Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

AMSTELAEDAMI
LUGD. BAT.
ULTRAJECTI
} Apud {
R. & G. WETSTENIOS.
SAM. LUCHTMANS.
JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

phil. a. Gunst fecit

FLAVII JOSEPHI

QUAE REPERIRI POTUERUNT,

OPERA OMNIA

GRAECE ET LATINE,

Cum Notis & Nova verſione

JOANNIS HUDSONI, S.T.P.

Aulae B. Mariae Virginis Principalis, & Bibliothecarii Bodlejani.

Accedunt nunc primum Notae integrae, ad Graeca JOSEPHI *& varios ejusdem Libros,*

D. EDUARDI BERNARDI, JACOBI GRONOVII, FRANCISCI COMBEFISII, JO. SIBRANDAE, HENDR. ALDRICHII,

Ut & ineditae

In Univerſa FL. JOSEPHI Opera,

JOANNIS COCCEI, EZECHIELIS SPANHEMII, HADRIANI RELANDI, & ſelectae ALIORUM.

ADJICIUNTUR IN FINE

CAROLI DAUBUZ Libri duo pro Teſtimonio FL. JOSEPHI de Jeſu Chriſto;

Et ejusdem Argumenti EPISTOLAE XXX. virorum Doctorum, ut REINESII, SNELLII, JO. FR. GRONOVII aliorumque, Philologicae & Hiſtoricae; ut &

PETRI BRINCH Examen Chronologiae & Hiſtoriae Joſephicae; JO. BAPTIST. OTTII Animadverſiones ad JOSEPHUM & ſpecimen LEXICI FLAVIANI; CHRIST. NOLDII Hiſtoria Idumaea, ſeu de Vita & Geſtis Herodum &c. &c.

Quorum Syllabus exſtat ante initium Libri Primi Antiquitatum.

Omnia collegit, dispoſuit, & poſt JO. HUDSONUM *ad Codices fere omnes, cum inpreſſos, tum Manuſcriptos, praecipue* LUGDUNO-BATAVOS, *diligenter recenſuit, Notasque paſſim ſuas, & quinque in fine Indices adjecit*

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS;

Linguae Graecae, Hiſtoriarum & Eloquentiae Profeſſor, in Academia, quae Lugduni eſt, Batava.

TOMIS DUOBUS.

AMSTELAEDAMI
LUGD. BAT.
ULTRAJECTI
} Apud {
R. & G. WETSTENIOS.
SAM. LUCHTMANS.
JACOBUM BROEDELET.

M. D. CC. XXVI.

ILLUSTRIBUS ET AMPLISSIMIS

ACADEMIAE LUGDUNO-BATAVAE CURATORIBUS,

ALBRECHTO NICOLAO,

BARONI DE SCHAGEN, TOPARCHAE IN GAUDRIAAN, EQUESTRI ORDINI NOBILIUM HOLLANDIAE ADLECTO, MAGISTRORUM RATIONUM COMITATUS HOLLANDIAE PRIMO, JUDICII VENATICI ADSESSORI, AGRI RHENOLANDICI CURATORIBUS ADSCRIPTO, SOCIETATIS INDICAE ORIENTALIS RECTORI &c. &c. &c.

HERMANNO VAN DEN HONERT, J.U.D.

DORDRACENAE URBIS SENATORI AC CONSULARI, AGGERUM ALBLASSERWERDENSIUM COMITI &c. &c.

CORNELIO VAN VALKENBURG, J.U.D.

HARLEMENSIS URBIS SENATORI ET CONSULARI, EJUSDEM URBIS PRAETORI, AGGERUM RHENOLANDICAE PRAEFECTURAE ADSESSORI &c. &c.

EORUMQUE COLLEGIS

AMPLISSIMIS ET GRAVISSIMIS,

URBIS LUGDUNO BATAVAE CONSULIBUS,

CONRADO RUISCH J.U.D.
NICOLAO VAN BANCHEM J.U.D.
AEGIDIO VAN DER MARK.
THEODORO VAN GROENEVELD J.U.D.

ET

VIRO AMPLISSIMO

DAVIDI VAN ROYEN J.U.D.

ILLUSTRI CURATORUM ET CONSULUM CONSESSUI A SECRETIS,

NOVAM HANC JOSEPHI EDITIONEM

D. D. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

*

ILLUSTRES ACADEMIAE PATRES,

SCRIPTOR ISTE, VOBIS QUEM OFFERO,

QUIS, ET QUALIS SIT, SI QUAERITIS;

JUDAEUS EST FLAVIUS JOSEPHUS,

NOTUS OMNIBUS.

ANNALES QUI NOBILIS CONDIDIT GENTIS,

CUJUS DUCTOR COLONIAE DEUS;

FAMAMQUE, FALSIS TEMERATAM CRIMINIBUS,

VICTURIS CONTRA APIONEM DEFENDIT CHARTIS.

SACERDOTALI ORTUS GENERE,

PONTIFICES PROAVOS ET REGES VIDIT.

HINC AD HISTORIAM ATTULIT

SANCTAM MENTEM, FIDUM CALAMUM, CELSUM SPIRITUM,

TANTI VIRI MIRABILES NE LATERENT CASUS

MIRANDA MAXIME ORBI QUI PATEFECIT,

LEGI VOLUIT

VITAE SCRIPTOR IPSE SUAE:

NE VIDERETUR VIXISSE MALE, QUI SCRIPSIT BENE.

IRATI DEI JUDICIUM TREMENDUM

SENSERE SOLYMAE, DEVOTA CIVITAS;

HORRUIT HERODUM STIRPS EXCISA RADICITUS;

SUBIIT EXSTINCTUM MOSIS IMPERIUM.

FILIUM

FILIUM DEI, VITAE DUCEM, JESUM CHRISTUM,
JUSTUM, VERACEM, SACERDOTEM SUMMUM,
PATRIA ADORANT MOENIA, SED PROSTRATA;
SANCTA DESIGNANT ALTARIA, SED EVERSA;
UT DOMINUM AGNOSCIT TEMPLUM, SED DESTRUCTUM;
AB HOSTE, A SUIS, A COELO.
FLAMMIS IN PORTICIBUS, IN ADYTIS CREPITANTIBUS,
CLARA LUX ORITUR EVANGELIO.

PRAECO JOSEPHUS.
JUDAEUS UT SCRIBENS, AN CHRISTIANUS,
PARUM DIFFERT.
VERITATI SUA FAMA VEL AB HOSTE CONSTAT.

AUCTOREM HUNC MAGNUM,
NOBILEM, DOCTUM, DISERTUM, UTILEM,
SAEPIUS AD PRELUM REVOCARANT TYPI,
NON PRO SUO NITENTEM MERITO.
PLURES TENTARANT PER ORBEM ERUDITI,
INFAUSTO OMNES ADFLICTI SIDERE.
QUORUM FLEBILES AUXIT RUINAS,
SEPELIIT QUEM NUPER HEROUM ALTRIX,
UBI NOVAE FLORENT ATHENAE,
GENS ANGLICANA, MAGNUS HUDSON,
QUI LATIO QUOQUE PURIOREM DEDIT.

 HUJUS

HUJUS EGO SOLLICITA PREMENS VESTIGIA,
CONRADENS UNDIQUE FLAVIO QUAE PROSINT,
LABORIOSA HAEC EDIDI VOLUMINA,
ORBI BENE UT FACEREM ERUDITO,
VOBIS NON MINUS UT PLACEREM;
DECUSQUE BATAVO CONSTARET LYCAEO,
LUGDUNIQUE INCLYTUM VIGERET NOMEN;
CUJUS EX MEMBRANIS, SENIO VERENDIS,
JUVENTAS JOSEPHO, CEU PELIAE, DATUR.

JUDAEUM SCRIPTOREM TITUS IMPERATOR
BIBLIOTHECAE INSERUIT FLAVIAE,
IN ICONE SUSPEXIT ROMA.
VOS ME AD ALTA EVECTUM MUNERA
CONSPICUUM FLORI REDDITIS JUVENTUTIS,
ORNATIS TITULIS, INVITATIS PROEMIIS,
QUOD SPIRO, QUOD SPERO, VESTRUM EST.

LE

LECTORI BENEVOLO

S. D.

SIGEBERTUS HAVERCAMPUS.

RESPONDIT tandem votis noſtris eventus, neque conatus ille, viſus quibuſdam audax & periculoſæ opus aleæ, irritus fuit. Quaſi vero, aut equum *Sejanum* agitaret is, qui *Flavii* Operibus edendis incumberet; aut *Fulviam*, fatalem maritis ſuis uxorem, domum duceret; ſic omnes *Joſephum* edere cogitantes idem manere fatum, notiſſima inter Eruditos vagabatur fabula. Meticuloſus merito, imo ſtultus a cordatis viris vocari meruiſſem, ſi animum infringi hiſce plus quam anilibus nugis ſiviſſem. Ita videlicet mecum reputabam: omnes illos, qui tam longo atque difficili labori ſeſe adplicuiſſent, vel duodecima diei hora cœpiſſe ædificare, vel in longum laborum ſuorum procraſtinaſſe uſum; quin nec hoc mirum videbatur, vegeto corpore & virentibus annis abreptos quoſdam, qui in ea deſudarant palæſtra, quum miſceri quotidie funera ſenum juvenumque videamus. Imo tanto magis ſtimulum indies admoveri mihi ſentiebam, ut perficerem opus perfectoque gauderem, quod plures ante me vel ad primam lineam prolapſos, vel in medio curſu deſtitutos, vel denique, ad ipſam metam impacto vitæ curriculo, effuſos, in vanum exercuiſſet. Dederant in hunc Agonem olim & proximis quoque temporibus nomina *Bertrami*, *Scaligeri*, *Caſauboni*, *Cunæi*, *Petiti*, *Bigotii*, *Bœcleri*, *Noldii*, *Voſſii*, *Cocceji*, *Scotani*, *Boſii*, *Monachii*, *Bernardi*, *Spanhemii*, *Olearii*, *Gronovii*, *Relandi*; & quis non, qui vel inter principes Eruditi Orbis gradiebatur, vel inſeri principiis illuſtri aliquo edito facinore ambiebat? Quorundam intra verba ſtetit fides; Plurimos in ipſo labore mors oppreſſit; Huic indignatio præreptæ laureæ, illi obortæ ſimultates, aliis alia obfuerunt.

Tandem (neque enim diſſimulanda ſunt merita aliorum, ſed ſua cuique jura reddenda) omnium omnem ſuperavit jactum *Joannes Hudſon*, vir Græce doctiſſimus, & cujus plurima in Helladem exſtant merita. Hic enim eſt, qui *Joſephi* nobis dedit Opera, non tantum ad perfectiſſimam, multorum annorum ſudore, limam revocata; verum, abdicata illa Veteri, & non uno nomine culpanda, quæ *Epiphanii Ruſinique* nomine fulgebat, Verſione; ad ipſa Græca prorſus Novam laborioſa concinnavit induſtria. Sed ipſe dum *Joſepho* ſuos indulget annos, laborem cepit multum, fructum laboris percepit nullum. Diſceſſit enim ad plures, dum ſuprema manus operi inponitur, & in Indice verſantur typi, præfandi quoque vice aliis derelicta. Avide hanc Editionem Batavi Germanique exſpectabant Bibliopolæ, ut addita nova quadam acceſſione hederam placentem ſuæ merci apponerent. Ea cauſſa *Gronovium*, *Olearium*, *Relandum* continuit, ne vel ante ſua publicarent, vel acrius etiam Scriptori huic incumberent, quam multum ſperata illa Editione frui liceret. Sic nulla præter Anglicanam illam Cl. *Hudſoni* præ manibus erat Editio, elegans certe, ſed pro more gentis pretioſa, nec facile omnibus comparanda. Quare, quum præclaro inſtituto laudatiſſima hæc Bibliopolarum Triga, qui jam ante magno ære *Jo. Cocceji* notatum emendatumque manu exemplar ſuum fecerant, atque de aliis ad novam locupletationem ſibi proſpexerant, mihi ſuum aperuiſſet conſilium revocandi *Joſephi* ad typos Batavos, quam maxime fieri poſſet luculenter &

 ope-

operoſe; & ſtudii mei & officii eſſe exiſtimavi hunc amplecti laborem, atque in id incumbere, quo majore, quam hactenus, cum uſu fructuque haberetur atque legeretur ab omnibus nobiliſſimus Hiſtoriarum Auctor, & proximo poſt Sacros Scriptores loco *Flavius Joſephus*.

Prima inde mihi cura fuit, in omnes oras circumſpicere, atque Doctos ubicunque Viros ſollicitare de juvando hoc inſigni molimine meo, deque plurimorum Eruditorum votis bene mereri. Angliam tantum non expilaverat Cl. *Hudſonus*, omnibuſque ibi perluſtratis Bibliothecis, reſiduum inde nihil fecerat; miſſa & ipſi aliunde plurima erant ſubſidia. Et tamen poſteriorum curæ atque diligentiæ quædam reliquiſſe teſtari hæc Editio poterit, quæ novis Collationibus atque Acceſſionibus haud pœnitendis locupletata, dignitatem ſuam facile tuebitur. Principem certe merentur locum Codices duo *Lugd. Bat.* quos olim poſſedit *Iſaacus Voſſius*, quorumque excerpta quædam habuit Cl. *Hudſonus*, & copia itidem facta fuiſſe *Jo. Coccejo* notata manu ejus ad oram libri teſtantur. Hos diligenti cura inſpeximus, paſſimque varietatem illorum, ubi a *Voſſianis* excerptis diſcrepabant, per literas L. B. nonnunquam lineolis (L. B.) incluſas, ubi *Hudſonianis* Lectionibus interſeri neceſſe erat, adnotavimus. Uterque Codex in charta ſcriptus eſt, ſed notæ valde bonæ & antiquæ; Prior, qui olim pertinuit ad *Wilhelmum Nooms*, ut appoſitum nomen teſtatur, poſteriores Antiquitatum libros novem integros continet, non vero decem, uti perperam inpreſſum exſtat in Bibliothecæ Lugd. Bat. Catalogo Pag. 392. Num. 26. incipit enim ab initio libri duodecimi; & quoniam hi maxime libri corruptiſſimi olim erant, hinc *Boſii* editionem retardavit, quod integrum horum Codicem nanciſci nondum potuerit, hujus MS. excerpta interim plurimum deſiderans, ut ſcribit *Grævius* in Epiſtola ad *Heinſium*, quæ in noviſſima Collectione Cl. *Burmanni* occurrit Num. CLI. Eoſdem libros, ſed addito undecimo, exſtare accepi in *Mediolanenſi* Bibliotheca *Ambroſiana*, verum ita cum editis congruentes, ut vix inde diſcedere animadvertas. Placuit tamen ejus Codicis dare notitiam eam, qualis ad nos pervenit ex literis Clariſſimi Italiæ ſui luminis *Ludovici Antonii Muratorii*. *Vetuſtior* (inquit) *Flavii Joſephi MS. Codex pergamenus Ambroſianæ Bibliothecæ ſignatus Lit. F. n. 128. fol. minori, qui fuit olim Archiepiſcopi Philadelphiæ, mancus eſt, ac initium habet a libro* XI. *Hiſt. Judaicarum. Præſtantiſſimæ ceterum notæ, ac venerandæ antiquitatis. Prima pagella in ſuperiori externo angulo lacera: aliæ omnes integræ, nullaque temporis injuria vitiatæ, ita ut perſpicue legi poſſint ab homine vetuſtiorum characterum perito, vel in ejus codicis lectione parumper exercitato; nam litera* β *in eo ſemper hac forma ſcribitur u.* κ *vero u, ita ut ab* η, *quam frequentiſſime in eodem codice idem character repræſentet, nec minimum differat. Rari admodum nexus, at is in errorem facile inducit, qui* λ. *&* ι. *complectitur, ea forma perpetuo expreſſus, quæ pro litera* μ *in adjacenti verbo ſit accipienda. Subſcriptam præterea literam jota recentiorum more nullam habet, ſed vocali ſuæ adhærentem.*

Poſt eam partem hiſtoriarum ſequuntur libri Antiquitatum, ac demum vita Joſephi græce ſcripta, & typis vulgata.

Primæ pagellæ faciem alteram a prima integra linea fideliter exſcripſi, atque ita ſe habet; & præter τὸ ὕστερον πρότερον *duobus in locis, nil aliud varium notavi ab impreſſo, quo utor, Aureliæ Allobrogum typis Petri de la Roviere* 1611.

Καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσεσι, καὶ τὴν ἀρχαίας ἀποκαύσεσιν εὐδαιμονίας, ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὸν κύριον ψυχὴν, ἐπέπεισεν αὐτὸν γράψαι καθ' πᾶσαν τὴν ἀσίαν. Ὅτι κύριος ὁ βασιλεὺς λέγει. ἐπεί με ὁ θεὸς ὁ μέγας τὴν οἰκεμένης ἀπέδειξε βασιλέα. πείθομαι τοῖνυν εἶναι ὃν τὸ τῶν ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ καὶ γὰρ τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν. Καὶ ὅτι τὸν ναὸν οἰκοδομήσω αὐτῷ ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἰουδαίᾳ χώρᾳ. ταῦτα δ' ἐγὼ κύριος ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ, τὴν αὐτῷ προφητείας ὁ ἡσαΐας κατίλ-

πάλιν περὶ ἐτῶν Μακεδόνων καὶ δέκα. ἔτι δὲ καὶ ἐν Ἱεροῤῥήτοις εἶπε ταῦτα λέγειν τὸν θεόν. Ὅτι βούλομαι κύριον ἐγὼ πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀποδείξας βασιλέα. πέμψαί μοι τὸν λαὸν εἰς τὸν ἴδιον γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαί μοι τὸν ναόν.

Ταῦτα ποιεῖας προφήτευσεν ἵμερσθαι, ἢ καθασκαφῆναι τὸν ναὸν ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντηκοντα. Ταῦτ' ἂν ἀναγνόντα τὸν κύριον. Καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον ὁρμὴ τις ἐλα--βεν.

Addiderat Cl. idem *Muratorius* in ſuis ad me literis, miſiſſe ſeſe olim ad *Hudſonum* ipſum nonnulla adnotamenta ſua in antiquiſſimam *Joſephi* Verſionem Latinam, quam Ambroſianæ Bibliothecæ MS. Codex ex Ægyptia papiro conflatus, ac propterea venerandæ antiquitatis, complectitur, ſed nunquam certiorem ſeſe fuiſſe factum, an ad *Hudſonum* pervenerint. Ego vero perveniſſe quidem exiſtimo, verum uſui non fuiſſe, quod ille plane novam adornaverit verſionem. Quare ego quoque recipere non potui conditionem oblatam mihi ab Eruditiſſimo atque amiciſſimo viro *Petro Piovene* S. I. qui a Re Antiquaria eſt Sereniſſimo Duci Parmæ atque Placentiæ, unico in Italis oris literatorum Mecænati; Scripſit enim in Sereniſſimi Principis ſui Bibliotheca exſtare Exemplar Joſephi Latinum curioſiſſimum in pergameno XIII. circiter ſeculo elaboratum, & mirum quantum ab exemplaribus adhuc evulgatis diſcrepans; ordine primum deinde verbis.

Poſterior Codex MS. Bibliothecæ *Lugd. Bat.* Pag. 395. Num. 72. in charta ſerica conſcriptus, libros VII. de Bello Judaico omnes complectitur, in initio tantum & fine paullum mutilus; deëſt enim Prologus, & incipit Πίστως τοῖς δυνατοῖς Ἰουδαίων &c. finit vero aliquanto ab extremis poſtremi libri, in verbis Ἀντίοχῳ δὲ &c. Exſtat præterea in eadem Bibliotheca pag. 402. Num. 7. Fragmentum *Joſephi* ex Libro Antiquit. XIV. quod in Græcis ante defuit, excerptum videlicet ex Codice illo inſigni Antiquit. L. B. de quo modo egimus. Comprehendit Decreta illa Romana & Aſiatica, quæ primus vulgavit, ingenti ex hoc MS. ſuppleta lacuna, *Jacobus Gronovius*, una cum Emendationibus quibuſdam in Suidæ Lexicon. Unde & hiantem illum locum in Editione ſua ſupplevit *Hudſonus*, paucula tantum in Notis ſuis ex *Gronovianis* Animadverſionibus excerptus, quæ ſuis locis a pag. 706. & ſequent. inſertæ integræ in hac Editione comparent. Inter alia collectanea reperta mihi etiam fuit Oratio *Agrippæ* & *Berenices* ad Judæos tumultuantes, quæ exſtat Lib. II. de Bello Cap. XVI. pag. 186. cujuſque Collatio exſtat inter Addenda pag. 181. Ipſe vero Codex reperitur in Catalogo Bibliothecæ *Lugd. Bat.* pag. 396. Num. 13. ut taceam Editionem unam atque alteram *Joſephi* ab *Iſaaco Voſſio* multis in locis cum MSS. ſuis, & ab aliis collatam, uti Editio Baſ. 1544. cujus mentio pag. 391. Num. 5. & Genevenſis, pag. 391. Num. 6. qui apparatus univerſus in præſtantiſſima illa Bibliotheca ſervatus, uſui noſtro inſerviit. Credideram & amplius quid ibi me inventurum, quum legerem pag. 403. Num. 34. memorari Lectiones *Flavianas* deſcriptas ex libris *Hermolai Barbari* & *Scipionis Catoromachi*; ſed animadverti nihil cum Flavio noſtro illis commune eſſe. Atque hæc quidem propius ad manum fuerunt; petita vero longius atque accepta ſunt ea quæ ſequuntur. Poſſedit *Fred. Roſtgardus* Nobiliſſ. Danus, exemplar MS. *Joſephi* de Bello Judaico præſtantiſſimum, quod itidem in Catalogo librorum ejus, menſe Januario hujus anni Hafniæ ſub haſta venditorum, pag. 459. Num. 151. ſic deſcribitur: *Joſephus de Bello Judaico, Græce. Codex MS. chartaceus, optimæ notæ, quadringentorum circiter annorum. Spiſſum volumen in* 4to *minori.* Integer vero iſte Codex eſt, atque nullo modo interruptus a principio uſque ad finem pergit; inque ejus calce adſcriptum erat notum illud de *Jeſu Chriſto* teſtimonium. In tempore collationem ejus inſtituerat vir doctiſſimus, & cum alias, tum hoc facto optime de me & eruditis meritus *Joannes Grammius*, Linguæ Græcæ in Academia

Hafnienſi Profeſſor; cujus liberalitate ex ſuis quoque MSS. tranſmiſſus ad me eſt accuratiſſima pariter Collatio librorum contra *Apionem*, ipſius, uti & ſuperior de Bello, manu inſtituta & ſcripta. Citatur ultima hæc nomine Codicis *Hafnienſis*, quoniam ita appellaverat quoque *Hudſonus*, qui non niſi pauca ejuſdem excerpta nactus fuerat. Numerum jam MSS. ſi quærimus denſitatemque Variantium Lectionem, immanem ſylvam ex Regiis Codicibus *Gallia* ad nos tranſmiſit; fuitque ibi fautor hujus Operis, atque indagator talium Theſaurorum *Jacobus Philippus D'Orville*, tum peregre ibidem Studiorum cauſſa agens; nunc vero poſt viſam quoque Britanniam, Italicis fruens opibus, & antiquum viſens Latium; cujus inde avide reditum exſpectamus, ut collectam undique eruditionem pleno ſinu in patriæ ſuæ gloriam effundat. Hæ vero Collationes & aliæ plures propter infinitum V. L. numerum, & quod ſerius veniſſent, in Addendis collocantur pag. 1. & ſeqq. Complectuntur autem libros de Bello Judaico ad ſex vel ſeptem MSS. collatos; inter quos Regius ſeculi undecimi, & inſigne Exemplar Bibliothecæ *Coiſlinianæ*. Liber deinde *Joſephi* de *Maccabæis* cum quinque Codd. Pariſienſibus miræ diſcrepantiæ collatus cernitur ibid. pag. 157. uſque 171. Vita dein *Joſephi* cum MS. Regio pag. 171. uſque 175. Ordo tum ſequitur & lectio capitum atque fragmenta quædam ex Regiis item Codd. pag. 176. uſque 180. Denique Variæ Lectiones excerptæ ex MSS. Codd. Regiis quinque in Antiquitates Judaicas, quarum magna parte uſus *Bigotius* fuit, & quæ paſſim in *Hudſonianis* titulo *Bigotianarum* citantur (ſicuti excerpta *Bigotiana*, nullo certo adſcripto Codice in plurimorum Doctorum Virorum manus atque Bibliothecas pervenerunt) ſed ſine auctoritate ulla ex quibus Codd. depromtæ eſſent; quare conſpectum earum accuratiſſimum invidere Curioſo Lectori nolui, præſertim quum plurima quoque occurrant in iiſdem quæ fruſtra in *Bigotianis* quæras; miſit hanc ultimam farraginem Pariſiis D. *Sallierus*, atque invenies pag. 424. uſque 481. quæ ultimæ Librum itidem de Vita, & alios contra *Apionem* cum MSS. collatos exhibent. Et hæc quidem de Codd. MSS. qui vel in tempore vel ſerius ad nos pervenerunt, quibuſque vel in Notis uſi ſumus, vel prout citius tardiusve ad nos venerunt, inter Addenda collocavimus.

Progredior jam ad Doctorum Virorum Curas quibus auctior hæc Editio quam *Hudſoniana* procedit, quæque vel editas Notas vel ineditas complectuntur. Editæ ſparſim fuerant Notæ *Edw. Bernardi* & *Henrici Aldrichii* ad aliquot Antiquit. & de Bello libros; item *Franciſc. Combefiſii* ad Librum de Maccabæis; *Jacobi Gronovii* ad Decreta Romana & Aſiatica: Ineditæ autem, & quas nunc primum damus, *Joannis Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, & *Hadriani Relandi*, quibus noſtras ſubinde animadverſiones correctioneſque adſperſimus. De ſingulis horum aliquid dicendum eſt, ut & inſuper de illis, in quas fruſtra inquiſivi.

Norunt omnes, magno impetu atque maximo labore ad *Joſephi* ſcripta provolaſſe virum undecunque doctiſſimum, & ab orientali præſertim literatura inſtructiſſimum, *Edwardum Bernardum*. Tota hiſtoria *Joſephi Bernardini* & abortivi veluti fœtus, expreſſe admodum continetur in Vita ejuſdem, quæ a *Thoma Smitho* edita eſt Londini MDCCIV. una cum *Roberti Huntingtoni*, Epiſcopi *Rapotenſis*, Vita & Epiſtolis. At quoniam iſtius libelli pauca admodum impreſſa ſunt exemplaria, & ob id in paucorum verſetur manibus, ipſa ejus verba apponam, prouti leguntur pag. 29. & ſeqq. *Jam ſibi redditus Bernardus, ad anteactos labores, iſto itinere per annum & ultra intermiſſos, alacriori animo reverſus eſt. Habuit vero, ſi quiſquam alius, vaſtum omniumque diſciplinarum capax ingenium, quod induſtriam, laxamentis debili infirmoque corpori ſuſtentando neceſſariis ægre cedentem, multo minus turpi*

otio

otio & ignavia obſoleſcentem, nunquam deſtituit. Veruntamen licet ſcientias Mathematicas ex inſtituto Profeſſionis diligenter quidem excoluerit, uti poſtea videbimus, tamen longe fortiori animi propenſione & genio ductus, amœnioris literaturæ, puta Hiſtoriæ, tum ſacræ tum prophanæ, omnium gentium omniumque ſeculorum, Chronologiæ & Antiquitatum ſtudium magis deperibat, habebatque in deliciis. Nec diu pulcherrima & maxime optanda ingenii vires hac ex parte late explicandi defuit occaſio. Ante plures annos D. Fellus, illius opera uſurus, Joſephi, *præſtantiſſimi Hiſtoricorum, & poſt Scriptores ſacros maxime æſtimandi, novam, eamque cæteris omnibus emendatiorem, editionem typis Sheldonianis adornare conſtituerat: ſed ab iſto propoſito, neſcio an ſubſidiis ad id opus compendum deſtitutus, an ex fama de V. Cl. Andrea Boſio fere ubique ſparſa, quod ille nimirum eundem quoque edendum deſtinaſſet, collectis undique e codicibus MSS. Viennenſibus, Lipſienſibus, Schluſingenſibus, quos ipſe,* * *Vir maxime induſtrius ſagaxque, & in Græcis literis excellens contulit, variantibus lectionibus, & etiam e Pariſienſibus & Florentinis, quorum nimirum lectiones amicorum ſuorum curæ ac humanitati debuit, aut aliorſum impeditus, tunc ſibi deſiſtendum eſſe pro prudentia ſua voluit, præſtolaturus, donec foetum iſtum nobilem, quem omnes pulcherrimum ſuiſque partibus abſolutum fore & ominabantur & optabant, prelum Lipſienſe, obſtetricante doctiſſimo Boſio, parturiiſſet. Ille iſta bona ſpe per multos annos concepta, & quæ luctuoſa Boſii, de re literaria ſcriptis ſuis hactenus præclare meriti, & opere deſtinato longe præclarius merituri, morte plane decollaverat, fruſtratus, metam, ſine læſa cujuſpiam æmuli curſoris in iſthoc ſtadio ambitioſe certaturi fama, jam attingi poſſe ſatis gnarus, iſtius incepti, auſpiciis ſuis, qui omnia in Academia potuit, maturandi ſive gloriam ſive onus in Bernardum curavit transferendum. Bernardus autem inſtar ſapientis Architecti de omni idonea re materiaria, inſtrumentis, reliquoque neceſſario apparatu, ante jacta ædium condendarum fundamenta, ſummæ ſolliciti, quantum eſſet exemplarium manuſcriptorum, tum Græci textus, tum verſionis Epiphanianæ in noſtris Bibliothecis latentium, primo in uſus ſuos comparavit, ſchedis Boſianis, jam illo inſtigante, ab hæredibus ingenti pretio redemptis, & magni ſane faciendis: cum ex Samuelis Petiti largis commentariis longe antea in Bibliothecæ Bodleianæ gazophylacium ex Gallia tranſvectis, vix quippiam ſubſidii ad illuſtrandum textum colligi potuerit, (demptis exceptiſque quibuſdam e membranis Peireſcianis, ab illo Viro ingenioſiſſimo olim excerptis)* † *quos nimirum ſpiſſa Rabbinicarum obſervationum farragine ad nauſeam uſque oppleviſſet. Deinde, Bernardus, ſpecimine operis Joſephici edito, doctiſſimos Amicos ſuos per Galliam, Belgium, & Germaniam, alibique ſparſos, crebris literis ſolicitavit, ut ſuppetias in hac re omnibus profutura laboranti ferre vellent. Vix quicquam nuncii aut faventiori aure exceptum aut ſonantiori plauſu. Omnes bona dicere de opere & Editore certatim geſtiebant: & inter ipſos quoque D. Iſaacus Voſſius, acerrimus ingeniorum cenſor, imo laudum, quas aliqui jure vendicaverint, ſive ex exquiſitiſſimo judicandi acumine, ſive ex moroſitate indolis, ſæpe nimium quam parcus. Hiſce ſubſidiis inſtructiſſimus Bernardus grande hoc opus jam aggreſſus eſt; fruſtra querelas ſuas de hac palma ſibi prærepta interponente D. Monachio Leidenſi, inque illo, craſi licet labore continenti vigiliiſque pene exhauſta, ac viribus debilitatis, alacer & ſibi conſtans, neglecta bonæ valetudinis cura, diu perſeveravit. Unde vero contigerit, quod opus iſtud deſideratiſſimum & tanto molimine elaboratum, quaſi in medio abruptum, pro deplorato relinqueretur, ſalva & integra manente D. Bernardi fama, hoc paucis indicabo. Multi verſionem Epiphanii, tanquam imper-*

** *fe-*

* Ad D. Boſium ſcripſit Bernardus A. M.DC.LXXIII. de hac, quam dudum aggreſſus eſt, editione, epiſtolam inter cæteras de eodem argumento ad illum datas editum, pag. 137. Vide epiſtolam Schelhammeri ad eundem, p. 462. Vide quoque D. Lionelli Jenkinſii epiſtolam ad eundem, p. 425. De literis veteribus hiſce D. Jenkinſii v. epiſtolam D. Ezechielis Spanhemii ad Boſium, p. 465.

† Vide epiſtolam Bredelii ad Boſium, p. 350.

fectam, indoctam, & Græco textui in quamplurimis parum respondentem, redarguentes, novam, vel saltem Gelenii interpretationem recognitam & emendatam, ubi iste Vir doctissimus præ festinatione aut oscitantia sensum Authoris non rite fuisset assecutus, importune & pene ingestis convitiis desiderarunt, & de variantium lectionum in molem vix tolerandam excrescentium copia acriter questi sunt. Quod & ipse primo inspectis perlectisque, D. Bernardi rogatu, antequam typis excluderentur, schedis, objectum iri facile præsenticbam, amice monens, in his tanto cum labore, ne dicam curiositate, annotandis, inque censum referendis, omnem operam inutiliter collocari: paucis tantummodo, quarum ope vera Græci, ubi aut luxatus aut corruptus jacebat, textus lectio erui & restitui potest, exceptis, & cum cura seligendis: exemplo Viri præstantissimi, & in hisce literis tractandis summo cum judicio exercitatissimi, Henrici Valesii, quod imitandum proposui: versionibus Rufini Aquilejensis & Epiphanii Scholastici sæpenumero ab illo consultis, inque novum examen, ubi opus erat, revocatis. Librarii autem, alii ex aliis transcribentes, voces sæpe aut mutarunt aut addiderunt, prout ipsis lubebat: unde pro numero exemplarium, si plura suppetiissent, feracior ejusmodi lectionum seges, non cujuspiam bonæ frugis, & plane resecandæ, continuo excresceret. Quod de quamplurimis quoque Græcis lectionibus, quarum tamen diversa ratio laboriosa exploratione melius indigeret, pariter dicendum est: sæpe enim pompæ quasi causa & ad ostentandam diligentiam ab Editoribus recentioris ævi accumulari solent. Maxime vero displicuit Commentariorum prolixitas, in quibus integræ Dissertationes, ad calcem operis meliori jure rejiciendæ, aut justo volumine seorsim edendæ, extra omnem, ut hi putabant Censores, necessitatem inferuntur. Hinc inter Curatores & D. Bernardum primo ortæ simultates, deinde mutua displicentia, & apertæ lites, utrisque, pro diversa, quam secuti sunt, sententia, argumentis ultro citroque agitatis tenacissime inhærentibus. Hoc ussit animum Bernardi, ægerrime ferentis, aliam methodum, contra quam ipse statuisset, sibi juberi ineundam. Cessant operæ Typographicæ, nec amplius jam, Democraticis Schismaticisque rempublicam literariam, pariter ac civilem & ecclesiasticam, turbantibus, præsertim post D. Felli, præcipui hujus editionis fundi, animam in cœlis receptam, de edendo integro Josepho sumptibus Universitatis erat cogitatum. Post sex septemve annos, D. Bernardus importunis trium bibliopolarum Oxoniensium precibus victus, opus illud demuo in manus sumpsit, jam contractiori forma ad modulum novi speciminis publicandum: cum vero flagrante bello tanto oneri ferendo vix essent, paucis schedis impressis, jam suæ temeritatis satis convicti, & ipsi quoque destiterunt. Ita de Josepho ejusque Chronologia restituta conclamatum est: cujus tristi fato comites & assecłæ, Aristeas, Josephus Gorionides, & Hegesippus de excidio urbis Hierosolymorum, *prostrati, tantisque sub ruinis sepulti jacent. Quantum vero in omni literarum genere excelluerit Bernardus, qualem Polyhistora & Criticum, quanta subtilitate ingenii, quam solerti pollentem judicio, quam in intricatissimis temporum supputationibus accuratum, quam in Scriptoribus omnium generum, Latinis, Græcis, Chaldaicis, Syriacis, Arabicis, Armeniacis, Copticis, legendis familiarem, quam antiquitatum sacrarum prophanarumque probe callentem, in Scholiis, annotationibus, & dissertationibus in quatuor libros Archæologiæ Judaïcæ Flavii Josephi, & partem quinti, (in his enim solis illius sudavit industria, nec ultra in alienam provinciam extenditur) se præstiterit, supervacanei erit laboris hic pluribus ostendere: cum id jam omnes, distractis exemplaribus, norint, & ubivis sit testatissimum. Dolebunt mecum harum literarum studiosi & amantes, hisce, sive æquis sive iniquis, interpellationibus, grave istud damnum, quod vix seculum reparaverit, Reipublicæ literariæ contigisse.*

Hujus *Bernardi* Curas integras, prout ad Græca ipse edidit, suis locis adposuimus, excerpserat enim modo pauca quædam, quæ ad Varietatem Le-

Lectionis facerent, *Hudſonus*; quum *Græca* dico, intelligo Notas ejus in *Joſephum* inchoatas & editas, quæ *Græcam* ejus dictionem aut hiſtoriam illuſtrant; plura enim in ejus Editione *Latinam* Veteris Interpretis verſionem ſpectant, quæ nullum hic locum merebantur, quod aliam atque novam Cl. *Hudſoni* interpretationem ſecuti ſumus. Inter illos libros, quos de Bello edidit, in Primo atque parte Secundi crebro in Notis *Aldrichii* nomen legitur. Fuit autem *Henricus Aldrichius* Rector in Ædibus Eccleſiæ Chriſti; eratque omnibus humanioribus ſtudiis egregie excultus; muſices gnarus & Muſarum amicus, Poëta quoque haud mediocris; Indulgentia ſumma exſtitit erga Alumnos, præſertim Nobiles, qui ſub ejus auſpiciis vivebant, diſciplinæ alias Eccleſiaſticæ exactor rigidus, Presbyterianarum partium inimicus atrox, Regiæ vero auctoritatis propugnator acerrimus. Diu vixit in Academia ſumma cum gratia & virtutum omnium laude; perpauca ſcripſit, exque ſuis ipſe ſcriptis nihil fere edidit, factis vero ſuaviſſimam ſui memoriam amicis & poſteris reliquit.

Franciſci deinde *Combefiſii* Commentarium ad libellum de *Maccabæis* inter reliquorum Notas inſeruimus. Opuſculum hoc cum Notis ejus & nova contra *Eraſmum* Verſione editum erat in Auctario noviſſimo Bibl. Patrum, atque inde in *Joſephi* ſui Appendicem receperant *Lipſienſes* anno MDCXCI. Denique, & Præceptoris quondam noſtri honoratiſſimi, *Jacobi Gronovii*, doctiſſimis ad ingentem iſtam Lacunam, ab iſto primum expletam, Notis meritum locum adſignavimus.

Apparent autem nunc primum *Jo. Cocceji*, *Ezechielis Spanhemii*, atque *Hadriani Relandi* ad *Joſephi* Opera Omnia Notæ. Exemplar *Cocceji* ubique ad oras adſperſas habebat MSS. collationes, *Bigotianas* videlicet ex duobus Codicibus optimæ notæ ad Libros x. priores. Antiq. *Voſſianas* vero ad reliquos, ut & Libros de Bello. *Bigotianæ* quidem in plurimorum venerunt poſſeſſionem, nam & *Bernardus* habuit, & *Hudſonus*, & ipſe reperi in *Joſephi* Editione Baſileënſi ad marginem diligenter adſcriptas, habuique ex humanitate plurimum reverendi *Myſtæ* Harlemenſis Eccleſiæ *Abrah. Alberdini*, qui inſuper alterum exemplar *Joſephi* poſſidet, in quo omnia illa, quæ ſua manu in meo *Jo. Coccejus* perſcripſit, alia nitidiore deſcripta exſtabant. Quorum librorum etſi propter Originales, aliosque a priore manu, non magnus mihi uſus eſſe potuit; volui tamen publice exſtare commendationem hanc honeſtiſſimam ſuaviſſimi quondam in literarum rudimentis, altioribuſque deinde diſciplinis, mei ſodalis. Multas conjecturas libro ſuo adſcripſerat *Coccejus*, quas fideliter ſub ejus immortali nomine publicavimus. *Relandi* vero meritum haud exiguum quoque erga *Joſephum* exſtitit; inſerta enim charta pura, ubique Notas ſuas & Animadverſiones ſeminaverat, in numerum molemque majorem excreturas, ſi per acerba, heu! tanti viri fata licuiſſet. Sunt tamen illæ tales, ut adfirmare auſim, plurimam Auctori Maximo lucem affundere, atque ingenium ſcribentis doctrinamque mirifice commendare. Debemus illas hæredum laudatiſſimæ benevolentiæ. Magna apud omnes Eruditos fama eſt *Ezechielis* illius *Spanhemii*, qui non modo ſuis præluxit majoribus, ſed inexpletam omnifariæ eruditionis videtur habuiſſe copiam. Notum erat nobis exſtare Codicem manu ejus notatum in Bibliotheca Potentiſſimi Boruſſiæ Regis, ſed ardua via adipiſcendi; tandem eluctatus moleſtias, ipſum Exemplar manu ejus ubique conſcriptum nactus ſum, mittente Cl. viro *Maturino Veyſſière la Croze*, Regiæ Majeſtati a Bibliotheca, idque ex ſingulari humanitate Baronis *de Printz*, qui ipſe addita Latiniſſima Epiſtola, verbis quoque honorificentiſſimis munus illud exornavit. Et utinam immortalitate dignus ille Heros adhuc inter vivos verſaretur; quo omnes commendata illa tot virtutibus adſpicientes ora, ut *Joſephi* quoque *Spanhemiani* Servatorem

rem ſuſpicerent! In recenſendo autem *Joſepho* duo intendit Ill. *Spanhemius*, primum ut *Joſephi* dictiones & narrationem ubique inter ſe conferret, dein ut rariora verba atque ſignificantiores dictiones, quales multæ in nobili hoc Auctore occurrunt, ex *Homero*, *Æſchylo*, *Euripide*, *Sophocle*, *Heſychio* & aliis, illuſtraret; quæ quidem omnia plurimum ad Scriptoris hujus intellectum facere, nemo inficias iverit. Breves plerumque ejus Notæ ſunt, neque mirum, quum in ora Editionis *Geleniance Genevenſis* omnia illa ſcripſerit, manu difficili, per citationes locorum ad paginas, quæ ut Novæ huic Editioni per Capita & Paragraphos aptarentur, multo labore conſtiterunt. Haſce notas adepti ſumus, ubi typi perveniſſent jam ad finem Lib. Quinti. Uſi itaque mox ſumus illis ab initio Libri VI. & quæ notata erant ad Libros V. priores, inter Addenda ſeu Appendicem locavimus pag. 416. Exemplari *Spanhemiano* complures chartæ ſolutæ adjectæ erant, manu ejus deſcriptæ, quæ præter alia multa Indicem quoque Geographicum pulcherrimum, atque alios continebant Indices; unde apparet omnino animum ad *Joſephi* Editionem applicuiſſe inſignem illum Virum. Comprehendebant pagellæ iſtæ ſolutæ Chronologica *Joſephi*; Æras apud *Joſephum* in Hiſtoria Sacra & Externa obſervatas; Rectores *Syriæ* & *Judææ*; *Judææ* Præſides & Procuratores, nomina item aliorum Præſidum in *Joſephi* ſcriptis occurrentia; Obſervationes de *Joſepho* ipſo; Loca & Verba in *Joſepho* ſuſpecta & notanda; verba denique *Joſephi* apud *Heſychium* obſervata; Quæ omnia collocata ſunt in extremo Tom. II. pag. 402. & ſeqq.

Omnibus hiſce Variorum Doctorum Notis inter *Hudſonianas* locum dedimus, ſed ita, ut ſemper illorum nomen adpingatur, ubi vero nullum additum nomen eſt, eas ſciat L. B. *Hudſonianas* eſſe. Crebro autem in illis, ut & in Addendis (jam loco ſuo inſertis) & Addendis *Hudſonianis* nomina leguntur Eruditorum Virorum *Ibbetſoni* & *Lauthii*, quorum conjecturæ ibidem laudantur; in hoſce ante mihi ignotos inquiſitione facta, *Ibbetſono* prænomen *Richardo* dari agnovi, virumque ipſum privatam vitam & paucis notam egiſſe; *Lauthios* vero eſſe duos ejus nominis, in pagis prope Londinum degentes, quorum ulteriorem notitiam dare nequeo.

Jam tandem aliquid quoque adferam de iis, quæ feruntur in ſermonibus, Doctorum Virorum lucubrationibus, quæ vel interciderunt, vel in occulto ſervantur. Præter hoſce ſcilicet quos modo memoravi, notum eſt *Petrum Cunæum*, *Stephanum Le Moyne*, ſive *Monachium*, *Gottfridum Olearium*, & *Jacobum Gronovium* ſerio omnes de edendo *Joſepho* cogitaſſe. *Petri Cunæi* laborioſa commentatio, repetita ſæpius lucerna evigilata, voracibus flammis, ipſo quidem volente & coram jubente domino, abſumta eſt. Quum etenim Clariſſimum illud Academiæ noſtræ Lumen, quæ ultima ipſi fuit gravaretur ægritudine, ſentiretque ſibi vitæ lucem, ſe cito ſuis defuturum; captata occaſione quum juxta focum forte decumberet, neptem ſuam juſſit certum chartarum faſciculum (quo videlicet omnia quæ ad *Joſephum* adnotaverat comprehendebantur) ex Muſeo ſuo adferre, atque allatum coram oculis ſuis igni injicere; quod ita factum ex Ampliſſimis doctiſſimi iſtius Viri nepotibus intellexi. Incerta magis de *Monachii* laboribus fama eſt; volunt, denſum fuiſſe ipſi Volumen, in quod omnia (ut erat diffuſæ admodum eruditionis) quæ ad *Joſephum* aliquo modo trahi poſſent, conjiciebat; certum vero illud, ipſum dolore percitum, quod *Bernardus* novam hujus Auctoris Editionem occupaſſet, abjeciſſe per tempus conſilium ſuum de edendo *Joſepho*, atque plurima ex illo Obſervationum Oceano in Libros, quos ſub titulo Variorum Sacrorum edidit, derivaſſe. Dicitur tamen poſtea ad antiquum reverſus laborem; ſed intervenit ſuprema dies, atque ita imperfectum relictum non modo illud opus eſt, verum nuſquam quoque denſum

illud

illud Volumen, multis ante (ut ferunt) viſum & oſtenſum, apparuit, licet etiam nomine Magiſtratus inquiſitio per Domeſticos eſſet habita, quod mihi etiamnum quædam ex illis ſuperſtes ita ſe habuiſſe adfirmavit. *Olearium* quod attinet, adfirmare nequeo, an aliquid ad prelum paratum habuerit, amici ex Germania nunciarunt mihi nihil ex lucubrationibus ejus in hunc Auctorem inveniri. *Jacobi Gronovii* denique ipſe aliquid vidi penes filium *Abrahamum*, inchoatum non perfectum, Notulas videlicet, quæ non ultra primum Antiquitatum librum pergerent, atque adeo vix ad vigeſimam nonam integri *Joſephi* partem pertinerent; ſcriptas in ſchedis tumultuariis; neque tamen illas neglectui habuiſſemus, ſi noſtri arbitrii ea res fuiſſet; famam vero Viri & Eruditionem multo melius tuebuntur doctiſſimæ illæ ad Decreta Romana & Aſiatica Obſervationes, quas ſuo loco inſeri curavimus. Nihil etenim, quod prece vel pretio acquiri potuit, a nobis fuiſſe prætermiſſum patere poteſt ex Notulis poſtumis *Joannis Sibrandæ* Franequerani, atque in patria ibidem Academia Prælectoris quondam Græcarum Literarum; quæ & ipſæ non ultra primum iſtum Librum progrediuntur, & tamen legi poſſunt poſt eundem pag. 60. & nobiſcum ultro communicatæ fuerunt a praeſtantiſſimo *Joanne Doitſma*, Hornanæ Scholæ prudentiſſimo Moderatore.

Et hæc quidem ſunt, quæ ad *Flavii Joſephi* contextum illuſtrandum ſumma cum cura a nobis requiſita, vel ultro a Viris Doctis, quorum nominibus publice a nobis honos (ut par eſt) habetur, ſuppeditata fuerunt. Quoniam vero Tomus Poſterior mole ſua Priorem minime æquaret, in illum conjecimus quæcunque vel ſerius accepimus, vel integros inplebant libellos, ad Joſephicam tamen ſcriptionem facientes. Unde præter illas, quas memoravimus, Collationes, invenies ibi Doctiſſimi Viri *J. Waſſe* Specimen *Examinis* V. L. *Hudſonianarum* pag. 51-56. *Jo. Alberti Fabricii*, Germanorum longe clariſſimi, Excerptum ex Bibliotheca Græca de *Flavio Joſepho*, ſed plurimum ab auctore, qui pro ſua humanitate id ad nos tranſmiſit, locupletatum, pag. 57-71. Sequuntur dein Præfatio *Arnoldi Peraxyli Arlenii*, longe pulcherrima ad *Diegum Hurtadum de Mendoza*, quæ præfixa Editioni *Baſileënſi* immerito ab aliis Editoribus fuit neglecta, pag. 72-75. aliarumque ſimul ſubſequentium Editionum Præfationes, ut & *Thomæ Ittigii* laudatiſſima Prolegomena, pag. 76-95. Appendix dein ad *Flavii Joſephi* Opera, quæ una cum *Ittigii* Prolegomenis in poſtrema Editione *Joſephi* Germanica exſtat, olim a *Jo. Alberto Fabricio*, ut ipſe teſtatur, tunc adhuc admodum juvene (vide ibidem paullo ſuperius pag. 76.) congeſta; qua continentur *Ariſteas* de LXX. Interpretibus, Fragmentum *Joſepho* tributum περὶ πάθους, & alia quædam, quæ inveniri ibidem poſſunt uſque pag. 156. interpoſitis dein quibuſdam V. L. habes Excerptum de *Joſepho* ex *M. Andreæ Frankenbergeri* Inſtitutionibus Antiq. & Hiſtor. pag. 182-185. quod excipiunt *Caroli Daubuz* Libri duo, quibus aſſeritur *Joſepho* ut legitimum Teſtimonium illud vexatiſſimum de *Jeſu Chriſto*, uſque pag. 232. quibus ob argumenti ſimilitudinem adjunximus XXX. *Epiſtolas Philologicas & Hiſtoricas* plurium eorumque celebriorum in literis Virorum, quæ minori olim forma editæ Noribergæ anno 1661. cura *Chriſtophori Arnoldi*, Eruditorum uſui minus patebant, & procedunt uſque pag. 285. Teſtimonium illud de Jeſu exſtat in Editione noſtra Antiqu. Lib. XVIII. Cap. III. §. 3. pag. 876. atque ibi cum verſaremur, de peculiari Diſſertatiuncula ſuper illud cogitatio animum ſubiit, cum alia, quæ Numiſmata, *Joſepho* illuſtrando ſculpta, explicaret (quæque hanc Præfationem meam ſequitur) ad finem Tomi II. adjicienda; Sed, ut verum fatear, quæ dici poſſunt, dicta ſunt omnia, & quantumvis clamitent Faber, & qui illum ſequuntur, omnino *Joſepho*, ita

* * * ut

ut legitur, tribuendum exiſtimo, quæcunque Scriptorem nobilem cauſſa ſtimulaverit, ut nobiliſſimum hoc emblema purpuræ ſuæ aſſueret.

Poſt hæc omnia occurrit *Petri Brinch*, apud *Danos* Collegii Medicei Inſpectoris Chronologiæ & Hiſtoriæ *Fl. Joſephi* Examen, quod editum *Hafniæ* A. MDCCI. rariſſime in hiſce terris viſum, ab amicis *Hafnienſibus* ad me transmiſſum eſt. Scriptum vero illud, in quo ab origine Mundi uſque ad mortem Herodis Magni Chronologiam Joſephicam examinat; & præterea ex Antiquitatibus ejuſdem Judaicis notat & examinat ea, quæ Scriptoribus Sacris V. T. parum conſentanea, vel certe illis non ſunt memorata, invenitur pag. 290-304. Et quoniam hic mentio incidit diſcrepantiæ cujuſdam *Joſephicæ* cum S. S. commodum inſerere heic lubet ſtricturas quaſdam, quas adſcripſerat in fronte libri ſui Reverend. *Albertus Alberthoma*, Eccleſiæ Lugd. Bat. quondam paſtor fideliſſimus, quique in literis plurimum ſibi vixit, miraque cura atque diligentia omnes Bibliothecæ ſuæ libros a capite ad calcem maxima cum attentione legerat. Joſephum inter illos avidiſſime pervolutaverat, ut adſcripta ubique loca ex aliis ſcriptoribus, inter legendum obſervata, abunde teſtabantur. Is itaque hiſce ipſis verbis ad hæc Capita ſeu Numeros retulit crimina quædam, ſeu aſtutias *Joſephi* noſtri.

I. *Plerumque Auctor* COPIOSIUS COMMEMORAT, *quæ a Moſe & Sequentium temporum Hiſtoricis Sacris compendio tradita ſunt, & narratione ſua quamplurimis Scripturæ locis lucem affundit: quod inprimis obſervare licet l. 4. c. 8. Antiq. ubi ſæpiſſime legum Moſaïcarum rationes & cauſas exponit.*

II. *Nonnunquam tamen (neſcio quo conſilio)* OMITTIT, *quæ tradiderant Scriptores Sacri: ita pauciſſimis mentionem facit raptus Eliæ: nihil quoque refert de Naamanis lepra ope Eliſæi curata.*

III. *Rurſus varia Hiſtoriæ Sacræ* ADTEXUIT, *quorum ſola fides penes noſtrum Auctorem eſt. Vide quæ ſcribit de Moſis rebus geſtis in Ægypto. ſic Plurima Hiſtoriæ Salomonis admiſcuit, de quibus alium in S. Litt. ſilentium.*

IV. ORATIONES *a ſomniis viris publice habitas totidem quaſi verbis repræſentat, & velut integras exhibet, quorum fragmenta ſolummodo in S. Libris ſuperſunt, prout mos quoque eſt Hiſtoricis præſtantiſſimis Livio & aliis. Confer Voſſ. de Arte Hiſtor. c. 20. 21. & Juſtin. l. 38. c. 3. in f.*

V. *Ad eundem modum Epiſtolas, velut ex autographo recitat; e. g. literas Hirami & Salomonis.*

VI. *Inprimis notandum eſt*, AUCTOREM NOSTRUM SOLLICITE CAVISSE, NE NARRATIONES DE REBUS SACRIS MINUS PLACEANT GENTILIBUS:

1. *Hinc* MIRACULA *a Deo olim edita, ad captum Ethnicorum vulgo exponit. Exempla videri paſſim poſſunt.*

2. *Eo ſpectat formula, ſæpe ab Auctore uſurpata ut in fine Lib.* II. *&c.* SED DE HIS UT CUIQUE LIBET, ITA SENTIAT.

VII. *Sæpiſſime profert* TESTIMONIA AUCTORUM GENTILIUM, *ad confirmationem Hiſtoriæ Sacræ.*

VIII. *Plurimum quoque utitur* LOCUTIONIBUS, *Græcis & Romanis Scriptoribus uſitatis.*

1. *Eo quoque referendum eſt, quod Hebræorum menſes vulgo interpretatur mox adjecta appellatione Macedonum, aliquando etiam Ægyptiorum.*

2. SUPPUTAT *quoque* TEMPORA *per Olympiades & per annos Coſſ. Rom.*

IX. SOMNIA, *quæ viris quibuſdam Sanctis divinitus contigerunt, interpretatur fere (ut videtur) ex regulis Oneirocriticis Veterum. Erat autem Joſephus ipſe interpretandorum ſomniorum peritus, uti de ſe teſtatur.*

X. DIVINA ORACULA (*quæ Romanum Imperium ſpectant*) *ita vulgo exponit, ne ingrata queant eſſe Romanis. e. g. illa quæ notat de ſomnio Nabuchodon. & paſſim.*

XI.

XI. Ut Judæorum Gentem *Ethnicis commendet*,

1. *Eorum hoſpitalitatem & benignitatem erga alias gentes maxime laudat.*

2. *Principum extranearum munificentiam erga Judæos ſtudioſius etiam commemorat.*

XII. *Adde quod in Græcorum & Rom. gratiam cenſeat Joſephus ſacram Poëſin fere contineri metris earum gentium. Clerici Ep. Hieron. p.* 311. Hæc ille.

Similis fere argumenti ſunt Diſſertatiunculæ quædam, ſtudioſe conſcriptæ ab *J. B. Ottio*, atque ad nos tranſmiſſæ ab eodem Eruditiſſimo Viro, curante plurimum Reverendo *F. A. Lampe*, S. Th. celeberrimo in Ultrajectina Academia Profeſſore. Continent *Omiſſa Varia a Flavio Joſepho*; & inſuper *Centuriam Locorum N. T. cum Flavianis vel Phraſibus vel Hiſtoriis aliquid commune habentium &c.* quæ quidem ultima pars ſpecimen continet laboris utiliſſimi, ſi quis eum ſubire vellet, ut ad Raphelii morem, ſicut ille ex Polybio, Xenophonte atque Arriano collegit, quæ ad N. T. illuſtrationem faciant, *Joſephum* quoque accurata induſtria perlegeret; quem plurimum in phraſi ſua atque verbis cum S. S. N. T. convenire inter legendum ſæpiſſime deprehendimus. Miſit vero haſce Obſervationes inprimendas Auctor, ut ſalivam literatis moveat Lexici in *Joſephum* Operoſioris commemoratio atque promiſſio, in quo ſecundum literarum ordinem pag. 320. in fine, congeſta dicit quidquid vel *Joſepho* vel ex *Joſepho* S. S. lucem credidit adferre poſſe, & ſic quaſi *Concordantiam* fore *Joſephicam*. Verba ejus hæc ſunt: *Hanc Centuriam ſpeciminis ſaltem loco damus; poſſent enim in ſexcenta alia Scripturæ etiam Novi Teſtamenti loca pura ſiſti, quibus aliquid vel ex Joſepho lucis affunditur vel ex Scriptura ipſi. Majores noſtri labores ex quibus hæc excerpſimus, in modum Lexici conſcripti juſtum & magnum Volumen in Folio habent & quaſi Concordantiam, infinitis Obſervationibus refertam, cumprimis in iis quæ ad Geographiam pertinent, quibus parum aut nihil deſit, dein quæ rem Numismaticam veterem illuſtrant, conſignata enim ſunt non paullo minus quam mille Hebræa, Græca, Romana Numiſmata, quæ omnia vel abſolute vel quodammodo ad hunc Authorem referri poſſunt.* Ipſius Lexici Specimen habes pag. 319. ex quo conſilium & modus Viri Præſtantiſſimi omnibus patere poteſt. Sed in ejus Libri editione obſervandum erit, prius omnia *Joſephi* loca, quæ ex Veteribus ante *Hudſonum* Editionibus expreſſa ſunt, conferri ad noviſſimam debere, ut non ſolum Libri, Capita, Paginæ, ſed verba quoque reſpondeant; dein ut Numiſmata non alia adferantur, niſi quæ *Joſepho* illuſtrando faciant, eaque, ſi fieri poſſit, multa hactenus inedita oſtendant, Nummi ipſi juſta magnitudine, non veluti æquales picturæ ſculpantur, neque archetypis deteriores, in quo tantum propter inſcitiam artificum ex Typographorum avaritia peccari video, ut pluries, imo nonnunquam prima vice repetiti, vix umbram ſimilitudinis oſtendant. *Ottiana* iſta comparent pag. 305-323.

Sequitur dein pag. 324-329. Diſſertatio *Chriſtophori Cellarii* contra iſtum celeberrimum Novatorem *Joannem Harduinum*, qua contra illum *Flavii Joſephi* de *Herodibus* hiſtoriam a Νεωτέρᾳ ſuſpicione vindicat. Agmen denique claudit Opuſculum Doctiſſimum, *Chriſtiani Noldii* Hiſtoria *Idumæa*, ſeu Diatribe de Vita & Geſtis *Herodum*. pag. 333-401. Quæ enim ſuperſunt ſuperius memoravimus, *Spanhemiana* videlicet & Collationes quaſdam MSS.

Univerſum Opus Indices claudunt; Auctorum videlicet, qui a *Joſepho* citantur; Vocum Græcarum, quæ obſervatu digniores apud *Joſephum* occurrunt; Chorographicus Regionum, Urbium, Locorum &c. multum ex ſchedis *Spanhemianis* ſuppletus atque emendatus, ſicuti in illo quoque Rerum, qui ſequitur plurimum Incomparabilis ejus viri nobis profuit induſtria. Index Quintus atque ultimus nomina habet Scriptorum quibus in Notis aliqua lux affunditur.

Et tantum erat, *Candide Lector*, quod præfari neceſſe erat, ut & ſuſcepti Operis atque Benigniſſimi Numinis auxilio abſoluti, ratio conſtaret; ſuuſque honos haberetur tot Viris Clariſſimis, de *Joſepho* & Re Literaria optime meritis, a quibus maximum huic Editioni momentum acceſſiſſe fateor.

Tria reſtant verba. Sæpius in Notis ad Tabulas Numiſmaticas (præſertim ab Ill. *Spanhemio*) provocari videas; eratque animus ad finem Tomi Secundi illas ponere, ſed mutavimus poſtea conſilium, & melius duximus poſt hanc Præfationem eaſdem collocare. Adjunximus iiſdem brevem interpretationem, qualis ſcilicet pro *Joſepho* illuſtrando ſufficiebat, & paſſim quoque ſignificavimus ad quæ loca in Auctore noſtro pertinerent, & ubinam a *Spanhemio* vel Nobis in Notis mentio eorum injecta eſſet. Nummi vero inter eos haud vulgares occurrunt, & nonnulli qui nunc primum ex Muſæo noſtro, vel incogniti antea, vel integriores prodeunt; quod ſupereſt, labore Noſtro fruere, & Literarum Felicitati bene precare.

ADDENDA ET EMENDANDA.

De Bello Jud. Lib. II. *Cap.* VIII. §. 9. inter τὶς & ἀκόντων intercidiſſe ſ'. exiſtimat *Petitus* in Var. Lect. p. 204. ſc. *invitis ſex à novem qui adſunt* Cap. XIV. §. 1. in initio pro ἐπιτροπὴν legit ἐπισκοπὴν *Caſaub.* Cap. XVI. §. 4. pag. 188. in Notis Hudſoni pro *eis Iſtrum*. repone *trans Iſtrum*. Ibid. pag. 189. in f. ad illa *Octo menſibus* conferri meretur *Lipſius* de Magnitudine Rom. II. 10. pag. 190. lin. 18. pro *pendit* lege *pendet*. Cap. XVIII. §. 1. pag. 197. ad primam notam addiderat in Add. *Hudſ.* Lectionem Γεβενῆτιν ex Bod. rectam forſitan eſſe, & conſuli debere *Relandum* in Palæſtina pag. 199. Ibid. §. 3. p. 198. in verſione ad *diſſimulantes illorum fidem*, notaverat in Add. *Hudſon.* Fortè, *ineſcantes illorum fidem*. ut & §. 5. *audaciores—è medio--formidandos autem carcere detinebant* ſeſe malle. dubitatque an non Κίστον Γάλλον ſcripſerit *Joſephus* ibid. §. 11. in init. pro eo quod legitur Κίστιον Γάλλον. Cap. XIX. §. 5. Vide *Savilii* Notas ad *Tacitum* p. 115. Ed. *Arg.* §. 8. in f. pro *Betoron* repone *Bethora*.

SI-

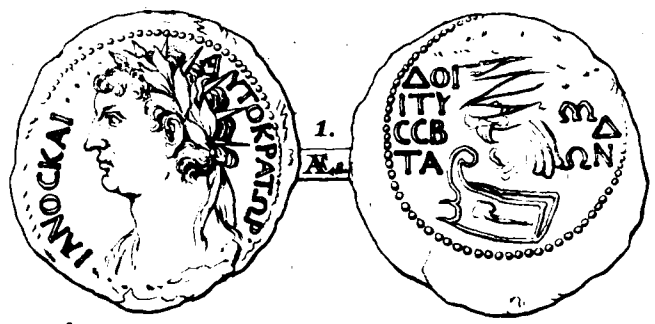
1. Æs.

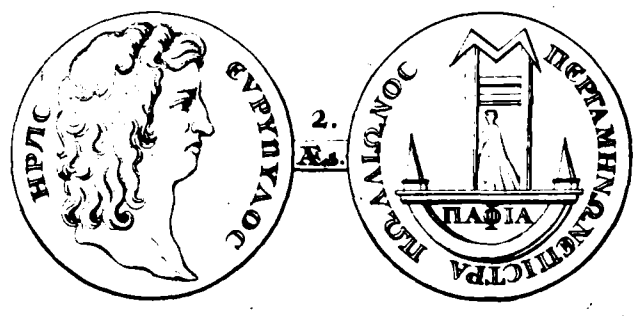
2. Æs.

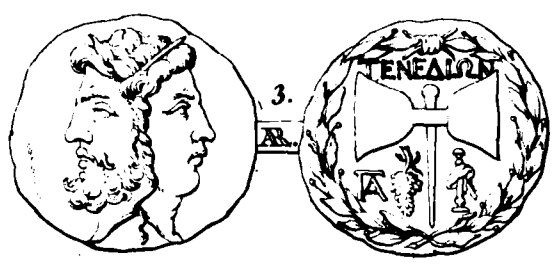
3. Æ.

4. Æs.

5. Æs.

6. Æs.

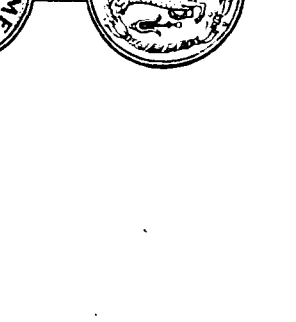
7. Æs.

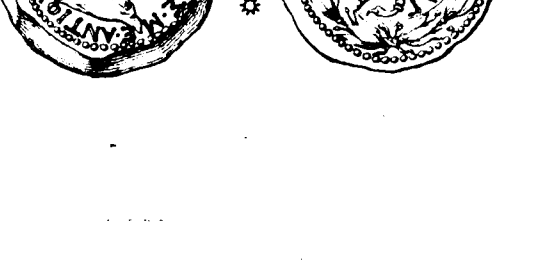
8. Æ.

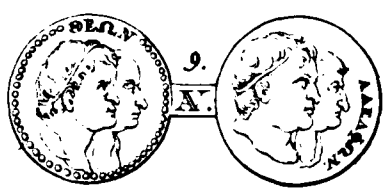
9. Æ.

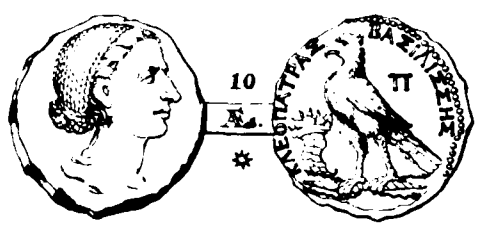
10. Æs.

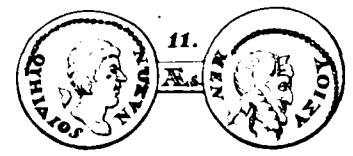
11. Æs.

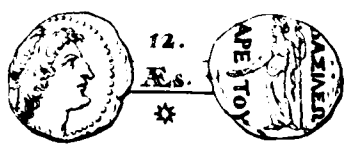
12. Æs.

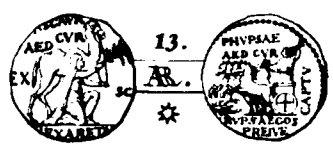
13. Æ.

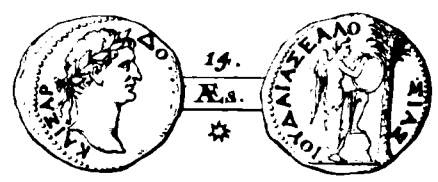
14. Æs.

15. Æ.

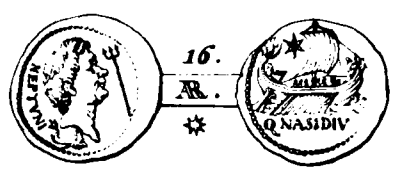
16. Æ.

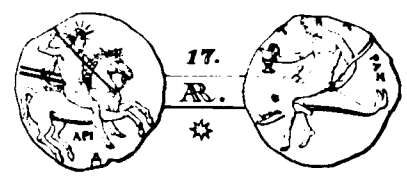
17. Æ.

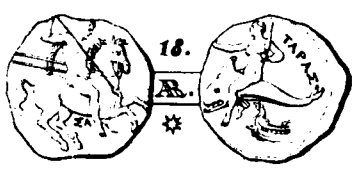
18. Æ.

19. Æs.

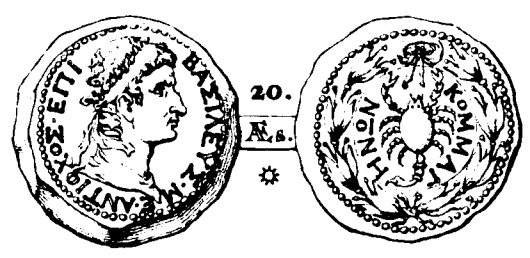
20. Æs.

SIGEBERTI HAVERCAMPI NOTÆ IN TABULAS DUAS NUMISMATICAS,

QUÆ CONTINENT NUMISMATA XLI. PRO ILLUSTRANDIS VARIIS JOSEPHI LOCIS.

Nummi, quibus Aſteriſcus apponitur, ex Muſæo Noſtro vulgantur.

TAB. I.

Num. 1. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΔΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. *Caput* Hadriani, *corona laurea, radiis inde erumpentibus, quaſi alter* Apollo, *decori. Ab altera parte dimidia ratis eſt, cum literis quibuſdam lectu difficilibus, ſed ex quarum reliquiis apparet pertinere Numiſma ad* Dorenſes, *qui ob beneficium aliquod ab* Hadriano *acceptum ſeſe* Sebaſtenos, *i. e. Cæſareenſes vocant.*

Doram, Phœniciæ *civitatem plus ſemel commemorat Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* VII. *pag.* 655. & 656. Joſephus. *Ubi enim prælium deſcribit inter* Antiochum *atque* Tryphonem, & *quomodo hic ex ſuperiore* Syria *ejectus fuerit in* Phœniciam, *addit inſecutum ad* Doram *uſque* Tryphonem, *qui eo ſe receperat, fuiſſe* Antiochum; *fuiſſe autem dicit locum munitum & expugnatu difficilem. Sita fuit hæc civitas in* Phœnicia *ad montem* Carmelum, *uti teſtatur* Flavius *Lib.* II. *Contra* Apionem §. 9. *pag.* 478. *ubi paullo ante lepidam fabellam ejuſdem* Apionis *commemorat, videlicet* dum bellum Judæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua civitate Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat veniſſe ad Judæos, cujus hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promiſiſſe traditurum ſe eis Apollinem Deum Dorenſium: venturumque illum ad noſtrum templum, ſi omnes aſcenderent, & adducerent omnem multitudinem Judæorum. Zabidum vero feciſſe quoddam machinamentum lignеum, & circumpoſuiſſe ſibi, & in eo tres ordines finxiſſe lucernarum, & ita ambulaſſe, ut procul ſtantibus appareret, quaſi ſtella per terram iter agens. Judæos quidem, inexſpectata viſione obſtupefactos, cum procul quidem abeſſent, quieſcere: Zabidum vero multa quiete ad templum veniſſe, & aureum detraxiſſe cantherii caput (ita enim ſcripſit, facetus videri volens) & rurſus Doram velociter ſe contuliſſe. Igitur & nos dicere poſſumus, quod aſinum, hoc eſt ſemetipſum, gravat Apion, facitque ſtultitia ſimul & mendaciis oneratum. nam & loca ponit, quæ nuſquam terrarum exſtant, & civitates earum ignarus transfert. Nam Idumæa quidem regioni noſtræ confinis eſt, poſita juxta Gazam, & nulla in ea eſt urbs Dora: in Phœnicia vero juxta montem Carmelum civitas Dora appellatur, quæ nihil commune habet cum Apionis nugis quatuor enim dierum itinere diſtat à Judæa. Cur itaque nos præterea accuſat, quod non habeamus communes cum aliis Deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe venturum Apollinem, & cum ſtellis ſuper terram eum ambulantem intueri putaverunt? Scilicet enim manifeſtum quod lucernam nunquam prius conſpexerunt, qui tot & tanta lucernarum accenſionis feſta celebrarunt.

Integrum adduxi locum, quod ex eo appareat urbi Doræ (*licet perperam* Idumææ, *a qua, uti in Notis docemur, quatuor dierum itinere diſtabat, tributæ*) *adſcribi cultum* Apollinis, *ita ut* Apollo *Deus* Dorenſium *appelletur. Quod* Doræ *tamen* Phœniciæ *convenire ſingularis hic docet nummus, quem ſub* Hadriano *cuderunt* Dorenſes, *in quo ab altera parte* Apollinis *inſignia, radios præter laurum, Imperatorio addunt capiti; & ab altera parte navalem ſuam potentiam, per navis figuram exprimunt. Fuit enim hæc urbs eo nomine inclita, quare etiam* ΝΑΥΑΟΧΟΣ *ſeu* Navale *dicta fuit; uti obſervat* Spanhemius *ad Lib.* V. *Antiqu. Cap.* I. *pag.* 422. *in* Addendis. *Ipſum vero Nummum ſecum ex itinere* Græco *atque* Aſiatico *munifice redux adduxit Nobiliſſ. & Generoſiſſ.* Jo. Ægidius ab Egmont, de Nieuburg, *ipſumque inter reliqua omnis generis inedita Numiſmata, ex indulgentia ejus, in uſum meum, & aliquando forſan publicum, delineari juſſi.*

Num. 2. ΗΡΩC ΕΥΡΥΠΥΛΟC. *Caput Herois* Eurypyli; *ab altera parte* Paphiæ Veneris *templum, cum inſcriptione,* ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΕΠΙ CΤΡΑ. ΠΩΛΙΩΝΟC. Pergamenis *cur* Eurypylus *in Nummis decori ſit, erudite (ut ſolet) explicat* Spanhemius *de Uſu & Præſtantia Numiſm. pag. minoris Edit* 479. *Adducimus vero Nummum hunc, ut oſtendamus, id quod dicimus in Notis ad Antiq. Lib.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 722. *ſemper nomen id efferri per duplex* Lamda, & ΠΩΛΛΙΩΝΑ *æque ab Antiquis ac* ΠΟΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, quod & idem docet Nummus qui numero inferius* 32. *occurrit, & qui obſervatur Num.* 11.

Num. 3. *Caput biceps, virile atque muliebre; ab altera parte laureæ incluſa cernitur bipennis inter monogramma quoddam, botrum, atque pharetram, cum literis* ΤΕΝΕΔΙΩΝ. *Similes huic nummo (qui nunc primum ex Muſæo Nobiliſſimi* Markii *prodit) innuit Ill.* Spanhemius *in Notis ſuis ad Antiqu. Lib.* XI. *Cap.* VI. *pag.* 568. *ubi ad illa de Rege* Perſarum, *cujus thronum cum ſecuribus circumſtabant Satellites,* ὡς ἐσήκεσαν ἢ τ θρόνον αὐτῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνδρωποι, *notat, ſic quoque ſecurigeros circa ſolium* Teni *aut* Tenedi *fuiſſe, quo ſecuri continuo plecterentur rei.*

Num. 4. ΜΟΚΑ ΙΕΡ. ΑCΥ. ΑΥΤΟ. *quæ epitheta declarant fuiſſe urbem* Mocam *Sacram, jure Aſyli gaviſam, & ſuis legibus uſam. Nummus vero ipſe, delineatus apud* Patinum *pag.* 184. Antonini Pii eſt, *atque Deam* Fortunam *in templo tetraſtylo exhibet. In alio ejuſdem urbis nummo (quem in* Severo *memorat Vaillantius pag.* 84. *nuſquam vero adhuc depictum offendi) eadem epitheta occurrunt; & muliebris deprehenditur figura, dextra præferens ſpicas & papaver, læva vero cornucopiæ tenens, ad indicandam regionis ejus ſummam fertilitatem. Fuit vero* Moca *civitas* Arabiæ, Maacha *aliis dicta, de qua Nota conſuli poteſt* Spanhemii, *qui hoſce citavit nummos ad Antiqu. Lib.* VII. *Cap.* VI. *pag.* 378.

Num. 5. ΣΕΡ. GALBA IMP. CAES. AUG. *Caput* Galbæ *laureatum. Ab altera parte laureæ incluſa hæc legitur inſcriptio.* ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ ΙΖΡ. *qua innuitur cujus fuiſſe anno æræ*

*****

An-

Antiochenſis CXVII., *de qua, uti & de Nummo hoc videndus* Noriſius *in celeberrimo de Epochis* Syro-Macedonum *libro pag.* 165. *Hujus* Muciani, Syriæ *Præſidis, ſæpius cum laude mentionem facit* Joſephus, *ipſumque hunc nummum citavit* Spanhemius *ad Lib.* IV. *de Bello. Cap.* I. *pag.* 266.

Num. 6. ΝΕΡΩΝ. *Caput* Neronis *laureatum, & ab altera parte, pro fertilitate terræ deſignanda, Cornucopiæ gemina figura, cum inſcriptione* ΓΑΔΑΡΕΩΝ ΑΑΡ. Gadara, Cœle-Syriæ *urbs, cujus epocham docet Eminentiſſ.* Noriſius *pag.* 297. *& ſeq. crebro a* Flavio *commemoratur; narrat enim Lib.* I. *Cap.* VII. *de Bello, pag.* 69. *& Antiquit. Lib.* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. *inſtaurata fuiſſe* Gadara (Judæi *enim paullo ante everterant*) *a* Pompejo, *poſt devictum* Ariſtobulum, *in gratiam liberti ſui* Demetrii Gadarenſis. *Eandem urbem antea* Alexander Jannæus, Judæorum *rex, poſt decem menſium obſidionem expugnaverat, teſte eodem Antiqu. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 669. *poſtea vero* Herodes Magnus *minus civiliter* Gadarenſes *tractavit; unde acris Legatorum ad Cæſarem* Auguſtum *in* Syria *agentem expoſtulatio cum* Herode, *quem imperioſum, acerbum, atque tyrannum nuncupabant; quemque de vi, rapinis, & templorum everſionibus, ſed infelici ſucceſſu, accuſabant, teſte* Joſepho *Antiqu. Lib.* XV. *Cap.* X. *pag.* 775.

Num. 7. *Spectat & hic nummus ad* Gadara, *de quibus modo egimus; eumque deſcripſit* Noriſius *pag.* 300. *non autem depinxit, communicatam modo ſcripturam ejus a* Nicolao Toinardo *memorans; depinxerat vero jam olim* Æneas Vicus *inter* Neronis *Numiſmata, verum alteram tantum partem, quam itaque ſolam dare poſſumus. Legitur ibi præter inſcriptionem* ΓΑΔΑΡΑ *æra eadem, quæ in ſuperiori,* L. ΑΑΡ. *addita priori litera quæ nota anni apud* Græcos *eſſe ſolet; innuitur autem annus* CXXXI. *Male enim connectuntur apud Vicum literæ* ΑΑ. *quaſi* ΑΜ. *eſſent. Figura vero muliebris turrito capite, dextra lauream tenens, læva cornucopiæ, palmamque ad pedes, ad caput ſtellam habens, urbis* Gadaræ *Genium deſignat, quæ Neroni, tanquam Apollini alteri, victoras ſuas muſicas gratulari videtur. Capitis epigraphe apud Noriſium eſt* ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ.

Num. 8. & 9. *Sufficit delineationem aureorum horum numiſmatum proponere, quæ paſſim apud Antiquarios,* Vaillantium, Begerum & Spanhemium (*ex quo pag.* 404 & 406. *deſumta ſunt*) *celebrantur & explicantur. Occurrunt in illis capita jugata* Ptolemæorum Ægypti *regum, quorum amorem & munificentiam in literas & literatos, & alii omnes paſſim, tum quoque* Joſephus *celebrat, ubi ſtudium Philadelphi pro conquirendis libris* Judæorum *Sacris, atque magnifica ejuſdem donaria,* Hieroſolymas *miſſa, commemorat Antiq. Lib.* XII. *Cap.* II. *pag.* 590. *ubi ipſos hoſce Nummos, in Notis, citat Spanhemius, cum inſcriptione* ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. *in quibus a parte illa, quæ* ΑΔΕΛΦΩΝ *inſcribitur,* Ptolemæi Philadelphi, *ejuſque conjugis ſimul ac ſororis,* Arſinoës *jugata occurrunt capita; ab altera vero parte illa Ptolemæi Lagi atque* Berenices *pariter jugata ſpectantur. Putat vero male verti Ill.* Spanhemius *pag.* 406. *ab* Leone Allatio *in Monumento* Adulitano ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ *per* Deorum Fratrum, *atque ipſe mallet,* Deorum Fratris Sororiſque; *ſed fruſtra; quum pariter jam olim* fratres *inter Deos dixerit* Saturnum & Opem Tertullianus *Lib. Ad Nationes* II. *Cap.* XIII. Inceſto jam junctos Opem & Saturnum Fratres recepiſtis.

Num. 10. *Caput muliebre, ſine inſcriptione; ab altera vero parte eſt Aquila fulmini inſiſtens inter cornucopiæ & literam* Π. *cum inſcriptione* ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. *Protulit nummum hunc* Begerus *Tom.* III. *Theſ.* Brandenburgici *pag.* 33. *quod autem in hac pictura, capitis ornatum & ipſam aliquo modo faciem differre vides a* Begeriano *nummo, inde eſt, quod partem priorem juxta nummum, quem ipſi hujus Reginæ poſſidemus, pingi ſculpique curavimus, haud ingratam hanc varietatem rati fore Antiquitatum ſtudioſis in Nummo plane memorabili.*

Exiſtimat Cl. Begerus *faciem hanc muliebrem referri debere ad* Cleopatram, Ptolemæi Euergetæ, *tertii Ægyptiorum regis, ante* Berenices *ſcilicet,* Magæ, Cyrenarum *regis filiæ cum eodem nuptias, uxorem. Totum Viri Cl. argumentum ſola litera* Π. *nititur, quam ipſe pro numerali capit, atque ad annum æræ* Alexandrinæ LXXX. *refert, regnique adeo* Euergetæ XV. *ut ipſe computat. Verum ut alia taceam, ſublato fundamento hujus conjecturæ, & ipſa tota corruit, quum inſuper contra Hiſtoriarum nitatur fidem. Literæ ſimiles in Nummis* Ægyptiorum *non ſunt numerales, niſi litera inſuper* L. *quæ* Λυκαβάντος *denotat addatur, uti apud Vaillantium pag.* 124. *& alibi videre eſt, verum ſemper initiales ſunt alicujus urbis, quæ nummum iſtum cuderit; ſic ibidem apud* Vaillantium *& pag.* 111. 115. *&c. literæ* ΠΑ. *denotant a* Paphiis *cuſos nummos; uti pag.* 70. *litera* ΗΡ. *docent ab* Heracleopolitis *profectum nummum ibidem* Philopatoris; *& pag.* 84. ΣΑ. Salaminem *deſignare creduntur; atque pag.* 50. ΘΕ. Thebæos, *& ſic in cæteris. unde literam* Π. Peluſium, *vel aliam* Ægypti *urbem denotare exiſtimo; faciem vero illam ad aliam Reginam referendam eſſe, vel uno hoc argumento. Quum* Magæ *filiam* Berenicen *uxorem caperet* Ptolemæus, Euergetes *poſtea dictus, vivebat adhuc pater ejus* Philadelphus, *atque aliquot poſt annis vixit. Unde nequaquam uxori* Euergetis, *quæ ſtatuatur ei etiam ante* Berenicem *nupta fuiſſe,* ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ, *qui in hoc nummo legitur, titulus convenit. Quæ ut jam omnia mittam, ipſe meam ſententiam in medium adferam. Puto videlicet pertinere ad* Cleopatram, *filiam* Antiochi Magni, Syriæ *regis, quæ nupta fuit* Ptolemæo Epiphani, *quinto* Ægypti *regi, & cui in dotem pater dedit* Cœlen-Syriam, Phœnicen, Judæam & Samariam; *Supervixit ipſa marito, & magno in honore habita a filio, cui ob id* Philometori *cognomen fuit; majore multo* Ægyptiorum *deſiderio, ætate florente deceſſit; uti docet* Vaillantius *pag.* 88. *in præclariſſima ſua* Ptolemæorum *Hiſtoria. Eſt itaque ipſa hæc* Cleopatra *illa, cujus mentionem fecit Joſephus Lib Antiqu.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 600. Poſtea autem (*inquit*) amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum collocavit, & Cœlen-Syriam, & Samariam, & Judæam, & Phœnicen dotis nomine tribuit. *Jam etenim bellum contra* Romanos *decreverat* Antiochus Magnus, *& ob id validas affinitates potenteſque ſocios quærebat. Eſt & denique ejuſdem hujus* Cleopatræ *alter mihi nummus, æreus quoque, & alio tempore publicandus, hoc paullo minor, cum ſimili typo, ſed litera urbis initiali* M. *qui ſimiliter Cl,* Begeri *penitus convellit ſententiam de æra hoc modo expreſſa.*

Num. 11. *Caput inberbe, nudum, quod ex falſa inſcriptione* ΟΥΗΔΙΟΣ ΝΑΣΩΝ Ovidio (*qui hinc in Editionibus Poëmatum ſuorum faciei filum ſortiri nunc ſolet*) *tribuitur ab Ill.* Spanhemio *pag.* 43. *Operis Minoris, ſeu* 54. *Majoris. Ab altera parte facies eſt barbata, quam* Jovi *tribuo, cum inſcriptione* ΜΕΝ... ΑΣΙΟΥ.

Diximus ad Num. 2. *in antiquo ære &* ΠΩΛΛΙΩΝΑ *ſcribi, &* ΠΟΛΛΙΩΝΑ. *Plures vero nummos, hujus explicandi gratia, adducit Spanhemius, in quibus per* O. *non vero per* Ω. *prior pars nominis iſtius ſcribi ſolet, quem conſulat Lector erudiri cupiens. Certum quidem eſt, cuſum hunc nummulum ſub* Auguſto, *quod ex adſcriptis nominibus* Vedii, *&* Menandri *qui* Parrhaſii *filium ſe ſcribit, apparere poteſt. Depingit enim inter* Auguſti *nummos Goltzius tab.* LXXV. *Num.* 24. *unum, in cujus altera parte legitur* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΣ. *Templum eſt octo columnis ſuffultum, ad cujus latera caduceus eſt cum quatuor ſpi-*

ſpicis; ad Cæſaream *vero* Palæſtinæ *pertinere docet inſcriptio Num. ibidem* 23. *ubi legitur* ΟΥΗΔΙΟΣ ΠΩΛΛΙΩΝ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *juxta caput* Auguſti *ad cujus collum pharetra eſt. Idemque Templum in altero* Cæſarenſium *cernitur, citante* Vaillantio *in* Auguſto *pag.* 4. *cum eodem nomine; adſcribitur enim* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΡΑΣΙΟΥ. *& ad caput, quod* Auguſti *eſt, & nudum ſine laurea,* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *Denique ipſe* Spanhemius *in poſtrema atque majore Editione pag* 54. & 55. Auguſti *pariter nummum citat, in quo Cæſaris ejus ab altera parte caput cum literis* ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ. *ab altera ſimile caput barbatum ut in hoc (quem explicamus) nummulo, & literis* ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΠΑΡΑΣΙΟΥ. *qui nummi omnes, ſicuti nimis aperte ad* Auguſtum *ipſum pertinent; ita nulla ratio eſt quare hunc* Auguſto *abjudicaremus, &* Ovidio *largiremur, niſi literæ* ΝΑΣΩΝ. *quas quidem ego quovis pignore auſim contendere non ita in nummo exſtare, vel recenti fabrica, in nummo cætera antiquo, artificio, ſordidis hominibus nimis familiari, exſculptos fuiſſe; ita ut ex literis* ΠΟΛΛΙΩΝ *remanſerint antiquæ poſteriores duæ, reliquæ vero* ΠΟΛΛΙ *ita mutatæ fuerint, ut litera* Ι. *in* Σ. *mutata fuerit, proxima* Λ. *lineolam in medio, ut* Α. *fieret, acceperit, deletis dein primis* ΠΟ. *tertia* Λ. *manſerit, verum virgulam ad latus, ut* Ν. *fieret acceperit; & ſic novus in nummis hoſpes* Ovidius Naſo *pro* Vedio Pollione *emerſerit. Uterque vero &* Menander *ille* Parrhaſii *filius, &* Vedius Pollio, Cupedii *filius, cum magiſtratus fuerint* Cæſarenſium *uno atque eodem tempore, Cæſari* Auguſto *nummos cuderunt; neque privato* Ovidio *id facere, florenti licet amicitia* Cæſaris *conſueverunt; vel, fulmine ejus afflato poëta, auſi fuerunt; vel denique poſt mortem, ad revocandam* Muſarum *Venerumque omnium Sacerdotis memoriam potuerunt; ut qui vivente adhuc* Auguſto *magiſtratu* Cæſareënſi *perfuncti fuerunt.*

Num. 12. *Rariſſimus hic nummulus nunc primum ex noſtro Muſæo prodit; neque enim ante quis unquam* Aretæ *Regis faciem in tanta Antiquitatis ſolicitate exhibuit. Reſervare eum conſtitueram, ut una cum aliis pretioſis antiquæ Monetæ reliquiis quæ in Muſæo noſtro aliorumque Belgarum ſervantur, aliquando operoſius prodiret in publicum; ſed in Flavii Joſephi gratiam exprimere eundem hic placuit; magnam enim ibi, ut ex Indice videre eſt, hiſtoriæ partem Aretas facit. Habet a priore parte caput Regis diademate cinctum; a poſteriore figuram muliebrem, ſtantem, dextra tenentem pateram, læva haſtam, cum inſcriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΤΟΥ. *Nummulus hic ex ære eſt, rariſſimus, & optime conſervatus.*

Num. 13. M. SCAVR. AED. CVR. *in imo* REX ARETAS. *per tranſverſum* EX S. C. *Camelus, ad cujus pedes Rex genuflexus ramum profert. Ab altera parte* P. HYPSAE AED. CVR. *& in imo* C. HYPSAEVS COS. PREIVER. CAPTV. Jupiter *in quadrigis currentibus, dextra fulmen tenens, ſiniſtra habemas, in imo ſcorpio viſitur.*

Quæ ad hujus denarii explicationem pertinent, peti poſſunt ex Commentatoribus ad Familias Romanas, Urſino & Vaillantio; *quantum vero* Joſephicæ *hiſtoriæ illuſtrandæ huc iſte refertur denarius, inſpici meretur Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *ubi legimus redemiſſe* Aretam *Regem* Arabiæ *bellum trecentis talentis a* Scauro *& ipſo pacis ſatis cupido. Eadem fere leguntur de Bello Lib.* I. *Cap.* VIII. *pag.* 69. *ubi hunc quoque nummum in partes advocat* Aldrichius.

Cum autem Scaurus (*inquit*) in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem feciſſet, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani juſſu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: miſſuſque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hoſpes eſſet, perſuaſit ei ut pecunia vaſtationem agri redimeret. & ipſe trecentorum talentorum ſponſor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit: non minus quod ipſe hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit. *Alibi vero ſic ſcribit:*

Interea Scaurus, in Arabiam ingreſſus, Petram quidem ne accederet locorum difficultate prohibetur: quæ vero circa Pellam erant omnia depopulabatur; hoc tamen facto malis conflictatur. Nam exercitus fame laborabat: atque ad eam levandam conferebat Hyrcanus, per Antipatrum mittens victui neceſſaria; quem etiam ad Aretam, quaſi ei familiarem, delegat Scaurus, ut pecunia ille pacem ab ipſo redimeret. Atque perſuaſum eſt Arabi, ut trecenta daret talenta: & his conditionibus Scaurus ex Arabia exercitum educebat.

Num. 14. Judæam *a* Veſpaſiano Titoque *captam complures referunt nummi, cum pluribus typis atque inſcriptionibus a* Græcis *pariter &* Romanis *in horum, ut & in* Domitiani *honorem cuſis. Sola itaque raritas & inſignis inſcriptio nummum hunc, quem ineditum hactenus ex Muſæo noſtro damus, commendant. Cernitur in illo caput* Domitiani *laureatum, cum literis* ΔΟ..... ΚΑΙΣΑΡ. *ab altera parte Victoria, pedem globo imprimens, clypeo, palmæ arbori appenſo, inſcribit: in circuitu* Judæa *capta hiſce ipſis* Græcis *literis deſignatur.* ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΟΣΙΑΣ.

Num. 15. *Neque hunc addidiſſem, quamvis non inter vulgares, nummulum, niſi eximia ars atque pulchritudo in integerrimo elucens denario plurimam illi gratiam adderent. Capita habet* M. Antonii *Triumviri fratriſque ejus Conſulis* L. Antonii, *cum inſcriptionibus* L. ANTONI COS. *&* M. ANT. IMP. AVG. III VIR. R. P. C. M. NERVA PROQ. P.

M. Antonii *amicitia Magnus factus eſt* Herodes, *qui illi ad extremum uſque fidus manſit, & turrim,* Antoniam *dictam, in ejus honorem ædificavit.* M. *vero* Antonii *plures in Familia* Antonia *apud* Vaillantium *exſtant nummi, qui cum rebus* Judaïcis, *Hiſtoria Joſephica & devicto* Ariſtobulo *communionem aliquam habent; ſed nolumus numero gravari.* M. & L. Antoniorum *facies repræſentaſſe contenti, quoniam utriuſque merita erga Judæos egregia fuerunt, ſicuti Decreta P. R. oſtendunt; in quibus* Marci & Lucii Antonii *nomina laudantur Antiqu. Lib.* XIV. *Cap.* X. §. 13. & §. 17. *pag.* 708. & 709.

Num. 16. *Magnum* Pompeji *nomen in Oriente fuit, ubi maximas res armis geſſit, plurimoſque partibus ſuis faventes Bello Civili invenit. Hujus* Pompeji *cum alias virtutes, tum continentiam, ut qui a ſacris pecuniis ornamentiſque Templi* Hieroſolymitani *nihil abſtulerit, merito laudat* Flavius *Antiqu. Lib* XIV. *Cap.* IV. *pag.* 690. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ quibus libatur, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe Officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. *Quæ eadem fere repetuntur Lib.* I *de Bello Cap.* VII. *pag.* 68. *Quare non injucundum exiſtimavi vultum ejus, qualem proxime ad veram venerandi ejus oris ſimilitudinem accedere puto, ex integerrimo, qui penes me eſt, denario depingere. In eo* Q. Naſidius, *cujus nomen legitur priſco more* Q. NASIDIV. *ſcriptum, infra navem cum velo expanſo & remigantibus, dum claſſi* Sexti

Pompeji *præfuit*, *ejus enim partibus*, *patris judicium in* Cneo *contra* Cæsarem *sequendo secutus*, *adhæsit*, Cnei Pompeji Magni *expressit vultum*, *in quo juxta* Lucanum *Lib.* VIII. ℣. 679. *agnoscitur*

—— —— —— illa verenda
Regibus hirta coma, & generosa fronte decora
Cæsaries.

Sive κόμης ἀναξολὴ, *ut Græci vocabant. Tridens vero ante vultum*, *& delphinus in imo*, *maris denotant imperium*, *adeoque* Neptuno *Regi* Cneum Pompejum *adæquant.*

Num. 17. & 18. *Græciæ Veteris*, *seu* Italiæ, *celebris admodum erat civitas* Tarentum, *ubi* Josephus *notat* Antipatrum, Herodis Magni *filium*, *accepisse ex* Judæa *literas*, *quæ* Pheroræ *obitum*, *malum ipsi omen*, *annunciaverint. Lib. Antiqu.* XVII. *Cap.* V. §. 1. *pag.* 836. *Plura hujus nobilis urbis*, *&* Lacedæmoniorum *olim coloniæ exstant Numismata*; *in quibus fere omnibus conditores ejus atque instauratores* Taras *&* Phalanthus *exhibentur*; *cujus generis & hæc duo sunt Numismata ex Musæo nostro*, *quæ in quibusdam minutiis ab hactenus editis discrepant*, *sed de quibus nunc quidem agere supersedemus.*

Regni Commagenes *crebra mentio occurrit apud* Josephum, *sed præcipue memorabilis est eversio regii ibidem nominis*, *quod immerito* Romani, *fisco suo studentes*, *sub ampliatore ejus* Vespasiano, *abstulerunt* Antiocho *ultimo*, *qui*, *si quis alius*, *una cum sobole sua*, *optime de istis Orbis domitoribus*, *atque de ipso Imperatore*, *fuerat meritus. Fatum miserandi istius Regis*, *qui ex summis opibus*, *senili ætate*, *nullo suo merito*, *ad privatam recidit fortunam*, *copiose descripsit Historicus Lib.* VII. *de Bello Cap.* XXVII. *pag.* 420. *Hujus* Antiochi, *filiorum itidem ejus*, *aliorumque* Commagenes *Regum quum residua Numismata sculpta invenerim Volumine* I. *Thesauri* Britannici *pag.* 108. *& seq. non ingratum Lectori meo fore spectaculum judicavi*, *si singula apponerem*, *sunt autem decem numero.*

Num. 19. ΒΑΣΙ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. *Caput regis* Antiochi *diadematum. Ab altera parte Laureæ includitur Capricornus*, *sub quo* Seleucidarum *nota*, *Anchora*, *conspicitur*, *cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Nummum hunc ad* Antiochum I. *pertinere credunt.*

Num. 20. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑ. *Caput regis* Antiochi *diadematum*, *ita ut extrema pars alterius nodi per collum diffluat. Ab altera parte Scorpio cum solita inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *laureæ incluſus cernitur. Nummus hic paullum differt ab* Haimiano, *quoniam ex meo dedi Musæo*, *tam pulchrum integrumque*, *ut vix unquam similem viderim. Putat autem* Jo. Massonus Antiocho III. *qui sub* Tiberio *decessit*, *esse assignandum.*

Num. 21. ΒΑΣΙ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput regis diadematum. Ab altera parte duæ cornucopiæ decussatim positæ*, *& inscriptio* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 22. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput diadematum* Antiochi *Regis*; *ab altera parte Scorpio Laureæ incluſus cum inscriptione* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

Num. 23. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ. *Caput Regis diademate revinctum*; *ab altera parte Laureæ incluſus Scorpio*, *cum literis* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ.

Num. 24. ΒΑCΙΛΕΥC. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟC. *Miseri regis* Antiochi *ultimi senile caput*, *ultima diadematis parte in collum diffluente. Ab altera parte Scorpionis typus & solita inscriptio.*

Num. 25. *Caput* Caji Cæsaris, *cum inscriptione* ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚ. ..... *Ab altera parte Regis cujusdam caput est*, *quem non male arbitratur* Haimius *pag.* 242. Antiochi *cujusdam* Commagenes *esse*, *& quidem ejus qui Caligulæ vixerit temporibus. Notas idem illas*, *quæ sub mento regii capitis visuntur se non capere asserit. Dolendum certe est circa oras non integriorem esse nummum*, *quæ videntur literas habuisse nomen & dignitatem depicti capitis indicantes. Sicuti vero testantur Scriptores*, Antiochum *quendam a* Cajo *donatum fuisse non tantum* Commagenes *regno verum etiam maritimis* Ciliciæ *oris*, *hic vero nummus in rei testimonium & gratitudinis ergo ab* Antiocho *cum sua non tantum*, *sed & Imperatoris* Romani *effigie percussus sit*, *ita in eodem vocare se* Commagenes *&* Ciliciæ *Regem potuit*; *ut literæ* IA. *quæ adhuc supersunt*, *reliquæ sint ex* KIA. *quæ* Ciliciam *designaverint.*

Num. 26. ΑΝΤΙΟΧΟ.. ΒΑΣΙΑ... *Caput Regis diadematum*, *quod impressas ad collum & mentum duas habet notas seu marcas* (*quales creberrimæ in Græcorum nummis*) *quibus impressum est Cornucopiæ ducussatum*, *quod ad Num.* 21. *in* Commagenorum *quoque nummo vidimus*, *&* Seleucidarum *insigne Anchora. Ab altera parte Scorpio Laureæ includitur cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Pertinet vero nummus ad eundem*, *de quo modo*, Antiochum, IV. *videlicet*, *a* Cajo *atque Claudio ad honores evectum.*

Num. 27. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΟΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ. *Caput elegans* Jotapes *Reginæ diademate cinctum. Altera pars cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ *solitum Scorpionis & Laureæ habet symbolum.*

Num. 28. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΟΙ. *Regii juvenes equis insidentes. Ab altera parte Capricornus in Laurea*, *subtus Anchora est*, *desuper vero Stella*, *cum inscriptione* ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. *Juvenes illi duo filii sunt infelicissimi istius* Antiochi *ultimi* Commagenes *Regis*, Epiphanes *&* Callinicus, *quorum iras animumque ob ereptas Regni spes describit* Josephus *de Bello Lib.* VII. *Cap.* VII. *pag.* 420. *sicuti & mirabilem audaciam majoris*, *sive* Epiphanis, *dum cum* Macedonica *sua phalange vastissima* Hierosolymæ *mœnia vi superare conatur Lib.* V. *de Bello Cap.* XI. *pag.* 354.

Num. 29. ΙΟΤΑΠΗ..... *Caput muliebre. Ab altera parte caput juvenile est cum literis non satis cognitis.*

Longiorem vero de hisce omnibus sermonem instituerem, *nisi doctissimi viri* Jo Massoni *diligentia*, *isto me onere levasset. Exstat enim ejus Dissertatiuncula super hosce Nummos ipsosque Commagenes Reges*, Antiochos *omnes dictos*, *Tomo Primo Thesauri sui* Britannici *pag.* 113. *a* Nicolao Francisco Haymio *insertus. At quoniam is liber rarior in his terris est*, *& non nisi magno parari potest*, *ipsa Clarissimi viri verba prout exstant subjiciam. Ita vero se habent:*

Cum plurium ANTIOCHORUM, in *Commagene* regnantium meminerint Scriptores antiqui; non erit inutile explicandis superioribus aliisque Nummis, qui diversos etiam vultus ferre videntur; si brevem & accuratiorem præmiserimus notitiam Principum, qui Regionem illam sub imperio tenuerunt, ex quo amplissimum *Seleucidarum* regnum ad angustos hosce terminos redactum est, donec Romanorum Provinciæ formam, imperante Vespasiano, subiit.

I. Qui primus in hac serie occurrit, *Antiochus* nomine & *Commagenæ* Rex *Dioni* diserte dicitur, in anni U. C. 685. actis (a), ut qui tum, & quidem post *Luculli* de Tigrane victoriam (b), ac Urbis, quæ *Tigranocerta* ab hoc Armeniæ Rege nominata fuerat, expugnationem, *in fidem receptus* est. *Appianus* vero, qui in *Luculli* rebus hunc *Commagenæ* regem non memorat, postea *Pompeji* contra *Mithridatem* gesta narrans, scribit, (c) Pompejum, *superato Tauro* (d), *bellum Antiocho Commageno intulisse*, *donec & ille in amicitiam receptus est.* Deinde constitutiones Regnorum & Provinciarum à *Pompejo* factas tradens, addit, eum *Antiocho*

(a) Lib. 35. fragmentorum initio.
(b) Reportatam *pridie nonas Octobr.* si Plutarcho fides in *Lucullo.*
(c) De Bellis Mithr. p. 244. vid. & p. 251.
(d) Anno scil. U. C. 690.

tiocho Commageno commisisse Seleuciam, & quidquid ex incursu in Mesopotamia ceperat. Id *Strabo* antiquior Auctor confirmat quò ad *Seleuciam*, quam dicit *Castellum fuisse Mesopotamiæ ad Euphratis Pontem situm, in quo Tigranes Cleopatram, Selenem vocatam, interemit aliquandiu inclusam, cum Syriâ excidisset* (a).

Utrum vero hic *Antiochus Commagenus* idem fuerit cum *Antiocho* XIII. & ultimo Syriæ Rege, qui *Antiochi Pii* filius erat, disputant doctissimi viri. *Vaillantius* quidem unum eundemque fuisse affirmat; at fatebor, mihi rem obscurissimam videri, licet omnia Scriptorum antiquorum loca ad accuratum revocaverim examen, quod hîc prolixius discutiendum non puto.

Utut sit, recte videntur eruditi viri de primo *Commagenes* Rege *Antiocho* intelligere, quæ *Cicero*, dum *Ciliciæ* Proconsul erat, anno *U. C.* 703. scribit de *Rege Antiocho Commageno*, lib. 15. famil. Epist. 1, 3, & 4. Nullo saltem testimonio probari potest, hunc *Antiochum* esse diversum ab illo, qui paucis ante annis eam regionem, *Luculli & Pompeji* gratia, moderabatur.

Idem quoque omnino videtur, cujus *Julius Cæsar* meminit in descriptione Copiarum, quas *Pompejus* comparaverat ante *Pharsalicam* pugnam, anno U. C. 706. circiter medio commissam. *Ducenti* Equites, ait Cæsar (b), *ex Syriâ à* COMMAGENO ANTIOCHO, *cui magna præmia Pompeius tribuit, missi erant.* Hæc certe *præmia* manifeste indicant, eundem esse *Antiochum*, cui Pompejus, præter Commagenem, & alia in Mesopotamiâ dederat, *uti supra* vidimus.

An ille vero postea in Cæsaris amicitiam receptus, ac sic in regno confirmatus fuerit cum Cæsar in Syriam ex Ægypto sub Æstatis initium An. U. C. 707. venisset, expressis quidem verbis Historia non tradit. Id tamen ex *Hirtii* (c) narratione, de rebus à Cæsare in Syria constitutis, colligere fas est. *Commoratus*, inquit, Cæsar, *fere in omnibus Civitatibus*, [*Syriæ*] *quæ majore sunt dignitate, præmia bene meritis & viritim & publice tribuit; de controversiis veteribus cognoscit, ac statuit. Reges, Tyrannos, Dynastas Provinciæ*, [*Syriæ*] *finitimosque, qui omnes ad eum concurrerant, receptos in fidem, conditionibus impositis Provinciæ tuendæ ac defendendæ, dimittit & sibi & Populo R. amicissimos.*

Igitur exinde credere licet, *Antiochum* illum haud alium ab eo fuisse, quem *Dio* ad annum *U. C.* 716. *lib.* 49. scribit oppugnatum & *Samosatis* obsessum à *Ventidio M. Antonii* legato ac ab ipso *Antonio*, in hujus amicitiam, ante urbis expugnationem, receptum esse. Quibus consona profert *Plutarchus* in Antonio.

II. Verum brevi post tempore Rex ille successorem habuerit MITHRIDATEM (d); quandoquidem *Plutarchus* ibidem inter Reges, qui cum copiis M. Antonio ante *Actiacam* pugnam, anno U. C. 723. adfuerunt, numerat *Mithridatem Commagenæ Regem.* Hunc autem locum haud satis attente doctissimus *Norisius* legerat, autumans (e) Plutarchum *recensere Mithridatis auxiliares copias bello Actiaco, in Castris Antonii*; quasi vero ipsemet Rex non interfuisset. Quid illi tum acciderit incompertum; novimus solummodo, alium continuo regnum occupasse.

III. Alter enim ANTIOCHUS *Commagenus à Dione*, sub fin. lib. 52. ad annum U. C. 725. memoratur, quem Augustus tum *ad se excivit, quod fratris sui, cum quo litem habebat, missum Romam legatum dolo occidisset. Eum*, subjungit Dio, *Antiochum in Senatum adductum, damnatumque interfecit.*

Quis vero fuerit iste *frater* hujus *Antiochi*, non aperit Dio, nec utrum tunc temporis adhuc in vivis successerit *Antiocho* fratri, seu potius *Commagenem* Augustus Romano subjecerit Imperio.

IV. At alius MITHRIDATES, decem circiter post annis, scilicet U. C. 734. Rex creatus fuit ab Augusto, in Syria degente ac Orientis Provincias ordinante, uti *Dio* ad eum annum lib. 54. testatur. *Mithridati cuidam*, ait, *Commagenem, quod ejus Rex patrem hujus Mithridatis occidisset, puero etiamnum attribuit.* Verum neque hinc patet, quis fuerit *Rex* ille, qui *Mithridatis patrem* occiderat; an jam ante defunctus, vel tunc demum Regno motus.

Igitur haud recte Ill. *Norisius* (f), tanquam ex utroque *Dionis* loco, asserit, 1°. *Antiochum* anno U. C. 725. condemnatum *fratrem* fuisse prioris *Mithridatis*; 2do. hunc ab illo fratre occisum, atque 3°. eundem esse patrem *Mithridatis* secundi, qui *puer* Antiocho successerit patruo. Nihil horum certe scribit *Dio*, nec ullo modo innuit; ut primo intuitu liquet. Imo potius contraria, præsertim quo ad duo postrema puncta, docet. Etenim diserte illo scribente, *Antiochum* esse ab Augusto neci datum, *quod fratris legatum occidisset*; manifestum est, cum simul non fuisse necis fraternæ reum; alias hanc certe graviorem mortis *Antiochi* causam multo-satius dedisset Historicus sapiens. Deinde *Dio* clare satis indicat, *patrem* posterioris *Mithridatis* regem non fuisse, sed potius hominem privatum; siquidem tradit, eum à *Rege Commagenes* occisum esse.

V. Proximus porro successor, quem Historia nobis monstrat, ANTIOCHUS est ille, cujus tantum mortem *Tacitus* ad An. U. C. 770. narrat (g). *Per id*, inquit, *tempus Antiocho Commagenorum, Philopatore Cilicum, Regibus defunctis, turbabantur Nationes, plerisque Romanum, aliis Regium imperium cupientibus.* Verum tunc Commagene facta est ab Imp. *Tiberio* Provincia Romana, remque anno sequente *Germanicus* in Orientem missus, perfecit. *Commagenis*, addit idem Auctor (h) *Q. Servæus præponitur, tum primum ad jus Prætoris translatis.* Quam mutationem *Strabo* (i) quoque, tunc libris Geographicis coronidem imponens, adnotavit, in Commagenes descriptione: Nunc, subdit, *Provincia facta est.*

IV. Iterum tamen ad jus Regium, mortuo *Tiberio*, rediit, anno U. C. 790. seu Æræ Christianæ vulgaris 37. Ad hunc enim Dio lib. 59. scribit, *Cajum* Caligulam ANTIOCHO, *Antiochi filio, Commagenem, paternum regnum, adjectis Ciliciæ maritimis, dedisse.* Hoc quidem regnum idem Imperator postea abstulit, licet ei *Antiochus* assentator & tyrannidis magister esset, teste eodem Historico ad An. U. C. 793. At ipsum statim reddidit *Claudius* primo imperii anno, prout *Dio* ad annum U. C. 794. narrat. *Antiocho*, ait, *Commagenen, quam idem Cajus ei dederat ademeratque, restituit.* Quod confirmat Josephus (k), scribens, *Antiochum Commagene, & parte quadam Ciliciæ donatum* à Claudio fuisse.

Ad

(a) *Strabo* lib. 16. pag. 749. ubi quidem MSS. pro Τῶ Κομμαγηνῶ uti *Casaubonus* legit, habent τῇ Κομμαγηνῇ; sed prior lectio confirmatur illo *Appiani* loco.

(b) De Bello Civ. lib. 3. c. 5.

(c) De Bell. Alex.

(d) Eum forsan spectat Nummus Aleppo ad D. *Carol. Hedges* missus, ac à posticâ parte cum *Pallade* sic inscriptus: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ. ab antica vero cernitur caput imberbe cum tiara, quæ Cassidi similis, uti repræsentatur apud Cl. *Spanhemium* T. 1. f. 482. qui ad Ponti Regem refert suum.

(e) De Epoch. Syrom. Diss. II. c. IV. p. 127.

(f) Ibid. p. 127. (g) Annal. lib. II. c. 42. (h) Ibid. c. 56.

(i) Lib. XVI. p. 749. sic & *Joseph.* Antiq. lib. XVIII. c. 3.

(k) Antiq. lib. 19. c. 4. ubi tamen vocem ex isto Dionis loco emendandam esse, recte jam notavit *Tillemontius* hist. T. 1. p. 1012.

Ad hanc autem *Ciliciæ* partem, *Antiocho* datam, pertinuisse *Clitas*, ejus oræ accolas, uti & Civitatem *Anemurienſem*, docet Tacitus ad annum U.C. 805. Annal. XII. c. 55. ubi narrat, *agreſtium Cilicum nationes*, *quibus Clitarum cognomentum*, tunc tumultuantes, & eam Civitatem obſidentes, ad officium reductos eſſe *à Rege ejus oræ Antiocho*, uti vocat. Eidem *& Armeniæ* partem tribuit *Nero*, ejus operâ in bello contra Parthos uſus, ex *Tacito* Annal. lib. XIV. c. 26. collat. cum lib. XIII. c. 7, & 37. Nec minus utilis fuit Romanis contra Judæos (a), quin & *Veſpaſianum*, ad Imperium nitentem potentiſſime juvit, cum eſſet *vetuſtis opibus ingens*, *& inſervientium Regum ditiſſimus*, uti habet *Tacitus*, Hiſt. lib. II. c. 81.

At tandem in ſenectute, cum ante felix & potens vixiſſet, *Antiochus* à Pæto Syriæ Proconſule accuſatus, quod cum Parthis contra Romanos conſpiraſſet, regno fuit ſubmotus, *anno*, inquit Joſephus (b), *Veſpaſiani quarto*, ſeu U. C. 825. atque tranſlatus eſt, primum *Lacedæmonem*, deinde *Romam*, ubi honorifice habitus reliquam tranſegit vitam, cum duobus filiis, EPIPHANE & CALLINICO, de quibus plura inferius notabimus.

Sic demum *Antiochi* regnum in Provinciam Romanam à *Veſpaſiano* redactum eſt. Quod *Suetonius* his, in *Veſpaſiani* vita, verbis tradit c. 4. *Item Tracheam Ciliciam*, *& Commagenem*, *ditionis Regiæ uſque ad id tempus*, *in Provinciarum formam redegit.*

His præmiſſis ad ipſos tandem Nummos, ſupra exhibitos accedendum; & primum quidem ut melius diſtinguantur de poſtremis dicemus, quos certo ſcimus ad ultimum *Antiochum*, ejuſque familiam ſpectare.

Id genus autem ſunt tertius (in Tab. noſtra Num. 19. uſque 29.) & reliqui ad nonum uſque. Etenim, quod ad ipſum *Antiochum* attinet, tertius Nummus eandem prorſus faciem repræſentat, licet juveniliorem, ac quæ cernitur in IV. V. VI. (VIII. quoque) & VII. Jam vero ex IV. certiſſime novimus *Antiochum*, *eo ſignatum*, *in Cilicia* regnaſſe, quod de nullo alio, præterquam de poſtremo Commagenes Rege *Antiocho*, affirmari poteſt, uti ſuperius ex Hiſtoricis antiquis oſtendimus. *Lacanatas* enim *Ciliciæ* populum fuiſſe demonſtrat *Ptolemæus*, qui Geographiæ lib. V. Civitates *Ciliciæ* mediterraneas recenſens, primum ſingulis *Tracheæ*, ſeu *Aſperæ* regionibus ſuas adſcribit urbes, ſuoque ordine venit Λακανίτιδ@· regio, cujus Civitas apponitur Εἰρηνόπολις. Hæc autem apud ſcriptores ſequioris ævi in *Cilicia ſecunda* ponitur, ut fuſius videre eſt in Cl. *Cellarii* Geographia antiqua lib. III. c. VI. p. 144, 145.

Corrigendi vero ex hoc Nummo vulgares *Ptolemæi* codices, atque pro ΛΑΚΑΝΙΤΙΔΟΣ, legendum ΛΑΚΑΝΑΤΙΔΟΣ.

Cæterum parem huic Nummum habuit Cl. *Vaillant*, ut ipſemet indicat, hæc de *Auguſta*, Ciliciæ urbe ſcribens (c): *Hæc autem erat*, *cum* Lacanatide, *ditionis Antiochi Regis Commagenæ*, *ut confirmat noſter ejus Principis Nummus cum epigraphe* ΛΑΚΑΝΑΤΩΝ.

At errat celeberrimus ille vir addens (d), *utramque regionem*, *ut & regnum Commagenæ*, *Romanis acceſſiſſe anno U. C. 771. poſt mortem illius Principis*, Antiochi ſcil. anno antecedente defuncti. Etenim hicce *Antiochus* nullam *Ciliciæ* partem ſub ſua ditione unquam habuit; ut quæ demum *Antiocho* ejus filio data fuerit.

(a) *Joſeph.* de B. J. III. c. 2. & VI. c. 12. *Tacit.* Hiſt. L. II. c. 81. & L. V. c. 1. &c.
(b) De B. Jud. lib. VII. c. 27.
(c) Num. Impp. Gr. p. 261.
(d) Sic & p. 149. V. ΑΥΤΟΥCΤΑΝΩΝ.

Nec minus hallucinatur, dum *Auguſtanorum* Ciliciæ Populorum Epocham ab eodem anno U. C. 771. deducit; ſiquidem alibi demonſtrabo, eam haud ante annum 773. iniiſſe potuiſſe, præſertim *ex Elagabali* Numiſmate in eadem Gaza Nobiliſſimi Ducis Devoniæ inſcripto: ΑVΤΟΥCΤΑΝΩΝ. ΕΤΟΥC. ΗϘΡ. anno 198.

Sed ut ad *Antiochi* Regis nummos revertamus, tertius, hîc exhibitus, faciem juvenilem repræſentans, ſub initium ejus regni cuſus nobis videtur, uti contra ſub finem ejuſdem ſcalptus eſt ſextus, vultum ſenilem ferens. Adde quod & forma litteræ *Sigma* (e) Veſpaſiani potius temporibus convenit.

Deinde quo ad Nummum Num. 27. hîc poſitum, non eſt dubitandum, quin ad uxorem ejuſdem *Antiochi* poſtremi pertineat; quandoquidem ex alio Nummo, in *Cilicia* maritima cuſo, conſtat, huic Regi *Jotapen* fuiſſe conjugem. Scilicet celeberrimi Antiquarii (f) jamdudum vulgarunt numiſma, à *Sebaſtenis* cuſum, in cujus antica parte idem *Antiochi* caput cernitur hac cum epigraphe: ΒΑΣΙΑ. ΜΕΓ. ΑΝΤΙΟΧΟΣ. ΕΠΙ. in Poſtica vero legitur circa muliebr. figuram ſedentem, *&c.* ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. ΙΩΤΑΠΗ. ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ. Quem nummum ad alium Regem referri non poſſe, pluribus demonſtravit Ill. *Noriſius* adverſus *Seguinum & Harduinum*, qui eum *Antiocho* III. tribuunt.

Quibus addendum, Nummos hujuſce *Jotapæ*, quales plurimos in *Britannicis* (g) & aliis Muſæis tractavi, ejuſdem eſſe metalli, ſcalpturæ, ac formæ, cum aliis *Antiochi* IV. Nummis; atque in uno etiam, penes eruditiſſ. ac Reverend. Covel, idem occurrere ſigma, ſinuatæ ſcil. in rotundum figuræ, quam in VI. *Antiochi* Nummo cernimus. Caput enim Reginæ diademate redimitum & huic N. 27. geminum, ſic inſcribitur in *Covelliano* Nummo: ΒΑCΙΛΙCΑ (h) ΙΩΤΑΠΗ. ΦΙΛΑΔΕΛ. In aliis hæc ultima vox integre legitur, ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ, non vero ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ, uti male *Seguinus* habet.

Num. 28. porro Nummus, hucuſque Antiquariis ignotus, ambos certe filios, *Antiochi* IV. *& Jotapes*, nobis exhibet, prout me docuerunt id genus nummi cæteris integriores. Talem & elegantiſſimum poſſidet ampliſſima & aliis rariſſimis undique congeſtis Cimeliis referta D. *Hans Sloane* Baroneti Gaza, in quo manifeſtiſſime ſub ipſis Principibus Equitantibus legitur ΒΑCΙΛΕΩC. ΤΙΟΙ. REGIS. FILII; quæ verba ſatis clare in aliis etiam cernuntur Nummis Gazarum Illuſtriſſimorum D. D. Ducis *Devoniæ*, ac Comitis *Pembrochiæ*, *&c.*

Itaque hîc habemus EPIPHANEM & CALLINICUM, quos ſupra diximus *Antiochi* IV. filios fuiſſe, & quos *Joſephus* à fortitudine in Romanos, & pietate in patrem laudat; de *Bello Jud. lib.* VII. *c.* 27. Ubi *Pæti* impetum narrans: *Antiochus*, inquit, *decrevit*, *toto regno*, *in quo erat ſtatu*, *relicto*, *cum conjuge ac liberis egredi.* —— *Pætus autem in Samoſatam*, *qui eam capeſſerent*, *mittit*, *& per eos civitatem tenebat* —— —— *Haud tamen Rex vel ipſa neceſſitate adductus eſt adverſus Romanos aliquid bellicum gerere.* —— *Adoleſcentibus autem bellique peritis*, *vique corporis præſtantibus*, FILIIS *ejus*, *non erat facile in calamitate ſine pugnâ durare.* —— *Vehementi autem pugnâ per totam diem habitâ*, *inſignem demonſtrarunt fortitudinem*, *&c.* deinde narrat fu-

(e) Cujuſmodi occurrit in alio ejuſdem Regis Nummo, penes D. Car. Hedges, ſic: ΑΝΤΙΟΧΟC. ΕΠΙ. ΒΑCΙΛΕVC. ΜΕΓ.
(f) Vid. *Seguin.* Sel. Num. p. 402. ed. 2. *Harduin* de Popp. & urb. p. 587. Ed. 1. *Noris* de Epoch. p. 129. ſeqq.
(g) D. *Caroli Hedges* Equitis aurati, D. *Gulielmi Lloyd* filii Epiſcopi Vigor. D. *Falkner*, &c.
(h) Sic cum ſimplici C. tantum.

fugam *Antiochi* Patris, cum *Coniuge ac filiabus*, *in Ciliciam*, atque *Epiphanis* cnm decem Equitibus ad *Vologesem* Parthorum regem, cujus postea litteras ad *Vespasianum* commendatitias tulerunt, Romam, cum audivissent Patrem *Antiochum* regie *Lacedæmone* vivere. *Patre autem ad eos* [filios] *Lacedæmone statim advecto, cum omnis honor eis haberetur, ibi* [scil. Romæ] *mansere.*

Nequaquam vero hic omittendum est, *Epiphani*, de quo ceu majore natu loquitur ubique Josephus, desponsatam fuisse *Drusillam*, à Patre *Agrippa* majore, qui eam *sexennem* reliquit, cum *anno* Æræ nostræ XLIV. obiret; ex *Josepho*, Antiq. XIX. c. 7. Cujus loci interpretationem latinam, à *Gelenio* factam, Cl. *Norisius* tantum ob oculos habebat, cum scriberet (a), *Josephum* L. C. *auctorem esse*, *Antiochum* IV. *curasse*, *ut filio suo majori natu* Epiphani MARIAMNE *Agrippæ Judæorum regis filia decennis desponderetur*; quamvis ipsemet Eminentiss. vir, aliquot ante paginis, rectius dixisset, Agrippam despondisse *Drusillam filiam nondum* (b) *sexennem Epiphani majori filio regis Antiochi.*

Epiphanes tamen Uxorem non duxit *Drusillam*, quæ deinceps AZIZO regi *Emesenorum* data est à fratre *Agrippa* juniore: *Epiphanes enim*, narrat Josephus (c), *Antiochi regis filius recusavit ejus nuptias, nolens Judaicos mores amplecti, ut erat* Drusillæ *patri pollicitus.*

Cæterum & Princeps ille, *Antiochus Epiphanes* vocabatur, non secus ac pater, si *Josepho* fides, de B. J. Lib. v. c. 29. Gr. at Lat. L. VI. c. 12. Ut nullum sit dubium, quin *Epiphanes* fuerit cognomen huic familiæ fere proprium; quæque sit alias prima hujus tituli causa, origo, & significatio, de qua prolixe satis jam alii (d) tractarunt.

Ita & *Callinicus* aliud erat cognomen, quo alter *Antiochi* IV. filius à fratre majore distinguebatur; quemadmodum & aliis datum est, eâdem distinctionis causâ, variis Principibus, atque præsertim inter Seleucidas *Demetrio* III. ac *Antiocho* XIII. ultimoque Syriæ Regi, qui simul *Epiphanes & Philopator* cognominabatur; si quidem ejus sint, ut Antiquariis hucusque visum, Nummi (e) his signati titulis.

Unde, uti & ex *Anchorâ* in plurimis *Commagenorum* Nummis cusâ, non male colligere possumus, *Antiochos* hosce *Commagenos* revera ex *Seleucidarum* Gente suam originem duxisse. Videtur enim hæc *Anchora*, quæ & in aliis Seleucidarum Numismatibus scalpta, ad illam alludere, quam scriptores antiqui (f), tradunt in *Seleuci* prioris femore signatam, cum nasceretur, atque sculptam in annulo, quem *Laodice* mater recepit ab Apolline, & filio dedit in futuri regni auspicium & augurium. Imo, si *Justino* credimus, *Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii, nepotesque ejus* ANCHORAM *in femore, veluti notam generis naturalem, habuere.*

Ad eandem quoque *Antiochi* IV. Commageni familiam forte spectat illa JOTAPE, cujus nomen & caput in Nummulo meo, supra N°. 29. conspicitur. Eadem certe non est facies, ac illa *Jotapæ* prioris, quam *Antiochi* IV. uxorem diximus; nec etiam ejusdem metalli, aut scalpturæ videtur nummus.

(a) De Epoch. p. 136. coll. p. 128.
(b) Hac voce non utitur *Josephus*, cui *Drusilla* dicitur omnino ἐξαετὴς.
(c) Joseph. Ant. L. XX. c. 5.
(d) *Joan. Marsham* Can. Ægypt. p. 54. *Henr. Noris* de Epoch. p. 129. - 131. &c.
(e) Qualem possidet Nobiliss. D. *Dux Devoniæ*; cum in alio, Gazæ Ampliss. D. Comitis Pembrochiæ ΔΙΟΝΥΣΟΥ insuper legatur cognomen; scil integre: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ. ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.
(f) *Appianus* in Syriac. p. 123. *Justin.* l. XV. c. 4.

Jam vero novimus ex *Josepho*, non modo *Antiocho* IV. FILIAS fuisse, quibuscum uti & *uxore* in *Ciliciam* fugit (g); sed & unam ex illis filiabus, JOTAPEM quoque dictam, *Alexandro*, Judæo ex *Herodis* stirpe Principi, nuptam fuisse, *Antiq.* XVIII. *c.* 7 .Hunc locum *Alexandri* genealogiam simul dilucide pingentem hîc dabimus integrum, ut continuo pateat hac de re Cll. virorum error. *Cæterum*, teste Josepho, *Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit, è Glaphyrâ Archelai Cappadocum regis filiâ. Ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armeniis Rex à Nerone fuit datus, filiumque genuit Alexandrum. Hic Antiochi Commagenorum Regis filiam* JOTAPEN *duxit*, & Lesidis, Ἡσιοδῶ, *in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est.*

Inde, inquam, facile retegitur Recentiorum hallucinatio, qui scripserunt, *Alexandrum Jotapes* maritum, *pronepotem* Herodis magni fuisse. Sic præ cæteris hîc mihi nominandus Purpuratus *Norisius*, (contra *Seguinum & Harduinum* disputans, de Nummis, à *Sebastenis & Commagenis*, cum *Jotapes* nomine, cusis, quos illi tribuebant *Jotapæ* Alexandri conjugi,) eundem sequutus errorem hæc habet (h): *At nullus dubito utrumque nummum pertinere ad Jotapem uxorem Antiochi* IV. *regis Commagenes, ac matrem Jotapes, quæ Alexandro*, TIGRANIS, *regis Armeniæ*, FILIO, *ac Herodis Magni* PRONEPOTI, *nupta fuit.* Quibus gemina, sex post paginis, repetit: *Alexander erat filius Tigranis, qui Tacito* lib. 14. *dicitur* Cappadocum ex nobilitate regis Archelai nepos; *siquidem Tigranes patrem habuerat Alexandrum Herodis regis filium, ac matrem Glaphyram, filiam Archelai regis Cappadociæ. Hinc Vespasianus donavit Alexandro ac Jotapi insulam & Urbem Sebastem, quam ejusdem Alexandri laudatus proavus septem fere lustris possederat.*

At vero manifestum ex superioribus Josephi verbis fit, 1°. huncce *Alexandrum* fuisse Herodis M. *abnepotem*, non *pronepotem*, atque 2°. *Tigranem* ejus patrem, Armeniæ regem, fuisse Archelai *pronepotem*, non vero *nepotem*, ut male *Tacitus* scripsit. Hunc autem gravissimi alias Historici Romani errorem jam dudum doctiss. *Noldius* (i) sic recte confutaverat: "Nam eum Tigranem, *pronepotem* Ar-"chelai fuisse, præter Josephum, *Ant.* XIIX. *c.* 7. "ipsa rerum series ostendit. Quo pacto enim *Ti-*"*granes*, *nepos*, circa medium *Augusti* natus (Pa-"ter (k) non multo post *victoriam ad Actium* ab "*Herode* interfectus) sub *Nerone* (l) agere aut pati "potuit? quo profecto tempore natura eum aut "morte aut senio ita multaverat, ut rebus geren-"dis aptus tum haud esse potuerit.

Quo ad regionem, cujus rex *Alexander*, conjux *Jotapes*, creatus à *Vespasiano* fuit, partem *Ciliciæ* fuisse ex Josepho liquet; verum ejus nomen, librariorum culpâ, obscurum adhuc remanere mihi videtur. Etsi enim vox Ἡσιοδῶ, quæ in libris vulgatis, ac in Codice MS. Florentino legitur (m) mutetur ab *Harduino* in Νησιάδῶ, hancque emendationem suo calculo probet Cl. *Norisius*, qui nomen illud cum Jesuita intelligit de *Insula*, & *urbe*,

(g) De B. J. lib. VIII. c. 27.
(h) De Epoch. p. 132, & 137.
(i) Histor. Idum. p. 367.
(k) *Alexander* nempe, qui ab *Herode M.* suo patre necatus, quique filium habuit *Tigranem*, primum in Herodis fatrilià regem *Armeniæ*, atque adeo *nepotem* ejusdem Herodis M simul & *Archelai* Cappadocis ex ejus filia *Glaphyra.*
(l) A quo *Tigranes* alter, de quo loquitur *Tacitus*, Rex Armeniæ datus est
(m) Sic *Norisius* de *Epoch.* p. 135. testatur, atque in nonnullis Codd. latinis legi, *Isiados*, ac in aliis Ysiados, cum in Editione Gryphiana An. 1539. habeatur *Lesidis.*

be, primum *Eleusa*, dein *Sebaste* dicta; Attamen mihi persuadere nequeo, eam emendationem facile posse ex linguæ Græcæ genio, aut ex Geographia probari.

Quidquid sit, haud integrum dare possumus assensum interpretationi, quam Cl. *Wildius* suo assignavit nummo (a), qui nostro similis, licet haud ita sit integer. Affirmat enim, ut de re certâ, *Jotapam*, eo nummo insculptam, Antiochi Commagenorum tertii reguli, filiam esse, Alexandro, Herodis M. pronepoti nuptam &c. scilicet haud satis caute suo Nummo eandem adaptat descriptionem, quam *Harduinus* de Nummo dederat à *Sebastenis* cuso, quam vero pluribus *Norisius*, toties *laudatus* (b), confutaverat.

Duo priores supersunt nummi hîc exponendi; verum id paucis absolvemus; siquidem nihil certi de his affirmare valemus, nisi eos æque inter se differre, in Regum imaginibus, ac ab aliis Nummis quos *Antiocho* IV. assignavimus. Addam tantum forte priore repræsentari *Antiochum* I. qui, cum per plures regnaverit annos, non nisi *senex* obire potuit, qualis in eo nummo facies cernitur. Ita & alter in 2°, senilis itidem, vultus forsan fuerit *Antiochi* III. sub *Tiberio* defuncti, qui & prioris filius potuit esse. Sed de his conjecturas ulterius prosequi non placet; judicent eruditi lectores pro ut lubebit, atque candide nostras excipiant stricturas, quas auctiores & forsan emendatiores aliquando dabimus, si quod jam ab aliquot annis molimur, opus, de *Syriæ Antiquitatibus*, edere liceat. Tum & alios, cum CLEOPATRÆ nomine, Nummos à *Commagenis* cusos exhibere poterimus, si nos supremum Numen juverit.

Num. 30. *Numisma eximium, metallo, pondere, pulchritudine, arte, raritate & integritate conspicuum; ex purissimo autem est auro, pendetque unciam & monadas* 74. *Exstat quidem apud Vaillantium & Haimium depictus, verum hic ex Musæo nostro nescio quid plus vigoris animi ex visu spirat; præterea id quod* Apollo *sedens dextra tenet, nullo modo sagitta in meo est, ut in reliquis, sed bacillus potius, nisi regium sit sceptrum; neque enim retro pinnas habet, & in media parte crassescit. Pertinet vero insigne hoc numisma ad* Syriæ *Regem*, Antiochum III. *cognomento* Magnum; *eundem illum, cujus expeditionem contra Judæam, & clementiam meritaque in victos & dedititios, epistolas itidem in illorum gratiam scriptas, luculenter commemorat* Josephus *Antiq. Jud. Lib.* XII. *Cap.* III. *pag.* 597. *& seqq.*

Num. 31. Raphanæas, Syriæ *urbem, duobus in locis commemorat* Flavius *Lib.* VII. *de Bello Cap.* I. *in fine, seu pag.* 405. *ubi dicit duodecimam* Romanorum *legionem olim apud* Raphanæas *fuisse; atque iterum ibidem Cap.* V. *pag.* 411. *ubi Fluvium Sabbaticum labi ait medium inter* Arcæam, *regni* Agrippæ *urbem, atque* Raphanæas. *Hujus urbis eximium possideo Numisma, primariæ magnitudinis, qualia Medallionum nomine vocant; non modo propter urbem ubi cusum est, verum multo magis propter Augustæ cujus vultum refert, suspiciendum. Exhibet enim ab altera parte caput* Anniæ Aureliæ Faustinæ, *quam* Elagabalus *olim inter alias conjugem sibi adscivit, cujusque mulieris nummos rarissimos esse norunt harum rerum periti. Adscribitur* ΑΝΝΙΑ ΑΥΡΗΛΙΑ ΦΑΥCΤΕΙΝΑ. *ad humeros, pro more istorum temporum luna crescens conspicitur; quasi ut inter nymphas Diana, sic inter* Romanas *nurus Augusta pulchritudine maxime emineret. Ab altera parte Dianæ multimammiæ est symbolum, verubus suis innixæ, ante quam habitu muliebri stans figura cernitur, dextra hastam tenens, læva vestem ad latus convolutam sustinens. Legitur in circuitu* ΕΠΙ CTP. ΚΥΡΙΝΟΥ ΡΑΦΑΝΕΩΤΩΝ *& inferius æra* ΑΟC *sub Stratego* Quirino *a populo* Raphanæarum *urbis. Est vero pulcherrimum & integerrimum Numisma, quod omnino ab omni* νοθείας *suspicione longissime abesse a quovis inspiciente deprehendi potest; fallituraque idcirco* Virginius Valsechus, *qui in Dissertatione Historico-Chronologica de* M. Aurelii Antonini Elagabali *Tribunitia Potestate quinta, pag.* 68. *&* 74. *dubitat de fide hujus nummi atque typi, eo quod æra* ΑΟC. *quæ, juxta* Antiochensem, *annum* CCLXXI. *designat, minus ætati* Elagabali *per omnia conveniat, atque ipse similem aliquem arte confectum noverit; quæ quidem argumenta contra eruditos oculos, veritatis testes, nihil valent.*

Num. 32. ΔΡΟΥCΟC ΓΕΡΜΑΝΙΚΟC ΚΑΙCΑΡΕC ΝΕΟΙ ΘΕΟΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ. Drusus & Germanicus Cæsaris Novi Dii, Fratrum amantes. *Sedet uterque Princeps; alter simpulum, alter lituum manu gestat. Ab altera parte in corona quercea legitur* ΚΟΙΝΟΥ ΑCΙΑC. Communitatis Asiæ, *& in circuitu* ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΑCΙΝΙΟΥ ΠΟΛΛΙΩΝΟC ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. sub Cajo Asinio Pollione Proconsule. *Vide ad Num.* 2. *Hic vero desumtus est ex Morellii specimine Ed. Secundæ Tab.* XV. *Num.* 4.

Num. 33. Jovis Hellenii *meminit* Josephus *Lib.* XII. *Antiq. Cap.* V. *pag.* 610. *ubi* Samaritæ *omnem cognationem cum* Judæis *abnegantes, ab* Antiocho Syriæ *rege petunt, ut Templum* Garizitanum, *quod nullo adhuc alicujus Dei nomine fuisset decoratum, consecrari vellet* Jovi Hellenio, *quod ipsis, ut qui Græcos mores amplecti viderentur,* Syriæ *quoque rex concessit, ut in fine capitis legitur. Cultus autem hujus* Jovis Hellenii, *seu* ΔΙΟC ΕΛΛΑΝΙΟΥ. *ut ex Dorica dialecto Nummi appellant, admodum insignis inter* Græcos Græcorum*que fuit colonos; uti abunde docuimus ad* Philippi Parutæ Siciliam *Numismaticam pag.* 343. *Passim juvenili facie, lauru & nonnunquam spicis coronata, depingitur, & ab altera parte Aquila fulmini insistens cernitur, cui ad latus Astrum adest. Ratio picturæ ejus est, quod a* Jove *& benigno ejus sidere fertilitatem terræ procedere Græci agnoscebant.*

Num. 34. Rhodi *insulæ* Rhodiorum*que plus semel mentionem apud* Josephum *fieri invenias, fuitque semper multum apud veteres nobilitata, & eo quoque nomine felix, quod terræ motu aliisve casibus afflicta maximos Reges certatim benesicos sibi experta fuerit. Ex eo itaque amore gloriæ, quo inpatienter ardebat* Herodes, *atque animi magnitudine singulari,* Ægyptiis *regibus aliisque* Rhodi *cultoribus æquiparari sese voluit, dum urbem* Rhodum, Cassiano *bello afflictam, quamvis inops, & per tempestatem, facta quoque oneris jactura, illuc appulisset, fovit tamen atque ultra vires etiam suas recreavit; uti docemus Lib. Antiq.* XIV. *Cap.* XIV. *pag.* 727. *Pro sua opulentia Græcarumque artium fama, semper urbs hæc pulcherrimos, frequentesque adhuc in omnium cimeliis nummos, cudit. In iis passim Solis cernas radiatum caput, ad mirabilis istius colossi effigiem adumbratum, atque florem, unde urbi pariter atque insulæ nomen. Singularem itaque* Rhodi *nummum produxit* Haymius *in Thes.* Brit. *Tomo* I. *pag.* 138. *in quo a priori parte conspicitur caput virile diadematum, a posteriori Floris solita cum calyce adnato figura, caduceo præterea, litera* P. *quæ Rhodi est initialis, atque nomine* ΑΡΙCΤΑΚΟC. *Docet ibidem literas* ΑΚΟC *recenti manu refectos fuisse, priores vero* ΑΡΙCΤ. *vetustas esse & a prima manu, remanere præterea in reliqua nummi ora lituras aliarum, quæ olim exstiterint literarum. Unde ipse suspicatur legi debere* ΑΡΙCΤΟΚΡΑΤΗC. *Caput itaque refert ad* Aristocratem, Rhodiorum *ducem, cujus meminerit* Suidas, *quemque idem ait ob magnam virtutis exspectationem ad principatum a civibus fuisse evectum, sed opinioni de se conceptæ minime respondisse. Plura contra hanc sententiam proferre possem, sed meam simpliciter proponere malo. Literæ* ΑΡΙCΤ. *sive* Aristacum, *sive* Aristocra-

(a) Select. Num. T. V. pag. 41, 42.
(b) De Epoch. p. 132. seqq.

cratem, *ſive etiam* Ariſtotelem, Ariſtarchum, Ariſtomachum, *aliudve nomen expreſſerint, ad magiſtratum urbis* Rhodi *referendæ ſunt, prouti paſſim in eorundem* Rhodiorum *nummis magiſtratus nomen, nunquam vero caput, exprimitur. Et ſic apud* Choulium, *ubi de* Apolline *agit in libro de Religione* Romanorum, Ariſtocriti *nomen agnoſcitur, apud* Begerum *Theſ.* Brand. *Tom.* I. *pag.* 412. Ariſtedæ; *apud* Goltzium *Tab.* XXIII. *Num.* X. Ariſtei. *Imo idem* Choulius *alteram nummi cujuſdam* Rhodii *partem profert (nam caput, quod Solis, ob præcedentes nummos fuiſſe videtur, non adeſt) in quo* APIΣTAKOΣ *expreſſe legitur; eſt vero nummi typus ſimillimus noſtro, prout &* Ariſtei *ille* Goltzianus. *Eoſdem autem nummos cum hoc* Haymii *non eſſe, patet ex capite Solis, & quod ex argento ſint; hic vero ſit æreus & caput diadematum exprimat. Quoniam vero in omnibus idem Floris & Caducei typus obſervatur, credo eodem tempore & pari occaſione cuſos hoſce nummos fuiſſe. Caput vero ex diademate, non Principis vel Imperatoris exercitus, ſed Regis eſſe agnoſcitur; atque vel* Apollinis *Regis eſt, vel potuit eſſe* Hieronis Primi, *Syracuſanorum Regis; apparebit enim quædam ſimilitudo, ſi velis* Parutianam *meam inſpicere* Siciliam, *ibique Tab.* CXLVIII. *&* CXLIX. *quærere Num.* 18. 19. 20. *&* 24. *At quid* Hieroni Siculo *cum urbe & inſula* Rhodo? *Dicam. Ex* Rhodo *inſula per majores ſuos* Lindios *ortus fuit hic Hiero, uti demonſtravi in Commentariis* Parutianis *pag.* 344. 354. *&* 1026. *unde & ſymbola urbis* Rhodi *plus ſemel in nummis* Syracuſanis, *ſub eo rege cuſis, apparent, uti docui ibidem. Hinc* Rhodiis *impenſius ſtudens, plurima illis contulit beneficia. Memorabilis hiſtoria exſtat apud* Polybium; *narrat enim is Lib.* V. *pag.* 598. *quomodo poſt terræ motum iſtum, quo miſere afflicta fuerat civitas, & admirabilis ille Coloſſus Solis conciderat, ad omnes Reges Civitateſque legatos* Rhodii *miſerint, tanto cum ſucceſſu, ut ditiſſimi inde evaſerint. Munificentiſſimos inter enumerat* Gelonem *&* Hieronem *fratres, qui præter argenti talenta ſeptuaginta quinque, lebetes argenteos & alia tanta dederint dona, ut illa quoque inſuper ad centum aſſurgerent talenta; & poſt hæc & majora beneficia, quaſi dando beneficium tam præclaræ civitati, ipſi accepiſſent, ſtatuas in eorum Digmate poſuiſſe, Populum videlicet* Rhodiorum *a Populo* Syracuſano *coronatum. Neque miror ſane, ſi & aliis Regibus publice honorem aliquem* Rhodii, *ſapientes ſane viri, & ob prudentiam a* Polybio *laudati habuerint, &* Gelonem Hieronem*que præcipue, in poſterum etiam demereri ſibi ſtuduerint, ejuſque faciem ut Benefici alicujus Numinis (non tamen addito nomine, ne regem liber populus videretur agnoſcere) in ære ſignato publico nomine exſtare voluerint. Hos enim vel ſimiles honores intelligere videtur* Polybius, *dum pag.* 600. *concludit, immerito famam magnanimitatis & ſplendoris ſui temporis Reges captare ex minutis donis, quæ quandoque afflictis dare ſoleant, ob quæ tamen parem benevolentiam atque honorem a* Græcis *ſibi haberi poſtulent, atque antiquis Regibus ab iiſdem haberi eſt ſolitus. Adſpiravit itaque* Herodes *ad antiquam illam* Gelonis, Hieronis, Antiochi, Ptolemæique *in liberalitate* Rhodiis *præſtita gloriam; notatque inſuper Joſephus de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *eundem Rhodiis ad claſſem parandam inſtruendamque pecunias ſæpe multiſque in locis præbuiſſe.*

Num. 35. *Caput muliebre velatum & turritum. Ab altera parte* Minerva *gradiens dextra Victoriolam ſuſtentat, læva clypeo nititur, cum hac inſcriptione* BAΣIΛEΩΣ ΦIΛOΠATOPOΣ. *Exhibet nummum hunc* Haymius *Tom.* I. *pag.* 146. *ad Philopatorem autem, ex ſtirpe Regis* Tarcondimoti, *regnantem in Ciliciæ maritimæ parte refert ibidem* Maſſonus. Ciliciæ *vero maritimæ ſæpius mentionem facit Joſephus, præſertim Antiq. Lib.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 671. *ubi quoque regionis ejus urbem Mopſueſtiam (cujus inferius nummum proferemus) nominat. Omnis vero oræ ejus olim* Pompeji *temporibus Rex erat* Tarcondimotus *quidam,* Romanis *fideliſſimus trans* Taurum *ſocius, uti eum laudat* Cicero *ad Famil. Lib.* XV. *Ep.* I. *cujus filium ejuſdem nominis* Auguſtus *in regno confirmavit, quemque ſucceſſionem ſuæ poſteritati tradidiſſe aſſerit* Strabo *Lib.* IV. *pag.* 676.

Num. 36. *Caput muliebre velatum; ab altera parte eſt dimidia navis, cum inſcriptione* AΓPIΠΠEΩN. *Urbs* Agrippias *ſæpius* Joſepho *memoratur, dicta ita ab* Herode, *quum antea Anthedon vocaretur, teſte eodem Lib. de Bello Lib.* I. *Cap.* IV. *pag.* 60. *&* Cap. XXI. *pag.* 108. *ubi cum* Raphia *&* Gaza *conjungit; erat enim ſita ad mare viginti circiter ſtadiis a Gaza diſſita. Nomen in* Agrippæ, *qui gener Auguſti fuit, memoriam accepit; ſicuti Sebaſte ab ipſo* Auguſto *vocata fuerat; teſte eodem ibid. Cap.* V. *pag.* 64. *Numeratur inter reſtitutas & frequentatas a* Gabinio, *una cum* Jamnia, Raphia, *aliiſque paullo poſt Cap.* VIII. *pag.* 70. *Eadem fere exſtant Lib. Antiqu.* XIII. *Cap.* XIII. *pag.* 670. *Cap.* XV. *pag.* 674. *Lib.* XIV. *Cap.* V. *pag.* 691. *& denique Lib.* XV. *Cap.* VII. *pag.* 761.

Num. 37. *Caput virile barbatum, cum inſcriptione* ΠEPΓAMOC. *Ab altera parte Clavæ cernitur involutus Serpens; ad latus eſt Cornucopiæ; in circuitu legitur* EΠI CTPA. KA. KEΦAΛIΩNOC. *Herois* Pergami *illud caput eſt, nobiliſſimæ in Myſia civitatis* Pergami *conditoris, cujus urbis incolæ, ob* Æſculapii *gloriam ſymbolum ejuſdem Dei Serpentem baculo involutum, ſeu clavæ, in monetis ſuis referre ſolent. In hac etiam Græca urbe,* Græcorum *amantiſſimus* Herodes *benevolentiæ & ſplendoris ſui monumenta exſtare voluit.* Nonne, *inquit Flavius, de Bello Lib.* I. *Cap.* XXI. *pag.* 109. etiam Athenienſes & Lacedæmonii, Nicopolitani, & in Myſia Pergamus Herodis ſunt plena donariis? *Exſtat vero* Pergami *hic nummulus apud* Haymium *Tomo* I. *pag.* 129.

Num. 38. Herculis *caput ſacra ſibi fronde coronatum; ab altera parte inter duos ſtellatos* Dioſcurorum *pileos ſacra Hydria ſive cantharus ſerpente circumvolutus cernitur, cum inſcriptione* MAΣANIΣΣA... *quod magiſtratus ibidem nomen eſſe videtur. De typo hoc conſuli poteſt* Haymius *Tomo* I. *pag.* 129. Lacedæmonios *autem & alibi ſæpius laudat* Joſephus, *& de cognatione cum* Abramidis *gloriari ſcribit Antiqu. Lib.* XII. *Cap.* IV. *pag.* 606. *ubi* Arii Lacedæmoniorum *Regis Epiſtolam ea de re profert, cujus literas dicit fuiſſe quadratas, ſigillum vero Aquilam Draconem tenentem. Reſponſorias vero Jonathæ, Senatus Judæorum & Communis recitat idem Lib.* XIII. *Cap.* V. *ubi itidem de iſta cognatione agitur. Sed & alii* Lacedæmoniorum *nummi apud eundem* Haymium *& alibi inveniuntur.*

Num. 39. Tarſi, *nobiliſſimæ* Ciliciæ *urbis, meminit* Joſephus *Antiq. Lib.* IX. *Cap.* X. *pag.* 497. *ubi de* Jonæ *Prophetæ fuga agit; ſed & præterea Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 21. *primos gentium conditores enumerans,* Tharſum *quoque, ex* Japheti, *per* Jovanum *poſteritate,* Cilicibus *originem dediſſe aſſerit, qui ſcilicet olim* Tharſenſes *dicti fuerint ex conditoris nomine; unde metropoli quoque nomen* Tarſo, theta *in ſermone familiari in* tau *mutato. Antiquitatemque hanc ex Hiſtorico noſtro adnotavit* Stephanus Byzantinus *in ſuo de Urbibus libro; quare etiam ad d. l. dubitat Cl.* Relandus *an non* naves Tarſis *in SS. ad* Cilicias *referri poſſint. Non multa hujus urbis ante* Romanorum *Imperatorum tempora cuſa numiſmata exſtant. Elegans tamen hoc eſt, quod damus ex* Begero *Tom.* III. *Theſ.* Brand. *pag.* 66. *in quo videlicet* Jovis *atque* Herculis *ibidem cultus exprimitur; unde ab altera parte ſedentis* Jovis *eſt effigies, dextra victoriolam, læva haſtam tenentis; ab altera parte* Herculis *ſymbolum Clava in populea cernitur corona. Addi debuerant literæ numerales* HNP. *ſed cum non docuerit* Begerus, *quem ſitum in nummi area obtineant, ſufficere*

*** *** *mi-*

mihi visum est, id solum monere. Referri possunt ad æram Seleucidarum, *& designare annum ejus* CLXXXVIII. *& victorias* Alexandri *Regis* Syriæ *ab ejusque ducibus reportatas.*

Num. 40. Seleuci *Sexti, vigesimi ex* Seleucidis Syriæ *Regis, interitum describens* Josephus *Lib.* XIII. *Antiq. Cap.* XIII. *ait illum a* Mopsuestienſibus, *a quibus pecunias exigere vellet; una cum regia & amicis fuisse crematum. Erat* Mopsuestia Ciliciæ *urbs, unicumque hujus nummum inveni apud* Begerum *Tom.* III. *Thes.* Brand. *pag.* 67. *in quo ratio etiam nominis ejusdem ipso typo exprimitur. A priori enim parte* Jovis *caput est; posteriore* Mopsi *focus, unde & appellatam ita fuisse civitatem* Stephanus *& alii docuerunt; inscriptio vero* ΜΟΨΕΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *docet liberam fuisse & suis legibus usam; quali titulo plures* Antiochenſium *nummi, aliorumque superbiunt. Plura docta ad hunc typum congessit* Begerus; *illas vero notas, quæ in parte inferiori cernuntur, non attigit, quarum alteram monogramma (ut plura talia occurrunt) esse existimo; alteram æram indicare, & quidem* HΓ. *seu* ΡΓ. *ut innuatur cujus nummus anno centesimo tertio æræ* Seleucidarum.

Num. 41. *Caput diadematum* Mithradatis, Ponticı *istius regis celeberrimi, illam animo insitam ferociam etiamnum sublimi ore spirans. Ab altera parte typus ei Regi solitus est, cerva pascens, cum inscriptione* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. *Singulare hoc numisma binis de caussis profero; eo quod doceat nomen hujus Regis* Mithradates, *cujus interitum refert Josephus Antiq. Lib.* III. *Cap.* III. *p.* 688. *& de Bello Lib.* I. *Cap.* VI. *pag.* 66. *non vero* Mithridates *scribi debere; tum, quod unicum hoc, visum quondam a me penes Nobiliss.* H. A. Marckium, *Dom. in* Leure, *sit toto orbe notum, ex auro purissimo atque indubitatæ fidei. Atque hæc in præsenti pro Josepho illustrando Numismata sufficiant.*

21. Æs.

22. Æs.

23. Æs.

24. Æs.

25. Æs.

26. Æs.

27. Æs.

28. Æs.

29. Æs.

30. Æs.

31. Æs.

32. Æs.

33. Æs.

34. Æs.

35. Æs.

36. Æs.

37. Æs.

38. Ar.

39. Æs.

40. Æs.

41. Av.

†JACOBI GRONOVII PRÆFATIO AD DECRETA ROMANA ET ASIATICA.

Si particula hæc debuit eruditiſſimo Joſepho, ſed luxato ſatis, ex hujus Academiæ bibliotheca reſtitui, habeo quod gratuler mihi, qui ad eam potui metari iter & apprehendere. Antiquos ejus ſcriptoris codices neſcio quo fato lacunis refertos eſſe apparuit ſatis ex ipſa Arlenii conqueſtione atque etiam ratione qua is in edendo fuit uſus, ut duos codices compoſuerit, quorum uterque alterius lacunas explere poterat. Ab eo tempore paulatim hîc illic aliquid erutum & productum eſt, ut docta ejus opera exſtarent integriora. Lectus ille mihi primum fuit accuratiſſime, ſed & jucundiſſime, quum Polybio puer admoverer, & in Suidæ fragmentis animadverterem per viros doctos aliqua iſti ſcriptori attribui, quæ erant Joſephi, prout mirabiliter & ſtyli modus & mentis placita in Joſepho & Polybio conveniunt, quæ tamen diſcerni oportet. In eo quiſquis legit libri XIV caput XVII, facile ille deprehendit circa finem aut quædam ibi excidiſſe, aut aliquid male poſitum eſſe, quum ſcribat pag. 485. παραθήσομαι δὲ τὰ γενόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, *apponam etiam facta ſenatuſconſulta & decreta Julii Cæſaris.* Attamen omnia vicina quæ ſequuntur, ſunt Julii Cæſaris; & mox eo occiſo M. Antonius & P. Dolabella præponuntur SCto, cui nec caput nec pes adeſt; mox adnectitur L. Lentulus quaſi ille poſt Dolabellam fuerit. Et ſic tum jactat multa etiam eſſe alia talia ab ſenatu aut Imperatoribus δόγματα aut ab urbibus ψηφίσματα & γεγράμματα, quorum nulla oſtendit in illis quæ vel antecedunt vel ſubjiciuntur; nempe quia forſan bene doctus librarius, ſed operæ fugiens, aut horrens ad turbam nominum, corripuit ſeriem narrantis late & exſpatiantis in hoc capite Joſephi; & quum per mentionem decreti ab Lentulo facti de Judæis in urbe Epheſo eſſet data auctori occaſio adnectendi alia decreta de Judæis apud Delios, Sardianos, Coos, Laodicenſes, Mileſios, Pergamenos, univerſa iſta immerito & inique ſunt faſtidita.

Hæc quum ægre ferrem & magno omnium ſilentio dolerem ita putidam & hiantem offenſam in tanto ſcriptore non commovere viros doctos ad remedium quacunque concurſatione petendum, denique etiam potui in ſermonibus cum fortuna de tanto flagitio queri, quoniam res non erat amplius obſcura aut ignorata. Quippe deploraverat jam palam Iſaacus Voſſius anno præcedentis ſæculi LXXII in ſcripto de Sibyllinis oraculis cap. 8. in hæc verba, quæ recognoſcas licet. [*Judæos autem magno iſtoc tempore numero habitaſſe in pleriſque fere Aſiæ urbibus, patet ex beneficiis a Populo Romano collatis, quorum exempla ex Joſepho alias dabimus. Neſcio enim qua ratione factum ſit, ut pleraque illa decreta abſint ab editis Joſephi exemplaribus, cum & in ſcriptis libris & in verſione exſtent antiqua, licet admodum mutila.*] Immo mox anno LXXXIV in Obſervationibus ad Catullum pag. 313 prolaturus decretum, quod exſtat pag. 21, hæc præmittit: [*Verum ut liquidius innoteſcat, quantopere olim Judæis familiares fuerint orationes in maris litore, adſcribam decretum Halicarnaſſeorum, quo Judæis licentia a Romanis conceditur, ut ritu patrio preces fundant litorales.*] Quo adſcripto dein pag. 314 addit: [*Integrum adſcripſi ψήφισμα, quoniam & hoc æque ac reliqua decreta, quorum mentionem facit Joſephus, abſunt a vulgatis hujus ſcriptoris exemplaribus.*] Quæ tam patulæ & conſpicuæ & publice utiles viri docti ejulationes non ſunt certe ejus generis, ut ſperni mereantur aut inter notitias Joſephi non recenſeri, quas tot cernimus ſane inanes & nihil utiles colligi. Joſephus utique præ debilitate hac mancus pergit hærere in eodem luto, etſi poſt id tempus de eo ſæpe ſit itum in conſilium. Sed etiam ſummopere ſtupeo, cur ipſe Voſſius, qui etiam adſcripſit in margine *hæc abſunt ab editis*, hoc ſtudiorum Græcorum & eorum hiſtoriæ ſupplementum, hoc nobile ſolennitatis in talibus decretorum formulis ſpecimen, hoc peculiare facti perquam memorabilis documentum & per quos & qua via id impetrari potuerit, indicium, evulgandi non obiverit ipſe decus, præſertim quum per tot annos bene ſyngrapha velut ſua ſe adſtrinxerit ac ſciverit ſe pollicitationi ſuæ inhærere. Sed obſtitit credo illi eadem cauſa, quam remoratam opinor fuiſſe etiam priores exemplaris illius poſſeſſores, quorum unus adſcribitur Wilhelm Nooms: quod etiam exemplar cujus chirographi ſit, ſane non probatiſſimi, patet ex varietate vel magis pravitate lectionum, quam ideo partim contextui ſubjeci, partim in notis memoravi. Nec aliud obſtitiſſe crediderim aliis editoribus ab producendo, ſicut forſan & librarios ſcribas deterrere potuit, quo minus ea ſuis locis collocarent ac bene depingerent, ut nunc forſan in multis etiam vetuſtis codicibus

† Quoniam inter reliquas Præfationes hæc neglecta fuerat, hoc in loco apponi curavimus.

cibus fruſtra quærantur. Erat magna hallucinatio in auctoritate præfixa vel ſenatus conſulto ſub Dolabella & Antonio, vel Lentuli decreto ſic repetito, ut pateat ſcribam invitum illa exaraviſſe. Ignorata norma fuit præfationum in SCtis & edictis, unde illa ſunt & in editionibus ita jejune contracta, & hîc tantopere involuta, ut bene vix queant expediri & purgari. Præſertim magna erat confuſio nominum propriorum, quum minus attenderetur in his Romana conſuetudo. His quum Romani adſueverint immiſcere tribum, ſed perpetua apoſiopeſi indicatam, os Græcum poſterioris temporis nequivit id recte percipere & hinc quoque in hac parte non vitioſe agere. In quo tamen omnem iram adverſus ſcribas deprecatur immenſa abſurditas Jo. Harduini, qui quum in Nummis Illuſtratis pag. 164 citaviſſet inſcriptionem ab Jac. Sponio publicatam, in qua occurrit *C. Sextilius P. F. Vot.* quam citavi pag. 35, velut rem inauditam & maximi momenti agens poſteriores literas explicat *Voturia*, & hinc tum tribum Voturiam, tum acumen ſuum in Plinii *Galeria* libro VII. ſect. L. reſtituta & Romana conſuetudine illuſtrata ex Aſconio Pediano jactans claudit [Vide in Plinianis notis & emendationibus ad lib. VII num. CXXXIX] ubi tamen nihil niſi hoc ipſum quoque reperies & rixam cum imperitis editoribus, qui eam vocem maſculino more ac ſono deformarint, ignari ſcilicet tribuum nomina ſolita ſic efferri. At, o bone, præſtitiſſet attuliſſe notam Pauli Manucii ad Ciceronem lib. VIII. famil. epiſt. 8. hanc, ubi agit de tribubus. [Galeria. Liv. lib. 27. Plinius lib. 7. cap. 49. etſi pro Galeria legitur Galerius. Sed corrigendus locus eſt ex antiquo libro avunculi mei Franciſci Aſulani.] Neque iſta verba latent in magno notarum corpore vix animadvertenda: immo illa ipſa ſolent adnecti Antiquitatibus Romanis Roſini, ut quibuſcunque adoleſcentibus exhibeantur. Cur igitur chartam ſic maculat & ſibi placere conatur? Sed vides hinc, quam poſſit conturbare homines nominum ratio. Non ideo tamen ſic contineri manum oportebat, aut adeo præclaram nitentis clavi purpuram ex veſte Judaica aboleri. Niſi fallor, unum hoc eſt monumentum, unde diſcimus, quomodo ab Imperatoribus SCta in provinciis ſolerent exſecutioni mandari, nempe ut in urbes, quas proponebant, ea mitterent addito mandato ſuo quod tacitas continebat minas, ni parerent. Itaque rurſus inſuere tentavi; fortunam præſtabit tempus. Vale, qui legis, & quod pag. 110 verſ. 29 excidit poſt vocem *omittente*, *ſed Dione apud Xiphilinum illic productum uſurpante*, appone.

DE-

DEDICATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

VIRO LONGE NOBILISSIMO
JACOBO BRUGES
DUCI de CHANDOS
MARCHIONI & COMITI
DE CARNARVON,
ET
BARONI CHANDOS
DE SUDELEY.

CUM post multorum annorum laborem improbum, & magnos sumptus Josepho impensos, pæne languerem, Tu solus, Vir illustrissime, benignitate Tua me labantem excitasti, & munificentia Tua effecisti, ut Operi tam difficili & laborioso par essem perficiundo. quapropter si quid fructus aut emolumenti ex meis Vigiliis capiat Respublica Literaria (capiet autem, uti spero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Josephum igitur meum Patrocinio Tuo demisse & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & observantiæ in Te meæ Testem perpetuum & monumentum futurum. Quod superest, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobilissime, Literis & Literatis præsidium certissimum, diutissime servet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studiosissimus.

JOANNES HUDSON.

PRÆFATIO EDITIONIS HUDSONIANÆ.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

ANTONIUS HALLEUS.

COGITANTI mihi ſæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri ſolet, neminem inter Eruditos extitiſſe, qui id Joſepho præſtaret, quod aliquammulti Auctoribus Joſepho multo vilioribus jamdudum præſtiterunt. Et neſcio ſane an rei difficultas quoſdam ab hoc opere aggrediundo abſterruerit; [1] nonnullis certe mors ipſa impedimento fuerit, quo minus opus aggreſſum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc ſe res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudſono, viro in Litteris peritiſſimo, ut rem diutiſſime deſideratam fortunate abſolveret. Et dolendum equidem eſt, virum doctiſſimum prius mortem obiiſſe, quam merita ſua in Joſephum Ipſe Lectoribus ſuis commonſtraſſet. Hoc tamen poſſum pro certo affirmare, Me ſæpius ex ipſo audiviſſe, illi non animum fuiſſe, ut Prolegomena longa ad Joſephum conderet, ſed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerat expoſituram. illud alterum pridem factum fuiſſe optime cognoverat a nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Joſepho Lipſienſi præmiſſis, & Joanne Alberto Fabricio in [2] Bibliotheca Græca, Opere in ſuo genere eximio.

Ad quartum uſque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, Operæ proceſſerant Typographicæ, cum Hudſonus noſter, paulo poſt moriturus, me accerſens, Joſephum ſuum mihi in manus tradidit; rogavitque, ut ſi quæ reſtarent peragenda ipſe perficerem, annui libentiſſime, ne aut juſto ejus deſiderio, aut neceſſitudini, quæ per plures annos inter nos interceſſerat, deeſſe aliquatenus viderer.

Hudſono ad manus erant omnes Veterum Joſephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipſe oculis luſtraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas poſſidebat. Criticorum etiam ſcrinia poſt Litteras inſtauratas præſtantiſſimorum diligenter excuſſerat, & ſi quod lucis inde ad Joſephum ſuum illuſtrandum hauriri potuerat id omne in Notas ſuas tranſtulerat. quas qui ſtudioſe perlegerit, facile judicabit quanti Joſephus Hudſono noſtro conſtitit: nihil eſſe litterarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil Librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculoſque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur eſſe reliquis brevior, & non omnino abſimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuiſſe ſe teſtatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Baſileenſi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus ſuis Jacobus [3] Uſſerius ſe uſum fuiſſe profitetur. Eſt autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæſarea ſervatur; optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repoſitus.

*Inter Schedas J. A. * Boſii cæteris præſtare videntur Lectiones e Codicibus Tho. Reineſii, viri ſummi, exſcriptæ; & Caſparis Barthii, celeberrimi Polyhiſtoris, ad [4] veterem Joſephi In-*

1 Inter quos eminent J. A. Boſius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernhardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus.

2 Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lectorum, poſt *Teſtimonia* dedimus recuſum.

3 Vide ejus Epiſt. ad Arn. Boot.

* Quem limam Joſephi appellare ſolebat doctiſſ. Bernardus.

4 Colon. 1524. Fol.

Interpretem [1] *Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magiſtellis iſtis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudſonus, ab ipſo profectum, infra excuſum exhibebimus.*

*Textum Joſephi diligentiſſime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepſerant, ſtudioſe ſuſtulit; nonnullos tamen aut ipſe reliquit, aut fortaſſe etiam admiſit, quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, * ad finem Operis emendatos reperies.*

Joſephus Scaliger, recentiorum doctiſſimus, veterem Flavii Interpretem imperitiſſimum appellat; neque Sigiſmundus Gelenius, vir alioquin laude ſua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Joſephi refingere veterem illam Verſionem conatus eſt, hac in parte, Eruditis ſatisfecit. Hinc novus Hudſono labor ſurgebat; nova Verſione ab ipſo donandus erat Joſephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præſtantiſſimis merito conferri poſſe videatur.

Neque dubium eſſe poteſt, quin multi amicorum multa illi ſubſidia ad Joſephum illuſtrandum ſubminiſtrarent. Copiam Editionis Baſileenſis, manu Iſ. Caſauboni paſſim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum doctiſſimo; Obſervationes quaſdam egregias viro eruditiſſimo Richardo Ibbetſono, diſcipulo olim ſuo, cujus conjecturas ſemper exoſculatus eſt; Annotata illuſtris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus eſt Guilielmus Lowthius, Præbendarius Wintonienſis digniſſimus, cui tantum debuit quantum familiarium nemini. Alia fortaſſe aliis.

De Joſepho ſic fere cenſuit Hudſonus: Scriptorem fuiſſe eloquentiſſimum, & veri ſtudioſiſſimum; ſectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptiſtæ, ac proinde Teſtimonia de Iesu Christo *& Jacobo Juſto genuina eſſe; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius eſſe quam ipſius Joſephi; non eſſe Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Univerſo, qui ſub ejus nomine etiamnum alicubi exſtat.*

Quid autem cenſendum ſit de ipſo Hudſono, Ego quam potero breviſſime expediam. Natus erat [2] *Widopiæ prope Cockermutham in Agro Cumbrenſi paulo poſt inſtauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo* [3] *Hechſtettero. Juvenis admodum Oxonium* [4] *miſſus, in Collegio Reginenſi ſub Tutela Thomæ Croſthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempeſtate celebris, Philoſophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ ſpatium mirifice dilexit, & tantos in iis progreſſus fecit, quantos nemo fere ſuorum æqualium, etſi vixerat in Collegio Litteratorum ſemper feraciſſimo. Non multo poſt quam gradum in Artibus Magiſtralem* [5] *ſuſceperat, ad Collegium Univerſitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adoleſcentes ad Philoſophiam & bonas litteras inſtituebat. Dum hæc ſolita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia* [6] *ſufficitur. quem quidem provinciam ad mortem uſque ſumma cum laude adminiſtravit. Principalitatem poſtea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratiſſimo Academiæ Cancellario* [7] *obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium ſui ſæculi facile Principis. Edidit* [8] *Vellejum Paterculum,* [9] *Thucydidem,* [10] *Dionyſium Halicarnaſſeum, Geographiæ veteris* [11] *Scriptores Græcos minores,* [12] *Longinum,* [13] *Mœridem Atticiſtam, &* [14] *Æſopum. Lactantium prelo paratum habuit; ſed quid de eo factum ſit, juxta cum ignariſſimis ſcio. Alia minutiora ſciens prætereo. Tandem anno* MDCCXIX. *die* [15] *27. Novembris, poſt diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus eſt. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Har-*

1 Ex manu Chriſtiani Daumii.
* Suo loco ubique in Nova hac Editione ſublatos aut correctos invenies.
2 Vulgo Wedehop.
3 Coll. Regin. Oxon. quondam Socio.
4 Anno 1676.
5 1684.
6 Anno 1701. menſe Julio.
7 Anno 1712.
8 Oxon. 1693. 8°. & poſtea 1711.
9 Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol.
10. G. L. cum Notis 2 Voll. Fol.
11. Quattuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712.
12. Oxon. 1708. & 1718. 8°.
13. Ibid. 1711.
14. Oxon. 1718. 8°. cum nova Verſione, & magna Fabularum acceſſione.
15. Hora 6 A. M. Ætatis circiter 57.

Harriſon Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.

Viris eruditis ſuæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipſi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muraterius, Joannes Mariæ Salvinius, & vir illuſtris Franciſcus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinus, Ludolphus Kuſterus, & cujus amicitiam magni ſemper fecit Michael [1] Lequienius; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Chriſtophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleiſchius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem exſpectamus; In Dania vir nobiliſſimus Friderieus Roſtgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores ſunt Angli, quam ut mea egeant nomenclatione.

Erat probitate antiqua, facie decora, ſtatura mediocri, valetudine firmiſſima, quam tamen ſtudiis & vigiliis nunquam intermiſſis penitus tandem labefactavit. Hæc habui inpræſentiarum dicenda de Joanne Hudſono, viro doctiſſimo, & mei, dum viveret, amantiſſimo.

1 Damaſceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maji MDCCXX.

VE.

VETERUM TESTIMONIA DE JOSEPHO, EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Vespasiano, c. 5.*

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmavere sortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id esse proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Josephus*, cum conjiceretur in vincula, constantissime asseveravit fore, ut ab eodem brevi solveretur, verum jam Imperatore.

II. *Justinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos, p. 10. Edit. Paris.*

Επ ἦ καὶ σοφώτατοι, φίλων τε καὶ Ιώσηπος, οἱ τὰ καθ' Ιουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίαν καὶ παλαιᾶ τῶν Ιουδαίων ἀρχοντος Μωϋσέως μέμνηνται. ὁ γὰρ Ιώσηπος, τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ Δι' ἧς ἀπεγράψης τῶν βιβλίων σημεῖον βυλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας ὅτω γέγραφε· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Archæologiam ὀνομάζων.

Quin & sapientissimi illi Philo & *Josephus*, qui res Judaïcas scripserunt, ut admodum vetusti & antiqui Judæorum principis Moysis faciunt mentionem. Ipse certe *Josephus*, vetustatem rerum per ipsorum librorum inscriptionem significare volens, historiam exorsus ita scripsit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetustatem historiæ Antiquitatum nomine designans.

III. *Idem iterum, pag. 11.*

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ελλῆνες, οἱ ἔξωθεν τὴν ἡμετέρας θεοσεβείας περὶ τὴν ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἱστορεῖσης γεγράφασι· καὶ ταῦτα πάντα παρ' Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτύχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσης τὴν Αἰγυπτίων παιδεύσεως μετασχεῖν ἠξιώθη, διὰ τὸ ὑπὸ θυγατρὸς βασιλέως εἰς παῖδος ὠκειῶσθαι χώραν· καὶ διὰ τὴν περιφημίσθη περὶ αὐτὸν πολλῆς ἠξιῶσθαι σπουδῆς, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ τῆς γλώττης ἀξίωμα ἀναγεγράφασθαι περιελόμενοι, Φίλων τε καὶ Ιώσηπος. ἔστι γὰρ, τὰς Ιουδαίων ἱστοριῶτης πράξεις, ἀπὸ μὲν τῆς Χαλδαίων γλώττης τὸν Μωϋσέα γεγράφθαι φασί· τὰ δὲ περὶ αὐτὸν διὰ λιμοῦ περῆναι ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα πτίχθαι φασὶν· ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι οὕτερ, καὶ πρῶτον καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι τῆς ἑαυτοῦ γλώττης ἠξίωσεν, ὁπλωικὰ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτιας τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc sunt, viri Græci, quæ de Mosis vetustate externi & à religione nostra alieni homines, historias scribentes, tradiderunt: omnia ista se ab Ægyptiis sacerdotibus accepisse professi; apud quos non natus solum, sed etiam qui omni Ægyptiorum disciplina imbueretur, dignus habitus est, propterea quod à Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem causam magno est eductus studio, quemadmodum in literas retulerunt sapientissimi historiographi, qui de vita ejus & rebus gestis generisque splendore scribendi provinciam sibi sumpsere, Philon & *Josephus*. Hi siquidem, Judæorum res gestas memoriæ mandantes, à Chaldæis Mosen originem traxisse scribunt. Majores quippe ejus per famis causam è Phœnicia in Ægyptum transiisse, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præstantem ipsius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legislatorem genti suæ præposuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem suam reverti, justum & æquum esse duxit.

IV. *Idem rursus, pag. 14.*

Ταῦτα οὐ μῦθον ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ελλῆνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσεων ἐν τῇ Φάρῳ ἐωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ οἷς τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκόότες, ταῦτα ἀπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ιωσήπου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam historiam, renunciamus: sed qui ipsi Alexandriæ fuerimus, & vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus; & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere potestis, & potissimum ex eis qui ista scriptis suis inseruerunt, sapientibus & spectatis viris, Philone & *Josepho*, & pluribus aliis.

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæst. & Respons. ad Orthodox. p. 462.*

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam secum affert, sicuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim extitere Judæi, & Christum per ignorantiam supplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti sunt calamitatibus, sicut in libris *de Excidio* eorum docet *Josephus*?

Εἰ συγνώμην ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ἀπὸ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ἰουδαῖοι, τὸ χεῖρον ἐξ ἀγνοίας χωρήσαντες, πολεισῶν καὶ ἀνυποιστῶν δεινῶν ἐπειράθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς Ἁλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ἰώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonensis, p. 472. Edit. Oxon.*

Josephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moses, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: siquidem ex amore, quo ipsum prosequuta est, civitatem ei tradiderat.

Ἰώσηπός φησιν, ὅτι, ἔτι ἐν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωϋσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς καὶ τῶν Αἰθιόπων, καὶ νικήσας, ἠγάγετο τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπεὶπερ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὴν προδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum, lib. 3. p. 257. Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum testimonium, sicuti scripsere de temporibus quæ ad nos spectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Ephesius, necnon *Josippus*, qui contexuit *Historiam Belli Judaïci* cum Romanis gesti, ita & ista nobis sufficere in præsentiarum reor.

Τῆς μὲν οὖν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστόρησαν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγεγράψαντες [a] Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Ἐφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ἰώσιππος, ὁ ἀναγεγράψας τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον, τὸν γενόμενον αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων, ἀρκετὸν ἤτω ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [b] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib. 1. p. 341. Edit. Paris.*

Flavius autem *Josephus* Judæus, qui Judaïcas composuit historias, colligens tempora, ait, à Mose usque ad David esse annos DLXXXV. à David usque ad secundum annum Vespasiani MCLXXIX. deinde ab eo usque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Mose usque ad decimum annum Antonini sint omnes anni MDCCCCXXXIII.

Φλαούϊος δὲ Ἰώσηπος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ τὰς Ἰουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταλαγὼν τοὺς χρόνους, φησὶν, ἀπὸ Μωσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίνεσθαι φησί· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐespασιανοῦ δὶς πέντε ἔτους, [ἔτη] ἑξακόσια. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Ἀντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωσέως ὅλη τὰ δέκατον ἔτος Ἀντωνίνου πάντα ἔτη ͵ασωλγ΄.

IX. *Tertullianus in Apologetico adversus Gentes, p. 19. Edit. Paris.*

Judæus *Josephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

SÆCULO III.

X. *Dion Cassius Histor. Rom. lib. 66. p. 745. Edit. Hanov. Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix, p. 36. Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel si Romanis magis gaudeas, ut transeamus veteres, *Flavii Josephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origines in Commentariis ad Matthæum, p. 223. Edit. Rothom.*

Usque adeo autem Jacobus hic Justitia sua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Josephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* conscripsit, rationem reddere volens, quare talia perpessus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigisse, propter ea quæ adversus Jacobum, fratrem Iesu, qui Christus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud est, cum Iesum verum esse Christum non crediderit, eum tamen tantam Jacobo justitiam testimonio suo tribuisse; dicit autem existimasse etiam populum, se hæc Jacobi causa sustinuisse.

Ἐπὶ τοσοῦτον ἦν διάλαμψιν ἔτοιμος ὁ Ἰάκωβος ἐν τῷ λαῷ ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ὡς Φλάβιον Ἰώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν εἴκοσι βιβλίοις τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν αἰτίαν προφῆσαι βουλόμενον διὰ τοιαῦτα πεπονθέναι τὸν λαὸν, ὡς διὰ τὸν ναὸν καταskαφῆναι, ἐρημίαν, καὶ μῆνιν θεοῦ τοῦτα αὐτοῖς ἀπηντηκέναι, [c] ἅτε τὰ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τὸν λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ' αὐτῶν πεπολεμημένα. καὶ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν [d] οὐ καταδεξάμενον εἶναι Χριστὸν, [e] οὐδὲν ἧττον Ἰακώβῳ δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσαύτην· λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς τοῦτο [f] ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰάκωβον πεπονθέναι.

XIII. *Idem contra Celsum, l. 1. p. 14. Edit. Cant.*

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Josephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum seriem citat in gentis ejus antiquitatis testimonium.

Δυνατὸν γὰρ τὸν βουλόμενον ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα Φλαβίου Ἰωσήπου περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσὶ· ὅπου πολλὴν συναγωγὴν συγγραφέων φέρει μαρτυρούντων τῇ Ἰουδαίων ἀρχαιότητι.

XIV. *Idem*

a In *Suida Codd. Μάνεθως.* al. *Μανεθών.*
b Idem *Clemens* Strom. 5. meminit τῆς συναγωγῆς τῶν τῆς Μακκαβαϊκῶν ἱστοριῶν. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 8.
c Vide *Euseb.* Hist. Eccles. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339.
d Vide *Martini* Dissert. de Loco *Josephi*, p. 249.
e Vide doctiss. *Huet.* D. E. p. 32.
f Hac de re plura mox infra.

XIV. *Idem iterum, p.* 35.

Εν γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ὁ Ιώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ιωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γενομένῳ, καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ' αὐτὸς, δ καίτοιγε ἀγνοῶν τὸν Ιησοῦν ὡς Χριστὸν, ζητῶν δὲ αἰτίαν τῆς τοῦ Ιεροσολύμων πλώσεως, καὶ τῆς τοῦ ναοῦ καθαιρέσεως· δέον αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ τοῦ Ιησοῦ φονευθέντος τούτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ὅτι ἐπέλεσαν τὸν προφητευόμενον Χριστόν· ὁ δὲ, καίτοι ἄκων ὑπὸ μαχαίραν τὴν ἀληθείας ἥκοντα, φησὶ ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ιουδαίοις [a] κατ' ἐκδίκησιν Ιακώβου τοῦ δικαίου· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [i] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Josephus* in XVIII. *Antiquitatum* teſtatur Joannem exſtitiſſe Baptiſtam, expiationemque baptizatis eſſe pollicitum. Idem, quamvis Ieſum parum cognoſcens pro Chriſto, dum quærit cauſam Hieroſolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuiſſet dicere id accidiſſe propter ejus populi contra Ieſum inſidias, quia Chriſtum à prophetis promiſſum interemiſſent) quaſi invitus haud procul à veritate diſcedens, ait hæc contigiſſe Judæis in ultionem Jacobi cognomento Juſti, fratris Ieſu qui dicitur Chriſtus, quia juſtiſſimum hominem occiderant.

XV. *Idem Lib.* 2. *p.* 69.

Τοῦτο γὰρ ἤρξατο μὲν ἐπὶ Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δὲ ἕως τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, ὃν ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τὴν Ιερουσαλήμ· ὡς μὲν Ιώσηπος χρῶτο τῷ λόγῳ περὶ Ἰακώβου τοῦ δικαίου, τοῦ ἀδελφοῦ Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὡς γε ἀληθῶς πεῖσαι περὶ Ιησοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum eſt ſub Neronis imperio, duravitque uſque ad Veſpaſiani tempora, cujus filius Titus ſolo æquavit Hieruſalem; ut *Joſepho* videtur propter Jacobum juſtum, qui vocabatur frater Ieſu Chriſti, ut vero res ipſa clamat, propter Ieſum Chriſtum Dei filium.

XVI. *Idem rurſus, p.* 167.

Καὶ ὁ βουλόμενός γε [k] ἀναγνώτω τὰ τοῦ Φλαβίου Ιωσήπου περὶ τῆς Ιουδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ τίνα τρόπον ἀρχαιότερος ὁ Μωϋσῆς τῶν κατὰ χρόνον μακρὸν θεομάχους παραπλυσμοὺς καὶ ἐκπυρώσεις φησάντων γεγενῆσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoſcere, legat *Flavii Joſephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut ſciat Moſem longe ætate ſuperiorem fuiſſe iſtis, qui juxta temporum viciſſitudines diluvia in mundo fieri & exuſtiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abſtinentia, lib.* 4.

Οἱ μὲν τρίτοι [Εσσαῖοι] τοιοῦτοι ἐπιοῦσιν τὸ πολίτευμα, ὡς παλαιοῦ Ιώσηπος τῶν πραγμάτων ἀνείρηκεν, καὶ δὴ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἱστορίας, ἐν δὲ ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Αρχαιολογίας, ἐν δὲ εἴκοσι βιβλίων ἐπεσημήνατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τοὺς Ελληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. "Εἰσὶ τοίνυν οἱ Εσσαῖοι, Ιουδαῖοι μὲν τὸ γένος. ——

Tertius igitur iſte ordo hujuſmodi inſtitutis vivebat, ut ſæpius *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtatum reliquit: in ſecundo nempe libro *Judaïcæ Hiſtoriæ*, quam ſeptem libris abſolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris compoſuit; & in ſecundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. "Eſſæi, "Judæi quidem natione ſunt, *&c.*

XVIII. *Euſebius Cæſarienſis lib.* 8. *Præparat. Evangel. c.* 10. *Edit. Pariſ.*

Τῶν δὲ οἰκείων οἱ περιφανέστατοι καὶ μνήμης ἀληθοῦς τούτους ἠξίωσαν, Ιώσηπός τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πλείους.

At Gentilium ſuorum clariſſimi, *Joſephus* & Philo, aliique complures, eoſdem memoriæ poſteritatis ſempiternæ, ſuis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euſeb. Demonſtr. Evangel. l.* 3. *p.* 124. *Edit. Pariſ.*

——— αὐτάρκης μὲν οὖν καὶ ἡ τῶνδε συγχαίρειν ἡμῖν τῆς Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. οὐδὲν ἂν οἶμαι ἐκ περισσοῦ καὶ τῷ ἐξ Εβραίων Ιωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱστορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τούτοις.

——— ego licet talium hominum de Salvatore noſtro teſtimonium nobis abunde ſatisfacere debeat, tamen nihil me præter propoſitum facturum arbitror, ſi quaſi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Joſephi* teſtimonio utar: qui in XVIII. Judaïcæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in hiſtoriam ſuam referens, de Salvatore noſtro mentionem facit, his verbis;

"Γίνεται δὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ιησοῦς σοφὸς ἀνήρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τοῦ [l] Ιουδαίου πολλοὺς δὲ καὶ Ελληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόντων σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφη-

"Exiſtit per idem tempus Ieſus ſapiens vir, ſi "modo virum eum dicere oportet, quippe qui "earum rerum auctor fuerit, quæ humanam fi"dem ſuperant. Docebat porro hic homines, "ſi quos veritatis ſtudioſos reperiebat: ergo mul"tos ſibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio"nis adjunxit. Chriſtus plane hic fuit: ſiquidem "cum magiſtratibus noſtris accuſantibus, illum "crucis ſupplicio affeciſſet Pilatus, non deſiite"runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit "enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo"dum

[a] Vide Cl. *Spencer*i Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi ſupra.
[b] Eadem fere habet *Euſebius*, paulo infra; & *Cedrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Pariſ.* Vide Epiſt. Cl. *Picquii* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34.

[i] Legendum potius, ἄνδρα τον.
[k] Al. ἀναγινώσκω.
[l] Deeſſe videtur πρόσωπα, aut ſimile.

"dum divini prophetæ & hæc, & alia innumera-
"bilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc uſ-
"que diem Chriſtianorum non defecit genus.

"τῶν τοιούτων τι καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκό-
"των. ὅθεν εἰσέτι νυῦν ἀπὸ τοῦδε τῶν Χριστιανῶν σύ-
"στημα τὸ φύλον.

XX. *Idem l.* 6. *c.* 11. *p.* 291.

At *Joſephus vice eorum*, quæ in ſacris libris ſcripta ſunt, *Judaicas traditiones* ſumma diligentia perſequutus eſt, utpote qui Hebræus ab Hebræis exiſteret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ τὰς ἔξωθεν Ἰουδαϊκὰς [m] δόσεις πρώτος ἀπηκριβώκεν, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l.* 8. *p.* 397.

Atque optimus hujus rei teſtis eſt Hebraicus auctor *Joſephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτων ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὧδέ πως ἱστορῶν τὰ κατ' αὐτοὺς χρόνους ἐν [n] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "πλὴν ὁ βασιλεύων, κ. ε.

XXII. *Idem in Hiſt. Eccleſiaſt. l.* 1. *c.* 4. *p.* 17. *Edit. Valeſii.* 1659.

Hujus porro deſcriptionis ſub Quirinio celeberrimus apud Judæos Hiſtoriarum ſcriptor *Flavius Joſephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum ſecta, qui iiſdem temporibus emerſit, ſtatim ſubnectens.

Ταυτῆς τῆς κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ παρ' Ἑβραίοις ἀληθεστάτου ἱστορικῶν Φλαύιος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἀληθεστέραν ἱστορίαν περὶ τῶν Γαλιλαίων καὶ τὴν αὐτὴν ἀληθείας χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum, l. eod. c.* 6. *p.* 20.

Hujus rei locupletiſſimum teſtem habes *Joſephum.*

Ἔχεις καὶ τούτων ἀξιόχρεων τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα.

XXIV. *Idem rurſus, l. eod. c.* 11. *p.* 29, 30.

—— Joannem Baptiſtam ab Herode juniore capite truncatum fuiſſe ſacra Euangelii ſcriptura commemorat. Cui adſtipulatur etiam *Joſephus*, qui & Herodiadis ipſius nominatim meminit, & diſerte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris ſui uxorem à viro ſuo per vim adductam ſibi conjugem adſcivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptiſta, cum Aretha ob filiæ contumeliam infeſto bellum geſſit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & univerſum ejus exercitum deletum refert; hæcque omnia ob ſcelus adverſus Joannem Baptiſtam perpetratum ei contigiſſe. Idem *Joſephus* Joannem juſtiſſimum virum fuiſſe, & lavacri cujuſdam inſtitutorem affirmans, cum iis quæ in ſacris Euangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita ſunt, mirifice conſentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidiſſe, & in urbem Galliæ Viennam ſimul cum ea eſſe relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne ſcribit his verbis: "Arbi-
"trabantur quidam Judæorum divina ultione per-
"iiſſe Herodis exercitum, Deo cædem Joannis
"qui Baptiſta cognominatus eſt, vindicante.
"Quippe hunc Herodes obtruncaverat, cum eſ-
"ſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium
"excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe,
"erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum
"accederent. Tunc enim demum acceptum
"Deo fore lavacrum ajebat, cum eo non ad ex-
"piationem criminum uterentur, ſed ad corpo-
"ris munditiem, ut mentibus jam ante per juſti-
"tiam expurgatis, corporis quoque adderent pu-
"ritatem. Cumque multi ad eum undique con-
"fluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirifice
"delectabantur) Herodes veritus ne tanta homi-
"nis auctoritas ſubditos ad defectionem impelle-
"ret, quippe qui nihil non acturi ex ejus conſilio
"viderentur; ſatius eſſe duxit priuſquam novi
"aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam
"mutatione rerum facta, ipſe in maximum diſ-
"crimen adductus, ſeram pœnitentiam agere.
"Vinctus igitur ob hanc Herodis ſuſpicionem,
"& ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra me-
"minimus perductus, ibidem cæſus eſt.

—— Ἓν βαπτιστὴν Ἰωάννην ὑπὸ δεινοῦ Ἡρώδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων γραφή. σωιστορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνόματι τε τῆς Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα ἔσχεν αὐτὴν ἠγάγετο πρὸς γάμον Ἡρώδης, ἀφετήσας μὲν τὴν προτέραν αὐτοῦ καὶ νόμιμον γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη ἔκ Πετραίων βασιλέως θυγάτηρ· τὴν δὴ Ἡρωδιάδα ζῶντος ἀφισήσας ἔκ ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὴν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον αἴρει πρὸς τὴν Ἀρέτην. ὡς ἂν ἠτιμασμένης αὐτοῦ τῆς θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γιγομένης, πᾶσαν φησὶν τὴν Ἡρώδου στρατὸν ἀφοφαρῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τὸ ὄλεθρος ἕνεκεν τοῦ κατὰ Ἰωάννου γεγιημένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ δὴ καὶ τὴν Ἡρῴδου τοῦ βασιλείας ἀποπεπλωκέναι ἀφ' ἣν τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπεληλάσθαι, Βιένναν τε Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐτὸς ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβεῖν αὐτὸν περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "ἔσοι
"δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ
"τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως πεπονημένου κατὰ τιμὴν
"Ἰωάννου τοῦ καλουμένου βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον
"Ἡρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ἰουδαίοις κελεύον-
"τα ἀρετὴν ἐπασκήσαντας, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιο-
"σύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βα-
"πτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀπο-
"δεκτὴν αὐτοῦ φανεῖσθαι, μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων
"παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώ-
"ματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκ-
"κεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων, καὶ γὰρ
"ἥδοντο ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δεί-
"σας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πειθανὸν αὐτοῖς τοῖς
"ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει φέροιτο· πάντα γὰρ
"ἐώκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖτ-
"τον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ' αὐτοῦ ἡμέσθαι, προ-
"λαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγμα-
"τα ἐμπεσὼν μεταμοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψίᾳ τῇ Ἡρώ-
"δου δέσμιος εἰς τὰ Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προει-
"ρημένον φρούριον, ταύτῃ κτείνυται.

XXV.

[m] Indicare voluit Euſebius, *Joſephum* non uti promiſerat, exacte ſemper ſequutum Textum Sacrum, ſed ejus loco attuliſſe majorum ſuorum δόσεις, ſive traditiones.

[n] Exſtat l. XX. c. 8.

TESTIMONIA.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα περὶ τ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῶν αὐτῶν τ συγγράμματος ἱστορίαν ὡδέ πως μέμνηται. "γίνεται δὲ κατὰ τὸν τ χρόνον Ἰησοῦς τὶς "σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων "τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν "Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. "ὁ χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων "ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτιμήσαντος Πιλάτου, "οὐκ ἐπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. "ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, "τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ "αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χρι- "στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦ- "λον." ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μεμαρτυρήκοτος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγὴ, τοῦ μὴ ἀναισχύντους ἀπελέγχεσθαι τὰς κατ' αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ.

Hæc *Joſephus* de Joanne. Qui etiam in eôdem libro ſervatoris noſtri mentionem facit, his verbis: "Iiſdem temporibus Ieſus quidam fuit "vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas "eſt. Erat quippe admirabilium operum effector, "doctorque eorum qui veritatem libenti animo "complectebantur. Multos ille partim ex Judæis, "partim ex Gentilibus ſectatores ſibi adjunxit. "Hic erat Chriſtus. Quem à gentis noſtræ pri- "moribus delatum, cum Pilatus crucis ſuppli- "cio addixiſſet, hi tamen qui illum dilexerant, "eum deinceps colere non deſtiterunt. Tertio "enim die vivus ac ſpirans eis apparuit; prout "divini prophetæ hæc & alia quam plurima de "illo mirifica prædixerant. Abhinc porro Chri- "ſtianorum genus, qui ab eo nomen ſumpſere, "ad noſtram uſque ætatem continuatum manet." Hæc igitur cum ſcriptor ille ex Hebræis oriundus de Joanne Baptiſta & de ſervatore noſtro in libris ſuis commemoraverit, quod jam effugium relinquitur his qui adverſus eos acta illa confinxerunt, quo minus impudentiſſimi eſſe convincantur? ſed de his ſatis.

XXVI. *Idem lib. 2. c. 10. p. 47.*

Θαυμάσαι δ' ἄξιον τ περὶ τ θείου γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ μαρτυρίῳ συμφωνίας, τὴν τ Ἰωσήπου ἱστορίαν· καὶ ἣν ἀπομαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν ἐν τόμῳ τ Ἀρχαιολογίας ἑνδεκάτῳ καὶ εἰκοστῷ, ἔνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θεῖον διηγεῖται. "τέτον δ' ἔτος, κ. τ. λ.

Cæterum mirari ſubit *Joſephi* Hiſtoriam, quippe quæ in hujus miraculi narratione cum divina Scriptura plane conſentiat. in ea enim veritatem teſtimonio ſuo ac ſuffragio perſpicue comprobat, cum rem geſtam in XIX. *Antiquitatum* libro exponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra, p. 49.*

Ταῦτα τ Ἰώσηπον μετὰ τ ἄλλων τ θείας σωτηρίου γραφῆς ἀποθαυμάζω.

In his *Joſephum*, perinde ac in cæteris, magnopere admiror, qui cum Sacris literis in veritate adeo conſentiat.

XXVIII. *Idem rurſus, c. 23. p. 65.*

Οὕτω δὴ ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τὰς Ἰουδαίων ἐμφρονας δοξάζειν ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν τ θεσβολήματι μετὰ μαρτύριον αὐτοῦ πολιορκίας τ Ἱεροσολύμων· ἦν δ' ἄρα ἕτερον αὐτοῖς συμβῆναι, ἢ διὰ τὸ κατ' αὐτοῦ πλημμεῖν ἄγος. ὁ γοῦν Ἰώσηπος οὐκ ἀπωκνησε καὶ τᾶτ' ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων· P "Ταῦτα δὴ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ια- "κώβου τ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τ λεγομένου "Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι "ἀπέκτειναν.

Porro Jacobus ob ſingularem juſtitiam adeo celebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæorum prudentiſſimi hanc fuiſſe cauſam exiſtimaverint ſecutæ mox obſidionis Hieroſolymorum: quam quidem non ob aliud ſibi contigiſſe, quam propter ſcelus in Jacobum admiſſum, ipſe etiam *Joſephus* ſcripto teſtari minime dubitavit, cum ait. "Hæc omnia contigerunt Judæis pro- "pter Jacobum cognomento Juſtum, fratrem "Ieſu qui dicitur Chriſtus; qui cum eſſet o- "mnium conſenſu juſtiſſimus, nihilo minus à "Judæis necatus fuerat.

XXIX. *Idem lib. 3. c. 7. p. 82.*

q Περὶ μὲν οὖν τ, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τ Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν λῃστὴν καὶ φονέα τοῦ θανάτου παρήτητο, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τ ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἐκέλευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι τ ἱστορίας ἐπιλέγειν.

Ac de iis quæ univerſæ Judæorum genti poſt paſſionem Domini contigerunt, & poſt voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipſum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis ſuccamaverat, *Joſephi* narrationi quicquam addere minime neceſſe eſt.

XXX. *Idem iterum capp. 9. & 10. p. 84.*

Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν, ἄξιον μὴ δι' αὐτὸν Ἰώσηπον, τοσοῦτα τῇ μετὰ χεῖρας συμβεβληκότα ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἵας ῥίζης ὥρμητο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο ἐπιλέγων ὧδε· "Ἰώσηπος Ματθα- "ίου μὲν παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεύς· αὐτός τε Ῥωμαίοις "πολεμήσας τὰ πρῶτα, καὶ τοῖς ὕστερον ἀθρόως ἐξ ἀνάγκης." μᾶλλον δὲ τ κατ' ἐκεῖνο καιρὸν Ἰουδαίων, οὐ θεσβολὰ μόνοις τοῖς ὁμοεθνέσιν, ἀλλὰ

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi conſentaneum videtur de *Joſepho* ipſo, qui hiſtoriæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipſe declarat de ſe loquens his verbis: "Joſe- "phus Mattathiæ filius, natione Hebræus, do- "mo Hieroſolymitanus, ex numero Sacerdotum; "qui & initio adverſus Romanos pugnavi, & re- "bus poſtea geſtis neceſſitate coactus interfui". Hic

o Φύλλ sc. niſi legendum Ἑλλωτικοῦ. Vide n. XIX.

p Vide Cl. *Spencerum* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celſum*, p. 30. 31. & Celeberr. *Huetium* in *Demonſt. Euangel.* prop. III.

q Vide *Euſeb.* l. 3. c. 7.

r In *Prologo* ad *Bellum Judaicum.*

Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præſtantiſſimus fuit, non modo popularium ſuorum, ſed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipſe quidem in urbe Roma ſtatua donatus ſit: libri vero ab eo conſcripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripſit *Antiquitates Judaïcas* libris xx. *Hiſtoriam* vero *Belli Judaïci*, quod à Romanis ſua ætate geſtum eſt, complexus eſt voluminibus vii. quam non ſolum Græco, ſed etiam Patrio ſermone, ab ſe editam eſſe teſtatur. dignus omnino cui & hîc & in cæteris fides habeatur. Exſtant autem duo ejuſdem libri de *Judæorum vetuſtate* lectu digniſſimi. In quibus & *Apioni Grammatico* reſpondet, qui ea ætate volumen adverſus Judæos compoſuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines perinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Teſtamentum conſtat, quænam ſint apud Hebræos extra omnem controverſiam poſita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——— Apud nos eſt & aliud non ignobile opuſculum ab eodem elaboratum *de Ratione ſummo imperio prædita:* quod quidem à nonnullis *Maccabaïcum* inſcriptum eſt, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum eſt, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & ſub finem *Antiquitatum Judaïcarum* libri xx, propoſitum ſibi eſſe ſignificat, quatuor libros conſcribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam ipſi à majoribus acceperunt; item *de Legibus*, *cur earum præcepto quædam permiſſa ſunt*, *quædam vetita*. Alia præterea ab ſe elucubrata eſſe, ipſe in ſuis libris commemorat.

καὶ Ῥωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπιδοξότατος· ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσθαι ἀνδριάντος ἐπὶ τῆ Ῥωμαίων πιμηθῆναι πόλεως. τὰς δὲ ἀρχαιολογίας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. ἔτος δὲ πᾶσιν τοῖς Ἰουδαϊκοῖ ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις εἴκοσι καταβέβληται συγγράμμασι. τὸν δὲ ἱστορίαν δὲ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ καὶ οὐ μόνον τῆ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῆ πατρίῳ φωνῆ συγγράψαι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν καὶ τὰ λοιπὰ πιστεύεσθαι. καὶ ἕτερα δὲ αὖτε φέρεται συγγράμματα δύο, τὰ περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος· ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν καὶ Ἰουδαίων τινικάδε συνταξάντα λόγον πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ ἀφεβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πατρία τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἐπεχείρησαν. τούτων ἐν τῷ πρότερον τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, τίνα παρ' Ἑβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, διδάσκων. ——— Πεπόνεται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγχινοῦς συγγράμμα τῷ ἀνδρὶ, περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ· ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπιγράψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐν τοῖς ἔτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισαμένων Ἑβραίων περιέχειν. καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοσῆς Ἀρχαιολογίας ἐπισημαίνεται ὁ αὐτὸς, ὡς ἂν προῃρημένος ἐν τέτρασι συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους δόξας τῶν Ἰουδαίων, περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν νόμων, ἅ τι κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὖτε ἀναθέσθαι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco, p. 64. Edit. Amſt.*

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τῆς θείας συγκλύσεως, τοῖς Ἰουδαίοις, Ἰώσηπος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Ἐπιτόμῳ.

XXXII. [s] *Idem ibid. p. 79.*

Συμφωνεῖ ὁ Ἰώσηπος ἐν τούτῳ τῆ πράξει τῶν Ἀποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ Χιλιάρχου λέλεκται. σὺ ἄρα οὐκ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ——.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Pſalmos, p. 137. Edit. Pariſ.*

Quis porro Hiſtorias *Flavii Joſephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obſidione concluſi fame & ſeditionibus interibant, non præſens dictum admiretur, "Et conclude "adverſus eos qui perſequuntur me."

Τὶς δὲ διελθὼν τὰς Φλαυΐου Ἰωσήπου ἱστορίας, μαθών τι ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ἀπολιφθέντες λιμῷ καὶ σάτει διεφθάρησαν, οὐ θαυμάσει τὸν ἐντεῦθεν λέγουσαν φωνὴν, "καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με.

XXXIV. *Euſtathius in Hexaëmeron, p. 1.*

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Joſephus* & Juſtus, proprio quiſque modo, ab antiquis hiſtoriis ad id probandum præbitis, divinum Moyſem temporibus Inachi floruiſſe literis prodidere.

Κλήμης μὲν οὖν καὶ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς τούτοις Ταπιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰοῦστος καὶ Ἰναχον ἀκμάσαι τὸν θεατέστιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν.

XXXV. [t] *Auctor Chronici Paſchalis, p. 127, 128. Ed. Par.*

Feſtum quod Paſcha appellarunt filii Iſraël, Diabateria & Hyperbaſia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Joſepho*.

Ἑορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, Διαβατήρια καὶ Ὑπερβάσια ἑκάλουν ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τε τῶν παρ' Ἑβραίοις σοφῶν, Φίλωνος λέγω καὶ Ἰωσήπου.

XXXVI. *Idem ibid. p. 247.*

Anno xxxix. Chriſti in cœlos aſſumptionis, Titus Veſpaſiani filius Judæam urbemque Hieruſalem recepit, peragrata univerſa Palæſtina, ipſoque Judæorum everſo templo. Agebatur tum Paſchatis dies, cum urbem Hieroſolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum

Τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ ἔτει τῆς εἰς οὐρανὸς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, Τίτος υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ τὴν Ἰουδαίων παρέλαβεν, [v] καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, περιελθὼν εἰς πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέσκαψεν. ἣν δὲ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τὸ Πάσχα, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ῥί. ξίφεσιν αὐτοὺς κατα-κόψας,

[s] Vide etiam *pp.* 52, 53, 78.

[t] De ætate ejus vide *Du-Freſne* in Præfat.

[v] Vertendum, *Judæam recepit, & Hieruſalem, peragrata univerſa Paleſtina, Judæorumque templum everſit.*

κόψας, καὶ ἄλλους ἓ μυριάδας ιε'. Ἀφεπίπρασκεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων καὶ παιδίων ἀρρένικῶν καὶ παρθένων θηλειῶν, καθὼς Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνέγραψεν.

quinquaginta millia captivorum ex adoleſcentibus & pueris, & virginibus & puellis, ſub corona vendidit, ut tradit *Joſephus* doctiſſimus Chronographus.

XXXVII. *Baſilius Cæſarienſis in Homilia in Famem & Siccitatem, p. 358. Edit. Pariſ.*

Τὸ τῆς λιμοῦ πάθος καταβάσκαζε πολλοὺς πολλάκις καὶ τοὺς ὅρους κινῆσαι τῆς φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα ἢ παῖδα, ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς προήγαγε, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ἐναποδέξασθαι. καὶ τοῦτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ σοφὸς συνεγράψατο, ὅτι τὰ δεινὰ τοὺς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸ Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκως τιμωρίας ὑπενεγκόντας.

Quid fames non cogit? naturæ leges ſæpe pervertere ac tranſgredi multis ſuadet, & hominum corporibus vel propinquorum veſci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male reçondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat hiſtoria, à *Joſepho* gravi Auctore conſcripta, quando videlicet diræ calamitates Hieroſolymitanos, pœnas juſtas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII. p. 398. Edit. Pariſ.*

Οὗτοι τίνες μὲν ὄντες, καὶ ὅθεν, καὶ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τὸ ἀπαρχῆς καὶ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς καὶ δόξης προεληλύθασιν, ὥστε καὶ τοῖς ἐτησίοις πομπαῖς τι καὶ πανηγύρεσι, καὶ μείζονα τὸν ὁρωμένων τιμὴν αὐτῶν δόξαν ἐναπεῖδαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ βίβλος δηλώσει τοῖς φιλομαθέσι καὶ φιλοπόνοις, ἡ βίβλος τὸ Αὐτοκράτορα εἶναι τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν φιλοσοφοῦσι, καὶ κύριον τῆς ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετῇ τι φημὶ καὶ κακίᾳ. ἄλλοις τε γὰρ οὐκ ὀλίγοις ἐχρήσαντο μαρτυρίοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς τούτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum inſtitutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaſerint, ut tum annuis his Feſtis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita ſit, ſtudioſis ac diligentibus viris perſpicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in ejuſque arbitrio eſſe, ut in utramque partem, hoc eſt vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia teſtimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere ſufficiet.

XXXIX. *Hegeſippus (ſeu potius Ambroſius) de Excidio Urbis Hieroſol. lib. 2. p. 200. Edit. Cadom.*

De quo (ſc. *Jeſu*) ipſi Judæi quoque teſtantur, dicente *Joſepho* hiſtoriarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir ſapiens, ſi tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. —— hoc dixit *Joſephus*, quem ipſi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus eſt, [x] mente devius fuit, ut nec ſermonibus ſuis crederet, ſed loquutus eſt propter hiſtoriæ ſuæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; ſed plus addidit teſtimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epiſtola Paulæ & Eutocii ad Marcellum ab ipſo dictata, Tom. 1. p. 126. Edit. Froben. A. 1526.*

Denique etiam *Joſephum*, qui vernaculus Scriptor eſt Judæorum, [y] aſſerere, illo tempore quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis Templi virtutum cœleſtium erupiſſe voces, dicentium, *Tranſmigremus ex his ſedibus.*

XLI. *Idem in Epiſtola ad Euſtochium, Tom. 1. p. 149.*

Tales Philo Platonici ſermonis imitator, tales *Joſephus* Græcus Livius in ſecunda *Judaïcæ Captivitatis* hiſtoria Eſſenos refert.

XLII. *Idem in Epiſtola ad Lucinium, Tom. 1. p. 197.*

Porro *Joſephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, falſus ad te rumor pertulit à me eſſe tranſlata: quia nec otii mei nec virium eſt, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venuſtate.

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, Tom. 1. p. 275.*

Ex Verſione Sophronii.

Ἰώσηπος Ματθίου υἱός, Ἱεροσολύμων ἱερεύς, ὃς καὶ Οὐεσπασιανοῦ ἀλοὺς μὴ Τίτου δὲ ὑπ' αὐτοῦ καταλείφθη. ὃς, εἰς Ῥώμην ἐλθών, ὑπὲρ λόγους τῆς Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προσήνεγκεν, οἵ τινες καὶ τὴν δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρέδοσαν· καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τὴν Ἀρχαιολογίας λόγους ἔχοντα, ἀπὸ τοῦ δὲ κόσμου ἀρχῆς ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ

Joſephus, Mattathiæ filius, ex Hieroſolymis Sacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio ejus relictus eſt. Hic, Romam veniens, ſeptem libros *Judaïcæ Captivitatis* Imperatoribus patri filioque obtulit, qui [z] Bibliothecæ publicæ traditi ſunt: & ob ingenii gloriam Statuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem & alios viginti *Antiquitatum* libros, ab [a] exordio Mundi uſque ad decimum quartum annum Domitiani Cæſaris, & duos Ἀρχαιότητος adverſum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui, ſub Caligula

x Vide Edit. *Colon.* 8° p. 260.

y Vide Cl. *Picquii* Epiſt. in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii.* vol. 2. p. 35.

z *Joſephus* lib. de Vita ſua, dicit, δημοσιεῦσαι ἀπέταξεν. quæ verba haud ſatis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi ſunt.*

a Περιοχὴ τῆς Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi uſque ad annum XII. Neronis, ut conſtat ex fine *Antiquitatum. Antiquitates* vero Joſephus abſolvit & edidit anno decimo vertente Domitiani, ut conſtat ex earundem *Antiquitatum* fine.

la legatus missus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, scripterat. Alius quoque liber ejus, qui inscribitur [b] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum sunt digesta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum, Christum à Pharisæis interfectum, & Joannem Baptistam vere Prophetam fuisse, & propter interfectionem Jacobi Apostoli, dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum, "Eodem tempore fuit Iesus vir sa-"piens, si tamen virum oportet eum dicere. "Erat enim mirabilium patrator operum, do-"ctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plu-"rimos quoque tam de Judæis, quam de gen-"tibus, sui habuit sectatores, & [c] credebatur es-"se Christus. Cumque invidia nostrorum prin-"cipum, cruci eum Pilatus addixisset, nihilo-"minus qui eum primum dilexerant perseverave-"runt: apparuit enim eis tertia die vivens: mul-"ta & hæc & alia mirabilia carminibus Prophe-"tarum de eo vaticinantibus, & usque hodie "Christianorum gens, ab hoc sortita vocabu-"lum, non defecit.

Καλιγόλα πεισθέντες ἀπεκτείνη αὐτὸν τοῦ μέρους τῶν ἐθνικῶν, καὶ καθὼ φίλωνα λόγον, ἐγκεχυμένα κατηγορίαν τῶν Ιουδαίων, ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἄλλο αὐτοῦ λόγο περὶ Αὐτοκράτορο λογισμὸς ἐξαίρετο πάνυ, ἐν ᾧ καὶ ἕξ πάθες τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτο ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ; Διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι ὑπὸ Φαρισαίων, καὶ Ιωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγενῆσθαι προφήτην. καὶ διὰ τὸν σφαγὴν Ιακώβου τοῦ ἀποστόλου τὸ Ιεροσόλυμα πεπρᾶσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἔτως, "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν "χρόνον Ιησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν "χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκα-"λος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ ἀληθῆ δεχομένων, καὶ "πολλοὺς μὲν Ιουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ "ἐπηγάγετο, ὁ Χριστὸς ἔτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν "πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ζημιώσαντος "Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγα-"πήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν "πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλ-"λα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἰς τε νῦν Χρι-"στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἔλιπε τὸ φύ-"λον.

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Justus Tiberiensis, de provincia Galilæa, conatus est & ipse Judaïcarum rerum Historiam texere, & quosdam Commentariolos de Scripturis componere, sed hunc *Josephus* arguit mendacii. Constat autem illum eo tempore scripsisse, quo & *Josephus*.

Ἰοῦστος Τιβεριάδο, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπιχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς Ιουδαϊκὰ ἱστορίαν συντάξαι, καί τινα ὑπομνήματα περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τοῦτον Ιώσηπο ἐλέγχει ψευσάμενον. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ συνέγραφεν, ὅτε καὶ Ιώσηπο.

XLV. *Idem libro secundo adversus Jovinianum, Tom.* 2. *p.* 79.

Josephus in secunda *Judaïcæ Captivitatis* historia, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [d] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria describit dogmata Judæorum, Sadducæos, Pharisæos, & Essenos; quorum noviissimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vino, & carnibus semper abstinuerint; & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctissimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro secundo adversus Pelagianos, Tom.* 2. *p.* 287.

Unde & *Josephus*, Maccabæorum Scriptor historiæ, frangi & regi posse dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epistola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom.* 2. *p.* 332.

Josephus, Antiquitatem approbans Judaïci populi, duos libros scribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia sæcularium profert Testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epistola ad Marcellam, Tom.* 3. *p.* 44.

Quam vellem nunc tibi omnem habitum sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & *Josephus* & Philo, doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persequuti sunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præsens percontator præsentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Isaiam, cap.* 54. *Tom.* 5. *p.* 293.

Ad tempus Romanæ victoriæ universa referimus, quæ *Josephus* Judaïcæ Scriptor historiæ [e] septem explicat voluminibus, quibus imposuit titulum *Captivitatis Judaïcæ*, id est περὶ Αλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c.* 38. *Tom.* 5. *p.* 628.

Et revera nec in Genesi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Josepho* quidem, qui omnia Hebraïcarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [f] *Comment. in Danielem, c.* 5. *Tom.* 5. *p.* 709.

Sed juxta Berosum, qui Chaldæam scripsit historiam, & *Josephum*, qui Berosum sequitur, post Nebuchodonosor, qui regnavit, *&c.*

LII. *Idem*

[b] Vide *Petit.* Tom. 3, p. 342.
[c] Vide *Vossii* Chronol. Sac. p. 183. & *Martin.* p. 219.
[d] Nec disputans adversus Apionem *Josephus* mentionem facit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Essenos vino & carnibus abstinuisse, aut quotidie jejunasse; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello.* Sed qui *Esseni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, sunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Coteler.* in Notis ad Constit. Apost. l. 6. c. 6. p. 270.
[e] Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c 1. *Tom.* 6. p. 66.
[f] Vide eundem in Prœmio ad Daniel.

[g] Vide

TESTIMONIA.

LII. *Idem in* [g] *Chronico Euſebiano, lib. 2.*

[h] *Joſephus* etiam vernaculus Judæorum ſcriptor teſtatur (tempore Paſſionis Chriſti) auditam fuiſſe vocem dicentium, *Migremus ex his ſedibus.*

LIII. *Auguſtinus in* [i] *Epiſtola ad Heſychium, p. 750. Tom. 2. Edit. Benedict.*

Nam *Joſephus*, qui Judaïcam ſcripſit hiſtoriam, talia mala dicit illi populo tunc accidiſſe, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chryſoſtomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom. 4. p. 481. Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε κ᾽ ἕτερον τῶν εἰρημένων ἀναγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὴν κ᾽ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, κ᾽ τὴν παλαιὰν ἁπλῶς ἀναφέροντα πᾶσαν· ὃς, μέχρι τ῀ τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἡμῶν, κ᾽ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ προφητευθεῖσαν εἰπών, κ᾽ περὶ ταύτης διαλέχθη τ῀ αἰχμαλωσίας τῆς ἡμετέρας, τ῀ τῷ προφήτῃ ἐμμένουσαν ἔφασιν. ---

Age proferamus & alium teſtem eorum quæ dicta ſunt, quem illi (Judæi) graviſſimum habent Auctorem: *Joſephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas deſcripſit, ac vetus Teſtamentum omne velut paraphraſi fuſius explicavit. qui fuit poſt Chriſti adventum, & captivitatem ab ipſo prædictam commemorans, de hac quoque diſſeruit, Danielis viſionem enarrans, *&c.*

LV. *Idem mox infra, p. 486.*

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ κ᾽ Ἰουδαῖος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γράψας, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἂν ἠνέσχετο τῶν ὑμετέρων ζηλοῦσαι φιλονεικίαν.

Tu vero illud mihi conſidera, quod tametſi Judæus eſſet ille, qui hæc ſcripſit, *Joſephus*, tamen veritus eſt veſtram imitari pervicaciam.

LVI. *Idem in libro adverſus Vituperatores vitæ Monaſticæ, Tom. 4. p. 414.*

Ἐρῶ γ᾽ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ᾽ ἀνδρὸς Ἰουδαίου, τῷ τὰ ἐκείνων ἱστορικῶς ἀκριβῶς.

Verbis autem utor non meis, ſed *Judæi*, qui eam hiſtoriam conſcripſit diligenter.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apoſt. Tom. 8. p. 488.*

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γεγραφὼς ἦν, κἂν ὑπόθετο ὁ λόγος ἦν· εἰ γ᾽ Ἰουδαῖος, κ᾽ Ἰουδαῖος ζηλωτὴς, μέχρι τὸ εὐαγγέλιον ἐλθὼν, πῶς ἂ πάντα καταδήλα τὰ γεγραμμένα.

Si quidem Chriſtianus exſtitiſſet horum Scriptor, ſuſpecta forſan eſſet oratio. At cum Judæus ſit, idque æmulator, qui poſt Euangelium floruit, quomodo non omnibus manifeſta quæ geſta ſunt?

LVIII. [k] *Ruffinus in Hiſtoria Eccleſ. Euſeb. l. 3. c. 9. p. 55. Edit. Baſ.*

Operæ pretium fane eſt poſt iſta noſcere quis fuerit hic *Joſephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum geſtarum cognitionemque præſtiterit. Exponit ergo etiam hæc ipſe de ſe, hoc modo ſcribens: "*Joſephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hieroſolymis ſacerdos, qui & ipſe primo bello Romanos oppugnaverim, & poſterioribus nihilominus interfuerim prœliis, neceſſitate conſtrictus." Conſtat igitur hunc virum per idem tempus non ſolum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum eſſe nobiliſſimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam ſtatua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conſcripſit namque *Antiquitatem* Hiſtoriam in viginti libris. Belli vero *Judaïci*, cum Romanis habiti, Hiſtoriam ſeptem voluminibus comprehendit; quam non ſolum Græca facundia, verum & patrio, id eſt, Hebræo ſermone ſuis etiam civibus ſe ediditſe confirmat. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejuſdem viri exſtant de *Judæorum vetuſtate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adverſum Judæos ſcripſerat; & ad alios quoſdam, qui morem gentis Judæorum atque inſtituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Iſidorus Peluſiota, lib. 3. Epiſt. 19.*

Εἰ μηδὲν παλαιὸν τ῀ γεγραμμένον νομίζει τ῀ νομοθέτου εἰρηκέναι ὁ πρὸς σὲ, ὡς ἔφης, διενεχθεὶς Ἰουδαίῳ· εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχεσθε ὑμῶν τὴν ἀπαιδευσίαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ μ῀ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγεγραφότες ὑπὲρ ὑμῶν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος κ᾽ Ἰώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσαν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [Διαθήκην] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δ᾽ Ἰωσηπος χαράττων· [1] τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δ᾽ ἀλληγορεῖν μ῀ σεμνότητος, ὅσα δ᾽ ἐξ εὐθείας λέγεσθαι σαφέστερα ταῦτα ῥητῶς ἐμφαίζοντος.

Si Legiſlatorem nihil aliud præter literam dixiſſe Judæus is exiſtimat, qui tecum rixatus eſt, his ad eum verbis utere: Inſcitiam veſtram duo viri refutant, qui poſt Chriſti adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Joſephus* inſignis hiſtoricus. Ille quidem dum univerſum pæne vetus Teſtamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; "Legiſlatore alia commode ac ſcite innuente, alia cum gravitate allegorico ſenſu exponente, eademque omnia quæ recte ac plane dici utile erat ad literam indicante.

LX. *dem. lib. 4. Epiſt. 75.*

Εἰ τὰ ἀλήθεια τ῀ αἱτησείων Ἰουδαίων, τ῀ κ᾽ τῷ Χρι-

Si vis cognoſcere quibus pœnis ſcelerati Judæi, con-

[g] Vide etiam p. 78.

[h] Iſta verba Euſebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Mat.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Iſaiam dicit, hanc vocem auditam fuiſſe ante excidium Hieroſolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeſte falſa affert Euſebius; adeo ut vel Euſebius inciderit in vitioſos *Joſephi* Codices, vel verba iſta non legerit in *Joſepho*, ſed ex alio fortaſſe auctore addiderit.

[i] Vide Epiſt. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

[k] Vide eundem, p. 48. & alibi paſſim.

[l] In *Proœmio Antiquitatum.*

contra Chriſtum inſanientes, affecti ſint, ſume *Joſephi*, Judæi quidem, ſed veritatis ſtudioſi viri, hiſtoriam *de Excidio*, ut videas divinitus actam hiſtoriam, qualem nec tota ſeries temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exſtiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipſorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum ſuperantibus, non extraneum aliquem (forſan enim, vel potius neceſſario, non inveniſſet fidem) ſed hominem ex eadem gente & eorum obſervantiſſimum inſtruxit veritas, ut ſtupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice deſcriberet.

ϛοῦ ὑπηλυθηκότων, γνᾶναι βέλτ, ἔντυχε τῇ Ιωσήπῳ, ἀνδρὸς Ιουδαίου μὲν, φιλαλήθους ὄ, ωδὲ τ ἀλώσεως ἱστορίαν, ἵνα ἴδῃς θεηλατον ἱστορίαν, οἵαν ὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόν, ἀφ' ἧς δη καὶ ἐφ' ὅσον ἀνθρωποι, ἵνα γὰρ μηδεὶς τῆς ἀπίστοις αὐτῶν καὶ ϖϑαλόγοις ἀπιϛηϛ συμφοραῖς, ϲὺν ἀλλόφυλόν τινα· ἡ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον ὄ ἀναγκαίως ἠπιϛήϑη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκευασεν ἡ ἀληϑια τὰ ἀλλόκοτα ἐκεῖνα ἐκτραγῳδῆσαι πάϑη.

LXI. *Idem lib. 4. Epiſt. 225.*

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, hoſtium teſtimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non ſolum Prophetis fidem non habuerunt, ſed ne quidem ipſi Deo; exſtitit autem *Joſephus* quidam, Judæus ſummus, & acer Legis propugnator, quique vetus Teſtamentum ex fide veri paraphraſtice expoſuit, & pro Judæis ſtrenuiſſime ſe geſſit, ac per omnia ipſorum res meliores, quam dici poſſit, oſtendit, rerum autem veritati cedere dignatus eſt, (non enim impiorum ſententiam ſecutus eſt) neceſſarium eſſe arbitratus ſum, ipſius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Ieſus, vir ſapiens, "ſi tamen virum &c. —— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait, "doctor "hominum, qui libenter veritatem ſuſcipiunt &c.

Επιδὴ καὶ Ελλησι καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δοκεῖ ἀξιόχρεως εἶναι, Ιουδαίοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, ὐ μόνον τοῖς ϖϱοφήταις ϭὐκ ὐπίϛευϭαν, ἀλλ' ὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ιώσηπ, Ιουδαῖ ἀνηρ καὶ τὸν νόμον ζηλωτὴς, καὶ τ παλαιὰν διαθήκην εἰς ἀληθείας ϖϱοφέρουσαν, καὶ ὑπὲρ Ιουδαίων ἄϱιϛα ἀνδριζόμεν, καὶ πάντα τι τὰ ἐκείνων κρείττονα λόγον ἀποφαίνων, τῇ ὄ τ πϱαγμάτων ἀληθείᾳ ϖϱοφωρῆσαι ἀξιώσας· ὃ γὰρ ἐζήλωϲε τ ἀσεβῶν τὴν γνώμην· ἀναγκαῖον οἶμαι τὰς ἐκείνου ϖϱοθέσεις ῥῆσαι. τί οὖν φησί; "Γίνεται ὄ κατ' ἐκεῖνον τ χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνήρ, "εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρή ——. Εγὼ ὄ λίαν θαυμάζω τὸν ἀνδρὸς ἐν ϖολλοῖς μὲν τὸ φιλαλήθες· μάλιϛα ὄ, ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος ἀνθρώπων τ ἡδονῇ ϖαλη"ϑῆ δεχομένων ——.

LXII. *Cyrillus* [m] *Alexandrinus, lib. 5. Comment. in Joann. Evang. p. 517. Edit. Pariſ.*

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius ſit atque optabilius. Cæterum Judæorum everſionem, & incolarum captivitates, cædemque crudeliſſimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comeſtionem in hiſtoriis ſuis *Joſephus* commemorat.

Εἰς τοῦτο γὰρ Ιουδαίοις τὰ ἐϖ τῷ ϖολέμῳ ϖεῖϱαι ϖάθη, ὡϛ τ ἐκείνων ϖείϱας ϖᾶν εἶδος θανάτου ἡδὺ ϖϱὸς γλυκιόν τι καὶ αἱϱετώτεϱον. τὴν ὄ τ χώϱας αὐτῶν ἐξανάϭαϲιν, καὶ τ ἐνοικιῶν αὐτὴν τὰς ϖ ἐξανδϱαποδισμούς, καὶ τὴν ὠμοϕάτην ϭφαγὴν, καὶ τὰς ἐν ἑκάϭῃ ϖόλει λιμούς, τάς τε ἐν αὐταῖς τεκνοφαγίας ἱϭοϱεῖ καὶ Ιώσηπος ἐν οἰκείοις ϭυγγϱάμμαϲι.

LXIII. *Theodoritus Epiſc. Cyrenſ. in Quæſtionibus in Exodum, p. 110. Edit. Pariſ.*

Joſepho autem credendum eſt in his rebus, ut qui gentis *ſuæ* menſuras probe norat.

Πιϛὸν ϭ' ἐν τύτοις Ιωσήπῳ, ἀκϱιβῶς τὸ ἔθνος τὰ μέτϱα ὑπεϱαμένῳ.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p. 616. Edit. Par.*

Neque enim quæ à *Joſepho* dicuntur cum Græcis Hiſtoricis conſentanea ſunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Aſtyagis filium, eundem *eſſe* Darium, quem iſte narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Joſephi* oratio à fide abhorreat.

Οὐδὲ τ Ελληνικαῖς ἱϭοϱίαις τὰ ὑϖὸ τοῦ Ιωσήπου εἰϱημένα ϭυμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔϭιν εὑϱεῖν Κυαξάϱην τ τοῦ Αϭυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τ Δαϱεῖον, ὃν ὅτος ἔϕη ϭὺν τῷ Κύϱῳ τὴν ϭϱατείαν κ τῆς Βαβυλῶνος ϖοιηϭάμενον· ὥϛε ϖαντάϖαϭιν ἀϖίθανα εἶναι τ τοῦ Ιωσήπου λόγον.

LXV. *Idem ibid.*

Hæc nos apertius edocent primus & ſecundus Maccabæorum libri; quæ & Joſephus hiſtoriographus accurate conſcripſit. ------

Ταῦτα ϭαφέϭτεϱον ἡμᾶς ἡ τ Μακκαβαίων βίβλος ἥτε ϖϱώτη κ ἡ δευτέϱα διδάϭκει, κ Ιώσηπος ὁ ἱϭοϱιογϱάϕος ἀκϱιβῶς ταῦτα ϭυνέγϱαψε -------.

LXVI. *Idem ibid. p. 697.*

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocaſſe, teſtis locuples eſt *Joſephus* Hebræus, qui Chriſtianam quidem prædicationem non admiſit, veritatem tamen occultare non ſuſtinuit.

Οτι ὄ οἱ ϖάλαι Ιουδαῖοι τ μακάϱιον Δανιὴλ μέγιϭτον ἀϖεκάλων Ϸοφήτην, μάϱτυϱ ἀξιόχρεως Ιώσηπος ὁ Εβϱαῖος, τὸ μὲν Χϱιϭτιανὸν ὐ δεξάμενος κήϱυγμα, τὴν ὄ ἀλήθειαν κρύπτειν ϭὐκ ἀνεχόμενος.

LXVII. *Philoſtorgius in Compend. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. p. 468. Edit. Valeſ.*

Quarum denique librum à *Joſepho* ſcriptum & ipſe (aliis conſentiens) ait; atque non tam hi-

Τὸ μέντοιγε τέταρτον [τ Μακκαβαϊκῶν] ὑϖὸ Ιωσήπου γεγϱάϕθαι κ αὐτὸς ϭυνομολογῶν, οὐχ ἱϭοϱίαν μᾶλλον

m Idem *Cyrillus* meminit *Joſephi* Sanchoniatonis Interpretis. vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lipſ.* & *Dodwellum* de Sanchoniathone §. v, vi.

n Vide

λον ἡ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ, τὸ περὶ τὸν Ελεάζαρον καὶ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοὺς Μακκαβαίους διηγούμενον.

ſtoriam quam encomium eſſe, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus ſeptem filios.

LXVIII. *Hermias.*[n] *Sozomenus in Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 1. c. 1. p. 8.*

Καὶ Ἰώσηπος ὁ Ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ οὐδενὸς τῶν Ἰουδαίοις καὶ Ρωμαίοις ἀποδοκίμου γνωμένου, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τοῦ περὶ Χριστοῦ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν λοιδορεῖν οὐκ ἐᾷ, ὡς θαυμάσιον ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ προῤῥηθῆναι τοῖς θείοις προφήταις οὐκ ἀγνοεῖ. πολλοὺς δὲ ὄντως ἃς ἐπηγάγετο Ἑλληνάς τε καὶ Ἰουδαίους ἐντιμοτέρους ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασμένον μὴ ἐκλεῖψαι φῦλον. καί μοι δοκεῖ ταῦτα ἱερῶν μονονουχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις Θεὸν εἶναι τὸν Χριστόν. ὑπὲρ ἧς δὲ θαυμαστὸν πράγματος καταπλαγεὶς, ἀδίκως μέσως παρέδραμε, μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύσασιν ἐπισκήψας, μᾶλλον δὲ καὶ σωφρονοῦντος. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμαστὸν εἰκότως καταφαίνεται, μὴ τοὺς Ἑβραίους φθάσαι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σίβυλλα καὶ χρησμοί τινες τῶν ἐπὶ τῷ Χριστῷ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον προεμήνυσαν, ἀ θαυμαστὸν πᾶσιν Ἕλλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐστίν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ᾠδὰς προφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντας, καὶ σεμνοτέρους πρὸς δῆμον λέξεσι περαινομένους. διὸ δὴ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ ἄνωθεν προμηθείας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἑπομένων, μὴ μόνον ἰδίοις προφήταις ἐπιχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείοις ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς διὰ χρείαν θαυμαζομένου μέλους, τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν ἐπιδραμοῖ τῷ πλήκτρῳ, ἢ ταῖς ἄσαις ἑτέρας προσθείη.

Sed & *Joſephus* Matthiæ filius ſacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Chriſto teſtis eſt locupletiſſimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem; veræque doctrinæ magiſtrum: Chriſtum vero diſerte nominat, & ſupplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuiſſe, & alia plurima miracula à divinis vatibus de illo prædicta eſſe teſtatur. Multos præterea quos ille ad ſe pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perſeveraſſe affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defeciſſe. Ac mihi quidem videtur, dum iſta ſcribit, propemodum clamare Chriſtum Deum eſſe, operibus ipſius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergreſſus eſt, eos qui in Chriſtum crediderant minime inſectatus, immo potius cum illis conſentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari ſubit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Chriſti non acceſſerint. Etſi enim à Sibylla & à quibuſdam oraculis, ea quæ Chriſto acciderunt, ante ſignificata ſint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accuſandi ſunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina anteibant, hujuſmodi vaticinia noverant, utpote verſibus maxima ex parte conſcripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi poſſent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad conſenſionem poſterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte inſinuaret. Perinde ac ſi quiſpiam muſicus ob peregrini cujuſdam cantici neceſſitatem, ſuperfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

SECULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Caſſiodorus in Hiſt. Eccleſ. Tripartita, lib. 1. c. 2.*

Joſephus Mattathiæ filius atque ſacerdos, vir apud Judæos nobiliſſimus, necnon & apud Romanos digniſſimus, teſtis erat de veritate Chriſti. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Inſtitutione Divinarum Literarum.*

Joſephus, pæne ſecundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaïcarum* late diffuſus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [o] XXII. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios VII. libros *Captivitatis Judaïcæ* mirabili nitore conſcripſit. quorum tranſlationem alii Hieronymo, alii Ambroſio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adſcribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Coſmas Indicopleuſtes, lib. 3. p. 174. Edit. Pariſ.*

Πρῶτος συγγραφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀποδείκνυσιν, καὶ Ἰώσηπος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

Primus ſcriptor in orbe Moyſes, ut Euſebius Pamphili, & *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtificaverunt.

LXXII. *Evagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 5. c. 24.*

Πολλὰ δὲ καὶ Ἰώσηπος ἔγραψεν ἱστορίαν, χρειώδη εἰς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

Sed & *Joſephus* copioſam nobis reliquit hiſtoriam, eamque utilem prorſus ac fructuoſam.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib. 3. de Mundi Creatione, cap. 16.*

Τὸ δὴ, "γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος", ἀ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τοῦ στερεώματος γένεσιν φύσιν, ὡς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ

Illud igitur, Fiat firmamentum in medio aquæ, "non arguit naturam Firmamenti exiſtere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Joſephus* Hebræus

[n] Vide etiam p. 399.

[o] Sc. *Antiqq.* XX. (nam vita *Joſephi* pro parte habetur libri vigeſimi) & *contra Apionem* II.

bræus vult in libro quem conſcripſit *de cauſa Univerſi*: dicens, "aquam tripartitam eſſe, & u-"nam quidem tertiam ejus in Firmamenti gene-"rationem coaluiſſe; alteram vero tertiam infe-"rius remanſiſſe: denique reſiduam aliam tertiam "per rarefactionem in ſublime una cum firma-"mento elevatam eſſe.

τὸ δ' Παντὸς αἰτίας συγγεγράμματι βύβλῳ· P "εἰς "τρία, λέγων, διηρῆσθαι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ μὲν τρί-"τον αὐτοῦ εἰς γένεσιν συμπαγῆναι δ' στερεώματος· τὸ "δὲ τρίτον ἀναπνεῖναι κάτω, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἐν "τοῖς νώτοις εἰς ὕψος πεπανακυφιθῆναι δ' στερεώμα-"τος.

LXXIV. *Joannes Malela in lib. 10. Chronographiæ, p. 319. Edit. Oxon.*

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti ſcriptis ſuis teſtatus eſt *Joſephus*, Hebræorum philoſophus, qui & iſta inſuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus ſuis reſpiraſſe quidem, ex quo cruci Ieſum fixerunt, hominem illum bonum ac juſtum, ſi modo hominem (inquit) illum fas ſit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Joſephus* ille Judæus in libris ſuis de Judæorum Antiquitatibus ſcripta reliquit.

Καὶ ἐξ ἐκείνου ὀλεθρος ἤρξατο τοῖς Ιουδαίοις, καθὼς Ιώσηπος ὁ Εβραίων φιλόσοφος ταῦτα συγγεγράψατο, εἰρηκὼς καὶ τάδε· ὅτι ἐξότε Ιουδαῖοι ἐσταύρωσαν Ιησοῦ, ὃς ἦν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος (εἴπερ ἄρα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν) οὐκ ἐξέλειψεν ὀδυνὴ ἐκ τῆς Ιουδαίας χώρας. ταῦτα ἐν τοῖς Ιουδαικοῖς συγγράμμασιν αὐτὸς ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ιώσηπος Ιουδαῖος.

LXXV. *Idem ibid. p. 337.*

Titus —— Hieroſolymas totamque adeo Palæſtinam vaſtavit, urbeque ipſo Feſti die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum haſtæ ſubjecit. Id quod *Joſephus* ſapientiſſimus ſcriptis conſignavit; qui & ipſe Hebræus erat, & bello interfuit.

Ο δὲ Τίτος ---- ἐπέρθησε τὴν Ιερουσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ιουδαίων κατέσρεψεν, ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί. ξίφεσιν αὐτὰς κατακόψας. ἄλλας δὲ μυριάδας ιε'. ἀφέπεμψεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων, καὶ παίδων ἀρρένικῶν, καὶ παρθένων χιλιάσιν. καθὼς καὶ Ιώσηπος ὁ σοφώτατος συγγράψατο· Εβραῖος γὰρ ὑπῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τῷ πολέμῳ.

SÆCULO VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epiſtola Apologetica, p. 245. Edit. Lond.*

Audiat *Joſephum*, hiſtoriographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητος adverſus Apionem Grammaticum ſcribens, aperte & lucide monſtravit, & minorem annorum numerum eſſe veracem, & nequaquam Scripturam ſanctam à Judæorum gente eſſe falſatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum, p. 250.*

Agnoſcas etiam qua opinione vulgus in ſex vel ſeptem millium venerit annorum, & qua ipſe auctoritate aſſertionem meæ computationis aſtruam; Hebraïca videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Auguſtinum laudata, & per *Joſephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo, &c. lib. 1. c. 4.*

Nequaquam putandum eſt, *Joſephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentiſſimum, & in Scripturis divinis ſimul & ſæcularibus doctiſſimum ullatenus hoc potuiſſe latere, &c.

LXXIX. *Anaſtaſius Abbas in libro contra Judæos, ex verſione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Caniſii, p. 142.*

Idem *Joſephus* auctor & ſcriptor veſter de Chriſto ait; fuiſſe virum juſtum & bonum, divina gratia oſtenſum ac declaratum, qui plurimos ſignis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia, p. 226. Edit. Pariſ.*

Hoc Chaldaïcarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus teſtantur: quos etiam aſſentiente divina Scriptura cum aliis ſequitur *Joſephus*.

Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγεγραφότες, Αλέξανδρος καὶ Αβυδηνός· οἷς καὶ Ιώσηπος, καὶ πάντες ἐν τούτῳ ἕπονται, συμφωνούσης τῇ θείᾳ γραφῇ.

LXXXI. *Idem p. 334.*

Et in hoc Apoſtolorum actibus concors eſt *Joſephus*.

Καὶ συμφωνεῖ Ιώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τῶν Αποστόλων.

SÆCULO IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n. 194. fol. 63. b.*

Joſephus, qui in Judaïſmo manſit cæcutiens, Clemenſque & Africanus & Tatianus. ex circumciſis vero *Joſephus* & Juſtus narrant, Moſem divinum Inachi tempore floruiſſe, utroque ex hiſtoria antiqua hujuſce rei teſtimonia exhibente.

Ιώσηπος ἐν τῷ Ιουδαϊσμῷ μίνας τυφλώτιων, Κλήμης τε καὶ Αφρικανὸς καὶ Ταπιανός. τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ιώσηπος καὶ Ιοῦστος κατὰ Ιναχον ἀκμάσαι τὸ θεοσέβιον Μωσεῖ ἱστόρησαν, ἰδίως ἑκάτερος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ἀφηγούμενοι τὴν ἀπόδειξιν.

LXXXIII.

p Hæc verba non habentur in iſtius libri *Fragmento* quod hodie ſupereſt, & Joſepho adſcribitur.

TESTIMONIA.

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήππου Ἰουδαίου τὰ κατ' Ἰουδαίους πάθη. ἔστι δὲ αὐτοῦ τὸ σύνταγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸν καὶ φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετ' ἀκεραιότητος καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐκφῆναι. πιθανός τε πρὸς δημηγορίαις, καὶ θέλξαι, κἂν ὅλη τἀναντία ὁ καιρὸς καλῶς χρήσασθαι τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γνώμης ἐνθυμημάτων ἑφ' ἑκατέρα. καὶ γνωμολογικὸς δὲ, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάθη τῷ λόγῳ παρασκευάσαι ἐπιτήδεια, καὶ ἐγεῖραι πάθος καὶ παῦσαι δοκιμώτατος.

Legi *Josephum* Judæum de Judaïcæ gentis calamitate atque interitu. sunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi sermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copiose enthymematis in utramque partem utitur: sententiasque, si quis alius, adhibet: orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique est peritissimus.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Ἀνεγνώσθη Ἰωσήππου περὶ τοῦ Παντός· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνίγνων ἐπιγεγραφόμενον, περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τῆς τοῦ Παντὸς φύσεως. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· ἡμῶν ὡς ἦν ἐγγὺς θεολογεῖ, κλῆσίν τε αὐτῷ ἀναφωνούμενον Χριστοῦ, καὶ τῷ ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὅ τινας ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς [q] Ἰωσήππου εἴη τὸ συνταγμάτιον, ἀναπείσειεν. ὅθεν δὲ τὸ τοῦ Φράσεως αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ὑποδεδεῖ. εὗρον δὲ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ἰωσήππου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

Lectus est *Josephi* liber *de Universo*: qui etiam inscriptus legitur, *de Universi causa*; atque alibi *de Universi natura*. duos quidem sermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium differit: de Christo autem vero Deo in nostrum ferme modum loquitur, & ipsam Christi appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehensionem describit. Quæ res ambigendi fortasse cuipiam causam præbeat, sitne hoc ipsius *Josephi* opusculum: etsi nihil dicendi genere à reliquis ejusdem scriptis discedit. Comperi autem annotatum, non esse *Josephi* opus, sed Caji cujusdam presbyteri, &c.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Ἀνεγνώσθη Φλαβίου Ἰωσήππου Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας ἐν λόγοις κ'. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συναδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συγγραφόμενον. κάτεισι δὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ [πολέμου] πρὸς Ῥωμαίους Ἰουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ἰωσήππου, γένους μὲν Ἰουδαίου, ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὸ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ ἐκ βασιλείας Φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τοῦ γὰρ Ἀσαμωναίου παίδων, οἳ δὴ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱερατεύσαί τε καὶ βασιλεύσαι, ἡ γυνησαμένη ἀπόγονος. γένεται δὴ οὖν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Γαΐου Ῥωμαίων ἡγεμονίας Ἰώσηππος. ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· πρὸς δὲ ἐκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ τοῖς παρὰ Ἰουδαίοις αἱρέσεσι· τρεῖς δέ εἰσι· καὶ πάσας εὐπόνως μετῆλθε, ὑπὲρ δὲ πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἐλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι, καὶ Ἐσσηνοί. ἃς διελθὼν ἔξεισιν ἐπὶ τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβει ἀνδρώπῳ τινὶ, τὰ ἐρημικὰ ἀσκοῦντι βίον, ἐπὶ ἔτη τρία· ᾧ δὴ τῷ ἀνδρώπῳ ἐσθὴς μὲν δένδρων, καὶ τροφὴ τὰ αὐτοφυῶν αἱ βοτάναι, καὶ ψυχροῦ ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τὰ ἡμέρας καὶ τὰ νυκτὸς, πρὸς ἁγνείαν. ἐκεῖθεν δὲ τὸ ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐπανιεῖσι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν ἐργων, ᾗ καὶ τῇ παρ' Ἕλλησι Φασὶν ἐοικέναι ἐπιλεγομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα περὶ τὸ λ'. ἔτος πέμπεται πρὸς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ πρωτοπαθούντων. ἐρχὴ γὰρ παραχῆς ἐδέχετο τὰ Ἰουδαίων, πολλαῖς ἀταξίαις ἤδη συναλλοιουμένων. εἶτα καὶ στρατηγὸς τῶν περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὐτε πρόσφορος ἦν ἔθνος, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀνταπολιτευομένων ἐπιβουλὰς ὑποστὰς, πάσας ἐξέφυγε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑπεξουσίους πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὸ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν ἐν Ἰωταπάτοις, ὅμως ζωρίας ὑπεσπασιανῷ, Ῥωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἁλίσκεται· εἶτα τυχάνει λίαν εὐμενοῦς, αὐτός τε τότε καὶ ὕστερον Ῥωμαίων ἄρξαντος. οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος,

Legimus *Flavii Josephi* libros XX. *Judaïcæ Antiquitatis*. A mundi creatione juxta Mosem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Est vero ubi & ab eo diversus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Est quidem *Josephus* genere Judæus, sacerdos ipse, patrisque stirpem à sacerdotibus ducens: mater enim ejus regii sanguinis fuit ex Asamonæorum illa sobole, quæ diutissime inter contribules sacerdotio potita summo & regno. Natus ergo *Josephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philosophiæ studiis sese dedidit: annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Judæorum sectas appulit (tres autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere sectæ illæ; Pharisæi, Sadducæi, & Esseni. Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique viro tres annos utitur, qui solitariam erat vitam auctore pridem complexus; cui vestimentum arborum folia, alimentum vero herbæ sponte natæ præbebant; & frigida insuper sæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undevicesimum ætatis annum urbem repetiit, Pharisæorum potissimum hæresim secutus, quam ei fere similem faciunt, quæ apud gentes Stoïca est appellata. Annum agens postea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene gessit, & multas variasque æmulorum in Republica administranda insidias evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod adversus Romanos invitus suscepit, fortiter Iotapatis sustinuit; vivus tamen in Vespasiani, Romanorum copiis præfecti, potestatem venit: quem in se humanum sensit, ac perbenignum jam tum, & vero amplius postquam Ro-

q Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. *Cavei* Histor. Literar. Vol. p. 169.

Romanum obtinuit imperium. Neque ſolum illum talem expertus eſt, ſed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana ſit civitate donatus, multiſque opibus auctus. Abſoluta ab eo hiſtoria LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων, Τίτου καὶ Δομηϊανοῦ, καὶ Ἰουδαϊκῶν βεβασιλευκότων· ὡς καὶ τὴν Ρωμαικῆς τυχεῖν πολιτείας, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταζῆναι. ἀπηρτίσθη δὲ ἡ ἱστορία ἔτ. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ρωμαίων Δομητιανοῦ ἔτους τρισκαιδέκατον.

LXXXVI. *Idem in Epiſt. 247. Edit. Lond.*

Vides hîc Philippenſes titulo ſe Romanos venditantes. Et poſt ea tempora *Joſephus*, à Judaïca propagine genuina genitus, & patriam ſortitus Hieruſalem, è ſacerdotum ſtirpe ſacerdos ipſe, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Veſpaſiani prænomen dedit, cum illis communem, qui conſanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Joſepho*, qui Romanum & Flavium ſemet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inſcripſere; quamvis ex invidia illi plures adverſarentur: nec quidem rapiebatur κατ' ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

Ὁρᾶς ὅσως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ρωμαίων ἑαυτὸς ὀπισημαίνουσι κλήσει· ὥσπερ ὁ πάλιν, τούτων ὕστερον, Ἰώσηπος Ἑβραίων τὴν γνησίας αποράς ἐκβλαστήσας, καὶ αὐτὸ πατρῷον τὸ Ἱεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τοῦτο χρηματίσας, ὅμως πρὸς τῇ Ρωμαίων κλήσει, καὶ τῷ Φλάβιος ἐπεγράφετο πρεσβυτέραν. ὁ γέρας ἡ ἐπ Οὐεσπασιανοῦ ἐπωνυμία τοῖς Ρωμαικῶν αὐχεῖσιν τὴν συγγένειαν ἐδίδου· καὶ ὁ μόνον Ρωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγεγράφων ἀδαμοῦ ξενίας ὁ Ἰώσηπος ἐάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτοῦ βαλλόντων, ἀλλ' οὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphraſtes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviſſ. Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Quinam non eos ſolum luiſſe pœnas, qui Juſto necem intulerunt, ſed & civitatem, in qua ſcelus iſtud perpetratum eſt, magnam accepiſſe cladem affirmarunt: ejuſque rei teſtis locupletiſſimus *Joſephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri geſta, referens ——. Cæterum, poſt Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Καὶ ἐνίους μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν ζημιωθῆναι συμφορᾷ, καθ' ἣν τὸ μῦσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ἰώσηπος, ἔν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα διεξιών ---. τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὸν Ἰακώβου πλοῦτον Ἰουδαίους κατέλαβε· καὶ μάρτυς τούτων Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ὑποκρυψάμενος.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, veritatis amans, de Præcurſore, & de Domino noſtro & Deo & Servatore Jeſu Chriſto loquitur. Fuit autem Matthæi ſacerdotis Hieroſolymitani filius; & *Antiquitates Judaicas* libris XX. deſcripſit &c. Hic à Veſpaſiano & Tito ejus filio captus, uſque ad Hieroſolymorum expugnationem apud ipſos manſit; & cum ipſis Romam profectus, Libros ſeptem de Excidio Hieroſolymitano Imperatoribus obtulit, qui in Bibliotheca Publica ſunt repoſiti; & ob illius ſcripti celebritatem ſtatua donatus eſt. Scripſit etiam *Antiquitatum Judaicarum* libros XX, ab exordio mundi uſque ad XIV annum Domitiani Cæſaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula à parte Gentilium legatus miſſus eſt, ut oratione quadam Philonem accuſaret, quæ Gentis Judaïcæ criminationem continet. Eſt & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculorum Chriſtum à Judæis interfectum fuiſſe; & Joannem Baptiſtam vere fuiſſe Prophetam; & propter cædem Jacobi Apoſtoli Hieroſolyma vaſtata fuiſſe. Sic autem de Domino noſtro Jeſu Chriſto ſcribit: "Eodem tempore exſtitit Jeſus", &c. Hæc *Joſephus* lib. XVIII. de Chriſto dicit.

Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος, φιλαλήθης, λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματθαίου τοῦ ἱερέως ἐξ Ἱεροσολύμων· γεγράφας τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ'. ἔτος ἄλλος παρὰ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅτι τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσει καταλείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἐπτὰ λόγους τῆς Ἱεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι προσήνεγκεν, οἵ τινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραφε δὲ καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας λόγους κ'. ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς, ἕως πεντεσκαιδεκάτου ἔτους Δομητιανοῦ Καίσαρος· καὶ β'. βίβλους ἑτέρας ἀρχαιότητος, κατ' Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ὅτι Καλιγούλα πρεσβεύτης ἀπεστάλη πρός τι μέρος τῶν Ἑλλήνων κατηγορήσων Φίλωνος διά τινος λόγου, κατάγνωσιν περιέχοντος τῶν Ἰουδαίων ἔθνους. ἔστι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τῶν παθῶν τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. ἔτος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι πρὸς Ἰουδαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγονέναι προφήτην, καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. γράφει δὲ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμῶν ὅτως· "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον" ——. τοσαῦτα Ἰώσηπος περὶ Χριστοῦ ἐν τῷ ιη'. λόγῳ φησὶν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, hiſtoriographus. Hunc Veſpaſianus cuſtodiri juſſit, ut eum Neroni mitteret. *Joſephus*, hoc audito, dixit, ſe cum ipſo ſolo velle

Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος, ἱστοριογράφος. τοῦτον φυλαχθῆναι κελεύει Οὐεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτίκα Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ἰώσηπος, μόνῳ τὶ διαλεχθῆναι θέλειν

r Hic locus, quo nullus eſt in toto *Joſepho* illuſtrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παρεμβεβλημένον & ſpurium, aliis vero ab ipſo *Joſepho* ſcriptum eſſe contendentibus. De hoc argumento plures diſſertationes in utramque partem editæ ſunt, & in omnium manibus verſantur; quæ ratio eſt, quare plura hîc non addam. *Kuſterus.*

s Re-

λειν ἔλεγλε αὐτῷ. μεταςησαμένε ἢ ἐκείνε πάντας, πλὴν ἑ παιδὸς Τίτε καὶ δυεῖν φίλων, "Σὺ μὲν, "ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις" ——. ὁ ἢ Οὐεσπασιανὸς τὸ μὲν ἀρχῆθεν πίςιν ἐδόκει, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐδόκει πανουργεῖν· ἀτρεκῆ δὲ τὸν Ἰώσηπον εὑρηκὼς, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι καὶ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, ſummoviſſet, "Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, putas &c. —— Veſpaſianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Joſephum* aſtute hæc comminiſci putaret: ſed cum poſtea, quæ dixiſſet, vera eſſe cognoviſſet, veſtimentis & aliis pretioſis muneribus eum donavit.

XC. *Idem voce* Φλέγων.

Τἐναντίον μὲν οὖν ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικέναι ἔοικε καὶ εὐλαβεῖσθαι, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ἕλλησι.

Contra vero *Joſephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio, p. 225. Edit. Pariſ.*

Ἰώσηπος Ἰουδαῖος, φιλαλήθης ὢν, ἱςορεῖ ταῦτα, τῶν πολέμων καὶ τῆ ἁλώσει ἐκεῖσε ἐντυχών.

Joſephus Judæus, veritatis obſervantiſſimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, hiſtoriam ejus rei deſcripſit.

XCII. *Idem paulo infra, p. 231.*

Αὐτὸν παρέξομεν τ Ἰώσηπον μάρτυρα, τ τὰ ἐκείνων φρονοῦντα. —— ' σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλαλήθες ἑ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν.

Joſephum ipſum, hominem ab ipſorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis ſtudium in eo viro conſidera, qui, Judæus quamvis erat, Judaïcam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis, in Veſpaſiano, p. 317. Edit. Francof.*

Ἰώσηπος ἢ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἀχθείς τε ὑπ' αὐτὸ πρότερον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη· "νῦν μέν με "δήσεις, μετ' ὀλίγον δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενό-"μενος.

At *Joſephus* natione Judæus, ante ab eo captus conſtrictuſque vinculis, ridens ait; "Nunc qui-"dem me vincies: poſt annum autem ſolves, cum "fueris Imperator factus.

XCIV. *Theophylactus Archiepiſc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum, cap. 22. p. 219. Edit. Pariſ.*

Ἀπέςειλε ἢ ὁ βασιλεὺς τὰ ςρατεύματα αὐτὸ, τυτέςι τὰ Ῥωμαϊκὰ, καὶ τὰς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἀπώλεσε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος λέγει.

Miſit autem rex exercitus ſuos, hoc eſt Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hieruſalem ſuccenderunt, ut teſtatur etiam *Joſephus* [y] veritatis ſtudioſus.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem, p. 762.*

Ἡ πόλις αὐτῶν ἑάλω, καὶ ἡ θεήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, λέγων τ θάνατον τ [x] Ἰησ τοῦτο αὐτοῖς γενέσθαι.

Civitas ipſorum capta eſt, & ira divinitus immiſſa undique in eos venit, ſicut & *Joſephus* teſtatur, propter mortem Ieſu hæc eis eveniſſe.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Τίνες οὖν εἰσι, καὶ διὰ τί οὕτω τετίμηνται, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ἰωσήπου· ἥτις φιλοσόφως ἐπιδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τ παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κυβερνᾷ τὴν ῥέπειν εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ ἢ εἰς κακίαν. αὕτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζουσα, πολλαῖς μαρτυρίαις ἐχρήσατο, ἔκ τε τ ἄλλων ἔκ τε τῶν τῶν Μακκαβαίων ἀθλήσεων.

Hi igitur quinam ſint, & qua de cauſa tanto ſint in honore, *Joſephi* liber perſpicue docebit: qui philoſophice demonſtrat rationem perturbationum eſſe magiſtram, dominamque propenſionis ad alterutram partem, modo ſcilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iſte libertatem voluntatis aſtruens, multis eam ad rem confirmandam teſtimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepiſc. Dolenſis in Hiſtoria Hieroſolym. l. 1. p. 85. Edit. Hanov.*

Quod (ſc. excidium) quomodo acciderit, legenti geſta Titi & Veſpaſiani patebit; quam lectionem vir eloquentiſſimus *Joſephus* ſtilo celebri conſecravit.

XCVIII.

[s] Reliqua videſis in lib. 3. de *Bello Jud.*

[t] Certe hæc habuit ex *Chryſoſtomo*, cujus verba pagina abhinc ſexta attulimus.

[v] Ita verſionem ſupplevi: in qua deerat quod voci Φιλαλήθης reſponderet. Si è *Societate Jeſu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiola* diſcipuli *Joſephi* noſtri auctoritatem plerumque elevant.

[x] Forſan legendum Ἰακώβε. Hæc enim mala eis accidiſſe propter mortem *Jacobi*, alii *Joſephi* teſtimonio nixi aſſerunt.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Quia & hic perſtringantur quæ de Servatore noſtro Ieſu Chriſto, deque Joanne Baptiſta ſcripſerit *Joſephus.*

Αλλὰ καὶ ἐνταῦθα σωτέτμηνται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ὁ Ιώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Pariſ.*

Hoc tempore Dominus quoque noſter & Deus Ieſus Chriſtus in Judæa viſus eſt: de quo hæc verba habemus in *Joſephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Ieſus vir ſa-"piens &c. —— In oratione vero ſua *ad Græcos*, quæ & contra Platonem inſcribitur, *de cauſa Univerſitatis*, cujus etiam S. Joannes Damaſcenus in Parallelis ſuis meminit, hæc dicit: "Omnes juſti & injuſti ad Dei Verbum ad-"ducentur; illi enim pater omne judicium de-"dit, &c.

Καθ' τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ιησοῦς Χριστὸς ἐν Ιουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ οὗ ταῦτα καὶ λέξιν φησὶν ὁ Ιώσηπος ἐν τῷ ιη λόγῳ τῶν Αρχαιολογίας· "γίνεται "δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ ------. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ελληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς καὶ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας, ἣν καὶ ὁ ἅγιος Ιωάννης Δαμασκηνὸς μνήμην πεποίηται ἐν τῇ πεπονημένῃ αὐτοῦ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παραλληλα, πάντας φησί· [y] "πάντες γὰρ δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι ἐνώπιον τοῦ θείου λόγου "ἀχθήσονται ------.

C. *Michael Glycas in Annalium parte ſecunda, p. 158. Edit. Pariſ.*

Sic rem geſtam *Joſephus* recenſet, qui ſane nonnunquam fabulis conſentanea literis mandaſſe videtur.

Καί ὁ μὲν Ιώσηπός ἐστιν, ὅ τι μυθολογῶν ἔτυμα φαίνεται.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Hoc tempore ſapiens ille Philo & *Joſephus* claruerunt. *Joſephus* veritatis amans exſtitit. Nam & Baptiſtam Domini laudat, & Chriſtum conſimiliter virum ſapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, poſteaquam crucifixus fuiſſet, die tertio vivum conſpectum eſſe tradit.

Τότε δὲ ὅ, τε Φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ιώσηπος ἤκμαζον. ἕτος δὲ φιλαλήθης ἐλέγετο· ἀλλά τε τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ θεῖον ἐπαινεῖν, καὶ ἀλλὰ τὸ τοῦ Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργαστὴν, καὶ θαυμαζόντων δὲ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Nam hæc omnia ſic prorſus evenerunt, id quod hiſtoria *Joſephi* teſtatur. Quippe ne Judæorum quiſpiam Hiſtoriæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, ſed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles deſcriberet.

Πάντα γὰρ πεπλήρωται κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ιωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ιουδαίων ἀπιστήσειεν, ὁτὶ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι τὰ πάθη αὐτῶν.

CIII. *Fulcherius Carnotenſis in Geſtis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Aſſyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elyſæus rex. Nolebant enim regi Aſſyriorum Tyrii eſſe ſubjecti. Hoc per quinquennium actum eſt. De hoc Menander ſcribit, *Joſephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Hiſtoriarum Variarum Chil. V. p. 347.*

In libro *Captivitatis* ſacrorum Solymorum
Admirandus *Joſephus* hiſtoricus Hebræus
Fatum injuſtum dicit magnifice, &c.

Εν βίβλῳ τῆς Αλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ο θαυμαστὸς Ιώσηπος ἱστορικὸς Εβραῖος
Τὸν εἱμαρμένον ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως ----.

CV. *Joannes Sarisburienſis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Joſephus*: "Fuit autem iiſdem temporibus Ieſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum appellare fas eſt, &c.

CVI. *Willermus Tyrenſis Archiepiſc. Hiſtoriæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illuſtres Hiſtoriographi, Hegeſippus & *Joſephus* Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. poſt paſſionem Domini anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps, obſedit, obſeſſam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

—— orant inſtantius ut regni Hieroſolymorum ſtatus omnis, tam proſper quam adverſus, poſteritati noſtrâ ſignificetur operâ, ſtimulos addunt, proponentes Hiſtoriographorum diſertiſſimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non ſolum proſpera ſed etiam adverſa mandaſſe literis; *Joſephum* quoque non ſolum quæ à Judæis egregie geſta ſunt, verum & quæ eis ignominioſa ſunt illata, longis tractatibus publicaſſe.

CVIII. *Gotfridus Viterbienſis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidiſſe [z] refert *Joſephus*, propter peccatum

[y] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento iſto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Joſepho* Editioni Lipſienſi ſubjungitur.

[z] *Antiquitatum* lib. 18. c. 7.

tum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Chriſto etiam idem *Joſephus* ſic ſcribit: "Fuit his temporibus Ieſus, ſapiens vir, ſi tamen virum nominari fas eſt &c. *Joſephum* etiam, Judæorum prudentiſſimum & ſapientiſſimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Veſpaſianus. Iſte autem *Joſephus*, non ſolum inter Judæos, ſed etiam apud Romanos, poſtmodum tantæ auctoritatis fuit, ut ſtatua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [a] opera ſunt in Hiſtoria viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [b] *Maccabæorum* ſecundus ab eo dicitur compoſitus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hiſt. Rom. p. 84. Edit. Lugd. Bat.*

[c] Πάντα γὰρ πεπλήρωται τὰ [τοῦτο] καθ' ἡμᾶς τῆς ἱερείας Ἰωσήπου. [c] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαίων ἀπιστήσῃ. οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Joſephi* hiſtoria atteſtatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, ſed è gente eadem virum æmulatoremque inſignem excitavit, qui, quæ illi nefanda paſſi, tragica gravitate exponeret.

CX. *Nicephorus* [d] *Calliſtus Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῆς δ' ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, ὅτω διεξιών· Κυρήνιος δὲ ------.

Cenſus & deſcriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipſe veritatis conſectator *Joſephus* in XVIII° Hiſtoriarum ſuarum libro meminit, hiſce verbis: "Cyrenius, &c.

CXI. *Idem lib. 1. c. 15.*

Ας μὲν δυστεχίας λαμπρῶς ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκῇ διελήλυθεν ἱστορίᾳ.

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Joſephus* in Judaïca temporum ſuorum hiſtoria commemoravit.

CXII. *Idem lib. 1. c. 39.*

Ἀκόλουθον δ' οἶμαι καὶ τὸ φιλαλήθη παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθέμενον, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιη' τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπέρ τινα κορωνίδα τῇ πρώτῃ μοι τῶν ἱστορικῶν ὑπιθεῖναι· πρὸ γὰρ τοῦ προοιμιάσασθαι Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσα μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ λέξεσιν ὅτω φησί· "γίνεται "δ' κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς -------.

Reliquum nunc eſſe puto, *Joſephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos hiſtoricum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore noſtro Ieſu Chriſto ſcripta reliquerit, primo huic Hiſtoriarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcurſore Joanne, ea quæ paulo ante recenſuimus, expoſuiſſet, deinde de Chriſto verbis hiſce ita ſcribit; "Exſtitit eo tempore Ieſus," &c.

CXIII. *Idem lib. 2. c. 13.*

Θαύματος οὖν ἄξιος ὁ Ἰώσηπος, ὅτω τὰ θείας σωφρόνων γραφῆς.

Dignus certe quidem eſt *Joſephus* iſte admiratione, qui ſic divinis conſona literis ſcribit.

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηπος καθάπαν σωφρονεῖν ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τὸ πλοῦτος Ἡρῴδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum hiſtoricus *Joſephus* in univerſum divinæ Scripturæ conſona ſcribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib. 2. c. 18.*

Κατὰ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγνωρίζετο, ἀνὴρ καὶ ὅτος Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· πατρὸν δὴ Ἀμφρέψας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς καὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ὅτος συγγράμματα καταλέλοιπεν· ἃ φασὶ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸ περὶ δ' Αὐτοκράτορος λογισμός. ἐν εἴκοσι μὲν οὖν λόγοις τὰ τ' Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἑπτὰ δὲ αὖτις εἰς τὴν Ἱεροσολύμων σωτάθοντα ἅλωσιν, ὡς λόγος ἔχει καὶ τὸν Καίσαρα Τίτον, ἰδίαις [e] γραφαῖς χερσὶ, δημοσιεύσαι πανταχῇ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθέσθαι καταλογήν. σωτάθοντα δὴ αὖτις καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησὶ, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιοτέρας γραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιῤῥήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμ-

Eodem porro ſæculo paulo poſt & *Joſephus* floruit, & ipſe vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem diſciplinarum doctrina excelluit, ut ſummam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam ſit conſequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus eſſe ferunt: potiſſimumque eum qui inſcriptus eſt *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaïcas* eſt complexus: ſeptem autem de *Bello Judaïco* Hieroſolymorumque everſione compoſuit; quos fama fert, Titum Cæſarem manus ſuæ ſubſcriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi juſſiſſe. Edidit etiam alios duos *de Vetuſtate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exſtitiſſe, ſcriptaque eorum cæteris vetuſtiora eſſe ait: præterea *contra Apio-*

[a] Videtur duntaxat *Antiqq.* Verſionem inſpexiſſe ab *Epiphanio Scholaſtico* adornatam, & parum admodum de aliis *Joſephi* operibus reſciviſſe.

[b] Certe *quartus* legendum.

[c] Iisdem verbis *Glycas* paulo ſupra.

[d] Vide ejuſdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.

[e] *Joſephi* verba ſunt iſta, ὅτε χαρίξας τῇ ἰδιᾷ χειρὶ τὰ βιβλία προσετάξατο. Significant, Titum Imperatorem *Joſephi* libris adſcripſiſſe ſua ipſius manu verba aliquot, quibus conſtaret *Joſephum* vera de hoc bello in his prodidiſſe libris, indeque petendam eſſe rerum geſtarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; ut nec illa δημοσιεῦσαι προστάξατο, *ut invulgarentur, præcepit.*

Apionem Grammaticum, qui tum orationes adversus Judæos invectivas scripserat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis instituta & mores calumniari ausi fuerunt, refutationes composuit ——. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigesimi indicat, quatuor se scripsisse libros *de Deo* quæ Judæorum sint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam licet facere, quædam vero sint prohibita. Alia insuper à se edita esse idem ipse in operibus suis asseverat ——. Tantopere autem historico, rebus gestis ad imitationem Thucydidis scribendis, stylo enitet, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: siquidem novis subinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, suavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus est eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit singularem. nam Philo certe philosophiæ plurimum operæ navasse; at *Josephus* oratorum sacra magis coluisse videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem respexit.

ματικὸν, καὶ Ἰουδαίων τινὰ καὶ δεκαπέντε λόγους, πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἱ διαβάλλειν τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἐπεχείρησαν ἔθνους ---------- πρὸς ᾧ τῷ πολὺ τῆς ἀρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράμμασι βιβλίοις περὶ θεοῦ ὅσας πάτρους δόξας, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, ἃ δεῖ τινα κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ συγγεγράφθαι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ καταλέγει συγγράμμασιν ---------- τοσοῦτον δὲ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνθεῖ, τὸ θουκυδίδειον μιμούμενον, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἐᾶσαι τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. τῇ καινοπρεπεῖ ἀεὶ χαίρων τῆς ὑποθέσεων, καὶ μετ' εὐκολίας πάσης, μὴ διὰ τῆς τέχνης τινὰ χαλῶν, ἱππικῶς μᾶλλον καὶ ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ἐκφέρων, κἂν τῷ δημηγορεῖν ἀθρυπτόμενον. ὁ μὲν οὖν Φίλων, τῇ Φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πλεῖον ἐσχολακὼς· Ἰώσηπον δὲ τῆς ῥητορείας ὀργίων ἔοικε πλεῖον μεταχηκέναι· κἀκεῖνον μὲν, πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀφορᾶν· ἐκεῖνον δὲ, πρὸς τὸν Θουκυδίδην.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Historiæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Paris.*

Accedebant & alii viri clari & spectati, ut reverentiæ & honoris causa in civitatem ascriberentur, & illustri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Josephus* Hebræus, ex Palæstina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Astronomicis omnium optime scripsit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Josephus*, Claudii vero Ptolemæus.

Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνδόξων καὶ ἐλλογίμων προῄεισαν, ἵνα τῷ τῆς Ῥωμης δήμῳ αἰδοῦς ἕνεκα καὶ τιμῆς καὶ αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, καὶ ὀνόματος ἀξιῶνται τοῦ ἐπισήμου τῆς Ῥωμης· ὥσπερ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Ἑβραῖος Ἰώσηπος, καὶ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστα πάντων τὰς Ἀστρονομικὰς συγγεγραφὼς ὑποθέσεις. ὁ μὲν γὰρ Φλάβιος ἐκεῖθεν ἐπωνόμασται, ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Κλαύδιος, ὁ Πτολεμαῖος.

CXVII. *Matthæus Monachus sive Blastares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Hebræorum doctissimi, illique præsertim qui Judæam incoluere, ut *Josephus* atque Philo, summi uterque philosophi, legale Pascha ante æquinoctium nequaquam celebrandum esse judicabant.

Οἱ μὲν οὖν λογιώτατοι τῶν Ἑβραίων, καὶ μάλιστα οἱ τὴν Ἰουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος δὴ Ἰώσηπος καὶ Φίλων, ἄνδρες Φιλοσοφίας ἁπάσης ἐπ' ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ἄνευ δεῖν φασὶ τῆς ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

SÆCULO XV.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Fasciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Josephus, Historiographorum nominatissimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [f] libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti sunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Josephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Historicus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritissimus: vir sane bonus & egregius, qui de Christo optime sensit. Is, cum singularis eruditionis esset, de *Judaica Captivitate* scripsit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adversus Apionem Grammaticum*. atque alia post se reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegiensi postea in Latinam linguam translata fuêre.

SÆCULO INCERTO.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Astronomiam, Edit. Paris.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, posteris hæc est omni veneratione major inventa disciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati consona docent: idque *Josephus*, veritatis studiosus profecto & amans, Antiquitatum Judaïcarum libro primo scripsit.

Εὕρηται μὲν τὸ τοιοῦτον ὑποστάσεμνον ὄντως μάθημα παρὰ τοῦ Σήθ, ἑνὸς τῶν ἡμῶν Ἀδὰμ ἀπογόνων· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, καὶ μέντοι καὶ Ἰώσηπος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἰουδαϊκῶν Ἀρχαιολογίας συγγράφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Cotelerium in notis ad PP. Apostol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina susceptum à Sanctis septem fratribus una cum matre & præceptore tradens discerte, Judæum *Josephum* habere conscriptorem opinionem præbet.

Ἡ δὲ τετάρτη, τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα τῶν παθῶν εἶναι τὸν λογισμὸν, καὶ πῶς ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου μαρτυρίαν καὶ πλοκὴν τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σύν τε μητρὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ τραγικώτερον διεξελθοῦσα, Ἰώσηπον εἶναι συγγραφέα τῶν Ἰουδαίων ὑπονοίαν παρέχει.

CXXII.

[f] De *Græcis* an de *Latinis* nostri *Josephi* loquitur, non constat. Ea ætate *Versiones* omnium fere in manibus erant.

TESTIMONIA.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario noviſſimo Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, p. 526.*

Τὰ μέντοι κακῶν ἔχαπα μ᾽ τὸν Ιακώβε πλόντὸν Ιυδαίας κατέληφε. Ὁ μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τ᾽ ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

Cæterum poſt Jacobi necem mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

CXXIII. *Eucherius Epiſcopus in Epiſtola ad Fauſtinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom.* I. *p.* 666.

Sed etiam *Joſephus*, nobilis Hiſtoricus Judæorum, ſitum totius regionis refert: cujus relationem huic epiſtolæ inſerendam putavi, ut veritatem ſtudioſe inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ ſitu fidem faceret.

CXXIV. *Computiſta quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Joſephus edidit *Antiquitatum* libros XX. Ab initio Mundi uſque ad Domitiani annum XIV. annos V. DCV. ſupputat.

Freculpho Lexovienſi, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque nonnullis locum inter Teſtimonia non dedimus, quod fere ad verbum exſcribant Hieronymum.

Ne

Ne vacua eſſet hæc pagina virorum poſt Litteras renatas doctiſſimorum judicia de *Joſepho* ſubjiciemus.

Joſephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

DE *Joſepho* nos hoc audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis.

Quod judicium adeo verum eſt, ut ne ipſi quidem ſucceſſerit Scaligero *reprehendiſſe aliquot in locis* Joſephum. *Iſ. Voſſius in Chronol. Sacra, c.* 10. *p.* 137.

Idem ibid. p. 24.

Joſephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veraciſſimum & religioſiſſimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus eſt *Joſephus*, fidiſſimus, diligentiſſimus & eruditiſſimus Scriptor.

Idem in Elencho Trihæreſium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus ſatis oſtendit nullum guſtum ſe habere Scriptorum *Joſephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Euſebio, quam *Joſepho*, ſcriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia ſcribenti.

Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad Baronium, Exercit. I. n. 3.

Joſephi amor veri notiſſimus, fides conſtantiſſima, niſi quid illi fortaſſe humanitus contigerit. —— cui ad penitus cognoſcenda illa, de quibus ſcribebat, omnia præſidia abunde ſuppetebant.

Daniel Heinſius in Ariſtarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Joſepho*, maximo ſcriptore, libro Antiquitatum ſecundo, de barbaris dicitur, —— de antiquis quoque Patriarchis verum eſt.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Joſepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Hiſtoria contra verum ſomniantes, ſequitur.

Idem ad Mat. V. 21.

Joſephus, quem patrii moris nihil latuit, ——.

Idem ibid. XIV. 3.

Joſephi ſumma fides & diligentia, & quæ paſſim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ iſtius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Joſephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquiſitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipſos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, Diſſert II. §. 2. p. 45, 46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, poſtquam receſſerimus ab Hiſtoria Sacra; ἀξιοπιστότατον ſemper habitum [*Joſephum*] rerum ſuæ gentis enarratorem.

Claudius Salmaſius de Trapezitico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia ſunt ſententia & *Joſephus* ipſe, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionyſius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Joſephi* præſtantiſſimi Scriptoris hiſtoria, qui unus Herodis initia reſque geſtas fideliſſime perſcripſit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. col. 137.

Fatendum eſt nos [*Joſepho*] plurimum eo nomine debere, quod * ſuæ gentis Hiſtoriam ſumma fide & ſedulitate ſcripſit.

Iſaa-

* In exoticis tamen illi non temere eſſe credendum cenſuit.

Isaacus Vossius sub finem Responsionis ad Schotanum, p. 428.

Ad *Josephum* dein calamum transfers, & scriptorum omnium accuratissimo & veritatis amantissimo dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius scire potuit quam *Josephus?* Erat natione Judæus, Historiæ Judaicæ peritissimus, & ipsius Herodis tempori valde proximus, atque in gestis ejus studiosius perquirendis ac describendis omnium diligentissimus.

Idem ibid. p. 32.

Josephus rerum Judaicarum testis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Josephum* fuisse Historicum diligentissimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

Idem in Critica Historico-Chronologica in Annales Baronii, Vol. I. p. 13.

Josephus accurate Herodis Historiam ex Romanis Augusteæ ætatis scriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exscripsit.

Henricus Norisius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Josephus omnium accuratissime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Baſ.* Editio princeps Baſileenſis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illuſtris Emericus Bigotius è codicibus perantiquis deſcripſit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæſarea.
5. *Cæſ.* notat codicem in Bibliotheca Cæſarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji* Codex D. Caji apud Cantabrigienſes, cujus lectiones Hudſono dono miſit *J. Dawſon* de Haſlingfield in agro Cantab.
7. CA. in lib. de Macc. notat Cod. Cantuarienſem.
8. *Car.* Joſephi Μακκαβαϊκὸν è MS. vetuſtiſſimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
9. *Caſ.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpſerat Iſ. Caſauboni.
10. *El.* Liber *MS.* è Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Elienſis Epiſcopi.
11. *G.* Genevenſis Editio, excuſa A. D. 1611.
12. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
13. *Hafn.* Varietates Codicis Hafnienſis, quas olim huc tranſmiſit D. Wandalinus.
14. *Hen.* Codex Hennebergenſis, aut Schleuſingenſis.
15. *Lipſ.* Membranæ Lipſienſes.
16. *L. B.* Codices Lugduno-Batavi, præſtantiſſimi, quondam Iſ. Voſſii.
17. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diverſæ.
18. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud *Oxonienſes*.
19. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peireſcianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Comentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adſervatis.
20. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Vratiſlaviam.
21. *Roſt.* Lectiones Cod. Roſtgardienſis Dani V. C.
22. *Ruald.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemenſis.
23. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc ſervat Bibliotheca Cæſarea.
24. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ ab Hudſono ære ſuo comparatæ.
25. *Voſſ.* Lectiones Codicum Iſ. Voſſii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Boſii, Reineſii, Petiti, & aliorum, ita exprimuntur, ut nulla egeant explicatione.

FLA-

FLAVII JOSEPHI OPERUM
TOMO I. II. & III.

Hæc continentur.

TOMO I.

Flavii Josephi Antiqu. Jud. Libri XX. Pag. 1 -- 982

TOMO II.

Flavii Josephi Liber de Vita sua 1 --- 40
—— —— *Libri VII. de Bello Judaico.* 41 --- 436
—— —— *Libri II. Contra Apionem.* 436 --- 496
—— —— *Liber de Maccabæis* 497 --- 520

SEQUUNTUR DEINDE IN EODEM
TOMO II.

Variæ Lectiones in Fl. Josephi Libr. VII. de Bello Judaico, ex Codicibus Gallicanis. 1 --- 56
Jo. Albert. Fabricii curæ auctiores de Fl. Josepho. 56 --- 71
Præfationes Editt. Antiqu. 72 --- 77
Thomæ Ittigii Prolegomena & alia, ab eodem Josephi sui Editioni addita. 78 --- 156
Collatio Fl. Jos. Lib. de Maccabæis, de Vita sua &c. cum Cod. Parisiensibus &c. 157 --- 181
Excerptum ex Institution. Hist. Frankenbergii. 182 --- 185
Caroli Daubuz Libri II. pro testimonio Flavii Josephi, de Jesu Christo. 186 --- 232
Epistolæ XXX. Philologicæ & Historicæ de Flavii Josephi Testimonio, quod Iesu Christo tribuit. 233 --- 286
Petri Brinck Chronologiæ & Historiæ Fl. Josephi Examen. 287 --- 304
I. B. Ottii Animadversiones in Fl. Josephum & Specimen Lexici Flaviani. 305 --- 323
Chr. Cellarii Dissertatio de Historia Herodum contra Harduinum. 324 --- 330
Chr. Noldii Historia Idumæa, sive de Vita & Gestis Herodum. 331 --- 401
Ezech. Spanhemii Stemma & Prosapia Herodis Magni; Chronologica Josephi; suspecta in eodem & notanda verba; Notæ ad priores Fl. Josephi Libros, &c. &c. 402 --- 423
Collationes MSS. Reg. Paris. &c. ad Fl. Josephi Libros XX. Antiq. & ejusdem Vitam. 424 --- 481
Index I. Auctorum, quorum testimonio utitur Josephus. 482
Index II. vocum Græcarum, quæ apud Josephum occurrunt. Index III. Geographicus, Regionum, Urbium &c. &c. Index IV. Rerum amplissimus; & denique V. Auctorum, qui in Notis illustrantur, notantur, emendantur. 483. usque ad finem.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗι ΠΡΩΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Prooemium, operis universi rationem reddens,*
2. *Mundi constitutio, & Elementorum dispositio.*
3. *De posteritate Adami, & decem ab eo ætatibus usque ad diluvium.*
4. *De diluvio; & quomodo Noë, in arca cum familia servatus, habitavit in campo Sennaar.*
5. *Quomodo turris, quam filii ejus in contumeliam Dei exstruxerunt, corruit; ut linguas suas mutarunt; atque ut locus, ubi hoc evenit, Babylon appellatus est.*
6. *Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverunt.*
7. *Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*
8. *Quomodo Abrahamus generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa dicitur.*
9. *Quod, fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.*
10. *Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.*
11. *Quomodo Abrahamus, Assyrios aggressus, tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit.*
12. *Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offensus.*
13. *De Ismaële Abrahami filio, ejusque posteris Arabibus.*
14. *De Isaco Abrahami filio legitimo.*
15. *De Sara Abrahami conjuge, ejusque obitu.*
16. *Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata est.*
17. *De obitu Abrahami.*
18. *De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; & nativitate eorum.*
19. *De Jacobo, metu fratris, in Mesopotamiam profugo: & ut uxorem illic duxit, &, duodecim procreatis filiis, rursum in Chananæam revertitur.*
20. *Mors Isaci atque sepultura ejus in Hebrone.*

α'. Προοίμιον [b] περὶ [t] ὅλης πραγματείας.
β'. [c] Η τ῀ κόσμου σύστασις, [d] καὶ διάταξις τ῀ στοιχείων.
γ'. Περὶ [e] τ῀ γένους Αδάμου, & [f] τῶν ἀπ' αὐτ῀ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τ῀ κατακλυσμ῀.
δ'. Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· & ὃν τρόπον [g] Νῶε, σωθεὶς [h] ἐν λάρνακι μ῍ τ῀ συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ [i] Σινάρῳ πεδίῳ.
ε'. [k] Ως πύργος, ὃν & παῖδες αὐτ῀ ἐφ' ὕβρει τ῀ θεο῀ ᾠκοδόμουν, κατέπεσεν· & ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· & ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.
ς'. Ως οἱ Νῶε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην [l] ἐπῴκησαν.
ζ'. [m] Οπῃ τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων ὠνομάσθη.
η'. [n] Πῶς [o] Αβραμος ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τ῀ Χαλδαίων γ῀ς κατέσχε τὸν τόπον μὲν Χαναναίαν, νυνὶ δ' Ιουδαίαν λεγομένην.
θ'. Οπῃ, λιμ῀ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν [Αβραμος·] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, [p] ὑπέστρεψεν ὀπίσω.
ι'. Η τ῀ Σοδομιτῶν, Ασυρίων ἐπιστρατευσάντων αὐτοῖς.
ια'. Ως Αβραμος ἐπὶ τοὺς Ασυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.
ιβ'. Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατέστρεψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
ιγ'. Περὶ Ισμαήλου τ῀ Αβραμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτ῀ Αράβων.
ιδ'. Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβραμου παῖς.
ιε'. Περὶ Σάρρας τ῀ τ῀ Αβραμου γυναικὸς, & πῶς τὸν βίον κατέστρεψεν.
ις'. Ως ἐκ [q] Χετούρας, Αβράμῳ γαμηθείσης, [r] τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν Αβράμῳ ἔθνος ἐγένετο.
ιζ'. Περὶ τ῀ Αβραμου τελευτ῀ς.
ιη'. Περὶ τῶν Ισάκου υἱῶν, Ησαύου & Ιακώβου, & γενέσεως αὐτῶν & διατροφ῀ς.
ιθ'. Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ [s] τὸν ἐκ παιδελφ῀ φόβον· [t] & ὡς γήμας ἐκεῖ, & δώδεκα γεννήσας παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
κ'. Ως Ισακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρωνι.

a Ita *Samb.* τῷ πρώτῳ λόγῳ *Vat. Bas. G.*
b Ita *Samb.* nulla hisce litera numerali affixa, sed sequentibus ad hunc modum, α'. Η & κόσμου ——. β'. Περὶ γένους ——. & sic deinceps, ut procœmio non numerato capita sint duntaxat XIX. In *Edit. Bas. & G.* τὴν αὐτὴν & συγγραφῆς καὶ τ῀ σκόπου αὐτ῀ς προλέγον.
c Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Bas. G.*
d Sic in *Samb.* & *Vat.* in *aliis* ἡ διάτ.
e Ita *Samb.* & non agnoscunt *alii.*
f Ita *Samb.* & *Vat* & αὐτῷ *alii.*
g Νῶε *Samb. Vat.* & LXX. Νῶχος *Bas. G.*
h Ita *Samb.* & *Vat.* ἐν deest in *aliis.*
i Ex *Samb.* & *Vat.* Σιναχὲ B. G. & LXX.
k Ita *Samb.* & *Bas.* ὡσὶ & πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀποφανίας & ἀνθρώπων *Vat. G.*
l Κατώκησαν *Vat.*
m Ως τὰ ἐθνῶν *Vat.*
n Ita *Samb.* Πῶς Αβραμ *Vat.* Ως Αβράμου *alii.*
o Aspirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.*
p Ita *Samb.* & *Vat.* Η τ῀ Σοδομιτῶν διαφθορὰ, Ασυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Bas. G.*
q Sic *Samb.* Χαυτούρας *alii.* Χετιούρας juxta LXX. *Interpr.*
r Ex *Samb.* refinxi. τὸ Τρωγλοδυτῶν γένος ἐγένετο *alii.*
s Ita *Samb.* & *Vat. Bas. G.* τὸν παιδιακὸν *Vat.*
t Sequentia adjeci ex *Samb.* & *Vat.*

[a]Φ Λ. [b]Ι Ω Σ Η Π Ο Υ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c]ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d] ἐτῶν ,γωλγ΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

---

[e]ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ τὰς ἱστορίας συγγράφειν βυλομένοις ἀ μίαν, ἀδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τὴ σπυδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλὰς, κ) πλείονα ἀλλήλων διαφερούσας. τινες μὲν γὰ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, κ) τὴν ἀπ' αὐτῆς ἁρπαζόμενοι δόξαν, ἐπὶ τῦτο τὴ παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δ', χάριν ἐκείνοις φέροντες ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸ [f] εἰς αὐτὴν πόνον ἐ σπεδὴ δύναμιν ἐπέθηκαν· εἰσὶ δ' οἵτινες ἐνεάθησαν ὑπ' [g] αὐτῆς τῶ πραγμάτων τὴ ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, πῶτα γραφῆ δηλῶσαι σπεύδειν· πολλὴς δὲ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κρυπτομένων, πέπεικε τὴν σπεὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τύτων δὴ τῶ προειρημένων αἰτιῶν αἱ πλεῦτῶσαι δύο καὶ μοὶ συμβεβήκασι. τὸ μὲν γὰ πρὸς τὺς Ρωμαίυς πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ιυδαίοις γενόμενον, κ) τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, κ) τὸ πέλος οἷον ἀπέβη, πείρᾳ μαθὼν, ἐδιάσθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τὺς ἐν τῷ γράφειν [h] λυμαινομένυς τὴν ἀλήθειαν.

β΄. Ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν [i] ἐγχειρίσασθαι πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [k] φανεῖσθαι τοῖς [l] Ελλησιν ἀξίαν σπυδῆς. μέλλω γὰ σπεύξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν, κ) τὴν διάταξιν ἐκ τῶν [m] μεθηρμηνευμένων γραμμάτων. ἤδη μὲν ὖν κ) πρότερον [n] διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τινες ὄντες [o] ἐξ ἀρχῆς οἱ Ιυδαῖοι, κ) πόσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τε πρὸς [p] θεοσέβειαν κ) τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσυς τε πο-

PROOEMIUM.

AD scribendas historias qui se conferunt, eos non unam nec eandem studii sui causam rationemque habere video: sed plures, easque plurimum inter se differentes. Quidam enim, ut eloquentiam ostentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc disciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus scriptionem institutam esse contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, susceperunt: sunt quos ipsa rerum necessitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas scripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obscuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis causis postremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res eo gestas, ac quem eventum nactæ sunt, experientia cognoscens, edisserere coactus sum, ut eos revincerem, qui scriptis suis veritatem depravarunt. *Historicorum scopus non unus.*

2. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus visum iri industria dignum. Comprehendet enim universam nostram Antiquitatem, & reipublicæ constitutionem, ex Hebraïcis literis translatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Historiam Belli* scriberem, docere; qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna usi, & sub quali Legislatore ad cultum Dei cæteraque virtutes instituti, quibusque bellis per tot sæcula gestis, inviti ad *Antea Bellum, nunc Origines patrias scribit Josephus.*

po-

a Φλ.] *Nonnullis* Φλαύι@, *aliis* Φλαυί@ dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque solenne fuit, à *Flavio Vespasiano*, qui civitatem ei concesserat. Vide *Testimonia*. p. 10. & 14.

b Ιωσήπυ] Ιωσήππυ scribitur, ut & Ιώσιππ@ & Ιώσιπ@ &c.

c Βίβλιον Πρῶτον.] Ita *Big. Samb.* & *Cas.* λόγ@ πρῶτ@ *Bas.* & *G.*

d Ετῶν ,γωλγ΄.] Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ,αωλγ΄. ,αλγ & ,γμ. Reponit *Is. Voss.* ,ψλγ΄. *E. Bernardus* ,χλγ΄. In Codd. *Latinis* versionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI. MMDCCCXLII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex scribarum incuria, reperitur diversitas. in Editione *E. Bernardi* numerus nihil ab *Hudf.* abit, sed in Notis insuper adnotatur *Hen.* & *Busb.* locum efferre Chiliadibus erasis.

e Προοίμιον.] Προοίμιον πρὸ τ ὅλης πραγματείας *Samb.* ad Marg. Προοίμιον τὴν αἰτίαν τ συγγραφῆς, κ ὑποσὰν αὐτὴς πρέπον. Κεφ. α΄. *Bas. G.* Absunt illa codd, *Hen* & *Big.* Bern.

f Εἰς αὐτὴν.] Εἰς ταύτην *Cas.* εἰς τ' αὐτὴν *Samb.* Bern.

g Αὐτῆς τ πραγμάτων τ ἀνάγκης,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τ τ πρ. ἀνάγκης *Bas.* & *G.* αὐτῶν τ πρ. ἀνάγκης *Hen.*

h Λυμαινομένυς τὴν ἀλήθειαν.] Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* phrasi proba atque Attica. *Bern.* ut constat ex *Suida*, v. λυμαινόμενον.

i. Εγχειρίσασθαι] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* ἐπιχειρίσασθαι *Samb. Vat.* & *Cas.* (addit *Bern.* & Cod. quidam *Ital.* haud male) ἐπεχειρίσθη *Bas.* & *G.*

k Φανεῖσθαι] Φανῆναι *Vat.*

l Ελλησιν] Forsan voce Ελλησι Ethnici omnes, non Græci soli sunt intelligendi.

m Μεθηρμηνευμένων] *Al.* μεθερμηνευομένων, scil. *Big. Samb.* & *Cas.* ut notavit *Bern.* prout editum est, aliter vero ut in N. *Hen. Bas. G.*

n Διενοήθην] Διενόουν *Hen. Vat.* διενόουν.

o Εξ ἀρχῆς] Abest à *Vat.*

p Θεοσέβειαν] Ita *Big.* (*Vat.*) & *Hen.* Λοίβειαν *alii*, scil. *Samb. Bas. G.* Bern. Ibid. κ ἄσκησιν τ ἀρετῆς ἄσκησιν *Hen.*

postremum contra Romanos bellum sint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud in opere ei proprie dicato exorsus usque ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. sed fuerunt qui historiæ desiderio ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum vero rerum gestarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipse, in maximis negotiis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, studiumque veritatis inconcussum præ se tulisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid & honestum molientium fautori, pudefactusque videri ignaviam speciosissimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim nostri exteris sua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res nostras cognoscendi studio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum secundus, rex maxime disciplinis librisque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem nostram reique publicæ ex ea constitutionem in Græcum sermonem transferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quisquam nostrorum Pontificum, hanc Regi isti non inviderit utilitatem: reclamaturus omnino, nisi mos patrius nobis exstitisset, res bonas & honestas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis nostri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos discendi cupiditate Regis illius similes esse existimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, sed Legem solam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam missi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur; & diversi quidem in his inopinati casus, varia belli fortuna, multa Imperatorum præclara facinora, multæque Rerumpublicarum mutationes. In universum autem ex hac potissimum historia legentibus licet cognoscere, quod his qui Dei

Legis Moysaicæ versio Græca Ptolemæo exponente.

Eleazarus P. M. & justi illius Simonis fil.

An. 5000. historiam amplectuntur Biblia Hebraïca.

λέμους ἐν μακροῖς πολεμήσασι χρόνοις, [q] εἰς τ πλούτου ἄκοντες ποῖς Ρωμαίοις κατέσχον. [r] ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ἐμὲ ἡ τῆδε γ λόγου βολὴ, καθ' αὐτὸν ἐκεῖνον [s] χωρίσας τοῖς ἰδίοις ἀρχαῖς αὐτὸ ἐ τῷ πλῆ τὴν χρᾶσιν συνεμέτρησα. χρόνῳ ἦ ποτ' ὀντ, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι βουλομένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις [t] ἐγένετο τηλικαύτῃ μετενεγκεῖν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ [v] ξένης διαλέκτου συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πάνυ τ ἰσχυρίας ἐπ' αὐτῇ με [x] πρέσβευον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων [y] Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠσκηκὼς, [z] διαφερόντως ἦ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι ἦ θαυμασίῳ [a] ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν, καὶ προαιρέσεσιν ἀρετῆς [b] ἀμεταχίνητον. τούτῳ δὴ πάνυ ἐμοὶ, [c] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαιμι ῥᾳθυμίᾳ πολέμου [d] ἢ τῷ πρὸς [e] τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [f] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος [g] ὡς παρέργως, πρός τε τ ἡμετέρων προγόνων, [h] οἳ μεταδιδόναι τ τοιούτων ἤθελον, καὶ πρὸς τ Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ'. Εὗρον τοίνυν, [i] ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλέων πρὸς παιδείαν καὶ [k] βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τ ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τ πολιτείας, [l] εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ ἦ τ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων ἐθνοῦς [m] ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ παντὸς ὑπολαῦσαι τ ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντιφὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν [n] ἔχειν τ καλῶν ἀπόῤῥητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, τ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ ἦ πολλὰς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· οὐδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἐφῆκε λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα [o] τὰ τ νόμια παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ἐξήγησιν [p] εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι [q] τὰ δηλούμενα διὰ τ ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ [r] πενταχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [s] περιειλημμένης· καὶ παντοίαι μέν εἰσι περιπέτειαι, πολλαὶ ἦ τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ σύνολον [t] ἦ μάλιστά τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τ ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, [v] ὅτι μὲν τοῖς Θεοῦ γνώμῃ καταχθονιθῶσι,

An. 5000. historiam amplectuntur Biblia Hebraïca.

---

q Εἰς τ̄] Εἰς τὸ *Hen.*

r Ἀλλ' ἐπεὶ μείζων] *Al.* ἐπειδὴ μείζων ἐμὲ ἡ τ̄ λόγου τῆδε βολὴ, κατ' αὐτόν. Sed ita ut editum *Big.*

s Χωρίσας τοῖς ἰδίοις ἀρχαῖς αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* χωρίσας τοῖς ἰδίοις αὐτῷ ἀρχαῖς *Baſ.* & *G.* χωρίσας τοῖς ἰδίοις τῇ ἀρχῇ αὐτῷ καὶ τῷ *Vat.*

t Ἐγένετο] Ἐγένετο *Baſ* & *G.*

v Ξένης] *Al.* ξένῃ *Hen. Baſ. G.* Si itaque Græca lingua ipsi ξένη fuit Ἑβραΐδι, quæ lingua patria ipsi & domestica esse potuit nisi Hebræorum sermo, qualis tunc erat. Unde accedere illis non possumus, qui Josephum linguæ Hebrææ imperitum fuisse existimant, quoniam videlicet in vocibus Hebræis convertendis in Græcum sermonem errare nonnunquam dicitur. Ceterum ξένης invenitur in codd. quibusdam MSS. ut ad Ἑβραΐδι referatur. *Rel.*

x Πρεσβεύετον] Ita MSS. omnes πρέσπεμπον in *Editis.*

y Ἐπαφρόδιτος,] De eo videsis quæ congessit Cl. *Car. Daubuz* in parte tertia Lib. 1. *pro Testimonio Fl. Josephi de J. Chr.*

z Διαφερόντως ἦ χαίρων ἐμπειρίας] *Vat.* Ἀφρικανοῦς ἦ Ἀφρίκων ἐμπειρίας.

a Ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχύν,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* θαυμασίῳ φύσεως ἐπιδεικνύμενος ἰσχὺν *Baſ.* & *G.* φύσεως ἐπιδεικνύμενος. *Hen.*

b Ἀμεταχίνητον.] Ἀμεταχινήτου. *Big.*

c Ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν] Sic MSS. ὡς ἀεὶ τοῖς ὡς χρήσιμον ἢ καλόν τι ἄγειν in *Editis.*

d Ἢ τῷ πρὸς,] Ἢ τῷ π. *Vat.*

e Τὰ κάλλιστα] Τὰ καλὰ *Hen.* ex invidiola. *Bern.* imo & *Vat.*

f Κἀκεῖνο] Ita *Samb. Vat. Caſ.* κἀκεῖνα *cæteri.*

g Ὡς παρέργως,] Sic *Samb. B. G.* & *Caſ.* οὐκ ἀλόγως *Big. Vat.* & *Hen.*

h Οἳ] Ita *Samb.* & mox οἵτινες. *Hen.*

i Ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλέως] Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλεύς. *Baſ.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασ. *Vat.*

k Βιβλίων] Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βίβλων *Baſ.* & *G.*

l Εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν] Ita in plerisque *MSS.* εἰς τὴν Ἑλλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.*

m Ἀρετῇ] Ἐπ' ἀρετῇ. *Hen.* & *Big.* & *Vat.*

n Ἔχειν] Ita *MSS.* χεῖν in *Editis* ut & mox κἀμαυτῷ & μιμεῖσθαι.

o Τὰ τ̄ νόμια] Hac de re videsis Annott. *H. Valesii* ad *Eusebii Hist. Ecclesiastic.* L. V. c. VIII. *Ejusque* Epistolam ad *Jac. Usserium* de Versione LXX. ut & *R. P. Simonii Hist. Crit.* in *V. Test.* l. 2. c. 2. Id etiam Talmudici tradunt. Male ergo illi, qui universum Codicem sacrum ab τοῖς ὁ versum putant. *Rel.*

p Εἰς] Ita MSS. omnes, editi ὡς.

q Τὰ] Delet *Gen.* vocem τὰ. & pro ἦ habet οἳ.

r Πενταχιλίων ἐτῶν] Chronologia Josephi multum a vera differt: quare ubicunque characteres temporum notat, ad illos attendemus, ut ex omnibus simul errores, qui in numeros facile irrepunt, corrigantur, & computus Josephi manifestus fiat. *Rel.* Chronologiam *Relandi* vide pag. seq. 3.

s Περιειλημμένης·] Ita plerique *MSS. ἐμπεριειλημμένης alii* cum *Baſ.* & *G.*

t Δὲ μάλιστα] Sic *Samb. Vat. Caſ.* οὖ μάλ. & οἳ οὗ μάλ. *alii* ut *editi Big.* οἳ ὃ μάλιστα. in *Cocc.* exempl. inferius scriptum ἀν.

v Ὅτι μὲν τοῖς] *Al.* ὅτι τοῖς μέν. sc. *Baſ.* & *Gen.* frustra autem hinc νόμοις suggerit *Hen.* imo & *Vat.* pro γνώμῃ. *Bern.*

CONSPECTUS CHRONOLOGIÆ FLAVIANÆ.

Chilias annor. I.	*Chilias* II.	*Chilias* III.	*Chilias* IV.	*Chilias* V.	*Chilias* VI.
1.	1000.	2000.	3000.	4000.	
			3023. egred. Abrah. ex Chaldæa annos 75 natus. Antiq. 1. 8.	a Davide ad urbem captam a Babyloniis anni 515. Ant. x. 11.	
			3100.	Ant. 7. ult. 1300. anni a Davide ad Hyrcanum.	
				4102. templum a Salomone conditum. Antiq. VIII. 2. & ſtetit 470. annos. Ant. x. 11. Ita legendum videtur pro 3102. nam a diluvio ad templum ſunt anni 1444. (ut ibidem ait) & Ant. 1. 4. conſtituit annos ad diluvium a mundo condito 2656 1444 4100. & ut illi duo in fine locum inveniant, ſcribe 1446, tunc reſultant 4102.	
			3197. Jacob migrat in Ægyptum.		
			3200. nam 215. annis poſt ex Ægypto migrat. Ant. II. 6. 3197 215 3412.		
			3412. exitus ex Ægypto, nam templ. Salomonis conditum a. 592. poſt exitum.	uſque ad Salomonem ab Minæo. 1312. ann. Ant. VIII. 2. & 3.	
			3466. ab hoc anno, quo terra diviſa a Joſua, uſque ad	4359. annis 947. poſt exitum ex Ægypto 10. tribus in Aſſyriam migrarunt. lib. IX. 14. 800. a Joſua 240. a Jeroboam. ibid.	
		2556. 100 annis ante diluvium nati filii Noachi. Ant. 1. 5.	3500. captas Hieroſolymas, anni 515. Joſ. Ant. VII. 3.		
			3513. ab Adamo ad templum exuſtum Ant. x. 11. hic alia chronologia utitur.		
		2656. diluvium 2656 anno diluvium contigiſſe ait. Ant. 1. 4.	3600.	a captivitate Aſſyriaca 10. trib. ad Babylonicam 130. anni. Ant. x. 11.	3412 947 4359 130 4489. captiv. Babylon,
				a tempore Eliſæi, ad Joſephum 1100. anni. lib. IX. 2. — a Jeſaia ad Cyrum a. 210. Ant. XI. 1.	
		2700.	3700.		
		2800.	3800.	a Jeroboam ad Joſiam 361. anni. lib. x. 5.	
		2900.	3900.		
		2948. Abraham naſcitur annis 292. poſt diluv. Ant. 1. 7. 2656 292 2948.		5000. annor. hiſtoriam ſe complexum ſcribit initio lib. 1. contra Apionem.	
		Abrahami egreſſus, nam templum conditum 1020. annis poſt Abrahami egreſſ. lib. II. Antiq. VI. confirmat inter hunc egreſſum & exitum ex Ægypto eſſe annos 430. 2982 430 3412.			

voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quam credi possit, eosque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti observatione discedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, justum licet, agere instituerunt, in insanabiles desinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legislatorem nostrum probent, an naturam ejus, ut par est, consideraverit, & virtuti ejus convenientes semper operationes assignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conservans: tametsi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro sæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem suorum natales, nedum mortalium res gestas, aut leges referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos esse polliciti sumus, neque subtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyses supra annos bis mille antiquior Josepho historico.

Methodus & ratio Pentateuchi Moysaïci.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moysis Legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio subeat, quî factum sit, ut, quum operis inscriptio leges latas & res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia ei inseruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium duxerit, vel vitam suam recte instituturo, vel aliis leges posituro, ut in primis Dei naturam consideraret, atque ita, postquam opera ejus animo contemplatus est, exemplar omnium optimum pro sua virili imitari & sectari conaretur. Nam absque hac speculatione, nec Legislator ipse erit bona unquam mente præditus, neque scripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; nisi ante omnia edocti sint, quod Deus, cum sit parens omnium ac dominus, & universa intueatur, sibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyses itaque, hac doctrina cives suos volens instituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auspicatus est, similiter atque alii: sed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandam* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines; cum jam ad pietatem haberet obsequentes, de cæteris omnibus eis facillime persuasit. Alii namque Legislatores, fabulas sequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis transtulerunt, multamque dede-

σι, καὶ [x] τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα [y] κατορθῶται [z] πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας παρέκειται παρὰ θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [a] ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πρόβλημα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ, τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, ὁρῶν ἀπαδάσωζιν. ἤδη τοίνυν τὸς ἐντυγχάνοντας [b] τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τῷ γνώμιμῳ θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸ ἡμέτερον νομοθέτην, [c] εἰ τῷ τι φύσιν αὐτοῦ ἀξίως [d] κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει περιβάσας ἀεὶ τὰς πράξεις [e] ἀντέθηκε, πάσης καθαρὸν τὸ περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τὸ παρ' ἄλλοις ἀχρήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ἐπὶ μακρῷ χρόνῳ καὶ [f] παλαιότητι, πολλοῦ ἔχων ἀδείαν ψεύδων [g] πλασμάτων. γέγονεν γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πολῆθος αἰῶνος ἀφ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γνώσεις τῶν θεῶν, μήτε [h] τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τὰς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν τοῖς ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος κατὰ τὸν οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοσοῦτον γὰρ ἀφ' αὐτοῦ [i] ποιήσομ τὸ πραγματείας ἐπαγγειλάμιμον, ὅθεν προθεὶς, ἀφ' οὗ παραλιπών.

δ'. Ἐπιδὴ [k] ἦ τὰ πάντα χρεὼν ἀπὸ τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοὶ βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [l] ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσιν, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [m] νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ὅτι τοσοῦτον φυσιολογίας κεκινύνηκεν. ἰσέον ἂν ὅτι πάντων ἀνθρώπων ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [n] τῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, [o] πρῶτον θεοῦ φύσιν καταμαθεῖν, καὶ τὰ ἔργων τὰ ἐκείνου θεασάμενον τὸν νῷ ἡγούμενον, [p] ἵνα παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμησάμ, [q] καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πρὸς ἀκρίβειαν κατακολουθεῖν. ὅτε γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν ἡγεμὼν νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθετῇ ταύτης ἀπολειπομένῳ τὸ [r] θείας, ὅτε τὰ γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον ὅθεν ἀποδήσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ πάντας ἑτέρους διδαχθεῖεν, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ θεὸς ὢν, καὶ πάντα ὁρῶν ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [s] ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς [t] μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεῦσαι [v] Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τὰ τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παρασκευάζειν· ἀλλ' ὅτι τὸν θεὸν καὶ τὸν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τὰ ἀπὸ γῆς ἔργων τοῦ θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [x] ὅτε πρὸς τὸν εὐσέβειαν ἔχειν ὑπακούσας, ῥᾳδίως ἤδη πρὸς πάντων ἔπεισεν. [y] οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [z] ἐξακολουθήσαντες, τὰ ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς θεοὺς τῷ λόγῳ τὸν αἰσχρὸν [a] μετέθησαν, καὶ πολλοῦ [b] ὑπο-

[x] Τὰ καλῶς νομοθετηθέντα] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων. *Vat.*

[y] Κατορθῶται] *Samb. Casaub.* κατορθῶνται reliqui. *Bern.*

[z] Πέρα πίστεως.] Ita *Samb. Casaub. Big.* παρὰ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* & *Hen.* MS. πέρα καὶ πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίας πρ.

[a] Ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πρόβλημα.] Ex locutione Proverbiali, Θεῷ παντὶ πᾶν ἄπορον πρόβλημα, cujus, præter alios, meminit *Synesius* in *Epist.* CXXXVIII.

[b] Τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ] *Big. Hen.* & *Samb.* παρακαλῶ τοῖς βιβλίοις. *Gen. Basil.* Bern.

[c] Εἰ τῷ τι φύσιν αὐτοῦ ἀξίως] Ita *Big.* & *Samb.* εἴ [εἴτε *Vat.*] τῷ φύσιν ἀξίως αὐτοῦ *Basil.* & G.

[d] Κατενόησε.] Κατενόησα *Big.* & *Samb.* Bern.

[e] Ἀντέθηκε.] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατέθεικε *cæteri.* potius lege ἀνατέθηκε. *Hudf. in Add.*

[f] Παλαιότητι.] Τὰς παλαιὰς πολλῷ εἶχεν. *Hen.* mala manu. *Bern.*

[g] Πλασμάτων.] *Al.* πραγμάτων. minus recte. Περισμάτων *Big.* & *Samb.* sed in margine hujus comparet πλασμάτων, quod & *Epiphanius* expressit. *Bern.*

[h] Τὰς τῶν ἀνθρώπων] *Big. Samb. Casaub.* τὰς ἀνθρώπων cæteri. *Bern.*

[i] Ποιήσομ] Ita *MSS.* ποιήσων in *Impressis.*

[k] Ἐπιδὴ τὰ πάντα] *Big. Samb. Hen.* ἦ πάντα *Basil. G. Bern.* (Imo *Big.* δέ τοι πάντα) An fidem liberaverit, aliorum esto judicium.

[l] Ὅπως ἂν μή τινες] Ὅπως μή τινες *Big.* & *Hen.*

[m] Νόμων καὶ πράξεων] Ita *Big. Samb. Vat. Casaub.* περὶ λόγων καὶ πράξεων *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Τῷ καὶ τὸ ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν] Sic ex *Big. Samb. Vat. Hen.* in *Editis* τῷ τὸ & dein οἰκονομήσειν. *Hen.* etiam μέλλοντα. ut & *Vat.*

[o] Πρῶτον θεοῦ φύσιν] Ex *Big.* nam editi transponunt Θεοῦ πρῶτον φύσιν.

[p] Οὕτω] Ita impressi, sed *Big. Samb.* & *Hen.* ὅτως. *Bern.* qui & illud recepit in Contextum. Sed in *Coll.* nostra *Big.* non apparet.

[q] Καθ' ὅσον.] *Big.* καθόσον.

[r] Θείας.] Impressi θεᾶς. *Bern.*

[s] Ἔξω δὲ] *Al.* Ἐξωθεν δὲ β.

[t] Μεγάλαις περιβάλλει] *Big.* & *Hen.* ἐπιβάλλει· sed Isocraticum περιβάλλει cæteri scriptorum, impressorumque. *Bern. Big.* μεγάλης ἐπιβάλλ. at *Vat.* μεγάλης μεγάλαις ἐπιβ. Adscriptum erat Collationi, forte μεγαλομεγάλαις.

[v] Μωϋσῆς βουληθεὶς] Ita in *MSS.* vox Μωϋσῆς deest in *Editis.*

[x] Ὅτε] *Samb. Hen. Al.* ὅτι.

[y] Οἱ μὲν γὰρ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ μὲν οὖν *Basil.* & G.

[z] Ἐξακολουθήσαντες.] Ita *Big. Vat.* & *Casaub.* παρακολουθήσαντες *Samb.* ἐπακολ. *Hen. Basil.* & G.

[a] Μετέθησαν] Ita *Hen.* reliqui μετέθεσαν. *Bern.*

[b] Ὑπο-

[b] ὑπετίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης [c] ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν Θεὸν ἀποφήνας, ὡήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους σκείνης [d] πεφασῆς μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας [e] μηδὲ πιστεύοντας ἀσωφρονίστως σκόλασε. πρὸς ταῦτ' οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖται τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγινωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις ὅτως, [f] ὅθεν ὅτ' ἄλογον αὐτοῖς, ὅτι πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ ἡ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου [g] δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγορουμένου μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' [h] ἐξ ὀφθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας [i] ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ θεωρία γοῦν ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νῦν [k] μὲν ὑπερβαλέσθαι, θεὸς δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πεφάσομαι μὴ ταύτῃ χράψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δ' [l] ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς τοσοῦτον ὧν πρὸ τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ' ἐν τοῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον [m] ἀναγεγραμμένα· ἔχει δ' ὅτως.

runt improbis ſemet excuſandi materiam. at noſter Legiſlator, oſtenſo Deum virtutem habere puram & defæcatam, homines ſumma ope niti oportere cenſuit, ut de ea participent: in eoſque, qui neque ſapiunt hæc neque credunt, ſevere admodum animadvertit. Ad hoc igitur præſcriptum lectores obſecro ut hæc noſtra examinare velint. Sic enim conſiderantibus nihil vel abſurdum, vel Dei majeſtati, ejuſque erga homines amori parum congruum eſſe videbitur. Nam omnia ſumma concinnitate juxta univerſi naturam ſunt diſpoſita: nonnulla ſcite quidem innuente Legiſlatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & diſertim explicante. Horum cauſas ſi cui in animo eſt ſigillatim perpendere, ei multa ſuborietur contemplatio & valde philoſophica: quam in aliud tempus differre mecum ſtatuo. Quod ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, opere hoc abſoluto ad illa quoque perſcribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi paucula de mundi fabrica ex verbis Moyſaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis ſcripta reperiebam: atque ita ſe habent.

Opus à Joſepho promiſſum de legis allegoriis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

[n] Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάκρισις τῶν στοιχείων.

CAPUT I. II.

Conſtitutio mundi, & diſpoſitio Elementorum.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. [o] ταύτης δ' ὑπὸ ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν [p] κρυπτομένης σκότῳ, [q] πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος, ὑγρᾶς φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένου τούτου, καταπαύσας τὴν ὅλην ὕλην, [r] διεχώρισε τὸ τι φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ἔνομα ἔθετο [s] νύκτα, τῷ δ', ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέρας τε καὶ ὄρθρου, τὴν ἀρχὴν [t] τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. [v] καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ' αὐτὴν [x] μίαν εἶπε. [y] τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι δοῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ [z] δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος σώζειν δώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ [a] αὐτῆς ἐρμηνείαν [b] ἀναβαλοῦμαι. μετὰ δὴ τοῦτο, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν οὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· [c] ὅτ' αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ' αὑτὸν ἱδρύσατο πεπαχυμένον· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ [d] νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ὁρόσων ὠφέλειαν, [e] ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵησι τὴν γῆν, ἀναχέας

Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. 1.

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri juſſit. Quæ cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium veſperam & mane nominavit. Atque hæc quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem unam eam dixit. Cujus rei cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus & hujuſce explicationem differam. Poſt hæc ſecunda die cœlum univerſitati rerum ſuperimpoſuit, quòd ipſum à cæteris diſcretum *in ſublimi* per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipſum faciens & pluvium, ut imbres eſſent ad *ſoli* fœcunditatem. Tertia vero die terram ſtatuit, mari

Dies prima.

Secunda.

Tertia.

---

[b] Ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν.] Ita Codd. *MSS.* præter *Ham.* Iſte enim & Typographi præferunt ἐπίτασιν εἰς κακίαν τοῖς π. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.*

[c] Ἀκραιφνῆ τὸν ἀρετὴν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκεραιφῆ καὶ καθαρὰν in *Editis.*

[d] Πεφασῆς μεταλαμβάνειν.] Μεταλαμβάνειν πεφασῆς *Hen. Bern.*

[e] Μηδὲ πιστεύοντας] Μὴ πιστεύοντας. *Samb.* & *Hen. Bern.*

[f] Οὐδὲν] Abeſt a *Vat.*

[g] Δεξιῶς] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Iſidorum Peluſiot.* lib. 3. Epiſt. 19. ἀξίως in *Editis.*

[h] Ἐξ ὀφθείας] Δὲ ὀφθείας *Samb. Hen. Bern. Big.* vero *Collatio* mea habet ἐξ ὀφθείας, ſicut eſt editum.

[i] Ἑκάστων] Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστου *reliqui.*

[k] Μὲν ὑπερβαλέσθαι] Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑπερβάλλομαι. In *Coll. Bigot.* ſcilicet & *Vat.*

[l] Ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη.] *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. ſed ut editum *Big.*

[m] Ἀναγεγραμμένα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα *alii.*

[n] Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάκρισις τῶν στοιχείων.] Hoc quidem & cætera ſcias capitula omnia melioribus libris abeſſe. *Sambuci* vero codex ad marg. offert, Η τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάταξις τῶν στοιχείων. Tum *Hen.* huc repetit, Φλ. Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος πρῶτος. *Bern.*

[o] Ταύτης δ' ὑπὸ ὄψιν] Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ' ὄψιν in *Editis.* Legitur tamen in *Vat.* δὲ ὑπ' ὄψιν.

[p] Κρυπτομένης σκότῳ.] Σκότῳ καλυπτομένης *Hen. Bern. Vat.* etiam duplicans βαθεῖ σκότῳ καλυπτομένης.

[q] Πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος.] Non dubitandum eſt quin Joſephus per *ſpiritum* non *ſpiritum Sanctum* cum Eccleſia veteri, ſed *aërium* quendam *ſpiritum* intellexerit; quod etiam alios feciſſe teſtantur *Baſilius* & *Ambroſius* in Hexaëmeron & *Euſtathius Antiochenus.*

[r] Διεχώρισε τὸ τι φῶς] Ita fere *MSS.* διεχώρησε in *Editis.* τὸν ὕλην, διεχώρησε τὸ φῶς *Vat.* τὸ φῶς καὶ τὸ σκ. *Hen. Bern.*

[s] Νύκτα.] Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Pariſ.*

[t] Τοῦ φωτός] Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim iſtud membranæ omnes. *Bern.*

[v] Καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη *Baſ.* & *G.* αὕτη μὲν (f. μὲν ὦ) ἡ πρώτη *Hen. Bern.* accedit pariter *Vat.* in quo καὶ αὕτη μιᾷ πρώτη ἡμέρα ὦ.

[x] Μίαν εἶπε.] Idem Philo notat de κοσμοπ. Sic μία Σαββάτων pro πρώτη in N. T. videntur Græci μία pro πρώτη aliquando dixiſſe; quod πρώτη etiam pro πρωΐτερα uſurparetur, vitandi ambigui cauſa. Solebant Ægyptii & Chaldæi primum diem hebdomadis μίαν appellare, uti Parrhaſius obſervat de ſeptenario dierum numero. Inde reor & Interpretes Alexandrini μίαν habent hoc loco & alibi, ut *Gen.* 18. 13. μιᾷ τοῦ μηνός. Diodorus Siculus lib. XVI. ἀπὸ τῆς μιᾶς τεσσαρακοστῆς ἄχρι τῆς πρώτης καὶ τεσσαρακοστῆς, *a prima & quadrageſima uſque ad tertiam & quadrageſimam.* Rel.

[y] Τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς] Nihil opus eſſe iſtiuſmodi vel *Judaïca* vel *Platonica* θεωρίᾳ, animadverſum aliis; cum *unus* hic pro *primo* ponatur. Teſtatur *Rulæus* pericopen hanc uſque ad τῇ δευτέρᾳ τῶν &c. abeſſe a *Vaticano.*

[z] Δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων] Paulo ſupra, v. 18.

[a] Αὐτῆς] In *Editis* αὐτῶν.

[b] Ἀναβαλοῦμαι.] *Al.* ἀναβάλλομαι.

[c] Ὅτ' αὐτὸν] Ita *MSS.* in *Impreſſis* καὶ αὐτόν.

[d] Νότιον] In *Editis* male νότειον.

[e] Ἁρμοδίως.] Ita *Hen.* (*Vat.*) & *Vet. Interpr.* ἁρμονίως *cæteri.*

undiquaque circumfusam; eademque die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exor-
Quarta. ta. Quarta vero die cælum sole ac luna aliisque sideribus collustravit: omnia eo motu cieri cursuque ferri jubens, quo temporum tempestatumque vicissitudines plane indicarentur.
Quinta. Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimisit; ea inter se communione jungens & commixtione, procreandi causa, & ut genus eorum crescceret simul ac multiplicare-
Sexta. tur. Sexta autem die quadrupedum genus creavit, masculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum sex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo sunt, Moyses conditum esse dicit: septima autem quievisse *Deum*, & ab operibus cessavisse. unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.
Septima dies, quæ & sabbata i. e. requies.

Origo generis humani, Gen. c. 2. 2. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis formatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immisitque in eum spiritum & animam. & hic homo vocatus
Adamus, rufus. est Adamus: significat autem hoc, lingua Hebræorum, Rufus, quoniam è terra rufa macerata est factus. talis enim est virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum singula animantium genera, marem & fœminam ei ostendens: & his nomina imposuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem societate & victu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita se haberent, admiratione perculsum, illi consopito costarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipsamque
Issa, mulier. adductam ex se formatam agnovit Adamus. Issa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier.
Eva, viventium mater. nomen autem illius mulieris erat Evea: hoc enim significat matrem omnium viventium.

Paradisus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac scientiæ. Gen. cap. 2. 3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse, omnigenis florentem plantis; & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, cujus ope dignosceretur quid esset bonum & quid malum: inque hunc hortum introdu-

ωθὲι αὐτλὼ τλὼ θάλασσαν · [f] κατ' αὐτὴν ᾗ ταύτῳ τὴν ἡμέραν ὅθεν φυτά τε ☾ σπέρματα γῆθεν ἀνέτηλε. [g] τῇ ᾗ τετάρῃ διακοσμεῖ τ' ἀρχενον ἡλίῳ ☾ σελήνῃ ☾ τοῖς ἄλλοις ἄστροις · κινήσας αὐτοῖς [h] ἐπιτείλας ☾ δρόμους, [i] οἷς ἂν αἱ τ' ὡρῶν ωειφοραὶ φανεραὶ σημήνωνται. πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ [k] ζῶά τε [l] κατ' αὐτὴν [m] νηκτὰ ☾ μετάρσια, τὰ μὲν κ' [n] βυθῷ, τὰ ᾗ δι' ἀέρος ἀνῆκε · σαυδησάμενος αὐτὰ κοινωνίαι ☾ μίξει, γονῆς ἕνεκα, κ' [o] συναύξας ☾ τελεσιάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ ᾗ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [p] δημιεργεῖ τὸ τ' τετραπόδων γένος, ἄρρεν τε ☾ θῆλυ ποιήσας · ἐν ταύτῃ ᾗ ☾ τ' ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τ' κόσμον [q] ἐν ἓξ τ' πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς ☾ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησι γεγενῆσθαι · τῇ ᾗ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, κ' λαβεῖν ἀπὸ τ' ἔργων ἀκεχαρίαν. ὅθεν ☾ ἡμεῖς σχολὴν [r] ἀπὸ τ' πόνων κ' ταύτῃ ἄγομεν [s] τὴν ἡμέραν, σεσαμβαΐοντες αὐτὴν [t] σάββατα · δηλοῖ ᾗ ἀνάπαυσιν, κ' τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β'. [v] Καὶ δὴ ☾ Φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μ' τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, σεὶ τ' [x] ἀνθρώπου καταβολῆς λέγων ὅτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τ' ἄνθρωπον, χῦν [y] ἀπὸ τ' γῆς λαβών · καὶ [z] πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ [a] καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος ἐστι, Ἀδαμος ἐκλήθη · σημαίνῃ ᾗ τοῦτο, κ' γλῶτταν τὴν Ἑβραίων, [b] πυῤῥὸς, ἐπειδήπερ [c] ἀπὸ τ' πυῤῥᾶς γῆς φυραθείσης [d] ἐγεγόνῃ. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [e] παρθένος γῆ ☾ ἀληθινή. παρέλαβεν ᾗ ὁ Θεὸς [f] τῷ Ἀδάμῳ κ' γένη [g] τὰ ζῶα, θηλειά τε ☾ ἄρρενα ἀποδειξάμενος · καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς [h] ἔτι ☾ νῦν καλοῦνται. [i] βλέπων ᾗ τ' Ἀδαμον οὐκ ἔχοντα κοινωνίαν σεὸς τὸ θῆλυ καὶ συναθροίζειν, οὐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅτως ἔχοντι, μίαν [k] αὐτῷ κοιμωμένῳ σαδρὰν ἐξελὼν, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τλὼ γυναῖκα · κ' ὁ Ἀδαμος σεσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γιγομένην. [m] Ἰσὰ ᾗ, [n] κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα ° τ' γυναικὸς [p] Εὐέα ἦν · σημαίνῃ δὲ [q] τοῦτο πάντων τ' ζώντων μητέρα.

γ'. Φησὶ ᾗ τ' Θεὸν καὶ ωαράδεισον σεὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ [r] πεφυλότα φυτῷ · ἐν τούτοις δ' εἶναι ☾ τ' ζωῆς τὸ φυτὸν, κ' ἄλλο τὸ τ' φρονήσεως, ᾧ [s] διεγινώσκετο [t] τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τι τὸ κακόν · [v] εἰς

[f] Κατ' αὐτλὼ ᾗ ταύτῳ] Sic *Samb. Vat.* & *Cas.* κατ' αὐτλὼ ᾗ τλὼ reliqui, ut & *Bas.* & *G. Samb.* & *Cas.* κατ' αὐτῳ ᾗ τλὼ *Big.* & *Editt.* κ' ταύτῳ ᾗ, omisso etiam ὅθεν, *Henneb.* qua solet fide. Nolo tamen philologos morari, quoties *Henneb.* historiæ hujus membris multis resectis, reliqua novis articulis, quod loquuntur Grammatici, simul connecti jusserit. *Bern.*

[g] Τῇ ᾗ τετάρῃ] Τῇ τετάρῃ ᾗ *Samb. Bern.*

[h] Επιτείλας] *Al.* ἐπιτίλας. sc. *Big. Samb. Hen. Vat.* ἐπιτείλας MS.

[i] Οἷς ἂν αἱ] *Al.* ὡς ἂν αἱ. & οἷς ἂν κ' τ'.

[k] Ζῶά τε κατ' αὐτλὼ νηκτὰ κ'.] *Vat.* ζῶα νήκτα κ'.

[l] Κατ' αὐτλὼ.] Illa κατ' αὐτλὼ non agnoscunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* forte παυσῖα. ut cap. IV. *Cocc.*

[m] Νηκτὰ κ'] Ita *MSS.* νηκτά τε κ' μ. *Bas.* & *G.*

[n] Βυθῷ.] Sic *Big. Sam. Vat. Cas.* βάθῳ *Hen.* βάθως *Bas.* & *G.*

[o] Συναύξας] Συναυξανας *Editorum* est. Sed aliud *Big. Coll.* & *Vat.* agnoscit.

[p] Δημιεργεῖ] Εδημιεργέιτο τ' *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[q] Εν ἓξ ταῖς πάσαις] Delet ἐν *Hen.* Bern.

[r] Απὸ τ' πόνων] Απο τ' πόνων σχολὴ ἄγομεν κατ' αὐτλὼ *Hen.* Bern.

[s] Τλὼ ἡμέραν.] Delet *Vat.*

[t] Σαββάτα.] Credi posset Josephum ad vocem שבתא respexisse: sed malim ad usum suorum temporum, quando Σάββατα, & Σαββάτων ἡμέρα de uno Sabbatho dicebatur. *Rel.*

[v] Καὶ δὴ κ' Φυσιολογεῖν Μωϋσῆς] *Vat.* Μωϋσῆς ᾗ φυσιολογεῖ & quatuor sequentes voces non agnoscit.

[x] Ανθρώπου καταβολῆς] Τῆς τ' ἀνθρώπου *Samb.* Corruptor autem Josephi in Cod. *Hen.* minute, Μωυσῆς ᾗ φυσιολογεῖ σεὶ τ' ☾ ἀνθρώπου. *Bern.*

[y] Απὸ τ' γῆς λαβών.] *Samb.* & *Epiphan.* λαβὼν ἀπὸ τ' γῆς in reliquis. *Bern.*

[z] Πνεῦμα.] Nota distingui πνεῦμα hominis & ψυχλώ. Ψυχλὼ tribuit bestiis cap 4. *Rel.*

[a] Καὶ ψυχλώ.] *Hen* subdole τλὼ κ' ψυχλώ. *Bern.*

[b] Πυῤῥὸς.] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* & ita correxit *Cocc.* πύῤῥον *reliqui.* Vide *Vossii* Etymolog. v. *Homo.*

[c] Απο τ'] *Vat.* ὅτι ἐκ τ'.

[d] Εγεγόνῃ.] Operæ *Bas.* ἐγεγόιη, formam Atticam præferunt. *Bern.*

[e] Παρθένος γῆ] Αδάμα, παρθενικὴ γῆ. *Hesychio. Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *uvæ virgines, charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *intacta.*

[f] Τῷ Ἀδάμῳ] *Vat.* ἀνῷ.

[g] Τὰ ζῶα.] Ζῶα sine articulo in *Cas. Vat. Hen.* Subin ἄρρενα scribunt *Samb.* & *Cas.* sicut Atticistæ. *Bern.* sequentes quatuor voces absunt a *Vat.*

[h] Ετι κ' νῦν καλοῦνται.] Ergo non credidit linguam Adami interiisse, uti nunc multi opinantur. *Rel.*

[i] Βλέπων ᾗ τ' Ἀδαμον] Hæc usque ad αὐτῷ κοιμωμένῳ desunt in *Vat.*

[k] Αὐτῷ] *Vat.* Ϝ ᾗ Αδαμω.

[l] Εξ ἑαυτοῦ] Ita *Samb.* & *Hen.* ἐξ αὐτῷ *alii.*

[m] Ἰσὰ ᾗ.] Sic cum *Epiphanio Scholastico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Dissertat. de fictis Judæorum hæresibus. Codices quidem scriptos alterius nominis Εὔεα & Εὐα menda possidet. Ισὰ, lego cum *Epiphanio* scriba & *Burio* philologo. *Bas.* & *Hen.* ponunt Ησὰ. Codices tamen scriptos alterius nominis ὦεα menda possidet. Promta quidem hæc scribis ἀνεῤῥοιοις, loco ἑσὰ. *Bern.*

[n] Κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον.] Κατ' ἑβραίων διαλ. *Samb.* κατ' ἑβραίους *Hen.* Bern.

[o] Τῆς γυναικὸς] *MSS.* quibusdam desunt τ' γυναικός. *Samb.* & *Cas.* & *Epiphanius.* τὸ ᾗ τ' γυναικὸς ὄνομα *Hen.* τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα cæteri. Nomen autem parentis nostræ scribitur εὐέα *Big.* εὐία *Samb. Hen.* & *Cas.* ὦέα in excusis. *Bern.*

[p] Εὐέα ὦ.] Ita *Samb. Hen.* & *Cas.* Εὐεα *Big.* Εὔα *Vat. Bas. G.* & LXX.

[q] Τοῦτο πάντων] Τοῦτο non agnoscit *Hen.*

[r] Τεθηλότα φυτῷ] Ita *Big. Cas.* & *Vet. Interpr.* παυσίοις τεθηλότι φυτῷ *Hen.* & *Impressi.* παυσίων τεθηλότων φυτῶν *Samb.* & *Vat.*

[s] Διεγινώσκετο] Sic *Hen.* & *Samb.* & *Big.* Διεγινώσκετο *Vat.* & *Editi.* Forsan ᾧ ἂν διεγινώσκοιτο. ita conjecisse *Burium* suum *Bernardus* dicit.

[t] Τί τε εἴη.] Τί τὸ ἀγ. *Hen.*

[v] Εἰς

[v] εἰς τοῦτον τὸν τ κῆπον [x] εἰσαγαγόντα τὸν τε Ἀδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τ φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδει δὲ ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιρέοντος, ὃς εἰς τέτταρα μέρη διῄρηται. [y] καὶ Φεισὼν μέν· σημαίνει δὲ πλῆθος τοῦνομα· ἐπὶ τοὺς Ἰνδικοὺς φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων [z] Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ καὶ Τίγρης ἐπὶ τοὺς [a] Ἐρυθρὰν [b] ἀπίασι θάλασσαν· καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης [c] φορά, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ [d] ἄνθος· [e] Τίγρης δὲ [f] Διγλὰθ, ἐξ οὗ φέρεται τὸ μὴ γενόμενον ὀξύ. [g] Γηὼν δὲ, ὁ πρὸς τ Αἰγύπτου ῥέων, δηλοῖ τὸν ἀπὸ τ ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὲ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

Horti istius quatuor flumina. Phison, Ganges. Euphrates. Phora, Tigris. Diglath, Geon, Nilus.

xisse Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes dividitur. Atque Phison quidem (significat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, quod significat dispersionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum angustia velox. Geon autem, per ipsam Ægyptum fluens, significat ab oriente nobis exorientem: quem Græci Nilum appellant.

δ'. Ὁ δὴ [h] τοίνυν Θεὸς τ [i] Ἀδαμον εἰς τὴν γυναῖκα τ μὲν ἄλλων φυτῶν [k] ἐκέλευε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τ φρονήσεως ἀπέχεσθαι. προφὰν ἀψαμένοις [l] ἐξ αὐτοῦ ὀλεθρον γενησόμενον. [m] ὁμοφωνοῦντων δὲ [n] κατ' ἐκεῖνο καιρὸν τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, [o] συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτὸς εὐδαιμονήσειν ἤλπιζε, [p] πεπεισμένους τοῖς δὲ Θεοῦ προαγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾶς προσπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι δὲ φυτοῦ τ φρονήσεως· [q] ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τὴν τ ἀγαθοῦ καὶ δὲ κακοῦ διάγνωσιν, [r] ἧς γευομένης αὐτοῖς, μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα δὲ θεῖον βίον. καὶ προσκρούει μὲν ἤδη τὴν γυναῖκα τ ἐντολῆς δὲ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὲ δὲ φυτοῦ, καὶ ἡδεῖα τῷ ἐδέσματι, καὶ τ Ἀδαμον [s] ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. καὶ σωθέντων [t] τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, [v] καὶ τὴν αἰσχύνην ὑπαθρον ἐχόντων, σκέπει [x] ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν [y] ὀξύτητος καὶ διανοίας ἐπῆρχε. φύλλοις συκῆς [z] ἑαυτὰς συνέπασαν· καὶ παῦται [a] περὶ τ αἰδῶ περικαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, [b] ὅσων πρότερον ἐπαισθάνεσθαι ἐδόκουν. δὲ Θεοῦ δὲ εἰς τ κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἀδαμος, [c] πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς [d] ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώ-

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis gustare jussit, arbore autem scientiæ abstinere; prædicens *ipsis*, quandocunque *forte eam* attigissent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejusdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, serpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros existimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem casuros, si ab obsequio discederent, malitiose persuadet mulieri, ut gustaret de arbore scientiæ: dictitans in illa esse boni & mali discretionem, quam si nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos esse. Atque hoc pacto subvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum gustasset de arbore, ciboque delectata esset, etiam Adamo persuasit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc essent nudi; atque manifesto pudore confusi, prospexerunt sibi de tegumento: arbor enim ista causa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt sese; eaque pudendis prætexentes, feliciores sibi jam videbantur, qui invenissent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius conversari cum eo suetus, *peccati* sibi conscius, se-

Lapsus hominis utriusque. Gen. c. 2. & 3.

[v] Εἰς τοῦτον] Et hæc usque ad ἀρέσκειαν absunt a *Vat.*

[x] Εἰσαγαγόντα] Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγὼν & ἐκέλευσεν *Bas.* & *G.*

[y] Καὶ Φεισὼν μὲν] Ita *Big. Samb. Hen Vat.* ὁ μὲν Φεισὼν ὀνομαζόμενος *Vet Interpr. Bas.* & *G.* Notat tamen *Rulens* in *Coll.* sua *Vat.* deesse ὀνομαζόμενος.

[z] Γάγγης] Male Phison interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores sequatur se antiquiores, longe abit à Moysis descriptione, & hac in re aliisque nonnullis *veritatem Hebraicam* traditionibus *Judaicis* incrustare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errore versati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiso, subterraneis meatibus oceani spatia decurrentes, ad nostram terram permeare, &, ubi fluviorum scaturigines sunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem esse Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Persarmenia; Phison, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philostorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoritum* in Genesim, *Severianum Gabalorum Episc.* de Mundi Creatione, & *Mosem Bar Cephan* de Paradiso. Pro λεγόμενος *Vat.* καλούμενος.

[a] Ἐρυθρὰν] Id est in Sinum Persicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cuperi* Observatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de situ Paradisi. *Hudf.* Non hic nomine maris rubri sinus Arabicus est intelligendus, sed magnum mare, quod Asiam ab austro alluit, & in cujus sinum Persicum dictum Euphrates & Tigris illabuntur. Errant ergo, qui hic erraste Josephum putant. *Rel.*

[b] Ἀπίασι θάλασσαν] Ita *MSS.* ἄπεισι *Vulgati.*

[c] Φορά,] Ita *Codd. Graci. Φορὰς Epiphanio Schol.* & *Scriptoribus Latinis. Φορᾶθ* reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit. Benedict. Is. Vossium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Bædeli* Dissert. Academ. p. 344. Legendum *Φορὰθ*. פרת. *Rel.*

[d] Ἄνθος] Ὀνθος *Is. Voss.* suo ab ingenio, c. 3. contra *Hornium.*

[e] Τίγρις] Τίγρις *Samb.* & *Hen.* cum *Latinis.* ut & *Vat.*

[f] Διγλὰθ.] Hebr. *Hiddekel. Cocc.*

[g] Γηὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Γιὼν ὁ πρὸς αὐτῆς Αἰγύπτου ῥέων· δηλοῖ ὁ τ N. *Bas.* & *G.*

[h] Τοίνυν Θεὸς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.*

[i] Ἀδαμον] *Codd.* aliquot Ἀδὰμ forma referunt Hebræa. Sed in isthac voce cæterisque sponte sua Ἑλληνίζειν videtur *Josephus.*

[k] Ἐκέλευε] *Al.* ἐκέλευσε. Sed illud ex *Coll. Big.* est.

[l] Ἐξ αὐτοῦ] Ita *MSS.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis.* ἁψαμένοις αὐτοῖς *Hen.* astute, inquit *Bernardus.* Ita quoque *Vat. Rulei*, ubi & mox abest γευσόμενον.

[m] Ὁμοφωνούντων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ὁμοφρονούντων in *Editis* & *Vet. interpr.* Scripturam, quam Textui insertam dedimus, à *Josephi* manu esse constat ex pagina sequenti, v. 8.

[n] Κατ' ἐκεῖνο καιρὸν] Τότε *Hen.* (& *Vat.*) pro κ. ἐκ κ. mox articulus ante ὄφις excidit è *Typis.*

[o] Συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδαμῳ καὶ τῇ γυναικὶ.] Hæc absunt a *Coll. Vat.*

[p] Πεπεισμένους τοῖς δὲ Θεοῦ] Et hæc ab eadem *Rulei Coll. Vat.* absunt, usque ad ἀναπείθει, sed & quæ mox sequitur, vox κακοήθως abest.

[q] Ἐν αὐτῷ λέγων] Et hæc a *Vat.* absunt usque ad γευσαμένη δὲ. sicut & paullo post τῷ ἐδέσματι.

[r] Ἧς γευομένης αὐτοῖς,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* γευομένους αὐτοὺς in *Editis.*

[s] Ἀνέπεισεν] *Vat.* ἔπεισεν.

[t] Τε ἑαυτῶν ἤδη] Vocula τε (quam agnoscit *Coll. Big.*) abest *Vulgatis.*

[v] Καὶ τὴν αἰσχύνην] Ita *MSS.* καὶ σκέπην, reliquis intermissis, (editorum incuria, inquit *Bernardus*) *Bas.* & *G.*

[x] Ἑαυτοῖς] Αὐτῆς *Vat.*

[y] Ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε.] Vide *Bæclerii* Exercit. in *Josephum.*

[z] Ἑαυτὰς] Αὐτὰς *Impressi.*

[a] Ἐσκέπασαν] Σκεπάσασθαι, καὶ τ. *Hen.* & *Vat. Rulei.*

[b] Περὶ τ αἰδῶ] *Editis* deest περὶ. sed in *Coll. Big.* est περὶ. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui περὶ habet.

[c] Ὅσων πρότερον] In *Vulgatis* ὡς ἀν. contra *MSS.* mox δὲ ὁ Θεοῦ *Hen.*

[d] Πρότερον εἰς ὁμιλίαν] Absunt a *Vat.* usque ad ἀδικίαν.

[e] Ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν,] Ita *MSS.* ut & αὐτὸν mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτὸν *Bas.* & *G.*

ce-

cedebat. Deo autem admirationem movit factum, causamque scisitabatur, ob quam, consuetudine sua antea gavisus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil respondente, eo quod sibi conscius esset violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omnisque mali expertem viveretis, nulla animi solicitudine vexati, omnibus, quæ ad usum ac voluptatem suppeditant, mea unius cura vobis provenientibus, absque ullo vestro labore ac miseria; ex quibus citius adveniet senectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis spretis præceptis, hanc voluntatem meam illusisti: neque virtutis est quod siles, sed malæ conscientiæ. Adamus autem excusabat peccatum, rogabatque Deum ne succenseret sibi, mulierem facti auctorem accusans, dicensque ab ipsa se deceptum peccavisse. Mulier rursus serpentem accusabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri consilio cessisset, pœnæ subjecit; dicens, terram non amplius ipsis suos fructus sponte daturam, sed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram esse, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipsis, quibus serpens eam decepit, seducens, calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitiose se gesserat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hostem declarans, *eosque* admonens plagis caput *ipsius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia resideret, & facillime ad mortem adigi ab oppugnantibus posset: pedibus insuper ipsum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, ista ipsis in pœnam constituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore virili colitur terra, & angoribus fœminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus multatur serpens, lingua sua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiso pulsi.

ρά· τ ὴ Θεὸν ἐξένιζεν τὸ πραττόμενον, κ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, [f] δι' ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει παστὴν ὢν πρόσω). Ὃ ὴ [g] μηδὲν φθεγξομένου, ἀλλὰ τὸ συγχινώσκειν ἑαυτῷ θαβάνλι [h] τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσοψιν· ἀλλ' ἐμοὶ μέν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωσται περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα κ κακῶν παντὸς [i] ἀπαθῆ βιώσητε, μηδεμιᾶ [k] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν κ ἡδονὴν συντελεῖ, κ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου κ παλαιπωρίας· [l] ὧν παρόντων γῆρας τε θᾶττον [m] ἂν ἐπέλθοι, κ τὸ ζῆν ὀλιγὸν ὑμῖν γένοιτο. [n] νῦν δ' εἰς ταὐτὸν μοι τὴν γνώμην ἐνέβεσας, θρασύνεις τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· ὃ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν [o] σιωπὴν ἄγει, ἀλλ' ὅπῃ σωτηρίου πονηροῦ. Ἀδαμος ὃ παρῃτεῖτο τ ἁμαρτίας [p] αὐτὸν, κ παρεκάλει τ Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα δ' γεγονότος αἰτιώμενος, κ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς [q] ἁμαρτεῖν. ὁ δ' αὖ [r] κατηγόρει δ' ὄφεως. ὁ ὴ Θεὸς ἤτιονα γυναικείας συμβουλῆς αὐτὸν ἡγούμενον ὑποπτίᾳ τιμωρίᾳ· τὴν γῆν [s] οὐκ ἐπ μὲν αὐτοῖς [t] τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπών, [v] πονοῦσι ὴ τοῖς ἔργοις τρεφομένοις [x] τὰ μὲν παρέξειν, τῶν ὴ οὐκ ἀξιώσειν. Εὐαν ὴ τοιαῦτα τ ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· [y] ὅτι τ Ἀδαμον, εἰς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις θεραπευομένη, συμφορᾶς περιέβαλεν. ἀφεῖλετο ὴ τ τ ὄφιν [z] τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ὅτι τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τ Ἀδαμον· κ ἰὸν ἐνέπηξεν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ, [a] πολέμιον ἀποδείξας [b] ἀνθρώποις, κ ὑποθήσοντα [c] κατὰ τ κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς [d] ὡς ἐν ἐκείνῃ τότε κακῶν δ' πρὸς ἀνθρώπους κειμένων, κ τ πλάστης ῥᾴστης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε [e] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθ κ τ γῆς [f] ἑλυσπώμενον ἐποίησε. κ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προστάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τ Ἀδαμον ὑπὸ τὸν Εὐαν ὃν δ' κόπτω εἰς ἕτερον [h] χωρίον.

f Δι' ἣν πρότερον] Hæc etiam omnia a *Vat.* absunt usque ad πιεζόσαλαγ.

g Μηδὲν] *Vat. Rul.* pro μηδὲν habet μὴ. & quæ mox post φθεγξομένου sequuntur, omnia absunt, usque ad πρόσοψιν. Sed & abest, quod paullo post sequitur πρὸς ὑμῶν, ut & κ κακῶν παντός.

h Τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσοψιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν κ πρόσταξιν *Bas.* & *G.*

i Ἀπαθῆ βιώσητε,] *Big. Samb.* & *Caf.* βιώσηθε (ut & *Vat. Rulæi.*) *Hen.* & ad marginem *Samb.* βιώσεσθε ἀπαθῆ *Genevenses* Typi. Venit autem ex affectu Attico, quod nunc legis inter Josephi verba. *Bern.*

k Ξαινόμενοι] Ita *Big. Samb. Hen. Caf.* & *Vet. Interpr.* ξενιζόμενοι *Vat. Bas.* & *G.* lege κνιζόμενοι. *Cocc.* In *Vat. Rulæi* abest tota pericope ab ἀπαθῆ usque ad φροντίδι, ut & quæ paullo post sequuntur ab ὅσα usque ad συντελεῖ. Dein quoque & ὑμετέρου & κ παλαιπωρίας. *Hav.*

l Ὧν παρόντων] Interserit ὧν *Vat.* sequentia desunt usque ad ἡγούσθ. *idem.*

m Ἂν ἐπέλθοι,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* οὐκ ἂν ἐπέλθῃ, κ τὸ ζῆν εἰς μακρὸν ἂν ὑμῖν ἡγούσθ.

n Νῦν δ' εἰς ταὐτὸν μοι] Totum locum ita concipit *Vat. Rul.* εἴ τι μοι εἰς ταὐτὸν τῷ γλῶ· γῆρας τε θᾶττον ἐπέλθοι κ τὸ ζῆν ὀλιγὸν ὑμῖν ἡγούσθ. Quæ vero mox sequuntur θρασύνεις &c. rursus desunt usque ad πονηροῦ. Imo & a παρεκάλει usque ad χαλ. αὐτῷ ut & κ λέγων usque ad ἁμαρτεῖν, & paullo post, ἤτ,ονα γ. σ. α. γ. pro ὑποτίθῃ τιμωρίᾳ, dein habet ν. αὐτὸν τιμωρίας. *Hav.*

o Σιωπὴν ἄγεις,] *Gen.* male σκωπτὴν.

p Αὐτὸν,] Εαυτὸν *Hen.* αὐτὸν *Gen.* Bern.

q Ἁμαρτεῖν.] Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Bas.* & *G.*

r Κατηγόρει] Κατηγορεῖτο *Hen.*

s Οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς τ ἑαυτῆς] Legit *Big.* οὐκ ἔτι μὲν ἀδίν αὐτοῖς τ ἑαυτῆς &c. quod non fuerat negligendum. *Hav.*

t Τῶν ἑαυτῆς.] Ita *Samb. Vat.* (sed *Vat. Rul.* ἀδί) & *Caf.* τ ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Bas.* & *G.*

v Πονοῦσι ὴ κ τοῖς] Hæc usque ad ἀξιώσειν, absunt a *Vat. Rulæi. Hav.*

x Τὰ μὲν παρέξειν,] Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ' οὐκ *Bas.* & *G.*

y Ὅτι τ Ἀδαμον,] Et hæc absunt ab cod. *Vat.* usque συμφορᾶς περιέβ. *Hav.*

z Τὴν φωνὴν,] Sic in *MSS.* τ φωνῆς, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis*, quæ sequuntur usque ad Ἀδαμον absunt a *Vat. R. idem.*

a Πολέμιον] *Vat. R.* πολέμιος. *idem.*

b Ἀνθρώποις, κ ὑποθήμενον] Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ὑποθήμενον in *Editis*, pro ὑποθήμενον. quo tempore, inquit *Bern.* valde sibi placent Athenienses.

c Κατὰ τ κεφαλῆς] Quia interpres vetus (Epiphanius scholasticus creditus) hæc reddit, *ut mulier ejus capiti plagas inferret*, notatum video ad marginem editionis Colonienſis anni 1534. *attendant ista nostri temporis Hebraïzatores, ut videant an non & Josephus legerit* ipsa; *non* ipse *aut* ipsum. Notum est quantas turbas dederit illud κπ, nec lubet hic repetere, quæ hinc & inde allata sunt. Ut dederim ita scripsisse veterem Interpretem, qui, ut sequentia docent, Josephi mentem assecutus non fuit, num ex Josephi verbis id potuit elicere? Nulla apud Josephum est mentio mulieris, nec ullum hactenus codicem Josephi conspectum memini, in quo hoc loco mulier commemoratur. *Rel.*

d Ὡς ἐν ἐκείνῃ] Absunt a *Vat. Rul.* usque ἐσομένης. *Hav.*

e Αὐτὸν ἀποστερήσας,] Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Basilium* de Paradiso, & *Thesaurum Theolog.* & *Philolog.* p. 60. & p. 76.

f Ἑλυσπώμενον.] Ita *Samb.* & *Big.* εἱλισσόμενον *Hesych.* ἑλισσώμενον *Vat. Bas. G.* & *Hesych.* Hanc lectionem Josepho vendico ex codice *Sambuci*, Lexico Hesychii, & Tralatione *Epiphanii.* ἑλισσώμενον *Big.* parvo apice differt. Bern. *Vat. Rul.* ἑλυσπᾶτ πεποίηκε. sequentia ad πάσχειν rursus desunt ibidem, ut & εἰς ε. χ. in fine Capitis. *Hav.*

g Ἐποίησε.] Πεποίηκε *Hen.* Bern.

h Χωρίον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Bas.* & *G.* Hic omittit quod de custodia Angelica habet *Moyses:* id forsan operi suo Philosophico reservandum ratus.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γήρως Ἀδάμου, καὶ [i] τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γραφῶν τῶν μέχρι τοῦ καταϰλυσμοῦ.

Γίνονται δ' αὐτοῖς, [k] παῖδες [l] ἄρρενες δύο. [m] προηγορεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν [n] πρῶτος [o] Κάϊς, [p] ϰτῆσιν ἢ σημαίνῃ τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δὲ ὁ δεύτερος, [q] σημαίνῃ δ' [r] πένθος τοῦτο. γίνονται δ' αὐτοῖς ϰαὶ θυγατέρες. οἱ μὲν δὴ ἀδελφοὶ [s] διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. [t] Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος [v] δικαιοσύνῃ ἐπεμελεῖτο· ϰαὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς [x] προενόει. ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βίος αὐτοῦ. Κάϊς δὲ [z] τἆλλα πονηρότατος ἦν, ϰαὶ πρὸς τὸ ϰερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀρᾶν ἐπενόησεν πρῶτος, ϰαὶ [a] κλείνῃ τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θύσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς [b] τὰς ἀπὸ τῆς γεωργίας ἐϰ τῶν φυτῶν ϰαρπὰς ἐπήνεγϰεν· [c] Ἄβελος δὲ [d] γάλα, ϰαὶ τὰ πρωτότοϰα τῶν βοσϰημάτων. [e] ὁ δὲ Θεὸς [f] τούτῃ μᾶλλον ἥδετο τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις ἐϰ φύσιν γεγονόσιν τιμῶν, ἀλλ' οὐϰ ἐπὶ τοῖς ϰατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονέϰτου [g] ϰατὰ βίαν πεφυϰόσιν. ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ϰλείνῃ τὸν ἀδελφὸν, [h] ϰαὶ τὸν νεϰρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, σωτὴρ τοῦ ἔργου, [k] ἦϰε πρὸς τὸν Κάϊν, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, [l] ποῦ ποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐϰ [m] ἰδεῖν ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμενος, ϰαὶ οὐϰ ἔχων ὅ, τι λέγοι πρὸς τὸν Θεὸν, ἀμηχανεῖν μὲν ἐν αὐτοῖς ἔφασϰεν τὸ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ μὴ βλεπομένου. [n] παροξυνθεὶς δὲ, τῷ Θεῷ λιπαρῶς ἐγϰειμένῳ ἐν πολυπραγμονοῦντος, οὐϰ εἶναι παιδαγωγὸς, οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ ἐν τῶν ὑπ' αὐτοῦ [o] πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τηνιϰαῦτα ἤλεγχεν ἤδη τὸν Κάϊν, φονέα [p] τοῦ ἀδελφοῦ γεγονότα· ϰαὶ θαυμάζων, [q] φησὶν, εἰ

CAP. II.

De posteritate Adami, & decem ætatibus ab eo usque ad diluvium.

NAti sunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus est Caïs, quod vocabulum, si interpreteris, notat possessionem: Abelus autem secundus; quæ vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diversis gaudebant studiis. nam Abelus, natu junior, justitiam colebat; & omnibus, quæcunque gerebat, Deum præsentem ratus, virtuti prospiciebat. pastoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus esset, & lucrum solum spectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc sacrificio magis delectabatur, utpote sponte & secundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo sibi prælatum esse, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam is esset: multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animadvertisset. Caïs autem dubius animi, nec habens quod responderet Deo, se quidem in angustiis versari & ipse primum ait, quod frater nusquam compareat. Deo autem majorem in modum instante & accurate inquirente, indignatus ille, non se pædagogum, neque custodem ejus, nec rerum ejus *observatorem esse*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor esset: & miror, inquit,

Fratres omnium primi, meritis dissimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; Abelus, luctus.

Hic pastor pius, ille improbus agricola.

Quæsita arte munera Deo minus placent.

---

i Τῶν ἀπ' αὐτοῦ] Τῶν αὐτῷ *Basil. G.* Bern.

k Παῖδες] Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* ϰαὶ παῖδες *Basil.* & *G.*

l Ἄρρενες δύο.] Ibi *Hen.* ἔρσενες, litigium præsulum Corinthii & Thessalonicensis. Vincit autem Eustathius: ἄρρενες enim rotundius fertur, & ore Attico. *Bern.*

m Προηγορεύετο] Ita *MSS.* προηγόρευ) *Editi.*

n Πρῶτος] Πρότερος *Hen.* non incongrue. *Bern.*

o Κάϊς,] N. absorbetur uti Οὐαλὴς, *Valens* & apud nostrum Παῦλος, *Paulus. Rol.*

p Κτῆσιν] Κτίσις soli *Samb.* & *Big.* Κτῆσις *Bmb.* & *Big.* ϰτῆσις reliqua exemplaria Græca, quibuscum facit *Epiphanii* Translatio. Permutant profecto scribæ veteres recentesque η & ι vocales literas errore haud levi. Iones tamen eis causam præbuere, qui hos pluthongos communes habent inter loquendum, ut ψηυθιον, ψιυθιον, &c. *Bern.*

q Σημαίνῃ] Τοῦτο σημαίνῃ π. *Basil.* & *G.*

r Πένθος τοῦτο.] Οὐδὲν τοῦτο legisse videtur *Vet. Interpr.* Vide *Drusii* Observat. l. VI. c. XII. & *Is. Voss.* ad Objecta *Hernii*, cap. 3.

s Διαφόροις ἐχαιρον] Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* Διαφόρως ἐχρῶντο *Vat.* (sed in *Vat. R.* tota rursus pericope deest) Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Casi* ἐχρῶντο absque Διαφόροις *Basil.* & *G.* Huds. *Samb.* & *Epiphanius*, & excerpta *Peyresciana.* Διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Casi.* neutra lectio displicet. Quinimo excideratDιαφόροις nulla laude *Basilienses*, quos vel ad menda imitantur operæ *Genevenses.* Mox *Peyr.* ὁ νεώτατος pro ὁ νεώτερος. *Bern.*

t Ἄβελος μὲν] *Vat. R.* Ἄβελος δικαίᾳ ἐπιμελούμενος, ποιμενικὸς δὲ ὁ βίος. Sed quæ sequuntur ϰαὶ πᾶσιν usque προενόει desunt.

v Δικαιοσύνῃ] Ἀρετῇ pro δικαιοσ. *Hen.* stulta cautio est. *Bern.*

x Προενόει.] Ita *Samb. Vat. Pet.* προενοεῖτο. *Alii* cum *Basil.* & *G.* προύνοεῖτο malit *Bernardus.* Huds. Προενοεῖ *Samb.* & *Peyresc.* προένοεῖτο *Basil.* cum aliis exemplaribus: mallem πρόνοεῖτο. Tintinnat autem auribus ingratis προενοεῖτο cum verbulo ἐπιμελεῖτο. *Bern.*

y Αὐτοῦ.] Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.*

z Τἆλλα] Abest a *Vat. Rul.* & mox in eodem pro ἦν est ἐν, & desunt ϰαὶ πρὸς τ. ϰ. α. & mox itidem ἀρᾶν.

a Κτείνῃ τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης.] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐϰ ϰτείνῃ ἐϰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐϰ τοιαύτης αἰτίας *Basil.* & *G.* ϰτείνῃ vero habet *Vat. Rul.* & dein quæ sequuntur post θ. τ. θ. δ. αν. ο. ϰ. ἐ. α. τ. γε. ἐ τ. φ. ϰ. ἐπη. usque ad παροξυνθεὶς non agnoscit.

b Τὰς ἀπὸ τ γεωργίας] Ita *MSS.* in *Editis* deest τὰς.

c Ἄβελος δὲ γάλα,] Hæc & quæ sequuntur, alio ordine legit Codex *Vaticanus* collatus a *Rulæo*, ita scilicet, τ Ἄβελ τὸ δὲ Θεῷ γάλα προσενέγϰαντα ἐ τὰ πρωτότοϰα τ βοσϰημάτων. τοῖς αὐτομάτοις δὲ μᾶλλον ἐ ϰ φύσιν γεγονοσιν ἥδετ). τὸ θεῖον τιμῶμεν ἢ τοὺς ϰατ' ἐπίνοιαν πλεονέϰτας ἐ βιᾳ πεφυϰότας. ϰαὶ τ νεϰρὸν ἀφανίσας λήσειν ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ Θεὸς ἤλεγχε τ Καῒν φονέα ὂ ἀδελφοῦ γθρεύμενον. ϕ δ' ἐπὶ τῷ φονῳ τιμωρίας αὐτὸς ἤξίει ἐπιτίθεσθαι. ἐπέρρωσε δὲ αὐτὸν, ἐ τὰς ἐγλονὰς αὐτὸ τιμωρήσεσθ ϰ τλὰ ἑβδόμῳ ἐπιλεῖν γθυεάν.

d Γάλα,] Στέαρ LXX. *Interpretes.*

e Ὁ δὲ Θεὸς] Ὁ θεὸς δὲ *Basil.* & *G.* τὸ θεῖον *Hen.* qua solet religione. *Bern.* Est vero edita lectio in *Coll. Bigot.* Hav.

f Ταύτῃ μᾶλλον ἥδε) τῇ θυσίᾳ,] Josephum, Rabbinos sequutum in causa probati & improbati sacrificii, peccare ostendunt *Cunæus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hist. Sacr. *Bœclerus* in Dissert. Academ cum aliis quam plurimis.

g Κατὰ βίαν] Καὶ βιαι *Hen.* & *Pet.*

h Καὶ τ νεϰρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ,] Τὸ νεϰρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen* & *Pet.* genere tertio inquit *Bern.*

i Ὑπέλαβεν.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Casi* ὑπελάμβανεν *Hen. Basil.* & *G.*

k Ἦϰε] *Al.* ἦλθε. Ἦϰε *Big. Samb. Casi* ἦλθεν *Basil.* & *G.* Illud autem melius; siquidem ἥϰω, θέτιος ἔχομαι. *Bern.*

l Ποῦ ποτε ε] Ποῦποτ' *Samb.* Bern.

m Ἰδεῖν] Ita *Big. Samb. Casi* ritu Attico. οἶδεν *Vat. Basil.* & *G.* εἶδεν *alii.* Huds. Ita *Big. Samb.* & *Casi* ritu Attico. ἡμερῶν οὐϰ οἶδεν αὐτὸν libri vulgati. εἶδεν enarrator *Severi* atque scriba *Cassiodori*, nullo usu. *Bern.*

n Παροξυνθεὶς δ',] Παροξυνθεὶς *Basil. Gen.* cæteraque præter *Samb.* tum hic, tum supra. *Bern.*

o Πραττομένων,] Πραγματευομένων. *Big. Samb.* Bern.

p Τοῦ ἀδελφοῦ] *Big. Samb. Basil.* τὸν ἀδελφὸν *Hen.* haud curate. Adferunt insuper mox *Big.* & *Samb.* φησὶν ὁ θεὸς; illud quidem disertius. *Bern.*

q Φησὶν,] Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

quit, si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem tu-met peremisti. Attamen illi, sacrificium facienti, ejusque merito exposcenti ne vehementius ei irascceretur, cædis supplicium remisit *Deus:* exsecrabilem autem fecit, posterisque ipsius, usque ad septimam progeniem, pœnam subeundam esse denunciavit; & ex ista regione eum cum uxore ejicit. Illo autem extimescente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, jussit eum *Deus* nihil triste tali ex causa suspicari; sed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, signo ei indito ut nosci posset, *è conspectu suo* abire præcepit.

Caïs Fratricida exsulat cum stigmate.

2. Caïs autem, multum terræ una cum uxore emensus, tandem Naïda condidit; id loci nomen est: atque illic habitare constituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, sed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas sibimet indulgenti, etiamsi cum injuria secum commorantium eas habere oporteret. Facultates autem domesticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares suos invitans, magister illis exstitit ad pravam vitæ institutionem. Et simplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis mensuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos posuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domesticos suos. Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathusalas: hujus vero Lamechus, cui filii exstiterunt septuaginta & septem, ex duabus susceptis uxoribus, Sella & Ada. Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, musicam exercuit, psalteriumque & citharam invenit. Thobelus

Stathmica, Gromatica, atque ipsa Architectura ad Caïn inventorem referuntur.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditur Anocha, sive Henochia, in Naïde regione.

Scenitarum princeps Jobelus, Jubalus musicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcaïn.

ωεὶ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τ μὲν οὖ ὅπι τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν [r] ἠφίη, θυσίαν τε ἀπιτελέσαντα, καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν [s] ὀργὴν ἐπ' [t] αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δ' αὐτὸν ἐπέθη, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτ [v] τιμωρήσασθαι τὴν ἑβδόμην [x] ἠπείλησε γενεὰν [y] καὶ τ γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τὸ δ μὴ θηρίοις ἁλώμενον περιπέσῃ δεδιότα, καὶ τοῦτον [z] ἀπολῆται τ τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ [a] γλεᾶσθαι δεινόν, [b] διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ὅπιβαλών, [c] ὡς γνώσιμον ἂν εἴη, προσέταξεν ἀπιέναι.

β'. Πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν [d] ἱδρύε μ τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, καὶ [e] αὐτόθι ποιεῖται τὴν καθοίκησιν, [f] ἔνθ' αὐτῷ ἐ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ὀπὶ νωθείᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τ κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκποριζων αὐτ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων [g] δέοι ποιεῖσθαι ἔχειν. αὔξων δὲ τ οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς ἐ βίας, πρὸς κδονήν τε ἐ λῃστείαν τὸς ἐντυγχάνοντας ἐθίζων κακῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ὑπῆρχεν ὅπισθεν. καὶ τὴν ἀπεραγμοσύνην μὲν, ᾗ πρότερον σώζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων [h] ὅπινοίᾳ ἐ σταθμῶν μετεχήσαντο· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τ βίον ἐκ τ τούτων ἀμαθίας, καὶ [i] τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν [k] ὠδιαγωγών. [l] ὅρους τ γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τὸς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ [m] Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου [n] παιδὸς, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. Ἀνώχου δὲ [o] Ἰαραδης ἦν. ἐκ δὲ τούτου [p] Μαρήλου, ὃν γέννησε παῖς Μαθουσάλας, τοῦ δὲ [q] Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν [r] αὐτῷ φυέντες, [s] Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. τούτων Ἰώβηλος μὲν [t] ἐξ Ἀδᾶς γεγονὼς, σκηνὰς ἐπῆξατο, καὶ [v] κτησιότητα ἠσκησεν. [x] Ἰάβαλος δὲ, ὁμομήτριος ὢν [y] αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ [z] ψαλτήριον καὶ κιθάραν εὗρεν. Θόβελ

---

[r] Ἠφίει.] Ita *Samb. Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀφίει *alii.* Ηφιει libenter restituo, verbulum Athenienſibus pernotum, propter codd. *Samb.* & *Hen.* necnon versionem Scholasticam. ἀφίει fuit cæterorum. *Bern.*

[s] Ὀργὴν.] Sic *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* ὀμὴν *alii.* Huds. Conspirant in ea lectione *Big. Samb. Cas.* cum *Epiphanio* Græculo. ὀμὴν λαβεῖν quod excusum erat, nec Deo decens existimo, nec παιεμλώιον. *Bern.*

[t] Αὐτῷ.] Αὐτῆ *Vat.*

[v] Τιμωρήσασθαι.] Ita *Samb.* & *Cas.* τιμωρίσασθαι *Hen.* τιμωρίσασθαι ferunt *ceteri.*

[x] Ηπείλησε.] Ηπείλει *Hen.* Bern.

[y] Καὶ τ γῆς ἐκείνης.] Totum hunc locum ita digerit Codex *Vat.* ex Collatione *Rulei.* καὶ τ. γ. ἐκείνης ἐκεῖνον ἐκέλευεν ὑπὲρ σημείου ἐπέθαλεν ὡς γνώσιμον ἂν εἴη. ὁ δ μ τ γυναικὸς εἰς τόπον ἱδρύε ναΐδαν οὕτω καλούμενον. ἔνθα αὐτῷ ἐ παῖδες ἐγένοντο. διδάσκαλος δ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς συντυγχάνουσι γέγονε· μέτρων ἐπινοίας ἐ σταθμῶν. ὅρους τε γ. πρ. εὐ. ἐ. π. ἐδείμα. Ανώχαν καλέσας αὐτὴν εἰς ὄνομα δ πρεσβ. παιδὸς Ανώχ. τούτου δ Ιαραδσης υὸς ἦν. ἐκ δ δ Μαθούλ. ὃ παῖς Μαθουσάλου. τοῦδε Λαμέχ, ᾧ π. ὑπ. ἐπ. ἑ ἑβδ. ἐκ δ. γ̄λω. ἀν φ. Σελλᾶς ἐ Αδᾶς. τυτ. Ιωβ. μ. ἐξ Α. γεγ. σκ. επ. ἐ σκηνᾶ. ηγ. μουσικὴν ἤσκησε ἐ ψαλ. ἐ κιθ. ἐπεν.

[z] Ἀπολῇ.] *Al.* ἀπολοῖτο. Ἀπολεῖ *Samb.* quo abs modo gens Attica non horret. *Bern.*

[a] Γενέσθαι.] Γενέσεσθαι *Samb.*

[b] Διὰ πάσης ἀδείας χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον.] *Corr.* legit ἐ δ. π. ἀ. χ. γῆς, σημεῖον &c.

[c] Ὡς γνώσιμον.] *Al.* ὦ.

[d] Ἱδρύε.] Cum in uno *MS.* sit ὁ δ ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλὰ ὁ δ ἐπελθὼν γλῶ, ἱδρύεται μ τ γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλὰ οἱ ἐπελθὼν γλῶ μ τ γυναικὸς Καΐς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς δ Κολωνὰς τὰς Τρωϊάδας ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* Huds. Καΐς μ τ γυν. εἰς τόπον ἱδρυθὰν οὕτω καλούμενον, ἐ αὖθις *Hen.* Mox ἔνθα *Bas.* & *Hen.* & Επαυξήσει *Samb.* pro ἐπ' αὐξήσει. *Bern.*

[e] Αὖθι.] *Al.* αὖθις.

[f] Ενθ' αὐτῷ ἐ παῖδες ἐγένοντο.] Ενθα αὐτῶν παῖδες ἐγένοντο *Vat.*

[g] Δέοι.] Δέει *Bas. G.* sed δέοι *Big. Samb.* &, si vis, *Schotanus.* Bern δέη *Corr.*

[h] Επινοίᾳ.] Επινοίας. *Hen.*

[i] Τὸ μεγαλόψυχον.] Articulum τὸ, qui deerat in *Editis*, ex *MSS.* restitui.

[k] Περαγαγών.] Ita *Big. Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* ἀγαγὼν in aliis *MSS.* & *Editis.*

[l] Ορους τ γῆς.] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὅρους τε γῆς in *aliis MSS.* & *Editis.*

[m] Ανώχου.] Ita & mox Ανώχαν *Big. Samb.* & *Vat.* Ενώσου & Ενώσαν *Bas.* & *G.* Ενωχ LXX. *Huds.* Ενώσου atque ἐνώσου cum Glyca Zonaraque obtinent Editores *Bas.* & *Gen.* Josephus autem ex Moyse, sacræ literaturæ principe, scripserat ἀνώχου hic, illic ἀνώχαν: sicut fidem adstruunt modo Cod. *Big. Samb.* & *Cas.* una cum scriba *Scholastico. Bern.*

[n] Παιδὸς.] Παιδων *Vat.*

[o] Ιαραδης.] Ita *Hen.* & *Epiphanii* quidem *Jarath* non procul abest. Ιαρεδης *Vat.* & *Cas.* Ιαρειδης *Samb.* Ιάρεδ in *Editis*, Γαϊδὰδ LXX.

[p] Μαρήλ.] Ita *Big. Samb. Vat. Cas.* & *Vet. Interpr.* Μαριὴλ *Hen.* Μαλέηλ in *Editis.* Μαὴλ & Μαλελεὴλ LXX.

[q] Λάμεχ.] Λάμεχ. *Hen.*

[r] Αὐτῷ.] Αὐτῆ *Vat.*

[s] Σελλᾶς.] Σελλὰς *Hen.* σελλὰς *Samb.* hic sequiore, ille priore syllaba debili. *Bern.*

[t] Ἐξ Αδᾶς.] Ita *Hen. Bas. G. Vetus Interpr.* & LXX. ἐκ Σελλᾶς *Big. Samb. Vat. Cas.* communi vitio.

[v] Κτησιότητα.] Sic *Samb.* & *Zonaras.* κτῆσιν *ceteri plerique.*

[x] Ιάβαλος.] Pariter Ιαβὰλ Zonaras & Eustath. atque Theophilus. Ιώβηλος *Big.* & *Samb.* indiligenter & confuse. *Bern.* Hic in MS. *Vat.* inquit *Phil. Rulæus*, nova sectio, quæ indicatur litera unciali. Legit autem sic. Ιοβ. ὃ τὰ πολ. μετῆλθε χαλκ. τε πρ. ἐξ. Αδαμὸς ὃ Αβέλου μ ἐσφαγμένου, Καὶν ὃ ἀφ' ὃ φονευ πεφ. παιδοπ. ἀρσ. καὶ γένος αὐτῷ παῖδες ἀλ. τε πλ. ἐ σπ. ὡς ἀρετ. ἐπετηδ. ἐ μιμηταὶ τὲς ἀπογόνους ἀπέλιπεν. οἱ σοφίαν τε τὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανία ἐ τὴν τοῦτ. ἀφοσιωμ. ἐπενοήσαν ὑπὲρ ὃ ἐ μὴ φυγεῖν τὲς ἀνθρ. τὰ ὑπ. κατεφειρηκότα ἀφαν. Λδ. ἕ ὁλ. ἔσεσθ. ἃ μ κατ' ἰχ. π. ἃ ὃ κ βίαι ἐ πλ. ὑδ. Σηλᾶς δ. ποι. τ. μ. ἐκ πλ. τ. ὃ ετ. ὑπ λίθ. ἀμφ. ἐνέγ. τὰ ἀρ. ἵνα ἐ τ. πλινθίνα ἀφ. ὑπὸ ἃ ἐπομβρ. ἡ λιθ. μείνη. μίνει ἀχρὶ ὃ δεῦρο κ τὴν Συεναδα. Hav.

[y] Αὐτῷ.] Λυτῆ *Vat.*

[z] Ψαλτήριον ἐ κιθάραν.] Ita in *Editis*, *Eustathio Antioch. Zonara* & LXX. ψαλτηρια ἐ κιθάρας *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

[a] Τῶν

λῷ δὲ [a] τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων ἰσχὺϊ πάντας [b] ὑπερβαλών, τὰ πολεμικὰ διαφερόντως μετῆλθεν· ἐκ τέκτων καὶ τοῖς πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπρεπίζων, [c] χαλκείαν πρῶτος [d] ἐπενόησε. πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος [e] Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· [f] ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος, εἰδὼς δίκῃ [g] ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Καίνου ἀδελφοκτονίας, τοῦτο τοῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐπέσπε φανερόν. [h] ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Καίνους τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους σωιεδὴ γενέσθαι, καὶ διαδοχῇ καὶ μιμήσει ἄλλον ἄλλου χείρονα πλουτοῦντα· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. [i] ὅλως δ' ἔτι ὀκνηροὶ ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὐδ' ὑπουσίᾳ ἦν θρασεῖς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ'. Ἀδαμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαγτὶ γὰρ ἡ διήγησις τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου· Ἄβελα μὲν ἐσφαγμένου, Καίνου δὲ διὰ τὸ ἐκείνου φόνου πεφυγότος, παιδοποιίας [k] ἐφρόντιζε. καὶ [l] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν [m] γενέσεως ἔρως, ἔτη [n] τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἡνυκότα ἐν βίῳ, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἐπτακόσια πλοῦτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες [o] αὐτῷ, ἄλλοι τε [p] πλείους, καὶ Σήθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη [q] λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τοῦ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ ἔτος, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [r] δυναμένῳ, ἀρετῇ ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς [s] τῶν αὐτοῦ τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [t] ἅτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες, [v] γῇ τε τῇ αὐτῇ ἀστασίαστοι [x] καθ' ἡσυχίαν διαμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου περιστάντος· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ἵνα δὲ μὴ [y] διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ δόξαντα, [z] μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [a] προφητικὸς ἀφανισμὸν Ἀδάμου τὸν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ [b] πλῆθος ὕδατος· στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δὲ ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ δόξαντα. [c] ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μένουσα διδάσκῃ παθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλῶσαι καὶ πλινθίνην δὲ ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' [d] ἄχρι τοῦ δεῦρο

autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes superabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt sibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum scientia pollens, viderat se pœnæ subjacere ob fratricidium à Caïn perpetratum, uxoribus suis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs sceleratissimam fieri contigit, cum per successionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe supra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, si quis segnis esset ad cædem faciendam, saltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumeliosus & injuriosus.

Cainitæ a malo parente pessimi.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) posteaquam Abel fuerat occisus, & Caïs propter cædem ejus solum vertisset, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis desiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; quibus cum accessissent alteri septingenti, *tandem* vita defunctus est. Et quidem illi nati sunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea sola, quæ ad Sethi posteros spectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta essent discernere valeret, virtutis studiis semet addixit: &, cum ipse vir optimus exstitisset, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole præditi, tum eandem terram sine seditione incolebant beati (nulla re molesta illis, quoad viverent, accidente) tum sapientiam circa cœlestia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam, interciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixisset Adamus) columnis duabus exstructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *sua* utrique inscripserunt. Ut si evenire ret lateritiam eversam iri per imbrium vim, lapidea superstes ostenderet hominibus *Astronomica* inscripta, simulque indicaret & lateritiam ab illis positam fuisse. Manet autem hodieque in ter-

Gen. c. 4. 25. & c. 5. 3.

Sethum genuit Adamus anno ætatis suæ 230.

Sethi nepotes, pietati & astronomiæ dediti, observationes suas cœlestes duabus columnis inscripserunt.

Harum lapidea adhuc exstare dicitur in Siriade.

[a] Τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας.] Sic *Samb.* ἐκ τοῦ τῆς in *reliquis* & *Editis.* correxerat & *Cocc.*

[b] Ὑπερβαλών.] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπερβάλλων *alii.*

[c] Χαλκείαν] Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τε, & mox πατὴρ τε in *Editis.*

[d] Ἐπενόησε.] Ἐξεῦρε solus *Hen.*

[e] Λάμεχος,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caf. Editi* non agnoscunt Λάμεχος, ponuntque mox ἐπεμαθὼν pro ὄνομα.

[f] Ἐπεὶ, τὰ θεῖα] Ita *Big.* & *Vat.* ἐπεὶ δὲ τὰ θεῖα *Baf.* ἐπεὶ δὲ ὁ Λάμεχος τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λάμεχος τὰ θ. *Samb.*

[g] Ἑαυτὸν] Ita MSS. Editi αὐτὸν.

[h] Ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου,] Ita *Big. Samb.* & *Caf.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τε. *Baf.* omittit καί. *Gen.* anticipat, ἵνα μὲ ζῶντος.

[i] Ὅλως δ' ἔτι ὀκνηρὸς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caf.* ἀλλὰ δ' ἔτι ὀκνηρὰς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν καὶ ἀλλοι ὑπόυσιαν, ἵν θρ. in *Editis.* Hudᵉ. *Big. Samb. Caf.* & *Latinus* (si loquilicet) interpres. Valde diversi nunc sunt ab aliis Editores *Baf.* & *Gen.* puta, ἀλλὰ δ' ἔτι ὀκνηρὰς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν, & ἄλλου ὑπόυσιαν. Ipse igitur πρὸς τὸ κείμενον id feci, quod faciendum fuit: quamvis ὀκνηρὰς εἶχε satis venustum apparet. *Bern.*

[k] Ἐφρόντιζε.] Hæc Unus *Hen.* ex compendio.

[l] Δεινῶς] Ita *Vat. Baf. G.* & *Vet. Interpr.* δεινὸς *Big.* & *Samb.*

[m] Γενέσεως] Lege γένεσις vel γόνος *Cocc.*

[n] Τριάκοντ' ἤδη] *Samb.* ritu Athenienſium: τριάκοντα ἤδη cæteri. *Bern.*

[o] Αὐτῷ,] Al. αὐτῶ.

[p] Πλείους,] *Sc.* filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno*, Vol. I. p. 8.

[q] Λέγειν·] Λαλεῖν *Big.*

[r] Δυναμένῳ,] Ita in *MSS.* δυνάμθρου in *Editis.*

[s] Τῶν αὐτοῦ] Sic *Big.* τῷ αὐτῷ αὐτῶν τοὺς *Samb. Vat.* & *Caf.* τῷ αὐτῷ γένει ἀεὶ. Cl. *Boſius.* τῶν αὐτῶν τοὺς *Baf.* τῷ αὐτῷ τοὺς *Gen.*

[t] Οὗτοι] Ita *MSS.* οἱ δὲ in *Editis*, & *Zonara.*

[v] Γῇ τε τῇ αὐτῇ] Τῇ γὰρ αὐτῇ *Big.* τῇ αὐτῇ γῇ *Vat.* & *Samb.*

[x] Κατοίκησαν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατοικήσαντες ἐδιαμόνησαν ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis.*

[y] Διαφυγεῖν] *Al.* φυγεῖν. *Hen.* φυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἐυρημένα; neque hoc improbum valde aut absurdum. *Bern.*

[z] Μὴ δὲ] Μηδὲ *Cocc.*

[a] Προφητικὸς] Προφητικότος *Baf.* & *G.* minus recte.

[b] Πλῆθος] Ita *Samb.* πλήθει *alii.*

[c] Ἵν' εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην] Ita locum restituimus ex *Codd. Big. Samb. Vat.* & *Caf.* Ἵνα καὶ πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλῶσα. καὶ πλ. *Baf.* & *G.* Locum aliquatenus sanavit *Voſſius* (l. I. c. 9. de Arte Gram.) στιγμὴν ponendo post ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo post δηλῶσα. sed interpolavit potius, quam recte emendatum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. *Huds.* Ἵν' εἰ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι. Ita observant *Caſ. Big.* & *Samb.* ἵνα καὶ ἡ πλινθίνης ἀφανισθείσης *Baſ. G.* & *Epiphan.* Cætera felicia erunt, si ὑποστιγμὴν recte conjeceris: quippe *fore illud*, inquit Josephus, *obruta undis aliquando lateritia columna, altera ex saxo superstes ostenderet Astronomica sibi inscripta, simulque indicaret luteam aliam ab illis positam fuisse. Visitur autem monumentum lapideum hodieque in Siriade tellure.* Eodem facit & correctio Beati Voſſii, Artis suæ libro primo. Spisse tamen ac turpiter in hoc limo hærent Gelenius, Schotanus, aliique, quasi Epiphanio, Joh. Antiocheno, & Eustathio ne vix Antiocheno, Cedrenoque supine invocatis. Hanc demum sententiam interpolavit potius in Opere Christianissimo, quam recte emendatam dedit Doctiss. & Eloquentissimus Huetius. *Bern.*

[d] Ἄχρι τοῦ δεῦρο] *Caſ. Big. Samb.* qui ἄχρι δεῦρο etiam multat articulo. καὶ τὴν συριάδα *Baſ.* & *G.* ubi loco vocalis quartæ cernis υ. ex correctione scribæ cujusdam scioli sive scholastici. καὶ τὴν σιριάδα γῆν Nicephorus in Eclogis nondum editis. Cæterum καὶ γῆ τὴν σιριάδα proferunt tribus syllabis Hen. Johannes Malela, Glycas, Cedrenus, Epiphanius Interpres, aliique; unde Ecclesiasticorum in historiis σιριάδον ὄρος. Συριάδα quidem legerat Eustathius ὑποδολιμαῖος. Tu demum *in terra Syria*, cum aliis Gelenii ineptiis putabis. Quid enim? ἐν τῇ

terra Siriade.

κῆ γῆν τὴν [e] Σιριάδα.

IV.

CAP. III.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia servatus, habitarit in campo Sennaar.

ET isti quidem per septem ætates *eo statu* perstiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoscentes, virtutemque in omnibus respicientes. Procedente dein tempore patriis ab institutis in pejus mutati sunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; sed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam studio se ferri ostendebant: quo factum est ut Deum sibimet infensum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus consuescentes, filios genuerunt injuriosos & omnis honesti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hisce enim, quæ Gigantes ausos esse tradunt Græci, similia & isti perpetrasse dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque consilia gravatim ferens, suadebat ut in melius mentem actusque mutarent. Verum, cum videret illos sibimet non parere, totosque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & se cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra discessit.

Angeli Dei cum mulieribus commiscentur.

Gen. c. 6.

Secedit Noëus.

2. Deus autem illum quidem justitiæ ergo valde dilexit; istos vero non solum malitiæ damna-

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νώε, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ΚΑΙ ἕτοι μὲν ἐπὶ [f] γηρεὼς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι [g] τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν [h] βλέποντες. εἶτα προϊόντος χρόνου μεταβάλλοντα πρὸς τὸ χεῖρον οὐκ [i] πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἐπὶ τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε πρὸς ἀνθρώπους δικαίᾳ πιστεύοντες λόγον, ἀλλ' ἐπὶ πρότερον εἶχον τὰ ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τὰ κακίας τότ' [k] ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν [l] ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [m] ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, υἱοὺς ἐγέννησαν ὑβριστὰς καὶ [n] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὸ ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια [p] γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ ἔτοι ὁράσει ᾠδαδίδην. ὁ [q] Νώε δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν [r] δυσχεραίνων, [s] καὶ τοῖς βελτίοσιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον [t] αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς [v] τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ [x] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις [y] συνοικούντων, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

Β' Ὁ δὲ Θεὸς τὸν μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε [z] δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν

τῇ Σηριαδικῇ γῇ monumentum Sethanum suo ævo extitisse memoravit Manethos Hierophanta. *Bern.*

e Σιριάδα.] Sic *Big. Samb.* & *Cas.* Συριάδα *Alii* cum *Editis.* Σιριάδα *Malela*, *Glycas*, *Cedrenus*, & *Vetus Interpr.* unde Ecclesiasticorum in Historiis Σιριάδος ὄρος. Verum Σιριάδ ex *Josepho* legisse videtur *Eustathius Antioch.* unde *Is. Vossio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marshamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides sculptos memorat *Liber Judicum*, III, 26. Cl. *Dodwello* (in Append. ad Dissert. Cypr. p. 29. & 36.) verisimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam esse. Vide *Eundem* in *Dissert.* de *Sanchuniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. 1. c. XI. Adde Cl. *Stillingfletum* in Originibus Sacr. l. 1. c. 2. *J. H. Ursinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 34. & Vol. 3. p. 347. cum multis aliis. *Huds.* Σηριάδα, *terram Serum* malim legere, uti & Syncellus & Manethos legerunt. *Syriam* nunquam vocat *Syriada*. Sic cap. 7. infra Συρίαν vicinam Indiæ facit: crediderim & illic Σηριάν legendum. *Rel.*

f Γηρεὼς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* χρηταῖς *Bas.* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* sequuti in lib. 1. *contr. Hæreses*, dicunt nequitiam cœptam esse tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol 2.

g Τῶν ὅλων,] Septem hic rursus voces desunt in *Vat.* ut & mox πρὸς ἀρετὴν & χεῖρον.

h Βλέποντες.] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. Sic Athenienses sophistæ sunt locuti, contestantibus etiam *Big.* & *Samb.* & Glyca Siculo. ἀποβλέποντες *Bas.* & *G.* Bern.

i. Πατρίων] Istud ex *MSS.* παλαιῶν *Bas.* & *G.* Tota hæc pericope deest in *Vat.*

k Ἐπιδείκνυντο] Ita *MSS.* ἐπιδεικνύμενοι *Bas.* & *G.* quæ lectio ferri potest, ut etiam, ἀλλ' ἢ πρότερον, in præcedentibus. Forsan tamen ἀλλ' οἱ πρότερον, & dein ἐπιδείκνυσθε.

l Ἑαυτοῖς] Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

m Ἄγγελοι Θεοῦ,] Falsa hæc, sed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Justino M. Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hist. Sacr p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Paschi.* ut & *Dausqueium* in *Basilium Seleuc.* p. 328. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol 1. p. 69, 97. *Barthium* in Adversar. p. 2267. *Seldenum* de *Dis Syris*, c. 3 *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gatakerum* de Stylo Novi Test. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomesium* in Opusc. p. 78. & *Davisium* in notis ad Commodianum, p. 201.

n Παντὸς] Sic in *MSS. Vet. Interpr.* & *Glyca.* πάντως & πάντας *alii.* abest a *Vat.*

o Ὅμοια·] Absunt in *Vat.* usque ad ὁ Νώε.

p Γὰρ τοῖς] Γὰρ haud curant *Hen.* aut *Bas.* aut Interpres *Scholasticus.* Bern.

q Νώε] Ita semper in plerisque *MSS.* quod semel monuisse satis sit. Νῶε scribi forma nominis patria testatur *Josephus*, c. 6. Νῶχος in uno *MS.* & *Edit. Bas.* & *G.* passim. in altero *MS.* Νώετος ubique. Νώετος. Ita reddo utriusque orbis piissimo maximoque Imperatori suum nomen, quod Josephus Græce ediderat, consonantibus *Samb.* & *Cas.* Proxime abest Νῶε dissyllabum, quo usi sunt uno opere LXXII. Judæi Alexandrini; tum Philo, Julius Chronographus, & mille Patres Christiani, præter sanctissimos Apostolos, foliorumque Sibyllinorum strictorem. Mox etiam profitebitur ipse Josephus Νῶε scribi forma nominis patria cap. 6. §. 2. Dein Νώετος Italorum si legerint, valde peregrinum est. Νῶχος vero *Bas. Gen.* & Græcorum codicum pauciissimos invasit, plures Latinos; scriptura quidem recenti, at meliore quam *michil* monasticum. Repudiabis tamen *Noachus*, *Noemus*, *Nocha*, atque etiam *Noa*, ab usu; qui potis, ὡς ἀκριβολογία. Leguntur enim in libris divinis נוחה נעמה נוח; & simillima eorum. *Bern.*

r Διεχρεχίων,] Quam Codex iste *Vaticanus* sit mutilus & mendosus, cum ex superioribus, tum & ex hisce apparet. ita enim scribit, δυσχεραίνων ἐξεχώρησε τῆς γῆς. καὶ δὴ Θεὸς εἰς θάλασσαν τὸν ἥτοιμον μετέβαλλον τόπον, καὶ ὅσον ἡ αὐτοῦ ἀφθονία, μόνος σωζόμενος. δὲ ὑποθήκαις λαμπρὰ τετράγωνον κιβωτὸν τὸ μῆκος πηχῶν τ' ν' ϛ, τὸ πλάτος ς' λ'. τὸ ῥάχος ἐν ἡ σὺν σὺν τῇ μ. τ. π. ϛ ταῖς τυν. γυν. συνεχ. τάτε ἀλλὰ ὅσα πρ. τὰς χρ. ἐπικ. εμ. ενθ. ζῶατε παντ. πρ. ἀφαν. δὲ χρυ. ἀν. ἀλλατε τὰν. ἐπαπλ. τ. αρ. ὧν ϛ λόπ Αδ. δικ. συνεκ ϛ τάτο τὸ πάλος κζ τὸ χιλιοστὸν πεντεκοσιοστὸν ἑκτὸν ἔτος λόπ Αδαμ. Hic nova distinctio in MS. notata litera unciali. Nec ulterius pergit Collatio *Philippi Rulæi*, cum MS. Bib. Vat. in 4to. Numer. 984. ubi integer erat Josephus, sed valde compresse scriptus, nec admodum antiquus. Hactenus *Rulæus*. Sequuntur folia quædam vacua, unde apparet illum destitisse a labore fere supervacaneo, quum Codex ille valde mutile & vitiose fuerit scriptus, nec nos destitutione ejusdem collationis integræ multum amiserimus. *Hav.*

s Καὶ τοῖς βελτίοσιν ἀηδῶς ἔχων,] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἀλγηδῶς ἔχων. (ἀλγεδόνας *Cod.*) Hoc modo rescripsi ex *Samb. Big.* & *Cas.* acclamante etiam *Epiphanio*. Vulgatum fuerat, τοῖς ὑπ' αὐτῶν πραττομένοις δυσχεραίνων, καὶ ἀλγηδῶς ἔχων. *Burius* noster ἀλγεινῶς. *Bern.*

t Αὐτοὺς τὴν διάνοιαν] Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deest vox αὐτοὺς.

v Τῶν κακῶν] τῆς τῶν κακῶν *Coll. Big.* inde & quod sequitur δείσας μὴ Ϲ, nam in editis δείσας ϛ μὴ Φ.

x Γυναικὸς] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναικῶν in reliquis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Josephi* locus, infra, V. 33.

y Συνοικούντων,] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Editis* συνοίκων. Καὶ τῶν τούτοις συνοίκων *Bas.* & *G. cum suis omnibus*, *Epiphanius* laxior, quam Josephus esse voluit. Scripsit ille *& horunce cum conjugibus*, καὶ τῶν τούτοις συνοικούντων, testibus *Big. Samb.* & *Cas.* Bern.

z Δ' οὐκ ἐκείνους] Ita ex *MSS.* ϛ οὐκ ἐκείνων μόνον *Bas.* δ' οὐκ ἐκείνο *G.*

πᾶν ὅτου ἦν ἀνθρώπινον πότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ πάσης γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ὑπερημένος τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν ἀπὸ ὅσα πρότερον ἔζων, [b] ἀλλ' ἑκατὸν ἐκάτον, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μεταβαλὼν· καὶ οἱ μὲν ἅπαντες ἀφανίζονται πάντες. Νῶε δὲ σωζεται [c] μόνος, ὑποδεμένα μηχανὴν αὐτῷ καὶ πρᾶγμα πρὸς σωτηρίαν τοῦ θείου τοιαύτην. [d] λάρναξα τετράγωνον καταστέγων κατασκευάσας, [e] πηχῶν τὸ μῆκος [f] τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ [g] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην [h] σύν τε μητέρι τῶν παίδων καὶ τοῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ὑπηρετήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε πανοῖα πρὸς διαίρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, [i] συνεισκαλούμενος, ἄλλα τε τούτων [k] ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. οὗ δὴ ἡ λάρναξ τάς τε πλευρὰς καθεῖρκε, [l] καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη καὶ τὸ ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ὑπικλύσασθαι, μήθ' ἡπλᾶσθαι τὸ τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νῶε μὲν ἔτως μὲν τὰ οἰκείων διασωζεται· οὗτοι δὲ αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν πατὴρ οὗ Μαθουσάλας. ὅτος δὴ ἦν τοῦ [m] Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου. [n] Μαλεήλου δὴ Ἰάρεδος ἐγεγένητο, ὃς ἐκ [o] Καϊνᾶ πεκνῶν τὸν Ἐνώσου, [p] σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ἐνωσος δὴ Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

γ'. Σωσίβη δὴ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νῶε τὴν ἀρχῆς, ἐν μηνὶ [q] δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ [r] Μακεδόνων λεγομένῳ, [s] Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Ἑβραίων· [t] ἔτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν διαπεραίοντες. Μωϋσῆς δὲ τὸν [v] Νισᾶν, ὃς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ὧρισε τῶν ἑορτῶν, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους διαγαγών. ἔτος δὴ οὕτω καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ὅτι μέντοιγε [x] πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τἄλλα διοικήσιν, τὸν πρῶτον [y] κόσμον διεφύλαξε. τοῦ δὲ ἑπομβρίαν ἄρξασθαι φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [z] προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ ἦν ὁ ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπερῆν δισχιλίων [a] ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δὲ ὁ

vit, ſed, cum viſum eſſet ei univerſum genus humanum perdere, aliudque novum ſceleris purum inſtaurare, refectoque vitæ ſpatio & non totidem annorum ac prius ſed centum & viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & ſic illi quidem univerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſervatus, Deo ipſi hujuſmodi fabricam & viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conſcendit, aliiſque, quæ ad uſus neceſſarios ſibi ſuppeditura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare & femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, & ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris tectoque firma; ut nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſervatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

Gen. c. 6. Humanæ vitæ modulus anni 120.

Deſcribitur arca Noëi.

Gen. c. 6. & 7.

Noëi ſtemma.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis *obſervandis* menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſervavit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima die prædicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros

Cataclyſmus orbem invaſit menſe Octobri.

Duplex anni Hebraici initium.

[a] Τι αὐτῶν] Illud τι ex *MSS.*

[b] Ἀλλ' ἑκατὸν ἑκάτον,] *Joſephum* hic falli notavit *Caſaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219.) præterea que ſibi non conſtare, quum ſub finem cap. VII. non poſt *Cataclyſmum*, ſed poſt *Moyſis obitum* hoc contigiſſe ſcribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Heb. l. 3. c. 2.

[c] Νῶε δὲ σωζεται,] Ita ex *MSS.* in Editis μόνος.

[d] Λάρναξα] De fabrica Arcæ videſis *Buteonem* & *Hoſtum*, *Wilkinſium* in Tom. 1. Synopſ. Criticorum per *Polum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines ſacr. l. 3 c. 4.

[e] Πηχῶν τὸ μῆκος] Ita MSS. tranſponunt. *Editi* τὸ μ. π.

[f] Τριακοσίων,] Tot cubitis longitudo, latitudo atque altitudo arcæ definitur in Gen 6. 15. unde diſcimus cubitos a Joſepho in his libris memoratos non eſſe diverſos a cubitis Hebræorum: licet nonnulli ſuſpicati fuerint, quia ſæpe diſcrimen eſt inter numeros cubitorum apud Joſephum & illos, quos ſcriptores ſacri aut profani inter Hebræos memorant, & quia Joſephus hos libros in gratiam Gentium ſcripſit, aliis cubitis Joſephum in his libris uſum ac Hebraicis. *Rel.*

[g] Τριάκοντα] Ita ex *MSS.* in *Editis* τριακοντα βάθος, dein σὺν τῇ μητρὶ.

[h] Σύν τε] Σὺν τῇ Editi, at *Coll. Big.* σύν τε τῇ.

[i] Συνεισκαλούμενος,] Sic *MSS.* in *Editis* συνεισκαλούμενος.

[k] Ἑπταπλασίονα] De duobus & ſeptem *individuis*, non *paribus*, contra *Juſtinum Martyrem*, *alioſque*, verba accipienda eſſe docet *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyl. p. 127. Vol. 1.

[l] Καὶ τοῖς ἁρμοῖς] Ex *MSS*, addita ſunt illa καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη, quæ fruſtra quæras apud *Baſ.* aut *Gen.* aut *Vet. Interpr.*

[m] Ἀνώχου] Rurſum ex *MSS.* Ἀνώχου. in *Editis* Ἐνώχου. *Zonaras* aliique in hoc ſtemmate Ἐνὼχ reponunt ex LXX. Ut prius *Samb. Big.* & *Caſ.* ἐνὼχ *Baſ. G.* atque Græciæ adeo ἐκθεσεμωτερις, dum litera ſibila veniret loco χ. Zonaras & vulgus ſcriptorum in hoc ſtemmate ἐνὼχ reponunt, ex codice *F ó.* Sequitur in melioribus libris μαλεήλου; cujus loco impreſſum μαλελεὴλ tam *Genevæ* quam *Baſ.* Bern.

[n] Μαλεήλου] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Μαλαήλου.

[o] Καϊνᾶ] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καιν.

[p] Σὺν ἀδελφαῖς] Σὺν ἀδελφοῖς, phaſma Gelenii. Aſtutior agit Zonaras, ubi Joſephum transformat p. 9. ἐξ ἐνὼς ὃ ἐστιν ὁ καϊνὰν, ἄλλοι τε ὑοὶ ϵ θυγατέρες. *Bern.*

[q] Δευτέρῳ,] Hunc appellat Marcheſvan: adeoque initium anni ea ætate conſtituit Joſephus in initio Tiſri, qui præcedit menſem Marcheſvan: unde & circa æquinoctium autumnale mundi fuiſſe exordium ſecundum ejus ſententiam colligitur. *Rel.*

[r] Μακεδόνων] Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marshami* Can. Chron. p. 183.

[s] Μαρσουάνη] Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abſcedunt *Samb. Caſ. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουὰν appellant. Nulluſque dubito quin Μαρσουάνη *Editorum* fuerit a Librarii lapſu pro Μαρσουάνη. Vide *Druſii* Obſerv. Sacr. l. 1. c. 13. *Samb.* & *Caſ.* Pariter Syncellus Taraſii, & Indices MSS. in Archivis Pembrocianis hunc menſem Μαρσουὰν appellitant, *Epiphaniuſque* Latinis literis *Marſuane.* Excuſum fuit Μαρσουάνη ὃ ἐστι Ἑβραίων· ἔτω γὰρ Αἰγύπτιοι. Aliter *Caſ.* & *Samb.* & tranſlatio Latina. *Bigot.* etiam ἔτως ὃ ἐν Αἰγ. Conjectura demum *Petit.* ἔτω παρ' Αἰγυπτίοις, pro mendo impreſſo. *Bern.*

[t] Οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἔτω γὰρ Αἰγύπτιοι. Nonnulli conjecerant ἔτως ὃ ἐν Αἰγύπτῳ, aut ἔτω παρ' Αἰγυπτίοις.

[v] Νισᾶν,] Ita ex *Samb.* & *Heſychio.* Νιτὰν *aliis.* Fortius exprimo πλὼ λήγουσαν ex Cod. *Sambuci*, Heſychii Lexico Græco, & proſodia Judaica. νισαν, *Baſ. Gen.* Georgius Chronologus, alii. *Bern.*

[x] Πράσεις καὶ ὠνὰς,] Eo ordine poſuerat Joſephus, ut ex *Samb. Big.* & *Epiphanii* verſione addiſcimus. ὠνὰς καὶ πράσεις *Baſ.* cum *Gen.* Bern.

[y] Κόσμον] Μῶν in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum eſſe ſuadet *Bernardus* ex *Heſychio*, qui κατάστασιν interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comeſtor.* Μῶνα *Big. Samb.* & *Caſ* νόμον, *Junius* ex conjectura animi ſui. Adhuc tamen retineo vulgatum κόσμον: ſiquidem vox illa κατάστασιν late ſignificat, Heſychio & conſimilibus teſtibus. Idem ipſum legerat librarius Caſſiodori; inde hæc dedit Latina *prioris ſeculi decreta ſervavit*, quin Comeſtor ab illo etiam *temporum decreta, & uſualem ordinem menſium ſervavit.* Bern.

[z] Προειρημένου] Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* εἰσημένου.

[a] Ἑξακοσίων] Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρχε ὃ χιλίων

bros autem ſacros relatum eſt tempus : iſtius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illuſtrium natales & obitus.

Gen. c. 5. 4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; *Patriarcharum παιδοποιίαι.* qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim & nongentos vixiſſet annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis ſuæ* centeſimo & nonageſimo. iſte vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque & centum eſſet annorum. Huic, duo & ſexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centum annorum eſſet pater ejus. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum eſt, ut obitum ejus in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [& centeſimo]

an. ætat.
Adami 230.
Sethi 205.
Enoſi 190.
Cainæ 170.
Malaëli 165.
Jaredi 162.
Anochi 165.
Mathuſ. 187.
Lamech. 182.

Adde his Noëi annos 600. Colliguntur itaque 2256 anni ab Adamo condito ad Diluvium.

χρόνῳ ἐν τῇ ἱεραῖς βίβλοις· σημειωμένων μὴ πολλῆς ἀκριβείας τὸ τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ὀπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

δ'. Ἀδάμῳ μὲν οὖν, τριακοσιῷ ἤδη καὶ [b] Διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σὴθ γίνεται· ὃς ἐνιαυτοῖς μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σὴθ δὲ, καλὰ πέμπτον καὶ [c] Διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ἐνῶσον· ὃς, [d] δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐνιαυτοῖς, Καϊνᾶ τῷ παιδὶ τὰ τῶν πεπραγμάτων ὑπομνήματα παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν ὡς ἐκατοστὸν καὶ [e] ἐνενηκοστὸν ἔτος. Ὃς δὲ ἐβίωσεν ἔτη [f] πέντε πρὸς τοῖς ἐνιαυτοῖς. [g] Καϊνᾶς δὲ, [h] βιοὺς δέκα καὶ ἐνιαυτοῖς, Μαλάηλον ἐγέννησεν, ἔτη γεγονὼς [i] ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. Ὃς δὲ ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ἰάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [k] Ὃν, ἔτος ἐξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γεγονότος, ἐγέννησε. Τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνιαυτοῖς βιώσαντα, [l] Ἀνωχος υἱὸς Ἀβδέχεται, γεννήσεις πρὸ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. Ὃς, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [m] Μαθουσάλας δὲ [n] Ἀνώχου παῖς, [o] καλὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν

ἑξακοσίων &c. Verum in Chiliadum numero cum *Joſepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Joſephus Chriſtianus* in *Hypomneſtico* ſuo. Διακοσίων edidit *Bernardus.* quod ſane poſtulant numeri ſequentes. *Huds.* Hoſce quidem numeros capeſſam, ac volumine alio defendam, quantum adhuc licet, poſt Is. Voſſium, Chronologiæ Joſephicæ egregium vindicem. Annorum tamen cccc. exceſſu, id fatemur, ex cauſa lectionis Hebraicæ, 1656. libri noſtri cuncti Græcique heic peccant, Latinique. Lectum enim eſt *Big. Samb.* atque *Cod. Gal.* N. *Caſ. Baſ* & *Gen.* ἐτῶν ὑπερῆλθε διχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἓξ. Aut conſenſu Latinorum, *Anni fuerunt duo millia ſexcenti quinquaginta ſex.* Ita compendiarius *Cant.* & *Comeſtor*, Joſephi nomine: multiſque ante iſtum ſeculis Hilarion, ut ex Uſſerio memorat Cl. *Boſius.* Neque adeo exemplar *Henneb.* movere quempiam debeat, quod tot illarum ætatum Epilogiſmo penitus omiſſo, juxta Editionem Judaicam ſtrictim ait, συνέβη δὲ τοῦτο τὸ παιδὸς, καὶ τὸ χιλιοστὸν [adde tu hecatontadas] πεντήκοντα ἓξ ἔτος ἀπὸ ἀδάμ. Veruntamen ipſa tempora παιδοποιίας S. Patrum, cum ſexcentis Noë annis uſque ad Cataclyſmum, ſic volui, oram hujus paginæ exornant: unde confert ſumma accurata ann. MMCCLVI. Quot etiam annos præſtat Anianus Aſceta. Cum Joſepho autem & ſummatim convenit Eutychius Alexandrinus, & per ætates ſingulas. Convenit etiam Joſephus Chriſtianus, qui diſerte ait in Hypomneſtico ſuo, Απο δὲ ἀδὰμ ἕως νῶε ἔτη βοξβ'. Idcirco Schotanum, Hornium, alioſque facetos homines cum ſimplici ſua Chiliade ultro prætermittimus. *Bern.*

b Διακοσιοστῷ] In *MSS.* τριακοσιαστῷ. *Caſ. Baſ.* & *Gen.* præter *Epiphanii* tot codices, Eutychium Patriarcham, Petrum Helluonem, illumque Joſephum, Cap. 2. §. 3. τριακοσιοστῷ *Big.* & *Samb.* necnon Gallicorum codicum quidam propter ſimiles lemniſcos τια. & λϛ. Tot inde centurias adſerit Petitus Sethi genitori, ſero & imprudenter. Schotanus in Bibliotheca ſua pretii nullius, aliique Judaiſtæ ἑκατοστῷ ſubſtituunt, numerum iniquum pro vero juſtoque. Idemque rurſum *Chriſtianus* anticipat Sethi παιδοποιίαν annis centum contra hiſtoriam Joſephi, atque etiam ἔκδοσιν τοῦ ὁ'. nec non utriuſque Interpretes Latinos. *Bern.* Notum eſt mille annos in hoc computo præter verum adjectos. Sed nec ipſe ſibi conſtat Joſephus ſcribens Antiq. VIII. 2. quum templum a Salomone conditum eſt, fuiſſe annum a mundo condito 3102. & a diluvio 1444.

Summa

Adam	230
Seth	205
Enos	190
Cainan	170
Mahaleel	165
Jared	162
Enoch	165
Methuſ.	187
Lamech	182
Noach	600
	2656

adeoque τετρακισχίλια videretur legendum Antiq. VIII. 2. pro τριχίλια. *Rel.*

c Διακοσιοστὸν] In Codd. Latinis *centeſimo & quinto anno.*

d Δώδεκα] Ita *Baſ. Gen.* & Eutychius Alex. quibuſcum conveniunt & S. Biblia, & Joſephi deflorator Zonaras. Præterea vero perpetuus eſt diſſenſus MSS. tam Græcorum quam Latinorum a lectione ſacra, de ætate integra Sethi, viri integerrimi. Statuunt enim illum annis 905. aut verbis ſuis, ut licet, ὃς πέντε ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια, καϊνᾶ &c. Puto itaque ι. dudum venisse loco ια. vel Sethum cum filio vitæ ſuæ numeros minores, Scribarum cura nulla permutaſſe. *Bern.*

e ἐνενηκοστὸν] Paſſim *Samb.* & *Big.* nec aliter Grammatici antiqui. ἐνενηκοστὸν *Baſ.* & *G.* & ſcripta ferme manu ſervili. *Bern.*

f Πέντε] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpres* in quibuſdam *Codd.* in aliis δέκα cum *Big. Caſ.* & *Vat.* Huds. *Baſ. Gen.* atque Eutychius, ſicut in ſancto volumine Moyſis legunt Judæi, Samaritæ, Græci, cæterique ab iliis. Perverſitatem tamen codicum Joſephi ad ætatem Sethi ſupra adnotavi. Setho enim tribuerant *Big. Samb.* & *Caſ.* necnon *Epiphanius* interpres, annos duntaxat quinque ſuper nongentos: nunc vitam Enoſi metiuntur *Samb.* quidem δωδεκα ϖϑς τοῖς ἐνακοσίοις, atque *Big. Caſ.* cum ſarraco codicum Latinorum, potius annis 910. hoc eſt, δέκα ϖϑς τοῖς ἐνακοσίοις, quot ſane annis vitam toleraſſe noſcitur Cainan prior. *Bern.*

g Καϊνᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Καϊνὰς *Baſ. G. allique.*

h Βιὸς δεκα] In *Vat.* βιὸς ἔτη δέκα καὶ ἐνακόσια Μαλάηλον ϯ ψόν. Μαλάηλον *Big. Samb.* & *Caſ.* μαλήηλον verſu hoc & ſequente, *Baſ.* & *G.* Hunc principem ſupra μαχρήλον, ludente ita calamo, nominatum eſſe monuimus. *Bern.*

i Ἑκατοστῷ] Ἑκατοϛῷ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

k Ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν] Ita plane juxta *Samb. Big. Caſ* & *Vat.* niſi quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Baſ.* & *G.* ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γεννήσας ἐγέννησεν Ἐνωχον, εἰς δὺο καὶ ἑξηκοντα ϖϑς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσαντα, Ἐνωχὸν ὃς ὡς Ἀβδέχετ) γεννηθεὶς &c. *Huds.* Tantum vitæ uſum largiuntur prius Jaredo *Samb. Big.* & *Caſ.* & Eutychii Hiſt. & *cod. Gall.* N. quam pater eſſe potuit: ſicut fecerant & οἱ ὁ. *Epiphanius* tamen paraphraſtes & Editores, tam *Baſ.* quam *Gen.* hic ſubornant pædogoniam ipſius Jaredi, ſub anno ætatis ſuæ CLXII. Confuſa erant & in hoc computo inepta ea, quæ Græce dederant Typographi *Baſ.* aut *Gen.* Aiebant autem illi, ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γεννήσας, ἐγέννησεν Ἐνωχον, (quidni addam reliqua?) εἰς δὺο καὶ ἑξηκοντα ϖϑς τοῖς ἐνακοσίοις (*Baſ. Samb.* & *Big.* ἐνακοσίοις) βιώσαντα, Ἐνωχον ὃς ὡς Ἀβδέχετ) γεννηθεὶς &c. Qua in ſententia præter ὃς, quem in caſum obliquum deduxi juvante meo *Scholaſtico*, nihil quicquam contra codd. *Big. Samb. Caſ.* aut *N. Gall.* permutavi. *Bern.*

l Ἀνωχ] Ἐνωχος ὡς. *Big. Samb.* & *Caſ.* Quando ἀνώχυ quidem legatur eiſdem in codicibus poſt tres aut quatuor hinc verſus, dubitare non debes quin utrobique ab α. inchoaverit Joſephus tam ſanctum nomen: præterea in ſuperiori paragrapho ita reperitur ſcriptum. *Epiphanius, Cui 962. annis viventi, Enoch filius ſucceſſit.* Soli *Baſ.* & *G.* ἔνοχον ὃ ὡς Ἀβδέχετ), præpoſtere ac abſurde. *Bern.*

m Μαθουσάλας] Ita *Vat. Caſ. Baſ. G.* & *Membranæ Latinæ.* Μαθουσάλα aut Μαθουσὰλ contracte in aliis *MSS. Huds. Caſ Baſ. G.* & *membranæ Lat.* Μαθουσάλα *Samb. N. Gall.* μαθουσὰλ *Big.* μαθέως. Quot autem hecatontadas in ſerie Patriarchali Joſephi deleverit furor Schotani, nulla memoria dignum reor. *Bern.*

n Ἀνώχυ παῖς,] Ita *MSS.* quo modo reſcripſi v. 36. in *Editis* Ἐνώχυ.

o Καλὰ ἔτος αὐτῷ] In *MSS. Gr.* & *Lat.* καὶ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν. unde illud ἑκατοστὸν (quod exciderat conſonantia vocum ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν) reſtituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἑβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν *Huds. Epiph* ſuppreſſis decadibus, *Mathuſalas Enoch filius, quinto et centeſimo natus anno.* Librarii autem Græci centuriam prætermittunt hujus παιδογονίας: quippe *Samb. Big. Caſ.* & *N. Gall.* γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν, λάμεχον &c. Sic erratum fuit ex conſonantia vocum Græcarum ἑξηκοστὸν & ἑκατοστὸν. Reddidi itaque Joſepho quos numeros reliquerant Judæi Alexandrini, adſervatque Eutych. Patriar-

κοσὶν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, [p] ὃς ἔτη γενὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, αὐτὸς αὐτὴν κατασχὼν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξήκοντα [q] πρὸς ἐννακοσίοις. [r] Λάμεχος δὲ, ἄρξας [s] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ὅτε ἑπτακοσίοις ἔτεσι, [t] Νώεον τὸν πραγμάτων ἀποδείκνυσι πρεσβύτατον τὸν υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γεγόμενος, [u] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἤνυσέτο, [x] πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν [y] ἦρξε τῶν πραγμάτων. ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη [z] τὰ παραναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς πλάνας τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁρατω.

ε'. Ἐπισημήναντος δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ [a] ὕειν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέραις τεσσαράκοντα ὅλαις κατέφερεν, ὡς ὑπὲρ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν [b] ὑπεροχεῖν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τοῦ μὴ σῳζωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἐχούσας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [c] ἐφ' ἡμέρας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, [d] ἑστηκυίας δὴ ἤδη ἑβδόμης, [e] κατ' ὀλίγον ὑποστρέφειν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τὸν λάρναχος [f] τοῦ ἄνεμον πνεῦ ὄρους καθείσης τὴν Ἀρμενίαν, σωρὸς ὁ Νῶε ἀνοίγει παύτῳ. καὶ θεασάμενος γῆν βεβαίαν τοῦ αὐτὴν, [g] ὅτι χρηστοτέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωρούσης τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, [h] εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν ὁρῶν ἐπὶ λιμναζομένῳ, [i] πρὸς Νώεον [k] ἐπανῆλθε. μεθ' ἣν ἡμέρας ἑπτὰ, πρόϊεται ὅτι τὸ γνῶναι τὰ κατὰ τὴν γῆν πρόπεμψεν. [l] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ μᾶλλον ἐλαίας κομιζούσης, [m] καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, [n] τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίη-

ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum eſſet annorum octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuiſſet annis ſeptingentis ſeptuaginta & ſeptem, Noëum filium ſuum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus eſt, anno *ætatis ſuæ* ſecundo & octogeſimo ſupra centeſimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam ſummam collecti tempus ſupraſcriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus iſtorum virorum, (cum filiis enim ſuis vitam agebant, eamque uſque ad ipſorum nepotes extendebant) ſed tantum natales eorum *in annorum ſupputatione* reſpiciat.

Gen. c. 8. Diluvii hujus æſtus atque æquinoctium.

5. Cum autem, poſtquam Deus ſignum dederat, pluere incepiſſet, aqua quadraginta continuis diebus *cœlo* deſcendebat, adeo ut uſque ad quindecim cubitos ſuper terram eveheretur. atque id cauſæ erat, cur plurimis ſalus omnis adimeretur, non habentibus quo ſe reciperent. Ceſſante autem pluvia, vix ſpatio centum & quinquaginta dierum aqua decreſcebat; menſe quaſi ſeptimo ejuſque die ſeptima *eâ* ſenſim recedere deſinente. Deinde, cum arca ad ſummitatem quandam montis in Armenia ſubſtiterit, ſentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipſam aliquantulum terræ, in meliori ſpe jam conſtitutus quieſcebat. Poſt paucos vero dies magis recedente aqua corvum emiſit; cupiens cognoſcere, ſi qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egreſſui jam eſſet idonea. At ille, comperto totam adhuc ſtagnare, ad Noëum reverſus eſt. Poſt ſeptem vero dies columbam, ad explorandum terræ ſtatum, præmiſit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipſum rediiſſet, intellecto terram diluvio liberatam eſſe, poſtquam alios ſeptem dies exſpectarat, animalia ex arca dimiſit; & ipſe quoque cum liberis

Aves ab arca emiſſæ, ipſam amba repetunt.

triarcha, annorum quidem CLXV. Quod editum fuit *Baſ.* & ſubinde *Genevæ*, γεγονὼς ἑβδομηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν, λάμεχον &c. ad Mathuſalam παιδοποιΐαν, non ad Enochum pertinet. *Bern.*

p Περὶ ἔτη] Ita cum *Codd.* aliquot *Epiphanii*, & LXX. *Interpretibus.* in *MSS. Gr.* & pleriſque *Latinis*, περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν, ὧ τῷ &c. in *Editis* ἔτη γεγονότα δύο καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια.

q Πρὸς ἐννακοσίοις.] Ita *Big.* & *Caſ.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Baſ.* & *G.*

r Λαμεχ] Λάμεχ bis terque *Samb.*

s Ἑπτὰ] Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἑπτακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ καὶ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Caſ.* ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr. Judæis Alexandrinis* placuit numerus DCCLXXX.

t Νώεον] Νώτον *Big. Samb.* & *Caſ.* velut ſupra 1. unde νώετον falſo calamo acceſſiſſe liquet codd. Italicos. νῶχον adhuc retinent *Baſ.* & *G.* Bern.

u Δεύτερον] Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoſcunt *Samb. Caſ. Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

x Πεντήκοντα] Sic ex *MSS.* & *Epiphanii Codd.* illa πεντηκοντα καὶ in *Editis* deſiderantur. *Huds.* Hanc lectionem præbent *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Tota tamen centuria jam deficiunt *Samb. Caſ. N. Gall. Baſ.* & *G.* præter fidem Chriſtianorum atque Judæorum. Typographi enim ſic referunt, δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἤνυσέτο, ἐννακοσίοις ἔτεσιν. Verum *Samb* & *Caſ.* δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἤνυσέτο, πεντήκοντα καὶ ἐννακοσίοις ἔτεσιν, &c. Nemo autem neſcit Noëum duntaxat quinquaginta minus quam mille annos vixiſſe, adverſus typos *Baſ.* & *Gen.* DCCCCL. etiam obſervant MSS. *Joſephi* & Græca & Latina. *Bern.*

y Ἦρξε τῶν] *Samb.* & *Caſ.* ἤρξατο τῶν *Big.* ἤρξατο πρώτου. *Baſ.* & *G.* Bern.

z Τὰ παραναγεγραμμένον] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* παραγεγραμμένον.

a Ὑειν ἀρξαμένου,] Pro ἐπισημ. καὶ ὕειν ἀρξαμένου *Hen.* ὄντος, quaſi pius. Idem poſt pauca, ἐφ' ἡμέρας. *Bern.*

b Ὑπερογεῖν.] Illud ex *Big.* & *Caſ.* ὑπερεχεῖν *Samb.* in *Editis* ὑπερίσχυον. denique ὑπερίσχυε *Hen.* Huds. Ὑπερογεῖν in verba Joſephi inſero, non nuperis grammatiſtis fretus, ſed melioribus, atque etiam ſcriptione *Big.* & *Caſ.* ὑπερεχεῖν *Samb.* ἀδοκίμως. Impreſſum erat ὑπερίσχυον. *Hen.* denique modo alio ὑπερίσχυε. *Bern.* Ne autem fraudi Joſepho ſit verſio *Hudſoni*, qui πλείοσιν *plurimis* vertens ad verbum, ambiguam facit ſententiam. Græca enim ſignificant univerſam multitudinem periiſſe, pauciſſimis exceptis, ita enim apud Polyb. Lib. 1. Cap. 3. οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων omnes fere Græcos ſignificat, & apud Xenoph. Cyrop. lib. 3. in initio, Armeniorum, veniente Cyro, οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, quo univerſa multitudo, regio comitatu excepto, ſignificatur. Sed & apud Arrianum Lib. 1. Cap. 3. τῶν Ἀρχείας τὰ πολλὰ, totam fere gentis partem & longe maximum numerum denotant, ut & alibi. Neque ſuum πλείονας aliter accipi voluiſſe Joſephum patet ex pag. 13. pr. ubi clariſſime omnes, *Noacho* cum ſuis excepto, periiſſe dicit. *Hav.*

c Ἐφ' ἡμέρας] Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἐφ' ἡμέρας *Baſ. G. aliique.* Huds. Mox *Ph. Burius* ex verſione τῷ ε'. emendat ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, ἑβδόμη καὶ εἰκάδι ᾗ μηνός. *Bern.*

d Ἑσταμένης] Φθινομένης malit *Bern.*

e Κατ' ὀλίγον] Illa κατ' ὀλίγον ὑπὸ. ἀπλ. ex *MSS. Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Aliud quiddam in ſuo Codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo inſtante paulatim in hoavit latens parere.* Huds. *Henneb.* vero pro illis Joſephi ὡς μηνὶ ζ. ἑσταμένης δ' ἐν ἑβδόμῃ producit ex S. Bibliis κατὰ τὴν ἑβδόμην ᾗ ἑβδόμῃ μηνός. *Bern.*

f Περὶ ἄκρων ὄρους] Περὶ ἄκρον ὄρος *Vat.*

g Ἐπὶ χρησοτέρας] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπεὶ & dein γέγονεν.

h Εἰ τι] *Big. Caſ.* & *Samb.* εἰ καὶ τὸ ἄλλο *Baſ.* & *G.* Bern.

i Πρὸς Νώεον] Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *Impreſſis* excepto uno *Henneb.* qui (*Joſephi* textum, prout ſibi viſum eſt, ubique mutans) cum paucis *Latinorum* & *Interpretibus LXX.* ſupponit hoc loco, πρὸς Νώεον οὐκ ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comeſtor*, qui vulgatam lectionem teſtimonio ſuo comprobant. *Huds.* Πρὸς νώεον ἐπανῆλθε *Big. Samb.* & *Caſ.* πρὸς νῶχον ἐπανῆλθε *Baſ.* & *G. Epiphanii* pariter exemplaria meliora. Accipe illa *Comeſtoris. Et emiſit corvum qui non revertebatur. Tamen Joſephus ait, Quod cuncta reperiens inundantia, regreſſus eſt ad Noe.* Jungendus etiam hiſce *Michael Siculus* p. 127. Ὁ μὲν Ἰώσηπος ὑποστρέψαι πρὸς τὸν κιβωτὸν λέγων καὶ τὸ πόρρωθεν, ὑπαινίττεται τῇ δὲ Μωσέως ἱστορίᾳ Gen. c. 8. 7. Unus *Henneb.* ex Græcis codd. cujus ingenium ſupra ſatis dignovimus, & pauci Latinorum cum LXXII. Interpretibus, ſupponunt hoc loco, πρὸς νῶχον οὐκ ἐπανῆλθε. Quinetiam de eo corvo alibi nos fuſius fabulabimur. *Bern.*

k Ἐπανῆλθε.] Ἐπανῆλθεν *Coll. Bigot.*

l Ἧς ἐπανελθούσης] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ὑπανελθούσης ᾗ πεπηλ.

m Καὶ] Γυὺς *Hen.*

n Τὰ ζῶα] Τά τε *Hen.* & codices quidam *Epiphanii.*

o Mir-

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

beris egreſſus, Deoque ſacrificans, una cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egreſſorium* vocant: illic enim arcæ ſervatæ reliquias etiam nunc oſtendunt indigenæ.

Diluvii Noëi meminerunt Beroſus, Hieronymus, Mnaſeas, & Nicolaus Damaſc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas ſcripſere hiſtorias; quorum unus eſt Beroſus Chaldæus. nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus eſt; „dicitur autem etiamnum in Armenia in Cordyæorum monte pars eſſe aliqua ejus navigii: & „quoſdam bitumen ex ea avellentes circumferre. „eo autem ablato utuntur homines maxime pro „amuleto ad mala avertenda.„ Sed & Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phœnicum ſcripſit, & Mnaſeas, & multi alii. Quin & Nicolaus Damaſcenus libro nonageſimo ſexto de his rebus narrat in hæc verba: „eſt ſuper Minyada in Armenia mons ingens, Ba„ris dictus, in quem multos diluvii tempore con„fugientes fama eſt ſervatos eſſe, & quendam in „arca vectum ad ſummum ejus jugum appuliſſe, „lignorumque reliquias diu conſervatas eſſe. Ille „fortaſſe idem ille eſt de quo etiam ſcripſit Moy„ſes Judæorum legiſlator.

Immolatis hoſtiis Deo ſupplicat Noëus.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per ſingulos annos terram aquis obrueret, Deo incenſis victimis de cætero ſupplicabat, ut priſtinum rerum ordinem ſervaret, & nullam in poſterum tantam induceret calamitatem, per quam univerſum animalium genus ſalutis diſcrimen adiret: ſed, cum de malis pœnam ſumpſiſſet, parceret iis quos ob bonitatem ſuperſtites eſſe voluit, & clade miſeranda liberare decrevit: alioqui illis fore ipſos infeliciores, & gravius damnatos, ſi non omnino ſalvi eſſent & incolumes, ſed alteri diluvio reſervarentur; cum & terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, & interitum, quem poſterius afferret. Deum igitur orabat,

σιν· αὐτὸς τε μὴ τὸ γμεᾶς πσοελθὼν, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, σωδωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [o] μέντοι τὸ τόπον τοῦτον [p] Αρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀνασωζείσης τὸ λάρνακος [q] ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα [r] ἐπιδεικνυσι.

ς'. [s] Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τὸ λάρνακος μέμνηνται [t] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [v] ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ πὲρὶ τὸ κατακλυσμὸν οὕτω πως διέξεισι· „λέγεται δὲ καὶ „τοῦ σωζομένου ἐν τῇ Αρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῷ [x] Κορδυαίων „ἔτι μέρος τι εἶναι· καὶ κομίζειν τινὰς τὸ ἀσφαλτου ἀ„φαιρουμένους. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομι„ζομένῳ πρὸς τὰς [y] ἀποτροπασμούς.„ μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ιερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν [z] Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· „ἔστιν ὑπὲρ τὴν [a] Μινυάδα μέγα ὄρος καὶ τὴν „Αρμενίαν, [b] Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυ„γόντας ἐπὶ τῷ κατακλυσμῷ λόγος ἔχει σωθῆναι, „καὶ τινα ἐπὶ λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν „[c] ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τοῦ ξύλου ἐπὶ πολὺ σω„θῆναι. ἦν δ' ἂν ὅτος, ὃν τινα καὶ Μωυσῆς ἀνέ„γραψεν [d] ὁ Ιουδαίων νομοθέτης.

ζ. Νῶε δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων καταψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς πρώτης μένειν τάξεως, καὶ [e] μηδὲν ἔτι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' ᾧ [f] κινδυνεύσῃ πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φείδεσθαι [g] ποιεῖσθαι τῶν μὲν χρηστοτέρων πεφειδωλευμένων, καὶ τὸ δεινὸν μὲν φυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονέστερους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ [h] χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δὲ ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· ᾧ μὲν πρώτου τὸν Φόβον καὶ τὴν ἰσχὺν [i] μαθόντας, ᾧ δευτέρᾳ δὲ τὴν ἀπώλειαν. Ὁμοίως τε αὖ αὐτὸν πσοσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκέλει,

o Μάρει] Illud ἀβρτοι ex *MSS.* deerat in *Editis.*

p Αβαβάτηριον] Scilicet Armenii ſua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce tranſlatum ἀπόβασις ſonat. *Straboni* (l. 13. p. 591.) locus ad Seſtum ab exſcendendo è navibus Ἀποβάθρα dicitur. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Dauſqueium* in notis ad *Baſilium Seleuc.* p 313.

q Ετι νῦν] Sic in *Editis* & pleriſque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἔτι νῶν αὐτῆς οἱ. *Huds.* lege ἔτι καὶ νῦν. ut Cap. VII. *Cocc.*

r Επιδεικνύασι.] Vi leſis quæ in hujus rei teſtimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inſcriptionibus Athleticis*, p. 202.

s Τοῦ δὲ καταικλυσμοῦ] Totam autem illam periochen denuo ex verſione *B. Hieronymi* huc adponam; quorſum intelligatis plerique, quam præclare diſcrepat interpres ille a noſtro Græculo. *Meminit quoque Joſephus horum montium in primo antiquitatum Judaicarum libro, ſecularium literarum hiſtoricos proferens. Animadvertens, inquit, Noe terram diluvio liberatam, ſeptem altos dies abire permiſit: & univerſa animalia beſtiaſque patentibus clauſtris emittens, ipſe cum ſua prole egreſſus eſt, immolans Deo hoſtias gaudenſque cum liberis. Hunc locum Armenii exitum vel egreſſum vocant: ſiquidem ibi cultores illarum regionum, arcam primum ſe diſſe teſtantur; & lignorum quædam ſupereſſe monumenta. Arcæ hujus & Diluvii, omnes qui Barbaras ſcripſere hiſtorias, recordantur. Quorum unus eſt Beroſus Chaldæus, qui ſuper diluvio referens, hæc locutus eſt: Dicitur autem hujus navis in Armenia propter montem Cardueorum pars aliqua permanere, & quoſdam bitumen ex ea avellentes circumferre; quo utuntur vel maxime hi qui luſtrantur, vel ſe expiant. Sed & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum pulchro ſermone conſcripſit: & Mnaſeas,* [aut *Manaſeas*] *& multi alii. Nicolaus quoque Damaſcenus in* XCVI *libro refert: Eſt in Armenia ſuper Miniadem* [*Minuadem*] *mons nomine Beris* [*Baris;*] *ad quem multos in diluvio confugiſſe autumant, ibique ſalvatos eſſe: alios vero in arcæ alveo ſupernatantes, ad ejus verticem perveniſſe, & uſque ad multas ætates ligna arcæ monſtrari ſolita: quos quidem ego puto non eſſe alios, niſi eos quos Moyſes legifer Judæorum in ſuis voluminibus edidit* Bern.

t πάντες] Nonnulli illud πάλαι abiiciendum eſſe cenſent.

v Αναγεγραφότες] Ita in *MSS.* & Euſebio. in *Editis* ἀναγράφοντες.

x Κορδυαίων] Vide *Zoſimum* p. 191. *Edit. Oxon. Epiphan.* adv. Hæreſes p 5. & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott. ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Gallæum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156.

y Αποτροπασμούς.] Hac de re *Dauſqueius* ad *Baſilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inſcript. Athlet. p. 200. *Gallæus* de Orac. Sibyll. p. 156.

z Φοινικικὴν] Reponendum eſt Φοινικικὴν, nam Φοινικὸς pro Punico, non Phœnicio, ſolet uſurpari. Ita mox teſtatur Hieronymum τὰ Φοινικικὰ ſcripſiſſe. Et ita plane ex Joſepho profert Euſebius. *Rel.*

a Μινυάδα] Nonnulli (contra fidem *MSS.*) malint Μιλυάδα. minus recte, ut oſtendit *Gallæus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Becharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. & *Druſium* in loca diſſic. *Geneſ.* p. 38.

b Βάρις] Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum eſſe plerique cenſent ab arca *Noëi*; quod Βάρις *navigium* ſonet, ut conſtat ex *Ammonio*, *Heſychio*, & *Scholiis* ad *Æſchylum* & *Euripidem*. Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c 3. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 187, 189. & de Demonſtr Evangel. prop. 4. c 2. §. 38. & *Berneggeri* Hiſt Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joach. Schroderus* Μάσις legendum eſſe contendit. Eſt enim (ut inquit ille in ſuis ad me literis) *Maſis* præruptus ille mons in campeſtri provincia *Araratenſi* ſitus, in quo *arcam* reſedisſe, præter conſtantem apud Armenos traditionem, teſtatur ipſe Geographus Armenus *Moyſes Chorenenſis*. Vide Diſſertationem ejus præliminarem ad *Theſaurum Linguæ Armenicæ*, p. 55.

c Ωκείλαι,] Οἰκεῖλαι legit Euſebius. *Rel.*

d Ο Ιουδαίων] *Al.* ὁ τῶν Ιουδαίων νομ.

e Μηδὲν ἔτι] Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* in *Samb.* & *Vet. Interpr* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Baſ.* & *G.*

f Κινδυνεύσῃ] Κινδυνεύσαι *G.*

g Ποιεῖσθαι] Ita *Big. Caſ.* & *Samb.* ποιεῖσθ *Vat.* ποιήσασθ *Baſ.* & *G.*

h Χείρω κακίαν] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χεῖρον καταδεδικασμένους.

i Μαθόντας,] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* παθόντας *Big.* παθόντες in *Editis.* utrumque viderat *Epiphan.* hic quidem, τὴν ἰσοείαν μαθόντας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν παθόντας.

k Ετι

κάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k] ἐπὶ τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως [l] ἔργοις τι τοῖς παύτης περιλιπαρῶντες, καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν κατὰ τὸν ἐπομβρίας [m] ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, [n] εἰς μακρόν τι τὸ γήρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς [o] πάλαι ἐπερχόμενοι.

η'. Νωέᾳ δὴ παύτης ποιησαμένῳ τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς, ὅτι δικαιοσύνῃ τ' ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς ὀργὰς εἰς τέλος ἄξειν· ἔτι τὺς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ὀπλέσειν, [p] κακίᾳ δὴ τῇ οἰκείᾳ παύτην αὐτὺς ὑπαρχεῖν τὴν δίκλω· ὅτ' ἂν εἰ ῥωμένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διενοήκει, θᾶττον ἂν [q] αὐτὺς εἰς τ' βίον. σῶφρον γὰρ εἶναι [r] τὴν ἀρχὴν αὐτῆς μηδὲ χαρίσασθαι [s] τὸ ζῆν, ἢ δόντα τύτους ἀφαιρήσειν. ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τύτοις ἐξεδιάσασθό με παύτων αὐτῆς ὀφειλῆναι τὴν δίκλω. παύσομαι δ' ἔγ λοιπὸν μὴ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ὀπὶ τοῖς ἀδικήμασιν [t] εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σὲ θαυμαλῦντος. εἰ δ' ὀπὶ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τ' ὄμβρων τὸ μέγεθος· ὐ γὰρ ἐπὶ τὴν γῆν ὀπικλύσ' τὸ ὕδωρ. θαυμαῖον μέντοι σφαγὴς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνυ, [v] τὺς δράσαντάς τι τοιῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βέλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἀπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τ' τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα πτηνὰ μεταρσίον χώραν ἔχει καὶ φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τύτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. [x] σημανῶ δὲ ὑμῖν παύλαν ἐσομένην τοῦ εἶναι τῆς ἐμῆς· πλὴν ἕως ἂν ὑποσημαίνων, τόξον γὰρ εἶναι ἔγ Θεὸς παρ' αὐτοῖς σκῆνο νενόμικα. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποσχόμενος, ἀπηλλάσσετο.

θ'. Νωε δὲ, βιὺς μὲν πλὼ ἐπομβρίαν πεντήκονθα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πάντα τ' χρόνον τῦτον [y] διὰ μόνως [z] διαγαγών, πλὰτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν [a] ἐνακοσίων καὶ πεντήκονθα. μηδεὶς δὲ πρὸς τ' νῦν βίον, καὶ πλὼ βραχύτητα [b] τ' ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τ' τ' παλαιῶν, ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ σκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσῦτον ἐν τῷ βίῳ θαυμάζειν χρόνον, πεπωρώμενος μηδ' σκείνυς εἰς σκῆνο τὸ μῆκος τ ζωῆς [c] ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ [d] θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτ ἔ Θεᾶ ῥωμένοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον [e] εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος [f] τοσύτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ πλὼ διζησιων, ὧν ἐπενόησαν, [g] ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλείον ζῆν τ Θεὸν αὐτοῖς ἠναγκείτο. ἅπερ σὺκ

sacrificium animo placato acciperet, neve ulli posthac tantæ iræ terram subjiceret; ut in ea excolenda assidui, urbesque exstruentes, vitam beatam agerent; nec bona ulla, quibus ante diluvium fruebantur, desiderarent, etiam ad extremam usque senectutem, longo vitæ spatio exacto, more majorum pervenientes.

8. Postquam vero Noëus hasce preces effuderat, Deus, virum ejus ergo justitiæ diligens, annuit, ut ei omnia ex votis evenirent; dicens se *diluvio* absumptos non perdidisse, sed ipsos pœnas pertulisse malitiæ suæ debitas: non enim ipsos in vitam introduxisset, si homines factos perimere secum statuisset: nam præstiterat vitam non omnino dedisse, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt & virtutem, me compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas. De cætero autem cessabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere; multoque magis, si tu pro illis interceseris. Nam si unquam tempestates solito majores excitavero, non est ut imbrium vim pertimescatis. orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abstineatis, ut cædis vosmet puros servetis, qui hujusmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium usu vobis ad voluntatem & libitum vestrum permisso. Dominos enim vos omnium esse feci, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum sanguine *comedatis:* nam in eo est anima. Vobis enim cessationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit: (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris esse putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque promittens, abiit.

Noëi precibus annuit Deus.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdicit.

9. Verum Noëus, cum vixisset post diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegisset, è vivis excessit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejusque brevitate illam antiquorum conferet, falsa putet quæ de illis memorantur: inde, quod jam vita hominum eo usque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem pervenisse. Nam illi sane cum Dei essent amantes, & ab ipso Deo *recens* facti, victuque commodiore ad vitam longiorem uterentur, verisimiliter tantum annorum numerum complerunt. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter accuratiorem Astrologiæ & Geometriæ, quas ipsi artes invenerant, usum & *experientiam*, Deus illis

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integra annos 950.

Primi hominum, recens opus & carum Deo, salubriori victu, Astronomiæ perdiscendæ causa mille prope annos vixerunt.

k Ἐτι πλὼ] Ἐπὶ malit *Schotanus.*

l Ἔργοις τι] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅπως τι τοῖς ἔργοις ταύτλω περισλιπ. *Huds.* Recte hæc legebat, & lepide interpretatus fuit, (quod sane *Comestor* mallet,) Scriba ille *Cassiodori, ut ejus operibus impinguati.* Honestius tamen multo oraverat Princeps συσσίγαθος, *ut in tellure excolenda assidui*, &c. *Bern.*

m Ἀπήλαυον] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπίλαβον, ὑστερήσειν *Vat.* ἀπίλαβόν, ὑστερήσειν *Basil.* & *G.* ἀπήλαυον, ὑστερήσειν edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticismum velle ὑστερήσειν præ alio modo. *Huds.* Ἀπίλαβον ὑστερήσειν *Casaub.* ἀγαθῶν &c. *Basil.* & *G.* ἀπήλαυον ὑστερήσειν ἀγαθῶν· εἰς μακρὸν αὐτῶν γῆρας (αὐτῶν χρόνον *Big.* & *Casaub.*) καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς πάλαι ἐπερχομένοις. *Samb. Big.* & *Casaub.* Atticismus etiam vult ὑστερήσειν præ alio modo. *Bern.*

n Εἰς μακρὸν] Εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb.* & *Vat.*

o Πάλαι ἐπερχόμενοι.] In iisdem *MSS.* τάχιον ἐπερχομένοις.

p Κακίᾳ] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Vat.* in *Basil.* & *G.* κακίας δὴ τῇ οἰκείᾳ ταύτλω.

q Αν αὐτὺς] Ex *MSS.* nam *Editis* abest ἄν.

r Τὴν ἀρχὴν] Τὸ ἀρχὸν vero *omnino*, *prorsus*, non *principium* aut *principio*. Vide *Jensii* Lect. Lucian. p. 352. *Huds.* Impressum fuit μηδὲ πλὼ ἀρχὴν αὐτ. χαρ. ἔ (& *Basil.* τὸ) ζῶ. Genev. autem fefellit, Buriumque nostrum, poetæ celeberrimi locutio οὐδ'. α'. 140. *Bern.*

s Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* & *Basil.* ἔ ζῶ *Gen.* nescio an ex *Typothetarum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

t Εἰσπραττόμενος,] Εἰσπρασσόμενος, mendum certius *Gen.* Et non longe, ἐπὶ πλέον *Hen.* Bern.

v Τὺς δράσαντάς] Sic *MSS.* καὶ δράσαντάς *Basil.* & *G.* Huds. Editi εὐδαιμονῶν, sed Georgius Syncellus chronographiæ pag. 42. ubi hæc Josephi citat, legit εὐδαιμόνως quod præfero. *Rel.*

x Σημανῶ] Ex *MSS.* σημαίνω *Basil.* & *G.*

y Εὐδαιμόνως] Εὐδαιμονῶν *Basil.* & *G.* prelo forsan errante.

z Διαγαγών,] Syncellus legit ἀλήγων. *Rel.*

a Ἐνακοσίων] Ἐνακόσια *Vat.* Huds. Per literas duas numerales id exprimitur apud Syncellum: atque ita & in aliis codicibus Josephi factum puto: unde tot errores in numeris. *Rel.*

b Τῶν ἐτῶν] Syncellus, ἢ ἡμερῶν καὶ ἢ ἐτῶν ἀποδείκνυσι ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τ' τ' παλαιῶν. *Rel.*

c Ἀφῖχθαι.] Ἀφικέσθαι Syncellus. *Rel.*

d Θεοφιλεῖς] Reddi etiam potest *Deo chari.* Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72.

e Εἶναι, εἰκότως] Caute quidem *Samb.* subjicit εἰ καὶ ἔτας. Legerant enim Eusebius Pamphili, & G. Syncellus Tarasii, διὰ τὸ τὰς, sive διὰ τὰς τροφὰς --- χρόνον ἔτας. Et supra G. Sync. ἀφικέσθαι pro ἀφῖχθαι. *Bern.*

f Τοσύτων ἐτῶν.] Τοσύτου *Samb.* cæteris renuentibus. πλέθη τοσύτων *Hen.* Mox, ἔπειτα δι' ἀρ. &c. G. Sync. ἔπειτα καὶ δι' ἀρ. καὶ εὐζησίαν Euseb. *Bern.*

g Ἀστρολογίας] Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. *Huds. Big. Samb. Casaub.* Euseb. & Epiphan. ἀστρονομίας Impressio utraque, & Georgius Chronogr. subinde πλέον ζῆν Syncellus iste. εἰς ἔτη πλείονα ζῆν Eusebii Exemplaria excusa: εἰς πλείονα ζῆν, scripta manubus. Et post duo verba, θαυμαζῶν more Attico, pro παρέχειν aut παρεῖχεν Vigeri correctoris. *Bern.*

lis prolixiorem largitus est vitam. quippe qui nisi ad sexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus absolvitur) vivendo attigissent, nihil certi prædicere potuissent. Testes autem mihi sunt quotquot Græcos inter Barbarosque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum scriptor, & Berosus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Hestiæus, prætereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, uno mihi omnes ore suffragantur. Imo etiam Hesiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixisse tradunt. Ac de his quidem, prout sibi visum fuerit, quisque existimet.

Annus Magnus DC. *communes colligit.*

λῶ ἀσφαλῶς [h] αὐτοῖς πεῖσαι, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· ἀφ' ὅσων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μοι τῷ λόγῳ πάντες οἱ περὶ Ἕλληνα καὶ βαρβάροις συγγεγραμμένοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ [i] Μανεθὼν ὁ τὰ τῆς Αἰγυπτίων πολιτείας μεταφράσας, καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ [k] Μῶχός τε, καὶ [l] Ἑκαταῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς [m] ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ [n] Φοινικικὰ [o] συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς [p] ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. [q] Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. [r] περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, [s] ἔστω σκοπεῖσθαι.

V. CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

Noëi nepotes descendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhetus, & Chamas, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de montibus in camporum planitiem descendentes, illic habitare constituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campestria metuebant, & segnes erant ad descensum ex locis celsioribus faciendum, suaserunt, ut fidenti animo eorum exemplum sequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur dissidia, sed, ampliori terrarum spatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, sibimet erroris conscii esse cœperunt. Postquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipsis iterum consilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati se

Colonias hinc ducere nolunt, ἄθεοι καὶ αὐτίξωοι.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

ΟΙ δὲ Νωέου παῖδες τρεῖς ὄντες, [t] Σήμας, καὶ Ἰαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τοῖς ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας ἀφ' ὧν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ὀκνηρῶς ἐχοντας πρὸς τοῦ ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων καταβάσιν, ἔπεισαν [u] θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [x] αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται [y] Σενναάρ. ἐκ δὲ θεοῦ κελεύσαντος [z] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν στέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες, ἀφθονίας [a] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ὑπὸ ἀμαθίας παρήκουσαν τοῦ θεοῦ. καὶ ἀφ' τῷ συμφορᾶς εἰσπεσόντες [b] ἤθελον τὴν ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητι πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [c] συνεβούλευσε πειθαρχεῖν τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ ὑπ' τῇ ὑμένειαν τῇ ἐκείνου νομίζοντες

titur Josephus, non quod dubitet an verum sit quod traditur, sed ut liberum faciat arbitrium unicuique e Gentibus fidem habendi dictis ejus. Syncellus in chronographia totam hanc formulam omisit. Sed Eusebius habet loco citato. *Rel.*

h Αὐτοῖς πεῖσαι] Αὐτὰς πεῖσαι μὴ ζήσαντας *Hen.* & mox, Διὰ τοσούτων ἐτῶν G. Sync. Ἀφ' ὧν γὰρ τούτων Euseb. edita & privata. Post paucula, οἱ παρ' ἐμοῦ. καὶ βαρβάροις Eus. & G. Sync. *Bern.*

i Μανεθὼν] Varie scribitur, *sc.* Μανέθως, Μάνεθως & Μανέθων. *Huds.* Μάνεθως aut Μανεθὼ; *Big. Samb. Cas.* Euseb. & alii sexcenti. μανεθὼν *Hen. Gen. Bas.* G. Sync. & Epiphan. exitu tonoque trito Josephi. Notabis tamen simplicius poni μανεθῶν, pro καὶ γὰρ καὶ μανεθὼς, in Chron. G. Sync. Proxime, ὁ τὰ τῆς αἰγυπτίων ποιητάμενος ἀναγραφὴν. *Big. Bas. Gen.* G. Sync. & Epiphan. ὁ τὰ αἰγυπτίων π. ἀναγραφὴν *Samb.* & *Hen.* ὁ τὰ τῆς αἰγυπτιακῆς π. ἀναγραφὴν Euseb. Præp. Ev. p. 415. & MS. ὁ τὰ τῆς αἰγυπτίων π. συγγραφὴν *Hen.* & *G.* Cedrenus. *Bern.*

k Μῶχός] *Gallæus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62. & 63.) malit Μόλος vel Μόλων ex *Eusebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. *Huds.* Μόλος incuria Eusebii, quando hanc periodum in suam σύνταξιν jam dudum adscripserit, nescio an recentioris manus. MSS. enim Eusebii hic invasit error. Puri autem ejus manent libri omnes Josephi, & μῶχος præferunt, Græci, Latini, editi, inediti, ut omittam Cedrenum aliosque Josephi defloratores. Denique in Eusebiana Molonis historici nomen, Josepho quidem ingratum, fraudem illam attulit. Prætereo jam αἰγιαῖος, ἰκταῖος, ἰδωνικὸς, & consimilia codicum vitia: atque obiter adnoto ἰσιαῖος placuisse Ionibus, ἰσιαῖος idem nomen populo Attico. *Bern.*

l Ἑκαταῖος,] Αἰσιαῖος Syncellus. Vulgatam scripturam sequitur Eusebius. *Rel.*

m Ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος,] Ὁ αἰγυπτίοις *Hen.* τοῖς αἰγυπτίοις G. Syncellus p. 42. αἰγυπτίου G. alius. Mox, Φοινικὰ, errore *Hen. Gen* atque Cedreni exscriptoris. Ibidem εἴτε τὰ Φοινικικὰ, Euseb. Edit. & MS. *Bern.*

n Φοινικικὰ] Φοινικὰ Syncellus. Hæc frequenter permutantur; qua de re alibi. mox idem συγγραψάμενοι, & παρ' ἐμοῦ. *Rel.*

o Συνταξάμενοι,] Sic *Big. Samb. Cas. Bas.* G. & *Vet. Interpr.* συγγραψάμενοι *Vat. Hen. Syncell.* & Cedren.

p Ὑπ' ἐμοῦ] Al. παρ' ἐμοῦ.

q Ἡσίοδός] Ita in omnibus *MSS. Græcis.* in *Latinis* autem *Isiodus, Esiodus, Isiodorus,* & *Isidorus.* unde *Vossius* (de Hist. Gr. l. 1 c. 10.) malit Ἰσιόδωρος, aut Ἰσίδωρος, intelligendo *Isidorum Characenum*; qui (ut constat ex *Luciano* de Macrobiis) in Historia sua attulit exempla regum longævorum. *Huds.* Facit mentionem quoque Hesiodi & in Lib. 1. Contra Appionem, non longe ab initio. *Cocc.*

r Περὶ μὲν οὖν τούτων,] Hac aut simili loquendi modo sæpe u-

s Οὕτως] Οὕτω *Big.*

t Σήμας, καὶ Ἰαφέθας,] Ita *Big. Cas. Vat.* Σήμας καὶ Ἰάφθας &c. *Bas.* & G. usus Græcorum Σήμης & Χάμης postulat. *Huds.* Σήμας καὶ Ἰαφέθας, καὶ χάμας *Big. Cas.* &, excepto medio fratrum, *Bas.* & *G.* Usus quidem Græcorum postularet σήμης & χάμης, χάμως, in dissyllabis: quod tamen inter Canones Grammaticorum nec dum receptum vidi. Rectum est Ἰαφέθας, Ἰαφέθα, & melioribus codicibus adprobatum: laudo itaque *Big. Samb.* & *Cas.* Hoc nomen, contra etymon, contrahunt *Bas. Gen. Hen.* atque Tarasii Adjutor in Ἰαφέθ.. ς illi pariter cum circumflexu ultimæ dicunt σημᾶς, χαμᾶς, atque etiam oblique σημᾶ, χαμᾶ, ingrata Minerva. Iterumne memorem *Hen. Gen. Bas.* & G. Sync. νῶχα scripsisse, quoties *Big. Samb.* & *Cas.* νωέα. Interius pro διδιότας, legit Eustath. δεδοικότας. *Bern.*

u Θαρσήσαντας] Θαρσήσαντες *Big. Cas.* & Georgius Abbas. Θαρσυνθέντας alii: a mendo *Bas.* Θαρσύναντας. *Bern.*

x Αὐτὰς κατῴκισαν,] Huic lectioni vulgatæ adversantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν *Big.* & *Vat.* αὐτὰς κατῴκησαν *Cas.* & *Syncell.* Huds. Hanc lectionem teneo juxta cum Editoribus, atque interpretor, *quo eos deduxerant.* Adversantur adhuc MSS Græca & Latina. αὐτοὶ κατῴκησαν reperio apud *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν in *Big.* αὐτὰς κατῴκησαν, vel αὐτὸ, permitto G. Sync. & *Cas.* Bern.

y Σεεαάρ.] Al. Σενααρ.

z Αὐτοῖς εἰς πολυανθρωκητίαν] Ita *Samb.* & *Cas.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσαν manus altera. αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπήσαν *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτὰς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.*

a Ἀπολαύοιεν] Sic *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύσειεν *Hen. Bas. G.* & *Syncell.* Huds. Verbum illud accentu submolestum, ex *Big. Samb. Cas.* & Epiph. ita adsero. ἀπολαύσειεν jam peccavit festinus calamus, ut litera secunda sæpius solet: cui omnino errori indulgent *Hen. Bas. Gen.* & Georgius Monachus, qui producit ἀρθόνιος ἀπολαύσειεν, p. 43. sui Chronici. Mox ἀμαθείας haud recte scripsit Samb. propter ἀμαθεῖν, τὸ θεραίζειν. *Bern.*

b Ἤθελον] Ita *Cas.* & *Epiphan.* ἤθονον *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ἤχθοντο (*sc.* ἐλυπῶντο) *Bas.* & *G.*

c Συνεβούλευσε] Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευε *Bas.* & *G.* συνεβούλευε τὴν ἀποικίαν præcise *Syncell.*

d Τῷ

ζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τῷ ἢ ἰσχυὶ αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τ Θεοῦ ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπίθοντο. προσπίπτουσι ἢ [d] τῷ παρανόμῳ τ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ὑπεροψίαν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτὸς παρορμᾶν, ἵνα διασπαρέντες [e] ἀσθενέστεροι γένοιντο.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτὸς θεὸς τὸ ὕβριν Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [f] Νεβρώδης, [g] υἱὸς μὲν ὢν Χάμου Νῶε, τολμηρὸς ἢ ἐς κεῖρα γενναῖος. [h] ὃς ἔπεισεν αὐτὸς μὴ τῷ Θεῷ δοῦναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταύτην παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ μεταστάσης ἢ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως ἄτως νομίζων ἀποστήσειν τοὺς ἀνθρώπους [i] τοῦ φόβου τοῦ περὶ τὸν Θεόν, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διαπολοῖεν· [k] ἀμυνεῖσθαί τε τὸν Θεὸν [l] ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν [m] ἐπικλύσειν διανοούμενον. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι [n] δυνησόμενον, μετελεύσεσθαι ἢ ἐς τὸν τῶν προγόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ ἢ πλῆθος πεισθὲν ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, [o] δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τὸν πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες ἀργοῦς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἐχόντες. ἐλάμβανε ἢ ταχὺ ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ἀπὸ πολυχειρίας. τὸ μέν τι πάχος ἰσχυρὸν τοσοῦτον, [q] ὥστ' ἀπ' αὐτοῦ μισεῖσθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δὲ ἐκ πλίνθου ὀπτῆς, [s] ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ὡς ἂν μὴ ῥᾳδίως ῥέοι. ἔτως ἢ μεμισωκὼς ὁρῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἐκρίνεν, ὅτι [t] μὴ δὲ πρὸ τῶν πρώτων ἀπολωλότων συμφρονιοῦσιν· εἰς στάσιν δὲ αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ πρὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ ἢ τόπος, ἐν ᾧ [v] τὸν πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν ἢ περὶ τὴν διάλεκτον πρῶτον ἐναργῆ· Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. πολὺ ἢ [w] πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [x] Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· „ [y] πάντων ὁμοφώνων ὄντων [z] τῶν ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' „ αὐτοῦ. οἱ ἢ [a] θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, [b] ἀνέ„ τρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. „ καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα πολλὴν κληθῆναι τὴν πόλιν. „ πρὶν ἢ [c] τοῦ πόλιν τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ [d] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεῦσαι Ἑκαταῖος, λέγων οὕτως· „ τὸν „ ἢ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ [e] Ἐνυαλίου Διὸς „ ἱερώματα κλέψαντας, εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλ„ θεῖν.

non ipſius benignitate vitæ commodis perfrui, ſed propriam felicitatem ſuis viribus deberi exiſtimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, ſuſpicionem eſſe, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut diſperſi facilius poſſent opprimi.

Nebrodes tyrannidem affectat.

2. Ut eo contumeliæ in Deum & deſpicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui perſuaſit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, ſed in ea perſtarent opinione, virtutem ſuam bonorum omnium cauſam illis exſtitiſſe. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci poſſe, ſi ipſius potentiæ fidere perſeverarent: Deumque ſe ulturum eſſe minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim ſe exædificaturum eſſe, celſiorem quam ut aqua eo uſque poſſet aſcendere, majorumque ſuorum interitum *vindicta* perſequuturum.

Turris ampliſſima in Sennaar exſtruitur, Nebrode auctore.

3. Multitudo autem iis libenter aſſenſa eſt, quæ facienda viſa ſunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exſtruere inſtituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere ſegniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, ſupra quam ſperaverant, numeroſa operantium manu. Verum adeo craſſitudine valida erat, ut ſpectantibns ab ea videretur imminui molis ſublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfuſa ſolveretur. Sic illos inſanientes Deus conſpicatus, delere quidem univerſos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: ſed, linguis eorum variatis, diſſidia in eos immiſit, faciens ut ob ſermonum diverſitatem alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confuſionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebræi confuſionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: „cum omnes ho„mines una lingua uterentur, altiſſimam turrim „ædificare quidam cœperunt, velut per eam in „cœlum ſcanſuri. At Dii, ventis emiſſis, turrim „hanc evertêre, & ſuam cuique linguam attri„buêre. unde urbi Babylon factum eſt nomen.„ Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione ſiti, mentionem facit Heſtiæus, Jove Enyalio dicens: „qui vero de ſacerdotibus ſervati e„rant, ablatis Jovis Enyalii ſacris; in Sennaar „Babyloniæ venerunt.

Dialectis variis diſſipatur humanum genus.

Babel, confuſio.

Turris Babylonia procellis corruit, Sibylla accinente.

Heſtiæus de Jove Enyalio & Sennaar.

---

d Τῷ παρανόμῳ] Τὸ παρανομ. τ. τ. Θ. γν. ἢ κατ' ἐπιβουλὴν ἐπινοοῦν. *Baſ.* Bern.

e Εὐεπιχειρητότεροι] Ita in pleriſque *MSS.* & *Baſ.* & *G. Euſ.* ἀσεπιχειρητότεροι γένοιντο. *Hen.* & *Syncell.*

f Νεβρώδης,] Sic paſſim *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ναβρώδης. *Hen. Baſ.* & *G.* Νεμβρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forſan tamen Νεμρώδης. nam β & μ in *MSS.* facile commutantur.

g Υἱὸς] Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Euſtathio* ad Hexaëmeron. ὢν υἱὸς μὲν —— γενναῖος, ἔτεθεν *Baſ. G. Hen.* & *Syncell.*

h Ὃς ἔπεισεν] Deeſt in *Edit.* ὃς. additur vero recte ex MSS.

i Τοῦ φόβου] Sic *Big. Samb.* & *Caſ.* τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ *Vat. Epiphan.* & *Syncell.* τοῦ τοῦ Θεοῦ *Baſ.* & *G.*

k Ἀμυνεῖσθαί] Ἀμυνὸν *Hen.* & *Syncell.* ἀντιμισθὸν *Epiphan.*

l Ἠπείλει,] Ex *Big. Samb. Caſ. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἠπείλει *Vat. Baſ. G.* & *Syncell.*

m Ἐπικλύσειν] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐπικλύσαι *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσασθαι *Baſ.* & *G.* Huds. ἐπικλύσασθαι διανοούμενον. *Cocc.*

n Δυνησόμενον,] *G. Sync.* μὴ δυνησόμενον. In negativis ita luxuriant Athenienſes. Mox μετελεύσεσθαι, Cor Criticum Schotani. *Bern.*

o Δειλίαν ἡγούμενον] Δειλίαν ἡγεῖσθαι τὸ εἴκ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* δειλίαν ἡγεῖσθαι εἴκειν *Syncell.* & *Epiphan.* δειλίαν ἡγούμενοι τὸ εἴκ. *Baſ.* & *G.*

p Ἀπολείποντες] Ἀπολιπόντες *Baſ.* & *G.*

q Ὥστ'] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς *reliqui.* paulo ante ἰσχυὸν omittit *Syncellus.*

r ὨΙκοδόμητο] ὨΙκοδομεῖτο *Samb.* & *Vat.* Huds. ὨΙκοδομεῖτο *Samb.* Bern.

s Ἀσφάλτῳ] Ἀσφάλτου *Hen.* Mox αὐτοὺς ὁρῶν *Caſ.* Ἀπὸ *Hen.* & Georg. Abbas. Iſti mox ἐκνίζῳ, pro ἐκνίζων. *Bern.*

t Μὴ] Μηδ' *Cocc.*

v Τὸν πύργον] ὨΙκοδόμουν τὸν πύργον *Hen.* Bern.

x Σίβυλλα,] Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lipſ. Cedrenum*, Vol. 1. p. 11. *Galleum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol. II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apoſtol.* p. 48. *Huds. Samb.* eam quidem vocem παρεγγυᾷ. Cæteri tamen omnes mediam acuunt, contra jus Grammaticum. *Bern.*

y Πάντων ὁμοφώνων] *Hen.* & *G. Sync.* illa ſerie, ὁμοφ. ὄντων π. ἀνθρώπων. Tum *Big.* & *Samb.* πάντων ὁμοφώνων ὄντων ἀνθρώπων *Hen.* denique paucis interjectis, καὶ ἐπὶ pro ὡς ἐπὶ. *Bern.*

z Τῶν ἀνθρώπων,] In pleriſque *MSS.* deeſt τῶν.

a Θεοὶ,] In *Sibyll. Orac.* ſingulari numero Θεός.

b Ἀνέτρεψαν] Ἀνέστρεψαν *Vat.*

c Τοῦ πόλιν] Illa τοῦ πόλιν ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* deſiderantur.

d Βαβυλωνίᾳ] Ita *Hen. Baſ. G. Euſeb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίων *Vat. Big.* & *Samb.*

e Ἐνυαλίου] Sic in *MSS.* & *Euſebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐνυαλίου in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de Dis Syris, p. 213.

VI. CAP. V.

Quomodo Noëi posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupaverint.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς οἱ Νῶχε ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

Gentium dispersio.

DE cætero igitur inde dispersi sunt, propter diversitatem linguarum coloniis passim deductis; & singuli terram *istam* occuparunt, in quam inciderunt, eosque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, insulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus imposita *hactenus* servant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inversionem habuerunt. Græci autem hujus rei auctores exstiterunt: qui, posterioribus sæculis rerum potientes, veterum gloriam sibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus sibi intellectis insigniunt, illisque, ut à se oriundis, reipublicæ formam constituunt.

Græci devictis gentibus nova dant nomina.

[f] Σκιδναντ[ai] δὴ τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, [g] ὑπὸ τ[ῆς] ἀλλογλωσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν [h] ἕκαστοι καθελάμβανον τὴν [i] ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [k] μεσογείων τε καὶ παραλίων. εἰσὶ δ' οἱ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τ[ῶν] ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς ὑπὸ τ[ῶν] κτισάντων κειμένας προσηγορίας, ἔνια δ' καὶ [l] μετέβαλον, [m] τὰ δ' καὶ, πρὸς τὸ συμφέρον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ἕλληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτων καταστάντες αἴτιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ σφέτερον αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

VII. CAP. VI.

Quæ gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.

ΚΕΦ. ς'.

Οπ τ[ῶν] ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τ[ῶν] [o] οἰκησάντων προσηγορεύθη.

Europæi ab Japhetho profusi.

FIliis Noëi nati sunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quisque terram aliquam occuparat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati sunt septem filii. Isti vero terram possiderunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & processerunt, in Asia quidem usque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero usque ad Gadira; terram in sedem capientes, sibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus sua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenses dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à se denominatorum coloniam duxit, qui ab ipsis vocantur Scythæ. [p] Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *scilicet* ex Made quidem Madæorum gens descendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nostra ætate Iberi Thraces.

Ἦσαν δ' τ[ῶν] Νῶε παίδων υἱοὶ, ὧν ὄνπερ τιμῆ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινα [p] καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθ μὲν οὖν [q] Νῶε παῖδος ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. καλοιχῶσι δ' ἕτοι, ἀπὸ Ταύρ καὶ Ἀμάν τ[ῶν] ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ὄνπερ μὲν τ[ὸν] Ἀσιος, ἄχρι ποταμ[οῦ] [q] Τανάϊδ[ος], ὄνπερ δ' τ[ὸν] Εὐρώπης ἕως [r] Γαδείρων, γῆν ᾗ ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντ[ος], τὰ ἔθνη ταῖς αὐτῶν ἐπάλοις ὀνόμασι. τὰς μὲν γὰ νῦν ὑφ' Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, [s] Γομαρεῖς δ' λεγομένους, Γόμαρος ἔκτισε· Μαγώγης δ' τὰς [t] ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομαζομένας [v] ὤκισε, Σκύθας δὲ [x] ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφέθ παίδων, [y] Ἰωυάνα & Μάδ. ἀπὸ μὲν τ[οῦ] [z] Μάδ Μαδαῖοι γίνονται ἔθν[ος], οἱ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκλωνται· ἀπὸ δὲ Ἰωυάνα Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ & [a] Θώβηλ[ος] Θωβήλους, [b] οἱ-

[f] Σκιδναντ[αι] Διασκορπίζονται, manus Italica (in ora *Big.*) quoniam Hesychius notaverat σκίδναν[ται], Διασκορπίζονται. *Bern.* Sed Σκίδνανται retinet Eusebius, qui hæc citat ac si Hesiodi essent non Josephi. *Rel.*

[g] Ἀλλογλωσίας] Male ὁμογλωσίας in *Eusebii* Codd. tam impressis quam editis. *Huds.* Ὁμογλωσίας Euseb. edita scriptaque Exemplaria: facile enim discedit M in bina ΛΛ Græca. Aut hoc illud maluit Demonstrator Evangelicus Præparat. suæ p. 417. σκιδνάνται γ' τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τ[ῆς] ὁμογλωσίας τὰς συνοικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ. Is enim ita scripsit. *Bern.*

[h] Ἕκαστοι] Ita *Big. Samb. Casaub.* & *Euseb.* in *Vat.* & *Editis* ἑκατός.

[i] Ἐντυγχάνουσαν,] Ἐντυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euseb.* Huds. ἐντυγχανθεῖσαν. *Big.*

[k] Μεσογείων τε] Μεσογαίων τε *Gen.* Hujus capituli & sequentis παράφρασιν vide in *Eustathio* ad Hexaemeron.

[l] Μετέβαλον,] Μετέβαλεν *Cocc.* & mox idem ἔλαβεν pro ἔλαβον.

[m] Τὰ δ' &,] In *Basil.* & *G.* ἃ δ' κ.

[n] Ὡς ἀφ' αὐτῶν] Ὡς ἀπ' ἀφ' αὐτῶν *Basil.* & *G.*

[o] Οἰκησάντων] Οἰκισάντων. *Cocc.*

[p] Καταλαμβάνοντες.] Καταλαβόντες *Vat.*

[q] Τανάϊδ[ος],] Ταναΐδ[ος] Typographi *Basil.* aliique. Urbs autem tonum illum postulat, non fluv. Tanais. *Hen.* ibidem μίχεν ποταμοῦ ταν. *Bern.*

[r] Γαδείρων,] Ita distincte *Samb.* in aliis *MSS. Editisque* Γαδείρων γὰρ ἣν, haud congrue. Quin & verba ista, γὰρ, ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnovisse, commode abesse posse existimat *Bernardus.* Huds. Quin verba ista, γὰρ, ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, si uncos subire jussero, sive penitus expungi, damnum adeo nullum Hieronymus aut Epiphanius, Interpretes, forte nec passurus Josephus. At vero quis me liberabit hac Babylone? Video enim hujus capitis corrupta pleraque & confusa, turpissime quidem apud Librarios Latinos. Dum illi vocabula propria à formâ Atticâ ad simplicitatem Hebraicam conantur reducere, dum male audiunt, male legunt, intelligunt pessime, surgit sponte moles aut arx atra errorum. *Bern.*

[s] Γομαρεῖς] Γομαρεῖς à γομαρὸς præstant *Basil.* & *G.* ἀνάλογον. Ita ἀλικαρνασσός, ἀλικαρνασσεῖς. ταρσὸς, ταρσεῖς. Alio accentu *Samb.* γομάρεις abs γόμαρ[ος]. Dein ut ἄψυρτ[ος] ἀψυρτεῖς, sic in cod. *Hen.* γομαρῖς illic, hic γόμαρ[ος]: observat etiam γομαρεῖς Zonaras Secretarius, sed à γάμαρ deducit, ut *Gameritas* suas Epiphan. scriba, & Pseudo-Eustathius γαμαρεῖς, persuasi auctoritate τ[οῦ] δ. Neque omittendum videtur γομαρεῖς derivari à γομαρὸς lectionis *Casaub.* (& *Big.*) modo facillimo, quam ἀληθὴς, ἀληθεῖς: siquidem ita amat Josephus. *Bern.*

[t] Ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Samb. Hen. Casaub. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτοῦ *Zonaras.* τὰς ὑπ' αὐτὸν *Basil.* & *G.*

[v] Ὠκισε,] Male in *Editis* ᾤκησε.

[x] Ὑπ' αὐτῶν] Νῦν pro ὑπ' αὐτῶν habent *Eustath. Zonaras*, *Aliique.* diserte ὑφ' Ἑλλήνων *Vet. Interpr.*

[y] Ἰωυάνα] Ita *Big. Casaub. Samb.* & *Vat.* Ἰαόνα *Hen. Basil.* & *G.* nominum varietatem portentosam pete, si lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraïcis, *Zonara*, *Eustathio* in Hexaëm. notisque *Allatii*, *Syncello*, *Auctore* Chron Pasch. *Cedreno*, *Malela*, *Anastasio Sinaita*, *LXX. Heideggero* in Hist. Sacr. *Aliisque.* Vide *Bocharti* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. *de Verit. Chr. Relig.*

[z] Μάδ] Μαδ priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox struxerant, γίνον[ται], ἔθν[ος] ὁ πᾶς. De Madæis videsis *Jos. Medum* Lib. 1. p. 273, 281.

[a] Θώβηλ[ος] Ita *Samb.* unde soluto ω, Θεόβηλ[ος] Θεοβήλους apud *Hen.* & *Eustath.* Θόβηλ[ος] & Θοβήλους *Big. Casaub. Vat. Basil. G.* Huds. Epiphanii codices omnes *Iubel*, *Iobelos*, propter consimiles

[b] οἱ-

[b] εἶπες ἐν τοῖς νῦν Ιβηρες καλουῦται· καὶ [c] Μοσοχηνοὶ ἢ ὑπὸ Μοσχικὶ κτισθέντες, [d] Καππαδόκαι μὲν ἄρτι κεκλῆται. τὸ δ' ἀρχαίας αὐτῶν εὐσοφοείας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [e] Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς πανίεσι δυναμένοις, ὅτως ποτὲ εὐσοφοῦσιν [f] πᾶν τὸ ἔθνος. [g] Θειρᾶς δὲ Θείρας μὲν ἑαυτὸν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ελληνες δὲ Θρᾴκας αὐτὸς μετωνόμασαν. καὶ τοσοῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶ Ιαφέθ παίδων κατοικεῖται. Γομάρ δὲ τριῶν υἱῶν γνωμένων, [h] Αχάναξος μὲν Αχαναξὸς ἔκτισεν, οἱ νῦν [i] Ρηγῖνες ὑπὸ τῶν Ελλήνων καλοῦνται· Ριφάθης δὲ Ριφαθαῖος, τὸς Παφλαγόνας λεγομένους· [k] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαῖος, οἱ δόξαν Ελλησι φρύγες ἀνομάθησαν. Ιωυάνα δὲ τῶ Ιαφέθ, [l] τριῶν καὶ αὐτὸ παίδων γνωμένων, [m] Ελισᾶς μὲν Ελισαῖος ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσι· [n] Θαρσὸς δὲ Θαρσοῖς, ὅτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ [o] Κιλικία. [p] σημεῖον δέ, [q] Ταρσοὺς γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ παῖ ἐκ τῆς κλῆσιν ἀντὶ τῶ τ [r] μεταβαλόντων. [s] Χέθιμ δὲ Χεθιμὰ τὴν νῆσον ἔσχεν· [t] Κύπρ αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὸ παλαιὸν τῶν Φοινίκων θάλασσαν, [v] Χεθὶμ ὑπὸ Εβραίων ὀνομάζεται. μαρτυς δέ μοι τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν εὐσοφοείαν φυλάξαι· [x] Κίτι γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, [y] μὴ δ' οὕτως ἀλαφυγοῦσα τοῦ Χεθὶμ τὸ ὄνομα. Ιαφέθ μὲν δὴ παῖδες τε καὶ ἔγωνοι τοσοῦτα ἔσχον ἔθνη. ὃ δ' ἴσως ὑφ' Ελλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο παρεὶς, τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν [z] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τὴν γραφὴν διαφέρειν [a] ἡλλῆσθαι πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντυγχανόντων

vocantur: & Moſocheni à Moſoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti ſunt. Antiquæ autem appellationis *non obſcurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos eſt Mazaca *nominata*, oſtendens harum rerum peritis, quod univerſa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de ſe* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ ſunt. Trium autem Gomari filiorum *unus* quidem Aſchanaxus Aſchanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut viſum eſt Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japheti filio, & ipſo tres filios habente, ortus Elyſas Elyſæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharſus autem Tharſenſibus; ſic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem eſt, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta ſit Tarſus; theta ad nomen variandum ab eis converſo in tau. Chethimus autem Chethimam inſulam occupavit: ipſa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea inſulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, teſtis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen ſuum *adhuc* ſervaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forſan parum exploratum, præmittam, deinde ad ea quæ ſuperſunt narranda revertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem Græci ad delectationem

Gomari tres. 8. *Aſchanaxus*, *Rhegini.* 9 *Riphathes*, *Paphlagones.* 10. *Thygrammes*, *Phryges.* *Jovani tres, omiſſo Rhodiorum patre.* 11. *Eliſas*, *Æoles.* 12. *Tharſus*, *Cilices.* 13. *Chethimus*, *Cyprii.* *Helleniſmum ſectatur Joſephus.* *Chamas Paleſtinam obtinet atque Africam.*

---

miles literas antiquas ר & ת. Rabbinis autem debet S. Hieronymus forte illud *Thubal*. Bern.

b Οἵτινες] Sic in *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* οἵτινες τῶν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Μοσοχηνοὶ] Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μεσχηνοὶ ἢ ὑπὸ Μίχν. *Huds.* Καὶ μοσοχηνοὶ ἢ ὑπὸ μοσόχν certa quidem lectio & comprobata ſcriptione multa, ut *Big. Samb.* atque *Caſ. Maſchini* vero à *Moſochim* pro *Moſocho*, Epiphanius. Variant hinc quantillum *Henneb.* ſcriptum & prelorum opera: vides etenim κ' μιχλωνοὶ ἢ ὑπὸ μιχν. Hujus ſane Principis nomen ſex punctis ornatum legitur hodieque apud Judæos. Alexandrini tamen Doctores μοσὸχ pronunciabant; quod & Joſephus Hieronymuſque fecerant. Falſus ille Euſtathius nobis dedit à μοσὸχ μιχλωνοὶ: Zonaras inſuper μιχλωὶς ab eodem μοσὸχ. Mirum vero niſi ε vice ο ſæpe peccant tachygraphi. *Bern.*

d Καππαδόκαι] Non aliter *MSS. ſc.* forma Attica. Καππαδόκαις in *Editis*. mox in *iiſd.* μὲν δὴ ἀρτὶ, media ſuperflua. *Huds.* Valde gaudent Athenienſes declinationum prima, unde apud *Big. Caſ. Hen.* Nicephorum in Eclogis, Euſtath. & Zonaram legitur καππαδόκαις. In libris vero vulgatis obtinet vulgi καππαδόκις. Mox iidem μὲν δὴ ἀρτὶ, media ſuperflua. Unus Sobotanus καλοῦνται ibidem reponi nititur pro κέκληται, ex ignoratione Atticiſmi. *Bern.*

e Μάζακα,] Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. XII. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. XX.

f Πᾶν τὸ ἔθνος.] In *Editis* deerat πᾶν.

g Θειρᾶς] Ita *Samb.* & *Vat.* accentum Hebraïcum ſervantes. Θηρᾶς ἢ Θίρας *Big* & *Caſ.* Θίρης ἢ Θίρης *Hen. Baſ.* & *G. Huds.* Mox Θρᾷκας modulantur plerique, Synæreſi urgente. dein male *Samb.* γουι, & ſtatim *Henneb.* γνωμένων. Iterumque peccat *Samb.* verbulo ὤκησεν, ubi congruum erat ὤκισεν. *Bern.*

h Αχαναξ] Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aſchenagus quidem Aſchenagos*, emollito x, ut *augeo* ab αὐξάω. Sed Αχεναξὸς μὲν Αχεναξὸς *Baſ.* & *G.* Verſione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Caſ.* ubi præbent Αχαναξὸς μὲν Αχαναζὸς. *Huds.* Αχαναξὸς μὲν ἀχαναξὸς, *Big.* & *Hen.* unde Latino Interpreti, *Aſcenagus quidem Aſcenagos*, emollito x, velut *augeo* ab αὐξάω, *rex regis*, &c. ἀχαναξὸς μὲν ἀχαναξὸς, *Hen.* ἀχαναξὸς μὲν ἀχαναξὰς, *Baſ.* & *Gen.* & Zonaras in Annalibus. Tum Euſtathius ἀχαναξὸς μὲν ἀχαναξαῖος. Verſione tamen τῶν ο'. freti videntur *Samb.* & *Caſ.* ubi præbent ἀχαναζὸς μὲν ἀχαναζὸς. Iſti mox ῥιγῖνες ſcripſitant, nullo commodo, & poſtea Hen. ῥιγαῖοι. *Bern.*

i Ρηγῖνες] Corruptus eſt locus, nec dubitandum quin ab Aſchanaxis nomen habeat Aſcania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui aſſentitur *Heideggerus* in Hiſt Sacr. p 679. Verum Ρητῖνες legendum eſſe cenſet Cl. *Joſ. Midas*, quem videſis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280.

k Θυγραμμης] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμης ἢ Θυγραμμαῖος *Baſ.* & *G.* Θοργάμμης ἢ Θοργαμμαῖος *Vat.* & *Samb.* Θοργάμμης ἢ Θοργαμμαῖος *Big.* & *Caſ. Huds.* Legerat pariter ante aliquot ſecula Zonaras, Θοργαμᾶς ἢ Θοργαμαῖος. Hunc nepotem Iapeti appellat S. Hieronymus *Thogorma*, Judæi fere *Thogarma*, ſed vetuſtiores Θοργαμά. *Bern.*

l Τριῶν δ' αὐτὸ] Ex *MSS.* in *Editis* τριῶν αὐτὸ.

m Ελισᾶς] Ita *Big. Caſ. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Αλίσας μὲν Αλισαῖος *Hen. Baſ.* & *G.* faventque *Zonaras* & *Euſtath.* Huds. Ελισᾶς μὲν ἐλισαῖος, *Big. Caſ. Samb.* S. Hieronymus, & Caſſiodori amanuenſis. ἀλίσας μὲν ἀλισαῖος *Baſ. Gen* & *Hen.* Hoc ſuſtinet vox Hebraica אלישה; aut ita viderant Zonaras & Pſeudo-Euſtathius. Ait enim hic ἐλισᾶς (ſic lego) ἀφ' ὃ ἀλισαῖοι· alter etiam ἐλισὰς ſeu ἐλισὰ ἢ (derelicto ς) ἀλισαῖων ἀρχηγέτης ἐχρῆτο. *Bern.*

n Θαρσὸς] Θαρσὸς, *Samb.* & Stephanus, aut Hermolaus quidem Byzantius de Tarſo, Θαρσὸς ἢ ἐκαλεῖτο, καὶ Θαρσεῖς οἱ κίλικες, ὡς ἱστορεῖ ἐν ἀρχαιολογίᾳ. Alii hoc nomen παροξύνουσιν, ut *Baſ. G.* & *Hen.* Quinetiam Θαρσεῖς Euſtathii, & Θαρσεὺς Zonaræ accedunt ad Θάρσις LXXII. Interpretum. *Bern.*

o Κιλικία.] Adeoque dici poſſet naves Tarſis eſſe Cilicias. *Rel.*

p Σημεῖον] Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant, urbium facta ſint nomina.

q Ταρσοὺς γὰρ παρ'] Ταρσοὺς poſtulant initio tenui *Big. Samb. Caſ. Baſ.* & *Hen.* præter Geographum Byzantium, S. Hieronymum, Zonaram, Nicephorum Call. remque ipſam. Θαρσὸς Genevenſes, atque Θαρσᾶς Pſeudo-Euſtathius. Stulte autem faciunt qui hanc totam ſententiam, Joſepho præterito, ad Sciolos & Gloſſatores referunt. *Bern.*

r Μεταβαλόντων.] Μεταβαλόντων *Samb.*

s Χέθιμ] Χέθιμα *Hen.* & Zonaras. χεθιμὰ *Baſ.* & *G.* χεθιμὰ Euſtath. χεθιμᾶ, *Samb. Chethimam*, Epiphan. *Bern.*

t Κύπρ] De Cypro jam luxuriat, contra ſolitum, *Codex Hen.* Κύπρ ἢ νῦν καλεῖται. Τὴν Ελλήνων γλῶσσαν ταύτην μεταθεμένων πρὸς τὸ τ παρ' αὐτοῖς Θεᾶ νομιζομένης ἱπάνυμον· τῷ γὰρ Αφροδίτῃ καὶ Κύπρον καλοῦσι, καὶ διὰ ταυτης ἤτοί τε πᾶσαν &c. Conſimiliter etiam Syncellus ad Χέθιμα, ἡ Κύπρ αὐτὴ ἐστι παρ' Ελλήνων ὕστερον κληθεῖσα, διὰ τὸ παρ' αὐτοῖς Θεὸν· τῷ Αφροδίτῃ καὶ Κύπριν σεμνοπρεπῶσι. *Bern.*

v Χεθὶμ] Ita *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Χετὶμ *Big.* Χιτὶμ *Vat.* Huds. Tam varie ſonuit vox Hebraica כתיים aut כתיים. κιτιαῖοι, & ſemel κητεῖα. Sed rerum Maccabaicarum ſcriptori pervetuſto χελὶμ, aliis Judæorum *Cittim*. Bern. Χεθὶμ *Big.* f. χετεῖα. *Colc.*

x Κίτι] Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Caſ.* Κήτι *Vat. Baſ.* & *G.* Huds. Vix patior demum accumulari huc paralipomena Scribarum, aut vos admoneri de *Hen.* ἐλλωισάνων, *Caſ.* καλεῖται, ὅτω Αλφ. aut mox μὲν παῖδες editorum. *Bern.*

y Μὴ δ' οὕτως] Μηδ'. *Colc.*

z Κατέλιπον.] Ita *Big.* & *Samb.* κατέλειπον *ceteri.*

a Ηλλῆσθαι] Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* more Attico. ἐλλῆσαι *Baſ. G.* & *Hen.*

ctationem legentium mutaverunt. Noſtrates enim hujuſmodi eorum forma non utuntur : ſed idem apud nos perpetuo * ſchema obtinent, unamque terminationem : Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni ſchemate eandem formam ſervat.

Proſapia Chamæ.

1. Chuſas, à quo Æthiopes.

2. Meſtræmus, Ægyptii.

3. Phutes, Mauri.

4. Chanaanus, Chananæi.

Ex Chuſo.

5. Sabas, Sabæi.

6. Evilas, Gætuli.

7. Sabathes, Aſtabari.

8. Ragmus, Ragmæi.

9. Judadas, Judadæi.

10. Sabas Alexandrinus, Sabæi.

11. Nebrodes.

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt : quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones uſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſervantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit : nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtræi etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione : Ægyptum enim Meſtren, & Meſtræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Hiſtoricis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis : traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero poſt cauſam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à ſe Chananæam appellavit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex : quorum Sabas Sabæos condidit : Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur : Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit : Ragmus vero Ragmæis ortum dedit,

νων. οὐ γὰρ ἀπιχώρει ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος· ἀλλ' ἕν τι αὐτῶν σχῆμα ⟨ πλοκὴ μία · [b] Νώε γέτοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον ἅπαντες τηροῦσι σχήματος.

β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τὰ ὀρῶν γλῶ κατέσχον · ὅσα πρὸς θάλασσαν [c] αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι ⟨ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τὰ μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν · ἐνίων δὲ [d] μεταβαλόντων, καὶ μεταῤῥυθμισθέντων πρὸς ἕτερα, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [e] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. τεσσάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [f] Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [g] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [h] Μεσραίοις ἡ πρὸς τὴν προσηγορίαν μνήμη · τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους [i] ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φοῦτος τὴν Λιβύην, Φοῦτας [k] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἀπίχοντας. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ [l] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς παλαιοὺς τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἐσὶν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς περακειμένης αὐτῷ χώρας [m] Φούτης λεγομένης · [n] μετέβαλε δὲ ὀ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ [o] Μεσραίμου ἑνὸς [p] Λίβυος λεγομένου. μετ' ὀλίγον δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ [q] Ἀφρικὴν προσηγορεύεσθαι συμβέβηκεν. [r] Χαναάνου δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην [s] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [t] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες [v] ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἐξ · ὧν [x] Σάβας μὲν, Σαβαίους · Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἐκάλεσεν, οἱ νῦν [y] Γαιτοῦλοι λέγονται · [z] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνοὺς, ὀνομάζονται δὲ [a] Ἀστάβαροι παρ' Ἕλλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [b] Σαβάκτας Σαβακτηνούς · [c] Ραγμοὺς

[b] Νώε] Josephum νώε poſuiſſe ſupra docuimus ex ſcriptis libris, atque jam analogia grammatica itidem monſtrat. Namque à Noë quidem immobili (ut lingua ſacra poſtulat) facile deducitur νώε vox πολύπτωτος, arte demum nullâ Græcorum νῶχ. Habes denique νώε à *Big. Samb.* & *Caſ.* νῶχ fide reliquorum. Mox Henneb. τρέφ imperando : ſed pergamus potius ad aliud genus. *Bern.*

[c] Αὐτῆς ἐτέτραπτο] Αὐτῆς ἐτέτραπτο *Big. Samb. Caſ. Baſ. Gen.* αὐτῶν ἐτέτραπτο Zonaras. αὐτοῖς ἐτέτραπτο *Hen.* Vitioſe Euſtathius αὐτὴν τέτραπτο. *Bern.*

[d] Μεταβαλόντων,] Ita ex *MSS.* in *Editis* μεταβάλλουσαι καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι. Huds. *Big. Samb.* & *Hen.* ita amat gens Attica geminam & plane caninam. μεταβάλλουσαι καὶ μεταῤῥυθμισθεῖσαι, Cæteri communi ita more Græcorum. *Bern.*

[e] Ὀλίγοι δὲ] Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Sed reſtituimus ex *MSS. Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* pro quibus facit hæc *Euſtathii* paraphraſis, καὶ ἐνίων μὲν παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠμείφθησαν, ἐνίων δὲ εἰς ἑτέρας συνεμείφθη δυσεπιγνώστως· ὀλίγων δ' ἔτι αἱ ὀνομασίαι ἀκέραιοι σώζονται.

[f] Χοῦσον] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χουσαῖον *Hen. Baſ.* & *G.* Χῶς *alii.*

[g] Ὑπὸ ἑαυτῶν] Ὑποτε ἑαυτῶν ⟨ *Hen.* concinnius.

[h] Μεσραίοις] Ita, & ſtatim Μέσρην & Μεσραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius, Euſtath. Alii*que. Mollius autem Μεσραίοις, Μέσρην & Μεσραίους *Baſ. G.* & *Zonaras.* Huds. Correctionem ideo Boſianam, μεσρείμιος, & proxime μεσρείμ nomen Patrium Joſepho ſcribente, minus quam probo, etſi ſequatur poſthæc μέσραμος. *Bern.*

[i] Ἅπαντες,] Sic cum *Editis.* Οἱ ταύτῃ καλοῦμεν *Samb.* οἳ ταύτην καλοῦμεν *Big.* & *Hen.* præciſe ἅπαντες καλοῦμεν *Vat.* & *Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione eſſe exiſtimavit *Petitus*; atque hoc modo legit; ἅπαντες οἳ ταύτῃ οἰκοῦντες καλοῦμεν.

[k] Ἀπ' αὐτοῦ] Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ ſolus *Hen.*

[l] Μαύρων] Sic *Baſ. G. Hen* & *Euſtath.* nec aliter Romani appellant; ſic ipſi Mauri, teſte *Strabone :* Græci tamen *Maurusios*, & Μαυρείων habent *Samb. Big.* & *Vat.* Μαυρείων *Caſ.*

[m] Φούτης] Φούτη *Caſ.*

[n] Μετέβαλε] Μετέβαλε hic pro μετέβαλεν, notante *Caſaubono*, ſicut apud *Dionyſ. Halic.* Facilius tamen rectiuſque interpretati ſunt & *Zonaras* μετεβλήθη ⟨ ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum eſt autem* (ſive *traductum*) *nomen* &c.

[o] Μεσραίμου] Μεσρείμου fecerat *Joſephus* ex Hebræo, ſi *MSS.* fides ſincera. Μεσραίμου aut Μεσριήμου maluit *Bernardus*, quod *Meſraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μεσρείμου *Baſ.* & *G.* Huds. Μεσρείμου fecerat Joſephus ex Hebræo מצרים ſi libris veteribus *Big. Samb. Caſ.* & *Hen.* fides ſincera. Mallem productâ mediâ μεσρείμου aut μισρήμου. Μισραὶν Pſeudo-Euſtathii non caret vitio, leges ipſe μισραίμ, ut *Meſraim* Epiphan. Interpres. μισρείμου extat typis *Baſ.* & *Gen.* neque oppido diſſonat μισρίμ Johannis Zonaræ. μισραὶν reliquit Theologi cujuſdam inertia. Mox ἑνὸς omiſſum *Big. Samb.* & *Caſ.* ſecuris. *Bern.*

[p] Ἑνὸς,] In pleriſque *MSS.* omiſſum eſt ἑνός.

[q] Ἀφρικὴν] Ἀφρικὴ *Vat.* Huds. Ἀφρικὴ *Big. Samb.* & *Caſ.* Alius autem locus dabitur forte ad cap. 16. ea de voce diſputaturo. *Bern.*

[r] Χαναάν] Ita ex *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Scriptura Moſaïca.* Χαναανῖτ *Hen. Baſ.* & *G.*

[s] Οἰκήσας,] Οἰκίσας *Hen.*

[t] Χαναναίαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν Χαναὰν errarunt *Hen. Baſ.* & *G.* Utramque lectionem complexus eſt *Zonaras*, hiſce verbis Χαναὰν ⟨ τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ἰουδαίαν συνοικίσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε, καὶ Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς.

[v] Ἐξ αὐτῶν.] Ecce Euſtathius novitius contra fidem Flavii iſtius magnique Moyſis, imo contra ſuam ipſius recenſionem. *Bern.*

[x] Σάβας] Σαβᾶς & Δίλαβ ultimâ extensâ *Hen.* ſed σαβὰτ, δίλαὶτ Georgii ambo, Chron. Alex. Pſeudo-Euſtathius, aliique formâ Chaldæorum : Hebræa tamen volumina ſimplicius סבא & חוילה. *Bern.*

[y] Γαιτοῦλοι] *Al.* Γαίτυλοι. Male in *Editis* Γίτυλοι. Huds *Big.* & Geographorum gens. Attamen cod. *Samb.* & plerique Grammatici cum ſuo Herodiano γαίτυλοι pronuntiant, accentu promoto. Editorum denique γίτυλοι prohibet jus poëticum, ſimulque γιτοῦλοι *Hen.* nec non falſi ac mendoſiſſimi Euſtathii. *Bern.*

[z] Σαβάθης] Σαβαθᾶς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox Σαβαθωαίους *Samb.* & *Vat.* Huds. Robur addunt τῇ λογίᾳ *Big.* & *Samb.* σαβαθᾶς σαβαθωνοὺς autem tuentur *Big. Caſ. Hen.* Euſtathius, S. Hieronymus, & Epiph. librarius, contra *Sabinos Sabenoſque* Georgiorum, aut Chron. Alex. contraque σαβαθωαίους *Samb.* & pravum accentum Editorum. *Bern.*

[a] Ἀστάβαροι] Ita in *MSS.* Ἀστάβαρροι in *Editis.*

[b] Σαβάκτας] Sic *Baſ.* & *Hen.* Σαβακάτας Σαβακατηνοὺς *Caſ.* Σαβακαθᾶς Σαβακαθηνοὺς *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Ραγμοὺς] Ita vel Ῥᾶμος ⟨ Ραμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama vero Ramæos*) ſcribendum cenſet *Bernardus*. Huds. Scribo Ραμοὺς ⟨ Ραμαίους, aut ῥᾶμος ⟨ ῥαμαίους; pariter Epiphanius, *Ram* aut *Rama vero Ramæos.* רעמה Ezech. 27. 22. ῥᾶμα apud LXXII. atteſtante Hieronymo. Quinetiam Euſtathium emendo hac cauſa, ubi exſtant nunc ῥιγμικοὶ, ἀλλοῖοι, pro ῥαγμος

γμὸς δὲ Ραγμαίας ὤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [d] Ιεδαδας μὲν Ιεδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τὸ Εσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ [e] Σαβᾶς· [f] Νεβρωδὴς δὲ Χοῦσι υἱὸς [g] ὑπομένας ὢν ἐν Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ [h] πρότερόν μοι δεδήλωται. τῶν δὲ Μεσραίμου παίδων [i] ὀκτὼ γεγενημένων, οἱ πάντες τὸν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνος δὲ [k] Φυλιστῖνος τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ελληνες αὐτὴν τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, [l] Λυδιείμου, καὶ Ενεμίμου, καὶ Λαβίμου· ἕξ μόνους κατοικήσαντος ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ καλέσαντος. [m] Νεδίμου τε καὶ [n] Φεθρωσίμου, καὶ [o] Χεσλοίμου καὶ [p] Χεφθορίμου, [q] πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, [r] ὡς ἐν ὀλίγῳ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναιρέτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· [s] Σιδώνιος, ὃς καὶ πάλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ελλήνων καλεῖται· [t] Αμάθιος δὲ Αμαθινὴν κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Αμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Επιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν [u] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [x] Αρουδαῖος δὲ Αραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· [y] Αρκαῖος δὲ, Αρκὴν τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δὲ

& duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, sibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chusi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, sicut à me etiam ante narratum est. Porro Mestraimo cum octo essent filii, illi à Gaza usque ad Ægyptum terram possederunt. Solius autem Phyliſtini cognomen regio retinuit: Palæstinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, & Enemimi, & Labimi, (qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominavit) Nedemi etiam & Phethrosimi, & Chesloemi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo postea narrabimus, urbes eorum eversæ sunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & sui nominis urbem in Phœnice exstruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc supercst, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è successorum *Alexandri* filiis denominaverunt: Arudæus autem Aradum insulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano sitam. Reliquorum se-

Mestraimi filii. 12. *Phylistinus*, Palæstini. 13. *Ludieimus.* 14. *Enemimus.* 15. *Labimus*, Libyes. 16. *Nedemus.* 17. *Phedrosimus.* 18. *Chesloemus.* 19. *Chephthorimus.* *Chanaano prognati.* 20 *Sidonius*, Sidonii. 21. *Amathius*, Amathæi. 22. *Arudæus*, Aradii. 23. *Arucæus*, Arcæi. *His adde 7 gentes Chananeæ à Josue victas & subactas.*

γμὸς] ῥίγμας Schotano ῥίγμας ἢ ῥιγμαίους apud Josephum probatur. Excusum autem fuit ὤκισε pro ὤκισε, & paulo infra οἰκίσας pro οἰκίσας Minervæ ingratiis. Ραμὸς ἢ ῥαμαίους Baſ. Gen. & Hen. Ρεγμὸς aut ῥίγμας ἢ ῥιγμαίους Samb. & Big. Ρέκμας ἢ ῥικμαίους, Caſ. S. Hier. in Gen. & Paral. *Regma*, ſed ad Ezech. *Raama*, & in MSS. *Reemma:* unde Iſidoro *Rema.* Imo ſophiſta Gazæus, *Regma à quo Ramæi.* Bern. Ρωμὸς ἢ Ρωμαίους Baſ. G. & Hen. Ρίγμας ἢ Ρηγμαίους Samb. Vat. & Big. Ρέκμας ἢ Ρεκμαίους Caſ. Huds.

d Ιεδαδας] Certiſſima lectio ex Big. Samb. Caſ. & Vat. unde Ιεδαδαῖοι apud Euſtathium *Antiochenum*, *Alioſque.* Ιούδας ἢ Ιεδαίους Hen. Baſ. G. & Vet. Interpr.

e Σαβᾶς] Ita Samb. & Epiphan. Σαβαῖος Hen. Baſ. & G. Σάβας Caſ. & Vat. (& Big.) Vide Euſtathium *Antiochenum*, p. 52, 53.

f Νεβρωδὴς] *Sc. manens* [*poſt diſperſionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphraſi illuſtrat doctiſſimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. Huds. Ναβρωδὴς Hen. Baſ. & Gen. νεβρωδὴς Big. Samb. & Caſ. Item νεβρωδ, præter LXXII. Doctores Alexandrinos, deflorator Joſephi Euſtathius. *Nebroth* aut *Nembroth*, Interpres vetus. De hoc malo nomine plura legas cap. 5. Mox Ετυράννησεν & ἐτυράννευσεν ad cod. *Hen.* manus indoctæ. *Bern.*

g Υπομένας] *Id eſt*, caſum eundem.

h Πρότερον] *Sc.* p. 15. v. 26. *Huds.* Iterum pono μεσραίμου, ne forte idem nomen apud hunc hiſtoricum perquam accuratum, aliud eſſe appareret & non idem. Legunt tamen *Big. Samb. Caſ.* & *Hen.* quot ſcriptos codices numeramus, μεσραίς: Typothetæ poſt illos μεσραΐν. Euſtathius atque Zonaras hic loci μεσρεῖν utrique pro Hebraico μεσρεΐμ. Et Hieronymus MSS. *Meſdram*: Epiphanius *Meſroth.* Bern.

i Οκτὼ] At ſeptem tantum in Sacro Codice. *Rel.*

k Φυλιστῖνος] Φυλιστιεῖμ *Hieronymus*, *Zonaras*, aliique *Joſephi* ſectatores ex S. Scripturæ obſervantia.

l Λυδιείμου,] Ita ex veſtigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* reſtituit *E. Bernardus.* Nam *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* habent Λυδιείμου Ε Ενεμιείμου (vel Ενεμιτίμου aut Ενεμιίμου) Ε Ενεμιᾶ, ᾗ Λαβίμου. *Ludim*, *Anamim*, & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λυμαίου Ε Εναμία Ε Λαβίμου in *Editis.* Huds. Audis ergo quid prela noſtra ſonant. Abſurdi quidem ſunt omnes libri alii. Impreſſum ante erat λυμαίου Ε ἑναμία: ſuſtinerem ſane in caſu fœcundo, λυδαίου Ε ἑναμία, ſeu ἑναμαίου etiam Schotani, pro nominibus antiquis לודים & ענמים aut *Samaritice* עינמים & להבים: aut typo illorum Chaldaico, quem ſervat Onceloſus quam לומים in ſacris legenti Joſepho ullus crederem. Tument codd. *Big. Samb.* & *Caſ.* λυδιείμου Ε ἑνεμιείμου, vel ἑνεμιτίμου, ᾗ ἑνεμιᾶ: conſimiliter Biblia Græca Compluti olim excuſa, λυδιεῖμ Ε αἰνεαμιεῖμ, ad Gen. 10. 13. Concedunt autem propiores quantulo Georgii ambo, & Compilator Chronici Alex. & ipſi Interpretes Alexandrini cum ſuis λυδεῖμ, αἰνεμλεῖμ aut ἑνεμιεῖμ. Poſtremo Epiphanius Interpres defendit mendum cod. *Hen.* & Typographiæ *Baſ.* aut *Gen. Ex aliis autem*, inquit ille, *id eſt Nomeo* (pro *Lomeo*, ſicut χασμωνιεῖμ in Biblicis Græcis pro χασλωνιεῖμ,) *& Anamia*, &c. *Bern.*

m Νεδίμου] Sic ex *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* Νεδεῖμου *Vat.* in *Editis* Νεθίμου. Attamen Νεφθίμου aut Νεφθοίμου æquius (ut inquit *Bernardus*) poſtulat veritas Hebraïca. *Huds.* Mutavimus profecto δ literam medioxumam pro blæſa θ, ſuaſoribus *Big. Samb. Caſ.* & ſcriba Caſſiodori. νεθίμου exſtat opera *Baſ.* & *Gen.* Attamen νεφθείμου, aut νεφθοίμου poſtulat æquius Hebraica veritas. Hieronymo *Nephtuim*, aliis νεφθεεῖμ & νεφθαεῖμ. *Bern.*

n Φεθρωσίμου,] Ita *Samb.* & *Epiph.* Φεδρωσίμου *Big.* Φαιθρωσίμου *Vat.* Φαιθρωσίμου *Baſ.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanii* exemplaria *MSS* habent *Fethroſin.*

o Χεσλοίμου] Sic *Samb. Caſ. Vat.* & *Baſ.* unde *Cheſloim* habet *Hieronym.* in Quæſt. ut & *Iſidorus.* Χεσλύμου *Big.* Χεσλαΐμου edi voluit *Schotanus.*

p Χεφθορίμου,] Ex veritate Hebraïca ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κεφθείμου. *Huds.* Ita correxi contra omnia noſtra exemplaria, propter fidem Hebraïcam כפתרים. χεφθείμου retinent *Big. Samb. Caſ. Baſ.* & *Gen.* tanquam à כפתרים; quinimo καφθοριεῖμ legitur apud G. Syncellum, alterumque Cedrenum. *Cephtoſim* ſcripſit aut *Cephtos* Epiphanius Scholaſticus. *Bern.*

q Πέρα τῶν ὀνομάτων,] Sic *MSS.* male *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τῶν.

r Περὶ ὃ δηλώσομεν] *Samb.* & Schotanus. Alii καθ' ὑποζυγὴν, δηλώσωμεν. *Bern.*

s Σιδώνιος,] Ita *Baſ. G.* & *Zonaras.* Σιδὼν in *MSS.* Huds. *Baſ. Gen.* & Zonaras. σιδάνιος *Hen.* σιδὼν *Big. Samb.* & Pſeudo-Euſtathius, & Tralatio τ' ὁ'. atque Hieronymiana. σιδὼν *Caſ.* Utramque equidem formam gentilem ferri admonet Magnus Etymologus & Stephanus Geographus. Illud tamen quod mox ſequitur, σιδὼν δ' ὑφ' ἑλλήνων καλεῖται, aut Patriarchæ nomen σιδώνιος, aut alium accentum, acutum puta, σιδὼν ipſius heic pingi poſtulat. Sic autem veterum Grammaticorum aliquis, σιδὼν ἐπὶ μὲ τ' πόλις, ἐκτείνεται· ἐπὶ δ' πολίτης, συστέλλεται. Σιδῶν quidem obliquum uſurpant poetæ plures, ſed optimus σιδόνος. Hiſce conſona ſuggerit Herodianus in Partitionibus Homericis. Mox ἐν τῇ Φοινίκῃ *Hen. Big.* & Euſtath. Cæteri articulum aſpernantur. *Bern.*

t Αμαθίος] Ex *Euſtathio Antioch.* ita ſcripſit *Bernardus.* Αμαθος ἢ Αμαθῶ *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Αμαθος ἢ Αμαθῶς *Hen.* Αμαθῶς ἢ Αμαθῶς *Big. Samb.* & *Vat.* Huds. Αμαθίος ἢ ἀμαθινῶ Pſeudo-Euſtathius. ἀμάθης ἢ ἀμαθῶ Schotanus conjector. ἄμαθος ſeu ἀμάθος ἢ ἀμαθῶ *Baſ. Gen.* & *Caſ.* ἀμαθεῖ ἢ ἀμαθῶ, Zonaras. ἀμαθος ἢ ἀμαθῶς, *Hen.* ἀμαθῆς ἢ ἀμαθῶς *Big.* & *Samb.* ἀμαθεῖς ἢ ἀμαθεσίους Cedr. & G. Sync. at Hebr. & LXXII. ἀμαθί. Cæterum κατῴκισε legendum cum *Hen.* & Schotano, ubi reliqui ſcriptores κατῴκησε poſuere. Cl. *Boſius* etiam ει permutat pro ῆτις. Epiphanius denique vertit Latine *Amath* autem *Amatheos* (Hieronymo prius, & poſterius Iſidoro *Amatheus* i. e. ἀμαθαῖος, velut mox abs ערוק ἀρκαῖος) *inſtituit, quæ etiam nunc &c.* Bern.

u Απογόνων] Απογόνων Πτολεμαίου ἀνέμασαν *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hic retinendum eſſe docet *Pearſonus* in Diſſert. 1. *de Succeſſione Epiſc.* &c. p. 90. *Huds.* Scaliger animadverſ. ad Euſebium pag. 127. ſcribit legendum ἐπιγόνων. Intelligit vero Antiochum Epiphanem. Ruſinus vertit ab uno priſcorum, ut ſine dubio legerit ἀφ' ἑνὸς τ' ἀρχαίων. Porro notat *partiarios imperii Alexandrei a ſcriptoribus Græcis nunc ἐπιγόνους, alias* Δεξιόχους *vocatos.* Idem pag. 52. obſervavit ἐπιγόνης dici omnem poſteritatem, ſed κυρίως poſteros τ' ἐπὶ ἐπὶ Θεῖας. Ego nihil mutarem, aut Αντιόχου ſubſtituerem. Si ἀπογόνης retinendum eſt, aliud addi oportet cujus fuerint ἀπογόνοι. Ita Joſephus hoc ipſo libro cap. 10. τ' γιγάντων ἀπογόνης & cap. 15. οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ. *Rel.*

x Αρουδαῖος] Sic in *MSS.* & *Editis.* Αραδῆς *Hen.* Αραδίος *Euſtath.*

y Αρκαῖος] Iidem omnes nec non Cedr. G. Sync. aliique legunt cum Samaritis & LXXII. Alexandrinis ערוק ſive αρουκῆς. *Eruceus* Epiphanius Scholaſticus. Hieronymus atque Onceloſus *Aracæus* ab ערקי ſeu ערקא Pro ἄρκλου *Hen.* legit ἀρούκλου, Joſepho rurſum vetante lib. v. harum Originum; ſed ve-

septem [Evæi,] Chettæi, Jebusæi, Amorrhæi, Gergesæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in sacris codicibus exstat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujusmodi caussa afflixit calamitas.

3. Noëus, terra post diluvium in primævam restituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cum vitibus eam consevisset, fructuque maturescente suo tempore eam vindemiasset, atque vinum usui esset idoneum, sacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in somnum delabitur, nudatusque parum decore jacebat. Eum *forte* conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum rescivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus est: Chamam vero propter cognationem sui exsecrationibus quidem non insectatus est; sed posteros ejus *diris devovit*. Quas cum cæteri evasissent, Chanaani liberos ultio divina est consequuta. Ac de his quidem in sequentibus dicemus.

Noëus inebriatus. Progenitoris facinus impudens feri luunt Chananæi.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati sunt quinque filii, qui Asiam usque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus siquidem *posteros* reliquit Elamæos, à quibus Persæ originem duxerunt. Asuras autem urbem Ninum condidit, & subjectos sibi Assyrios nominavit; qui maxime *rerum gestarum gloria* floruerunt. Arphaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum esset. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor essent filii, ex iis Usus Trachonitidem quidem condidit & Damascum, quæ inter Palæstinam & Cœle-Syriam media est. Armeniam vero D. Hieronymus itidem Latine reddidit *Arcas*, consensu Stephani Byzantini. *Bern.*

Asiam omnem ab Euphrate, amplissimum imperium, occupat Semas.
Semidæ
1. *Elamus*, Elamæi.
2. *Asuras*, Assyrii.
3. *Arphaxades*, Chaldæi.
4. *Aramus*, Syri.
5. *Ludas*, Lydi. *Ab Aramo.*
6. *Usus*, Damascæni.
7. *Ulus*, Armenii.

z [Εὐαίᾳ,] Illud Εὐαίᾳ, quia superfluum & præter numerum septenarium, uncis inclusum dedi: non autem delevi, quòd exstet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*. Huds. Εὐαίᾳ superfluum nomen, & præter numerum septenarium, aut ordinem priscum malæ illius perditæque prosapiæ Gen. 10. 16, 17. quem affirmat Josephus, lunulis quidem constrinxi, non adeo delevi, quod omnibus codd. Græcis idem servaretur ac melioribus Latinis. Quinimo nisi restitisset Achimelechus Davidis comes, χετταίᾳ affirmarem in serie ista παρείλκειν, tanquam à LXXII. illuc traductum; finxisse etiam Antiquarium Judæum ἰεβυσαίᾳ & ἀμορραίᾳ perinde ab חת, sicut alibi ex חשבון ὀσιεσεων excudit. *Bern.*

a Ἀμορραίᾳ,] Illa Ἀμορραίᾳ, Γεργεσαίᾳ ex Codd. *MSS.* in *Editis* deerant. *Huds.* Scias etiam ἀμορραίους aut *Sambuci* ἀμωρραίους alibi hujus Archæologiæ Josepho magis approbari. *Bern.*

b Εὐδαίου,] Sic etiam in *MSS.* Εὐαίου *LXX.* Scripserat forte *Josephus* (inquit *Bernardus*) Χδαίου vel Εὐεμαίου, aut denique cum *Syncello* Εὐιαίου aut Υιαίου. *Huds.* Εὐδαίου aut *Eudæo* omnis nostra membrana, pro חוי Hebraico ejus ordinis, sive LXXII. ὀδαίου. Scripserat forte Josephus χδαίου vel ὀδαίου, ut alibi οὐδης pro אוי seu εὐῖ, vel denique cum Syncello Tarasii υιαίου, aut ᾳαίου, prout ὀδία antea ex matre mortalium חוה. Video etiam in MSS. Mert. Hieronymi Quæst. Hebr nomen quintum *Ethæum*, non *Evæum* poni. Quid juvat adhuc notare σιναίου scribi libris Italicis (& *Big. Coll.*) & Samb. pro σιναίου, ibidemque illorum πλῶ τ᾽ ὀνομάτων τ᾽, aut mox ναὶ᾽ vice vulgatioris νῶχος. *Bern.*

c Ἐν ταῖς ἱεραῖς] Repetit hic rursus τ᾽ *Coll. Big.*

d Ἐχώρει·] *Big. Samb.* & *Cas.* χωρεῖ par editionum. *Bern.*

e Χάμα] Χάμῳ *Vat.*

f Κατηράσατο] Sic *MSS.* in *Editis* κατηρᾶτο.

g Χανάαν] Ita *Samb.* & *Big.* Χαναναν *Vat.* Χαναανιτὴν *Big.* Χαναναν *Bas* & G. hic & supra, v. 11.

h Περὶ μὲν τούτων] Περὶ μὲν οὖν τούτων *Vat.*

i Τῷ μίχει] Legisse videtur *Epiphanius*, οἳ πλῶ μίχει ἕως ὠκεανὸν Ασιαν κατ᾽ ἰδιαν οἰκοῦσιν. nam vertit, *qui usque ad oceanum seorsum habitant Asiam.*

k Ελαμ᾽] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Ελυμ᾽, dein Ελυμαίους *Bas. G. Hen.* & *Zonaras.* Αἰλὰμ ἀφ᾽ ἧς Ελαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam siquidem Elamitas.* Hinc itaque Ελυμαίους malit *Bernardus*; quia formam illam Gentilem agnoscit *Stephanus Byzantinus.* Huds. Ελαμ᾽ μὲν γὰρ ἐλαμαίους *Big Samb.* & *Cas.* ἔλυμ᾽ —— ἐλυμαίους *Bas. Gen. Hen.* atque Zonaras. αἴλαμ᾽ αἰλαμαίους Pseudo-Eustathius. αἰλὰμ & ἰλὰμ i. e. עילם sacrorum Bibliorum Editoribus. S. Hieronymus ab hoc historico *Ælam* aut *Elam* à quo *Elamitæ.* Cassiodori Epiphanius *Helam siquidem Helamitas:* pariterque Chron. Alex. αἰλὰμ, ἀφ᾽ ἧς ἐλαμῖται, nomen ἐθνικον vel S. Luca testè. Nec adeo diverse G. Cedrenus & G. Abbas αἰλὰμ aut corruptius ἀλὰμ, ἀφ᾽ ἧς ἐλυμαῖοι. Adjice his sophistam Gazæum, quem docuit Josephus atque prius Epiphanium *αἰρεσιοφήκτῳ, ab Ælam fuisse ortos Elymæos Persarum vetustissimos.* Hinc itaque constitui placet in media pagina, Ελαμ᾽ μὲν γὰρ ἐλυμαίους &c. quin formam illam gentilem agnoscit Stephanus Byzantius, qui jam pridem perlegerat hunc Josephum & Strabonem sane industrius. *Bern.*

l Κατιλιπεν.] Ex *MSS.* in *Editis* κατέλειπεν.

m Ασσυρας] Ita *Big. Samb.* & *Hen.* Ασσυρᾶς *Vat.* Ασσύρας *Bas. G.* & *Cas.* Huds. Ἀσσύρας *Big. Samb.* & *Hen.* nec non reddito Schemate primævo ἀσσυᾳ Hieronymus in Quæst. Hebr. MS. & Epiph. Scholast. præclari codices, Zonaras, Pseudo-Eustathius. utrique Georgii in Annalibus, & plures si cupias. ἀσσύρας *Bas. Gen.* & *Cas.* velut ἀσσυᾳ LXXII. senum aliorumque γιγλειώτων. Mox νινον compungunt accentu simplici, *Bas. G.* & *Hen.* contra Grammaticos. Tum ὠνόμασεν obiter Zonaras & Schotanus. *Bern.*

n Οἳ μάλιστα] An propterea Lucanus Ninum urbem felicem vocat Lib. 3. ℣. 215.

Et felix (si fama) Ninos —— Rel.

o Σύρους] Quos & *Arimos*, ut *Posidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus.*

p Λώδους] Sic in *Editis.* Λούδους & Λυδους in *MSS.*

q Οὗσ᾽] Ita *Big.* Ωσ᾽ *Vat.* Οὖσης *Hen. Bas.* & G. Huds. Οὐσ᾽ *Big.* ἅτις *Hen. Bas.* & *G. Eis* pro *Oys* aut, *Us* Epiphanius Interpres. S. Hieronymus à Josepho, in Quæst. H. MSS. *Us*; pariterque Eustathius ἑς: quomodo Philo & Eusebius scripserant. In scriptis Divinis עוץ, Gen c. 10. & initio Paralip. ubi quædam exemplaria Græca monstrant ὰζ. sed plura ac vetustiora ὡς, quibus accedunt G. Sync. Cedrenusque, & Chron. Alexandrini compilator. Præter hæc, codd. *Samb.* & *Cas.* præbent perinde derivatum ὦσ᾽. Statim πραχωνίτιν Hen. & typi incorrecti πραχωνίτιν. Recte itaque Epiphanius *Trachonitidem* Bern.

r Οὖλος,] Ex *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Οτρος. *Hen. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* Vide *Heideggeri* Hist. Sacr. p. 704. *Huds.* Optimos Latinorum codicum, tum etiam *Hen.* & utramque Editionem Græcam affecit ὄτρος aut *Otrus*, nomen à sacris alienum. Id calligraphi pinxere dudum pro ἕλος, quod adhuc retinent *Big. Samb.* & *Cas* Insuper ἑλ reperiri in Pseudo-Eustathio, Cedreno, G Sync. aliisque nil insuetum post LXXII. Alexandrinos, ab Hebraico חול. *Ul* S. Hieron. in Quæst. H. & in Etymol. Isidorus. Dein *Eul* Procopius ex Gaza: & Samaritæ equidem nunc scribunt חויל, οἰλευς idem vertenti Græce. *Bern.*

s Gá-

λῶ, καὶ [s] Γάθερῶ Βακτριανούς, [t] Μησαῖς δὲ [v] Μεσαναίους· [x] Σπασίνου Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Ἀρφαξάδῳ δὲ παῖς γίνεται [y] Σάλης· τοῦ δὲ [z] Ἑβερῶ, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους [a] Ἑβραίους ἐκάλεσαν. Ἑβερῶ δὲ Ἰόκταν καὶ [b] Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκῶ, ἐπειδὴ κατ' [c] αὐτὸν τὸν διαδασμὸν τῶν οἰκήσεων ἔπεσε· Φάλεκ γὰρ τὸ μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἰόκταν δὲ τῶν Ἑβέρου παίδων ἥσων ἦν, [d] Ἐλμωδάδῳ, Σάλεφῳ, [e] Ἀζερμωθῆ, Εἰραδῆ, Ἐδωράμῳ, [f] Αἴζελῳ, [g] Δέκλαν, Ἠβαλῳ, [h] Ἀβιμάηλῳ, [i] Σαβεῖ, [k] Ὀφείρῃ, [l] Εὐϊλάτῃ, [m] Ἰωβάβῳ. ἅπαι δὲ ἀπὸ [n] Κωφῆνῳ ποταμοῦ τοῦ Ἰνδικῆς, [o] καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

ro Ulus, & Gatherus Bactrianos, Meſaſque Meſanæos; *apud quos* Spaſini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus eſt Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Juctan & Phalecum genuit. Vocatus eſt autem Phalecus, quod ſub habitationum diviſionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem ſonat. Juctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Iſti à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipſum *ſitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta ſunto.

8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Meſas*, Meſanæi.
Arphaxadi familia.
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Juctas.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*
f. Fa-

s Γάθερος] *Big.* & *Caſ.* γαθὶς poſt LXXII. Euſtathius, Cedrenus, G. Sync. Chron. Alex. & Procopius Sophiſta. γόθεργος levi vulnere *Samb.* γίθεργος, Schotanus, &, quod malo, Zonaras: apud quem reſtituo Βακτριανούς ὃ ὁ γίθεργος, ex ὁ ἕτερος. Simillima hujus ſunt γίθιρες *Baſ.* & *G.* atque γεθήρης *Hen. Gether* denique perpetuum eſt libris Epiphanii Schol. & Hieronymi Presbyteri. *Bern.* Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* Γάθιρος *Samb.* Γυθέρης *Hen.* Γίθιρες *Baſ.* & *G.*

t Μησᾶς] *Big.* & *Samb.* eo accentu, quod probatur ſcriptura Samaritarum Gen. 10. 23. μῆσας *Baſ. Gen.* & *Hen. Meſa* Hieronymus in Quæſt. H. atque Iſidorus. *Mes*, Epiphanius, Μοσὴχ Euſtath. Cedr. G. Sync. &c. a LXXII. venit, aut a lectione Hebr. principio Paralip. ubi משׁ occurritque מש Moſaico. Mox Μεσλωίους Cedr. & G. Sync. nec non *Maones* Hieronymi, nomina ſuſpecta. *Bern.*

v Μεσαναίους] Μεσλωίους *Cedren.* & *Syncell.* quibus favet illud *Stephani Byzant.* Σπασίνου Χάραξ πόλις ἐν τῇ μεσῃ Τίγρητος Μεσήνη.

x Σπασίνου] Epiphanius miſere, *nunc Arax.* Quod tandem hoc valli prorſus præterierint Hieronymus, Zonaras, atque Euſtathius, factum callide. *Bern.* Ita *Samb.* & ipſe *Joſephus* haud ſemel. Πασίνου Χάραξ cæteri *MSS. Baſ.* & *G.* pro Σπασίνου faciunt *Steph. Byzant. Leopardus*, *Bochartus*, *Cellarius* in Geograph Antiq. p. 488. cum multis aliis.

y Σάλης] שלח Judæi alii præter LXXII. Alexandrinos, qui φαλὲκ perpetuo dicunt, ut vel illi omnes verſus exitu. Cainanem itaque juniorem plane ignoratum liquet huic Hierophantæ Hieroſolymitano, quam S. Lucæ ejuſdem ſeculi ſcriptori memoratum & in Divinum genus fuiſſe inductum. Deinde Ἑβερ lenius ſcribitur *Samb. Hen.* aliiſque, tum ordine ἐκ τούτου ἐβραίοις, apud ſolum *Samb.* Impreſſum etiam erat ἰουκτὰν accentu non ſuo. *Bern.* Sic *Big. Hen. Vat. Baſ.* & *G.* Σάλας *Caſ.* Σαλᾶς *Samb.*

z Ἑβερ] Aſpirate ſcribitur in melioribus *MSS.* in *aliis* lenius.

a Ἑβραίους] Ratione petita ex *Gen.* c. 10. v. 21. in aliam ſententiam propendet *Seldenus* de DIs Syris, c. 2.

b Φάλεκον] Φάλεγος *Baſ. G.* Φάλαγος *Hen.* Joſephus ſcripſit Φάλεκος termino Græco, conteſtantibus tam *Samb. Big. Caſ.* & Epiphaniis utriſque, quam Φάλεκ ſequente: quippe quum nomen illud omnium codicum conſenſum meruerit, *Big. Samb. Caſ. Baſ. G.* & *Hen.* & poſt illos Zonaræ, Pſeudo-Euſtathii, Procopii &c. Φάλεκ pro פלג ediderant Græce οἱ ο'. ut ex Philonis Lexico probatur, & S. Patrum commentariis. Ita γναφεῖον, καφεῖον. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* Φαλεγον, & dein Φάλεγος.

c Τὸν διαδασμὸν] Τὸν διῄρολον τῶν οἰκήσεων *Big. Samb. Caſ.* atque inſuper Gloſſator ad oram libri *Samb.* τὸ διῄρολον, τὴν ἐκτεσιν καὶ ἐξιλάδησιν. τὸ διῄρολον τῶν διαιτῶν, Euſtathius. τὸν διῄρολον τῶν οἰκήσεων., *Hen.* proletarie. Multo aliter *Baſ.* & *Gen.* τὸ διαδασμὸν τὸ οἰκήσεως, aut potius τῶν οἰκήσεων, quibus aſſentit Epiphanius, *diviſionem habitationum*: unde Doctiſſ. Grammaticus, διαδασμὸς (non διαδασις) διαμερισμὸς, in Lexidio. Utra harum Phraſium acceptior fuerit Joſepho, alii contendant: Ego Etymon priſcum expreſſe ſum ſecutus. *Bern.* Τὸν διῄρολον τῶν οἰκήσεων *MSS.* τὸ διῄρολον τῶν διαιτῶν *Euſtath.* τὸ διαδασμὸν τῶν οἰκήσεως *Baſ.* & *G.* in *Vet. Interpr.* habemus *diviſionem habitationum.* Huds. Διῄρολον τῶν οἰκήσεων MS. Sic infra cap. 15. οἰκιῶν τόλους, *coloniarum deductiones.* Rel.

d Ἐλμώδαδος,] Nomina quinque priora omittunt *MSS.* reddebant tamen LXX. Primum Ἐλμωδὰδ *Euſtathio.*

e Ἀζερμωθῆς,] Exſcriptores Joſephi ex filiis magni Arabis quinque priores levi calamo præterierunt. חצרמות reddebant οἱ ο'. Græcis literis ἀσαρμὼθ, ab illis Pſeudo-Euſtathius eiſdem. S. Bibl. Editio quædam Baſil. ἀτερμὼθ. Recte Joſephus ἀζερμώθης. Hieron. in Quæſt. *Aſermoth.* Epiphanius tamen *Aſarmoth* cum Eccleſia Græca. Imo primitias Joctanis ἀλμωδὰδ Euſtathius, ſicut Judæi appellant. Quartum inde nomen Joſepho ἰάρβης, Hieronymo *ουζηταῖῃ* & Epiphan. *Jare*, LXXII. Iterpr. Ἰαρὲχ. יח optimo Moyſi. Proximus huic הרורם aut אורים, Joſepho ἰάδυρμος, Latinis *Aduram*, ἰδουρὰμ G. Syncello, ἰδωρὰμ Wolphio Typothetæ, ἰάδορὰμ reliquis Editoribus Bibl. Græc. niſi ſi erraverint eo nomine. *Bern.* Al. Ἀζαρμώθης, Ἰαρὲχ, Ἰδωρὰμ.

f Αἴζηλος,] Quantum autem parravi, quo reformarem demum tam barbara nomina, pauciſſimis dicam, ut hic locus poſtulat. Circa finem c. x. Gen. Judæi ſcribunt אזל ita & in Annalibus ſacris; unde ἀζαλὶς *Baſ.* & *Gen. Uzal.* Hieron. & Epiphanio Scholaſt. & Wolphio ἀζαλ. Ibidem Geneſeos Samaritæ אזיל, Doctores Alex. αἰζὰλ, Euſtathius & G. Sync. Ἰεζιὰλ Codiceſque *Big. Samb.* & *Caſ.* Αἰζηλος pro Αἴζηλος, errore lubrico. *Bern.* Ita *Bernardus*, quod in *MSS.* fuerit Διζηλος, prono errore pro Αἴζηλος.

g Δέκλας,] Sic *Vet. Interpr.* & *Hieronym.* in *MSS.* Δεκλαδᾶς, in *Editis* Δαίλης proximum Ηβαλος omittunt *MSS.*

h Ἀβιμάηλῳ,] Ita *Samb.* & *Big.* Ἀβημαήλος *Vat.*

i Σαβεῖς,] Ex *Samb. Big.* & *Vat.* in *Editis* Σάφας. nec aliter in *Vet. Interpr.*

k Ὀφείρῃ,] Ὀφίρῃ debemus *Baſ. Caſ.* & *Gen.* ὀφείρῃ *Samb.* ὄφιρας *Hen. Ophir* Epiphan. & Hieron. ſed Ambroſio Mediolanenſi *Uphir*, propter ὑφὶρ LXXII. Judæorum. ὑφὴ Pſeudo Euſtathius, & Georgii duo. Arabum penultimus ὄφιλας ſcribitur *Baſ.* & *G. Evilat* S. Ambroſius ex Bibliis Græcis: ὄφιλαὰτ Editiones illorum Complutenſis & Wolphiana, tum etiam compilator Joſephi, nomine Euſtathius, nec non Euſebius Pamphili in Locis. Εὐϊλάτης *Caſ.* & *Samb.* Ευιλάνις *Big.* Εὐϊλὰ, *Vatic. Alex.* aliaque eximia MSS. S. Bibl. Epiphanii dubia eſt lectio *Evila*, an *Evilat.* Noviſſimus denique omnium *Jobabus* haud quidem à prelis evaſit incolumis, quin Ἰεβηλῳ ederent *Baſ.* & *Gen.* pro Ἰωβάβῳ aut potius Ἰωβαβῳ; ſicut fecerant LXXII, Interpr. Ἰεβαβ, abſque ſchemate Græco. Induſtrie vero ſcriptum fuit Ἰωβαβῳ apud *Big. Samb.* & *Caſ. Bern.* Ita *Samb.* & *Vat.* Ὀφίρης *Big. Baſ.* & *G.*

l Εὐϊλάτης,] Ex *Samb.* & *Caſ.* Εὐηλάτης *Vat.* Εὐιλάνις *Big.* Lectio *Epiphanii* dubia eſt, *Evila* an *Evilat.*

m Ἰωβάβῳ.] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἰωβηλῳ pro Ἰωβαβῳ aut potius Ἰωβάβῳ, ſicut Ἰωβαβ abſque ſchemate Græco fecerant LXXII.

n Κωφλῶ] Ita *Big.* & *Samb.* Κωφλῶ *Vat.* in *Baſ.* & *G.* Κώφλῳ. *al.* Κόφιῳ & Κοφλῶ.

o Καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν] Longe à vero remota eſſe vidi tam Editionum ἐκ τοῦ περὶ αὐτὸ συρίας τινὰ, quam caſu diverſo *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐκ τοῦ περὶ αὐτὴ συρίας τινὰ, aut Epiphanii, *& poſita circa* (vel *circa eam*) *Syriæ loca quædam.* Propior accedit Hieronymus, *Poſſederunt autem à Cophene fluvio omnem Indiæ regionem, quæ vocatur Jeria.* Noſtra igitur à conjectura accipe hanc emendationem, ἐκ τῶν περὶ αὐτῷ ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne, vel Syros abs illo mille ſupra paraſangas abſiſtere, certum & in vetere Geographia obſervatum. Obfirmat etiam nobis animum Euſebius Cæſarienſis in Chorographia ſacra, ad regionem *Evilat*, cui nomen dederat Joctanidarum quidam: τοῦτον ἦ συὰ τοῖς ἀδελφοῖς Ἰωσηπῷ ἀπὸ κωφλῶ ποταμοῦ τῆς ἰνδικῆς ἐκ τοῦ περὶ ἱερὰν καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. MS. ἐκ τοῦ περὶ ὀρίας &c. alteram tamen lectionem amplexus eſt Hieronymus hac paraphraſi, *Evilam refert Joſephus cum fratribus ſuis à flumine Cophene & regione Indiæ uſque ad eum locum, qui appellatur* Jerie, *poſſediſſe.* Alibi Locorum Biblicorum idem amicus Pamphili, ut MSS. produnt tam in *Sophira* quam *Ophir*, ἐκ τοῦ περὶ αὐτῆς συρίας ſive, edente Bonfrerio, ἐκ τοῦ περὶ αὐτὴς συρίας. Ibi tamen Hieronymus Interpres, ſed & tertio *Jeriam* ſuam repetit. Namque ad *Sophera. Filios Jectan Joſephus refert à Cophene flumine & Indiæ regionibus uſque ad id locorum perveniſſe, ubi appellatur regio* Jeria *aut* Jeira. Vel denique ſcripſit Mattathiæ filius, ἀπὸ κωφλῶ ποταμοῦ τῆς ἰνδικῆς, ἐκ τοῦ περὶ αὐτῷ συρίας; inde enim Cophes aut, Ariſtotele probante, Cophen profluit, ubi eminent maxime Caucaſii montes, & ex Tabulis Magni Ptolemæi degit gens Serica. Hinc tamen me vertam ad inſequentia verba Joſephi: de Cahtanidis enim jam dixi, quod ad imas paginas licuit. *Bern.* Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota eſſe vidi ἐκ τοῦ περὶ αὐτὸ Συρίας τινὰ, ac τοῦ περὶ αὐτὴς Συρίας τινὰ in *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* aut *Epiphanii* illa *& poſita circa eam Syriæ loca quædam.* Propior *Hieronymus* accedit, *Indiæ regionem quæ vocatur Jeria*, ex illis *Euſebii*, ἐκ τούτου —— Ἰώσηπῷ ἀπὸ Κωφλῶ ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς ἐκ τοῦ περὶ Ἱερὰν [in *MS.* ἐκ τοῦ περὶ Οερίας] καθικνεῖσθαι ἱστορεῖ. Lego igitur ἐκ τοῦ περὶ αὐτῷ Αερίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum eſt, ut Syros ab illo mille ſupra paraſangas abſiſtere. Forſan tamen, ἐκ τοῦ περὶ αὐτῷ Σηρίας ex *Euſebio* de Locis Hebr. v. Σοφηρὰ, & v. Ωφὶρ. *Bernardo* præivit Cl. *Bochartus* [Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.] in voce Αερίας ſed Σηρίας rejicit. *Huds.* Σηρίας puto, uti ſupra de columnis Sethi. *Rel.*

Abrami genealogia. Gen. c. 11.

ς. Faciam vero de Hebræis *quoque* ſermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus eſt Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus eſt; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: ſecundo vero anno & nonageſimo ſupra ducenteſimum poſt diluvium natus eſt. Nam Tharrus quidem ſeptuageſimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum eſſet centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores naſcitur, circa annum centeſimum & trigeſimum ſecundum: Ragavus vero Serugum habuit, cum eſſet annorum centum & triginta. Iiſdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & trece-

ε'. Ποιήσομαι [p] δὲ καὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. [q] Φαλέκῳ γὰρ τῷ Ἑβέρῳ γίνεται παῖς [r] Ῥάγαυος· τοῦτῳ δὲ Σερῦγος, [s] ὧ Ναχώρης υἱὸς πίπτει, τοῦτῳ δὲ [t] Θάῤῥος. πατὴρ δ' ἔστω Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νῶε· δεύτερῳ δ' ἔτει ἑκατοστῷ συνηκοστῷ τοῖς [v] διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάῤῥος μὲν γὰρ ἔτει [x] ἑβδομηκοστῷ πρώτῳ τίκτει τὸν Ἄβραμον· Ναχώρης δὲ Θάῤῥου, [y] εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν [z] ἔτος ἤδη γεγονώς, [a] ἐγέννησε. Σερῦγῳ δὲ Ναχώρης τίκτει, τριακοστῷ [b] δευτέρῳ καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σερῦγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἕβερος δὲ πεμπτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γόνῳ Φάλεκον,

p Δὲ τοῦ Ἑβραίων] In *Samb.* & *Vat.* δὴ *igitur.*

q Φαλέκῳ] Φαλέγῳ, ut prius *Baſ. Gen.* φαλέγῳ *Hen.* juxta ſcripturam reor Joſephi. φαλέγ Zonaras & MS. *Vatic.* Cæteri per κ. *Bern.*

r Ῥάγαυος] Ita paſſim *Big. Samb.* & *Caſ.* Ῥάγαβος *Vat.* Ῥαγαῦς *Baſ. G.* & *Hen.* Huds. Ῥαγᾶυ & Σεροῦγος mavult *Cocc.*

s Ω Ναχώρης] Sic *MSS.* (ᾧ Burius, inquit *Bern.*) ὧν in *Editis.*

t Θάῤῥος.] Ita in *Editis* & *MSS.* præter *Hen.* qui bis terve habet Θεῤῥος.

v Διακοσίοις] ccxcii. ſive δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ συνηκοστῷ τοῖς διακοσίοις, nihil largius exemplaria omnia quot vidi Joſephi, Græca uſpiam aut Latina, & ab illis Zonaras, P. Comeſtor, alii. Id fuerunt jam pridem auſi curioſorum Theologorum nonnulli, quo conſentientem præſtarent Judæorum Hebraico codici ſummam rationis Joſephicæ; improvida quidem ac vaniſſima fraude, dum remanſerint adhuc his libris majoris computi membra. Proponam igitur ſtemma Abrami, decimi herois poſt Noe, ſecundum tres celebriores ſententias, tanquam à ſapientiſſimo Moyſe acceptas, Judæorum, Samaritarum una cum lxxii. Interpretibus Alexandrinis, ſed & Joſephi, ex correctione Iſ. Voſſii viri longe doctiſſimi.

Codex Hebræus Judæorum.	Samaritæ, tum lxxii. Int. & Eccleſia Græca.	Joſephi calculus, ex emendatione Voſſii & N.
Semas παιδοποιεῖ anno poſt diluvium 2.	2.	12. N. 2.
Arphaxades, ætatis ſuæ anno 35.	135.	135.
Salas 30.	130.	130.
Eberus 34.	134.	134.
Phalecus 30.	130. Joſephi	130.
Ragavus 32.	132.	130.
Serugus 30.	130. Codd.	132.
Nachores 29.	79. 120.	129. N. 129.
Tharrus, Abrami genitor. 70.	70. 70.	130. N. 70.
Jud. 292. Gr.	942. 993.	1062. N. 992.
Adſcriptiſque Cainanis an.	130.	130.
Colligit G. Sync.	1072. Voſſ.	1192.

Editio autem Compl. τῆ ο'. atque Roman. differt Nachoris pædogoniam ad ætatis ipſius annum 179. adeoque adſerto Cainane, conficit in toto annos 1172. pariterque ex opinione Iſ. Voſſii, Nicephori Patriarchæ, & G. Syncelli Conſtantinopolitani, nec non Eutychii Alex. aliorumque Chronol. receptis Cainanis ſecundi an. 130. cadet natalis Abrami juxta Biblia Græca in 1072. aut ex grandibus numeris Voſſii in an. 1192. poſt Cataclyſmum. Additis inſuper 100. Abrami ad Iſaacum progenitum, & ipſius Iſaaci vita integra (quam ex Moyſe ſuo tum audierat Joſephus) 185. an. intelliges illico quot annos colligat liber primus harum Originum, haud minus quam 3733. ſive ſψλγ'. ubi codices Joſephi efferunt ſωλγ'. anormi lemmate. Sed ut verum fatear, alterum illum Cainanem non amo, qui Abramum virum ſummum de loco decimo poſt Noe truderet, etiam Beroſo, Eupolemo, Molone, Joſepho, Zonara, Glyca, & centum aliis invitis. Neque quidem in hiſce Originibus, (ſicut non viſitur in Synagogis Samaritarum aut Judæorum, aut in Chronicis Euſebii Cæſarienſis, Juliive Africani) unquam comparuiſſe ullus credo. Quis enim ſcribarum Græculorum demum expungeret, quam potius illum aſſervaret D. Lucæ gratia? Mallem interim ſphalma illud, quod videtur, Codicis Evangelici omittere, dum totis paginis diſſertanti mihi opus fuerit & tempus. Vide tamen an prudens ac dignum ſit cum nonnullis veterum ad ortum Abrami cIↃL. aut cICLII. annos computare à Diluvio: quod fiet ſi deſcenderit novus Cainan cum totis ſuis 130. annis, Semaſque liberis dederit operam altero poſt diluvium elapſum anno, quo quidem pacto conſpirant infenſiſſimæ ſectæ, Samaritæ, Judæi Alexandrini, cætera natio Judæorum, & Eccleſia Chriſtiana, contra unum Mattathiadem. Emendandus eſſet propterea Joſephus hunc in modum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ πεντηκοστῷ πρὸς χιλίοις. Accreſcat porro ille numerus, 100. annis Abrami, 185. Iſaaci, nec non 2256. inter Orbem primo conditum & ſubmerſum, [quot ſane præter hunc verpum, Eutychius Patriarcha Alexandrinus, Georgius Homaidi filius, aliique agnoſcunt,] patebit ſtatim perioche libri primi Antiquitatum iſtarum annis 3593. ſive ſϛλγ'. Qui has literas noverint, norunt etiam facili negletu in ω tranſire φ, & ϛ in λ. Ex illo calculo deduces ab Adamo ad imperium Artaxerxis Xerxe nati, quinquies mille annos, quod explicabant Biblia Hebraica ex ſententia hujus hiſtorici. Præterea alios quidem numeros, & Joſephi ſcriptis propiores hæc ſerio perpendenti mihi video provenire. Quandoquidem igitur codices noſtri ſeptem minus quam mille annos proponant inter Noe navigantis ſalutem & Abrami τεκνωσιν; permuta modo decem annos ſuperfluos Semæ poſt Diluvium cum novem illis, quos ad Tharrum parentem pertinere memorant Judaica, Samaritana, Græca, cæteraque Moſaicæ legis exemplaria, emicabit tibi ſumma an. 992. aut ſcribenti Græce pro ϛϡβ'. prodibunt πϛ'. & ϡϐ'. ſimillima notatione; unde apud Joſephum reſtitues, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ συνηκοστῷ πρὸς συναχοσίοις: quomodo etiam in codicum Gallicorum aliquo ſcriptum eſſe ex Commentariis S. Petiti nuperrime edidici. Accedant adhuc anni 285. quot effluxiſſe ait ille Judæus ab Abramo nato ad obitum Iſaaci, atque inſuper 2256. ad Cataclyſmum à rerum conditu, confient inde 3533. aut pro iniqua ſumma ſωλγ'. plane ſϡλγ'. quantum annorum explicet lib. 1. harum Originum. Vel Abramum puta anno 170. Tharri prognatum, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ συνηκοστῷ πρὸς χιλίοις μὴ πλὰ ἱπομένειαν: capiet igitur liber 1. Antiquitatum annos 3633. ſeu ϛχλγ'. quo vix reperias quicquam Joſepho convenientius, ſive numeros ipſos ſpectes ſive notas numerorum. Attamen vincat veſtro arbitratu Arithmetica præſtantiſſimi Voſſii, locumque ſuum obtineat πρὸς τὰ κείμενα. A primordio vero rerum ad diluvium Samaritas numerare annos 1307. Judæos 1656. Joſephum 2256. Interpretes lxxii. eorumque ſequaces Demetrium Hiſtoricum, I. Africanum & mille alios, annos 2262. Euſebium denique dolo vix pio 2242. & compilatores ejus Nicephorum Conſtantinopolitanum, Georgium Taraſii Cancellarium tantundem, aut ignorare nefas aut obliviſci: tum etiam prætermiſſum fuiſſe Julio Chronographo, Joſepho Chriſtiano, Severo, aliiſque, biennium Semæ Diluvio proximum, annoſque adeo 940. tractari ab illis pro 942. Experiantur denique polyhiſtores ingenium ſuum, S. Bibliorum numeros, tum Joſephi, I. Africani, Septimii Afri, Clementis, Theophili, Philonis, ac Demetrii omnes digerant, componant, verſent, mutent, reſtituant, quo natalem annum Abrami tandem nobis juſto calculo exhibeant; hanc enim periodum multo difficillimam continet Chronologia ſacra. *Bern.* Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*, & ab illis *Zonaras. P. Comeſtor*, & *alii.* Ενταχοσίοις N. ἑκατὸν καὶ χιλίοις *V.*

x Ἑβδομηκοστῷ] Ea eſt ſententia Hieronymi, Theodoreti, Procopii Sophiſtæ, illuſtris Voſſii, & meliorum Theologorum, ut Abramus vir eſſet annorum lxxv. cum parentem ſuum Charris defunctum ſepultumque Divino admonitu relinqueret, ex Gen. 12. & Act. 7. & Philone p. 415. atque etiam vita tota Patrum ſuorum ἐλιγοχρονιώτερος pareret, quod de illo idem aſſerit Philo. ἑβδομηκοστῷ ſemper ſcriptum, ſemper cuſum fuit uſque ad hos typos; veruntamen qua etiam ratione id apud Joſephum poſſit defendi alibi diſputamus. *Bern.* Τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ *V.*

y Εἰκοστὸν] Ενενήκοντα αὐτὸς καὶ ἑκ. *N.* & *V.*

z Ἔτος ἤδη γηγονώς] Libri omnes Joſephi, εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος: niſi quod ἔτος à prelis ſuppreſſum fuerat. Novenarium huc numerum adjecimus, qui Hebraico Volumini hæſerat, magno arbitrio adjuti. Amiſſis autem centum annis, *Weſt.* 1. *Bal.* & alii pauci editorum, Nachori parenti adſcripſerunt an. 28. ex verſione B Hieron. *Bern.* Illud ἔτος è *MSS.* in *Editis* deerat.

a Ἐγέννησε.] Ἐγέννησε Σερῦγον· Σηρ. male in *Samb. Caſ.* & *Baſ.* in *aliis* rectius omittitur Σερῦγον.

b Δευτέρῳ] Annos Serugi & Ragavi permutant codices cuncti Joſephi Latinique Græcique, contra utrumque volumen Hebraicum, & verſionem τῆ ο'. unde crebuit fides hunc primum genuiſſe 130. anno ætatis ſuæ, Serugum biennio tardius: verum in hac ſerie aliquid ſcribarum ſocordiæ imputandum video, quia ab imo gradu procederet, ſicut illa Moyſis à ſupre-

ων, γενηθεὶς αὐτῆς ὑστ[ερ]ον [c] Σάλα τριακοστὸν ἔτ[ους] ἔχοντ[α] καὶ ἑκατόν· [d] ὃν Ἀρφαξάδης [e] ἐπίκνωστι τῷ πέμπτον καὶ τριακοστὸν [f] τῆς ἡλικίας ἔτ[ους] μετὰ τοῦ ἑκατόν. [g] Σήμ δὲ ὑὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετ' ἔτη [h] δύο ⟨καὶ⟩ δέκα τοῦ ἐπομβρίας γενόμεν[ος]. Ἄβραμ[ος] δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [i] Σάρραν καὶ [k] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλ[ει] [l] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφ[ος] αὐτοῦ μέχρι νῦν [m] δείκνυ[ται]. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάρραν δὲ Ἄβραμ[ος]. Θάρρα δὲ μισήσαντ[ος] τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνη πενθ[ηθῆναι], μετοικίζονται πάντες εἰς [n] Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας· [o] ἔστι καὶ Θάρρον πλουτήσαντα θάπτεσθαι, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [p] συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον [q] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [r] Μωϋσέως γενέσεως· μεθ' ὃν ὁρᾶ[ται] καὶ ζῆν ἑκατὸν ἔτη καὶ τοῖς τοῖς ἔχουσι, ταῦθ' ὁρίσαντ[ος] τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρη μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [s] ἐγένοντο· [t] Οὐζ[ος], Βάυξ[ος], [v] Καμούηλ[ος], [x] Χάζαδ[ος], [y] Αζαυ[ος],

simo supra centesimum genuit Phalecum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum & centesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno supra centesimum. Semæ autem filius Arphaxades erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Baüxum, Camuelum, Chazadum, Azavum,

Tharras vixit annos CCV.

Humanæ vitæ terminus à Moyse, anno CXX.

Familia Nachoris. Gen. c. 22.

premo descenderat; imo notat Cl. Bosius in codice Sambuci ad hunc locum nomenque Ραγαυος, quidpiam deliderari. Servabis tamen numeros sacros, ut fas est, hac emendatione. Ραγαὺ ὃ σιγὴν; τίκτει ὡσεὶ ἔτος δώτεροι καὶ τελακοσὸι καὶ ἑκαβσὸν, ὃς ταχὼβ ἴχει ἔτη τελάκοντα γεγονὼς ὡσ τοῖς ἑκαβὼν· ὧ ὃ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι κ' ῥάγαυος φαλεκος ἴχει. Pro vulgato σεροὺχ ὃ ναχώρης τίκτ[ει] &c. Schotanus denique ὧ ὃ τοῖς αὐτοῖς transformat ὧ ὃ τοῖς τελακοσὶ, & quod multo atrocius factum, omnes centurias hujus computi, tanquam male magnos numeros, delendas decrevit, contra omnes codices Græcos & meliores Latinos. Quamvis autem lectionem Græcam ad mentem D. Vossii quatenus immutari placuit: Latina tamen hujus paragraphi curate exegi ex ipsis membranis Epiphanii. *Bern.*

c Σάλα] Ita placuit *Bernardo*. Σάλα *Big.* & *Cas.* Σαλᾶ *Samb.* & *Vat.* Σελα *Bas.* & *G.*

d Ὃν Ἀρφαξάδης] Hic nonnulli volunt Canainis Junioris annos inseri, ut *Zonaras*, *Eustathius Antioch.* & *Is. Vossius*. De eo videsis Opuscula *Petri de Marca*, p. 43.

e Ἐπίκνωστι] Al. ἐγγίνεται.

f Τῆς ἡλικίας] Illa τῆς ἡλικίας è *Codd. MSS.* desunt in *Editis* & *Vet. Interpr.*

g Σὴμ ὃ] Σῆμα *Bas.* & *Gen.* quod Dorismum sapit. *Samb.* communius νμᾶ; quin solet ille codex nominum Hebraicorum ultimas syllabas roborare. *Bern.* Σήμα *Bas.* & *G.* Σημᾶ *Samb.* & *Vat.*

h Δύο καὶ δέκα] Δωδεκα *Bas.* & *Gen.* δυο καὶ δεκα *Big. Samb.* & *Cas. duodecim*, *Epiphanii* potiora & plura exemplaria, ut Voss. 1. Star. & West. 2. Mert. Vig. Bal. Goul. Adde illis historiam Scholasticam Petri: *Josephus autem dicit, Sem filius Arphaxad natus est post annos duodecim facti diluvii: quod forte vitium scripteris est.* Typographi Colonienses & *Bas.* substituerunt *duo*, religione Hebraici voluminis. Quinetiam de Epiphanio jam monere visum est, nonnulla excusorum exemplarium, ut Bal. Col. & Bas. atqui scripta nulla præter West. 1. per stemma illud Divini Abrami ad numeros versionis Hieronymianæ conformari penitus & restringi. *Bern.* *Al.* δωδεκα.

i Σάρραν] שרה Pulchrum nomen & princeps istius sexus viriliter efferebant Philo & Josephus; unde apud *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* tum Zonaram & Eustath. σάρρα extat; sed mollius Græci plerique σάρᾳ & cum his *Bas.* & *Gen.* Mox μελχὰν *Bas. Gen. Hen.* & *Eustathius* τῶν τοῦ ὁ'. sicut ἰχθύων legitur. *Samb.* & *Big.* potius μελχὰν, ritu ἀθλιῶν. Imo μελχαν Συγκεῖται, *Hen.* solus. *Bern.* Ita in *MSS. Zonara* & *Eustathio*. in *Editis* mollius Σάρᾳ.

k Μελχὰν] *Al.* Μελχᾶν.

l Οὐρῇ] Οὐρῃ *Big. Samb Eustathiusque* MS. Cl. Vossii. Oncelosus similiter forma Chaldaica אורא. ὕρῃ *Bas.* & *Gen.* G. Syncello pag. 95. ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Σὴρ (l. ἐν) τῇ πόλει. ὡρ G. Cedrenus. χωρ Is. Vossius ex LXXII. ὧρ Eusebius ex Onomastico Hebraico Philonis, licet ipse Philo legerat in translatione LXXII. virali ἐκ τῆ χώρας τῶν χαλδαίων. Quid si illi etiam scripserant, Gen. 11. & alibi, ὀρχὸης seu ὀρχῆς τῶν χαλδαίων. Hanc autem civitatem πόλιν appellaram testatus est etiam Eupolemus in historia Judæorum Babyloniorum, nec non καμαρίνων, h. e. πόλιν ἱεραρχῶν seu urbem Hierophantarum, כמרים & forma patria כומרנית: quinimo sedes illa אוריא, τῶν φώτων (quales erant Assyriorum Sacerdotes, viri consulti & πεφωτισμένοι,) ἀρὴν nomine congruo vocabatur. Sed me tempero à charta Josephi. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* Οὐρὴ. *Vat.* Οὐρῃ *Bas.* & *G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 36.

m Δείκνυ[ται].] Admonet Ill. Vossius, post Georgium Syncellum hæc verba Eustathii ex Josepho fuisse descripta, Δείκνυται. ἀπέθανε δὲ ὁ Ἀρὰν ἐν τῷ ἱμπυρισμῷ, ᾧ ἐπεπύρισεν Ἄβραμ τὰ εἰδώλα ⟨καὶ⟩ παῖδες αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελεῖν αὐτά. γαμοῦσι δὲ &c. Audi vero quæ dicit Georgius Abbas in Chronico. p. 98. Τὰ δὲ εἰδώλα καὶ παῖδες σωζεῖψας ὁ Ἀβραὰμ καίει· ἐπεὶ τῷ οἴκῳ συνκαίεκαύθη δὲ αὐτοῦς καὶ ὁ Ἀρὰν ὁ ἀδελφὸς ἀβραὰμ σβέσαι τὸ πῦρ ἀπαδάζων. ἐκωλύθη δὲ τὰ παῖδα αὐτοῦ ἀπιστῶαι τὰ εἰδωλολατρίαις καὶ εἰδωλοποιίας, ὡς φησιν ὁ Ἰωσηπ[ος]: nisi legere fas sit ὁ ὡσίβι[ος] ad hanc periodum. Tum alter Georgius de eodem facinore differens, Λαυδὰν δὲ νυκτὸς ὁ ἀβραὰμ τὰ εἰδώλων ἐμπρήσας τὰ οἶκον, αὐτῶν δὲ ἐξαναλωμάτων, οἱ ἀδελφοὶ νομίσαντες ἀναπηδᾶσι, βλέπουσι δὲ μέσα δὲ πυρὸς ἐξελέσθαι τὰ εἰδώλα. φιλοκωμάτερον δὲ ὁ Ἀρὰν τῷ πράγματι σωσφιεγμένῳ, ἐν μέσῳ ἀναθέντες δὲ πυρὸς. Quinimo ante hos omnes Eusebius Pamphili, ut verisimile est, Ἐνεπύρισεν Ἀβραὰμ τὰ εἰδώλα δὲ παῖδες αὐτοῦ, καὶ συνκαιεκαύθη αὐτοῖς ὁ Ἀρὰν θέλων σβέσαι τὸ πῦρ ἐν νυκτὶ. Tum etiam p. 95. Chronogr. suæ Georgius, Ὤφθη δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἔτι ὄντι, ἀπειλοφορήσαντα τε τὰ δὲ παῖδος εἰδώλα, ὡς ποιαχθὲ ἰσοχεῖ), ἃ καὶ ἀνέπρησεν ἐν νυκτὶ, ὡς φασιν, καὶ συνκαιεκαύθη αὐτοῖς ἄρραν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, σβέσαι θέλων τὸ πῦρ ἐνάντιον δὲ θεῖα, ὡς φασιν· ἀπιστομήτης τοῦτο καὶ τὸ γεγραφὸς· ὅτι καὶ ἀπέθανεν ἀρ' ἀν ἐνάντιον δὲ παῖδος αὐτοῦ θεῖα ἐν τῇ γῇ ᾗ ἐγεννήθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων, ἐν Σὴρ τῇ πόλει. καὶ ἐξῆλθε θεῖα σωὶ ἀβραὰμ, δὲ ἐλθὼν εἰς γῆν χαναὰν· καὶ μεγάλως ὠφέλησεν ἐν χαρίσαι, εἰδωλομανῶν ἵνας θανάτῳ αὐτοῦ. Eadem plane narrat, Gregorius scriptor Syrus, p. 20. *Bern.* Hodiernis Josephi exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Antiocheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυ[ται]. ἀπέθανε δὲ ἐν τῷ ἱμπυρισμῷ, ᾧ ἐπεπύρισεν Ἄβραὰμ τὰ εἰδώλα δὲ παῖδες αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελεῖν αὐτά. γαμοῦσι &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è Josepho descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet.

n Χαρρὰν] חרן, χαρὰν *Bas.* & *Gen.* χερὰν, *Hen.* χαρρὰν, *Big. Samb. Cas. Epiphanius*, & LXXII. Interpretes & D. Lucas, Arabice حران. Gentium historicis Καρρὰς urbs eadem, quod Eusebius aliique adnotarunt. *Bern.* Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr. aliisque.* Χαρὰν *Bas.* & *G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 444.

o Ὅτε καὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* ἔτι δὲ.

p Συνέτεμνε] Sic quatuor MSS. συνετέτμητο *Hen. Bas.* & *G.* De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27.

q Ἐγίνε[το,] Ita *Vat.* & *Eustath.* ἐχθὲς *alii.*

r Μωϋσίως] Sic *Vat. Samb.* & *Eustath.* in *Editis*, *aliisque* Μωσέως.

s Ἐχθίοντ[ο·] Al. ἐγένοντ[ο.

t Οὐζ[ος,] Οὐζ[ος] *Samb.* Ὑξ[ος] *Bas.* & *G. Epiphanius*, Uxos. ὠξ LXXII. Doctores, Philo, Eusebius, Hieronymis ab illis, sed à Judæis idem *Hus*, עוץ. Importuni sunt Schotani Bosiique ὄπ[ος] & ουζ[ος]. Nomen proximum בוץ, βάκξ[ος] Græca, *Baux* meliora efferunt Latinorum exemplarium; nec non Hieronymus ex Eusebio & LXXII. Interpr. Eat idcirco βούζης Schotani, quo hinc velit. Pauci intelligunt naturam literæ Z. *Bern.*

v Καμούηλος,] Rescripsi καμούηλος. *Epiphanius* edidit pariter *Camuel*, sicut postulant Judæi, Græci, Latini, omnes S. literarum Interpretes. μαούηλος cernimus in typothesia *Bas.* & *Gen.* μαθούηλος apud *Big. Samb.* & *Cas.* utrumque ἀδύκτως. Sequitur corruptum diu nomen ζάχαι[ος] apud cunctos codices Græcos, & vetustos Latinorum pro חשד Hebr. χαζὲδ aut χαζαὲθ Græcorum, *Chazat* Hieronymi ex Eusebio, *Cased* ejusdem interpretis ad sacram paginam. Reddo veterem Josepho scriptionem χάζαδ[ος], ubi alii malunt χάταδ[ος]. *Bern.* Ita ex *Vet. Interp.* Μαθηλ[ος] in *Editis*. Μαθνα[ος] in MSS.

x Χάζαδ[ος].] Sic ex *Hebr.* Χαταδ aut Χαταὲθ *Græcorum*. In *Josephi* codicibus corrupte Ζαχαμ[ος].

y Ἀζαυ[ος.] Ἀζαις *Cas. Epiphanius*, & Schotanus. ἄζαε[ος], levissima mutatione *Big.* & *Samb.* ἄζαυ[ος] literæ Beta petiolo nimio, *Bas* & *Gen.* חוז Hebr. ἀζαὺ Viri Ecclesiastici, post LXXII. Ju-

vum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuêre: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

[z] φελδᾶς, ἰαδέλφας, βαθθήλ. ἔστι μὲν Ναχώρᾳ παῖδες γνήσιοι· [a] ταβαῖος γὰρ, καὶ [b] Γάαμος, καὶ [c] Ταύαος, καὶ Μάχας, ἐκ Ρεμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γεγόνασι. Βαθθήλῳ δὲ, [d] τῷ Ναχώρᾳ γνησίων παίδων, γίνεται Ρεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβανος υἱός.

VIII. CAP. VII. ΚΕΦ. ζ'.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

Ως Αβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.

Abramus cum Loto sibi adoptato Chaldæam relinquit, annos natus LXXV. *Gen. c.* 12.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis suæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque jam esset annorum septuaginta & quinque, è Chaldæa discessit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipse incoluit & posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes persuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris sapiens haberi cœpisset, vulgo receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare unum esse Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero si quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi sibi propria & *innata*. Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra marique contingunt, quæque sol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. „Nam si (*inquit*) „vis illis insita esset, *certe* curam ordinis sui conservandi haberent: ea vero *res istas* destitutas „esse manifestum est. neque enim ad nostram utilitatem suapte virtute fretæ operam confe„runt: sed imperantis potestati obsequium præ„stant: cui soli honorem & gratias tribui par „est.„ Propter ista cum Chaldæi & alii Mesopotamiæ incolæ contra ipsum seditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum existimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam possedit. Illicque constitutus aram exstruxit, & hostiam Deo immolavit.

Ἀβραμος γὰρ Λῶτον τὸν Ἀράνου τοῦ ἀδελφοῦ υἱὸν, τὸν δὲ γνωσικὸς αὐτοῦ Σάρρας ἀδελφὸν, εἰσεποιήσατο, γνησίων παίδων ἄπορῶν· καὶ καταλείπει [c] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν πιθανεύειν τε πρὸς πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, πρός τε ὧν εἰκάσθη δ' [f] Διαμαρτάνων. Διὸ τόν τε καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [g] μείζω τῶν ἄλλων ἠργμένον, καὶ τὴν πρὸς τοῦ Θεοῦ δόξαν, ὡς ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [h] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. [i] πρῶτος ἂν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· [k] τὰ δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσταγὴν τοῦ τότε παρέχειν ἕκαστον, καὶ ἃ κατ' οἰκείαν ἰσχύν. ἔκαζε δὲ ταῦτα τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οὐρανὸν συμβαίνουσι. [l] „δυνά„μεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, καὶ προνοίᾳ τῶν καθ' αὐ„τὰς διαξίας· [m] ταύτης δ' [n] οὐ ὑστερούσης, φανε„ρὰς γίνεσθαι μηδ' ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν „συνεργῶσι καὶ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ [o] „κελεύοντος ἰσχὺν ὑπαρχεῖν· ᾧ καλῶς ἔχει μόνῳ „τὴν τιμὴν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέμειν.„ διὰ ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν στασιαζόντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. [o] ἱδρυθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

Abramum laudant meliores gentium historici, Berosus, Hecatæus, Nicolaus Damascenus.

2. Berosus autem Abrami parentis nostri, suppresso tamen nomine, his verbis meminit; „de„cima post diluvium ætate apud Chaldæos vir „exstitit justus & eximius, rerumque cœlestium

Β'. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου [p] Βηρωσὸς, οὐκ ὀνομάζων, [q] λέγων δέ πως. „μετὰ τὸν κα„τακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δί„καιος ἀνὴρ [r] καὶ μέγας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος. „ Εκα-

dæos. *Bern.* Ita ex *Hebr.* & *Vet. Interpr.* levicula mutatione Αζαῖος *Big. Samb.* & *Vat.* Αζαιος *Bas.* & *G.*

z Φελδᾶς,] Φίλδας, ἰαδέλφας, ידלף וירח *bas.* & *Gen.* ἰαδιλφᾶς, ἰαδοφᾶς *Big. Samb.* & *Cas.* φιλδὰς, ἰειλδαθ, LXXII. Metaphrastæ. *Hadelphas*, *Hadaphas*, Epiphanius, *Pheldas*, *Jedaaph*, Hieronymus in Chronicis, sed in potiore opere *Pheldas* & *Jedlaph.* Bern. Ιαδελφᾶς, Ιαδοφᾶς *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* Φαλδας, Ιειλδαθ LXX.

a Ταβαῖος,] Ex טבח, ταβαῖος. Epiphanius, *Tabæus*, Post hunc γάδαμος *Big. Samb. Cas.* & *Gen.* tum etiam Epiphanius, errore exscriptorum valde vetusto: aut in hac prosapia haud castissima forte legerat Josephus feriante lumine נחם pro vero nomine גחם sive LXXII. γαὰμ; ita etiam Philoni Eusebioque in Onomasticis scriptum. Hac de causa γαάμου repositi apud Josephum; alii potius γάχαμος, quibus nihil invideo. *Bern.*

b Γάαμος,] Ex Γαὰμ in LXX. *Philone* & *Eusebio* in Onomasticis, Γάαμος fecit *Bernardus.* Γάχαμος volunt *Alii.* Γάδαμος in *MSS.* & *Editis.*

c Ταύαος,] Hebræa veritas habet תחש, τοχὸ; LXXII. atque Hieronymus ab Euseb. *Tochos*, ubi noster Ταύαος, & Epiphanius *That.* Verum Schotanus adhuc restituere τάχαος, mallem ipse ταῦος. Dein concubinæ nomen Rumæ reticet interpres Scholasticus. *Bern.* Ταὰα *Vat.* Τάχαος malit *Schotanus.* Ταῦος *Bernardus.*

d Τῷ Ναχώρᾳ] Τῶ *Samb.* & *Big.*

e Τὴν Χαλδαίαν,] Τὴν Χαλδαίων malit *Petitus* ex *Philone.*

f Διαμαρτάνων.] Ita in *MSS.* sonantius. in *Editis* Διημαρτῶν.

g Μείζω] Sic in *MSS.* in *Editis* μεῖζον.

h Καινίσαι] Restitui ex libris scriptis *Big. Samb.* & *Cas.* Epiphanio adprobante, qui reddidit Latine *innovare.* Alii καὶ καινίσαι, unde Star. & West. 2. & *innovare* veteres Typi, καὶ νικῆσαι. *Bern.* Ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Bas.* & *G.*

i Πρῶτος] Male Eustathius, G. Cedrenus, aliique quasi ex nostro μόνον τὸν δημιουργὸν τῶν πάντων θεὸν ἀποφήνασθαι εἶναι. Consentiunt enim libri nostri in πρῶτος, sed & Zonaras, πρῶτον ἔγνω θεὸν ἕνα, τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν. Tum Eusebius, Πρῶτον ἀνέκραξε δημιουργὸν τῶν ὅλων τὸν θεὸν ἀνενέγκων. Quin ipse ad hos Cedrenus p. 30. καθὼς ἡ φησὶν ὁ Ἰώσηπος, πρῶτος ἀνέκραξε δημιουργὸν τῶν θεῶν εἰπών. *Bern.*

k Τῶν δὲ λοιπῶν] *Cæterorum quantumvis quid ad felicitatem conferat, ipsius jussu conferre singula & non propria virtute.* Quum enim iis potentia adsit etiam providendi, ut ipsa optimo ordine moveantur, atque ea in ipsis non sit: clarum esset quod ne ea quidem, quæ, ut nobis melius sit, agunt, sua potestate sed imperatoris virtute subministrent. *Colc.*

l „Δυνάμεως] Rectius hæc intellexit Pseudo-Eustathius, quam Epiphanius aut Gelenius. Ait enim, Διὸ τὸ δὴ ἰσχύος ὄσης οὐ αὐτοῖς τὸ ἰσυτῶν αὔξεσθαι, προσηκόντως ταύτης οὐκ ἂν γένοιτο τέκμαιρα ἕξειν, ὅτι μὴ κατ' ἰσον ἰσχὺν σωτελεῖ, εἰ καὶ δοκεῖ συεργετεῖν τοῖς ἀνθρώποις ἐλαττόνως. ἀλλὰ καὶ βούλησιν ἔσχε ποιητοῦ. Πλὴν γοῦν τῷ δόξαι αὐτὰ ταῦτα οἱ χαλδαῖοι, καὶ οἱ τὴν μεσοποταμίαν οἰκοῦντες διεστασίασαν, καὶ ἀντεῖχον αὐτῷ· καὶ ἀναστὰς ἐκεῖθεν ἔσχε σωτηρίαν θεοῦ, τὴν γῆν τὴν χαναναίαν κατοικήσας. Hæc ille. *Bern.* Hæc non male explicat *Eusebius* ad Hexaëm. p. 58.

m Ταύτης δ'] Hoc de loco videsis *Eusthatium* in Hexaëmeron, p. 58.

n Οὐ ὑστερούσης,] Voculam οὐ restitui è *Cod. Samb. Bern.*

o Ἱδρυθείς] Ἱδρυθεὶς δέ τε αὐτόθι *Vat.*

p Βηρωσὸς,] Ἐρρωσὸς *Hen.* atque *Berosus* in *Vet. Interpr.*

q Λέγων δέ πως·] Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων πως· μετὰ δὲ τὸ κ.

r Καὶ μέγας,] Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Eusebio.*

s Πλεί-

ἑκατῷ δ' ἢ κ' ἔτ' μνησθῆναι [a] πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συντεταγμένον [c] κατέλιπε. Νικόλαος δ' ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει οὕτως· [v] „ Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἐπήλυς σὺν „ στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς ὑπὲρ [x] Βαβυλῶνος, „ [y] Χαλδαίων λεγομένης. μετ' ὀλίγον δ' [z] ἐξανάστας κἀκ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, „ εἰς τὸν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δ' Ἰουδαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου [a] πληθύναντες. „ περὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα. „ [b] Τὸ δ' ἦθος Ἀβράμης ἐπὶ καὶ νῦν ἐν τῇ [c] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

„ peritus. „ Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, ſed juſtum de eo volumen ſcriptum reliquit. Nicolaus autem Damaſcenus quarto Hiſtoriarum libro hunc in modum loquitur: „ in „ Damaſco regnavit Abramus, qui advena cum „ exercitu illuc venerat ex regione, quæ, ſupra „ Babylonem ſita, Chaldæorum dicitur. At non „ multo poſt tempore, cum ſua multitudine etiam „ hinc emigrans, in terram quæ tunc Chananæa, „ nunc vero Judæa nominatur, ſedem tranſtulit, „ una cum iis qui ab eo orti ſunt plurimi, quo„ rum hiſtoriam in alio libro perſequor. „ Abrami vero nomen etiam nunc in Damaſcena regione celebre eſt; monſtraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

Decima poſt Diluv. generatione emicuit ille Patriarcha.

Domus Abrami in Syria Damaſcena.

ΚΕΦ. η'.

Οτι λιμοῦ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

Λιμοῦ δ' [d] χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος [c] Ἀβράμου, [f] Αἰγυπτίους ὠδαμοῦνεῖν πυθομένου, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν προθυμούμενος, τό τε ἀφθονίας [g] τὸ ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [h] λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ μὲν χρείσσοσιν [i] εὑρεθεῖσι κατακολουθήσων, ἢ [k] μεταχωσομένην αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαιρόμενος δ' ἦν καὶ τὴν Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸν περὶ τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων [l] ἐπιμανές, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τὸ γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνῃ τοιαύτῃ ἐπενόησε τοιαύτην. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦτο ὑπομεῖναι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἦκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς [m] ὑπενόησε. [n] τό τε γὰρ κάλλος ἐξέβαινε τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ καὶ [o] Φαραώθης ὁ βασιλεὺς [p] τῶν Αἰγυπτίων, ἀκούσας τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἐρεθείς, ἀλλὰ καὶ ἰδεῖν αὐτὸς δόξας, [q] οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάρρας. ἐμποδίζει δ' ὁ Θεὸς [r] τὴν ἀδικον αὐτοῦ ὁρμὴν, νόσῳ τε καὶ ταραχῇ τῶν πραγμάτων. καὶ [s] πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, καὶ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν [t] αὐτῷ παρεῖναι ἀπεσημήναντο οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠβουλήθη ἐνυβρίσαι τὸν ξένον τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ φοβηθεὶς [v] ἠρώτα τὴν Σάρραν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τρόπον ἐπαγάγοιτο· πυθομένου δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἀβράμον παρῃτεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ' ὡς γυναῖκα αὐτοῦ, παρασκευάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ' οὐχ ὕβρεως κατ' ἐπιθυμίαν [x] ὠρ-

CAP. VIII. IX.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum eſt profectus: & , ibi aliquantiſper commoratus, retro unde venerat eſt reverſus.

CUm autem fames poſtea in terram Chananæam incubuiſſet, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter ſeſe ad eos contulit; ut & ipſorum abundantia frueretur, & Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: ſi meliora traderent, eos ſectaturus; ſin verius ipſe ſentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram ſecum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venuſtatem conjugis cum perimeret, hujuſmodi artem excogitavit. Fratrem ejus aſſimulavit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipſum reſpondere monuit. Ut autem ventum eſt in Ægyptum, accidit Abramo haud ſecus ac ſuſpicatus eſt. Nam & omnium ſermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; ſed & ipſam videndi flagrans deſiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injuſtæ autem illius libidini Deus obſtitit, peſtilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipſique ſciſcitanti, quid facto opus eſſet ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum eſſe, pronunciarunt ſacerdotes, quod in animo habuiſſet peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæſivit, & ipſa quæ eſſet, & quinam ille quem ſecum adduxerat. Cum autem veritatem audiſſet, ſemet Abrahamo excuſabat; *dicens*, quod, ſororem eſſe exiſtimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus.

Divesfragum Ægyptius: laſcivi Ægyptii.

Formoſæ Sarræ acceſſum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.

---

[a] Πλεῖόν τι πεποίηκε·] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* πλέον ἢ *Baſ. G. aliique.*

[c] Κατέλιπε.] In *Editis* κατέλειπε.

[v] Ἀβράμης] Ἀβράμης tam aſpere *Samb.* & *Hen.* & *Busb.* vel etiam quando hoc grande nomen illi ἐπαρῳδοῦσι ex uſu. Ἀβράμης *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀβράαμης ſcripturam fuiſſe Nicolai nobilis hiſtorici, cum Euſebio credo, & à divina quidem nominatione derivatam. Poſthæc Ἀβράαμον retinent tam ſcripti libri quam editi Euſebii. *Bern.* Ἀβράμης aſpere *Samb. Hen.* & *Busb.* Ἀβράμης levius *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀβραμος *Vat.* Ἀβράαμης ſcripturam fuiſſe *Nicolai* ex *Euſebii* codicibus conjicit *Bernardus.*

[x] Βαβυλῶνος,] Euſeb. Præp. Ev. p. 417. citat Βαβυλῶνα. *Rel.*

[y] Χαλδαίων] Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan.* atque *Euſeb.* Χαλδαίας *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.*

[z] Ἐξαναστὰς] Sic ex *Epiphanio* & *Euſeb.* μεθαστὰς *Big.* & *Caſ.* μεθανάστας *Baſ. G. Hen.* & *Vat.*

[a] „ Πληθύναντες] Ex *Samb. Vat.* & *Euſebii MSS.* πληθύσαντες *Big. G.* & impreſſa *Euſebii.* πληθύναντες *Baſ.* typothetarum forſan errore.

[b] Τὸ δ' ἦθος Ἀβράμου] Τὸ τε Ἀβράαμου *Euſeb.*

[c] Δαμασκηνῇ] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Δαμασκοῦ.

[d] Χρόνοις] Vocem χρόνοις, in *Editis* omiſſam, ex *Big. Samb. Caſ. Vat. Euſeb.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus.

[e] Ἀβραμου,] Ἀβραμου *Samb.* & *Hen.* Ἀβράαμες *Euſeb.* ed. Ἀβράαμου idem MS. Subin τὰς Αἰγυπτίας *Big.* & *Samb.* & paulo poſt λέγοιεν τε impreſſi. Et Euſeb. MS. πειθόμενον vice πυθόμενον. *Bern.*

[f] Αἰγυπτίους] Τὰς Αἰγυπτίας *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Τὸ ἐκείνων μεθέξων,] Τὰς ἐκεῖ μ. *Hen.*

[h] Λέγοιεν] Λέγοιέ τε in *Impreſſis.*

[i] Εὑρεθεῖσι] Εὑρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Caſ.* Εὑρεθεῖσι κατακολουθήσειν αὐτοῖς *Vat.*

[k] Μεταχωσομένην] Μεταχωμίζειν male in *Samb.* & *Hen.*

[l] Ἐπιμανὲς,] Deſideratur ἐπιμανὲς in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* repoſuimus.

[m] Ὑπενόησε.] Ἐπενόησε *Baſ. G.* & *Vat.*

[n] Τό τε γὰρ κάλλος] Sic ex *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Caſ.* & *Vat.* pro αὐτῆς, mox *Big.* αὐτῷ.

[o] Φαραώθης] illud Θ non eſt in nomine Ægyptiaco ΠΟΥΡΟ. verum Artapanus laudatus Euſebio præpar. Evang. IX. 18. etiam id inſerit ſcribens Φαραθώνης. *Rel.*

[p] Τῶν Αἰγυπτίων,] Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.*

[q] Οἷός τε] Οἷός τε ἁψασθ *Vat.*

[r] Τὴν ἄδικον] Ita ex MS. τὸν ἀδικοῦντα in *Editis.*

[s] Πυθομένῳ] Θυομένῳ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[t] Αὐτῷ παρεῖναι] Αὐτὸ *Vat.*

[v] Ἠρώτα] Ita in *MSS.* πρῶτα τὸν Σ —— ἐπαγάγοιτο ἐρωτῶ *Baſ.* & *G.*

[x] Ὠρμηθ.] Ὡρμησάρθρος *Vat.* ὁρμιθρὸς *Big.*

tus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum eruditissimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipsa illustrior extiterit.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus essent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum singulis eorum conferens, sermonesque quibus sua tuerentur placita totos ipse respuens, inanes & veritatis plane expertes esse demonstravit. Quare ab iis in congressibus summa in admiratione habitus, tanquam vir sapientissimus, & qui non solum acri esset ingenio ad res perspiciendas, sed etiam aliis quæ docere suscepisset persuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica instituit, & quæ ad Astrologiam spectant iisdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hospites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Astrorum scientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

3. Postquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto divisit, orta inter pastores contentione de pascuis: Loto tamen conditionem proposuit, optionemque permisit. Ipse autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem septem annis est antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira disparuit. At causam *hujusce rei* loco suo ostendam.

Sodomis Loto concessis, Chabrone degit ὁ περάτης. Urbs illa septem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

μημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [y] καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν [z] αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ὑπερφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

β'. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ' [a] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [b] συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, [c] καὶ διελέγχων τοὺς λόγους ὡς ἐπιζητῶν τὰ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. Θαυμασθεὶς δὲν ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ συνουσίαις ὡς σοφωτάτου, καὶ δεινὸς ἀνὴρ ὰ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ὑπισχνῆται διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [d] περὶ ἀστρονομίαν συναναδίδωσι. πρὸ γὰρ [e] τῆ Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [f] Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ καὶτοὶ [g] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [h] ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

γ'. Ὡς δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [i] τῶν νεμένων αὐτοῖς ἐστασιάζοντων περὶ τὰ χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέν τοι καὶ τὴν αἵρεσιν ὑπεξέπη τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνῳ καταλελειμμένην [k] ὑπωρειαν, [l] ᾤκησεν ἐν τῇ [m] Χαβρὼ πόλει. παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἑπτὰ [n] ἔτεσιν ἐπὶ τὰ πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν, οὐκ ἄποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἡ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δὲ ἠφάνισαι καὶ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δ' αἰτίαν καὶ χώραν σημανῶ.

X. CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Assyriis prælio accepta.

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῶν Σοδομιτῶν διαφθορᾶς, Ἀσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

Duces quatuor Assyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Asphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ILlo tempore, cum Assyrii Asiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis crescentibus pariter ac abundante juventute. Regesque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex. suæ quisque ditioni præpositus. Istos Assyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes divisо eos obsidе-

ΚΑτ' ἐκεῖνον δὴ τὸν καιρὸν Ἀσυρίων κρατούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, ὡς τὸ πολὺ τῶν ὑπ' ἐδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. Βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· [p] Βαλλᾶς, [q] Βαρσᾶς, [r] Σεναβάρης, καὶ [s] Συμόβορος, ὅ, τε Βαλλεῶν βασιλεύς. μοῖρας [t] δ' ἦρχον ἕκας ἰδίας. Ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες

γ Καὶ σωσίνας] Καὶ σωλῶ *Samb.* & *Euseb*, σωλῶν *Big.*

z Αὐτῷ] Neuter Editorum interposuerat αὐτῷ. Eusebius tamen MS. τὴν τε ἀρ. αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν δ'. Edit. τὴν τε ἀρ. αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ δ'. *Bern.* Ita ex *Eusebii MSS.* edidit *Bernardus.* in *Cod. Vat.* αὐτῇ Deest vox αὐτῷ in *Basi.* & *G.*

a Ἀλλήλοις] Παρ' ἄλλοις *Samb.* & *Casi.* contra *Basi. Gen. Epiph. Euseb.* & ipsius Josephi mentem: quam hic paraphrasi, aperit Eustathius non veterrimus, Τοὺς μὲν αἰγυπτίους ἀλλήλοις ἀνθομοξῆσαι, καὶ τὰ νόμιμα ἑαυτῶν διαπτύοντας καὶ ἀνατρέποντας, ἀπόδειξιν ἄφθονον ἔπαινος αὐτοὺς μηδὲν ἀξιολογεῖν μηδὲ φρονεῖν τὰ μηδὲ θαυμάζοντας. *Bern.* Sic *Basi. G. Epiph. Euseb.* & *Vet. Interpr.* ἀλλήλων *Vat.* ἄλλοις *Samb.* & *Casi.*

b Συμβαλὼν] Συμβάλλων *Vat.*

c Καὶ διελέγχων] Διαπτύσων viri magni conjectura haud præclara. Statim μηδὲν ἀληθὲς ἔχοντας, *Samb.* & *Eusebii* impressa. *Bern.*

d Περὶ ἀστρονομίαν] Περὶ ἀστρονομίας *Hen. Glycas* & *Cedren.* περὶ Ἀστρολογίαν *Euseb.* & ipse *Josephus*, p. 14. v. 28. Intelligit autem ea voce (quod *Abbas Georgius* monuit) τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ κίνησιν. *Bern.*

e Τῆς Ἀβράμου] Τὴν Ἀβράμου *Vat.*

f Αἰγύπτιοι] Εἰς αἴγυπτον, οἱ αἰγύπτιοι *Basi. Gen.* articulo superfluo. Quinimo εἰς αἴγυπτον prætermisit Eusebius sua sponte: atque etiam Eustathius, quando narrat diserte, ὡς γὰρ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἄπειροι τινων εἰσὶν οἱ αἰγύπτιοι. Deinde inter codices Latinos *Star. & West.* 2. itidem neglexere. Postremo εἰς αἴγυπτον refert proxima sententiola. *Bern.* Οἱ Αἰγύπτιοι articulo superfluo in *Basi.* & *G.*

g Ἐφοίτησεν] Ἐφοίτησιν *Big. Samb. Hen. Eusebius, Magnus Drungarius Zonaras.* ἐπεφοίτησεν *Basi. Gen.* & *Casi.* ἐφύτευσεν, Stips aut magis stipes ille Cassiodori. κατῳκίσησε M. Glycas. *Bern.* Ita *Big. Samb Hen. Vat Euseb.* Alique. ἐπεφοίτησεν *Basi. G.* & *Casi.*

h Ἦλθε] Sic *Big. Hen.* & *Euseb.* καὶ ἦλθε *Samb. Casi.* & *Vat.* ἀνῆλθε καὶ *Basi.* & *G.*

i Τῶν νεμένων] Ita in *MSS.* τῶν ἢ π. *Basi.* & G.

k Ὑπώρειαν] Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* verum in reliquis ὑπώρειον, tam in *MSS.* quam *Editis.* Huds. Est ad montes sita regio, non in summis montibus, sed ad radices vel latera montium, oppositа tamen πεδίοις & campis: nam Chebron urbs sita est in regione montana. Nihil est certius. *Rel.*

l Ὤικησεν] In *MSS.* ᾤκει δὲ vel ᾤκει δέ. magis Attice. *Bern.*

m Χαβρὼ] Νάβρω aut Ναβρὼ *Basi.* & *G.* atque *Nabroch* in nonnullis *Epiphanii* Codd. in aliis *Nebroch* & *Ebron.* Verum Χαβρὼ vel Χαβρὼν scribendum, quo modo scripsit *Josephus* ex *Num.* 13, 23. ubi Χέβρων ediderunt LXX. *Bern.*

n Πρὸ Τάνιδος] Ita *Basi.* & *G.* ὡς Ταυίδος *Vat.* Προ Ταυίδος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Forsan παλαιοτέρα δ' ἐστὶν, ἔτεσιν ἑπτὰ ὡς Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου [οἰκισθεῖσα.]

o Ἐπιδεδωκότων] Ἐπιδεδοκότων in *Codd.* tam *impressis* quam *scriptis* præter *Samb.*

p Βαλλᾶς,] Pentapolis Palæstinæ principes suis nominibus inter librarios dissidia & pugnas non leves concierunt. E Typographiis *Basi.* & *Gen.* prodiere, βαλλᾶς (tanquam à בלע) βαρσᾶς (quod permutavi in βαρσᾶς) σεναβαρ (id esset שנאבר) καὶ συμόβορ, ὅτε βαλεῖτ. βασιλεῦς μοίρας &c. *Big.* autem procurante, Βαλαχ, Βαλιας, σωαβαρὴς, ὅτε βαλλέων βασιλεύς. Habitu etiam eodem volunt *Samb.* & *Casi.* nisi quod efferant ex ore medio βάλακ, pro βαλαχ. LXXII. Interpretes aliter referunt hunc barbarismum, βαλὰ, (*Bella* idem apud S. Ambros. & Βαλὰκ Chrysostomi in Homiliis) Βαρσὰ, σεναὰρ, συμοβὲρ, καὶ βασιλεὺς βαλάκ. Judæi vero atque Samaritæ correctius & certius, 1. ברע, quod Græce reddas βάρσας 2. ברשע, βερσᾶς. 3. שנאב, σεναβὴς. 4. שמאבר, σεμάβαρ, aut Samaritico mendo, σεμάβαδ. 5. מלך בלע, βασιλεὺς βαλᾶς. *Bern.* Βάλακος *Samb.* & *Vat.*

q Βαρσᾶς,] Ita ex LXX. Βαρὲας in *MSS.* Βαρσὰς in *Editis.*

r Σεναβάρης,] In *MSS.* Σωαβάρης. in *Editis* Σεναβαρῆς. in LXX. Σεναάρ.

s Συμοβορῆς,] Συμοβορῆς τε Βαλλεῶν *Vat.*

t Δ' ἦρχον] In *Codd. Samb. Casi.* & *Vat.* δὲ ἦρχεν.

σπης τ᾽ [v] σρατίας, ἐπαλιόρκουν αὐτούς. [x] σρατηγὸς δ᾽ ἑκάσης ἦν εἷς ὑπερτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ἀσσύριοι φόρον ὑπάσσονται τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, τὸ τρισκαιδέκατον ἀπέστησαν. καὶ ἐπιβαίνει σρατὸς Ἀσσυρίων ἐπ᾽ αὐτούς· σρατηγούντων [z] Ἀμερφήλου, [a] Ἀριούχου, [b] Χοδολλαμόρου, [c] Θαδάλου. ἦτοι πρῶτόν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεσρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, σραλοπεδήσει τῇ πρὸ χιλίοδα τοῦ λεγομένου φρέατα ἀσφάλτου· κατ᾽ ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέν τοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ πρὸ χιλίας ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ [d] Ἀσφαλτῖτις λεγομένη. [e] περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ᾽ ὀλίγον δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [f] ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν· ἐν οἷς καὶ Λὼτος ἦγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

bant: ſingulis vero unus præficiebatur dux. Commiſſo autem prælio, victores Aſſyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos ſerviviſſent, & tributa illis imperata ſolviſſent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Aſſyriorum in eos facta eſt expeditio ductu & *auſpiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. iſti etenim Syriam univerſam diripuerunt, & Gigantum ſobolem ſubverterunt. Cumque in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iſte puteis abundabat. nunc tamen, ex quo diſparuit Sodomorum urbs, vallis iſta in lacum mutata eſt, qui dicitur Aſphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyriis acie congreſſis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero ſunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat. *Hinc Lotus captus prælio.*

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἀβραμος ὑπὸ τοὺς Ἀσσυρίους ὑπερασπίσας ἐνίκησεν· καὶ τοὺς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

[g] Ἀβραμος δὲ ἀκούσας τὴν συμφορὰν, αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ εἰκὸς περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμενεν· ἀλλ᾽ ἐπῆλθεις, [h] καὶ κατὰ πέμπτην ὑπερσὰν νύκτα τοῖς Ἀσσυρίοις περὶ Δάνον· οὕτως γὰρ [i] ἡ ἑτέρα τῶν Ἰορδάνου πηγῶν προσαγορεύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδεμίαν τοῦ συμφορᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω τοῦ ὕπνου τεταραμένοι, μάχεσθαι μὲν ὑπὸ μέθης ἀδυνάτοι, ἔφυγον. Ἀβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι δευτεραίας [k] γενομένης σωθῆλασεν αὐτοὺς [l] εἰς Ὠβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ὑπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, [m] ἀλλ᾽ ἡ τοῦ θυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ ῥωμαῖον κρατεῖ πάντως ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου σρατοῦ τοῦ-

CAP. X. XI.

Quomodo Abramus, Aſſyrios aggreſſus, victor exſtiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

ABramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, ſimul & metu de Loto cognato ſuo commotus eſt, & miſericordia ex Sodomitis ſibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem veniſſet illis opitulari, nil cunctatus eſt, ſed protinus ſuos expediens, & quinta nocte Aſſyrios ad Danum aſſequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviſo & inermes adortus, alios quidem in lectis opprimit, nihil de clade ſuſpicantes: alii vero nondum in ſomnum delapſi; tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam ſe conjiciunt. Abramus autem eos perſequutus eſt, & ſequenti die coëgit ſemet recipere in Hobam, quæ Damaſcenorum eſt: oſtendens victoriam non ſitam eſſe in multitudine & militum numero, ſed pugnantium alacritatem & virtutem copias quantaſcunque ſuperare; utpote qui cum trecentis & duodecim è familia ſua & tribus amicis tantum exercitum profligaverat. *Gen. c. 14. Aſſyriorum exercitum profligat Abrami miles domeſticus. Danus bicipitis Jordanis fons alter. Hoba Damaſcena.*

---

[v] Στρατείας,] Στρατιὰς vulgare hoc nec non dictum *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Malunt tamen Athenienſes & cum his *Big.* & *Samb.* στρατίαις, lente adeo ac σειριῶς. Mox Στρατιὰς δ᾽ ἑκάστης *Baſ.* & *Gen.* adverſus omnem fidem cæteram. Mox ἐπιβατίνοις puerili ſono *Baſ.* & *Gen.* deinde vero *Hen.* meticuloſus ſcriba & minus fidelis pro καὶ Ἀμβαίνει στρατὸς, &c. refert iſthæc, καὶ αὖθις ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι. *Bern.* Ita cum *Big.* & *Samb.* στρατιὰς in *cæteris.*

[x] Στρατηγὸς] Sic ex *MSS.* in *Editis* στρατιὰς δ᾽ ἑκάσης.

[y] Ἀπίσησαν.] Ita ex *MSS.* & *Theophilo Antiocheno* p. 162. *Edit. Oxon.* in *Editis* ἀπίσασαν.

[z] Ἀμερφήλου,] Iterum nobis agendum eſt cum nominibus longis & barbaris. Primum ducum Aſſyriorum nomine ἀμερφάδα vocant Editores, mutilo & quidem depravato, ἀμαρφιὸν *Big. Samb. Caſ.* & meliora exemplaria Latina; unde fiet ἀμαρφήλου (prout *Amraſeli* etiam in libris nonnullis Epiphanii me legiſſe memini) aut cum Cl. Boſio ἀμαραφήλου Υ. & Δ. converſis facili arte in Φ. & Λ. Nam אמרפל dicunt utraque natio Hebræorum, Græci ἀμαρφάλ, & ἀμαρφάθ in Hom. Chryſ. Tum Ellaſari dominus appellatur ἀριὼχος apud *Big. Samb.* & *Caſ.* ἀριόχου *Baſ. Gen.* & Epiphan. Inſequitur jam vox ſeſquipedalis קרדלעמר ſive ut Eccleſia Græca modulatur χοδολογομορ: hinc χοδολογομόρ in Edit. *Baſ.* & *Gen.* & *MSS.* aliquot Epiph. Concinnius vero legunt *Big. Samb. Caſ.* & vetuſtiora Epiph. χοδολλαμορ, *Chodolamori*: uc nunc omittam χοδολλαμορ prolixum Boſii. Iidem ſatis bene ultimum Principem nuncupant Θαδάλου nomine, *Thadalli* Latinis auribus, Hebræis תדעל: Græci viderant תרעל, quod eſt Θαργάλ illorum literis; ab hiſce Θαργάλου excepere *Baſ.* & *Gen. Bern.* Ita ex quibuſdam *MSS. Epiphanii* Αμαραφάλου malit Cl. *Boſius.* Μαρφάδα *Baſ.* & *G.* Αμαργιὸν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[a] Αριόχου,] Sic ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* Αριόχου.

[b] Χοδολλαμόρου,] Illud ferunt *MSS.* & vetuſtiora *Epiphanii.* in *aliis* & *Baſ.* & *G.* Χοδολογομόρου.

[c] Θαδάλου] Ita *MSS.* Θαργάλου *Baſ.* & *G.* ex *Hebræis.*

[d] Ἀσφαλτῖτις] Al. Ἀσφαλτίτης. Videſis *Euſtathium Antioch.* p. 59.

[e] Περὶ μὲν οὖν] Illud οὖν abeſt quibuſdam *Codd.*

[f] Ἀπέθανον,] Perite autem interpretatus eſt hic Judæus Moſaicam phraſin Gen. c. 14. 10. יפלו שמה, *ibidem ceciderunt.* Dein οἱ δὲ λοιποὶ, *Hen.* Subnectit idem ille ad ἐληλυθὼς hæc verba ne vix perferenda, οὐκ ἀποθεὶς τὸ σοδομίτικὸν πολίτευμα. *Bern.* Επίσου *Hen.* ex *Bibliis S.*

[g] Ἀβραμος δὲ ἀκούσας] Sic ex *MSS.* Ἀβραμος δὲ ἀκούσαντος *Baſ.* & *G.*

[h] Καὶ κατὰ] Τὸ δὲ delet *Big.*

[i] Ἡ ἑτέρα] Nam alter & primus fons Jordanis erat in lacu Phiala ut docuit in lib. de bell. *Rel.*

[k] Γενομένης] Ita ex *MSS.* uam γινομένης non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

[l] Εἰς Ὠβὰ] Sic reſcribere ſum auſus, vel εἰς Χοβὰ. Editum erat εἰς σωβᾶ, ſcriptum tot manibus εἰς σωβὰ, vel in cod. *Caſ.* εἰς σαῦὰ. Inter enuntiandum profecto tralatus fuit ſibilus præpoſitionis εἰς in vocem ſequentem. Gen. c. 14. 15. ἕως Χοβὰ, עד חובה. *Epiphanius* ſine cauſa hanc urbem Damaſcenam penitus delevit, & reliquit duntaxat, *expulit eos uſque ad terram Damaſcenorum.* Bern. Hoc placuit *Petito*, atque ita *Bernardus* edidit, dubius tamen an εἰς Χωβὰ reſcribendum. in pleriſque *MSS.* & *Baſ.* & *G.* Σωβᾶ litera σ præpoſitionis εἰς in vocem ſequentem Ωβὰ traducta. εἰς Σαβὰ *Caſ.* ἕως Χοβὰ vel Χοβὰλ. LXX.

[m] Ἀλλ᾽ ἡ τοῦ θυμία] Ita *MSS.* ἀλλὰ εἰς τοῦθυμία in *Editis.*

verat. At quotquot hostium è manibus effugerunt, sine gloria *domum* reversi sunt.

Abramum victorem epulis, elogiis, votisque magnis excipit Melchisedeces.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Assyriis, Lotumque cognatum suum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchisedece. id vero nomen idem valet ac rex justus: & erat utique talis omnium consensu; ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos constitueretur. Solymam tamen Hierosolymam postea vocarunt. Iste autem Melchisedeces militibus Abrami justa dedit hospitalia, iisque omnia ad usus vitæ necessarios abunde suppeditavit: simulque ipsum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hostes sibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Sodomorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipse sibi retineret; homines tamen suæ ditionis, quos salvos eripuerat ab Assyriis, reposcebat. Abramus vero dixit se nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad se rediturum, nisi quantum domesticis suis ad victum sufficeret: portionem tamen aliquam amicis suis commilitonibus dari æquum esse. Primus horum Escholes vocabatur, & *secundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Spolia decima sacerdoti Dei donata.

Infinitam ipsi sobolem pollicenti Deo quinque animantibus facit Patriarcha. Gen. c. 15.

3. Deus autem virtutem ejus extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res præclare gestas donari par est. Cui ille, quorsum futura est mercedis retributio, cum desint qui successores essent? (adhuc enim erat sine prole.) Tum Deus & filium illi nasciturum esse pollicitus est, & multam adeo ex eo fore sobolem, ut cœli stellas numero esset æquatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, ut ipse præceperat, sacrificium obtulit. Erat autem sacrificium hujusmodi: juvencam *sumens* trimulam, & capram trimulam & arietem similiter trimulum, turturem quoque & columbam, *cætera*, ut jussus fuerat, dissecuit media, sed aves non dissecuit. Deinde priusquam erigeretur ara, avibus cruoris desiderio devolantibus, adfuit vox divina, denuncians, posteris ejus malignos fore vicinos annis quadraginta in Ægypto: quo tempore gravia perpessos hostibus *tandem* superiores evasuros, devictisque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Post cccc. annos servitutis Chananæa armis felicibus occupanda.

Subilice Oggge habitat ὁ περάτης, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa

ἡμένος· ὅπόσοι ἦ [n] αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέσρεψαν.

Β'. Αβραμος ἦ [o] τούς τε τῆ Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτους, οἱ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ασσυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ λῶτον, ἀνέζωξε μετ' εἰρήνης. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινά, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· [p] ἔνθα ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἐν δὲ τοιοῦτος ὁμολογουμένως, [q] ὡς ἀφ' ταύτης αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τοῦ Θεοῦ. τὴν μέντοι [r] Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν [s] Ιεροσόλυμα. ἐχορήγησε δὲ [t] οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Αβράμῃ στρατῷ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων παρέσχε· καὶ φιλοφρονούμενος τὸν Δωσίαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους [v] αὐτῷ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς. Αβράμου ἦ διδόντος καὶ τὴν δεκάτην τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τὴν δόσιν. ὁ ἦ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς τὴν μὲν λείαν ἔχειν Αβραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, ὡς φίλους τῶν Ασσυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Αβραμος ἦ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, εἰ μὴ ἄν ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ γίνοιτο· μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις [x] αὐτοῦ φέρεσθαι τοῖς συστρατευσαμένοις. [y] Εσχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, καὶ [z] Εννηρος, καὶ [a] Μαμβρῆς.

Γ'. Επαινέσας ἦ αὐτὸν τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθὸς ὡς ἄξιον ἐστιν [b] σὲ ὑπὲρ τοιαύτης εὐπραγίας κομίζεσθαι. τοῦ δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, οὐκ ὄντων οἱ παραδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ [c] παῖδα αὐτῷ [d] γενήσεσθαι καταγγέλλει, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς παραπλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τὸ ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ Θεῷ, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν [e] τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν, κελεύσαντος διελεῖν, τῶν ὀρνέων οὐδὲν διελών. εἶτα πρὶν σῆναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν, ἀποσημαίνουσα πονηροὺς [f] αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ἐπὶ ἔτη [g] τετρακόσια δουλευομένους καὶ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς κακοπαθήσαντας πεισέσθαι τοὺς ἐχθρούς, καὶ κρατήσαντας πολέμῳ χαναναίων ἔξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

Δ'. [h] Αβραμος ἦ κατοικῶν μὲν περὶ τὴν Ωγύγιον καλ-

[n] Αὐτῶν] αὐτὸν *Sam.*

[o] Τὰς τε τῆ Σοδομιτῶν] Sic *Hen.* & *Cedren.* τὰς τῆ Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς Σοδομιτῶν *Basil.* & *G.*

[p] Ενθα ὁ] Ενθα δὲ ὁ *Hen.*

[q] Ως ἀφ' ταύτην] Ita plerique *MSS.* ὡς ἀφ' ταύτην τὴν αἰτίαν. *Vat.* ὡς ἀφ' ταύτην αὐτῷ *Basil.* & *G.* ὥστ. *Cocc.*

[r] Σόλυμα] Hebraica lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad suæ linguæ phrasim inflectendo, *Solyma* dixere.

[s] Ιεροσόλυμα.] Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Josephus* & nostri omnes arbitrantur, est *Hierusalem*, nomen ex Græco Hebraicoque compositum, quod absurdum esse peregrinæ linguæ mixtura demonstrat, sed oppidum juxta Scythopolim quod usque hodie appellatur *Salem*. Vide *Montacutium* contra *Seldenum*, p. 154. 155.

[t] Οὗτος ὁ Μελχισεδέκης] Videsis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62.

[v] Αὐτῷ ποιήσαντα] Αὐτῷ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν.

[x] Αὐτῷ φέρεσθαι] Αὐτῷ φέρειν *Vat.* αὐτῷ φέρειν *Big. Samb. Hen.* & *Cas.* in *Editis* φέρεσθαι.

[y] Εσχώλης] Hebræi Græcique ἐσχὼλ in Genesi; eadem lectio apud Josephum Typis vulgatum: atqui MSS. prorsus omnium ἐσχών. De secundo amico nobilissimi Abrami quid amplius nunc monere fas sit, quam Josephi ἔννηρος convenire cum Hebraico Judæorum ענר pro quo Samaritæ legunt ענרם *Arram*, & LXXII. αὐτῶν. Epiphan. forte viderat in membranis Clarissimi Cassiodori ἔννηρος ἄλλος, *Etner*, seu potius *Enner alius*. Comes tertius scribitur μαβρῆς in Editis, pro μαμβρῆς MSS. aut μαμρῆς, ממרי; sed alterum probatius atque ἀτύπωτερον. *Bern.* Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Bas. G.* & LXX. Εσχὰλ. in *MSS.* Εσχών.

[z] Εννηρος,] Αὐνὰν in LXX. *Epiphanius* forte viderat in suis *MSS.* Ενναρος ἄλλος. nam habet *Etner*, seu potius *Enner alius*.

[a] Μαμβρῆς.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαβρῆς.

[b] Σὲ ὑπὲρ τοιαύτης] Illud σὲ ex *MSS.* deerat in *Editis*.

[c] Παῖδα αὐτῷ] Σὲ non paret in excusis. Παῖδα *Bas. Gen. Epiphan. Hen.* tum harum Originum expilator Jo. Zonaras: &, ni fallor, Divinus Moyses, Gen. c. 15. v. 4. & 5. זרעך, interprete S. Paulo: imo Josephus ipse subjicit singulari Anaphora, πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb.* & *Cas.* Bern. Ita *Bas. G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox subjicitur πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb. Cas.* & *Vat.*

[d] Γενήσεσθαι] Γενήσεσθαι siquidem scribas cum *Gen.* sive γενήσεσθαι aliorum, ipsa sententia nil quicquam variabit. *Bern.*

[e] Τελειζουσαν,] Δάμαλιν τελειᾶ *Big. Samb.* & *Cas.* sicut Esaiæ c. 15. 5. Huc equidem τελειᾶ Josephum semel & bis scripsisse volo. *Bern.* In *MSS.* τεταμᾶ.

[f] Αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις] Αὐτῷ *Vat.*

[g] Τετρακόσια] Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri insequentis. *Bern.*

[h] Αβραμος] Αβρ. μὲ καιρὸν περὶ τὴν ὠγύγιον. *Bas.* & *G.* suis typis. Nostra autem editio scriptorum fidem habet, Epiphanio & Comestore consentientibus. Sed de hac tam nobili arbore alibi libenter disputamus. *Bern.* Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αβρ. μὲ καιρὸν περὶ τὴν Ωγύγιον. sed Ωγιτο malit *Reinesius*. Vide *Euseb.* de *Locis Hebr.* p. 317. & 430. *Edit. Benedict.* & *Filesaci* Selecta Sacra, l. 1. p. 207.

ὑ Δρῦν·

λημένῳ [i] ὁρῶ· ἔτι ἢ τ Χαναναίας τὸ χωρίον, [k] ὃ πρὸς τ Εβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ' ὅτι γυναικὶ μὴ κυήσῃ, ἱκετεύει τ Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄῤῥενος ἀξιοῦν. ὁ Θεὸς ἢ θαρσεῖν αὐτὸν ἀξιοῦντα, τοῖς τ ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς [l] αὐτὸν ἀπὸ τ Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάῤῥα, ὁ Θεὸς κελεύσαντος, [m] ὑπεκλινέ μίαν τ θεραπαινίδων Αγάρην ὄνομα, [n] ἥβης ὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ ἡσυχίαν ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάῤῥαν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τ ἡγεμονίας ἀπεστερημένης εἰς τ ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Αβράμῳ ἢ αὐτὴν ἀπὸ αἰκίαν [o] ἀποδόντος τῇ Σάῤῥᾳ, θρασμὸν ἐπεβάλετο ἀχ ὑπομένουσα τὰς παλαιπωρίας· καὶ τ Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει ἢ Αγὰρ τῆς ἐρήμου ἀπιοῦσαν αὐτὴν ἄγγελος [p] θεῖος, κελεύων πρὸς τὰς δεσπότας ἐπανιέναι, βίᾳ γὰρ μείζονος τάξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη ὑβριμένην, ἐν τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. ἀποκλίσασαν μὲν οὖν ὁ Θεὸς, καὶ πρόσωπον χωρῆσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. νοσήσαζαν ἢ αὐτὴν ὀπίσω [q] γενέσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [r] βασιλεύσοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τὰς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει ἢ μετ' ὀ πολὺ Ισμάηλον· θεόκλυτον ἂν τις εἴποι, Αγὰρ τὸ εἰσακοῦσαν τ Θεὸν τῆς ἱκεσίας.

ε'. Αβράμῳ μὲν οὖν, ἕκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ πρωτοτόκητος ἐγεννήθη. εἰς [s] ἔναλον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς [t] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [v] καὶ ἐκ Σάῤῥας ἔσοιτο. κελεύει ἢ αὐτὸν καλέσαι Ισακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος [x] μέχρις Αἰγύπτου. προστάξει ἢ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ [y] συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, ὀκτὼ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν ἢ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ ἢ Αβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ισμάηλος εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε [z] ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Αβραμος μὲν, ὅτι τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται [a] ἀθρύπτικα, καὶ πάντες οἱ παρ' [b] αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς [c] Ισμάηλος· οὗ καθ' ἑκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδεκαέτους ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑνὶὰ διῆγεν.

ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (est autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil peperisset, à Deo supplex petiit, ut prolem sibi masculam daret. Deo autem ipsum ut bene speraret adhortante, quoad cætera omnia *magno* suo commodo è Mesopotamia eductum, nec liberis carituro; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum, nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipsa liberos suscepturo. Et ancilla, cum gravida facta esset, ausa est Sarram imperium affectando contemptui habere; quasi ad prolem suam perventura esset dominatio. Abramo autem ipsam Sarræ in pœnam submittente, fugam meditata est afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut sui misereretur. Illi vero per desertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo se modeste gerat: nunc vero in his versari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim si Deo nollet obsequi & ulterius pergeret, perituram esse dicebat: sin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra postea dominaturi. His paruit, & reversa ad dominos veniam consequuta est. At non multo post peperit Ismaëlum; quasi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Ancilla Ægyptia, ad torum admissa dominatur, pellitur, redit, jussa Angeli, Ismaëlo gravida.

Ismaëlus, Θεόκλυτος.

ſ. Jam vero Abramo, sextum & octogesimum annum agenti, natus est ille de quo diximus. Cum autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra nascituram esse. jussit autem eum vocari Isaacum; prænuncians ex eo prodituras gentes magnas & reges, qui bellum gesturi omnem Chananæam à Sidone usque Ægyptum occuparent. Præcepit autem, quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Causam vero nostræ circumcisionis alibi declarabo. Consulenti vero Abramo etiam de Ismaëlo, an victurus esset, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, postea quam ob hæc Deo gratias egisset, statim circumcisus est, & omnes qui cum eo erant, similiter & puer Ismaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipse nonum agebat supra nonagesimum.

Abramus an. 86. generat Ismaëlum. & an. 99. circumciditur cum familia sua. Genus Hebræum conservat περιτομὴ ὀκταήμερος.

Sidonem inter & Ægyptum sitæ gitur limes occiduus terræ Sanctæ.

---

i Δρυῶ·] Τριβίβυον postea dictam Eusebio, Hieronymo & aliis. *Rel.*

k Οὐ πόρρω] In hoc fallitur: nam de querceto *Mambræ* verum est, altera Abrami mansione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem seu quercetum *Moreh*, in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis*, in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reinef.* de Ling. Punic. p. 70 *Edit. Ultraject.* Huds. Josepho illud ὁ πόρρω nonnunquam notat spatium satis magnum. Chebron ei dicitur ὁ πόρρω Ιερσολύμων, & Masada ὁ πόρρω Ιερσολύμων, quæ tamen loca non minus 20 miliarium Romanorum intervallo Hierosolymis aberant. At ὁρῦς septem modo stadiis aberat Chebrone. *Rel.*

l Αὐτοῦ] Αὐτῷ & mox ἠγμένῳ *Vat.* Huds. Dele αὐτὸν *Cocc.*

m Επικλίνει] Ad oram *Cod. Hen.* hæc apposita est interpretatio, ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησιν.

n Γένος] Zonaras pariter αἰγυπτίαν τὸ γένος. Idem vero ante hæc pro ἐπικλίνει posuerat συγκαθίκλινε, atque ἐπὶ κλίνῃ αὐτῷ τίθησι manus obscura ad oram *Hen.* cod. *Bern.* Sic *Big. Samb. Vat.* & gens Attica. γένος *Basil. G.* & *Hen.*

o Παροδόντος] Scripta *Big. Samb.* & *Casl.* percelebrium virorum; quo etiam conducit phrasis nota ἐπιτιθέναι ἀπαχώρησιν apud historicos Græcorum. ἐπενέγκη oblatum à Typographis *Basil.* & *Gen.* Bern. Ita ex *MSS.* in *Basil.* & G. παροδίσοντος τῇ Σ. θρασμὸν ἐπενέγκοι.

p Θεῖος,] Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis.*

q Γενέσθαι] Γένεσθαι *Vat.*

r Βασιλεύσοντος.] Βασιλεύοντος *Samb.* & *Vat.* ex consuetudine *Atticorum.* Bern.

s Εναλον] In *Hen.* & *Vat.* ἔναλον. contra canones Grammaticos. *Bern.*

t Απήγγειλεν,] Επήγγειλεν *Hen.* & *Epiphan.* non male. *Bern.*

v Καὶ ἐκ Σαῤῥας] Deest κὲ in *Editis.* debetur *MSS. Bern.*

x Μέχρις Αἰγύπτου.] Sed non pertigerunt fines Cananææ ad Ægyptum. Rhinocolura ultimus fuit, aut Gazæ vicina regio, uti sacri scriptores loquuntur, terminus Cananææ; at inter Rhinocolura & Ægyptum solitudo satis magna interjacebat, quæ postea Augustamnica dicta est. Quia tamen ea ἐρημία (ita Josephus ipse appellat) erat, ferri potest si quis dicat inter Cananæam & Ægyptum nullam regionem (cultam videlicet aut habitatam, uti illæ erant) intercedere. *Rel.*

y Συμφυρόμενον,] Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras*, ἵν' ἓν τὸ γένος αὐτὸ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπιμιξίᾳ. in *Editis* autem absurde συμφερόμενον. *Bern.*

z Απεσήμανεν] Απεσήμανεν *Vat.*

a Παραυτίκα,] Illud magis Atticum. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα.

b Αὐτοῦ,] Αὐτῷ *Hen.*

c Ισμάηλος·] Ita *Basil.* & *G.* Ισμάηλος τρισκαιδεκαέτης ἦτος ἦν· Αβραμος ἢ &c. *Hen.* Ισμάηλος κατ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸν τρισκαιδεκαέτους ἔτος ἔχων· καὶ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* Bern.

* *A Deo exauditum*,] *Quasi à Deo exauditus.* Ita libri nostri veteres ac novi, & præter hos *Epiphanius* Scholasticus, juxta alium sensum vocis Θεόκλυτος. Similiter Philoni, ἰσμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ: aut ex nostra interpretatione, ἀκοὴ ὁ κριτὴς. Apud Zonaram tamen legitur Θεόκλυτος, mendo Typothetæ: addit enim Monachus ille hanc causam nominis, ὡς ἢ θεὸς ἡ ἱκεσίας αὐτῷ ἀκούσαιτο, καὶ παῖδα δοίτος αὐτῷ. *Bern.* Ita etiam juxta *Philonem*, cui Ισμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ. *Suidæ* Θεόκλυτος, Θεόκλυτος, ὁ *Deo honoratus.*

XII.

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offensus.

Sodomitarum mores exsecrabiles. Gen. c. 11. & c. 19.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumelioſi exſtiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, & mutua conſuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decrevit inſolentiæ pœnas ab illis repetere; & non ſolum urbem eorum evertere, ſed & eam regioni vaſtitatem inferre, ut nec amplius plantas nec fructum ullum ederet.

Tres Angelos hoſpitio excipit Abramus.

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decreviſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutavit eos, & ad ſe adductos rogabat ut cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, juſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum & aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi præ ſe tulerunt quaſi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: ajunt ſe aliquanto poſt reverſuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, & dicente fieri non poſſe ut liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; & quod miſſus eſſet unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos.

3. Hæc audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: & exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne juſtos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel decem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: contieuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad ſe diverterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum divertiſſe, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante ut continerent ſeſe, neve in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui jura revererent-

Mira Loti φιλοξενία.

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεσρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ μεγάλῃ χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ πρὸς [d] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γιγνομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, [e] καὶ τὰς πρὸς [f] ἀλλήλους ὁμιλίας [g] ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ὅτι τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω πωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· [h] καὶ τήν τε πόλιν αὐτῶν κατασρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς [i] μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

β'. Ταῦτα δὲ Θεοῦ κρίναντος περὶ τῶν [k] Σοδομιτῶν, Αβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους [l] ἐκαθίζετο μὲν πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ πρὸ τῆς θύρας τῆς αὐτοῦ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὑτὸν καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ὑπανδυσάντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν [m] ἁβρὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς [n] ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ πρὸς τὰ γυναικὸς ἐπυνθάνοντο, ποῦ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τοῦ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ βρέφος αὐτῷ ἤδη μητέρα γεγονυῖαν. τῆς δὲ γυναικὸς [o] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τῷ τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, ἐκέτι κατέχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμιμήσασθαι ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους [p] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [q] πεμφθείη μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας Αβραμος ἤλγησεν ὅτι τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε πρὸ καλῶν, μὴ τοὺς οἰκείους καὶ ἀγαθοὺς [r] συναπολλύναι τοῖς πονηροῖς. τοῦ δὲ Θεοῦ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τιμὴ ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι συγγνώμην· ὁ μὲν Αβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λὼτος αὐτοὺς ὅτι ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [s] τῆς Αβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τοῦ εἴδους διαφέροντας, καὶ πρὸς Λώτῳ [t] καταχθέντας, ὅτι βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. τοῦ δὲ Λώτου σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [v] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδῶ τῆς

d Τὸ θεῖον] Τὸν θεὸν *Hen.* & *Vet. Interpr.*

e Καὶ τὰς] Lege καὶ εἰς τὰς vel ἐπὶ, ut mox. *Cocc.*

f Ἀλλήλους] Ita *Baſ.* & *G.* In *Samb. Big. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄλλους.

g Ἐκτρέπεσθαι.] Πρὸς ἄλλους *Big. Samb. Caſ.* & *Epiphanius. Hen.* vero καὶ εἶναι μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι, & in Marg. ἐντρέπεσθαι. Veruntamen *Baſ.* & *Gen.* quo rurſum modo ea excudi juſſimus, propter turpiſſimam ἀχημοσυνίαν iſtius nationis, quam graviſſime redarguit B. Paulus initio Epiſtolæ ſuæ ad Romanos. Facilior enim iſtius phraſis explicatio Sodomitis videtur minus convenire. Vix etiam conſiſtere poteſt meliorum membranorum πρὸς ἄλλους, quando in propinquo eſt μισόξενοι abſque tautologia. *Bern.* Ita *Baſ. G.* & *Hen.* quam ſcripturam ſervavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum *Gelenio* minus uſitate pro *depravare*, *detorquere*: quòd *Joſephus* reſpicere videatur ad turpiſſimam iſtius gentis ἀχημοσυνίαν.

h Καὶ τὴν] Ita *Vet Interpr.* nec aliter *Baſ.* & *G.* niſi quod καταπατάψασθαι habeant. infra in *Joſepho*, παρεσκεύασθαι οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομιτῶν πόλιν. In *MSS.* τάς τε πόλεις αὐτῶν καταστρέψασθαι. quo faciunt verba *Gen.* 19. 24. κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, τὴν περίχωρον.

i Μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν] Hinc colligitur, ut ex aliis locis apud Joſephum, eum non credidiſſe Sodomam aquis lacus Aſphaltitis immerſam fuiſſe. Quod & veroſimilius. Lib. v. cap. 5. de Bello Jud. Σοδομῖται a lacu Aſphaltite diſtinguit. *Rel.*

k Σοδομιτῶν,] Σοδόμων *Vat.*

l Ἐκαθίζετο] Ita *Big.* & *Samb.* cæteri cum *Editis* habent ἐκάθητο.

m Εὐδὺς] Illud ἁβρὺς ex *MSS.*

n Ὑπὸ τῇ δρυῒ] Poſt paucula, ἔτι & impreſſa. Et σάρρας, ne ambigeretur, pro γυναικὸς *Hen.* idemque ſtatim πᾶ ἂν ſcripſit pro ποῖ ποτ' εἴη, ex Gen. 18. 9. LXXII. Interpretum: deinde ἔνδον. *Bern.* Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τῇ δρυῒ reliqui, ut & *Baſ.* & *G.*

o Ἐν τούτῳ] Sic *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ἐπὶ τούτῳ in *MSS.*

p Τοῦ Θεοῦ] Articulum omittit *Hen.*

q Πεμφθείη] Μὲν ὁ εἷς *Baſ.* & *Gen.* ὁ εἷς, adhuc ſimplicius *Hen.* & in altero colo omnes iſti δύο δὲ. Articulos autem ſæpe omitti, moris fuit potius quam negligentiæ Atticæ. Plenius itaque *Big. Samb.* & *Caſ.* μὲν ὁ μὲν εἷς, & οἱ δύο δὲ membri ſequentis. *Bern.* Πεμφθείη μὲν, ὁ μὲν εἷς —— οἱ δύο δὲ *Vat.* πεμφθείη, ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο δὲ *Big. Samb.* & *Caſ.*

r Συναπολλύναι] Συναπολύναι *Samb.* Mox τοῦ Θεοῦ δὲ, *Baſ.* & *Gen.* Bern.

s Τῆς Ἀβράμου] Ita ex *MSS.* in *Editis* ſ τοῦ Ἀβρ.

t Καταχθέντας,] Καταχιθέντας *Vat.*

v Ἐπ' αἰσχύνῃ] Ἐπ' αἰσχύνῃ *Vat.*

τῆς περὶ αὐτὴ κατηγορίας, εἰ μὴ ἔχουσιν ἐγκρατῶς, τὰς θυγατέρας αὐτῶν ὑπὲρ ἐκείνων τ' ἐπιθυμίας αὐτῶν λέγοντ@ [x] παρεχθῆν· καὶ ἤδη [y] ἠδέσθησαν.

δ'. Ο δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τὰς μὲν ἠμύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθεῖεν τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δὲ κατέκρινε πανδήμου ὄλεθρον. Λὼτ@ δὲ, τ' Θεοῦ τὴν μέλλουσαν τ' Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντ@, [z] ἀπηλλάσσετο, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰρ [a] μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τ' ἐξόδου, δόξαν ὑπολαβόντες τοῖς ὑπὸ τ' Λὼτ λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ἐσκήπτει βέλ@ εἰς τὴν πάλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι καταπέμψας, [b] τὴν γῆν ὁμοίας [c] πυρὸς ἀφανίζων· ὡς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τ' Ιουδαϊκὴν ἀναγράφοντι πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λὼτ γυνὴ, τῷ καὶ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονοῦσα τὰ περὶ αὐτὴν, ἀπηγορεύκει τ' Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν, εἰς ςήλην ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἱσταται δ' αὐτὴ· ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. Διαφυγὴ δὲ αὐτὸς μετὰ τ' θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταφυγὼν [g] παρεσάφευν ὑπὸ τ' πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ οὕτως [h] Εβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐστάθη, ὑπό τι ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, παλαιπώρως διῆγεν.

ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον [i] γένος ὑπελαβοῦσαι, τῷ πατρὶ συλησάζουσι, [k] παρανομῆσαι λαθεῖν. ἐπίστευον δὲ τοῦτο ὑπὲρ [l] μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τ' πρεσβυτέρας Μώαβ@· εἶπε δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. [m] Αμμανον δὲ ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γῆρας ἰσχὺν ὑπονοημένη τὸ ὄνομα. [n] καὶ πικτὴ δ' αὐτῶν [o] ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγαν ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθν@· Αμμανίτας δὲ [p] ὁ ἕτερ@. Συρίας τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα. καὶ Λὼτ@ μὲν τοιαύτην συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθ.

tur; dicente etiam, si temperare sibi nequirent, filias se pro illis eorum libidini subjicere: neque sic quieverunt.

4. Deus autem, illorum audacia flagitiosa ad iram commotus, ipsos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire frustra conarentur: Sodomitas vero universos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde discessit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) assumptis: nam sponsi *earum* despicatui habuere egressum, Loti monita stultitiæ figmenta esse dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combussit, terram *circa omnem* pari incendio devastans, quemadmodum mihi jam dictum est in historia Belli Judaici. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum subinde ad urbem respiceret, clademque ejus paulo curiosius spectaret, Deo isthæc facere prohibente, in statuam salis conversa est. Eam siquidem vidi, nam & hodie usque manet. Lotus autem cum filiabus evasit, ad locum parvulum quendam appulsus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus desertus & victus penuria laborans, vitam miseram *aliquantisper* egit.

Sodoma cum malis civibus divinis ignibus combusta & delecta. Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam salsam vertitur. Hanc Josephus ipse viderat.

Zoor, modicum.

5. Virgines autem, universum genus humanum exstinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri posse. id eo agebant animo, ne genus *hominum* penitus interiret. Nascuntur autem liberi, ex seniore quidem Moabus, ac si quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; *quod* nomen significat filium generis. Atque ex uno illorum progenati sunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti incestus, ex opinione falsa.

Moabus, πατρόθεν. Ammanus, ἔκγονος.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ Αβιμελέχου· καὶ περὶ Ισμαήλου τ' Αβράμου, καὶ τ' ἐκγόνων αὐτοῦ Αραβίων.

Αβραμ@ δὲ μετώκησεν εἰς Γέραρα τ' [q] Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμεν@ χήμαλι τὴν Σάρραν· ὅμοια τοῖς περὶ ὑπονοημένου Δία τ' φόβον. ἐδεδίει γὰρ Αβιμέλεχον τ' βασιλέα [r] τ' Γεραίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐραθεὶς τῆς Σάρρας, φθεῖραι οἷός τε ἦν. ἔργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς, αὐτῷ [s] προσπεσούσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τ' ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνω-

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Ismaëlo Abrami filio, ejusque posteris Arabibus.

ABramus autem migravit in Gerara *urbem* Palæstinæ, Sarram pro sorore secum ducens: eadem, quæ antea, præ timore simulans. Metuebat enim Abimelechum, illius loci incolarum regem; qui & ipse Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immissus. Et cum medici salutem ejus desperarent, in somno per vi-

Forma Sarræ vel senescens Gerarorum principi damnosa.

---

x Παρέχειν.] Ita *Big.* & *Cas.* παρέξειν cæteri.

y Ηδέσθησαν.] Επιθήσαι *Bas. Gen.* & *Hen.* Fallere tamen, nisi credas verbum Rhetorum Græcorum ἡδέσθησαν usurpasse hoc in loco Josephum; quod fatentur etiam *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius.* Pro τὴν οἰκίαν mox *Hen.* τ' οἰκίας. *Bern.* Sic in *MSS.* in *Editis* ἐτυφλώθησαν.

z Απηλλάσσετο.] Απαλλάσσει *Vat.*

a Μνηστῆρες] Μνηστῆρες αὐτῶν *Hen.*

b Τὴν γῆν] Hac serie vocum, συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν ἀναστρ. *Bern.* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ε τὴν γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζ *Hen. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

c Πυρὸς] Non aquis, uti Ant. 1. 3. de diluvio vocem ἀφανίζειν usurpaverat ἀφανισθῆναι ὑπὸ τ' ὑγρότητος. Si credidisset hinc ortum lacum Asphaltiten qui has urbes & regionem vicinam obtexerit, hic locus erat monendi illud: nec Josephus id prætermisisset. *Rel.*

d Η δὲ Λὼτ γυνὴ,] Η δὲ Λὼτ γυνὴ τῷ καὶ τὴν ἀναχ. *Big. Samb.*

e Μετέβαλεν] Μετεβάλετο sine causa reponit *Schotanus* loco modi Attici μετέβαλεν. *Bern.*

f Ιστάται] Ιστάνται *Big. Samb.* & *Vat.* Columnam eo tempore mansisse pro figmento habet *Simonius* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 343. *Josepho* tamen fidem adstruit *Clemens* in Epist. ad Corinth. ut & *Irenæus* adv. Hæreses l. 4. c. 51. *Tertullianus* carm. de Sodoma, *alique.* Videsis *R. Heggii* Lectiones, p. 9. *Burtonum* ad *Clementis* Epist. p. 56. *Huetii* Quæst. Alnet. p. 193. & *Colomesii* Observatt. Sacr. p. 111.

g Παρεσάφευν] Si faverent *MSS.* mallem ἀφανίσθην. qua voce utitur p. 13. v. 20. *Huds.* Notat Josephus se statuam illam vidisse, non se locutum esse alibi de illa, ut interpres Gelenius. *Rel.*

h Εβραῖοι] Addit οἱ *Hen.*

i Γένος ὑπολαβοῦσαι,] Ηφανῖσθ excusi libri forma verbi circumflexi. *Bern.* Vox γένος ex *MSS.* in *Editis* deerat.

k Παρανομῆσαι] Επινοήσασαι *Bas. G.* & *Cas.*

l Μὴ τὸ γένος] Sic ex *MSS. μὴ γένος Bas* & *G.*

m Αμμανον] *Ben ammi* in sacris literis appellatur. *Rel.*

n Καὶ πικτὴ] Κλῆσιν δ' αὐτῶν ὁ μὲν Editiones ambæ, & *Cas.* πικτὴ δ' αὐτῶν ὁ μὲν, *Big.* Ε πικτὴ δ' αὐτῶν ὁ μὲν *Samb. Hen.* & *Epiphanius* Scholasticus. Similiter in membro insequente, ὁ ἕτερος *Bas. Gen. Hen.* & *Epiphanius*, atqui ἡ ἑτέρα *Big. Samb.* & *Cas.* propter ἡ πρεσβυτέρα & ἡ δὲ νεωτέρα, quæ librarii isti legerant inter verba sacra Gen. 19. 37, 38. Verum jam de patribus earum gentium loquitur Josephus, non de aviabus. *Bern.* Ita omnes *MSS.* præter *Cas.* qui (cum *Bas.* & *G.*) habet κλῆσιν.

o Ο μὲν Μωαβίτας,] ἡ *Big.*

p Ο ἕτερος.] Rursus *Big.* ἡ ἑτέρα.

q Παλαιστίνης,] *Al.* Παλαιστίνης.

r Τῶν ἐπιχωρίων·] Βασιλέα τ' χώρας *Hen.* quod facilius intellectu & vulgatius habuit. *Bern.*

s Προσπεσούσης] Παραπεσούσης *Big.* Bern.

* *In arctum*] *Al.* circumscriptum.

Gen. c. 20. viſum aliquod admonitus eſt, ne injuriam inferat hoſpitis uxori. Mox, cum meliuſcule ſe habere cœpiſſet, indicat amicis, hunc ſibi morbum immiſiſſe Deum ad vindicandum jus hoſpitis, ut qui uxorem illi inviolatam conſervare voluerit: (non enim ſororem ſecum ducere, ſed conjugem legitimam) pollicitumque eſſe, ſibimet poſthac benignum fore, modo ille omni de uxore ſolicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, ſuadentibus amicis, accerſit; juſſitque ipſum jam conjugi non metuere, ne quid turpe ſit paſſura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque ſub præſidio illius manentem ſine injuria reportaturum eſſe. Sibi autem atteſtante Deo & mulieris conſcientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuiſſe, ſi nuptam eſſe ſciviſſet; ſed cum pro ſorore *eam* habuerim, nihil injuſti commiſi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, Deumque propitium redderet; & ſive apud ſe manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; ſive abire mallet, † deducendum eſſe curare, ſibique omnia ſubminiſtranda eſſe quorum indigens ad ipſum ſe contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, ſe de cognatione mulieris nequaquam mentitum eſſe; ipſam enim fratris filiam eſſe: & abſque hac ſimulatione peregrinationem parum tutam exiſtimaſſe. Et in quantum ægritudinis *ejus* cauſa non omnino exſtiterit, ſed ſuæ ipſius ſaluti ſtuduerit, manſurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei conceſſit; mutuoque paciſcuntur ſine fraude vivere, juramento ſuper puteo quodam facto, qui Berſubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari poſſumus. Sic autem hactenus à loci iſtius incolis nominatur.

Maritus idem patruuſque Sarræ.

Pars regionis Gerarenſis Abramo ex pacto conceditur.

Gen. c. 21. Berſubæ, Fœderis puteus.

2. Cæterum non multo poſt Abramo etiam filius naſcitur ex Sarra, ſicut ei prædixerat Deus: quem Iſacum nominavit. hoc riſus ſignificatur. Nam quod Sarra * ſubriſerit, Deo ipſam parituram eſſe dicente, cum grandis natu prolem non exſpectaret, ita filium appellabat. nam ipſa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Iſtius autem ætatis utriuſque anno ultimo naſcitur puer; quem die ſtatim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis obſervant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo: nam Iſmaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate eſt circumciſus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Naſcitur Iſacus, riſus ille & gaudium utriuſque ſenum.

Is præputium ponit an. patris c. matris xc. ſuæque vitæ ſub oſtiduum.

XIII. *Iſmaëli ac Iſaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. Judæus octavo ſtatim die.*

3. Sarra Iſmaëlum, ex famula ejus Agara na-

κότων, ὑπονώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν ξένην γυναῖκα. καὶ, ῥᾳον ἀπαθὴς, φράζει πρὸς τοὺς φίλους· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτο ἐπαχθοι τὴν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας ξένης, φυλάσσων ἀνύβριστον [t] αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν ἦσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν [v] αὐτὸν [x] ὑμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεᾶς ἐκείνης περὶ τὴν γυναῖκα γινομένης. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Αβραμον, συμβιβασόντων τοὺς φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῶν γυναικὸς αὐτὸν, ὡς [y] πασομένης τι τῶν αἰσχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι· Θεὸν γὰρ αὐτῆς κήδεσθαι, καὶ κατὰ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνης μεμενηκυίαν ἀνύβριστον κομίζεσθαι. ἅτε ὢν Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν ἦσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [z] ἀγόμενος οὐκ ἠδίκει. [a] Παρακαλεῖ τε πρᾴως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν ὑμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν [b] βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε βουλόμενον πέμψεσθαι πομπῆς, καὶ παντων ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίξεσθαι. [c] ταῦτ' εἰπόντος, Αβραμος ἅτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς [d] ἐψεύσθαι ἔλεγεν, ἀδελφὴ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίκαια τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἀπόδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [e] ἀπὸ τοῦ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, βεβουλημένην δ' αὐτὸς περὶ τὴν σωτηρίαν, ἐτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [f] καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Αβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν [g] διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ [h] συντίθενται ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπέρ τινος φρέατος ποιάμενοι τὸ ὅρκον, ὃ [i] Βηρσάβαι καλοῦσιν· [k] ὅρκιον δ' φρέαρ λέγοις ἄν. ὅτῳ δ' ἐπὶ τῷ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται δ' Αβράμῳ μετ' ὀλίγον καὶ παῖς ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [l] προείρητο· ὃν Ισακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. Δι' μέντοι τὸ τὴν Σάρραν μειδιάσαι, πεῖσθαι φήσαντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετοῦ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν οὕτως ἐκάλεσεν. αὐτὴ μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δ' Αβραμος. τίκτεται δ' παῖς ἑκατέροις τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν ὀγδόῃ [m] μετ' ὀγδοὰς ἡμέραν περιτέμνουσι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μὴ τοσαύτας [n] ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ιουδαῖοι παιδοποιεῖσθαι τὰς περιτομάς. Αραβες δ' μὴ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ισμαήλος γὰρ [o] ὁ κτίσης αὐτῶν τὸ ἔθνος, [p] Αβράμου γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ ὧν τὴν πᾶσαν λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάρρα γεννήσασα τὸν Ισμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Αγά-

[t] Αὐτῷ] Αὐτῇ *Vat.*

[v] Αὐτὸν] Ἐαυτὸν *Vat.*

[x] Εὐμενῆ τὸ λοιπὸν,] In *Editis* interpunctione alia, εὐμενῆ, τὸ λοιπὸν ἀδεᾶς, ἐκείνης περὶ &c.

[y] Πεισομένης] Πησομένης *Baſ.* & *Caſ.* quod Grammatiſtæ, ſicut puto, libenter admittent. *Bern.*

[z] Αγόμενος] Ita *Samb.* & *Caſ.* ἀγόμενος σὺν τῷ ἐκ ἠδίκει *Vat.* ἀγόμενος ἐκ ἀδικεῖν *Big.* ἀγόμενον ἐκ ἀδικεῖν *Baſ.* & *G.*

[a] Παρακαλεῖ] Sic ex *MSS.* Παρεκκαλεῖ ἢ in *Editis.*

[b] Βουλομένῳ] Βουλόμενον ad cod. *Samb.* manus nova. *Bern.*

[c] Ταῦτ' εἰπόντος,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' εἰπόντος *Baſ.* & *G.*

[d] Ενδοὺς] Ψεύδεσθαι *Samb.* Bern.

[e] Επὶ τῷ μηδὲν] Επὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod eſt ἀτυκώτερον. *Bern.* Forte ἐπ' αὐτῷ. *Cocc.* Επὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod Ατυκώτερον eſſe exiſtimat *Bernardus.*

[f] Καὶ παρ' αὐτῷ μένειν.] Καὶ omittunt tres *MSS.*

[g] Διανέμεται] Ibidem *Hen.* τὰ τε χώρια pro γῆν. *Bern.* Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* νέμει *Baſ.* & *G.*

[h] Συντίθενται] Συνέθεντο *Samb.* συνθήκας ποιοῦνται *Hen.* Illi mox ποιήσωμαι τὸν ὅρκον. Puto Joſephum ſcripſiſſe juxta *Cod. Caſ.* συνέθεντο --- ποιούμενοι, pro nitore ſolito. *Big. Baſ.* & *Gen.* heic ποιούμενος, illic etiam peculiariter συνέθεντο. *Epiphanius* denique *conſtituerunt que inter ſe* --- *facientes.* Bern. Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* συντίθεται ——— ποιούμενος *Baſ.* & *G.* ſed *Bernardus* vult *Joſephum* ſcripſiſſe juxta *Cod. Caſ.* συντίθενται ——— ποιούμενοι, pro nitore ſolito.

[i] Βηρσάβαι] Βηρσοῦβαι *Baſ.* & *Gen.* βηρσαβεὲ, Ipſe auctor hujus Archæol. l. 8. c. 7. βηρσαιὰ *Samb.* & *Caſ.* βηρσαιὲ *Big.* ut errare potuerunt ſcribæ vix ἀβεδαβαιοι in nomine peregrino. Βηρσαβαὶ aut βηρσαβεὲ Philoni, Euſebio, Hieronymoque in Lexicis. באר שבע literis Moyſis & Prophetarum. Scripſit forte Matrathiades βηρσαβεὲ, שבועה aut באר שבוע Comeſtor, *Berſabee.* Epiphanius Latine reddit de Joſepho *Vireſabe* q. βηελσάβη Bern Βηρσουβαὶ in *Editis.* Βηρσαιὰ *Samb.* Βηρσαιὲ *Big.* Βηρσαιὲ *Vat.* Βηρσαβαὶ aut Βηρσαβεὲ *Philoni, Euſebio, aliiſque.* In *Vet. Interpr.* pro Βιελσάβη *Viriſabe*, alibi *Joſepho* Βηρσαβεὲ.

[k] Ορκιον] Ορκιον ὃ φρεαρ *Big. Samb.* & *Hen.* & poſt LXXII. Interpr. Euſebius, ac Hieronymus. Epiphanius *fœdus putei.* Verum Joſephus reliquerat ὅρκιον ὃ φρέαρ. *Bern.* Ita *Baſ.* & *G.* probante *Bernardo.* ὅρκια in *MSS. Euſeb. Hieronym.* & LXX.

[l] Προείρητο·] Sic ex *MSS.* (ita & correxerat *Coccejus*) in Editis προεῖπε.

[m] Μετ' ὀγδόλω] Non debet verti *poſt octavum diem*, ſed die octavo. Nec enim Judæi ſolent circumcidere niſi octavo die: & ipſe Joſephus antea notavit capite undecimo τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ die octavo poſt nativitatem id fieri conſueviſſe. Valet ergo idem in uſu loquendi μετ' ἡμέρας ὀκτὼ & τῇ ὀγδόῃ. Id illuſtrat verba Chriſti modo *die tertio* modo *poſt tres dies* ſe ex mortuis reſurrecturum dicentis. *Rel.*

[n] Ημέρας] Vocabulum ἡμέρας præterierant operæ *Germanicæ*: ſed librarii Græci Latinique non illud negligunt. *Bern.* Vocem ἡμέρας (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* reſtituimus.

[o] Ο κτίσης] More majorum πατροξυνοστ *Baſ. G.* & *MSS.* κλησὶς reperitur apud noviſſima *Lexica.* Bern.

[p] Αβράμου] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Αβράμῳ in *Editis.*

† *Deducendum eſſe curare*] Nimis intricate vertit *Hudſon*, quod ita melius potuerant, *collaturum ſeſe, quod ad facilem faceret abitum, & cuncta illa, quorum* &c. Conſer Suetonium in Nerone Cap. 30. *Haverc.*

* *Subriſerit,*] Vide Cl. Fabricii Cod. Apocr. V. T. p. 366.

Ἀγάπης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, ὡδὲν ἀπολείπουσα τῆς ὡς πρὸς ἴδιον [q] ἦθον εὐνοίας. ἐτέρφετο γὰρ ἤδη τῇ τῆς ἡγεμονίας ἀφορμῇ. πικρὸν δὲ [r] αὐτῇ τὸν Ισακον οὐκ ἠξίου συνεκτρέφεσθαι [s] τούτῳ τὸν Ισμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν [t] αὐτὸν δυνάμενον, τοῦ πατρὸς [u] αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Αβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς ἀπροσεπέτρεπε τῇ αὐτοῦ γνώμῃ εἰς ἃ Σάρρα ἐσπουδακέ· πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκπέμπειν. ὕστερον δέ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἤρεσκεν τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας πεποιημένοις, πεισθεὶς παρεδίδου τὸν Ισμάηλον τῇ μητρὶ, μήπω δι' αὐτὸν χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένῳ [x] ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένῳ. ὡς δὲ ἀπῄεσαν [y] ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ὢν. ὕδατος δὲ παυσαμένου, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγοῦν, ὡς μὴ παρέσοιτο τῇ ψυχῇ ἀφῇ, πρόῃ πορρωτέρω. συντυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φανεὶς προσκειμένῳ, καὶ κελεύει θαρρεῖν τῆς ἀναστροφῆς ὑπὲρ [z] παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτῷ ἀγαθὰ θεὶμένειν [a] ἐκ τοῦ Ισμαήλου σωτηρίας. ἡ δὲ ἐθήρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, ἀφ' τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν ἀφοῦγει τὰς παλαιπωρίας.

tum, primum diligebat; pari cum benevolentia, ac si ex se fuisset genitus, prosequens. alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacum peperit, haud æquum censebat Ismaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, eumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut eum una cum matre aliquo deducendum esse curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde studebat Sarra: rem omnium atrocissimam esse ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ usui erant egentem, ablegare. Postea vero (nam & Deus quæ instituerat Sarra comprobavit) persuasus Ismaëlum matri tradidit, utpote qui solus iter facere adhuc non potuit: jussitque aquæ lagenam & panem ferentem discedere, quo eos necessitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, solicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ superesset, puerum vix animam trahentem sub abiete deponens, ne ea præsente exspiraret, ulterius proficiscitur. Ipsi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere jussit: eam enim magnam felicitatem manere ex Ismaëli salute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum pastoribus sermonem conferens, illorum cura & benignitate miseriam evasit.

Ismaëlo matrique sitientibus adest Angelus Dei. Gen. c. 21.

δ. Ανδρωθέντα δὴ τῷ παιδὶ γυναῖκα ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δὲ ἦν καὶ [b] αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον· ἐξ ἧς παῖδες Ισμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· [c] Ναβαιώθης,

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipsa olim originem duxerat) ex qua Ismaëlo nati sunt

Duodecim Arabum Phylarchos ex Ægyptia procreat Ismaëlus. Gen. c. 25.

[q] Υἱὸν ἤθους.] Vocem ἦθον inserunt *Samb.* & *Big.* omittunt cæteri.

[r] Αὐτῇ.] Αὐτὴ Samb.

[s] Τούτῳ τὸν.] Τοῦτον τὸν *Vat.*

[t] Αὐτὸν.] Ita *Bas. G. Cas. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[u] Αὐτοῖς.] Αὐτοῦ *Hen.* & mox δι' ἑαυτοῦ.

[x] Ἐκέλευσεν.] Ἐκέλευεν *Vat.*

[y] Ἐπιλέλοιπε.] *Hen.* ἐπιλελοίπει ἃ ἀναγκαῖα αὐτοὺς *Bern.*.

[z] Παιδίου ὄντ'.] Ita in plerisque *MSS. παιδὸς Hen. Bas.* & G.

[a] Ἐκ τοῦ Ισμαήλου.] Ex τοῦ αὐτοῦ *Hen.* ἐκ τοῦ παιδὸς *Vet. Interpr.*

[b] Αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον.] Mox πάντες suppressit Epiphanii stulta cautio, parque Henneb. *Bern.* Αὐτὴ *Samb.*

[c] Ναβαιώθης,] Veruntamen de Ismaelitis, quos literæ vulgares *Saracenos*, vulgares tamen sacræque à grandi matre *Hagarænos* & *Agræos* nuncupant, bene lateque mereri, si valde discuperem, jam modo paginæ minus conceditur. Necessarium tamen esse duxi atque utile, ut viri eruditi uno conspectu intelligerent, quantum aut prava Scribarum industria aut nulla, qui Græce Latineve Josephum, quique Moysen hisce dialectis aliisque descripserint, passi demum fuerint antiquissimarum totius orbis invectarumque tribuum proceres. Primo autem horum Principum adhuc dum manet in Jemana, prospera Arabum regione, nomen priscum نابت aut نبت aut نبيت & نبات, unde arripuit Stephanus suum ναβαταῖος, (hæc enim sonorum discrimina perlevia habent Philologi Arabici) quod rite interpretaberis ἴσος ἰσμαηλίου. Quin minus adeo bene Philo, Hieronymus, aliique Critici sacri *Prophetiam* ea voce significari contendunt. Ab hoc patriarcha tribum veterem deduci titulo ذات النبات tum pagum insigniri video prope Meccam: & inter Endæmones Amrum Ebn Malec, Mohammedem Ebn Said, aliosque plures gentilibus nominibus venisse ابن نبات & النباتي. Hunc hominem vocat Moyses Gen. c. 25. נבית scriptura Judæorum; atque plenius in textu versioneque Samariticis, & paraphrasi Onceloси, nec non ex consensu Masore, tharum tam ad Gen. c. 36. quam 1, Par. c. 1. imo Esaiæ vatis c. 60. 7. נביות. Ad hæc Samaritæ, qui Arabice legem transtulere نبـاوت: quippe quatuor exemplaria Bibl. Samaritarum, & inter illa pervetus codex doctissimi Huntingdoni præferunt נבאות, vice notioris נביות Arabs Waltonianus نبيوت, Judæi Mauritii observantius نبايوث: LXXII. Doctores in Lege & Prophetis ναβαωθ, tribus aut quatuor syllabis. Josephus tandem ναβαιώθης inflectit, quod Epiphan. ut amat, repressit in *Naboth.* Euseb. etiam in Lexidio, ναβαιώθ, χώρα ἐν ἀραβίᾳ. vide c. 60. Quinetiam Geographus Byzantius diserte illum principem describit, ubi ait ναβαταῖοι, ἔθνος τὸ ἐσχατιὰν ἀραβίας, ἀπὸ ναβάτου τινός. Arabum istorum felicium aliquis dixerit, من النبات: quoniam النباط seu *Nabathæi* Græcis scriptoribus Latinisque, in Eremo spatiari nosсuntur, quam hinc Cœle-Syri Judæique, illinc Chaldæi excludunt. Ναβαταῖος δὲ ἐστιν ἀραβίων, ait Stephanus Orientalium quidem originum sedulus sectator, ὁ οὐκ ἀποικίας ἀλλοφύλου: quod tantum abest a nugis Græculis, ut calumniatur insulsus ille Judæus, qui misera commentaria tanto Geographo nuperrime subjecit, nihil adeo certius occurrit notiusque Ismaelitarum Doctoribus, quam نبيذ spurium filiolum & expositum denotare, sive الصبي تلقيه امه في طريق, in Oceano Arabismi; sed نبيت aut etiam alia litera ναθμφικὴ نبط, & نـابطة, ignobilem prolem vilisque conditionis, خبيث & خسيس vel ex adagio significant. Quamvis autem amplissime pervagarum sit hoc nomen, per Arabiam Desertam & Saxeam, per Divitem alteram atque demum supra montes Chaldæorum; haud imperite tamen in Arabia pene insula cum Stephano sedem primam ναβαιώθ sive ναβάτ quæritabis. Multa hanc opinionem juvant. Jemana ortus fuit prænobilis vir ابو حي, decus *Bani Nabat*, eadem Ebn Said *Nabatenus*, aliique multi: deinde نبط & نبيط, unde *Nabathæa* in Geographicis Græcorum & nostrorum hominum, ultima litera discrepat, sensu licet *pullulandi* cum nomine primi Ismaelitæ satis conveniat. Postremo Grammatici Geographi Arabum in Chaldæa terra statuunt *Nabathenos* cum suis ritibus ac Philosophia, *Vasithum* inter & *Busram*: haud quidem cis Euphratem ad Erythræum pelagus hanc gentem exporrigunt per deserta petrasque Arabum; quod tamen fecere Eratosthenes perantiquus & doctissimus Philologus, Artemidorus, Dionysius, Josephus Mattathiæ, Plinius, Ptolemæus, alii. Ad Bosram etiam Idumæam quod puto, non Chaldaicam reperiri asserit populum نبات Grande Arabum Lexicon. Certissimum autem est scriptores veteres, maxime Poetarum nationem, *Nabathæam* ad Arabiam totam tendere, sicut meliores vates in S. Bibliis *Cedarenorum* pandunt appellationem. Esaias idcirco c. 60. tam נביות quam קדר ita diducit, pariterque Jonathan interpres substituit *Oves Arabicas* pro צאן קדר. Istæ autem de maximo Ismaelitarum dictavi, quæ in his angustiis forte potui; subjiciam porro S. Hieronymi verba in Traditionibus Hebr. *Duodecim filii*, inquit ille ex Josepho, *nascuntur Ismaeli, è quibus primogenitus fuit Nabaioth: à quo omnis regio ab Euphrate usque ad mare Rubrum, Nabatena usque hodie dicitur: quæ pars Arabiæ est. Nam & familiæ eorum oppidaque, & pagi, ac munita castella, & tribus eorum hac appellatione celebrantur* (quid expectatis disertius?) *ab unoquoque ex his*; Cedar *in Deserto*, & Duma *alia regio*, & Theman *ad austrum*, & Cedma *ad orientalem plagam dicitur*. Paria habet Sophista Gazæus, qui non pauca delibavit ex Josephi Archæologiis ad Octateuchum: *Ismaelitæ, qui Agareni & Saraceni, occuparunt universam solitudinem, qua se extendit ab Assyria versus orientem solem* (rectius *ab illo*) *usque ad mare Rubrum, & regionem quæ Abatene* (l. *Nabatene*) *vocatur, & ad præjacentem solitudinem usque in Ægyptum.* Quoniam vero Strabo adnotavit in pulcherrimo suo opere *Agricolas* præsertim vocari qui Syriæ Damascenæ ac Judææ ab oriente obsident, scias interim, tam اذباط quam ذبـاين ejus vitæ homines, seu فلاح denotare.

Princeps secundus nomen suum κέδαρ recte servavit apud

sunt filii duodecim universi; Nabajothes, Cedaρ. Κηδαρ. [d] Αδδήλ, [e] Μασσαμᾶς, [f] Ιδημᾶς, [g] Μά-

Josephum, ex Hebraico קדר sive patrio قادر. Ab eximia enim sui virtute ac potentia, quam vir Dei etiam vocat כביר קדר, nomen ille nactus erat: non vero, quod asseruerunt Philo, Origenes ad Psalmos, S. Hieronymus, aliique Theologi, tam Judæi quam Christiani, ἀπὸ σκοτάσεως. قادر insuper scribunt uterque Arabs in Archivis Illustrissimi Laudi: قدر Judæi Africani, قيدلر Arabs Waltonianus, Syrus haud semel קדר. Vitio autem vetere ac perpetuo Samaritarum Hebraici codices reponunt קדר, & illorum paraphrastes Arabicus قذن, pro celebratissimo vocabulo קדר. *Cedreorum* etenim propter juga Beatæ Arabiæ meminit, ubi loci *Rethenos* constituit, Cl. Ptolemæus, ipsa anima Geographiæ; Stephanus *Cedrosorum* in Deserta Arabiarum, *Cedarenorum* ibidem alii: dein inter primos Mostarabes قيدر Phylarchum recensent, scriptores patrii. Audite Philonem, ἔστι δὲ κηδὰρ, χώρα ἀοράτου, lego ἀφανείας, aut clarius S. Hieronymum, *Est autem* Cedar *regio in eremo Saracenorum, à filio Ismaelis* Cedar *ita cognominata.* Veruntamen idem plane ceciderat à tot seculis nobilissimus Propheta Esaias c. 42. 11. ישאו מדבר, διαφθαρήτω ἔρημος; ibi Jonathan יתבין מדבר חצרים תשב קדר ערבאי *Arabiæ sitientis incolas.* Hieronymus vero Rabbinis submonentibus, *levet desertum, in domibus* (rem miram) *habitabit Cedar.* Pro solita sua facundia etiam Jeremias c. 2. 10. in caurum & vulturnum dimittit ingratos Judæos hisce verbis, ἔλθατε εἰς νήσους κιτιαίων, καὶ εἰς κηδὰρ ἀποστείλατε. Et planissime omnium Ezechiel is inter Majores vates c. 27. ערב וכל נשיאי קדר, ἡ ἀφανεία, πάντες οἱ ἄρχοντες κηδάρ. Jonathan Targumista illo Commate, ערב וכל דנבי נבט. Id propter ἰσοδιαιτῶσι *Arabes, Nabatæi,* atque *Cedareni.* Adde hisce Catenam Græcorum Patrum, χώρα ἡ κηδὰρ σαφηνίζει, ἄοικος καὶ ἐρήμη; & præ cæteris Theodoretum ad Jer. c. 49. חצור, ἤτοι αὐλὴ καλεῖ πᾶσαν τὴν τῶν σαρακηνῶν σύστασιν· ἐπειδὴ νομάδες εἰσὶν οὐ σκηνὰς καθιεῖσες. Isque alibi suarum ἐξηγήσεων perspicue & asseveranter enarrat de hoc secundo principe, ὁ κηδὰρ δεύτερος ἦν ἰσμαηλίτης· οἱ δὲ τὰν λέγουσι δὲ πόρρω τῶν βαβυλωνίων μέχρι τρίτου ἱστοροῦσιν). Tum itaque prope Themam cis montes Chaldæos castra posuerant, quos *Martinos* quidem appellat Ptolemæus: quin etiam hos infestatores Babyloniæ, *Scenitas* quam proprie dici dudum observavit Plinius, veteris eruditionis apotheca: atque insuper Gorionides ille Josephus אהלי קדר in Hymnis Divinis *Arabum scenas* indicare aperte dixerat, teste Abenesdra.

Archontem autem tertium LXXII. Alexandrini & utrique Arabes Magni Laudi suaviori hypertne appellant ابديل & ἀβδιήλ, aut mendo perfrequenti ναβδιήλ: & Ambrosius exinde *Nabdeel.* Simili modo Josephi supellex tota, ἀβδιήλ, & *Abdeelus* servat, tanquam ex Hebræo אבראל. Philo etiam ne parcus videretur, duplicem formam interpretando suggerit, sicut Hieronymus docet ad *Nabdeel*, puta *serviens Deo* & *ursus Dei*, quæ sunt עבריאל & עבראל, aut tritum Arabibus nomen عبدالاه: atque rursus דבאל. Atat ὁ νομοθέτης reliquerat suo volumine ארבאל, ut Judæi Samaritæque ex tot monumentis. Legis priscæ facile nobis persuadent: neque mirabuntur adhuc, quicunque libros orientales versent, ארבל scribi nonnunquam, א altera extrita, in Pentateucho Samaritico; aut versionibus Arabicis Samaritarum, tum Judæorum & Græcorum, pro plenario ادبال, legi toties ادبل & ادبل, qua forma valde sibi placent gens Arabum.

Dein ducis Mabsami gratum est nomen & odoriferæ regionis domino conveniens; cujus etiam soror paris suavitatis vocabulo בשמת insigniebatur, Gen. c. 36. 3. מבשם quidem & מבשם accepimus à Scribis Samaritis, atque à Judæis Mixobarbaris: tenuius vero hoc enunciant Judæi cæteri de sacro Moysis volumine, מבשם, & ab his Antiocheni Christiani haud semel מנסם, pariterque Arabes Waltonianus & Laudinus مبسم & مبسام: & Hieronymus à Judæis *Mabsam.* Semel lego μασσὰν in MS. Alexandrino, quod vocant. In codicibus reliquis tralationis Græcanicæ μασσὰμ, præter Cottonianum μασσὰν, quocum Ambrosius facit inter Latinos. Inde Josephi editio utraque obtinuit μάσσαμος, ubi *Big.* & *Samb.* μασσαμᾶς; Epiphanii denique excusa pleraque *Mabsamus*, scripta varie referunt *Marsamus*; & *Maxamus*, Schotani insuper conjectura probabilis μάψαμος: vel Josephus potius scripsit olim μάσσαμος seu μασσαμᾶς; vel tu eliges ex tot vocabulis, quod ore Græco forte dignius existimaveris. Neque omittendum alium esse ordinem Josephi, quam Moyses præscripserat in hoc stemmate: apud hunc reperis à tertio principe *Mabsam, Masma, Duma, & Massa:* apud Josephum in impretlis, ἰδημᾶς, μάσσαμος, μαίμασος, μάσμησος, atqui in membranis *Big.* & *Samb.* μασσαμὰς, ἰδημᾶς, μάσμασος, μάσμησος. Tum etiam scripta Epiphanii ea nomina disponunt hunc in modum, *Marsamus, Masmasus, Idumas, Masmisus*, sed & ejusdem Scholastici τὰ ἐκτυπωθέντα, *Mabsumus, Masmaus, Dumaus, Massaus.* Cl. Bosius legendum monet, μασσαμᾶς, ἰδημᾶς, μαψαμος, μασσᾶς: cui sententiæ proxime accedo, reddito tamen secundum Epiphanium ordine sacro, μασσαμᾶς, μάσμασος, ἰδημᾶς, μάσσασος, atque pergendo, χίδδασος, θίμασος, ἴστυξος, ναφασος, (ubi *Big. Samb.* & *Cas.* ναφαῖος,) καδμᾶς, pro Typographorum oscitantium κάλμασος, aut καδμασος Scribarum.

Mibsamam sequitur, simillimo typo nominis נשמע aut inter Samaritarum Philologos *Mashmah*, مشمع. In opere polyglotto Waltoni Arabs ad Genesin مشماع expressit, & Chronicorum initio mollius مسمع, Erpenianus Arabs مشمع, & Laudini ambo مسماع: viri Ecclesiastici μασμὰ, post LXXII. Judæos, sed Complutenses μασμὰν, Ambrosius *Masmam.* Josephus demum, cujus verba nunc impendio sectamur, μάσμασος vertit ex Hebræo, si Scribarum veterum fides apud nos valeat, ut *Big.* & *Samb.* atque ex Latinis membranis *Voss.* 1. *Mert. & Vig.* sed μαίμασος vox inutilis ex *Basil.* prodiit. Digne autem accedit ad literam Moysis *Masmaus* recentium Typothetarum, nisi ipsi id nominis ab Hieronymi *Masma* forte derivaverint. At vero quod multum præstat litibus istis librariis, quintum Ismaelitam patria nomenclatura vocatum fuisse ajo ما السما, quo nihil beatius sane contingit in Arabum climate. Hunc titulum postea vendicabant sibi complures Reguli Arabiæ Petrææ: &, ne desit huic opinioni fides ac firmitas, in S. Lege memorat summus Moyses ماالذهب, inter principes Idumæos ad Gen. c. 36. Cæterum aut jam dicta faciunt satis, aut dux iste همسع appellitari poterat sua in tribu. Professores literaturæ Asiaticæ norunt quid velim, alii vix intelligerent, si verbis pluribus dicerem.

De proximo Phylarcho monere æquum tam à Moyse quam Esaia רומה scribi syllabis duabus, دوما etiam cantari adhuc in conventiculis Samaritarum; *Duma* reddidisse Hieronymum à labiis Doctorum Hierosolymitanorum; δοῦμα forte LXXII. Alexandrinos, sed & Aquilam Ponticum; Arabes tamen Syrosque دوما Es. c. 21. præter Mauritanorum دوما. Nihilominus Josephus contra tam spissam fidem, cum obscure scribi in membranis suis Hebraicis viderat ורומה Gen. c. 25. literam conjunctivam adeo contraxit in Jod; quod in optimis libris millies contingere nimia cura comprobarunt Masorethæ. Exinde *Big.* & *Samb.* ἰδουμᾶς, atque ἰδημᾶς ambæ editiones, tum Epiphanio paraphrastæ *Idumas* aut *Ydumas.* Cum Josepho paria peccarunt Annalium S. LXXII. aut sane pauciores Interpretes Græci, & in Genesi S. Ambrosius, ubi *Iduma* legerat. Nam Paralipom. principio, ubi idem regulus cum suis fratribus describitur, cuncta plane Græcorum exemplaria habent ἰδουμά, velut ab authentico ירומה. ἰδουμὰ etiam in libris Moysis ponunt Biblia Complutensia, MS. Carolinum, & venerandus codex D. Cottoni viri docti & perillustris. Adde his apud Esaiam vice משא רומה, Græcam Ecclesiam legisse omni seculo ὅρασις τῆς ἰδουμαίας, i.e. *Visio Idumææ* ex vetere versione Romana: sive ut Arabum Christiani loquuntur, النبوة في ادوم, Ubi Aquilæ & post illum Hieronymus correxerunt, *Onus Duma*, quod *silentium* significare aut *similitudinem* adnotat Rector Bethleemiticus. Verum non deferam facilis τὰς γραμματικὰς τῶν ἰουδαίων; novi etenim δοῦμαθα apud Geographos Græcos, præcipue Glaucum in originibus Arabicis, & instauratorem Orbis Ptolemæum, necnon دومة الجندل *Daumatoljandal* apud Arabicos in Eremo istius climatis ad gradum LXXV. longi orbis, & pene XXX. lati, ob vetustatem oppidi celebrari: veruntamen *Idumæos* à parente *Rufo* nomen suum traxisse, non ita ab hoc principe. Ptolemæus quidem, dum ampliat Græco more Arabiæ εὐδαιμονίαν, *Dumatham* collocat, ubi fecerit maxima lux horas pene XIV. inter celebriores Divitis Arabiæ, parte altera suorum γειτνιαζόντων; Calcosendius tamen & plerique Arabum, qui suam Peninsulam fortunatam intimius noverint, دومة الجندل in extremo Desertæ Arabiæ constituunt, qua Chaldææ committit, intervallo hebdomadali à Damasco, & ipsius duplo à Medina: &, quod maxime opinionem nostram adstruit de duce *Tema*, idem polyhistor refert دومة الجندل fuisse قاعدة primariam sedem *regum Temæorum.*

Ismaëlitarum septimus, משא scribitur ש plena asperaque in membranis Hebr. Cuthæorum, pariterque مشا in paraphrasi horum Arabica, itidemque in ἐκδόσει Erpeniana. مسا & مسا Arabs Syrusque Waltoni, tum in Moyse, tum extra eum. *Massa* משא lectio est Judæorum, μασσῆ Græcorum omnium & Antistitis Mediolanensis, nisi quod Cottonianum exemplar & Eusebii Lexicon μασσασῆ nimia voce producant. Heic etiam ludunt Josephi Scribæ. μάσμασος *Big.* & *Samb.* μασμησος legunt *Bas. Gen.* & *Cas. Masmisus* itaque ex Latinis *Voss.* 1. *Star. West.* 2. *Goul. Vig. & Bal. Masaus* tamen prodiit è prelis *Col. & Bas.* Hieronymiani *Massa* perstmilis: μάσσασος adeo vel μασσᾶς scripsit olim Josephus. Hunc quidem ducem reliquisse sui monumentum urbem μασσῆ, משא seu *Mesa* Gen. 10. 30. Grammaticis tam Samaritanis quam Judaicis, haud indubius aio, tanquam limitem Arabum occiduum, quem Saadias *Meccam* interpretatur. Meccæ autem positum à littore Erythræo quis nescit meorum lectorum? Addam his مساي

pla-

[g] Μάτμα, [h] Μάσσα, [i] Χοδὰδ, [k] Θέμαν, rus, Abdeelus, Mabſamas, Idumas, Maſmaus, Mat-

plagam occidentalem, ubi veſperaſcit dies, in libris Saracenorum denotare. Ait idcirco divinus Legiſlator Gen. c 10. Cahtanidas late habitare ἀπὸ μεσῶν ἐως ἐλθεῖν εἰς σαφρὰ, ὅς ἐστιν ἀνατολῶν: ſive ex Ptolemæo, inter *Muzam* & *Sapharam* quam in regione thuritera eandem recte ſtatuit cum ظفار politiſſimus Golius, licet in vicinia ſit & aptus huic etymo locus صفير. Tantidem etiam ſuggerit Bochartus in priore magnorum Operum. Verum non tam arcte ſe continebant Joctanis genus, ſed inter Arabicum ſinum Perſicumque, per Arudam, Jemanam, Tehamam, Hajazam, & Nejdam latius multo habitabant, famamque ſuam alte adeo imprimebant, ut XL. rerum mortalium ſecula memoriam eorum uſque delere neutiquam poterant. Exiſtimo autem משא inter filios Iſmaeli Maſanorum gentem condidiſſe, quam inter Eremitas Arabum curare deſcripſit Cl. Ptolemæus.

Filius autem octavus Iſmaeli, ſi ſatis vacaret huic proſapiæ, moleſtiæ plurimum nobis equidem daret. Nam Maſorethæ minus ipſi ſibi conveniunt; dummodo הדר ſcribi jubent in venerando Moyſis opere, modo חדר Annalium S. priore, literis prima & poſtrema variantibus. Judæis etiam magiſtris obſequitur in hoc diſcrimine B. Hieronymus, adeoque heic *Hodad* Latine, *ille* vertit *Hadar*. Ambiguam porro invenimus tralationem Syrorum ex הדר & חדר adſervata tamen utrobique litera initiali. Veruntamen הדר legunt in Moyſe ſuo ſcribæ Samaritarum & Arabice iidem reddunt هدد *Hadad*. Arabs Walton. حذان dedit ad Geneſin, & in Chronicis هدد. Arabes etiam Laudini خلدان de Græco. Soli Judæi qui inter Mauros agunt, Legis ſuæ non immemores retinent in Geneſi حدس. At vero Samariticum הדר comprobant ſatis ac tuentur Onceloſi perantiqua paraphraſis Conſtantinopoli excuſa, Bibl. Veneta minuſculæ formæ cum Targumim, tum MS. Alexand. cujus lectio χοδδὰδ 1. Par. 1. pro vulgatiori χοδδὰν, aut Laudino & Complutenſi χολδὰδ, & cujuſdam Editoris ἀδὰδ, unde apud Ambroſium *Adad*: at omittam ſuſpecta vocabula χαλδὰ Cottoni, aliorum χοδὰν, atque *Choadad*, *præcipuum*, apud Interpretem nominum Hebraicorum. Viget autem adhuc herois illius honos in feliciori Arabia, valdeque ibi regionis prædicantur familiæ, non ſolum لدد & لد, à virtute & potentia Phylarchi ita nuncupata; ſed magis ipſius هدلد, quod nomen & Moyſes expreſſerat, inter tribus Jemanitidas præclare nobilis. Huic auten principi, quod de cæteris fere obſervavit Joſephus, هد virtus ſua & generoſitas animi nomen paravit. Cui hæc minus placent, alia noſtra conjectura fruatur: hæc vult in extremo telluris Palmyrenæ, cui Arabiam miſeram incumbere omnis monſtrat Geographia, urbem nomine ἀδαδὰ latam pluſquam gr. 34. à medio Orbe, longamque 72. ab hoc principe inſigniri, &, quod multo illuſtrius accidit, reges Damaſcenos ab eodem *Benhadad* ordine ſuo nuncupari, ne memorem ex ſacris libris Idumæos etiam dominos ejuſdem tituli בן הדר Verum ut ad Joſephum hinc pergam; anxiam quidem ſentio ſcriptionem noſtrorum codicum in hoc Iſmaelita: χόδαν enim & Latine *Quodamus*, quocunque me verto, ita reperitur, præter operas Latinas *Baſil. & Colon.* quibus *Addadus* debetur. A manu Mattathiadæ ſtillavit ſine dubio nomen ΧΟΔΑΔΟΣ, unde ſcioli ad barbariſmum minuendum fecerunt χόδαν. A ſnotabis inſuper, hæc XII. nomina ab annalibus S. deſcripſiſſe Joſephum, verius quam de Moſaicorum libro primo, ubi חדר nemo legitur. Schotano denique remitto ſuum χόδαδ.

Principis autem noni nomen in Cœle-Arabia adſervant tam *Siuus*, à Chaldæa objectu montium diſſita, cui tribuit Ptolemæi κίναξ gradus XXXI. κῆ πλάτ. & LXXXV. κῆ μῆκ. quam βαρβύτιμα, Syriæ Damaſcenæ imminens pagus in lat. gr. 36. long. pluſquam 72. Arabice eum vocarem تبر تيماء: ſicut tota illa eremus Scenitarum hodieque nuncupatur ſtricte بريّة aut corruptius *Beriara*. Idem ſane ſpatium vaſtum reperio in Annalibus ſacris. *l.* 1. *c.* 5. *v.* 9, 10, 11. vocatum olim מדבר התראים, ἀγαρηνῶν ἤτοι ἀγραίων ἔρημον, qua Batanæam inter & Euphratem patet. Tam longe quidem famam ſuam expanderat Thema ille, ut S. Hieronymus ex Hebraico Judæorum תימא interpretatur. Nam Samaritæ in textu ſacro ſuiſque paraphraſibus legere malunt *Tima* תיכה & تيمة. Syrus ad Geneſin *Thaima*, ſed principio Chron. atque Eſ. 21. 14. θαιμὰ, תיכנא. Arabs Walt. ſemel ثيما, alibi cum Erpeniano تيما. Senes Alexand. perpetuo θαιμὰν aut θημὰν: quibus cum conveniunt, ut opus, uterque Arabum Laudinorum تيمن & Ambroſianum *Theman*. Similiter Joſephi libri omnes Græci θίμας: ex Latinis etiam vetuſtiores *Themaſus*, niſi quod Mertonenſis meo judicio veram lectionem præferat *Themas*, aut Græce θημὰς. In hodiernum uſque diem permanere hujus principis gloriam fatentur ipſi Arabes in tribu تيم & oppido *Tima*, quod triduano itinere à Damaſco diſſidet, à Daumatoljandal dierum quatuor. Hinc reor locum vaſtum & immanem فلاة, ſimpliciter تيماء vocitari apud Grammaticos Arabum. Monet autem Calcoſendius تيما *Temam* triplicem reperiri per Arabiam, unum in Hajaza regione prope Meccam, præter caſtellum Medinenſe *Taima* (apud Geograph. Nub.) aliam in rure طي nobilis Jemanenſis, tertiamque quam volumus maxime بيادية الشام, *in Deſerto Syriæ*: ſic enim appellare ſolent Arabiam Deſertam, à ſua Cherſoneſo ſive مجزيرة العرب tranſverſis montibus diſtinctam. Omitto autem facile Scriptores recentes, cum Iobi liber *Thema* infamet tanquam plagam intritam & calamitatem viatorum c. VI. 19. ἴδετε ὁδοὺς θαιμανῶν. ארחות תימא Saadiæ בראדי תימא, ubi Syrus retinet תימנא Arabſque Walt. قيمن. Item Jer. c. 25. 23. pro תימא Hebraico, Græci legunt θαιμὰν, & ab illis Arabs Bibl. Londinenſium ثامان Eſaias denique c. 21. 14. ubi ſimillima leges verbis Iobi; in *oraculo* ſeu *onere Arabiæ* declamat, ὕδωρ φέρετε οἱ οἰκοῦντες ἐν χώρᾳ θαιμὰν, Hebr. בארץ תימא; Hieronymus Jonathanque interpretes, *terra Auſtri*, non optime. Conſtat igitur inter ſitientes Arabiæ incolas præcipuos fuiſſe Themitas à Thema Iſmaelita ſecundum Hebraicam veritatem oriundos, ſecundum Græcos vero à Themano Eſavi nepote, unde & Θάμνα in Geographicis Strabonis accuratiſſimi ſcriptoris. Idem ille תימא fortaſſe an partem quintam fecit felicis Arabiæ? ut incolæ ſolent eam plagam partiri, nomine تهامة & تهامة, de qua Geographorum Arabicorum nemo tacet.

De decimo vix variant manus ſcribarum: is enim in omnibus Joſephi codicibus ἰέτραν appellatur, apud LXX. ἰεθὲρ. Gen. c. 25. unde Ambroſii *Jatur*, aut 1. Par. 1. fortius ἰεθὲρ, Hebraice יטור non ſemel, & in Arabicis verſionibus tam Samaritarum quam Judæorum يطور. Hunc patrem agnoſcunt *Ituræi*, qui in deſerta Arabia juxta Boſram habent, ut Strabo, Philo, Euſebius, aliique teſtantur; atque diu ante hos Paralip. S. Scriptor. l. 1. c. 5. 19. in bello Nabatheno ex familia Iſmaeli recenſuit *Hagarænos*, *Ituræos*, *Naphæos* & (de quo inferius dicam) *Nodab*. הגראים יטור נפיש ונורב, quos omnes Syrorum ſimplicior ac vetuſtior tralatio, quam imitatur Arabs Waltoni, *Sacæorum* noto nomine سكان سماقا non immerito complexa eſt. De his enim opportune monet Ptolemæus in nobiliſſimo opere, ἀπ' ἀνατολῶν τῆ βαταναίας, ἡ σακκαία, ᾗ ἐπὶ ταύτης ὑπὸ τὸ ἀλσαδαμων ὄρος οἱ παχωνῖται ἄκραι. Arabicam autem Trachonitida cum Ituræa confundit ſæpius Euſebius in Geographico ſuo Lexico. Quinetiam niſi interveniſſet dux ille Iſmaelita, dicerem *Ituræos* nomen traxiſſe à jugis Alſadami ſub quibus delitebant: quippe ab الطور quod *montem* ſignificat, (& præcipue tremendum illud Sinai jugum in Arabia montoſa ſeu petræa inter Madianæos, quos ad extrema حجاز contulit Eutychius Alexandrinus) facile deducimus ἰτυραίαν, ut ab النابور *Itaburium*; unde Philo in locis, ἰτυραία, ὀξεῖα. Vel idem potius parens fuerat unuſque طور atque يطور. Patet adhuc via alia conjectanti يطور itaque inter ſuos obtinuit nomen قطر aut قطرية qua audacia apud Arabes, veteres recentes, venit وحطان vice vocis ſacræ يقطان.

Penultimus horum ducum ναφαὶς nomine extat in *Baſ.* & *Gen.* editionibus Joſephi, necnon in Epiphanii codd. *Mert. & Bal. Naphæſus*. Quapropter ναφῶ *Big. Samb.* & *Caſ. Naphæus* S. Hieronymi in Quæſt. Hebr. ſicut *Naphæſus* quorundam librorum, voces vix utiles æſtimabis. Moyſis Interpretes Græci ναφὶς exhibuerunt, Ambroſius *Naphes* ab his: ſed ubi Chronicorum legimus ναφισαῖος, atque initio quidem iſtius libri ναφὶς, ab Hebraico נפיש, quod Arabice ſcribunt Judæi plerique & totum genus Samaritarum نغبس. Hieron. ad S. Bibl. *Naphis*, & in locis idem *Nephes*, *refrigerium*, *vel anima*: imo Syrus aliquoties proponit נפש. Tribum autem Arabicam, cui hunc ſatorem præficerem, nondum ſane reperi: quærant hanc alii ſuo otio.

Noviſſimum incrementum Iſmaeli καδμαῖος appellabatur Joſepho, ut nos ignorare nolunt *Big. Samb.* & *Caſ.* exiguo mendo ab illis diſcrepat excuſum nomen καλμαῖος: impenſius tamen adprobo Epiphanii *Chodamas*, unde reſtitui poſſit Græco καδμᾶς ex Hebraico Samaritarum קרמה, ſeu قدمة, *Cadma*. Judæi ubique legunt קדמה *Cedma*, & Arabs Waltoni وقدما, alius قدما. κεδμὰ LXXII. Alexandrini, & MS. Alexand. ad 1. Paral. c. 1. κεδὰμ, atque Cottonianum ad Geneſin κεδμὰν. Hieron. denique haud ſemel *Cedma*, *orientalis*, *vel antecedens*. Ab illo parente Arabes Petræi Deſertique, quos profligaverat jampridem Nabuchodonoſorus, appellati ſunt Jerem. 49. 28. בני קדם, atque קדר à fratre hujus. Eodem facit egregius Divinarum literarum Interpres Theodoretus, εἰσὶ δὲ οἱ κεδαῖοι, ἀπὸ ἰσμαὴλ τοῦτο γὰρ παῖς ὁ κεδάρ. Iſmaelita autem iſte poſtremus ſedem fixit in Eremo Arabum haud procul à ſinu Meſanio, ſi recte colloco; *Cadema* ſane ſcriptoribus patriis nuncupatur is locus. Neque abeſt longe nobile nomen يقدم! quam formam amant totus fere oriens, Arabes vehementer, velut

ſed

Maſſaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæſus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina ſua dederunt, cum propter ipſorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

Ιέτυρ, [l] Νάφαισις, [m] Κάδμας. ἔτι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου [n] καθήκουσαν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, [o] Ναβαταίην τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δ' ἔτι [p] οἱ τῶν Ἀραβίων ἔθνους, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διό τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Ἀβράμου ἀξίωμα.

XIV. CAP. XIII.

De Iſaaco Abrami filio legitimo.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ Ἰσαάκου, ὃς ἦν γνήσιος Ἀβράμου παῖς.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui ſerus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus ſupra modum diligebat, ut unigenitum, & ſenectutis limine dono Dei ſibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipſe magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti ſtuderet, parentibus obſequium præſtaret, Deumque ſumma pietate coleret. Abramus autem ſuam felicitatem in eo poſuit, ut filium ſecurum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipſi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga ſeipſum obſervantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratiſque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis; ut & hoſtibus ſuperiorem eum fecerit, & præſentem felicitatem ſua ei benignitas dederit filium Iſacum, eundem popoſcit ut ſacrificium & victimam ſibi offerret; juſſitque ut ipſum in montem Morium ſubducens, holocauſtum *ſibi* faceret, poſtquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim ſe manifeſtaturum eſſe ejus in ipſum pietatem, ſi etiam filii ſaluti anteponeret quod Deo

Ἰσαάκην δ' ὁ πατὴρ Ἀβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ [q] ἐπὶ γήρως ἐδῶ κῆ δωρεὰν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ γιγόμενον. [r] προεκαλεῖτο δὲ εἰς εὐνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τό τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ σὺν τὴν πρὸς Θεὸν θρησκείαν ἐσπουδακώς. [s] Ἀβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν [t] ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τε ζῆν ἐπίστατο· τοῦτο μέντοι κῆ τὴν παρὰ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, [u] διάφορον αὐτὸν βουλόμενος λαβεῖν τὸ σὺν αὐτῷ θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, κῆ πάντα ὅσα εἴη παρεσχημένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσαι, κῆ τὴν παρεῦσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπουδῆς [x] ἔχοι τὸν υἱὸν Ἰσαάκην, ἡτοίμαστο αὐτῷ θῦμα κῆ ἱερεῖον σφάζειν· [y] ἀνέλαβέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγὼν ὁλοκαυτῶσαι, [z] βωμὸν ἱδρυσάμενον. ὅτως γὰρ ἐμφανιεῖσθαι τὴν σὺν αὐτὸν θρησκείαν, εἰ κῆ τὸ παιδὸς σωτηρίας σφ-

---

fertur יעקן pro עקן, *iaxàc*, *Iſaac*, & يعلك ſive *Iáμελιχος* inter Arabum reges amicitia M. Antonii infelix: imo apud ſuos عرب & يعرب idem iſte conditor Arabum. Præterea dux ille videtur nomen, conceſſiſſe מרבר קרמרת Deut. c. 2. 26. ἔρημον κεδμωθ juxta *Esbus* Arabicum, بريّة قدموث paraphraſtis vernaculis: conſule de hac plaga S. Hieron. ad הכבון. Dignum autem eſt notatu alterum Laudinorum pro *Cedma* ſubſtituere هاجر, quaſi una eademque ſede *Cedmita* gauderent & Agræi: tum etiam قدم & قدمة inveniri inter δήμους felicioris Arabiæ, quiſquis Lexica Arabum MSS. verſari noverit. Harum denique literarum periti ultro mihi condonabunt, ſi vel contendero pro קרמה inter phylarchos Arabum celebrari hucuſque جذام & جذيم. Conſimili ritu Scriptores Saracæni vice illepidi monſtri كليباد ſcribunt ſæpius جالوث. Hieronymum autem fefellit reſponſo facili Rabbinus Hieroſolymitanus, cum illi dictaret *Nodab* Paralipomenon eundem fuiſſe hominem atque modo *Cedma* apud Moyſen. Ita ſolet indocta illa ſchola Sarram cum Iſcha, cum Cetura Agaram, imo cœlum cum terra permiſcere & confundere, ut aliquid dicere viderentur. Hæc ita ſcripſi de Iſmaelitarum Patriarchis volante calamo. Excurrant autem alii, quo viam paſſim aperuerint Edriſius & Abulphedas, per *cabilas* & pagos, per caſtra & puteolos vagi veteriſque populi: aut ſedulo perlegant quæcunque ad Mohammedica Abilfaragii adnotavit E. Pocockius, vir plane venerandus & Gaza ſapientiæ Orientalis, quotquot uſpiam illarum gentium ſcire mores, ſtudia, ac ſedes deſiderant, unde thus, myrrha atque balſama, & quod longe omnium carilſimum, Biblia Divina ad nos veniunt. *Bern.*

ſcripſiſſe Joſephum, quod inter Λ & Δ parva ſit differentia, & Gen. 25. *Cadma* appelletur ultimus filiorum Iſmaelis. *Rel.*

l Ἰέτυρ] Ita *AISS.* & *Vet. Interpr.* καὶ καθήκουσαν in *Editis.* καὶ ἐπέκεινα καθήκουσαν *Hen.* imperite. *Bern.*

m Νάφαισις] Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videſis *Berkelium.* Ναΐσαλος *Big. Caſ., Baſ.* & *G.* Bern.

n Κάδμας] Ita *AISS.* & *Vet. Interpr.* καὶ καθήκουσαν in *Editis.* καὶ ἐπέκεινα καθήκουσαν *Hen.* imperite. *Bern.*

o Ναβαταίην] Sic *Samb. Hen. Hieronym.* & meliores codices *Stephani Byzantii.* Videſis *Berkelium.* Ναΐσαλος *Big. Caſ., Baſ.* & *G.* Bern.

p Οἱ τῶν Ἀραβίων] Οἱ τὸ τῶν Ἀραβίων ἔθνος *Samb.* οἱ τὸ τῶν Ἀραβίων ἔθνος *Hen.* Mox ille idem Διὰ τὸ τοῦ Ἀβράμου ἀξίωμα. In hac ſententia inemendabile quoddam mendum viderat everri commentator p. 264. ubi tamen recta ſunt omnia & Atticæ elegantiæ. Ait autem doctiſſimus Judæus. *Hos illos eſſe, qui nomina ſua dederint & tribubus infelicium Arabum & adhuc amplius totti illi genti.* Legimus enim in hiſtoria vetere tanquam promiſcua nomina Arabes, Scenitas, Nabathæos, Cedarenos & Themanitas. Similia olim ſcripſerat gentis Judaicæ irriſor Molo, ut ex eo retulit A. Polyhiſtor his verbis, ἐκ μὲν τῆς Αἰγυπτίας φησὶν Ἀβραὰμ υἱὸς ιβ'. ὃς δὴ εἰς τὴν Ἀραβίαν ἀπαλλαχθεὶς διελθὼν τὴν χώραν, καὶ πρώτους βασιλεύσας τῆς ἰσχυρᾶς. ὧθεν ἕως καθ' ἡμᾶς δώδεκα εἶναι βασιλεῖς Ἀράβων, ἐπωνύμους ἐκείνοις. Vides nobilitatis ſuæ gentem obſervantiſſimam. Neque præterire fas eſt Artapani teſtimonium validum; εἶναι τοὺς τῶν Ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους Ἰσραὴλ, υἱὸς μὲν Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ δὲ ἀδελφός. Quinimo hoſce filios Iſmaeli jam olim inter deos ſuos retuliſſe Arabes haud diffitentur ſcriptores vernaculi. *Bern.* Οἱ τὸ τῶν Ἀσ. *Samb.* & *Vat.* οἱ τὸ τῶν Ἀραβῶν ἔθνος *Hen.* & mox Διὰ τὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἀξίωμα. Vide *Euſebii* Præpar. Evang. l. 9. c. 18. & 19.

q Ἐπὶ γήρως δόῳ] Phraſin illam priſcam & elegantem denuo reddunt nobis *Big. Samb.* & *Caſ.* quam *Epiphanius, Baſ. Gen.* & *Hen.* ſponte aut inconſulto præterierant: legunt etenim ſimplicius ἐπὶ γήρως. *Bern.* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐπὶ γήρως κῆ δ'. *Baſ. G. Hen.* & *Vet. Interpr.*

r Προεκαλεῖτο] Προτικαλεῖτο *Baſ.* & *Gen.* contra meliores. Ita etiam *Hen.* ἐπιτηδεύοντα, pro caſu recto. *Bern. Al.* ἀντικαλεῖτο.

s Ἀβραμος] Ἀβραμός τε *Baſ.* & *G.* contra *MSS.*

t Ἐν μόνῳ] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐν μόνῳ τούτῳ υἱῷ καταλιπὼν *Baſ.* & *G.* Legerat forſan *Vet. Interpr.* μονογενῆ υἱὸν καταλιπὼν, unde Latina illa fecerit *cum felicitatem ſuam legitimo filio relicturus eſſet.* Bern.

u Διαπρεπῆ] Sic in omnibus *MSS.* Διαπόπτειαν *Baſ.* Διὰ τὸ πείσειν *G.* ambo inficete.

x Ἔχοι τὸν υἱόν] Modo Attico *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui, cum vulgo Græcorum: iidem mox θῦμα accentu non ſuo. Epiphan. vero, ποιήσειε, κῆ ἔχοι τὸν υἱὸν Ἰσαάκου; neſciebat enim ille Scholaſticus reliquum ſententiæ hujus rite adponere. *Bern.* Ita *Big.* & *Samb.* ἔχῃ reliqui.

y Ἀνέλαβέ τε τοῦτον] Sed quod commodum Joſepho fauſtumque vertat, hoc ſtatim incipit codex *Busbequianus*, qui ſimillimus plane *Hemmebergenſi*, non ovum magis ovo apparet. *Bern.* Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀνέλαβε δὲ εἰς τὸ M. *Baſ.* & *G.*

z Βωμὸν ἱδρυσάμενον.] Illa βῶμον ἱδρ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus. *Bern.*

πιτάξε [a] τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β. Αβραμῷ δ' ἦ, ὅπι μηδενὶ κρίνων ἀδικεῖν τὸ Θεῷ δίκαιον, [b] ἀπανθ' ὑπηρχεῖν, ὡς ἂν τὰ ἐκείνῳ πρόνοιαν ἀπάντων ζώντων [c] οἷς ἂν ἵλεως ᾖ, ὑπακρυψαμένῳ πρὸς [d] τὴν γυναῖκα τὴν τὰ τῷ Θεῷ προστεταγμένα, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τὰ τοῦ παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπαντιπράττειν τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ισακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [e] πρὸς ἱερουργίαν ὑποζύγιον ὄνον, [f] ἀπῆλθε πρὸς τὸ ὄρος. καὶ δύο μὲν ἡμέρας συνῴδευσαν οἱ οἰκέται. [g] τῇ τρίτῃ δ', ὡς κατόπιον ἦν αὐτοῖς τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, καὶ μόνος τοῦ παιδὸς προσελήλυθεν εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' ᾧ τὸ [h] ἱερὸν [i] Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύσατο. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [k] μόνου. τὸν δὲ Ισακον [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου [m] τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερεῖον μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸ Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγεν, ὃν [n] τῶν οὐκ ὄντων εἰς ἀφθονίαν [o] ἀνθρωπίνῃ δυνάμει παρασκευάζειν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαρρούντων ἀφελέσθαι· δῶσειν οὖν κἀκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ ἀφθονίας μέλλοι τῇ θυσίᾳ προσπυγχάνειν αὐτός.

γ. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύαστο, καὶ τὰς ξύλας ἐπενηνόχει, καὶ τῶν [p] πάντα ἀφθονα παρῆν, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· „ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γνήσιόν μοι „προσελάβετο Θεός, ἐπεὶ [q] παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν „ὅ, τι μὴ πρὸ τοῦ σοῦ ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, „ἐφ' ᾧ μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ἡμᾶς, [r] ὡς σὲ ἰδοι„μι ἀνδρωμένον, καὶ τελευτῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς „ἐμαυτοῦ καταλίποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ Θεοῦ τε βουλομένου „σὸς πατὴρ ἐγενόμην, καὶ πάλιν τούτῳ δοκοῦν ἀποστρέ„φομαί σε, φέρε γυναίως τοῖς καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ σὲ „προσχωρῶ, παύσης ἀξιώσεως παρ' ἡμῶν τῆς πρώης, „[z] ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι [a] προστάτης καὶ σύμμα„χος, νῦν ὑπιτυχεῖν. [b] ἐπειδὴ γενναίοις ἀποβαινοίη, καὶ „τὸ κοινὸν οὐκ ἐᾷ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίᾳ gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *saltem* omnes quibus est ipse propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipsi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo ministrare prohiberetur, assumpto Isaco cum duobus servis, impositisque asino rebus ad sacrificium necessariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati sunt eum servi. Tertio vero die, cum jam in conspectu esset mons, qui secum erant in campo relictis, cum solo puero advenit ad montem; ubi postea rex Davides templum exstruit. Ferebant autem secum omnia quæ ad sacrificium usui forent, victima sola excepta. Isaco vero vigesimum quintum annum agente, aramque apparante, & simul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla præsto esset victima. tum quidem ille, Deum ipsis præbiturum esse, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim suppeditare, & quæ haberent, si in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo sibi quoque victimam, si propitius sacrificio suo adfuturus sit.

Fidem virtutes & optima Abrami.

Mons Moriah primum Isaco obligato, dein Templo Dei verbis nobilis. v. Lib. 7. c. 10.

xxv. annorum juvenis ille ad aram ponitur.

3. Postquam autem structa erat ara, & ligni frustula imposuerat, atque omnia parata erant, filium *sic* alloquitur: „O fili, te, mille votis à „Deo expetitum mihi nasci, ex quo in hanc vi„tam venisti, summa cura ac solicitudine educa„vi, nihilque in quo me beatiorem fore pu„tavi, quam ut te virum factum conspicerem, „morienſque dominatus mei successorem relin„querem. Sed quoniam & Dei voluntate pater „tuus extiterim, iterumque te ut illi placitum „est abdicem, forti animo fer hanc consecratio„nem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis ho„nore jam affici vult, eo quod benignus mei „defensor fuerit & adjutor. Quum natus mo„riaris, non communi omnium more è vita egre„diens, sed à patre proprio rerum omnium pa„rens-

Isaco adeo immolando persuadet pater oratione pia plenaque animorum.

[a] Τὸ τῷ Θεῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ ᾧ θεῷ.

[b] Απανθ' ὑπηρχεῖν,] Απαντᾶς legisse videtur *Vet. Interpr.*

[c] Οἷς ἂν] *Big. Samb. Casf. & Epiphanius.* οἷς ἂν ἵλεως ᾖ, subdole omiserant *Hen. & Busb.* Idem fecerant Typographi absque dolo. Dein τὸ τρέγμα permutant iidem *Hen. & Busb.* pro indubio τῷ δ' θεῷ προσήκειν. *Bern.* Itidem ex *MSS.* οἷς ἂν ἵλεως ᾖ, quæ non agnoscunt *Editi.*

[d] Τὴν γυναῖκα] Deest in *Gen.* τῇ γυναικὶ, malo exemplo & negligentia

[e] Πρὸς ἱερουργίαν] Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb. & Vat.*

[f] Απῆλθε] Recte scripti libri καὶ ἔκλασαν ὑποστωϊλικῶν μίσον. Prælis vero errantibus extat ἀπῆλθ, & subinde συνῳδεύσαν. Ante hæc legebat *Samb.* πρὸς τὴν ἱερουργίαν. *Bern.*

[g] Τῇ τρίτῃ δ',] Τῇ δὲ τρίτῃ *Hen. & Busb.* Iidem mox atque *Epiphanius*, ἰδὼν, Cedrenus Historicus ἱδρύσατο: at Athenienses amant instantia temporum. *Samb.* denique cum illis scribit regium nomen σανιδης, absque δ'. *Bern.*

[h] Ιερὸν] Βωμὸν rectius scripsisset: nam *ierὸn* a filio Salomone conditum quis ignorat? *Rel.*

[i] Δαβίδης] *Al.* Δανιὴς ὁ βασ. ὑς. ἱδρύσθ. at ἔνθα ὕστερον ὁ Δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο *Cedren.* ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἐν τῷ περὶ Σιὼν *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophista* hac de re; *nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq. l. 1. Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon (Davides sane Josepho) demceps templum condidit.*

[k] Μόνου] Addidi huc nomen ὑποζυγίου ex *Samb. Big. & Casf.* quo carent etiam *Hen. Busb. Epiphan. & Cedrenus.* Audiamus nunc sequaces Josephi de historia tam illustri. Inter illos G. Syncellus P. CP. p. 102. τῷ γιλς. ἐτῶ δ' κόσμου, κε. δ' ἰσαακ, ᾠστιώσειεν ὁ ἀβραὰμ τ ἰσαακ, ὡς φησιν Ἰώσηπος, ἐν τῷ περὶ σιών. Ex hoc Georgio porro alius cognomento Cedrenus, τῷ κέ. ἔτῶ δ' ἰσαακ, ᾠστιώσειεν αὐτὸν ὁ ἀβραὰμ εἰς θυσίαν ἐν τῷ ὄρει σιών. εἰς ὃν ἀκόμη νῦν τὸ τύπον θυσιαστήριον οἰκοδομηθὲν αἰῶσιν, ἔνθα ὕστερον ὁ δαβὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο. Item pius ille Sophista ex Gaza: *Nunc vero & locus ubi Christus, cujus typus erat Isaac, crucifixus est, ostenditur. Josephus quoque Antiq. l. 1. Abramum ait illic obtulisse Isaacum, ubi Solomon (Davides* sane huic Judæo) *demceps templum condidit.* Dein nobilis Asceta Zonaras, ἐκποσὶ γὰρ κ. τινὲς ἑκατὸν ὁ ἑβραῖος ἰώσηπος φησὶν εἶναι τ ἰσαακ, ὅταν πάλιν ἐκ θεὸς ἐπαγγ τῷ ἀβραὰμ. Reliquos vero non provoco in re certissima. *Bern.* Vox μόνου ex *MSS.* deerat in *Editis.*

[l] Πέμπτον] Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος *Basf.* & *G.*

[m] Τί καὶ μέλλοι] Τί μέλλοι *Busb. Hen. & Epiphan.* nec male. *Bern.*

[n] Τῶν οὐκ] Forte οὐκ ἔτ'. *Cocc.*

[o] Ανθρώπινῃ δυνάμει,] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπως. casus utrosque admittit Hellenismus. Cum verbulo δυνάμειν. *Bern.*

[p] Πάντα ἀφθονα] Ita ex *MSS.* καὶ τῶν ἀφθονα *Basf.* & *G.* καὶ τῶν ἀφθονα *Hen.* & *Basf.* respectu βωμοῦ.

[q] Παρῆλθες] Παρῆλθον *Basf.* & *Hen.* jejune. *Bern.*

[r] Ως σὲ ἰδοιμι] Eustathius in Archivis Pembrochianis, ὄφελον, ὡς ἐκεῖθή με σὲ: Vossianus atque ille Leonis Allatii, ὄφελον, ὡς ἐκεῖθή με σὲ: puta ita conscriptum pro ὄφελον, ὡς ἴδοιμί σε, ex auditione prava. *Bern.* Ita *Big.* & *Casf.* ὡς σὲ ἰδοίμην *Samb.* & *Vat.* ὡς εἰ σὲ ἴδοιμι *Basf. G.* & *Vet. Interpr.*

[s] Διάδοχον] Διάδοχον δ' ἀρχῆς ita *Busb.* & *Eustath.* Pembrochianus. Cæteris placet ἄμφοδον δ' ἀρχῆς. Articulorum enim apud Athenienses magna copia esse solet, ὥστε κερμιών. *Bern.*

[t] Καταλίποιμι.] Καταλελείποιμι *Basf.* & *Gen.* καταλιποῖμι *Big.* καταλίποιμι *Samb.* & *Eustathius* Pembr. καταλείποιμι: denique recte *Casf.* & *Eustath.* vulgatus. *Bern.* *Al.* κα καλείποιμι.

[v] Θεοῦ τε βουλομένου] Θεοῦ βουλομένῳ *Eustathius.* Mox idem cum *Epiphan.* Scholastico, ἀναδέχομαί σε, *te repono*: quod Josephus non dixit. Dein σε προσχωρῶ *Samb. Eustathius*, & *Epiphanius* Interpres. Simpliciter προσχωρῶ Josephi editio *Genevensis.* ὑ προσχωρῶ Typographia *Basileensis*, quod mutari volo in σὲ προσχωρῶ. Veruntamen σε παρίχω, ut familiarius dictum, proferunt *Casf.* & *Big.* Bern.

[x] Αποστρέφομαί σε,] Ανατίθεμαί σε *Eustath.* & *Epiphan.*

[y] Σὲ προσχωρῶ,] Ita *Samb. Eustath.* & *Epiphan.* vocem σὲ omittit *G.* ὑ προσχωρῶ (forsan pro σὲ π.) *Basf.* σὲ παρίχω *Casf. Big.* & *Vat.*

[z] Ανθ' ὧν] Ανθ' ὧν καὶ ἡμῖν *Vat.*

[a] Προστάτης] Πρόσκτης in *Codd. Eustathii.*

[b] Επειδὴ γενναίοις] Viderat sane heic loci *Epiphanius* ἐπεὶ δ' ἐγενήθης, ἀπλῶς: imitatur ipse adeo Latinis vocibus, *Natus ergo morere.* Caprat autem Lector ex his, quod utile existimarit & correctius. *Bern.* Επεὶ δ' ἐγενήθης, ἀντὶ τοῦ *Big. Samb. Casf. Vat.* & *Epiphan.* ἐπεὶ δὲ ἐγενήθης ἁπλῶς.

[c] Τῶ

„ renti Deo sacrificii ritu oblatus; ipso ut reor „ te dignum censente, qui nec morbo nec bel„ lo nec alia quapiam calamitate, quæ homi„ nibus solet accidere, ex *hac* vita decedas; sed „ cujus animam ille cum precibus & solenni sa„ crificio exciperet, & apud se collocaret, teque „ mihi curatorem & senectutis moderatorem præ„ stabis, quem in finem te potissimum educavi, „ Deum loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maximè dictis parentisque paret Isacus.

4. Isacus autem (eo enim patre erat, quem si quis nactus fuerit, generoso oportet esse animo) libentissime sermonem ejus accipit: atque hæc effatus, „ quod neque initio dignus erat qui nascerretur, si Dei patrisque judicium rejecturus esset, „ seque non alacriter utriusque placitis obsequentem præberet, quandoquidem, si vel pater solus „ ita vellet, nefas esset non parere „, protinus ad aram & mactationem accessit. certeque peractum fuisset opus, si Deus *ei* non obstitisset. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine sanguinis humani pueri cædem se ei imperasse, dicebat; neque illum, cui patrem ipsum fecerat, cum tanta impietate se velle auferre, sed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere jussus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, se quidem istis delectari quæ ei dederat; illum autem non deserturum esse, quem semper omni *sua* cura ac liberis dignaturus sit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. prædixit etiam fore ut genus ipsorum in multas gentes crescerent & divitiis florerent, ejusque principes & auctores in sempiterna memoria haberentur: utque posteri, terram Chananæam armorum gloria possessuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixisset Deus, arietem ex improviso eis *ante oculos* adduxit ad sacrificium. At illi, præter spem sibi redditi, nactique tantæ felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: & victima mactata reversi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti spondet cum longævum hunc filium, tum sobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Isaco improvisa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

„ Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας ποσπεμπόμενον, „ ἄξιον οἴμηθ σε κρίναντα αὐτὸ μήτε νόσῳ μήτε πο„ λέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τ παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυ„ κεν ἀνθρώποις, ἀπαλλαγῆναι τ βίου, μετ' ὀλίγων ἢ „ καὶ ἱερουργίας ἐκείνου [c] τὴν ψυχὴν τὴν σὴν ποσδεξο„ μένου, καὶ παρ' αὐτῷ καθέζοντα· [d] ἔσῃ τί μοι εἰς „ κηδεμόνα· καὶ [e] γηροκόμον, διὸ κ σὲ μάλιστα ἀνετρε„ φόμην, τ Θεὸν ἀντὶ σαυτοῦ [f] παρεσχημένον.

δ'. Ισακ ἢ, πατρὸς γὰρ ἦν οἷος τετυχηκότα γνησίου ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται ποὸς ἡδονὴν τοὺς λόγους· κ φήσας, „ ὡς οὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν [g] ἦν „ δίκαιον, εἰ Θεοῦ κ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀποφεύξ„ κ μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων [h] βουλόμασιν „ ἑτοίμως, ὅτε κ μόνα τὰ πατρὸς ταῦτα ποσαιρούμενος „ μὴ ὑπακούειν ὤφλισκεν ἦν, „ ὥρμησεν ὅπῃ τ βωμὸν κ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ ἔργον, μὴ στέντος ἐμποδὼν τοῦ Θεοῦ. [i] βοᾷ γὰρ ὀνόματι τ Αβραμον, εἴργων τ τοῦ παιδὸς σφαγῆς. ὁ γὰρ ὑπεθυμήσας αἵματος ἀνθρωπίνου τὴν σφαγὴν αὐτῷ ποσπάξαι τοῦ παιδός, ἔλεγλε, δὲ ὃ πατέρα ἐπέτρεψεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τοῦτο βουλόμενος μὴ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι [k] θέλων αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, εἰ κ τοιαῦτα ποσπαισόμενος ὑπακούοι. μαθὼν ἢ αὐτοῦ τὸ ποθούμενον κ τὴν ὑπερβολὴν τ θρησκείας, ἤδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέχει, ὃς ὑστερήσειν ἢ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ χάριτος ἀξίωντα· ἔσεσθαί τε τ υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, Ϲ βιώσεσθαι εὐδαιμόνως [l] παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις ποδοδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. ποσεδήλου τε [m] τὸ γένος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ κ πολύτιμον ἐπιδώσειν, κ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τήν τε Χαναναίαν ὅλοις καταχτησαμένους, ζηλωτὸς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [n] ἐκ τ' ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ ἢ παρ' ἐλπίδας [o] ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, κ τοιούτων ἀγαθῶν [p] ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· κ θύσαντες ἀπενόησαν ποὸς τὴν Σάῤῥαν, κ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐζηλήσθαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

XV. **CAP. XIV.**

De Sarra Abrami conjuge, utque ipsa vitam finierit.

Sarræ defunctæ Abramus sepulchri locum acquirit Hebrone siclis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ Σάῤῥας τ Αβράμου γυναικὸς, κ πῶς τ βίον κατέστρεψε.

ΚΑΙ Σάῤῥα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ κ εἴκοσι ποὸς τοῖς ἑκατόν· [q] θάπτουσι ἢ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τ Χαναναίων κ δημοσίᾳ [r] χωῦ αὐτῆς τ τάφου. Αβράμου ἢ ὠνησαμένου

---

c Τῷ ψυχῷ] Ita ex *MSS.* in *Editis* deest τῷ.

d Εσῃ τί μοι] Εσῃ δέ μοι *Eustathius* Antiochiæ, qui dicitur. *Bern.*

e Γηροκόμον,] Rescripsi γηροκόμον ex *Big. Samb.* & *Eustathii* exemplari Oxoniensi. Sic volet gens Cecropia à casu suo γήρως. γηοκόμου autem usus est prolevarii. à recto quidem γῆρ. Sed vero γηροκόμου ubi reperiatur cunque apud *Bas. Gen.* aliosve vitio non caret. *Bern.* Itidem ex *MSS.* à casu suo γήρως. al. γηροκόμον. in *Bas.* & G. γηροκόμον.

f Παρεσχημένον.] In *Codd. Eustathii* ποσχόμενον & παρεχόμενον. *Epiphanius* etiam *prebiturus.* Bern.

g Ην δίκαιον,] Δίκαιον εἶναι ἂν, *Eustathius* descriptor Hexaëmeri. *Bern.*

h Βουλόμασιν] Μέλλουσι *Bas. Hen.* & *Eustath.* MS. minimo discrimine. Insolens est *Bas.* & *Gen. Eustathiique* βουλήμασιν. Cum aliis utere βουλεύματος verbi notissimi incremento. Idem sua phrasi imitatus est *Zonaras* καὶ δίκαιον εἶναι φησὶ θεὸν κ πατρὸς αὐλητείαν θελήματι. *Bern.* Ita ex *MSS.* male in *Editis* βουλήμασιν.

i Βοᾷ γὰρ] Libri Græci Latinique, præter *Gen.* qui tenet βοᾷ μοι. *Bern.*

k Θέλων αὐτοῦ] Hoc omisit *Samb.* contra pleonasmum Atticum, & tot libros aliorum. *Bern.*

l Παισὶν ἀγαθοῖς] Παισί τε *Hen.* & Et *Busb.* quo pacto cavent de Edomo. *Bern.* Παισί τε *Hen.* & *Bas.*

m Τὸ γένος] *Al.* τὸ γένος αὐτῶν.

n Ἐκ τ' ἀφανοῦς] Hoc delicatius quam ἐξ ἀφανοῦς editionum, & simul comprobatum antiquioribus libris, ut *Big.* & *Samb.* &c. *Bern.* Sic ex *MSS.* in editis ἐξ ἀφανοῦς.

o Εαυτοὺς κεκομισμένοι,] Lectio illa, quæ in editis est, scioli fuit, veteris an recentis cujusdam non anquiro: *MSS.* vero Josephi scriptoris ἀτλικωῶτες. Sensus tamen omnibus unus constat idemque, quem nec ignoravit Cassiodori Scriba, *Hi vero præter spem semet ipsos amplexantes*, nec ita eleganter expressit. A principe vatum hoc habuit Judæus ille, sicut alia non pauca; ubi Odysseï carminis canitur εὐδυκέως ἐφίλα, & proxime εὐδυκέως ὑπέμιζε. Abramus igitur & Isaacus ipsius χρήσιος ὡς se excipiebant præter omnem opinionem à morte aut luctu incolumes, idque, ut moris perpetui erat, dato osculo. *Bern.* Ita *Big.* (in quo τελευτήσαντες) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Bas.* & G. οἱ ἢ παρ' ἐλπίδας αὐτοὶ σεσωσμένοι, κ τ. ἀγ. ἀγγελίας ἀκηκοότες. *Hnds.* Εαυτοὺς κεκομισμένοι MS. forte ἅτιν. *Rel.*

p Επαγγελίαν] Αγγελίας ἀκηκοότες *Bas.* & *Gen.* ἐπαγγελίας ἀκηκοότες *Casaub.* manus: sed & *Scholastici* nostri, *Cum promissiones audirent.* Vel valeat adhuc magis lectio *Big.* & *Samb.* ἐπαγγελίας τετυχηκότες. *Bern.*

q Θάπτουσι] Καὶ θάπτει, sine causa *Hen.* & *Busb.* & G. *Cedrenus:* sed pariter *Epiphanius*, *sepultaque est.* Bern.

r Χωῦ αὐτῆς τ τάφου.] Χωῦ *solum*, expressi ex *Big. Samb.* atque *Cas.* Hæc vox fefellit Typographos nuperos & *Epiphanium* interpretem, & ni scaterent scripta Attica appositionibus, satis

μίαν τὴ χωρὸν σὺν ἑλῶν πεντακοσίων [s] παρ' Ἐφραίμου τινὸς ὄν [t] τῆ Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Ἀβραάμου τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ [v] ταυτὶ κατεσκεύασαν.

quadringentis ſiclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronenſi. ibique monumenta *ſibi* Abramus poſterique ejus exædificarunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς ὁ Χατούρης Ἀβραάμῳ γαμηθείσης τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγμνήθη.

CAP. XV.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta eſt.

XVI.

ΓΑμεῖ δ' αὐτὸς [x] Χατούραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἐξ γίνονται, τοῖς τε πόνοις καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [y] πωιέναι· [z] Ζαμβράνης, [a] Ἰαζάρης, [b] Μαδάνης, Μαδιάνης, [c] Ἰωσόβακος, [d] Σοῦς. Φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σοὺς μὲν [e] Σαβαθάνης γίνεται καὶ [f] Δαδάνης. τούτου δὲ Λατούσιμος, [g] Ἀσσυρεὺς, [h] Λυόμης·

POſt hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati ſunt ei ſex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Joſubacus, Suus. Ipſis vero liberi etiam naſcuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latuſimus, Aſſuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus,

Abrami ſenis ex Chatura incrementum. Gen. c. 25.

tis crederemus dictum ab iis, καὶ δημοσίᾳ αὐτῆς τὸ τάφον. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* deeſt χωῦ.

s Πα' Ἐφραίμου.] Πρὸ Ἐφείμου, libri plurimi *Epiphanii* & *Joſephi* plane omnes præter *Big.* & *Samb.* qui præferunt ἀφ' ἑφαιμικ. Joſephum autem ſic ſcribere valde mirabuntur indiligentes S codicis lectores, alii reperient עפרין *Efrain* 2. Par. c. 13. 19 ex auctoritate Maſoretarum; imo pro עפרין, Ἐφραὶμ in Evangelio S. Johannis, ſi ſentiendum cum Philone, Joſepho ἄλλῳ. l. 4 B. Hieronymus, aliiſque noſtrorum doctorum, & cum ipſo Talmude. Quinetiam ſcribæ Jeroſolymitani aſcetam illum Bethleemiticum jam olim monuerant eodem V. 16. c. 23. Gen. & *Ephron* legi & *Efran*, ſive ut hodieque viſitur עפרון & עפרן. Quas vero ob cauſas id factum eſſet, ex magiſtris Hieronymi, aut ex Commentariis Majoribus, quos vocant Judæi, non licet eſſe mihi tam jucundo, qui hæc aperirem. Scio etiam ab Hebraico עפרון defendi poſſe Ἐφρῶν & Ἐφρῶν propter morem Joſephi. Promiſcue autem ſcribi Ἐφρὰν & Ἐφρὰμ, Ἐφρὰν & Ἐφρὶμ, ut καδὰν & καδὰμ, ἀγλὰν & ἀγλὰμ, vel pueri norunt. *Bern.* Sic in *MSS.* παρ' Ἐφρεμμ *Baſ.* & G.

t Τῆς Χεβρῶνος.] Varie ſcribitur hoc nomen in omnibus Joſephi Codicibus, ut Χεβρὼν p. 23. 215. (quam videſis) & Ἐβρὼν p. . quod ſemel notaſſe ſufficiat.

v Ταυτὶ κατεσκεύασαν.] Reddidi itaque Minervæ ſuum ταυτὶ ex MSS. *Big.* & *Samb.* loco impreſſi ταύτη. *Bern.* Ex *MSS.* in *Impreſſi* ταυτη

x Χατουραν.] Mallem tam heic quam ad verba Cleodemi vatis ſic pingere vetulo Abramo cupitum nomen, ſuadentibus *Big. Samb. Busb.* & *Caſ.* præ χατουραν Editorum, aut χετούραν libri ſequentis c 5. aut χετοῦραν, ſeu ſono circumflexo χετοῦρα J. Africani, Euſebii, Euſtathii, Georgii Chronographi, Ambroſii Mediolanenſis; aliorumve ex Bibliis Græcis. Hebraice tamen legunt *Cetura* קטורה ſeu قَتُورَى tam Judæi quam Samaritæ, atque hi aliquoties קיטורה. *Busb.* denique vocem illam articulo format, τὴν χατούραν ſeu χατοῦραν. Zonaras τὴν χετοῦραν. *Bern.* Ita plerique *MSS.* Χατοῦραν *Baſ.* & G. Χετοῦραν & Κετοῦραν. *alii.*

y Συνίναι·] *Big.* & *Samb.* συνεῖναι. Epiphanius vero alteram lectionem viderat. *Bern* Συνεῖναι *Big. Samb.* & *Vat.*

z Ζαμβράνης.] Ζαμβράνης ex Hebraico זמרן deduxerat dudum Matthiades; retinentque *Big* atque *Samb. Zambri* Epiphanius. Vulgatum eſt tamen Ζαμβράν, *Baſ. Genev*eque: itidemque probatum Euſtathio. Varie apud Græcos hoc nomen refertur tam in Geneſi quam initio S. Annalium, Ζαμβρὰν Alex. & Compl. 1. Par. alibi Ζαμβρὰς & Ζαμβρὰμ SS. Ambroſio & Hieronymo, *Zamran* & *Zamram*: Ζαμβρὰ frequentius in Bibliis Græcanicis. Ζαμβρᾶν J. Africano & G. Cedreno. זמרון *Zamrun* Hebraicis literis, aut زمرون Arabicis ſcribere ſolent Samaritæ: Judæi vero זמרן *Zimran*. Hic condidit Ζαβρὰμ ſeu Ζαμβρὰμ potius inter Arabes *Cinædocolpitas*: niſi cum Stephano legere oporteat Ζαβρὰμ ibi loci. Ἰαξάρης. Eo in nomine conveniunt libri omnes Græci, & Latinorum quicquid vetus. Fefellit Joſephum ut alios ſæpe litera ר, unde יקשר ſucceſſit vice יקשן. Vel manus Critica huc reſtituet Ἰαζάνης; cui emendationi favet Euſtathii Ἰαζὰρ. Eundem Abramidam denuo nuncupant S. Bibliorum editiones Græcanicæ Ἰεζὰρ ſæpius, Ἰεχὰν Compl. cum G. Sync. & S. Ambroſio, Ἰεκτὰν Alex 1. Par. & ibidem Hieronymus interpres. Correcte Ἰεζὰν ex Hebraico יקשן ſeu يقشن Cottonianus codex & Vatic. ad 1. Par. atque Cedrenus ille Georgius. Hinc Schotanus mutat licenter Ἰαζανης cum Joſephi Ἰαζάρης. Maſoretæ denique cum quarta vocalium pronuntiant utrobique Jocſan. Hunc autem ſtatuo Caſſanitarum patrem juxta littus Rubrum. Μαδάνης rectum nomen habet à Moſaico מדן i. e. μ-δαν, τοις ο'. B. Hieronymo, Samaritiſque interpretibus. Miſſa itaque facio μαλάνης *Big. Samb* & *Caſ.* μαῖλω Euſtathii, atque μαδὰμ & μαδὰλ aliorum Græcorum vitia. *Bern.* Sic in *MSS.* Ζαμβράνης *Baſ.* & *G.*

a Ἰαζάνης,] Ἰαζάνης reſtituendum cenſet *Bernardus*, cui emendationi favet *Euſtathii* Ἰαζὰρ.

b Μαδάνης,] Moyſes & auctor Chronicorum S. מדין. Judæi Alexandr. Samaritæ, & Eccleſiæ noſtræ ſcriptores idem ſuis vocalibus μαδιὰν. Joſephus & Euſtathius μαδιανίτας, Judæi ſcribunt *Midian.* Ad hoſce principes pertinet illud Stephani, μαδιῶνοι καὶ μαδιανῖται, (ſic enim ſcribendum) ἔθνος ἀφορμὰς ἐπομβρῶν ὅτι οἱ ἀρχῆς τοῖς ὄυσι τύποις χρῶν. Imo duo ſunt nomina progenitorum. Ab altero horum celebre eſt oppidum propter littus maris Erythræi, μοδιανὰ Ptolemæo, & ab altero μαδιάμα in eadem tabella. Rubri autem maris accolas ſcriptores Hebræi appellant *Madianitas*, reliquorum fratrum nominibus contemtis, Græci *Erembos* poſt Homerum, Hellanico, Ariſtarcho, St abone, Dionyſio periegeta aliiſque digniſſimis teſtibus, aut proprie *Saracenos*, quod S. Hieronymus, Procopius, virique alii Eccleſiaſtici profitentur, & nonnunquam *Troglodytas*: Arabeſque ipſi *populum*, *qui* حجاج *Hagagum* incolunt. Diſerte Euſebius in Lexico, μαδιὰμ, πόλις ἀφ' ἧς ὁ γάμος Ἀβραὰμ καὶ χετούρας ἐπικληθεῖσα· κεῖται δὲ ἐπέκεινα τῆς ἀραβίας πρὸς νότον ἐν ἐρήμῳ τῆς σαρακηνῶν, τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐν ἀκτῇ καλουμένῃ μαδιανίτου, καὶ ἡ νῦν καλουμένη μαδιανή. *Bern.* Recte a Moyſaico Μαδὰν. in *MSS.* perperam Μαλὰκ.

c Ἰωσόβακος,] Quintus ex Catura naſcitur יוקשן ſeu يقشن valde litigioſo nomine, ſi interpretes S. literarum aliquis conſulat. In hac autem columna Ἰωσόβακος, ut ſummatim dicam, repoſitum vides pro λωσόβακος *Big.* λαυσόβακος *Samb.* & *Caſ.* aut λεσσόβακος *Baſ.* & *Gen.* & Euſtath. literæ Λ compreſſis cruribus. Verum etiam Ἰεσσόβακος pro iſtis reddiderat nuper Chr. Schotanus. Epiphanii ſcripta nihil præbent nobis præter *Jesboc*, magis ex Bibliis Græcis Latiniſque quam Joſepho. Sunt etiam qui legunt σοὲκ & *Sebac.* c. 1. σοβὰκ. pro notiori typo Ἰεσσὲκ. Joſephus legere potuit in Moyſe ſuo יסבק *Joſabac.* Bern. Ita *Bernardus* pro Λωσόβακος *Big.* Λαυσόβακος aliorum *Codd.* & Λεσσόβακος *Editorum.* In *Vet. Interpr.* habemus *Jesboch.* Ἰεσσόβακος pro iſti reddiderat *Schotanus.*

d Σοῦς.] שוח, *Sue* aut σωὲ in libris Divinis: unde σαύη, niſi fallor, in Geographumenis Cl. Ptolemæi. *Bern.*

e Σαβαθάνης] שבא *Saba* legitur in primo ac ultimo xxii. librorum S. quos agnoſcunt Judæi. Græci paululo variant: σαβὲὰ enim aut σαβὲὰ aut σαβὲὰ ibi legimus; & in melioribus membranis, ut Cotton. & Alex. σαβαὶ καὶ θαμαὰ, & in Exemplaribus Aldi & Wolfii σαβὲὰ καὶ θαμαὰ, pro unico nomine Hebraico שבא ſeu Arabico سبا, quod & *Mareb*, de quo nemo Geographorum tacet. Productius quiddam apud Moyſen legiſſe videtur hic Judæus, quam cæteri ipſius gentis, aut Samaritæ, aut Chriſtiani ſolent. Quorſum σαβαχάνης appareat in cunctis codicibus Græcis Joſephi & *Sabathen* in Latinis, quærant alii. Schotanus minuit nomen illud ad σαβὰς. Scripſit autem Joſephus in hoc ſtemmate vel cum antiquis ἀπαρεφάθοις Bibliorum Græcorum σαβὰς καὶ σαβὰς, vel σαβαχαθάνης à שבכתא, aut σαβαθάνης à nomine proprio שבתא, σαβάθα Ptol. aut denique de שבתים σαβάθιμ. Quinvero Criticæ noſtræ periculo leges in illo commate, καὶ Ἰωσκὲὰκ μὲ σαβὰς γίνεται καὶ σαβάνης. Sic Moyſes etiam poſtulat. Nam vir ille divinus non à *Suo*, ſed *Jesboco* oriundos refert, feliciſſima Arabicorum nominum *Saham* & *Dadanum*. Veteris tamen erroris factum eſt, quod *Suo* tribuatur apud Joſephum liberi non ſui: nam codices omnes quos aut *Euſtath.* Antiochenus, aut *Epiph.* ſcriba, & ubiibi nos vidimus, eo vitio tenentur. Ne continuo ſectemur lectionem codd. *Big. Samb.* & *Caſ.* ſine cenſura ulla & ſuſpicione, opportune arguit præter ſupradicta δαχανης, quod ſequitur in iſtis libris pro vero nomine Arabis δαδανης, ſive דרן. *Bern.* In cunctis *MSS. Gr.* Σαβαδάνης, in *Latinis* vero *Sabathen*. Forſan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβὰς καὶ Θαμὰς, vel Σαβανασάνης, aut Σαβαθάνης. Lege vero, καὶ Ἰωσκὲὰκ μὲ Σαβὰς γίνεται καὶ Δαδάνης.

f Δαδάνης.] In *MSS.* Δαλάνης, facili errore.

g Ἀσσυρεὺς,] *Big. Samb. Caſ.* & *Epiph.* ab אשורים, *Aſſurim* Hebraico. ἄσσυρ *Gen. Baſ.* & *Euſtath.* Bern. Sic *MSS.* Ἀσσυρ *Baſ.* & *G. Euſtath.*

h Λυόμης·] Reſcripſi Λυόμης propter לאמים, ſeu λαωμεὶμ & λαωμὶμ S. codicis; ne amplius extaret λυὲρης, mendum illud Typographorum priorum & ſcripturæ Græcanicæ, ut *Big. Samb. Caſ.* &c. Facilioris lapſus tamen erat λυοὶ Euſtath. Latinæ demum membranæ *Lomin* referunt. Diſquirant autem noſtri, tria illa nomina λαασιμὶς, ἄσσυρας, & λυόμης, propria poſuerit Moyſes, num gentilia aut φυσιολογικά. Hoc

chus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam suscepta, ipsam possederit; ejusque nepotes, collocatis in ea sedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem sermonis testem habeo Alexandrum Polyhistorem, dum sic loquitur: „Cleodemus vates, qui & Malchus *vocatur*, „rerum Judaïcarum historiam contexens, sic„uti fecerat & Moyses Judæorum legislator, „narrat, Abramo natos fuisse plures ex Cha„tura liberos.„ Refert autem illorum etiam nomina, tres recensens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Assyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepisse. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tulisse ait: Herculem etiam, cum Aphræ

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhistor Cleodemi vatis Judaïcam historiam.

Ab Assuri nepote Abrami gens Assyria.

De Herculetus fabella.

ⁱ Μαδιάνε ἢ ᵏ Ηφᾶς, ˡ Ωφρὶω, ᵐ Ανωχ☉, ⁿ Εβιδᾶς, ᵒ Ελδᾶς. τέτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἐγγόνοις Αβρεμ☉ ἀποικιῶν ἦρξε μηχανᾶται· καὶ τὴν τε Τρωγλοδύτην καταλαμβάνουσι, ᵖ καὶ τὴν τ Ευδαίμον☉ Αραβίας, ὅσον ἀπὸ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν ᵠ καθήκ. λέγεται ἢ ὡς ἔτ☉ ὁ ʳ Ωφρὶω στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτὴν· καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτὸ, κατοικήσαντες ˢ ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ ᾧ ἐκείνε ὀνόματ☉ ᵗ Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ ᵛ καὶ Αλέξανδρ☉ ὁ ˣ Πολυΐστωρ, λέγων ἔτως· „Κλεόδη„μ☉ ἢ φησὶν ὁ προφήτης, ὁ καὶ ʸ Μάλχ☉, ὁ ἱστο„ρῶν τὰ περὶ Ιουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ „νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τ ᶻ Χατούρας Αβράμῳ „ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.„ λέγει ἢ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, ᵃ Αφέραν, ᵇ Σουρεὶμ, ᶜ Ιάφραν. ἀπὸ Σουρεὶμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆσθαι. ἀπὸ ἢ τ δύο, ᵈ Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε ᶜ Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. ᶠ τέτοις γὰρ Ηρακλεῖ ᵍ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ ʰ Ανταῖον· μνήμην τε τὴν ⁱ Αφρα γυ-

quidem credidere veteres Theologi, Hieronymus, R. Oncelosus, Targumista Jerosolymitanus à Jarchio citatus, aliique Doctores tam Judæorum quam Samaritarum, ubi verba Legislatoris Gen. c. 25. 3. sic interpretantur, *Erant autem Dadanidæ Mercatores, Artifices, atque Phylarchi*. quod Josephus pene dixerat, ὡς τε πόνες καὶ τέχνας, καὶ ἄρχοντας. Video tamen *Allumæotas* in Arabica Tabula Ptolemæi. *Bern.* Ita *Bernardus* ex Λαωμεὶμ, & Λοωμεὶν *S. Codicis*, pro vulgato Λυδείς. Propius accedit Λάουδ *Eustathii*, ut & *Laumim* codicum *Epiphanii*. Verum an tria illa nomina Λαδανιμ, Ασσουρις & Λαουμις propria posuerit *Moyses*, an Gentilia aut προσηγορικὰ, dubitare faciunt, qui verba *Gen.* 25. 3. sic interpretantur, *erant autem Dadamidæ mercatores, artifices, atque phylarchi*. quod *Josephus* pæne dixerat, ὡς τε πόνες καὶ τέχνας καὶ ἄρχοντας. & in MS. Alexandr. Σεργαί. S. Hieron. in Qu. *Aledea*. Post pauca verba Epiphan. πρωϊδύτην; norunt enim Philologi idem esse τρώγας aut τρώγας, & τρώγλας. *Bern.* Ελδ☉ *Eustathio*. in LXX. modo Ελδαὰ, modo Ελδαγά. Codice *Alex.* Θιργαμά.

Hujus rei testis est Alexander, qui cognominatur Polyhistor, & Cleodemus cognomento Malchus, Græco sermone barbaram historiam retexentes. Hæc ille presbyter. Paria etiam tradidit inter Græcos Nicias: ἐκλέθη καὶ ἀφρικὴ ἀπὸ ἄφρα τινός, συνεπράμησαντ☉ τῷ ἡρακλεῖ ἐπὶ τὰς γυρονίτ βᾶς. Ex nostro etiam Procopius Sophista, *A filiis Ceturæ gentes plurimæ sunt exortæ, quæ inhabitarunt Troglodyticam solitudinem, & Felicem Arabiam, hujusque finitimam regionem & Madianiticam, & urbem Madian junctam solitudini supra Arabiam e regione Pharan ab ortu versus mare Rubrum.* Bern. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* & *reliqui.*

ᵖ Καὶ τὸν τ Εὐδαίμον☉] Διὰ *Hen.* & *Busb.* contra libros cæteros Josephi & Eustathium. *Bern.*

ᵠ Καθήκ.] Διήκ *Hen.* & *Busb.* contra libros cæteros Josephi & Eustathium. *Bern.*

ʳ Ὡφρὶω στρατεύσας] Ἐκ τούτων εἷς ἀφρικὴ καλέμ☉, στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην, καὶ ἔχοι αὐτὴν· καὶ ἀπ' ἐκείνε ἡ γῆ ἀφρικὴ μετανόμασαι, *Busb.* & *Hen.* ut à Josephi dictione audent discedere. *Bern.* Ita *Big. Samb. Eusebii MSS.* & *Eustath.* Αφρικὴν *Bas. Hen. alique.*

ˢ Ἐν αὐτῇ] Ἐν αὐταῖς *Vat.*

ᵗ Αφρικαν] Αφρικαν *Bas. Gen.* & *Big.* ἀφρικαν *Samb.* ἀφρικὴν cum vulgo Eustath. ἀφρικὰ Eusebii impressa, ἄφρικα ejusdem Exemplaria scripta. Cæterum ab Abramida עפר ἄφρας deduxit Josephus perite & ετυμως. Video tamen doctos viros alienam valde & ridiculam conjecturam Bocharti à פרי seu spicis fertilis Africæ petitam. illi veræ ac veteri originationi anteferre. *Bern.*

ᵛ Καὶ Αλέξανδρ☉] Καὶ non reperitur apud Eusebium, aut *Samb.* aut apud Hieronymum Epiphaniumque interpretes. *Bern.*

ˣ Πολυΐστωρ,] Forsan ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων συγγράμματι, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut constat ex *Vossio* de Hist. Gr. c. 23.

ʸ Μάλχ☉,] Μάλχ☉ cum *Hen.* & *Busb.* & mille Græcis ita παρωξυμα. μαλχὲς excusum est hoc in loco, in aliis μάλχ☉. Dein *Malchus* legitur in Qu. Hebraicis S Hieronymi, in historia Monachi Trecensis, & in Tralatione Epiphanii. Verum Syriaco schemate *Big. Samb.* μαλχὰς, Eusebius atque Procopius μαλχᾶς. Idem autem inter Græca nomina significat κλεόδημ☉, quod Syriace מלכא *Malca*. Bern. Vide paulo supra v. 4.

ᶻ Χατούρας] Iterum χατούρας *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* χατούρας *Big.* χατούρας, prelorum inquies. χετούρας, Euseb. *Bern.*

ᵃ Αφεραν,] *Bas. Samb. Big.* & *Cas.* ἀφεραν *Gen.* ἀφιραν *Busb. Apheran, Epiphan.* ἀφὶρ, *Euseb.* ed. ἄφαρ *Eus.* MS. ἄφρα Eustathius Thessalonicensis, ἀφεραν Procopius. *Bern.*

ᵇ Σουρειμ,] Libri excusi, & ex scriptis *Busb. Hen.* & *Cas.* σουριμ pro אשורים Hebræorum: præter aliquot membranas *Epiphanii*. Alia σουρὶν & σουρὶμ more Chaldaico, ut *Big. Samb.* & quædam Exemplaria Epiphanii. ἀσσυρίαν Procopius. ἀσσυρὶ MS. Euseb. Edita vero ἀσσὺρ, ut & Pseudo-Eustathii. *Bern.*

ᶜ Ιαφραν.] Ιαφραν, *Bas.* & *Gen* ἰαφρὰν, *Samb.* ἰαφρὰμ, *Busb.* & *Hen.* ἀφρὰν *Euseb.* Japhran *Epiphan.* Bern.

ᵈ Αφέρα τε καὶ Ιάφρα,] Sic volunt recta nomina, quæ præcesserant, aut ἀφέρα τε καὶ ἰάφρα. Legimus autem in impressis ἀφρὰ τε καὶ ἰαφρὰ: ita etiam in codicibus priscis. Ab Eusebio ἀφρὰ τε καὶ ἀφρὰ. Latini libri habent Japhran & Apheran. ἀφρὰ τε καὶ ἀφρὰμ *Hen.* ἀφρὰ τε καὶ ἰαφρὰμ *Busb.* Bern. Sic ex v. 23. aut Αφρὰ τε καὶ Ιάφρα. in *Editis* Αφρὰ τε καὶ Ιαφρὰ.

ᵉ Αφραν] *Al.* Αφρὰν & mox Αφρικαν aut Αφρικὰν.

ᶠ Τέτοις γὰ] Τέτοις γὰρ Ηρακλέα legisse videtur *Vet. Interpr.*

ᵍ Συστρατεῦσαι] *Samb.* συστρατεῦσαι, ab aliis Codd. *Bern.*

ʰ Αντᾶον·] *Big.* ἀντέον, Editores. Procopius, *In Libyam & contra Antæum.* Eustath. de eisdem, οἱ ἅμα ἡρακλεῖ συνεμάχησαν ἐπὶ ἀντᾶον τ γηρυῶν στρατόσαντα. *Antæi* tamen nulla fama ac mentio fertur in libris Epiphanii Scholastici, ex insciția viri nimia. Mallem demum cum Burio nostro heic recudere ἐπὶ λιβύην κατ' ἀντᾶον. *Bern.* In Editis male Αντεον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Burio* rescribere κατ' Αντᾶον.

ⁱ Αφρα θυγατέρα] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Euseb.* Αφραν *Vat.* Οφραν in *Editis.*

θυγατέρα Ηρακλέα γῆμῆσαι ἐξ αὐτῆς [k] Δίδωρον, τοῦτον δὲ γενέσθαι [l] Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους [m] Σοφακας λέγεσθαι.

filiam uxorem duxisse, ex illa genuisse Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

ΚΕΦ. ιε'.

Ως ὁ Ισαακ γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ [n] δὲ, περὶ παραπλησίου ἔτους γεγονότι, γυναῖκα γῆμαι ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχωρ παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμψας τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, [o] ἐνδεδεμένον μεγάλαις πίστεσι. γίνονται δ' αὐτοῖς τοῦτον τὸν τρόπον· [p] ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, [q] ἔπειτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ὁμολογουμένων. ἔπεμψε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν [r] ἐκπεπτημένα. οὕτω δὲ ἀπερχόμενον χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθος, [s] θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ ληστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προσκοῦσι τούτοις τοῖς ὁδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [t] Χάρραν. καὶ ἡμέρᾳ ἐν τοῖς προαστίοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [v] πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος [x] μνηστευόμενον αὐτὸν ἐξαπέστελλεν, [y] εἰ κατὰ νοῦν τὰ αὐτοῦ μέλλοι ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναι τε αὐτήν· τὴν μὲν ἄλλων αἰτουμένων πιεῖν δεγμένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ προσαχούσης.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ἐπὶ ταύτης ὢν [z] τῇ Διανοίᾳ, ἐπὶ τὸ φρέαρ προσέρχεται, καὶ προσκαλεῖ τὰς παρθένους πιεῖν αὐτῷ προσχεῖν. τῶν δὲ ἐκτρεπομένων, [a] ὡς χρηζόντων οἰκαδε κομίζειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ προσχεῖν· καὶ γὰρ οὐδὲ εὐληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· [b] μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῷ ξένον ἐπιπλήξει δυσκολίας, τὴν ἄλλως κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδοσιν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων ἡδόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, [c] ἐπαινεῖ τε τῆς εὐηθείας αὐτῶν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείας πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἐφυγε, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτῇ [d] ὄγησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσασθαι, φησὶν, ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ ἅδε τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσήμηνε. καὶ Ρεβέκ-

CAP. XVI. XVII.

Quomodo Isacus Rebeccam uxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Isaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere statuisset uxorem Rebeccam, fratris sui Nachoris neptim, ad sponsalia facienda mittit famulorum natu maximum, summa fide sibi obstrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus suppositerunt, dein futurorum testem Deum invocarunt. Misit autem & munera suis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino iltius essent regionis, magni æstimarentur. Is *aliquod* tempus itineri insumens, quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme quidem propter cæni spissitudinem, æstate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca istic infestantibus, quos viatores, ni sibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque esset in suburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miserat Abramus filio suo desponsandam) si ex voluntate ejus hæ nuptiæ essent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc signo* dignosceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipsa autem illi præbente.

Isaco quadragenario uxor quæritur apud Charram.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. *Gen. c. 24.*

Itur à Judæa in Mesopotamiam.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quasi egerent quam domum deferant, atque illi non concessuras esse *dicentibus*, (nam haud hausu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob morositatem erga hospitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas esse, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene speraret, volens autem verum cognoscere, illam generositatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore suo egentibus subministrare non recusarit; sciscitabatur etiam ex quibus esset parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & despondeant, inquit, ut ipsis gratum est, in domum viri probi, parituram ipsi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat scire desideranti, sed & genus indicat. Et, Rebecca, in-

Bona indoles Rebeccæ.

---

k Δίδωρον,] Hanc fabulam Malchi vatis nunc non tracto. Sufficiat dicere quantum de tribus verbis altercentur librarii & ab invicem dissentiant. δίδωρον dedere Typographi, *Ejdorum* vel *δίδωρον* Procopius ad Octateuchum S *διδωρον Big. Samb.* atque *Cas.* & adhuc magis ad palatum Atticum *διόδωρον* Euseb. tam MS. quam ex prelis. *δοδωρον* non *βοδωρον*, Eustath. falso dictus. *δοδωρον* seu *Dodorum* & *Dodorim* vetustiores Latinorum codicum, alii vero *Diodorum*. *δωδεμ* pater Vossiorum. *Bern.* Sic *Big Samb. Vat.* & *Cas* in *Editis Δεδωρον.* in *Eusebii* Codicibus *Διεδωρον.* Sed *Διόνεμ* malit *G Voss.* & mox *Συφακας.*

l Σοφῶνα,] *Σωφωνα*, *Samb. σωσονα* Eustath. *σοφῶνα*, *Bas. Gen.* & *Big* & Procopius. *σοζωνὰν* Euseb. Mirus autem est Epiphanius, *Seron* aut *Foron*: ut libri nostri monstrant, & historia Petri Manduconis. *Bern.*

m Σοφακας] *Συφακας* B. Vossius, ut libuit. *σοφὰς* Eusebius, & Procopius. *σοφὰς* Eustathius. *Sorophacos* denique membrana & charta plurima Epiphanii. *Bern.*

n Ισ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis *δή.*

o Ενδεδεμένον] Reddo Josepho suum verbulum, ex scriptis *Big. Samb.* & *Busb.* atque de versione *Epiphanii*. *ἐνδυσαμένον* legebatur in *Hen.* cod. *ἐγγυσάμενον* aut *ἐγγυασάμενον* blandus error Editorum & Schotani. *Bern.* Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr. ἐνδυσαμένον Hen.* & *Vat. ἐγγυσάμενος Bas.* & *G.*

p Υπο] *Samb. επι.*

q Επειτα επικαλουνται] *Big. Samb. Cas.* & Interpres Scholasticus. Aliis in libris similis sonus *επικαλουνται* sequentis verbi absorpserat hoc epirrhema, quod & Cl. Bosius viderat. *Bern.*

Vocabulum *θεὸν* (quod deerat in *Editis*) restituimus ex *MSS.*

r Εκπεπτημένα.] Itidemque *ἐκπεπτημένα*, quod omiserant *Bas.* & *G.* nec expressit *Epiphanius.*

s Θέρους] *Θέρει Vat.*

t Χαρραν.] Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Καρραν.

v Πλείοσιν] Vocem *πλείοσιν* negligunt *Hen.* & *Busb.*

x Μνηστευόμενον] Sic agnoscunt *Big. Samb. Cas.* atque Scriba *Cassiodori. μνηδυσάμενος ἐξαπέστελλεν Basil.* aliique casu alieno ac tempore. Posthæc *Busb.* & *Hen. παρεχέσης* pro Josephico *προσχέσης. Bern.* Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis μνηδυσάμενος ἐξαπέστ.*

y Εἰ κατὰ νοῦν] *Εἰ κ' κατὰ Vat.*

z Τῆς Διανοίας,] Illud *τῆ* ex *MSS.*

a Ως χρηζουσῶν] Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr. κὴ χρ.*

b Μία ἐξ ἁπασῶν] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd. μίαν Bas.* & *G.* dein *ἐπιπλήξειν δυσκολίας τινός. ἀλλ' ἐ κοινωνήσειν ὡσὲ ἀνθρώπως αὐτὰς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μεταδωσαν, λέγωσαν. κὲ παρέχῃ* [*παρέχειν Schotan.*] *αὐτῷ φιλοφρόνως.* ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent *ἐκείνη φιλοφρόνως παρέχειν.* In *Vat. κὶν* & *ἐπιπλήτ.φ.* quoad reliqua facit pro *Editis.*

c Επαινεῖ τε] *Επαινεῖ τε τῆ Vat.*

d Οὄνησιν τοιαύτης παιδός·] *Γένησιν* locum habere non potuit, nisi in paratypis *Bas.* & *Gen. ὄνησιν* ponunt Scribæ omnes, quod sensum commodum huc afferre existimo. Imo vero tota illa sententia superabat captum Epiphanii notarii. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis γένησιν τ.*

Bathuelo mortuo Labanus virginem hanc domumque tuetur.

inquit, mihi nomen eſt, pater vero meus Bathuelus erat, ſed ille jam quidem defunctus eſt: verum Labanus frater meus, qui domui univerſæ cum matre proſpicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gaviſus eſt ob facta & dicta: quod perſpectum habuerit, Deum manifeſto ſibi in itinere adjutorem exſtitiſſe. Cumque protuliſſet monile & alia quædam ornamenta, quæ geſtare virginibus decorum eſt, obtulit *ea* puellæ, ut ei eſſent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum eſſe, dicens, ut illa hujuſmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præſtaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum muliebrem magni pretii ſecum ferret, nuſquam eum tutius deponere poſſe dicebat, quam apud tales qualem eam expertus eſt. Conjecturam enim ſe facere de matris fratriſque ipſius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles eſſent, ex ea quæ in ipſa elucebat virtute: neque ipſis gravem fore, qui mercedem pro hoſpitio ſolveret, ſuiſque ſumptibus viveret. Illa vero, bene ipſum de parentum humanitate conjectare, reſpondit; increpabat tamen, quod illiberales eſſe ſuſpicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, ſi ille annuerit, eum deducturam eſſe ajebat.

καμὲν, φησὶν, [c] ἐγὼ καλῶμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθάηλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τεθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἀμέτερος, ὅς τε οἴκῳ παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοάμενος, καὶ τὴν ἐμῆς παρθενίας [f] ἐπιμελόμενος· τούτων ἀκροασάμενος, ἐχαίρε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν ἅτως ὁρῶν αὐτῷ τὴν ὁδὸν σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προθυμίσας ὁρμισκον τε καί τινας κόσμους, ὡς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, ἅ τε ὀπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν οὖσαν τὰς τοσαύτας παρθένους γνωμένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, ἃ πρόσωπον χωρεῖν τὴν νύκτα αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πίστευεν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλέστερος ἔφασκεν, ἢ [n] πίστεις οἷς αὐτῆς ἐπέφαλτο. τεκμαίρεσθαι γὰρ καὶ τὴν τοῦ μητρὸς καὶ ἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς [i] ἀ δυσχερείνουσιν, οὐκ ἂν πρὸς αὐτὴν χρείας· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τε τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάνας ἰδίαις χρήμασιν. ἡ δὲ πρὸς μὲν τοὺς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν· ἐμέμφετο δὲ ὡς [k] μικρολόγως ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεταξειν. ὀηλώσειν μέν τι Λαβάνῳ πρότερον ἀδελφῷ, συγχωροῦντα δ' ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

A cœna heri ſui mandata exponit Eleazarus.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hoſpitem, camelos ejus ſervi Labani accipiunt, curantque. ipſe vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipſum matremque virginis ſic alloquitur. „ Abramus filius quidem eſt Tharri, „veſter autem cognatus: Nachores enim, tuorum, *Nachores frater germanus Abrami, avus Rebeccæ.* „ô matrona, liberorum avus, Abrami erat frater, „eodem patre & eadem matre progratus. Is igi„tur ad vos mittit, poſtulans hanc virginem ſibi „ſuo accipere in matrimonium: quem legitimum „habet, ſolumque in bonorum omnium hære„ditatem eduxit. Qui, cum quidem potuiſſet „illi ex iſtius regionis feminis vel opulentiſſimam „capere, noluit *eam filio* connubio jungi: ſed, „genus *ſuum* habens ſummo in honore, hanc „nuptias verſat. cujus ſtudium & propoſitum „nolite contemnere: nam Dei benignitate & a„lia mihi in hoc itinere feliciter ſucceſſerunt, & „puellam hanc & veſtras ædes inveni. Cum e„nim prope ad urbem acceſſiſſem, virgines com„plures videns ad puteum advenientes, *Deum* o„ravi ut in hanc inciderem: quod & factum eſt. „Has igitur nuptias, Dei præſentia conciliatas, „vos quoque veſtra auctoritate ratas habetote: „& Abramum, qui me tanto ſtudio huc miſit, „puellam concedendo honorate. „ Illi vero, nam honeſta viſa ſunt ipſis & grata *quæ dicebat*, & Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Iſacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

γ'. Ὡς οὖν τάτε γνομένα παρῆγε τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτῷ προσβαλάοντες οἱ Λαβάνα θεράποντες [l] ἐπιμέλεσθαι· αὐτὸς δὲ δειπνίσων [m] εἰσηγάγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μὴν τὸ δεῖπνον φησὶ πρὸς τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. „ Ἀβραμος [n] Θαρρᾶ μέν ἐστιν υἱός, συγγνὴς δ' „ὑμέτερος· Ναχώρης [o] γὰρ τάτων, ὦ γύναι, τοῦ πάν„των πάππος, ἀδελφὸς ὢν Ἀβράμου, ὁμοπατρίος τε „καὶ ὁμομήτριος. πεμπὶ τοίνυν αὐτὸς πρὸς ὑμᾶς, „ἀξιῶν τὴν κόρην ταυτηνὶ παιδὶ τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς „γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μόνος ὅλῃ τοῖς πᾶσι „τεθραμμένος. ᾧ τοῦ μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ „τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, οὐκ ἠξίωσεν [p] ἀγαγέσθαι· „τιμῶν δὲ τὸ γένος, τοῦ γάμου [q] πολιτεύῃ τάτου. ὃ τὴν „σπουδὴν καὶ τὴν σπουδαιρεσιν μὴ ὑβρίσητε· [r] κατὰ γὰρ Θεοῦ „βούλησιν τά τε ἄλλα μοι καὶ τὴν ὁδὸν [s] ἀπήντησε, καὶ „τὴν παῖδα καὶ τὰ ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ ἐγγὺς „τῆς πόλεως ἐγενόμην, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὸ „φρέαρ προσερχομένας, ἠυξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν. „ὃ δὴ καὶ γέγονε. γάμον οὖν ὑπὸ θείας μνησθέντος „σημείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἀβραμον, [t] τὸν μὴ „τοσαύτης ἀπεστάλκοτα σπουδῆς, τῷ καλῶς ἔχειν τὴν πρὸς „ἡμᾶς τιμήσατε.„ οἱ δὲ, καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην ἐκ Θεοῦ σωθῆναι, καὶ πέμπουσιν ἐφ' οἷς [v] ἠξίουν τὴν θυγατέρα· [x] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ἰσαακος, τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφικνουμένων. οἱ γὰρ ἐκ τοῦ [y] Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας [z] ἐξεληλυθόσαν.

ΚΕΦ.

[e] Ἐγὼ καλῶμαι·] Ἐγὼ in *Excuſis* deeſt.

[f] Ἐπιμελόμενος.] Ita *Samb.* & *Caſ.* Atticorum more. ἐπιμελοῦμαι in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

[g] Τῆς ἐπὶ τῷ πίειν] *MSS. Gr.* & *Vet. Interpr.* ſequimur. in *Editis* ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, καὶ γέρας εἶκαιον τοιοῦτον.

[h] Τοιούτοις] Ita in *MSS.* τούτοις *Baſ.* & *G.*

[i] Οὐ δυσχεραίνουσιν,] Sic *Baſ. G* & *Caſ.* in *reliquis* δυσχερωῦσιν. non adeo ad *Atticorum* guſtum.

[k] Μικρολόγως] Μικρολόγια *Vat.*

[l] Ἐπιμέλειν·] Ita plane ſcribendum cum *Samb.* & *Caſ.* Vilius eſt ἐπιμέλων *Baſ. Gen.* atque *Schetani.* Bern. (Correxerat *Cocc.* ad oram ἐπιμελεῖσθαι, & mox pro ἠγαγέτο, quod in veteri erat Edit. ἴγετο.) Ita *Bernardus* ex *Samb.* & *Caſ.* ἐπιμέλειν *reliquorum* cum *Baſ.* & *G.* vilius putans.

[m] Εἰσηγαγέτο] Sic *Big.* & *Samb.* εἰσήγετο παρ' αὐτῷ *Vat.* ἠγάγετο σὺν αὐτῷ *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Θαρρᾶ] Ita *Hen. Baſ. Baſ.* & *G.* Θάρρα *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[o] Γὰρ τάτων,] Sic *Baſ.* & *G.* ἢ ὁ ἐκτῶν *Big.* & *Hen.* γὰρ ὁ τάτων *Vat. aliique.* Mox εἰς *Busb.* & *Hen.* pigre. *Bern.* Tranſpoſitio autem illorum ὦ γύναι ex MSS. certe *Bigotiana Coll.* ſequebatur alias poſt παιδων. *Hav.*

[p] Ἀγαγέσθαι·] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀγέσθαι.

[q] Πολιτεύῃ τάτου,] *Baſ.* & *Gen.* αἰτεῖ πολιτεύῃ τάτου *Big.* & *Caſ.* Sed *Samb.* margo tenet αἰτεῖ, media quidem pagina πολιτευῇ. Alterum itaque horum videtur eſſe Gloſſema, inquiunt viri optimi If Caſaubonus & Andr. Boſius. Alterum eorum legerat duntaxat aut plane intellexerat Interpres ſcholaſticus *nuptias poſtulat.* Lego equidem lubenter πολιτεύῃ ſingulare. *haſce nuptias verſat*, aut τὸν γάμον αἰτεῖ πολιτεύειν τάτου, *de iſtis agitare poſtulat.* Bern. Αἰτεῖ πολιτεύῃ τάτου *Big.* & *Caſ.* πολιτεύῃ *Samb.* in textu, in margine αἰτεῖ. in *Vat.* αἰτεῖ τάτου. Forſan (inquit *Bernardus*) τὸν γάμον αἰτεῖ πολιτεύειν τάτου, *de iſtis nuptiis agitare poſtulat.*

[r] Κατὰ γὰρ Θεοῦ βούλησιν] *Al.* κατ' ἢ Θ.

[s] Ἀπήντησε,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὑπήντησε.

[t] Τὸν μὴ] Ex *MSS.* articulum τὸν non agnoſcunt *Editi.*

[v] Ἠξίουν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Vat.* ἠξίου *alii* cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[x] Γαμεῖ τε αὐτὴν] Sic in quibuſdam *MSS.* in aliis γαμεῖ τε ταυτὴν ὁ Ισ. in *Editis* γαμεῖ τε αὐτὴν Ισακος.

[y] Χαβρᾶς] Iterum χαῖρας emendatur ex *Samb.* & *Caſ.* pro χαίρας excuſorum Codicum. *Big.* jam habet χατέρας *Bern.*

[z] Ἐξεληλύθεισαν.] Ita *Samb.* ἐξεληλυθέσαν *Ceteri.* Atticiſmus exigit ἐξεληλύθεισαν. *Bern.* * Et ita correxerat *Coccejus.*

ΚΕΦ. ιζ.

Περὶ τ Αβρὰμ τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ ἡ [a] Αβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, καὶ τῆς πρὸς [b] αὐτὸν εὐσεβοῦς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τ ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι, μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας, ὑπὸ τ παίδων Ισαακ καὶ Ισμαήλου.

CAP. XVII.

De obitu Abrami.

XVII.

NON multo autem post moritur etiam Abramus, vir in omni virtute summus, Deoque pro sua in ipsum insigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & septuaginta quinque: & sepultus est in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis suis Isaco & Ismaelo.

Anno ætatis suæ 175 obiit Abramus, vir prissimus ac prudentissimus.
Gen. c. 25.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τ Ισαακ υἱῶν, Ησαύ καὶ Ιακώβου· καὶ γλώσσης αὐτῶν καὶ διαφορᾶς.

Ισάκῳ δὲ [c] μετὰ τὴν Αβράμου τελευτὴν ἐκύησε τὸ γύναιον· καὶ, τῆς μήτρας [d] ὑπομειζόνως ὀγκουμένης, [e] ἀγωνιάσας ἀνήρετο τ Θεόν. φέρει δ' αὐτῷ δίδυμους τέξεσθαι τὴν Ρεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· ὧν ὁ μείζονος προτιμήσει τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. πίπτει δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον καὶ [f] τὴν προῤῥήσιν ὁ Θεὸς δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ὅλη τοὺς πόδας δασὺ προσεοικὸς λίνῳ, τὸ δὲ νεώτερον εἶχεν προϊόντος αὐτοῦ καὶ πέρναν. ἠγάπα δὲ ὁ [g] μὲν πατὴρ τ πρεσβύτερον, [h] Ησαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν [i] τ τριχώσεως· Εβραῖοι γὰρ τὸ [k] Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ιάκωβος δὲ ὁ νεώτερος [l] τῇ μητρὶ προσφιλὴς ἦν.

β'. Λιμοῦ δὲ τὴν γῆν καταλαβόντος, Ισακος, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τ χώρας ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ἀπὸ Γεράρων ἀπῆρε, τ Θεοῦ κελεύσαντος. [m] ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Αβιμέλεχος, διὰ ξενίαν καὶ φιλίαν [n] τὴν Αβράμου. καὶ πολλὴν πάνυ πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν χρησάμενος [o] κατ' ἀρχάς, ἀπὸ ταύτης ὑπὸ φθόνου μεῖναι πρὸς τὸ πᾶν [p] ἐκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τ Θεὸν τῷ Ισαακῳ συμπαρόντα, καὶ τοσαύτην πρὸς αὐτὸν εὐσέβειαν ἐνδεικνύμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δὲ πάλιν ἐκ μεταβολῆς

CAP. XVIII.

De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

XVIII.

DEfuncto autem Abramo, ab Isaco gravida facta est uxor: ventreque *ejus* in majus intumescente, anxius Deum consuluit *Isacus*. Respondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, gentesque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo post, sicut prædixerat Deus, nascuntur ei gemini: quorum senior quidem à capite ad pedes supra modum hispidus erat, junior vero exeuntis ante se calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Esavi ex pilositate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant * Seïron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Isaco nascuntur Esavus & Jacobus.
Gen. c. 25.

Esavum diligit pater.

Jacobus matri charus.

2. Verum fame in *ea* terra grassante, Isacus, cum decrevisset ire in Ægyptum, Dei jussu Gerara se contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hospitium & amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna benevolentia prosequeretur, restitit invidia, ne prorsus in eo effectu perseveraret. Deum enim videns Isaco propitium adesse, & tantopere illi favere, expulit eum. At il-princeps Palæstinus.

Isaco hospiti invidet

[a] Αβραμος] Sic plures *MSS.* ἡ ὁ Αβρ. in *aliis* cum *Basil.* & *G.*

[b] Αὐτὸν] Αὐτὸ *Samb.* male, nisi mox legeris θεία pro θεοῦ. Ἐβρῶνι imputandum Typoth. *Bern.*

[c] Μετὰ τὴν Αβράμου] Incogitantia Josephi. Utinam scripsisset, μετὰ τὴν Σάρρας τελευτὴν, quod verum. Nam ex Moyse refellitur alterum, nec cum reliquis harum originum, neque cum capitulo præcedente rite constat. Contextus equidem Mosaici ordine deceptus fuit ille Judæus. Veruntamen ante natos Salianos Schotanosve hæc animadverterat Monachus Trecensis, *Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli: vivebat ergo Abraham & adhuc quindecim annis. Hoc jam diximus, quia Josephus sic ait, Porro post mortem Abrahæ concepit uxor Isaac. Mortem ejus forte appellans quia jam penitus effæto corpore generare desiit. Ipse enim textus litera non esse dictum per recapitulationem satis indicat.* Bern.

[d] Επιμείζονος ὀγκωμένης,] Delicatius quidem est & urbe Palladis dignius ἐπιμείζονος *Big.* & *Hen.* sive ἐπιμείζου *Busb.* (ut χείρες pro viliori χέρες) quam Editorum prosodia soluta ἐπὶ μείζονι. *Bern.* Istud, ut Αὐλικώτερον, vulgato ἐπὶ μείζονι prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS.*

[e] Αγωνιάσας] Αγωνιάσω manus nova ad oram cod. *Hen.* atque amplius Cl. Bosius, ἀγωνιάσασα ἀνηρεῖτο τ θεὸν φεύγει δ' αὐτῇ: quo diligentius imitarentur illud Moysis, v. 22. c. 25. Gen. ויאבר יהוה לה: והלך לדרש את יהוה. Josephus vero ad virum hoc consilii transtulit. Mox ἀτωθέντος & simpliciter *Busb.* cum *Hen.* ἠρεῖτο. *Bern.*

[f] Τὴν προῤῥήσιν τ Θεοῦ] Τὴν abest *Editis.*

[g] Μὲν πατὴρ] Illud μὲν etiam ex *MSS.*

[h] Ησαυον] Perpetua scriptura meliorum codicum, ut *Big. Samb.* & *Casf.* ἡσαῦ schematis Hebraici accentusque, uς fas fuit ἅπαξ, retinent *Busb. Hen.* & Zonaras, aliique originum Judaicarum compilatores. Ibidem λεγόμενον, &c. Librarii Græci aliquid heic tentarunt parum feliciter: legimus enim in cod. *Big. Samb.* atque *Casf.* ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τ πρεσβύτερον ἥσαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τ τριχώσεως. εἶχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα σίειρον λεγόμενον, διὰ τ τριχώσεως. ἑβραῖοι γὰρ τὸ σίειρον τρίχωμα λέγουσι. Pilositatem seu villum significat Hebræorum שער *Sear* & שעיר *Seira* Chaldæorum. Mihi demum placet Josephum hunc in modum emendanti, ἠγάπα δὲ ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον σίειρον, vel ἡσαῦν τ καὶ σίειρον. *Bern.* Ita passim *Big. Samb. Vat.* & *Casf.* Ἡσαῦ aut Ἡσαῦ *alii.* Hic (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb.* & *Casf.* ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τ πρεσβύτερον Ησαῦον λεγ. κ. ἐπ. τ. τριχώσεως. εἶχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα Σίειρον λεγόμενον διὰ τ τριχώσεως. Εβραῖοι γὰρ Σίειρον τρίχωμα λέγουσι. Verba *Josephi* forsan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δὲ ὁ πατὴρ τ πρεσβύτερον Σίειρον λεγ. κ. ἐπ' τ. τριχώσεως, vel πρ. Ησαυον, τ καὶ Σίειρον λεγομ. &c. Vide Tom. IIo. *Hieronymi* ex Editione *Benedict.* p. 354, 355.

[i] Τῆς τριχώσεως·] Ex τ τριχώσεως, *Busb.* & *Hen.* χυδαίως καὶ ἀνιστόρητως. A pilis enim natalibus cognomentum ait traxisse Esavum, nomen tamen proprium inde accepisse Josephus non dicit. Quanquam hunc puerum Isaaci Hirtium nuncupatum credo utroque vocabulo Hebraico שעיר *Seir* & עשו *Esau.* Prius notum satis & confessum: עשו tamen priscis Hebræorum significabat quantum in dialecto Arabum لشوع *Asvao*, φειστόθριξ aut *asper setis*, quem adeo *Esavum* appellat S. Severus. *Esavum* autem hispidum pilisque horridum aliquem innuere nemo adhuc somniavit Rabbinorum Judaicorum seu Christianorum. Vel adhuc propius ad Etymon Moysis Gen. 25. v. 25. כאדרת שער, *instar vestimenti villosi, Esau* dictus fuit de שָׂעִיר & שָׂעִיר *gesa* & *gessa*, i. e. cilicio, quo totus à natura opertus videbatur. Unde vere quidem dixit sed mente ignara magnus Byzantii Drungarius, τῷ μὲ πρεσβυτέρῳ καθόλε ᾧ σώματος δασεῖα ἰχνηλ θριξ· ὅθεν καὶ ἡσαῦ ἐκλήθη, ἀλλὰ τῷ τριχωσιν. *Bern.* Videtur deesse τὸ Σηείρ, quod nomen etiam Esauo fuerit. Opportune codex MStus hic facem præfert; in quo post τριχώσεως legitur Εἶχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα, Σίειρον λεγόμενον τ (legendum reor διὰ τ) τριχώσεως. Εβραῖοι γὰρ &c. *Rel.*

[k] Σήειρον] *Cocc.* corrigit Σίειρον.

[l] Τῇ μητρὶ] Τῇ μητρὶ contrahunt aliqui libri, ex voce præcipitis vulgi. *Bern.*

[m] Υποδέχεται] Καὶ ὑποδέχεται δὴ ὁ βασιλεὺς Αβιμελέχος, *Hen.* & *Busb.* sine causa & exemplo. *Bern.*

[n] Τὴν Αβράμου.] Τῶ Αβ. *Casf.*

[o] Κατ' ἀρχάς,] Ita ex *MSS.* elegantia Attica, in *Editis* κατ' ἀρχάς.

[p] Εκωλύθη.] Sic in *MSS.* ἐκωλύθη *Basf.* & *G.*

* *Seiron.*] Juxta schema Hebraicum *Seir.*

ille, denuo Abimelechum præ invidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, ut opus *inceptum* impedirent: & cum ille contendere noluerit, viſi ſunt prævaluiſſe. Pedem autem referens alterum cavavit *puteum*: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein *rege hoc* illi ſponte præſtante, ut abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellavit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem unum quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnæ *puteum*: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

Rooboth, ſpatii ſatis.

רחבות ſeu ἐσχον, pugna. Sitenna, inimicitia.

3. Porro ita contigit, ut Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas fore fortunas Iſaci, cum & non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, & ex occulta inimicitia receſſerit Iſacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet, Iſaco ad injuriam acceptam ulciſcendam converſo, rurſus cum illo amicitiam renovat, uno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quæ popoſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiæ recentem donavit iram, domum eſt reverſus.

Mox ille amicitiam ac fidem Iſaci jurejurando ſibi obligat.

4. Iſaci autem filiorum *alter* Eſavus, cui impenſe faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananæis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quidquam conſilii cum patre communicans. Nam id fane non permiſiſſet Iſacus, ſi *filius* ſententiæ ipſius ſtetiſſet: non enim illi volupe erat affinitates jungere cum iſtius regionis incolis. Nolens autem filio eſſe moleſtus, jubendo ut à mulieribus abſcederet, ſecum ſtatuit ſilere.

Eſavus anno ætatis XL. uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.

5. Sed cum eſſet ſenex, & viſu prorſus orbatus, Eſavum ad ſe vocat; querenſque de ſenectute, ut, vel ſine defectu viſus & cæcitatis calamitate, ipſum impedierit, ne Deo poſſet miniſtrare, juſſit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea ſumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem eſſe dicens quando etiam moreretur; velle tamen, antequam è vita diſcederet, Deum illi ſuis pro eo precibus propitium reddere.

Iſacus jam perſenex filium ſuum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

βολῆς [q] τ ἀπὸ Γ βασκάνε παραχθεὶς Ἀβιμελέχε, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὸν λεγόμενον Φάραγγα, χωρίον ἐ μακρὰν Γεραίων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντ Φιλονεικεῖν, ἐάσας κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσεν ἕτερον· καὶ βιαιομένων ἄλλων τινῶν Ἀβιμελέχε ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν [r] ἀπεχώρησεν, ὑγιαίνοντι λογισμῷ κτώμεν αὐτῷ [s] τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτε φανέντ αὐτῷ τὴν φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ῥοωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἐπισημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ φρεάτων τὸ μὲν [t] Ἔσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσε· [v] τὸ δὲ ἕτερον [x] Σιτεννά, ἔχθραν ἐπισημαῖνον τὸ ὄνομα.

γ'. Ἰσάκῳ μὲν δι' ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγίθες πραγμάτων. [y] Ἀβιμέλεχ δὲ, [z] κατ' αὐτὸ φυσεθαι νομίζων τ Ἰσακον, ὑποπτα μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνοικισεως γινομένης, ἐπ' ἀ φανερᾶ δὲ ἔχθρα Γ Ἰσάκ ὑπεκσαντ, δείσας μὴ τῆς φρεάτων αὐτῷ φιλίας [a] μηδὲν ὄφελ γένηται, πρὸς ἀμυναν ὧν ἔπαθεν Ἰσάκ τραπέντ, φιλίαν ἀνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, ἕνα τ στρατηγῶν [b] φίκολον ἐπαγόμεν. πάντων δ' πεπυχηκὼς ὧν ἤζιε, διὰ τὴν Ἰσάκ χρηστότητα, ὀργῆς πρόφατα πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτον τε καὶ τ πατέρα γεγονυῖαν πρυτανεύοντ, ἀπῆρεν εἰς τὴν ἑαυτε.

δ'. Τῶν δ' Ἰσάκ παίδων Ἡσαυς, ὃς ἐν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐστοργάκει, πεντηκονταέτης γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Ἀδαν τὴν [c] Ἡλωνος, καὶ Ἀλιβάμαν [d] τὴν Ἐσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν γυναῖκας· ἑαυτὸν ποιήσας τ πρὸς τ γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ [e] συμβουλεύσιμενος. ὃ δ' [f] ἂν ἐπέτρεψεν Ἰσακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γαμης γινομένης· ὃ δ' ἐᾷ αὐτῷ δι' ἡδονῆς πωάσασθαι σχέσιν πρὸς τὰς ἐπιχωρίας. ὁ βαλόμενος δὲ ἀπεχθῆ εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύσας ἀφίσασθαι τ γυναικῶν, σιγᾶν ἐκέλευε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὢν, καὶ [g] τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τ Ἡσαυν, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίκαια τῆς πηρώσεως καὶ Γ κ τὰς ὄψεις παθὼν ἐμποδὼν ἐᾷ αὐτῷ θεραπεύειν τ Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται προσκεύασαι δεῖπνον, ἵνα μὴ τῶν [h] ἱκετεύσῃ τ Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τ βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε κ τελευτήσε, πρὸ δὲ τέτε προσεύχεσθαι αὐτῷ βούλεσθαι [i] τ Θεὸν τ ἰσχύς τ ὑπὲρ αὐτε προσηκεκλημένον.

ς'. Καὶ

---

q Τῆς ἀπὸ Γ βασκάνη] Τῆς ἀπὸ delet *Big.* recte tamen faciunt cæteri quod itidem retinent. Mox vitioſum eſt Bibliopolarum μακρᾷ. *Bern.*

r Ἀπεχώρησεν,] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀνεχώρησεν *MSS.*

s Τὴν ἀδειαν.] Τὴν ἀσυλίαν in quatuor *MSS.* minus recte.

t Ἔσκον καλεῖται,] Ἔσχον *Samb.* De hac voce vide *Druſii Animadverſ.* l. 1. c. 40.

v Τὸ δ' ἕτερον] Ita ex *MSS.* τὸ δ' ἑξῆς ον in *Editis.*

x Σιτεννὰ,] Ita ex Impreſſis *Epiphanii*, vel Σιγνὰ, vel Συλεννὰ, aut Σιλνὰ, pro mendoſo Σοινα in omnibus *MSS.* pariter ac *Impreſſis.* Vox autem Moſaica & שטנה *Bern.*

y Ἀβιμέλεχ] Mallem Ἀβιμέλεχ δή.

z Κατ' αὐτὸ φύσεσθαι] Utrumque Atticum eſt. *Bern.* Καθ' ἑαυτὸ (aut αὐτὸ) φύσεσθαι in *MSS.*

a Μηδὲν ὄφελ] Id nitidius credebatur Athenis, & probatum *Big.* & *Samb.* ἓδὲν aliis. *Bern.* Ex *MSS.* in *Editis* ἑδὲν.

b Φίκολον] *Moyſes* פיכל *Phicol*: unde feci *φίκολον*. Proclivi enim hyperthesi apud *Samb.* & *Caſ.* & *Epiphanium* pro illo nomine legitur *φίλοκον* & *φίλοχον*, tum etiam *φιλον* ex defectu typorum *Baſ.* & *Gen.* Bern. Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*, juxta *MSS.* ejuſdem & *Joſephi* Codd. Græcos *Φίλοχον*, proclivi errore, in *Baſ.* & *G.* perperam *Φιλον*.

c Ἡλων,] Hebraice עדה בת אלון, Gen. c. 36. 2. Num. c. 26. v. penult. alia omnino leguntur, & *Elia* conciliatore dignisſima. Verum de iſtis alio in opere. Heic ἡλων aſperius, quam fas fuit *Baſ.* & *Gen.* Bern. Cum leni *Samb.* in *aliis* aſpirate.

d Τὴν Ἐσεβέων,] Par Editionum τὴν Ἐσεβέων *Samb.* & Exemplaria Epiphanii Metaphraſtæ. τὴν Ἐσέεως *Caſ.* τὴν Ἐσέων pro illo, *Big.* Corrigendum tamen ſuadeo κ' ἀλιβάμαν τὴν ἡι, aut ἣν & ἡνλω σεβεὼν. Moyſes pariter hanc *Sebeoni* neptem ſubſtituit Gen. c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini, אהליבמה בת ענה בן צבעון. Nam *Maſoræ* בת צבעון (quam & S. Hieron. obſervat) aut unius & ejuſdem fœminæ duas matres arguit, vel *Anam* fuiſſe naturæ promiſcuæ monſtrum, propter verſiculum 24. iſtius capitis. *Bern.* Ita edidit *Bernardus.* pro τὴν Εὐτεέων in *Impreſſis*, & τὴν Εὐβέων, Εὐεων, & Εὐρέων in *MSS.* ſuadetque corrigendum, τὴν ἡβ, aut τὴν ἡι vel ἡνλω Σεβεων ex *Gen.* c. 36. v. 2, 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini.

e Συμβουλεύσαμένου.] Βουλευσαμένου *Busb.* & *Hen.*

f Γὰρ ἂν] Vocula ἂν ex *Big.* addita eſt.

g Τὰς ὄψεις] Una voce *Busb* & *Hen.* πεπηρωμένος, *luminibus obductis*, quod ait Severus. Sed & Zonaras γηραὶς ἐπὶ τέτοις ὁ Ἰσαακ κ τὰς ὄψεις πεπήρεω. Idemque hiſtoria Scholaſtica, *ſenuit Iſaac & videre non potuit.* Cæcitatem etiam indicant verba Moyſis; Samaritis Interpretibus, ac inter Judæos Onceloſo: non quod Salianus aliique contendunt. *Bern.* Τὰς ὄψεις πεπηρωμένου, προσ. *Busb.* & *Hen.*

h Ἱκετεύσῃ τ Θεὸν,] Ita ſolent Attici, ſoli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσῃ.

i Τὸν Θεὸν] Infercierant operæ λέγων, quod ſublatum reor ex MSS. Certe *Coll. Big.* non agnoſcit.

ε'. Καὶ [k] Ησαυος μὲν ὄπὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ρεβέκκα, τ Θεὸν εἰς [l] τ εὔνοιαν ἀξιῶσα τ Ιακώβου παρακαλεῖ, καὶ ᾧδε τῷ Ισάκ φ γνώμῳ, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐλάφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δ' Ιάκωβος [m] ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς [n] πεπυσμένος. ἐπὶ δὲ δυσεπὶς ὢν τὸ δεῖπνον, ἐλάφου δέρμαλα τ βραχίονα περιβαλών, ἵνα προσθοιτο ᾧδε τῷ πατρὶ ὡς τῷ δασυτητα Ησαυ εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὢν ὅμοιος, ὡς τὸ εἶναι διδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν χρέωσαι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακουργῶν εἰς τἐναντίον παροξυνεῖ τ πατέρα ποιήσαιτο [o] πάντας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ισακ ἁπαλυνομενος τῷ κῷ τῷ φωνῷ ἰδίῳ, προσκαλεῖται τ υἱόν. ὃ δ' τ βραχίονα περιπίναντος, ὧ τῷ [q] αἰγέου περιεβέβλητο, τοῦτης ἁπαφώμενος, φωνῆς μὲν [r] εἶπεν Ιακώβῳ ᾧδαπλήσιον, κῷ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ησαυ εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [s] πρὸς εὐχὰς καὶ ᾧδὰς κλησιν ᾧ Θεοῦ· „ [t] Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, „ καὶ δημιουργὲ τ ὅλης ὑπάς, σὺ γὰρ [v] πατρὶ τῷ ἐμῷ „ [x] μεγάλῳ ἰσχὺν περιθηκας ἀγαθῶν, καὶμὲ τ παρόν- „ των ἠξίωσας, καὶ τοῖς ἐξ ἐμοῦ γινομένοις ὑπάρχειν βε- „ βαίως εὐμενὴς καὶ [y] δοτὴρ ἀεὶ τ κρειττόνων ἔσεσθαι. [z] ταῦτ' „ οὖν καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ περίιδῃς με ᾧδὰ τῷ πα- „ ρῶσαν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σοῦ δεόμενος „ τυγχάνω· καὶ μοι παῖδα τοῦτον [a] εὐμενῆς σῶζε, καὶ „ παντὸς ἁπαξῆ κακοῦ διαφύλαττε· δὸς αὐτῷ βίον „ εὐδαίμονα, καὶ κτῆσιν [b] ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δυνάμις „ ᾧδαχεῖν· [c] ποίησας δ' αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, „ φίλοις δ' τίμιον καὶ κεχαρισμένον.

η'. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ησαυον πιεῖσθαι τὰς εὐ- χὰς, παρεκαλει τ Θεόν. ἅρτι [d] δὲ πέπαυτο τούτων, καὶ παρῆν Ησαυ δὸπὸ τ θήρας· καὶ τ Διαμαρτίας ὁ Ισα- κὸς αἰσθανόμενος, ἐσυχίαν ἄγε. Ησαυος δὲ ἠξίει τ ὁμοίων τ' ἀδελφῷ ᾧδὰ τ πατρὸς τυγχάνειν. τ δὲ πατρὸς δέ- νομένου, διὰ τὸ πᾶσας εἰς Ιακωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλω- κέναι, πένθος ἦγε ὅτι τῇ Διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτὸς τοῖς δά- κρυσιν ἀχθομενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν ᾧδὲ τὸ κυνηγέσιον καὶ δυνάμιν σωματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκι- μήσειν αὐτὸν ἐθάσκε, καὶ [e] καρπώσεσθαι τιμὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν δι' αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τἀδελφῷ.

θ'. Ιάκωβον δὲ φοβούμενον τ ἀδελφὸν, πιμωρίαν βαλόμενον ὑπολαβεῖν τῆς ὅτι τ ἀραῖς Διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰρ τ ἄνδρα [f] Μεσοποταμίην ἀγα-

6. Et Esavus quidem ad venationem festinavit. At Rebecca, æquum censens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Isaci institutum, ipsi præcepit hœdis jugulatis cœnam instruere. Jacobus autem matri obsequitur, omnia ab ipsa edoctus. Posteaquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villosam cutem Esavum esse crederet pater (nam cætera omnia similis, ut qui gemellus, hoc solo differebat) solicitusque, ne, priusquam preces conciperentur, in dolo malo deprehensus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Isacus autem, *quis istic erat* peculiari vocis sono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hispidum tractans *Isacus* exclamavit, voce Jacobi persimilis es, attamen ob pilositatem Esavus mihi videris. Nihilque mali suspicatus, cum cœnasset, ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, „ Domine „ omnium sæculorum, & rerum universitatis „ conditor, tu etenim patri meo ingentem bono- „ rum vim proposuisti, & me præsenti felicitate „ dignatus es, posterisque meis pollicitus es, te „ benignum fore adjutorem & meliorum indies „ largitorem: hæc igitur faustis sancito auspiciis, „ neque me propter hanc debilitatem despicias, „ quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Ser- „ va mihi puerum hunc propitius, ac ab omni „ malo intactum custodi; illi vitam felicem con- „ cedens, & bonorum quæ potes impertire pos- „ sessionem. Fac autem eum inimicis quidem formidabilem, inter amicos vero honoratum & „ gratiosum.

Interea quæ *pro Jacobo consilio matris.*

Pro Esavi persona Deum ca- cus pater orat.

8. Ac ille quidem, putans se Esavo bene precari, *sic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Esavus: & Isacus, fructrationem præsentiens, quievit. At Esavus postulabat, ut similia ac frater ab ipso acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, fructrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

Venandi pugnandique famam Esavi nepotibus concedit: cæterum Patre vero id negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, fructrationem lugebat Esavus. Ejusque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum usu aliisque operibus ipse præcelleret, eamque gloriam tum ipsi tum ejus posteris sempiternam mansuram; sed fratri serviturum esse.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à se exigeret, quod precibus esset fructratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito per-

Iras fraternas abjecisse creditat Jacobus.

k Ησαυ] Passim *Big. Samb. Cas.* & aliquando *Bas.* ησαῦς *Busb.* & *Hen.* ισαῦς sæpius Editores. *Bern.*

l Τὸν θεὸν αὐ] Articulum omittit *Vat.*

m ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ,] Υπηρέτης *Samb.* & *Epiphanius.* Cum reliquis Zonaras ad præsens, ὁ δ' ποιεῖ κ τὰς μητρικὰς ἐντολάς. *Bern.*

n Πεπυσμένος.] *Al.* πεπισμένος.

o Ταῦτας.] Ita *MSS.* in *Editis* ταῦτα. *Huds.* Quæ sequuntur ex *MSS.* certe *Coll. Big.* adstipulante transposita sunt, pro τ. δ. τ. π. *Hav.*

p Τὸν ὑὸν.] Paulo aliter Epiphanius, quam nostra volumina Græca. *Isaac vero sentiens*, ait, *vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat*, aut, pro eo seculo, *vociferabat*. Quæ Græce reddas, κ ισαακ ἐπαθαπόμενος τῷ δ ἰακωβ φωνῷ, ἰδίως προσκαλεῖται αὐτὸν. Joannes etiam Protosecretarius consimili modo, ισαακ δ τῇ φωνῇ τ ιακωβ ἰνας τ προσοικεῖα αἰσθόμενος, ἴνα σα προσκαλεῖται αὐτὸν, κ τ χειρῶν ἁπαφᾷ. *Bern.* Αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* In suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, κ ισαακ ἐπαθαπόμενος τῷ δ ἰακωβ φωνῷ ἰδίως προσκαλεῖται αὐτὸν. nam vertit, *Isaac vero sentiens vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat.* confer *Zonaram.*

q Αἰγείου] Αἰγαίου perperam *Busb.* & *Hen.* Namque αἰγίου formam habet Canonicam cum δοῦρ subjecto nomine vel intellecto. *Bern.* *Al.* αἰγείαι & αἰγέλου.

r Εἶπεν] Quin contracte ut amant *Busb.* atque *Hen.* φωνῷ μὲν εἶπεν ἰακώβ· τὸ δ' τ τριχὸς βάθος, ησαῦ. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* φησὶν.

s Πρὸς εὐχὰς κ ᾧδὰς κλησιν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς ᾧδὰς κλησιν ᾧ Θεοῦ *Bas.* & *G.*

t Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος,] Usitata Judæis phrasis רבונו של כל עולמין *Rel.*

v Πατρὶ τῷ ἐμῷ] Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.*

x Μεγάλῳ ἰσχυὸ] Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλων.

y Δοτὴρ ἀεὶ] Ita *Big.* & *Samb.* δωτὴρ ἀεὶ *Bas.*

z Ταῦτ' οὖν] Ex *MSS.* τοῦτ' *Bas.* & *G.*

a Εὐμενὴς σῶζε,] Rectum nomen posui, Epiphanio & Casaubono sic volentibus. Omnibus enim in libris Græcorum εὐμενῆ offendimus absorpta ς a verbulo sequente. Mox δὸς αὐτῷ, Expilatores Josephi *Hen.* & *Busb.* deleto quidem διαφύλαττε. *Bern.* Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμενῆ, absorpta ς à voce sequenti.

b Ἀγαθῶν,] Ἀγαθὼν ὅσων *Vat.*

c Ποιήσας] Ποίησον δ' modo suo iidem *Hen.* & *Busb.* Concinnius est *Big.* & *Cas.* ποιήσεις δ'. Attamen *Samb.* & Editores legunt ποιήσεις δ', paulo confidentius. *Bern.* Ita *Big. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ποιήσεις, & in *Hen.* & *Busb.* ποίησον.

d Δὲ πέπαυτο] Δὲ πέπαυ *Bas.* & *G.* in *MSS.* ὁ πέπαυσο, fertque illud dialectus Attica. *Bern.* Correxerat ita & *Cocceius*, nec video cur contra MSS. placitum *Hudsono* δ' ἐπέπαυ.ο quasi Josephi reciperemus manum, ejecimus itaque, & MSS. lectionem ex Attica formula recepimus. *Haverc.*

e Καρπώσεσθαι] Καρπώσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

f Μεσοποταμίην] Impressum erat pro gentili Μεσοποταμίαν, quod tolerari potuit in alio scriptore præter hunc Judæum, leporis Attici callentissimum. *Bern.* Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποταμίαν pro gentili.

perſuaſit ut Meſopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Iſmaëli filiam Baſemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Eſavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo eſſet Iſacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Eſavus, gratiam ab eo initurus, Baſemmatham ſibi adjunxit, ſummo amore illam proſequutus.

Atqui Eſavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Iſmaëlitidas ſibi quærit. Gen. c. 27. 28.

γέσθαι τῷ Ιακώβῳ γυναῖκα συγγνώμ. [g] ἤδη γὰρ καὶ τὴν τοῦ Ισμαήλου θυγατέρα, καὶ πατρὸς ὄντος, Ησαυος παρειλήφει πρὸς γάμον [h] Βασεμμαθην. ὁ γὰρ εὐνόων τοῖς Χαναναίοις οἰ ἐπὶ τ Ισαακ, [i] ὡς ὑπὸ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διακειμένων, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τοῦ Βασεμμάθου [k] ὁ Ησαυος παρέλαβε, μάλιστα ἐπὶ αὐτοῦ ἀποδόσας.

XIX. CAP. XIX.

De Jacobi fuga in Meſopotamiam, metu fratris.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ φόβον.

Jacobus ſub dio jacet.

JAcobus autem in Meſopotamiam miſſus à matre, ut duceret avunculi ſui Labani filiam (nuptias fieri permittente Iſaco, ut uxoris conſiliis obſequeretur) per Chananæam iter faciebat: &, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed ſub dio pernoctavit, capite lapidibus à ſe congeſtis impoſito: & per quietem juxta ſe vidit viſionem. Scalam ſe videre imaginatus eſt à terra ad cœlum pertingentem, & per eam ſpecies deſcendiſſe, ſupra humanam naturam auguſtas; tandemque ſuper eam Deum manifeſto ſibi apparentem, nominatimque ſe vocaſſe, & hujuſmodi verba feciſſe. „Jacobe, cum ſis patre bono & avo ob ſuam „virtutem celeberrimo prognatus, de præſentibus laborare non decet, ſed meliora ſperare: „namque immenſa te bonorum manet abundantia & copia, meo ſub præſidio. Ego etenim „Abramum è Meſopotamia huc adduxi, pulſum „à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes ſu„ſpicerent beatum, nec tua ſors deterior eſt fu„tura. Quare & bono animo perge hanc viam „ire, me deductore fretus. Proſpere enim ti„bi ceſſuræ ſunt nuptiæ, quas animo agitaſti: „bonique tibi naſcentur liberi. Multitudo au„tem eorum erit innumerabilis, & inde majo„ra ſobolis incrementa: quibus ego terræ hu„jus imperium dabo, & eorum poſteris, qui „repleturi ſunt terram omnem & mare quàm „late ſol aſpicit. Tu neque metuas ullum pe„riculum, neque labores quantoſcunque nume„ro defugias, me quæ tibi gerenda erunt pro„vidente & curante, etiam nunc multoque ma„gis in poſterum.

Vidit per quietem formas quaſdam humana meliores ſcandere inter cœlum ac terram, atque in ſumma ſcala ipſum Deum. Gen. c. 28.

Bona omnia Jacobo pollicetur.

ΙΑκωβος ἢ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τ μητρὸς, καὶ γάμον τ Λαβάνου θυγατρὸς ἐκείνης ἀδελφοῦ, ὑπηρετῶν τοῦ Ισαακ τὸν γάμον διὰ τὸ πιθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ ποθεῖν τὰς ὑπαιθρίους μῖσος, παρ' ὀδὸν μὲν ἐξίει καταγέσαι. ὑπαίθριος ἔκοιμᾶτο, [l] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτὸ συμφορήσας ὑπτιάζεις· καὶ τοιαύτην καὶ τὰς ὄψιν ὄψιν ὁρᾷ, ὥσθ' ὑπνῶσαν αὐτὸ. κλίμακα γῆθεν ἐδέξεν ἐφικνουμένην καὶ οὐρανοῦ βλέπειν, καὶ [m] δι' αὐτῆς ὄψεις κατιούσας, σεμνότερον ἢ καὶ ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸ Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομασί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιάδε λόγους. „Ιάκωβε, πατρὸς ὄντα σε „ἀγαθοῦ καὶ πάππου δόξαν ἀρετῆς μεγάλης φερομένου, „κάμοῦ δὲ τοῖς παροῦσιν οὐ φαύλου, ἀλλ' ἐλπίζειν „τὰ κρείττονα. καὶ γὰρ ἄφθονόν σε ἀποδέξεται μεγάλων „ἀγαθῶν παρουσία πρὸς τὸ πᾶν, καὶ τῶν ἐμῶν ὑπηκόων. „Αβραμόν τε γὰρ [n] ἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, „ἐλαυνόμενον ὑπὸ τ συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐ„δαίμονα ἀπέφηνα. ὧν οὐκ ἦλθε μοῖραν εἰς σὲ καταβῆ„ναι. θαρρῶν οὖν καὶ ταύτην πρεῦε τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ „πομπῶν χρώμενος. ἀνυσθήσεταί γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ' οἷς „ἐπιθύμεις· [o] καὶ γνήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ „πλῆθος αὐτῶν ἀριθμὸν κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν ἡμῖς „αὐτῶν καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος „τῆς γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι „πᾶσαν ὅσην ἥλιος ὁρᾷ [p] καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ „μήτε κίνδυνον φόβῳ μηδένα, μήτ' εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος „τῶν πόνων, ἐμοῦ ποιουμένου τοῖς σοὶ πραχθησομένοις προνοίαν, „ἔντε τοῖς νῦν καὶ πολὺ [q] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

Hinc ille pulvinar ſuum erigit in altare & inungit: tum multas hoſtias atque opum ſuarum decimam Deo vovet.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ιακώβῳ προηγορεύθη. ὁ δὲ, πρόχαρης γενόμενος ὑπὸ τοῖς ἐωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρύνθη τε τὰς λίθους, ὡς πλείστων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προρρήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θυσίαν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτήσαιμενος βίον ἀπαθῆ ἐπανίοι, [r] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τ πεπορισμένων [s] ποιήσεται, ὅτως αὖθις ἀφικόμενος. τιμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ [t] Βη-

Hinc ille pulvinar ſuum erigit in altare & inungit: tum multas hoſtias atque opum ſuarum decimam Deo vovet.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ viſa ſibi promiſſaque lætitia geſtiens, & lapides oleo perfundit, quod ſuper eos tantæ felicitatis ſibi facta fuerit promiſſio, votumque nuncupat, ſacrificaturum ſe illic, ſi victum comparaverit, ſalvuſque redierit; Deoque omnium quæ acquiſiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore di-

[g] Ηδη γὰρ] Ex fide *MSS.* ἤδη τε καὶ τὴν Ισμαήλου πατρὸς Ησαῦς παρειλήφει *Baſ.* & *G.* dices potius τὴν Ισμαήλου πατρὸς ἀδελφὴν, ſeu πάτρωος, ut legebat *Vet. Interpr.* qui vertit, *cum jam Iſmaëlis patrui filiam Eſau conjugem duxiſſet.* Bern. & Huds.

[h] Βασεμμάθ.] Nam βαθαθάν & βασεθέμαν vel Βασεθλάαν *Big. Samb.* aut *Caſ.* non lectiones varias, ſed magis vitia libraria vocabis. Joſephus autem ſcripſit βασεμάθ aut βασεμάθ ex Gen. c. 26. unde & priorum Eſavi conjugum nomina ſumſerat, ut jam vidimus. Legitur etenim v. 3. ואת בשמת אחות נביות, καὶ τὴν βασεμμὰθ aut βασεμὰθ θυγατέρα Ισμαὴλ ἀδελφὸν ναβαιωθ, juxta codd. omnes Judaicos, Græcoſque. Samaritæ hic retinent *Mahalath* viz. מחלת בת ישמעאל אחות נביות: quæ fuit ſacra Moyſis ſcriptio Gen. c. 28. v. 9. ex conſenſu Exemplarium Græcorum, Judaicorum, & Samaritanorum. Diſputabunt igitur Theologi, an reſcribere opus apud Moyſen aut Joſephum cum heic tum alibi מחלת, μαλαθάν pro בשמת *Baſamatha*: vel ſua arte conciliabunt aliquando hos tres verſus, Gen. c. 26. 34. c. 28. 9. & c. 36. 3. Nam noſtri homines aut Rabbini nihil ibi ajunt ridiculo melius. *Bern.* Ita *Baſ.* G. & *Vet. Interpr.* nec aliter Joſephum (ex LXX. *Gen.* c. 26. v. 34. & c. 36. v. 3.) ſcripſiſſe exiſtimo. in *MSS.* Βασαθάν & Βασεθέμαν vel Βασαθλάαν, ſcribarum vitio. Confer, & concilia, ſi potes, *Gen.* c. 28. v. 9.

[i] Ως' ἐπὶ τοῖ.] Sic in *MSS.* male in *Editis*, ὡς ἐπὶ τοῖς —— ἀλλοτριώτερον, οἷς εἰς τὸ ἐκ. &c.

[k] Ο Ησαυος] Illa ὁ Εσαυος ex *MSS* deerant in *Editis.*

[l] Τὴν κεφαλὴν] Καὶ καθεύδων τὴν κεφ. ἐπιβάλλει, τοιαύτην. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ibidem ſuis verbis *Fien.* & *Busb.* ὑπαίθριος δὲ αὐλιζόμενος, λίθους ὑπεβάλετο τῇ κεφαλῇ, καὶ τὰς ὄψεις ὁρᾷν ἔδοξε κλίμακα γῆθεν ἀφικνουμένην & ἄγγ. &. *Bern.*

[m] Δι' αὐτῆς ὄψεις] Διὰ ταύτης *Big.* & *Vat.*

[n] Εγὼ ἐκ τ] Εγὼ τ Μεσοπο. *Samb. Caſ.* & *Vat.*

[o] Καὶ γνήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί.] Leg. forte, καὶ γ. σ. π. ἀγαθοί, μείζοσιν ἡμῖς αὐτῶν καταλιμπάνοντες. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἀριθμῷ κρείττων ἔσται. *Cocc.*

[p] Καὶ γῆν] Ita *MSS.* καὶ deeſt *Editis.*

[q] πλέον] Ex *MSS.* πλείω *Baſ.* & *G.*

[r] Καὶ τῷ Θεῷ] Itidem ex *MSS.* pro vulgato τῷ δὲ Θεῷ.

[s] Ποιήσε], Ita *Samb.* & *Vat.* ποιήσῃ, ὅτως *Caſ.* ποιήσῃ), ἔτ *Big.* ποιῇ) ὅτως αὖθις ἀφικόμενος *Baſ.* G. & *Vet. Interpr.*

[t] Βη-

[c] Βηθὴλ ϑέμενος. σημαίνῃ ἢ τὸν [v] ϑείαν ἑστίαν, καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.

δ. Πρειὼν ἢ ὅπη τῆς Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χαρράν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις [x] καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἰδρυμένης φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἴς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτούς, εἰ τυγχάνοιεν Λαβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι σῴζοντα. εἰ ἢ πάντες [y] ὑπῆρξαν ἀγνοοῦντά τε ἔφασαν. ἀ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι. καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. ταῦτα γὰρ τούτοις μεμαθηκέναι ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι πάρεστι. τοῦτα δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ὑπηκόοις τ ποιμένων· καὶ δεικνύουσι τ Ἰακωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος ἔστος [z] ἥκοι τὰ περὶ τὸν πατέρος [a] αὐτῆς ἀναπυθανόμενος. ἡ ἢ, ἡδέσα ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτόν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτούς, καὶ ὑπό τίνος χρείας ἠγμένος· [b] ἤυχετο ἢ εἶναι δίκαιον αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφίκνεῖτο δεόμενος.

ε. Ἰακωβος ἢ ἐκ ὑπὸ τῆς συγγνείας, ἀδὲ τῆς ἀφ' αὐτοῦ φύσεως, ἀλλ' ἐρωτὶ τῆς παιδὸς ἡττηθείς, [c] ἐκπεπληγμένός τε ἦ κάλλει ὁρῶν ἅτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι [d] τότε γυναικῶν ἤνθουν, καὶ φησὶν, ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα [e] τὸ τε ἐμῆς καὶ σῆς ἡλικίας· ὁ γὰρ Θάρρις Ἀβραμος, [f] καὶ Ἀρράνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοὶ, ὧν Βαθουήλου ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Ἀβράμου ἢ καὶ τοῦ Ἀρράνου Σάρρας Ἰσαακος ἐμὸς πατήρ. ἔγγιον ἢ καὶ νεώτερον τοῦτ' ἡμεῖς τὸ συγγνείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἐχόμεν· Ρεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμὴ, Λαβάνου πατρὸς τοῦ σοῦ ἀδελφὴ, πατρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν [h] πρέπουσαν ἡμῖν συγγνείαν ἀναπεισόμενος. ἡ ἢ ὑπὸ μνήμης, ὁποῖα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, περιπεπτωκυῖα θᾶττον τοῦ πατρὸς τὰ περὶ τὴν Ρεβέκκας, καὶ τοὺς γονεῖς εἰδυῖα πολλοῦτας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τὴ [i] περὶ τὸ πατέρα φιλοστοργίας ἐνδακρυς γιγνομένη, περιβάλλει τὸν Ἰακωβον· καὶ καταπαυσαμένη, τὸν ὑκτιρότατον καὶ μεγίστην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγε, ὑπὸ τῆς μνήμης τῆς μητρὸς αὐτοῦ κειμένου, καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχανούσῃ· φανεῖσθαι δ' [k] ἂν ἐν παντὸς ἀνταξίαν ἀγαθοῦ. χωρεῖν τε σκέλλουσιν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγουμένῃ, καὶ τὴν ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [l] βραδύνοντα.

ς. Ταῦτ' εἰποῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν [m] πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὑπὸ [n] μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ὢν ἐν φίλοις ἡσθεὶς, κἀκείνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ὀφθείς. μετὰ ἢ ὀλίγας ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μείζονος, ἢ ὡς τῷ λόγῳ [o] δηλώσειν, ἔλεγε· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν ἀφίκτο, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν, γνώμην ἔσχεν, ἐν ᾗ Bethel, *ædes Dei.* Βηθὴλ ὀνομάζων· ὃ δὲ Ἕλλησι θεοῦ οἶκος ἑρμηνεύεται.

4. Illinc recta contendens ad Mesopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes; iis se immiscuit, potum desiderans. Et, cum illis dum sermonem confert, percontatus est, an nossent Labanum quendam popularem suum, si forte adhuc supersit. Illi vero omnes & se novisse dixerunt (non enim talem esse, ut ignotus esse possit) ejusque filiam una pascere; seque demirari, quod nondum adsit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ scire aves, poteras intelligere. Inter loquendum advenit puella cum pastoribus qui una descenderant: eique Jacobum ostendunt, dicentes, peregrinus iste venit ut de patre tuo sciscitaretur. Illa vero, puellariter gavisa Jacobi adventu, ipsum interrogabat, quisnam & unde ad eos veniret, & qua necessitate adductus: optavitque ut penes se esset illis suppeditare, quorum gratia venerat. *Ad suburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.*

5. Jacobus autem, non cognatione, ejusve benevolentia, sed amore puellæ captus, & obstupuit, tali eam videns formæ venustate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Isacus. Quin & propinquius est & recentius cognationis pignus, quo sumus mutuo devincti: Rebecca enim mater mea Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos salutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adolescentulis solet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque sciens nomen eius grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, postquam eum salutaverat, optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliviscitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è vestigio ire jussit, seque ad eum deducturam sequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate. *Rachele genus & cognationem suam exponit.*

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnitusque ab avunculo, & ipse nihil habebat quod vereretur inter amicos, illisque inexspectato adventu multum voluptatis attulit. Post aliquot autem dies, Labanus, gaudere se quidem ejus præsentia magis quam verbis exprimere posset, ajebat: sed quam ob rem venisset relictis patre matreque grandævis, & qui ipsius obsequiis ægre ca- *Dein Jacobus fugæ suæ causas aperit apud Labanum avunculum.*

---

[c] Βηθὴλ] Β αβὴλ *Vat. Zonaras, aliique.* perperam Βεθὴλ *Samb. Hen. & Busb*

[v] Θείαν ἑστίαν,] Θείαν ἑστίαν καθ' Ἑλλήνας *Hen. Busb. & Zonaras.* Nam illi Codices multa communia habent cum annalibus Johannis Protosecretarii. *Bern.*

[x] Καταλαβὼν παῖδας] Ita ex *MSS.* prius λαβών.

[y] Ἐτίσαντό τε ἔφασαν.] Itidem ex *MSS.* ἐπίσαντ' ἔφασαν *Basil. & G.*

[z] Ἥκοι τὰ] Ἥκοι *Big. & Samb.*

[a] Αὐτῆς ἀναπυθανόμενος] Illud αὐτῆς non agnoscit *Vat.*

[b] Ηὔχετο] Ad vulgi modum εὔχετο, *Basil. & Samb.* Bern.

[c] Ἐκπεπληγὼς τε τοῦ κάλλους] Ἐκπέπληκτο τοῦ κ. *Vat.*

[d] Τῶν] Τῶν τε *Basil. & G.*

[e] Τῆς τε σῆς κ. ἡλικίας, tres Codices MSS. Alio ordine impressi, & versio Epiphanii. *Bern.*

[f] Καὶ Ἀρράνης,] Illud καὶ ex *MSS.*

[g] Ἔγγιον ἢ] Ἐγγίον, contra Canonem libri omnes, præter *Samb. Bern.*

[h] Πρέπουσαν ἡμῖν] Unico quidem Codicum Græcorum annitor qui fuit *Sambuci*, dum scriptum volo à Iosepho πρεπτὸν pro πρεσπάρχουσαν. Juvat & vetus versio, ubi *antiquam* legimus. πρέπουσαν aliis omnibus observatum. *Bern.* In *Samb. & Vat.* περιπεπτωκυῖα, pro περιπάρχουσαν, ut dicit *Bernardus.* Juvat & *vetus versio*, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.

[i] Περὶ τὸ πατέρα εὐνοίας [Εἰς τὸν π. *Vat.*

[k] Ἂν ἐν παντὸς ἀνάξιον] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτοῦ.

[l] Βραδύνοντα.] βραδύνοντος *Vat.* atque ita vel αὐτῷ βραδύνοντος legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.*

[m] Πρὸς τὸν Λάβανον.] Εἰς τὸν Λάβ. *Vat.*

[n] Μήτρωος,] In *MSS.* μητρῶος, & μητρῷος. in *Editis* μητρώου. atque ita apud *Demetrium* in *Eusebio.*

[o] Δηλώσειν, ἔλεγε·] Ita ex *MSS.* δηλώσων *Basil. & G.*

carerent, ab eo requirebat. ſeque enim ipſi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei expoſuit, dicens: Iſaco eſſe filios geminos, ſe & Eſavum; eum, quia fruſtratus fuerit patris precibus, matris aſtutia à ſe interceptis, velle ſe interimere, ut qui principatum à Deo deſtinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc eſſe cauſam ſui adventus, accedente matris juſſu: nam & omnes quidem (addit) ſumus inter nos conſanguinei, ſed tamen genus generi mater præfert. Te vero proxime poſt Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præſidium conſtituens, rebus, ut nunc ſunt, non diffido.

Amore Rachelæ Jacobus bis ſeptem annos ſervit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet abſenti ex ſuo in illum ſtudio affectum ſuum teſtatum eſſe voluit. Nam & gregum curam ſe illi demandare velle ajebat, ſummamque hac in re auctoritatem dare: & quandocumque ad ſuos reverti libuerit, cum muneribus rediturum eſſe, iiſque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum deceant. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque ſe cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter ſufferre; ſed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere poſtularet, quam cum ob alia ſummo honore proſequeretur, tum quod ipſius beneficio ad illum patuerit aditus: (nam amor puellæ extorſit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem ſibi accidere non optaret. Sed id ſe facturum, ſi modo aliquamdiu ſecum maneat: in Chananæam enim non *libenter* miſſurum eſſe filiam; quin & ſororis affinitatis illic contractæ *propemodum* ſe pœnitere. His aſſentiente Jacobo, de ſeptem annis eſt conventum. Totidem enim ſocero ſervire ſtatuit, ut, facto virtutis ſuæ experimento, qui vir eſſet melius cognoſceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapſum eſſet tempus præſtitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præſentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congreſſus eſt; luce dein fraude animadverſa, Labani perfidiam incuſat. At ille veniam petebat neceſſitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam ſuppoſuiſſe, ſed alia cauſa graviori impulſum. Neque tamen vel minimo impedimento eſſe Rachelæ conjugio, ſed amanti illam collocatu-

καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένους, ἀνεπιφθόνως παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν [p] ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰακώβου δ' αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσαάκῳ γεγένθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ησαυον, ὧν, ἐπεὶ τὰ [q] τοῦ πατρὸς δόκων διήμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γεγομένων, ἀποκλεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς [r] τοῦ θεοῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ἠύξατο. πιστὸν τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, [q] καὶ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι, καὶ πλέον [r] κατ' ἐκείνων συγγνώσῃ ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἕρυμα δ' τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν θεὸν ποιούμενος, θαῤῥῶ τοῖς παροῦσι.

ζ. [s] Λάβανος δὲ καὶ διὰ τοὺς προγόνους ὑπισχνεῖτο πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, & διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τοῦ αὐτὸν ἀπαθῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρόντος. τιμωρίων τε γὰρ αὐτοῦ ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, [t] & προνομίας αὐτοῦ τούτων ἀξιώσειν· & πρὸς τοὺς ἰδίους ἀπαλλάττεσθαι γονεῖς βουλόμενον, μὴ δώρων ἐπανήξειν, & τιμῆς [v] ὅσης εἰκὸς ἐστὶ τυχεῖν τὸν ἅτε συγγνώμης. Ἰακώβου δὲ [x] ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, & φήσαντος ἡδέως [y] πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνου, μισθὸν δ' ὑστέρῳ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν [z] Ραχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτοῦ τυγχανούσης, καὶ ὅτι [b] διὰ ταύτην. [c] αὐτῷ τ' πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο. ὁ γὰρ τ παιδὸς ἔρως αὐτὸν [d] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους· Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ὑπισχνεῖτο τ γάμον αὐτῷ τ παιδὸς, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν ἀξιάμενος ἑλέσθαι. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [e] μένοι τινὰ χρόνον, τῆς ποιήσειν· εἰς γὰρ [f] Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ διὰ τῆς ἀδελφῆς πάθους ἐκεῖ [g] συναφθέντος. διὰ δὴ Ιακώβου τούτοις συγχωρουμένου, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. ποιεῖ γὰρ [h] αὐτῷ κέκρικεν ἡτιῶσθαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς [i] πεῖραν δοὺς, ὑπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ [k] προσδεξαμένου τ λόγον, Λάβανος [l] δὲ χρόνου διελθόντος περὶ τὴν ὡραίαν τ γάμων. νυκτὸς δ' ὑπιγνομένης, ὑδεν [m] προηθημένῳ τῷ Ιακώβῳ συγκατακλίνει τὴν ἑτέραν τ θυγατέρων, [n] πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὸν ὄψιν οὐκ ἀνέχεσθαι. συνελθὼν δ' ἐκείνῳ ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δ' συγγνώμην ἠτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πεπόνθει· ἀ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὸν Λείαν συνεῖναι, ἀλλ' ὑφ' [o] ἑτέρας μείζονος γενικημένου. τῆς μέντοι γ' ὀδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τ Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐπιτρῶναι

[p] Επαμυνειν χρειαν.] Αναμυνειν Gen. & antea παρεξειν γὰρ, ex Criticis Schotani. *Bern.*

[q] Καὶ τὸν τ μητρὸς ἐντολὸν.] Καὶ κατ' in *Editis.*

[r] Κατ' ἐκείνων συγγνώσῃ] Ita *Big.* & *Samb.* κατ' ἐκείνου *Baſ.* & *G.* καὶ πλέον τὰς κατ' ἐκείνων συγγνώσεις ἡ μ. *Vat.* atque ita forſan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis ſunt fratres, ſed mater illius amplius cognationem metuens* &c. *Huds.* Verterant Genevenſes ita, *Præſertim cum omnes ſint inter ſe conſanguinei, ſed propiore gradu Mater.* Quod ſatis ſecure *Hudſonus* ſequitur, dum ita refingit, *nam & omnes ſumus inter nos conſanguinei, & propiore adhuc gradu mater.* Joſephus id non videtur dixiſſe, quod & ſuboluit olim clar. *Coccejo*, qui in Exemplari meo ad marginem ita Interpretem caſtigaverat, *Nobis enim utriſque fratribus* (ἀδελφοῖς enim correxerat in interiore margine) *& plus illo fratre, mater* (*mihi*) *ſuccurrit.* Sic verbo προσλαμβάνειν utitur (addit) inferius μικρολογίας λέγοιθ' ἂν, ἐξ ὧν πρὸς ἔυκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμβανεν. Verum de ſe ipſo hic non agit Jacobus, ſed aliquid proferre vult, quod auribus Labani gratum accidat, ideoque dicit ſuum genus præ alio elegiſſe matrem, quo ſe filium ſuum dilectum ablegaret. *Haverc.*

[s] Λάβανος δὲ] Λάβανος καὶ διὰ & mox καὶ διὰ δὲ τὸν μ. *Vat.*

[t] Καὶ προνομίας] Ita in *MSS.* καὶ προ. τ τούτων *Baſ.* & *G.*

[v] Οσης εικὸς ἐστι] Itidemque ex *MSS.* in *Editis* ἧς εἰκ.

[x] Ασμένως ταῦτα ἀκούσαντος,] Vox ἀσμένως ex *MSS.* exciderat *Editis.*

[y] Πάντα μένων] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ πάντα πόνον ὑπομένειν *Hen.* & *Busb.* ex compendio. πάντη μ τ παρ' αὐτῷ *Baſ.* πάντα μ τ *G.*

[z] Ραχήλας γάμον,] Pulchrum hoc nomen Hebraice ſcribitur רחל *Rachel*, unde fecerant Impreſſores in caſu ſecundo ῥάχηλος: ſed urbanius *Big.* & reliqui omnes ῥαχήλαν, abs ῥαχήλα. *Bern.* Sic paſſim in *MSS.* in *Editis* Ράχηλος ex recto Ράχηλ.

[a] Παρ' αὐτοῦ] Παρ' αὐτῷ *Baſ.* & *G.*

[b] Διάκοινος] Διάκοινος τ, Editorum par. Διήκοινος διὰ τ *Samb.* Bern.

[c] Αὐτῷ τ πρὸς αὐτὸν] Illud αὐτῷ (quod ſervant *MSS.*) deeſt *Editis.*

[d] Ηνάγκαζε] Ita in *MSS.* ἠνάγκασε in *Editis.*

[e] Μένοι τινὰ χρόνον,] Μένοι *Busb.*

[f] Χαναναίους] Χαναναίαν *Vat.*

[g] Συναφθέντος.] Συναφθείσης *Big.* & *Caſ.* Verum Joſephus phraſin alteram ab Olori filio huc tranſtulit διὰ τ. α. πάθους ἐκεῖ συναφθέντος. *Bern.* Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* συναφθείσης *Big.* & *Caſ.* minus recte.

[h] Αὐτῷ κέκρικε δ'] Αὐτῶν *Vat. Huds.* Lege κεκρίκασ *Cocc.*

[i] Πεῖραν] *Samb.* πείρων, ſonoritate Attica alii cuncti. *Bern.*

[k] Προσδεξαμένου] Προσδεξάμενος *Vat.*

[l] Τῆ χρόνῳ διελθόντος] Ita *Big.* & *Caſ.* in aliis deeſt articulus.

[m] Προηθημένῳ] Προσαθυμένῳ *Vat.*

[n] Πρεσβυτέραν] Ita *MSS.* τὴν πρεσβ. *Baſ.* & *G.*

[o] Ετέρας μείζονος] *Sc.* quod non moris eſſet apud eos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26.

ρῶν[o] [p] δώσην ταύτῃ μετ' ἄλλην [q] ἐπίδοσιν. πείθεται δ' ὁ Ἰακώβ· ἦδειν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπίτροπος. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπτάδος, τὴν Ῥαχήλαν παρέλαβεν.

η'. Ἦσαν δ' ἀμφοῖν αἱ παρὰ τῆς πατρὸς δοθεῖσαι παιδίσκαι. [r] Ζέλφα μὲν Λείας, Ῥαχήλας δὲ Βάλλα. δοῦλαι μὲν ἀδάμως, [s] ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τὴν Λείας ἤλγει [t] δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τ' ἀνδρός. προσεδόκα τε παίδων γιγνομένων ἔσεσθαι [v] τιμία. [x] ἐκέτευέ τε τὸν Θεὸν διὰ παντός. καὶ γιγνομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ Λιὰ τὸν πρὸς αὐτὴν [y] ἐπιστρεμμένον τοῦ ἀνδρὸς, [z] Ῥοῦβηλον [a] ὀνομάζει τὸν υἱόν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῆς τοῦ Θεοῦ γέγονε· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τίκτουσι δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεών, ἐπισημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐπήκοον αὐτὴν τοῦ Θεὸν γεγονέναι· εἶτα [b] Λεύι, κοινωνίας οἷον [c] βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ἰούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ῥαχήλα δὲ, φοβουμένη [d] μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἧττον [e] τιμᾶται παρὰ τοῦ ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, παραπαλακλίνει τῷ Ἰακώβῳ τὴν ἑαυτῆς [f] θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δάν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν· καὶ [g] μετὰ τοῦτον Νεφθαλεὶμ, [h] ἀμηχάνητον οἷον, διὰ τὸ [i] ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· παραπαλακλίνει γὰρ τὴν [k] αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς [l] Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ἀσὴρ, [m] μακαριστὴς λέγοιτο ἂν, ἐξ ὧν πρὸς εὐκλειαν τῇ Λείᾳ προσπλάμ-

rum esse post alterum septennium. Dictis obsequitur Jacobus: aliud enim faciendi potestatem sibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto septennio, Rachelam in matrimonium accepit.

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balla. nequaquam quidem servæ, subditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exspectabatque, si liberos pareret, se honoratam fore. idque assiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miseratione Divina ei contigerit. hoc enim significat nomen istud. Postea ex ea tres alii susceptí sunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuisse Deum: dein Levi, quasi firmator societatis: post hunc Judas, quod *nomen* gratiarum actionem sonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, famulam suam Ballam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer nascitur Dan; quod *nomen* Græci in sua lingua θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & post hunc Nephthalim; quasi nullis dolis expugnandus; quod *mater ejus* arte certaverit cum sororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra sororis artificium arte usa: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati

Origo Israelitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

Ex Lia Rubelus, Dei gratiâ.

Symeon, ἐπακουσμός. Levi, ἕνωσις. Judas, actio gratiarum.

Tum de Bala Dan, Deo vindice, seu θεόκριτος. Nephthalim, versutus, δολοπλόκος. Duo etiam ex Zelpha. Gadas, fortè fortuna: Aser, pignus felix atque ἐκμακαρίζων.

[p] Δώσειν ταύτῃ] Ex *MSS.* δώλῳ in *Editis*.

[q] Ἐπίδοσιν.] Hac de re videsis *Schotani* Bibliothec. part. 2. p. 343.

[r] Ζελφα] *Al.* Ζίλφαν (& Ζελφαν) *pro* Λ. P. ᾗ Βάλλαν (& Βάλαν.) *at* Ζίλφα μὲ Λείας, Ῥαχὶλ ᾗ Βάλλα legisse videtur *Vetus Interpr.*

[s] Ὑποτεταγμέναι] Nuncupantur autem ancillæ istæ S. in Pentateucho, שׁפחה & בלהה. Samaritis *Zalpha* & *Balha*, S. Hieronymo à Rabbinis *Zelpha* & *Bala*. Demetrio tamen & LXXII. Alexandrinis, ζιλφὰ καὶ Βαλλά. *Bern.* Ita ex *MSS.* antea ὑποτεταγμένη ᾗ αὐτῶς, καὶ &c.

[t] Δεινῶς] Δεινὸς haud male expressum fuit Typis prioribus: sed δεινῶς vidimus potius in MSS. & pridem sic *Epiph.* Scholasticus. Mox ἀνδρὸς Editores. Ϝ ἀνδρὸς *Hen.* τ' ἀνδρὸς Reliqui. *Bern.* Itidemque ex *MSS.* δεινὸς in *Editis*.

[v] Τιμία·] Τιμίαν *Busb.* & *Basil.* & *Gen.* τιμία, fides antiquior & frequentior. Unde Zonaras, καὶ προσεδόκα μᾶλλον εὐλογοῦσθαι ἡσυχῇ, εἰ γοῦν καὶ γαστρὸς. *Bern.* Sic in melioribus *MSS.* τιμίαν *Busb. Basil.* & G.

[x] Ἐκέτευέ] Ita *MSS.* ὅπερ καὶ ἐκέτευε τὸν in *Editis*.

[y] Ἐπιστρεμμένον] Ἐπιστρεμμένου ἀνδρὸς aut ἐπιστρεμμένου Ϝ ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπιστρεμμένου Ϝ ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac usurpatum. *Bernardus.*

[z] Ῥοῦβηλον] Conveniunt codices Græci in ῥοῦβηλον, Latini omnes in *Ruben.* Pariter ῥουβηλὶς Josepho appellatur inferius tribus istius Israelitæ. Cæterum ῥουβὴλ legisse me memini in MS. quodam σπερμασκοῦν. Eusebianæ inter verba Demetrii. ῥοῦβηλοι) iidem qui *Rubenitæ* in Constitutionibus Apostolicis, quas appellant. Tum רובל *Rubil* passim Bibliorum Syrorum. רובל itidem scribit in Annalibus suis Eutychius. Quinetiam Mar Gregorius interpretatur in Chronico רובל מיגמי תוב לאלהים العظيم. ῥουβὶλ insuper in Lexico Ammonii redditur β emollita, πνεῦμα θεοῦ. Quin & ex Originibus hisce Judaicis Johannes Zonaras ita descripsit, ῥουβὶμ (l. ῥουβὴλ) μὲ καλεῖ τὸ σφοδρότοκον, ὅτι κατ' ἔλεον αὐτῷ γέγονεν Ϝ θεοῦ. Moyses tamen scripserat tricies ראובן aut sæpius, Græci ῥοῦβω, ῥοῦβιν, & frequentissimo mendo ῥουβὶμ, Samaritæ ex illo etiam charactere non suo רובים. Significat autem ῥουβὶν Philoni Alexandrino ὁρῶν ὑὸς: Hieronymo inter Ascetas Bethleemiticos ὁρῶν ὑὸς ὀφθεὶς, vel ὁρᾶτε ὑὸν, ראות בן Atqui nomen illud innuit ἰδοὺ μὲν, *Ecce filium*. Longius autem petiit hujus Israelitæ nomenclaturam Josephus Sacerdos, cui equidem ῥούβηλος iste aut potius ῥούμηλος appellaretur, quasi רומם אל, ὑψῶν θεὸν ἐλεήμονος: quomodo Bogomilorum secta sexcentis abhinc annis inter Christianos denotabatur. Conjectanti adhuc mihi magis probatur ῥούβηλος à *Numine providendo & respectante*. Vel denique ῥούβλιος scripsit Josephus. Exscriptores inde facili manu ῥούβηλος fecerunt. Voluit idcirco Judæus duntaxat intelligi *filium* fuisse *provisum*: Deo tamen favente tantum pignus concessum ex Moyse potius adjici, quam vocabuli vi consequi & doceri. Consimiliter Archæologus idem *Dan* interpretatur θεόκριτον, quantum prorsus significat integrum nomen *Daniel*; causamque adeo nomenclaturæ simul comprehendit, qualem legimus c. 30. v. 6. דני אלהים. *Bern.*

Conveniunt *Codices Græci* in Ῥούβηλον, *Latini* omnes in *Ruben*. utrum Ῥοῦβλιος vel Ῥούβηλος fuerit à *Josepho*, dubitat *Bernardus*. Pronunciat *Is Vossius*, nomen *Rubenis* vel *Rubelis* recte *Josephum* interpretari *misericordiam Dei*. Quis enim (inquit) nescit, non in Hebræa tantum, sed in omnibus linguis L in N sæpe transire, & B & M promiscuas esse literas.

[a] Ὀνομάζει τὸν υἱόν.] Ὀνομάζει αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* frustra. Mox γενέσθαι *Busb.* item & *Hen.* ambo ex Annalibus Zonaræ. *Bern.*

[b] Λεύι,] Al. Λάβι & Λάβις. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videsis *Drusium* in Lib. 1. *Sulpicii Severi*.

[c] Βεβαιωτής·] Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαιώτης.

[d] Μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν] Aliter hæc pervertunt *Hen.* & *Busb.* post Bigles Drungarium. μὴ δι' ἀτεκνίαν παροξυνομένη, παραπαλακλίνει. Ex eodem illi mox θεράπαιναν, pro θεραπαινίδα blandiore voce. *Bern.*

[e] Παρὰ τ' ἀνδρὸς] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* inelegantter παρὰ ἀνδρός.

[f] Θεραπαινίδα] *Al.* θεράπαιναν, *ut* infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Δᾶν.

[g] Μετὰ τοῦτον] Ita *Big. Samb. Vat.* μετ' αὐτὸν *Busb. Hen. Basil.* & *G.* ut infra, p. 42. v. 5.

[h] Ἀμηχάνητον] Edi nunc curavi ἀμηχάνητον ex *Big. Samb.* & *Casl.* pro εὐμηχάνητος *Basil. Gen.* & post J. Zonaram, ipsorum *Hen.* atque *Busb.* Posuit autem Josephus ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστον *nullis dolis expugnandus*; quomodo ἀμήχανος sæpius occurrit in vetustissimo Scriptore pro ἀπροσμάχητος, δεινὸς, καὶ κακομήχανον: maxime ubi asserit vates ille, σὺ δ' ἀμήχανός ἐσσι γεραιὲ· ἀπροσμηχάνητος, Didymo interprete, ἤτοι ἀκοπίαστον καὶ πρὸς πάντα ἕτοιμος; aut de Achille σὺ δ' ἀμήχανον ἦπυ, iterum ἀπροσμηχάνητον, ἀκαμπῆ, πρὸς ὃν οὐδεὶς ἐστι μηχανήσασθαι. Dein Cl. Vossius, propter tralationem veterem, *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult in Græco restitui. Sane נפתלים *Nephthalim*, aut Arabice انتفال *Intefalon*, *strophas dolosque nexos* denotant. Hæc probe confirmantur Jobi c. 5. v. 13. βυθὸν ᾗ πολυπλόκων, נפתלים *Nephtalim*, ἐξέστην. Quid jam memorem ineptas aliorum Doctorum originationes, aut ἀφυεστάτῳ καὶ παλαιοτάτῳ Philonis, ἀνάληψιν Ammonii, *Conversionem Comparationemve* Hieronymi, aut *Athletam* Hulsii, & similium. Reperitur equidem νεφθαλεὶ apud *Busb.* & *Samb.* Cæteri tamen scribunt, cum LXXII. Interpretibus, Demetrio, Philonum juniore, & sanctissimis Evangelistis νεφθαλεὶμ, sicut unice dicimus *Baalim*, *Elohim*, *Misraim*, *Latusim*, &c. *Bern.* Ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* εὐμηχάνητον. Posuit certe *Josephus* ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστος, quomodo ἀμήχανος sæpius apud *Homerum* pro ἀπροσμάχητος, ut constat ex *Didymo*. Verum *Is. Vossius*, propter tralationem veterem *ex machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult restitui.

[i] Ἀντιτεχνασαμένη] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ὠλιτεχνᾶσθαι.

[k] Αὐτῆς θεράπαιναν.] Sic in *MSS.* ἑαυτῆς *Basil.* & *G.*

[l] Ζελφᾶς] *Busb.* & *Hen.* καὶ γίνεται καὶ ἐκ ζελφᾶς. Alii γίνεται ᾗ καὶ ἐκ ζελφᾶς. *Bern.*

[m] Μακαριστὴς] Ita de eo *Zonaras*, λέγοιτο ᾗ μακαριστὸς, ὡς εὐ-

tati cumulus accesserit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attulisset, Rachela, visis iis, partem sibi dari petiit, quod cibi istius desiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam esse, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum sororis, concessuram se ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rursum igitur ei filii nascuntur: Issacharis quidem, significans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga se: præterque hos filia Dina. Postea vero & Rachelæ natus est filius Josephus. *id nomen* accessionem rei futuræ indicat.

Rursum ex Lia Issacharis. mercede conductus est. Zabulon ενεχυρασμός. Et filiola Dina, κρίσις. Dein ex Rachela nascitur Josephus θεοδώτη χρηστομαθίας τινές.

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, soceri greges pascebat & curabat. Eo autem elapso, postulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret discedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ essent peregrinationem. Quibus cum grata res esset, Rachela, simulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, secum ablatis, una cum sorore fugiebat; simulque utriusque liberi, & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam quæcunque possidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præsentiente quidem Labano. Simulachra vero Deorum secum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujusmodi honorem Deorum spernere; ut, si à patre persequente deprehensi essent, haberet quo confugeret, veniam impetratura.

Post XX. annorum servitutem, clam Labano discedit Jacobus. Gen. c. 31. Idola parentis Rachela furripit.

10. Labanus autem, post unam diem cognito Jacobi & filiarum discessu, indignatus insequebatur eum cum valida manu: & septima die assequutus est eos in colle quodam quiescentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi se continuit. Deus autem, illi per quietem aditans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira consuleret; sed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, se illi propugnatorem futurum, si cum eo, propter pauci-

Labanus post septimanam Jacobum fugientem consequitur, ingratique animi accusat, quicquam amplius Deo vetante.

χλείας τῇ Λείᾳ ἀλλὰ τῷ πολυτεκνίαν, καὶ μακαρισμὸν ἡδόμβω αὐτοῖς.

n Τῶν ὑῶν Λείας,] Sic in *MSS.* in *Editis* τῶν παίδων τῶν ὑῶν Λείας.

o Μανδραγόρας] Vide *J. Ludolfi* Comment. in *Histor. Æthiop.* p. 139.

p Ἰσσάχαρις] Ἰσσάχαρις, ζαβουλών. ἰσσάχαρις, *Cas.* ἰσάχαρις. *Big. Hen & Busb.* ἰσαχαρ ης *Samb.* ἰσσάχα Eustathius, Zonaras, aliique post LXXII. Interpretes. Idem Hebraice יששכר conjugatione secunda. *issachar.* (ut יגמל *iggamal*) *conducitur præmio.* Hoc volo; sed Hieronymus atque Rabbini veteres divisim יש שכר h. e. verbis LXXII. Doctorum Alexandrinorum, ἔστι μισθός. *Bern.*

q Ζαβουλών] Ζαβουλων *Big.* Unum idemque innuere existimo tria hæc vocabula חבלון. זבלון, & זבדון, *Habulon, Zabulon*, & *Zabudon, pignus, dotem, depositum*; quod Arabes appellant حبل & زبد. *radhachon* & *Zabdon.* Neque aliud voluit *Lia* hac sententia, זברני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי Vel *Zabulon* dicitur ἰσχυραοδεὶς ἐμοὶ, לי יזבול. Vossio placet זה חבל, *hic oppignoratus*: Hieron. Onceloso, & Samaritis *cohabitatio*, Philoni denique φύσεως συνδεσμὸς; sed Theologus ille Alexandrinus sæpius hallucinatur, quam recte deducit nomina sacra. *Bern.*

r Θυγάτηρ ἡ Δεῖνα.] Θυγάτηρ ἐστὶν ἡ *Hen. & Busb.* Ibi δεῖνα, *Samb. Busb. & Hen.* δεῖνα in cæteris; quod etiam versu Theodoti probatur. Mox Zonaras, τὸ ἡ ἔοικε θεοδότῳ τινὸς χρησμῷ δηλοῦ. Quippe יכח, θεοδότη. *Bern.*

s Εἴκοσιν,] Illud defendunt Dionysius, aliique veterum Criticorum ad εἰκοσαετίαν Mæonidæ. Communius tamen est εἴκοσι præ vocali, ut *Hen & Zonaras* hæc scribunt. *Bern.*

t Τοῦτο κρίνει,] Ita ex *MSS.* τοῦτον in *Editis.*

v Ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν.] Ὑποχωρῆσαι θέλων, ἂν συγκεχώρητο. ὅθεν κεύθα &c. *Zonaras.* εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων πρὸς ἑαυτὸν, ἃ συνεχωρεῖτο δηλ. ἡ πειθεῖ. διὸ καὶ κρύφα &c. *Hen. & Busb.* qui *Zonaram* expilasse videntur, sicut ille *Josephum.*

x Ἐπήγετο] Ἀπήγετο melius.

y Τύπους τῶν Θεῶν] Τῶν θεῶν ἐπεφέρετο *Samb. & Big.* Alii, ἐπεφέρετο τῶν θεῶν *Zonaras* sic descripsit ex Josepho: εἶτα ὑποχωρῆσαι θέλων, ἂν συνεχώρητο. ὅθεν κεύθα μὴ τῶν γυναικῶν σὺν ταῖς θεραπαινίσι καὶ τοῖς παισὶν ἀπιέναι ῥᾳστον, καὶ τῇ κτήσει πρόσπαγόμενος, καὶ τῶν βοσκημάτων ἅπερ αὐτῷ δῆθεν ποιμαίνειν μισθὸς προσηνέγκατο· μηχανᾶται καὶ τὰ εἴδωλα δῆθεν πατρὸς ἐπιφέρεται. οὐχ ὡς τιμῶσα, ἀλλ' ἵνα ἔχοι ταῦτα καταφυγὴν, εἰ ἐπιδιώξας αὐτὰς ὁ πατὴρ καταλάβοι. Vide jam quam similimi sint hujus *Hen. & Busb.* ut de cætero chartæ hujusce impendio parcamus. εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων πρὸς ἑαυτὸν, ἃ συνεχωρεῖτο δηλ. δὲ πειθεῖ. διὸ καὶ κρύφα μὴ τῶν γ. καὶ τ. θεραπ. σὺν τοῖς παισὶν ἀπιέναι δοκήσει, μηχανᾶται δὴ καὶ τοὺς τύπους τῶν θεῶν δῆθεν πατρὸς ἐπιφέρεσθαι, καταφρονεῖν μὲν τῶν τοιούτων τιμῆς διδάσκων αὐτὸν Ἰακώβου· ἵνα δὲ &c. Hi illum expilarunt, Josephum ille. *Bern.* Τὰ εἴδωλα LXX. *Aquila* μορφώματα, *Symmacho* γλυπτὰ, *Theod.* γλυφεῖα. Sunt qui opinantur fuisse Deos Penates ipsius, cui opinioni favet *Josephus.* Vide *Drusium & Scholastum* ad *Sulpic. Severum.*

z Ἵνα δὲ εἰ καταληφθεῖεν] Nonnulli dicunt τύπους τῶν Θεῶν fuisse Deorum signa, sive imagines ad certum stellarum positum factas cum stellarum figuris, quas Rachela abstulit, ne ex iis Labanus consilium fugæ disceret. Hic volui καταληφθεῖεν pro καταλιφθεῖεν, quod antea obtinuerat.

a Μιᾶν] Τελίτλω *Big. Samb* & *Cas.* propter ביום השלישי Gen. 31, 22. Lectionem vero excusorum exemplarium confirmat Epiphanius, & post eum P. Trecensis. Nam λαβὼν δὲ μεθ' ἡμέραν μιᾶν γνὺς, & Moysis ἀπηγγέλη δὲ Λάβαν τῷ σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem spatium denotant, diem inquam solidum inter abitum Jacobi tonsuræ, tempore, v. 29. & nuncium delatum hero interceptisse. Ne quem itaque moveant cavillæ Saliani aut Schotani. Astutius autem *Hen. & Busb.* quam fidelius ἑβδόμῃ γνὺς diebus una aut tribus omissis. *Bern.* Τελίτλω *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* propter Gen. 31, 22. μίαν *Bas. G. Vet. Interpr.* & *P. Comestor.* Verum (ut inquit *Bernardus*) Josephi μεθ' ἡμέραν μίαν γνὺς, & *Moysis* ἀνηγγέλη δὲ Λάβαν τῷ συρῷ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem spatium denotant, *sc.* diem solidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano.

b Δεινοπαθῶν] Ita in *MSS.* δεινὰς παθὼν in *Editis.*

c Προσκαθιδρυμένους.] Προσκαθιδρυμένους *Samb.*

d Me-

ολιγότητ@ χωρήσειν αὐτῷ Δι᾽ μάχης. Λάβαν@ ὴ, παιδιᾶς σπουδ᾽ ὀν τ@ Θεοῦ προῤῥήσεως γενομένης, [d] μεθημέραν εἰς λόγους τ@ Ἰακώβου [e] προσκαλεσάμεν@, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πρόθυμος, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτ@, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [f] αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ πᾶσιν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. „καὶ „γὰρ συγκατοικοῦσι τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τῇ εὐνοίαν σε τὴν „πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξηθήσεσθαι λογιζόμεν@. σὺ δ᾽, „ὅτι τ@ μητρὸς τ@ ἑαυτοῦ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς „ἐμὲ συγγενείας, ὅτι γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδῶ ποιη„σάμεν@, ὅτι τέκνων ὧν εἰμὶ πάππ@, ἐχρήσω μοι „πλείω νόμῳ· κτῆσιν μὲν ἄγων τῇ ἐμοὶ, συγκατε„σας δ᾽ ἀναπείσας [g] ἀποδρᾶναι τ@ γεγυνηκότα· ἱερά τε „πατρία βαστάσας [h] οἴκοι φερόμεν@, οὐδ᾽ τι τ@ ἐμῶν „τιμιωτάτων προῖκα, καὶ σὺν ἐμοὶ θρησκείας τ@ αὐτῆς „σκεύεσιν ἀξιωθέντα. [i] καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες „τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σὺ, καὶ τ@ μὲν ἀδελ„φῆς τῆς ἐμῆς υἱος, συγκατέρων δ᾽ τ@ ἐμῶν ἀνὴρ, ξέν@ „δ᾽ καὶ ἐφέστι@ τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγενημέν@ ἔδρασας.„ πρὸς εἶπεν@ Λάβανος, Ἰακώβ@ ἀπελογεῖτο· [k] μὴ μόνῳ πατρὶδ᾽ ἔρωτα τ@ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφύσαι, καὶ [l] τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν αὐτῷ κατελθεῖν εἰς τοῦτο. „ὥσπερ δ᾽ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησὶν, ἀδι„κῶν αὐτὸς ἂν ἀνευρεθείης ἐπ᾽ ἄλλῳ κρατῇ. ὥσπερ γὰρ ἧς „ἐμοῦ σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ᾽ ἡμῶν „καὶ πλείον@ γενομένης, ὥσπερ τούτης πῶς ἀ Δίκα„μαρτάνεις τ@ δικαίων χαλεπαίνων ἐμοὶ, εἰ μοίραν αὐ„τῆς ὀλιγίω λαβόντες ἔχομεν. ὡδὶ μέντοιγε τ@ θυγατέ„ρων, ἴσθι μὴ κατ᾽ ἐμοῦ κακοήθειαν ἀπαναστήσεσθ@ „ἀνθλίβειν, ἀλλὰ κατ᾽ εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ „γαμετῆς πρὸς πενθεροὺς εἶναι συμβέβηκεν. ἔπον„τα γοῦν τοῦτο οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἐαυ„τῶν.„ καὶ ταῦτα μὲν ὥσπερ δ᾽ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε. προσενεκάλει δ᾽, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ἂν ἀδελφὸς τ@ αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ὑπαπάγμασιν ἐκτετυχώσας χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς κατασχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τ@ γάμων ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενα, καίπερ [m] ὄντα χαλεπὰ, [n] κουφότερα ἔφασκε· χείρω δὲ τὰ μὴ τῶν γάμων, καὶ ἃ τις [o] ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. καὶ γὰρ σφόδρα κακόργως ὁ Λάβαν@ ἐξήτασε [p] τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τ@ Θεὸν ὡς ὄ, τι θελήσαι συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τ@ τεκνοποιηθησομένων αὐτῷ προέξειν ἔδ᾽ ὅτι μὲν ὄ, τι καὶ γένοιτο λευκὸν, [q] ποτὲ δ᾽ αὖ τὰ μέλανα τ@ γινομένων. [r] πλεονεκτοῦντα δὲ τ@ ἐπ᾽ ὀνόματι τῷ Ἰακώβου πικτομένων· τῇ μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτ@ δὲ [s] παρέξειν ἐπαγγελλόμενος τὸ ἐξῆς, Δι᾽ τὸ ἐπιφθονίαν τῷ πλήθει τ@ κτήσεως· ἐπαγγελλόμεν@ μὲν, Δι᾽ τὸ δυσέλπιστον εἶναι τοσοῦτο, ψευδόμεν@ δὲ [t] ἀπιγνωμένοις.

ια. Περὶ μέντοι τ@ ἱερωμάτων, σκέλθειν ἔφασαν πρώτην. δεξαμένου δὲ Λάβανος τὴν ἔφοδον, Ραχὴλα

tatem contempto, manus consereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænunciasset Deus, sequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique somnium narrans, cui fidem habens ad ipsum venerat, cœpit illum accusare, exprobrans; quod pauperem illum ad se venientem & omnium egenum susceperit, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditarit. „Nam & filias meas, *inquit*, tibi con„junxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos „tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipsius „matrem, neque cognationem qua mihi conjun„ctus es, neque uxores quas duxisti, neque libe„ros quorum avus sum, reveritus, non aliter quam „hostem me tractasti: bona quidem mea diri„piens, filiabusque genitorem fugere persuadens, „ac sacra patria tecum domum asportans, cum „apud majores meos tum apud me summa in ve„neratione habita. Imo & quæ vix hostis hosti „faceret, tu, cognatus, & e sorore quidem nepos, „filiarum vero maritus, hospes insuper ac do„mesticus victor mihi fecisti.„ Cum hæc dixisset Labanus, pro se respondit Jacobus: non sibi solum, sed omnibus, Deum indidisse patriæ amorem, æquumque esse ut ipse post tantum temporis ad eam se reciperet. „Quod vero prædæ, *Egregie se defendit Jacobus simulque improbitatem Labani retegit.* „inquit, *abactæ* crimen objicis, ipse injustitiæ „sub alio judice damnareris. Cum enim gratiam „mihi pro facultatibus tuis conservatis & auctis „debeas; quomodo fieri potest ut super his non „recedas à justitia, qui ægre fers quod modicam „earum partem abstulerimus. Certe quod ad fi„lias attinet, scito illas non ex malo mei abeun„tis consilio se mihi comites dare; sed ex justa „benevolentia, quam nuptas mulieres erga eos, „quibuscum vivunt, habere contigit. sequuntur „igitur non tam me, quam liberos suos.„ Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut ostenderet se injuriam *illi* non fecisse. Insuper autem querelis reum agebat: quod, matris suæ cum esset frater, filiaque ei connubio junxisset, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, cum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex causa & simulatione nuptiarum fecisset, quamvis *per se* gravia, *sibi tamen* leviora *fuisse* dicebat: nuptias vero insequuta multo graviora, quæ inimicus sane effugisset. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns eum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur se ei daturum *pecudum* quicquid album nasceretur, nunc autem rursus quicquid nigrum. Cum autem crevissent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non servabat fidem in præsens, sed in proximum annum se daturum promittebat; quod *ei* * invideret facultatum abundantiam. promittens quidem, cum non speraret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

XI. Veruntamen de sacris *ablatis*, jussit inquisitionem fieri. Cum autem hoc in se recepisset La- *Post hæc de Dispensatibus solicitum parentem ab usu fœminarum eludit Rachela.*

d Μεθ᾽ ἡμέραν] *Al.* μεθ᾽ ἑπτὰ. Sed πρὸς ἡμέραν *Hen.* & *Busb.*
e Προσκαλεσάμενος,] Προκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.*
f Αὐτὸν.] Αὐτὸ *Samb.*
g Ἀποδρᾶναι] Ἄπο φέρειν cum accentu crispo, *Big.* Altercentur autem de hac re, ut vacat, Ludorum magistri. Heic etiam συγκομίζοντα *Busb.* & *Hen.* καθηγούμενον αὐτῷ Δι᾽ τὸ δοκεῖν καὶ τὴν τ@ βοσκημάτων ἀπαγωγὴν, καὶ τὴν τ@ παιδίων θεῶν κλοπὴν. Ὃ δὴ ποτε καὶ ταῦτα ἀπλογησάμενος, καὶ μηδὲν ἀδικεῖν δοκήσας, πρὸς δὴ τ@ ἐπιπλαγῶν ἐξαίφνης ὀλοφυρμοῖς· ὁ λάβανος ἐρώνδει ἤρξατο, & cætera paragraphi XI. *Bern.*
h Οἴκοι] Sciolus aliquis οἴκῳ adscripsit codd. *Samb.* & *Cas.* Quis enim Criticorum jam sustineat trium verborum onus illud βαστάσας, οἴκοι, & φερόμενος. *Bern.*
i Καὶ ταῦτα] Ita *Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ ταῦτα μηδὲ οἱ π. τ. ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς *Basil.* & G. καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἀξιωθέντα ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. ἐ. ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς *Big.*
k Μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα] Ita *Basil.* G. & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μὴ μὴν πατέρος καὶ πατρίδος, καὶ πάντων τ@ οἰκαδὲ ἐρωτικὸν τ@ Θεοῦ· τ@ δὴ ἐπιτρέψαι. αὐτῷ δὴ μὴ μόνον (vel μόνῳ) πατρίδος ἔρωτα &c. forsan à *Glossatoris* alicujus manu.
l Αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταυτὸν.] Αὐτὸν *Vat.*
m Ὄντα χαλεπὰ,] Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*
n Κουφότερα] Κουφότερα ἔπαχε legerat *Epiphan.* nam vertit, *leviter sustinuisset.*
o Ἐχθρὸς] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ἐχθρὸς ἔφυγε *Basil.* & G.
p Τῷ Ἰακώβῳ.] Articulum neglexit *Vat.*
q Ποτὲ δ᾽ αὖ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ δὴ αὖ.
r Πλεονεκτοῦντα] *Al.* πλεωνάζοντα.
s Παρέξειν] Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παρίξειν ἐπαγγελλόμενος *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento.
t Ἐπαγγελλόμενος] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἐπαγγελλόμενος.
v Ἀπιγνωμένοις.] Lege ἐπὶ γνωμένοις *Cocc.*
* *Invideret facultatum abundantiam:*] *Al.* concupisceret facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

* Ra-

Ex malo Labanis ad Jacobum animo ortum esse Rachelæ furtum idolorum.

Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulachra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit amplius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, ſe nullam ſibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *viciſſim*, ſe filias ejus amore proſequuturum. Atque hoc fœdus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Convivio poſt fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reverſus eſt.

Apud Galadem colli utriuſque familiæ pacta mutua, non ſine epulis.

πωθανομένη [x] καταπίθησι τὰς τύπας εἰς [y] τὸν σάγμα τῆς φερούσης αὐτὸν καμήλου· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τῷ πατρὶ φύσιν καθαρσίαν [z] αὐτῇ ἐνοχλεῖν. ὁ μὲν Λάβανος ἀφίσταται τῆς ὑποπτείας ἐρωτήσεως· οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μὴ τοιάδε πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὅρκους πρὸς Ἰάκωβον, [a] μηδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτοῦ τὰς θυγατέρας. καὶ τὴν πίστιν ταύτην ὑπὲρ τούτοις ἐποιήσαντο [b] ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς σήλῳ [c] ἀνέθεσαν καὶ βωμοῦ σχῆμα. ὅθεν [d] Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδηνὸν καλοῦσι τὴν χώραν. ἑστιαθέντων δ' ὑπὲρ τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζυξεν.

XX. CAP. XX.

De congreſſu Jacobi & Eſavi.

Labano dimiſſo, apparet Jacobo viam pergenti cohors cæleſtis pulchro omine. Gen. c. 32.

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti viſiones obveniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, præmiſit accurate cuncta exploratores, timens eum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Eſavo dicerent. „Quod Jacobus ultro terram *pa-*„*triam* reliquerit, ne cum fratre ſibi perirato ha-„bitaret; & nunc credens tantum temporis ſatis

Mahane Elohim, Dei caſtra.

Unde hic legatis ac nunciis miſſis animum fratris explorat.

„valere ad gratiam reconciliandam, *tandem* rever-„terit, uxoreſque ac liberos adducens & facultates induſtria quæſitas, cum pretioſiſſimis qui-„buſque ſemet illi traditurus: quia bonorum ma-„ximum exiſtimat, quæ Deus largitus eſt cum „fratre communicare.„ Et illi quidem hæc nunciarunt. Eſavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Jacobuſque, audiens eum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; & ex præſentibus providebat, ut ipſe illæſus ſuos ſervaret, hoſtibus ſuperior, ſi quid injuſti intentarent. Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem præmittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi jubebat: ut ſi præmiſſi *forte* vi opprimerentur, Eſavo *illos* aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo inſtructis qui ſecum erant, quoſdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea

Ordines explicat Jacobus cum familiæ ſuæ, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem conciliandum objecerat.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ἰακώβου καὶ Ἡσαύου.

ΙΑκώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν πορευόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ἐς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον [f] ἐκεῖνον προσαγορεύει θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [e] περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἕκαστα μὴ ἀκριβείας πρόσπεμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν παροῦσαν ὑποψίαν. [h] ἐνετείλατο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ἡσαυον. „ὅτι νομίσας Ἰάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτοῦ τῇ ὀρ-„γῇ, τὴν χώρας ἐκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον „ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι [i] διαλλάκτην, ἐπανήκει, γυ-„ναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μὴ δι' πορισθέντος „βίου, μὴ τὰ πιμωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ ἀποδιδούς· ὅτι „κρίνῃ μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμεταλαμ-„βάνειν τῶν [k] ὑπὸ θεοῦ δεδομένων.„ καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ἡσαῦος δὲ εὐτυχὴς γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπαντᾷ σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ἰάκωβος, πυθόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μὴ πολλῶν ὁπλιτῶν, ὡς εἰκὸς. τῷ μέντοι θεῷ τὴν ἐλπίδα τοῦ σωτηρίου ἐπέτρεπε· καὶ προνοίαν εἶχεν ὧν τε παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς [l] ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κατασκοπῆς τῶν ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν [m] προπέμπει, τοὺς δὲ λειπομένους [n] ἆσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ὑπηρεμούντας δὲ ἀδελφῇ, καταφυγὴν ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. καὶ τέτον Ἀμαλήκας τοὺς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας ἀδελφῷ. ὑπόζυγια δὲ ἦν

---

x Καθέθηκε] Ἐνέθηκεν *Hen. Busb.* & *Zonaras*, propter ἐνίσχαλεν LXX.

y Τῷ σάγμα] Τὸν σάγμα recte *Baſ. Gen. Hen. Busb Samb.* & *Caſ. Stratorium*, Epiphanius; ἀσφάλειαν J. Zonaras. Sed MSS. Florentina περίδολαιον, ex gloſſemate. Legas enim in Lexicis Græcorum σάγη, περίδολαιον, σκέπασμα. Imo περίδολαιον hæſerat margini cod. inter Gallicos vetuſtiſſimi. Moyſes autem dixerat בכר *becar*, in clitella; εἰς τὴν σάλμαν LXXII. Interpretes. Hoc in loco ἐνέθηκεν *Hen. Busb.* & *Zonaras* reponunt pro καθέθηκε, propter ἐνίσχαλεν Alexandrinorum, Gen. c. 31. v. 34. *Bern. Moyſes* dixerat *becar*, i. e. *in clitella*. εἰς τὴν σάλμαν LXX.

z Αὐτῇ ἐνοχλεῖν.] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῆς.

a Θυσιὸς] Ita *Samb.* & *Caſ.* ἑδεὶς αὐτῶν *Big.* & *Vat.* μηδενὸς αὐτῶν *Baſ.* & *Gen.*

b Ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν,] Ita *Samb.* Conſimiliter *Epiph. Super montes quoſdam, in quibus &c.* Unde P. Manduco, *Joſephus dicit eos columnam in monte ſtatuiſſe ſub ſchemate aræ: forte acervum columnam nominavit.* ὑπὲρ ὀρέων τινῶν libri plures. Quo facit formula ſacra v. 52. c. 31. Gen. ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος μάρτυς καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη, ἐάν τε ἐγὼ μὴ διέλθω πρὸς σὲ, μήτε σὺ διέλθῃς πρὸς μὲ τὸ βουνὸν τοῦτον (הגל הזה) καὶ τὴν στήλην ταύτην (המצבה הזאת) ἐπὶ κακίᾳ. *Bern. Al.* ὑπὲρ ὄρεων τινῶν. pro hoc facit formula ſacra, *Gen.* c. 31. v. 52.

c Ἀνέθεσαν] Indocta manus cujuſdam Theologi correxit ἀνέθηκαν. *Bern.*

d Γαλαάδης] Jacobo Hebræo גלעד *Galaad*, ſed Meſopotamitis יגר שהדותא *Jegar Sahadutha*; βουνὸς ἐπιμαρτυρῶν Græce reddas nomen utrumque. Judæi vero & Samaritæ, qui ſcribunt Arabice, ponunt جرس *Garas* pro jugo *Galaad*. Pro γαλάδης, *Big. Samb.* atque *Caſ.* ſcribunt γαλαδηνή. Libros autem Caſſiodori iſthæc puto Interpreti ſcholaſtico obtuliſſe, ὅθεν γαλάδα λέγεται ὁ βουνὸς· ἀφ' οὗ καὶ νῦν γαλαδῖται καλοῦσι τὴν γῆν. Quid autem opportunius quam illa Stephani Byzantii, γαλάδα, χώρα Ἀραβίας, καὶ γαλαδηνή. ὡσπερ καὶ ἡ ἐν δ'. ἰνδαϊκῆς ἀρχαιολογίας γαλαδῖται φησί. Ubi tamen noſtri codices retinent uſque γαλαδηνοί. *Bern.* Γαλαδηνὴ aut Γαλαδηνὴ *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν Γάλαδα λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδῖται καλοῦσι τὴν γῆν. Vide *Steph. Byzant.* v. Γάλαδα.

e Καὶ νῦν Γαλαδηνὸν] Illud καὶ ex *MSS.* deeſt in *Editis*.

f Ἐκεῖνον προσαγορεύει] Hunc autem locum ſic reformant *Hen.* & *Busb.* Φανέντα δὲ στιχηδὸν ἐκάλεσε, ἀγαθὰ ἐπαγορεύοντα περὶ τῶν εἰς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον ἐκεῖνον καλεῖ θεοῦ στρατόπεδον. *Bern.* Vox ἐκεῖνον etiam ex *MSS.*

g Περὶ αὐτοῦ φρονεῖ,] Ita ex quatuor *MSS.* τί ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* haud contemnenda phraſi. *Bern.*

h Ἐνετείλατο] Sic in *MSS.* in *Editis* ἐνετείλατο, ut in LXX. *Gen.* c. 32. v. 19.

i Διαλλάκτην,] Ita meliores *Codd.* in aliis διαλλακτὴν, & mox ἐπανήκοι.

k Ὑπὸ θεοῦ] Ὑπὸ θεὸν *d. Vat.* ὑπὸ θεὸν *Vet. Interpr.*

l Ἀπαθὴς] *Samb.* ἀπαθεῖς, per vim vitiata locutione, quod omnes tamen haud credant. *Bern.* Ἀπαθεῖς *Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Προπέμπει,] Rurſus προεπέμπετε *Big.* & *Samb.* & ſubinde ἐποιμένους *Hen.* vice λειπομένους. Dein *Big.* πλησίον, εἴγγυς, ſuppoſitum à Sciolo. Verbum etiam proximum ἐκέλευσεν legunt *Big.* & *Samb.* Mox ἵν' εἰ οἱ ἕωσθεν βιασθεῖεν ἐπιθ. τ. ἀδ. καταφυγὴν ἔχοιεν τ. ἑπ. Ita depravatores Joſephi *Hen.* aut *Busb.* Poſt hæc illi ipſi, ἄγγου δὲ τὰ πεμφθέντα ὡς ἀμαλ. pro ἦσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ὡς ἀμαλ. & mox πολλὰ pro πολλοί. *Bern.*

n Ἆσσον] Falluntur ergo, qui dicunt in N. T. Act. 27. 13. id non poſſe accipi, ac ſi ſolis poëtis hoc ſenſu uſurparetur, pro *celerius, citius*: alibi ἆσσον urbs Cretæ in Actis cap. 20. intelligitur. *Rel.*

o Τε-

ἢ τὰ πεμπόμενα, καὶ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς λαμβάνουσιν ἐμελλεν ἔσεσθαι πρὸς τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ἵνα δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνῆκεν γὰρ ἔτι τῶν δώρων τὴν ὀργὴν, εἰ διαμένοι ὁ πεπυρωμένος. ἐπὶ μέντοι καὶ λόγοις χρῆσθαι ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευε τοῖς πεμπομένοις.

β. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιλαμπούσης ἐκίνει τὰς σὺν αὐτῷ. καὶ χείμαρρόν τινα [p] Ἰαβόκχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰακώβου δὲ λειπομένου, φάσμα σώμασιν ὁπλίταις ὁμοιοῦται, σκεύη προκαθηρχοντο τῆς μάχης· σκιᾷ τι δὲ φάσματος, ὁ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτὸν, χαίρειν τε [q] φῶς τοῖς γεγυμνασμένοις ἀθλοις, καὶ μὴ [r] μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσόμενον, καὶ τὸν μηδέποτε τὸ ἰσχυρὸν σκλεῖψειν αὐτοῦ, μηδὲ ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τὴν ἰσχὺν ἔσεσθαι τὴν σκιᾶς. σκέλους τε [s] καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσραήλον· σημαίνει δὲ τοῦτο τῇ τῶν Ἑβραίων γλώττῃ, [t] τὸ ἀντιστάντα ἀγγέλῳ [v] θείῳ. ταῦτα μέντοι προύλεγεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰδούμενον γὰρ ἄγγελον εἶναι [x] Θεοῦ, τινα μοῖραν ἔχει σημήνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν [y] φάντασμα ταῦτ' εἰποῦν, ἀφανὲς γίνεται. χαρεὶς δὲ τούτοις Ἰακώβος, [z] Φανουήλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [a] Θεοῦ πρόσωπον. καὶ ἁλόμενος διὰ τὴν μάχην ὀλιγωρίαν αὐτοῦ ποιεῖ τὸ [b] νεῦρον τὸ πλατὺ· αὐτὸς γὰρ [c] ἀπέσχετο τοτὲ βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ἔθος ἡμῖν ἐστιν εὐωδιμον.

γ. Πλησίον δὲ ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προιέναι τὰς γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων. ἵνα πρῶτον ἀφορᾶσεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τὸν ἥλιον ἔδυσεν Ἡσαῦς. προσεκύνει δὲ αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς [d] αὐτῷ γιγνόμενον, ὅθεν πρὸς αὐτὸ δέλιον Φρονοῦντα. καὶ ὁ Ἡσαῦς, ἀπασπάμενον αὐτὸν, ἀνέρετο τῶν παρὸν τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἤρετο τε, τίνα τὸ πᾶν μαθὼν πρὸς αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν [e] συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβου δὲ προφασιζομένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [f] Σαιηρ. ἐναῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν, προσαγορεύσας

vero conſtabant jumentis, ac multis variiſque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem coram futura eſſent in pretio. interjecto autem inter eos ſpatio mittebantur, ut continuo advenientes multi eſſe viderentur. nam *veriſimile erat* donis placatum remiſſurum iram, ſi adhuc excandeſceret. Quin & iis, qui miſſi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

2. His ita per totam diem diſpoſitis, ſub noctem ſuorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine tranſiſſent: Jacobus pone relictus in ſpectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque ſuperior ſpectro, quod voce ſimul & verbis ad ipſum utitur, iiſque quæ acciderant lætari ſubmonens, neque ut adverſus exigua ſe prævaluiſſe crederet, ſed angelum Divinum viciſſe; atque hoc ipſum reputaret magnæ felicitatis eſſe prælagium, genuſque ejus nunquam deſiturum eſſe, neque mortalium quenquam ipſo viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *ſe poſthac* Iſraëlum vocaret: quod Hebraïca lingua ſignificat angelo Divino reluctantem. Hæc ſane prædixit, poſcente *id ipſum* Jacobo: nam cum ſenſiſſet angelum eſſe Dei, rogabat ut oſtenderet quid ſibi in fatis eſſet. His dictis, ſpectrum evanuit. Iſta læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* ſignificat Dei faciem. Cumque ei interluctandum exortus eſſet dolor in lato nervo, cum ipſe illius eſu abſtinuit, tum nobis illo propter eum veſci non licet.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur

Jacobus, atque vincit, ſed læſo femore.

Iſraëlus, ἀγγελομάχος.

Phanuel. Dei facies.

3. Cognito autem fratrem jam non procul abeſſe, jubet uxores procedere ſeorſim, quamque cum pediſſequis ſuis, ut è longinquo ſpectarent pugnam virorum, ſi hoc voluiſſet Eſavus. Ipſe vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Eſavus, eo ſalutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: & cum didiciſſet omnia, ipſe ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente laſſitudinem jumentorum, reverſus eſt *Eſavus* in Saïram. Illic enim habitabat, loco *iſti* nomine facto Viloſa.

Eſavi ac Jacobi fraterna ſalutatio.

Saïra, *villoſa.*

o Τεθυμωμένον.] Τεθυμωμένῳ *Vat.*

p Ἰαββοκχον] *Samb.* autem Ἰαββοκχον ex verſione ϛ'. Epiphanius etiam ab Hieronymo, *Jabec*. Cæterum inſignis hæc monomachia, quod puto, vadi יבק, &, ſecundum Onceloſum, יבא nomen fecit. Nam באק, אבק, & alio tempore יאבק, *aggredi, congredi, colluctari* denotat. Hinc Procopio ἰαβὲκ, πάλη. *Bern* Ἰαββοκχο *Samb.* ex verſione ϛ'. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Inſignis hæc monomachia vadi nomen fecit. hinc *Procopio* Ἰαβὲκ, πάλη.

q Πρὸς τὸ.] *Baſ.* & *Gen.* Imo Epiphanius Scriba, *in his*, ὡς, abeſt cæteris libris. *Bern.* Ita *Baſ. G* & *Vet. Interpr.* ὡς non agnoſcunt *MSS.*

r Μικρῶν.] Dictione rudiori μικρῶν *Samb.* Sed & *modice prævaluiſſe* tranſtulit Scholaſticus. Mox ἐπιστῆσαι τινα τῶν ἀνθρώπων, Typi alii, contra Scriptorum ordinem. *Bern.* Μικρῶν *Samb.*

s Καλεῖσθαι αὐτὸν] Ita ex *MSS.* in *Editis* καλεῖν.

t Τὸ ἀντισταντα] *Baſ. Gen. Epiphanius* pariter Petruſque Scholaſtici, *Reluctantem angelo fuiſſe*, ſive quod ea tulit ætas, *angelum factum*. Quippe ſignificat ישראל *Iſrael* (licet poſt cenſuram Hieronymi hoc inficientur noſtri Theologi) vocis ratione ϑ εωμαχ, ἤτοι ἀγγελομαχ. Etymon adeo aperit divinus Moyſes, Gen. c. 33. v 28 כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל: *Decertaſti etenim cum angelis hominibuſque, & quidem vicisti.* Sic interpretor illa Hebraica. iterumque Hoſeas Vates de eodem nomine c. 12 7. וישר אל מלאך, *pugnaſtaque contendit cum angelo.* Ita in Arabum Lexicis سار *congredi, conflictari*: & in Judaïcis כור *averſari.* Vel expeditius ישראל erit אγγελοράων, *angelum qui derimit.* Mecum ſane faciunt priſci Rabbinorum in magna Geneſi f. 144 ubi Moyſen ſuum explicant hiſce verbis, נתוששת עכב עליונים ויכולה להכו עם ההוגים ויכולת להם, *Tu Superos lacſa ſuperaſti tu Inferos: Angelum illum*, inquiunt Magiſtri, *& Eſavum.* Nam נתוששת διεπάλαισε. Adde & Demetrii verba ex Polyhiſtoria Alexandri, πορεύεσθαι μὲ Ἰακὼβ εἰς χαλεπὸν ἀγγέλου ϑ' καὶ πάλαισεν. Deinde aliquot noſtrorum codicum ut *Big. Samb.* & *Caſ.* exhibent ἀνεπαλαίσθη ἀγγέλῳ, abſque ϑείῳ tam nobili epitheto Eodem quidem modo S. Hieronymus in Q. Hebr. *Joſephus in primo Antiquitatum libro, Iſrael ideo appellatum putat, quod adverſum angelum ſteterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui.* Cætera hujus S. Interpretis apponere vix vacat: hinc tamen bene intelligimus, pauco admodum Hebraiſmo, & exiguis veteris dialecti lexidiis Doctores Jeroſolymitanos eo ævo fuiſſe contentos. Inepta autem ſunt tam Philonis ἀνὴρ ϑεώμενος, quam hujus & Euſebii νικῶν ὁρῶν ϑεὸν, aut etiam Juſtini Apologiſtæ ἀνθρωπ νικῶν adverſus magnum Rabbinum Tryphonem, & S. Hieronymi *adversus fortis Deum*, necnon Symmachi Interpretis ἠρξέν ἰσχύι πρὸς ϑεὸν, quaſi à pietate recedunt. Adnectam huc & verba Zonaræ Græculi, qui haſce origines defloravit. καὶ ἰσραὴλ αὐτὸν καλεῖσθαι σκέλους. τὸ δὲ οἱ μὲ ἄλλοι, νῦν ὁρῶν ϑεὸν ἑρμηνεύουσιν· ἰσχυρὸν δὲ τὸ ἀντισάντα ϑεῷ ἀγγέλῳ σημαίνειν φησίν. ἰακὼβ δὲ τὸν τόπον καλεῖ φανουὴλ (sic & *Hen.*) τὸ ἐστὶ ϑεοῦ πρόσωπον. γνωμένου δ' αὐτοῦ τῇ πάλῃ τῇ πρὸς τὸν ἄγγελον ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατὺ, σκοῦπος τις τῶν τότε βρώσεων ἀπείπατο, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ ἐκείνου γένει παυλὰ ἀπηγορεύθη. *Bern.*

u Θεῷ.] Θεῷ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Caſ.*

x Θεοῦ,] Ita ex *MSS* in *Editis* ϑεῶν.

y Φάνταsμα] Φάσμα ἀφανὲς γίνεται *Hen.* & *Busb.* quia ſic voluere. *Bern.*

z Φανούηλον] Φανηὴλ ὀνομάζει *Vat.*

a Θεοῦ πρόσωπον.] Rectius πρόσωπον ϑεοῦ, *Samb.* & *Big. Faciem Dei*, Comeſtor. Doctoribus Alexandrinis, εἰδ ϑ ϑ, atque Aquilæ rigido interpretamento πρόσωπον ἰσχυροῦ. *Bern.*

b Νεῦρον.] Id eſt, τὸ νεῦρον τὸ σωμάτιον τῆς κοιλίας πρὸς τὰ μηρία.

c Ἀπέσχετο] Sic *MSS. ἀπέσχε*ν *Baſ.* & *G.*

d Αὐτῷ γιγνόμενον,] Αὐτῶν γιγνομένων *Vat.*

e Συμβαδίζειν] Συμβαδίζειν ἐκέλευε αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.*

f Σαιηρ.] Recte excuſum fuit *Baſ.* & *Gen* σαιηρ. *Sairan* ſcripſit *Epiphanius.* σαιηρ etiam *Busb.* & *Hen.* σιηρ *Caſ* σιηρ *Samb.* atque demum *Big* σιηρ, pro Hebraico שעיר. Hoc Samaritæ Arabice ſcribunt شعر *ſhair*, *hirſutum*, & notiori nomine interpretantur γέδλα: quod jam pridem fecerant Philo, & paſſim Hieronymus, atque Interpretes Jeroſolymitani.

Ioſa ab hirſutie ſua.

ους τὸ χωρίον [g] ἀπὸ τ αὐτ τειχώσεως Δασείαν.

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τ Δείνης.

Succoth, *Scenæ.* Sicimum *ſive* Salem, *urbs Chananæa.*

AT Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: unde Sicimum proficiſcebatur. Chananæorum autem urbs eſt. Sicimitis vero ſolennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad viſendum cultum mulierum iſtius regionis. Eam vero cum conſpexiſſet Sichemes, Emmori regis filius, raptæ ſtuprum intulit: & amore correptus ſupplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obſecrans ut filio ſuo Sichemæ Dinam conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut ſibi daret poteſtatem deliberandi de quibus poſcebat. Diſceſſit itaque Rex, ſperans Jacobum has facturum eſſe nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria ſororis, & Emmori petitione, poſtulabat eos conſultare quid factu opus eſſet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter ſe conſentiunt ſuper tali facinore perpetrando. Cum feſtiva eſſet celebritas, & Sicimitæ ſefe darent animorum remiſſioni & epulis, invadunt noctu primos cuſtodes & conſopitos trucidant; urbemque ingreſſi mares omnes interimunt, ipſumque Regem inter illos & filium ejus: feminis vero parcunt. Iſtis autem patratis citra conſenſum patris, ſororem reducunt.

Stuprum Dinæ interneone Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

Sub feſto die hoc patratum eſt, Jacobo invito.

Ἰακὼβ δ' ἀφίκετο εἰς [h] πὶς ἔπ νυῦ Σκιὼὰς λεγομένας· ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν. Χαναναίων δ' ἐσὶν ἡ πόλις. τ δ' Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δείνα, [i] ἡ θυγάτηρ ἦν Ιακώβ [k] μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, [l] ὀψομένη τ κόσμον τ ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενο δ' αὐτὴν [m] Συχέμης, Εμμώρ τ βασιλέως ὑός, φθείρει δ' ἁρπαγῆς· καὶ Δαπηθεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τ πατέρα λαβεῖν αὐτὴ πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δ' πιθεὶς ἦκε πρὸς τ Ιάκωβον, δεόμενο τῷ παιδὶ αὐτ Συχέμη συζεύξαι Δείναν κ νόμον. Ιάκωβο δ', ὅτ' ἀντιλέγειν ἔχων Δι τὸ ἀξίωμα τ προκαλοῦντο, ὅτι νόμιμον ἡγούμενο ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτῇ βουλὴν ἄγειν περὶ ὧν παρεκάλει. [n] ἀπῆει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ιάκωβον παρέξειν τ γάμον. Ιάκωβο δ' τοῖς παισὶ δηλώσας τὴν τε φθορὰν τ ἀδελφῆς, κ τοῦ Εμμώρ τὴν δέησιν, ἐξῆν βουλεύεσθαι [o] τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν ὠλιγώρουν ἡσύχαζον, γνώμης ἀπορούντες. Συμεὼν δ' κ [p] Λευὶς, ὁμομήτριοι τ κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους σωτίθενται τοιάνδε πρᾶξιν. ὅσης ἑορτῆς, κ τ Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν κ θρασύτητα τετραμμένων, νύκτωρ πρῶτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνουσι κοιμωμένους, κ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πᾶν ἄρρεν, κ τ βασιλέα σὺν αὐτοῖς κ τ υἱὸν ὠτοῦ· φείδονται δ' τῶν γυναικῶν. πράξαντες δ' πᾶτα δίχα τ τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι [q] τὴν ἀδελφήν.

Deunculos Labani, luſtrata ſua familia, apud famoſam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.

2. Jacobo facinoris magnitudine perculſo, filiiſque ſuccenſenti Deus aditans, bono eſſe animo jubebat; luſtratiſque tentoriis ſacrificia celebrare, quæ primum cum iret in Meſopotamiam poſt viſionem in ſomnio voverat. Itaque dum luſtrat ſuos, incidit in Labani deos; (neſciverat enim Rachelam eos furripuiſſe) eoſque apud Sicima in terra occultavit ſub quercu. Atque inde profectus ſacrificavit apud Bethela; ubi ſomnium viderat, cum antea in Meſopotamiam iter faceret.

β'. Ιακώβῳ δ' ἐκπλαγῆτι πρὸς τὸ μέγεθο τῶν γενομένων, κ χαλεπαίνοντι πρὸς τὰς ὑβρεις ὁ Θεὸς φθάσας, ἐκέλευσε θαρρεῖν· [r] ἁγνισθέντι δ' τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ὑπιὼν εἰς τὴν Μεσοποτ[illegible]μίαν ἐπὶ τῷ ὄψῃ τ ἐνείρᾳ ηὔξατο. ἀναζεύγνυσιν οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐκτυγχάνῃ τοῖς Λαβάνε θεοῖς· ἃ γὰρ ἥρπασεν ὑπὸ τ Ραχήλας κλαπέντας· κ αὐτὸς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν [s] ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας π τέντευθεν, [t] ἐν Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπ [v] τὸ ὄνειρον ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον [x] ἐπὶ τ Μεσοποταμίας.

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniſſet, Rachelam ibi ex partu mortuam ſepelit; quæ ſola cognatorum ſe-

γ'. Εντεῦθεν δ' πορευόμενον, ἐπεὶ κ τὴν [y] Εφραθάνην γίνεται, ἐνταῦθα Ραχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην

Mox ἀπὸ τ αὐτῆ τειχ. *Samb.* Et paragrapho exeunte δεκτέον, cæteri præter librum *Samb.* forſan ὀρθῶς. *Bern.* Ita *Busb. Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* Σίκεμον, & Σίκεμα, & Σίκεμον.

g Απὸ τ αὐτῆ τειχώσεως] Imo a Seir, nomine proprio viri dicta eſt regio. Gen. 36. 20. Hic Seir ante Eſavum hic habitaverat. *Rel.*

h Τὰς ἔτι νῦν] Judæi ſcribunt ſuis literis סכות. Euſebius σοκχὼθ, i. e. *tabernacula*, عشش. *Bern.* Τὰς ἔτι κ νῦν *Vat.*

i Η θυγάτηρ] Θυγάτηρ γὰρ ὢν Ιακὼβ *Big. Samb.* & *Vat.*

k Μόνη,] Μόνη παρῆλθεν legiſſe videtur *Epiphanius.*

l Οψομένη] Ωνημένη aut ὠνησομένη legerat *Epiphanius.*

m Συχέμης,] In Hebræo idem legitur שכם, & nomen oppidanum ac virile. Interpretes autem Alexandrini urbem appellant σίκιμα, & protervum filium Emmori συχέμ. Joſephus illam σίκιμον, hunc συχέμα ſecundum cod. *Samb.* Legitur autem in excuſis libris, συχίμις, & συχέως oblique. Apud *Big. Hen.* & *Busb.* συχέμης ac συχέως. Deinde Stephanus Martyr Metropolim illam Samaritarum etiam συχέμ vocat, Stephanus autem Geographus σίκιμον & σίκιμα. *Perfectionem* tamen ſignificant, ut id moneam obiter, Neapoleos Palæſtinæ ambo priſca nomina *Salem* & *Sichem. Bern.* Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σίκιμα, vir Συχέμ. *Joſephus* illam Σίκιμον, hunc Συχέμα appellat ſecundum *Cod. Samb.* legitur autem in *Editis* Σύχεως & Συχέμ oblique. Sed apud *Big. Hen.* & *Busb.* Σύχιμος ac Συχέμη. *Stephanus* matyr urbem Συχέμ vocat, *Stephanus* autem *Geographus*, Σίκιμον & Σίκιμα.

n Απῆι] Porro *Samb. Hen.* & *Busb.* & *Zonaras* accentu circumflexo ſcribunt δεῖνα, & δεῖναν. Cæteri cum Demetrio & Theodoto δεξιώσει. *Samb.* & *Epiphanius.* ἰάκωβον ἐλπίζων, reliqui. Subin Editores δηλώσας τοῖς παισὶ &c. Dein *Big.* & *Epiphan.* τί δεῖ ποιεῖν, tot cæteri. Mox *Samb.* κοιμωμένοις. *Bern.* Ita *MSS.* in *Editis* ἀπῆ.

o Τί ποιεῖν.] *Al.* τί ἐστὶ ποιεῖν.

p Λεὶς,] Λεὶ *Vat.*

q Τὴν ἀδελφήν.] Καὶ τὴν ἀδελφὴν *Vat.*

r Αγνισθέντι] Lege ἁγνισθέντα *Cocc.*

s Υπὸ τὴν δρῦν.] Diſerte ὑπὸ τὴν δρῦν, *Big. Samb.* & *Caſ.* תחת האלה *tachath haelah*, inquiebat Moyſes c. 35 v. 4. Gen. ὑπὸ τὴν θερμασίαν τε ἑσπέρου, ἥτις μέχρι νῦν εἰς τιμὴν τ πατριαρχῶν ὑπὸ τ πλησιοχώρων τιμᾶτ, ait Chronologiæ Chriſtianæ princeps. Verum non male Epiph. *Baſ.* atque Gen. ὑπό τινα δένδρον, *ſub arbore quadam.* Excuſum erat ἐν Βεθήλοις ſcriptum in βαιθήλοις. Zonaras etiam poſt LXXII & mille alios ſacrorum Interpretum habet ἐν βαιθήλ. *Bern.* Ita *Big. Samb. Vat* & *Caſ.* non male *Epiph. Baſ.* & *G.* ὑπό τινα δρῦν *ſub arbore quadam* ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Σικίμοις LXX. Vide *Euſebii Chronic.* & *Scaligeri* notas, p. 192, 253.

t Εν Βεθήλοις] Ita *Bernardus.* in *Editis* Βεθήλοις ut & in quibuſdam *MSS.* in aliis Β αιθήλοις.

v Τὸ ὄνειρον] *Al.* τ ὄνειρον. utrumque dici concedit *Apollonius.*

x Επὶ τ Μεσοποταμίας.] Επὶ τὴν Μεσοποταμίαν *Vat.* dein ἐνταῦθα δ' πρ.

y Εφραθάνην] Εφραθώλην *Big.* ἐφραθῶλον *Hen.* & *Busb.* ἐφραθωλὼ ex conjectura optimi Boſii אפרתה *Ephrata*, in ſanctiſſimo volumine. J. Zonaras ἐν τοκετῷ θανοῦσαν ἐν ἐφραθὼ θάπτ. *Bern.* Ita *Baſ.* & *G.* Εφραθώλην *Big.* Εφραθῶν *Hen.* & *Busb.* Εφραθωλὼν *Vat.*

κ Βενια-

νῶν τῶν συγγραφῶν τ' ἐν Χεβρῶνι τιμῆς ὐ τυχοῦσαν. πενθήσας ὁ μελαλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [z] Βενιαμὶν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' ἀμφὶ γιγνομένην ὀδύνην τῇ μητρί. ἔστι Ιακώβῳ παῖδες οἱ πάντες· ἄῤῥενες μὲν δώδεκα, θήλεια δὲ μία. τέτταρα ὀκτὼ γήσιοι. ἐκ Λείας μὲν ἓξ, δύο δ' ἐκ Ραχήλας, τέτταρες δ' ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα [a] πάντων προεῖπον.

pulturæ honorem in Chebrone non assequuta est. *Eam* vero cum valde luxisset *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Isti sunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem sex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina supra retuli.

Benjamin *filius doloris.*

ΚΕΦ. κϚ'.

Ως Ισαακ ὁ πολυτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

CAP. XXII.

Mors Isaci, atque sepultura ejus in Chebrone.

ΠΑρὴν δ' ἐντεῦθεν ἦλθε Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ γὰρ Ισαακ τὴν διαιταν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ρεβέκκαν Ιάκωβος ὐ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ καὶ Ισαακ [b] ὐ μετὰ πολὺ τὴν ἀφίξεως αὐτοῦ ἡῆς· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημεῖα προγονικὰ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ἐγένετο δὲ [c] Ισαακ ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος [d] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετὰ Αβραμον τὸν πατέρα. πολυχρονιώτατος δέ· βιώσας γὰρ ἔτη [e] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ' ἀρετῆς, ἔτως ἀπέβαινε.

Mox *Isacus, post annos vivendi* 185. *denatus, à filiis sepelitur. Gen.* c. 25. XX.

INde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa sitam. illic enim Isacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Isacus non multo post filii *sui* adventum: & sepultus est à filiis in Chebrone, ubi erant monumenta paterna. Fuit autem Isacus vir Deo charus, multaque eum post Abramum patrem providentia dignatus est Deus. Valde autem longævus *erat*; nam cum vixisset annos centum & octoginta quinque *summa* cum virtute, defunctus est.

* Τέλος τῆς πρώτης βιβλίου.

Finis Libri primi.

[z] Βενιαμὶν] Βενιαμὶν *Hen. Gen.* & *Busb* Iidem mox γιγνομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Pariter Prorosecretarius Zonaras, ᾗ τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον βενιαμὶν ἐκάλεσε διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γιγνομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Recens hic Israelita, ut ex Gen. c. 35. v. 18. novimus, à moriente matre appellabatur בן עוני seu בר צערי *bar zaari*, lingua Rachelæ vernacula, i. e. ὑὸς ὀδύνης μου: sed ab altero parente בנימין, ὑὸς ἐπιδέξιος, aut juxta scripturam Samaritarum בִּנְיָמִים *Benjamim*, *dierum filius*; sero natus adeo erat & quidem ילד זקנים Gen. 44. 20. quod sane etymon & Aben Esdras adduxit, & veteres Judæorum Doctores pridem probarunt, fatente Hieronymo. Quin & de illo scribit Philo Alexandrinus, ὁ μὲν πατὴρ βενιαμὶν, ἡ δὲ μήτηρ ὑὸν ὀδύνης προσαγορεύει· φυσικώτατα μεθαρμοσθεὶς γὰρ ὁ βενιαμὶν ἐξὶν ὑὸς ἡμέρων. Josephus itaque male tribuit nomini *Benjamin* illam expositionem, quæ omnino ad *Benonin* pertinebat. Mavult tamen Cl. Vossius sic interpolare hunc Josephi locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον βενιαμὶν ἐκάλεσε, προσθεὶς καλλίφωνον βενονὶ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γιγνομένην ὀδύνην τῇ μητρί. Quoniam vero Origines aliique Doctores Alexandrini in Onomasticis suis sacris, quæ vidi, ipsum βενιαμὶν sunt interpretati τέκνον ὀδύνης: experiantur Critici num talem forte Etymologiam ex eo nomine extorquere possint, ut *Benonim* בן אונים, aut consimile. Nam *in Hebræo similitudo nominis resonat*, quod ait Hieronymus. Eo spectat quod in Commentario majore Rabbinorum adnotatum reperimus f. 161. b. ותקרא שמו בן אוני בר צערי בלשון ארמי ואביו קראו לו בנימין בלשון הקדש. *Bern. Al.* Βενιαμὶν, & mox γιγνομένην τῇ μητρὶ ὀδύνης, Recens hic Israëlita à moriente matre ὑὸς ὀδύνης μου, ab altero parente, ὑὸς ἐπιδέξιος, aut ὑὸς ἡμέρων. Sunt qui censent *Josephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expositionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548.

[a] Πάντων προεῖπον.] ita *MSS.* πάντων deest in *Editis*.

[b] Οὐ μετὰ πολὺ] Μετ' ὀ πολὺ *Vat.* ὐ μετ' ὀ πολὺ *Big.*

[c] Ισαακ] In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ισαακ.

[d] Υπὸ τοῦ Θεοῦ] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ' αὐτοῦ μετ' Αβραμον.

[e] Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Plus quinquennio, quam exemplaria aliqua divini Moysis hodieque ostendunt, aut inter humanos Scriptores Demetrius. Quare Cl. Bosius hæc corrigit, sed manu dubia contra totam nostram supellectilem, βιώσας γὰρ ἔτη πρὸ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν. P. Trecensis. *Nec multum etiam post adventum Jacobi completi sunt dies Isaac* 180. *annorum. vel secundum Josephum*, 185. Aliusque defloratorum Josephi apud Græcos: θνήσκει δὲ μετὰ βραχὺ καὶ ὁ Ισαακ· καὶ θάπτεται σὺν τῇ γυναικὶ ἐν τῷ προγονικῷ μνημείῳ, βιώσας ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. * Φλαυίου Ιωσήπου Ιουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας α'. *Samb.* τέλος τῆς α'. λέγε· ὡς πρεπέχει χρόνον ἐτῶν πολλῶν. *Busb.* & *Hen.* Bern.

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULÆ POSTUMÆ.

In Librum Primum

JOSEPHI ANTIQ. JUDAIC.

Ad Prooemium.

Κ τ ἑβραϊκῶν μεθερμηνευομένων γραμμάτων.] Fortassis inde error natus, quasi *Josephus* sua Hebraice prius scripsisset, cum vertendum sit: *Ex Hebraicis literis* i. e. sacra scriptura Hebraica.

Pro τ lege τ, sc. in his φησί τε τ ἡμετέρων προγόνων &c.

Μυεῖα δ' ἐστὶ δηλώματα λβ τ ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς ἐμπεριειλημμένης.] Haud credendum, si computus hodierni Textus Hebraici non sit corruptus, quoniam ex illo modo colligi possunt quatuor millia annorum & duo.

Ad Lib. I. Cap. I.

Pag. 5. Ἐπλασεν ὁ Θεὸς τ ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τ γῆς, καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ, καὶ ψυχὴν.] Nota, diversa esse πνεῦμα & ψυχήν. Sic etiam senserunt Plotinus alique, quemadmodum de iis testatur Nemesius de Natura Hominis Cap I. in princip. Τινες μὲν οὖν εἰσι καὶ Πλωτῖνος, ἄλλο εἶναι τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλον τ νοῦν ἰσχυριζόμενοι, ὃν ἐκ θεοῦ τ ἀνθρώπου συνεστάναι βούλονται, σώματος, καὶ ψυχῆς, καὶ νοῦ. Ita ut πνεῦμα & νοῦς idem esse videatur. Adde ibi Notas.

Nob. Ludolfus putat אדמה *terra* non ab אדם *rubedo* deducendum esse, sed ex lingua Abyssinorum, in qua אדם est *jucundus fuit*, delectavit Vide Pfeifferi Crit. sacr. cap. v. de Interpret. S. Script. sect. II. quæst. 3. §. 3. pag. 173.

Ἡσσα] Hebr אישה *vira*, *virago*. Mutatur א in ה, ש in σσ, & ה in α. LXX. Genes. II. 23. solummodo habent: αὕτη κληθήσεται Γυνὴ ὅτι ἐκ τ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη

Εὔα] Hebr. חוה Mutatur ח in ὐ & ה in α LXX. Genes. III. 20 habent Ζωὴ, non recte, in aliis autem locis, εὔα.

Φισὼν.] LXX. Genes. II. 11. Φισὼν. Τίγρις, LXX. Τίγρις.

Γηὼν ὃ οἱ αὐτὸς Αἴγυπτον φησί.] LXX habent Ψs. 13 Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ, Γεὼν. αὐτὸς ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

Τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐπέλιπόσι γλυκαί] Et mox: ὁ γλυκάζων αὐτὸν. In his quid γλυκάζ aut γλυκάζων sit, nescio. Fortassis legendum: γευσάζ & γλυκάζων, gustare, (sic habet edit. Basil. 1544. Gr.) &, gustantes.

Per *serpentem* Josephus nihil aliud intelligere videtur quam nudum animal illud, quod *een slange* dicitur, licet plerique intelligant diabolum forma serpentis indutum. Cum Josepho consentiunt Aben Ezra, R Salomo Jarchi, Abarbenel, R. Lippman. Vide Rivini Dissertationem de serpente seductore cap. I. §. 3. pag. 23 —— 29. ubi varias de illo offendes sententias.

Ad Caput II.

Καΐν.] LXX. Καΐν. Ἄβελ. LXX. Ἄβελ.

Γυνὴ δ' αὐτοῦ καὶ Εὔα ἐγένετο.] Hoc Scriptura Sacra non dicit in hac narratione, sed indicat tamen cap. v. vers. 4. καὶ ἐγεννησεν ἡμᾶς καὶ Εὔαν ἐφασκε. sc. Adam & Eva.

Πολλῶν δὲ ἡμερῶν ἐκεῖ οἰδεν αὐτὸν.] Forte legendum: ἐκεῖ εἶδον i. e. non vidi.

Οὐκ ἔχων ὅτι λέγοι.] Legendum: ὅ, τι i. e. non habens, quod loqueretur.

Ἐκάλεσε σὺν τῇ γυναικὶ.] S. Scriptura de eo nil memorat, sed sed post vers 17. cap. IV. mentionem facit, Cainum cognovisse uxorem suam post expulsionem.

Bas. Ed. Post Καΐς ponit comma, non post τόπον.

Ἰδρυσὴ μὲν τ γυναικὸς Καΐς Ναΐδα, τοπον οὕτω καλούμενον, καὶ αὐτοὶ ποιήσαι τοῦτο κελεύσαντι, ἔνθα αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο.] De ædificatione Naidos, & procreatione plurium Liberorum præter Enoschum tacet S. Scriptura. Πλήθη χιλιάνων Lege: χιλιάνων. Sic & Bas. Ed.

Ad probandum ex Genes. IV. 14. καὶ ἔσαι πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτενεῖ με, plures homines præter Adamum, Evam, suamque uxorem fuisse, facere videntur hæc Josephi verba: αὐξων δὲ τ οἰκου πολὺς χρόνων ἐξ ἀσφαλοῦς καὶ βίας, ὥστε ἐδοκοῦ καὶ λῃστείαν τὴν ἐπιτηδειοτάτην ἀσκεῖσθαι, ὑπεκτεθεῖ δ' αὐτοῖς πονηρῶν ὠφελημάτων ἐντυχεῖν λογισμῶν. καὶ τῶν ἀπαγματευτῶν ἦ ἡ κατεργον συνεζευγοι οἱ ἀνθρωποι μετὰ ἐπιπλείστης καὶ φαύλου με ἐπιτροπῆς, &c. &c. &c.

Τῶν πάντων ἦ τε ταῦτον δὲ ἐνίστε δ' πρεσβύτατος παῖδος ἐκόσαι ἀκού-

* Ultis est Auctor Editione *Basiliensi*.

λεσεν.] Quod primum natus dicatur, oritur ex eo, quia plures statuerat liberos. Apud LXX. & filius & urbs dicitur Ἐνὼχ.

Thobel dicitur πάντης τε θυγατρὸς γενομένη δ Νααμᾶς ὀνομαθῆ.] Male; nam Naama fuit soror ejus ex matre Sella. LXX. IV. 22. ἀδελφὴ ἦ Θοβὲλ, Νοεμά.

Seth dicitur natus anno 130. Adami. Sic & LXX. in loco Genes. v. 3. cum Hebræus textus habeat: 130.

De duabus illis columnis lateritia & lapidea vide Stellingfleet in Originibus Sacris

Καὶ πλινθίνην δ' ὑπ' αὐτῶν ἀναβεβλῆσθαι. μένει δ' ἄχρι δ δεῦρο κατὰ τὴν Συριάδα.] Fortasse legendum: Λείπει, nam non verosimile est πλινθίνην φῆλαν permanere potuisse per longum adeo tempus, sustentantem diluvii aquas, aliasque aeris & aquæ injurias. Interpres Ed Francof. 1580 sic vertit. *Ajunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.*

Joseph. cap. 2. lib. I. ubi de Sethi columnis loquitur, non dissertim affirmat a Setho positas fuisse; famam sequitur. Lateritiam columnam ad sua usque tempora permansisse ait κατὰ τὴν Σ ειριάδα. Hæc Th Gale annotat ad Herodot. lib II. Cap. 106. ubi agitur de columnis a Sesostre erectis, quas ipse Herodotus viderat in Syria Palæstina.

Ad Caput III.

Ἐπὶ γενεᾶς.] Scilicet ab Adamo ad Mathusalem, nam ab Adamo ad Seth est una generatio, 2. a Setho ad Enoschum, 3. ab Enoscho ad Kenan, 4. a Kenan ad Mahalaleel. 5. a Mahalaleel ad Jered. 6. a Jered ad Henochum. 7. ab Henocho ad Mathusalem.

Ἄγγελοι Θεοῦ] i. e Angeli Dei. S. scriptura Gen. VI. 2. dicit filios Dei rem habuisse cum filiabus hominum.

Ἐξεχώρησε τ γῆς] Sc. ex illa, in qua habitabat. Fortassis vel nomen regionis omissum est, vel τὸ τ interpretandum per ταύτης i. e. ἐκείνης.

In verbis καταδιαζῆ δὲ οὐκ ἐκείνης μόνον τ κακίας.] Bas. Ed. ἐκεῖ μόνον. quid sit, ἐκεῖ, prorsus ignoro; Fortassis vel τὰς ἐκεῖ. i. e. illos qui istuc degunt, vel ἐκείνης legendum. Interpres Sigism. Gelenius vertit: *non ejus solum seculi homines.*

In verbis: ὥσθ' σωτηρίαν ἦ θεῖν, τοιαύτην.] Forte delendum comma post θεῖν, ut sensus esse posset, si τοιαύτην referatur ad σωτηρίαν, hoc modo: *Ad tantum & talem conservationem sive salutem.*

Τὰ ἐξαίγειον] i. e. quatuor contignationum. Moses Gen. VI. 16. memorat tantum tres. Vel forte leg. Τριγειον.

Ἀλλά τε τούτων ἐπ' ἀπλασίονα ἀριθμὸν.] i. e. & quibusdam ex his septenarium usque numerum. Verterem: *Aliaque ex his, septuplo numero.* Bas. Ed. τ. Post τούτων comma pone, & in ἐπ' ἀπλασίονα subaudi κῆ, numero distributivo, κῆ εἴκοσι. i. e. viceni κῆ δύο. i. e. bini. Vel potius τὸ ἐπ' ἀπλασίονα numero plurali accipe, & verte: *septupla numero.* LXX. Genes. VII. 2. ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ. Interpr. Ed. Francof. *Et quibusdam ex his septenarium usque numerum*; sc. introductis.

Ὃς ἐκ Καϊνᾶ τέκνου] i. e. qui ex Kenan gignitur. LXX. dicunt Genes. v. 14. Καϊνάν. Interpr. Francof. *Ex Cainane.*

Ἐν μηνὶ δευτέρῳ, εἰῶ μὲν τῶν Μακεδόνων λεγομένῳ, μαρσουάνη δ' τῶν ἐπιχωρίων.] Et quæ sequuntur, curatius perpendenda.

Τὴν δ' ἐνιαυτὸν εἶναι ἀξιοῦσι φησὶν ἐξήκοντα δ πρακτικὰς μηνὸς καὶ εἰκάδι.] LXX Gen VII. 11. Ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ δ Νῶε δ δευτέρου μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι δ μηνός. Hebræus Textus habet: בשבעה עשר יום. i. e. decima septima die; adeo ut differat a Josepho & LXX.

Χρόνῳ δ' ὃ ἐστὶ δισ Ἀδὰμ δ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπῆρχε δισχιλίων ἑξακοσίων πεντήκοντα ἐξ· ἀναγέγραπται δ' ὁ χρόνῳ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις &c.] Chronologiæ ratio non recte confici potest ex sequenti ejus computatione annorum, licet ipse mox dicat in his verbis: ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη τ πρόγε χαμωσον συμπαλεῖ ῥᾴδιον. Verum fortassis Codex noster corruptus erit. Nec sine ratione, nam verba illa ὃς ἐβδόμῃ ζήτως ἔτη καὶ ἐνακόσια non possunt referri ad Enoschum, quia ille tantum 905. annos vixit, reste mox ipso Josepho in his: ὃς δ' ἐλιπεν ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις; neque ad Sethum, quia obstat pronomen relativum, ὃς, quod non ad remotius sed proxime præcedens, si potest, referri debet verbum. Hoc licet fieret, nullus tamen

heic

heic nexus foret cum ſequentibus. Sethus cæteroquin revera quidem vixit 912. annos. Interpr. Ed. Francof. bis habet: *annis decem & nongentis.* In aliis differt multum ab hodierno textu.

Fortaſſis ſic vel ſimili modo emendandum: ἐγέννησεν ἔνωτον, ὃν ἔτη ζῆσαι τὸν κ. ἑπτακοσια, ὃς ſc. Enoch, Καὶ ἐφ τῷ πᾶσι τὴν τῶν πραγμάτων &c. &c. Baſ. Ed ſic habet: ἐφ ἑρμείωσι, τελειώσας αὐτοὺς ἔτεσι ἑκατὸν κ. ἑπτακοσιοις ἔτη. ὃν ἔτη ἑξακοσια. &c.

Aliud corruptionis ſpecimen videtur eſſe, quod non uti in reliquis factum eſt & neceſſario fieri deberet, memoretur annus Malaleelis, quo natus ſit Jared.

Aliud ſpecimen in his: ὃς . . . ſc. Jared, ἐγέννησεν ἔναχον εἰς δύο κ. ἑξηκοντα ἀτες τοῖς ἑπτακοσιοις βιώσιμα,] quia ſi τὰ βιώσιμα hac forma ad Enochum relatum, uti Grammatica flagitat, illi applicari non poſſunt hi 962. anni, nam Enochus modo vixit 365. annos Geneſ. v. 23. Fortaſſis poſt ἔναχον comma ponendum, pro βιώσιμα legendum βιώσας, illudque referendum ad ὃς id eſt Jared, conſentiente in his annis & ipſo Moſe Gen. v. 20.

Ὁ υἱὸς] omiſſo ſuo nomine dicitur Mathuſalem; quod cur factum, utrum per Joſephum, an librarios, neſcio. Poſt Ἀλφδέχετω pone comma.

Τὰ, ὃν ζῆσαι πάντα κ. ἑξηκοντα ἀτες τοῖς τελαικοσίοις] refer ad Enochum, ut etiam ſequentia arguunt.

Quid in his verbis, κ. ἔτη ἐπ' αὐτῷ γεγονώς,] (Baſ Ed. αὐτῷ) τὸ, αὐτῷ ſibi velit aut ſignificet, ignoro. Delerem illud, ſi codices faveant. Nam Mathuſalem natus annos 187. genuit Lamechum Geneſ. v 25. juxta Hebr. Textum, non autem LXX.

Neſcio quid hæc ſibi velint: ἔτη γεγονὼς δύο κ. ὀγδοήκοντα κ. ἑπτακόσια,] Nam Lamechi, ad quem illa referenda, integra ætas non fuit 782. annorum, ſed 753. ſecundum LXX. aut 777. ſecundum Hebr. Text.

Nec hæc intelligo: ἀτέλως ἐπὶ ἐπὶ ἑπτακοσιοις ἔτεσι,] cur heic memorentur. S. Scriptura tale quid non memorat.

Male affectus & hic locus: ὁ λαμέχ φησὶν ἐφ' ἑαυτῷ, δίνεσθαι κ. ὀγδοήκοντα ἔτη ἰώνυκα, ἑπτακοσίοις ἔτεσιν ἠρξάτο πραγμάτων.]

Lamechus non ex	LXX.	Hebr.	
natus annos	188.	182.	Geneſ. v. 28, 31.
genuit Noachum.			
Vixit.	753.	777.	

Ὡς μῆνι ἑβδόμῳ] i. e. menſe Septimo. Niſi ὡς heic abundet, neſcio quid denotet.

Ἰσαμβρῆ ἢ ὦ ἰσσεμῆ.] Differt hæc lectio a LXX. qui habent ἐβδόμῃ κ. εἰκάδι ἓ μηνὸς. Hebræus Textus dicit: ſeptimo decimo die; Geneſ VIII. 4.

Ἀκριβέστερον τ τόπον τοῦτον Ἀρμφιοι καλοῦσι.] Accuratius examinandus hic locus.

Ἀπεγς ἀλεξιφαρμάκου] i. e. amuleti vice; ſc. ad averruncanda loca.

Ἐστι γὰρ τῆς Μυγδονίας μέγα ὄρος ἐφ' ᾧ τὸν Ἀρμφίονα, Βάκχης λεγόμενον, &c.]

Εἰς τὸν ἀέρα.] Baſ. Ed. habet: εἰς τὸν ἄξονα.

Ὅτα τῶν μεσογαίων χωρῶν ἔχει κ. φορᾶν.] In his quid φορὰ ſit, ignoro.

Κοινὸς ἅπασι. ἐν τούτῳ γὰρ ἐστιν ἡ ψυχή.] Sic & Levit. XVII. 11 & 14.

Εἶτα ἓ ὑπεχόμενος] i. e Interpres Gelenius habet *mandatis & promiſſis* Pro ἓ, quod non valet, legendum eſt κ vel ſimile quid. ſic & Baſ. Ed. habet.

Διὰ τοσούτων] ſc 600. annis; ἓ ὁ μέγας ἐκατονθ. πληρῶν).

Conſideranda horum virorum nomina, Μαιέων, Βρεσσεῖς, Μοχεῖς, Ἐριαῖος, Αἰγυπιὸς Ἰεζάνιμος, Ἡσιόδος, Ἐκαταῖος, Ἑκαταῖος, Ἀκουσίλαος, Ἔφορος, Νικόλαος. Hi teſtantur, homines olim vixiſſe mille annos.

Ad Caput IV.

Ἐκεῖθι ἔτεσι ἐμπροσθεν ἡ ἐπομβρίας γενόμενοι] Moſes dicit Geneſ. v. 32. eos natos anno 500. Noachi, diluvium vero fuiſſe 600. anno Noachi Geneſ VII. 11. ergo convenit Joſepho. Certum igitur tres ſimul eodem progenitos anno. Nec obſtat vers 10. cap. XI. Geneſ. quaſi Sem biennio poſt natus eſſet. Fruſtra ſimile quid in Abraami natalibus quæritur. Geneſ. XI. 26 coll. cap. XII. 4. & Actor. VII. 4.

Καλεῖ ἓ σινααρ.] In fine cap. h. σιναὰρ. LXX. Σιναὰρ. Baſ. Ed. σινααρ.

Ναβαιους.] LXX. Νεβαιὼθ.

Ὡς ὑπὸ μὲν ὧν χαμι] Sic & Baſ. Ed. habet. Potius legerem: ὃς. Erat filius Chuſi, filii Chami.

Σεύκη]

In Editione Baſil. Gr. 1544. Κεφάλαιον ε. incipit his verbis: Οὕτως ἓ μισάνθρωπος ὀφθεὶς αὐτοῖς ὁ Θεὸς, &c.] deſinit vero in hæc: Ὥσπερ περὶ αὐτῶν γεγράφασιν.]

Ad Caput VI.

Τὰς μὲν γὰρ τῶν υἱῶν ἐκείνων γενεὰς καλλιμόρφους, γαμετὰς ἓ λιγομένας γυναῖκας ἔλαβον] Joſephum errare heic putat Cl. Bochartus, niſi Galatarum nomine Phrygas intellexerit, quorum ſedem Galatæ invaſerant, quapropter ipſe potius exiſtimat, terram Gomer eſſe Phrygiam, id eſt, τὴν Καταξεκαυμένην, ſic dictam ratione partis illius, quæ velut fulmine tacta aut ignecœleſti ambuſta tota videtur in cineres & carbones reſoluta. Nam Hebræum בלע inter cætera eſt conſumere. Hæc Καταξεκαυμένη eſt pr. Phrygiæ portio circa Ægyptum & Mæandrum & urbem Philadelphiam. Illud etiam patere addit ex Etymologia Phrygiæ, nam derivatur ἀπὸ ᾧ φρύγειν, id eſt, torrere. Vide ipſius Phaleg. lib. III. cap. 8.

Θοβήλοι ſive Ἰεβήλ. hi ſunt Tibareni, qui Moſchis tam vicini ſunt, ut teſte Strabone, partem Moſchicæ regionis teneant, eam nempe, quam Plinius ponit ad Iberum fluvium genti cognominem. De Moſchis & Tibarenis hæc eſt Cl Bochartti in Phaleg. Lib. III. cap. 12. ſententia. ſc. exiſtimat ille, Moſchos præter Moſchicam proprie dictam occúpaſſe quicquid eſt montium a Phaſi uſque ad Pontum Cappadocicum, atque inde eſſe, quod illi montes Moſchicorum montium nomen eo uſque integrum atque illibatum ſervant, ut videre eſt in Strabone & Ptolemæo. Atque eos ſtatim excepiſſe Tibarenicas gentes ex Strabone colligitur, qui Tibareniam & Tibarenorum fines extendit uſque ad Pharnaciam & Trapezuntem, Moſchicoſque & Colchicos montes: ita ut medii fuerint inter Trapezuntios & Armeniæ minoris incolas. Porro paulo poſt addit, Tibareniam eſſe partem Cappadociæ.

Μαζακα] olim dicta Cæſarea, Euſebea, & Maza; erat autem Metropolis Cappadociæ. Vide Stephan de Urbibus in V. Καισαρεια & Μάζακα.

Ἀχαναξῆς ſive Ῥηγῖνες] Aſcenaz quid ſit valde incertum, Joſephus Rhegines i e. ignorum per ignotius explicat; Ita de hoc loco teſtatur Cl. Bochartus.

Exiſtimat ille, e terra Gomer i e. Phrygia majore, colonos duce Aſcenaz in minorem Troademque deductos ad Pontum u'que ſe diffudiſſe, qui cum ex accolarum nomine diceretur Aſcenaz, a Græcis paulum deflexa voce nominatus eſt Ἀξενῖται inhoſpitalis; & poſtmodum Εὐξεινῖται in contrarium verſa ſignificatione ad vitandam ὀξύτητα. Vide illum in Phaleg. lib. III. cap. 9.

Θυγραμμαίοι vel φρύγες.] Cl. Bochartis cit. lib. cap. 2. putat hos eſſe Cappadoces & Galatas.

Ἀλισαῖοι ſive Ἀιολεῖς.] Cl. Bochartus cit. lib. cap. 4. putat Eliſam eſſe Peloponneſum, in qua eſt Elis vetuſtiſſima & ampliſſima regio, cujus una pars ab Homero vocatur Aliſium.

Θαρσεῖς aut Κιλικες] Cl. Bochartus cit. lib cap. 7. ſentit Tarſis eſſe vel Hiſpaniam vel Hiſpaniæ partem, quam Tyrii maxime frequentabant.

Ταῦ ἀπὸ & θῦ ὡ.] ut in τάρσος & θάρσος.

Χεθιμαῖοι ſive Κύπριοι] Sententiam Joſephi rejicit Cl. Bochartus, putatque כתים Cithim eſſe Italos. Vide cit. lib. cap. 5.

Notandum eſt, quod Joſephus dicat, modo tres eſſe Javanis filios, nempe, Aliſam, Tharſum, & Chetimum, cum Moſes Geneſ. x. 4. memoret quatuor, ſc. Eliſam, Tarſin, Chittim, & Dodanim.

Τὰ γὰρ ὀνόματα ἀφ' ὧν τὰ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα ἐπωνύμως ἀπὸ τούτων ἐπτάξομεν. ὁ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος. ἀλλ' ἤ τε αὐτῶν χρῆσις κ. τελευτὴ μία. πάντες γένοιτο, τῶν καλλίστων κ. τῶν ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς χρωμένων] Interpres Sigiſm. Gelenius plus habet, quam Græcus Textus, ſc. hæc: *Adamus certe nobis Adam vocatur.*

Τῶν ὀρέων.] Lege ὄρεσιν i. e. montibus.

Αἰθίοπες . . . ἔτι κ. νῦν . . . χθονὸς καλοῦνται.] Cum Joſepho in hanc ſententiam pedibus eunt, vulgatus Interpres, Philo, Euſebius, Hieronymus, Euſtathius in Hexæmeron, auctor Chronici Alexandrini, & chorus Patrum univerſus, imo plerique Hebræorum & Græcorum. Verum Cl. Bochartus cum Jonathane exiſtimat Chus & Chuſæos eſſe Arabiam & Arabes. Vide eum lib. IV. cap. 2 Phaleg. Cl. Bocharti ſententiam refellit cl. v. Albert. Vogtius in Miſcell. Bibl. Hept. IV. loc. 2. ad Soph. III. 10. pag 136. —— 147. putatque per כושים intelligi debere non tantum eos, qui vulgo Æthiopes vocantur, ſed & qui his vicini occiduum ſinus Arabici littus memoratumque ſæpius Iſthmum inſederunt.

Τὰς ἐπιχειρας] Lege: τῆς ἐπιχωρίας.

Μετέβαλε ἓ ὁ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, λάβ' ἀφ μεσράιμ ἡῶν ἐκεῖ, λέγουσι λιγομένην.] Fortaſſis hic aliquid deeſt de nomine Libyæ. Nam τὸ μετέβαλε neſcio qua ratione commode ſit interpretandum, ſive, *mutavit* ſive *mutatum eſt*, nam neutrum huic loco convenire videtur.

Χαυαν & Ἰεδάλα] Eadem. Sic & cap VII. De ſex Chuſi filiis illorumque poſteris a Joſepho memoratis ſic ſentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 3. ex utroque Scæva Sabæos Joſephus indiſcriminatim deducit, id eſt, Meroïtanos; quippe Meroës nomen vetus aſſerit fuiſſe Saba. Tamen de Thuriſera Sabæa intelligit Hieronymus. Cur iidem ex Chavila Gethulos, & ex Sabatha Aſtabarros derivarint, non puto aliam habuiſſe rationem, quam alluſionem nominum, quæ tamen valde non remota. Pro Rhegma & Sabteca Joſephus Rhomum & Sabactam ſcribit, & patres facit Rhomæorum & Sabactenorum, qui populi nuſquam ſunt. . . . . Dedanis item poſteros uterque locat in occidentali plaga Æthiopiæ. Sed pro Dedane & Dedanæis Judam & Judæos perperam ſcripſit Joſephus. Paulo poſt hæc addit. Itaque his relictis, nos proſerimus omnes Chuſi filios, quos hic nominat Moſes, habitaſſe circa mare Perſicum, præter Nimrodum, quem Babylonem migraſſe teſtatur Moſes; hæc ille.

Σαβᾶς, unde Σαβαῖοι. Εὐίλας, unde Εὐίλαιοι ſive Γέτυλοι. Σαβάτης, unde Σαβαθηνοὶ ſive Ἀραβάριοι. Σαβάκτας, unde Σαβακτηνοί. Ῥαμᾶς, unde Ῥωμαῖοι. Cujus filii Ἰνδαὶ, unde Ἰνδαῖοι αἰθιοπικὸν ἔθνος, & Σαβαῖος, unde Σαβαῖοι.] Multum in his nominibus Joſephus ab Hebræo Geneſ. x. 7. textu differt.

Καὶ πρότερόν μοι διείλεκται.] Sc. cap. 4.

Τῶν ἓ μεσογαίων παίδων ὀκτὼ γέγραφεν.] Moſes Gen. x. 13. 14. modo ſeptem memorat; ſi locus ille verſ. 14. non ſit corruptus, nam nulla convenientia videtur eſſe inter Chaſluhim & Philiſtim, certe non tanta, ut Philiſtim a Caſluhim eſſent aut

dicerentur. Josephus videtur ibi legisse: & Phulistim, ut sit filius Misraim, a quo Philistim populus. LXX. conveniunt cum Hebræo. Cl. Bochartus dicit Phulistim ortos esse ex Casluhim i. e. Colchis, & Caphthorim i. e. Cappadocibus IV. 32. De hoc loco Josephi sic sentit Cl. Bochartus lib. IV. cap. 25. Josephus (sc. in explicandis his populis) maluit nodum secare quam solvere. Et cum in aliis aliquid conetur, hic palam profitetur se uno solo excepto de iis populis nihil quidquam scire, nisi quod illorum urbes Æthiopico bello, de quo deinceps acturus est, subversæ & deletæ sunt. Et mox: Tantum Lector id meminerit, sex gentium destructionem, cujus Josephus Auctor est, tam esse commentitiam quam illud ipsum bellum, quo vult esse deletas; Nec cujusquam industriam remorari debere tam futilem assertionem. Hæc ille.

Αὐάθη ab accolis, Ἐπιφάνεια ab Macedonibus dicitur.]

Σῖμα τῷ τρίτῳ τὸ νάχω ἦσιν.] Si tertius, ergo minimus, atqui Chamus tamen dicitur a Josepho paulo ante νεώ ἄζις τὸ παιδίον.

Χαλδαῖοι sive Ἀρφαξαδαῖοι] Cl. Bochartus lib. II. cap. 4. Nam quod Josephus & alii volunt Chaldæos olim ab eo dictos Arphaxadæos merum somnium est. Putat autem ipse Arphaxad Assyriæ parti Arphaxitidi, quæ Ptolemæo Arrapachitis, indidisse nomen.

Lydorum vocabulum Cl. Bochartus lib. II. cap. 12. aliunde deducit.

Ὄτης,] Mosi dicitur חול Hul vel Ehul. Quænam heic convenientia? Cl. Bochartus lib. II. cap. 9. suspicatur Otum scripsisse, nomen in fabulis notissimum, ut inde Otenem deduceret, quæ Armeniæ pars est inter Cyrum & Araxem.

Καὶ γέθεις βασιλεύουσι.] Cl. Bochartus lib. II. cap. XI. sic dicit. Fallor aut Syrus auctor aliquis scripserat Gether habitasse בגתרא Begethera, id est, *in* Gethera urbe vel regione, ubicunque tandem fuerit. Pro quo Josephus legit Bagtra vel Bactra, quasi de Bactris ageretur.

Μησαῖοι sive πατὰ τὴν χάρξ.] Cl. Bochartus II. XI. Nihilo magis arridet Josephi sententia, qui pro Mas Mesam scribit, ut ab eo derivet Mesaneos populos prope Pasini castrum circa ostia Tigridis. Nempe ignorabat Mesanæos eosdem esse cum Mesenis seu incolis τῆς Μισήνης. Græco vocabulo ita dicitur regio interamna. Stephanus: Σπασῖνι χάρξ, πόλις ἐν τῇ μέσῃ ἔ Τίγρητ Μεσήνη. Hæc ille.

Καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Συρίας τινά.] Cl. Bochartus lib. II. cap. 15. sic existimat: Itaque haud dubie Josephi locus in mendo cubat. Et pro Συρίας, vel ut legerunt Eusebius & Hieronymus Σηρίας aut Ιηρίας rescribendum est Ἀρίας, ut hæc sit mens Josephi, habitasse filios Jectan a Cophene fluvio Indiæ, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Ἀρίας τινὰ & Aria quæ ad ipsum est loca quædam. Aria nimirum Cophenem seu Cophetem amnem attingit, Aria inquam late sumta, prout præter Arios proprie dictos, Gedrosos etiam & Arachotas, & Paropamisadas complectitur Probatque deinde, maximam partem populorum Asiæ deduci ex filiis Jectan, teste Eustathio Antiocheno in Hexæmero

Ὧν ναχώρης ὑὸς τίκτεται.] Lege: ὃ, sc. σιρὼν. nisi desit aliquid.

Ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ νάχω, δωτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἑνενηκοστῷ πρὸς διακοσίοις μετὰ τὸν κατοικεσμὸν ἐγένετο.] Si Terach sit decimus a Noacho post diluvium, necessario interserendus est Καϊνὰν. Josephus dicit Terachum natum esse anno 292. sed Moses 320. si vero de Abraamo intelligit, ille natus est 70. Terachi, sive 390. adeoque scripsisse debuisset, τριακοσίοις, non διακοσίοις, & numerus 92. positus pro 90. in quo nulla difficultas.

Recte Josephus dicit Abraamum esse natum anno Terachi 70 cum & Moses idem dicat Genes. XI. 26.

Ναχώρης ὃ θάρρου, εἴκοσι αὐτὸς καὶ ἑκατὸν ἤδη γεγονὼς ἐγέννησε.] Moses dicit 29. & post natum Tharam vixisse 119. LXX. habent 179. & post 125.

Σερὲγω ὃ ναχώρης τίκτεται μετὰ ἔτος δωτέρῳ καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν.] Moses Gen. XI. 22. dicit 30. & post 200. LXX. vero 130. & post 200.

Ραγαῦς ὃ Σέρεγου ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς μετὰ τοῦς ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 20. habet 32. & post 207. LXX vero, 132. & post 207.

Εἶτα ὃ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ ῥαγαῦ φάλεγος ἔσχεν.] Id est, 130. sic & LXX. Moses habet 30. Gen. XI. 18.

Ἔσερος ὃ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἡλικίᾳ φάλεγον.] Sic & LXX. Moses vero habet 34. Genes. XI. 16.

Γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ σέλα, Ἔσερος τριακοστὸν ἔτος ἔσχετος καὶ ἑκατόν.] Sic & LXX. Moses autem 30.

Οἱ sc. Σέλαν, Ἀρφαξάδης, ἑπτακαίδεκα καὶ πέντε καὶ τριακοστὸν ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν.] Moses Gen. XI. 12. habet 35. LXX. conveniunt cum Josepho in numero annorum, sed addunt, natum iis esse Cainan, non vero Selam. Quid de Cainane sit, fusius dispiciendum.

Σῖμα ὃ ὑὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετὰ ἔτη δώδεκα τὸν κατακλυσμὸν γενόμενον.] Moses & LXX. dicunt, Arphaxadem natum esse anno secundo post diluvium. Gen XI. 10.

Γαμεῖ ὃ τὰς ἀδελφιδᾶς.] De Milcha testatur Moses Gen. XI. 29. quod sit filia Haranis, fratris Nachoris. & de Sara Abraam, quod ἀδελφὴ sua sit Genes. XX. 2. 12. Quæ Iisca Genes. XI. 29. sit, sive eadem cum Sara, sive non, ignoro. Vide infra ad cap. XIX.

Θάρρης ὃ μισθοῦται τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ ἀρέσκειν πένθος.] Moses de eo nil refert; Stephanus vero in Actis cap. VII. 2. 3. dicit, Abraamum Dei jussu evocatum & egressum esse ex Ure Chaldæorum, h. e. antequam habitaret in Charrane.

Χαρραν.] LXX. Χαρράν. Vide Cl. Bochart. Phaleg. lib. II. cap. 14. sic & infra hoc eod. lib. cap. 19.

Μεθ' ὃν sc. μωϋσῆν, ὃς ἦν ὃ ζῆν ἑκατὸν ἔτη φησὶ τοῖς ἄνωσι ταῦθ' ὁρίσαντος ὁ θεὸς, ὅσα καὶ μωϋσῆς συνέγραψε βιβλίοις.] Duplici modo heic Josephus contrariatur Historiæ Sacræ; 1. Genes. VI. 3. dicitur, Deum jam tum ante Diluvium contraxisse hominum ætatem in 120. annos; adeoque 2. falsum est, post tempora Mosis vel cum ipso Mose hoc incepisse & quidem ex instituto Dei, cujus nusquam ulla mentio.

In nominibus filiorum Nachoris a Josepho paululum differunt LXX. Genes. XXII. 21 —— 24.

Ad Caput VII.

Lotum Aranis filium dicit esse fratrem Saræ, quo ipso probatur Abraami sororem hanc Saram non esse. Idem ipse Abraamus sic etiam testatur Genes. XX. 12. Sic & ipse Josephus mox cap. XII. & cap. XIX. dicitur filia Aranis. ibi vide quæ notata.

Καταλείπει τὴν Χαλδαίαν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη.] Mirum est Josephum heic dicere, quod Abraamus ex Charrane discedens reliquerit Chaldæam, cum eum jam ante illam reliquisse cum Patre suo testetur ipse Josephus, quando ex Ur abierit, cumque Josephus Ur adscribat Chaldææ, Charranem vero Mesopotamiæ, adeoque ipse ostendat Chaldæam diversam esse a Mesopotamia; verba ejus hæc sunt capite præcedenti: θαῤῥᾶν ὃ μισθοῦται τὴν Χαλδαίων ἀφ' ἧς τὴν Ἀραμῖτιν πᾶσαν, μετοικίζουσι πάντες εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας. Stephanus πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν in Act. Apost. cap. VII. 2. 4. sentit Mesopotamiam & Chaldæam esse unam eandemque regionem, cui adscribit Ur, nam ita dicitur v. 2. ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν. & ν. 4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαρράν. Ad quem locum vide quæ notavit Car. Mar. Du Veil.

Κελεύσαντος Θεοῦ.] Stephanus adscribit isti tempori, quo Ure degebat. Actor. VII. 2. Moses cum Stephano sentire videtur Genes. XII. 1 si verba sic vertantur: *Deus dixerat*; in tempore sc. plusquam perfecto, ut ajunt; quasi respiceret ad præterita, non futura. Ceteroqui bene ipsi convenit cum Josepho.

Ad Caput VIII.

Quæ de causa, ob quam Abraamus in Ægyptum profectus esset, referuntur, non conveniunt omnia cum Mose, qui solam famis mentionem facit Genes. XII. 10.

Φαραώθης.] LXX. Φαραώ.

De Arithmetica & Astronomia ab Chaldæis orta, per Abraamum Ægyptiis tradita, & dein ad Græcos perlata vide.

Νεῶρα.] LXX. Χοβὰμ Genes. XIII. 18. De Tani vide Psalm. LXXVIII. 12.

Chebronem septem annis ante Tanin conditam esse præter Josephum testatur Moses Numeror. XIII. 22. ἐκτίσθη τῶν Αἰγυπτίων πόλεως. LXX. vero Genes. XIII. 12. Λοὺτ ὃ κατῴκησεν ἐν πόλει τῶν πεδίων χώρων, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις. Vide Hebræum Textum.

Ad Caput IX.

Βαλλας, Βαρσὰς, Σινάβαρος, καὶ Συμόβορος, ὅτι βαλεῖν.] LXX. ita Genes. XIV. 1. vocant: Βαλλὰ, Βαρσὰ, Σεμεὲρ, Συμοβὸρ, Βαλαὰκ. Hoc ultimum est nomen urbis sc. Zoar, non Regis. Aliter paulo Hebræus Textus. Corruptus heic Josephus in hisce ὅτι βαλεῖν. Fortassis Βαλὰκ erit.

De duplici prælio ab Assyriis commisso cum Sodomitis non memorat Moses, neque de tributo iis impositio. Alios tamen populos in expeditione Kedor-Laomor fusos victosque, antequam cæderentur Sodomitæ, refert Genes. XIV. 5. 6. 7.

Μαφαδὲ, Ἀελιχὲ, Χοδολογομορὲ, Θαργάλε.] LXX. sic eos vocant Χοδολλογομορ, Θαργάλ, Αμαρφάλ, Ἀελιχ.

Τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους.] Lege: ἀπογόνους. LXX. Gen. XIV. 5. inter cæsos ante Sodomitas referunt γίγαντος τοὺς ἐν Ἀσαρώθ.

Ψίατα ἀσφάλτου.] LXX. Gen. XIV. 3. ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκὴν· αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν. & ψ. 10. ἡ δὲ κοιλὰς ἁλυκὴ, φρέατα ἀσφάλτου.

Συμμαχεῖς καὶ λαὸς ἦγετο τοῖς σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.] Hoc Moses non refert. Vide Gen. XIV. 12.

Ad Caput XI.

Ἐπὶ πισῶν.] Lege: ἐπιπισῶν, i. e. aggressus, invadens.

De Dane, altero Jordanis fonte, vide.

De modo, quo cæsi sint Assyrii, nihil habet Moses.

Σωσὰ.] LXX. χοσὰ. Gen. XIV. 15.

De Τείσοι φίλοις nihil Moses, nisi Josephus velit ψ. 13. 24.

Πεδίου βασιλικοῦ est κοιλὰς ἔ Σάου. Gen. XIV. 17.

Σημαίνῃ ὃ τοῦτο βασιλεῖ δίκαιος. Hebr. VII. 2. dicitur βασιλεὺς δικαιοσύνης.

Quid αὐτῷ in his, ἀφὰ ταύτῃ αὐτῷ τὴν αἰτίαν.

Σιλυμα.] Sive Ιερουσάλυμα.

Τῷ Ἀβράμ στρατῷ.] Non dicit hoc Moses Genes. XIV. 18.

Τῷ δεκάτῳ τῆς λείας.] Hebr. VII. 4. sic dicitur: ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. Ubi ἀκροθίνια non sunt primitiæ frugum, uti Crispinus in Lexico suo vult, sed manubiæ, spolia, uti apud Herodotum, & Thucydidem notante Stephano in Thesauro; sed quid Stephano sint primitiæ manubiarum pro ἀκροθίνια, vix capio.

Ἐσχὼλ, ἔσηρος, μαμβρῆς.] LXX. Genes. XIV. 24. habent: Ἐσχὼλ, Αὐναν, Μαμβρῆ.

Josephus heic innuere videtur, quod ea quæ Genes. XV. 1. &c. narrantur, accipienda sint, quasi Deus Abraamo ibi mercedem promitteret, propter res bene gestas contra Assyrios.

De Abraami habitatione περὶ τὴν Ὀρόντου καλουμένην δρυῦν, nihil Moses.

Σάρ-

Σαῤῥᾶ θεῦ πλάσαντος.] De quo nihil Moſes Gen. xvi. 1. 2.

Παιδοποιησόμενος.] Forte μέλλων ſc. Sara; vel ὢν ος ſc. Abraam.

Ἱερᾶς τε. διαπόρως.] Quis præter Abraamum? Sara utrique ἱερὰ ipſa mox Joſepho. Lege itaque: ἀμφοῖν τὴ διαπόρῳ.

Ad Caput XI.

Καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἀκριβέστερον.] Sigiſm. Gelenius ſic vertit. *denique mutuis etiam libidinibus ſeſe inceſtabant.* Intelligit ſcilicet, turpiſſimum illud & nequiſſimum Sodomiæ crimen. Verum ex Græcis verbis hoc elici poſſe non videtur, cum ex vi ſtationum ita interpretanda ſint: *& evitare mutuas converſationes.*

Τρεῖς ἀγγέλους.] Græci LXX. Interppr. Geneſ. xviii. 2. τρεῖς ἀνδρὰς habent; quorum duos tamen xix. 1. vocant δύο ἀγγέλους. Quidam heic S. S Trinitatis tres perſonas intelligendas eſſe putant; ſed non recte, cum fuerint revera ἄγγελοι, explicante ipſo Apoſtolo ad Hebræos cap. xiii. 2. Διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

Αὐλὰς.] LXX. σκηνὰς. Gen. xviii. 1.

Μοχθοῦντας.] LXX. σκάλλοντας μοχλεύσει. Gen. xviii. 7.

Μόνον ἐκεῖνον τὸν σωθησόμενον ἄγγελον.] Atqui tamen Lotus erat bonus, cui propterea Deus etiam pepercit. Sed locutio bona, ſi maxima pro parte accipiatur, & ne uno fere excepto. Ejuſmodi plura.

Οἱ δὲ ἄγγελοι.] duo fuerunt, non plures. Verum pluralis numerus ſæpe pro duali ſumitur.

Καὶ τὰς συγατέρας, εἰσὶ δὲ ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀπαλλαξὼν.] Sic & Hebræus Textus. Sic & LXX. Geneſ. xix. 8. ἴδε δύο μοι θυγατέρες, αἵτινες οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα. Atqui tamen Geneſ. xix. 14. dicitur ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנתיו. LXX. ſic vertunt: Ἐξῆλθε δὲ Λωτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς ἐληφότας τὰς συγατέρας αὐτοῦ. Quomodo hæc difficultas tollenda? dubito, utrum hoc, ut vertam: *Sponſos ducturos filias ſuas*; nam חתן etiam ſponſus eſt, ubi Pſalm. xix. 6 ubi LXX ψ. 5. habent νυμφίος. Et Jeſa. lxii. 5. ubi & LXX. νύμφιος. Sic eſt alibi, לקחר quod eſt præteritum, pro futuro accipiendum eſſet. An vero dicam illos generos cum filiabus matrimonio conjunctos eſſe, ſed nondum cum illis rem habuiſſe; ubi de Joſepho, qui dicitur Matth. 2. 24. παρελήφθη. i. e. in matrimonium legitimum duxiſſe Mariam, atque non ante, ſed demum poſt natum Chriſtum γινώσκειν αὐτὴν, ſive rem cum illa habuiſſe. Qua ratione & Lothi filiæ, licet eſſent ductæ, commode dicerentur, αἵτινες ἔγνωσαν ἄνδρα. Verum tamen a Joſepho dicuntur παῖδες, qua voce innuitur illas nondum conjugii vinculo copulatas eſſe cum viris. Regeri poteſt, παρθένους etiam eſſe, quæ, licet nuptæ, nondum virginitatis jure deſtitutæ, ſive defloratæ ſint. Sic Maria dicitur παρθένος. Sic & Sirachid xv. 2. γυνὴ παρθενίας talis appellatur. Sed hæc omnia curatius examinanda.

Ἱστόρηται δ' αὐτῶν.] Sc. in Hiſtoria belli Judaici, cujus paulo ante meminit Vide lib. v. cap. 5. de Bell. Jud.

Διαφθορᾷ —— εἰς βραχὺ χωρίον παράχωμα, ἀφανισθὲν ὕστερον ὑπὸ τοῦ θεοῦ.] Locus procul dubio corruptus. Quid enim illud παράχωμα i. e. occurans, nili addendum τὸ vel τῦτο; id eſt, occupans illud circumquaque cinctum ab igne.

Ζοὺ.] Hit יצר LXX. Σώαρ Gen. xix. 22. 23.

Μωὰβ.] i. e. ἀπὸ πατρός. LXX. Gen. xix. 37. Μωὰβ i. e. ἐκ τοῦ πατρός μου. Αμμαν; i. e γιὸς ἐμός. LXX. ψ. 38 Αμμὰν i. e. ἐμὸς γιὸς, ut. In Textu Hebræo non eſt tale quid.

Moabitæ & Ammonitæ ſunt in Coele Syria ex mente Joſephi.

Ad Caput XII.

Βατιλέα τῶν ἐπιχωρίων.] LXX. Gen. xx. 2. dicunt Βασιλεῦς Γεράρων.

Ἐλιγε μηδ' ἂν ἐρεχθῆναι τὴν ἀρχήν.] Lege: αὐτὴν.

Βασιλείαν.] i. e. ἀρχιον φερεν. LXX. φυλὴς ὁρκισμῦ vel ὅρκου. Gen. xxi. 14, 31, 33.

Μετ' ὀγδόην ἡμέραν.] LXX. Gen. xxi. 4. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ Octavus dies erat, quo circumcidendi erant Judæi, ut patet ex Levit. xii. 2, 3. adeoque non poſt octavum, ut ſequeretur ex Joſephi verbis; nam μετὰ denotat poſt. Conveniret ille cum Luca in Euang. cap. ii. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον. Vide Bynæum de Natali Chriſti.

Ἀφῆκε δὲ μὴ ἔτι πρισκευάζειν.] Locus hic corruptus, nam nullus in eo ſenſus.

Επι ἐμ.] Lege: τῇ.

Τὰς ἐγκτήσεις.] Moſes dicit, in hæreditatis legem. Vide Geneſ. xxi. 10.

Εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν] Proprie eſt in coloniam mittere, velut colonum. Simpliciter ἀπεσταλκέναι αὐτὸν dicitur Abraamus a LXX. Geneſ. xxi. 14.

Ὁ θεὸς ἠρέσκετο.] i. e. Deus acquieſcebat, delectabatur.

Καὶ συμβαίνουσα ποιεῖσθαι, διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιμέλειαν, διαφόρως τὰς παλαιστρείας.] Hæc non referuntur in Sacra Scriptura. Vide Geneſ. xxi. 19, 20, 21.

Αὐτὴ.] Sc. Hagar. Forte legendum: Ἀγαρ.

Joſephus: Ναβαιώθης,] LXX. Ναβαιὼθ. Joſeph. Κηδάρους.] LXX. Gen. xxv. 13 --- 15. Κηδὰρ. Joſ. Ἀδουήλου] LXX. Ναβδεήλ.

Joſ. Μάνσης.] LXX. Δμνὰ. Joſ. Μάσαμου. LXX. Μασσὰμ.

Joſ. Μάμασσου.] LXX. Μασμὰ. Joſ. Μάσμης.] LXX. Μασσὰ.

Joſ. Χόδαμος.] LXX. Χοδδὰδ. Joſ. Θιμαῆς.] LXX. Θεμαὰν

Joſ. Ἰάνης.] LXX. Ιετερ. Joſ. Ναφάσου.] LXX. Ναφὶς.

Joſ. Κάλμασου.] LXX. Κεδμὰ.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου καὶ καθήκουσαν ἐπὶς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καλοῦσιν, καθάπερ ἡ χώρα σύνομα σώζουσιν. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ τῶν Ἀραβίων ἔθνους &c.] LXX. Geneſ. xxv. 18. ſic habent: Κατῴκησε δὲ ἀπὸ Εὐιλὰτ ἕως Σὺρ, ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, ἕως ἔρχῃ ἐπὶς Ασσυρίους. &c. &c. &c.

Ad Caput XIII.

Διαζήτησον.] Diſtingue & lege: Διάζητησον.

Καὶ τὰ πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ.] LXX. habent Geneſ. xxii. 3. Ἀναβὰς δὲ Ἀβραὰμ τὸ πρωῒ, ἐπίσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ὄρος] ſc. μικρὸν, ἐφ' ᾧ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ᾠδυσε). Nuſquam quod ſcio legitur in S. S. Davidem exſtruxiſſe Templum in monte Moria; verum hoc conſtat, Solomonem Templum exſtruxiſſe in illo monte, ſc. ex 2 Chron. iii. 1. David quidem animo illud facere deſtinaverat, verum à Deo per Nathanem impeditus fuit. 2 Sam. vii. 5. 17. Joſeph. viii. 2. adeoque Joſephum heic erraſſe putem, vel codicem hunc eſſe corruptum.

מוריה] Moria nomen hoc non tantum huic monti proprium fuit, ſed omni Montano, quod circumcirca hunc montem locatum fuit, nam מורה ab Aquila per καθαφὴ, a LXX. Gen. xxii. 2. per τὸν γῆλον τὸν ὑψηλὸν, redditur. deſcendit autem a ראה videre. Cæterum cum mons Zion, Acra, cæterique montes vicini æque fuerint excelſi, & natura excelſiores, quam mons Moria, non eſt dubium, quin hoc nomen ad illos montes etiam ſpectavit, qui valde conſpicui fuerunt. Omne igitur hoc Montanum (nam & τὸ הר eo ſignificatu frequenter gaudet) vocatum, eſt ארץ המוריה terra Moriæ, & conjunctim ſumtum eſt. Vide Camp. Vitringæ Obſervat. Sacr.

Πεντήκοντα τε καὶ ἑκατὸν ἔτεσιν ἄγουσιν] Sc. ἱσάκιος. Hoc non memoratur Geneſ. xxii.

Τῷ δὲ Ἰσάκῳ —— τὸν τε βωμὸν καθιερωκότα.] Geneſ. xxii. 9. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ τὸ θυσιαστήριον. Igitur Moſes & Joſephus differunt in ædificatore altaris.

Ἀνθρώπους.] Lege: ἀνθρώποις.

Καθιζόντα.] Lege: καθίζοντα.

Κριὸν ἐξ ἀφανοῦς παρεγενήθη.] Hebr. Text. Geneſ. xxii. 13. והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו ובו *& ecce arietem poſt tergum inter vepres hærentem cornibus juis* LXX. καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ, Σχοῖνι δὲ κέρατον. Jonathan: בחרישתא *in vinea inter frutices.* Onkelos: באילנא in Arbore. Syrus: בסוכתא *in Ramis.* Arabs: in Ramis Arborum. Aquila: ἐν συχνῷ; *in condenſo* ſc. arborum.

Ad Caput XIV.

Καὶ τὰ μνημεῖα Αβραμές τε καὶ οἱ ἀπίγονοι αὐτῦ ταύτη κατεσκευάσαν.] Vide Actor. cap. vii. 16. Geneſ. xlix. 30. 31. 32. & cap. l. 13.

Ad Caput XV.

Χαιτέραν.] LXX. Χετούρα. Gen. xxv. 1.

Ζειμεράνης.] LXX. τὸν Ζομβρᾶν. Ιεζάρη.] LXX. τὸν Ιεζὰν. Μαδάην.] LXX. τὸν Μαδὰλ. Μαδιάμης.] LXX. τὸν Μαδιὰμ. Λαοσθένης.] LXX. τὸν Ιεσβὰκ. Σοε.] LXX. τὸν Σωὰ.

Καὶ τέως μέν, σαοσακίνης γένει καὶ δαδάνης.] LXX. sic ψ. 3. cap. cit Gen. habent: Ιεζὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαβὰ, καὶ τὸν Δεδάν. Differunt igitur Joſephus & LXX. in patre horum filiorum, utrum Suus, an Jectan fuerit.

Τούτων δὲ,] Sc. Δαδάνου, λατούσιμος, ἄσσυρος, λεύρης. LXX. Υἱοὶ δὲ Δεδὰν Λοσυβεὶμ, καὶ Λατουσιὶμ, καὶ Λαωμεὶμ.

Μαδάνης δὲ, ἠφὶ, ὤφρης, ἄσοχος, ἐδίδας, ἐλδᾶς.] Sic ψ. 4. habent LXX: Υἱοὶ δὲ Μαδιὰμ Γεφὰ, καὶ Αφεὶ, καὶ Ενωχ, καὶ Αβειδὰ, καὶ Ελδαγά.

Ab his dicitur Τρωγλυδύτις καὶ εὐδαίμων Ἀραβία occupata. Quod curatius conſiderandum. Vide Geneſ. xxv. 6.

Ἀφρικα.] Appellata ab ὤφρης.

Αλιξανδρος ὁ πολυίστωρ] Quis aut qualis ſit.

Κλείταρχος ſive Μαλχὸς.] Quis aut qualis.

De συρεῖσι.] Unde Λοσυρία; atque Αφρὶ & Ἰαφίτης, unde Αφρα & Αφρικα; nec non de Ὄφρα uxore Herculis ejuſque filio ἐπώνυμος, ac illius Sophon, a quo barbari Σοφάκες, ulterius inquirendum.

Ad Caput XVI.

Ἰσάκῳ δὲ τῷ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι,] Sic & Geneſ. xxv. 20.

Γενέσθαι γαμετὴν παιδὸς θυγατέρα τῦ ἀδελφῦ.] Locus manifeſte corruptus, nam nullus in eo ſenſus, quocumque modo explices, ſive θυγατέρα per neptem, quod falſum; ſive τῦ ἀδελφῦ referas ad Ναχώρην, quod ἀδύνατον. Procul omni dubio legendum; τῦ Βαθεὴλ, qui erat pater Rebeccæ, filius ſive παῖς Nachoris. Vide Geneſ. xxiv. 15. 24. 47. ſic & mox ipſe Joſephus, & cap. 19. Locus recte ſe habet; legendum & conſtruendum eſt ſic: Ρεβέκκαν θυγατέρα παιδὸς Ναχώρου τῦ ἀδελφῦ, id eſt, Rebeccam filiam filii, (qui erat Bethuel) Nachoris fratris ſc. Abraami, nam Nachor erat filius Terachi.

De modo aliquem ſibi devinciendi vide Gen. xxiv. 1, 2, 3 --- 9.

Εἰς πόλιν ἀφικνεῖται χαίρειν:] LXX. Geneſ. xxiv. 10. habenti καὶ ἀναβὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.

Εἰς τοὺς πρωϊαιτέρους.] LXX. ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ φρέαρ τῦ ὕδατος.

Καὶ πρόκοιτός τε ἐμοὶ καὶ τῶν κόσμων, ὃς εὐπρεπὴς φορῶν παρέσεσθαι.] LXX. Geneſ. xxiv 22. habent: ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος ψιλίαν χρυσῦν ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψελία ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς, ἑκὰς χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν.

Nachor erat frater Abraami ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος. De eo nihil Moſes ait, aut negat.

Οἱ γὰρ ὀκ τῆ χαιτυρᾶ εἰς τὰς ἀπεικίας ἐξελαλύθησαν.] Verba hæc heic prorſus ἄσυνδετα ſunt: Fortaſſe referenda ſunt poſt illa hujus capitis: τὰς βαρβάρους σοφίσματα λέγειν.

Ad Caput XVIII.

Ἰσάκῳ δὲ μετὰ τὸν Ἀβράμου τελευτὸν ὁκτὼ τὸ γύναιον.] Erroris heic Joſephus accuſandus eſt, nam Iſaaco, nato annos ſexaginta hi nati ſunt filii Gen. xxv. 26. ille Iſaaci annus incidit in annum Abraami centeſimum ſexageſimum, nam centeſimus Abraami annus erat natalis Iſaaci Geneſ. xxi. 5. & ipſo Joſepho teſte ſupra cap. 12. Abraamus autem mortuus eſt anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo quinto Geneſ. xxv. 7. & ipſo iterum Joſepho teſte ſuperiori cap. 17. Itaque Rebecca uterum non geſſit, aut peperit Eſavum & Jacobum poſt mortem Abraami, ſed decem quidem annis ante.

Ἡσαῦ λιγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τὸ τριχώσιος.] LXX. Geneſ. xxv. 25. ὅλος, ὡσεὶ δορᾶ, δασύς· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ Ἡσαῦ.

Ἑβραῖοι γὰρ τὸ σηειρὸν, τρίχωμα λέγουσιν.] Vocabulum σηειρὸς videtur eſſe Hebraicum שער quod notat pilum, τρίχωμα, reperiturque Gen. xxv. 25. ubi אדרת שער, chlamys villoſa, piloſa. Verum quomodo שער, ſive σηειρὸς convenit cum עשו, Eſavi nomine, ἠσαῦ, Ego certe non video. Quid & unde illud, & qua ratione inde deducitur?

Ῥοὸβωὴ &c. εὐρύχωρον ἀποσημαίνῃ τὸ ὄνομα.] LXX. Geneſ. xxvi. 22. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτὸ, Εὐρυχωρία. Hebr. Text. רחובות.

Ἐχθραν] dicitur Hebr עשק.

Ἔσχεν· μάχλν.] LXX. Ἀδικίαν. Hebr. עשק.

Σόσιναι ἔχθραν.] LXX. Ἔχθρα Hebr. שטנה.

Τεσσαρακοντέτη γεγονὼς ἔτη.] Vide Geneſ. xxvi. 34. γαμεῖ ἄδαν τὴν Ἠλιπος, καὶ ἀλιβάμαν τὴν ἰσεῖεμος. LXX. Geneſ. xxvi. 34. Ἦν δὲ Ἡσαῦ ἐτῶν τεσσαρακοντέτη, καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ἰωδὶθ, θυγατέρα Βωὰχ Ἑτταίου, καὶ τὴν Βασεμὰθ, θυγατέρα Ἐλὼν Χετταίου. Geneſ. xxxvi. 2. Ἡσαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων· τὴν Ἀδὰ, θυγατέρα Αἴλωμ ὁ Χετταίου· καὶ τὴν ὁλιβεμὰ, θυγατέρα Ανὰ ὁ υἱὸ Σεβεγὼν ὁ Εὐαίου. & ℣. 3. ὁ τὴν Βασιμὰθ, θυγατέρα Ισμαὴλ, ἀδελφὴν Ν.βαιὼθ.

Τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ὁμοίως, ἀφ' ὧν ἐτέκνωσε διδύμους, τούτῳ μόνῳ διέφερεν.] LXX. Geneſ. xxvii. 22. 23. Ἤγγισε δὲ Ἰακὼβ πρὸς Ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτὸ. ὁ ἐψηλάφησεν αὐτὸν ὁ εἶπεν, Ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ἰακὼβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ἡσαῦ. Καὶ ὁκ ἐπέγνω αὐτὸν· ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτὸ, ὡς αἱ χεῖρες Ἡσαῦ τὸ ἀδελφὸ αὐτὸ δασεῖαι. ὁ ἐυλόγησεν αὐτὸν. Ipſe Joſephus.

Ad Caput XIX.

Καὶ δι' αὐτῆς ὄψεις καλὰς, σημαίνειν ἡ τῷ ἀληθῆ φύσιν ἐχούσας.] Geneſ. xxviii. והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. LXX. vero ſic habent: ὁ οἱ ἀγγέλοι τὸ Θεὸ ἀνεβαινον ὁ καιεβαινον ἐπ' αὐτῆ.

Καὶ ποιησαμένῳ τοιούτους λόγους.] Geneſ. xxviii. 13 —— 15. ubi aliter referuntur verba Jehovæ ad Jacobum.

Ἐλαυνόμενος οὖν ὑπὸ τὸ συγγενὸς.] Sc. Abraamum. Hoc nuſquam legitur in hiſtoria Abraami.

Βαβὴλ . . . σημαίνῃ δὲ τοῦτο Θύραι εἰσὶν οἱ τὴν τῶν ἐνόντων γλῶτταν.] Geneſ. xxviii. 18. וקרא את שם המקום ההוא בית אל. LXX. vero ſic: Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τὸ τόπου ἐκείνου, οἶκος Θεὸ. Τῆς ἀρχαίας σαρρᾶς.] Ubi hoc memoratur? Certe non in ſacro Codice; in eo enim Geneſ. xx. 12. וגם־אמנה אחתי בת־אבי הוא אך לא בת־אמי ותהי־לי לאשה. LXX. vero ſic habent: Καὶ γὰρ ἀδελφὴ μου ἐστιν ὁκ πατρὸς, ἀλλ' ὁκ ὁκ μητρὸς· ἐγένετό μοι εἰς γυναῖκα. Hæc Sara ſupra cap 7 dicitur ἀδελφιδῆ Abraami. Et cap. 12 Soror Loti, filii Aranis. Nam אח ἀδελφὸς & אחת ἀδελφὴ reſpectu ad patruum aut avunculum, materteram aut amitam habito, notat filium vel filiam ex fratre aut ſorore. Sic Lot reſpectu ad Abraamum patruum ſuum, cum ſit filius Aranis, fratris Abraami, appellatur ab ipſo אחיך frater ſuus. LXX. ἀδελφιδῆς αὐτὸ. Geneſ. xiv. 14. 16. & mox hoc eod. cap. 19. πάντε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι. Sic etiam Jacob a Rachele dicitur ἀδελφὸς & πατρὸς αὐτῆς Gen. xxix. 12. & reſpectu ad Labanem avunculum, cum ipſe ſit filius Rebeccæ, ſororis Labanis, appellatur ab ipſo Labane אחי frater meus LXX. ἀνεψιός μου Sic & Sara reſpectu ad patruum Abraamum, cum filia ſit Aranis, fratris Abraami, appellatur ἀνεψιὰ, אחותי ſoror mea verum enim vero licet hæc ſpecioſe dici poſſent, tamen nullus dubito, Saram fuiſſe ſororem ὁμοπάτριον Abraami, nam illa ipſa expreſſe ab ipſo Abraamo dicitur בת־אבי filia patris mei, non vero בת־אמי, filia matris meæ; adeoque ſequitur, Saram eſſe filiam Terachi (hic pater Abraami erat) non vero Haranis, qui frater Abraami erat; quin imo Joſephum errare, quando dicit illam eſſe ἀδελφιδῆν Abraami, cap. 7. illius ἀνεψιὰν eſſe Lotum, filium Haranis cap. 8. eam eſſe παῖδα ἀδελφὸ i. e. fratris Abraami, qui erat Haran cap. 12. & heic τὴν ἀρχαίαν σαρρᾶν. Sed hæc jam ſufficiunt.

FINIS

JOANNIS SIBRANDÆ NOTULARUM POSTUMARUM IN LIBRUM PRIMUM FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ως Ησαυ & Ιακωβ, Ισαακ παῖδες ὄντες, [b] διειλοντο τὴν οἴκησιν· & Ησαυ μὲν τὴν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ιακωβ δὲ τὴν Χαναναίαν.

1. *Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, habitacula diviserunt: & Esavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*

β'. Ως [c] Ιωσηπ, ὁ νεώτατος τῶν Ιακὼβ παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυμένων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

2. *Quomodo Josephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex somniis, futuræ suæ felicitatis præ-nunciis, fratribus invisus erat.*

γ'. Ως αὐτὸς ὑπ' ἐκείνων εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ τοῖς αὐτὸν μῖσος, & γνώμενος ἐλεύθερος ἐκεῖ & λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium sibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illustris, fratres habuit sibi subjectos.*

δ'. Η δὲ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γνόμενον λιμόν.

4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*

ε'. Οσα τοῖς Εβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθῆσαι [e] ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*

ς'. [f] Η Μωυσέως γένησις & ἀνατροφή.

6. *Quomodo Moyses natus & nutritus erat.*

ζ'. [g] Ως Μωυσέως ἡγουμένου τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Εβραῖοι· & ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα [h] φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχε.

7. *Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt: atque mare scissum ipsis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

[a] Ως Ησαυ] Ita *MSS.* in *Editis* πῶς Ησαῦς.

[b] Διειλοῦς] Itidemque ex *MSS.* διειλαῦς *Basil.* & *G.*

[c] Ιωσηπ,] Ιωσὴφ *Big.* & *Casl.*

[d] Τὸν γνόμενον λιμόν.] Retinui genus Atticum cum *Basil.* & *G.* τὸν γενόμενον λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Casl.*

[e] Ἐπ' ἔτη τετρακόσια.] *Big.* & *Samb.* ἐπ' ἔτη πρισχόσια. Mihi magis placet lectio vulgatior ἐπ' ἔτη υ'. tot fere annos serviles, à tribus Patriarchis aut posteris Hebræis præcipue in Ægypto consumptos, de natali Isaaci secundum Moysen & Stephanum pectora θεσπίζοντα supputanti. Certum enim est sæpiusque Josepho adnotatum in hoc opere. 215. annorum moram tristem à Jacobi descensu Hebræos in Ægypto traxisse. BERN.

[f] Η Μωϋσέως] Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Casl.* & *Vat.*

[g] Ως Μωϋσέως] Prius erat excusum, Ως Μωϋσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἴγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ς'. Ως ἡ θαλ. τοῖς Εβραίοις διωκομ. &c. Κεφ. ζ'.

[h] Φυγεῖν] Φυγὴν *Big.* & *Samb.*

[a] Φ Λ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

[b] Περιέχει ἡ βίβλος ἔτη [c] διακόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Esavus & Jacobus, Isaci filii, diviserint habitationem: & Esavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigerit.

POST Isaci autem interitum, filii ejus, partiti inter se habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Esavus quidem, urbe Chebrone fratri concessa, habitabat in Saïra; & in Idumæa regnabat, à seipso regionem denominans. Adomus enim cognominatus est, ex hujusmodi causa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reversus est, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inveniens parantem sibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat, ut *de eo edulio* sibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recusabat, interposito jurejurando. unde ob cibi illius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomus

Esavus à rubente jusculo quod contra pretium primogeniti juvenis sitiebat, Edomi infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, *rubrum.*

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ησαῦ καὶ Ἰακὼβ, Ισάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ησαῦ μὲν Ιδουμαίαν κατέσχεν, Ἰακώβου δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ισάκου τελευτήν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μεριζόμενοι τὴν οἴκησιν ἀφ' ἑαυτῶν, οὐκ ἦν ἐλαβον [d] ταύτην κατέσχον. ἀλλ' Ησαῦς μὲν, τὴν Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν [e] Σαείρᾳ διῴκει· καὶ τὴν Ιδουμαίας ἦρχεν. οὗτος καλέσας τὴν χώραν [f] ἀπ' αὐτοῦ. [g] Ἄδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, καὶ τοιαύτης αἰτίας τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου καὶ σφόδρα τοῦ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· [h] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [i] ἐπιτυχὼν δὲ τῷ ἀδελφῷ φακὴν ἑψοῦντι πρὸς ἔριθον αὐτῷ, ζωμὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ [k] τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον ὀρεχθείς, ἠξίου παραχωρεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δ' ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ καὶ φαγεῖν, σωρεγῶ χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν [l] ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ καὶ λιμῷ πεφαχθείς, ἀπεμαχωρεῖ τῶν πρεσβείων [m] αὐτῷ μετ' ὅρκων. ἐνθεν διὰ τὴν ξανθότητα καὶ βρώματος, [n] ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ παιδιὰν Ἄδωμος ἐπεκλήθη· [o] Ἄδωμα γὰρ

E-

[a] Φλ. Ιωσήπου] Φλαυΐου Ιωσ. Ιουδ. ἀρχ. λόγου δεύτερου. *Bas.* & *G.* Ἀρχαιολογίας Ιωσήπου λόγος δεύτερος. *Busb.* & *Hen.*

[b] Περιέχει] Hoc libro explicari historiam annorum 220. ab obitu Isaaci ad celebratissimam illam Hebræorum Exodum de Ægypto, multa fide discimus, ut ex Græcis *Big. Samb. Busb. Bas.* necnon codicibus tribus Regis Christianissimi, tum ex membranis Latinis *W. 1. Cantabr. Bal. &c.* Namque modum & rationem excedit numerus 422. quem Typographi *Paris.* & *Col.* nobis dedere BERN.

[c] Διακόσια εἴκοσι.] Ita *codices* omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus CCCCXXII. quem nobis dedere Typographi *Paris.* & *Col.*

[d] Ταύτην κατέσχον.] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* ταύτην κατέσχον *Busb.* & *Hen.* ταύτῶν κατέσχον *Bas.* & *G.*

[e] Σαείρᾳ διῴκει.] Σαιρᾷ *Vat.*

[f] Ἀπ' αὐτοῦ] Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras* atque *à semetipso* reddit *Vet. Interpr.* HUDS. Lege ἀφ' αὑτοῦ. COCC.

[g] Ἄδωμος] Ἐδωμος γὰρ. *Samb. Cas. Zonar* & *Eustathius* falsus ex scriptura Judæorum LXXII. & mille aliorum ארום. *Idumæa.* Cum Josepho tamen Samaritæ, & ipsi Arabes scribunt לדום & לדום quod est *rubrum.* Alteram tamen formam melius refert nomen regionis Idumææ, prima syllaba levi. Quin *Idumæum* illam gentem appellitat Uranius, (sic volo pro ουρανιος, quod imperitia Editorum factum est ex ομῶν.) Scriptor vetus in Commentariis Arabicis. BERN. Ita *Hen* & *Busb.* Ἐδωμος ὁ *Big.* Ἐδωμος γὰρ *Samb. Cas. Vat.* & *Zonaras.* Ἀδωμος ὁ *Bas.* & *G.*

[h] Ἔτι δ' ὢν] Ita *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* in *Editis* ἔτι παῖς ὤν.

[i] Ἐπιτυχὼν] Περιτυχὼν *Vat.*

[k] Τοῦτο ἔτι μᾶλλον] Τοῦτ' ἔτι *Bas.* & *Gen.* præter os Atticum. τοῦτο ἔτι μᾶλλον *Busb.* & *Hen.* BERN

[l] Ἠνάγκαζε] Ita *Big.* in *ceteris* ἐνάγκαστε.

[m] Αὐτῷ] Μετ' ἐρῶν αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[n] Ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν] Ita *Bernardus* ex *Codd. Impressis* unâ cum *MSS.* nam in *MSS.* ὑπὸ τῶν ἡλ. καὶ παιδιὰν Ἐδωμος ἐπικλήσις, in *Editis* ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν Ἀδωμος καλλίσεως καὶ παιδιὰν ἐπικληθείς.

[o] Ἄδωμα] Consentiunt jam *Big. Samb. Cas.* & *Epiphanius* Interpres καὶ παιδιὰν ἐδωμὸς ἐπεκλήθη. ἔδωμα γὰρ ἐστὶ *Bas.* & *Gen.* ἀδωμὸς καλλίσει, καὶ παιδιὰν ἐπικληθείς. ἀδωμα γὰρ ἐστὶ. Verum parcius *Hen.* & *Busb* ἄδωμα ἐπικλήσεως. ἀδωμα γὰρ ἐστὶ. J. Zonaras, qui cum duobus illis sæpe ad verba convenit, ὅθεν ἐδόθη ἐπικλῆσαι, διὰ τὸν ξανθότητα τοῦ φακοῦ, οὗ δὴ γὰρ ὦ τὸν ἐρυθραν τοιαύτην, ἐδωμα γὰρ παρ' ἑβραίοις τὸ ἐρυθρὸν ὀνομάζεται. Neque præteribo alterum Josephi expilatorem, nomine vix suo *Eustathium.* τὸ δὲ σπέρμα ἔρως ὃν καὶ ἐπ' αὐτῷ σπουδάσαι· οἱ γὰρ ἰσμαηλῖται ἐκαλοῦν, τὸ πρὶν ἐδωμαῖοι καὶ ἐρυθροὶ ἐπικληθέντες, διὰ τὸ ξανθὸς ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν φακῆς· ἐδωμὰ γὰρ οἱ ἑβραῖοι τὸ ξανθὸν λέγουσι. ἐσφαγμένου δὲ σύριοι μεταφωνήσαντες, σὺν τοῖς ἐνθάδε τὸ ἰδιοις αὐτῶν κρατήσαντες. Hæc ille ad *Opus Brefit.* Docuit autem nos omnes ὁ νουθετητὴς c. 25. Gen. v. 30. hunc principem, quando olim latrante stomacho exclamavit ad fratrem, מן האדם האדם *min haadom haadom* (unde lectio ἐδωμα & ἄδωμος apud Josephum firmatur) *de rubro obsecro, de rubro illo,* cognomen inde sustulisse ridiculum magis nescio an miserum & mordax. Quanquam etiam à prima sua conditione appellationem illam meruerat ubi exiit Pyrrhus plane, *Adomoni* ארמוני כלו כאדרת שער, ut loquitur Moyses v. 24. hirci simillior quam partus humani, corio obductus vice cutis. Inter Arabes vero atque Æthiopes לדם &

Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι · P καὶ τὴν χώραν ὅτως q προσηγόρευσαν. Ἐλλίως γὰρ αὐτὴν διὰ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.

β'. Γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παίδων πέντε τὸ ἀριθμόν. ὧν r Ἰαὺς μὲν καὶ s Ἰάλομος καὶ t Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς u Ἀλιβάμης τέκνα · τῶν δὲ λοιπῶν, x Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδας, y Ραγουήλος δὲ ἐκ z Βασεμάθης a ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ἡσαὺ μὲν ὅτοι παῖδες ἦσαν. b Ἀλιφάζη δὲ γνήσιοι παῖδες πέντε · c Θήμανος, d Ὠμερος, e Σαφὼς, f Γόθαμος, g καὶ Κάναζος. Ἀμάληκος

nominatus erat: (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipsam, ut honestiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus ex una muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Basematha ei sunt nati. Hos quidem filios habuit Esavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa

Progenies Esavi. *Gen c. 36. & 1 Par. c. 1.*

& *colorem fuscum*, & *corium* denotat. BERN. Ἐδωμα *Big. Samb.* & *Cas.* Ἐδωμαν *Vat.* simili plane modo *Vet. Interpr.*

p Καὶ τὴν χώραν] Ita *Big. Vat.* & *Epiphan.* τὴν δὲ χώραν *Bas. G.* & *Cas.* τὴν χώραν *Hen* & *Busb.*

q Ὅτως προσηγόρευσαν.] In literis optimis tellus illa, quæ à Libani jugis usque ad mare Erythræum præcingit Palæstinam, אדום *Edom* passim appellatur. BERN. Προσηγόρευσαν *Vat.* quod melius quam vulg. ἀπηγόρευσαν, & mox Ἐλλίως δὲ αὐτὴν *Samb. Cas.* & *Vat.*

r Ἰαὺς μὲν καὶ] *Samb.* Ἰαῦς. Pentateucho Samaritano, יעוש ipsiusque versione Arabica يعوش, quod Josephus voluit, & Syrus insuper atque Arabs Waltonianus. Hoc enim nomine ζώσιμος potuit significari, quod Arabibus عايش aut ἡμερώσιμος (ut fieri in propriis adsolet) يعيش. Masoretæ in Chronicis S. & in Lege c. 36. v. 18. Gen יעוש *Jehus*, alibi vero יעיש *Jehis*, nescio an fallente calamo Ἰεύς Doctores Alexand. nam Ἰεὺλ veterum exemplarium Pentateuchi, ut Alex. Vatic. Wolfianique, aut etiam τὸ Θαλιπ. proclivi vitio propagatum fuit, & ad manus Eustathii tandem devenit. Ille est B. Hieronymo *Jehus*: & *Hieus* Epiphanio Scholastico. BERN. Ἰεύς LXX.

s Ἰάλομος καὶ] Hebraice יעלם i. e. *Jahlam*, Samaritis Judæisque Interpretibus, necnon Syris in simpliciori sua versione. Altera Syrorum enim *Hilam* עילם 1. Par. 1. & alibi *Jahlon* refert, sicut *Ihelon* & *Ihelom* Translationis Hieronymianæ MSS. Pseudo-Eustathius post LXX. Metaphrastes Ἰεγλαμ aut Ἰεγλομ. Ἰεγλαμ Eusebius in Onomastico. Quinetiam *Samb.* Ἰελαμος, & *Big.* Ἰέλαμος: Epiphanius ad hos, *Hielon* pro *Hielom* aut *Ihelom. Bas.* & *Gen.* Ἰάλαμος. Scripsi Ἰάλομος, tanquam à *scientia* aut *robore*, scilicet de יעלם Chaldæorum aut يعلم Arabico, nomen ipsum arcessens. BERN. Ita *Bernardus*, ex voce Chaldaica aut Arabica, quæ *scientiam* aut *robur* significat. Ἰέλαμος *Samb* & *Vat* Ἰέλαμος *Big.* Ἰόλαμος *Bas.* & *G.* in *Codd. Vet. Interpr* habemus *Ihelom*, *Jaelom*, & *Hielon*. Ἰεγλὸμ LXX.

t Κόρεος] Κόρος *Bas.* & *Gen.* κόρεος cæteri codices Josephi. κορὲ οἱ . Moyses, קרח *Corah*. Vide libri superioris c. 18. sect. 4. אהליבמה *Aholibama* & *Oholibama* Judæi. *Oolibama* Interpres S. nominum. *Ahalibama* atque *Ahlibama*, reliquiæ ἀωδεκαφύλω. ἰλιεμὰ Biblia Græca in Chron. sed apud Moysen ὁλιβωμὰ, *Vatic.* ἰλιέτμα Alex. Compl. & *Eustathius* *Ahlibema* Syri Arabesque. Nunc ad hasce origines *Alibama nomine* pars antiquior codicum *Epiphanii.* ἀλιβάμης τέκνα *Bas.* & *Gen.* ὁλιβώμα *Big.* & *Samb.* ὁλιβάμης *Cas.* Hæccine fuerit alio nomine dicta *Judith* inter uxores Esavi à Chananæis quæsitas, jam non moror. BERN. Ita *MSS.* Κόρος in *Editis.* Κορὲ LXX.

u Ἀλιβάμης] Sic *Bas. G. Hen.* & *Busb.* atque *Alibama* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὁλιβάμης *Big. Samb.* & *Vat.* Ὁλιβάμης *Cas.* Ὁλιέτμα LXX.

x Ἀλιφάζης] Divinæ literæ אליפז, Judæisque Græcisque ἰλιφάζ 1. Par. 1. sed his in Pentateucho ἰλιφάς. Et Arifleas eo seculo ἰλιφὰν in obliquo البغاز *Alifaz* Samaritæ, البغاز *Alifaz* Arabs Waltonianus. Cassiodori manus *Eliphath*. Huic mater erat עדה aut عدة, ut Samaritæ scribunt literis alienis: ἀδὰ eadem Græcis ac Latinis. BERN. Ita edere visum est *Eliphaz quidem ex Ada* in *Vet. Interpr.* & Ἀδὰ & Ἐλιφὰς *in* LXX. Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδαστης *Samb* & *Vat.* Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἀστης *Bas.* & *G.*

y Ραγουήλ] Vis tota librorum Græcorum, & *Raguhel* Cassiodori Scriba. Ecclesia Græca cum Philone ῥαγουήλ, ita in illa Eustathius. Apud fundum Mosaicum reperias ריעואל, رعوال, *Rehuel*, aut S. Hieronymo edente *Rahuel*. Θεόφιλος idem nobis Græce explicantibus. BERN.

z Βασεμάθης] De illa fœmina insignis lusus est & horunce Scribarum, & etiam Sacrorum. ἐκ βαθμάθης *Big.* ἐκ βασεμάθης *Samb* cum *Cas.* ἐκ βασεμαὰθ Eustathius, secundum Biblia Græca. Impressa denique Josephi ἐκ μοσαμάθης. S Hieronymus de nominibus Hebraicis, *Basemoth*: sed idem ille ad Gen. c. 26. 36 *Basemath*, ex Hebraico בשמת. Arabs Waltoni بسمات, Erpenii بشمت. Mallem tamen apud Josephum scribere ἐκ μαελάθης vel μαελήθης pro ἐκ μοσαμάθης. Nam per c. 36. Geneseos (quo difficilius quidem vix reperias in toto opere Moysis) pro *Basemath* Judæorum Græcorumque, Synagoga Samaritica ubique legit *Mahalath* מחלת. Ismaelitis quidem ista c. 28. v. 9. ejusdem libri, Judæis Christianisque simul profitentibus, merito appellabatur μαελὲθ. Nomen autem utrumque *Mahalath* & *Basemath*, suavem nympham aut

Glycerium significat. Ita sane concederetur *Adæ* Chananitidi gratissimum cognomentum *Basemath* ex consensu omnium Exemplarium c. 26. 34. quin suavitatem meram etiam denotat nomen *Ada*, aut Typo Syriaco *Adiatha* עדיתא. Istud si recusaverit, vel ad Rabbinorum longa deliria ultro abeat quisquis, vel cum Riveto, Mercero, aliisque Theologis in hoc nodo genium suum frustra deterat. BERN. Ita *Samb.* & *Cas.* Μοταμάθης *Bas.* & *G.* Μοσεμάθης *Vat.* Βαθμάθης *Big.* Βασεμαὰθ *Eustath.* ex LXX. Μαελαθὲ vel Μαελὲθ malit *Bernardus*, quod Synagoga Samaritica ubique legat *Maalath*.

a Ὑπῆρξαν] Ita *MSS* ὑπαρξάντῳ in *Editis*.

b Ἀλιφαζὴ] In *MSS.* Ἐλιφαζὴ.

c Θήμανος,] Recte expressum ex Hebraico תימן *Theman*, aut potius quod Samaritæ enuntiant تيمن *Thæman*. Θέμανα, *Big. Samb.* & *Eustathius.* ἀνλίγραφα LXX11. Interpr. Θαμὰν alia, alia Θημὰν *Thæmanæos* Herodoti ab illo homine deduxit Maximus Grotius. At multo certiora adfert Eusebius Pamphili in Lexico suo Geographico. Θαιμὰν, χώρα ἡγεμόνων ἴδιον ἐν τῇ γεβαλίνῃ, ἀπὸ Θαιμὰν υἱοῦ Ἐλιφὰζ τοῦ Ἠσαῦ. ἀλλὰ καὶ εἰς ἔτι νῦν κώμη ἐστὶ Θαιμὰν, ἀπέχουσα πιτρῶν ἀμφὶ τὰ ιε σημεῖα, ἐν ᾗ καὶ ἐπάδειγμα Φοίνικος σφαιρωτικόν. Et inferius, Θαιμὰν, ὡς ἐξηγηταὶ, πόλις τῆς ἰδουμαίας· ὡς δ' ἱστάσιος, πόλις τῆς ἀραβίας, ἐν ᾗ τῷ Ἰὼβ ἐκ τῆς Αὐσίτιδος, πόλις ἦσαν ἐπαλεῖτο. Cur autem *Thæmani* parens in libro Jobi, c. 2. 11. vocaretur *Thæmanites*, Theologi explicent. BERN. Θεμανῖ in *MSS.* in LXX. Θωμὰν, & in *Eusebio* de Locis Hebr. quem videsis.

d Ὠμεγος,] Ὠμεγος *Bas.* Gen. & *Epiph.* accurate. Nam Genesis habet אומר i. e. ὠμὰρ, secundum exemplaria Judaica atque Syriaca; sed אמר ἀμὰρ aut ὠμὰρ inter Samaritas. Doctores insuper Alexandrinos ὠμὰρ legisse ostendit codex *Vaticanus* ad Gen. & editio Wolfiana ad Paralip. Cætera tamen pleraque ἀνίγραφα Græcorum error invasit: unde ὠμὰρ legitur in MS. Alexandrino, aliisque Bibliis, unde ὤμαρ etiam in exemplaribus Josephi *Big. Samb.* & *Cas.* Atque pridem in Lexico Eusebii ὠμὰν, λαὸς exponebatur ab hoc capite. ὑμὰρ autem *Eustathii*, aut ὠμὰν ex codice Pembrochiano propius accedit ad Hebraicum. *Omer* tamen, si interpretere, ἄμνος, aut ὁ ἄρχων. Ab illo *Amorrhæorum* appellatio, in Originibus sacris atque etiam hisce Josephi per prolepsin aliquando usurpata. BERN. In *MSS.* Ὄμαν & Ἀμαν. in LXX. Ὠμὰρ & Ὠμὰν. in *MS. Eustathii* Ὠμαρ, & in *Codd. Epiphanii* habemus *Omer*, *Omar*, & *Omor*.

e Σάφως,] Sequitur Eliphazi filius mutilo nomine *Ophus* ex membrana multa Epiphanii, pariterque ὄφως juxta ὀκδόσεις *Bas.* & *Gen.* Præterea *Big. Samb. Cas.* & *Pseudo-Eustathius* temeraria imitatione LXXII. Interpretum, τωφαργς nunc scribunt: quod nominis amico cuidam Jobi competit, magis quam Eliphazi. Sufficit nobis, quod Judæi ac Samaritæ retinent in opere Mosaico צפו i. e. *Zepho*, Rabbinis & S. Hieron. sive *Sapho* صفو Criticis Samaritarum, Syrorumque. Idem in Chronicis variante calamo veterum Masoretarum צפי *Zephi* scribitur, & adeo apud Hieronymum Interpretem. Restitui itaque Josepho huic nomen honestum σάφως, à *claritate*, quod est Arabum صفو *Sapho* percommode acceptum. BERN. Ita ex Mosaico *Zepho* aut *Sapho* restituit *Bern.* In *Editis* Ὄφως, & *Ophus* in *Vet. Interpr.* in *MSS.* Σωφὰς ex Σωτὰς in LXX.

f Γόθαμος,] Ita *big. Samb.* & *Cas.* Ἰόθαμος *Bas.* & *Gen.* Facile enim permiscentur invicem tam scribentibus quam assa pronuntiantibus elementa γ & ι. Idem in editione LXXII. ad Gen. γοθὼμ aut γοθὸμ, & ad initium Paralip. γοθὰμ & γωθὰμ Hebraice גותם *Gahathan* & *Gatham* S. Hieronymo. Arabice جعثم *Gahthamo* & *Gohthamo*. Sic autem *pygmæum* & *homunionem strigosum* vocitabis. Quibus autem etymologiæ ridiculæ forte impensius placent, consulant Onomastica Philonis & Eusebii. Dein ex legitimis Eliphazi vocatur postremus apud Josephum ὁ κάναζος, ut tam *Bas.* quam *Genevæ* excusum fuit pro καὶ κάναζος, ex Hebræo וקנז *Kenaz*, aut *Kanaz*, & *Canaz*, quomodo legunt Samaritæ. Ibidem ὀκίνεζος *Samb.* & *Cas.* ὀκίνεζος *Big.* κινὲξ & κινὲξ Eustathius. κινὲζ LXXII. Interpretes. *Canaz*, Syri Arabesque. *Cannaz*, Epiphanius. Ab *æmulando* tamen hoc nomen habuit iste Eliphazides, conditor gentis Cenezææ: nam Gen. c. 15. 18. καὶ τὸν κινεζαίων ex præoccupato legitur. BERN. Ita *MSS.* Ἰοθαμος in *Editis*, Γοθὸμ in LXX. & Γεθὰμ ad initium *Paralipom.*

g Καὶ Κάναζος.] Ita ex *Canaz* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὀκινεζος *Samb.* & *Cas.* Ὀκινεζος *Big.* & *Vat.* Ὀκιναζος *Bas.* & *G.* καὶ Κενὲζ LXX.

mnaa concubina ipsi genitus. Isti habitarunt Idumææ regionem, quæ Gobolitis dicta est, eamque, quæ ab Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, universa idem nomen tunc obtinuit, partesque ejus appellationes ab habitatoribus inditas postea conservarunt.

Gobolitæ & Amalecitæ.

ηδ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς [h] Θαμνάης ὄνομα. ἔτοι κατῴκησαν τῆς Ιδουμαίας τὴν [i] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Αμαλήκ κληθεῖσαν [k] Αμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ ἡνομένη ποτὲ ἡ Ιδουμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

II. CAP. II.

Quomodo Josephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter somnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

Et opibus & liberorum proles tium progenie claret Jacobus.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem assequi, quantam vix alius quisquam. Nam & opibus excellebat inter illius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conspicuus: nihil enim eis deerat, sed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipsius felicitatis curam gerebat *cæleste* numen; ut etiam ex rebus, sicut tum videbantur, adversis maximus ei accesserit bonorum cumulus, & per ipsum ejusque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit: ex hujusmodi occasione. Josephum ex Rachela sibi natum Jacobus cum ob corporis venustatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat.

Delicia patris atque fratrum odium Josephus, pulchræ indolis vultusque puer.

Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut* & *prædictio* ex somniis, quæ sibi visa patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis sibi promissæ: cum natura hominum proclivis sit ad res prosperas vel conjunctissimorum æmulandas. Visiones autem, quas per quietem viderat Josephus, hujusmodi erant.

ΚΕΦ. β'.

[l] Ως Ιώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυώτων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

ΙΑκώβῳ γὰρ σωθεὶς παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλέτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρετῆς ζηλωτὸς καὶ προβλεπτικὸς ἦν· εὐδενὸς γὰρ [m] ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ [n] συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὴν θείαν αὐτοῖς παρῆσαν ἔσχε καὶ τὴν εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν προσαχεῖν· καὶ • πρῶται τὴν ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόντε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [p] Ιώσηπον ἐκ Ραχήλας [q] πεπαιδοποιημένου Ιακώβου, διά τε τὴν ἐξ σώματος εὐχρίειαν [r] καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων [s] πλέον ἢ ὧν ἠκούσατε. τούτῳ προσῆν [t] τῶν ἀδελφῶν ἥ τε ἐξ πατρὸς σοφίη φύσιν ἐκίνησε καὶ μῖσος, [v] ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, [x] ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγέλλουσα· ζηλοτυπίην ἄρα τῶν ἀνθρώπων [y] καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων ὑπεραγίας. αἱ δ' ὄψεις, ἃς κατὰ τὸν ὕπνους εἶδεν Ιώσηπος, τοιαίδε ἦσαν.

β'. Ex-

h Θαμνάης] Θαμνάης *Bas.* & *Gen.* Θαμνᾶς *Eustathius.* Θαμάης, non bene *Big. Samb.* & *Cas.* Quippe Samaritis, Syris, τοῖς σ'. & Hieronymo *Thamnah* תמנע, Judæorum Scribis *Thimnah* ex Hebraico תמנע; *vetitam* nunc Latine dicas. Respondent autem fide bona, ut fas est, Theologi nostri, an legendum 1. Par. 1. 36. ומן תמנע עמלק ex Samnâs Amalech: aut præstat desipere mecum cum vetustis Rabbinis. BERN. Ita *Bas.* & *G.* rectius quam Θαμνᾶς ut in *MSS.* nam Θαμνὰ in LXX.

i Γοβολῖτιν] Γοβολίτιν *Hen.* & *Busb.* Hanc tamen ditionem circa Petram, quæ primo *Nabatæa*, mox *Idumæa* appellabatur, & *Petræa* Arabiarum, ut Josepho *Gebelitis* tum hoc tum alibi suarum originum, ita dicta est *Gebalitis* aut *Gebalena* Eusebio Pamphili, Stephano Byzantio, aliisque veterum Philologorum. Utile autem est Stephani vel Hermolai Grammatici verba huc addere. γεβαλα, πόλις μεταξὺ τῆς παλαιστίνης. ἰώσηπος. τὸ ἐθνικὸν γεβαλίτης, ὡς βασιλεύς, βασιλῆος. γεβαλίτην τε καὶ αἰμαλῖτις (lego ἀμαληκῖτις) καὶ τὴν ἰδουμαίαν χώραν μεταπεποίηκεν. Tum alibi, ἔστι καὶ γεβαλα χώρα ἀραβίας. καὶ τὸ ἐθνικὸν γεβαλίτης, τῷ τύπῳ τῆς ἰσχαριώτης, quod Arabistæ non nesciunt. Differte tamen magis Euseb. in Onomastico S. ἰδουμαία, χώρα ἡσαῦ, ἐξ αὐτῆς πεζωτύμως ὀνομαζομένη· ἐστὶ πρὸς αὐτὸς ἐστὶν ἐκαλεῖτο. ἐστὶ δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν γεβαλήνη καλουμένη· ἧς κατά τινα αὐστῖτις, χώρα δὲ ἰωβ. Idem de *Rocboth* ditionis Idumææ, Gen. 36. 37. ἔτι καὶ νῦν ἐστὶ φερέσιον ἐν τῇ γαβαλήνῃ. BERN. In tribus *MSS.* Γοβολίτην. Ex *Eusebio*, & *Steph. Byzant.* in voce Γεβαλα, ubi Αμαληκῖτις pro Αιμαλῖτις reponi jubet *Bern.* Γεβαλὴν ἰώ.

k Αμαληκῖτιν.] Αμαλεκίτην *Big.* ἀμαλεκίτα *Busb.* atque *Hen.* עמלק autem vox est Arabica & quidem ἀπωθεῖται. Sed Rabbini gens inveniosa & etymis excudendis nata ab ἀμαλέγω hoc nomen deducunt: ab his & S. Hieronymus quandoque ineptire didicit. BERN.

l Ως Ιώσηπος,] Contractius *Busb.* Περὶ τῶν ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ιωσήφ.

m Ολως ὑστέρουν,] Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis.*

n Συνιέναι.] De eisdem Philo, Alex. οἱ δὲ εἰς σωτῆρα ἀκμάζεις, καὶ δεινοὶ διὰ τοῦτο ἐκμελετᾶν πρᾶγμα ἐκλείπον ἔοικε σοφασμοῖς. p. 527. BERN. In *MSS.* συνέναι. Scripsit forsan συνιέν. quod Attalicum est.

o Ποιηταὶ τὸ πρὶν Αἰγύπτιοι] Ποιηταὶ *Vat.*

p Ιώσηπον] Nobilissimum illum Oneirocritam ex Hebræo יוסף *iosnp* nuncupant LXXII. Doctores Alexandrini, Philo uterque, Artapanus, Tr. Pompeius, Scriptores divini N. T. aliique: unde ἰώσηπος ubique occurrit in codd *Big.* & *Cas.* Verum Editores *Bas.* & *Gen.* tum *Busb.* atque *Hen.* legunt ultima tenui ἰώσηπον. Quin vero ita sexcenties scribitur id nomen Judæis acceptissimum in hisce originibus. Scribæ equidem Christiani τῷ τἀληθὲς ἰώσηπος ἢ τοῦ ἰώσηπ abs harum originum Scriptore, aliisque multis ἰωσήποις eo modo distinguere voluerunt. BERN Ιωσηφ LXX. Ἰώσηπος *Big.* & *Cas.*

q Πεπαιδοποιημένου] Ita *Big Samb. Vat.* & *Cas.* πεπαιδοποιησάμενος *Bas.* & *G.* ἐκ Ραχήλας ᾗν *Busb.* & *Hen.*

r Καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετὴν.] Καὶ τὴν τῆ ψυχῆ. *Busb.* & *Hen.* Dein illorum imitatione l. *Zonaras*, ἐκ τοῦ ῥαχὴλ ἰωσὴφ, διά τε τὴν τοῦ σώματος εὐθυτῆτα καὶ τὴν τῆ ψυχῆς ἀρετὴν, πλέον τῶν ἄλλων παίδων ἠγάπα. ἥ τε γὰρ τοῦ πατρὸς σοφία, καὶ οἱ ὄνειροι, ἃς ἐθεάσατο, εἰς φθόνον αὐτὸν τοὺς ἀδελφοὺς κεκινήκασι. Adde his verba Artapani antiqui Scriptoris, qui ait τῷ Αβραὰμ ἰωσὴφ ἀπόγονον γίνεσθαι, ὃν ἐξ ἰακὼβ, σύνεσιν ἐξ καὶ φρονήσει ἄρξαι τοὺς ἄλλους διενεγκόντα, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλεύθηναι. προειδομένου δὲ τῷ ἐπίσασιν, (edit. ἐπισύσασιν,) διηθῆσαι τὴν ἀσυγκίνησιν ἀρέσαν, εἰς τὸν αὔγυπτον αὐτὸν ἀλαπουίσαι. τοὺς δὲ τὸ ἱστυχαιόμενον ποιεῖσθαι. Huc etiam accedat historiarum Philippicarum Epitomator l. 36. *Minimus etate inter fratres Joseph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. Sed Israelem felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit.* Hæc Justinus, necnon Trogus quasi σαμαείζων. Conveniunt autem magis (ut amant) in ea causa Philo & LXXII. Judæi ἐνορᾶν ὁ πατὴρ, inquit ille, p. 526. αὐτῷ φερόμενα ὀνείρους καὶ μᾶζον ἢ καὶ ἰδιώτην, ἀναμνήσει καὶ προσῆκε· καὶ τῶν ἄλλων ἡγῶν μᾶλλον ἐστέρξθη, ἐπειδὴ ὀψίγονος ἦν. Sed tot Interpretes, ὅτι ἐκ γήρως ἦν. Josephus tamen interpretatur בן זקנים cum Onceloso, בר חכים prudentia provectum, haud ætate. BERN. Διὰ τὸν τοῦ ψ. *Busb. Hen.* & *Zonaras.* Videsis *Artapanum* apud *Euseb.* p. 429. *Philonem* p. 526. & *Trogi* Epitomatorem l. 36.

s Πλέον ἢ ὧν ἠκούσατε.] Πλεῖον in quatuor *MSS.* non ut Athenis solent.

t Τῶν ἀδελφῶν] Illud τῶν ex *MSS.*

v Ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων] Ita *Bas. G. Big. Samb. Vat.* & *Cas.* Facilius *Busb.* & *Hen.* cum *Zonara* καὶ τὰ ὀνείρατα. *Epiphanius* vertit *sive somnia.* ἢ καὶ τῶν ὀνειράτων, aut ἥ τ' ἐκ τῶν ὀνειράτων, aut καὶ τῶν ὀνείρων. *T. Faber.* (Epp. Vol. 2. p. 304.) mavult ἤτε ἐκ τῶν ὀνειράτων προφήτης. adjiciendo verbum, quo sæpe utitur *Josephus*, ut mox p. 50. v. 20. Licet emendare, ἤτε ὄψις (aut χρῆσις) τῶν ὀνειράτων. BERN. & HUDS.

x Επ' εὐδαιμονίᾳ] Ita *MSS.* in *Editis* εὐδαιμονίαν καταγγελόμενα. *Epiphanius* habet *eo quod profectum eius annunciarent.* Hinc *Bernardus* legit ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελόμενα.

y Καὶ τὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

β'. Εκπεμφθεὶς μὲν τῶν ἀδελφῶν [z] ὑπὸ δὲ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν ὥρᾳ ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ τῶν [a] ἀπ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπιφερόντων καὶ τὰς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν· ἣν περ ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρίνασιν αὐτὸ τὸ σημαινόμενον, ἐξήγετο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτοῦ δράγμα [b] τῶν πυρῶν ὠρεμεῖν ἐφ' ᾧ κατέλιπε τόπῳ· τὰ δὲ ἐκείνων περιεχόντα [c] προσκυνεῖν [d] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, σωιόντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ιωσήπῳ τούτων οὐδὲν, [e] ὡς δὲ γνώριμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, αἰτοῦντες δ' ἐποήσαντο μηδὲν [f] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γ'. [g] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικήσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ιωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸν γὰρ ἥλιον ἐδόξει, τὴν σελήνην προσκαλούσα [h] καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν καταπεμφθῆναι, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν προσθεὶς τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων προπυσχανόντων, διεσάφησε, καὶ τί βούλεσθαι σημαίνειν φάσκων [i] προσκαλεῖ. ὁ δὲ [k] ἐλθὴ τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μὴ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ τῷ παιδὶ [m] κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν [n] θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἕσεσθαι [o] τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρα καὶ πατέρα, τοὺς μὲν αὐξήσης ἅπαντα καὶ τρέφοντος, ἕως δὲ ἐκτυπῶντος καὶ τὴν [p] ἄλλην ἰσχὺν ἐπιφέροντος, εἰκάζων· τοὺς δὲ ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, [q] καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ὅτι τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνουσιν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ιάκωβος παιδὶ τοιούτῳ οὐκ ἀπαιτέως τὸ ὄψεως τὴν κρίσιν ἐπιτρέπει· [r] τοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἕως Ιωσήπου σοφοῦ ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετέθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα μὴ τὸ ὀνειράτων ἀγαθὰ [s] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς [t] ὡς τὸ ἡγέσεως ὄντως καὶ τὸ εὐδαιμονίας [v] ἐσομένους· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μειρακιῶδες τοῦτο καὶ ὀνειροκρίτην.

2. Missus cum fratribus à patre ad fruges messis tempore colligendas, visionem vidit ab iis quietem quæ dormientibus obversari solent *longe* diversam: quam expergefactus fratribus interpretandam narravit, dicens, suum quidem sibi visum, præterita nocte, tritici manipulum, eo quo posuerat loco, immotum stare; illorum vero accurrentes ipsum venerari, ut solent dominos servi. *Gen. c. 37.* At illi, cum intellexissent visionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus potestate futuros, Josepho quidem, ac si iis plane ignoratum esset somnium, nihil tale interpretati sunt; sed *taciti* precabantur ne quid horum, quæ suspicati sunt, ei *unquam* evenirent: eoque etiam majore in eum odio exardere perseverarunt. *Vidit per quietem fratres ipsum adoratum venientes aristarum instar capita tulisse.*

3. Deus autem, adversus eorum invidiam contendens, alteram visionem Josepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol sibi visus est arripere lunam & reliquas stellas, ac in terram descendere, ipsumque adorare. Hanc visionem patri, etiam in præsentia fratrum, nihil ex iis mali suspicans, exposuit; obsecratque, ut quid sibi velit, interpretari dignaretur. Ille vero somnio lætatur: ejus enim prænagium mente colligens, & eventum sapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus est, tempusque concessu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore esset, & veneratione dignus haberetur: solem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; stellas vero fratribus, cum & ipsi undecim essent sicut & stellæ, tum à sole & luna vim suam habeant. *Somnium aliud Josephi. Parentes tanquam maximæ fidei rum, fratres xi. ut mineræ, ad genua ejus humiles decidere.*

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit visionis interpretationem: fratres vero Josephi valde contristavit tale præsagium. Ac incitati sunt adversus eum, veluti extraneum quempiam, bona consilia disomniis iis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros esse verisimile erat, ut generis participes ita & felicitatis socios futuros: atque adolescentulum *Hinc illa fratrum suorum simultas, consilia, insidiæ.*

[z] Υπὸ δὲ πατρὸς] Vestigia Philonis sui premit Josephus in hoc somnio. ἔοικε, φησὶν ὁ Ιώσηπος, ἅμα τε καιρὸν ἐφέσεως, καὶ παιδὸς ἡμᾶς ἀφικομένης εἰς τὸ πεδίον ἐπὶ τὴν δὲ κεφαλὴν συλλογὴν, θρέψασα λεξόμενος διεζευγνύναι· αἰφνίδιον δὲ τὸ μὲν ἐμὸν δράγμα ὑπανιστάμενον, καὶ μείναν ἐφ' ἑαυτοῦ· τὰ δὲ ὑμέτερα, ὥσπερ ὑπὸ συνδήσεως ἐπὶ θάτερα τεθήκεια, καὶ μὴ τιμῆς τῆς πάτης φθάνειν. Josephum deinde suis verbis traduxit Zonaras, ubi hoc visum ita enarrat. ἐν ὥρᾳ θέρους ἔοικε μὴ τῶν ἀδελφῶν θ' ἑλίζων, δράγματα δεσμεῖν καὶ τιθέναι· καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ ἑστηκότα, τὰ δὲ τῶν ἀδελφῶν περιέχοντα προσκυνεῖν τοῖς αὐτοῦ. Neque multo diversi sunt codices *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συλλογῇ καρπῶν ὢν ὥρᾳ θέρους ἐπέμφθη μὴ τῶν ἀδελφῶν· λέγων ἰδεῖν τὸ μὲν αὐτοῦ δράγμα τῶν πυρῶν ἑστηκὸς ἐφ' ᾧ κατέθηκε τόπῳ, τὰ δὲ ἐκείνων προσκυνοῦντα αὐτῷ· οἱ δὲ συνιέντες ἰσχὺν αὐτῷ τῶν ὄψιν προλέγειν, καὶ κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν, οὐδὲν αὐτῷ διεσάφησαν. Sic illi usque ad finem hujus Paragraphi. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ὧδε δὲ π. *ceteri.* Vestigia *Philonis* (p. 540.) premit *Josephus* in hoc somnio. Suis verbis hoc visum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum discrepant *Hen.* & *Busb.*

[a] Καὶ τὴν συνήθειαν *Vat.*

[b] Τῶν πυρῶν] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Περιεχόντα αὐτοῦ,] Προσκυνεῖν αὐτῷ Phrasi Athenarum Christianarum *Basil. Gen. Hen* & *Busb.* BERN.

[d] Αὐτὸ,] Ita *Big. Samb. Caes* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Bas.* & *G.* Verba sequentia in *MSS.* conservata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνιέντες ἰσχὺν αὐτῷ, omiserunt *Basil* & *G.*

[e] Ὡς δὲ γνώριμον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris*, ὡς ἀγνοοῦσιν τὸ ὄναρ αὐτοῖς.

[f] Εἰς τέλος παρελθεῖν] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτῷ παρελθεῖν εἰς τέλος οὐ ὢν. *Basil.* & *G.* εἰς τέλος αὐτῶν παρελθεῖν οὐ ὢν. *Vat.*

[g] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ δὲ ὑπ' αὐτῷ *Basil.* & *G.* τῷ δὲ παρ' αὐτοῖς *Hen. Vat.*

[h] Καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας,] Accipite Josephi breviaria *Hen.* & *Busb.* ἔφα καὶ ἑαυτὸν αὖθις τὸ θεῖον ἄμα τῇ Φθόνῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπιτιμητῇ τῷ Ιωσήπῳ. τὸν ἥλιον ἔοικε σοὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας ἐπὶ τῶν γῆν ἐλθεῖν, καὶ προσκυνῆν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν τι προσθέντων διετάραξε, τί σημαίνῃ φράσαι

[i] Προσκαλεῖ.] Ita cum *Vat.* in *aliis* προσκαλῶν.

[k] Ἐλθὴ τῷ ὀνείρατι·] Ita *Bas. G.* & *Vat.* ὁ δὲ ἐλθεῖς *Big. Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.*

[l] Τῷ παιδὶ] Τῶν παιδίων *Vat.*

[m] Κατήγγελλε,] Sic, ut amat *Josephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγελλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγελλον *Editionum* par.

[n] Θεοῦ δόντος,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεοῦ ζῶντος in *Editis.*

[o] Τίμιον] Sic in *MSS.* τιμῆς καὶ πρ. *Basil.* & *G.*

[p] Ἄλλην ἰσχὺν ἐπιφέροντος,] Vocem ἄλλ. restituimus ex *MSS.*

[q] Καὶ γὰρ τούτους] Iterum ex *MSS.* in *Editis* τῷ τούτους ἑνδεκα εἶναι, καθάπερ τοὺς ἀστέρας.

[r] Τοὺς δὲ ἀδελφοὺς] Ita *MSS.* τοὺς ἀδελφοὺς *Basil.* & *G.*

[s] Ἕξειν,] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* ἔχειν *reliqui* omnes.

[t] Ὡς τὸ ἡγέσεως] Illud ὡς ex *MSS.*

[v] Ἐσομένους·] Ἐσομένους, ἀνελεῖν ὥρμ. *Samb.* & *Epiphan.*

lum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc consilium ratum habuissent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio est pecoribus alendis optima & pascuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non præmonentes quod istic abituri essent. Ille vero, quod hoc nesciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, tristi & solicito animo rem agitans, illisque valde metuens, mittit Josephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

εάκιον. καὶ παύτων κυρώσαντες τὴν βυλὴν, [x] ἐπεὶ τὸ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ὅπι Σικίμων ἀπαίροντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτοῦ τ πατρὸς τὴν [y] ἐπιμέλειαν, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν. ὁ δ' ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ δ' μηδὲ ἀπὸ τ μηνύων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαί τινα [z] τ τῶν παίδων αὐτὸν τ' ἀληθῆς σημαίνειν δυνάμενον, [a] σκυθρωπότερον τὴν πρὸς αὐτῶν ὑφόνοιαν λαμβάνων, καὶ προιδὴς ὢν, πέμπει τ Ἰώσηπον εἰς τὰ πρόβατα μαθησόμενον τὰ πρὸς τ ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

CAP. III.

Quomodo Josephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illustris, fratres in sua potestate habuit.

ΚΕΦ. γ'.

Ως [b] Ἰώσηπος, ἵνα εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τ ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γνώμενος ὕπαρχος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τὰς ἀδελφὰς ἔχειν ὑποχείους.

ILli autem, ut fratrem ad se venientem conspexerunt, gavisi sunt, non quasi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre missi, sed tanquam inimici, & in manus suas Dei voluntate traditi: ac confestim, & ne occasionem ex manibus elabi sinant, ad illum perimendum sese expediunt. Rubenus vero, inter istos natu maximus, cum eos ita se habere vidisset, superque ea re contendentes, tentabat *eorum impetum* continere: ostendens facinus fore audacissimum simul ac scelestissimum. Ut nefarium quidem & Deo visum iri, & hominibus flagitiosum, etiam non consanguinei eædem perpetrare; multo autem scelestius fratris necis reos deprehendi; quo sublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipsos reveriti, reputantesque secum quantum perpessuri essent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto desisterent tam audaci, obsecrabat; etiam præ timore Dei, qui spectator ac testis foret consilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abstinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam sanamque mentem adductos: sin pergerent ad opus, nullas esse pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præsentem violassent, cui nihil latere potest, sive in solitudine peragatur, sive in urbium frequentia. Ubicunque enim est homo, existimandum ibi Deum quoque adesse. Quin & propriam conscientiam, si hoc ipsum patrare auderent, sibimet adversaturam esse ajebat: quam nemo potest fugere, sive bonam conservare studeat, sive talem nactus fuerit, qualis ipsos insectatura est, si fratrem interfecerint. Insuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas esse cuiquam fratrem, licet injustum, interimere: satius vero esse ita amicos non ulcisci & persequi, si quid peccasse videantur. Josephum vero, qui nequaquam malignus in ipsos exstiterit, occiderent: cujus ætas

Pro fratre apud ceteros intercedit Rubelus. oratione pia ac facunda.

Οἱ δ', τ ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτὸς ἀφιγμένον, ἤθησαν μὲν, ἀλλ' ἐχ ὡς ἐπ' οἰκείᾳ παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθρὸ, καὶ τ χεῖρα αὐτῶν κατὰ θείαν βύλησιν ᾠδοδοκοῦντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, [c] καὶ μὴ τ ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, [d] ὥρμηκεσαν. [e] ὅτω δ' αὐτὸς Ρύβηλος ἐρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [f] ὠμοτηκότας, ἐπιθυμῶν κατίσχειν· ὑποδείκνυς τὸ μέγεθος τ τολμήματος, [g] καὶ τὸ ἀπ' αὐτὸ μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκῶν, καὶ τὸ μὴ συγγυῆς ἀνθρώπου χειρεργῆσαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφῶ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ [h] πατήρ τε ἀναιρεθέντι συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, ἃ κατ' ἀνθρώπινον [i] γινομένων νόμον, συγκαταπατᾶται. [k] τούτων δ' οὐ αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου ᾠδαιμένους, ἀποχέσθαι δ' τολμήματος παρεκάλει, καὶ τ Θεὸν δείσαντας, [l] ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἦδη καὶ τ βυλῆς αὐτῶν τ [m] ὑπὲ τ ἀδελφὸν γενομένης. ἀποστάντας τ μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἰξαντας· προελθόντας δ' ὑπὲ τοῦργον οὐκ ἔστιν ὧν οὐκ [n] εἰσπράξαιτο τ ἀδελφοκτονίας δίκην, [o] μιάναντας αὐτὸ τὸν πανταχοῦ παρόντα θεόν, καὶ μήτε τ ἐπ' ἐρημίας πραττομένων ὑστερῆσον, μήτε τ κτ' τὰς πόλεις. [p] ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τ Θεόν. τό τε συνειδὸς αὐτὰς τὸ ἴδιον ἔχειν ἐχθρὸν ὑπὲ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσαι τ ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐστὶν [q] ἀποδρᾶσαι. προσετίθη δ' καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν δὲ ἀδικήσαντας κτείνειν ὅσιον· καλὸν δ' καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἄτω φίλοις, ὑφ' ὧν [r] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δ' δὲ πονηρὸν εἰς αὐτὰς γενόμενον [s] ἀφθερῶσιν· ᾧ [t] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὸ [v] παρ'

x Ἐπεὶ τὸ τ συγκομιδῆς] Ita in *MSS.* ἐπειδὴ τ συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας ἴσχεν, ἐπὶ Σικιμῶτι *Bas.* & *G.*

y Ἐπιμελεῖσθε,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιμελοῦ *Vat.* ἐπιμέλειν *Bas.* & *G.*

z Τῶν ὠδὶ τ παίδων] Sic *Big.* & *Samb.* τ ὧδε τ παίδων *Alii.*

a Σκυθρωπότερον] Σκυθρωπολέρων *Vat.*

b Ἰώσηπος,] Hypothesin paulo breviorem habet *Busb.* ὠδὶ τ ὡς τὰς ἐμπόρους Ἀραβίας πράσεως Ἰωσήφ.

c Καὶ μὴ τ] Καὶ μὴ τ ὲν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι *Vat.*

d Ὡρμήκεσαν.] Ὥρμησαν *Hen. Busb.* & *J. Zonaras:* at perfecto tempore Josephus. Mox ὅτω: ὅτ' *Samb.* correcte. BERN.

e Οὕτω δ' αὐτὰς] Οὕτως δ' αὐτὰ: *Samb.*

f Ὠμοτηκότας,] Ita *Big.* & *Samb.* ὠμοτοκότας *alii.*

g Καὶ τὸ ἀπ' αὐτὸ μῦσος.] Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vet. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῷ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hisce similia retulit *Philo*, p. 528. B. ἐπὶ τοσοῦτον ὠφέλιμον ἐργὴς &c.

h Πατήρ τε ἀναιρεθέντι] Πατὴρ τε ἂν *Vat.*

i Γινομένων νόμον,] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Γινόμενον *Big.* & *Samb.* Γινόμενα *Vat.*

k Τούτων δ' οὐ αὐτῶν] Τούτων τε οὐ *Vat.*

l Ὃς θεατὴς] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in *reliquis.* ὡς θεατὴ τῶν ἅμα καὶ μάρτυρι corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem sine necessitate ἀποστάντων μὲν &c. dein εἰξάντων. iterumque infeliciori conjectura, οὐκ ἔστιν ὧν οὐκ εἰσπράξαιτο τ. ἀ. δίκην, μὴ δεδιότας αὐτὸ. BERN. & HUDS.

m Ἐπὶ τ ἀδελφὸν] Ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπήσῃ.

n Εἰσπράξαιτο] Ita *Samb.* & *Vat.* εἰσπράξηται *Bas.* & *G.* εἰσπράξαιτο *Big. Cas.* & *Epiphan.*

o Μιάναντας] Sic *Big Cas* & *Vat.* μέλλοντας *Bas.* & *G.*

p Ὅπου γὰρ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰρ ἄνθρωπος ἂν ᾖ in *aliis.*

q Ἀποδρᾶσαι.] Ex *Big.* & *Cas.* ἀποδρᾶναι *Samb. Vat. Bas.* & *G.*

r Ἁμαρτάνειν ἔδοξαν] Ita *Big. Cas* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἐδόκουν *Bas.* & *G.*

s Διαφθερῶσιν·] Διαφθείρωσι optimo temporum *Bas.* & *Gen.* Scripsit vero Josephus ἀφθερῶσι, *Big.* & *Samb.* adprobantibus. BERN. Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀφθείρωσιν in *Editis.*

t Καὶ τὸ τ ἡλικίας] Illud καὶ ex *MSS.*

v Παρ'

[r] παρ' αὐτῶν ἐρωτίζεται κηδεμονίαν. ἥ τε αἰτία τῆς ἀναισθησίας πλοῦ [x] χειρὸς τὸν πράξιν αὐτῶν πέφυκε· δεῖ φρονεῖν [y] τ' τε τὰ ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ ἴσ ζῆν ἐξαγαγεῖν ἀνεγκλήτων, [z] ὧν τὸ ἴσον [a] ἀπολαύσασι κοινωνοῦντες αὐτῷ [b] τῆς μετρίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴσια γὰρ [c] ἡγεῖσθαι τῶν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα θεὸς Ἰωσήπῳ δωρεῖται· συμπίκειν οὖν τὸν ὀργὴν [d] ἐπὶ δεῖν αὐτοῖς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἐσεσθαι νομίζειν, εἰ τ' ὑπ' [e] αὐτοῦ δὲ θεοῦ κεκριμένον τ' ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτιναίσεις, ἀφαιρήσονται τὸν θεὸν ᾧ παῦται [f] χαρίσονται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ῥοῆλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω καὶ δεόμενος, ἐπέρρωτο [g] τ' ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' ἤδεν μετριωτέρους ὄντ' τ' λόγων ἐαυτοῖς γεγενημένους, ἀλλὰ προθυμουμένους ὅπως τῶν ἀνοσίων, [h] σωεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοῖς ὑπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τ' ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ [i] ἀμυνομένοις παρ' νεστο πρῶτον, πεπεῖσθαι [k] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὡς τ' ἀνελεῖν τ' ἀδελφὸν, οὐκ ἐᾶσθαι σφόδρα κακοῖς οἷς νῦν ὠδίνουσι πάθεσιν ἁλῶναι. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔρρον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· ἐν μέντοι τοιῷτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀμόροις κάφορον· ἥξειν γὰρ αὐτοὺς αὐτοχειρίας μὲν μὴ γραῖαν ἀδελφόν· ῥίψαντας δ' εἰς τ' προκείμενον λάκκον ἕως ἀποθανεῖν ἐᾶσθαι, [m] καὶ τὸ γε μιαίνεσθαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συναινεσάντων δ' τούτοις τ' νεανίσκων, ὑπολαβὼν Ῥοῆλος τὸ μειράκιον καὶ καλῶς ἐκδύσας, ἑρμα καθῆκεν εἰς τ' λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρον· ὧν· καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπαλλάττεται τ' ζητησιν χωρίων πρὸς νομὰς ὑποδεεστέρων.

γ'. Ἰούδας δ', καὶ αὐτὸς ὢν τ' Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἀραβας τ' Ἰσμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Συρία φορτία κομίζοντας [n] Αἰγυπτίοις ἐκ τ' Γαλαδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ [o] Ῥοῆλος τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασθαι τ' Ἰωσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἀραψὶν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω ἡμύνεσθαι, [p] κἂν τεθνήξεσθαι σφᾶς τοῖς ξένοις, αὐτούς τε τ' μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι δόξαν οὐ τῶν, τοῖς ἐμπόροις ἀποδιδοντας τ' Ἰωσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τ' λάκκου μόνων εἴκοσιν,

tenera misericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Causa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis viam ei adimere statuerint, qua ex æquo fruituri erant consortionem cum illo habentes sociabilem, utpote qui non alieni essent sed cognatione conjuncti. Debere enim existimare ipsorum esse quicquid Josepho largietur Deus: ac proinde par esse ut cogitarent, iracundiam *cœlestem* gravius illis incubituram, si eum perimendo, qui ab ipso Deo omni bona fortuna dignus est habitus, hunc ipsum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus est felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, præterea-que pluribus etiam *illos* obsecrans, conabatur eos à fratricidio absterrere. Postquam autem ipsos nihilo placatiores factos viderat, sed in eo esse ut ad cædem properarent; consilium dedit ut saltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluissent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, si in iis ad quæ jam hortatur sibimet parerent. Sic enim finem suum, ad quem festinant, consequuturos esse; sed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioso. Nam obtestatus est ipsos, ne suas ipsi manus fratri injicerent, sed in proximum puteum conjectum illic emori sinerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hisce assensum dedissent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter eum in puteum demisit; erat enim bene siccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit pascua commoda quæsiturus.

Josephus in lacum siccum demittitur, suadente Rubelo.

3. Judas autem, qui & ipse unus è Jacobi filiis, conspicatus mercatores Arabas generis Ismaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, post discessum Rubeli consilium dedit fratribus, ut Josephum extrahentes venderent cum Arabibus. Nam etiamsi & illum, quam longissime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto semet sceleris puros conservarent. Hoc igitur cum placuisset consilium, Josephum ex puteo receptum vi-

Viginti denarium minis venditur Ismaëlitis, annos habens XVII. Gen. c. 37.

---

[r] Παρ' αὐτῶν ἐρωτίζεται] Ita ex Epiphanio correxi, pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν librorum Græcorum, quot versare mihi adhuc licuit. Schotano placet ἀπ' ἡμῶν αὐτῶν. Attamen tota hæc oratio in personis tertiis occupatur. Mox *Big.* κηδείαν syllabis quatuor, absque exemplo. BERN. Ita *Vet. Interpr.* correxit *Bernardus* pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν *librorum Græcorum*, quot versare mihi adhuc licuit.

[x] Χείρων] Ex *MSS.* quod Αὐτοκράτορι *Editorum* χείρονα.

[y] Τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν] Ita *Big.* & *Samb.* τ' ἐσομ. *aliis.*

[z] Ὧν τὸ ἴσον] Ὧν ἴσ τὸ ἴσον *Vat.*

[a] Ἀπολαύσασι] Ἀπολαύσει *Samb.* & *Cas.*

[b] Τῆς μετρίας,] Ita *Libri* omnes *Gr* pariterque *communione* in *Latinis.* Locutio illa πλειόνων, ut *sociabilis consortio* apud *Livium.* φιλίας reponit *T. Faber.* BERN. & HUDS.

[c] Ἡγεῖσθαι τῶν αὐτῶν] Εἶναι *Big.*

[d] Καὶ ἐπὶ δεῖν τοῦτο] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ ἐπὶ τοῦτο τὸ *Cas.* καὶ δι' αὐτὸ τὸ αὐτὸς *Vat.* καὶ ἐπὶ τὸ κακὸς &c. *Bas.* & *G.*

[e] Αὐτοῦ δὲ Θεοῦ] Illa δὲ Θεοῦ ex *MSS.*

[f] Χαρίσονται] Χαρίσωνται *Big.* non male. Sæpius autem legimus ejusmodi parenclises in hoc Scriptore, quas Athenæ quidem neutiquam damnarent. Alii omnes χαρίσωνται. BERN. Ita *Big.* & *Vat.* χαρίσηται, in *reliquis.*

[g] Τῆς ἀδελφοκτονίας] Sic *Samb.* & *Vat.* τοῦ τ' ἀδ. *ceteri.*

[h] Συνεβούλευε] Συνεβούλευσε *Vat.* ut habetur mox infra, v. 32. συνεβούλευσε *Hen.*

[i] Ἀμυνομένοις] Ἀμυνόμενον malit *Heraldus*, Digressionum l. 2. c. 8.

[k] Λέγων αὐτοῖς.] Faber λόγοις σὺτῷ, phrasi Josephi ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πειθῖναι, ritu Attico. BERN. Ἐπὶ τῶν αὐτοῖς *Heraldus*, λόγοις αὐτῷ legendum esse contendit *T. Faber.* phrasi *Josephi* (ut inquit *Bernardus*) ita violata. Instanter etenim ibidem significat modus πειθῖναι, ritu Attico. Simile quid habet *Josephus*, p. 23. v. 29.

[l] Ἐλκύσαντες] Vox ἐλκύσ ex *MSS.* nam abfuit *Bas.* & *G.*

[m] Καὶ τὸ γε μιαίνεσθαι] Latine diceres, *pollutas manus lucrifacere*, quod est *fratricidii crimen evitare*: aut phrasi Orientis, יד אל תשלחו בו, Gen. c. 27. 22. Sensum illum obtinuisse dictionem Græcam nos docet D. Lucas ejus ævi Scriptor: κεχρῆσθαι χεῖρα habet iste in Actis sacris. Non placet itaque manus *Big.* aut *Samb.* hoc in loco. καὶ τὸ γε μὴ μιαίνεσθαι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. Tantidem narrat & Philo, ὁ πεισθεὶς περὶ μὲ ἰφόνου δὲ μιάσματος, ἀλλ' αὖθις μόνον εἰς ὀδύνην τ' ὀργιάτων βίψας. —— συναινεσάντων δ', ὁ μὲ σωτῆρα ἀποκαλῶ· οἱ δ' ἀ. πολέμιον συλλαβόντες, ἅπασαν ἀπαμπίσχουσι τὴν ἐσθῆτα· καὶ τ' μὲ κεφαλὴν σὺν εἰς βαθῆ τῆς βόθρου. Quin ex hoc potius Judæo Johannes Zonaras, ῥᾳδίως δ' συνιεῖς λόγους, καὶ αὐθέκαστος ἀεὶ δὲ ἀλλ' εἰς τ' προκείμενον λάκκον ῥίψαντας αὖθις, ἵνα ἀπόλωνται ἐκεῖ, καὶ ἕτω μετρίωτέρους ἑαυτοῖς τ' κακόν. συναινεσάντων δ' τῷ λόγῳ τ' νεανίσκων, λαβὼν ὁ ῥᾳδίως τὸ μειράκιον, ἑρμα καθῆκεν εἰς τ' λάκκον. BERN. Καὶ τὸ γε μὴ μιαίνεσθαι *Big Samb.* & *Vat.* Vide *Philonem* p. 528. ex quo sua hausisse videtur *Zonaras*, p. 16.

[n] Αἰγυπτίοις] Εἰς Αἴγυπτον *Bas.* & *Gen.* ex versione τ' ο'. Pariter de illo facinore Philo, ἐκείνη δ' ἦ ἡμέρα κ' τινα συνουχίαν ἔμποροί τινες ἀσεμπόρων τ' ἐθνῶν ἐχόντων ἀπ' ἀραβίας εἰς Αἴγυπτον κομίζον φόρτον· οἷς ἀπελύτωντες τ' ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ἡνησαμένοι τὴν γνώμην δ' καθ' ἡλικίαν τιμῶντα. Paulo etiam diversus ab his Artapanus, θεασάμενοι δ' Ἰωσὴφ, ait, τὸν τ' ἀδελφὸν ἐπιτύχασιν, ἀνελπίστως τ' ἀσυγκύτων ἀφορμὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτὸν ἀφικομένην· τῆς δ' τὸ συντυχόν μόνον ποιῆσαι· εἶναι γὰρ τὸν ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους Ἰσραὴλ, ἧς δ' ἀβραὰμ, ἰσχὰκ δ' ἀδελφός. BERN. Ita in *MSS.* εἰς Αἴγυπτον *Bas.* & *G.* ex versione LXX. Pariter de illo facinore *Philo*, p. 528. Paulo etiam diversus ab his *Artapanus* apud *Eusеb.* in Præp. Evangel. p. 429.

[o] Ῥοῆλος] *Al.* δ' Ῥοῆλος.

[p] Κἂν τεθνήξεσθαι] Mox δόξαν οὐ τῶν fruſtra *Busb.* & *Hen.* tum etiam ἀποδιδόναι pro ἀποδοῦναι. *Zonaras* vero, καὶ δόξαν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις αὐτὸν ἀποδόσθαι μιᾶν εἴκοσι, ἐτῶν ἐπ' ἀκαιδέκα γεγονότα. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* κἀντεῦθεν δὲ τοῖς ξένοις, ἑαυτὸς τε.

* *Pollutas manus lucrifacerent.*] Quod est, *fratricidii crimen evitare.* Sic κεχρῆσθαι χεῖρα in *Act. Apostol.*

viginti minis vendunt mercatoribus, annos septendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, insciis fratribus Josephum servare secum statuit. Ac dum inclamanti non respondere-

Rubeli pietas.

ret, ille, suspicatus post discessum suum interemptum esse, fratres incusabat. Cum vero rem gestam ei enarrassent, lugere desiit.

Tunica Josephi tanquam discerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratissimi filii.

4. Ut primum vero hæc in Josephum à fratribus perpetrata essent, consultare cœperunt quid demum agerent; ut patris suspicionem evitare possent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Josephus ad eos venerat, (nam ipsam ei demisso in puteum detraxerant) discerptam sanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam ostendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad senem, cum jam aliquid de filio resciviſſet. Ajebant autem Josephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi evenerit, tunicam tamen istam cruentatam & laceram inveniſſe. unde & illis crevit suspicio, belluarum incursu mortem oppetiisse; si ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam spem habuisset, fore scilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione discessit. At manifestum necis indicium tunicam ratus (agnoscebat enim eam esse qua indutum ad fratres miserat) postea ita se habuit, adolescentem lugendo, quasi interiisset. Atque tam male erat illi, ac si unius pater extitisset, & aliorum consolatione privatus; etiam, priusquam cum fratribus colloqueretur, Josephum a feris discerptum periisse conjiciens. Sedebat autem sacco amictus & dolore oppressus, ut neque filii consolando quicquam proficerent, neque ipse luctum lassitudine remitteret.

ἐπταικαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥοβηλ῟ ᾗ, νύκτωρ ἐπὶ τ λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τὰς ἀδελφὰς λαθὼν τ Ἰώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλυμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μ τλὺ ἀναχώρησιν αὐτ, κατεμέμφετο τὰς ἀδελφάς. τ ᾗ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται ᾧ πενθῶς [q] Ῥοβηλ῟.

δ. Ως ᾗ πᾶσι δῆλ τ Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπίπρακτ· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑποψίας ἅμα τῷ πατρὶ γενήσειεν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τ χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰώσηπ῟ ἐνδεδυμέν῟, ἐκβεβήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθεῖσαν εἰς τ λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς ἁφαπαράξασιν αἵματι [r] τράγων μολῦναι· καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέρουσας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτῷ φανεὶη διεφθαρμέν῟. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἦκον πρὸς τ πρεσβύτην, ἤδη τ μὲν εἰς γνῶσιν [s] ἀφιγμένων. ἔλεγον ᾗ τ μὲν Ἰώσηπον ὅτ' ἰδεῖν, [t] ὅθ' ἥ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα ᾗ τοῦτον εὑρεῖν αἱμαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, πρεπόντως θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἴγε τοῦτον ἐνδεδυμέν῟ οἴκοθεν ἐξῆλθ. Ἰάκωβ῟ ᾗ ὅπῃ κυφοτέρας ὢν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένα δοίη αὐτῷ ᾧ παῖδος, τοῦτον μὲν ἀφίησι τ λογισμόν. πίστιν δ' αὐτ τ πελάτης σαφῆ τ χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰ ἐγνώρισεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τὰς ἀδελφάς· ὡς ὅπῃ νεκρῷ τὸ λοιπὸν ἄτως διέκειτο ὅπῃ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὢν, καὶ τ ἐξ ἄλλων [u] ἁθυμουθίας ἐσερημένῳ, ἄτως ἅμα τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἁφανῆ γενόνα. ἐκαθέζετο ᾗ [x] σακκίον ἐξαψάμεν῟ καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [y] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γνέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

Juvenem decorum male deperit hera sua. Gen. c. 39.

CAP. IV.

Insignis Josephi continentia.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπ ἁγνείας τὸ ὑπερφυές.

Domus Petephrenæ procurator Josephus. Gen. c. 39.

JOsephum autem venditum à mercatoribus cum emisset Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* summo in honore habuit. Nam & disciplinis liberalibus eum instituendum curavit, & victu meliore, quam pro servili conditione, uti permisit, cumque suæ domui præfecit. Is vero hisce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *sui status* mutationem deseruit: sed ostendit prudentiam difficillima quæque in vita posse superare, si quibus adsit pura & infucata, nec ad præsentem tantum felicitatem accommodata.

Ἰώσηπον ᾗ, πωλούμενον ὑπὸ τ ἐμπόρων, ὠνησάμεν῟ Πετεφρῆς, ἀνὴρ Αἰγύπτι῟, ὅπῃ τ Φαραώθ μαγείρων ᾧ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ· [z] παιδείαν ᾗ τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ ἀφειτῇ χρήσασθαι κρείττονι τ ὅπῃ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τὴν τ οἰκῆν [a] αὐτῷ πρόνοιαν. ὁ ᾗ τούτων τε [b] ἀπόλαυε, καὶ τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἐν πρὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ τ μεταβολῆς [c] ἐκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τ ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν περῇ γνησίως, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

Juvenem decorum male deperit hera sua. Gen. c. 39.

β. [d] Τῆς γὰ ᾧ δεσπότου γυναικὸς, ἁλ τε τὴν εὐμορ-

[q] Ῥοβηλ῟.] Sic *MSS.* ὁ Ῥοβηλ῟ *Baſ.* & G. Rubeli autem expostulationem quære apud *Philonem*, p. 528.

[r] Τράγων μολυνσι.] Ita in *MSS.* τραγὸς *Baſ.* G. *aliique.*

[s] Ἀφιγμένων.] Sic *Caſ.* & *Samb.* ἀφιγμένον *cæteri.*

[t] Οὔθ' ἡ κέχρη ᾗ.] *Zonaras* etiam phrasi consimili, μήθ' ὅπως διέφθαρ ᾗ γνῶναι. Idem proxime χιτῶνα διερρωγότα pro λελακισμένον. Philo etiam dixit καθηκισμένον καὶ κατεχισμένον. BERN. Ita *Big. Samb. Busb.* & *Vat.* ὅτ' οἷα. *Baſ. G.* & *Caſ.* ὅτ' εἰ *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[u] Παραμυθίας ἐσερημέν῟.] Ita *Samb.* politice quidem. Reliquis τ Δαμυθίας. Utrumque autem scribi permittit morosus ille Apollonius. BERN. Sic *Samb.* in *reliquis* τ Δαμυθείας. utrumque approbat *Apollonius.* In sequentibus pro ἄτως λῶ παρὰ τὸν κακῶ, mallem rescribere, ἄτως λῶ παρ' αὐτῷ κακῶς. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud semetipsum male, priusquam cum fratribus* &c.

[x] Σακκίον ἐξαψάμεν῟] Σάκκον *Busb. Hen.* & *Zonaras* ex LXX.

[y] Μήτε ὑπὸ παίδων] Ex *Big.* & *Samb.* μήθ' ὑπὸ π. in *aliis.* & subinde ῥᾴον. Sed ibidem αὐτὸν ῥᾴονα *Big. Caſ.* & *Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri*, αὐτῷ ῥᾴον γνέσθαι. BERN. & HUDS.

[z] Παιδείαν ᾗ τὴν ἐλευθέριον] Pharaonis autem œconomus in libris Græcis, quot vidi, nuncupatur πετεφρὴς, quod olim placuit & Interpretibus Alexandrinis; sed *Putiphares* semel legi, sæpius *Petephres* in exemplaribus Epiphanii; hoc autem similius Judæorum aut Samaritarum scriptioni פוטיפר. Unde S. Hieronymus in Tradit. *Venditus est igitur Joseph principi exercitus & bellatorum, non* Petephre *aut* Petephri, *ut est in Latino* (ita quidem reperias apud Ambrosium & Augustinum) *sed* Phutiphar *Eunucho.* Cæterum hunc δεξιμάγειρον cum suavissimo Prædicatorum Johanne à פוטיפרע Josephi socero nomine ac conditione distinguere, potius quam ita confundere, uti amant Interpretes LXX. Josephus, veteres alii Judæorum magistri apud Hieronymum & Genesin magnam. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.*

[a] Αὐτῷ πρόνοιαν.] Illud αὐτῷ etiam ex *Big. Samb.* & *Vat.* deest *cæteris.*

[b] Ἀπόλαυε.] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπόλαυσε in *aliis.*

[c] Ἐγκατέλειπεν·] Ἐγκατέλιπεν *Samb.*

[d] Τῆς γὰ ᾧ δεσπότου γυναικὸς.] De eodem autem flagitio inde *Zonaras* Drungarius, τ ᾗ ᾧ δεσπότου γυναικὸς ἁβ τε εὐμορφίαν καὶ τὴν αὐτῆ δεξιότητα ἐρωλήπ῟ ἁβατεθείσης, καὶ λόγους πρὸς μίξεως προσαγαγούσης, παρέπεμπε τὸν ἀζίωσιν. Hic quidem Josephum, Josephus Philonem verbis simillimis expressit. Sic autem Hierophanta Alexandrinus, τ γὰ εὐμορφίαν ἐπιμανῆσα τῷ νεανίσκῳ, καὶ ἀκαθέκτως πρὸς τὸ παθ῟ λυτθῶσα, τὸν πρὸς μίξεως λόγως προσφέρειν ἐρώσης συναλισκόμ῟ᾳ, καὶ μηδ' ὅλως προσίεσθ῟ ὑπομένοντ. BERN. *Zonaras* in hisce *Josephum*, at *Josephus* verbis simillimis expressit *Philonem* in pag. 532.

e Di-

μορφίαν καὶ τὸν τοῦ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησαμένου τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ ἁρμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' ὁ τοῦτο τὸ πρόσωπον ἀφορώσης, τὸ καὶ τοῦδε τὸν μεταβολὴν τοῦδε μένοντα· τὸν τε ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους τοιαύτης τοῦ μίξεως, παρέπεμπε τὸν ἀξίωσιν, ὁ κρείττονα ὅσιον εἶναι τοιούτου αὐτῇ [c] δοῦναι χάριν, ἐν ᾗ δ' πρεσβεύετο καὶ τοσούτης ἠξιωκότο τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [f] κρατεῖν τε τὰ πάθη κἀκείνου [g] παρεκάλει, τὸν ὑπόγνωσιν δ' πύξεσθαι τὸ ἐπιθυμίας τοιαῦτα πάσχοντα· σκληρὸς γάρ τε αὐτῇ τὸν μὴ παρούσης ἐλπίδα· αὐτός τε πολλὰ μᾶλλον ὑπομένειν ἕλοιτο, ἢ τοῦτο καταπτῆναι [h] ἔφη. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ πείθεσθαι μηδὲν ἐναντίον, ἀλλὰ τοιαῦτα [i] τοιγαρμάτων ἀντιλογία πολλοῦ ἂν ἔχοι παραίτησιν. [k] τὸ δὲ ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκώσῃ τὸν Ἰώσηπον ἀντιτυχεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ δ' κακοῦ πολιορκούμενη, δευτέρᾳ πάλιν πείρᾳ [l] προσῆλθε καταργήσασα.

γ'. Δημοπλοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπισούσης, [m] καθ' ἣν εἰς τοὺς πανηγυρεῖν καὶ γυναῖξι [n] Φοίταν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι δ' Ἰωσήπου. καὶ γνωμένης [o] αὐτῇ ταύτης, [p] λιπαρεστέρως ἐπὶ τοῖς πρώτοις αὐτῷ προσωμίλησε λόγοις. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [q] αὐτῷ μὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶναι, καὶ μηδὲν ἀντιφωνεῖν· κατά τε τοῦ τὸ θεραπαλλόσης ἐντροπὴν καὶ τοῦ δ' πάθους ὑπερβολὴν, ὑφ' ἃ βιασθεὶς δεινὰ ὅσα δ' κατ' αὐτοῦ ἀξιώματος [r] ταπεινότερα γνέσθαι. φρονήσει τε καὶ νοῦ ἄμεινον ἐνδοὺς, καὶ τὸ ὀπίσω τοῖς παρελθοῦσιν [s] ἄγνωμον διορθώσεται. εἴ τε γὰρ δεύτερον δεήσιν ἐξεδέχετο, τούτου γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος σπουδῆς· νόσον τε γὰρ προφασίσεσθαι, καὶ τὸ ἑορτῆς καὶ τὸ πανηγύρεως τοῦ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴ τε τοῖς πρώτοις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, δ' μηδὲ μίαν κακουργίαν εἶναι κρύπτειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ὑπομένειν. προσδοκᾶν τε τὸ παρόντων ἀγαθῶν ἔνεπιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσδεόμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπήκοον ἡγούμενον· ἀμύναν δ' καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποστραφέντα τοῦ ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τοῦ τὸ σωφρονεῖν δόκησιν [t] ὑπισχνούμενον. ὁ γὰρ αὐτὸν τοῦτο ὠφελήσειν, πρεσβείσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ὑπὸ τὸν ἀνδρὶ προσέξειν δ' μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆν, ἢ τοῖς ἐκείνου, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τὸ ἀληθείας [v] φέροντας.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, ὅπως οἰκτον αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, ὅτ' ἠνάγκασε φόβον· ἀλλὰ τὸ δεήσεσιν ἀντέχειν, καὶ τὸ ἀπειλαῖς οὐκ ἐνδοῦναι, [x] δεῖσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν

legantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore esset incensa, ac putaret, si hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis positurus quod hera illum peteret, (nam ad habitum servitutis præsentis, non ad mores, qui statu etiam mutato permanerent, respiciebat) adeoque suum, quo flagrabat, ei proderet desiderium, & sermones sereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas esse ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipsam admonebat ut cupiditatem reprimeret, desperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (sic enim fore ut ei sedaretur impetus, cum omni de spe decideret) sibique constitutum esse dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obsequi. Quamvis enim & heræ adversari servum non deceat, hujusmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excusationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exspectanti restiterit Josephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare statuit.

3. Cum igitur publicum festum instaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem caussatur apud maritum, captans solitudinem & otium ad Josephum exorandum. Quod cum nacta esset, blando magis sermone quam antea eum aggreditur. Ut satius quidem fuerit eum primis cessisse precibus, neque aliquid contradixisse; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera sit, sua dignitate humiliorem se gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius delipuerit licebit emendare. Sive enim secundas preces desideraret, has adesse & cum majori studio: se enim ægritudinem simulasse, atque festo & celebritati ipsius consuetudinem prætulisse. Sive prioribus ob diffidentiam repugnasset sermonibus, indicio esse crederet, nullam latuisse fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perstaret. Quare & præsentium bonorum emolumentis frui exspectaret, quorum jam particeps erat, si ejus desiderio annueret, & majora etiam consequuturum, si suæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, si petitionem repudiaret, & castitatis existimationem mallet illibatam servare, quam heræ gratificari. Eam enim ipsi nequaquam prodesse, si ei accusationem instrueret, & se ab illo tentatam esse ad maritum mentiretur: magis enim Petephren suis sermonibus fidem habiturum esse, quam illius, veritati licet maxime consentanea proferat.

Res insidiosa est amor, plenaque artium.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque misericordia eum recedere à castitate suasit, neque metus coëgit: sed precibus restitit, minisque non concessit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbissima quæque sufferre, quam præ-

Speculum castitatis purissimum Josephus.

e Διδόναι χάριν,] Δοῦναι *Samb.* & *Vat.*

f Κρατεῖν τε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κρατεῖν τὰ δ' π. *Basil.* & *G.*

g Παρεκάλει,] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* προσκαλεῖ in *aliis.*

h Ἔφη.] *Al.* ἔσται.

i Τοιαῦτα τοιγαρμάτων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Casl. Basil.* & *G.*

k Τὸ δ' ἔτι μᾶλλον] Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum vestigiis. τῷ δ' ἔτι μ. τ. ἐρῶντα, μὴ προσδοκῶσῃ *Basil.* & *G.* τὸ δ' ἔτι —— τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Casl. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὸ δ' ἔτι —— μὴ προσδοκώσης *Big.*

l Προσῆλθε] Ita *Samb. Casl.* & *Vat.* προσεπιθυμεῖ τὸ κατεργ. *Big.* προσεπιθυμῶν κατεργ. *Basil.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* διντέρων εἶχε πεῖραν, aut quod *Zonaras* dixit διντέρων ἐπῆγε πεῖραν.

m Καθ' ἣν] Κατὰ τὴν ἑορτὴν, id est in festo. alibi μὴ τὴν πανήγυριν irrepsit in Josephum pro κατὰ τὴν. REL.

n Φοίταν νόμιμον ἦν] Φοιτῆσαι *Vat.*

o Αὐτῇ ταύτης,] *Big. Samb.* & *Casl.* Neque tamen facilius rejicies emphasin Atticam *Basil.* & *Gen.* ὑπὸ γνωμένης αὐτῆς ταύτης. Fefellit autem Fabrum ars sua, dum reponeret ibidem ὑπὸ γνωμένης ἑορτῆς ταύτης: supra enim præfatus est archæologus, δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπισάσης; jam respicit τὴν σχολήν. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Casl.* γνωμένης αὐτῆς ταύτης *Basil.* & *G.* frustra reponit *Faber*, ὑπὸ γνωμ. ἑορτῆς ταύτης. nam ταύτης respicit σχολήν.

p Λιπαρεστέρως] Vulgo legunt *Basil.* & *Gen.* λιπαρωτέρως: cæteri habent λιπαρεστέρως, quo schemate comparandi gaudent valde Ioneſque Attiçique: sed & fundum λιπαρὴς agnoscunt Hesychius, Photius, aliique Lexicographorum veterum. In eadem clausula προσῆγε λόγους *Busb.* atque *Hen.* BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρωτέρως.

q Αὐτῷ μὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς δέησιν] *Al.* αὐτόν.

r Ταπεινότερα γνέσθαι.] Ita in *MSS.* ταπεινοτέραν *Basil.* & *G.*

s Ἄγνωμον διορθώσεται.] Ἀγνώμον *Samb.* tanquam ab ore & spiritu Attico.

t Ἐπισχνούμενον.] Ita *Samb. Big. Casl.* & *Vat.* δόκησιν προσυπισχνούμενον *Basil.* & *G.*

v Φέροντας.] Φέρον τὸ *Samb.*

x Δείσας παθεῖν ἀδίκως,] Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας τὸ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Mar-*

præsentibus acquiescere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod sibi conscius erat se juste esse periturum. Ipsam quoque nuptiarum monuit, jurisque conjugalis & consuetudinis; obsecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura sit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emendationem, ac *præterea* metum ne deprehendatur, beneficium vero *solum* si lateat peccato ignorato: mariti vero licere congressu frui sine periculo; insuper & magnam, dicebat, habituram esse conscientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magisque ipsi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipsum usuram, quam si pudore teneretur ex peccati societate. Nam longe præstat manifestis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Josephum incusat impudica fœmina.

5. Hæc atque plura hisce similia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius instabat, injectisque manibus, cum de persuasione desperaret, vi subigere voluit. Ut vero illam iratus fugisset Josephus, veste prius relicta quam ipsa prehenderat, (nam & illam ei cedens è cubiculo prosiluit) *illa* verita ne marito suo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Josephum prior falso ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulciscceretur, graviter contempta, injuriam sibi factam. Nam prudentis esse, atque mulierem decere rata est, ut accusationem præoccuparet. Ac mœsta quidem sedebat & confusa; dolorem ex tentata pudicitia esse animo iracundo simulans, qui erat ex frustrata libidine. Marito autem reverso, & ad hunc aspectum turbato, causamque scisciante, Josephum cœpit accusare; "Et vel moriaris, mari-"te, inquit, vel servum nequam, cubile tuum "violare nitentem, merita pœna castiga. Ille, "immemor & qualis in ædes nostras venerit, & "quanta ex tua benignitate fuerit assequutus, at-"que pro ingrato habendus nisi in omnibus se "nobis bonum exhiberet, insidias struxit ut con-"jugium tuum contumelia afficeret; idque festo "die, tua observata abientia. Adeo ut in quan-"tum modestus antea videbatur, propter tui "metum se continuit, non quod probo esset in-"genio. Talis autem factus est, quod præter "meritum atque spem ad honorem provectus "fuerit; ac si æquum esset ut ille, cujus fidei & "dispensationi omnia tua bona commissa esse "contigit, servisque natu grandioribus præfici, "uxorem etiam tuam attrectaret". Cum vero loquendi finem fecisset, vestem *ei* ostendit, quasi, cum tentasset *ei* vim facere, eam reliquisset. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris,

χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς [γ] σωφρόνως δικαίως ἀπολαμένῳ. χάμε τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς τ ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ ωλέον νεμειν, ἢ τῇ παρουσαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὐθις ἐπ' ὀδυνῃ γλυκυμένῳ, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [z] τοῦ καταφρονεῖν γλυκεῖ, [a] ἀλλὰ χάριν ἂν λαθεῖν ἀγνοουμένης καὶ κακῆς· τὴν δὲ πρὸς τ ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ πρὸς πολλῷ [b] ἔλεγε τῷ ἀπὸ τῆς συνειδότος καὶ πρὸς τ θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτὴ [c] μᾶλλον δεσπόσῃ μείνασα καθαρᾶς, καὶ δεσποίνης ἐξουσίαν χρήσεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ὁ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. [d] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν [e] ὑπὲ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

ε'. [f] Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τῷ τ γυναικὸς ὁρμὴν ὑπισχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ὑπισρέφειν, ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ ὠσμῇ· καὶ ὑπερβαλέσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογνῶσα [g] τοῦ πείθειν, ἤθελεν. [h] ὡς δὲ ἐξέφυγε ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος ωροσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατιχούσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μέρος ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· ωρόδηλος γενομένη μὴ καταίπῃ πρὸς τ ἄνδρα [i] αὐτῆς, καὶ τ ὕβρεως ωρόθυμος ἔχουσα, φθάσασα καταψεύσασθαι πρὸς τ Πετεφρῆν ἐγκαλοῦσα τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρήσασα μὲν [k] αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανευμένη. ωρόλαβεν δὲ τὴν ἀφορμὴν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἠγήσατο. καὶ [l] καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη· τὴν ἐπὶ τῷ ἁμαρτεῖν τ ἐπιθυμίας λύπῃ, ὡς ἐπὶ πείρᾳ ἀφθορᾶς ωλανωμένη μετ' ὀργῆς. ἐλπίσασα δὲ [m] τάνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν παραχθέντι, καὶ πιθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τ κατηγορίας τ Ἰωσήπου κατήρξατο· "καὶ πθναίης, εἰ-"πεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δῶλον, κείτῃ μιάναι τὴν σὴν "ἐθελήσαντα, κθλασον. ὃς δὴ οἷος ὢν εἰς τ ἡμέτερον "οἶκον ἀφίκται μνησθεὶς ἐσωφρόνησεν, ὃ δὴ ὅσων ἐκ "τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ' ἀχάριστος ὢν ἂν "εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβού-"λευσε ὑβρίσαι γάμον τ σὸν, [p] καὶ ταῦτ' ἐν ἑορτῇ, τὴν "σὴν ἀπουσίαν ἀφυλάκτως. [q] ὡς ὅσου καὶ μέτρου ἐδό-"κει πρότερον, ἀλλ' τ ἐκ σοῦ φόβον ἠρέμα, καὶ οὐχὶ φύσει "χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ "παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ὡ "τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν ἐκ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν "[r] ἐξενέγκαι, καὶ τ πρεσβυτέρων οἰκετῶν ωροτιμῆναι, "τούτῳ ἐκ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός". παυσαμένη δὲ τ λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ' ἐπεχείρει [s] βιᾶσθαι καταλιπόντος αὐτό. [t] Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρύσῃ τῇ γυναικὶ, μηδ' οἷς ἔλεγε ἐκ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων,

cum Antoninum, p. 228. *Edit. Oxon.*

[γ] Συνήθης] Sic *Big.* συνοίκης *Basil. G.* & *Vat.* συνιδὴν *Samb.*

[z] Τὸ καταφρονεῖν ἡδύς,] Τὸ μὴ καταφρονεῖν in quatuor *MSS.*

[a] Ἀλλὰ χάριν δ' λαθεῖν] Ita *Big. Vat.* & *Cas.* καὶ χάριν in *Editis.*

[b] Ἔλεγε] Illud ἔλεγεν ex *MSS.* omiserunt *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

[c] Μᾶλλον δεσπόσῃ] Δεσπόσῃ μᾶλλον, dein χρήσεσθαι *Samb.* & *Vat.*

[d] Πολὺ δὲ κρεῖττον] Πολὺ δὲ καὶ κρ. *Vat.*

[e] Ἐπὶ γινωσκομένοις] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γινομένοις *Basil. G.*

[f] Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τῷ τ γυναικὸς ὁρμῷ ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο,] *Hen.* & *Busb.* studiose dissentiunt, atque jam ajunt, ὁ δὲ πολλὰ καὶ ποικίλα, τ γυναικὸς τῷ ὁρμῷ ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο. BERN.

[g] Τοῦ πείθειν,] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν.

[h] Ὡς δὲ ἐξέφυγεν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ' ἐξέφυγεν ὑπ' ὀργῆς Ἰώσηπος, καὶ προκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατ' ἀρχὰς αὐτῷ οὐ τάττω, ἐξεπήδησε δ' ὠμῶς. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expressum hisce verbis, *cumque fugisset iratus Josephus, illa ejus tenente vestem qua se exuerat, exsiluit à domo.*

[i] Αὐτῆς,] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτῆς ὑβρεως.

[k] Αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸ δεινῶς ὑπερηφανευμένη *Basil.* & *G.*

[l] Καθῆστο μὲν] *Zonaras* defloratior, & nostrorum MSS. quatuor: excusum fuit καὶ κατέκειτο, quem Æolismum Mæonides ipse probaret, si jam viveret; quin prius tantidem dixerat ille de implacida mente Iunonis, καὶ ῥ' ἀκέοντα κάθησο, ἐτιγάνυσσα φίλον κῆρ. BERN. Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κατεκάθητο.

[m] Τάνδρὶ,] Τῷ ἀνδρὶ *Big.* Elegantius cæteri & cum his Zonaras. Paulo post τ κατηγορίας δ' Ἰωσήπου *Hen.* & *Busb.* BERN.

[n] Τῆς Ἰωσήπου κατηξάτο] Illud τ ex *MSS.*

[o] Οὐδ' ὅταν] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δ' ὡς *Basil.* & *G.*

[p] Καὶ ταῦτ'] *Al.* καὶ ταῦτα.

[q] Ὡς ὅσα] Ὅσα *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

[r] Ἐξενέγκαι,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξοῖσαι.

[s] Βιᾶσθαι] Βιάσασθαι cæteri omnes præter *Big.* ex quo excudimus βιᾶσθαι. Legimus enim apud veteres Grammaticos, βιᾶσθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι, idemque inter Musas Herodoti Philo denique & Zonaras Secretarius βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν. BERN. Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant βιᾶσθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* βιάζεσθαι ἐπεχείρησεν.

[t] Πετεφρὴς] Πολύφρης malit *Bernardus.*

γ Πλέο-

ἔχων, τῷ τι πρὸς αὐτὸν ἔρωτι [v] πλέον νέμων, ὅτι μὲν τὰ τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτελέτησε. δοὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν δὲ εἶναι κατακρίνας τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὰ τῶν κακούργων [x] εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ὅτι δὲ τῇ γυναικὶ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

neque quibus *illa* dixerat & *ipse* viderat, fidem derogare potuerit, suoque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere destitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Josephum nequam esse judicans, illum quidem in maleficorum carcerem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modestiæ & castitatis testis exstiterit.

ΚΕΦ. ε'.

Ὅσα συνέβη τῷ Ἰωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ἰωσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, οὔτ' εἰς ἀπολογίαν, οὔτ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην συγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [y] δεδεκότων δαίμονα τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. ἃ πίεζαν τὰ φρονήσεως δῆθεν ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ κατανοήσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, [z] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καθῆν ἐποίει· δεῖται δὲ [a] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωλῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τὰ πρὸς τὰ ἔργα πολυπραγμοσύνης, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ καὶ κοινωνίαν τὰ ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακεκρίσθαι ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος μὲν τοῦ βασιλέως καὶ ὁ φόδρα δι' αὐτὸ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ [b] συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πίδας συνηδέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, καὶ συνιὼν αὐτὸν εὐθὺς προσήγετο, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, προδηλοῦν εἴ τι σημαίνοι, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἐπὶ τὸ θεῖον αὐτὸν τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προσίησιν.

β'. [c] Ἔλεγε δὴ οὖν ἰδεῖν καὶ τὰς ὑπνους τριῶν κλημάτων πεφυκυίας ἀμπέλου [d] βότρυς ἐξ ἑκάστου [e] ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [f] καὶ τύπτειν αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος δὲ βασιλέως· διηγήσασθαι τε τὸ γλεῦκος, δοῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ἐωραμένον ἰδύλλιον τοιοῦτον ἦν· ἠξίου δὲ, εἴ τι μεμοίραται σωτέρας, φράζειν αὐτῷ τὴν περίφρησιν τοῦ ὄψεως. ὁ δὲ θαρρεῖν [g] τε παρεκάλει, καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· τοῦ βασιλέως πρήσοντος αὐτὸν τὴν ἀμφοτέρων, καὶ πάλιν εἰς πρότερον αὐτὸν [h] ἐπανάξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσήμαινεν [i] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Θεὸν ἀνθρώποις προφαίνειν· [k] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ πρόνοιαν ἔνδοθεν, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεύει, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [l] οὖν φῆς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ τοῦ σοῦ [m] προσθεῖναι τὸ βασιλέα. καλῶ τοίνυν ἐφ' σοι τὸ ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμαύσασαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καρπὸν ἐτρύγησας καὶ τοὺς ὕπνους. μέμνησο μέντοι τούτων

CAP. V.

Quænam Josepho in carcere contigerunt.

JOsephus itaque omnia ad se quidem spectantia Deo committens, neque ad se defendendum neque ad rem gestam accurate narrandam semet accinxit: sed vinculis & necessitati tacitus succubuit, Deum, qui calamitatis causam noverit & veritatem, iis potentiorem esse confidens, qui se in vincula conjecerant. cujus providentiam confestim expertus est. Nam custos carceris, diligentiam ejus fidemque in justis exsequendis perspiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permisit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum respirarent, secum forte colloquentibus, ut solent miseriarum similitudine conjuncti, seque invicem de causis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in custodiam detrusus, eademque cum Josepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus est; eique (nam *cæteros* antevire intelligentia existimabat) somnium visum exposuit, obsecrans ut præsagium, si quod subesset, indicaret, querens quod suis ex Rege miseriis solicitudinem etiam ex somniis numen adjecerit.

Josephi vita tutem carcer obscurare non potuit.

Gen. c. 40.

2. Ajebat igitur se per quietem vidisse tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è singulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eosque se expressisse in poculum quod Regi erat in manu: &, cum mustum esset percolatum, Regi porrexisse ut biberet, illumque benigne accepisse. Quod ergo viderat ejusmodi esse ostendebat: rogabat autem ipsum, si quam nactus esset intelligentiam, ut ei narraret ecquid visum portenderet. Ille vero bono animo esse jussit, & intra triduum exspectare liberationem è vinculis, Rege ministerium ejus desiderante, eumque ad illud revocaturo. Ostendit enim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem esse concessum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus discutiens, & ad voluptatem *plurimum* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expressum accepisse Regem. Scito igitur bonam tibi visionem esse oblatam, quæ præmonstrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miseria eripiaris intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti per somnos. Sed fac, cum hæc

Pocillator regis Ægyptii de mero somniat.

Gen. c. 40.

[v] Πλέον] Πάλαι *Samb. Vat.* & *Cas.* πάνυ *Vet. Interpr.*

[x] Εἱρκτὴν] Ita plerique. mitius nonnullis εἰρκτῶν.

[y] Διδικότων δαιμόνων] Ita *Big.* & *Samb.* δεδικότων conjecerat *Scholastes.* δεδυκότων *Basil. G. Vat.* & *Cas.* ἠδικηκότων *Vet. Interpr.*

[z] Ὑπανίει] Ita plerique *MSS.* ὑπανιεῖ τι τοῦ δ. *Basil. G.* & *Cas.* & mox ἐλαφρότερον ἐποίει.

[a] Χρῆσθαι] *Al.* χρήσασθαι.

[b] Συνδιαφέρων] Ultro discedunt *Hen.* & *Busb.* συνέκλεπτε, aut συνέκλεπτε· ὃς συνήσθιεν τοῦ ἰατρικοῦ γειτόνων. Cum illis una abit Zonaras. ὁ δὲ ἦν (εἰρκτῆς δηλονότι) ὁ οἰνοχόος φυγὼν κατ' ὀργὴν συνεκλείσθη, καὶ ὁ ὀψοποιὸς· οἷς συνήθης γενόμενος, ἠξίου τὸ φράσαι τὴν εὐπνοίαν τῶν ὀνείρων. BERN.

[c] Ἔλεγε δὴ οὖν] De Pincernæ somnio videsis *Philonem*, p. 519. & *Zonaram*, p. 17.

[d] Βότρυς ἐξ ἑκάστου] Βοτρυνας *Samb.* & *Vat.*

[e] Ἀποκρέμασθαι,] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* ἀποκεκρεμᾶσθαι *Basil. G.* & *Big.*

[f] Καὶ τύπτειν αὐτὸς ἀποθλίβειν] Sic *MSS.* καὶ τοὺς αὐτοὺς *Basil.* καὶ τοὺς αὐτοὺς *G.*

[g] Τε παρεκάλει,] Illud τε non agnoscunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[h] Ἐπανάξοντος.] Ita *Samb. Cas. Big.* & *Vat.* ἐπανήξειν *Basil. G. Busb.* & *Hen.*

[i] Ἀμπέλινον] Sic in *MSS.* vitiose in *Editis* ἄμπελον ἐπ' ἀγαθοῦ ἀνθρώποις πάρ.

[k] Ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ προνοεῖ,] Ὅτα *Basil. G. Cas.* & *Vat.* ὃς in *reliquis.*

[l] Οὖν φῂς] In *Big. Samb.* & *Vat.* ὃ φῂς. & in aliquot *Epiphanii* Codd. *hoc ergo quod dicis.*

[m] Προσθεῖναι] Ita *Samb.* & *Vat.* προσίεσθαι in *aliis.*

hæc vera esse expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem prædicentis: & in libertatem restitutus ne nos despexeris, quos hic conclusos relinques, ad ea quæ prænunciavimus discedens. Non enim ut sontes in vincula fuimus conjecti, sed ob virtutem & modestiam ad maleficorum pœnas subeundas damnati sumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, nostræ voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc somnii interpretamento gaudebat, & conjecturæ eventum exspectabat.

Caput sibi ab alitibus impetitum videt per quietem pistor regius.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis pistoribus præfectus, in vincula una cum pincerna detrusus, cum talem Josephus dedisset illius visionis interpretationem, spei plenus (nam & ipse etiam somnium viderat) rogat eum sibi indicaret, quidnam præteritæ noctis visio portenderet. erat autem hujusmodi. Tria, inquit, canistra super capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obsonio & variis eduliis refertum; qualia regibus apparari solent: devolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem præfagium simile illius, quod contigit pincernæ, exspectabat. Josephus autem ratiocinando conjiciens de somnio, præfatusque quod mallet ei lætiorum esse interpretem quam quæ somnium sibi prænunciaret, dicit, duos omnino vitæ dies ipsi supereſſe, (hoc enim significant canistra) tertio vero cruci suffixum alitibus fore cibum, & nequaquam sibi opitulari posse. Hæc quidem utrique accidêre similiter ac dixerat Josephus. Nam die prædicta, cum natalitium suum Rex celebraret, præpositum pistoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens pristino ministerio restituit.

Post biennium carcere liberatur Josephus, pincerna serius impetrante.

4. Josephum vero, cum duos *fermè* annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque à pincerna ex prædictorum memoria juvaretur, Deus *ipse* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum sub eandem noctem in somniis duas visiones vidisset, pariterque utriusque interpretationem; hujus quidem oblitus est, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quæ conspexerat, (nam & tristia ei videbantur) prima luce

πδεχθεὶς δ' προκαλαγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθά· ϗ γνώμεν ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ ωφελήσῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενοι. [n] οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα & σωφροσύνης τὰ τ κακέργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν· οὐδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τ ταῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι γελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν ϗ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, ϗ ωμένειν τῶν δεδηλωμένων τὸν τελευτήν.

γ'. Δῆλος δέ τις ὢν τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτῳ ποιησαμένῳ [o] τοῦ Ἰωσήπου ωδὴ τῆς ὄψεως ἐκείνης τὴν ἀποφασιν, εὐέλπις ὤν· [p] & γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τ Ἰώσηπον φρᾶσαι, τί κἀκείνῳ δηλοῖ βάλεται τὰ δι' τ παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἦν δ' τοιαῦτα. [q] τρία, φησὶ, κανᾶ φέρειν ὄπι τ κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δ' τρίτον ὄψα τε ϗ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπτάμενοι δ' οἰωνοὶ ἅπαντα δαπανῶσι, [r] ϗ μηδένα λόγον αὐτοῖς ποιούμενοι [s] ἀποσοβοῦντος. ϗ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ δ' οἰνοχόῳ ωροσεδόκα. ὁ δ' Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, ϗ πρὸς αὐτὸν εἰπών, ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν [t] ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτὸς γεγενέναι, ϗ ὐχ οἷον τὸ ὄναρ [v] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι δ' ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανᾶ τὰς σημαίνει· τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀνασκωλοφισθήσεσθαι, βορὰν ἔσεσθαι [x] πετηνοῖς, κοὐκ ἀμυνεῖν ἑαυτῷ δυνάμενον. ϗ ὃ ταῦτα τέλος, ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, [y] ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ ωρισημένῃ [z] γενέθλιον πεπλεκὼς ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ὄπι τ σιτοποιῶν ἀνεσκόλοψε· τὸν δ' οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ὄπι τ αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέσησεν.

δ'. Ἰώσηπον δ' [a] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθοῦντα, ϗ μηδεν ὠφελοῦντος τοῦ οἰνοχόου ϗ μνήμῃ τ ωρισημένων ὠφελήσαντος, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τ εἱρκτῆς, τοιαύτῳ αὐτῷ τῷ ἀπαλλαγῷ μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὠφὸ τὸν αὐτὸν ἑαυτῷ ὕπνων θεασάμενος δύο, ϗ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν [b] ἠμνημόνησε, [c] τ δ' ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος [d] οὖν ὄπι τοῖς ἑωραμένοις· ϗ γὰρ ἐδόκει σκυ-

[n] Οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες] Ἐξαμαρτῶντες cæteri omnes, *Big.* excepto. Utrumque enim licet veterum Scriptorum jure. Ibidem *Samb.* & Epiphanius, ἐδὲν γὰρ ἐξαμαρτῶντες. Somnium vero pocillatoris regii hunc in modum ex Josepho Drungarius Biglæ. ὁ μὲ γὰρ οἰνοχόος ἄμπελον ὁρᾷν ἐδόξειν ἐξ ἧς τρεῖς ἐβύοντο πλέγματα, ὧν ἀπηώρηντο μιγάλοι ϗ πίπεροι βότρυες. τούτους δ' ἀπθλίβειν εἰς Φιάλλν ϗ ωστάγειν τῷ Φαραὼ, κακεῖνον λευκὸν ωστηνᾶς. ἀγαθὰ γοῦν σημαίνειν αὐτῷ τ ὄνειρον ἐξηγεῖτο ὁ Ἰωσήφ. ἐν γὰρ τρισὶν ἡμέραις τὰς ωστάγους εἰς τὸ ωστήριον ἀποκαθαθήσει ϝ Ἀφαρόνημα· ϗ ἡξίν μεμνῆσθαι αὐτοῦ. Philonem autem legerat ipse Josephus hæc talia referentem post LXX. Interpr. de pincerna somniante. ἔδοξε μεγάλην ἄμπελον ὑπὸ Φυκείαν τριῶν πυμμίων ἐν ἀέρι εἶναι ϗ βοτρυοφορῆσαν, ὡς ἐν ἀκμῇ τ ὀπώρας. ὑποτρυγήσης δ' τ σταφυλῆς θλίψαντα τ βοτρύων, ϗ εἰς ἔκπωμα βασιλικὸν ἀποθλίβειν· ὅπερ ἱκανῶς ἔχον ἀκριβῶς ωστενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. ὁ δ' μικρὸν ὑπιχνεῖ, δύτυχίαν ὑπεὶ ἡ φαντασία σοι κατάγγελλε, ϗ τ ωστήριας ἀπάλυψιν δηλοῖς. αἱ γὰρ τρεῖς ῥίζαι τ ἀμπέλου, τρεῖς ἡμέρας ὑπογράφουσι· μεθ' ἃς ὑποπτωθήσεταί σου ὁ βασιλεὺς, ϗ μεταπεμψάμενος ἀποδώσει τὴν ἀρχιν. ὑπιτρέψῃ δ' ϗ τ αὐτῆς μεταποιῆσαι τάξεως, ϗ ὑπὲρ βεβαιώσεως τ δεξιᾶς οἰνοχοήσεις, ἀναδὺς ἔκπωμα τῷ δεσπότῃ· ϗ ὁ μὲ ἐγεγήνῃ ταῦτ' ἀκούσας. BERN. Ita ex *Big.* edente *Bernardo.* in *aliis* ὑοὶ (vel ὐδὲν) γὰρ ἐξαμαρτῶντες.

o Τὸν Ἰωσήπου] *Al.* τῷ Ἰωσ. π. τ. ὄ. ὑπείνῳ.

p Καὶ γὰρ αὐτὸς] Corrigit Cocc. ϗ γὰρ ϗ αὐτὸς.

q Τρία,] Vide *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17.

r Καὶ μηδένα λόγον] Ita ex *Big. aliis* abest ϗ.

s Ἀποσοβοῦντος.] Ἀποβοσκοῦντος *Big.* ἀποβοσοῦντος verbulo vano *Baſ.* & *Gen.* Scripsit autem Josephus cum *Samb. Caſ. Hen. Busb. Burio*que meo ἀποσοβοῦντος: difficile autem & hoc durumque fuit pro genuino nostri Scholastici. BERN. Sic *Caſ. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis* verbulo vano ἀποβοσοῦντος.

t Ἑρμηνευτὴς] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deest ὢν.

v Αὐτῷ δηλοῖ,] Αὐτῷ abest *Vat.*

x Πετηνοῖς,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* τοῖς πετεινοῖς.

y Ἀμφοτέροις ἔλαβε.] Ἀμφότερα ἔλαχε *Busb.* & *Hen.*

z Γενέθλιον] Juvat & à Zonara somnium idem excipere. ὁ δ' ἀποκτισθεὶς τρισὶ τοῖς κανᾶ ἐδόκει φέρειν ἐπὶ τ κεφαλῆς· δύο μὲ ἄρτων πλέρη, τὸ δ' ἕτερον ὄψα ϗ ποικίλων βρωμάτων. τὰ δ' ἀφεπαγλῶσαι ὑπὸ πτηνῶν καθιπαμένων. ἔφη δ' ϗ τοῦτο ὁ Ἰωσὴφ τὰ τρία κανᾶ τριῶν ἡμερῶν εἶναι σημαϊνικά· ϗ ὐ τὴ τρίτη ἡμέρα μέλλον αὐτὸν κρεμασθήσεσθαι, συρροφάγοις ὄσιαις βορὰν πέμποις. γέγονε δ' ἐπ' ἀμφοῖν, ὡς Ἰωσὴφ ἐξηγήσατο. Propter reprehensores Josephi fas erit & Philonis verba subnectere, ut ambo ab his, vel forte Judæus neuter videatur suo merito redargui. ὁ δ' ἀποκτισθεὶς, ait ille, ἀποδεξαμένου τῷ Δφέσει, ὡς ϗ αὐτὸς οὕτυχὲς ὄναρ ἰδών· διὸ δ' οὐ μετρίως παλιμβρίων ἀπαλιθεὶς ταῖς ὑπερ χρησαῖς ἐλπίσι, φησὶν· ἀλλα κάγω καινοῦσθαι ἔδοξα, ϗ τρία πλέρη κανᾶ πεμμάτων κομίζειν ἐπὶ τ κεφαλῆς· τὸ δ' ἀνωκτὸν πλέρες εἶναι πανοίων ῥιφῶν, οἷς εἰωθε χρῆσθαι τὸν βασιλέα. ποικίλας δ' εἶναι τὰς ὠφὰς διαφόρων βασιλικῶν σιτίσεων ὑπουργίας. ὀρνεις δ' καθιπαμένας ἀρπάζειν ἀπὸ τ κεφαλῆς, ϗ ἁπλῶς ἐμποδίζαι, μέχρις δ' παυσάμενος, ϗ μηδὲν τ ὑπερθεσθέντων ἀπολιπεῖσθαι. ὁ δ', ἐξελόμενος, εἶπε, μὴ θαρρῶν σοι τὴν φαντασίαν, ἢ φαντάσαν ἰσχυροποιῶν, ἢ εἰ ϗ διηγεῖτο τις μακρὰν γοῦν, ἵνα μὴ καταγνοῦσαι, τ ἐμῶν ὄντων χρήσεσθαι τὴν διήγησιν· ὀκνῶ γάρ τις ἀγγελῶν εἶναι κακῶν. —— τὰ τρία κανᾶ σύμβολον τριῶν ἡμερῶν ἐστιν· ἐπιχὼν ταύτας ὁ βασιλεὺς, ἀνασκολοπισθήσεταί σε, ϗ τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ κλάδου ϗ καθαρπάσεται ὄνεα τ σὸν σώματος σαρκῶν, ἄχρις ὢν ὅλως ἐξαναλωθῇς. ὡς δ' αἱ τρεῖς ἡμέραι διῆλθον, χρηστὸν ἐπέση δ βασιλεὺς· ὐ μόνον πάντες οἱ ϗ τὴν χώραν ἐπαινηγύριζον, ἀλλὰ φερόντων δ' οἱ περὶ τὰ βασίλεια. ἐστιάθη οὖν τ ὐ τελῇ, ϗ τ θεραπείας ὡς ὐ δημοθοινίᾳ, τ ϗ τὸ δεσμωτήριον ὠνέῳ ὑπεμπόδιος, ἀχθῶν κελεύει, ϗ θεασάμενος τὰ ὐκ τ ὀνείρων ἀφελείσιον ἐπιφερόμενα ὠφελείσθαι· ωστέρας τ μὲ ἀνασκολοπισθῆναι τὴν κεφαλὴν ἀπομηνύσας, τῷ δ' τὴν δεξιὰν διεπεῖ ωστέρου, ἀπενέμας. BERN. Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον τεθυκώς. Vide *Casaub.* contra *Baronium* p. 613.

a Διετῆ] Διετῆ χρόνῳ soli *Samb.* & *Big.*

b Ἠμνημόνησε,] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἠμνημόνευσε, non probante *Bernardo.*

c Τῶν δ' ὀνειράτων καλέσειν.] Forte τ δ' ὀνειράτων μήνιλα καλέσειν. COCC.

d Οὖν ὄπι] Illud οὖν conservavit *Samb.* excideratque è *reliquis*, præterea in *Cod. Vat.* ϗ τεθαρσηκὼς ἐπὶ τοῖς &c.

e Ταῦτ'

σπυθρωπὰ [c] ταῦτ' αὐτῷ· [f] συνεκάλεσε μεθ' ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρήζων μαθεῖν τῶν ὀνείρατων τὴν κρίσιν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τὴ δ' οἰνοχόον ὁρῶντα καὶ φαρμακὸν τὴν συγχυσιν ὑπάρχειν μνήμη [g] τοῦ Ἰωσήπου, καὶ τῶν περὶ τῶν ὀνειράτων σωφίσεως. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβαὰν ἐκείνῳ φερόμενον· ὅτι τε [h] σωφρωνεῖν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, καὶ ἐκείνῳ τοῦτο [i] συμβαίη καὶ ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προφέροντος. [k] δεδίδαχε δ' αὐτὸν μὲν ὑπὸ Πεπφροῦ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγει δ' αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους, ἅμα καὶ τοῦ [l] πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτοῦ καταγνοὺς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτοῦ τὸν Ἰώσηπον προαγαγεῖν· τὸν μὲν ἦκειν ἄγοντες [m] οἱ κεκελευσμένοι, [n] τιμωρήσαντες καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε'. Ὁ δὲ, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, "φησὶν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄρτος καὶ σώζειν ἱκανώτα-"τος ὑπὸ οἰκέτου [o] τοῦ μοι μεμαρτύρησας· τῶν αὐτῶν ἀ-"γαθῶν, ὧν ἐξ τούτου μεταδέδωκας, [p] ἀξίωσον καμὲ, "φέρουσα ἅπερ μοι καὶ τοὺς ὕπνους ὀνείρατος ὄψεις προ-"δηλοῖ. βούλομαι δέ σε μηδὲν [q] ὑποσιτλόμενον φόβῳ "κολακείᾳ [r] λόγῳ ψεύδει καὶ τῷ περὶ ἡδονὴν, ἂν "παληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ ποταμὸν βα-"θίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγέθει διαφερού-"σας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ [s] τοῦ νάματος χωρεῖν "ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύτας τὸν ἀριθμὸν προσπλη-"σίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπανίσχειν, λίαν καταφθαρμένας καὶ "δεινὰς ὀφθῆναι, [t] αἳ καταφάγουσι τὰς εὐτραφεῖς καὶ "μεγάλας βόας ἰδὲν ὠφεληθῶσι, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ "πεπτευχωμέναι. μὴ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν [v] διεγερθεὶς ἐκ "τοῦ ὕπνου, καὶ πεπεισμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάν-"τασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, παρεφέρομαι [x] πάλιν εἰς "ὕπνον· καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ πρώτου θαυ-"μασιώτερον, ὅ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στά-"χυας ἑπτὰ ἑνὸς ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυείσας, καρποῖς βα-"ρυνομένας ἤδη καὶ κεκλιμένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τὸ πρὸς ἀ-"μητον ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας ψιλοὺς, "[y] λιφεργοῦντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ αὐθρόσιας, οἳ δαπανῶν convocavit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Hæſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadverſiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Joſephi, ejuſque in ſomniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Joſepho, & de viſione in carcere ſibi oblata, ejuſque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum præpoſitus cruci ſuffixus fuerit, idque ei contigerit juxta ſomnii enarrationem, prædicente Joſepho. ipſum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum eſſe, ejus utpote ſervum; at dicit ſemet cum paucis Hebræum eſſe genere, *atque patre claro natum. Hunc igitur ſi accerſiveris nec propter mala, quæ jam patitur, deſpexeris, diſcere licet quæ tibi prænunciant ſomnia. Rege itaque jubente ut coram ſiſteretur Joſephus; veniunt quidem *non multo poſt* quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

ſ. Ille vero, eum dextra prehendens, inquit, "O juvenis (tibi enim ſervus meus optimi pariter "ac rerum intelligentiſſimi teſtimonium dedit) "fac me etiam eorundem bonorum participem, "quibus & iſtum impertiviſti, enarrando præſagia "ſomniorum quæ mihi per quietem obtigerunt. "Hoc autem volo, ne quid ſupprimas, oratione "ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, ſi "paulo horridior ſit veritatis aſpectus. Nam viſus "ſum mihi, ſecundum flumen inambulanti, videre "boves, benè ſaginatas & magnitudine præſtantes, "ſeptem numero, à fluento ad paludes gradientes: "alias vero totidem numero è paludibus iis ob-"viam factas, macie valde extenuatas ac viſu fœ-"das; quæ, cum devoraſſent ſeptem illas bene "paſtas & magnas, nihil profecerunt, miſere à "fame attritæ. Poſt hanc viſionem experrectus è "ſomno & turbatus, mecumque reputans quid "ſibi velit hæc rerum imago, ſopore oppreſſus "rurſum obdormivi; & ſecundum video ſomnium "priori multo mirabilius, quod me magis etiam "exterret perturbatque. Spicas ſeptem videre vi-"ſus ſum ab una radice enatas, capita jam graves "frugis pondere ejuſque maturitate inclinatas, vi-"cinas etiam alias pari numero ſpicas, pauperes "& præ ſiccitate graciles & infirmas, quæ con-ver-

Joſepho ſomnia politica, prenſa dextra, narrat Pharaones. Gen. c. 41.

[c] Ταῦτ' αὐτῷ·] Ταῦτ' ἄνευ *Vat.*

[f] Συνεκάλεσε] Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in *aliis* καὶ συνεκάλεσε, aut συνεκάλεσε οὖν.

[g] Τοῦ Ἰωσήπου,] Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris ὡς ὁ Ἰωσήπου.

[h] Σταυρωθεὶς] Σταυρωθῶναι *Vat.*

[i] Συμβαίη] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* συμβαίνει.

[k] Διδίδαχε] Διδίδαχε γὰρ ὑπὸ Πετεφρῆ *Vat.* in *Baſ.* & G. Πετεφρῆς. in *Hen.* & *Busb.* Πετιφρῆ·

[l] Τοῦ πατρὸς δόξης.] Ex *Samb.* & *Vat.* in *aliis* deeſt ὁ.

* *Atque patre*] *Atque patris gloriam* juxta *Epiphanium.*

[m] Οἱ κεκελευσμένοι,] Ita ex *Samb.* & *Caſ.* οἱ κεκελευσμένοι μὲν μεμήσασθαι *Vat.* τὸ κεκελευσμένον ποιῆσαι μὲν μεμήσασθαι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[n] Τιμωρήσαντες] Apud *Philonem*, p. 541. οἱ δ' ἀπειλήσαντες, καὶ αὐτὰ ῥυπῶσαι λαμπρὰν ἐσθῆτα ἀναλαβόντες, καὶ τἄλλα φαιδρυνάμενοι ἀπαγαγεῖν πρὸς βασιλέα.

[o] Τοῦ μοι μεμαρτύρησας·] *Al.* τοῦ ἐμοῦ.

[p] Ἀξίωσον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀξίωσον φέρουσα.

[q] Ὑποσειλόμενον] Ὑποσειλύμενον *Busb.* & *Hen.*

[r] Λόγῳ ψεύδει] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) In *aliis* ψεύδει λόγῳ καὶ τὸ πρ.

[s] Τοῦ νάματος·] Aut male viderat ὁ ποταμοῦ, aut ſane *paſcuum* poſuit indoctiſſimus Interpretum Epiphanius vice *fluminis*. BERN.

[t] Αἳ καταφάγουσι] Καὶ *Hen.* & *Busb.*

[v] Διεγερθεὶς] Διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου τεταραγμένος *Vat.*

[x] Πάλιν εἰς ὕπνον·] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ πάλιν.

[y] Λιφεργοῦντας] Sic volo, aut paulo lenius λιπεργοῦντας, tanquam ἀδρανεῖς. Quippe apud Photium, Heſychium, alioſque Grammaticos, λιπεργοῦντες, ἐν ἀδενδρῳ τόπῳ, ἢ πενιχρῶς aut ἀτονίνως λέγοντες, ubi alia prorſus nunc leguntur. λιφεργοῦντας enim expreſſerunt præter *Busb.* & *Hen.* vel Impreſſores Joſephi. Hoc tamen immutarunt cum nominis voce facili διεφθορότας plerique Scribarum Græculorum, ut *Samb. Caſ.* & *Big.* Deſcriptionum autem utriuſque ſpectri, ex Philone comparatam, quia opportunius haud potuit, Joſepho jam ſtatim ſubnectimus.

"versæ ad consumendas & comedendas spicas "speciosas attonitum me reddiderunt.

Boves que spicæque septem macræ diuturnam famem significant, Josepho interprete.

6. Ad hæc Josephus respondens, ait, "somnium "quidem, illud, ô Rex, duplici licet specie visum, "unum tamen & eundem futurorum eventum "significat. Nam quod boves conspexeris, ani- "mal aratri labori natum, ab exilioribus devora- "tas, & spicæ à deterioribus absumptæ, tot an- "norum famem & sterilitatem Ægypto prænun- "ciant, quot felicitatis præcesserint; horumque "frugum ubertatem à totidem sequentium steri- "litate absumendam. Erit autem tanta rerum ne- "cessariarum inopia, ut ei difficulter subveniri "possit. id quod inde conjicio, quia macræ bo- "ves, devoratis pinguibus, satiari non potuerint. "Deus certe hominibus futura prædicit, non ut "eos terreat & contristet; sed ut ea præscientes "prudentia, cum advenerint prænunciata, levio- "ra faciant. Tu ergo, si prioris temporis pro- "ventus sepositeris & dispensaveris, insequentem "penuriam Ægyptii non sentient.

Consilium Josephi de Ægypto servanda.

7. Rege autem admirante Josephi prudentiam & sapientiam, atque percontante quonam modo esset in futurum prospiciendum ubertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura sterilitas: subjecit suasitque, frugum parsimoniam adhibendam esse, & non ad affluentiam usque Ægyptios iis uti permitteret, sed quantum ad luxuriam solent ex abundanti expendere, illud in necessitatis tempora reservandum. Quin & hortabatur, ut frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat unicuique suppeditari quantum sat esset ad victum. Pharaothes autem, Josephum ob utrumque, tam somnii interpretationem quam consilium, admiratus, ipsum huic dispensationi præficit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem esse existimaret: consilii auctorem maxime idoneum esse ratus ad id ipsum exsequendum. Ille vero, hac potestate à Rege auctus, ut & ejus signaculo uteretur & purpuram gestaret, curru per universam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde singulis dimetiens quantum ad sementem atque alimentum sufficeret: nemini rationem reddens, cur ita faceret.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque insignia.

"κὴ καπεδίειν τὰς ὡχαίας τραπίνης ἔκπληξίν μοι πα- "ρεχον.

5. Ἰώσηπ@ ὁ Ἀσολαβῶν, [z] "ὁ ὄνειρ@ μὲν ἅτ@, "εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθεὶς, "μίαν κὴ τ αὐτὴν ἀποσημαίνῃ τελευτὴν τ ἐσομένων. τὸ, "τε γὰρ τὰς βῶς ἰδεῖν, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγυμέ- "νον, ἀπὸ τ χρόνων καπεδιομένας, κὴ οἱ στάχυες ἀπὸ "τ ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ ⸂ ἀκαρπίαν "ὅπὶ τοσαῦτα προκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον "[a] εὐδαιμονήσασιν· ὡς τ τούτων εὐφορίαν τ ἐτῶν ἀπὸ τ "μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν [b] ἴσην ἀφορίας [c] ἀναλωθῆναι. "[d] γνώσε⸌ται δ' ἡ ἀπανις τ ἀναλισκομένων σφόδρα δυσκατόρθω- "τ@. σημεῖον ⸌, αἱ γὰρ καλουμέναι βόες δαπανήσασαι "τὰς κρειττόνας οὐκ ἴσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέν τι Θεὸς "οὐκ ὅπὶ τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προ- "δείκνυσιν· ἀλλ' ὅπως [e] προγνώστες καφότερας σωσί "ποιῶν⸌ τὰς πείρας τ κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιεύ- "σάμενος [f] τὰ καλὰ τὰ κ' τ πρῶτον χρόνον γινόμενα, ποιή- "σῃς [g] ἀνεπαίσθητον Αἰγυπτίοις τ ἐπελευσομένην συμφοράν.

6. Θαυμάσαντ@ ⸌ δ' βασιλέως τ φρόνησιν κὴ τ σοφίαν δ' Ἰωσήπ, κὴ πυθομένε τίνα κὴ τρόπον ἂν προοι- κονομήσειεν ἐν τοῖς τ εὐετηρίας καιροῖς τὰ πρὸς τ μὴ ταύ- την· ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τ ἀφορίας· ἐπετί- θετο κὴ συνεβούλευε φειδῶ πιεῖσθαι τ ἀγαθῶν, κὴ μὴ κ' πρόσωπον αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ὑπερβάλλον· ἀλλ' ὅσον ἂν [h] κ' περιῴῃ ἀναλώσωσιν ἐκ προσοδ, ταῦτα τηρεῖν εἰς τ τ ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρὴνε λαμβανομένα τ σῖτον ὑπὸ τ γεωργῶν, τὰ δ' ἀρκοῦντα μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. Φαραώθης ⸌ ἀμφοτέρων θαυμά- σας [i] Ἰωσήπου, τῆς τε κρίσεως κ' ὀνείρατ@ κὴ τῆς συμβου- λίας, αὐτῷ τ οἰκονομίαν ἐπιδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ κὴ τῷ πλήθ τ Αἰγυπτίων κὴ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα [k] ὑπολαμβάνῃ· τ ἐξουσίαν τ τ πράγματ@ ὅσον κὴ ποτ' αὐτῷ αἱρεῖσθαι ὑπὸ τ Ἀσολαβῶν γινόμεν⸌. ὁ ⸌, ταύ- της αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τ βασιλέως δοθείσης, σφρα- γῖδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτ κὴ πορφύραν [l] ἐνδύσασθαι, διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματ@, ἦγε τ σῖτον πα- ρὰ τ γεωργῶν, τ δραχμὴν ποσός τε καὶ μέτρον κὴ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν· μηδενὶ σημαίνων τ αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

ΚΕΦ.

τὰς δράκοντας τε κὴ ὠχαίας. Hæc Drungarius. BERN. Ita cum *Busb. Hen. Baf.* & *G.* vel paulo lenius λιπερνώντας. in διεφθορότας immutarunt *Samb. Caf. Big.* & *Vat.* Utriusque spectri descriptionem elegantissimam videre licet apud *Philonem*, p. 540, 541. suo modo etiam tentavit *Zonaras*, p. 17.

z Ο ὀνειρ@ μὲ ἅτ@,] Ita in *MSS.* articulum non agnoscunt *Baf.* & *G.*

a Εὐδαιμονήσασιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τ ἐτῶν ὑπὸ τ μὴ τοσοῦτον ἀριθμὸν] *Hen.* & *Busb.* ex mala industria, εὐδαιμονησάσης. ἐν τὴν τούτων εὐφορίαν ὑπὸ τ μὴ ταῦτα ἴσων ἀναλωθῆναι. BERN.

b Ἴσην ἀφορίας] Ισον *Samb. Buriusque* noster ex conjectura. HUDS. Imo & *Coll. Big.* quæ penes me est: malebat vero ad oram ἐτῶν *Cocceius.* Ισον autem satis bene convenit cum ἀριθμὸν, quare quum & optimis MSS. firmetur & sæpius plura conjungant adjectiva veteres, non dubitavi recipere, ejecto *Hudsoniano* ἴσων. HAVERC.

c Ὑπαναλωθῆναι.] Ita in plerisque *MSS.* ἀναλωθῆναι *Busb. Baf.* & *G.* nec aliter *Philo* & *Zonaras.*

d Γνώσε⸌] Sic *Samb. Caf.* & *Vat.* γνώσ⸌ *Big. Baf.* & *G.*

e Προεγνωκότες] *Al.* προγνωκότες.

f Τὰ κ' τ πρῶτον χρόνον] Ineleganter *Busb.* & *Hen.* τὰ κ' τὸν ἐπὶ τὸν χρόνον τὸν πρώτης γενητ. π. ἀνίπ. αἰγυπτίων τῶν συμφορῶν. Iterum Johannes defloratur, ὁ δ' ἱστὴρ κὰν διπλᾶ φησιν, ὦ βασι- λεῦ οὐτὶ τὰ σύνπνια, ἀλλὰ μίαν ἔχειν τ μεμνῆσθαι τὴν δήλωσιν. οἱ τε γὰρ βόες ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονῶν ὑπὸ τ χειρόνων καθιδρύμενοι, κὴ οἱ θάλλουσες στάχυες ὑπὸ τ ἀρχαίων δαπανώμενοι, λιμὸν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη τῇ χώρᾳ σε καταγγέλλουσιν ἐν ἰσχυρόμοις σιταύξεσι, δύθελ ηθείσῃ πρότερον τοῖς καιροῖς. ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν ἀναλωθῆναι ὑπὸ τ ἐπ- τὰ ἐτῶν. εἰ ⸌ σὺ ταμιεύσῃς τὰ τ πρότερας εὐθαμονίας εἰς τὰς τ ἀφο- ρίας σιταυτὰς, δόσεις τοῖς αἰγυπτίοις ἀνεπαισθήτ@ τὸ δυσχρηστον. Ut- tar & Philone, sed temperanter. ὅσα μὲν ὁ θεὸς, ἐν τῇ χώρᾳ. φησιν, προμεμούσικέ σοι, τὰς μέντοι δίτιας φυλαττούσης, μὴ ὑπολύσῃς εἶναι δίτιας ὀνείρης. εἰς ἐτὶ, τὸ ἀναδίπλωσιν ἔχων ὃ πρέπτην, ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον βεβαιοτέρας πίστεως. αὖτε γὰρ πίονες ἑπτὰ βόες, κὴ οἱ εὐθαλεῖς ἑπτὰ στάχυες σιαυτὰς ἑπτὰ δηλοῦσιν ἀθενίας ἑ δύσκρασίας. ἑ ἑπτὰ ἑτέρας λιμὰ, αἱ ἑπαισιοῦσαι ἑπτὰ βόες λεπ- τὰ ἑ ἀσθενεῖς ἐσῆλθόν, κὴ οἱ παρεφθαρμένοι κὴ μεμυκότες ἑπτὰ στάχυες. ἕξ μὲν ἐν ἑπτοίαις πρότερον πλήρεσι κὴ ὑγιέσι ἴσχυσι δύκαρπίαν, πλημμύ- ρησις μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτ@ ἑ ποταμὸν λιμνάζοντ@ τὰς ἀρούσας· τ ⸌ πεδίων ὡς ἀνωφερεστέρων εὐτυχίᾳ χειμῶνα. ἡξὴ μὲν ταῦτα σωσίᾳ πάλιν ἑπ- ταίπα, χαλεπὴν ἔτησιν ἑ ἀπανίν τ ἀναγκαίων ἐπιφέρουσα, μετ' ἀπο- χρώσεν ἑ ποταμὸν, μετὰ τ γῆς λιπαινομένης· ὡς πρότερας εὐθηνίας ἀπολαύσας, ἑ ἔτι λείψανον παλαιᾶς εὐετηρίας ἔν, ἀναλωθῆναι. τὰ μὲν οὖν μηχανήσεως ταυτ' ἐστὶν. ὑπαρχεῖ δέ μοι ἑ σκληρεῖ τι θεῖον, ὑπο- δαῖον τὰ εἰς σωτῆρα πίστεια &c. Inaudiverat sane de excellenti & onirocritico Josephi ingenio & Pompejus historicus, ex quo hæc talia retulit Justinus. *A peregrinis mercatoribus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit. Nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur, adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: periissetque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset. Tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine sed à Deo responsa dari viderentur.* BERN.

g Ἀνεπαίσθητ@] Vide *Justinum* ex *Trogo Pompejo*, l. 36. c. 2.

h Καὶ κ' τύφην] Ita *Samb.* κ' τυφὴν ἀναλώσωσιν *Caf.* & *Vat.* Sed duntaxat ἀναλώσωσιν *Baf.* & *G.* omisso κ' τύφην.

i Ἰωσήπου,] Τὸν ἰωσήπου *Hen.* & *Busb.* Iidem illi τ συμβελῆς pro τ συμβολῆς. Dixerat enim Zonaras in eadem historia φα- ραὼ ⸌ τὸν ἰωσὴφ ἐκπλαγεὶς σοφίαν, ἀφ' τε τὸν ἐξήγησιν ἑ τὴν συμ- βολὴν, αὐτὸς ὁ τούτων ἔφη κρείττης τε ἑ συμβούλ@ ἑ οἰκονόμ@ ἔσῃ τ βουλευόντων· ἑ παρεχεν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν, ὥστε σφραγῖδί χρῆ- σθαι τῇ φαραὼ, ἑ πορφύραν ἐνδύεσθαι, ἑ ἐλαύνειν ἐφ' ἅρματ@ς. BERN.

k Ὑπολαμβάνῃ·] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνοι *ceteri.*

l Ἐνδύσασθαι,] Sic *Big. Caf.* & *Vat.* ἐνδύεσθαι in *aliis.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τὰς ἀδελφὰς ἔχων ὑποχείρους.

Τριακοστὸν ἦ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ [m] διεληλύθη, καὶ τιμῆς ἀπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [n] Ψοθομφάνηχον, ἀπίδων αὐτοῦ πῶς τὸ προσῆκον τῆς σωτέρης. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον·

CAP. VI.

Quomodo Josephus in Ægypto inclaruit, fratresque sibi subjectos habuit.

ÆTatis annum trigesimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Psothomphanechum cognominavit. significat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium nactus est honoratissimum. nam in matrimonium ac- *Is annos natus XXX. res Ægyptias administrat, nomine peregrino Psothomphanechus, i. e. enigmatum detector.*

[m] Διεληλύθη,] Αὐτῷ διεληλύθη *Busb.* & *Hen.* cum verbi termino Attico. αὐτῷ διελελύθῃ alii omnes libri. Ἀπέλαυε *Samb.* & *Epiphan.* ἀπέλαβε reliqui librorum scriptorum impressorumque. BERN. Ita ex *MSS.* in *Editis* διελελύθει & mox ἀπέλαβε.

[n] Ψοθομφάνηχον,] Illud feci ex pluribus codd. Josephi, ut *Samb. Casaub. Busb* & *Hen.* neque aliud viderat dudum *Zonaras*, licet excutum extet τοθομφανηχον in Johannis istius Annalibus. Legerat forte & inter Coptica Bibliothecæ Vaticanæ Ψοτομπανηχ Oedipus Ægyptiacus. Ψοθοφάνηχον ex Italicis membranis Josephi descripsit aliquando illustris Bigotius. Ψοθομφάνηχον expressêrunt ad vulgus *Basil.* & *Genev.* κομφοπολάνηχ Josephus Christianus c. 64. Huic autem Judæo ψοθοφάνηχον potius attributum, si accederent Scribæ, omnino secundum Rabbinorum veterum lectionem צפנת פענח Perverse equidem variant Epiphanii Interpretis exemplaria: quorsum *Pfonthonpanicos* reperias apud *Voss.* 1. *Mert.* & *Vig. Pfonthonphanicos* in *L.* & *West.* 2. *Somphonphanicos* habent *W.* 1. *Bal.* & *Goul. Pfontonpanicos V. Sophonphanicos P.* & oblique *Pfonphthonphanicon*, *Basil* & *Col.* Quo autem modo ediderint Judæi LXXII. nomen hoc peregrinum, dum in Pharo Alexandrina Moysis sui volumen Græce transferrent; tot ἀνάγραφα olim aut nuper comparata, Reverendique Theologi Chrysostomus, Theodoretus, Hieronymus, & ante multa sæcula ipse Philo Judæorum Ægyptiorum decus salusque tam in Lexidio suo sacro, quam in commentario περὶ τῆ μιξοπαροιμίας, haud sinit nosmet ignorare. Veruntamen ὁ νομοθέτης quid posuerit, propter ἰκόσιν Alexandrinam quam dixi, & Masoram cum Samaritarum, tum Judæorum, ambiguum sentio & anxium affirmatu: abest enim procul ab hoc titulo mali doli suspicio. Appellant itaque prudentissimum Patriarcham nomine suo Ægyptio synagoga Samaritana צפינתי פינע σεφινεθφάνη, quod fide mihi constat MSS. Reverendissimi Laudi & Doctissimi Huntingtoni præter Moriniana atque Usseriana. Eundem tamen Christianorum Coptitarum Ecclesia, Philo ante hos, & LXXII. Judæi Alexandr. Ψοθομφανηχ *Gens cætera Judæorum* ex Pentateucho suo literis Assyriacis descripto צפנת פענח: quod sonat vocalibus animatum, vel σοφιαθ παανηχ, & correptim ψοθαπανηχ: aut secundum meliora MSS. Seldeni Bodleiique nec non impressa Bombergi σαφιαθ παανηχ, quomodo audierat etiam à Magistris Jerosolymitanis S. Hieronymus. Syri denique Arabesque nostræ maxime Confessionis ex Bibl. Hebraicis heic scribere malunt صفنث فعنح σάφναθ πάνεχ. De sono exotico satis. Hoc igitur nomen clarissimus Philo in suo forte Onomastico explicuerat una voce Græca ἀποκρυπτής, quod Procopius Gazæus atque Scholiastes Romanus adnotant. Veruntamen quod illi ambo affirmant κρυπτῶν εὑρετὴς ex eodem interprete adponi ad ψοθομφανηχ, rectius adrogatur Josepho meo quam Philosopho Alexandrino. Diversus interea deprehenditur à se Philo & dubiæ sententiæ de hac voce. Siquidem in libro suo de Politica, cui Josephum meritum titulum fecit, verissime ait, Τὸν ϛ' ἰωσὴφ μετονομάζει ὁ βατιλεὺς ἀπὸ τῆ ἀποκρυπτῆς ἐπὶ τῇ πάσῃ γλώττῃ τῶν αἰγυπτίων. Cui convenit & senioris Philonis carmen —— ἀπίστων θαυμάτων. Attamen libello de Polyonymis Alexandrinus ille Judæus cordatis lectoribus valde displicet, præsertim ubi dicit, sonos absque sensu captans, ψοθομφανηχ ἀπὸ τῆ χώρας βατιλείας ἐπικληθεὶς: statimque ὁ ϛ' ψοθομφανηχ (aut ψοθοφανηχ) ποῖος ἐστι διατάμενα. ἑρμηνεύεται οὖν, ὁ ἀπεκρύπτει τοῖς κρυπτοῖς, quod est פום רזין כינה. Coptitis denique in Onomastico, quod mendose edidit Kircherus, πιζονπάνηχ, للنظر augur. Josephi vero interpretationem & inculcat Zonaras, & abunde confirmant Ecclesiæ Christianæ Doctores. Namque Theodoretus ὁ συζητητὴς, τίνα ἑρμηνείαν ἔχει τὸ ψομπθομφανηχ; τὸ ἀπόκρυπτων ἑρμηνεύεται αὐτῷ κέκληκεν, ὡς τῆς ὀνείρως ἀφαιρέτικα. Idem sonat & nobile os Johannis CP. ψομπθομφανηχ τὸ κρυπτῶν γνώσεις ἑρμήνευε. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πᾶσιν ἀγνῶτα εἰς φανερὸν ἤγαγε· σημαίνει τοῦτο αὐτό· ὁ φερώνυμος τῆς ἀποστολείας αὐτῷ ἐπιβάντι. Deinde S Hieronymus, quid veteres Scriptorum, præcipue Josephus, in hoc Etymo senserint, lubentius quam ille his verbis declarat. *Sentomphanec corrupte dicitur Nam in Hebræo legimus Zaphanet phane:* aut juxta antiquissimum codicem, quam jam pridem habuit Teutbertus, nunc Doctiss. Mareschallus tenet. Somthosanec *correpte dicitur. Nam in Hebræo legimus* Saphineth sane, *quod interpretatur* absconditorum repertor; sic κρυπτῶν εὑρετὴς apud Mattathiadem. Id ita repetit ex more Petrus Scholasticus. *Vocavit autem Joseph lingua Ægyptiaca* Zaphanet phane i. e. Salvatorem mundi: *quod Græce* Pfontofanec *dicitur*, *Hebraice autem sonat* abs-

conditorum inventorem. Postremo Chronicum quod vocant Alexandrinum, Hebraicarum legum-latorem hujus cognominis participat, atque ait sua fide, τὸ μυστῶ μὴ τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτὸν τὰς πλαγὰς οἱ αἰγύπτιοι ψοιθουφανχθὴ σωτηρόσυαι· ὁ ἑρμηνεύεται οἱ ἀπεκαλύφθη τὸ μίστον. Conveniunt etiam de illa origine miro pacto Scriptores Asiatici Judæi, sive Samaritæ, sive Christiani. Antiquissimus horum Onceloſus pro nomine Ægyptio proprioque Chaldaicam istam σωτηρείαν substituit, גברא דטמירן גלין ליה aut ex MS. Bodleiano גברא דמיסמרין, *cui viro panduntur arcana.* Hunc sequuntur Antiocheni aliique Christianorum Syrorum, versione sua vetere ac planissima

ܓܒܪܐ ܕܓܠܝܢ ܠܗ ܣܗܕܘܬܐ

Illud etiam admonuit dudum Octateuchi S. enarrator Gazæus, ὁ σὺν ἔχει, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά. Quin id accurate quidem refert Pentateuchum Arabicum inter Cimelia Clariss. Seldeni, quod versarant dudum scripserantque manus Syriacæ, صفنتفنح تاولة البادية له الخفيات *Saphnetphane, quod interpretabere, cui declarantur occulta.* Consimili modo in Archivis Laudinis scholion hoc adjectum reperi ad صفنتفنح Pentateuchi alterius Arabici. *Alia ἀνάγραφα agnoscunt* الطاهرة له الخفيات *cui abdita revelantur patentque.* Vix aliter Paraphrastes Hierosolymitanus Jonathanis nomine notus. גברא דטמירן מפרסם *qui occulta occulta esse non sinit, quin prodat.* Similiter Judæi Mauritii كاسف الاسرار *mysteriorum explicator & lux.* Ad hos Aaron & Saadias, Doctores Judæorum illustres, موضح الخفايا *qui obtecta patefacit & profert.* Diu etiam ante istos Johannes & Hezekias צפונות מופין ἡ κεκρυμμένων ἀναφάτεως. Rabbini insuper Constantinopolitani lingua, quam rari callent, κριθιοφαιρατές. Judæi etiam per Hispaniam & Italiam docti indoctique, *cui aperiuntur operta.* Addes his, ni tædeat, gematriam Baalhatturim, מגלה התעלומות, & מגלה נסתרים Abrabanelis Rabbini glorioſi, atque Jarchii מפרש צפונות *rerum abstrusarum interpres*, tanquam pro Hebraicis vocibus צפנת פענח. Quin etiam addubitet licet Salomon de typo quadrato פענח, eundem forte reperiunt Bechæus Nachmanideſque in Liturgumenis suæ factionis, (fo. 110.) ubi canitur המפענח נעלמים i. e. גלא רזין, *qui declarat abscondita exponitque.* Multo autem facilior fertur nominis hujus explicatio apud Hargarizim. Legunt enim istius jugi cultores, ut supra diximus, *Sephinathiphaane*; interpretanturque adeo in proseuchis טמירתי גלא, ἀπεκαλύφθη μυ τὸ ἀπόκρυμα, sensu percommodo & analogiæ Hebraicæ tenaci. Quocirca فعن *faana* pro *aperuit, manifestum expansumque dedit*, si Judæi forte ignorent, Arabes callent. Multa interim vocabula Judæorum, Ægyptiorumque communia jactari, ut ιαμ, βομ, σαρ, ἰαμ, μανν, καϛ, atque c. nemo eruditior inficiabitur. Quapropter dialectum patriam haud longe supergressus est Josephus, quum hunc titulum *rerum secretarum declaratorem* interpretabatur. Paulo tamen aliter nomen illud perhonestum exponunt Samaritæ in Arabica sua versione (qua utor ex Bibliotheca D. Tayleri doctissimi viri, meoque animo charissimi) كنز العالم, *condus scientiæ*, aut, ut verbis Trogi scriptoris extranei Josephum Patriarcham collaudemus Philippicarum l. 36. *cui nihil divini juris humanique incognitum videbatur.* Jam venimus profecto ad S. Hieronymi interpretamentum, quod per Ecclesias Latinas hodieque legitur ad Gen. c. 41. *Et vocavit eum lingua Ægyptiaca* salvatorem mundi, pro vetere illo apud S. Ambrosium, *Et vocavit Pharao nomen Joseph* Pfonthonphanech. Veruntamen eruditissimus ille Presbyter, qui apud Alexandriam annos multos egerat sub Didymo Theologiæ Christianæ magistro, scriptionem Philonis atque LXXII. selectorum Judæorum reprehendit, qui sexcentis retro annis Josephi nomen Ægyptium in ipsa Ægypto reddiderant Græcis literis ψοθοφανηχ, eamque concedere jubet Rabbinorum veterum novorumque צפנת פענח. Neque hoc illi satis videbatur animadversum, nisi & novam explicationem adjungeret, quam illi sane Rabbini nunquam somniarunt. *Licet Hebraice*, inquit ille, *hoc nomen* absconditorum repertorem *sonet*: *tamen quia ab Ægyptio ponitur ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretatur ergo sermone Ægyptio* Saphanet phane *sive ut* LXX. *transferre voluerunt* Pfonthophanech, salvator mundi. Alibi etiam *Porro ab Ægyptiis didicimus, quod in lingua eorum* (Saphanet phane, aut potius Græcum ψοθοφανηχ) *resonet* salvator mundi. Qua-

Ægyptio Pfonthomphanechus, *i. e. enigmatum detector.*

re

accepit Petephræ, unius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & liberi ei nati ſunt, ante *agrorum* ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *ſcilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit majorum ſuorum libertati. Cum autem Ægyptus, juxta Joſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet, anno *demum* octavo eam invaſit fames; &, quod malum improviſum illis acciderat, univerſi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Joſephum accerſit; qui frumenta illis aſſignabat, factus ex confeſſo populi ſervator. Nec ſolum iſtius regionis incolis forum aperuit, ſed etiam exteris vendere paratus erat: æquum eſſe exiſtimante Joſepho, ut omnibus hominibus, propter ſuam inter ſe cognationem, ſubveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Tum ex Aſanetha filios duos ſuſcipit, Manaſſen i. e. obliviſum, atque Ephraïmen, quaſi reſtitutorem.

Ægypti multiarumque gentium ſalus Joſephus.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa *à fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem invaſerat hæc calamitas) omnes ſuos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognoviſſet, quod & exteris eo foro uti liceret: ſolum Benjaminem ſecum retinens, quem ex Rachela ſuſceperat, uterinum Joſephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Joſephum adeunt, mercatum ſibi permitti rogantes. nihil enim erat, niſi quod ex ipſius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluiſſe hominibus proderat, cum iis curæ eſſet Joſepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de ſe cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abſceſſerat, & jam ad iſtam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipſe ab eis non agnoſceretur, præſertim cum de eo in tanta dignitate conſtituto ne minimum quidem ſuſpicari potuerint) tentandum exiſtimavit, quidnam voluntatis

Fratres ſuos decem Joſephus durius excipit. Gen. c. 42.

ἄγετω γὰρ [o] Πεπφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν Ηλιουπόλῃ ἱερέων, συμπεύξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, [p] Ασανέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης δὴ καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. [q] Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δ' [r] ἐπιλῆθον, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα [s] λήθην εὑρεσθαι τῶν [t] ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος [v] Εφεξίμης· ἀποδιδοὺς δὲ τῷ σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι [x] αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγόνων. τὸ δὲ Αἰγύπτου κατὰ τὸν Ιωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαρισθῆναι ἔτη ἑπτὰ διαγένοντος, [y] ὁ λιμὸς ἤρξατο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ, διὰ τὸ μὴ προησθημένοις ὑπιπτεῖν τὸ κακὸν, πενόμενοι χαλεπῶς πάντες ἐπὶ αὐτὸν, [z] εἰς τὰς τοῦ βασιλέως θύρας [a] συνέῤῥεον. ὁ δὲ Ιωσήπου σκαλὸς· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγυμνέναι σωτὴρ ὁμολογούμενος τοῦ πλήθους. καὶ τὸν ἀγορᾶν δὲ τοῖς ἐγχωρίοις [b] πρέπειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν· πάντας ἀνθρώπους καὶ συγγενείαν ἀξιοῦντος ὑπηκόοις τυγχάνειν Ιωσήπου διὰ τὸ δύνασθαι χρωμένους.

β. Πέμπει [c] δὴ καὶ Ιάκωβος, τὸν Χαναναίων δεινῶς ἐκπεπτωκυῖαν· πᾶσαν γὰρ κατέσχε τὸ ἦπειρον τὸ δεινόν· τοὺς υἱοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένους σῖτον, πεπομένος ἐφεῖσθαι τοῖς ἀγορᾶν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέσχε Βενιαμῖν [d] ἐκ Ραχήλης αὐτῷ γεγενότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ιωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐνετύγχανον τῷ Ιωσήπῳ, χρηζοντες ἀγορᾶς. ἤδεσαν γὰρ οὐ, ὁ μὴ μὴ γνώσεις ἐπράξετο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ θεραπεύειν τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ιωσήπου τιμῆς ὑπεμελήθειεν. [e] ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἤδεν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ· διὰ τὸ μειράκιον μὲν [f] αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐναλλαγμένον ἀγνώστους αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει καὶ ἀξιώματι ἥδε εἰς ὑπόνοιαν ἐλθεῖν [g] αὐτὸν δυναμένοις· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τὸν ὅλων. τὸν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδοτο, καθασκόπους τε τῶν βασιλέως πραγμά-

re hæc talia nos debemus aſcetæ Bethleemitico, ille ita Coptitis ipſis, qui tum in monaſterio Nitrienſi philoſophabantur. Invenio etiam in apotheca illuſtriſſimi Laudi, quo firmior nobis conſtat ſententia, in Pentateucho quodam Arabico, quod deſcripſerat pridem manus Ægyptia, intra oram صفنتغنخ, adnexa hac interpretatione عالم الخفايا, *occultæ ſcientiæ ſagax, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά*, plane ut Syrus in ſcholiis Romanis, quæ appellantur: ad marginem tamen ejus codicis pingitur ritu Coptico ψοιθομφανὶχ itidemque Arabice بسوتنغادح; quod ibidem explicatur مسلم الدنيا, *ſervator mundi*. Sophronius denique vel aliquis alius piorum hominum ſuo ſtudio cavit, ne Græci hanc Etymologiam amplius neſcirent: unde legimus in Octateucho Coll. Univerſitatis, quod vocant Oxonienſes, ψοιθομφανὶχ, *ὅ ἐστὶ σωτὴρ τοῦ κόσμου*. Diceret ſane Ægyptius πσωτεμφανὶ *ſalus ſeculi*, aut injecto pronomine proprio, πσωτεμφανὶ, *eo quod orbem terræ*, ſic ait Hieronymus, *ab imminente famis exitio liberavit*. Exiſtimo autem nobilem hunc βεζομαὴλ (niſi LXXII. nos fallant Judæi) ab Apophi rege olim vocitatum fuiſſe πσωθομφανὴχ, *arcanum illi clauſumque mihi recluſit*: aut proxime ad Hebraicum τοβωνιεπηφανὴχ, *doctrinam myſticam aperuit & declaravit mihi*. Hæc obiter. BERN. Sic *Caſ. Busb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excuſum exſtet Τοθομφάνηχον. in *Baſ. G.* & *Vat.* Ψοιθομφανηχον· atque ita vel Ψοιθομφανηχον in LXX.

Fratres ſuos decem Joſephus durius excipit. Gen. c. 42.

o Πεπφρῆ] Πετεφρῆ *Busb.* & *Hen.* Πετεφρὴ, aut Πετίφρη LXX.

p Ασανέθ] Ita ex אסנת *Baſ. Gen. Big* & *Caſ.* اسنث *Aſaneth* Pentateuchi Samaritani verſio Arabica. ασενὲθ LXXII. & S. Hieronymus, ἀσενὰθ Maſorethæ Judaici. ἀσενέθ apud Joſephum ſcribunt *Hen. Busb.* & *Samb. Zonaras* ab illis ἀσενὲθ. BERN. Ita *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* Ασενέθ *Hen. Busb. Samb.* & *Vat.*

q Μανασσῆς] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανάσσης μὲν οὖν ὁ πρ. *Vat* Μανασσὴς οὖν ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσὴς μὲν πρ. *Baſ. G. Busb.* & *Hen.*

r Επιλῆθον] Επιλήσιον *Hen.* volente Grammatico Aſcalonita, & Scriptoribus Atticiſſimis, ut de ἀγνῶμον jam diximus. Nihil enim minus quam ληπτικὸς optimi vatis meditatus eſt Joſephus: quoniam valet משנה inter Judæos conjugationis aſperæ participium *oblivionem induens*. Accentum tamen promoveri juſſit voce Græca Ariſtarchus, lima vetuſtiſſimi poematis, & quidem promovent *Big. Samb. Baſ. Caſ. Gen.* & *Zonaras*, ſed & plurima exemplaria Homeri. BERN. Ita *Hen.* volente *Grammatico Aſcalonita*, & ſcriptoribus *Atticis*, ut de ἀγνῶμον jam diximus. in *reliquis*, accentu promoto, ἐπιλήθον. Videſis *H. Stephanum* in *Theſ. Ling. Gr.* voce ἐπιλήθω.

s Λήθην εὑρεσθαι] Λαθεῖν εὑρεσθαι *Big.*

t Ατυχημάτων.] Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male ἀπατυχημάτων.

v Εφραΐμης·] Juvabo etiam tuos oculos, mi Lector, metaphraſi hujus paragraphi ex *Zonara*. ἀποσηγόδως δὲ αὖθις ὁ Φαραὼ τοὐνομφανὴχον· σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα κρυπτῶν ἀρετὰ. συζεύγνυσι αὐτῷ καὶ γυναῖκα ἀπὸ τοῦ κλεινοῦ, τῆς θυγατρὸς δὲ τοῦ ἡλίου πόλεως ἱερέως πρωτεύοντος· ἐξ ἧς αὐτῷ γίνονται παῖδες πρὸ δὲ λιμοῦ, ὧν ὁ πρεσβύτερος· ὃν μανασσῆς. ἐπιλήθου δὲ ὀνομάζει, ὅτι λήθην εὑρέσθαι τῶν ἀτυχημάτων. ἐφραΐμ δὲ ὁ νεώτερος· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι αὐτῷ τὴν τῶν προγόνων ἐλευθερίαν. BERN. Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Εφραΐμις. Videſis paraphraſim hujus loci in *Zonara*, p. 17.

x Αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ] Αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν *Vat.*

y Ο λιμὸς ἤρξατο] Articulum reſtituimus ex *MSS.*

z Εἰς τὰς τοῦ βασιλέως θύρας] In quatuor *MSS.* ἐπὶ τὰς.

a Συνεῤῥεον.] Σ νεπεσχον *Busb.* & *Hen.* ex Gloſſario.

b Πρέπειν μόνον,] Πρέπειν *Big.* & *Samb.* modo vulgari. dein μόνοις *Busb.* & *Hen.*

c Δὴ καὶ Ιακώβος,] Ita pro δὲ reſcribendum eſſe placuit.

d Ex Ραχήλης] Ita ex *MSS.* in *Editis* Ραχήλα.

e Ο δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, ἤδεν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ·] *Busb.* & *Hen.* ὁ δὲ γνωρίσας αὐτοὺς, μὴ ἐπιγνόντας αὐτόν. Pariter Johannes Annaliſta, ὁ δὲ μὴ γνωθεὶς ἀπέγνω τοὺς ἀδελφοὺς, phraſi Joſephi in vilius mutata. Mox αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι *Baſ.* & *Gen.* & paulo inferius iidem, ἐλθεῖν αὐτοῖς δυναμένοις. Reperemus jam Philonis nonnulla; qualia olim legerat apud eum & quidem verſaverat ob animum poſter Judæus, ὃν δὲ τρόπον καὶ ὁ πατὴρ ὑποπτεύοντων ἤδη τὴν ἀναίσχυνον, ἀγνοῶν τὴν δὲ παιδὸς εὐτυχίαν, ἀπέπεμπε δέκα τῶν υἱῶν εἰς σιτωνίαν· τὸν νεώτατον οἴκοι καταλιπών, ὃς ὠμοιώτο τοῖς βασιλέως ὑπάρχοις ἀδελφός. καὶ οἱ μὲν εἰς αἴγυπτον ἐλθόντες ἐπιτυγχάνουσιν ὡς ἀδελφῷ τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ τὰς ποπτικὰς θεασάμενος, εὐθὺς ἐγνώρισεν ἅπαντας, ὧν μηδενὸς αὐτὸς γνωρισθεὶς τὸ παράπαν. BERN.

f Αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι,] Αὐτὸς ἀπαλλαγῶσι *Vat.*

g Αὐτῷ δυναμένοις·] Sic in *Editis* αὐτοῖς. HUDS. Viderat & *Cocc.* qui hæc libro ſuo alleverat, f. αὐτὸς δυναμένους, vel εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτῷ δυναμένοις. *Ex Philone* (*p.* 549. & 550.) hæc deſumpſiſſe videtur *Joſephus*.

h H-

πραγμάτων ἔλεγῳ [h] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτὸς συνειληλυθέναι, προφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· ὃ γὰρ εἶναι δυσαῦρετον ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοσούτους παῖδας [i] καὶ τὰς μορφὰς ἴσως ὑπερφυεῖς εὐλεκφῦσαι, δυσκόλως καὶ βασιλεῦσιν ἔστιν τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὥσπερ δὲ ἐγνώκει τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μὴ τελῶ ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ταῦτ' ἐπράττε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ [k] περὶ Βενιαμῖν τὸν ἀδελφόν· [l] ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκλασμένοι δὲ ἦλθον.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸ μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν [m] περὶ τἀδελφοῦ κατὰ νοῦν λαμβάνοντες· καταστάντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρουβήλου προηγορεύοντος, ὃς ἦν [n] πρεσβύτατος αὐτῶν· "Ἡμεῖς γὰρ, εἶπεν, ὁ κατ' ἀδι-"κίαν δεῦρο ἤλθομεν, οὐδε [n] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως "πράγματα· σωθῆναι δὲ χρήζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν "[o] ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν "φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες· ὡς ἐχὶ πολίταις μόνον "τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις ἡκούσμεν τὴν ἀγορὰν "σίτου προτεθεικέναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις "παρέχειν διεγνωκότας. ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν "ἡμῖν αἷμα, [p] φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον "[q] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν "Ἰακώβου, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ᾧ [r] γεγόμεθα δώδεκα παῖ-"δες ὧν γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων θεὶόν ἐσμεν "εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ἰωσή-"που, τὰ [s] πράγματ' ἡμῖν ὕστερα τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, "τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος [t] ἤρτηται, κἀ ἡμεῖς "ἐσμὲν τῆς ὕστερα τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, κἀ τῆς δὲ "πρεσβύτου παλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· [v] ἥκομέν τε "νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου, τίν τε τοῦ πατρὸς ὑπομέλειαν "[x] κἀ τὴν κατὰ τὸν οἶκον προνοίαν Βενιαμῖν τῷ [y] νεωτά-"τῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασαι δὲ πέμψας εἰς "τὸ ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδὲς ἐστι τῶν λεγο-"μένων.

δ'. Καὶ Ρουβήλου μὲν τοιούτοις ἐπείθετο πείθειν τὸν Ἰωσή-που περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [z] φρονοῦσαν. ὁ δὲ, τὸν Ἰάκωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ὑπὸ χολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτοὺς, "ἐπεὶ, "φησὶ, διαχυσίζεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασι-"λέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, καὶ πατρὸς "ὃν λέγετε, [a] πίστει' ἂν μὲ ταῦθ' ὕτως ἔχειν, εἰ κατα-"λίποιτε μὲν [b] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστικὸν "πάσχοντα· ἀποκομίσαντες δὲ τὸν σῖτον πρὸς τὸν πατέρα, "πάλιν ἔλθοιτε [c] πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀδελφὸν, ὃν καταλιπεῖν "ἐκεῖ φατε, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο γὰρ ἔσῃ πίστω-"μα τῆς ἀληθείας". οἱ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὸν Ἰωσήπου συμφοράν· ὡς ἀφὰ τὰ κατ' ἐκεῖνον [d] βλαβέντα, τιμωροῦντος [e] αὐτοὺς δὲ Θεοῦ, τούτοις πρεπόντως ἐνέπεσον. Ρουβήλου δὲ πολὺς ἦν ὀνειδιζόντων [f] αὐτοὺς τὴν μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ἰωσήπῳ γίνεται· φέρειν

Apologia Rubeli pro domo sua.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculsi, maximum quidem periculum sibimet immineere existimantes, nihilque de fratre secum in animo cogitantes: paululum vero compositi ad singula, præloquente Rubelo natu maximo, responderunt. "Nos quidem, inquit, neque ut injuria "aliquem afficeremus, neque Regi damnum ali-"quod illaturi, huc venimus; sed ut à malis ser-"varemur expetentes, ratique in vestra humanitate "refugium habere à calamitatibus, quæ patriam "nostram affligunt; quos non solum civibus vestris "sed & exteris frumentum venale proposuisse au-"divimus, eo vobis constituto, ut omnes, qui-"bus salute opus est, salvos præstaretis. Fratres "autem nos esse & ex eodem sanguine, indicio "quidem est, quod forma cuique propria sit cum "exigua ab invicem dissimilitudine. Pater nobis "est Jacobus, vir Hebræus, cui duodecim nati "sumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum "omnes essent superstites, satis feliciter egimus: "verum, Josepho, uno è fratribus exstincto, res "nostræ jam inde in pejus lapsæ sunt. Nam & "patrem ex eo luctus cepit perpetuus, & nos ex "defuncti calamitate ac senis miseria affligimur. "Et nunc venimus ad emendum commeatum, "Benjamini fratum natu minimo mandantes, ut "patrem diligenter curaret ac res domesticas ad-"ministraret. Potes autem, nostram ad domum "mittendo, pro certo scire an quid falsi narrave-"rimus.

Benjaminem accersitum dimittuntur fratres cæteri, præter Symeonem obsidem. Gen. c. 42.

4. Et Rubelus quidem hujusmodi verbis tentabat persuadere Josepho, ut de eis melius sentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis esse, fratremque *Benjaminem* non periisse; tunc quidem eos in custodiam conjiciebat, tamquam per otium quæstioni admoturus. Tertio vero die eos educens, "quoniam, inquit, asseveratis vos non venisse ad "res Regis lædendas, fratresque esse, & ex *eo* patre "cujus esse dicitis, facietis mihi fidem hæc ita se "habere, si quidem unum ex vobis apud me reli-"queritis, nihil contumeliæ passurum; frumen-"tumque ad patrem exportantes, rursum ad me "revertamini, fratrem, quem illic relictum esse "dicitis, vobiscum adducentes. hoc enim veritati "erit argumento". Illi vero eo magis in malis e-"rant; atque lachrymabant, ac frequenter inter se deplorabant calamitatem Josephi, quasi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miserias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *seram* eorum pœnitentiam, quæ Josepho ad nullam rem utilis erat: illos ve-

h Ηκειν·] Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.*
i Καὶ τὰς μορφὰς] Ita ex *MSS. Basil.* & *G.*
k Περὶ Βενιαμῖν] Περὶ τὸν Βεν. *Vat.*
l Ἐδεδίει] Ita *Big. Samb.* & *Casl.* ἰδιοδίει *alii* cum *Basil.* & *G.* ἰδιοδίει ab usu Attico malim. BERN.
m Περὶ ταδελφοῦ] Sic in *MSS.* ὧδε τ. *Basil.* & *G.*
n Κακουργήσοντες] Κακουργήσαντες *Vat.*
o Ἐπεχόντων] *Al.* συνεχόντων.
p Φανερὸν] Ita ex *MSS.* Φανερὸν κ in *Editis.*
q Καὶ μὴ πολὺ] Καὶ ὁ πολὺ *Vat.*
r Γεγόμεθα] Γεγονέναι *Samb.* & *Vat.*
s Πράγματ'] Ita ex *Samb.* πράγματα *in reliquis.*
t Ἤρτ[αι·],] Scripta manu. Expressum erat typis ἤρηται. Epiphanio Interprete *trahit*: unde Burius hoc restituit ἤρτηται. BERN. Ita in plerisque *MSS.* at ἐρεθίζει & ab alia manu ἐρεθίζει *Vat.* ἐρεῖ *Basil.* & *G.*
v Ἥκομέν τε] Ἥκομέν τοίνυν *Vat.*
x Καὶ τὴν κατὰ τὸν οἶκον] Καὶ τὴν τοῦ κ. *Samb.*
y Νεωτάτῳ] Νεωτάτῳ ἀδελφῶν *Vat.*
z Φρονοῦσαν.] Ita ex *MSS.* Φρονήσασαν in *Editis.*
a Πίστει' ἂν μι] Πίσασθ' ἂν *Samb.* πείσασθε *Hen.* & *Bud.* & mox καλάσητοσθε *Basil.* & *G.*
b Ἐξ αὐτῶν] Ἐξ αὐτῶν *Samb.* alterum est proprium Atticorum.
c Πρὸς ἐμὲ,] *Al.* πρὸς με.
d Βλαβέντα,] Ita in *MSS.* βλαβθέντα in *Editis.*
e Αὐτοὺς δὲ Θεοῦ,] Αὐτῷ *Vat.*
f Αὐτοὺς τὴν μετανοίας,] *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ἰωσήπου.

vero obſecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiſerit Deus, ut injuriam fratri factam ulciſceretur. Hæc autem inter ſe colloquuti ſunt, linguam ſuam Joſepho non intellectam credentes. Omnes vero inceſſit mœror ex Rubeli ſermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc ſecum non * reputaſſent, pro quibus pœnas luentes Deum juſtum eſſe judicabant. Joſephus autem, eos in has anguſtias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolenſque ut à fratribus obſervaretur, ſemet ſubduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obſes eſſet dum fratres redirent: juſſit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *ſibimet* comparaſſent; ſervo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in farcinas repoſita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

Lingua Hebræa Ægyptiis ignorata.

Jacobo vix tandem ſubducitur Benjamin, filiis licet novem fameque id urgentibus. Gen. c. 42, & 43.

5. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt. & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres ſe eſſe, & undecimum domi relictum apud patrem, non perſuaſerint; utque Symeonem reliquerint apud Præfidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adſtrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero diſplicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, inſipientis eſſe putabat Benjaminem etiam *his malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli ſupplicantis, ſuoſque pro illo filios dedentis (ut, ſi quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magiſque illos perturbabat argentum, quod in ſaccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, neceſſitate adactus, ſecum ſtatuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, ſi promiſſis abeuntes non ſteterint. Ac cum indies magis magiſque *regionem* infeſtaret fames, & filii precibus inſtarent, nihil aliud, quod in præſenti faceret, reſtabat. At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut ſuſpicione mali de eo ſolicitum eſſe, nihil enim ei præter voluntatem Dei poſſe accidere, quod & prorſus evenire neceſſe eſt, etiamſi domi maneat; ne ſic manifeſto ipſos exitio adjudicet, nec, ob inanem de

Audaciſſimus Iſraëlitarum Judas.

Ὁ δ' αὐτὸς πᾶν ὅ, τι [g] καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνα δρῶντος [h] αὐτὰ ταῦ Θεοῦ, καρτερῶς ἐξίει. τότε δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, ἐκ ἠγνόουν τὸν Ἰωσηπον γλώττης τὴν [i] αὐτῶν σωιέναι· κατήφεια δ' πάντας εἶχε πρὸς τὰς Ρυβήλου λόγους καὶ τὰ πραγμάτων μετάμελος, ὥσπερ ὐκ αὐτῶν τότε ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τὸν Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' ἄτως ἀμηχανοῦντας αὐτὸς [k] ὁ Ἰωσηπος, ὑπὸ ταῦ πάντας εἰς δάκρυα πρόπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γνῶναι καταφανὴς, ὑπεχώρει· καὶ [l] ἀφελιπὼν, πάλιν ἦκε πρὸς αὐτούς. καὶ [m] Συμεῶνα καταλαβὼν ὄμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν γενησόμενον, ἐκείνους μεταλαβόντας τῆς [n] ἀγορᾶς τοῦ σίτου προσέταξεν ἀπέναι· κελεύσας τὸν ταμίαν τῷ ὠνῷ εἶναι τοῦ σίτου κεκρυμμένοις, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε'. Οἱ δ' Ιακωβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατ' Αἴγυπτον αὐτοῖς [o] συμβάντα· καὶ ὅτι κατασκοποι [p] δόξειαν ἀφῖχθαι τῆς βασιλέως, καὶ λέγοιεν ἀδελφοί τε εἶναι, καὶ τὸν ἑνδέκατον οἶκοι καταλιπεῖν σὺν τῷ πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλιπόντα τε Συμεῶνα σὺν τῷ [q] στρατηγῷ, μέχρι [r] Βενιαμὶν αὐτοῖς ἀπιὼν, πίστις αὐτοῖς τῶν εἰρημένων [s] παρ' αὐτῶν γένηται· ἠξίουν τε τὸν πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ιακώβου δ' οὐδὲν ἤρεσκε τῶν ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὸν Συμεῶνος δ' κατοχὴν [t] λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσθῆναι καὶ τὸν Βενιαμίν. [v] καὶ ὁ μὲν οὐδὲ Ρυβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι [x] πάθοι Βενιαμὶν καὶ τὴν ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάππος· πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ δ' ἠπόρουν ὅπῃ τοῖς κακοῖς· καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐτάραττε τὸ ἀργύριον ἐν τοῖς [y] σακκίοις τοῦ σίτου καταχεκρυμμένον εὑρεθέν. τοῦ δὲ σίτου [z] τοῦ κομισθέντος ἐπ' αὐτῶν [a] ὀπολείποντος, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἀπτομένου, βιαζομένης αὐτὸν τὰ ἀνάγκης, ὁ Ιακωβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τὸν Βενιαμὶν μὴ μὴ τῶν ἀδελφῶν· ἃ γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μὴ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπερχομένοις. καὶ δὲ πάθοις σὺν χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένης, καὶ τῶν ἐκ δεομένων, ὐκ εἶχεν ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ιούδα δ', τολμηρὸν τἄλλα τὴν φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· [b] ὡς ὐ προσῆκεν μὲν αὐτὸν περὶ τὰ δελφῶν δεδιέναι, οὐδὲ [c] τυχὸν δι' ὑποψίας λαμβάνειν, πραχθήσεσθαι γὰρ [d] οὐδὲν τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, ὧν μὴ παρέσται ὁ Θεὸς, [e] τοῦτο δ' συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὰν δ' ἔτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μη-

[g] Καὶ πάθοιεν,] Illud καὶ deeſt *Vat.*

[h] Αὐτὰ δὲ Θεοῦ,] Αὐτὸ *Vat.*

[i] Αὐτῶν συνιέναι·] Αὐτῶν *Samb.* αὐτῆς *Vat.*

* *Reputaſſent,*] Vel *ſupputantes.* tali enim ſenſu verbum ψηφίζομαι accipi neceſſe eſt: niſi malimus delere οὐκ, aut νοησαμένων pro ψηφισαμένων legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& ſcelus perpetratum damnabant, ac ſi non ipſi eſſent auctores facinoris, cui tum juſtiſſimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum eſſe juſtiſſimum judicabant.*

[k] Ο Ἰώσηπος,] Ita in *MSS.* articulum omittunt *Baſ.* & *G.*

[l] Διαλιπὼν,] Iterum ex *MSS.* ἀφελιπὼν in *Editis.*

[m] Συμεῶνα] Ex שמעון *ſymeôna* heic & paſſim *Big. Caſ. Samb. Busb. Hen.* & *Epiphanius.* σεμεῶνα toties *Baſ.* & *Gen.* συμεὼν Teſtamenti Veteris Interpretes, itidemque Scriptores Novi. *Simon* idem vocatur Ecthlipſi Syriaca. BERN. Sic *MSS.* Σεμεῶνα *Baſ.* & *G.* Σεμεῶνα ὃν κατοχὴν *Vat.*

[n] Ἀγορᾶς] Ex *MSS.* ἀγοραστίας in *Editis.*

[o] Συμβάντα·] Ita pleriſque *MSS.* & ex illis *Zonaras.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G* συμπεσόντα.

[p] Δόξειαν] Illo commate, καὶ ὡς κατασκόπους δόξειαν *Busb.* & *Hen.* Imo verſus ille ἔχει τῷ πατρὶ ἀπιστηθεῖεν· ὡς καταλείποιέν τε συμεῶνα omiſſus *Big.* & *Caſ.* propter Scribas oſcitantes. Poſtremo ἀπιστεῖεν legit *Hen.* ſyllaba extrita. BERN. Rurſus ita ex *MSS.* in *Editis* male εἰσειεν.

[q] Στρατηγῷ,] Ea vox jam perdiderat illa ætate reſpectum ad militiam, & præfectum notabat. REL.

[r] Βενιαμὶν] Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* Βενιαμὶς αὐτός. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν.

[s] Παρ' αὐτῶν] In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτῷ γένοιτο, & παρ' αὐτῷ γένηται.

[t] Λυπηρῶς φέρων,] Inde Johannes Drungarius καὶ λύπλω αὐτῷ ἡ δὲ συμεὼν ἐπεισὶ καθάψεσις· δοῦναί τε τὸν βενιαμὶν ἀπαχθῆναι εἰς αἴγυπτον ὑ κατέδυσεν. BERN. Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς εἶχε· καὶ λυπηρὸς φέρων δάκρυα ἐγένετο in *Editis.*

[v] Καὶ ὁ μὲν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ὁ μὲν πατὴρ οὐδὲ P. *Baſ.* & G. καὶ ὁ μὲν Ρυβὴλου fruſtra *Big. Caſ.* & *Vat.* & mox ἑαυτὸν *Big.* & *Vat.*

[x] Πάθοι Βενιαμὶν] *Al.* πάθοιεν.

[y] Σακκίοις] Σακκίοις Typothetæ: verum lenius *Big.* & *Samb.* ut maluerunt οἱ ὡς ἀφ. Ait enim in Lexico ſuo Clariſſ Photius σάκκος· οἱ ἀτθικοὶ λέγουσι δὲ ἐιος κ. BERN. Ita Attici, teſte *Photio* in *Editis* σακκίοις, & abſque ὡν τελ.

[z] Τοῦ κομισθέντος] Articulum addidimus ex *MSS.*

[a] Ἐπιλειποντος,] Ἐπιλιπόντος *Busb.* & *Hen.*

[b] Ὡς ὐ προσῆκεν] Illa ὡς ὐ προσῆκεν μὲν αὐτὸν supplevimus ex *MSS.* HUDS. Tentaverat ante ita Colc. καὶ λίαν περὶ τὰδελφῶ δεδιέναι, ὑδὲ τὸ τυχὸν δ. υ. λαμβάνειν; πραχθήσεσθαι &c.

[c] Τύχον] Rariſſima voce *Baſ.* & *Gen.* quam *adverſum* interpretatur Epiphanius, & Heſychius *medium.* Gloſſematis inſuper alius manifeſtum eſt *Big. Samb.* & *Caſ.* τὰ δεινὰ, pro τ' ἀτυχὲς Joſephi. BERN. In quatuor *MSS.* τὰ δεινὰ δι' ὑσ.

[d] Οὐδὲν τῶν] Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[e] Τοῦτο δ'] Τοῦτο δ' αὐτῷ συμβ. *Vat.*

μηδὲ τὴν ἐκ φαραώθης τροφῆς ἀπορίαν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι [f] ἀλόγῳ μοι δοκεῖ τοῦ παιδὸς δεῖν, φροντίζειν ἢ καὶ τοῦ Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τοῦ βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνον [g] ἀπολῆται· [h] πιστεῦσαι ἢ μοι αὐτὸν τῷ θεῷ παραινοῦντι, [i] καὶ αὐτὸν ὡς σῶον ἐπανάξοντος τὸν υἱὸν αὖτις, ἢ [k] συγκαταστρέψοντα ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πεισθεὶς ἰακωβος παρεδίδου τὸν βενιαμὶν, καὶ τὴν τιμὴν διπλασίονα, τοῦ τε φόρου τοῖς χαναναίοις γινομένων, τό τε τοῦ βαλάνου μύρον καὶ [l] στακτὴν, τερέβινθόν τε καὶ μέλι, δωρεὰς ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δὲ ἐπὶ τοῖς παισὶν ἦν πατρὸς ὅτε τὴν τῶν παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σῴους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· [m] οἱ δὲ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δὲ αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς [n] ὑπέμενεν· οἱ δὲ ἐχώρουν τὴν ἐπ' αἴγυπτον, μὴ κρεῖττον ἐλπίδος τὴν ὑπὸ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.

ε'. Ὡς δὲ ἦλθον εἰς τὴν αἴγυπτον, κατάγονται μὲν παρὰ τὸν ἰώσηπον. φόβος δὲ αὐτοὺς οὐκ ὀλίγος διετάραττε, μὴ διὰ τῆς τοῦ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ ἰωσήπου πολλῷ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τι φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακκίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νυνὶ ἥκειν [o] ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ δὲ [p] μηδὲν, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [q] ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, [r] ἐτημέλει σωιζομένου τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δὲ ἐν τούτῳ καὶ ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρήγαγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι [s] καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δὲ, μαθὼν περιόντα τὸν βενιαμὶν, εἰ ἔστος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ἑωρακὼς, ἀνέκραγε. [t] τὸν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, θεὸν ὑπὲρ πάντα [v] εἶπεν εἶναι προστάτην. ὑπὸ δὲ πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βλεπόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ὑπὲρ δεῖπνόν τε αὐτοὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται [x] μὲν ἕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας δὲ αὐτοὺς ὁ ἰώσηπος δεξιώμενος, [y] διπλασίοσι μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τὸν τὸν σῖτον αὐτοῖς δοῦναι μετρηθέντα, καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς [z] σακκίοις· εἰς δὲ τὸ βενιαμὶν ποτήριον καὶ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα, ἀφ' ἑσπέρας βουλόμενος τὰ ἀδελφῶν λαβεῖν· [a] πότερον ποτὲ βοηθήσει τῷ βενιαμὶν

puero metum, ipſos privet rerum ad victum abundantia, quam illis ſuppeditabit Pharaothes; Symeonis autem ſaluti etiam proſpicere par eſſe, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire ſinat: ipſoque inſuper hortante ut filium Deo crederet, ſeque aut illum ſalvum reducturum eſſe aut una cum illo periturum, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Joſepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & ſtacten, terebinthum & mel. Multæ vero à patre, filiis digredientibus, fuſæ ſunt lachrymæ, & viciſſim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus ſit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eorum abſentia non ſuccumbentem. atque in hac triſtitia integrum diem exegerunt. Et ſenex quidem laſſatus domi ſubſtitit: illi vero viæ in Ægyptum inſiſtunt, dolorem ex præſentibus meliorum ſpe lenientes.

6. Cum vero in Ægyptum perveniſſent, ad Joſephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo illud ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Joſephi diſpenſatorem diligenter excuſaverunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, & jam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſcire quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres verſaretur. Interea autem Joſepho à miniſterio Regis reverſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, & ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem inveniſſe. At ille, cognito Benjaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam & ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, ſeceſſit, ne à fratribus obſervaretur. Ipſoſque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Joſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

7. Veruntamen cum poſt cœnam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in ſaccos clam reponeret: in Benjaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi eſ-

Fratres ſuos iterum advenientes convivio excipit Joſephus. Gen. c. 43

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Joſephus. Gen. c. 44.

f Ἀλόγῳ] Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἀλόγως ὦ δὲ παιδὸς φροντίζοντα in *Editis*.

g Ἀπολῆται] *Samb.* ἀπόληται ab antiquiſſimo ἀπόλομαι. BERN.

h Πιστεῦσαι] Πεισθῆναι in aliquot *MSS*.

i Καὶ αὐτὸν] Mox ἢ συνεκκατενεύσοντας ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, refugiſſe ſcias manus *Big.* & *Caſ.* BERN. Ita ex *MSS.* καὶ αὐτῷ ὡς ἐκ σῶον in *Editis*.

k Συνεκκαταστρέψοντα] Συνεκκαθαιρέψαντας *Big.* & *Caſ.* συνεκκαθαιρέψαντα *Samb.*

l Στακτὴν,] Ita in *MSS.* vel στακτῶ. in *Editis* στάχυος. HUDS. Et στακτὴ eſt liquor balſami. Num Joſephus credidit balſamum in Paleſtina tum creviſſe? At ipſe dicit balſami fruticem a regina Schebæ Salomoni donatum, & tum demum ibi plantatum. An per στακτὴν aliam reſinam intelligit. REL. Vide Theophr. De Plantis 5. 4. 2. & Dioſcorid. 4. 154. COCC.

m Οἱ δὲ.] Εἰ δὲ, οἱ τὸν π. *Baſ.* & G.

n Ὑπέμενεν·] *Al.* ὑπέμειναν.

o Ἐπαναγοῦσις αὐτό.] Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπαναγόντας αὐτῷ τοῦτο *Baſ.* & G. ἐπαναγοῦσι αὐτῷ τοῦτο *Caſ.*

p Μηδὲν, τι] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* μηδολωῶ εἰδέναι in *Editis*.

q Ἀνείθησαν] Ita *Big.* & *Samb.* ἀνέθησαν *Vat. Baſ.* & G. ἀνέθηκαν maluit *Burius*.

r Ἐτημέλει] Inſcitum eſt Typographorum ἀπέλυσεν hoc in loco. Rectius ἐτιμᾶτο, *ornabat*, *probeque pexum dabat*. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπέλυσεν in *aliis*.

s Καταλάβοιεν] Unica literula immutata non deteriorem facit ſenſum *Cocc.* legendo καταλίποιεν, i. e. *quod eum incolumem reliquiſſent*. HAVERC.

t Τῶν δὲ φησάντων] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τὸν δὲ φησάντων, τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι πρ. in *Editis*. τὸν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, ὑπὸ δὲ πάθους *Vat.* reliquis in medio omiſſis. ὑπὸ δὲ πάθους *Samb.*

v Εἶπεν εἶναι] Forte εἶπεν ὄχεσθαι αὐτῷ. Vetus *ait*, *Deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem*. Hæc ad oram COCC.

x Μὲν ἕτως] Illud μὲν ex *MSS*.

y Διπλασίοσι μοίραις] Hæc autem ſuo more contraxit *Johannes Zonaras*, ἰωσὴφ δὲ τὸν βενιαμὶν ἰδὼν, καὶ συνθρυπτόμενον, ἵνα μὴ δακρύων καταφανὴς γένοιτο, μείζονι. εἶτα ἐπὶ δεῖπνον παρακαλέσας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ διπλασίοσι μοίραις ἐδεξιοῦτο τὸν βενιαμίν. Atqui optimus Moyſes ſcripſerat πενταπλασίοσι. Comeſtor autem Trecenſis (ut crederes) conciliari iſthæc voluit hunc in modum. *Diſpoſuit Joſeph fratres ſecundum ordinem etatis eorum, ſicut in domo patris ſedere conſueverant: datiſque partibus mirabantur, quod pars Benjamin quinque partibus excederet. Joſephus autem dicit*, Benjamin duplicibus partibus honorabat. *Utrumque autem ſtare poteſt, ſi quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.* Perite equidem. BERN. In *S. Literis* πενταπλασίοσι. *Petrus Comeſtor* iſta hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.*

z Σακκίοις·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις.

a Πότερον ποτὲ βοηθήσει] Πότερον βοηθήσει *Vat.*

eſſent furti alligato, & periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reverterentur. Servo, ſicut juſſus erat, ita faciente; mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symconem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *reſtitutum* tum quod Benjaminem aſportarent, ſicut patri polliciti ſunt. At illos *ſtatim* circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Benjaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hoſpitio dignatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi *ab iis* appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe *ſcilicet* hoſpitio liberali & familiariter à Joſepho exceptos eſſe, memoria tenentes, non veriti ſunt illi injuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis benevolentiæ ergo propinavit, ſecum auferre ſuſtinerent, Joſephi amicitiam ſuumque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro injuſto poſtponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaſerint, ſervum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba ejus ludibrio habebant, ſervumque ob ſermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inventum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ ſubjicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate conjunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: eum tamen ſolum pœnas daturum ajebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad conquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Benjaminem pervenerunt; non neſcientes quod in ejus ſacco ſcyphum occuluerint, ſed ut ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus conviciabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inveniunt, confeſtim ad lamenta & ploratus verſi ſunt: & dilaceratis veſtibus, cum fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Benjaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia

κλοπῆς ἐναγομένῳ, καὶ δοκοῦλι κινδυνεύειν· ἡ καταλιπόντες, ὡς εἶδεν αὐτοὺς κεκακουργηκότες, ἀπῆλθον πρὸς τὸν πατέρα. πιστωθῆναι δὲ βουλόμενοι τὸ [b] ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν εἶδεν τούτων εἰδότες οἱ δὲ Ιακώβου παῖδες [c] ἀπῆεσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ [d] διπλοῦν χαρὰν χαίροντες, ὅτι τε τούτῳ, καὶ ὅτι τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [e] ὑπέσχοντο. [f] περιελαύνουσι δ' αὐτὰς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐναπέθετο τῷ δὲ Βενιαμὶν Φορτίῳ τὸν σκύφον. [g] παραχθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν [h] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἱ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ δεσπότου, κακίσεως ἀπεκάλουν, οἱ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, [i] τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ιωσήπου, ἀφ' μνήμης λαβόντες, οὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δὲ, ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς [k] προὔπινεν, ἀφέμενοι φέρειν, κέρδος ἀδίκως τὴν τε πρὸς Ιώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὐ [l] αὐτὸς ὑφέξειν ἠπείλουν, ἃ λαθόντας τὸν Θεὸν, ἀσφαλῶς μὴ τὸ κλοπῆς, [m] εἰ καὶ τὸν ἀφανισθέντα οἰκέτην διέλαθεν. [n] πυνθανόμενοί τε νῦν τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτὸς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δὲ, ὑπὸ ἀγνοίας τὰ πρὸς αὐτὸς, ἐχλεύαζον ὅπερ τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς καταφρονήσεως τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ὑποφέρειν ἀνδράσιν, οἱ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακκίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον [o] ἀποδεῖν τοῦ γνώμης κακουργῆσαι. τῆς μέντοι ζητήσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφημένος, ἀπαγαγεῖν κολάζειν. ἦσαν γὰρ [p] αὐτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκινδύνου. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τὸ μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι, ὃς τὸ κλοπῆς εὑρεθέντος [q] πεποιῆσθαι. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους σκευοφυλακήσαντες καὶ τὴν ἔρευναν, ὅπου τὸ πλοῦτον Βενιαμὶν ἦκεν· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ σκεῦος σακκίον τὸ [r] σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι δὲ καθ' αὐτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Βενιαμὶν φρουτίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάῤῥουν δὴ ὡς δὴ ἐν ἐκείνῳ τὸ κακουργίας ἀνευρησομένης, σκάπτοντές τε τὰς ὑποδιώξαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένοις ἤδη σεσκευοφέναι. ὡς δὲ τὸ δὲ Βενιαμὶν Φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸ σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους ἀθρόους ἐτράποντο· καὶ πᾶς στολὰς [s] ὑπεκαῤῥήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ὑπὲρ τῇ μελλούσῃ κολάσει σεσθαι τὸ κλοπῆς, [t] αὐτούς τε ἀφανισαμένους τὸ πατέρα σεσθαι τὸ Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπέτεινε δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη ἀφυγεῖν τὸ συμφορᾶς ἀφῆνημῆ-

b Εντεταλμένα,] Ita in omnibus *MSS.* ἐπεταλμένα in *Editis.*

c Απῆεσαν,] Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἀπέστειλαν.

d Διπλοῦν χαρὰν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῆν χαρὰν in *reliquis.*

e Υπέσχοντο.] Ex *MSS.* male autem in *Editis* ὑπέσχετο. in quibus etiam articulus omiſſus eſt ante Βενιαμὶν in verſu 41.

f Περιελαύνουσι δ' αὐτὰς ἱππεῖς,] *Zonaras* ſtratagema illud, ſicut *Hen.* & *Busb.* quam breviſſime perſtrinxit, περιτυγχάνει δὲ ἀπιόντας αὐτοὺς ἱππεῖς, ἐπεσκαλοῦντες τὸν δὲ σκύφον κλοπῶ· καὶ ἐρευνῶντες εὑρον τὸ σκύφον ἐν τῷ φόρτῳ βενιαμίν. BERN.

g Παραχθέντες] *Coccejus* legere jubet παραχθέντας, quod alium efficit ſenſum, nec ipſum incommodum. Pro vulgata tamen ſtant MSS. HAV.

h Πυθόμενοι] Πυθωμένοις *Big.* & *Samb.* πυθωμένους *Vat.* παραχθέντας & πυθωμένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen caſuum viciſſitudines occurrunt apud optimos Atticiſmi magiſtros. HUDS. Lege πυθομένους Vetus *turbatos, ſciſcitantes illi, malevolos appellabant.* Non negaverim tamen ὠκνολλθα reperiri in caſtigato ſermone, ut Actor. 20. 3. COCCEJUS.

i Την ξενίαν] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὴν ξενίαν in *Editis.*

k Προὔπινεν,] Iterum ex *MSS.* σεσθαι *Baſ.* & *G.*

l Αὐτὸς ὑφέξειν] Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Εἰ καὶ τὸν] In *Editis* καὶ τὸν δ.

n Πυνθανόμενοί τε] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* quibus conſentit *Vat.* niſi quod ὃ pro τε habeat poſt πυνθανόμενος. *Epiphanius* legiſſe videtur, πυνθανεσθέ τε νῦν τί παθόντες εἴημεν, ὦ δ. εἰ. γνώσεσθε. in *Editis* τί παραπονοῦντες εἶεν, & mox κολαζόμενοι. dein καὶ ante ταῦτα omittit *Vat.*

o Αποδεῖν δὲ γνώμη] Attico ritu pro ἀποδεῖν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἀποδεῖν in *Editis.*

p Αὐτοῖς συνειδότες,] Εαυτοῖς *Vat.*

q Πεποιῆσθαι.] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* male ut & in *Baſ.* & *G.* πεποιεῖσθαι.

r Σκύφον] Sic in *MSS.* τὸ σκύφον σκευοκεκρυφότες *Baſ.* & *G.*

s Επικαῤῥήξαντες,] *Al.* διπλᾶ καῤῥήξαντες & ἀφῆξαντες. mox σεσθαι v. 37. deeſt *Editis.*

t Αὐτούς τε ἀφανισαμένους] Εαυτοὺς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτοὺς habent *Baſ.* & *G.*

νηΐναι. τῶν ᾗ ὠθεὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τ τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐσομένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους [v] ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

η'. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς συλαλοῦντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον [x] πρὸς Ἰώσηπον, καὶ τ ἀδελφῶν ἑπομένων. ὁ ᾗ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [y] τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι· "τί δὴ, φησὶν, ὦ κάκιστοι, φρενήσαντες ἢ ὠθεὶ τ ἐμῆς "φιλανθρωπίας, ἢ ὠθεὶ τοῦ Θεοῦ τ προνοίας, τοιαῦτα "πεάξειν εἰς δεσπότην καὶ ξένον ἐτολμήσατε; " τῶν ᾗ συλλαβόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν [z] ὑπὲ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, [a] καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τ εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, κἀκεῖνον ὑποκαλούντων [b] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τ καὶ τὸν βίον ἀπήλλακται συμφορῶν, εἰ ᾗ ὠθίεται, ὅτι τ συλλαβοῦσιν, ὅτι τ συλλαβοῦσιν, ὅτι τ συλλαβοῦσιν κατ' αὐτῶν σκληρίας τυγχάνει· λεγόντων δ' αὐτοὺς [c] ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι [d] τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ὑπὲ Βενιαμὶν προσθήσουσι. [e] πολὺς ἦν κἀνταῦθα Ῥουβηλος, αὐτῶν καθαπτόμενος. Ἰωσήπου [f] ᾗ τοὺς μὲν ὑπολύοντος, οὐδὲν γὰ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἱκανὸν ᾗ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· ὅτε γὰ τὸν μὲν ὑπολύειν ἔφη τοὺς οὐδὲν [g] ἐξαμαρτόντως σῶφρον ἔλεγεν, ὅτι συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν [h] ἐργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ παρέζειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ ποὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας ᾗ, ὁ καὶ τ πατέρα πίσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, [i] καὶ τἆλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τ παιδὸς σωτηρίας ἔκρινε [k] συμβαλέσθαι. "καὶ δεινὰ μὲν, εἶπεν, ὦ φρατηγὲ, πεπολ- "μήκαμεν εἰς σὲ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ ᾧ κόλασιν "ὑποσχεῖν ἅπαντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα "μὴ πάντων ἡμῶν, ἀλλ' ἑνὸς ᾧ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως "ᾗ ἀπεγνωκόσιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς [l] ὑπο- "λέλειπται συμφορᾶς τ οἵας χρηστότητος, [m] ἐγχωμένης τῷ "ᾧ κινδύνῳ συμφυγεῖν. καὶ νῦν μὴ ποὸς τὸ ἡμέτερον ἀ- "φορῶν, μὴ ᾗ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ ποὸς τὴν "[n] ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τῷ ἀρετῷ σύμβουλον ποιησάμενος "ἀντὶ τ ὀργῆς· ἣν οἱ τἆλλα μικροὶ [o] ποὸς ἰσχύος λαμ- "βάνουσιν, οὐκ ὑπὲ τοῖς μεγάλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲ "τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι· ἧῷ ποὸς αὐτὴν μεγαλό- "φρων, καὶ μὴ νικηθῇς ὑπ' αὐτῆς, ὥστε ἀποκτεῖναι "τοὺς δι' αὐτὸς ὡς ἰδίας ἐπὶ τ σωτηρίας ἀντιποιουμέ- "νους, ἀλλὰ ποὸ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ γὰ "ὧδε νῦν πρῶτον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν. [p] ἀλλὰ καὶ τά- "χιον ἐλθόντων ὑπὲ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν ὑπο- "ρίαν τ τροφῆς ἐκαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν [q] τοῖς οἰ- "κείοις, ὅσα κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ βλα- "φθαρῆναι [r] πρίσασθε. βλαφερὰ δ' οὐδὲν ἦ μὴ προϊδεῖν "ἀπολλυμένους ὑπ' ἐνδείας τ ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολά- "σαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, καὶ πρὸς τ ὀργίσαι τ ἀπὸ σοῦ "λαμπρὰν γνομένῳ φιλανθρωπίας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, "ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ διδομένη. σώσεις γὰ οὓς εἰς τοῦτο καὶ "ἔτρεφες· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑπὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴα-

evasisse viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris se auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

8. At enim equites Benjaminem comprehensum ad Josephum retrahunt, fratribus etiam sequentibus. Ille autem illum in custodia cernens, illes vero in lugubri habitu, "quid, ait, ô ne- "quissimi, aut de mea humanitate aut de provi- "dentia Dei sensistis, ut talia in benefactorem & "hospitem perpetrare auderetis"? Illis vero *vicarios* semet in supplicium offerentibus pro salute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam scelerati fuerant in Josephum, eumque beatiorem prædicantibus, si mortuus quidem esset, quod è vitæ calamitatibus sit exemptus; si vero in vivis esset, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipsis factas persequitur Deus: semet vero patris pestem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Josepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi sint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Josepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipsi nullam fecerint injuriam, pueri vero supplicio se contentum esse dicente, (neque enim hunc absolvere in gratiam insontium, sapientis esse dicebat, neque illos una cum furti manifesto punire) abeuntibus etiam securitatem se daturum promittente, alii quidem stupefacti sunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adolescentem mittere persuaserat, & vir cætera strenuus erat & efficax, decrevit se pro fratris salute periculo objicere. "Et nefaria quidem, inquit, in te, ô "Præses, perpetravimus, & supplicio digna, cui "nos omnes subjici debere æquum est, licet non "omnium sit culpa, sed unius natu minimi. no- "bis tamen, salutem propter ipsum desperanti- "bus, spes aliqua effulsit ex tua bonitate, pro- "mittente & spondente ex periculo effugium. "Ac nunc ad nos non respiciens, neque facinus "quod patravimus intuens, sed ingenii tui indo- "lem, & virtutem in consilium assumens potius "quam iracundiam, (à qua homines cætera pu- "silli animos accipiunt, eam non in maximis so- "lum, sed in quæcunque inciderint, adhibentes) "hanc ipsam contemne & despice, neque ab ea "te vinci patere, ut eos perimas, qui sibimet sa- "lutem adhuc vendicare non poterant, sed eam "à te accipere enixe petunt. Etenim neque nunc "primum isto munere nos ornabis: sed & ocyus "nobis, cum ad frumenti mercatum venissemus, "commeatus etiam copiam fecisti, tantum *ali-* "*menti* ad familiam deferendum suppeditans, "quantum eam, in salutis discrimen à fame ad- "ductam, incolumem servavit. Equidem nihil "interest, utrum non despicias pereuntes egesta- "te rerum necessariarum, an illos ad supplicium "non damnaveris, quos deliquisse homines suspi- "cantur, quibusque præclaram tuam invident "beneficentiam. Eadem plane gratia est, modo "ta-

Hujus dramatis vigor & epitasis. Gen. c. 44.

Oratio Judæ pro Benjamine peroranda quidem & animosa. Vide Gen. c. 44. v. 18.

v Ἀκοντα] Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτὸν τ π. *Vat.* ἄκοντα τ π. *Bas.* & *G.*

x Πρὸς Ἰώσηπον, [Πρὸς τ Ἰώσηπον *Vat.*

y Τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι·] Hoc *Zonaras*, Ἰωσὴφ ᾗ τότε ἀνιδίσας εἰς ἀχαρίστους, ἠλέησεν μὲ τοὺς λοιποὺς, μόνῃ ᾗ ἀχέτο τῇ φιλτάτῃ καθοχῇ τοὺς ᾗ ἀσπόρως συνάγειν. BERN. Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Bas.* & *G.* τοὺς ᾗ πενθίμους.

z Επὶ τῷ σωζεσθαι Βενιαμὶν,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὸ in *ceteris.*

a Καὶ πάλιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ πάλιν Ἰωσήπου ὑπομιμνησκομένων, κἀκεῖνον &c. quibusdam prætermissis.

b Μακαριώτερον,] Μακαριώτερον αὐτὸν *Bas. Cas.* & *Vat.*

c Ἀλιτηρίους] Ita ex *Samb.* in *ceteris* ἀλιτηρίους.

d Τῇ λύπῃ,] Τῷ λύπῳ *Samb.*

e Πολὺς καὶ κἀνταῦθα] Ita in *MSS.* πολὺς δ' καὶ σὐταῦθα ὁ Ρ. *Bas.* & *G.*

f Δὲ τοὺς μὲ ὑπολύοντος,] Μέντοι τοὺς μ. *Vat.* δὴ τοὺς *Vet. Interpr.*

g Ἐξαμαρτόντας] Ἐξαμαρτῶντες *Bas.* & *G.*

h Ἐργασαμένῳ·] Ita in *MSS.* εἰργασμένῳ in *Editis.*

i Καὶ τἆλλα δραστήριος] Καὶ deest *Big.*

k Παραβαλέσθαι.] Παραβολέσθαι *Vat.*

l Υπολέλειπται,] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπολέλειπτ').

m Εγχωμένης] Sic *Samb.* & *Cas.* ἐγχωμένης *Big.* & *Vat.* ἐγχωμένη & mox τῷ κινδύνῳ φυγεῖν in *Editis.*

n Εαυτοῦ φύσιν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σαυτὸν in *aliis.*

o Ποὸς ἰσχύος] Forte ποὸς ἰσχύν. COCC.

p Ἀλλὰ καὶ τάχιον] Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Bas.* & *G.*

q Τοῖς οἰκείοις,] Ita *MSS.* καὶ τοῖς οἰκείοις in *Editis.* & mox ὑπὸ λιμοῦ.

r Πεπρίσωσι.] Πεπρίσασαι *Vat.*

"tamen diverſo collata. Servabis enim quos in "hunc finem paviſti; & vitam, quam fame labo- "rare noluiſti, tua gratia ſalvam retinebis. Quam "magnum & mirabile eſt vita nos donare, & li- "beralitate efficere ut inopia circumdatis maneat "incolumis. Imo Deum arbitror viam ad hæc "muniviſſe, cui viſum eſt ut nos, ad virtutem "tuam illuſtrandam, in has calamitates incidere- "mus: ut gloriam etiam adipiſcaris ignoſcendo "peccantibus, quod tibi injuriam intulerint; & "non ſolum eos perhumaniter ſublevando, qui "alia de cauſa tuo egeant auxilio. Etenim per- "magnum quidem eſt opem iis ferre, qui ad in- "opiam redacti ſunt: multo tamen majus & præ- "ſtantius illos ſervare, qui ob ſcelus in ſe perpe- "tratum pœnas erant luituri. Nam ſi parva ſup- "plicia delinquentibus remiſiſſe magnam condo- "nantibus laudem attulerit; certe iracundiam "tum cohibere, ubi vita peccantium ei, quem "læſerint, in pœnam obnoxia eſt, ad Dei natu- "ram proxime accedit. Atque ego, niſi is nobis "exſtitiſſet pater, qui Joſephi interitum lugendo "oſtendit, quam graviter tulerit liberorum amiſ- "ſionem, nequaquam pro noſtra ſalute verba fe- "ciſſem, niſi forſitan tuis moribus hoc donaſſem, "qui præclarum ducis etiam illis incolumitatem "dare, quos mortuos nemo ploraret; ſed æquo "animo ſupplicium, quodcunque voluiſti, pertu- "liſſemus. Nunc autem, quando non noſtri nos "miſeret, tametſi juvenes adhuc & vix ullo ex "vitæ commodis fructu percepto moriamur, ſed "de patre cogitantes ejus ſenectutem miſericor- "dia proſequamur, has tibi preces ſupplices offe- "rimus; vitamque noſtram à te deprecamur, cu- "jus in pœnis profundendæ poteſtatem tibi de- "dit noſtrum hoc maleficium. Ille neque malus "eſt, neque nos tales futuros genuit; ſed probus "& honeſtus, & qui talia experiretur non com- "meritus, & qui nunc quidem, nobis peregre "profectis, ſolicitudine curiſque diſcruciatur. "Cum autem de noſtro interitu audierit, ſimul- "que de cauſa ejus, eo facilius in animnm indu- "cet ut vitam deſerat: mortemque ipſius ſemet "mœrore conficientis accelerabit noſtræ infamia, "facietque ut triſtem de vita exitum habeat; ut "qui, priuſquam rumor de nobis divulgetur, feſ- "tinarit ſemet ſenſibus orbare. His igitur per- "penſis, tametſi iram tibi commoveat ſcelus hoc "noſtrum, patri tamen vindictæ gratiam facito; "& plus illius miſeratio apud te valeat, quam no- "ſtra nequitia: atque ejus ſenectutem, qui, nobis "pereuntibus, in ſolitudine vivet morieturque, "reverere, patrum nomini hunc muneris hono- "rem deferens. Nam hoc agendo parentem "tuum honoras, & tibimet aliquid tribuis, cum "jam hac gaudeas appellatione: quæ tibi ſalva "conſervabitur à Deo omnium patre; quem & "ipſum propter commune nomen hac pietate "honorare exiſtimaberis, ſi patris noſtri miſeri- "cordia movearis, ea tecum reputans quæ paſſu- "rus eſt filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quæ no- "bis dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem "habeas, *iterum* dare, adeoque ipſum in benigni-

"σας, τηρήσᾳς τ ἑαυτοῦ δωρεᾶς. ὡς θαυμαστὸν ἅμα κ "μέγα δοῦναί τι ψυχὰς ἡμῖν, κ ῥᾳθυμεῖν ὀι' ὧν αὖ "μένουσιν ἀπορημένοις. οἶμαί τε τ Θεὸν αἰτίαν ὁδο- "σκευάσαι, βυλόμενον, εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὼ ἀ- "ρετὼ ὠφελιόντ, ἡμᾶς εἰς τῦτο ὠφελησῆναι συμφο- "ρᾶς· ἵνα κ τῶν εἰς [s] αὐτὸν ἀδικημάτων συγγι- "νώσκων [t] φανῇς ἐπαινετὸν, ἀλλὰ μὴ ὠρὸς μόνυς τὺς "κατ' ἄλλω ὠρόφασιν δεομένυς ἐπικυρίας φιλάν- "θρωπ δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [v] γὰ κ τὸ παῖσαί τι- "νας εὖ καταστένλας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον ἢ σῶ- "σαι τυὺς ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τετολμημένων δίκλω "ὀφείλοντας. εἰ γὰ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖ- "ναι τυὺς ὠλημμελήσαντας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπερ- "βδῦσι· τό γε περὶ τύτων ὀργητὸν, ὑπὲρ ὧν τὸ "ζῆν ὑπευθυνον τῇ κολάσῃ γίνεται τῶν ἠδικηκότων, "Θεᾷ φύσῃ ὠροσετέον. κ ἔγωγε, [x] εἰ μὴ πατὴρ ἡ- "μῖν λὼ, [y] πῶς ὑπὲ παίδων ἀποβολῇ παλαιπωρεῖ λέγ "τῆς ὑπὲ Ιωσήπυ τελευτῆς ὑποδεδειγμέν, οὐκ ἂν "τύ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγυς "ἐποιησάμλω, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμεν ἤθη, "[z] σώζειν αὐτῷ καλῶς [a] ἔχονλι κ τυτυς οἱ λυπήσον- "ται τεθνηκότων οὐκ [b] ἔχονλας· παρείχομεν δ' ἂν αὖ- "τυὺς πεισομένυς ὅ, τι κ θελήσας. νῦν ἢ, ἐγὼ "ἑαυτυὺς ἐλεοῦντες, εἰ κ νέοι κ μήπω τῶν κατὰ τ "βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμεθα, τὸ ἧ τύ πατρὸς λο- "γιζόμενοι, κ τὸ γῆρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνυ, ταύ- "τας σὶ τὰς δεήσεις ὠροσφέρομεν· κ παραιτύμεθα "ψυχὰς [c] τὰς ἑαυτῶν, ἃς σὶ τὸ ἡμέτερον κακύργημα "ὠρὸς τιμωρίαν παρέδωκεν. ὃς ὅτι πονηρὸς αὐτὸς, ὅτι "τοιύτυς ἐσομένυς ἐγέννησεν· ἀλλὰ χρηστὸς ὢν κ πα- "ρασῆναι τοιύτων ἀχὶ δίκαιος, κ νῦν μὲν ἀποδημύντων "παῖς ὑπὲρ ἡμῶν φρονίσι κακοπαθεῖ. πυθόμεν ἢ "ἀπολωλότας, [d] κ τὼ αἰτίαν, ὑπομενεῖ λέγ ταύτω "πολὺ μᾶλλον τ βίον [e] καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδοξον αὖ- "τὸν τῆς ἡμετέρας καταστροφῆς [f] φήσεται λαχρησόμε- "νον, κ κακὴν αὐτῷ ποιήσ τὴν ἐκ τύ ζῆν ἀπαλλα- "γήν, ὠρὶν εἰς ἄλλυς φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς ὠτεύ- "σαντ [g] αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταχαγεῖν. γλώμε- "θ οὖ ἐν τύτῳ [h] τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία "σὲ παροξυνῇ νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δί- "καιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [i] καὶ δυνηθήτω ὠλέον ὁ "ὠρὸς ἐκεῖνον ἔλε τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ γῆ- "ρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν ἀπο- "λωμένων αἴδεσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι ταύτω χαρι- "ζόμεν τὴν δωρεάν. ἐν γὰ τύτῳ καὶ τὸν σὲ Φύσαν- "τα τιμᾷς, καὶ [k] αὖτῳ δίδως, ἀπλαίων μὲν ἤδη τῆς "ὠροσηγορίας· ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλαχθησόμεν "ὑὸ ὑπὸ Θεοῦ τ πάντων πατρὸς, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν "καὶ αὐτὸν τοῦ ὀνόματ [l] ὁσιεῖν δόξεις, τοῦ ἡμε- "τέρυ πατρὸς οἰκτον λαβὼν, ἐφ' οἷς πείσεται τῶν πά- "δων ὑερούμεν. σὸν οὖν, ἃ παρέχεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, "ταῦτ' ἔχονλα ἐξυσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι· καὶ μηδὲν "ἐκείνυ διενεγκεῖν τῇ χάρισι. τῆς γὰ [m] ἐπ' ἀμφο- "τέρων δωσάμεως τετυχηκότα καλὸν ταύτω ἐν τοῖς ἀγα-

s Αὐτὸν] Σαυτὸν *Samb.* & *Vat.*

t Φανῇς ἐπ]αινετὸν,] Φανεὶς *Big.* & *Samb.* non ineleganter.

v Γὰρ κ τὸ ποιῆσαι] Illud γὰ ex *MSS.* deeſt in *Editis.*

x Εἰ μὴ πατὴρ] Εἰ μὴ πατὴρ ἦ ἐπὶ τῇ Ιωσήπυ τελευτῇ λύπης ἔτι διεφαίνετ, οὐκ ἂ ἔ γε καθ' ἡμᾶς ἐποιεῖτο τὰς ὠρὶ τ. *Vat.*

y Πῶς ἐπὶ παίδων ἀπ]οβολῇ] In *Big. Samb.* & *Caſ.* ὃς ἐπὶ π. in *aliis* cum *Editis* πῶς ἐπὶ & dein ἀποβολῆς, & porro τ ἐπὶ Ιωσήπυ.

z Σώζειν αὐτῷ] Σώζειν ἀεὶ καλῶς ἔχονλι κ τὺς οἱ λ. *Vat.*

a Εχονλι κ τύτυς] Εχον κ τὺς ο. λ. τ. οὐκ ἔχοντας, κ παρεί- χομεν &c. COCCEJUS.

b Εχοντας·] Ita *MSS.* in *Editis* ἔχοντες παρείχομεν ἄν.

c Τας ἑαυτῶν,] Illud τὰς ex *Big.* & *Samb.* in *cæteris* deeſt.

d Καὶ τὼ αἰτίαν,] Ita cum *Baſ.* & G. niſi quod mutaverim ὑπομένης in ὑπομενεῖ & ὀρθήσεται in φθήσεται, auctoritate *MSS.* quam minimum volens recedere à vulgata lectione. κ δι' ἣν αἰτίαν οὐχ ὑπομενῇ λέγ γὰ ταύτω Samb. κ δι' ὧ αἰτίαν οὐχ ὑπομένῃ γὰ λέγ ταυτω *Big.* κ δι' ὧ αἰτίαν οὐχ' ὑπομενῇ, λέγ γὰ ταύτω *Vat.* κ τὼ αἰτίαν οὐχ ὑπομβεῖ, λέγ γὰ ταύτω π. μ. τ. β. καταλιπεῖν· κ τ. &c. edidit *Bernardus.*

e Καταλιπεῖν·] Καταλίπη *Vat.*

f Φθήσεται] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* ὀφθήσεται *Baſ.* & G. φθίσει *Vet. Interpr.*

g Αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν] Εαυτὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

h Τῶν λογισμῶν,] Τὸν λογισμὸν *Big.* & *Samb.*

i Καὶ δυνηθήτω] Illud κ addidimus ex *MSS.*

k Αὐτῷ δίδως,] Σαυτῷ *Samb.* & *Vat.* HUDS. Et Vetus, qui *tibi* effert. COCC. qui idem mox αὐτὸ mavult pro αὐτόν.

l Ευσεβεῖν δόξας,] Ευσεβὴς *Vat.* mox ἐλέξης *Big.*

m Επ' ἀμφοτέρων] Ita *Big.* & *Caſ.* ἐπ' ἀμφοτέρῳ *Samb.* ἐπ' ἀμφοτέρυς *Vat.* ἐπ' ἀμφότερα *Baſ.* & G.

n Καὶ

"ἀφθῆς ὑποδείκνυσθαι· καὶ παρὸν [n] καὶ δυνάμενον, "τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ δι' ὑπαρχούσης "ὑπολαμβάνεσθαι, μόνον δ' ὑπιεμένου τὸ σῶζειν "ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει, "μᾶλλον [o] αὐτῷ φαίνεσθαι δίδοντα. σὺ γὰρ πάντας ἡμᾶς "σώσῃς, ταῖς ἀδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχησεν. εἰδὲ "γὰρ ἡμῖν βιώσιμα, τούτῳ κολασθέντι, οἷς γε πρὸς "τὸν πατέρα μὴ ἔξεσιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐν- "θάδε [p] δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς "τοῦ βίου. [q] καὶ τοσούτου δεησόμεθα, φράτερ, κατα- "κρίναντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκολάσαι "καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος κεκοινωνηκότας. ἐ γὰρ "ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ὑπὸ λύπης πεπτωκότος [r] ταῖδελ- "φῷ ἑαυτὸς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γε- "γονότες ἅτως ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος ὢν ἥ- "μαρτε, καὶ μήπω [s] τῷ φρονεῖν [t] ἐρρωμένος, καὶ "ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ "καταλιπὼν [v] παύσομαι· περαιτέρω λέγων. ἵν' εἰ μὲν "κατακρίνοιας ἡμῶν, [x] τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βε- "βλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀ- "πολύσοις, κἀκεῖνα τῇ σαυτοῦ χρηστότητι συνιδὼν "[y] ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, ἐ σώσας μόνον ἡμᾶς, "[z] ἀλλὰ καὶ ὧν Δικαιότεροι μᾶλλον φανή- "μεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐ- "τῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νεότητος σωτηρίας. εἴ τ' οὖν "κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [a] τιμωρησάμενος ἀντὶ "τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀποπεμψον· [b] εἶτε καὶ "κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον, ἐγὼ [c] πρὸς χρείας σοι "ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς ἑκάτερον "τῶν παθῶν ὑπάρχων". Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπο- μένειν ὑπὲρ [d] τῆς ταὐδελφῆς σωτηρίας ἑδέως ἔχων, ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν· εἴπως ἐκμα- λάξειε τὸν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ [e] καταπραΰνειεν, ἀγωνι- ζόμενος. πένθος δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [f] δα- κρύοντες καὶ προδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ Βενιαμὶν ψυ- χῆς [g] ἀπολλυμένης.

ι'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῶν πάθους, καὶ μηκέτι δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑποκρισιν, κε- λεύει μὲν ἀπιέναι τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς [h] πιστὸν φανερόν. ἀναχωρησάντων δὲ, πιεῖ γνώρισμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· "τῆς μὲν "ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν [i] ἡμῶν ἐπαι- "νῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσεδόκων ὄντι τῆς [k] πρὸς ἐμὲ βε- "βλαμμένων βούλομαι, πάντα ποιήσας ἵνα πεῖρα "τῆς ὑμετέρας φιλαδελφίας. [l] ἐ φύσει δὲ πρὸς ἐμὲ νομίζω "πονηροὺς γεγονέναι· θεοῦ δὲ βουλῇ πού τι καὶ σοῦ πραγμα- "τευομένου τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τοῦ εἰς ὕστερον ἀν "θυμενοῦς ἡμῖν σωζομένου. πατρός τε ὄν σωτηρίαν ἐγνω- "κὼς [m] οὐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν πρὸς τὸν "ἀδελφὸν, οἷ' ὢν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρτεῖν ἔτι μνη- "μονεύω. παύσομαι δὲ [n] τῆς ἐπ' αὐτοῖς μισοπονηρίας, καὶ, "ὡς συναιτίοις τῶν τῷ Θεῷ βεβλαμμένων εἰς τὸ "quis- "tate quam maxime referre. Pulchrum enim est, "siquis tantundem ad utrumlibet valeat, sese ad "aliorum utilitatem *non damna* comparare: &, cum "posset perdere, suum hac in re jus, tanquam si "nullum habuisset, plane negligere, sed tantum ad "servandos homines potentiam sibi datam existi- "mare; & quo pluribus salutem quis dederit, eo "se illustriorem fore. Tu vero nos omnes servare "potes ignoscendo fratri, in quibus egit infeliciter: "neque enim nobis vita erit vitalis, eo pœna sub- "lato, quibus ad patrem, nobilisnet solis salvis, "redire non licet: sed hîc nobis ferendum est, qua- "si delicti ejus essemus participes, quicquid frater "tulerit. Atque in tantum te, Præses, obsecrabi- "mus, ut, si fratrem nostrum morte mulctaveris, "nos, non secus ac sceleris ejusdem socios, eodem "afficeres supplicio. Nobis enim satius videbitur, "ut tanquam eodem crimine condemnati moria- "mur, quam ut nosmet fratre defuncto præ mœ- "rore conficeremus. Et quod juvenis admodum "deliquerit, nondumque prudentia roboratus, & "quod humanum sit similibus non gravatim ve- "niam tribuere, tuo permittens *hæc omnia* judi- "cio finem dicendi faciam. ut, si nos quidem "damnaveris, mihi vitio vertatur quod non o- "mnia dixerim quæ tuam in nos iram lenirent: "si vero absolveris, quod clementiæ & bonitatis "tibi conscius illud statuisse existimeris; non so- "lum nos servans, sed & istam nobis gratiam fa- "ciens qua multo justiores esse videbimur, ut qui "plus quam nosmetipsi nostræ saluti prospexeris. "Sive igitur hunc velis perimere, me vicario ad "supplicium accepto, patri eum remittito: sive "ad servitium malis addicere, ipse tuis ministe- "riis magis sum idoneus, & ad utrumvis, ut vi- "des, subeundum aptior atque paratior". Judas itaque, qui lubenti animo quidvis pro fratris sa- lute pati voluit, semet Josephi pedibus advolvit, iracundiam ejus si quo modo mitigare & placare posset, magnopere laborans. Similiter & fratres omnes sese prosternebant, lachrymantes, & semet, ut pro Benjamine mortem oppeterent, offerentes.

ι0. Josephus autem misericordia victus, simu- *Fratribus* latam irati personam ferre amplius non potuit, *suis nunc se* jussitque ut abirent qui præsentes aderant, ut *aperit Jose-* summotis arbitris semet aperiret fratribus. Cum *phus.* autem *omnes* discessissent, facit ut à fratribus ag- noscceretur, & infit: "Pietatem vestram & amo- "rem erga fratrem nostrum laudo, & perspectum "habeo vos *in eum* meliore esse animo, quam ex- "spectaveram ex iis quæ in me *olim* excogitastis; "ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ "vestræ benevolentiæ caperem experimentum. "Non enim natura vos in me malignos exstitisse "reor: sed Dei voluntate, qui præsentibus bonis "frui concedit, & futuris, si nobis propitius esse "perseverarit. Quando igitur & patrem, contra "quam speraveram, incolumem esse compererim, "& vos conspexerim tali affectu fratrem prose- "quentes, non amplius eorum, quibus in me deli- "quis-

Gen. c. 30.

n Καὶ δυνάμενον,] Ita *Big.* καὶ παρὸν καὶ δυνάμενον *Basil.* & *G.* καὶ παρὸν καὶ δυνάμενον *Samb.* καὶ παρὸν δυνάμενον *Vat.* καὶ παρὸν δυνάμενον *Casl.*

o Αὐτῷ φαίνεσθαι] Ita *Samb.* αὐτὸ *Big.* & *Vat.* αὐτὰ *Basil.* & *G.*

p Δεῖ κοινωνῆσαι] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δὴ κοινω- νῆσαι τῆς αὐτῆς.

q Καὶ τοσούτου] Καὶ τοσοῦτον δεησόμεθα *Vat.*

r Ταὐδελφῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνεκότος ἑαυ- τὸς ἀνελεῖν ὁμοίως, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet, *non enim pa- timur nos ipsos quasi propter mortui tribulationem afficere, sed tan- quam similes ejus malitiæ exsilientes* &c.

s Τῷ φρονεῖν] Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ.

t Ἐρρωσται.] Ita *Big. Samb* & *Casl.* ἐρρωμένος *Vat.* σύνεσιν *Basil* & *G.*

v Παύσομαι] Sic *Samb. Casl. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύσομαι in *cæteris.*

x Τὰ μὴ λεχθέντα] Ita *Basil. G.* & *Casl.* ἡμῶν τὰ λεχθέντα δόξῃς *Big. Samb* & *Vat.*

y Ἀπεψηφίσθαι] In *Vat.* ἂν ἀπέμψεις γε νομισθῇς.

z Ἀλλὰ καὶ] Ita *Big. Samb. Casl.* & *Vat.* ἀλλὰ καὶ ὧν δικαιότεροι μ. in *Editis.*

a Τιμωρησάμενος] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τιμωρησάμενον.

b Εἴτε καὶ κατέχειν] Εἴτε καὶ καταχεῖν σοι δ. *Vat.*

c Πρὸς χρείας] Ita *Big.* πρὸς τὰς χρείας in *cæteris.*

d Τῆς ταὐδελφῆς σωτηρίας] Τῆς ἀδελφῆς *Big.*

e Καταπραΰνειεν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραΰνειν in *Edi- tis.*

f Δακρύοντες] Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) sup- plevimus ex *MSS.*

g Ἀπολλυμένης.] Ἀποθνῃσκούσης *Big.* quod admitti potest de fu- turo. Σαπρευομένης *Samb.* eodem intellectu.

h Πιστὸν φανερόν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* πειστέον.

i Ἡμῶν ἐπαινῶ,] *Al.* ὑμῶν.

k Πρὸς ἐμὲ] Περὶ ἐμὲ *Vat.*

l Οὐ φύσει] Ita in *MSS.* Φύσει δὲ in *Editis.*

m Οὐκ ἐλπισθεῖσαν,] Ita *MSS.* οὐδ' ἐλπ. *Basil.* & *G.*

n Τῆς ἐπ' αὐτοῖς] Τῆς ἐμαυτοῦ πονηρίας *Vat.* & mox v. 2. omittit ἔχειν.

o Τῆς

"quisse videamini, recordabor. Porro desinam ob "ista ut maligna odium intendere: ac vobis gratias "me habere profiteor, qui mecum in causa fuistis, "ut Deus ita nobis in præsens prospiceret. Vosque "ipsos volo etiam hæc oblivioni dare, & lætari "magis, quod male tunc consulta bene cesserint, "quam contristari ob ea quæ indigne facta esse eru- "bescitis. Ne igitur vos dolore afficere videatur, "quod in me iniquum tuleritis suffragium, nec ma- "le vos habeat rei gestæ pœnitentia, quando con- "sultis vestris non responderit eventus. sed, lætitia "exsultantes ob ea quæ Deus effecerit, discedite, "patri hæc renunciaturi; ne forte solicitudine de "vobis male maceratus, summam mihi eripiat feli- "citatem, si mori contigerit priusquam in conspe- "ctum meum veniat, & horum bonorum fiat par- "ticeps. Hunc ipsum vero, & conjuges vestras & "liberos, totamque cognationem assumentes huc *Hoc contigit anno secundo famis. Gen. c. 45. 6.* "commigratote. Non enim decet, ut mihi charis- "simi ab hac mea felicitate longe absint: præser- "tim cum fames adhuc quinquennium duratura "sit". Hæc cum dixisset Josephus, fratres comple- ctitur. Illi vero in lachrymis erant ac mœrore: memoriam ilicet eorum quæ in eum consuluerant & statuerant, atque etiam pœnæ, quam commeruerant, metum sustulisse vita est fratris æquitas. Mox convivium est sequutum. Rex autem, cognito fra- *Israëlitæ patrem suum repetunt regis muneribus aucti.* trum Josephi adventu, vehementer gavisus est, ac, quasi sibi ipsi aliquid boni accidisset, animo affectus, præbuit eis currus frumento onustos, atque aurum & argentum, *munera* ad patrem deferenda. Illi autem, plura *adhuc* à fratre accipientes, partim quidem patri, partim vero sibimet in singulos donata, majorem *etiam* in modum muneribus cumulato Benjamine, abierunt.

"πεμόντα, χάριν ἔχὼν ὁμολογῶ. ὑμᾶς τε βέλο- "μαι καὶ αὐτὰς λήθω σκείνων λαβόντας ἥδεσθαι "μᾶλλον, ° τῆς τότε ἀβελίας εἰς τοιῦτον ἐλθούσης "τέλ⊙, P ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ὅτι τοῖς ἡ- "μαρτημένοις. μὴ ἂν δοξῃ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ κατ' ἐ- "μοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ με- "τάνοια, τῷ γε μὴ προσχωρῆσαι τὰ βεβελημένα. "χαίροντες οὖν ὅτι τοῖς σὺ Θεοῦ γεγωνημένοις, ἄπι- "τε, ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ "ὑμῶν φροντίσιν ἀναλωθεὶς, ζημιώσῃ με τὸ κάλ- "λιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν "καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὑπαρχόν- "αὐτὸν δ' τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέ- "κνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντας "ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἀπορήσω εἶναι δεῖ τῶν "ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους· ἄλλως "τε καὶ ἔτι λιμοῦ λοιπὰ ἐπὶ πενταετίαν ⁹ ὑπομε- "νοῦντ⊙". ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπ⊙ φιλάλλ⊙ τοὺς ἀ- δελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ· ʳ τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβελημένων καὶ τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐ- δὲν ὑπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὔγνωμον ἀδελφοῦ. καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν ἀωχίᾳ. βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκειν ἐξ Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥσθη τε μεγάλως, καὶ, ὡς ˢ ἐπ' οἰκείοις ἀγαθοῖς εὐτυχήσας, παρεῖχεν ᵗ αὐτοῖς ἁ- μάξας σῖτα πλήρεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ὑποζυ- γίζειν τῷ πατρί. ᵛ λαβόντες δ' πλείω ἀδελφῷ, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν, τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκας⊙ ἰδίας, πλείονων ἠξιωμένα Βενιαμὶν παρ' αὐ- τοῦ, ˣ ἀπῆσαν.

CAP. VII.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

CUm vero Jacobus, filiis reversis, de Josepho intellexisset, quod non solum mortem effu- gerit, quam tamdiu luxerat, sed etiam in splen- dida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti administrans, & pæne totam regni curam sibi commissam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo comple- ctens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga se benevolentiam, tametsi aliquantisper *ut videbatur* intermissam: sed confestim iter aggressus est ad Josephum properans.

IV. 2. Postquam autem venerat ad puteum fœde- *Apud Beersaben mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum consulit. Gen. c. 46.* ris, Deo ibidem sacrificium faciens, metuensque

ΚΕΦ. ζ.

Η ⊙ πατὴρ αὐτῶ μὴ τὴν γνώσεως πάσης ποῆς αὐτὸν μετά- βασις, ἀφ' ἣ γνόμενον λιμόν.

ΩΣ ἦλθον ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰακώβ⊙ ʸ τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τοῦ θανάτου ᶻ ἀπεφυγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγε, ἀλλὰ ᵃ καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τῶν Αἰγύπτιον, καὶ τῶν ἅπασαν χεῖρα ἐγκεχειρισμένο⊙ αὐτῷ ἐπιμέ- λειαν, ἄπιστον μὲν κατὰ τὸ ἐδοκοῦν τοῖς ᵇ ἠγνοημένοις, λογιζό- μεν⊙ δ' θεῷ τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔ- νοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ᶜ διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

β'. Ὡς δ' κατέσχεν ᵈ ἐπὶ τὸ ὄρυγιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ θεῷ, καὶ φοβούμεν⊙ ᵉ μὴ διὰ τὴν εὐδαι- μο-

o Τῆς τότε ἀβελίας] Ita *Samb.* & *Cas.* τὸ τότε ἀβελείας *Big.* & *Vat.* τὸ τε ἀβελείας *Bas.* & *G.*

p Η δυσφορεῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφο- ρεῖν *Cas. Bas.* & *G.*

q Υπομενοῦντ⊙.] Sic in *MSS.* ὑπομένοντ⊙ in *Editis.* ἐπιμέ- νοντ⊙ *Burius* ex conjectura. Verum enim ὑπομενοῦντ⊙ pro- bum est & receptum. BERN. & HUDS.

r Τῶν δ' ἐπ' αὐτῷ βεβελουένων.] Locus dubius: ego illic in- tellectum faciliorem, quasi veriorem & ipsum Josephi consti- tui. λύπῃ τῶ ἐπ' αὐτῷ βεβελόμενον, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπο- λιπεῖν ἐδόκει *Samb.* λύπῃ, τῶ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβελόμένων, καὶ τιμω- ρίας ἐν αὐτὰς (l. αὐτοῖς) οὐδὲν ὑπολιπεῖν ἐδόκει *Big.* Tandem *Bas. Gen.* & *Epiphanius* sensu alio, λύπῃ, τῶ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβελόμε- νων τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν ἐδόκει. BERN. Ita plane *Big.* nisi quod mendosum ἐν αὐτὰς mutaverit in ἐν αὐτοῖς. Forsan tamen τῶ ἢ βεβελόμενον τιμωρίας αὐτοῖς οὐδ. &c. nam in *Samb.* λύπῃ τῶ βεβελόμενον, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ὑπολ. in *Vat.* λύπῃ ἦσαν τῶ ἐπ' αὐτῷ βεβελόμενον τιμωρίας αὐτὰς οὐδὲν ὑπολ. in *Editis* λύπῃ, τῶ δ' ἐπ' αὐτῷ βεβελόμενον τιμωρίαν ἐν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν ἐδόκει. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & tristitia con- stituti, super eo quod cogitaverant contra illum, potius eis videbatur esse supplicium bona voluntas fratris.* HUDS In versione *Huds.* erat impressum *licet*, nescio consulè, an temerè: exigua mu- tatione reposuimus *ilicet*, quomodo & Græca postulant, & *Hudsonia* forsan ipsa manus scripserat. HAVERC.

s Εφ' οἰκείοις] *Gen. Epiphan. Buriusque.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ ἀγαθῷ *Samb.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκίῳ ἀγαθεῖς ἀγαθῷ *Big.* καὶ ὡς ἐπ' οἰκίοις ἀγαθεῖς ἀγαθῶν *Bas.* Litem autem hanc versent Gram- matistæ, an οικ⊙ reddat οἶκι⊙ & οικία, ut χοίρ⊙ à χοῖρ⊙. Nam οἰκεῖ⊙ rite recensetur inter verbalia BERN. Sic *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' οἰκίῳ ἀγαθεῖς ἀγαθῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

t Αὐτοῖς ἁμάξας] Αὐτὰς *Samb.* ut referatur ad ὑποζυγίζειν.

v Λαβόντες] Ita in plerisque *MSS. Bas. G.* & *Cas.* λαβόντας

x Απῆσαν.] Απίεσαν *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* dialecto Attica atque tempore nimis perfecto. ἀπίεσαν *Bas.* & *Gen.* incon- gruum, sicut *Big.* ἀπῆσαν pro ἀπῆαν. BERN. Sic *Samb. Cas. Busb.* & *Hen.* ἀπίεσαν in *aliis.*

y Τα περὶ] Τὰ περὶ Ἰώσηφον *Vat.*

z Διαπεφυγὼς] Διαπεφευγὼς *Samb.* & *Cas.* alia voce. BERN.

a Καὶ ζῇ μὴ] Καὶ ζῇ, καὶ μὴ λαμπ. εὐδαιμονίας *Bas. Big. Samb.* & *Vat.*

b Ηγνοημένων,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπηγνοη- μένων *Cas. Bas.* & *G.*

c Διέλειπεν·] *Al.* διέλιπεν.

d Επὶ τὸ ὄρυγιον] Vide *Var. Lect.* ad p. 29. v. 25.

e Μὴ διὰ τὴν] Ita *MSS.* verum μὴ hic omittunt *Bas.* & *G.* & mox adjiciunt ante ἐκεῖσε. quod & faciunt nonnulli *MSS.*

f Τὴν

μαίαν [f] τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκείᾳ τῇ ἐν αὐτῇ, οὐκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι πεπλῆντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ὑπεσχημένῳ, ἅμα τε μὴ δίχα Θεοῦ βουλήσεως γνωμένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφόδου ἀλαφθαρῇ τὸ γένος αὐτῶν· πρὸς ἢ τούτοις δεδιὼς μὴ πρεσβεύσῃ τὸν βίον πρὸ εἰς ὕψος Ἰωσήπου θαυμάζεσθαι, καταφέρεται, [h] φρέφων ἐν ἑαυτῷ τοῦτον τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπιὼν δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνόματι καλέσας, πυθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' οὐ δίκαιον, εἶπεν, "Ἰακὼβ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ θαλατόν καὶ βοη-"θὸν προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενό-"μενον. στερήσαντά τε δὲ σοὶ τὴν ἀρχὴς ὑπὸ τοῦ πατρὸς "[k] τοῦτον ἐγὼ παρέσχον. καὶ κατ' ἐμὲ εὔνοιαν εἰς "τὴν Μεσοποταμίαν μόνον σὺν ἐλεῖς, γάμων τε ἀγαθῶν "ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπιγόμενον πλῆθος καὶ χρημά-"των ἐπόρησας. [l] παρέμεινέ τε σοὶ γνώμη πᾶσα προθυμία "τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι τῶν ἡμῶν ἐδόκεις Ἰώσηπον, "τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ "τὸ Αἰγύπτιον κύριον, ὡς [m] ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασι-"λέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν οὐδὲ τὰ τούτου ἡγεμο-"ἐσόμενον, καὶ βίον [o] σοὶ τελευτὴν ἐν τοῖς Ἰωσήπου "χερσὶ γνησομένοις [p] προθηλῶν, καὶ μακρὸν αἰῶνα τὸ "σὸν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ καταγγέλλων, κα-"θήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι.

δ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες [s] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα

ne propter ubertatem Ægypti, dum filii istius regionis habitandæ amore tenerentur, soboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promissa Dei; simul etiam, ne inconsulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipsius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Josephi conspectum veniret, in somnium delabitur hæc secum in animo revolvens.

3. At Deus ei *in somnio* superveniens, ipsumque bis nomine appellans, interroganti quisnam *Responsum Divinum.* "esset, ait, "haud fas est ut Jacobus ignoraret "Deum, qui majoribus tuis & post hos etiam "tibi perpetuo adjumento fuit & auxilio. Cum "enim & patri in animo fuisset te principatu "privare, hunc ego tibi conservavi. & cum, me "tibi favente, solus in Mesopotamiam profectus "esses, & bonas fecisti nuptias, & reversus es li-"beris multis & facultatibus auctus; meaque pro-"videntia tibi incolumis permansit tota tua pro-"genies; & Josephum, quem ex filiis amississe vi-"debaris, ad majorem felicitatem perduxi, & Æ-"gypti dominum, ut paululum à Rege differat, "constitui. Nunc quoque venio, & viæ hujus "dux tibi futurus, & tibi prænuncians inter ma-"nus Josephi te è vita exiturum, atque stirpem "tuam per multa sæcula potentem fore simul & "illustrem indicans, eamque in istam terram me "deducturum esse, quam *tibi* pollicitus sum.

4. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum concessit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in universum septuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *semel* mihi visum est non re- *Recensentur Jacobi filii LXX. suis nominibus ex Gen. c. 46.*

[f] Τὴν ἐν Αἰγύπτῳ,] Τῶν ἐν Αἰγ. *Vat.*

[g] Ἀφόδου] Καθόδου *Vat.*

[h] Σπέρων ἐν ἑαυτῷ] Ita in *MSS.* male in *Editis* σφίσιν ἑαυτῷ.

[i] Τίς εἴη,] Pro Mosaico הנני c. 46. 2. BERN. Sic *Cas. Bas. G.* & *Vet. Interpr.* τί ἐστι *Big. Samb. Vat.* & LXX.

[k] Ταύτην ἐγὼ παρέσχον.] Ita *MSS.* ἐγὼ παρέσχον absque ταύτην in *Editis*.

[l] Παρέμεινέ τε σοὶ] Sic *Samb.* & *Vat.* παρέμενέ τε σε in *ceteris*.

[m] Ὀλίγῳ διαφέρειν] Ὀλίγον *Vat.*

[n] Ἥκω τε νῦν] Perperam in *Editis* ἴκω.

[o] Σοὶ τελευτὴν] Σὲ *Samb. Cas.* & *Vet. Interpr.* non male.

[p] Προθηλῶν,] Προ : πῶν *Vat.*

[q] Ὑπέσχημαι.] Ita in *MSS.* ὑπέσχηκα in *Editis*.

[r] Καὶ πᾶσι] Scribis omnibus Græcis Latinisque probata lectio. Atqui vero καὶ πᾶσι τοῖς τούτων, quod est *nepotibusque* sive ובני בניו Moysis c. 46. 6. non insecte substituerunt modo Typographi *Bas.* & *Gen. Busb.* & *Hen.* denique pro solita astutia, σὺν τοῖς μετ' αὐτόν. BERN. Sic in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ πασὶ τοῖς τούτων *nepotibusque* in *Editis*. σὺν τοῖς μετ' αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* pro solita astutia.

[s] Ἑβδομήκοντα.] Numerum illum exhibent ἀλήγραφα sane omnia Josephi cum hoc tum c. 9. sect. 3. necnon ejus exscriptores P. Comestor, Epitomator *Cant.* aliique. Nisi quod in Annalibus Zonaræ legitur excusum ἦσαν ὁ ἑβδομήκοντα πέντε, pro Josephi illo ἦσαν οἱ πάντες ἑβδομήκοντα, sive ἦσαν οἱ ὅλοι πάντες. Vel securus est ille Doctorum Alexandrinorum computum. Illos enim Judæos ad v. 20. c. 46. Gen. unde LXXV. evaderent animæ, contra exemplaria omnia Hebraica, aut paraphrases, & commentaria tam Judæorum quam Samaritarum, contra Epiphanium in hæresium summa Arcula, contra Hieronymum, contra Eutychium Patriarcham, gentesque totas Christianorum Syrorum Arabumque, contra Josephum Judaicarum originum scientissimum, contra Ezechielum in Tragœdia patria, ubi canit Ἀφ' οὗ σὺ Ἰακὼβ γῆν λιπὼν Χαναναίαν Κατῆλθ' εἰς Αἴγυπτον ἔχων ἑπτάκις δέκα Ψυχὰς σὺν αὐτῷ: nepotes quinque Josephi asseruisse familiæ hisce verbis, ἐξήλυθε δὲ ἡμῖν μακρὸς, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ παλλακὴ ἡ Σύρα [...] μαχεῖς. μαχεῖς δὲ ἐγένοντο Γαλαάδ. ἡμῖν δὲ ἐφραὶμ ἀδελφῷ μαιαστὴ, σουθάλαμ δὲ τηλοῦ ἡμῖν δὲ σουθάλαμ ἐδωμ, ex editione Romana & versione quadam S. Hieronymi quam subjiciam; sed potius ἑπτὰ juxta exemplar Alexandrinum cæteraque tam impressorum quam scriptorum, qui & Græcis & Samaritis vocatur ἑπτὰ Num. c. 26. v. 36. vice Judaici *Heran* עירן, ut sæpissime accidit. Ex tralatione vetere Italica, quam S. Ambrosius sequi amat, *Fuerunt autem filii Manasse, quos peperit de concubina Syra, Machir. Machir autem genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse, Sutalaam & Taam. Filii autem Sutalaam, Edem.* Vel ut S. Hieronymus de Græco reddidit, *Facti sunt autem filii Manasse, quos genuit ei concubina Syra. Machir: & Machir genuit Galaad. Filii autem Ephraim fratris Manasse, Suthalaam & Thaam. Filii vero Suthalaam, Edom.* Quin & Philo meminit horum pronepotum in Onomastico suo sacro ad librum Geneseos, atque etiam περὶ τῶν μετονομάτων, p. 430. ἐπιλανθανομένῳ ὃ (nam Manasse ἐκ λήθης interpretatur ille Doctor) παλλακὴ ἀνάμνησις σύρα δὲ ᾠδὴ, ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος. συρία γὰρ ἑρμηνεύεται μετωφεία. τὸ δὲ παλλακὶδ ταύτης ἀναμνήσεως ἐστιν ὡς μαχεῖς, ὡς ἱεραῖοι καλοῦσιν· ὡς δὲ ἴκλωσε, πατρὸς, lego πρωτῆρος; tantum enim מכיר denotat. Mox Philo: λέγεται γὰρ, ἐγένοντό μοι μακρόσε, ὃς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ σύρα, τὸ μαχεῖς· μαχεῖς δὲ ἐκβύνητε τὸ γαλαάδ. Istius etiam ævi Scriptor felicissimus ac Divinus Lucas Apostolicorum Actuum c. 7. asserit nomine Stephani Hellenistæ totum genus Israeliticum, Josepho olim invitante, εἰς ψυχὰς οε'. descendisse in Ægyptum. Hunc præclarum medicum Philoni adjunxi, ne diutius existimarent viri docti, propter auctoritatem ejus vim fecisse sciolos Christianos versioni Doctorum Alexandrinorum cum Gen. c. 46. 27. tum Exodi versu quinto, ubi omnia penitus exemplaria Græca pleno numero exhibent animas ἑβδομήκοντα πέντε: plurima etiam multo Deut. c. 10. 22. tantidem adnotant, licet apud me plus valeat auctoritas codicis Vaticani, & ipsius Hieronymi in Quæst. H. *Hanc rem*, sic ait, *ne videamur adversum Scripturæ auctoritatem loqui, etiam* LXX. *Interpretes in Deuteronomio transtulerunt, quod in* LXX. animabus ingressus est Jacob in Ægyptum. Attamen illum profecto Deuteronomii locum respexit Sanctissimus Diaconus, בשבעים נפש ירדו, εἰς οε'. ψυχὰς κατέβησαν οἱ πατέρες σου εἰς Αἴγυπτον, Apologiæ suæ versubus 14, 15, quos nunc non repetam. Quam etiam certissimus esset de hac lectione & securus S. Chrysostomus Hom. suarum 65. ad Gen. nos docet: καὶ Ἰωσὴφ μὲν τὸν ἰδίων αὐτὸν ἠγνόησεν ἐντυχὼν ὢν· ὡς εἶναι μὴ τὸν Ἰωσὴφ τὰς πάσας ψυχὰς, οἵτινες ἔνεκεν τῆς ἀριθμοῦ ἐμοὶ μὴ ἀκριβείας ἐπεσκήνωσε ἡ θεία γραφή; Dein, ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν οε'. ψυχῶν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἐξετάθη τὸ γένος τὸ Ἰσραήλ. Eundem numerum & ponit, & ex commentariis Origenis ad Exodum mysticum esse affirmat S. Ambrosius. Ante hos vero Clemens Theologus Alexandrinus non solum sic supputasse LXX. Interpretes contendit, sed & causam illam præbuisse Historicis Græcis, qui totidem numero gentes ac dialectos per orbem terrarum perferre existimarent. ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλοι ποικοὶ τὴν ἰσοψυχὴν, καὶ ἕβδομήκοντα γλώσσας πέντε καὶ ἑβδομήκοντα λέγεται εἶναι, ἐπακοὴν εἰς τὴν φωνῆς μοῖραν, λεγούσης, (Exodi ab initio) ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακὼβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, αἱ εἰς Αἴγυπτον κατελθοῦσαι. φαίνομαι δὲ εἶναί κοι τὸν αὐτὸν λόγον αἱ γλῶσσαι διάλεκτοι, εβ'. ὡς αἱ ἑμέτερον διαδίδυσι γραφαί. ᾗ δὲ ἄλλη αἱ ποικαὶ, ἐπὶ κοπωνίᾳ διαλέκτων ἐνὸς ἢ τεττάρων ἢ καὶ πλείονων γίνονται. Habes igitur c. 46. Gen. insignem & antiquissimum dissensum Bibliorum Græcorum & Hebraicorum: sive LXXII. Interpretes Alexandrini in membranis Eleazari ita scriptum legerant, sive ex Paralip. priore, ubi duntaxat in Hebraico volumine notatur concubina Syra, atque maxime ex Num. c 26. sua sponte transformarant, & effinxerant. Hæc enim alieniora sunt quam pia

recenſere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non ἀφ' τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι ϖ̃ϑ ϱ̓ησίσω πῆς. ὀχ

ars Conciliatorum quaquam componet. Septuaginta deinde Iſraelitarum numerum, aut ſuper illos adhuc quinque ex Geneſeos c. 46. varii varie colligunt. Nos Joſephum prememus, qui antiquo illo ac ſanctiſſimo genere fretus ſuper ſtemmata Romana ſeſe altum efferebat.

Filii			
4 Rubeli	5.	1 Dani	2.
6 Symeonis	7.	4 Nephthalimi	5.
3 Levi	4.	*De Bala adeo*	7. ζ.
3 & 2 Judæ	6.		47.
4 Iſſacharis	5.		54. νδ.
3 Zabulonis	4.		
Lia mater	1.	7 Gadis	8.
Dina Filia	1.	6 & 1 Aſeri	8.
Cum ſuis Lia	33. λγ'.	*Ita Zelpha orti.*	16. ις'.
2 Joſephi	3.		54.
10 Benjamini	11.		
Nati ex Rachela	14. ιδ'.	Capita itaque	70. ο'.
	33.	colliguntur	
	47. μζ.	cenſu iſto,	

præter Jacobum auctorem generis. Tantidem ante bis mille annos aſſeruiſſe videtur S. Moyſes ſtatim verſu quinto Exodi, ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש: Iſraelem hinc excludi verum eſt & neceſſarium, comprehendi vero catachreſi quadam Liam veriſimile; nam Gen. c. 49. 31. quatenus nos ſinit dubitare. Concilient deinceps alii ſuo ſtudio c. 46. Geneſeos verſiculum 15. cum 26. ſi matrem ſuſtulerint, ut conſtet domus Liæ capitibus XXXIII. vel ſi hanc referant in cenſum, ne redarguatur illico numerus LXVI. commate 26. à Moyſe compoſitus. S. Hieronymus, Salianus, Uſſerius, aliique Doctores leviter hoc prætereunt. Rabbini audent vel illudentes *Par.* 84. *Breſit rabba*, Moyſis parentem inducere; alia Jacobum bis ſcribere in Catalogo. Auguſtini etiam ſententiam, quæ Jacobi deſcenſum ad vitam ejus ultimam, aut porro ad obitum Joſephi extendit, obtinere hodieque apud Theologos video, manifeſta Moyſis injuria. Colo equidem ſapientiam ſobriam, atque hinc pergo ſponte ad nomina Iſraelitica.

1. Pro Reubeno principe Iſraelitarum Joſephus perpetuo ſcribit ῥουβηλ☉, atque forma tribuaria ῥουβηλίς. Similiter ريصحا & رأوبيل plerique omnes Chriſtiani, qui Syre intelligunt aut Arabice. Etymon etiam accedit, quod Sanctiſſimus Moyſes dederat Gen. c. 29. 32. כי ראה יהוה בעניי: aut preſſius adhuc explicando ראה בי אל, *memet Deus reſpexit, me propitius.* ῥοβὼ vero ac ῥοβὶν, رأوبين, Philoni interpreti ὁρατὴν, *filium perſpicacem* denotat. Auxit equidem ראובן *Reuben, Ruben,* vel *Rauben* nomen Iſraelicum quatuor nepotibus.

2. *Enoch* חנוך, Græcis ἐνὼχ, Samaritis & Arabibus حنوك. Philoni ἐνὼχ, ἰσχανισμός. Epiphanii Scholaſt. exemplaribus editis *Henoch*, ineditis *Enoch*: ita & Euſtathio Antiochiæ. Joſephi codices ſervant ἀνωχης.

3. Fratrem hujus פלוא, فلوا, φαλλὰ, & *Phallu* Critici ſacri pene omnes ita appellitant, Judæi, Samaritæ, quotquot nationum Chriſtiani, Euſebius, Ambroſius, Hieronymus, cæteri. Habuit & φαλλὲ, ϛχυμασὸς, Etymologicum ſacrum Judæorum Alexandr. Quapropter plerorumque exemplarium Græcorum φαλλὺς Exodi c. 6. & initio Annalium, & paucorum ad Geneſin, ſicut φαλλὸς Vaticani, φαλλὰλ Alexandrini codicis & aliorum, φαλλὲχ & *Phalla* in membranis Hieronymi, vix pura exiſtimabis. Ad Joſephum tamen *Phalus* legunt *Frob.* & *Col. Phaluch W.* 1. *Vig. Bal. Goul. Bodl. & Exc. vetera. Phaleth. Voſſ.* 1. *Mert. L. Star. V. & W.* 2. Pro his facit φαλὶς Euſtathii & φάλης *Baſ.* atque *Gen*: illis quidem favet φαλὲς *Big. Samb.* & *Caſ.* quorum auctoritate magis ducimur.

4. Proximus vocatur Hieronymo *Heſron* ex Hebraico חצרון, quod Samaritis & Arabibus حصرون *Haſron.* Idem B. Lucæ, interpreti S. Matthæi, Philoni, & aliquot exemplaribus τ̃ο'. ἱσρὼμ. In codice antiquo Bezæ ad tertium Evangeliſtam ἀτρὼμ, *Aſron*; pariterque ἀσρὼν in MSS. Vaticano & Alexandrino, & editionibus Aldina Complutenſique apud Geneſin & Exodum. *Aſron* etiam habet S. Ambroſius, & omnia Græcorum ἀνέγραφα ad Num. c. 16 ἀσρὼμ eadem ad initium Paralip. S. præter ἰσρὼν codicis Alexandrini Imo Judæ Nepos frequentius in V. T. ἰσρὼν aut potius *Eſron* adſcribitur. Ad Matthæum Hieronymus *Eſrom* reddidit poſt Originem *ſagittam videns* vel *atrium eorum*, alius τοξότ ἀϑρίον. Legimus inſuper ἀσρὰμ apud Euſtathium in Archivo Pembrociano. In libris Epiphanii ſcriptis perpetuo *Eſrom* aut *Eſron*. Sed *Frob.* & *Col.* excuderunt contra morem veterem *Ezron* hoc loco, & mox inter filios Phares *Hezron.* Verum Phareſidarum alterum *Baſ.* & *Gen.* typo tam Græcis quam Hebræis notiſſimo ἔσρων ſcribunt, ſed tres veteres libri ἐσρὼν☉: quin hic Rubeli filius ἀσσάρων vocatur *Samb* & *Caſ.* ἐσσάρων *Big* & Typothetis. Cæterum חצרון utrobique ſcripſerat Moyſes quatuor aut quinque literis, quod Joſephus ſacerdos hic *Aſſeron*, illic enunciabat *Eſron*: qui vel inde accepit, vel obtulit nomen urbi Judaicæ ἱερὼν, quæ & ἀτὰρ in hiſtoria Joſuæ ducis.

5. Ultimus Rubelitarum Samaritis كرمي *Carami*, cæteris χαρμὶ vocatur ex conſenſu. Ita Epiphanii etiam exemplaria: Græca autem cuncta Joſephi χάρμισ☉, ex quo Boſius retraxit χαρμὶς & χάρμι☉. Impune tamen ſcribere potes χαρμίας. Philo interpretatur χαρμὶ, ἡ ἀμπελὼν μου.

6. Ex Symeone, (quem σεμεὼνα vocant Editores Joſephi, & MS. Vaticanum ad 1. Paral. c. 4. Samaritæ سمعان *Symean*, alii σιμεῶνα) procreati ſunt liberi ſex. Quorum primus.

7. *Jamuel* appellatur Philologis Samaritarum in duobus prioribus libris Moyſis, nec non B. Hieronymo, & *Epiphanio* Scholaſtico, ἰαμὴλ Euſtathio MS. & Interpretibus LXX. & Philoni, & in Chronicis S. *Jemuel* etiam S. Ambroſio *ipſiſque* Judæis ab Hebraico ימואל, pro quo alibi voluminis Moſaici ſcribitur נמואל, ναμὴλ, ut *Iota* Chaldæorum tranſire ſolet in *Nun*; quamvis & Samaritæ نموال *Namuel* agnoſcant Num. c. 26. Imo frequenter leginus in Optimis libris ejuſmodi paranomaſias: & quidem paulo præceſſerat in eo capite Eliabi filius *Namuel*. Hinc Hieronymus in Traditionibus, ubi vehementer Judaizat, *Mutantur vero nomina quædam ſuis rationibus. In Geneſi ſcribitur* Jemuel, mare Dei: *in Paralipomenis* Namuel, loquens cum Deo. Joſephi codices Græci, quotquot vidimus, ἰάμιλ☉ & ἰαμὴλ☉ referunt, unde Schotanus fecit ἰαμὴλ☉, Buriuſque ἰαμὶλ☉. Typographis denique noſtris obtuli ἰαμὴλ☉.

8. *Jamin*, ימין, ἰαμὶν, Joſepho ἰάμειν☉, vel ἰάμιν☉ juxta codd. *Big.* & *Samb.* felix nomen nobiſque parum moleſtum: nimirum de accentu alii litigent.

9. Quid vero faciemus cum nomine אחר aut אהר, quod pronuntiarant olim Judæi Alexandrini & Hieroſolymitani tempore Hieronymi cum *He* media, *Ahod* i. e. *inclytus*, ſive ἀωδ & ἀὼδ, ut Græci poſſunt. Maſorethæ vero hinc aliquot ſeculis *Ohad*: Syrus Waltoni Judæique mixobarbari *Ahad* اهد. Laudinorum codicum alter in Geneſi habet اهوث & ſuper verſum ἰαὼθ, alter اهود ibidem: ſed ad Exodi c. 6. ambo conveniunt in *Ahad* اهان. Samaritæ ſcribunt id nominis cum *Cheth* media, & pronuntiant *Ahad* احد, ſicut MSS. Morini & Huntingdoni atteſtantur ad Geneſin & Exodum, ſed & Paraphraſes Samaritica & Arabica contra textum Londinenſem. *Ohad* אחר etiam legitur apud Jonathanem. Deſiderabis omnino illud nomen in ſtemmate Symeonis juxta utrumque codicem Hebraicum Num. c. 26. 12. adeoque in verſione LXX. Omiſit etiam *Ahodum* Chronicorum S. Scriptor, qui deduxit genus Hebræum ſecundum ordinem tribuum à Moyſe obſervatum capite illo Numerorum. Unde conſtat ab aliquot millibus annorum illum hominem in Cenſualibus ſacris haud comparuiſſe. Joſephus autem vix ſervavit eum ex libro *Breſit*; nam pro אהר ἀλλογράφα Græca exhibent ϖαϑοὸ☉, Epiphaniana *Aoth* & *Haoth*, præter *Aboth Goul.* & *Mert.* Sed *Frob.* & *Col.* in nominibus propriis S. Hieronymum potius ſequuntur quam Epiphanium Scholaſticum. Monſtrum itaque nominis ϖαϑοὸ☉ Clariſſ. Boſius feliciter emendavit, qua adeo forma nunc excuditur. Scripſit enim Joſephus ϖοὸ☉, ϖωὸ☉, ἀϖὸ☉, aut ϖοϑ☉. Rabbinicum autem eſt, quod memorat Hieronymus in Paralip. *Ex filiis Symeon ſextus tollitur, eo quod nulla progenies de illo proceſſit.*

10. Ex Hebraico יכין *Jachin* ſeu ἰαχὶν Mattathiades deflexit ἰαχὶν☉ teſte *Big.* Nam *Samb.* legit ἰαχλὶ☉: *Baſ.* cum *Gen.* ἰαχλὶ☉. Præterea יריב & ἰαρὶβ legitur pro eodem nomine, Paralip. priore, haud levi diſcrepantia. Hieronymus vero Rabbiniſmi avidus perperam confudit *Zara* cum *Jachin*, cum *Jarib* alium prorſus virum *Ohad*.

11. Simonidarum penultimus audit Gen. c. 46. צחר, Judæis *Sochar*, *Sachar* Syris; Samaritis tam Gen. quam Exodo per *He* צהר, صهر, *Sahar*, LXXII. σαὰρ, Ambroſio poſt illos *Saar*, tum Hieron. à Judæorum Doctoribus *Sohar*. Eundem appellant omnia Exempl. Num. c. 26. & 1. Par. c. 4. inſolita enallaxi צרח, *Zerach*, Hieron. *Zara*, LXXII. Int. ζαρὰ. & gentiliter ζαρὰι: niſi quod Octateuchum Oxon. ſervet etiam in Num. σαὰρ. Scribæ Epiphanii mire ludunt in hac voce. *Salier* ponunt *Voſſ.* 1. *Goul.* & *Weſt.* 2. *Salter Mert. Sager Bal. Saber, Exc. W.* 1. *Vig.* & *Bodl.* tanquam à σαὶττ☉, σαγὶρ☉, σάαρ☉, aut σάιρ☉, Joſephi exemplaria Græca plane conſentiunt in σάαι☉.

12. Ea autem propago in *Saulum* deſinit natum ex Phœniſſa, quem cum *Zimri* confundit Paraphraſtes Jeroſolymitanus. Pro שאול aut σαὺλ vitioſe legitur in MS. Alexandrino σαμὴλ, in Græcis Joſephi vulgatis σάαρος, & in libris non vulgatis ὄλσαρος. Reponimus huc vocem in Judaicis originibus tritam σαὺλ☉.

13. Tribus ſacræ Princeps in obliquo ſcribitur *Samb.* λϑὶ, & aliquando λϑὶν: cæteris vero λϑὶ. Idem Judæis ac Samaritis dicitur e producta *Levi* لاوي; LXXII. Interpr. λϑὶ.

14. Ab illo emicuit جرشون *Gerſon* γηρσὼν, ſeu גרשון ut Moyſes qui optime noverat, bis terque ſcripſit in Divino ſuo volumine. Veruntamen Auctor Chronicorum S. modo גרשון, modo retulit גרשום; pariterque interpretatur Hieronymus ex Philone de nominibus propriis Geneſis, *Gerſom, advena ibi*, vel *ejectio eorum.* γηδὼν frequens vitium imputabis Bibliorum Græ-

οὐχ ὑπολαμβάνειν ἡμᾶς ἐκ τῆ Μεσοποταμίας, ἀλλ' ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex Ægypto,

Græcanicorum. Deinde apud Joſephum Typographi expreſſerunt γηλάσιος, pro γηρσώς codicum *Big. Samb.* & *Caſ.*

15. קהת Maſorethis *Ceath*; Samaritis, Græcis, Syris, Arabibus, Philoni, atque S. Hieronymo ab ore Judæorum, *Caath*: unde Joſephi καατ, ut ille nimio opere Græciſſat.

16. De tertio Levita mora nobis exigua. Hic μεραρὶ, מררי appellatur in Sacris codd. & in illis Joſephi μεραιὶ ut *Caſ.* vult; aut μεραιὶ, ut reliqui. Optimus Boſius hanc hyperthefin emendat, ſcribitque μαραρὶ.

17. Nobiliſſimus *Judas*, vel, ſi Hebraice ſcribas יהורה, præter *Er* & *Onan* mala germina, quæ admonente Moyſe de hoc cenſu Joſephus merito abſcidit, tres filios aluit & nepotes duos

18. Horum primus σάλμα ex *Samb.* libro, aut juxta cæteros Joſephi σαλᾶς nuncupatur. Codices Epiphanii obtinent hic *Silom* & *Silon*, ex verſione τ'. Illi enim pro Hebraicis שלה שלני, *Sela Selani*, ſcribunt σηλὼμ aut σελωὶ, & de populari σελωνι. Rabbini olim perſuaſerunt Hieronymo *Salam* hunc non alium fuiſſe quam שוכל 1. Paralip. c. 4. 1. contra c. 2. v. 3. ejuſdem libri.

19. Huic proximus פרץ, *Φαρὶς*, cui nomen venit ἀπὸ φαλαμὴ, ut Philo docet. Quoniam *Φαρὶς* jam oſtendunt libri Joſephi in recto, ſed colo ſequente *Φαρίσα Big.* & *Φαρίσσα* cæteri omnes, nomen *Φάρεσ* Græco ritu etiam heic produxi.

20. Pro ſacro זרח, *Zara* ſeu ζαρὰ, vides in impreſſis Joſephi ζαρα, ſed vero MSS Græca ζαρασ legunt, ut ſupra χάρμισ ex כרמי. Scripſit forſan Mattathiades ζάρασ: Epiphanii codices dant *Zare*, aut vitio auditus *Jare*.

21. Phareſſo *natus* eſt חצרון, ἀσρὼν ſæpius; & aliquando ἐσρὼν & ἰσρὼμ in Bibliis Græcis. Inde *Eſron* & *Eſrom* in MSS. Epiphanii. ἀσρὼμ vidi in Euſtathii codice manuſcripto. Joſephi denique Editoribus ἴσρων, Scribis debes ἴσρωνος; ita quidem *Big. Samb.* & *Caſ.*

22. Alter Phareſſida vocatur Joſepho ἄμυρος ex editionibus *Baſ.* & *Gen.* ſed ex MSS. *Caſ. Big.* & *Samb.* ἀμμυρος: quod mire confirmant membranæ Epiphanii, quippe ubique vidimus earum *Amor* & *Ammor*. In cunctis equidem dialectis, ſacris profaniſque, facillime permutant ל & ר, propter ſimilem ſonum, dum auduntur: atque porro apud Judæos characteres illi parvulo apice differunt. Legerat itaque Joſephus in ſuis Bibliis חמור pro חמול, aut potius Librarii Græcanici diu errarunt in ea voce pro ἄμυλος. Quinetiam חמול *Hamul* ſive ἀμυὴλ & χαμυὴλ, quod ab Hieronymo omnibuſque Rabbinis legitur in Moyſe, & in Chronicis, & in editione Complutenſi tranſlationis Græcæ ad Num. c. 26. & 1. Paralip. c. 2. & in editione Romana ad Numeros; videtur fuiſſe contractum ex חמואל & حموال ſ. σαμαρειτικῶ: quod Biblia Syriaca Græcaque magis ſequuntur. ἀμυὴλ enim habet *Aldus* ad 1. Paralip. c. 2. ιαμυὴλ MS Alexandr. Oxon. & Aldus ad Num. 26. *Jamuel* Hieronymus ex Philone. ἰεμυὴλ plerique codices LXXII. Interpr. & S. Ambroſius. Idcirco pro *Ere* & *Onane* meliora nomina, ſive in Ægypto, ſive maturius ea data fuerint, *Aſremem* & *Hamulum* referri in hunc cenſum ſapiens nemo mirabitur.

23. יששכר, Interpr. Græcis & Latinis ἰσσάχαρ, Samaritis *Jaſaſchar* يشسكر, Epiphanio ſcribæ Syriſque & Euſtathio MS. *Iſachar*, quatuor liberis, Arithmeticæ artis perperitis (ſic Jonathan voluit) familiam Jacobi adauxit. In caſu fæcundo appellatur ille apud Joſephum hoc in loco ἰσσαχάρης *Caſ.* teſte, ἰσσαχαρης *Samb.* ἰσσαχάρης *Big.* ἰσχάρης *Baſ.* & *Gen.* Juſſi tamen ἰσσαχάρη novis typis imprimi.

24. Primitiæ Iſaſcharis Θωλὰς Joſepho aut potius Θωλᾶς ſcribitur, Hebraice תולע, Θωλᾶ in Bibliis Græcis, Philoni Θωλὰ, σκωλὴξ.

25. Lucem deinde vidit פוה. *Phua* habet tralatio Hieronymi. *Φωὰ* & *Φωὰ* LXXII. Interpr & Pentateucha Arabica in Theſauro Laudino. Verum etiam in S. Chronicis Judæorum *Phuath* פואה: necnon פואה. فواة *Phawah* in Samaritarum volumine. Hinc nomina ἰθωὰ, Judæis פוני *Phuni* Num. c. 26. Cuthæis Græciſque פואי *Φωὰ*. Admiranda tamen eſt Joſephi ſcriptio *Φωρᾶς* ſecundum *Caſ.* & *Samb.* aut ex *Baſ. Gen.* & *Big. Φωρᾶς*. Apud Epiphanium etiam reperimus *Phuras* per totum acervum chartarum ac membranarum: nam *Phura Col. Freb.* & *Pariſ.* ab Hieronymo traductum eſt. Correximus itaque mendum vetus, & repoſuimus *Φωᾶς*, Boſio haud invito. *Φωὰ* denique interpretatus eſt Philoſophus Alexandrinus, ὠὸς ὠὸς.

26. Nihil temere dicendum de hoc puero. Biblia enim Hebraica & Paraphraſes in manibus Judæorum ad Geneſin hunc nuncupant איוב. *Job* S. Hieronymus ibidem & in Lexidio Hebraicorum nominum. אויב *Oiab* Syrus *Walt.* Arabſque illius ايوب. Præterea *Job* defendunt codices omnes Epiphanii Scholaſtici, necnon ἰωὴβ Editiones Græcanicæ Joſephi. ἰώσηβ ſervatur apud *Big. Samb.* & *Caſ.* Vergimus jamjam in contrarium. Judæorum enim Biblia & Maſoræ ſacræ, tum etiam Paraphraſes Iſaſcharidam ipſum ſemel quidem appellant *Job*, biſque *Jaſub* ישוב, ut Num. c. 26. & 1. Par. c. 7. Maſoretis jubentibus. Samaritæ vero tam Gen. c. 46. quam in Numeris unico nomine *Jaſub* ישוב, يشوب: nam *Juſub*, *Juſubi* Num. c. 26. mendum Bibliorum Londinenſium. LXXII. Interpretes in Lege & in Chronicis perpetuo ἰασοὺβ, juxta meliora exemplaria. Unde *Jaſub*, *converſio* in Etymologico Hieronymi. Video tamen ad Gen. c. 46. in editione Romana pro ἰασοὺβ MS. Alexandrini & Euſtathii ad Hexaemeron, aut frequentiori ἰασοὴβ, excudi ἀσὴμ, ut alternant μ, & litera ſecunda in MSS. *Aſum* etiam legerat ſuo ævo S. Ambroſius, imo ἀσὴμ Philo jampridem in ſuo Lexidio explicarat ad Geneſin ἀτομία: neque ſane hoc nomen cum ſuo interpretamento S. Hieronymus Latinis auribus invidit. Quinetiam اسوب referunt MSS. Laudina Moyſis primo, ياشوب in quarto ejuſdem. Quandoquidem vero *Jaſub* perpetuum ſit Samaritanis ac Græcis. & frequens quidem Judæis una cum Gentili typo ישובי, necnon membranis Græcis Joſephi eximie probetur, migret modo in verſum Græcum ſuo ordine, ἰάσυβ, *Job* in Latino hæreat: quia id vocabuli tuetur Hieronymus in Quæſt. *Jaſub, in Geneſi Job nominatur*: *Job interpretatur* ululatio, *Jaſub* revocans.

27. Noviſſimus Iſaſcharidarum appellatur σαμάρων in ἐκδόσ utraque Joſephi, σαμάρων Caſ. ζαμάρων Big. ζαμάϊμος *Samb. Semrom* & *Semron* melioribus codd. Epiphanii: nam *Eſron Vig. Bal. Exc.* & *Bodl.* nimis perverſum. Placet autem præ cæteris σαμάρωνος Cl. Boſii. שמרן enim pronuntiant Judæi *Simron*, Hieronymuſque cum in Quæſt. tum alibi à labellis Magiſtrorum *Semron* & *Simeron*. Ita Syrus Arabſque Polygl. Lond. Apertius vero Samaritæ שמרון *Samron*, atque Græci in optimis membranis σαμρὰμ, & adhuc ſonantius σαμρὰν, ζαμρὰμ, ζαμρὰν, exceptis in Paralip. Romanæ editionis σαμαρὰν, nec non Aldinæ, & Complutenſis σομρὰν. Hac autem de cauſa magnus Artifex διδασκάλων Rabbi *Meir* totum Samaritarum genus cavillabatur, quod non à Joſepho beatiſſimo Iſraelita, ſed potius deſcenderent à שמרן Iſaſcharæ filio. Reſpondit vero ejus ſectæ Patriarcha idiotæ ſciſcitanti, חייך מן ריוסף אפקך כן ישששכר לא אינלך. Tam vana eſt illa S. Hieron. adnotatio, *Simeron ubi nomen eſt hominis, per i. ſcribitur, ubi civitatis, per a. Samaron.*

28. Ζαβουλὼν, צבולן, زبولن tres filios ſecum tulit in Ægyptum.

29. Primus horum סרד σαρὲδ Joſepho, *Sarad* pari modo ſcribitur in exemplaribus MSS. Epiphanii interpretis, & in Paraphraſibus Samaritanis. σαρὶδ & σαρὶδ apud LXXII. & S. Hieronymum. Verum genus Zabulonium omnino prætermiſit Chronicorum S. Scriptor.

30. Medius eſt אלון, ἤλων, aut ἤλαν *Samb. Ilon* Epiphanio, Hieronymo *Elon*, Ambroſio Græciſque ἀλὼν.

31. Hunc ſequitur יחלאל, raucum nomen plagaque gutturis. Hoc enuntiant ſuis vocalibus *Jahleel* paſſim Judæi; *Jahelel* & Num. c. 26. *Jalel* Hieronymus; يحلال *Jachelel* Cuthæorum reliquiæ; atque يحلايل ſono vix alio Arabes Chriſtiani. ملايل Syri mendo repetito. MSS. Laudina in Numeris يهليل *Jahlil*, & ad *Gen.* ſincerius يحليل. Biblia Græca hic multum variant. MS. Alexandrinum primo Moyſis legit ἀλοὴλ, Vaticanum ἀχοὴλ; *Achoel* etiam S. Ambroſius. Edita per Aldum Wolphiumque ἀὴλ, aut ſolutius ἀϊὴλ: ita Laudinarum prius, atque Octateuchum Oxonienſe; a quibus haud diſſentit Euſtathius excuſus, ſcriptus enim habet ἰεωὴλ. Conſpirant autem Exemplaria Græca S. Bibliorum Num. c. 26. in ἀωὴλ, & pro familiari ἀλαηλί. Hieronymus in Lexico S. nominum יחלאל *Jaelhel* aut *Joalel*, *vita Dei*; ſive *exordium Dei* vel *præſtolans Deum*. Sic ad Joſephum via paratur. Ipſius codices plane omnes nomen præbent vitioſum ἰαὴλ. Epiphanius tamen legerat in Bibliotheca Piiſſimi Senatoris ἰαχὴλ; inde *Voſſ.* 1. *Mert. W.* 2. *Star. V.* & *Goul. Jachili*. Cæterorum eſt *Jahel*, ut *Vig. Bal. Exc. P.* & *Bodl.* Reddimus igitur poſtliminio huic Judæo ſuum ἰαλὴλ: quippe ni balbutit nimium ἰαλὴλ Cl. Boſii.

32. &. 33. Venire tandem jubet Joſephus in hunc cenſum magnam parentem *Liam* cum *Dina* imminuta filia. Quorſum rite conſtat Epilogiſinus ſapientiſſimi Legiſlatoris Gen. c. 46. 15. idque ſine *Jochabeda*, quam in ipſo deſcenſu Jacobi enatam ad numerum forte explendum fabulantur Rabbini, mendaciorum ſtudioſiſſima natio.

34. His adjunxit doctiſſimus Judæus merito ordine nobilem prolem Rachelæ τῆ μακαρίδ, quatuor atque decem capita. Longe tamen eminet ex illis decus Joſephi, qui migrationis Hebraicæ auctor fuit.

35, 36. Joſepho naſcuntur ex nympha Heliopolitana מנשה ואפרים, μανασσῆς atque ἐφραίμης; paſſim itaque ſcribuntur in his originibus. Invenias tamen ἐφράμης; velut *Baſ Gen. Big.* & *Caſ.* cum aliquot codd. Latinis in luſtratione iſthac Iſraelitarum, & alibi ἐφράμιος populare nomen, edidere; rarius adhuc μανασσῆς, unde Gentium *Mnaſeas*.

37. Βενιαμὶν, quod nomen *Samb.* deflectit βενιαμῆ in caſu liberali, matri quidem infauſtum, ſed meliori parenti felix, latiſſime diffudit proſapiam ſacram. Ecce enim ex uno juve-

gypto, mihi esse necessarium putavi nomenclatu- Αἰγυπτίοις εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνημονῦσαι τὰ ὀνο-

ne decem Israelitas: quippe ex *Bala* sex filios fuisse prognatos ante diabasin insanum creditu, post illam ab hoc censu alienum. Sic æstimato de verbis illis Græcorum Bibliorum ἐγένοντο δὲ οἱ υἱοὶ Βαλὰ, γῆρα &c. Gen. c. 46. 21.

38. Mosaicum בלע Hieronymus *Bela* pronuntiat, Judæi *Belah*, Syri atque Samaritæ *Balah* בלע. Græci ad *Gen.* βαλὰ, cæterubi βαλέ. Hieronymus ex Originis Vocabulario *Bale, devorans.* S. Ambrosius *Bala.* Apud Epiphanium *Bolus* ex MSS. *Voss.* 1 *Mert. Vig. Bal. Exc. Goul.* & *Bodl.* & *Bolas L.* at *Bela Frob.* & *Col.* ex Bibliorum versione vulgata acceptum. Repones apud Josephum βολᾶς Bosii, vel βίλαυ, βάλανος, & βαλάς, pro βαλαὰ Schotani conjectantis, necnon βολωὼς *Bas.* & *Gen.* Typographorum, Scribarumve *Big. Samb.* atque *Cas.* βολοσός. Hinc nomen secundum parvulo Loti refugio in agro Sodomeno.

39. Benjamitarum alter Josepho appellatur βάκχαιος aut βακχάης in MS. *Samb.* quin *Bechor* habent Tralatio Hieronymi, & codices Epiphanii, quot cum tædio versavi, præter *Becher Col.* & *Frob.* Ex בכר faciunt Samaritæ *Bacar* בכר, Judæi *Becher*; Arabs Walton. *Bachir*, Syrus *Acbar* Ambr. & emendati libri Græcorum in Moyse βοχός; corrupti χοῦς, ut MS. Alex. Aldina ἴκοσις, & quædam aliæ. Plurimorum tamen Exemplarium 1. Par. c. 7. est βαχίς. Mirum equidem hunc quarto libro Legislatoris penitus omitti cmm suæ familiæ copia, quam recitat auctor Chron. S. Quinvero temerarium esset βίχις & βιχεὶ, quod Num. c. 26. 35. ex Hebræo retinet editio Complutensis, huc ab Ephræmitis detrudere. Experiar potius quid alii ab ingenio possint. Conferant insuper 1. Par. c 8. 1. את בלע בכרו אשבל השני cum præcedentis capitis versu 6. בלע ובכר ויריעאל שלשה, at mente recta & pia.

40. Tertium itaque Benjamin, an secundum filium habuit *Asbelum*, ἀσχήλιον? nam de nomine consentiunt Exemplaria Græca Josephi, & Epiphaniana pleraque. *Asbolus* vero is dicitur *Mert. Asbelus P.* & *Bal. Asbelus Star.* Et divisim *Bodl. Asa, Belus* ad mentem Magistri Hugonis. Ex Hebræo אשבל, واشبال *Asbel* reddunt multi plurimi Sacrorum Interpretum; verum ἀσυβὴλ & ἀσυβὴλ, aut ἀσυβὴλ ἀσυβηλὶ typis Complutensibus ad Num. c. 26. malunt Græci, ubi Laudina اسبول *Asbol.* Annalium S. Scriptor miscet omnino nomina ἀσβὴλ atque ἀσβήλ.

41. Concinnior videtur Bosio γήρους, nobis γηρᾶς, γήρᾳ aut γήρου, quam Editorum γήλας apud Josephum, quamque γήρασ *Big. Samb.* & *Cas. Gera* & *Jera*, ut solet fieri ex *g* uda, in MSS. *Voss.* 1. *V. Star.* & *W.* 2. In Hebraico codice Judæorum scribitur גרא *Gera.* Samaritarum altero גרה, جرح *Gerah* & *Garrah. Geras* autem, filius potius quam nepos Benjamini, Catalogum militis Israelitici Num. c. 26. plane evitavit.

42. Sequitur inde suo ordine נעמן, Ambrosio, Philoni, & melioribus τ'. exemplaribus νοεμὰν utrobique legis Mosaicæ; sed νοεμὰ, νααμὰν Compl. & μααμὰν MS. Alex. ad c. 8. 1, 1. Paral. Hieronymo *Naaman*, Judæis atque Samaritis *Nahaman* נחמן. Unde concedimus Historico huic νααμάνης, pro ναιμάνης *Big. Samb.* & *Cas.* aut ναιμανῆς *Bas.* & *Gen. Naaman* enim reperitur in tot codd. Epiphanii, excepto *Noeman Col.* & *Frob* Postremo Biblia Samaritana hunc puerulum & *Aradum* fratrem tam Ασθμοῖς quam Genesi Benjammo patre natos testantur: Græca & Judaica statim ad Balam referunt. Inchoant enim Samaritæ v. 40. Num. c. 26. לארר משפחת הארדי modo aperto ac simplici Masora tamen antiqua Judæorum subobscure ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת הארדי: quare inserunt ei commati LXXII Interpretes atque Hieronymus לארר, *de Hered familia Hereditarum.*

43. Sextus Jeminita difficile pronuntiatu nomen habet אחי, *Echi* & *Ehi* ab ore Judæorum. Idem Ambrosio & pluribus Græcorum ἀχίς. ἀγγεὶς MS. Alex. ἄγγις Eustathii MS. Pembroc. Syro *Achi.* Samaritæ legunt in numero uberi, ut *Mophim, Hophim*, ita אחים, أحيم *Achim.* Haud alius est, sed idem ἀχία seu *Ahoe* אחוח 1. Par. c. 8. 4. Diversi etiam apparent codices Epiphanii & nimium ab Hebræo dissentientes. Nam *Asa* tenent *Bal. Goul. W. Vig.* & *Bodl. Hisar* & *Isar* (cujus ultima litera pertinet ad *Ros*) *Voss.* 1. *L. Exc Star. W.* 2. *Mert. Echi* denique *Col.* & *Frob.* ex Bibliis Latinis reformatum est. Hunc cum fratre adiungunt MSS. Josephi Græca *Big. Samb.* & *Cas.* in ἰησουὲ, distinguunt Typographi, ut ἴης, ἀοὺς. Refcribo ἴης ὲ ἰοὺς, vel sine copula. Bosius fecit ἰὶς aut ἴιος, ἰοὺς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter ἴηγης, ἰοὺς. Veruntamen Librarios Græcos hæc nomina in unum contraxisse miror minus, dum אחירם *Ahiram*, ἀχιηρὰμ & ἀχιηρὰμ preli Complutensis Num. c. 26. ex eisdem vocibus, aut vice, ἰσοὺμα ראש ingruente ἰοὺμ, jam olim coaluisse asseritur.

44 De *Ros* satis dixi: nisi locus sit conjectanti ἀρὼς scripsisse dudum hunc Archæologum pro וראש, ἀμρως Hebraico. Quinimo Syrus legit أرمس ἀρως, quo certius exprimeret literam iracundam *R*: quidni suadet etiam Epiphanius, cujus *Arediaros* huius stemmatis extremo rite dividitur in *Ared* & *Aros* Josephi?

45, 46. Consimili typo juncti *Mophim* & *Hophim* Hieron. & Arabibus, *Mupim* & *Hupim* Judæis Hispanis, & Masoretis adhuc fortius eloquentibus *Muppim* & *Huppim* מפים וחפים. Cæterum Samaritæ legunt in libro *Bresit* c. 46. plerumque מפים ואפים *Mephim* & *Aphim*; sed Trilinguis Morini & Paraphr. Arab. Tayleri nostri מחפים וחפים محفيم وحفيم *Mohafim* & *Hafim*, alius מאפים והפים *Mafim* & *Hofim*, Huntingdoni codex vetus מפים וחפים, ὡς ὁ ἰσάακιος. S. Ambrosius & prisca Exemplaria LXXII. Interpr. μαυσὶμ seu μαμσὶν atque ὀφιμὶν. Syro Walt. *Mafim* & *Hafim.* Epiphanii pariter codices in *Ophim* ac *Opim* prorsus conveniunt, in altera voce minus. *Notim* enim atque *Nothim* ex vitio præbent *Voss.* 1. *Exc. L. Mert. Vig.* & *Bodl.* neque melius *Mobim* neque *Mobim Goul. V. W.* 2. *Star.* aut *Nodim Bal.* & *P. Muphim* denique & *Huphim Frob.* & *Col.* ex versione vulgatissima S. Bibl. Josephi utraque editio νουφεὶς: sed *Big.* νὰμφεις, *Samb.* νουφεῖς, Eustathii MS. μομφὶ, excusa Exemplaria μαμφὶ. Proponit Bosius liberaliter μῶμφις, μῶφις, ωχφιω, μόυφιω: ac pro fratre hujus ὄπις; nam ὀπαὶς, hæc habent Josephi libri, recentes vetereseque. Muto autem ὀπαὶς in ὀπφὶς vel ὀπφιωὺς, μὰφθης in μόμφις, aut productim μουφιωὺς. Haud prætereundum reor Moysis libro penultimo recenseri in Samaritico שופם & familiari nomine שופמי, *Supham Suphami*, شوفم شوفمي pro *Muphim* ejusque progenie: *Hupham*, seu חופם, حوفم pro חפים Genesis, Græceque τῷ σωφὰν ἑξῆς· ὁ σωφαν· καὶ τῷ ὀφὰμ ἑξῆς· ὁ ὀφαμὶ, ut Complutenses expresserunt; quippe multo plures *Opham* prætermittunt ac immerito. In Judaico שפופם *Sephupham* duplicata media scribunt Masoretæ, gentile tamen שופפי haud geminant. Hieronymus *Supham*, *Suphamita*, utrumque simpliciter legerat, quamvis ad 1. Par. c. 8. 4. sustinuerit *Sephuphan*, ut Græci σεφφὰμ, ex Hebraico שפופן; quod ibi ponitur in familia Benjamini pro *Supham*, idque nominis pro *Muphim*, sicut חורם *Huram* & ἀφφὰμ Compl. typis vice *Achiram* eadem serie, hoc pro *Achi*, *Ram* vel *Ros.* Quinvero bis posuit illa nomina S. Annalium Conditor. Nam libri prioris c. 7. v. 12. occurrunt iterum ושפים וחפם *tum Suppim atque Huppim*, vel *Sepham quoque & Hapham* Hieronymo Interprete; aut Græcis καὶ σαφφὶν καὶ ἀφφὶν, vel ex MS. Alexandr. καὶ σαφὰμ καὶ ἀφὰμ, Compl. σαφὰν καὶ ἰοφὰμ, Ald. σαφὰν καὶ ἠφὰμ.

47. Hanc tribum claudit ἀρωὺ, quomodo legimus pro σάρεδ codd. vulgatorum privatorumque. *Ared Ros* ex Epiphanianis recte servant *Goul. W.* 2. *Star.* & *V. Ared*, *Jaros Frob.* & *Col.* Nam *Ros* suo loco exciderat forte, Scribarum incuria. *Ared* duntaxat *Voss.* 1. *Mert. Bodl. Vig. L.* & *W.* 1. Ita & S. Hieronymus in Bibliis, quæ Latine edidit. *Ard* Judæi unica syllaba, Samaritæ *Arad* duabus. γῆρας δὲ ἐγέννησε τὸν ἀρωδ, ita LXXII. Interpretes, S. Ambrosius de Josepho, Pseudo Eustathius, aliique contra Mattathiadem, & utramque Synagogam Judæorum atque Cuthæorum, imo contra sese: quippe ajunt Doctores Alexandrini Num c. 26. 40. καὶ ἐγέννησε τοὺς βαλὲ ἀδὲρ καὶ νοεμὰν, pro *Ared* & *Noeman*, sive ארד ונעכן Hebraice.

48, & 49. Habes igitur veros ac ingenuos Israelitas XLVI. si numeres: sequuntur tres alii & viginti ex binis libertabus acquisiti. ἐάν equidem & νεφθαλὶς seu νεφθαλῆς *Samb.* a Bala famula nascuntur.

50 Descendit autem Nephtales in Ægyptum terram liberis fultus quatuor, quorum maximus יחצאל *Jahzeel* Judæis, Hieronymo *Jasiel*, *Jesiel* & in Lexico *Jeseel.* Ex Pharo Alexandrina ἀσιὴλ, & ἀσιὴλ de genere: *Asiel* adeo S. Ambrosio, & ἰσχὺς μὲν ὁ θεὸς Philoni explicanti. Paralipomenon Interpreti Græco correctius ἰασιὴλ l. 1. c. 7. 13. aut a Compl. & Aldinis prelis ἰεσιὴλ: Samaritis يعصال *Iasiel.* Eustathio falso ἀσιὴλ, & in Lexidio quodam Græco, ἀσιὴλ, ἰσχυρὸς θεὸς ἰσχυρός. In Epiphanianis *Enol* & *Enal* vitio perpetuo; nam *Jahzeel Frob.* & *Col.* sumptum fuit ex Hieronymo. ἰαλεὴλ & ἐλιὴνος Josephi ἀνάγραφα, ἰαζιὴλος maluit Bosius. Nobis placet IEΣHAOΣ, pro EAIHNOΣ aut pejore *ENULUS.*

51. Nephtalidarum alter γῆνις *Big.* & *Samb.* ὡς δᾶρις, aliis γῆνης, Epiphanio Scholastico & S. Ambrosio *Gunis.* LXXII. Alexandrinis γωνὶ, Samaritis & meliori genti גוני, جوني *Guni.*

52. Tertius יצר *Jeser* Hieron. ἰασὰρ, τοῖς ο'. ad *Gen. Issaar* Ambrosio, & Laud. 1. ἰσσὰχ Eustathio. Libro Numerorum ἰσσὶρ, ἰσσιρὶ MS. Vaticanum, Alexandrinum ἰσσὶ, ἰσσιρὶ: & ad Chron. l. 1. c. 7. 13. καὶ σὰκ idem codex, sed Vatic. καὶ ἀσὴρ, Ald. & Compl. καὶ ἰασὶρ. Hieronymus de nominibus Hebr. *Jesar*, *figmentum.* De eisdem alius ἰεσσὰρ, ἰσχυρός. يصري يصر *Jasar Jasari* in proseuchis Samaritarum. Interpres vetus Josephi *Saris*, libri Græci σάρις, aut ex *Big.* & *Samb.* σαρὶος, vel σαρὶς. Bosius restituit ἰσσάρης. Atat hoc nomen incipit, qua syllaba desierat γωνῖς, licet Scribæ aliter existimabant. Unde ἰσσαρὴς vel ἰσάρης denuo extare volo.

53. Novissimus eorum σεμμὶς, quod legunt *Big.* & *Cas.* aut σεμμὸς Sambuci. Prius excusum fuerat σεμὶος, suppressa Σ. Librarii profecto per plures eunt vocales in versione Latina, *Sillim*, *Mert. V.* & *P. Selim*, *Voss.* 1. & *W.* 2. *Sallim*, *Goul. Vig. Bal.* & *Bodl. Sellim*, *L. Silam*, *Col.* & *Frob.* σηλὶμ Eustathius. S. Ambrosius ad Gen & S. Hieronymus ad Num. atque ibi LXXII. Interpretes σεμὰα, superius vero σωκὶμ. His in locis שלם scribunt Judæi pronuntiantque *Sillem*, sed 1. Par. c. 7. 13. שלום *Sallum.* Samaritæ bis in Moysis volumi-

μάτων. Ιακωβ μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων ἱστορῶ ἤδη [t] πεφαλίκτο. τὰς οὖν μετ' αὐτὸν ἑξ τοὺς [v] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ρουβὴλ μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ανώχης, [y] Φαλλῦς, [z] Ασσάρων, [a] Χάρ-

ram dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Josephus antea abierat. Eos itaque qui illum insequuti sunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Assaron, Charmis. Sy-

mine pingunt cantillantque שלום שלום *Salum*. S. Hieronymus in Qu. *In Geneſi iſte Sellum, Sillem ſcribitur. Sellum interpretatur pax, Sillem retens.*

54. Accedat poſt illos חשים, حوشيم, Laudinorum priore, unicus filius Dani: quianam in Hebræo dicitur בני דן, more Genealogorum tabulæ aliquo relicto. Quinimo in Pentateucho R. Meir nobiliſſimi Deuterotæ pridem legebatur בן דן vide f. 182. γνησίως μεγάλως. Joſepho ἀσεί, aut *Samb.* ασις, ad normam Græcam vocatur. Epiphanio itaque *Us* & *Hus*: nam *Aſom Col.* & *Frob.* adoptatum a Græca verſione Geneſeos, ubi ἄσομ legitur pro *Huſim* S. Hieronymi, Judæorum, Syrorum, Arabumque. *Aſon* itidem in Commentariis S. Ambroſii. Apud Samaritas vero *Aſim* حشيم S. Chronicorum l. priore Maſoretæ plenius ſcribunt חושים, quod Græcis ἀσιμ, rurſuſque Hieronymo *Huſim* c. 8. Huc autem pertinere quod legitur 1. Chron. c. 7. 12. בני עיר (χυσιμ) חשים, ᾧ ὑσὶ ὡς, ἀσωμ, non nimis affirmo, aut quadantenus referre Gen. c. 46. v. 23. ובני דן חשים, ὑσὶ ᾗ ὅαν, ἀσὼμ: affirmo tamen in Moyſis codice, *Huſim* hypertheſi facili in *Suham* permutari Num. c. 26. 24. ubi filium ſolum Dani שוחם شـــوحـــم, & שוחמי ἰδικῶς, *Suham, Suhamita* nullum non tenet Samaritarum exemplar aut Judæorum, ac Græca plurima σαμὶ, σαμεί.

55, 56. Recenſuimus igitur LIV. capita: reſtat jam *Selphæ* proles, *Gades, Aſſeruſque*, & qui naſcuntur ab illis. Gaditarum autem pleias ſic procedit, ex Moyſe & Joſepho. Nam Chronica S. id genus omittunt.

57. Gades, Græce δίτυχος, primum genuit σαφωνίαν. Ita *Big.* & *Samb. Ζοφων ιαν* a prelis prioribus. Huc alludunt codices Epiphanii, *G phoron Voſſ.* 1. *V. Star. W.* 2. *& Goul.* aut aſperius *Zophoron* & *Zophorom* (pro *Zophoni*,) *Mert. Bodl. W.* 1. *Bal. P.* & *Exc. Zephoron Vig. Foroni. L.* Euſtathio ex LXXII. Int. σαφών. Boſio ingenioſe σαφιώλω. Quamvis enim Samaritæ & Græci utrobique Moſaici operis legerint צפון, صفوں, σαφὼν, & Maſoretæ quidem Judæorum ὁ ἀριθμοὶς צפון, צפוני, *Sephon, Sephoni*: ad Geneſin tamen iſti homines *Sephron* præferunt, Hieronymuſque imitatur. Philo σιφὼν, ἱπποκαμπος; pariterque Laudina MSS. صبغون utrobique.

58. Αγι Cl. Boſius, nos αὐγι correximus, pro vulgato ſcriptore ἄγι. *Javim* enim & *Javin* (quod in Epiphanii codicibus cernitur, præter *Agi Col.* & *Frob.*) primam literam ſurripuit à fratre majore, quapropter de proprio valet *Avin* i. e. αὐγι: perierat nimium craſſis Scribarum auribus ſicca conſona γ. ἄγις autem repræſentat חוגי aut חגי Hebræorum. Conveniunt tamen S. Libri Judæorum, Samaritarum, & Chriſtianorum in *Haggi*, ἁγὶς, حجي, qnomodo animant illi vocabulum Moſaicum חגי.

59 Σουν à שוני defendunt Joſephi Editores *Baſ.* & *Gen.* شوني *Suni* etiam Cuthæorum Judæorumque, & σουὶ Doctorum Alexandr. Num. c. 26. Quippe illi σαὺις ſcripſere Gen. c. 46. & ab eis Ambroſius, Euſtathiuſque. Idcirco & σαὺιν in caſu querulo obtinent Joſephi MSS *Big.* & σαυὶν *Samb.* & *Caſ.* In Epiphanio legimus *Unin* & *Unim* paſſim pro *Sunin*, ut αὐεβὰν pro σαυεβὰν & ζαυεβὰν in Bibliis Græcis.

60. Hunc ſequitur ordine אצבן, luſus labiorum. *Eſebon* enim pronuntiabant Rabbini ævo Hieronymi, ſerius tamen *Esbon*. Σασσὼν LXII. Interpr. cuncta exemplaria pro ἀσσάων. Ambroſius ſimiliter è Græco *Thaſabon*. Hieronymus ex Philone *Thesbon, feſtinus ad intelligendum*. Libri Samaritarum אצבינן, اصبعون *Asbahon*. Chronicorum Hebræorum Interpres Græcus l. 1. c. 7. ἐσεβὼν aut ἀσεβὼν. Joſephi hujus codices ex conſenſu ζαεβὰν, & Epiphaniani *Zabron*. Præſtat tamen legere ζαεβωνα aut ἀζεβωνα. Heic etiam paululo diſſentit Numerorum liber à Geneſi, & domum adeo אוני, أنزفي, *Ozni* vel ἀζὶ ſubſtituit juxta Hebraicum utrumque pro *Ezeloma*. c. 26. 15. quod literæ profecto Aſſyriæ facilius, quam Samaritanæ patiuntur.

61. In hoc nomine convenit ſatis Joſepho cum Maſoretis & Hieronymo, contra Samaritarum, Syrorum, Arabumque Chriſtianorum, vel Alexandrinorum Interpretum ערי, عدي, ἀδὶ; aut ad Gen. ἀ.δὶς, quod *Aedis* Ambroſio, & Laudino altero. Siquidem ab ערי *Heri* Judaici voluminis, ἀηεριὼν deflectit Mattathiades, ſicut *Baſ.* & *Gen.* vulgarunt; ἀιερνὼν ſcribunt modo *Samb.* & *Big. Hairim* conſimiliter ex Latinis *Bodl. W.* 1. *Goul.* & *Bal. Aurim Voſſ.* 1. *Mert. L. V. W.* 2. & *P. Harim. Exc.* & *Vig.* Cæterum id nominis corripit Boſius in ἀιρὰν atque ἤραν.

62. Penultimum Gaditarum ἐρωδὶω nuncupant Editores Joſephi, Scribæ veteres, & Euſtathius; ἐρωδὶω Sambucus. Epiphanii codices *L. Star. Voſſ.* 1. *W.* 2. *V.* & *P. Rothm*; *Rodm* & *Rodim* reliqui, præter *Erodi Col.* & *Frob.* Boſius hoc immutat cum ἔρωδιν, aut ἐρωδὶω. Hebraicum Judæorum in Numeris legit ארור *Arod*, in Geneſi ארורי *Arodi*: Samaritæ vero & Syri ſub forma Gentili utrobique ארודי, اروذي *Arudi* vel *Arvadi*: nec non Interpretes Alexandrini heic ἀρυηδὶς, unde *Aroedis* Ambroſii & MSS. Laudinorum, illi ἀροαὼν. Poſt Philonem Hieronymus *Aroedi, vindemiator ſufficiens*.

63. Venimus ad noviſſimum familias ἀριηλὰν vel ἀρὶηλαν, ut ſcribunt *Samb. Big.* & *Caſ.* atque ἀρὶηλον prelorum *Baſ.* & *Gen.* Eundem Euſtathius appellat ἀρὶηλὼ, Joſephi Interpres Scholaſticus *Arihel* & *Ariel*. S. Hieronymus ac Doctores Judaici perpetuo *Areli* אראלי: Samaritani vero ארולי *Areli*, & juxta codicem Anglicanum ארואלי *Arvali*. LXXII. Int. ad Geneſin ἀριηλὶ, vel ἀρουλὶς ſecundum Ambroſium & MS. Alexandrinum, & ad Num. ἀριηλ. *Arieli, leo Dei mei*, S. Hieronymus de Lexicis Græcorum.

64. Filiolam Aſeri, quæ Græce quidem perierat, propter patrii nominis ſimilitudinem, huc ex Epiphanio reſtituit: ἀσὶηχ ᾗ σάρα ὡὶ Συγάτης. Boſius idem viderat, ἀσὶηχ δ' ὡὶ σάρα Συγάτης. Codices tamen uno modo, ſcripti impreſſique, ἀσσὴρατος τ' ὡὶ Συγάτης; niſi ſi *Samb.* legerit ἀσὶης pro ἀσσὴρατος. *Ara* & *Arra* occurrit in MSS. Epiphanii ſuppreſſo ſibilo, velut ſuperius in *Suni*, שרח Hebraicum Samaritæ, LXXII. Int. Ambroſ Hieron aliique reddunt σάρα, Judæi paſſim *Serah*. Interpres Græcus Annalium S. σαρᾶ aut σαρὰ.

65 Ad imam tabulam pertinent quinque filii Aſeri. Marimus horum יכנה *Imnah* vocatur Judæis, Hieronymo *Jamna*, ſæpius illi cum Ambroſio *Jemna*, *Jemnitarum* pater. Græce ιεμνὰ in Gen. & Chron. atque ιεμνὶν Num. c. 26. يمنة *Jamnah* Samaritis. Quinvero *Jomnis*, ut ad Joſephum tranſeam, reperitur in codd omnibus Interpretis Scholaſtici, præter *Col.* & *Frob.* ἰωμνὶς in Græcis, quæ vulgantur ſive privatim ſerventur. Nullum jam opus ἰαμνὶς Cl. Boſii.

66, 67. Bis aut ter in Sacris ישוה וישוי, quod eſt *Iſva & Iſvi* per ora Judæorum, *Jeſua & Jeſſui* Hieronymo presbytero, ἰσουὰ ᾗ ἰεσὶ Gen. c. 46. apud LXXII. Int. & S. Ambroſium, & Laud. 1. veteri vitio, pro ἰεσυὰ, ἰεσυὶ. Melius itaque in Græco τῆ ἑξαπλᾶ. juxta MS. Alexandrinum ἰεσυὰ, ἰεσυὶ; ubi Complut. expreſſerunt ἰσουὰ, ἰσουὶ, Aldus ἰσυὰ ᾗ ἰσυὶ, Urbis Typographi σεὶα ᾗ ἰσεὶ. Laudina شوي pro *Jeſui* ſemel iterumque. Curiæi pronuntiant *Jeſuah*, *Juſui*. Prior quidem iſtorum fratrum omittitur Num. c 26. in Hebraico Judæorum cum ſua familia, poſterior ibidem in codice Samaritico: ambo tamen extant in Geneſi, Chroniciſque Sacris, & in Originibus Joſephi. Harum Interpres legit *Iſus*, *Joſe*, quod eſſet ἰσοῦς, ἰωσὶς. *Big.* & *Caſ.* viderant in membranis Græcis ἰη ὅς, ἰωσηπ☉, ἰδοὺς, præter modum: *Samb.* ἰσασιωση, ἰωσὶς. Adhuc ſimplicius editum fuit *Baſ.* & *Gen.* ἰσους, ἰωσῆς. Jam vero excuditur correctio Boſiana ἰσους, ἰσῆς.

68,69. Et hæc nomina πεοηχῶσι, quanta fides conſtat codicum Joſephi, βάρις inquam ἀδεγεσι: nec non in verſione antiqua *Ublaris* vel *Uharis*, & *Abar*: *U* pertinet ad vocem præcedentem; aut omnino deſcripſerat Joſephus ὑβάρις ex Moſaico וברייה aſſumpto ſyncategoremate ו, quod alibi fecit. ברית ſonat Samaritis Alexandrinis βαρὶα, Judæis aliis & S. Hieronymo & Interpreti Gr. Chronic. βαρὰκ. Placuit fortaſſe ex Joſepho βαρὶας. Fit autem ἄδαρις ex חבר, i. e. χαδὶς Interpreti Chron. S. & Samaritarum Doctoribus qui χοδὶς, & alicubi χοδὶη in verſione ϰ'. *Choborque* Ambroſio, *Heber* Judæorum vulgo. In Myriobiblo Pembrochiano ἐδὶς, φιλ☉.

70. Tum ſeptuageſimus Iſraelita acceſſit כלביאל μελχιηλ☉ ſcriptione perpetua. Nam ab illis animis divinum Patriarcham excipit hic Judæus & tanquam totius gentis caput ac titulum extollit. Moleſtiæ tantum nobis creavit tenera quidem Jacobi familia: nec omnia nomina ſatis excuſſa puto, quin cum Joſepho patriarum Originum conſultiſſimo ἱποτὴ laborem operis ac difficultatem potius incuſandum. Hanc autem gentem non fuiſſe Ægyptiam oriundo, tot nomina quæ ſub Perſarum Græcorumque imperiis diu præcipua tribuum perſeverarant, abunde adverſus calumniam Gentium comprobant. BERN. Ita in omnibus *Joſephi* exemplaribus cum hic tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exſcriptores *P. Coneſtor*, *Epitomator Cantuar. aliique*: niſi quod *Zonaras* habeat ἑβδομήκοντα πέντε, ſecutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen.* c 46. v. 20. exhibent οε'. contra libros omnes Hebraicos, eorumque Paraphraſes & Commentaria, contra *S. Epiphanium*, *Hieronymum*, *Eutychium Patr. Ezechielem Tragicum*. Vide *Grotium* ad *Act. Apoſt.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Joſephi* locum.

t Πεφαλίκτο.] *Al.* πεφαλίκται.

v Εκ τούτων] Ita *MSS.* ἐκ τούτου in *Editis*.

x Ανώχης,] Sic in *Joſephi* Codd. Gr. *Enoch* & *Henech* in Latinis. *Philoni aliiſque* Ενὼχ. Videſis *Editiones* LXX. *Euſtathium Antiochenum* in Hexaem p. 75.

y Φαλλῦς,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Φαλὰς *Vat.* Φάλεκ *Baſ.* & *G.*

z Ασσάρων,] Sic *Samb.* & *Caſ.* Εσσάρων *Big. Vat. Baſ.* & *G.*

a Χάρμις.] Ita *Boſius* ex Χαρμιτος *Joſephi* in Codd. omnibus, & Χάρμι aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) ſcribere potes Χαρμιας.

Symeonis vero ſex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus & Amyrus. Iſacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jalelum. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipſa etiam aſcendit filia ejus Dina. Iſti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Joſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes & Ephraïmes: alteri vero Benjamini decem; Bolavus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipſi naſcuntur Danus & Nephthales, quem ſequebantur quatuor filii; Jeſelus, Gunis, Iſſares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Uſis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aſerus ex Zelpha *quidem* erant: ipſa vero Liæ famula. Liberos autem ſecum ducebant, Gades quidem ſeptem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam. Aſero autem filia erat Sara, & mares numero ſex; quorum nomina, Jomnes, Iſus, Iſouis, Baris, Abarus & Melchielus. Iſti

μις. Συμεῶν ᾧ ἑξ, [b] Ιαμήλ, Ιάμιν, [c] Οὐόδ, [d] Ιαχῖν, Σόαρ, [e] Σαὺλ. τρεῖς ᾧ [f] Λάϊ γεγόνασιν υἱοί, [g] Γηρσόμης, Κάαθος, [h] Μαραρίμ. Ιούδα ᾧ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, [i] Φάρεσ, [k] Ζάρας· [l] μονοὶ ᾧ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσ, [m] Εσρων, [n] Αμυρ. [o] Ισαχαρ ᾧ τέσσαρες, Θυλᾶς, [p] Φυᾶς, [q] Ιάσυβ, [r] Σαμάρων. τρεῖς ᾧ Ζαβυλὼν ἦγεν υἱούς, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· [v] καὶ αὐτὴ σωφρονοῦσα καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς ὅτοι καὶ τριακοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγόνασιν υἱοί, Μανασσῆς, καὶ Εφραίμης. Βενιαμὶν [y] ᾧ τῷ ἑτέρῳ δέκα, [z] Βόλαος, [a] Βακχαρίς, Ασάβηλος, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ιης, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οπφις, [g] Αραδος. ὅτοι τέσσαρες καὶ δέκα τοῖς πρότερον [h] κατηριθμημένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνονται τὸν ἀριθμόν. καὶ τὸ μὲν γένος [i] Ιακώβῳ ἦν ἐκ τοῦ ἰδ. ἐκ Βάλλας δ' αὖτῳ γίνονται τῆς Ραχήλας θεραπαινίδος, [k] Δάν, καὶ Νεφθαλῖς, ᾧ τέσσαρες εἵποντο παῖδες, [l] Ιέσηλος, [m] Γοῦνις, [n] Ισάρης τε καὶ [o] Σέλλιμος· [p] Δάνῳ ᾧ μονογενὲς ἦν παιδίον Οὖσις. τούτων πρεσβυνομένων τοῖς πρόσθεν ἐρρηθεῖσιν, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων πληροῦσιν ἀριθμόν. [q] Γάδης ᾧ καὶ Ασηρ ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆς Λείας ᾗ αὕτη θεραπαινίς. [s] παῖδας δ' ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [v] Αὔγιν, [x] Σουῶιν, [y] Αζαβῶνα, [z] Αηρώηλον, [a] Ερωεδῖν, [b] Αριηλᾶν. Ασὴρ ᾧ ἦν υἱὸς θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἓξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισῦς, Ισῦις, Βάρις, Αβαρός

[b] Ιαμήλος,] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum*. Ιάμηλος aut Ιάμηλος in *Joſephi* Codd. ut & mox Ιάμινος aut Ιάμωνος.

[c] Οὐόδος,] Ita *Boſius* pro monſtro nominis Πάθωδος, quod in libros omnes *Joſephi* irrepſerat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth*. Vel Οὐόδος cum *Boſio*, vel Οὐαδος, Αωδος, aut Οὐοθος ſcribi placuit *Bernardo*.

[d] Ιαχῖνος,] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin*. Ιαχλῶος *Samb.* Ιάχλωος *Vat. aliique*.

[e] Σάυλος.] Ex Σαὺλ in *S. Literis*, *Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* Σάρος, in *MSS.* Οὐλσαρος.

[f] Λάϊ γεγόνασιν] Sic in pleriſque *Joſephi* libris. Λάϊ & aliquando Λάϊ in obliquo habet *Samb.*

[g] Γηρσόμης,] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Γήλσιμις *Baſ.* & G.

[h] Μαρᾶλος.] Sic *Boſius* ex Μαρᾶιος & Μεραῖος in *Joſephi* Codd. & Μεραὶ in *S. Literis*.

[i] Φάρεσσος,] In *Big.* & *Vat.* Φάρεσος, & in aliis Φαρές. Sed quòd in omnibus mox ſequatur Φαρέσσ, placuit hic edere Φάρεσσος.

[k] Ζάρας·] Pro Ζαρὰ in *S. Literis*. in impreſſis Joſephi Ζάρας, in *MSS.* Ζάρμος. unde forſan Σάραος ſcribendum, ut placuit *Bernardo*.

[l] Μονοὶ ᾧ δύο γεγονότες] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ ᾧ δύο γεγονότες.

[m] Εσρωνος,] Sic in *MSS.* Εσρων *Baſ.* & G.

[n] Αμυρος.] Αμυρος *Vat. Caſ. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammor*. Forſan tamen Αμυλος aut Χάμαλος ex *S. Bibliis Hebr.*

[o] Ισαχάρ] Ita *Vat.* quod prætuli Ισαχάρ *Bernardi*. Ισαχάρ *Caſ.* Ισαχάρ *Big.* Ιεχάρ *Baſ.* & G.

[p] Φυᾶς,] Sic *Boſius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS. Joſephi* pleriſque Φυρᾶς. in *aliis* cum *Baſ.* & G. Φρυᾶς.

[q] Ιάσυβος,] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* forſan ex Ιασυβ LXX. Ιωβος *Baſ.* & G. atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσημος *Vat.* pro quo facit *Aſum* apud *Ambroſium* & Ασυμ apud *Philonem* in Lexidio.

[r] Σεμάρωνος.] Ex *Boſii* conjectura ita *Bernardus*. Σαμάρων *Baſ.* & G. Σαμάρανος *Caſ.* Ζαμάρανος *Vat.* & *Big.* Ζαμάρωμος *Samb.* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron*.

[s] Ηλωνα,] Ἤλωνα *Samb.*

[t] Ιάληλον.] Ita *Bernardus* pro vitioſo Ιάνηλος in *Codd. Joſephi*. Ιάχηλος in ſuo *Codice* legiſſe videtur *Epiphan.*

[v] Καὶ αὕτη συναγὴ] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* καὶ αὕτη *Baſ.* καὶ αὐτῇ *Samb.*

[x] Μὲν δύο γεγόνασιν υἱοί,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* μὲν γεγόεισαν, ritu Attico.

[y] Δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα,] Καὶ τῷ *Vat.*

[z] Βόλανος,] Ita ex *Bolus* apud *Epiphanium*, vel Βάλανος ex Samaritarum *Balah*, aut Βαλᾶς cum *Boſio* reponendum cenſuit *Bernardus*. in *Joſephi* Codd. Βολοσσὸς aut Βολοσσ, aut Βολοσσός.

[a] Βακχαρίς,] Βακχάρης *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Bechor*.

[b] Γηρᾶς,] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρᾶ LXX. verum Γήρας aut Γήρανος reſcribi placuit *Bernardo* pro Γήλας *Editorum*, & Γήρασος *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[c] Νααμάνης,] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* & *Vat.* Ναμανής, in *Big. Samb.* & *Caſ.* Ναυμάνης.

[d] Ιης,] Ισης, Αρὼς *Baſ.* & G. Ισαρεὶ *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* hinc Ιης Ρῶς repoſuit *Bernardus*. Fecerat Boſius Ηις, aut Ηιῶ, Ρῶς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter Ιγης. Ρῶς. Credit tamen *Bernardus* Αρὼς ſcripſiſſe *Joſephum*, pro Οὐαρὼς Hebraïco.

[e] Μόμφις,] Νομφὴς *Big.* Νομφθῆς *Samb.* Νομφθεὶς *Vat. Baſ.* & G. in *Euſtathii Antioch. MS.* Νομφί. & apud *Epiphan.* exſtat *Mophim*. hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης.

[f] Οπφις,] Ita, vel Οπφίμης pro vulgato Οπφαὶς reſcribi placuit *Bernardo*.

[g] Αραδος.] Sic etiam *Bern.* pro Σαραδος *Editorum aliorumque*, & Σαρεὶ *Big.* & *Samb.*

[h] Καταλειμμένοις] Καταλελειμμένοι *Gen.* & *Vet. Interpr.*

[i] Ιακώβῳ] Ιακωβ *Vat.*

[k] Δάνος,] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλείμ.

[l] Ιέσηλος,] Ασιὴλ in LXX. & alibi Ιαζιὴλ. unde Ιάσηλος *Bernardo*, pro Ελίλιος aut Ελήνος in *Joſephi* Codd.

[m] Γοῦνις,] *Al.* Γήνις.

[n] Ισαρης] Ισαας LXX. in *Joſephi* libris Σάρης, Σάρρις & Σιβίνις. ex quibus Ισαρης excudit *Bernardus*, ις ex voce Γοῦνις repetito & adjuncto Σαρης.

[o] Σέλλημος·] Ita *Big.* Σέλλημος *Samb.* in *Editis aliiſque* Ελλιμος, ſuppreſſa Σ.

[p] Δάνῳ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δάνῳ μὲ in *aliis*.

[q] Γάδης] Supra p. 52. Γάδας & Ασὴρ.

[r] Τῆς Λείας] Ita *Big.* ἡ Λείας in *ceteris*.

[s] Παῖδας] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in *aliis*. quod *Bernardo* ſolœci ſuſpectum.

[t] Σαφωνίαν,] Ita *Big.* & *Samb.* Ζοφωνίαν *Baſ.* & G. Σοφωνίαν *Vat.*

[v] Αὔγιν,] Ita ex *Avin* & *Vet. Interpr.* reſcripſit *Bern.* Οὔγιν in *Joſephi* Codd.

[x] Σοῦιν,] Sic *Baſ.* & G. & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σανὶν aut Σανίλω in *MSS.*

[y] Αζαβῶνα,] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, niſi quis malit Ζαβιῶνα. Θάσσαν in LXX. Ζαβῶν in *Joſephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon*.

[z] Αηρώηλον,] Αηρωὴλ *Big.* & *Samb.*

[a] Ερωεδῖν,] Ερωιδῖν *Samb.* & *Vat.*

[b] Αριηλᾶν.] Ita ex *MSS.* Αριήλου in *Editis*.

[c] Σαρα,] Ita *Bernardus* ex *Euſtathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aſer fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, ſuppreſſo, ut ſæpe fit; ſibilo. præeunte quidem *Boſio*, qui legerat Ασὴρ δ' ἦν Σάρα θυγάτηρ. In *Editis Joſephi* Ασήρωνός τε ἦν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασήρ τε, vel Ασηρώνις τε &c. ſine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis ſimilitudinem excideret.

[d] Ισῦς,] Ita ex correctione *Boſii*. Ησυς & Ιεῦις *Baſ.* & G. Ιόσυς, Ιωσῆ, Ιεῦος vel Ιεῦις. *Samb.* & *Vat.* Ιωσῦς, Ιώσηπος, Ιωσῆις *Big.* & *Caſ.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Iſus*, *Joſe*; quod eſſet Ιοῦς, Ιωσῆς.

e Μιλ-

ρὸς τι καὶ [e] Μελχίηλον. τούτων [f] ἑνδεκα ὄντων καὶ [g] πεσοιηθεμένων [h] τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὁ πεφειρημένος ἀριθμὸς πληροῖ), [i] μὴ συγκαταλεγῶν αὐτοῖς Ιακώβου.

ε'. Μαθὼν δὲ Ἰώσηπος παραγινόμενον τὸν πατέρα· καὶ γὰρ προλαβὼν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν· ὑπαντήσαμενος ἔξεισι, καὶ κατ' Ηρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικροῦ δεῖν [k] ἐξέλιπεν. ἀλλ' [l] ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος· ὀλίγα αὐτὸς μὲν κατασχὼν διωκήσεις ὡς μὴ πάνυ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, ὁ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἦλθεν ἅμα πᾶσιν. ἔφθασε τὸν μὲν ἡρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ πρὸς πρεσβυτέρους πέντε τῶν ἀδελφῶν [m] ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, φράσων αὐτῷ παραγινόμενον μετὰ ἅμα γενεᾶς τὸν Ιακώβον. ὁ δὲ [n] τῆς χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ἰώσηπον [o] ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ [p] τρεφόμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τὸν ὑπὲρ τροφῆς πόνον ἀφαιρεῖσθαι. ὁ δὲ παιδεύσας αὐτοὺς ἀγαθὸς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [q] τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· ἅμα τε μὴ [r] διαζηλουμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ὑπομελεῖσθαι καὶ πατρὸς [s] προνοούμενον. ἅμα τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ [t] ἀπορημένον ἐστὶ περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ιακώβου προσφωνήσαντος τὸν βασιλέα, καὶ [v] ἀσπαζομένου τε καὶ κατάρχομένου περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. ὁ δὲ ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φήσαντος, ἐθαύμασε μῆκος τῆς ζωῆς τοῦ Ιακώβου. εἰπόντος δὲ ὡς ἥπερ τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ηλιουπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ. Ὁ δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἐπὶ καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπαρδοντος, ὁ γὰρ [x] ἤυξε, [y] μήτε ὕοντος τοῦ Θεοῦ· προνοίαν τε μηδὲ μίαν ἑαυτῶν ὑπὸ ἀγνοίας [z] πεποιημένων, καὶ τοῦ Ιωσήπου τὸν σῖτον ὑπὲρ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ [a] ταῦτ' αὐτοῖς [b] ἀπέλιπε, τὰ βοσκημάτων [c] ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τοὺς ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [d] γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ὑπὲρ τιμῆς τροφῆς. ἔτους τε τοῦ βασιλέως πάσης αὐτῶν τῆς οὐσίας κυρίου γενομένου, μετῳκίσθησαν ἄλλον ἀλλαχόσε· ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τούτων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. [e] ἐδιδάχθη τ' αὐτῶν οὐ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας· καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀχθόμενα τῆς τροφῆς [f] ὑπομονὴν αὐτοὺς κατηνάγκαζε. λωφήσαντος δὲ ἅμα καὶ ποταμοῦ πλὴν γῆν ὑπιόντος, καὶ τούτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ὁ Ἰώσηπος εἰς ἑκάστην [g] διαγινόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐτὰς τὸ πλῆθος, πλὴν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων διαχωρούσαν

cum sint sexdecim, si adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hisce non annumerato Jacobo.

5. Josephus autem cognito patrem adventare (etenim Judas frater præcurrens ipsi id significaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Josephus eum excitavit recreavitque: quamvis & ipse quidem præ *nimia* voluptate vix potuit semet sustinere, non tamen similiter ac pater animo affectus. Deinde jusso quidem eo lente procedere; ipse vero assumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adesse cum familia sua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, jussitque Josephum sibi dicere, quanam via vivendi potissimum delectarentur, ut illos cum vitæ cursum sequi permitteret. Atque ille optimos pastores eos esse respondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipsum curare: ita præcavens, tam ne forte distraherentur, sed una habitantes patris saluti prospicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis studia instituta que impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa pascua versari.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Joseph. Gen. c. 46.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipsumque salutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixisset. Illo vero se centum & triginta annorum esse dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus est. Cum vero adjecisset, se majorum suorum vitæ annos non assequutum esse, concessit ei cum liberis suis Heliopolim habitare. illic enim & Regis pastores habebant pascua.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus cxxx. & ab illo Heliopolitem Nomum impetrat. Gen. c. 47.

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magisque ingravescebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *universo* ex inscientia *futuri* vel minimam sui curam adhibente, Josephoque illis *non nisi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum sibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum possessiones in jus Regis devenissent, alius alio migrare jussi sunt, ut Regi certius accresceret dominium in fundos istorum omnium, præter Sacerdotum. his enim sua conservata est terræ portio. Imo dira hæc necessitas non corpora solum illorum, sed & animos in servitutem redegit: & deinde ad victum modis inhonestis parandum cos compulit. Fame autem cessante, & fluvio terram *rursus* inundante, fructusque ea uberrime ferente, Josephus ad unamquamque adiit civitatem, ejusque populo convocato, eandem ter-

Fames ex humili Nilo cæloque sicco.

Providentia Præfecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam regi solvit. Gen. c. 47.

[e] Μελχίηλος.) Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μελιτίηλος.

[f] Ἑνδεκα ὄντων] Sic rescripsi ex *Casa.* ἑκκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *sexdecim* in *Vet. Interpr.* ἑπτὰ forsan Typothetarum vitio in *Bas.* & *G.*

[g] Περσιθεμένων] Περσιθεμένων *Vat.*

[h] Τοῖς πεντήκοντα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς πρεσβυτέροις πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν *Casa.* & *Vet. Interpr.* τοῖς πρεσβυτέροις πεντήκοντα καὶ τρισὶ *Bas* & *G.*

[i] Μὴ συγκαταλεγῶν] Ita in *Editis* μὴ σ. α. δὲ παιδὸς Ιακώβου *Big. Samb. Vat.* & *Casa.* Ajunt plane exemplaria Latina *reputato eis Jacob* tantundem vero pernegant Græca omnia; sicut calculus prodit, Dina non repudiata. BERN.

[k] Ἐξελιπεν.] Ita ex *MSS.* ἐξελαπεν in *Editis.*

[l] Ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν] Ἀνεζωποίησεν *Vat.*

[m] Ἠπείγετο πρὸς τὸ βατιλία,] Ita *MSS.* ἐπάγει *Bas.* & *G.*

[n] Τῆς χαίρων ἤκουσε·] Τούτων *Vat.*

[o] Ἐκέλευεν] Ἐκέλευσεν *Samb.* & *Casa.*

[p] Τιρεμένοι] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* διατεπόμενοι, ὡς αὐτοῖς διατελοῦσι τοῦτο ἐπιτρέψειε διάγειν. εἰσὶ διατεπόμενοι. COCC.

[q] Τούτῳ μόνῳ] Τούτων *Vat.*

[r] Διαζηλουμένους,] In *Editis* διαζελοῦντας.

[s] Προνοούμενος.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *ceteris* προσαιρέμενος

[t] Ἀπορημένον] Videsis, præter alios in *S. Biblia* commentatores, *H. Grotium* in *Gen.* c. 46. v. 34. & c. 43. v. 32.

[v] Ἀσπαζομένου] Ἀσπασαμένου *Samb.*

[x] Ηυξε,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* αὐξάνει *Bas.* & *G.* & mox ὅτε pro μήτε in *Vat.*

[y] Μήτε ὕοντος τοῦ Θεοῦ·] An hoc mirandum? at nunquam pluere in Ægypto scribunt veteres. Videlicet in hac [i. e. inferiore Ægypto] & olim & nunc pluit, sed non in superiori, quæ proprie Ægyptus. REL.

[z] Πεποιημένων,] Πεποιημένους *Vat.*

[a] Ταῦτ' αὐτοῖ,] Ita *Samb.* ταῦτα τούτοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Bas.* & *G.*

[b] Ἀπέλιπε,] Utrumque venit pro ἐξέλιπε LXII. Int. sive Mosaico אפס: hoc quidem vulgo, illud apud delicatiores. BERN. Ita *Big.* & *Busb.* ἀπέλειπε *Bas.* & *G.* ἐπέλειπε (*Cocc*) *Hen. Samb. Vat.* & *Zonaras*

[c] Εωνοῦντο] Ωνοῦντο *Big.* & *Samb.* sine augmento.

[d] Γῆς τις] Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖρα ταύτην *Bas.* & *G.* οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Vat.*

[e] Ἐδιδάχθη] Ita *MSS.* ἐδίδαξε τ' αὐτῶν *Bas.* & *G.*

[f] Ὑπομονὴν] Ἀποφεύγειν graves oculi *Epiphanii.* BERN.

[g] Παραγινόμενος πόλιν,] Ita *Samb.* in *aliis* ἐξῆς ὁμοίως.

terram quam illis cedentibus Rex sibimet vendicare soluſque *ea* frui poterat, in integrum eis reſtituit; & hortatus eſt ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, jure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum *iterum* dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, & ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Joſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum ſolvendi conſuetudo ad ſeros Reges' *firma & ſtabilis* permanſit.

των [h] βασιλεὺς ἔχειν [i] ἐδώκατο καὶ καρποδάτας μόνον, εἰς ἅπαν ἐκαρέζετο· καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγεμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τῷ πέμπτῳ τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ [k] τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, [l] ἣν δίδωσιν αὐτοῖς ἅπαν αὐτός. τοὺς δὲ [m] παρ' ἐλπίδας κυρίους τῆς γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίστατο τὰ [n] προστάγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους αὐτῷ μεῖζον ἰσχυρῶς ἀπειργάζετο, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [o] παρ' αὐτῶν. [p] ὅ, τε δὴ πλεῖν τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῆς [q] ὑστέρων βασιλέων.

CAP. VIII.

De obitu Jacobi & ſubinde Joſephi.

Jacobus natus 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat; filiis ſuis primus benedicit, necnon adoptatis Ephraïme Manaſſeque, ſed & de ſepulchro patrio ſecurus. Gen. c. 47, 48, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum ſeptimum in Ægypto exegiſſet, & morbo laboraſſet, in conſpectu filiorum *ſuorum* è vita exceſſit, prius quidem illis felicitatis poſſeſſionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut ſingulorum poſteri terram Chananæam habitaturi eſſent (id quod longo poſt tempore factum eſt) Joſephi vero laudibus percenſitis, quod *non ſolum* fraternarum injuriarum obliviſceretur, ſed & eo majori illos proſequeretur benignitate, iſta illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus ſuis rependerent, mandavit filiis ſuis, ut Joſephi liberos Ephraïmen & Manaſſen in ſuum numerum referrent, cum eis *ſorte* diviſuri Chananæam, (de quibus poſtea loquemur) popoſcitque ſimul ut in Chebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum ſuorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis aſſequutus, quod tribui par eſt bonitate adeo præcellentibus. Joſephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic ſepelivit. Cæterum fratribus recuſantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in ſe vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius eſſet cui ſuam in eos benignitatem donaret) ſuadet eis nil extimeſcere, neque ipſum ſuſpectum habere. Et cum illos ſecum reduxiſſet, magnas *eis* poſſeſſiones largitus eſt; nec unquam eos ſumma benevolentia proſequi deſtitit.

Funus Iſraëlis magnifice curat Joſephus. Gen. c. 50.

Deceſſit & Joſephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipſe cum vixiſſet annos centum & decem, vir admirabili virtute prædituſ, & ratione omnia moderans & gubernans, ſuaque poteſtate bene & ſapienter uſus. id quod ipſum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos venientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixiſſent. Et illorum quidem

Patriarcharum corpora mature condebantur in Chebrone: Joſephi vero oſſa in Exodo demum eſſeruntur.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τελευτῆς Ιακώβου καὶ Ιωσήπου.

ΙΑκωβος ἦν, ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς καὶ προφητείαν, [r] πῶς μέλλοι τοὺς ἐκ τῶν ἑκάστου αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [s] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ιωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθών, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [t] καὶ τούτοις πλέον χρήσεις εἰς αὐτὸν ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτὸν ἀγαθοῖς οἷς ἅδε εὐεργέτας πῶς ἠμείψαντο, [v] προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ιωσήπου παῖδας Εφραΐμῳ καὶ Μανασσῇ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· ὡς ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· πλὴν μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. πλουτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τελῶν [x] δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀποληιφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ πρὸς Θεὸν, τυχὼν δὲ ἀμοιβῆς τῆς δικαίου [y] τυχεῖν τοὺς ἔτους ἀγαθοὺς γεγονότος. Ιωσήπου δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ Βασιλέως, τὸ τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν [z] ἃ βουλομένων αὐτῷ συναποδρέφειν· δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσαιτο τὰ εἰς αὐτὸν ὁπιβουλῆς, [a] οὐκ ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὰ πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· [b] πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δὲ ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. [c] ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ τῇ αὐτοὺς ἀσφαλῆ χρώμενος οὐκ [d] ἀπέλιπε.

Β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμασθεὶς τὴν ἀρετὴν ὑπὸ πάντων, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιευόμενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μὴ τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς προεληλύθειν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δὲ [e] αὐτῷ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ὀπο-

[h] Βασιλεύς] In *Vat.* ὁ βασιλεύς.

[i] Εδωκατο καὶ καρποδατας] Sic *MSS.* impreſſum fuit ἐδωκατο, καὶ καρποδατας μόνον εἰς &c

[k] Τελοῦντας] Ita *Baſ. Gen. Busb. Hen. Zonaras* atque *Epiphanius.* Non repudiabis tamen τελεῖν meliorum codicum *Big. Samb.* & *Caſ.* BERN. *Al.* τελῶν.

[l] Ην δίδωσιν] Ita *MSS.* ἧς in *Editis.*

[m] Παρ' ἐλπίδας] Sic *MSS.* παὰ' ἐλπίδα *Baſ.* & *G.*

[n] Προστάγματα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ψαλματα. ut & mox ὁ Ιωσηπος, dein καὶ πλείω τοῦ.

[o] Παρ' αὐτῶν] Ita *Samb.* ἀφ' αὐτῶν in *ceteris.*

[p] Ο, τε δὴ τελεῖν] Οὔτε δὴ τ. *Vat.*

[q] Υστέρων βασιλέων.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὕστερον in *reliquis.*

[r] Πῶς μέλλοι] Πῶς μέλλοιεν οἱ οὐκ τῇ γῇ ἐκείνῃ αὐτῷ κοσμικεῖν *Hen.* & *Busb.*

[s] Τοῦτο δὴ καὶ] Τοῦτο ὁ δὴ καὶ π. *Vat.*

[t] Καὶ τούτοις πλέον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ πλέον in *Editis.*

[v] Προστάξαι] *Hen.* & *Busb.* ἀφέστειλε, vel *Zonara* invito. Mox Ινα δὲ *Baſ. Gen.* & *Big.* ἵνα τοὺς *Samb. Busb. Hen.* & in Annalibus *Zonaras.* Dein δέοντα *Hen. Busb. Baſ. Gen. Zonaras*que. δεόντων *Big.* & *Samb.* Utrumque caſum admittit ars Grammatica. BERN.

[x] Δέοντα] Δεόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Τυχεῖν τοὺς ἔτους] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἧς δίκαιον ἦν τοσούτοις ἀγαθὸν γεγονότα *Baſ.* & *G.* ἧς δίκαιον ἦν ἔτους ἀγαθὸν γεγονότα legiſſe videtur *Vetus Interpr.*

[z] Οὓ βουλομένων] Alio verbo *Busb. Hen.* & *Zonaras* δεδιότων. BERN.

[a] Οὐκ ἔτι ὄντος] Οὐκέτ' ὄντων *Samb.*

[b] Πείθει μηδὲν] Πείθει μηδὲν ὑποπτεύειν *Samb. Busb. Hen. Epiphanius* Interpres, & *Zonaras* Hiſtoricus. Cæteri μηδὲν ὑφορᾶσθαι πείθει. BERN.

[c] Αγαγὼν] Αγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτὸν κτῆσιν πολλὴν, ἐχαρίσατο κτῆσιν *Hen. Busb* & *Vetus Interpr.*

[d] Απέλιπε.] Απέλειπε *Baſ.* & *G.* ἀνέλιπε *Caſ. Samb.* & *Vat.* probante *Bernardo.*

[e] Αὐτῷ] Αὐτῶ *Big.* & *Caſ.*

* *Moriuntur vero*] Al. *illic vero & fratres moriuntur* &c.

[f] Υστε-

ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ἰωσήπου ὀστᾶ [f] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. ἔτος γὰρ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ ὅσοι πόνοις ἐκρατήσαμεν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [g] ἐξέλιπον.

corpora posteri eorum & filii post tempus aliquod deportantes,* in Chebrone sepeliverunt: sed tum demum Josephi ossa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egressi essent Hebræi. ad hoc enim ipsos juramento adstrinxerat Josephus. Itaque ut se habuerint horum unusquisque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerunt declarabo; ubi pauca de causa prælibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὅσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

Αἰγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις ὖσι [h] πρὸς πόνους, καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τὰ κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, καὶ φθόνον τὰ εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [i] τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [k] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθη χρημάτων ἤδη λαμπρὰ, καθ' αὑτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τι ἦσαν [l] εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου πυνθόμενοι διὰ χρόνου μῆκος λήθῃ λαβόντες, καὶ τὰ βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μεπληλυθυίας, δεινῶς [m] ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ παλαιπωρίας αὐτοῖς πικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς [n] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προστάξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι τοῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἐπὶ ἐκείνων ἐπικλαίοντα. [o] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γυμνάζεσθαι συνήθης. καὶ [p] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [q] ὅτι τοσοῦτος διήνυσαν τὴν παλαιπωρίαν· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας [r] θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν διαταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [s] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία ἦν μᾶλλον παιδεύσαι τὸν ἀφανισμὸν ἢ γένος ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσενέγκασθαι τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [t] καὶ γὰρ εἰσὶ δεινοὶ περὶ τὰ μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, "τεχθήσεταί τινα "κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, ὃς ταπεινώσει "μὲν τὴν [v] τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς "Ἰσραηλίτας τραφείς. ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν ἀείμνηστον κτήσεται". δείσας δὴ ὁ βασιλεὺς, καὶ γνώμῃ τῷ [x] ἐκείνου κελεύει πᾶν τὸ γιγνηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας διαχειρίσειν· σῴζεσθαι δὲ τὰς [y] ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, καὶ τὰς παιδιὰς αὐτῶν σῴζεσθαι τὰς Αἰγυπτίων μόνας· ὑπὸ γὰρ τούτων [z] αὐτὰς ἐκέλευε μοιχεύεσθαι, αἳ διὰ συγ-

CAP. IX.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.

V.

ACcidit ut Ægyptii, cum essent delicatuli & ad laborem segnes, & maxime præter cæteras voluptates quæstuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Israëlitas numero & multitudine crescere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri suspicabantur. Et cum jam Josephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliterasset, regnumque ad aliam familiam jam devenisset, inhumane tractabant Israëlitas, varioque labores iis *atterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere jussi sunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua super ripas effusa in illis stagnaret. Pyramidibus etiam exstruendis homines nostros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes edisce re & laboribus ferendis assuescere. Et quidem per annos quadringentos has perpessi sunt miserias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Israëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde satisfacerent.

Ægyptiorum nova dynastia pyramidum, canalium, mœniumque magnis substructionibus Israëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi cccc. annorum miseriam in Ægypto tandem detexunt.

2. Dum vero in illis occupati essent negotiis, etiam cur genus nostrum magis adhuc exstinctum cuperent Ægyptii, hujusmodi quiddam accidit. E Sacrorum scribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, "nascituram illo circiter tempore Hebræico "sanguine puerum, qui nutritus Ægyptiorum quidem dominatum valde deprimeret, Israelitas vero extolleret: virtute etiam fore præcellentissimum, & gloria per omnis ævi memoriam celebrem". Rex autem perterritus ex illius sententia mandavit, ut quicquid virilis Israëlitarum stirpis deinceps nasceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obstetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partusque illarum observarent; (nam illas *solas* Hebræis ob-

De Moysè vaticinium præclarum: quod edicto suo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

---

f Ὑστερον,] De hoc loco videsis *Ludovicum de Dieu* in *Acta* App. cap VII. v 15. 16. & *Carpzovii* Dissertationem de Sepultura Josephi, p. 9.

g Ἐξέλιπον.] Ita *MSS.* ἐξέλειπον in *Editis.*

h Πρὸς πόνους,] Πρὸς πόνοις *Samb.* & *Cas.*

i Τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τὸ omittunt *alii.*

k Τὴν πρὸς τὸ πονεῖν] Sic ex *MSS.* τὴν abest *Editis.*

l Εὖ ὑπὸ Ἰωσήπου] Illud ὑπὸ negligunt *Samb. Cas.* & *Vat.*

m Ἐνυβριζον] Ita *MSS. Samb. Cas.* & *Vat.* ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις *Bas.* & *G.*

n Διώρυχας] Scripsit *Josephus* διωρυχὰς, aut cum *Busb. Hen. Samb.* (Coccejo) & *Zonara* διώρυχας genere sequiori. Vitiosa enim sunt διωρυγας *Bas.* & *G.* atque διωρυγὰς *Eustathii.* διώρυγας vero plebejum. BERN.

o Πυραμίδας] Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21.

p Τετρακοσίων] Καὶ τετρακοσιὰς rescribit *Petitus.* Verum (inquit Bochartus) scripserat *Josephus* καὶ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. semidoctus autem aliquis oræ Codicis appposuit τετρακοσίων, quæ vox postea in textum irrepserit. Sed proculdubio respexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen* c. 15, 13. ad quem locum vide *Grotium.* Hac de re fuse disserit *Eustathius* in Hexaëm. p. 9. Videsis *Allatii* Noras. HUDS. Vossius Introd. Chron. p. 85. censet num. mutari oportere. Conf. cap. 13. inf. CCCC.

q Ἐπὶ τούτοις] De numero cccc. ne dissensus ullus Scribarum. Quinimo respexit Mattathiades vetus illud oraculum Abramo datum Gen. c. 15. 13. Quam vanissima itaque jactantur Doctorum hominum jurgia, ne quid gravius dicam, de calculo, qui sane Josephi hujusce literis sanctior multo constat. BERN. Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτοῖς in *ceteris.*

r Θέλοντες,] Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis.*

s Αὐτῶν] Αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν *Big. Samb. Vat.* & *Cas.*

t Καὶ γὰρ] Pro hoc Hierophanta Jannem Jambremque duo nomina substituit Jonathan Uzelides ad Exodi initium. Mox παρ' ἐβραίοις pro ὑπὸ τῶν ἰσραηλιτῶν. & Ὠδῖνας *Samb. Cas. Glycas*, & *Hamartolus* Græculus. ὀδύνας *Big.* ὀδυσὰς *Bas.* & *Gen.* Zonaras phrasin alteram præterit, καὶ τὰς τοκετὸς τῶν ἑβραίων γυναικῶν τὰς αἰγυπτίας μόνας διαφυλάττειν. BERN. Ita *MSS.* mutile excusum erat, καὶ γὰρ ἦσαν οἱ περὶ τὸν &c.

v Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.* τὸν abest *Editis.*

x Ἐκείνου κελεύει] Ἐκείνῳ πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας κελεύει διαφθείρειν *Vat.*

y Ὠδῖνας] *Al.* ὀδυσὰς.

z Αὐτὰς ἐκέλευε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὰς ἐκέλευσε *Glycas* & *Hamartolus.* ἐκέλευον αὐτὰς in *ceteris.*

* *In Chebrone*] *Josephum* contra *S. Bochartum* defendit *Fr. Spanh.* in Hist. Jobi c. 11. HUDS.

Obſtetrices Ægyptiæ partubus Hebraïdum admoventur.

obſtetricare juſſit, quæ veriſimiliter, cum ejuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam ſervare fœtus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur gravis hæc perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, & parentes ipſi natorum interitûs miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili & inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum ſcriba præmonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat, in iſtis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Ad vota Amarami per quietem reſpondet Deus.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente univerſa ſolicitus, ne interiret defectu juventutis *in ſpem ſucceſſionis* nutriendæ, & quod ad ſe attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. & ad implorandum Dei auxilium converſus orabat, ut tandem ſortem eorum miſeraretur, qui cultus ejus obſervatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque *Ægyptiis* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius miſertus, ejuſque flexus precibus, adſtitit ei per quietem, atque illum hortatus eſt, ut de futuris non deſperaret: dixitque ſe pietatem illorum in memoria habere, ſeque pro ea præmia digna ſemper repenſurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam creſcere multitudinem. Et Abramum quidem, ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem exſtitiſſe, &, cum uxor ejus, antea ſterilis, poſtea, ut ipſe voluit, fœcunda

Arabiam Iſmaëlo conceſſit Deus, filiis Chetura Troglodytiticen, atque Chananeam Iſaaco.

evaſiſſet, liberos ſuſcepiſſe; atque Iſmaëlo quidem ejuſque poſteris Arabum regionem reliquiſſe, Chetura autem filiis Troglodytidem, Iſaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auſpiciis fortiter geſſerit, niſi animo eſſe impio & ingrato videamini, meminiſſe oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclareſceret; ob magnam felicitatem in qua & ipſe vixit, & quam liberis ſuis & nepotibus relinquebat. quo *ſane* cum ſeptuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra ſexcentorum millium numerum creviſſe.

Ex LXX. Iſ. 51. 2.

Patriis plusquam ſexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c. 12. 37.

Nunc autem me & ſaluti veſtrum communi proſpexiſſe ſcito, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortûs metu ſanguinis Iſraëlitici fœtus perdere in animum induxerunt Ægyptii, tibi naſcetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium inſidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia ſervitute

γ'. [f] Αμαράμης τῶν εὖ γεγονότων ἀφ' ὧν τοῖς Ἑβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ ἀπάνθ' [g] ὁπὸ τραφησομένης νεότητ@ [h] ὀπολίπῃ· καὶ χαλεπῶς [i] ἐπ' αὐτῷ φέρων, σκιὰ γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. [k] καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, προσκαλῶν οἰκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τ εἰς αὐτὸν θρησκείας προσκεκηκότων· δῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκείνου σκληροπάθουν τ καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδ@. ὁ δ' Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν [l] ἱκεσίαν ὀπικλασθεὶς, ἐφίσταται κ' τὰς ὑπνους αὐτῷ, καὶ μήτε δυσμενώσκειν αὐτὸν τοῖς μελλόνσιν παρεκάλ· τήν τε δίσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε [m] διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [n] τὴν ὑπὲρ τούτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμεν@ τὸ γένος τοσοῦτον πλῆθος αὐτὸς ἐξ ὀλίγων. καὶ Αβραμον μὲν μόνον ἐκ τ Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν σταλμόμενον εὐδαιμονῆσαι πάντα ἄλλα, καὶ τ γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ὕστερα κ' τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τὸν γεννήσειν, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Αραβων χώραν, [o] τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτην, Ισάκῳ δ' τὴν Χαναναίαν. ὅσαπερ [p] πολεμῶν κ' τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν [q] ἠνδραγάθησε, κἀν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε κ' ὑμεῖς ἀφ' μνήμης ἔχοντες. Ἰάκωβον δ' κ' τοῖς ἀφ' ὁμοφύλοις γνώμιον εἶναι συμβέβηκεν. ὅτι τε μεγέθ τ εὐδαιμονίας μετ' ἧς ἐβίωσε, καὶ [r] παισὶ τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν. ἃ μὴ ἑβδομήκοντα τ πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένα, ὑπὲρ ἑξήκοντα πυ μυριάδες ἤδη [s] γεγόναται. νῦν δέ με δ' κοινῇ συμφέροντ@ ὑμῶν [t] ἴσθ προνοούμενον, κ' τ σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ ἔστ@, ὃν τὴν [v] γένησιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκρυπτον ἀπολλύναι τε ἐξ Ισραηλιτῶν πεπρωμένα, [x] οὓς ἔσχ. κ' λήσετ) μὲν τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ προφυλάσσοντας, τραφεὶς δ' προδόξως, τὸ μὲν Ἑβραίων γένος τ παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσ· μνή-

a Τῷ δ' βασιλέως] Τῷ omittit *Vat.*

b Τὸ τεχθὲν] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τούτους ἀν. *Baſ.* & *G.* τὸ τεχθὲν αὐτοῖς τούτους *Vat.*

c Οὐ καθὸ παίδων] Οὐ μόνον καθὸ παίδων malit *Burius.*

d Αὐτῶν τε ἀφ' ἑλιθησομένων,] Ita *Big.* αὐτῶν δ' in *reliquis* præter *Vat.* qui habet αὐτῶν ἀφ' ἃ.

e Γίνεται] Illa γίνε δ' ἅπας reposui ex *MSS.*

f Αμαράμης] Hebræis עמרם *Amram*: Græcis ἀμεράμ, ἀμβράμ, &, quod Epiphanius Cyprius inter alias nugas retulit, ἀβράμ. Samaritarum quibuſdam عمرام. BERN.

g Επιτραφησομένης] Ita è Cod. *Vat.* ἐπιτραφησομένης *Samb.* ἐπιτραφησομένης *Big.* & *Caſ.* ἐπιτραφησομένης *Baſ.* & *G.*

h Επιλίπῃ·] *Al.* ἐπιλείπῃ.

i Επ' αὐτῷ φέρων,] Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.*

k Καὶ πρὸς ἱκετείαν] Ita tono Attico, *Busb.* & *Hen.* κ' πρὸς ἱκετείαν *Baſ.* & *G.* κ' πρὸς ἱκέτειαν *Samb.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Big.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Caſ.*

l Ικετίαν ἐπικλαθεὶς,] Sic *MSS.* ἱκετείαν iterum *Baſ.* & *G.*

m Διὰ μνήμης] Ita *Big. Samb Caſ.* & *Vat.* ἀφ' μνήμης *Baſ.* & *G.*

n Τὴν ὑπὲρ ταύτης] Articulum omittit *Vat.*

o Τοῖς δ' ἐκ Χετούρας] Τοῖς δ' Χετούρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαναναίας *Baſ.* & *G.* Vide ſupra ad p. 43. v. 7.

p Πολεμων] Ita *MSS.* in *Editis* πολέμων, tono pravo.

q Ηνδραγάθησε,] In quatuor *MSS.* ἠνδραγάθησε· κ' ὑμεῖς ἀφ' μνήμης ἔχετε.

r Παισι] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πᾶσι *Baſ.* & *G.* & mox κατελειπον.

s Γεγόναστε.] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* γεγόνασι perperam *Hen. Baſ.* & *G.* tum *Busb. Hen.* μυριάδας.

t Ισθ προνοούμενον,] In *Vat.* ἴσθε πρ.

v Γένησιν] *Al.* γένεσιν & γένεσιν.

x Οὓς ἔσχ.] Σῶς *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu. σφῶν malo legere pro pronomine iſto. Reſtat autem οὓς *Baſ. Gen. Big.* & *Zonaras.* Mox ἀπόλυσιν *Samb.* Huc reſpexit egregius Syncellus Taraſii: καθικνοῦντες θαυμάτων τοιοῦτον καλῶ ἐξαφανισμόν· κ' ὅτι προκεχειρισμένος θεόθεν τὰ κατ' αὐτὸν τῷ πατρὶ θεοφιλεῖ ὅλα, καθὼς τινες τ ἐκ Βαβυλῶνος ἱστορήκασιν· ὅτι γε δ' ἱστορικὰ καθυγίσεται, κ' ὅτι τ αἰγυπτίων τὴν δυνασείαν θεῷ συντείψαντι πολέμῳ. BERN. Ita in pleriſque. σῶν *Samb.* & *Caſ.* nullo uſu, σφῶν malit *Bernardus.*

y Μί-

μνήμης δ', ἐφ' ὅσον [y] μένῃ χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξει παρ' ἀνθρώποις, οὐ τοῖς Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς σοῖς [z] γενησομένοις. ἔσται δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἔξειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

δ'. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, ἀνεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης ἐδήλωσε τῇ [a] Ἰωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δεῖμα ἐπὶ μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου προρρήσιν αὐτοῖς ὠμίζετο. ἦν γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνου φιλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγάλῃ τοσαύτης εὐδαιμονίας [b] ἐσομένης. τοῖς μὲν οὖν προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [c] τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθέσης τὰς φύλακας, διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ἐπιείκειαν, [d] καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λανθάνοντες· [e] ἔπειτα ἡ δείσας Ἀμαράμης μὴ καταφωρᾶται γένηται, καὶ πεσὼν [f] ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπόληται [g] μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσῃ, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ πιστεῦσαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ τροφήν, [h] ἢ τῇ λήσει πιστεῦσαι πιστοῦμενος. τοῦτο δ' ἦν ἀδηλον, ἐναποκινδυνεύουσαν τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· [i] τὸν γὰρ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκπεμψειν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ οὗ μηδὲν [k] ψεύδεσ γνέσθαι τῶν εἰρημένων. [l] ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται [m] πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ καλουμένῃ κιβωτῷ, μεγέθει [n] αὐτῷ ποιήσαντες αὔταρκες εἰς τὸ μετ' ἀρυχωμάτων ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφεύγειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐνθέσαι τὸ παιδίον, καὶ τῆς τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς ἐφαλαβὼν ἔφερε· [o] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [p] ἀντιπαρεξῆλθ, [q] ὅπως φερόμενον χωρίσῃ ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [r] ἀνθρωπείαν σοφίζειν, πᾶν δ' ὅ, τι καὶ βεβουλημένη [s] παρεῖναι αὐτοτελῶς ἀγαθοῦ τυγχάνον· καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τοὺς ὑπὲρ ἰδίας [t] ἀσφαλείας ἄλλων κατασκευάζοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [v] περὶ τούτου χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ' ἐκ φανερᾶς δόξης καὶ ἀέθλου ἐκ μέσου τῶν κακῶν ἀειρομένους τὴν εὐπραγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. [x] τοιοῦτον γάρ τι, καὶ ὡς τὸ παῖδα τοῦτον γενόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

ε'. [y] Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα διὰ τῆς ἠιόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ

liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam consequetur apud homines, non solum Hebræos, sed & alienigenas, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente. Erit autem & ipsi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus sit sacerdotium & qui ab eo oriundi in perpetuum.

4. Hisce illi per visionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ. ea enim ipsi uxor erat. Atque major adhuc metus illos incessit ex iis quæ prædicta erant in somnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, sed ut qui ad tantæ felicitatis fastigium perventurus esset. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam custodes enixa est. Et tres quidem menses *puerum* domi secreto alunt. deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis incurrens ipse etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promissionem, statuit Dei potius arbitrio pueri salutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non solum puero occulte nutrito, sed & ipsi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus securitati provisurum esse existimabat, ut dictis suis constaret veritas. Hæc cum decrevissent, fiscellam quandam papyraceam conficiunt cunis structurâ similem, ea magnitudine ut infantulum satis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum est bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes salutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *secundo* vehebatur: Mariamme vero pueri soror jussu matris ex adverso *per ripam* ambulat, ut observaret quo tandem fiscella deportaretur à flumine. Et tunc demonstravit Deus, *Mariamme.* * nihil quidem humanam valere sapientiam; sed quodcunque sibi in animo est agere, id effici posse ab optimo maximo: nec quidem *usque* voti compotes fieri, qui propter securitatem suam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei consilio in periculum conjici videantur, præter opinionem servari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

Divinum oraculum Joachebelæ suæ narrat Amarames.

Hinc metus major ac solicitudo, denique consilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem observat pia Mariamme.

5. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis sese oblectaret, & fiscellam à flu-

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

[y] Μὴς] Μωῦς fruſtra *Hen.* & *Bush.* & Εὖ ἴξειν nimio opere *Samb.* BERN.

[z] Γενησομένοις.] Γενησομένοις *Samb.*

[a] Ἰωαχεβέλῃ·] Emendabis Ἰωαχεβέδῃ, aut Ἰωαχεβίδῃ, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Iochabed seu *Jochabed*. Vide *Exod.* c. 6. v. 20. BERN.

b Ἐσομένης.] Ita ex *MS.* in *Editis* ἐσομένης.

c Τῆς γυναικὸς,] Illa τῆς γυναικὸς adjeci ex fide *MSS. Big.* & *Samb.*

d Καὶ τὸ μὴ] Καὶ διὰ τὸ *Glycas*, & *Hamartolus.*

e Ἔπειτα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἔπειτα δείσας. at εἶτα δείσας *Glyc.* & *Hamart.*

f Ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὲ τὴν τοῦ *Basil.* & G. ὑπὸ τοῦ *Bas. Vat.*

g Μετὰ τοῦ παιδίου,] Μετὰ τοῦ παιδίου, τῷ Θεῷ πιστεύσας τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, κατὰ λήσεσθ. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. *Vat.* omissis verbis aliquot.

h Ἢ τῷ λήσεσθ πιστεύσας.] Ita ex tribus *MSS.* τῷ τι λήσεσθ *Basil.* & G. τῷ λήσεσθ *Epiphan.*

i Τὸν γὰρ Θεὸν.] Τὸν Θεὸν *Vat.*

k Ψεύδεις γένεσθ.] Ita quatuor *MSS.* ψεύδεσθ in *Editis*, ψεύδεις in *Vet. Interpr.*

l Ταῦτα κρίναντες] Forsan ταῦτα κρίναντος. nam in aliquot *Epiphanii* exemplaribus *Hæc cogitante.*

m Πλίνμα] Sic *Bush.* & *Hen.* in *Editis* πλίνμα βίβλινον. in aliis πλίνμα τι βίβλ. & πλίνμα τε βίβλ. & πλίνμα τε βύβλινον.

n Αὐτῷ ποιήσαντες] Ita *Casl.* & *Vat.* αὐτῇ *Basil.* & G. αὐτὸ *Big.* & *Samb.* non male.

o Μαριάμμη] Μαριάμη non semel *Big. Samb. Casl. Basil.* & *Gen.* Frequentius tamen מרים scribitur in his originibus μαριάμμη & μαριάμη. Quinetiam heic piam istam puellam *Hen. Bush.* & *Zonaras* μαριάμμη nuncupant. Idem denique nomen, quod μαριάμ in V. T. & apud Ezechielum Tragicum, tamque μαριάμ quam μαρία fertur in Novo, *sublime* equidem significat quantum Syris ܡܪܝܡ *Mariam* & *Marim.* BERN. Ita *Hen. Bush.* & *Zonaras.* Μαριάμη *Big. Samb. Casl. Basil.* & *G.* Αριάμη ἢ ἡ Ε π. *Vat.* Idem nomen quod Μαριάμ in V. T. tam Μαριάμ quam Μαρία fertur in *Novo.*

p Ἀντιπαρεξῆλθ,] Ita *Big. Samb.* & *Casl.* παρεστῶσα *Zonaras* eodem animo. alienum est ἀντιπαρεξῆλθ *Editorum*, *aliorumque.*

q Ὅπως φερόμενον] Φερόμενον ὅπου χωρίσῃ *Vat.*

r Ἀνθρωπείαν] Ita *Samb.* ἀνθρώπειαν *Big.* ἀνθρωπίαν *Basil.* & *G.* ἀνθρωπίνην *Vat.*

* *Nihil quidem humanam valere sapientiam;*] *Gelenius* reddit, *nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti conficiat.*

s Παρεῖναι αὐτοτελῶς] Παρεῖναι, αὐτοτελὲς ἀγαθὸν τυγχάνον *Vat.*

t Ἀσφαλείας ἄλλων] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὠφελείας *Casl.* ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας *Basil.* & *G.* ne quid forte desideraveris.

v Περὶ τούτου χρησαμένους] Illa περὶ τούτου non agnoscunt *Big.* & *Vat.*

x Τοιοῦτον γάρ τι,] Τοιοῦτο *Vat.*

y Θερμουθις] Θερμουθὶς accentu præcipiti *Basil.* & *Gen.* & *Syncellus Tarasii.* Illustris hæc fœmina nominatur haud proprie Georgio isti alterique φαείᾳ, quod est *Regina nostra.* Artapano

flumine deferri animadverteret, missis qui natarent, jubet lectulum ad se apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conspicata puerum, magnopere gavisa est cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moysem prosequutus est, ut fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum stirpe perdere *minari fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, sed *eam* aversaretur, idemque, aliâ post aliam advocatâ, faceret, Mariamme quæ huic interfuit, non quasi data opera sed *forte* spectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accersi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, jussit ipsam *Regina* hoc negotium exsequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea sibi data potestate, reversa est secum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere visus est: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

Moyses nomen Ægyptium, quasi ereptus ab aquis. *Ex. 2. 10.*

6. Deinde & ipsi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yses vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utrisque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque sine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum despicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre septimus.

Is ordine septimus ab Hebraïcæ gentis principe.

no eadem *μίριις* ex מרים *Miriam* nomen corruptum confusumque debet: unde acceperat itidem Chronicon Alexandrinum: *Syon* denique Eutychio Alexandrino. BERN Illo accentu in *MSS.* & *Eustathio Antioch.* Θιερμυθις in *Editis.* ὁ δ' αὐτὸς ὡς τῇ θυγατρὶ Φαραὼ Θιερμοῦδι [l. Θιερμουθίδι] τῇ καὶ Φαρὶη, βασιλίδι ἴσην εἰσποιηθεὶς *Syncell.* p. 120. *Edit. Paris.* Μωθιὸις [l. Θιερμουθις] ὃν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρὶς, βασιλὶς ὅσα τότου ἀνελομένη &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Paris.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαρὶα aut Φαρὶς, i. e. *Regina nostra*, dicitur. Aliis Μίριις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videsis *Euseb.* de Præp. Evang. IX. 27. HUDS. صابوت Ζιζεθις appellatur illa ab Abulcasimo meo in MSto. suo, ubi agit de nominibus propriis in Alcorano occurrentibus. Crediderim legendum esse in Josepho Θιζεθις, si illum velimus similiorem reddere scripturæ Abulcasimi, quoniam β & μ, uti est notissimum, in scriptura Græca facile permutantur. REL.

z Επιτέμπς,] Ita in *MSS.* ἐπτίμπς *Bas.* & *G.*

a Πρὸς αὐτὴν] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb.* & *Vat.*

b Επὶ τούτῳ] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.*

c Περὶ Μωϋσῆ] Περὶ τὸ Μωϋσῆν *Vat.*

d Παντων τῶν τὰ ἔγκατα] Ita *Big.* & *Samb.* πάντων τὰ ἔγκατα κατ. *Vat.* πάντων τῶν κατακῶ. *Bas.* & *G.*

e Καὶ τῶν ἄλλων] Καὶ κῦ τῶν *Samb. Vat.* & *Cas.* recte, dicit BERN.

f Προτιμῶνα] Προτιμῶνα *Vat.* & *Busb*

g Γυναικῶν,] Vocem γυναικῶν repositimus ex *MSS.*

h Τοῖς ἡγουμένοις,] Τοτε τοῖς *Samb.*

i Πρὸς αὐτὸ] Eleganter & ἀττικωτικῶς *Big.* & *Samb.* licet παιδὸς præcedat in ea periodo. πρὸς αὐτὸν *Bas.* & *Gen.* BERN. *Al.* πρὸς αὐτό. HUDS. Lubuit tamen *Hudsono* contra MSS. reponere αὐτὸν, quod merito ejecimus, quum recte animadverterit Atticissimum in omnibus tantopere Auctori magno placitum *Bernardus*, ita enim millies loquuntur elegantiores, ut simul & ætatem & genus respiciant. Ælian. V. H. 1. 30. de Galete Ptolemæi amasio, ὁ μὲ ἵππαρε σὺν τῷ βασιλεῖ τὸ μειρακίον. & de Alcibiade rursus 2. 1. & alii alibi. HAVERC.

k Δὲ λέγειν εὖ,] Οὖ pro ὃ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, εἰκάζουσιν *Bas. G.* aliique. λέγειν εὖ, κελεύσῃ *Vat. Big.* & *Samb.*

l Ατρμίσαι] Ασμένως *Hen.* & *Busb.* Statim *Samb.* δεηθείσης τε. BERN.

m Πως προφύσῃ] Illud πως deest *Vat.* & mox τε post δεηθείσης.

n Κατ' αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* κῆ αὐτῷ aliis.

o Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι] Μῶ αἰγύπτιοι καλῶσι *Samb.* μῶς αἰγύπτιοι καλῶσιν *Hen.* & *Busb.* μω vel μῶυ καλῶσιν αἰγυπτίοι Glycas & Hamartolus. μῶς καλῶσιν αἰγύπτιοι Johannes Zonaras. *Moy Ægyptii vocant*, Epiphanius à manu Cassiodori. Pseudo-Eustathius αἰγύπτιοι γὰρ τὸ ὕδωρ μῶυ προσαγορεύουσι, κῆ τὸ σις (MS. ὑσῆς) σωτῆσω. BERN. *Al.* μῶς & μὼν & μῶυ. quo modo *Vet. Interpr. Josephus* ipse lib. 1. contra *Apionem* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Paris.* Hac de re videsis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moysis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Eustathii* Hexaëmeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejusque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *I Loydii Dictionar.* v. *Moyses. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmasii* Epist. LX. & LXXVIII.

p Υσῆς] Υσης *Bas* & *Gen.* υσῆς *Samb.* & *Zonaras.* ὑσῆς *Busb. Hen.* G. Glycas, & Hamartolus. Philo Alexandrinus simplicius sensit de illo nomine, εἶπα δίδωτι ὄνομα θεμιτὴ ματτῶ ἑτύμως, ἀφ' τὸ σῶ ἐξ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶς ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι. Ante hunc in Tragœdia, quam ex versione τῶ ὁ'. condiderat nomine *Exodi* seu *Exagoges* Ezechielus vates, memoratum erat ὄνομα ᾧ μωσῶ ὠνόμασε, ἐξ χάους γὰρ ἀνεῖλε ποταμίας ἀπ' ὄχθου. Ex illis denique Alexandrinorum Theologorum decus Strom. primo. εἶτα τίθησιν τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς ματτοῦν ἑτύμως, ἀφ' τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν αἰγύπτιοι· εἰς ὃ σκοτεινῶς τεθνηξόμενον. καὶ γάρ τοι μωσῶ τ' ἀπαντήσαντα τῷ ὕδατι προσαγορεύουσι. Idem Scriptoribus Gentium *Musus* & *Musæus*. Quod vero eundem *Monios* dictum testetur Ægyptiace Aben Esdras ex scripto quodam Sabæorum, speciem veri claram habet: quippe *amoni* illud in Ægypto significat, quod in divinis literis משה, *extrahere* utrumque. Pertinent enim hæc ad etymon sui nominis, quæ notavit ipse Exodi principio, כי כן המים משיתיהו Rabbinos tamen Judæorum, & lumen eruditionis in Ecclesia Christiana Hieronymum, aut recentioris famæ Huetium Goiiumque in hac origination vicit Cl. Salmasius. Illi σκληπτέρα exponunt, Philo semel λήμμα; hic etiam cum Philone, Josepho, aliisque veterum mavult adhuc disertius *exceptum ab unda servatumque*, *muvei* ut norunt Coptitæ. Dixit itaque nurus Ægyptia, *tuvvesi*, *tuli ex aquis*, quo fuæ indulgentiæ memoriam pulcherrimo homini maturius imprimeret. Cætera tamen hujus Originationis, atque ipsum ψευδομαρτύριον, lubens permitto clarissimis viris *Mareschallo* & *Fabro*, qui nullam veterum literaturam perire penitus huic Academiæ patiuntur, quin suo studio erigant atque demum excolant. Moneo tamen quasi abeunda ὑδοσῆις pro ὑλοσῆις, notissimam illam Scaligeri correctionem, vixque Græcam in carmine Orphéo (quod Judæorum aliquis ex *Elle Semot* Legislatoris jampridem compilavit) melius permutari ad hunc modum:

Ως λόγος δρχαῖος, ὡς πελοσῆις διέταξε.

Θαυμασίως γὰρ αὐτὸν, sic ait nobilissima Thermuthis, κῆ ὡσεὶ σ' ἐξ ποταμοῦ λαβοῦσα χαρτὸς, ἐμαυτῆς μὲ ἐγκτώμενον παῖδα ποιήσασθαι. BERN.

q Φρονιμαῖος] Ita *Samb Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* prius mancе legebatur φρονήσῃ Εβραίων ἄρχοντος.

r Λύ-

μῶ. Αμαράμης μὲν γὰρ [r] αὐτὸς ἦν παῖς. [s] ὁ δὲ Καάθης· ὃς πατὴρ Λάβις ὁ Ιακώβης, ὃς ἦν Ισάκῳ γνώμενος. Αβράμης δὲ ἦν. σωφρις δὲ ὢν κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· ὃς δὲ τούτης μέτρον πολὺ [t] κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυε τούτης τὴν σοφίαν ἐν τῇς παιδείαις, καὶ μειζόνων τῶν κατ' ἀνδρὸς γνησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [v] καὶ τριετεῖ μὲν αὐτῷ γενομένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐζήρεν [x] ἀνάσημα· πρὸς δὲ κάλλος ἀδεὴς [y] ἀφιλότιμος ἦν ἔτως, ὡς Μωϋσῆν θεασάμενον μὴ ἐκπλαγῆναι τὸ ὑμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἐπιστρέφεσθαι μὲν κατὰ τὸ ὄψεως [z] τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ πραττόμενα, καὶ τῇ θεωρία [a] προσευχολεῖν αὐτά. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος πρὸς αὐτὸν ἦσαν, [b] κατεῖχε τὰς ὁρώσας.

Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Iſaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: ſed ejus modulum longe excedens, ſenilis ſapientiæ, etiam * dum eruditione inſtitueretur, haud parum oſtendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum ſpem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus ſtaturæ proceritatem: venuſtate autem tanta fuit; ut nemo ab omni elegantia adeo alienus eſſet, quin Moyſe conſpecto ejus formæ præſtantia percelleretur. Multiſque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut ſeſe quidem *non ſolum* ad conſpectum pueri converterent; ſed, relictis ſeriis negotiis, etiam ei curioſe contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum ſimplicitate conjuncta, ſpectantes *ita* retinebat *ut inviti diſcederent*. *Moyſis vel triennis forma ac ſtatura admiranda.*

ζ'. Ουτω δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [c] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας ἀπομοιρασμένη. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα, [d] ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς [e] Φρονιστὴς Διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλοῖτο Θεὸς μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγε, "ἀναθρεψαμένη "παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήμασι γενναῖον, θαυμασίως δ' αὐτὸν καὶ [f] ὑδατὸς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάριτος, ἐμαυτῆς μὲν ἡγησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τὸν "δὲ σῆς βασιλείας Διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, τὸν μὲν πατρὸς χερσὶν ἐνέθηκε τὸ βρέφος. [g] ὁ δὲ λαβὼν καὶ περιερνισάμενος, [h] κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τοῦ θυγατρὸς ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ διάδημα. καταφερὴς δὲ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ καὶ νηπιότητα δόξας, ἐπέβαινέ τε [i] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν [k] ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὴν γῆσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ [l] τῇ παφνώσῃ τῆς Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένῃ, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν [m] ἀνεκραγὼς, "οὗτος, εἶπε, βασι- "λεύς, παῖς ἐκεῖνος, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς "ἀφόβοις εἶναι. [n] καὶ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσει δὲ γενό- "νοτος, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ καὶ παίων τὸ διά- "δημα. [o] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐ- "τοῦ δέος ἄνες· Εβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα δὲ αὐτοῦ θάρ- "σος ἀφελοῦ". Φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν δὲ Θεὸς προκυδάσαντος, ᾧ πρόνοια τῆς Μωϋσέως [p] σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Εβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν ἐλπίζειν εἶναι πρὸς τὰ ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀναλοφὴν αὐτοῦ. [q] μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὸ κἂν

Moyſes autem in terram dejicit, pueriliter ſcilicet illud circumvolvens, ſuiſque pedibus conculcavit. idque viſum eſt *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conſpexiſſet Sacrorum ſcriba, qui ex ejus nativitate Ægytiorum imperium depreſſum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic "eſt, inquiit, ille puer ô Rex, quem ſi occide- "rimus, nos ſecuros fore declaravit Deus. Et *am-* "*pliſſimum ſacro* vaticinio dat teſtimonium, inſul- "tando tuo regno & diadema calcando. Hunc i- "gitur perimens, Ægyptios quidem illius metu "libera, Hebræis vero ſpem & fiduciam, quam "in eo poſuerant, adime". Ipſum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum ſegnior factus eſt Rex, quod Deus, cui curæ erat Moyſis ſalus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratiſſime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de ſumma rerum ſpem conciperent: Ægyptiis vero, ut ſuſpecta eſſet ejus inſtitutio. At cum nemo appa- *Act. c. 7. ἀνεῖδε τὸν Θεὸν.*

r Αὐτὸς ἦν παῖς.] Ita *Big. Vat. Baſ. G.* & *Zonara.* ἦν ὁ *Samb.* & *Caſ.*

s Ο δὲ Καάθης·] Zonaras ad hoc genus ἦν δ' ἐξ ἀπογόνων ἐβδόμῳ καὶ τοῦτος. ἀναφαίνεται δὲ αὐτὸς ἦν παῖς. καάθ ὃς τῷ ἀμαρᾶμ ὁ πατήρ. ὁ δὲ λάβι, καὶ ὃς ἰακὼβ ὁ λάβι ἰακὼβ ὃ ἐτέχθη τῷ ἰσαὰκ· ἰσαὰκ δὲ ἐξ ἀβραάμ. Idem teſtatus eſt & Numenius de antiquiſſimo Legiſlatore, ἐβδόμη γάρ ἐστι γενεὰ &c. putando à nobili Chaldæo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod habent καὶ Λάβι antea perverſe editum, Καάθ ὁ πατὴρ, ὁ δὲ Λάβι, καὶ Λάβι δὲ Ιακώβ, ὃς ἦν Ισάκῳ γνώμενος. Moyſem ſeptimum ab Abramo exſtitiſſe teſtantur *Zonaras, Numenius, alique.*

t Κρείττων,] Ita in pleriſque *MSS.* κρείττω in *Editis.*

* *Dum eruditione*] Forſan *inter ludendum*, ἐν παιδιᾷς.

v Καὶ τελειτεῖ] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat* & *Vet. Interpr.* καὶ τελειτεῖ μὲν αὐτοῦ γενομένου *Baſ. G. Glycas, altique.*

x Ανάσημα·] Secutus ſum *Baſ. G.* & *Zonaram*, cum apud *Heſychium* ſit ἀνάστημα, ὕψωμα. at Διάσημα habent *Big. Samb. Vat. Glycas, Hamartolus.* & *Vet. Interpr.*

y Ἀφιλότιμος] Ita *MSS. Glycas*, *Suidas* & *Hamart.* ἀφιλοτίμητος *Baſ.* & *G.* ut Ἀτιμώτερος probante *Bernardo.*

z Τοῦ παιδός·] Τῆ παιδὶ *Vat.*

a Προσευχολεῖ] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἀσχολεῖ *Baſ. G.* & *Vat.*

b Κατεῖχε] Sic *MSS.* κατέχ῾ in *Editis.*

c Παιδοποιεῖται,] Sic *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* ἐποιεῖτο] αὐτὸν *Zon.* ἐποιεῖτο αὐτὸν *M. Glycas.* BERN. Παῖδα ποιεῖ *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ſed compoſite in *aliis.*

d Επεδείκνυε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιδείκνυσι τοῦτον *Vat.* ἐπιδείκνυ τε τοῦτον *Baſ.* & *G.*

e Φρονιστὴς Διαδοχῆς,] Aut verbis *Pſeudo-Euſtathii*, ἀξιώτατα ποιοῦσαν αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτῇ Διάδοχον. BERN.

f Παρὰ τοῦ ποταμοῦ] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis.*

g Ο δὲ λαβὼν] *Al.* ὁ δὲ καὶ λαβών.

h Κατὰ φιλοφρόνησιν] *Euſtathio* alia voce χαριτοδοτήσασα. καταφιλοφρόνησιν & κατανυστικὴ *Samb.* liber. BERN.

i Αὐτὸ τοῖς ποσί.] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτῷ *Baſ. G. aliique*, velut v. 36. ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ.

k Επὶ τῇ] Επὶ τῆς βασιλείας *Vat.*

l Τῇ παφνώσῃ] Illud τῇ ex *MSS.*

m Ανεκραγὼς,] Ita Anticorum more pro ἀνακεκραγὼς edidit *Bernardus*, ἀνακραγὼς εἶπε *Baſ.* ἀνεκραγὼς εἶπε *Gen.* ἀνακραγὼν οὗτος εἶπε *Samb. Hen. Vat. Busb.* & *Zonar.*

n Καὶ μαρτυρεῖ] Καὶ repoſuimus ex *MSS.*

o Τοῦτον οὖν ἀνελὼν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis.*

p Σωτηρίας ἦν.] Sic *Samb.* & *Vat.* τῆς σωτηρίας in *reliquis.*

q Μηδενὸς δ' ὄντος] Ita in *MSS.* niſi quod *Samb.* interpolet ἢ μηδὲν ὂν ἄλλα καὶ συγγενὴς malo ſuco. & *Vet. Interpr.* in *Editis* μηδ' ἑνὸς ὄντος φανεροῦ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ἢ συγγενὴς διὰ τὴν ἰδιοποίησιν, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς, ᾧ πλέον ὑπῆρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐν τῇ προειδίᾳ θαρρεῖν παρῆν. Cape quod præſtare videtur. BERN.

pareret, (etiamsi ipsum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quispiam), cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præscientia magis fidere daretur, ab ejus cæde abstinuerunt.

ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγνῶναι ἂν τῆς εἰσποιήσεως ἢ τ' ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

CAP. X.

Quomodo Moyses bellum gessit adversus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyses, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta esset ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, seque ita comparatum esse ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujusmodi occasione ostendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi sunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque superati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad suos se receperunt. Æthiopes fugientibus instabant: & ignaviæ sibi versum iri reputantes, nisi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine degustata, sibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progressi sunt usque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim sustinere potuerit. Hac calamitate pressi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc consilium dedisset Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut sibi Moysem concederet, qui copiis suis præficeretur. Illa ipsum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obstricto, ne quid mali in perniciem ejus strueret: magni beneficii gratiam sibi pro hoc auxilio deberi existimans, & sacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem desiderare, qui prius ut hostem occidendum esse monuerant.

ΚΕΦ. ι'.

Οπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γνησθεὶς τε καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὸν τοῖς Αἰγυπτίοις [r] τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ὑπὸ παφνώσῃ μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσῃ δ' τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [s] οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύσαντες ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνόμενοι τῆς καταφρονήσεως· [t] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [v] φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν δ' διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ [x] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπιτολεῖον ἦσαν, καὶ γλυσάμενοι τῶν ἀγαθῶν οὐκέτ' αὐτῶν ἀπέσχοντο. ὡς δ' τὰ χθονιώτατα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστῆναι, [y] προϋδοσαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάσσης, ἐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντασχεῖν δυνηθείσης. τῷ δ' κακῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβαλόντων δ' αὐτοῖς θεὸν συμμάχῳ χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τῇ θυγατέρα δοῦναι τὸν Μωϋσῆν, [z] στρατηγὸν αὐτῷ γνησίμενον. ἡ δ' ὅρκῳ [a] ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν διαθεῖναι κακὸν, δίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνασα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δ' τοὺς [b] ἱερεῖς, οἳ, κτείναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, [c] οὐκ ἠδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτοῦ τῆς ὀλίκης.

Ibes hominesque Ægyptii Æthiopes cum suis serpentibus profligant, Moyse duce ac auctore.

2. Moyses autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem suscipit. Sacrorum vero scribæ gentis utriusque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hostibus ejus virtute devictis, foret ut Moysem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod sibi daretur Ægyptiorum servitutem effugere, Moyse duce & imperatore. Ille vero, ut hostes occuparet priusquam de adventu suo cognoscerent, copias *statim* eduxit. non per fluminis ripam iter faciens, sed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum ostendit, quantum sapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum esset propter serpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nusquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & insolito aspectu plurimum differentes, & in his quosdam volucres, qui non solum humi latentes nocent, sed & sublimes ex improviso malum inferant) commentus est, ut securum & innoxium iter

Β'. Μωϋσῆς δ' ὑπό τε τῆς [d] Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τούς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου χρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τ' Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δ' τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς [e] ἐσομένου τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ τὸ Μωϋσέως αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ δ', φθάσας [f] πρὶν ἢ πυθέσθαι τοὺς πολεμίους τὴν ἔφοδον, αὐτοῦ, τ' στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγε· καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλάσιαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα δ' αὐτοῦ σωτέρου θαυμαστὴν ἀπέδειξιν ἐποίησατο. δι' ὧν γὰρ γῆς χαλεπὴς ἔσης ὁδοιπορῆσαι διὰ πολῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι [g] τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ [h] καὶ τῷ δ' ὄψεως ἀπιθάνῳ διαφέροντα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστι καὶ πτηνά, ὡς λανθάνοντα μὲν ἀπὸ γῆς κακουργεῖν, καὶ μὴ προσδομένους ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἄδολα-

r Τὴν ἀρετὴν] Τὴν οἰκείαν ἀρετὴν *Hen.* & *Busb.* Mox manus secunda ad cod. *Samb.* καὶ τῷ ἐπὶ ταπεινῶν. & Ἐφιεροι καὶ ἦγον, *Big.* & *Samb.* Correcte reliqui ἔφερον καὶ ἦγον, *prædam omnem retulere, vivum, aut non vivam*, ut Critica vetus Græcorum docet. BERN.

s Οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς] Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ' ὀργῇ *Bas. G. aliique.*

t Καὶ τῇ μάχῃ] Καὶ δὲ μάχῃ in aliquibus *MSS.*

v Φεύγοντες.] Sic in *MSS.* in *Editis* Φυγόντες.

x Μαλακίας ὑπολαβόντες] Μαλακίαν *Vat.*

y Προϋδοσαν] Καὶ προέδοσαν *Hen.* & *Busb.* προέδοσαν *Eustath.* BERN.

z Στρατηγὸν] Irenæus ex Josepho hæc memorat. Vide nuperam editionem anni 1710. pag. 547. Ἰώσηπός φησιν, ὅτι οἰόμενα ὑπὸ βασιλείοις ἐτρέφθη Μωυσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτῶν Αἰθιόπων καὶ νικήσας, ἡγάγετο τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα· ἐπιπέρ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὸν προῆκτο αὐτῷ τὴν πόλιν. *Josephus dicit, Mosen quum in regia educaretur ducem belli Æthiopici creatum esse, & postquam eos devicerat, filiam regis illius uxorem duxisse, quæ amore ejus tacta urbem ei prodiderat.* REL.

a Ποιησαμένῳ,] Ποιησαμένων *Samb.* & *Vat.*

b Ἱερεῖς,] *Al.* ἱερεῖα, κτεῖναι, προαγορεύσαντες. & ἱερέας, οἳ, κτείναι προαγορεύσαντες.

c Οὐκ ἠδοῦντο] Οὐκ ἤδεσαν *Epiphanius* Sciolus vidisse videtur, vel neutiquam intellexisse quid hic Judæus dixerit. BERN.

d Θερμούθιδος] Θερμούθιδος quicquid nobis suppetit librorum. aliquanto post *Samb.* κατεγκατάμοι, cæteri tempore infinito. BERN.

e Ἐσομένου] *Al.* ἐσομένης.

f Πρὶν ἢ πυθέσθαι] Πρὶν ἢ καὶ πυθέσθαι *Samb.* & *Vat.*

g Τούτων,] Τούτων hic reposuimus ex *MSS.* quod in *Editis* male inserebatur post ὄντα.

h Καὶ τῷ δ' ὄψεως] Illud καὶ ex *Cod. Vat. Edit. Bas.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* deerat.

i Ἰσι-

ἀσλαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίβλου κατασκευάσας, καὶ πληρώσας [i] ἰβέων, ἐκόμισε. [k] πολεμιώτατόν σφι ἐστὶ [l] τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῶον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένους, καὶ [m] ἀφισάμενοι κατόπιν ὥσπερ ἐλάφων [n] ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. χειροήθεις δέ εἰσιν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲν τούτων παρέσται νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ἑλλήνων τῆς [o] ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, πάσης ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ προπολεμούσης χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, δόξαν προσθοῦσι παρὴν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ὡς εἶχον ἤδη τοὺς Αἰγυπτίους, ἀφαιρεῖται· τάς τε πόλεις αὐτῶν [p] ἐπῆλθε καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράτετο. καὶ τῆς διὰ Μωϋσῆν εὐπραγίας γυμνάζομενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πονεῖν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς δὲ ἀνδραποδισμῷ καὶ παντελεῖ [q] ἀνατρίσεως [r] κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ πόλιν στενοχωρηθέντες εἰς [s] Σαβὰ πόλιν βασίλειον ἄσσον τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης [t] Μερόην [u] μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [v] ἔτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τότε Νείλῳ περιέχοντι αὐτὴν καὶ [x] κυκλουμένη, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀσάπου καὶ [y] Ἀσταβόρα δυσμάχητον τοῖς [z] πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς ὥσπερ [a] νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρπῷ περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τὰς πολεμίους προσβολὴν τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε [b] ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τὴν πόλεως πρὸς ἅλωσιν. φέρουσι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωϋσῇ τὸν στράτευμα δηγάσαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὸν [c] στρατείαν καὶ μαχόμενον γναίως ἀποσκοπεῖσα, καὶ [d] τὴν εὐτονίας τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὸν ἐλευθερίαν, τὴν εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς [e] κατ' αὐτῶν κεκωρθωμένοις, ἔρωτι περὶ τὸν ἅλων κινδύνων, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτῇ. καὶ [f] πέμπει δὲ πάθους πέμπει [g] πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τὸν πιστότατον, διαλεγομένη περὶ [h] γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὸν πόλιν, καὶ [i] ποιησαμένου πίστις ἐνόρκους ἢ μὲν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ [k] παραδώσεσθαι τοὺς σωτῆρας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [l] τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὸν στρατείαν καὶ μαχόμενον γναίως ἀποσκοπεῖσα, καὶ τὴν εὐτονίας τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τὴν εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῶν κεκωρθωμένοις, ἔρωτι περὶ τὸν ἅλων κινδύνων, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτῇ. καὶ πέμπει δὲ πάθους πέμπει πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τὸν πιστότατον, διαλεγομένη περὶ γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ ποιησαμένου πίστις ἐνόρκους ἢ μὲν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ παραδώσεσθαι τοὺς σωτῆρας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως.

exercitui præstaret, stratagema plane mirandum. Fiscellas enim *quasdam* è papyro in cistarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens secum deportavit. Est autem hoc animal serpentibus infestissimum. nam & eos insectantes fugitant, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures sunt & mansuetæ, inque serpentum genus solum immaniter sæviunt. Et de his quidem nunc mitto scribere, cum non ignorent Græci qualis sit ibis. Postquam igitur ventum est in terram istis bestiolis refertam, ibes illis immisit, quibus propugnatoribus usus serpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus supervenit, & cum iis congressus victoriam reportavit, spemque Ægypti occupandæ illis abstulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, post res Moysis auspiciis feliciter gestas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulsi, quam postea Cambyses, à sorore sua nomine impositio, Meroën appellavit, obsidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipsi circumfuso & circundato, aliisque fluviis, Astapo & Astabora, transitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora sita *ut* insula habitatur; quod murus validus illi circumductus sit, & hostibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos post murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumescentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyses exercitum otiosum desidere, (nam manus conferere non ausi sunt hostes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moysen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conspicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggressus erat mirata, ipsumque & Ægyptiis, libertatem desperantibus, felicitatis auctorem existitisse existimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos gestis, in extremum periculum adduxisse, vehementi ejus amore capta est. Atque *indies* crescente affectu, servos sibi fidissimos ad ipsum mittit, conjugium suum offerens. Illo vero assentiente, ea conditione ut sibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, se ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis mansurum esse: dictum factum. Et postquam sævitum est in Æthiopes, actis

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, seque una Moysi dedit Tharbis.

i Ἰβέων,] De iis videsis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympos. l. 4. probl. 5.

k Πολεμιώτατον] *Al.* πολέμιον.

l Τοῖς ὄφεσι] Illud τοῖς ex *MSS.*

m Ἀφισάμενοι] Ἐφισάμενοι *Vat.* ἀφεισάμενοι *Glyc.* & *Hamartolus.* Mox ejusdem indocta manus ἄγριαι. BERN.

n Ἁρπαζόμενοι] Βασαζόμενοι καθαπίνονται *Vat.* Hac de re vide *Plinii* Hist. Nat. Tom. 2. p. 132. *Edit. Paris.*

o Ἴβεως] In *Editis* ἴβιδος contra usum *Josephi* & auctoritatem *MSS.*

p Ἐπῆλθε] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιὼν *Bas.* aliique. ἔπεσι *Zonaras.*

q Ἀνατρίσεως] Facilitatis causa ἀσπαστώσεως hoc repositum secunda manu *Samb.* BERN.

r Σαβᾶ] Σαβᾶν *Samb.* σαβᾶν *Hen. Busb.* & *Zonaras.* σαβᾶ *Georgius Syncellus*, & σαββᾶ alter *Georgius.* Eusebius in Lexico sacro, σαβᾶ, πόλις αἰθιόπων βασιλικὴ· ἣν φησιν ἱστορικῶς καμέσυλα ὀνομάσαι μητρὸς, ἐξ ἰδίας ἀδελφῆς ἐπιθέντα τοῦτο. Quis non miretur Originis temeritatem, si ad Canticum Salomonicum hæc talia unquam scripserit? *Invenimus autem hujus reginæ* (Sabæ) *etiam Josephum in historia sua facere mentionem, addentem etiam hoc, quod postea quam regressa est à Salomone, Cambyses rex miratus ejus sapientiam, quam sine dubio ex Salomonis sapientia susceperat, cognominavit, inquit, nomen ejus Meroen. Refert autem quod non solum Æthiopiæ, sed & Ægypti regnum tenuit.* BERN. *Al.* Σαβᾶν & Σαββᾶν.

s Μερόην] Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη.

t Μετωνόμασεν,] Ita *MSS.* in *Editis* ὠνόμασεν.

v Οὕτω καλουμένης,] Sic in *Cod. Vat.* τοῦτο in *cæteris.*

x Κυκλουμένη,] Κυκλωμένη *Vat.*

y Ἀσταβόρα] Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ἀσαβόρα & Ἀσοβόρα *alii.*

z Πειρωμένοις] Sic in *Samb.* πειρωμένοις in *reliquis.*

a Νῆσος οἰκεῖται,] Ὡς νῆσος *Burii* nostri jam usus nullus; vel equidem νῆσον, quod proclivius erat. BERN. Νῆσος καλεῖται *Vat* ὡς νῆσος οἰκεῖται) legisse videtur *Vet. Interpr.*

b Ἀνεπίκλυστον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπίκλυστος *Bas. G. aliique.*

c Στρατείαν] Στρατείαν ex *Samb.* & non στρατιὰν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus.*

d Τὴν ἐπινοίας] Τὴν ἐπίνοιαν habet *Eustath.* ad Hexaëm.

e Κατ' αὐτῶν] Ita *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Epiphan.* nisi quod ἐχάτων pro ὅλων substituant *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν κεκωρθωμένοις τοῦ περὶ τὸν ὅλων κίνδυνον *Bas.* & *G.*

f Πεμπόντος] Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος δὲ π.

g Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν τινα τῶν πιστοτάτων *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd. *fidelissimum servorum.*

h Γάμου.] *Al.* γάμων, ut & mox v. 46. τὰς γάμους.

i Ποιησαμένου] Ποιησαμένων *Vat.*

k Παραδώσεσθαι] Παραδώσειν *Vat.*

l Καὶ τὴν ἀναίρεσιν] Μετὰ τὴν *Samb. Busb.* & *Hen.*

actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum eſt reductus.

πων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, σωτερικὰ τὸν γάμον [m] ὁ Μωϋσῆς· καὶ τὰς Αἰγυπτίας ἀπήγαγον εἰς τὴν ἑαυτῶν [n] γῆν.

CAP. XI.

Quomodo Moyſes ex Ægypto aufugit in Madianam.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas ſe furripuit Moyſes. Ex. c. 3.

ILli vero, quod ſalutem à Moyſe acceperint, odium illi pro gratia repoſuerunt, ſtudioque majori ei ſtruxerunt inſidias: ſuſpicantes quidem ne rebus proſpere geſtis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipſi hac de re inſederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moyſis expeditionem, partim ex metu depreſſionis; inſtigatus vero à Sacrorum ſcribis, vehementi flagrabat deſiderio Moyſem perimendi. Verum ut primum de inſidiis audiverat *Moyſes*, clam ſe ſubduxit. Atque viis *paſſim* à cuſtodibus obſeſſis, per ſolitudinem fugam inſtituit, & * qua *evaſurum* inimici minime ſuſpicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime ſuperat. Et cum ad urbem Madianam perveniſſet, in Rubri quidem maris litore ſitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, ſuper puteum quendam ſedens à laſſitudine & miſeria quieſcebat, cum meridies eſſet, non procul ab urbe: ubi ei ſuboritur negotium ex conſuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illuſtravit, & ad meliora viam aperuit.

Mox idem ille de filiabus Ragueli præclare meretur.

2. Cum enim iſtis regionibus aquarum ſit penuria, operam dant paſtores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhauſta, ſua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt ſeptem virgines ſorores, Ragueli ſacerdotis, & ab iſtius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc miniſterium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, ſatis aquæ pecoribus ſuis in alveos, ei uſui paratos, è puteo extraxerant. Paſtoribus autem aliquanto poſt venientibus & virgines depellentibus, ut aquam ſibimet haberent, Moyſes, rem indignam ratus virgines non reſpicere injuriam paſſas, ſinereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obſtitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *ſuum* adeunt, & paſtorum injuriam, & quomodo ab hoſpite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve deſideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum juſſit Moyſem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Poſtquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio teſtimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos hoc

ΚΕΦ. ια'.

Πῶς ἔφυγε ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιανήν.

Οἱ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἀπλεῶσαι τὰ κατ' αὐτοὺς βουλήματων ἠξίουν· ὑποτοπήσεις μὲν μὴ διὰ τὴν ἐκστρατείαν νεωτερίσῃ καὶ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸ βασιλέα δεῖ τὸ [o] σφαγῆς. ὁ δὲ [p] καθ' αὑτὸν μὲν εἶχε τὴν ἐκ πράγματος ὑπόνοιαν, ὑπό τε φήμης τῆς Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους παφνώσεως· [q] ἐπιχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων, οἷός τε ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν [r] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπεξέρχεται. καὶ τὸν ὁδὸν φυλαττομένων, πορεύεται διὰ τῆς ἐρήμου τὸν δρασμὸν, καὶ ὅθεν ἦν [s] ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορός τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάττετο τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἰς τε πόλιν Μαδηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ κειμένῃ, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβράμῳ γεγονότων ἐκ [t] Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος, ἐκ δὲ κώμης καὶ τῆς παλαιπωρίας ἐρήμης, μεσημβρίας ἦσης, ὀλίγῳ τῆς πόλεως· [v] ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συνήσαζα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παραχθῆναι.

Β'. Τῶν γὰρ χωρίων [x] δυσόδρων ὄντων, προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [y] προεξαναλωμένα τὸ ὑδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἀπανίζοι πρὸς τὰ θρέμματα. συνέβαινον οὖν ὅτι τὸ φρέαρ ἐπὶ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλ θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένης παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἳ, τὸν ἐκ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπεργίαν εἶναι ἐκ γυναικὸς ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὐταρκες ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [z] εἰς δεξαμενὰς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεσαν. ὑπερισταμένων δὲ [a] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατεῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι παρεισδῦναι ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν [b] ἐάσας κρείττονα γενέσθαι τοῦ παρθένων δικαίου, τοὺς μὲν εἴρξεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, τοῖς δὲ παρέσχε τὴν δέησιν βοήθειαν. αἱ δὲ διεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ὕδρευσιν τῶν ποιμένων αὐτοῖς διηγούμεναι, καὶ τὴν ὑπουργίαν τοῦ ξένου· παρεκάλουν τε μὴ μάταιον αὐτοῖς γενέσθαι τὴν ὑποσίαν, μηδὲ ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τοῦ θεοῦ τοῦ διεργετήσαντος αὐτάς, καὶ τὸν Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν [c] ἄγειν αὐτῷ τελούμενον χάριτος δικαίας. ὡς δὲ ἦκεν, [d] τὴν τῶν θυγατέρων [e] ἀπεσήμαινεν αὐτῷ μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς βοηθείας, καὶ τὴν ἀρετῆς αὐτοῦ θαυμάζων,

m Ο Μωϋσῆς] Ita *Samb.* & *Vat.* ſine articulo in *ceteris.*

n Γῆν.] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* excideraț.

o Σφαγῆς.] Tuam itaque fidem ô Drungari, καὶ διὰ τὸν φόνον τοῦ αἰγυπτίου, καὶ τὴν ἐξαίφνης μισίζοντος, ὡς τῇ βίβλῳ σημαίνει) τὸ χθέσιος (ἐχθὲς quis neſcit) οὐ καὶ τοῦτο παρέδραμε ὁ ἰούνιος. BERN.

p Καὶ καθ' αὑτὸν] Καὶ abeſt *Vat.*

q Ἐπιχθεὶς] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπεχθεὶς ὑπὸ τῶν *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* ἐφθα *Hen.* & *Busb.* mox οἱ καὶ τὰ ἱερὰ ἰσῆ duo. BERN.

r Καταμαθεῖν,] Ita *MSS.* καταμαθεῖν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.*

s Ὑπόνοιαν] Ὑπόνοια *Samb.* à manu ſecunda.

* *Qua* evaſurum *inimici minime ſuſpicabantur:*] In *Epiphanii* Codd. aliquot, *& qua opinio erat non intercepturos inimicos.* in aliis nihil omnino reſpondet Græcis.

t Χετούρας] De ſcriptura hujus vocis videſis p. 43. & p. 98.

v Ἔνθ' αὐτῷ] *Al.* ἐνταῦθα αὐτῷ.

x Δυσόδρων ὄντων,] In pleriſque *MSS.* ἀνύδρων.

y Προεξαναλωμένη] Ita MSS meliores. Dein *Hen.* προαιζῇ, *Busb.* προαιζεῖ perite Quinimo *Erembos* Optimi vatis, & accolas alios intimi Arabum ſinus, qua ab Euronoto abſceditur, humili Troglodytarum appellatione etiam venire apud Hiſtoricos veteres, nemo forte ignoravit præter unum Chriſtianum. Mox ἐκέασαν *Hen.* BERN. Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλωμένη in *aliis.*

z Εἰς δεξαμενὰς,] Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις.

a Ποιμένων] Ita *Baſ. G. & Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ποιμένων ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτὰς τοῦ ὕδατος κρατεῖν.

b Ἐάσας] Ἐάσαι *Samb.* & Critici aliquot Homerici. Subinde eadem *Samb.* manus τῷ τὸ διηγεκὲς κῶ. BERN.

c Ἄγειν αὐτῷ] *Al.* ἀγαγεῖν.

d Τὴν τῶν θυγατέρων] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν τοῦ θυγατέρων.

e Ἀπεσήμαινεν] Ἀπεσήμαινεν *Samb.* & *Vat.*

f Ὑπερ-

μάζων, οὐκ εἰς ἀναιδήτους Ἱεργεσιῶν καταδέξῃ τὴν ὑπηκρίαν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτήσω χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς [f] ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς ἀρχῆς. ποιεῖ δ' αὐτὸν ὑεν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ὅσα τούτοις ἦν ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ὑπὸ τοῖς βαρβάροις, ἐπιδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ διαστάτην.

beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, sed & paullo cumulatiorem. Postea aliquanto ipsum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus universæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum constituit. *Raguelus Moysem sibi generum adoptat, reique pecuariæ curatorem.*

ΚΕΦ. ιϛ'.

Περὶ θάμνου ἀφάτου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν εὐεργεσιῶν παρὰ τοῦ [g] Ιεθεγλαΐτ· τοῦτο γὰρ ἦν [h] ὄνομα τῷ Ραγουήλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ὄπιθεν τὸ [i] Σινᾶιον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ ποίμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν τούτῃ ὀρῶν, [k] καὶ ὡς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πάσης, [l] καὶ, ἃ δὴ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, ἀπανεμηθείσης πρότερον, ἀ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν νεμόντων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ [m] τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [n] θάμνον βάτων νεμομένων, τὸν ὡδὶ αὐτὸν χλόῃ τό τε ἄνθος [o] αὐτοῦ παρῆλθεν ἀδλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καὶ τοσοῦτον ὁ φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [p] ὑπαρχούσης. ὁ δὴ καὶ αὐτὸν μὲν ἔδεισε τὸν ὄψιν ἀδόκητον γινόμενον. κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φωνῆς ἐκ πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνόματι καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένης λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτοῦ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [q] εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφῖκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμηνε, καὶ συνεβούλευεν ὁ φλογὸς [r] ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ὑποκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν [s] τούτοις ἀδιαστόπρον. [t] προηγόρευέ τε τὰ ἐσόμενα αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν ἀνθρώποις, καὶ θεοῦ συμπαρόντος· καὶ θαρρύνας ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τὰς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησὶ, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἀβραμος ὤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς τοῦτο σοῦ καὶ τῆς σῆς σωφρόνως [x] αὐτοὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους [y] ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [z] χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτῆσαι.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [a] τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, διὰ αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὸν γιγνόμενον, μανιωδέστερον ἢ κατ' τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν [b] ἡγοῦμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι

Et Moyses quidem istis affectus beneficiis à Jetheglæo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus pascendis occupatus. Postea vero cum pecus pasceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, pastum egit. Mons autem iste omnium in ea regione celsissimus est, & pascuis commodissimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo persuasum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depastus; nam religio erat pastoribus in illum ascendere. Illic quidem ei mirabile oblatum est prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam absumpsit, multum licet & vehementer emicuit. Ille autem & rei quidem novitate & miraculo perculsus est. Adhuc vero multo magis obstupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipsum compellaret istiusmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non sit veritus locum sacrum adeoque hominibus hactenus inaccessum calcare, & consuluit ut quam longissime à flammis abscederet, & sibimet quidem hac visione satisfaceret, *non indignus ea* propter suam ac majorum suorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curiose inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auspiciis & auxilio, consequuturus esset apud homines; jussitque fidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraïci, cognatosque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, istam beatam habituri sunt, quam Abramus gentis vestræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque sapientia deducente. Verum posteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, jussit ut illo in loco sacrificium gratiarum actionis sibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emissa audivit. *Raguelo cognomentum Jethegläus, aut Jothorus. Rubus Sinæa (mirum aspectu) tota ardet, neque tamen absumitur. Ex. c. 3. Sanctum Sinæ jugum atque inaccessum. Ex vepri flagrante sanctissimum oraculum.*

2. Moyses autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror, & majoribus meis præsentem fuisse novi & propitiam, majoris esse dementiæ reor quam quæ in me potest incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis persuadere potero, ut, relicta ter- *Legationem Ægyptiacam excusat Moyses.*

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moysis.

---

[f] Ὑπερεβάλλειν] Ὑπερεβαλεῖν *Samb.* quod ut Ἀτλικώτερον malit *Bernardus.*

[g] Ἰεθεγλαΐτ] Ex יתר *Josephum* more Græcorum Ἰεθεραΐτ formâsse credo. Pro Ἰεθεγλαΐτ *Editorum* Ἰοθόρ habent *Big. Samb. Cas. Vat. & Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jethelez* aut *Jechelech* aut *Gechegleth* habent *Epiphanii* Codd. BERN.

[h] Ὄνομα] Videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaëm. p. 310.

[i] Σινᾶιον] Σίναιον *Samb. & Zonaras.* Perrexit igitur jam à socero nobilis pastor in ortum ad Arabum petras propinquas, אחר המדבר ejus libro 2 c. 3. Vide Proto-martyrem Act S. c. 7. 30. Nam in Moyse idem vocatur חרב. Mox Ὀρῶν, ὄρος *Basil. & Gen.* BERN. *Al* Σίναιον.

[k] Καὶ ὡς νομὰς] Illud καὶ ex *MSS.*

[l] Καὶ, ἃ δὴ τὸ δόξαν ἔχειν] Καὶ δὴ ἔχειν *Vat.*

[m] Τυγχάνει θαυμάσιον.] Ita *MSS.* συντυγχάνει in *Editis.*

[n] Θάμνον βάτων] Ita ex sententia *Bosii* edidit *Bernardus*, fallente *Syncello*, qui habet θάμνου βάτου. prius erat θάμνῳ βάτου, in *Big. Samb. Hen. & Busb.* θάμνῳ βάτων.

[o] Αὐτοῦ παρῆλθεν] Αὐτῆς *Vat.*

[p] Ὑπαρχούσης.] Οὔσης *Vat.*

[q] Εἰς ὃ μηδεὶς] Illud εἰς abest *Vat.*

[r] Ὡς πορρωτάτω] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.*

[s] Τούτοις] Lege τοῦτο. COCC.

[t] Προηγόρευέ τε] Ita ex *MSS.* προηγόρευε δὴ in *Editis.*

[v] Ἀνθρώποις,] Rursum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Basil. & G.*

[x] Αὐτοὺς ἡγουμένης.] Ita *Hen. Busb. Gen. & Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb. & Vat.* αὐτῆς *Big. & Basil.*

[y] Ἐκ τῆς Αἰγύπτου,] Ita ex *MSS.* ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου in *Editis.*

[z] Χαριστηρίους] Sic in *MSS.* à *Typothetis* εὐχαριστηρίους ἀρικομένων.

[a] Τε εἶδε] Illud τε ex *MSS.* atque etiam δ' paullo inferius.

[b] Ἡγοῦμαι.] Ἡγῶ *Vat & Basil.*

terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſum; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextræ lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miracula cunctantem ducem excitant. Ex. c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe *ei* adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris feſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum miraretur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem affore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam duram ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14, 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

πρὸς ἣν [c] αὐτὸς ἡγεῖμαι· [d] ἢ κἂν ἐκεῖνοι πάθωσι, πῶς ἂν βιασάμενος [e] φαρμάκῳ ὑπηρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις & τοῖς ἔργοις τὴν εἰκαίαν αὔξησιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὖπω περὶ πάντων σπουδάζειν θαρρεῖν, ὑπισχνούμενος αὐτὸς [f] παρέσεσθαι· [g] καὶ ἃ μὲν δεῖ λόγων, πάθῳ παρέξειν, ἃ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ὑπὸ τὴν γῆν ἀφεῖσα πίπτειν ὧν ὑπισχνεῖτο λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἵρπε, καὶ σπειλούμενος [h] σπειρηδὸν ὡς διώκουσιν ἐπ' ἀμυνῇ τῷ κεφαλῷ ἐπανέτεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸ κόλπον προσέταξεν. ὑπακούσας δὲ λαβὼν καὶ [i] πτάνῃ τὴν χρόαν ὁμοίαν [k] προσεκόμισεν· εἶτ' εἰς τὸ σύνηθες κατέῃ. κελεύσθεις δὲ καὶ ὕδατος πλησίον ὕδατος λαβὼν ὑπὸ τὴν γῆν σκαφέα, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γιγνομένην. [i] θαυμάζοντα δὲ ὑπὸ τούτοις [m] θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὖπω σωιζόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστευθῆναι πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθείς [n] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι [o] μελλήσαντά τι σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπείγοντα· καὶ μὴ τριβόντα τὸν χρόνον, πολλὰ ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν ὀλιγίᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [p] θεατὴς γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γιγνόμενος· εὐξάμενος αὖπω καὶ πειρᾶσθαι ταύτης τὴν δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [q] δεηθεὶς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὖπω γνῶσιν ἴδιον φθονῆσαι, φωνῆς δὲ αὖπω μετεσχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· [r] ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς [s] ἱερεῦσι θαρσαλῆ. καὶ ὁ Θεὸς αὖπω σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, ἃ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν. θεμὶς ἦς ἃ μοὶ [t] θεμὶς εἰπεῖν. [v] Μωϋσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα ἃ τότε μόνον, ἅπαντας δ' ὁπότε δεηθείη, σωτεύγχανεν. ἐξ ὧν ἁπάντων πλέον θεὶ τὰ ἀληθείας τῷ πυνθάνεσθαι ἔχειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς θεῖ-ξαλεῖν.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auctoritate fratris & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Raguelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Sapphora, quam *ibi* duxerat, Ragueli filia, libe-

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγούηλ συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὖπω τὸν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [x] ἐλθεῖν· καὶ σὺν γαμβρῷ τῷ [y] Σαπφώρᾳ, ἣν γεγαμήκει ἐκ Ραγούηλ θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖ-

[c] Αὐτὸς ἡγοῦμαι·] Αὐτὸς *Vat.*

[d] Ἢ κἂν ἐκεῖνοι] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἢ εἰ κἂν *Vat.* in reliquis κἂν ſine ἤ.

[e] Φαρμάθῳ] Φαραὼ *Vat.*

[f] Παρέσεσθαι·] Συνέσεσθαι *Hen.* & *Busb.* BERN.

[g] Καὶ ἃ μὲν] Sic in quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ἐὰν & mox ἐὰν δ' ἔργων.

[h] Σπειρηδὸν] Στειλδὸν *Baſ. G. aliique.* perperam.

[i] Τιθῷα] At nivi comparatur in Exodo hic candor. ſed Judæi in lepra & candorem nivis, & calcis, & lanæ diſtinguunt, & tribus nominibus diverſis nuncupari putant. REL.

[k] Προσεκόμισεν·] Interpretando *Hen.* & *Busb.* ἐξωμοίωσεν: ita & *Zonaras.* BERN.

[l] Θαυμάζοντα] Θαυμάζοντος *Vat.*

[m] Θαρρεῖν] *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Zonaras*, atque gens Attica, affirmante politiſſimo hominum Eratoſthene. Θαρσεῖν *Big.* & *Samb.* BERN.

[n] Ὑπ' ἐμοῦ] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* & *Caſ.* probante *Bernardo.*

[o] Μελλήσαντά τι] Ita *Vat.* & *Samb.* μελλήσαντα *cæt. Baſ.* & *G.*

[p] Θεατὴς γε] Sic *MSS.* Θεατής τε in *Editis.*

[q] Δεηθείς,] Δοθείσης *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

[r] Ἵνα θύων] Ratio hæc eſt non *Moyſis*, ſed *Joſephi*, labentis in *Gentilium* ritus. nam *Dii* in ſacris eorum *ſinguli* ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex *Servio* ad *Virgilium* in *Georgic.* l. 1.

[s] Ἱερεῦσι θαρσαλῇ·] Ita *Vat.* ἱερεῖσι θαρσαλεῖ *Big.* & *Samb.* ἱερεῖς θαρσαλῇ *Baſ.* & *G.*

[t] Θεμὶς εἰπεῖν.] Θεμιτὸν *Samb.* & *Vat.*

[v] Μωϋσῇ] Μουσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις MSS. τὰ σημεῖα ταῦτα excuſa exemplaria. Vel legendum μωυσῆ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα. BERN. Sic in *Editis.* Μωϋσῆς μὲν τοῖς σημείοις τούτοις in *MSS.*

[x] Ἐλθεῖν·] Ita *MSS.* & *Vetus Interpr.* ἀπελθεῖν *Baſ.* & *G.*

[y] Σαπφώρᾳ,] *Big. Samb.* & Interpres *Scholaſticus.* Uſitatum vero aliis σεπφώρᾳ propter auctoritatem LXX. Interpr. ex Hebræo צפרה, quod *Sippora* hodieque enuntiant Judæi. *Luſcinia* itaque dicta eſt hæc femina. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* Σεπφώραν propter auctoritatem τῶν ο'.

παῖδας [z] Γηρσὼν καὶ Ελεάζαρον, ὥρμησεν [a] ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τ῀ δ' ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν σημαίνει κατὰ τὴν Εβραίων διάλεκτον, ὅτι [b] εἰς ξένην ἦν γῆν· Ελεάζαρος δ', συμμάχου τοῦ πατρῴου Θεοῦ γενομένου αὐτῶν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γνωσθέντων δ' αὐτῶν πλησίον [c] τ῀ ὄρους, ὁ ἀδελφὸς Ααρὼν ὑπήντησε διὰ Θεοῦ κελεύσαντος· πρὸς ὃν διαπεσημήνατο τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα, καὶ διὰ Θεοῦ τὰς ἐντολάς. προσῆλθον δ' αὐτοῖς ὑπολωτιάζοντι Εβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς [d] τὰ σημεῖα διηγόμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δ' ὑπ' ἐκπλήξεως τ῀ [e] παρὰ δόξαν αὐτοῖς [f] ὁρωμένων ἀνεθάρσουν, καὶ περὶ τ῀ ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τ῀ ἀσφαλείας αὐτῶν.

β'. Ἐπεὶ δ' καταπλαγεὶς εἶχεν ἤδη τοὺς Εβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τ῀ ἐλευθερίας ἐρῶντας, προσγίνεται πρὸς τ῀ βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειεν Αἴγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων [g] καταφρονούμενος, καὶ διαφθειρομένης αὐτῶν τ῀ χώρας, ἐδήλου, στρατηλάτης καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, [h] ὅτι τε κινδυνεύσειεν ὑπὲρ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς δικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα, καὶ τὰς [i] παρὰ Θεοῦ φωνάς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν ἔτυχε παρ' αὐτοῦ προσάξειεν ὑπ' αὐτοῦ δεικνύμενα σημεῖα, [i] καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἵστασθαι τ῀ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ'. Χλευάσαντος δ' αὐτοῦ Βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ [k] παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σινᾶιον ὄρος γενόμενα. ὁ δ' ἀγανακτήσας πονηρὸν [l] μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν [m] ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν ποιησάμενον, καὶ περιεργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπιχειρήσοντα. καὶ ταῦτ' ἅμα λέγων, [n] κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ ἐπιδεικνύναι ὁράν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν πρὸς τούτων ἐπιστήμην, καὶ ὅτι μὴ μόνον ἔμπορον ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δύναται, τὸ δὲ ἐπ' αὐτῷ πρόσδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπροσδόκητος ὑπάρχειν· [o] καὶ μεθεμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' ὑπερφυαγεῖς, ὑπ' οὐδενὸς μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τ῀ Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [p] τόσῳ γ' μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τ῀ τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τ῀ ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω γ' ὃ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τ῀ ἀληθοῦς δόξης τιμιώτερον, κατὰ γ' Θεοῦ προνοίαν καὶ δυνάμιν φανόμενον. καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ [q] τ῀ γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἦρξ' ἐπιθεὶς· καὶ τὰς τῶν

risque ex ea susceptis, Gerso & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Istis autem ex nominibus Gersus quidem juxta Hebræorum linguam significat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abessent, Dei jussu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *sibi* in monte acciderant, quæque sibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progressis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt. quibus Moyses miracula, quod sibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos posuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum sumpserunt, & de omnibus spem bonam conceperunt, tanquam si Deus securitati eorum provisurus esset.

Apud novum Pharaonem & sua merita exponit Moyses & prodigia montis Sinæi.

2. Cum vero Hebræos jam sibi obsequentes haberet Moyses, eoque deductos ut in potestate ipsius se futuros pollicerentur, & præ se ferrent libertatis desiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vastantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam suorum rem egerit, perferens; ipsumque edocuit, ut pro istis summum adierit discrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ sibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, sibi visa, sigillatim exposuit; eumque obtestatus est, ne incredulus Dei voluntati esset impedimento.

Artes Ægyptiacas, sed & Divinas calluit Moyses.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipsa ei specimen dedit Moyses prodigiorum quæ in monte Sinæo conspexerat. At ille indignabundus ipsum quidem sceleratum appellat, ut qui olim ex servitute Ægyptiaca evaserit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præstigiis & magicis artibus populum traheret in sui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet sacerdotes *suos* eadem ostenta sibi repræsentare, quòd Ægyptii etiam istarum artium scientiam habeant, * & non solus ipse divina polleat virtute, eò scilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eosque decipiat*: ipsisque virgas suas projicientibus, in dracones *confestim* verlæ sunt. Moyses autem, his nihil perculsus, dixit, ne ipse quidem, ô Rex, sapientiam Ægyptiorum despicio: attamen quæ ego operor tanto præstantiora esse ajo quam istorum magiam & artem, quanto divina ab humanis distant. Ostendam vero quæ mea sunt non præstigias esse & simulationem veritatis, sed Dei providentia & virtute in conspectum venire. Cumque hæc dixisset, virgam in terram demittit, jussitque eam in colubrum sese explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum

Moysis virga magorum Ægyptiorum præstigias devorat. Ex. c. 7.

z Γηρσὼ] Illo tono *Samb.* & *Busb* γῆρσον *Big. Bas.* & *Cas.* γηρσὼν *Zonaras*, & Syrus in Bibl. Walt. In volumine suo Moyses, גרשם, quod γηρσὰμ Interpr. LXX. *Gersom* Masora Judæorum, quo istum distingueret forte à propatruo גרשון, *Gerson*. BLRN. *Al.* Γῆρσον. Γηρσὰμ LXX.

a Ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον.] *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτον

b Εἰς ξένην] Pariter Etymologiæ sacræ studiosus Philo, vocabulo illo diviso, ξεῖ ἐκεῖ. Imo consule parentem ipsum c. 2. Exodi, aut potius c. 18. Nam in priore loco (extra versionem Beati Hieronymi, tum Syrorum Arabumque illas, & editionem Complutensem Bibl. Græc.) vane quæres ἐλιέζερ aut *Eliezerum* Moysis, ejusve etymon. Dicant porro Critici quo merito frater ejus præsertim memoretur, ipse tamen nullam nomenclaturam ibidem meruerit. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Cas.* εἰς ξένην γῆν *Bas. G. Vat. aliique.*

c Τῶν ὄρων,] Τῶν ὀρῶν *Samb.* commodè, & ut *Zonaras* maluit, si movere liceat lectionem tot codd. Græcis Latinisque probatam, atque magis ex Moyse c. 4. 27. Indicat forsan Josephus Montem Dei bicipitem, qui & extremæ Ægypto imminuit. BERN. Ex *Samb.* in *Editis*, *aliisque* perperam ὀρῶν. si quis ὀρῶν malit ex *Moyse* in *Exod.* c. 4. 27. forsan intelligendus est *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit.

d Τὰ σημεῖα διηγόμενος,] Sic in *MSS.* in *Editis* τ῀ σημείων, ἐπεὶ π. & mox παρέσχε τὴν ὄψιν.

e Παρὰ δόξαν] Παραδόξως *Vat.*

f Ὀρωμένων] Ita *MSS.* ἠνορθρίων in *Editis*.

g Καταφρονούμενος,] Vide *Hesychium*.

h Ὅτι τε κινδυνεύσειεν] Sic in *MSS.* in *Editis* τάς τε κινδυνίων ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμ. δ' δικ. κο. ἀνεδίδασκεν.

i Καθ' ἕκαστον] *Al.* καθέκαστον.

k Παρέσχεν] Ita *MSS.* παρεῖχεν *Bas.* & *G.*

l Μὲν αὐτόν] Illud μὲν abest *Vat.*

m Ἐξ ἀπάτης] Forte ἐπ' ἀπάτῃ. Vetus *pro seductione remeaſtis* COCC.

n Κελεύει τοὺς ἱερεῖς] Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) restituimus ex *MSS.*

* *Et non solus ipse*] Ita vertit *Epiphanius*, ac si diversam à nostra lectionem habuerit: & *quasi non solum Moses peritus esset rerum, quas ipse per Deum posset explere: ut quod erat valde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina constaret.*

o Καὶ μεθιέμενοι] Ita ex *MSS.* in *Editis* καὶ θερμῶν βακτηρίας; mance.

p Τόσῳ γ' μέντοι] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Bas.* & *G.*

q Τῆς γῆς] Illud τ῀ deest *Vat.*

rum virgas, quæ draconum ſpecie oculis obverſabantur, unam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reverſam ſuſtulit Moyſes.

Creſcit Hebræis laterum labor. Ex. c. 5.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: ſed indignatus, nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua in Ægyptios ſolertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto, ut nullam eis à laboribus requiem concederet, ſed graviori quam antea operandi neceſſitati parêre cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miſeriæ. Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebræorum querelis & increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recuſavit ut ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit ut ei ſuaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum *diſertim* præcepiſſe) neque contra voluntatem ejus reſiſtere & repugnare: ſed, ipſius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi poteſtatem facere; ne forte contranitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale cum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; ſed inimica omnia & infeſta. Atque hæc mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul & populum Hebraïcum ex eorum regione, illis invitis, egreſſurum eſſe.

Sævam regis indolem iterum attentat Moyſes. Ex. c. 7.

Αἰγυπτίων βακτηρίας, [r] αἱ δρακόντες ἐδόκουν, τὴν ἰδέαν ἐπιφέρουσαι, κατήσθιε, μέχρι πάσας [s] ἀνήλωσεν. εἶτ' εἰς [t] τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μεταπεσοῦσαν κομίζεται Μωϋσῆς.

δ'. Ὁ δ' βασιλεὺς ὐδέν τι μᾶλλον τούτῳ πεσχθὲν κατεπλήττετο· προοργισθεὶς δ', καὶ μηδὲν αὐτῷ προχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τὸ λοιπὸν τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδὲ μίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι [v] τοῦ πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. Ὁ δ' ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκέτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἡμέρας μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις παλαιπωρεῖν ἐπέκρινε, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ [x] διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τοῦ ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς παλαιπωρίας [y] δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. Ὁ δ', οὔτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἐκάμνεν, οὔτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τῷ τε ψυχρῷ προσφιλονεικῶν πρὸς ἑκάτερον, ὅτι τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν, [z] ὑπανέγκοι. καὶ προσφωνούμενος πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν [a] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ὅτι τὸ Σινᾶιον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελεῦκέναι· καὶ μηδὲν ἀνιπεράπειον οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ' ὑμένειαν αὐτοῦ πρεῖ πάντως [b] ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον, μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γιγνόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τοὺς ἀντιπεράπτοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ χόλον ἐφ' αὑτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ ὅτε γῆ τούτοις, ὅτε ἀὴρ φίλος, ὅτε γονὰ τέκνων καὶ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. [c] προσδέχεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, [d] μὴ δὲ καὶ τοὺς Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, [e] ἀκόντων ἐκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

Ægyptios decem plagis plectit ſanctiſſimum & vindex Dei Numen.

Rege vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala graviſſima in Ægyptios incubuerunt: quæ ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos accideriint, tum quod *Deus* oſtendere voluerit Moyſem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum eſſe; & *poſtremo* quia hominum intereſt, ut diſcerent ea obſervare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei juſſu ſanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil à natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

Τοτ δ' βασιλέως ἀναφαυλίζοντος τὰς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ὑπερορὴν ἔτι ποιουμένου, πάσῃ δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἀκήκοαμεν, διά τε τὸ μὴ πρότερον [f] τισι συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βέλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ὑπιδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρῃ τοῖς ἀνθρώποις μανθάνουσι φυλάττεσθαι [g] αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεσήσῃ τὸ θεῖον, μήθ' εἰς ὀργὴν προτρεπὴν [h] ἀμωμήτου τὰς ἀδικίας αὐτῶν. Ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης Θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ [i] δυνάμενος· καὶ [k] πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. [l] Οὐχὶ τῷ χρόας δ' μόνον τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις [m] πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δ' τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δ' γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας

ὁ

[r] Αἱ δρακόντες] Ita *Big.* & *Zonaras.* αἱ ὀφ. ἐδόκουν ὧσαν *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ ὄφ. ἐδ. π. *Baſ.*

[s] Ἀνήλωσεν.] Ἀνάλωσεν *Samb Vat.* & *Busb.*

[t] Τὸ ἑαυτῆς σχῆμα] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς.

[v] Τῶν πρότερον] Mox πλινθίαν *Hen.* Verum tam Joſephus quam Doctores Alexandrini diphthongo juvant penultimam ejus vocis. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὸ πρότερον *Caſ.* τοῖς πρότερον in *reliquis.*

[x] Διπλασίων ὄντος] Eo modo *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* καὶ τὸ δεινὸ διπλασίαν αὐτοῖς καὶ τὰ ταλ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* verſiculo omiſſo.

[y] Δι' ἐκεῖνον] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* δι' ἐκείνων *cæteri*, velut τῶν ἔργων intelligant.

[z] Ὑπανέγκοι.] Sic in *MSS.* antea circumferebatur ὑπανέχοι.

[a] Ἀπολύειν] Ἀποκλύειν *dimittere*, ita in cantico Simeonis, REL.

[b] Ποιούμενον,] Ita *Vat.* in *aliis* ποιουμένου.

[c] Προσθήσεσθαί] Προσθήσεσθαί τε τ. *Vat.*

[d] Μὰ δὲ] Ita *Baſ. G.* & *Big.* μὴ καὶ δὲ τὸ *Samb.* & *Vat.* τὸ δὲ τοὺς *Hen.* & *Busb.*

[e] Ἀκόντων ἐκείνων.] Καὶ ἀκόντων *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[f] Τισι συμβάντα] Ea forma *Samb.* τότε συμβ. *Big. Caſ.* & *Vat.* τισι συμβάντα τότε τοῖς *Baſ.* & *G.*

[g] Αὐτὰ] Forte ταῦτα COCC.

[h] Ἀμωμήτου] Ἀμωμήτῳ *Samb.*

[i] Δυνάμενος.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένοις in *aliis.*

[k] Πηγὴν] Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hiſt. Æthiop.* l. 2.

[l] Οὐχὶ τῷ χρόας] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* οὐχὶ δὲ τὸ χρόας μόνον *Vat. Baſ.* & *G.*

[m] Πίνειν ἀλγήματα] Vocem πίνειν inſeruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.*

n Ἀφο-

ὁ βασιλεὺς, καὶ θείσας τοῦ τ' Αἰγυπτίων, συνεχώρησε τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ ἅμα κακῶν λωφήσαντος, πάλιν τῷ γνώμῳ μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν [n] ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ θεὸς, ἀγνωμονοῦντος καὶ μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς συμφορᾶς οὐκ ἐπὶ σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλην τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπιβόσκετο. μεστὴ δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς [o] Διαμωμένους τὸ ποτὸν τῶν ζώων ἔχων πεπακωμένον λαμβάνειν, συναποθνησκόντων καὶ συνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἦπι χώρας [p] αὐτῶν μεστὴ κακῶν ἦν ἰλύος, γινομένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· πάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαπτὰς ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς διερχόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς δυναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. [q] ὀδμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσωδὴς ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [r] ἐν αὐτῇ διαφθαρέντων. Ὑπὸ δὴ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸ Μωϋσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [s] οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. [t] παρεχρῆμα [u] τοῦτ' εἰπόντος, ἠφάνισε τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἦπι γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δὲ, ἅμα [x] τοῦτο παύσας ἀπαλλαγεὶς ἡ γῆ, καὶ τὴν αἰτίας ἐπελέληστο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατέσχε· καὶ, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσις βουλόμενος μαθεῖν, οὐκ [y] ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωϋσῆν [z] ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει τοιούτῳ αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλης κακοῦ περιβολῆς [a] μετὴλθε τὸ θεῖον αὐτὸν τὴν ἀπάτην. Φθείρων γὰρ τοὺς Αἰγυπτίους ἐξήνθησεν ἄπειρόν τι πλῆθος [b] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λουτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων ἀφθείραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενα. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ ἔθνος ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς παροξυνθείς, καὶ δείσας ὁμοῦ τ' ὄλεθρον ἐκ λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην ἢ τ' ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτὸς ἐδίδου τὴν [c] ἄφοδον· καὶ [d] πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὁμηρα τῆς ἐπανοδοφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγριαίνῃ δὲ τὸ θεὸν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν· ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. Ἦν γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν ἐδεὶς ἀπαντήσῃ πρότερον, τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπιμελείας τῆς περὶ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἴ δέ τι καὶ διέφυγε τῇ ὑπὸ ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τῇδε, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τὰ δὲ Φαραώθης μήθ' ἕτως εἴκων τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπάγειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, [e] καταλιπεῖσθαι δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τῇ πονηρίᾳ αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς ἐκ μείζονος [f] τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκωμένα τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς ἀφθειρομένων. [g] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων ἔτως ἀπώλλυτο. μήθ' ὑπὸ τούτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζόμενος

anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebræos abire: &, cum malum ceſſaſſet, rurſum à ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit *Rex*, & à calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immenſa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus ſimul & putreſcentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enaſcentibus ſubinde ranis & intereuntibus: domeſticam etiam vitæ eorum conſuetudinem turbarunt, in eduliis & potu repertæ, & in lectis eorum *paſſim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exſpirantibus & in limo putreſcentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moyſem cum Hebræis diſcedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixiſſet, evanuit ranarum multitudo: terraque ſimul & flumen ad priſtinam naturam rediêre. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & cauſæ illius oblitus eſt & Hebræos detinuit: &, quaſi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moyſem populumque ab egreſſu prohibuit, quem prius, timore potius compulſus quam prudentia ductus, illis conceſſerat.

II. Fœda copia ranarum. Ex. c. 8.

3. Rurſum igitur alterius mali inflictione aſtutiam ejus perſequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, ſimul etiam metuens ne populus intereat, ſecumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad ſaniorem mentem reductus eſt. Nam Hebræis quidem ipſis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo reſpiraret, liberos & uxores ut reditûs obſides relinqui poſtulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, exiſtimando ſe poſſe providentiam ejus fallere; quaſi Moyſes, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam beſtiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipſis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipſum morbo, cujus impetum homines ſuſtinuerunt, conficiebatur.

III. Ægyptus pediculis vexata.

IV. & V. Omne genus monſtra, dein peſtis venit. Ex. c. 8, 9.

4. At cum Pharaothes neque ſic Dei voluntati cederet, ſed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *poſtularet*, non cunctatus eſt Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo inſederant, malitiam ejus perſequi & caſtigare: ſed fecit ut corpora illorum fœde puſtulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* conſumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque poſt hanc plagam re-

VI. Ulcus frequens ac flagrans. Ex. c. 9.

VII. Ruina diræ grandinis. Ex. c. 9.

[n] Ἄφοδον αὐτοῖς.] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Baſ.* & *G.*

[o] Διαμωμένους] Sic *Big. Samb. Vat.* in *Editis*, *aliiſque* Ἀμαιμένους.

[p] Αὐτῶν μετὰ] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτῶν.

[q] Ὀδμή τε] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὥσε καὶ.

[r] Ἐν αὐτῇ διαφθαρέντων.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* de limo intelligendo. καὶ ζώντων διαφθ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

[s] Οἴχεσθαι] Οἰκεῖσθαι *Baſ. Gen.* & *Big.* tanquam temporis infiniti. BERN.

[t] Παρεχρῆμα] Sic *MSS.* in *Editis* καὶ παρ.

[u] Τοῦτ' εἰπόντος,] Ταῦτ' *Samb.* & *Vat.*

[x] Τοῦτο παύσας] Ex *Samb.* & *Vat.* ἐκ πάθους in *ceteris*.

[y] Ἔτ' ἠφίει] Rurſus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἔτι ἀφίει.

[z] Ἐξιέναι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον.

[a] Μετὴλθε] Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut ſolent *Attici*. μεταῖ *alii*.

[b] Ἔνδοθεν ἀναδιδομένων·] Hinc conſtat ſatis Mattathiadem haud conſuluiſſe LXXII. Interpretes, quod viri doctiſſimi credidere, ſed cum Phariſæis Jeroſolymitanis rectius vertiſſe כנים in φθεῖρες, animal paulo familiarius quam σκνῖπες ſentiuntur. Artapanus tamen & Ezechielus vates σκνῖπας cum ſtolidiſſimi principis hoſtibus, ex Doctoribus Alexandr. recenſent. Mox λοιμαλυοῖ *Baſ.* & *Gen.* & χρήσεσι *Samb.* male audiendo. BERN. Eo modo *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τὴν ἔνδον ἐκδιδ. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλῆθος ἔνδον ἀναδιδ.

[c] Ἄφοδον·] Iterum ut ſupra v. 14. ἄφοδος. in *Editis* ἔξοδος.

[d] Πρὸς τοῦτο] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτο δὲ πάθους *Hen. Busb. Baſ.* & *G.*

[e] Καταλιπεῖσθαι] *Al.* καταλείπεσθαι.

[f] Τῶν προενδεδημηκότων] Ita *MSS.* in *Editis* ἐνδεδημηκότι.

[g] Καὶ τὸ πολὺ] Καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Αἰγ. *Vat.*

reſipiſcente, grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio deciderat, ei diſſimilis quæ alibi tempeſtate hiberna deſcendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & ſeptentrioni ſubjectis conſpicitur) ſuperne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locuſtarum gens *immanis* germen omne depaſcit, quod illæſum à grandine reliquum factum eſt: adeo ut nulla prorſus fructuum, ex terra colligendorum, ſpes Ægyptiis reſederit.

VIII. Locuſtarum nubes. Ex. c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atquè preſſus. Ex. c. 10.

ζ. Cuilibet ſane, qui non improbus æque fuerit ac inſipiens, ſuffecerint jam dictæ clades, tum ut in ſapientia proficeret, tum ut conſideraret quid è re ſua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* cauſam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & ſponte ſua meliora *conſilia* prodidit & *deſeruit*. Moyſem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis juſſit abducere, facultates tamen ſuas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus abſumpta erant, relinquere. Dum vero Moyſes contenderet parum æqua ab eo poſtulari (oportere enim ipſos ex rebus ſuis Deo ſacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, denſæ tenebræ omnique prorſus lumine vacuæ circumfuſæ ſunt Ægyptiis; adeo ut viſu obſeſſo ſpirituque ab *aëris* craſſitie intercluſo *nonnullis* miſerabiliter emori contigerit, atque *alios* inceſſerit metus ne à caligine abſorberentur. Deinde his poſt tres dies totidemque noctes diſcuſſis, cum nondum pœnitendo adductus eſt Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyſes ad eum accedens ait, quouſque repugnabis Dei voluntati? ipſe enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non poteſt ut à malis liberemini, niſi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incenſus, minatus eſt cervicibus caput illi abſcindere, ſi rurſum accederet & hac de re moleſtiam ei exhiberet. Moyſes vero dixit, ſe non amplius de his verba facturum: ſed illum ipſum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum eſſe, ut *quamprimum* diſcederent. atque his dictis abiit.

X. Primogenitorum ſtrages. Ex. c. 11, & 12.

6. Deus autem, oſtendens adhuc una plaga percutiendos eſſe Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, juſſit Moyſem edicere populo ut in promptu habeant ſacrificium, præparantes illud decima Xanthici menſis in quartamdecimam (qui menſis apud Ægyptios quidem vocatur Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan, Macedones vero Xanthicum cum appellant) *dein* ut & ipſe Hebræos ducat omnia ſua ſecum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egreſſum expeditos haberet, & per tribus diſpoſitos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illuceſcente, omnes, cum jam in eo eſſent ut egrederentur, ſacrificabant, atque ſumptis hyſſopi faſciculis, domos ſuas ſanguine *conſpergentes* purificabant: cumque cœnaſſent

νυκ ζ βασιλέως, χάλαζα, μήτε σφόδρον ζ κατ' Αἴγυπτον ἀέρῳ τότε πεπονθότι, μήτε [h] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιούσῃ, μείζων ἢ τὸ σῶμα τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τὰς καρπὰς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ὀπινέμενον τὴν ὑπὸ τὸ χαλάζης μὴ καταλαβεῖσαν ἀπορέαν· ὥστε πᾶσι ἀκριβῶς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διαλέσαι.

ε. Ἡρκεῖ μὲν οὖν τὰ δίκαια νουνεχίας ἀνόητον καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σώφρονα καὶ ζ συμφέροντος τὴν διάνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης ἢ ὁ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [i] αἰσθόμενος τὰς αἰτίας, ὅμως ἀντιφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος ἑκὼν προδότης ἐγίνετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν [k] μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους· τὴν ἢ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφαρμένης αὐτοῖς τὰ οἰκείας. τοῦ ἢ Μωϋσέως δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτὰς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τελευτῶντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγος ἄμοιρον προσχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' ἃ τὰς τε ὄψεις [l] ἀποκλειομένους καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφράττομένους ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δειλίαν μὴ καταπαθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τότε διαμεταθέντος [m] μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ [n] τοσαύτας νύκτας, ὡς ὁ μετανοῶν πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι ποτὲ ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὗτος [o] ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [p] μὴ ταῦτα ποιήσαντας. ὁ ἢ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς ὅτι τοῖς [q] εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωϋσῆς ἢ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον, [r] σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, προκαλέσεσθαι τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάττετο.

ς'. Ὁ ἢ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολύσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσεῖ προαγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμως ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [s] δεκάτῃ ζ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, [t] Νισὰν ἢ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους [v] πάντα ὁπλισαμένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, [x] ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνστάσης ἢ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [y] ἔφοδον ἔχοντες ἦσαν, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἥγιζον, ὑσσώπῳ [z] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι.

h Ὁμοία τῇ] Ita ex *Vet. Interpr.* ὅμοια aut ὁμοίᾳ in *ceteris*. Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Joſephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Ariſt.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζα γίνονται ἔαρος μὲν καὶ μετοπώρου μάλιστα, ὀλίγα καὶ τὰ ὀπώρας. χειμῶνος ἢ ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ἡ νότιον ἢ ψῦχος. rescribo igitur, μήτε ὁμοίᾳ τῇ παρ' ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνης καθύσῃ, neque ſimilis ei, quæ alibi cadit, *tempeſtiva & ſola*, i. e. *non admixta pluvia*. An non hæc Gallica nive frigidior ſit conjectura, judicent alii.

i Αἰσθόμενος] Αἰσθανόμενος γὰρ τ. in *MSS.*

k Μετά τε γυναικῶν] MSS. eo modo, propter ממכם in volumine S. BERN. Sic ex *MSS.* in *Editis* μετά τε γυναικῶν ἀπαγαγεῖν τ.

l Ἀποκλειομένους] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ὑποκλειομένους ὑπὸ παχ. in *Editis*, verſiculi diſpendio.

m Μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας.] Exod. 10. 22. non niſi tres dies. REL.

n Τοσαύτας νύκτας,] Ἴσας νύκτας *Hen.* & *Busb.* Tantum itaque ſpatium denotant Moyſis שלשת ימים. Quinimo Jonathan Rabbinus paria ſenſit cum Joſepho iſto תלתא יומין קרא פרעה בכוף Ex. c. 10. 24. dein Boſius atque Epiph. εἰ μὴ vel ἢ μὴ. Veruntamen merum μὴ valet idem, aut quidem præſtat. BERN.

o Ἀπολύειν] Ut modo ſupra. REL.

p Μὴ ταῦτα ποιήσαντας.] An εἰ μὴ τ. vel ἢ μὴ τ. legendum dubitat *Boſius*. veruntamen merum μὴ valet idem, aut præſtat.

q Εἰρημένοις,] Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Baſ.* & *G.*) προειρημένοις.

r Σὺν καὶ τοῖς.] Σὺν τοῖς πρ. *Big.* & *Vat.*

s Δεκάτῃ] Joſephum itaque nullo merito ἀβλεψίας jam incuſat Clariſſ. Bochartus. BERN. Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* cum *Moyſe*, Miſna Phariſæorum, & *Ezechiele Tragico*. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ perperam legerant *Busb. Hen. Baſ.* & *G.* illa πρ. τ. δ. Ξ. μηνὸς non agnoſcunt *Vat.* & *Zonaras*.

t Νισάν] Ita *MSS.* Νεισὰν in *Editis*.

v Πάντα ὁπλισαμένους.] Απαντα *Samb.* & *Vat.*

x Ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν.] Φρατρείας δὲ αὐτῷ *Baſ.* & *Gen.* Φατρείας δὲ τ' αὐτῷ *Samb.* atque *Busb.* pro ſuavitate Attica. φρατρείαις δὲ ταύτῳ *Big.* συλλογείας vertit Judæus alius in *Exagoge*. BERN.

y Ἔφοδον ἔχοντες] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ſed ſuperius inferiuſque, ἄφοδον. in *Editis* paſſim ἔξοδον.

z Κόμας ἀναλαβόντες·] Κόμαις *Samb.* & *Vat.*

a Πά-

γει. ὅθεν νῦν ἔτι κῆ τὸ ἔθος ἄγοντες θύομεν, τὴν ἑορτὴν [a] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὴ [b] ὑπερβασία· διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν [c] ἐπέρασεν ὁ Θεὸς [d] αὐτῶν ὑπερβάς, Αἰγυπτίοις ἐπαπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πεφωτισμένων κατ' ἐκείνην ἔκλιπε τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [e] συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διφθωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβαλεῖν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωυσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπέναι προσέταξεν· εἰ δὲ χώρας ἐξέλθοιεν, παύσεσθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. [f] δῶρεις τε τοὺς Ἑβραίους ἐπέμπων· οἱ μὲν ὑπὲρ βάχιον ἐξελθεῖν· οἱ δὲ καὶ κῆ γειτνιακὴν χρόνος αὐτοὺς συνήθεσαν.

sent, tanquam exituri, reliquias carnium exussérunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita sacrificaremus, festum illud Pascha nuncupantes. transitum autem *id* significat; quod illo vespere Hebræos præteriens Deus, pestem in Ægyptios immiserit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarunt, concurrerint, ut Pharaothi persuaderent dimittendos esse Hebræos. Atque ille, accito Moyse, jussit *eos* abire: ratus fore, ut, si ex regione discederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus prosequuti sunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis consuetudinem.

Pascha celebratur.

Hebræorum abscessum magnis donis emercatur Ægyptus. Ex. c. 12.

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Μωϋσέως ἡγεμόνος τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐξῆσαν, κλαιόντων καὶ μεταμελομένων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τὴν Αἰγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κῆ [g] Λητῶς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. σπουδῇ δὲ πορευόμενοι τὴν [h] ἀφοδον, εἰς [i] Βελσεφῶντα χωρίον τρίτῃ ἡμέρᾳ γίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐπορούντων διὰ τὴν ἐρημίαν, [k] πεφυραμένοις τοῖς ἀλδοῦσι καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ὀλίγοις τελέσθη ἡμέρας ἐχρήσαντο· πρὸς πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς, ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, [l] καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν παραδομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τούτου ἑορτὴν ἄγομεν ἐπ' ἡμέρας ὀκτὼ, τὴν τῶν ἀζύμων [m] λεγομένην. τὸ μὲν οὖν [n] πᾶν πλῆθος τῶν μεταναστευσάντων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοπούμενον οὐκ ἀριθμηθὲν ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [o] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyse duce Ægyptum reliquerunt.

ET illi quidem egressi sunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Letopolim, tunc desertam. illic enim postea condita est Babylon, cum Cambyses Ægyptum devastaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die accesserunt Belsephontem, locum ad Rubrum mare situm. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod essent illa loca deserta, panibus victitabant, qui de farina leviter subacta & exiguo calore percocta facti essent. Atque his ad trigesimum usque diem sunt usi: nam ad longius temporis spatium ea ipsis non sufficiebant, quæ *secum* ex Ægypto attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia.

Letopolim trajiciunt Hebræi, ubi postea Babylon.

Tertia die Belsephontem pervenitum est. Ex. c. 12. & 14.

Azymorum festum ὀκταημερον, Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.

Israëlitæ militaris ætatis exeunt numero 600000. Ex. c. 12.

2. Βʹ. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κῆ σελήνην· μῆ ἔτη [p] τελεσθέντα καὶ πεντακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἀβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τὸν δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης, [q] διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκαπέντε ἐνιαυτοῖς ὕστε-

Reliquerunt autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moy-

Exodus Hebræorum, Epocha nobilissima.

---

a Πάσχα καλοῦντας,] Non præteribis *Φάσκα Big.* & *Casaub.* פסחא equidem vocabulum Syriacum aut Chaldaicum expressit Græcis literis Josephus: Græco etiam charactere Evangelistæ & Apostoli N. T. suoque Onceolosus, Uzelides, Rabbinorumque multi πάσχα aut πάσχα, potius quam Moysis פסח, quod est Masorethis enuntiantibus *pesach*, S. Hieronymo *phase*, Samaritis φάχ, Syris φίχ, Theodotioni φασιχ. BERN. *Φάσκα Big.* & *Casaub.* Videsis *Theodoreti* Quæst. in *Exodum*, p. 89. & *Casaub.* contra *Baron.* p. 462. Inferius Φάσχα dicitur.

b Ὑπερβασία·] Diceres typo festivo ὑπερβάσια. Dein pro τὴν ἱερέαν *Big. Samb. Casaub.* & *Glyca*, retulerunt ἡμέραν *Basil. Gen.* atque *Epiph.* non male. Omitto autem τὴν νυκτα *Zonaræ*, tanquam quæsitum. Ibi αὐτῶν ὑπερβάς tria MSS. Aliter *Basil. Gen. Busb. Hen.* atque *Jo. Zonaras.* Quinimo audi hunc Drungarium, τὸ δὲ πάσχα, ἀλλοι μὲ Δαΐσασιν σημαίνειν Φασὶ, ἰωσηπος δὲ ὑπερβασίαν: aut potius Theodoretum in Quæstis, τὸ δὲ πάσχα, ὁ μὲ Φίλων ἑρμηνεύει διάβασιν· ὁ δὲ ἰώσηπος ὑπερβασία (Sic MS Barocc. 123.) ὁ δὲ συμμαχος ὑπερβασις. ὁ δὲ Θεοδοτίων φασιχ (MS. φάσιχ: Masoretæ etiam hanc vocem παρεξωύσι.) αὐτὸν τὸν ἑορτὸν τεθεικως φασὶν. σημαινει δὲ τὸ ὀνομα ἡ ὑπερβασιν τῶν σωτηρίων. Probavit & S. Hieronymus Etymologiam Judæorum; unde in Lexidio S. Phasech, *transgressus* vel *transcensio*. Vide infra l. 3. c. 10. §. 5. Mox τὴν νυκτα neglexit *Epiphanius*. BERN. Ita *Big. Samb. Vat Casaub. Basil* & *G.* & in *Theodoreti MS. Barocc.* loco jam citato. ὑπερβασίαν *Hen. Busb. Glycas, Syncellus, Zonaras* & *Vet. Interpr.*

c Ἐπέρασεν ὁ Θεὸς] Sic *Big. Samb. Vat. Casaub.* & *Glyc.* ἡμέραν *Basil. G.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῶν ὑπερβάς.] Ita in quatuor *MSS.* & *Glyca.* αὐτὸς *Basil. G. Busb. Hen.* & *Zonaras.*

e Συνελθόντας] Συνελθοντων *Vat*

f Δῶρεις τε] Δῶρα δὲ *Vat.* & mox ὑπὲρ αὐτὸ, dein οἱ δὲ καὶ γ.

g Λητῶς πόλιν,] Plane ad Delta sinistrum, Arabiam versus, ut Strabo docet; cujus Geographica hic profecto Judæus diligenter perlegerat. Urbs ea in Hebraicis literis סכות *Socchoth* nominatur; Arabicis vero العريش, propter Hebræorum prima castra. Petro etenim Monacho minus credendum, qui *Etham* Latopolin interpretatur. BERN.

h Ἀφοδον,] Ἀμφοδον *Samb.*

i Βελσεφῶν α] Hebraice בעלצפון. Hanc non aliam esse existimo à præsidiaria urbe *Clysmate* seu قلزم *Colzom*, ut Scriptores vernaculi scribunt, ad conum occiduum Sinus Arabici, cujus originationem ab illis frustra expetit Doctissimus Golius. *Sues* سويس deinde est Arsinoes oppidum, quod Clysmati imminet. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* Βελσεφῶντα. Hanc non aliam esse à præsidiaria urbe *Clysmate* existimat *Bernardus.*

k Πεφυραμένοις] Sic in *libris plerisque.* πεφυρμένοις *Hen. Busb.* & *Cedrenus.*

l Καὶ ταῦτα] *Al.* καὶ ταύτην τὴν τρ. mox illa κῆ πρ. ἀν. ἀ. μὴ π. κ. ἀ. χρωμένοις desiderantur in *Big.* & *Casaub.*

m Λεγομένην.] Λεγομένων *Vat.*

n Πᾶν πλῆθος] Απαν *Samb.* deest *Vat.*

o Ἑξήκοντα] Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* ὡς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII.

p Τελεσθέντα] Vide *Annott.* ad p. 97. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4.

q Διακοσίοις] Ita *Basil. Gen. Busb.* & *Hen. Zonaras* etiam deflorator, ὡς δὲ ἰακωβος εἰς αἴγυπτον παρῳκησας μῆ ἐνιαυτοὺς διακοσίους καὶ πενταεκαίδεκα. Idem postulat periocha hujus libri, aliique epilogismi Josephi. Veterum autem Scribarum prona δεξιοτὴς dudum factum est, ut denario minus legerint *Epiph. Scholiastes*, necnon è membranis Græcis *Big. Samb.* & *Casaub.* διακοσίοις πρὸς τούτοις καὶ πέντε ingrata Pallade, pro διακ. πρὸς τοῖς δεκαπενταετιαυτοῖς. Annos autem ccccxxx peregrinantis populi Oraculo vetere dictos, inter descensum & πρόγονον Assyria relicta atque hunc

cc-

Moyſes autem annum tunc agebat octogeſimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam ſecum oſſa Joſephi, prout ille filiis ſuis mandaverat.

Efferuntur Joſephi oſſa. Ex. c. 12. & 13.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egreſſu pœnituit: Regeque ægre ferente, quaſi iſta, *quæ acceperant*, *mala* Moyſis imputanda eſſent præſtigiis, contra eos proficiſci conſtituerunt. Arreptiſque *ſubito* armis & *reliquo* apparatu eos perſequebantur, in *ſervitutem* retracturi ſi modo aſſequi daretur. etenim non amplius eos Deo ſupplicaturos eſſe; quippe quod illis exitus *jam* contigerit. Exiſtimabant etiam facile *ſe* illos ſuperare poſſe, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, curſu incitato *eos* inſequebantur; tametſi illac difficile fuerit iter, non ſolum exercitibus, ſed expeditis quoque viatoribus. Moyſes autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut ſi Ægyptii, facti pœnitentes, cum infeſtis agminibus illos ſequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati perſolverent: Palæſtinis etiam, quos ob veterem ſimultatem ſibimet infenſos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. eſt enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæſtinam: ſed per deſertum, multis confectis itineribus, maliſque preſſus, Chananæam ingredi voluit. His acceſſere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* ſacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos aſſequuti fuiſſent, ad pugnam ſeſe accinxerunt, coſque multitudine circumfuſa in arctum redigunt. nam currus ſexcenti eos ſequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum: viaſque *omnes* obſederant, quibus Hebræos è manibus evaſuros eſſe exiſtimabant; inter præcipitia inacceſſa

Hebræos prudenti conſilio propter mare Rubrum circumducit Moyſes. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius conſtabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

ρον. [r] Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτ[ος] ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Ααρὼν τρισὶ πλείοσιν. [s] ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ιωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντ[ος].

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ὅτι τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μεπενόηντο καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέρον[τος], ὡς καὶ γοητείαν [t] τοῦ Μωϋσέως τέκτων [v] γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ ἁρματηλασίαν ἐδίωκον, ὡς ἐπαναξόντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντυγχάνεσθαι τῷ Θεῷ· τίνα γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγονέναι. κρατήσειν τε ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. [x] καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπαυομένους ἢ χωρίσαι, ἐπεισπεσόντα τὴν δίωξιν. καίτοι χαλεπῆς ὔσης ὁδοῦσθαι τῆς γῆς, ἁ σκευοπηγοῖς μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς δὲ ταύτῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπήγαγε, ἵν', εἰ μεταγνόησαν[τες] οἱ Αἰγύπτιοι δίωκειν ἐθέλοιεν, πιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑποσχοιεν· καὶ διὰ [y] Παλαιστίνης, δυσμενῶς ἔχοντας καὶ παλαιὰν ἀπέχθειαν ἔσαν, [z] ὑπονοῶν ἐβαδίζειν λαθεῖν ἀπερχόμενον. [a] ὅμορον γάρ ἐστι τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν [b] ἄγουσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς ἃς Θεὸς κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σινάϊον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσοντας [c] τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἐξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· πρός τε ὀδὸν ἀπεφέγγουσαν, αἷς φάραγξι τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, [d] μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀπορρώγων καὶ τῆς θαλάττης ἀπολαμβάνοντες.

celeberrimum Exitum rite comprehendi quidni perſuadeant Samaritarum τὸ ἱερατικὸν, atque paraphraſes illorum, aut LXXII. Doctores Alexandrini, vel Talmude atteſtante; Demetrius abs illis, tum maxime Apoſtolorum penultimus aut plane princeps S. Paulus, necnon ævo ſequente harum Originum Scriptor, qui itidem ſponte profitetur ad finem hujus libri, ὡς ἐν ἄλλοις ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ὅτως ἔκαστον τούτων παρείδομεν: atque demum, quem in Chronol. S. hoc multa ratione comprobaſſe liquet, ſcientiſſimus Voſſius. Ea etiam amplitudine verba codicis Judaici Exodi c. 12. 40. explicat atque tuetur Reverend. Uſſerius. Joſephi inſuper dicto inhæſit Severus, ubi ait *Populum egreſſum fuiſſe ab eo quo primum Abraham terram Chananæorum acceſſerat, anno trigeſimo & quadringenteſimo.* BERN. Ita *Baſ. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus.* Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) conſentiunt *alii.*

r Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει] *Hen.* & *Busb.* μωυσῆ δ' γεγένητ[αι] cæteri. BERN.

s Ἐπεκόμιζον] Ἐπεκομίζοντ[ο] *Samb. Hen.* & *Busb.* Aut verbis *Zonaræ, διὰ δὲ μωυσῆ τότε ζωῆς ἔτ[ος] ὀγδοηκοστὸν· ἀαρὼν δὲ τρισὶν ὑπερῆν. συνεπέγοντο δὲ καὶ τὰ ὀστᾶ Ἰωσὴφ, πληρῶντες τῷ σώματι καὶ ἀνδρός.* BERN. *Al.* ἐπεκομίζοντο.

t Τῶ Μωϋσέως] Τοῦ Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.*

v Γεγονότων,] Alii ſic diſtinguunt, γεγονότων ἐπ' αὐτοὺς, ἐγν.

x Καὶ παρ' ἕκαστον] Ita *Big.* & *Vat.* καὶ παρ' ἑκάστην *Samb.* & *Epiphan.* παρ' ἕκαστον δὲ *Baſ.* & *G.* καὶ παρεκάστοτε malit *Bernardus.*

y Παλαιστίνης,] Suidas gentilia ambo poſuit, παλαιστινός. ὁ δὲ παλαιστίνης, παλαιστῖ[νος]. Sic enim lego. BERN. Sic *Baſ. G.* & *Vat.* Παλαιστινὸς *Big.* & *Samb.* Παλαισινὸς habet lib. III: 5. VII: 89. *Herodotus*, ut & alibi *Baſ.* & *G.*

z Ὑπονοῶν ἐβαδίζε[το] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἀπάγειν δὲ ἐθ. *Big. Samb.* & *Caſ.* ἀπαγαγὼν δὲ ἐθ. *Vat.*

a Ὅμορ[ον] γάρ ἐστι] Viderat itaque Joſephus apud hiſtoriæ veræ parentem, l. VII. διὸ δὴ οἱ Φοίνικες (δηλονότι οἱ ἐν τῇ παλαιστίνῃ) τὸ παλαιὸν οἴκιον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐστὶ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. οἰκεῖται δὲ ὑπερξανίες, ἀπ' εἰρὸς οἰκέσαι τὸ ἐγγὺς θάλασσαν. ἀπὸ δὲ συενὸς τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέγεθος αἰγυπτίᾳ πᾶν, παλαιστίνη καλεῖ[ται]. Egregium plane & antiquiſſimum inter Gentes de Exodo Iſraelitarum & de regione Palæſtina teſtimonium. BERN. Egregium plane & antiquiſſimum inter gentes de Exodo Iſraelitarum & de Palæſtina teſtimonium dat nobis *Herodotus*, Lib. VII. c. 89.

b Ἄγουσαν] Ἀπάγουσαν *Samb. Vat.* & *Caſ.*

c Τὰς θυσίας.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deeſt *Editis.* ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι.

d Μεταξὺ κρημνῶν] Retulit mihi ex Ægypto redux Enemannus, ſe illa via ex Ægypto ad montem Sinai profectum fuiſſe, qua ſuſpicabatur Iſraelitas olim iter feciſſe & deprehendiſſe tractus montium varios ita verſus ſinum Arabicum excurrere, uti mihi ſic depinxit. Vide A. B. C.

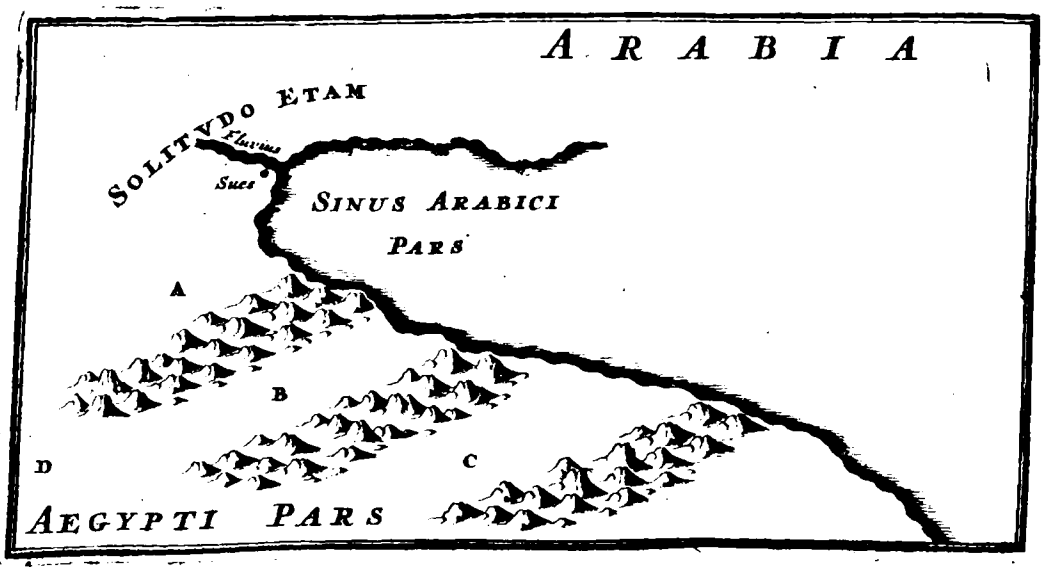

Pu-

νοῆσις. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀποκλειόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν ἔχουσι τὸν Ἑβραίων ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, καὶ στόμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι· ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὺς ἀφῃρημένοι.

δ. Μὴ οὖν ὑπομένειν πολιορκουμένων τρόπῳ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς ἐπείαν ὁρῶντες, ὅπλων τε ἀπαύστως ἐπιζητοῦντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι ἦν [e] πάντα ἀπολέσθαι κατεσκευασμένοις, εἰ μὴ προδώσουσιν ἑαυτοὺς [g] τοῖς Αἰγυπτίοις ἑκόντες. καὶ τὸν Μωυσῆν ἤπιστουν, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφήτην παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθους ἐβούλοντο βαλεῖν, προδιδόναι τε [h] σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διενοοῦντο. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένοις καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν ἀπαμῶθεν ἐκ τούτων ἀπονοίας.

ε. Μωϋσῆς δὲ, καίπερ ἀχριώντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, ὅτ' αὐτὸς ἐνέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ Θεῷ καταφρονεῖ· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεσχηκὼς, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [i] ἡμιόνους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολεῖσθαι, καὶ σὰς ἐν μέσοις, [k] "οὐδὲ ἀνθρώποις, εἶπε, "καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον "ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλον- "τα· τῷ δὲ Θεῷ νῦν ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας, "μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' ὃ πάντ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, "ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς δου- "λείας οὐδὲ προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. [l] μᾶλλον δ' ἐχρῆν "ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν "Θεόν· ὃν καὶ [m] τὸ νῦν εἰς ταυτὸν ὑμᾶς περιεκλεῖσθαι "τὴν δυσχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων [n] ὅτ' οὐκέθ' "αὐτοὺς νομίζητε σωτηρίαν ἔχειν, ἔθ' οἱ πολέμιοι, [o] ἐκ "τούτων φυσάμενον τὴν τε ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, "καὶ τὴν [p] περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. ὁ γὰρ ἐπὶ μικροῖς τὸ θεῖον "τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [q] οἷς ἂν εὔνουν ἢ δίδωσιν· ἀλλ' "ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ βλέπει πρὸς τὸ κρεῖττον "παρούσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπιστευκότες, ᾧ δύνα- "μις ἐστὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τὴν πλικούτων "ἀσθένειαν καταψηφίσασθαι, μὴ [r] καταπέπληχθε τὴν "Αἰγυπτίων παρασκευήν. μήδ', ὅτι [s] θάλασσα καὶ κα- "τόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχουσι, διὰ "τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· ἦσσον γὰρ ἂν καὶ "τοῦθ' ὑμῖν πεδία καὶ θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέ- λαγος.

& mare concluſos tenentes. nam in illud procurrit mons, præruptus & invius, fugamque prohibens. Hebræos itaque montem inter & mare obſidione premebant, caſtris ad hoc oſtium poſitis; ut ipſis præcluderetur exitus ad planitiem.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis præter *ſuperiorem* pereundi ſpem ſupererat, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſem etiam incuſarunt, ſignorum obliti quæ pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, ut Prophetam *ad bene ſperandum* hortantem, & ſalutem illis pollicentem, præ incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus & mari ſimul & hoſtibus circumquaque incluſi, nec de ulla ex hiſce effugiendi via cogitarent. *Hinc ejulatus Hebræorum & tumultus, ſpes nulla. Ex. c. 14.*

5. Moyſes autem, utut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque * ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui & alia *omnia* quæ prædixerat pro eorum libertate præſtiterat, & tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſervitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, "hominibus quidem, ſi in præ- "ſenti res veſtras bene geſſerint, haud æquum "eſſet diffidere, veluti ad eaſdem in poſterum "gerendas minus idoneis: nunc vero de Dei pro- "videntia vos deſperare, ſummæ eſſet dementiæ; "qui omnia *ea* in vos contulit, quæ per me pro "ſalute *veſtra* ac liberatione à ſervitute etiam nihil "ſperantibus promiſit. Magis autem oportet vos, "in anguſtiis ut putatis conſtitutos, Deum auxi- "liatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc lo- "cum nunc concludi voluit, ut, cum neque voſ- "metipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his dif- "ficultatibus vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos "eripiendo cum ſui potentiam oſtenderet tum cu- "ram ejus in nos *ſingularem*. Deus enim iis, quos "benevolentia proſequitur, parvis in rebus ſuum "non accommodat auxilium: ſed tum demum, "cum videat hominibus nullam ſupereſſe ſpem "*cogitationemque* meliorum. Unde vos tali adju- "tore fretos, qui & parva in magna poteſt extol- "lere, tantarumque copiarum vires imminuere & "debilitare, ne terreat Ægyptiorum apparatus. "neque propter fugam mari & montibus à tergo "impeditam de ſalute deſperate: nam & iſti, Deo "*ita* volente, vobis erunt in planiciem, & mare "vertetur in terram. *Salutis Divinæ impatientem populum vix compeſcit Moyſes. Ex. c. 14.*

CAP.

Putabat ipſe Iſraelitas jam ad ſolitudinem Etam provectos (vide Exod. 13. 20.) quum juſſi ſunt a Deo regredi (vide Exod. 14. 2) & inter Migdol & mare caſtra metari & quum fugere non poſſent niſi per mare, fuiſſe in loco hic per B indicato, ubi concluſi erant hinc & inde montibus, & ab anteriori parte, ubi D eſt, Pharaonis exercitum fuiſſe. Poſſet tamen, mea ſententia, credi eos fuiſſe in A. Hinc etiam doceri evidenter putabat, qua ratione dici poſſet in Etam fuiſſe Iſraelitas, antequam tranſgreſſi erant mare, & in Etam veniſſe poſtquam mare tranſierant. Narrabat porro ſe circa urbem Sues, quam dicebat eſſe debere neceſſario veterum Heroopolin, quod alio loco in vicinia eſſe non poſſet, cymbula fluvium trajeciſſe. REL.

e Οὐδὲ ἄπορον,] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* οὐδ' ἄπορον. καὶ φ. ἀποκλειόμενον, οἱ τ. ἐ. τῇ περιστολῇ τῇ πρὸς θάλ.

f Πάντα ἀπολέσθαι] Mox καθεσκευάσθαι vulgarius *Hen.* & *Busb.* BERN. Πάντως *Big.* & *Vat.*

g Τοῖς Αἰγυπτίοις] T. A. ἰθελοντὰς *Big.* τὸ κατ' Αἰγυπτίοις ἰθελοντὰς *Samb.* atque ita *Vat.* niſi quod τῷ habeat pro τό.

h Σφᾶς] Σφᾶς *Samb.* & *Hen.* Mox θαλάττῃ περικεκλεισμένων libri plerique, ſæpius tamen per ſibilum. Ibidem *Hen.* & *Busb.* θαλάσσας περικεκλεισμένων. BERN.

* *Suam contra Deum ſententiam tulit;*] Ita placuit interpretari vocem κατεφρόνει. eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρόνησιν explicat *Scholiaſtes.*

i Γενομένους,] Γενομένοις *Vat.*

k Οὐδὲ ἀνθρώποις,] Οὐδὲν εἶπε *Vat.*

l Μᾶλλον δ' ἐχρῆν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον ἢ χρῆν ἐν ἀπόροις γεγενημένους β.

m Τὸ νῦν εἰς ταυτὸν] Illud τὸ abeſt *Big.* & *Samb.*

n Ὅτ' ἐκεθ' αὐτοὺς] Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' ἐπ' αὐτοὺς *Big.* ὅτε ἐπ' αὐτοὶ *Baſ.* & *G* malo ὅθ' ἐπ' αὐτοί. BERN.

o Ἐκ τούτων] Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων.

p Περὶ ἡμᾶς προνοίαν.] Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.*

q Οἷς ἂν εὔνουν] Sic in *MSS.* in *Editis* ἅπαν εὔνουν δίδ.

r Καταπέπληχθε] Ita *Big.* καταπεπλήχθαι *Baſ.* & *G.*

s Θάλασσα] Ita *Samb.* & *Vat.* Θάλασσα καθ' ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* Θάλασσα καθ' ὑμῖν, ὄρη τε *Baſ.* & G.

VII. CAP. XVI.

Quomodo mare, ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

ΚΕΦ. ις'.

Ως ἡ θάλασσα, τοῖς Ἑβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τ Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέχει,

Oratio Moyſis ad Deum pietatis ac fidei plena.

HÆc cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, &, perſequendi labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre è re ſua eſſe exiſtimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, ut auxilio ſibi foret & adjumento, invocat, hiſce verbis: "Tu quidem, ô Domine, "minime ignoras, quod fruſtra viribus aut cogi"tatione humana nitimur, ut mala præſentia vi"temus atque effugiamus. Sed jam tuum eſt ali"quid plane ſalutare exercitui expedire, qui tuæ "obſequendo voluntati Ægyptum reliquit. Nos "enim, alia omni de ſpe dejecti, & conſilio de"ſtituti, ad te ſolum confugimus, opem tuam "implorantes: & *jam* ſuſpenſis animis exſpecta"mus quid tua nobis conſtituat providentia, ut "ex Ægyptiorum ira furentium manibus eripia"mur. Quicquid autem hoc ſit quam ocyſſime "veniat, tuam nobis potentiam oſtendens: atque "populo, ex rerum deſperatione in pejus labenti, "animos reſtitue, & in ſalutis ſpem fiduciamque "erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, quam "quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem "eſt mare, tuus vero & mons qui nos circumdat. "Ita ut hic quidem, te jubente, aperiri poſſit; "mare vero in terram converti. Poſſumus etiam "per aërem ſublimes ferri & evadere, ſi eo modo "nos ſervari velit tua potentia.

ΤΟσαῦτα εἰπὼν ἠγᾶτο αὐτὸς [t] ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τ Αἰγυπτίων ὁρῶντων. [v] ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ, τῷ πόνῳ πεπαλαιπωρημένοι τ διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχλην [x] ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δ' πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν [y] τ Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει [z] λέγων· "σὺ μὲν αὐτὸς μὲν ἀγνοεῖς, "[a] ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τ παρόντων ὅτι κῆ "ῥώμῃ ὅτι κατ' ἀνθρωπίνην ἐστὶν ἀνθρωπίνῃ. ἀλλ' [b] ἤδη "τι πάντως σωτήριον σπουδῇ, [c] τῷ κῷ τὴν σὴν βέ"λτιστε ἀφέντι τὴν Αἴγυπτον, σὸν ἐστὶν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς "τι ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς τὴν "σὴν [d] μόνην καταφεύγομεν· κῆ εἰπὲ πρὸς τ σῆς "προνοίας ἐλθοι ἐξαρπάσαι [e] τ Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς "δικαίως ἁρπαζομένους. ὁρᾷς γὰρ ταχέως, τὴν "σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· κῆ τ λαὸν, ὑπὸ ἀνελ"πιστίας καταπεπληγότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάρπασον εἰς "εὐθυμίαν, κῆ τὸ πρὸς τ σωτηρίας θάρσος. [f] ἐν σοὶ "ἀλλοτρίοις δ' ἐσμὲν τοῖς ὑπάρχουσι· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θά"λασσα, σὸν δὲ τὸ περικλεῖον ἡμᾶς ὄρος. ὡς ἀπορήναι "μὲν τοῦτο σοῦ κελεύσαντος, ἡφρωδηκέναι δὲ κῆ τὸ πέλα"γος. εἶναι δὲ ἡμῖν ὑποδρᾶναι κῆ δι' ἀέρος, δόξαν "ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τ τρόπον.

Mare tubrum virga percuſſum ſinu patente refugit.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; &, ſeipſum in ſe reciens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebræi. Moyſes autem Dei præſentiam perſpiciens, & mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: juſſitque Hebræos ſequi, ſemita incedentes à Deo patefacta, tam de hoſtium eos inſectantium periculo ſibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

Β'. Τοσαῦτα ἐπιθάσας τάξει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ ὑπὸ τ πληγῆς ἀνεκόπη· [g] κῆ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφῆκε τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις εἶναι κῆ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τ ἐπιφάνειαν τ Θεοῦ, κῆ τὸ πέλαγος ὑποκεχωρηκὸς αὐτοῖς τ ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ὑπέβαινεν [h] αὐτῇ· κῆ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι. ἀβλαβῆ θείας ὁδοῦ ποιούμενος τὴν πορείαν, κῆ τῷ κινδύνῳ τ παρόντων πολεμίων ἡδόμενος, κῆ χάριν ἔχοντας ἀβλαβῆ τὴν ἀθρόλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

Rex Ægyptius, mox coëuntibus aquis ſimul atque cælo ruente, cum omni exercitu deletus eſt. Ex. c. 14. &c.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præſentia ſe fretos exiſtimantes, primum inſanire viſi ſunt Ægyptiis, ut qui in manifeſtam ſeſe conjicerent perniciem. Poſtquam vero eos ſatis ſalvos longius aliquanto proceſſiſſe conſpexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſis in tranquillum cederet mare: & præmiſſis equitibus *in vada* deſcendebant. Hebræi vero, dum illi arma induerent & aliquantiſper id agendo morarentur, in adverſum littus incolumes evaſerunt. Unde & Ægyptii ad eos perſequendos facti ſunt audaciores, ac ſi foret ut illi ſimiliter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebræis ſolis conſtitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium ſalutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam univerſus Ægyptiorum exercitus *in*

γ'. Τῶν δὲ οὐκ ὀκνούντων, ἀλλ' ἐμένων μὴ ταχέως ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν [i] αὐτὸς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ὅτι προδήλου ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ' ἐώρων ἀβλαβεῖς ὅτι τὸ πολὺ προκεχωρότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτούς, ὡς κἀκείνοις ῥεμησόντος θαλάσσης· καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους τ χρόνον εἰς [k] τὸ τρίσυλλας ἔφθασαν [l] ὅτι τὸν ἀντιπέρας γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν κῆ θαρσαλεώτεροι [m] συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς ἐξ ἐδὲν ἐπὶ αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δὲ ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγυμνένην, ἀλλ' ἐκ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τ κεκινδυνευκότων πεπιστευμένην, ἀλλ' ἐκ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῇ τούτων ὡρμημένοις [n] χρήσεσθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τ Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ὅτε-

t Ἐπὶ τὴν θάλασσαν,] Ἐπὶ θάλατταν *Vat.*

v Ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν,] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψει τε γὰρ ὄντων, κ *Big.* ἐν ὄψει γὰρ ὄντων, κ *Baſ.* & *G.*

x Ὑπερβάλλεσθαι] Ὑπερβαλεῖν *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda.

y Τὸν Θεὸν ἱκέτευε,] Articulum dedimus ex *MSS.*

z Λέγων·] Οὕτως poſt λέγων adjiciunt plerique *MSS.*

a Ὦ δέσποτα,] Illa ὦ δέσποτα deſiderantur in *Editis* & *Vet. Interpr.*

b Ἤδη τι πάντως] Εἰ δεῖ τι *Big.* & *Samb.*

c Τῷ κῷ τὴν σὴν βέλτιστε] Articulum negligit *Vat.*

d Μόνην καταφεύγομεν·] Μόνην non agnoſcit *Vat.*

e Τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς] Τῆς τ Αἰγ. *Vat.*

f Ἐν σοὶ ἀλλοτρίοις] Οὐκ ἐν ἀλλ. *Vat.*

g Καὶ, εἰς ἑαυτὴν] Maris à Moyſe diſciſſi fama quædam ad Ichthyophagos uſque pervaſit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hiſt.* l. 3. p. 174.

h Αὐτῇ·] Ἐν αὐτῇ *Vat.*

i Αὐτὸς Αἰγύπτιοι] Εἰς αὐτὸν *Samb.* forſan ἑαυτούς.

k Τὸ τρίσυλλας] Ita *MSS.* τὰ τρίσυλλα *Baſ.* & *G.*

l Ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας] Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* εἰς τὴν ἀντιπέρας *Baſ.* & *G.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέρα *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egreſſos eſſe, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8.

m Συνέβαινε] Eodem modo in *MSS.* συνέβαλε *Baſ.* & *G.* vitio forſan Typothetarum.

n Χρήσασθαι] Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσθαι.

ο Πορ-

ὑπεχώπησε πάλιν ἡ θάλασσα, καὶ ἐπικαταλαμβάνουσα ῥοώδης κατὰ πνεύματος κατῆρε τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' ἐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ ° ἐπεσεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ ἐφ' ἅπασι κατηυθέχθησαν. ὅλως δ' εἶδεν ἐν τῇ ἐπ' ἀπωλείᾳ καὶ μῆνιν Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε σωθῆναι· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν ἅπαντες ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τὸς δ' Ἑβραίους P οὐδὲ καταχεῖν ἦν ὑπὸ τῇ χαρᾷ τὴν ἀπροσδόκητον σωτηρίας καὶ τὴν τῶν πολεμίων ἀπωλείαν· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλείαν διεφθαρμένων, καὶ τὸν Θεὸν ἅπας ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τι τὸν κίνδυνον q ἅπας ἐκφυγόντες, καὶ πρόσθεν τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκλασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύσοντες τὸ πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ r παιδιαῖς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τὸ δύμενείας ὄχαρμα περιέχουσαν, ἐν s ἑξαμέτρῳ τόνῳ πεποίηκεν.

ε'. t Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, ἅπασι ἕκαστον τούτων παρέδωκα. u θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς τὸ ἀπίθανον τοῦ λόγου, εἰ δικαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, x εἴτε καὶ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε y καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τὸν Μακεδόνιας z χθὲς καὶ πρώην γενόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλως οὐκ ἔχουσι παρέσχε τοῦτο δὲ αὐτό, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν a τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγεγραφότες. περὶ μὲν οὖν τούτων b ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, περισταλέντα τῷ ῥαιστοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο c ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἦστων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σῶρα τοῦ πλήθους ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ d προείρητο.

vadis intrasset, rursus se diffundit mare, & cum impetu à ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circundatos obruit. Imbres etiam de cœlo descenderunt, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: insuper & fulmina *crebro* jaculabantur nubes. Ad summam concursus erat omnium, quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos opprimebat caliginosa & tenebricosa. Ac isti quidem universi adeo perierunt, ut nec nuncius cladis ad domi relictos reverteretur.

4. Hebræi autem vix se præ gaudio continuerunt ex tam insperata salute & hostium strage; existimantes semet in firmam stabilemque libertatem vindicari, nemine superstite qui illos in servitutem retraheret, præsertim cum Deum manifesto adeo sibimet in subsidium venientem habuerint. Et illi quidem ipsi, quod periculum ita effugerint, hostesque præterea maximo post hominum memoriam supplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses canticum in Deum componit versibus senariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ. *Gaudiis exsultant Hebræi, & hymno nobilissimo Dei laudes celebrat Moyses.*

5. Et ego quidem prout sacris in libris scriptum repericbam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, si antiqui homines & malitiæ expertes in maris scissura viam ad salutem invenerint, sive Dei voluntate sive sponte naturæ: quandoquidem heri & nudiustertius * iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Persarum imperium everlendum uti decreviſſet. id quod & omnes testantur, qui Alexandri res gestas scriptis mandarunt. At enim de his quisque, ut libuerit, sentiat.

6. Postera vero die cum æstus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejecisset, ubi tum Hebræi castra posuerant, Moyses, hoc ipsum conjiciens Dei providentia factum esse, ne posthac arma desiderarent, ea colligens, iisdemque tegens munienſque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic sacrificaturus, & munera pro salute populi oblaturus, prout ipsi antea imperaverat Deus. *Israëlitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyses.*

Τέλος τῆς βιβλίου δευτέρας.

Finis Libri secundi. ΤΑΔΕ

o Περιεξαπτομένης] Sic in plerisque *MSS.* περὶς ἐξαπτομένης *Samb.* & *Cas.* περιεξαπτομένης *Bas.* & *G.*

p Οὐδὲ καταχεῖν] Οὐ καθορᾶν ἐῶ *Vat.*

q Οὕτως κινδυνοῦντες,] Οὕτως κινδυνοῦντες, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύσοντες τὸ πρόσθεν. ἀνὰ νύκτα δὲ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.*

r Παιδιαῖς] Παιδείαις *Big. Bas.* & *Gen.* παιδιᾶς ex re, *Hen. Busb. Cas. Samb. Burius, Schotanusque*, præter tres libros *Regios.* Mox ὑμνῳδίαις ἐχαρίσιαν *Bas.* & *Gen.* aut de priore *Hen.* atque *Busb.* & aliquot codd. *Gallici.* BERN. Ita ex *MSS.* παιδείαις *Bas.* & *G.*

s Ἑξαμέτρῳ] Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadverſ. ad *Eusebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroicum. Vide *J. Crojum* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hist Lit. p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p. 207. Vertitur *Senariis.* Minus recte, ut constat ex Lib. VII. p. 216. Edit. *Bas.* p. 92. HUDS. Nunc ignota plane est ratio carminum Hebraicorum. REL.

t Ἐγὼ μὲν] Vide *Relandi* Palæstin. p. 277.

u Θαυμάσῃ] Θαυμάσει *Samb.*

x Εἴτε κατὰ βούλησιν] Hac de re videsis *Allatii* notas ad *Eustathii* Hexaem. p. 301, 309.

y Καὶ τοῖς περὶ] Ita in *MSS.* in *Editis* καὶ περὶ τ. Commentus est *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæst. Alnet.* l. 2. c. 5.) Neptuno, super fluctus currum agenti, mare aquas diduxisse, ubi (*sc.* ad *Iliad* γ'.) notat *Eustathius*, scriptum reliquisse *Callisthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam solum patefecisse, sed tanquam regem esse veneratum aquis assurgentibus & intumescentibus. quo exemplo usus est *Josephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigiosæ maris scissuræ fidem.

* *Iis, qui sub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, cessit*] Al. *Alexandro Macedonum regi cessit* &c.

z Χθὲς καὶ πρώην] Ἐχθὲς *Samb.* & *Vat.*

a Τοῦ Θεοῦ θελήσαντος.] Ita visum est etiam *Appiano* de *Bell. Civ.* l. 2. *Arriano* de *Exped. Alex.* l. 2. sed errot revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui scribit Alexandrum maris æstu observato exercitum transmisisse &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* suasoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674.

b Ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.] Hoc loquendi modo non indicat Josephus, se dubitare, verumne sit, quod dicitur de transitu Israelitarum per Mare Rubrum: sed tantum, quia Gentibus scribit, his verbis utitur, ut si hæc iis fidem superare videantur, suo fruantur arbitrio, nec propterea a legendis reliquis, quæ traditurus est, absterreantur. Nam ipsum non dubitasse hac de re, satis ostenditur ex modo quo narrat, & quod ex Sacris Voluminibus se hæc edoctum testetur. Infra lib. III. cap. 10. utitur eodem loquendi modo, postquam dixerat falso credi Mosen & Israelitas ob lepram Ægypto pulsos, περὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ, σκοπείτω. Num & hoc incertum esse ibi dicere voluit, Sic lib. III. 4. ubi de adscensu Mosis in montem Sinai *de illis*, inquit *quisque sentiat, ut volet.* Ita eadem clausula librum hunc terminat, agens de divinitate legum Mosaicarum. Antea lib. I. cap. 4. Ubi de Noacho quod tantus natu diem obierit, eadem verba usurpat, &, uti hic, exempla ex historiis Gentium profert, ut probabilior ipsis res fiat. Ita & lib. IV. 6. de Bileamo. Infra quoque cap. 4. libri octavi, postquam dixit solos esse Judæos inter Syros in Palæstina qui circumcidantur quod ὄχλον est, quod liquido constat: addit tamen, *de his quisque, ut volet, arbitretur.* Sic librum decimum & decimum octavum iisdem verbis terminat. confer & lib. XII. cap. 13. in fine & lib. XIX. cap. 1. Quum his verbis tam frequenter uti soleat in libris Antiquitatum, non memini in libris de Bello vel semel illa legisse. Quod si me fugerit, id tamen puto in caussa esse, quamobrem toties in libris Antiquitatum legatur, quod hos in usum Gentium scripserit. Possemus ex aliis scriptoribus, qui iis verbis usi sunt in rebus certissimis, uti sane ipsis persuasum erat, hoc quicquid est, confirmare, nisi rem ad liquidum esse perductam putaremus. REL.

c Ἐκδιδούσης,] Ἐκκειδούσης *Cas.* & *Vat.*

d Προείρητο.] Ita in *MSS.* in *Editis* προσέρρητο.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ·

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [b] Ως Μωϋσῆς τ̀ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτ ἀναλαβὼν, ἦγαγε ἐπὶ τὸ Σιναΐων ὄρ Θ, πολλὰ παλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορί.

1. *Quomodo Moyses populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.*

β'. Ως πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται κ̀ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· κ̀ [c] Ἰσραηλῖται τ̀ πολλ̀ τ̃ φαλαγγῶν [d] ἀπέβαλον ὠλήθρ.

2. *Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti sunt, & Israëlitæ magnam exercitus sui partem amiserunt.*

γ'. Οπ τ̀ πενθερὸν αὐτ Ἰοθόρ Μωϋσῆς, ἀπαγγέλλοντος αὐτ̀ πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

3. *Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.*

δ'. Ως ὑπέθετο διατάξαι τ̀ λαὸν αὐτ̀ κ̃ χιλιάρχους κ̀ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· κ̀ ὡς ἔπεισε τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κ̃ τὴν τ̃ πενθερ̃ ἀπαίνεσιν.

4. *Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum dividerent, præfectosque designaret qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.*

ε'. Ως ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρ Θ, κ̀ λαβὼν παρ̀ τ̃ Θεὸν τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

5. *Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.*

ς'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τ̃ Θεο̃, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

6. *De tabernaculo, quod Deo statuit & sacravit Moyses in solitudine, templum specie referens.*

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, κ̀ ἡ τ̃ ἀρχιερέως· περὶ τ̃ τ̃ Ααρὼν ἱερωσύνης, κ̀ τ̃ ἁγνειῶν κ̀ θυσιῶν οἱ τρόποι· κ̀ περὶ τ̃ ἑορτῶν, κ̀ ὡς ἑκάστη τ̃ ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

7. *Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis: de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.*

η'. Ως ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἦγαγε τ̀ λαὸν εἰς τὰς ὅρους τ̃ Χαναναίων, κ̀ τὰς κατασκεψομένους αὐτῶν τὴν τε χώραν κ̀ τ̃ πόλεων τὸ μέγεθ Θ ἐξαπέστειλεν.

8. *Quomodo Moyses castris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quosdam dimisit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.*

θ'. Οπ τ̃ πεμφθέντων μ̃ τεσσαρακοντ̀ ὑποστρεψάντων ἡμέραν, κ̀ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν τ̃ Χαναναίων ὑπερεχούσαν δύναμιν· τὸ πλῆθ Θ ταραχθὲν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν [e] ὡς τε καταλεῦσαι σπουδ̀ μικρὸν τ̀ Μωϋσῆν, κ̀ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δηλοῦσι διεγνωκότες.

9. *Qui missi fuerant, post XL. dies reversi, suorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculsa & in desperationem acta, ad Moysem lapidandum incitaretur, consilio inito de redita in Ægyptum ad serviendum.*

ι'. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τ̀ Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη [f] τεσσαρακοντ̀ εἶναι, τὴν ἐπὶ τ̃ ἐρημίας διατριβὴν, σωφρονοῦντα· κ̀ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν [g] τὴν Χαναναίαν.

10. *Utque Moyses, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in solitudine, illis succensere: & neque in Ægyptum reversuros esse, neque occupaturos Chananæam.*

---

a Εν τῇ τριτῇ.] Ita ex *Samb.* edidit *Hudson.* At *Bernardi* aliorumque editiones reliquique libri ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ Ιωσήπου ἱσ.

b Ως Μωϋσῆς.] Capitum periochas desumpsi ex *Codd. Samb.* & *Big* placuit tamen vulgata hic subjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τ̀ λαὸν ἐξ Αἰγύπτ ἀπὸ τὸ Σινᾶον ὄρ Θ ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τ̃ τ̃ Αμαλεκιτ̃ν κ̀ συμμάχων ἡττης, κ̀ ὅτι ὐκ ἐν τ̃ πολεμίων λείαν Ισραηλῖ̃ ἐπάταξε. Κεφ. γ'. Ποίας συνέκλεσε Ραγουήλ Θ τῷ γαμβρῷ Μωϋσῆ ἑορτὰς. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς τὸ Σιναῖον ὄρ Θ, κ̀ λαβὼν παρ̀ Θ τὰς τ̃ δεκα λογων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτὰς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τ̃ σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἃ μεθερμηνεύομεν ναὸν δόξειεν διέφερεν. Κεφ. ς'. Περὶ τ̃ κιβωτ̃, ἣν ἐποίησε Μωϋσῆς τας νομικὰς πλάκας ἐνέπιθηκεν. Κεφ. ζ'. Περὶ ταπητέζης κ̀ λυχνίας χρυσῆς κ̀ βωμῶν τ̃ ἐν τῇ σκηνῇ. Κεφ. η'. Περὶ τ̃ τ̃ ἱερέων κ̀ τ̃ ἀρχιερέως στολισμ̃. Κεφ. θ'. Περὶ τ̃ τ̃ Ααρὼν ἱερωσύνης, κ̀ ἃ τινὰ ὡρ̃ ἑορτῶν κ̀ ἱερουργιῶν νενομισμ̃. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν κ̀ ὡρ̃ καθαρσιῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι κ̀ ἄλλη ὡρ̃ τὰ πολιτικά. Κεφ. ιβ'. Σ̃ασις κ̃ Μωϋσέως δι' ἀπειλῶν, κ̀ τ̃ σασισάντων πάλαι. Κεφ. ιγ'. Περὶ καθαρότητος οἱ ἐξισοσθησομένης τῷ Χαναναίων γένει, κ̀ ἐπανελθόντες τὰς Ισραηλίτας ἐξωλεσθῆναι.

c Ισραηλῖ̃.] Vocem Ισραηλῖ̃ addidi ex *Epiphanio.*

d Απωλεσαν.] Deest *Big.*

e Ως τε σπουδ̀ μικρὸν καταλεῦσαι] Mox *Big.* δηλῶσαι, non male. Dein ὡρμησεν ὠργίλως *Big.* BERN. Perperam καταλῶσαι in *Big. Epiphanius* vertit, *paulatim Moysem desereret.* Lege ex Cod. *Vatic.* ὥστε καταλεῦσαι σπουδ̀ μικρὸν τ̀ M. HUD. in *Add.* Legebatur ante ὡς κ τ̀ M.

f Τεσσαρακοντ̀α.] Sequentia (quibus nulla apposita erant commata in *MSS.*) ita distinguenda esse censeo, nisi quis malit ὠργίλως pro ὠργίλῳ.

g Τὴν Χαναναίαν.] Vel cum *Big.* τὴν Χαναναίων.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[a]ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [b] ἐτῶν β'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER TERTIUS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

ΚΕΦ. α'.

[c] Ὡς Μωϋσῆς τ̀ λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· πολλὰ παλαιπωρήσαντας ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ μὲν τοῖς Ἑβραίοις τ̀ σωτηρίας ἐτύγχανεν ἡμῶν, δεινῶς λυπῆ πάλιν αὐτὸς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα πολέως ἐστὶν ἔρημος, κ̀ τ̀ πρὸς τροφὴν τελείας ἄπορος, σταλίζεσθαι δ' κ̀ ὕδατος εἰς τὸ ἔκπαλον, κ̀ μὴ μόνον ἀνθρώποις π̀ ὠφελῆσαι ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλό π τ̀ ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, [d] κ̀ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς ἐδέν ὄ, π κ̀ φῦσαι καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην δ' ὄσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὡδοιπόρουν, ἐπέχειν ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τ̀ προωδοιπορημένης ὕδωρ, ὃ φρεατῶν κεκελευκότος· κ̀ τότε δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐπιζητοῦντο τὴν ὑδρείαν ἐπιπόνως διὰ σκληρότητα [e] τ̀ γῆς. κ̀ τὸ ἁρυσκόμενον δ' πικρὸν ἀλλ' ὑ ποτιμον ἦν, κ̀ τῆτο δ' σταν. ἀφικνοῦνται δ' τῶν ὁδοιπόρων τ̀ τρόπον [f] περὶ δείλην ὀψίαν [g] εἰς Μαρὰ τόπον, ὅτως διὰ τὸ ὕδατος κακίαν ὀνομάσθαι. Μαρὰ γὰρ ἡ πικρὰ λέγεται. κ̀ αὐτόθι πεπαλαιπωρημένοι τῷ τε πονεῖν τῆς ὁδοιπορίας κ̀ τῇ τ̀ τροφῆς ἀπορίᾳ, [h] κ̀ γὰρ κ̀ τότ' αὐτὸς πλέον [i] ἐπιλελοίπασι, καταμένουσι. [k] Φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ μᾶλλον ἔμενον· ἀπ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς ἀνάπαυσιν ἐν ἐκείνοις ὀφθεῖσι τοῖς χωρίοις. κ̀ γὰρ ἦκουον ἀπὸ τ̀ [l] ἐξερευνώντων μηδὲν ἐμπεσεῖν βαδίζουσιν εἶναι· πικρὸν

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

CUM autem hoc modo inſperata Hebræis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum uſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis juſſu, ſecum deferebant ex locis, quæ jam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraica* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanſerunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis utpote locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progreſſu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nul-

Jam ſitiunt. Uſum Arabiam patiuntur Hebræi.

---

a Βιβλίον Τρίτον.] *Al.* λόγος τρίτος.

b Ἐτῶν β.] Ita *Barb. Big.* alique. ἔτων μ'. *Samb.* proclivi errore. ἐτῶν υδ'. aut νδ'. *Baſ.* & *Hen.* immodice.

c Ὡς Μωϋσῆς] Propoſuit autem vice veteris lemmatis Editor *Baſ.* & abs illo *Genevenſes* hæc verba, Ὡς. μωυσῆς τ̀ λαὸν ἐξ αἰγύπτου ἀναλαβὼν τὸ σινᾶιον ὄρος ἤγαγε. Mox Παλαιπωρήσας *Hen.* dein Οὕτως *Samb.* ubique præ litera conſona. Subinde σίναιον. idem liber, & *Hen.* & *Barb.* σινᾶιον reliqui omnes. BERN.

d Κ̀ νοτερὸν ἐξ] κ̀ νοτερὸν γ' (prout in ora *Cod. Samb.*) legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

e Τῆς γῆς.] Articulum omittit *Vat.*

f Περὶ ἑσπέραν ὀψίαν] Veſperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaſerant. BERN.

g Εἰς Μαρὰ τόπον,] Εἰς μαρὰ τ̀ τόπον *Samb.* εἰς τόπον μὲν pro μαρὰ *Hen.* & *Barb.* μαρὰ autem ſcripſit Joſephus ſemel iterumque, toties *Mar* Interpres Scholaſticus. Quis autem Hebraizantium neſcit tam מר *Mar* quam מרה *Marah* apud S. Scriptores ſignificare τὸ πικρὸν: aut impotenter talia objici à Schotano Zomaraque, κ̀ ὅτως ἦλθον εἰς τόπον ἀδίψων· ἦ οὐ γὰρ Φρέαρ ἦν, ἐξ τὸ ὕδωρ διὰ πικρίαν ἀπόβλ· κ̀ τὸ ὄνομα τ̀ τόπου· μὴ δ' ἐξόδου βιβλ· (ἀλλὰ κ̀ τ̀ ἀριθμὸν) μαιρὰν (l. μεῤῥὰ ex LXX.) ὀνομάζει. ὁ δ' ἑρμηνεὺς τὸ μὲν αὐτὸν κληθῆναι κατὰ τ̀ ἐξηγητῶν συγγραφὴν. Idem locus Syris Arabibuſque *Mariri* nuncupatur, atque etiam *Morath* Syris, nec non *Amari fontes* Plinio de Natura. BERN. Collatio manu *Iſ. Voſſii* facta ad *Edition. Baſ.* ab hoc Libro incipit, & pergit uſque ad Cap. VI. Lib. VIII. verum non additur, ex quo Codice ſit deſumta. Legit illa quoque hoc loco τ̀ τόπου. HAV.

h Κ̀ γὰρ] Ita *Big.* κ̀ γὰρ τότ' *alii.* HUDS. Coll. *Vſſ.* κ̀ γὰρ τοτ' κ̀ αὐτὸς HAV.

i Ἐπιλελοίπασι,] *Al.* Ἐπιλελείπασι.

k Φρέαρ γὰρ ἦν,] *Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec ſufficere* &c. ac ſi legiſſet Φρέαρ γὰρ ἰὸν πικρὸν μᾶλλον αὐτὸ μ'.

l Ἐξερευνώντων] Ita (Coll. *Vſſ.*) *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξερευνήτων *Baſ.* ἐξευρόντων *Gen.* HUDS. *Baſ.* ἐξερευνητῶν. Vet. *ab exploratoribus.* ſ. ἐξευρόντων. COCC.

nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, ſive amarum puteorum injecta aſſula edulcat Moyſes a Deo doctus. Ex c. 15, 23. Num. c. 33, 1. Eccleſ. c. 38, 5.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex & virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiæ opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe convertit, ut aquæ vitio præſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque *illi* hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebræis, Deum preces ipſius exaudiviſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad juſſa ejus exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus eſſet ut aqua in melius mutaretur, jubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evaſit.

Apud Elim ſtationem populus conſedit ſub die triceſimo ſui erroris. Ex. 15, 27. Num. c. 33, 9. Et Severus l. 1. c. 27.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim pervenerunt, è longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam & palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmæ enim illæ, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet & arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo & aquæ emerſio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, ni-

ἦ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ ℭ ἄποσον [m] ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ ℭ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ορῶν δ' ὁ Μωυσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ ℨ πράγματος τὸ ἀναπλεκτον· [n] ὁ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τ ἀνάγκης ἀντιπάξαι τὸ ἀνδρεῖον, [o] ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ' ἐκείνους γυναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλ℺ ἀθενέστερο℺ τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις δὲ, τὴν συμφορὰν τὴν [p] τ ἁπάντων ἰδίαν αὐτὸ ποιούμεν℺. καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ σωτέρχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιορᾶν, ἀλλ' ἐκπορίζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τ Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τ παρούσης κακίας καὶ ποτιμον αὐτοῖς παρασκεῦαι. καὶ καταννεύσαντ℺ ℨ Θεοῦ τὴν χάριν, λαβὼν [q] ἀποτομάδ℺ τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ [r] μέσῃ, καὶ κℨ μῆκ℺ τὴν τομὴν ποιησάμεν℺· ἔπειτα μεῖς εἰς τὸ φρέαρ, ἐπεύξατο τὸν Εβραίων τ Θεὸν ἐπήκοον [s] αὐτὸ τ δυχῶν γενόνεναι, καὶ ὑποδεχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον [t] ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτῶν, τί [u] καὶ ποιοῦντων ἂν [v] μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεῦσ℺ τὸν ἐν ἀκμῇ πρέποντας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον εσεσθαι ποτιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντ℺ ℨ πλείον℺. καὶ οἱ μὲν [x] ἐπονουν· τὸ ℨ ὑπὸ τ συνεχῶν πληγῶν [y] γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη ποτιμον ἦν.

γ'. Ἀραντες δ' ἐκεῖθεν εἰς [z] Ηλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὀραθῆναι· καὶ γὰρ φοινικόφυτ℺ ἦν· [a] πλησιάζουσα ℨ ἀπηλέγχετο πονηρά· καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες ὀ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσπρόσοδοί τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι δι' ὕδατ℺ ἀπορίαν, ψαφαρᾶ ℨ παντὸς ὄντ℺ χωρίου· ὅτι γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα ὄσων τ ἀριθμὸν, [b] νοτερόν τι καὶ πρὸς [c] ἄρδοσιν αὐτοῖς [d] δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλῦσαι μηδ' ἀναχεῖν, [e] ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι· καὶ διαμωμένοις

[m] Ην,] *Al.* ἐνῆν. HUDS. Leg. ἰῶ. Vet. *exiſtebat.* COCC. Ita & Coll. *Voſſ.* & *Big.*

[n] Οὐ γὰρ καθαρὸς ἰῶ στρατὸς,] Ita *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Οὐ γὰρ ἰχθρὸς ἰῶ στρατὸς *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[o] Ἀλλὰ διέφθειρε] Sic (niſi quod παίδων pro παῖδες repoſuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* (& Coll. *Voſſ.*) paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθειρε τὸ ἡμῶν π. τ. κ. γ. ὄχλ℺ ἀσθενέστερ℺ τ κατ' ἐκείνους [*al.* ἐπ' ἐκείνους] διδασκαλίας. in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρετο τότε ἡμῶν παῖδός τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερ℺, τ ἐκείνων διδασκαλίας ἐν χαλεπωτέρῳ ἰῶ, τὴν σ. Dubium quidem dictum, & quod tres ſenſus præbet, cum unus uni ſententiæ, niſi immodice ſapimus, in his ſcriptis ſufficiat. BERN. *Epiphanius* legiſſe videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρετο τὸ κατ' ἐκείνους ἡμῶν, παίδων τε καὶ γυναικῶν ἀσθενέστερ℺ &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate potuiſſet & fortitudine reſiſtere. Sed dum iſto modo eorum deficeret virtus, nihilque prodeſſet doctrina verborum, calamitatem omnem ſuam Moyſes propriam faciebat.*

[p] Τῶν ἁπάντων] Τῶν adjecimus ex *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.*

[q] Αποτομάδ℺] Ita *Samb.* τομάος *Vat.* in *aliis* ἀπὸ τομάδ℺ vitioſa dialyſi. ἀπόμακες eſt χίζα, *Heſychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* intepretatur ξύλον ἐκπεπονημένον. *aliis* ἀκόντιον dicitur, i. e. *a quarterſtaffe* inter arma Britannica.

[r] Μέσῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μέσ-λω in *Editis.*

[s] Αὐτὸ τ δύχων] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τ δύχης *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τ δύχων edidit *Bernardus.*

[t] Επιθυμοῦσιν] Sic plane & mox ὑποδεχῆσθαι in *Big. Samb.* & *Vat.* ἂν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* unde eſt quod habeant ὑποδεχῆσθαι.

[u] Μεταβάλοι] Ita in nonnullis *MSS.* & *Vet. Interpr.* in aliis μεταβάλλοιτο vel μεταβάλοιτο, & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλλοι τὸ ὕδωρ, κελ.

[x] Επόνουν·] Επίνων legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.*

[y] Γεγυμνασμένον] Hoc nulla cum laude Joſephi adnotarunt Græci ac Latini. Nam filius *Calliſti* in Eclogis, Ἀκμεῖον πρᾶγμα λεγέ ἰώσηπ℺ πρὸς ℨ ὕδατ℺ ℨ ἐν τῇ μερίδι, ὅτι ἐ κίνησις ὁ πολλὴ ἐγλύκανεν αὐτό. Dein *Zonaras* Drungarius, ὁ ℨ ἰώσηπ℺ ἔοικε μὴ πιστεύων ὡς θαύματι τῇ γλυκάνσει ℨ ὕδατ℺, ἀλλὰ φυσικῶς αὐτὸ γλυκαθῆναι δοξάζων. λέγει γὰρ, ὅτι τὸ ξύλον ὁ ναυστὸς εἰς τὸ ὕδωρ βαλὼν, ἐξαντλεῖν τὸ ῥεῖθρον ἐκέλευσε. καὶ οἱ μὲ ἐπόνουν· τὸ δ' ὑπὸ τ συνεχῶν πληγῶν γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον, ἤδη ποτιμον ἰῶ. Inde alius Græculus ad cod. *Busb.* ἀ τ ἐν τῷ Θαυμαίῳ γλυκασμὸν σοι δοκεῖ τὸ γλυκαθῶσαι τὸ ὕδωρ ἐν τῷ τε, ἀλλ' ἐν ἀνοσίᾳ ἀκολασίᾳ. Aſceta inſuper Trecenſis, *Joſephus videtur velle, quod aquæ vitium hoc contraxerant, quia ſemper immotæ fuerant. Præcepit enim fortibus*, inquit, *ut hauirent aquam & plurimam prius effunderent, ut ultima quæ remaneret, frequentibus concuſſionibus exercitata & purgata fieret potabilis.* Chriſtiani equidem Theologi pariter ſentiunt de lacuna Probatica, quam B. Johannes in Evang. laudavit. Attamen quamvis diſertiſſimus Philoſophorum Judaicorum Philo admirandam hanc hiſtoriam ſecus narraverat, Joſephus ab eo abit, quamvi Philonem ea de cauſa perlegeret. Verſabantur itaque tum olim multæ fabulæ ſacræ per ora Phariſæa, quibus hodie neſcio quanto malo caremus. BERN. *Joſephum* (vel in *Exterorum gratiam*, vel quod *Fabulis Phariſæis* nimium crediderit) rei miraculum elevare adnotarunt *Veterum* nonnulli, ut *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Zonaras* in *Annalibus*, p. 22.

[z] Ηλιν ἀφικνοῦνται.] Quomodo ſcribunt *Big.* & *Samb.* ἦλιν *Hen.* & *Busb.* ἰλιὼ Typographi. *Helim* Epiphan. αἰλὶμ LXXII. Interpr. ex אילם Hebraico: quos ſecutus eſt Philo, Euſebiuſque cum mille aliis Chriſtianorum. Idem Scriptoribus exoticis αἴλανον & *Elana*, & ايلة. *Elim* denique Sextam manſionem nuncupatam credes tanquam *nemus* aut Φοινικῶνα. In hoc etenim nomine omnino ludunt Philo Judæus, & Hieronymus noſter. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aſpirate *Hen. Busb* & *Vet. Interpr.* Ιλιὼ in *Editis.* Αἰλεὶμ LXX *Interpr.* quos ſequutus eſt inter alios *Philo* & *Euſebius.* Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Εἴλανον & *Elana* dicitur. HUDS. Forte Ιλεὶμ COCC.

[a] Πλησιάζουσα] Πλησιάζουσι δ' ἀπηλ. *Vat.*

[b] Νοτερόν τι] Νοτερὸν δὲ Coll. *Big.*

[c] Αρδόσιν αὐτοῖς] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Neque plus MSS. adhuc vidimus ad hunc librum *Baſ.* tamen & *Gen.* & Interpres *Scholaſticus*, quod & Helleniſmus expetit, πρὸς ἀρδόσιν. Mox ἄλλο μηδὲ δυναμένων manus ſecunda *Samb.* BERN. Ita in quinque *MSS.* πρὸς ἀρδόσιν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

[d] Δι' ἐλπίδα] Lege κατ' ἐλπίδα. COCC.

[e] Ικμάδες ἦσαν] Ικμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* HUDS Ita & Coll. *Voſſ.* ſed *Coccejus* in ora libri mei jubet legere εἰ μὴ ἰκμάδες ἦσαν &c. HAV.

μένοις

μένοις τὴν ψάμμον ὄδεν ἀπήντα. [f] κἂν τι ἦ σάζον ἐλαῶν εἰς χεῖρας, ἄχρηστον [g] εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θαλέρου εἶναι. καρπὸν τε φέρειν ἦν ἀσθενῆ τὰ δένδρα, διὰ στάσιν τὴν ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ προσκλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν ἐκ καπηλείων αὐτοῦ, τὴν παλαιπωρίαν ἐκ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τελευτᾶν γὰρ [h] ἐκείνην ὠδύοντες ἡμέραν, ὅτε μὲν ἐπιφέροντο πάντ' ἦσαν ἀναλωκότες· μηδενὶ δὲ τυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τῶν ὅλων. ὡς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἐκ τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ σωτείρας κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ [i] βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ὁ δ', ὅτως ἀνηρεθισμένον τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένον, τῷ Θεῷ θαρρῶν καὶ τῷ συνειδέναι τὸ περὶ τοὺς ὁμοφύλους προθυμίας, παρεισιν εἰς μέσους καὶ καταβοώντων· καὶ τὰς χεῖρας ὑπὸ τῆς λίθους ἐχόντων. ὀφθῆναί τε κεχαλασμένῳ ὧν καὶ πλήθειν ὁμιλεῖν πιθανώτατος, [k] καταπαύει ῥᾳδίως τὸ ὀργῆς, μὴ τῶν παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν θαυμαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πένθει, τὸ διάνοιας [l] ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ θαυμάτου ἔτυχον γιγνόμενοι· προσδοκῶν δὲ καὶ τὸ παρόσης ἀπαλλαγῆναι ἀμηχανίας ἐκ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [m] δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα [n] γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακὰ, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς [o] ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δ' αὐτοὺς οὐκ ἀγαθοὺς, ὅτι μὲν τὴν εὐνομίαν ὅτι μὲν τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, ὅτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, ὅτως δ' ἦ πρὸς αὐτὸν τὰ ὑπηρέτην αὐτοῦ διαπεφευγότας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς διαψευσάμενον, πρὶν ἂν εἰπεῖ τε καὶ πρᾶξαι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσαι. [p] καταριθμεῖται οὖν πάντα· πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατίσχειν αὐτοὺς πάλιν τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ πίνα τρόπον ὁ αὐτὸς πόταμος ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τὴν θαλάσσης, ἀναφυγούσης [q] αὐτοὺς πορρωτάτω, [r] καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σωθείησαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ὑπ' ὀδοιεν ἀπολωλότας· ὅτι τε στασιάζοντας ὅπλων εἰς ἀπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων καταστήσειν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρήσεσθαι [s] δόξαντας γεγονέναι καὶ σώσειν ὁ Θεὸς ἐκ παραλόγου· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ [t] ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ὑπεροχὴν μηδὲ βεβαίαν [u] ἡδέως, εἰ μὴ παραυτίκα, [x] πρίν τινι πρᾶξαι δυσκόλως, πάρεστιν· ἡγουμένους δὲ ὃ κατ' ὀλιγωρίαν [y] μέλλειν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ὑπὲρ πείρας τὸ ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τὸ περὶ τὴν ἐλευθερίαν

hil *fere* eis occurrebat. Et si quid modicum in manus distillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque propter *furiose* exclamabant, dicentes ipsum in causa fuisse quod tantum miseriæ subirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies tricesimus esset, ex quo iter ingressi sunt, commeatum omnem secum deportatum absumpserant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum desperatione. Defixi autem in mali præsentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moysis virtus & sapientia, *vehementer* duci succensebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

Hinc prope seditio redintegratur gentis mala & semper querula. *Exod. c. 16.*

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipsum concitata, Dei auxilio fretus, sibique conscius, quod summa fide contribulium saluti prospexerit, prodit in medium dum vociferarent & saxa manibus arriperent. Cumque esset aspectu gratissimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obsecrans ne, in præsens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *sane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: sed sperarent *potius* etiam de præsenti anxietate se Dei providentia liberandos, quem verisimile est (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa respicerent in angustias nunc adducti) rebus hisce adversis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte se gesserint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejusque voluntatem, quam sequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipsumque ejus ministrum tam iniquis odiis persequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei jussu fieri præceperit, quicquam mentitum esse compererant. Deinde singula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longissime ab ipsis refugiens, novam euntes viam, hac ipsi re salutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos spectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipsis abunde suppeditarit Deus: & ut sæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipsos ex improviso servarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia desperarent, sed lente exspectarent, *quid accideret*, cogitantes quidem non sero venire auxilium, si non statim, priusquam duriusculi aliquid fuerint experti, adveniat: secum vero reputarent non ex *rerum suarum* negligentia cunctari Deum, sed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut sibi constaret

Vide lib. 2. c. 14. & c. 16.

Pulchre tamen stat Moyses, ut virum strenuum & pium decuit.

an

[f] Κἂν ἤ τι σάζον] Ita *Basil.* & G. κἂν εἴ τι ἦ *Big. Samb.* & *Vat.* pleonasmo Atticorum.

[g] Εὕρισκον] *Al.* (ut Coll. *Big.*) ἐφίσκοντο.

[h] Ἐκείνην ὠδύοντο] Vocem ἐκείνην (quæ deerat in *Editis*) reposuimus ex consensu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet ἐκείνων ὠδύοντο.

[i] Βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν,] Ita *Big. Samb. Hen.* (Coll. *Voss.*) & *Bas.* quo modo & mox infra p. 120. v. 10. βαλεῖν *Vat.* tantum adeo sufficit pro λίθοις βαλεῖν in *Basil.* & G.

[k] Καταπαύει] *Al.* καταπαυσεν.

[l] Ἐκβάλλειν] *Al.* ἐκβαλεῖν.

[m] Δοκιμάζοντα] Δοκιμάζειν τε τὴν *Samb.*

[n] Γίγνοιντο] Ita *Samb.* & *Vat.* γίγνοιτο *Big. Basil.* & G.

[o] Ἄρτι χαλεποῖς] Sic in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) ἀεὶ in *Editis.* HUDS. Τοῖς ἀεὶ τοῖς. COCC.

[p] Καταριθμεῖται] Καταριθμεῖ τε π. *Big. Samb.* καταριθμεῖται πάντα, πῶς τε θαρρεῖν Αἰγύπτιοι κατίσχει αὐτὸς *Vat.*

[q] Αὐτὸς πορρώτατω,] Ita *Samb.* in *aliis* αὐτοὺς.

[r] Καινὴν ὁδὸν] Ita in *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* ἐν τῷ ὁ. ὁ.

[s] Δόξαντας γεγονέναι] Sic *MSS.* (Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* ἔδοξαν.

[t] Ἀπογινώσκειν] Ἀπογινώσκειν ἢ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* distincte autem *Epiphan.* ἐκ παραλόγου, ἢ ὡς δυνάμεις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν ἢ μηδὲ νῦν.

[u] Ἡδέως,] *Al.* γίνεσθ, & mox εἰ μὴ πρὶν τ.

[x] Πρίν] l. ἢ πρὶν. COCC.

[y] Μέλλειν τὸν Θεὸν,] Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τῷ τὸν Θ.

z Ἀφι-

an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare possitis, an pecudum more potius servire parati estis dominis, & qui in suos usus & ministeria saginare volunt: denique se quidem non tam de sua salute solicitum esse, cui nihil mali eveniret, si injuste moreretur; quam de ipsorum incolumitate, ne, dum se lapidarent, Deum condemnare existimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moysis facundia. Ex. c. 16.

5. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ necessitatem adeo commoveri, secum statuit Deum precibus & supplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conscenso, à Deo deposcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à summa rerum inopia, (in ipso enim & alio nemine sitam esse ejus salutem) utque iis ignosceret quæ populus eo miseriæ adactus patravit, qui, ut ingenium est hominum, in infortuniis querulus esse solet & difficilis. Deus itaque & se provisurum esse promisit, & subsidium illis desideratum *mature* allaturum. Moyses autem, cum hæc à Deo accepisset, descendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conspexerunt ex Dei promissionibus gaudio suffusum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis stans, dixit se venire, ut præsentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto post magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit sinus Arabicus) advolavit, interjectum mare transgressa: &, simul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum sibi à Deo paratum, suæ subveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda se convertit Moyses, ut qui opem illis quam ocyssime & juxta promissum tulerit.

Coturnices in Israëlitarum castra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Ps. 78.

Dein Manna de cœlo descendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Ps. 78. Sap. 16.

6. Mox autem post primum cibum suppeditatum, etiam alium illis *subsidio* mittit Deus. Nam, dum Moyses inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæresceret, Moyses, suspicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram esse multitudinem & pro nive habere, atque ea tempestate contigisse qua solet pluere, edocuit ipsos, non rorem, ut opinati sunt, de cœlo descendere, sed *cibum* in eorum salutem & nutrimentum. Et cum degustasset, illud ipsis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel suavitate & delectatione referebat. at *aspectu* simile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri semini *par.*

ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ ἀπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐξὸ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας [z] ἀφθόνως τρεφομένοις· δειλέναι δ' [a] λοιπὸν ἂν ὕτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶ σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ οὐδὲν κακὸν ἀδίκως ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων ὑπὸ Θεοῦ [b] κατακρίνειν νομιζῶσιν.

ε'. [c] Οὕτως οὖν ἐπράϋνεν αὐτὸς, καὶ τῆς μὲν ὑπὸ [d] βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον θρᾶν [e] ἐπέτρεψε. παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτὸς πρὸς τὸ ἀνάγκαιον τότε νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' [f] ἱκετείαν ὑπὸ Θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [g] ἐπί τινα σκοπιὰν ἤτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν· ἐν αὐτῷ γὰρ εἶναι τὸ σωτήριον αὐτῷ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· [h] συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις, φύσει δυσαρέστῳ καὶ φιλαιτίᾳ τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν [i] ποθοῦσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, [k] μεταβαλὸν ἐκ τῆς κατηφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ ἅμα ἐκείνου ἐν μέσοις, ἥκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [l] παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν πρὶ τ' ἐνεσηκότων ἀπορων ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, πρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς ἄλλο ἕτερον ὁ Ἀραβικὸς κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν [m] ὑπερελθόν. καὶ, ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ [n] πρόσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ πεμπομένην, τὴν εὐδειαν ἀσπάζονται. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' ὄχας τρέπεται τοῦ Θεοῦ, ταχείαν καὶ παρὰ τὴν ὑπάρξειν ποιησόμενος τὴν ἐπικουρίαν.

ς'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [o] κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς ὄχας, δρόσος κατωλίσθη. καὶ περιπηγνυμένης ταῖς χερσὶ, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ τούτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [p] παρὰ τοῦ Θεοῦ, [q] γεύεταί τε, καὶ ἡθεὶς τὸ πλῆθος ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ [r] τὸ ὥρας εἶναι [s] τοῦτο τὸ γινόμενον, ἀνεδίδαξεν, ὡς οὐ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' ἀρχῆς καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δὲ, μιμούμενοι τὸν ἡγεμόνα, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι μὲν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ

z Ἀφθόνως] Ἀφθόνοις πρεφόμενοι *Big.* & Coll. *Voss.*

a Λοιπὸν] Εἰκὼν οὐχ ὕτ. *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.* utrumque, λοιπὸν εἰκὼν, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens super hæc dicebat.*

b Καλαχείνειν] Id verbum non ausi sunt describere *Big.* & *Samb.* sed ejus loco κατάρρειν. Josephus tamen voluit, sicut nuper *Bas. Gen.* & jam nostræ Operæ rursus excudunt: quod & vertit *Epiphanius* in Latinum *condemnare.* BERN. Καλαρρεῖν soli *Big.* (Coll. *Voss.*) & *Samb.*

c Οὕτως οὖν] Illa ὕτως οὖν præterierant *Big.* (Coll. *Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Βάλλειν ὁρμῆς] Ita in *iisd. MSS.* Βαλεῖν *Bas.* & *G.*

e Ἐπέτρεψε] *Al* ἔπεισε. HUDS. Coll. *Big.* & *Voss.* ἐπέστρεψεν habent. HAVERC.

f Ἱκετείαν] *Samb.* & manus Atticæ solent. ἱκεσίαν *Bas.* & *Gen.* BERN.

g Ἐπί τινα] Ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὰν *Big.* ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit.

h Συγγινώσκειν τε] Ita *MSS.* συγγινώσκειν δὲ in *Editis.*

i Ποθοῦσι.] Sic in *MSS.* in *Editis* ζητοῦσι.

k Μεταβαλὸν] Ex *MSS* μεταβαλὸν *Bas.* & *G.*

l Παρὰ τοῦ Θεοῦ] Ὑπὸ τοῦ Θ. *Vat.*

m Ὑπερελθόν·] Ἐπιλθὸν *Hen.* & *Busb.* ὑπελθὸν *Cedren.*

n Πρόσγειον] Mox ἄλλων ἀεὶ *Schotanus.* Dein periodo exeunte ἰώντων *Hen.* & *Busb.* BERN. Πρόγειον *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* dialecto alia.

o Κατέπεμπεν] Κατεπίμπλη *Hen.* & *Busb.*

p Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ Θεοῦ *Vat.*

q Γεύεταί τε] Τε post γεύεται omittunt quatuor *MSS.*

r Τῆς ὥρας εἶναι τοῦτο] Id putabant, quia ex Ægypto venientes judicabant uti signa tempestatum in Ægypto observaverant, ubi hyeme tonitrua & fulmina & pluviæ contingunt. Scholiastes Arati. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις κεκλιμέναι εἰσὶν αἱ ὧραι ὑπὸ ἔτους· ἐν ᾧ χειμὼν ἔχει τὰ φαινόμενα οἷον ἀστραπὰς καὶ βροντὰς· καὶ θέρος ἐμοίως· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἀκριβῶς εἰσιν αἱ ὧραι καὶ πολλάκις ἐν χειμῶνι θέρους γινομένου καὶ ὑέτους. *Apud Ægyptios tempestates anni suas habent notas, uti hyems fulmina ac tonitrua. Atque ita æstas. Sed in aliis regionibus non habent illæ adeo sua indicia, & ipsa æstate sæpe numero fulmina, tonitrua & pluviæ contingunt.* Fateor tempus quo hæc acciderunt non fuisse hyemem, secundum divisionem anni Judaicam, sed nec æstas erat: atque si ὥρα χειμὼν & θέρος opponantur, certe χειμὼν magis erat quam θέρος. Verum in Ægypto nunquam pluit. Ita veteres scripserunt. Sed jam alii notarunt hoc de Ægypto superiore intelligi oportere. Pro ὕτος MS. habet ὑετὸν. Nota & ὥρας ὕτος. Ita Attici loquuntur: aliis καιρὸς ὕτος dicunt. Observatio est Moeridis Atticistæ. REL.

s Τοῦτο] Ita in *MSS.* in *Editis* δὲ ὕτος.

t Πε-

τὸ ἢ μέγεθος, τῷ κορεσθῆναι σπέρματι. καὶ [t] περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτὸ ἐσπουδάκεσαν. [v] παρηγγέλτο δ' ἐξ ἴσου [x] πᾶσιν ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ἢ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτουμένων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου σωναγάγοντες, ἁδὲν περισσότερον εἶχον τοῦ [y] κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ ἑδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις [z] ἁδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. ἄτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ ἄδοξον· ἀμυὴ δ' τοῖς ταύτῳ νεμομένοις τὴν ὁκ τ' ἄλλων ἀπορίαν. [a] ἔτι δ' καὶ νῦν ὕετος πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῆ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν ἀλατροφήν. καλοῦσι δ' Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ [b] μὰν ἐπερώτησις καθ' ἣν ἡμεῖς ἀλέγομεν, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσι. καὶ οἱ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς [c] πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διεπλυν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ. Ὡς δ' ἐκεῖθεν ἅπαντες εἰς [d] Ραφιδὶν ἦκον, [e] παλαιπωρηθέντες [f] ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε τοῖς πρότερον ἡμέραις [g] πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασιν ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δ' ὀργῆς τοῦ Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ· θαρσαλέων ὡς τροφὴν [h] αὐτοῖς ἐδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν [i] θαρσεῖν, ἀμφιθυμούσης καὶ τῆς [k] τροφῆς χάριτος ποτοῦ [l] μὴ παρόντος. ὁ δ' οὐκ εἰς μακρὰν τῶν δωρεῶν ἀνεβάλλετο. τῷ δὲ Μωϋσῆ παρέζειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν ἀ [m] προσδοκήσειεν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλῆξαι τὴν πέτραν, ἣν ἑώρων αὐτῷ θαρσαλεωμένῳ, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν ὑπερβολὴν [n] ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ ἐς μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, θαρσύνεται πρὸς τὸν λαὸν, θεωμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν [o] ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ [p] ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἦκεν, ἀπολύειν αὐτοὺς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγεν τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν ἀδ' ἐλπισθεῖσαν· ὁκ τῆς πέτρας πλαμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγήτων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας πεπαλαιπωρημένοις ἀνάγκη [q] ἠρίσθαι κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς πλήττει τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χαυόεις ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ θαύματι τοῦ γεγονότος καπ-

Ei quidem colligendo valde ſtudebant. Juſſi autem erant omnes aſſaronem (menſuræ id genus eſt) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere fatagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui ultra præſcriptum modum proceſſerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam aſſarone non amplius inveniebant. at quicquid in craſtinum relinquebatur nemini erat uſui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo veſcebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moyſis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man ſecundum noſtram loquutionem interrogationis particula eſt, cum quidnam quid ſit rei percontamur. Et illi quidem iſtis, quæ ad eos cœlitus delapſa ſunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta uſi ſunt, quamdiu *ſcilicet* in ſolitudine permanſerunt.

Aſſaron ſeu עומר *Ex. c. 16. 36.*

Manna vulgaris copia in Arabia.

Manna; quidnam apud Judæos.

Erranti Iſraëli eum cibum per annos XL. demetiebatur Deus.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim perveniſſent, ſiti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in pauciſſimos fontes inciderint, & tunc ſiccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis eſſe cœperunt: rurſumque Moyſen convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum ſe contulit, obſecrans ut qui victum illis in egeſtate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, ſi potus deficeret. Is vero non diu benignitatem ſuam diſtulit: ſed Moyſi pollicetur fontem illis exoriturum eſſe & aquarum abundantiam, unde minimum ſperaret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conſpectu ſitam, inde & copiam ejus ſumeret quod deſiderabant: ſeque etiam curaturum ut ſine labore & exercitio illis affluereret. Moyſes, cum hæc à Deo accepiſſet, revertitur ad populum, exſpectatione ſuſpenſum & ad eum *ſubinde* reſpicientem: jam enim illum conſpexerant è ſpecula greſſu incitato deſcendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam neceſſitate eos liberare, dignatumque eſſe ſalute plane inſperata: fluvium de petra illis prorupturum eſſe dicens. Qui cum *primo* auditu obſtupuiſſent, ac ſi ſiti *fere* enecti & itineribus miſere attriti neceſſe habuerint etiam petram exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſe-

Tandem juxta Raphidim virga ſua petram percuſſa Moyſis, indeque manavit aqua. Ex. c. 17. Num. c. 20. Pſ. 78. & 105. Sap. c. 11. 1 Cor. c. 10.

Ex. c. 17. v. 6.

da-

[t] Περὶ τὴν συλλογὴν] Sic *MSS.* περὶ συλλ. *Baſ.* & *G.*

[v] Παρηγγέλτο] Ita *Busb.* & *Hen.* παρηγγελε τὸ *Big.* παρηγγέλλετο δ' *Samb.* & *Vat.* παρεγένετο *Baſ.* & *G.*

[x] Πᾶσιν ἀσσάρωνα,] Πᾶσιν omiſerant *Baſ.* & *G.* tum ἀσσαρῶνα *Big.* & *Samb.* tono denſo, ut & mox ἀσσαρῶνος. עמרון enim in ore Chaldaico ſignificat τὸ δίκαλον, quantum *Gomer* reſpectu *Ephæ* rite poteſt. BERN. Infra Cap. VI. §. 6. ipſe Joſephus, ἀμίτρητον Ἐφρείμ ἐπὶ κοτύλαις Ἀττικαῖς ἴσχε. HAVERC.

[y] κακοπαθῆσαι·] Coll. *Big.* κακοπαθῶ

[z] Οὐδ' ἥτις ἦν,] Ita *Samb.* ὃ ἐὰ τις λάβῃ *Big.* & *Vat.* ὠφελία *Baſ.* & *G.*

[a] Ἕως δὲ καὶ νῦν] Ἕως δὲ καὶ νῦν πᾶς ἐκεῖνος ὑετὸς τόπος *Vat.* Mannam in Arabia reperiri omnes veteres & novi ſcriptores teſtantur: ſed eandem eſſe cum ea qua Iſraëlitæ divino beneficio paſti ſunt, non niſi temere fortaſſean queat adſtrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. XVI.

[b] Μὰν ἐπερώτησις] Μᾶν voce circumflexa *Baſ.* & *Gen.* Cæteri facilius & melius μὰν ſeu מן Syros enim & Arabes, (quorum ſane regio ob dulciſſimam illam pruinam celebratur, ubi tum olim conſederant Hebræi) interrogat vocula *Man*, τίς δὲ vel τί ἐὰ; Grotium tamen in Ægyptum ſeduxerunt Rabbini. At vero novo de cibo fruſtra rogitabat Hebræa natio, *quis eſſet, quive nominis.* BERN. Ita ex melioribus *MSS.* in *Editis* μᾶν circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, τίς ἐὰ, vel τί ἐὰ; *Grotius*, ſequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut poſtea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videſis *Druſium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæſt. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmaſium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hiſt. *ejuſdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 295. vol. 1.

[c] Πεμφθεῖσιν] Καθαπεμφθεῖσιν *Samb.* & *Big.*

[d] Ραφιδὶν] Ραφιδὶν recte *Samb.* & *Zonaras.* In Hebræo רפדים, quod ἐπιτηδειακὰ interpretor, contra veteres novoſque Etymologos. BERN. Ita *Big.* *Samb.* & *Zonaras.* in *Editis* Ραφιδείν.

[e] Παλαιπωρηθέντες] Παλαιπωρήσαντες *Vat.*

[f] Ὑπὸ δὲ δίψους] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὸ δίψους in *aliis.*

[g] Πίδαξιν] Pro gloſſa in Coll. *Big.* & *Voſſ.* adſcribitur πηγαῖς. HAV.

[h] Αὐτοῖς ἔδωκεν] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

[i] Πλεοναζῶν, ἀμφιθυμοῦντος] Ita *Big.* *Samb.* & *Epiphan.* θαρσαλέων ἀμφιθυμοῦντος, καὶ &c. *Baſ.* & *G.* θαρσαλέῳ ἀμφιθυμοῦντος *Vat.*

[k] Τροφῆς] Τῇ τροφῇ Coll. *Big.* & *Voſſ.*

[l] Μὴ παρόντος.] Sic *Big.* *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ παρόντος ἐδέν. δεῖ ἐὰς μακρ.

[m] Προσδοκήσειεν.] Προσδοκήσειαν *Big.* *Samb.*

[n] Ὧν δέονται·] Οὐ δέονται *Vat.*

[o] Ἀφορῶντα·] Ὁρῶντα *Vat.*

[p] Ἐθεώρουν] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐθεώρων. & mox κεχαρίσθαι.

[q] Ἠρίσθαι] Γέγηθε *Vat.* qui mox τε poſt πλήττει non agnoſcit.

datam esse comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere concessum esse apparuerit. Moysem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, sacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hierosolymitano* repositæ, quod Deus prædixerit Moysi, se hoc modo aquas è rupe eliciturum.

ωλάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος [r] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πιόντες ἡδὺ καὶ [s] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη Θεοῦ τὸ δῶρον δόντος [t] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον ὅτως ἰσχὺν ἔχοντα Θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν πρόνοιαν. δηλοῖ δ' [v] ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τοῦ Θεὸν Μωϋσῆ προφητεῦσαι, ὅτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

CAP. II.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti sunt, & magnam exercitus sui partem amiserunt.

Amalecitæ, Arabiæ Petræa incola, delassatos Israëlitas armis aggreditur. Ex. c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & sermone de illis increbrescente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & missis ultro citroque legationibus se invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendosque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc incœptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicosissimi exstiterunt. Horum reges per legatos semet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum servitute evaserant, insidias sibi struere & *exitium moliri* dictitantes. Quem *sane* contemptui habere non oportet, sed, priusquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex nostra cessatione accepta priores bellum suscipiant, opprimere tutissimum simul ac sapientissimum; pœnas ab illis & de solitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus nostris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ est summa ope niti, ut hostium potentia, cum primum crescere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas succensere & irasci videntur: illi vero omnem contra se aliquid audendi occasionem præcidunt. Hisce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prœlio adoriri.

Militem Hebræum alloquitur Moyses.

2. Moysi autem, nihil hostile exspectanti, non parum difficultatis & molestiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo essent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in summa rerum inopia constituta, & cum hominibus pugnatura bene instructis & præparatis. Eos itaque Moyses consolari cœpit, & bono animo esse hortatus est, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare sperarent: cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipsorum exercitum esse satis magnum *validumque*, & nulla

ΚΕΦ. β'.

[x] Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἥττηθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον ωληθώ.

ΤΟΥ δὲ τῶν Ἑβραίων ὀνόματος [y] ἤδη πολλὴ καὶ πάντας λαμβανούσης, καὶ τῶν περὶ αὐτῶν λόγων φοιτώντων, ἐν φόβῳ σωέβαινεν ὀλίγου μικρῷ τοὺς ὑπηκόους εἶναι· καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας ἀναιρεῖν. ἐτύγχανον δὲ οἱ περὶ τὸν ἐνάγοντες, οἵ τε τὴν [y] Γοβολῖτιν καὶ [z] τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς πρώτους ὑπὲρ τοῦ πρὸς Ἑβραίους πολέμου παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράσαντα δουλείας [a] ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [b] ὃν οὐ καλῶς ἔχειν περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [c] αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς καταρξαι μάχης [d] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλυειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκην αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν ἐρημίαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πεπραχότων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅπαν τοῖς πόλεσιν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [e] οἱ δ' ὀρχημένῳ δυνάμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ [f] συνέσιν μᾶλλον, ἢ οἱ προνοήσαντες μείζω κωλύοντες γνώσ. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοσοῦτο δοκοῦσι νεμεσᾶν· οἱ δ' ὀδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν [g] κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα [h] τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβεύόμενοι, χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῆ δ', ὀδὲν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορίαν καὶ ταραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ὑπηκόων. καὶ παρόντων ὑπὲρ τῶν μάχην ἤδη καὶ [i] κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος· ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων. [k] μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ὅπλοις καλῶς ἐξηρτισμένους. [l] θαμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἦρχεν, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει τῇ δὲ Θεοῦ ψήφῳ πεπιστεύκοτας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι, κατανικήσαν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. [m] ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀπροσδεές, ὅπλων, ζημάτων, τροφῆς,

[r] Αὐτοῖς ἔληγεν·] Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deest αὐτοῖς. in *Editis* αὐτῆς, scilicet τὸ πίπτειν.

[s] Γλυκὺ τὸ νᾶμα,] Sic in quinque *MSS.* (& Coll. *Big.* & *Voss.*) in *Editis* καὶ γλυκύζον ἄμα.

[t] Ἐφαίνετο.] Illud ἐφαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis.*

[v] Ἐν τῷ ἱερῷ] In atrio servabatur Codex sacer, & quidem varia exempla, ad quæ recurrebant, quum de lectione ambigeretur. In Gemara Hierosolymitana Taanith. fol 68 1. legitur, tres codices fuisse in atrio in quorum uno sic, sed in duobus aliter scripta est vox aliqua. Talmudici etiam סכר העזרה *Librum atrii* commemorant, ex quo publice pericopæ quædam a Rege legebantur. Hæc est γραφὴ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη. REL.

[x] Ὡς πολεμήσαντες] Aliter libri vulgati κεφ. β'. ὡς δὲ τὰ Ἀμαληκιτῶν καὶ συμμάχων κτῆνη, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ πολεμίων λείαν ἐσπάσαντο. *De Amalecitarum & sociorum clade, & de præda quæ Israelitis inde obtigit.* BERN.

[y] Γοβολῖτιν] Ita in quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Γοβολιτῶν. Γουλῖτιν ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius.* Forsan Γάβα *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ tabula c. XVII. tab. IV.

[z] Τὴν] Οἱ τὴν. COCC.

[a] Ἐφεδρεύειν] Ἐποδρεύειν *Samb.*

[b] Οὐ καλῶς ἔχειν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* à *Basil.* & *Vet. Interpr.*

[c] Αὐτοὺς] Αὐτὸς *Samb* & *Big* & Coll. *Voss.*

[d] Θαρσήσαντας] Θαρρήσαντας *Vat.*

[e] Οἱ δ' ὀρχημένῳ ἐώντων] Οἱ δ' ὀρχουμένῳ δ. *Vat.*

[f] Συνέσιν] Συνέσεως. COCC.

[g] Κατ' αὐτῶν] Καθ' αὐτῶν bene *Samb.* & *Epiphan.* Alii etiam vix aliter κατ' αὐτῶν. BERN. Κατ' αὐτῶν *Samb.* vult ita & *Coccejus.*

[h] Τοῖς τε πλησιοχώροις] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοῖς πλ.

[i] Κινδυνεύειν] Κινδύνων Coll. *Big.*

[k] Μέλλον] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μέλλων & mox τοῖς πᾶσι.

[l] Θαμυθίας] Scribæ Græcorum & cum his *Epiphanius* θαμυθίας *Basil. Gen. Hen.* atque *Bush.* ut jam rursus expressimus. Mox literis *Genev.* haud bene ἠρέσκετο. BERN.

[m] Ὑπολαμβάνειν] Ἀναλαμβάνειν, & mox εἶναι πολὺ *Vat.*

[n] Κρί-

φῆς, τ̃ ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμῶσιν ἀνθρώποις, [n] κεκινδύνευκας ἐν τῇ τοῦ θεοῦ συμμαχίᾳ ταῦτα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ γὰρ τ̃ ἐναντίων ὀλίγον, ἄοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἵοις αὐτοὺς συνοῖδεν ὄντας, νικᾶσθαι βουλόμενος τ̃ θεοῦ. εἰδέναι δ' οἵους ἑτέρους ἐπικαιροτέρους, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τ̃ πολέμων. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἰὼ αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς σὺν τῷ δικαίῳ τῷ παρὰ τ̃ θεοῦ νενικῆσθαι. νῦν γὰρ [o] ἡμᾶς παρεκάλει θαρρυμοτάτους, ὡς τ̃ ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τ̃ ἐχθρῶν ἐσομένης.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τοὺς τε φυλάρχους καὶ [p] τ̃ ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δ' ἀκροᾶσθαι τ̃ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ὅτι τ̃ κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἑρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τ̃ κακῶν· καὶ τ̃ Μωϋσεῖ σκέλλον ἄγειν αὐτοὺς ὅπῃ τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, [q] ὡς τ̃ ἀναβολῆς ἐμποδιζούσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. τὸ δὲ τ̃ πλήθους ὁπλιτικὸν πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίησιν αὐτῷ, [r] Ναυήνου μὲν υἱὸν, φυλῆς τ̃ Ἐφραϊμιτῶν· ἀνδρειότατον [s] δὲ καὶ πόνους ὑποστῆναι [t] γενναῖον, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τ̃ θεὸν [v] σκαφεπῶς, καὶ [x] Μωϋσῆν διδάσκαλον τ̃ πρὸς [y] θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον [z] τιμώμενόν τε τοῦτα τοῖς Ἑβραίοις. [a] βραχὺ δέ τι τοῦ τὸ ὕδωρ ἔταξε τ̃ ὁπλιτῶν ὅπῃ φυλακὴ παίδων καὶ γυναικῶν τ̃ τε πρὸς πάντας στρατοπέδου· καὶ νυκτὸς μὲν πᾶσαν [b] ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τ̃ τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ὅπῃ τῷ μάχῳ ὁπότε κελεύσειεν [c] αὐτὸς Μωϋσῆς. διηρύπνει δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τ̃ Ἰησοῦν ὃν τρόπον σκηνάζειε τὸ στρατοπέδον. [d] ἠρεμούσης δὲ ὑπανέφαινεν τ̃ ἡμέρας, [e] αὖθις τὸν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι τ̃ ἔργου τ̃ ὕστερον αὐτὸν ἐλπὶ ἔχειν, δόξαν τε λαβὼν τ̃ παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς δεχομένοις ὅπῃ τοῖς γεγυμνασμένοις. τ̃ τε Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρώρμα. καὶ ὁ μὲν,

re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliisve, quibus homines accincti prœlium fidenter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri sint: hostium vero copias exiguas esse, inermes, imbecillas, ac quasi è talibus, quales eos esse cognovit, ipsos vinci *plane* noluerit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exstitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res esset paulo difficilior cum fame & siti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipsos benigno Dei auxilio superasse omnia. Eos itaque rogabat summa cum alacritate pugnam nunc conferrent; ut qui rerum omnium affluentiam sibimet pollicerentur ex victoria de hostibus reportata.

Tum huic præfecit Jesum Ephraimitam Naveni filium. Ex. c. 17.

3. Et Moyses quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam singulos quam simul omnes. Juniores quidem admonuit ut senioribus dicto essent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, sperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moysique instabant, ut eos jam recta in hostes educeret, nihilque cunctaretur, ac si mora ardor eorum deferberet & *languesceret impetus* Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jesum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortissimum vero, & laborum patientissimum, & ad excogitandum simul ac eloquendum promptissimum, Deumque egregie colentem, Moysemque *observantem ut* doctorem pietatis in Deum constitutum habitumque inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præsidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus: & per totam quidem noctem sese præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *suos* attendentes; quasi ad pugnam essent egressuri, quum primum *signo dato* juberet Moyses. Quin & Moyses noctem insomnem egit, dum Jesum edoceret quo modo aciem instrueret. Die vero illucescente Jesum rursus etiam admonuit, ut in prœlio spei de se conceptæ respondere studeat, & ex hac expeditione existimationem sibi apud milites ob res gestas comparare. Similiter Hebræorum optimum quemque seorsim hortatus est, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum

n Κεκίνδυνας] Κεκίνυνας *Samb.* & *Big.* Hoc sumas, licet, aut illud. Postea *Samb.* εἰδέναι δ' οἵους. BERN.

o Γενέσθ] Γενεσθ *Vat.*

p Τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους] Lege τοὺς κ. τ. καὶ ἰ. COCC.

q Ὡς τ̃ ἀναβολῆς] Ciceronis similis oratio ad Pompejum, apud Lucanum VII: 81.

Quid Mundi gladios à sanguine Cæsaris arcet?
Vibrant tela manus: vix signa morantia quisquam
Exspectat: propera, ne te tua classica linquant.

HAVERC.

r Ναυλοῦ] Ita mallem, quam pati ναυήνου aut ναυήχου codicum & MSS. & impressorum Josephi, aut Epiphanianorum *Nave*, vel denique exitu barbaro ναυῶ Drusii, modici ingenii laudisque Theologi. Moyses, qui bene illum virum, filiumque ejus optime noverat, non dubito quin scripserit suis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Nun* sonat, vel *Naven*, vel *Naun*, quod Alexandrinis Doctoribus placuisse reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in Bibliis Græcis: quin & in Philonis Lexidio Ναυῆ, *pulchritudo* i. e. נוה aut *germen*, quod est נובר elemento alieno. BERN.

s Δὲ καὶ] Illud καὶ omittit *Vat.* mox in *nonnullis* γέροντων.

t Γενικὸν,] Male metuebant Editores ab hoc epitheto, quod Pollux aliique multi memorant, atque etiam hoc in loco *Big.* & *Samb.* pro γέροντα *Basil.* & *Gen.* BERN.

v Ἐκπεπῶς,] Εὐπεπῶς *Vat.*

x Μωϋσεῖ] Ni sic placeam, leges ipse cum *Samb.* & *Big.* μωυτῶ διδάσκαλον τ̃ θεὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενον τε ταῦτα τοῖς Ἑβραίοις. Excusum fuit malo casu μωυσῆ: quorsum obvenit παρεμφωνία Gelenii Schotanique. BERN. Ita placuit *Bernardo.* in *Editis* Μωϋσῆ &c. nec aliter *Vat.* nisi quod mox αὐτὸν habeat pro θεὸν. Verum in *Samb.* & *Big.* Μωϋσεῖ διδάσκαλον τ̃ θεὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε ταῦτα τοῖς Ἑβραίοις.

y Θεὸν] Αὐτὸν Coll. *Big.* & *Voss.* Post vocem, quæ sequitur, excidisse forte ὅτων existimat *Cocceius.* HAV.

z Τιμώμενόν τε] Non sine causa ita auget Coll. non tantum *Big.* sed & *Voss.* unde non dubitavi recipere, & vertere *habitumque*; significat enim Mosem a Deo constitutum vindicem voluntatis suæ, & ut talem a populo Israëlitarum habitum, qui utique alias illi non paruissent. HAVERC.

a Βραχὺ] Immutavi ita ad scripta *Big. Samb. Hen.* atque *Busb. Epiphanius* juvat lectionem vulgarem, βραχὺ δέ τι τοῦ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τ̃ πλείσων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τ̃ τε πρὸς πάντας στρατοπέδου. Ibi tamen loci syllabam τοῦς prætermiserant *Big.* & *Samb.* BERN. Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι τοῦ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τ̃ πλείσων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τ̃ τε πρὸς πάντας στρατοπέδου. Ibi tamen loci voculam τοῦς prætermiserant *Big. Samb.* & *Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, secus atque nostra exemplaria Græca ostendunt: nam vertit, *quod nosset decenter Deum & Moysem pietate colere, esseque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.*

* *Et in commodum totius exercitus:*] *In præsidium castrorum & imbellis multitudinis* reddit *Gelenius.*

b Ἐν παρασκευαῖς] Sic *Big.* & *Samb.* ἐν παρασκευῇ *alii* cum *Basil.* & *G.*

c Αὐτὸς] Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.*

d Ἡρεμούσης] Sic *Vat.* & *G.* ἡσυχίης *Basil.* δεχομένης *Samb.* & *Big.*

e Αὖθις] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐθὺς *aliis.* & mox παρακαλεῖ *Basil.* & G.

cum ita animaſſet & præparaſſet exercitum, diſceſſit ad montem, Deo ſimul & Jeſu exercitu commiſſo.

Dein prælium commiſſum ab alto ſpectavit Moyſes, & elevatis in cœlum manibus hoſtes in noctem afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adverſi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyſes manus extenſas ſuſtulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyſes igitur, cum fatigatus manus protenſas amplius elevare non potuiſſet, (quoties enim eos demitteret, toties Hebræos hoſtibus ſuccumbere contigit) Aaronem fratrem, & ſororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, ſuas, utrinque adſtantes, manus jubet ſuſtinere; neque eum adjuvantes permittere ut labore fatiſcerent. Quo facto Amalecitas magna ſtrage fuderunt Hebræi, eoſque internecione deleverant, niſi noctis interventu ab occiſione manus abſtinuiſſent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores noſtri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incuſſerunt: acquirentes ſibimet, ſtrenuos excipiendo labores, rerum magnarum & ſplendidarum abundantiam. Hoſtium etenim caſtris potiti, tam in uſum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam neceſſariis ad victum egebant. Nec in præſens tantum eis profuit hæc pugna proſpere pugnata, ſed etiam in poſterum ceſſit iis in emolumentum: inde enim non corpora ſolum hoſtium in ſervitutem adduxerunt, ſed & animos *ſubegerunt*; atque omnibus circumquaque gentibus, poſt cladem iſtam *Amalecitis* illatam, formidoloſi exſtiterunt. Quin & ipſi divitiarum vim magnam conſequuti ſunt. multum enim auri argentique in caſtris relictum erat, ut & vaſa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum ſignatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum ſpectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari ſolent. Unde & ſeſe ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque ſibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam aſſidui eſſe cœperunt, perſuaſum habentes ab iis omnia ſuperari poſſe. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Poſt victoriam, Moyſe largiente præmia ſtrenue merentibus, encomium Jeſu, Hebræis cunctis feriæ, atque ara Deo victori dicatâ, Amalecitarum denique reliquiis excidium præſcriptum. Ex. c. 17.

5. Sequenti vero die Moyſes hoſtium cadavera ſpoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & ſtrenue merentibus præmia diſtribuit: Jeſumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ geſſerat atteſtante. At nemo quidem ex Hebræis prœlio cecidit: ex hoſtibus vero

ἄτως ὠφεληθησόμενον τὸ σφαῖρον τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ ἀφὰ τῶν ἔργων ὠφελησομένῃ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ ὠφελίδας τὸ στράτευμα.

δ. Προσέμισγον δὴ οἱ πολέμιοι· καὶ χερσὶν ἦν ἡ μάχη, εὐθυμίᾳ τε καὶ [f] διαπαλάσμῳ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωϋσῆς [g] αὖθις [h] ἀνίσχῃ τὰς χεῖρας, καὶ τὰς Ἀμαληκίτας κατέπονουν οἱ Ἑβραῖοι. τὸ δὲ πονοῦν τὰς [i] ἀναστάσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς ἀεὶ ὑπομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς [k] καθίῃ, τοσαυτάκις ἐλαττοῦσθαι τοὺς οἰκείους [l] αὐτὸς συνέβαινε· κελεύει τὸν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τὸν ἀδελφῆς [m] Μαριάμμης τὸν ἄνδρα [n] Οὖρονα, στάντας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ἀφαιρεῖσθαι τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ὑπιτρέπειν κάμνειν [o] βοηθοῦντας. καὶ τοῦτο γινόμενον [p] κατακρατοῦσιν οἱ Ἑβραῖοι τῶν Ἀμαληκίτας· καὶ πάντες [q] ἀπολώλεσαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπέσχοντο τοῦ κτείνειν. [r] νίκην δὴ καλλίστην καὶ μεγαλωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· [s] καὶ γὰρ τὸ ὑπιστρατεύσαντων ἐκράτησαν, καὶ τὰς περιοίκους ἐφόβησαν, ὑπερήσαντες μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. [t] ἐλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλοῦτος τε μεγάλος δημοσίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ἔσχον, ὥστε τῶν ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον ὑπορεῦντες. ὑπῆρξε δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ πεπειρημένη μάχη· οὐ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ὑπιστρατευσάντων ἐδούλωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ πολὺ ἐκείνων ἦσαν φοβεροί. αὐτοί τε πολλὰ μεγάλα δυνάμιν περιέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ [v] ἀργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκαταλείφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὰ σιτία, [x] πολὺ δ' ὑπίσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι [y] περὶ τὰς στολάς, ἥ τε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἑξοδεύεσθαι. φρονήματός τε ὑπερεπλήσθησαν [z] ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταπίπτουσις ἀρετῆς ἐν αὐτοῖς· ὡς τε [a] τὸ πονεῖν [b] ἦσαν ἀεί, τοῦτο πάντα λοιπὰ νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τόδε τὸ πέρας.

ε'. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τὰς παντοδαπὰς [c] τῶν φυγόντων σκευοθήκας. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν [d] ἐγκωμιάζει, μαρτυρόμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν [e] ἀθρεῖς· τῶν δὲ πο-

λε-

f Διακελάσμῳ] *Thucydidem* imitatur, apud quem (p. 221. *Edit. Oxon.*) ὠφελημένοι τε παρὰ χρόνον καὶ διακελάσμῳ.

g Αὖθις] Forte ἐρθάς. Vet. *Manus extendebat ad Cœlum.* COCC.

h Ανίσχῃ τὰς χεῖρας,] *Al.* ἀνίσχας.

i Ἀναστάσεως] Ita *Samb. Big.* & *Zonaras.* ἀναστάσεως in *Editis*, aliiſque.

k Καθίῃ,] Sic in *MSS.* καθίη in *Editis.*

l Αὐτὸς συνέβαινε·] Αὐτῷ *Vat.*

m Μαριάμμης] Occurrunt & formulæ μαριάμμης *Samb.* & μαριάμης *Big.* tum hoc in loco, tum in aliis. BERN. Vide p. 99. v. 32.

n Οὖρονα,] Fecerat ita *Joſephus* ex חור *Hebræo*, aut ܚܘܪ *Syriaco*, eſtque imitatus *Epiphanius.* Atqui ὦρον *Big.* (Coll. *Voſſ.*) *Samb. Hen. Vat.* & *Busb.* deflexum crede ex ὡς LXII. BERN.

o Βοηθοῦντας.] Forte βοηθοῦσας. COCC.

p Κατακρατοῦσιν] *Al.* κατακρατοῦντας, & ἀνακρατοῦσιν, & ἀνακρατοῦντας.

q Απολώλεσαν ἄν,] *Al.* ἂν ἀπολώλεσαν contra morem *Atticorum.*

r Νίκην δὴ] Δὲ nolunt *Big.* & *Samb.* Mox Διαστρατευσάντων *Gen.* ne bis dicerent forte ἐπιστρατευσάντων in eodem tmemate. BERN.

s Καὶ γὰρ] Καὶ γὰρ καὶ τὸ *Vat.*

t Ελόντες,] Ita *Vet. Interpr.* ἑλόντες δὲ καὶ τὸ *Baſ.* & *G.* ἑλόντες τὸ σφ. *Samb. Big.* & *Vat.*

v Ἀργυρός τε,] Sic in *MSS.* in *Editis* ὁ ἀργυρός τε καὶ ὁ χρυσός.

x Πολὺ δὲ ὑπίσημον] Hic notat pecuniam ſignatam, cui ἄσημον opponitur. REL.

y Περὶ τὰς στολάς,] Περὶ τὰς ὁπλίσεις nec male *Samb.* παρὰ τὰς ὁπλίσεις *Schotanus* nec male nec bene, ſed indifferenter. Mox ἐξοδεύεσθαι typis parcis. BERN. Coll. *Voſſ.* ἀεὶ τὰς πλήσεις, non aliter, quam in ſuperioribus, ubi eadem varietas & confuſio ſcripturæ agnoſcebatur. HAVERC.

* *Magnus quoque numerus rerum ſignatarum,*] Ita in *Vet. Interpr.* & *Sperlingio* (de Nummis non cuſis p. 86.) qui *Gelenium* reprehendit, quod ex ὑπίσημος πλήθει *pecuniam ſignatam* nobis exſculpſit, vertendo *magnus etiam pecuniæ ſignatæ numerus*: *ad hæc textilia* &c, cum vaſa etiam ſignis ſuis elaborata ſint, & veſtes ὑπίσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi ſane vox ὑπαίθριον ſuſpecta eſt, & ſi abſque ope *MSS.* conjecturis indulgere liceret, mallem ſic legere, πολὺ δὲ ὑπίσημον πλήθει κρωσίων.

z Επ' ἀνδρείᾳ] Probum & ἐπ' ἀνδρίᾳ *Big.* BERN.

a Το] Pro τὸ malebat τῷ *Coccejus*, quod & exſtat in Coll. *Big.* HAV.

b Ησαν ἀεί,] Ita ex *MSS.* antea ἦσαν, ὃ τοῦτο.

c Τῶν φυγόντων] Ita *Big.* & *Samb.* τῶν φυγόντων *Hen.* & *Busb.* φυγόντων duntaxat *Baſ. G. aliique.*

d Εγκωμιάζει,] Ita *Vat.* ἐγκωμιάζει *Baſ.* & *Big.* ἐκωμιάζει & ἐπεκωμιάζει *Alii.*

e Οὐθείς·] Ita *Big.* & *Samb.* οὐδεὶς excuſa. Imo οὐδὲ εἷς *Hen.* & *Busb.* BERN.

f Ne-

λεμίων ὅσης ἀδὴ ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, [f] ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τὸν Θεόν· προεφήτευέ τε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ὀλεθρευθέντας, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, διὰ τὸ ἐθέλοις ὁπλίσασθαι, καὶ πάντα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ [g] καὶ παλαιπωρουμένοις. τόν τε [h] στρατὸν ὡπλίσατο. καὶ τούτῳ μὲν τῷ πρώτῳ μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς καταπολεμήσαντας αὐτῶν, μετὰ [i] τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, ἔτους ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ὁπλιτικῶν ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε, ἀναπαύσας [k] ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην πρὸς εὐπετεστέρους. πολὺ δὲ ἦν ἤδη τὸ [l] ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προῆσαν κατ' ὀλίγον, ἐν τρισὶ μησὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρὼν ὅτι τὸ Σινᾶιον ὄρος· ἐν ᾧ τά τε περὶ τὸ θάμνον αὖθις καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

totidem, quot vix numerando consequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis sacrificium offerret, aram posuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos esse Amalecitas, foreque ut nemo ex iis in posterum supereresset, quod Hebræos ultro armis aggressi fuerint, idque in solitudine & *summa* inopia constitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam post exitum ex Ægypto contra hostes bello eos lacessentes commiserunt, ita pugnata est. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyses egisset, & Hebræos per aliquot dies post prœlium refecisset & recreasset, instructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiuscule progrediens, tertio mense, postquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliasque visiones ei contigisse prius memoravimus.

Exitus mense tertio ad montem Sinæum pervenitur. Ex. c. 19.

ΚΕΦ. γ'.

[m] Ὅτι ὁ πενθερὸς αὐτοῦ Ἰοθόρης Μωϋσῆς, θεασάμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σινᾶιον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

CAP. III.

III.

Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

ΚΑΙ [n] Ραγουήλης ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ παρουσίαν πυνθανόμενος ἔρρωτο, ἀσμένως [o] ἀπήντα. Μωϋσῆς δέ, καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας, ἥδετο ὅτι τῇ ἐκείνου πενθερᾷ ἀφίξει. καὶ θύσας [p] εὐχὴ τὸ πλῆθος ἐστιάσεως πλησίον, ὃς διεσκεδάσθη ἐπὶ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἕκασοι τὰ εὐωχίας μετελάμβανον. [q] Ἀαρὼν δὲ σὺν τοῖς παροῦσι Ραγουήλῃ προσλαβόμενος, ὕμνους τε ᾖδον εἰς τὸν Θεὸν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ πορισὴν γεγενημένου· καὶ τὰ στρατηγὸν ἀφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνῳ πάντων αὐτοῖς [r] κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουήλης [s] πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους ὅτι τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῆλθε· ἐθαύμαζε δὲ τὸν Μωϋσῆν ὅτι σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

Raguelus autem socer, res ab eo feliciter gestas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyses, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem suam & filios, de soceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & sacrificium confeciisset, populo convivium apparat non procul à rubo, qui conflagrationem ex igne evaserat. atque multitudo quidem, per tribus suas disposita, sigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum suis hymnos in Deum cecinerunt, ut qui salutis & libertatis auctor eis extiterit & largitor; simulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta eis ex animi sententia ceciderint. Insuper & Raguelus, in sua ad Moysem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moysem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum salute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* ostenderit.

Moysi genero suo gratulatur Raguelus, sed maxime Deo Vindici. Ex. c. 18.

CAP.

---

[f] Νικαῖον] *Samb. Hen.* & *Busb.* νικαιον, ut passim illis σλαιον. *Big. Bas. Gen.* & Stephanus Byzantius νικαῖον, atque pariter alteram vocem presse denotant. Disertius itaque *Deo Trophæo nostro* sive τῷ τροπαιούχῳ inscribi hanc primam aram Israelis liberati tradidit Judæus iste, quam ante eum Alexandrini τῇ καθ' ὑγιᾷ μν. BERN.

[g] Καὶ παλαιπωρουμένοις.] Illud καὶ deest *Vat.*

[h] Στρατὸν] Ita *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* στρατηγὸν *Bas.* & *G.*

[i] Τὴν ἐξ Αἰγύπτου] Sic *MSS.* in *Editis* τὴν Αἰγύπτιν.

[k] Ἐπ' ὀλίγας] *Samb.* ἐπὶ ὀλίγας, idemque parvo intervallo καθολίγον unice. BERN.

[l] Ὁπλιτικὸν] Sumpsi ex *Big. Samb.* & *Burio* nostro ὁπλίτικὸν, ut usitatius. Verum & ὁπλιτικὸν *Bas.* & *Gen.* haud alienum video à Canone Grammatistarum. BERN.

[m] Ὁτι ὁ πενθερὸς] *Bas.* & *Gen.* hoc capituli ibidem præposuerunt, Κεφ. γ'. Ποίας συμβολὰς ὁ Ραγουήλης τῷ γαμβρῷ μωσῇ ἔδωκεν. BERN.

[n] Ραγουήλ] *Samb. Busb.* & *Hen.* ut amant σπαραγξώσεις, ubique ραγουήλ & ραγουήλον appingunt. *Big. Bas. Gen. Eustathiusque* ραγουήλ, quem Moyses ipse appellat modo רעואל, modo יתרו, forte & חבב, aut potius ابو حبب; contribules etiam Arabes vocant حبيب *Soebum*, ut jam omittam & nugas Rabbinicas. BERN.

[o] Ἀπήντα.] Ita immutavi ex Epiphanio. Vel hoc modo forte licet, ἀπήντα τῷ μωσῇ, καὶ τὴν σαπφώραν δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν. ἥδετο] ὁ μωσῆς ἐπί. Extat enim tam in MSS. quam in impressis libris patente errore, ἀπήντα τόν τε μωσῆν καὶ τὴν σεπφώραν (aut ex codd. *Samb.* & *Big.* σεπφώραν) δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδετο] ὁ μωσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nil aliud intellexit ex Josepho Jo. Zonaras, aut Pseudo-Eustathius. Quorum ille ad Hex. ait, καὶ ὁ ραγουήλ ὁ καὶ ἰοθὸρ, διώνυμος δὲ ἐτύγχανεν, ἀφικνεῖται] πρὸς τὸν μωσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. Protodrungarius pariter Tom. 1. Annalium, ἐπὶ τὸ ὄρος σινᾶ καὶ ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλώτητον αὐτῷ. διασάμβρος ἦν τὸν γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα, & reliqua. Verum propter vitium librarium, Josephum ipsum lubentius criminantur hoc in loco Salianus Schotanusque & consimiles Originum Judaicarum censores. BERN. Ita cum *Bernardo* immutavi ex *Vet. Interpr.* Exstat enim tam in *MSS.* quam *Impressis* patente errore, ἀπλώτα τόν τε Μωϋσῆν καὶ τὴν Σεπφώραν [*al.* Σαπφώραν] δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν· ἥδει] ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit *Eustath.* ad *Hexaëm.* p. 89. καὶ ὁ Ραγουήλ ὁ καὶ Ιοθὼρ, διώνυμος δὲ ἐτύγχανεν, ἀφικνεῖται] πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς nec *Zonaras* in *Annalibus*, p. 23. ἐπὶ τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ Ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἀπλώτητον αὐτῷ. διασάμβρος ἦν τὸν γαμβρὸν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα &c.

[p] Εὐχὴ] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐωχεῖ *Vat. Bas.* & *G.* An *Raguelus* tam laute fecerit, an *Moyses*, quærant alii. *Moysis* tamen ipsius verba favent socero suo, nec abhorrent illa *Josephi*. BERN.

[q] Ἀαρὼν] Ἀαρών τε *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Κατὰ νοῦν] Κατὰ νοῦ *Samb.* ex more. BERN.

[s] Πολλὰ μὲ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis* πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους ἐποιεῖτο. ἔπειτα πρὸς τὸν Μωϋσῆν τὸν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας. Diversus ab his *Epiphan.* qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moysem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum salute sic laboraverunt universi.*

[t] Ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῆλθε·] *Big.* & *Samb.* Aliter sane *Bas.* & *Gen.* ἐποιεῖτο· ἔπειτα πρὸς τὸν μωσῆν τὸν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, &c. Diversus & Epiphanius maluit esse his. Quære tu scripta meliora. BERN.

CAP. IV.

Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

De populo ordinando prudentissimi Raguelis consilium. Ex. c. 18.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties postularent, controversias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure se non disceptaturos crederent, nisi Moyses esset decisionis arbiter; &, si causa caderent, turpe vinci non existimarent, quod jure optimo non ex iniqua sententia se istud pati persuasum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem summota Moysem sibi assumpsit, & cum soli essent, quid facto opus esse sibi videbatur, eum edocuit: consuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipse vero gravioribus tantummodo *negotiis* interesset, & universorum saluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertum iri, ad jus dicendum satis idoneos; tot vero myriadum incolumitati prospicere neminem posse, præter Moysem ipsum aut sui similem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præstes, quantumque Deo ministrando contuleris ad res populi tuendas augendasque; permitte ipsis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero soli numinis cultui deditus esto, haud parum de populo solicitus in meliorem statum & dignitatem vindicando. Meo igitur consilio circa res humanas usus exercitum accurate recense, & per dena millia distributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Dividito autem post eos in quingentos, ac rursus in centenos, tum in quinquagenos: & principes super eos constitue, qui per tricenos divisos disponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præsit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præest appellationem accipiat. Illi vero, à populo universo comprobati habitique pro viris virtute & justitia præstantibus, de controversiis eorum sententiam ferent. Ac si quæ res paulo major existat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: sin & illis videatur ad te eam remittent.

ΚΕΦ. δ'.

Ως ὑπέθετο Δικαστὰς τὸν λαὸν οὕτω κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄπαρχον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθερὸν παραίνεσιν.

Ἡ δὲ ὑστεραία θεασάμενος ὁ Ραγουὴλ τὸν Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ [x] μόνως ἂν τοῦ δικαίου τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ Δικαστὴς αὐτοῖς [y] οὗτος γένοιτο, καὶ τοῖς ἡττωμένοις κοῦφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην [z] ἢ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσιν· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι τοῦ στρατηγοῦ θέλουσιν. [a] παυσάμενον δὲ τοῦ θορύβου παρακαλέσας, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ [b] χρὴ ποιεῖν· καὶ συνεβούλευε τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι πελαιπωρίας ἑτέροις σκῆψαι, αὐτὸν δὲ τὰ μειζόνων καὶ τὰ σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τοῦ παρόντος αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀκριβῶς, κἂν ἄλλους Ἑβραίων ἐρωτῆσαι· φρονήσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσέα γνώμενον. [c] αἰσθανόμενος οὖν τὰ ἀρετῆς, [d] φησὶ, σοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ [e] τῷ τὸν λαὸν ὑπουργῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τοῦ μὲν τὰ ἐγκλημάτων διαιρεῖν ἐπίτρεψον αὐτοῖς παιδεύσαι καὶ ἐπ' [f] ἄλλων· [g] σὺ δὲ μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τὰ νῦν ἀσχολίας. ὑποθήκας δὲ τὰς ἐμὰς [h] περὶ τὰ ἀνθρωπείων χρησόμενος, τὰ στρατὸν ἐξετάσας ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίας τούτων κεκερμένας ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίας. διαιρήσῃς δὲ [i] μετ' αὐτὰς εἰς πεντακοσίας, καὶ πάλιν εἰς ἑκατόν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα [k] μεριθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα [l] συναριθμουμένους. ἔσῳ δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὸν προστησόμενον [m] ἀπὸ τοῦ τὰ δεχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. [n] οἱ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους [o] παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, τοῖς τε τῶν [p] διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ἡ τι μεῖζον [q] ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τοῖς τοιούτοις διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ τοῖς δεομένοις δυσκολον, ὀπὶ σὲ τὸν ἀνα-

[x] Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ] מִמָּחֳרָת ex literis Moysis. BERN.

[x] Μόνως] Ita *Big.* & *Samb.* μόνον in *Editis.* μόνον ὡς ἂν εἴη δ. *Vat.*

[y] Οὗτος ἡγοῖτο,] Οὗτος non agnoscit *Vat.*

[z] Οὐ κατὰ πλεονεξίαν] Ita *Samb.* & *Vat.* ἢ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ νομίζουσι πάσχειν *Big.* ἢ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι *Basil.* & *G.*

[a] Παυσάμενον] Παυσαμένῳ *Samb.*

[b] Χρὴ ποιεῖν·] Δεῖ ποιεῖν *Vat.*

[c] Αἰσθανόμενος] Αἰσθόμενος *Vat.*

[d] Φησὶ,] Ex *Samb.* φησὶν αὐτῷ *Big.* φησὶν αὐτῷ in *aliis.*

[e] Τῷ τὸν λαὸν] Articulum, qui deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.*

[f] Ἄλλων·] Ita *MSS.* ἀλλήλων in *Editis.*

[g] Σὺ δὲ μόνῃ] Vocibus Hebraicis היה אתה לעם מול אלהים BERN.

[h] Περὶ τὰ ἀνθρωπείων] Ita ex *Vet. Interpr.* non sine auctoritate *MSS.* περὶ τὰ ἀνθρωπίνων *Samb.* περὶ τὰ ἀνθρωπείων *Vat.* in *Editis* deest περί.

[i] Μετ' αὐτὰς] Μετὰ τούτους *Busb.* Et superius καὶ τὰ στρατὸν ἐξετάσας. mox Εἶτα χ'. *Hen.* & *Busb.* BERN.

[k] Μεριθέντας] Ita *Vat. Basil.* & *G.* in *aliis* μεμερισθέντες.

[l] Συναριθμουμένους.] *Big.* & *Samb.* συναριθμοῖς. At vero *Hen.* & *Busb.* καὶ κατὰ δέκα συναριθμοῖς. Vult itaque Flavius quemlibet Pentecontarchum, causa exempli, apud Hebræos præfuisse Decurionibus quinque, Icosarchis binis, & Triacontarcho unico. Unde Zonaras Juris-Consultus, καὶ κατὰ μυρίας ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τὸν γαμβρὸν συνεβούλευε ὁ Ραγουὴλ· εἶτα κατὰ χιλίας, καὶ κατὰ πεντακοσίας ἑτέρους ἑφεξῆς. καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας καὶ πεντηκοντάρχας ποιεῖν· καὶ ἐπὶ τριάκοντα, καὶ εἴκοσι, καὶ δέκα ἑφεξῆς τοὺς διακοσμήσοντας. Simplicior tamen exstat distributio ipsius Moysis. *Exod.* c. 18. *in Tribunos*, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos, quos *Hieronymus* vocat.

[m] Ἀπὸ δὲ τῶν δεχομένων] Ἀπὸ δὲ δεχομένων ἀριθμὸν *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[n] Οἱ δὲ δοκιμασθέντες] Ita *Basil. G.* & *Epiphan.* οἱ δὲ deest *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox legunt οἱ ἐπὶ τε διάφ.

[o] Παντὸς εἶναι] *Big. Samb.* & *Epiph.* πάντως Typographi priores. Moyses Josephusque requirunt viros optimæ famæ, δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, δικαίους. Gelenius adhuc & Seldenus IC. plebis Hebraicæ suffragia necessaria quo tales præfecti creentur, ex verbis Josephi perverse eliciunt. Vox autem populi tantum valuit in Ecclesia Judaica, quantum jam inter Christianos in Episcoporum Ordinationibus valet. Non facit illa Præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant. BERN. Ita ex *MSS.* πάντως in *Editis.* Male nonnulli (inquit *Bernardus*) plebis Hebraicæ suffragia necessaria esse ad tales præfectos creandos ex his verbis *Josephi* eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Ecclesia Judaica, quam inter Christianos in Episcoporum ordinationibus valet. non facit illa præsulum quospiam, vetat tamen ne fiant.

[p] Διαφόρων] Διαφορῶν *Samb.*

[q] Ἐπὶ τοὺς] Ita in quinque *MSS.* male in *Editis*, ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὸ τοῖς δὲ πρ. versiculo omisso.

[r] Μωϋ-

ἀναπίψυσιν. ἔσαι γὰρ ἄτως ἀμφότερα, καὶ τὰ δικαίων Ἑβραῖοι πυΐζονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρῶν ἱλεώτερον ἂν αὐτὸν παρέχοις τῷ σπουδῷ.

β. Ταῦτα Ραγουήλ προσηνέσατο, [r] ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν [s] ὑποθήκην τὴν ἐκείνου· καὶ τρόπα τὴν ὑπόνοιαν οὐκ [t] ἐκκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ πᾶσιν φανερὸν τὸν ἐξεύρετην τοῦ πλήθους. [v] καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις ἃ Ραγουήλον ἔγραψεν, ὡς εὑρέτην τὴν διάταξιν τὴν προφηνέντος· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος παλαιᾷ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ἐπιγραφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν καὶ ἐκ τούτου καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου καιρὸς ἐν ἄλλοις τὰ γραφῆς δηλώσομεν.

Sic enim fiet utrumque, ut & jus suum consequantur Hebræi, & tua in Deum assiduitate ipsum exercitui magis propitium reddas.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, consilium ejus libenter admisit Moyses, moxque *omnia* disposuit prout ille suggesserat: rei hujusce inventionem non dissimulans, neque eam sibi arrogans: sed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris suis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis testimonium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adscribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam spectatæ integritatis fuerit Moyses. Sed hac quidem de re in aliis *institutæ* scriptionis locis opportune *sententiam nostram* declarabimus. *Moysis præclara fides ac modestia.*

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς ὁ συγκαλέσας [x] τὸν πλῆθον, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, [y] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μεταστήσασθαι τοῦ ὄρους, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ [z] προτιμήσαντας. ταῦτ' εἰπὼν [a] ἀνῆλθε πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον [b] τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [c] οὐκ ὂν ἀναβατόν, ἀλλ' οὐδὲ ὀφθῆναι δίχα πόνου τοῦ ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, [d] καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι [e] περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [f] ὄντα καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετοικήσαντες, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους [g] καταλαμβάνουσι· ἡμέρους τοῖς διαίταις, ὡς μὴ τὰς [h] ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, ἃ πρόκειται αὐτοῖς, ἐπακόλουθον Μωϋσέως διὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸ κράτιστον ἡγούμενοι· ἀγάλλοντες τὴν περὶ ἄλλων ἀγνείαν, καὶ δὴ σωτηρίας [i] τὰς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ διδασκαλοῦντες τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δοῦναι δωρεάν, ὑφ' ἧς εὐβιώσονται. τοῖς τε οὖν διαίταις ἐχέγγυοι πολυπλεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [k] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [l] σκεπεπῶς ἠκμακότες.

β'. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν [m] ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δ', πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τις [n] ὑπερίζανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, ἀφ' ὑστέρου τοῖς ἰδοῦσιν γιγνόμενον, καὶ τὸ χωρίον ἅ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεποιημένοι περιέχαφε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὕετον [o] κατήγιζον, ἀστραπή τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς

CAP. V.

Quomodo Moyses in montem Sinæum conscendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

CUm autem populum convocasset Moyses, ipse quidem ad montem Sinæum se abire dicebat: ut qui cum Deo versaturus, & oraculum aliquod ab ipso acceptum eis reportaturus esset. Illos vero prope montem Sinæum castra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixisset in montem Sinæum ascendit, omnium regionis istius celsissimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non solum hominibus invium, sed & vix sine fatigatione oculorum aspiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo sermonem: Deum illic habitare, tremendus esset & inaccessus. Hebræi autem juxta mandatum Moysis castris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quasi cum bonis promissis, quorum spem illis dederat, à Deo reversurus esset Moyses. Convivia autem agentes ducem exspectabant, castitatem servantes cum in cæteris, tum per triduum abstinendo à mulierum congressu, sicut eis ipse præceperat; precibus etiam Deum solicitantes, ut, placide benigneque Moysem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque sumptuosiore utebantur, & simul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & splendidiorem induunt. *Tremendum Sinæ fastigium ascendit Moyses.* *Populus interim Hebræus lustratur, depulatur, castitatem Deum precibus solicitat. Ex. c. 19.*

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priusquam sol oriretur, nubes circumfusa totis Hebræorum castris incumbit, qualem antehac nunquam conspexerant, & spatium omne, ubi posuerant tabernacula, complexa erat. Ac cum reliquum cœli in sereno esset, *subito coorta tempestate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum *Sed dies tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præsentem Deum agnoscit.*

---

r Ο Μωϋσῆς] Articulum restituimus ex *Big.* & *Samb.*

s Τὴν ὑπ' ἐκ.] Τὴν deest *Vat.*

t Ἀποκρυψάμενος.] Ita *MSS.* in *Editis* ὑπὸ κρυψάμενος.

v Καὶ ἐν τοῖ. βιβλίοις] Καὶ τοῖς βιβλίοις ὃ Ραγουήλου (*Samb.* Ραγουήλου) ἐσυγγράψεν *Big.* atque *Samb. Epiphanius* vero Ἐ ἐν τοῖς βιβ. ἐσυγγράψεν, vel ἐσυγγράψειν. Recte itaque *Epiphanius* & *Gelenius in libris suis*, quibus profecto nihil melius unquam scripsum. Schotanus tamen *in libris sacris* præsertim exponit, haud bene. BERN. Καὶ τοῖς β. & mox ἐσυγγράψεν *Big.* & *Samb.* Ἐ ἐν τοῖς β. ἐσυγγράψεν vel ἐσυγγράψειν legisse videtur *Vet. Interpr.*

x Τὸν πλῆθον.] Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.*

y Καί τινα λαβὼν] Eo modo *Big.* & *Samb* & lubenter Cl. *Bossius.* Verum cum Editoribus facit *Scholasticus* famulus Cassiodori: idcirco malunt tres illi καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρηστήριον, ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. His favent & consequentia Josephi, ut μὴ τὰ ἐπαγγελίας τὰ ἀγαθῶν ὧν πρόκειται αὐτοῖς, ἐπακόλουθον μωνῆς διὰ τοῦ; moxque μωνῆ δῶναι δωρεὰν ὑφ' ἧς εὐβιώσον). BERN.

z Προτιμήσαντας] Προσμείναντος *Vat.*

a Ἀνῆλθε] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνέβη *Bas. G.* & *Vat.* ἄνεσι *Big.* (*Voss Coll.*) & *Samb.*

b Τῶν ἐν ἐκείνοις] Sic *Big Samb. Vat.* (*Voss.* Coll.) & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῶν ἐκεῖ ὀρῶν.

c Οὐκ ὂν ἀναβατόν,] Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voss.*) in *aliis* οὐκ ἀναβατόν, ἀλλ' οὐδὲ ὀφθῶναι μὴ δίχα π.

d Καὶ διὰ τὸ λέγον εἶναι] Illud Ἐ ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deest. HUDS. Confer. p 105. v. 15. & 128. v. 8 HAVERC.

e Περὶ τούτου] Περὶ τοῦ Θ. & περὶ τούτου τ. in aliquot *MSS.*

f Ὄντα.] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) & *Samb.* in *aliis* deest ὢν.

g Καταλαμβάνουσι] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καταλάμβανον.

h Ἐπαγγελίας] Ἐπαγγελίας *Samb.*

i Τὰς γυναικῶν] Τῶν γυναικῶν *Samb* & *Vat.*

k Ὁμοῦ τε] Οὐδὲ Ἐ τ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

l Ἐκπεπῶς] *Al.* ἐκπεπτωκότες

m Ἡμέρας] Ἡμέρας *Big* & *Samb.*

n Ὑπερίζανε] Ὑπερῴκει ἀνέχε Ἐ π. *Vat.*

o Κατήγιζον,] *Bas. Gen. Hen.* atque *Busb.* Propter Grammatistas factum esse video, quod κατήγιζον exhibeant *Big.* & *Samb.* nisi Epiphanius idem si forte in suis membranis offendisset,

tum fulgura micabant aſpectu terribilia. tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant præſentiam Dei, * qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyſes. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in Sacris libris conſcripta habentur. Hebræi itaque, hiſce viſis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) & rumor vulgatus de monte, quod crebro cum Deus inviſeret, mentes eorum inſolito pavore defixit. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti & ſoliciti: & Moyſen ira Dei periiſſe rati, & ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

Hebræorum terror ex De præſentia, & de Moyſe ſolicitudo.

3. Dum ita eſſent animis conſternati *improviſo* apparuit Moyſes, geſtiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, & ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, & Moyſem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Poſt hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata a Deo referat. Quem ubi convenisſe animadvertit, ſtans in excelſiore loco, unde ad omnes dimanaret vox, "Deus quidem, inquit, eadem qua antehac bene-"volentia me excepit, ô *viri* Hebræi: atque ut "vitæ feliciter agendæ pariter ac reipublicæ bene "conſtituendæ viam ac rationem vobis ſuggerat, "caſtris veſtris *jam* præſens adeſt. Quare per i-"pſum perque ipſius magnifica opera *vos obſecro*, "ne contemnatis ea quæ dicturus ſum, ad me con-"cionantem reſpicientes; nec quod lingua homi-"nis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. Sed "mandatorum præſtantiam cum expenderitis, "cognoſcetis etiam majeſtatem illius qui ea ex-"cogitavit, & noſtrum in commodum memet al-"loqui non dedignatus eſt. Non enim Moyſes "Amaramæ & Joachebelæ filius, ſed is qui Ni-"lum pro veſtra ſalute ſanguineum fluere vi ſua fe-"cit, & Ægyptiorum contumaciam variis calami-"tatibus fregit; qui per mare viam vobis munivit; "cui in mentem venit omnium egenis cibo cœ-"litus demiſſo ſuccurrere; qui potum deſideran-"tibus uberrimos ex petra fontes elicuit; à quo "Adamus *cum poſteris ſuis* accepit quicquid è terra "marique provenit; per quem Noëus diluvium "effugit; à quo Abramo huc illuc vaganti terra "Chananæa indulta eſt; per quem Iſacus paren-"tibus ætate provectis natus eſt; per quem Jaco-"bus duodecim filiorum virtutibus eſt inſignitus; "per quem Joſephus Ægyptiorum in poteſtatem "dominatus eſt; ille (*inquam*) vobis, me inter-"prete uſus, iſta dat præcepta. Sint autem vobis "ſacroſancta, & conjugibus ac liberis chariora ha-"bentur. Summa vobis erit felicitas, dum ea cu-"ſtodiatis; nec terra vobis ſterilis fiet, nec mare "tempeſtatibus agitatum, nec fœtus veſtri præter "naturam edentur; atque hoſtibus maximo eritis "terrori: (Dei enim in conſpectum veniens, vo-"cem ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ "eſt veſtra progenies ejuſque conſervatio.

Mox emicat Moyſes Dei voluntatis interpres.

Mira lucultus atque orationis Dei laudes ac beneficia genti ſuæ deprædicat.

4. Cum hæc dixiſſet, populum coram adducit

Decem præcepta legis ſua voce edentem Deum audiunt Hebræi.

diſſet. Ad illud colon λαῒ ϑεὸν *Hen.* & *Busb.* vitio perfrequenti. BERN. Καϑεσϑεὸν *Big.* (Coll. *Voſſ.*) & *Samb.* καϑεκομίζοντο. *Vat.*

* *Qui propitius aderat*] In *Vet. Interpr.* omnibus quibuſcunque Moyſes volebat propitii.

p Τὰς γε] *Al.* τὰς δὲ.

q Δι' αὐτῶν] Δὲ αὐτὰς *Hen.* & *Busb.* mox ὑπὸ ὀργῆς *Samb.*

r Οὕτω] Οὕτως *Samb.* Paulo poſt ἀπαλλάττ *Hen.* & *Busb.* propter *Zonaram.* BERN.

s Καϑαρὸς] Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καϑαρὰς ἀὶρ.

t Ἐπ' ὑψηλῆ τ. ϑ.] Ἐν ὑψηλῷ *Vat. Hen.* & *Busb.* & mox πάλιν *Vat.* & paulo infra ἐπεξελϑὼν με.

v Ὑμῖν] Ἡμῖν *Hen.* & *Busb.*

x Δι' ἐκεῖνον] *Al.* δι' ἐκεῖνον.

y Ἐπιγνώσεϑε] Ἐπιγνώσεσϑε *Samb.*

z Τῷ ἡμετέρῳ] Τῷ ὑμετέρῳ *Samb.* atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii.*

a Ἰωχαϐέλης] Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαϐήλης.

ὁρῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχϑέντες ἐδήλων τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἠγάλλετο εὐμενοῦς ϑεασάμενος. καὶ ϑεὸν μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντυγχανόντων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [p] τοὺς γὲ μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθη τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ ϑεὸς τοῦ ὄρους διαπεφοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. καλύβαις [q] δὴ αὐτοὺς ἐν ταῖς σκιναῖς ἀχϑομένους· καὶ τὸν τε Μωϋσῆν ὀπολωλέναι νομίζοντες ὑπ' ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὁμοια προσδοκῶντες.

γ'. [r] Οὕτω δὴ αὐτῶν διακειμένων ὑπεφαίνετο Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφϑεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλαγὴ τοῦ δεους αὐτοὺς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ἐποίησε τὰς ἐλπίδας· αἰϑρίος τε καὶ [s] καϑαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παϑῶν ἦν, Μωϋσέως ϑεραπεύοντος. ὑπὸ τούτῳ οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆϑος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναϑροισϑέντων, πᾶς [t] ὑπὸ ὑψηλοῦ τινος ὄχου ἔμελλεν ἅπασιν ἀκούσεσϑαι, "ὁ μὲν Θεὸς, εἶπεν, ὦ Ἑβραῖοι, "καπίπερ καὶ πρότερον ὑμεῖς προσεδέξατό με· καὶ, "βίον τε [v] ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολιτείας κόσμον ὑπα-"γορεύσας, πάρεστι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς "γοῦν αὐτά καὶ τὰ ἔργων, ἃ [x] δι' ἐκεῖνον ὑμῖν ἤδη πε-"πραγται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὰ "λέγοντα ἀφορῶντες· μὴ δὲ ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀν-"ϑρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τῇ γ' ἀρετῇ αὐτῶν κα-"ταναύσαντες, [y] ὑπιγνώσεσϑε καὶ τὸ μεγεϑος ἧς νενεκη-"κότος, καὶ ὅτι συμφέρουσι [z] τῷ ἡμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ "φϑονήσαντος εἰπεῖν. ὁ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ "[a] Ἰωχαβέλης υἱὸς, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον αἱματωϑέντα ἀ-"ναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυεῖσαι, καὶ ποικίλοις δαμά-"σας κακοῖς [b] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ διὰ θα-"λάττης ὁδὸν ὑμῖν ϑεραπεύσας· [c] ὁ καὶ τροφὴν ἐξ ἀ-"ελπτοῦ μηχανησάμενος ἐλϑεῖν ἀπορουμένοις· ὁ πόσον ἐκ "πέτρας ἀναβλύσας ποταμὸν ἀπαίζουσιν· δι' ὃν Ἀδαμος τῶν "ἀπὸ [d] γῆς καρπῶν καὶ ϑαλάττης μεταλαμβάνει· δι' "ὃν [e] Νωε ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Ἀβρα-"μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τινὸς [f] Χανα-"ναίαν κατέσχε γῆν· δι' ὃν Ἰσακος γηραιοῖς ἐτέχϑη "γονεῦσι· δι' ὃν Ἰακωβος δώδεκα παίδων ἀρεταῖς "ἐκοσμήϑη· δι' ὃν Ἰώσηπος ἐδεσπότευσε τῆς Αἰγυπτίων "δυνάμεως· ὅτου ὑμῖν τάδε χαρίζεται τὰ λόγια "δι' ἑρμηνέως ἐμοῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν [g] γενέσϑωσαν, "[h] καὶ τέκνων ϑειμαχητότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαι-"μονα γὰρ βίον τάδε ποιοῦντες ἕπεσθε, καὶ γῆς [i] ἀπο-"λαύοντες καρπίμου, καὶ ϑαλάττης ἀχειμάστου, καὶ "[k] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν πλουμένων, καὶ πολε-"μίοις [l] ἔστεσϑε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλϑὼν, "ἀκροατὴς ἀφϑάρτου φωνῆς ἐγενόμην· ὅτως ἐκείνῳ τε "ἥδυς ὑμῶν καὶ τὰ τάδε μέλει διαμονῆς.

δ'. Ταῦτ' εἰπὼν [m] προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν [n] ὁμοῦ καὶ τέκνοις,

b Τὸ τῶν] Τὸ Αἰγυπτίων *Pr. Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Imo quantum ad *Big. Coll.* illa habet Αἰγύπτιον. HAV.

c Ὁ ἐκ προσδ.] Ita *MSS.* ὁ ἐκ τῶν πρ. in *Editis.* Παραχὺ pro προσδοκὴν in *Add.* reponi *Hudſonus* jubet.

d Γῆς] *Al.* γῆς τε.

e Νωε] Libri duo ſcripti excuſique totidem νῶχος in hoc Encomio Dei. BERN.

f Χαναναίαν] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χαναναίων in *reliquis.*

g Γενέσϑωσαν,] Γινέσϑωσαν *Samb.* BERN.

h Καὶ τέκνων] Καὶ παίδων *Vat.*

i Ἀπολαύοντες] Ἀπολαύσετε *Samb.* & *Vet. Interpr.*

k Τέκνων] Eadem phraſi utitur p. 108. v. 29

l Ἔστεσϑε φοβεροί] Ita *Big.* & *Epiphan.* ἔστεσϑε in *aliis.*

m Προάγει] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προπέμπει Typothetæ: quod eſt Moſaïcum יצא, ὃ ἐξήγαγε, Ex. 19. 17. BERN.

n Ὁμοῦ] *Al.* ἅμα.

o Πα-

τίκνοις, ὡς ἀκούσαιεν ⸀τοῦ Θεοῦ ⸂διαλεγομένου⸃ πρὸς αὐτὰς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς ⸀παραδιδομένη. πάντες τε ἦκουον φωνῆς ὑψόθεν [o] ⸀φερομένης εἰς ἅπαντας, ὡς [p] διαφυγεῖν μηδένα καὶ λόγων ὧς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δυσὶ πλαξὶν γεγραμμένους κατέλιπεν. ὧν ἃ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [q] τὰς ⸀δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε'. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, [r] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ ⸀δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιησαμένους προσκυνεῖν· ὁ τρίτος ⸀, ὅτι μηδενὶ φαύλῳ τὸ Θεῖον ὁμνύναι· ὁ ⸀πέμπτος, ⸀τηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ ⸀ἕκτος, ἀπέχεσθαι φόνου· ὁ ⸀ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ ⸀ὄγδοος, μὴ κλέπτειν ὁρᾶν· ὁ ⸀ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ ⸀δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ς'. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [s] ἀκροασάμενον αὐτὸ ⸀τοῦ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαίρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ⸀ συλλόγου διελύθη. τῇς ⸀δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὸ σκηνῶμα, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς ⸀παρὰ ⸀τοῦ Θεοῦ κομίζειν. ὁ ⸀δὲ τούτους τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὃν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμανε χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς ⸀δὲ πλείονας τῶν νόμων [v] εἰς ἑτέραν ἀναπέμψομαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ. Οὕτω ⸀δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ [x] Σινᾶιον ὄρος [y] ἀνῆει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων ⸀δ' αὐτῶν ἐπιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνῳ τριακοντούτῳ, πεσαραχοντοῦτις γὰρ ἡμέρας διήγαγε ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συμπεπτωκότων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὅτῳ ἐλύπησεν αὐτοὺς, [z] ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ⸀ἀπολωλέναι. ἐν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ⸀ἀπολωλέναι λεγόντων ⸀μᾶλλον πεῖσαι, καὶ μάλιστα [a] ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι πάσῃ τῇ ψήφῳ ἔφερον· τῶν ⸀δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀναπεπτωκέναι. τοὺς ⸀δὲ σώφρονας, καὶ [b] μήδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ ⸀μᾶλλον πεῖσαι ⸀ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ⸀τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταβῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πάσῃ ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐπίσης· προσῆτο ⸀δὲ ἐρημωθῆναι καὶ κηδεμόνος ⸀ἀπολαμβάνοντες, οἵᾳ τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλῳ δυνάμενοι, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, [c] καὶ ὅτι ὑπονοεῖν αὐτοὺς [d] εἰκὸς προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ ἀνδρὸς, ὅτι μὴ λυπεῖσθαι [e] καὶ καταφρᾶν ἡδύναντο. τὸ ⸀δὲ σφαλερὸν οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ ⸀μένειν [f] προειρηκότος.

η'. Ἤδη ⸀δὲ πεσαράκοντα ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρὰ [g] ⸀οὐδενὸς σίτου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεύσεως ἐν τῷ θεάσασθαι τὴν σφετέραν ὄψιν ἐπέπλησε τὸ στράτευμα χαρᾶς ⸀δ' ἐπέπλησε τὸ στράτευμα χαρᾶς ὄψιν ἐπιφανεὶς, καὶ τὸ ⸀τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ⸀ὧν εἶχε περὶ

cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clare exciperet singula præcepta, quæ Moyses duabus tabulis conscripta reliquit. Nobis *quidem* nefas est illa totidem verbis evulgare, sententiam *tamen* eorum declarabimus.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum esse unum, eumque solum colendum: secundum, nullius animalis simulachrum adorandum, tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque septimum sancte observandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos: sextum, à cæde abstinendum: septimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falsum testimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiscendum. *Divinae legis summarium.*

6. Et populo quidem ex ipso Deo ea audiente quæ loquutus est Moyses, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimissa est concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, postulabant ut etiam leges à Deo ad ipsos afferret. Ille vero & istas posuit; & de universis quo modo agenda essent deinceps præscripsit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, seorsim de illis commentaturus. *At legum adhuc divinarum synтagma exposcunt Hebræi. Ex. c. 21, 19.*

7. Cum eo loco res essent, Moyses iterum in montem Sinæum ascendit, postquam hoc ipsum prædixerat Hebræis. Illis autem spectantibus ascensionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor incessit Hebræos ne quid illi gravius accidisset: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod sibimet persuaderent Moysem periisse. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incursu laniatum esse, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant sententia: alii vero ad Deum concessisse. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid sibi voluptatis caperent, ut in feras incidens discerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad se translatus esset ob virtutem suam verisimile credentes, hac cogitatione sortem ipsius lenius ferebant: semet vero tali præside & curatore orbatos existimantes, qualem alium vix sibi datum iri sperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* suspicio sinebat eos boni aliquid de viro exspectare, neque *spe adempta* poterant non lugere summoque in mœrore versari. At inde castra movere non ausi sunt; quod Moyses *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque suum præstolari*. *De Moyse suspicio varia, Deo an bestiis cesserit. Ex. c. 32. 1.*

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriissent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines assuescunt, degustato. Eo autem conspecto totus gaudio completur exercitus, moxque eis exposuit, quantam de eorum salute *Verum post XL. dies jejunus ad populum descendit Moyses cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei scriptis. Ex. c. 24. 31. 32. & 34. Deut. c. 9.*

---

o Παραφερομένης] Περιφερομένης *Vat.*

p Μηδένα ⸀ λόγων] Μηδένα λόγον *Hen.* μηδένα. καὶ λόγον δὲ &c: & sententia exeunte ⸀τοῦς λέξιν, τὰς δυνάμεις *Baſ.* & *Gen.* & fortean *Epiphan.* BERN.

q Τὰς ⸀δυνάμεις] Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς δυν.

r Καὶ τοῦτον δεῖ] Quatuor manus Scribarum: Impressorum illæ καὶ τοῦτον, pigre. Josephus equidem, sicut testantur libri cuncti, quos terimus aut à Græcis aut à Latinis exaratos, legem δεκάλογον serie continua descripsit, non plane versibus decem: quod tamen in editionibus Græcanicis *Baſ.* & *Gen.* factitatum constat. Mox ἐδέοντο *Busb.* BERN. Sic *Vat.* καὶ δεῖ τοῦτον in *aliis MSS.* verum in *Editis* deest δεῖ. Decalogum, juxta *Josephi* codices tam *Gr.* quam *Lat.* serie continua descripsimus; non plane versibus decem, ut in *Editionibus Baſ.* & *Gen.* Vide ad Belli Jud. lib. 1. cap. 33. §. 2.

s Ἀποχαὰς φύσι] Ἀπίχεας *Samb. Vat.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπιθυμίας *Hen.*

t Ἀχρεασάμβοι] Ὡς ἀκρεασάμβρου *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

v Εἰς ἑτέραν] Vide *notam* ad versum ult. capitis VII.

x Σινᾶιον] Σίναιον *Samb. Busb.* & *Hen.* σιναῖον ubique *Baſ. Gen.* & *Big.* Ibidem ἐπὶ pro εἰς *Samb.* BERN.

y Ἀνῆϊ,] Ita *MSS.* ἀνιὼ in *Editis.*

z Ὡς τὸ] Ὡς τὸ *Coll. Big.*

a Ὅσοι] Καὶ μάλιστα ὅ οἱ πρ. *Vat.*

b Μήδ' ἕτερον] Ita, vel μηδὲ ἕτερον in *MSS.* in *Editis* μηδὲν ἕτερον.

c Καὶ ὅτι] Sic in *MSS.* καὶ ὅτι τὸ ὑπ. *Baſ.* & *G.* Aliquid amplius habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *& neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidisset.*

d Εἰκὸς] Εἶναι COCC.

e Καὶ καταφρᾶν ἠδύναντο.] Ita *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καὶ καταφρᾶν ἐδ. *Samb.* & *Vat.* καὶ καταφρᾶν ἐδύναντο *Baſ.* & *G.*

f Προειρηκότος.] Προεῖναι κότος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

g Οὐδένος] Sic *MSS.* οὐδενὸς τοῦ ἀνθρωπείου *Baſ.* & *G.* ut & mox σφετέραν.

lute curam adhibuit Deus: dicens, ſibi per illos dies oſtenſum eſſe, quomodo bene beateque viverent & rempublicam adminiſtrarent; poſtulareque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod deſcenderet quoties illis adeſſet, ut etiam alibi migrantes id nobiſcum circumferamus, & non amplius opus ſit in montem Sinæum aſcendere, ſed & ipſe ventitans inter nos habitaret, precibus noſtris præſens & *propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine & forma quas ipſe præmonſtravit, vobis ad illud fabricandum non ſegnem operam conferentibus. Cum hæc dixiſſet, duas tabulas eis oſtendit, inſcripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et ſcriptura erat à manu Dei.

αὐτῶν ἀπεδήλω, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [h] πολιτεύόμενοι· λέγων, [i] αὐτῷ κατὰ ταύτας ἄγεσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ σκηνὴν ὅτι βέλτιστην ἡγεῖσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτοὺς θεραπευόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχῆ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τὸ ἐπὶ τὸ Σινᾶιον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν [k] συσκηνῇ, θεραπευόμενος τῇ [l] ἡμετέραις εὐχαῖς· ἔσεται δὲ ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [m] ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένας ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῆς σκηνῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

Admiranda Iſraëlitarum pietas. Ex. c. 25. aut c. 35. & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyſe acceperant, nihil operæ ſtudiique, quantum in ſe erat, deſiderari voluerunt. Sed afferebant argentum ſimul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore colluſtratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanaſque prædictis coloribus fucatas, & linum byſſinum: lapilloſque *pretioſos*, quibus homines, auro vinctis & incluſis, ad ornatum ſumptuoſiorem utuntur: atque inſuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujuſmodi enim materia Tabernaculum exſtruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus ſuis munificentia, architectos operibus præficit ex mandato Dei; & quos ſane populus, ſi illis liberum fuiſſet, elegiſſe voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris ſunt perſcripta, hæc erant: Beſalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ ſororis Moyſis: Eliabus vero Iſamachi *filius*, tri-

Beſalelus *atque* Eliabus *Architecti ſacri. Ex. c. 31.*

ΟΙ δὲ χαίροντες οἷς τε ἑώρων καὶ οἷς ἤκουσον ἐφ' ἕκαστα, τὴν κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδὴν [n] οὐ καταλείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἀργυρόν τε καὶ [o] χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τὰ καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [p] τῶν σήψεως παθεῖν δυναμένων· αἰγείους τε τρίχας, καὶ δορὰς θεοβάτων, [q] καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθει, ἕτεραι δὲ λευκῷ παρεῖχον τὴν χρόαν· ἔρια τε τοῖς θηρευομένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνα βύσσον· [r] λίθους τε, οἷς ἐνδεδεμένοις χρυσῷ καθειργνύντες [s] ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πολὺ συμφέρον. ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. [t] ἣ δ' ὧδε μεταφερομένη [u] καὶ συμπερινοστοῦντι ναῷ διέφερε. τούτων δὲ καὶ ἀσμένως συγκομιζόντων, ἑκάστου καθ' ὃ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, [x] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τοῦ ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [y] ταῦτα ἦν· [z] Βεσάληλος μὲν [a] οὐρεῖ πάππος, τοῦ Ἰούδα φυλῆς, [b] μητρὸς δὲ Μαριάμμης τοῦ ἀδελφῆς τοῦ στρα-

h Πολιτεύόμενοι·] Perperam πολιτευόμενοι in *Editis*.

i Αὐτῷ·] Ita *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis*. αὐτὸν αὐτῷ *Vat.*

k Συσκηνῇ,] Συσκηνῇ καὶ θεραπευχάνη *Samb.* συσκηνῇ θεραπευχάνῃ *Big.* (imo *Big. Coll.* & *Voſſ. Coll.* σκηνῇ θεραπευχάνῃ) τῇ σκηνῇ θεραπευχάνῃ *Vat.*

l Ἡμετέραις εὐχαῖς·] *Al.* ὑμετέραις.

m Ἐπιδείκνυσιν,] Ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Aliter *Epiphan. Baſ.* & *Gen.* Notatur autem in cod. *Busb.* θεραλείπτεις, ἰώσπε, τὸν μοχοποίαν αἰδοῖ τὸ ἀφγόνιον. BERN. Ita *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) *Hen.* & *Busb.*

n Οὐ καταλείποντο.] Οὐκ ἀπελείποντο *Vat.*

o Χρυσὸν,] Ita in *MSS.* χρυσίον in *Editis*.

p Τῶν σήψεως.] Τὸ τῆς σήψεως *Vat.*

q Καὶ τὰς] Τὰς duntaxat *Baſ Gen. Hen.* aut *Busb.* In melioribus quidem literis nuncupantur licia, & fucis iſtis imbuta & pura, c. 25. 3. הכלת וארגמן ותולעת שני ושש. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) in *reliquis* κ desideratur.

r Λίθους τε,] Ita *Baſ.* & *Gen* niſi quod hi legerint κατειργέντες, illi καθειργωίτες. Verum aliter *Big. Samb.* & *Epiphanius*, λίθους τε τούτοις (filis crede variis) ὑφιδεδεμένους χρυσίῳ καθειργωίτες, οἷς ἄνθρωποι κ. χ. π. Mihi placent Editores. Tum πολυτελεῖς *Hen.* & *Busb* BERN. Sic in *Editis*. λίθους τε τούτοις ὑφ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in *MSS.*

s Ἄνθρωποι] Οἷς ἄνθρωποι *Coll. Big.*

t Ἣ δ' ὧδε] In *Samb.* ἥδ' ὧδε.

u Καὶ συμπερινοστοῦντι] Καὶ θεραπευοστοῦντι *Vat.*

x Ἀρχιτέκτονας] Ita in *MSS.* in *Editis* τοὺς ἀρχ. & mox κατ' ἐντολὴν Θεοῦ.

y Ταῦτα ἦν·] Ταῦτ' ἦν *Samb.*

z Βεσάληλος] Propter Moyſis ſanctiſſimos libros huc reſtitui βασάληλος, Illo enim rite ſcribente, Deoque indigitante, בצלאל nomen habuit nobiliſſimus Artifex, Ex. c. 31. 2. quaſi diceremus Latine *Gratia Dei*; tantum *umbra* ejus indicat βεσελεὴλ idem LXXII. Interpr. *Baſal'il* Samaritis. *Bezalel* Judæis per Europam, *Baſtiel* aliis pleriſque. Verum apud Joſephum Lambda alterum diu periit. Unde *Beſechel* in codd. Epiph. βεσάληλος in lectionibus *Big.* βεσέληλος ex *MSS. Samb.* βασάληλος penes Typographos *Baſ.* & *Gen.* Tum *Samb. Busb.* & *Hen.* ὑρὴ legunt pro ὠρεὶ *Big. Baſ.* & *Gen.* ſive אורי S. Pentateuchi, quod *Ignatius* interpretaberis. BERN. Ita ex *Sacris literis* voluit *Bernardus*. (ita & *Coll. Big.* & *Voſſ.*) Βασάληλος *Baſ. G.* & *Vat.* Βεσάληλος *Big* Βεσέληλος *Samb.* Βεσελεὴλ LXX.

a Οὐρεῖ πάππος,] Οὐρεῦ *Samb. Busb.* & *Hen.* Ωζεῦ *Vat.*

b Υἱωνὸς] Vel ἀδελφὸς ἢ μαῖ. Libri excuſi ſcripſique ὡς ἢ μαιάμμης, vel μαιάμμης *Big.* vel etiam μαριάμμης *Samb.* Atat ego non ſentio adeo leve ac curioſum ingenium hujuſce Scriptoris, qui de eodem homine ſcriberet ὠρεὶ πάππος, ὡς ἢ μαιάμμης. Imo Joſephus paulo ante *Uri* parentem ὄρεσα aut ὄρεν appellitaverat, eique dederat Moyſis ſororem, ſicut Rabbini etiam conſentiunt. Literæ denique ſacræ ſatis monent de hoc genere, Ex. c. 31. 2. & c. 35 30. & c. 38. 22. בצלאל בן אורי בן חור aut toties בן חורי בן חיר בן חוּר τὸ σαμαρειτικόν, aut ex codice doctiſſimi Tayleri, بصلال بن حوري بن حور. Iterumque Judæi 1 Chron. c. 2. 20. & 2. lib. c. 1. 5. Reperias etiam inter Traditiones Hebraicas Hieronymi, quas plurimas Phariſæis ſui ſeculi debuit acceptas, *Chalubæum* aut *Calebum* ſecundis nuptiis potitum fuiſſe *Azuba*, *ex qua ſuſcepit*, ſic ait, *Hur virum Mariæ ſororis Moyſi*, *patrem Uri*, *avum Beſelehel*. Audiendus & magnus Taraſii Syncellus, τοῦτον τὸν βεσελεὴλ ἰωσπε φησὶν υἱὸν εἶναι μαριὰμ τῆς ἀδελφῆς μωυσέως ἐξ Ἐφραθαΐδ· καὶ ἔστιν ὡς, ὃς σὺν τῷ ἀρχῶν ἀπὸ τῆς χ. ἴφρα μωυσέως καὶ Ἐ ἀμαλὴκ· καὶ πιθανὸς ὁ λόγος· ἄλλοι δὲ ὀζὴλ φασὶν εἶναι ἄνδρα μαριάμ, ὅθεν ἔχοντες εἰκάζειν πόθεν. Eo autem modo illos nepotes ſi adfirmaverit cum B Hieronymo & cum curtis Doctoribus, qui Talmud molem quidem Babylonicam conſtruxerant, à Iephonida derivati, quiſquis rem plane mirabilem dicet & præter ſtomachum P. Comeſtoris. BERN. Υἱωνὸς vel ἀδελφὸς placuit *Bernardo*, qui ὡς *aliorum* rejecit: quod *Joſephus* paulo ante (ſc. p. 124.) *Uri* parentem Οὐρεῦ aut Ωζεῦ appellaverit, eique dederit Moyſes ſororem. Vide *Exod.* c 31. v. 2. c. 35. v. 30. & c. 38. v. 22. conſer *Symellum*, p. 135. & *Hieronym.* in Quæſt. Hebr.

c Eli-

γραπτῷ· [c] Ελίαβ ὁ Ισαμάχου, Δανιδ φυλῆς. πάντ ὁ πλῆθος ἔτως ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρουμένοις [d] ὑπῆλθεν, ὥστε Μωυσῆς [e] ἀνεῖρξεν αὐτοῖς, ὑποκηρύξαμένου λέγειν [f] τὰ ὄντα. τὸ γὰρ [g] οἱ δημιουργοὶ [h] προειρήκασι. ἐχώρουν δὲ ὅπῃ τὴν τῆς σκιᾶς κατασκευὴν· καὶ Μωυσῆς αὐτοῖς ἕκαστα φράζει τὰ μέτρα, καθὼς ὑπεθήκατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μεγέθους, [i] ὅσου τε δεῖ σκιὰν χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσουσα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ [k] καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδεησε τὸ ἔργον, κόσμου πρὸς λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

β'. [l] Πάντων δὴ ἐν ἑτοίμῳ [m] γεγενημένων, χρυσίου [n] καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προεῖπεν ἑορτὴν Μωυσῆς καὶ θυσίας κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵστασθαι τὴν σκιάν. πρῶτον μὲν αἴθριον διεμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα [o] πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [p] κάμακας ἔστησε [r] χαλκέας [s] πεντεπήχεις, τὸ ὕψος, [t] καθ' ἑτέραν πλοκὴν εἴκοσι τῶν ὀπτημικεστέρων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τοῦ καλύπτρου. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ [v] προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ [x] χρυσᾶς, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκᾶς δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξήπτετο δὲ τῶν κρίκων καλῶδια τὴν ἀρχὴν ἦλων χαλκέων [y] πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἱ, καθ' ἑκάστην κάμακα [z] παρέντες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκιὰν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δὲ ἐκ βύσσου [a] μαλακωτάτη διὰ πασῶν [b] ἐπήρτο, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τοῦ βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφράξασα [c] ἅπαν ἐν

bus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem incœptam promovebat, ut Moysi visum esset eos inhibere, jubendo *per castra* proclamari non opus esse pluribus. id quod jam dixerant & *monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi structuram aggrediuntur: Moyse eos singula de mensuris edocente, prout ei suggesserat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, sacrificiorum & *sacrorum* usui inservientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa vestes sacerdotales, & alia quæ desiderabantur ad ornatum operis & Dei ministerium.

Elegantes Israelitarum manus exercent vestes & vela sacra.

V. *Victimis mactatis auspicantur fabricam sacram. Atrium sanctum.*

2. Cum autem omnia *jam* præsto essent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyses, indicto *solenni* festo & sacrificiis pro cujusque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo*. Atrium primo dimensus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos statuit altitudine quinque cubitorum, secundum longiora latera viginti, secundum transversa à tergo decem. Annuli autem vallis singulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: bases vero deauratæ, & subacutæ tanquam ima hastarum; æreæ autem quà in terram defixæ. *Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per singules vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byssinum mollissimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad basim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum cir-

[c] Ελίαβ] Ex Hebraico אחיאב בן אחיסמן Græce factum volo Ἐλιαβᾶς ὁ Ἰσαμάχου, aut Ἐλιαὼ ὁ Ἀσισαμάχου. Legebatur tamen ubique Bibliothecarum Ἐλιάζος, aut rectius Ἐλιαζὼ ὁ Ἰσαμάχου; nam perversum est Ἰσαχὼμ Samb. Defendit etiam *Epiphan.* vitium vetus. ubi ait, *Et Helifas Ismach* aut *Ismach filius. Alii forsan Josephum* emendarent deductis vocibus, Ἐλιαβᾶς ὁ Ἀχισαμάχου, contra morem Sacerdotis hujus aut Doctorum Alexandrinorum. Hi etenim Ἐλιὰβ nuncupant virum Fabrorum sacrorum βεσὰ. Samaritæ *Ahliab*: Gens Judæa Hieronymo tum florente *Ooliab*, hodierna *Aholiab*. BERN. Ita edidit *Bernardus*: qui tamen ex Hebraïco Græce factum malit Ἐλιαβᾶς ὁ Ἰσαμάχου aut Ἐλιαὼ ὁ Ἀσισαμάχου. In *Cod. Vat.* (& *Coll. Voss.*) Ἐλιαζὼ ὁ Ἰσαμάχου. in *aliis* Ἐλιεζὼ ὁ Ἰσαμάχου.

[d] Ὑπῆλθεν,] Ὑπῆλθεν aut ἐπῆλθεν in omnibus præter *Vat.* qui habet ἐπῆλθεν.

[e] Ἀνεῖρξεν] Ἀπῆξεν *Samb.* ut ab ore Attico,

[f] Τὰς οὐσίας.] Τὰ οἰκία legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δημιουργοὶ] Isti apud Moysen, *οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου.* BERN.

[h] Προειρήκασι] Προεῖπον *Vat.*

[i] Ὅσου τε δεῖ] Ita *Bas.* & *G.* ὅσα τ' ἴδῃ *Vat.* ὅσα τε δὴ *Samb*, & *Big.*

[k] Καὶ γυναῖκες] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* καὶ αἱ γυν.

[l] Πάντων] Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων ὧν ἑτοίμων γεγενημένων.

[m] Γεγενημένων,] Γενομένων *Coll. Voss.*

[n] Καὶ ἀργύρου,] Auro, argento, & ære Voss. 1. Mert. *V.* Star. & W. 2. Auro & argento, *reliqui librorum. Hinc Josephi codices Græcos emendabis*, χρυσίου τε καὶ ἀργυρίου καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν ὧν, *Forte enim exciderat* καὶ ἀργυρίου, *Scribis aliud agentibus: id tamen metalli commemoravit* ὁ νομοθέτης, *Exod. c.* 25. 3. BERN. Illa καὶ ἀργυροῦ inferui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipsius *Josephi* paulo supra, p. 130. in initio Cap.

[o] Πήχεων,] Παχῶν passim *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* πηχέων toties *Bas.* & *Gen.* itemque ἀργυρέα, χαλκᾶ, & similia parcius memoranda. BERN.

[p] Κάμακας ἔστησε χαλκέας] In sacro codice non dicitur æneas fuisse atrii columnas: & in Exodo, ubi docetur quid ex ære collato factum sit, non nisi bases & paxilli, quibus columnæ firmabantur, ex illo confecti leguntur. Si & columnæ integræ ex ære fuissent, illic recenseri inprimis debuissent. Malim ergo Philonem sequi qui ligneas fuisse scribit. REL.

[q] Κάμακας] Quas Κάμακας i. e. χάσκας, *vallos* appellitare Josephus, Philo κίονας mavult. & plures Alexandrini σύλας, omnes ex עכרים Conditoris. BERN. Κάμακας ὁ ἔστησε *Vat.*

[r] Χαλκέας] Χαλκείας *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem.

[s] Πεντεπήχεις τὸ ὕψος,] Ita in sacro Codice disertis verbis scribitur. Judæi in Gemara Eruvin. fol. 2. 2. volunt altitudinem 5 cubitorum non ab ipso solo esse ducendam, sed id velle scriptorem sacrum, columnas has & vela iis appensa 5 cubitorum altitudine eminuisse supra altitudinem altaris in atrio constituti, קובה חמש אמות ההוא משפת כזבח ולמעלה *altitudo 5 cubitorum intelligi debet de altitudine ducenda a summo altaris sursum.* Videlicet quia altaris altitudinem non 3 cubitorum spatio definiunt, quæ ipsi datur in sacro codice (quamque illi non de toto altari sed superiori parte, quæ proprie מזבח dicitur, intelligunt) sed *id in* tabernaculo æque altum finite fingunt ac in templo primo & secundo, id est, decem cubitos, ne altare & quæ in eo fiunt conspici ab unoquoque extra vela possent, vela altius tollere necesse habent & 15. cubitos iis altitudinis dare. REL.

[t] Καθ' ἑτέραν] Καθ' ἑκατέραν πλοκὴν *Vat.*

[v] Προσῆσαν.] Προσῆσαν *Vat.*

[x] Χρυσᾶς, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς,] Verum in istis vallis nihil auri reperit *Moyses*, qui solus *scriptorum* hanc scenam unquam viderat: quin sæpius affirmat harum columnarum bases ex ære fuisse conflatas. Leges itaque apud *Josephum*, βάσεις ὁ χαλκᾶς σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ἔτι τῆς γῆς ἐρηρεισμένας. *Bases autem æneæ fuerant & subacutæ, tanquam ima hastarum.* Vel plenius adhuc βάσεις ὁ χαλκᾶς, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ ὁ ἦσαν (αἱ κάμακες ὑπῆλθον) ἐπὶ τῆς ἐρηρεισμένας. *Ex ære fuerant columellarum scapi*; quod potius habeo, quam hanc descriptionem *Philonis*, ὕλη ὁ τῶν σύλων τὰ μὲν ἐντὸς κέδρος, τὰ δ' ἐκτὸς ἐπένευσε χρυσοῦ. ἅπασιν ὁ αἱ βάσεις χαλκαῖ. *Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *basibus deauratis* ex veteri vitio BERN. At statim docet χαλκᾶς fuisse, quod & sacro codice traditur. Si voluisset inauratas dicere, non dixisset hoc loco χρυσᾶς, sed κεχρυσωμένας aut simile quid. Et unde hausit inauratas fuisse? Suspicor aut delendam omnino vocem χρυσᾶ aut χρυσοῖς legendum. Σαυρωτῆρες erant χρυσοῖ, nam & aliqui tum imam tum summam hastæ partem σαυρωτῆρα dixere. Summa pars qua hostis petitur ferrea esse debuit, ima ornatus causa inaurari potuit. Aureæ itaque cuspidi hastæ, i. e. imæ similes has bases fuisse vult. Non tamen desunt qui σαυρωτῆρα nuncupent ferrum humo infixum, cui hasta ipsa infigitur. Vide Eustathium ad Iliad. κ. 344. Et certe has bases convenientius cum hujusmodi ferro, quod hastæ partem imam excipere solet, comparaverit, quam cum ipsa parte ima hastæ. Plutarchus in Apophthegmatibus pag. 183. Δημήτριος ἐν τῷ αἰγιαλῷ καταγράψας τῷ σαυρωτῆρι ἐπέγραψε τῷ ἄκρῳ Φεῦγε Μιθριδάτα. *Demetrius in litore scripsit acumine hastæ, Fuge Mithridates.* Hic videtur imum hastæ acumen intelligi, quod solo infigitur. REL.

* *Annulis innectebantur funes,*] *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ductæ usque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per singulas tabulas in terram valide positi* &c.

[y] Πηχυαίων] Ita *Big.* in *aliis* male πηχυαίων. HUDS. Paxillos i. e. יתדות, qui funes tendebant columnas fulcientes, cubiti magnitudinem habuisse non legitur in codice sacro. REL.

[z] Παρέντες] Παρῆντες *Vet. Interpr.* id est *valide positi.* COCC.

[a] Μαλακωτάτη] Διοικιλωτὴ *Vat.*

[b] Ἐπήρτο,] Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπιῆ.

[c] Ἅπαν] Ἅπαν κυκλῳ *Vat.*

circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter baſes: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in *ligna* portas ſuſtinentia intromiſſi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum erat linteum è byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

Porta Septi S. oppanſum Velum πολύμιτον.

Aſperſorium ſive labrum æneum. *Ex. c.* 30. 18, 19.

3. Tabernaculum autem poſuit in ejus medio, verſum ad orientem; ut mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obverſus, & à tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & craſſitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commiſſuris in unum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro ob-

In medio atrio orienti ſoli patuit Tabernaculum. Ex. c. 26.

κύκλῳ τὸ χωρίον [d] ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ ἔτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ τῆς περιβόλου. ἡ δὲ τετάρτης [e] πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ ἦσαν πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον τοῦ παντὸς ἔργου, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῳγέτην τοῦ πύλας· ἐν αἷς [f] ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν τοῦ μίμησιν πυλώνων. [g] ὅλαις δ' αὐταῖς ἄργυρος ἦν. [h] ἐπικεχαλκευμένος πάρεξ τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τῶν πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι, [i] αἱ δὲ τοῖς πυλίχοις [k] ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [l] δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν πεπηγμένον. τὸ δὲ τοῦ τὰς πύλας· μήκους μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους· ὕφος ἦν [m] πορφύρας καὶ [n] φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὐτῷ συναναθέντων καὶ ποικίλων, ὅσα μὴ ζώων [o] ἐξετυπώτο [p] μορφάς. ἑστὸς δὲ τοῦ πυλῶνος [q] περίρραντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὐτῷ καὶ τὴν κρηπῖδα παρεχόμενον· ἐξ οὗ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τοὺς ποδῶν καθάπτειν παρῆν. καὶ ὁ μὲν δὴ αἰθρίου περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

γ'. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵσην αὐτὸ καὶ μέσον, τετραμμένην [r] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνιὼν ἀφῇ [s] τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἦν πήχεις ἐγγὺς τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος ἦν δέκα [t] διεστηκώς· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος καὶ [u] βορέαν ἐτέτραπτο, καλόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελέλειπτο. ἀνίσασθαι δ' αὐτὴν ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προσβαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλα πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέρων εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς δὲ [v] πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι παντάχοθεν χρυσῷ, διά τε τῶν ἔνδοθεν καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάστῳ προῆσαν στρόφιγγες, [x] ἐλαυνόμενοι [y] καὶ δύο [z] βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· [a] πυλὶς δ' ἑκατέρα τέτων προσῆν δεχομένη τὸ στρόφιγγα. ἓξ δὲ καὶ δύσιν τοῖχοι κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· συνῆσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἁρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τὸν συνε-

[d] Ως μηδὲν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* ὡς ὧν μηδέν.

[e] Πλαγίας,] Iterum ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* πλαγίων in *aliis*.

[f] Ανα δύο] *Samb.* ἀναδύο accentu Attico. BERN.

[g] Ολαις] Ita *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὕλη δ' αὐτῆς.

[h] Επικεχαλκευμένος] Ita ex ſeqq mox v. 31. lego pro ἐπικεχαλκαμένος. (ita & *Cocceius* emendaverat) Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipſam perpenderit, & illud *Heſychii*, χαλκεὺς, πᾶς τεχνίτης, καὶ ὁ ἀργυροκόπος καὶ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρος ἦν.

[i] Αἱ τοῖς πυλίχοις] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* οἷς πυλῶχοι ἦσαν.

[k] Εμβεβήκεισαν] Ενεβεβήκεισαν. COCC.

[l] Δὲ βύσσινον] Illud δὲ omittit *Samb.*

[m] Πορφύρας] Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex ſeqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod. c.* 25. v. 3.) quæ memorant *hyacynthum*, *coccum*, *purpuram* & *byſſum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi ſupercœleſtis, ita Templi pars maxima mundi aſpectabilis ferebat imaginem; ſeptem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci ſigna. Antea editum erat πορφύρας φοίνικος, σὺν &c.

[n] Φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ] Πορφύρας καὶ φοίνικος, ὕφος ἦν, ita *Epiph.* πορφύρας φοίνικος σὺν ὑακ. *Big. Samb.* & *Baſ.* ἀτυπόητος. *Gen.* temerè φοινικᾶς: parique in eadem ſententia *Samb.* πεποιημένων. Sacrum itaque Peripetaſma referebat divitem ſanguinem purpuræ Tyriæ ארגמן, πορφύρου: vermium coccinorum ruborem vegetum תולעת שני, φοινικᾶ, LXX. κόκκινον, barbare σκαρλάτον: conchyliorum ſaniem cœruleam תכלת, ὑακίνθου: atque etiam lini puri candorem [משזר] שש, βύσσου. BERN.

[o] Εξετυπωτο] *Coll. Voſſ.* ἐξετυπᾶτο.

[p] Μορφάς.] Fortè μορφαῖς. COCC.

[q] Περιρίαντήριον] Plures codices περιραντήριον, contra uſum Urbis. Dein χαλκοῦν aut χαλκέον Editores, ut in nominibus metallicis peccare ſolent. Mox miſera καθαχεῖν & καθαιχεῖν *Hen.* & *Busb.* BERN.

† *Crepidine*] Al. *ſcaphio* aut *pelvi*.

[r] Πρὸς ἀνατολάς·] *Al.* πρὸς τὰς ἀνατ.

[s] Τὰς ἀκτῖνας.] Τὰς ἀκτῖνας Typographi μαλ' ἀτυχίζοντες. Mox εὖρος *Samb.* & *Busb.* & eo ſpiritu ſæpius. BERN.

[t] Διεστηκώς·] Διεστηκὼς *Big. Samb. Busb.* & Interpres *Scholaſticus*, contra *Gelenium* ambaſque editiones Græcas: ubi habes ἐπὶ δέκα δυο εἱστηκώς, *latum fuit cubitos duodecim*, ſextante quidem moduli ſuperfluo. BERN. Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπὶ δέκα δυο εἱστηκώς, *latum fuit cubitos duodecim*. HUDS. At decem modo cubitos latum fuit tabernaculum, uti aliunde conſtat. Quod ſi latitudo externa tabernaculi intelligatur, ea fuit 12 cubitorum, ſi aſſeres ſinguli craſſi fuere cubitum, & ſi Judæos ſequimur, Raſchium, Aben Ezram & alios. Verum non videtur Joſephus latitudinem tabernaculi externam deſcribere, ſed internam, quia longitudinem deſcribit internam, 30 nempe cubitorum. An ergo ſcripſit δέκα; Nam & ipſe non credidit aſſeres ſingulos craſſos fuiſſe cubitum, uti alii opinantur, ſed 4 digitos modo. Adde quod mox ſcribat ſex aſſeres, qui ad occidentem erant & cum angularibus totam latitudinem tabernaculi efficere debent, facere 9 cubitos & iis addi angulares duos ἐκ πήχεως τετμημένους, *ex cubito ſectos*, ſic ut certe ex his latitudo trium cubitorum naſci non poſſit, ut hi tres adjecti prioribus novem efficiant latitudinem duodecim cubitorum. Denique ſcribendum hic eſſe δέκα firmatur ex iis, quæ mox de Sancto Sanctorum tradit illud παναχόθεν fuiſſe 10 cubitorum: unde efficitur Joſephum credidiſſe latitudinem tabernaculi, cujus hæc pars erat 10 cubitorum fuiſſe. In MS. eſt ἐπὶ δέκα διεστηκώς, quod ſuſpicionem noſtram firmat. REL.

[u] Βορέαν] Ferocius paulo *Samb.* & *Big.* βορρᾶν aut βορρᾶ. Mox καταλιπεῖν *Baſ.* & *Gen.* BERN.

[v] Πλάτος] Πλατος ſcriptio eſt *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanii*. A typis βάθος. Legerem potius εἰς δὲ πλάτος διεστῶτες π. τ. καὶ ἡ. τὸ δὲ ὑπάχος δ. τ. Ibidem *Samb.* πήχεός τε; *Baſ.* & *Gen.* πηχέως τε; & ſubinde χρυσοῦ, ἀργυρᾶ, & ſimilia. BERN. Dein τὸ δὲ πάχος δακτ. τ.

[x] Ελαυνόμενοι] Ελαυνόμεναι *Vat.* & mox πλὴν στρόφιγγα.

[y] Καὶ δύο] *Coll. Big.* ἐπὶ δύο. *Voſſ.* ἐπὶ τοῖς δύο.

[z] Βάσεων·] *Big.* & *Samb.* manus ſecunda ἐπὶ βάσεων. Alterum præſtat. BERN.

[a] Πυλὶς δ' ἑκατέρα] Ita in pleriſque *MSS.* (*Coll. Voſſ.* πυλαὶ) in *aliis* cum *Editis* πύλη. *Bernardo* autem placuit πυλὶς *portula*, *foramen*, *receptaculum*; ſicut opera cardinata exigunt.

σωέλθωσιν, [b] χρύσεον τὰ τὸ ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός. ἀνελόγει γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε [c] βάθος τρίπηχυ σπιθαμῆς ἑκάστου αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι [d] τὰς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατ' ὄπισθεν τοῖχον· ἑνέα γὰρ πήχεις οἱ ἐξ κίονες παρέχον) [e] συνεισελθόντες· [f] δύ' ἑπτέρυγες πεῖραν) κίονας ἐκ [g] πήχεως τετμημένας, εἰς εὐγωνίας ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσπημένας. ἑκάστου δὲ τῶν κιόνων [h] κρίκους εἶχε χρυσέους κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον [i] προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις ποσὶν ἐμπεπλεγμένους καὶ τοίχῳ πρὸς ἀλλήλους πεφαλμένους τῷ [k] τοῦ φάνδαν· καὶ δι' αὐτῶν ὑπέρυθροι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, [l] πέντε πήχεων ἑκάστη τὸ μέγεθος, συνδεσμοῦσαν ἦσαν τοὺς κίονας, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, πίσσῃ τῷ φρυγίῳ [m] κοχλίᾳ τρόπον δεδημιουργημένῳ. [n] κατὰ δὲ τὸ ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ὑπὸ δυσὶ πασσάλοις ἴσους τοὺς κίονας, εἰς ὃν ἐνέβαινον [o] πλάγιαι δὲ αἱ πλευραὶ τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ὑπομηκεστέρων, [p] κρατεῖσθαι σὺν ἑαυτοῖς γιγλυμοῖς [q] τῷ θήλει δ' ἄρρενος συνειλούσης. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ [r] μήθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μή τ' ἄλλης αἰτίας, τὴν σκηνὴν σωτεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐπιμελείᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μοῖραν δέκα πήχεις ἡρμοσμένους ἐκ δὲ μυχοῦ πασσάλους ἔστησι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ὑπκειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [s] τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν παντὸς τῆς σκηνῆς [t] πρὸς μίμησιν τοῦ τῶν ὅλων φύσεως παντὸς ἔναγεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν πασσάλων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς ἀφανὲς [v] ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δὲ εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βασιμος ἀνθρώποις, ὅτως τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπιτέτραπτο. κατὰ μέτωπον δ', ἐξ ἧς τὴν εἴσ-

ductum. Utroque ex latere sibi respondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii*, crassitiei *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In postico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant sex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito divisas, quas angulares posuerunt ad instar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinsecus adaptatos, veluti radicibus quibusdam ordine defixos, sibi invicem undique respondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuscujusque vectis in caput alterius admisso per vertibula cochleæ ad similitudinem affabre facta. * Ad posticum autem parietem † una phalanx per tabulas omnes discurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commissuris jungerentur masculo & femina inter se coarctatis. Atque ita cautum est ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, sed perquam securum staret & immobile.

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes divisa, ad decem cubitos à fundo statutæ sunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & basibus similibus impositæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas, adytum erat; reliquum vero tabernaculi sacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimensio rerum universitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec sacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo sepositum: viginti vero cubitorum spatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur accessus, solis sacerdotibus * concedebatur. At vero ad frontem, qua factus erat aditus, *Introitus Sanctuarii.* *Adytum, sive Sanctum Sanctorum. Vide Ex. c. 26. & 36. & c. 7. §. 8. hujus libri.*

[b] Χρύσεον] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* χρυσίον.

[c] Βάθος] Mox βάθος repositi, vice πλάτος à Scribis Typographisque diu accepti. Crassæ enim steterant sacræ tabulæ digitos quatuor. Epiphanius etiam pro suo ingenio reddidit *Altitudo* (βάθος) *tertiam partem palmæ.* Nostri tamen Theologi errare malunt cum Rabbino Jarchio qui טפח pro טפח, spissitudinem cubitalem eis asseribus dederat. Mox τὰς neglexit *Big.* quod nunc quandam Emphasin præstat. Dein *Samb.* ait πήχεις ἐπ' αὐτῶν. BERN. Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* reposui. Suspicor tamen nonnulla excidisse, aut נמא נמוך reperenda esse ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex lateribus autem tabulæ erant numero viginti* (al. *numero respondentes*) *quarum habebat latitudo mensuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos adimplebant.*

[d] Τὰς τριάκοντα] *Coll. Big.* τριάκοντα.

[e] Συνεισελθόντες] Συνιλθόντες in quibusdam *MSS.* (*Big.* & *Voss. Coll.*)

[f] Δύ' ἑπτέρυγες] Δύο ἑπτέρυγες *Big.* & *Samb.* & cum illis Interpres Scholasticus. Scripsit forte Sacerdos, δὺ' ἑπτέρυγες, vel adeo non scripsit. Eo loci ἐκ πηχέος *Big.* ἐκ πηχίου cæteri. Mox *Samb.* ἐπ' ἴσης. BERN. Ita auctoritate *Vet. Interpretis* (imo & *Coll. Big.* & *Voss.*) pro αὐ ἑπτέρυγες cum ΑΥ in ΑΥ facillime transeat.

[g] Πήχεως] *Big. Coll.* πήχεος.

[h] Κρίκους] Correxi adeo ex interpretatione *Epiph.* cum prius vulgaretur typis, κρίκου εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μ. προσφυῆ, ὡς ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένῳ κ. ς. π. α. τετραμμένοι τῷ φεσφάνδαν. *Samb.* & *Big.* προσφυὴς pro προσφυῆ: horumque alter pro φεσφάνδαν voce recta scripsit propter usum φεσφάνδαν. Atticismus adhuc sustinebit περιλελυμένοι & τετραμμένοι. BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, veluti quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad invicem per circuitum respicientes.* cum prius vulgaretur κρίκου εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἑ. μ. προσφυῆ, ὡς ῥ. τ. ἐμπεπλεγμένος κ. ς. π. α. τετραμμένοι τῷ φεσφάνδαν

[i] Προσφυεῖς,] Προσφυὴς in quibusdam *MSS.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & mox τῷ φεσφάνδαν.

[k] Πεφάνδαν·] *Coll. Voss.* φεσφάνδαν.

[l] Πέντε πήχεων] Vitio Typorum nuperorum πέντε πηχίαις ἑκάστης. Exponit itaque Antiquarius Moysis sui חכמה בריחים Ex. c. 26. 27. πενταπήχεις σκυταλίδες, contra reliquos omnes Interpretes. BERN. Ita in *MSS.* πέντε πηχίας ἑκάστης perperam in *Editis.* HUDS. At alii inter Judæos putant hæc transtilla adeo longa fuisse, ac ipsum latus tabernaculi, cui applicabantur: atque ita de transtillo, quod per medios asseres permeabat ab ortu versus occasum, scribitur in Midrasch schir hasschirim fol. 12. col. 2. הבריח שלושים ושתים אמה היה *Transtillum hoc longum erat* 32. *cubitos*: videlicet 30. cubitos absumebat longitudo tabernaculi interna, unum crassitudo asserum occidentalium, dimidium hinc & dimidium inde spatium, quo contrectari debuit. REL.

[m] Κοχλίᾳ τρόπον] *Samb.* Κοχλιῶ alii. κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligit autem Flavius *commissuras pyxidatas.* κοχλίας enim, κόχλος, & κόγχος inter alia. *quoddam concavum* significant & *lingularum capax.* Affigebantur autem, quod reor, arrectariis tabulis sui cardines hac forma ᘐ. BERN. Eo modo *Samb.* κοχλιῶ *alii.* κόγχῃ legerat *Epiphan.* quod idem est. Intelligere videtur *commissuras pyxidatas.*

[n] Κατὰ δὲ τὸ ὄπισθεν τοῖχον] Sic in *MSS.* (nisi quod in *Coll. Voss.* sit τοιχῶν) & *Vet. Interpr.* in *Editis* κατ' ὄπισθεν, vel κατ' ὄπ. μία &c.

* *Ad posticum autem parietem.*] *Epiphanius* vertit, *Et post tergum parietum in longitudine positorum unus erat ordo.*

† *Una phalanx per tabulas omnes discurrebat,*] Non ita velim intelligas ac si *una duntaxat* esse *phalanx*: sed quot erant *vectium ordines*, toties eis respondebat *una phalanx.*

[o] Πλάγιαι δὲ αἱ] *Sambucus*, quem jam cæteris antefero, legit πλάγιοι δὲ αἱ τιλδωμ. πλάγιαι αἱ τιλδωῶν *Bas.* & *Gen.* πλάγιαι δὲ αἱ τιλδωῶν *Big.* Duriora hæc erant, quam *Epiphanius* Latina faceret. Ait autem Judæus, extrema vectium lateralium in capita prælongi vectis occidentalis admissa. BERN. *Sambuci cod.* scripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι αἱ τιλδωτῶν *Bas.* & *G.* πλάγιαι τιλδωτῶν *Vat.* πλάγιαι δὲ αἱ τιλδωτῶν *Big.*

[p] Κρατεῖσθαι σὺν ἑαυτοῖς γιγλυμοῖς] Ita *Bas.* & *G.* nisi quod γιγλυσμοῖς habeant (cum aliquot *MSS.*) pro γιγλυμοῖς. δὲ κρατεῖσθαι συνέβαινεν [συνέβαινον *Vat.*] αὐτοῖς γιγλ. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* δὲ κρ. σ. σὺν ἑαυτοῖς γιγλ. *Big.*

[q] Τῷ θήλει] Sic nunc quoque loqui solemus *Cochlea mas*, *Cochlea femina*, quarum una alteri inseritur. REL.

[r] Μήθ' ὑπ' ἀνέμων] Sic *Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἐπιμελείᾳ.

[s] Τὸ δὲ ἐνδοτέρωθεν] Terminationem localem rejicit *Big.* & absque necessitate τὸ δὲ ἐνδοτέρω αὐτῶν. BERN. Τὸ δὲ ἐνδοτέρω (ἐνδοτέρω *Coll. Big.*) *Vat.*

[t] Πρὸς μίμησιν] Καὶ μίμησιν *Vat.*

[v] Ἂν εἴη] Ἀνεῖτο τῷ Θ. *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) ut infra ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν.

* *Concedebatur.*] In Græcis οἱ δὲ ἔκοσι π. —— ἐπιτέτραπτο, quod enallagen Atticam sapit, pro numerosiori ἐπιτέτραπτο, præsertim cuique χωρίον intelligenti. BERN.

itus, columnas quinque ſtatuerunt æreis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diverſitate* contextis. Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaverſum, columnis obductum; quæ, per tranſverſum templi poſitæ, adytum intus concluſum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Specioſa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis univerſis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore ſimilis, quinque columnas ad introitum *ſanctuarii* obtegebat, à ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujuſque columnæ dependens. At reliquum *ſpatii* ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat. Huic autem *velo* lintea prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, & præcipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac præſertim cum nivoſa eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Unde & poſt templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant & ſuperiora, & parietum partem utramque lateralem ſimul & poſticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia. Erant autem & alia ſtragula ejuſdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero

Velum *Adyti.*

Operimentum *intimum.*

Tabernaculi Tegumentum *ſecundum.*

ὁδὸν ἦσαν πεπιημένοι, [x] κίονας ἔστησαν χρυσέας, χαλκείαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸ ἀριθμόν. κατεπέτασαν δὲ τοῦ σκηνοῦ ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας [y] καὶ ὑακίνθου καὶ φοινικοῦ [z] βαφῇ συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα παντάχοθεν, ᾧ καπετάννυσαν τοὺς κίονας, οἱ, διαιροῦντες τὸν νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ μιοῦν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς [a] ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄδυτον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, [b] ἅγιον ἁγίου τὸ ἅγιον. [c] ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον. τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον [d] ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ [e] χρόᾳ παραπλήσιον [f] τοῖς ἐπὶ τῆς εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκος κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ χρυσῆς ἄλυσος ἡμίσους δὲ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν εἰσδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ἦν ἰσομέγεθες [g] φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [h] ὑποβάτερα, τῶν κρίκων τῷ τε ὑφῇ καὶ τῷ κάλῳ [i] διακεκλωσμένων πρός τε τὸ σκεπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· [k] ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ καθοπλίζεσθαι, καὶ μάλιστα [l] ἐν ταῖς ὑποσήμοις ἡμέραις. [m] κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μᾶλλον ὅταν ἡ νιφετώδης, παραπεταννύμενον, σταγὼν ἐπὶ τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὄπισθεν δὲ παρέμεινε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν εἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὸν σινδόνα [n] πιστότερον παρεικέναι τοῖς εἰσόδοις. [o] δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὁκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέας ἔχοντα [p] γλύμμας, ὅπη συναφῇ [q] θήλυός τε καὶ ἄρρενος συνείλεκτο, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα δὲ ναῦς [r] τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τὰς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἐσώτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον [s] πῆχυν ἀνέχοντα. [t] ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες,

μιᾷ

[x] Κίονας] Scribæ autem Græculi intendunt τὸ ἀμφίβολον his verbis, κίονας ἔστασαν (aut Ioniſmo *Samb.* ἔσασαν) χρύσιοι χαλκείας βάσεσιν ἐφεστῶτες. BERN. In quibuſdam *MSS.* κίονες ἔστησαν (vel ἔσασαν, ut *Coll. Voſſ.* & *Big.*) χρύσιοι χ. β. ἐφεστῶτες. (vel ἐφεστῶτας ut *Coll. Voſſ.*) atque in iiſdem καὶ omittitur ante ὑακίνθου.

[y] Καὶ ὑακί θου] Prius hoc καὶ non agnoſcit *Coll. Big.*

[z] Βαφαῖς] ἀφῆς συγκεχραμμένοις editio utraque. βαφῇ συγκεχραμένοις MSS. duo. βαφαῖς συγκεχραμένοις *Epiphanius Schol.* Valent & alteræ lectiones, ne fortè expungeres. BERN. Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεχραμένοις vel συγκεχραμένοις. qui & mox dant καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων &c.

[a] Ἅγιον ἐκαλεῖτο] Si & Sanctum & Sanctum Sanctorum ἅγιον appellatum fuit, non debuit ab aliis reprehendi Paulus ſcribens Hebr. 9 25. Pontificem ſemel in anno in τὰ ἅγια ingreſſum non ſine ſanguine, quod etiamſi de ſolo Sancto intelligatur, veriſſimum eſt: ſed demus Sanctum Sanctorum hoc nomine innui, *Agion* nomen utrumque ſpatium comprehendit Et non ignoraſſe Paulum Pontificem ingredi ſolere in Sanctum Sanctorum liquet & commate ſeptimo. Ergo τὰ ἅγια eſt קדשׁ, uti Levit, 19. 30. Græci habent, id eſt, Sanctuarium ſive Sanctum & Sanctum Sanctorum. REL.

[b] Τῶν ἁγίων τὸ ἅγιον.] Id confirmat modo notata, ſic ut conclave interius pars fuerit τῶν ἁγίων (quo nomine tabernaculum univerſum ex duobus conclavibus compoſitum dicitur) ſed pars Sanctior τὸ ἅγιον ipſius ἁγίου. Τὰ ἐσώτατα τῶν ἁγίων appellat Philo, & Ezechiel cap. 41. 23. קדשׁ הקדשׁים τὸ ἅγιον hoc vocat, & partem priorem היכל. Cæterum quum hoc conclave Sanctum dicitur Sanctorum non eſt, quod hoc alio reſpectu ita nuncuparum credamus, quam quod ſit Sanctiſſimum. Ita & ſacrificia quædam appellantur קדשׁ קדשׁים *Sancta Sanctorum* id eſt Sanctiſſima. Sic in Gemara Hieroſolym. Megilla 72. 2. & Hieroſ. Avoda Zara 42. 3. uti & in Midraſch Coheleth. 113. 2. legitur Nachumum quendam ob ſingularem Sanctitatem nuncupatum קדשׁ הקדשׁים איש ἅγιον ἁγίων. REL.

[c] Ὡραῖον δὲ ἦν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὡραῖος δὲ τὸ φ. in *reliquis.*

[d] Ὅσα κόσμον οἴσειν] Eo modo in quinque *MSS.* ἃ κόσμος εἶναι ἔμελλεν in *Editis.*

[e] Χρόᾳ] Χρῷ omnes, excepto *Samb.* BERN.

[f] Τοῖς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις] *Al* τοῖς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις.

[g] Φάρσος,] Φάρρος *Coll. Big.* at *Voſſ.* Φάρος.

[h] Ὑποβάτερα,] Ita *Samb.* & *Big.* in *cæteris* ἐπιβαλλόντων τῶν κρ. omnes ambigue. HUDS. Vet. *funibus eam per annulos ducentibus ac retrahentibus.* Lege ὑπὸ κάλων ἐπὶ θάτερα. COCC.

[i] Διακεκλωσμένων] *Big.* διακεκωμένων, (& *Coll. Voſſ.*) vitio literulæ. Mox Typothetæ aliud agentes, ἔμπροσθεν τοῦ ἱσόμοιρον ὡσεὶ τὸ καθοπλίζεσθαι. Tum perperam *Samb.* ἐμποδὼν οὐκ ἐσομένων &c. Dein Tempore nedum perfecto Editores παρεμμένει. Tenaces augmenti *Baſ. Gen.* & *Big.* ἀνεδουπαμεν. BERN.

[k] Ἐμποδὼν] Ita MSS. Ed. ἐμπροσθεν. leg. ἐμποδὼν vel ἐμπόδιον, *Vet.* non legit οὐκ, cum vertit: *impediret aſpectum intuendi ſacrificia* COCC.

[l] Ἐν ταῖς ἐπιτίμοις ἡμέραις.] בימים מובים id & Talmudici ſcribunt, ſacerdotes juniores admiſſos ad conſpectum Sancti feſtis majoribus, quum ceteroquin non liceret ſacerdotibus intrare in Sanctum aut vaſa illius conſpicere, niſi illis, quorum opera ibi requirebatur. REL.

[m] Κατὰ δὲ] Καὶ δὲ καὶ τὰς λοιπὰς legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[n] Τοιοῦτρυτον] Editi faciunt cum plebe Græca τοιοῦτῳ τρόπῳ. Scripto vero ritu Attico, quem poſt Dionyſium nos comprobamus literis noſtris. Mox ἑπτὰ δ' ἄλλα φάρση in MSS. editiſque legebatur Græce, contra Epiphanium Interpretem & contra fidem ſacram. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* quod ut Attikώτερον *reliquorum* τοιούτῳ τρόπῳ comprobamus.

[o] Δέκα δ'] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis*, δώδεκα in *Editis* & *MSS.*

[p] Γλύμμας,] Iterum *Big.* & *Samb.* γιγλύμως, eodemque accentu Suid. & Etymologus. Sed γιγλυμὼς *Baſ.* & *Gen.* pro γιγλυμῶς. BERN.

[q] Θήλυός τε καὶ ἄρρενος] Potes cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* θηλύας καὶ ἀρρένας, *annulos uncinoſque*, quod voluit *Epiph.*

[r] Τό τ' ἐφύπερθεν] *Samb.* τότε τὸ ὑπερθεν. Oriens autem ultra cubitum iſtius aulæi haud inſumebat: vel tantum replicabatur à fronte tabernaculi; vel id denique dependebat à poſtica humum uſque. BERN.

[s] Πῆχυν] Inde liquet Joſephum exiguam craſſitudinem dare aſſeribus, & illam fere pro nihilo habere ac negligere: nam quia aſſeres alti fuere 10 cubitos, & latitudo interni tabernaculi fuit 10 cubitorum ſi aſſeres cubitum unum craſſi fuiſſent, debuiſſet velum 28 cubitorum, non uno ſed duobus cubitis utrimque a ſolo remotum fuiſſe. Inde etiam diſcimus, Joſephum ſupra non ſcripſiſſe 12 cubitorum fuiſſe latitudinem tabernaculi, ſed debere ſubſtitui in contextu numerum 10., quoniam tunc non potuiſſet velum unius cubiti duntaxat ſpatio a ſolo abeſſe. REL.

[t] Ἴσαι] *Samb.* ἴσαν. Nam de illa vocula Rheroreſque Poetæque ſolent diſſonare. Mox *Baſ.* & *Gen.* μιᾶς. BERN.

Me-

μὴ πλείᾳς τ ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσι. τριάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν τ ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐπέτασε [v] μέχρι τ γῆς κεχυμέναι· [x] κατὰ θύρας [y] αἰετώμασι θαυμαστὸν ὅσον κάλλος παρεῖχον, [a] ἓξ ἑνδεκάτῳ φάσμασι εἰς τὸν παρειλημμένον. ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν καταστάσαι [b] ὑπερήσουν. σκέπη καὶ βοηθεῖα τ ὑφαντῆς [c] ἔντε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἰη γεγιγνημένος. πολὺ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πρόθεν θεωμένους· τὴν γὰρ [d] χρόαν τοῖς κατὰ τ ἠέρα νόμιζον συμβαίνειν ὄδεν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δ' ἐκ τ τριχὸς καὶ τ διφθερῶν πεποιημέναι [e] κατήεσαν ὁμοίως τῷ θεῖ τὰς πύλας ὑφάσμασι, τὸ τε καῦμα καὶ τὸν ἀπὸ τ ὄμβρων ὕδωρ ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκιὰ τοῦτον πήγνυται τ τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ [f] ξύλων ἰσχυρῶν τῇ φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ [g] ἔρων μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ [h] πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ [i] κατ' ἐντὸς καὶ κατ' ἔξωθεν [k] περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε [l] χρυσέοις τὸ ὑπόθεμα περισωσμένον εἶχεν θαυμαστῶς, ὁ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀμφότερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν ἁρμογὴν λυμαινόμενον. [m] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τ [n] ὑπομηκεστέρων κείμενοι [o] προσήσαν χρύσεοι δύο, δι' ὅλου τ ξύλα· καὶ δι' αὐτῶν [q] μέντοι σκυταλίδες ὑπῆρχον αὖ καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δέοιτο, ἄγοιτο κινουμένη. οὐ γὰρ ὑπὸ ζώων ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δὲ ὑπηθέματι αὐτῆς ἦσαν [r] πτέρυγες δύο· [s] Χερουβεῖς μὲν αὐτὰ Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῷα δὲ ἐστὶ πετηνά, μορφὴν δὲ οὐδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων ἀφομοιοῦται. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τ Θεοῦ [t] πτέρυγας ἐω-

γμὰ πλείους τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσι. τριάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δὲ ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν τὴν ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐπέτασε μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι· κατὰ θύρας αἰετώμασι θαυμαστὸν ὅσον κάλλος παρεῖχον, ἓξ ἑνδεκάτῳ φάσμασι εἰς τὸν παρειλημμένον. ἄλλαι δὲ ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν καταστάσαι ὑπερήσουν. σκέπη καὶ βοηθεῖα τὴν ὑφαντῆς ἔντε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἰη γεγιγνημένος. πολὺ δὲ ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πρόθεν θεωμένους· τὴν γὰρ χρόαν τοῖς κατὰ τὸ ἠέρινον συμβαίνειν ὄδεν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δὲ ἐκ τοῦ τριχὸς καὶ τῶν διφθερῶν πεποιημέναι κατήεσαν ὁμοίως τῷ θεῖ τὰς πύλας ὑφάσμασι, τό τε καῦμα καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕδωρ ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκιὰ τοῦτον πήγνυται τὸν τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ [f] ξύλων ἰσχυρῶν τῇ φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν ἀδυναμένων. ἡ δὲ [g] ἔρων μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ [h] πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ [i] κατ' ἐντὸς καὶ κατ' ἔξωθεν [k] περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε [l] χρυσέοις τὸ ὑπόθεμα περισωσμένον εἶχεν θαυμαστῶς, ὃ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' ἀμφότερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν ἁρμογὴν λυμαινόμενον. [m] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τ [n] ὑπομηκεστέρων κείμενοι [o] προσήσαν χρύσεοι δύο, δι' ὅλου τ ξύλα· καὶ δι' αὐτῶν [q] μέντοι σκυταλίδες ὑπῆρχον αὖ καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δέοιτο, ἄγοιτο κινουμένη. οὐ γὰρ ὑπὸ ζώων ἐκομίζετο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δὲ ὑπηθέματι αὐτῆς ἦσαν [r] πτέρυγες δύο· [s] Χερουβεῖς μὲν αὐτὰ Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῷα δὲ ἐστὶ πετηνά, μορφὴν δὲ οὐδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων ἀφομοιοῦται. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ [t] πτέρυγας ἑω-

magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora è lana, ad terram uſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii & antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo undecimo in hunc uſum aſſumpto. Alia rurſus è pellibus facta, his ſuperinducta erant, quæ contra æſtus & pluvias *coloribus variegata* protegerent. Aſpectu ejus è longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; ut *ſcilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt. *Pellibus inſuper hæc omnia obtinebantur.* *Ex. c. 26.*

VI. *In Adyto ſervatur Decalogi Apotheca deaurata, ſive Arcula ſacra.*

5. Facta eſt autem & arca Deo *ſacra*, ex lignis natura validis & quæ cariem non ſentiunt. Hæc vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Hujuſmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat * quinque ſpithamarum: latitudo vero & craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta eſt, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam ejus aptamque juncturam impediente aſperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moveretur. non enim ſuper jumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impoſitæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conſpexerat. Aſt hæc dixit Moyſes ſe ab ima-

[v] Μέχρι τ γῆς] Judæi in Gem. Schabbath fol. 98. 2. non modo uſque ad terram pertigiſſe vela putant, ſed & partem ſoli texiſſe למה משכן רומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפולין שהלכין אחריה *Cui rei ſimile erat tabernaculum? Mulieri in publicum prodeunti longa toga, cujus ſyrmata humum verrunt poſt eam.* REL.

[x] Καὶ θύρας] Καὶ κατὰ θύρας malit BERN.

[y] Αἰετώμασι] Ergo & templo hac in parte fuit ſimile, quod αἰετώματα habuit. REL.

[z] Παστὰ] *Big* & *Samb.* ſed caſu proximo Editores παστάδα. Pars illa antica domuum Græcis θύρας & πύρας (potius quam πρόθυρα) appellabatur, ut Pollio aliique Architecti adnotarunt. Epiphanius jam *Thalamos* cogitat, nedum quod ſtructum maxime extat. Lego etiam, καὶ κατὰ θύρας αἰετ. &c. Prave *Baſ.* & *Gen.* ὑπερέσησαν, rurſuſque de eiſdem tegminibus καλύπτουσιν. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis* παστάδα. Verum θύρας exhibet *Vat.* & paulo ante ὡς αἰετώμασι.

[a] Τῷ ἑνδεκάτῳ] Putat ergo totam cortinam quatuor cubitorum ultra longitudinem tabernaculi additam: ſic ut 44. cubitos hoc velum habuerit, & ab occaſu abſuerit a ſolo unum cubitum, ſi craſſitudo aſſerum in cenſum non veniat, & una cortina fuerit ab anteriori parte replicata. REL.

[b] Ὑπερήσουν.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπερείσουν & mox καλύπτουσιν in *reliquis*.

[c] Ἔν τε τοῖς καύμασι] Aliis typis ἐν τοῖς καύμασι. Ita & Epiphanius. Theodoretus autem ex ſacerdote Judæo καὶ δίπτυξ ἦν ἡ σκιὰ ἐπικειμένη, καὶ μέντοι καὶ διφθέρας ποικίλας· ὧν καὶ τὴν ὕλην ἀπείργειν καὶ τὰ φοινικοῦν. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* ἐν τοῖς κ.

[d] Χρόαν] Χροιὰν *Baſ.* & *Gen.* prorſus ἀνάλογον: χροιὰν vulgare, ſed à Palladio χρῶν, Theogneto aliiſque teſtibus idoneis. BERN.

[e] Κατήεσαν] Ita MSS. Editi καθίεσαν.

[f] Ξύλων] *Hen.* & *Busb.* ἐκ ξύλων ἰσχ. BERN.

[g] Ἔρων] Moyſes ipſe præfectus & norma ſacri operis ארון ἀρὼν hanc nuncupavit, & quidem priori brevi, ut volunt Maſorethæ: Gens Arabum العرب, *Eran.* Judæi χαλδαΐζοντες eandem ארונא ἀρῶνα aut ἐρῶνα, quomodo Joſephum ſcripſiſſe aio. Unde ὁ δ' ἱερώνυμος apud *Big.* & *Samb.* atque ἡ ἑρδουνία & ἱερωνυία in codd. *Busb* & *Hen.* ut Scribæ peccarant contra Judæi hujus ἡ ἑρῶνα μῦ. *Heron* tamen Epiphanii Interpr. Epit. Cant. & P. Scholaſtici, necnon ἡ ἑρῶνα μῦ *Baſ.* & *Gen.* emendationem illam obtulerunt, quam modo in pagina media vides. Prope γλῶτταν libri novi aliique. Tum τοῦρος *Busb.* & *Samb.* BERN. Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum χαλδαΐζοντων *Joſephum* ἀρῶνα aut ἐρῶνα ſcripſiſſe exiſtimarit, In *Græcis* mira eſt hallucinatio. nam in *Baſ.* & *G.* ἡ ἑρῶνα, in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἡ δ' ἱερώνυμος atque ἡ ἑρδουνία & ἱερωνυία in *Codd. Busb.* & *Hen.* ἡ δ' ἱερὸν *Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comeſtori*. HUDS. Hebr. ארון. Ἱερώνυμον eſt in MS. REL.

[h] Πέντε σπιθαμῶν.] Σπιθαμὴ eſt palmus major παλαιστὴ palmus 4 dignitorum; vid. Vitruvium & Hieronym. qui palmam & palmum diſtinguit. REL

* *Quinque ſpithamarum:*] *Quinque dodrantum* reddit *Hoſtus* in Tractatu *de Fabrica arcæ Noëi*.

[i] Κατ' ἐντὸς] Τά τε *Busb.* & *Hen.* τά ἐντος *Coll. Big.*

[k] Περιελήλατο] *Big.* & *Samb.* magis ex uſu περιελήλαστο. *Baſ.* tamen *Gen. Busb.* atque *Hen.* proprie & καὶ ἔξωθεν. Vide Philologos ad vatem ſummum: nam geminum Atticiſmum refert id verbi. Paulo infra χρυσοῖς in editis & χρυσοῖ, quomodo Joſephus neutiquam ſcripſit. Et ſubin ἴσον penes *Samb.* BERN. Περιελήλατο ſoli *Big.* & *Samb.* minus καὶ ἔξωθεν.

[l] Χρυσέοις] Ita *Big.* & *Samb.* & mox χρύσεοι. in *aliis* χρυσοῖς & χρυσοῖ. quo modo *Joſephus* neutiquam ſcripſit.

[m] Καὶ καθ' ἕτερον] Καὶ abeſt revera *Samb.* & *Vat.* imo poterat reliquis abeſſe. Ibidem *Hen.* & *Busb.* Καθ' ἑκάτερον τοῖχον αὐτῆς. BERN.

[n] Ὑπομηκεστέρων] Contra alii inter Hebræos arcam ita in Sancto Sanctorum locatam volunt, ut longitudo ejus ab auſtro verſus ſeptentrionem protenderetur. Quumque vectes ipſi extremitate ſua in velum dirimens Sanctum a Sancto Sanctorum impreſſionem fecerunt, debuerunt annuli concipi ad latera arcæ breviſſima, non longiſſima. REL.

[o] Προσήσαν χρύσεοι δύο,] Ita è *Vat.* ut p. 137. in medio προσήεσαν in *aliis*.

[p] Διήκοντες ξύλα·] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* διήκοντος. proclivius eſſet χρύσεοι δύο διὰ ὅλου τοῦ διήκοντες ξύλα.

[q] Μέντοι] Fefellit Typothetas μέντοι pars καθαφάλκε. In eodem verſu ἑκάτερον τοῖχον *Gen* BERN. Illud μέντοι ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* inſeruit *Bernardus*. pro quo μὴ ἔτι habet *Vat.*

[r] Πτέρυγες] Sed πτέρυγες in marg. correxerat *Coccejus*, quod poſtea confirmatum vidi ex *Coll. Voſſ.* HAV.

[s] Χερουβεῖς] Χερουβεῖς *Samb.* accentu merito; χερουβεῖς *Big. Baſ.* & *Gen.* χερουβεῖμ ex LXX. cum *Hen.* cum *Busb.* tum *Latini* omnes. Atqui vero monſtra illa alata alibi ſecurius tracto: operam enim ſuam præter ſcriptores miſere luſerunt de Cherubinis pictores Judæi Chriſtianique. BERN. Χερουβεῖμ *Vat.* Χερουβεῖμ LXX.

[t] Πτέρυγας ἰωχμείας.] Πτέρυγες *Hen.* Paulo ante nominale

πτέρυγας

imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina. ipſamque *arcam* intra adytum recondit.

VII. *In Sacrario ſacerdotum ſtabat Menſa ſacra.*

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocavit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte & accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At *menſa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, ſed prius quam in orbem coirent, deſinebant extremitatibus ſuis in acumina, quorum unum in prominentem menſæ partem inſerebatur, alterum in pedem. atque his per viam aſportabatur menſa. Super hanc (nam poſita erat in ſanctuario verſus ſeptentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati; ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, ex farina mundiſſima duorum aſſaronum: quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. Panibus autem impoſitæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt ſeptem vero dies alii panes inferebantur, feſto *ſcilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* ſeptimum Sabbatum vocamus. At quod-

ἐκκένας. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τὰς δέκα λόγας συγγεγράφθαι συμβεβήκει, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δ' καὶ ἥμισυ [v] κατὰ μέτωπον, ἐγκαπτῆναι. καὶ ταύτῃ ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [x] Δελφικαῖς παραπλησίαν· τὸ μὲν μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεως, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. [y] ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω [z] πλέως [a] ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [b] παραπλησίους τὰς κλίνας ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον [c] τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. [d] κοιλαίνεται δὲ [e] καθ' ἕκαστον πλάδιον, κοιλαίνουσά πως καὶ πελαιστὴ τὸ ἔδαφος, ἕλικος φερούσης τό τε [f] ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ [g] ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, [h] οὐκ ἄπωθεν τοῦ ὑπερθέματος, δι' ὧν [i] ἦσαν [k] στελεοὶ ξύλοι, ξύλα τὰ νέρθεν ὄντες, [l] ἐξαίρετοι. [m] κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ καλὰ τοὺς κρίκους [n] κοινωθέντας· οὐδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, [o] εἰς περονίδας τινὰ ὀρθὰ τελευτῶντες, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προανέχον ἐμβαίνει [p] τῆς τραπέζης, ἡ δὲ εἰς τὸ πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ὑπὶ ταύτης, ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ [q] νεῷ τετραμμένη πρὸς ἄρκτον [r] ὁ πόρπαξ τοῦ μυχοῦ, διετίθεσαν [s] ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους καλὰ ἐξ [t] ἀπολλήλους κειμένους, [v] καθαροῦ πάνυ τοῦ ἀλεύρου ἐκ δύο [x] ἀσσαρώνων· ὃ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ χοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. [y] ὑπὲρ δὲ τοὺς ἄρτων ἐτίθεντο δύο φιάλας χρύσεας, [z] λιβανωτοῦ πλήρεις. μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν [a] ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τῇ γὰ ἑβδόμῃ ἡμέραν Σάββατα καλοῦ-

---

πόδιον usurpabat, jam Flavius adfert hujus ἀναβάθρου, ut Philoxenus contendit, aut potius ἀπὸ τύπου. BERN.

v Κατὰ μέτωπον,] *Hen.* etiam ἀνὰ δύο ἥμισυ καὶ μέτωπα. Supraque idem συμβεβήκει, loco nimis perfecti temporis: ubi ſtatim ἀναβέβληται ut ſolet *Samb.* conjungere. BERN.

x Δελφικαῖς] *In Sacrario ſacerdotum* (ἐν τῷ νεῷ) *ad aquilonem ſtabat* Menſa ſacra, שלחן, *Delphicæ ſimilis*, ἐπίκλινος, *longa duos cubitos, lata unum, altaque* ½ *cub. cui lorica cum coronulis plane aurea* (מסגרת זר, *labium cum limo* Epiph. *labium & corona*, Hieron. στεφάνη καὶ κυμάτια, LXX.) ἐπίθεμα ἐλικοειδὲς, *ſub abaco ſupraque eum cavo palmari præluſerat. Geſtabatur vero manubriis bis geminis, opere cardinato ad partes pedum quadratas adfixis, quod Moyſi* טבעות לבתים לבדים *Habet hæc* 12. *prægrandes panes azymos ordine gemino* (ב מערכות, β' διχῶς *Int.* LXX. καθ' ἓξ ἀπαλλήλους κειμένους *Joſ.*) *dictos Moyſi* לחם פנים, *quod eſt* panes altrinſecus ordinati, *vel* לפני יהוה ad menſam Dei adpoſiti, LXX. ἄρτοι ἐνώπιοι, *Aquilæ & Onceloſo* ἄρτοι προσώπων, *Symmacho & aliis pleriſque* ἄρτοι προθέσεως) *figuram ſuam quadratos, quemque ex ſimila* aſſaronibus *duobus*, ב עשרנים, *qui ſunt* gomori *duo, aut* ½ ephæ, *aut bis ſeptem* heminæ *Atticæ. Placentas illas duas* phialæ *aureæ*, בזיכין *Moyſi Maimonis*, כפת *Moyſi Amrami, coronabant, plenæ thuris, imo ſalem injiciunt Doctores Alexandrini & Patres Talmudi. Novos deinde panes viderat ſeptima quæque lux*, שבת *Hebræis*, שבתא σαββάτα *Chaldæis vocata. Hoc de ritu Ex. c* 25. *& Levit. c.* 24, *necnon alibi Flavius.* BERN. Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, ſed ad formam abaci reſpicit.

y Ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες,] Vide *Reland.* de Spoliis Templi Hieroſ. p. 89.

z Πλέως ἀπηρτισμένοι,] i. e. perfecti pedes, pedibus veris animalium omnino ſimiles, uti & in arcu Titiano Romæ exhibentur. REL.

a Ἀπηρτισμένοι,] Ἐξηρτυμένοι *Vat.*

b Παραπλησίους] Sic volo magis quam ſingulare παραπλήσιον editorum, aut ſcriptorum librorum Ioniſmum παραπλήσιας. Supra reſtitui typum Atticum, ubi omnes libri ἐν τῷ ναῷ vulgi modo. BERN. Ita *Bernardus.* in *Editis* παραπλήσιον, in *MSS.* παραπλησίαις. (Scil. quibuſdam. nam in *Coll. Voſſ.* & *Big.* παραπλησίας.)

c Τετράγωνοι] Τετράγωνον *Vat.*

d Κοιλαίνεται] Videntur deſcribi κυμάτια τρισσὰ vel opus interraſile limbi ſuperioris & inferioris. REL.

e Καθ' ἕκαστον] *Samb.* καθέκαστον.

f Ἄνω καὶ τὸ κάτω] unus limbus cingebat menſæ ſuperficiem, alter connectebat pedes eratque in medio altitudinis menſæ, uti in arcu triumphali Titi videre eſt. REL.

g Ταυτῃ] Eo modo *Baſ. Gen.* & *Samb.* omniſque pictura ſacra. Verum veteri mendo ὁ κάτωθεν *ſuperius*, *Big.* & *Epiphan.* Mox in excuſis ἦσαν. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ταυτῳ in *reliquis.*

h Οὐκ ἄπωθεν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* ὁ κάτωθεν.

i Ἦσαν] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἦεσαν.

k Στελεοὶ] Heſychius: Στελεὸν ὑδετέρως τὸ ἐξ πελέκεως ξύλον. COCC.

l Ἐξαίρετοι.] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte ἐξαιρεῖσι. COCC.

m Κοῖλον γὰρ] Κοῖλον γὰρ εἶχον juxtà quoſdam *Epiphanii* codices.

n Κοινωθέντας·] Mallem κοινωθέν. Codices etiam nonnulli Latinorum eo loci plane indicant κοῖλον γὰρ εἶχον. BERN. Κοινωθὲν malit *Bernardus.*

o Εἰς περονίδας] Εἰς περωνίδας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 353. & *Rhenferdii* Differt. de *menſa & panibus Propoſitionis.*

p Τῆς τραπέζης,] Intelligit tabulam menſæ ipſi impoſitam, ut Pollux τράπεζα diſtinguit a tripode, cui inſiſtit, vt. 12. REL.

q Νεῷ] Ναῷ *Hen.* & ſtatim διετίθεσαν.

r Οὐ πρὸς τοῦ μυχοῦ,] Talmudici locant in medio fere, vel in tertia parte Sancti, quæ velo interiori proxima erat. REL.

s Ἄρτων τε] MSS. quatuor δ' ἄρτους & Jac. Capellus. Ubi editiones binæ ἄρτων τε, nec minus eleganter. BERN. Ita in *Editis.* in *MSS.* δ' ἄρτων. nec minus eleganter.

t Ἀπαλλήλους] Ἀπαλλήλους *altrinſecus*, *Big.* & *Samb.* manu priore, leviter ne prætereas: licet ſuccurrat ea forma præter noſtra Lexica. ἐπ' ἀλλήλους reperitur in prioribus editionibus, necnon apud *Busb* & *Hen.* Verum ἀπαλλήλων, aut ἀπ' ἀλλήλων diſtinctius permutavit *Samb.* manu ſecunda, alludit & Scholaſticus, *ſenos per partem.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀλλήλους. Verum ἀπαλλήλων aut ἀπ' ἀλλήλων à manu ſecunda in aliquot *MSS.*

v Καθαροῦ] Καθαροῦ ex ſcriptis *Big. Samb.* & *Busb.* Aliunde καθαρᾶς, quod probavit diu Interpres Latinus. *Hen.* ibi καθαροῦ πάνυ ἀλεύρου ἐκ β'. ἀσσαρῶν· ὃ μ. ἑβραίοις ζ. κοτ. ἀττ. ἔχει. Pro ἀσσαρῶν in obliquo repoſui contra libros cunctos potius ἀσσαρέων, ſyllaba adfixa, quam alibi Sacerdos retinet. BERN. Sic in *MSS.* in *Editis* καθαρᾶς.

x Ἀσσαρῶν·] Ita pro ἀσσαρέων ex aliis *Joſephi* locis repoſuit *Bernardus.*

y Ὑπὲρ δὲ τοὺς ἄρτων] Judæi alii volunt non ſupra panes has acerras poſitas, ne pondere ſuo panes læderent, ſed in ipſa menſa juxta panes. REL.

z Λιβανωτοῦ] Λιβάνου *Baſ. Gen. Hen.* atque *Busb* & Bibl. Interpretes LXX. λιβάνου MSS. duo heic loci, ut Joſephus voluit: licet לבונה vulgo apud Judæos, & λίβανος non rarius quidem inter Græcos tam fructum arboris ſignificet quam ipſam arborem. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβάνου. quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris ſignificat quam ipſam arborem.

a Ἄλλοι ἐκομίζοντο] Οἱ ἄλλοι, ut Atticos ſcriptores novimus articulorum prodigos, ita *Baſ. Gen.* & prior manus *Samb.* BERN. Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem poteſt. nam Atticos articulorum prodigos novimus.

λῦμιν. τὸν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς τοῦτ' ἐπενοήθημεν ἐν ἑτέροις ἐροῦμεν.

ζ. [b] Κατὰ πρόσωπον δ' τῆς τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη [c] ἑλάκτου, σταθμὸν ἔχουσα [d] [e] μνᾶς ἑκατόν. [f] Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγγαρες· εἰς δὲ τὸν Ἑλληνικὸν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δὲ [g] σφαῖρα καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] ἀνατείνη πρὸς ὕψος, ποικιλίᾳ αὐτὸν συγκεκριμένου εἰς μίσχος εἰς ἴσας τὰς [k] πλαυκίτας καὶ τὴν ἡλίου κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δὲ εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, καταλήλους ἐν [l] τοίχῳ ἀφωκειμένας. λύχνοι δ' ὑπὲρ φέρονται αὐτῆς ἑπτὰ κατ' μίαν, τὴν πλαυκιτῶν τὸν ἀριθμὸν [m] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἰς τε τὸν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, [n] λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

η'. Μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς πρόειπον, θυμιατήριον, [o] ξύλινον μὲν, ἐξ οὗ καὶ τὸ πρότερον ἦν σκεῦος, μὴ [p] σηπόμενον, [q] στερεὰ δὲ περιελήλαται αὐτῷ λεπὶς. πηχυαῖον μὲν κατ' πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. [r] ἐπὴν δὲ ἐχάλκευσε χρυσέα [s] στεφανώσατο, ἔχουσα κατ' γωνίαν ἑκάστην στέφανον, καὶ [v] τέτον δὲ σκυφελοδούσα χρύσεον· [x] ᾧ καὶ κρίκοι καὶ σκυτάλιδες [y] προσήκεσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδὸς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ καὶ πρὸ τοῦ σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑποξύλος καὶ αὐτὸς, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος [z] τρισὶν, ἀναλόγως τῷ μήκει· κέρατα δ' ἐπ' αὐτῷ τέσσαρα, τὸ μὲν ἓν πρὸς τὴν ἄρκτον, τὸ δὲ πρὸς τὴν μεσημβρίαν, τὸ δὲ πρὸς τὴν ἀνατολὴν, τὸ δὲ πρὸς τὴν δύσιν. [a] ἐπιχρυσοῦται δὲ καὶ τέτος ὁ βωμὸς ὑπὸ τῶν ἱερέων.

nam huic rei excogitandæ anſam dederit, alibi dicemus.

7. Ex adverſo autem menſæ propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo & ſubinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, ſi Græce interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphærulis, lilis, granatis, & cratericulis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, una eademque ſerie æquis intervallis diſpoſita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectantesque ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Candelabrum ſacrum.

8. Inter lychnuchum autem & menſam interius, ut jam dixi, *poſita ſi ibat* [1] ara ſuffitus, è ligno quidem, unde & priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, [2] habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, [3] ſubligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, ſimiliter auro ornatum, [4] laminis æreis ad- Ara ſuffitus. Altare holocauſtomatum.

b Κατὰ] *Ad latus meridionale* Sancti *è regione Menſæ ſtabat, ut fas fuit,* VII. *planetarum typus,* מנרת הזהב, Candelabrum *Sacrum,* αἰθυκτὸν λυχνοῦ λεγόμενον παρ' ἰουδαίοις, *inquit Diodorus libro* 34. *ex auri fuſi atque ſubinanis* (מקשה, *hoc aliis quidem ductile, atque* LXX. τορευτὸν) *talento* ἐκατομνιαῖον, (*quod una* ἑβραῖοι, *Judæi quidem* ככרא & כנרת *i.* κίγγαρες *vocant, atque hodie de Græco* Cintarin, *pondere Siclorum ſuorum* 3000. *aut librarum Romanarum* 125. *pretioque librarum Sterlingiarum omnino* 3750.) *atque ex baſi ſimplici in ſeptem calamos capitaque adſurgens alta æque, tum lucernis totidem* נרות *nixa, tum etiam* 26. *Sphærularum* (כפתרים, LXX. τορευτῶν, *Joſ.* σφαιρῶν.) *Liliorum* 22. (פרחים, κρίνων LXX *Int. Joſ. & Onceloſo,* ἀνθῶν *Symmacho*) *Scyphorumque* 22. *cum granatis ſuis,* (ὑποκύπια καὶ κρατηριδίων *Joſ.* κρατῆρα σὺν τετευχισμένῳ καταστόμῳ. LXX. *Int.* κρατῆρα ἐξηνθυδωλωμένον *Aquilæ, Meyſi magno* גבעים משקדים) *ornamentis haud minus ſeptuaginta præfulgebat, ad auſtrum atque orientem oblique reſpectans. Ex. c.* 25. *c.* 37. *& c.* 40. 24. *& Num. c.* 8. 2. *Iterumque in his Orig. l.* 3. *c.* 7. § 8. BERN.

c Διακενῶ.] Intus cavum fuiſſe lychnuchum hac voce indicat, uti mox balteum ſacerdotalem vocat ἀμφίεσιν & ſimilem exuviis ſerpentis. Sed in Sacro codice מקשה fuiſſe dicitur, quod *ſolidum* notare vulgo creditur. Verum nil obſtat, quominus & מקשה ἀμφίεσιν fuerit, ut notet aliquid ex ſolo auro conflatum, uti tubæ Num. 10. 2. REL.

d Μᾶς.] Μνᾶς *Samb.* accentu declivi ac debili. Tum ἑβραῖοι μὲ *Baſ. Gen.* cum *Hien. & Busb.* ὡς ἑβραῖοι μὲ *Big. & Samb.* correcte. ὁ ἑβραῖοι *Epiphan.* BERN.

e Μνᾶς ἑκατὸν.] Illæ centum Minæ conficiunt Talentum, adeoque neceſſe eſt, ut talentum valeat 450. lib. Monetæ *Anglicanæ.* Vid. *Prideaux* in Præf. ad Connex. p. 19. pr. Vol. HUDS. In *Add.*

f Ἑβραῖοι μὲ.] Ὡς Ἑβραῖοι μὲ *Samb. & Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Vide *Villalpandi* Apparat part. II. p. 408. & p. 410.

g Σφαῖρα.] 4 genera ornamentorum lychnuchi recenſet, uti & in arcu Titi Veſpaſiani conſpiciuntur, orbes, flores, mala & crateres. REL.

h Δ' ἦν.] *Baſ.* & *Gen.* δή. Attamen numerus ille LXX. particularum rite conſtet, ſi armaveris ſingulos candelabri ramos ab Ex. c. 25. v. 32. &c. tribus ſphærulis, tum ad haſtilis inferiora poſueris alias quatuor, & pro commiſſuris calamorum adhuc tres, necnon in ſummo haſtili (ſic puto) ſphærulam XXVIam. Namque de liliis & ſcyphis jam claret ratio. Vide §. 8. capitis ſequentis. BERN. Sic *MSS* in *Editis* δὴ τὰ π.

i Συνίστη.] Diſtinguunt alii hunc in modum, συνιστᾷ, ὡς ὑψος ποιοῦσι &c.

k Πλαυκίτας.] *Samb.* πλάνητας. Mox perinde eſt ſive ſic ſcribas, ſive cum *Big.* & *Samb.* ἐν τοίχῳ. BERN.

l Στοίχῳ.] Σταίχῳ *Coll. Big.*

m Μεμιμημένοι.] Ita *MSS.* in *Editis* μεμιμημένον.

n Λοξῶς.] At Talmudici volunt ramos lychnuchi ab ortu verſus occaſum fuiſſe protenſos. REL.

o Ξύλινον.] Lege ξυλᾶν. COCC.

p Ἀ Ara ſuffitus.] *Inter Panes & Lumina ex Velum Sanctiſſimum reſtebat* Ara ſuffitus, כוסבח הזהב & כוסבח הקטרת, θυσιαστήριον θυμιάματος LXX. *Int.* θυμιατήριον *Philoni & Joſepho, ex ligno perpetuo & χρυσολόπῳ parallelipedon altitudinis bicubitalis baſiſque ex quadro cubitis unici: cujus ſummitatem ſeu craticulam* (ἐχάραν *Joſ.* ἐσχαρίδα LXX & *S. Hieron.* ארא *Onceloſo, Moyſi* גג) *conſ decoralat* זר זהב corona auri *ſolitus, tum ſuſum* cornua *ſeu pinnæ, & ſurſum* annuli cum vectibus. *Ex. c* 30. *c.* 35. *& c.* 40 BERN.

p Σηπόμενον,] Cum *Epiphanio* lego σηπιόμενον. in *cæteris* σηπόμενα. HUDS. Lege σητοφάγητον. COCC.

q Στερεὰ δὲ περιελήλαται αὐτῷ λεπί,.] In Gemara Enuvin. fol. 19. 1. docetur quam hæc fuerit στερεὰ λεπὶς ארא עליו אלא מזבח הזהב שאין כיעובי דינר זהב עומר ככה שניכם ולא שלט בו האור, *altare aureum, quod non erat tectum auro craſſiori quam eſt denarius, multos annos perduravit, nec ab igne læſum fuit.* REL.

r Ἐπὶ δὲ.] Ἐπὶ δὲ τε ἐχάλκευσε χρυσέα *Vat.*

2 *Habens ad unumquemque angulum coronam,*] Coronas ex auro puriſſimo *Mert. Col. & Drob.* Coroneas aureas puriſſimas (-- mos mos *Voſſ* 1.) ſex, *Voſſ.* 1. *V. W.* 1, 2. *Big. Bodl.* Coronas puriſſimas ſex, *Bal. & Goul. Hoc mendum vetuſtatem habet, & Comeſtorem olim perculit.* Joſephus addidit, *ſic ait P. Trecenſis*, quod per angulos ſingulos coronas ſex habebat ex auro puriſſimo, quod ſingulariter forte in Exodo dictum eſt ita: Facieſque ei coronam auream per gyrum. *Putabis tamen Epiphanium retuliſſe duntaxat*, coronam ex auro puriſſimo, ſed & annuli &c. *Sic nunc juvare hunc Scholaſticum placet & cum Joſepho ſuo forte conciliare.* BERN.

s Ὑπεστεφανώσατο.] Contractiori Athenienſium præterito, quo maxime κῶμα ſibilus fœmineus evitatur, *Samb. Busb. & Hen.* Alii perperam ὑπεστεφανίσατο, vice ὑπεστεφανίσατο. BERN. Ita *Samb. Busb. & Hen.* in aliis perperam ὑπεστεφανίσατο vice ὑπεστεφανίσατο.

t Στέφανον,] *Epiphanius* στεφάνης ἐξ οὗ στεφανῖτις χρυσῆ. *Big.* στέφανον καὶ ἓν οἱ οὐκ ἀποδέουσα χρύσεον, καὶ κρίκοι. Imo *Samb.* legit χρύσεον καὶ κρίκοι: moxque ille ἀποστῆσαι pro ἀποστῆσαι reliquorum. BERN. In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos ſingulos coronas ex auro puriſſimo ſex, & annuli & vectes inerant* &c. ac ſi in ſuo codice habuiſſet στεφάνης ἐξ οὗ στεφανῖτις χρυσῆ. ſed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem*, ſcribendo *ſed & annuli* &c. & cum *Joſepho* ſuo forte conciliare. χρύ εον mox *Coll. Big.*

v Τέτον δ' οὐκ ἀποδέουσα.] Quod ſi legas καὶ τέτων οὐκ ἀποδέοντα. Videtur enim cornua Altaris στεφάνης appellaſſe. Vide Exod. 30: 2. 3. COCC.

x Ὧ καὶ κρίκοι.] Ita legendum cenſeo cum *Editis.* in *Cod. Vat.* ἢ καὶ κρ. in *Samb. & Big.* deeſt ᾧ.

y Προσήκεσαν,] Sic *Samb.* & *Big.* in cæteris ἀποστῆσαι, & mox οἷς ἀφ. in *Vat.*

3 *Subligneum*] *Vel.* ſubligneum, & illud quinque &c. ὑποξύλου, καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c.

z Τρισὶν,] Τεσσαρσὶν *Big. Vat. & Samb.* (*Voſſ Coll.* τεσσαρσὶν) τρισὶν *Baſ. Gen. & Epiph.* Mox τῇ ἐχάρᾳ *Samb.* cum *Big.* Dein *Samb.* καταφερόμενον BERN.

4 *Laminis æreis adopertum,*] Ex laminibus æris, *ſcripſerat Epiph. Voſſ.* 1. *Mert. & melioribus codicibus comprobantibus. Ad clauſulam* graticula, *Voſſ.* 1. *Item* retiarum, *Voſſ.* 1. *L. Mert. W.* 1, 2. *Star. V. Vig. & Bodl.* Retiaculorum, *Goul. & Bal.*

adopertum, cum crate ad similitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *superne* decidebat, quod basis ei non omnino subjecta esset. Caterum è regione aræ præsto *in super* erant infundibula, phialæ, thuribula, crateresque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* instrumenta, sacro ministerio designata, * ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo se habuit Tabernaculum, una cum apparatu suo.

[a] ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, [b] δικτύῳ [c] τὴν ἐχάραν ἐμφερὴς· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τ ἐχάρας πῦρ καταφερόμενον, ὑ βάσεως διαπεντὸς ἐχ ὑποκειμένης. [d] ἀντικρὺ δ' [e] ἐπέθεντο ℨ βωμῷ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ὐκ χρυσᾶ· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχον. καὶ ἡ μὲν σκιλωὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

VIII. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

Qualia fuerint vestimenta sacerdotum & Pontificis M. de Aaronis sacerdotio, variisque purificationum & sacrificiorum ritibus: atque de festis, & ut dies singuli dispositi erant: tum leges aliæ.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσίν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ ℨ ἀρχιερέως· περὶ ὑ ℨ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τ ἀγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τ ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τ ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Chaanæ, *Sacerdotes.* Rabchaanes, *Pontifex.* *Vestitus vulgi sacerdotum.*

FActæ sunt autem & sacerdotibus vestes, cum aliis omnibus, quos Chanæas vocant, tum etiam ipsi Pontifici, quem Anarabachen appellant. significat autem *vox ista* principem sacerdotem. Et aliorum quidem vestes hujusmodi esse contigit. Quando autem ad sacra ministeria accedit sacerdos, purus factus juxta præscriptam in lege puri-

Γίνονται ℨ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαὶ, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις, [f] ὃς [g] Χαναίας καλέσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ, ὃν [h] Ἀναραβάχλην προσαγορεύουσι. σημαίνει ℨ ἀρχιερέα. τῶν μὲν οὖν τ ἄλλων στολὴν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν ℨ προσίῃ τ ἱερουργίαις ὁ ἱερεὺς, ἁγνὸς ὡς ὁ νόμος [i] ἁγνείαν [k] προσαγορεύῃ, πρῶτον μὲν ἀπίζεται τ [l] μαναχα-

Scholasticus forte ediderat retiarii *vel* reticuli. *Ea enim de causa differit P. Comestor*, Josephus autem sic: Cui suberat craticula in modum reticulorum facta. Suscipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebatur: quia bases non erant ei subjectæ. Cassiodorus tamen Senator (*quem Epiphanius iste bene noverat*) in pictura quam fecit, cujus in expositione Psalmorum meminit, quatuor pedes in utroque altari fecit. BERN.

a Ὁμοίως] Ὁμοίως κεκοσμημένῳ, *exempto hinc auro. Quam sane lectionem præ altera ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ Josephi nomine eligo: ita etiam Moyses postulat* BERN. Ὁμοίως κεκοσμημένῳ legebat *Vet. Interpr.* quæ sane lectio alteri præferenda est, præsertim cum *S. Literis* magis consona sit. Mallem equidem *ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένῳ, tanquam si auro esset ornatum.* sc. quod aurum fulgore suo referret, ut alibi loquitur *Josephus.*

b Δικτύῳ] Ex sacris literis non liquet in summo fuisse aliquam craticulam vel opus reticulatum. E contrario opus reticulatum extendit se ab imo usque ad medium altaris, adeoque in summo non. REL.

c Τὴν ἐχάραν] *Coll. Big.* & *Voss.* τῇ ἐχάρᾳ.

d Ἀντικρὺ] Ita & in templo Secundo vasa ministerii erant in mensa argentea juxta altare versus occasum. REL. *Coll. Big.* ἀνίκρυς.

e Ἐπέθεντο] *Big.* & *Samb.* ἀνίκρυς δ' ἐπέθεντο ℨ βωμῷ ℨ χρυσέᾳ. οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκαις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα πάντα ὑπῆρχον. *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀνίκρυ δ' ἐπέθεντο (*Busb.* ἐπέθετο ἀνίκρυς) ℨ βωμῷ οἰνοχόαι τε (οἰνοχόαι *Busb.* & *Hen.*) καὶ φιάλαι σὺν θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χάλκεα πάντα ὑπῆρχεν. *Ærea* quidem pro *aureis* non permutare stultissimum esset (Scribis aliquot Latinis Græcisque cunctis invitis) dum id monent Sanctissimi libri, Ex. c. 27. 3, 19 Verum de hac sententia, sicut nos illam contextu emendavimus, inconsultis codd. Gallicis nunc plus nos dicam: nisi tu statim legere malis, ἀνίκρυ δ' ἐπέθετο ℨ βωμῷ ℨ χρυσίᾳ. οἰνοχόαι τε καὶ φ. σ. θ. καὶ κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα ——— χάλκεα πάντα ὑπῆρχον. Pro *aureis* etiam stat Johannes Zonaras, ἀνίκρυς ℨ ℨ βωμῷ ℨ ξυλίνῃ φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπέθετο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἠτοίμαστο, χρύσεα πάντα. BERN. Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀνίκρυς δ' ἐπέθηκε ℨ βωμῷ ℨ χρυσέᾳ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυίσκαις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν *Big.* & *Samb.* ἀνίκρυ δ' ἐπέθηκε (ἐπέθε,ο ἀνίκρυς *Busb.*) ℨ βωμῷ οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θυίσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἀ. σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα π. *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* ἀνίκρυ δ' ἐπέθηκε ℨ χρυσέᾳ οἰνοχ &c. ut in *Bas.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro *aureis* etiam stat *Zonaras*, ἀνίκρυς ℨ ℨ βωμῷ ℨ ξυλίνῃ φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυίσκοις ἐπέθετο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἠτοίμαστο, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpensis, hanc lectionem subjicit, ἀνίκρυ δ' ἐπέθετο ℨ βωμῷ χρυσέᾳ. οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα --- χάλκεα π. ὑπ. HUDS. Post κρατῆρσιν dele ἦσαν. COCC.

* *Ex ære conflata erant omnia.*] Aurea, *Mert. L. & Epit. Cant.* de vetere vitio *exemplarium Græcanicorum, quod hodieque perseverat metallo permutato,* χρύσεα πάλιν ὑπῆρχε, *pro æquo jugloque* χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχε. *Namque mandaverat optimus Ex.* c. 37. 3. πάλιν τὰ σκεύη αὐτῷ ποιήσεις χαλκᾶ; *ita & effectum legimus* c. 38. 3. *quem versum repetit modo Flavius. Hinc pars plurima codicum Epiphaniorum jam obtinent* æneas *aut* æreas, *ut Voss. 1. U. W. 2 Star Goul. Bal. Vig. Col. & Frob.* BERN.

f Οὓς] *Coll. Voss.* ἃς & mox pro ὃν habet ὧν.

g Χαναίας καλέσι,] Josephus vernacule solitus erat dicere כהניא *Cahanaia*, & jam Græco more scripsit χαναίας aut χαναίαις, pro כהנים *Cohanim* veteris populi. Proxime venit ἐς χαναίας *Bas.* & *Gen.* Sed ἐς χαναίαις *Big.* & *Epiphanii* hinc distat, & longius ἀϊ χαναίαις *Samb. Busb.* & *Hen.* atque ita *quæ Chananæas* MS. *Lips.* BERN. Χαναίαις in *MSS.* Χαναίας legit *N. Fullerus* in *Misc.* l. 4 c. 15. Χαναίας sive Χαναίς voluit *Brunnius* in libro primo de *Vest. Hebr. Sac.* p. 18 HUDS. כהנים vel כהניא. REL.

h Ἀναραβάχλην] Arabarchin, *manuscriptorum quasi plaustrum. Inde Petrus Scholasticus*, Quatuor erant vestes tam sacerdotibus minoribus, quos Chananæos vocabant, quam principi sacerdotum, quem Arabarchum appellabant, communes: & aliæ quatuor post illas, quibus solus Arabarchus utebatur. Rursum Criticæ nostræ periculum feci, & pro ἀναραβάχλην *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* aut ἀναρβάχλην *Big.* & *Samb.* aut *Arabarchin Epiphanii* & P. *Trecensis*, ex dialecto Jerosolymitana substituit χαναραβάθλην, quod est כהנא רבא *Cahana rabba*, etiam Judæis Syriæ Babyloniæque, ut liquet ex Lev. c. 21. 10. 2 Reg c. 23, 4. Zach. 3. 1. & aliis ex locis. Typum eundem retulit Judæ Princeps codice *Constitutionum Patriarum*: alias enim is imitatur Moysis dictionem concinniorem, הכוהן הגדול *Cohen gadol*, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας LXXII. Interpr. ὁ ἀρχιερεύς Philoni, Scriptori Machabaicorum, Josepho, S. Paulo, atque etiam historicis Gentium. Quinimo *Arabarchin* compositæ vocis ratio apud Josephum non inique ferret mutum emendantem ῥαβαχάλε, aut ῥαβαχαλᾶ, aut ἐαβαχαλάν, ab Hebraico רב הכהנים *Rabcohanim* (sic dicunt vates veridici רב נכחים i. רב קטוליא, & רב סריסים) vel à Chaldaico רב כהניא *Rab cahanaia*, & רבא דכהניא Sacerdotum pariter Jerosolymitanorum primas *Rab cohane* כהנא saepius appellatur in libris receptis Novi Testamenti & in dubiis Veteris, quandoque idem *Rab cumre* כמרא. Nimis vero alienum video ab hoc nomine *Alabarchen* Vossii parentis, tanquam *Præpositum Albo Sacerdotum*; sic quidem adserit vir clarissimus. BERN. Ita *Bas. G. Vat. alique.* ἀναραβάχλῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb Arabarchen* & *Arabarchin* in *Epiphanii* libris, Χαναραβάθλῳ malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut Ῥαβαχάλε, aut Ῥαβαγαναῖν, aut Ῥαβαχαλᾶν ab Hebraico *Rabcohanim*, vel à Chaldaico *Rab cahanaia* Alii Χανα ἀρχάλῳ volunt. Vide *Braunium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Success. in Pontif. Hebr.* cap. 1. HUDS. Factum ex כהנא רבא Χανα Ραββα. REL.

i Ἁγνείαν] Expressi itaque ex *Samb.* juxta catabibasmum Cecropidarum, adprobante Dionysio Grammatico. Item ex illo codice & *Big.* vides jam ἁγν. pro ἁγνείαν προσαγορεύῃ Editorum. BERN. Ἁγνείαν *Samb.* Atticorum more.

k Προσαγορεύῃ,] Διαγορεύῃ *Samb.* & *Big.* & *Coll. Voss.* προσαγορεύς *Coccejus* volebat.

l Μαναχαλῶ] Scribo apud Josephum μαχαναλῶ, μαχαναῖν, aut μεχαναῖν: ubi vitiosa hypothesi legebatur in editis μαναχαλᾶ, & in privatis libris μεναχασλῶ, necnon in Epiphanianis *Manachasin* Melius profecto expressit Hieronymus ad Fabiolam de his vestibus *Machinasen*, ut in MSS. legitur pro *michense* Erasmi, aut *mascheinase* typis aliis. Namque femoralia Græci ἀναξυρίδας: Scythæ primum, tum Celtæ, jamque Europa plurima *braccas* vocant. Chaldæi מכנסין *micnesin*, aut in numero medio *micnesain* & *macnesain*, necnon ex conjugatione secunda *mecannesin* & *mecannesain*, περισσὴ συνιαχὴ ἔχει, *constrictorias*, ἅτινα δῆλα ἔσεσθαι ἐν τοῖς αὐτοῖς τοῦ ποδῶν, ut cum Josepho loquamur: horum etenim utrumque indicat verbulum כנס. Inde μαχαναλῶ literis Græcis. Moyses tamen, Ezechielis, vatesque alii ipsam materiem continuo addunt מכנסי בד *micnese bad*, & מכנסי פשתים Eadem LXX. Interpretibus περισκελῆ,

ναχασὼ λεγόμενον. [m] Βάλεται δὲ πρωκίδος μὲν δηλονότι. [n] Διάζωμα δ' ἐστὶ τοῦτο τὸ αἰδοῖα ῥᾳδίως ἐκ βύσσου κλωστῆς [o] εἰργνύμενον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [p] ὥσπερεὶ ἀναξυρίδας· [q] ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῆσαν ἄχρι τοῦ λαγόνος τοῦτο αὐτὸ ἀποσφίγγεται.

Manachafe, *semoralia.*

† primo quidem induit Manachaſen, uti vocatur. idem enim denotat ac conſtrictorium. Eſt autem ſubligar circa verenda ſubtile ex byſſo retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: * atque ab homine medio ſubſciſſum, ad ilia deſinens ligaminibus *ſuis* ſtringitur.

Chethomene, *tunica ſtricta.*

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ [r] λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. [s] Χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis ſyndonis byſſinæ. Chethomene quidem ap-

νᾶ, Judæis Byzantinis σερβέλια λινᾶ, Onceloſo רבון מכנסין, Syriſque huius æmulis ταῖς ὡμαῖς βύσσιναι, Interpreti Solymitano ξυλίνοις *braca byſſina*, pariterque Talmudiſtæ Solymitano אברקין pro מכנסין, Judæis Arabiſſantibus سراويلات من عشر *ſeminalia linea*, Samaritis etiam سراويلات بياض, aut ſua dialecto סריני עוור aut עבאר pro Chaldaico חור, σαρβάρα λευκά. Arabi Laudino مازر من كتان, aliis Arabum ὅταν μηδέτερα من كتان تبانين *bracæ lineæ.* Cæterum סרבלין *Sarbalin* Danielis prophetæ veri, ſiquis alius, imo Syrorum paſſim, σαραβάρα LXXII. Alexandrinorum, J. Pollucis, Heſychii, Photii, aliorum neſcio quot: tum σαρβαΐται Aquilæ Theodotionisque Interpretum ad Dan. c. 3 Arabum denique سراويلان, à Parthis talia omnia originem ducunt, qua شلوار *Salvar*, φαινόλαι ipſi nuncupant; ὅτι שלא σκολὰ, τὴν αἰδῶ ἀμφικαλύπτει. בתי שוקים, i. e. σκιλίαι, ἀναξυρίδες, aut phraſi Comica Σύλακοι τῶν τοῦ σκιλοῦ. Eadem prorſus mente *Sarabin* interpretantur Doctores aliquot apud clariſſimum Saadiam & poſt illos Tanchumus Lexicographus, Hieronymus noſter *bracæ*, & ubi Originem interpretatur *campeſtria* & *feminalia lina*; necnon Talmudici corruptores Helleniſmi מכילניא. Hinc corriges ſcholia Romana, σαρβάραι, ὑπὸ τῶν πολλῶν λιγόμενα ὑρρικία, me authore pro ridicula voce μωκία· ὃ δὴ ἦν τοῖς ἐκπαλαι ἀναξυρίδες ἀρχαιοπρεπὲς ὄνομα. Quippe identidem dixerat Euſtathius ad vatem Gentium, τὸ καλούμενον βρᾶκα ἢ σαράβαρα ἰωνικοῖς μὲν βρᾶκαι φασὶν, ἕτεροι δὲ ἀναξυρίδα. Quare à S. Hieronymo forte requirat aliquis, cur Sarabala affirmarit ſermone Chaldæo haud *cruralia* quam crura ipſa primo uſu denotaſſe: conſimile licet dixerat de Perſis Julius in Onomaſtico, τὰς μὲν ἀναξυρίδας καὶ σκιλίας καλοῦσι. Has tamen voces, atque σαράβαρα Perſicas eſſe oriundo multi Grammatici fatentur. Heſychius σκιλίαι, τὰ σκελῶν σκεπάσματα, παρὰ Πέρσαις σαράβαρα. Photius, Suidas, & Antonius, σαράβαρα, ἰδίως περσικὸν ἔνιοι δὲ λέγουσι βραχία. Quod ita placuit doctiſſimo Polluci, ὡς ἀρχαιοπρεπὲς ἐν περσικῇ τὰς ἀναξυρίδας ἴσασι καλεῖν. Idemque alibi de veſtimentis, καὶ περσικὸν μὲν ἱμάτιον, κάνυς, καὶ ἀναξυρὶς, καὶ κυρβασία, ᾧ καὶ κίδαριν (ſic emendo) καὶ πῖλον καλοῦσι. ἐν δὲ τοῖς σκύθαις ἀλλάττεις, σαράβαρα καὶ χιτῶνας ποικίλους ἐνδύσῃ. Strabo etiam appellat *Sarabara* ἀναξυρίδα τετραλῆ, vel, ut malim legi, ἀναξυρίδα πεζοστολῆ. Illa enim de habitu militis Perſici à Muſa quadam Herodoti explicavit magnus Geographus. Ait igitur Halicarnaſſenſis l. 7. c. 61. ὧδε δὲ τὰ σκιλία, ἀναξυρίδας, &c. Intimam hanc veſtem nomine alio vocant Perſæ *Tonban* تنبان, ut *ſacculum duplicem* ea repræſentat. Nomen autem vetus *Bracæ*, ut poetæ ſcribunt, ac *Braccæ*, ſicut plures, deduci volo ab aoriſto Getici verbi *Brican*, tanquam à βέγγυαι ſeu βάκω Græcum ἔαγα & uſu privato βέβρωκα: id veſti bifidæ convenit. Ita Diodorum tueor adverſus Salmaſium, Braunium, alioſque. Cæterum ni videretur hæc ætas Theologorum fabulis Rabbinicis propior magiſque credula quam hiſtoriæ veteri, haud ſuſtinuiſſem ſtatim omnia ex Hieronymo adjungi, viro licet Judaicarum ἀρχαιοτήτων ſatis avido. *Diſcamus primum*, ait ille, *communes ſacerdotum veſtes & pontificum. Lineis ſeminalibus quæ uſque ad genua & poplites venirent, verenda celantur: & ſuperior pars ſub umbilico vehementer adſtringitur, ut ſi quando expediti maclant victimas &c. non pateat quod apertum eſt. Vocaturque lingua Hebraica hoc genus veſtimenti* machinaſe (*Freben.* michneſe) Græce σκιλίαις (*MS. Coll. N.* σκιλὶς, *Eraſmo Correctore* περισκελὶς) *à noſtris* ſeminalia *vel* bracæ *uſque ad genua pertingentes. Refert Joſephus: nam ætate ejus adhuc templum ſtabat, & nondum Veſpaſianus & Titus Hieroſolymam ſubverterant, & erat ipſe de genere ſacerdotali, multoque plus intelligitur quod oculis videtur, quam quod aure percipitur; hæc ſeminalia de byſſo retorta ob fortitudinem ſolere contexi, & poſtquam inciſa fuerint, acu conſui. Non enim poſſe in tela hujuſmodi fieri* Fecit quidem nuperrime tales contextus Braunius Noviomagenſis, cui tamen Theologo haud invideo ſuam ὑφὴν ἔταν. Quid enim illa ad Pontificem Judaicum, ſacrive ſcrinii arma? Phineaſus ſane protoveſtiarius nihil unquam ſimile ſomniavit, aut finciput aliquod Talmudicum. Quinimo ejuſmodi futuras in ſeminalibus veſtibus aut manicatis בתפירה committi, non prohibet כיעשה אורג, ut Magiſtri ultro fatentur. Sed de *Bracis*, quas etiam *Phariſaicas* פכלניא של פרשים Phariſæorum filii appellant, jam ſatis. Hanc autem ſacrificulorum pudicitiam à gente Aaronis didiciſſe Ægyptios, quam hos Græcis Romaniſque eam tradidiſſe, minus credit quidam vir doctus, plus cæteri. BERN. Ita in *Editis*. μηναχαοῦν in *MSS.* ſed μαχαιραῖον, μαχαιραστὴν, aut μαχαίραιν reponi jubet *Bernardus*. μηχαναῖον legendum eſſe conjicit *Braunius*, lib. 1. p. 345. HUDS. מכנסים, femoralia. REL.

† *Primo quidem induit Manachaſen, uti*] *Quatuor* veſtes byſſinæ, (*vel* Albas *forte appellant Phariſæi* בגרילבן, *vel ſine dubio* בגרי הכר & בגרי בון) *quibus Sacerdotes ſattem loti Optimo operabantur. Primo.* Femoralia, מכנסים micneſim *aut* micneſaim *Judæ Judæorum Præfecto, jam μεγαναστὶ Joſepho, eidemque aliàs* τὸ τῶν μηρῶν διάζωμα. Bracæ *Ambroſio & Hieronymo, ſed curtæ lineæque, quæ ab iliis ad genua injertis meris pedibus pertinebant, atque* κατὰ ὑπόζωμα *propter umbilicum conſtringebantur* בכין כים, ἀντὶ μαζοστηρίου, *quod ait Maimonides; ſed commode, non arctiſſime,* לא ביזע, לאבוזע, *monente Ezechiele. Ex. c. 28. 42. & c. 39. 28. Lev. c. 6 10. & c. 16. 4. Ezech. c. 44 18. Et Joſephi Bell. l. 6. c. 15. Secundo.* Tunica ſtricta, teres, talaris, *duplex, cum tenuis ſcapularibus* (παρωμίσιν) *& adjutis manulers* ἐπιμανικίοις, *Talm. Babyl.* Ioma c. 8. *Subucula quidem Sacerdotis Maximi* (ὑποδύτης:) *atque ſola Tunica cæterorum Moyſi* כתונת Chetoneth. *Joſ. l. 6. c. 6. ἀλωτ. & Chaldæis,* כתונא χιτῶνα, & Cettona. *Græcis ἑνδύματι Atticeque χιτῶνι. Priſcis quidem Ægyptiorum καλάσιρις, τουτέστι χιτῶνι ποδήρει ἀποχρώσῃς, ἅτινι λινοῖς χιτῶνι ἱεράκοις, ex Herodoto, Heſychio, atque Euſtathio. Coptitis atque etiam Samaritis in verſione S. Pentateuchi* قبص, *unde* Camiſia & ὑποκάμισοι *apud Latinos Græcoque degeneres, & quandoque Samaritis* دراعة, ποδήρης. *Perſis denique* پيرهن & پيرهن *aut pro plebe* χείμαρρον *nomine vernaculo* κάπυρις, كبس. *Ex. c. 28. c. 29. c. 39. Lev. c. 6. c. 10. & c. 16. Tertio. Hanc præcinxit* Zona, אבנט, ζῶσιν *Joſ. & Hieronymo*, Abnet *Majoretis, faſcia lata digitos ferme quatuor Joſephi, aut tres Maimonidis, longa tamen quæ multoties circum pectus Sacrum convoluta ad talos tandem deſſueret, credes in* XXXII. *cubitos profundi* καὶ ἐξάδουν τὸ ῥᾴδιον, Ioma, *c. 7. f 44 Talm Jeroſ. Subcava, ut veſtis quam lubrica ſerpens exuit: ſtamine byſſino, atque inſuper cocci purpuræ hyacinthique coloribus (fila quos ebiberant lanea, Maſſicta* Celaim *c. 9. 1. & Talm. Jeroſ. f. 34. & Talm. Bab.* Ioma *f. 12.*) *intextis, Phrygionices flore præcipuo decorata. Rabbinis* מיושרה רוקם או עבד ציור כחט או מישרה כחט, *ad Ex. c. 38. 18. & Ioma Babyl. T. c. 9. Vide porro Ex. c. 28. c. 29. & c. 39. Lev. c. 8. & c. 16.* BERN.

m Βάλεται] Βάλεται ἢ τέτο *Samb.* (*Coll. Voſſ*) & *Vat.*

n Διάζωμα] Alibi (*ſc.* l. 3. c. 15.) ἀμάζωσια. Utramque tamen formam lex Grammatica ſuſtinet. BERN.

o Εἰργνύμενον,] Poëticum tamen iſtud dicunt Grammatici, εἰρυόμενον eſſe Atticum. *Contextum* vero exponunt Hieronymus Epiphaniuſque Latinus. Factum hoc erat ἐκ βύσσου κλωστῆς, שש משזר, teſte Moyſe, qui juſſerat fieri. BERN. Fortè εἰργασμένον. COCC.

* *Atque ab homine medio ſubſciſſum,*] *Epiphanius* reddit, *ſcinditur autem ultra medietatem deorſum, & ſuper lumbos adſtringitur.* Nec multo aliter *Braunius* vertit, *diviſum uſque ad medietatem, ſed circa ilia conſtrictum.*

p Ὥσπερεὶ ἀναξυρίδας·] Ita *Big.* & *Vat.* ὥσπερ ἀναξ. *Baſ.* & *G.* ὡς ὧδε *Samb.* & *Vet. Interpr.*

q Ἀποτέμνεται ἢ ὑπὲρ ἥμισυ,] Ἀποτέμνει. οἱ ὑπὲρ ἥμ. Ait autem hæc femoralia ab homine medio oblique in anterius ſucciſa, ad ilia ſubſtringi ligaminibus ſuis שנצים, quæ vocant *Deuteronomium*. Videamus tamen interpretamenta vetera recentia, quid valeant, Epiphanii puta Scholaſtici: *Scinditur autem ultra medietatem deorſum, & ſuper lumbos adſtringitur.* Aut Hieronymi Presbyteri, *Superior pars ſub umbilico vehementer adſtringitur.* Tum Sigiſm. Gelenii, *Atque ita circum ilia conſtringunt*: aut Braunii loco ultimo, qui neſcit quid in humanis ſit τὸ ἥμισυ, *Diviſum uſque ad medietatem, ſed circa ilia conſtrictum.* Adhuc autem vanior eſt interpretatio Gallica Arnoldi, & typis nullis digna, non iteratis. BERN.

r Λίνεον] Λινοῦν *Baſ.* & *Gen.* ut σινδόνι paſſim. BERN.

s Χεθομένη] Χεθομένη καλεῖται utraque Editio. χεθομένη μὲν καλεῖται Librarii duo, & cum eis Epiph. *Chethomene quidem vocatur.* Cl. Boſius χεθονίθη μὲν καλεῖται ab Hebraica forma כתונת *Chethoneth.* Mihi probatur magis Chaldaica pro ævo illo Joſephi כתונא *Chettona*, aut notis Græcis χεθώνη vel χεθόνη μὲν καλεῖται. Diutius quidem dictioni Barbaræ χεθονίνη inhæſerat μὲν particula vix ſua, ut nos docent Epiphanius Petruſque Scholaſtici. BERN. Ita *MSS.* inſuper adjicit *Vat.* λίνεον ἢ τέτο. In *Editis* χεθονίνη καλεῖται. Cl. *Boſius* legit χεθονίθη μὲν καλεῖται ab Hebraïco *Chethoneth.* Verum *Bernardus* malit χεθώνη vel χεθόνη μὲν καλεῖται à Chaldaïco *Chettona.* Vide *Braunium* de *Veſtitu ſac. Hebr.* l 2. c. 1. p. 457. 461. & 463. HUDS. Videtur vox in plures dividenda, ut ſcripſerit χεθε μὲν ἡ καλεῖται aut χεθὼ, nam N finale ſæpe abſorbetur uti Γαΐεω, βαπτίζω, pro Γαβαών, Ἐπιφανών. REL.

appellatur. Hoc lineum significat: nos enim linum chethon nominamus. Est autem hoc indumentum tunica usque ad talos demissa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adstrictas habens: quam accinctam gerunt & constrictam paulo supra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero subinani, ut serpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque bysso variegatos: at stamen ejus ex sola bysso. Et à pectore incipiens, atque semel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit usque ad talos, quamdiu sacris non operatur sacerdos: sic enim spectantibus decora videtur. Cum vero sacrificare oportet & altaris ministerium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, super humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyses nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipsam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis insignitur. Hæc tunica sinum quidem nusquam habet, sed amplam circa collum aperturam, quæ † certis quibusdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, super utramque scapulam astringitur. Vocatur autem Massabazanes.

Abaneth *aut* Emian, *zona.*

Massabazane, *tunica lacunata.*

[a] σημαίνῃ · [v] χεθὼν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ [x] τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιεσταλμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χεῖρας [y] περὶ τοὺς βραχίονας καταφιγμένος· ὃν ὑπιζώννυνται κατὰ στῆθος, ὀλίγον τῆς μασχάλης ὑπερέχοντα τὴν ζώνην περιάγοντες, [z] πλατείαν μὲν ὡς εἰς [a] πεντάρχης δακτύλους, διαφαινόμενα δ' ὑφασμένων ὥστε λεπιδωτὰ δοκεῖν ὄφεως. ἄνωθι δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφαντα, [b] φοινικῖ καὶ πορφύρᾳ μὴ ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποικιλμένα· ἡμῶν δ' ἔστι μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλίξεως [c] κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῦρο, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως ἂν μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· πρὸς γὰρ ὑπερέπαιρ ὄντως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ προσβάλλειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διαφαινεῖν, ὅπως μὴ [d] κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ὑπὲρ τὸ λαιὸν [e] ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν [f] ἀβανὶθ αὐτὴν καλεῖ· ἡμεῖς δὲ, ὡς καὶ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, [g] ἐμιὰν αὐτὴν καλοῦμεν. ὄντως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. ὅτι [h] ὁ χιτὼν κιθλὸς μὲν ὑδαμόθεν· λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸ [i] βραγχωτήριον καὶ αὐχένος, ἀρτᾶσίν τε τοῖς ὠσὶ καὶ τῷ [k] μασσαβαζάνῃ καλουμένῃ.

γ'. Τὴν

[a] σημαίνῃ] σημαίνῃ expunxerant *Big.* & *Samb.* industria non bona. BERN.

[v] Χεθὼν γὰρ] Sive duplici vocali scriptum repereris χεθὼν cum *Big.* & *Samb.* sive simplicius χεθὸν, ut jam tertio Typothetæ fecere, aliud neutiquam denotabit quam כתן *Cettan* Chaldæorum, imo τὸ παλαιὸν ἐθνικὸν: vel Arabum كتّان *Cettân*, quod *Linum* vocant nurus Latinæ. Idcirco à tundo כתן enascitur τὸ ῥᾴκωμα כתונת, *vestis linea* quam proprie, ut ἐχίτωσαι plerunque quæri solent: necnon derivatum aliud כתונה & כתונא more Syriaco, unde χιτὼν Græcorum; deinde in Latio *Tunica*, ἀπὸ χιτῶνος. Quippe à dialecto Hebræa, licet docti viri indoctique hujus sæculi secus sentiant, nulla vox Latina descendit; statim ab Æolide omnis. BERN.

[x] Τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν] Τοῦτο ἔνδυμα *Samb.* Mox ὑπὲρ ἄνω libri plerique, sed & περιαιμαι ὡς. Porro autem manicæ illæ adsutæ ad carpos sacerdotis constringebantur, quomodo etiam super pectus ipsius tunicæ oræ solebant. Adponam & verba Hieronymi, qui Josephum explicat ex professo absque ulla ratione operis tessellati. Omittere autem decus tantum haud potuit vel hic Flavius, qui eam stolam sæpius gestaverat: quinimo תשבץ minus aliquid significare noverant uterque. *Secunda ex lino Tunica est ποδήρης, id est, talaris, duplici sindone, quam & Josephus byssinam vocat, appellaturque Chetonet i. e. χιτὼν, quod Hebræo sermone in Lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Solent militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, &c.* Cum Josephi descriptione satis etiam convenit Moysis Maimonidis Syntagma conscriptum libris XIV. mille annis post excisum sacerdotium Judaicum cap 8. §. 16, 17, de *Supellectile sacra* Ibi equidem asserit celebris ille JC. Tunicas sacerdotis maximi minimique tessellis fuisse distinctas, ut plumarii spissiora vestimenta & tapetia solent conficere, reticuli modo: tum manicas de tela alia his adsutas בהפירה, ex *Joma* c. 7. f. 72. b. Tunicas denique demitti ad talum, ad carpum manuleas, latas tamen hasce ut palmus. Veruntamen de כתונת תשבץ χιτὼν ποδήρης, valde ambiguum restat, vestis *fimbriis fortis*, an *uncinis stricta annulisque* ita intelligatur. Vel, quod Onceloso, & Rabbinorum nationi, imo LXX. Alexandrinis placuisse video, διπλωτὴ, κοσυμβοῖς, *tessellis, fundis, ocellisve suis ubique intexta & illuminata.* Ea felicioribus Arabum حلّة *Holla*, aliis مبطّنة موشّاة. Judæis Maurusiis قونبه معينة *stola oculea*: Maimonidi ex Onceloso מרמצא ἀραχνιώδης, seu *reticulata* כמו בית הכוכורת. BERN.

[y] Περὶ τοῖς βραχίοσιν] Περὶ τὰς βραχίονας *Vat.*

[z] Πλατεῖαν] Ita *Samb* in *reliquis* deest μέν.

[a] Τέσσαρας δακτύλους,] Ita & alii Judæi. REL.

[b] Φοινικῖ] Φοινικῖ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Φοινικῇ καὶ πορφύρᾳ *Vat.*

[c] Κατὰ στέρνον] Ita è *Cod. Samb.* & è *Josepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνων.

[d] Κινουίνης] Imo ad rem transferunt codd *Big* & *Samb.* κι νευούσης, i. e. *superfluo cingulo agitato.* BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινουμένης.

[e] Ὠμοφορεῖ.] Phrasi faciliori *Big.* & *Samb.* ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸ λαιὸν ὦμον φορεῖ. BERN. Ὦμον φορεῖ in tribus *MSS.*

[f] Ἀβανὶθ] Ἀβανὶθ αὐτ. ὀν. Moyses plane scripserat אבנית aut אבנט, quod alii Judæorum tribus syllabis enuntiant, duabus alii. Recte etiam monet Josephus ἱμὰς ποικίλους, τοῦτο κατὰ ἱμάντα ποικίλον, ᾧ ἴσως πᾶσα περίκειται, הֶמְיָן sive הֶמְיָנָא *ἱμὰς* vel *ἱμιὰν* (*Hemianan* Epiphanio referibente) vocati à Doctoribus tam Solymitanis quam Babyloniis. Ita הֶמְיָן atque הֶמְיָנָם posuit pro Mosaico אבנט inter veltes sacras Onceloſus, ſicut ante nos advertit Maimonides; *Emian* אמיאן Samaritica versio, quæ solet fere Onceloſi verba excipere. הכיינא *Hemiana à συζυγίᾳ* ad Pentabiblon Moysis, deinde הבין *Hemian* pro Cingulo sacro usus est Judas compilator συζυγίας, ex apophthegmate Johannis Bracilæ ad finem *Arabin.* Iterum ille codicis *Succa* c. 5. baltæorum הכיינים (אבנטים) usum aliquem docet in *Beth Joab.* Transiit etiam ad Arabes vox illa הֶמְיָן *Hemiân* ab Assyriis: hi à Persis prius eam acceperant, tanquam hominis medii ornamentum انزار ميان & ميان بند, vel Getice *Middanband.* *Camura* קמורא etenim sua voce idem nuncupant Babylonii, & ab illis Jonathan Paraphrastes. Arabes insuper περιζώσεως proprio حزام *ḥizâm*, & acquisito vocabulo زنار. Quinetiam vocis Mosaicæ similis fertur بند *Band* inter Parthos & Scythas: dissimilis tamen valde *balteus* Tuscorum & Mox Latinorum. Provenit enim hoc à βαλάντιον, zona nummaria, sicut balneum ἀπὸ βαλανείου. Lubenter itaque deduco אבנט nomen σχεδίασμα abs Arabum ابط *Ibt*: quorsum istho significat σχεδίασμα μασχαλῶν καὶ περίσεγνον sive ἐπίρρυτα, qualis Comica pectora observabat olim falcia. BERN. אבנט Hebr. REL.

[g] Ἐμιὰν] *Al.* ἰμὰν aut ἰμιὰν. HUDS. A Babyloniis vocem hanc accepere, uti recte notat Josephus. Persice همیان Emiân notat balteum. REL.

[h] Κιθλὸς μὲν ὑδαμόθεν,] Nastoli & nastuli, *præcipua exemplaria, dico Voss. 1. L. U & Mert. Petrique Cantoris.* משבצת, *μὴ ὑπόπτωσις, ἀσπιδίσκης, ἀρτιδόνας, uncinos, sic vocat Epiph. voce Germanica, quam a Latinorum* uncinulus *vel* nexulus *aut à Græco* ἀνασῶς *dudum deformatam esse existimo.* Nastalæ, *expressum typis plurimis.* Nastulæ, *Vig.* Nestali, *Star. & W. 2. Vossius ad marginem sui codicis adnotavit de eodem vocabulo*, Nastalæ, *i. e.* intibulæ umbilicis tectæ, quasi dicas nasatas thalas sive tallas. *Petrus Scholasticus de eis*, Nastulis hinc inde super humeros capitium constringentibus. BERN.

[i] Βραγχωτήρια] Ita ex Constantino Lexicographo emendarunt Genevenses. βραγχωτήρια aut βραγχοτήρια prius scriptum, excusum prius fuerat. Quocirca artiorem fuisse affirmat hic sacerdos suam tunicam, quam plicas aut ἐπισυρραφὰς ἀχειρώνακτος unquam admitteret: laqueis adeo seu telamonibus byssinis hanc constrictam tenuisse, qui capitio præamplo fimbriatoque tam pone quam ante adfixi, super claviculas gestantis committerentur, tunicamque adeo corrigerent. Mirum quantum hallucinati sunt Theologi in hac sententia, veteres recentesque. BERN. *Al.* βραγχοτήρια aut βραγχυστήρια.

[k] Μασσαβαζάνῃ] Placet mihi μασσαβαζάνη ᾗ (vel μασσαβαζάνης ᾗ, ut mox μανιαιφθείς,) quod est τὸ κοσυμβωτὸν, משבצת *mesabbeza*. Vel ex conjugatione alia Syrorum Chaldæorumque משבצא *mesabbeza*, *operis laqueati*: inde apud Josephum leges, μασσαβαζᾶ μὴ καλεῖ. Ait enim filius Maimonis tunicis κοσυμβωτοῖς sacerdotum quemlibet rite fecisse, negat hoc Esdræ filius absque causa. Vel Mosaicum משבצות *Mesbezoth*, πλοκὰς, συσφίγξεις, καὶ ἀνασῶσις, more Solymitano deflectens Mattathiades, olim scripserat ταῦτα ᾗ μασσαβαζᾶ (משבצן)

γ'. Τπὲρ δὲ τ κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ὰ δικεκμένον εἰς πᾶσαν αὐτῶ, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν [1] μασναεμφθης. τῆ ἢ καθασκδῆ τοιὰτίς ἐστιν ὡς σεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφασματ[ος] [m] λινέᾳ ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰ ὑπιπλουτόμενον ραπίσεται πολλάκις. ἔπεῖτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ὑπερελήρχε[ται] δήκασα [n] μέχελ μετώπε, τῶ τε ραφὴν τ ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπτερὲς καλύπῖασα, καὶ ὅλω ἢ τῶ κρανίω [o] γιγνομένη ὑπιπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ ῥεῤῥυῆ πονοῦντ[ος] τῶι τὴν ἱερουργίαν. [p] καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τ πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ο δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖ[ται] μὲν καὶ [q] πάντη, πλὴν λιπὼν ὅθεν τ πρωτείμενον· ἐπενδυσάμεν[ος] δ' ἐξ ὑα-

3. [1] At ſuper caput geſtat pileum [2] non faſtigiatum, neque totum caput incingentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum. nominatur quidem Maſnaëmpthes. Tali autem modo adornatur ut corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciæ craſſiæ concinnata: etenim in orbem ſæpius replicatur atque conſuitur. Deinde findon deſuper pileum integit, uſque ad frontem deſcendens, & faſciæ commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & toti cranio preſsè adhærens. Aptatur autem accurate, nè ſacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbæ amictus, declaravimus. *Meſnepheth, Tiara.*

4. [3] Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens; [4] ſed illi- *Veſtitus Pontificis maximi.*

(משבצן *Meſabbezan*) καλῆ[ται], *Conſtricloria quidem ſic vocantur.* Vel denique ſecundum Epiphanium interpretem, Joſepho denuo reſtituens, τὸ ἢ μασαβαζωα (ἤτοι μασναβζωὴν) καλῆ[ται]. Hoc quidem appellatur κοινῶνται, quod eſt typis Aſſyriis משבצתא & משבצתא, *Meſabazanatha* ac *Meſabazatha*. Talia equidem ſcripſiſſe me commemini ad Stephanum *le Moine*, quando ille correctiones aliquot Braunianas, necdum impreſſas, mihi propoſuiſſet. Attamen viri Rev. משבצאא deformis vox eſt, & Chaldæis ignota. Alius inſuper Theologi divinatio, ὃν μέτρῳ τ ζωνῆς ἀναδεῖ[ται] pro μασαβαζόμενος καλῆ[ται], miſera ſatis & Helleniſmi inanis. Conveniunt autem ἀνίγραφα Græcanica Joſephi in μασαβαζανης. aut apud *Samb.* μασαβαζάνης καλῆ[ται]; ſed Scholaſticus amplius aliquid ait, *Hoc etiam Maſſabazan vocatur.* Præterea Interpretes LXXII. S Bibl. in ſuis membranis repererant Ex. c. 28. 39. ומשבצת התונת, *Tunicæque telamones*, pro receptiori ושבצרת התנרת; vel emendabis potius verſionem Græcam iſtum in modum, καὶ κοτυμώσεις τ χιτῶνα ἐκ βύσσε, καὶ ποιήσεις κίσσαν. Cætera quæ ad hanc veſtem pertinent, Hieronymus dicet: *Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi adpellant* Abaneth, *nos Cingulum vel Baltheum vel Zonam poſſumus dicere. Babylonii novo vocabulo* Hemianin (Ita Eraſmus numero plurium, tanquam המיצין. Sed privo המין *Hemian*, rectius libri veteres) *vocant. Diverſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in ſimilitudine pellis colubri, qua exuit ſenectutem, ſic in rotundum textum eſt, ut marſupium longum putes. Textum eſt autem ſubtegmine croci, purpura, hyacintho, & ſtamine byſſino, ob decorem & fortitudinem; atque ita polymita arte diſtinctum, ut diverſos flores ac gemmas artificis manu non textas ſed additas arbitreris. Lineam tunicam, de qua ſupra diximus, inter umbilicum & pectus hoc ſtringunt baltheo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad ſacrificia curſu & expeditione opus eſt, in lævum humerum retorquetur.* BERN. Hoc modo (favente *Cod. Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea eſſet μασαβαζωης καλεῖ[ται] atque alias ſubjicit conjecturas, ut μασαβαζωη ἢ καλῆ[ται], vel μαζαβαζὰ μὴ καλῆ[ται], vel ταῦτα ἢ μασαβαζωα καλεῖ[ται], vel denique τ ἢ μασαβαζωη (ἤτοι μασβαναὴν) καλεῖ αμ.

1 *At ſuper caput geſtat pileum*] Quarto. *Ornabat tandem capita ſacra* Tiara מצנפת Meſnepheth *Judæ Præfecto* ὑ Ἰωσεφος, & *prius Moyſi*, (*imo huic paſſim pro* pileis *flaminum non maximorum,* מגבעות מיצנפות, *i. e.* قلانس καλύπτρα *aut* כובעין:) *Omeloſo & Joſepho* מצנפתא, μιτρώφης: *Interpretibus* LXX. *& Hieronymo, vocabulis Perſicis* κίδαρις (*plana quidem, non recta, non* خريسه, *non κυρτότης, ſed ut Homeri* καθύπτω) τιάρα, μίτρα, *nunc Parthis ipſis* دستار Daſtar, *&* دلبند Dolband, *tutamen cerebri. Interpreti Samaritico* מיטפרת maataphe, *quem ſane reſpexit Scholiaſtes Romanus, ubi ait,* κίδαριν, ᾧ τὸ σκιαδικὸν πίλιον ἔχει μέσον. *Nam in textu illo Moyſes Judæique Samaritæque omnes lectitant* מצנפרת. *Arabibus* Emam عمام, *Græcis* πῖλος, *traductum de vocabulo Perſico* فبلة, *quod materiem meliorem hujuſce redimiculi indicat. Galerus idem Ulyxeus, ut Hieronymus judicavit, vel, ut alii,* Calamaucum *ſeu* καυσλαυκιον. *Faſcia ſane byſſina,* XVI. *cubitos longa, Maimonide expandente, quæ multis voluminibus ſuper tempora eſſque conſutis invicem inſumebatur, niſi quantum deflueret tam cranio ſummo quam futuris ſpirarum obtegendis, atque demum ſub occipitio revinciretur. Ex.* c. 28. c. 29. & c. 39. *Lev.* c 8. & c. 16 *Zach.* c. 3. 5. BERN.

2 *Non faſtigiatum*,] In modum parvuli calamauci, *vera ac vetus ſcriptio, ut Voſſ.* 1 *Mert. Bedæ Presb. & Petri Scholaſtici.* Parvuli calamaci, *Reg. Bal. Coul. Frob. & Col.* Parvi calami, *Star. & H.* 2. Calamaucum *vero dicitur proclivi hyperbibaſmo pro* camelaucum, *ſive* καυσλαυκιον, *quod inter λέξεις ἰωνικὰς recenſent Suidas & Baſilicorum Gloſſatores, necnon agnoſcunt Hiſtorici Imperii Occidentalis. Cæterum* ἀπὸ τ καυλακος *exponitur ab Horo Philologo* καυσία *ſeu galerus Macedonicus; à ſcholiaſte Ariſtophanis* πετάσιον τηλεῦν τὸ αὐγιον, *haud diſſimile adeo Ulyxei: à Tzetzium alter* πῖλος ἀσκὸς, *quo caput ruſticum defendit Vates Aſcræus: planeque* πῖλος *ab Etymologo magno. Omitti jam licet Voſſii ſenioris correctionem, nempe* camicidii *aut* camicidii *pro* calamauci: *quippe* Calamaucum, galerus *paſſim in Gloſſis Latinis, & in Græcis* πῖλος. *Commodum autem fuerit verba Petri Trecenſis huc adducere.* Quarto ſimplicem tiaram geſtabat in capite, à cidari Pontificali plurimum differentem. *Erat enim in modum parvi calamauci vel caſſidis, modice medietatem verticis excedens: dicebaturque* Manepheth (*l. Maſnepheth*) *habens vittas, quæ involuræ ſæpius nectebantur, ne facile labereturhabens deſuper aliud velamen byſſinum uſque ad inferiora barbæ deſcendens, &c. Scripſerat enim Nic. de Lyra, partim ex Joſepho partim ex Jarchio Rabbino,* Tiaram ſive Mitram de byſſo in capite ſacerdotis poſitam, quæ tendebat ſuperius in acutum, & cum cinctura ſive bendello ligabatur ſub mentone: ita quod nuditatem colli tegeret & mitram fortiter teneret ne caderet de capite ſacerdotis miniſtrantis, celans pilei ligaturas & totam capitis ſuperficiem, aptarumque perfecte ne laborante ſacerdote rueret. *Dixque ante illos Beda Eccleſiæ Anglicanæ presbyter,* Qualiter autem tiara hæc fuerit facta Joſephus docet dicens, Super caput autem geſtat pileum in modum parvuli calamauci aut caſſidis, quod extenditur, &c. Joſephus ſuperadditum eſſe narrat aliud majus velamen, quod tamen cujus eſſet coloris non oſtendit. *Unde liquet Epiphanii verſionem dudum viſam fuiſſe verſatamque noſtro Bedæ.* BERN.

l Μασναεμφθης.] Sonantius quidem μασναεμφθὶς *Baſ. Gen. & Epiphanii* Interpr. Sed μασναέφθις *Samb. & Big.* propius Chaldaico, quod jam maxime exprimere conatus Joſephus notis Atticis, מצנפתא *maſnephtha & maſnaphtha.* Sic autem reddunt Onceloſus, Jonathanis Rabbini alii, Syrique, quod fas eſt, Moyſis Dictatoris μιτροχίτων מצנפרת *meſnepheth*, ut Judæi hodieque vocem illam animant; *maſnepheth*, ut P. Comeſtor poſt Hieronymum. Hæc *redimiculum* denotat: Cl Boſius μασναεφαὴ legere maluit apud Joſephum ſuum. BERN. Μασναέφθης *Big. & Samb.* μασναέφθης *Vat* μασαναφαίης voluit *Boſius*, μασνιέφθης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 257. HUDS. MS. Μασναέφθη.. מצנפרת videtur vox eſſe, quæ, ſubſtituto Λ pro I (more Syrorum in hujus formæ vocibus, quæ a Mem & Chirek incipiunt) degeneravit in hanc: nam מגבעות, quod nomen tribuitur in ſacris literis pileis ſacerdotalibus, longius abit. Verum, dicet aliquis, Joſephus hic eſt in deſcribendo ornatu ſacerdotum, non autem Pontificis maximi, de quo mox ager: & pilei ſacerdotum nomine מצנפת in ſacris literis dici non ſolent, ſed cidaris Pontificis Fateor: ſed doctores Judæorum, uti voci עצרת & aliis ſignificationem diverſam ab illa, quæ in Sacro Codice eſt, dederunt, ita Pileum Sacerdotis ordinarii Mitznepheth appellant. REL.

m Λινέᾳ] Ita *Bernardus* è *Cod. Big.* in *reliquis* λινέᾳ.

n Μέχελ μετώπε,] Μέχελ τ ἔσω *Big. & Samb.* In hac quidem ſententia parum nos juvat eruditio Græcanica Hieronymi Presbyteri aut Epiphanii Scholaſtici. BERN.

o Γιγνομένη] Γινομένη *Big & Samb.* Diffuſius quidem reliquis omnibus Chriſtianorum philologis Tiaram ſacerdotalem deſcribit Hieronymus hiſce literis ad Fabiolam. *Quartum genus eſt veſtimenti Rotundum Pileolum, quale pictum in Ulyxeo conſpicimus* (id eſt, *in Ulyxi*, ſicut legerat olim Beda noſter. Typum adeo utrumque comprobant Scriptores boni. Quippe in Tabula errantis Laertiadæ ex auſis Nicomachi artificis conſtat Galerum Nauticum capiti πολυτρήτῳ fuiſſe impoſitum.) *quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & Noſtri Tiaram, nonnulli Galerum vocant. Hebræi* miſnepheth (aut *maſnepheth* ex Hiſtoria Scholaſtica.) *Nam habet acumen in ſummo, neque totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta conſtrictum eſt, ut non facile labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabre opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia extrinſecus appareant.* (MSS forinſecus pareant.) *His quatuor veſtimentis, id eſt, Feminalibus, Tunica linea, Cingulo quod purpura cocco byſſo hyacintheque contexitur, & Pileo de quo nunc diximus, tam Sacerdotes quam Pontifices utuntur. Reliqua quatuor, Mail, Ephod, Hoſen, & Sis Zaab, proprie Pontificum ſunt.* BERN.

p Καὶ ἁπαξ] *Baſ & Gen.* ἁ ποτε. BERN.

3 *Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur*,] *Veſtibus adhuc aliis quatuor fulgebat deus Pontificis Maximi, Magno Macedoni venerabile,* ἀγαλμ. *l.* 11. *c.* 8. BERN.

q Ταῦτα,] Vel ταῦτῳ, quæ ſcriptio fuit *Samb.* BERN.

4 *Sed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam*,] Quamo מעיל Mail *Hieronymo ab ore Talmudiſtarum, unde aut correcte* μεὶλ *Joſepho & Maſoretis*, Pallium *Hieronymo ipſi ad Fabiolam*, LXXII. *Int. aliiſque melius interpretes, imo Flavio Judæo ἄλλως. l.* 6. *c.* 15.

Tunica hyacinthina ἀπὸς dicta. Zona cum tintinnabulis appensis.

illis superinducens tunicam hyacinthinam. Est autem & hæc talaris, secundum dialectum nostram [5] Meeir nominata. Zona circumcingitur, coloribus ad instar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adsutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non sine multo decore inserta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. [6] Hæc autem tunica non constat ex duabus plagulis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus; sed unicum est vestimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens [7] non obliquam, sed in longitudinem difficilem, à pectore usque ad interscapilium medium. Ei vero adsuitur limbus, ne scissuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta est, qua manus exseruntur.

κίνδυ πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ ὗτος. [r] μεεὶρ καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. [s] ζώνη περιφέρεται βάμμασιν οἷς ἡ πρότερον ἥνθει διαπεποικιλμένη, χρυσᾷ συνυφασμένη. [t] καλὰ πέζαν δ' αὖπω περιερραμμένοι ὑάκινοι [u] ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς [v] μεμιμημένοι ἀπήρτηντο, καὶ κώδωνες χρύσεοι καλὰ πολλὴν ἐπιτηδεύσιν τῆς ὑπερεπείας· ὥστε μέσον ἐπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοισκον, καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [x] ὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαφὰς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν περὶ πλευρόν· φάρος δ' ἐν ἐπιμήκες ὑφασμένον ἐστὶν ἐχὶ [y] βροχωτὸν ἀ πλάγιον, ἀλλὰ καθ' ὅλου ἐρρωγὸς πρὸς τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μεταφρένιον. πέζα δ' αὖπω [z] περιέρραπται. ὑπὲρ ἃ μὴ διελέγχεσθαι τὴν δυσπρέπειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες [a] διείργουσι ῥῆξεις εἰσίν.

ε'. [b] Ἐπὶ

ποδήρες καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα: Tunica superior *P. M. ex duabus plagis hyacinthinis ad latera humerosque consuta, præter schisma geminum loco manicarum, capitio amplo & inducta fimbria valde munito, θυσανωτῷ: tum ad talos limbo sonante ex appensis* LXXII. *tintinnabulis aureis,* (פעמנים, κώδωνες) *totque globis tinctæ lanæ, specie malorum Punicorum* רמונים, *ῥοῶν: sic enim numerant Patres Traditionis Judaicæ, Massata* Sebachim *c.* 10. *sic Hieronymus ab illorum discipulis. Zona denique Ephodæ quinquecolori hæc vestis impediebatur. Ex. c.* 28. *&* 39. BERN.

5 *Meeir nominata.*] Methyr, *Voss.* 1. Methir, *Col Frob. Goul. & Bal. Legerat enim Epiphanius* μεεὶρ *in musæo Cassiodori, sicut præstant plerique nostrorum codicum.* Mechir, *Mert. V. W.* 1, 2. *& P. Trecensis, tanquam è Græco* μεχεὶρ, *quod propius abest ab Hebraico* מעיל *i. e.* Meil *seu* Meghil, *ut Masoretæ nunc adpungunt; nam S. Hieronymus à Tiberiensium schola* Mail *audierat, quod MSS. & Editio Lugdunensis docet. Quinetiam* Machil *reperias apud Isidorum Hispanum. Haud difficile quidem fuit Scribis Græcis, & mox Latinis à scriptione vetusta Josephi* μεγεὶλ *in* μεχεὶλ, μεθεὶλ, *imo discedere porro in* μεθεὶς *&* Methir. *Moyses tamen scripsit* מעיל, *quod est vere* ἐπένυμα. Mox *Epiphanius vitio sui seculi illepide junxit* malagranatorum, *& subinde* malagranatum *atque* malagranata, *quod MSS. & editionibus plurimis proditum. Vix melius expressêrunt Frob. aut Star. aut Epit. Cant. & N. de Lyra,* malogranatorum, &c. BERN.

r Μεεὶρ καλεῖται.] Μεθεὶς *Bas. & Gen.* & tota moles *Epiphanii Petrique* Scholasticorum. μεεὶρ *Big.* atque *Samb.* μεγεὶν *Hen.* μεεὶν *Busb. Mail* Hieronymus ad Fabiolam. Legerat enim ille in vetustissimo ac sanctissimo volumine מעיל האפור & מעיל, quod LXXII. Interpretes varie reddiderunt: modo ὑποδύτης χιτών (nam ὑποδύτη & ἐπενδύτη voces sunt Braunii, non Aristarchi,) sub Ephoda, *subtunicalis* adeo B. Hieronymo Epist. CXXX. modo ἐπενδύτης sane supra Tunicam ποδήρη על כתונת תשבץ, quam & ὑποδύτην λινοῦν Flavius nuncupat, de Bellis Patriis. Alexandrini adhuc מעיל vertunt στολὴ eximie, & ποδήρης, & ποδήρης τῆς ἐπωμίδος, & ὑποδύτης ποδήρης, quos & Philo secutus est; tum tot iidem ὑπαλλὶς & ἱμάτιον interpretantur. Aquila Ponticus χιτὼν ἀσφαράλειος. Onceloſus מעילא, Judæi alii ممطر *Memtar*, Jonathanis מנטר, Targumista Samaritanus بشت الغبا phrasi exotica: Ægyptii καλάσιρις, Persæ ad Biblia sacra ζαβάξενος, ژبر پوس, *Tunicarum superior*; Syri denique פרישא. Reſcribo autem apud Josephum μεεὶλ vel μεγεὶλ cum omnibus Rabbinis, ex quo μεεὶς τῶν ὠδικῶν τῆς βιβλιογράφων jamdudum factum liquet μεεὶς, seu μεεὶρ & μεγεὶρ propter ῥ βαρυλαλίαν, & abinde μεθεὶς. מעיל vero *superulam* sive ἐπενδύτην quam proprie significat ab עלה origine. Veruntamen similem credes hanc vestem Colobii demissioris, aut plane Habitus Purpurei, quem appellant Doctores Oxonienses. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μεθεὶς in *Editis*. sed μεεὶλ vel μεγεὶλ rescribendum censet *Bernardus*. HUDS. מעיל Hebr. MS. Meeir. REL.

s Ζώνη περιφέρεται.] Nonnemo legit ζώνη —— διαπεποικιλμένη. BERN.

t Καλῆς πέζαν.] *Samb.* καθαπέζαν. BERN.

u Ῥοῶν.] Ροιῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Alterum tamen Josephi & Atticorum. BERN.

v Μεμιμημένοι.] *Big.* & *Samb.* μεμιμημένον. Utrumvis heic dici Grammatici forte tibi concedent. BERN.

6 *Hæc autem tunica non constat ex duabus plagulis,*] *Vertitur*, Est autem hæc Tunica ex duabus incisionibus. *Sic scriptorum quicquid aut excusorum: nisi quod Col. impressum feratur* tunica non ex duabus incisionibus, *velut hodie observant omnes codices Græcorum. Star. & H. 2. explanate*, tunica ex duobus locis incisa, ita ut consuta sit super humeros & per latera: & uno velo in longum texta, unde & ad collum tantummodo habet sectionem, non è latere sed in longum fissa, a pectore usque ad medias scapulas. BERN.

x Οὗτος.] Plane *Epiphanius, Est autem hæc Tunica ex duabus incisionibus:* quo facit & Talmud Judæorum. Inficiandi autem particulam manus indocta jamdudum adjecerat. Hinc libris in Græcis, οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν. Quinimo *Comestor* Trecensis amplius dicit de ista hyacinthina, *Eratque dualus incisionibus facta, consuta super humeros & per latera, in modum Dalmaticæ.* BERN. Οὗτος ἐκ δυοῖν sine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii*. Ex illis vero excidisse suspicor, cum mox in *iisdem* sequatur, sed *uno velo in longum undique circumtexta.*

y Βροχωτὸν.] Ibi βροχωτὸν πλάγιον quicquid est exemplarium, præter βροχωτὸν πλάγιον *Genevensium*. Feci tamen cum *Epiphanio* βροχωτὸν ἀ πλάγιον, *Ad collum sectionem non è latere* BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* cum *Bernardo*. in *Græcis* omnibus βροχωτὸν vel βροχωτὸν πλάγιον.

7 *Non obliquam,*] *Consensu summo* non è latere ἀ πλάγιον. *Accedit & Petrus Cantor*, Capitium habens non ex transverso super scapulas sed in longum, sectionem habebat à pectore usque ad medias scapulas BERN.

z Περιέρραπται.] *Bas.* & *Gen.* περιέρραπται. Audi jam deflo-ratorem Josephi. *Vestimentorum, quæ proprie sunt Pontificum* (ita scribit Presbyter Christianus Epist 128.) *Primum est* מעיל Mail, *id est, Tunica talaris, tota hyacinthina, ex lateribus ejusdem coloris assutas habens manicas* (facile ne credat lector; licet Rabbini nonnulli idem cum Hieronymo nostro affirment:) *& in superiori parte qua collo indutur aperta. In extrema vero parte, id est, ad pedes 72. sunt tintinnabula, & totidem mala Punica, ejusdem contexta coloribus, ut supra Cingulum.* (uno sane minus, ut Biblia Judaica referunt.) *Inter duo tintinnabula unum malum est, inter duo mala unum tinnnabulum; ut alterutra sibi media sint: ut cum ingreditur Pontifex in Sancta sanctorum* (הקדש *Sanctum* jam abunde sufficit, quod Moyses Ex. c. 28 35. & Lev. c. 16. 4. atque post multa secula διατεταγὶς Judæ principis demonstrant. Nam *Albis* solis ingressus est Expiator τὰ ἁγιάσματα.) *totus vocalis inedat, statim moriturus, si hoc non fecerit.* Eundem tamen errorem erravit Theodoretus in Quæst. ὑποδύτην μὲν καλεῖ τὸν ὑποδύτερον χιτωνίσκον, ἐπενδύτην δὲ χιτῶνα τὸν ἔξωθεν. ὑακίνθινον δὲ τοῦτον ἔφασαν πρόσταξαι, καὶ ποδήρη προσηγόρευσεν, ὡς μέχρις ἀστραγάλων διήκοντα τοὺς ποδῶν. ἀπήρτηντο δὲ τούτῳ καὶ κώδωνες χρυσοῦς καὶ ῥοΐσκους· ἵνα εἰς τὸ ἀδύτον καὶ ἀόκνητον τοῦ σκηνῆς εἰσιὼν, μὴ εἰς τὸν λειτουργίαν ἐπιτέλῃ. De hoc melius censuit Theodorus in Compendiis. Cæterum adponam huc verba Judæi Alexandrini, lecta dudum Theodoreto atque Hieronymo. ἱερεὺς ἐξὸν ἐστὶ κατασκόπτειν ὁ περιττὸς τῷ μείζονι ἀγχιμάχῃ καθίσαντι, πάλαιμόν καὶ ἀναμπισβήτητον ἔχοντα τὸν τοῖς ὑπαμαζίοις συμπλοκὴν· τὰ δὲ ὑπὲρ διπλᾶ ἐστὶ, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δὲ πρόσταγμα οὐδέτερον ἐπωμὶς. ὁ μὲν δὴ, ὑποδύτης ἀμάγυιός ἐστιν ἐσθὴς. ὁλόχρυσος δὲ ὑακίνθινος, ἔχων τὸ κατωφερὲς καὶ ὡσεὶ ἐγκύκλιος μέρος. ταῦτα δὲ ἐποικίλλετο χρυσοῖς ῥοΐσκοις καὶ κωδωνίοις καὶ ἀνθίνοις πλέγμασι, ex quibus forte enasci videbantur mala Granatica Nam Doctores LXX. רמונים luxuriose verterant ἐξωμίδας ῥοὰς ῥοΐσκους. Post pauca rursum Philo, χιτὼν δὲ ὑποδύτης ἐστὶν ὁ ἀπὸ τῶν ὤμων ἐπὶ τοὺς ἀστραγάλους ἐκτεινόμενος. φύεται δὲ ὁ ἄρι μέλας, καὶ πόποι τινα ποδήρη, ἀνωθεν ἐπὶ τὸ μέσον σελλίου καὶ μέχρι τῆς γῆς ταύτης περάτων πάντη κεχυμένος. ὧν καὶ ὁ χιτὼν ἐπὶ σφυρὰ μέχρι ποδῶν πᾶν ὅλον τὸ σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτοῦ δὲ κρέμανται ῥοΐσκοι ἐξ ἀνθίνων ἐξ κώδωνες ἑπτά. τὰ μὲν ἀνθινα συνεστάλαι γῆς, &c. Ait insuper Moyses Maimonis c. 9. de Supellectile sacra, Pharisæorum ex sententia maxime ad c. 7. *Joma*, & *Sebachim*, c. 10. *Pallium* illud (מעיל) duobus membris seu alis (כנפים ב'. β'. διπλώμασι Josepho) sub peristomio firmiter contexto & διέσλω utrinque absque manuleis patuisse, ut loricæ feciales solent. Ab ima inde veste dependisse ὑπάνους, quatuor quemque & viginti liciorum (i. e. 3 x 8. Alii potius dicerent lemniscos filorum 4 x 6, sive ex quatuor funiculis sextulicibus: siquidem שש משזר *byssum retortam* in illo opere commemorant Samaritæ, Onceloſus Judæus, & Interpretes Alexandrini Ex. c. 38. 33. iterumque Ex. c. 39. 24. At præceptores Hieronymi, & Talmudistæ *Joma* f. 71. Judæorumque reliqui aut alterum aut ambo vocabula שש משזר omittunt:) qui in pomorum Punicorum modum, vix dum obscitantium שרא ענים וענבולים, פתחו פיהן, arte plumaria convolvebantur, itemque campanulis LXXII. ordine insertis distinguebantur, quastondem malleoli animarent. BERN.

a Διείργουσι.] Forte διέχουσι. *Vetus* vertit: *unde manus egrediuntur.* COCC.

b Ἐπὶ

ε'. [b] Ἐπὶ δὲ τούτοις τέλαν ἐνδύε⟩ [c] τ' λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι προσεοικότα. γίνε⟩ γὰρ τῶν τ' τρόπον. ὑφαντοῖς ὅλη βάτ⟩ [d] πηχυαῖον ἐκ π χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσῷ [e] συμπεποικιλμένον,

ς'. [8] Super has vestes tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ similem. Fit enim hoc modo. Texta est in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis *Tunica sub pectore Ephodes nominata.*

b Ἐπὶ ⟩ τούτοις] Ἐπὶ ⟩ τούτῳ *Busb.* Ita *W.* 2. & *Star.* inter Latinos, *super hoc.* BERN.

c Τὸν λεγόμενον ἐσθῆτα,] *Baf.* & *Gen.* τ' λεγόμενον ἐφώδη, *Hen.* & *Busb.* ἐφαὶδ contractiori. τ λεγόμενον μὲν ἐσθῆτα *Vat. Big.* & *Samb.* Namque pro אפור Hebraico in Bibliis LXX. Int. scribitur ἐφὼδ, ut Jud. c. 17. 5. & 1 Sam. c. 2. 18. Flavius autem Græcis literis expressit dialecti suæ אפורא *Ephoda*, quam tenent in sacris Onceloſus, Jonathanis, & ad Hoſ. c. 3. 4. Syrus Targumiſta. BERN.

8 *Super has* vestes *tertiam etiam induit vocatam Ephoden,*] *Sexto. Supra Tunicam Hyacinthinam præfulgebat indumentum* τετράγωνον, *Moysi* אפור, LXX. ἐφὼδ, *aut sæpe explicando* ἐπωμὶς. *Hoc proprie* בתף Superhumerale *B. Hieronymo, aut, quod tamidem valet*, Humerale *S. Aug. Josepho* ἐπωμὶς *ex gloſſa Solymitana* איפורא, *quam Onceloſus Jonathaniſque conſervant. Samaritis* אפורת, *vel hiſce & Judæis quotquot Arabice norunt*, Sodra صدرة, *atque* قبا Cappa *voce exotica. Syris* פרתא Fedra *ore parco. Perſis* برون brivan *&* μασθὸν. *Aquilæ Pontico* ἐπίδυμα, *ut Theodoretus Procopiuſque admonent. Ratio autem nominis primi clare elucet ab Lev. c.* 8. 8. *ubi Moyſes, ut fratrem ſuum in P. M. rite conſecraret, præcinxit ipſum cingulo Ephedæ* ויאפר לו בו, *Samaritis* שנד, *Judeis* חדם, LXX. *Interpr.* συνεσφιγξεν αὐτῷ ὁ αὐτῇ, *& alibi* אפורת συνάψεις. *Sacra hæc Lorica, ſeu Tunicula Pectoralis ac* Guppa גבא 1 βασ. *c.* 2. *Græcanicæ* ἐπωμίδι *& curtæ Caracallæ, aut* Paludamento ſeciali *non abſimilis, de auro & quatuor prædictis coloribus ante & a tergo ad cubitum unum intexta erat, præter pectus medium quantum Oraculo inferendo præciſe vacabat, manicis an inſtructa. Hujus duas plagulas ſub collo adjibulabant* ἀσπίδισκοι aureoli, *quibus inſidebant Sardonychum par grande,* [שתי אבני שהם *Moyſi auctori, jam* σμαράγδοι *Int.* LXX. *alibi* σαρδόνυχες, σαρδόνυχοι, σάρδιοι, *& apud eoſdem neſcio quales: Berylli i. e.* בולא *& de Græco corrupta, Onceloſo, Uzelidæ, Samaritis, Saadiæ V. Cl. Syro Waltoni, Judeis Mixobarbaris, aliis multis Judæorum: ſed Aquilæ, Symmacho, reliquoque* ϛ'. *atque S. Hieronymo in verſione jamdiu vulgata* Onychini; *quales ferme & σαρδονυχες Joſephi, cui de Antiſtite ſuo inſanum non credere.*] *nominibus Hebraicis bis ſex Tribuum inſculptum, Iſraelitarum ſenioribus dextrum lapidem occupantibus, hunc in modum, quem & Rabbino Iarchio perplacuiſſe video.*

τὰ ἀριστερὰ, κα'. γραμμῶν.	τὰ ἐπιδέξια, κα'. γραμμῶν.	*Sinistra aliarum.*	*Dextra Liæ.*
גד	ראובן	דן	ראובן
אשר	שמעון	נפתלי	שמעון
יששכר	לוי	גד	לוי
זבולן	יהודה	אשר	יהודה
יוסף	דן	יוסף	יששכר
בניכין	נפתלי	בנימין	זבולן

At vero ſecundum Doctores Solymitanos, ordine iſto

Adhæc Ephodæ adſuebatur textus conſimilis Zona *Joſepho flamini, Moyſi* חשב האפור, *Onceloſo & Jonathani* המין Hemian, המינא Hemiana *Syro, Arabi* شعشع ὑφασμένον, *Perſæ* بند, Baltheus *Hieronymo, Samaritis* مشدة العبا Ephodæ cingulum, *pariterque Judæis Mauruſiis* حزام الصدرة. *Commentatoribus inſuper S. Literarum* בידות או כשתי רצועות או כאבנט יוצא מעני צורדי האפור. *Quæ cætera ambiret, atque etiam ſuper futuram renodata, fimbriis tandem bullatis perpulcre dependeret: Ex. c.* 28. *c.* 29. *c* 59. *& Hoſ. c.* 3. *& Joſ. alias l.* 6. *c.* 15. BERN.

d Πηχυαῖον] *Samb.* & Interpolator Heſychii illo caſu. Alii eleganter πηχεῶος. Honeſtior equidem eſt dictio Joſephi, ut πυγαῖος vel πυγαῖος, (nam Braunii βάβος πυγαία, non eſt boni otii;) ne unquam admitteret. Verumetiam πηχυαῖον ab aliis ſcapularibus ſatis deſcendit, ſicut ad amicum quendam nuper ſcripſi & adfirmavi. Pariter Procopio Gazæo *Epomis ſacra* tunica brevis dicitur, uſque ad præcordia pertingens inſtar thoracis. BERN. Πυχαῖον *Vat.* quod pro πυγαῖον ſcriptum arbitraretur *Braunius.*

e Συμπεποικιλμένον,] Συμπεποικιλμένον, ϖεδίπυκτον *Baſ.* & *Gen.* voce iſthac inutili. συμπεποικιλωμένα ἀπέρατον ex vitio *Big.* συμπεποικιλμένα ἀσύμπυκτον *Samb.* priore vix ſana. Scripſi itaque cum Heſychio & B Hieronymo, συμπεποικιλμένον ἀσύμπυκτον. Epiphanius denique interpres viderat ϖεδίπυκτον heic loci. Subinde pro χαλεῶσι τε ὀχημ⟩ Eucherius Lugdunenſis aliique Patrum legiſſe videntur χαλάσιν ἀνηκτικὴν, ἢ ἐκ ὀχημ⟩, ἢ ἰσχυσι⟩, abſque manicis cui opinioni accedit & Cohors Rabbinica. Aſceta Bethleemiticus ad Fabiolam: *Sextum eſt Veſtimentum, quod Hebraica lingua dicitur Ephod.* LXX. ἐπωμίδα, *id eſt, Superhumerale appellant*; Aquila ἐπίδυμα (MS. Coll. Novi ἐπένυμα, i. e. *Vepperveſtimentum.* Editio vetus ἐπίφαμα i. e. *Superveſtimentum:*) *nos Ephod juo ponimus nomine. Et ubicunque in Exodo vel in Levitico Superhumerale legitur, ſciamus apud Hebræos Ephod appellari. Auri autem lamina, id eſt, bracteæ mira tenuitate tenduntur:* (Ed. Vet. *tunduntur.* Quin Cathedræ Moyſis hæc talia accepta debuerat Philo, & noſter Hieronymus Philoni. Nam Ex c. 36. 3. וירקעו את פחי ההב וגו') *ex quibus ſecta fila torquentur, cum ſubtegmine trium colorum, hyacinthi, cocci, purpuræ, & cum ſtamine byſſino. Et efficitur Pallioli mira pulchritudinis perſtringens fulgore oculos, in medum Caracallarum ſed abſque cucullis. Contra pectus nihil contextum eſt, & locus futuro Rationali derelictus. Sed in utroque humero habet ſingulos lapides, clauſos & adſtrictos auro, qui Hebraice dicuntur* Zoom, *ab Aquila & Symmacho & Theodotione* Onychini, *a* LXX. Smaragdi *transferuntur: Joſephus* Sardonicas (*aut* Sardonychas) *vocat; cum Hebræo Aquilaque conſentiens, ut vel colorem lapidum vel patriam demonſtraret. Et in ſingulis lapidibus ſena* (*Edit. Vet.* bis ſena) *Patriarcharum nomina ſunt; quibus Iſraeliticus populus dividitur. In dextro humero majores filii Jacob, in lævo minores ſcripti ſunt: ut Pontifex ingrediens Sancta ſanctorum,* (Miſnam adeo Judæ principis haud legerat B. Hieronymus, quod & ille fatetur ad Algaſiam:) *nomina populi, pro quo rogaturus eſt Dominum, portet in humeris.* Pariter ille ad Marcellam matronam. *Ubicunque in* LXX. *Interpretibus, hoc eſt, in codicibus noſtris* ἐπωμὶς i. e. *Superhumerale legitur, in Hebræo ſcriptum eſt Ephod.* (Idemque ad Hoſ. c. 3. à

LXX. ἐπωμὶς dicitur, i. e. *Superhumerale*, ab Aquila ἐπίδυμα i. e. *Superindumentum.*) *Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi non interpretatum reliquerint* (Sic lego propter ἐφὼδ Jud. c. 8. 27. & c. 17. 5. necnon ἐφὼδ βαδ 1 Reg. c. 21. aut veteri vitio ἐφὼδ βαδ, quod neque Aquila vitavit rigidi ingenii verpus. Vertit enim ille ἐπένδυμα ἐξαίρετον.) *non eſt mei judicii, cum hoc ipſum in pluribus fecerint: ut quæ alibi aliter atque aliter expreſſerant,* (ut ἐπωμὶς, ϛολὴ, femelque ἐγκατεία) *noviſſime tranſlationis varietate laſſati, ipſa Hebraica verba poſuerint. Aquila autem id quod illi χιτῶνα dixerunt, ἐπένδυμα dixit ex Hebraico Cetoneth: Et quod Hebræo ſermone vocatur Mail, illi ἐπενδύμα i. e. Superiorem tunicam. Aquila dixit ἐπίφαμμα. ἐπωμὶς vero, quod Hebraice dicitur Ephod, ſuperius pallium ſignificat, quo tota ſacerdotalis protegatur ambitio.* Ita locum deſperatum D. Eraſmo B. Rhenano aliiſve, reſtitui denuo ac emendavi. Corruptiſſimus enim legebatur in omnibus exemplaribus Typotheatarum & Scribarum. Statim ille presbyter Chriſtianus, *Verum quia in hoc ipſo brevitatem Epiſtolæ ſubinde exceſſimus, & Joſephus ac Philo viri doctiſſimi Judæorum, multique de noſtris* (quid tempus potuit & barbaries, unde bonis illis libris fere careremus!) *id latiſſime perſecuti ſunt, quorum ut ajunt voce audies me. Nos ut ſcis Hebræorum lectione detenti, in Latina lingua rubiginem obduximus. Unde ignoſce ariditati, &c.* Philo igitur in vita antiquiſſimi Legiſlatoris, ἡ δ ἐπωμὶς ἐκπεπεσεῖσθαι ἔοικεν, ἀεὶ τεχνικώτατον, ἐπίσημη τελειωθεῖσα κατεσκάζετο τοῖς ϖερὶ ἐμὲ, οἷς χθιζὰ ὑακίνθῳ καὶ ϖορφύρᾳ καὶ βύσσῳ καὶ κοκκίνῳ, συλλαβαπλεκόμενα χρυσᾶ πέταλα εἰς λεπτὰς τελάς καταμηθέντα πᾶσι τοῖς ἡματι συνυφαμένοις. λίθοι δ' ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων ἐνηρμόζοντο σμαράγδου πολυτελεῖς ἑνὸς, (ϖεδιτεῖς καὶ) ὑμαλδισαίοις, οἷς ὄνομα τῶν φυλάρχων ἐξ καθ' ἑκάτερον ἐνεχαράττετο, δωδεκὰ ὄντα συμπαντα. Quinetiam accuratius cæteris Flavius ipſe hiſtoricus Bellorum patriorum l. 6. c. 15. Ephodam depingit cum ſuo Oraculo ἡ δ ὦ ἔνδυμα (המעיל) τῷ ϛερνῷ ϖεφηλῶσα ταινία, πέντε διηθισμένη ζώναις ϖεποίκιλτο, χρυσῷ τε καὶ ϖορφύρᾳ καὶ κόκκῳ, ϖῷς τε βύσσῳ καὶ ὑακίνθῳ. τούτοις δ' καὶ ἐπωμίδα κεκραμένῳ εἶχεν, ἐν ᾗ ϖλείαν χρυσὸς ἦν. (Frequentius idcirco aurum, quam Talmudiſtæ torquent) χῦμα μὲ οὖν αὐτῇ θαῦμα⟩ εἶχε. ἑνὸ δ' αὐτοῦ ἑκάστην ἀσπιδίσκαι χρυσαῖ. κατεκέκλειντο δ' ἐν ταύταις κάλλιστοί τε καὶ μέγιστοι σαρδόνυχες τὰς τῶν ἐπωνύμους τῶν δ' ἔθνους φυλῶν ἐπιγεγραμμένοις. καὶ δ δ' ἑτέροι ἀλλοι ϖροσήρτηντο λίθοι δώδεκα, καὶ τρεῖς εἰς τέσσαρα μέρη σημήνοντες σαρδίου, τόπαζ⟩, σμάραγδ⟩· ἄνθρακες, ἴασπις, σάπφειρ⟩· ἀχάτης, ἀμέθυσ⟩, λιγύριον· ὀνὺξ, ἤλεκτρ⟩, χρυσόλιθ⟩. ὧν ἐφ' ἑκάστῳ πάλιν εἷς τῶν ἐπωνύμων ἐγέγραπτο. Alia adhuc tradunt de Ephoda & Logéo Patres Talmudici, quæ poſt Maimonidem nunc breviſſime proponam: ut uno conſpectu videat rerum Hebraicarum ſtudioſus, quid de Pontificis ornatu præcipuo ſcriptores antiqui retulerint. Ephodes equidem, ſicut & Pectorale, texebatur filis 28. Namque filum unum auri eductı cum ſex hyacinthinis contorqueri, pariterque de reliquis tribus coloribus mos fuit, quod Doctores Babylonii edocent *Iome* f. 72. Tribus vero membris conſtebat Ephoda, quorum primum & maximum & propie dictum אפור, erat plagula lata ut dorſum humanum, eoque ferme πηχυαῖος, longa ad talos uſque ab alis ſcapularum כנגד צילי הירים Secundum puta בחפורת, Humeralia huic adſuta & adornata duabus gemmis quadratis *Shohamim*, quæ palis aureis inſertæ referebant inſcripta nomina XII. tribuum literis bis 25. juxta conſtitutionem

cis quoque ornata est, atque plane in tunicæ formam facta videtur. 9 Lacunæ vero vestis inseritur

tionem illustris *Rabcalhane*, (i. e. ὁ ἀρχιερεύς) *Sotæ* f. 36.

Læva.	Dextera.	Siniſtro.	Dextero.
שמעון	ראובן	בנימין	ראובן
יהורה	לוי	שכיעון	דן
זבלון	ישששכר	לוי	נפתלי
δ. דן	נפתלי	יהורה	גד
ζ. אשר	ε גר	ישששכר	אשר
β. בנימן	α יהוסף	זבולון	יוסף

Sed Gloſſator Talmudicus hac ratione nomenclaturam ordinat, Sardonyche

Placet denique ſibi Chaninas f. Gamalielis ſerie α, β, γ, δ, ε, ζ. Membrum tertium fuit חשב האבור, duo ſegmenta ſeu faſciæ pari arte pictæ, & tanquam *brachia* ירוה Ephodæ adfixæ, quibus diſtringebatur ſubtus Pectorali Tunica Hyacinthina. Meruit & Nicolaus (qui ævi ſequioris Theologos ab Allegoria, arte ſtultorum, ad verum ac ſobrium ſuis commentariis reduxit) ejus ut deſcriptio Rabbinica quaſi adferretur in medium. *Quantum ad formam Superhumeralis, ubi flores & conſimilia, non alia animalia figurata, erat veſtis quadrata altera parte longior, habens in medio aperturam, per quam intrabat caput ſummi ſacerdotis: & latitudo illius veſtis tangebat humeros. Longitudinis autem ipſius una pars pendebat ante operimina pectus, & altera pendebat retro operiens dorſum uſque ad renes. Latera autem utriuſque partis jungebantur in lateribus Sacerdotis nodulis aureis. Super humeros autem &c.* Simplicius adhuc de hac veſte agens Davides Cimchiorum, *Duas plagulas* ב׳ לבורים, *lumbis haud demiſſiores*, ſic ait, *anticam poſticamque zona adtexta coercuit.* Claudat denique agmen P. Trecenſis, qui Archæologica Joſephi atque etiam Commentaria Lyrani Ex-Judæi ſolens deflorat. *Secunda*, inquit, *veſtis* (P. M. priva) *erat Ephod ſimilis Superhumeralı Græcorum, de prædictis quatuor coloribus auroque contextum, ſine manicis admodum Colobii, deſcendens uſque ad renes, adeo ut ſupercingi poſſet ſuperiorem partem Tunicæ Hyacinthinæ tegens, inferiorem relinquens intactam: Oræ vero laterum uncinis & annulis aureis jungebantur. Aperturam habens in pectore quadram ad magnitudinem palmi, in quam Logion inſerebatur. In hujus parte ſuperiori ſuper utrumque humerum infibulati erant duo lapides Onychini, Sardonyches ſecundum Joſephum, in quibus erant inſculpta* XII. *nomina filiorum Iſrael provincialibus literis lingua Hebræa, juxta ordinem nativitatis eorum, ſex nomina ſeniorum in humero dextro, minorum in ſiniſtro. Habebat autem capitium ex transverſo ſuper humeros fortibus loris contextum.* BERN. Ita *Big.* & *Samb.* συμπεποικιλμένως περὶ τὸν ὦμον *Vat.* in *Editis* συμπεποικιλμένης περιπυκτου.

f Απερίπυκτον] Malim περίπλυτον. *Vet.* vertit: *amplectens omnem pectoris locum.* Ad verbum: *circumplicatum relinquit pectoris medium.* COCC.

9 *Lacunæ vero veſtis*] *Septimo. Quadrum ex ſpithama vacuum ab Ephoda relictum occupabat æque ſuper pectus Pontificis* Oraculum *Hebraicum, Legiſlatori dictum* חשן המשפט *aut præſertim* חשן choſen, *Joſepho* ἐσσηνις *ab* חשוא *ſeu* השנרה, *quomodo ſcribunt Interpretes Samaritani: Onceloſo* הושנא Chuſna, *Epiphanio & Cometori viris Scholaſticis* Eſſün. LXXII. *Judæis ſub Philadelpho, Sirachidæ ſub Euergeta Ptolemæorum, Philoni etiam & Joſepho* λόγιον & λογεῖον, *plenuſve* λογεῖον ἡ κεῖται. Rationale *inde vix recte, &* Rationale judicii *S. Hieronymo, Epiphanio, aliiſque doctorum. Quapropter vocem Moſaicam non inique referes ad Æthiopum* Chaſaſa *ſciſcitari,* χεσεδ, *aut ad* حس Haſs *Arabum & חוש* Chus *Chaldæorum,* Prudentia, αἴσθησις, Ratio. *Vel idem denique valebit vox ſacra cum* חשן Choſen *Aſſyriorum,* ὑπερμάχιον, Apotheca judicii, *quod eſt Oraculum Divinum.* Τοῦτο ἦν μίμημα ὧν παρ' αἰγυπτίοις ἡ ἀλήθεια, ἐπιχωρίως μέθυσι λογεῖον ζῳδίων ἐκ πολυτελῶν λίθων ᾧδε ἢ τραχήλου δι' ἀρχιδιακόνων, ὃς καὶ ἀρχιερεὺς, ἐκ χρυσῆς ἁλύσεως ἐκπεπωκότος. *Vide Diodorum & Ælianum hiſtoricos. Noſtris tamen Theologis magis placet* Pectorale & Pectorale judicii, *ſed & hoc priſcis. Legit enim Syrus* פרישא דדינא, *Samarita Arabiſſans* صدى حكم σάδαε, *Judæi inter Barbaros extraque vagantes* بدنة الحكومة βάδεια, *quod eſt* θωρακίδιον ἢ κεῖται *ſive* γύαλον χρησμολογικὸν, *ſi Græce vis reddi. Quinvero &* φωσίθιον *occurrit in verſione* τ' *c. ad Ex.* 28. 4. *Sic variant clientuli Ptolemæi. Qua quidem ex cauſa deduces* חושן *ab Haſena* حشن *præcinxit: vel a* خشن Chaſen, *ut* θωρακίδιον *gemmis aſperum: quinetiam* حشا Haſa *denotabit* ἐπιπλαστὸν Pectorale. *Pannus equidem ille* φωσηθιδὸν, πτυκτὸν, διπλᾶς, *ſubcavus, (quod volunt nonnulli pro capſa* τῶν φώτων) *atque* τετράγωνον *ex latere dodrantali, (id* זרת *Moſi, &* σπιθαμὴ, شبر, *necnon* חצי אמרה *cæteris ejuſdem gentis) Ephodæ obfirmabatur ſupra quidem duabus catenis ſeu funiculis auri*

contorti (ב׳ שרשרות מגבלות מעשה עבות או קליע זהב טהור) *qui ab annulis ejus ſuperioribus & extantibus ad ſcapulas humerales Ephodæ* (בשבצות זהב) *pertinerent: infraque duabus vittis hyacinthinis, quæ a Pectoralis annulis inferioribus & ſubinſutis (nam annulos aureos habuit Logion, quot angulos) in binos annulos Cingulo Ephodæ ſub axillis inſixos inurrebant. Ornabat denique hoc σκεῦος* XII. *gemmarum auro inſitarum* (משבצים זהב, τετράκιον (ר׳ טורים או סדרין או صف) *quibus inſcripta fulgebant nomina tot tribuum populi Sacri, ordine quidem natalitio* (בהלרותם) *in Tabula priore, teſtibus Joſepho Hierophanta, Jonathane Paraphraſta, Uzielida, Salomone Jarchio, Moyſe Maimonis, Epiphanio Cyprio p.* 225. *& p.* 231. *Hieronymo ad bonam Fabiolam, aliiſque, ſunt ſupra in Epomide.*

Vel in verſibus prioribus juxta Tabulam poſteriorem apparebant. Leidæ ſex, & in diſtichо ſequente par triplex ex Balla, Zelpha, atque Rachela. Ea fuit ſententia Philonis de Allegoriis legis ſuæ, ubi ait, Ο τε φορεὺς & ὁ φορῶν, οἱ ὀῦο λίθοι. μήποτε ὁ μὲν ἐσαὺ & ὁ ἰσραήλ. & μὴν οὐκ ἐξομολογουμένου ὁ ἰακὼβ σύμβολον, ἐφ' ᾧ καὶ ἰσαὰκ ἤκουσε τὰ λεπτά· & ὁ ἐγγαζουσιν ὡς καὶ ὁ ἰσαακ. καὶ ἐπὶ & ποδήρης φῆ, καὶ συνυφαντὸς αὐτῷ λίθον τετρασίχοι. λίθων εἰσὶν ἐσαὺ τοιχοῖοι, τοπάζιον, καὶ σμάραγδος ὁ, ὁ εἷς ἰακὼβ, συμεὼν, λεύι. καὶ ὁ εἷς, Φασὼ, ὁ ἰούδα & ἀνθρὰξ, καὶ σαπφειρ & [καὶ ἴασπι.] ὁ & σαπφειρ & πρασίνῳ λίθῳ & ἐστὶν. ἐγηγέλυπται μὲν τῷ καὶ ἰσαὰκ ὁ ἰσάας· τεταρτὸς γὰρ. τῷ & σαπφείρῳ ὁ ἰσαακ, τετρασὶ ὁ ποιῶν. ἀγχοῦ δὲ οἱ ὦ ἀσκήτου ὄμμα τ τρις ὄντα πενοι. *Hanc etiam ſeriem adfectant Talmudiſtæ Jeroſolymitani, Cantici Salomonici Enarrator, Semet & Bemidbar rabbot foliis* 96. *&* 136. *b. & pars potior Talmudiſtarum. Attamen R. Chaninas Patres poſteriores ordinat illo pacto* Benjamin, Dan, Naphtali, Gad, Aſer, & Joſeph. *Placet altera hæc ſeries Ainſvortho Anglo Braunioque Batavo, niſi quod Braunius legat verſu tertio* 7. *Naphtali* לשם, 8. *Dan* שבו, 9. *Gad* אהלמרה *ſed Commentator Magnus Judæorum ad Numeros ordine inverſo* 7. *Dan* לשם, 8 *Gad* שבו, 9. *Naphtali* אהלמרה. *Poſtremo ne quid Reſponſo Prominenti,* (כי הכתב בולט, *inquiunt Miſnici*) *literarum forte deeſſet, ora ſuperior Pectoralis inſculptum referebat* אברהם יצחק יעקב, *inferiorque* שבטי ישראל או ישורן או ירה. *Hæc talia Schola Solymitana ad Jomam, & mox Auctores* Siphre *aliorumque veterum Commentatores. Amat adhuc magis faſtus Abarbinelis Iſraelidarum ordinem Caſtrenſem, ipſum quidem ex Num. c.* 2. *Juda, Iſaſchar, Zabulon: Ruben, Simeon, Gad: Ephraim, Menaſſeh, Benjamin: Dan, Aſher, Naphtali: ſed impetenter. Quamquam multis ſeculis ante natum Abarbinelem R. Catina* קטינא *i. e,* Doctor Subtilis (λεπτὸς ſive ingenioſus *B. Hieronymo ex Syrismo*) *diſſertiuncula quadam idem probaverat.*

Alio quidem ordine poſuit B. Johannes æternæ urbis fundamenta XII. *lapides non alios. Jacent ibi* ἴασπις, σάπφειρος, χαλκηδών: σμάραγδος, σαρδόνυξ, σάρδιος: χρυσόλιθος, βήρυλλος, τοπάζιον: χρυσόπρασος, ὑάκινθος, ἀμέθυστος; *ſive a pectore Aaronis, ſive a capite Regis Tyrii, ſive ab Eſaiæ c.* 54. *de novis Solymis hæc decora ſumpſerit Theologus. Fulgebat autem Ithobalus hac ſerie lapidum meliorum ex Ezech. c.* 28. 13. σάρδιος, τοπάζιος, σμάραγδος: ἄνθραξ, σάπφειρος, ἴασπις: λιγύριος, ἀχάτης, ἀμέθυστος: χρυσόλιθος, βήρυλλιον, ὀνύχιον, *ſi* LXXII. *Judæos contra nepotes illorum ſequi velimus: nam in Hebræo deſideratur verſus unus, ſive lapides* 3, 4, 5, *Tabulæ prioris. Sic enim illud,* אדם פטדה ויהלם חרשיש שהם וישפה ספיר ונפך וברקת. *Aut Hieronymo interprete, Sardius, Topazius, & Jaſpis: Chryſolithus, & Onyx, & Beryllus: Sapphirus, & Carbunculus, & Smaragdus.* At in LXX. *ait ille Præſbyter*, diverſo ordine, nominibuſque aliis, XII. lapides continentur. Sed & Aquila & Symmachus ac Theodotio in præſenti loco multum inter ſe & LXX. interpretes, non ſolum ordine, ſed & numero diſcrepant atque nominibus. In Apocalypſi quoque Johannis paululum extremis partibus ordine commutato, iidem in fundamentis Hieruſalem ponuntur lapides. Sed & in pectore Pontificis per quatuor ordines in Rationali, iidem lapides deſcribuntur. Quorum colores atque naturas & efficientias ſingulorum, non eſt hujus temporis diſſerere, ſed proprium volumen deſiderant: ita ut in Ezechiele & in Exodo & in Apocalypſi & in Eſaia, ſibi omnes lapides & lapidum ordines comparati, magnam & legenti & differenti faciant quæſtionem. Super quibus & vir Sanctus Epiphanius Epiſcopus, proprium volumen mihi præſens tradidit. Et* XXVII. *lib.* Plinii Secundi naturalis hiſtoriæ, poſt multiplicem omnium rerum ſcientiam, de gemmis & lapidibus diſputat. *Idem ad Fabiolam piam fœminam,* in ſingulis lapidibus ſecundum ætates XII. tribuum ſcripta ſunt nomina. Hos lapides in diademate regis Tyri, & in Apocalypſi Johannis legimus, de quibus extruitur cœleſtis Jeruſalem: & ſub horum nominibus & ſpecie, virtutum vel ordo vel diverſitas indicatur.

Tabula prior, juxta LXXII. *Joſephum, & Uzielidam Interpretes.*

1. ראובן.	2. שכיעון.	3. לוי.	נרקת
Odem.	*Simeon.*	*Levi.*	*Bareceth.*
Reuben.			
Σαρδίον LXX. *Hier. & Joſ. ἀλ. ς'.*	Τοπάζιον LXX. *& Hier.*	Σμάραγδος LXX. *& Hieron.*	
Σαρδόνυξ *Joſ. δεύτερος.*	Τοπάζος *Joſ. bis.*	Σμάραγδος *Joſ.*	
סמקן *Onc. Jon. Jeroſ. & Uz.*	ירקן *Onc. Jon. Uziel. & Jeroſ.*	ברקן *Onc. Jon Uz. & Jeroſ.*	
		Κιγάνιος *Symmacho.*	

μέν Θ. τῷ δὲ Δ. ἐκ τούτου ἔ ὀνδύμασι Θ. h σειὼν fructum amplitudine palmi, auro & iisdem quibus Epho-

יהלם 6. נפתלי.
Jahalom. Naphthali.
Ιασπις LXX. & Hieron.
Σαπφείρος Joſ.
סבחלום Onc. & Jon.
כרכורין Uziel.

ספיר 5. דן.
Sapphir. Dan.
Σαπφείρος LXX. Hier. Uz. & Jeroſ.
Ιασπις Joſ.
שבוז Onc. & Jon.

נפך 4. יהודה.
Nephec. Juda.
Ανθραξ LXX. & Joſ.
Carbunculus Hier.
אומרגרין Onc. Jon. & Uzel.

אחלמה 9. ישששכר.
Achlamah. Iſaſchar.
Αμέθυστος LXX. & Hieron.
Αχάτης Joſ. in Ant.
Λιγύριον Joſ. περὶ ἀλ.
עין עגלא Onc. & Jon.

שבו 8. אשר.
Schebo. Asher.
Αχάτης LXX. & Hier.
Αμέθυστος Joſ.
טרקיא Onc.
ערקין Jon.

לשם 7. גד.
Leshem. Gad.
Λιγύριον LXX. & Hier. ex MSS.
Λιγύριος Joſ. in Ant.
Αχάτης Joſ in Bell.
קנבירי Onc. & Jon.

ישפה 12. בנימן.
Jaſphe. Benjamin.
Ονύχιον LXX. & Hier. ad Eſ.
Beryllus Hier. ter.
Βηρύλλιος Joſ. in Ant.
Χρυσόλιθος Joſ. περὶ ἀλλων.
מגזירין Onc. Jon. & Uziel.

שהם 11. יוסף.
Shoham. Joſeph.
Βηρύλλιον LXX. & Hier. ad Eſ.
Onychinus Hieron. ſapius.
Ονυξ Joſ. in Ant.
Βηρυλλος Joſ. de B.
בולא Onc. Jon. & Uz.

תרשיש 10. זבולון.
Tarshish. Zabulon.
Χρυσόλιθος LXX. & Hier.
Χρυσόλιθος Joſ. Ant.
Ονυξ Joſ. de bell.
כרום ימא Onc. Jon. Uz. & Jeroſ.

Tabula poſterior ex Rabbinis aliquot, & Ainſvortho, & Braunio.

יעקב	יצחק	אבריהם
3. לוי. ברקת *Smaragdus.*	2. שמעון. פטדה *Topazius.*	1. ראובן. אדם *Sardius.*
6. זבולון. יהלם *Adamas Braun.* *Sardonyx Ainſ.*	5. ישששכר. ספיר *Sapphirus.*	4. יהודה. נפך *Carbunculus.* *Chalcedonius Ainſ.*
9. גד. אחלמה *Amethyſtus.*	8. נפתלי. שבו רן *Braun.* *Achates Braun.* *Chryſopraſus Ainſ.*	7. רן לשם נפתלי *Braun.* *Hyacinthus.*
12. בנימן. ישפה *Iaſpis.*	11. יהוסף. שהם *Beryllus Ainſ.* *Sardonyx Braun.*	10. אשר. תרשיש *Chryſolithus.*

שבטי ישראל

1. אדם, الدم, ἀδὶμ, lapidum Pontificalium primum, & Reubeno principi Iſraelitarum merito conceſſum, Joſephus jam in hiſce Originibus interpretatur σαρδόνυχα, pariterque *Commentator Major* ex Rabbinicis שרתנין, & ab illo R. Nathan Lexicographus. Nam *Sarda gemma*, quod ait facundiſſimus Plinius, *nomen cum Sardonyche communicavit*, imo cum aliis, unde σαρδαχάτης. Alibi tamen Joſephus σάρδιον, ut l. 6. ἄλσσ. & Scriptor *Semot rabbot* אדום *Rubeum*, vel, ut, Barbari amant *Rubinum*. Quinetium LXX ubique S. Literarum σάρδιον, totieſque S. Hieronymus *Sardium*, quos imitantur Syri Arabeſque ad Ezech. 28. 13. Abrahamo Medico *Rubinus*, itemque Judæis per Hiſpaniam, niſi quod Abarbanelis *Granatum* exponat, alii aliquot ejus tribus *Carneolum Corneolumve*. Cæterum aio אדם ad Sacrum cor, fuiſſe *Sardiorum* ex genere fœmineo, quod rubicundius aliis viderat ὡς λίθων diſcipulus Ariſtotelis, imo perſpexerat, ſanguinis quam unguium humanorum ſimilius. Hanc *Sardam* vocat Plinius Naturalium ultimo, *ut Sardibus* (Lydorum puta) *primum repertam*, (aut ibi ſane crebrius venditam una cum veſtibus pretioſis Perſarum eodem fuco,) *ſed laudatiſſimam circa Babyloniam* Neque aliter diſſert de hoc lapide Antiſtes Salaminius, qui Cæcilium nunquam legerat. Τὰ λογίμα ὁ μὲν πρῶτος λίθος σάρδιος. ἔστι δὲ πυρωπὸς τὼ εἰδει, καὶ αἱματοειδὴς, (ita in Orphicis σάρδια δ' αἱματόεντα.) ἐμβαλλονται δὲ τῇ σφραγῖδι ἀσσυριακαὶ γλυφαί. ἔστι δὲ διαυγὴς ὁ λίθος. Idem ſuadet omni ferme antiqua Interpretatio. Ita סמקן *Samcan*, ἐρυθρὸν, *ſuave rubens* Onceloſo perverteri ſane Legis paraphraſtæ, veroque Jonathani ad Prophetias. סמוקתא *Semucla* Uzielidæ, סומקא Syro ad Exodum סמוק Interproti Samaritarum, סמקתא Targ. Jeroſolymitano. Et ex eadem indole ياقوت لحمر Arabi Walt. & احمر *ahmaro* Interpr. Samaritanorum alteri, Judæoque Africano. Inde אחמר apud Targum Cantici Salomonici c. 6. 14. Hoc etiam confirmatur ſcholiis ad Acharnenſes Pacemque Ariſtophanis, μὴ τι βάψω βάμμα σαρδόνυκτον. τοιοῦτοι, μαστίζων σε ἐρυθρὸν ποιήσω τοῖς αἵμασι. ὅτι εἰς τὸν σάρδιν (nam σαρδὼ vitioſum) τὸ λυδίας πολλὰ βάμματα γίνεται. Veruntamen & ruborem præcellentis lapidis & interpretationem Joſephi tuetur quaſi Epiphanius ad Diodorum ubi agit de Sardiis. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος σαρδόνυξ, ὃς καλεῖται ἡλιοχρὰς. (*præcipuum illud* interpretator & ملكاع, vel ملاحة *pulcrum formæque excellentis*: ἡ δὲ αὐτὸς ἰδέα τυγχάνει ὑποπλαιζον. Ubertim Plinius de illis, *Inveniuntur in India trium generum, Rubrum, & quod Demium vocant à pinguedine*, (emendari placet, *& quod Demium* دمي & دموي *vocant à ſanguine: tertium quod argenteis bracteis ſublinitur*: id quidem ſignificat Arabum ملحقة. Verum שוהם Ezechielis nihil ad Sardios facit, neque aliud denotat quam *amuſſis* סרט Syrorum Chaldæorumque, quicquid viri docti docent poſt Cimchios.

2. Sequitur gemma Simeonis פטדה πιτδὰ, فطدة: cujus de colore diſſentiunt Judæi Chriſtianique nuperi, fulvus is eſſet, an prorſus viridis. De nomine tamen mira illorum & veterum conſenſio. Τόπαζον appellat Joſephus, qua forma Orpheus fictus & Dionyſius Periegeta erant uſi: τοπάζιον Alexandrini, S. Hieronymus, & infinitus numerus Theologorum præter Græcos profanos. Imo vero ab Hebraico פטרה *pitda*, *poteda*, aut *patda* venit τοπάξιον antiquum, & τοπαζιον vulgi, necnon πιάξιον, aut lenius πάζιον Heſychii. Veriſimilius autem habeo πάξιον & τοπάζιον λίθος πολύτιμος, in Lexicon Heſychii cum multis aliis commigraſſe ex Scholiis SS Patrum, præſertim de ψ. ριή. οὖχ. ἑξῆ. ἠγάπησα γὰρ τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ τὸ χρυσίον καὶ τὸ πάζιον, מזהב ומפז *mizzahab umippaz*: quomodo antiquitus lectum fuiſſe arguit MS. Alexandrinum. Magis tamen obtinuit ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον, quod eſt Theodoreto interprete, ὑπὲρ χρυσίου καὶ λίθων πολυτελῶν. Doctores enim LXX. antea vocem illam Hebraicam פז λίθον τίμιον interpretati fuerant ψ. ιή. καὶ κ'. pro Obryzo, quod oportuit cum S. Hieronymo & Paraphraſta Chaldæo, niſi ſi propter fulgorem flavedinemque ſuam Topazus, quandoque פז inter Hebræos, velut χρυσολιθος & χρυσοχρως apud Græcos dici meruerit. Pergit Epiſcopus Cyrenſis, τὸ γὰρ τιμιον λίθων τοπάζιος. εἰκὸς δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τέτον (hiſtoria quidem Agatharcidæ tantum comprobat) ἐν Ἰτωμαίᾳ τὸ ἄκμον. Hæc exſcripſit quidem Theodorus, & ſimilia ab Athanaſio S. Auguſtinus ad ψ. ριή'. *Super aurum & topazion. Hoc enim in alio ψ. legimus, Super aurum & lapidem pretioſum multum. Topazion enim perhibent eſſe lapidem pretioſum.* Τοπάζιον vero Arabicum quid ſonare & Troglodyticum præter Plinium nemo doctus, ſpero, negabit; aut valere verbum *quærendi* Græcorum aſſeret nemo. Pauci etiam lapidi huic inſulam Topaziorum nomen ſuum dediſſe, ſed accepiſſe quidem eam putabunt à lapide, ſicut in ſinu eodem à Sapphiro revera tulit inſula Sapphirena: adverſa licet his tradiderint Alexander Polyhiſtor, Rex Juba, Plinius Secundus, necnon Ambroſius, Epiphanius, & è noſtris alii. Haud vero mirandum, ſi Topazii patriam fecerint Stephanus Byzantius νῆσον τινα ἰνδικὴν, Epiphaniuſve πόλιν τῆς ἰνδικῆς. Solet enim Troglodytica toraque Arabia apud Scriptores Græcos Indiæ nomine comprehendi, parique amplitudine vocis כוש in Bibliis Divinis. Unde lapis iſte Arabicus in Jobi libro πιτδακὸς כוש פטרה nuncupatur. Audiamus vero de Topazii origine Agatharcidam Ptolemæo Philometori haud ignotum, hujus adeo verba ultro ſequuntur Diodorus Straboque viri in hiſtoria celebres, hos etiam Euſtathius Theſſalonicæ aliique. Τὰς μὲν μεγάλας νήσους καὶ τὸ ἀκάθαρτον κόλπον διαπλεύσαντι, ait Cnidius, νῆσός ἐστι κατὰ

Essenes, *Logion sive Oraculum, vulgo Rationale.*

Ephodes coloribus eleganter intertextum. Essenes θέτμημα ἀνθαμᾶς τὸ μέγθ, χρυσῷ π κὴ τοῖς αὐ-

κεν), τῷ μ̄ διζ πελαγία, μῆκ ἴχνος σαδίων ὡς ὀγδήκοντα· ἐν καλεῖν ὀφιώδη. Diceres حيوت & حيه *Serpentaria.* Videant alii, an hoc idem adstruat C. Plinius. *Egregia etiam nunc Topazio gloria est suo virenti genere,* (id jam distinguit vir clarissimus ab altero χρυσοφανεῖ & flaventiore:) *& cum reperta est, prælata omnibus. Id accidit in Arabiæ insula, quæ Chytis vocatur, in qua Trogodytæ prædones, cum diutius fame ac tempestate pressi herbas radicesque effoderent, eruerunt Topazion. Hæc Archelai sententia est.* Hanc etiam diducit S. Ambrosius ad ψ. ριή. Aut idem Caius in Geographicis l. 6. c. 29. *Omisit Juba & tertiam Berenicen, quæ Epideros, insignem loco. Est enim sita in cervice longe procurrente, ὃ κόλπῳ βαθυζίτῳ* Arrianus dicit, *ubi fauces Rubri maris* VII. *M. D. passuum,* (sic libri meliores, & LX. *Stadia* Strabonis Arrianique bene conveniunt. Puto itaque *Chytin* insulam, hodieque *Cambela* vocari in Geographia Arabica, quæ cc. M. passibus abest à Babolmandabo, & oppositæ Jemanæ castellum *Hacam* prospicit.) *ab Arabia distant. Insula ibi Chytis Topazion ferens.* Pergit modo Agatharcides, θότερον μ̄ γίνεσθαι παυθῆναι ἐρπετῶν, ἐφ' ἡμῶν ὃ ἐλαθήσεται τότων. Hoc ita pridem fecerat Ptolemæorum Euergeta, monumento Adulitano nobilis. Unde paulo demissius loquitur ea de re ὁ γεωγράφος. Ὧ ἠλάθη ποτὲ τ ἐρπετῶν ὁ βασιλεύς, ἅπαν ἡ ἀφ' τας φθορᾶς τ θανατηφόρων ἀνθρώποις ὑπ τ θηρίων, ἡ ἀφ' τα τοπάζια. Pariter Diodorus, qui & Agatharchidæ Peripateticæ (ut claret) Regumque Ægyptiorum Commentaria hac de causa versaverat, ὑπ ὃ τοῖς μεγαλυσιτέροις χρόνοις ὑπὸ τ κ τὴν ἀλεξάνδρειαν βασιλέων ὅτως ἐξημερώθη Φιλοῦσιν, ὡς μηδὲν ἓν κατ' αὐτὸν ἐρᾶσθ τ θανατηφόρων ζώων. ὁ δ Διόδωρος ὃ τῶν αἰῶνα τ θεὸν ἡμέρωσιν Φιλοῦμεν. Δέγει δ γὰρ ὃ τῇ γ νῦν ταύτῃ τὸ καλούμενον τοπάζιον. ὅπερ ἐστὶ λίθ ἀφανόμ ἐπιτερπὴς, ὑάλῳ παρεμφερὴς (hinc ὑαλοειδὲς τοπάζοι Orpheo gemmario) ἡ θαυμαστὴν ἔχουσι πρόσψιν παρεχόμ· διόπερ ἀνιπᾶσθ τοῖς ἄλοις τρεῖς, θανατωθῆν παντὸς δ θανατωθῆναι ὑπὸ τ καθεσαμένων ὑπ' αὐτῶν φυλάκων. Hujus descriptionis fontem jam vide. ὃ ταύτῃ γίνεται τῇ νήσῳ, ait Cnidius, ἡ τὸ καλούμενον τοπάζιον. ἐστὶ ὃ τοῦτο λίθ ἀφανόμ, ὑάλῳ θανεμφερὲς, ὑδατι ὃ χρυσῷ (malo cum Diodoro ἔχοντι) θεωρίαν ἀπιδίδης. Idem & verbis vix aliis princeps Geographorum. λίθ ὃ ἐστὶ τὸ τοπάζιον ἀφανὲς, χρυσοειδὲς ἀπλάκτων φέγγ, ὅζον καθημερὰν μὲν ὀλίγον ἰδεῖν ἐστ· θαυγάζεται γὰρ. νύκτωρ ὃ ὁρᾶζιν, ἡ συλλέγοντες &c. Agatharchides enim tradiderat, ὁ ὃ τοῖς πέτραις λίθ τῶν μὲν ἡμέραν ὑπὸ δ φέγγος κρατούμ, ἀφ' τὸ πέγ δ γίνεται σύνδηλ. σκότος ὃ ἐπιγάντ, ὃ ὧ ποτ' ἂν ἡ πυρὸς, ἀφλάμπ πάντοθεν. Diodorus etiam illa transcripsit in suam Bibliothecam, ὁ ὃ θανηρημένθ λίθ, φυόμ τῶν τοῖς πέτραις, τῶν μὲν ἡμέραν ἀφ' τὸ πέγ δχ ὁρᾶται, κρατούμ ὑπὸ δ θεοῦ τ ἥλιον φέγγ. τ ὃ γυμνὸς ἐπιγινομένης τῶν σκότ ἀφλάμπ, ἡ πόρρωθεν δῆλόν ἐστι ὧ ποτ' ἂν ἡ τόπ. Jam decolore Topazii conciliare licet Judæos scriptores Græcosque, Braunio aliisque invitis. Constat enim ex tribus probatissimis scriptoribus & pervetustis, hanc gemmam tam flavedinem auri præ se quam vitri virorem ferre: aut, nisi nos nimirum fallat Pictavii honos Hilarius, *Topazion diversorum colorum permixtione omnium pretiosissimarum gemmarum speciem continere.* Vel etiam Doctor Hipponensis ad Psalterium: *Aureum colorem Topazius & æthereum habet claritatem, & cum splendore solis tangitur, omnium superat claritatem gemmarum.* Judæi quidem *jarcan* ירקן pro פטדרה exponunt. Sic Jonathan ad Ezech. & in Lege Onceloſus: similiter Uzielides & Interpres Solymitanus ירוקתא *jeructa* & *jarcatha*, Samaritani ירק *jaric*, Chaldaicus Jobi Paraphrastes מרגלא ירקא. His autem vocabulis gemmæ Topaziæ viror indicatur, atqui ὠχρότης & πρασιν, ut matura porra solent venire. Unde ירקון *jeracun* in volumine Hebræo, & يرقان *jarcan* in Lexicis Arabum τ ἴκτερον πόνον, *morbum sub aureum* certo denotant. Acceperat etiam Plinius à Lithographis sui ævi (maxime à Xenocrate Ephesio, ut statim patebit) *circa Alabastrum oppidum Thebaidis Topazios* duplici genere enatos *Prasoiden atque Chrysopteron* (pro hoc nomine, aut *Crysocleron* S. Ambrosii, vel χρυσόπτερον Eusebii, nam illi omnes ex Lithognomone Ephesio hæc talia descripserant, repono *Chrysophaen*, χρυσοφαῆ; aut verius χρυσόχρων, *Chrysochron*) *similem Chrysopraso.* Ille sane virebat magis, hic rutilabat. Cecinit & Dionysius Alexandrinus γλαυκιόωντα λίθον καθαρσίου τοπάζου. Neque aliter interpretabere Alexandrum Cornelium, quando ait ἀρίστοις ἡ ὁ τῇ τ τοπάζιον λίθον ὁμώνυμον τῇ γ ζῶ, ὁμοῖον ὃ τῇ χροιᾷ τῇ δ νέᾳ ἐλαίᾳ· succum enim Palladis flavere suave quis nescit. Excusabis idcirco Epiphanium Pontificem Christianum, quod de Topazio hunc in modum constituat. Αἰθ ὃ τοπάζιον ἐρυθρὸν τῷ ὑδατ ὑακίν τ ἄνθρακα· (cujus ille mox αἰθ ὀξυφοίνικον declarat:) εὕρηται ὃ ὁ τοπάζη πόλει τ ἰνδικῆς ὑπὸ τ ἐκεῖσέ ποτε λίθους λατομούντων ὁ καρδίᾳ ἐτέου λίθου· ὃν οἱ λατομήσαντες θεασάμενοι Φανδεῖς, ἡ ὑποδείξαντες ἀλάβασταν τινὶ (lego ἀλαβασταλίτας τινί· eandem quippe historiolam attingit Salaminius, quam recentem sua ætate legerat à Græco Plinius, legerat post aliquot secula Eusebius Pamphili.) ἀπέδοτο ὀλίγου τιμήματος. Θεοῦσιν ὃ ἀνεθήκαν τῇ καὶ ὁμώνυμον χώρᾳ βασιλίσσῃ. (*Berenicen* dedit, cujus nomen diu servabat *Ophiusæ* proxima ripa: non *Arsinoen* quod affirmat Abrahamus in Shilte hagibborim, ex libris Christianorum recentium cum fastu Judaico & perridiculo, plane adversus Plinium philosophum, Jubam regem, & S. Ambrosium) ἡ ὃ λαθοῦσα ὁ τῷ αὐτῆς ἀφανθμᾷ μίσον δ μεγάλως ἀφεθθῆ. Cape colorem hujus gemmæ à Theodoro Heraclea ad ψ. ριή. ρκ΄. ἰγω, ait Paraphrastes ille ante Theodoretum, τιμιωτέρας ἤγημαι τὰς σὰς σφῦλας χρυσίς ἡ λίθων πολυτελῶν. ὁ γὰρ τοπάζ ἴσως τότε μᾶλλον τιμώμ· λώ ἐστι ὃ τὸ χρῶμα πρασοειδὴς, ἡ χρυσοχρὴς, αὐγοειδὴς ἡ ἀρᾶσις ἡ ἐναυθής. Compertum etiam est *asfaro* اصفر, quo nomine, מטרדה Moysis interpretari solent Samaritæ, subflavi, icterini, citrinique coloris quicquid indicare. זרגא *zarga* insuper Syrorum in Pentateucho eximie notat fucum χρυσόπρασον. Quapropter ex duum generum Topaziis, viridius seu *zaberged* ubique S. Literarum intellexit Arabs per *Pitda*, & Clarissimus Saadias ad Jobi capur metallicum; ubi legi ex MS. optimi Huntingdoni الزبرجد الحبشية loco מטרדה. Pariter Judæi per Hispanias hodieque Pontificis M. gemmam secundam *Smaragdum* vocant nimis honeste. Verum à زبرجد, ne hoc reticeam, rite deducitur Græca vox σμάραγδος: sed ex Græco ad Arabes Persasque iterum rediit vocabulum زمرد *zommorod*, aut *esmeralda* à labio Hispano; alii forsan aliud credent. Deinde שומרון in *Semot rabba* corruptum satis ex voce τοπάζιον: attamen עין Targumistæ ad Canticum Salomonis, & כרכתא Interpretis Arabici Ezech. c. 28. ad Chalcedonios & Amethystos pertinere scio, non ad hunc lapidem. Fuse denique præ cæteris de Topazio agunt ad Hymnorum sacrosum longissimum Eusebius Pamphili, & abs illo Nobilissimus & sanctissimus Ambrosius, quorum verba Epiphanii causa adscribere haud piget vel meipsum hucusque provectum. Περὶ δ τοπαζίου λίθου ταῦτα ἱστορήκασι ἱστορίαν ὁ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ ξυστρατιώτῃ λιθογνώμονι· ὅτι γίνεται ἡ ἐπαίσιος πρὸς πόλιν αἰθιοπίαν, ἡ ὀνομαζομένη λπὸ δ φέγγους αὐτοῦ τόπος· ὧ ἰσοχεῖται ὀνομαζόμενον τοπάζιον. κ μετ' ὀλίγα· τὸ χρῶμα δ τοπαζίου πρασοειδὲς ἡ χρυσοῦν (vel χρυσόχροον: nam χρυσόπτερον nil valet) χρυσοπράσῳ ἐμφερὲς. κατ' ἄμφω ὃ ἐπιτείνεται τὰς χρόας καθαιρέσεσιν. ἔστι ὃ κ (injicio huc παρέχεται) ἐ καθαρὸν ἀγαν ἐ χρυσόχρουν· τῷ ὃ μιγέντ ἡ πάνυ ὑπερυθρὸς χρυσοπράσου. ἔστι ὃ ἡ τὸ ὁσιαζ ὁ λίθ λιπαρὸς ἰωνὼς καταφεγγόμ ὑπὸ ἡλίου. ἔστι ὃ ἡ ἀραιόστ καθεσηκὼς. ἡ νῦν ἐστὶ ὁ πάνυ θεοπρεπὴς, ἡ ἐλαττῶν θαυμαζόμ ἀφ' τὸ πλῆθος, ἢ τὸ (lego τότε) ἡ τῶν αρχαίων εὑρίσκ. ἀναγκαῖον ὃ ἡ θεοπρεπὲς νενόμισμ. Φύσει ὃ ἔχει λιπαρόμενον τὸ τοπάζιον πραϋνεται, ἡ ὁ ταῖς χρείαις μεθαρ. ἔστι ὃ ἡ τὸ λίθον εὐγλυφος. Latina rarius soleo adponere, sed jam Antistes Mediolanensis suadet ad ψ. ριή. *De Topazio quidem invenimus scriptum in historia Xenocratis, qui scripsit quasi lithosnomon* (scribe tu, *quasi lithognomon*) *nasci eum vel inveniri* (imo γίνεσθαι) lectum est pro εὑρίσκεται apud Epiphanium de Pectorali Pontificis Hebraici) *circa Thebaidis civitatem Alabastrum: vel circa Topazion, ut aliqui putant; unde & nominatus est ab eo loco in quo gignitur.* Mox idem Ambrosius, *Ducrum colorum est in hoc lapide crasis, hoc est, quædam temperata permixtio, Prasoides & Chrysocleron* (MSS. *Chrysopa*) *similis Chrysopraso secundum utrumque velut quasdam extendens colorum figuras, & plenius quidem à peritis fertur extendere. Est autem parychrus* (*parochrus* lego) *& satis purus, & Chrysochrus, & pinguis & resplendenti similis, maxime cum solis splendore percutitur.* (Aliter sane Gentium Historici. Vides hic quantum in Græcis conturbat bonus Ambrosius.) *Est autem pulcherrimus & mirabilis super omnes Chrysopraso magnitudine, ut dixi, usu pinguior. Natura hujusmodi, ut si polire & levigare eum velis, asperetur magis, usu minuitur. Est autem quodam genitali opere naturæ euglyphus, hoc est, bene figurabilis, & summo studio dignus habetur. Difficile invenitur & repertus insignitur: raro tamen in usu hominum est.*

3. Versus primi lapidem ultimum Levi sacræ tribui datum ברקת βαρίκιθ, & Ezech. 28. βαρικάθ, برقش, aut ad dialectos suas deflectunt Judæi, unde ברקן *barcan* Onceloſi, Jonathanis, & Paraphrastæ δ ἀσμαῖος, ברקתא *barcatha* Uzielidæ, & Solymitani, ברקא συναζίντων, ארק etiam & ארנק metathesi Samaritica: aut hunc potius naturæ virorem nitidissimum *Smaragdum* interpretantur; quod volunt οἱ ο΄. (etiam Ezech. c. 28. ubi alium profecto ordinem illi tuentur, quam habet Hebræus) Josephus, S. Hieronymus ex placito istorum, & Interpres Samariticus per suum اخضر ἀξαφθ. Verum Rabbinorum pars maxima commutant hanc gemmam oculorum delicias cum sequente נפך: ברקת vero nunc aliter exponunt, Arias à Judæis suæ gentis *Chrysolithus*, Abarbanelis, & Interpretes Anglicani *Carbunculus*, lapis quatenus præfulgidus. Abrahamus in Shilte Hagibborim, & diu ante ipsum Symmachus S. Bibliorum interpres optimus quidem ex LXXV. κεραύνιος: quo eos profecto induxit notissimus sensus vocis ברק, κεραυνὸς & ἀστραπή. Quanquam & *Ceraunius* (quem οἰνωπὸν appellat Epiph.) locum suum habeat in Dactyliothecis, Tavosus in Pentateucho suo Persico pro *bareceth* reponit Arabicum الماس *Almas*, quod est Adamas, ne forte pretiosissima rerum careret penitus Thorax sacer. Onceloſus denique, Jonathanes, aliique Targumistæ, & abs illis Syrus aliquid gemmarum hic intellexerunt præter Smaragdum, non docent tamen quo in lapidum genere consistat ברקא aut ברקן. Hac & sequente gemma, Jacuto pura rubro & Smaragdo viridi sternitur ἕδος Paradisi Mahommadicæ.

4. Incipit autem versus secundus à tribu Judæ ac lapide נפך, نفك, νόφεκ; aut LXXII. Interpr. ναφὲκ Ezech. c. 27. 16. quod *Carbunculum* denotat istis Alexandrinis cum alibi tum Ezech.

αὐτοῖς [i] τῷ ἐφῴδῃ βάμμασι διωχετευόμενον. [k] ἐσθ' ὅτε quidem vocatur: hic vero in lingua Græca Λέγιον [Ra-

zech. c. 27. 13. Joſepho etiam, S. Hieronymo, Judæis Hiſpaniarum, Abrahamo Medico, Syriſque interpretibus. Iſtorum enim צדיוא *Rubinum* ſignificat, ſicut Arabum صدي *Sadi* rubedinem rubiginemque. Accedit ad hos Targum Solymitanum, in quo כרכדנא *Cadcodna* dicitur ἐξ ἀμφιβολίας pro כרכר *Cadcod*, vel *Chedchod* ut Hieronymus ſcripſit de vocis ſignificatu plane ignarus. Eſt autem Pyropus, lapis πυρωθούμενον, ut cum Epiphanio loquamur, à כדור *Scintilla*, atque *torris*. Eodem plane modo interpretabere Latine Jonathanis בצדירא pro בפוך *Bezaleel* Hebraico Eſ. c. 54. i. e. ἐν ἀνθραξι, vel ἀνθρακα quaſi נופך, quomodo legerant LXXII. aut *ex ſimus* cum tribus aliis Judæis. Nam fucus iſte ſcintillæ inſtar micat, ut norant aurus delicatæ. كحلي *Cohli* inſuper Arabum Walt. & Erpen. & כחלי *Chahali* Targumiſtæ Cantici Regii (qui ſolens ἀφεδρίζει) *Stibis* gratiam ſignant. Opportune igitur adnotavit ex Commentariis regiis Jubæ C. Plinius, *Smaragdum, quem Cholon vocant, in Arabia edificiorum ornamentis includi.* Neque diſſentiunt omnino Ainſworthus aut Commentator major *Semot* f. 96. ubi leges כרכרינץ: quippe *Chalcedonius* aut *Charchedonius*, (nam utrumque occurrit apud vetera ſcripta, & vice ἀνθρακος ſimplicius equidem χαλκηδὼν in Apocalypſi ſacra) ex *Carbunculis* præcipuis æſtimatur: ſive ille à magna Carthagine, ſive ab Hebræo potius כרכר (pro quo LXXII. Interpr χόρχορ quandoque ſubſtituerunt) nomen forte ducat. E contra, Samaritæ in verſione ſua Arabica נפך interpretantur *Smaragdus*, زمرد, זמרגדא. Pariter Onceloſus veruſque Jonathan אזמרגדין *Eſmargedin*: Ben Uziel איזמור. Hi etenim omnes ſignificationem veterem veramque ipſius נכך ita tranſtulerunt in *Nophec* lapidem quartum: cui quidem rei tinnitus gemmularum proximarum ירקן ברקן *jarcan*, *barcan* occaſionem fortaſſean dederit. Idem ſane adfectant per verſus omnes Pectorales ritu magico ac ridendo Samaritæ in verſione vernacula, *Samuc*, *famac*, *famacmac* &c.

5. Quintus lapis Dano datur nomine ספיר σαπφείρ, سفيس σαφείρ Etymologo Magno Græcorum, S. Hieronymo & τοῖς ὁ. vel decies σάπφειρος. Inde Uzielidæ & Paraphraſtæ Solymitano ספירינון & סמפורינא, Targum Cantici אספור, Syro perpetim ספילא, ſemelque Paraphraſtæ Samaritico ספירה, & in Hebræo Tobiæ ספירי. Onceloſo quidem ubique, & ſæpius vero Jonathani rara voce שבוץ *Shabzic*, Jobique interpreti Aſſyrio שבוזא, & Paraphraſtæ Samaritico ſemel שבון *Shabzun*. Sic dictum credo fuiſſe Sapphirum vel Jaſpida πολύγραμμον, tanquam شبس, שבש & שבץ, *ramulis lineiſque variam*, elementis ז & ץ permutatis, & vocabulo quadrato, ut fieri ſolet. In verſionibus Arabicis Samaritarum, Judæorum Africanorum, & Clariſſimi Saadiæ tam ad Legem quam ad Hagiographa ספיר redditur الهما *Malha*, eſt enim generis Cryſtallini: & in Onomaſtico Coptitarum, Cαπφιρος, العقيق i. e. Carchedonia, aut ex Barbahlul Jaſpis quædam. Tavoſo is vocatur زمرد Smaragdus. Non multum ſane abludunt ſuo fuco à Sapphiris Chalcoſmaragdi Cyprii, aut Smaragdi Medici, *quos equidem è Sapphiro* ait Plinius, condus ipſe gemmarum omniſque pretioſæ naturæ. Quinetiam ad Logium ſacrum adnotavit Sophiſta Gazæus, *Sapphirus haud abſimilis perhibetur Smaragdo:* utriuſque ſpecies quædam colorem cœli præferunt. Adamantius idem dixerat ad Lamenta Jeremiæ c. 4. 7. σαπφείρῳ λίθῳ τὰς λύπας αὐτῶν. εἰ δὲ ἀντεῖπε, ὁ δηλοῖ τὸ λύπασμα, πολιτείαν ἐχόντων ἔχει· τοῦτο δὲ σαπφείρῳ τὸ χρῶμα. Hieronymus ad Eſaiam, *Porro Sapphirus qui ponitur in fundamentis cœleſtis Jeruſalem, cœli habet ſimilitudinem & ſuperioris aëris; ἀτεσοῦσαι ὑλῶ τὸ ἐξαίρετον τὸ ἄλιον. Ezechielis quoque Scriptura commemorat, quod locus in quo thronus Dei ſit, Sapphiri habeat ſimilitudinem, & gloria Domini in hoc colore conſiſtat, qui portat imaginem ſupercœleſtis.* Vel Græce eadem accipe à Procopio Cæſarienſi, ἡ δὲ σάπφειρος ὑφάνσιον ἔχει τὸ χρῶμα. καὶ ἔστι τὸ ἰξικιλ καὶ ὁ τόπος ὁ ὑπάτω δὲ θρόνου δὲ θεοῦ ὡς σάπφειρος (campus quidem cæruleus auro interſtinctus) ὅτω τοίνυν ἔοικεν; ἀφ' οὗ τὴν εἰκόνα δὲ ἰσχυρὸν φοσεῖ. Deinde de indole hujus gemmæ rectius ſenties, ſi colores Saadiæ atque Eſdraidæ Judæorum inter ſe miſcueris: nam cæruleum conſtat ex rubro & albo (ſive Cryſtallino Gaonis quem laudavi, ſive Adamantino Medrash veteris:) nimirum quo vultu emicare ſolet ῥοδοδάκτυλος ἠώς. Unde verſus ſeculo non bono nati,

Sapphiri ſpecies digitis aptiſſima regum,
Egregium fulgens puroque ſimillima cœlo

Proponit etiam nobis Epiſcopus Salaminis Cypriæ inter ſacrorum lapidum fulgores σάπφειρον ποσφυεΐζοντα, ὡς βλάττης τὸ εἶδος. πολλὰ δὲ χρὴ τὸν τοῦτον ὑπαρέχεσθαι. ἔστι γὰρ ὁ βατιλικὸς χρυσοστίγης. Aut verbis Plinii, *Sapphirus aureis punctis collucet. Cæruleæ & Sapphiri, raroque cum purpura. Optimæ apud Medos. Quæ ſunt ex eis Cyanei coloris, mares exiſtimantur.* Quod vero apud Flavium Sacerdotem, qui duodecim hoſce ignes de pectore Principis ſui ordinis reſplendentes ſæpius viderat, ספיר bis redditur ἴασπις, totieſque ſextus lapis יהלם, σάπφειρος, vel vitio communi librariorum in totum deputandum, vel erit cognationi evidemi ipſarum gemmarum. *Cyanos* enim Plinii, ſive *Jaſpis ſtellata rutilis punctis*, aut *Jaſpis Phrygia* & *purpuraſcens* Epiphanii, aliorumque ἴασπις ἀτειζοῦσα à Sapphiris nihil aut perparum differunt, quod & Theophraſto ſummo Lithographo videbatur. Sapphirus autem Arabum medicis & interpreti Prophetarum Sacrorum الغبروزج *Fairuzeg*, ſeu per ora Perſica Turcicaque بيروزج (niſi quis dicat utramque vocem à πυρώπους deflecti. Nam ex Philone jam vidimus Sapphirum videri λίθον πυρώπωνον.) aut peculiarius *Sapphirus opaca*, quam noſtri Gemmarii Turcoida appellant. Poſtremo Commentarius major tam *Semot* quam *Bemidbar* explicat ספיר Moſis per כוחל; quod *Stibium*, aut maxime *cæſium cæli fucum* ſignificat vagis Judæis, Arabibus & atræ genti Æthiopum, aptumque fuerat vexillo Iſaſcharis ſolis lunæque orbibus nobili, ut priſci Rabbini imaginabantur. Pretioſus hic lapis ex quo Veritatem πεδέχεσθαι ob pectus geſtabat Pontifex Ægyptius, Æliano referente, imo de quo exciſæ ſunt Tabulæ δεκάλογοι, ſicut tradunt Rabbini, nomen præbuit *Sapphirenæ* inſulæ Arabicæ, & ille vel ſua *pulchritudo* mali ingenii fœminæ Sapphiræ. Venit autem ספיר gemma ab Arabum صفر *Saphar*, quod *nitorem, almam lucem*, & *Auroræ decus* eximie ſignificat: unde יכפר Jobi c. 38. *decoravit* ex mente Cimchii parentis. Imo ספיר laxius aliquando interpretanti Jonathani אבן טבא *lapis bonus ac pulcher*. Nam *Saphir*, ait Hieronymus ad Michææ vaticinium, *Syro Hebræoque ſermone dicitur pulchrum*. Breviter itaque expendimus, ut cum Dionyſio canere licet,

Χρυσείης κεφαλῆς τε καλὴ πλάξ σαπφείροιο.

6. Verſum ſecundum claudit יהלם, gemma Naphtalis: بحلم Tavoſo, Jonathani priſco atque Onceloſo παρομοιάζει Sabbalom, indeque interpreti Samaritico צבלום *Zabalom*. Hanc veteriſſimi Criticorum. S. Jaſpida interpretantur, ut LXXII. Alexandrini, etiam ad Ezech. c. 28. 13. S. Hieronymus ubique ex profeſſo, tum etiam Epiphanius Cypri. Qui facit & כרכורנון Uzielidæ, forte & χαλκηδόνιος Johannis Revelatoris. Nam כדכור Eſaiæ vatis Symmachus quidem χαλκηδόνιον reddidit, ſed Hieronymus & LXXII. ἰάσπιδα. Præter Theologos Chriſtianos, Abarbanelis, Abrahamus Medicus, Judæi Byzantii Hiſpaniæque יהלם Adamantem interpretantur, atque adeo لماس Almas Rabbinus quidem Hiſpanus, quem præter morem ſuum valde laudat Abeneſdras. Adamas enim ab infracta ſua duritie alios omnes lapides יהלם i. e. ירשם ושבר domare ſolet & deterere. Nam ut Hieronymus refert ex Xenocrate ad Amoſi c. 7. *Cum vicinum aurum longo uſu conſumatur, ſolus adamas non atteritur, & nulla lima minui poteſt; ſed è contrario limam terit, & quicquid attigerit, lineis ſulcat.* Tavoſus aliquando اللازورد *Lazured* aut corruptius *Lazuli*, quod eſt κύανος. Ab hoc minimum abludit σάπφειρος Fl. Joſephi tam in Originibus quam Bellis patriis. Pro יהלם Arabica Waltoni Erpeniique ponunt بهرمان *Carbunculum*, Syrorumque ſimplicior verſio ܢܩܕܐ *Necatho*. Targum Cantici גיהר *Gihar* à *claritate*. Idem Targumiſtæ Jeroſolymitano dicitur עין ענלא, *Ocellus vitulinus*, aut Plinio *Ægophthalmos*. Cognatos autem admodum & conſimiles aliqua ſui ſpecie exiſtimabis Adamantem, Cryſtallum, καὶ ὑαλώδεσαν ἴασπιν, quod canit Poëta Afer. *Jaſpidum enim multa ſunt genera*, ait Hieronymus. *Alius eſt enim Smaragdi habens ſimilitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur Grammatias: quo omnia phantaſmata fugari autumant. Alius viridior mari & tinctus quaſi floribus: hunc in Phrygiæ monte Ida & in profundiſſimis ſpecubus ejus naſci autumant. Alium vero juxta Iberos Hyrcanoſque & mare Caſpium reperiri*, (hunc Dionyſius appellitat ſubnigrum, ſeu ὑπόμελαν ἴασπιν) & *præcipue circa lacum Neuſin.* Talia carperat ex libello Epiphanii ille Aſceta, ἴασπις, ait Epiphanius, ἔστι τῷ εἴδει σμαραγδίζουσα. ἔστι δὲ τὰ χείλη δὲ θερμώδους ποταμοῦ ῥεόντος, καὶ ἐκεῖ μεμαθήκατε τὸν ὃν κύπρῳ. τοῦτο δὲ ἀπὸ εἶναι φασκόντων οἱ μυθολόγοι λέγουσι. ἄλλη δέ ἐστι γλαυκοτέρα θαλάσσης, ἄλλη δὲ βαθυτέρῳ τῷ ἀυλῷ τῇ βαφῇ, ὡς τοῖς πτηλοῖς, ὡς τῷ ὄρει τὸ ἴδιος ὡς τῇ φρυγίᾳ, ὁμοιάζουσα ποσφύρᾳ τῇ λίθῳ δὲ αἵματος κόχλῳ, διαυγεστέρῳ μᾶλλον, ὥσπερ οἶνῳ ὁμοιάζουσα, ἢ ἀμεθύστῳ ξανθοτέρᾳ. ἐν δὲ μιᾶς χροιᾶς, ἀλλὰ τὸ αὐτῆς δυνάμεως. ἀλλ' ἡ μὲν ἐστι χαυνοτέρα καὶ λιθυοτέρᾳ, ὅτε πάνυ εἰλοῦσα, ὅτε πάλιν λαπύσα. ἄλλη δὲ κρυσάλλῳ ὕδατι ὁμοία· ὀφείλη δὲ καὶ παρ' ἱερεῦσι καὶ ποιμέσι ὑγιαινῶν τοῖς κτῆμα τὸν καστίαν γλῶ· καὶ ἄλλη ἴασπις ὁ παλαιὸς καλούμενος, ὁ πάνυ λάμπουσα, χλωρά, ὅτις ἔχει γραμμὰς μίσας· καὶ ἄλλη ἴασπις ὅμοιον τῇ χιόνι ἡ ἀφρῷ θαλάσσης. Vis autem eadem Jaſpidum ac Adamantum, *lymphationes abigunt, metuſque vanos expellunt à mente*, Plin. l. ult. c. 4. ambo διαφέρουσι. De præcipuis Indiciſque Adamantibus idem adnotavit, *non in auro naſci, ſed quadam Chryſtalli cognatione. Siquidem & colore tranſlucido non differt, & laterum ſexangulo lævore*, &c. Xenocrates de eodem lapide, *Parvus eſt & indecorus ferrugineum habens colorem & ſplendorem Chryſtalli.* Σάπφειρος denique bis poſſe Joſephum pro Hebræo יהלם, pro ספיר ἴασπιδα, non adeo imperite factum putabit, quiſquis illarum gemmarum ingenia ac cognationem perpenderit; quid enim apparet eſſe Sapphirus, niſi Jaſpis pellucida? Heic quidpiam pervertiſſe Librarios viri docti ſuſpicantur, ſed conjectura ſubleſta.

7. Septimo lapide expreſſum ſuit felix nomen Gadis. Hunc לשם, λέσεμ, لشم vocat Moyſes, iſque ſolus inter Scriptores ſacros aut non ſacros. λίγυρος eundem interpretatur Joſephus, λιγύριον οἱ ο'. & poſt illos B. Hieronymus. Onceloſus equidem, & ille Uzielides, Syra natio, Sectaque Samaritica *Cancirin*, קנכירינון, קונכינון, קנתרין, קנכירין, totidem à Græco

[Rationale] significat. Ad amuſſim autem com-

μὲν καλεῖται. [1] σημαίνῃ δὲ τὸ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτ-

τιν

Εἷς δ' ὅγε μιλτοπάρῃος· ἀτὰρ ἐν χαλκὸν ἐν αὐτῷ
Δύεις, ἐν χερσὶ ἰαροτρίφου μέλοιο.
Ἀλλ' οἷος πάντων ὠκύτατος, εἴκελος ὠρῇ
Εἶδος ἔχων ἠΰκομον ἀναμιγκέϊσι λέοντος.

Ex Judæis unus Joſephus ſemel atque iterum ἀμέθυστος adpoſuit loco שבו, vel ſic patrarunt Librarii. Et pro eodem ὀνυχίτου præſertim reponit faber *Shilte hagibborim.*

9. Iſaſchari tribuitur nonus lapis אחלמה, ἄχλαμα, احلم; cujus profecto meminit nemo præter τὸν νομοθέτην, niſi quod חלמה eam inter Arabes appellitari affirmet Cimchius. Hunc vero non male referes inter *Onychas* aut *Amethyſtos*. Prius ideo genus ſpectant עין עגלא *Ænegla* Onceloſi, Paraphraſtæ Samaritici Syriacique, עין עיגל Uzielidæ, لاوجشم Tavoſi, βόλθαλμος Judæorum Byzantinorum: quicum conveniunt Plinii λυκόφθαλμος & αἰγόφθαλμος, & tam hujus quam B. Johannis in Apocal. σαρδόνυξ: & شهس شبين, αἰλουρόφθαλμος Ægyptiorum. Lædit inſuper جزع *Onyx* capita melancholica, quod Serapio poſt alios fatetur; lædit & *Achlama* ſecundum Abeneſdram, Cimchium, alioſque ejus hæreſis. Quinimo אחלמה nomen peterem, non ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, על שם החלמוד cum Rabbinis pleriſque, potius abs Arabum حلمة *Halama* & Syrorum חלמתא *Helmatha*, quod *pupillam* denotat, quomodo & Bar Bahlul in Lexico patrio deſcripſit עין עגלא, ſive ab Hebræo חלמון, Chaldæove חלמין, & *Chalamtha* חלמתא Syrorum, quod *Ovi vitellum* ſignificat: utraque ſane *colorem carneum*. Scriptorum pars cætera conſpirant in אחלמה ἀμέθυστος. Ita οἱ ο'. Epiphanius Cyprius, S. Hieronymus, Judæi per Hiſpanias. Accedit *Heimeſin* היכימין *Semot rabba*, quod eſt Græcum ἀμέθυστος, aut potius αἰματίτης: tum etiam Paraphraſtæ Samaritani *Balramân* بهرمان, i. e. *Carbunculus* ἀμεθυσίζων, ut habet gaza Plinii. Deinde Cl. Saadiæ & Judæorum Africanorum الغبرونج *Fairuzeg*, & in Apocal. S. Johannis البزادي *Bazaar* pro ἀμέθυστος inter fundamenta Urbis pretioſæ. Poſtremo affirmat Commentarius Major τὸ ἀριθμῶν, אחלמה צבע שלו, דומה ליין צלול ἄχλαμα οἰνωπὸν εἶναι τῇ χροιᾷ, quomodo & *Amethyſtum* depingit Peripati decus ſecundum. Quippe Amethyſtum exiſtimo dictum, quod ſobrie vini colorem bibat, & quaſi ad pudorem violæ declinet: ſed Magi & Magis gens credula ebrietatem gemma hac purpurea quatenus leniri ex appellatione ipſa ſuſpicati ſunt. Quid tandem Epiphanius? ἀμέθυστος, τῷ αὐτῷ τρόπῳ φλογίζων ἐστὶ βαθύς· λυκόπορος δὲ ὡς μέσος, οἰνωπὸν λαμπρότητα εἴδους· ὁ δὲ μορφὴ αὐτῷ ἀμέθυσος. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ὑακίνθῳ καθαρῷ ἀπεμφερὴς, ὁ δὲ ἀμαθὴ κύχλαν. Scias autem exemplaria Joſephi tertio Antiquitatum *Achatem* pro *Amethyſto* hodieque oſtendere, atque libro penultimo Bellorum *Ligurium* pro eodem.

10. Verſus ultimus incipit ab honore Zabulonis תרשיש, ترشيش, quod vocabuli θαρσεὶς ſcripſerunt Doctores Alexandrini ad vaticinia Ezechielis atque Danielis & ad c. 5. 14. Cantici Regii, & θαρσὶς ſæpius οἱ τρεῖς. Hunc fuiſſe veterem *Chryſolithum* aut *Topazium* recentium gemmariorum, magno conſenſu interpretum traditur, cui vix obſiſtere queat pervicacia Rabbinica. תרשיש ſeu χαρχηδόνιον interpretatur الحجر الذهبي Scholion Pentateuchi *Laudini*, & *Bogadi* بجاني ipſum Pentateuchum *Seldeni*, & Lexica Coptica. Χρυσόλιθος equidem pro תרשיש bis terque Judæi LXXII. ſemel illi ἄνθραξ ſeu بهرمان, de fulgore axium Cherubicorum agentes. Eſt enim *Carbunculus Carchedonius* (de quo Archelaus, Plinius, Epiphanius, multi multa) ex genere χρυσολίθου. Poſuit etiam Joſephus loco decimo χρυσόλιθον, Epiphanius iſtum eodem ordine, & præ cæteris Johannes ὁ θεσπέσιος gemmam eandem ordine alio. *Chryſolithus* ubique tranſtulerunt Aquila Judæorum & noſter Hieronymus, ſeveri interpretes, Syruſque ad Cantici c. 5. 14. Eundum lapidem præſtitit Sexta ἕκτωσις, omniſque vetuſtas, præter *Hyacinthum* Symmachi Triumvirorum prudentiſſimi, quod à Theodoreto ac Hieronymo diſcimus Ezech. c. 10. alibique. Nam *Aquila Hyacinthum poſuit*, quod nunc legitur apud Hieronymum initio Ezechielis plane vitioſum eſt pro *Symmachus h. p.* At nihil iſti inter ſe differunt, σμαραγίζων ὑακινθίζων Plinii, *Hyacinthus aureo colore tranſlucens*, & *Chryſolithus* ejuſdem, necnon *Chryſopraſus* apud *Semot rabba*: ſic enim explico, קרומסטין, *qui lapis cœli habet ſimilitudinem.* Idem valet & ἐξηγήσις Abeneſdræ ad Cant. c. 5. 14. כתרשיש שיש בה תמונות ככוכבים נקבצים. Facit huc & Lexicon Cimchii ex Gerſamida, תרשיש אבן יקרה ועינה נוטה לעין התכלת. *Hyacinthum* adeo illud interpretantur Abraham הגבור, Ainſworthus, Braunius, & alii. Arabs Waltonianus poſuit hoc loco ششف *Meshaſſon*, *Jaſpida*, aut *lapidem purum* & ἄφθαρτον. Forſterus aliique Confeſſionis Lutheranæ *Turcoida*: Abarbinelis Judæus פירולא βήρυλλον exponit. Audiendus eſt demum Epiſcopus Cyprius de Logeo Aaronico; ἐν λίθος χρυσόλιθος· τοῦτόν τινες χρυσοειδυλλον κεκλήκασι χρυσίζων μὲν ἔστι· διαφανὴς δὲ οὐ τῇ φαιᾷ διαπέμπει δὲ τὸ τοῦ τοῦ ἀκαθαρσίᾳ βαθυλῶδες. σωματικοῖς δὲ καὶ κοιλιακοῖς ἰαμάτικός ὑπάρχει. Inde ſic ſcribit decus Hipponenſe ad ψ. ρδ'. *Chryſolithus aureum habet fulgorem, & ſcintillas emittere videtur, & nocturnos timores pellere aſſeritur.* Onceloſus tamen, quem inter vetuſtiſſimos Divinæ Legis Inter-

κιγχρᾶτης, *milii granis velut ſparſis*, ut Plinius ait. *Topazium* Judæi aliquot Hiſpani; nam qui ad Conſtantinopolim confugerant, eum βάγλωσσον ſunt interpretati. R. Saadias, R. Jonas in Lexico Cimchiano, Judæi Africani, in Syria Samaritæ *Leſem* explicant clarius quam reliqui Interpretes Arabica voce جزع *gîza*, quæ ὀνύχιον ſignificat. Ainſworthus, Braunius, & diu ante hos S. Chryſoſtomus, Epiphanius, Hieronymus, & Scholiaſtes Græcus ad Biblia Græca, & Gloſſator ad Latina *Hyacinthum* reddunt; neque abeſt longe ירוק *jeruc* Samaritani Paraphraſtæ, aut يشم *jaſim* Perſici: imo vox hæc prope accedit ad Moſaicam, ut Aſia ludere amat in ſonis. ἰσοδυναμοῦσι γὰρ يشم, يشم, يشب, & *Jaſpidas virentes* ſignificant. Multum etiam valet, quod B. Johannes de pectore pretioſo P. M. fundamina Novæ Urbis deſumens, *Hyacinthum* ſubſtituerit vice *Ligurii*. Poſuit autem pro *Leſem*, Bemidbar rabba τὸ σαπφείρινον, Semot rabba ברחלין *Cerulum* χρυσοειδές: pariterque *Turcoida* & *Cyanon* interpretatur Abrahamus Harophe, & alii recentium Judæorum. Targumiſta Solymitanus יין *zuzin*, quia ſic voluit. *Amethyſtum* autem Abarbinelis, *Beryllum* Targumiſtæ ad Canticum, *Achatem* aliorum prætereo. Audiamus potius quid ad Fabiolam piam fœminam dixerit Monachus Bethleemita. *Satis miror, cur Hyacinthus pretioſiſſimus lapis in horum numero non ponatur, niſi forte ipſe eſt alio nomine Ligurius* (perperam edidit Eraſmus *Lyncurius* adverſus codices priſcos. Nam hoc aliud eſt, & *Succinum* potius quam *Hyacinthi* quoddam genus aut alterius gemmæ, quod ſuo ævo videre potuit reconditæ naturæ diligentiſſimus ſcrutator Plinius. Recte Heſychius λυγκώριον, ἤλεκτρον. Theophraſtus quidem, Demoſtratus, aliique veterum cum Lyncurio Electro majoris pretii gemmam λιγύριον aut λιγγύριον male confuderunt: unde Plinius Epiphaniuſque miſere palpant.) *Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum ſcripſere naturis, Ligurium invenire non potui.* Videbis jam quam expreſſe hæc ab Epiphanio tranſcripſerat celeberrimus iſte Aſceta. Τὸ δὲ λιγυρίον τῶν εὑρέσει ἠγνοήκαμεν. ὅτε δὲ φυσιολόγοις (non apud Theophraſtum? λυγκούριον itaque reſcribes aliquoties in libello iſtius Peripatetici περὶ λίθων.) ὅτε δέ τισι δοκοῦσι τοῖς περὶ τούτων πεπραγματεύσασθαι. [Hinc Pſellus λυγκούριον recenſet inter ἀγώνυμα gemmarum] εὑρεμα δὲ λυγκούριον ὅπερ καλούμενον λίθον, (Zenothemis id tradidit:) ὃν τινες τῇ τραπέζῃ ἀφελίκτῳ λυγκούριον καλοῦσι. καὶ τάχα τοῦτο εἶναι τὸ λιγύριον. ἐπειδὴ αἱ θεῖαι γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἑτέρως μετεποιήσαντο· ὡς τὸ σμάραγδον πράσινον [at innuit אבן השהם, quem LXX. Gen. 2. 12. λίθον πράσινον interpretantur, ſæpius σμαράγδου, quandoque πράσινον & πράσιον.] καὶ ὅτι πῶς ὁ τῆς τοῦ λίθου τούτου διαμάτια, ἐὰν ἐμπνεύσωμεν ἐν ὑακίνθῳ, καὶ τοιγε φαίνεται ἐν σύτῳ ὄντος λίθου. ὥστε εἰς νοῦν ἡμᾶς λαβεῖν, μήποτε τὸ λιγύριον τοῦτο καλεῖ ἡ θεία γραφή. ὑακίνθος οὖν τὰς μὴ ἰδίας ἔχει ἀμφόρους. ὅτῳ γὰρ ἀφίσει) βαθύτερος τῇ χροιᾷ, τοῦτον αἰματωδέστερός ἐστι τῶν ἄλλων. ἔοικε δὲ ὑακίνθος τῇ ἰρίᾳ, ὑποπορφυρίζων ποσῶς i. e. quo flore gaudet herba cognominis: τοῦτο δὲ χθὲς ἐ. καὶ ὁ μὲν πρῶτος λίθος καλεῖ) θαλασσίτης. (*Vitreus* Plinio.) ὁ δὲ δεύτερος ῥοδίνης· ὁ τρίτος νάτιος, (miſere hanc vocem torquet Cl. Salmaſius, quæ notiſſima eſt in Latio) ὁ τέταρτος λίγε) χαπνιώδης (malo καπνίας.) ὁ δὲ πέμπτος περίλευκος, aut ἀχάλκους, qui eſt Onyx: *is enim rubri coloris circulos habet albis cingentibus zonis*, ait Beda noſtras ex Plinio. Candicantium vero hyacinthorum ſpecies diverſas accurate recenſet Plinius l. ult. magni operis. Uno verbo tot colores induit hyacinthus, tam variam ſpeciem admittit, ut ſecuris liceat eo nomine raram vocem לשם interpretari. Quinimo color maſculus igneuſque ipſius Lingurii, quem celebrant Theophraſtus Pliniuſque, Hyacinthum ſive *Jacut* perpulchre repræſentat.

8. Pergimus hinc ad *Achaten* Aſeri, quod interpretantur LXXII. Judæi, S Epiph. atque Hieronymus, tum etiam Commentator major *Semot*, Moſaphiaſque Judæus ex Hebræo שבו שיבו سبو: hoc tamen ſervatur adhuc apud Perſas in شوه *Shavah*, vel *Shabah* شبه, ut Tavoſus ſcribit. Convenit & vox Arabica سبج *Sabag* i. e. aliis Arabum سبج *Siha*, & quod reor טבאה apud Targumum Cantici eximii. Quocirca pro שבו in verſionibus ſuis ponunt Judæi Mauruſii & Samaritæ necnon in Lexico Hebraico D. Cimchius[5] سبج, & Cl. Saadias سبج, i. e. Achaten, ſive lapidem ſubnigrum & περίλευκον, צבע שלו מעורר שחור ולבן, ut vult Commentator major *Bemidbar*. Onceloſus reddidit ſua dialecto *Tarcia* טרקיא: quo *Dendrachaten*, *Cerachaten*, aut *Thraciam* innui malim, quam *Turcoida* ſeu *Turcinam*, ut plerique amant Judæi Chriſtianique; recentiora enim reor hæc nomina, quam Onceloſi ætas ſuſtineat. Poſt Onceloſum *Shebo* expoſuit *Tarica* טריקה Paraphraſtes Samaritanus, Uzielides bis טרקין *Taracin*: nam ערקין vitii librarii manifeſtum. Judæi Hiſpanici atque Byzantini *Turcinam*, ſeu κύανον explicant, niſi quod Abarbinelis *Topazion*, Abrahamuſque Medicus *Hyacinthum* malint ſuo ex ingenio, & Targumiſta Cantici βήρυλλον. Λίθος δὲ ἀχάτης, inquit Epiphanius, ὑπελήφθη εἶναι περίλευκος καλούμενος, ὃς ὑπὸ τὸν ὑακίνθου ὀφείλει) ὁ δὲ ἀχάτης ὑπὸ τὸν ὑακίνθου ὀφείλει. Θανμαστὸς δὲ ἐστὶ τῷ ἐπὶ ὑακινθίζων. ἔχωθεν φαιὸς λείαν λοκίλῳ ἔχων, μαζικὸν τρόπον ἢ ἐλεφαντίνῳ. Cedit valde in honorem hujus gemmæ, quod Pſellus poſt alios in eo notavit,

Εἰ δ' οἱ δῖοι ἱερῶν ὑάλωπι ἴκανεν,
Σκεδιαθ' αἱμαρόεντα, καὶ αἰγλήεντα σμάραγδον.

ων m λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς ☧ n ἐφὼδ ὅπερ ὑ- terpretes recte existimabis, & ab illo Paraphrastes Samariticus propter Hebraici vocabuli תרשיש latos sensus, *pelagi color cæruleus*, כרום ימא χέρσα ἰαμμα interpretatus est & Uzielides peculiarius *cæsius vultus maris Mediterranei*, כרום ימא רבא Paria ad Danielem suadet Eudoxus Commentator, τὸ ὑακινθίζον χρυσόλιθον ἴφη. ὁ ὃ ἱερώνυμος κυανοῦν τὸ χρῶμα λέγει. Quinimo כרום ימא, aut χρῶμα θαλάσσης denotat ex Græco: aut *gemmam marinam* ab Arabum *Carama* كرامة *pretiosa res gemmeaque*, quod in animo videtur habuisse Tavosius, cum Persice verteret مرواريد *Margarita:* aut denique inter Chaldæos כרום ימא *Glaucum mare*, μέλαινα πόλις Mæonidæ. *Cæsium* insuper significat ازرق *azraco*, quod est interpretamentum תרשיש lapidis apud Samaritas, Judæos Libycos, & Illustrem Saadiam. Verum non nuper obvenit, quod Judæi θαρσεῖς reddiderint mare ipsum, ימא. Per Prophetas priores cæterosque id fecit Jonathan perantiquus Targumista. Πλοῖα θαλάσσης expresserant aliquando οἱ ο'. ex אניות תרשיש Esaiæ vatis, sæpius S. Hieronymus: qui etiam à Pharisæis sui temporis acceperat, *Hebræi putant lingua propria sua Mare Tharsis appellari: quando autem dicitur Jam, non Hebraico sermone appellari, sed Syriaco.* Ad Marcellam idem presbyter Christianus, *Quæris si Tharsis lapis Chrysolithus sit, aut Hyacinthus, quod diversi interpretes volunt, ad cujus coloris similitudinem Dei species scribatur. Quare Jonas propheta Tharsis ire vellet, &c. Respondeo homonymum esse vocabulum, quod & Indiæ regio ita appelletur, & ipsum mare; quia cæruleum sit, & sæpe solis radiis percussum colorem suprædictorum lapidum trahat, & à colore nomen acceperit:* (ut cærula verrunt apud Maronem) *licet Josephum τ pro θ litera mutata, Græcos putet Tarsum appellare pro Tharsis.* Idem ad vatem κηβῆρος. Tharsis Josephus interpretatur Ciliciæ civitatem (imo plus dicit, ad pontum Euxinum ejectum Jonam:) *quantum vero in Paralip. libris intelligi datur, quidam locus Indiæ sic vocatur. Porro Hebræi* Tharsis *mare dici generaliter autumant. Secundum illud*, Spiritu vehementi confringes naves Tharsis. *Et in Esaia*, Ululate naves Tharsis. *Non igitur Propheta ad certum fugere cupiebat locum: sed mare ingrediens, quacunque pergere festinabat.* Iterumque Rector Bethleemiticus, *Josephus* Tharsis *urbem Tarsum arbitratur*, [LXX. Carthaginem,] *alii regionem putant Indiæ: & hoc nomen etiam de duodecim gemmis lapidem appellari, qui apud nos vocatur Chrysolithus, ob marini coloris similitudinem. Neque enim Jonas de Joppe navigans ad Indiam poterat pervenire: sed simpliciter ire in pelagus, & ad quaslibet insulas pergere.* Præiverat huic Eusebius in Onomastico sacro, Θαρσεῖς vel θαρσεις, ὅθεν ἦρχεν ὁ θαλασσοκράτωρ χρυσῆς, ᾧ μὲν τὸ ἰώσπιον τεσσάρων ἴσον ἐστὶ τῇ τῶν χιλιάδων· ᾧ δὲ τὸ ἐζεκιὴλ, καρχηδών. ἀλλ' ἡ μὲν λέγεται τοῖς ο'. κειμένης καρχηδόνος· τὸ δὲ ὑέρακινον ἔχει θαρσεῖς. ἄλλοι δὲ τὴν Ἰνδικὴν ὑποτίθενται. Concedunt autem in opinionem Rabbinicam ex Græcis Paraphrastes *Corderii*, atque Theodorus Heracleensis ad ψ. inauguralem οα'. λέγει ὅτι καὶ οἱ τὰ ἐκτὸς θαλάσσαν οἰκοῦντες, ὕδωρ θαλάττιον, θαρσεῖς δὲ τὸν ὠκεανὸν καλεῖ τοῦτον. Sic in Catena Græcanica alii. Dico igitur strictim (nam hæc longe persequi haud licet) תרשיש Carthaginem denotare, ut Doctores Alexandrini Es. c. 23. 1. & aliquoties verterunt ad Ezechielem: sive à mero ac musto תירוש id nominis meruerit, οἰνήεσσα etenim etiam appellari olim memorat Stephanus Byzantii: sive à قرس *Tars*, *munimentum ac præsidium*, sicut Tyrus est צור, ὀχύρωμα: & ipsa forte Carthago aut καρχηδὼν, כרכתא *carcetha*, quod *Arcem* significat; perinde ac loco eodem *Bursa*, בצרא βύρσα, *Acropolis*, conditore *Zoro* i. e. viro Tyrio, ut recte retulit Philistus, sed non recte accepit Bochartus p. 511. *Punicorum*. Nam à תרשיש Jaonida Tarsum Cilicum conditam ac nobilitatam fuisse existimo, potius quam à Sardanapalo Assyrio: non ita ab illo Tharsi Tharsisque nepotibus Carthaginem editam, quæ juxta plurimos nomine *nova* קרתא חדתא, sed ortu *Urbs antiqua fuit* vel ex nomine Punico καδμεία קרמרת; hanc *Tyrii tenuere coloni*, non filii Javanis Verum si תרשיש mare simpliciter significare oporteat, exponant verporum utut astutiores hæc verba sacra כי אני תרשיש לכלך בים, ὅτι ναῦς θαρσεῖς (θαλάσσης ἄρα) τῷ βασιλεῖ σε τῇ θαλάσσῃ, μὴ τῶν χιόνων. μιᾷ (lege potius alio accentu μιᾶ) ἀλλὰ τῷ τειχίῳ ἐτῶν ἐρχιθ τῷ βασιλεῖ ναῦς σὺν θαρσεῖς (melius אני תרשיש ναῦς θαρσεῖς) χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ὀδόντων ἐλεφαντίνων καὶ πιθήκων καὶ ταώνων. Ubi rectissime Jonathan אני ספינת אפריקא *Navis quidem Africana &c.* Ita ille alio loco. Quocirca *Tharsis* proprie significat *Carthaginem*, tum quod ex usu esset negotioque *Carthaginiensium*, naves, gemmas, insulas eorum, & quandoque totum *littus Africanum*, *mareque Mediterraneum*. Hinc LXXII. Judæi qui in Pharo Alexandrina literis divinis olim vacabant, ab Esaia תרשיש, πλοῖα καρχηδόνος sunt interpretati, de urbe vicina & θαλασσοκρατούσῃ minime tum decepti. Similiter illi bis terque in vaticinio Ezechielis: atque semel contra magistros Tiberienses Hieronymus, Ezech. c. 27 12. *Carthaginienses negotiatores tui.* Opportune insuper monet idem Commentator ad Es. c. 23. 6. עברו תרשישה, sive ut Alexandrini rite transtulerant, ἀπέλθατε εἰς καρχηδόνα: *Legimus autem in historiis Assyriorum, obsessos Tyrios conscensis navibus fugisse Carthaginem, seu ad alias Ionii Ægæique maris insulas.* Quis etiam nescit θεμὲς καρχηδονίοις, quando Tyrum obsidebat maximus Macedo, superstitione sua coram Hercule periisse? Theodoretus ad γ'. βασιλ. κεφ. κβ'. σὺ ταῦτα θαρσεῖς ἰδίᾳ τινὰ χώραν οἰόμενος. οἱ δὲ τ ἐζεκιὴλ ἑρμηνεύσαντες τῷ καρχηδόνα τ γῆς λιθους σημαθημένην ἐκάλεσαν. Et verterum aliquis ad ψ. οα'. βατιλῆς θαρσεῖς. θαρσεῖς δὲ οἱ μὲν τὴν καρχηδόνα τὸν λίθους σημαθημένην. οἱ δὲ τ θαρσεῖς, εἰς ὃν ἐφυβη ἰωνας. οἱ δὲ χρῶμα ὑακινθ. ὡς σὺ τῷ, ὡς εἰδὼ θαρσεῖς. Egregie vero Heraclæ antistes Theodorus ad ψ. οζ'. η'. κατασκευὰς νεὼς θαρσεῖς, quod est, *corrumpes naves mercatorias gravesque*, quales viri Carthaginienses ædificant & regunt. θαρσεῖς δὲ ἡ διὰ τόπου ὄνομά ἐστι· ἃ ταῦτα γέγονεν, inquit ille, ἡ θαρσεῖς τὰς λιθουλὸ λεγομένας καρχηδόνας, ἅτις τοτε ναυκρατοῦσα σόλων πολυ τ ἁπάντων πόλεων διέφερεν. Quando igitur *naves Tharsis* dicuntur ex fœdere improbo exstructæ fuisse in Asiongabero apud sinum Elaniticum, ad formam modulumque *Actuariarum Carthaginiensium* factas intelliges, בתבניות האניות הנעשות בתרשיש, *navium ergastulum Tunetinarum*, ut inter Judæos vir doctus explicat. Imo vero hujusmodi *Onerariæ* Aristophani Comico differte appellabantur φοινικικαὶ σκάφη: sed postea Romanis rerum dominis *Naves Alexandrinæ* nuncupatæ. *Tartessus* autem Bætica sive *Gades*, (quas per תרשיש innui Pinedius, Bochartus, Grotius, atque Bootius,) commode sane aurum, argentum, stannumve, sed nullo modo merces reliquas 1 Reg. c. 10 22. & 2 Par. 9. 21. ebur, simias, aut pavones præstare poterant Classi Regum Palæstinorum: poterat omnia Carthago, Metropolis Libyæ, & Emporium commune Africanarum gentium & Hispanicarum. Carthaginienses à Bæticis & abunde metalla deportabant in urbem Didûs, hæc & simul Libycas merces ad Tyrum inde invexit Navis Salomonica. Hæc abunde confirmat Divinum Augurium de amplissimo imperio Salomonis. ψ. οα'. η'. à mari ad mare dominaturi, ad Mediterraneum à Mortuo, ἐναντίον αὐτῆς ἀφανισθήσεται αἰθίοπες, ab austro: βασιλεῖς θαρσεῖς, Reguli Africani ad occidentem, & à borea νῆσοι præcipue Ægæi maris Ioniique, δῶρα προσοίσουσι: tum ab oriente βασιλεῖς ἀράβων (ἤτοι σειὰ) καὶ σαβὰ δῶρα προσάξουσι. Ibi Theodoretus, θαρσεῖς τὴν καρχηδόνα τ λίθους σημαθημένην καὶ ὁ μακάριος ἡσαΐας καὶ ὁ θαυμάσιος ἰεζεκιὴλ ὀνομάζουσι. ἄλλα λίθους τὰ ἰσοπέρατα τ οἰκουμένης κατέχει τιμιωτάτα. αἰθίοπες δὲ τὰ ἴσα καὶ νότια· ἄραβες δὲ τὴν μέσην ἤπειρον· οἱ δὲ νησιῶται τ θαλάσσης κατ' ἀνατολὰς καὶ κατὰ τοῦτο ἀνακαλεῖται, (lege ἀνατείνεται. Quippe apud Beitaridam idem dicitur وقد يستقبل به عين الشمس فينظر الى عين السعاع الذي قد خرج من الحجر مما سقته الشمس بضوئها) φαίνεται ὡς ὕελος, κεχρῶς ἔχων ὑακίνθου ἀμαυρός. ἀλλὰ οἱ ὡς μέλανος τῶν κόραις τ ὀφθαλμῶν & φλογοειδὲς ἐστὶ θεσπλοῖα. ἐστὶ δὲ

tibus juxta pectus relictum est. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appositis, similibus Ephodæ annexis qui istis respondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter se connectendos. [10] Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut spatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt sardonyches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum esset fibulis. His autem insculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis nostræ linguæ; in utroque lapide sena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Essenen ipsum duodecim lapides distinguunt,

φαίνοντες καλὰ ςῆθος ἐξέλιπον. ἐνῦται δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τι καλὰ γωνίαν ἑκάςῳ, κἀκείνῳ τῶν ἴσων ° προσκεκοινωμένων, ῥάμματι ὑακίνθῳ ἀναληφθέντι εἰς τὴν τῶν ἀλύσεων καλάδεζιν τοῖς κρίκοις. ὡς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτῷ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. πορπάζει δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο καλὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλει ἐπ' αὐτὸν ὀπίθιον χρύσεον ἔχοντες, ὡς τὸ τῆ P περονίζειν ὀπιτήδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ιακώβου παίδων τὰ ὀνόματα ἓξ γράμμασιν ὀπιχωρίοις γλώσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, καλὰ ἓξ τῶν λίθων, [q] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ καλὰ ὤμων τὸν δεξιόν. ὀπίασι δὴ καὶ [r] τὸν ἑσῆνλιν λίθοι δώδεκα μι-

κὴ ἄλλη πάλιν ὁμοία κυρῶ. Præterea pro שהם tres Judæi dederunt ὀνυξ Gen. c. 2. 12. Hieronymo nostro attestante: ubi LXX. maluerant ὁ λίθος ὁ πράσινος, ipseque Hieronymus *Lapis Onychinus* & illic & in Exodo & in priore Paralipomenon. Editio autem Complutensis λίθος ὀνυχος inter Anathemata Regia exponit 1 Par. c. 29. 2. ita etiam Theodoretus Commentator, pro λίθους σοὰμ plurium exemplarium. Ονυξ etiam Flavius reddidit in his Originibus, quæ gemma gereret Josephum Patriarcham. Eadem mente patri Onirocritæ tribuitur in *Semot Rabba* פראלוקין, qui est ὠνύχινος Plinii in genere Onychino. Ne dubites amplius, Alexandrini doctores ad mineram Jobi c. 28. 16. ultro interpretantur יקר בשהם, ἐν ὀνυχι τιμίῳ, & ibi Hieronymus *Sardonychio pretiosissimo*. Sic enim legendum esse suadet Scholiastes Græcus, ἐν σαρδονυχι ἢ σαρδονυχίῳ. Huic etiam fundæ respondere videtur σαρδόνυξ Beati Johannis sub fine Apocalypseos. Imo par gemmarum ἰκανωσις, quibus splendebat P. M. Josephus (quod tam ex Hieronymo quam ab exemplaribus Flavii ipsius supra admonitum) σαρδόνυχας vocavit, *cum Hebræo Aquilaque consentiens*. Harum enim nomenclatura variat apud Doctores Alexandriæ, ubi Hebræum certo retinet ἄσπη σοαμ. Hanc enim ob causam Ex. c. 28. 9. c. 35. 27. & c. 39. 5 λίθος ὁ σμαράγδος, *inter Erythræos surgentia colla smaragdos* agnoscunt illi, & post illos Procopius. *Hæc gemma*, sic ait Gazæus, *pallida est, & nigrum colorem lucido admixtum tenet, cælumque colore refert*. Et antiquius Philo philosophus, οἱ ἐπὶ τῶ ἀκρωμίων σμάραγδοι δύο λίθοι ἀδιαφεῖς μιμοῦνται τὸ ἡμισφαιρίων ἑκάτερον. ἐπιμαρτυρεῖ δ' καὶ ἡ χροιά· σμαράγδῳ γὰρ ἔοικεν ἡ ἐξ παντὸς νοερὰ φαντασία. Deinde Abrahamus Harophe שוהם pectorale *Smaragdum* esse pronuntiat, contra reliquos magistros suæ perfidiæ. Adde his, inter pia munera Exodi c. 25. 7. & c. 35. 9. offerebant Israelitæ אבני שהם, λίθους σαρδίου ἤτοι σαρδίους LXX. Interpretibus. Adeo quidem dissimiles sibi & oblivioni videntur illi senes, eodem libro sacro, capite quasi eodem שהם vertunt modo *Smaragdum* ὡσεὶς τὴν ἐπωμίδα. modo *Sardium*, quam interpretationem amat Origenes, modo *Beryllion* inter decora Logei, & in Genesi iidem *lapidem prasinum* Hevila tellure ortum. Tot vero pretiosorum lapidum, ut in paucum plura jam contraham, maxime secundum seriem seu tabulam priorem eos æstimantibus, cognationem inter se & similitudinem quandam obtinent, ut mirandum minus, si vel LXXII. Interpr. vel Josephus, vel pars alia Israelis, pro altero alterum substituerit, *Onyx, Sardonyx, Sardius, Beryllus, & Chrystallus*. *Nicolo* enim, quod ab ὀνύχιον corruptum fuit, Hebræum שהם posse putant Judæi Hispanici: eaque voce ait Abarbinelis *Chrystallos* atque gens gemmariorum tam *Onychas* quam *Sardonychas* denotari. Propterea Hebræum שהם, tanquam المسحم à *zonis lineisque*, quas in gemmis Onychinis perpetuas esse tradunt Plinius & mille alii, id nomen tulisse reor. Quorsum سهم *Sahm* apud Arabum Philologos *sagitta*, δίναξ, *radius, linea, stria*.

12. Duodecim lapidum ultimus ישפה, יַשְׁפֵּה, ἰασπὴ ex Masora, aut potius ἰάσπη, Benjamino Israelis senescentis delicias inscribitur. Hujus vocabuli sonoritatem plane neglexerant, quod mirandum, vetustiores Judæi. Unde Exodi capitibus 28 & 39 & Ezech. c. 28. (ter enim in Hebræo codice legitur ישפה) ὀνύχιον reddidere LXXII. Interpretum senatus, hisque addicti Chrysostomus, Epiphanius, Sanctorum virorum alii multi; similiterque Arabes Laudini vertunt de Græco جرغ ملون *Geza malowan*, quod est *Jaspony*x Plinii. Tavosus habet بِبِجَادَه *Bigada* in Lege, Arabsque Waltoni ad Ezech. بجادي *Bogadi*, *Carchedonius*. Hieronymus presbyter ישפה ter commutavit in *Beryllus*, quomodo Josephus pridem fecerat in Archæologicis suis. Dein verus vetusque vatum interpres Jonathan ישפה transtulit פנתירין *Panterin*: ad Legem Onceloſus פנטרי *Panthere*, & post illos Uzielides מרגנית אפנטורים *gemmam aphanthorin*, & Targumista Cantici אפנטור *aphanthor*, Græce πανθηρών. Tales sunt λεοντῶν & παρδαλῶν in Alphabeto gemmario Plinii. Imo vero פנטרי Onceloſi haud differt ac Opali genere nobilissimo *Paderote*, de quo Plinius fuse ac frequenter.

Nam niger & rubeus, viridis, pallensque videtur,
Purpureus roseusque simul, sparsique coloris;

quomodo & *Pantheron* lapidem laudat incelebris poeta Marbodæus. Judæorum tamen nepotes per Hispanias Græciamque ἴασπις (quod facile factu) pro ישפה Moysis supponunt cum his Abrahamus Harophe, Abarbinelis, atque consimili modo Interpretum Christianorum natio. Vocem autem Hebraicam, quam ad שפה causa indicta refert Cimchius, ab Arabum dialecto adfini potius arcescendum reor, qui ut sonis colludere amant, candidarum gemmarum tria genera, ἰασπόνυχα, ὀνυχα, λαμπροσάρδιοι يشم, يشب, يسف, *jaspb*, *jasb*, & *jasm* appellitant: velut in hoc ultimo versu sacri logii Samaritarum paraphrastes crepat ὑσαὲ, ἀσαὲ, ἀσαέσαε de *candore*, quem putat istarum trium gemmarum. يشم quidem, quomodo Samarita ἀραΐζων ad Moysen reddiderat ישפה, deflexit propter speciem aliam ab يشف. ἴασπις vero, quod loco Mosaicæ vocis reponunt Saadias, D. Cimchius in *Mulol*, Judæique Africani, atque etiam Ezech. c. 1. 16. μασπφει يشف, etymon suum referunt à *transfucido* شف σίπφει, & شفاف σιπφάτον. Namque *viret & sæpe transfucet Jaspis*, ait Pliniorum Secundus in Natura, *etiamsi victa à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens*. Mox inter Jaspidas idem auctor recenset *Cyanon, & cyanei coloris Sapphiros, quæ mares i. e.* meliores *existimantur*. Gemma denique Sapphirus (ut nihil veteris interpretamenti omittamus) *cæruleo colore pellucida est & diaphana*, Boetio definiente. Non igitur ex oscitantia Scribarum, qui tot exemplaria LXXII. Interpretum, S. Hieronymi, Flaviique Josephi duobus etiam tribusque *in locis* omnino corrumpere non poterant, sed illorum Interpretum ex industria inter lapides sacros יהלם aut ספיר Græce redditur ἴασπις, ישפה vero ὀνύχιον aut βήρυλλος, quem sua *perspicuitas* الشف, *viriditasque puri maris* (ut Plinii verbis utar) probissime commendant. De Onyche vero tradit Epiphanius Magnus. ὅτι ὁ λίθος ξανθὸν πάνυ ἔχει τὴν χροιάν. εἰσί τινες οἳ καὶ ὀνυχίτας ὀνομάζουσι καλοῦμενοι, οἵτινες κρεῖττον τῶν μελιχρόου εἰσὶ τοῦ παλαιστοῦ. ἄλλοι δέ τινες καὶ τὸν λίθον τοῦτον μαρμαρίνου ὄντα καὶ σανιώδη, ψαθυρώνυκας ὀνυχίτην καλοῦσι διὰ τὸ καθαρὸν τῆς λευκότητος. Qua vero occasione ordinem sacrum lapidum ἐπισηθίων inverterint scribæ Græcanici ac Latini ad l. 6. Josephi de Bello patrio, ubi eousque devenero Deo faciente, amplius docebo. Hæc jam exiguo prorsus otio scripsi, & infra dignitatem *Thoracis Pontificii*, qui Principum nostrorum thesauris totis pretiosior merito stetit & fulgentior. BERN.

g Τοῦτο] Vocem τοῦτο (quæ deerat in *Editis*) inserui ex *MSS*.

h Σωσῃ.] Σωσῃσι *Big.* (σωσῃσι *Coll. Voss.*) *Samb* & *Vat*.

i Τῷ ἰχωτῃ.] Ita *Busb.* & *Hen.* τῷ ἰφοδῇ in *Editis*. τῷ ἰφοδῇ *Big. Samb.* & *Vat.* quod forsan à *Josephi* manu.

k Ἐντὸς μέ καλ. *Hen.* Aliis omnibus ἐστὶν μὲ καλοῦ. Scripsit potius Josephus ἐστὶν καλοῦσι. BERN. Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS.* qui infra habent ἐστὶν.

l Σμαράγδ.] Vult dicere, ut reor, idem quod ἐστὶν Hebræi vocant, Græcos appellare λόγιον, non quod eadem vis sit & origo vocis חשן apud Hebræos & λογίου apud Græcos. REL.

m Λογιον.] Λογῖον *Big.* & *Samb.* sicut exemplaria plurima Bibliorum Græcorum. λόγιον *Baf Gen. Hen.* & *Busb.* quinimo & רויר i. e. Philo Judæus, & mille alii. Mox ἀνελλῶς & ἐτύθη *Big.* atque *Samb*. BERN. Id varie notat. Sed videntur Græci hoc λόγιον appellasse, quod per illud Deus responsa daret populo suo. Glossæ veteres. *Responsum*, λόγιον, Servius ad Æneid. IV. 146. *Apollinem cujus* λόγια *id est responsa*. λογέον hic habet V. C. in Josepho. REL.

n Εφώδ.] Εφῶδ *Big. Samb* & *Vat*.

o Περσεκοινωμένων,] Προσκοινωμένων *Vat*.

10 *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus,*] Al. *& ne laxum sit quod inter annulos relinquitur, ejus sutura filo hyacinthino firmata est.*

p Περσονσιν] Περῶνας *Vat*.

q Ἑκατέρωθεν.] *Baf.* & *Gen.* Aut ἑκατέρω si vis cum *Busb.* & *Hen.* aut ἑκατέρων ex MSS. cæteris. Supra σαρδώνυχις *Big.* & *Samb*. Reliqui per ο simplex. BERN. Ἑκατέρῳ *Busb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS*.

r Τὸν ἐσθῆτα.] Jam τὴν ἐσθῆτα *Hen.* & *Busb.* recte. Quocirca hellenismus modusque Flavii exigebant, ut supra restituerem ἐσ-

μεγέθ καὶ κάλλει διαφέροντες, ὃ κτητὸς ἀνθρώποις πᾶσιν οὐ διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ὅτοι μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ὄντι τεττάρων διακείμενοι γραμμῶν, ἐνήσκηπται τῷ ὑφῇ· χρυσοῦς δ' αὐτοὺς ἐκπεριέχειαι τὰς ἕλικας ἐνπῆξις τῷ ὑφει, πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν ἔτως [a] πεποιημένον. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστι [c] σαρδόνυξ, [d] τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα ἢ ἄνθρακα παρέχειαι, κὴ ἴασπιν, κὴ σάπφειρον· τὴν δ' τρίτης [e] λίγυρος μὲν ἀρχει, εἶτα δ' [f] ἀμέθυστος, ἀχάτης δ' τέτος, ἔνατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτη δ' [g] στίχῳ χρυσόλιθος μὲν πρόκειται, μετὰ δ' αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, πλουτῆς ἔτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τοῖς Ιακώβου υἱῶν, οὓς καὶ φυλάρχους νομίζομεν· ἑκάστῳ τῶν λίθων ὀνόματι [a] τετιμημένῳ, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν [b] γενέσθαι συμβέβηκε. τῶν οὖν κρίκων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὑτοὺς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κρίκους μείζονας τῇ πίζῃ [c] ἐπ' ἰσοτήνῳ, ὅπερ ἀνήκει πρὸς τὸ τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι πρόσθεν, δεχομένους ἁλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνῆπτον κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σφραῖς ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις συνάπτουσι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεστραμμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τῆς νεπαίας πίζης ἐφ' ἑαυτό. καὶ τοῦτο ἦν ἀσφάλεια τῷ ἰσοτήνῃ πρὸς τὸ μὴ διῤῥεῖν. ζώνη δ' τῷ ἰσοτήνῃ [d] προσῤῥάπτο βάμμασιν οἷς προεῖπον μεῖα χρυσίῳ προσφερής· ἡ περιοδεύσα δεῖται πάλιν ὅτι τῇ ῥαφῇ, καὶ καταχρημνᾶται. τὰς δὲ θυσίνας [e] χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπεδέχουσιν αὖσαι.

ζ. [f] πῖλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, προσ-

eximia magnitudine & pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari potest. Et isti quidem, terni in eadem serie per quatuor versiculos dispositi, sindoni inserti erant: * aurum vero illis circumdederunt per spiras stamini intextum de industria, ne possent excidere. Et in prima quidem triade sardonyx, topazus, smaragdus; secunda vero præfert carbunculum, jaspida, sapphirum; in tertia quidem præfulget lyncurius, deinde amethystus, tertius vero achates, qui & nonus omnibus; in quarto versu principem locum tenet chrysolythus, post illum onyx, dein beryllus, omnium ultimus. In *istis* autem universis inscriptæ erant literæ *nominum* Jacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, unoquoque lapide nomine insigniti, juxta ordinem quo singulos nasci contigerit. Cum igitur per se *illi quos diximus* annuli infirmiores essent, quam ut pondus gemmarum sustinerent, alios duos majores in extremitate Essenæ, quà pertingit ad collum, texturæ consertos dederunt, catenas arte factas susceпturos, quæ coëunt ad summitatem humerorum & ligamentis aureis opere plexili *i lic* junguntur: quarum *catenarum* extremitas ascendens reducitur post tergum, & annulo qui est à tergo in Ephodæ fimbria connectitur. id quod præcipue sustinet Essenen, ne quo pacto defluere posset. Essenæ autem assuta erat zona coloribus jam dictis & auro distincta: quæ totum complexa, rursumque supra futuram nodo constricta, deorsum propendere sinebatur. Fimbrias vero; ab extremitatibus zonæ dependentes, excipiunt fistulæ aureæ, easque omnes ipsæ includunt.

7. † Accessit demum ei convolutæ byssi pileus, qua- Pileus Pontificis.

ἐοικώς καὶ. pro ἰσοτὴ ᾗ καὶ. *Essin* utrobique posuit Epiph. Josephus tamen Græce repræsentabat חשנא Syrorum atque jamdudum Solymitanorum. Onceloſus aliique Doctores malunt חושנא, ἰοσκώς, ab ἰοσκὼ sive *chosen* חשן primitivo. BERN

* *Aurum vero illis circumdederunt*] *Aurum vero illis subtenditur palas iniungens texto, sic factum, ut non discederent ab se invicem.* COCC

a Πεποιημένον.] Πεποιημένοις (*Coll. Vass*) *Big.* & *Samb.*

b Σαρδόνυξ,] *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* σαρδώνυξ. *Bas.* & *Gen.* σαρδοῦνυξ. Is lapis l. VI. Bell Jud. vocatur σάρδιος, cum Ss Interpretum cohorte; quod paulo melius expressum videtur, ut distingueretur adeo ab Onyche שהם *Soham*, quo pectus humeroſque sibi ornabat Pontifex. BERN. Σάρδιος *Josepho* l. VI. *de Bello Jud.* & *Interpretibus* LXX.

c Τόπαζος,] Τοπάζιος LXX. De hoc aliisque Lapidibus videsis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæstiones *S. Anastasii Sinaite*, p. 327.

d Λίγυρος] Λιγύριον (cum LXX) alibi appellat *Josephus*.

e Ἀμέθυστος,] Ἀμέθυσος *Bas.* & *Gen.* Posteriores autem ordines pro ritu Græco recenset Mattathiades Bell. l. 6. non, ut hic, à dextro in lævum more patrio. Putat adeo ad lineas, ἀχάτης, ἀμέθυστος, λιγύριον: ὄνυξ, βήρυλλος, χρυσόλιθος. BERN.

f Στίχῳ] Manuscripta cuncta στίχον: Excusa στοίχῳ. Originis sensusque unius vox utraque: *versum* enim denotant. Posthæc ἐπιτέτμητο *Bas.* & *Gen.* BERN.

a Τετιμημένῳ,] Κεκοσμημένῳ *Samb.* ex industria. BERN.

b Γενέσθαι] Γεγονέναι. COCC.

c Τῇ ἰσοτῆνι,] ἰσοτῶν, ἔχουσι *Samb.* ἰσοτῆ ᾖπερ plures: & subinde ἀσφάλεια τῷ ἰσοτῇ, itemque ζώνη ᾗ τῷ ἰσοτῇ. Mox *Samb.* κ' ἁλύσεις. BERN.

d Προσῤῥάπτο] Προσῤῥάπτεται *Big. Samb.* & *Hen.* προσῤῥάπτεται *Busb.* προσῤῥαφαῖς *Bas.* & *Gen.* sicut Josephus tulit studio Atticismi BERN.

e Χρύσεαι] *Samb.* χρυσέαι tot alii. BERN.

f Πῖλος δ'] Valet prosodia isthæc *Samb.* & *Busb.* Cæteris πίλος ᾗ nimis acute. BERN.

† *Accessit demum ei convolutæ byssi pileus,*] *Oblavo.* Accessit demum capiti magni Sacerdotis, si Pharisæis credimus, profugis saltem atque ἀπίεσις, præter המצנפת *Mitsnephet* Exod. c. 29. 37. convolutæ byssi Tiaram, ut fuit cæterorum Sacerdotum, vel equidem humiliorem quam רמבנינות *migbaot* v. 42. qui sunt *pilei acuti nauticique*, instar Dolbendæ Turcicæ (quod adserunt propter נבע i. e. בנע Etymologicis nimis studentes, Esdraides, Maimonis filius in Grandi opere, Rabbinorum alii, omnino contra τιάρας ὀρθὸν quam Primati suo imponit Josephus:) etiam ציץ זהב *Lamina auri*, lata binos digitos (codice *Shabbat* f. 63. b. (quæ per frontem mediam (quippe Tephillarum gratia dicunt verpi κατὰ παράδοσιν שיערו נראה בין ציץ) ad aures ambas Præsulis pertinens, nobilissimum titulum קדש ליהוה κοδὶς λαὸς ἁγίῳ, קדש לה Philologis Judæ ac Israelis, ἅγιασμα κυρίῳ ἦτοι κυρίῳ LXXII. Interpr. *Sanctum Domino* apud Hieronymum Presbyterum, sicut Optimus jusserat Ex. c. 28. 36. aut Joses Deuterota scriptum offenderat versu unico in urbe Roma, vel duobus istis versiculis ליהוה קדש, quod Thalmudistæ plures, Illustris Aaron ad *Semot* MS. & Maimonides in corpore Juris Judaici, ritu solenni sterisse autumant, extante cælatura, באוהיורת בולטורת כריגר זהב *Gittin.* c. 1. aut in Arabico R. Aaronis כאנת אחרצת באפראת Nam σὺ τυπώσεις σὺ αὐτῷ σὺ τυπωμα σφραγίδος פתוחי חתם, imperat ipse Dominus. Atque inde duabus, aut secundum S. Iarchium & A Dioridam tribus vittis hyacinthinis, תיל תכלת Ex. c. 28. & c. 39. πῖλα τιάρας utrobique numero minimo, *vitta hyacinthina* B. Hieronymo, חוטא תכלתא Onceloso, Tiaræ alligabatur. Quin vero ea semper veneratio valuit inter Pharisæos hujus Corollarii tantaque superstitio, ut quicquid forte erratum esset circa ritus sacros, excepto פגול *Exoleto*, præsente M. Pontifice ἐξιλάσκεται τὸ πλῆθος מרצה הציץ על הטמא omnino creditum ac professum, Massictis *Zebachim* c. 8. desinente atque *Menacot* c. 3. §. 3. Hos enim docuerat Cathedra Moysis, *Sacra Lamina* munitum Aaronem נשא את עון הקדשים, ἐξαίρει τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἁγίων, Ex. c. 28. 38

Sin fides prior concesserit Flavio Josepho, qui hæc sæpius viderat, sæpe tractaverat, charum Deo caput Ornamenta quatuor decorabant. Cidari adeo super byssina, מצנפת & Chaldaico usu מצנפתא Ex. c. 28. 37 &c. c 29. 6. versionibus Arabicis tam Samaritarum quam Judæorum العمامة *Emama*, Tiara ut gestant hodieque Examen Mohammedis, & in Paraphrasi Samaritica מעטפרת *tegmen* & *amiculum* capitis, quod in Scholiis Romanis exponitur κατὰ τὸ σαμαρειτικὸν πιλίον, ἤτοι καθ' ἑτέραν γραφὴν μίτρα: quomodo & LXXII. Int. מצנפת transtulerant Ex. c. 29. 26. ambigue: adsutus *Apex* seu *Pileus* hyacinthinus eminebat, πῖλος ἐξ ὑακίνθου Josepho historico tam heic quam lib. 7 Bellorum, fortassean de Moysis פארי המנבעות, qualis erat λάρος ὑακινθοβαφὴς Regis Susiani apud Xenophontem. Verba autem sacra Ex. c. 29. B. Hieronymus *Coronulas* vertit, Judæi LXXII. τῷ μίτρᾳ, שבת seu *decorem Tiararum* Onceloſi egregia Translatio: atque de *Vinculis hyacinthinis* eadem intelligunt Masorethæ filii. Vel sane eo animo ceperat Josephus dictum Divinum Ex. c. 28. 37. ושמת אתו על פתיל תכלת *Ponesque sis super pethil teceleth*, ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ ὑακινθίνης πλοκῆς, quod de *filis* & *ligaminibus* defluentibus incongrue dicitur. Certum etiam פתיל inter alia *fasciam*, *bracleam*, *operculum*, סמאם *Semam* aut in ἀσπιδίσκοις, planeque *Tutulum* significare. Tum circa hunc *Corona aurea* στέφανος χρυσοῦς nostro Flavio, aut decentius apud Moysen Ex. c. 39. 30. נזר הקדש (ציץ) *Nezer hacodes*, ἐπὶ πλατέλα B. Hieronymo, R. Saadia, Samaritis, Syrisque modo adprobantibus, στέφανα ἁγίων: quanquam alii ad-

po-

qualis fuit cæterorum ſacerdotum ante memora- πλησίως εἰργασμένῳ τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν · [g] ὥσπερ αὐ-
τὸν

poſite legerint ציץ נזר הקדש; quoniam Ex. c. 29. נזר הקדש i. e. הקדש Samaritis, צץ القدس Judæis, τὸ πέταλον τ. ἁγιασμα LXXII. Int. *Lamina Sancta* Hieronymo, כליל הקדש *Corona S.* in Paraphraſi Samaritica; vel ציץ ſolum proprium que ſignificat, vel etiam quicquid P. M. Tiaram ante poneque cingebat. Ita quidem cyrbaſiam ſuam aureo diademate impeditam jactabat olim βασιλεὺς ὁ μέγας. Corona autem Archieratica ordine triplici fulgebat, calyculis quaſi hyoſcyami efflorescens, frontem præter ſacram, aut maxime locutione Moſaica אל מול פני המצנפת יהיו מצח אהרן i. e. Hieronymo interprete, *eruntque ſuper tiaram imminens fronti Pontificis.* Huic enim debebatur decus præcipuum & divinum, ὃν ζῆλος Moyſi legumlatori, quod eſt *foliolum* aut *bracteæ* melioris metalli, omnino טס של זהב Judæis Scholæ Babylonicæ cod. *Shabbat.* & Paraphraſis Samaritanis: τελαμὼν χρυσοῦ Joſepho Mattathiæ, Doctoribus Alexandrinis πέταλον χρυσοῦν, *Lamina aurea* Hieronymo Epiphanioque inter Latinos, צפיחת מורהב Aaroni inter Carræos. Petalo autem ſacro (quod etiam *pittacium*, עצביה *vittam* & *anadema* cum Criticis Judæorum Samaritarumque, aut כתר כהונה *Coronam Sacerdotalem* phraſi Talmadica atque *Corollarium* ex Plinio, ac *Mitram* ab Heſychio recte vocaveris) ad tempora viri ſummi porrecto, literis quatuor vocalibus Samaritarum ſculptum fuerat 𐤉𐤄𐤅𐤄 nomen Dei proprium ſummeque venerandum. Hunc autem typum Joſephi confirmat in vita Moyſis facundiſſimus Philo, ubi ait. χρυσοῦν δὲ πέταλον ὑπερανίσταται [h] τετράμορφος ἔχων γλυφὰς ὀνόματος, ὃ ὁσίοις τοῖς ὑπὲρ τὰ γλῶττον στόμα κεκαταρρύπους ἐπὶ μικρὸν ἀκοῦσαι καὶ λέγειν οὐ ἁγίοις, ἀλλ' οἷς ἐξεστι τὸ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθὸν τετραγράμματον ἢ τινὰ φησιν ὁ Περσῶν ἐπαοιδὸς εἶναι [Unde Ex. c. 28. 39. juxta τ. ἑλλ. adpingebatur in antiquis exemplaribus LXXII. Interpretum, ſicut Hieronymus ad Marcellam, auctor prologi in Pentateuchum Arabicum Illuſtriſſimi Laudi, & noſtrorum Theologorum aliquot ſuis oculis ſunt experti, literis quidem Aſſyriis ut poſt Eſdram oportuit, non Samaritanis, יהוה ſeu Græciſſante calamo ΠΙΠΙ.] μήτε σὺ ὦ ὑπὲρ αὐτὸ ζητεῖν μὴ ψαύειν τὸ πέταλον. (Iſta eſt χρόνος ἐφάνη Joſepho) ὃς ἂν μὴ καθαρὸς καὶ ἁγνὸς ᾖ μετέχειν ἀπαγορεύεται. καθαρὸς γὰρ οἱ τῶν βασιλέων αἱ μετέχειν ἐπιτρέπεται : non quidem *depreſſam* illi, ſed omnino erectam cidarin gerebant, quod etiam de Pontificia adfirmat Flavius. Et alibi Philo, κίδαριν δὲ ἀντὶ διαδήματος ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ, δικαιῶν τὴν ἡγεμόνα τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὑπερτέρᾳ ἱερᾷ τάττειν ἁπάντων, οὐ μὴ νόμοις ἰσιωτῶν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν. ὑπερέχειν δὲ τὸ χρυσοῦν ἐφ' οἷς πέταλον, ᾧ τὰ τετάρων φυλῶν ὀνόματα ἐντετορευμένα ἐστὶ ; ἐξ ὧν ὄνομα θεοῦ φῶτα καὶ τελειότητα (nimirum quod ait Maimonides pro gente ſua שם בן ד אותיות אשר לא יקרא בכל אתיותיו ſive, ut olim dixit Abinas Babylonius de optima voce, ſcribor יהוה, *legor* אדני.) καὶ ἀνεκφοίτητον παντελῶς, πλὴν ὅσα γε τοῖς

ἀχωρίστοις μόνοις, ἐπὶ τιμῇ καὶ σεβασμιότητι θεοῦ διατετήρηται. διὸ καὶ τὸ γράμμασι τοῖς παρ' αὐτοῖς διηγορευτὸν ξένοις δὲ τισὶ καὶ παρηλλαγμένοις γραμμάτων τύποις (literis intelligit Samaritanas aut ΠΙΠΙ, an errat Patriarcha?) χαρακτηρίζοντες, οἷα δὴ μυστικωτέροις συμβόλοις κεῖνο παρυπεστάλκασιν. τεσσαρσὶ γὰρ τὰ γράμματα ἐστὶ τὰ τετραγράμματον αὐτοῖς ἐπονομαζόμενον. οὐ τοῦτο τοίνυν, φησὶν, ὑπὲρχει παρ' ἰσχυροῖς κράτος τε τῷ θεῷ καὶ ἀνομίαν· τοιγὰρ, τὸ ὠφέλιμον ὁμοῦ καὶ ἀναγκαῖον καὶ μάλιστα κοινὰς ἀπονεμηθὲν ἀκοάς. διὸ καὶ ἑκατέρῳ διάνοιας ἐπικεῖσθαι καὶ ζητεῖν. Dein, τὸ ὄνομά μου ἔσται ἐπὶ αὐτοῖς ἐν ἐπικλήσει, τοῦτό σοι διαστάσεις ἀποφαίνεται, ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. Exodi c. 6. 3. τοῦτο δ' ἔοικεν Μωσέως λέγειν ὡς, ἐμοὶ δὲ τοῖς πατριάρχαις ἰαῶ. γεγράφθαι δὲ καὶ γράμμασι τοιοῖσδε ἰαὼ καὶ καὶ καὶ (Sic & Procopius. Scribes itaque ιαω, ne pro ει ſeu *He*, και, ηι: vel leges יהו forma probabili *iaFi*, ex IV. elementis Græcis ιαβα αλφα και ηωτα.) δεῖ δὲ ἐπιστῆσαι τὸ ἀναρμόστως τε καὶ τὸ ἀτελεύτητον ἐν ἱερᾷ. τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τῷ γραφέντι πτώματι ἐκφαυλίζομενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ταινίας ἀεὶ μενούσης ἀφανοῦς, τὸ δὲ δεξιᾶς ἐφ' ἑκάτερα τε ἐκ μιᾶς τυποῦν. ἅμα δὲ φορτικῶς ἐπιδόντων τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἅμα δὲ πρὸς ἡδονὴν ἀεὶ οὖσι τὸ δεξιὸν ἐπιφερόμενον τῷ θεῷ, ἐκ μηδενὸς ἐπὶ τὰ ὀπίσω σωζόμενον καὶ μηδεμιᾶς ἀφανισμὸν ἐπὶ τὰ γένεα ἐκ ἄπειρα ἐσι τὰ μεταλήψεις καὶ ἀφέσεις. Hæc ille ad Amphilochium ſcripſerat, Theodoreti Zetetica delibans. Sic vero Cyrenſis ad Ex. c. 6. Ἐφη δὲ πρὸς αὐτὸν, ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. τοῦτο δὲ [Fallere. Non enim Judæi Ineffabile & ἀκατανόμαστον putant φωναῖον perſonæ primæ, ſive אהיה *Ehieh*, ὑπάρχω: ſed nomen ſumtum à tertia ſubſtantialis verbi היה aut הוה perſona יהוה. Ab iſtis enim perſonis, maxime à tertia accipere ſolent propria ſibique vendicare Judæi, Syri, Arabes. Unde redarguitur vana indoles ac ſuperſtitio Phariſæorum Maſoretharumque, qui ſuis vocalibus ultro animant nomen אהיה *Ehieh* Ex. c. 3. 13: verum verbi ſimillimi perſonam tertiam יהוה nullis quidem precibus, præmiis nullis recte audent pronunciare. Sonat autem יהוה vel *Jahaveh*, ut יעקב *Jaacob*; vel *Jahveh*, ut יקום *Jacem*: quomodo vult hinc contracta vox יה *Jah*, ſeu *Ia* apud Hieronymum, Heſychium, Maſorethas Judæorum, & per templa utriuſque Religionis quotquot modulantur ſacrum ἀλληλουια. Ita יהוה efferre didicerat ἰαὼ ipſe Apollo Clarius, Diodorus Hiſtoricus, Valentinus & ſibillans natio Ophianorum. Idem pollet *Jaho* B. Hieronymi. Sanchoniatho aliique Phœnicum idem numen appellitabant *Jehveh* ſeu *Jeheveh*, ut יהרס *Jeheros*, quod eſt ἰαὼ Græcis characteribus Philonis; quanquam Theodoretus l. 2. Therapeutices ἰαὼ legerat apud locum inſignem Porphyrii. Adhæc dices *Ihveh* inſtar יגלה *Igleh* & יחוה *ixvi*, aut *Jeheveh*, typo *Jeheezeh* יהוה, aut *Jehveh*, ut ab אהיה *Ehieh*, ſecundum vocalionem Maſorethorum Ex. c. 3. quod ὁ ὤν redditur à LXXII. Judæis & à B. Johanne Theologorum Chriſtianorum principe. Vel Samaritarum ritu cantillabis *Jahveh* aut *Jahaveh* exemplo יחנה *Jachaneh*; ἰαεῖ idem Græci enunciant gutturi ſuo parcentes: aut *Johavve*, modo יהורה *Jehavve*, de quo ambigebant olim Talmudiſtæ. Vel placebit *Joveh*, ut יאמר *Jomer*; aut *Jovah*, ex formis יאבד *Jobad* & ישועה. Vel denique inſtar numinis ejus æterni, ita nomen Dei tempora omnia in ſe contineat, Abeneſdra & Bechæo Allegoriſta probantibus, proferaturque *Jehovah*, quaſi ex יהוה הורה הוח conflatum, i. e. ὁ ἰσόμενος καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος: quod olim inſcriptum fuit fano Saitico, & adhuc legitur in Apocalypſi Sacra: aut pro auribus Atticis ἰαυὰ ac ἰαῶα, & Latine *Jova* ſeu *Jovah*. Stulte autem faciunt, qui inde *Jovis* appellationem arceſſunt. Verum enim, ut ζυγὸς *Jugum*, ita dicitur in Latio interpolatis jamdiu vocibus Creticis, Διὸς βάλανος *Juglans*, Δεύς *Jovis*, Διὶ vel θεὸς Δῖος *Ditovis*, Δεὺς πατὴρ *Jupiter*, Ζεὺς πατὴρ & Δῖ πατὴρ *Dieſpiter*, Ζὰν & Δὰν *Janus*, Διάνα *Jana*, Διώνη *Juno*, & horum ſimilia, de quibus noſtri Grammatici ſed & veteres rariſſime cogitarunt. Lectionem autem *Jova* ſeu *Jehova* mire confirmant nomina ſacra, quibus incurrit diſſyllaben Divinæ appellationis, ut יהושפט *Joſaphat* ιωσαφὰτ Græcis Interpr. Veteris Novique Teſtamenti, quod eſt Hieronymo *Dominus judicavit*, Θεόκλεις, aut Philone & Euſebio explicantibus κύριος κρίσις. יהורין *ioriadæ*, *Joradabe* Hieron. i. e. θεογνώστος, ſeu θεοῦ γνῶσις Philoni. יהוהם *iaohdu*, apud Heſychium ex SS. Patribus *ἰαὼ σωτηρία.* יהוהנן *iohanin Domini gratia*: unde leges in eodem Lexico ἰωάννης, χάρις κυρίου, ἰλαρισμὸς ὁ κύριος, pro vulgato ἰὼ, χάρις ἢ ἰλαρισμός. יהורם & ירמיהו *Ieboram* & *Jeremiahu*, ἰωραμ & ἱερεμίας, utrumque Hieronymo interpreti *excelſus Domini*, ὁ Deo promotus. Ita יכניהו & יהויכין *Jeconiahu* ſeu *Coniahu* & *Jehoiachin*, i. e. θεὸς κατασκευάζει, θεοτόκος, Euſebio & Hieronymo *Præparatio Domini*: cum centum aliis. Unde Galatinus f. 48. יהוה, *non Jova, ut quidam ex noſtris ajunt, nec Jeova, ſed Jehova, ſicut ſcribitur cum apicibus & punctis, ut ipſe Capnio optime noſti, pronunciandum eſt: quamvis Judæi illud pronunciare ut ſcriptum eſt, non audeant.* Porchetus tamen hoc prior efferebat f. 75. *Juhovah*, ut *Jmludah* craſſo more. Redeo ad Theodoretum.] παρ' ἑβραίοις ἄφραστον ὀνομάζεται. ἀπιέναι γὰρ αὐτοὺς τοῦτο ἀπὸ τῆ γλώττης παρέφερεν. γράφεται δὲ ἀπὸ τῆ τετράγραμμον φωνήεν. ἀπὸ καὶ τετράγραμμον (ita Scholæ Babylonicæ f. 71. Cidduſim שם בן ד אותיות) αὐτὸ λέγουσι· τοῦτο δὲ καὶ τῷ πέπλῳ ἐπιγέγραπται τῷ χρυσῷ, ὃ τῷ μετώπῳ δὲ ἱερείας ἐπιλάμπει, τῇ ταινίᾳ τῇ κεφαλῆς παρατεθειμένον. καλέσει δὲ αὐτὸ σαμαρεῖται μὲ ἰαεῖ, ἰουδαῖοι δὲ ἀιὰ, vel ut monſtrant libri Pembrociani *aiá*. Confuſa ſunt hæc. Cuthæi enim *Jahve* enunciabant auguſtiſſimum & in Lege perfrequens nomen Dei 𐤉𐤄𐤅𐤄, & cum hi tum Judæi omnes ſuis vocalibus efferebant אהיה ſive verbum ſive nomen

à

τὸν δὲ σωερραμμένον ἕτερον ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμέ-

tus: ſuper ipſum vero & alius erat conſutilis ex hya-

à Deo aſſumtum *Ehieh*, vel *Eie* Maſoretharum veterum, quorum ex ore pendebat Hieronymus v. Epiſt. 137. aut *Ahiah* ex Bibl. Syriacis ad Ex. c. 3. 14. quod eſt literis Græcis ἀηα, & interpretanti ὢν. Nonnulli tamen vel apud Theodoretum legunt, ἰαδωὶ ὃ ἰαὼ· ὁ μεθερμηνεύεται ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος. Legerat autem ille Euſebii ψευδεπιγράφου l. 11. p. 519. ubi ait Doctor Cæſarienſis, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐπὶ τῶν Φοινίκων τὸν ἐπὶ πάντων σωτῆρα, μιᾶς τινος δηλοῦντος ἀρχῆς καὶ προηγουμένως θεοῦ ἰσχύειν φασὶν ὀνόματος· [Hierophantæ quidem Ægyptiorum. Patria enim de illis tradit Demetrius libello περὶ Ἰουδαίων. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς ὑμνεῖσθαι λέγει τὸ ἐπὶ πάντα Φοινίκων οἱ ἱερεῖς, ἰδιῶται ἄρχοντες καὶ αὐλὰ αὐλὰ καὶ αὐλὰ κιθάρᾳ, τὸ γραμματεῦσι τούτων ὁ ἦχος ἀκριβὴς] τῶν ὀνομάτων. Nihil enim promtius fuit hac muſica. Inde inter Cantica Notkeri aliorumque Eccleſiaſticorum paſſim reperias modum *Euouæ*. [ἰὼ δεῦ πανταχοῦ τοιοῦτον [יהוה, aut Græce ιαου voce παν ἐμπελάζει.] ἐπιφώνου πᾶσιν ἁγιασμοῖς. [Quocirca Anaſtaſius de nominibus Divinis agens, καὶ τὰ θεοπρεπῆ τελεῖ, ait, ὃν ἔστι τὸ παραγεγραμμένον ἰαὼ ἢ ἰάω ἢ, ΙΗΗΙ, ὁ θεός.] ἐστὶ τὸ ἀνώφατον ΘΕΟΥ δυνάμεως καθάπτεσθαι, ἀλλ' ὅμως τι τοῖς πολλοῖς καὶ ἀπείροις τοῦτ' εἶναι πᾶς ὄνομα πᾶσης ἀληθείας. [Ut licuit ex cautela Phariſaica maxime polt everſas Solymas.] Καὶ τὸ παρ' ἑκάστῳ σοφῶν ἐπὶ τοῦ ἰσόθεον τῆς τοῦτο μαθεῖν λοιξεται, ἀδύνατα δὲ ἐπὶ φησὶ· Ἐπὶ μὲ φοινίκια θεὸν μέγαν ἀφθιτον ἐπὶ ἑπτὰ γράμματα. Poſtquam enim Græce ſcribere didicerant callidum genus ſacerdotes Ægyptii, ſeptem planetas celebrabant tot vocalium modulatione α ε η ι ο υ ω, conſoque adeo χίλιους ἀφθίτους repræſentabant. Nimirum u. Porphyrius commentatur ad Grammaticum Thracem, tribuitur α σελήνη, ε ἡμέρᾳ, η Ἀφροδίτη, ι ἡλίῳ, ο ἄρει, υ Διΐ, & ω κρόνῳ, ex ſchemate Pythagoræ & Chaldæorum: aut potius cum Ægyptiis & Platone α σιλ. ε ἡλ. η ἑρμ. ι ἀφρ. (vel alterne ex libro vetere τῷ κρόνῳ, η ἀφρ. ι ἑρμ.) ο ἀρ. υ διΐ, ω κρ. Alium licet ordinem ex ſuperſtitione Mithraica ſed & Ophiana olim notavit Celſus, fidei noſtræ acerrimus hoſtis, v. p. 290. Orig. Sex quidem Ægyptios veteres vocalibus literis fuiſſe uſos credo more Hebræorum; dubito de ſeptima, niſi illa eſſet Copt. Imo hoc Oraculum Ethnicum deſideratur in MS. cod. quem ſervat in hac urbe Collegium Joannenſe, nota mihi domus & chariſſima. Similiter doctiſſimus Hieronymus ad Ezech c. 6. *Quando duo* Domini Domini *juncta ſunt nomina*, (ita Ezech. c. 16 & paſſim אדני יהוה, quod eſt ἀδωναὶ ἐλωεὶμ, Jonathani & Maſorethis enuntiantibus, atque τοῖς ὁ. ἀδωναὶ κύριος, huic denique Hieronymo *Dominus Deus*) *prius nomen* (אדני) *commune eſt* (ſicut Gen. c. 18. 12. & 1 Sam. c 26. 19. Phariſæis adeo dictum הכינוי ἐπώνυμον, Maſſicta *Sota* c. 7 §. 6. & T. B. f. 38. titulo eodem, & T. Jeroſ. f. 25. a. *de Senatu*.) *Secundum* (יהוה) *proprie Dei*, [Idcirco vocatur ſimpliciter השם τὸ ὄνομα, apud Deuterotas *Synhedrin* c. 7. §. 5. & *Sota* c. 7. §. 6. & in ſcholis Babyloniis *Sotæ* f. 38 & inter Doctores Urbis f. 25. a. *Synhedrin* שם המיוחד ושם הכפורש i. e. ὄνομα ἐξαίρετον καὶ ἴδιον. Vide Siphre f. 7. c. & Maimonidem *More* l. 1. c. 61, 62. & Eſaiam vatem c. 42. 8. & ex minoribus Oſeam c. 12. 6. Ambo autem illi imitantur Moyſen omnium poetarum præſtantiſſimum Ex. c. 15. 3. & c. 3. 15.] *quod appellatur* ἄρρητον *i. e. ineffabile* [Suis quidem literis à nemine vel Sacerdotum proferendum extra Ædem Solymitanam, ſed potius cognominatim, ſono ἀδωναὶ: ut de יהוה reverentia cavit antiqua ὁσιότης *Sotæ* c 7. §. 6. adeoque extincto dudum ſacerdotio Judaico haud fandum amplius. Exſortem ideo quemque dixit æternæ vitæ Abbas Saul Maſſictæ *Synedrin* c. 11. §. 1. החונה השם באותותיו. Ubi opportune adnotat R. Menas T. H. f. 28. b. Cuthæos prolati profanatique יהוה nominis teneri. כנון אלין כותאי דמשתבעין, neque minus apte ſed conciſe de proprio nomine & ὀνῳ Jacobus Achæ, נכתב ביור הא ונקרא באלף דלת: *ſcribitur quidem* per *Jod He*, i. e. יהוה: *legitur vero ſecundum Aleph daleth*, ſive *Adonai* אדני. Conſules etiam *Pejachim* f. 50. a. *Ciddaſim* f. 71. a. T. B.] & *quod ſcriptum fuit in Lamina aurea, quæ erat in fronte Pontificis*. Idem ad doctiſſimam fœminarum Marcellam, *Nonum Divinorum nominum*, τετραγράμματον, *quod* ἀνεκφώνητον *i. e. ineffabile putaverunt aliqui, his literis ſcribitur Joth, he, vau, he: quod quidam non intelligentes propter elementorum ſimilitudinem, cum in Græcis libris* (ſubinde in Syriacis Arabicisque, ut Gregorius Arabſque *Laudinus* teſtantur) *repererint* IIIII فبفي *legere conſueverunt*. Idemque ad Eſ. c. 26. 4. In Hebraico tria habet nomina (יה יהוה צור) *Sour*, *Adonai*, *Ja*, quorum aliud *invisibilem* (*vel* invincibilem) aliud *ineffabilem*, aliud *robuſtum* ſonat. Euſebius etiam de v. 9. ψ. 91. κύριε ἐλπὶς μου· τὸ κύριε ἀφ' οὗ τετραγράμματον ὀνόματος (יהוה) ἐν τῷ ἑβραϊκῷ φέρεται· ὅπερ ἀνεκφώνητον εἶναι λέγουσι ἑβραῖοι παῖδες, ἐπὶ μόνῳ τῷ θεῷ παραλαμβάνειν αὐτὸ φάσκοντι. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ διότητος ἐν πλείοσι καὶ μέρεσι γεγραφῆς προεπιδείξαμεν p. 435. Dem. Evang. Iterum vero peccat Præſul Cyrenſis l. 5. nugarum hæreticarum p. 260. τὸ δὲ ἀια (malo ἰὰ i. e. יה) τὸ ἐν ᾧ. τοῦτο iterum interpolo, τὸ δὲ τετραγράμματον καὶ ἀνεκφώνητον ἐν παρ' ἑβραίοις σαμαρεῖ δὲ ἰαὲ (imo ιαὲ) αὐτὸ λέγουσιν ἀγνοοῦντες τὸν ΘΕΟΝ ἑαυτῶν δυνάμιν. Nec immunis videtur Adamantius ab inſcitia p. 297. adverſus Celſum, ubi ait, οἱ δὲ ἄφιλοσοφώτατοι ὅτι τὰ μαγικὰ νοήσαντες, ὅτε τὰ τῶν θείων γράφων ἀλαζονεύονται, πάντ' ἐσυρῆσαι ὑπὸ μαγείας (minime gentium. Hebraica enim ſunt & hæc nomina, non Perſica, non Ægyptiaca, quod voluit Cl. Salmaſius) τὸ ἰαλδαβαὼθ (quod eſt in ſicco ore *Elohe Sabaoth* אלהי צבאות i. e. ἀσώματος δυνάμεων ιαπ. Judæis, aut ſeniori τῷ πατρὶ, κύριε τῶν ὅλων. Theodoreto alicubi *iadabaoth*, יהו צבאות, idemque corrupte dicitur

θυθαβαὼθ in Diagrammate Celſi. Verum de his alibi liberalius.) καὶ τὸ ἀσαφὲς forte השכים, ὀρθρινὸν Celſo p. 18.) καὶ τὸ ἀφανὲς. (i. e. אור, quod ex Oratione Ophiana p. 297. ſatis conſtat.) ἀπὸ δὲ τῶν ἑβραϊκῶν γεγραμμένων ιαωια (lege ιαω ὁ ὢν, *vel* ια cum Grotio) παρ' ἑβραίοις ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ σαβαὼθ καὶ τὸ ἀδωναῖον, ἐξ ὧν ἑλωαῖον. τὰ δὲ ἀπὸ τῶν γεγραμμένων ληθεινὰ ὀνόματα ἐπαίνημά ἐστι θεοῦ θεῖον. ὅπερ μὴ συνιέντες (imo ex induſtria ut ſemi-Judæi poterant) οἱ ἐκθεοὶ θεῖοι, ὡς ἐξ αὐτοῦ ὁμολογεῖται, ὠήθησαν ἄλλον μέν εἶναι τὸν ἰαὼ, ἕτερον δὲ τὸν σαβαὼθ, ἐξ ἑτέρου δὲ τοῦτον τὸν ἀδωναῖον, ὃν λέγουσιν αἱ γραφαὶ ἀδωναΐ· ἐξ ἄλλου τὸν ἑλωαῖον, ὃν οἱ περιφανῶς ὀνομάζουσιν ἑβραῖοι ἐλωεί, l. ἐλοΐμ. Suaſit autem reverentia numinis Divini ac Benedictionis Sacerdotalis, tum etiam varia illa, quam ſupra vidimus quadriliteri יהוה enunciatio, ne proprium Dei nomen per ora plebeia jactaretur: ſed ante tempora Alexandri M. vel ut Phariſæi loqui amant, ab obitu S. Simeonis (v. cod. *Joma*.) ejus loco veniret titulus Domini אדוני, aut quod Juſtiſſimus ille Pontifex maluit, formula *Adonai Elohe haſabaoth* יהוה אלהי הצבאות. Sic enim interpretor nomen δωδεκαγράμματον, quod commemorat Talmudum, Maimonides vero & Bechæus haud recte perceperunt. Acceſſit etiam Interpretibus LXXII. alia cauſa, mollities linguæ Græcæ, quæ ne dimidiam partem Divinæ vocis יהוה exprimi ſuſtineret; inde illi & Apoſtoli Domini noſtri κύριον, aut vulgi modo illud ἀδωναὶ reddiderunt ubique S. Librorum. Ita tres Judæi ſub Antoninis, ita cæteri hucuſque Judæi. Quoniam vero admodum diligenter de ſanctiſſimo nominum egit Moyſes Maimonis in מורה, eo lectorem meum ablego. Conſtat autem ſupra cæterum ornatum Aaronis Coronam Nomine tanto inſignitam inſcriptamque merito deprædicaſſe virum Eccleſiaſticum c. 45. 10. πέταλον χρυσοῦν ἐπάνω κιδάρεως, (quomodo & Joſephus voluit,) σφραγὶς ἁγιάσματος, καύχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος, ἐπιθυμήματα ὀφθαλμῶν κοσμήσεται. ὡραία, ὡς αὐτὸ ὁ γίγων τοιαῦτα ἐως αἰῶνος. De eiſdem Sancti capitis decoribus Origenes Homiliarum Leviticarum ſexta paſſim legitur, *Adhuc ornatus addendus eſt, neceſſe eſt ut accipiat etiam Coronam. Propterea accipit primo Cidarin, quod eſt vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum. Et poſthæc imponitur ei Mitra. Ante faciem i. e. à fronte Pontificis Lamina aurea ſanctificata, in qua ſculptum dicitur vocabulum Dei.* Et mox diſcrete cum Joſepho, *Mitra tibi & Lamina aurea caput coronet &c.* Sic ergo ſtetit coram Deo Summo Summus ejus Sacerdos, totius gentis Hebraicæ typus, longe venerabiliſſimus mortalium, veſtibus octo ſplendidioribus (בגדי זהב *Ioma* c. 2.) exornatus, Brachis, Tunica ſtricta, Baltheo, Pallio, Ephoda, Logio, Tiara, & Lamina: vel juxta Moyſen & Joſephum, המכנסים הציץ הכצנפת החשן האפוד המעיל האבנט התכנות. Ordine eodem apud Flavium in Originibus Belliſque patriis, ipſiuſque defloratores, quam apud Maimonidem c. 10. *Supellectilis ſacræ* ex Doctoribus Babyloniis ad *Ioma* c. 2. & 3. obſervato. Nam Judas Princeps c. 7. §. 5. ejuſdem codicis ex fortuito ordinem turbavit. Has equidem veſtes Romani rerum domini Judææ obſequentis pignus pretiumque meritum aliquandiu obſervabant. Tantum etiam decus in Bacchum ſuum transferri voluit Plutarchus, ſed Aaronis manifeſta injuria. Deſcribitur adeo l. 4. *Symposiac.* ἰκδαῖον ὁ ἀρχιερεύς, μιτροφόρος τε πρῶτον ἐν ταῖς ἑορταῖς (præſertim in Oſchophoriis,) ἐξ ἑορτῆς ἐνομαζόμενον, καὶ τὸ σαβάζιον

Corona *aurea frontem cingens.*

hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exsurgunt calyculi aurei, similitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, sed quam Græci rei herbariæ periti Hyoscyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen nihil amplius de ea sciverint; iis, qui ita se habebunt, eam non piget describere. Planta quidem est quæ sæpe in altitudinem crescit ultra tres palmos, buniadi similem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic comparaverit) folia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipsis arcte adhærentem. vestiturque tunica quadam quam sponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea est magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non absimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima sui parte alterum sphæræ

ν. [h] περιέρχεται δὲ στέφανος [i] χρύσεος, [k] ἐπὶ τριστοιχίαν κεχαλκωμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος [l] τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ὁπομεμιμημένος, [m] ὃς δὲ κύαμον Ἑλλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις [n] ἢ θεασάμενος τὴν βοτάνην ἀμαθίᾳ τύτῳ ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τὴν κλῆσιν ἐπισάμενος οὐκ ἰδὼν ἀναγνωέσθω· τοῖς ἄτω δὴ ἔχουσι [p] σημαίνω τὸ πρόσωπον τοῦτον. βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς ἀσπιδιαίους πολλάκις [q] αὐξανομένη τὸ ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερῆ βουνιάδι· ταύτῃ γὰρ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς ἐρυσίμοις. οὐ μέντοι τοῖς κλάδοις ἀνίησι κάλυκα περισχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτὴν ἔλυτρον, ὅπερ ἀποκείσεται καθ' αὑτὸ περὶς τὸν καρπὸν [r] μεταβαλεῖν ἠρεμούσης. ὁ δὴ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ [s] σκυταλίδος μικρᾶς δακτύλου, κεκτῆται δ' ἐμφερὴς τὴν περιφορήν. σημαίνω δὴ καὶ τοῦτο τοῖς ὑπὸ μεμαθηκόσι. σφαίρας εἰς δύο μέρη

μα, ὃ καλεῖν ἐθέλοιεν τετμῆσθαι. εὐλάβειαν δὴ τὸν λαὸν παιδεύων ὁ διατάκτης θεὸς, δι' αἰνίγματος τοῦτο δεδήλωκεν· ἐπιγράψεις αὐτὸ φησὶν ἁγίασμα κυρίου. Deinde inter Anglos Beda ait de Tiara Pontificis sui hæc talia testari Josephum: *Pileum autem similiter operatum habet Pontifex, sicut ceteri Sacerdotes, & alium consutum ex hyacintho variatum. Circumdatur autem ei & aurea Corona tribus vicibus facta, supra quam adsurgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbæ quæ apud nos Achoro nuncupatur, quam Græci Hyoscyamum dicunt. Paulo post descripta ejus mirabili varietate subintulit dicens, Habet autem florem similem plantagini, & per circuitum tota Corona his floribus est cælata ab occipitio usque ad utrumque tempus. In fronte vero hoc idem non habet: sed Lamina est aurea, quæ sacris literis Dei nomen habet inscriptum.* Supra enim dixerat venerabilis Saxo, *Sanctum autem Domini* (quo pro Comestor posuit *Aioth Adonai*, non *Codes Adonai*) *quod in lamina sculpi jubetur nomen ejus & venerabile* (lego *Inenarrabile*) *significat: quod apud Hebræos quatuor literis vocalibus scribi solet, hoc est, Joth, Ee, Vau, Ee. Cujus interpretatio lingua eorum Ineffabile sonat: non quia dici non potest, sed quia nihil de eo dici digne potest. Hæc quidem de secundo velamine & coronis Pontificum aureis Sacra Scriptura tacere videtur. Coronarum vero breviter fecit in sequentibus mentionem, dicens, Et mitras cum Coronulis suis ex byssо. Poterat quidem intelligi utrasque ex byssо factas esse, si non Josephus Coronas esse aureas designaret; qui sane adhuc Templo & Legali observantia celebrata, cum esset de genere Sacerdotali, facillime potuit modum Sacerdotalis instrumenti, non tantum legendo sed & videndo cognoscere.* Sic Nostras. De eodem ornamento maxime ex Josepho differit Nicolaus Ex-Judæus, *Erat mitra* (quæ communius Tiara vel Infula dici potest, specialius Cidaris, nisi fallatur P. Trecensis,) *hyacinthina, posita in capite summi Sacerdotis super aliam mitram byssinam: habens in inferiori parte semicirculum aureum pulchre fabrefactum, procedentem ab occipite ad utramque aurem. Ultimum ornamentum erat Lamina aurea, pendens in fronte summi Sacerdotis, ligata cum mitra filis hyacinthinis, in qua erat nomen Domini tetragrammaton inscriptum. Nec erat facta ad modum lunæ corniculatæ, ut dicunt aliqui, habentis cornua superius & convexum inferius: sed ad modum Coronæ, unde & Corona vocatur in Litera. Non tamen erat Corona perfecta, sed solum protendebat ab aure in aurem, transiens super frontem, ut dicunt Josephus & R. Salomo: ita quod ipsa cum semicirculo prædicto, quod erat in parte posteriori capitis, faciebat coronam perfectam.* Hucusque Nicolaus. BERN. Ita *Bas. G.* & *Petrus Comestor.* nec aliter *Josephus* ipse lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* ὑπ' αὐτὸν ἢ σωμ.

h Περιέχει] ἢ στέφανος] Sic *Big. Bas. G.* & *Epiphan.* in *reliquis* περιέχει] στέφανος.

i Χρυσοῦς, ἐπὶ τριστοιχίαν κεχαλκωμένος·] Apollonius Sophista lexico inedito Iliadis & Odysseæ (vide Montfauconii Bibliothecam Coislinianam pag. 465.) χάλκεια. Συνήθως τὰ ὅπλα καὶ τὰ ὁπωσοῦν σιδηρᾶ λέγει τὰ παλαιὰς χρήσεως· καὶ γὰρ ὁ Ἡσίοδος

Χαλκῷ δ' οὐ ἐργάζοντο, μέλας δ' οὐκ ἦεν σίδηρος.

Διόπερ χάλκειον εἶχον καίπερ σιδηροῦν ἔχον τὸν αἰχμὸν, καὶ χαλκεὺς καὶ ἔτι νῦν ὁ σίδηρον κατεργαζόμενος. Ὅμηρος καὶ τὸ χρυσοχόον λέγων ὅτως

——— Ἦλθε δὲ χαλκεὺς
Ὅπλ' ἐπὶ χερσὶν ἔχων ———

Ærea. *Ita solet arma appellare etiam quæ Ferrea erant, ob antiquum usum: nam veteres teste Hesiodo,* in ære operabantur nec ferrum nigrum erat. *Inde est quod* χάλκειον *dicatur telum etiamsi ferream habeat cuspidem, & χαλκεὺς faber ferrarius. Homerus etiam illum qui in auro fundendo versatur ita nuncupat his verbis:* venit χαλκεὺς arma manibus gerens. REL.

k Ἐπὶ τριστοιχίαν] Ἐπὶ τριστοιχίαν *Samb. Hen.* & *Busb.* sensu sonoque haud diverso, ut Græci nunc audiunt. BERN.

l Τῇ σακχάρῳ] Rescripsi τῇ σακχάρῳ ex libris *Hen.* & *Busb.* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis Bigotianæ. Longinquius absunt τὸ ἄκυ. aut τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci*, & τῇ δακχάρῳ *Bas.* & *Gen.* Remotissimum vero quod *Epiphanius*, & ab illo *Beda* *Petrus*que *Scholastici* legerant, *Similis herbæ, quæ apud nos Acchoro nuncupatur.* Venit enim inter herbas veneni ac vesaniæ *Hyoscyamus* sive *Bengus* (i. e. τὸ φίτυ) Avicenna, Serapione, & in Simpliciori medicina Beritarida & Abengesla attestantibus. Unde in Lexicis Ægyptiacis, ὑοσκύαμος, البنج وهو السكران, *Apollinaris refertur inter toxica & cicutas.* Quocirca σάκχαρον Josephi haud alia est, quam planta illa temulenta Syrorum minimeque sobria ܫܟܪܘܢܐ *Shacruna*, Arabumve شوكرون *Shaucruno*, & correctius *Sucarran* سوكران (à שכר seu ܫܟܪܐ, μεθύσκω, ὑοσκυαμάω Pherecrati,) κώνειον, aut herba quævis *phreneſin & ebrietatem* i. e. سكر *Sacar* inducens. Idem docuit Galenum & mille alios doctores Botanicus Anazarbensis libro 4. luculentissimi operis, de Hyoscyamis nigris subflavisque: αὐθότεροι δὲ εἰσι μανιώδεις ὑπάρχοντες καὶ καρηβαροῦντες, quod est Plinio Metaphrasta, *insaniam gignentia capitisque vertigines.* Idem de herba hac fanatica monuerat ante illos omnes Xenophon. Alibi etiam Plinius affirmat de hoc frutice Alcidæ, sane furentis, *Natura vini, ideoque montem caputque infestans*, quod est ipsum سكران. Videtur adhuc Pandectes ille Naturæ ab Herbariis Arabum l. 25. c. 4. scripsisse *Altercum*, atque itidem defloratores ejus Largus & Apuleius, pro voce vera السكران *Alsecran*, aut *Assecran*: quamvis doctissimus Rhodius *Venenum hoc* (sic nominant illud Hispani, eademque ex malitia *Belinuntiam* Galli) hodieque Arabibus dici *Alteric.* Quandoquidem vero Prophetia furor quidem esse apparet, idem frutex *Apollinaris* vocatur, & πιλώνιον, atque διοσκύαμος inter Græcos: pariterque Hierophantarum Ægyptiorum dialecto σαφθὼ, Dioscoridis & Apuleii falsorum testimonio non falso, tanquam *Planta Divina*, COΦϵ†, quod Syrus diceret שם ראלהא θεῖον ἔρν Quippe τὸ Ægyptiis φύτευμα, & φθὰ summum Numen significare, certum equidem, si non notum satis. Hinc jam pergo, quo me ducet Flavius. BERN. Ita *Bernardus* ex *Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Busb* Proximum est τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ*. Longinquius abest τῇ σακμαχάρῳ *Sambuci*. In *Cod. Vat.* τῇ δ' ἀκχάρῳ (unde forsan vulgatum τῇ δακχάρῳ) quo fere modo legisse videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comestor*, qui omnes habent *Accharo*.

m Ὃς δὲ κύαμον] Ὑοσκύαμον, quod est *suum pestis*, junctim cum vulgo *Samb.* & *Hen.* BERN. & *Vat.* Magnitudo & forma — — calicis hyoscyami hæc est. REL.

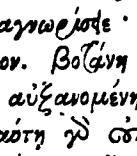

n Ἢ θεασάμενος] Maneat ita prior τυποθετία. Ait enim Sacerdos amborum gratia se statim descripturum, qualis sit planta Apollinaris, siqui nomine ignorato naturam ejus vel sæpius visæ haud certo tenuerint, sive præter nomen fruticis nihil amplius de eo sciverint. Cæteri autem libri, ut *Big.* & *Samb.* μὴ θεασάμενος proponunt, repugnante tamen phrasi ἀμαθίᾳ τούτῳ, quod est, *nomenclaturæ ignari.* Epiphanium adjunges illis scribis; sic enim transtulit, *Nequis autem, cum non viderit hanc herbam, per ignorantiam naturam ejus ignoret.* BERN. Μὴ θεασάμενος in plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phrasi sequenti ἀμαθίᾳ τούτῳ. Forsan tamen admitti potest hæc lectio, si cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula.

o Οὐκ ἰδὼν] *Bas.* & *Gen.* τὸν ἂν ἰδὼν γνωέσθω *Big. Vat.* & *Samb.* At Josepho placuit fortean phrasis altera. BERN.

p Σημαίνω] MSS. Græca, necnon Latina Scholastici eo modo. δὴ ἔχουσι σημαίνω *Bas.* ἢ ἔχουσι σημαίνω *Gen.* BERN.

q Αὐξανομένη] Αὐξομένη *Samb.* Mox ὡσεὶ nullius modi *Bas.* & *Gen.* Dein καθάπερ *Samb.* BERN.

r μεταβαλεῖν] Scripti ita futuro tempore. Editi μεταβαλεῖν. BERN.

s Σκυταλίδος] *Condyli*, inquit *Vossius* pater. Verum σκυταλὶς & φάλαγξ dicitur Græcis, pars illa articulorum, quæ inter condylos subsidit. Mox σφαίρης *Bas.* & *Gen.* BERN.

t Ὑπε-

μέση πτυκνώσης, ὡσὶ τῷ πυθμένι τῷ ἑτέρων τομῷ ἐχό φυόμενον ἀπὸ ῥίζης [t] ὡσιφερής· εἶτα σωτιὼν κατ' ὀλίγον, ὑποχειλωσάσης διηρεπῶς τὴν ὑπογωρήσεως, ἀκλινώς τω πάλιν ἠρέμα πρὸς χεῖλος, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς πτυκνόμενον. ὄπιθεμα δ' αὖτῷ ἡμισφαίριον ὑπεστέφυκε· καλλιβῶς ἂν εἴποι τις τετορνευμένον· ὑπερανεστῶσας ἔχον τὰς ἐντομάς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παρεκπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀπολήγοντας τὸ ἄκρον. φυλάττει δ' ὑπὸ τῷ ὀπιθέματι τὸν καρπὸν ἅπαντος ὁ κάλυκος, ὅντα βοτάνης σπέρματι τὸ σιδηρίτιδος ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος [x] τῷ τῶν μήκωνος [y] πλατυγωνίῳ δοκοῦν ἐμφερὲς εἶναι. ὁ μὲν τοίνυν στέφανος [z] ὁ κεχαλκωμένος, ὅσον ἀπὸ τοῦ ἰνίου πρὸς ἑκάτερον τὸν κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν [a] ἑλιὰς οὐκ ἔπεφυκε· λεγέσθω γὰρ οὕτως ὁ κάλυξ· [b] πλάστιγξ δ' ἐστὶ χρυσοῦς, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ τὸ προσηγορίαν ὑπεσημασμένος ἐστί. καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ κόσμος.

ζ. Θαυμάσαι δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθημα, ἴσως, ὡς σκαυλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν [c] προῄρηνται, ἀσεβεστέρως ἐχόντως. εἰ γάρ τις τὸν σκηνῆς κατανοήσαι τὸν πῆξιν, καὶ τὰ ἱερέως ἱδοὶ τὸν στολὴν, τάχα σκοπῶν οἷς πρὸ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην Μωσῆν [d] θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς [e] ἀπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ ἀφιδρυσιν τῶν ὅλων, εἴπερ ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μὴ σπουδαίως σκοπεῖν, Μωσῆν γενόμενον. τὴν τε γὰρ σκηνὴν, τετράκοντα πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεῖς τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν [g] ἀπεσημήνατο· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ὁδίβατα· τῷ δὲ τρίτῳ μοῖραν μόνῳ ἀφεῖκεν τῷ Θεῷ, ἀφ' τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ὅτι τε τῇ τραπέζῃ τοὺς δώδεκα [h] θεοὺς ἄρτους, ἀπεσημήνατο τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μονὰς διῃρημένον. τῷ δὲ λυχνίαν ἐξ [i] ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην,

divitiæ segmentum refert, ab ipsa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intusque ut procedit pulchre excavatus, rursum sensim dilatatur cum incisuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnascitur, ut sphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) subtilitate tornatum, & intra eminentes inclusum incisuras, quas dixi forma mali punici assurgere, spinosas admodum & in acutos plane mucrones desinentes. servatur autem sub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ sideritidis semini perquam similis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium similitudinem habere existimetur. Atque huic quidem similis facta est corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) sed lamina aurea, quæ sacris characteribus Dei nomen incisum habet. Atque hujusmodi quidem erat Pontificis ornatus.

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus nostrum perpetuo prosequuntur, tanquam numen illud, quod illis venerari solenne est, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & sacerdotis vestimenta respiciat, & vasa quibus in sacro ministerio utimur, Legislatorem *nostrum* & virum divinum *exstitisse* comperiet, falsoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum universitate & similitudinem factum inveniet, quisquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, singula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviserit, & duas partes sacerdotibus reliquerit, quasi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræsentat, (illa enim omnibus pervia sunt) tertiam vero partem soli Deo seposuit, eo quod & cœlum hominibus inaccessum. Quin & duodecim panibus, quos mensæ imposuit, denotat quot menses annus explicat. Candelabrum

Tabernaculum, & Vela &c. quarum rerum symbola.

[t] Περιφερὴς] Περιφερὴς MSS. nostra Græca. ὡσιφερῆ *Bas.* & *Gen.* parsque major codicum Epiphanianorum. Jam autem circumitu quodam describit Judæus *Segmentum hemisphærio majus.* BERN. Ita ex *MSS.* ὡσιφερῆ in *Editis.*

[x] Ἀφιησιν, κακλιβῶς] At vero *Big.* & *Samb.* citra particulam emphasis, ὡσφιησιν ἀκλιβῶς ὡς εἴποι τις. τετορ BERN.

[y] Τῷ τῶν μήκωνος] *Big.* & *Samb.* ut amant Homerus, Thucydides, & plane gens Attica, teste Dionysio. τῷ δὲ μήκωνος Typi priores, non sine exemplo. BERN. *Al.* τῷ δὲ μήκωνος.

[z] Πλατυγωνίῳ] Πλατυγωνίῳ *Big.* & *Samb.* quod passim legitur apud veteres scriptores, Theocritum, Pollucem, alios. Rarum est τῷ πλαταγῶνι Typographorum *Bas.* & *Gen.* Hujusce equidem genus esse deterius putavit Scholiastes Theocriti, quasi ἡ πλαταγών. Viderat etiam *Epiphanius* interpres formulam πλαταγῶνι heic loci. Describit autem Flavius hac occasione *Hyoscyamum fulvum* seu *Syriacum*, qualem in Herbario vivo Cl. Huntingtoni nos nuper vidimus, aut Paludanus ad Clusium pridem miserat, aut demum in *Horto Oxoniensi* vir de florente Natura meritissimus D. Morisonus magna cum cura & lumine expressit. Radice quidem tanquam buniadis, erucæ foliis: filiculis quantus est humanæ manus articulus minimus, quave forma cytini se aperiunt malorum Punicorum: sideritidis semine, floribusque papaveris, ita de caule sesquicubitali & hirsuto ramulos spargit Apollinaris, in ipsis junctaris quinquecuspidum calycum pulchro ordine fœcundos, quos dimidiæ sphæræ, naturæ toreuma clarum, coronant. Vel crede nobis ità depingentibus, vel magis Sapientissimo Pedacio de herba malæ indolis, formæ optimæ. ὑοσκύαμος, θαμὸς ἐστι καυλὸς ἰσχνὸς πυκνός, (πολλὰς equidem Oribasio & Apuleio,) φύλλα πλατιὰ, ἐπιμήκη, ἰσχνόμφαλα, μήλοπα, δασέα· ὥσπερ ὃ τῆς καυλὸν ἐπέχει περίκλωσι (κύλη cum Saraceno, vel βάλανοι cum Apuleio, vel jam nihil huc rescribe:) ὥσπερ ῥοιᾶς κύτινοι, πεφυκόμενοι ἀσπιδίσκοις ἀπεμάσι μίσοις, ὥσπερ μήκωνος. Tum de genere flavo, ὁ δὲ τις αὐτῆς μηλοειδὴς (*Melist celeris* recte Serapio, atque Galenus. μηλοειδὲς Correctores Dioscoridis, & Apuleius *melaseadis*, perperam cuncti.) φύλλα καὶ λοβὸς ἀπαλώτερα, στέμα τοῦδε ἔχοντος ὥσπερ ἰοῦ τινος; *Irionis semini simile*, inquit Plinius. Hæc etiam Apuleius transtulit recte & eleganter, *Symphoniaca thyrso est fruticoso, multiramis, foliis nigris, fissis, hirtis: balanos generans, ut est mali Punici ampullaceum appellatum, obstrusos quidem, rutulis & semine, paulo longiori papavere. Sed sunt differentiæ ejus tres. Nam altera flore purpureo & semine nigro, altera flore nigro ac semine fulvo: sed utraque fumentes in furiam mittit, &c.* BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* πλαταγῶνι in *Editis.*

[a] Ἑλιὰς] Ἑλιὰς *Busb.* & *Hen.* auribus pravis captarunt. ἑτιλὶς scripsisse Josephum *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* suo consensu obfirmant: nam alibi vocabulum illud frustra quæres in libris Græcorum. Servabitur autem Analogia, si cum veteribus Grammaticis hypothesi quadam εἰλω fiat ex εἰλέω. Unde ἴελα, ἰείσμοσσα apud Patrem Elegantiarum, & ἴελος *malum Convolvuli*, pro εἶλος in Lexico Hesychii. Exinde etiam, & facilius fluit ἰφιελὶς Josephi, tanquam *Redimiculum, Involucrum*, aut *Voluta*: ita enim apparuit horum Calycum περισχία in diademate Pontificis Hebraici. BERN. Hoc vocabulum non alibi, quod sciam, occurrit: ideoque illud interpretati nolui, quamvis *redimiculum, involucrum, volutam*, aut simile quid significare videatur.

[b] Τελαμὼν] Acuitur istud in codice *Samb.* τελαμών δ' ἐστ. Statim *Busb.* ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ προσηγορίας ἐπιτέτμηται ἐστί. *Hen.* ἐπιτέτμηται ἐστὶ non recte. Dein ἐστὶν ὁ κόσμος *Samb.* ἐστὶ κόσμος cæteri. BERN.

[c] Προήρηνται,] Προ ἱέλωται *Bas.* & *Gen.* προήρηται libri veteres, ac res ipsa. BERN.

[d] Θεῖον ἀνδρα,] Mosen ipsum ἄνδρα appellat. Num ergo Jesum Mosi prætulit de hoc dubitans an ἀνδρα dicere ipsum fas sit? Id testimonium Josephi de Christo suspectum reddit. REL.

[e] Ὑπὸ τῶν ἄλλων] Ἀπὸ τῶν ἄλλων *Vat.*

[f] Ὥσπερ βατόν τινα] *Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ὥσπερ βατὸν βέξηλόν τινα καὶ κοινὸν τόπον *Samb.* cum *Big.* Puto Flavium hunc jam olim edidisse ὡσπερ βατὸν τινα καὶ κοινὸν τόπον: vel βατὸν huc insertum Scribarum cura nimia. Mox θαλατταν à *Samb.* BERN. Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum esse olim conjecerat *Bernardus*: quod ὡσπερ βατὸν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν reperuerit in *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὡσπερ βεβηλόν τινα καὶ κοινὸν in *Editis* & *Vet. Interpr.*

[g] Ἀπεσημήνατο·] *Busb.* ἐκλεῖ.

[h] Θεοὺς ἄρτους,] Καθεὶς *Vat.*

[i] Ἑβδομήκοντα μορίων] Incertum est quomodo has partes numerari velit: nam pocula flores & mala non tot numero fuere;

vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit, ejuſque ſeptem lucernis planetarum curſum *oſtendit*: totidem enim numero ſunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; coccus etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Præterea & Pontificis tunica, cum ſit lintea, terram repræſentat; hyacinthus vero cœlum *aëreum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique ocu-

[k] τὰς τ̃ πλανητ̃ων δεκαμοιρίας ἠνίξατο· [l] λύχνους δὲ αὐτ̃ης ἐπλὰ, τ̃ πλανητ̃ων τὴν φορὰν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τ̃ ἀριθμόν. [l] τὰτε Φάρσος, ἐκ τεσσάρων ὑφαντέα, τὴν τ̃ στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥτε μὲν βύσσ@ τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτ̃ης [m] ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἥτε πορφύρα τὴν θαλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι [n] τ̃ κόχλε τῷ αἵματι· τ̃ δ' ἀέρα βύσσινον δηλοῖ ὁ ὑακινθ@· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τ̃ πυρός. ἀποσημαίνῃ γ' οὖν καὶ ὁ τ̃ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, [o] λίνε@ ὢν· ὁ δὲ ὑακινθ@ τ̃ πόλον, ἀστραπ̃ης μὲν καὶ τ̃ς ῥοίσκους ἀπεικασμέν@, βροντ̃ης δὲ καὶ τ̃ τ̃ κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν [p] ἐφαπλίδα [q] τ̃ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεσσάρων γεγρά-

si ſtandum teſtimonio Talmudicorum. Verum, quoniam Talmudici numerum florum, craterum & malorum non niſi ex verbis Moſis petunt, & ſæpe nimis adhærent literæ, non credideram plura non fuiſſe ornamenta atque illi exiſtimant. In lychnucho certe arcus Titiani plura ornamenta ſunt: & quoniam ramus tertius & quintus in eo ſatis eſt integer, in eorum ſingulis ſeptem diſtincta obſervo ornamenta. Quod ſi in ſecundo ramo, qui tertio major eſt, novem, in primo undecim ornamenta ſtatuantur, & in ſtipite medio 16, efficient ſeptuaginta. REL.

k Τὰς τ̃ πλανητ̃ων] Sic emendo. Intelligit enim Joſephus Decanorum ſedes LXX. quas tabula quadam expoſuit J. Maternus pſeudoſophiſtarum princeps. *Decamoria* heic habent exemplaria vetuſtiora *Epiphanii*, pro *Decamoerias* aut *Decatemoria* vocibus probis. Pariter *Petrus* helluo, *Per ſeptem lucernas Candelabri dicit Joſephus figurari ſeptem planetas: per* LXX. *ejus partes Decarmoniam* (lego *Decamoeriam*) *planetarum, forte quia quiſque planetarum habet decem dignitates vel poteſtates.* Extat autem τὰς τ̃ πλανητ̃ων δωδεκαμοίρας in utriſque editionum. τὰς τ̃ πλανητ̃ων δωδεκα μοίρας aut δωδεκαμοίρας, apud *Hen.* & *Busb.* Legit vero *Samb.* τὰς τ̃ ζωδίων δώδεκα μοίρας, atque *Big.* τὰς τ̃ ζωδίων δωδεκαμοιρίας. BERN. Sic emendavit *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* qui habet *ſeptem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamærias*. Intelligit enim *Joſephus* Decanorum ſedes LXX. quas Tabula quadam expoſuit *Julius Firmicus Maternus*. In *Editis* τὰς τ̃ πλανητ̃ων δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* τὰς τ̃ ζωδίων δώδεκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας.

l Τὰτε Φάρσος.] *Al.* τὰτε γὰρ Φάρσος.

m Ἀνεῖσθαι] *Hen.* & *Busb.* Tenent autem ἀνιέσθαι, pro vulgatioribus ἀνίεσθαι & ἀνεῖσθαι *Big. Samb. Baſ.* & *Gen.* Tum λῖνον corroborant Typographi *Baſ.* & *Gen.* & Lexicographorum haud pauci. At vero rectum eſt *λίνον*, ſicut acuunt jam *Samb. Hen.* & *Busb.* De puero enim Apollineo λῖνον ſcribi olim monuerat verus Didymus ad optimum Poema. BERN.

n Τ̃ης κόχλε] Τ̃ων ἰχθύων τῷ αἵματι *Samb.* & *Big. Piſcium ſanguine Epiphanius* interpres. Probatur tamen lectio altera typis *Baſ.* & *Gen.* atque calamis *Busb.* & *Hen.* & hiſce verbis B. Theodoreti de Velorum ſacrorum coloribus. ὁ μὲν ὑακινθ@ τῷ ἀέρι προσέοικε, τὸ δ' ῥοδοειδὲς ἡ κοκκοβαφὲς τῷ πυρὶ· τὸ δ' ἀλικεγκὲς μιγνύμ τῷ θαλάττῃ. ἐκείνη γὰρ τερφθεῖσ τ̃ κόχλου, ἐξ ἧς τὸ τοιοῦτον γίνεται χρῶμα. ἡ δ' βύσσ@ τῇ γῇ· ἐκ ταύτης γὰρ φύεσθαι λέγεται. Hæc ſumſerat Antiſtes Cyrenſis ex *Congreſſu erudito* Philonis, ubi legitur, σύμβολον δ' γ̃ς μὲν ἡ βύσσ@· φύεται γὰρ ἐκ ταύτης. ἀέρ@ δ' ὑακινθ@· μέλας γὰρ ἀτ@ φυσῇ. ὕδατ@ δ' ἡ πορφύρα. τὸ γὰρ τ̃ βαφῆς αἴτιον ἐκ θαλάττης ἡ ὁμωνυμοῦσα κογχύλη. πυρὸς δ' τὸ κόκκινον· ἐμφερέσθαι γὰρ φλογί. Hieronymus inſuper ad Fab. ſuis literis Joſephum expreſſit impendio, *Purpurea mari deputatur, quia ex ejus cochleolis tingitur.* Κόχλε autem refert Joſephus in ſexum ſequiorem, ſicut ſæpe ſcriptores Græci. Amant enim delicata natio Athenienſes terminationes maſculas articulis fœmineis debilitare. Veruntamen hæc talia, quibus adeo commendatur Philoſophia Peripatetica, ex Philone ſuo cum cura traduxerat Flavius. Ait igitur doctor Alexandrinus etiam in Moyſis encomio, τὰς μὲν τ̃ ὑφασμάτων ὕλας ἀοράτοις ἐπικεῖσθαι ἐκ μυρίων ὅσων ἐλάττ@ τοῖς στοιχείοις ἰσαρίθμους, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὁ κόσμ@, κ̃ ὡσ αὐτὰ λόγον ἔχουσας. ἡ μὲν γὰρ βύσσ@ ἐκ γ̃ς, ἐξ ὕδατ@ δ' ἡ πορφύρα. ἡ δ' ὑακινθ@ ἀέρα ὁμοιότατα· φύσ γὰρ μέλας ὅτ@. τὸ δ' κόκκινον πυρὶ· διότι φοινικοῦν ἑκάτερον. ὧν γὰρ ἀναγκαῖον ἱερὸν καθαρμοῖς χρ̃σθαι τὸν παῖδα κ̃ ἡγεμόνι δ' παντὸς, τὰς ὁμοίας λαβεῖν ὑγείας, ἃς αὐτὸς τὸ ὅλον εὐημερ̃ῇ. Mox memorat ille τὴν λυχνίαν ἐν τοῖς νοητοῖς, δι' ἧς αἰνίττεται τὰς τ̃ φωσφόρων κινήσεις ἀστέρων. ἐπὶ δ' πάντα, λαμπάδιά τε κ̃ λύχνοι ἑπτὰ, συμβολα τ̃ λεγομένων πλανητ̃ων τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσι πλανητ̃ων. ὁ μὲν ἥλι@, ὥσπερ ἡ λυχνία, μεσ@ τ̃ ἐξ τεταγμέν@ ἐν τεταρτῃ χώρᾳ φωσφορεῖ τοῖς ὑπερκόσμ@ τόποις κ̃ τοῖς ὑφ' αὐτὸν ἅπασι. ἡ δ' τραπέζα τέτακται τοῖς βορείοις, ἐφ' ἧς ἄρτοι κ̃ ἄλες. Quinimo γ̃ς δ' εἰκὼν εἰκόνα δηλοῖ ἡ τράπεζα, inquit Clemens ſexto τ̃ στρωμα.έων, ubi perſequitur Arithmeticam ſacram Philonis, ſicut quinto p. 562. myſticas ejuſdem Anagogas de ornatu Tabernaculi Pontificiſque Hebraici retulerat κ̃ λέξιν. Inde Origenes apud Alexandrinos ſuos factum ſimile homilia quadam in Exodum excuſat, aut obliquius doctiſſimum Clementem inſimulat. *De quatuor illis, ex quibus conficiuntur vel Pontificis indumenta, vel cætera quæ ad ſacrum parantur ornatum, dixerunt quidam ante nos: & ſicut non decet aliena furari,* (utinam vero abſtinuiſſes cautius Adamanti!) *ita conveniens puto bene dictis alterius non abuti ſatentem. Iſta ergo quatuor elementorum, ex quibus & mundus conſtat & corpus humanum, tenent figuram. Hyacinthus ergo ad aërem refertur, hoc enim ipſe indicat color: ſicut coccus ad ignem. Purpura aquæ tenet figuram, quaſi quæ de aquis accipiat factum. Byſſus terræ, quia oritur ex terra.* Vide inſuper Flavium ipſum c. 14. l. 6. ἄλως. Poſtremo ex hoc Judæo quam Philone Sacrarum veſtium myſteria Fabiolæ ſuæ jamdudum expoſuit B. Hieronymus: illum conſulite. Simon vero aliique doctores Urbis *Iomæ* f. 44. b. T. Jeroſ. octo Pontificalibus, tunica, bracis, pileo, baltheo, pectorali, ephoda, pallio & corolla, totidem vitia hominum expiari exiſtimabant, dolum malum aut homicidium, libidinem, faſtum, furtum, judicium perverſum, idololatriam, calumniam, & blaſphemiam in Deum aut impudentiam frontis. Tabernaculi vero utenſilia Uzielides à majoribus Rabbinis Exodi c. 40. modo Phyſico explicat atque ἀλληγορῶ, ſicut Joſephus & Philo probarunt, v. 4. Menſam, inquit, ad ſcenæ latus Boreale conſtitues, qua de plaga pluviæ veniunt matreſque meſſium & ubertatis נטול מטה צפונא מתיהב עותרא דמהכן זלחן רמיסי על עיבין לסהפרנסא בהון דיירי עלמא. Dein ad meridiem pones Candelabrum c. 39. 37. והדלק ית נוצינהא ז כל קבל ז כוכבית cum lucernis ſeptem, inſtar tot planetarum. Namque ab illa præſertim parte ſolis lunæque via cernitur, inde etiam artium ac ſapientiæ via. נטול מטה דרומא שביל שמשא וסיהרא ומהתן איטרטון דנהורי והכן גנזי הכמתא דמהילין לנהורי v. 5. Pones & Aram Thymiamatum, propter Theologiam ſtudiumque Legis, quo ſuavius nihil. ממול חכימיא דנסיקין כאורייתא וריחהון נדיף ה' כקטרת בוכמיא. Tum portam defendes velo, velati juſti ſua pietate patriam protegunt. ממול צדיקיא דחפין בוזההון על עכא בית ישראל v. 6. Cæterum Eleemoſyna ad portas divitum plane valet Deo judice, (quod & Paulus noſter ſcripſit) quantum holocauſta altaris præ foribus ſacris aut Templi aut Tabernaculi. מטול עתיריא דמסדרין פתוראי קדם הרעיהון ומפרנסין מסכנייא ומשתבק חוביהון כאילו מקרבין עלתא על מדבחא. Concha ſuis aquis v. 7. indicat lacrymas pœnitentium עקומיההון הי כמיא. ושדרין v. 8. Idem exponit ambitum Atrii & portam ejus de Heroibus antiquis præſidio Iſraelis, & de Heroinis, quarum gratia Gehennæ portas devitant puerorum Hebraicorum animæ. Quatuor ordines gemmarum innuunt tot mundi plagas c. 28. 17. ר' סידרין דמרנלין קביל ר' טריגונין דעלמא. Urim deinde Ex. c. 28. 30. Thummimque Pectoralis abſcondita Reipubl. Hebraicæ declarant, futuraque quaſi in antecellum præſtant, Præſule per illa conſulente, quæ ſibi inſculptum oſtenderent nomen Dei magnum, ſanctum, τὸ. ἀληθινὸν κίνητρον, Abyſſi grandis ſigillum, clavis myſteriorum, & præſentiſſimum amuletum. Tam prope abſunt Rabbini ab ineptiis Gnoſticis. אוריא דמנהרין כליהון ומפרכמין מיין דנירא ישראל והומיא דמשלימין ביעובריהון לכהנא רבא דחבין אולפן בן קדם יי בהון דבהון חקיק וכפרש עכא רבא קדישא דביה אתבריין הלת מארת ועשרתי עלמיא והקיק וכפרש באבן שתירת ודא חתם מארי עלמא פום תהוכא רבא מן שרוייא וכל מאן דמדכר ההוא שכא קדישא בשית אניקי משתויב. וטכירן כגליין. Quinetiam imaginem mundi vides, ait antiquus doctor Nehemias, (Jalcut. f. 113.) in Tabernaculo Moſaico, אהל מועד כנגד מעשה בראשית: Cœlum terramque depicta in Aulæis, Concham tanquam modulum maris: tum animalia juxta ſert Altare majus, minus fumat plantarum & aromatum præcipuis; Candelabrum denique ἐπιπλόοτον ponitur pro ſole, luna, reliquiſque vagantium ſtellarum. Adjungam hiſce interpretationem Maimonidis ſimplicem quidem & utilem, Zabiorum ſi ritibus minus adverſaretur, ex l. 3. c. 45. *More.* Par Cherubium naturam Angelicam monſtrant; negat Candelabrum, ne triſtis & obſcura ſit Ædes Dei. Femoralia continent virum Dei à cultu Phogorico. Suffimenta ſalubria erant grataque Sacerdoti & Iſraelitæ, ac reverentiam conciliabant. Veſtes ſacræ textu fiebant abſque acu, firmæ adeo & formæ certioris. Omitto cætera. Mirum tamen ingenium huic Rabbino tam lubrice faviſſe, perinde ne cauſam ac rationem ullam forte ſciret, cur Panes olim ad Domini menſam adponerentur. BERN. Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moyſis encomio.* τ̃ ἰχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Λίνεος ὢν·] Λινοῦς ſolus *Samb.*

p Ἐφαπλίδα] Ἐφαπλείδα & paulo infra ἐφαπλείδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo αὐλητὴς, ἐφεσὸς, aliaque leguntur.

q Τὰ παν.ὸς τὴν φύσιν] Τὰ παντὸς φύσιν *Big.* Accepit autem τὴν ἐφαπλίδα inſtar Adjecti. Cæteri potius per Adpoſitionem,

ut

δαι [r] δεικθῆσαι τῷ Θεῷ, χρυσῷ σεσυφασμένῳ κατ' ἐλπίσιαν εἶμαι τ πᾶσιν αὐγῆς· καὶ τ [s] ἐσθῆτα ἀναμέσον ἄντα [t] τ ἐφαπλίδ ἐν τρόπῳ γῆς ἔταξε, καὶ γὰ αὐτη τ μεσαίτατον τόπον ἔχει· [v] ζώνη τε θεοδόσιος τ ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰ ἔστ [x] ἐσπερειλημφε τὰ πάντα. δηλοῖ δ καὶ τ ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τ [y] σαρδονύχων ἑκάτερ, οἷς ἐπέπρωσε τ ἀρχιερεία· [z] τὴν δ δωδεκάδα τ λίθων, εἴτε τὰς μῆνας ἐθελήσει τις νοεῖν, εἴτε [a] τ τοσοῦτον ἀριθμὸν τ [b] ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ελληνες καλοῦσι, τ κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν [c] ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλ δέ μοι δοκεῖ [d] τ οὐρανὸν τεκμηρουῶν ὑακίνθιν πεποιημένο· [e] εἰ γὰ ἂν ἄλλως ὑπεραναπίθετο [f] αὐτῷ τὸ ὄνομα θ Θεοῦ· τῇ τε σεφάνῃ [g] ἠγλαϊσμένῳ καὶ ταύτῃ [h] χρυσέᾳ, Δι' ὃ τὴν αὐγὴν ἢ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ὅτι τοσοῦτον μοι δεδηλώσθω, [i] πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀρετὴν θ νομοθέτης παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

[r] Δειχθῆσαι] Pro δειχθῆναι (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δοκιθῆναι *quando Deo placuit*. Hanc insuper sententiam ita distinxerunt *Baſ.* & *Gen.* καὶ τ. ἰ. τ. π. τ. φύσιν ἐκ δ'. γενέσ, δειχθῆναι τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένῳ, κατ' ἐπίνοιαν εἶμαι τ. π. ἀ. αὐγῆς. Aliter Scribæ. Pro δειχθῆναι legunt *Busb. Hen.* & *Epiphanius* δοκιθῆναι, *quando Deo placuit*, imo cod. *Hen.* à manu prima δειχθῆναι. Mox τ ἐσθῆτα ſubſtitui, refragantibus libris veterum. Habent illi τ ἐσθῶ. Reddemus rurſus Philoni, quod ſuum erat. Ολη μὲ δὴ θ δεχιερέως ἐσθὴς ἀπεικόνισμα γίγνοιτ καὶ μίμημα θ κόσμ: male excuſum fuit, & à Theologis noſtris arreptum temere λέγω. ὁ ποδήρης σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἀέρος σύμβολον. φύσει γὰ ὁ ἀὴρ μέλας. ἐξ αὐτοῦ δ καὶ τὰ σφίγγ τὰ μὲν ἄῤῥενα (quæ fruſtra quæras in Hebraico, apud LXXII. Interpr. non fruſtra) σύμβολον γῆς. οἱ δ ῥοῖσκοι, ὕδατος. οἱ δ κώδωνες, τ ἀρμονίας καὶ συμφωνίας ἦχον. τὴν δ' ἐπωμίδα ὑφαντὴ σύμβολον ὁ λόγος εἶναι τοῦ παντὸς χρώμβδος θ Θαλάττ. σχῆμα μὲν γὰ οἱ ἐπὶ τ ἀνωμοίων συμφωνίαν σμίλακες δύο λίθοι ἐμφερεῖς (ὠθόνιαι vocat ambos Clemens & proxime σμαράγδους ſuo nomine, p. 564.) μιῶνται ὡς μὲν οἴονταί τινες (cum his Rabbinis quam antiquis eadem ſenſit Joſephus, & ex noſtris Clemens:) ἀστέρων τὰς ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἠγίσατο, ἡλίου καὶ σελήνης· (atqui modo illos indicat Clemens, modo τ τε κρόνου καὶ τὴν σελήνην.) ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις ἀληθείας (vix credo) φαντεζόμεθ εἶναι, τ ἡμισφαιρίων ἑκάτερον, συνεπιμαρτυροῦσι καὶ ἡ χοὰ. σμαράγδῳ γὰ ἔοικεν ἡ θ πᾶσι φωνὴ φαντασία καὶ τὴν ὄψιν ἀσφαλῶς. ἀναγκαίως δ καὶ ἑκατέρου τ λίθου ἓξ ὀνόματα ἐγγλύφει· διότι καὶ τ ἡμισφαιρίων ἑκάτερον δίχα τέμνον τ ζωδιόρυον ἓξ συναπολαμβάνῃ ζῴδια. ἔπειδ' οἱ καὶ ς. ἐξ ἑκάστου λίθου τοὺς χρόας ἴσους, Δωδεκαμερίστως ὡς τεσσαρες εἰς ἕξ ὄντας, τίθησιν ἑτέρῳ δόγματι εἶναι ἡ θ ζωδιακὴ κύκλῳ· λίθοις δ αὖτι Δεδομένοις ἐπιτίθησι τῇ περαλῇ, δικαίως τ ἱερώτατον τῷ Θεῷ, καὶ ὃν μέγιστον ἔχοντας, σεσῳσμένα ἁπάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπερφυὲς δ χρυσὸν ἐστὶ πίταλον, ᾧ τ τετάρων αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐπισφραγίσθησαν. ἐξ ὧν ὄνομα θ ἐστ φασὶ (vere, certe) μεμύηκας· ὡς ἐκ οἷόν τε ὂν ὧδε κατανλήτως θεῖ συσῶσαί τι τ ὄντων. ἀρμονίᾳ γὰ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἴλεως δύναμις αὐτῆ. Hæc pius ille Philoſophus. BERN.

[s] Εσθῶν] Ita *Bernardus.* in libris tamen omnibus hic loci ἐσθῆ. At infra (poſt paucas paginas) habemus τ ἐσθῆσα, adeo ut incertum ſit quo modo ſcripſerit *Joſephus.*

[t] Τῇς ἐφαπλίδ] Εφαπτίδ *Big.* & *Samb.* ἐφαπτίδ *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* Scripſit forſan utrobique Joſephus forma legitima ἐφαπτείδα & ἐφαπτείδ. Ita αὐλητείς, ἱππεῖς aliaque leguntur. Quinetiam de Pallio ait Theodoretus, σκέλος δ αὐτῷ καὶ ἐφιππεῖδα χρυσᾶ, ὧ οἱ ὁ. ἐπωμίδα ἐκάλεσαν. ὃν δ τῶν βασιλείως ἐνδεικνυμ ἐσθῆ αὐτὴν τ γλαφὰν ὀνομασμένην. Verum τὴν ἱππεῖδα etiam φαινόλην vocabant perveteres Græci, unde deductum eſt demum Latinorum *Pallium.* BERN.

[v] Ζώνη] Ζώνη τε σφειδόσιος *Samb.* & *Vat.* ζώνη τε σφειδίστα *Hen.* & *Busb.*

[x] Εσπερειλημφε] Εμπεριέλημπε *Idem.*

[y] Σαρδονύχων] Σαρδανύχων *Big.* & *Samb.* ut ſupra. Scriptio utravis adſumi poſſet, quandoquidem à Sarda gemma & ungue humano nomen illud colligi debuit. σαρδώνυξ inſuper in Exemplari Alexandrino Apocalypſis S. ſcriptum memini. BERN.

[z] Τὴν δ'] Τὰ δὲ *Hen.* & *Busb.* Mox *Hen.* νοήσει τις. *Busb.* ἐνοήσῃ τις. BERN.

[a] Τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν] Τὸν ὅσους ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[b] Ἀστέρων,] Ἀστέρων *Big. Vat. Epiph.* & margo cod. *Samb. Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* atque verſus ipſe *Samb.* MS. Hæc à Firmico *Domicilia* nuncupantur. Tum *Big.* & *Samb.* conſentiunt in τ ὅσους ἀριθμὸν τ οἴκων. BERN.

[c] Ἁμάρτοι.] *Hen.* ἁμάρτῃ. & in colo eodem hic & *Busb.* τ κατ' ἐκεῖνον. Dein πῖλ *Baſ.* & *Gen.* contra præſtantiſſimos Grammaticos. BERN.

[d] Τὸν οὐρανὸν] Τὸν οὐρανὸν τεκμηρίων *Samb. Busb.* & *Hen.* τ οὐρανὸν τεκμήριον *Big.* Neque hoc facile prætermittes, à futuro gravis verbi τεκμαίρω affectu Attico circumflexum; ſicut alterum à nomine diminuto τεκμήριον. *Epiphanius* interpretatur *Cælum imitari.* Typi tamen Græci *Germanorum* heic ponunt θ οὐρανῦ τεκμήριον. Exinde dixit de Reverendiſſimo Aarone Reverendus Theodoretus, ἐπεκείνῳ δ τῇ περαλῇ κίδαρις τ οὐρανὸν μιμουμένη. BERN. Sic in quinque *MSS.* in *Editis* θ οὐρανῦ (*Coll. Voſſ.* τεκμηρίων) τεκμήριον.

[e] Οὐ γὰ ἂν ἄλλως] Vult dicere: laminam nomine Dei inſcriptam non geſtaſſe Pontificem niſi quando πῖλον hyacinthinum gereret, quem præter πῖλον communem ei cum Sacerdotibus cæteris gerebat, uti mox dixit. REL

[f] Αὐτῷ] *Hen.* αὐτῦ.

[g] Ηγλαϊσμένῳ] Sive τῇ τε σεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Samb.* & *Big.* ſive τῇ σεφάνῃ ἠγλαϊσμένον *Busb.* & *Hen.* neutiquam placent. dein χρυσέᾳ ab ore Attico. χρυσείᾳ *Big.* & *Samb.* ut durum vulgus. BERN. Ηγλαϊσμένον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo.*

[h] Χρυσέᾳ, Δι' ὃ] *Coll. Big.* χρυσείᾳ τὴν αὐγὴν.

[i] Πολλάκις καὶ] Πολλάκις ἐν π. *Samb.* πολλάκις καὶ ἐν πολ. reliquorum omnium. BERN. Πολλάκις δ καὶ *Vat.*

[k] Τὸ σεσειρημένον] Τὰ σεσειρημένα legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[l] Τέλειόν] Τῷ δ' ὡέλτῳ *Big.* & *Samb.* in re graviſſima. Anteaque τὰ εἰρημένα *Busb.* pro τὸ εἰρημένον. Mox una voce *Busb.* σεστελευτημένον, clauſulæ illius loco. BERN.

[m] Αὐτῷ] An αὐτῷ ſuſtineat ingenium mite ac modeſtum Legiſlatoris? Nam eius orationis vigor vergit potius ad pronomen αὐτοπαθές. Philo tamen, quem prope ſequitur in hac deſcriptione Flavius; ad Aaronem encomia talia pertinere docuit. Mox διεξέρχ *Baſ.* & *Gen.* extra formam. BERN.

[n] Υπομένων] Υπέμενεν *Samb.* & *Coll. Voſſ.* at *Big.* ἵμενεν.

ut loquuntur Grammatiſtæ. Hanc inſuper ſententiam ita diſtinxerunt Editores *Baſ.* & *Gen.* καὶ τ. ἰ. τ. π. τ. φύσιν ἐκ δ'. γενέσ, δειχθῆναι τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένῳ, κατ' ἐπίνοιαν εἶμαι τ. π. ἀ. αὐγῆς. Aliter Scribæ. Pro δειχθῆναι legunt *Busb. Hen.* & *Epiphanius* δοκιθῆναι, *quando Deo placuit*, imo cod. *Hen.* à manu prima δειχθῆναι. Mox τ ἐσθῆτα ſubſtitui, refragantibus libris veterum. Habent illi τ ἐσθῶ. Reddemus rurſus Philoni, quod ſuum erat. Ολη μὲ δὴ θ δεχιερέως ἐσθὴς ἀπεικόνισμα γίγνοιτ καὶ μίμημα θ κόσμ: male excuſum fuit, & à Theologis noſtris arreptum temere λέγω. ὁ ποδήρης σύμπας ἐστὶν ὑακίνθινος, ἀέρος σύμβολον. φύσει γὰ ὁ ἀὴρ μέλας. ἐξ αὐτοῦ δ καὶ τὰ σφίγγ τὰ μὲν ἄῤῥενα (quæ fruſtra quæras in Hebraico, apud LXXII. Interpr. non fruſtra) σύμβολον γῆς. οἱ δ ῥοῖσκοι, ὕδατος. οἱ δ κώδωνες, τ ἁρμονίας καὶ συμφωνίας ἦχον. τὴν δ' ἐπωμίδα ὑφαντὴ σύμβολον ὁ λόγος εἶναι τοῦ παντὸς χρώμβδος θ Θαλάττ. σχῆμα μὲν γὰ οἱ ἐπὶ τ ἀνωμοίων συμφωνίαν σμίλακες δύο λίθοι ἐμφερεῖς (ὠθόνιαι vocat ambos Clemens & proxime σμαράγδους ſuo nomine, p. 564.) μιῶνται ὡς μὲν οἴονταί τινες (cum his Rabbinis quam antiquis eadem ſenſit Joſephus, & ex noſtris Clemens:) ἀστέρων τὰς ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἠγίσατο, ἡλίου καὶ σελήνης· (atqui modo illos indicat Clemens, modo τ τε κρόνου καὶ τὴν σελήνην.) ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις ἀληθείας (vix credo) φαντεζόμεθ εἶναι, τ ἡμισφαιρίων ἑκάτερον, συνεπιμαρτυροῦσι καὶ ἡ χοὰ. σμαράγδῳ γὰ ἔοικεν ἡ θ πᾶσι φωνὴ φαντασία καὶ τὴν ὄψιν ἀσφαλῶς. ἀναγκαίως δ καὶ ἑκατέρου τ λίθου ἓξ ὀνόματα ἐγγλύφει· διότι καὶ τ ἡμισφαιρίων ἑκάτερον δίχα τέμνον τ ζωδιόρυον ἓξ συναπολαμβάνῃ ζῴδια. ἔπειδ' οἱ καὶ ς. ἐξ ἑκάστου λίθου τοὺς χρόας ἴσους, Δωδεκαμερίστως ὡς τεσσαρες εἰς ἕξ ὄντας, τίθησιν ἑτέρῳ δόγματι εἶναι ἡ θ ζωδιακὴ κύκλῳ· λίθοις δ αὖτι Δεδομένοις ἐπιτίθησι τῇ περαλῇ, δικαίως τ ἱερώτατον τῷ Θεῷ, καὶ ὃν μέγιστον ἔχοντας, σεσῳσμένα ἁπάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπερφυὲς δ χρυσὸν ἐστὶ πίταλον, ᾧ τ τετάρων αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐπισφραγίσθησαν. ἐξ ὧν ὄνομα θ ἐστ φασὶ (vere, certe) μεμύηκας· ὡς ἐκ οἷόν τε ὂν ὧδε κατανλήτως θεῖ συσῶσαί τι τ ὄντων. ἀρμονίᾳ γὰ πάντων ἐστὶν ἡ ἀγαθότης καὶ ἴλεως δύναμις αὐτῆ. Hæc pius ille Philoſophus. BERN.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τ θ Ααρῶνος ἱερωσύνης.

ΩΣ δ [k] τὸ σεσειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ὤπτισε ὁ Θεὸς Μωυσῆ τὸν ἱερωσύνῃ Ααρῶνι [l] τἀδελφῷ σεσέταξε δοῦναι, ὡς ἁπάντων δ' ἀρετὴν τ τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τὸν τε ἀρετὴν [m] αὐτ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξέρχεται, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς [n] ὑπομένων ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυροῦντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐ-

CAP. VIII.

De Aaronis Sacerdotio.

QUam primum autem *Tabernaculum* prædictum conſummatum erat, donariis *vero* nondum rite conſecratis, Moyſi apparuit Deus, juſſitque ut ſacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, ut qui cæteris ob virtutem ſuam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipſos ſingularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum ſalute adi-

Moyſes fratrem ſuum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

re

re ſuſtineret. Cumque verba ejus ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, "Viri, inquit, Iſraëlitæ, jam "quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro "noſtra virili, effici Deo placuit. Quandoquidem "vero Tabernaculo cum excipere cogitatis, ante "omnia proſpiciendum eſt de Sacerdote futuro, "qui ſacris operabitur, preceſque pro vobis con"cipiet. Atque ego, ſi res mei eſſet arbitrii, me"ipſum *forſan* hoc honore non indignum judica"rem, tum quod omnes natura ſui amantes ſint, "tum quod mihi conſcius ſim, quantum pro veſtra "ſalute laboraverim. Nunc autem Deus ipſe Aa"ronem *quidem* dignum hoc honore exiſtimavit, "atque hunc in Pontificatum coöptavit, quo ne"minem è vobis juſtiorem noverit: ſcilicet hic ſto"lam Deo ſacram induet, altarium curam ſufici"piet, de ſacrificiis providebit, preces pro vobis "Deo fundet, prompte & libenter exaudituro, "tum quod generis noſtri curam gerit, tum quod "illas per virum, quem ipſe elegit, oblatas reci"pere non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

τῷ, καὶ τὸ ϖεῖ αὐτὸν ϖρόθυμον ἐνδεικνυμένων, "ἄν"δρες, εἶπεν, Ισραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, "οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ ὠφελιμον ἡμῖν. ° ἐπεὶ "δ' εἶδε τὸν τῇ σκιᾷ καταδέχεσθαι, δεῖ πρῶτον ἡ"μῖν ϗ P ἱερατευσομένης καὶ ὑπηρετήσοντος τῇ θυσίᾳ καὶ "τὰ ὑπὲρ q ἡμῶν εὐχαῖς. κἀγὼ μὲν τούτης ἐμοὶ τῆς σκε"ψεως r ἐπιτροπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς πρώτης ἀξίων ἐκρί"να· δι' ἃ τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους, καὶ ὅτι "πολλὰ ἐμαυτῷ κάμνοντι ϖεῖ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας "συνοίδα. νυνὶ δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ααρῶνα τῆς πρώ"της ἀξίων ἔκρινε, καὶ τοῦτον ᾑρηται ἱερέα, τὸ δικαιότε"ρον s μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· ὡς ἅτε ἐνδύσεται στολὴν τὴν "Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ t βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ "ϖροσευξαι ἱερείων, καὶ τὰς u ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς πιήσε"ται ϖρὸς τὸν Θεὸν ἡδέως ἀκουόμενον, v ὅπου τε κίδεται "γῆς ἢ ὑμετέρα, καὶ ϖαρὰ ἀνδρὸς w ὃν αὐτὸν ἐπελέξα"το γινομένας ϖροσδέχεσθαι τούτους". Εὐσεβῆσι x δὴ ἠρέ"σκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνήνουν τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτο"νίᾳ. ἐπῄνουν γὰρ Ααρὼν y Δία τε τὸ γένος καὶ τὴν ϖρο"φητείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τὰδελφοῦ, ϖρὸς τὴν πρώ"την ἁπάντων ἀξιολογώτερον. ἦσαν δὲ z αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· a Νάδαβος, b Ἀβιοῦς, Ἐλεάζαρος, Ἰθάμαρος.

Aarenis filii Nadabus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

β'. Οσα

o Επεὶ δ' εἶδετε] *Baſ.* & *Gen.* Latine dicas, *Quandoquidem tabernaculo Numen excipere cogitatis.* Alii omnes aliter, *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπεὶ ϗ εἰ τοῦτον. BERN. Ita *Baſ.* & *G.* in cæteris ἐπεὶ ϗ εἰ τοῦτον. HUDS. *Vet.* ve tit: *qui Tabernaculum oportet jam dedicari.* Forte leg. ἤδη δεῖ. COCC.

p Ιερατευσομένης] Τεραπεύσαμ νε editores ambo tempus anteverterunt. BERN.

q Ημῶν] Υμῶν *Samb.* & ſupra v. 37. ὑμῖν.

r Επιτροπείσης,] Cæteri ἐπιτραπείσης pro ἐπειγραπείσης, aut vice ἐπιτραπείσης *Sambuci.* BERN.

s Καινοῦ] Καμοῦ *Vat.*

t Μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς·] Υμῶν μᾶλλον εἰδώς· ὡς ἅτος *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν, εἰδὼς ὡς ἅτος *Baſ.* & *Gen. Epiphanius* ſimiliter ὑποσίζει, *Hunc ſacerdotem nobis credidit juſtiorem, ſciens quia dignus induetur.* Hoc eſt, τοῦτον ἡρῆ ὡ ἱερέα δικαιότερον μᾶλλον ἡμῶν· εἰδὼς ὡς ἄξιος ἐνδύσεται. Nam Philo dixerat, τὸ μὲ ἀδελφὸν ὁ μωυσῆς ἀρχιερέα ϗ τὰ χρησθήρια λογία ᾑρέθη. Tum Johannes Joſephi deflorator, ἀρχιερέα ϗ ὁ Θεὸς τὸ ἀκρότομα ἐψηφίσατο· συναθροίζας ϗ τὸ πλῆθος ὁ μωυσῆς, ἄφρις ἔφη τὸ μὲ ἔργον τετέλεσται, τὸ ϗ ὃ ἱερωσύ τιμῆς ὁ Θεὸς τὸ ἀκρῶν ἄξιοῖ. BERN. & HUDS.

v Βωμῶν ἐπιμέλειαν] Miniſterium altaris utriuſque ſacerdotum erat proprium, uti conſtanter Judæi tradunt. Levitæ miniſtrabant ſacerdotibus, ſed altare exterius non adſcendebant: ad interius quoque non licebat iis accedere. REL.

x Υπὲρ ὑμῶν] Υπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.*

y Δία τε τὴν] *Big.* & *Samb.* ὅ τε κηδεμονίαν γένους ϗ ἡμετέρου *Baſ.* & *Gen.* ὁ τε κηδεμονίαν γ. ϗ ἡμετέρου *Epiphanius.* Ubi ἀνεπάμβολον ſcripſit male *Samb.* & ſubinde ὑὼ ἀνδρὸς, pro πρὸ ὠοῦς. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτι καὶ.

z Οι αὐτοὶ] *Big. Samb.* & *Epiphanius* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο. Probo tamen non minus quod nuper & nunc excuſum eſt. Supervacua etiam videtur correctio Reverendiſſimi Montacutii, ὃν αὐτὸς ἐπελ. γιν. ϖροσδεξάμενος. BERN. Sic *Baſ.* & *G.* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

a Δι' ἡρέσκοντο] Τοῖς ἠρέσκοντο *Samb.*

b Διά τε] Hæc ſine diſtinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moyſis gratia, Δία τε τὸ γένος καὶ τὴν ϖροφητείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τ' ἀδελφοῦ. Nos cum editoribus Aaroni diſtinctius tribuimus τὴν ϖροφητείαν propter Ex. c. 7. 1. ואהרן אחיך יהיה נביאך. BERN.

c Αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ ϖαῖδες in *aliis.*

d Νάδαβος,] Joſephus itaque per hyperthefin ſcripſit paſſim pro νάδαβος. Quippe exemplaria Græca Latinaque conſentiunt in *Nabado*: niſi quod codex *Hen.* νάδαδος forte ſervet ex נדב nomine vero. Pariter γ'. βασ. c. 14. 20. & c. 15. 25. antiquiſſimi libri oſtendunt ναδὰδ & ναδὰβ pro נדב. BERN. *Joſephus* per hyperthefin paſſim ita ſcripſit pro Νάδαδος, conſentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis.

e Αβιοῦς,] Ab Hebraico אביהוא *Abihu.* Pro eo legitur ἀβιοὺδ ubique exemplarium Græcorum. Nec aliud interpretatur Euſebius in ſuo Lexidio inter Nomina Exodi. Nam אביהוד in Hebræo iſtius libri haud uſquam occurrit. Ita ex veteriſſimo mendo ὡς ναυῒ auditur per Græciam Chriſtianam pro ὡς ναῶ. Philo autem exponit vocabulum ἀβιοὺδ, ſic enim apud ipſum ſæpius ſcribitur, tanquam ultima litera ſuperflua. Quorſum ait, ναδὰδ μὲ ἑκούσιος ἐρωμένη —— ϗ ἀβιοὺδ, πατὴρ μου: rectius ϗ ἀβιὺ, πατὴρ μου ἐστι, id vult אביהוא. Hujus autem paragraphi argumentum plurimum ſumſit Joſephus è tertio libro Philonis de Legiſlatore. Καιὰ τὸ εἰκὸς ἱερεῦ κατασκευαζόμενος, ἐξὸς ϵ ἱερεῖς τὰς ἐπιτηδειοτάτους αἱρεῖσθαι δι' ὧν τρόπον τὰς θυσίας ἀνάγῃ τε ϵ ἱερουργῶν ἐξοσῆκε. Τ μὲ οὖν ἀδελφὸν ἐξ ἁπάντων ἐπικρίνας ἀρετῇ καὶ δόξῃ λαμπρότατον, τοὺς δ' υἱοὺς παῖδας ἱερεῖς ἐχειροτόνησε· ϖροσῆκε γὰρ τῷ οἰκείῳ χθνὶ οἰκεῖα ἀεὶ εὐτυχεῖν ϵ ὁσιότητι ἀϊ σύνεσιν τοῖς ἀνδράσιν ὑπάρχουσαν. σαφὴς ϗ πίστις, δύο τετράγωνοι ἦσαν, αὐτῷ τάττει ϵ γένους ἀξίωσιν. καθίστη ϗ μὲ τὸ ϵ ἄπαιδος ἔθνους γνώμης, [Hac occaſione diligentiſſimus Philonis ſectator Adamantius, quid ſecundum Regulam antiquam in ſacris Ordinationibus plebi Chriſtianæ fuerat conceſſum, ita explicat. *Convocavit*, inquit, *Moyſes Synagogam Lev. c. 8. 6. & dixit eis. Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus. Licet ergo Dominus de conſtituendo Pontifice præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur & ſynagoga. Requiritur enim in Ordinando Sacerdote & præſentia populi, ut ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium; & hoc adſtante populo, nequa poſtmodum retractatio cuiquam, nequis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem quod Apoſtolus præcepit in Ordinatione Sacerdotis dicens, Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt.*] ὡς τὰ λοιπὰ ὑφηγητὴς, κινήσας τὸ πρῶτον ϵ ἄξιον ἱσοχρόνως. λαὸ τὰ πρῶτον αὐτὸς ὑπὸ πηγῆς τῷ καθαρωτάτῳ ϵ ζωϊκωτάτῳ. ναπήσας τὰς ἱερὰς ἀναδιδόσεις ἰοῦσας, ὧ μὲ ἀδελφῷ τ ποσίῃ ϵ τῶν ἐκκλησίων, οἱονεὶ ὠράκια, τὸ παμποίκιλον ὕφασμα ϵ μίτρας ϗ ποδῆς. τοῖς δ' ἀδελφοῖς χιτῶνας λινᾶς, ζώνας τε ϵ ϖοικίλη ποικίλ. ἃς ϗ τοὺς ἱερατικοὺς ἱμᾶντες ἀμφιέζει ἠσκημένους αὐτοὺς, χειρισμὸς δωδεκάδι λαῶν, ὁ μυριόκλητος ἐχθὴ καὶ ἱερογλύφη, τοῦ τε βάμου ϵ τ λιτῆρα καθίχρισεν, ἐπιρίκιον ἐπάκις, ϗ τἄλλα ὅσα ϖρὸς θυσίας χρησιμα. ϗ τελούμενον ϖροσαγαγὼν τ ἀρχιερέα (הקריב) ϖολλῷ λιτῇ τῶν κε αλλων ἀλειφῇ. ταυτ' ἐπιτελέσας, σφαγὰς ἀμνείας κελεύει μοσχον ϵ κριὸν ἑνὸ. τ μὲ, ἵνα ὑπὲρ τοῦ ἀρίστευε ἁμαρτημάτων· κινητικὸς ὅτι παντὶ χθνὶ καὶ ϖρόβατον ἦ, καθ' ὃν ἡλθεν εἰς χθόνα, ὑμνεῖς τὸ ἀμαρτάνειν ἴσιν· ὑπὲρ δ' τ θεοῦ ὠχὰς ϗ θυσίας ἀμώμους ἐξομολογοῦσιν, μὴ ἀξιοπλεῖς ἐπίθυε. τ ϗ κριὸν, τ μὲ ἑτερον εἰς ὁλοκαύτωμα σύκλεκτον τ τ ὅλων διοικήσεως· τ ϗ ἕτερον εἰς τὸν τ ἱερωμένων ἀξιῶ καθάρσεως ἀγωνίζη, παντέλειαν, ὃν ἑτυμος τελειώ. εως ἐκάλε. ιν, אֵיל הַמִּלֻּאִים, Lev. 8 21. ϗ λαὸ αἷμα ϗ αὐτὸ τρὶς μιᾷ ϗ τάκα ϵ χεις τ τετραμμένον ἱερεῖον, ἐς ἄ"κρεγ, ἀκρεγχεῖρ, ποδὸς ἄκρεγ, δεξιὸν τὸ στόμαχον· ὡσὶ τ ϖμῶ· ὅτι δὲ τ τέλειον ϗ λοίϖον κ. ἔρεγον κ βίᾳ ϖανὶ καθαρόν. θυσίας ϗ ἐπὶ ταῖς ϖροθέσεως ὧν ως ἀναγομένων, τοῦτο μὲν τ ἱερεῖον ὑπὲρ αὐτῶν, τοῦτο ϗ τ γενέσεως ὑπὲρ ἀπαιδος ϗ ἔθνους· μωυσῆς μὲν εἰς τὴν σκηνὴν εἰσερχεῖ τ ἀδελφὸν ἐπαγόμενος. ὀγδοη δ' ὧ τ τελειτῆς ἡμέρα ϗ τελευταία· αἱ γὰρ ϖροθέσεις ἐπὶ ἱερουργοῦντων αὐ ὁ τε ϗ τὰς ἀδελφὰς ἀγιάζει. εἰσελθὼν δ' ἀνεδίδασκεν οἷα ὑφηγητὴς ἀγὼ ὁ εὐμαθὴ γινόμενον, ὃν χρὴ τρόπον τ ἀρχιερέα τὰς εἴσω ϖοιεῖσθ λειτουργίας. εἶτ' ἐξελθόντες ἀμζοτεροι, ϗ τὰς χεῖρας ἀνατείνοντες ϖρὸς τ κεφαλὰς, εὐχὰς τίθεν ϗ τῷ ἔθνῃ τὰς ϖροθησόμενας λαὸ καθαρὰς ϗ ὁσιωτὰς γινόμενας. ἔτι δ' εὐχομὰν, τεραστοδεσαῖ τι συμβαίνῃ· ὡς γὰ τ ἀύτου, εἴτε αἰτίᾳ ἀπάτασμα ϗ καθαρωτάτῳ, εἴτε ὡς ϵ ϗ τῷ τ σοιχεῖων φύσῃ μεταβολὴν ἀναλυθεντ ϵ εἰς πῦρ, αἰθιδιον ἀϊδιον ἐκκαῇ· ϗ συνεῖσιν φύμη φερεῖ μὲν ἐπὶ τ βωμὸν, τὸ δ' ἐξ αὐτοῦ πᾶν ἐξαναλίσκῃ. ϖρὸς οἶμαι σαφεστάτῳ δίλωσιν, ὅτι θεῖα ἀνδρὸς ἐπιτροσώπης ἐπετελεῖτο. Graviſſimam hanc hiſtoriam, qua facundius nihil aut potentius ſcripſit Philo, jam reticere non potui, ſive Hebraicorum ſive etiam Chriſtianorum Pontificum, quam magnam meritamque habeo, veneratione. Ritus enim nonnullos Judaicos, quos maxime S. Paulus æternarum rerum ſymbola eſſe oſtendit, in Religionem noſtram transferri utile erat factum, & honeſtum, & antiquiſſimum. BERN. Scriptoribus nonnullis Αβιοὺδ dicitur, aliis vero Αβιοὺς.

f Πα-

β'. Ὅσα δὲ τῶν ὡφ' τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [f] περισκευασμένων ἦν ὠείλατο, πρὸς ἐκέλυσεν εἰς φάρση σκεπαστήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι. ὅπως καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν, [g] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτῃ. [h] τό τε πλῆθος ἀθρόισας πάλιν, [i] εἰσφορὰν [k] αὐτὸ προστάξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. [l] ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα [m] Ἑβραίων ὢν, [n] Ἀττικὰς δέχα δραχμὰς τέσσαρας. [o] οἱ δὲ εὐπόρως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ [p] πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [q] ἔφερον δὲ τὸ δεδόμενον τῶν ἑλευθέρων [r] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς [s] ὠφελείας τῆς σκηνῆς χρείας [t] ἀνηλώθη.

γ'. Ἡγνίζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρόπῳ τοιούτῳ παιδεύσας αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. [v] σμύρνης ὀλίπ-

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata supererant, jussit ea in vela tectoria ipsius Tabernaculi, lychnuchi, & thuribuli, aliorumque vasorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum lædentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, * imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum. Siclus autem nummus est apud Hebræos, qui valet quatuor † drachmas Atticas. Illi vero prompto obsequio jussa Moysis exsequuntur; ad numerum sexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *soli* ingenui, à vigesimo & deinceps ætatis anno usque ad quinquagesimum. Quicquid vero collatum erat in usus Tabernaculi insumptum est.

3. Præterea & Tabernaculum & sacerdotes lustravit, purificatione ad hunc modum facta. ‡ Myrrhæ * electæ siclos quingentos, totidemque

Eundem Moysen septem diebus rite consecrat, populo spectante & applaudente. Lev. c. 8.

ireos,

[f] Περισκευασμένων] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* περιεσκευασμένων.

[g] Μήτ' ἐκ κονιορτοῦ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Bas.* & *G.*

[h] Τότε πλῆθος] Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθος in *Editis.*

* Imperavit ut viritim contribuerent dimidium siclum.] Præter anathemata spontanea, Deo imperante seu tributum sacrum seu λύτρον τῆς ψυχῆς, כסף הכפרים, & תרומת ליהוה *i. e.* LXX. *Interpr.* & *Jos.* εἰσφορὰ κυρία, 603550 *Josepho, aut justo numero* 603550 *semisiclos in usum Tabernaculi pendunt tot viri Israelitæ à* XX. *annis ad* L. *recensiti*, בקע לגלגלת מחצית השקל, *sive ut in nummis veteribus Hebraicis circa Urnam Aaronicam conscriptum vidimus*, מחצית השקל. *Exodi c.* 30. 13, 14. & *c.* 38. 25, 26. *Valet autem Siclus Hebraicus* השקל, *quantum argenti Stater sive* τετράδραχμον *Atticum, vel* δίδραχμον *Alexandrinum secundum Interpr.* LXXII. *Inde ajunt isti Ex. c.* 38. 26. δραχμὴ μία *i. e. Becà* τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ δὲ σίκλου. *Vide & Gen. c.* 24. 22. *Ex Moyse autem claret Siclum colligere* XX. Geras גרה, *quæ sunt Meæ totidem* מעה *Onceloso, Samaritis* دوانيق *q. e.* δανίκαι *Hesychii, atque Oboli* τοῦς ὀ'. *partemque fecisse* $\frac{1}{3000}$ *Talenti Hebraici. Æstimantur adeo capita Israelitica* 603550. *Talentis centum plus Siclis* 1775 $= \frac{6031550}{2 \times 3000}$. *Ex. c.* 30. & *c.* 38. & *Num. c.* 1. BERN.

[i] Εἰσφορὰν] In εἰς φορὰν male divisit *Vat. Interpr.*

[k] Αὐτὸ] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

[l] Ὁ δὲ σίκλος,] Hanc Josephi sententiam alio loco confirmavimus uberius. Subjicimus tetradrachmum Atticum, argenteum, Siclo æqualem.

REL.

[m] Ἑβραίων] Ἑβραῖον soli *Big.* & *Samb.*

† *Drachmas Atticas.*] Id est, quatuor novem denarios Mon. *Ang.* Videsis Prid. Præf. ad pr. vol. p. 17. HUDS.

[n] Ἀττικὰς] *Josephum* (cui tuto hisce de rebus fidendum esse pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hist. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Dissert.* de *Nummis Samaritanis*, p. 188. quibus adjicias *Cracconium* de *Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium* de *Nummis non cusis*, p. 54.

[o] Οἱ δὲ] *Samb.* οἱ δὲ'. *Hen.* & *Busb.* οἳ. BERN.

[p] Πεντακισχίλιοι] Πεντακισχίλιοι *Big. Samb. Bas. Gen. Busb. Hen. Epiphanius* Int. Epitom. *Cant.* & *Johannes Zonaras* contra secundum librum Moysis c. 38. 25. quartumque ipsius statim versu 46: licet plerique Theologorum diversas fuisse καθοσιώσεις illas contendant. Quippe recensio militiæ Hebraicæ, quæ exigebatur in eremo Sinæa Exodi anno secundo. ineunte, 603550 viros ingenuos præcise collegerat, qui Græcorum more supputanti omnino comparuerint ἑξήκοντα μυριάδες καὶ ΓΦΝ'. Scribæ autem vetères apud Josephum Γ commutarunt in Ε, numerorum nimis prodigi. BERN. Ita libri omnes *Josephi* contra *Moysem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Josephum* commutantibus Γ in Ε.

[q] Ἔφερον] Εἰσέφερον δὲ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[r] Οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex *Latinis* favet *Vossii* codex, *à viginti annorum ætate & usque ad L. constituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ἄχρι *Bas.* & G. οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἄνω ἄχρι *Vat. Hen.* & *Busb.* non male.

[s] Περὶ τὴν σκηνὴν] Περὶ τὸ σκηνῆς *Vat.*

[t] Ἀνηλώθη.] Ἀνηλώθη recte & Attice *Big.* cum *Samb.* à verbo primario ἀνηλόω, ἀνηλῶ *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

‡ *Myrrhæ electæ siclos quingentos*,] *Nobilissimum & Sanctissimum Chrisma Ex. c.* 29. 7, 21. *c.* 30. *à v.* 23. *c.* 37. 29. *c.* 40. 9, 10. *Lev. c.* 8. 10, 11, 12. *Num. c.* 35. 25. *c.* 7. 1. & *Eccles. c.* 45. 18. & ψ. 132. 2. שמן המשחה & משחת קדש. *Ædem magnumque Sacerdotem Dei cum suo ornatu in omne ævum consecrari* קדש *dignum erat ac justum*, (*quove contra pretiosum non erat Talmudo profitente* Ceritot *f.* 5. *Oleum illud Balsaminum* שכן אפרסכון *quo rex* δικαιόχυλος *Jehus olim inungebatur*,) *cum Hisno* הין *sive Bicongio Attico olei ex oleis miscebat præcipua aromata & fragrantissimos sudores* besamin ros בשמים ראש, *quod est* ראשי בשמים raise besamin, *sicut Salomo rex explicat c.* 4. 14. *sui Cantici*: *quippe in aridis aromatum præstat summæ arboris cortex, & in fluoribus primæ omnium lacryma.* Myrrhæ *quidem puræ sponteque stillantis* מר דרור *Siclos i. e. semuncias Atticas* 500. *totidemque siclos* Casiæ קרה, ἴσως LXXII. & *Josepho*, *ac* קציעה *cæteris Judæorum reliquis.* Cinamoni *vero* Calamique קנמון וקנה בשם *semuncias alterutrius* 250. *Simul grata ponderat* 1500 *siclorum*, *Talmudistis lites refragantibus* Ceritot *c.* 1. & *Maimonide c.* 1. §. 2. Cele micdas. *Quamvis enim* שקל *absit à textu Hebræo tam Samaritarum quam Judæorum, recte tamen interpretantur illa pondera de siclis totidem Doctores Alexandriæ, ut alibi Sacrorum librorum, Josephus etiam, Onceloso, Paraphrastes Jerosolymitarius & Neapolitanus, & familiaris Rabbinorum Hieronymus: quin statim sequitur in contextu Moysis super hac re* בשקל הקדש.

Præterea imperatum est Altare Aureum מזבח הזהב & קטורת הסמים וקטורת תמיד מעשה רוקח במלח טהור קדש *ante soles orientem occidentemque quotidie pretiosissimo thymiamate adolere*, *Ex. c.* 30. 7, 8, 9, 34. *c.* 31. 11. & *c.* 37. 23, 29.

Deinde oleo puro (שמן זית זך כתית) *ac perpetuo*, *Ex. c.* 27. 20, 21. *Lev. c.* 24. 1, 2, 3, 4. & *Num. c.* 4. 16. & *præter Moysen Hecatæo teste*, *p.* 408. φωτοφόρα. *Eusebianæ*, *Candelabri i. e.* λύχνια *tres luces interdiu*, *noctu omnes* (הדלקת או הטבת) *alere & conservare*, semilogo *quidem olei singulas* ἡμιερίου Menacot *c.* 9. §. 3. 11. *Maimon.* Tamidin *c.* 3. §. 10, 11. *pro tempore nimirum* intervespertino, *Moysi* בין הערבים *i. e. discipulis Moysis* מערב ער בקר. *Jam ex prisco ritu* אין כהנין ארז המנורה אלאבהרלקת ו נרותיה בין הערבים. *Imo per diem quinque rite arsisse refert Ris Lacis, qui floruit tempore M. Constantini*, Iomæ *f.* 33. (*Vide etiam tu Misnam* Tamid *c.* 3. 9. & *c.* 5. & *c.* 6. & *Maimonidem de* Jugi officio *c.* 3. 16.) *præsertim* נר מערבי lucernæ medioxumæ & *versus Sanctissima repandæ flammam*, *Pharisæis consentientibus omnino in Massictis* Ciddusin *c.* 2. & Tamid *c.* 5. & *Maim. in hilcot* Tamidin *c.* 3. 13. *Hanc autem si extingueretur*, *sicut contigit revera circa Passionem Domini nostri Jesu Christi, ab Holocaustomatum Altari rapis quasi igni Cœlesti oportuit*, Tamid *c.* 5. *f.* 63. *a.* *Simile de suffitu sacro docet G. Syncellus p.* 136. τὸ θυμίαμα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἀεὶ, ἐξ ἧς καὶ θυμιᾶν ἐχρῆν. *Subjiciam jammodo* Thymiama *Rabbinicum nominibus Hebraicis atque etiam Arabicis confectum.* 1. Stacte, נטף *seu* עור בלסאן, צרי, *aut interprete Symeone Gamalielis præclaro Nomodidascalo* שרף הנוטף מיצי הקטף *quod est Lacryma Balsami.* 2. Onyx, שחלת, *vel* צפרן *Talmudistis &* טופרא *Onceloso.* 3. Galbanum חלבנה, מיזעה סאילה *i. e. Styrax liquida.* 4. Thus לבונה, לבונה. 5. Myrrha כר, מסן. *Suo pondere quodque in* LXX. *minas* כנן, *quæ possunt* 7000 *denarios aureos.* 6. Casia קציעה *Myropolis Hebræis Arabicisque.* 7. Nardus spicata שבלת נרד, כנבל אלנטרין *vitiose apud Maimonidem pro* שבלת אלנארדין; *quod etiam per metaplasmum in duobus libris Evangelicis appellatur* νάρδος πιστικὴ *ex Latino.* 8. Crocus, כרכם, זעפרן. *Horum singula ad minas* XVI. *Addantur eis* 9. Costi, קושט, *duodecim minæ.* 10. *Novem minæ* Cinamoni קנמון, יעור, *alterutrius* & ζύλου. 11. *Tres minæ* Corticis aromatici *Acori Agallochi Casiæ aut similium*, קלופה, קשר סליחה. *Dein quadrans cabi* מלח סדומית וכפת חירדן Salis Sodomeni (*ex Moysis* מלח) & Succini Jordanici. *Tum* Ambari عنبر *aut herbæ cujusdam* καπνώδους *quantum poterant. Postreme conficiebatur Thymiama cabis novem* Saponis Carsinensis *cabisque* XXI. vini Cyprii. *Nam hæc quinque præter aromata* IV. *à Deo præscripta Ex. c.* 30. *injicere audent Pharisæi, unde crescret quotidianum Suffimentum mina una super* 368. & *tribus demum in vigilia Iomæ.* Ceritot *f.* 6. *a.* & *Maimon.* Cele micdas c. 2. §. 3. BERN.

* *Ele-*

ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum pondelέκτα σίκλους πεντακοσίους, καὶ [x] ἴρεως ἴσους, [y] κιναμώμου ἥ καὶ καλάμου, ἔστι ἥ καὶ τοῦτο εἶδος [z] θυώματος,

* *Electæ*] Id eſt *puræ ſponteque ſtillantis.*

[y] Σμύρνης] Hebræus habet מר דרור *mor deror*, σμύρνης ἐκλεκτῆς Interpr. LXX. atque *σμυρνης ἐπιλέκτου* Hiſtoricus noſter, ut דרור conveniret cum ברור. Onceloſus *mira dacia* מירא דכיא, *myrrhæ puræ & ab omni vitio liberæ.* Libentius tamen interpretor ראש מר דרור, τὸ ἀνώτατον (quod eſt τὸ ὁμόχρουν ſecundum Theophraſtum & rem ipſam) σμύρνης ἑαυτῆς. Quippe ﺳﻲ *darra*, *ſtillare* in Lexicis Arabum. Judæi Mauruſii, R. Saadias, & Samaritarum philologi phraſin eandem interpretantur preſſius المسك الخالص *meſc* ſeu *moſchus ultro lacrymans*, Tavoſus مسك انزال *moſchus ſincerus.* Ubi *moſchus* non teſtes dorcadis Indicæ, ut Maimonides medicus, Abeneſdras philoſophus aliique exiſtimarunt, ſed myrrhæ arboris ſuccum denotat. Prius equidem valde alienum fuiſſet ab oleo ſancto & incruento, à *mor* Moſaico. Quinetiam hoc idem coarguit, quod poſtea vidi, M. Nachmanis ad Legem & A. Davidis in Scholiis *Cele micdas* c. 1. §. 3. Verum R. Hiæ מר דרור vocatur لبني الذهبان *λοῖσαι δοιδᾶν*, *Styrax aureus* ſeu *Gebalites.* Sæpius enim hæc lacryma pro myrrha malo dolo venditur. BERN.

[x] Ἴρεως ἴσους·] Pro קרה *Ciddah*, quod קציעה *Caſia* nuncupatur in Hymno Regio 45. 9. & Onceloſo aliiſque Paraphraſtis Chaldæis קציעתא aut קציעא. Judæi Alexandrini ad Moyſis Pentateuchum ἶρις interpretati ſunt, *ἶρις* etiam Flavius noſter. Verum *οἱ ο'* in Pſalmis malunt *κασία* pro קציעות, quinetiam MS. Oxon. & S. Ambroſius *κασία* ponunt in Exodo. Iris autem ſpecie ſatis diſſimilis a Caſia, herba enim magis quam frutex videtur, odorem tamen conſimilem habet ac Plinio teſte nobiliſſimum, ſed & folia ſimillima. Accepit vero vel ſuam ob indolem Caſia nomen קדה inter Hebræos, tanquam *odoratiſſima* rerum & *frangantia* mera. *Ευοσμον* adeo ſignificat *Ceda*, *Cada*, *Cadia*, قدي قداة قدو, ſimileſque typi Arabum & Æthiopum & Trogodytarum dialectis. Vel ſane קרה eſt قدة *Cedda* Arabicum, quaſi lignum *decorticatum*: nam *Caſiæ corticem*, *contra atque in Cinnamo*, *levari & exinaniri pretium eſſe* ait Cajus in Hiſt. Naturæ. Hoc idem confirmat vocabulum קציעה, ſeu קציעא Chaldæis perfrequens, (unde *κασία* Græcorum, atque etiam nomen proprium ſuaviſſimæ Jobitidi:) quod rite interpretaberis *καρδαμώμης*, *σκυδαλμὸς*, & *cortice nudus* baculus. Quippe קצץ & قضع, *cute reſecta aut abraſa denudare.* Accedit huc & vox Arabica سليخة *Selicha*, qua Interpres ſacer reddidit Hebraicum קציעה in Pſalmis, & Medici Arabum Dioſcoridis *κασίαν* interpretantur. Significat autem سليخة *τὸ ἀπολεπισθὲν*, *cute ac cortice ſpoliatum.* Deinde Cl. Saadias, Judæique Africani קרה verterunt قشط *Cosht*; quod ἀπόλεπισμα ſive *φλοισμὸς* denotat ſuo etymo ab Arabum قشط *Caſhata*: Arabes ipſi frequentius *Coſt* قسط, à quibus ſuaviſſimus *κόστος* ad Græcos venerat. Pariter Maimonides Cele micdas c. 1. §. 3. קשט הקרה היא inaccurate & præter Talmud, ubi *Coſt* & *Ceſia* diſerte diſtinguuntur ab invicem. Poſtremo Caſiæ genus optimum, quod γίγερι appellitari ſuo in agro nos monet Pedacius aliique, جرز nomen nanciſcitur à *cute reſecta & detracta.* Nam جرز, ἀποκόπτειν, *φλοιὸν*. Tum idem equidem Botanicus inter nobiles Caſias recenſet *μακὼ*, quaſi diceretur *Caſia mortua nihilque ſpirans*, tum *δάκαρ* aut *δάκρα* i. e. דקה & دقران, *ſurculus*, *virga.* Tradiderunt autem Nomodidaſcali *Ceritot* f. 5. quod ſubinde urgent Abeneſdras & David Cimchius, Thuribulum ſacrum (פיטום הקטרת) præter alia *aromata* ſpiraſſe קציעה *κασίαν*, omnino pro קרה Legiſlatoris, quod Samarites reddidit ſimpliciter *Od* العود, *ξύλον*. Alia plurima nunc omitto. BERN. Ita etiam LXX. ad *Moyſis* Pentateuchum. verum in *Pſalmis* malunt *κασία*. quinetiam *MS. Oxon.* & *S. Ambroſius κασία* ponunt in *Exodo.*

[y] Κιναμώμου] Κιναμώμου ἥ καὶ καλάμου *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* κιναμώμου καὶ δίκα καλάμου *Big.* κιναμώμου δίκα καὶ καλάμου *Samb.* Peregrinum hoc vocabulum per, geminum ſcribitur in exemplaribus Herodoti atque Ariſtotelis, eis præſertim in locis unde ſimplici liquidaque litera id citaverant Euſtathius & Etymologus. Quin *κινάμωμον* etiam increbuit in Lexicis aliiſque libris Græcorum, Hippocratis, Dioſcoridæ, Strabonis &c. velut convenientius Hebraico קנמון, quod *Cinnamon* fortiter enunciant Judæorum philologi. Veruntamen notiſſimus verſus Dionyſii *φῦλα Φοινίκης ἀκηράτων κιναμώμων*, & codices Theophraſti, quo doctius nemo diligentiuſque aromata tractavit, ſed & lenitas Attica, *κινάμωμον* Joſephi ſatis tuentur. *Cinamomum* ſubinde reddidit Latinis literis Epiphanius Adblandiuntur quidem & veri ſpeciem ſaltem ferunt, quas excogitavi originationes Hebraicæ vocis קנמון; unde Græcum *κινάμωμον*, ſicut ab uſu Aſſyriorumque כנמא, קונמא, *Cunomo* & *Cunema* venit Genus quidem deterius & lignoſius *κίναμον* & *κίναμος* Nicandro in ſalubri carmine: hinc etiam *Caunima* Mercatorum Malabaricorum. Una ſit illarum קנא חכאם, *nidus co-*

lumbæ ſive avis κιναμωλόγου, qua de poſt Herodotum ſapiens Stagirita nono Hiſtoriæ Animalis & Dionyſius in Geographicis. Alia قناة حماما, *Canna Amomi.* Tertia equidem *proxime* acceſſerit ad Hebraicum ab Arabico قنم *Canemon*, *valde olens*; ſi forte apud Joctanidas vocabulum illud tam *ὀσμὰς* notaret, quam *ὀζώδης* certo denotat. Vel quarto modo קנמון deſcendet à קנה, קניא, ſeu قناة, *Canna*, *fiſtula*, veluti ארנמן in Moyſis volumine ab ارجوان: quippe Cinnamomum *συεγγωδὲς* pretiumque ſui corticis. Conſtat etiam Interpretes Alexandrinos Jer. c. 6. 20. קנה הטוב reddidiſſe Græce *κιναμωμον*, & Theodotionem id interpretamenti in ſua verſione retinuiſſe. Ibidem inſuper adnotavit S. Hieronymus, *Calamum ſuaveolentem de terra venire longinqua prophetius ſermo teſtatur, ut intelligamus Indiam*, imo plagam Sinarum adhuc ſemotiorem, *de qua per mare Rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici καστὸν συεγγὲς appellant.* Præterea Nachmanides contendit Moyſis primi קנה Arabici interpretanti valere דרציני *Darſinium*, ideſque קנילה *κασίαν*, cujus calamus odoratiſſimus Dioſcoride Plinioque probantibus: ſed Abrahamus ben David mavult idem reddere cum Arabibus ארכ, cum Græculis *χαναδὸν*. Caſiam idcirco & Cinnamomum à mercatoribus promiſcue venire Theophraſtus, Dioſcorides, Plinius, omniſque ætas recens vetus taxavit. Adde his Serapionem alioſque Arabum *κάλαμον* Dioſcoridis paſſim interpretari قصب الذريرة *Caſabodarira*, quod tamen S. Bibliorum interpretes aliquot Judaici Chriſtianique ſubſtituunt pro קנמון. Cæterum jamdudum periit (mirum creditu) nomen קנמון in Arabia & Troglodytica, ubi ipſe frutex fragrantiſſimus omnium reperitur: quanquam vocem hanc eſſe Hebraicam Thalia Herodoti hinc à tot ſeculis pronuntiavit, *ὀρθῶς ἥ λέγεται μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα*, in Arabiam licet de patria Bacchi, *τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μανθάνομεν* (quod Plinius temere interpretatus eſt, *privatim Phœnicem* avem fabulis natam) *κιννάμωμον καλέοντες*. Nihilo adhuc minus Avicennam videmus, Serapionem, Beitaridem, cæteroſque medicos Arabum, *Cinnamonum* ad Serum ſolum primo referre, non ſuum. Hinc illi ubique reddunt Galeni Dioſcoridiſque *κιννάμωμον* voce ne vix ſua ſed Perſica دارصيني *Darſini*, *δαρσίνιον*, quod eſt *frutex Sinicus.* Ita Moyſis ſui קנמון נשם *Cinnamon beſem* exponit Tavoſus *δαρσὶν ξυλὰ*, دارصين بويا, *Darſin Aromaticum*, ſive *ξύλα σπικῶ τὸ εὐώδεσθαι.* Arabes etiam Chriſtiani Eccleſ. 24. 20. & Jer. 6. 20. دارصيني adhibuerunt pro *Cinnamomo*: necnon duo Pentateucha Arabica Laudi, unicum Seldeni. Notavit etiam Aben David ad Maimonidis Jad, Cinnamomum Arabice appellari à patria ſua عود هندي *Lignum Indicum*: ſed Moyſes iſte ſimplicius interpretatur עור ad dialectum Arabum. Dicitur autem præſertim קנמון נשם Ex. c. 30. *κιννάμωμον εὐώδες* Interpr. LXXII. quod eſt *Moſylicum* Dioſcoridæ, *Troglodyticum* Plinii, *Sinenſe* Serapionis, quorſum diſtingueretur à Geniſta reliquiſque Pſeudocinnamomis, tum etiam à Xylocinnamis Pedacii Botanici, à Taro, Cancamo, Zingibere, ipſoque Cinnamo, quod *Carſe* قرفة Serapion, *καρίλα* & *καρύκα* afflicta Græcia appellitant. Deinde Cinnamomum odoris præſtantioris ſeu קנמן נשם Saadias & complures critici ſacri interpretantur, ut ſupra monui, قصب الذريرة, *καταπόδαρσις*, quod eſt *κάλαμος θυμιάσεως*. Similiter Coptitæ & Arabes, عود البخور *Lignum ſuffitus*, & quandoque قرفة aut عبير. Judæorum nonnemo عنبر *Ambarum*: Samaritæ كافور طيب, *Camphora odorata*: Judæi denique Mixobarbari قرفة الطيب *Cortex aromaticus.* Ita quidam ſolent Interpretes optimarum literarum appellationes *aromatum* male miſcere & confundere. *Κάλαμον* denique ſeu plenius קנה נשם *Cenebajem*, *Calamum aromaticum* Unguentum ſanctum redolebat. Accedit enim *beſem* (qua de voce ejuſve cognatis בושמנא, נשמא, נשרא, נשם, *boſem*, *boſma*, *bejmana*, & *boſmena*, derivo Balſamum, quo nihil pretioſius, nihil fragrantius natura educat, tanquam *Odoramentum*, *Aroma*, *Suavitas.* Nam بلسان Arabum è Græco deflectit.) ne inſipidum, ſurdum, & minus quam optimum Calamorum aut præfulvum Oleo ſacro addere fas eſſet. BERN. *δίκα Coll. Big.* *σίκα* & *καγλάμου Coll. Voſſ.*

[z] Θυώματος.] *Θυμιάματος Baſ.* & *Gen.* Joſephus autem ſcripſit *θυώματος*, ut ſuadent meliores libri *Big.* & *Samb.* neque aliud viderat Epiphanius. Herodotum diligenter legerat Joſephus, ubi vocabulum iſthoc occurrit. Unde Euſtathius *θυώματα παρ' ἡροδότῳ τὰ εὐώδη θυμιάματα. φησὶ γάρ, σμύρνης ἀκηράτου* (quod מר דרור Moyſi) *καὶ κασίας καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων.* Atque ante hunc præſulem Photius Patriarcha, *θυμάτων*, *θυμάτων*, *μύρων*, *ἀρωμάτων*, *θυμιαμάτων.* Similiter Heſychius *θύωμα*, *μύρον*, *ἄρωμα.* BERN. Ita *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat. θυμιάματος* in *Editis* minus recte.

[a] Τὸν

τ, ἡμίσταν [a] τῶν πρότερον ὁλκήν, κεκομμένα [b] δύειν σκέλδουσιν, [c] ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ [d] εἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ὃ χωρεῖ δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσιν τέχνῃ μυρεψῶν χρίσμα ἡδυόσμου κάλλιστον. κατασκευασθὲν τοῦτο λαβὼν [e] αὐτὸς τοὺς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίσας [f] κεκαθάρικε, τά τε θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα τὴν σκηνὴν, ὅθι γε χρυσοῦν θυμιατήριον μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφόρει· ὧν [g] παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γίνηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, [h] περί τε ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἐλαιόν τε ἀγνίσαντας φυλάσσειν [i] εἰς τοὺς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν [k] τρεῖς ὅθι τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς πρὸ τῆς ἑσπέρας ἅπτοντας.

δ'. Ἀπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν [l] Βεσάληλ καὶ Ἐλίαβος. [m] τοῖς γὰρ εὑρημένοις τοῖς πρότερον αὐτοὶ προεθυμήθησαν ἀμείνονα προσεξεργάσασθαι, λαβεῖν τε ὑπόνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάληλον σωφέβη κρεῖττον κρίνασθαι τῶν κρατίστων. ὁ δὲ πᾶς χρόνος [n] εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μὴν τοῦτο ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεύτα. ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ τῶν Μακεδόνων, Νισὰν δὲ τῶν Ἑβραίων, νεμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιέρωσι, καὶ πάντ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ris, contusa subigi jussit, iisque cum olei olivarum hine (hoc enim mensura est Hebraïca quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum suavissimum confici. Ac deinde *Moyses* illud accipiens ipsos & sacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, simul etiam suffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, super aureum thuribulum *adolenda*, valde pretiosa comportabantur. quorum naturam enarrare supersedeo, ne lectoribus tædium afferam & molestiam. Oportebat autem bis quotidie suffitum facere, ante ortum & circa occasum solis, oleumque purificatum ad lucernas servare: quarum tres quidem super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata essent & perfecta, *sacrorum* opificum præstantissimi visi sunt Besalelus & Eliabus. nam ipsi aliorum inventis meliora addere studuerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda suopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Besalelus præcellere existimaretur. Tempus autem septimestre, & non amplius, in hoc opere absolvendo consumptum est: & post hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus est. Anni vero secundi sub initium, mense Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Nisan, ipso novilunio Tabernaculum *Deo* consecrarunt, & omnia ejus vasa à me *paulo ante* recensita.

5. *O-

a Τῶν πρότερον ὁλκὴν,] Iterum ex *Big.* & *Samb.* τὸ πρότερον in reliquis.

b Δύειν] Δυεῖν *Big.* & *Samb.* (ἓν δύο *Coll. Voss.*) δυοῖν *Vat.* perperam sane, cum *Hesychius* δύειν interpretetur τύπτειν, τῷ βρέχειν, μίσγειν, μαλάττειν. BERN. & HUDS.

c Ἐλαίῳ] Ἐλαίῳ τε ἐλαίνῳ *in Samb.* & *Epiph.* Namque ἐλαΐνῳ dicitur forma μετασχηματισθεῖσα ab ἐλαίᾳ, ut Grammatici advertunt ad alterum poema Mæonidæ. ἐλαίῳ δ' ἐλαΐνῳ *in Bas.* & *Big.* Alienum autem est ab hoc sanctissimo Chrismate *Spathes contusæ pinguedo*, sive *Oleum Elatinum*. In MS. Sambuci hæc sententia ita distinguitur in partes, ὀλκὴν κεκομμένα· δύειν σκέλδουσιν ἐλαίᾳ τε ἐλαίνῳ *in* · μίτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον, δύο χοὰς (ambigue & contra Canonem) ἀττικοὺς δεχόμενον· ἀναμίξαντας &c. Veruntamen vas Hebraicum הין *Hin*, LXX. Interpr. & Josepho εἶν, Onceloso ἵνα הִין, cepisse quantum oleum duobus congiis Atticis esset implendis, hoc est, libras Romanas Anglicalve tam pinguis placidique liquoris bis decem, cum Josepho SS. Patres nostræ Ecclesiæ consentiunt, Apollinarius in Scholiis Romanis, Hieronymus ad Prophetias, & Theodoretus Cyri Quæst. 64. in Exodum, ubi quæritur, Τί ἐστι τὸ εἶν; μίτρον ἐφόρουν. φησὶ γὰρ, ὡς ἡμεῖς ἱστορικοὶ, δύο χοὰς ἀττικὰς. πιθανὸν γὰρ καὶ τούτοις αὐτῷ ἀκριβῶς δὲ ἴσθμεν τὰ μίτρα ἐπισαφῆσαι. Unde recte putavit Epiphanius Cyprius τὸ ἅγιον ἓν ξέστου εἶναι ϛ'. continere novem sextarios bilibres, sive 18 libras Romanas olei. Congius enim Atticus recipit olei libras Romanas decem, sed Romanus duntaxat novem. Conveniunt autem isthæc mensura eadem ex Judæorum παραδόσεσι: Hin, semisatum, 3 cabi, 12 logi seu 48 rebiitæ, 72 ova plena gallinæ, Ephæ sive Bati pars sexta. Quandoquidem vero duæ Corylæ sive sextarius Atticus continet 20 uncias Romanas olei, 12 sextarii sive bicongium Atticum, quantum est *Hin* Hebraicum Josepho æstimatore, admittet 20 libras Romanas olei. Modus autem iste plus triente superat Staticam Rabbinorum, Maimonidis, Tanchumi, Davidis Fesani, & aliorum. Logo enim suo concedunt illi ferme 13 uncias, sive drachmas 104. Unde *Hin* vas δωδεκάλογον replebunt 13 libræ Romanæ olei. Verum alibi de hisce ex professo tractamus. Sufficiat vel divertendo admonere lectores meos utrumque Pentateuchum Arabicum in Archivis Laudinis ἓν vertisse in ڤرق mensuram Medinensem *Ratalorum* seu librarum 16 capacem, mediumque adeo tenuisse inter modulos Josephi & Rabbinorum. Olei vero requirebatur minimum libras Atticas xx. quo eliquescerent libræ LXII. sive sicli sesquimille aromatum ritu myrepsico decoctorum, [vide *Ceritos* f. 5. & Maimonidem initio *Cele mikdas:*) atque adeo gemino flumine decurrerent à fronte ἐπὶ τὰ πώγωνα, τὰ πώγωνα ἀαρών. BERN. Ita *Samb.* (*Coll. Voss.* correctio *Cocceji*) & *Epiphan.* Ἐλαίᾳ δ' ἐλαΐνῳ *Big. Vat. Bas.* & *G.*

d Εἶν,] הין Hebr. REL.

e Αὐτὸς] Αὐτὸς τε τοὺς ἱερέας *Big.* & *Samb.*

f Κεκαθάρικε,] Ἐκαθάρισε (---κε *Bas.*) τά τε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Bas.* & *Gen.* κεκαθάρικε τὰ θυόμενα· πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ ταῦτα ποικίλα καὶ τῷ σκηνῷ, ἐπὶ δὲ *Samb.* & *Big.* Contra tot libros Græcos & mille Latinos jam typis Scheldonianis emendari volo κεκαθάρικε· τά τε θυόμενα &c. (Ita & in ora libri Cocceji.) Intelligit enim Flavius nobilissima illa suffimenta seu θυόματα קטורת, quibus intra Ædem quotidie adolescebat Altare Aureum, Deo præscribente sibique vendicante Ex. c. 30. 34 &c. & Ezech. c. 16. 18. Scio tamen θυόματα posse defendi consuetudine summi poetæ, *id.* ξ'. ἀρίσματα θύσε θεοῖς, ἤτοι τὰς ἀπαρχὰς ἐθυμίσαν καὶ τὰς παλαιὰς, quod adnotavit Thessalonicensis. Et *il.* ζ'. θυέεσσι, θυμιάμασι, ut Grammatici omnes fatentur. Photio itaque θύειν, ὀσμᾶν καὶ θυμιᾶν. Hesychioque θυσιάσαι, θυμιάσαι: sic enim restituendum. Unde Etymologo majori θύα dicuntur proprie τὰ θυμιάματα, sive γῆς παῖδες phrasi Philochori: sacrificia autem cætera per abusum. Et alibi ἀπὸ δὲ θύω τὸ θυμιῶ, καὶ τὸ τεθυμῶσθαι τὸ ἀφ' ὑψους βεβλῆσθαι. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καθαίρει (---κε *Bas.*) τάτε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Bas.* & *G.* Defendi tamen potest θυόμενα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad* ζ. θυέεσσι interpretantur θυμιάμασι.

g Παραλείπω] *Big.* παραλείπω.

h Περί τε ἀνατολὰς] Judæi in codice Tamid serius omnino (postquam agnus sacrificii jugis jam erat jugulatus & membra ad clivum altaris delata, quod nonnisi orto sole fieri consuevit) suffitum oblatum volunt. At Philo lib. de victimas offerentibus, etiam scribit ἔνδον ἐπὶ βαθμὸν ὄρθρου fuisse incensos odores. Postea Josephus noster scribit, ἀρχομένης ἡμέρας, circa *diei initium* fuisse agnum hunc jugulatum. REL.

i Εἰς τοὺς λύχνους·] Φυλάττειν εἰς τοὺς Ν' λύχνους *Basb.* εἰς τοὺς τοὺς λύχνους. Literam prolapsam corrigo εἰς τοὺς Ζ' λύχνους. Tot ille luces superius ex Moyse observarat c. 7. §. 7. Candelabrum sacrum coronasse. BERN. Εἰς τοὺς ν'. λύχνους *Basb.* unde legendum conjicit *Bernardus*. εἰς τοὺς ζ'. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum sacrum coronarunt.

k Τρεῖς] In Siphra, antiquissimo in Leviticum commentario, & in Talmude plus uno loco, traditur noctu septem lychnos arsisse, interdiu unum, e quo videlicet accendebantur circa vesperam reliqui sex lychni. Non memini ullum legere scriptorem Judaicum, qui tres interdiu lychnos arsisse affirmet. REL.

l Βεσάληλ] Βεσελέηλ *Samb. Hen. Basb.* & infra *Big.* Heic autem legit *Big.* βατελεηλ. *Bas.* & *Gen.* ubique βεσέληλ. Quibusvis horum non incongrue redditur in Græcum nomen בצלאל BERN. Vide pag. 130. v. penult. Βεσελέηλ *Samb. Hen.* & *Basb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσέηλον habeat. Βασελέηλ *Big.* & mox Βεσελέηλ. ubique Βεσέληλ in *Bas.* & *G.*

m Τῶν γὰρ εὑρημένων] *Epiph.* ex incuria lectitaret τοῖς γὰρ ἐξευρημένοις τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιτηδεύσασιν seu πρωτοθείσαν. Respexit autem Josephus ad hæc verba viri divini, לחשב מחשבות לעשות בזהב וגו', ἐξεργάζεσθαι καὶ ἐπινοεῖσθαι. BERN.

n Εἰς τὸ ἔργον διῆλθε] Διῆλθεν εἰς τὸ ἔργον *Samb.* Inde Zonaras deflorator: ἐποίησε δὲ ὁ σκηνὴ μῆνιν ἑπτά. Diuque ante illum Tarasii doctissimus Syncellus, φησὶ δὲ ἱστορικὸς, ὅτι σὺν ἐπακτῷ μηνὶ ἐτελειώθη πᾶσα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς, καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἐξόδου ἔστη, lego ἐσάπη nil convenientius. τοῦτο δὲ ἡ γραφὴ τῆς ἐξόδου μαρτυρεῖ, πίστις δὲ τούτοις ἔχουσα. BERN.

ς. * Oſtendit autem Deus ſibi gratum acceptumque eſſe hoc Hebræorum opus; & non fruſtra eos laboraſſe *præ ſe tulit* contemptu ejus usûs: ſed acceſſit ad hanc Ædem & in ea habitare dignatus eſt. Præſentiam porro ſuam ita declaravit. Cœlum quidem purum erat & ſerenum, ſoli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum & denſa nube illud circundans, ut talis eſſe videretur quali hyeme aſſueſcebant, nec tamen rara adeo & ſubtili ut vilius eam penetraret: ſed ſuavis ab ea ros diſtillabat in argumentum Dei præſentiæ iis qui hoc volebant pariter & credebant.

6. Moyſes autem, cum artifices qui talia adornârant & confecerant, dignis cohoneſtaſſet præmiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus præceperat, taurum & arietem & hœdum pro peccatis; (nam de ſacrorum *quidem* miniſteriorum ritibus, cum de ſacrificiis agam, dicturus ſum, ſimul & de victimis quas ſolidas igni cremari juſſerit lex, quarumque partem in epulas cedere permiſerit) & † dein hoſtiarum ſanguine & veſtimenta Aaronis & ipſum cum filiis ſuis conſperſit, aqua fontana ac ſimul oleo eos purificans, ut Dei fierent *ſacerdotes*. Atque hoc modo per ſeptem dies *continuos* ipſos & veſtitum eorum curabat: Tabernaculum item & ejus vaſa *omnia*, oleoque ante ſuffito, ut modo dixi; & ſanguine taurorum & arietum & hœdorum, unoquoque die è ſingulis unius, occiſorum. Octavo autem *die* feſtum indixit populo, & *quemque* pro facultatibus *ſuis* ſacrificare præcepit. Illi vero inter ſeſe *liberalitate* certantes, & alter alterum iis quæ offerebant ſu-

ε'. ° Επέδειξε δὴ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡδέντα τῷ ἔργῳ τ Εβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτὸς πονήσαντας ὑπερηφανείᾳ P τ χρήσεως· ἀλλ' q ἐπεξενώθη καὶ κατοικίσαι τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὴ παρουσίαν ἅτως ἐποίησεν. ὁ μὲν ἀέρ ἦν καθαρὸς ἅπ, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, ὅτε r βαθεῖ πάνυ νεφέλῃ καὶ πυκνῷ θέλασαν αὐτὴν, s ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον, ὅτε μὴν t λεπτῷ ἅτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχύσαι τι δι' αὐτοῦ καλαυγάσαι· ἑδαία δὲ ἀπ' αὐτοῦ ὁρόσος ἔρρει, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

ς'. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἵαις εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τοὺς τοιαῦτα v εἰργασμένους τιμήσας, x ἔθυεν ἐν τῷ τ σκηνῆς αἰθρίῳ, καὶ προσαγὼν τ Θεοῦ, y ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν z χρὴ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν a μέλλω τὰ πραττόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις b δηλώσων περί τε ὧν c ὁλοκαυτοῦν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τ βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· καὶ τ αἵματος τ τυθησομένων τὴν τε σφολὴν τ Ααρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν d ἔρρανεν, ἁφαγνίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τῷ Θεοῦ γένωνται. ὅπτι μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τέτην τ τρόπον αὐτός τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τὴν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε e προθυμιωμένου καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τ ταύρων f καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς τ ἑβδόμης. τῇ δ' ὀγδόῃ κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε τ δώδεκα μόσχους ὑπὲρ τῶν φυλῶν, καὶ ἀρνοὺς ἑπτὰ καὶ δώδεκα ἀμώμους· οἱ δ' ἀλλήλοις ἀμιλλώμενοι, h καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ὑπο-

φέροι,

o Επέδειξε δὴ αὐτὸν ὁ Θεὸς] Ο Θεὸς δ' αὐτὸν ἐπέδειξε *Samb.* Ἐδείξε δ' αὐτῷ ὁ Θεὸς ἡδὺν τὸ ἔργον *Hen.* Similiter *Zonaras*, Ἐδειξε δὴ ὁ Θεὸς τ γινόμενα αὐτῷ τὸ ἔργον χαίροντα, παρουσίαν δὲ τῇ σκηνῇ ἅτως δὴ τὴν παρουσίαν ἐδήλωσεν. ἀχλὺς ὑπὲρ τὴν σκηνὴν μόνην ἐχύθη· ἅτε βαθεῖα ἐ συμπεπιλημένη ἐ νέφεσιν ἐμπύροις, ὅτε πάνυ λεπτή τε ἐ ὀρατὰ, ὡς δι' αὐτῆς διικνεῖσθαι τὴν ὄψιν. ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτῆς ἔρρει ὁρόσος. Mox ὑπερεφανίᾳ *Samb.* Talia enim διφορεῖται apud Grammaticos. BERN.

* *Oſtendit autem Deus*] *Deſcendit itaque Maximus Hoſpes in novam Ædem, (ναὸν modo, modo σκηνὴν appellat Flavius,) atque claro ſub cœlo nubem profundam roribus magis quam atram præſentis Numinis argumentum offert, Ex. c. 40. 34. &c. Quin ſymbolum iſtud Divinæ Majeſtatis meruit vocari* כבוד יהוה, *δόξα κυρίου Interpretibus* LXX. جلال الله *Samaritis, Suadiæ aliiſque Judæis* نور الله τὸ ἅγιον φῶς: *pariterque phraſi Legiſlatoris ipſa nubes verſu ultimo nuncupatur* ענן יהוה nubes Domini *Hieronymo interprete. Onceloſo* ענן יקרא די, *Uzielidi & Solymitano Paraphraſtæ* ענן יקר שכינתה דיר. *Nam oi ε'. ſimplicius aiunt* νεφέλη ἁπλ, *quod eſt* ענן יהוה. *Ibidem Saadias perite* غمام من عند الله, *quod Samaritis & Judæis pleriſque redditur* غمام الله. *Maimonidi Philoſopho* האור תנברא Lux creata, *l.* 1. *c.* 64 More. *Nicolao Lyrico* Nubes glorioſa. *Neque aliter accipies Ex. c.* 24. 16. 1 *Reg. c* 8. 10, 12. *Ezech. c.* 43. 4, 5, 7. *& Eſaiæ c.* 4. 5. *Hic quidem deſinit Exodus ſeu* Elleſemot, *Moſaicorum ſecundus. Tertius vero liber* Vaicra *dictus &* Leviticus *ſive* תורת הכהנים, *unius inde menſis juſſa continet* BERN.

p Τῆς χρήσεως] *Vet.* vertit: *In pulchritudine illius ædificii.* Quid ſi legerit κτίσεως vel οἰκήσεως COCC.

q Επεξενώθη] Aut verbis Moyſis (על אהל מועד) שכן עליו הענן יכבוד יהוה מלא את המשכן. BERN.

r Βαθεῖ] Βαθὺ *Baſ.* & *Gen.*

s Ὡς εἶναι δόξαι χειμέριον,] Ὡσεὶ εἶναι δόξαι *Vat.*

t Λεπτῷ] Λεπτὸν in *MSS.* (λεπτῶν *Coll. Voſſ.*) Ejuſmodi σύμπλαγαὶ ſæpius occurrunt in ſcriptis Atticis.

v Εἰργασμένους] Εργαταμένους ſolus *Samb.*

x Εθυεν ἐν τῷ] Εθυε τῷ *Big.* & *Samb.* ἔθυεν ἐν τῷ *Zonaras.* BERN.

y Ταῦρον ἐ κριὸν ἐ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων·] Quid? mactabat Moyſes pro fano ac ſacerdotibus dedicandis præter taurum arietes duos, ὁλόκαυτον איל הינלה alterum, alterum τελεσιτὸν איל המלואים; non שעיר עזים לחטאת, non hircum aliquem tota illa ſeptimana Conſecrationis Lev. c. 8. Die autem ſequente novus Pontifex Optimo obtulit quaſi populi peccantis nomine χίμαρον ἐξ αἰγῶν Lev. c. 9. Octiduum enim Aaroni conſecrando impurant Philo & Cimchius Judæi. Hic quidem Grammaticus ad Ezech. c. 43, וכן ינול החכאות שהקריב אהרן ביום השמיני למלואים נשרף. Veruntamen ſoſephi dictum mire convenit cum ritu, quem laudat Ezechielus c. 43. 19. 22, 23, 25, 26, 27. initiandorum Sacerdotum ex proſapia Sadocena; ſive hæc à Sadoco primo Prætule Templi Salomonici, ſive ſerius deducatur à Joſua Joſedeci Templi Zorobabelici etiam primo Antiſtite. *Septem autem diebus*, ait vates Cherubicus, *facies* vel *offeres hircum* aut *hœdum pro peccato*, ἓξετον τ ἁμαρτίας Interpr. LXX. שעיר חטאת *quotidie*, *& vitulum de armento* מן הבקר פר *& arietem de pecoribus* מן הצאן אל *κριὸν ἐκ προβάτων, immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud. Et implebunt manum ejus* וימלאו ידו. Ubi LXX. Interpr. ἐ πλήσεις τὰς χεῖρας αὐτῶν, ſtaminum equidem illas, ſicut Ex. c. 29. 9. prius imperatum fuerat. *Expletis autem diebus*, δηλονότι ἓ πεντεκαιδεκάτῃ, *in die octava & ultra facient Sacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerent: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.* Hæc autem talia ab Aaronis initiatione, cujus Moyſes auctor erat, biſque ipſe in ſacro ſuo volumine meminerat, deumbrata eſſe nemo non intelligit. Attamen propter hunc typum religionis Judaicæ Ezechielo cœlitus oſtenſum ſacrificium conſecrandorum Pontificum quatenus immutari poterat. Sicut oſtiolum auſtrale Portæ ſanctæ non auſi erant viri Domus ſecundæ unquam aperire, quaſi in eadem illa deſcriptione Deus hanc firmiter occluſerat. Malunt tamen Commentatores Judaici, Salomo, Cimchius junior, alii, hircum hunc τελεσιτὸν ad Domum tertiam, quam diutius expectarunt, porro rejectare. Quatenus diſertis verbis affirmarunt Talmudici corporis conditores, Formam Conſecrationis ſeculo Eſdræ fuiſſe nullo modo diverſam à Cæremoniali Moſaico. BERN.

z Γρᾷ ἐν τοῖς] Illud γρᾷ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* inſertum dedimus.

a Μέλλω] Μέλλω, τὰ περὶ π. τὰς ἱερ. ἐν οἷς δηλώσων, περί τε ὧν ὁλοκαυτοῦν κελεύει *Baſ.* & *Gen.* μέλλω τὰ περὶ π. τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις δηλώσω περί τε *Samb Big.* & *Epiphanius*: niſi quod prior manus in codice *Sambuci* ſcripſerat ὁλοκαυτῶν typo alio ἀπαραμφάτῳ. BERN.

b Δηλώσων] Δηλώσω *Big. Samb* & *Vet. Interpr.*

c Ολοκαυτοῦν] Ολοκαυτῶν *Samb.* & *Vat.*

d Ἔρρανεν,] Ad marginem MS. *Samb.* ἔρρανεν ἁφαγνίσας &c. Ex c. 8. 30. ויז על אהרן ויקרש את אהרן ואת.

e Προθυμιωμένου] Ita *Vat. Baſ. G.* προθυομένῳ *Big. Samb. Hen. Bush. Vat. Baſ.* & *G.*

f Καὶ κριῶν] *Epiphanius* τ ταύρων ἐ ἐρίφων. Credes Joſephum heic ſcripſiſſe τ ταύρων ἐ κριῶν ἐ ἐρίφων, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς τ ἑβδόμης: qua in re à Moyſe paululum diſſentit. Aut jam bina ſacrificia memorare duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis. Mox σφαγέντων *Hen.* & *Busb.* Ibi καθ' ἑκάστην ἡμέραν *Samb.* BERN. Καὶ τ κριῶν *Vat.* ἐ ἐρίφων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Forſan (inquit *Bernardus*) ſcripſerit *Joſephus* τ ταύρων ἐ κριῶν ἐ ἐρίφων ἐ ἑκάστην &c. niſi dicamus jam bina ſacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis.

g Κατήγγελεν] Εγγελεν *Hen.* & *Busb.* Κατήγγειλεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ σωτὴρ τ λαῶν, καὶ θύειν *Vat*

h Καὶ ὑπερβάλλειν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι, τὰς θυσίας ἑκάστῳ ἐπι-

φίροι, τοῖς λεγομένοις ὑπάκουον. ὀπτηκμένων ὃ τ[i] ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογὶ, [k] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ὀπὶ τῷ βωμῷ.

ζ. Συνέβη δὲ καὶ Λαρῶνι συμφορά τις [l] ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γυναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθείσῃ· ὅτι καὶ τῷ ψυχῇ πρὸς τὰ συμπίπτοντα στέρρως ἔφερε, καὶ τῷ βάλησιν τοῦ Θεοῦ ἡγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ πατέρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάδαβος καὶ Ἀβιῦς, κομίσαντες ὀπὶ τὸν βωμὸν ἐκ ὧν προεῖπεν Μωϋσῆς [m] θυμάτων, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν· τοῦ πυρὸς [n] ἐπ' αὐτοὺς τῷ ὁρμῇ βαλόντος, καὶ τὰ στόματα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγον αὐτῶν δεξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν ὕτως ἀπέθανον. [o] Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάξαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς ὁ πλῆθος, χαλεπῶς ὀπὶ τῷ θανάτῳ φέρον δόξαν ὕτω γεγνημένῳ ἀφέσθαι· μόνους δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τὸ ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίνας τῷ εἰς τὸν Θεὸν τιμῷ τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωπόν. ἤδη γὰρ Ἀαρὼν καὶ τῷ σταλῷ τῷ ἱερῶν [p] ἠμφίεστο.

η'. Μωϋσῆς [q] δὴ πᾶσαν τιμὴν παρειτησάμενος, ἣν

perare contendentes, dictis *ejus* paruerunt. At victimis aræ impositis repente ex illis spontaneus ortus est ignis, flammâque *suâ* fulguris coruscationi similis visus, qui omnia super altari *penitus* absumpsit.

7. * Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, si ut homo & pater spectetur, quam tamen fortiter pertulit. quod & animo esset ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & existimaret hoc non sine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præscripterat Moyses, sed quibus prius uterentur, *jubitis* flammis ambusti intercunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depascere cœpisset, à nemine restingui potuit. Atque illi quidem ita è vita excesserunt. Moyses autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra castra deferentes magnifice *ea* sepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: solos vero fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, ut qui Dei honorem suæ ex illis tristitiæ præponerent. Jam enim Aaron sacrum amictum gestabat.

Aaronis filis, Nabadus & Abius, jubitis flammis ambusti intereunt.

8. Moyses itaque, omnibus recusatis honoribus, quos

Sacerdotio ita in fratrem translato, Moyses jam prophetiæ legibusque scribendis vacat.

ἱεπρέᾳ, τοῖς λεγομένοις ὑπακούειν.

i Ἱερείων] Ita *Big.* & *Samb.* ex dialecto. Imo ἱερεῖα, ἀτλικὴ λέξις· ἡ λέξις ἐπὶ τῶν ἀπαλῶς σφαζομένων, ait Eustathius verbis vetustioris Critici ad Necyomantiam vatis; ubi Didymus mavult θρύμματα interpretari, ut Inferias optimi scriptoris quatenus excusaret. Τῶν ἱερῶν *Bas. Gen. Hen. Busb.* atque *Zonaras* cum vulgo. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Mœris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τῶν ἱερῶν.

k Καὶ πάντα ἐδαπάνα] Αὐτόματον καὶ ὅμοιον ἀ. λ. ὁ. τῇ φλογὶ, πάντα ἐδαπάνα *Bas. Gen. Hen.* & *Busb.* De his per compendium Johannes magnus Biglæ Drungarius, sive ὁ ἀρχιτῶν τυκοφυλάκων, μυστῆς ὃ ἴθυσεν ὁ τῶν τ' σκιλῶν αἰθέριον ἰφ' ἡμέρας ἑπτά. τῇ δ' ἑξάδι ἑορτὴν ἐπὶ νύξι τῷ λαῷ, καὶ θύειν ἐπέταξεν. οἱ δ' ἀπόγονοι ἐπτακαιδέκατον δ' τ' ἱερῶν τῷ βωμῷ, πῦρ ἀπήφθη αὐτόματον καὶ πάντα τὰ ἐπὶ τῷ βωμῷ ἐδαπάνησεν. De hoc miraculo quod differuit olim disertissimus Philo, & Flavium pridem legisse & nosmet adhuc repetere juvat. Μωυσῆς μὲ οὖν σκιλῶν ἀσυέχει τὸν ἀδελφὸν ἐπαγόμενον. ἑορτὴν δὲ ἓξ τελευτὰς ἡμέρας καὶ τελευταίαν, τὰς δὲ ἑβδόμην ἐπῶν ἱεροφαντῶν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἀδελφιδοῦς ἀγείζειν. ἀσπιλέων δ' ἀναδιδασκανέ ὅλα ὑφηγητὰς ἁγνοὺς ἀνθρώπους γνώμεναι, ὃν χρὴ πρόπον τὸν θεχιερέα τὰς ἕξω ποιεῖσθαι λειτουργίας. Similiter in Commentario vetere suæ factionis, quem Salomo Jarchius laudat Lev. c. 9. 23. ובנם משה עם אהרן ללמוד על מעשה הקטרת הכהנים נושאים את יריהם בסקשו עלגבי ראשיהם, & Gemaristæ titulo eodem f. 33. & *Sote* f. 38, 39: atque demum M. Maimonis c. 14. §. 9. *de Oratione*. Δύκας τίθιν] τῷ ἴθνῃ τὰς προσηκίσας ἀπὸ καθαρῶς ἐ ἀσιωπάτης γνώμης. Ἔτι δ' δύχομαι τεφλοῦσθαί τι συμβαίνῃ. ὁ γὰρ τ' αὐτὸν, ἐπὶ αἰθέρα ἀπάτασμα δ' καθαρώτατα, ἔπι αἰερ ἐκ' τῶν τ' στοιχείων φυσι μιμεόλῳ [sic ista distinguit Novæ Academiæ recutitus philosophus] ἀναλυθίν ἐς πῦρ, αἰθέριον αἰθέρα φλοξ διευκαίῃ, καὶ συβῶμ ἑμὴ φέρεται ἐπὶ τ' βωμόν. τὰ δ' ἐξ αὐτὸ πάντα ἐξαναλίσκῃ, προς οἰμαι σαφιστάτῳ δηλοῦσιν, ὅτι θεῖν ἄνδ θείας ἐπιφοσυσὸς ἐπιλαβῆς. δικαιῶν γὰρ ἐξαίρεν εἰκὸς ὦ τοῖς ἁγίοις προστιμᾶσθαι· μὲ μόνον ἐν οἷς ἄνθρωποι δρμιεργοι, ἀλλὰ καὶ τῶ καθαρωτάτῳ τ' ἐρίας πυρὸ τὸ χρεωδὲς ἐ παρ' ἡμῖν μὴ προσάψαιτό δ' βωμὸς, ἀφ' τὸ πυρὸς ἴσως ἀναπιμπάσθαι κῆρας. πολλῶν δ' κ' τὸ ἀναγκαῖον ἀγομένων καθ' ἑκάστω ἡμέραν, καὶ ἀφεῖσθαι τὸν ἐν παιγνίοις καὶ ἑορταῖς &c. Inde asseruit Josephus, τῇ δ' ἑβδόμῃ ἑορτὴν καθίστασθαι τῷ λαῷ καὶ θύειν προστάξε κ' δωρεῖν, &c. Illi etenim Judæi aliique nonnulli cap. 7. Num. cum Lev. c. 9. anno altero Exodi inchoante conjungunt. Plures tamen ἀναβάσεις Patriarcharum in mensem secundum ejus anni dilata narrant. Monet insuper Georgius Chronographus Aaronem liberos suos seniores sub auspiciis Sacerdotii extemplo amisisse, ὅτι πῦρ χθονίοις θεοῖς τοῖς θυσιαστηρίοις προσλίσκων, ὅπερ προπατορόδιον. πτερὸς αἰωνίου τὰς θυσίας καταναλίσκον ἀεί· ἐξ ὧν καὶ θυμιᾶν ἐχολῶ. Puto Syncellum excerpsisse ista de *Parva Genesi* Rabbinorum. BERN. Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἐδαπάνα cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus.* in *Editis* duntaxat πάντα ἐδαπάνα.

l Ἐκ τούτου,] Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Nisan Aaronidarum ἐμπυρισμοὺς deflet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliisque *Ritualibus*.

* *Statim autem ab hoc* miraculo *contigit & Aaroni quædam calamitas,*] *Statim ab hoc miraculo (perperam adeo ad Calendas Nisan Aaronidarum ἐμπυρισμὸν deflet jejuna gens Judæorum, ex* Megillat Taanit *aliisque Ritualibus,*) *Nabadus & Abius ob ritum*

Sufflendi, (θυμάτων *Josephi i. e.* θυμιαμάτων *ut supra*) *saltem propter* Sacrum *temeratum, vel* igni vili, ὃ ἀτοπώτερον, *ut plerique interpretantur Lev. c.* 16. 12. & *c.* 1. 7. *aut simplicius,* contra Canonem, *illum inquam nuper datum Ex.* 30. 9. *Ait enim Moyses Lev. c.* 10 ויתנו בהן (איש במחתתו אש קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם (*in Masora Judæorum* עליה) עליהן וישימו, *quod est, Ausi sunt isti Suffitum alium, quam Deus jam modo præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. Symeon quidem alisque Talmudistæ adhuc liberalius exponunt* אש זרה *de sacris quovismodo violatis: aptius vero Zonaras de eodem facinore, & ad mentem Flavii,* καθαρὸ ἐ αὖθις ἐξ τὰ ἀφωσιωμένα θύματις, &c *Certe pœnas dederant suæ* ἐθελοθρησκείας *Aaronidum pessimi iidem & primi; aut verbis Eleazari Nomodidascali* בי הורו הלכרת בפני משרת. *Præ foribus itaque Sanctuarii, aut propius ut aliqui volunt, ii subitis flammis ambusti intereunt. Moyses id expressit solito suo pleonasmo* ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם ויתמו לפני יהוה. *Hanc ustulationem* (שריפה, ἐμπυρισμὸν) *ex Sanctissimo profanis naribus adstatam retulit Pharisæus nomine Josephi filius Dosithei*, Synhedrin *f.* 52 *a. Eandem multi ab æthere, Lyranus ab Altari majore; Josephus vero ab acerris subito effusam credidit. Dein atrum funus extra castra duxunt patrueles, lugente multum populo. Namque ipse pater hanc orbitatem fortius tulerat, quam sibi vestes oleo Consecrationis jam recentis fragrantes illico disrumperet aut deponeret. Lev. c.* 10. *Num. c.* 3. 4. & 1 *Par. c.* 24. 2. BERN.

m Θυμάτων,] Supra θυμιαμάτων. & si hîc ita legeretur, cum aliis conciliaretur *Josephus*, qui illos periisse dicunt vel propter sacrum temeratum igni vili, ὃ θυσιάτῳ; vel quod ausi fuerint suffitum alium, quam Deus præscripserat, apud ipsum plenis thuribulis adolere. HUDS. Confer sacrum codicem, ubi aliter. REL.

n Ἐπ' αὐτοὺς] Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

o Μωϋσῆς ὃ κελεύῃ] Emendo tamen adversus omnia exemplaria. quæ usquam vidi, μωυσῆς ὃ κελεύῃ τ' πάτρωα αὐτῶν ἐ τοὺς ἐξαδέλφους. Sic enim Moyses ille jusserat, consobrinos suos Misaelum & Elisaphanum Lev. c. 10. 4. *Agite, efferte hinc vos agnatos vestros,* קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש וגו׳. Ambiguum autem (nisi prius illud verum fuerit) quo jure, si hi sacrificuli in Adyto sufflati expirassent, ab aliis manubus quam fratrum germanorum & Chrismatis sacerdotalis consortium inde deportarentur. Nam in illo primordio Ecclesiæ Judaicæ duntaxat quinque viris stetit Sacerdotium. Putabis itaque cum Uzielida Aaronis liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi tradidisse: salva fuerit adeo Res Sacra sartaque. BERN. Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit. c.* 10. v 4.) hoc modo legendum esse pronunciat *Bernardus*, Μωϋσῆς ὃ κελεύῃ τ' πάτρωα αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξαδέλφους exitlimans *Aaronis* liberos minores fulgurita illa corpora ad ostium Tabernaculi *Misaelo* & *Elisaphano* tradidisse, ut inde ab illis deportarentur.

p Ἡμφίεσ] *Sambuci* solus codex habet ἡμείσω tempore nimis perfecto. Miseram hanc historiam ita contraxit Zonaras Drungarius. καθαρὸ ὃ καὶ αὖθις ἐξ τὰ ἀφωσιωμένα θύματις, καταναύεσθαι τὰ σέρνα τε καὶ τὰ πρόσωπα, πτερὸς ἐξαφθεὶς ἐ αὐτομάτου ἐ φλέξαντος αὐτούς. ὧν τὰ σώματα ἔξω τ' παρεμβολῆς κομισθέντα, ἐτάφησαν. BERN. Ἡμφίεσο solus *Samb.*

q Δὴ πᾶσαν] Ita pro ὃ ex *Vet. Interpr.*

quos in se populum collaturum esse viderat, soli Dei ministerio semet addixit. Et adscensu quidem in montem Sinæum abstinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis responsa retulit quæ à Deo *supplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre existimetur, nisi quod *communi* eorum saluti prospicere videretur. Præterea autem vivendi rationem descripsit & leges posuit, quibus observandis & Deo placere possent, & vitam inculpatam agere. Ista autem *omnia*, Deo illi dictante. ordinavit. Nunc igitur ad vitæ instituta legesque orationem converto.

9. Veruntamen quod de Pontificis vestitu prætermisi, *prius* persequi volo: nam is omnem prophetis fraudem & præstigiarum ansam præcidebat. Verum si qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando sacris interesse velit vel non adesse: id quod non Hebræis solum manifestum esse voluit, sed & alienigenis qui huic forte spectaculo intervenirent. Nam ex lapidibus, quos super humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem sardonyches, atque eorum naturam ostendere supervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus sacrificiis *propitius* adesset, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exsiliente, ut etiam procul positis illucesceret, cum prius lapis eo careret splendore. Et certe hoc ipsum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius est jam dicturus sum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Essenæ adsitos gestat, Deus victoriam pugnaturis prænunciabat. Tantus enim ex iis † effulgebat splendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifestum fuerit, eorum auxilio adesse Deum. Unde & Græci, qui nostras solennitates reverentur, quod ne quidem hisce contradicere potuerint, Essenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Cessavit autem Oraculum & sardonyx fulgorem emittere, annis jam ‡ ducentis antequam ego hæc

Oraculum cessavit annis 174. ante excidium Templi secundi.

ἐώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ [r] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τὸ μὲν εἰς τὸ Σιναῖον ἀνόδων ἀπείχετο, εἰς ὃ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγαν ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τὸ πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοουμένῳ αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες· ταῦτα μέντοι καὶ τηλικαῦτα ὄντα Θεοῦ συνεπέταξε. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας [s] καὶ τῶν νόμων.

Θ'. Ὁ μέντοι περὶ τὴν [t] τοῦ ἀρχιερέως στολὴν παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· δεδαιμόνηκε γὰρ [v] προφητῶν κακουργίας [x] καταλέλοιπεν ἀφορμάς. εἰ δέ τινες ταῦτα γένοιντο παρεγχωρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτοπρεπέστερον [y] δ' εἶναι τὸν Θεὸν αὐθαιρέτοις [z] τοῖς ἱεροῖς [a] καταλιπεῖν, ὁπόταν θελήσῃ, καὶ μὴ παρεῖναι· ὃ [b] τοῦτο δὴ ἐκ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνοις ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις τοῖς αὐτυγχάνουσι. τὸ γὰρ λίθων ἐκ ὅπλων τῶν ὤμων Φέρειν τὸν ἀρχιερέα σημεῖον· [c] σαρδόνυχες δ' ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν Φύσιν ἡγοῦμαι βέλτιον, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· σαφέστατα λάμπειν, ὁπόταν τὸ ἱερουργίας ὁ Θεὸς [d] παρῇ, τὸ ἔπαθον τὸ ὅπλῳ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πρώτοις Φανομένης, ὃ πρότερον παύσης ὑπαρχούσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσπακόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. Δώδεκα γὰρ τῶν [e] δώδεκα λίθων, οὓς κατὰ στόμα ὁ ἀρχιερεὺς [f] ἐνέρραμμένους [g] τῇ ἐσθῆτι Φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προεμήνυεν ὁ Θεός. [h] τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς σκηνῆς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἱερουργίαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, Δίκην τὸ μηδὲν ἀπιλέγειν δυσαδὲς τούτοις, τὸν ἐσπήνιον λόγιον καλοῦσιν. [i] ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσπήνις καὶ ὁ σαρδόνυξ τὴν λαμπὴν [k] ἔτεσι Δίκαιος πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφήν, τοῦ Θεοῦ

[r] Τῇ τοῦ Θεοῦ] Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut &, post v. sex, articulum τοὺς ante νόμους.

[s] Καὶ τῶν νόμων.] Καὶ τῶν νόμων αὐτῶν legerat *Vet. Interpr.*

[t] Τὸ ἀρχιερέως] Illud τοῦ pariter ex *MSS.*

[v] Προφητῶν] Συκοφαντίαν κακουργίας καταλείπειν ita sponte mutarunt *Big.* & *Samb.* quod cæteri ex sententia Josephi expresserant σαθρῶν κακουργίας καταλελοιπεν ἀφορμάς. Aut indiligenter factum est συκοφαντῶν, ex ὑποφητῶν ipsius Flavii. *Epiphanius Prophetarum* reddidit. BERN. Συκοφαντῶν κακουργίας καταλείπειν *Big. Samb. (Coll. Voss.)* & *Vat.* Forsan tamen factum est συκοφαντῶν ex ὑποφητῶν *Josephi*. In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium*.

[x] Καταλέλοιπεν] Καταλείπειν *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte, καταλείπει μάρτυρας vel quid simile. Sensus: Deus, si quis falsus Propheta sub nomine Dei loqui falsa tentaret; voluit sacerdotes esse testes, in sua potestate esse, adesse, si velit, vel abesse: & hoc non tantum Hebræis, sed & peregrinis, qui adessent, voluit constare. COCC.

[y] Δ' εἶναι] Forte δὲ εἶναι. COCC.

[z] Τοῖς ἱεροῖς] Τοῖς ἱερεῦσι *Big. Samb.* & *Epiphanius*. τοὺς ἱερεῖς Editionum par. *Samb.* tamen ita distinguit καταλείπειν· ὁπόταν θελήσῃ ἐ μὴ παρεῖναι· καὶ τ &c. BERN. Ita ex *Big.* (*Coll, Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliisque* τοὺς ἱερεῖς.

[a] Καταλείπειν,] Fortassis an verbum καταλείπει huc descenderat ex versu superiori καταλείπειν ἀφορμὰς: nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id adseruit interpres Scholasticus, *scire dereliquit*. BERN. Verbum καταλείπειν ex superiori versu huc descendisse cum *Bernardo* suspicor, nam sine incongruo abesse potest, vel jam adesse. Quinimo id asserunt *Vet. Interpr.*

[b] Τοῦτο δ' ὐχ'] *Bas.* & G. τοῦτ' ὐχ' & mox τοῦ ἧ *Hen.* & *Busb.*

[c] Σαρδόνυχες] Hic σαρδώνυχες in plerisque *MSS.* contra *Vat. Bas.* & G. & utriusque linguæ poëtas. BERN. & HUDS.

[d] Παρῇ,] Παρείη *Samb. Big.* παρείη *Bas.* & *Gen.* παρείη *Hen.* & *Busb.* BERN.

[e] Δώδεκα λίθων,] Consimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus*: atque ante eos *Chrysostomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Quæst. Biblicis* haud semel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. *de Adorat. Spirit.*

[f] Ἐνῤῥαμμένους] Ἀνῤῥαμμένους *Busb.* & *Hen.* ἐσῤῥαμμένους ritu Attico *Big.* & *Samb.* Editores ἐσοφαμμένους, ut Græcum vulgus. BERN. Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἀνῤῥαμμένους *Hen.* & *Busb.* ἐνεχαμμένους *Bas.* & *G.*

[g] Τῷ ἐσθῆτι] Τῷ ἐσθῆτι *Samb. Bas.* & *Gen.* τῷ ἐσθῆτι jam nunc *Big.* atque mox in quarto casuum τὸ ἐσθῆτα codex omnis. τῷ ἐσθῆτι *Busb.* atque *Hen.* Reponere malui ἐσθῆτι & ἐσθῆτα, ut alibi libri nostri. Variant enim nimium Librarii in vocibus ignotis. ἐσθῆτι vero est ⁊ɔn, ἐσθῆτα ⁊ɔnn à Syris. Statim νίκη *Hen.* Et post paucos versus *Busb.* γνώριμον εἶναι τῷ παρεῖναι τὸν Θεὸν &c. BERN. Ἐσθῆτι, ut & mox ἐσθῆτα & ἐσθῆτι cum libris nostris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσθῆτι, ἐσθῆτα & ἐσθῆτι, quæ omnia hic loci repræsentant, excepto quod infra paulo ante finem ἐσθῆτι habeat *Vat.*

[h] Τοσαύτη] Non is sum ego, qui *Josepho* (ut aliis solenne est) hac in parte falsi notam ausim inurere; cum fortasse Deus, qui *piscinam Bethesdæ* Judæis reliquam fecit, ut se omnem populi sui curam non abjecisse testaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum prophetiis cessantibus) exstare voluerit.

† *Effulgebat splendor*,] Vide *Philonem Jud. de Monarchia* lib. 2. *Chrysost.* 37. adversus Judæos, & *Augustinum* lib. 2. Quæst. super Exodum. Adde *Prideauxii* Connex. Hist. V. & N. T. part. 1. p. 154. &c. HUDS. in *Add.*

[i] Ἐπαύσατο] Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujusce naturam compleverit, post Captivitatem, quâ *Urim* & *Thummim* cecidisse dicuntur, permansisse verisimile facit *Spencerus* in Dissertat. *de Urim & Thummim*. cap. 4. §. 8.

[k] Ἔτεσι Δίκαιος] Annis 200. ante Josephum lucere desierunt. At erant nihilominus lapides in pectorali Pontificis, quod & Talmudici fatentur; sed oracula Deus per illos non edidit. Ne quis errorem in numeris suspicetur, sciat & Syncellus in chronico ita ex Josepho citare pag. 134. REL.

‡ *Ducentis*] Vide *Cajaub.* contra *Baronium* p. 231. HUDS. in *Add.*

θεῖ [l] δυχερέναντ@ ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων · πε- conſcriberem, cum Deus moleſte ferret tranſgreſſio-

[l] Δυχερέναντ@] Δυχερέαντ@ *Hen.* Hæc ita delibavit Nicephorus in Eclogis ſuis, Τὸν ἐπὶ τ᾽ ὦμον ℈ δεξιᾶς ἐνὸ σαρδόνυχος, καὶ τὰ ἑξ. λίθους τοὺς ἐπὶ τῷ στήθ σημαίνειν ἀεὶ λέγ. τ᾽ αὐγὴν ἢ τ᾽ ἀποκάλυψιν τ᾽ ἰσομέτρου ἢ τ᾽ λοιπῶν τῶν ἔκβασιν· καὶ λέγ. τοῦτο λόγιον λέγειν τ᾽ τῶν τοιούτων ἐνέργειαν ἐν ἐτῶν ϛ΄. ℈ ταῦτα τ᾽ ἱστορικὸν γεγράφαμεν, ἀμαρτάντ@ ℈ λαοῦ. Similiter Georgius Chronographus, ἐν τούτ℈ ℈ λογίῳ φησὶν ἱστορικ@ ἐν τρίτῳ, ὅτι οἱ ἐνὸ σαρδόνυχες οἱ ἐπὶ τ᾽ ὦμον δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ ℈ στήθους διαδικαλιθ@, λόγιον ἐκάλουν· λέγ. τὸ σημαίνειν ἐκ τε τ᾽ αὐγὴς τὰ χρειώδη, καὶ ἐν τ᾽ σκοτάσιας τὰ δεινὰ ἐν πολέμοις καὶ ἄλλαις παντοίαις ἀχλύμασι· ὧν ἱστορικὰ ἐ ℈ τοιαύτη σημασία, ἐξήλωσις ἰλιγγιῶ καὶ ἀνηθείας, ἐν τῷ λογίῳ διὰ τοῦτο ὠνομασμένη· ἥτις καὶ ἀμείψας ℈ λαοῦ, φησὶν, ἐπανέλαβε τ᾽ ἐναντίαν χρηστότητα ἐπὶ Δαυΐδου. Nec alia mente dixit prædicator χρυσορρήμων concione tertia adverſus Judæos, Κἀκῶνο γὰρ, ὅτι τὰ τέκνα κατέσκαψαν ἀλλοτριοπαθοῦντες, —— μὴ γὰρ τοὺς θεοφιλεῖς ἄνδρας ἐπαυσάμην; μὴ γὰρ ℈ τιμωμένης χρείας ἀπέβαλον; μὴ τὰ ἄθικτα τὰ σεμνὰ τὰ παρ᾽ ὑμῖν αὐτοὶ κατέλυσαν; οἵου τὸ φανῆναι ἐν ℈ ἱλαστηρίῳ φορέσαι τὴν ἐπὶ τῷ χειρομάκτῳ ζωσμένην ἐνέργειαν, τὴν δήλωσιν (אורים) τὴν ἐπὶ τ᾽ λίθων ℈ ἱερέως; ὁ γὰρ ἄνθρωπ@ εἰς τ᾽ ναὸν εἰσῆγε πᾶν, ἀλλὰ φλοὸς ἄνωθεν καταπεχθεῖσα ὅσα τὴν ἐπὶ τ᾽ θυσίας ἀρχαίαν ἐπλήρει. καὶ πάλιν ἀνὰ μέσον τ᾽ χειρομάκτ@ ἐν ℈ ἱλαστηρίῳ φανῆ τὴς ἰφύης, καὶ τὰ μέλανα ἀχλύες. πάλιν ἐπὶ τ᾽ λίθων τ᾽ ἐπὶ ℈ στήθους ℈ ἀρχιερέως, ὅπως ἐκάλουν δήλωσιν, ἐγίνετ᾽ τὴς ἔκλαμψις, καὶ τὰ μέλανα ἐσήμαινε. σὺς τούτοις, λοιπὰ χειρὸς ἴδε, ὁ ℈ πνεύματ@ χάρας ἐφέπ@ καὶ τὸ ἅλατος ἀσπάδα, καὶ σοφ℈ τούτοις δικαίοις τὰς ἀχλύμασι. Doctiſſimus etiam Theodoretus in Quæſt. Biblicis haud ſemel, ἐν ℈ τῷ στήθ τὸ καλούμενον λόγιον, λογικὸν συνεκάλυπτ@ κηδεμόνα. εἶχε ℈ τὸ τοῦτο ιβ΄. λίθους σφενδαμίνους, ἀμφόδων ἔχοντας χρυσᾶς. Ἀλλ᾽ ℈ τούτων ἐδηλοῦτο πόλεμον συνεχόμενον ἢ νίκην ἢ ἧτταν· σφενδάνους γὰρ φησὶ ὁ σοφὸς τὸ ἰσχυρὸν, εἶτα τὸν νικῶντα μᾶλλον ἐπάγοντας, συνάγοντας τὸ ἰσχυρὸν· καὶ ὅτως ἐξάπαντος ἡ λαός. Ἀλλὰ τοῦτο ἑρμηνεύει ὁ ℈ ὅλων θεός· καὶ ἐπιθήσεις (Ex. c. 28.) τὸ λόγιον τ᾽ κρίσεως ἐπὶ τὸ στῆθ@ ἀαρών, καὶ συνάψεις αὐτὸ τῷ δηλοῦν καὶ τῷ ἀληθεύειν. καὶ δήλωσιν ℈ ἐκάλεσε τὰ σκεῦος μυούμενα· ἀλήθειαν ℈, ℈ μυουμένου τὸ ἀψευδές. Dein Procopius ad Exodi c. 28. 30. Καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογίον τ᾽ κρίσεως τὸν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. *Incertum eſt*, inquit, *an alii hic intelligendi ſint lapides, vel capienda ſit duorum nominum quaſi in tabella quadam inſcriptio*: ſic interpres non optimus. Et alibi, ὅτι λαβὼν δήλως αὐτῷ ℈ ἀλήθειαν. *Inter* XII. *enim lapides in pectorali ſitos* Charitas *erat* & Veritas, *per alios duos lapides repræſentata*. Hæc aſſerit Theologus Gazæus propter Cyrillum Alexandriæ, qui lib. XI. de Adorat. Spiritali inter alia narrat: Καὶ ἐοίκασί γε τούτοις συναπαλλάττειν τι καὶ ἕτεροι τῶν ιβ΄. λίθοις ἐφιστάντες, λέγοντ· καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογίον τ᾽ κρίσεως τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. ὃ μὲν ἴσως καὶ ἀμφιβάλλοιτ᾽ ἄν τις, πότερον δὲ λίθους ἢ ἄλλο τι μᾶλλον πρακτέον ἡγοῦνται ἐφεστάναι. Paulo poſt idem Patriarcha, εἴτ᾽ οὖν εἴτε καὶ ταῦτα (δῆλος intelligit) λίθοι, εἴτ᾽ ἄλλο τι παρὰ τὴν ὕλην ἐπιτήδειον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γεγράφθαι, πολυπραγμονεῖν ὁ λίαν ὁ λόγ@. Verum ille ad Oſeæ c. 3. paulo fidentior, εἶτα ἐφεστάναι ἐξ ὀνομάτ@ ℈ φυλῶν ιβ΄. τῶν τετιμημένων σοφῶς ἐστίχους ὑφαίνειν λίθους· δύο γε μὴν ἑτέρους αὐτοῖς ἐπῆχθαι ℈ ὤμων, οἷς ἐπ᾽ ὀνόματα ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια. Adamantius etiam ex hoc myſterio ſuum φιλωνιτισμὸν & allegorizandi cacoethes acriter defendit, Λογεῖον inquit hom. VI. in Lev. *ſapientiæ ſtudium eſt, quia ſapientia in ratione conſiſtit: ſed quæ ſit ſapientiæ hujus & rationis virtus oſtendit. Impoſuit enim ſuper eum Logium, & impoſuit ſuper Logium manifeſtationem & veritatem. Non enim ſufficit Pontifici habere ſapientiam & ſcire omnium rationem, niſi poſſit etiam populo manifeſtare quæ novit, &c. Hoc eſt ergo* ſuperpoſuiſſe rationali manifeſtationem & veritatem. *Infelices illi, qui hæc legentes, omnem intelligentiam ſuam ergo ſenſum veſtimenti corporalis effundunt. Dicant nobis quale eſt veſtimentum manifeſtationis, aut indumentum quale eſt veritatis? quæ mulieres iſta texuerint, in quo hæc unquam ſint confecta textrino?* De *Eſſenis* inſuper hæc inſeruit Græculus quidam Lexico Suidæ contra Manuſcriptorum fidem, loco non ſuo ad ἐσθῆτ, quod nugacius eſſe arbitror, quam jam repererem inde, vel de Quæſtionibus Anaſtaſii Niceni, aut de additamento Epiphanii p. 250. vol. 2. Conſtat tamen iſtum συζητητὴν ex commentariis Cyrilli Alexandrini corrupiſſe ſententiam veterem, maxime ubi ait, ὁ ℈ ἱερεὺς ἀποβλέπων εἰς τὸ ἐφὼδ, ἐμάνθανε τ᾽ θεοῦ, καὶ εἴ μὲ ἄρεσον ἐν τῷ θεῷ τὸ ἐρώτημα, εὐτόνως ἔφερεν ὁ κάλαμος λιθ@, καὶ ἐφαγγοβόλει ἀκριβὲς ἀκρίμπτον. εἰ ℈ ἐκ ἀρέσον, ἔκλινεν ἐν ℈ ἰδίᾳ τάξει ὁ λίθ@. Prope hinc abeſt opinio Saxonis doctiſſimi Bedæ. *Ponēs autem in rationali judicii doctrinam & veritatem. Ideo* doctrina & veritas *in rationali judicii ſive literis impreſſa, ſeu nominis tantum ſacramento erant impoſita, ut Pontifex eadem veſte indutus meminiſſet ſe rationibus doctrinæ & veritatis inquirendis per acceptum ſacerdotium fuiſſe conſecratum. Ut quod exterius typicum in veſte præfulgebat, intus in corde veraciter expreſſum coruſcaret.* Βαθὺ ℈ λογεῖον τὸ χρῆμα (ut cum Cyrillo & Abenesdra dicam) ſolicitum habuit S. Auguſtinum, *In quali re vel metallo ponerētur ſuper rationale* (haud intra ipſum) *Demonſtratio & Veritas, quoniam talia dicit fieri in veſte ſacerdotis quæ corporaliter fiunt, invenire difficile eſt. Fabulantur tamen quidam, lapidem fuiſſe, cujus color ſive ad adverſa ſive ad proſpera mutaretur, quando ſacerdos intrabat in ſancta: & hoc eſſe quod ait, Et afferat Aaron judicia filiorum Iſrael ſuper pectus ſuum; oſtendens videlicet in illa Demonſtratione & Veritate, quid de illis judicaverit Dominus. Quanquam poſſit intelligi Demonſtrationem & Veritatem literis impoſitam ſuper Logium.* Talia refert Doctor Occidentis. Reſponſi itaque *certi clarique* ſymbolum, ut veri Dei oracula eſſe poſſunt, aut etiam argumentum *ſapientiæ* ac *probitatis* Pontificis Hebræi, (prout gemmea illa ἀλήθεια, quam à collo Sacerdotis Judiciſque pariter ſummi Ægyptiorum dependiſſe legimus, mentem æqui prudentem atque tenacem denotabat,) האורים והתומים. *Urim vethummim*, quod eſt *lumina & perfectiones*, φωτισμοὶ καὶ τελειώσεις in ſevera Tranſlatione Aquilæ, δῆλοι (unde forte Oraculo Apollineo nomen,) & quandoque ἐκλογὴς καὶ ἀληθεῖα LXXII. Alexandrinis, convenientius quidem periapto Sapphirino Præſidis Ægyptii, aut *doctrinæ & perfectio* in Vulgatioribus Bibliis Latinorum, poſt Joſephum de *luce mera*, *mira*, *ac perfectiſſima*, haud diverſa de re exponunt Origines, Chryſoſtomus, Hieronymus, Chriſtianorum quidam alii, & ex Magiſtris Judæorum non pauci. Nemo enim adhuc ausus erat in plicas Sacratiſſimi Thoracis icunculas fatidicas aut par homuncionum Magicorum ante Abeneſdram Aſtrologorum inducere. Hic vero pro אורים ותומים ſubſtituit τελίσματα χαλδαϊκὰ & μορφώματα (quomodo Aquila תרפים interpretatus erat) צורות שיעשה בינלי הכוכבים, referente ad Legem Nachmanide, non Maimonide, quod viri docti ſcribunt. Quorſum ægrius fero ab aliquot Chriſtianorum Doctorum tam pravam conjecturam Abrahami Judæi prolixo ac ſedulo opere defendi, & unicum à rerum conditu verum vereque venerandum Oraculum in ſacerrimum idololatriæ argumentum converti. Prudentius ſane, ſi hiaret unquam latus dextrum Pectoralis, Dei Summi nomen τετραγράμματον, quod Uzielides, Jarchius, Levis Gerſonis, & Iſaacus Aramæ, aliique fecerunt, aut hoc nobile attributum, divinum hunc titulum, ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς καὶ τὸ τέλειον, aut *Lumen pariſſimum perfectiſſimumque*, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶ, 1 Joh. 1. 5. vel Jus etiam δικαίωμα, meliori an manu quam Beſeleli in tabella aurea gemmeave expreſſum, loculo ſacro indere. Prudentius porro cum Saliano & Græcis quibuſdam juxta duodecim gemmas ſolidi & clauſi undique Logii, ſic volunt *Urim* & *Thummim* literis ſcriptis adfigere. Non poterant equidem expedire ſe Judæi abs criminationibus Philoſophorum, ſi Abeneſdræ opinio increbuiſſet uſquam, non Idololatriam prorſus evitare & ſuperſtitionis Ægyptiacæ perridendam mimeſin; neque ſe tueri ipſum Pontifex Dei contra verba digiti Divini, ὃ ποιήσεις σεαυτῷ πᾶσαν εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα: aut dicto Strabonis hominis incircumciſi de Lege eadem, ἰὼν δεῖ πάσαν ξοανοποιΐαν. Idola tamen ſunt tui Teraphim, vir docte: Urim tui ſunt ſimulacra, ſunt ſculptilia. Quis interim Hebræorum vel Sacerdotum, ſeverus licet & cunctator, imagines fata eloquentes & ἀνθρωπίσκους victoriarum ſponſores illubenter adoraret, tanquam rem ſanctiſſimam Deoque plenam? Aut ex contrario, quis prudens ſciensque Antiſtes talia teleſmata ſuo de pectore confeſtim non rejectaret odio merito vanitatis Ægyptiæ? Refutat etiam egregie commentum illud toties à Reverendo Viro vocatus laudatuſque Diodorus ſuæ Bibliothecæ libro XL. ἀγάλμα ℈ θεῶν τὸ σωμάλον ἐ κατασκεύαζειν ὁ μυστὴς· ἀλλὰ τὸ μὴ τολμίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τ᾽ θεόν. τὰς ℈ θυσίας ἐξηλλαγμένας συνεστήσαθο τ᾽ πρῶτοι τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι, καὶ τὰς κ℈ τ᾽ βίου ἀγωγάς. Ἀλλὰ γὰρ τὴν ἰδίαν ξενηλασίαν ἀπάνθρωπόν τινα καὶ μισόξενον βίου εἰσηγήσατο. Fatetur etiam Strabo Moyſen inter ſuos Religionem & cultum inſtituiſſe liberum quidem θεοφορίαις καὶ ἄλλαις πραγματείαις ἀτόποις, liberum itaque duobus geniis Chr. Caſtrenſis. Falluntur autem nimium noſtrates Hegus & Spencerus, quod Philonem Judæum ſuæ ſententiæ patronum exiſtiment, aut ejus hæc verba de idolorum quorundam theca interpretentur, τὸ ℈ λογίον τετράγωνον διπλοῦν κατεσκεύαζεν, ὡσανεὶ βάτις· ἵνα δύο ἀρεταὶς ἀγαλματοφορῇ, δήλωσίν τε ἐ ἀλήθειαν. Quod eſt Spencero Paraphraſtæ, *Logium eo fine duplex factum, ut illius fundum vel medium* (at nihil tale, concavum nihil intellexit Judæus dixitve, ſed pannum firmitatis cauſa duplum, quo lapides bis ſex cum ſuis palis recte ac fortiter ſuſtineret) *eo felicius duabus imaginibus ferendis inſerviret: quæ quidem imagines Manifeſtatio & Veritas dictæ ſunt.* Alioquin ait ſe neſcire *cur λογίου ἀρετὰς ἀγαλματοφορεῖν, virtutes quaſi in imaginibus ferre* dixerit. Aliter tamen Origenes, Hieronymus, Beda, S. Eccleſiæ Patres alii Græci Latinique ſentiebant, qui ob animum oculoſque habuerunt verba illa Philonis. Quinimo qualem rem putarit eſſe δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν, ipſe Philo exponit p. 824. ubi phraſis magis claret, quam aliquis judicii non intercepti aut Græce callens obſcuram & difficilem ſentiat. Ecce illum libro II. de Divina Monarchia, ſeu contra Idololatras. σύμπας ℈ ὁ τόπ@ καλεῖ) λογεῖον ἐνόμιζε· ἐπεδὴ τὰ ὑπ᾽ ὀφθαλμῶν πάντα λόγοις καὶ ἀναλογίαις διεδημιούργηται καὶ συντέθειται. ἐπὶ ℈ ℈ λογείῳ δίτιχα ὑφάσματα καθαποικίλλ, σοφίαν τὸ μὲν δήλωσιν, τὸ δ᾽ ἀλήθειαν. αἰνίττετ᾽ ℈ ἀφ᾽ μὲν ℈ τ᾽ ἀληθείας, ὅλ᾽ ὀφθῆναι τὸ ἀληθὲς ψεῦδ@ ἐπιθέμενοι ὑ θεμένων· ἀφ᾽ ℈ δήλωσιν, ὅλ᾽ αἱ κατ᾽ ἀνάγκην φύσεις ἴσασι δηλεῖ τ᾽ παρ᾽ ἡμῖν, ἃ καθ᾽ αὑτὰ πάντως ἀν ἦν ἄγνωστα. Dixerat idem p. 670. ex Tralatione LXXII. Alexandrinorum, *Logium quadratum duplexque fecit, inſtar baſis, quo virtutes geminas Manifeſtationem inquam & Virtutem ſuſtineret.* Sic vertenda ſunt Græca ſuperius memorata. Quippe baſium & firmitas & figura quadrata eſſe ſolet: at loculi ratio omnis excluditur. Iterum p. 672. χρῆμα ℈ τετράγωνον τῷ λογείῳ. χρὴ γὰρ τ᾽ φύσεως λόγον καὶ τ᾽ ℈ ἀνθρώπου βιοτὴν παίειν παρ᾽ ὃ καὶ τὰς εἰκόνας ἀρετὰς προτελεῖσθαι αὐτῷ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν. ὃ μὲν οὖν καὶ δυοῖν λόγοις τοῖς καθ᾽ ἑκάτερον ἡμῶν, δύο ἀρεταῖς ἀπείπιμι εἰκόνας. τῷ μὲν προτελεῖν δήλωσιν, τῷ ℈ κ᾽ ἀλήθειαν ἀληθεύειν. Ne cogites, quæſo, de imaginculis diploidi Rationalis inſerendis, ἀγαλματοφορεῖν ſimplicius ſignificat *geſtare*, *ferre*, ac *repræſentare*. Leges enim paulo poſt apud hunc Philoſophum, cui quidem id verbum peculiare eſſe videtur & proprium, p. 673 propter

siones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem perſequar.

ἐν ὧν ἐρῶμεν ἀκμιρότερον. τρέψομαι δὲ νῦν ἐπὶ τὴν ἐξῆς λόγον.

i. Ka-

Ephodam πολύμιτον quatuorque quaſi elementis variam, τὸ μίμημα δὲ κόσμου σύνολον, ὀθόνη (ὁ ἀρχιερεύς) τῇ Δημοίᾳ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἀγαλματοφορῶν (quod eſt, *Univerſi ferens exemplar*) αὐτὸς πέπλον τινὰ ποδήρη τὸν δὲ κόσμου φύσιν μιθημόδη, καὶ βραχὺς κόσμος εἶναι. Huc ſane reſpexit Heſychius illo interpretamento, ἀγαλματοφόρος, ὡς ἄγαλμα (φέρων, ſi volo) ἐν τῇ ψυχῇ. Necnon eadem Suidas & Antonius Philoſophus in Lexicis, ἀγαλματοφορικῶς. ἀγάλματα ἔδη τύπους (ideas) τῶν νοητῶν φέρων ἐν ἑαυτῷ· ὅτως φίλων. ἄγαλμα πᾶν ὃ φ τις ἀγάλλεται, hæc & alia veterum Lexicorum; κἄνιε ἱμάδιον ἢ, κἄντε εἰκών, opportune addit Etymologus; Euſtathius inſuper definite ad ιλ. γ. ἄγαλμα λέγεται παντοίως τῷ ποιητῇ πᾶν ὃ φ τις ἀγάλλεται· ἐκ ὡς ἡ συνήθεια, τὸ ξόανον. Etymologus etiam ἄγαλμα, ἀγαλλίαμα, κατακόσμημα, ex ſcholiis majorum ιλ. γ. ad optimum vatem. Ita me legiſſe memini in Apocryphis Bibliorum ἄγαλμα τῆς πολυοχλίας in melioribus codd. pro ἀγαλλίαμα. Pariter ex ipſo Philone Heſychius ἀγαλματοφορεῖται, κατακοσμεῖται. Fuſius adhuc Suidæ Lexicon, ἀγάλματα τὰ τῶν θεῶν μιμήματα, καὶ πάντα δὲ κόσμου τινὸς μετέχοντα. ὅμηρος, βασιλῆι δ' ἐπὶ ἄγαλμα. καὶ ἡσίοδος, τὸ ὅρμον ἄγαλμα καλεῖ· ἀριστοφάνης τὸ ἐπὶ τετραχῆς κόμου Cippum: ἄγαλμα, εἴδωλον, βρίτας, χάρμα, καλλονή, καύχημα, ἀνδριάς, ἐπιγραφή. Quapropter ſidera cœli decora, quæ Templi Dei ἀναθήματα vocat Philo, aliquis gentium ὀφθῶς ἀγάλματα prius nuncuparat. Quid plura? πολλὰ δ' ἀγάλματ' ἀνῆψεν, ait Mœnides in Ulyſſe ſuo γ. 274. ἱμάτια ὑφαντὰ eadem interpretatur Didymus verus, alii ἀναξυρίδας, ſicut ὀδ. μ, 347. Iterum ὀδ. τ. 257. κεῖνο ἀγάλλ' εἶναι, *quo ornaretur*. Nec omittas incomparabilis Poëtæ verſum de indumento non diſſimili *Rationalis* Hebraici, ὀδ. σ. 299. ἑῶμον ὡσεὶ τις θεράπων ἐπικαλὲς ἄγαλμα, *Monile ſervus adportabat, perpulchram ſane ornamentum*. Modeſte quidem Magnus Grotius ad Oraculum Pontificale retulerat *Veritatem Sapphirinam*, quæ ob pectus Judicis Ægyptii rite dependebat, tanquam imitamen impotens ac puerile: at majori mox fiducia, majori adhuc errore Spencerus ac Marshamus noſtri à gemma illa Ægyptia Divini Urim originem audent deducere. Sive tamen huc traducas, ſive illuc, aliena erit Tralatio ac violenta. Aptabatur enim ad tribunal cervici ἀρχιδικαστῇ torques pretioſo *Veritatis* ſimulachro gravis, ut inſigne neceſſarium ſui officii, juriſque tum dicendi nota. Submonet adeo Hiſtoricus Siculus, τὸν δ' ἀμφιστέπτιζεν ἠχοῦ, ἐπειδὰν τὸν ἀληθείας εἰκόνα ὁ ἀρχιδικαστὴς περιθῆται. Præterquam enim quod κλεινὸς χρυσοῦς רבר הזהב ab omni ævo dabatur rerum Ægyptiarum adminiſtratoribus, ut ex Joſephi honore paret atque è monumentis Hieroglyptarum, non ſymbolum ullum aptius, non circumponi potuit collo Præſulis dignius μνημόσυνον Integritatis illius ac Sapientiæ, quas ſupra cæteros mortales excolere oportet Fori dominos ſemperque profiterit. Id factum revera retulit Ælianus l. 14. c. 34. *Variorum*; id ſignificatum voluere Hierophantæ. Has etenim ambas virtutes, Fidem dico ac Sapientiam, tum apud Hypophetas Ægyptios tum Bibliorum S. Scriptores aliam vox אמרת & *methmei* i. e. ἀληθείᾳ interpretando denotabat, ſicut in peroratione Joſuæ morientis, c. 24. 14. λατρεύσατε κυρίῳ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, βραιμὶ ἄθεμις בתמים ובאמרת. Eaſdem quidem virtutes jam à Deo per miraculum Pontifici ſuo affuſas, dum nomine ejus Reſponſa redderet, notione eminenti ſignificabant אורים והומים. Bulla itaque Ægyptia, quod vides, ad Aaronem noſtrum neutiquam pertinet, ἀδὲν πρὸς ἐνθουσιασμόν. Ex Octateucho equidem Juris patrii, non aliunde pronuntiabat ἀρχιδικαστὴς Ægyptius, melioris partis libello ad icunculam *Veritatis* rite admoto. Præterea Maimonidem in Joſephi ſententiam conceſſiſſe ex Opere Maximo ipſius abunde paret, necnon Joſephus Carus Aſariaſque Idumæus de eo fatentur. Quandoquidem illa Moyſis c. 10. §. 10. de *ſacra Suppellectile* עשו בבירת שני אורים והומים כרי להשלים שמנה בגרים ואנפ' שלא היו נשאלין בהן כפני שלא היתה שם רוח הקדש, *Apparata quidem fuere ſub Æde ſecunda Urim Thummim, haud tamen conſulta defectu Sancti Spiritus*, animadvertat auctor *Ceſeph Miſne* ex c. 1. *Cidduſim* f. 31. fuiſſe deſumpta בימי בירת שני בקשו חכמים אבנים לאפור וגו, *Stante adhuc Templo ſecundo Aſcalonem petebant Sapientes quæſitum lapides pro Ephoda:* idem plane denotat *Urim* apud Maimonidem, quod in Talmudo *Abanim*. Dein ut pretium hinc æſtimes S. Oraculi, muteſcentis licet jam ævo extremo Templi & ſubobſcuri, *Demæ gemmario*, ſic referunt Doctores Babylonii, *pro parte quadam decoris* ἐνδεκαλίθου *numerabat Rab Cahana* דינרי זהב *Daricos* 80000 ſive ſexagies mille libras Sterlingicas. Quapropter c. 9. *Cele micdas*, ubi accurate egerat Maimonides de Eſſene aliiſque veſtibus Sacerdotum faciendis, ne verbulum injecit de Urim Thummimve: verum enimvero capite ſequente Reſponſum Divinum אורים dictum & תומים; literis gemmarum eminentibus jam olim editum aſſerit. Quinettam deplorandæ ſtultitiæ eſt Gorionidæ iſti fidem ullam habere, qui vel Annio pravior, partim ex Talmude, ex Fl. Joſepho partim, ſed & ab Hiſtoriæ Romanæ ſcriptoribus peſſimis opus illepidum compegit. Pro voce non humana, quam auditam contendit vir doctus Urim conſulenti, verba Joſephi (cujus liquet ſatis ſententia) πνεύματός ἡσῦν φωνὴν ἣ δίδαξιν ὁ θεός, de Saulo ſciſcitatore nequam & fruſtraneo, nequicquam detorquet: quoties enim reſponſum erat, Dei organon adſtitit Pontifex, Dei ſententiam eloquutus eſt. Quomodo de Eleazaro narrant Doctores Babylonii in *Baba batra* c. 8. cum olim diſtribueretur Palæſtina inter victores Iſraelitas: *Dixit hic Præſul Spiritu Sancto dirigente, adſtante tum apud illum Joſua Imperatore, adſcendit Zabulon, ſimulque Acco ſors ſua:* pariterque de cæteris tribuum ipſe prænuntiavit, ויהי מכיון ברוח הקדש ואמר זבולן עולה ותחום עכו עולה עבו וגו'. Scholæ quidem Jeroſolymitanæ hac de re olim diſputabant Gemara Jeroſol. *Joma* c. 7. ſed Moyſes duo, Maimonides & Coſenſis, aliique Judaici juris conſulti ſententiam alteram de *literis emiſſitiis* potiorem faciunt ſuamque. אירת חני הני הכתוב בולט מאן דאמר הקול הירת שומע והא דכתיב וישמע את הקול. Occurram nunc cæteris Doctorum objectiunculis. Fruſtra illi urgent cum Nachmanide אמ' דיקיו Exodi c. 28. 30. ונתת את האורים ואת התומים: dum talia ſæpius legantur in Sacris, ut ſtatim in Geneſi ושכן את הכרובים, ἵταξε τὰ χερουβίμ, quorum equidem mentio nulla præverterat. Inſiſtunt adhuc impotenter locutioni Hebraicæ ונתת אל החשן המשפט את האורים וגו', *Pones autem inde in Rationali Judicii Doctrinam &c.* Jonathan recentior, Salomo, Gerſonides ex Judæis, Chriſtianorum etiam multi, quo Eſſenis plagulas rurſum aperirent aut tabulas reconditum aut idola. Verum אל in hoc verſu non ſolum ante על (quod Maſorethæ adnotarunt ח' אל על) ſed etiam pro illo ſcribi codex Hebræus Samaritarum, ad Exodi c. 40. 20. Græcuſque Judæorum Alexandrinorum facile perſuadent. Hic enim legit Ex. c. 28. 30. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τὸ κρίσεως τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἀλήθειαν: *Superimpones Rationali Judicii*, ut Eccleſiæ veteris Doctores ſunt interpretati. Ille autem adhuc uberius, ונשית את האבנים את חשן המשפט ונתתה על התכים (non ut Judaicus ונתת אל את האורים ואת התמים: *Dein fabricatis Urim* (ſeu *Orim* vel *Atrim*, nam *Vau* non legitur in ea voce apud Samaritas) *& Thummim* (vel *Thammim*) *impones ea ſuper Pectorale Judicii.* Pariter natio illa in utraque ſuarum verſionum Syriaca & Arabica. ותעבר את נאיריה ואת שלמיה ותתן אל השן רינה את נאיריה ואת שלמיה وتصبع الانوار والكمل وتجعل علي صدر الحكم الانوار والكمل. Atque, ut ſcias ex diligentia hæc acceſſiſſe textui Hebraico, eadem repetito legunt Cuthæorum nepotes ad Ex. c. 39. 21. inter ſacra opera. Unde poſt verba iſthæc, ἵνα μὴ χαλάσῃ (יזה vel יזח) τὸ λογεῖον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος, ἀλλὰ συνέχῃ κύκλῳ τῇ μανῇ, hoc amplius additur ושקו את האבנים את התכים כאשר צוה יהוה את משה. Interpres adeo Syriacus iſtius factionis מאכרו את נאיריה ואת שלמיה וגו', necnon Arabicus وصنعوا الانوار والكمل &c. *Fecere inſuper Urim Thummimque, quomodo Deus Moyſen juſſerat.* Rurſumque *Lev. c. 8. 7, 8.* quando primum Pontificem inveſtivit frater ויתן עליו את האפד וישם עליו את החשן ויתן על החשן את האורים ואת התמים. Quod Tralatio Græca rite expreſſit, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὸν ἐπωμίδα· —— καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτῷ (vel ἐπ' αὐτὸν) τὸ λογεῖον, καὶ ἔδωκεν ἐπὶ τὸ λογεῖον τὸν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Paraphraſes pariter Samaritarum Arabicæ & Syriacæ, ויהב על חשנה את נאיריה ואת שלמיה. وجعل علي الصدر الانوار والكمل. Sed & Chriſtiani apud Syros ויהב על פריסא, *Poſuitque ſuper Thoracem, &c.* Onceloſi tamen vetuſtiſſima verſio pro אל החשן legit ubique בחושנא, ἐν λογείῳ; indeque Cl. Saadias في البدنة. Hieronymi etiam illa pervulgata, *Quod* humerale *aptavit Rationali, in quo erat Doctrina & Veritas:* ambigue. Quoniam vero Exodi c. 39. Eſſenis modus & fabrica accurate deſcribitur, lapidumque adhuc ordines, nomina, & occellatura explicantur omnino abſque Urim & Thummim: & viciſſim Lev. c. 8. in Aaronis καταρτισμῷ memorantur Urim & Thummim, tanquam Rationalis dignum ἐπίδημα (dicitur enim ויתן על החשן את האורים avt את החשן ויתן על) tacita interim gemmarum tetraſtœchia: idem ſane v. 30 c. 28. Exodi Epanalepſi quadam ſubſtitui exiſtimabis, atque aliis verbis intelligi, quod præcedente verſu dictum fuit; quinetiam poſt ambos illos venire epiphonematis loco diligentem Pectoris deſcriptionem. Perpende rite illa commata, ita cum priſcis Judæorum Chriſtianorumque deprehendes opus Urim & Thummim à Gemmario minime diſtingui. Pariter enim Aaroni imperatum, v. 29. pretioſe inſculpta *nomina filiorum Iſrael in Rationali Judicii* (בחשן המשפט i. e. ἐν λογείῳ μαρτυρίου) *portare ſuper pectus ſuum, quando ingrederetur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.* Atque itidem v. 30. *Pones autem in Rationali Judicii Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino, & geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore ſuo in conſpectu Domini ſemper.* Bis dictum, perpetuo hos lapides, hæc feret ille ſplendida ſymbola, ut διοπτεύσιον magnorumque eventuum Divinum dictatorem decet. Hujuſmodi vero repetitiones in libris Sacris occurrere ſæpe & Criticorum ſobrii & inſani jam adnotarunt. Allegorias autem & Rhetorum ſchemata jam inter opera & colores Beſelelis plumarii inducere, alienum prorſus exiſtimo & violentum: quamvis viri plurimi Eccleſiaſtici *Doctrinam & Veritatem*, quas Rationali Judicii adponi ὁ χρεισμὸς juſſerat v. 30. ſolum de ſapientia & integritate ipſius Pontificis, minime de re ſenſili oculorumque deliciis accipi voluerunt. Sed è contra paucis fortaſſe placebit interpretatio facilior & ſimplicior, *Superaddus Pectorali Oraculo lucem & perfectionem*, i. e Gemmarum ordines puros, claros, ſummaque arte expolitos dabis. Veruntamen nobiliſſimum hoc Oraculum, quod reverenter & de arduis

i. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τ σκηνῆς, καὶ ἀφικεσθημένων τ ἐπιτηδείων ἅπασι δώρων, καὶ τ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ τελείως ἐκ τ ὑπαρχόντων κατασκευασθέντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα Μωσῆς προσάγειν τὰ δῶρα, καὶ τὴν ἱερουργίαν ἐπιτελεῖν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐγένετο κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τὸν δεύτερον τ ἐξόδου τ Ἑβραίων ἐκ τ Αἰγύπτου, τὸν μὲν ἀρχιερέα τὸν Ἀαρῶνον ἐκέλευσε τὸν ἐπὶ τ κεφαλῆς τιάραν ἔχοντα, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν ἐνδεδυκότα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τὸν βωμὸν προσάγειν, καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τὸν ἀρχιερέα τὸν ἐπὶ τ κεφαλῆς τιάραν ἔχοντα, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν ἐνδεδυκότα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τὸν βωμὸν προσάγειν, καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τὸν ἀρχιερέα τὸν ἐπὶ τ κεφαλῆς τιάραν ἔχοντα, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν ἐνδεδυκότα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τὸν βωμὸν προσάγειν, καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν.

10. Tabernaculo jam dedicato, & omnibus quæ ad Deo oblata.

duis duntaxat Reipublicæ negotiis jurisve sacri controversiis consulere solebant Principes ac Seniores Hebræorum, Num. c. 27. 21. & in Misna *Joma* c. 7. §. 5. quomodo vel de plano Delphico refert Plutarchus: οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς ἐπίσταται φθέγγεσθαι τοῖς αὐτοῖς ἀφασίᾳ χρεώμενος, οὐδὲ ὁ θεὸς ἐκεῖ ἐργασίας· ἀλλὰ πόλεις μίγα δυνάμενα (ita Tribus Israelitides) καὶ βασιλεῖς καὶ τύραννοι, (Saulus, Davides, Ozias) μίαιναν οὐδὲ φθορικὴς ἀσυνήχησεν τὸν θεὸν ἐκεῖ πεφυκότων· non alia voce editum erat quam Summi Sacerdotis ejusve Vicarii, multo minus Idolorum præcordialium sibilis, ut noster contendit, neque etiam sono solo ac impersonali, ut alii quidam. Illud enim בת קול sive *vocem assam* appellitant Judæi, atque loco Urim demum subfitutum Philosophos suos Simonem, Hillelem, Jonathanem, Johannem Zacchæi, alioque perculisse perhibent. ἡ γὰρ ἐκ θεοῦ φωνὴ, ut de Pythio ad verum ἀποστόλιον rursus Chæronensis Sophistæ verba transferam, οὐδὲ ὁ φθόγγος, ἀλλὰ ἡ ἀρχιερεὺς. οὕτως ἦν μόνος τοῖς φανὸς ἐν παρέσται, καὶ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ πᾶσι ἐφάνη τὸ μέσον. Quod & Heraclidi Apophthegma jactat, τὸ μαντεῖον τὸ ἐν τοῖς δελφοῖς, ὅτε λέγει, ὅτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει. Aut Adamantium nostrum potius audiamus adversus Celsum p. 334. οἱ ἐν τοῖς ἰουδαίοις πρόφῆται (maxime Pontifices & Triumphorum arbitri: quamvis hosce sub imo gradu Vatum detrudant Rabbini, Prophetarum, Excommunicationum, terminorum aliorum vanissimi distributores) ἀφὶ τ ἁγίου τοῦ ψυχῆ αὐτῶν, ἵν' ἅπτος ὑπομένω, ἀφῆς ἐ καλυμμένοι ἁγίου πνεύματος, διαφωτισθέντες τε τῶν ἐγίνετο, ἐ τὴν ψυχὴν λαμπρότερον. Quocirca admirandam illam animi facultatem statim Sacerdoti à Deo inditam fuisse, pectoralium lapidum insolitus fulgor & ipsi & Regi scisitanti populoque simul spectanti ostendebat & confirmabat. Sic olim sereniissimus Legislator à monte Dei vultu radiante descendens, non ingenii humani commenta, sed jus Divinum Hebræis se tulisse demonstrabat. Hinc illa Pontificis veneratio, is honor, quem etiam Scriptores Gentium celare noluere. τὴ ἀρχιερέα νομίζουσι οἱ ἰουδαῖοι, inquit Diodorus lib. XL. αὐτοὺς ἄγγελον γενικὸν τ θ θεοῦ προσαγορεύειν· (quomodo dixerat de eo vates patrius Malachias c. 2. 7. כי מלאך יהוה הוא) ὡς πᾶν ἐφικέσθαι πίστεως ἐπὶ τὴν γῆν ἐφοκιεῖν αὐτόν, &c. Quinetiam ab hoc Oraculo, quod Ephodæ nexu firmissimo adjunctum erat, hoc crede præcepto, *Ut ferat Aaron Oraculum seu Responsi Decretorii symbolum* חשן המשפט *pro filiis Israel coram Domino jugiter* לבני ישראל תמיד, obtinuit phrasis illa apud Judæos, רוח אלהים לבשה את זכריה, τὸ πνεῦμα θεοῦ ἐνέδυσε ζαχαρίαν τ ἀρχιερέα. Insulsum valde commentum est quod legitur c. 5. Josephi falsi & Rabbinici ex editionibus Veneta ac Pragensi, (nam editio Munsteriana, & MS Arabicum Gorionidæ penes Cl. Huntingtonum nugis hisce carent) *fassum fuisse Magno Macedoni Hananiam Pontificem* (sic eum vocat ille Nebulo, sicut Talmudistæ Simeonem pro vero nomine Jaddua) *ab exilio Babylonio usque abscondita fuisse clam Judæis Urim & Thummim*, מיום גלות הבית הזה בגלות בבל נעלמו (ננזו) סמנו האורים ותומים, *rogaturum tamen O. M. de eventu belli Persici precibus suis: quo facto missit per Angelum*, inquit, *in Spiritu Sancto*, שלח במלאכו ברוח קדשו. Quasi alterum horum non esset superfluum, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, aut δι' ἀγγέλων: vel suæ factionis Patriarchæ (ad *Sotæ* c. 9.) non affirmassent Spiritum S. æque ac Urim ignotum fuisse Templo secundo.

Verum de tempore, quando hoc Oraculum deseruisse tandem ingratos Judæos planeque evanuisse affirmat Josephus, multa eum fidentia atque crista reprehendunt sugillantque recentis ævi Theologi, Schotanus, Braunius, aliique dictis Pharisæorum freti. Fertur enim inter δόλιεώσεις Codicis *Sota* c. 9. §. 11. משמתו נביאים ראשונים בטלו אורים ותומים, *Cum vatibus prioribus*, Samuelem volunt Davidemque ita intelligi Huna nomodidascalus & Spencerus noster, cæteri melius quotquot Prophetarum Ædem priorem viderant, *interiisse una Divinam hanc* δόλιξιν *Urim Thummimque*. Quippe per ora Doctorum jactabatur & hæc sententia, Nachmane Gemarico attestante. משחרב מקדש ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מביתו דוד, *Ab exidio Templi Salomonici sublatum esse Levitis jus suburbicarium, nec non silusse inde Oraculum Pontificale, ac vaticinia Thronum Davidis.* Docet etiam Misna *Joma* c. 5. כשניטל ארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים, *Ex quo ablata est Arca*, quam cum Tabernaculo altum occuluisse Jeremiam clam cæteris mortalibus, præter Judam Lacisionem, Josephum ben Gorion, alioque Rabbinos, ex priscis ἀναγραφαῖς enarrat Jason Cyrenæus l. 2. Macc. c. 2. *nimirum à prioribus prophetiæ seculis*, cum jam perlata esset Arca inter Israelitas per annos mille, aut nongentos parco computo apud auctorem Cosri, τὸ ἀγιαστὴς *lapidem solum habet*. Fabulam autem hujusce similem legas apud Gregorium Syrum de Phineeso defossore Supellectilis Divinæ. Insuper de quinque desideratis Ædis posterioris, modo rem veram dixerint, inter se satis consonant Scholæ Judæorum, Babylonicæ ac Palæstinæ. Nam R. Achas, Samuel bar Janna, aliique doctores Urbis ad *Taanioth* c. 2. f 65. 2. secta ingeniosa & imaginatrix ex Haggæi verbulo אכבד, pro quo legi jusserant Scribæ veteres *Eccabedah* אבנדה, eliciunt propter omissam ה Domum Zorobabelicam quinque his decoribus caruisse, *Igne Sacro*, *Arca fœderis* (*cum Propitiatorio & Cherubinis*, inquiunt Babylonii) *Urim Thummimque*, *tum Oleo Consecrationis* (aut *Shecina* ex traditione Babylonica, *Spiritu* denique *Sancto*. רבבים היה המקדש האחרון חסר מן הראשון ואלו הן אש וארון ואורים ותומים ושמן המשחה ורוח הקדש שלא שרתה בו ואכבדה. Sed apud Rabbinos Transeuphratenses hoc modo, מאי דכתיב וארצה בו ואכבד וקרינן ואכבדה מאי שנא רכחוסר הא אלו חמשה דברים שהו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפרת וכרובים אש ושכינה ורוח הקדש אורים ותומים. Attamen gratis hæc dicuntur & fide Talmudica. Quocirca ignem οὐρανοπετῆ non defuisse prorsus novo holocautomatum Altari, quin pridem defossum Jeremia auctore, docent ædeo Commentaria ipsius ἀπόκρυφα, quæ vel Hebraice aliquando legerat Ecclesia Nazarena, & ab his S. Hieron. ad Matth. c. 27. Hunc denique ex liquido, mirum factu, excitasse Nehemiam focoque sacro reddidisse, satis probant literæ Senatus Solymitani ad Aristobulum virum philosophum & γένους ἡμῶν Itirpe nobili oriundum reliquosque per Ægyptum Judæos missæ Maccab. l. 2. quarum auctoritas opus omne Talmudicum annis multis superat. Quin vero Rabbanistæ magis forte credant Gorionidæ, qui eadem refert lib. 1. c. 17. sui ספוסיפון. Porro autem *ignem sacrum* non sine prodigio suscitatum denuo legimus, cum fanum Dei repurgaret Clarissimus Judas l. 2. Macc. c. 10. καὶ νέον καθαρίσαντες ἕτερον θυσιαστήριον ἐποιήσαν ἐκ τινῶν λίθων, ἐκ πυρὸς ἐν τοῖς ἔσωθεν λαβόντες, ἀνήνεγκαν θυσίαν μετὰ δύο ἐτη χρόνον. Ista enim sic explicat gratus dignusque Rabbinulis historicus Gorionides, *Edito tum altari novo invocatoque Numine ignis Sacro, statim ille erumpens de saxo altaris ligna hostiasque jam impositas voravit. Insuper hunc virum servavit Altare ad tertiam usque aetatem, sive luce cossima ad Templi secundi excidium.* ויבנו מזבח חדש ויתנו בשר חזבח עליו ויעירכו עצים ואש הקרש לא מצאו ויקראו אל יי והצא אש מן האבן אשר על המזבח ויתנו עצים ערירת ותוי האש ההיא ער הגולה השלישית. Idemque Arabice in Biblis Londinensibus, licet editores hoc nescirent, وبنوا مذبحا جديدا وامر تقرب القرابين عليه وصلوا الي الله عز وجل في اظهار نار مقدسة تبقي علي المذبح فخرجت نار من بعض حجارة المذبح فاحرقت الحطب والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجلبة الثالثة. Et adhuc disertius falsi Josephi exemplar Huntingtonianum, وبنوا مذبح جديد وجعلوا عليه الحطب والقرابين. ثم صلوا ودعوا الي الله عز وجل وسالوه ان يظهر لهم نار علي المذبح واستجاب الله دعاهم وظهرت نار من حجارة المذبح بقدرة الله فاحرقت الحطب والقرابين. ثم بقيت بعد ذلك ولم تنطفي مذ ذلك الوقت الي ان خرب القدس في المرة الثانية. Hæc igitur contra fabulas Talmudicas valde oppones pro Igni Cœlesti apud Ædem secundam. Deinde שכינה *Præsentiam* summi Numinis in Æde sua & δωδεκαπρόσωπον Canonicum, & maxime sub Onia III P. M. καὶ τὴν τ ναοῦ ἁγιότητα κυρίαν καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάσθαι ἐπιφάνειαν μεγάλην adversus vim sacrilegam Heliodori declarat secundus Maccab. c. 3. ubi prodigiorum satis, agnovitque sero ipse Heliodorus ὡς ἐν τόποις (ἐν ναὸν δηλονότι) ἀλλοίως τινὰς τινα θεὸς δυνάμεις. Quinimo *Spiritum Sanctum* רוח הקרש minime alienum fuisse ignotumque Domus secundæ cultoribus, sed occupasse magis Sacerdotum piorumque hominum multa pectora, licet non κατ' ἀνεμίαν ἀφ' ἑνὸς, velut sub regibus Judaicis contigerat, passim testatur in scriptis suis Josephus; dum Sadduas & Johannes Hyrcanus magni Pontifices animisque magnis, Judas Essenorum decus, aliique Divinandi charismate decorati memorantur. Omitto nunc indubia nomina vatum Haggæi & Zachariæ: quos diu vixisse sub altero Templo, atque ad Simeonis Justi pontificatum, quando primum malunt Talmudistæ *Bathcol* fuisse auditum vice רוח הקרש, nimirum ad exortum Sadducismi annumque XL. Templi restaurati Prophetiæ nobile domum prorogasse, innuunt ad *Joma* c. 4. veteres Scholastici, & sæpius in Cosri adfirmat Judas Levita Religionis Judaicæ sapientissimus defensor. Prava tamen industria commenti fuerant Doctores Talmudici, simul cum Malachiæ anima avolasse hinc Spiritus S. gratiam, nihil relinqui Divinum in terris aut expectari præter Susurrum quendam, quo forte fidem derogarent non solum votis ac spei flagranti Hillelistarum Sammeanorumque de Messia vero temporibus Herodianis comparituro: sed atrocius, tot vaticiniis Zachariæ, Symeonis, Annæ, Elizabethæ, & Mariæ de salute mortalibus tum nascente, tot Oraculis ipsius Jesu, tot prædictis Apostolorum ejus, mirisque linguarum ac prophetiarum donis famosissima Pentecoste in primam Christianorum Ecclesiam effusis. Veruntamen illo omnino eventu probatum est, quod diu jam dixerat inter Ædis secundæ architectos Haggæus, μεγάλη ἔσται ἡ δόξα ἡ οἴκου τούτου ὑστέρα τ πρώτου. Ne & hoc taceam, egregiam crevisse gloriam Domus secundæ ex tot donariis Regum Ægypti, Syriæ reliquæque Asiæ, ex tantis sumtibus Symeonis pontificis, de quibus fuse Maccabaica. Advertatur etiam sententia Rabbinica verbo veteri Hoseæ c. 3 4. ubi optimus promissor post annos multos ἀκέχειας ἐ ἀνέσεως, sic erant illi Babylonicæ calamitatis, ad jus cultumque intermissum reversuros ait Judæos. Quandoquidem vero Sacra & Canonica Judæorum Scriptura pertinuit ad imperium Artaxerxis μαγέως τινὸς, sicut opere alio affirmat Josephus, & gesta Mardochæi exposcunt,

ad ſacerdotes ſpectant rite peractis, tunc populus Deum ſecum in eodem tentorio habitare ratus eſt, & ad ipſum ſacrificiis honorandum & laudibus perſequendum ſemet convertit, quaſi jam ab omni mali exſpectatione liberatus eſſet, & meliora in poſterum ſibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per ſingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque ſex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unuſquiſque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & ſuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenæ autem erant ſimulâ oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis u-

μένων τῶν περὶ τὰς ἱερέας, τότε πληθὸς ὁμόσκηνον [m] αὐτῷ τὸ Θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ [n] αἴνεσις, ὡς ἅπασαν ἤδη κακῆς ὑποψίαν ἀπεωσμένον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων [o] ἐπιθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ κατ' ἰδίαν, [p] ἀνετίθεσαν κατὰ Φυλάς. οἵ τε δὴ Φύλαρχοι καθ' ἁ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζουσιν. [q] ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αἵπερ, [r] καὶ τὴν σκηνὴν ἐν τῇ ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς τέτοις ἕκαστος Φιάλην τε κομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυτικὸν· τὸν μὲν, [s] Δαρεικοὺς δέκα δυναμένου, καὶ πλήρη [t] θυμιάτων, τὸ δὲ [v] τρυβλίον καὶ ἡ Φιάλη, [x] ἀργύρεα δὲ ἦν, σίκλους μὲν [y] δὴ αἱ δύο [z] διακοσίους εἶλκον, εἰς δὲ τὴν Φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρων [a] ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ὅπερ τῷ βωμῷ χεῶντες πρὸς

sunt, plus LX. annis poſt Templum conſummatum, deſeruit tardius illud Sanctuarium atque etiam charum pectus Pontificis vis Spiritus Divini, quæ eſt *μανία*, quam afflicta Rabbinorum natio conqueritur. Serione autem illi dicant *Unctionis Oleum* in Templo poſteriori deſiderari, qui *Sabbat* f. 21. b. ex una lenticula מפר אחר P. M. ſigillo notata per octiduum Templi ejuſdem à Maccabæo repurgati lampades omnes miraculo facto illuſtrari contendunt, indeque *Feſtum Luminum* nomine ſuo ac tempore merito celebrari? Obſtat autem quam maxime figmento Rabbinico de evanidis gemmis Pontificum quotquot ſub Æde nova Deo Creatori miniſtrarent, interdictum Hatirſatæ, qui cum vatibus poſterioribus אורונים, ut loquitur Talmudum in *Sota* c. 9. §. 11. *Synhedrin* c. 1. §. 13. & *Megilla* f. 16. una floruit, libri ſui c. 7. 9. ita definitum ævo ac præciſum, *Donec ſteterit Sacerdos Urim Thummimque inſtructus, tantæ controverſiæ dirimendæ par.* Hoc fruſtra eludere tentat Nachman Gemaricus ex locutionibus diſſimilibus & remotis valde, עד שיחיו כתים ויבוא משיח בן דויד, *Dum mortui ſurrexerint, aut huc venerit Meſſias Davide oriundus.* Ruit igitur *quinque defectuum* fabula, quam nec Aſarias Idumæus concoquere unquam potuit. Altera vero ſententia, qua ſe obſtrinxit Spencerus, inauditum adeo fuiſſe etiam ſub Templo priore Urim, tam ſacris ſcriptoribus quam Rabbinicis, præſertim Rabbæ Samuelidæ Talmudiſtæ ex 2 Paral. 26. 5. diſputanti, omnique plane veruſtati adverſatur. Unde ſola manet Joſepho ſacerdoti meritaque fides. Vir enim iſte prænobilis, ut erat Sacrorum Rituum ſuæque pariter originis ſtudioſiſſimus indagator, Oraculi hujus exitum ignorare haud potuit.

Præterea, quod præcipuum eſſe video in hac cauſa, nullum tempus aptius occurrit digniuſque, quando fulgores ſui Oraculi extingueret iratum Numen, Pontificique ſilentium imponeret, quam κατὰ δεξιὰν ἱερατεῖαν hoc loco retulit Joſephus. Ea fuit virtus Johannis Hyrcani, pietas tanta, prudentia, fortitudo, & conſtantia, ut cum meliori anima abſcedere haud poterat diva Ἀλήθεια: tanta ſtatim nequities faſtuſque Ariſtobuli & ſuccedentium ei Pontificum, tot flagitia & parricidia, nihil mirum ſi a tam cruentis & pollutis pectoribus abhorruerit S. Dei Spiritus, ſive hac occaſione in ſedes meliores ſuperaſque omnino ſe receperit. Quippe de Johanne illo in ſcriptis ſuis encomia ſparſit Joſephus, nullis aut pauciſſimis mortalium conceſſa. Μακαριστὸς ὄντως, ait ipſe initio Bellorum, τἄλλα μὲν τὰ κατὰ τὸν βίον ὅλον εὐτυχὴς, τήν τε ἀρχὴν καὶ ἔθνους καὶ ἀρχιερατεύσας καὶ προφητείαν. ὡμίλει γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον, ὡς μηδὲν ἐν μελλόντων ἀγνοεῖν. Tum in Archæologicis eundem magnum principem, magnum ſacerdotem, malleumque ſuperſtitionis Samaritiæ ita exornat libro XIII. τὴν ἀρχὴν λαμπρὰν μὲν καὶ ἀξιόζηλον ἐπὶ πολὺ διατηρήσας, τελευτᾷ. ἀξιοῖ γὰρ οὐκ ἔστιν ὅτε θεοῦ κελεύοντος ἀρχὴν καὶ ἔθνους καὶ ἀρχιερωσύνης τιμὴν καὶ προφητείας. Vel aſſentiant verpi ſuo Gorionidæ, ut legitur in Bibliis Waltonianis & Bibliotheca doctiſſimi Huntingtoni, *Poſtquam Hyrcanus acceperat literas Senatus Romani ſibi tanquam Regi Judæorum inſcriptas*, يسمي ملك منذ ذلك الوقت وكان قبل ذلك انما يسمي الكاهن الاكبر فقط فاجتمعت البه منزلة الملك ومنزلة الكهانة. وهو اول من سمي ملك في اليهود في مدة البيت الاثاني. Quantus autem idem vates fuerit, cum docuit nuncium Divinum de prælio Sebaſteno, quod ipſum perculit dum operaretur forte die graviſſimo τῶν ἱλασμῶν in Adyto, l. 4. c. 5 Joſephi Rabbinici, Munſtero edente, tum præſagia minus fauſta quæ in ſomniis de Alexandro ſibi ſucceſſuro cœlitus ſenſerat, c. 7. ejuſdem editionis Bibl Polygl. c. 26. Idem adverterat Julius Chronographus, τότε ἐπὶ θεοφιλίᾳ, ſic dicit Africanus ille de יוחנן כהן גרול, πολλὰ μαρτυρεῖ ὁ Ἰώσηπος. Addo ego, καὶ πολλὰ μᾶλλον οἱ Φαρισαῖοι. Nam de hoc Præſule intelligi oportet quæcunque narrantur in Maſſicta *Sotæ* c. 9. §. 10. non ita de atavo ipſius, quod opinantur Rabbini recentiores, hiſtoriarum bonarum lues. Herois autem hujus filius maluit multo Rex apparere quam Pontifex: quorſum occiſis Alexandra genitrice fratreque Antigono, & arrepto ſibi Davidis diademate, Augurium Divinum profanavit jureque merito amiſit, conſilii ſacri prorſus inexpertus. Unde rite dictum primo Maccab. c. 14. 41. votis Populi ac Cleri Judaici, Demetrio omnino aſſentiente, conſtitui Simonem ἡγούμενον καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι πιστὸν προφήτην, quod eſt, dum venerit Elias aut Moyſi compar aliquis, qui poſſet ſacerdotium tribui ſuæ, ſuæ regnum poſtliminio reſtituere, thronumque Davidis ſtabilire. Conſimili autem phraſi male utitur maximus Grotius ex l. 1. Macc. c. 4. 46. adverſus prophetias ſecundæ Ædis. Fas etenim fuit Altaris polluti ſaxa recondi in הר הבית, μέχρι τοῦ ἀνασκηνῶσαι τὸν προφήτην τοῦ λύσαι περὶ αὐτῶν, tempore inquam Alcimi ψευδοπρίεως. Quanquam nemo non fatebitur rarius effulſiſſe Rationale durante Domo illa, divinandique honorem Judæis tum parcius fuiſſe conceſſum, aut nullum plane inter eos comparandum cum Vatibus Biblicis, Elia Eſaia & Jeremia, ante tempora Chriſtiana emicuiſſe. Sic enim interpretabere illud Maccabaicum, ferociente Bacchida τοῦτο θλῖψις, ἣ οὐκ ἐγένετο ἀφ' ἧς ἡμέρας οὐκ ὤφθη προφήτης αὐτοῖς. Quandoquidem ſub Alexandro Magno Scriptorum Divinorum aliquot uſque floruiſſe Jaddua יודו Pontificis nomen indicat, quod centum plus annis recentius noſcebatur quam illa Eſdræ & Nehemiæ. Vide hujus librum c. 12. v. 11, 22, 26. Ne tamen Pontifices *Simonem* ſequentes jam memorare opus ſit, aut ſtultum *Hyrcanum*, aut monſtrum illud Hebraicum Jannæum, καὶ τὸ ἴδιον ἐθνικὸν ὄνομα, aliave nomina Sacerdotum Regentium Deo Populoque Judæorum inviſa: illa quidem ſecula *corrupti Sacerdotii* notavit, quod mirabere, Strabo Geographus. οἱ δὲ μετὸν Ἀβραὰμ δεξάμενοι, ab illo enim genus hieraticum deducit, χρόνῳ μὲν ὕστερον διεμαρτυρήθησαν δικαιοπραγοῦντες δ' θεοσεβῶς ὡς ἀληθῶς ὄντες· ἔπειτα ἰφισαμένων ἐπὶ τὴν ἱερωσύνην τὸ μὴ κρεῖττον διαδιδομένων, ἔπειτα τυραννικῶν ἀνδρῶν, &c. Tum de Amphiarao Trophonio aliiſque diſſerens θεοσεβέσι, τοιούτοις δὲ ἦν καὶ ὁ μάντις, addit, καὶ οἱ Ἀβραὰμ δεξάμενοι σαθροί· τὰς μὲν ἀρχὰς λαοῦντες ἐκ φαύλων, σκηπτόμενοι δ' ἐκ τοῦ χάους. ἦν δ' οὐδὲ φανερῶς τυραννουμένης τῆς ἰουδαίας, πρῶτον αὐτὴν ἱερεὺς ἀπέδειξεν ἑαυτῶν βασιλέα Ἀλέξανδρον. τότε δ' ἦσαν ἤδη ὑβριστής τε καὶ ἀσεβοῦλον. Nam Ariſtobuli patris faſtum, qui vix annum integrum manſerat, ſcriptor bonus prætermiſit. Denique a felici obitu optimi Hyrcanorum, atque adeo ſub infelici brevique regno Ariſtobuli filii ejus, ceſſerant anni plane ducenti, ut alibi commonſtramus, ad penultimum Domitiani Cæſaris, quum hæc talia ſcriberet Mattathiades, ducentis etiam annis Matthia atavo ſuo gibboſo ſerior. Hinc equidem flere Pectus Pontificis, hinc extingui ſacram lucem Eſſenæ. Ardua res eſt & rara, quod vides, à lectione Rabbinorum non delirare. BERN.

m Αὐτῷ τὸ Θεῖον] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam *αὐτῷ reliquorum.*

n Αἴνεσις,] Ἀνάσεις male legerat *Vet. Interpr.*

o Ἐπιθυμοῦντες·] Lege ἐπιθυμητὰς. COCC.

p Ἀνετίθεσαν] *Samb. Busb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Hen.* ἐτίθεσαν: quia præcedens ἰδίαν præpoſitionem huic verbo abſtulerat. BERN.

q Ἓξ μὲν οὖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* perperam antea in *Editis* ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗ καὶ τὴν σκηνὴν ἐν τῇ ὁδοιπορίαις. πρὸς τέτοις &c

r Καὶ τὴν σκηνὴν] Καὶ τὴν σκηνὴν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* καὶ τὴν σκηνὴν *Baſ.* & *Gen.* exciderunt, prætermiſſo penitus παρεκόμιζον, pro κατὰ, aut καθ' ἃς, aut καθ' ἃς καὶ τὴν σκηνὴν. BERN.

s Δαρεικοὺς,] Δαρεικὸν, ſcripſit *Samb.* Imo ſic jubet Chœroboſcus Grammaticus Oecumenicus: ſic alii magiſtri literarum. Corripitur enim hoc nomen ex δαρειακὸς. Legimus tamen apud *Baſ.* & *Gen.* δαρεικὸς. BERN. Ita ſolus *Samb.* Sic vero cum *aliis* jubet *Chœroboſcus.* in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικοὺς.

t Θυμιαμάτων,] *Gen.* θυμιασμάτων.

v Τρυβλίον] *Samb.* utrobique τρύβλιον, dimoto accentu quem poſtulabat quidem ὑποκορισμὸς ἐκτυλικὸς. BERN. Φιάλαι, τρύβλιον, θυτικὰ hæc conveniunt Hebræis קנרה, מזרק, כף. Num. 7. REL.

x Ἀργύρεα] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀργυρᾶ in *reliquis.*

y Δὴ αἱ] Illud δὴ additum è *Big.* & *Samb.*

z Διακόσιοι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Διακόσιαι.

a Ἐλαίῳ] Ἐλαίῳ πεφυραμένων *Samb.* ex uſu frequentiori. Iro quidem comminabatur aliquando Ithacæ dominus phraſi eadem —— σὺ δὲ καὶ κέλευθα φύζεις ἀϊκάκως, τυτθοὶ δὲ ἀμφὶς μοὶ

τῶς τὰς ἱερουργίας· μόχον τι καὶ κελὸν [b] σὺν ἀρνίῳ τ ἐτησίων [c] ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς [d] χίμαιρον ὑπὲ περαιτέρω ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τ ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [e] θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κελοὺς σὺν ἀρνάσιν [f] ἑτησίοις καὶ ἐρίφοις. ἔτοι μὲν δὴ θύουσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, καθὰ πᾶσαν ἡμέραν [g] εἷς. Μωϋσῆς δὲ σπάτ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ [h] Σινᾶϊον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, [i] ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τ πραχτίων καὶ τ νόμων τ σωτάξεως. ἃς, κρείττονας ἢ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τ ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα σωέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, [k] γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

tuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo * in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quæ ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies *continuos* ſacrificant, ſingulis diebus unus. Moyſes autem non amplius Sinæum jugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne ævum religioſe obſervari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quòd alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

ΚΕΦ. θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νυνὶ δ' ὀλίγων τινῶν ὑπομνηθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τ λόγον μοι περὶ θυσιῶν [l] συνεῖναι συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὲρ [m] τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὲρ τοῦ δήμου συντελουμένη, κατὰ δύο γινομένη τρόπους. ἡ μὲν [n] ὁλοκαυτοῦται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὸ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστι, καὶ κατ' εὐωχίαν ὁρᾶται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τ πρώτης. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἑπτέτη, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ πρεσβυτέρους. [o] ἄρρενα δὲ [p] ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. σφαγίων δὲ τῶν, τ κύκλῳ τῷ αἵματι [q] δοῦναι δεῖ βωμῷ [r] οἱ ἱερεῖς· εἶτα [s] καθαρσάμενος ἁμελίζεται·

CAP. IX.

De Sacrificiis.

X.

NUnc paucas quaſdam *leges* commemorabo, de purificatione & ſacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro univerſo populo factum: atque *iſta* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *inſtitutum* eſt, & in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *duos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula *oportet* eſſe omnia quæ ſolida concremantur. *Ritus Holocautomatum. Lev.* c. 3.

[a] θεῷ, inquit magnus Commentator. Verum LXXII. Alexandrini dictionis Hebraicæ ſatis tenaces, *ἐν ἑλαίῳ πεφυραμένων* ex Moyſe idem reddiderunt. BERN. Sic *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* *ἑλαίου Baſ* & *G.* *ἐν ἐλαίῳ* ex *Moyſe* reddiderunt LXX.

b Σὺν ἀρνίῳ] *Μόχον καὶ κελὸν σὺν ἀρνίον ἑτησίων* Typi priores male conjecti, pro *Bigotiano* *σὺν ἀρνίῳ ἑτησίων*, כבש אשר בן שנתו toties Num. c. 7. quod *ἀμνὸν ἐνιαύσιον* vertunt LXXII. Judæi, modo *ἀρνα*, modo *ἀρνίον*. Ovile autem quicquid, ut Talmuda admonent, XIII. menſem ſuperaret, ætatemque adeo כבש *agni* excederet, inter אילים i. e. *arietes* porro numerabatur. Quocirca probo minus hanc *Samb.* lectionem *σὺν ἀρνίῳ τ ἑτησίων* quanquam Herodianus in Grammatica Generali & Scholiaſtes Homericus tam *ἀρνειοῖς*, *ἀρνοῖς*, quam *ἀμνειοῖς*, *ἀμνοῖς* quaſi Synonyma juxta poſuerint. Certum enim eſt apud optimum Poetarum *ἀρνειὸς*, ſæpius autem occurrit, pecus maſculum אילים *arietes* partemque meritam hecatombæ denotare. Præterea in opere Heſychiano & in Lexico Attico Iſtri tertius annus datur *ἀρνειῷ*, ſicut ſecundus *ἀμνῷ*, *ἀρνὶ* primus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* quod præfero *σὺν ἀρνειῷ τ ἑτησίων Sambuci.* in *Editis* *σὺν ἀρνίων ἑτησίων.*

c Ὁλομελῆ] Quum holocauſta fuerint, in partes debuerunt ſecari antequam offerrentur. REL.

* *In holocauſtum*,] *Al* ſolidum ſacrificium.

d Χίμαιρον] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis *χίμαιρόν τε ἐπὶ π.*

e Θυσίας σωτηρίους λεγομένας.] *Θυσίας σωτηρίας Big.* & *Samb.* ut ſæpiſſime Interpretes LXXII. ex זבח שלמים Moſaici codicis. Sed *Baſ Gen.* & *Epiphanius* *σωτηρίους*. S. Hieronymus *ὡσεὶ τὰς γραφὰς, Sacrificia* aut *Hoſtiæ Pacificorum.* Statim *Big.* *λεγομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δύο βόας.* BERN.

f Ἑτησίοις] *Samb.* *σὺν ἀρνίοις ἑτησίοις*, quod idem eſt. In Lexicis ſuis Heſychius Photiuſque *ἔτεοι*, *ἐνιαύσιον*; ſive *το καθ' ἕτος, ἑτήσιον.* Legiſlatoris autem בני שנה כבשים v 17. Joſephus dubie, LXXII. Alexandrini in genus ſequius tranſtulerunt: hic quidem *σὺν ἐνιαυσίοις ἑτησίοις* vel *ἑτείοις*, illi vero *κατ' ἐνιαυσίους ἐνιαυσίας.* Ut ſcias jam in Pacificis admitti fœmineum, quod profecto ad Holocautoma haud licuit. BERN. *Ετείοις Samb.* & *Vat.*

g Εἷς.] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* *εἰς τὴν σκηνὴν. Μωϋσῆς Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Σινᾶϊον ὄρος·] Σιναῖον, ἀλλ' εἰς Typographi. *σιναῖον ὄρος, εἰς Samb.*

i Ἀνεμάνθανε] *Baſ.* & *Gen.* *ἀνεμάνθανε τὰ θεῖα παρὰ τοῦ θεοῦ θεῖά τε τ πραχτέον. Big.* *ἀνεμάνθανε θεῖα παρὰ τοῦ θεοῦ, περί τε τ πραχτέων. Samb.* denique & *Epiphan.* *ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ θεοῦ περί τε τ πραχτέων.* Sicut de ſe Moyſes ille adfirmavit Num c. 7. ult. ודבר אליו משה אל ואהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת, vocem quidem ſe ab Adyto exaudiiſſe, quoties Deum conſultum de rebus Hebræis Sanctum ingrederetur. BERN. Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* *ἀνεμάνθανε τὰ θεῖα παρὰ τοῦ θεοῦ θεῖά τε τ πρ.*

k Γραφὴν ἑτέραν] Hinc nonnulli (ut ex pag 129. v. 25.) colligunt *Joſephum* librum peculiarem compoſuiſſe *de Hebræorum Legibus.* Forſan tamen hic reſpiciat ad ea quæ *de Legibus* ſcripſit *lib.* IV. c. VIII.

l Συνεῖναι] *Εσᾶναι* à typis prioribus. Libri ſcripti compoſitum præbent. Utrumque fas dicere vel mediis Athenis. BERN. Ita *Big.* & *Coll. Voſſ.* & *Samb.* *ἐσᾶναι* in *cæteris.*

m Τῶν ἰδιωτῶν,] Ita & Judæi in Talmude diſtinguunt ſacrificia in publica של ציבור & privata של יחיד. Quod autem ad duo referat ſacrificia omnia, holocauſta & ſalutaria, & ſacrificia piacularia ac reliqua ſalutaribus uti ſpecies eorum addat, eſt quod in Levitico hic ordo obſervetur, quodque ita diſpeſci poſſint

1. In ea quæ tota Deo cedunt, ut holocauſta.

2. In ea quæ vel dominis vel aliis cedunt, uti ſalutaria.

Quamvis hæc diviſio variis de cauſis minus accurata ſit. REL.

n Ὁλοκαυτοῦται] Bis *ὁλοκαυτοῦ Big.* & *Samb.* quod Iones mulcent. Valde autem cognatæ ſunt *συζυγίαι* circumflexorum & permutabilium. Ideoque ſubtilius diſtinguit inter *πολεμεῖν* & *πολεμεῖσθαι* ac ſimilia verba *Euſtathius*, quam auctoritas veterum ſuſtinet. Præterea ad exitum hujus paragraphi *ὁλοκαυτώσεις* ſequitur typum tertium Contractorum. Mox *Samb.* *ἀφαιροῦντο.* BERN. Ter *ὁλοκαυτεῖται Big.* & *Samb.* *ὁλοκαυτεῖσθαι Coll. Voſſ.* *ὃ μὲν ὅλης ὁλοκαυτεῖται Vat.*

o Ἄρρενα] Ideo Hebræi dicunt אין יולה נקבה *Nunquam holocauſtum eſt generis fœminini.* Quæ contra dici poſſunt, alio loco excutimus. REL.

p Ὁλοκαυτοῦται] *Big. Coll.* rurſus *ὁλοκαυτεῖται.*

q Δοῦναι] Βρέχαι *Big.* ex *Gloſſario.*

r Οἱ ἱερεῖς] Accurate diſtinguit ſacerdos noſter officium ſacerdotum ab iis, quæ privati Iſraëlitæ præſtare poterant. Victimam holocauſto deſtinatam ipſe Iſraelita jugulare poterat: ideo dixit *ἀπὸ ἰδιώτης θυσῶ*, ſed quum ſparſio ſanguinis poſtulaverit manum ſacerdotis, addit τ κύκλῳ &c. *οἱ ἱερεῖς.* REL.

s Καθαρσάμενος] Diviſum *Big.* & *Samb.* *καθαρὰ ποιήσαντες.* Elegans tamen videtur illa Syntheſis, & ab Urbe Palladii.

tur. His autem occisis sacerdotes sanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale consperſa in aram imponunt, ligno in eam congesto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & intestina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles sacerdotibus sibimet habentibus. Et holocausta quidem ad hunc modum fiunt.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione sacrificant, animalia quidem mactant ejusdem generis: ista vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem sanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, simulque caudam agni superponunt aræ. At pectus & crus dextrum sacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero superfuerint igni comburunt.

Modus hostiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. c. 4, 5 & 9. & Num. c. 15.

3. Similiter autem ac in dicto modo sacris operandi pro gratiarum actione hostias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiscendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt*: quarum altera quidem Deo adoletur in holocaustum, alteram vero in cibum dant sacerdotibus. Accuratius autem de istis animalibus offerendis agam cum de sacrificiis dicturus sim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac sacerdos quidem sanguinem fundit in aram, sed non sicut prius, verum angulorum ad extremitates: renesque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes, quas eadem die absumunt in fano. lex enim in crastinum non relinqui finit. Qui vero peccat quidem, sibique conscius est, sed neminem habet qui ipsum possit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo sacerdotes similiter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *suis* sacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, masculos.

De sertis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. * Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis sacrificiis farina mundissima afferatur: cum

κὴ [t] πάσοντες ἀλτὶν ὅλι τ βωμὸν ἀναπήγαζι, χιζῶν ἤδη πεπληρωμένον κὴ πυρὸς φλεγομένυ. [v] τὰς ὃ πόδας τ ἱερείων κὴ τὰ καλὰ νηδυὰ σκαθήραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγνιζομένοις [x] προσπεφέρυζι, πὶς δορὰς τῶν ἱερείων λαμβανόντων. κὴ ὁ μὲν τ ἀλεκτρυόνος τρόπ@ ἐστὶν ὅτ@.

Β'. Τὰς ὃ χαριστηρίυς θυσίας ὁλοκληροῦσι, [y] τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύοντες· ὁλόκληρα ὃ πάντα κὴ τῶν [z] ἐπιτειλίων πρόσθετα, ἄρρενα μέντοι ἡλίκοις πρόβατα γίνεται. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσυσι μὲν αἵματι τ βωμὸν· τὰς δὲ νεφρὰς κὴ τ ὄπιαλον, κὴ πᾶσα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τῆς ἥπατ@, κὴ σὺν αὐτοῖς [a] τὴν ὀρὸν τῆς ὀρνὸς ὀπιφέρυζι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ στῆθ@ κὴ τὸν κέρατα τὸν δεξιὸν τοῖς ἱερεῦσι δωροχοῦντες, ἐπὶ δύο ἡμέρας δώσχουσι τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίυσι.

Γ'. Θύυσι δὲ κὴ ὑπὲρ ἁμαρτάδων [b] ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τ ἱερυργίας. οἱ δ' ἀδυνάτοι περίζειν τὰ τέλεια θύματα, πτερυγὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν [c] ὁλοκαυτοῦσι τῷ θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς [d] βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τ θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ὑπὲρ τοὺς περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κῆ ἄγνοιαν εἰς τοῦτο [e] πρόσπτωσιν, ἄρνα κὴ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρ. κὴ τῷ μὲν αἵματι τὸ βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· κὴ τοὺς τε νεφροὺς κὴ τὴν ἄλλην [d] πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ κὴ ἥπατ@ ὀπιφέρυσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τὰς τε δορὰς διαφέρυσι κὴ τὰ κρέα, [e] ἐπ' ἐκείνης δαπανήσοντες τ ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμ@ εἰς τὴν αὔριον [f] ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δ' [g] ἁμαρτὼν μὲν, [h] ἑαυτῷ δ' συνειδὼς κὴ μηδένα ἔχων τ' [i] ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, ᾧ νόμος τοῦτο κελεύει· ἃ τὰ κρέα κὴ τὸ ἱερὸν ἀμείνους οἱ ἱερεῖς αὐήμερον [k] σιτοῦνται. οἱ δ' ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον [l] ἐκθυόμενοι, τ' αὐτὰ μὲν νομίζυσι τοῖς ἰδιώταις· ἑξακόσιαι δ' τῷ σφετέρῳ θύματα, [m] ταῦρον, ἔριφον, [n] ἄρρενας.

Δ'. Νόμ@ δ' τῆς ἰδιωτικῆς κὴ τῆς δημοσίας θυσίας, καὶ ἄλευρον ὀπιφέρεσθαι καθαρώτατον· ὄγδοον μὲν [o] ἀσ-

dis. BERN. Id fiebat stante templo 11. in conclavi lavantium, ubi sordes crassiores demebantur, & deinde in atrio super mensas marmoreas. REL.

[t] Πάσοντες] Mollius hoc & bono tempore. πάσαντες pro πάσοντες, *Big.* & *Samb.* BERN.

[v] Τὰς δὲ πόδας] Ita & in codice Misnico Tamid III. 1. pedes & intestina ultimo loco recensentur inter membra agni, ad altare delata. Nota כרעים dici, quod hic crura non indicat sed πόδας, uti & Philo lib. de victimis, pag. 839. & de allegor. Leg. p. 87. κοιλίαν κὴ πόδας reddidit quod Levit. 1. 9. קרב וכרעיו. At cur Josephus πόδας & τὰ κῆ νηδυὰ reliquis adjecta scribit? quia videlicet hæc in patina בזך solebant ad altare singulatim deferri, uti in Tamid IV. 3. docetur. REL.

[x] Προσπεφέρυζι,] Προσφέρυζι *Vat.*

[y] Τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα] Id est, ex triplici genere, boum, ovium, caprarum. REL.

[z] Ἐπιτειλίων] *Bas.* & *Gen.* ἐπιτειῶν repugnante Prosodia. BERN.

[a] Τὴν ὀρὸν] Quia caudæ ovium pingues erant in illis regionibus admodum. REL.

[b] Ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ] Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τ χαριστηρίων τ ἱερυργίας τρόπῳ γίνε) *Big. Coll. Voss.* & *Samb.* minus concinne. Melius *Bas. Gen.* & & *Epiphanius.* BERN. & HUDS.

[c] Ὁλοκαυτοῦ) τῷ Θεῷ,] Ὁλοκαυτεῖ) τῷ Θεῷ· τὸ ὃ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶσιν *Big.* & *Samb.* BERN.

[d] Βρῶμα] Βρῶσιν *Coll. Big.* & *Voss.*

[e] Πρόσπτωσιν,] *Big.* & *Samb.* πρόπτωσιν. Mox iidem præsentius jam ἀπολείπειν. BERN.

[d] Πιμελὴν] *Big. Coll.* πιμελῆ.

[e] Ἐπ' ἐκείνης δαπανήσοντες τ ἡμέρας] Quia addit εἰς τὴν αὔριον nihil superstes linqui oportere, suspicari licet per eundem diem ἐκείνην τὴν ἡμέραν non intelligi spatium temporis diurni quod cum occasu solis finem capit, uti apud Judæos sol occasus diem indicat & terminat. Sed quum de sacrificiorum comestione agitur dies præcedit noctem, uti Judæi loquuntur. Ita enim Lev. 7. 15. legitur, *ipso die sacrificii comedetur, nil remanebit usque ad mane.* Ita & mox de sacrificiis pro delicto scribit αὐήμερον eodem die (videlicet adjecta nocte) comedi debere. REL.

[f] Ἀπολιπεῖν] Ἀπολείπειν *Coll. Big.*

[g] Ἁμαρτὼν] *Al.* ἁμαρτῶν.

[h] Ἑαυτῷ δ' συνειδὼς] Hic agit de sacrificiis pro delicto אשמות dictis, ubi nota illa a sacrificiis piacularibus differre, quod homo ipse quidem conscius sit culpæ suæ, non vero alii eum accusent. Ita de depositio quod clam est apud aliquem infra lib. IV. 8. scribit μηδένα εἶναι τ ἐξελέγχοντα neminem esse qui coarguere illum possit. REL.

[i] Ἐλέγχοντα,] Ἐξελέγχοντα *Big. Coll. Voss.* & *Samb.*

[k] Σιτοῦνται.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis* σιτοῦσι.

[l] Ἐκθυόμενοι,] Ἐκθυόμενα, ταῦτα *Bas.* & *Gen.* ἐκθύοντα ταῦτα *Big.* Mox *Bas.* τὸ σφετέρων ex vitio. BERN.

[m] Ταῦρον,] Distinctius dico, פר לכהן או לקהל ושעיר לנשיא, juvenco faxit pro Sacerdote aut Ecclesia, sed pro Principe hirco. Hic χίμαιρ@ Interpr. LXX. ille μόχ@. Ibidem pro ἄρσενας, sic autem medio deliquente Attice prolatum tradidit Eratosthenes auctor optimus, *Big.* & *Samb.* substituunt ἄρσενας; quomodo Homeri ætate Cecropidæ omnes omnino pronuntiarant, strenue ut tum fas erat & viriliter. BERN.

[n] Ἄρρενας.] *Big. Coll.* ἄρσενας.

* *Porro lex præcipit,*] מנחתו ונסכיו, *ex Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2. Poscebant autem nomine* μανὰ *victimæ singulæ, agnus* בכש, *aries* איל, *taurusque* פר, *simile* סלת σεμιδάλεως *assaronem unum, duos, tres: atque ex oleo, pariterque ex vino libando quadrantem* hinis, *trientem ejus, unumque pro bove* hinem. *Capit autem* הין hin *duos congios Atticos, aut Rabbinis æstimatoribus quantum* LXXII. ovis *gallinaceis sit replendis.* Assaron *vero seu* Omer, עשרון או עמר *potest partem decimam* אשרה Ephæ, *vel cum Talmudistis ova* 43½. *Vide Exodi c. 16. ult.* BERN.

[o] Ἀσσάρων@] *Samb.* ἀσσάρων@. At vocalitio nominis peregrini à Masorethis repetenda, qui ultimam syllabam premunt in recto ἀσσαρὼν, עשרון. Sic volunt etiam *Big. Bas.* & *Gen.* BERN. Vide pag. 121. v. 3.

σίτων μέτρον, κριῷ ἢ δυσὶν, ταύρῳ ἢ τρισίν. τοῦτο [p] καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ [q] μεμαγμένον ἐλαίῳ. νομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν πομπευόντων· ἐπὶ μὲν βοὶ [r] εἵνις ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος· [s] τέταρ τρίτον τοῦ μέτρου, καὶ τετάρτη μερὶς [t] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἰν μέτρον ἐχεῖ Ἑβραίων· [v] δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικοὺς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἶνος παρῆγον. σπένδουσι δὲ [x] περὶ τὸ βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ὀφείλων, [y] ἐπινέγκαι κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπαρχὴν μίαν ἐμβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς παρὰ τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἐψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπέφυρται, ἢ ἠλουμένων ἄρτον. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ [z] ὁπισθονοῦ, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μὴ καὶ γεγεννηκότος ἐπὶ τ' αὐτὸ· ἀεὶ δ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν ἡλιος διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τοὺς νόσους ἀλέξασθαι, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς [a] πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἴς τινα ὑστέραν ἡμέραν οὐκ ἔξεστιν ὑπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τοῦ ἱερέως [c] μέρος ἴδιον λαβόντος.

agno quidem assaronis mensura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc conferebant super altare oleo subactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus mensuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem mensura Hebræorum antiqua, duosque potest choas Atticos facere. Eâdem vero mensurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hostiam non immolans, ex voto similam afferat, ejus primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum sacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo subigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet sacerdos, necesse est ut totum crematur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, nisi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia sacrificia pro morbo depellendo aut alia de causa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in crastinum aliquid relinqui fas non erat, sacerdotibus partem suam inde sumentibus.

Sacerdoti cedebant sacrificiorum privatorum mola, unum præter pugillum.

Lex fœtum mactari vetat simul cum parente, aut omnino illum prima viventi septimana. *Lev. c. 22. v. 27. &c.*

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

CAP. X.

Quomodo de festivitatibus & singulis diebus sacrificatum constitutum.

ΕΚ δὲ τῶν [d] δημοσίων ἀναλωμάτων νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] σφάττεσθαι τὸν αὐτοῖς, [f] δεχομένης τε ἡμέρας καὶ ληγούσης· καὶ ἓβδόμην ἡμέραν, ἣν Σαββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν [h] δεκάσιν οἰωνοῖσιν ἑπτὰ, καὶ κριόν· ἕτερον δὲ ἐπὶ ἀποτρίψεσιν ἁμαρτάδων, [i] εἴ τι καὶ λήθην ἔχοιτο.

PUblicis autem impensis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac vespere: septima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo sacrificantes. At Neomeniarum solennitatibus & quotidianas hostias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis septem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, si quod obliviscentibus forte obrepserit.

Sacrificia stata, sumptusque publici. Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum solennia. *Num. c. 28. & Ex. c. 29.*

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [k] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθήκας τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἕτερον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

2. Septimo autem mense, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hœdum pro peccatis.

3. *De-

[p] Καθαγιάζουσιν] *Big. Bas. Gen.* & *Epiph.* καθαγίζουσι *Samb.* Sicut superius legerant Genev. §. 1. hujus, τοῖς ἄλλοις καθαγιοθυτούμενα ἐπιτίθουσι. Tria enim illa καθαγίζω, καθαγιάζω, καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi superque aras comburendi* vim habent. Unde Hesychio καθαγίζω, συντελίζω (Suidæ καίζω) καὶ καθιερώζω. Huic etiam & Photio καθαγιάζεται, ἀφιεροῦται. Quare Salmasius male mutavit καθαγίζω Hesychii, quia significabat insuper μανῶ, apud Sophoclem in καθαγιζω. Certe apud Etymologum M. ἄγος, μίασμα: sicut ἄγιος, μιαρὸς in parecbolis Homericis. Unde ἀναγίζειν, φονεύειν. Apud illum etiam legis ἀγίζειν, καθαιμάσσειν. BERN. Καθαγίζουσι *Samb.* Verum tria illa καθαγίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, *consecrandi, Deo offerendi, adolendi, superque aras comburendi* vim habent, ut ex *Hesychio, Suida* & *Photio* in Lexicis constat.

[q] Μεμαγμένον] *Vet.* μεμιγμένον legit, *mixtum.*

[r] Εἵνος ἥμισυ κ] *Big.* ἰνός. *Samb.* ἰνός. Subinde vero utrisque ὁ ἢ ἐν μέτρον, pro ἰν. Theodoretus εἶν legerat, ubi ἀδιάφορα LXX. Interpr. ἴν hodieque ostendunt. Hieronymus insuper de Onomastico Sacro Philonis hoc transtulit, In *mensura liquentis materiæ.* BERN.

[s] Τέταρ τρίτον] *Samb.* τρίτον τέτου.

[t] Ἐπ' ἀρνίῳ.] Ἐπ' ἀρνίῳ. לכבש Num. c. 15. §. τῷ ἀμνῷ LXX. Interpr. לאחר Onc. pro *agno. Big.* ἐπ' ἀρνίῳ, quod est idem cum ἐπ' ἀρνίῳ, seu ἐπ' ἀμνίῳ & ἐπ' ἀμνίῳ ex Grammatica Catholica Herodiani. *Samb.* ubique ἐπ' ἀρνειῷ, qua de forma supra diximus. Mox Ἐξαῖον *Samb.* BERN. *Al.* ἐπ' ἀρνείῳ. ut *Coll. Big.* & mox *in.* Vide p. 169. v. 2.

[v] Δυνάται δὲ] Hanc elegantiam à *Bas.* & *Gen.* retinemus. Mutarunt autem *Big.* & *Samb.* in facilius, ὁ δυνάται δύο χόας (χοᾶς S.) ἀττικοὺς, exempto ποιῆσαι. Theodoretus tamen Qu. 64. in Ex. τί ἐστι τὸ ἓν; μέτρον ἑβραϊκὸν οἶνος καὶ ἐλαίου. δέχεται δὲ, ὡς φησιν ἰώσηπος, δύο χόας ἀττικούς. πιθανὸν δὲ καὶ τοῦτο αὐτῷ, ἀκριβῶς δὲ εἰδὼς τὸ μέτρον ἐπισκήπτει Ex Josepho etiam delibatum putabis, quod adnotavit S. Hieronymus ad c. 4 Ezech. *Porro Hin duos choas Atticos facit: quos nos appellare possumus* (hoc adjicit) *duos sextarios Italicos. Ita ut Hin mensura sit Judaici sextarii nostrique Castrensis, cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* BERN. In *Big.* & *Samb.* ὁ δυνάται δύο χόας Ἀττικοὺς, sine ποιῆσαι.

[x] Περὶ τὸν βωμὸν] Vinum libabatur infusum in simpulum, quod insertum erat summo altaris ad angulum notozephyrinum, uti in Tamid legitur. REL.

[y] Ἐπινέγκαι] Ἐπινέγκαι *Samb.* Sed sententia ὑπόταξιν magis desiderat, ut ἐπινέγκαι. Mox ἢ ἐψηθεῖσαν *Samb.* BERN. Ἐπινέγκαι *Samb* melius ἐπινέγκη. HUDS. & COCC.

[z] Ὁποσονοῦν,] Ὁπόσον *Big.* ὁποσονοῦν *Bas.* & *Gen.* ὁπόσον δὴ *Samb.* Rescribes autem cum tono Attico ὁποσονοῦν, vel retinebis ὁποσονοῦν aliarum editionum. BERN. *Al.* ὁποσονοῦν. *Coll. Big.* ὁπόσον *Cocceius* ὁπωσοῦν.

[a] Πέμματα] Εἶδος πλακοῦντος huc migravit in codd. *Big.* loco πέμματα: quoniam Hesychius dudum notaverat in Lexico suo πιμπασὶ, εἶδος πλακοῦντος. BERN.

[b] Ὑπολιπεῖν] Ἀπολιπεῖν soli *Big.* & *Samb.*

[c] Μέρος ἴδιον] Hanc portionem Legislator appellat תרומה, ἀφαίρεμα LXX. אפרשוהא Onc. BERN. Illud μέρος ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. & COCC.

[d] Δημοσίων] *Coll. Voss* δημοσίων.

[e] Σφάττεσθαι] *Big.* & *Samb.* cum vulgo σφάζεσθαι. BERN.

[f] Ἀρχομένης τε] *Big.* ἀρχομένης τ' ἡμέρας καὶ λήγούσης. Recte adeo interpretatus est Flavius ἱερουργοῦντες verba Mosaica בנקר ובין הערבים, de quibus nimium litigant Ecclesiæ notæ atque etiam Judaicæ Theologi. Primum enim diei trihorium ultimumque, nisi forte frequentia Paschatis amplius exposceret, sacrificiis jugiter offerendis imputabantur. Atqui tempus hoc posterius, הערבים *Haarabaim* τὰ ἑσπέρα nuncupari existimo: quoniam in magna Parasceua distribueretur inter מנחה & פסח, sacrificia utraque vespertina, aut juxta phrasin Talmudicam εἰς ἑσπέρας μεγάλως καὶ μικράν, מנחה גדולה ומנחה קטנה. Unde Judæi Alexandrini בין הערבים transtulerunt Græce ἀναμέσον τῶν ἑσπερινῶν Lev. c. 23. §. BERN. *Al* ἀρχομένης τ' ἡμέρας.

[g] Σαββάτα] Unum Sabbathum σάββατα dicebatur eo tempore, quod ex dialecto id ætatis usitata, qua שבתא appellabatur, repeti potest, vel aliunde: de quo alibi latius. REL.

[h] Δεκάσιν] Iterum δεκαζιν acuit in prima *Samb.* BERN.

[i] Εἴ τι καὶ λήθην] *Bas.* ἔτι καὶ λήθην. *Samb.* ἐτικαλήθην, hoc enim affectat passim. BERN.

[k] Μηνὶ,] Scilicet *Neomenia* mensis *Tisri*, qui in *Septembrem* Romulidum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit.

3. * Decimo vero ejuſdem mènſis ſecundum lunam ad veſperam uſque jejunant: eodemque die immolant taurum & arietem & ſeptem agnos, & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in ſolitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo
Lev. c. 16. & c 23. & Num. c. 29. univerſo: alterum vero in locum puriſſimum ſub urbe educentes, illic cum ipſa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, ſed proprio Pontificis ſumptu paratus. Quo occiſo, & ſanguine ejus ſimul & hœdi in fanum *interius* illato, aſpergit digito ſepties tectum totieſque pavimentum ipſius, rurſuſque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *ſpargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de ſuo* Pontifex arietem in holocauſtum Deo.

4. † Die vero quinta-decima ejuſdem mènſis,

γ'. Δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἀπὸ σελήνης [1] διανηστεύουσι ἕως ἑσπέρας· θύουσι δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας ἑπτά, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἕλκουσιν. προσάγουσι δὲ δύο [m] τρεῖς τούτοις ἑλκύσας, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [n] ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποπροπασμὸς καὶ ἀφάγιστος δὲ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸν δὲ [o] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς [p] καθαρώτατον ἀγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθήραντες. συγκαίεται δὲ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων δὲ ἀρχιερέως παρασκευή. ὃ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας [q] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἑλκύσαντος, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ [r] τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν μὲν τὸν χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν [s] περὶ τὸν μείζονα, κομίσας εἰς τὸ αὔθριον. περὶ τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς μετὰ τοῦ [t] πιμελοῦς σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχει δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαυτώσων τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ δεκάτην, τροπαίου

1 Διανηστεύουσι] Διανηστεύσαντες ἕως ἑσπέρας, θύουσιν *Big.* cum *Samb.* mox ἐν τοῖς. Illi ſtatim ταῦρον καὶ κριοὺς δύο. BERN.

* *Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum*] *Venit mox decima dies Tiſri* יום הכפורים LXX. *Interpr.* ἡμέρᾳ ἐξιλασμοῦ, *Phariſæis præſertim* ἡ ἡμέρα יוכא, *præter arietem eximium P. M. variaſque jejunantis populi victimas, duobus hircis averruncis, Θεοθυτῳ altero, altero* ἀποπομπαίῳ, *atque luſtrationibus vel rerum ſacerrimarum, Adyti velo tum ſubducto, criminumque totius gentis expiatione venerabilis. Vide Levit. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29. necnon Maſſictam* Joma *in corpore Talmudico, aut cum notis doctiſſimi Sheringami.* BERN. *Decima deinde luna ejuſdem menſis* vertit *Gelenius.* Vide Cl. *Seldenum* de *Anno civili*. c. 20.

m Πρὸς τούτοις] Forſan πρὸς τούτῳ.

n Ὑπερόριον ἐρημίαν] *Big* ὑπερορείαν ἐρημίαν. Locus autem ille שעיר החטאת hirci exulantis cum crimine Cleri Populique Hebraici vocatur apud Moyſen ארץ גזרה & המדבר, γῆ ἀπότομος καὶ ἔρημος LXXII. Interpr. Quinimo diſtinctius in Talmudo nomine ſuo ſituque צוק ץ רים כירושלם, σκόπελος ἁδιὸς ὑπερκειμένη ἀφ' ἱερατολύμων ἀπέχων. BERN. Locus ille *hirci exſultantis* cum crimine Cleri populique Hebraïci dicitur γῆ ἀπότομος καὶ ἔρημος. LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* σκόπελος ἁδὶος ὑπερκειμένη ἀφ' Ἱερατολύμων ἀπέχων.

o Ἐν τοῖς προαστείοις] *Sub urbe Sancta* rite dixit *Joſephus* ſuo ſæculo pro phraſi *Moyſis* quam per ἔξω τῆς παρεμβολῆς reddunt LXX.

p Καθαρώτατον] *Big.* & *Samb.* καθαρόταλον *Baſ.* & *Gen.* præter Canonem Grammaticum, quem tamen tam poetæ quam λογογράφοι ſæpe negligunt. Geminorum vero hircorum alter cadebat ſua ſorte ליהוה, quod eſt, Deo & Altari: alter damnabatur לעזאזל, i. e. τῷ πρωγλάτῃ & ſolitudini. Significat enim עזאזל *abactor*, ſive عازل: vel ἀπότομη, vel amplius τραχυπουτεία, vel denique paſſive ὁ τραχὺς ὁ ἀπολελυμένος ſive ἀποπομπαῖος, quomodo Rabbini Græcæ linguæ gnari ignarique fere explicant. Mox ἐν τοῖς προαστείοις, *ſub urbe ſancta* rite dixit Joſephus ſuo ſeculo pro phraſi Moyſis ducis כחוץ למחנה; ſive ἔξω τῆς παρεμβολῆς, LXX. Judæis Pauloque Apoſtolo interpretantibus. BERN.

q Εἰς τὸν ναὸν] Potius εἰς τὸ ἄδυτον, אל דביר, oppoſitum jam contra coli proxime ſequentis τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν, & ſubinde tertii εἰς τὸ αὔθριον. Tunc enim ſuccedere fas erat Pontificem ſummum אל מבית לפרכת, ὑποστρέφειν δὲ καταπέτασμα, i. e. ſub velo ſecretiori. Lev. c. 16. 15. & planiſſime v. 2. אל הקדש מבית חפרכת אל פני הכפרת אשר אל הארון, LXX. Interpr. εἰς τὸ ἅγιον ὑπόστεγον δὲ καταπέτασμα εἰς προσκυνητὸν ἱλαστήριον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ δὲ μαρτυρίου. Iterumque v. 16. וכפר על הקדש, *expiabit adeo ipſum ſanctuarium*, τὸ ἁγιαστῆριον. Ita & *Joma* c. 5. §. 1. Adde & Flavium ἄλλον. l. ult. λιθοβολοῦσιν γὰρ (ἱερεὺς ὁ ἀρχιερεὺς) ἐλαύνοντα, ὁπόταν ἐκβάλλῃ (ſic legendum) εἰς τὸ ἄδυτον. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνα (vel μόνον) ἐν ἡ ἡμέρᾳ ἔθος ἦν εἰσιέναι πᾶσι τῷ Θεῷ. Deinde locutionem Hebraicam v. 15. על הכפרת ולפני הכפרת, percommode expreſſit Joſephus verbis Græcis εἰς τὸ ὄπισθεν καὶ εἰς τὸ ἔδαφος. Quod eſt Miſna *Joma* c. 5 §. 3. למזלה לא על הכפרת נוגעים אלא לארץ נמילים ולמטה כמצליף: quippe atque prius ex ſententia Talmudiſtarum Urbis de eodem cruore f. 42. c. אינן צריך שיהא נוגע אלא כפורת. BERN.

r Τοῦ ὀροφου] Surſum ſpargit ſemel ſanguinem, ſepties deorſum: adeoque verſus ὄροφον ſpargit, non ὄροφοι τῷ δακτύλῳ ῥαίνῃ, & ſemel modo, non ἑπτάκις. REL.

s Περὶ τὸν μείζονα,] Forte περὶ τὸ μεῖζον, *circum Altare majus.* Typographi enim ediderant περὶ τῷ μείζονι. BERN. Forte περὶ τὸ μεῖζονα. COCC. Non circa altare fundebatur, ſed uno in loco ad angulum altaris notozephyrinum in baſi vel crepidine, uti Talmudici notant. REL.

t Μιμελοῦ] Πιμελῷ ubique MSS חלב autem in hoc ritu Lev. c 16. 25. tota viſcera complectitur, quod Joſephus Sacrificulus ignorare non poruit. Neque aliud ſonat δευτερώσις 7. c. 6. Joma, והוציא את איכוריהן נתנן בכגיכן והקטרים על גבי המזבח, *Juvenes autem hircique uſtulandorum viſcera ſcintella excepta ſuper Altare adolebantur.* Cæterum quam vana ſit querimonia Saliani & Sheringhami περὶ τὰ ἐξοχὰς, pro Joſepho paſſim declarat liber Leviticus in ſimilibus ſacrificiis. Dein vox illa ἐξοχὰς non ſolum *caudas* cæteraſque animalis appendices denotare, ſed & congrue poteſt *Extа* Latinorum, Patrumque Miſnicorum אכורים Imo maxime credes Flavio, qui *toties* viderat hujas piaculi יתרת על הכבד, & הכליות, האליה, τὰς ἐξοχὰς & τοὺς νεφροὺς τοῦ πιμελοῦ σὺν τῷ λοβῷ ἥπατος ſuper Altari magno fumantes. BERN.

† *Die vero quinta decima ejuſdem menſis,*] *Dein ſub æquinoctio autumnali, à die Tiſri* vv. *ad* XII. *ejuſdem menſis exactum, celebrabatur* ἁγιασμὸς *& lætiſſima feſtivitas, Lev. c. 23. 40. Num. c. 29. & Deut. c. 16.* ושמחת בחגך, *iteremque* והיית אך שמח, Imo Ixrabere dabiſque te hilaritati, *ſic juſſerat ipſa Sanctimonia, Moyſi* חג הסכות χαὶ σκηνὰς; *Onceloſo & Jonathani vero* תגא דמטלא, *Samaritis* عيد الظلل, *Goriomide & Hebræorum aliis* عيد المظال *aut* عج: *& adhuc præclarius* Hag. חג יעורף, *Ezech. c. 45. ult. 2 Par. 5. 3. & hujuſce Archæologiæ l. 13. c. 21. ubi jamnuus de ponte ſacro turbatur: atque ſimpliciter* χὰγ *ubique operis Miſnici. Item* ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν LXXII. *Int. & Joſephi l. 2. Macc c. 10. 6. atque* ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας *aliquoties in verſionibus Græcis V. T. Leut. c. 16. 16. Zach. c. 14. 16. tam etiam 1 Macc. c. 10. 21. & in utraque epiſtola Senatus Solymitarii l. 2. Macc. c. 1. necnon Johannis Evangeliſtæ c. 7. Philoni itidem planiſſime* σκηνή, *ſed & Plutarcho ſcriptori peregrino, qui addere amplius volunt* μεγίστου παρ' Ἰουδαίοις καὶ τελειοτάτου ἑορτὴν: *merito & velut arguerat dudum S. Zacharias extremo vaticinio contra Ægyptios.* כוכה denique pro feſto eodem offendimus apud *Rabbanitas. Ubi hornarum frugum datori Optimo repenſum Deut. c. 16. 13. 15. & Ex. 23. 16.* באספך סגרנך ויקבך, *quod eſt verbis Joſephi Charonenſis de feriis eiſdem* πανηγύρεσι & σκηναῖς. *Scenopegia adeo vocantur* חג האסף *i. e.* Ἁλώσια, ἑορτὴ συντελείας *Int.* LXXII. *& perſpicue* ἑορτὴ συλλογῆς *Aquilæ,* συλλογιδὸς *Symmacho, Samaritico in ſcholiis Romanis* συνεισφορᾶς. *Quippe verſio Samaritica ibi reddiderat ex Onceloſo, quod exiſtimo,* חג כנושת, *& ſubinde Arabica tranſlatio Neapolitanis nota* عج الجمع. *Pridem enim adnotavit Moyſes ille doctor dubitantium c. 3. c. 43. ab Ethicis Stagiritæ, gentium pleraſque* πάσας τὰς κατὰ πόλεις *pompis ſacris victimiſque Euchariſticis impendio vacaſſe. Quinettam convenit juſto anni tempore, Eireſiona jactata, rituque plurimo cum Scenopegiis Hebraicis hilaris illa & Athenienſibus gratiſſima Septimana, quæ Pyanepſia & Theſmophoria in ſe comprenderat. Rerum ubi, inquam, largitori gregibus armentiſque totis ſacrificatum. Numerat enim Ceremoniale Moſaicum undecimenta animalia litanda hiſce feriis, præter Eccleſiæ victimas quotidianas votaque privata. Tum vero, adibus ſuis ultro ſpoliatis ac deſertis, Miſna* Succa c. 2. §. 9. לו היתה אדם עושה כוכתו ככע וביהו עראי: *ſupellectilem adeo domus ac ornatum cunctum in ſcenam transferri decuit, ut veterem illam* ἀδυτόφωτον *explicant Scribæ Jeroſolymitani f.* 53. שיהא אוכל בסוכה ומטייל בסוכה ומיקרא סליו לסוכה; *in agros & plateas effuſi gens Hebræa, ſeptem dies jucundos agebant ſub frondeis ac pellucentibus ategiis, aut Romane loquendo ſub umbris. Serio enim cavent Nomodidaſcali* Succæ c. 1. §. 1. ut levia illa tecta ſolem autumnalem arceant potius quam admittant. כוכה שחכתה כרובה מצילתה פסולה. *Nec aliter de his philoſophus Charonenſis quarto* Συμποσιακῶν· πρῶτον μὲν τῶν μεγίστης καὶ τελειοτάτης ἑορτῆς παρ' αὐτοῖς ὁ καιρός ἐστι καὶ ὁ τρόπος· διονύσῳ γὰρ θύουσιν. τὴν γὰρ λεγομένην πυκνίταν, ἐφ' ᾗ μετὰ τὴν λεγομένην πυκνίταν, *poſt* Jonam, *Tiſri poſt*

νὺξ τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ ᾽ ὡς δὲ τὴν χειμέριον ὥραν, tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere

post diem decimum mœstissimumque, ἀμελοῦσι τηνικαῦτα πανηγύρεως τι σεμνὸν ἢ σοβαρὸν ἐπιφέρειν. *Tuguria ita sua festiva intra extra adornare amat hedieque Judæorum calamitas. Sepius autem in Misna inculatur illud genti ab otio haud alienæ*, tempore Hag sub fronde bibere ex professo & quantum decima quarta mensa consumat vesci חייב אדם לאכול בסוכה וגו׳ ד׳ סעודות, præmissa toties hac benedictione בא אקב ובוינו לישב בסכות: atque, credis, ibidem dormire: domi vero rarius esse aut raptim. Succa *c.* 2. 4, 5, 6. maxime adhuc indulgere genio extremis utriusque diebus Festi, quos שבתון σαββατα appellat Lex Divina, lautitiis reliquorum Sabbatorum, *Misna* σαββατ *c.* 16 2, *&c.* aut uberioribus longe celebrandos. *Unde Plutarchus de bacchationibus cultuque Sabazii inter Judæos*, αὐτοὶ δ᾽ τῷ λογῳ μαρτυροῦσιν, ὅτι σαββάτειον τιμῶσι τοῖς σαββάτοις) μαλιστα μὲν πίνειν καὶ οἰνοῦσθαι παροξυνόμενοι ἀπήλαυν. ὅθεν ὁ κωλύει τι μέζον, ἀπηγόρευσε γε πάντως ἀκρατα νομίζειν. καὶ ταῦτα μὲ εἰκότα φαίη τις ἂν πρὸς αὐτοῖς. *Sic autem latari verpi, sic commessari audent, quasi memores Moysis ducis patrumque suorum, qui per erema & inaquosa Arabiæ olim vagabantur. Quapropter in Liturgicis canitur*, זמנים לששון את יום חג המצות זכר ליציאת מצרים. *Quinetiam gratias illi reddum Deo, dum in tabernaculis rite conviventur*, על שרי תנפן ויגל הבוות השדה ויגל האלן חמודה טובה ורחבה שרירה ונחלת לעמך ישראל לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם יי עלי עירך וכנה ירושלם עיר הקדש במהרה בימינו והעלין להוכה בכהה ושכחתו בה ונשבע בטובה ונברכך עלירה בקדושה. *Neque aliter. Breviaria Judaica tempore S. Hieronymi, qui ad Zacharia c. 14. ubi reliquias Gentilismi adoratum miserat ὁ ἁγιος ad Scenopegia Solymitana, talia refert:* Hæc quoque, *agit autem de feriis Succoth per universum orbem celebrandis*, Judæi cassa spe in mille annorum regno (*ita à Pharisæis acceperat Johannes Theologus τὸν χιλιετῆ βασιλειαν*) futura promittunt, cujus solennitatis istud exordium est: Egressus populus Israel de Ægypto per vastam ac terribilem ac latam solitudinem, in qua non erat domus, villa, oppidum, specus, faciebat sibi tabernacula atque tentoria, (quæ nunc à similitudine parvulæ avis papiliones vocantur) in quibus cum conjugibus morarentur ac liberis, & cibum caperent, & per diem solis ardores, & per noctem humorem & frigus & roris injuriam devitarent: justumque est ut in mense septimo quinta decima die mensis fieret tabernaculorum solennitas. Et cum te, inquit, interrogaverit filius tuus cras, dicens, quid sibi volunt hæc tabernacula? Respondebis ei, multo tempore peregrinati sumus in Ægypto, de qua eduxit nos Dominus in solitudinem, (*vide Lev. c. 23. 43.*) & idcirco tabernacula suscitamus, ut beneficiorum Dei omni tempore recordemur, cum cœperimus habitare in urbibus. Præcepit quoque ut facerent tabernacula de ligno pulcherrimo, quod Judæi cedrum, *lego citrum* אתרוג, vocant, & de palmarum ramis, ac frondibus ligni densissimi & salicis & populi. Historiæ jecimus fundamenta. *Hæc ille presbyter Christianus. Scenas autem istas è fundo, quantus cubitorum septies septem, non erigunt supra cubitos* xx. *neve infra decem palmos*, Succa *c.* 1. 1. & *c.* 2. 7. *Maim.* Sophar *c.* 5. 5. *quo caperent singulæ humani corporis partem præcipuam & dimidia majorem, simulque mensam totam; fastigio* גג *denique illas non strictiori quam palmari coronant. Quanquam Helena* Adiabenorum *regina* (Lydorum *ajunt Doctores Jerosolymitani* Succa *c.* 1. *col.* 2. הילני מלכה דלוד: *utraque enim gens* ἀξιολογωτατη,) *sub ætatis secundo* fertabatur *Judaismo quondam percita. Adhæc Pharisæi in navi tabernas solennes, plaustro, dorsove cameli, aut summa arbore, modo ibidem haud ascendatur utrovis* Jomtob *defigere; imo ex rapto itidem boni viri tuguria illa condere permittunt* Succa *f.* 27. & *Maim.* Sophar. *c.* 5. 25. *Deinde bis septima pompa Templum repetentes, apud Altare holocausti vibratis rite fascibus Cleroque præeunte Hymnum magnum* הלל רבה, *ab initio* ψ. 113. *ad ternionem* ψ. 118. *accinebant* Succa *c.* 3. §. 9. *Jamque post Ædem diruptam circa Pulpitum* התיבה, *ea gratia in Synagogam mediam transfatum, die septimo Festi obire septies mos & ritus vult, scepira sua fallyna* הערבות *quatientes ac* ὑμνολογοῦντες. *Maimon. consule* Sophar *c.* 23. *pro cæteris. Pueruli etiam admiserunt in hanc Panegyrin Traditionum Patres, quamprimum isti artem agitandi Lulabi addiscerent*, σύγχρα κεφ. γ. כדי להנהם בתורה, *addunt Antecessores Babylonii, f.* 42. *a. Diu etiam obtinuit, faciente fortean Jochanane Doctorum Judaicorum apice*, ἐξεσειον *sacra in Panegyri vibrare* נענע, *emittendo retrahendoque vicibus tribus versus plagas quatuor mundi, dein sursum & jusum.* Succa *f.* 37 *b.* & *Maim.* Sophar. *c.* 7. *Hanc porro agitationem fieri oportuit interdiu, quoties abiturus è Scena sua fascem pro more quisque attolleret & benediceret, & maxime initio & fine* Hallel *majoris una cum brevi hac Letania* אנא הושיעה נא, *Misna* Succa *c.* 3. 9. & *Gemara f.* 30. & 38. *Dum vero staret adhuc Templum & honos Aaronidum, die primo Festi etiam Sabbatino, ἡ μὲν πρώτη τῶν σκηνῶν διαθὲ τὸ σάββατον, Pharisæis docentibus in suo Deuteronomio, ubique Judææ regionis* במדינה *agitabat Lulalus; atqui in Templo Urbeque sancta* במקדש *cum illo die, tum sex sequentibus. Verum statim à triumpho Titi Romani jusserat celeberrimus Rabban Zaccheides tota septimana sacra universam Judæam εἰς μηδόσυνον ἢ ναῦ sceptris frondeis minare, Misna* Succa *c.* 3. 12. & *Talmudi Babyl.* 41, & 43. *excepto duntaxat Sabbato. Quippe profligato jam Synedrio M. ambigua ferebantur mensium initia mediave, quod Maimonides sponte fatetur* Sophar *c.* 7. 13, 16, *&c. Merges autem* לולב Lulab & לולבא Lulabba, *qui &* ὡσαννὰ הושיענא *vocatus, quod simul cum epiphonemate sacro* אנא הושיענא אנא ה הושיענא *toties jaclaretur*, (*quanquam recentiores Judæi hoc nomen potius tribuant singulari illi jalici* הערבה, *quam septimo Festi ὡσαννα βαΐων* הושענא רבא *aut* חג הערבה *quaquaversum vibrare mos:*) *sive, ut Græce licet appellare*, κορυθαλια, κῶμοι, & *maxime cum Josepho ἑορτασιμα, ramos* myrteos לולבא הדס saligneosque ערבה *cum spadice eminente super cæteros* אתרוג, *telluris fœlicia munera* Succa *f.* 32. *Talm. Babyl. & in Exegesi Jonathanis Lev. c.* 23. 40. *colligebat, addito insuper* malo Persico *sive* ἐπιφυλλῳ אתרוג. *Hoc enim lævam manum implent, sicut jam dicto termite dextram, Talmudistæ plurimi post Rabbam indeque porro miseræ Judæorum sæcula, donec excante Festo pomum illud esse liceret, Misna* Succa, & *f.* 31. *Talm. Babyl. & Maim. c.* 7. 6. Sophar. *Nonnulli autem Gemarticorum dextram manum tam Thyrso citreo quam Lulabo armarunt; magis ex more Josephi hujus. Regerit adeo R. Aquibæ collega ejus Eleazarus* Succa *f.* 34. יכול והא אתרוג עכהם באגודה אחת, *tas esse citrum cum cæteris fasce unico colligandi. Hoc idem probat δευτερωσις seu μεταχωσ c.* 3. 6. *ubi quatuor arborum genera ad Lulabum* ללולב *quærantur; tum etiam ex* Colbo *f.* 81. *a. Quintmo præter pomum unum, unum spadicem seu* לולב (*quippe vox ea apud Misnam modo thyrsum palmæ significat & quidem proprie, modo fasciculum ex hac arbore cum myrto, & salice collectum, inserto forte citro*) *ad Lulabum exposcit vetus* [illegible] (*quam commendarat magna auctoritate Rabban Ismael T. Babyl.* Succa *f.* 34. *b.*) *tres minimum myrti ramulos, duas virgas salignas, omnes spadice pedali palmum unum, ut minimum, breviores*, Succa *f.* 32. *b. T. Bab. & Maim. Sophar c.* 6. 8. & *c.* 7. *ubi λαλεῖν describit vir doctus* חתורת של דקל קורם שיתפקרו העלין שלהן לכאן ולכאן, Sceptrum palmæ foliis nondum apertis. *Sic eum docuerant Patres Babylonii* Succa *f.* 32. *a. Majestæ autem* Succæ *c.* 3. §. 4. *conveniunt Rabbini egregii Ismael & Tryphon in* ג. הדסים ושתי ערבות ולולב א ואתרוג א. *Aquibas interim permisit ramos omnes singulares. Cuncti etiam consentiunt* Menacot *c.* 3. 6. Ramorum genera quatuor ad Lulabum ex necessario requiri ד׳ מינין שבלולב מעכבים זה את זה. *Partesque Moysis Maimonis c* 7. 5. Sophar, Hæc quatuor לולב spadix, הדס myrtus, ערבה salix, atque אתרוג citrum conferre omnes debent ad Ritum Lulab, למצות הלולב, τῷ διτμῳ τῶν βαΐων. Non sufficit pars harum, non arbores aliæ ad falcem Festivum, sive בשם לולב לאגודה אחת כי לולב שאינו אגוד פסול, *quod loquuntur Scholastici f.* 33. *a.* Succa. *Mirum tamen Buxtorfium aliosque multos Theologos, tam arbores illas* Lev. *c.* 23. *quam plures c.* 8. Nehemiæ. *Scenis duntaxat Judæorum compingendis, quod & Sadducæi jam olim contenderant, non pro enchiridiis festalibus adsumi. Adversantur tamen his Josephus, Doctores δευτερωσεων, & multorum sæculorum notissima consuetudo. Rejiciuntur denique ab hac pompa Citria perforata, putria, compressa, imo ex* Turim *Spharica, nimis nigra ut homo Æthiops, aut viridia nimis & albicantia, immatura, petiolo* בוכנה *apiceque* דד *seu* פיטמה *spoliata, Misna* Succa *c.* 3. §. 5, 6, 7. & *T. Jeros. f.* 53. & *T. Bab. f.* 32, 34, & 36. *Sed redeamus rursum ad Sympotia Plutarchi.* ὥσπ σκιρᾶς τε καθ᾽ ἕν: *ut sane Moyses ab Oraculo Sinæo Lev. c.* 23. 42. תשבו בסכות שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות, οὐ κλιμάτων μάλιστα καὶ πάλαι βλαστανόντων. *Id vult* הכלל *sive Canon Deuteronomii Pharisæi Massicla* Succa *c.* 1. 4. כל דבר שאינו מקבל טומאה וגידלו מן הארץ מסככין בו, Quicquid solum produxerit polluti incapax tabernaculis σκηνῶν ἱερᾶς fas fuerit contegendis. *Laterum vero major adhuc dabatur licentia*, §. 5. ἐν τῷ σκηνῆσαι τῇ ἑορτῇ σκηλῷ ἐνοικεῖν. *Pharisæus equidem diceret* יום טוב הראשון של חג, Scenopegiorum panegyris prior, atque ex opere proprio καμασκλῶσι סכה succa. ὀλίγας ἢ ὑγιεῖν ἡμέρας, אחר הולו של מועד, post hexaemeron levioris observantiæ, ἀλλὰ ἑορτῶν (*nam & Deuteros Judaici admonent Octavam Scenopegiorum esse per se festum, novamque plane solennitatem & quartum* Regalum *inducere*, השכיני חג בבני עצכו ורגל בבני עצמו Succa *f.* 48. *a.* Joma *f.* 3. *a. T. Bab. & passim.* ἀλλὰ ἑορτῶν, *sic calumniatur Charonensis*, οὐκ ἂν εἰ ἁπλῶς, ἀλλὰ ἀνάγκης βακχ. & καλαμίνης τελοῦσιν. ἐστ ἢ κραιπαλοφορεῖα τις ἑορτή, מצות ניסוך המים *sive* ὑδροποσία *in Misna Pharisæorum: vel ad meliora exemplaria* κραιπαλοφορεῖα τις ἑορτή, ἢ συρφορεῖα παρ᾽ αὐτοῖς. *Idem enim* συρφὸν & κλαῦν & νεφρόν. *Magistris autem Judaismi ritus iste vocatur* מצות נטילת הלולב. ἐν ἡ πυρρὰς ἔχοντες, נוטלין הלולבין, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιασιν, *nil certius. Verumenim à Doctore quodam Misnico & quasi condiscipulo S. Pauli hæc talia acceperat Plutarchus ante excidium Ædis Divinæ.* εἰσελθόντες ἢ ὅτι ἐρῶσιν οὐκ ἴσμεν. *Dicam igitur extemplo.* ἱκὲς ἢ βακχεῖαι εἰσὶ τὰ ποιούμενα. *Vespertina quidem tripudia, gesticulationes, cantiones*, αὐλήματα, *aliasque cæremonias* Betsoabæ *durante Scenopegiorum solennitate, à Bacchatione haud plurimum differre existimo. Impium tamen esset & κῆ τὸ κακοῦσθαι ἢ πλουτεῖν idem de diurna Liturgia diebus extremis magnisque Festi istius dicere unquam aut cogitare.* ἢ μὴν σαλπιγξι μικραῖς σοφαρὸν σοβεῖ, *tubis unius palmi præter linguam & καύκαια ex cornu arietino ac Simeone Gamalielis æstimante* כדי ויאחזנו בירו ויראה לכאן ולכאן; הצוצרות *unius cubiti ex metallo. Videto f.* 27. ἰωπασεια, *vidoa f.* 26. & *Maimon. tract. c.* 7. §. 3. ἄπτεις ἀργύλιος τοῖς διονυσίοις ἀναλαμπρύει τ᾽ θεὸν χεῖρι. *Hoc maxime fecerant Sacerdotum Hebræorum natio Neomenia Tisri, quæ inde appellatur* זכרון או יום תרועה μικρόσυνον σαλπίγγων *Interpr.* lxx. *i. e.* Festum ambubaiarum, *Num. c.* 29. 1. & *c.* 10. & *Lev. c.* 23. 24. ἢ πάθα ἱζουσις ἑτέρα πεφύκασιν, ἐς αὐτοὶ λάσιτας πεφυσιομαχήσουν. *Verum de Levitarum* כנור *musico, consules l.* 1. *Par. c.* 15. *Josephi*

re & compingere jubet ſingulos per familias, præ metu frigoris ſibimet cavendo ab anni tempeſtate:

[x] σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει καθ' οἰκίαν ἕκαστον, [y] τὸ δὲ χρύος ὑφορωμένους ὅτι [z] φυλακὴ τοῦ ἔτους· ὅταν π

hujus l. 7. c. 10. ἀρχαιολ. *& codicem* Eracin *in corpore Talmudico. Differo tamen hinc reliqua Plutarchi, loco alio dignius repetenda. Iterum ad Scenas Judaicas. Septimo autem die Feſti, qui* ὠκταήμερος *appellari meruit atque in recentiori Judaiſmo* חג הערבה, *bis ſepties cibant Altare grande Clerus cum plebe, modulantes toties Hallel magnum, necnon blandulam hanc ſalutationem* יופה לך מזבח יופה לך מזבח, Bene tibi, tibi pulchre Altare; *aut ex formula Lazari* מזבח ליה ולך יופה *Miſna* Succa *c. 4. 5. Die etiam iſto, qui profecto ultimus fuerat* τῆς σκηνοπηγίας; *ex veteri obſervantia (nam recentiores vel octavam in Tabernaculis malunt conficere, quam compatiſtis ſuis nimis credere, Maimon.* Sophar *c. 6. 13.) Citreum de ſuo quemque ferre opportebat, ſicut primo Feſti Faſcem proprium, Miſna* Succa *c. 3. 11. & c. 4. 5. Maim.* Sophar *c. 8. 10, 11. Hoc quidem ſeculo in media Europa unum pomum nomine totius Synagogæ defertur. Verum tanta copia reperiebantur iſta mala tempore ac ſolo veterum Doctorum, ut liceret viris aut ἐξόδιον comeſſe citrea parvulorum, Miſna* Succa *c. 4. 7. Hunc porro morem de jugo Sinæo acceptum perhibet Maimonides* Sophar *c. 7. 20. &c. laudant etiam Deuterotæ aliquot Miſna,* Succa *c. 4. §. 5, 6. ut præter* ערבה של לולב *ſalicem Lulabi, quiſque aliam* בבני עצמו, *quæ ex ſalicto* מוצא *Moſis Joſ. c. 28. 6. quam* Colonian *vocant Doctores Urbis ſanctæ, & O. Bartenorius noverat nomine prijco, ſæpius accipiebatur, Miſna* Succa *c. 4. 4. magnis cum clangoribus & lætitia ad Aram holocauſti deportaret, ibique relinqueret quovis ſeptem dierum ſalicem unam, excepto forte Sabbato, ſi advenerat: tum enim infixæ manebant pollubris aureis in Templi peribolo. Hodieque Judæi, (quia ſecunda illa ſalix Lege ſcripta haud nititur* הערבה אינה בפירוש בתורה, *ſive ut loquitur R. Zabed T. Bab.* Succa *f. 44. a.* לירח ליה עיקר בתורה, *ſed duntaxat more ſtat Prophetarum* כמנהג נבואים, *aut verbis Jochananis Talmudiſtæ* הערבה יסוד נביאים,) *ſeptima feriarum Scenicarum, non aliis, ſalice prehenſa humum bis terve percutiunt aut vaſtum aliquod, in recordationem Templi, abſque omni benedictione ſalicis. Maim.* Sophar *c. 7. 22. Noctibus vero lævioribus Feſti* בחול של מוכר, *nam extremi utrinque dies Sabbataque ab his ludis abhorrent, noctibus* σκωλικοῖς בלילן של הליל *inquies cum Phariſæis, in Atrio fœminarum, longum id erat cubitos 187.* Talm. Jeroſ. Succa *c. ult. prope* ἀντιπέρας בית שואבה *auro flammiſque lampadum tum magnifice illuſtrato ſpectabat populus, vir fœminaque, de altiori illa pegmate, Jenes Iſraelis, ſenatores, Academiarum rectores, Doctores, omniſque hæreſis aſcetas,* חסידים ואנשי מעשה, *quid creditis? ludentes, ſaltantes, geſticulantes, plaudentes, ut ætas illa potuit & cantillantes facibus præcedentibus, atque (ut Plutarchus maluit) bacchantes, &* διασύροντας *modo Spondeum melos Talm. Jeroſ. ad* Succæ *c. 5. 6.* אשרי מי שלא חטא ומי שחטא יחזור בו, Felix quiſquis non delinquit, aut cui donatum eſt delictum, *modo Lydium ac molle* אשרייך ילודתי שלא ביישרת ארז זקוניתי, Bonos lacertos, qui nec lenem fallunt: *ſimulque tibiis* חליל של בירת שואבה *& audaci Syriæ muſica chorum canum irritante, præter voces, citharas, nablia, cymbala, organa alia Levitarum, quæ vel Jerichunta excitarent à tot ſtadiis, Talm. Jeroſ. ad* Succa *c. 5. 3. Hinc apophthegma Phariſæorum paulo jucundiorum,* Hilaris eſſe haud novit, qui ſit ludorum Betſoabæ inexpertus, Succa *ibidem:* כל כי שלא ראה שכהת בירת שואבה לא ראה שכהת מימיו. *Poſt noctem autem intempeſtam hiſce tripudiis ac tereſtribus finem tandem imponunt* ἱερολαπτῶν *ſive Sacerdotes duo, qui à Porta ſuperiori* שער הליון *per Odei gradus quindecim perque Atrium muliebre multoties clangentes* τοὺς ὑπερῴους εἰς τὸ παραπόρτιον, (ita interpretor תקינו והריצו) *ad Portam Nicanoris deſcenderant* לשער היוצא למזרח, *ibique converſis ad occidentem vultibus, hæc talia ſolenniter profeſſi fuerant, Deo quidem* contempto Orientem ſolem adoraverunt patres noſtri, (*etiam* φοιβολάτρης *Abraamus:*) nos autem ad Deum, ad Deum ora noſtra convertimus, ואנו ליהוה וליהוה עינינו, *Miſna* Succa *c. 5. §. 4. Sic habes Ceblam Judaicam, fundumque Ceblæ Chriſtianæ. Templa enim noſtra, ſicut olim Fidelium vultus inter precandum Montem Ædis Solymitanæ, dilectum Chriſto Jeſu locum ac frequentatum, ex compoſito reſpectabant. Octavam denique diem Feſti, quæ Tiſri* XXII. *Moyſes ex mente Dei vocat* Haferet עצרת, *ἀπαρχὴ Joſephus, Onceloſus, & Chaldaizantium alii: ſive vox illa* τὸ ἐξόδιον *denotet cum* LXX. *Interpr. i. e.* Concluſionem *cujuſque* Regali. *Iis enim exituris hoc tribuit Moſes aut Phariſæi. Sive cum eiſdem interpretibus Alexandrinis & plurimis Rabbinorum* τῇ πανηγύρει, *ubi omiſſis rebus ſamulis pia gens uni Deo omnis ſimul vacaret, congrua ſatis jactatur utravis originatio. Fertur adeo præceptum* ἐν παυθ' Lev. *c. 23.* ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν, ἐξόδιον ἔστι. *S. Hieronymo* Dies celeberrimus eſt, עצרת היא, ἐάν κατέβλεψε ποιήσετε ἐν αὐτῇ. *Et v. 39.* ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἀναπαύσεως *Quinetiam de tribus Feſtis majoribus v. 2. 4.* αὗται αἱ ἑορταί μου, מועדי יהוה Synaxes ſacræ, ἃς καλέσετε κλητὰς ἁγίας מקראי קדש. *Adhæc B. Johannes c. 7. Evangelii, ex arbitrio Scribarum jam ſeculi Octavum Scenopegiorum nuncupat τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλην τῆς ἑορτῆς ἡμέραν. Hunc enim juſſerant Phariſæi* præ cæteris cunctis colere & celebrare, & pro Feſto ſingulari habere, tanquam ſine ſcena, ſine termite, ſuo ex ritu & libationibus ſatis inſignem, *Miſna* Succa *c. 5. & ibidem Talm. Jeroſ.* בת חזרו פיים כברגלים וגו' הח' רגיל בבני עצמו וגו' לכבוד יט' האהרון של חג. *Inde crepant Doctores, qui viderant incendium ædis ſecundæ Miſna* Succa *c. 4. 8. per octiduum celebrari hymnum* Hallel *&* השכהה Pacificorum gaudia *ob honorem diei Octavi, quo præparantur dignius Hebræorum animi ad ſummam noviſſimamque Feſti lætitiam. Inſuper tam beatæ lucis gratia rite ſolvi ſcenas, deturbari menſas agreſtes, ædibus ſuam ſuppellectilem denuo reddi die ſeptimo exeunte, ibidem docent Deuterotæ. Huc, huc referunt Talmudici Divinum iſtud jus ac indulgentiam eximiam* והירח אך שמח. *Vide Maim. ad* ὠκταήμ. Succa *c. 4. 8. Poſt hæc ſub veſpera ad Altare magnum,* κατὰ τὴν ἐκχώρησιν τῶν φοινίκων, *quam accurate explicat* ὀδυσσεώς συγχὰ *c. 3. 9. & Talm. Jeroſ. ad c. 5. 2. cum vino ſimul aquas potentes Siloæ (*σιλωὰμ *vocant Joſephus & Fidei noſtræ Evangeliſtæ, Rabbini* שילוח*) ſimpulis aureis libabant ſacrifici, tubis interim & muſicæ ſacræ aura omni perſonantibus, populoque adplaudente ex formula,* αἶρε, ἔπαρε τὴν χεῖρά σου, הגבה ידך. *Sic ſolebant propter quendam Sadducæorum, ut refert Schola Babylonia* Succa *f. 48. qui ſacram lympham in pedes ſuos profuderat. Sive ex Miſna* Succa *c. 4. 9. ad verba* נבי על נקר אחר שנים רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגין. *Hunc autem Alexandrum Janniæum fuiſſe exiſtimo, regem malum, pontificem pejorem, quem Sadducæiſmo infectum penitus factio Phariſæa, tempore Scenopegiorum malis Perſicis armata, de Altari pepulerat. Profitetur enim ſobriam gloria Rabbaniſtarum T. Bab.* Succa *f. 44* ניסך המים *ritum iſtum deſcendiſſe per tot ſecula de monte Sina* הלכה למשה בסיני, *quarum* ἀνεξοδίων *Sadducæos negligentes ſemper fuiſſe conſtat. Inde Maimonides ad* Tamid *c. 10. 8.* Sacerdotem illum in libatione errantem, quem nube adeo citreorum obruebat populus feſtivus, inter hæreticos & Epicuræos annumerant Patres. Contendunt autem hi à Clericis διδασκαλείας tempore Hagi præter Legem conſumi, meliuſque plane omitti שאמרו אפיקורוס הוא שהן אוכרין אין מנכבין מים. *Hæc in ſpem pluviarum, præſertim proximam* τῶν ὑετίων יורה *ſeu* רביעות. *Quippe ſtatim ab hoc Feſto decretum ferebatur in Cœlis de pluviis ac proventu anni totius, Maſſ.* Taanit. *c. 1. & c. 3.* כתג נידונין עד הסים. *Idcirco irati numinis credebatur, quoties imbres* primarii, יורה *ſeu* בכיר, *ſolennitatem Scenarum & pietatem populi præverterent,* Succa *c. 2. 9* quaſi dominus in os pocilatoris ſui oblatum cyathum rejectaret, הרבר דוכה לעבר שכא לכוזג כוס לרבו ושפך לו כיתון על פניו. *Has tamen libationes Dominus noſter & Meſſias Jeſus, cum tempore tam feſtivo in Urbe concionem haberet, Johan. c. 7. 37, 38. ad* profuſionem Spiritus ſancti, *conſentiente Phariſæorum hæreſi, pie ac ſapienter tranſtulit. Conſimili modo Joſua ben Levi in Talmudo Jeroſolymitano ad* Succa *c. 5. 1.* Bethſoabam *appellitari monet Atrii mulierbris puteum, quoniam inde hauriebatur* πνεῦμα τὸ ἅγιον, *tantidem vaticinante olim Eſaia c. 12. 3.* ושאבתם מים, ἀντλήσετε ὕδωρ μετ' ἀγαλλιάσεως ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτῆρος, *quod poteſt Jonathane interprete* ותקבלון אלפין חדתא, Accipietis quidem novam doctrinam cum gaudio. *Hæc eſt Theologia Chriſtiana, hæc ſane Evangelium Jeſu Chriſti. Sed deſcendamus rurſus ad terrena. Minatur Vates Zach. c. 14. gentibus quotquot ad Solymas ſolennitate Scenarum non aſcenderint, annos aridos famelicoſque* לוא עליהם יהיה הגשם. *Nec ſane diſſimile de* ἐξοδιωτῇ *i. e. de Labo Attico pollicetur Scholion perveluſtum apud Etymologum M.* ἐξοδιωτῇ· μὴ ἐξοδιωτὴν ἴσθι τῷ ἀπόλλωνι. καταχύσματα ἢ κύλικα οἷον κεφαλίνην κατάχυτον, αὐτὴν ἐπιλέγουσιν.

Εἰξοδιωτὴν σῦκα φέρε καὶ πίονας ἄρτους,
Καὶ μιλίῳ κοτύλην καὶ ἔλαιον ἀπόψησας.
Καὶ κύλικ' ἀζῴῃς οἶνον. ——

Quomodo & Stromatum ſuorum δικαιοπραξίαν *commendat noſter Clemens p. 476. Hoc argumentum denique laudat Philo,* τελοῦμεν ἐν ἑορτῇ, *ait ille vel Judæorum veterum alius libello* περὶ ἐσθῆτος ἀρχαίας, τῇ σκηνοπηγίᾳ, *ex Lege quidem cum* Encœnia *atque* Purim *nihil ad numeros ſacros conferrent atque ritu duntaxat Eccleſiaſtico ſtarent, non Moſaico,* ἀφ' ἁγοροδομίας σκηναὶ, καιρὸν ἔχουσαι τὴν μεταφορὰν ἰσχυρὰν. ἐξ ἧς δ' ἐνὸς παρέσται, τότε δὴ ἰσότιμα τιμᾶν, τὴν διαλογιστικὴν ἀρχὴν καὶ ἀσκίᾳ φωνῇ σιγῶσαν, καὶ τὸ σεσιγηκὸς μὴ τῶν ἁπάντων καιρὸν τελείως ἀναμεῖναι τὸν τελεσφόρον. καὶ μέλι ἐν σκηναῖς σεσιτισμένῃ ἀμφιτάσσει τὸ χρῆσιμον τῆς ἑορτῆς· ἤτοι ἀφ' τὸ μηδέπω εἶναι χρείαν ἐν τῷ παρόντι ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ περὶ γεωργίαν σπουδῆς, ἢ ἵνα τῷ τοιούτῳ τῆς τοιαύτης ἀσκητικῆς ἀσκήσεως μακρὰς ἀσκησάμενοι βαθείας σκηνὰς πολιτικὰς χρῶ καθ' ἕκαστον ἑαυτῶν ἐκδιαιτῶ. πρωτίστη ἢ κὲν πλήρωμα πειρᾶς μεμηκὸς, καὶ ἀλοξίας ἐν δόξῃ, καὶ ἐν εἰρήνῃ κτιστῶν. ἐνῶσα ἢ ἡμέρας ὀγδόης ἐπισφραγίζει, καλέσας ἐξιόντων αὐτῷ· ἔστι γὰρ οὐ ἔοικε μόνον τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ πᾶσιν τῆς ἐπτὰ ἡμέρας κατηξιωμένοις. τελοῦσιν γὰρ ἐν ἑορτῇ, καὶ συμπερασμα ἑαυτοῦ ἔτι σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον. BERN.

y Πρὸς τὸν χειμέριον ὥραν,] At die 15 Tiſri erat tempeſtas anni (certe hic dies ultimus erat illius tempeſtatis) חום *calor* dicta Talmudicis. Quo jure ergo Joſephus ſcribit annum id temporis vergere ad hyemem? Nempe omnino vergebat annus in hyemem, nam jam a die 15 menſis Ab, calor ſolebat imminui, & notant Judæi ideo his diebus celebrari voluiſſe Deum feſtum tabernaculorum, quod tempus hoc frigidius commorationi in tentoriis minus aptum eſſet, & ideo Pontifex M. qui die 10 Tiſri ſe lavare frigida ſæpe debuit, non amabat intercalarem annum, quod ita in dies frigidiores incideret id feſtum. REL.

x Σκηνὰς] Unde & Feſtum hoc dicitur ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνοπηγίας, & à *Philone* σκηνὴ, ut & à *Plutarcho* σκηνὴ, qui (lib. 4. *Sympoſ.* probl. 5.) μεγίστην παρ' Ἰουδαίοις καὶ τελειοτάτην ἑορτὴν appellat, p. 671. *Edit. Pariſ.* quo in loco pro τὴν γὰρ λεγομένην ἐκτενίαν lego μετὰ γὰρ τὴν λιγ. & pro ὅτι τοῦ θαύμου τιμῶντι malo ὅτι Σαββάτοις τιμῶντι οὐ τοῖς σαββάτοις, & pro καὶ κροτοῦσι demum κρεμάσασι. BERN.

y Τὸ κρύος] Τότε κρύος *Big. Samb. & Mat*

z Φυλακὴ] Sic fere *Ælian.* in *Var. Hiſt.* l. 1. c. 5. τὸ μὲν γὰρ οὐ

πετρίδων ὀπτυχοιεν, Θ ἀφικνουμένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν ἀφ' τ ναὸν μητροπολιν ἕξουσιν, [a] ἀφ' ἡμέρας ἑπτὰ [b] ἑορτὴν ἄγοντας [c] ὁλοκαυτοῦντ τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ϗ χερσὶν [d] εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κλάδῳ φοίνικος Θ [e] πεπειημένην, & quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri sint, atque octo diebus festivitatem agentes & holocausta facere & pacificas Deo hostias tunc offerre *præcepit*, manibus ferentes faiciculum ex myrto & salice cum spadice palmæ compositum, addito *Lev. c. 23. v. 40.*

ἀλλας ἀχ ὑφορῶ), ἀλλ' ϗ φυλάττε) ἀφ' τὴν ἀκριβειαν τοῦτο, *nam usiam non suspectam habet, nec sibi ab ea cavet* &c. Cum *Josepho* familiaris sit verborum trajectio, forsan ϗ ἔτας ad κρύος referendum, ut sensus sit, *anni frigus ex cautione suspectum habentes*. Si cui hoc displiceat, videat annon vertendum, *de anno jam affecto sibimet cavendo frigus suspectum habentes* aut *frigus suspectum habentes ex cautione* (vel *observatione*) *anni* tempestatis.

a Ἀφ' ἡμ ἐφ ἑπτὰ] Proprie 7 dierum erat festum tabernaculorum, sed ἐξόδιον, עצרת, uti octavus dies ejus festi aliquando consideratur. REL.

b Ἑορτὴν] Ἑορτὴν τε ἄγοντας *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ὁλοκαυτοῦν] *Coll. Big.* ὁλοκαυτεῖν.

d Εἰρεσιώνην] *Samb* εἰρεσιων Θ pro εἰρεσιώνας aut εἰρεσιώνας. Ita *Ramos* Epiphanio. Grammatica equidem Græca formam utramque patitur; hanc tamen frequentiorem fecit cultus Apollinis. BERN.

e Πεπειημένην,] Rescripsi πεπειημένον *compositum*, ex libris *Samb.* & *Big.* At πεπειημένη *Basil.* & *Gen.* typis suis ediderant. De Enchiridio autem festivo, quod componunt quatuor arbores semper virentes & ἀειθαλεῖς, Deo præcipiente Lev. c. 23. 40. Josephum explicabis hunc ad modum. Φοίνικας δὲ τοὺς χείρους εἰρεσιώνη λοιπὸν, μυρσίνης עבות vel חרס ענבות & ἰτέας, ἢ ἰτέας נחל & ערבי, γαρεῖς ταῖς ἀπὸ χειμάρρων τιμαῖς, *cum spathulis palmarum* בכפות תמרים πεπειημένην, Θ μήλου Θ τ πείρους αὐτοῦ Θ, *addito pomo citri* אתרוג *Etrog*, פרי עץ הדר ἀφ' ἧς ὠδὴν, ὕτοι μᾶλον ἀγλαοκάρπων, phrasi Mosis & Homeri maximorum poetarum. Convenit utrisque perennitas, Ταῖν ὑποὶ καρπὸς ἀπόλλυ), ἀεὶ ἰπιλείπ Χείμαί Θ δοὶ Θ ρι Θ. Aut verbis Azaidæ, quæ de Talmudo excerpsit magnus Commentator Θ λαβίκαν *parasa.* 30. *Etrog dicitur* שהדר באילנו בשעת, הדר לשון מלון vocitari, non solum malorum vulgare, ἀλλὰ κ τὸ τ πείρους Θ τοῖς ὕστερον ἔτι γεμῶ κ τὸ κιτρίον. ὃ δὴ κίτρον ῥωμαῖοι καλοῦσι, ὡς φησι πάμφιλ Θ ἐν τῷ περὶ γλωσσῶν, καλεῖ) ἢ κ κίτριον ὡ Θ λέγουσι μᾶλον ἐπιτρόπιον. ἔτι κ χρυσοῦν, κ μᾶλον φιλίππιον, Θ ἀρμενιακὸν crede, qui hoc genus mire amabat. Verum פרי עץ הדר indifferenter vertunt καρπὸν ξύλου ὡραῖον, seu ⲫⲓ seu شكوع, Interpretes LXX. & Samaritæ in Arabicis & Judæi Maurusii & Tavosius μηδίζον. ἄλλοι, ἑνοῦχε, i. e. משענת. Ita quidem paraphrases Chaldaicæ Samaritarum & Jonathanis Uzielis. *Fructus arboris pulcherrimæ*, B. Hieronymus. Explicatius tamen Syrus فاكهة اشجار حسنة *Fructus pulcherrimarum arborum poma puta citria.* Nobilissimus Targumista Onceloſus פרי אילנא אתרוגין, Solymitarius תרוגין, & Saadias vir clarus ثمر شجر الاترج καρπὸς ξύλου ὡραίου. Huc allusit florida paraphrasis Cantici Salomonici, c. 2 3. ὡς μᾶλον ἐν τοῖς ξύλοις Θ φυτοῖς, *sicut cæteris sylva præstat malus Persica, & per totum mundum celebratur* הכנרה רמשבת אתרוגא בני אילנים סרק וכולי עלמא מיהיין יתיר. Huc etiam Scholion Oneirocriticum Talmudistarum Babyloniorum f. 57. *Beracot. Etrogum* אתרוג *in somnis quicunque viderit, sciat pulchrum se & honorabilem apparere Deo respectante & æstimante*, הדור לפני קונו. τὸ γὰρ κίτριον εἰς δόξαν κ πλοῦτον ἀλληγορίας, ait & Achmedes. Vide Vaicra Rabba parasa 30. multam allegoriam de membris Lulabi sacri: unde probatur clarissime quod nunc volumus, Josepho enim & priscis Rabbinis de hoc fasce satis convenit, eodem modo Legis verba explicant. Dicit ille, dicunt hi, ἀλλὰ *pulchram arborem* Mosis sui esse τὸ μᾶλον Θ πειρ. ἰκὸς, ut hoc capite. Kursumque Flavius æquo nomine κίτρεαν l. XIII. Orig. ubi refert de Jannæo, rege infulato & tribulo Pharisæorum. ἐκπεσὸν γὰρ ἐπ' ἀλεξάνδρου τὸ ἰθνο Θ ἐ ἰερεῖς ἀγομένης. καὶ ἑσῶτο Θ αὐτῇ ἐκ Θ βουλ κ θύειν μέλοντ Θ, κιτρίοις αὐτὸν ἐδάμασ· νόμ ἐστ Θ τοῖς ἰουδαίοις ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ ἔχειν ἑκάστου χέρσ, ὧν φοίνικος κ κιτρίων. Quod verbis Hebraicis Josephi non veri non male expressum cape, בהיות את הסכות יעל המלך עלי המובח כחק הכהנים או החלו הקרושים הפרי החכמים לשחוט באתרוגין ובמקלות התמרים וגו׳. Aut uberius è codice optimi Huntingdoni, وصعد الاسكندر علي المذبح في وقت القربان علي رسم الكهنة فابتدوا قوما من اليهود في هذا العيد يلعبوا بسغف النخل واتصل لعبهم علي ما جرت به العادة فرمي به بعضهم اترجه فاصابنا الملك. Observat autem Galenus suo seculo, quod Josepho proximum venit, μηλίας μηδικῆς καρπὸν σήμερι μᾶλον μηδικὸν, ἀλλὰ κιτρίον τὸν πάππον ὠνομάζομ. Persica vero & μᾶλα περσικὰ aliquid mollius & præcocius denotasse quam jam meditamur. Similiter Tryphon & Ismael & Pharisæorum alii in corpore Juris secundarii *Succa* c. 3, 4, 5, 6, 7. multum de magnitudine figura ac integritate Citri festivalis disceptant, certi plane hoc malum intellexisse Amramidem, quando *speciosissimum fructum & gloriam paradisi* הדר per scenas circumferri feriantibus jusserat. Inde

ad hanc ἀδιάλειπτον אומר אתרוג ר׳ ישמעאל probe adnotat Schola Solymitaria *succa* f. 53. sui Talmudi, ר׳ ישמעאל דרש פרי עץ הדר אחד. Huc accedit Maimonides, Tanchumus, M. Cosensis, & quicquid extat usquam Judæorum, Caraitæ sint aut Rabbanitæ, quicquid Samariticæ hæresis. Ritus etiam & religio gentis utriusque per longa secula idem comprobat. Tantum denique elogium Mosis meruit decor pomi, quem plerique homines תואר הדרתא, μῆλον χρυσοῦν, Græci Romanique: Dioscorides, Galenus; Virgilius, Plinius, & mille alii *Medicum Persicumque* appellitant à solo patrio, Plinius *Assyrium* etiam ab origine, Tanchumus Lexicographus *Citrum Arabicum* الاترج العربي, Germani *Pomum Judaicum* ab his feriis. Medi ipsi & Parthorum proceres, qui primi omnium has delicias visu, odoratu, gustu manibusque conceperant, ترنج τέρος nominarunt, & Assyrii suo more תרוג τέρυγ, & ab his Paraphrasis Legis Solymitana. Arabes etiam forma simplici ترج ταρυ seu τάρυ Θ, ut in versu illo, الاضمعي وهاب لجثمان الحمامة اجفلت به ريح ترج والصبا كل مجفل. Hi sunt typi primi. Nam derivatorum magna seges suovenit ترنجة *tariga*, ترنجة *toronga*, اترج *otrog*, اترجة ἐτρόγγα, & اترنج *otrong*. Chaldæi porro Judaique à Chaldæa liberi de *terog* fecerant אתרוג *etrog*, quod passim legitur in Misna: aut תרוגא τέρυγα Onceloſus ac Jonathan. Syrus Sacrorum interpres ⲫⲓ ϩⲁⲣⲱⲛ, Neh. c. 8. 16 ubi Targumista legerat olim הרס pro הדר Esdræ Critici sacri. Isa Grammaticus ⲫⲓ ϩⲁⲣⲱⲛ *ethroga*, literula diversa: quanquam & طارج Arabibus *bonum nitidumque* denotet, quod est תדר in Hebræorum Levitico. Attamen ab *Etrog* אתרוג aut potius à Punico כדר *ceddor*, τὸ σφαιροειδὲς, deflectit Hesperii mali nomen κίτριον & κιτρέον. Falluntur enim Pedacius Medicus, Plutarchus Sophista, & Pamphilus Grammaticus, qui isthæc vocabula Romani soli existimarunt. Serius multo viderat Italia hunc fructum, quam nomina κιτρέον & κιδρόμηλον Græcis literis legerentur, quod dudum degeneravit in κιδρόμηλον apud Dioscoridem & Plinium, & adhuc mollius in ὀδρομηλον in simplicibus Serapionis Arabis: unde & jocus Talmudicus הדר ὑδωρ, f. 35. *Succa* Præterea תרתגיא τερογγία pro Citreo legitur in Talmudo Urbis *Succa*. c. 3. 12. asperitate oris Parthici. Deinde vero non ab auro, quod Cl. Salmasius, & pater Vossiorum, & ab illis hucusque credidere Etymorum fabri, nomen venit malis Arantiis Aurantiisve: sed à Maurorum الترنج & اترنج *Attoreng* & *Otreng*. Hinc etiam Bæticum *Torenia*, & ab altera voce Persarum quasi sonis colludentium نارنج *Nareng*, pro Citrio rotundiore ac minori, *Naranja* per Hispaniam reliquam; & νεράντζα apud Græculos. Unde Scholion ad Nicandri μῆλον περσὶν ον, μῆλον μηδικόν. Quanquam poma Aurantia, quæ hodie esse solent & nuncupare, orbe suo ac colore manifeste recedant tam a Lemonibus quam à Citreis. Facit hoc soli indoles & nostra incuria. Lemones etiam nihil aliud credes quam pravitatem quandam citreorum, ubi aurum crustæ, magnitudo, odorque nobilis pomum destituit. Propterea ليمون & ليمو λιμὼν & λιμὼν appellatur Medicis Arabum Ebn Sina, Ebn Gezna, Ebn Cobti, Ebn Beitar, siquid judico, à ليم & ليمو; hæc *vitium* indicant. Pariter à natura *acerba* fructus idem χωμὶ δ لماض appellatur, & Interpreti Græco quam quidem dictionem indubie usurpat Josephus Judæus, Theophrastus autem ambigue, unum idemque significare, forma insuper omnium scripta viresque khasis ὀξυκίτρου. Citreum vero, malum Medicum, Assyrium, Persicum, & quandoque Malum Persæ, prædictæ satis demonstrant. Φιλῶν γὰρ ἐσί περσικὰ, audis jam βῆτα Peripateticorum, καρποτοροῦν δὲ ὅλας Θ ἔτας ἐκαλλίλως. αὐτὸ ϗ τὸ μᾶλον ἐπίμακες, ἐρρυλλωμένον, χρυτίζον τῇ χρόᾳ οἷονδὲ μὴ βάρος, σπέρμα ἔχον ἀπίῳ ἐοικός. Idem de Citreis Malisque Medicis sapientissimus Pedacius in materie suæ artis, Natura Plinii, & scripta alia. Species autem secunda patet satis verbis Legis, כפרת תמרים καρπῶν τεμαχίμ, vel καρπῶν τεμαχίμ, (nam de numero disceptant Scholastici *Succa*. f. 34. b.) καλλυνίρα φοινίκων, & nostro Hieronymo *Spathulæ palmarum*, Onceloso λαλαζῶν i. e. σπάθαι, *Lulab* Gemaristis *Succa* f. 32. a. Pariter Syris λαζαῦθα διδύκλα, Arabibus *Lobbo' Inachal* Et trium Judæorum alicui βαΐα voce Ægyptia. Vocabatur autem Pharisæis Enchiridion festivum λαλαζῶ à virgis seu scopis palmeis, quæ longitudine ac firmitate præstabant cæteris tanquam truncus & columen totius fasci. Hinc etiam constat Eiresiona sua admonitos Judæos, quam esset res Hebraica in melius mutata, dum pro Arabiæ eremis & inaquosis fruerentur jam tellure fructiferarum pulcherrumque arborum ac fluviorum felici.

Nul-

dito Perſeæ pomo. Prima autem dierum ſacrificium *jubet* eſſe holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per ſingulos vero dies bovem unum ſubtrahentes, ad ſeptem *tandem* deveniunt. At octava die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more inſtitutoque patrio celebrant.

τοῦ [f] μήλου τοῦ τῆ Περσέας [g] προσόντος. εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν [h] τὴν τῶ ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ κριῶν ἑνὶ πλειόνων καὶ ἀρνῶν δύο, καθὰ προφάσιν ἁμαρτιῶν ἑκάστῳ προσηγμένων. ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν κριῶν καὶ τῶν ἀρνῶν σὺν καὶ τῷ ἑκάστῳ θύεται· ὑφαιρούμενοι δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταλύουσιν. ἀνίενται δὲ ἀπὸ παντὸς ἔργου καὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προεφήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων [k] παραιτήσεως ἕνα τράγον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς [l] πηγνῦσιν ὑπιτελῶν ἐστι πάτριον.

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole jam arietem obtinente, viſaque lunæ die* XIV. *ad veſperam maciatur agnus Paſchalis. Ex. c.* 12. *Lev. c.* 23. *Num. c.* 2. *Deut. c.* 16. *Matth. c.* 26.

ε'. † Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [m] Νισὰν παρ' ἡμῖν κα-

Nulla autem regio palmis frequentior aut gratior quam Judæa. Imo vero ubi creſcere melius oporteat τὸν φοίνικα quam in Phœnice ipſa? quam in palmeto Hierichuntio ad centeſimum ſtadium exporrecto? Convenit tertio inter Joſephum & Phariſæos de ſignificatione phraſis Eſdræ עלי עץ עבות aut vocum Moſaicarum ענף עץ עבות ענף עץ שמן, quæ ſonant incerta mente LXXII. Interpr. κλάδους ξύλου ἐλαίας ἢ μάλλον ἐλαίου, ἢ πλείονα. Paraphraſtæ Samaritani. הדס adeo ramoſque *Myrti* heic intelligi docent Flavius ille, Onceloſus, Uzielides, Miſnæ Compilator, Doctores Babylonii, tum Auctor Peſictæ f. 30. c. Maimonides, & ſecula tota Judæorum. Nullam enim ſuavium fruticum myrto denſiorem videmus aptioremque coronis. Unde Gemariſta non male, תני ענף עץ עבות שינענפו חופין את עצו זה הדס, *Succa.* f. 32. b. T. B. Quapropter Elia opus eſſe credo, qui verba Eſdræ l. 2. c. 8. 16. commode ac juxta ritum populi Judaici explanet: ubinam φύλλα ξύλου ἐλαίου עבות à foliis Myrteis עלי הדס omnino deſtinguuntur. Niſi forte hæc à manu ad paſtophoria, à Lulabo ad Tuguria transferri malis, quorum tam à myrto quam aliis denſitas & verbenarum plexilium decor accedere potuit. Veniunt poſtremo ad Eireſionam (quid notius?) *ſalices de torrente* ערבי נחל. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* pro πεποιημένη *Editorum, aliorumque.* Similique phraſi uſus eſt *Joſephus* p. 150. f. 151. a. m. & in f. 157. in medio. Siquis malit πεποιημένη, vertendum, *manibus geſtantes myrti ſalicisque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato.* ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethniccrum εἰζητηρίοις.* Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725.

f Μήλου] *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Perſeæ dependeant.* quaſi mala illa ex aliarum arborum ramis dependerint iiſque adaptata fuerint. quod non dicit *Joſephus.* Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Macc.* l. 2. c. 10. v. 7. veriſimile eſt ramos cum pomis adhærentibus geſtatos fuiſſe; vel in altera ſaltem manu poma geſtata.

g Προσόντος.] *Adeſſe* debuit, non *dependere*, male Interpres. REL.

h Τῷ τῆ ὁλοκαυτώσεως θυσίαν] Articulum τῷ inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

i Καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προεφήκαμεν,] Ita *Big. Coll. Voſſ Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῷ Θεῷ καθάπερ εἰρήκαμεν *Vat.* καὶ τότε καθάπερ εἰρ. in *Editis*, ſimili fere verborum ſono. Mox *Big.* & *Samb* καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων καὶ ζηλωτείας, ex ubertate Attica. BERN.

k Παραιτήσεως] Καὶ interſerit *Coll. Big.*

l Πηγνῦσιν ἐπιτελῶν ἐστι] *Big.* & *Samb.* πηγνύουσιν, quoniam hunc caſum ſolvere amant οἱ ἀσσύριοι. Vulgus πηγνῦτιν. *Baſ.* & *Gen.* πήγνυσιν. BERN. Πηγνύσι *Big. Samb* & *Vat.*

† *Menſe autem Xanthico*,] *Menſe Xanthico aut* Niſan, *qui & primus in anno ſacro Hebræorum, jole jam arietem obtinente, viſaque lunæ die* XIV. *ad veſperam maciatur agnus Paſchalis. Poſtri die incipit Feſtum Azymorum. Tum die* XVI. *Niſan altari boni Dei injicitur frumentum primum, pugillus farris hordeacei de Aſſarone toto exemptus. Vide Exodi c.* 12. *c.* 23. *& c.* 34. *Lev. c.* 23. *& 2 Num. c* 9. *& c.* 28. *Deut. c.* 16. 2 *Reg. c.* 23. 3 *Ejdræ c.* 1. *Matth. c.* 26. *& alibi N. T.* BERN.

m Νισὰν] Νιτὰν *Samb.* νισὰν modo *Big. Baſ.* & *Gen.* Attamen illi omnes νισὰν paſſim ſcripſerunt his in Originibus, aut νισᾶν voculatione longa pro nomine Babylonio ניסן *Niſan*, ſicut animant Judæorum ἰσραγραμμαῖοι in ultimis Librorum Sacrorum. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. Idem plane quod vox Hebraica אביב *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaelitarum אב *ab*, hora novi proventus, τὸ ἔαρ καὶ θέρος ἀπολλύ. Etymo itaque ſuo attingit *Niſan* Arabicum نشأ, producere, procreare, atque ناشي, نشوا, نشاة, φύτευμα, νεόλαιον, frugum recens ἔνδοσις, quod ἐνοῦσις audit apud miſeros Græculos, annique primitiæ: atque συζυγία quarta اذشا & اذشان *inſan*, unde *Niſan*. Sic noſtrum ſtat augurium. Aliud autem placet Bocharto virorum doctiſſimo; Niſan adeo Hebræis nuncupatum menſem Martium, menſem ניסן ſignis militum educendis notabilem. At vicinior erat vox Perſica نشان νισὰν, σημεῖον, ſit bellicum, ſit aliud. *Tiſri* תשרי inſuper, tanquam *initium* anni Civilis (ſic enim fleterat apud pleraſque gentium, ſuadente mundi conditu) deflectimus à שרי *erdiri.* Hoc vidiſſe poſtea vidimus doctorem Abarbinelem. Dicitur idem l. 1. Reg. ורח איתנים, *menſis primordialis*, ירחא קדמאה Chaldæo interpretante, ab איתן ἰσχὺν, ἰσχυὸν, *introitus.* Vel ſane *Proventum menſis* & *autumnus*, ab *Altao* اتا, *Proventus*, ὀπώρα. Niſan vero, Jar, aliaque nomina menſtrua merx Eſdræ aliorumque Scribarum ſacrorum, qui ab Aſſyria forte redierant. Inde admiſſa videntur in Paraphraſes Onceloſi & Jonathanis, in corpus Miſnicum cæteraque ſcripta Rabbinica. Multum tamen errant in Etymis iſtorum vocabulorum viri docti profeſſione Judaica aut meliore: neque recte affirmavit optimus Golius Chaldæorum numinum his nominibus celebrari quot menſes. Quid enim? de æquinoctialibus jam ſtatuimus firmiter & certa fide. Deinde Jar אייר *clariſſimus* menſis iſthanc appellationem meruit, ſed & σὺν dici λόγῳ τῆς λαμπρότητος καὶ αἰγλώσης, quod אור & יו: ſive ſolum ſive cœlum illa tempeſtate anni reſpexeris. Digne equidem à Magis idem appellabatur كولان *menſis roſeus*, digne à Jonathane ציץ ניצניא *Siu niſanata*, hora pulchra florum, γ'. βασ. c. 6. 37. Proximus autem menſis, *cum Junio* Julioque Romanis communicans, apud Syros حزيران, חזרן, καῦμα nomen obtinuit *Tropico* menſi debitum. Quippe hoc tempore contingit Solſtitium Æſtivum, unde mox incipit remeare חור ſeque ſol ad Æquatorem *convertere.* Certum adeo & jam compertum tam ὀζὺς Theonis quam *Chaziran* Syrorum ad Bacchum nihil facere aut ad Oſiridem: quicquid contrarium animo concepit ſuo magnus Golius. *Curdis etiam hoc tempus* Chaldæiſque סרן nominatur à סיאה & شاو maxima ſolis *declinatione*, & ut jam diximus, ab orbe medio receſſu. Niſi malis hoc nomen arceſſi ab Æthiopum שי, aut Arabico شاوذ, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ξανθὸν, menſis *ſiccus* aut ſpicis flavis decoratus maturoque frumento. Sequitur *Tammuz*, cui nomine ſuo ceſſit ἀστυεμὸς πότνις ἀδώνις, i. e. Onomacrito, Theocrito, Macrobio, Maimonide ex commentariis Zabiis, ac mille aliis ſubmonentibus, ſol ipſe illuſtris qui jam ſatis ſuperque ἀγὰ διὰς ὠφελόκαρπον. Vel melius ſimpliciuſque indicat תמוז inter Syros Arabaſque τὸ καῦμα, τὸ θέρος. Nam ex adagio Talmudico *Salbat* f. 53. a. נתקופת תמוז *Tecupha Tammuzia nil il rerum friget præter aſinum.* Hinc in quibuſdam ἀλληγορικοῖς Jonathæ ad Ezechielem, תמוז idem quod עזים, *a ſole nimium præſente uſtulata & quaſi Æthiopica dæmonia.* Poſt hunc venit אב *Ab* ſeu *Ob*, ἢ ὀπώρα. Ita vocatur in Syria ابا & ابوا *Eba*, & Euphraten ultra אבנא, *fructus*, *tempus malorum*, menſis gratus agricolis *utiliſque valde*, λῶ adeo apud Macedonas. *Elul* menſis, quem jam Curdi *Ilun*, *aridum* malunt vocari, nomen ſuum certius retulit à Chaldaico הלולא *hillula*, à *jubilis*, *lætitia*, & *bacchatione*, quæ autumni comites accedunt. Vel ab אלה & אללה *allah*, quod Aſſyriis denotat *frumentum demeſſum*, *domique ductam Cererem.* Attamen nihil mihi exploratius quam מרחשון *Marcheſvan* & *Bul* ſic dici Judæis, ut oportuit menſem ὑπομέδοντα, *pluvium* & à Jove triſti madentem. Nam Syrorum Æthiopumque populis ריחא *maduit*: atque ὑετῶν ἀρχὰς, *imbuit imbre rigavitque.* Pariter Arabum literatis βόλα & בלה & بالة, *mador*, *menſiſque* ἀφθόρχου. Ita & בול. Hoc volo. Alii etymon vocis petant à מבול *mabbul*, καθακλυσμὸς: vel cum Talmudiſtis & Jonathane abs יבול *iebul*, *proventus*, *meſſiſque jam collecta.* Interpretatur enim iſte ſyllabam בלא, מיכף אבניא ἢ στέφουσα τὴν κεφαλὴν. Habes jam *torpidum* frigidumque menſem *Caſleu* כסלו. Nam كسل *ceſel*, *torpor*, *rigor:* atque كسبل *caſil* & *caſlan* كسلان, *deſes*, *piger*, ῥαθυμὸς, *frigidus.* Sive dici velis ab *Orione occidente*, *ceſila* כסילא i. e. נפלא *niphla* interpreti ſacro: convenit adhuc etymologia ſupradicta. Illo enim temporis, ut Aſcræus cecinit —— περὶ ὤμῖας ἔργον Ἰχάνει, vel poeta Solenſis è Diebus Heſiodi —— ὅτε δύεται, πάλιν δὲ φαίνει Λητῴου ὠρίαν, —— τότε δὴ κρύος ἐκ διὸς ἴσι· Ναύτῃ ῥιγαλέον μάλα κακώτερον, *extrema*, inquit, *nautis rigent membra.* Tum cedit lente *Tebeth* טבת. Syris is *Canon* prior, ſicut *Shebat Canon* poſterior vocatur è Græco; quoniam duo iſti menſes hominibus noſtræ Fidei reducunt indices & auſpicia anni multo celeberrima. Sic eſt Jeſu Chriſti Natalis dies, Circumciſio, atque Epiphania. Forſan טבת idem ſignificat inter Chaldæos, quod

καλεῖται ϗ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, [n] τεσσαρεσκαιδεκάτη γὰρ σελήνῃ, ἐν ϗρίῳ τοῦ ἡλίου καθεσῶτος· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τῶν Αἰγυπτίων δουλείας ἠλευθερώθημεν· ϗ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντες Αἰγύπτου θύσαι [o] παρῆμεν ἡμᾶς, [p] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. ϗ δὴ πολλοῖς αὐτὴν καλὰ [q] φρατρίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν οἰκίαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ ϗ δεκάτῃ ἀναδέχεται [r] τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτή, [s] ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα, καθ' ἣν ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πυροὶ [t] σφαγιάζονται δύο, ϗ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προσθέμενος τοῖς πᾶσι καὶ ἑνὸς ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν καλὰ ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ [v] ἕκτῃ δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτῃ, τῶν καρπῶν

vocatur & anni initium eſt, die decimaquarta ſecundum lunam, ſole in ariete exiſtente (hoc enim mente liberati à ſervitute ſumus Ægyptiaca) ſacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos feciſſe jam dixi, Paſcha nominatum, quotannis mactare lege ſancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in craſtinum ſervantes. Die autem quinta-decima Paſchalem excipit Azymorum feſtivitas ſeptem dierum; per quas panibus non fermentatis veſcuntur: ac ſingulis diebus tauri duo jugulantur, & aries quidem unus, agni vero ſeptem. Atque hæc quidem holocauſta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum ſacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima ſexta eſt) ex frugibus *iſta die* demeſſis (non enim an-

Feſtum Azymorum incipit die XVI. Niſan. *Ex.* c. 12. c. 23. *Lev* c. 23. *Num.* c. 28.

Tum die XVI. Niſan *offertur* Frumentum *primum. Ex.* c. 2. c. 23. *Lev.* c. 24. *Num.* c. 28.

quod מצבת *matsébet ſtabulum, ſtativa* in Phœnicia. Undecimus menſium Aſſyriacorum שבט *ſébat* ἢ σεβὰτ, *acerrimum tempus hiemis*, ſic ait Hieronymus ad Zach. c. 17. & *in lingua noſtra in* virgam *vertitur*. Obſervant autem Columella, Palladius, Plinius, aliique naturæ ruſticæ cultores, ab idibus Januariis ad idus proxime ſequentes commodum fieri acervos virgarum שבטים: inſerendis ſurculis, שבטים iterum, amygdalarum, tuberum, Perſicorumque: ridicis vel etiam palis conficiendis idoneum tempus eſſe. Quin ſub nonis Februariis partes vinearum propter brumam aut frigora omiſſæ nunc palandæ & alligandæ ſunt, arbuſtorumque ſive putatio ſive alligatio finienda eſt: maturæ plantæ שבטים pomorum de ſeminariis in ſcrobes transferendæ. Populos & ſalices & fraxinos priuſquam frondeant, plantaſque ulmorum nunc ponere utile eſt. Sarmenta quoque vineis nondum foſſis atque arbuſtorum ramos ad ſepem adplicare oportet. Arundineta nunc ponere, vel etiam priſtina colere. Salicta facere vel deputare: geniſtam ſemine vel plantis in paſtinato vel etiam ſulco deponere. Duodecimus denique menſis *Adar* אדר audit apud Chaldæos Perſaſque, at diverſa ratione. Nam hi juxta Deos annum in menſes diſſipant: Chaldæi ſecundum tempeſtates aëris & διαιτήσεις, quod ſupra probatum. Notat autem אדר & אדר זרע, tempus ſulcandi areaſque deſcribendi pro ferendis omne genus ſeminariis. Hoc enim præcipit honos agriculturæ M. Varro *fieri inter Favonium & Æquinoctium vernum* l. 1. c. 29. Pariterque Columella, *His diebus commode inſtruuntur horti*. Necnon eiſdem ferme verbis Palladius de *Martio inſtante*, *Nunc horti optime ſumunt cultionis initia*. Hæc igitur nunc ſcripſi, Joſepho quaſi invito, de re difficili & à doctiſſimis priſci recentiſque ævi derelicta. BERN. Ita in melioribus *Codicibus*. quo ſane modo ſcribendum, aut Νισάν. in *aliis* perperam Νισσάν. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraïca *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaëlitarum *ab*, hora novi proventus, ut adnotat *Bernardus*, quem videſis in hunc Joſephi locum, ut & S. *Hieronymum* ad Aggæi cap. 2. *Bucherium* de *Can. Paſch.* p. 343. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. XX.

n Τεσσαρεσκαιδεκάτη] Τεσσαρεσκαιδεκάτῳ γὰρ σελήνῳ *Samb.* & *Epiphanius* De hoc tempore notavit S. Hieronymus ad Aggæi c. 2. *Niſan apud Hebræos menſis eſt primus, qui appellatur Menſis novorum, eo tempore quo Paſcha faciunt, id eſt, incipiente Veris exordio: qui ſecundum Lunæ curſum ſæpe quandam partem menſis Martii poſſidet, interdum incipit in Aprili.* Pariter Lyricus Ex-Judæus ad Moyſen ſuum, *Apud Hebræos ſecundum communiorem opinionem September eſt primus menſis ſimpliciter, quia in eo creatus fuit mundus, & uſque ad illud tempus vocabatur primus apud Hebræos. Sed ex iſto notabili beneficio i. exitu de Ægypto, quod Deus eis præſtitit menſe Niſan, vocatus eſt de cætero primus menſis anni Ex. c. 12. Is autem plus minus concurrit cum Martio & Aprili. tamen quia ſemper incipit à principio lunationis propinquioris æquinoctio vernali ante vel poſt; dictum autem æquinoctium eſt propinquius principio Martii quam fini, quoniam eſt XII. die Martii ſecundum veritatem, licet aliter ſignetur in Calendariis noſtris, patet quod primus Hebræorum magis correſpondet Martio quam Aprili ita & ſeptimus menſis eorum, qui dicitur Tiſri, concurrit cum Septembri & Octobri vario modo in diverſis annis.* BERN.

o Παρῆμεν] Παρῆκεν *Samb.* ad *Moyſen* hoc transferens.

p Πάσχα λεγόμενον,] Quanquam Φάσκα legatur in editis l. 5. Βγ. c. 1 & l. 17. c. 11. hoc tamen in loco & pluribus aliis typi cum MSS. conſentiunt in lectione meliori. Veruntamen ex Chaldaiſmo פסחא *paſcha* aut πάσχα petita forma placet Onkeloſo, interpreti Samaritico, Syro, LXXII. Helleniſtis Alexandrix, præter mille alios, Ezechielem tragicum, Philonem philoſophum, & proceres Confeſſionis noſtræ, pro Moſaico פסח *Peſah*, ut Maſorethæ enuntiant, Hieronymuſque noſter à ſuis Rabbinis audierat. Ad Matth. c. 26. Presbyter ille Chriſtianus, *Paſcha quod Hebraice dicitur Peſah à tranſitu nominatur, eo quod exterminator Iſraelitas pertranſierit, nec percuſſerit eos.* Sic prius cecinerat Ezechielis *Exodo* dramate, ἔπαυε πτελέαν θάλασσαν ἰθυμάων ἄπο. *Vel ipſe Dominus*, ſubjicit Hieron *præſens auxilium populo ſuo, deſuper ambulavit.* Exodi c. 12. 23. ופסח יהוה על הפתח, ubi idem Hieronymus, *Et tranſcendet oſtium domus* Hinc ſane Joſephi ὑπερφασία l. 2. Βγ. χαολ. c. 14. §. 10. Proprie enim ſignificat פסח *pæſeres*, *venia*, *vindicta omiſſa*. Iterum Monachus Bethleemæus ad Eſ. c. 31. *Pro* tranſeunte *in Hebraico* Paſoah פסוח, *in Tribus* ὑπερβαίνων. *Ex quo manifeſtum eſt* Paſcha, *hoc eſt*, Phaſe Domini tranſitum [idem *Siri* سرى apud Arabes] *non* paſſionem ſignificare. Et alibi ille, *A* Philiſtiim Palæſtina, *ſicut & apud nos pro Hebraico* Peſah *Græcum & Latinum* Paſcha *celebratur*. Tum ad Michææ יעבר יגל השפש ſcholiolum adpoſuit, *Unde à tranſitu* (ſic eſt יעבר) *Phaſe i. e Paſcha nomen accepit*. Adjicit hiſce Aſceta Trecenſis rationem aliam, *Et aggreſſus eſt Iſrael iter* tranſeundi *ex Ægypto*. Origenes autem hæc ad ſenſum myſticum transferens p. 192. adverſus Celſum ait, τὸ πάσχα ἑρμηνεύεται ὑπερβατήρια. Dixerat enim Philo, à quo noſter Adamantius totis tomis nugari didicit, in vita Legumlatoris, Τῶν δεχθέντων τὴν ἱερωσύνην ἱστιερέων πρῶτον ἀναγράφει μετὰ μωσῆν, ὃν ταῖς τῶν ὅλων ἀφετηρίοις ἀνέθηκε, ϗ ἔστιν ἐνιοι χρόνῳ τὰ πρεσβεῖα μᾶλλον, ἢ ταῖς τῆς φύσεως χάρισιν ὡς ἀνέτειλεν ἀθρόησις. ϗ γὰ τούτῳ τὰ μὲν ἄλλα τὴ ἀναγκαία τροφὴ τελεσιουργοῦντι· τῷ δὲ μηνὶ τούτῳ τῶν τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἡμέραν, αἱμοῦντος ἔτι σελήνης κύκλῳ γέμοντος πλησιφαοῦς, ἄγειν τὰ ἀζυμα ἑορτὴν ἑπτὰ ἡμερῶν, τὸ καλούμενον λεγόμενον πάσχα, MS. φάσκα. ὃν ἡ σὰρξ οἱ ἰδιῶται θυσιάζουσι τῷ βωμῷ τὰ ἱερεῖα, σύνται δ' οἱ ἱερεῖς· ἀλλὰ νῦν ὠφθησαν συμπαν τὸ ἔθνος ἱερατεῖον τὸ κατ' μέρος ἑκάστοις τὰς ὑπὲρ αὐτῶν θυσίας ἀναγομένους τότε ϗ χειμαζομένους. Iterumque ille ad Decalogum, ὃν ἑορτὴν, ἣν ἑορτάζουσι πλείω γλαὸς ἡ πάσχα ὠνομασμένην, θύουσι παιδικαὶ αὐτῶν ἕκαστοι, τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν σὰρξ ἀμφόνοις, ἱερωσύνη δὲ νόμου χαρακτῆρι (nemo Solymitarius ſic diceret) τῷ ἔθνει παῦλα μίαν ἡμέραν ἐξαίρετον ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς αὐτουργίαν θυσιῶν. Deinde libro de hebdomade numero valde feſtivo: μετὰ ϗ ἑπτάμηνον ἐστὶν ἑορτὴ τεσσάρων τὰ ἀζυμα ἑορτή, ἣν οἱ ἑβραῖοι πάσχα καλοῦσιν, ὃν ἡ θύουσι παιδικαὶ, δεκάμηνοι μετὰ τὴ ἐνιαύσιον ἑορτὴν ἕως ἑπτέρας. τετραμηνιαία τὴ μεγίστης λαπίνας ἐστὶ ϗ ἑορτὴ ϗ χαρᾶς ἐστιν. ἁπλοῦν πότερ γὰρ χάριν γέγονεν ἀπαυθρωπίας ϗ ξενικαὶ ἐπιτηδεύσαι, ϗ τὸ καλεπώτερον τὰς δὲ θεὸν τιμὰς ἀλόγοις ζώοις ἀσυνέμεσαι, τοῦτο δ' ἀγαν ἀδεκαρείας ἔθνος, ἱερεῖς ἔχει ἀναμφόνους. τὸ δὲ τότε πραχθὲν θρᾶν ἐ ἔτει ὁ νόμος ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἑκάστου εἰς δίκαιος τετύμηται. ταῦτα μὲν ϗ παλαιὰν ἀληθείαν, sanam quidem & gravem, ἰσοῦται. εἰς δὲ τὰ ῥητὰ πέπαυται ὡς ἀληθείαν ἔχον, ψυχῆς κάθαρσιν αἰτίαται τὰ ἀζυμα. Similiter eo ævo ſummus ſanctiſſimuſque doctor Paulus priore Epiſtola ad Corinthios, τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν οὐ ἀζύμοις εἰλικρινείας ϗ ἀληθείας. Philo pergit, ἑνάδα δ' οἰκία καὶ οἶκον τὸ χρόνου χῶρα ἱερὰ ϗ σεμνότατα ἀφιέρωται, τὰ ἐπὶ τὰ σωτήρια συνειλεγμένων ἀγυδλικοῖς ἀφιερώμασιν ἐκεῖθεν μάθων. οἱ δ' ἀγωγοὶ αὐτῶν, οὐχ ὡς εἰς τ' ἄλλα συνιόντα, χειμάρροι γασρὶ δι' οἴνου ϗ ἐδεσμάτων· ἀλλὰ πάντων ἔθος ἐκπλησσόντες μιᾷ δίκῃς τι ϗ ὕδατος.

Vellem carmina poetæ Hebræi de eodem feſto, delector enim priſcis ingeniis, huc etiam reddere quidem emendatiora poſt Euſebium,

Ὁ μὲν ὁ δ' ἐμῖν πρῶτος ἑαυτὸν πόλει,
Ἐν τῷ δ' ἀπάσῃ λαὸν εἰς ἀκτὴν χέων.

Sed operæ Sheldonianæ vetant cætera. Κατὰ φατρίας *Samb.* ex dialecto eleganti ſuavique Urbis doctæ, quam Hori, aliorumque Grammaticorum Sophiſtarum Lexica comprobant. Cæteris ϗ φρατρίαν, בחבורות *per ſodalitia*, phraſi τῶ δούτερον. c. 7, 8, 9. *Peſachim*. atque Onceloſi paraphraſtæ præſtantiſſimi Ex. c. 12. 56. Ubi legis בחבורה חדה pro Moſaico בבית אחד. Stetit enim menſa Paſchalis decem convivis pauciſſimis, quod Joſephus Antiquarius l. 11. & Uzielides ad Legem teſtantur. Vide porro de his epulis Peſachim c. 8. 7. Hiſtoriam Scholaſticam l. 2. c. 25. & præſertim *Exodum* Moyſis c. 12. 3, 4. BERN.

q Φρατρίας,] Φατρίας *Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

r Τὴν] Τὴν Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox v. 16. σφάζονται. & v. 17. ὁλοκαυτοῦται in aliquibus *MSS.*

s Ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα,] Caſum hunc ſine cauſa mutat *Samb.* pro ἑπτήμερος. BERN.

t Σφαγιάζονται] *Coll. Bas.* σφάζουσι & mox ὁλοκαυτοῦται.

v Ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη ϗ δεκάτη,] Ergo primus dies azymorum

ante eas attingun:) partem ſumunt: ac æquum eſſe rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. * Siccato ſpicarum manipulo & contuſo, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare aſſaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad uſum ſacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque meſſis faciundæ poteſtas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocauſtum Deo.

ὡς ἐφέρισαν, ἀ γὰρ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαβάνουσι· καὶ τὸ Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τὰ σύμπαντα τύχοντες ἐσχον, τὰς ἀπαρχὰς οὕτω τῶν κριθῶν ἀποφέρουσι [x] τρόπον τοῦτον. Φρύξαντες γὰρ ἐκχύνουσι τὸ φρύγμα καὶ [y] πίσσοντες, καὶ καθαρὰς [z] τῆς ἀλεσῶν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ προσφέρουσι [a] τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτῆς δράκα [b] ἀποβάλλοντες, τὸ λοιπὸν [c] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δὲ ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τῶν καρπῶν [d] ἀρνίον εἰς [e] ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

Feſtum Penteco-ſtes. *Lev.* c. 23. *Deut.* c. 16.

6. † Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacrifi-

ς'. [f] Ἑβδόμης δὲ ἑβδομάδος ἀφεσχημένης μετὰ τὸν

eſt 15, & Paſcha, quod die 14 jugulatur, antevertit feſtum azymorum. REL.

agentes, ac doxologia toties præfata, T. B. ab *Menachot* f. 66, & *Peſachim* f. 139 d. Omnes denique ritu iſto Pentecoſtes ſupputandi obligant אחר ואחר לספור על כל אחד ומצוה. Talm. Bab. f. 68. *Menachot*, Maimon. *Tamidim*. c. 7. 22. &c. Leges etiam de hac litigioſa ceremonia f. 65. T. Bab. *Menachot*, & *Megilla* f. 21. a. Librum *Coſri* & τιτρακέφαλον *Turim* Nemo autem famæ clarioris, nemo antiquior de hac opinione Theologorum Judaicorum legitur poſt interpretes Alexandrinos, quam Philo p. 786. κ' ἔτι τὰ ἡμέρας ἐν ᾗ σπορεῖς φρύγμα κεκαινισμένου δύγοιας καὶ φοινικῆς γῆς πεπλησμένον δι' ὅπλων πληρώσεις καὶ τῷ δήπου ταύτης καθαρθείσῃ ἑπτὰ ἑβδομάσι πεπλησμένῳ ἥξεις, ἐν ᾗ σωτήριοι ἄρτοι ἔσονται, οἱ καλοῦνται πρωτογενήματα ἑπτὰ μέτρα τροφῆς, ὧν ἀπαρξάντοις τῷ ἡμετέρῳ πατρὶ (credas!) ζῶσι κτίσαντι ὁ Θεός. Idem ille, aut potius homo eadem hæreſi tinctus, ſed doctior p. 1191. ἑορτὴ δ' ἐστὶν ἡ μετὰ τὰς σωτείας τῶν ἀζύμων ἑβδόμας ἡμέρας, ἥτις δὴ καὶ ἑβδομάς ἐστιν ὀνομαζομένη φρύγμα τοῦτο, &c. Dein ἡ ἐπὶ τῷ φρυγμάτι πανήγυρις ἑορτὴ ἐστὶν ἑπτάς ἑορτῶν ἑπτὰς μίαν ζωοποιοῦσα, merito itaque jure עצרתא ἀσαρθὰ dicta Joſepho aliiſque doctoribus Judæorum; ἀπὸ γὰρ ἑπτάδος τὰς ἑορτὰς πεντηκονταήμερος ἀριθμεῖται, i. e. ex Rituali *Colbo*, ליל שני של פסח אחר תחלת לספירת העומר והוא יום ט"ו בניסן בלילה. Nam ut docet Oſaias שש לעצרת תחלין מתחילין לספירת העומר יום תחלת קריאת שבתות. תשלמין כל שבעה. ἐπὰ ἑβδομάδων ἑορτὴν ἀριθμοῦ ἐπισφραγίζουσι μοναδικῷ, quod eſt עצרת. σφραγὶς δ' ἐλαχίστη ἡ κθ' τ' πεντηκοστὸν ἀριθμὸν συναπλήρωσε ἑορτὴ ἡ πρωτόγενημάτων. ὃν ἡ δυὸ ἑβδομάδες ἄρτους ὧν πυρῶν γεγονότας ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀπαρχὴν σίτου τὸ ἀρχαῖον προσῆκε. Pentecoſte inter Phariſæos, Sacer equidem Codex nil tale dicit confitente Abarbinele, *Aſarta* appellitari meruit tanquam ſeptem ſeptimanarum *complementum* & ἐπισφράγισμα, autem & עצרתא, *clauſula*, *terminus*, *concluſio*, *perfectio* תשלימין: ultra quod הפירת העומר hebdomadum ſupputatio legitima haud tendit. Iſtius profecto ſupputationis cauſa divinitus dictum videtur & imperatum Lev. c. 23. 15. תספרו לכם *Numerabitis ergo ab altero die ſabbati*, Deut. c. 16 9. ἀπὸ ἑβδομάδος ἑξαμβυσεις σεαυτῷ: תמימות תהיינה ער פתחרת השבת השבעית, *poſtridie ſeptem ſeptimanarum integrarum*. Hic *limes* erat, hæc *meta* hebdomadum inter Exodum famoſum & Dationem Legum, inter primitias hordei potioriſque Cereris. Sicut ſeptima dies Azymorum clauſula vernarum feriarum: & octava Scenopegiorum τὸ συμπλήρωμα τῆς ἑορτῶν τῆς μεθορτερίων. Hoc forte voluit & Religioſiſſimus Medicus c. 2. Apoſtolicorum; ἢ ἐν τῷ συμπληρώσει τῶν ἡμερῶν τῆς πεντηκοστῆς, vel τὰς ἡμέρας è Latino Syroque, *finito manipulari computo*. Similiter antiqui Scholaſtici, χαγιγὰ, c. 2. § 4. עצרת שהל להיות בערב שבת בש אומרים יום שבת אחר השבת וכו' אומרים אין לה יום טבוח ואומרים שאם חל להיות בשבת שיום טבוח אחר שבת ואין נהן גרול מתלבש בכלין ומותרין בהספן ובתענית שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת. *Quoties feſtum Penteceſtes pridie Sabbati acciderit, Holocauſta Comparitionis pro Jom tob*, tantum enim ſignificat locutio veteſta יום טבוח, *differri jubent Shammæani in Sabbati craſtinum*; *Hillelæi non differri. Sin vero Penteceſte fuerit dies Sabbatina, utrique conveniunt eas celanda eſſe τὰ ἐπιφάνια: tum etiam P. M. veſtitu ſuo aureo abſtinere, lugere defunctum, qui fuerit, & affligi jejunio, ne forte ex his confirmaretur error eorum, qui ajunt Pentecoſten ſemper ſequi Sabbatum proprie dictum.* שהיו הצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר השבת. ut Bartenorius explicat. Vide & *Menachot* f. 65. Cum Saducæis vero de computo Pentecoſtes eadem ſentiunt Scholæ Samaritarum, quod Exomologeſis illorum nuper à Neapoli ad nos miſſa declarat, & maxime illa locutione שבע שבתות. Variis autem nominibus inſignitur hoc feſtum. Moyſi vocatur חג השבועות & חג הקציר *feria hebdomadum*, *feriaque meſſis*, Deut. c. 16. 10. Ex. c. 23. 16. & Num. c. 28. 26. adhuc ſimplicius ἐν ἑβδομάσι שבועות, quod & Liturgicon Judæorum accepit, & יום הבכורים ἡ ἡμέρα τῶν νέων. Ubi optimus veteſtiſſimuſque interpres Onceloſus כשביעתיכם reddit dialecto Judææ liberatæ & ex placito Phariſæorum ביעצרתכון βεβορτασμένῃ, nec aliter Uzielides. Hieronymuſque noſter conſimili ratione, *expletis hebdomadibus veſtris*. Unde Deuterotæ cavent *Biccurim* c. 1. 3. לא מביאין בכורים קודם לעצרת מפני הכתוב וחג הקציר בכורי מעשיך. Scholæ enim Hillelis & Shammai, ut

* *Siccato ſpicarum manipulo & contuſo*,] *Vel*, ſiccantes ſpicarum manipulum & pinſentes, puraque acerum hordea reddentes.

jam

τῷ τῷ Θυσίας, αὗται δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι πεντηκοντά [b] καὶ ἑνία, τῇ Πεντηκοστῇ ὡς [h] Ἑβραῖοι λοιπὸν καλοῦσι, [i] σημαίνει δ' τοῦτο Πεντηκοστὴ, [k] πρωτο-

cium transacta (istæ autem hebdomadarum dies sunt quadraginta novem) quinquagesima die, quam Asartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pen-

jam monui, Lev. c. 23. & Neh. c. 8. tanquam Moysen & Esdram principes suos imitando, qui novissimum diem Paschatis octavamque Scenopegiorum vocaverat עצרת, sive ἐξόδιον bonis Interpretibus Ptolemæi Philadelphi עצרא & עצרתא, Maim. Tamidin c. 7. 22. diem quinquagesimam post exactos a nocte XII. Nisan septem septimanas *Supputationis complementum* συντέλεσμα ἑπτακαιδεκάτης, & *colophonem* nominarunt. Vide vim verbi עצר Jobi c. 29. 9. 1 Par. 21. 22. & Num. c. 16. 48. ἐπισχεῖν ἢ κρατῆσαι. Quapropter Num. 29. 35. *Die octavo asereth erit vobis*, Scholiastes Græcus lectum docet ἐν τῇ συναγωγικῇ τελειότητος ἐπισχύσει pro ἐξόδιον. Int. LXX. Vel usurparunt Nomodidascali restricte תג חג pro Scenopegiis, ita עצרת *asereth* pari rigore pro Pentecoste. Utraque vox idem significat, *dies celeberrimus* phrasi Hieronymi, festum eximium, ἑορτὴν, *feria indicta*. Hinc 2 Reg. c. 10. 20. קדשו עצרה לבעל, ἁγιάσατε τὴν ἐξοδίαν τῷ βάαλ, *diem indicite solemnem Belo*. Joel. c. 1. 14. עצרה קדשו ἐξοδίαν ἁγίαν. Et Interpretes ambo Samaritarum apponunt Deut. c. 16. 8. τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἑορτὴ τῷ κυρίῳ σου, sive תג לי אלהיך חג للهك. Sed properandum est hinc: modo recorderis idem festum *Pentecosten* יום החמשים ex more vocari tam Lucæ Evangelistæ quam Josepho Antiquario. Hic enim ait l. 2. Bellorum c. 2. πεντηκοστὴν καλοῦσιν Ἰουδαῖοι ἑορτὴν πασῶν ἱερὰν ἑβδομάδων ἑπτὰ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἀπογεγραμμένων ἔχουσαν. Idem ferme significant hæc quinque עצרת, תג, מוצר נחל, שבתון, & יום טוב. Unde Amos c. 5. 21. ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν, בעצרתיכם, large dictum. Quinetiam Asartæ tam Legislatoris quam Pharisæorum *observantiæ eximiæ* adeo & *coercitionis* sacrosanctæ dies fuerant, ut nihil humani operis, servile nihil admiserint עצרה היא כל מלאכת עבודה לא תעשה. Unde Talmudum haud infeliciter deducere videtur לפי שעצור בכל מלאכת עבודה. Quo accedit etiam Mattathiades Archæol. l. 13. c. 16. de feria Pentecostali. ἐν γὰρ ἐκείνῃ ἐκκλησίας ἦσαν ἐν τοῖς σαββάτοις, ὅτε ἐν τῇ ἑορτῇ, ἐστίν. Quod tamen in diebus intercisis sive intermediis τῶν μεσῶν in Hierosolymis aliisque omnibus ἐκ *Corpore Traditionum* licitum fuerat & concessum. Consensum habes Salomonis, Cimchii junioris, recentiumque Interpretum. Nam Aquila, Symmachus, atque illo ævo Jonathan עצרת potius συναγωγὴν & συνόδου reddiderunt in Vaticiniis minoribus. Quinimo ἐπίσημον ἀπόστολον apud S. Lucam, quo nihil forte litigiosius reperias in Novo Codice, Asartam hanc denotabit; dico *Festum primitiarum alterarum*, תג או שבתון של בכורים שתים, τὸ σαββάτιον τῆς δευτέρας πρωτοκλισίας Hellenistarum locutione i. e. *feria primi secundi*. Jam enim hordeum primum consecrarat dies XVI. Nisan. Ita משני שני, δευτεροπρωτίνη appellatur nostro Hieronymo eruditione Rabbinorum delibuto. Aut credes σαββάτιον δευτεροπρώτου vel δευτεροπρώτου, (poterat enim Sciolus πρῶτον heic subjicere, cum legeret v. 6. ἐν ἑβδόμῃ ἐν ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ) dixisse Evangelistam שבת בראשית Sabbatum proprie, quod secundum forte advenerat post diem XVI. Nisan, quo exacto cœpit ספירת העומר Dies enim hinc septimus numeranti rite שבתון שני שבתון אחר *Septimana prima* vocabatur, decimus quartus *Septimana secunda*, &c. ut Samag, Colbo, Turim, Juris Judaici compendia nos docent. Idcirco Festum Azymorum præcipue nuncuparetur τὸ πρῶτον, trium Regalium primum. Vel, quod eodem temporis incidit, σαββάτιον δεύτερον· phrasi parca vulgi arripuit illic pro שבת שני מן יום טוב הראשון של פסח. Præcesserat ergo Sabbatum πρωτόπρωτον, proximum illud *priori* יום טוב festi Azymorum. Nulla enim conciliatio Criticorum Sacrorum, quam legere adhuc potui, de deuteroproto, animo meo placet; non Scaligeri, non Grotii, non Lightfoti nostratis. BERN.

† *Hebdomada vero septima post hoc sacrificium transacta*] *Festum Pentecostes* יום חמשים יום *appellant Christiani Judaique*, & *hi adhuc plenius* יום חמשים מספירת העומר, Quinquagesima à manipulo rite agitato, *aut Græcis literis Jasonis, Philonis, B. Pauli, Josephi & aliorum*, ἡ ἡμέρα τῆς πεντηκοστῆς, & ἡ πεντηκοστή. *Idemque phrasi Legis* καὶ ἑορτὴν & ἑορτὴν ἑβδομάδων τῶν πρωτοσπορίων, *festum plane* חג שבועות בכורי קציר חטים *ipsi Amramidæ Ex. c.* 34. 22. & c. 23. 16. primi tritici gaudia, *sicut solennitas Paschalis induxerat hordeum primum. Aguntur jam gratiæ Deo Largitori pro segete matura; ut factum Paschate pro spicis virentibus & ipse bona messis. Nam, quod maxime facit in causa Rabbanitarum, jussum Deut. c.* 16. 9. *Enumeratis prorsus septem septimanis & peractis*, πεντήκοντα τῶν ἑπτὰ ἑβδομάδων· ἀρξαμένῃ σε δρέπανον ἐπ' ἀμητῷ, מיום החל החרמש בקמה, ἄρξῃ ἐξαριθμῆσαι ἑπτὰ ἑβδομάδας, *aut Onceloso interprete* בחצר יעמוא רא רומתא, statim à demesso dragmate sacro התנופה יעמר. *Unius enim dies felicitas hæc fuit, quicquid viri docti in contrarium dissertant, donec seculo altero post scriptam Misnam Judæamque derelictam Computistarum Rabbanicorum suspicio aut ignorantia biduum adseveraret. Vide* Colbo *f.* 58. *b, c.* & Menachot *f.* 65. *T. B. Idem probat hujus Panegyris nomen Pharisaicum* עצרה, & עצרתא, ἀσαρθὰ *Flavio huic & amplius literis Arabicis* العنصرة Ansara & يوم الخمسين, *sic enim legendum in Bibl. Polyglottis Act. c.* 2. *sic vocatur festum illud* ⟨illegible⟩ *per Syriæ Ecclesias. Hoc, præter alios in lectionibus variis memorandos, testantur Calcosendius, Macrisius, Masudius scriptores perelebres in suis Calendariis. Addit insuper Masudius* عيد العنصرة *appellari Hebraice* عصرنا *asarta, & ex Lege* عيد الحصاد, celebritas demetionis, ὀθλοστὶ δ' πεντηκοστὴ· ποιεῖ δ' : *quomodo idem celebrat C. Elmacinus parte prima Annalium. Præterea Masudius tradit in Historia Memphitica, Judæos* ἰουδαΐζοντας الرمانيين *juo ævo hac solennia egisse nominibus* عيد العنصرة, عيد الاسابيع *necnon* عيد الخطاب *&* δεσποτείαν, in memoriam concionis Sinaæ, quando Hebræis jus dictabat Optimus Maximusque, denegasse tamen, *quod odio demum Sadducæorum asciscum existimo*, huic festo septimanæ dies, III. v. & VII. sive להן. *Afferebat autem Pentecosten ad Ædem elevabatque munus Novum* מנחה חדשה *Lev. c.* 23. 17 *ubi humanis lapidique primitias* המץ & בכורים לי, *ex simila tritica assaronam aurum tot panes; differte* שתי לחם τὼ ἄρτω *in Systemate Misnico, ubi & granditas panum dicetur* VII. *palmos longorum, in latum quatuor, cum palmari profunditate: unde* μεγαλαρτία *meritum festi nomen, licet illi minores paulo fingerentur quam panes Panim. Mosi* לחם הנופה שתים, ἄρτους ἐπίσημα, *sive* ἄρτους LXXII. *Interpr Chaldaicique* גריזין תריהין placentas binas. *Simul cum panibus*, ἅμα τοῖς ἐπισήμοις, *ait Lex*, חוכה של לחם & עם הלחם *ajunt Mosaicæ cathedræ infamia Talmudici* בתודה כוהנים, *sive* κλίνη τὸ λεβιτικὸν *c.* 23. 18. *T. bab. Menachot f.* 48. & *hisce addictissimi Maimonides*, Tamidin c. 8. *aliusque Moses* Samag. *pr.* 202. *duo offerebantur agni* ἀμνοὶ δύο, *cœna mox iisdem Sacerdotalis Holocaustoma ad hæc* τὰ εἰς ὁλοκάρπωσιν *agno septem, duo cadebant arietes, (Josephus alterum arietem expunxit,) juvencus unicus, atque etiam hircus* τράγος ἁμαρτίας. *Insuper, præter Officium juge, nomine Musaph i. e. Epactarum sacrarum, sicut ritus fiere in Paschate & in Neomeniis, ita in solennitate Pentecostes*, ἐν ἀριθμοῖς *c.* 28. 27. בחוקם תעשיון, *explicant adeo expendunt que verba Mosaica Filii Misnæ, ne forte ruga ulla aut* ἀνωφέλεια *in tam sancto volumine appareat, immolabantur rursus* לעולה *agni septem; juvenci tamen & aries conversim, unus hic, illi duo, cadebat & hircus piacularis. Denique quoad Lectiones & Psalmodiam hujus festi Christiani quatenus convenimus cum Judæis, patebit continuo Liturgica Ecclesiæ utriusque conferenti.* BERN.

h Ἑβραῖοι] Ἑβραῖοι omissum MSS. *Big.* Neque ullibi Sacrarum Literarum viri Divini Pentecosten solennem ἁσαρθὰ typo Syriaco, aut ἀσαρφὰ more Palæstino appellarunt. Veruntamen hoc nomen accessit *Strictioris observantiæ diei* ab Academiis Judaicis, ut jam dixi, & probat satis Mattathiades, & seculo sequente Judas Rabbinorum facile princeps in Corpore Misnico βικχουρὶμ c. 1. 3. χαγιγὰ c. 2. 4 passimque: & Ethnarcha illo major Onceloso, præsertim ubi ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν בעצרתיכון substituit Num. c. 28 26. loco Mosaici בשבעתיכם *in festimanalibus vestris*: ut legimus concise in traditionum volumine פסח, סכה & סכורת, pro חג המצות, חג הסכות, חג הנסח. Aut perpendent serio Theologi, casu quodam vetustissimo בשבעתיכם huc num venerit vice מבושבתיכם, *in habitationibus vestris*, Lev. c. 23. 17. ubi ritus idem describitur. Quod autem subjicit statim Josephus, σημαίνει δ' ἀσαρθὰ πεντηκοστὴν, sic autem libri omnes referunt, Græci Latinique, verum non habet; aut formari potest in melius, si rescripseris τῇ πεντηκοστῇ ὡς ἑβραῖοι ἀσαρθὰ καλοῦσι· σημαίνει δ' τοῦτο πανήγυρις vel ἁγίαν. Nam vox ista proxime apparet in paragrapho. Significant autem formulæ עצרא, עצרתא, ut supra vidimus, *solennitas gravior, festum majus & summæ continentiæ:* quod indicat etiam Amramides quando voce *asereth*, factum hoc ter in Pentateucho Sacro, locutionem satis disertam continuo adplicat כל מלאכת עבודה לא תעשו עצרת היא, *opus familiæ*, vel ut Scævola Romanus recte accepit, *quod prætermissum non noceat, ne agitor* Transferre autem placuit Pharisæis a reliquis Regalim in Pentecosten nomen *Asartæ, peculiaris observantia*, quod unicum diem, ut ante perstrinximus, ea celebritas sumeret, cum Paschalia & Scenopegia septimanam totam aut supra explicarent: sive quod memoriam hæc reduceret Legis olim de Sina magna cum religione & solennitate, cum *restrictionibus severis* rituque gravissimo בעצרת, ad universam Hebræorum ὠσαννὰ, עצרה iterum, promulgatæ: את יום תג השבועות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה ומן מתן תורתנו, quod festivo hoc biduo (sic enim mos est recentior) è breviario suo bis terque cantant Judæi. BERN Vocem Ἑβραῖοι omittit *Big.* neque ullibi in *S Literis* Ασαρθὰ vocatur *Pentecoste*. Sed *Asarta*, vox Chaldaïca (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) sive Hierosolymitana, ex Hebræa *Asara* tempore *Josephi* accipiebatur pro Festo *Pentecostes*. Nam cum vox illa proprie significet *clausulam, terminum, conclusionem*, sive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita est pro fine *septem septimanarum* temporis *Paschalis*, sive termino dierum L. *i. e.* pro eo *Festo* quod *Græci* appellarunt Πεντηκοστὴ.

i Σημαίνει] Recte; non quod vi originis suæ idem notet Ασαρθὰ & Πεντηκοστὴ, sed quod Judæis in usu quotidiano idem notet Ασαρθὰ עצרתא quod Pentecoste, quum in sacris literis hoc nomen aliis festis tribuatur. REL.

k Πρωτοσπόρου] Πεντηκοστὴν καθ' ἣν προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρξῃ (ἄρ-

Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectæ; in ſacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin & immolant in holocauſtum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab operibus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus & lege præſcriptum ſacrificii genus & laborum expers otium, & poſt ſacrificium epulæ.

Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus.

7. † Ex publico quidem ſuppeditatur * panis *ſacer* non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur *ſimilæ* aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis è regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent uſque ad proximum Sabbatum: & tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero *ablati* ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent: aliud vero *thus* loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam oleo maceratam, & modica coctione duratam: eſtque *menſura ejus* farinæ aſſaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem injicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

ἀγιζι τῷ Θεῷ [l] ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δυο μὴ ζύμης γεγονότων· θυμάτων ἢ ἄρνας δύο. τοῦτα μὲν γὰ τῷ Θεῷ [m] προσάγεται μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὑπιοῦσαν συγκεχωρημένον. [n] ὁλοκαυτωθησομένης μόχθος τε θύσει τρεῖς [o] καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαιδεκα, ἐρίφους ἢ δυο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' [p] ἀδεμία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐκ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ὑπὲρ τοὺς ἔργοις ἄνεσιν οὐ διδόασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀπαλλαίπωρον, [q] καὶ πρὸς δωρίας εἰσὶ πεφυκότες.

ζ. Ἐκ μέντοι δημοσίᾳ τοῦτο ὑπόκειται ζύμης ἄμοιρον· ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τὸν ἀναλωθησόμενον. [r] ὀπιῶν) ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ ἑβδόμης Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωὶ κομισθέντες, ὑπὲρ τὴν ἱερᾶς τραπέζης πίπτονται, καὶ ἐξ εἰς ἀλλήλους τεταγμένοι. δυο δὲ χρυσέων [s] ὑποκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων [t] ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ ἐφ' λιβανωτοῦ θυμιωμένου ὑπὲρ τῷ ἱερῷ πυρὶ, ἐφ' ᾧ καὶ [v] ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλου ὑπὲρ τῶν ἄρτων προσίσταται. ἥκει δ' [x] ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τὸν ποιεῖ, ἄλφιτον [y] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ [z] πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ἀσσάρων ἐφ' ἑκάστου. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [a] πρωὶ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ὑπιφέρει [b] τῷ πυρί· τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

Tribus Leavitis νεωκόρος in perpetuum luſtrata, data Deo, graviſſimiſque myſteriis conſecrata. Num. c. 3. Lev. c. 8. & c. 9. Ex. c. 29.

MOyſes autem tribum Leviticam à populi communitate ſegregans, ſacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipſam purificavit, & ſa-

Μωϋσῆς δὲ [c] τὴν λοιπὴν φυλὴν τοῦ πρὸς τὸν λαὸν κοινωνίας [d] ὑπεξελόμενος ἱερᾶν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀεννάοις, καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις

των Samb.) ἀλφίτων μὲ πυρίνων Big. & Samb. *Panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duorum*, Epiphan. Reliqui πεντηκοστῇ, προσάγεται τῷ θεῷ ἃ δὲ ἀλφίτων μὲ πυρίνων ἀσσάρωνας δύο, μὴ &c. לחם & על הלחם Lev. c. 23. 17, 18. *panem*, maſſam ac materiem binarum placentarum חלות ב, καὶ τὸ σαμαϊτικὸν καὶ τὸ χαλδαϊκόν. BERN. Καθ' ὃν προσαγωγὴν Big. Coll. Voſſ. Samb. & Vat.

[l] Ἄρτον] Duos panes, ἄρτους δύο, offerebant. Res nota eſt. REL.

[m] Προσάγεται] *Vet.* quidem *offeruntur*, quaſi προσάγονται. COCC.

[n] Ὁλοκαυτωθησομένης] Ὁλοκαυτηθησομένης ἢ μόχθος S. Big & Samb.

[o] Καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαιδεκα,] Ita codex omnis Græcus Latinuſque ac Hiſtoria Scholaſtica *Petri*. Verum S. Moyſes jubet arietes duos tertiumque לעולה hoc feſto adolere. Scribes itaque denuo apud Joſephum, μόχθος τε θύσει τρεῖς, καὶ κριοὺς τρεῖς. BERN. Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Hiſtoria *Petri Comeſtoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyſes* arietes duos tertiumque hoc feſto adolere. unde ſcribendum cenſet *Bernardus*, καὶ κριοὺς τρεῖς.

[p] Οὐδεμία] *Samb* οὐδὲ μία.

[q] Καὶ πρὸς δωρίας] Viderat fortaſſis *Scholaſticus* in Muſeo *Caſſiodori* ſui καὶ ὅτι πρὸς δωρίας εἰσὶ πεφυκότες. BERN. Καὶ ὅτι πρὸς δωρίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed in omnibus & legitima immolationis ſpecies, & vacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipſe ſic mallem interpretari, *ſed in omnibus lex præſcripſit & quale debet eſſe ſacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum poſt ſacrificium*

† *Ex publico quidem ſuppeditatur*] *Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus*, לחם קדש 1 *Reg.* 21. 4. & *frequenter* לחם פנים *bis ſex* Panes Propoſitionis, *ſicut vertunt utriuſque Inſtrumenti Interpretes* LXXII *ejuſdem alibi* ἄρτοι προθέσεως, *ſæpius* ἄρτοι ἐνώπιοι. *Pariter Aquila Onceloſuſque, ſi duo unquam illi fuerint*, ἄρτοι προσώπου ἐστὶ אפים. *B. Paulo* πρόθεσις ἄρτων. *Symmacho adhuc & Interpreti Samaritico* ἃ τοῦ προτιτεως: *continuo enim ſe coram poni illos juſſerat* ὁ ἐνεχυρίτης *Ex. c.* 25. 30. לפני תכיר *Iſta ratio nominis: haud vero, quod Ben Zoma Phariſæus fuerat opinatus Miſna* Menacot *c.* 11. §. 4. *quaſi* πολύπλευροι *&* πολυπλάτωνοι *h. e quadrati. Quanquam ea omnino figura fingerentur, magniſque inſuper modis, palmos decem longi panes, lati quinque, atque in craſſo ſeptem digitorum*, Menacot *c.* 11. §. 4. *Horum inſuper ordines thuris lances duæ coronabant*, *Lev. c.* 24. *Matth. c.* 12. *Deinde munus proprium Pontificis*, τηγανίτας ἢ ἀγχιπέρως חביתי כוהן גדול *appellant Doctores Maſſicia* Menacot *c.* 4. 5. *& paſſim ſimilaginis aſſaronem oleo ſubactæ & ſubfrixæ mane ſimul & veſpere inſumſit. Lev.* 6. 20 BERN.

* *Panis ſacer non fermentatus*;] Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propoſitionis*, & *pani ſacrorum*.

[r] Ὀπτησίας ἀνὰ δύο] Ὀπτησίας ἢ ἀνὰ δυο ἀφιερθέντες Big. Samb. Caſ. & Vat.

[s] Ὑποκειμένων] Ita *Samb.* in *aliis* ὑποκειμένων, contra ritum, HUDS. In Siphra & alibi volunt in ipſa menſa locatas fuiſſe acerras. REL.

[t] Ἄλλοι] Ita & Talmudici tradunt alias acerras recenti thure repletas in Sanctum illatas. REL

[v] Ὁλοκαυτοῦσι] Talmudici non in hunc ignem vel focum, quo holocauſta cremabantur, injectum thus volunt, ſed alterum focum altaris. Sed Joſephus vel ad ſolum altare tabernaculi, quod hic deſcribit, reſpicit; ubi non eſt credibile focos plures fuiſſe, vel generatim ignem altaris exterioris vocat ignem holocauſtorum, uti & altare holocauſtorum nuncupatur. REL.

[x] Ὁ ἱερεύς] Intelligit Pontificem Maximum, cujus cruſtula 12 חביתין quotidie offerri conſueviſſe etiam Talmudici tradunt. REL.

[y] Ἐλαίῳ μεμαγμένον,] Sic *Big* & *Coll. Voſſ.* ἐλαίᾳ μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίῳ μεμιγμένον *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐν ἐλαίῳ πεπυρισμένῳ dicit *Moyſes* in *Levit. c.* 6. *v.* 21. BERN. & HUDS.

[z] Πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ·] מרככת *marbeceth* recte exponit Joſephus *ſemicoctum*, *ſemifrixum*. Talmudici pariter אופה מעט בין בשל ובין נא, *Menacoth* f. 50. b. tam hoc quam אופני מנחה. Idem מרתחת *merattecha* Interpreti Solymitano, & Samag. 186. & Maimon. *de Sacrificandi ritu* c. 13. BERN.

[a] Πρωὶ,] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ πρωὶ in *Editis*, *aliiſque*.

[b] Τῷ πυρί.] Quia oblatio erat ipſius ſacerdotis, tota igne conſumi debuit. REL.

[c] Τὸν Λοιπὸν] Sic *Big.* & *Samb. Coll. Voſſ.* λοιπὸν. in *reliquis* τὸν Λοιπὸν τὸ φυλὸν.

[d] Ὑπεξελόμενος] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* more Attico. ὑποξελόμενος typi priores. Amant ſane Attici verba præpoſitionibus con-

τοις [c] νομιμως παρέχονται τῷ Θεῷ· τῶν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη [d] τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα περὶς σκέπην τ σκηνῆς ἐπιτήδεια, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγημένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωσιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον [e] ὅτι τρέφοιντο, καὶ ἃ πάλιν ἀπεχόμενοι [h] διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τ γραφῆς γένηται, διελθόντες· τὰς αἰτίας προσθήσομεν, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἀκέλευστον εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἷμα δ' μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τῷ χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ [i] κρέως δ' τεθνηκότος αὐτομάτως ζώσι τῷ βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίσης τε καὶ στέατος αἰγείου, καὶ προβατείου, καὶ δ' τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τ πόλεως καὶ τοὺς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τοὺς [k] περὶ τὸν γονὸν ῥεομένους. καὶ τὰς [l] γυναῖκας δ', αἷς ἡ τ φύσιν [m] ἔκκρισις ὄπποι, μετῆσε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμην· μεθ' ὃν ὡς ἤδη καθαρσίοις ἐνδημεῖν ἐφῆκεν. ὁμοίως δ' καὶ τοῖς κηδεύσασι νεκρὸν μ' τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τ δ' ὑπὲρ τ ἀριθμὸν τούτων τ ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τὸν μὲν ἑτέραν [n] καθαγίζειν δεῖ, τὸν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως δ' θύουσι καὶ περὶ δ τὸν γονὸν ῥεομένου. [o] ὃς δ' ἂν μ' τοὺς ὕπνους ἀποκρύπτων γονὸν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζουσιν [p] ἐξουσίαν ἔχει. τοὺς δ' λεπροὺς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τ πόλεως, [q] μηδενὶ συνδιαιτωμένους καὶ νεκρῷ μηδὲν διαφέροντας. [r] ἂν δέ τις ἐξικέσθαι τ Θεὸν ἀπολυθῆναι τ νόσου, καὶ τὸν [s] ἐρρωμένον κομίσασθαι χρόαν· ὁ δὲ τοιοῦτος ποικίλως ἀμείβεται θυσίαις τ Θεὸν, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν.

δ'. Ὅθεν καταγελάσαί τις τ λεγόντων Μωϋσέα, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτὸν τ ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τ ἐκπεσόντων ἀφ' ὑποψίαν τὸν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθὲς, [t] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ὅτι τῇ αὐτῇ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα νομοθέτησεν, οἷς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγμένων ἀντιφρηκέναι. καὶ ταῦτα, ᾧ δὲ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμὰς ἀπολαυόντων, [v] καὶ οὐ μόνον [x] ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπισημοτάτας ἁρχὰς ἐγκαθημένων, καὶ τὰς [y] πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων [z] εἰσιέναι. ὥστ' οὐδὲν κωλύει καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν [a] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἁλίσκοιτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ

crificiis quæ hujusmodi occasione Deo solent offerri: atque Tabernaculum & sacra vasa Levitarum curæ commisit, & alia quæcunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; ut qui sacerdotibus, prout illi præciperent, ministraturi essent. jam enim Deo consecrati erant.

2. Et de animalibus discrevit singula quæ comederent, itemque à quibus penitus abstinerent. De quibus, si quando nobis oblata fuerit scribendi occasio, edisseremus, causas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum esse præceperit, ab aliis vero jusserit abhorrere. Sanguinis certe cujuscunque vescendi usu interdixit, quod animam ipsum & spiritum putaret. Quin & carnis sponte mortui animalis esum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abstinendum esse præmonuit. *De carne morticina, de sanguine, aliisque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.*

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adesset secretio naturalis, seorsum habitare voluit usque ad septimam diem; post quam cum hominibus tanquam puras versari permisit. Similiter etiam & funus curantibus post totidem dies licebat cœtui interesse. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero sacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo sacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem passus sit seminis profluvium, si in aquam frigidam ingrediatur, parem potestatem habet ac ii qui cum uxoribus *legitime concubuerunt, Leprosos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, sanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat sacrificiis, de quibus posthac agemus. *Lepræ & vitiorum similium infamia. Lev. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. & Num. c. 5.*

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moysem, lepra infectum & ipsum ex Ægypto profugisse, & ob eandem causam ejectis ducem factum illos in Chananæam perduxisse. Si enim hoc verum exstitisset, nequaquam Moyses in sui dedecus & opprobrium ejusmodi legem tulisset: cui & ipsum, si ab alio lata fuisset, reclamare voluisse probabile est. Præsertim cum apud plurimas quamplurimas lepræ sint, & honorem assequantur; tantumque abest ut contumelia afficiantur & exsilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam administrarint, & in loca sacra & templa ingrediendi potestatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moysem, si tali aliquo coloris *male sani* vitio aut ipsi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur, quo *Moysi genique Hebræ vitiligine, maculam veterem & tabem, abstergit Josephus tum hoc tum libris contra Appionem.*

---

contra Græcum vulgus asperare. BERN. & HUDS.

[c] Νομίμως] Sciolus ad membranam *Sambuci* νομίμοις. BERN.

[d] Τὰ ἱερὰ.] Τὰ ἱερατικὰ καὶ τὰ ἄλλα *Big. Coll. Voss. & Samb.*

[e] Ὅτι τρέφοιντο,] Probum illud & Atticum. *Burius* (ut & *Cotterus*) noster maluit ὡς τε aut ἅτινα. BERN.

[h] Διατελοῖεν·] Ita *Big. Samb. & Busb.* Διατελεῖν in *reliquis*.

[i] Κρέως.] Sic *Big. Samb. Hen. & Busb.* κρεῶν in *cæteris*. Mox αὐτομάτως ζώσι τοῖς βρῶσιν ἐκώλυεν· ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου καὶ προβατείου καὶ δ' τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν *Hen.* BERN. & HUDS.

[k] Περὶ τὸν γονὸν ῥεομένους.] Περὶ f. delendum, & sic mox. COCC. וגו Hebræis: hos urbe non excludunt Talmudici in Kelim. 1. 8. sed solo monte templi. REL.

[l] Γυναῖκας δ',] Γυναῖκας δ' ἐν αἷς *Big. Coll. Voss & Samb.*

[m] Ἔκκρισις] Forsan ἔκχυσις.

[n] Καθαγίζειν] Καθαγίζειν δεῖ cum MSS. aut καθαγίζειν δεῖ cum Editis, utrumlibet congrue dicitur de holocaustomate seu חטאת; imo hoc Athenas redoleret. Attamen agna להטאת (duas enim requirebant hæc vitia) familia sacra vescebatur. BERN. Hoc malui ex quibusdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ.

[o] Ὃς δ' ἂν] In suo *Codice* ἐὰν δὲ aut ὃς δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *quoties per somnum* &c.

[p] Ἐξουσίαν ἔχει.] *Id est*, ad vesperum ei licebit hominum consuetudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19.

* *Legitime concubuerunt*,] *Hoc est*, legitimis diebus, quibus *scilicet* menstruæ non sint.

[q] Μηδενὶ] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis*.

[r] Ἂν δέ τις] *Samb.* ἀν δέ τις. *Hen.* & *Busb.* ἐὰν δέ τις. Mox *Basil.* & *Gen.* ἀμείβεται nullo verbo. BERN.

[s] Ἐρρωμένον] Ἐρῤῥωμένου legerat *Epiphan.* nam interpretatur *sani coloris*.

[t] Οὐκ ἄν.] Ordine alio *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c.

[v] Καὶ οὐ μόνον] *Big.* & *Samb.* ἀπολαυόντων· οὐ μόνον &c. Scriptum olim putabis ἀπολαυόντων· καὶ μόνον. BERN.

[x] Ὕβρεως καὶ φυγῆς.] Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big.* & *Coll. Voss.* ex glossemate, ut puto. BERN.

[y] Πολιτικὰς ἀρχὰς] Periere tamen hæc *Big.* & *Coll. Voss.* propter catalexin —— ομενων. Maxime autem intelligit Flavius nobilem illum Syrum, quem olim Elisæus vates Divina arte sanavit BERN.

[z] Εἰσιέναι.] Inde colligitur lepram contagiosam non fuisse. REL.

[a] Χρόαν] Χρόαν ἢ, τῷ σὺν αὐτῷ *Basil.* & *Gen.* nisi quod retineant ὡς vulgare. Verum MSS. *Big.* & *Samb. Epiphanio* etiam adstipulante, χρόαν ἤ τι (*Big.* ἤ τι, *Epiphanius* addit αὐτὸς, ἢ τὸ) σὺν αὐτῷ πλῆθος ἁλίσκοιτο. Neutram profecto lectionem jure damnarent Aristarchi. BERN. Ita è *Cod. Samb.* & *Coll. Voss.* nisi quod ἤ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἁλίσκοιτο *Big.* In *Editis* & *Vat.* χρόαν ἢν, τῷ

quo minus meliora de iſtis ſanciret, nec quid damni malive hujuſmodi ſtatueret. Sed manifeſtum eſt quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyſes autem labis hujus immunis, inter populares ſuos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis poſuit, Dei honori proſpiciens atque conſulens. Verum de his quiſque ſentiat prout libuerit.

Puerperarum luſtratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, poſtquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut ſacri quid tangere uſque ad quinquageſimam diem, ſi mares fuerint enixæ: ſi enim feminas ediderint, duplex conſtitutus eſt dierum numerus. Veruntamen, cum poſt tempus ut diximus præſtitutum intraverint, victimas mactant, quas ſacerdotes Deo offerunt.

De conjuge ſuſpecta. Num. c. 5.

6. At ſi quis uxorem ſuam adulteratam ſuſpicetur, is farinæ hordeaceæ aſſaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum ſacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero ſacerdotum aliquis ſtatuens ad portam, quæ ad templum obverſa eſt, & capitis ejus velamen detrahens, Dei quidem nomen in membranam inſcribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & ſi pudicitiam violaverit, ut crus ſuum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem devenerit, ut decimo poſt menſe maſculum pariat. Juramento autem peracto, *ſacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; ſumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi injuſte acculata fuerit, & gravida facta

μηδὲ μίαν τοιαύτην ὀφείσαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν πρὸς ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] πεφαγόμενοι. Μωϋσῆς δ' τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις πρὸ τ νενοσηκότων ἐνομοθέτησε, καὶ τιμὴν ἔθετο θεοῦ τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, [c] ἐκβᾶσαι τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοντάδος ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ὅτι θηλυτοκίαις [f] νενόμισται. εἰσὶ δέ τινες μένοι, [g] μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τ Θεὸν ἀναφέρονται.

ς'. [h] Ἂν δέ τινος ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [i] κατὰ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς [k] ἀλληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [l] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων παρὰ τὰς [m] πύλας, αἳ δὲ εἰσὶ πεφαμέναι πρὸς τ νεών, καὶ τ κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν τῷ Θεοῦ [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τ ἄνδρα, πεῖσαι δὲ τὸ σῶφρον, καὶ δεξιὸν σκέλος ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [q] πρηνθῆναι ὅταν δὲ ποθῇ ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ μὲν πολλῷ τῷ ἔρωτι καὶ τ ἀπὸ τοῦ ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τὴν ὑπόνοιαν εἰς κεκινημένον, μιᾷ δεκάτῳ γένεσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. τῶν δὲ ὅρκων πλειωθέντων, τ διφθέρας ἀπαλείψας τέννομα [s] εἰς φιάλην σκορπίζει· προχοίσας τι [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ χῆς εἰ π προσύχοι, καὶ καταπάσας σκορπᾷν δίδωσιν. ἡδ', εἰ μὲν ἀδίκως ἐπελή-

τῷ σὺν αὐτῷ πλήθει εἰλεῖν ἂν τοιαύτην.

b Πεφαγόμενοι.] Πεφαγοκόμενοι *Vat.*

c Ἐκβᾶσαι] Ἐκβάσαι *Hen.* Mox ille cum *Busb.* κωλύει, καὶ θυσιῶν ἀπέχεσθαι μέχρι μ'. ἡμ. ἂν ἄρρεν ᾖ τὸ τεχθέν. BERN. Vulg. ἐκεισὶ ἀν. verum ita *Hen.* prout in Notis docuit *Bern.* & recepit in contextum *Hudſ.* HAV.

d Εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε,] נכנס est in Levit. 12. Talmudici in Kelim. cap. 1. miſn. 8. ſcribunt puerperis non licuiſſe extimum illud ſpatiorum quæ templum cingebant ingredi, quod הר הבית dicitur, id eſt mons templi. Adeoque τὸ ἱερὸν hic erit mons templi, uti & מקדש Talmudici aliquando tam late extendunt, ut ipſum montem templi complectatur. Vide Codicem Schecalim. 1. 3. REL.

e Θυσιῶν ἅπτεσθαι] Eſt partes ſacrificiorum attingere aut comedere. Levit. 12. בכל קדש לא תגע dicitur, *ſanctum non attinget*. Id hic Joſephus explicat. קדש ſunt, θυσίαι. Ita & Judæi alii loquuntur. Primitiæ & decimæ non ſunt קדש. Adeoque puerpera de iis comedebat, non de קדש. Vide Negaim. XIV. 3. REL.

f Νενόμισται.] Συμβέβηκε pro νενόμισται habent *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat* εἰ θηλυτοκία συμβέβηκεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

g Μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν,] Μετὰ τὰς πρώτας πρωτοτοκίας *Hen.* & *Busb.* BERN.

h Ἂν δέ τινος ὑπονοήσῃ] Ἐὰν ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτῇ τὴν γυναῖκα, κομίζει κεφαλῆς ἀλεύρου ἀσσάρωνα *Cedrenus* ex *Joſepho*.

i Αὐτῷ] G. Cedrenus p. 68. qui hoc examen deſcribit è Flavio, ἐὰν τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτῇ τὴν γυναῖκα, κομίζει κεφαλῆς ἀλεύρου ἀσσάρωνα, &c. BERN.

k Ἀλληλεσμένης ἀσσάρωνα·] *Big.* ἀλληλεσμένης. Ibidem *Hen.* & *Busb.* ἀσσαρώνιν pro ἀσσάρωνα. BERN

l Ἐπιβαλόντες] *Big. Samb. Hen.. Busb.* & *G. Cedr.* ἐπιβάλλοντες *Baſ. Gen.* & *Epiphan* BERN.

m Πύλας,] An certius hoc deſcribunt Miſnici c. 1. 5. שער ניקנור. מעלין אותה לשער המזרח פתח שער ניקנור, vel לשערי המזרח לשערי ניקנור, ut in editione Bombergi, *Adducitur ea ad portam Orientalem præ valvis Nicanoris*. Nam, ut ſubnotant Gemariſtæ Urbis Sanctæ, de ἐναντία πύλαι, Num. 5. 18. כל מקום שנאמר לפני יהוה הוא שער ניקנור. Latius alii hæc verba interpretantur, nimirum malæ famæ fœminam vi rapi ab exteriori חיצון porta Orientis ad ſuperiorem העליון, quæ atrium Iſraelis à muliebri gradibus etiam præſtructis diſtinguebat. BERN. Portam Nicanoris fuiſſe tradunt Talmudici locum, ubi conſtitueretur mulier adulterii ſuſpecta. REL.

n Ἀφελών,] Id eſt פרוע ראש Talmudicorum. REL.

o Τὴν προσηγορίαν] Mirum hoc neſciiſſe nomodidaſcalos æro Antoninorum, adeoque certaſſe ſecum, num ſolus verſus XXI. ubi quidem occurrit Nomen Sanctiſſimum, num è ſacris plures atramento ἀκομμώτῳ dire ſchedulæ rite inſcriberentur: quam הספר Lex vocat, Miſna המגילא, Joſephus ἡ διφθέρα, ὀνόμασε δή. Quippe rudem & impolitam pellem, רפתא etiam dictam, rejiciunt Patres Sotæ c. 2. 4. BERN.

p Τὸν ἄνδρα,] Georgius ἀνδρὸς τ ἄνδρα. Subinde ille illepide ἀκείλας ἀχέρδα ἐξαχέρδα ἡνίαν. BERN.

μηδὲ μίαν τοιαύτην ὀφείσαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν πρὸς ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [b] πεφαγόμενοι. Μωϋσῆς δ' τούτων καθαρὸς ὢν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις πρὸ τ νενοσηκότων ἐνομοθέτησε, καὶ τιμὴν ἔθετο θεοῦ τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε'. Τὰς δὲ γυναῖκας, [c] ἐκβᾶσαι τέκωσιν, [d] εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ [e] θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι πεντηκοντάδος ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ὅτι θηλυτοκίαις [f] νενόμισται. εἰσὶ δέ τινες μένοι, [g] μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τ Θεὸν ἀναφέρονται.

ς'. [h] Ἂν δέ τινος ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [i] κατὰ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς [k] ἀλληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [l] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων παρὰ τὰς [m] πύλας, αἳ δὲ εἰσὶ πεφαμέναι πρὸς τ νεών, καὶ τ κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [n] ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν τῷ Θεοῦ [o] τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [p] τ ἄνδρα, πεῖσαι δὲ τὸ σῶφρον, καὶ δεξιὸν σκέλος ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [q] πρηνθῆναι ὅταν δὲ ποθῇ ἀποθανεῖν· [r] ἂν δὲ μὲν πολλῷ τῷ ἔρωτι καὶ τ ἀπὸ τοῦ ζηλοτυπίας προπετῶς ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τὴν ὑπόνοιαν εἰς κεκινημένον, μιᾷ δεκάτῳ γένεσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. τῶν δὲ ὅρκων πλειωθέντων, τ διφθέρας ἀπαλείψας τέννομα [s] εἰς φιάλην σκορπίζει· προχοίσας τι [t] ἐκ τοῦ ἱεροῦ χῆς εἰ π προσύχοι, καὶ καταπάσας σκορπᾷν δίδωσιν. ἡδ', εἰ μὲν ἀδίκως ἐπελή-

q Πρηνθῆναι] Recte *Big.* & *Samb.* τὴν γαστέρα πρηνθῆναι, *uterо inflatam & obtumidam*. Sequitur enim de plaga eadem, τὴν κοιλίαν ὑπερκατάλαπτον. Pariter ad Moyſen v. 21. Interpr. LXX. בטנו צנחת. τὴν κοιλίαν σου πεπερονημένην, & v. 27. צנחת, בטנה, πρηνθήσεται τὴν κοιλίαν, Hier. *inflato ventre*, & idem v. 23. *uterо tumeſcente* Onceloſus inſuper, Saadias, & omnis Rabbinitas צבה exponit נפיחא *vifixa*, atque צבי, *inflatum*, διφθησος, πεφυσημένον, ἐμπεπνευσμένον: neque aliter Doctores Samaritani, ſive Arabice ſive vernacule ſcriptitent. Cæterum legitur ſæpius πρησται eo animo in optimo carmine. Unde Grammatici veteres Didymus, Heſychius, aliique ad ιλ'. α. 481. τὸ σῖτος πρῆσιν, ἐφυσίωσιν. Et ιλ'. π. πρῆσις χανών, ἐξεφύσησις: & phraſi dilecta idem vates δαιτὸς διαπρήσας, ἀναφυσήσας Did. & Heſych & Etym. M. Hi autem ſubjiciunt, ὅθεν καὶ λιμοῦ τὸν πεφυσημένον κοιλοπληθῆ φαμέν. Euſtathius adhuc inſtat, ἢ οἱ γεμίζας τὰς ὀφθαλμούς. Herodianus etiam in Partitionibus nondum editis, λέγε δὲ πρῶ, πρηνθῶ. δύο ἦ σημαίνει τὸ πρήθω, φυσῶ καὶ ἐμπνεύζω. Attamen operæ Complutenſes legerant *in* Sacris ——— κοιλίαν σου πεπερασμένην *diſruptam*, Theodoretoque explicante ῥηγνυμένην. Hieronymus etiam hanc interpretationem involvit, ubi reddit v. 21. *Et tumens uterus tuus rumpetur*, ex Hebraico ואת נטנך צבה. Apud Joſephum modo πρηνθῆναι prætulerunt *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* Quinetiam πρηνθῆναι notione οἰδαλέα aut defendi ex πρηθὴς, ἐξαρθὴς Suidæ; πρεῖ, Φυσᾶται Heſychii: κοιλοπαθεῖται, ἡ δυσπεψία ποιεῖ, καὶ πίμπρησι (καὶ ἐπιτείνῃ) τὰς λαγόνας, καὶ ὁπὸ τούτου φλεγμαίνει ἡ ἴδρα, Apſyrti veterinarii c. 46 de arte ſua: aut hæc omnia exiſtimabis culpa libraria acciditſe vice η vocalis præcedentis. Poſtremo ob oculos habuit Epiphan. Scholaſticus τὴν γαστέρα πυοθῆναι, *uterо putrefacto*. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* (& *Cocc.*) recte ut conſtat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo* in *Homeri* Il. A'. v. 481. *Heſych.* & *Etym. M.* In *Editis aliiſque* πρηθῆναι.

r Ἂν δὲ μὲν πολλῷ τῷ ἔρωτι] Cedrenus ἐὰν μὲν πολλῷ ἔρωτι καὶ τ ἀπὸ τούτου (*Busb.* & *Hen.* ἀπὸ τούτου) ζηλοτυπίας. BERN.

s Εἰς φιάλην σκορπίζει·] Eadem & phraſis Miſnæ c. 2. 2. מילי של חרש חרשה, pro כלי חרש Amramidæ, Onceloſive מן רחסף. Ibidem εἰς φιάλην σκορπίζει convenit verbo Legis ומחה אל מי המרים, aut Onceloſi, Deuterotarum Judaicorum, Samaritanorumque וימחק, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τ ἰλισμοῦ. BERN. In Miſna Sota etiam פיאלי φιάλη appellatur. REL.

t Ἐκ τ ἱεροῦ] Ἐκ τ τ ἱεροῦ χῆς οὔτι πεπυσμένος Cedr. ἐκ τ ἱεροῦ χῆς οὔτι πρὸς τοίχοις *Epiphan.* ignarus nimis Sacræ Legis, ubi imperatur v. 17. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς καὶ τ χῆς τ ἁγίας τ σκηνῆς, בקרקא המשכן. Deuterotæ inſuper monent pulverem in pavimento dextro Ædis ſervatum hac cauſa ſub marmor cubitale c. 2. 2. Quinetiam ſtatim à potu amaro livere uxor falſa luemque cœlitus impreſſam oſtendere, niſi nos fallat ſecta plurima Phariſæorum Sotæ c. 3. 4, 5. מין וכות תולה כמים המרים, virque annum ultra vitam miſeram prorogare. Contraria omnia evenire docent Magiſtri Babylonii Sotæ f. 26. & Maim. in libello cognomine c. 3. conjugi innocenti, meliorem ſolito

vul

κλήρῳ, ἐγκύμων τε γένηται καὶ τελεσφορεῖται κατὰ τὴν χρείαν· ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις, καὶ τὸν θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταφθίσθαι τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος [v] αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὕδερι καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν καὶ ἁγνείας τῆς [x] ἐπ' αὐτοῖς τοῦτον Μωυσῆς [y] τοῖς ὁμοφύλοις διετάξατο· νόμους δὲ αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

est, exactoque tempore suo filium enititur: si autem fidem viro nuptiis datam fefellerit, Deoque juramento adstrictam fregerit, mortem obit ignominiosam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem sunt quæ Moyses popularibus suis de sacrificiis & purificatione eorum præscripsit: leges autem eis tales *insuper* posuit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὐδαιμονεῖν τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ πρός τε πολεῖς καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν, [z] ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς σωτείναι γαμετῆ, καὶ [a] πίτθαις, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ πρύδων γυναιξίν, ὡς [b] ἔκφαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. σκώλυσε δὲ ⸂γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς καθ' ὑμᾶς νόμοις⸃ θλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς σωτηρίαν φοιτᾶν, μηδὲ τῷ θεῷ τὰ [c] ἄρρενα μίξιν τιμᾶν, ἀλλὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονὴν θηρωμένους ἀθέμιτον. καθ' ὃν δὲ εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

Τῶν δ' ἱερέων καὶ διαλαβοῦσα τὴν ἀγνείαν ἐπέτρεψε. [d] τέτταρα τε γὰρ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι, καὶ πρὸ τούτων γάμειν τὰς [e] ἠτταμένας σκώλυσε· μήτε θύλαν, μήτ' αἰσχμάλωτον γαμεῖν αὐτοὺς [g] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ [g] πανδοκεύειν πεπαυσμένας τὸν βίον, [h] μηδὲ τὰς τῶν πορνῶν ἀνδρῶν ἐφ' οἷς δημοσίᾳ αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. τὸν δὲ ἀρχιερέα μόνοι καὶ τεθνηκότος ἀνδρὸς [i] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [k] μόνῳ δ' αὐτῷ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ τοῦτῳ φυλάττειν. ὅθεν οὐδὲ νεκρῷ προσέρχεται ὁ ἀρχιερεύς, τῶν λοιπῶν δὲ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [l] τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταξάτην. ἀφελεῖς δ' εἶναι [q] πάσαν ἀφέλειαν. τὸν δ' [r] μὴ ὁλόκληρον τῶν ἱερέων νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα· ἀναβαίνειν

CAP. XII.

Leges variæ.

ADulterium quidem in universum prohibuit; felicitatis esse reputans, ut viri de nuptiis recte sentiant; atque reip. simul ac familiis expedire, ut legitimi sint liberi. Item matribus misceri, ut omnium nequissimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & sororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum detestatus est *Moyses*. Quin & prohibuit ad mulierem menstruis pollutam accedere, aut bestiarum concubitum petere, aut coitûs cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *sibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* insolenter ausi fuerint transgredi, pœnam capitalem irrogavit. *Incestus & turpes concubitus morte vindicantur. Lev. c. 18. & c. 20.*

2. At sacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præscripsit. Nam & ab istis similiter eos abstinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ prostitissent: imo & servam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hospitio publico vitam sustentassent, aut quæ à prioribus viris quacunque de causa repudiatæ fuissent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permisit, licet hoc aliis sacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit solum virginem ducere, eamque servare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris sacerdotibus licitum sit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere. * Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni *Sacerdotum honestas, ac præcipua. M. Pontificis. Lev. c. 21.*

vultum, valetudinem firmam, partum facilem masculumque. BERN. Ἐκ τῆ Ϝ ἱερᾶ γῆς *Cedren.* σωφρονίστας τε καὶ Ϝ ἱερᾶ γῆς *Vat.* ἀπὸ Ϝ ἱερᾶ γῆς ἢ τι τῶν τοίχοις legerat *Vet. Interpr.* ignarus Sacræ legis, *Num.* c. 5. v. 17.

v Αὐτῇ,] Georgio αὐτᾶς.

x Ἐπ' αὐτοῖς.] Τῆς ἐπ' αὐτῆς *Basil.* & *Gen.* τῆ ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Epiph.* ἐπ' αὐτοις pro ἐπ' αὐτης ante editorum, sonoritatis similis gratia. BERN. Ita pro ἐπ' αὐτῆς *Editorum*, quod ex simili cum ἐπ' αὐτῆς sono ortum, rescripsit *Bernardus*. ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτῇ *Vat.*

y Τοῖς ὁμοφύλοις] Non iis tantum, qui ex sua tribu, Levi nempe, erant adulteria & alia crimina interdicta, sed Israelitis. Unde discimus Josephum voce ὁμοφύλων complecti totam gentem Hebræorum. Ita mox opponit ὁμοφύλους & ἀλλοεθνεῖς. REL.

z Ὡς κακὸν μέγιστον.] Ὡς abest *Big.* & *Samb.*

a Πίτθαις,] Πίτθαις vel πιτθαῖς (nam de accentu hujus vocis aut πιθαῖς Grammatici nolunt altercari) *Big. Burius*que meus. Verum ab auribus Atticis neutiquam abhorreat *Samb.* πιτθίοις, aut πιθίοις *Busb.* πιτθοις scripsit *Hen.* sicut πίτθως excusum est *Basil.* & *Gen.* pro suaviori πίθως. Hasce autem tales vocat Legumlatorum castissimus אחות אמן & אחות אביך c. 18. *lascivitiæ amicas atque materteras*. BERN. Ita *Big.* in *Editis* πίτθους. forsan ἀμικτίδας & suavius πιτθίοις *Samb.* aut πιθίοις *Vat.*

b Ἔκφαυλον ἔχον] *Basil. Gen.* & *Epiphan.* Male MSS. ἔκφυλον. Nam ἔκφαυλα ἀδικήματα est תועבה & זמה Legis Connubialis v. 17. 23. 23. 29. BERN. Ἔκφυλον *big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

c Ἄρρενα] *Big.* & *Samb.* ἄρσενα, contra usum Atticum. Ibidem ὥρᾳ. *Samb.* BERN.

d Τέτταρα τε] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* τέτταρα γὰρ in *reliquis*.

e Ἠτταμένας.] Ἐτταμένας mendum *Basil. Gen.* & *Big.* ἐτταμένας a verbo circumflexo *Busb.* ἐταιρικὰς etiam *Samb.* Typo autem barytono quam contracto notat illud τὰς πεποργευκυίας ἢ ἐταιρικὰς, ut exponit Etym. M. Hujus generis est זנה apud Moysen libro suo tertio, qui est de moribus Sacerdotum. BERN.

f Μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν] Id in Lege Dei vetitum non est: nisi credatur latere sub חללה. sed Judæi id per sequelam inde eliciunt, quod suspecta sit integritas puellæ, quæ captiva fuit. Ideo & postea regi ex familia Chasmonæa reprobratum fuit, maternum genus a captiva ductum esse, ideoque ad Pontificatum eum ineptum. REL.

g Κεκώλυκε,] Τεθέληκε legisse videtur *Epiphanius*. Verum illa γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε non agnoscit *Vat.*

h Μηδὲ] Ex *Coll. Big.* Editi μήτε.

i Ἠξίωσε] Sufficit hoc in loco *Sambuci* ἠξίωσε γυναῖκα. *Busb.* etiam & *Hen.* ne γαμεῖν bis poneretur, malunt ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν. Similiter *habere permisit uxorem Epiphanius*. BERN.

k Μόνῳ δ' αὐτῷ] Μόνῳ δ' *Big. Samb. Hen.* & *Epiph.* Atque tantidem profecto valebit μόνῳ atque μόνῳ in hac sententia, si elegantia quæramus. BERN.

l Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι] Τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Basil.* & *Gen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Busb.* & *Hen.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι eodem animo *Samb.* necnon τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι *Big.* BERN. Ita *Basil.* & *G.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Vat.*

q Πᾶσαν ἀφέλειαν.] Ἀσφάλειαν error cod. *Samb.* πᾶσαν ἀφέλειαν *Big.* Sacerdotibus etenim aliquoties hoc imperavit Sanctissimus תמים לי קדשים, ἔσεσθέ μοι ἅγιοι. BERN.

* *Item corpora integra habere* jubentur,] Ita placuit locum interpretari ex istis *Hesychii*, ἄτελὴς, ἀτιμὸς, καθαρὸς, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεονάζων μήτε δέων τι Ϝ σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Iidem jubentur simplices esse omnique fuco carere*. Videsis *Etym. M.* voce ἀτελές.

r Μὴ ὁλόκληρον] Id est aptus non habens & integras omnes partes corporis. Hoc explicat quod alibi in lib. de bell. scribit eos qui ob πήρωσιν non ministrabant in altari, partes tamen accepisse e cibis. Illud πήρωσιν per *cæcitatem* reddidit Interpres. Ita alibi hanc vocem esse reddendam non nego, uti quum Josephus lib. VI. de bell. cap. 16. scribit πεπήρωτο γὰρ, *cæci enim redditi sunt*. At πηρὸς est qui non ὁλόκληρος. Zozimus histor. lib. VI. pag. 828 ita opponit ὁλόκληρον ἔχειν τὸ σῶμα & μέρος τι Ϝ σώματος πεπηρωμένον. Demosthenes oratione περὶ στεφάνου pag. 146. τὸ σκέλος πεπηρωμένον, *crus mutilatum*, ubi Scholiastes,

mni vitio pura. Si cui tamen ſacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, juſſit & ſuam cum ſacerdotibus partem accipere: verum ad altare aſcendere & fanum intrare prohibuit. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe voluit: ſed & operam dare ut in quotidiana vitæ conſuetudine ſeſe irreprehenſibiles præſtent. Ideoque qui ſacram ſibi veſtem induunt, & ab omni culpa vacui ſunt & præter cætera caſti & abſtemii; vini uſu, tantiſper dum ſtolam gerunt, interdicto. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abſtemii adſunto ſacrifici, ſine vitio victimæ. Lev. c. 22. & c. 10. Ezech. c. 44.

3. Atque hæc Moyſes etiam vitæ ſuæ tempore obſervata tradidit: de quibuſdam vero, cum in ſolitudine viveret, in futurum proſpexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. † Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & conſitione, ſicut jam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem à laboribus dederat. Quin & quæ ſponte ſua terra *hoc anno* ferret, publica eſſe *juſſit* & promiſcui uſus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis ſervari. Idemque fieri *voluit* poſt ſeptimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes ſunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquageſimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, ſervi liberi dimittuntur, quos, contribules cum eſſent & legem aliquam violaverint, ſervitutis pœna affecit, utpote mortis ſupplicio exemptos. Porro & agros priſtinis dominis reſtitui præcepit, hunc in modum. Inſtante Jobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conveniunt venditor agri & emptor, ſeu debitor & creditor, ſeu dominus & famulus, ſeu dives & pauper, ſeu honoratus & plebeius, æquo jure apud illum habentur.

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

Dein poſt ſeptem annorum Hebdomadas Jobelus, ſive Jubelæus, felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Joſ. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hiſt.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη κ[ύ]ρ[ι]ος τ[ῆ]ς ζωῆς χρόνον τ[ῷ] αὐτ[ῷ] γ[ε]νόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τ[ὸ] δ[ὲ] αὖθις καιρὸν ὄντ[α] τ[ὸ]ν ἐρημίας ἀμειλ[ι]ώμενο[ς] προενόησεν, [z] ὅπως ἐπιδῶν τ[οῖ]ς Χαναναίαν λάβωσι παῖδε ποιῶσι. δ' ἑβδόμ[ῳ] ἔτ[ε]ι ἄνεσιν δίδωσι τ[ῇ] γ[ῇ] ἀπό τε ἀρότρ[ο]υ [καὶ] φυτείας, ὥσπερ [καὶ] αὐτ[οῖ]ς δ' ἑβδόμης ἡμέρας τ[οῖ]ς ἀπ[ὸ] τ[ῶν] ἔργων προεῖπεν ἀναπαυσιν. [a] κ[αὶ] τ[ὸ] αὐτομάτως ἀναδοθ[ὲ]ν[τα] ἀπ[ὸ] τ[ῆ]ς γ[ῆ]ς κοινο[ὺ] εἶναι τοῖς θέλουσιν τ[οῦ] χρῆσιν, [b] τῶν τε ὁμοφύλων [καὶ] τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτ[ῶ]ν [c] φυλάττοντας. πολλ[ὰ]ς δ' [καὶ] τ[ῶν] [d] μεθ' ἑβδόμ[α]ς ἐτ[ῶ]ν ἑβδομάδα. ταῦτα πεντήκοντά μέν ἐστιν [e] ἔτη πρὸ πάντ[ων]. καλεῖ[ται] δ' ὑπ' Ἑβραίων ὁ [f] πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς Ἰωβηλ[ο]ν· ἐν ᾧ εἴτε χρεῶν[τα]ι τῶν δανείων ἀπολύον[ται], κ[αὶ] οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίεν[ται], ἐὰν ὁτο[ῦ]ν ὁμοφύλους κ[αὶ] συβάντας τι τῶν νομίμων [g] τῇ χρήσει τ[ῆ]ς δουλείας σκόλαπτ[ε], ἡνίκα[ν] οὐκ ἐκδεχομένους. ἀποδίδωσι δ' [καὶ] τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἐξ ἀρχ[ῆ]ς αὐτ[ῶ]ν διακότας τὸν τ[ρό]πον. [h] ἐνστάντ[ο]ς δ' Ἰωβήλ[ου], [i] ἐλεύθερίαν δ' σημαίνοντ[ος] τ[οῦ] ὀνόματ[ος], σωέρχον[ται] ὅ, τε ἀποδόμενο[ς] τ[ὸ] χωρίον [καὶ] ὁ πεπρα-

Septimo quoque anno terram Sanctam ab agricolarum ferro innoxiam & quietam dixit O. M. Dein poſt ſeptem annorum hebdomadas ſive שמטות: Nam Chronologi illuſtres Scaliger & Petavius fruſtra defendunt imperitiam Rabbinorum aliquot Illuſtrium ſive Gaonim f. 9. ע, contra Miſnicorum Seburæorumque Scholas antiquiores Eracin *f. 11. b. & f. 12. contra Africanum, Euſebium, Hieronymum, & cæteros Scriptores Chriſtianos, contra Joſephum hunc tam hic quam c. ult. § 30. & Philonem p. 1187. & p. 767. & doctiſſimos Judæorum, contra verba diſertiſſima Legis Divinæ, & præter analogiam manifeſtam & πεντηκοστῆς & ἡ πεντηκοστή, quæ appellant cum Moyſis tum Chriſti diſcipuli. Adde inſuper ſponte confitentes Gemariſtas in* Eracin, *ex nimio ſtudio ſupputandi per ſolos Sabbatiſmos ab exacta dudum Æde ſecunda; (anno autem Sabbatico hæc demolita erat) neglectam fuiſſe rationem veram & veterem Jubilæi miſeræ exulique genti:* יובל ושנת החמשים Jobelus, *felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum, atque recte interpretanti* ἐλευθέρια, ἄφεσις, σωτηρία, Reſtitutio, Recuperatio, *ſervos patrios liberat, obæratos ſolvit, prædia extra urbes heris priſtinis per compenſationem reſtituit. Conſule Lev c. 25. & c 27. Num. c. 36. & Joſuæ c. 6. Philonem etiam egregie diſſertantem p. 1183, &c. de hebdomade numero quam ſacro: Talmudem inſuper Babylonicum in* Eracin, *& Maimonidem Jad tit.* Semitta & Jobel, *&* Samag. 153 עשין. *Et Corn. Tacitum l 5. Hiſtoriarum* BERN.

ſtes, πεπηρωμένον ἦγον βιάλκυμρον. Libanius declamatione 43. p. 906. χεῖρας ἐπήρωζαν, *manus abſciderunt* Ariſtides declamatione adverſus ineptos Sophiſtas, πεπωθότας αὐτὸς ἤτοι τὸς ὀφθαλμὸς ἢ τὰς χεῖρας ἢ κ[αὶ] ἄλλο τ[ῶν] τ[οῦ] σώματ[ος], *mutilatos vel oculis vel manibus vel alia corporis parte.* Ἀδωνίζει dicebantur Græcis milites τὸ σῶμα πεπηρωμένοι teſte Harpocratione ad illam vocem. ὅσοι ἀεὶ πήρωσιν ἀπόλεμοι ἦσαν, quotquot ob mutilationem militare non poterant, ſcribit Arrianus de exped. Alexand. Veteres gloſſæ: Mutilatio πήρωσις σώματ[ος]. Joſephus ipſe infra lib. VII. 2. πεπηρωμένους τὰς ὄψεις κ[αὶ] τὰς βάσεις, *cæcos & claudos.* Utrique πεπηρωμένοι, non ſoli cæci. Sic lib. VII. 6. de Mephiboſeth claudo πεπηρωκὼς τὰς βάσεις. Sic lib. IV. 8. ὁ πηρώσας qui mutilaverit aliquem, ubi Gelenius male, *excæcaverit.* Plutarcho ἀ ἀπης & ὁλοκλης opponuntur in apophthegmatibus & alibi. REL.

a Ὡς' αὐτῷ] Ita *Big.* & *Samb.* & *Vat.* ὡς ταὐτῷ in *Editis, aliiſque.*

b Τῶν τε ὁμοφύλων] Τοῖς ὁμοφύλοις κ[αὶ] ἀλλοτρίοις *Busb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.*

c Φυλάττοντας.] *Big.* cum *Samb.* φυλάσσοντας. Mox πολλὰς δ' τοῦτο κ[αὶ] *Samb. Busb.* & *Hen.* BERN.

d Μεθ' ἑβδόμ[α]ς] Ita *Joſephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767. & p. 1187.

e Ἔτη τὰ πάντα] Ἔτη πάντα *Samb.* & *Big.* BERN.

f Πεντηκοστὸς] Aliis *quadrageſimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controverſia. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 15 & p. 34 *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 9 c. 27. *Cunæum* de *Rep. Hebr.* l. 1. c. 6 & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x.

g Τῷ χρήσει] Servi quomodo inter Judæos eſſe potuerint, hic explicat. REL.

h Ἐνστάντ[ο]ς] Ἐνστάντ[ο]ς δὲ Ἰωβήλου *Big.* juxta *Vet. Interpr.*

i Ἐλευθερίαν] Perite. Nam יובל *Iobel* Octateuchi & Miſnæ, יובלא *Jobela* Onceloſo, יובילרא Paraphraſtæ Samaritico, Ἰωβηλ Joſepho, ἰωβαὶλ & ἰωβαὶλ يوبيل in verſione Arabica Samaritarum, *Jubilæus* Hieronymo, proprie ſignificat ἐλευθερία, ἀπολύτρωσις, ἄπυκα, ἄφεσις, ἀναγωγὴ, Reſtitutio, velut Ier. c. 31. 9. *Benevolentiæ ergo ipſos reducam ac reſtituam,* ὡς παρακλητὰ ἀπάξω αὐτούς, בתחנונים אובילם. Quorſum ευζυγίας *Hoſpital* futurum יובל *Jubal, Jobal* & *Jobel, reſtituitur, revertit*, ut in nominibus virorum feſtorumque propriis fit, migravit facile in ἐλεύθερα, *Liberalia*, ἄφεσις, Moyſe volente. Hujus enim nominis rationem ſatis abunde explicat ipſe Legiſlator, niſi Theologi Judæorum, & jam meliores nimium affectarent nugas Phariſaicas. Ait itaque ab Oraculo יובל היא תהיה לכם תובלו איש ושבתם איש אל אחזתו, quod eſt, *Jobelus hic vobis erit: quiſque adeo rem priſtinam patriam repetet.* LXXII. Interpr. ἄφεσις σημασία αὐτὴ ἔσται ὑμῖν, κ[αὶ] ἀποκλεισθήσ[ε]ται ἕκαστος εἰς τὸν κλῆρον αὐτοῦ. Et ſtatim בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחזתו, *Redibunt cuncti anno illo Jobeleo ad propria:* ἐν τῷ ἔτει τ[ῆ]ς ἀφέσεως σημασίας αὐτ[ῆ]ς, ἀποκλεισθήσ[ε]ται ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ. Iterumque Amramides וקראתם דרור בארצכם, *Hunc annum Libertatis vocabitis,* خلاص Interpreti Samaritico, חירותא Chaldæorum non *unis Remiſſionem vocabis*, inquit Hieronymus. Accurate: ut à *Remiſſione* ἐπαφιέναι ſeu השמטה, alia voce יובל Quinquageſimalem iſthanc diſtingueret. Conveniunt in hac interpretatione plurimi Criticorum Sacrorum LXXII. Alexandrini quandoque יובל vertunt Græce ἄφεσις, Num. c. 36. 4. ἐὰν χρόνοι ἡ ἄφεσις; ac ſæpiſſime היובל, ἄφεσις σημασία, *Libertas prædicta, Remiſſio promulgata clare* & κλαγγηδὸν, aut una voce τὰ ἄφεσια. Pariter Aquila exponit שופרות היובלים in l. Joſuæ, τὰς σάλπιγγας τ[ῶν] ἀφέσεως. Saadias Rabbinus illuſtris, & Judæi Mauruſii pro יובל, quoties occurrit in Lege vetuſtiſſima, reddunt أطلاق *ἰτλὰκ, dimiſſio, remiſſio*, ἐλεύθερωσις. Idem urget Abrahamus Abeneſdras יובל ככתו שלוח, *Jobel* eſt *Silluch*, ἀπόλυσις, *manumiſſio.* Tum Moyſes Nachmanis ait Annum L. *Jobel* nuncupari in Sacris, לא יעל תתקוערת רק יעל הרורו, *Reſtituta Libertatis* cauſa ἐνίαυτος, non *Clangoris.* Deinde Syro ubique Bibliorum S. vice *Jobel* ponitur פוניא פוניא, i. e. ἄφεσις, ἀναίλασις (κ[αὶ] τὸν ὁ-

Lev;

πειάμενον, καὶ [k] λογισάμενοι τὰς καρπὰς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γενομένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν δοκούντων προσδέχεται [1] τὸ ἀργύριον ὁ ἀποδόμενος· ἐὰν δὲ ἀναλώματα ὑπερβάλλοντα, ὑπὲρ ὧν λείπονται [m] καταλαβὼν [n] τὸ ἐκνενόμενον ἐξίστησι τὴν κτήσεως. ἴσων δὲ παραβληθέντων τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς [o] πρότερα νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκίας νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε τοῖς καὶ κώμας πεπραμένας· πρὸς γὰρ [p] τὰ ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ ὧν πλεωθῆναι τὴν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τὸ ἀργύριον, [q] ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδοῦναι· εἰ δὲ πλῆρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. παρὰ τοῦτο Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ἃ [r] παρὰ τὸ Σινᾶϊον καθιδρυκὼς τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένῳ παρέδωσιν.

δ. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν δὲ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη [s] κατὰ νοῦν ἔχων ἅπαντα, [t] προσέταττε δὲ τοῖς Φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευϊτικῆς Φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀπείρεις. γυμνάσης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν [v] μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλίτευειν [x] δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τὰς Φυλάρχους [y] Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραίμου ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δὲ ἦν αὐτῷ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, ποιητὰς αὐτῷ [z] ἀναδοχῆς τοὺς παῖδας, ὡς καὶ πρόσθεν.

ptor, atque fructus æstimantes simul & expensis in agrum factas, si fructus majores extiterint, agrum recipit venditor: sin vero superent expensæ, accepto quod defectum suppleat, possessione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expensæ, antiquis possessoribus *agrum* assignat. Ac quod ad domos spectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis sitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter statuit. *Scilicet*, si quidem intra anni spatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum restituere: at si annus integer fuerit elapsus, emptori possessionis jus confirmat. Hanc Moyses legum constitutionem, dum in castris sub monte Sinaeo exercitum teneret, à Deo accepit; atque literis consignatam Hebræis tradidit.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas sibi recte se habere viderentur, [1] deinceps ad exercitum recensendum semet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum spectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat censum accuratum omnium, quotquot militari essent ætate. Levitæ enim Dei sacrati erant ministerio, & à *cæteris* omnibus immunes. Lustrato igitur exercitu, inventi sunt sexcenties mille, ter mille sexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno vicesimo usque ad quinquagesimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manassen Josephi filium, & loco Josephi Ephraïmen. Nam à Josepho obsecrabat Jacobus, ut sibi filios suos in adoptionem daret, sicut supra diximus. XI. *Israëlitarum recensio.*

5. [2] Ca-

Lev. c. 29. 13.) ἀνακομιδὴ, ἀπάντησις. Reversio, Reditus, תורת השנות phrasi Rabbinorum, ἀπάντησις. Ab illa quinquagesimali solennitate, quam clangor insignis rite induxerat, σάλπιγξ etiam meruit יובל appellari, ut constat Ex. c. 19. 13. כמשוך היובל, quod reddo ὅταν σημαίνῃς σάλπιγξι: sive ad instar clangoris tobelæi quasi scripserat ὁ θεὸς, ut v. 19. כמשוך בקרן היובל או כשופר. Nihil enim buccina Jubilæa validius inter voces humanas, nihil audiebatur productius. Quin antiquiores docuerant parem esse rationem, ritum similem Jobelæi indicendi, atque cujusvis Anni Novi; tum clangi utrumque cornubus quibuscunque præter bubula, *Ros hassana* c. 3. 2, 5. aut ex opinione Sapientum aliquot Neomeniam Tisri caprinis, vel juxta placitum R. Judæ, communem annum τῶν κεφαλαίων, Jobelæum τῶν αἰγείων, ר' יהודה אומר כראש השנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. Nostros autem Commentatores seduxit simul cum Jarchio, Maimonide, Bartenorio, Kimchio, & ante illos Paraphrasta Chaldæo Vatum priorum, qui vocatur magnus Deuterota R. Aquiba, qui cornu arietis Isacii apud Sinæum sonuisse credidit, data tum Lege Hebraïca. Is enim, (si rem veram dicunt Babylonii, f. 26. a. *Ros hassana*) cum à pastore Arabe didicerat (דכרא) arietem appellari inter Nomadas יובלא *Jobela* (puta literis vernaculis ابلي *Obalio*, ايبلي *Ibelo*, ut אבולא *Ebbula* Chaldaicis, quasi primas virque gregis: vel perperam accepit Rabbinus ille arietem unum pro grege toto, אבולא *Ebula* Syris, ابول *Ebbaulo* & ابلة *Obolla* Arabibus:) illico ad Annum liberum Hebræorum buccinis rite promulgandum voculam transfert, duplici licet ac perdura Catachresi. Quippe hac ratione יובל primo significabit דכרא ὁ κριὸς, secundo קרן של איל *Cornu arietinum*. Unde Jonathan interpretatur בשופרות היובלים Jos. c. 6. כשופריא דקרן דכריא, ἐν ταῖς κερατίναις MS. Oxon. & Aldino, ubi Arabs reddit ابواق الجلبة tubis clangentibus, LXXII Interpr. ἐν σάλπιγξιν ἱεραῖς, Hieronymus rectissime, *Buccinis quarum usus in Jubelæis*. Tertio adhuc denotabit יובל, ut ex Moyse notissimum שנת החמשים. Quid vero non admittunt Rabbanitarum pueri? Obtinuit inde auctoritate Aquibæ, quod per mille annos arietinis solis proclamarentur tam annorum initia singulorum quam Libertas (uti liceret fieri misero populo) καὶ παντὸς: invitis scholis totis Pharisæorum συνέδρων. Temere etiam factum, quod viri docti *Jubilum* vocem Latinam ab Hebraico יובל aut יבל, sit *clangor*, sitve jam *buccina*, deducendam affirment. Venit Jubilum ab *iuhla* Cretico. BERN. Ab הוביל quod ἐλεύθερα fierent & liberæ possessiones, redeuntes ad pristinos dominos. REL.

k Λογισάμενοι] Λογισάμενον *Busb.* & *Hen.*

l Τὸν ἀργὸν] Τὸν κεφαλὸν *Vat.*

m Καταλαβὼν] *Epiphanius, recipiens emptor.* Verum *Bas.* & *Gen.* καταβάλῃ, *Big.* & *Samb.* καταβαλὼν: ut Scribæ peccare possunt. BERN. Ita *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* apud quem *recipiens emptor.* in *Editis* & *MSS.* aut καταβάλλων aut καταβαλών.

n Τὸ ἐκνενόμενον] Τὸ ἐκπεπλήρωτον *Vat.*

o Προτέρα νεμηθεῖσι.] Προτέρα νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Busb.* πρότερον ἀφαιρεθεῖσι *Vat. Coll. Voss.* & *Samb* in margine.

p Τῶν ἐν πόλει πεπραμένων,] Ita quatuor *MSS.* in *reliquis* & *Editis* τὸ ἐν τῇ πόλει.

q Ἀναγκάζει τὸν] Ἀναγκάζειν *Vat.*

r Παρεδίδωσιν.] Αὐτὸς παραδίδωσιν juxta aliquot *Epiphanii* Codices.

1. *Deinceps ad exercitum recensendum*] *Sic fuit pacis opus: sequitur de militia Hebræorum. Ad censum*, פקרה, ἐξέτασιν *Jos.* ἐπισκοπὴν *Int.* LXXII. *Nam* ἐπεξόντων *editionis Romanæ* v. 18. c. 1. *neque Att.cum neque Græcum, quam existimabant contra Nobilius & Grotius; sed errore librario prognatum, pro meliori verbo* ἐξήτασαν *aut* ἐπεξήτασαν. *aut* ἐξητάσθησαν *ipsius Josephi, aut demum* ἐνεστήσαντο LXXII. *Interpr. versu illo* 18. *ex Hebræo* יתילדו *q. e.* יתיחסו *Onceloso optimo Metaphrastæ. Ad censum itaque secundum, vel tertium Saliano aliisque æstimantibus, Phylarchis* נשיאי ישראל *&* נשיא מטות *duodecim cogentibus veniunt, Exodi mense Jaro, anno secundo ætatis militaris, quam Moyses à* XX. *annis orditur, Josephus historicus in* L *terminat, Rabbinorum aliquot in annum* LX; *quomodo de Levitis sacro jam numero defuncturis Lex ipsa definierat, capita* 603550. לגולגלתם כל יוצא צבא, *sicut Num. c.* 1. *&* c. 2. *certo legunt omnia Biblia Commentatoresque Sacri, præter hunc Flavium. Hujus tamen* ἀντίγραφα, *quot Epiphanius Scholasticus, Zonaras Drungarius, Epitom. Cantuar. aut nosmet versavimus, colligunt militum nomina cuncta* 603650. *Viderat adeo Josephus in membranis Legis* שש מאות *pro* חמש מאות, *aut Librariorum Græcanicorum negligentia jampridem peccatum fuit in nota* $\overline{\chi}$ *pro* $\overline{\Phi}$; *facilius quam in voce* ΕΞΑΚΟΣΙΟΙΣ *pro* ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΟΙΣ. *Ephræmitis equidem vice Josephi Patriarchæ cooptatis, Manassitisque loco Levitarum gentis sacræ bellique immunis. C.* 1. *&* 2. τὸ ἀριθμῶν. *Ex. c.* 30. 2. *&* c. 38. 25. BERN.

s Κατὰ νοῦν] *Samb.* καθ' ὁνοῦν.

t Προσέταττε] Προστάσσει τε *Busb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβώσασθαι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐφ.

v Μυριάδες ἑξήκοντα] Ita in omnibus *Josephi* libris & *Zonara* ejus Exscriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש מאות pro חמש מאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota $\overline{\chi}$ pro $\overline{\phi}$.

x Δυναμένων] Δυναμένων τὸν ἀπὸ εἴκ. *Samb.* & *Big.*

y Μανασσῆ τὸν Ἰωσήπου] Μανασσῆ δὲ ἰωσήπου *Bas.* & *Gen.* Sed & illi mox ἀντὶ δὲ ἰωσήπου, necnon πρὸς ἰωσήπου ritu MSS. μανασσῆ δὲ ἰωσήπου *Busb.* & *Hen.* BERN.

z Παραχεῖν τοὺς παῖδας,] Παραχεῖν παῖδας *Big.* & *Samb.* Occurrebat *Epiphanio* ibi loci ἐν τῷ vel τῷ ποιητὰς αὐ ᾧ παραχεῖν παῖδας. Hanc autem historiam expilavit Zonaras Annalista hunc in modum. Μετὰ ταῦτα ἀριθμήσας διέγνω τὸν λαὸν καὶ ὅσον ἦν τὸ ὅπλα φέρειν δυναμένων μυριάδες ἑξήκοντα καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. Οὗτοι δ' ἦσαν οἱ τὸν εἰκοστὸν ὑπερβεβηκότες ἕως ἑκατο-

Forma castrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

ς'. [2] Castra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis singula ad latera positis: interque ea patebant viæ. Forum etiam adornabatur, reliquæ venales suo quæque loco dispositæ erant: & omne genus opifices suas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum sacerdotes quidem primi occupabant: *istis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot masculi quidem erant

Levitarum recensio.

triginta dies nati, recensebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantisper illis veluti præsente Deo eodem loco manere visum est; illinc vero migrare, cum sese alio moveret.

Ritu nubis Ædi S. incubantis sive tollentis se, castrorum ordinatur. Ex. c. 40. Num. c. 9. & c. 10.

6. Primus autem & [3] buccinæ formam exco-

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην ἀφορισθεισῶν· [a] ὁδοὶ τε διὰ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος οὐ μικρὸς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· [b] ἀδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει μεταναστευομένῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λεῦται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξηριθμήθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ δι' μὲν ἄρσενος ὄσον τεσσαράκοντα εἶχεν ἡμέραν γεγονός, [c] δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [d] ἐφ' ὅσῳ μὲν κατὰ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἱστάναι τὴν νεφέλην, μένειν [e] αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίστασθαι.

ς'. [f] Εὗρε δὲ καὶ [g] βυκάνης τρόπον, [h] ἐξ ἀργύρου πεπ-

τὸν, καὶ ἄχρι δι' πεντήκοντα ἐλευκαίνετο. ὡσὶ δὲ τῶν Λεβίτων φυλῆς τοῖς φυλάρχοις κατέλεξαν τοὺς παῖδας δι' ἰωβὴλ τὸ μακαστὸν καὶ τὸ ἐξαίμι, καὶ τὸν ἀφιαγὸν δι' ἀσπάτου ἰακωβ. BERN.

2. *Castra autem figentes*] Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compacto autem Tabernaculo in medium castrorum illud acceperunt.*

a Ὁδοί τε διά] Ita *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δὲ διὰ μέσων *Bas.* & *G.*

b Οὐδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει] Οὐδέν τινι τε ἄλλῳ ἢ πόλει *Samb.* Ubi *Bas.* & *Gen.* ἄλλῳ, ἢ πόλει. BERN.

c Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι] Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Bas. Gen. Busb. Hen.* & *Zonaras.* δισμύριοι καὶ δισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα *Big.* & *Samb.* Pariter tota plaustra codd. Epiphanii: *Inventique viginti duo millia octingenti octoginta.* Scriberem sane τρισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, perinde ac opinaretur Flavius Num. c. 3. recensitos duntaxat pueros Levitarum, loco primogenitorum, quos tribus XII. Deo auctori hominum rerumque cunctarum debuerant; sed c. 4. additum numerum Levitarum ætate jam integra & liturgica. Vide Epilogismum.

Levitæ à die 30. ad annum ætatis suæ 30.

Num. cap. 3.

v. 22.	Gersonitæ	7500
v. 28.	Caathitæ	8600
v. 34.	Meraritæ	6200

v. 39, & 46. Summa adscripta. 22000 ἀνδρράσιν omnibus Legis, Judaicis, Samaritanis, Græcis, cæterisque. Exemptis adeo Levitarum ipsorum prototociis ccc. quomodo hunc modum Biblicum dissolverat olim apud Centurionem scisciitantem Johannes Zaccheides nobilis Deuterota Becoroth f. 5. a. observata analogia primogenitarum, quam intellexit Muisius vix magis quam Contaricanus Episcopus, plasma facetum Muisii. Primitias enim masculas Hebræorum putavit Zaccheides (ut mira & prodigiosa semper cogitant Rabbini) tricesimum quodque cranium incipiendo ab anno XX. ætatis, aut ab ipsa infantia ככו חרש ומעלה duntaxat septuagesimum tertium. Identidem arguunt numeri Mosaici, qui feruntur.

Summa vera Levitarum juniorum		22300
Adde Levitas πανδήμους repertos inter ann. 30. & 50. ex Num. c. 4. 48.	}	8580
		30880

Habes ergo Levitarum quicquid non decrepitum emeritumque, sive Fl. Josephi πεντηκοντούτους πρὸς ανʹ, vel sic tenuem satis tribum, minimamque inter curias Israeliticas. Si hæc minus placeant, culpandi erunt Scribæ veteres tam Judæorum quam Samaritarum, quod totum à portionibus colligendis dissentire sustinerent. Minuendus adeo numerus Caathitarum, & pro שמנת אלפים ושש מאות, scribendum facile שמנת אלפים ושלש מאות, sicut factum 1 Par. c. 11. 20. de Abisæo heroe. Vel id asserendum quod ex Cabala Talmudica supra retuli. Capita autem Meraritica recensuit exemplarium Græcorum pars maxima ςχʹ ϡʹ Nʹ, שמנת אלפים וחכשים, pro Hebraico ששת אלפים ומאתים, quem computum observant vel Græca Oxon. MS. & editionis Complutensis. Codex autem vetus Saravii amplius exhibet ςχʹ ϡʹ Cʹ ϡʹ Nʹ, 6250: ששת אלפים ומאתים וחמשים. Josephus denique liberalior cæteris numeravit Meraritas ςχʹ ϡϗαʹ, aut ζʹ ϡΠʹ, i. e. ששת אלפים ושבע מאות ושמנים, aut ששת אלפים שבע. Aut Flavius ipse ediderat δισμύριοι καὶ δισχίλιοι πρὸς ανʹ, nam facile permutant N & Π, tum etiam in Hebraicis חמשים & שמנים. Ista autem non sunt hujus otii BERN. Δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι soli *Big.* & *Samb.* quam lectionem sequuti sunt codices omnes *Latini.* τρισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, ex *Num.* c. 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι καὶ δισχίλιοι πρὸς ανʹ. vice αΠʹ, quod N & Π facile permutentur. Videsis ad *Josephi* Origines, hoc in loco.

d Ἐφ' ὅσον] Ἐπ' ὅσον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

e Αὐτοῖς] Αὐτῶν *Hen* & *Busb.*

f Εὗρε δὲ] Cum grano salis accipiendum; quod Moysen non invenerit, sed à Deo didicerit hujusce buccinæ confectionem. Vide Dissertat. *Joan. D'Outrein* de Tubis Argenteis, p. 88. ad finem Libr. Tertii. vide *Kelandum* Palæst. Sacr. p. 277. HUDS. in *Add.*

g Βυκάνης] תצוצרה ἀτωσαὶ dicitur & σάλπιγξ alibi, uti שופר βυκάνη. Illa tuba, hæc buccina. Sed tempore Josephi, uti & nunc, confuderunt jam תצוצרות & שופרות. REL

h Ἐξ ἀργύρου] Ἐξ ἀργύρου πεπεισμένης *Hen.* & *Busb. Ex argento factæ* Epiphan. Alterum elegantius & Josepho aptius. BERN. Ἐξ ἀργύρου πεπεισμένης *Idem.* quod, ut elegantius & *Josepho* aptius, probat *Bernardus.*

i. *Buccinæ formam*] *Fabricatur Buccina una atque altera*, βυκάνη *Josepho*, σάλπιγξ *Int.* LXX. & ψ. 98. 6. σαλπίγγες ἐλάται *quidem Ægyptiacæ*, Tubæ ductiles *S. Ambrosio*, *Arabi* بواق اخافقه Tubæ tinnientes à metallo, *sicut ibidem* שופר κερατίνη. بوق βὰκ *Interpretibus Samaritanis*, *Saadiæ etiam & plerisque Judæorum: unde* בוקא *Syris*, & *mox* βυκάνη *Jaonis filiis.* نفير, *Tanoso* μηδίζοντι, *S. Hieronymo* Tuba, *Moysi autem* הצוצרה Hasosera, ἀτωσαὶ *Josepho & Doctoribus διατριβόντων in* Rossana, Succa, Sabbath, Tamid, *aliisque codicibus suis, Onceloso & Talmudistis Solymitanis* χαλκοῦν, *ex argento porrecta ferme ad cubitum, medio modo inter tibiam ac tubam Græcorum. Metallo autem suo atque figura classicum* תצוצרה *distinguebatur à* שופר σαλπίγξ, *tuba recurva corneaque petita à fronte caprorum aut arietum: quæ* buccina *in versione S. Hieronymi*, κερατίνη *aliquoties in versione* ϡʹ ο'. *atque in illa Symmachi optimi interpretis, necnon* קרן הכפוף *apud Doctores Mishnicos Gemaristasque. Quinvero apud Syros Chaldæos Arabasque in scriptis sacris profanisque nonnunquam* κέρας *sive* קרנא *aut* قرن *usurpari de tubis etiam metallinis, velut apud Latinos lituus capitur. Quo etiam animo dixit Josis Pharisæus* Ros hassana c. 3. 3. הרא כל השופרות נקראו קרן. *Quamobrem ferebatur olim in scholis Babylonis illud Apophthegma*, Ob reverentiam sabbati Hasosera loco non movetur, movetur Sophar non minus quam tuba. כטלטלן את השופר והצוצרות אינם כטלטלן. *Cod. Sabb. f* 35. *b. Fatetur autem Chasdas doctor antiquus jam post excisum Templum confuse ac promiscue usurpari* שופר & הצוצרה, *sicut in Lulabo* צפצפא & יערבה, *necnon* פתירה & פתירתא, *pro ulmo mensave. Audito etiam Hieronymum virum Ecclesiasticum ad Os.* c. 5. 8. In Gabaa itaque & Rama clara buccina & tuba personate: quorum buccina pastoralis est, & cornu recurvo efficitur: unde & proprie Hebraice *Sophar*, Græce κερατίνη appellatur. Tuba autem de ære efficitur vel argento, qua in bellis & in solennitatibus concrepabant. *Altera autem buccinarum convocantur Principes, populus totus ambabus; sicut ex Moyse Flavius, Salomo Jarchius, Abr Abenesdras, tres illi multique alii Rabbini comprobant. Quinetiam primus clangor moverat castra Orientalia, quæ proprie Judaica: secundus Australia sive Reubenica; tertius* πρὸς νότον *Occidentale Ephraimita duce: quartus excitabat tribus Aquilonares sub Triphylarcho Danita. Personabant etiam hæ tubæ ad sacrificia Ecclesiæ, Jarchio Num.* c. 10. 16. *pro* יעלותיכם, בקרבן ציבור *tam Sabbatis quam diebus aliis. Quod præter Josephum Deuterotæ in* Officio quotidiano c. 7. 3. (*ad Salianes velut refutandos aptum natumve*) *adnotarunt.* Ad libamina & hymnodiam, *dicunt illi ut rem notissimam*, duo sacerdotes cum tot buccinis argenteis à Mensa Adipum pergebant ad Cymbalystam clangentes, ושתי חצוצרות של כסף בידם תקיעו ותריעו ותקיעו וגו' σωλῆνον καὶ κωδωνίσκον, ὁλόκοιλον καὶ πολυτρήτους καὶ τετρημένους, *rectum fractum*, simplicem varium, modum utrumque (*quorum ergo consulendi Pharisæi ad finem Massiciæ* Ros hassana:) clangoreque præsertim firmo simpliceque populo jamjam adoraturo indicium rite faciebant. *Idem patres docent* Ros hassana c. 3. 4. In jejuniis (בתעניות, *tempore ita posciente, propter Num.* c. 10. 9.) prolixius perferri sonitum buccinarum metallinarum (שתי הצוצרות) quam cornearum (שופר): attamen in Neomeniis longius productiusque audiri *Sopharum* quam *Hasosram: quoniam majores in-*

πιησάμενον. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· στενὴ δ' ἐστὶ [i] σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ [k] εὐρὺν [l] δρόμῳ δὴ τῷ φύσαλλι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα τῆς σάλπιγξι παραπλησίως [m] πλουῦ. ἀσωρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο [n] πληθυος πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ [o] μίαν μὲν ἀποσημαίνοντος, ἔδει τοὺς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένους περὶ τῶν οἰκείων· [p] ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τὸ δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. [q] ἀποσημαίνοντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ περὶ τὰς ἀναπαλαῖς ἐσκηνωκότες ἀνίστανται· καὶ πρὸς τὴν ἀνατολὴν, οἱ [r] πρὸς τὸν νότον αὐτῆς καθεστῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τὰ προηγησῶν ἐξ φυ-

gitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum ſe habet. Longitudine quidem eſt paullo minus cubitali: ſed fiſtula ejus anguſta eſt, [i] tibiâ craſſior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad ſpiritum excipiendum idonea ſit, ſimiliterque tuba in campanulam deſinens. Hebraïca lingua vocatur Aſoſra. Duæ autem factæ ſunt: & alterâ quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ ſignum dante *ſacerdote*, principes convenire oportebat ad conſultandum de rebus ſuis: utrâque vero populum univerſum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri conſueverunt. Cum primum *buccinâ* ſignum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque ſonante buccina, qui ad meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum diſſolutum medium portabatur inter

interpretati fuerant זכרון תרועה השופרות, Ros haſſana c. 3. 5. *Talm. Jeroſ. Abenejdras etiam admonet expoſuiſſe vetuſtiores Commentatorum Num. c.* 10. 10. ביום שמחתכם, *ὡ τῷ σαλπίσαι. Dein inter gaudia Betſoabi ſeu τὸ ἀναληπτικὸν noctibus Scenopegiorum vides uſum harum buccinarum*, Succa *c.* 5. 4. *Nomen vero traxit* Haſoſera *ab* anguſtia *ſui foraminis*, χαρακὸς حصريه i. e الضيف. *Quorſum recte eam appellat Joſephus* σύριγγα, *& Plutarchus ejuſdem temporis ſcriptor* μικρὸν σάλπιγγα. *Vide Num. c.* 10. *&* c. 31. 6. *&* ψ. 98. 6. *&* 2 *Paral.* 15. 14.

Caſtra Hebræorum in Eremo ſub Telarchis * * * * *quatuor, præter ingentem numerum peregrini ac imbellis populi.*

קרמה *κατ' ἀναβολάς.*

*

3 *Zabulon* 57400.	1 *Tribus Juda ſub leone colligit milites gentiles* 74600.	2 *Iſſachar* 54400.

11. *Aſer* 41500.	*Moſes Imperator & Aaron Pontifex cum filiis.*		5 *Simeon* 59300.	
	*		*	
צפנת, πρὸς βορρᾶν.	10 *Dan ad aquilam reſpicit cognata nomina* 62700.	*Merarita à tabulatis*, 6200.	ÆDES DEI.	*Caathitæ ab aris reburſque ſanctioribus*, 8600.	4. *Reuben ſub ſigno Humano*, על דגל הראובני, *alii belli viros* 46500.	תימנת, πρὸς νότον. Hier. *ad plagam meridianam*, דרומא Oncel. & Interpr. Samar.

12 *Nephthali* 53400.	*Gerſonitæ à tapetibus ſacris*, 7500.	6 *Gad* 45600.

*

9 *Benjamin* 35400.	7 *Ephraim pone bovem collocat armatos* 40500.	8 *Manaſſes* 32200.

יכה, θάλασσαν. *Hieron. ad plagam occidentalem* Onc. *& Iut. Sam.* מערבא.

Educebatur autem exercitus Exodi anno ſecundo dieque XX *ſecundi menſis, Sinæa relicta, hoc ordine, Moyſe quaſi teſte Num. c.* 10. *Tribus* 1, 2, 3, *Gerſonitæ ſubinde & Meraritæ, cum plauſtris plenis velorum lignique ſacri. Cum* 4, 5, 6. *Caathitæ, deportatores ſecretioris ſupellectilis,* נשאי ממקדש, *v.* 21. *Sequuntur è Num. c.* 2. 17. *reliquæ* 7, 8, 9, 10, 11, 12. *Joſephus tamen aliique aliquot Criticorum ſacrorum Levitas cunctos tuentur in mediullio gentis armatæ, inter Gad & Ephraim. Nequaquam vero anteceſſerat triduo militem Arca Divina, quomodo ex Judæis Chriſtianiſque non pauci male interpretantur Num. c.* 10. *v* 33, 35. ארון ברית יהוה נסע לפניהם וגו'. *Ait igitur verbis iſtis bonus dux*, Proceſſit equidem per triduum coram illis Arca fœderis Divini, oſtenſum eis ſtationem proximam, nube adeo ſubſiſtente atque rurſum incubante. *Ita mox* בנסע הארון, cum elevaretur Arca, *Hieronymo interprete* BERN.

i Σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα,] Σιρίγξ (σύριξ *Big.* eliquatione Æolica) αὐλοῦ βραχεῖ βραχυτέρα *Big. Coll. Voſſ. & Samb.* BERN.

k Εὐρὺν] Variant *Codices.* in *nonnullis* ὑψηλὸν, in *aliis* aſpirate cum antiquis aliquot *Grammaticis.*

l Δρόμῳ] Δοκὸν *Vat.*

4. *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

m Πλοῦ.] Πλῶτα Libri quatuor MSS. Requiritur πλεῖ eo loco, vel πλεῖσι, vel πλεῖται, vel potius εἰς τὸ κώδωνα τῆς σάλπιγξι ἀφικνούμενα πλῶτα, ἀσώρᾳ καλεῖται τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσσῃ. *Samb.* ἀσωρᾷ (quod eſt Moyſis חצוצרת i. e. *Haſoſra*, atque ritu Maſoretarum per proceleuſma χαροστρᾷ. Vel expreſſit Joſephus Syriacum חצוצרא *Haſoſra*, qua etiam forma quandoque uſi ſunt Onceloſus & Uzielides.) καλεῖ τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσσῃ *Busb.* & *Hen.* ἀσωρᾷ καλεῖ τῇ τῶν Ἑβραίων γλώττῃ, haud otioſe. Nam Doctores Jeroſolymitani Ros haſſana c. 3. 4. & Babylonii Sabbath f. 36. imo Interpr. Samaritani, atque Paraphraſtæ Chaldaici ad Legem, ad Pſalmos, & Prophetas, reponunt etiam typum vernaculum חצוצרתא *Haſoſartha* pro Moſaico חצוצרת. Inde correptum *Aſoſtra*; niſi & aſperitas elementi *Sade* in Hebraico identidem poſtulat, ut fertur בצדרה βόσορ, ita חצצרת ἀσωσρᾷ. BERN.

n Πρὸς τὰς] Τὰ πλήθους εἰς τὰς ἐκκλ. *Samb.* & *Epiphan* ᾧ πλήθους τὰς ἐκκλ. *Big.* BERN. Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.*

o Μίαν] Fortè μιᾷ. COCC.

p Ἀμφοτέραις] Ἀμφοτέρας *Big.* & *Samb.* præceſſit enim μίαν.

q Ἀποσημαίνοντος] Ἀποσημαίνοντι *Vat.*

r Πρὸς τ νότον αὐτῆς] Οἱ πρὸς τ νότον αὐτῆς *Big.* & manus altera *Samb.* Eandem lectionem urget & verſio Epiphanii, *Qui ad Auſtrum reſidebant.* Plane תימנת *auſtrum verſus* in libro quarto Moyſis c. 2. & c. 10. Mox enim τὸ κῦ λίβα vertit Flavius ex Hebraico יכה, i. e. LXXII. Alexandrinis θάλασσαν, *mare verſus Mediterraneum*, quod eſt *ad ventum Africum*, νοτοζεφυρον ἢ λιβόβορεικα, reſpectu Idumææ Judææque. Confirmat autem Joſephus lectionem LXXII. Interpretum Num. c. 10. v. 6. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, κῦ ἑξάκις ἦχον αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατ' ἰσατολάς. κῦ σαλπιοῦτε σημασίαν δεύτεραν, κῦ ἑξάκις ἦχον αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κῦ νότον MS Alex. aliis κῦ λίβα. κῦ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἑξάκις ἦχον αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι θάλασσαν. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, κῦ ἑξάκις ἦχον αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βορέαν. Quod eſt Hebraice ותקעתם תרועה שלישית ונסעו המחנות החנים ימה. ותקעתם תרועה רביעית ונסעו המחנות החנים צפנה. Hos autem verſus duos neque Critici Judæorum neque illi Samaritarum agnoſcunt amplius. צפנה autem à Samaritis male ſubſtitutum apud aciem ſecundam, ſatis indicat vetuſtiſſimis *Sepherim* utriuſque gentis Iſraeliticæ & Judææ cauſa vocum ſimilium, maxime terminantium, יכה תימנה & צפנה, *ſimiliter* fuiſſe neglectum. Idem etiam arguitur ex c. 2. & hoc ipſo c. 10. τῷ ἀριθμῶν. Omnes denique acierum Hebraicarum plagas in membranis ſacri Archivi ibi adnotaras fuiſſe ſuo tempore ſatis jam declarat Joſephus. BERN. Ita (cum antea eſſet πρὸς

Paſcha ſecundum in eremo apud Sinæum celebrant Hebræi, anno jam exacto poſt primum illud & excepto Chriſtiano omnium nobiliſſimum. Num. c. 9.

ter ſex tribus præcedentes & ſex ſubſequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem ſonitum pars caſtrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero ſeptentrionalis. His buccinis utebantur etiam in ſacris miniſteriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, poſt diſceſſum ex Ægypto, ſacrificium Paſchale dictum celebratur in deſerto.

λῶν ἐκεμίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἔξ. Λοῦπαι δ' ἦσαν τοῦ σκηνοῦ πάντες ἦσαν. τέλπον δὲ σημαίνοντος, τὸ κέρας τετραμμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κατὰ βορρᾶν. τοῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ὅσα τοῖς ἱερουργίαις ὡς αἷς προσάγοντες ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἡμέραις. θύεται δὲ πάσχα πρῶτον, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὸ Πάσχα λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐρήμου.

CAP. XIII.

ΚΕΦ. ιγ'.

Quomodo Moyſes duxit populum ex monte Sinæo ad fines Chananæorum.

Ὡς ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τὰς ὅρους τῶν Χαναναίων.

Seditio Hebræorum contra Moyſen.

NOn multo poſt à Sina monte caſtra moventur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Efermoth. Atque illic rurſum populus ſeditionibus agitari cœpit, Moyſique objicere mala quæ in peregrinatione perpeſſi ſunt, & quod ipſo illis ſuadente regionem fertiliſſimam relinquere, eam quidem amiſerint, atque pro felicitate, quam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, in hiſce miſeriis errabundi verſentur, aquarum inopia laborantes, &, ſi contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optime merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moyſis & eorum quæ pro communi *omnium* ſalute præſtiterat immemores eſſent, neque de Dei ope & auxilio deſperarent. Verum hoc ipſum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moyſem invecta eſt. Moyſes autem, ut ipſos adeo ſpe dejectos confirmaret, promiſit *atque in ſe recepit*, licet ab illis contumelioſiſſime habitus, eis parare ſatis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem ſed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde poſſet tot hominum millibus carnes promiſſas miniſtrare? Deus, inquiit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam deſinemus veſtri curam gerere: id-

Deus iratus depluit Coturnices.

que *quod prædixi* non longe à vobis abeſt. Simul ac hæc loquutus eſt, caſtra undique coturnicibus complentur, atque eos circumſtantes colligebant. Veruntamen Deus non multo poſt in Hebræos, ob inſolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus ſiquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iſte* cognominatur * Cabrothaba, id eſt, Buſta cupiditatis.

ΚΑΙ βραχὺ λιπὼν ἀπανίσασιν ἐκ Σινᾶ ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, οὓς ὧν δηλώσομεν, εἰς τι χωρίον Εσερμὼθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἤρξατο, καὶ τὰ Μωϋσεῖ αἰτιᾶσθαι τά τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπραγμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτὸς ἀγαθῆς πεισθεὶς ἀπηναίνητο, τὴν μὲν ἀπολέσθαι, αὐτὸ δὲ οὐκ ἔχειν παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν τοσούτοις ἁλῶντας τῆς παλαιπωρίας, ὕδατος μὲν ἀπανίζοντες, εἰ δὲ καὶ τὴν μάννα ὑπολιπεῖν συμβαίνῃ, τέλεον ἀπολλύμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις αὐτοῖς παρῆν, μήτε Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τὴν κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος ἔτι μᾶλλον ἐκεκίνητο, καὶ θορυβῶσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπῆλθεν. Μωϋσῆς δὲ, προαγαγόμενον αὐτὸς ὅτως ἀπεγνωκότας, ὑπέσχετο, καίπερ αἰσχρῶς ὑπ' αὐτῶν ὅτως πρευβελισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἔτι τούτῳ, καί τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσούτους δύναιτο μυρίασι τῶν προκειμένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καί τοι κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποκαίμεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσεσθε. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτοῖς ἐπισάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Εβραίους τὰ εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται Καβρωθαβά, ὅ ἐστι ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

τὸ νῶτον) è *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda, *conſentiente Epiphanio*, qui reddit *ad auſtrum*.

s Δὲ ὡς] Illud ϛ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

t Ἐκινεῖτο] Ἐνίκα *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* Subinde κζ' βορέαν *Baſ.* & *Gen.*

v Ἦσαν] Illud ἦσαν prætereunt *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

x Εἰς τι χωρίον Εσερμὼθ] Εἰς τὸ χωρίον ἐσερμὼθ *Big. Samb.* & ex Latinis Mert. Quod eſt Hebraice ſcribenti חצרמות *Haſermuth*, Atrium lethi ſive ſepulchrum, nimirum *Adrymetum*; & mox æquo nomine קברות *χεδρώθ*. εἰς τι χωρίον εἰσερμὼθ *Baſ. Gen.* & L. Col Frob. ex codicibus Epiphanianis, tanquam חצרכות *Heſarmuth*, αὐλὴ ἐπαύλεις ἢ πλάτωνος. εἰς τι χωρίον σερμωθ *Busb.* & *Hen.* Ita σερμωθ legitur in tralatione τῆ ὁ'. Gen. c. 10. pro חצרכות. Veruntamen Epitom. Cant. & pleraque exemplaria Epiphanii retinent *Eſerioth*, quod huc occurrit pro Hebræo חצרות *Eſaroth*, ſtationum Hebraicarum XIV. ut Ambroſius, Hieronymus; aliique omnes dinumerant præter hunc Flavium, non XIII. proximave Sinææ. Deinde propter vindictam Divinam dici potuiſſe *Monumenta luxus* ſive קברות התאוה: etiam θαῦμα, ἐπιτιμητικὸς ex Num. c. 11. 3. At vero ἀστεῖος alius eſſe manſionis, niſi nimis faventes Joſepho, exiſtimabimus. Ait ille, Εἰκὸς στασιάζειν τὸ πλῆθος τὸν μωυσῆν αἰτιώμενον, ὅτι γῆς ἀγαθῆς αὐτοὺς ἀποστέρας, οὐ ἱερὰν πλανᾶσθαι πεποίηκεν. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* atque unus è *Codd. Latinis.* εἰς τι χωρίον Εσερμωθ (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* εἰς τι χωρίον Εισερμωθ *Baſ. Gen.* & aliquot Codd. *Epiphanii.* εἰς τι χωρίον Σερμωθ *Busb.* & *Hen.* verum in *Epit. Cant.* & aliquot libris *Vet. Interpr.* habemus *Eſerioth*. Vide Cl. *Seldenum* de *Synedriis Hebr.* l. 2. c. 4. p. 199.

y Τῶν μὲ ἀπολέσειαν,] Αὐτῶν μὲ conjicit (cum *Coccejo*) Cl. *Bigotius*.

z Λαὸς] *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Eo modo & membranæ quibus eſt uſus *Zonaras* monachus: quorſum aſpere *Baſ.* & *Gen.* ἀλῶν τῶν παλαιπωρίας, ab ἁλῶ, τὸ πορίζω, τὸ συλλαμβάνω. Addit autem Joſephus ὑδατος μὲ στανίζον super cæteras querelas opportune ſatis, quicquid Salianus Schotanuſque in adverſum diſputant. Legitur enim in Num. c. 11. v. 6. ותקע נפשנו יבשה, νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, Quid enim peponum, quid obſecro olerum jam in inaquoſis Arabiæ? BERN.

a Τῶν μάννα] In quibuſdam *MSS.* τῶν μαννὰ & τὰ μαννά. in *Coll. Big.* τὸ in *Voſſ.* τῶν; τὸ μάννα.

b Αὐτοῖς παρῆν,] Αὐτὸς *Vat.*

c Μωϊσέως] Μωσέως *Samb.* & colo altero μήτε ἀπογινώσκειν. BERN.

d Πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο,] Πρὸς τοῦτο ex conjectura *Bigotii*.

e Υπεχειο,] *Busb.* & *Hen.* ὑπεχεῖτο.

f Οὕτως; ὡμοσπλαγχνίαν,] Οὕτως; deeſt *Samb.* & *Vet. Interp.*

g Εὐπορήσειε] Εὐποιήσειε *Big.* haud recte. Quoniam typus ille Barytona præpoſita ſuſtinet, non ita adverbia aut nomina. BERN.

h Κακῶς ἀκούοντες] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κακῶν. illa οὐκ ἂν α. κ. π. ὑμῶν deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

i Περισάντες] *Busb.* & *Hen.* ὡσεισάντες.

k Καβρωθαβά,] Ita *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphan.* Καβρώθαβα ἐπιθυμίας μνημεῖα *Big.* Καβρώθαβα, ἐπιθυμίας μνημεῖα λέγεται *Samb.* & *Vat.* Nomen certe Hebraïcum *Chabroth Ataba* conciſe concinneque (inquit *Bernardus*) per Καβρωθαβὰ aut Χαβρωθαβὰ expreſſit *Joſephus*: per Hebraïcarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Manſionibus *Cabaroth Atava*, ſicut lectum in *MSS.*

l Ο ἐστι] Delet *Coll. Big.*

* *Cabrothaba*,] *Ad murmur Hebræorum de herbis variis, carne*

nul-

ΚΕΦ. .ιδ.

Ως ὁ Μωϋσῆς τὰς κατασκεψομένας τ Χαναναίων τὴν τε χώραν καὶ τ πόλεων τὸ μέγεθ◎ ἐξαπέστειλεν · ἔτι ᾗ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μ τεσσαρακοστὸν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπερξαιρόντων δυνάμιν, τὸ πλῆθ◎ παρακλῆν καὶ πτοὴν εἰς ἀπέγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεύσαι τ Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δυλεύειν αἱρουμένους.

ΑΝαγαγὼν δ' αὐτὰς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [m] εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον ὄσαν [n] τῆς Χαναναίων ὀρεινῆς καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθ◎. καὶ καταστὰς, "δύο, φησὶ, "[o] κεφάλαι◎ ἡμῖν ὑ Θεῦ πρόκειται ἀγαθὰ, ἐλευθε"ρίας καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμον◎· τὴν μὲν ἤδη δόντ◎ "ἔχετε, τὴν ᾗ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰ ἤδη τοῖς "ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσῃ τὸ λοιπὸν ὑπιόντας ἡ μό"νον [p] ἡ βασιλεὺς ἡ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' εὐθὲ τὸ πᾶν ἀθροι"σθὲν αὐτῶν ἔθν◎. πρασκευαζώμεθα οὖ πρὸς τὸ ἔρ"γον· ἡ γὰ [q] ἀμαχητὶ πρόκεχωρήσεσθαι ἡμῖν τ γῆς, "ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν "ᾗ κατασκόπους, οἳ [r] τ τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσω"σι, καὶ πόση δυνάμις [s] αὐτῆς. πρὸ ᾗ πάντων ὁμονοῶ"μεν· καὶ τ Θεὸν, ὅς ἐστιν ὑπὲ πάντων ἡμῖν βοηθὸς καὶ "σύμμαχ◎, μετὰ τιμῆς ἔχωμεν.

Β'. Μωϋσέως ᾗ ταῦτ' εἰπόν◎, τὸ πλῆθ◎ [t] αὐτὸν τιμᾷς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωρεμωτάτων, ἐξ ἑκάστης Φυλῆς ἕνα. [v] οἳ, διεξελθόντες κατὰ τῶν [x] πρὸς Αἰγύπτῳ τὴν Χαναναίαν [y] ἅπασαν, ὑπὲ τε Αμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρ◎· καὶ τήν τε τ γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξισορήσαντες παρῆσαν, πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέραις εἰς πᾶν καταλεξησόμενοι τὸ ἔργον. ἔτι ᾗ καὶ καρπὸς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τῆ τε τούτων ὀπωρείᾳ, καὶ τῷ πλήθ τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὴν γλῶ ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθ◎· φοβοῦντες ᾗ πάλιν αὐτὸ τῷ τ κτήσεως ἀπορῷ, [z] ποταμός τε [a] Δρυ-

CAP. XIV. XIII.

Quomodo Moyses miſit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: deinde quod his qui miſſi fuerant poſt XL. *dies reverſis, & dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſerviendum.*

MOyſes autem illinc eos ſubducens in locum, qui dicitur * Fauces, in Chananæ terræ confinio *ſitum*, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque *in medio* conſtitiſſet, "Deo, inquit, nos duobus bonis im"pertire in animo olim habente, libertate & feli"cis terræ poſſeſſione, alterum quidem ejus be"neficio jam obtinetis, alterum vero mox aſſe"quuturi eſtis. Nunc enim in Chananæorum fi"nibus conſidemus: nec per regem unquam ſta"bit, aut civitatem *ullam*, aut confertas totius "gentis copias, quo minus in terram eorum in"vadamus. Ergo parati ſimus ad rem fortiter ag"grediendam: non enim ſine prælio regione ſua "nobis ceſſuri ſunt, ſed poſt magna cum illis cer"tamina eam occupabimus. Mittamus autem ſpe"culatores, qui & terræ ubertatem & incolarum "vires explorent. Ante omnia vero unum atque "idem ſentiamus: & Deum, qui ſemper nobis opem "& auxilium tulit, *magno* in honore habeamus.

Jam in eremo Pharanetica de Paleſtina explorandâ apud populum deliberat Moyſes. Num. c. 13. & Deut. c. 1.

2. Hæc cum dixiſſet Moyſes, populus ejus conſilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentiſſimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perluſtrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: exploratæque regionis ſimul & incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reverſi ſunt. Inſuper & fructus illius terræ ſecum afferentes, pulchritudine eorum & *immenſa* bonorum copia, qua regionem illam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rurſus autem *ab incœpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræſentando,

Exploratores, regione perluſtrata, reverſi terrorem inferunt populo. Num. c. 13.

nulla, mannaque nimia apud Adrymetum Petræa *non ſine lacrymis queritantium, per triduum propter caſtra ingrata depluit iratum Numen quantum coturnicum,* שלוים, *ad cibum, diuin magis ad crapulam ſupereſſet & peſtem. Hinc itaque perunt viginti tria millia bellonum, ſi Severus recte putavit. Manet tamen loci nomen infame* Prave appetentium tumuli, *ſive* LXXII. *Alexandrinis Joſephoque interpretantibus μνημεῖα τῆς ἐπιθυμίας.* Aviditas heic jacet. *Nomen etiam Hebraicum* קברות התאוה *χαβρωθ ἁταβά, comiſe concinneque expreſſit Flavius χαβρωθαβά. Hoc idem protrahunt alii. Hieronymus in Manſionibus* Cabaroth ataava, *ſicut lectum in MSS. & prioribus* τ ὑποτεταγμένων. *Nam* Cibaroth ataave *Eraſmus induxit aliunde Interpretes denique noſtri ad punctia Maſorethica accuratunt* Kibroth hattaavah. *Lege Num. c.* 11. *& Pſalmos* 78. *&* 106. BERN.

m Εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα,] Quatuor libri MSS. & ambæ editiones excuſorum, nec non *Zonaras* in Annalibus hanc lectionem ſuſtinent. Pauxillo inde abeſt *Epiphanii* verſio, *in terram quæ vocatur convallis*, effecta adeo de Græco εἰς γλῶ καλουμένην Φάραγγα. Joſephum tamen ſcripſiſſe reor εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα (cum *Schotano*, vel Φάραν cum *Boſio* conſentiente) —— χαλετὸν ὅσαν ὑπὸδιατριβήν, tot verba Græca pro כמדבר פארן *bemidbar pharan*, ſecundum Judæos, aut בבדבר פארן בחוליות פארן in exemplaribus Samaritici: & in verſione Doctorum LXXII. ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν, Num. c. 13. 1. Longe autem per Idumæam patuit eremus Pharanetica, haud minus quam octodecim ſtathmos Hebraicos complexa, ut Ambroſius, Hieronymus, aliique doctorum noſtrorum, tum etiam Judaici adnotarunt, ut hiſtoria Moſaica omnino poſtulat. Aut aliquis forte ſuſpicabitur poſuiſſe Flavium εἰς τὴν καλουμένην Βαρνάγα pro ברנע ſeu *Cades Barnea*, unde emiſſos ſcimus Palæſtinæ Exploratores iniquos, Num. c 13. 27. & Deut. c. 1. 19. Agit autem Lex Divina de hiſce locis tanquam communibus aut vicinis, de deſertis, inquam, *Pharan*, *Zin* & *Cades*; cujus oppidum præcipuum *Petra*, ſed & *Arce*, *Re.em* & *Re.ema* appellatur, quod eſt *ſilex*, tam Joſepho quam Onceloſo aliiſque Paraphraſtis ſacris. BERN. Ut *Cariath* & *Keriath* permutatur. Eſt & abſorptum unum Theta a vicino, uti ψ in ירוש שלם Ιερουσαλημ REL.

* *Fauces,*] *Al.* Vallis, *aut* Convallis.

n Τοῖς Χαναναίων ὀρεινοῖς] Τοῖς Χ. χωρίοις *Big. Coll. Voſſ. & Samb.* τ Χ. γῆς *Busb. Hen. & Zonar.*

o Κεφάλαι◎ ἡμῖν] Τὰ θεῖ κεφάλαια ὑμῖν *Samb.* Codex idem paulo poſt χαναναίως γὰ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι : ſubinde ὑποπεφάζόμεθα. BERN.

p Οὐ βασιλεὺς] Οὐ βασιλεὺς, ἡ πόλις *Vat. & Vet. Interpr.*

q Αμαχητὶ] *Big. & Samb.* ἀμαχεὶ : alterum vero pro urbe Palladis. Mox *Baſ. & Gen.* τ γῆς *Hen.* κ τ γῆς *Busb.* Perinde *Zonaras* καλοσκοπήσοντας ἔφασκε τὴν τε εὐφυΐαν τ χαναναίων κ τ γῆς τὴν πολυκτησίαν. At *Big. Samb. & Epiphan.* τὰς ᾗ γῆς, *hujus terræ.* BERN.

r Τῆς τε] *Coll, Big.* τ ᾗ.

s Αὐτῆς.] Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb. & Hen.* quo facit *Epiphanii* verſio, *quæ virtus in ea ſit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19 BERN. & HUDS.

t Λαὸ◎] Αὐτὸ τε *Samb.*

v Οἱ, διεξελθόντες] Οἱ ᾗ ἐξελθόντες *Big. Coll. Voſſ. & Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb. & Zonaras.*

x Πρὸς Αἰγύπτῳ] Ipſa quidem Cananæa Ægyptum non attigit, ſed ſolitudo illas ſegregabat, quæ ut videtur, negligitur uti regio minus culta & habitata, ſic ut Cananæa dici poſſit ſe extendere uſque Ægyptum ea ratione. Aut loquitur Joſephus, uti ſcriptores qui poſt Alexandrum Magnum vixêre, quando Ægyptii regionem maritimam a Peluſio uſque Rhinocolura poſſederunt. REL.

y Απασαν,] *Big.* & *Samb.* Vulgarius πᾶσαν. BERN.

z Ποταμὸς] Quinam ſunt illi ποταμοὶ ; nullum in Cananæa erat flumen navigerum excepto Jordane. Sed videntur & Arnonem innuere, de cujus tranſitu vide infra lib. IV. cap. 4. REL.

a Διαβλῶσι] Διαζλῶσι *Baſ.* & *Gen.* ἀ βίω, βιάζομαι. Ita legis

do, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertranſiri nequeant, monteſque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non ſolum mœnibus ſed & operibus & munitionibus validas eſſe. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem ſe reperiſſe ajebant. Atque ita exploratores, cum obſervaſſent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ poſt exitum ex Ægypto inciderint, & ipſi animis conſternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moyſen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, ſibi difficile admodum fore exiſtimarunt, ſedes iſtas occupare: atque ex concione dimiſſi, cum uxoribus & liberis ſortem ſuam domi lugebant & deplorabant: ac ſi Deus revera nihil auxilii dederit, ſed verbis tantum *multa & magna* promiſerit. Rurſumque Moyſen increpabant, ipſumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyſe ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jeſus Chalebuſque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex ſpeculatoribus autem Jeſus Naueni filius tribus Ephraïmitidis & Chalebus de tribu Judæ * attoniti in medium procedunt: & multitudinem compeſcebant, obſecrantes ut fiduciam ſumerent, & neque Deum mendacii inſimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis ſermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; ſed eos potius ſequerentur, qui ad felicitatem & bonorum poſſeſſionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præſertim cum Deum adjutorem habituri ſint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiſcamur igitur, inquiunt, contra hoſtes, abjecto omni *metu & difficultatum* ſuſpicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monſtrantes ſequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyſes autem & Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum præſentium anguſtiis & aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei præſentiam indicabat.

βῆναι [b] λέγοντες ἀδυνάτους εἶναι τὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύσι, καὶ πόλεις καρτεραὰς τείχεσι καὶ χαλκῶν ὀχυρότητι. ἐν ᾗ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τὰς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι [c] τεθεαμένοι [d] πάντων, οἷς μὴ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυχον, μείζω τὰ κατ' τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε [e] καταπλαγησαν, καὶ τὸ πλῆθος ἄτως ἔχειν [f] ἐπρῶνο.

γ'. Οἱ δὲ ἄπορον, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς ἀδὲν ἔργῳ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ [g] μόνῳ ὑπισχνουμένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ἠπείλουν, καὶ κατεβόων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως· καὶ μικρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἄνδρας βλασφημιῶν διάγουσι τὴν νύκτα. πρωὶ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχουσι· δι' ἐννοίας ἔχοντες, [h] καταλεύσαντες [i] τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, ὡς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δ'. Τῶν δὲ κατασκόπων [k] Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυλοῦ παῖς φυλῆς Ἐφραιμίτιδος καὶ Χαλεβος ὁ Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χωρεῖν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θορυβεῖν δεόμενοι, καὶ [l] μήτε ψευδολογίαν καταγινώσκειν τοῦ Θεοῦ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ πάλαι περὶ τῶν Χαναναίων εἰρηκέναι καταπλαγεῖσιν, ἀλλὰ τοῖς ὡς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν [m] παρορμῶσιν. ὅτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, ὅτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν [n] ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν ἡσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ὡς τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τοῦ πλήθους. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες ὡς τὸ γῆ, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· ἐκ ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τὸν [o] ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταλύσῃ τὴν ἀφόνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας καὶ δυσκολίας αὐτοῖς πάθος πεπερασμένων. παρῆν δὲ ἡ νεφέλη, καὶ σῶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ.

CAP. XV.

ΚΕΦ. ιέ.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananæam.*

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς ἀφηνιακίσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τὸν ἐρημίας ἀφιξιὸν, ὡρισεν ὠργίσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

Quadraginta annorum vitam ragam ex oraculo denunciat Moyſes populo rebelli; ſed filiis horum polliceatur meliora. Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

Μωϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν [p] ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλωσε [q] κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν

βέουσαν, τὸ ποροδόουσαν apud Etymologum M. & operum Homericorum enarratores. BERN.

b Λέγοντες] Ελεγον *Busb* & *Hen.*

c Τεθεαμένοι] Θεασάμενοι *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

d Πάντων,] Πάντα *Vat.*

e Καταπλαγῆσαι,] Καταπλάγησαν *Samb.* & *Big.* καταπλάγησαν *Baſ* & *Gen.* pro καταπεπλήγεσαν, quod probum & Joſepho dignum. Epiphanius viderat cum lippis καταβάκησαν aut καταστάκησαν, Scribo jam καταπλήγεσαν, more optimi vatis etiam de animis humanis. BERN. In ſuo *Codice* καταβάκησαν, aut καταστάκησαν habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipſi tabuerunt.*

f Επιρῶνο.] Volo Επιπρεσβύτο, vel ἐπιχειρῶντο. Nam MSS. Italica habent αὐτολεξεῖ, ex quo Cl *Bigottius* deformavit ἐποιοῦντο. BERN. Forte σκληροκαρδίαν ἐπιφέρω. COCC.

g Μόνῳ] Μόνον *Samb. Coll. Voſſ.* & *Vat.*

h Καταλεύσαντες] Καταλύσοντες *Vat.*

i Τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα,] Fruſtra hæc taxant in Joſepho Salianus Schoranuſque. Certum eſt enim ſuis verbis aut fide Jephonniden vix continuiſſe plebem à Moyſe incuſando obruendoque, Num c. 13. 31. καὶ κατεσιώπησε χάλεβ τὸν λαὸν πρὸς μωυσῆν, יעל כשה; ſicut etiam legunt Synagogæ Samaritanæ. Et c. 14. 2. καὶ διεγόγγυσαν ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν πᾶς οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ. Vide Deut c. 1. 29, 30. ubi ſimilem orationis Chalebicæ ad Hebræos rebelles habuiſſe ſe faretur mortalium clementiſſimus. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τόν τε Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρών. De re ipſa vide *Num.* c. 13. v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30.

k Ἰησοῦς] Ἰησοῦς τε *Samb.* & *Big.* ut & mox καὶ μὴ ψ. & ſtatim μηδὲ πιστεύσει.

* *Attoniti*] *Al.* metuentes *eventum.*

l Μήτε] Et hic & mox iterum μήδε *Coll. Voſſ.* & *Big.*

m Παρορμῶσιν.] *Samb.* προερμῶσι. Mox ὅτε γὰρ τὸ ὄρος *Baſ.* cum *Gen.* BERN.

n Ἠσκηκότι] Ἠσκημένοις *Samb.*

o Ἀμαθίας] Ἀπονοίας apud *Zonaram.*

p Εἰς τὸ πλῆθος,] Εἰς τὸ πλῆθος *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.*

q Κινηθέντα] Eodem animo *Hen. Busb.* & *Zon.* ὀργισθῆναι τὸ θεὸ. καὶ ὑπὸ &c. BERN.

r Τοῖς

οἷαν ἢ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ [r] τοῖς τέκνοις ὑπιφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς [s] μελλούσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅτε νεῷ, τῇ τῶν κατασκόπων ὑποπτεύσαντες δειλίᾳ, τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους [t] τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαιντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας ὁλοσχερῶς ἐξαφανίσαι τὸ γένος αὐτῶν, ὁ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔχει διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν [x] ἃ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεσιν ἢ ποιήσειν καὶ ἀπολύσας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαρακοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι [y] τοῖς ἡμετέροις ὡρισμένην [z] τὴν γῆν ὑπέσχετο· κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν [a] ἑαυτοῖς διὰ ἀκρασίας ἐφθονήσατε μετασχεῖν, [b] πιστὴν δεσπότας.

β'. Ταῦτα ἡ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸν Μωϋσῆν παρεκάλει [c] καταλλάξαι αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ [d] τῆς ἄλης τῆς κατ' τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς οἰκήσαι. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν [e] τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν ποιήσασθαι· μὴ γὰρ κατὰ προφάσεως παροξυνθῆναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνῃ εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ γνώμην [f] καταψηφισάμενον αὐτῶν. καὶ δεῖ μὴ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὢν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπραΰνε, καὶ μετήγαγε εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡδέως τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παροξυνθέντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, [g] ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ πεῖσαι.

γ'. Θαυμαστὸς ἦν τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ὧν ἂν εἴποιεν, ὃ παρ' οὐδενὶ ἔζη χρόνον [i] ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν ὃν οὐδεὶς Ἑβραίων, ὃς ἁπλῶς, [k] καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κωλύοντος [l] ἐὰν ἀκοσμῇ, πλημμελήσει τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν [m] δύνωνται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τοῦ ὑπὲρ ἄνθρωπον [n] αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν. [o] ἤδη δέ [p] τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτου, μείωσιν ὁδὸν τεσσάρων ἐλθόντες καὶ πέμψαντες δι' ἡμῶν ἱερὰ μὴ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ὅτι τινὶ τῶν μὴ νομιζομένων, [q] ἡμῖν οὐκ ἐκ τῶν πατρίων [r] ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δ' ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' ὅλως δεχθῆναι εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν διωκηθέντες ἅπασιν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ πιθέσθαι τὰ κατὰ βάθησιν τῶν ἑαυτῶν προτιμῶντες· καὶ τῶν ἐλεγχόντων περὶ τούτων αὐτοὺς μὲν δεδοίκοτες, ἀλλὰ μόνον τὸ σωφρονεῖν ὑφορώμενοι. ὅτως ἡ νομοθεσία τὸν ἀνθρώπινον ἐκράτησε βίον, ὡς μηδὲν ἐναντίον ἐπιχειρεῖν τοῖς ὑπ' αὐτῆς κελευομένοις.

esse: non tamen quantum peccata mererentur, sed quale patres in admonitionem solent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingresso, & internecionem populi futuram cum lachrymis deprecanti, Deum quidem commemorasse, quot ab ipso acceptis, quantisque cumulati beneficiis ingrati esse perrexerint: & quòd nunc, speculatorum timiditate & ignavia seducti, illorum sermonibus plus veritatis inesse existimarint, quam suis promissionibus. atque hanc ob causam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus præstulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non concessurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipsi* fruerentur; sed facturum esse ut sine lare & sine urbe per XL. annos in deserto vitam tranducerent, hanc pœnam pro peccatis persolventes. Liberis tamen nostris hanc terram se traditurum esse pollicebatur: illosque bonorum affluentiæ, cujus vosmet morum petulantia participes esse noluistis, dominos esse constituturum.

Serius sapit mala gens Hebræorum, Num. c. 14. & Deut. c. 1.

2. Cum autem hæc Moyses ex oraculo Dei renunciasset, magnopere calamitatem suam lugebat populus: Moysemque obsecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in solitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujusmodi tentationem ægre laturum esse: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum esse Deum, sed consilio in eos sententiam protulisse. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyses, cum unus vir esset, tot hominum millia concitata sedaverit, & ad mentem saniorem & mansuetiorem reduxerit. Deus enim illi præsens adstitit, fecitque ut sermonibus ejus victa cederet multitudo; præsertim cum non obtemperando sæpiuscule experta esset quam parum sibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum causa illis exstiterit.

Moysis Legumlatoris auctoritas integra, amplissima, perpetua.

3. Cæterum vir ille non solum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *singularem* virtutem, & vim qua pollebat impetrandi dictis suis fidem; sed &, nunc dierum, nemo est Hebræorum, qui non, perinde ac si præsens esset ac moribus incompositos puniturus, pareat legibus quas sancivit, etiamsi peccantes latere posse speraret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus plusquam humanæ argumenta sunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem nostri Templi quatuor mensium iter magno cum periculo & sumptu emensi, Deo sacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyse hoc illis interdicente qui moribus nostris non instituti sunt, & ex patria consuetudine nobiscum non versantur. Atque alii quidem non omnino sacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant sacrificiis, plurimi autem omni prorsus aditu ad Templum prohibiti discesserunt; quod multo maluerint Moysis legibus & institutis obtemperare, quam convenienter voluntati suæ agere; neminem licet, qui

r Τοῖς τέκνοις] *Al.* τῶν τέκνων.
s Μελλούσης] Μελλούσης αὐτῶν, *Samb.*
t Τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαιντο *Samb.*
x Ἐξαφανίσαι] Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανίσαι.
x Οὐ παρέξειν] Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* ἃ παρέξει.
y Τοῖς ἡμετέροις] Eo modo *Samb. Vat. Bas.* & G. τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Busb. Hen.* & *Zonar.*
z Τὴν γῆν] Τὴν γῆν ἐκτίλω *Big. Coll Voss.* & *Samb.*
a Ἑαυτοῖς] Ἑαυτοὺς *Big.* & *Samb.*
b Πιστὴν δεσπότας.] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιήσειν.
c Καταλλάξαι] Κατάλλαγητι *Samb.* & profecto Canon veterum Grammaticorum. BERN.
d Τῆς ἄλης] Recte *Samb.* τὴν ἄλην, quod est τὴν πλάνην. τὴν ἄλλην *Big.* & *Coll. Voss.* τὴν ἀμαρτίαν in reliquis *MSS.* & *Editis.*
e Τὸν Θεὸν] Ὁ Θεὸς τοιαύτην *Big. Coll. Voss. Samb.* & *Vat.*
f Καταψηφισάμενον] *Big.* & *Samb.* κατεψηφισμένον. BERN.
g Ἀπὸ τοῦ] Ἐκ τοῦ *Samb.* ἐκ τῆ *Big.* ἀπὸ τῆ *Bas.* & *Gen.* BERN.
h Ἰσχύος τῆς] Καὶ τῆ πιστεύεσθαι *Samb.* imperfecte. BERN.
i Ὑπῆρξε μόνον·] Ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν· οὐδεὶς γὰρ Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*
k Καθάπερ παρόντος] Illud καθάπερ libris *Mediceis* omissum notat *Big.*
l Ἐὰν ἀκοσμῇ,] Ita *Samb.* & *Coll. Voss.* ἂν ἀκοσμῇ, πεπλημμελήσει *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πεπλημμελῇ *Big.* ἂν ἀκοσμῇ, πεπλημμελῆ *Bas.* & G.
m Δυώνωνται.] Fortè δυώνται. BIGOT.
n Αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν.] Ἐστιν αὐτῷ δυνάμεως *Samb.* cum *Big.* αὐτῷ δυνάμεως ἐστιν *Bas.* & *Gen.* BERN
o Ἤδη δὲ] Καὶ τοῦτ' οὐκ ἐλάχιστον, ὅτι ἤδη in quodam *Cod. Florentino.*
p Τινες] Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2.
q Οὐδὲ οὐκ τῶν] Fortè οὐδὲ τῶν.
r Ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων.] Ita *Big. Samb. Coll. Voss.* & *Epiphan.* Absque *MSS.* conjecerat Cl. *Seldenus*, ἡμῖν αὐτοῖς τῶν συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis*, p. 101. ἡμῖν αὐτοῖς, συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχοῦσι *Bas.* & *G.*

s Κα-

qui illos impedirent, metuebant, sed propriam duntaxat conscientiam reverebantur. Ita legum constitutio, quæ Deo accepta deberi visa est, fecit ut ille supra hominem esse existimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis gestum, Claudio apud illos principatum tenente, & Ismaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem nostram urgeret, ut assaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati essent farinæ in festivitatem Azymorum cori septuaginta (hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen sacerdotum *famelicorum* ausus est vel micam unam *istius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egestas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta solet prosequi. Proinde non est mirandum, quod res tantæ tunc gestæ fuerint: quandoquidem & hodie usque scripta à Moyse relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam nostri fateantur inimici, quod Deus *ipse*, Moyse ejusque virtute usus, talem vivendi rationem instituerit. Sed hæc quidem unusquisque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

μοθεσία ϗ Θεῷ δοκῦσα τ ἄνδρα πεποίηκε τ αὐτ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τὸδε ϗ πλέμῳ μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίῳ Ρωμαίων ἀρχοντ, Ισμαήλῳ ὄ παρ' ἡμῖν δεχιερέως ὄντ, καὶ λιμῶ τὴν χώραν ἡμῶν [s] καταλαβόντ, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τ [t] ἀσσαρῶνα, κομισθεντ ἀλδῦρα κ τὴν ἑορτὴν τ Αζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι ὄ ἔστι [v] Σικελοὶ μέν εἰσιν εἷς καὶ [x] τριακόντα, Αττικοὶ ὄ τεσσαράκοντα εἷς· ὀδεὶς ἐτόλμησε τ ἱερέων [y] κῆμυνον ἐν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γλῶ κατεχούσης· δεδιὼς τ νόμον καὶ τὴν ὀργὴν, [z] ἐῶ καὶ ὅπ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχ. ὡς ὁ δεῖ θαυμάζειν ὤφελ τ τότε πεπραγμένων· [a] ὁπότε μέχρι κ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχ, ὥστε κ τὸς μισθώσας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταρησάμενός ἐστι θεὸς, ἀλλὰ Μωϋσέως καὶ τ ἀρετῆς τ ἐκείνου. ἀλλὰ ὤφελ μὲν τάτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, [b] ἀφελήφεται.

Τέλ τὸ τρίτον βιβλίον.

TA-

s Καταλαβόντ,] Τοσοῦτος vel ὅσος ἰσχυρὸς καταλαβόντος in schedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & in *Actis Apost.* c. 11.) meminerunt *Africanus*, *Tacitus*, *Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795.

t Ασσαρῶνα,] Ασσάριον, ut prius, *Samb.* BERN.

v Σικελοὶ μὲν] *Basil.* & *Gen.* σίκλοι inficete *Big. Vat.* & *Samb.* σικελικοὶ I. Capellus de ponderibus, absque necessario. Epiphanius vero interpres reliquerat *Siculi*; quod postea oscitantia librariorum deflexum in *Singuli*. Heic enim legi maluit idem Capellus. μέδιμνοι ὄ (vel μόδιοι ὄ) ἔστι σικελοὶ μ εἰσὶ τριάκοντα, vel εἷς τριάκοντα· ἀττικοὶ ὄ τεσσαράκοντα, aut τεσσαράκοντα εἷς. *Nam vel hic locus plane corruptus est*, ait ille cultor justitiæ, *vel sic intelligendus videtur, ut sumatur* μεδίμνου *vox pro modio. Modium autem Atticum eundem esse cum Hebræo, jam supra diximus. Dicit ergo Josephus unumquemque eorum capere tricenos Siculos modios, Hebræos vero quadragenos.* Αρχαιολ. l. 15. c. 11. ὁ ὄ κόρ δωδεκ) ἀττικοὺς μεδίμνους δέκα. *Hic vel legendum* μετρητὰς *vel* μεδίμνους σικελικοὺς: *ut causa erroris sit, quod Sela vel medimnus Siculus vini tantundem pendet atque medimnus Atticus olei.* Postea Cl. Salmasius in Epistolis restituit, μέδιμνοι ὄ ἔστοι σικελοὶ μ εἰσὶν εἷς κ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ὄ ἑπτακόσιοι. Nam 70 + 10 faciunt 700. Alibi tamen affirmat Josephus Corum unum colligere tritici quantum decem Medimni Attici, tum etiam Satum Hebraicum paria facere cum sesquimodio Italico. *Big.* & *Samb.* μέδιμνοι ὄ ἤτοι σίκλοι μ εἰσὶν εἷς κ τριακόσιοι, ἀττικοὶ ὄ τεσσαρακόσιοι, α εἷς. *Sed vereor*, ait optimus *Bosius*, *ne aliud lateat: nimis enim hæc recedunt à libris.* Ad hæc *Epiphanius Scholasticus* haud aliter legerat in codicibus *Cassiodori*, quam *Bas. Gen.* & jam tertium ex hoc Theatro impressum vides, præter τεσσαρακοντα κ εἷς, pro inconnexo τεσσαρ. εἷς. Differri autem usque nostram sententiam de mensuris illis fas & æquum, donec Herodis primi magnifice gesta tractabimus, otii fortasse largius indepti. BERN.

x Τριάκοντα,] Locum hunc corruptum esse pronunciat *Villapandus* in *Apparat.* part. secunda. p. 442. *Big. Coll. Voss* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τριάκοντα. atque ita *Salmas.* in *Epistola* LXVII. qui præterea legit Αττικοὶ ὄ ἑπτακόσιοι. Vide *Grsepsium* de *Mensuris Hebraicis*, p. 400. in *Crenii* Fasciculo secundo.

y Κῆμυνον ἐν φαγεῖν,] Κῆμυνον ἐμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* ὀδεὶς τ ἱερέων ἔτλησεν φαγεῖν legisse videtur *Vet. Interpr.*

z Ἐῶ] Ἐν ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τὴν ἐπιδίκειν ἔχ *Vat.*

a Ὁπότε μέχρι] *Big.* & *Samb.* ἐπότε κ μέχρι κ νῦν, ut articulis redundat Oratio Attica. Sub fine libri hujus ἀφελήφη] *Bas.* & *Gen.* verbo inepto. Temporis etiam transacti didascaliam subjicit *Busb.* ὤφειχ ὁ λόγ χρόνον ἐτῶν δύο. Ita etiam *Big.* Gallicorumque codicum 1, 2, 3, 6. & præ illis volumen S. Moysis. *Samb* vero, voculæ præcedentis, perperam iteravit, ὤφειχ ὁ λόγ ἔτ χρόνον ἐτῶν ιβ'. BERN. Ὁποτε κ μέχρι κ νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant.

b Διαλήψεται.] Ita *Samb.* in *Editis*, *aliisque* ἀφελήψ.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΤΕΤΑΡΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ἑβραίων, [a] δίχα τ̃ Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους κ̀ ἧτ̃α.

1. *Hebræorum, invito Moyſe, cum Chananæis pugna & clades.*

β'. Στάσις Κορέου [b] κ̀ τ̃ σὺν αὐτ̃ πλήθους πρὸς Μωϋσέα κ̀ τ̀ ἀδελφὸν αὐτ̃ περὶ τ̃ς ἱερωσύνης.

2. *Seditio Coræ & plebis contra Moyſen & fratrem ejus de Sacerdotio.*

γ'. Ὡς οἱ μὲν τ̃ς στάσεως καταρξάμενοι διεφθάρησαν κ̃ βύλησιν τ̃ Θεο̃· τὴν δ' ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, κ̀ οἱ ἔγγονοι αὐτ̃.

3. *Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.*

δ'. Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις [c] ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ κ̀ τριάκοντα.

4. *Quæ Hebræis in ſolitudine per annos octo & triginta obvenerunt.*

ε'. Ὡς [d] Σηχῶνα κ̀ Ὤγην τὼς Ἀμορραίων βασιλέας νικήσας Μωϋσῆς, κ̀ τὴν χαλκὴν ἅπασαν αὐτῶν ἀφελόμενος, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς κ̀ ἡμισείᾳ τ̃ Ἑβραίων.

5. *Quomodo Moyſes, devictis Sechone & Oge Amorrhæorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in ſortem dedit.*

ς'. Περὶ [e] Βαλάμου τ̃ μάντεως, κ̀ [f] ποταπὸς ἦν τὸν εἶδος.

6. *De Balamo vate, & qualis vir fuit.*

ζ'. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκόλασαν αὐτῶν.

7. *Ut Hebræi cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*

η'. Ἡ Μωϋσέως πολιτεία, κ̀ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

8. *Leges á Moyſe datæ, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus.*

---

a Δίχα] Διὰ *Big. & Samb.*
b Καὶ ὁ πλήθους] Καὶ πλήθους *Samb.*
c Ἐν τῇ ἐρήμῳ] Ἐν ἐρήμῳ *Vat.*
d Σηχῶνα] Σιχῶνα *Vat.*
e Βαλάμου] Hunc equidem librum in quinque capita diſtribuunt exemplaria pleraque Latina, Græcanica in octo. In MSS. tamen Græcorum permutant capitula tertium & quartum. BERN. Βαλαάμου *Samb.*
f Ποταπὸς] Iſta κ̀ ποταπὸς &c. ex *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧτται.

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyse, cum Chananæis pugna & clades.

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

ΕΒΡΑΙΟΥΣ δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, [c] ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τῶν Χαναναίων [d] πεῖραν λαμβάνειν. ἠγνόουν γὰρ ἡξίουν, τοῖς Μωϋσέως προφερομένοις λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρείττονα αὐτοὶ τὸν πολεμίων [e] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μέγειν αὐτὸς ἀπόρους ὑπενόουν, [f] ἵν' ἀεὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [g] δέωνται. πολεμεῖν γὰρ τοῖς Χαναναίοις ὡρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν διὰ [h] Μωϋσῆ χαριζόμενον ὀλιγωρεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν [i] ἐπεστρόφατο· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε σωφρονεῖν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ [k] καθ' αὑτοὺς ἱκανοὺς κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπολλυμένου αὐτῶν Μωϋσῆς [l] ἐθελήσῃ τοῦ Θεοῦ· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ὅτι τῷ τοῦ παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσεῖ τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τοῦ τούτου βάλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ πρὸς τὰ ἡμέτερα κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς ἀπάντων [m] ὄντων ἀσεβῶν, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ παρεχηκότος, εἰς τὸ πάντ' αὐ-

ΗΕBRÆOS autem vita in solitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moysis monitis obsequendo *sese castris continere* & quiescere: sed etiam præter illius voluntatem se posse hostes superare existimantes, ipsum accusare cœperunt, & in suspicionem vocarunt quod modis omnibus ageret summa rerum inopia illos detinere, ut semper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggressi sunt, dicentes Deum non tam propter Moysen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in commune prospiceret, proavorum gratia quos sua dignatus est cura ac tutela; illosque & prius ob suam virtutem in libertatem asseruisse, & nunc quoque, si rem strenue gesserint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipsis per se satis virium esse ad *eas* gentes debellandas, etiamsi Moyses Deum ab ipsis alienare vellet, omninoque illis expedire in sua esse potestate, & non sibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca servitute Moysis dominatum *æquo animo* ferre, ejusque ad arbitrium ex vana persuasione vivere, quasi Dei numen, pro sua in ipsum benevolentia, eum solum de rebus nostris præmoneret, tanquam non omnes essemus ex

---

[a] Ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.] Φλαβίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος δ'. Περιέχει ἡ βίβλος (ὁ λόγος *Busb.* ὁ τέταρτος ἤτοι λόγος *Hen.*) χρόνον ἐτῶν ἡ καὶ τριάκοντα *Big. Samb Hen. Busb. Baf.* & *Codices* Regis Christianissimi 1, 2, 3, 6. Tot enim cessarant à missis Exploratoribus ad obitum Moysis, ut constat ex ipsius scripto pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri BERN.

[b] Αὐτοῖς.] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deest αὐτοῖς.

[c] Ἐπόνει,] *Baf. Gen.* & *Samb.* Nam ποιεῖν, ποιεῖ homines literati adnorunt. Veruntamen ἐπίεζε *Big.* & altera manus *Samb.* huc traduxerunt in contextum ex Glossemate vetusto. Ibidemque MSS. re erunt ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν: Excusa ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὤν. Alii alio modo inter verba distinguunt, βίος ἀηδὴς καὶ χαλεπὸς ὢν ἐπονεῖ (i. confecit ἐξεπόνει) καὶ κωλύοντος τοῦ θεοῦ τὴν τῶν χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. Dicit enim Moyses de eo facinore, Num. c. 14. ויעפלו לעלות, *ascendere tamen sunt ausi*, καὶ ἀφειστάμοι ἀνεβήσαν: idemque ipse alibi interpretatur ותזר, καὶ ἀπεκρούσαντο ἀνέβητε. Idem post Josephum expressit Jo. Zonaras, εἴωθε συμμίξαι τοῖς χαναναίοις ἤθελον, καὶ ταῦτα κωλύοντος τοῦ θεοῦ καὶ προειπόντες ἦττηθέντες. BERN. Sic placuit verba distinguere & interpretari, accipiendo ἐπόνει pro *in ósi*, alii hoc modo interpungunt, Ἐπ. δ'. ὁ κ. τ. ἐ. βίος, ἀηδὴς ἀ. κ. χ. ὤν, ἐπόνει, καὶ κ. τ. Θεοῦ τὴν Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in solitudine male habebat, præsertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuisset.* Sed in *Big.* & in margine *Samb.* (& *Coll. Vss.*) habemus ἐπίεζε. atque ita forsan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebat etiam prohibente Deo* &c.

[d] Πεῖραν.] Πείραν *Baf.* & *Gen.* Mox ἡρεμεῖν *Samb.* BERN.

[e] Νομίζοντες,] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* νομίσαντες.

[f] Ἵν' ἀεὶ] Καὶ ἵν' ἀεὶ legisse videtur *Vet. Interpr.*

[g] Δέωνται.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* δέοντ'). HUDS. Correxit ita & *Cocceius*, qui pro ᾖ mavult ἦτον ἢ.

[h] Μωϋσῆ.] *Big.* Μωϋσεῖ.

[i] Ἐπεστρόφατο.] *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπεστρόπωσε, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν. πρότερόν τε &c.

[k] Καθ' αὑτοὺς] Ita *Samb.* καθ' ἑαυτοὺς *Big.* κατ' αὐτοὺς in *Editis*, *aliisque.*

[l] Ἐθελήσοιτο] Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii.* ἐθελήσῃ *Baf. Gen. aliique.* ἐθελήσῃ *Samb.*

[m] Ἐκ τοῦ] Frustra *Big.* ἐκ γῆς A. καὶ γ. ὄντων· ἀλλ' ἄρδην &c. ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον legisse videtur *Vet. Interpr.*

τὴν ἰδίαν τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε σωτῆς [n] εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσαιθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχητο, [o] θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ Δι' τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι πορεύεσθαι. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἐπὶ τούτων αὐτοῖς χείρω συμβαίνειν εἶναι δοκεῖν, ἐπὶ τὸν πρὸς [p] τοὺς Χαναναίους μάχιμον [q] ἦσαν ἠρεμηκότες· τὸ Θεῖον προσημένοι στρατηγὸν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ παρὰ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν [r] προσδεόμενοι.

β'. Ὡς δὲ ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, ὑπ' καταπλαγέντες αὐτῶν τὸν ἔφοδον ὑπὸ τοῦ πλήθους, γναισίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν μὲν Ἑβραίων ὀλιγανθρωποί τινες πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τὴν φάλαγγος αὐτῶν Δι' ἀλυθησίας, ἀκόσμως διωκόμενον [s] εἰς τοὺς παρεμβολοὺς συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυσχήσαι πανταπάσιν ἀθυμοῦν, [t] ὑπὸν ἐπὶ χρηστὸν προσδόκα, λογιζόμενον [v] ὅτι μὴ ταῦτα κατ' μικρὸν Θεοῦ παθεῖν, προεξορμησάντων ὑπὸ τοῦ πολεμου τὸ ἐκείνου δίκα βουλήσεως.

γ'. Μωυσῆς μὲν τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος μὴ θαρσήσαντες ὑπὸ τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, κατ' μειζόνων ὁρμηθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὸν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πρῶτον τῶν Χαναναίων εἰς τὸν ἔρημον· κατ' δὴ πλήθους ὑπηρέτευσαν αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, σωθῆναι γὰρ ἔδοξα τῆς αὐτοῦ προνοίας δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναζήσας τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, κατ' μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

ex stirpe Abrami, sed illum unum *omnium* auctorem fecisset Deus, ut futura omnia posset prænoscere ab ipso edoctus: prudentesque visos iri, si Moysis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipsis promiserat, possidere voluerint; & non amplius hanc ob causam ad eum respexerint, qui sub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præsentem* cogitantes, & loca deserta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum sibimet ducem & auspicem constituentes, neutiquam vero Legislatoris assensum & adminiculum exspectantes.

2. Quum ergo hoc sibi melius fore statuissent, in hostes profecti sunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita est strages, & reliqui, dissipata eorum phalange, milites, insequente eos hoste, turpiter ad castra confugerunt: &, quod res præter spem tam male cecidissent, animo despondentes, nihil amplius boni exspectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo esse, quod sine illius consensu ad pugnam exissent. *Pœnas luit miles cæde multa, fugaque turpi.*

3. Moyses autem suos quidem videns accepta clade consternatos; metuens vero ne hostis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus est, ut longius à Chananæis in desertum cum copiis discederet: atque populo hanc potestatem ei rursus deferente (jam enim intellexit nihil ipsi sine illius auspiciis & consilio prospere cessurum) motis castris penitius in desertum ibat; existimans illic eos *libenter* quieturos esse, & non prius velle cum Chananæis manus conserere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent. *Recedit in profundam eremum Chananæis procul, Moyse adeo imperante.*

ΚΕΦ. β'.

Στάσις Κορέᾳ καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωυσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

CAP. II.

Seditio Coræ & plebis contra Moysen & fratrem ejus de Sacerdotio.

Ὅπερ δὴ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα [x] ὑπὸ τὰς κακοπραγίας [y] δυσαρέστοις εἶναι καὶ δυσπειθῆ, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἐξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ Δι' τὸ πλῆθος ἴσως ἂν [z] μηδὲν εὖ ἀγαθοῖς ὑποταττόμενοι τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτοὺς, οἵαν [a] οὐκ ἴσμεν ἔτι παρ' Ἕλλησιν ἔτι ὑπὸ βαρβάροις γνομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [b] ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωυσῆς, ὑ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλυθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ὑσθ'

QUemadmodum autem magnis exercitibus usu venire solet, & præcipue cum ex rebus adversis morosi fiant & immorigeri, id ipsum etiam Judæis accidit. Quum enim essent *numero* sexcenta millia, & propter multitudinem, etiamsi prospere fluerent omnia, ægre forsan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & sibimet invicem & duci valde succensebant. Quapropter tanta eos seditio adorta est, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: à qua omnes in extremum discrimen adductos liberavit Moyses, immemor injuriæ, quod haud *Exercitus seditione corrumpitur. Num. c. 16. & c. 26. 27.*

n Εἶναι, εἰ τ?] Εἶναι, τ? ἀλαζ. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

o Θελήσαζιν,] Θελήταζιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

p Τὸν Χαναναίους] Articulum negligit *Vat.*

q Ἦσαν ὠρμηκότες·] Ὡρμήκεσαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Adscripserat oræ Codicis sui *Bigotius*, forte ἴτασαν vel ἴσιεν.

r Προσμένοντες.] Legerat *Epiphanius*, προσμένοντες, ἴσως δὲ ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν. καὶ τοῖς π. in *Vat.* ἴσως δ'ν.

s Εἰς τὸν παρεμβολὸν συνέφυγε·] Hoc idem observavit Codex Samariticus Divinæ legis, Codicisque Judaici Interpretes LXXII. Num. c. 14. 45. καὶ ἐπεξέλαβε αὐτοὺς, καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως ἐρμᾶ καὶ ἀπεσφάξαν εἰς τὸν παρεμβολὸν, וישכו את המכתה. Antiquæ autem Masoretica jam hæc à multis seculis, vel S. Hieronymo antiquioribus, præterierunt, ut Biblia vulgata, obeli in codd. Laudinis, aliaque demonstrant. *Zonaras* insuper descripsit idem suis verbis ex Josepho, καὶ οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ εἰς τὸν παρεμβολὸν συνεφύγασι. Mox καὶ τὸ *Big.* & *Samb.* BERN.

t Οὐδὲν ἔτι χρηστὸν] Καὶ ὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσδόκων juxta *Vet. Interpr.*

v Ὅτι μὴ ταῦτα] Ὅτι ταῦτα *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἔτι ταῦτα καὶ μ. Θ. παθὼν προεξορμήσαντος ἐκ τ. *Vat.*

x Ὑπὸ τὰς κακοπραγίας] Παρὰ τὰς κακοπραγίας *Vat.*

y Δυσαρέστοις] Ita *Bas. Gen.* & *Epiphan.* δυσαρέσκεις tamen adprobo *Big.* & *Samb. Gentem* itaque *indomitam*, notat Flavius, *saniſque consiliis male renitentem*, quod de eadem illa etiam Severus vere dixit. BERN. Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* δυσάρεσκις *Big. Samb.* & *Vat.* quasi *gentem indomitam* notaret Josephus, *saniſque consiliis male renitentem.* quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit.

z Μηδὲν εὖ ἀγαθοῖς] Μηδὲν ἀγαθοῖς *Samb.*

a Οὐκ ἴσμεν] Ita *Samb.* in *Editis* cum *aliis* οὐκ ἴσμεν. Sunt qui (*Big.* in ora codicis sui & *Scotanus*) voculas istas expungi malint. Verum hoc facto legendum esset οἵαν, & dein γνομένην.

b Ἀπολέσθαι] *Big.* & *Samb.* ἀπολωλέσθαι κινδυνεύσαντας ἢ ἀπολέσθαι ἴσως μονωτὸς, qua in re Criticis pravorum seculorum gratificantur. Legerat & illa *Epiph.* excessu eodem apud suum Cassiodorum. BERN. Ἀπολωλέσθαι [ἀπολέσθαι *Vat.*] κινδυνεύσαντος ἢ ἀπολέσθαι ἴσως M. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita fere *Epiphanius*, qui vertit, *per quam omnes deserendos à Deo* (ἀπολωλέσθαι ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum suscepturos eripuit Moyses.*

haud procul esset quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: sed licet adversus Legislatorem suum, & mandata, quæ ipse per Moysen illis dederat, insolenter se gesserint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *proculdubio* importasset seditio, nisi eorum saluti ipse prospexerat. Hanc itaque seditionem, quæque ea sedata *salubriter* constituit Moyses, *mox* enarrabo, ubi primum causam, unde orta est, exposuero.

II. *Antilogia & Korè, quam coarguit S. Judas sua Epistola. Num. c. 16. v. 32.*

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erant*, genere opibusque polens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritissimus, videns Moysen in excelsa dignitate constitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod semet ipse hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior esset & nascendi forte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moysen* inclamabat, rem indignam esse dictitans, ut Moyses sibimet gloriam aucuparia aggrederetur, malisque artibus illam acquireret, simulando *scilicet* se Dei observantissimum esse; cum quidem contra leges fratri Aaroni sacerdotium detulerit, non communi populi suffragio, sed suo ex arbitrio; &, haud secus ac tyrannus, honores pro libidine distribuerit. Gravius autem esse *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non solum invitos, sed & nihil prorsus de insidiis cogitantes opprimat. Quisquis enim sibi conscius est, se dignum esse qui *honores* accipiat, persuasione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi grassari: qui vero nequeunt *eos* juste assequi, à violentia quidem, boni *moderatique* videri gestientes, semet abstinent; sed arte dolosa utuntur, ut ad optatum perveniant fastigium. Permagni populi interesse, ut hujusmodi quid molientes, etiam dum se latere existiment, ad supplicium pertrahantur; neque sinere ut *novis* potentiæ incrementis augescant, in manifestos postmodum hostes evasuri. Quam enim rationem & Moyses afferre potest, cur Aaroni ejusque filiis sacerdotium contulerit? Nam si Deus ex Levitica tribu alicui honorem *istum* tribuere decreverit, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, opibus atque æta-

Præfert Cores Dathamen aut Abiramum Moysi duci, atque ipsum semet Aaroni Pontifici.

ὁ Θεὸς ἢ ἠμέλησε δ' μηδὲν αὐτὰς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισμένων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ δ' σωσάζειν αὐτοῖς [c] ἀναγνωμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε τοῦτό τε ἂν σῶσιν, καὶ ὅσα μετὰ τούτων Μωυσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. [d] Κορὴς, Ἐβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ δ' [e] φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτῷ καὶ συγγενής· [f] ἀχθόμενος, ὅτι τούτης τὴν δόξης [g] δικαιότερον αὐτὸς κτᾶσθαι ἐκεῖνα μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς [h] ὑπέλαβε. διὰ τε τοῖς Λευίταις, φυλέταις δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα διὰ τοῖς συγγενέσι καταβοᾶ, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὐτῷ ἁρπάζοντα κατασκευάσαι, καὶ κακουργῆσαι κτήσασθαι τοῦτο πρὸς εὐφάσει τὴν Θεὸν εὐσεβείᾳ· διὰ τὸν νόμους μὲν τὸν ἀδελφὸν τὸν ἱερωσύνῃ Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τὸ πλῆθος, ἀλλ' αὐτὸς ψηφισαμένου, [i] τυραννικῶς τε τρόπῳ [k] καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν [l] θελήσῃ. χαλεπώτερον [m] δὲ τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι [n] τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τὸ ὑπερβολὴν τὴν ἰσχὺν [o] ἀφαιρεῖται. ἔστι γὰρ αὐτῷ συνοίδειν ὅτι λαβεῖν [p] ἀξίῳ, πείθῃ τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ [q] θρασυνόμενος· οἷς ἦ ἄπορον ἐκ τὸ δικαίᾳ τιμᾶσθαι, [r] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, ὑπομένουσι· [s] τύχην δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατόν. συμφέρειν ἦ τῷ πλήθῃ τοὺς τοιούτους ἐπιλανθάνειν οἰομένους κωλύειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανεροὺς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδῶναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Ἀαρῶνι μὲ τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [t] τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ Θεὸς τινι προσῆκεν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [v] τυγχάνειν· ἦν μὲν ὁ αὐτὸς ὢν [x] Μωυσῆ, [y] πλούτῳ ἦ μὲ ἡλικίᾳ διαφέρων. [z] εἰ ἦ τῇ πρεσ-

c Ἀναγνωμένων] Ἀν γνωμένων δεινῶν μὲ προενόησε *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Scribi poterit tanquam ex *Epiphanio*, γνωσομένων vel ἀπογνωσομένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε, si illud rescriptu esset necessarium BERN.

d Κορὴς,] קרח, *Calvaster* ex nomine. Κορὲ aut *Core* scribunt *Big. Hen. Busb.* & *Epiphanius*, & mille alii propter versionem τὸ ὁ. Quod autem sequitur ἐξαίρων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων· ἱκανὸς δ' εἰπεῖν, καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ex Moyse translatum rebere, ubi describit ille schismatis hujus auctores, præsertim קראי יערת עדת, אנשי שם, ἀρχηγὸς συναγωγῆς, συγκλήτης βουλῆς, atque insuper אנשי שם, ἄνδρας ὀνομαστὰς, aut interprete Baal turim, *celebres sapientia ac opibus suis*, בחכמה ובעשר. Audi & *Zonaram*, κορὲ τὸ λευϊτικῆς τυγχάνων φυλῆς, καὶ γένει καὶ πλούτῳ περιφανέσατος, καὶ ὁμιλεῖν πιθανώτατος. Imperite adeo ista taxant *Salianus* & *Schotanus* in his Originibus. Vide etiam Num. c. 16. 32. Mox *Busb.* ὑπερβαλλόντως. BERN. Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Κορὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) Κορὲ *Vat.* Forsan pro Κορείας, unde Κορῆς. Eadem fere hisce habet *Zonaras.*

e Φυλέτης] Ejusdem tribus homo, tribulis, sed ὁμόφυλος est, qui de eadem gente Israelitica videlicet (quem & συγγενῆ appellat Josephus) uti ἔμφυλοι συγγενεῖ, in Scholiaste Oppiani lib. 1. Halieut. ψ. 249., & ἀλλόφυλος, qui Israelita non est. Ita & infra v. 7. de Φυλέταις tribus Menassitidis scribit. REL.

f Ἀχθόμενος,] Ἀχθόμενος ἂν ὅτι *Big.* (ὅτι *Tur.* ad.) & *Samb.* καὶ ἀχθόμενος ὡς ὅτι *Epiphan.*

g Δικαιότερον] Δικαιότερος *Epiphan.* & *Zonaras.* δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν *Vat.*

h Ὑπέλαβε.] Ἀπέλαβε *Samb.* & quod videtur, *Big.* Quid enim jam valet ἀπέλαβε? BERN.

i Τυραννικῶς] Ita *Busb.* & *Epiphan.* τυραννικὸς ἦ in *reliquis.* & in *Editis* ἐμὴ τελείᾳ ponitur ante τυραννικῶς, & commate distinguitur post θελήσῃ.

k Καταχαριζόμενον] Χαριζομένῳ in quatuor *MSS.* καταχαριζομένῳ *Vat.*

l Θελήσῃ.] Ἐθέλοι *Busb.* ἐθέλῃ *Hen.*

m Ἤδη τυγχάνειν] Δὲ pro ἤδη legisse videtur *Vet. Interpr.*

n Τό τε] *Tar.* τῷ τε.

o Ἀφαιρεῖται.] Ἀφαιρῶ ἦ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* id tamen nisi in rectum simul restituas ἄκοντας & συνιέντας, haud licebit. BERN. & HUDS.

p Ἀξίῳ, πείθει] *Coll. Big.* ἀξιοπιθεῖ. *Coccejus* malebat ἀξίῳ, πειθοῖ.

q Θρασυνόμενος] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Θρασυνόμενον *Bas.* & *Gen.* exterique *MSS.*

r Βίαν μὲ,] Εἰς *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τύχην δ' εἶναι κακουργοῦσι] Nihil muta. Nam *Bigotii Tar.* τύχην δ' οἴεται κακουργεῖν δυνατὸν debile est & miserum: alterum robur Atticum habet. BERN. Τύχην δ' εἶναι κακουργεῖν δυνατὸν *Big.* Illud εἶναι pro οἴεται probat *Bernardus*; sed κακουργεῖν rejicit.

t Τῆς Λευίτιδος] Ἐκ τὸ Λ. *Vat. Bas.* & *G.* nec aliter *Zonaras.*

v Τυγχάνειν·] Ita MSS. *Big.* & *Samb.* typique *Basileenses.* Convenit huic versio *Epiphanii*, & historia *Zonaræ.* τίνι γὰρ λόγῳ, ἔλεγεν, ἀχθῶ καὶ τοῖς αὐτὸ ἐμοὶ τῷ ἱερωσύνῃ σεσεισμένῳ; εἰ μὲ ὡς ὁμόφυλος ἐγὼ ταύτης τυχεῖν δικαιότερος· ἦν μὲ ὁμοίως ἔχων, πλούτῳ ἦ καὶ ἡλικίᾳ διάφορος. Pariter τυχεῖν· ἦν *Busb.* & *Hen.* Verum *Genevæ* excusum fuit τυγχάνειν· ἦν &c. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Bas.* quibus favent *Zonaras* & *Vet. Interpr.* ut & *Busb.* & *Hen.* qui habent τυχεῖν. in *reliquis* τυγχάνω.

x Μωϋσῆ,] Recte μωσῆ *Hen.* & *Busb.* Placet modus μωυσῆ *Big.* & *Samb.* μωυσεῖ *Bas.* & *Gen.* BERN.

y Πλούτῳ] Inde Synh f. 110. a. diverbium Ris Lacis Talmudistæ, ὁ πλούτος ἦ κοῆ, pro divitiis perniciosis, sive עושר לבעליו לרעתו שמור Eccles. c. 5. 14. BERN.

z Εἰ ἦ] Inde carptim *Zonaras*, εἰ δ' ἐτέρα φυλῇ προσκληρωθῆναι δεῖ αὐτῷ, προσῆκεν ἢ τὸ ῥηξέμ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ λήψεσθαι ταύτην δεύτερα τε καὶ ἀξιόλογον. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 25.

πρεσβυτάτη τ Φυλῶν , εἰκότως ἂν ἡ Ρυβήλ τὴν τιμὴν ἔχοι · λαμβανόντων αὐτὴν [a] Δαθάμης καὶ [b] Ἀβιράμης [c] καὶ Φαλαῦς. πρεσβύτατοι γὰρ ὄντι τῶν ταύτῃ τῇ Φυλῇ νεμομένων , καὶ δυναστοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

γ. Ἐβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [d] Κορῆς τοῦ κοινοῦ προεστάναι δοκεῖν · ἔργῳ δ' εἰς ἑαυτὸν ἐπεσκεύαζε τὴν ὑπόθεσιν τῷ τῆς πλήθους τιμῇ μεταδήσων. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοηθῶς [e] μετ' εὐπρεπείας πρὸς τὰς Φυλέτας ἔλεγε. προιόντος δὲ [f] εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου , καὶ τῶν ἀκροωμένων προσιθεμένων τοῖς κατ' Ἀαρῶνος διαβολαῖς , [g] ἀναπίμπλατο τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δὲ οἱ συνιστάμενοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν πρώτων ἀνδρες , ψευδόντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τοῦ Μωϋσέως ἀδελφὸν , καὶ [h] τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν. ἀνηρέθιζε δὲ καὶ τὸ πλῆθος · καὶ βάλλειν τὸν Μωσῆν ὡρμήκεσαν , εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τοῦ σκηνῆς τοῦ Θεοῦ [i] πάντες ἐβόων , διώκειν τὸν τύραννον , καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ δυσλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος , τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος. τὸν γὰρ Θεὸν , εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν [k] ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος , τὸν ἄξιον ἂν εἰς [l] τὴν τιμὴν προβήναι , καὶ τοῖς πολλῶν ἐπανδρεστέροις ταύτην φέρουσαν [m] προσνεῖμαι · [n] κἀκείνοις τε προσήκειν Ἀαρῶνι ταύτην , [o] ἢ τῷ πλήθει ποιῆσαι τὴν δόσιν , ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δ. Μωϋσῆς δὲ τὴν Κορέου διαβολὴν οὐκ πολλῷ [p] προϊδὼν , καὶ τὸν λαὸν [q] παροξυνόμενον ἰδὼν , οὐκ ἐδεισεν · ἀλλὰ θαρρῶν οἷς περὶ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβεβούλευτο , καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης [r] τυχεῖν , ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν [s] αὐτοῦ χάριν , ἦκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος ὀδέν α ἐποιήσατο λόγον · πρὸς δὲ τὸν [t] Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο , δεξιὸς ὢν καὶ κατὰ τἄλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν εὐφυής , "ἐμοὶ , φησὶν , ὦ Κορῆ , καὶ σὺ καὶ τούτων "ἕκαστος , ἀπεδήλας δὲ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄν- "δρας , τιμῆς ἀξίους δοκεῖτε , καὶ τὸ ὁμιλεῖν δὲ πάσῃ τοῖς "ὁμοίοις οὐκ ἀποστερῶ τιμῆς , κἂν ὑστεροῦσιν [v] ὧν ὑμεῖς "οὐ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης ἀξιώσεως ὑπάρχει. καὶ νῦν "Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην , οὐκ ἐπιδὴ πλούτῳ προεῖχε , "οὐ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς [x] μεγάλῃ χρημάτων ὑπερ-

te majorem. Si vero antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathannes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex iſta tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ proſpicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi conſenſu *Pontificatus* honorem ad ſe transferret. Et ille quidem hæc maligne, ſpecioſa *tamen* oratione, ad tribules ſuos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de ſuo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus iſtis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moyſis fratrem è ſacerdotio deturbarent, ipſumque Moyſen ignominia afficerent. Quin & multitudo ſeditione agitatur; & ad Moyſen lapidandum ſe contulit, & in concionem turba confuſa magnoque cum tumultu congregata eſt. Atque ante Tabernaculum Dei univerſi vociferabantur, ſummovendum eſſe tyrannum, populumque ab eo ſerviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, ſi ipſe ſacerdotem futurum elegiſſet, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuiſſe; neque iſtum, qui multis eſſet inferior, ejuſcemodi dignitate cohoneſtare voluiſſe: & ſi eam Aaroni dare decreviſſet, populi ſuffragio potius daturum fuiſſe, quam fratris judicio permiſſurum. §. 3. *Procerum ſecedentium non minus quam* CCL. *plebique multa perſuaſit Cores.*

4. Moſes autem, Coræ licet calumnias multo ante præſenſerat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; ſed fretus fiducia ex rebus bene conſultis & adminiſtratis, ſcienſque fratrem Dei conſilio non ſua gratia ad ſacerdotium perveniſſe, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; ſed ad Coren verſus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem ſolers eſſet, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, Cores, vel tu, vel unus "quivis ex iſtis (deſignabat enim ducentos & quinquaginta viros) honore digni videmini, nec po- "pulum univerſum ſimili dignatione prohibeo, "etiamſi vobis divitiis & cæteris dotibus conce- "dant. Et nunc Aaroni ſacerdotium detuli, non "quod opibus præcellat, tibi enim ampliores "quam utrique noſtrum facultates; neque pro- "pter *Moyſes de fratris Pontificatu ad miracula Deique teſtimonium provocat.*

[a] Δαθάμης] Δαθάμης καὶ ἀβειρώμης *Baſ.* & *Gen.* δαθάμης καὶ ἀβειρώμης MSS. quatuor. καὶ Φαλαῦς *Samb.* καὶ Φαλαῦ. *Big. Baſ.* & *Gen.* καὶ Φαλαῦς *Hen.* & *Busb.* *Dathan*, & *Abiron* vel *Abirom*, & *Falus* Epiphanius. Locum autem hunc diu corruptum ita primum à Joſepho conſtitutum fuiſſe credo, ἰαβάμης (vel ἰαθάμης) καὶ ἀβειράμης καὶ αὐὶς ὃ Φαλαῖος, vel φαλᾶ, aut פלרת. Nominat enim Legiſlator lib. IV. ſeditionis iſtius principia, קרח *Corach*, Samaritis idem *Carach*, דתן *Dathan* i. e. ὁ δυνάστης, & אבירם *Abiram*, quomodo Judæi ac Samaritæ jam à plurimis ſeculis legerunt, quaſi παντὸς μιτέως; pro quo ἀβείρωνος viſitur in tranſlatione LXXII. Alexandrinorum & apud S. Hieronymum, & ἀβειρώμου in codicibus aliquot, cum Joſephi, tum Epiphanii; deinde פלרת בן און, ὃν, τατέρα ὁ πλάτων, βιν φέλεθ, aut more Samaritarum & Judæorum LXXII. ἀὺν ἡὶν φάλεθ, S. Hieron. *Hon filius Pheleth.* Heic tamen nomen parentis, tacito filio, Joſephus nulla incuria ponere potuit, nulla voluit induſtria. Deputabis ergo hoc cum cæteris mendis librariorum & quidem perveterum. Vel Flavius Græce dixit φαλαῖος aut φαλαῦς, à φαλαῖος ac φαλαῦς, quod eſt פלטי, *Phalethæus*, aut *filius Phaleth*, בן פלרת או פלרת. BERN. Ita cum *Bernardo* (quomodo & emend. *Coccejus*) placuit reſcribere. Δαθάμης *Vat.* & *Vet. Interp.* Δαθάμης in *Editis* & *reliquis MSS.*

[b] Ἀβειράμης] Ita *Bernardus.* Ἀβειράμης *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Ἀβειρώμης *Vat.* Ἀβειρῶν in LXX. *Interpp.*

[c] Καὶ Φαλαῦς] Καὶ Αὐὶς *Busb.* & *Hen.* καὶ Αὐῶς ὃ Φαλαῖος reſcribendum cenſet *Bernardus* ex iſtis τῶν LXX. Αὐῶ ἡὶν Φαλεθ, quod haud veriſimile ſit *Joſephum* poſuiſſe nomen parentis, tacito filio. Verum καὶ ὃ vel κ ἡὶν Φαλαῦς malit *Cotelerius* (in Notis ad *Conſtitut. Apoſtol.* p. 106.) ut intelligatur On, de quo *Num.* c. 16. v. 1. HUDS. Num. 16. 1. On appellatur filius Peleth. REL.

[d] Κορῆς] Iterum *Cod. Vat.* Κορέος. in *reliquis* tamen Κορῆς vel Κορῆ, ut ſupra p. 196. in principio.

[e] Μετ' εὐπρεπείας] Μετ' εὐπρεπείᾳ ἧ *Big.*

[f] Εἰς τοὺς πλείονας] Εἰς πλείους *Busb.* & *Hen.*

[g] Ἀναπίμπλατο] Ἀναπίμπλατο *Big.* Ἀναπιμπλᾶτο *Baſ.* Ἀναπιμπλᾶ *Gen.*, *agitatus eſt*, Epiphanius. Scripſiſſe Flavium exiſtimo ἀναπίπλατο à πίπλημι. BERN. Ἀναπιμπλάτο *Big.* ἀναπέπλατο *agitatus eſt* juxta *Epiphan.* ἀναπίπλατο à πίπλημι *Joſephum* ſcripſiſſe exiſtimat *Bernardus.*

[h] Τοῦτον αὐτὸν ἀτιμῶν.] Forſan τοῦτῳ legerat *Epiphan.*

[i] Πάντες ἐβόων,] Σχίζοντες ἐβόων ἥκειν τὸν τύραννον *Big.* & *Samb.* *Clamabant omnes, exeat tyrannus*, Epiphan. Legerat itaque vir Scholaſticus πάντες ἐβόων (vel ἐβόων cum *Baſ.* & *Gen.* nam peramant Attici ν diphthongum) εἶκειν i. e. ἀναχωρεῖν, vel ὑπείκειν τὸν τύραννον. BERN. Σχίζοντες ἐβόων ἥκειν τὸν τύραννον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* In *Vet. Interpr.* habetur, *clamabant omnes, exeat tyrannus*, quaſi (ut ait *Bern.*) legerat πάντες ἐβόων (vel ἐβόων) εἶκειν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑπείκειν τὸν τύραννον.

[k] Ἱερωσόμενον] Lege ἱερασόμενον. COCC.

[l] Τὴν τιμὴν] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt articulus.

[m] Προσνεῖμαι] Ita in *MSS.* in *Editis* προσεῖμαι.

[n] Κἀκείνοις τε προσήκειν] Κἀκείνοιά τι *Big.* & *Vat.*

[o] Ἐπὶ τῷ πλήθει] Ἐπὶ τὸ πλῆθος *Samb.*

[p] Προϊδὼν,] Προιδὼς *Vat.* puta pro προεῖδώς.

[q] Παροξυνόμενον] Ita *Big. Samb.* in *Editis* perperam παροξυνόμενον, pro παροξυνομένου aut παροξυνόμενον.

[r] Τυχεῖν,] Τυχόντα *Busb.*

[s] Αὐτοῦ χάριν,] Αὐτὸ *Big.*

[t] Κορῆν βοῶν] *Samb. Busb.* & *Hen.* ὦ κορῆ; quod Ariſtarcho acceptius à recto nomine κορέας, κορῆς. Jam *Baſ.* & *Gen.* ὦ κόρη à κορῆς, ſed mox iiſdem κορῆ excuſum fortiter. BERN.

[v] Ὧν ὑμῖν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὧν ὑμεῖς οὐκ πλ. κ. τ. ἀ. ἀ. ὑπάρχειτε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ἀπολαύετε.

[x] Μιγέντι χρημάτων ὑπερέβαλλεις,] Quamvis divitiæ Corachi non ita extollantur in V. T. Judæi tamen, & qui ab iis hau-

"pter generis nobilitatem, hoc enim Deus no-
"bis commune esse voluit quibus eundem dedit
"progenitorem; neque amore fraterno inductus,
"quem similiter & alter vendicaret, fratri indul-
"gebam. Etenim si, honorem *istum* largiendo,
"Dei legumque rationem non habuissem, nequa-
"quam memet præteriens alteri benignus exstitis-
"sem, quando ipse mihimet vicinior sim fratre,
"& meipsum arctiori quam illum necessitudine at-
"tingam. Neque enim sapientis erat mihimet in-
"ique agendo periculum creare, ut alteri exinde
"felicitatem pararem. Sed & ego neque is sum
"qui injuria vos afficiam: neque Deus sustinuisset
"aut se contemni, aut vos ignorare quidnam illi
"gratissimum præstetis: sed cum is ipse suum ele-
"gerit sacerdotem, fecit ut nulla hac ex re cul-
"pa magnopere laboremus. Veruntamen licet non
"meo beneficio, sed Dei judicio sacerdotium ac-
"ceperit, in medio tamen illud deponit & *relin-*
"*quit*, ab iis * vendicandum qui de eo disce-
"ptare volunt; postulans, quòd ab hoc ipso *aliis*
"ad munus illud *obeundum* jam prælatus fuerit,
"ut res arbitris permittatur, sibique fas sit pariter
"ac aliis ei assequendæ operam dare; pluris æsti-
"mans vos sine seditione conspicere, quam *istam*
"possidere dignitatem, tametsi vestris etiam cal-
"culis comprobatus eam gesserit. Haud enim vi-
"tio vertendum, si quod Deus dederit vestro etiam
"consensu accipere existimemur. Quin & ho-
"norem, quem ille ultro detulit, salva pietate re-
"cusare non licuit: immo à ratione prorsus alie-
"num *non accepisse*, Deo istum in omne ævum lar-
"giri dignante, firmamque ejus possessionem nobis
"pollicente. Quamobrem denuo judicatum fa-
"ciet, quem velit pro vobis hostias ipsi immola-
"re, rebusque Divinis præesse. Incongruum enim
"*foret*, ut Cores, honorem *istum* ambiens, Deo
"hunc impertiendi, cui voluerit, auferat potesta-
"tem. Igitur seditionem motusque ciere, quod ad
"hanc causam attinet, desistite. Mane vero, quot-
"quot de sacerdotio contenditis, adestote, & quis-
"que secum domo afferat thuribulum cum suffiti-
"bus & ignem. Sed & tu, Core, cede Deo judi-
"cium, & hac in re ejus opperire sententiam, &
"temetipsum non facias Deo superiorem: sed po-
"tius accede, ut hoc modo exploretur an tibi ho-
"nos *iste* decernendus sit. Æquum autem esse ar-
"bitror ut Aaron etiam ad hanc disquisitionem ad-
"mittatur, *præsertim* cum & ejusdem sit generis,
"& de re nulla in Pontificatu gesta reprehendi pos-

"βάλλεις, ἀ μὴν ἀσὶ δύσμενέα, καινὸν γὰρ ἡμῖν τῦτ'
"ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς τ αὐτὸν δῆς προπάτορα, δὲ διὰ φι-
"λαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἔπρεπε εἶχε, τῦτο φέρων
"ἔδωκα ταδελφῷ. καὶ γὰρ εἰ μὴ φροντίζων τοῦ Θεοῦ καὶ
"τ νόμων τ τιμὴν ἐχαριζόμην, οὐκ ἂν ἐμαυτῷ πα-
"ρεὶς δόξαν παρέχον ἑτέρῳ, συγγνώστης ὢν ἐμαυ-
"τῷ ταδελφῷ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ [z] πρὸς
"ἐκεῖνον διακείμενος. καὶ γὰρ ὅτε σωφρον, ἐν τοῖς κιν-
"δύνοις ἐμαυτὸν [a] ὑποβαλέσθαι τοῖς ἐκ τ ἀδικουμένοις,
"ἄλλῳ τὴν [b] διὰ τῦτο εὐδαιμονίαν χαρίζεσθαι. ἀλλ'
"ἐγώ τε χρείττων ἢ κακουργεῖν· ὅ, τε Θεὸς οὐκ ἂν
"προεῖδεν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, ἀσὶ [c] ὑμᾶς ἀγνοῦν-
"τας [d] ὅ, τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. ἀλλ' αὐ-
"τὸς, ὁπλεξάμενος τ [e] ἱερωσομένου αὐτῷ, τ καθ' ἑαυτ'
"αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. ἀ μὲν ἐξ ἐμῆς χάριτος
"[f] λαβών, [g] ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, καταπέμψειν αὐ-
"τὸν εἰς μέσον ὁπλιδικάσιμον τοῖς βυλομένοις· [h] οὐ τά-
"τε προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ὑπερεπῶμαι,
"[i] καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι πρὸ αὐτ προδόσαι,
"πρεσπιῶν [k] καθ' τὸ γέρας ἔχθν. τὸ μὴ σασιάζοντας ὑμᾶς
"ὁρᾶν, καί τι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτῷ τυγ-
"χάνων. ὁ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς, οὐχ [l] ἁμαρτάνομεν τῆτο
"καὶ βυλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ἢν δ καὶ τὸ
"μὴ [m] προσώπου παρέχοντα ἐκείνῃ τὴν τιμὴν ἀσε-
"βές· καὶ πάλιν [n] ἀξιοῦντα ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον,
"καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντα ἡμῖν
"τοῦ Θεοῦ, παντάπασιν [o] ἀλόγιστον. κελεύει πίνυ [p] πά-
"λιν αὐτὸς, [q] τίνα βύλεται τὰς [r] ὑμῶν αὐτῷ
"θυσίας ὁπτηλεῖν, καὶ προεστάναι τ ἀσεβείας. ἄτο-
"πον γὰρ [s] Κορῆν, ἐφιέμενον τ τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τ
"τινι [t] προσχρεῖν ταύτην ἀφελέσθαι τ Θεόν. τ σὺ
"σάσεως καὶ τ διὰ τοῦτο παραχῆς [v] παύσασθε. πρὸς
"δ ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀνθυποιεῖσθε, κομίζων ἕκας-
"θυμιατήριον οἴκοθεν σὺ [x] θυμιάσας καὶ πῦρ πάρ-
"ες. καὶ σὺ δ, [y] Κορῆ, [z] προχώρησας τὴν κρίσιν τῷ
"Θεῷ, τὴν ὅτι τούτοις αὐτὸς [a] μένε ψηφοφορίαν, ἀλ-
"λὰ [b] καὶ μὴ σαυτὸν πρὸ τοῦ Θεοῦ κρείττονα· [c] προ-
"χώρει δ κρίνοντι· οὕτως ἐκ τοῦ γέρως. ἀνεμέ-
"σιον δ' οἶμαι καὶ Ααρῶνα προσδέξασθαι συγκρίνη-
"σόμενον· χθὲς μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν δ μεμ-
"φῆναι τοῖς περὶ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυ-
"νάμενον. [d] καὶ θυμιάσαντι σωελθόντες ἐν φα-
"νερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ [e] θυμιωμένων ὑμῶν, ὅ-
"περ ἂν τὸ θυσιαν [f] ἡδέως κρίνειεν ὁ Θεὸς, οὕτω
[g] ὑμῖν

---

hausere, Mohammedani, multi sunt in divitiis Corachi prædicandis. REL.

y Εμαυτῷ ταδε λοιπὸν,] Εμαυτὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

z Πρὸς ἐκεῖνον,] Illud πρὸς negligit *Vat.*

a Ὑποβαλέσθαι] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑποτεθεῖσθαι.

b Διὰ τάτου] Διὰ τᾶτ' εὐδ. *Big.* & *Samb.*

c Ὑμᾶς ἀγνοοῦντας] Ημᾶς *Big.*

d Ο, τι καὶ ποιῶν εἰς] Ita placuit legere, paucula mutando; cum antea esset, ὅτι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε favente primum *Gelenio*, qui vertit, *quid illi* &c. dein *Epiphanio*, qui habet —— *ei præstatis.* ὅτι καὶ ποιοῦντας αὐτῷ χαρίζεσθε *Big.* ut & *Samb.* à prima manu, sed ab altera χαρίζεσθε.

e Ιερωσόμενον] Legit iterum ἱερωσόμενον *Cocceius* in libri sui margine.

f Λαεῖν,] Λαβεῖν *Big Samb.* & *Vat.*

g Ἀλλὰ κατὰ] Ita *Big.* & *G.* ἀλλὰ μὴ κτ. κρ. *Samb. Vat.* & *Bas.* Forsan sic, ἀ μὲ ἐξ ἐ. χ. λαβὼν, ἀλλὰ μὲν κτ. κρ. *non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio.*

h Εκ τάτου] Hunc versum præteriit lumen Scholastici, propter similia initia οὐκ ἔ & καὶ ἔ. Pro οὐκ ἔ habes apud *Big.* & *Samb.* οὐκ τᾶτο: quinimo *Tar. Big.* inserere audet οὐκ ἀξιῶν ἐπιτραπῶμαι. Deinde καὶ τὸ νῦν occurrit in codd. *Big.* & *Samb.* Mox; Περὶ αὐτῶν *Tar. Big.* & *Samb.* προδόσαι· σφῶμεν τᾶτο γέρας. *Big.* προδόσαι· σφῶμεν ἔ τὸ γίρας. BERN. Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* Malebat *Cocc.* ἔκ οὐ) *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἔ in *reliquis.*

* *Vendicandum*] Ita placuit interpretari, quod *Hesychio* ἐπιδικάζεται, ἀντιποιεῖται.

i Καὶ τὸ νῦν] Iterum ex *Big.* & *Samb.* in cæteris καὶ ἔ νῦν. Forsan melius καὶ νῦν.

k Τᾶ τὸ γίρως] Sic mallem cum *Big.* in *aliis* τᾶτο γ.

l Αμαρτάνομεν] Ita cum *Vet. Interpr. Bigotio* & *Burio.* in aliis omnibus ἁμαρτανομεν.

m Προσώπου] Προσώπῳ *Samb* & *Vat.*

n Αξιοῦντα] Ita *Big. Samb.* & *G.* ἀξιοῦντας *Bas.* ἀξιοῦντα *Vat.*

o Ἀλόγιστον.] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐλόγιστον, nimirum σωφρονα, *honoremque suscipere Deo largiente omnino prudens fuerit.*

p Πάλιν αὐτος,] Καὶ πάλιν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Busb.* & *Hen.*

q Τίνα βύλεται] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τίνας.

r Υμῶν αὐτῷ θυσίας] *Al.* ἡμῶν.

s Κορὲ.] Ita *Samb.* à Κορίας, Κορῆς, Κορίου. *ceteris* Κορὲ à Κορὴς, Κορὲ.

t Προσχρεῖν] Παρέχειν *Big. Samb.* & *Vat.*

v Παύσασθε.] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παύσασθε.

x Θυμιάματι] Ita *Busb. Hen.* & *Zonar.* θυμ. κ. πῦρ παρῆτε *Bas.* & *G.* pro παρίστε, ut πάρεσι pro πάρεστε *Epiphanius* videtur legisse θυμιάματα, & dein cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) καὶ π. εἰ πάρεστε.

y Κορῆ,] Κορὲ *Vat.* ut supra Κορὲ p. 196. in princip.

z Προχωρήσας τὴν κρίσιν] Ita *Bas. G Busb.* & *Hen.* προχωρῆσαι τὴν κρίσιν εἰ θέλῃς τῷ Θεῷ, καὶ τ. ἰ. τ. αὐτὸ ψηφοφορίαν *Big.* & *Samb.* προχώρησον τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦτοις αὐτὸ μόνε ψηφοφορίαν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Μένε] Delet *Coll. Bigot.*

b Καὶ μὴ σαυτὸν] Ἀλλὰ μὴ *Samb.* καὶ μὴ absque ἀλλὰ *Epiphan.*

c Προχώρει] Προχωρῶ ἢ *Big.* & *Samb.*

d Καὶ θυμιάσαντι] Καὶ abest *Samb.* & *Vat.*

e Θυμιωμένων] Θυομένων *Samb.*

f Ηδέως κρίνειεν] Ηδέως κρίνειεν ὁ Θεὸς *Bas.* & *Gen.* ut πλείων com-

" ᵃ ὑμῶν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ὑπὲρ τἀδελφῶ
" ᵇ Διαβολῆς ὡς κεχαρισμένης τῶ τιμῶντι αὐτὸν θυσί-
" μενος.

"sit. Ubi vero conveneritis, in conſpectu populi
"thura adolete, ſuffituque facto, cujus ſacrificium
"Deo acceptius fuerit, is vobis conſtituetur ſa-
"cerdos; cui nihil de fratre poteſt objici: quaſi
"per gratiam ab ipſo dignitatem acceperit.

ΚΕΦ. γ'.

Ως οἱ μὲν τὴν στάσεως καταρξάντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τῷ δὲ ἱερωσύνῃ Ααρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

CAP. III.

Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τὸ παραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τὰ εἰς Μωϋσέα ὑποψίας. ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν Δῆμος τὴν σύλλογον. τῇ δὲ ὑστέρᾳ σωὴλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀσμενέστερον τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τοῦ θεοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δὲ εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου δὲ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίσι τῶν ἐσομένων· καὶ τὸν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τὸν δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ παραχῆς. [k] ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δὴ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τῶν ἐν πόλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην [l] τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὴ καὶ Μωϋσῆς πρὸς [m] Ἀβίραμον καὶ Δαθάμωλον ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ προσμένειν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ' ἔφασαν [n] ὑπακούσεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσῆν ἀποψεῖσθαι κατὰ δῆ λαῷ πάντας ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀπελθεῖν αὐτοῖς τοὺς [o] προβόλους [p] ἀξιώσας, ἀπῄει πρὸς τοὺς περὶ [q] Δαθάμωλον, οὐκ ἡγούμενον εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσαντας. οἱ δ' οὐδὲν ἀντέπαντες ἠκολούθουν. [r] οἱ δὲ περὶ Δαθάμωλον, πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πλήθους πρὸς αὐτοὺς [s] προσιόντα, [t] προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ [v] μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἱ τε δορυφοροῦντες ἦσαν περὶ αὐτοὺς, [x] ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

Β'. Ὁ δὲ πλησίον γιγνόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναρχὼν, [y] γεγωνὸς ἐκβοήσας ὡς ἀκουστὸν πάσῃ τῇ πλήθει γενέσθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ' οὐρανοῦ "τε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τὸν ὑπ' ἐμοῦ

HÆc cum dixiſſet Moyſes, multitudo & tumultuari & de Moyſe male ſuſpicari deſtitit. Dicta autem collaudarunt, iiſque acquieverunt: ſimul enim erant & populo è re ſua eſſe videbantur. Et tunc quidem cœtus dimittitur. Ubi vero poſtera dies illuxit, frequentes convenerunt, ut ſacrificio intereſſent, judicioque ex illo de iis qui *cum Aarone* ſuper ſacerdotio contendebant. Contigit autem ut tumultuoſa eſſet concio, populo eventus exſpectatione ſuſpenſo: & aliis quidem voluptati habentibus, ſi Moyſes improbus eſſe deprehenderetur; ſapientioribus vero, ſi moleſtia & perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne gliſcente indies ſeditione illis deperiret pulcher rerum ſuarum ordo. Ita enim à natura comparatum eſt vulgus, ut magiſtratibus obloqui gaudeat, & à cujuſvis conciuncula circumlatum motibus cieatur & agitetur. Moyſes autem, miſſis ad Abiramum & Dathamnen viatoribus, juſſit ut ad condictum venirent & *rei ſacræ faciundæ eventum exſpectarent. Cum vero nunciis reſpondiſſent, ſe neque obtemperare velle, neque diutius paſſuros eſſe, ut Moyſi contra populum creſceret potentia malis artibus quæſita; Moyſes, his ab iis acceptis, plebiſque patronis ſe ſequi juſſis, Dathamnen ejuſque factionem adibat; nihil ſibi metuendum eſſe ratus, ſi ad ſuperbos & contumaces recta contenderet. Illi vero è veſtigio eum ſubſequuntur. Dathamnes autem cum ſuis, audito Moyſen cum primoribus populi ad ſe venire, prodeuntes cum uxoribus & liberis ante Tabernacula conſtiterunt, exſpectantes quidnam rei à Moyſe ageretur. Atque eos circumſtipabant famuli, ſi quam vim Moyſes inferret, auxilio futuri.

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in cœlum ſublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, "Domine cunctorum in cœlo & terra ac mari (nam tu ,, mi-

Ut vidit Moyſes ſchiſmaticorum contumaciam, magno rurſum animo Deum obteſtatur.

Moyſis precatio ad Deum.

comparatum ex πολὺς. Cæteris ἡδέως. Præterea legitur in *Busb.* κρίσιον, in *Hen.* κρίνειν, manuque abs altera *Samb.* κρίνει, imo à tertia κρίνῃ. Drungarius in Annalibus de re eadem, καὶ συμπέντων ὑμῶν εὐσεβῶν ἐς λαὸν, ὅπερ ἂν τὴν θυσίαν ἡδέως κρίνοι ὁ θεὸς, ἀρχὴν ἔσεσθαι ὑμῶν ἱερεύς. BERN. Ita *MSS.* in *Editis* ἡδέως. & mox varie in *MSS.* κρίνοιεν, κρίνειεν, κρίνῃ & κρινεῖ.

g Ὑμῖν] *Busb* ἡμῖν.

h Διαβολὴς ὡς] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὡς.

i Ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις·] Ἐπῄνεσαν δὲ τὰ εἰρημένα *Big.* & in codice *Samb.* nova manus. ἴσως δὲ ἐκεῖ τὰ εἰρημένα *Tar.* in ſchedis *Bigotianis.* Hoc vano metu factum è Græculis, quaſi id verbuli nomina caſus tertii juxta ſe haud ſineret. *Zonaras* etiam ait, ἐπῄνεσε ταῦτα τὸ πλῆθος. Mox σωὴλθεν *Samb.* σωῆλθε τὸ πλῆθος *Busb.* & *Hen.* BERN.

k Ἐδεδίεσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐδεδίεσαν *Baſ.* ἐδεδίεσαν *Gen.*

l Τρέπων,] Τρέπειν ἐθορύβει *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.*

m Ἀβίραμον καὶ Δαθάμωλον] *Baſ.* & *Gen.* Dicitur equidem μαιεμὴ ex מרם, & perinde μαελάμην *Big.* & *Samb.* ἀβειρῶνα καὶ Δαθάνιον. *Hen.* & *Busb.* ἀβειρωμον & Δαθάνιον. Statim ὑπηρέτας *Baſ. Gen.* & *Big.* tanquam ab ἱέω, i. e ἱέσω. Hinc & χερσὶ δίεσσα, Principi Heliconis Vatumque parenti. Præterea viri nimis ingenioſi apud Thebas ſe Bœotias reperiſſe gaudent Abironem & Dathanum, ſub nominibus forte Auguris Argivi *Amphiarai* & Batonis affinis. Amphiarai enim cauſa ζεὺς κεραυνοβαλὼν, ait Apollodorus Grammaticus l. 3. ſic Diodorus Pauſanias aliique, τὸν γῆ διεσχεν, ἐν ᾧ σὺν τῷ ἅρματι & τῷ ἡνιόχῳ βάτωνι, ὡς ᾤοντο ἑλληνικῶ καλύπτεται. Ergo βάτωνι volunt ex יתן, contra repetitam ſæpe lectionem Pauſaniæ? BERN. Ἀβειρῶνα & Δαθάνιον *Big.* & *Samb.* Ἀβειρωμον & Δαθάμωλον *Hen.* & *Busb.* Ἀβειρώνιον & Δαθάνιον *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 197. in principio.

* *Rei ſacræ*] Sacerdotium exſpectarent *Vet. Interpr.* ſacris intereſſent *Gelen.*

n Ὑπακούσεσθαι] Ὑπακούσεσθαι *Big.* & *Samb.* ὑπακούσασθαι *Hen. Busb.* & *Vat.*

o Προβόλους] Προβόλους *Baſ. Gen. Big.* & *Hen. Primores.* προβόλους *Busb. Samb.* & *Zonaras, Senatores.* ראשי ישראל זקני זקיני ישראל iidem Moyſi c. 16. v. 25. Paraphraſtæ Samaritico: *Majores natu* & *Nobiles populi*, Epiphanio Scholaſtico: atque poſt paucula huic Flavio τὸν πλήθους οἱ ἀξιόλογοι. BERN.

p Ἀξιώσας,] Vel κελεύσας legerat *Zonaras*, vel ἀξιώσας ita interpretatus eſt.

q Δαθάμωλον,] Hic & inferius Δαθάνιον *Big.* & *Samb.* Δαθάμωλον *Hen.* cum *Busb.* BERN. Ita *MSS.* ut v. 20.

r Οἱ δὲ περὶ Δαθάμωλον,] I. e. Datham ipſe. nota phraſis. Confer Num. 16. 27. REL.

s Παρεγινόμενον,] Παρεγκρούμενον *Big.* & *Samb.*

t Προελθόντες] Προεξελθόντες *Vat.*

v Μέλλοι] *Al.* μείλοι.

x Ὡς εἰ] Ὡς εἰ βίαν ἄν τινα πρ. M. ἀμυνόμενοι *Samb.*

y Γεγωνὸς] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* atque μεγα βοήσας interpretari videntur *Busb. Hen.* & *Zon.* γεγωνὸν βοήσας *Big. Coll. Voſſ.* & *Samb.* Ita γεγωνὸς λόγος *Philoni Judæo* idem quod σεφοσελικός. atque in *Lexicis* vetuſtis γεγωνὸν, μεγαλόφωνον, ἐξακουστόν. Similia etiam habet *Didymus* ad phraſin *Meonidæ* dilectam γεγωνὸς βοήσας. BERN.

z Περὶ-

"mihi rerum geſtarum teſtis fide digniſſimus, quod "nihil abſque tua auctoritate fecerim; ut qui mi- "hi in agendis auxilium porrexeris, Hebræorum "in anguſtiis ſuis ſemper miſeratus) adſis *precor* o- "rationis meæ auditor. Tibi enim nec facta *no- "ſtra* latent nec cogitata: ideo *quæſo* ne dedigne- "ris veritatem patefacere, oſtendens quam ingra- "to in me animo exſtiterint. Sane quæ antequam "naſcerer acciderint omnium optime noſti; quip- "pe non auditu accepta, ſed tui præſentis dum fie- "rent oculis ſubjecta. Verum *nunc* rerum illarum "quas iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen "non verentur, te mihi teſtem *certiſſimum* conſti- "tue. Ego cum vitam agerem quietam, id quod "mea virtute & tua voluntate atque Ragueli ſo- "ceri mei beneficio conſequutus eram, relicta ta- "men ea qua fruebar felicitate, memetipſum totum "dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At an- "tea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro "ſalute magnas ærumnas pertuli, omnique peri- "culo memet cum alacritate objeci. Nunc igi- "tur quoniam in maleficiorum ſuſpicionem vene- "rim hominibus, qui meo labori & ſolicitudini "ſuam acceptam debent vitam & incolumitatem; "plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in "monte Sinæo, & vocem *divinam* tunc me audi- "re voluiſti, meque prodigiorum illic loci edito- "rum ſpectaculo dignatus es; qui me in Ægy- "ptum properare juſſiſti, tuumque conſilium po- "pulo iſtic aperire; qui Ægyptiorum felicitatem "labefactaſti, nobiſque ex *dura* illorum ſervitute "fugam paraſti, & Pharaonis dominatum meo im- "perio ſubjeciſti; qui nobis viæ ignaris & *obſeſſis* "pelagus in terram convertiſti, & mare fluere in- "hibitum Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; "qui inermes armorum præſidio muniviſti; qui "aquas inquinatas nobis potu jucundas ſcaturire "reddidiſti, laticeſque nobis ad extremam inopiam "redactis è petra eduxiſti; qui terrenis in cibum "deſtitutos ſervaſti alimento è mari ſuppeditato; "qui è cœlo victum demiſiſti antea inviſum *pari- "ter ac inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum* "cogitationem nobis injeciſti, & reipublicæ ad- "miniſtrandæ rationem deſcripſiſti; Veni, o- "mnium rerum Domine, mihi in judicem teſtem- "que integerrimum, quod neque præmium à quo- "quam Hebræorum, ad jus æquumve perverten- "dum, acceperim, neque pauperem, meliorem "cauſam habentem, ab adverſario divite vinci ſi- "verim; neque ita memet in poteſtate adhibue- "rim, ut detrimentum caperet reſpublica; in cul- "pæ tamen ſuſpicionem incidi, à ſtudiis meis a- "lieniſſimæ, tanquam non juſſu tuo, ſed meo be- "neficio, in Aaronem contulerim ſacerdotium. Ita- "que & nunc oſtende, quod omnia tua providen- "tia gubernes ac moderaris; & nihil temere & "ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem "pervenit: & quod curam geris eorum, qui He- "bræos auxilio adjuverunt, vindicta perſequendo

"πεπραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατός σοι, ὡς γνώμῃ τῇ "σῇ γένεται τὰ πάντα, καὶ ὁρωμένοις μηχανὴν ἐξευ- "ρεσις, οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Ἑβραίων ποιησάμενος· "ἐλθέ μοι τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε [z] πρά- "τόμενον οὔτε νοηθὲν λανθάνει· ὡς τ' οὐδὲ φθονήσῃς μοι "τῆς ἀληθείας, τὴν τούτων ἀχαριστίαν [a] ἐπιδεῖξαι μὲ- "μενος. τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως, "αὐτὸς [b] οἶσθ' ἀκριβέστερον· ὅσα ἀκοῇ μαθὼν, ὄψει "δὲ [c] τότ' αὐτοῖς παρὼν γενομένοις. ἃ δὲ ὑπὲρ [d] τούτου, "καίπερ ἐπισάμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, τού- "των μοι γοῦν μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα κατα- "σάμενος, ἀνδραγαθίας μὲν ἐμῆς, σῇ δὲ βουλῇ, καὶ "[e] τοῦτο Ραγουήλου μοι γαμβρῷ καταλιπόντος, ἀ- "φείς τινὰ σκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐ- "πέδωκα τῷ ὑπὲρ τούτων παλαιπωρίας. καὶ πρότε- "ρον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, νῦν δὲ ὑπὲρ "τῆς σωτηρίας μεγάλους ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ κιν- "δύνῳ τὸν ἐμὸν ἀντιπάξας προύθυμον. νῦν οὖν ἐπὶ κακορ- "γεῖν ὑπονοθεύομαι παρ' ἀνθρώποις, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν "καμάτων ὑπάρχει τὸ σωθῆναι, εἰκότως ἂν αὐ- "τοὺς, ὁ τὸ πῦρ σκεῖνό μοι φλέγας κατὰ τὸ Σιναῖον, "καὶ τῆς [f] αὐτοῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε σήσας, καὶ θεα- "τὴν πρόσθεν ὅσα μοι παρέσχεν ἰδεῖν σκεῖνος ὁ τόπος "ποιήσας· ὁ κελεύσας [g] ἐπ' Αἰγύπτου σπεῦσαι, καὶ τὴν "σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ τὴν Αἰγυπτίων δυ- "δαιμονίαν σείσας, καὶ τὸ [h] ὑπ' αὐτῶν δουλείας δρα- "σμὸν ἡμῖν ἀφελόμενος, καὶ [i] μικροτέραν ἐμοῦ τὴν φα- "ραὼ ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχου- "σι τὴν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκομ- "μένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμίνας ὀλέθρους· "ὁ γυμνοῖς ὅσι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· "ὁ ποτίμους ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι θαμινὰ- "σας, καὶ τελέως [k] ἀπορῶσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν "πόσον μεχανησάμενος· ὁ τῆ γῆθεν ἀπορουμένους εἰς τρο- "φὴν [l] διασώσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' ἀέρ- "νῦ τροφὴν καταπέμψας [m] ἃ πρότερον ἰσορηθεῖσιν· ὁ "νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑποθέμενος, καὶ διάταξιν πο- "λιτείας· ἐλθὲ, δέσποτα τῶν ὅλων, δικασὴς μὲ "καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, [n] ὡς ἔστι [o] δωρεὰν ἐγὼ "παρ' Ἑβραίων τινὸς κατὰ δίκαιον πεσοκάμοιμι, "ἔστι πλούτου κατέκεινα πενίαν νικᾶν δυναμένου, "οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ δὲ κοινοῦ πολιτευσάμενος, εἰς ἀλ- "λοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας πά- "ρειμι, ὡς οὐχὶ σοῦ [p] κελεύσαντος Ἀαρῶνι δοὺς τὴν "ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. ἀξίωσον δὴ "καὶ νῦν, ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, [q] καὶ "μηδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βεβουλ- "ευμένου τὴν σὴν εἰς τέλος ἔρχεται· ὅτι δὲ φροντί- "ζεις τῶν Ἑβραίων [r] ὀνησιπόλεων, [s] μετελθὼν λοίσο- "μον καὶ δαθάμνην, οἳ σε κατεδικάζησιν ἀναι- "θησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένης. πιστὸς δὲ

z Πραττόμενον] Πραττόμενον τί Samb. τὶ Coll. Voſſ.
a Ἐπίστασθαι] Ἐπισταθμεῖσθαι Vat.
b Οἶσθ'] Samb. & Big. οἶδα.
c Τότ' αὐτοῖς] Ita Samb. & Vat. τότε cum Editis omittunt Alii.
d Τούτου,] Τούτοις Big. (Coll. Voſſ.) Samb. & Vat.
e Τοῦτο Ραγουήλου] Τοῦτον Big. Samb. & Vat. Interpr.
f Αὐτοῦ] Big. Samb. & Epiphan. σεαυτοῦ. Idem autem valet αὐτοῦ hoc in loco. BERN.
g Ἐπ' Αἰγύπτου] Ἐπ' Αἴγυπτον Vat.
h Ὑπ' αὐτῶν] Al. ὑπ' αὐτοῖς.
i Μικροτέραν] Gen. μακροτέραν ἐμοῦ. Epiphan. μικροτέραν ἐμοί. Cæteri, ut excuſum vides. Paria legimus Chriſtiani Hebr. c. 11. BERN. Paria legimus Pſ. 105. & 106. & Hebr. 11.
k Ἀπορεῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν] Ἡμῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν πολὺν Baſ. & Gen. ἀπολεῖν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν πότον Tar. Big. accentu pravo vocis πότον, Manuele Græculo adeo profitente poſt meliores. BERN. Ἀπολεῖν Big. ſic p. 188. v. 21. τέλειον ἀπολέμητον.
l Διασῶσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης] Big. ex Gloſſemate aut ex verſu ſequente, εἰς τροφὴν καταπέμψας, Διασῶσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης. Epiphanius fortean viderat Διαρκέσας. BERN.
m Οὐ πρότερον] Antea ergo manna illic non deſcenderat. REL.
n Ὡς ἔστι] Σὺ οἶδας, ὡς ἔστι legerat Idem. Hic reſpexiſſe videtur ad Num. c. 16. v. 15. & ad 1 Sam. c. 12. v. 3.
o Δωρεὰν ἐγὼ] Sive cum natione Samaritarum, &, quod jam notarunt Phariſæi ad Megillæ officium f. 71. d. Talm. Jeroſ. & f. 9. b. Talm. Babyl. cum LXXII. ſuæ factionis Doctoribus, Flavius etiam legerit ἀεθμ. c. 16. 15. חמור, חמור, ἐπιθύμημα; ſive cum reliquis Judæis חמור חמור, ſicuc inclamatum 1 Sam. c. 12. 13. τίς ὧν ἐλήφθη; quod Rabbini veteres haud neglexerunt Nedarim f. 38. Connectit autem illa Decem Legum tabula, לא תחמד חמור. BERN.
p Κελεύσαντος] Big. Κελεύσοντος. mox Baſ. & Gen. ἢ κἀμοῦ.
q Καὶ μηδὲν] Καὶ οὐδὲν Hen. Busb. & Zon. BERN.
r Ὀνησιπόλεων,] Baſ. & Gen. ὀνησά των, μετελθὼν λοίσομαι καὶ δαθάμνην, (καὶ δαθάμνην Gen.) οἳ σε. Big. Samb. & Epiphan. ὃ μετελθὼν λοίσομαι καὶ δαθάμνην· οἳ σε. Hen. Busb. ὃ. μετελθὼν λοίσομαι καὶ δαθάμνην· οἳ σε. paullo poſt Samb. ὅτως. BERN.
s Μετελθών] Μέτιλθε Big. (Coll. Voſſ.) Samb. & Vet. Interpr.

"ἢ φανερὰν τιὰ ἐπ' αὐτοῖς δίκλω, ἴστω μεμιλώ-
"των κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κενῶς σε ζῆν
"αὐτὸς μεταξήσας, μηδ' ὡς [t] ἀποθανόντας κατ' ἀν-
"θρώπινον ἐξεληλυθότας ἢ βίᾳ φανέντας νόμον· ἀλ-
"λὰ χάνοι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τῇ γλιχᾷ καὶ τοῖς ὑ-
"πάρχουσιν, ἕως παυθῶσι [v] γλῶ. τοῦτο γὰρ σῆς ἐπι-
"δείξις [x] ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία,
"[y] σωφρονισθῆναι εἰς τὰ τοῦτο πείσεσθαι σφᾶς σὺ
"δοξάζοντας [z] σὸν ὅσια· ὠφεληθείη γὰρ ἂν ἴστως ἀ-
"γαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ προστάσσῃς. εἰ δ' ἀληθεῖς
"πεπίλωται τὰς κατ' ἐμὲ διαβολὰς, τὰς μὲν ἀπει-
"ρηκὼς πάντας φυλάξειας κακῶ, ὃν δ' ἐπήρεα-
"σάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τῶν πεποίσθαι ἐμόν· καὶ
"δίκλω εἰσπραξάμενος ἃ δὲ [a] τὴν ἀδικήσαι θελή-
"σαντ' λαὸν, καὶ λοιπὸν βεβαίων ὁμόνοιαν καὶ εἰ-
"ρήνην, σῶζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς προσ-
"τάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκινδύνηλον τῶν
"ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶδα, ὡς ὁ δί-
"καιον ὑπὲρ τῶν ἐκείνων κακίας κενὴν πάντας Ισρα-
"λίτας τιμωρίαν ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, στίεται μὲν αὐ-
φνίδιον ἡ γῆ· σάλος δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ
ἐξ ἀνέμου βίας σαλευομένου κύματος, πᾶς μὲν ἐδεί-
σεν ὁ λαός. πατάγου δὲ καὶ σκληροῦ ῥαγδοῦντος ἦχος, καὶ
τὰς ἐκείνων σκηνὰς [b] συνίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάντ' ὅσα
[c] φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς [d] αὐτήν. ἠφανισμέ-
νων δ' ἴστως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί [e] τινας γνῶναι· [f] συν-
ῆλθε πάλιν τὰ γῆς τὸ [g] περὶ ἐκείνοις κεχλιὸς καὶ κατ-
έσχε, ὡς μὴ δ' εἴ πάθοι τι τῶν προαιρημένων [h] φανε-
ρὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν ἴστως ἀπώλοντο, ἀπό-
δειξις τοῦ ἰσχύος τοῦ Θεοῦ γιγόμενοι. [i] ὀδύρεσθαι δ' [k] ἄν
τις οὐ μόνον τὰ συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὑτὴν ἴσως
ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφάνη-
σαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι,
πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ συμβεβηκότος ἐβεβαίωσαν τὴν κρίσιν·
καὶ νομίζοντες ὡς [m] ἀλιτηρίως ἀπολωλέναι τοὺς περὶ
Δαθὰμιλον, ὑπ' ἐλυπῶντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τὴν ἱερωσύνης [n] ἀμιλ-
λωμένους, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὗ πρόσ-
δεκτην τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς [o] ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχειρο-
τονημένος. [p] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακο-

"Abiramum & Dathamnem, qui ſtupiditatis te
"accuſant, quaſi meis artibus conceſſeras. Mani-
"feſtum autem in eos dabis judicium, qui inſa-
"nientes tuæ detrahunt gloriæ, ſi non aliorum
"more è vita diſceſſerint, ne quis morientes nihil ni-
"ſi quod humanitus accidit paſſos exiſtimet: ſed
"terra, quam calcant *indigni*, dehiſcens cum fami-
"liis & facultatibus eos abſorbeat. Hoc enim omni-
"bus erit in demonſtrationem potentiæ tuæ, & ad
"doctrinam; iis autem *inſigni* documento, qui talia
"perpetraturi ſint, male de te cogitantes: ſic & e-
"go comperiar fidelis tui miniſter in iis quæ fieri
"imperas. Sin vero commiſerim flagitia quæ in
"me conferunt, eos illæſos omniſque mali immu-
"nes cuſtodi; &, quam illis imprecatus ſum, in
"me recidat pernicies: pœnaque ab eo exacta, cui
"in animo erat populum tuum injuria afficere, pa-
"ceque & concordia in poſterum ſtabilitis, mul-
"titudinem ſerva tuis præceptis obſequentem; ei-
"que concede ut vitam agat ſecuram, & ſuppli-
"ciorum, quæ luunt ſcelerati, expertem. Tu e-
"nim noſti haud juſtum eſſe, ut Iſraëlitæ univer-
"ſi pœnas eorum nequitiæ debitas perſolverent.

3. Hæc ubi lachrymans dixiſſet, repente qui- *Statim à precibus lacrymisque Moyſis ter-*
dem terra movetur; atque agitatione ſimiliter ac *tum ſchiſ-*
in mari facta, cum à ventorum vi concientur flu- *maticorum*
ctus, univerſi quidem attoniti ſunt. Sono autem *hiatu pro-*
& gravi ſtrepitu excitato, juxta eorum tentoria *fundo diſſi-*
ſolum ſubſidit, & illos, & quicquid eis carum e- *liens hauris*
rat, abſorpſit. Iſtis autem ita deletis, ut ſciri non *tellus.*
poſſet an ulli illic viſi fuerint; rurſus terra, circa *Num. c. 16.*
illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & conſtitit, *& c. 26.*
ut ſpectantibus ne minimum ejus, quod illi acci- *Deut. c. 11.*
derat, veſtigium apparuerit. Et iſti quidem hoc *Pſ. 106.*
modo exitio dati ſunt, in *magnum* argumentum *& Eccleſ.*
Dei potentiæ. Eſt autem ut illos lugeret aliquis *c. 45.*
non ſolum propter calamitatem, vere miſeratione
dignam; ſed & quod ex iſtis quæ perpeſſi ſunt
gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam neceſ-
ſitudinis obliti, ad aſpectum eorum quæ evene-
rant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique
Dathamnen cum ſuis, ut *reipublicæ* peſtem & per-
niciem, periiſſe, *ipſorum vicem* minime dolebant.

4. Moyſes autem evocat qui de ſacerdotio con- *Mox Coren aliosque*
tenderent, ad explorandum quinam futuri eſſent *ccl. ignes*
ſacerdotes; ut *ſcilicet* cujus ſacrificium Deo ma- *Divini pe-*
gis gratum & acceptum foret, is *in ſacerdotium* *nitus abſu-*
cooptaretur. Cum vero conveniſſent ducenti & *munt; acer-*
quin- *ris tantum-*
modo ſerva-
tis in me-
moriam rei.

[t] Ἀποθανόντας] Ἀποθανόντας ut ſuperfluum & à gloſſatore adjectum tolli hinc jubet *Tar. Big.* ſed immerito. BERN. & HUDS.

[v] Γλῶ.] Γῆ ſolus *Samb.*

[x] Ἂν] Delet *Coll. Voſſ.*

[y] Σωφρονισθῆς ἢ εἰς τὰς ταῦτα πείσεσθε] *Epiphanius* ἴστω γὰρ σωφρονίσεις τὸν. *Tar. Big.* ex conjectura σωτρονηθεὶς τ' εἴη δ'. Malo tamen correctionem faciliorem inferre, hanc puta, γένοιτο, καὶ διδασκαλία σωτρονισθῆς εἰς τὰς ταῦτα &c. BERN. Ὅσια edidit *Huds.* correxerat quoque ita *Coccejus.*

[z] Οὐκ ὅσα·] Οὐχ ὁσία *Baſ.* & *G.* convenientius ἄχ ὁσίᾳ, *mente improba.* BERN.

[a] Τὴν ἀδικῆσαι θελήσαντας λαὸν,] Σὺν *Gen.* emendat *Cocc.* σὸν quomodo legiſſe videtur & Vetus Interpres. HAV,

[b] Συνίζησιν] *Big. Zon. Hen. Busb. Schotanuſque* à συνίζω. συνίζησι *Samb.* Verum *Baſ.* & *Gen.* συνίζησι ἡ γῆ inductum à συνίζημι, ſicut συνίστημι paſſim offendunt Grammatiſtæ. *Epiphanius* autem arripuit συνεχώθη ἡ γῆ, *ſciſſa eſt terra*, pro *collapſa illa eſt*, ac *ſubjedit*, ſive codex *Caſſiodori* ei lectioni faveret, ſive phraſis Moyſis ob animum verſaret illius Scholaſtici ותפתח הארץ את פיה. BERN. Vulgatam lectionem retineo. συνίζησι *Big. Zon. Hen.* & *Lub.* συνεχώθη legiſſe viſus eſt *Epiphan.* συνίζειν etiam hoc loco ferri poteſt.

[c] Φίλα] Καὶ πάντ' ὅσα φίλα τούτοις ὦ *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* καὶ πάντ' ὁ α φίλα (aut potius φῦλα) αὐτοῖς ὦ *Baſ.* & *Gen.* Ambigue quidem *Zonaras*, Ταῦτα εἶπε δακρύων, καὶ σείει μὲν ἀφνίδιον ἡ γῆ. σκληρὸν ῥαγδοῦντος ἦχος, συνίζησε δὲ τὰς ἐκείνων σκηνὰς, καὶ αὐτὰς τε καὶ τὰ αὐτῶν εἰς τὸ χάσμα κατελάβετο· καὶ ὕστερ αὖθις συνῆλθε τὸ ῥῆγος. Φῦλα adeo expones את בתיהם, *gentiles eorum*; aut Onceloſo arbitro אנש בתיהון; quippe Deut. c. 11. 6. diſtinguit ipſe Moſes inter בתים & אהליהם. Ad ſchiſmatis etiam hujuſce affines vocem φῦλα abſque vi extendi poſſit. Plures interim legunt φίλα, quæ ſunt liberi, famuli, tabernæ, opeſque reli-

quæ Apoſtatarum v. 30. אתם ואת כל אשר להם, ſive ex verſu 32. אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. Dixit adeo Philo, tanquam nomine Legiſlatoris graviſſime interminantis p. 693. χάσματα γῆς ἐφ' ἑαυτῆς διλωσίμβρης ἐπὶ μήκιστον διῳγμένα, πολυανθρώπους ἀπωμυμβρίας, συζυγείας (φῦλα Joſepho) αὐτανδρους ὑποσυρομβρίας καὶ συγκαταπομβρίας οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ἅδου κατεχομβρους. ἐπεὶ δ' ἠσύχασε, ῥήγνυ) μὴ ἡ γῆ σεισμῷ τινα χθεῖσα· ῥήγνυ) ἢ καθ' ὃ μέρος μάλιστα αἱ σκιωαὶ τῶν ἀσεβῶν ἦσαν, εἰς ὑποτενεχθείσας ἀθρόως ἐπιπερυφλώσας. τὰ γὰρ διασάντα μέρη πάλιν συνῆλθε, τῆς χρείας ἀποτελεσθείσης ἃς ἕνεκα διεζεύχθη. Acute Theodoretus de hac clade, οἱ διὰ μέσης θαλάσσης ὁδοῦσαντες, εἰς τὴν γῆν κατεπόθησαν. BERN. Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum.*

[d] Αὐτὴν.] Αὐτὴν *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[e] Τινας γνῶναι·] Τινὰ *Samb.* HUDS. Fortè μηδὲ φθῶσαί τινας γνῶναι. V. *ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere.* innuit celerius quam quis ſentiat abſumtos fuiſſe. COCC.

[f] Συνῆλθε πάλιν] Συνῆλθε τε π. *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Περὶ ἐκείνοις] Περὶ ἐκείνους *Busb.* & *Vat.*

[h] Φανερὸν εἶναι] Φανερὸν *Epiph.* necnon *Tar. Big. Schotanuſque* ſuo ab ingenio: ſine cauſa quidem hi omnes. BERN. Φανερὸν *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* ſine cauſa, ut putat *Bern.*

[i] Ὀδύρεσθαι] Ita *Big. Samb.* ὀδύρεσθε in *Editis.*

[k] Ἂν τις] Forte ἄτις vel ἁδὶς. COCC.

[l] Παθόντων] Παθόντας ἐπάθετο *Vat.*

[m] Ἀλιτηρίως·] *Samb.* ἀλιτηρίους. Mox δαθάμιλον idem *Samb.* dein δαθάμιν aut δαθάμην *Big.* BERN.

[n] Ἀμιλλωμένους,] *Samb.* & *Hen.* Alii attenuant vocalem primam ἐμιλλ. Dein *Tar. Big.* contra libros ἱερέων. BERN.

[o] Ἥδιον, ἐκεῖνος ἢ κεχειροτονημένος.] Ἥδιον, ἐκεῖνος εἴη *Big.* & *Samb.* manus altera. Aliis ἥδιον &c. ut *Baſ. Gen. Hen. Busb.* & altera *Samb.* BERN.

[p] Συνελθόντων] Ἀνελθόντων *Vat.*

quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti sunt in honore à populo, tum propter suam qua majoribus suis prælucebant, prodierunt etiam Aaron & Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quæ secum attulerant. Tantus autem ignis *subito* effulsit, quantum manibus factum nemo *unquam* conspexerat, aut ex ignibus subterraneis erumpentem, aut è sylvis vi ventorum allisis & attritis sponte prosilientem; sed qualis, Deo jubente, accendi poterat, fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cujus in illos impetu universi, tam ducenti & quinquaginta viri quam Cores, ita sunt absumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron superfuit ab igne illæsus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat eum demiserit. Moyses autem, his pereuntibus, illud agens ut supplicii hujus indicium esset ad memoriam sempiternam, volensque ut seri nepotes factum agnoscerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum *ad aram æneam deponeret, posteris in monumentum eorum quæ passi sunt, & quod *falso* sibi persuaserint Dei potentiam circumveniri
IV. posse. Et Aaron quidem, cum non amplius Moysis munere, sed Dei judicio omnibus patefacto, sacerdotium obtinere visus fuerit, cum filiis suis isto honore jam satis firme perfruebatur.

σίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ ἀφ' ὧν πατέρων ἀρετὴν ἐπιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ ἀφ' τῶν αὐτῶν ἧ κἀκείνους [q] ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Ααρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τ σκιωῆς πάντες [r] καθηγίαζον ὅπι τοῖς θυμιατηρίοις [s] ὅσα κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε ἧ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἰσάρησέ τις· [t] οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν [v] καύματος, ὅτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [x] πρὸς αὐτὸ προπετοῦς αὐτομάτως ἐξεκρύβη, ἀλλ' [y] ὁποῖον θεῷ κελεύσαντος ἀφθεῖν, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· [z] ὑφ' ἓξ πάντες, οἵ τε ἀμφὶ Θύωνα καὶ [a] οἱ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, [b] ἀίξαντος [c] ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γενέσθαι. σωθεισώζεται ἧ μόνος Ααρών, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβεὶς, τῷ τ θεὸν εἶναι τ ἂν [d] ἔδει καίειν ἀπεσταλκότα. Μωϋσῆς ἧ τούτων [e] ἀποστομένων, βουλόμενος τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμην προσαθρῆναι, καὶ τοῖς αὖθις ἐσομένοις [f] αὐτὴν μαθεῖν, [g] ἐκέλευσεν Ελεάζαρον τ Ααρῶνος ὑὸν τὰ θυματήρια αὐτῶν [h] πρὸ τ χάλκεον καταπήξαντα βωμόν· [i] ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [k] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ ὅτι τὴν ἰσχὺν οὐ θεῷ [l] νομίσαν ἀπατῆσαι δύνασθαι. καὶ Ααρὼν μὲν οὐκ ἐπὶ τῇ [m] Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχεν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ οὐ θεοῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μᾶλ τ ὑῶν ἤδη βεβαίως ἀπέλαυε τ τιμῆς.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deserto per annos octo & triginta obvenerunt.

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

Dein Moysis gratiæ nimiæ apud Deum omnem sui calamitatem imputant Hebræi. Num. c. 16. 41.

NOn ita tamen contigit ut deflagraret seditio, sed ut multo magis crescceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem causa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam cessaturum esse verisimile erat, sed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupasset persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum nisi in gratiam Moysis ista facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis succenseret & irasceretur non tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyse solicitatus. Et illos quidem periisse *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quod Dei cultui & religioni studuerint: ipsum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multasse, ut nunquam reus fieri amplius posset, insuper & fratri indubie confirmatum iret sacerdotium. posthac enim neminem illud affectaturum esse, cum aliis id in per-

ΤΗΝ μέντοι στάσιν οὐδ' ὅτως σωπᾶσθαι, πολλῷ ἧ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε ἧ τ ὅπι τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον προμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπυσμένοις ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τ θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο τοῦτο χωρὶς τ εἰς Μωϋσῆν χάριτος θεοῦ πεπρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τῇ ὀργῇ θεοῦ [n] γίνεσθαι τοσούτῳ, οὐχ ὅτως ἀφὸ τῆ τ κολαζόντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν [o] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι θεῷ τῇ θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδάκεισαν· [p] τ γὰ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιωκέναι τ λαὸν, [q] ὡς τὸ μηδεμίαν ὑπολοιπεῖν δίκην, ἔτι καὶ τῷ ἱερωσύνῃ ἀναμφίλεκτον [r] ταδελφῷ βεβαιοῦν. οὐδ' ἵνα γὰ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [s] ἀντιποιήσαιθαι, καὶ τοὺς πρώτους ἐρῶντας κακῶς ἀπολω-

[q] Υπερεβάλοντο·] Υπερεβάλοντο *Big.* Dein Κορὲς *Big.* BERN.

[r] Καθηγίαζον] Καθήγιζον *Hen. Busb. & Zon.*

[s] Οσα κομίζοντες] Οσάζα *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

[t] Οὐδὲ] Οὔτε *Hen. & Busb.*

[v] Καύματος,] *Tar. Big.* καύματος, ὅτε καὶ βίαν πνευμάτων ὕλης πρὸς αὐτὸν. *Epiphanius* πρὸς αὐτό. *Comestori* καθ' ὑποδρομὴν κεφαυνοῦ &c. Ait enim, *Quantus ignis nec de terra prolatus, vel concursione fulminum, aut violentia spirituum, visus est unquam exilire.* BERN. Ita *Big. & Vat.* in *reliquis* κύματος.

[x] Πρὸς αὐτὸ] Πρὸς αὐτὸν *Big* & *Vat.* πρὸς αὐτὸ *Vet. Interpr.* πρὸς ὑποδρομὴν κεφαυνοῦ legisse videtur *P. Comestor*, qui ita dicit, *quantus ignis, nec de terra prolatus, vel concursione fulminum aut violentia spirituum visus est unquam exsilire.*

[y] Οποῖον] Οἷον *Hen. & Busb.* ὑποῖον *Vat.*

[z] Υφ' ἓξ πάντες,] Ita quatuor *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Zon.* ἀφ' ἓξ *Vat. Bas.* & G.

[a] Οἱ πεντήκοντα] Illud οἱ omittit *Vat.*

[b] Αἴξαντος] Ita è *Cod. Samb.* edidit *Bernardus.* (ita & emendaverat *Coccejus* & præfert *Coll. Voss* & ipsa *Bigot.*) ἄξαντος *Vat.* (αὔσαντες *Tar.*) ἄξαντες *Bas.* & G. *veniente* reddit *Vet. Interpr.*

[c] Επ' αὐτοὺς] Οὕτως *Tar.* ut Ora Cod. *Coccejani* testatur. HAV.

[d] Εδὴ καίειν] Εδικαίως pro ἔδη καίειν *Vet. Interpr.* legisse existimat *Bern.*

[e] Αποστομένων,] In *MSS.* ἀπολομένων & ἀπλυμένων & ἀπωλυμένων & ἀπωλωμένων. in *Editis* ἀπωλωμένων. *Epiphanius* legisse videtur ἀπλυμένων aut ἀπλυομένων.

[f] Αὐτὴν] Αὐτῶν omisit *Big.*

[g] Εκέλευσεν] Εκέλευεν *Bas.*

* *Ad aram*] Juxta S. Literas, *ut acerras aræ æneæ affigeret*, aut *deductis in laminas aram æneam incrustaret.* καὶ σφυρήλατα αὐτὰ εἰς ἔλασμα τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

[h] Προ τ χάλκεον] Περὶ *Zon.* & *Vet. Interpr.* nam vertit, *circa altare æneum collocare.*

[i] Ως ἂν] Ita MSS. Editi ὡσὰν.

[k] Τοῖς αὖθις] Τῶν γεγονότων καὶ τοῖς μετέπειτα *Busb. Hen. & Zon.*

[l] Νομίσαν] Col. *Big.* νομίσας.

[m] Μωϋσέως] Μωσέως jam *Big.* & *Samb.* quomodo equidem Josephum scripsisse existimo. BERN.

[n] Γίνεσθαι τοσούτῳ,] Γενέσθαι forsan legerat *Vet. Interpr.*

[o] Εξαμαρτάνοντας,] Εξαμαρτάνοντας *Big.*

[p] Τοι γὰ τοιούτων] Τῶν γὰ *Big.* & *Samb.* Μωϋσῆν γὰ juxta *Vet. Interpr.*

[q] Προς τὸ μηδεμίαν] Προς τῷ *Tar.* apud *Big.* & *Epiph.* πρὸς μηδεμίαν *Big.* πρὸς τὴ μηδὲ μίαν alii omnes. Proxime ἐζημιωκότα exemplaria cætera, si exceperis *Sambuci* membranas. BERN. *Al.* πρὸς τῷ (ut Cocc. in marg. *Tar.* utrumque ibidem delet) & πρὸς μηδ.

[r] Ταδελφῷ βεβαιοῦν.] Τῷ ταδελφῷ *Samb.* & *Big.*

[s] Αντιποιήσαιθαι,] *Al.* (ut *Tar.* & Cocc.) ἀντιποιήσεσθαι. *Big.* delet καὶ.

t Nun-

λωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγίνετο πολλὴ καὶ πλήθους, μειῶσαί τι τῆς Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτῷ τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς δ', καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ σωισάμενον ἠκροᾶτο τὸν θόρυβον, δείσας μή τι [t] νεωτερήσωσι πάλιν, καὶ χαλεπήν τινα μέχρι καὶ χαλεπὸν, συνήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ [v] θρεμμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιζόμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς Φυλάρχοις προεῖπεν, κομίζειν τὰς τῶν Φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ σκῆπτρον τοῦ ἱερωσύνου, [x] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρὼν, ἐπιγράψας [y] Λεΐτιν ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατέθηκε. [z] τῇ δ' ἐπιούσῃ [a] προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώρισμοι δ' ἦσαν, [b] τῶν τότε ἀνδρῶν καταμεμιγμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὗπερ αὐτὰς χρήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτῳ μεμενηκυίας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τοῦ Ἀαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφύοντας ἐώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [c] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [d] ἐκ τούτου δὲ ξύλου τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ [e] καί τι λοιπὸν [f] ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, [g] ἐπιφθονοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ἀαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, ἧς αὐτὸν ὁ Θεὸς χειροτονήσαιτο, βεβαίως εἶχε

niciem cessisse compererit. Ad hæc etiam cognati extinctorum multis agebant apud populum, ut Moysi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in suam incolumitatem esset & salutem.

2. Moyses autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari resciverat, metuens ne qui rursum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in sui excusationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc solum principibus tribuum præloquutus est, ut virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas: illum enim accepturum esse sacerdotium, in cujus virga signum Deus ediderit. Quod ubi placuit, *signatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inscriptum habens in sua tribu Leviticam: atque eas Moyses *accipiens* in Dei Tabernaculum deposuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnosci poterant, quod essent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem specie manere qua eas acceperat Moyses: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta spectabant, fructusque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta esset virga. Mira autem spectaculi novitate attoniti, omissis odiis quibus fortassis tam Moysen quam Aaronem prosequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere sacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo & *fausti auspiciis comprobato*, stabilis mansit dignitas. Hebræorum au-

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nuces que proferens, inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

t Νεωτερήσωσι] *Basil.* & *Gen.* νεωτερίσωσι. *Big.* & *Samb.* νεωτερεύσωσι, ex usu. Juvabit & Philonem adducere de confirmatione admiranda sacerdotii Aaronici. Ἐπεὶ δ' ἡ μία τάξις, (tribus licet unica, ut scipio Pontificis monstrat, Num. c. 17. 3.) τὸ ἱερώτατον, ἡ πολλοῖς πολλαχῇ μυρίων κακῶν αἰτία γεγόμενον καὶ πρόφασιν φύσις ἐπετόλμησε (quale equidem in Ecclesia Christiana excitarunt sera factio Presbyterani;) κἀνταῦθα τὸ νικῆσαν ἐπιβεβαίωσιν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν σκῆπτρον τιμὴν θεσπίσασθαι βεβαιότατα. καὶ τοῦτ' ἀμαρτεῖν ἤλπισεν ἴσασθαι, πολλαπλάσιοι τὸ ἀριθμὸν ὄντες.

—— ἵν' οἷς εἰκότως ἀπιθανὴς ὁ μανῆτις, λόγοις μὲν ἀναδιδάσκειν οὐκ ἰδοκίμαζε· ἐκτενῶς δὲ τὸν ἔμφασιν ἀποδείξεις αὐτοῖς θεσπίζειν περὶ ἧς ὑπὸν ἐψεύσθαι καὶ τὴν ἱερωσύνης αἵρεσιν. οἱ δὲ καλοῦσι ιβ'. ῥάβδους λαβεῖν τοὺς φυλαῖς ἰσαρίθμους. καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα φυλάρχων ἐπιγράψαι τοῖς ἴνδιξι, τὴν δὲ λοιπὴ τὸ δὲ ἀδελφοῦ καὶ δέχειρίσης· εἶτ' εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τοῦ αὔριον εἰσενεγκεῖν. —— Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαγὼς πληχθεὶς, ἀπαντῶν δὲ ἔθνους σωσιῶντος, εἰστήχει, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ συναγείρει· τοὺς μὲν ἄλλους ἀδεῶς ἀφορᾶν ἐκέλευε. μίαν δ' ἐξ ἑκάστου ἐπιγίγραπται τὸν ἀδελφὸν τεταυματουργημένων. οἷα γὰρ φύσις ἄγλωις ἄπασι δῶδυς βλαστὸς ἐξέφυσε, καὶ τὸν ὡραίας καρπὸν ἔσωσεν. οἱ δὲ καρποὶ κάρυα ἦσαν. Verum paulo post nucis istius speciem ipse declarat, λέγει δέ τοι καὶ τὸν ἔκαρε βλαστάνειν πολλοῖσιν δενδρῶν ἡ ἀμυγδαλὴ πρώτοις ἀνθεῖν, διαγελιζομένη φέρειν ἀκαρπίαν: quod Plinius itidem notavit in Historia Naturæ florentis, *Ex his quæ hieme concipiunt, floret prima omnium amygdala mense Januario*; *Martio vero poma maturat*. Quare etymon sui Sa.ed à שקד *maturavit, adproperavit, festine enixus est*, arcessunt non tam Rabbini Judæorum, Jarchius, Esdraides, aliique, quam veri Dei verissimum Oracultum Jer. c. 1. 11, 12. Vati enim de viso affirmanti מקל שקד אני ראה, directe respondit Optimus כי שקד אני על דברי לעשתו. Virgam amygdalinam crevisti; sic allusum ego volui & ἀναγοχάμων. Brevi enim effectum dabo, quod de populo Judaico apud me constitutum est: haud citius florent amygdalæ, quasi ex adagio. Quinimo si mihi credere velitis adversus Criticos Græcos aliosque, incerti accentus vocabulum ἀμυγδαλὴ processit ab Hebraico מגדלות *migdaloth*, *germina surculi*, hoc vero à גדל, *crevit*, *pullulavit*. Erudite igitur, ut solet, S. Theodoretus ad Jer. c. 1. 11. μᾶ ταῦτα δείκνυσιν αὐτῷ ῥάβδον καρύινην, ἡ κατὰ τὸ σύρον (חושא דלוא pariter in Syro Walt.) καὶ τὸ ἑξῆς (שקד) ἀμυγδαλίνην. ὅτα γὰρ ἔστι κἀκεῖνοι τὴν ῥάβδον ἀμύγδαλον ἡ ἀμυγδαλίνη ῥάβδος τὸ ταχὺ τῆς ἐμπίπτειν· ὡς γὰρ ἐπ' ἄλλων δενδρων τοῦτο τὸ δενδρον ἀνθεῖ. Aut verbis Jarchii כי השקד מהתר ליוצא מרח קורים לכל האילנות. Chrysostomus ad idem ostentum, τὸ δὲ καρύινον, ἀμυγδαλίνην τινὲς ἠμείψαντο. ὁ δὲ ἑβδομήκοντα ἔτος ἔχει· βακτηρίαν ἐγρηγορέναι ἐγὼ ὁρῶ. ἡ γὰρ ἐγρήγορσις τὸ ἀμύγδαλον ἀφ' ἑαυτῶν ἐν τῷ ἑβραϊκῷ σεσήμεικε) ῥηματων. ἐτοίμη γὰρ καλῶς ὡραίας &c. τυτίση, ἔσκετι αὐτοῖς μακεδονιῶν, ἀπ' ἐπάγω τὸν ψόφον. Idem etiam adfert Hieronymus, Critica Rabbinorum præ cæteris Ecclesiasticorum virorum delibutus, *Pro virga vigilante* (sic etiam legitur in vulgatissima ipsius versione) LXX. *Baculum nuceum transtulere*. *Nam* Saced *nux dicitur*, *vigilia autem*, *vel vigil*, *sive vigilare appellatur* Saced. *Ab eo igitur quod dicitur nux*, *propter verbi similitudinem* (ut accidit in שקוד & שקוד Danielis) *ad vigilis intelligentiam alluſit. Pro baculo nuceo virgam vigilantem Aquila & Symmachus*, *Theodotio vero amygdalinam transtulerunt*. Neque aliud sane intellexerunt LXXII. Interpretes quam reliquorum ubique Judæorum Samaritarumque amygdalas seu לוזים, ubi κάρυα ponunt vice Hebraici שקדים στικδίμ. Nam pro melioribus illis nucibus κάρυα merito usurpari à plurimis veterum Scriptorum, sicut inter Laconas veniebant μυκηγοί, Heracleon, Seleucus, Pamphilus, Hesychius, aliique Grammatici Græci, præter Servium ex Latinis ad opus Rusticum Maronis. BERN.

v Πεφεμμένων ἠκροᾶτο] Sic *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* θρεμμένων δὲ ἀν *Big. Samb.* & *Vat.*

x Οὗπερ ἂν] Legerat *Epiphanius*, ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ δόξαν. κομίζουσιν οὖν οἵ τε &c.

y Λεΐτιν] Λεΐτιν *Basil. Gen.* & *Epiph.* Λεΐτικὸν *Big. Samb. Hen. Busb. Zonaras*que. Perinde autem valet, sive tribum sive tribunum interpretere hoc in loco. Constat enim ex descriptione Moysis, tam tribuum (quas Hieronymus Lyranusque tredecim recensent, propter ambigue dictum v. 6. בתוב מטותם; Philo Josephusque & Judæorum cæteri una pauciores) quam nomina Principum suorum fuisse insculpta tot virgis, præsertim vero virgam hieraticam nomina Aaronis proavique ejus, Deo jubente, tulisse. Audi tamen Johannem Drungarium ἄγαν ψιττακίζοντα· Ἐκκλησιάζας δὲ πάλιν προεῖπε τοῖς φυλάρχοις ἥκειν, τὰς τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένας κομίζοντας· ἐκείνῳ τὸ ἱερατικὸν ἐτοιμεῖσθαι, ὅπερ ἂν τῇ βακτηρίᾳ σημεῖον γένῃ ὁ Θεὸς. κομίζουσιν οὖν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρὼν ἐπιγράψας τῇ βακτηρίᾳ Λεΐτιν· ἃς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατέθετο μωσῆς. τῇ δ' ἐπιούσῃ προσεκόμισαν ταύτας καὶ αἱ μὲν ἄλλαι οἷαι περ ἐτύγχανον, ἔμφυτοι· ἡ δὲ Ἀαρὼν ἐβλάστησε κλάδους τε καὶ καρπόν. τὸ δὲ καρπὸν ἦν μὲν δὴ Λεϊτικῷ βιβλῳ κάρυα λέγει, ἀμύγδαλα δὲ ὁ ἰωσηπος. ἐξεπλάγησαν οὖν πάντες, τρὶς τὸν Ἀαρὼν χειροτονήσαντος δὲ Θεοῦ. BERN. *Al.* Λεϊτικὸν. perinde autem valet, five *tribum* sive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 636. & *Schotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2. p. 302.

z Τῇ δ'] *Big. Coll.* τῇ δέ.

a Προεκόμισε] *Basil. Gen.* & *Epiphan.* προεκόμισε Et in Numeris sacris ויוצא משרת, LXXII. καὶ ἐξώισεν μωσῆς. *Protulit ergo*, S. Hieronymus. *Big.* & *Samb.* προεκόμισαν. *Hen. Busb.* & *Zon.* ἐπροεκόμισαν. Philoni συνεκόμιζε. BERN. Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* προεκόμισαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Τῶν τότε ἀνδρῶν] Καταμεμιγμένων αὐτὰς τοῦ τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod hic videtur legisse, οἵπερ ἐκόμιζον ἀπέναντι τοῦ πλήθους.

c Ἀμύγδαλα] Τὸν δὲ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ἡ μὲν τοῦ Λεϊτικοῦ βιβλου κάρυα λέγει. Videsis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11.

d Ἐκ τούτου] Ἐκ τοιούτου ξύλου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

e Καί τι] Καί τινι *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἦν] Lege ἦ. COCC.

g Ἐπιφθονοῦντες] Ita *Big.* (*Cocc.* in marg.) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπιφθοβοῦντες *Basil.* & *G.*

autem seditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII. *urbes, una cum agro circumfuso ad cubitos bis mille. Num. c. 35. Jos. c. 21. & 1. Par. c. 6. Num. c. 18. Deut. c. 18. & Ezech. c. 44.*

3. Moyses itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* ministerio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam necessariis occupata sacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chananæam possiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis distribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis assignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipsisque Levitis & sacerdotibus penderent. Atque hæc quidem sunt quæ accipit hæc tribus à populo. Necessarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* sacerdotum propria sint *paucis* declarare.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Jos. c. 21. Num. c. 18. Num. c. 15. Num. c. 6. Num. c. 18. Lev. c. 27. Deut. c. 18.

4. [1] Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, jussit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipsis impertirent. Præterea autem sanciit, ut populus primitias frugum omnium è terra nascentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, immolandum sacerdotibus adducat, ut eo cum familiis vescantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus sesquisiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito siclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonsuræ ovium: & ut triticum pinsentes, panemque conficientes de quavis massa libum eis præberent. Qui vero voto concepto semetipsos *Deo* consecrant (Nazaræi quidem isti appellantur, comam nutrientes & vino abstinentes) [2] horum tonsuras, cum cæsariem sacrificio adhibito dedicant, sacerdotibus, *ut in ignem victimæ suppositum injicerent*, dari

τλῶ πιμέλι. ἡ μὲν τ Εβραίων φύσις, πολλὴ ἀκμάσαι χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύθη τ τρόπον.

γ'. [i] Μωϋσῆς μὲν, ἐπεὶ πολέμου καὶ στρατιᾶς ἡ τ Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύσουσι τ Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ εἰς τ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Εβραίους ἐκέλευε καταπέμπειν τοῖς Λευίταις ὀκτὼ μὲν πεντηκοντάδα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλάς· τῆς τε [l] περὶ αὐτῶν γῆς [m] περιχάψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τ τειχῶν αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις μὲν καὶ τ λαὸν ἐξέταξε τ ἐπιγείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δ'. [p] Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας [q] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τ δεκάτης, ἧς παρὰ τ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τ λαὸν [r] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τ ἀπ τ γῆς φυομένων καρπῶν ἀποφέρειν· καὶ τ τετραπόδων δὲ τ εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γλυκηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παρακεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτὸς πανοικὶ σπεύδειν ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τ δὲ [s] ἀ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς καὶ τὰς παλαίας νόμους, τὰς δεσποίνας τ πιλουμένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [t] ἀνιφέρειν· ἀνθρώπου δὲ πρωτότοκα πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τ τ προβάτων κουρᾶς· τάς τε [v] πέτονγας τ ὄπτον καὶ δεξιωμένας, τ πεμμάτων αὐτοῖς πυρὸν χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [x] αὐτὸς καθιερῶσιν ἀκτὴν πεπιημένοι· [y] Ναζαραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται), κομῶντες καὶ οἶνον ἀ προσφερόμενοι. [z] τούτων, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν [a] ἐπὶ θυσίαις [aa] τισὶ δρῶσι, τοῖς

[h] Ἐπαύθη τ τρόπου.] Ἐπαύθη *Samb. πίπτουσι Hen. & Busb.*

[i] Μωϋσῆ μὲν, ἐπεὶ] Ita *Baf. Gen. Zon. Busb. & Hen.* Verum *Big. Samb. & Epiphan.* Μωυσῆς μὲν πολέμου καὶ στρατιᾶς (*Hen. & Zonaras* στρατείας) τὴν τ λευιτῶν ἀφῆκεν φυλὴν, θεραπεύσειν τ Θεὸν ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τ εἰς τ βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τ ἱερῶν· καὶ βούλησιν μὲν τ Θεοῦ &c. Adponam juxta & verba *Zonaræ*, Ἐπεὶ μὲν πολέμων καὶ στρατείας ἡ τ λευιτῶν ἀφείθη φυλὴ, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν τ ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τ λειτουργίας τ ἱερῶν, ἐκέλευε Μωυσῆς τὴν χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις καταπέμπειν τοῖς λευίταις, καὶ γῆν περὶ αὐτῶν. καὶ δικαίαν τ ἐκτὸς τάφρου καὶ τειχῶν αὐτοῖς τε τοῖς ἱερεῦσι τελεῖν· τ ἄλλα τε πλεῖστα τούτοις χορηγεῖν τ λαὸν διετάξατο· ὧν τὸ καθήκαστον ὁ ζητῶν, τὴν τ λευιτικὴ βίβλον ἀναπτύξας, εὑρήσει. In hac periodo Θεραπεύσειν *Tar.* emendantis pro Θεραπεύσασι, cives Palladis nihil morarentur. BERN. Sic *Baf. G. Busb. & Hen.* Μωϋσῆς μὲν πολέμου καὶ στρατιᾶς [*al.* στρατείας] τὴν τ Λευιτῶν ἀφεῖναι φυλὴν, θεραπεύσειν [*f.* θεραπεύσασι] τ Θεόν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ξ. τ. ἱ. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱερῶν. καὶ βούλησιν μὲν τ Θ. &c. *Big. & Samb.* & forsan *Vet. Interpr.* Μωϋσῆς δ' ἐπίσης πολέμου καὶ στρατιᾶς τὴν τ Λευιτῶν ἀφεῖναι φυλὴν θεραπεύειν τ Θ. *Vat.*

[k] Τ Θεοῦ] Articulum negligit *Vat.*

[l] Περὶ αὐτῶν] Περὶ αὐτῶν soli *Big. & Samb.*

[m] Περιγράψαντας] Ita *MSS.* (*Coll.* etiam *Voss.*) in *Editis* ἐπιγράψαντας.

[n] Ἀνεῖναι.] *Hen.* ἀνεῖμαι pro ἀναπέμαι, atque *Samb.* ἀνεῖσαι pro indefinito altero ἀνεῖναι. πρὸς τούτοις μὲν καὶ, expuncto etiam καὶ priore. Ibidem καὶ τ λαὸν ἐξέταξε *Busb.* BERN. Ἀνεῖμαι pro ἀναπέμαι *Hen.*

[o] Καὶ πρὸς τούτοις] Illud καὶ non agnoscunt aliquot *MSS.* in quibus mox τ λαῶν ἐξέταξε.

[p] Τῶν μὲ τεσσαράκοντα] Τῶν μὲ τεσσαράκοντα ὀκτὼ *Big. Hen.* & meliora exemplaria *Epiphanii.* Dein male *Big. & Samb.* τοῖς λευίταις αὐτοῖς. *Busb.* & *Hen.* difertis verbis τοῖς ἱερεῦσι τὸς λευίτας. Mox quoque δικαίων *Tar. Big.* inficete. BERN.

[q] *Ex quadraginta quidem & octo civitatibus,*] *Hac delibavit S. Hieronymus Epist.* 128. XLVIII. Civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus separantur. Sex urbes fugitivorum trans Jordanem & intra Jordanen eliguntur; & finis exilii, mors pontificis est. Æditui (νεωκόροι) & janitores accipiunt decimas: & rursum decimas decimarum offerunt sacerdotibus, tanto illis minores quanto ipsi majores populo. Primitiæ ciborum & omnium frugum atque pomorum offeruntur Antistiti: ut habens victum & vestitum, absque ullo impedimento securus & liber serviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt sacerdotes, & immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur: & quia conditio una nascendi est, pretium æqualiter offertur; sic moderatum ac leve, ut nec dives intumescat, nec tenuis prægravetur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio sacerdotum. Servis ciborum reliquiæ conceduntur. *Jam tunc rejiciebantur Phygellus & Hermogenes, & recipiebatur Onesimus.* Nunquid Deo de bobus cura est? Utique multo magis de jecore bovis, arietis, necnon hircorum, & armo dextro, pectusculo, & ventre quo stercora digeruntur: quorum duo in esum accipiunt sacerdotes, tertium Phinees meretur in præmium. De victimis salutaribus, adeps quo pectus obvolvitur, & pinnula jecoris offeruntur super altari: ipsum vero pectus & brachium dextrum dantur Aaron & filiis ejus, legitimum sempiternum à filiis Israel. *Talia Rector Bethleemiticus.* BERN.

[r] Δίκαιον τῷ Θεῷ] Δικαίων (*sc.* δικαιῶν) *Big.* ex conjectura, inficete, ut censet *Bern.*

[s] Οὐ νενομισμένων ἐσθίειν] Antea locutus fuerat de iis, quæ ab his secreverat, & illa appellavit εἰς θυσίας νενομισμένα. An ergo idem est νενομισμένων εἰς θυσίαν & νενομισμένων ἐσθίειν? Ita se res habet. Tres species ex animalibus domesticis, boves, oves & capræ sunt solæ aptæ ut offerantur in altari & solæ esu licitæ Judæis. Adde θύειν ipsum mox quoque usurpare de jugulatione animalis ad usum privatum & profanum. REL.

[t] Ἀνιφέρειν·] Ita *Baf. G.* & *Hen.* ἀποτιθέναι *Busb.* ἀναφέρειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[v] Πετόγγας] Glossæ in *Coll. Voss.* χαιδότομας. & ad πεμμάτων ibidem καθαρκόμασιν. HAV.

[x] Αὐτὸς καθιερῶσιν] Αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* ἑαυτὸς *Hen. Busb.* & *Cedren.* p. 69.

[y] Ναζαραῖοι] Ναζαραῖοι δὲ καλοῦνται) *Baf. Gen.* & *Epiphan.* ναζιραῖοι δ' ἔτοι καλοῦνται) *Hen. Busb. Cedr. Big.* & *Samb.* lidem in Bibliis Græcis ναζηραῖοι, appellantur & ναζαραῖοι in volumine Christiano. Interpretes autem LXXII. ἁγίασμενοι ubique reddidere, S. Hieronymus *Nazaræi.* BERN. Illud δ' ἔτοι, quod deerat in *Editis*, supplevimus ex quinque *MSS.* & *Cedreno.* Ναζαραῖοι *Baf. G.* & *Vet. Interpr.* Ναζιραῖοι in *MSS.* Ναζηραῖοι LXX. Vide *Grotium* ad *Matth.* c. 2. v. 23.

[z] Τούτων,] Τούτοις δ' ὅταν *Big.* (*Coll. Voss.*) τούτους δ' ὅταν *Vat.* & *Cedren.*

2. *Horum tonsuras,*] *Cum capillum consecrant, victimas eorum sacerdotibus cedere* reddit *Gelen.* At *Epiphanius* juxta *Vossii* cod. *horum quando capillos sacris liberant & cum sacrificio faciant, cæsaries tondetur apud sacerdotes.* Sic *Xylander* ad *Cedrenum*, p. 69. *bis cum comam tondent, sacrificio adhibito eam Deo offerunt, sacerdotum opera.*

[a] Ἐπὶ θυσίαις] Neque hoc concoquere potuit *Tar. Big.* sed in ἐπιθυσίαις τε permutatum cupit. BERN.

[aa] Τισὶ δρῶσι,] Lege δ' δρῶσι. COCC.

[b] τὰς κεφὰς νέμεσθαι τοὺς τὰς ἱερέας. καὶ οἱ [c] κορβᾶν αὐτὸς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον ἢ τοῦτο σημαίνει κατ' Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλόμενος ἀφίεσθαι τῆς [d] λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστερα [e] τῶν ἀφιερωμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύσιν, δώρας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κεφαλὴν τοῖς ἱερεῦσιν [f] ἔνδορόν τε καὶ [g] χελώνιον

placuit. Item qui ſemet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, ſi ex Hebræo interpreteris, donum Deo ſignificat) cum à miniſterio, *cui ſemet devoverant*, liberari geſtiunt, ſacerdotibus pecuniam numerare *mandavit*, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniæ, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & ſi quis mactet domi *bovem ovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pe-

[b] Τὰς κεφὰς] Græci etiam (notante *Grotio*) comas Diis ſacrabant, ut Achilles Sperchio, Æarinus Æſculapio.

[c] Κορβᾶν] Ita *MSS.* κορβὰν in *Editis*. HUDS. i. e. ſi quis votum fecerit dicens, *ſim korban*. REL.

[d] Λειτουργίας] Λειτουργίας *Big. Samb. Busb.* & *Hen. Cedrenus* etiam βουλόμενος ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον· γυναικὸς μὲν λ' σίκλους, ἀνδρὸς δὲ ν'. Mox τοῖς κατὰ οἶκον θύσιν suo more *Samb.* BERN.

[e] Τῶν ἀφιερωμένων] Τῶν εἰρημένων ἔχωσι χρήματα *Vat.*

[f] Ἔνδορόν τι] Dicit itaque Joſephus ſacerdos, ad Clerum Divino jure pertinere, quoties Laicus familiæ alendæ cauſa bovem ovemque mactaverit, ἔνδορόν τι (Deut. c. 18. 3. הקבה *κεφὰ*, quod eſt ſua ab origine κοιλία, deliciæ ſane veteres: ſive ventriculus Hieronymo Interprete, & prius LXXII. Alexandrinis ἔνδορον, aut magis ὠμόφαγον cum Ariſtophane, Eubulo, Demoſthene Bithyno, & lima Atticiſmi Phrynicho. Judæis Samaritiſque בבה *cebba*, ἐχῖνος. Idemque inſolitis vocabulis Syrus reddit ענוחא, *γναθὸν*, & Paraphraſtes Samariticus רקיתא. Sane ex ventriculis brutorum ruminantium, quot vel ipſe Stagirita, vel Grammatici ad Nicandri Ariſtophaniſque carmina amant numerare, inferior ac pinguior debet heic intelligi, & maxime omaſi cupediæ; non vas lactis, ut exiſtimavit Bocharus. Pergit Flavius:) καὶ χελώνιον (*Pectuſculumque*, חזה in libro Moyſis Num. c. 15. 18. σπλάγχνον paſſim LXXII. Interpr. S. Bibliorum, necnon in veterinariis Apſyrti, ingratiis tamen Atticiſtarum aliquot veterum. Deſcendit igitur à χέλυς χελώνης & χελώνιον, χέλυν, quod pectora animantium rumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compinganter, ut lyra chordis. Ita κιθάρα & κιθαρῳδὸς, ᾠδικός. Imum etiam ventriculum ſignificant, præter ἔνδορον LXXII. πλάδιον, μαλὸν Judæorum Byzantinorum, & *muletta* N. Lyrani ad hunc locum. Hæc nobis confirmant Galenus in Lexico Hippocratico, in ſuo Catholico Heſychius, atque etiam M. Etymologus. Quoniam tamen Joſephus non ſacram victimam, non Num. c. 18. 18. ſed videtur Deut. c. 18. 3. & opus lanionis domeſtici reſpexiſſe, χελώνιον etiam alio ſignificatu donabimus; quo reſpondeat Hebraico Maſoretarum הלחיים, aut illi Samaritarum הלחים & הלחם, necnon LXXII. Doctorum σιαγόνια, Onceloſi לועא, Syri פכה, & Samaritarum ליחיה & اللحيين. Quod ſic præſtamus. χελώνη, χήλη & κελύνια Heſychio interprete; & in eodem theſauro literaturæ Græcæ, χηλὴ, γνάθος. Namque forcipes ſunt utræque; ſunt & labia χήλη, & Æolice χέλλη. Accedit & collegium Judæorum Alexandrinorum de Moyſe jam diſceſſuro, ὅτι ἐβούλοντο τὰ χελύνια αὐτοῦ, ut ex editione Complutenſi & Manuſcripto Carolino legimus, *neque corrupta ſunt malæ ejus, neque collapſus eſt genarum honos.* לחי aut לחח; ſicut נסם Chaldæorum, Arabumque تاس ἐταφάχθη, mutatus eſt, languit. Aut quia ſynagogæ Samaritiçæ Judaicæque retinent לחרה, mallem interpretari colon iſtud hunc in modum, *nondumque evanuerat decor vultus ejus* לחרה etenim *forma eximia, venuſtas, oris pulchritudo*, quam Moyſes profecto admirabilem tulerat & pene Divinam. Ita Grammatici Æthiopum gentis haud pulcherrimæ nos docent. Onceloſus tale quid ob animum habuit. ולא שנא זו יקרת ראיתו *neque immutatus fuit ſplendor eximius oris ejus*; atque Interpres Jeroſolymitanus ולא אשתנון דוהן דאנפוי. Adhuc de χελώνιον & χελώνιον Interpres Syrus, لم يتعصف فيه *necdum genæ illæ rugas ſenſerant.* Et MS. καὶ χελωνίου τοῦ βασιλίσσης عارضيه ينقبض ولا, i. e. *δὸς ἐμπλασθῆναι αὐ διαγόνις αὐτῆς.* Idem ſane didicerat à Rabbinis S Hieronymus, *neque dentes illius moti ſunt, aut exciderant*, i. e. *aufugerant*, ipſis verbis Uzielidis ולא נתרון ניבי לסתיה. Quippe illi leniendo Catachreſin Hebraicam ſic verterant, potius quam ולא נם לחרה, *atque nondum maxilla*, ὀδοντοφόησεν, *eum deſtituerat.* Perperam itaque χελώνιον Bibliorum Græcorum *labium* interpretantur & alii, & animalium Sacrorum Deſcriptor mille aliis major. Cum Chaldæo iſto faciunt Seldeni Arabs ولا ينسبخ وجهه, *vultus ejus non decidit*, i. e. genæ illi haud ſubſiderant, ut vetulæ ſolent: vel potius ولا تشيخ وجهه, *nihilque ſenile viſum in ore illo*; quomodo legit G. Homelides in Chronicorum tomo priore: tum etiam Gregorius Nyſſæ antiſtes de Moyſe maximo, καὶ ἢ ὀδελίας ταύτης ἢ ἐτέρου γνωρίσματα φησὶν ὁ λόγος, τὸ μήτε ὀφθαλμὸν ἀμαυρωθῆναι, μήτε σφετερίσασθαι διαφθορὰν. Inſuper in Commentario vetere *Peſicta Zutratha*, ולא נם לחרה כי קרן עור פניו שלא נשתנה ארכורת פניו מרכורת שהיתה כהר סיני עדיין כאילו תי *Moyſi haud evanuit unquam ſplendor venerandamque illud vultus decus, quo è monte Sinæo dudum deſcenderat.* Atque præ his omnibus audiendus eſt Philo, Philoſophiæ Judaicæ caput, p. 832. Ἀπὸ δὲ ἕξω τοῦ βωμοῦ θυομένων ἕνεκα χειροδαγίας, (quid diſertius? quid Joſepho utilius?) τρία ἀφοσιτικῶς τῷ ἱερεῖ δίδοσθαι, βραχίονα καὶ σιαγόνα καὶ τὸ καλούμενον ὠμόφαγον. τὸ δὲ ὠμόφαγον ἔκφυσις, aut poſthæc melius ἀπόφυσις κοιλίας ἐστὶν. Omaſum enim intelliges; non omentum. Illa autem gratia ſuæ Fabiolæ Latine olim interpretatus eſt S. Hieronymus Epiſtola 128. *Hæc de victimis, & iis quæ offeruntur in altari, & quæ Sacerdotibus dantur à Domino. Cætera & alia tria, exceptis primitiis hoſtiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio, ſed victus neceſſitas eſt, Sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. In brachio opera bona intelliguntur. Maxilla eloquentem eruditumque ſignificat. Venter receptaculum ciborum in ſcorto Madianitide ſacerdotali pugione confixus, univerſos hominum labores & momentanea blandimenta gulæ, ſtercoris ſimo (פרש) condemnat.* Huc etiam adponenda exiſtimavi paucula placita Doctorum verborum ex Talmude Babylonio, Cholin f. 131, & 132. אחר השוחט לאכילת אדם או לאכילת גוים או לאכילת כלבים או לרפואה חייב במתנות, *Munuſculis, quæ vocant, tenetur omnis maclatus, cibus ſit Iſraelitæ aut Ethnici, ſit σκύβαλον, ſitve φάρμακον.* Obligantur & ſodalitia menſæve communes illis donis, f. 136. ובהמת השותפים חייבת שנ׳ ובחי הבהמה: legis enim in Lege, ἀλλὰ τὸ θυόμενον τοῦ θύοντος. Et f. 132 הכהנים פטורים מן המתנות שנ׳ מאת העם והלוים הם ספק אם הם בכלל העם לפיכך אין נוטלין מהם ברמים ואוכלן מפני הפסד כהן ויתן הרמים לכל כהן שירצה f. 134. *Cæterum ubi Sacerdotem nullum habeat vicinia, ſatis eſt donis rectè æſtimatis pretium eorum, ut ferat occaſio, cuilibet iſtius ordinis perſolvere.* Belle autem conſentiunt cum expoſitione myſtica Hieronymi, quam ſupra diſtrinximus, verba Joſuæ Gemariſtæ *Cholin* f. 134. דורשי חסורות היו אומרים הזרוע כנגד היד שנ׳ ויקח רומח ביד ומחיים כנגד תפילה שנ׳ ויעמוד פנחס ויתפלל וקברה כמשמעה שנ׳ ואת האשה אל קבתה. Difficilium atque inſigniorum Commatum S. Scripturæ Explanatores (iidem enim in Peſicta zutratha appellantur f. 76. d, דורשי רשומות, quales profecto ab Eſdra Criticorum Sacrorum *Alpha* per omne ævum audivit Eccleſia Judaica) brachium & quidem dextrum dari volunt Clero Hebraico, quod nobiliſſimus Zelota Num. c. 25. 7. *pugionem manu arripuerat.* Dein malas, ſymbolum orationis: dicit enim hymnus ſacer, *Et oratum ſurgente Phineaſo.* Poſtremo de ventriculo, ex litera ſacra facile conſtat v. 8. *Madianitida quidem Lazarides confoederat* בקנתה. Sic ergo meruit Phineaſius, Phariſæis probantibus ex v. 13. Tertiam vero illarum partium, quas Patres Miſnici μαστίχωτα χειρὸς, & μαστιχωτὰ, τὰ δώρα, eximie appellarunt propter verba Oraculi, Deut. c. 18. 3. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις (munus debitum, משפט) τῶν ἱερέων τὰ ἀπὸ τοῦ λαοῦ, מאת העם ולא מאת הכהנים, ſicut explicant priſci Doctores ſive Amoræi, & præ cæteris Rabba collega Abæi, qui propter conjugem ſuam ex hieratica gente oriundam, *munuſcula illa ſacerdotalia* מתנות כהונה etiam diu poſt excidium Templi alterius ſibi vendicarat, *Cholin* f. 132. Tertiam inquam καὶ τὸ βραχίονα καὶ δύο τοῦ σιαγόνα καὶ τὸ κοιλίαν Joſephus clare expreſſit pro Moſaico הזרוע: ut inter *carnes privati laris*, ὁ τοῖς κοινοῖς, בחולין, idem membrum ſignificet הזרוע quod in S. victimis בכוקרשין Num c. 18. 18. שוק הימין armus dexter. Quod ipſum etiam adfirmant Scholaſtici Babylonii ex priſca traditione, f. 134 b. *Cholin*, תנו רבנן הזרוע זה זרוע ימין. Modulum autem hujus munuſculi habes in Maſſicta *Cholin* c. 10. §. 4. Judas enim armum ſine pedibus voluit intelligi, Patrum alii (quorum ſententia in morem abiit) crus totum, ut in oblatione Naziræi Num. c. 6 זרוע בשלה & in pacificorum שוק הימין Num. c. 18. Dein לחי ſeu *malas*, iidem ad curculionem extendunt יר פיקה של גרגרת. Judæi Babylonii etiam *linguam* addunt, atque inſuper noſter Hieronymus ad Mal. c. 2 3. Quinimo Phariſæi per totum caput 10. *Cholin* ea differunt, quæ ad Flavium illuſtrandum faciunt: pauca nunc adferam. Tria illa הזרוע והלחיים והקבה Deut. c. 18. 3. Sacerdotibus de carne domeſtica, aut propter vitium aliquod ab altari redempta, aut quorum primogenitura haud conſtat, (hoſtiæ enim ſacræ ſanæque ſolverat Iſraelita שוק וחזרה, quod Joſephus in-

pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli *è* ſacerdotum *familia* maſculi eodem die in templo abſumunt.

Poſthæc Iſraëlitis tranſitum negat Rex Idumæus, πατζικὴν ἔξοδον ζωπυρῶν. Num c. 20. Dent. c. 2. & ſuſe Philo p. 639.

ſ. Hæc autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, miſſis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per ſuos fines eum ire pateretur, † obſides etiam quoſcunque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi *poſcebat*, perſoluturus & aquæ pretium, ſi rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſplicerent, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obviam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe invito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oracului ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

κὴ τ δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. [h] κὴ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαυτὴν, [i] παρεξ ὧν κὴ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ὑῶν ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, διωρέαν ἐπενόησε. πάντων γὴ [k] τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε κὴ τὰς οἰκετὰς, κὴ θυγατέρας κὴ γυναῖκας. [l] ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ὁλοφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὴ [m] ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων [n] αὐθημερόν.

ε. Ὡς δ' ταῦτα μετὰ τὴν στάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τ βασιλέα [o] τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [p] δίοδον αὐτῷ [q] παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγορᾶν τε τῷ στρατῷ χορηγῆσαι, [r] κὰν τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσῃς καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀπαγαγὼν [s] προαπήντα τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτὸν εἰ τολμήσαιεν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· [t] ἄρχειν γὴ μάχης ὐ σπουδάζομεν· ὁ Θεὸς γὰρ κωλύει· τὴν δύναμιν ὑπανήγε, διὰ τῆς ἐρήμου [v] σκολιᾶς.

ς. Τό-

terpretatus fuit σῆθος κὴ κνήμη τὴν δεξιὰν l. 3. c. 9. §. 2.) largiri tenentur, aut pretium horum, Judæi proſelytique nati intra Palæſtinam extrave, Templo ſtante aut ſubruto, בפני הבית ושלא בפני הבית, ſic Deuterotæ. Vide etiam Gemariſtas à f. 130. *Cholin*, & *Samag* præcepto 142. Subjiciam enim ſyllabum redituum jure Divino & pacto Salario, מלח ופרט בבירה בכלל, Sacerdotibus conceſſorum capitulis XXIV. prout eum certa & antiquiſſima traditione acceperant Hias bar Rab, Chaſdas, aliique Doctores Gemarici, *Baba cama* f. 110. & *Cholin* f. 133. b. Maimon. *Jad* f. 442. initio *Biccurim*. Videbis autem ipſe, ut ſapis, Philonem egregie de his diſſertantem titulo, τὰ ἐπὶ ἱερέων γέρα.

1. בשר חטאות הבהמה וחטאות העוף. Victimæ pro peccatis. Lev. c. 26. 25.
2. בשר האשם בין תלוי בין ודאי. Hoſtiæ pro delictis. Lev. c. 7. 1, 6. Quinque autem numerantur, גוללות מיעולות שפחות חרופות נזיר מצורע.
3. זבחי שלמי הציבור. Pacifica Eccleſiæ. Lev. c. 23. 19.
4. לוג שמן של מצורע. Oleum leproſi purgandi. Lev. c. 14. 10.
5. מותר העומר. Reſiduum manipuli Paſchalis. Lev. c. 23. 10.
6. שתי הלחם. Par panum Pentecoſtalium. Lev. c. 23. 27.
7. לחם הפנים. Panes propoſitionis. Lev. c. 24. 9.
8. שאר מנחות ישראל. Pacificorum privatorum quod reſtaret. Lev. c. 6. 16.

Octo iſta in Sanctuario Sacerdotes jus erat comeſſe, nomine ἁγιώτατα, קדשי קדשים, quod eſt, לפנים מחומת העזרה, Maimonide interprete, aut locutione Talmudi לפנים מן הקלעים, *Zebach.* c. 12.

9. עורות העולות ועורות הקדשים. Pelles hoſtiarum, *Sanctiſſimarum* quidem ex mente Maimonidis, aut *Sanctarum* in Gemara.
10. הזרוע ושוק של שלמים. Pacificorum pectus armuſque dexter. Lev. c. 7. 31, 34.
11. המורם מן התודה. Oblata ἐπὶ θυσίᾳ ἐξομολογήσεως. Lev. c. 7. 12, 14.
12. המורם מאיל נזיר. Oblata cum ariete Naziræi. Num. c, 6. 17, 20.
13. בכור בהמה טהורה. Brutorum non immundorum primogenita. Num. c. 18. 15.
14. הככורים. Frugum primitiæ. Num. c. 18. 13.

Quinque hæc, aut ex Talmudicorum placito iſthæc quatuor, עורות קדשים מורם מתודה ואיל נזיר הבכורה והבכורים: quippe hi contendunt חזרה ושוק incluſa capitibus III. & v. ut *minoris ſanctitatis*, קדשים קלים. Tot intra muros Solymarum conſumebantur: ſed decem alia ubilibet Terræ Sanctæ, בגבולים.

15. התרומה *Trumæ* major. Num. c. 18. 12.
16. תרומת מעשר. Decimæ decimarum Leviticarum. Num. c. 18. 28.
17. החלה. Libum de pane pinſendo. Num. c. 15. 20.
18. ראשית הגז. Vellera prima. Deut. c. 18. 4.
19. שדה אחוזה. Fundus dedicatus Deo, neque ante annum Jobelæum redemtus. Lev. c. 26. 16, 21.

Verum hæc duo habebantur ὡς καινὰ, חולין ולא קדש: petenda tamen, inſtar trium ſuperiorum, ex ſolo Iſraelis. Quinque autem, quæ ſequuntur, ubique orbis terrarum Sacerdotibus ſuis perſolvebant Judæi.

20. החרמים, & ſtylo doctorum שדה חרמים. Ἀναθέματος, præſertim ager devotus & ἀνάθεμα. Num. c. 18. 14. & Lev. c. 27. 28.
21. גזל הגר. Raptum ab extraneo. Num. c. 5. 8. & Lev. c. 6. 5.
22. המתנות. Tributum ex macello. Num. c. 18. 3.
23. פדיון הבן. Λύτρον filii primogeniti. Num. c. 18. 15.
24. פדיון פטר חמור. Primogenitum aſini redemtum. Ex. c. 34. 20. Num. c. 18.

In hoc ſenſu capitula 14, 15, 16, 17, & 19. fœminas familiaſque hieraticas rerum uſu fructuque admiſerunt. Tam ſplendide itaque vixerant Sacerdotes alterius Teſtamenti, & more principum. BERN. *Ariſtophani, aliiſque Ὠνητῆσι.* HUDS. Hæc tria Hebræis ſunt ולחיים, קיבה, זרוע *brachium*, (vel armus dexter) *venter* & *maxillæ*, quæ ex animantibus profanis & in uſum culinæ mactatis dantur. At חזה ושוק *pectus* & *crus* ſacerdotibus dantur ex ſacrificiis ſalutaribus. Hæc Latinus interpres non ſatis diſtinxit. REL.

g Χελωσίου] Χελωσιον, σῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compingantur ut lyra chordis. Quoniam vero *Joſephus* videtur reſpexiſſe potius ad *Deut.* c. 18. v. 3. quam ad *Num.* c. 15. v. 18. licet Χελύνιον interpretari *maxillas*. nam *Heſychio* χέλυς, χέλυσι, κὴ μέρος τῆς ἱερείων, atque iterum χηλὴ, γναθος. itemque LXX. *Deut.* c. 34. v. 7. οὐκ ἐπαύσατο τὰ χελύνια αὐτῦ, *neque corruptæ ſunt malæ ejus.* BERN. & HUDS.

h Καὶ τοῖς μ] Hæc omnia uſque ad δίδωσιν αὐτοῖς deſunt *Coll. Voſſ.* ſequentibus adſcripſerat *Coccejus*, lege πάρεξ ὧν ὑπὲρ. *Vet. ex his, quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet.* HAV.

i Πάρεξ ὧν] Ita (inquit *Bern.*) ex *Epiphanio* expreſſi. Prius erat παρέξων ὧ ὑπὲρ ἁμαρτ. & in *Vat.* παρέξων ὑπὲρ ἁμ. & in *Big.* παρέξειν ὧι ὑπ. Sed in *Samb.* πάρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. HUDS. MS. παρεξ ὧν ὑπὲρ ex his quæ pro peccatis ſacrificans populus dat. REL.

k Τῶν τοῖς ἱερεῦσι] Illud τ ſupplevimus ex *Samb. Hen. Basb.* & *Vet. Interpr.*

l Ἐξω τ] Nam ſacrificia piacularia erant ſanctiſſima קדשי קדשים. REL.

m Ἐν τῷ ἱερῷ] Et quidem ἐν τῷ ἔνδον ἱερῷ, id eſt in atrio magno, בעזרה. REL.

n Αὐθημερόν] i. e. uſque ad proximum mane. Dies enim & nox ſequens erat tempus eorum comeſtioni deſtinatum. REL.

o Τῶν Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίων *Vat.*

p Δίοδον αὐτῷ] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* (*Coll. Voſſ.*) & *Basb.* ſic & mox inferius, in *reliquis* ἡ ὁδὸν. eſt qui conjecerat τὴν ὁδὸν.

q Παρασχεῖν, κὴ ἐγγύας,] Παρασχὼν πίστεις, ἃς *Big. Samb. Vat.* & forte *Epiphan.*

† *Obſides etiam*] *Cautiones quas ipſe vellet accipere* juxta *Vet. Interpr.*

r Κὰν τιμὴν] Καὶ τιμὴν ἔ ὕδατος αὐτὸς ἐκέλευσι καταβαλεῖν *Big.* & *Samb.* κὴ τιμὴν τ. ὕ. αὐτὸς ἐκέλευσι καταβαλεῖν juxta *Vet. Interp.* χορηγήσαι, τιμὴν τ. ὕ. αὐτὸς κελεύσεις *Vat.*

s Προαπήντα] Αὐτῆς χώρας οἱ ὁ βασιλεὺς μ᾽ στρατιᾶς ἐπέπλευσεν πάντα τῷ Μωϋσῇ *Zonaras*· τῷ Μωϋσῇ omiſit *Vet. Interpr.* HUDS. Cum codice *Big.* facit *Coll Voſſ.* cui adſcriptus erat ille Theocriti locus in Dioſcuris verſu 62.

Δαμόνι, δόλ᾽ ἂν ἔ γε πιεῖν ὕδατος σύ γε δοίης;

t Ἄρχειν γὰ] Ἀρχὴν *Vat.*

v Ἐκτείαν] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & huc *Epiphanius* con-

ς'. Τότε δὴ καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ [x] Μαριάμμῃ τελευτὴ τοῦ βίου καταλαμβάνει, πεντηκοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς ᾗ Ξανθικοῦ νουμηνία κατὰ σελήνην. Θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι [y] Σίν· καὶ πενθήσαντα [z] ὅλας τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ. μόσχον [a] θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπρον, [b] ὁλόκληρον ᾗ ξανθὴν πᾶσαν, μικρὸν ἀπέξω δ' ἀγαγὼν [c] εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ δ' αἵματος ἐπάλαις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ [d] ἀντικρὺς τοῦ σκηνῆς δ' Θεοῦ· ἔπειτα καιομένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς [e] δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντοῖς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τὸ πῦρ, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικοῦν ἔριον. συναγαγὼν δ' αὐτῆς ἄπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον. τὰς [f] ἂν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένας, τῆς τέφρας ὀλίγον [g] εἰς πηγὴν ἐνιέντες καὶ ὕσσωπον, [h] βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, [1] menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliverunt, ſuper quodam [2] monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtravit. Juvencam, inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo ſubditam, totam vero integro corpore rubeam, paululum extra caſtra educens pontifex, in loco puriſſimo eam immolavit; ejuſque ſanguinem ſepties digito aſperſit, Dei verſus Tabernaculum: deinde, ſolida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, ſimulque hyſſopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem univerſum homo purus colligit, & in locum munditſimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyſſopi ramulo, ejuſdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia

Anno Exodi XL. ſororem ſuam Mariammam amiſit Moyſes.

Ritus Vaccæ Luſtralis. Num. c. 19.

venit, *iter faciens*, nec non ea *Zonaræ*, καὶ αὐτὸς δὲ τὴν ἑξῆς ἐχούσῃ, μὴ δεχθεὶς μάχης συμβαλεῖν τῷ Θεῷ. at σπειρῶν peragrando in *Baſ.* & *G.* haud male. σκηνῶν *Big.* σπειρῶν *Vat.* eſt (*Tar.*) qui conjicit σπειρῶν.

x Μαριάμμῃ] Μαριάμμῃ *Big. Samb.* & *Zonaras*, propius ad מרים aut מרימא. Sic autem Drungarius, τότε καὶ μαριάμμη τιθηνὴ δ' μωσέως ἡ σύζυγος, μὴ πεπαρεκτὸν ἔτος ἐξ αἰγυπτίας ἐξόδου. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* nec aliter p. 100. v. 12. Μαριάμνη *Vat. Baſ.* & *G.* HUDS. Ita flexit nomen Mirjam; atque ita Rufinus legit in libris de bello, ubi in Græco nunc Μαριάμμη eſt. MN deprehendo & in aliis nominibus uſurpatum a Græcis ſcriptoribus, uti noſtro, Δαθάμης pro Dathan in codd. MSStis Μαριάμμη & Μαριάμνη permutantur. REL.

1. *Menſis Xanthici*] *Anno Exodi* XL. *ineunte ſororem ſuam Mariammam amiſit Legiſlator, novilunio Niſan ſeu menſis Xanthici, die primo anni Hebræi, ſi Joſephi codices Græcos & Excerpta Nicephori ſequamur; aut decimo, ſi Latinos: quem adeo diem decimum nota nigra* ם *adpungunt Judæorum Calendaria Hebraice Arabice ve deſcripta, in Aſtronomia ſua Arabica Maſudius, nec non Seder Olam Rabba, Megillath Taanith, aliaque Chronica Rabbinorum. Veruntamen Eutychius Patricii filius Georgiuſque Homeidi, Chronographi Alexandrini, in diem ſextum Niſan ſeu Pharmuthi Sibyllæ hujus* [vide] *onathanem & S. Hieron. ad Mich. c. 6. 4. & Moyſen Ex. c. 15. 20.) obitum referunt, inque ætatis annum* CXXVII. *Deinde Mariammam ſepelit Eccleſia Hebraica, Stathmum jam 33. mallis, modo ſplendido meritoque apud montem Sin* (*per Sade, ut monet Hieronymus ſcriba Chriſtianus*) *Judæa auſtralis imminentem, Num. c. 20. 1. Joſ. c. 15. 3. Num. c. 34. 3, 4. Hunc locum appellat Moyſes libris ſuis quarto quintoque tanquam montibus aſperum,* τῶν ἐρημικῶν ὀρῶν, מדבר צן; *alioque nomine & ille & Davides* ψ. κη'. τῶν ἐρημικῶν καδής, *Num. c. 33. 36.* מדבר צן חוצת קדש מדבר צן, & *c. 27. 14 & Deut. c. 32. 51.* חכם מי מריבת קדש מדבר צן. Cades *vero audit* Recemus *& apud Philonem in Lexidio S. & Joſephum hunc, Onceloſum, Saadiam, alioſque multos Judæorum Syrorumque*; Petraque *eadem in Gentium ſcriptis. Suadet hoc & nomen* Sin: *quippe* סיני & סיון Sawan & Seian, πίτρα *dialecto Arabum, & populis Æthiopum* צין Savane, Arx. *Vel denique* Sin, *cacumen illud in finibus Idumæis ſubjacenſque deſertum abs hoc magnifico funere nomen tulit.* צין *equidem* σιὼν & σιωνὰ *monumentum & præſertim* ἐπιτάφιον *denotat. Poſthac populum luctu* νεκροῦ *pollutum rufa bove luſtrat Legumlator. Celebrant inſuper diſcipuli Joſis Talmudi codice* Taanith *f. 9. præ cæteris paſtoribus bonis altoribuſque Iſraelis* (פרנסים שובים לישראל) *maxime hos tres, Moyſen & Aaronem & Mariam; quorum meritis per eremum* (*ſic volunt*) *à Deo conſerebantur Cibus Manna, Nubes tutelaris, atque Aqua ſequax*, באר וענן וכן. *Inde moriente Maria defecit aqua, Num. c. 20. 1, 2. De his autem dicitur Zach. c. 11. 8.* אחכיד את' הרועים בירח אחר: *diem licet obierit Maria in menſe Niſan, Aaron in Ab, & in Adar Moyſes: Quoniam, exponente Rege Lacis, cum Moyſe noviſſimo fratrum tria dona ſupradicta omnino expiraverant. Scholaſtici equidem Judæorum & Hieronymo noſtro eandem exegeſin ſuggeſſerant. Ait enim iſte ad Zach. c. 11. 8.* Tres paſtores, qui in uno menſe ſucciſi ſunt, Moyſes videlicet & Aaron & Maria. Quorum Maria in menſe primo, qui vocatur Niſan, mortua eſt in deſerto Sin: & in eodem loco propter Aquam Contradictionis eodemque menſe Moyſes & Aaron condemnati ſunt, ne terram repromiſſionis intrarent. Atque ita factum eſt, ut è tribus paſtoribus, alius præſenti morte ſuccideretur, alii ſententia mortis futuræ. BERN. *Menſis Xanthici luna prima* reddit *Gelen.* Et quidem (ut inquit Cl. *Seldenus*, lib. de *Judæorum* anno Civ. c. 20) recte ſatis, ſi juxta *Thucydidis* neomeniæ Lunaris notionem *Joſephus* ſit intelligendus &c. In quibuſdam *Vet. Interpr.* exemplaribus, *Xanthici m. initio ſecunda luna*, ut & *decimo die X. m. initio ſecunda luna.* at in pleriſque, *decimo die X. m. initio ſecundum lunam.* Legerat itaque (ut ait *Lern.*) in ſuis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς ᾗ Ξανθικοῦ δεκάτῃ, *vel* δεκάτῃ ἡμέρᾳ κατὰ σελήνην. *i. e.* Xo die menſis Xanthici, à prima face facieque lunæ viſæ ſupputandi, velut *Hebræo* faſ erat: non à ſynodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo menſis & ad rationes ſolis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* obſervatum. Vel ſcriptum fuit olim, δεκάτῃ ἢ ᾗ ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ μηνὸς λέγει νουμηνίας κατὰ σελήνην. Quinetiam יום & primum diem menſis & menſem totum denotare, ex ſacris literis omnes ſciunt. *Decimo die X. m. luna ſecunda* in *Epiſt. Cant.* Sed *P. Comeſtor* habet *in initio m. X. qui & Niſan. ſecundam lunam.*

y Σίν·] Ex צן σειν, *Baſ. & Gen.* haud male, ut diſtingueretur à סן. σὶν quatuor MSS. Joſephi, nec non S. Biblia in manibus Græcorum: niſi quod aliquando tam in his perperam legatur σινὰ & σεινὰ typo locali, quem literatores vocant, quam in Chronicis G. Syncelli Cedrenique, pro recto nomine σὶν. BERN. Ita in quatuor *MSS.* nec non in *Bibliis Gr.* niſi quod aliquando tam in his quam in *Cedreno* & *Syncello* perperam legatur Σινὰ & Σεινὰ pro Σὶν. Ex צן Σειν *Baſ. G. & Vat.* haud male, ut diſtingueretur à סן.

2 *Monte qui Sin appellatur*;] *Ita exemplaria excuſa ſcriptaque omnia, præter typos* Col. & Froben. *His autem expreſſam*, qui vocatur Hor, *operis oſcitantibus. Veruntamen unde, obſecro, factum quod apud S. Ambroſium manſione* 33. *hæc legantur* Epiphanianis *verbis ſimillima aut potius eadem:* Hæc Maria diem ſuum obivit. Quod Joſephus quoque deſcribit, dicens: Tunc itaque ſororem ejus Mariam finis vitæ accepit, cum XL. compleſſet annum ex quo Ægyptum dereliquit: ſepelieruntque eam publice nimis ſplendide. BERN.

z Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας] Illud ἐπὶ non agnoſcit *Vat.*

a Θήλειαν,] Θελείαν *Baſ.* & *Gen.* Paulo poſt ὁλόκληρον καὶ ξανθὴν, hoc maluit ingenium *Tar. Big.* Dein *Samb.* ἄπωθεν, more Poetarum. Mox *Baſ.* & *Gen.* ἔφυτε. BERN.

b Ὁλόκληρον] Eſt (*Tar.*) qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθὴν.

c Εἰς χωρίον καθαρώτατον,] Stante Templo mons olivifer is locus fuit & χωρίον καθαρώτατον ubi vacca rufa cremabatur. Supra lib. III. cap 10. eodem loquendi modo utitur ſcribens hircum, ſocium emiſſarii ὑπὸ τοῖς ἁγιασθείσι comburi, εἰς καθαρώτατον χωρίον. REL.

d Ἀντικρὺς] Ἀντικρὺ *Baſ.* & *Gen.* Hoc, aut potius ἀντικρὺς Phrynicho Atticiſmi æſtimatori ſevero extra carmen placuiſſe video. ἀντικρὺ *Samb.* cum Johanne Laborioſo aliiſque Grammaticis. BERN. Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujuſce ritus (præter *Moyſen* in *Num.* 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13.

e Δαμαλίδος,] *Baſ. Gen.* & melior manus *Sambuci.* Ita καθ' ὑπακοισμὸν à δαμάλη venit δαμαλὶς, δαμαλίδος, פרה; ut αἴγαλις abs ἀγκάλη. Moveri tamen malo accentum in priora, δάμαλις, δαμάλιδος & δαμάλεως duplici genitivo Attico. Rurſus à δαμάλη formatum eſt δάμαλις abſque diminutione, paſtoribus Græcis & Æolibus valde volentibus; ſicut à κιθάρα κίθαρις, ἄκρα ab ἄκρη. Cæterum *Big. Busb. Hen.* & correctior cod. *Samb.* δαμάλεως heic loci reſtituunt. BERN. Aut δαμάλιδος, aut cum *Codd. MSS.* (*Big. Coll. Voſſ.*) δαμάλεως malit *Bern.*

f Οὖν δὴ νεκροῦ] Illud δὴ non agnoſcit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque cenſet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τὰς δὲ ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένας, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίσαντες, ῥάνουσιν &c. *igitur à cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyſſopum intingentes, aſpergebant die tertia & ſeptima.* totum illud τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν in textum irrepſiſſe exiſtimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701.

g Εἰς πηγὴν] Num & hic, uti mox, montem oliviferum intelligit? Certe Talmudici partem cinerum vaccæ rufæ in hoc monte aſſervatam fuiſſe volunt. Malim credere locum alium purum innuere voluiſſe Joſephum. REL.

h Βαπτίσαντες] Nil jam valet conjectura *Tar. Big.* βαπτίσαντες μὴ καὶ τῆς τέφρας. BERN.

tia & ſeptima *puri aliqui* conſpergebant: & ſic pro mundis in poſterum habebantur. Atque hoc ipſum, cum in terram ſorte poſſidendam devenirent, ſervari præcepit.

Aaron in culmine montis Hori, ſpectante populo, cum ſtola Pontificia vitam ſimul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Poſtquam vero exercitus, ſororem *ejus* lugendo funeſtus, hoc modo luſtratus erat, eum cum copiis omnibus duxit *Moyſes* per ſolitudinem & Arabiam. Cumque veniſſet ad locum, quem Arabes metropolim ſuam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus eſt, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excelle

πηγὴν, ἔρραινον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν· [i] καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τοῦτο δὴ καὶ κατελθοῦσιν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

ζ. Μετὰ δὴ τὴν ὅλην τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τὸ στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γιγνομένην, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. [k] ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [l] Ἀρκὴν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην· ἐντεῦθεν, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀναβὰς

[i] Καὶ καθαροὶ] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoſcit *Vet. Interpr.* qui ſupra legiſſe videtur οἱ ἐν ἀ. ν. μεμιασμένοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam ſane, cum ex *S. Literis* conſtet, vel *pontificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conſperſiſſe.

[k] Ἐλθὼν δ' εἰς] Ἐλθὼν εἰς *Samb.* Statim vitio Typorum *Baſ.* & *Gen.* νενομίκασι. BERN.

[l] Ἀρκὴν λεγομένην,] Ἀρκὼ *Samb.* Quanquam ἀγρεῖς ac ἀγρέας, quorum Arabum meminerunt aliquoties Geographi veteres, Eratoſthenes, Dionyſius, Strabo, Plinius, Ptolemæus, aliique, ab حجر *hagar* tanquam *rupium* incolas traxiſſe pro certo habeam, vix ab הגר parente altera Iſmaelis; nollem tamen heic loci reſcribi eo prætextu cum viris optimis A. Boſio & L. Capello ἀγρὸν, i. e. חגרא vel חגרת. Subeſt autem facilior correctio, (ſatis enim diſcrepant inter ſe elementa γ & κ, quicquid virorum doctorum plerique ſecus arbitrentur,) πρότερον ῥεκέμην vel πρότερον μὲ ῥεκέμην, aut ῥακέμην, aut ῥεκάμην, aut ob ת emphaſin ἀρεκέμην, à *ſilice* accepta olim nomenclatura, vel à Regulo Arabum *Recemo* Num. c. 31. 8. & Joſ. c. 13. 21. quod Joſepho inferius probatum c. 7. §. 1. hujus libri. Sicut στερεὰ Ptolemæi l. 5. c. 17. à צור Quinqueviro, & ab תור *Ura* Plinii l. 5. c. 24. imo Euſebio ipſa Idumæa ſeu Gebalena, unde montem *Seir*, *Gebal* appellat Syrus Arabſque, ἡ ἀμφὶ τὴν πέτραν nuncupatur. Petram enim Arabiæ Saxoſæ Metropolin (ut Joſephus, Procopius, aliique laudant) omnibus fere S. Bibliorum interpretibus רקם *Recam* & *Recem* vocari Chaldais, Syris, Arabicis, 2 Reg. c. 14. 7. fidem, ſeu veram ſeu Judaicam. Samaritanam, aut Mohammedicam profeſſis, ſuperius monuimus. Cæterum nobile illud emporium, & mercium Syriacarum, Ægyptiarum, atque Punicarum umbilicus, πέτρα ſcriptoribus Græcis, Syris רקם, Hebræis vatibus הסלע (ut Eſaiæ c. 42. 11. & 2 Reg. c. 14. 7.) & ipſis Arabibus الحجر *Hagar*, à multa rupe, quæ locum ambit, ὑψηλῇ περιεχούσῃ ὄρει αὐτὸ, quod jam ait Joſephus poſt Strabonem Geographum ſibi valde dilectum. Hic autem l. XVI. utiliſſimi operis, Μητρόπολις δ' ἡ ναβαταίων ἔστιν ἡ πέτρα καλουμένη. κεῖται γὰρ ἐπὶ χωρίου τ' ἄλλα ὁμαλῶ καὶ ἐπιπέδῳ, κύκλῳ δ' πέτραι φερομένῳ· τὰ μὲν ἐντὸς κρημνῶ διόλωμι, τὰ δ' ἐκτὸς πηγὰς ἀφθόνους ἔχοντα εἰς τε ὑδρείαν καὶ κηπείαν. χωρεῖ δ' ἔρημον ἡ πλείστη, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς ἑσπέραν ἐκδιαίαν. ταύτῃ δὲ καὶ ἐγγύθεν ἐστὶ τριῶν ἢ τεττάρων ὁδὸς ἡμερῶν εἰς Ἰεριχοῦντα εἰς δὲ Φοινίκην πέντε. Plinius etiam, qui Strabonis illa eadem ob oculos verſaverat, Naturæ l. 6. c 28. *Deinde Nabathæi oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus* II. M. *paſſuum amplitudine, circumdatum montibus inacceſſis, amne interfluente. Abeſt à Gaza, oppido littoris noſtri,* DC. M. Immodico numero, ut Scribæ audent; nam hic Plinius vel ab Elana tantum CL. M. paſſuum Gazam removet. Hæc eſt illa μεγάλη πέτρα ἡ ἐπὶ τῆς ἀραβίας Joſephi l. 6. quam Amaſias Idumææ domitor denotavit novo nomine ἰεκθοὴλ יקתאל. Puto enim כוך ſeu *Crac* Guilielmi Tyrii & Brocardi, eſſe potius καρὰκη Ptolemæi quam πέτρα; & ſitus idem ſuader. Edriſius etiam & Ebn Haucel in *Arabia Hagagia* في الحجاج Climate tertio الحجر ἴγεσ urbem ponunt, nobilem ſatis familia atque colymbethra Thamudi ثمود, (Θαμούδιοι gens ea Diodoro Ptolemæoque;) & excelſis undique montibus circumdatam, qui الاثالب ἀθαλίβα ſeu ῥαγάδες appellantur, eo quod eminus conjuncti, prope cernentibus diſtincti adpareant. Diſtat hic locus, ait Illuſtriſſimus Abulfedas, à جهة الشام dimidio tantum diurni itineris. Nam *Syriæ Palmyrenæ ſolitudines uſque ad Petram urbem pertinere*, Plinius in grandi opere affirmavit l. 5. c. 24. nec non memorat Xiphilinus ex Dione Palmam ſive תדמר Syriæ principem hanc regionem occupaſſe, τὴν ἀραβίαν τὴν πρὸς τῇ πέτρᾳ p. 344. Huic Claudius in Geographumenis dat long. 66. 45. lat. 30. 20'. Abulfedas long. eidem 67. 30'. lat. 28. 30'. Præterea Euſebius in Topographia ſacra hunc locum Joſephi valde juvat, ubi ait, Πέτρα, (ſic cod. MS.) πόλις ἐν γῇ ἰδουμᾶ τῆς ἀραβίας· ἥ τις ἐπεκλήθη ἰεκθοὴλ, ἡ καὶ ῥεκὲμ παρ' ἀσσυρίοις ὀνομάζεται. *Petra civitas*, Hieronymo interprete, *Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata eſt Jectael*, (2 Reg. c. 14. 7.) & à Syris (πρὸς τοὺς σύρους utrumque dicere licet, & hoc & alterum,) *Recem dicitur*. Alibi etiam amicus ille Pamphili, Ῥεκὲμ, αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις τῆς ἀραβίας, ἣν ἐξαιρεῖ ὁ ἰουδὰ ὃν κλῆρον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ. λεγεὼν δὲ κεῖται ἐκεῖ καὶ βασιλεὺς κάθηται. Hieron. *Recem, hæc eſt Petra, civitas Arabiæ, in qua regnavit Recan.* Num. c. 31. 8. & Joſ c. 13. 21. ῥεκὰν vulgares libri, meliores ῥοκὲμ. Unde Epiphanius de peſte Melchiſedeciana, οἱ δὲ τῇ ἀραβίᾳ τῇ πέτραιων ῥενὲμ τι καὶ ἐδωμᾶ καλοῦσι. Sicut mox in hoc libro ſatebitur Joſephus urbe Recema præclarius nihil reperiri in Arabia Petræa. Rurſum vero Euſebius, Κάδης, ἔνθα ἡ πηγὴ ἡ κρίσεως, καὶ κάδης βαρνὴ, ἔρημος ἡ ὑποκειμένη πέτρᾳ πόλει τῇ παλαιστίνῃ (ita & Suidas. Valde autem ambiguus eſt Diodorus de hac Petra, l. 3. p. 176. Quinvero πέτρα πόλις νεῶ τῇ τρίτῃ παλαιστίνῃ, inquit Hermolaus in compendio Geographiæ Byzantinæ, quod ſub imperio Chriſtiano fecerat;) ἔνθα ἀναβᾶσα ἐπιλάβεται μαρίαμ, καὶ μωυσῆς ἀφῆξας πρὸς τὸ πέτραν, καὶ ὕδωρ παρέσχε διψῶντι τῷ λαῷ. καὶ σήμερον εἰς ἔτι νεῶ (atque multos poſt annos multi viderunt illud pulchræ vatis monumentum) τὸ μνῆμα τῆς μαρίας αὐτόθι. Hoc itidem repetam verbis Latinis S. Hieronymi; *Cades unde fons eſt judicii: & Cades Barne in deſerto, quæ conjungitur civitati Petræ in Arabia. Ibi occubuit Maria, & Moyſes rupe percuſſa aquam ſitienti populo dedit. Monſtratur ibidem uſque in præſentem diem ſepulchrum Mariæ.* Hæc ille Credo equidem *Petram* inter rupium aſpera, quod Geographi Græci Arabiique demirantur, irriguam factam, amœnam, Aretharum بيت الحارث & mille regum ſedem felicem, ex quo Hori vicini montis latus (quippe cacumen ejus immobile & perpetuum decus effert in cœlos, primi maximique Hebræorum Sacerdotis ſepulchrum) Divina virga caſtigavit eliquavitque Moyſes, Num. c. 20. 11. ac per tot ſecula ſub Aarone bibiſſe Arabiæ dominos. Namque Euſebius & Hieronymus, Geographiæ ſacræ principes, aperte teſtantur, Ὡς ὄρος ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν ἀαρὼν, πλησίον πέτρας πόλεως· ἐν ᾧ καὶ εἰς ἔτι νεῶ δείκνυται (ſed & hi prono pede peregraverant loca ſacra) ἡ ἔτι μνῆμα ῥῆσαι πέτρα. *Or, mons in quo mortuus eſt Aaron, juxta civitatem Petram. Ubi uſque ad præſentem diem oſtenditur rupes, qua percuſſa Moyſes aquas populo dedit.* Pro *Horo* poſuit Uzielides montem אומנס *Omanos*, عمان: haud recte, nec tamen peſſime. Nam, ut Plinius demonſtrat, *à Petra incoluere Omani ad Characem uſque. Uranus* etiam ex recentioribus *Judæis* teſtatur in libello de Cippis ſuorum Doctorum monſtrari adhuc, נהר תהר קבור אהרן הכהן בכתרה סגורה ויושו עליה כיפה גאה והולכים שם היהודים להשתחות ומתפללין יעל קברו ואין מונע אותם והישמעאלים תופסין אותו בטהרה ובכבוד גדול. Sepulchrum Aaronis illuſtri fornice adornatum, & tam Mohammedanorum quam frequentia Judæorum viſentium celebratum. Adjunge his Hieronymum noſtrum, *Triceſima quarta manſio quam plerique interpretantur lumen*, [*ſic Philo fecerat in Onomaſtico ſacro*, Ὠρ, φῶς, *ex libro Numerorum*,] *nec errarent, ſi per Aleph literam ſcriberetur*, ut אור. *Alii pollem; & ipſi verum dicerent, ſi eſſet Ain poſitum*, puta עור. *Nonnulli foramen: quod poſſet accipi, ſi Eth haberet elementum*, quaſi חור. *Cum autem legatur per He, magis mons intelligitur: & legi poteſt*, Aſcendit Aaron Sacerdos in montis montem, *quod eſt Hebraice* אל חר התר el hor hahar, i. e. *in verticem ejus. Moritur autem eo anno, quo novus populus repromiſſionis terram intraturus erat in extremis finibus terræ Idumæorum.* Quamvis autem cum beato Moyſe, qui bis terque hoc adfirmat, omnis hiſtoria in Horo periiſſe fratrem ejus conſentiat; in Deuteronomio tamen lectum eſt tam Helleniſtis quam vernaculis Judæis per quam multa ſecula c. 10. Καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ ἀπέθανεν ὧν βηζωθ ὧν ἰακὰν μισαδαί: quomodo Euſebius etiam acceperat. Ait enim, μισαδαὶ ὧν ἰακὰν (ita MS.) τόπῳ ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ἔνθα ἐτελεύτησεν ἀαρὼν, *Miſaida*, Hieronymo interprete, *locus in ſolitudine in quo obiit Aaron.* Aut potius μοσηρὰ, i. e. *vinculum* ſeu *diſciplina*, ſicut Complutenſes ediderant, & Hieronymus interpretatus fuerat in Numerorum propriis, ubi addit, *Maſeroth*, (LXX. μασιρὼθ, quomodo & Samaritæ pronuntiare ſolent) *quod in noſtris codicibus* Mazuroth *legitur: vel hoc corriges ex Maſoretis* מוסרות Moſeroth. Pergit Moyſes, ἐκεῖ ἀπέθανεν ἀαρὼν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם *V. L. ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi Aaron mortuus & ſepultus eſt*: confuſis aut inverſis ſtationibus XXVII. XXVIII. & XXIV. ut nulla arte Doctorum Judæorum, noſtrorum adhuc nulla ſolvi & commode explicari poſſint. Sin vero veteris & Moſaici characteris codices ſequamur, *quos ævo* longo cultores Hargarizin lotis manibus verſant, redditis denuo verſubus duobus (ſicut olim ſcribebant) ſtatim fluent omnia ſine obſtaculo, quod amant Moſaica, plana ac perſpicua. Modum illum vide Deut. c. 10 6.

ובני ישראל נסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן . .
משם נסעו ויחנו הגרגדה משם נסעו . . ויחנו
ביטבתה ארץ נחלי מים משם נסעו . .
ויחנו ביעברנה משם נסעו ויחנו ביעציון גבר . .
משם נסעו . . ויהנו במדבר צן הוא קדש משם נסעו . .
ויחנו בהר ההר . . וימת שם אהרן ויקבר שם . .
ויכהן אלעזר בנו החתיו.

Fi-

ζὰς Λαοὺν [m] ἐπ' αὐτὸ, Μωυσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος, κατανεὺς γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ελεαζάρῳ τῷ παιδὶ, ᾧτινος ὢν ἀφῆκε τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη [n] τελευτᾷ γένεται, θνήσκει δὲ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος· τῷ μὲν αὐτῷ πλούτησας ἔτει, ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς ἢ ἔτη τὰ πάντα τρία ᾧτινος τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίαν, μηνὸς ὄντος [o] τοῦ μὲν Αθηναίοις Εκατομβαιῶνος καλουμένου, [p] Λῶος δὲ τοῦτο Μακεδόσιν, [q] Αββὰ δὲ παρ' Εβραίοις.

so, Aaron in verticem *quendam* ascendens (præmonitus à Moyse quod moriturus esset) in conspectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi constiterunt*) stolam pontificalem exuit, ipsamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat sacerdotium, vita decedit, populo inspectante: moriens quidem eo ipso anno, quo sororem amisit, cumque annos centum complesset & viginti tres. Dies autem obitus incidit in mensis initium secundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Σιχῶνα καὶ Ωγλω τὸν Αμορραίων βασιλέα νικήσας Μωυσῆς, καὶ τὴν χαλκῆν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τῇ χώρᾳ δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Εβραίων.

CAP. V.

Quomodo Moyses, divictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletisque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in sortem dedit.

Πενθος δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, [r] ἐπεὶ τέτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν σκεῖθεν Μωυσῆς τὸ στρατὸν, παρῆν [s] ὅπι παλαμὸν [t] Αρνῶνα· ὃς, ἐκ τῶν [u] Αραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ [x] πάσης ἐρήμου [y] ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβίτιν καὶ [z] Αμωρῖτιν. γῆ

AT cum finitus esset luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyses, inde cum exercitu proficiscens, castra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam solitudinem evagatus, in Asphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amoritida disterminans. Tellus autem ista frugifera est, atque ex

Sichon Amorrhæus vetat Israelitas fluvium Arnonem transire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Jos. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

Filii autem Israël profecti sunt de *Maseroth*, & castrametati sunt in *Bene Jacan*. Indeque profecti, castrametati sunt in *Gadgad*. Unde moventes, castrametati sunt in *Jetebatha* terram torrentium aquarum. Abhinc discesserunt & venerunt in *Abrone* vel *Abarne*. Inde etiam profecti, castra posuerunt in *Asiongaber*. Hinc autem moventes, sistunt in deserto *Sin*, quod est *Cades*. Hoc demum relicto, castrametati sunt in *Hor*. Ubi mortuus est Aaron, ubi & sepultus, Eleazaro in Sacerdotium ejus succedente. Paraphrastæ Sam. qui cætera omnia repetit, בטור טורדא כי אזל יהוה, quomodo S. Hieron. etiam explicat ad Stathmos Hebraicos. Interpres Arabicus eadem suggerit: وبنو اسرايبل رحلوا من مسبروث * من هناك Jacan ونزلوا في بني يعقن Masiroth رحلوا ونزلوا في جذجذه * من هناك رحلوا ونزلوا في يطبثه Jatbatha ارض ذات انهار * من هناك رحلوا ونزلوا في عبرنه Abrane * من هناك رحلوا ونزلوا في عصيون جبر * من هناك رحلوا ونزلوا في بريه صان San هي قدس * من هناك رحلوا ونزلوا في جبل هور Hor vel Haur * ومات هناك هرون ودفن هناك ولم العزر ابنه عوضه. Ut vero hæc absolvam. Ἀρεκιαλω loco illo scriptum olim viderant in Josephi ἀντιγράφοις Eusebius Hieronymusque. Unde in Onomasticis suis referunt ambo, Ἀρκία, Arcem, ᾗ ἱστορεῖ, αὕτη ἐστὶ πέτρα, πόλις ἐπίσημος τῆς Παλαιστίνης. Obsecro, quid certius? Necnon Adamantius de eisdem, Posthæc adplicatur ad Pharan Cades, aut Φαρὰν κλάδης, quod est fructificatio sancta. Inde adplicatur in montem Or, quod interpretatur Montanus. BERN. Αγγαι ab hagar malint *A. Bosius* & *L. Capellus*. Subest autem facilior correctio, Ρεκιαλω, aut ob ה emphasin Αρεκιαλω. nam apud *Eusebium* de Locis Hebr. Πίτρα, ἣ καὶ Ρεκὲμ ὀνομάζεται, & Ρεκὲμ, αὕτη ἐστὶ Πίτρα πόλις Αραβίας. In eodem etiam Ἀρκία, ᾗ ἱστορεῖ, πόλις τῆς Παλαιστίνης. unde forsan in suis Josephi ἀντιγράφοις Eusebius Hieronymusque Αρεκιμω habuerint. *Bern.* ad *Josephum*, hoc in loco. Verum Αρκη vel Αρκὴ cum *Cod. Samb.* in *Josepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forsan Αρκὰμ hîc rescribendum. Vide *Fullers* Miscell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44 HUDS. רקם Arcem, vel Arecimam, uti nomen hoc urbis Petræ infra cap. 7. scribit. REL.

[m] Επ' αὐτὸ,] Επ' αὐτῷ *Samb.* ibi διδηλοκότος *Bas.* & *Gen.* BERN.

* *Ubi constiterunt*] *Ubi erat populus constitutus* in *Vet. Interpr.*

[n] Παραχρῆμα,] Παραχρῆμα, *Tar. Big.* BERN.

[o] Πέμπτῃ μὲ Αθωσίου] Τῷ πέμπτῳ μ. *Vat.*

[p] Λῶος δὲ] Lous, λῶς, *Mert.* & *L. Epiphanius* vero (*sic reor*) *literis Latinis fecerat* Loeus, *à* λῶς *adscripta* ι, *quod antiquis exemplaribus perpetuum. Inde tot menda nostrorum codicum.* Locus, *Voss.* 1. Locos, *Vig.* Lochis, *Sar.* & *W.* 2. Lochos, *Col. Frob. W.* 1. *Bodl* & *Bal.* Sedebat, *aut* Sedebath, *ex* εἰδὰθ, *an* σαεδὰθ, *Col. Frob. Bodl. Voss* 1. *Mert.* & *P. Comestor.* Sedebach, *W.* 1. *Bal.* & *Goul.* Sebath, 1. *Quod autem sequitur*, apud Romanos nuncupatur Augustus, *Epiphanio quidem deleri suas, non Josepho. Verumtamen in mensem illum Cæsa-*

reum protinus incurrunt Ab *Hebræorum*, & *Atheniensium* Hecatombæon. *Epitom. Cant.* Aaron ascendens montem, qui Petra dicitur, videntibus cunctis mortuus est anno eodem quo & soror, cum vixisset annis tribus & triginta & centum, secunda luna in mense Augusto. *Tum Petrus Comestor* Eleazaro Pontificatus accessit per ætatem primogenito, per ignem assumto. Et mortuus est Aaron in monte Hor. In Deuteronomio dicitur Mulera, locus sepulturæ Aaron: qui usque hodie monstratur in montis vertice. Mortuus est autem XL anno egressionis, cum esset CXXIII annorum, eodem anno quo & Maria, mense quinto, qui & apud Hebræos dicitur Sedebat, apud Romanos Augustus, prima die mensis secundum lunam. *Similiter Ambrosius, gloria Mediolanensis Diœcesis, ad Mansionem* 34. In Hor monte Moyses, verbo Dei Pontificalibus Aaron indumentis nudato, Eleazar filium, cui propter ætatem Pontificatus obveniebat, universo vel mirante populo qui ex adverso stabat, protinus vestivit; ibique Aaron vita functo, *&c.* BERN.

[q] Αββὰ δὲ] Typographi licet Scribæque omnes ediderant μαιὸθ, σαεδὰ δὲ: aut σαεδὰ δὲ *Big.* & *Samb.* acies tamen tota Criticorum facile ita emendandum clamat, atque nunc emendavimus. Calendas enim Mensis Quinti secundum formam novam anni, quibus se fratrem carissimum amisisse noverat Moyses, Num. c. 33. 38. primum notare diem mensis אב, aut ex dialecto אבא, aut potius אבה, אבא, i. e. ὀπώρα, *pomorum maturorum utile tempus*, Doctores docent Babylonii *Ros hasana* f. 2, & 3. verbis multis, Uzielides ad Legem, Auctor Megillath Taanith, tot Judæorum Calendaria, Masudius Astronomus, Eutychius & Homeidides in Annalibus, Hieronymus ad Zachariæ vaticinia, alique multi. Nos etiam alibi, tam hunc miserrimum mensem, quam cæteros Hebraicorum cum fastis Gentium ex industria conciliamus. BERN. Ita post alios quamplurimos emendandum censuimus, cum antea in *Editis* esset Σαεδὰ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum* de *Succes. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1. *Jac. Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* p. 85. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte secunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Dissert. secunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. in *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inscite addit è suo, *apud Romanos vocatur Augustus*, cum in mensem *Julium* incurrant *Ab* Hebræorum & *Hecatombæon* Atheniensium. HUDS. סיון Sivan. Σαεδὰ in MS. REL.

[r] Επεὶ τέτ' ἐλώφησεν,] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τέτ' ἐλ. in *Editis*, *aliisque.*

[s] Επι παλαμὸν] Επὶ τὸ παλ. *Vat.*

[t] Αρνῶνα·] *Hen. Busb* & infra cæteri omnes. Heic vero Ἀρνῶν *Bas. Gen. Big* & *Samb.* ut in obliquis solent οι ο'. Heic ארנון *Arnon* scribebatur tam in libris Moysis, quam in illo *Bellorum Domini*. BERN.

[u] Αραβίας] Αραβίας ὀρῶν *Samb.* & *Epiph.* ἀραβίας ὄρους *Bas.* & *Gen. Big.* Verum flumen illud apud Moysen dicitur יצא מגבול האמרי Num. c. 21. 13. Mox μίσης sine causa substituit *Tar. Big.* pro πάσης. Dein Αμωρῖτιν *Hen. Busb* BERN.

[x] Πάσης ἐρήμου] Est qui conjicit μίσης ἐρ.

[y] Ῥέων,] *Coll. Voss. Sean.*

[z] Αμωρῖτιν. [*Al.* Αμμωρῖτιν & Αυμοῖτιν.

ex se satis fructuum suppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, misit legatos Moyses, oratum ut sibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quascunque vellet, adhibitis, ut sibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui sub ejus ditione sint incolæ: seque rerum venalium foro in eorum commodum usuros, etiamsi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, transitum negans, *mox* copias suas omnes armatas educit; & se quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

V. *Juventus Hebraïca, simul cum Raguelo, copias Amorrhæas prosternit, eorumque regionem læta occupat.*

2. Moyses autem, cum animadvertisset Amorrhæum hostili in ipsos animo esse, haud ferendum contemptum ratus est: secumque statuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in seditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, consuluit Deum, an ipsum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *insuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen se accinxit, militibusque animos accendit: nunc eos orans atque obsecrans pugnandi cupiditatem explere, præsertim cum Deus illis concesserit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* desiderarunt, potestate, armisque sumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius sui similis; sed & ipse timore perculsus est ad conspectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita se prius gerebat ut fortiter animatus esse videretur, tunc se perterritum ostendit. Primo itaque congressui non ausi resistere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo suæ potius saluti se consulturos esse existimantes, quam prælium committendo. Munitis enim Urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulsis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, sine mora illis instabant: solutisque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga sese in urbem recipiebant: Hebræi autem non segnes erant & defessi in persequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perseverantiam adjicientes, cum essent funditores optimi & cujuscunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad insequendum agiles & expediti, cursu adæquabant hostes; & eos, qui longius aufugerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis assequebantur. Multa itaque cædes facta est, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos sitis magis, quam hostium aliquis. erat enim æstatis tempus. Et quamplurimos, desiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot densis agminibus fugerant, circumstan-

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 1. c. 2. c. 3. c. 4. & c. 29 Jos. c. 12. & c. 13. Jud. c. 11. Amos. cap. 2. Ps. 135. & 136. nec non à Philone p. 642.

δ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πολὺ[a] ἀνθρώπων τῆς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [b] Σιχῶνα, [c] τὸ βασιλεύοντα τῆς χώρας [d] ταύτης, ἀπέστελε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ [e] δίοδον αὐτῶν ἐφ' ἃς ἂν βούληται πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς ἐποικοῦντας ὧν [f] Σιχὼν ἄρχει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ [g] ἐκείνων λυσιτελές, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [h] ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὠλίζει τὸν οἰκεῖον στρατὸν, καὶ τοὺς Ἑβραίους [i] διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

Β'. Μωϋσῆς οὖ, ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸ Ἀμορραῖον διακείμενον, ὅτι προφρονούμενος ἀνέχεσθαι δεῖν [k] ἔγνω καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς ἐστασίασάν τι πρότερον αὐτοῖς συμπεσόν, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διανοὺς, ἤρετο τὸ Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. ᾧ δὴ Θεὸς καὶ νίκην [l] ἀποσημήναντος, αὐτὸς ἱλαρώτερος εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτὸς ἀξιῶν τὸ τῶν πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [m] αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, ἀβρέως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ὅπερ ὀπίσω τῶν ὁμοίως [n] αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε καταπλαγεὶς τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχουσα ἧττον αὐτὴν [o] εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπολέγχη πεφοβημένη. [p] τὴν πρώτην οὖν σπουδὴν οὐκ ὑπομείναντες ἀντισχεῖν, καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· [q] τοῦτ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες [r] ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθαῤῥουν γὰρ ταῖς πόλεσιν ὅσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν ἥδεν αὐτοῖς ὄφελος εἰς τοὺς [s] σωθησομένους. Ἑβραῖοι γὰρ, ὡς ἐνόησαν [t] αὐτοὺς εἴδον, ἅμα ἐνέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸ κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀποῤῥαγέντες ἔφευγον ὅπῃ τῶν πόλεων· οἱ δὲ τοὺς διώξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς [u] συσπασθῆναι συστρεπταλαιπωρῆσαι συσθένουσι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἐκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [x] διὰ τὴν [y] ὁπλίσιν ἅπασι ῥᾳστώνην πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέτρεπον τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς [z] πρώτους ἔτι συλληφθῆναι γενομένους, τοῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατέβαλλον. φύσει τε ἦν γένος πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] ἀφευγόντες. ἔκαμνον δὲ ὅτι δίψει μᾶλλον ἢ πληγαῖς τῶν πολεμίων. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ὑπερθυμίᾳ δὲ πιεῖν ὅτι πλείστου τοὺς πολεμίους [b] καταφρονήσαντες, καὶ ὅσον συνεστραμμένων [c] ἐφυγε, πρεσβεύσαντες ἐβάλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκροντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ὑποθήκη δὲ αὐτῶν καὶ [e] Σι-

a Ἀνθρώπων] Ita è *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliisque*, ἀνθρώπων ἴσον τοῖς παρ' αὐτοῖς ὤν.

b Σιχῶνα,] Ita *Bas.* & *Gen.* & prius Moyses סיחון סיחן sichôn, seu *Sihon*; acuunt enim Masoretæ syllabam sequiorem. σηχῶνα & in recto σηχών passim scribunt *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Sic scriptum viderat & *Epiphan* Samaritæ cantillant potius σαιχών: Hieronymus *Sehon* edidit sua in versione, Alexandrini σηών. BERN. Ita *Bas.* & *G.* & prius *Moyses* Σιχὼν seu *Sihon* acuunt enim *Masorethæ* syllabam sequiorem. Σηχῶνα & in recto Σηχὼν passim *Samb. Big. Hen.* & *Busb.* Σηὼν & Σηῶνα *Vat. Zon.* & LXX.

c Τὸν βασιλεύοντα] Τὸν βασιλέα *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

d Ταύτης, [Ταύτης ἧς ἀπ. *Big.*

e Δίοδον αὐτῶν] Ita quinque *MSS. Zonar.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voss.* pro αὐτῶν habet αὐτὸν) in *Editis* διόδους ὁδὸν ἐφ' ἃς &c.

f Σιχὼν] Σηὼν *Big.* σηχὼν *Samb.* & *Busb.* σηχῶν *Hen.* BERN.

g Ἐκείνων] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* cum *Editis* ἐκεῖνον.

h Ἐθέλοιεν.] Ἐθέλοι *Vat.* ἐθέλοιτεν *Samb.*

i Διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα] Hi sunt fluvii illi de quibus superius p. 190. lin. 1. REL.

k Ἔγνω·] Ἔγνωκε τοὺς *Samb.* & *Epiphan.*

l Ἀποσημήναντος,] Ita quatuor *MSS. Zonaras*que ex dialecto *Attica*. in *Editis*, *aliisque*, ἀποσημάναντος.

m Αὐτῇ συγχωρεῖ χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox χρῆται *Big.* & *Samb.*

n Αὐτῷ·] Αὐτῶν *Vat.* & forsan *Vet. Interpr.* qui habet *missilentibus populis cum jam non esset æqualis.*

o Εὔψυχον εἶναι] Ἔμψυχον *Big.*

p Τὴν πρώτην] Καὶ τὴν πρ. ex mala *Tar.* & *Big.* conjectura. BERN. & HUDS.

q Τοῦτ' αὐτοῖς] Τοῦτο ἐνόει; *Bas. Gen.* In ea sententia ὑπολαβόντες μᾶλλον ἢ τὸ μάχεσθαι *Tar. Big.* BERN.

r Ἢ τὸ μάχεσθαι] Est qui (*Tar.*) conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ.

s Σωθησομένους.] Ita *Samb.* in *reliquis* cum *Editis* σωθησομένοις. σωσιχλεισθείσιν legisse videtur *Epiphan.*

t Αὐτοὺς εἶδον,] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ὅταν εἶδον ἐθνὺς αὐτὸς εἶδον ἐπέκ. *Vat.* ὡς ἐνθ' ὅταν αὐτοὺς ἔθνος εἶδον ἐπέκ. *Bas.* & *G.*

u Συσπᾶσθαι] Συστρεπτοῦσθαι *Samb.* & *Big.*

x Διὰ τὴν] Καὶ διὰ τὴν *Vat.*

y Ὁπλίσιν] *Al.* ὅπλοις.

z Πρώτους δὲ] Πρώτους συλληφθῆναι *Big.* & *Samb.* Verum Corrector codicis *Sambucani* πρώτους δὲ συλληφθῆναι. *Hen.* πρώτους δὲ συλληφθῆναι. BERN. Πρώτους συλλ. *Big. Vat.* & *Samb.* à prima manu, ab altera πρώτοις δὲ συλλ.

a Διαφεύγοντες.] Ita quatuor *MSS.* in *Editis* & *aliis* ἀφυγόντες.

b Παρακαταφρονήσαντες,] Καταφρονήσαντες *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* καθαπτέχοντας legisse visus est *Vet. Interpr.*

c Ἔφυγε,] Ἐφεύγει *Big.*

d Διέφθειρον.] Ita *Big.* & *Samb.* διέφθειραν in *reliquis.*

e Σι-

[c] Σιχὼν ὁ βασιλεύς. Ἑβραίοις γὰρ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκ γῆς εἶχον, μείζης ἐπὶ τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. καὶ διεξῆλ [f] πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα ποιούμενον, [g] ἀλισκομένων καὶ τῶν [h] πολεμίων· οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς τούτων εἰς ἐμπόδιον, ἅτε μαχίμων ἁπάντων ὁπλωτῶν. Ἀμορραίοις μὲν οὖν τοῖς πάνυ παθοῦσι κατέλαβεν, ὅτι φρονήσαντες δεινὰ, ὅτε ἀγαθοὶ κατὰ τὸ ἔργον γεγονότες. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν [i] παρελάμβανον. ἔστι δὲ [k] χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [l] νήσῳ τὴν φύσιν [m] ὑπάρχον. ἧς μὲν Ἀρνῶν μὲν ἀπὸ μεσημβρίας [n] ὁμόζυγόν αὐτὸ, [o] Ἰαβάκχης δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλύνειν περιχάραν· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ ἧς ὀνόματος μεταδίδωσι. τὸ μέντοι γε [p] πρὸς τῇ δύσει ἧς χωρίου, [q] περίησιν αὐτὴν [r] Ἰορδάνης.

[c] Sichon rex. Hebræi autem cæsos spoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam suppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris supereslet; insuper & milites ubique sine metu, captis omnibus qui hostilia minitabantur, pabulatum egressi sunt: nihil enim iis impedimento erat, præsertim cum fortissimus quisque occubuisset *in prælio*. Atque hujusmodi quidem calamitas illata est Amorrhæis; qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi vero terram eorum *sibimet* acceperunt. Est autem regio tres inter fluvios sita, insulæ plane similis. Arnone quidem, qua meridiem spectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus septentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium sese exonerans, nomen suum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occasum, illud Jordanes alluit.

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [s] ἐπιτίθεται τοῖς Ισραηλίταις Ωγης, ὁ τῶν [t] Γαλαδίτων καὶ [v] Γαυλανίτιδος βασιλεὺς, στρατὸν ἄγων, καὶ παρὸν μὲν ὡς [x] ἐπὶ συμμαχίαν τῷ Σιχῶνι φίλῳ τυγχάνοντι. εὑρὼν δὲ ἐκεῖνον ἤδη διαπολωλότα, καὶ [y] ὄντως ἔγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· [z] πειράσεσθαί τε νομίζων, καὶ τὴν ἀρετὴν [a] αὐτῶν διαφθεῖραι βουλόμενος λαθεῖν. Διαμαρτὼν δὲ [b] τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει καὶ τῷ μάχῳ, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν [c] Ἰάβακχον περαιωσάμενος, διεξῆλθε τὴν Ωγου βασιλείας, πάσας τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας· οἳ καὶ πλούτῳ διέφερον πάντων [d] τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, διὰ ἀρετὴν γῆς καὶ πολλὴν εὐθηνίαν καρπῶν. [e] Ωγης δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος

[s] Hæc Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipse ducens, & festinans quidem ut suppetias ferret Sichoni, amico suo & socio. Compertо autem quod is jam exstinctus occiderit, nihilominus ipsi constitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volensque virtutis eorum periculum facere. De spe vero sua decidens & ipse in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyses autem, Jabaccho fluvio trajecto, Ogis regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos istius terræ *homines* divitiis superabant, cum ob soli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis pauci

Post hæc Oges, Batanææ sive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Israëlitis urbes non minus quam munitas LX. opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. & Philo p. 643.

[c] Σιχὼν] Σιχὼν *Bas.* & *Gen.* σηχὼν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Aut horum quodvis dices, Aristarchis non invitis, aut etiam σιχών. BERN.

[f] Πᾶσιν ἀδεῶς] Παν ἀδεῶς *Tur. Big.* haud perite. BERN. Παν è conjectura alicujus, non probante *Bernardo*.

[g] Ἁλισκομένων καὶ] Forte καὶ ἁλισκομένων τε. COCC.

[h] Πολεμίων·] Secunda manus *Samb. Hen.* & *Busb.* πόλεων. Convenit illis & *Zonaras*. Alterum tamen Josephi fuerat. BERN. Πολεων *Samb.* à manu secunda, & *Busb. Hen.* (*Coll. Viss.*) & *Zonaras.* non adeo recte.

[i] Παρελάμβανον.] Παρέλαβον *Hen. Busb.* & *Zonaras. Epiphanius*, late ceperunt, ἀπέβαλον ἐλαιῶνας, aut ἐξελάμβανον pro παρελάμβανον, ut errare solent calami. BERN.

[k] Χωρίον] Χωρίον ὃ τριῶν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[l] Νήσῳ] Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis*.

[m] Ὑπάρχον. Ὧ μὲν Ἀρνῶν] Ὑπάρχῃ *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[n] Ὁμόζυγον] Ὁμόζυγον αὐτὸ *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἀκόλουθος αὐτῷ *Bas.* & *Gen.* αὐτῆς αὐτὸ *Tur. Big.* At vero illa conjectura ἀκόλουθος præstaret, aut ἀκταῖς αὐτῷ, si esset opus. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁμόζυγον ἀκόλουθος αὐτῷ in *Editis*, *aliisque*. Sunt qui conjiciunt ἀκταῖς αὐτὸ, & ἀκταῖς αὐτῷ.

[o] Ἰαβάκχης] Heic Ἰοβάκχην & mox ἰάβοκκον *Bas.* & *Gen.* ἰαβόκκην *Big. Samb.* & *Epiphanius*: pauloque inferius omnes pariter ἰάβοκκον. At ex judicandi facultate *Tur. Big.* Ἰόβακκον, *Buriusque* ἰάβοκκον, nos ἰάβοκχον. Quinimo illorum codicum aliquot ἰαβακχ exhibent Ἀχ. l. 1. c. 20. §. 2. BERN. Similiter p. 167. v. ult. *al.* Ἰοβάκκην & (*Coll. Voss.*) Ἰαβόκκην. vide etiam infra v. 26.

[p] Πρὸς τῇ δύσει] Πρὸς τὴν δύσιν *Vat.*

[q] Περίησιν αὐτὴν] *Bas. Gen.* & *Samb.* περίεισιν, ut ab ἴημι Attici malunt Ionesque vice verbi communis περίεισιν. *Tur. Big.* huc introducere voluit περίιστιν. BERN. Ita *Bas. G. Samb.* & *Vat.* Atticorum Ionumque more vice verbi communis περίεισιν.

[r] Ἰορδάνης.] Ἰορδάν jam libri cusi scriptique: at supra εἰς τὸν Ἰορδάνην iidem omnes. BERN. Ὁ Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis*, *aliisque* Ἰορδάν.

[s] Ἐπιτίθεται] Ἐπέθεντο δὲ τοῖς *Vat.*

* *Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex,*] *Posthæc Oges Batanææ, sive pinguium terrarum Galaditidis ac Gaulanitidis præpinguis ingensque dominus, dialecto quidem Moysis* עוג מלך הבשן, *Oncelosо semper, Septuagintaque Jonathanibus vero falsoque, tum Syris Chaldæisque aliis, ex abusu vocis vetusto populari lepidoque* כתנן מאוה, *& ut ita*; *nisi à statione, quæ* LXX. *Interpretibus* ματθανὶμ *aut* ματθανὶν, *Hebræis* Matthana מתנה, *nomen illud traductum fuerat: de ea Eusebius, αὐτη νῦν λέγει* ματθανά. *καὶ ἡ ἐπὶ τῷ δεξιῷ λέγει ἀπὸ σημείου ιβ'.* πρὸς ἀνατολὰς ὑπὲρ Ἰορδάνου, *pro* בתנן Batnan *etiam Syrorum, &* בותנן בותניא *Uzielidæ*, בתנין בתניו *Samaritarum*, בטניה *Judæorum simulque Samaritarum in versionibus Arabicis S. Bibliorum, aut* βατανεὰς *aut* βαθαναία Batanæa *Josephi hujus, Cl. Ptolemæi, Eusebii Cæsariensis, Hieronymi Presbyteri, &c.* βαταναῖτις *denique Cyrilli, Theodoreti, Hieronymi etiam, aliorumque Ecclesiasticorum. Hanc regionem à* Bethsan *ita cognominatam putarunt Georgius S. Tarasii, alterque Cedrenus, quod ajunt,* ἀπὸ βασσὰν, ἡ ἐστι σανιδόπολις. *Monstrum itaque istud, cujus lectum ex chalybe cubitos quadratos 4 x 9 amplum servavat Philadelphia fertilis Coeles Syriæ: Sic enim tam* Ammon *&* Amman, *quam* ραββὰθ ἀμμὼν, ραββαθάμανα, רבת בני יעקן, Rabbath *&* Rabba *&* Rabbatha, *Ammanitarum Metropolin, jam à secundo Ptolemæorum Ægyptiorum fuisse appellatam sæpius inculcant Eusebius in Geographia sacra, in Commentariis sacris Hieronymus, Stephanusque Byzantius in Geographia communi: victori Israëlitæ urbes non minus quam munitas* LX, *opes immensas, & vitam suam cedit. Deut. c. 3. Jos. c. 12. & c. 13. 1 Reg. c. 4. 18. & Philo p. 643. qui bello illo Batanæo Asianos omnes territos credidit.* BERN.

[t] Γαλαδίτων] Γαλαδίτων καὶ γαυλανίτιδος *Zonaras.* γαλαδηνὸς καὶ γαυλανίτιδος *Bas. Gen.* & *Epiphan.* γαλαδίτης καὶ γαλαυτίδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Vide supra de Galadena l. 1. c. 19. §. 11. ex Geographo Byzantio. Eadem tellus γαλάτις Polybio p. 577. γαλαδίτις nuncupatur Eusebio Cæsariensi & Scholiastæ ad Jerem. c. 49. & Suidæ Grammatico Atque etiam Hieronymo modo *Galaaditis*, modo *Gerasena*, sicut Saadias alicubi in Commentariis Sacris *Galaad* interpretari amat جرس, γέρασα noto Græcis nomine. Gaulanitidi vero Asylum גולן Deut. c. 4. 45. nomen pridem addidit. Unde Eusebius, γαυλὰν ἡ γαυλὰν, πόλις ἱερατικὴ καὶ φυγαδευτήριον ἐν τῇ βαταναίτιδι. καὶ νῦν γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ βαταναίᾳ. ἐμώνυμον δὲ τῇ κώμῃ καὶ ἡ ἐπέχουσα. Statim *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ συμμαχίᾳ. Mox ut prius *Samb. Hen.* & *Busb.* σηχὼν. *Big.* σήχων. BERN.

[v] Γαυλανίτιδ] Γαλαυτίδος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* (Γαυλανίτιδος *Coll. Voss.*) Verum *Eusebio* Γαυλὼν ἡ Γωλὰν ἐν τῇ Βασανίτιδι. καὶ νῦν Γαυλὰν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ Βαταναίᾳ. ὁμώνυμον δὲ τῇ κώμῃ καὶ ἡ ἐπέχουσα.

[x] Ἐπὶ συμμαχίαν] Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen.* & *Busb.*

[y] Οὕτως ἔγνω] Οὕτος *Big.* & *Samb.*

[z] Πειράσεσθαί τε] Καὶ πειρασθαί τε *Vat.*

[a] Αὐτῶν διαφθεῖραι] Ita è *MSS.* in *Editis* deest αὐτῶν.

[b] Διὰ τὴν ἐλπίδα,] Sic *Big.* (*Tur. Cocceius*) *Samb* & *Vat.* ἐπὶ τὴν *Bas. G. alique.*

[c] Ἰάβακχον] In *Editis* Ἰάβοκκον. in *MSS.* Ἰάβωκον & Ἰόβακκον unde nonnulli conjiciunt Ἰόβακκον, Ἰάβοκκον, & Ἰαβόκχον. Vide p. 167 v. ult & supra, v. 12.

[d] Τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ,] Τῶν ἐκείνῃ ἠπείρῳ *Big.* τῶν ἐκείνῃ κειμένων *Samb.* τῶν οἰκούντων ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ ἐν δὲ ἀρετῇ τῆς γῆς *Vat.* τῶν ἐν ἐκ. ἠπείρῳ καὶ ἀρετῆς καὶ πλ. *Vet. Interpr.*

[e] Ὠγης δὲ] Ita *MSS.* (& *Cocceius*) Ὄγης δὲ in *Editis*. quo admisso, mox ὀγίγαι legendum. HUDS. Nota decorum iliud εἰδὼς ἄξιον τυγχάνω. HAV.

cis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* ſtrenuus, ut præclara ejus facinora reſponderint ſtaturæ proceritati & formæ decori præcellentì. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non ſolum in præſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim ſexaginta egregie munitas, ejuſque imperio ſubjectas ceperunt: multamque prædam & ſeorſim ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

λῶ, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν γὰρ χεὶρ χάρα [e] γηναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς τοῦ μεγάθους καὶ τῆς ὑπερεπίσης πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὸ μέγαθος ἐπεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτοῦ λαβόντες ἐν [g] Ραββαθᾶ πόλει τῶν Βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέαν, τεσσάρων δὲ πηχῶν τὸ εὖρος, μῆκος δὲ δι' ὅλου πήχεως μείζονα. τοῦτο τοίνυν [h] παίσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἰτίους ἀπεδείξατο. καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ πεφυκυίας, ὑποχειρίους ἐκείνῳ, παρέλαβον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες ὑπόρησαν.

CAP VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, caſtra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis.

MOyſes itaque, exercitum ducens Jordanem verſus, in magna planitie è regione Jerichuntis caſtra metatur. Illa autem urbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, & balſami copia abundans. Jamque cœperunt Iſraëlitæ animis efferri, & magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolaſſet & populum epulis ex-

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἶδος.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, [i] ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [k] ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ, [l] καὶ τὸ μέγα πεδίον Ἱερεχοῦντος [m] ἀντικρύς. πόλις δ' ἐστὶν Ἰουδαίων αὕτη, φοίνικάς τε φέρειν ἀγαθὴ, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς [n] πολεμίους ἐπιθυμίαν ἐπῆραν. καὶ Μωϋσῆς [nn] ὀλίγων ἡμερῶν δοὺς χαρισήρια πρῶτον τῷ Θεῷ,

[f] Γηναῖος ὁ ἀνὴρ,] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt articulus.

[g] Ραββαθᾶ πόλῃ τῶν βασιλείων] Τῶν βασιλείων *Big.* τῆ βασιλείας *Epiphanius.* Melius alii. Nam in genere *Rabbath* רבת, i. e. עיר רבת, & dialecto Philadelphena רבתא aut רבתא קרתא, ῥαββαθᾶ & *Cartha rabbatha*, πόλις βασίλεως, *ſedes regia*, μεγαλοπρεπὴς ipſa voce. Unde Doctores Alexandrini בני עמון ברבת interpretati ſunt ἐν τῇ ἀκρᾳ τῶν υἱῶν ἀμμών. Huc pertinere putabis hæc Euſebii Loca ſacra: Ἀμμὰν ἡ νῦν Φιλαδέλφεια, πόλις ἐπίσημος τῆς ὁρωμένης; quod etiam Stephanus Byz. Cl. Ptolemæus, Plinius Secundus, & ipſe rex Antiochus bene norant. Quippe ut Syrus Arabſve ea potitus eſſet, ita climatis nomen ſolebat hæc urbs variare.) κατῴκουν δὲ αὐτὴν πρότερον οἱ μαδιηνῖται, ἔθνος ἀρχαῖον, ὅπερ ἀνέτειλον οἱ υἱοὶ λὼτ οἱ ἀπὸ ἀμμών. Idem alibi ῥαββὰ (*Rabbath* Hieronymo interpreri) πόλις βασιλείας ἀμμών. αὕτη ἐστὶ Φιλαδελφία· μίμνῃ δὲ αὐτῆς καὶ Ἱερεμίας. Plinius inſuper monet hanc & Damaſcum Raphanamque ex decem urbibus illuſtribus Syriæ in Arabiam recedere. Idem animadvertit S. Hieronymus ad Ezech. c. 25. *Filii Ammon habebant Metropolin nomine Rabbath, quæ hodie à rege Ægypti Ptolemæo cognomento Philadelpho, qui Arabiam tenuit cum Judæa, Philadelphia nuncupata eſt. Dicitur autem quod Nabochodonoſor capiet urbem Rabbath: quæ vel proprie hoc appellatur nomine, vel ob magnitudinem; Rabbath enim maxima dicitur.* Et ad Ezech. c. 21. 20. *Cum venerit ad ſolitudinem ad bivium* (שנים דרכים) *terræ Arabiæ, quæ appellatur filiorum Ammon; quarum una via Jeruſalem ducit ad dextram partem; ſiniſtra vero ad Rabbath filiorum Ammon: quæ eſt civitas Metropolis, & hodie Philadelphia nominatur.* Diverſa quædam ibidem Græce commentatus eſt B. Theodoretus: Ὡς ἐν εἰκόνι φησὶ δηγήσασθαι μίαν ὁδὸν δίχα μεριζομένην, τὴν μὲν κατ' εὐθὺ τὴν Ἱερουσαλὴμ φερομένην, τὴν δὲ εἰς τὴν ῥαββὰθ τῶν υἱῶν Ἀμμανιτῶν. Ῥαββὰθ δὲ τῶν υἱῶν εἶπεν, ἐπειδὴ ἐστὶ καὶ ἑτέρα ὁμώνυμος, ἡ δὲ ἀμμάν. Ταύτην δὲ τὴν δὲ ἀμμὰν φασί τινες εἶναι τὴν ἐν ἀραβίᾳ Φιλαδέλφειαν καλουμένην, ἥτις μέχρι νῦν ἀμμὰν τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ προσαγορεύεται. Idem Antiſtes ad Jer. c. 49. ῥαββὰθ πόλις ἐν τῇ ἀραβίᾳ. Polybius enim in bellis Antiochi & Ptolemæi meminerat ejus p. 577. nomine Ῥαββαλάμανα τῆς ἀραβίας, imo ἐπὶ βραχὺν τεῖχος τὴν πόλιν, δύο τε τόπους μόνον ἔχειν εὐπρόσοδον. Mirum tamen Polybium non *Philadelphiam* hanc nuncupaſſe, ſed jamdiu à morte Ptolemæi cognominis vetus nomen nimiſque longum barbarumque retinuiſſe, niſi alia urbs *Philadelphia*, alia forte *Rabatammana*. Theodoretus etiam, quod videmus, de eo dubitavit. Victor tamen ad Jeremiæ c. 49. ἐν ᾗ ζῇ πόλις ἀμμών, καὶ νῦν ἡ κώμη ὡς ἀπὸ δεκαπέντε σημείων ἀπὸ ῥαββὰθ, τὴν νῦν καλουμένην Φιλαδελφίας. Olympiodorus quidem ſimplicius, ῥαββὰθ πόλις ἀμμανιτῶν. οἱ δὲ υἱοὶ ἀμμὼν ἀμμανῖται, ἀπὸ δὲ ἀμμὼν ὄντες: ſic enim Joſephus pronuntiarat יעמן S. Codicis. Deinde B. Hieronymus ad Amoſi primum, *Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, qui de Lot ſtirpe generati ſunt, & habitant in Arabia ubi nunc eſt Philadelphia. Ignem ſuccendam in muro Rabba*, רבה, *quæ fuit Metropolis Ammonitarum.* Hanc urbem Syriæ Arabiæque confinem, & regionis Decapolitanæ non minimum decus neque prætermiſit Byzantinus ille Stephanus, Ῥαββαλάμανα, πόλις τῆς ἐσχατιᾶς ἀραβίας. Iterum, Εἰσὶ καὶ ἀμμανῖται, ἀφ' ὧν μία. ἡ νῦν δὲ τῶν ναβαταίων ἀραβίων, ὡς ἱστορεῖ, puta ἀρχ. l. 1. c. 12. ἐκλήθησαν δὲ ἀπὸ ἀμμὰν δὲ παιδὸς λὼτ καὶ τῆς νεωτέρας θυγατρός. Tertioque, Καὶ Φιλαδέλφεια, τὴν συρίας ἐπιφανὴς πόλις, ἡ πρότερον ἄμμαν, εἶτ' ἀσάφη, (ne vix accedo) εἶτα Φιλαδέλφεια, ἀπὸ πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. ὁ πολίτης Φιλαδελφεύς. τὸ ὄ Φιλαδελφικὸς, ἐπιχώριον. ὕστερον δὲ ἱστορεῖ καὶ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιολογίας. BERN.

[h] Παίσαντος,] Πεσόντος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

[i] Ἀγαγὼν] Καὶ ἀγαγὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ,] Ἐπὶ τ Ἰορδάνη *Big.* & *Samb.*

[l] Κατὰ τὸ μέγα πεδίον] *Caſtris itaque noviſſimis exercitum ſuum conſtituit Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, in planitie Moabica; præſertim enim dictus eſt ille locus* ערבות מואב *i. e. planities Moabis* ערבות תא τ. μπη, *ſive Joſepho interprete tum hoc tum alibi* τὸ μέγα πεδίον, *quaſi* ערבה רבה *: Michæque Vati c. 6. 6.* שטים *i. e.* χοῖνοι, *aut potius* χοῖνοι LXXII. *Interpr. exſtiti Euſebio, Setim Hieronymo, & Jonathæ Judæo* משר שטן *ἡ πεδιὰς σιτῶν, propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis* יחו *i. e. Deſumi dialecto Chananæa, aut* بشط *ſitta Arabica; cujus palmas odoraque balſama nulla non celebrat hiſtoria. Vide Num. c. 22. & de Jerichunte Strabonem p. 525. Flaviumque l. 5. Bellorum c. 26. ubi ſuaviſſimam urbem ſua cum paradiſo pulchre deſcribit.* BERN. *Sc.* in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur *ἡ πεδιὰς Σιτῶν.* Vide *Euſebii* Onomaſt. v. Ἀραβὼθ Μωάβ.

[m] Ἀντικρύς.] *Big.* & *Samb.* ἀντικρύ. Attice pinges ἀντικρὺς aut ἄντικρυς, cum *Baſ. Gen. Hen.* & *Busb.* Eodem animo ἱερεχοῦς ἴναυλα *Zonaras* in Annalibus. De loco autem illo בערבות מואב מעבר לירדן ירחו Num. c. 22. 1. c. 33. 48. & paſſim, ubi jam caſtra ſecunda poſt XL poſuerant Hebræi, finemque attigerant longi erroris, hæc docte diſſerunt Euſebius Hieronymuſque: Ἀραβὼθ μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαὸς (ὁ μὲ ἀκύλας ἑρμηνεύει, (quod addo) ὁμαλὰ, (ὁ δὲ συμμαχος) τὸν πεδιάδα τοῦ μωάβ, ἣ ἐστιν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου καὶ ἱερεχώ. καὶ ἐστὶ τόπος εἰς δεῦρο δεικνύμενος τοῦ ὄρους Φογὼρ, ὃς καλεῖται) ἀντίκρυς δὲ λεγόμενος ἐπὶ ἱεριχοῦς (l. ἱεροῦς) τ ἀραβίας, ἀντικρὺ ἱερεχώ. Ἀραβὰ ἀκύλας κατὰ πλάτος (emendo ἀκύλας ὁ τοὺς ὁμαλοὺς, συμμαχος) ὁ τῇ πεδιάδι, θεοδοτίων ὁ δυσμὰς, καὶ πάλιν ὁ τῇ ἀοικήτῳ. Vide Job c. 39. 6. *Araboth Moab, ubi ſecundo numeratus eſt populus, quod Aquila interpretatur humilia ſive æqualia Moab, hanc habens conſuetudinem, ut eremum propter planitiem ὁμαλὸν i. e. æqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, Campeſtria Moab tranſtulit.* (Hunc ſane interpretem imitatur Rector Bethleemiticus in verſione ſua Biblica, & ad Manſiones Hebraicas. Quinimo τὸν πεδιάδα ſeu *prata plana* Moabi indicant משרא Onceloſi & Uzielidis, atque בקעא & בקיעא Samaritarum.) *Et eſt uſque hodie locus juxta montem Phogor euntibus à Libiade in Esbum Arabiæ* (חשבון) *contra Hiericho, qui ita appellatur Araba. Hanc ut ſupra Aquila tranſtulit planam, Symmachus interdum campeſtrem, interdum inhabitabilem; Theodotion occidentalem;* Doctores equidem Alexandrinos ſecutus. Alibi iidem, Βεθφογὼρ πέραν τοῦ ἰορδάνου, πόλις ἐν μέρει πλησίον τοῦ φογὼρ, ἀπέναντι ἱερεχώ, ἀναλέγω λιβικοῦ σημείοις ϛ'. Quod eſt verbis Hieronymi πολυγλώττως, *trans Jordanem*, (quomodo loquitur Lex Divina בעבר הירדן, licet Moyſes cis beatum illum fluvium haud unquam pedibus ſteterat) *juxta montem Phogor, contra Hiericho, ſex millibus paſſuum ſupra Libiadem.* Noſtis jam locum fatuo Balaco, Moabitis ſimul & Madianitis inceſtis turpibuſque ſemper nationibus fatalem; quantum profecto pratum inter Tiberiadem & Aſphaltitin ſiniſtris aquis Jordanes amnis rigat. BERN.

[n] Πολέμους] Πολεμίους *Big.* & *Samb.*

[nn] Ὀλίγων ἡμερῶν] Forte δι' ὀλίγων ἡ. COCC.

ο Δημ-

Θεῷ, καὶ τ̃ λαὸν διωχήσας, μέρ@ τι τ̃ ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, [o] δῃώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [p] ἐκπολιορκήσοντας. ℨ ὃ [q] ἐκπολεμωθὲν ἐπ' αὐτὸς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

β'. [r] Βαλακ@ ὁ τ̃ Μωαβιτῶν βασιλεὺς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας ὔσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τὰς Ισραηλίτας τοσῦτο [s] φυομένας εἶδε, καὶ περὶ τ̃ αὐτὸ πραγμάτων [t] λίαν δίλαβὴς ἦν. καὶ γὰ [v] δεῖ ἐπίπυσο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τὸς Ἑβραίους, ἀπηγορδυκότ@ τὸ Θεὸ, κ]ησαμένης τὴν Χαναναίων· [x] καὶ ῥᾴτον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω [y] τοῖς λόγοις. κ] πολεμεῖν μὲν δὴ τοῖς [z] δυπραγίαις, θράσος τε ὑπὸ τ̃ κακοπραγίας [a] κατηλημμένοις, οὐκ ἔκρινε. κωλύσαι γ], εἰ δύναιτο, ῥᾳδίαν [b] μεγάλης, λογιζόμεν@ πρεσβεύσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. [c] οἱ γ], ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτ Βάλαμ@, μάντις ἄριστ@ τ̃ τότε κ] πρὸς αὐτὸς ἀπιτηδείως ἔχων, [d] πέμπ]ι μ]ν τ̃ Βαλάκ πρέσβεων [e] ἄνδρας τ̃ παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, ἐπικαλέσοντας τ̃ μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν [f] ἐπ' ἐξωλείᾳ τ̃ Ισραηλιτῶν ἀρὰς [g] ποιήσηται. ἐπαχθομένους γ] τὸς πρέσβεις δέχεται [h] ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ [i] δει-

cepiſſet, copiarum partem *ſatis magnam* ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujuſmodi cauſa.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & ſocietate cum Madianitis junctus, ubi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiverat Iſraëlitas terram aliam quæſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananææ poſſeſſionem adepti eſſent: ideoque celerius quam prudentius ſtatuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, & qui ex adverſis animos majores ſumpſerant, haud ſibi commodum judicavit: ſed *potius* prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores evaderent; id ſibi faciendum cenſens, ut legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vates eo tempore præſtantiſſimus & cum iis neceſſitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem accerſerent, ut Iſraëlitas diris devoveret. Legatos quidem,

VI. *Balacus, copiis ſuis diffiſus, Balaamum vatem accerſit, ut diris devoveret Iſraëlitas. Num. c. 22. Deut. 2. 9.*

o Δῃώσοντας] Ita in *MSS.* (& *Tar.*) in *Editis* perperam δεισώσοντας.

p Ἐκπολιορκήσοντας.] Πολιορκήσοντας *Vat.*

q Ἐκπολεμωθὲν] Id placet mihi cum *Big.* & *Tar.* Quomodo apud Heſychium legitur ἐκπολεμῶζαι, πολεμοποιῆται. ἐκπολεμηθὲν *Baſ. Gen.* & *Hen.* BERN. & HUDS.

r Βάλακ@] בלק *Balacus*, *Philoni* βαλακης, *Moabitis ſuis & auxiliis Madianicis diffiſus præ viribus ac victoriis Iſraelitarum, ad diras imbelleſque execrationes convertit, accerſito hariolo Adiabeno,* בן ארם מהררי קדם או ארם נהרים LXXII. *Interpr. nomine Balamo,* בלעם Bilham *Maſoretis,* βαλααμ LXXII. *Interpr. Philoni, Samaritis, & ex noſtris Petro Judæque, & quidem ab ore Rabbinorum* Balaam *Hieronymo interpreti, necnon ipſa dialecto Meſopotamena* בלעם Balhamo, *quod eſt* בלען Balhan *Chaldaica*, helluo, comeſtor, pernicies ciborum: *ſicut ἐτυμολογικὸν* לבק pernicies hominum, ἀπορθήτωρ, ταχισιβλήτης. בן בעור *natus Behoro ſeu Boſoro,* בן בצר & βοσὸρ *in altera Epiſtola beati Petri, ubi tamen loci Eccleſiæ Syræ lectitant* בר בעור: *ſicut dicuntur liberius* יען & צאן, ארץ & ערץ, צר & יער, *&c. propter ſimilia & æque aſpera elementa* ץ & ע. *Balhamus ſeu* βαλααμ@ *iſte,* הכוהם ὁ οἰωνοσκόπ@ *dictus eſt Joſuæ duci,* ὁ φωσφόρος *S. Petro, Talmudiſtis* הרשע ποιητὴς, *omnibus eodem animo. Quocirca S. Hieronymus in Quæſtionibus Rabbinicis*: Ex genere Bauz, *ſeu* Buz, eſt Balaam ille divinus, ut Hebræi tradunt, qui in libro Job dicitur Eliu: [*Imo ex* Booz *atque* Ruth *augurem illum fatum referunt Talmudiſtæ, nec vero tempora conveniunt, Synhedrin f.* 105.] primum vir ſanctus & prophetes Dei, poſtea per inobedientiam & deſiderium munerum, dum Iſrael maledicere cupit, divini vocabulo nuncuparur. *Idem plane in corpore Talmudico occurrit inter apophthegmata Johannis Amoræi, qui cum Hieronymo noſtro ſeculo eodem floruit, f.* 106. *a. Synhedrin,* ואיזהו בלעם הקוסם נביא שקר *quod eſt in Peſicta* אר" יוחנן בתחילה נביא וכסוף קוסם ἀδιαφθόρως, *ubi de illo vate etiam refertur,* ארם אשר תכרך מבורך לפי שהיה כמשתחח קמואל אבי ארם וסרבר הירד ברוח הקדש ומכיון שיורד העכם *Hæc ita adducere debui, ut ſciant literarum Hebraicarum oſores vel nugas Rabbinicas vetuſtatem habere commentationibus Eccleſiæ noſtræ (hoc addo) plerumque majorem. Verumtamen Adamantius pro ſua indole quam audaci Balami hujus vaticinia ſermone patrio conſcripta docuiſſe aſſerit tres Magos, cur ac quando infantem Jeſum olim irent adoratum: quod ineptum & infra fidem Chriſtianam. Prudentius tamen adnotarunt in Peſicta majore priſci Doctores Judæorum excelluiſſe opulentum (rarum & illud) hunc augurem præ cæteris profani orbis arte ſua,* אין לך נביא וגרוב באומות העולם יותר מבלעם הרשע *Quinetiam extra Iſrael quandoque audiri prophetiam veram aſſeritur hoc exemplo,* εἰς καθάπερ τ̃ ἐκεῖθεν ὡς ἐν ἡμῖν ἐκεῖνα, לשרון ליום הרין *Peſicta f.* 56. *Quoniam autem movi jam hanc literaturam, pergam & iſthæc ab Origene deſcribere,* Ajebat ergo magiſter quidam qui ex Hebræis crediderat, tali Moab uſus eſt exemplo, Sicut ablingit vitulus &c. *Num. c.* 22. 4. כלחך השור כלחוך השור מרח כוחו כפיו נבפיו אמרו (וקני מרין) אף אנו נבוא עליהם באחם שכחו נפיו; *aut ex Tauchuma paulo concinnius,* אף הם כוחו נפיהם. *Magus autem legatos Moabitas ad flumen Euphraten in* Pathuris, פתורה *Legiſlatori,* פתורה φαθουρὰ *Paraphraſtis Samaritanis, laute excipiebat. Quinetiam monent Hieronymus noſter, & verpus Uzielides* hariolationem Onirocritam & בחור חלמיא *ea voce indicari. Leges tamen hanc hiſtoriam verbis Moyſis Num. c.* 22. *c.* 23. *& c.* 24. *aut illis Philonis &* ἐξηγητ̃ *p.* 436. *&c. vel Originis* φιλονίζον@ *ad* ἀσεβὲμ. *homil.* 13. *&c. neque omittenda ſunt Joſ. c.* 13. 22. *& c.* 24. 2. *Judic. c.* 11. 25. *Deut. c.* 23 4. *Michæ c.* 6. 5. 2 *Pet.* 2. 15. *aut Apoc. c.* 2. 14. BERN. *Philoni* Βαλάκης, p. 643.

s Φυομένας ἑώρα,] Φυτομένας *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) φυσωμένας *Vat.* HUDS. Forte φυσωμένας, quanquam & Vet. *tanto cremento proficere.* COCC.

t Λίαν δίλαβὴς] *Samb.* δίλαβὴς λίαν ὢ. BERN.

v Οὐδ' ἐπίπυσο] *Baſ. Gen.* & *Epiph.* οὐδὲ πίπυσο. *Big.* οὐδ' ἔπυσο: atque *Samb.* perite οὐδ' ἐπέπυσο. Quippe ſic ajunt Scholæ Hebraicæ de Num. c. 22. 1, 2. אעפ' שאמר " לישראל אל תצר את מואב היו מתראין מהן. Idcirco haud neceſſariam offendo correctionem hanc aut interpretationem in bibliotheca Schotani, κ] οὐδὲ πίπυσο γῆν ἄλλην ὁ πολυπραγμονεῖν τὸς Ἑβραίους (ἀπηγορδυκότ@ ℨ θεὸ) κ]ησαμένης τὴν χαναναίαν. *Non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* BERN. Ita *Samb.* (& correxit *Coccejus*) idemque forſan voluit *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) qui habet οὐδ' ἔπυσο. in *Editis* οὐδὲ πίπυσο pro οὐδ' ἐπέπυσο. Locum ſic legit vertitque *Schotanus*, οὐδὲ πέπυσο γῆν ἄλλην ὁ πολυπρ. τὸς Ἑβραίους (ἀπηγορδυκότ@ ℨ Θεὸ) κ]ησαμένης τὴν Χαναναίαν. *non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* Verum *Epiphanius* hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quærere quam ſuam, cum promiſiſſet utique Deus Ch. illos poſſeſſuros.* ac ſi legiſſet οὐδ' ἐπ. πυσο & dein πρηγορδυκότ@, atque κ]ησαμένης.

x Καὶ θᾶττ@ ἢ] Illud κ] non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.*

y Τοῖς λόγοις.] Conjectura miſera *Tar. Big.* τοῖς νέοις, & ex verſione *Gelenii* concepta. BERN. Forte ἔργοις. COCC.

z Εὐπραγίαις, θράσος τε] *Baſ.* & *Gen.* ὠπραγίας θρασυτέρους γεγονημένους ὑπὸ τ̃ κακοπραγίας κατειλημμένους οὐκ ἔκρινε *Big.* & *Samb.* ὠπραγίαις θράσος τε ἀπὸ τ̃ κακοπραγίας, vel θράσος τι τ̃ κακοπραγίαις *Tar. Big.* Schotanus ſaltem de graviore quodam vitio queſtus eſt. Sed vel excuſos codices Rhetorum tropus verſioque Scholaſtici ſatis tuentur, vel ſcribendum ἐπὶ τοῖς ὠπραγίαις, θράσ@ τε ὑπὸ τ̃ τ̃ πολιτείαν κακοπραγίας κατειλημμένους. Mox *Samb.* οἱ εἰ. & dein πρεσβεύσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ γ], ὦ γάρ —— πέμπ]ι *Baſ.* & *Gen.* πρεσβεῦσαι (aut κ] πρεσβεῦσαι *Big.*) πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ γ], ὦ γάρ ---- πεμπ] *Samb.* & *Big.* λογιζόμ@ κ] πρεσβεῦσαι πρὸς μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. οἱ γ], ὦ γάρ —— πέμπ]ι Epiphanii in oculis. BERN.

a Κατειλημμένους,] Forte ἐμπεπλεγμένους. COCC.

b Μεγάλης,] Ita *Samb.* μεγάλης λογιζόμ@, πρεσβεύσας πρ. *Baſ.* & *G.* μεγάλης, λογιζόμ@ κ] πρεσβεῦσαι *Big.* (*Coll. Voſſ. Tar*) & *Vet. Interpr.*

c Οἱ γ̃] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ὁ γ̃, ὦ γάρ τις —— πέμπ] *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Big.*

d Πέμπ]ι] *Big.* & *Coll. Voſſ.* πέμπ].

e Ἀνδρας τ̃] Ἀνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* cum *Gen.* ἄνδρας τ̃ παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Big. Samb.* & *Tar.* ἀνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Burius* meus. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἀνδρας παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* & *G.* ἀνδρας τὰς παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγους *Vat.*

f Ἐπ' ἐξωλείᾳ] *Baſ.* ἐπ' ἐξωλίᾳ. BERN.

g Ποιήσηται.] Ποιήσαιτο *Vat.*

h Ξενίᾳ φιλοφρόνως.] Ἐπὶ ξενίᾳ *Vat.*

i Δειπνίζας] *Samb.* δειπνίζας, verbo agentis & excipientis epulis. Alterum præſtat. Verum de hoc augure & de Moabitarum Principe juvat forte adnotare ex Philone, Οὕτ@ ὁ πό-

dem, poſtquam advenerant, benigno hoſpitio excepit: cumque cœnæ adhibuiſſet, Dei ſententiam, quæ foret de Madianitarum poſtulatis, perquiſivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obſtante, ad legatos revertitur, præ ſe ferens alacritatem & ſtudium obſequendi illorum precibus votiſque, illis vero ſubjiciens Deum voluntati ejus reſiſtere, qui ipſum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipſum venire poſtulant, Deo cariſſimum eſſe *ajebat*: ſimulque ſuadebat, ut, hanc ob cauſam ad illos profecti, ſuas Iſraëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixiſſet, legatos dimiſit.

Tum Balamus, ſecunda magiſque magnifica legatione victus, ſeſe comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, inſtante adhuc magis Balaco [1] & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. [2] Atque ille, ſtudens iſtorum voluntati morem gerere, Deum conſuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud ſuſpicatus Deum hæc [3] juſſiſſe ut ipſum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam anguſto, maceria utrinque ſepiente, ei occurrit Dei angelus; atque aſina, qua vehebatur Balamus, ſentiens Dei ſpiritum *ſibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum ſeptum, nihil morans verbera, quæ ei intulit Balamus, offenſione pedis ad maceriam læſus. Cum autem, inſtante angelo, aſina *iterum* percuſſa ſuccubuiſſet, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injuſtum increpuit: quod cum prioribus miniſteriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non in-

Aſina, Dei angelo in via ſtante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

πήσας ἀνέκρινε τὸν ἐκ Θεοῦ διάνοιαν, τίς ἐστιν αὐτῇ ἐφ' οἷς Μαδιανῖται προσκαλοῦσι. ἐκ δ' ἐμποδὼν στὰς ἀοικνεῖται πρὸς τὰς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς [k] ἃ δέονται τυχεῖν, [l] τὸν δὲ Θεὸν ἀντιλέγειν αὐτοῖς τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ὕστερον κλέος διὰ ἀληθείαν καὶ τὴν τούτου προρρῆσιν ἀγάγοι. τὸ γὰρ σφαῖρον, [m] ᾧ καταρασόμενον αὐτὸν ἐλθεῖν προσκαλοῦσι, διὰ δύνοιάς εἶναι τῷ Θεῷ· συνεβάλλοντό τε διὰ τούτου τὴν αἰτίαν παρ' αὐτοῦ χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ισραηλίτας [n] καταλυσαμένους. ὁ δὲ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γ'. Μαδιανῖται δὲ, Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος [o] χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δὲ, καὶ [p] τὸ πείρας δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσι. [q] ὁ δ' οὐχ ὑπολαβὼν ἀπάτην τοῦτο τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, συναπῄει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὴ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ [r] κατά τι στενὸν χωρίον φθειλημένου [s] αἱματοειδῆς διωλαῖς, ἣ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, συνεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον [t] πρὸς τὸ ἕτερον τῶν φραγμῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθοῦντος τῷ θλίψῃ τῇ [v] πρὸς τὸν φραγμόν. ὡς δ' ἐγκλίνουσα τὸ ἀγγέλου ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνῳ λαβοῦσα κατεμέμφετο [x] τὸν Βάλαμον ὡς [y] ἀδί-

κου

λεμος (perſtringit autem iſte bellum Amorrhæum) ἅπτεται μὲν τοῖς ἀνιαροῖς ἔθνεσι Φοῖνιξ συνεργάσαιτο, ἀφορμὰς δὲ τοῖς εὐεργέταις εἰς δὲ τὰ ἀσυγκρίτων βασιλεῖων, ὁμοῦ βάλανος καὶ μεγάλων ἀνθρώπων τὰ ἴσα μοῖραν ὑπάρχειν (Ita ſolent Scriptores Judaici omnis ævi ex rebus parvis magnas confingere, modicoſque tumulos ad ſidera uſque efferre, lectore tamen ridente.) ἆρα εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπεπῶν, ἄνακρους μὲ ὑπαντᾶν ἐκ ἐδοκίμαζεν. τὸ σκοπεῖν δὲ ἁπλῶν ἐλεύθερον πόλεμον ἀφιδιδάσκων, ἐπ' εἰρήνης δὲ μαντείας ἐπιτρέπει, νομίζων ἀρᾶς τινὶ συνουσίαν τῷ ἄναγον ῥωμῶν τὸ ἱερεῖον καθελεῖν. ἀπὸ δὲ ὧν κατ' σκηνὴν τὸ χρῆσον ἐπὶ μαντείᾳ περιόντος μεσοτοιχίαν εἰκῶν, ὃς ἅπαξ μὲν ἐμεμνήκει τὰ μαντικὰ εἰδὼς. εἰκοσκοπίαν δ' οὐ τοῖς μάλιστα συνεργητικὰς ἐποιεῖτο. ὥσθ' ὅτι γὰρ τοῖς μὲν ἐπουσίοις ἱερὰς ἀνακρούεται· τοῖς δὲ ὑγροῖς τε καὶ ψυχροῖς· τοῖς δ' ἐξ αἰτησίας ἀνοίγει, καὶ ἐπαλλήλως Φοιβῶν· οἷσις δὲ πλημμύρας πολεμῶν καὶ κενώσεις, καὶ θηρείας λοιμικὰς νοσημάτων καὶ ἄλλοι μυρίοι· ὧν ἐκ ἔστιν ὁ σοφιστεύειν δοκῶν ἀνομαστὶ ἅπαξ λέγειν. ——— ὁ δὲ οὐκ ἀπὸ φρενὸς ἀλλ' ἀβούλως καὶ βιαίως, ἀλλὰ τὸ πλέον ἀστιζόμενος· ὡς οὐ τις ἐλογίων σοφῶν γεγονὼς, καὶ μηδὲν ἀνω χρησμῶν εἰδὼς πρότερον τὸ σκάπτειν, ὑπανιδυὸς λέγων οὐκ ἔστις πεῖν αὐτῷ βαδίζειν τὸ ὄνον. Hic itaque unus ad Paraſam *Balac*, profuſus adeo, loco eſſe queat Steuchi, Cornelii Lapidei, Lorini, Menochii, & ſimilium, quorum ſane commentis conſumitur & ætas & ingenium Theologaſtrorum. BERN.

k Α δέονται] τυχεῖν,] Lege ἃ δ. COCC.

l Τὸν δὲ Θεὸν] Τὸν Θεὸν δ' ἀντιλέγειν *Samb.* & *Big.*

m Ω καταρασόμενον] Eſt (*Tur. Big.*) qui malit ᾧ καταρασόμενον, ſine cauſa.

n Καταλυσαμένους.] Καταλυσουσίνας *Hen.* & *Busb.*

1. *Et magna pollicente,*] Ita placuit δόντος λιπαρῶς προσφέροντος· interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit πλείω χρήματα, καὶ πρεσβείας δωρεάς.

2. *Atque ille,*] *Chreſmopola Euphratenſis, ſecunda magiſque magnifica legatione victus, experitur rurſum Oracula, ſed jam dubia, dictis prius quaſi adverſa & involuta, ut Numinis eſſe poſſunt offenſi valde & aſpernantis, Num. c. 22. 20, 22, 25 O Joſephum optimarum literarum egregium interpretem! Malam tamen viam, obſtante Angelo vindice, τῷ κατηγόρῳ שטן ſatan apud Aquilam, quem putant Theodoretus aliique Eccleſiaſtici Michaelem fuiſſe. Magus mulctatur, ex ſcotomate avaritiæ cæcior Tireſia, ſtupidior aſina. Pigra enim beſtia planeque ἄμουσος ἀτρωτός τε, qua tunc vehebatur, ὃν ἀνθρώπου Φωνῇ Φθεγξαμένην (quod profecto de bove mirum minus, quam in Gentium hiſtoriis frequens, ut facile ſemper ſait noſtro generi βλακεία) ὀκνεῖ τῷ & προῤῥήσει ἀξιοπιστοῦσθαι, quod ad ſuos ſcripſiſſe creditur B. Petrus poſt Moyſen ἀριθμ. c. 22. Attamen jumento Balamico os aperiebatur præter naturam, aut juxta commentum priſcorum Phariſæorum loquendo, creabatur iſtud veſpera primi Sabbati cum cæteris rerum prodigioſarum. Vide horum* Capitularia, אבות *c.* 5. §. 6. *&* πεντικτὼ ὠκραν, *&* *Coſri p.* 254. *Cavebunt adeo pii hominum ne accedant ad Literaratores Judaicos, Saadiam, Samuelem Hophnidem, Samuelem Cantorem, neque ad Moyſen natum Maimone l.* 2. *c.* 43. Doctoris: *qui enigmata, phantaſmata,* נחלום או כמראה הנבואה, *aut plane ſomnia eſſe, non veram rem geſtamque palam ferre arbitrantur, quæcunque ſuper aſino loquente ac diſputante narraverat melior Moyſes. Inſuper hac de re poſt Chiam doctorem diſcere aliquid voluit Abeneſdras Aſtrologus, nec quidem potuit præter ridicula ac vaniſſima. Cæterum cum loquaci mandibula illi iſtius, cumque malo onere ejus pueriliter ludunt Doctores Ænigmatici, præſertim Adamantius Hom.* 14. *&* 15. *Abeat ergo hinc Mohammedicæ ſuperſtitionis dignus præco.* BERN.

o Χαρίζεσθαι] Χαρίζεσθαί τι τοῖς *Vat.*

p Τὸ πείρας] Quid ſi τὰς πείρας. COCC.

q Ὁ δὲ ὑπολαβὼν] *Big. Samb. Epiphan. Schotanuſque*, uti exigit ea ſententia. ὁ δ' ὑπολαβὼν ἀπάτη typis haud integris *Baſ.* & *Gen.* Ait enim hac de cauſa Comeſtor, *Joſephus videtur velle, quod Dominus iratus, quaſi ironice dixerit ei, Vade cum eis. Quod quia non intellexit, obſtitit ei angelus.* BERN. Ita *Big. Samb Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' ὑπολ. unde *Schotanus* legendum eſſe conjecerat, ὁ δὲ μὴ ὑπολαβών: inſuper adjiciens, *eſt enim* ἀπάτη *ἀγαθή.* de qua videſis *H. Steph.* in *Theſ. Gr.* voce ἀπάτη. Arbitror ipſe, *Joſephum* male de Deo pronunciaſſe.

3. *Juſſiſſe ut ipſum ludificaret,*] *Juſſiſſe fallacia* (hoc eſt, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num.* c. 22.

r Κατά τι στενὸν χωρίον] Ita *MSS* in *Editis* κατά τι τὸ στενὸν χ. HUDS. Τι τὸ στενὸν χωρίον, ut mox τι τὸ ὄρος. REL.

s Αἱματοειδὴς διπλῶς,] *Baſ.* & *Gen.* αἱματίαις διπλῶς accentu male promoto. Hoc idem in Sacris גר כזה וגרר כזה. BERN.

t Πρὸς τὸ θελκόν.] *Baſ. Gen.* & *Hen.* πρὸς τὸ ἕτερον τῶν θελκῶν, pro τῶν θελκίων. *Zonaras* huc, ἡ ὄνος ἡ ὁ βαλαὰμ ἐπωχεῖτο, συνεῖσα δὲ θείου πνεύματος (ſic Dei *angelum* vocat Joſephus, pariter ut Philo eundem θεῖον ὄψιν) ἃ προεβαίνεν, ἀπὸ τὰς πληγὰς ἐνεδίδου. BERN. Sic *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Baſ. G.* & *Hen.*

v Πρὸς τὸ θελκόν.] Vel leges cum *Hen.* & *Busb.* πρὸς τὸ θελκίον. Attamen *Baſ.* & *Gen.* rurſus præter uſum ac ritum Græcanicum πρὸς τὸ θελκόν. BERN. Πρὸς τὸ θελκίον *Vat. Hen.* & *Busb.* & forſan ſupra πρὸς τὸ ἑτ. τῶν θελκίων. Verum rurſus hic πρὸς τὸ θελκὸν *Baſ.* & *G.* præter uſum ac morem Græcorum.

x Τὸν Βάλαμον] *Baſ.* & *Gen.* τὸ βάλαμον, ὡς ἀδίκου ἐπὶ τῶν πρότερον ἀφικνείας μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν δὲ πληγὰς ἐπιτίθησι, μὴ συνεὶς ὅτι &c. *Big.* & *Samb.* τὸ βάλαμον ὡς ἄτοπον· ἐπὶ τοῖς πρότερον ἀφικνείας μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, πληγὰς ἐπιτίθησι· μὴ συνιεὶς ὅτι. Compendio *Hen.* & *Busb.* φωνὴν ἀνθρωπίνην καὶ θείαν βάλλουσι λαβοῦσα, ἀνδίκου ἐκάλει τὸν βάλαμον, πληγὰς ἐπιτιθεῖσι ὅτι, οὐ θεὸν οἷς αὐτὸς ἐπωδοῦσι ὑπηρέτης εἶσιν. Zonaras haud diſſimiliter. Vide quomodo admirandam hanc hiſtoriam deducit Philoſophus Alexandrinus, ὀλιγαθεῖς μὲ τοῖς λόγοις πρωτοπομποῖς, καὶ τὰς μεμύθωσις ἐλπίσι, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς θεοκλεόντων καταδιδοῦσι, ἐνεδίδου· πάλιν πρὸς βατιζόμενος (nil ſanctius ſenſit de hoc ſortilego mens Philonis) τὸ θεῖον, οὐκ ἐφ' ὑγιεῖ. τῇ γὰρ ὑστεραίᾳ παρεσκάζοντο τῶν ἐξόδων, ὀνείρατα διηγούμενος ὑφ' ὧν ἔλεγε πληχθεὶς εἰσαγγέλοις φαντασίαις ἀναλαζεσθαι μηκέτι μηχανᾶσθαι, ἀλλὰ τοῖς πρέσβεσι ἀκολουθεῖν.

κεν, ὅπι ταῖς πρότερον Δμαληνίαις μηδὲν ἔχουσα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νυῦ [z] ἢ πληγὰς ὑπιφέρει, μὴ σωσεῖς ὅτι νυῦ κατὰ Θεὸν προαιρεσιν οἷς αὐτὸς [a] ἔπαυσεν ὑπηρετεῖν εἰργεται. παροξυνόμενος δ' αὐτὸν Δμὲ τὴν τ ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην ἧσαν, ὑπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐπαρχὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς ἐκὶ ζ κτήνους ὄντος αἰτιου, τὴν ἢ ὁδὸν αὐτοῦ Δμακωλύοντος πρὸς γνώμην [b] τοῦ Θεοῦ ἡμομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, εἴός τι ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προστάξας ὅ, τι περ ἂν αὐτὸς [c] κατὰ νῶν αὐτῷ ποιήσαι, τοῦτο σημαίνειν.

δ'. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα ζ Θεοῦ κελεύσαντος, ἦκεν πρὸς Βάλακον. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως [d] σκηπτεπῶς, ἠξίου προαχθεὶς ὑπό τι τ ὀρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τ Ἑβραίων ἔχει στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὖτις ἀφικνεῖται τ μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἔκειτο, τοῦ στρατοπέδου σαφὲς ἀπέχον ἐξήκοντα. καπδὼν δ' αὐτὸς σκεῖνος, βωμὸς τι σκέλδωσεν ἑπτὰ δείμασθαι τ βασιλέα, καὶ ταύρους τόσους καὶ κρίους [e] παρασκεῦσαι. ὑπουργήσαντος ἢ Δμὲ ταχέων τοῦ βασιλέως, [f] ὁλοκαυτεῖ [g] τυθέντας, ὡς προπλὼ ἰδεῖν [h] σημαινομένου. [i] ὁ ἢ οὐ φησὶν, "ἔτος δυδαίμων, ᾧ "ὁ Θεὸς τι δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμ"μαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπέ"νδυσεν. ὡς ἤδέν ἐστιν ἀνθρωπεῖον γῆος, ἃ μὴ κατ' "ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ὑπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ κα"θαρῶν πονημίας ὑμεῖς ἀμείνους [k] κεκλήσεσθε, καὶ πα"σὶ βελτίοσιν αὐτῶν τοῦτα [l] καταλείψετε, Θεοῦ μό"νους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γῆοι"σθε πάντων δυδαιμονέστεροι τ ὑπὸ τ ἥλιον σκοπεῖζον"τος. γῆ τι σοῦ, ἐφ' ᾗ ὑμᾶς αὐτὸς ἔσχε, κα"θέξετε, δυλεύσασι ἀεὶ παυσὶν ὑμετέροις· καὶ "τῆς "σφὲ αὐτῶν κλέος ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θά"λασσα. ἀρκέσετε ἢ τῷ κόσμῳ σωφρονεῖν ἑκάστη γῆ τ

telligens se jam Dei consilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, infervire posset. Dum vero ille voce humana asinæ attonitus turbatusque constiterit, manifesto ejus in conspectum se dedit angelus, ipsumque reprehendit ob asinam verberibus multatam; quod in culpa non esset jumentum, sed ipse obstaret ei contra Dei sententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: sed Deus eum ad pergendum, quo instituerat, impulit; præcipiens, ut quicquid ei in mentem subjecerit, id *Balaco* significaret.

4. Et ille quidem, postquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, [4] petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum castra oculis perlustraret. Ipse etiam rex præsto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à castris *Hebræorum* stadiis sexaginta aberat. Ille autem cum eos vidisset, regi mandavit ut septem aras extrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è vestigio ista subministrasset, holocausta immolat, ut *Israelitarum* fugam significari perspiceret. quo facto, ita loquutus est: "*En* felix ille *populus*, cui & dedit Deus immensa bonorum copia "& abundantia frui, & in omnibus suæ providen"tiæ auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nul"la usquam terrarum gens est, quæ vobis virtute "& rerum optimarum honestarumque studio par "similisve habebitur: atque ista liberis, qui majori"bus suis prælucebunt, relinquetis; Deo vos solos "hominum *benigne* respiciente, eaque vobis larga "manu suppeditante, unde omnium, quos sol aspi"cit, felicissimi esse possetis. Istam itaque regio"nem, ad quam *possidendam* vos misit, obtinebi"tis, posteris vestris in æternum servituram: eo"rumque nominis gloria replebitur terra universa "simul & mare. Satis quidem eritis mundo, ut "unaquæque orbis pars suas vestra ex progenie "habeat incolas. Est ideo ut miremini, ô beate

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledicturus, numinis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

„exer-

Θεοῦ. ὕδη ἢ αὐτῷ προσεχωρίσω γίνεται κἢ τῶν ὁδὸν σημεῖον ἀρίδηλον, ἀφὶ ᾗ τῶν χρείαν ἐφ' ᾧ σωτεῖσεν εἶναι παλίωρκτον. Quippe post pauca ex Moyse satis nota, τ πας' ἑκάτερα χωρίον ἦναι, refert porro ἦσαι ἀμαυσιᾷ κ φραγμοὶ πλησίον. ἐπὶ δὲ τούτοις προσηρᾶχθη φερόμβοι, γόνυ κ κνημας κ πόδας ὁ διεπόντης πιεζόμενος κ δλιβόμβος ἀτιφρύτιδι. ὦ ἢ ὡς ἔοικε θεία τις ὄψις· ὦ τὸ μ ζῶον ἐπιφοτεῖζαν ἐκ παιδὸς θεασάμενον ὑπέπηξε· ὁ δ' ἄνθρωπος οὐκ εἰδὼς, τίς ἐλέγχου ἀναιδησίας. τοῦτο γὰρ ἄλογος ζῶα παρδυνησείετο τοῖς ὄψις ὁ μὴ μόνον τ κόσμου, ἀλλὰ κ τ κοσμοποιου αὐχῶν ὁρᾶν. Verum sedulo abstinet hic Philosophus à loquela Asini. μόλις δὲ τ ἀθλιοπαθῆ ἰῶν ἄγγελον οὐκ ἐπεδὴ τοιαύτης ὦ θεὸς ἀξίου, ἀλλ' ἵνα τῶν ἀτιμίαν κ ὕβρεσιν αὐτῷ καμαλέξῃ, ὡσεὶ ἱκεσίας κ λίτας ἐπεπίθη συγγνωσθῆναι διημαρτηκόσι, ἀλλ' ὁ καθ' ἱκέσιον γνώμην ἀμαρτάνοντι. τότε μὲν οὖν ὡσεὶ ἔοικεν ὄνου, ἐπενθάιζε τ φανεῖσης ὄψεως, εἰ αἰσχύνοιτο πλὴν τῶν ἐπ' οἴκου. ἡ ἢ συνιδοῦσα τὸν εἰρωνείαν κ χειτλιάσασα· τί γὰρ ἰδοῦ πυθόμενος ὦδε πράσσεται ἄτας ἐμφανῶς, ὁ τὰς λοιδορίας ἐκχεῖ ἐξ ἑαυτοῦ, κ μὴ διοικῶν τ σὺν λόγου αἰληθείαις πίστεως. εἰ μὴ ἄρα ἐβλαμῶν ὦ τὰ πιστότερα, κ πεφασμένων ῥήματα. βαδίζει ἔπειτ ἐφ' ᾧ ἐπ' ὄνους ὁδοῦ. ὁ ἢ ὡς ἐδεῖτο, ἐμοῦ τι λίκτια ὑπηχοῦτος κἀκ τ σὺς Δμαλοίας κ τὰ φωνῆς ὄργανα πρίποντος, ἢ δίκαιον κ συμφερον. ἐμὶοχλῶ γὰρ ἐγὼ τ λόγον, διατίζων ἑκάστα Δμὲ τ σῆς γλώττης ὁ σύνεσις. Hæc ille, tanquam Scholasticus. BERN. Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis* & *Vat.* τ Βάλαμον, ὡς ἤδικον ἐπὶ τοὺς &c. in *Big.* & *Samb.* τ Βάλαμον ὡς ἠδίκουν· ἐπὶ τ. π. δ. μ. ἴ. ἴγ. αὐτῇ, πλαγας ἐπιτρέψῃ· μὴ σύνεισι ὅτι &c. Compendio, iisdemque verbis *Hen. Busb.* & *Zonaras*, p. 21. Videsis *Philonem*, p. 644.

i Ἀτιμον,] Forte ἀδίκως & mox *unδὲν* ἔχων. COCC.

k Διὰ πληγὰς ἐπιτρέφ.] Illud ἢ omittunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* ut *alii* omnes τῶ ἢ præter *Basil.* & *G.* HUDS. Lege ὅτι. COCC.

a Ἔπαυσεν] Forte ἔπαυδεν. COCC.

b Τ Θεοῦ ἡμομένην.] Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτὸς, v. 31.

c Κατὰ νοῦν] *Samb.* κατανοῦ.

d Ἐκπεπτῶς,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἐκπεπτῶς, sensu non alio.

4. *Petebat ut ad jugum quoddam montium deductus*] *Mox de vertice montis Baal idoli Moabici prope Areopolin*, *Moysi* במות בעל, LXX. *Interpr.* τὴν ϐ βαὰλ, *Onc.* רמות רחלתא לכואב, *& priscis Commentatoribus* או בירת גלעד שלו, *Balamus magnus exercitum Hebræum in Magno Campo liberius agentem* VIII. M. *pas-*

suum intervallo respectans, male licere maluit Sacræ Genti, victimis adeo juxta septimanam conditi orbis ritu antiquissimo mactatis, statim plenus veri bonique Numinis, horum encomia edicit; majora eis insuper pollicetur, infinitam sobolem. Chananæam breve triumphandam, dein orbis totius imperium. Sic prater Josephum Num. c. 23. v. 9. explicat Uzielides, יסוּ לאוּס לבדד מוֹן קוֹסוּמוֹן, הא עמא בלחודיהון יתיר למיחסן עלמא. BERN.

e Παρασκεῦσαι.] Παρασῆσαι *Hen.*

f Ὁλοκαυτεῖ] Plures libri ὁλοκαυθῆ, ut *Big. Busb. Hen.* & *Zon.* Superius *Hen* κελεὺς προσελθεῖν. BERN.

g Τυθέντας,] Ita *Basil* & *Samb.* in *reliquis* Θυθέντας.

h Σημαινομένου.] Ex *Epiphan. Hen.* atque *Busb.* restitui ὁ λεὼς φησιν &c. Unde *Zonaras*, κ εἰς ὄρος ἀχθεὶς, ἐπλά τι ταύρους ὁλοκαυτώσας, κ τοσούτους κελεὺς, ὡς εἶδε προπλὼ σημαινομένου, ὁ μὲν ὁ κατηύξατο τ ἑβραίων· ἀλλ' ἐπιθειάσας, αὐτὸς τι κ τὸ γένος ἅπαν αὐτῶν ηὐλόγησε κ ἐξύμνησε. Verum *Basil. Gen. Big.* & *Samb.* σημαινομένου. ὁ ἢ ὡς φησιν ὅτος ὁ εὐδαίμων, ᾧ, aut ὅτος εὐδαίμων, ᾧ *Samb.* BERN.

i Ο ἢ οὐ φησὶν,] Cum in *Editis* fuerit, ὁ ἢ ὡς φησιν ἔτος ὁ εὐδ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.* ὁ ἢ ὡς φησιν ὅτος εὐδ. ideo leviculam mutationem legendum censui, ὁ ἢ οὐ φησὶν, ἔτος εὐδ. nec, ut mihi videtur, sine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Vossii* sic se habet, *immolavit holocausta, ut fugam videret significari, quo facto cœpit è diverso benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ postrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Busb.* (ὁ λεὼς, φησὶν, ἔτος εὐδ.) quam amplexus est *Bernardus*. Olim ex *Zonara* conjeceram, τυθέντας. ὡς προπλὼ εἶδεν σημαινομένου, ὁ λεὼς, φησὶν, ἔτος &c.

k Κεκλήσεσθε,] *Big. Samb. Tar.* & *Busb.* κεκλήσεσθε editionum par. Quoniam respectu Israelis, sic usque gloriantur profugi miserique Pharisæi, Synhedrin f. 39. a, b. & Pesicta f. 57. sicque Num. c. 23. v. 9. ultro interpretantur, reliquas omnes gentes mortalium כאין pro nihilo habere Conditorem & prorsus negligere. BERN. Sic *Big. Samb.* (Cocc.) & *Busb.* κεκλήσεσθε in *Editis*, *aliisque*.

l Καταλείψετε,] Καταλείψει *Basil.* & *Gen.* καταλείψετε *Tar. Big.* & *Samb.* καταλείψετε codex Cassiodori correcte. Tolerari etiam potest ante excusum. BERN. Ita *Vat.* (Cocc.) & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψει, in *Big.* & *Samb.* καθαλείψετε.

m Τῶν ὑφ' ὑμῖν] Τῶν ὑφ' ὑμετέρων χθονῶν *Big.* & *Samb.* τὰς ὑμετέρας χθονὸς *Tar.* conjectoris. τ ἐφ' ὑμῖν ἑτέρων χθονὸς *Basil. Gen. Busb.* & *Hen.* quod est dictum præcise pro ὧν τ ἐφ' ὑμῖν ἑτέρων χθονὸς οἰκήσεως. τὰς ὑφ' ὑμετέρων χθονὸς *Epiphanius*. BERN. Eo modo

Basil.

"exercitus, qui ex uno parente in tantam crevisti "multitudinem. Quin vos jam non adeo multos "terra excipiet Chananæa; orbem vero terrarum "scitote vobis in perpetuum fore habitaculum: "pluresque numero, quam sunt stellæ cœlestes, "per insulas pariter ac continentem vitam agetis, "& cum tot tantique fueritis, non defectus erit "Deus, pace quidem rerum omnium abundantiam "largiendo, bello vero victoriam & imperium. "Vobiscum dimicandi desiderio ardeant inimici; "atque ita demum efferantur, ut ad arma manus- "que conferendas vos provocent. Non amplius, "ut consueverunt, cum victoria revertentur, nec "ut inde lætitiam capiant liberi & uxores. In "tantum eam, qua polletis, fortitudinem provi- "dentia sua Deus extulit, qui potest & quod su- "peresse minuere, & quod deest supplere.

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicit Balamus, urgente Dei spiritu. Num. c. 23. & c. 24.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus est, extra se raptus, spirituque Dei instinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipsumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus à sociis accepturus esset; nam cum venisset diras hostibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudarit & mortalium beatissimos prædicarit: "ô Balace, inquit, rebus omnibus rite "perpensis, num existimas in nobis situm esse quid "dicamus aut taceamus, cum nos Dei spiritus oc- "cuparit? voces enim ille quascunque vult & ser- "mones emittit, nobis non sentientibus. Equi- "dem & ego illorum bene memini, quibus e- "gentes vos & Madianitæ magno studio me huc "ἐφ' ὑμῖν ἑτέρας γῆς οἰκήτορας. [n] θαυμάζετε τοί- "νυν, ὦ μακάριοι φρατρὸς, ὅτι τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς "πλῆθος γεγόνατε. ἀλλὰ [o] τὴν νῦν ὑμῶν [p] ὀλίγων ἡ Χα- "ναναία χωρίσει γῆ, τῷ δὲ οἰκουμένῳ οἰκητήριον δι' "αἰῶνος ἔσεσθε πεπληθυσμένῳ [q] ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑ- "μεῖς ἐντὸς νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν "ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δὲ ὄσιν, οὐκ "ἀπεγνωκὸς τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν πανοικίοις ἀγα- "θῶν ἐν εἰρήνῃ [r] χορηγῶν, νίκῃ δὲ καὶ κράτει ἐν "πολέμῳ. [s] πᾶσι δ' ἐχθρῶν ἔρως τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου "λαβεῖν, καὶ θερμοτέρους ὥστε εἰς ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέ- "ρας χεῖρας ἐλθεῖν. ὃ γὰρ ἂν [t] ὑποστρέψῃ τις ὁ νικηφό- "ρος, ἀσμένους ὥστε παῖδας εὐφρᾶναι καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον "ὑμῖν [v] ἀνδρείας τὸ θεῖον [x] ἐκ Θεοῦ προνοίας [y] ἀνήρηται, "ὥ καὶ τὰ πρόσθεν μειοῦν ἰσχὺς, καὶ τὰ λείποντα διδοναι.

ε. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυ- τῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὸν [z] κεκινημένῳ. τοῦ δὲ Βαλάκης δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν [a] αὐτὸν τὰς σωτηρίας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ὑπεκαλοῦντο· [b] ἐλθόντος γὰρ ὅπη κατάρα τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτὸς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· "[c] ὦ Βάλακε, "φησὶ, πρὸς τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶ- "ναί τι πρὸς τ' τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, [d] ὅταν ἡμᾶς τὸ "τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βέλεται τὴν "καὶ λόγους ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δὲ μέμνη- "μαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ [e] Μαδιανῖται δεηθέντες σταυθεῖ "με

Bas. G. Busb. Hen. & Vat. quod est dictum præcise pro ἐκ τῶν ἐφ' ὑμῖν ἑτέρα γῆς οἰκήτορας. in *Big. & Samb.* τῶν ἀφ' ὑμετέρων γενῶν. Est qui conjecerat, τῆς ἀφ' ὑμετέρα γενεᾶς οἰκ. HUDS. Forte ἐξ ὑμετέρων. *Vet. & omni terræ habitatores ex vestro genere præbentes.* COCC.

n Θαυμάζετε] Ita *Vat. Busb. & Hen.* θαυμάζεσθε νῦν ὦ μακ. *Big. & Samb.* θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. *Bas. & G.* θαυμασὸς τοίνυν ὦ μακ. *Vet. Interpr.*

o Τὴν νῦν] Lege τὰς νῦν ὑμᾶς ὀλίγας. COCC.

p Ὀλίγων] Ὀλιγοι *Hen. & Busb.*

q Υμῖν·] *Al. (Big. & Coll. Voss.)* ὑμῶν.

r Χορηγῶν,] Ita *Vat. Busb. & Hen.* in *ceteris* χορηγεῖν, quod tolerari potest.

s Πᾶσιν] Καὶ παῦσαι legerat *Epiphan.* HUDS. Lege εἰ παῦσας. COCC.

t Ὑποστρέψῃ] Ita *Bas. & G.* ὑποστρέψῃ *Big. & Samb.* ὑποστρέψει *Bush. & Hen.* ὑποστρέψειέ τις *vir. Vat.*

v Ἀνδρείας] Εὐανδρείας *Big. (Coll. Voss) & Samb.*

x Ἐκ Θεοῦ] Εἰς Θεὸν πρόνοιαν *Vat.* Videsis *Philonem*, p. 644. & 645.

y Ἀνήρηται,] Ita *Big.* ἀνήρηται *Bas. Gen. Busb. Hen. & Samb.* ἀνείρηται *Tur. præstabitur Epiph.* Sectemur modo verba Philonis, elegantia, egregia, atque novis quotquot paraphrasibus multo illustriora. Τῇ γὰρ ὑπερμεγάλῃ ἄκρᾳ τῇ ἐφ' ὑψηλοῦ μανὰν ὁ βαλάκης ἐθεάσατο, ἐπὶ γηλόφου ἀπόκρυφον, ἔνθα καὶ σήλῃ σεσημάσται ἰσχυραὶ, ὧν αἱ ἰσχάδιοι πρόσκεινται· (Uzielidæ לרכרת דחרתא רפיעי, ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν δὲ εἰδώλων φόγορ, *ad collem Priapeum.*) μέσον δὲ σφῶν ἐνδοτέρω καθεωρᾶτο τὸ τῶν ἑβραίων στρατόπεδον, ὁ καθ' ἑπτὰς ἀπὸ σκοτιᾶς ἐπιδεικνὺς τῷ μάγῳ. ὁ δὲ θεατὴς, ὡς φησι, οὐ μὰ ὦ βασιλεῦ βωμοὺς ἐπὶ βωμοῖς ἀναστήσας, μοσχεῖα τε ἑκατὸν καὶ κριοὺς ἑπτὰ ἔσφαξεν. ἐγὼ δὲ ἐκπαπο- μῶν (quod est v. 3. וילך שפי, *divertit adeo in semitam*, διολισθήσας ἐπὶ τὰ ἀπόκρυφα. שפי *secreto*, vel pro על שפי ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, ἤτοι ἐπὶ τῷ ἄκρατον, על שבילא καὶ τ σύρον Jer. c. 12. 12. Theodoreto Bibliisque Polyglottis consentientibus. Aut maxime, ut interpres Arabicus in manibus Samaritarum, ὑποχωρήσει κατ' ἰδίαν, نقضي منحفيا. Hoc volo. Similiter Onceloſus & Scriptor *Sipbre* interpretantur, καὶ ἐπορεύθη μόνος. יחידי.) πόρευσαι δὲ ἐπὶ τὸ λεκτεῖον. ἐγὼ δὲ εἰσελθὼν, ἔθνος αὐτίκα γενέσθαι, εἰς πολλοὺς ἐπιφοιτήσαντας· ὃ πᾶσαν αὐτὸ τὴν ἑπτεχνον μαντικὴν σοφίσεσθαι ὑπερβάλλον τὸ ψυχῆς ἦλασε. δεῖσαι γὰρ οὐκ ὦ ἱερατεύσω κατακωλύσω συνεισαπᾶσθαι μαγικῇ. Idem expressit suis verbis Flavius, ἐστὶν γὰρ οὐ ἡμῖν ἔτι, φιάσασθαι εἰσελθεῖν οἰκίαν ἡμέτερον. Quapropter Rabbini veteres sæpius hunc hariolum animum mutasse volunt; propteram modo falsum, modo verum, rursus falsum eundem retulisse. Ne omittas tamen Samaritarum Scholas legisse clare v. 5. καὶ ἀνέβαινεν ὁ ἄγγελος θεοῦ ἐπὶ τὸ στόμα & βαλάκ, ولقن ملاك الله خطابا بفي بلعام contra omnia exemplaria Judæorum, Alexandrinorum, Babyloniorum, vel Jerosolymitanorum, contra & immensam vim Commentatorum. At vero inter Amoræos scias virum celebrem Eleazarum de angelo potius quam de præsente ac instigante Deo accepisse Moysis sui verba וישם יהוה דבר בפי בלעם ר' אליעזר אומר מלאך T. B. Synhedrin f. 105. b. Jam Philo: εἰσ' ὑποτρέ- ψας, καὶ τὰς τε θυτίας ἰδὼν καὶ τὰς βωμοὺς φλέγοντας, ὥσπερ ἐμπε- πυρισμένους ἑπτὰ ἑπτὰ θεατὴς ἦλθε. i. e. משלו משל *infit vaticinari, carmen suum incipit.* Namque מסאל, μύθος, ἔπος, λόγιον. v. 7. Ex μεσοποταμίας μετεπεμψάτο με βαλάκης, παρὰ τῶν ἀπ' ἀνατολῶν σκελεμψον ὀρέων, ἵνα τίσῃ τὰς ἐβραίων ἀρᾶς. v. 8. ἐγὼ δὲ τίνα τρόπον ἀράσωμαι τοῖς μὴ καθαρεύουσι τῶν θεῶν. v. 9. Σκέ- σομαι δ' αὐτὸς ὀφθαλμοῖς ἀπ' ὑψηλοτάτων ἐρῶν, καὶ τῇ ἀβροίᾳ κατα- λήψομαι. i. e. θεωρήσω αὐτὸν Interpr. LXX. Ita אשכחנו Interpreti Samaritico, *considerabo eum, & depradicabo.* βλέψομαι δὲ οὐκ ἀπ' ὀνόματος τ λαὸν ἐς μόνος κατοικιζόμενος ἐπιφανὴς ἐσεσθαι. καὶ τόπων ἀπολήψεται καὶ χώρας λήψεται, ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν ἐξωρείων ἐθνῶν ἰδιότητα, μὴ συναναμιγνυμένων ἄλλοις εἰς τὸν τῶν πατέρων ἀκοιαστίσαι. Aut juxta Targum Urbis eodem illo versu, בנכוהי יסכיא לא כתעתבן, *à ritibus gentium semper abhorrentes.* Convenit Procopius Gazæus suo Commentario, *Legibusque ac loco à cæteris disjunctis erunt.* v. 10. τὰς ἐπ' ἀκεραβείας ἰσο- ρεῖ τῶν πρώτων καθρολῶν τ τότων ἰδιότητος; יקוב יעקב *pulverem Jacobi* dicit tropo Mosaico propter Oraculum celeberrimo illi Pancratiastæ datum Gen. c. 28. 14. Quod est *soboles ejibæc, nepotes:* τὸ σπέρμα ἰακωβ, نسل & سلالة, יעקא, & יעלכיא, extra Catachresin LXX. Interp. R. Saadiæ, atque Paraphrastæ Samaritarum MS. Onceloſo, aliisque. Insuper רבע ישראל vel כרכין perite traduxerant LXXII. Interpretes ὅῖμοι ἰσραὴλ. Sic stetit tetrarchia quævis, quomodo Onceloſus vertit הא מארבע כטרויתא רשראל. Vel *quadratum* vocata ἡ παρεμβολὴ à forma copiarum Hebraicarum: sive simplicius cum Samaritis רבע est *cœtus*, πλῆθος. Pergit Philo. τὰ μὲν σώματα αὐτοῖς ἐξ ἀσεβε- πίων διεπλάσθη σπερμάτων· οὐκ ἦν θεῖον ἐτύγχανε αἱ ψυχαὶ, ἀλλ' ἐγγενέσθαι εἰς ἀσεβοῦσι θεῶν. ἀπόκνοοι μὲν ἡ ψυχὴ τὸ σωματικὸν βίον ἐν ψυχαῖς ἀνομίαν καταλειφθῆ, οἷας εἶναι συμβέβηκε τὰς τότων. Recte adeo ille explicuit Ptolemaicorum interpretum arduam hanc sententiam, καὶ χρῆσις τὸ σπέρμα μὴ ὡς τὸ σπέρμα τότου, de vita futura, quæ sæpius in Sacris vocatur אחרית, i. e. τὸ τέλος, τὸ ἔσχατον. BERN. Forte ἀπόστατον. COCC.

z Κεκινημένῳ.] Νενικημένῳ *Big. (Coll. Voss.) Samb. & Vet. Interpr.*

a Αὐτὸν τὰς συνθήκας] Αὐτῶ. *Big. & Samb.*

b Ἐλθόντος] Ἐλθόντα *Idem.*

c Ὦ Βάλακε,] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Bas. & Gen.* τῷ βαλὰκ φησὶ. *Tur.* καὶ ὁ βαλαὰμ φησὶ. *Epiphanius* ὁ δὲ βαλὰκ τῷ βαλαὰμ φησὶ. *Zonaras* similiter, ὃ δὲ βαλὰκ δυσχεραίνοντος ἐπὶ τε- τοῖς, ἔφη ὁ βαλαὰμ· οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὸ τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν ἐσ- τι, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ὅταν ἡμᾶς τὸ θεῖον λάβῃ πνεῦμα, ἃς οἴεται βέλτι- φωνὰς ἀφίησι δι' ἡμῶν. ἐμοὶ δὲ χρεὼν ἐξ ἀνάγκης βυλομένῳ σοι, βουλομένῳ ἐτοιμασίαν. καὶ δύναμαι δυς τοίνυν καὶ πάλιν, καὶ πεντάκις ἐπὶ τοῦτο πολλῷ, ὅσα τε βασιλεῦσιν ἴσως πρέπει, καὶ ἐξ τὰς πόλεις. BERN. Ita *Big. (Coll. Voss.) Samb. Hen. & Busb.* τῷ βαλὰκ φησὶ *Bas. & G.* τῷ βαλὰκῳ φησὶ *Vat.* est qui (*Tur.*) conjicit καὶ ὁ βαλαὰμ φησὶ. in *Vet. Interpr.* ὁ δὲ Βάλαμος τῷ βαλακῳ φησὶ. Similiter & *Zonaras*, p. 27.

d Ὅταν] *Samb.* ὅτ' ἂν.

e Μαδιανῖται] *Samb.* Μαδιλαῖται.

"με προθύμως ἠκάλεε. [f] καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἄφιξιν
"ἐποιησάμην· ἵν' τι μοι δι' ἀχρῆς μηδεν ἀδικηθῇ σε
"τῆς ἐπιθυμίας. κρεῖττον ἦ ὁ Θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζεσθαι
"διεγνώκειν. [g] παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν
"ᾗ τὰ ἀνθρωπεια παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε
"μὴ ταῦτ' ἄπερ ὑπαγορεῦσαι τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι
"ἢ τῆ ἐκείνε βουλήσιν. ὅθεν γὰρ ἐν ἡμῖν ἐπὶ φθέγγε-
"τθαι εἰσελθεῖν ἐκείνε ἡμέτερον. ἐγὼ γοῦν τὸ πρᾶον τῦ-
"τον, ὅτ' ἐπαινέσαι [h] προεθέμην, ὅτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος
"αὐτῶν ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς ἐμηχανήσατο διελθεῖν. ἀλλ'
"ἑμενῆς αὐτοῖς ἕτοιμος ὢν, καὶ ψευδῶν αὐτοῖς εὐδαί-
"μονα βίον καὶ κλέος αἰώνιον προξενεῖν, ἐμοὶ τοιούτων
"ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέθετο. νυνὶ δ', χαρίζεσθαι γὰρ
"αὐτῷ σοὶ διὰ προθύμης ἐστί μοι καὶ Μαδιανίτας, ὧν ἀ-
"πώσασθαί μοι τὴν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπὲς, φέρε βω-
"μὸς τε ἑτέρας αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας ταῖς πρὶν πα-
"ρασκευάσωμεν· εἰ πείσαι τὸν Θεὸν δωρη-
"σεῖται ὑπιλέσωμεν. ἐπεὶ τὸν Θεὸν δωρη-
"σεῖται προτρέψαι μοι τὰς ἀνθρώπες ἀραὰς [k] ἐνδῆ-
"σαι. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Βαλάκε, δὶς μὲν πεφυκό-
τι τὸ θεῖον οὐκ ἐπένδυσε τὰς κατὰ τῶν Ισραηλιτῶν [l] ἀρὰς·
"πισὼν δ' ὑπὲρ σῶμα, πᾶσι προὐλεγεν ὅσα τε βασι-

"adductum voluntis, eaque causa veni: atque id
"in votis habui, ut in omnibus tuo desiderio fa-
"tisfacerem. Sed in iis Deo cedere necesse erat,
"quibus gratificari vobis constitueram. Nam in-
"firmi plane sunt, qui aliquid futuri de rebus hu-
"manis suo ex ingenio volunt præsciscere; ut non
"ista, quæ menti suggerit Deus, eloquantur, sed
"contra illius voluntatem nitantur. Quamprimum enim pectus afflatu divino concitatur,
"nihil amplius nostrum inde promitur. Mihi si-
"quidem non erat in animo aut exercitum hunc
"laudibus extollere, aut bona ista recensere qui-
"bus Deus progeniem illorum impertire cogita-
"vit. Cum enim illis benignus sit & propitius,
"& modis omnibus agat ut eos vita beata & glo-
"ria donet immortali, mihi verborum istorum
"auctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem
"loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime
"studeo ut tibi atque Madianitis rem gratam fa-
"ciam, quorum preces haud fas est mihi repu-
"diare) age, alias aras erigamus, atque munera
"& victimas, similiter ac ante, libemus, si forte
"Deum flectere possem, ut exsecrationibus hoc ge-
"nus hominum devovere liceat". Cumque Balacus
id fieri permisisset, & sacra iterum facienti Deus
non

[f] Καὶ διὰ τοῦτο] Καὶ δι' ἃ τῷ ἄφιξιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] παντελῶς.] Ita ex *Vet. Interpr.* (& *Big.* atque *Coll. Voss* nisi quod pro παντελῶς γὰρ habeant καὶ παντελῶς,) cui fere consentit *Samb.* καὶ παντελῶς, ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν ὡς τὰ ἀνθρώπινα παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς μὴ &c. nec longe abit *Vat.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν ὡς τὰ ἀνθρώπινα παρ' ἰσχυρῶ λαμβάνων ὥστε μὴ &c. contractius in *Editis* ὡς τὰ ἀνθρώπινα παρ' ἑαυτῷ λαμβάνων, ὡς μὴ &c.

[h] Προεθέμην,] Πρὸ μὲν *Vat.*

[i] Ευκηκαιπαυ] Est (*Tur Big.*) qui conjicit, δωρεᾶς ἐμηχανήσατο ὑπιλέσθαι, parum eleganter & sine auctoritate *MSS.* BERN. & HUDS.

[k] Ενδῆσαι.] Ἐνδῦσαι *Bas* & *Gen.* Alterum equidem probum est; hoc esse videtur non cautis. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis* ἐνδῦσαι.

[l] Ἀρὰς.] Ἀρὰς εὐσας ἦ καὶ τρίτον, ἄλλων πάλιν ἀναλαβόντων βωμῶν, οὐδ' τοτε μὴ κατηφτεῖν τοῖς Ισραηλίταις· *Big.* & *Samb.* ista hæc inferebant huc, reveriti ne ex auspiciis hujus magi unum forte apud Flavium desideraretur, quod & *Sichanus* queritur. Absunt tamen ea cuncta ab exemplaribus Graecis *Basil. Gen. Hen.* ac *Busb.* & a Latinis *Epiphanii.* Dices itaque Josephum δὶς τοῦτο τὸ θεῖον jam tertium experimentum improbi vatis includere, vel ob consimilia cola Ισραηλιτῶν ἀρὰς & τοῖς Ἰακωβίταις, omissos fuisse versus duos; qua fert mens Cl. *Bossii.* Vel denique, quod paragrapho sequente narrabitur, cum non ausus esset iterum augurii dira moliri, לא הרן כפים בנים לקראת נחשים c. 24. 1. abeundo tamen carmen tertium Deo faciente cecinisse, ac subinde (o scelus) ingenio sibi reddito, consilium pessimum addidisse de Venere Madianitide. Subjiciam vero, ut recte meretur, Commentarium Philonis ad ἀριθμ. c. 23. 11 πανταχοῦ γὰρ ἦ, ἐπὶ καθάρσεις, οὗτοι ὁ βασιλεύς, ἐκ ψυχῶν μετακληθεὶς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἱερέως ἐκείνου σὺν ἐλευθερίᾳ; ὁ δὲ τί καὶ; ἀνδρικῶτατα, φησὶν, αὐτὸν ὑποφήνας συνεσταλμένον· λέγω γὰρ οὐδὲν ἴδιον, ἀλλ' ἅτ' ἂν ὑπὸ τοῦ θείου. τοιαῦτα δ' ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆ μάντιν ἀπατᾶν, ἢ τὸ θεῖον πεῖσαι, καὶ τῶν τοπικῶν μεταβολῶν τὸ τῆ γνώμης ἐκ ἔχον κλάσιεν, εἰς ἑτέραν ἀπαγαγεῖν χρείαν, οὐκ λοιδορίαν ἐπενεγκόντα μέρος τι τῆ ἀναπαύσεως ἐρωτῶν. καὶ τὰ ἑπτὰ τοῖς πρόσθεν ἱερείοις καταβύσας, ἐξεπέμψε τὸν μάντιν ἐπ' οἰωνοὺς καὶ φήμας αἰσίας. ὁ δὲ μανθάνει ἐξαίφνης θεὸς ὀφθεὶς, καὶ ἀκοῦσαι τινος, ὥσπερ μεταπεσόμενος λογισμῶ, τὰ ἐναντία ἀνθ' ὧν ἐξῆλθε, προφητεύων τύδε. v. 18. Ἀνάστηθι ἄναξ βασιλεῦ, τὰ ὦτα ἐτεῖνον ἐμοί. Quod est LXX. Interpr. ἐνώτιζαι μέχρις τοῦ, pariterque Syris Samaritanisque Paraphrasibus ἐνωτίζαι μοι τὸ μαντεῖον אצית לכיריותי. Hebræum האזינה עדי plures vertunt *attende mihi.* Utrumque commodum & præter culpam. v. 19. Οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος (addo ὁ θεὸς) ἀφυστερῆσαι (ita tres Interpretes Judaici, ita reddit ille alio verbo pro LXXII. Interpretum ἀφαιρεθῆναι, testeque Menandro ejus ævi fabulatore; *frustrari* apud interpretem Origenis. Quinetiam expressum ibi ἀφυστέρησε typis Complutinis, pro Hebraico יכזב *mentietur.*) ὡσαύτως, οὐδ' ὡς υἱὸς ἀνθρώπε μεταμεληθῆ. (תנחומ. i. ינחם, *animum mutat*, μεταποιῆ juxta Octoteuchum Collegii Universitatis: Judæis LXX. idem ἀπειλῆσαι, *metu duci, terreri*, Hom. XVI Origenis) ἢ εἶπε τι, οὐκ ἐμμενεῖ; φθέγξεται δὲ ὑπὲρ ἀνθρώπε ἐκείνε, ὃ μὴ τελεσθησόμενον βεβαίως. ἐπεὶ ὁ λόγος ἔχει ἐν αὐτῷ. v. 20. Εὐλογίαν εἴλημμαι ἐπ' ἀλλογίαν, ἃ καταρεῖς γράφει. Adeoque ἀλλογήσαι ἀντὶ τοῦ σκιαρρεῖν καὶ τὸ ἐναντίον. Neque dissentiunt Onceloſus & Uzielides. v. 21. Οὐκ ἔστι πόθος ἢ μοχθηρία ἐν Ἰακὼβ καὶ οὐκ ἔστιν ὀφθαλμὸς ἐν Ἰσραήλ. Cur obsecro B Habbacucum non taxant nostri magistelli, quod eo plane sensu acceperit Phrasin Mosaicam לא ראה יעקל הביט אין ולא ראה עמל *initio sui vaticinii.* ὁ θεὸς αὐτῶ προσπαίζει φαύλως. Aut Onceloso exponente מלכהון בניהון שבירת, v. 22. Ὃς καὶ τῷ τὸ αἰγυπτιακῶν βύβλων κακῶν ἀπεσκέδασεν, ὡς ἵνα ἄνδρα τὰς τοιαύτας μυθολογίας ἐκτήσαμεν. Præclarum interpretem! Quos ludos faciunt nostri de locutione sacra לא כזב, ὡς δοξάσωμεν αὐτῷ. *Deinde agmine & junctis armis bene defenso Ægyptum reliquerat natio Hebræa*, id dici sibi credo. v. 23. Τοιγαροῦν οἰωνῶν ἀλογία καὶ παντὸς τοῦ καταπλήττειν, ἵνα τῷ δὴ κάτω ἡγεμόνι πιστεύοντες. v. 24. Οἷον ἡ λαὸς ὡς σκύμνον ἀνίσταται, καὶ ὡ. λοντα γαυριάσεται, διαχρήσεται ἕτερας, καὶ τοῦτο χρόνε τοσουτοτῶν αἰωνίων· καὶ κοιτάσεται ὡς πρέπει τοῦτο ὕπνον, ἀλλ' ἐγερεῖ τὸν ἐπιόντα ἀστρον ὕπνον. Verum post tertias victimas, αὐτὸς δὲ ἐστὶ κεῖται τὸ εἶναι ἐπὶ κλισίαις καὶ οἰωνοὺς ἵεται· πρὸς τὸν αὐτὸν τέχνην κακίσεως, ὡς χρείαν καθάπερ γραπτὸν ἐξιτήλου χρωμάτων. πᾶς ὁμοῦ δὲ κεῖται τῷ ἐγείρει, ὁρᾷ κεῖται Φυλῆς ἰσραὴλ τὰς δώδεκα ἐξαιρέσεις· καὶ τοῦτο πλήθε καὶ τῷ τάξει, ὡς πόλεως ἀλλ' ὡς σκηνῶν, καὶ πλαγιάς, ἔθνος χρωμένε ἀναβαίνει. De c. 24. v. 3. Τάδε φησὶν ὁ ἀνθρωπος ὁ ἀκριβῶς ὁρῶν. שתום העין *clare videns*, sive נבוא רשעיר חד, ut malunt Onceloſus, Patres Talmudici titulo עי, Syrus, Arabs, Mauruſque, in Bibliis quæ versamus, librique Samaritarum, contra noſtri Hieronymi, trium Hellenistarum, & recentium Rabbinicorum ש lene ac λαιῖσιγμα. v. 4. Ὅτις ἀκούει ὕπνον σωφρονῶν φαντασίαν εἶδε θεοῦ τοῖς τῶν ὑπνοις ἢ ἀκουσίοις ἐμμανῆ. Ita נופל pro שכיב seu נאים accipiunt Onceloſus, Saadias, & Abenesdras, cujus verba Hebraica Philonis Græcanicis æque respondent, איא שחורת ישן רואה בינוני כטעם ולבי יער. Melius tamen reddes *pronus corpore*, ut numen rite conciperet, *sed oculis apertis.* v. 5, 6. Ὡς καλαὶ σε οἱ οἶκοι, Ἰακὼβ ἐφάνησαν; [nam אהליך extat in Moysis volumine:] αἱ σκιαὶ σε ὡς κάτω συσκιάζουσι· ὡς ἐξανθοῦσι ἐπὶ πολλῶν, ὡς κέδροι παρ' ὕδατα. v 7. Ἐξιλάσιτηρίῳ ποτὲ ἀνέφξωτο (ô suavia tempora Christi!) ἐξ ὑμῶν, καὶ ἐπικρατήσει (tantum enim phrasis Hebraica præstabit, sive ζερῶ legas sive ζερῷ) πολλῶν ἐθνῶν. Haud aliter Onceloſus vetustissimus Sacrorum Interpretum post viros Alexandriæ LXXII. יכני מלכא דיתרבא מבנוהי וישלוט בינכסין סגיאין *Rex de filiis ejus emicabit, qui regat populos multos.* Syrus, נפיק גברא מן בנוהי ורביא בכוסי כנישא *Prodibit vir de filiis ejus, ubique per aquas semen jam sparsurus.* Paraphrastes Solymitanus & Uzielides יקים מלכיהון ויפרוקון כנהון ובהון יהוי והריית בני כנהון (לבניהון) *Jaciet* בלכיהון ופרוקון כנהון ובהון יהוי והריית בני ריקיב ישלטון בינכסין כנאין *Jurget illorum de stirpe rex redemptorque vernaculus; unde porro nepotes Jacobi late populis dominabuntur.* Hæc plana sunt & antiquæ ἐξηγήσεως. Augur enim מבשלו figurate dixerat, *Fluet aqua de situla ejus, eritque semen ipsius in aquis multis.* Istud ita solves, Nunquam sterilis aridusque jacebit Israel, quin continuo sobolem fundat derivetque per orbem terrarum regendarum. Cupiebat equidem sordidus vates atque imprecabatur, quod ait Iohan. Amorræus *Synhedrin* f. 105. b. לא יהיה לה לזרע בן מלך *Hebræos unquam primipum successione aliqua haud regi*; prædixit tamen contrarium nolente animo יול כים כדליו. Hic voluit מלכותן שולטת באומות לא תהא *Gentibus cæteris ne unquam genus Jacobi imperaret*: maluit autem Deus per os istius nebulonis מלכותן של ישראל יתירה להיות על כל בלבי הארמה. Statim Philo, ἢ ἐπιτείνεται ἐκ τόδε βασιλεὺς καθ' ἑκατὸν ἡμερῶν πᾶσι ὑφ' ἑαυτὸν ἕξει. In libris Divinis ἢ ὑψωθήσεται ἡ γὼγ *exaltabitur quam Gog*, S Cypriano, ἡ βασιλεία, ἢ αὐξηθήσεται ἡ βασιλεία αὐτῶ. Origenes Hom 17. *Gog* (potius ἡ γὼγ seu גוג, pro quo יגג excusum Complut) *super tecta interpretatur: & in loco isto non pro gentis alicujus nomine, ut putatur, positum est; sed, ut in aliis nonnullis, ipse sermo Hebraus non interpretatus relictus est, & ob hoc quasi de gente aliqua dictum videtur. Est ergo sermonis consequentia talis*, Et exaltabitur super tecta regnum ejus & crescet regnum ejus. Ibi Samaritanum ἢ ὑψωθήσεται (ut Diodorus testatur) ישוי גוג מלכו.

non annuiſſet ut Iſraëlitas diris proſequeretur, in faciem pronum ſe ſternens prædixit, quæ calamitates regibus & urbibus clariſſimis, quarum quaſdam tum ne habitari quidem contigit, eſſent eventuræ, & quæ ſuperioribus ſæculis hominibus terra marique acciderunt uſque ad noſtram ætatem. Et cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio evenerint, hinc licet conjicere, * quod in reliquum tempus *alia* ſimiliter eventura ſint.

Balamus, jam reverſurus dirarum impotens, ſuaſit Balaco viros Iſraëlitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod ſibi Iſraëlitas diris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum. Ille vero jam digrediens, cum in eo eſſet ut Euphratem trajiceret, accito Balaco & principibus Madianitarum, "Balace, inquit, & vos qui "adeſtis Madianitæ, (oportet enim me præter Dei "voluntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum "quidem genus nunquam funditus peribit, nec bel- "lo, nec peſte, nec inopia terræ fructuum; nec alio "caſu inopinato delebitur. Dei enim providentiæ "intereſt eos ab omni malo ſervare, neque ſinere "ut ejuſmodi clades eis obveniat qua omnes in- "terituri ſunt. In mala autem nonnulla & cala- "mitates ad breve tempus incident; à quibus li- "cet deprimi humique affligi videantur, poſtea "tamen reflorescent, cum eos timere cœperint "qui damna illis intulerant. Vos autem, ſi ali- "quantiſper de illis victoriam reportare velitis, "voti eritis compotes, modo de mea ſententia "feceritis. Filiarum *nimirum* formoſiſſimas, quæ "pulchritudine ſua inſpicientium modeſtiam ex- "pugnare & vincere poſſint, ad ſummam ele- "gantiam cultas & ornatas mittite, ut ante ca- "ſtra eorum obverſentur; atque jubete, ut juve- "nibus complexus expetentibus faciles ſe præ-

λεῦσιν ἔσεσθαι, καὶ ὅσοι πόλεσι τ [m] ἀξιολογωτάτας, ὧν ἐνίας ἀπ' οἰκείαθεν πως σωίβαινε τὴν ἀρχήν· [n] ἄτε καὶ [o] προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γιγόμενα [p] τοῖς ἀνθρώποις, ἀφ' γῆς [q] ἡ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων ὁποῖον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμήροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

5'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ὅτι τῷ μὴ καταρᾶσθαι τοὺς γηγενεῖς τοὺς Ισραηλίτας, ἀποπέμπει τ Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. [r] ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη κατὰ τὸν πραγῆν τ Εὐφράτην γιγόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἀρχοντας τ [s] Μαδιανιτῶν. "[t] Βάλα- "κε, φησὶ, καὶ τ Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με "καὶ θεοῦ βάλησιν τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Ε- "βραίων γένος οὐκ ἂν ὀλεθρος παντελὴς [v] καταλάβοι, "οὔτ' ἐν πολέμῳ, οὔτ' ἐν λοιμῷ, καὶ [x] ἀπανθ τ ἀπὸ γῆς "καρπῶν· οὔτ' ἄλλη τις αἰτία θεήλατος ἀφθαρήσεται. "προνοια γάρ ἐστιν [y] αὐτῶν τῷ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς "κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, "ὑφ' ὃ [z] καὶ ἀπόλοιντο πάντες. συμπέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα "τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν παθόντες δοκοῦντες, [a] εἶτ' ἀν- "θήσουσιν ὅπλα φόβῳ τ ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. "[b] ὑμεῖς δ' εἰ νίκην τινὰ πρὸς βεβαιωτὸν καιρὸν κατ' αὐ- "τῶν κερδαναι βούλεσθε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς τοῦτο ποιήσαν- "τες. τ θυγατέρων τὰς [c] μαλιστ' ἀνθρεπτὰς, καὶ βιάσασθε "καὶ νικήσαι τὸν τ ὀργίων σωφροσύνην ἱκανὰς ἀφ' τὸ "κάλλος, ἀσκήσαντες τὸν ἀμορφίαν αὐτῶν ὅπλα τὸ μᾶλ- "λον ἀνθρεπτὰς, πέμψατε πλησίον ἐσομένας τοῦ στρατοπέδου, καὶ [d] δεομένοις συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προσ-

Ita noſtri codices, pariterque Paraphraſis Samaritarum اجوج *præ Agogo*. Nam גוג, ياجوج, اجوج id indicant quod φέρω Græcum. Idem ſignificat & אגג. Symmachus inſuper legerat & Theodotio cum Samaritis & LXXII. Interpretibus. Imo me judice hoc oraculum reſpexit magnanimus vates Ezechielis c. 38 & c. 39 ſui libri. Canit ideoque Balamus *virum Hebræum, qui longe præcelleret Aſiæ minoris dominis, divitiſque Lydiæ regibus.* Doctores autem Talmudici, S. Hieronymus ab ei- edoctus, exemplaria omnia Maſoretarum præferunt כאגג, ὑψωθήσεται ὑπὸς ἀγαγε: quo de nomine Saulus poſt annos quingentos triumpharat, deleta tum gente mala Amaleci. Hoc probo magis ex v. 20. hujus capitis. מאגג etiam legerat Flavius meus; percipies forte, ſi ſerio in ariolum attenderis. Paria ſenſit ſuper eo verſiculo cum Philone Doctor ille è Babylonia tit. Synhedrin f. 105. b. לא תהא יזרה כלכותן וירם כאגג כלכו לא תהא איברת כלכותן ותנשא כלכותו, & regnum ita Hebræis dici exiſtimavit potens ac terribile. Neque minus acute Peſictæ Auctor, *Quippe ſub Agago cœpit Regnum Iſraelicum*, ורם כאגג מלכו מיכי אגג כלך יעבלך התחילה מלכותן של ישראל: *aſſurget autem illud ad deum & apſidem ſuam ſummam longo ſeculo Chriſti. Sicut legitur Eſ. c. 52. 13. Intelliget ſervus meus, exaltabitur, elevabitur, & erit ſublimis valde,* v. 8. Ο λαὸς δ ἠγωνίσατο τ ἀπ' αἰγύπτου πάσης ὁ δ κύριος θεὸς καὶ ἐν κέρας (iterum ille *confer- to fortique adeo agmine*, pro כתונפרת ראם) ἀγωνὰ τὸν πλοῦτον. τοιγαροῦν ἰδοὺ ἤδη πολὺ ἰσχύσαν, καὶ ὅσον οὐ αὐτοῖς τῶν ὤμων μειλᾶ λήψεσθαι, καὶ τὰς ἐκπολέμους δόξας τὰς ὑπερηφάνους. v 9. Ἀναπαύσεται καὶ κατακλιθεὶς ὡς λέων (זה כלך הכושית כארי, ait vetus Judæorum Commentarius) ἢ σκύμνος λέοντος· πολὺ καὶ ἀγριώτερος δηλονότι ἦν, φόβον τοῖς ἄλλοις ἐνεργάζων, ſane: ἀόλλος δς ἂν αὐτὸν διεγείρῃ ἐγείρῃ. οἱ μὲν ὁμολογοῦντες σε δώσειν ἄξιοι· καθάπερ ἦ, οἱ κατεφρόνησαν. Deinde Balaco ſtomachanti dixit augur, Philone forte à Patribus referente, τὰ μὲν πρότερα πάντα ἐστὶ λόγια καὶ χρησμοὶ· τὰ δὲ μέλλοντα λεγεται, γνώμης δ ἐμῆς ἐκκαείσης. καὶ τ σεξιᾶς λαβόμενος, μόνον μόνῳ συνεπλάσθαι, ὃ ἂν ὡς ὡ οἷόν τε ἦ φυλάξαι τ ἀδιάπτωτον σῶσαι, ἀπέχεσθαι καὶ ἡδονῶν αὐτὸ μίγνυσθαι. εἰσὶ γὰρ, εἶπεν, αἱ ἐγχώριαι γυναῖκες, ὦ βασιλεῦ, ἀφ' ἑτέρων τῶν ἀφικομένων. ταῖς οὖν πρεσβυτάταις ἐὰν ἐπιτρέψῃς μισθαρνῆσαι καὶ δημοσιεῦσαι, οἷαις οὔσαις τὸν νεότητα τ ἀνθηρὰν. τραχηλιῶσαι γὰρ ταῖς ἐπιθυμίαις, πάσαν ὑποφαῦσαι δοξαν τε καὶ πάχειαν. ὧδε γὰρ τ ὅταν ἀφικωμένοι ἐρασθῶσι λεγέτω φρυατηρίων τις τ ἐπὶ τῶν θηρῶν ἀλεξιφώλων, ὃ θέμις τ ὁμιλίας σοι τ ἐκείνης ἁπλαῦσαι, πρὶν ἂν ἐκδιατιθῆς μὲν τὰ πάτρια μεταξαλὼν γ τιμῆς ἄπερ ἐγώ. οἷδε γὰρ ἐκείνοις ἰδίαν ὁδὸν ἐνώσεως ἀφανοῦσαι. Sic erat conſilium Balami: quod pene eiſdem verbis memorat Paraphraſis Urbis ad v. 14. σεῦ συμβουλεύω οι, τί ποιῆσαι ὁ λαὸς ὅτι τ λαὸν σε, *Peccatum Deo inducas, ſuadeo, Hebræorum gentem: hoc ni feceris, eam profecto haud vinces unquam*, חטי יתהון ואין לא לית את שליט בעמא האלין. Fuſius autem, imo antiquius coparum linopolidumque Moabiſſarum laqueos atque lenocinia auctore Balamo, explicarunt Doctores Babylonii Synhedrin f. 106. a. (in-

fit augur improbus) אלהיהם של ישראל שונא זימה הוא והם מתאווים לכלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להן קלעים והושיב בהן זונות וקנרה מבחוץ וילדה כובשנים וגוי. Tempero jam à Peſicta & Tanchuma, ab explanatione Uzielidis, & à Chronicis Samaritarum, ubi id ſcelus late exponitur. BERN. Cum *Bigotiano* concordat *Coll. Voſſ.* quæ mox habet ἐπὶ τὸ σῶμα. HAV.

m Ἀξιολογωτάτας,] *Baſ. & Gen.* ἀξιολογοτάτας. Mox ἀπ' οἰκείας πως *Big.* ἀπ' οἰκείας Cedrenus p. 69 BERN.

n Ἄτε καὶ] Ita ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐστι καὶ πρ. in *reliquis.*

o προϊ πῆρξεν] Ita ex *Samb.* in *ceteris* πρεϋπῆρξεν.

p Τοῖς ἀνέρωποις,] Τύποις ἀνέρ. ex alicujus (*Tar. Big.*) conjectura.

q Ἡ θαλάσσης,] Ἡ ἀφ' θαλάσσης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

* *quod in reliquum*] Al. *quid & in poſterum futurum ſit*, legendo ὅ, τι.

r Ὁ δ' ἀπιὼν] *Cum apud avarum ſuum animum indignaretur vates, jam reverſurus dirarum impotens, ni conſilium malum mala execratio eſt, mercedisque profanæ vacuus; ſuaſit maxime Balaco viros Iſraelitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta Hæc autem talia pervetuſta quadam paradoſi acceperant Philo Alexandrinæ p. 647. Fl. Joſephus, atque ejus evi decus Chriſtianum B. Johannes. Arguit enim graviter Theologus ille c. 2. quod Eccleſia Pergamena à ſe non repelleret τὰς κρατούσας τῷ διδαχῇ βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκε τ βαλὰκ βάλλειν σκάνδαλον ἐνώπιον τ υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. Argumentum tamen illud in genere præbuerat ipſe Moyſes his verbis libri ſui penultimi. c. 31. 16.* Nonne Madianitides iſtæ deceperant filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam? *Vide porro Orig. Hom 20. in Num.* BERN.

s Μαδιανιτῶν·] *Al.* Μαδηνιτῶν, paſſim.

t Βάλακε, φησὶ,] Hoc conſilium Bileami in MSto Chronico Samaritano, Philone & aliorum Hebræorum ſcriptis eodem fere modo narratur. REL.

v Καταλαῦσο·] Κατελαμ. *Hen.* & *Busb.*

x Σπάνῃ] Ita *Big.* & *Samb* σπάνῃ in *Editis.* καὶ πασῶν τ ἀπ' γῆς σπάνις καὶ ἀν *Vat.*

y Αὐτῶ] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸ *Baſ.* & *G.*

z Καὶ ἀπόλοιντο] Αν ἀπόλλυντο. *Big.*

a Εἶτ' ἀνθήσουσιν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μᾶλλον ἀνθ. in *Editis.* εἶτ' ἂν συνήσουσιν ἐπὶ φόβῳ ἐπαγαγόντας αὐτοῖς τὰς βλάβας legerat *Epiphan.*

b Ὑμεῖς] Ὑμεῖς δ νίκην *Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Μάλις' ἀνθρεπτὰς,] Ex pervetuſta traditione, quam probat *Petr.* 2. Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11 *Joann.* in *Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyſes* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.*

d Δεομένοις] Δεομένας ſoli *Big.* & *Samb.*

e Επι-

"προσάξαι. ἐπὰν γὰρ κεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ὄψεσι-
"μίας, καταλιπέτωσαν· καὶ βραδυτέρων μένειν,
"μὴ πρότερον [e] ὀπτανεύσωσιν, πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς
"ἀφέντας τοὺς [f] πατρίους νόμους καὶ τὰ τούτοις αὐτοῖς ἑπόμενον
"τιμᾶν Θεὸν, τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν.
"οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν ὀργισθήσεσθαι". καὶ ὁ μὲν [g] τοῦθ'
ὑποθέμενος αὐτοῖς ἄπεισι.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων [h] τὰς θυγατέρας καὶ
τὰ σκεύη προσφέρουσιν, οἱ τῶν Ἑβραίων ἀλίσκονται νέοι τὴν
εὐπρέπειαν αὐτῶν· καὶ [i] προσελθόντες εἰς λόγους αὐταῖς,
παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπολαύσεως, μηδὲ
ἐκ τοῦ πλησιάζειν σωτηρίας. αἱ δὲ
ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, [k] συνῆσαν αὐτοῖς. ἐν-
δησάμεναι δὲ αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τὴν ὀπτα-
μίας ἀκμαζούσης, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐτίνοντο. τοὺς δὲ
ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλα-
βε, καὶ λιπαρούντες ἐκέκευθο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλ-
λὰ γαμετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτοῖ μένειν καὶ δεσποίνας
ἀποδειχθησομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. πᾶσι δὲ
ὁμνύουσι ἔλεγον [l] καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν [m] ὑπισχνοῦντο
πιόμενοι, δακρύοντές τε καὶ παντοδαπῶς ἑαυτὰς ἐλεεινὰς
τοῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δὲ ὡς δεδια-
λωμένους αὐτὰς κατενόησαν, καὶ πλέως ὑπὸ τῆς σωτη-
ρίας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτὰς λέγειν.

η. "Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι [o] νέων, οἶκοι τέ εἰσι πα-
"τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ πρὸς τοὺ
"γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ σπουδή. [p] κατ' ἀρ'
"ἑνὸς γὰρ τούτων πόρον εὑρόντες δικαίαν ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν
"ἤκομεν, ἀρ' ἐμπροθούμενοι [q] τὴν ὥραν τοῦ σώματος
"προσηκάμεθα τὴν ὑμετέραν ἀξίωσιν· ἀλλ' ἄνδρας
"ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβόντες, τοιούτοις ὑμᾶς πα-
"μπόλλοις ξενίοις δεομένους ἐπιθήμεν. καὶ νῦν, ἐπεὶ
"φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοσόργως ἔχειν καὶ [r] λυπεῖσθαι
"μελλόντων ἀναχωρεῖν, [s] ἀρ' αὐταῖς τὴν δέησιν ὑμῶν
"ἀποστρεφόμεθα· πίστιν δὲ εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μό-
"νην ἡμῖν ἀξιόλογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μεθ'
"ὑμῶν βίον ὡς γαμεταὶ διάξουσαι. δέομαι γὰρ [t] μὴ καὶ
"χρόνον τὸν ἡμέτερον ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑφέλησθε
"καὶ ἀπήμονες ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγινώ-
"σκειν τι τούτοις φυλαττομέναις ἠξίουν". τὰ δὲ [u]
βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μη-
δὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὰς [x] πάθους· "ἐπεὶ
"τοῦτο, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δὲ ἔθεσι καὶ
"τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [y] χρῆσθε. ὡς
"καὶ τὰς [z] τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι, καὶ τὰ πο-
"τὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [a] βουλομένους ἡμῖν
"συνοικεῖν, καὶ Θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν. καὶ οὐκ ἂν
"ἄλλο γνώριμον τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ
"πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν ἐσομένης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [b] ἡμῖν
"Θεοὺς προσκυνεῖν. μέμψαιτο δὲ οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς
"ἣν [c] ἀφίξεσθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς Θεοὺς [d] προτρέπεσθε·

"beant. Ubi vero cupidine captos & irretitos
"viderint, *fabito* fugam simulent: ac obsecranti-
"bus ut maneant, non prius annuant quam iis
"persuaserint, ut, relictis patriis legibus & cultu
"Dei à quo eas acceperint, Madianitarum &
"Moabitarum Deos colant. Sic enim illis suc-
"censebit Deus & irascetur. Et ille quidem, cum
hæc suggessisset, abiit.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias *Stratagema meretricium. Vires Hebræas jam solvit Moaba. Num. c. 25.* suas mittentibus, Hebræorum juvenes illarum forma & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos desererent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadverterunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt.

8. "Nobis, juvenum optimi, lares penatesque *Nurus Madianitidis oratio venusta, delicata, pernicio-sa. Vide similem in Tanchuma ad parasam Balac.* patrii sunt, magnæque domi facultates, nec de-
"sunt nobis parentum cognatorumque benevo-
"lentia & affectus. Imo nullius ejusmodi rei in-
"opia huc ad vobiscum colloquendum venimus,
"neque corporis forma quæstum facturæ vobis
"supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros ef-
"se bonos justosque reputantes, ut tali vos ho-
"spitalis amicitiæ gratia donaremus, precibus ve-
"stris adducta fuimus. Et nunc, quoniam ma-
"gno nostri amore vosmet teneri dicitis, & non
"minori, nobis digressuris, tristitia affici, neque
"nos preces *quidem* vestras aversamur: sed cum eam
"benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ
"sola nobis alicujus æstimari mereatur, libenter
"vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam
"enim periculum est, ne, cum nostræ consuetu-
"dinis satietas vos ceperit, nos hinc cum injuria
"& contumelia ad parentes nostros ablegetis. At-
"que ita sibi ignosci, ista caventibus, postula-
"bant". Illis vero fidem, quamcunque vellent, se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus magnitudine & amoris ardore contradicentibus; "Quandoquidem, inquiunt, ita vobis visum est,
"& moribus vitaque ab aliis diversissime utimini,
"ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum
"aliis communem habeatis; necesse est, si vultis
"nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nul-
"lum enim aliud signum erit *indubium* præsentis
"vestræ, quam jactatis, in nos benevolentiæ, aut
"futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos ado-
"retis. Nec vobis vitio verti debeat, si Deos
"ter-

e Ετηδύτωσαν,] Ετηνδυσάτωσαν *Samb.* (*Coll Voss.*) & *Vat.*
f Πατρίους] *Big.* πατρώους. Horum enim adjectorum usus promiscuus Mox *Samb. Hen.* & *Busb.* μαδιηνιτῶν, sicut supra infraque illi tenent BERN. πατρῴους amat & *Coll. Voss.* HAV.
g Τοῦθ'] ταῦθ' *Coll. Big.*
h Τὰς θυγατέρας] Hac de re videsis *Hottingerum* in *Smegmate Orientali*; p. 446.
i Προσελθόντες] Παραγενόμενοι in tribus *MSS.*
k Συνῆσαν] Forte συνῆγον. COCC.
l Καὶ Θεὸν] Τὸν Θεὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*
m Ὑπισχνοῦντο] *Al.* ὑπέσχοντο.
n Ἑαυτὰς ἐλεεινὰς] Αὐτὰς *Big.* & *Samb.*
o Νέων,] Νεανιῶν *Big.* (νεανίων *Coll. Voss.*) & *Samb.*
p Κατ' ἀρ' ἑνὸς] *Big.* & *Samb.* κατ' ἐδενὸς ἢ τούτων δικαίαν ὑπάρξαι ἡμᾶς, εἰ ὁμιλίαν ἤκομεν. Rescribo clarius ab *Epiphanio*, κατ' οὐδενὸς ἢ τούτων ἄπορον εὑρόντες ἐσμὲν ὑμῖν εἰς ὁμιλίαν ἤκομεν. BERN. Κατ' οὐδενὸς ἢ τούτων δικαίαν εὑρὼν ἔχουσαν ἡμᾶς εἰς *Samb.* *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* κ. ὁ. δ. τ. ἄποροι εὑρόντες ἐσμὲν εἰς legisse videtur *Vet. Interpr.*
q Τὴν ὥραν] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν ὥραν τοῦ σ.
r Λυπεῖσθε] Λυπεῖσθαι *Big.* & *Samb.*
s Ἀρ' αὐταῖς] *Samb.* αὐτὰς. Præfero tamen demonstrationem Atticam ἀρ' αὐταῖς τὴν. Nam ἀρ' αὐτὰς τὴν expressêrant typi *Bas.* & *Gen.* Post paucula *Samb.* διάξουσαι. BERN.
t Μὴ καὶ] Μὴ καὶ ἐν *Samb.* & *Vet. Interpr.*
v Βούλονται] Βούλωνται *Big.* & *Samb.*
x Πάθους] Πόθου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*
y Χρῆσθε,] Ita *Big.* (*Tar.* & *Cocc.*) & *Samb.* in *cæteris* χρῆσθαι.
z Τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους] Ideo Rutilius Judæum vocat *Humanis animal dissociale cibis.* REL.
a Βουλομένους] Βουλομένοις malit *Schotanus*, & mox ἔχειν τὸ τοῦ.
b Ἡμῖν Θεοὺς] Illud ἡμῖν ex *MSS.*
c Ἀφίξεσθε] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *aliis* ἀφίξεσθαι.
d Προτρέπεσθε·] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* (συντρέπεσθε *Cocc.*) *Jus*

"terræ, in quam perveniſtis, proprios veneremi-
"ni: præſertim cum noſtri in honore ſint omni
"populo, veſter vero apud neminem *præterquam*
"*vos*. Oportere igitur illos dicebant aut eadem
"quæ aliis *cultu proſequenda* exiſtimare, aut alium
"terrarum orbem quærere, ubi ſoli ex legibus ſi-
"bi propriis vitam inſtituant.

His illecebris capti Hebræi jus de connubiis, decibis, deque cultu Dei unici confeſtim violant. Num. c. 25. Deut. c. 4. Joſ. c. 21. Hoſ. c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſſima viſa eſt hæc oratio: quo factum eſt, ut, illarum poſtulationi & *illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum ſerperet juvenum inſolentia, & ſeditio priore pejor gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Juventus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: & ſi qui primorum populi ob majorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali hujus contagione & ipſi erant affati.

Laſciviæ iſtius dux Zambrias, Symeoni progenitori multum ab ſimilis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis iſtius Dynaſtæ, juſſus à muliere ut contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent; Moyſes, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſavit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, "ut ea patrarint, quæ & ſibimet & ma-
"joribus in dedecus cedunt & opprobrium; quod
"voluptati indulgere maluerint, quam Deo ſer-
"vire, vitamque ad ejus præſcriptum agere: o-
"portere tamen, ut & adhuc ipſis bene ſit, pœ-
"nitentiam agere, iſtud demum fortitudinem eſ-
"ſe exiſtimando, non ut legibus vim inferant,
"ſed ut cupiditates pravas compeſcant. Præterea
"autem abſurdum eſſe ajebat, quod cum in de-
"ſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis circumfluen-
"tes ſupra modum inſanirent, & quæ per inopiam eſſent adepti, per affluentiam perditum irent". Et ille quidem, hæc iis ſubjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad pœnitentiam adducere.

Zambriæ adverſus legem Moyſaicam oratio.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, "Sed tu quidem, inquiit, ô Moyſes, utere legi-
"bus quibus ſtudium adhibuiſti, & *quibus* pluri-
"mum firmitatis ac roboris ex conſuetudine ac-
"ceſſit. Quod niſi ita ſe habuiſſet, ſæpe jam pœ-
"nas luiſſes, & *tuo malo* haud tutum eſſe verba
"dare Hebræis didiciſſes. Me certe iis, quæ tu

"κ) πᾶσα, τ μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαν-
"τας, ℥ δὲ ὑμετέρα πρὸς μηδένα τοιοῦτα τυγχάνον-
"τα. δεῖν οὖν αὐτοὺς ἔλεγον ἢ τ' αὐτὰ πᾶσιν [c] ἡγη-
"τέον, ἢ ζητεῖν ἄλλα οἰκειμένα, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι
"κ) τοὺς ἰδίους νόμους.

Θ'. Οἱ δὲ ὑπὸ ℥ πρὸς αὐτὰς ἔρωτ⊕ κάλλιστα λέ-
γεσθαι πᾶσα ὑπελαβόντες, καὶ ⊕ℨδόντες [f] αὐτὰς εἰς
ἃ προεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεὸς τε πλεί-
ονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κ) νόμον τ ἐπι-
χώριον τοῖς καθεστῶσιν προσκείμενοι, ξενικοῖς τε
βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ [g] πάντα εἰς ἡδονὴν τ γυναι-
κῶν ὑπὸ τύραννον οἷς ὁ νόμ⊕ αὐτῶν [h] ἐκέλευσε ποιοῦν-
τες διετέλουν· ὡς δὴ παντὸς ἤδη ℥ στρατ῀ τῷ ⊕ℨ-
νομίαν χωρεῖν τ νέων, καὶ στάσιν αὐτοῖς πολὺ χεῖρω τ
προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελῆ τ ἰδίων ἐ-
θισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενι-
κῶν ἐθισμῶν ἀπλήστως [i] αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ τι-
νες τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἀφ' πατέρων ἀρετὰς ὑπῆρχον,
[k] συνδιεφθείροντο.

ί. Καὶ [l] Ζαμβρίας ὁ τ [m] Συμεωνιδ⊕ ἡγεμον⊕
Φυλῆς, [n] Χοσβίᾳ συνὼν Μαδιανίτιδι, Σύρᾳ θυγατρὶ
τῶν ἐκείνη δυναστευόντ⊕ ἀνδρῶν, κελευσθεὶς ὑπὸ τ
γυναικὸς πρὸ τῶν Μωϋσεῖ δοκιμίων τὰ πρὸς ἡδονὴν αὐ-
τῇ γημησόμενον, [o] ἐξεφέρετο αὐτῷ· ὁ θύων τὰ πά-
τρια, καὶ γάμον ἡγεμον⊕ [p] ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις
δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μή τι
χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τ λαὸν, ἐδένος
μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμενος εἰς ὑπόνοιαν
ἐξελθεῖν τοὺς ἐκ ℥ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους.
ἔλεγε δ', ὡς οὐκ ἄξια δρῷεν [q] ἔθ' αὐτῶν ὄντες πα-
τέρων, τῷ ἡδονῷ προπιμήσαντες ℥ Θεὸν καὶ ℥
κατὰ τοῦτον [r] βίον· προσήκειν δ', ὡς ἐπὶ καὶ [s] κα-
λῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τῇ ἀνδρείαν
ὑπολαμβάνουσιν οὐκ [t] ἐν τῷ βιάζεσθαι τοὺς νό-
μους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἶκειν τ ὀρμαῖς εἶναι.
πρὸς τούτοις δ' ἐδόκει εὔλογον ἔφασκε σωφρονήσαντας
αὐτοὺς ὑπὲρ τ ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας
παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τ εὐδείας δι' ἀ-
πορίαν αὐτῶν [v] ἀπολέσθαι". καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων
ἐπῆρε τοὺς νέους ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν [x] ἀπά-
γειν ὧν ἔπραττον.

ιά. Ἀναστὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, "ἀλλὰ σὺ
"μὲν, εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐπῴ-
"δακας, ἐκ [y] τ σωτηρίας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς
"παρεχημέν⊕. ἐπεὶ, μὴ τοῦτον αὐτῶν ἐχόντων τ τρόπον,
"πολλάκις ἂν ἤδη κεκθλασμέν⊕ ἔγνως ἂν οὐκ ἀπα-
"ρακλήτους Ἑβραίους. ἐμὲ δὲ οὐκ ἂν ἀκέλευστον οἷς σὺ
"[z] προστί-

in *Editis* προπίπτουσι.

e Ηγητέον,] Lege ἡγεμόν. COCC.

f Αὐτὰς] In *Editis* αὐτοὺς εἰς ἃ προεκαλοῦντο. in *MSS.* ἑαυτὰς εἰς ἃ προεκ.

g Πάντα εἰς ἡδονὴν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque* πάντες.

h Ἐκέλευσε] *Al.* ἐκέλευε.

i Αὐτῶν] Illud αὐτῶν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.*

k Συνδιεφθείροντο.] Συνεφθείροντο *Vat.*

l Ζαμβρίας] *Zimri* Maſorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρῆς LXX.

m Συμεωνιδ⊕] Ο τ σεμεωνί ⊕ *Baſ.* & *Gen.* לשבעני λαστεμεωνὶ apud Moyſen. ὁ τ συμεωνίτιδ⊕ φυλῆς ἡγεμον⊕ MSS quatuor, & Annalis Zinnaræ. BERN. *Al.* Σεμεωνιδ⊕ & Σιμεωνιτιδ⊕.

n Χοσβίᾳ] Sic reſtitui hunc locum. Legebatur vulgo χοσμὶ συνὼν μαδιανιτίδι ἀρχ. In codice *Busb.* χοσμῆ, & in *Hen.* χασμῆ, imitatione LXXII. Interpretum, qui χασβὶ reddiderant malum nomen. Apud *Big* & *Samb.* reperio χοσβία συνὼν μαδιανίτιδι ἄρχ. *Epiphanius* creverat ocellis non acutiſſimis, χοσμῆ συνὼν μαδιανιτιδι ἀρχ., ſeu pravius μαδιανίτη ἐτέρᾳ, *Chorami* (pro *Choſami*) *Madianitidem mulierem Dieri cujuſdam filiam, &c. Suram* vero (שור סוף & סורס Flavio ἱλλωίζοντα) partem quintam regni Madianici hanc *Fraudem* genuiſſe (quippe כובי aut כוביו tantum indicat) ſuis literis docuit Moyſes Num. c. 25. Haud errabit equidem, quiſquis כובי Græca forma χοσβὶ donaverit, aut χοσβία. In iſthac Scribæ Typothetæque forte conſenſerunt §. 12. hujus capitis. Eadem שולנא appellatur in ſcholis Babyloniis. Vide Synh p. 82. b. BERN. Ita ex *Big.* & *Samb.* reſtituit *Bernardus*, niſi quod pro Οὐρᾷ maluerit Σύρᾳ ex Hebraico שור. In *Editis*, *aliiſque* Χοσμὶ συνὼν Μαδιανίτιδι Οὐρᾷ. Vide §. 11.

o Ἐξεφέρετο] Juxta *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξεφέρετον· ὅτε θύων τὰ π.

p Ἀλλόφυλον.] Non ex alia tribu, ſed ex alia gente, quæ non eſſet Iſraelitica. Ita hæc vox Joſepho uſurpatur. Ideo mox γυναῖκα ξενικὴν vocat. REL.

q Οὐκ' αὐτῶν] Ita *big* & *Samb.* in *cæteris* ἐκ αὐτῶν.

r Βίον·] Sic quinque *MSS.* in *Editis* βίος. *Vet. Interpres* legiſſe videtur, ἐκ τ τούτου βιάσεως, & *ei placentia vindicarent.*

s Καλῶς ἂν αὐτοῖ. ἔχοι,] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχοι *Big.* & *Samb.*

t Ἐν τῷ βιάζεσθ] Εἰς τὸ β. *Idem.* HUDS. Ut & *Coll. Voſſ.* εἰ τῷ amabat *Coccejus.* HAV.

v Ἀπολέσθαι] Ἀπολέσαι *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπολέσθαι *Big.* αὐτὰ ἀπολέσθαι ex conjectura.

x Ἀπάγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἄγειν.

y Τῆς σωτηρίας] Τῆς τούτων εὐπραξίας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

z Προστί-

"[z] προστάτεις τυραννικῶς λάβοις. ὁ γὰρ ἄλλό τι μέχρι "νῦν, ἢ, προφάσει νόμων καὶ τοῦ Θεοῦ, δουλείαν μὲν "ἡμῖν, ἀρχὴν δὲ σαυτῷ κακουργεῖς· ἀφαιρούμενος ἡ-"μᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἄλυπον βίον αὐτεξούσιον, ὃ τῶν [a] ἐλευ-"θέρων ἐστὶ καὶ δεσπότου οὐκ ἐχόντων. χαλεπώτερος "δὴ ἂν [b] ἦτε Αἰγυπτίων Ἑβραίοις ἄρχοιτε, πιμωρεῖν "ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τῷ ἑκάστῳ πρὸς τὸ κεχαρισ-"μένον αὐτῷ [c] πάσχειν. [d] πολὺ δὴ ἂν δικαιότερον αὐτὸς "πιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα "καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι πεφηνὼς, καὶ κατὰ τὴν "ἁπάντων δόξης ἰσχυρὰν [e] τῷ ἑαυτοῦ καταισχύνας. "ἃ δὴ πρᾶξαι γνοὺς κρείνας ἀγαθὰ, πῶς [f] ἔπειτα πρὸς "αὐτῶν ὁμολογεῖν ἐν τούτοις οὐκ ὀκνήσαιμι. γύναιόν τε "ξενικὸν, ὡς φῆς, ἤγαγον· παρ' ἐμαυτῷ γὰρ [g] ἀκούεις "τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρου, καὶ γὰρ θέμις "λαβεῖν προσέθεμεν· θύω τε θεοῖς οἷς θύειν [h] μὴ νο-"μίζετε, δίκαιον ἡγούμενος πολλῶν ἐμαυτῷ πραγ-"ματεύεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τυραν-"νίδι ζῆν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τοῦ βίου παντὸς "ἀνηρτηκότα. [i] χαρείη τ' ἂν οὐδείς, κυριώτερον αὐ-"τὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τὴν ἐμὴν ἀποφαινό-"μενον.

ιϛ'. Τοῦ δὴ Ζαμβρίου ταῦτα, φοβοῦντος ὧν αὐτός τε ἠδίκει καὶ τοὺς ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε, φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸ νομοθέτου ἢ ὁρῶν μὴ πε-ραιτέρω τοῦ ἀπόνοιαν αὐτοῦ προσαγαγεῖν ἐκ τοῦ [k] ἀνδικοῦς ζήλωμάχης θελήσαντος· φοβήσαντο γὰρ, μὴ πολλοὶ, τοῦ κατὰ τὸν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμηταὶ γιγνόμενοι, παροξύνωσι τὸ πλῆθος· καὶ ἀβλαβέστατα μὲν δὴ τότε ὁ σύλλογος. προεληλύθει δὴ ἂν δὴ πολεῖον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, μὴ φθάσας [l] Ζαμβρίου τελευτῆσαι ἐκ παιδὸς αἰτίας. [l] Φινεέσης, [m] ἀνὴρ πάντα ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων, "tyranni more imperaveris, obsequentem non ha-"bebis. Non enim aliud quidquam hactenus, "quam, sub legum ac religionis prætextu, nobis "quidem servitutem, tibimet vero dominatum "malis artibus adstruisti; voluptatem nobis ac ad "arbitrium vivendi libertatem adimens, quæ li-"berorum sunt & nullius sub imperio degentium. "Hebræos sane gravius, quam Ægyptii, premet, "[1] qui ad leges exigere & punire voluerit quic-"quid voluntati nostræ morem gerentes feceri-"mus. Multo autem tu justius pœna afficiaris, "quandoquidem tibi in animo fuerit abolere quæ "omnium consensu erant approbata; atque ita "hoc comparaveris, ut tua, contra quam alii "sentiunt universi, valeret sententia. Cum vero "quæ nunc facio recte facta esse existimem, ita "postea de iis coram confiteri non me pigebit. "Et mulierem peregrinam, ut ais, in uxorem "duxi: (accipis quidem à meipso facta mea, ut "ab homine libero; [2] neque enim in animum in-"duxi, ut laterem) & sacra Diis facio, quibus li-"bare nefas ducitis, æquum esse existimans mul-"tas vias persequi ut tandem ad veritatem perve-"niam, & non sicuti sub tyrannide vivere, in "uno vitæ totius spem omnem reponendo. [3] ne-"que erit cur quis lætetur, qui meis in rebus "meipso plus arbitrii se habere ostenderit.

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipse pariter ac alii quidam male commiserunt, protulisset, populus quiescebat, quod solicitus quidem esset metu de futuris, Legislatorem vero perspicere sibi videretur amplius nolle contende-re, ne hominem insolentem magis irritaret. Me-tuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intem-perantiam sequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimissa est concio. Fortasse autem ulterius mali vis serpsisset, ni *matur*e sublatus fuisset Zambrias hujusmodi ex cau-sa. *Num. c. 25.*

Phineesses Eleazari filius Aaronis nepos, vir validi corporis, animoque adhuc major, zelo Dei percitus, Zambriam Choshiamque lancea transfigit.

---

z Προστάτεις] *Samb. Busb. & Hen.* φθορέας. Ad clausulam λάβοις *Hen.* BERN.

a Ἐλευθέρων] Ἐλευθερίων in duobus *MSS.* (ἐλευθερίων in *Coll. Voss.* Est (*Tar.*) qui malit ἀ τῶ ἐλευθέρων.

b Οὗτος] Οὕτως *Big. & Samb.* & mox ἡδέως.

c Ποιῆσαι.] Βιάζειν *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.*

d Πολὺ δὴ ἂν] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis* πολλῷ. HUDS. Lege πολλῷ. COCC.

1. *Qui ad leges exigere*] *Epiphanius* vertit, *qui castigare voluerit secundum sibi placitas leges facta cujuscunque.*

e Τῷ ἑαυτοῦ] *Bas. & Gen.* τῷ σεαυτοῦ (idem denotat ἑαυτοῦ inter cives Palladis) καταισχύνας (typis forte prioribus καταισκύνας) ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν συγχωρήσαι εἰκότως ἂν πράξω νυνὶ, κρίνας *Big. & Samb.* Jam silet *Epiphanius.* BERN. Τῷ σεαυτοῦ καταισκύνας ἀτοπίαν. ἐγὼ δ', ἂν συγχωρήσαι εἰκότως ἂν πράξω νυνὶ, κρίνας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

f Περὶ αὐτῶν] Abundant hæc. COCC.

g Ἀκούεις] Ἀκούσῃ τοῦ [ἐμὰς *Vat.*] ἐμ' αὐτοῦ πράξεις *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.*

h Μὴ νομίζητε,] Mox *Big. & Samb.*

2. *Neque enim in animum induxi,*] *Epiphanius* reddit, *non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit*, quasi aliquid amplius in *suo codice* habuerit, quam in *nostris* exstat.

i Χαρείη] *Bas. & Gen.* χαίρῃ ἄν. Hunc versum difficilem sensit *Epiphanius* præter ingenium suum. BERN. Ita *Big. & Samb.* Χαρείη *Bas. & G.* HUDS. χαρίζῃ malo. COCC.

3. *Neque erit cur quis lætetur,*] In *Vet. Interp.* juxta *Vossii* Cod. *nemo autem magis se expositurus sit quam ego, qui mentem meam de iis, quæ fecerim, enuncietem,* in *Gelenio* autem sic, *nemo mihi rem gratam fecerit* &c.

k Ἀνδικοῦς] *Al.* Ἀνδικοῦ.

l Φινεέσης,] *Phineeses* פנחס קנאה *Φινέας ὁ ζηλωτὴς Uzielidæ, & adhuc fortius apud Patres Babylonios f.* 82. Synhedrin, *& in Levitico Magno* Parasa 33. קנאי בן קנאי *ὁ κανδὸς propter zelum Levis, sed ignominiæ idem* Puttelides, *Pontificum Hebræorum tertius, vir validi corporis; hoc de illo testantur Philo, Josephus, & Johannes ramus Pharisæi* Synh. *f.* 82. *b. animo adhuc major, jamque zelo Dei percitus,* במדבר *c.* 25. 9. *Zambriam Choshiamque, incestos conjuges, in thalamo* כוזבא הקברת : *idem* fornix, camera, τὸν *Aquilæ*, σκηνὴν *Josepho*, القبة و האהל *pariter Saadiæ, Salomoni, Cimchique, Symmacho* κορυφῶνα, *non* πρόβλητον: *sed interpretibus Ptolemæi regis* fornax, *ubi offenderat, trinidue pilo ambos transfodit modoque merito jungit.* רומח vero *Josephus perite interpretatus est* ἰουδαϊκὸν, *i. e. lancea Hispanorum, seu framea Alemannorum ex etymo. A Græcis enim in Germaniam illatum est hoc vocabuli, licet aliter existimabat Corn. Tacitus. Hastam longam* ῥομφαίαν *vocant Hesychius & Photius, Rumicem Festus, Gellius Rumpiam è Græco.* רומח *insuper* συφορμάσκης τοῦ ὁ. ὀφὺν *Aquilæ, & Symmacho contus. Hoc autem exemplo pars sincera juvenum, sumtis animis plusquam suis, cognati exercitûs libidinem atque apostasiam ferro castigat: sævit & latius pestis. Ita* 24000 *Hebræos perdidit Venus Moabica. His porro vindictis promeruit Phineeses, Num. c.* 25. 12. *Mal. c.* 2. 5. *diuturnum ac ferme continuum Primatum suæ stirpis, nempe* ברית שלום *i. e. eam vivendi felicitatem, ut post longa sæcula Christus olim adventarit orbem terrarum judicatum, hoc Angelo fœderis, hoc patre patrato inductus; ita suadet filius Uzielis. Lege itaque Num. c.* 25. & ℣. *c.* 106. 28. *Eccles. c.* 45. 28. 1 *Macc. c.* 2. 54. & 1 *Cor. c.* 10. 8. *Pesiclamque f.* 58, 59. *Et Paraphrasin Jonathæ, unde hæc assumsi:* האנא גזר ליה ית קימי שלם ואינרינה מלאך קיים ויחי לעלמא למכשרא נאולתא בסוף יומיא. *Tantidem etiam eruitur ex antiquo monumento Rabbinorum* סיפרי: תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר אשר הניחה למות נפשו וכפר על בני ישראל לא נאמר אלא ויכפר שיגר עכשיו לא זו אלא עומר וכיכפר עד שיחיו המיתים. *Statimque colligit idem Commentarius,* XVIII *Pontifices hoc homine prognatos præfuisse Ædi priori, imo* LXXX *Secundæ, ubi mitra pretio plerunque verterat. Simile insuper Adamantius noster à similibus:* ἐν ἀπείροις, ἂν οἶδα πόσοις κινδυνεύοι, οἱ ἱερεῖοι διδάσκουσι, φησὶν ἡ ἐλεαζάρου υἱὸν αὐτὸν εἶναι ἡλίου, καὶ τὸ ἀδιάφθορον ἐν τοῖς μελλουσιν αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ ὀνομαζομένοις εἰρήνης ἐπιτυγχάνειν. *Atqui eisdem pene verbis Rabbi Lazarus* בתוספתא, היסב הקדוש ברוך הוא שמו של פנחס בשמו של אליהו. Apocrypha *igitur jam vocat Origines Sacrarum Literarum exegetes, quæ à Pharisæis acceptæ per tot sæcula miseri Judaismi percolarunt. Inde ait Samuel Laniadus ad c.* 20. *Judicum ex Davide Cimchiorum,* מקצרת רזל אמרו כי פנחס זה אליהו. *Eandem paradosin tangit Abenesdras, Abarbanelis, Explanatoresque alii, ut scias Rabbinos non nuper delirasse in Sacris; utinam & nostri homines temperantius egissent in tam Divino codice. Addam huc & adnotationem Rabbinicam Hieronymi ad ultimam mansionum Hebraicarum.* Phinees zelatus zelum Domini, accepit præmium in æternam memoriam, armum victimæ. *Ita enim Jonathan, post Doctores Æniymaticos,* Cholin *fol.* 134. *b, interpretatur Num. c.* 25. ℣. 13. יען קנאו את קנאת אלהיו ויכפר על בני ישראל, quia præferat ille lanceam brachio suo ברוניה, scortumque perculserat אל קבתרת, oreque tenus כבוכירת oraverat (℣. 110. פלל) causa populi Hebræi, commeruit sane pro toto Sacerdotum ordine tria illa dona seu καταρχὰς, armum, malam, & ventriculum, יכהנו כהניא להלת מתנן דרוע ולחיא וקיבה. *Vide Num. c.* 25. 1 *Cor. c.* 10. 8. ℣. 106. 28, 29, 30. *Eccles. c.*

sa. Phinees, vir cætera juventutis facile princeps, patriique dignitate omnium ejusdem ætatis eminentissimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moysis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus crescerent insolentia, supplicium manu sua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti essent *flagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi constituerat, ab eo desisteret, quam illud expugnasset & victoriam de eo reportasset) Zambriam, in tentorium ipsum consequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid sibi vendicarent & honestatis studio tenerentur, Phinees sortitudinis exemplo accensi, ejusdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti sunt. Peste autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro sceleris socios habiti, pariter sublati erant. Mortui sunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Phinees exemplo sincera pars juvenum, cognati exercitus libidinem atque apostasiam ferro castigat. Deus savit latius pestis. Num. c. 26.

καὶ τῷ [g] πατρὸς ἀξιώματι [n] τὴς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ελεαζαρ γὰρ [g] ἀρχιερέως ὢν υἱὸς ἦν, Μωϋσέως [o] ἀδελφῆ ἰδίους· φθιαλγήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ [g] Ζαμβρίᾳ, καὶ πρὶν ἰσχυροτέραν γνώμην τὴν ὕβριν ὑπὸ τ [p] ἀδείας, ἔργῳ τῷ δικῷ [q] αὐτὸν εἰσπεράσασθαι Δήγνις, καὶ κωλύσαι Δαβεῖν τὴν ἀθυμίαν εἰς πλείονας, τῶν δεξαμένων ἀ κολαζομένων· πλημμ [r] καὶ ψυχῆς καὶ σώματος [s] ἀνδρεία τοσοῦτον περῆν, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συρραίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλαττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νικῆσαι τὴν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ὅπερ τὸν [g] Ζαμβρίᾳ σκηνὴν πρᾶξαι ὁμοίως, αὐτόν τε παίων τῇ [t] ῥομφαίᾳ καὶ τὴν [v] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ [g] φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς [x] φινεέσου τόλμης, ἀνῄρουν τὰς ὅπερ τοῖς ὁμοίοις [y] Ζαμβρίᾳ τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ἀπέλλυντο μὲν οὖν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τ παρανομησάντων. ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, παντὶ ἐσκήψαντι αὐτοῖς [g] Θεοῦ τὸν νόσον. ὅσοι τε συγγνεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτὸς ὅπερ τοῦτο, [z] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [a] ἀπέλλυντο μὲν οὖν ἐκ τ τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων καὶ [b] δισμυρίων.

ιγ'. Τὰ

45. & 1 *Macc.* c. 26. 54. BERN. Ita alibi apud *Josephum*. Φινεες in *Editis*, *Aliisque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεασης malit *Bern.* Eandem historiam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27 Vide infra, p. 222. v. 14.

m Αντ.] Καὶ αὐ. *Samb.*

n Τὴς ἡλικιώτας] Πολὺ τὴς ἡλικ. *Big.* (*Coll. Voss*) & *Vat.*

o Ἀδελφῆ ἰδίους] Μωυσ ως ἀδελφῆ ἰδίς *Bas.* & *Gen. m.* ἀδελφῆ παιδὸς ἰδίς vel ὐς *Big.* & *Samb. Fratris Mosi nepos*, Epiph *m.* ἀδελφῆ ἰδιώς bene *Tar.* Excudi novis typis jussi ἀδελφῆ ἰδιοῦς, sive ἰδίς. Sufficeret tamen pro *nepote* μωϋσέως ἀδελφοπαιδῆ aut ἀδελφιδῆ, omisso altero ἰδίς preli *Basil.* BERN. Ita cum *Bernardo*. si quis ἰδιος malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσεως ἀδελφῆ ἰδις. in *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* Μωϋσ.ως οἱ ἀδελφῆ παιδος ἰδίς *Epiphanius* vertit, *fratris Moysi nepos*. Est qui conjicit, M. ἀδελφῆ ἰδιώς. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσεως ἀδελφοπαιδῆ aut ἀδελφιδῆ.

p Λόγίας,] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀλογίας.

q Αὐτὸν εἰσπεράσασθαι] Hoc modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν.

r Καὶ ψυχῆς] Illud καὶ non agnoscit *Vat.*

s Ανδρεία] Ita *Big.* quod licet per Grammaticum Dyscolum. ἀνδρία *Samb Busb. Hen. Gen.* & *Bas.* ex mente Hori Philologi. BERN. *Al.* ἀνδρία, & mox σθένων.

t Ρομφαία] Ρομφαία *lancea* Hispanorum, seu *framea* Alemannorum. ῥομφαίαν *hastam longam* vocant *Hesychius* & *Photius*.

v Χοσβίαν] Χοσβίαν *Samb.* χασβίαν *Hen.* & *Busb.* Hanc enim *Decipulam*, Veneris Madienæ ædituam primariam, Græci χασβεί, Syri כשבי appellitant, & Samaritæ in suis paraphrasibus לשבבה, puto pro לזבנה, ἡ Ψεῦστις. BERN. Ita etiam supra p. 220 v. 21. Χουβίαν *Hen.* & *Busb.* Χασβεί etiam & Χασβεί appellatur.

x Φινε[ε]σ] Nomen zelotæ פנחס, quod *Grandis* & εὐμεγέθης i. فنحس suo etymo indicat, *Pinhas* enunciat Masora Samaritarum ac judæorum, Φινεες versio Alexandrina, *Phinches* Syrorum illa, فنحص Arabicæ aliquot. Idem apud Josephum scribitur sæpissime Φινεης, Φινεεσ, nonnunquam Φινεασ, & juxta codd. *Busb.* & *Hen.* Φινεασ, rarius Φινες: observato termino Hebraico. Mihi placet forma recta Φινεάσης Eandem autem historiam ex Moyse sic prius diduxerat Philo: Ο δὲ βαλάκης οὐκ ἀπ' σκοπῆ τοιαῦτ' ἐπιφέρεται τὰ λεχθέντα (à Balamo nimirum consultore pessimo) τ κῆ μοιχῶν νόμον ἀνακαλυψάμενον, καὶ τὰς ἐπὶ φθορᾷ καὶ πορνίᾳ κειμήλιες ἀνελεῖν, ὡς εἰ μηδὲ τὴν δεχὴν ἐγκεφάλου φησαι, (hæc inconsiderate dicta & impotenter, ut sunt multa apud Philonem:) ἀνεδὸν ἐπιτρέπ τὰς γυναιξὶ τὰς ὁμιλίας ἀπὸς ἃς ἂν ἐθέλωσι πρεσβύας. δεδοίκασι δὲ ἀδοίας, τὴν πληθὺν τ μειρακίων ἐπήγοντες, πολὺ πρὸ τ ρῶν τὴν ἀμφίασιν αὐτῶν ὑπατρόπως ἐκ πρέπουσαν τοῖς γονεῦσιν ἀπὸς ἀνεπιτηδείως υἱος δ' χυρέως Φινεὲς ἐπὶ τοῖς γινομένοις σφόδρα χαλεπώνας, ὑπεκτὸν καὶ νεανίαν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ προσηκον. ἐ ὧν γὰρ τ ναῦ ἀπ' ἔχυσε ζήνυσε καὶ εἰτιονία ἀπὸς περὶ ὧν, μήτε κτ νότατε εἰς τὸ δαιμόν, μήτε καθάπαξ τὰς πόλεις πεφώκεσαν, μή ποτε φιλεῖ κλέπτειν τὸν ἔσοδον· ἀπὸ μετ' ἀναιμώτου θρήσκος τῶν ἀκοσμίαν ἐπιδεικνυμένων, καὶ φρενοβλαβέσιν, ὡς ἐπὶ σεμνῷ, πορνεμάτι τῷ κατηγελάσθω· πάνυ πικραινόμενος καὶ πικρωθεὶς ὀργῆς δικαίας, ἐπεσφραμῶν ἔτι κατ' εὐνὴν κειμένης ἀκοτέρας, τὸν τ ἔρωτα καὶ τὸν ἑταίρων ἀναιρεῖ, ἀποτανατέμων καὶ τὰ γυναῖκα, διότι ἀποχὰς ὑπηρέτησαν ἀκοσθέσμοις. ἐπὶ τοῦτο θεασάμενοί τινες τὸ ἀξιόθρηνον τ τὸν ἐκρᾶναν καὶ θεοσεβεῖς ἐζηλωκότων, ἀπ' ε ἔχατ πανσίως ἐμιμήσαντο, καὶ πάντας τὸς τελεωθέντας τοῖς χειροποιήτοις συνδήσεις καὶ φίλους ἡδίστου ἀπελάσεις, τὸ μὲ μίασμα τὸ ἔθνος ἐκκαθάραι. Δεῖ δ' τ ἀπὸ ἀρχῆς ἀκριβῶς ἐξετάσαι τὰ πραχθέντα· τετρακισχιλίους δ' φασὶ ἀπὸς τοῖς ἐπιμυρίοις ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ. ὦ· ὃ ἀσεβὲς ἐγκλημα ἐπιζῆσαι τῷ ὑφ' ἑ δεχθέντος, ὃς πρῶτ ἐπὶ τῶν ἀκοσμιῶν ἐκέλευσε, ἐξὸν τ ἀδικεῖν μηδὲν. Φιλόνικ δὲ χ. ἡμοῖς ἐναντιοῦται ὁ ἀνὴρ ἀποφαίνει τὸ μέγιστον ἐγκλημα εἰρῆσθαι, ὁ μηδεὶς ἐκτὸς ἀνθρώπ ἀμαρτάνειν· ἀνθρώπ γὰρ τ εἶναι ἴδιον, καὶ παντελῶς ἀνεπίληπτον εἶναι καὶ θεῖον χαλεπὸν ἀνευρεῖν. Alibi ille enigmatum doctor, Φινεὲς ὁ ἱερεὺς ὁ ζηλωτὴς τ υἱῶν ἐν ζήλῳ, τ ἐνεργησάντων, τυτέστι τ ζηλωτῶν λόγου λαῶν, οὐκ ἐτιτρέψατο ἡσυχὴ ἀκκινῆσαι τῶν μαινομένων καὶ χρόνον ἄλλον καὶ κλέος λαοῦ ἀπολέσαι, εἰρηνῶν καὶ ἱερωσύνῃ. Et de *nominibus permutatis*, Τοῦτο ἐπαθε, ἵνα ὁ εἰρηνικὸς καὶ ἱερὸς ὃ θεῷ πρὸς Φινεὲς, ὑπερκακῶ ἀνόσιος ἄλλος ὢν ἦλθε, φυτῷ μισοπόνηρ ὢν καὶ ζήλῳ τ κακῶν κατεγνωμένῳ σεσφραγισμένος λαοῦντι, τοῦ δ' ἐστι. ἀκονημένον καὶ ὀξὺν λόγον, ἐξεχύσατο ῥομφαίᾳ καρτερᾷ χρησάμενον καθαιρέτῃ. &c Zonaras per compendium itidem dixit, Ζαμβρῆς μὲ συλλαχῶν ὢν Φυλῆς τ συμεωνίτ, καὶ μαδιανίτιδι συνοικῶν, καὶ θεσμοῦ ἐκείνης ἐχόντος, μισθὸς κατηναλώσατο, καὶ μὴ ὢν ποτε τὴν γυναῖκα καλλιπεῖν ἐνομώσατο. ὁ Φινεὲς ὁ δ' ἀρχιερ ὡς ὢν πᾶς δ' ἐλιάζερ θεαλγήσας, οὐκ ἀνῆκε πρὶν τὴν ῥομφαίαν τὸν μαδιανῖτιν καὶ τ Ζαμβρῆν, ἕως καὶ ἄμφω ἀπέκτεινεν. ὃν καὶ ἄλλοι ἐσὶ, οἷς ἀγετὴς ἐμέλησε, μιμησάμενοι, ἀπ' ἐκείνων τὰς ἐπὶ γυναιξὶν ἀλλοφύλοις ἀξιοθρήνους ἐδημιώσαντας. ἀπέθνησκον δ' ἀνδρῶν οὐκ ἐλάττους μυρίων καὶ τετρακισχιλίων. BERN. Hic loci Φινεασ *Busb.* & *Hen.* Vide supra p. 221. v. ult.

y Ζαμβρίᾳ] Ita *Vat.* ut & supra p. 222. v. 21. Ζαμβρῆ in *Editis*. Ζαμβρια *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ζαμβρῆ *Hen. Busb.* & *Oecumen.*

z Συναδικεῖν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* συναδικεῖν τ Θεὸν *Vat.* in *Editis* ἀδικεῖν τῷ Θ.

a Απέθνησκον] Ita duo editorum, ac privatorum librorum duo; sed & *Zonaræ* Annalis. ἀπώλυντο *Bigotius*, *Sambucus*, & *Epiphanius*. BERN. Απελυντο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

b Δισμυρίων.] Desideraverat enim sub hoc facinore de suis copiis Clementissimus Imperator haud minus quam רבבה ושישים אלף, ששה מאות וחמשה ועשרים אלף, c. 25. 9. Quanquam ἀνάγραφα harum Originum vetera novaque millenarium unum dissimulant, puta *Cassiodori*, *Big. Samb. Hen. Busb. Drungarii*, *Zonaræque*. Veruntamen miror magis quod B. Paulus apud Judæos Corinthios adfirmarit Epistola priore, cecidisse olim mœchæ gentis εἰς μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδας; cum Philo eodem plane tempore inter verpos Alexandrinos scripserit de ea calamitate, ut supra monui, τετρακισχιλίους ἀπὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ. Oecumenius legerat forte in exemplari aliquo V. T. καὶ ἐγράφη οἱ τεθηκότες ἐν τῇ πληγῇ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. Verum ex fraude Libraria. Unde necesse habuit & hæc subnectere, τινὲς δ' τ ἀνάγνωσιν τὴν πλανηθεῖσαν τὸ πλῆθος εἰκοσιτρεῖς ἐθέσαν. Vetus ille mos, ex novo ut Scioli Græcanici corrigerent veteris Instrumentum; at deplorandæ plane fatuitatis apparet, propter Synagogas Scholasque adeo frequentes Judæorum ac Samaritarum. Dicendum igitur Zelotarum gladium sustulisse mille milites pollutos, cæteroquin telo Dei fuisse peremptos. Aut Descriptores Epistolarum Paulinarum pro εἰκοσιτέσσαρες χιλ. jampridem præcipitasse εἰκοσιτρεῖς χιλ. Nihil sane boni huc attulit ex Jure Rabbinico ὁ ἐλεφήνας. BERN. Ita cum *Schotano* rescripsit *Bernardus* ex *Num* c. 25. v. 9. quanquam in *Codd.* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* sit τετρακισχιλίων ἐ μυρίων. *B. Paulus* in Ep. 1. ad *Corinth.* c. 10. v. 8. dicit πεσεῖν τρεῖς χιλιάδας cecidisse: cum *Philo* eodem fere tempore scripserit τετρακισχιλίους ἀπὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι. Dicendum igitur

ιγ'. Τοῦ δὴ τούτου παροξυνθεὶς τὴν αἰτίαν Μωϋσῆς, ὅτι τοὺς [c] Μαδιανιτῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τὸν ἐπ' αὐτοὺς ἐξόδον μὴ μικρὸν [d] ἐρῶμεν, ἀποδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελείπομεν. [e] δίκαιον γὰρ ὅπως τούτῳ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βαλαμον, ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπικαλέσηται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν ὑπὸ θείας προνοίας, γνώμην δ' ἰσχούσης, ἧς χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγα τὰ τῶν Ἑβραίων ἔλαττον διέφθαρη τοῖς ἐπιτηδεύμασι, [f] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτοῦ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν ἐλομένου μάρτυρα διελέγξοντα, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς πιστὰ [g] δοκῇ, ἅτε σκοπεῖτωσαν.

13. Hæc autem causa fuit, cur Moyses, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miserit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius illud, à quo digressi sumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par esse arbitror, ut Legislatoris hac in re consilium non prætereamus sine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exsecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo secius tamen tale consilium dedit, ut, hostibus eo usis, parum abfuerit, quin populus universus suis *de relig one* studiis depravaretur, quibusdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus est honore, quod scriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuisset omnem ex illis famam & gloriam sibi tribuere & privatim vendicare, præsertim cum nemo esset testis qui eum falsi arguere potuerit, illi *tamen* testimonium perhibuit, ejusque memoriam literis consignavit. Sed hæc quisque ut libuerit, ita consideret.

Balami vaticinia haud dissimulat Moyses, Historicorum primus ac integerrimus.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὑπὸ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

Μωϋσῆς δ', ὥσπερ ὧν κἀ [h] προεῖπον, ὅτι τὴν [i] Μαδιανίτιν γῆν ἐπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας [k] δισχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ὁπλίξαμενος· [l] καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε [m] Φινεέσην, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις [n] τοὺς νόμους, καὶ τὸν ἀνομοῦντα τούτους Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου. Μαδιανίται δ', [o] προπυθόμενοι τὸν στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὄσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς χώρας, ἣν προσεδέχοντο τοὺς πολεμίους, ἀσφαλιούμενοι πρεῖττον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμῷ κρεῖττον· οἵτε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δ' ἦσαν· [p] Ὠρός τε καὶ [q] Σύρης, ἔτι δὲ Ῥοβέης τε καὶ [r] Οὖρης· πέμπτος δὲ Ῥέκεμος, ἣν πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῶν Ἀράβων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ πάντων τῶν Ἀραβίων τῶν [s] κτισαμένου βασιλέως τὸ ὄνομα [t] Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὰ λείαν λαβόντες καὶ τὰς οἰκέτορας γυναῖξιν ἅμα καὶ παιδίοις ἀνδρα-

CAP. VII.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

MOyses autem, ob causas quas ante memoravi, in terram Madianitarum misit exercitum, ad duodecim millia hominum, * pari ex unaquaque tribu numero delecto: ducemque ipsis præfecit Phinecsen, cujus paulo supra meminimus, ut qui Hebræis leges suas conservaverat, & de Zambria eas violante supplicium sumpserat. Madianitæ vero præsentientes contra se movere exercitum, & non longe abesse, copias suas colligunt; regionisque aditibus, ubi hostes irrupturos esse putabant, munitis, eos exspectabant. Cum autem veniissent, & conserta esset pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo quantam nec conjiciendo nec numerando consequi possumus; cunctique eorum reges *acie occubuerunt*. Quinque autem erant; Oëus & Sures, quin & Robees & Ures: quintus vero Recemus, cui cognominis urbs in terra Arabiæ primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Græcis Petra dicta. Fusis fugatisque hostibus, regionem eorum diripuere Hebræi; multumque prædæ capientes, & incolas, *viros* cum mulieribus, interficientes, solis virtur Zelotarum gladium mille sustulisse, cæterosque telo Dei fuisse peremptos: aut mille *primorum* periisse, reliquos è *plebe*.

Bellum Madianiticum, Principum quinque exitio & spoliis opimis memorabile, Num. c. 25. & Jos. c. 13. 21. & Philo, p. 649. Copias Hebræas tum duxerat Phineesses. VII.

Areceme, Petra, Arabiæ cognominis metropolis.

---

c Μαδιανιτῶν] Quoties, obsecro, monebimus μαδιανιτῶν scribi in membranis *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* & quandoque μαδινιτῶν, pro μαδιανιτῶν *Bas. Gen. Stephanique Byzantii*. Agnosco tamen perlubenter μαδιηναίων cum LXXII. Interpr. & μαδιλιτῶν formas alias gentiles, Arabibusque dilectas. Mox στρατιὰν ἐξέπεμψε *Hen.* BERN.

d Ἐξῆμεν,] Ἐπαλγιλάβωμεν *Big.* ἀπαλγιλάβωμεν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

e Δίκαιον] *Al.* δίκαιον ἐστὶ τ. & in *Vet. Interp.* δίκαιον γὰρ ἐστὶ τ.

f Νοσησάντων] Νοησάντων *Samb.*

g Δοκῇ,] Δοκῆ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δοκεῖ, ἅτε ἐσκοπεῖτο ἄλλοι τινὲς *Vat.*

h Προεῖπον,] Προεῖπομεν (*Coll. Voss.*) *Samb.*

i Μαδιανῖτιν] *Al.* Μαδιανίτιν, & Μαδιανιτῶν.

k Δισχιλίους] Εἰς εικχ. *Samb. Big.* & *Vat.*

* *Pari ex unaquaque tribu numero delecto:*] Sc. *mille.*

l Καὶ στρατηγὸν] Ita *Bas. G. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἓνα στρατηγὸν αὐτῶν *Big.* στρατηγὸν ἕνα αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* στρατοκλέα αὐτῶν *Zonaras.*

m Φινεέσην,] Sic placuit rescribere ex p. 224. v. 2. Φινεὲς *aliis.*

n Τοὺς νόμους,] Præsertim Halacam illam *de ulciscendo connubia Syriaca*, sicut Doctores Babylonii tradidere, ופנחס ראה כיעשה קנאן ובעינין בו בני ישראל ונוכר הלכתא הבועל ארמית. Vide Pesictam, atque Uzielidis Paraphrasin Num. c. 25. 7. BERN.

o Προπυθόμενοι] Ita (correxerat & *Coccejus*) *Vat. Samb.* à manu secunda. & *Vet. Interpr.* προδιαμαθόντες *Bas. G. Big.* & *Samb.* à manu prima.

p Ὠρὸς] Principum Madienorum primus in optimis libris vocatur אור, quod est *uri*, aut ab ore Syro & Samaritico *Avi*. In codicibus cunctis Iosephi seu Græcis seu Latinis ὤχ vel *Och*. Facile enim commutantur invicem ωὸς, ωῶχ, & similia. Scripsit sane Flavius ὠὼς aut ὠὸς. Secundus ἄσυς Big. ἰασὺρης Samb. σὺγης Hen. & Busb. aut correcte σὺρης apud Bas. & Gen. *Sur* Epiphanio & Hieronymo pro Hebraico צור, صور. Is erat Chozabæ lascivæ puellæ parens alter infelix. Tertius Regulorum nomen habuit רבע *Rebah*, Hieronymo *Rebe*, LXX. Interpr. ῥοβεὶ aut ῥεβὶκ, aut ῥοβὸκ pro ῥοβὸγ aut ῥοβὸη. Iosepho concinne ῥοβέης; indeque *Robe* & *Rebeth* apud Interpretem Scholasticum. Quartus est ἄρης Flavio, Epiphanio *Hiur*, quasi ἰώρης vel ἄρρης: LXXII. Interpr. ἀρ, Moysi חור i. e. χὰρ. Ultimus pentarchiæ Madianiticæ רקם, Interpr. LXXII. ῥεκὰμ, Judæis cæteris *Recem*, aut Græco ritu ῥέκεμος, *Recem* & *Regem* Epiph. qui Arabiæ Petræ Metropolin de se insignivit, ut putant. Vellem enim contra tot exemplaria Iosephi, *Bas. Gen. Big.* & *Samb.* & *Arecen* aut *Arecem* Epiphanii, & contra Onomasticon Eusebii, rescribi potius τὸ ὄνομα ῥεκέμη. Imo vox ipsa ῥεκέμη aut רקם *Petram* significat, ut supra diximus, & cum emphasi ἀρεκεμὴ. BERN. Ita *Bernardus*, cui tamen non displicet Ἐὺς. in *Editis*, *aliisque* Ωχος. Sed facile commutantur invicem, ut Νωὲς, Νὰχος, & similia.

q Σύρης,] Ασυρ *Big.* (*Coll. Voss.*) Ιασυρη. *Samb.* Ασυρης *Vat.* Σεγγης *Hen.* & *Busb.*

r Οὖρης] *Hiur* apud *Epiphan* quasi Ἰώρης vel Οὔρης. Οὖρ LXX. unde Οὖρης placuit *Bernardo*. In *Editis* Οὐὲης.

s Κτισαμένου] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* κτίσαντος.

t Ἀρεκέμη] Ρικεμ *Vat.* unde præfixo articulo *Areceme* aut *Hareceme*, & per apocopen *Arce*, de qua supra ad p. 208. v. penult.

ν Φι-

virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyse in mandatis acceperit Phinees. Qui cum exercitu incolumi *victor in castra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero sexcenta septuaginta quinque millia, asinorum autem sexaginta millia, valorum vero aureorum & argenteorum vim ingentem, ad usum domesticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ sunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyses itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquagesimam Eleazaro dedit & sacerdotibus, Levitis autem alteram quinquagesimam, quod vero reliquum fuit populo distribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna esset bonorum abundantia virtute parta, nulla tristitia molestiave eis inter fruendum oborta.

Jesum successorem suum declarat Moyses, Deo sic volente, Num. c. 27. Deut. c. 34. Jos. c. 1. & Philo, p. 698.

2. Moyses autem, jam ætate provectus, Jesum designavit, qui sibi in prophetæ & ducis, si opus foret, muniis succederet; Deo ipso jubente ut summum rerum imperium ei deferret. Jesus etenim omnem juris divini pariter ac humani peritiam assequutus est, Moyse præceptore usus.

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidiæque Manassitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, pascuis felix. Num. c. 32. Deut. c. 3.

3. Per idem tempus duæ tribus Gadis & Rubeli & dimidia Manassitis, magno pecorum numero & aliis rebus abundantes, de communi consilio orant obtecrantque Moysen, ut sibi extra sortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim aiendis perquam accommodam fore. Ille vero suspicatus eos prælia contra Chanaeos metu detrectasse, & pecorum curam ut honestam *otiose desidendi* occasionem invenisse, ignavissimos eos appellat, & qui speciosam timiditatis suæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæsitæ forent compotes: simul vero adire nolle reliquorum præliorum discrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promissam caperent, devictis illis quos à nobis pro hostibus Deus haberi jusserat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, justaque de causa petitione illorum irritatum existimantes, pro se responderunt: se neque periculorum metu, *neque animi mollitie*, ut id sibi concederetur, postulasse; sed hoc tantum egisse, ut, præda in locis tutis commodisque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire possent. Se enim paratos esse, ajebant, postquam oppida in præsidium liberorum & conjugum ac facultatum suarum ipso annuente instaurarant, una cum exercitu proficisci. Moyses autem, sibi placente illorum sermone, ad se vocat Eleazarum pontificem & Jesum ac cæteros magistratus, *coramque præsenti* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum*

πες, μόνας τὰς παρθένους καταλιπων, τὸν Μωϋσῆς [v] φινεέσῃ κελδσαντ☉. ὃς ἦκεν ἀγων τ ἐραπὴν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βοας μὲν γὰρ δισχιλιας καὶ [x] πεντακισμυρίας, ὁις δ πεντακισχιλίας τους μυριασιν ἐπὶ καὶ ἑξηκοντα, ὄνους δ ἑξακισμυρίας· χρυσὸ δ καὶ ἀργυρίου πλῆθ☉ κατασκαλῆς, ἡ κατ' οἶκον ἐρεῶν τ. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἀφορισίας σφόδρα ἐτυγχανον. ἦχθησαν δ [y] καὶ παρθένοι τρεῖς δισχιλίας καὶ [z] τεσσαρακοντα μυριάδας. Μωϋσῆς δ [a] μερίσας τὴν λείαν, τ μὲν ἑπέρας τὸ πεντηκοστὸν Ελεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λδίτας δ τ ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρ☉, τὴν δ λοιπὴν νείμᾳ τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δ σκυθρωπῆς πεύσεως ἀπλαύειν [b] ἐμποδιζομένοις.

Β. Μωϋσῆς δ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, Δμόδοχον [c] ἑαυτῆ Ιησοῦν καθίστησιν ὅπῃ τε [d] τ προφητείας, καὶ στρατηγὸν εἶπε δείξε ἡγησόμενον, κελδσαντ☉ καὶ ζ Θεὸν τούτῳ τὴν προστασίαν ὑπηρέτημα τ πραγμάτων. ὁ δ Ιησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδειαν καὶ τὸ θεῖον, [e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντ☉.

γ. Κἂν τούτῳ δυο φυλαὶ Γάδ τε καὶ [f] Ρουβὴλ καὶ ζ [g] Μανασσιτῶ ἡμισυ, πλῆθ πεφαδων εὐδαιμονοῦσες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τ Μωϋσῆν ἐξαιρέτον αὐτοῖς τὴν [h] Αμωρίτιν προσχωρῆσαι, δουλήσιμον οὖσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήμασι τροφήν. ὁ δ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δειλίας τὴν περὶ τοὺς Χαναναίους μάχην, προφασιν ὑπέθετο τὴν τ βοσκημάτων ὑπερβολὴν [i] διῶδαι, κακίσας τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [k] ὀνείδισε προφασιν ὑπονοήσαντας. αὐτὸς μὲν βούλεσθαι τρυφῆν ἀπόνως διάγοντας, [l] πάντων τεταλαιπωρηκότων ὑπὲρ ζ κτήσασθαι τὴν αὐτομένην ὑπ' αὐτῶν γῆν· [m] μὴ θέλειν δ, σωσαμένους τ ὑπὲρ σφῶν ἀγώνων, γῆν, ἣν ζῶσιν αὐτοῖς τ Ιορδάνῃ ὁ Θεὸς προέδωκεν [n] ὑπεχηται, τούτων λαβεῖν, καταφρονήσαντας ἐκείνων ἀπειλῆσαι ἡμῖν πολεμίοις. [o] οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ὑπειλήφασι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, [p] ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ φόβον [q] κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν [r] πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ὑποζυγίοις καταλιπόντες εὐζωνοι πρὸς τὰς ἀγῶνας [s] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμως τε ἔλεγον αὐτὰς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, [t] σωσπεῖναι τῷ σρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ελεάζαρον [v] τ ἀρχιερέα καὶ Ιησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν [x] Αμωρίτιν αὐτοῖς ὑπὸ τῷ συμμα-

[v] Φινεέσῃ] Ita *Vat.* in *cæteris* Φινεῖ, Φινὶς, aut Φινέες.

[x] Πεντακισμυρίας,] Βοας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας καὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δ ἑξακισμυρίας hæc *Epiphanius* offenderat. βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας· ὁις (*leg.* οὐς) δ πεντακισχιλίας τοὺς μυριασιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δ ἑξακισμυρίας *Big.* & *Samb.* βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ π ντακισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. ὄνους δ ἑξακισμυρίας Typographi *Germanici.* Emendo potius Moyse duce, βόας μὲν γὰρ δισχιλίας καὶ πεντακισμυρίας· ὁις (sic enim stringunt nomen bidentum Aristarchus & Ptolemæus: Hesychius vero aliique adfectu Attico vel in syllabam contrahunt οις) δ πεντακισχιλίας τοὺς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα· ὄνους δ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας. Dabimus itaque vilissimæ prædæ suum numerum. BERN. Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* nisi quod οις non οὐς habeat *Samb.* & τὸν pro τοὺς *Vat.* πεντακισμυρίας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δ ἑξακισμυρίας *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* Forsan ex *Moyse* in *Num.* c. 31. ἑπτακισμυρίας, dein ὄνους δ ἑξακισμυρίας καὶ χιλίας.

[y] Καὶ παρθένοι] Καὶ αἱ π. *Big.*

[z] Τεσσαρακοντα μυριάδας.] Δισμυρίας solus *Big.* perperam.

[a] Μερίσας τὴν λείαν,] Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* (*Coll.* etiam *Voss.*) in *Editis*, *Aliisque*, μερίσας τῷ λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c.

[b] Εμποδιζομένοις.] Lege ἐμποδιζόμενοι. COCC.

[c] Εαυτῆ] Αὐτῇ *Vat.*

[d] Τῆς προφητείας,] Num. c. 27. 18. de Jesu, איש אשר רוח בו; quod etiam Onceloso & Jonathani interpretibus נבר די רוח נבואה ביה. BERN.

[e] Μωϋσέως ἐκδιδάξαντ☉.] Μωσῆ☉ ἐκδιδαξ. *Samb.* πασαν ——— υ δ ἐκδιδαξοντ☉ *Hen.* & *Busb.* BERN

[f] Ρουβὴλ] Ρουβὶμ *Busb.* & *Hen.* Ρουβὶμ *Zon.*

[g] Μανασσιτῶ ἡμισυ,] Μανασσῆς ἡμίσεια *Samb.* μανασσῆδ☉ ἡμίσεια *Busb.* μανασσιτῶ☉ ἡμισία *Bas.* & *Hen.* BERN.

[h] Αμωρίτιν] Al. Λυσσίαν, & Λυσείτιν. Vide p 209. v. ult.

[i] Εὐρεῖαν,] Εὔφορον *Big.* & *Samb.* & hic cod. à nova manu ἐύρεαν. εὐρέαν *Bas.* & *Cen.* Cape quod vis. Supra δέησιτας τ πρ. χαι. μάχης *Busb.* & *Hen.* BERN.

[k] Ενχίμενα] Αρχίμενα *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Πάντων] Πάντων δ in quatuor *MSS.*

[m] Μὴ θέλειν δ,] *Coll Big* μὴ δ θελειν δ.

[n] Υπέσχηται,] Ita *Bas. Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπίχηθ, aut ὑπίχοιο pro mendo *Genevensi* ὑπίχουθ. BERN.

[o] Οἱ δ' ὁρῶντες] Οἱ δ *Samb.*

[p] Απελογοῦντο·] Male in impressis, ἀπλογοῦθ.

[q] Κινδύνων,] Τῶν κινδύνων *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν,] Ita quatuor *MSS.* in *Vat. Bas.* & *G.* πεπισῆσθ pro ποιῆσθ.

[s] Καὶ τὰς μάχας] Καὶ τὰς μάχας inseruimus ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[t] Συναπεῖναι] Lege σναπίναι. COCC.

[v] Τὸν ἀρχιερέα] Articulum negliget *Vat.*

[x] Αμωρίτιν] Rursum Λυσείτιν *Bas.* & *Gen.* ἀμωρίτιν *Samb.* ἀμωρίτιν *Big.* ἀμωσείτιν *Busb.* & *Hen.* pro ארץ האמרי ἐς ἀμωρί, ut legit Masora Judaica. BERN.

γ Εως

μαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν [y] ἕως ἂν καθησήσωσι τὰ πάντα· λαβόντες οὖν ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ [z] κτίσαντες πόλεις καρτερὰς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα ὅσα συμφεύξεσθαι μέλλουσιν αὐτοῖς [a] ἕως ἂν ἐμπόδια ᾖ πένθει, ἀπέστειλαν εἰς αὐτάς.

capiis suis auxiliarentur, donec cum *Chananæis* esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbesque validis operibus munientes, in illis deposuerunt liberos, & conjuges, & cætera quæcunque secum asportata labori essent impedimento.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὴ καὶ Μωϋσῆς τὰς [b] δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸ ἀριθμὸν τὸ ἑκτὸ καὶ τεσσαρακοστὸ ἡμισυμένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φεύξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ φράσας τὸν τοῦ φόνου ἔφυγε. μεθ' ὃν [c] συγχωρεῖ πλαυτήσαντα καθόδου, ἐχόντων ἐξουσίαν τοῦ πφονοῦντος κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πφονευθέντα· ἐπὶρῳ δὲ οὐκ ἐπιτρέπει. αἱ δὲ πόλεις αἱ τοῖς τὰς φυγὰς ὑποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [d] Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς [e] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [f] Ἀρίμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ [g] Γαυλανῶν ἐν τῇ [h] Βαταναιάδι. κτισαμένων δὲ αὐτῶν καὶ [i] τὴν Χαναναίων γῆν, [k] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀναπήσεσθαι τῶν Λευιτῶν πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς [l] κατοικισμόν, Μωϋσέως ἐπιστείλαντος.

4. * Quin & Moyses decem urbes *in ea regione* exstruit, inter illas quadraginta octo *sacras* recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quò percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vita pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, desiniendum. cujus post obitum domum reverti permisit, cognatis interempti *durante exsilio* potestatem habentibus homicidam *impune* occidendi, si eum extra urbis fines egressum deprehenderent. præterea vero nemini licebat. Urbes autem, in perfugium constitutæ, hæ erant: Bosora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Batanæade. At, cum Chananæam adepti essent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; *hoc illis* Moyse imperante.

Ex XLVIII *urbibus Sacris trans Jordanem* X *condidit Moyses: tresque cæteris editiores homicidis fortuitis aperuit, adversus familiæ imminutæ vindices. Num. c.* 35. *Jos. c.* 20. & *Philo, p.* 693.

ε'. Μωϋσῆς δὲ, παρελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων [m] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ἔθνημος ἀνὴρ [n] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν ἀπολιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέν τοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησὶν, "εἰ μὲν μέλλοι τινὶ συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ δὲ κλήρου πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι· εἰ δὲ [p] ἐξ

Decretum Moysis de hæreditate filiarum, si pater sine prole masculâ decesserit. Num c. 36. *Jos. c.* 17. "vi- *Philo, p.* 688.

[y] Ἕως ἂν καθησήσωσι] Ita (ut & in *Coll. Voss.*) in quatuor *MSS.* ἕως κατ. *Bas.* & *G.* μέχρι ἂν κατ. *Vat.*

[z] Κτίσαντες] *Big. Bas.* & *Gen.* Ita Moyses se jubente factum memorat Num c. 32. 24, 34. Significat autem jam יבנו, *Ædificate, instaurate, bene munitas date*, ne quid amplius, non *à fundo extruite*, quod profecto id temporis haud permitteret. Verum *Samb.* & *Epiphanius* hic legerant κτήσαντες respectu לאחוזה, quod sæpe visitur eo capite. Mox τὰ ἄλλα *Big.* & *Samb.* BERN.

[a] Ἕως ἂν ἐμπόδια] *Big.* & *Samb.* ἀφ' ὧν ἐμπόδια. Contractius quidem *Big.* & *Drungarius*: αἱ φυλαὶ δή γε τε καὶ ῥεῖμι, κ' τὸ ᾧ μασσοστῇ ἡ ἡμίσεια, ἰδοὺ μενεῖς τῶν ἀμφ' αὐτὸν γῆν σφαλη-ρώσαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἄνδρες αὐτῆς ἀπεκάλεῖ, καὶ μὴ δέλοιεν τὸ σφὸς χα-ναναίης μάχης κοπὼ εἶναι τοῖς ὁμοφύλοις. ἀπελογοῦντο δὲ οἰκεῖοι μὴ τοῦτο εἶναι· ἀλλὰ πληθὺ βοσκημάτων ἐθέλουσιν, βάλεσθαι ταῦτα σφίσι τῇ χώρᾳ καταλιπεῖν, αἰγαθῇ ἰσχανόσῃ σφῶν τετραπόδων τρο-φῶν· ἵν' εἶεν αὐτοὶ σφῶν τοῖς ὁμοζυξὶ συνεπαίρειν ἐύζωνοι. ἐπήρεσι ταῦτα μωσῆς, καὶ τὸν ἀμοιβὴν αὐτοῖς σφοτελήσειν ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας. BERN. A ἕως ἐμπόδια *Big. Samb.* & *Vat.*

[b] Δέκα πόλεις,] Quatuor erant urbes Leviticæ in portione tribus Gad, duæ in tribu dimidia Menassis, & quatuor in Ruben, uti & in codicibus quibusdam Hebræis Jos. 21. legitur: sed id comma in codicibus vulgatis non extat, cujus tamen sententiam ex hoc quoque testimonio Josephi confirmare possumus. Δώδεκα pro δέκα hic habent codd. quidam MSS. REL. (*Coll. Big.* & *Voss.*) præfert δώδεκα. HAV.

* *Quin & Moyses decem urbes* in ea regione *exstruit*,] *Ex Hebræorum Urbibus Sacris quadraginta & octo, trans Jordanem decem condidit Legislator: tresque illarum, ceteris editiores, homicidis fortuitis aperuit adversus familiæ imminutæ vindices, quo forte novum Pontificem securi operirentur. Sunt autem istæ* Bosora, בצר Βοσορ LXXII *Βοσορ Judæis aliis, Βασορὰ Samaritis, in campis Moabicis, qui vocantur in Lege, ad fines Arabiæ, & Jericunti rectè oppositæ: &* Ramoth *vel* Arima *in regione Galadena; tertiaque urbs Batanæa nomine* Gaulana. *Perlege Num. c.* 35. *Deut. c.* 4. 41, *&c. Jos. c.* 20. *& c.* 21. *à v.* 11. 27. *& Deut. c.* 10. *tum Philonem de Profugis, & p.* 693. *præcipue vero placita Deuterotarum & Themaristarum Urbis codice* Maccoth *c.* 2. *à §.* 4. *Tria autem alia Asyla* (ערי מקלט) *cis amnem Mosaicis opposuit Jesus, è fastigiis tot montium pari ab invicem intervallo erecta, quod in Chorographia sacra probe notandum. Ἀνὶσοίχων δὴ χεῖρων ἐκ βόσορ, συχὶμ ἐκ ῥαμὼθ, καδὶς ἐκ γωλάν. Talm. Hieros.* Maccoth *f.* 31. *d. & Babyl. f.* 10. *&c. Moysi itaque, sicut alia multa, Asylorum indulgentiam pro cæde involuntaria debent juris Græcanici, Romanique architecti. Ritus idem in Ecclesia Christiana jamdiu obtinuit. In ejusmodi etenim casibus mitius quam nece nocentis animadverti, non solum rescripta Hadriani, Antonini, Alexandri, aliorumque Principum, sed ipsa humanitas dictat.* BERN.

[c] Συγχωρεῖ.] *Bas.* & *Gen.* συγχωρεῖν. *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* συγχωρεῖ Posthæc *Samb.* τὸν ἐπιτιμᾶσθαι, ἐὰν ἡ πόλις. BERN.

[d] Βόσορα δὲ] Βόσορ LXX. Βοσορ *Judæis*, Βασορὰ *Samaritis*, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte oppositæ. HUDS. Est בצר, Betzer, non confundenda cum *Bostris*, urbe postea Arabiæ dicta. REL.

[e] Ὅροις] Ὁρίοις *Big.* & *Samb.*

[f] Ἀρίμανον] Ἀρμαδὰνὸν *Samb.* manu priore. Ἀρίμανον *Epiphanius*, tanquam à pluralivo Chaldæorum רמן *Raman*. Puto Josephum edidisse suo ævo ἀρίμαν, vel ἀρμαθὰν. Legimus adhuc in versione Græca S. Bibliorum modo ῥημὼθ & ἀρημὼθ, modo ἄρμα, pro Hebræo רמה, רמתא, רמתים, ראמת, *Rama, Ramatha, Ramathim* & *Ramathaim, Ramoth*, imo *Remoth* juxta Grammaticos Samaritícos. Eligebantur equidem sex urbes Refugii, ut oportuit, omnes quasi ראמות ἀπὸ, & super collibus suis satis conspicuæ & excelsæ. Fit autem ex רומה ἄρμα, & ἀρίμαθα ex הראמות, adsciscente א sonum ac vim ה Græcanicæ, ut sæpe amat. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Est Ramoth. REL.

[g] Γαυλανῶν] Sic volo, pro גולן Moysis, *Golan* Masoræ Judaicæ, γωλὰν Samariticæ, & γαυλὼν Interpretum Ptolemaicorum. Nunc habet *Big.* & *Samb.* καὶ γαύλανον ἦ *Bas.* & *Gen.* καὶ γαυλαδηνῶν δή. *Epiphanius* γαυλαλὶν ἦ. An emendari præstat vitium typorum *Basilienstium* hunc in modum, ἐκ γαύλανα ἦ μαιασσῆ, tu vide, & æstimato. BERN. Gaulon. REL. Cum *Coll. Big.* consentiebat *Coll Voss* HAV.

[h] Βαταναιάδι.] Ita *Bas.* & *G.* perite. dicitur enim Βαταναία & Βαταναιὰς, ut Παναιάς. Legerat autem *Epiphanius* Βαλλὼδι & *Big.* & *Samb.* Βαλλάτιδι pro Βαταναίτιδι vel Βαταναάτιδι. BERN.

[i] Χαναναίων] Merito nomen Cananææ soli regioni ad occasum Jordanis tribuit. Tribus Ruben, Gad & dimidia Menasse non habitarunt in terra Cananæa. REL.

[k] Τρεῖς ἕτεραι πόλεις] Ἡνὶσοίχων δὴ χεῖρων ἐκ Βόσορ, Συχὶμ ἐκ Ραμωθ, Καδὶς ἐκ Γωλάν.

[l] Κατοικισμὸν,] *Al.* καθιδρυσμόν.

[m] Μὲν ὡς] Illud μὲ ex *MSS.*

[n] Σολοφάδης] Verum equidem propter librarios disceptatur magis hodieque de nomine hujus patriarchæ, quam olim actum de hæreditate ejus adeunda. *Basileensibus*, eorumque æmulis si credas, tot filiarum miser pater erat σαλπαάδης; si *Busbecio, Hen.* & *Bigotio* ἐλοφάντης, sive *Sambuco* ἐλλοφαὼς, aut *Epiphanio* denique ἐφφατις. Reddo autem postliminio apud hunc Antiquarium σολοφάδης ὄνομα. Nam Masorethæ Judæorum nos docent pronunciare צלפחד (id nomen *meliorit commatis prole destitutum parentem præcisumque*, sive *orbum* i. صلفح aut صلفع denotat, quod nostri Hebraistæ vix credant, *timoris umbra* adeo obsessi:) σιλοφὰδ, & Latine *Selophad*, aut cum Judæis per Hispanias *Zelophad* Idem semipater Samaritis Judæisque Africanis σαλαφὰδ, LXXII. Alexandrinis σαλπαὰδ (unde σαλπαάδης in excusis Josephi) & σαλδαὰδ, Philonique vel ab his σαλπαάθ. BERN. Ita *Bernardus*, vel Σολοφάδης. in *Editis* & *Vat.* Σαλπαάδης ex Σαλπαὰδ Interpretum LXX. uti *Philoni* ab his Σαλπαάθ. Ολοφώτις *Busb. Hen.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Ολοφαὼς *Samb* Οὐόπατις juxta *Vet. Interpr.*

[o] Πρὸς αὐτὰς ἀπεῖναι·] Πρὸς αὐτὰς συνοίκως ἀπιέναι (quomodo & hic, ut superius, mavult *Cocceius*) *Hen.* & *Busb.*

[p] Ἐξ ἄλλης] Licitum ergo erat uxorem ducere ex tribu non sua. REL.

"viris ex alia semet elocarint, sortem in tribu "paterna relinquendam esse." Et tunc decreto sancivit, uniuscujusque hæreditatem in sua tribu permansuram esse.

"ἄλλης γαμοῖντό [q] τισι φυλῆς, τ̃ κλῆρον ἐν τῇ πα- "τρῴᾳ φυλῇ [r] καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστ τ̀ κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [s] διετάξατο.

CAP. VIII.

Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.

Comitia πανεθνεῖα apud Abylam in campis Moabicis. Num. c. 36. 13. Vide l. 5. c. 1.

1. CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti essent, Moyses, concione advocata apud Jordanem, ubi nunc urbs est Abila (est enim locus palmetis consitus,) omnique populo congregato, hujusmodi sermonem habet.

VIII. *Moysis jam morituri Paraenesis paterna ac pia, ex Deut. c. 4.*

2. "Viri commilitones & longæ ærumnæ socii, "quandoquidem ita jam videtur Deo, & oportet "me, ad tempus viginti & centum annorum senectute provectum, è vita emigrare, atque *ita contigit* "*tigit ut* rerum trans Jordanem gerendarum vobis "non futurus sim adjutor & auxiliator, à Deo *ut-* "*pote* prohibitus, æquum existimavi ne nunc quidem meum pro vestra felicitate studium omittere; sed & vobis æternam bonorum fruitionem "comparare, & mihi ipsi memoriam, vobis meliorum copiam adeptis. Agedum igitur, postquam "proposuero, quomodo & vos felices esse possitis, "natisque vestris sempiternam bonorum possessionem relinquere, ita ex vita discedam. Sum autem dignus cui credatur, tum propter præteritas pro vobis contentiones, tum quia animæ ad "exitum perductæ cum omni virtute commercium "habent. O filii Israëlis, una omnibus hominibus "felicitatis causa est Deus propitius. Nam hic solus "potest & dignis dare, & fontibus auferre; cui si "præstiteritis vos ipsos quales & ipse vult, & ego *vos esse* admoneo, mentem ejus aperte intel- "ligens, nunquam infeliciter agetis, neque unquam beati esse desinetis, atque omnibus conspicui: sed & possessio bonorum, quæ nunc sunt "vobis, firma manebit, & celerem futurorum præsentiam habebitis. Tantum necesse est iis obe- "diatis, quibus vos obsequi vult Deus: & neque "legibus præsentibus aliam præponatis institutionem; neque contempta pietate, quam nunc

ΚΕΦ. η'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

ΤΩΝ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν [t] ἓξ καὶ τριάκοντ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ἄγει τῷ Ἰορδάνῃ σωναγαγών, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν [v] Ἀβιλὴ, φοινικοφύτου δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, σωελθόντ@ ἔ λαῦ παντὸς [x] λέγει τοιάδε.

Β'. "Ἄνδρες συστρατιῶται καὶ τ̃ πολεμικ̃ κοινωνοὶ πα- "λαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκοῦμεν ἤδη, [y] καὶ τῷ γήρᾳ "χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἡνυσμένον δεῖ με ἔ ζῆν "ἀπελθεῖν, καὶ τῶν [z] πέρα ἔ Ἰορδάνου πεφηκησμένων "ὑ μέλλω βοηθὸς [a] ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχ@, κωλυό- "μεν@ ὑπὸ ἔ Θεοῦ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκα- "ταλιπεῖν τιμὸν ὑπὲρ τ̀ [b] ὑμετέρας εὐδαιμονίας πρό- "θυμον· [c] ἀλλ' ἀίδιόν τε ὑμῖν παραγαλεῖσθαι τὴν τ̃ "ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, φυομένων "ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τ̃ χρειττόνων. Φέρε οὖν ὑπεθέμεν@ "ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, καὶ παισὶ παῖς "[d] αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀίδιον πεφηκέ- "μεν@, ὅτως ἀπέλθω ἔ βίου. πεισθέντα ἢ ἄξιός εἰμι "λόγ τε τὰς πρόσθεν ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ "λόγ τὸ τὰς ψυχὰς ὑπὸ τελειότ̃ γινομένας μετ' ἀρετῆς "πάσης ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ἰσραήλ, μία πᾶσιν ἀνθρώ- "ποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόν@ "γὰρ ἔστ@ [e] δοῦναί τε πᾶσι τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι "τ̃ ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ὃ παρέχοντες ἑαυ- "τὰς, [f] οἵας αὐτὸς τε βούλεται, καγὼ τὴν λόγου "αὐτ@ σαφῶς ἐξεπισάμεν@ φαίνω, [g] οὐκ ἂν ὄντες "μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [h] παύ- "σησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [i] ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις "βεβαία [k] μενεῖ, τ̃ τε [l] ἀπόντων παρεῖαν ἕξετε τὴν "παρασίαν. [m] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται ἕπεσθαι, "τούτοις πρόθυμοι ἦτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων "ἄλλων [n] προτιμήσητε λόγου, μήτ' εὐσεβείας τ̃ νῦν "πρὸς

[q] Τισι φυλῆς,] Τισὶ non agnoscit *Vat.*

[r] Καταλιπεῖν.] *Al.* καταλειπειν.

[s] Διετάξαθ.] Διεταξαν *Big.* Verbis aliis aliquot rem eandem dicit *Zonaras* I. C. τελικοῦτ@ δὲ τιν@ ὁ τ̃ μακαρίτ̃ φυλῆς ἐπὶ θυγατράσι μόναις, ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, τίν@ ὁ οἰκεῖος κλῆρ@ ἔσοιτο, ἀπεκρίνατο· εἰ μέν τισι τ̃ φυλετῶν συνοικήσουσιν αἱ παρθένοι, μ̃ ἔ κλῆρον πρὸς οἰκείους χορηγήσαι· εἰ δ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ὁ τισιν ἐξ ἑτέρας φυλῆς, τ̀ κλῆρον ἐκτήσαν ἐν τῇ πατρῴᾳ φυλῇ. καὶ οὕτω μένειν ἑκάστ κλῆρον ἐν ταῖς φυλαῖς διετάξατο. BERN. Vide *Zonaram* in *Annalibus* p. 28. & *Philonem*, p. 688.

[t] Παρὰ τεσσαράκοντ' ἡμέρας] Πλὴν τεσσαράκοντα ἡμ. *Hen.* & *Busb.*

1. *Cum autem anni quadraginta.*] *Sequitur* Misna *vera ac vetus i. e. Deuteronomion, duorum mensium liber. Celebrantur igitur neomenia Adari, ex Deut. à c. 4. ad c. 31. anno* XL. *Exodi.* [*Atqui prius secundum Chronica Rabbinorum, quando deessent dies 36. aut ex Deut. c. 1. 3. adhuc 60. i. e.* ξ̃χα ἑξήκοντ' ἡμέρας. *Quippe morti jam propinquus, repetitis conciombus ad pietatem jurisque sui observantiam novum populum hortatus fuerat optimus Moyses.*] *Comitia* πανεθνεῖα *apud Abilam*, אבלה שטים, ἄβελ σατείμ, Abel hasitim, *Num. c. 33. 49. aut Num. c. 25. 1. Jos. c. 2. 1. Simplicius* Setim *aut* Sittim, *quod Flavius recte interpretatur* πεδίον φοινικοφύτου, *alii* Convallis Acaciarum שטים, *aut* Cedrorum *ex sententia Talmudistarum, aut* Spinarum Albarum *cum B. Hieronymo & Judæis non paucis. Aliis forte placeat* Abel Satim, *& simpliciter* Abila אבלה *cum Josepho, Philone, nostroque Hieronymo, à Moyse ibi loci totis triginta diebus* defleto *id vocabulum arcessere. Urbs erat regionis Peræa, in campis Moabicis sub monte Phogore, à Jordane amne* XL. *stadiis dissita. Qua de conjunge hunc sacerdotem* ἀλωσ. 2. 22. *&* ἀρχαιολ. 5. 1. *& Geographumena Eusebii Stephanique: tum hæc loca sacra, Num. c. 36. 13. Deut. c. 1. 1, 3 c. 3. 29. c. 34. 8. Jos. c. 2. 1. & c. 3. 1.* BERN.

[v] Ἀβιλὴ,] *Idem* forsan locus qui *Num. c. 25 v. 1. Sittim* dicitur, & Num. c. 33. & 49. *Abelsattim*, i. e. *Abel in Sittim*, discriminis causa, quia plura Palæstinæ oppida *Abel* sive *Abila* nominata. quod vocabulum etiam à *Moyse* ibi loci totis triginta diebus defleto arcessi potest.

[x] Λεγόμενοι] Unde *Zonaras*, ἡδὴ δ' μ. διεληλυθότων ἐτῶν ἑξὸν δὲ τ̃ αἰγύπτ@ οἱ ἱστρατολόγ ἐξελελύθεσαν, τελάκοντα σὺν αὐτῶν ἡμέραις, ἀλγεσίας τ̃ λαοῦ μουσῆς, ἐκ. ἐτῶν γεγονὼς, τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς κατηγγειλε τέλ@· καὶ πολλὰ προσηρείσας, καὶ νόμους ὡς οὐ βίβλους, καὶ τὰ τ̃ σφετέρας πολιτείας ἀφόξιν, καὶ τὰ ἑξῆς. BERN.

[y] Καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον] Τὸ γ χρόνον πνυσμένον *Bas Gen* & *Epiphan.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἰωυσμένον *Big. Samb. Buriusque.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ i. εἰκ. κ. ἑ. ἰωυσμένῳ *Tar. Big.* καὶ τῷ γήρᾳ χρόνων εἴκοσι κ. ἑκατὸν ἰωυσμένων *Glycas* atque *Humartolus*, imi subsellii historici. καὶ τῷ γήρᾳ χρόνου i. εἰκ. κ. i. ἰωυσμένου *Hen.* & *Busb.* Typos tamen priores ne moveas, suadeo, tot scribarum lubitu. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Burius* è conject. καὶ ἔ γήρᾳ χρόνου i. εἰκ. κ. ἑ ἡνυσμένου *Bas.* & *G.* καὶ τῷ γήρᾳ, χρόνων i. ἑ. κ. ἑ. ἰωυσμένων *Glycas* & *Humartolus.* est qui conjicit καὶ τῷ γήρᾳ χρόνῳ —— ἰωυσμένῳ. HUDS. Lege ἔ γήρως χρόνου. COCC.

[z] Πέρα ἔ Ἰορδάνου] Πέραν in quatuor *MSS.* Atticorum more.

[a] Ὑμῖν ἔσεσθαι] Ὑμῶν soli *Big.* & *Samb.*

[b] Ὑμετέρας εὐδαιμονίας] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑμετέρας.

[c] Ἀλλ' ἀίδιόν] Ἀλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.*

[d] Αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν] Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* & παισὶν ἑαυτῶν *Vat.*

[e] Δοῦναί τε ταὐτὰ] Ita edidit *Bernardus.* δοῦναί τε τοῖς *Bas.* & *G.* δοῦναί τε τᾶτο τοῖς in *Vet. Interpr.* δοῦναί δοῦναί τε ταὐτὰ τοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[f] Οἷας αὐτὸς τε βούλ),] Οἷοις *Hen.* & *Busb.*

[g] Οὐκ ἂν ὄντες μακαρισοὶ] Legendum forte, οὐκ ἂν ἀτυχήσητέ ποτε ὄντες μακαρισοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι παύσεσθε. COCC.

[h] Παύσησθε·] Παύσεσθε *Samb.* παυσασθε *Big.*

[i] Ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν] Ἡμῖν *Samb.*

[k] Μενεῖ,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει.

[l] Ἀπόντων] Μὴ παρόντων (*Coll. Big.* & *Voss.*) *Vat.*

[m] Μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς] Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.*

[n] Προτιμήσητε] Προτιμήσετε *Samb.* & *Vat.*

"σθεῖ τ Θεὸν [o] ἔχετε, καὶ ωφρονήσαντες εἰς ἄλλον [p] με-
"τασήσεσθε τρόπον. ταῦτα γὰρ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι
"μάχας διενεγκεῖν ἀπόνων [q] ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τ ἐχθρῶν
"ἁλώσιμοι. Θεὸς γὰρ παρόντι ὑμῖν βοηθὸς, [r] πάντων
"εὐφρονεῖν εὔλογον. ἡ δὲ ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα
"κεῖται τοῖς ἅπαντα τὸν βίον κτησαμένοις. [s] αὐτὴ γε πρῶ-
"τον ἀγαθῶν τὸ πρέσβιστόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων
"χαρίζεται εὐπορίαν· ὡς καὶ τοῖς ἀλλήλοις ὑμῖν [t] χρω-
"μένοις αὐτῇ μακαριστὸν [u] ποιεῖται τὸν βίον, [x] καὶ τ ἀλλο-
"φύλων πλέον δοξαζομένους, [y] ἀδιάλειπτον καὶ τοῖς
"αὐτοῖς τὴν εὐκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δὲ ἂν ἐφι-
"κέσθαι δυνηθείητε, εἰ τ νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι
"τοῦ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ φύλακες [z] γένοισθε,
"καὶ [a] μελετῴητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἀπέρχομι δ' αὐτὸς χαί-
"ρων ὅτι τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, ὡφεληθέντες ὑμᾶς
"[b] νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τ πολιτείας, καὶ τ τ
"στρατηγῶν ἀρετῆς, οἱ πρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν τοῦ συμφέ-
"ροντος. Θεὸς τε ὁ μέχρι [c] νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ'
"ἃ βέβληκα κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, [d] ἃ μέχρι τοῦ
"δεῦρο ὑμῖν χήσει τὴν αὐτὴν πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐ-
"τοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν προστάτην ἐν τοῖς τ
"ἀρετῆς ὑπομνήμασι μένοντες, ὅτι τοσοῦτον αὐτοῦ
"[e] χρήσεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσον-
"ται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε,
"ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ Ἰησοῦς, ἥτε γερουσία καὶ
"τὰ τέλη τ Φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γι-
"νώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ
"ἄρχειν [f] ἱσταντι παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ. τὴν τε
"ἐλευθερίαν [g] ἡγεῖσθε, μὴ τὸ προσαναγκάζειν οἷς ἂν
"ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν [h] ἀξιώσωσιν. νῦν μὲν γὰρ
"ἐν τῷ τὰς ἀνοχὰς ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρη-
"σίαν πεφεύγατε· ὃ δὴ καὶ λοιπὸν φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμει-
"νον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ὑπὸ τούτοις ὀρ-
"γὴν ποτε λαμβάνετε, ἣ κατ' ἐμὲ πολλάκις ἐτολμή-
"σατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πολεμίοις κινδυνεύσα-
"σι [i] ἐφ' ὑμῶν δοπθανεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. παῦ-
"σαι δὲ σὺ [k] ὀνειδίζων ὑμᾶς προεμένου· ἐγὼ γὰρ [l] ἐπ'
"ἐξόδου τοῦ ζῆν δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν [m] ἠξίουν εἰς
"ἀνάμνησιν [n] φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπαθον αὐτὰ καιρὸν
"ὀργῇ χρώμενος· ἀλλ' ὥστε τοῦ σωφρονήσαι ὑ-
"μᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' [o] ἀσφαλεῖς εἶναι,
"καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προεσηκότας ἐξυβρίσαι. ἀφ' ὧν πολ-
"λὰ, ὃς ὑμῖν πολὺς ἀφαιρεῖται τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Χα-
"ναναίων κτησαμένοις προσήσεται. ἐπεὶ προσαχθέντες εἰς
"καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τ ἀρετῆς ὀλιγωρίαν,
"ἀπολεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. πει-
"σθέντες δ' ἔστον ἐχθρὸν, τῇ τε γῇ, [p] ἣν κτᾶσθε
"κρατηθέντες ὑπάλοις, [q] ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀ-

"erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis.
"His autem faciendis omnium ad præliis dimi-
"candum eritis fortissimi, & nulli hostium ex-
"pugnabiles. Deo enim vobis auxilium feren-
"te, consentaneum est ut omnes despiciatis.
"Virtutis autem præmia vobis magna sunt pro-
"posita, si eam in omnem vitam possederi-
"tis. Ipsa nempe primum bonorum est anti-
"quissimum; deinde aliorum abundantiam con-
"ciliat: siquidem, dum ea inter vos utamini,
"vitam vobis beatissimam faciet, magisque lau-
"dari quam externos, & ut sitis in gloria apud
"posteros certissima. Hæc autem assequi poteri-
"tis, si obedientes fueritis, & legum, quas Deo
"mihi dictante condidi, custodes, earumque in-
"telligentiam meditemini. Discedo autem ipse
"vestris bonis lætus, commendatis vobis & legi
"modestiæ & institutionis reipublicæ honestati,
"& virtutibus imperatorum, qui utilitatis vestræ
"curam gerent. Deus quoque, qui vos hactenus
"rexit, cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non*
"*tantum* hucusque à vobis providentiam suam
"non intermittet; sed quamdiu ipsi, in virtutis
"studiis manentes, eum præsidem habere voletis,
"tamdiu providentia ejus utemini. Sententias
"etiam optimas, quas sequendo felices eritis, vo-
"bis exponent Eleazarus pontifex & Josua, se-
"natusque & tribuum magistratus: quibus non
"gravate obtemperate, intelligentes, omnes qui
"pulchre sciunt parere, etiam imperare scitu-
"ros, si ad ejus rei potestatem pervenerint. &
"libertatem *esse* existimate, non ægre ferre quæ
"duces vos facere postularint. Nunc enim liber-
"tatem in eo ponitis, ut beneficos contumelia af-
"ficiatis: quod sane si deinceps cavebitis, vobis
"res melius se habebunt. Neque unquam tantam
"contra eos iram sumite, quanta sæpe ausi estis
"adversus me uti: probe enim nostis, ut sæpius de
"vita à vobis, quam ab hostibus, periclitatus sum.
"Hæc autem vos monui, non ut exprobrem,
"(nolim enim in exitu vitæ, hæc in memoriam
"revocando, vos offensos relinquere, cum ne eo
"quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim
"iratus) sed ut vos doceam in posterum in hoc
"ipso tute agere, ut nulla superiores injuria
"afficiatis opibus elati, quæ vobis, trajecto Jor-
"dane, & Chananæam adeptis, multæ ade-
"runt. Nam si ab iis ad fastidium & contem-
"ptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam be-
"nevolentiam perdetis. Cum vero hunc vobis
"inimicum feceritis, rursum etiam terram,
"quam possidebitis, maximis cum probris amit-
"tetis, armis victi ab hostibus; & per orbem
"dissipati, totam terram & mare servitute vestra
"re-

o Ἔχετε,] *Coll. Voss.* & *Big.* ἔχοντες.
p Μ μετανοήσετε τρόπον.] Μεθαρμοσθήσεσθε *Samb.* & *Vat.*
q Ἐσεῖσθε,] Ita *Big.* (& *Coccejus*) & *Samb.* in *cæteris* ἔσεσθε.
r Πάντων εὐφρονεῖν εὔλογον] Πάντα *Big.*
s Αὐτὴ γε πρῶτον] Ita *Bas* & *Gen.* ἀρετὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν πρεσβεῖον ἐστι, liber Cassiodori. αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πρεσβεῖον ἐστι *Big.* αὐτὴ γε πρῶτον, ἀγαθὸν τὸ πρεσβεῖόν ἐστι *Samb.* αὐτή γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ. ι. *Tar. B. Burius* noster huc πρεσβεῖον reposuit loco πρεσβεῖον, sicut olim viderat *Epiphanius*, aut magis visus est vidisse. BERN. Ἀρετὴ γὰρ πρ. ἀγ. πρεσβεῖόν ἐστι *Epiphan.* αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθοῦ τὸ πρ. *Big.* αὐτὴ γε πρῶτον, ἀγαθῶν *Samb.* Est (*Big.* in ora Cod. sui) qui conjicit, αὐτὴ γε πρῶτον ἀγαθῶν καὶ πρ.
t Χρωμένοις] Χρωμένης *Big.* & *Samb.*
u Ποιεῖται] Ποιεῖ *Samb.* ποιεῖ *Big.* Sed non dubito quin ποιεῖ sit pro ποιήσεται præsens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6. p. 138. Atque *Antiqq.* p. 50. v. penult. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται.
x Καὶ τ ἀλλοφύλων] Καὶ ὑπὸ τ ἀλλοφ *Epiphan.*
y Ἀδιάλειπτον] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deest ἀδιάλειπτον, non male.
z Γένοισθε,] Sic *Big.* & *Samb* in aliis γένησθε.
a Μελετῴητε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* μελετῶσιτε *Vat.* (μελετῶτε *Tar.*) in *Editis* μελετῶντες.
b Νόμῳ τε] Νόμων τε σωφροσύνη *Epiphan.*
c Νῦν ἡγεμονεύσας] Τὰ νῦν *Vat.*
d Οὐ μέχρι δεῦρο] Οὐ μέχρι δεῦρο *Vet. Interpr.* prout alii conjecerant, χρήσεσθε *Samb.* χρήσεσθαι *Bas.* & *G.*
f Ἱσταντι παρελθόντες] *Al.* ἑστῶσαι.
g Ἡγεῖσθε,] Ἡγεῖσθαι *Vet. Interpret.* ἐλεύθερίαν αὐτὴν ἡγεῖσθε *Vat.* mox μὴ τῷ προσ. *Big.*
h Ἀξιώσωσιν.] Ἀξιῶσι *Samb.* & *Vat.* ἀξιῶσι *Big.*
i Ἐφ' ὑμῶν δοπθανεῖν,] Ita ex conjectura Cl. *Burii* (conjecit ita & *Coccejus*) edidit *Bernardus.* ὑφ' ὑμῶν δοπθανεῖν, ἢ ὑπὸ τ. *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τ π.
k Ὀνειδίζων ὑμᾶς] Sic *Samb.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* in *aliis* ὀνειδίζειν.
l Ἐπ' ἐξόδου] Eo modo *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπ' ἐξόδῳ *Big.* (*Coll. Voss.* etiam ita corrigente *Coccejo*) *Bas.* & *G.*
m Ἠξίουν] Forte ἀξιῶν. COCC.
n Φέρων,] Forte φέρω. COCC.
o Ἀσφαλεῖς εἶναι,] Ἀσφαλεῖς *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*
p Ἣν κτᾶσθε] Ἣν νῦν κτᾶσθε *Big. Samb.* & *Vat.* Forsan λῦ κτήσεσθε, aut *Atticorum* more præsens pro futuro.
q Ὑπὸ τ πολεμίων] Ὑπ' αὐτῶν αὖθις *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπὸ τ αὖθις *Vat.*

"replebitis. Vobis autem, horum periculum "facientibus, inutilis erit pœnitentia, & le-"gum non ſervatarum recordatio. Quare ſi vul-"tis has vobis manere, cum hoſtes ſuperaveri-"tis, nullos ex iis relinquite: ſed & omnes de-"lere vobis expedire exiſtimate, ne eis viventi-"bus, moribus illorum *forte* deguſtatis, pa-"triam corrumpatis inſtitutionem. Præterea "moneo, ut & aras & lucos & templa, quot-"quot habebunt, dejiciatis, & genus & me-"moriam eorum igni aboleatis. nam ita ſolum "firma erit vobis bonorum propriorum ſecuri-"tas. Ut autem propter meliorum ignoran-"tiam natura veſtra in deterius non feratur, & "leges vobis, dictante mihi Deo, compoſui, "& reipublicæ inſtitutionem, cujus ſi ſerva-"veritis honeſtatem, omnium feliciſſimi judica-"bimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & reipublicæ ordinationem, in libro deſcriptam. Illi vero plorabant, multum & jam tum deſiderium imperatoris capiebant; memoreſque periculorum & ſtudiorum quæ pro ſalute eorum ſuſcepiſſet, & de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis proviſurum *exiſtimantes* quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deſerto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut univerſus populus, in lachrymas prolapſus, ex his rebus majore affectus ſit dolore, quam ut verba poſſent conſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque à cogitando ſe lachrymis dignum eſſe abducens, admonebat ut reipublicæ inſtitutione uterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ inſtitutione, Moyſis virtuti & dignitati conſentaneâ, & lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Cæterum hoc novum factum eſt à nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, & ut quidque à Deo ſciſcitatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium eſſe exiſtimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi *à Moyſe* aberraverimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem civitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & cauſis edendum diſtuli, quem Deo adjuvante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

Commentarium de jure privato, moribuſque patriis promittit Joſephus.

Deo uni Deique peculio una urbs ſancta, templum etiam unum, & proviſtimis altare unum. Deut. c. 12.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad uſum bonorum nacti, deinceps jam ur-

"Φαιρεθήσεσθε μὴ μείζονων ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέντες
"ἀφ' ἧς οἰκουμένης, πᾶσιν ἐμπλήσετε τὴν γῆν καὶ θα-
"λασσαν τῶν [r] αὐτῶν δυλείας. ἔσται δ' ὑμῖν τάτων πί-
"εσαν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, καὶ ἡ τῶν ὑ
"φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλοισθε τὰ-
"τυς ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [s] μηδένας ὑπολεί-
"πεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι
"[t] κρείττον συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων θεασάμενοι
"νοι τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύσεως, ἀφθείρητε τὴν [u] πα-
"τρώαν πολιτείαν. ἔτι δ' καὶ βωμὸς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους
"ἂν ἔχοιεν καταῤῥίπτειν θεασηνῶ, καὶ δαπανᾶν πρὸ τὸ
"γλύφον αὐτῶν καὶ τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν ἕτως ὑμῖν
"μόνον ὑπάρξειεν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια.
"ἵνα δὲ μὴ δι' ἁμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν
"εἰς τὸ χεῖρον ἐπανδύσῃ, σωέθηκα ὑμῖν καὶ νόμους,
"ὑπαγορδύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολιτείαν, ἧς [x] κόσμον
"φυλάξαντες ἀπάντων δὐδαιμονέστατοι κριθείητε.

γ'. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τὰς νό-
μους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δ'
ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπιζήτησιν ἐποιοῦντο τοῦ γραπτοῦ·
μεμνημένοι τε ὧν [y] κινδυνεύσετε καὶ προθυμηθείη τὸ θεῖ
αὐτῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόν-
των ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης δεχῆς τοιαύτης, ἤπόν τε τοῦ θεοῦ
[z] προνοησομένου διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τὸν προκαλούμενον.
ὧν τε ἐπὶ τοῦ ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσαντος αὐτῷ μεγανο-
οῦντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προπε-
σόντα κρεῖττον καὶ τὸ ἐκ λόγου παρηγορίας [a] τὸ ὑπ' αὐ-
τῶν πεῖσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτὸς παρηγόρει· [b] καὶ
τοῦ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἁπάντων αὐτὸς,
χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν ὕτω διελύ-
θησαν.

δ'. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε
Μωϋσέως [c] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μα-
θεῖν [d] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντυγχάνουσιν οἷα τὰ καθ'
ἡμᾶς δεχθήσεται τοῖς, ἕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων [e] πραγμά-
των διήγησιν. γέγραπται δὲ [f] πάντ' ὡς ἐκεῖνος κατέλι-
πεν· ὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ πεποιημένων, ὐδὲ ὅ,
τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισται δὲ ἡμῖν τὸ καθ'
ἕκαστα τάξαι· προσῆλθε γὰρ ὑπ' ἐκείνου καταλειφθὴν γραφέντα, [g] καὶ ὡς ἕκαστόν τι πεποίηκε θεοῦ πύ-
θοιτο. τοῦτο χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιασείλα-
σθαι, μή καί τις ἡμῖν πρὸς τὸ ὁμοφύλων ἐπισχαινόν-
των τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει
δ' ἕτως ἡ διάταξις [h] ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς
τὴν πολιτείαν. ὃς δ' [i] κοινὰς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους
καταλιπε, τούτους ὑπερθήσομαι εἰς τὸν [k] περὶ ἐθῶν καὶ
αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ὃν [l] συναναλαμβανομένου δὲ θεοῦ με-
τὰ ταῦτα ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πάσετε.

ε'. Επεὶ δ' ἂν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ
σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε καὶ
λοι-

r Αὐτῶν δυλείας.] Eſt qui malit ὑμῶν.

s Μηδένας ὑπολείπεσθε] Μή τινας ἀπολίπητε Hen. & Busb.

t Κρείττον] Coll. Voſſ. & Big. κρίνατε.

u Πατρώαν] Big. & Samb. τὴν πατρίου πολιτείαν, quod eſt Attico. τὰ πάτρια ἀφθείρητε Busb. ἀφθείρητε Hen. Statim Samb. εἰ δὲ καὶ βωμούς. Dein καταρίπτειν Samb. BERN.

x Απάντων] Ita Big. (Coll. Voſſ.. Sed Voſſ. mox quoque τὸ ἂν agnoſcit) & Samb. πάντων Baſ. & G. πάντων ἂν δύδ. Vat.

y Κινδυνεύσετε] Sic Big. Samb. & Vat. in Editis κινδυνεύσοι.

z Προνοησομένου] Eo modo Big. (Correxit ſic quoque Coccejus) Samb. & Vat. προνοησαμένου Baſ. & G.

a Τὸ ὑπ' αὐτῶν ποιῆσαι] Big. ἐπ' αὐτὸν. Samb. ὑπ' αὐτὸν. Melius Baſ. Gen. & Epiphan. Pro ſententia illa Hen. & Busb. ex compendio, ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν θρηνεῖν ἀναδράκλησε. BERN. Sic Vat. Baſ. & G. ἐπ' αὐτὸν Big. ὑπ' αὐτὸν Samb. HUDS. Forte τὸ αὐτῶν. COCC.

b Καὶ τοῦ δακρύων] Reddenda ſunt huc verba illa Jo. Zonaræ, ὁ δὲ μαυσῆς οἰκεῖον αὐτοῖς κατέγνωσε τέλος· καὶ πολλὰ παραινέσας, καὶ νόμους δὲ ἐν βίβλοις καὶ τὴν σφετέραν πολιτείαν διάταξιν, καὶ γραπτεύσας τοῦ ἀμαληκιτῶν ἐπιστολάμβανον, ἐπεὶ τὴν φυλακῆς τε τῶν νόμων ὅρκον ἀπαιτήσας αὐτούς, καὶ τὴν δημαγωγὸν ἐποῦν παραθήκας ἐπὶ τὸν χαναναίους γραπτεῦσαι. ἰδοὺ, φησιν, ἐγὼ τὸν ἡμετέρας ἀπημι ἀγωγῆς· τῷ δὲ μοι γῷ τῶν ἡμερῶν τὴν ἐκείνου ἀρίζειν ὕψιστον ὁ θεός. τὸ δὲ πλῆθος ἐδάκρυσε, καὶ ὧν ὁ θεῖος αὐτῶν ἀποδεξάμενος, καὶ τοῦτον ὡς καὶ αὐτὸν ἐκπεπληγμένον τῷ πάθει, καὶ παραμυθίαν ἐκ τοῦ θεοῦ. BERN. Καὶ τοῦ δακρύων Busb. & Hen. Vide Zonaram, p. 28.

c Αξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ] Αξιώματι τὴν ἀρετὴν Samb. Vat. & Epiphan. ἀξιώματι καὶ τὴν ἀρετὴν (Voſſ Coll.) Big.

d Παρέξων δι' αὐτῆς] Eſt qui malit (Tar.) παρέξω.

e Τραπέσθαι διήγησιν.] Τρέπεσθαι ſoli Gen. & Vet. Interpr.

f Πάντ' ὡς] Πάντ' ὄντα Big. Samb. & Vat.

g Καὶ ὡς ἕκαστόν] Καὶ ὡς ἕκαστον π. Vat.

h Ημῖν τῶν νόμων] Ημῶν ſolus Big.

i Κοινὰς ἡμῖν] Sic Big. (Voſſ.) Vat. & Samb. in cæteris κοινὰς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν κατέλιπε.

k Περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν] Hoc idem opus pollicitus eſt ſub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. HUDS. Adjecit Tar. τῶν ἱερῶν. HAV.

l Συναναλαμβανομένου] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis, Alliſque συναμβανομένου.

m Πρω-

λοιὸν ἤδη κτίζειν [m] πεφυκεῖτε, ταῦτα πιστεύοντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράξετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς [o] ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἣν ἂν ὁ Θεὸς αὐτῷ διὰ προφητείας [p] ἐκλέηται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [q] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἱ [r] κονιάμαλι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ [s] καθαροὶ πρὸς τὴν θέαν. ἡδεῖ [t] ἐπὶ τοῦτον προσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προσχώσεως αὐτῷ καὶ πρανὴς γιομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

ε'. Ὁ δὲ [v] βλασφημήσας Θεὸν, καταλυσθεὶς [x] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

ζ. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν [y] πόλιν τὸ νεὼν τρεῖς ἕτερς οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν [z] παρημμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον εὐδαιμονῶσι, καὶ [z] σπουδάζητες ἀλλήλοις [a] καὶ συνδιαχέμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ [b] εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐνσπόντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους [c] αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

bes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara unâ ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. [1] In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

6. [2] Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem, p. 682.

7. [3] Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint: ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando benevolentiam alant. honeſtum enim eſſe, ut qui ſint ejuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint. id quod ex hujuſmodi conſociatione futurum eſt, dum *mutuo* aſpectu & alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate maneant & conſortio, erit ut à ſe invicem alieniſſimi habeantur.

De tribus Feſtis Hebræorum majoribus. Ex. c. 23. & 34 & Deut. c. 16.

8. [1] Fru-

m Πεφυκεῖτε,] Lege Πεφυκεῖτε. COCC.

n Πράξετε,] Πράξοντες *Vat.* πράττοιτε *Tar.* ſicut πεφυκεῖτε ſuperius pro πεφυκεῖτε.

o Ἐν τῷ καλλίστῳ] Ita & Joſephus lib. VII. cap. I. de bello, regionem circa Hieroſolymas uti amœnam deſcribit, ut Strabo & alii audiendi non ſint. REL.

p Ἐκλέηται.] Ἐκλέξῃ *Big.* (*Coll Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

q Κατειργασμένων,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* κεκατειργασμένων.

r Κονιάμαλι] Lapides albi apparebant, & quotannis (ſtante templo ſecundo) ſolebant dealbari. REL.

s Καθαροὶ] Καθαροὶ ſoli *Hen.* (καθαροὶ *Tar.*) & *Busb.* alterum ut Ἀπλακώτερον probante *Bernardo.*

t Ἐπὶ τοῦτον] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* (*Cocceius*) in *aliis* ἐπὶ τοῦτον, *ſc.* λίθον. eſt (*Tar.*) qui conjicit ἐπὶ τοῦτο.

1. *In alia autem urbe neque ara neque templum eſto;*] *Deo uni Deique peculio genti Hebrææ convenit una Urbs Sancta & νεωκόρος, Deut. c. 12. & 14. Hanc eſſe* Jeruſalem, ירושלם הקדושה, *ac* עיר הקדש, *aut Syre* קריתא קדישא, & מדינת קודש, *Judæi quidem profitentur, Eſ. c. 48. 2. & c. 52. 1. Neh. c. 11. 1. Dan. c. 9. 16, 24. Hymnique integri* 48, & 47. *Necnon* 1 *Macb. c.* 2. 7. 2 *Mach. c.* 1. 12. & *vehementer Philo ad Caium p.* 1031. *& c. atque Maim.* Beth habechira *c.* 7. *Chriſtiani Matth. c.* 4. 5. *c.* 27. 53. & *Apoc. c.* 21. 1. *Mahommedani proprio nomine* Cuds & بيت المقدس *οἶκημα ἅγιον: profanarum porro gentium Scriptores, Regeſque maximi, & quaſi genus humanum, ultro agnoverunt, præter Samaritas Harque Garizin cultores; ſed & nummi Hebraici, characlere equidem Samaritano impreſſi, idem demonſtrant. Templum* הכל etiam *unum, & pro victimis Altare unum* המזבח & המזבח העולה, & *Diodoro Siculo βωμὸς ὑπαιθρος, Philonique βωμὸς ἐνιαυσιος, lapidis impoliti, ſeu de* tellure virgine מהבתולה, Middot *c.* 3 4. *ἐξ ὅλων λίθων Hecataeo in* Ἀιγυπτιακ. *Euſeb. ἐκ λίθων λογάδων ἀκμήτων Philoni p.* 850. *obducto albario. Sic tunc viderat Joſephus ſa.erdos, ſic Deuterota docuerant ſeculo proxime ſequente.* ומלבנים המזבח פעמים בשנה' לא היו סרין אותן נכסים של נרול שנברא לקצי ימיו של ארם *Bis quotannis Altare incruſtatur & dealbatur, idque ſine ferro, metallo perniciali, ait Judas princeps* Middot c. 3. §. 4. *quo per clivum modeſte aſcenditur,* ולא בכבש ולא במעלות *i. e.* בגרגות *Exod. c.* 20. 24, *&c. Deut. c.* 27. 5. *Et in Maſſicis Phariſæorum* Middot *c.* 3. §. 3, 4: *necnon in* Zebachim *T. Bab. f.* 54. & 61. *b. Item egregie in Commentario* Mecilta *f.* 27. *d. In* Samag *Vetitorum* 290, 291. *Et apud Maimoniden de* Æde Electa. BERN.

v Βλασφημήσας Θεὸν,] *Big.* & *Samb.* ὁ δὲ βλασφημῶν τολμήσας θεὸν, καταλυθεὶς κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας imperite. *Busb.* & *Hen.* ὁ δὲ βλασφημήσας θεὸν, καταλυθεὶς κρεμάσθω δι' ἡμέρας. BERN. Βλασφημήσας τολμήσας Θ. *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

x Κρεμάσθω δι' ἡμέρας,] Κρεμάσθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb*

2. *Qui autem Deo male dixerit,*] *Qui Deo* O *M. maledixerit, ὁ ſcelus! ὁ* βλασφημῶν, *Moyſi* נוקב שם יהוה & המקלל, (v. Synh. *T. Bab. f.* 56. *a.*) *Once.oſo* דיפרש שמא דיהוה & דארנו, *pariterque* LXX. *Interpr. ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα ἐπὶ κυρίῳ, & ὁ καταρασάμενος θεόν. ὁ σαμαρείτης* מקסם שם יהוה & מקללה, *ſive Arabice* المستخف من سب اشم الله & سب الاسم وشتمه. *Cl. Saadias* ומן *Uzielides* דמפרש ומחרף שמא רבא ויקירא *& Jeroſolymarius* יבאן חרף שמא מרגוא : & ואזיר וארנו ו. 14.

מחרפא רחריף שמא קרישא ובזי *atque mox. Interpretes* LXX. *Philoque Alexandrini, tum priſci Phariſæi, ab illis etiam Oncelos, Uzielides, aliique Judæi, aut, quod factum nollem Chriſtiani fere veteres ac recentes indulgenter adeo explicarunt* v. 15. & 16. c. 24. *Lev. ut blaſphemiam capitalem decernerent, quæ adverſus nomen Dei proprium & τετραγράμματον* על שם הפפורש והכיוחר *jactaretur: ſed contra ἀδωναϊ, ἰλωειμ, aliorumque cognominum Divinorum obtrectatores* על שם דכינוי באהדרה ובגדרה, *ſiutica vel ἀποδερσωμῷ, Talm. Jeroſ.* שבת שוויעלים *f.* 25. *a.* & *Talm. Bab.* שבת אבות *f.* 36. *a. non ſaxo & patibulo vindicandum. Legis enim Maſſ.* Synhedrin *c.* 7. 5. המגדף אינו חייב עד שיפרש השם, ὁ μεγαλήτωρ, Convitiator, *ut atrociſſimus plane Divinitatis violatæ non tenetur, niſi notato nomine* יהוה. *Iniquum vero ac magis ridiculum quod refert Commentator Gazæus, ad Num. c.* 16. Nec deſunt, qui ſub verbo ὀνομάζειν, volunt ſignificari, nequis aggrediatur aperire & patefacere nomen Dei quadriliterum. *Juſtius tamen ſentiunt de tanto crimine,* ברכת השם או גרופת השם, *quo infamatur Numen Æternum, quo rerum omnium Pater ac Dominus læditur, Theologi Samaritani, Meir Deuterota, Aquila interpres, Amoræi quidam in Talm. Jeroſol. Hieronymus noſter in Bibliis vulgatis, & R. Moyſes in ſuo Jad c.* 26. Synh. *Lapidatur, inquam, tale monſtrum, ſuſpenditur per diem, dein funere inhoneſto abſconditur. Lev. c.* 24. 11, 16. & *c.* 21. 23. *Vide jam concordiam Joſephi & Doctorum Miſnæ. Aiunt illi codice de* Synhedriis. *c.* 6. 4. בל הנסקלין נתלין דרא" וחא" אינו נתלה אלא המגדף והעובר עא" וסתירן אוהו מיד ואם לן עובר עליו בלא תעשה כי קללת אלהים תלוי. *Dein pergunt Phariſæi §.* 5, 6. לא היו כתאבלים אלא אוננים שאין אנינות אלא בלב ולא קוברין אותו בקוברות אבותיו אלא שני בתי קברות היו מתוקנין לבית דין אחר לנסקלין ולנשרפין אחר לנהרגין ולנחנקין. Lapidatum ne plangito, neve in ſepulchrum patrum inferto, ſed in carnificina publica abſumendum abdito. *Verum περὶ τῶν βλασφημούντων εἰς τὸ θεῖον pia fertur & elegantiſſima diſſertatio Philonis p.* 612. *Denique de diis peregrinis haud temere infamandis inferius agit Joſ.* §. 10. BERN.

y Πόλιν τὴν] Πόλιν καὶ τὴν πρὸς ἣν ἔτεσι ἓν τὸ πεφάτων *Tar. B.* abſque neceſſario. Reſcriberem potius πόλιν ἐπὶ τ νεὼν, ſi opus. BERN. Eſt qui malit (*Tar.*) πόλιν καὶ τὸν νεὼν τρεῖς ἣν ἔτεσι ἓν τὸ πεφάτων. potius reſcriberem πόλιν ἐπὶ τὸν ν. ſi opus. Hic enim verborum ordo: συνεχίσθωσαν δὲ εἰς πόλιν ἣν ἀκροφλώσωσι τὸν νεὼν.

3. *Conveniant autem in urbem,*] *De tribus feſtis majoribus Hebræorum, quæ Phariſæi* רגלים, *quaſi* πεζοπορίας *vel* ἱλαστήρια *appellitant, conſulendi ſunt illi Doctores Maſſicla tota* Hagiga, *Maimonides in ſuo ſub titulo cognomine, Sichemitæ in ſua* ἐξομολογήσει, *& præcipue Ceremoniarum Hebraicarum pater Ex. c.* 23. 14, 17. *c.* 34. 23. & *Deut. c.* 16. 16. BERN.

z Σπουδάζητες] Σπουδάζητες *Vat.*

a Συνδιαχέμενοι] Ἢ συνδιαχάμφοι aut ἀναχαμφόι legerat *Vet. Interpr.*

b Εἶναι μὴ ἀγνοεῖν] Ut Attici ἀπαξειμάτως loqui gaudent, gaudet & Joſephus; vide §. 10. unde εἶναι *Tar. Big.* huc interpolari minime debet pro εἶναι. BERN.

c Αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.] *Baſ.* & *Gen.* αὐτὴς. Sed vero MSS. quatuor & verſio Epiphanii commendant potius αὐτοῖς. Tranſeat tamen hinc αὐτὴν *Tar.* correctoris. BERN. Ita ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὴς in *Editis.*

Præter Trumam grandem imperata erat δευτερόδεκάτη. Deut. c. 14. Lev. c. 27.

8. [1] Frugum etiam decuma vobis excepta esto, præter eam quam sacerdotibus & Levitis dandam esse instituistis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia* & *ad* sacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim esse proventibus terræ, quam Deus eis possidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

Ex mercede scorti, aut ex admissura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. [2] Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia: Dei enim numen nihil delectat à scelere profectum. non autem quidquam pejus esse potest corporum turpitudine. Similiter nequis ex admissura canis, seu venatici seu custodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo sacrificet.

Diis alienis non maledicere, neve sacra peregrina compilare &c.

10. [3] Nemo autem Diis, quos *esse* cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat. Ne liceat sa-

η'. Εσω ἡ καὶ δεκάτη τ καρπῶν [d] ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς [e] διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἣ πιπρασκέσθω μεν [f] ὅπῃ τ παλαιόθεν, εἰς ἣ τὰς δωρεὰς ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας [g] αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τ ἐκ τ γῆς ἀναδιδομένων, ὧν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι [h] ᾠήθη, ὅπῃ τιμᾷ δ δεδωκότα ἀπολαύειν.

θ'. [i] Ἐκ μισθὸς γυναικὸς ἠταιρημένης θυσίας μὴ πολεῖν· ἥδεται γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον. [k] χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη τ ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσῃ κυνὸς, ἤτοι θηρευτικὸς ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτου θύειν τῷ Θεῷ.

ι'. Βλασφημείτω ἢ μηδεὶς [l] Θεὸς, ὃς πόλεις ἄλλας νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον

[d] Ἐξαί-εσις ὑμῖν,] Sic *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἐξαίρεσις ὑμῖν *Bas.* & *G.* ἐξαίρεσις ἡμῖν *Vat.* ἐξαίρεσις ὑμῖν (*Coll. Voss.*) *Big.*

1. *Frugum etiam decuma*] *Verum præter* Trumam grandem תרומה גדולה, *quæ Sacerdotibus præciderat quintam proventuum telluris sacræ, atque residui decimam nomine* πρωτοδεκάτης כיגשר ראשון *Levitis mox decimandis erogatam, adhuc imperata fuit Deut. c. 14. 22. &c. & Lev. c. 27. 30. (sic enim decreta illa Divina interpretantur Talmudistæ, Uzielides, Auctor* Pesictæ minoris, *i. e. Scholiorum veterum f. 73. d. Maimonides passim, & ejus superstitionis cæteri) δευτερόδεκάτη sive* כיגשר שני *quam vocant antiquissimi Scribæ, pars decima frugum reliquarum, ut eo sumtu sacrificaret atque Solymas intra epularetur piorum Israelitarum quisque. Bethania vero* בית הנו *hoc dudum in ritu misere prævaricata, tribus annis præverterat Templi secundi excidium,* Baba mesia *f. 88. a. Maimonidem jam prætereo, titulumque affirmativum* Samag 136. *Extat enim Rabbanitarum veterum Massicla satis ampla* ὡς ιαασιὲς σεπ: *quinimo Tobias Nephthalita de sacro tributo initio suo libelli.* Κἀγὼ μόνος ἐπορευόμην πλειόνακις εἰς ἱεροσόλυμα σὺν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ Ισραὴλ ἐν προσταγματι αἰωνίῳ, τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας τ γενημάτων καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἔχων. καὶ ἐδίδουν αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς Ααρὼν εἰς τὸ θυσιαστήριον. Τῶν δεκάτων (כיגשר ראשון, *recte in editione Fagiana*) ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς θεραπεύουσιν εἰς ἱερουσαλημ. Καὶ τὰ δεύτερα δεκάτων (*Syro* ויקשרא תרינא, *Fagio Munsteroque Editoribus* כיגשר שני) ἀπεπεμπόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐπαιρων αὐτὰ εἰς ἱερουσαλημ καθ' ἑνιαυτὸν ἑνιαυτόν. Καὶ τὰ τριτὰ (כיגשר שלישי *in Hebraico Tobiæ, quod est* כיגשר יתני *in opere Misnico,* ἐδίδουν οἷς καθὼς (לבר ליתום ולאלמנא *ait Munsterus, Hieronymus* Proselytis & advenis, *atque* לכרך הכית Templo instaurando *Fagius*; καὶ ὡς ἐνετειλάμην Δεβόρᾳ ἡ μήτηρ τ πατρὸς μου ὅτι ὑπελείφθην ὀρφανὸς ὑπὸ τ πατρός μου. BERN.

e Διετάξατε] Δι ἔταξε *Big.* διεταξε τοῖς ἱερεῦσι, &c. *Samb. Hen.* διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. δι ἔταξε ὁ &c. *Epiphanius* à membranis *Cassioderi* Ex-Consulis Verum comma illud χωρὶς ἧς ἀφ' ἑκάστου τοῖς ἱερ. καὶ λ. εἰσφορᾶς, plane significat *Hen.* & *Busb.* χωρὶς τ ἱερ. κ λ. δεκατοφορᾶς, nihil amplius, i. e. *præter Decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum Sacerdotum Levitarumque reservatas.* BERN. Διέταξε *Big.* διεταξε τοῖ, *Samb.* & *Vat.* διεταξε τοῖς τε ἱερεῦσι *Bosius* ab ingenio. χωρὶς τ ἱερ. κ Λ. δεκατοφορᾶς *Hen.* & *Busb.* & nihil amplius i. e. *præter decimas, quæ Magnæ quæve Primariæ appellantur, in usum sacerdotum Levitarumque reservatas.* Vide hac de re Cl. *Seldeni* curas secundas ad *Sect.* 2. de *Decimis.* G. *Gusfium* ad *Zeralim*, tit. *Pea*, sect. VIII. & J. *Clericum* in Append. *Comment.* in *Num.* p. 558.

f Εφ' ᾧ τ πατρώων,] *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τ πατρίδ, i. e. ἐπὶ τ φυλῆς, *Hesychio* interprete.

g Αὐτῶν τας] Illud αυτων male omittitur in quibusdam (*Coll. Big.* & *Voss.*) *MSS*

h Ηὐχαριστεῖν,] *Bas.* & *Gen.* παρέχειν. *Big.* & *Samb.* παρέχειν. *Tar. B.* παρ ξύ. Vel scripsit Josephus ἐδόκουν. BERN. Ita legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo edidit *Bern.* παρέχειν *Bas.* & *G.* παρέχει *Big.* (*Coll. Voss.* volebat ita *Cocc.* quoque) & *Samb.* est qui conjicit παρέξῃ, aut ἐδόκουν.

i Ἐκ μισθὸς γυναικὸς] Ἐκ μισθὸς ὃ γιν. *Vat.* Hanc legem impudicæ Syrorum superstitioni opposuit *Moyses.* Noverat etenim *Lucianus* (p. 878.) festo Adonidis Byblii id patratum, ὁ ὃ μισθὸς εἰς τὰ Ἀφροδίτης θυσία γίνεται. BERN.

2. *Ex mercede mulieris prostitutæ ne fiant sacrificia:*] *Ex mercede scorti, aut, quod consimile est, ex admissura canis Deo Venerando munus non offertur. Flavius adeo sacerdos egregie exponit Deut. c. 23. 18. Aliter nostri Theologi ex Talmudo Rabbanitarum. Hanc autem legem impudicæ superstitioni Syrorum opposuit Amramides. Noverat etenim Lucianus* (p. 878. *festo Adonidis Byblii, deasiri nimium veteri Judæis, id patratum:* ὁ ὃ μισθὸς εἰς τὰ ἀφροδισιὰ, θυσίη γίνεται. *Quid planius? aut ad volumen Moysis opportunius? Philonem adde, p.* 860. Πῶς καλῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν σηλαις γέγραπται, μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ εἰσδέχεσθαι, πεφυλάχθαι τὸν ἴδιον ἀρχαῖον, καὶ ἐλομένους ἕνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐπονείδιστον βίον. *Haud alienæ Romani Juris Tabulæ*, Ad divos adeunto casteː Nec ulla vitiorum sacra solennia obeunto: Donis impii ne placare audeant deos; *præsertim Cicerone explicante. Vide & Maimonidem* Temuræ *c. 6. §. 2. ubi Moysis* μίσθωμα καλὸ *exponunt Tannæi cum* LXX. *Græcis* ἄθεμα κυνὸς, *sive ex formula* הא לך כלה חלפי הכלב זה תחת כלב זה, *Gemarici* חלפי הכלב, *Onceloso* חלפן כלבא, *Solymitarius* פירוג כלב, *Sichemita* פירגה כלב; *nemoque Judæus vel Samarites, præter Josephum hunc* admissi canis meritum. *Quinvero Deuterotæ permittunt altari Dei, inversis adeo terminis,* ἔχουσι κυνὸς ἐκ πόρνης τιμὴν, אתכן כלב וכתיר זונה הרי אלו כוחרין שנ' שניהם ולא ארגיעה. BERN.

k Χείρω δ'] *Tar B.* inducit χείρων pro χείρω. Fortean χείρων legerat olim *Epiphanius.* Pallas tamen non vult moveri suo loco χείρω δ' οὐκ ἂν εἴη. BERN. Χείρων juxta *Vet. Interpr.* Est qui malit χείρων. (*Tar.* & *Cocc.*) sine causa.

l Θεὸς,] *Exod.* c. 22. v. 28. magistratus Θεὸς vocant LXX. unde forsan factum (sicuti post alios notavit *J. Clericus*) ut legem *Moysaicam* in alienum sensum torserit *Josephus*, in salubre monitum Judæis tunc temporis inter *Romanos* Idololatras versantibus. HUDS. Ita explicare videtur dictum Dei אלהים לא תקלל. Eodem modo Josephus in libro II. contra *Apionem* p. 1077. hæc verba explicat μητε βλασφημεῖν τοὺς νομιζομένους θεοὺς παρ' ἑτέροις, *vetitum esse maledicere Diis aliarum gentium.* Et si Judæi id temporis ea verba crediderunt hoc voluisse, mirandum non est Act. 23. 5. Apostolum reprehensum, quod Pontifici Maximo obloquutus fuisset, dixisse, si scivisset Pontificem esse, non ita fuisse locuturum, quoniam noverat scriptum esse, *Principi populi non maledices.* Poterat enim quis regerere at sciebas judicem esse & unum ex Elohim, de quibus eodem commate quod laudas scriptum est, non habebis eos neglectum, aut non leves illi tibi debent videri. Quod si crediderint, uti Josephus, hoc mandatum de Elohim non spectare ad judices ὁμοσύλακας, sed Deos gentium, mirum non est id Apostolo objectum non esse. Mox etiam in quibusdam codd. legitur τῶν θ' θεῶν. REL.

3. *Nemo autem Lus, quos esse cæteræ civitates existimant, contumeliam dicat.*] *Divos non temnere, Ex. c. 22. 28.* אלהים לא תקלל ἐλοιδορεῖν λῶ τιμᾶν. LXX. *Interpr.* θεὸς ὁ κακολογήσεις. *S. Hieron.* Diis non detrahes; *quod est* Judici ne maledicito, neve eum vili pendito, דיאנא לא תקל לשבח *Samaritico Paraphrastæ, Onceloso, Saadiæ, cæteris S. Literarum luminibus, & Talmudistarum plerisque. Unde Theodoretus* τὰς πρέπουσας ὁσιοῦσθαι θεὸς, (*ut jane c. 21. 6.* אל האלהים *interpretari oportet ad Magistratum*) ὡς καὶ μωσῆν θεὸν τ φαραω πεποιηκέναι· ἐγὼ φησὶ, τέτακα (ψ. πα.) σοὶ θεὸν κ' υἱὸς ἀαρὼν προφήτης σου. *Verumenim nihil inter homines divinius reperio, quam jus dicere hominibus. Aut ob animum suum habuit Flavius* (*nam de Judicum reverentia aget inferius §. 12.*) *decretum illud Divinum Lev. c. 24. 15.* איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, Quicunque maledixerit Deo suo, *Ethnicus aut Israelita Deo vero salsove*, impunis ne abeat. *Ita enim Moysen suum explicat Meirus Deuterota* Synhedr. *f. 56. a.* להשוות נוי וישראל איש כי יקלל אלהיו מכל מקום *i. e. ex Scholio Similiter Amoræi quidam T. Jerosol.* Synh. *f. 25. a. blasphemis pœna, pro gradu ac conditione varia sceleris ipsius, aut fertur Admonitio Ex. c. 22. 28. aut Excommunicatio Lev. c. 24. 15. aut Mors certa v. 16* אוהרה למנדף מניין אלהים לא תקלל *&c. Arguit autem R. Ismael Ex. c 22. 28. loqui de Judicibus* מדבר בדיינים הכתוב, *adeoque ad cognomina Dei ipsius minime pertinere. Jactantur tamen apud nos* (*hoc addunt patres Solymitani*) *duæ opiniones de pœna Blasphemiæ, quorum altera plectit obtrectatorem Divinorum Epithetorum* ῥαθυμίᾳ καὶ ἀσεβείᾳ, *propter leges Ex. c. 22. 28. & Lev. c. 24. 15. altera eundem sola admonitione, ex formula Ex. c. 22. 28. atque nomine* τεθανάτωται *violatorem Excisione & Morte, vi decretorum duorum Lev. c. 24. v. 15, & 16.* מאן דמר על הכינויין באוהרה לא תקלל ויצר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאה נכרת אלהים לא תקלל ויצר שם המיוחד בכיתרה ונוקב שם יהוה מות יומת. ויצל שם המיוחד בכיתה וכרת ונוקב שם יהוה מות יומת. ומאן דמר על הכינויין באוהרה אלהים לא תקלל. ויצל שם המיוחד בכיתה וכרת ונוקב שם יהוה מות יומת. ואיש איש כי יקלל אלהיו וגו'. *Denique Scholæ Babylonicæ multum altercantur Synh. f. 66. a de sententia Legislatoris Ex. c. 22. 28. utrum ille intellectum vellet* אלהים חול, *aut* אלהים קדש, Deum summum, an mimos summi, *i. e.* דיינים. *Sed pergamus hinc. Neve sacra peregrina compilare, neve quoquomodo allatis uti.* ἀναίσχυντα γάρ ἐστι ταῦτα, & μὴ ἀνασχόμενα, *uti docemur lege de Idolis penitus abolendis Deut. c. 7. 25, 26.* לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ולא

σμένον [m] ἢ πνι Θεῷ καμήλιον λαμβάνειν.

ια'. [n] Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὸν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταυτὶν ἀποδεδεῖχθαι.

ιβ. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ τὴν θυσίαν δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τὴν σκηνοπηγίας ἑορτὴν ἀγούσης, ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ σταθεὶς ἐφ' ᾧ ἅπαντι ἐξακοῦσθαι, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι.

era extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

11. † Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc sacerdotibus solis constitutum est. *Vestem filiis laneis lineisque confectam nemo Israelitarum praeter sacrificos induat. Deut. c. 22. Lev. c. 19.*

12. Multitudine autem, cum instaret Umbraculorum festum, in Sacram urbem congregata ad sacrificia septennalia, pontifex in edito suggestu stans, unde *clare* posset audiri, leges omnibus recitet: *Post septennarte hominum quam à cœlo tinctæ, hoc est, cum laneæ tum lineæ, nia quæque, pontifex in Vel quid apertius hoc Commentario Hierosolymitano ad eandem Mis. Scenopegis nam,* Cabala quidem certa accepimus lino, haud lana amictos P. coram popu- M. in Adytum penetrasse, propter Lev. c. 16. 2. Extra Sanctiffi- *lo leges re-* mum igitur laneis indui fas fuit. Quinimo constat ex Lege sacra *citet. Deut.* כלאים heterogenea vestimenta concelia fuisse Pontificibus & *c. 31.*

m Η τοῦ Θ.ῷ] Ita *MSS.* in *Editis* ἢ τοῦ τῷ Θεῷ. HUDS. Leg τῷ Θεῶν. COCC

n Μηδεὶς σὺ] Sic quinque *MSS.* (*Coll. Big.* quoque & *Voss.*) & *Vet. Interpr.* μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καλῶς τὸν ἐξ in *Editis.* Vide *Seldenum* de *Synedr.* l. 3. c. 11. §. 3. ut & *Bocharti* Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit *Bern.* ad *Josephum*, p. 289.

4 *Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum:*] *Vestem filiis laneis lineisque simul confectam, sive tela, sive acu, sive coactu, sive netu hæc invicem implicentur, nemo Israelita induat; aut verbis ipsis Ammamidæ, Deut. c. 22. 11.* לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו λοὺ τιλᾶς ταατὶζ σίμιε ὑπισείμ ιαχδαῦ. LXXII *Jenes Alexandriæ,* οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔριον καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτό. *Judæi Byzantini,* μὴ φορέσεις εἴλαγμα, μαλὶ καὶ λινάριον ἀνάμικτα. *Iidem* Sahatnez *reddunt* misturas *seu dictione Hispanica & notiori. Recte quidem ac simpliciter Beatus Hieronymus,* Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. *Reclissime Flavius flamen Maximi,* μηδεὶς ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω. *Itidemque libro Levitarum monuerat Legumlator c. 19. 19.* בגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך βὰ ταγεὶ κιλαείμ ταατὶζ, Samaritis ταατὶζ, λω ιαλε ἀϊκα. LXXII *Interpretes,* καὶ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένου κίβδηλον οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ *Rursum* Rector Bethleemitus, Veste quæ ex duobus texta est non indueris. *Jonathan exponit* Cilaim Saatnez, *varium ex confusis lana linoque,* ערבונין כלאי עמר וכיתן. *Idem sonant Persica illa Tavosi,* بشم وكتان. *Perite satis posuere Tanchumus Jerosolymitanus in Lexico suo & Judæi Mauritii ad Divina Biblia pro* שעטנז, בלבוש *implexum & permistum: pariterque Targumista Samaritanus* כנכר, ποικιλτὶν, πεπαγαλμένον. *Quinetiam Saadias & Paraphrastes Samaritanus consensu fortuito* مخلط, συνεφθαρμένον. *Vocabulum equidem* Saatnez *ex difficilioribus jam olim æstimaverunt Patres Mistnæ. Ad Etymologiam itaque, metam Sciolorum, recurrentes in tres illi voces unicam dissiparunt, ut vestimenta heterogenea, modo quoris confecta & compolita, vetari sibi sciret Lacus:* τὸ κλαστὸν הטווים, ἤτοι τῷ ἰσραὴλ עוילין, τὸ πιλωτὸν הגווין *aut* השיינין, *neutron* τὰ ὑφαντὰ *quam dictionem agnoscunt gens Armena,* הארינין. *Statuunt enim Deuterotæ codice* Cilaim *pene desinente.* לא אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנ תלבש שעטנז רבר שהוא שוע טווי ונוז הלבדים אסורים מבני שהן שוערן. פיו של צמר בשל בשתן אסור מפני שהן החרין באורג. אותות חגורים ואותות הכובסים אסורות משום כלאים. *Idcirco delicata, ut vides, Pharisæorum conscientia haud permisit textores fulloneslque adsumentis heterogeneis pannos suos signare & distinguere. Inde fatetur Tanchumus Lexnographus* Cilaim *vitium vestitus accidere ob permistionem,* الاختلاط ἰκτιλάτ, *lanæ linique, tortilem quidem* טווי *aut* المجدول والخيط والنسوج : *vel textilem ac Phrygioniam* (*utramque enim comprehendit* נוז:) *vel denique propter coactilem* לבוד, *quæ est* שווע. *Bochartus quidem* Saatnez *format ex* נז *& verbo nescio cujus* שעט *pro Arabico* ساط, *tanquam* textus mixti. *Grotius alique Ægyptum hac causa repeti jubent, sed frustra. Quid vero?* שעטנז *& ex scriptura Hebraica Samaritarum,* opus implexum, *me judice,* filique contortis varium *indicat,* τὸ κλαστὸν, τὸ πλικτὸν. *Idem plane in libris Arabum* ταοὴξ *&* τσεγὶς, تشبيص وتشغيز. *Quippe* Saatnez *in genere denotat* τὸ ποικίλμα, *non præcise* lini lanæque miscellam; *ut Davides Cimbius, S. Bochartus, & alii multi existimarunt. Vetat igitur jus Mosaicum, nequis gentis Hebrææ ex lana & lino variatam vestem gerat, præter Sacrificos. Verumenim* vestes aureæ *Pontificis Magni, & reliquorum* Cingula, *bysso lanaque intertextis effulgebant. Falsi adeo crimen Josepho Sacerdoti de sua stola falso & ridiculo objicit vir doctissimus in opere Hierozoico. Docent equidem Patres* Cilaim *c. ult. §. 1.* Vestes ex lino lanaque promiscuis confectas, non aliam variegationem decreto Mosis prohiberi Deut. c. 22 11 hasque solas lepra tangi, Lev. c. 13 47. *addunt tamen sedulo,* Sacerdotes in Sanctuario facere lana linoque implexis ornatos, *haud alio genere,* אין הכוהנים לובשין לשמש במקרש אלא צמר *Cæterum* צמר *sive* lanam *intelligunt Gemaræ Urbis, quæ simplicius & sine epitheto dicitur,* צמר שאין לו לווי. *Pariter de* פשתים. *Mox idem Doctores,* Lepræ vitium capiunt vestes tam coloratæ, quam non coloratæ; *aut phrasi æqua,* tam

ארת תביא הועבה אל ביתך והיית חרם כמהו אך תתעב אותו ואך תשקץ תשקצנו כי חרם הוא: *Vel quid apertius hoc Commentario Hierosolymitano ad eandem Mis. Scenopegis nam,* Cabala quidem certa accepimus lino, haud lana amictos *Idola gentium, quæ* פסילי אלהיהם *& Dei eorum, Idola gentium, &c. Verum de tota Idololatrarum suppellectile magna cum cura & severitate decernunt Pharisæi c. 3, 4, & 5. Massicæ* εἰδωλολατρικὰς, *unde lux affunditur etiam Epistolis S. Pauli ad Judæos Corinthi Christiano nomine tinctos.* BERN.

יכול יהו מטכאין בין צבועין בין לא צבועין תל' בגר צמר או בגר פשתים *pontifex in* אין אסור בכלאים בנית המקדש. *Maimonides etiam adnotat ad c.* חני אין ערבי *Massicæ* Cilaim, *Jussum in lege, vestes sacerdotales ut fiant duntaxat ex quatuor coloribus sive omnibus sive singulis: ex illis itaque in genere lini reperiri* byssum; hyacinthum *vero*, purpuram, *ac* coccum *de lana prorsus intelligi talibus fucis infecta & imbuta, ut cyano, lacca, & cermezo.* אמר הכתוב בבגדי כהונה כלם שלא יהו אלא מהכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר או בכלם או באחר מהם ושש הוא פשתן והכלת הוא צמר צבוע כעין תרשיש וארג מן הוא נקרא בערבי ארגואן והוא הצמר הצבוע בצבע לאכא ותולעת שני הצמר הצבוע בשני והוא הכרמז. *Similiter Eleazarus Doctor Urbis Ioma f. 44. b. Talm. Jerof a majoribus acceptum refert* Cingulo *byssino* באבנט שלבוש *usum fuisse P. M. de magno Expiationis, per reliquum annum* Cingulo heterogeneo, שש בו כלאים. *Deinde* מה בגדי אהרן יש בו כלאים. אף בגדי בנין בהן כלאים. *Vincit Rabbi, ubi contra Eleazarum istum contendit etiam Sacerdotes minime magnos in Sanctuario diversi filii zona fuisse accinctos,* ויעל מר נחלקו על אבנטו של כהן הריוט שרבי אומר יש בו כלאים. ונשיית לאחרן ולבניו וגו' מה בגדי אהרן יש בו כלאים אף בגדי בניו בהן כלאים. *R. Ismaelem adde istis initio* Iebamoth *f. 4.* כל בגדים צמר ופשפים הם ואמר רחמנא עביר ליה הכלת והכלת עמרא הוא; *quid planius? nam quis nescit baltheumque palliumque sacrum stamine byssino consecta. Deinde* Eracin *f 4 b.* לכהנים ישתרי בכלאים בעידן עבורה אבנט של כלאום הוה רכתב. *Dum sacris operarentur, indultum est Sacerdotibus το ι ερατικὸς, ubi Jarchius Scholiastes,* ואת האבנט שש משזר ומה שש כיתנא תכלת עמרא. *Simplicitatem morum hac lege suo populo commendat O. M. non adeo evitavit ritum flammum Chaldæorum, qui lana linoque commixtis operabantur, ut voluit Maimonides Zabiorum pessimus interpres l. 3 c. 37.* More. *Nam & veri numinis Sacerdotes, quod nos jam probavimus, Moysesque ipse ultro fatetur, ad altare stolis ιερατικὸις erant usi. Solet autem maximus Grotius alique juris Divini Interpretes, Maimonidi ductori nimium fidere, sicut hic* Vasiadæ *ac consimilibus compilatoribus nugarum Persicarum & Babyloniarum. Exigua tamen pars istarum ineptiarum vetustatem aliquam habet. Consule jam Moysen Deut. c. 22. 11. & Lev. c. 19. 19. tum Pharisæos Cilaim c. ult. Ioma f. 44. b. T. Jerof. & f. 69. T. Bab. Jebamoth f. 4, 5 Besa f. 14. b. Menachot f. 39. b. Sabbath f. 27. & Nazir f. 41, & 58. & Maimonidis Iad in extremis Cilaim.* BERN.

o Ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ] Ita etiam Talmudici tradunt. REL.

§. *Ad sacrificia septennalia,*] *Post septennia quæque lato tempore* τὰ ἀφέσεως *redeunte,* מקץ שבע שנים במועד שנה השמטה: LXX. *Interpr.* μὴ ἐπὶ ἔτη, لانقضا سنين ὁ σαμαρείτης; *protinus in Scenopegiis Pontifex maximus coram populo ætatis omnis ac conditionis Leges Divinas ab Ambone rite recitabit. Sic Josephus ex Deut. c. 31. 10. quod etiam exemplo pii & doctissimi Esdræ confirmatur Neh. c. 8. 1, 2. Quandoquidem vero Chasmonæi diu gauderent corona utraque tam Regni quam Sacerdotii, unde istam opinionem arripuerant Diodorus Trogusque historici à Sacerdotibus semper Regi Judæos; proclive jane fuit fabris τῆ δευτερώσεων solennem hanc lectionem in munera Regia,* פרשות המלך *referre. Declarant etenim illi Masicla* Sota *c. 7 §. 7, 8.* מרשת המלך ביצר מוצאי יום טוב הראשון (האחרון *Talm. Jerof. & Pesicla minore*) של חג השמיני במוצאי שביעית עושין לא בימה של עץ ביעזרה והוא יושב עליה שנ' מקץ שבע שנים במועד וגו' חזן הכנסת נושל ספר תורה ונתנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכג' וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל וקורא יושב. וקורא מתחילת אלת הדברים ער שמע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות ער שנומר כל הפרשה ברכות שכהן גדול מברך אותן המלך מכרך אותן אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון: *Scenopegiorum vergente die principe, heptaeteridis sacræ initio, Regem in Atrio multebri erecto pegmate sublimem, ex volumine Moysis per manus Æditui, Præfecti Ecclesiæ, Syncelli, ipsiusque tandem Pontificis tradito sedendo legisse coram Israele sex priora capita Deuteronomii, tum etiam c. 11. à v. 13. c. 14. 22. c. 26. 22. c. 17. 14. atque c. 27. & 28. populo denique instar Pontificis benedixisse, excepta abjolutione peccatorum, cujus loco tria festa majora commemoravit. Addunt sane Pharisæi, magni Herodis nepotem, cum in Regia illa Lectione verbis sacris lacrymas suas quendam miscuisset tanquam exsors Davidicæ domus,*

blan-

tet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne servi quidem. decet enim eas animis inscriptas & memoriæ servari, ita ut nunquam deleri possint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem causſari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ sint passuri, animisque per auditum quæ jubent inscripserint, ut eis semper præsens sit earum consilium; quo spreto deliquerint, & sibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri discant, *ut* disciplinam pulcherrimam & felicitatis causam.

Dei beneficia mane & vespere mente grata recolenda. Deut. c. 6. Num. c. 15.

13. [9] Bis quoque die, cum primum illuxerit, & cum hora somni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus è terra Ægyptiorum liberatis præstitit: lege nobiscum nata gratiarum actionem postulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda & *demerenda*. Ostiis autem suis præcipua inscribant, quæ eis bene-

κὴ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν τ ἀκέειν· ἀλλὰ [p] μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὸ τ ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτὲς κὴ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, [q] ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένυς. ἔτως γὸ [r] κὴ οὐδὲ ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας [s] ἔξυσι παῤῥησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, κὴ τ ψυχαῖς ἐγγραψάντων λόγ τ ἀκοῆς ἃ κελεύυσιν, ὥστε εἶναι λόγ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν [t] ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, κὴ τ ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γένωνται. μανθανέτωσαν ὦ κὴ οἱ παῖδες [v] πρώτυς τὲς νόμυς μάθημα κάλλιστον κὴ τ εὐδαιμονίας αἴτιον.

ιγ'. [x] Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, [y] δεχομένης τε αὐτῆς κὴ ὁπότε πρὸς ὕπνον [z] ὥρα τρέπεται, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέχε· δικαίας ὄσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, κὴ ἡνωμένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τ ἤδη γεγονότων, ἐπὶ ᾗ προτροπῇ τ ἐσομένων. ὑπογράφειν ᾗ κὴ τοῖς [a] θυρώμασιν αὐτῶν τὰ

blandientis populi acclamatione fuisse erectum, ἀχλὼς ἄτλα ἀγείκτα, ἀχλὼς ἄτλα. Adulatores denique ipsos perculisse eodem die justum ac sincerum Numen narrant Doctores Solymitani f. 22. a. תני ר' חניא בן גמליאל הרבה הללים נפלו באותו היום שהחבטו בו. *Adjiciam postremo ex Talm. Jerosol. f. 75. d. Scholion Lazari Asariadæ ad Deut. c. 31. 12. ubi Optimus τὰ ἴσχνα,* الاطفال, *vel parvulos Israelitas tam nobili Anagnostæ adesse jusserat,* האנשים באין ללמד והנשים לשמוע והטף ליתן שכר למביאיהן. *Hoc enim ad Josephum facit, qui jam* γέρ τ δῶλα *interpretatur. Vide Chagigæ f. 3. T. Bab. & Maimon. c. 3. tituli cognominis. Deinde vero de liberis suis in Lege Dei erudiendis maxime admonentur Judæi officio suo quotidiano* κεφαλὴ σιμᾶ; *tum apophthegmatis Aquibæ, Ismaelis, Doctorumque aliorum utroque Talmudo ad c. 1. §. 7.* κιδδυσιν *f. 30. & 40. & σύκκα f. 42. T. B. unde etiam plurima descripsit Maimonides sub titulo* Talmud Tora, *& Conditor* Turim *c. 245, 246.* Iore dea. BERN.

p Μήτε οἱ δοῦλοι.] Μηδὲ *Vat.*

q Ὡς μηδέποτε] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.* Sed ὡς deest *Editis, Aliisque.*

r Καὶ οὐδὲ ἁμαρτήσονται,] Καὶ non agnoscunt *Samb. Vat. & Epiphan.*

s Ἔξυσι παῤῥησίαν,] Ita cum *Vet. Interpr. & Castalione.* in *Editis* ἄξυσι. in *Big. Samb. & Vat.* αὔξυσι.

t Ἧς ὀλιγωρήσαντες] Ὧι *Big. & Coll. Voss.*

v Πρώτυς τὲς νόμυς] Πρῶτον *Busb. Vat. & Vet. Interpr.*

x Δὶς δ' ἑκάστης] Quia Deuter. 6. 7. legitur, quum is cubitum & quum surgis. REL.

y Ἀρχομένης] Ita *MSS.* ἀρχομένης τε τ αὐτῆς in *Editis.*

6. *Bis quoque die, cum*] *Primo. Judæorum quisque mane & vespere Dei Optimi beneficia, præcipue nobilissimum exitum Patrum suorum ab Ægypto, mente grata recolat; adeoque recitet distinctius (ritum enim illum respexit ὁ σωτὴρ Matt. c. 22. 37. atque eundem equidem ritum sæculo proximo Josephus)* κεφαλὴ σιμᾶ. *Has, inquam, tres periochas Divini Juris, Deut. c. 6. 4, 5, 6, 7, 8, 9. & c. 11. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. simulque Num. c. 15. 37, 38, 39, 40, 41. Ab hoc officio incipit opus Misnicum Illustrissimi Judæ, Maimonidisque* Ahaba, *qui est secundus librorum* Iad: *ne allegare alios opus sit de cerimonia isthac Judæorum, quam neque ignis. neque ensis, neque exilium, neque ulla invisæ gentis calamitas adhuc abolere potuit. Secundo. Eadem Dei magnalia, ex Deut. adeo c. 6. v. 4 --- 9. & c. 11. 13 --- 21. transcripta; fas esto ædibus suis adfigere ad postes januarum. Unde ipsæ schedulæ nomen* מזוזות μεζοζὼθ *seu* φλιὰ *meruerunt apud Pharisæos,* Menachot *f. 33, 34, 43, 44. &* Ioma *f. 11, & 12, ubi ea late describuntur, veluti & in* Iore Dora *c. 285. & in* Iad *Maimon. c. 5, & 6.* ὡσεὶ τ φυλακτήρια. *Tertio. Idem denique monumentum compactum crede ex schedula una, aut quatuor pro fronte, tot periodorum sacrarum plenis, sive* קדש לי והיה כי יביאך ה'. שמע. והיה אם שמע. *Exod. c. 13. 2 --- 10. & Exod. c. 13. 11 --- 16. & Deut. c. 6. 5 --- 9. & Deut. c. 11. 14 --- 21.* συλλεδόλω μὶ, ὃ κατ' ὑπαίξαίρεσιν, *& media fronte & læva brachio Israelita quisque gerat, pretiosissimum omnium ornamentum: quod in Evangelio Dominus noster* φυλακτήρια *appellat, quasi* sedulo observandæ Legis monita, משמרות, *conservatoria, abs Exodi c. 13. 10.* ושמרת את החקה. השמר לך פן תשכח את יהוה: *& Deut. c. 6. 12. velut prisci Doctores interpretantur* Mecilta *f. 8. d. &* Menachot *f. 36. b. Legis autem Interpres optimus & antiquissimus post collegas Alexandrinos Onceloſus, & Pharisæi in corpore Misnarum, & ad sanctissima Evangelia Syrus eadem decora nuncupant* תפלין τεφιλὶν, *sive τὰ προσωκίμενα, quibus sine pius Judæus non orat, tam* תפלין יעל יד *quam* תפלין על ראש; *libris vero suis sanctissimus Moyses,* אות על יד וטטפות בין עינים, *Ex. c. 13. 9, 16. & Deut. c. 6. 8. & c. 11. 18. quod interpretor* brachialia *&* stalagmia. *Namque* Totaphot *sunt gemmæ stillantes sive pendulæ, planeque* τετράφωθ נטפות *Esaiæ perspicacissimi Prophetæ, quales quidem inter ocellos præferre amant nurus Asianæ. Talia crede frontem exornasse nobilissimæ Vatis, nomine Hebraico* טפים tuppim, *& nocaton* בלי *in versionibus Arabicis Samaritarum. Isti etenim in Paraphrasi vernacula* τυπτὶν *reponunt constanter loco Mosasci* τάτων. *Ejusmodi fuerant & Arabissarum* نتفات notafaton, *stillæ frontis pretiosæ aut* margaritæ, *aut* נזמי האף *phrasi alia Esaiæ. Dixit itaque haud inconcinne Legislator Hebræus* מטפות *pro* תנטפות *ex verbalibus Hiphil* frontalia, ἅμματα: *quomodo interpretatur R. Abuhas vocem difficilem, & Pharisæi certo ipsam acceperant in Masicla* מצלה *c. 6. 1. inter ornamenta sexus pulchrioris. Eadem & ratione Auctor* Tosephot Menachot *suggerit pro* טוטפות. *Critici sacri plerique, ut advertit R. Nathan,* diadema *intelligunt ea dictione, & quicquid sincipiti religatur,* חבוש. *Interpretes* LXXII. *perpravе* ἀσάλδωθα *reddidere ex Hebræo, cum potius* ἀσάλδωθα *& mollitantia etiam ex versione Hieronymiana, guttas puta inter cilia fluctuantes, virtute* טף *& verborum oporteret; sicut* נטפות *nabémath Theodotioni virisque illis* LXXII. *Pessime vero Munsterus Grotiusque ex nuperis Kalbinis vocabulum* Totaphot *interpretantur* conspicilla, כרות, *tanquam origine Ægyptiacum. Aquila* מטפות *vertit τὰ σύσκιά* gestamina, *vel, quod & Syrus in veteribus Bibliis voluit,* insignia, notas. *Hieronymo nostro & Saadiæ Judæorum* عصابة, *expansum quid, & obductum fronti: Auctori* Mecilitæ, loculi gemmarii; *Esdraidæ,* monilia; *Judæis Hispaniæ,* membranula; *Byzantinis,* schedula; *illis vero Africæ modo* الذلروف. *modo* vitta العصابة. *Similiter* מוטפת *in Misna exponunt Moyses Maimonides & O. Bartinorius* σὺς, vitta ad aurem utramque pertinens; *neque aliter Davides inter Cimchios. Et diu ante illos Josephus Babylonius & Bona ex Doctoribus Urbis* קובטירה κάλυπτρα *seu* טטפרת, *quod ex altero Græco depravavit ars Rabbinica, &* הרמתא דקטיפתא, *h. e.* κεφαλοδέτημιον, *vel forte* προσίαμμα ἀπιτροπαῖον. *Jonathas insuper Legis illud verbum* χιλιάσεις, אציעות *reddidit. Exquisitum enim jam modo existimo,* τοζαφὼθ *aut* ridiculum عصابيب, *aut* frontis decora pendula *significare* ἀληθῶς κὴ ἰσχυρῶς. *Lege jam diligenter diligentissimum Scriptorem Mosen Maimonis codice* Tephiliin, *&* Samag *mandato 22. necnon R. Jacobi* τετραστοιχον *l. 1. c. 23. &c. unde intelligas forte sacra sua amuleta haud aperuisse unquam nostro Hieronymo Magistros Tiberienses. Sic enim adfirmat vir beatus ad Evangelium Matthæi:* Pharisæi male interpretantes *Deut. c. 6. 8. Ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos,* scribunt in membranis Decalogum Mosis, id est, decem verba Legis: complicantes ea & ligantes in fronte, & quasi coronam capiti facientes, ut semper ante oculos moverentur [ὡσεὶ τοζαφὼθ:] quod usque hodie Indi & Persæ & Babylonii faciunt, & qui hoc habuerit, quasi religiosus in populis judicatur. *Et post pauca idem doctissimus Asceta,* Pectoriola ille Decalogi *Phylacteria* vocabant, quod quicunque habuisset ea, quasi ob custodiam & monimentum (*vel* munimentum) sui haberet. Non intelligentibus Pharisæis, quod hæc in corde portanda sint, non in corpore. Alioquin & armaria & arcæ habent libros, & notitiam Dei non habent. Hoc apud nos superstitiosæ mulierculæ in parvulis Evangeliis & in Crucis ligno, & in istiusmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, sed non juxta scientiam, usque hodie factitant. *Hæc ille. Quinetiam sacris illis Alexiteriis semet tuentur Talmudici adversus hominum dæmonumque malitiam, atque contra animi sui affectus pravos, quibus equidem nihil mortalibus inimicius.* Beracot *Talm. Jerosol. f. 2. d. &* Arba Turim *parte prima c. 37. & Maimon.* Tephillin *c. 5. §. 25.* BERN.

z Ὥρα τρέπεται,] *Tar. B.* ὥρα τρέπει) infeliciter, ut solet. BERN.

a Θυρώμασιν] Hoc est quod præceptum de Mezuza appellari solet. Pharisaico more interpretatur verba Dei Deut. 6. 9. in his enim latere putant legem de מזוזה. REL.

b Εἰς-

τὰ μέγιστα ὧν [b] εὐηργέτησεν αὐτὸς ὁ Θεὸς, [c] ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον ἀναφαίνειν· ὅσα τε τῇ ἰσχυῇ ὑποσημαίνειν δύναται τὸ Θεῖον καὶ τῇ περὶ αὐτὸς εὐνοίᾳ, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ βραχίονος· [d] ὡς πρόθυμον πανταχόθεν τὸ περὶ αὐτὸς σέβυμον τοῦ Θεοῦ.

ιδ'. [e] Ἀρχέτωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν [f] ἄνδρες ἑπτὰ, οἱ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ περὶ τὸ δίκαιον ἀπροσδόκητοι· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ [g] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς [h] τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες τῇ πόλεσιν [i] ἐν ἀπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασυνέσθαι τισὶν ἐξεῖ-

fecerit Deus, itidemque in brachiis quisque ostendat: & quæcunque Dei potentiam indicare possunt & *ejus* erga ipsos benevolentiam, fronti & brachio inscripta gerant, ut undique perspicuum sit Dei erga eos studium.

14. Qualibet autem in urbe [1] præsint septem viri, & in virtute & in studio æquitatis exercitati: unicuique autem [2] magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præsentibus *alicui* maledicere, neque insolentius agere: [3] verecunda eorum re- *Magistratus Judaici basis. Deut. c. 16. 18.*

[b] Εὐηργέτησεν] Εὐεργέτησεν soli *Big.* & *Samb.*

[c] Ἐν τε βραχίοσιν] Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Josepho* (ut & à *Justino* in coll. cum *Tryphone*) deductum esse putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* sequutus, istis locis nihil aliud *Israëlitis* juberi existimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant; non minus quam quæ memoriæ causa in manibus gerere, aut ob oculos ponere solemus. HUDS. Tephillin innuit, & τὸ βραχίονος, id est, manus sinistræ & frontis, τῆς κεφαλῆς, uti mox loquitur. Hæc Pharisæi gerenda esse hoc modo putant, inter quos Josephus erat. Karæi enim illa ignorant. REL.

[d] Ὡς περίλαμπον] Forte desideratur εἶναι. COCC.

[e] Ἀρχέτωσαν] Ἀρχέτωσαν *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

[f] Ἄνδρες ἑπτὰ,] Josephus infra hoc ipso capite de deposito agens τοὺς ἑπτὰ κριτὰς *septem Judices* memorat, & ipse narrat se 7 Judices constituisse in singulis urbibus, quæ ipsi erant subjectæ: sed olim quoque fuisse 7 Judices in urbe unaquaque constituendos non legitur in sacris literis; jussit Deus שופטים legere, sed numerus non additur Deuter. 16. 18. REL.

1. *Præsint septem viri,*] *Magistratus Judaici basis Deut. c.* 16. 18. שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך, κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς καθ' ἑκάστην φυλὴν ἐν ταῖς πόλεσί σου, ἥτοι ἐν πάσαις ταῖς πύλαις σου. *Is itaque septemviralis* סנהדרין של שבעה (*namque Dii ipsi* numero impare gaudent, *hoc est*, אין בית דין שקול, *quod toties inculcant Judæorum Scholastici*) *federat per urbes, ut semel iterumque docet Josephus. Verum ille in numero Judicum Civilium*, שופטים *Hebræorum Legum latori*, Sufetis *Pœnis*, דיינין *tot Professoribus in* Talmudo *juris Mosaici, tot Interpretibus ad* Micra, *falli haud potuit; allectis equidem Scribis binis de tribu Levitide. Huc etiam convenit antiqua* διάταξις c. 4. §. 3. περὶ συνεδρίων. In hemicyclio sedebant Patres, coramque eis stabant Scribæ duo, lævus dexterque, collectum suffragia, סנהדרין הירה כתבי גורן ענולי כרי שיהו רואין זה את זה ושני כופרי הריינין עומדים לפניהם וגו'. *Hos collegas Amramides forte nuncupat* סופרים, *atque hoc in capite Flavius* γραμματεῖς, *quod est* Ministri Curiæ, Servientes ad Legem, *aut vocabulo Fori Romani* Officiales. *Onceloſus, Uzielides, Aquila & Theodotio* שטרים *interpretantur* Exactores, Quæstores, ἐκδίκους, φορολόγους, πράκτορας, סרכין, *sive* πραξίδικους. *Jarchius, Maimonides, Judæi Hispanienſes, & nonnulli Talmudistarum adhuc vilius intelligunt* Accensos, Lictores, Apparitores, בעלי אגרופים נוגשים, ὑπηρέτας κοσμικούς. *Attamen ex usu honesto & necessario* Soterim *Judæi Alexandrini passim vocant* γραμματεῖς, *& in Deuteronomio (mirum!)* γραμματεσαγωγεῖς, *quos* Notarios Clericosque *Fora nostra amant, paulòque laxius* Procuratores *ac* Causſidicos: *Pariter eosdem appellitant* ספרים *&* ספריא, Scribas *plane, Symmachus ad Proverb. c.* 6 *Paraphrastæ Samaritarum, Syrorumque. Valet enim* סופר *Hebraicum, quantum inter Arabas* سوطر *&* مسبطر Scriba, *à scribendo* سطر Satara. *Honestius adhuc eundem titulum evehunt interpretando S. Hieronymus* Magistri, *Abenesdras* כושלים Præsides, *&* Præfecti, *planeque* السطرون: *Tarosus ita* مهترآن, *Judæique ora Africanæ* روؤس. *Clarissimus Saadias & Interpres Samaritanus* عرفا ὕπαρχοι *&* *Adsessores. Ex his septem nisi forte tres Collegæ adessent, damni, doli, levissimisve in actionibus nihil quicquam decernebatur. Multæ præterea causæ judices numero quinque: tum intercalatio anni, & alia quædam plusquam privati commodi, septem Sapientum justam Curiam desiderio postulabant. Hoc fatetur celeberrimus Deutcrota idemque Præses quondam Synedrii summi Simeon Gamalielis initio Cod.* סנהדרין: *hoc in morem cessit, Maimonide aliisque contestantibus. Idem quoque confirmatur ipsius Simeonis exemplo, qui octavum Sapientum Samuelem Exiguum*, שמואל הקטן, *taxavit temeritatis, quod ultro sese adjunxerat septem Arbitris anni intercalandi, atque ad instar Eldadi extra justum numerum conciliabulo accesserat, T. Jeros.* Synhedrin *f.* 18. *c. Insuper in causis capitis adsciscebant sibi septemviri bis septem Adsessores, ut vita Israëlitæ postulabat* ברייני נפשות Synh. *c* 1. 4. *&* *c.* 4. 33. *&* *Talm. Jeros. f.* 19. *d. ex Sacerdotibus & Levitis, horumve adfinibus. Unde cum Scribis ducibus, qui ex subsellis* XLVI. Candidatorum *sive* Advocatorum *sumebantur* מן שטרות של תלמידי חכמים, *emicuit* Curiæ minoris *modus capitibus* XXIII. סנהדרין של כג או סנהדרין קטנה. *Hoc sane paclo Pharisæos nepotesque demum illorum conciliavi cum Josepho sacerdote de modulo* Curiæ minoris, סנהדרין קטנה. *Id nuper tentavit Grotius, vir alioqui consultissimus juris humani Divinique, nec rem potuit efficere. Seldenus noster, non affectavit quidem, falsi Flavium criminari contentus; ubi stultissimum esset eum Archæologum numerum verum notumque haud posuisse. Atque tandem enarrat Flavius Deut. c.* 17. 8. *de Appellationibus ad* Senatum magnum *Urbis sacra actu ultimo deferendis, deque causarum arduis. Constabat autem venerandum illud Concilium*, סנהדרין הגדולה או בית דין הגדול או בירת דין שבלשכת גזית או בירת דין הגדול במקדש, *T. Jeros.* Synhedrin *f.* 19. *c. & Mishnæ cognominis c.* 10. 2. *& f.* 30. *a. ex Pontifice Summo familiæ Aaronicæ, & ex Propheta vice Mosis, qui* Hannasi, *i. e. Præses sapius certusque vocatur in libris Pharisaicis, Misna, Gemarisque ambabus, &c. varius* ראש בירת דין או ראש הישיבה *T. Jeros.* Synhedrin *f.* 18. *c. apudque Divinum Mojsen* ὁ κριτὴς, השופט *i. e* Sufes, Ephorus: *atque ex* זקנים *Senatoribus septuaginta, quos prudentia magis quam ætas provexerat, Num. c.* 11. 16. *& Josephus bis terque in Originibus patriis. Namque*, καὶ συναθροίσας, *ait, Mattathiades*, ὁ τοῦ Ἀσαμωναίου, καὶ ὁ ἀρχιερεύς, καὶ ἡ γερουσία. *Vel per* Hannabi *intelligit ille ipse ex Deut. c.* 18. 15. *cum suæ factionis plurimis, Jesum aliosque Præsides grandis Senatus; vel quemque ex ordine Prophetarum, cui non obedientis ibidem scelus capitale declaratur: quo etiam modo de Pontificis Judicisque* הכוהן והשופט *decretis statutum fuerat Deut. c.* 17. 12. *Sic enim Pharisæi commation istud Mosaicum interpretantur aggravantque* Synhedrin *c.* 10. 2. ὁ ὠθισμὸς τοῖς ὀφείλουσι τοῦ ἱερέως βαλεῖν ἀπελεγμόν. *Quinetiam hac occasione exponit Flavius Ex. c.* 22. 28. אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר, ὥστε μὴ βλασφημεῖν *&c. quomodo apud Ananiam eximius Doctor nostræ Fidei fecerat ævo eodem in Senatu magno Act. c.* 23. 5. ἄγγελόν τε καὶ λαὸν τοῦ θεοῦ ἐρεῖς κακῶς, *secutus versionem* ἡ ο'. *aut verbis Severi nostri*, Principem populi non esse increpandum. *Complures autem Patrum illorum conscribebantur ex tribu Levis, qua juris Mosaici studio præ ceteris omnibus ea vacaverat Præterea recte monent Talmudistæ titulo* Synhedrin *c.* 1. 6. *T. B. & Jeros. f.* 18 *b, c. passimque vasti operis, capita* LXXI. *Senatum integrum collegisse. Sæpe enim in isto præsidebat Pontifex maximus: aut si forte in alium aliquem deferretur titulus* Hannasi *&* Hammuphla, *qui est* ὁ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου, *in literis beatissimi Pauli*, Primas *in annotatis Scholasticorum Urbis* Synh. *fol.* 30. *a ad* יפלא *Mosis Deut. c.* 17. 8. *& in Lexicis Rabbinicis* מגיד שבמופלא שבבירה דין הכתוב מדבר. כופלא הרב והגדול שבכלם. *Interfuit tamen magnus Sacerdos tanti officii gratia, Præsidique vix secundus, Cæsaribus rerum dominis. Namque olim oraculi pectoralis merito Regi proximum locum ac dignitatem sibi vendicaverant Pontifices, & subinde in familia Chasmonæa, Davididis neque renuentibus, plane regnaverant. Ad sacrum hoc Concilium pertinebant causæ publicæ & gravissimæ, ratio belli pacisque, Pseudo-Prophetarum & Idololatrarum flagitia, creatio inferiorum Judicum & correctio, & res similes.* Synhedrin *c.* 1. 5. *& c.* 10. 2, 4. *Quapropter tempore Josephi historici, præter Regum placita, parebant Judæi in causis privatis Curiis urbicis septem Judicum, pluribus in re capitis adsidentibus in portis Templi, vel ubique civitatum Palæstinarum; in publicis vero causis grandi Senatui Urbis apud Ædem Divinam in* Camara perpoliti lapidis, *quæ vocabatur (quanquam afflicta res Judæorum nobilissimum illud Concilium à* Solymis *demum in* Jabnam *sive* Jamniam *eduxit:) decies septem capitibus, præter Præsidem & Pontificem: si quando hic propter ætatem causamque aliam minus aptus videretur tanto præsidio, quippe* משנה לראש *Vice-Præses, seu* אב בירת דין Comitiorum Pater *recensebatur è numero* ב' ο'. *sede dextima. Veruntamen* סנהדרין של שלושה, Triumviralis Conventus *de re pecuniaria, rectius* Arbitrium *quam* Curia. (*quod etiam Traditionum Patres indicant* Synhedrin *c.* 31.) *in nulla Josephi æstimatione erat, de quo tam multa Talmudici. Vide Misnam* Synhedrin *c.* 1. §. 6. *de Conciliis legitimis, magno & parvo.* BERN.

[g] Δύο ἄνδρες ὑπηρέται] Levitæ illi, qui bini singulis apparebant Judicibus, erant ἱερογραμματεῖς. nec alii (ut opinatur *Dodwellus* in *Paræneſi*, p. 23.) à τοῦ λαοῦ γραμματεῦσι, quorum mentio in *Matth.* 2. 4.

2. *Magistratui tribuantur duo ministri è tribu Levitica.*] *Præfecturis vero singulis* vertit *Seldenus* de *Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui* &c. habet *Epiphan.*

[h] Τῶν Λευιτῶν] De ministris ex Levitis eligendis in V. T. non memini legere. Deut. 16. 18. quia שוטרים in plurali invenitur, duos minimum, videtur notare. REL.

[i] Ἐν ἀπάσῃ τιμῇ] *Samb.* ἐν πάσῃ.

3. *Verecunda eorum reverentia*] *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *sic enim fiet, ut assueti homines reverere*

verentia erga homines in dignitate constitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem potestatem habeant pronunciandi quicquid iis visum fuerit, nisi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepisse ostenderit, aut aliam aliquam causam adduxerit, qua eos non recte pronunciasse coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem respiciendo, sed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam si hoc non egerint, Deus contemni videretur, eisque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum suum adjecerint suffragium. nam æquitas est potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate prædictis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod si judices de relatis ad eos pronunciare nesciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram causam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & senatus etiam id quod sibi visum fuerit decernant.

Testes adhibendi in foro bonæ famæ, viri duo tresve.

15. [q] Uni autem testi ne credatur, sed tribus, aut ut minimum duobus: quorum testimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum nesit testimonium, propter levitatem & sexus earum audaciam. Ac ne servi quidem testimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non testari consentaneum est. Quod si quis judicetur falsa testatus, convictus eadem patiatur, quæ is passurus erat, contra quem dictum est testimonium.

Lex inquisitionis in cæde clàm patratam. Deut. 21.

16. Si autem [s] cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus suspectus sit ex odio interfecisse, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propositis. Cum autem nemo ejusmodi *quid* indicaverit, magistratus oppidorum agro ubi cædes facta est vicinorum, & senatus congregati, spatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiso proxi-

ναι· τ πρὸς τὸς ἐν ἀξιώμασι τ ἀνθρώπων αἰδῶς [k] αὐτῶν εὐλαβεςέρως, ὥςε τ Θεὸ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ γ δικασαὶ [l] ἀποφιάσθω κυρίοι πρὶ τ δοξάντ αὐτοῖς ἔσεσθαι· πλὴ [m] εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτὸς ἐπὶ διαφθορᾷ τ δικαίω [n] ἐνδείξηται, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέρει, καθ' ἣν ὁ καλῶς ἐλεγχθεὶς αὐτὸς ἀποφιασάμενος. ὅτε γὰρ κέρδος χαριζομένους [o] ὅτ' ἀξιώματι ἔσεσθαι φανερὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν ὅτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέςερον ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύσ [p] πρόσκειμαι τὴν ψῆφον κεκρίσθαι. [q] τ γὰρ Θεὸ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς δὲ ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καλῶς χαιρίζομένους τις, ἐκείνους τ Θεὸ δικαιοτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασαὶ μὴ νοῶσι πρὶ τ ἐπ' αὐτοῖς [r] παραπεπαγμένων ἀποφιάσθαι, συμβαίνῃ γ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, ᾗ συνελθόντες ὅ, τε ἀρχιερεὺς ᾗ ὁ προφήτης ᾗ ἡ γερουσία [s] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιέ. Εἷς γ μὴ πιςευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς [s] ἢ τὸ τελευτῶον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ πιςὰ τὰ προβεβιωμένα. [t] γυναικῶν γ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τ ἕξεως αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν γ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τ ψυχῆς ἀγένειαν· ὃς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ τὰληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ [v] μαρτυρήσας πιςευθῇ, παθέτω ταῦτ' ἐλεγχθεὶς, ὅσα ὁ καταμαξιυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ιϛ'. Αν γ πραχθέν φόνος ἔν τινι χώρᾳ μὴ [x] εὑρίσκηται ὁ ὁράσας, μήθ' ὑποτοπήσαί τις ὡς διὰ μίσος [y] ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μεγίστοις προθέμενοι. [z] μηδενὸς γ τῶν τοιούτων μεγίστου· αἱ δέκαι τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τ τόπου [b] ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν.

magistratus; eorum religiosiores inde etiam à numinis contemptu longius semoti fuerint.

[k] Αὐτὸν ὑλαβεςέρους] Αὐτὸς *Hen.* & *Busb.*

[l] Αποφιάσθω] *Coll. Big.* ἀποφαίνεσθω.

[m] Ει μήτε] Lege εἰ μή COCC.

[n] Ενδείξηται] Ενδείξει *Samb. Hen.* & *Busb.*

[o] Οὐτ' ἀξιώματι θεσπέσιοι φανερὰς] Ita *Basil.* & G. nisi quod mutaverimus θεσπέσι in θεσπέσιον auctoritate *MSS.* (*Coll.* certe *Big.* & *Viss.*) in quibus ὅτε ἀξιώματι θεσπέσιον ποιεῖς. Juxta *Vet. Interpr.* ὅτε ἀξιώματι θεσπέσι ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις.

[p] Προσκείμαι] *Al.* θεσπέσιοι.

[q] Τ γὰρ Θεὸ ἰσχύς] Τὸς γὰρ Θεὸς ἰσχύει *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Καὶ τὸ δοκοῦν] Nonnullis abest καί. (mavult κἂν *Coccejus*) & satis commode. HUDS. Deut. 17. 9. non nisi Judex & Sacerdotes memorantur. REL.

[s] Η τὸ τελευταῖον δύο.] *Hen.* ἢ τὸ ἔλαττον. Eodem equidem sensu cæteri, sed phrasi ἢ τὸ τελευταῖον. Rursus *Hen.* ἂν ἔτω ἀσφαλὲς ἡ μαρτυρία, nimium sibi placens. Statim ἀγνοεῖσθω *Basil.* & *Gen.* BERN.

4. *Uni autem testi*] *Testes autem adhibentor in foro bonæ famæ viri duo tresve Massicla* περὶ πληγῶν *c.* 1. (*unicum tamen valuisse volunt Talmudici, causa Zelotypiæ Num. c.* 5. & *Homicidii occulti Deut. c.* 21.) *non genus leve procaxque fœminæ, non pravum servi. Ferto vero testis falsus, quod ferre alterum voluit, Deut. c.* 19. 15, 16. & *c.* 17. 6. & *in codice Christiano Matth. c.* 18. 16. *Joh. c.* 8. 17. & *Hebr. c.* 10. 28. *Idem porro urgent Pharisæi* περὶ συνεδρίων *c.* 3. 3, 6. & *c.* 4. 5. & *integro capite* 5. *necnon Misna* περὶ ὁρκων *c.* 4. 1. & *T. Bab. eodem titulo f.* 30. & *Nezicim codice primo* Sanag *Legibus prohibentibus* 213, 214. *ajenteque* 119. *Maimonides* περὶ μαρτυρίων *f.* 742. *&c. Similia tamen aut Hebraicis graviora ex Paulo & Ulpiano, Romanæ justitiæ ocellis, adducit in collatione sua Lic. Rufinus* περὶ τὰς ψευδομαρτυρίας. *Quinvero jampridem è codice Mosaico receperant Ægyptii, ut alia plurima, ita & hanc legem: Οἱ ψευδῶς τινῶν κατηγορήσαντες, ὥφελον τὸ παθεῖν, ὃ τοῖς συκοφαντηθεῖσιν ἐτετάχει πρόσιμον, ὅπερ ἔτυχον καὶ δικασθέντες. Denique de servorum mulierumque indole suspecta merito vide operis Justinianei D. l.* 22. *tit.* 5. & *Cod. l.* 4. *tit.* 20 *de Testibus, tum Harmenopuli τὸ πρόχειρον. l.* 1. *tit.* 6. & *Phormionem ingeniosissimi Afri Act.* 2. *sc.* 1. 62. BERN.

[t] Γυναικῶν] De servorum mulierumque indole suspecta videsis Justinianum, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Testibus.*

[v] Μαρτυρήσας] μαρτυρίαν, παθέτω (*Coll. Big.*) *Busb.* HUDS. Forte πισοθῇ. Vetus, *est convictus.* Lege *convictus.* COCC.

[x] Εὑρίσκηται] *Al.* φαίνεται & μήτ' ὑποτοπήσαί.

[y] *Cæde facta*] Pro *casu forte homine clam teste & inquisitoribus,* (*vias etenim hac de causa exploratoribus fuisse objessas* תקון הדרכים ושמירתם, & *inquisitionem* החקירה *factam Maimonides l.* 3. *c.* 10. Doctoris sui *à majoribus Rabinis confirmat, quod Seldenus noster nescirit aut noluit dici l.* 3. *c.* 7. *de Synhedriis. Sin vero unus aut una se sicarium testaretur cognovisse, omissum omnino* τὸ κατάρσιον, Sota *c.* 9. 8. & *T. Bab. f* 47. *b.* & *T. Jerof. f.* 23. *b.*) *Urbis cadaveri omnium proximæ, ut judicaverit Magistratus vicinus,* (*quibus adjungunt Deuterotæ Senatores Solymitanos quinque, vel ex sententia Simeonis tres, Synh. c.* 13. & Sota *c.* 9. 1.) *piaculum esto juncis in loco sterili & salebrosa decollatæ vitulæ cruor; quo Levitæ* (*eo titulo Sacerdotes proprieque dictos Expiatores sæpius in Systemate suo comprehendit ὁ νομοθέτης*) *præcipuique Civium, cum fatis quibusdam obtestationibus & supplicationibus, puras manus rite proluant. Habes sacras illas formulas Deut. c.* 21. & *Hariacorum supplementa Massicla* Sota *c.* 9. & *ibidem T. Jerof. f.* 22. & *T. Bab. f.* 45. *&c. necnon in* Iad *Maimonidis f.* 581. de Homicidiis *c.* 9, & 10. *Ita plane crepant Tabulæ duodecim Hermodori,* Quod expiari poterit, Sacerdotes publici expianto. *Homicidia vero occulta Peristiarchi purgant jure Draconis, jure antiquissimo Græcorum. Juvencam autem lustralem,* quam *Moyses appellat* העגלה הערופה ἰγλὰν ἀρυφὰ, LXXII. *Alexandrini ex illo,* ἡ δαμαλὶς ἡ νεόζευκτος: *Josephus* τὰς τένοντας κεκομμένη, *tendones enim apud antiquos nervi cervicales: Deuterotæ denique* à postico collo tecespita obtruncata vitula עגלת ערופה בקופין מאחריה) *cadere fas fuit in salebris, ut jam dixi pro phrasi Moysis* נחל איתן. נחל *Istiusmodi locus Josepho interpreti* φάραγξ ἀπεριτρήτου ἀφύτου καὶ φύσει *Pharisæis etiam ad* Sota *c.* 9. 5. נחל קשה, asperetum, locus durus & inferax, φάραγξ παχεῖα LXX. *Interpr. & Hieronymo nostro:* φάραγξ ἔρημος *Onceloso & Syrorum Paraphrastæ. Nam ineptum satis* rapidus torrens נחל ששותף בחזקה *Maimonidis & Abarbinelis ad Deut. c.* 21. *ritus hujus locum sacrum.* BERN.

[z] Μηδενὸς] Μηδενὸς γ μετόντος in quinque *MSS.* μηδενὸς γ τούτου μετόντος legisse videtur *Epiphanius.* HUDS. Lege τ τοιούτου. COCC.

[a] Συνελθόντες,] Συνελθόντα *Busb.* & *Hen.*

[b] Οπου κεῖται] Εν ᾧ κεῖται *Samb.* & *Vat.*

ρων. ἢ δ' ἂν ᾖ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πεμάμενοι δάμαλιν, καὶ καμίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἐρότρῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τὰς τένοντας κοψάτωσαν τῆ βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆ βοὸς [d] οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λεῖται καὶ ἡ γερουσία τῆ πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναδεησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τῦ φόνυ, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε [e] δρωμένῳ συμπαρεῖναι, ἀπαιτοῦντες ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [f] τοιῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάντων.

17. [g] Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ [h] μὴ λάθοι πάντας ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ τούτῳ στέργοιτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας

mum fuerit, ejus [1] magiſtratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & ſtirpibus adducant, boviſque nervos abſcindant: ſumenteſque aquam & *manus lavantes* ſuper caput bovis ſacerdotes & Levitæ & ſenatus illius oppidi, proclament ſe manus puras à cæde habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe, Deum autem precari *ſibi uſque* propitium *fore*, & ut nullum poſthac tam atrox facinus terræ accidat.

17. [2] Optimatium quidem dominatio & vita ſub ea optima eſt: neve vos capiat alterius inſtitutionis reipublicæ deſiderium, ſed hac contenti eſtote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præſcripto omnia *Lex Regis. Deut. 17.*

[c] Πλησιαιτάτη πόλις,] Ita in quinque *MSS.* (& *Coll. Voſſ.*) in *Editis* πλησιώτατος π. tam πλησιαίτατος quam πλησιαίτατος uſurpant Attici, & quidem in genere ſequiori.

1. *Magiſtratus juvencam,*] *Al.* cives, & oppidani

[d] Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λεῖται] In ſacro codice non niſi ſacerdotes adfuiſſe leguntur: ſed fraudi forſitan fuit Joſepho, quod legatur Deut. 21. ונגשו הכהנים בני לוי & *accedent ſacerdotes, filii Levi*, ac ſi adjecta copula legeretur ſacerdotes & filii Levi. Sed etiam ex iis, quæ adduntur, eos elegiſſe Deum ad benedicendum populo & judicandum de rebus, clarum eſt ſacerdotes intelligi, etiamſi non liqueret ſacerdotes, hic ut alibi ſæpe, appellari filios Levi. REL.

[e] Δρωμένῳ] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* δρωμένων *Baſ. G.* & *Vat.*

[f] Τοιῦτο δεινὸν] Ita *Baſ.* & *G.* ut vult Atticiſmus. in aliis τοιοῦτο.

[g] Ἀριστοκρατία] Vide *Cauſaub.* ad *Baronium*, p. 359. *Montacutii* Orig. Tom. 2. p. 178. & *Conringium* de *Rep. Hebr.* cap. 42.

2. *Optimatium quidem dominatio*] *Vetat rerum Dominus Deut. c.* 17. *ne Regi Hebræo divitiarum, equorum, præſertim Ægypti terræ ingratæ, uxorumve nimium accedat, Legum & Religionis tuendæ ergo: aut ſi hæc proterve patraverit, Numen Æternum vindex erit, v.* 20. *Phariſæi autem, boni viri, reges ſuos duodeviceſima uxore petulanti equidem licentia vexant, Maſicta* Synhedrin *c.* 2. §. 2. *Addit inſuper Flavius, ſicut in Scholis didicerat Phariſæorum, quibus fama & auctoritas ſub ambiguo & linolaneo (Sic volo. Eundem etenim hominem duas ſimul coronas ferre, neutra pars ſert Religionis vere, non Chriſtiana* 1 *Pet. c.* 5. 3. *non Moſaica Num. c.* 25. 13. *Ψ.* 89. 6. *nec mens Joſephi* δεχαεολ. *l.* 13. *c.* 19. *Multo minus admiſit Canon ſacer alienum ex parente meliori in Regnum Hebræum, quanquam Herodis filius contra modum & jus in iſto apice adulabantur Phariſæorum ſecta* Ciddušim *f.* 176 *b.* & Jebamot *f.* 45. *b.*) *Chaſmonæorum principatus ſupra modum crevérat, Ariſtocraticorum baſce cupedias:* Præter ſententiam Pontificis & Senatorum Regem nihil agere, (*tales enim in rebus arduis conſulere Regum prudentia ſemper fuit & voluntas*) luxuriam ejus vitiaque mature eſſe coercenda; in Theſi denique, Unius Dominio, (*quo tamen nihil agnoſcitur in terris, nihil in cœlis antiquius*) longe præſtare Ariſtocratiam. *Nimirum ubi Phariſæi pars eſſe reginiinis poſſent, ubi ipſi dominari. Quanquam eodem illo ſeculo inter Judæos celeberrimi axiomatis fide jactaretur,* Sublimiorem haberi Regum ſuorum majeſtatem, quam Senatui magno eos ſubeſſe, aut etiam præeſſe coram deceret, *Maſicta* סנהדרין c. 2. 28. המלך לא רן ולא דנים אותו. *Hoc quidem jus erat, hæc majeſtas ſtirpis Davidicæ, non ſolummodo Regum Iſraelitarum, i. e. Machabæorum, ut nugatur Joſephus Gemariſta f.* 19. *Cauſam etiam hujus legis dicet Maimonides,* שאסור להלוק עליו Regi enim omnino reſtragari nefas. *Convenienter & Gemara Solymitaria* Synh. *f* 19. *d. c.* 2. 2. *& nomine Jeremiæ Anteceſſoris* διδασκάλου βασέως *f.* 295. *d. ex Ψ.* 17. 2. ולא דנין המלך על שם כלפנין משפטי יצא, Quippe à te, ô Domine, judicium meum prodit, à numine tuo venit. *Addit inſuper Commentator grandis vetuſque Pentateuchi,* Ex hoc allegato R. Jeremiæ Ψ. 17. 2. ſatis conſtat, à Deo ſolo judicari Regem, à nemine mortalium, הוי אין בריה דן ארת המלך אלא הבה"ו. *Quid vero? iſta talia contra Reges haud effutierat Joſephus, ſi recte revocaſſet in mentem, & neglectis novis dogmatibus Hillelis & Sammeæ, reſpexiſſet Davidis ſui Salomoniſque tempora Aurea, Deoque αὐτοκράτορας gratiſſima; vel etiam reliquam Judææ liberæ & florentis imaginem. Plena enim cum poteſtate & παμβασιλείᾳ, qualem unquam Aſia ſenſerat, in rebus non ſacris ſacriſque utramque ſæpe, ſemper alteram Hebræorum nationem ad Aſſyrios uſque victores rexerunt Davidis nepotes, ut Annales veri Divinique demonſtrant:* 2 *Chron. c.* 34. 3. *c.* 35. 3, 4. 1 *Reg. c.* 2. 27, 31. *Eccleſiaſticis c.* 8. 4. 1 *Chron. c.* 24. 3. 2 *Chron. c.* 31. 2, 4, 13. *& c.* 30. 2, 4. *& c.* 29. 4, 30. 1 *Reg. c.* 12. 8. *Jer. c.* 38. 4, 5, 16. *c.* 26. 19. 2 *Chron. c.* 19. 5, 6, 8, 9. *& c.* 26. 32. 2 *Sam. c.* 8. 15. *& c.* 15. 2. *& 1 Reg. c.* 3. 28. *Succenſuit autem aliquando ὁ κρατιστος Regem ſibi inſtar Gentium, verius Idola Ludoſque ſacros inſtar Gentium (ut recte perſpexit vetus Auctor* Siphri) *poſtulantibus Hebræis: quoniam per complura ſecula, turbida quidem & infelicia magis quam fauſta, pro diſcrimine Reip. ubi tamen nullum apparet veſtigium Synedrii Magni, quod perpetuum à Synæo monte perſeveraſſe mentiuntur Rabini & Theologi aliqui his meliores; quin nullum etiam poſtea oſtendunt* Chronica Regia: *Duces, Judices, aut Dictatores miris animis & vix humano ſpiritu pollentes ipſe excitaſſet, non habita ratione familiæ cujuſdam tribuſve. Talis enim diſciplina, & Theocratia merito vocatur in S. Literis, & ni ab ingrato vaniſſimoque populo contemni unquam nequit, gratia Dei pluſquam ordinaria diducta. Verumenim in frequentibus illorum temporum ἀκεφαλίαις degebant populus Hebræus abſque omni magiſtratu, præter Monitores Sacerdotes, & placidum moderamen Patriarcharum* ראש אבות, Jud. *c.* 17. 6. *& c.* 21. 25. *Videbis jam Deut. c.* 17. *à v.* 14. 1 *Sam. c.* 8. 5. *& c.* 10. 18. *Et, ſi pudor ſit ad Muſam Herodoti* περὶ μοναρχίας *recte diſſertantem remitti hominem Chriſtianum, conjules potius Caroli prioris defenſorem Salmaſium, Conringium* πολιτικὸν κάρα, *doctiſſimum Petitum, necnon Montacutium & Caſaubonum dignos eminentiſſimo Baronio Antagoniſtas; nec præteribit vir vanus Schickardum, Grotium, Seldenumque ab incertis Talmudicorum commentis male omnes ſuſpenſos incertoſque. Verum nos hanc rem præclarius tractabimus, niſi optandum hujus ævi hominem ſanctius ſuſpiciant coronata capita & poſt Deum veneretur, in cauſa Herodis audacis & magnanimi juvenis Antiq. l.* 14. *c.* 17. *quam in Jannæum imperite transferunt Talmudi an Turris Babyloniæ Conditores,* Synhedrin. *f.* 19. *a. Attamen de Rege ob luxuriam vapulante, non verbum equidem in Talmudo, Sipbri, (ut fallit Batavos Germanoſque ſuos Schickardus,) aliove vetere ſcripto uſquam invenies dictum. Debetur itaque turpe illud commentum laſcivo pecori Rabinis recentibus, præcipue Maimonidi c.* 3. de Regibus, & *c.* 10. de Conciliis, *qui* Legum prohibentium *verberi vel corpora Regia ſubjicere eſt auſus, in ſtatu miſero, ἀκεφάλῳ, diſperſoque male gentis tam pædagogice ſævientis pro jure non bono* Synhedrii *jamdiu expuncti, Moyſi vero & Prophetis ſemper ignorati. Nihil vero mirum, quod Davidi Regibuſque aliis minime parcat ille Doctor, quem de Meſſia ſuo vile omnino & abjectiſſimum ſenſiſſe comperimus, c.* XI. περὶ μεσσίας. *Stupendam magis fatuo ita interpretamento interdicti Moſaici* לא ירבה, & *abujus Gloſſæ Babyloniæ f.* 21. *b.* Synhedrin, לעבור בזה תגשה, *quaſi Phariſæorum flagellum trilix & horribile quatuor aut tredecim omni ævo fuiſſet perſecutum, Chriſtianos non inductos unquam credidiſſe, aut deliberationem admoviſſe. Cavebitis ergo, vos Principes,* ἀπὸ διδαχῆς γραμματέων καὶ φαρισαίων ὑποκριτῶν, *quod eſt notis notioribus, à diſciplina* Rabinorum, Jeſuitarum, & Presbyterianorum. *Habemus ſane νόμων βασιλικῶν Deut. c.* 17. *habemus exempla plurima Regum Hebræorum ſacris literis deſcripta, unde redargui facilis error ille ſordidus fanaticuſque Maimonidis, Levis Barcelonitæ, & aliorum Neotericorum. Decreta tam vilia, ſummatim aio, maleque cohærentia recentis Rabbinifmi haudquaquam percellere* ἱερὸν ἱεροσῶν, מלך יבית דויד: *an vero apud miſeri populi Regulos & Cozibiadas ea unquam valuerint, nulla docet hiſtoria. Præterea haud ſimpliciter interdictum erat Regibus Hebræis, uxores ſibi, divitias, equoſque conquirere, juſſum potius, Talmudo fatente. Abſque verbere igitur innotuit ea Principum protervitas, juxta lenimen vulgatiſſimum Deuterotarum* περὶ πλήθους ὧν *c.* 3. 4. בל מצות לא תעשה שיש בהם קום עשה אין חוכין יכולין, Nemo vapulat ob legem prohibentem, qua aliquid affirmativum includitur. *Deus quis modum in his rebus menſuramque præter Regem ipſi ſcribere potuit & definire? Quandoquidem vero ſub Templo ſecundo, jugo Græco vix exuſſo, per annos* CXXX. *ab Antiocho illuſtri ad magnum Herodem, Ariſtocratice regerentur Judæi, ſummamque ſuarum rerum, belli paciſque cauſas haberent (niſi vis interveniſſet ac tyrannis, ut ſæpius) penes Synhedrium grande Clericorum & Laicorum,* τῶν ἱερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, *ſic ex monumentis publicis nuncupat Machabaicus, modo idem ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ γερουσίον καὶ τὰς ἱερεῖς, modo* τὰς ἰουδαίους καὶ τὰς ἱερεῖς, *modo ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ὁ ὄχλος καὶ ἰουδαίων: viri Chaſmonæi, qui Pontifices forte veri fuerant, veri Reges emergere de ſua tribu haud poterant; ſed Duces duntaxat militiæ & Ethnarchi, idque* ἡγούμενος καὶ ἰουδαίων καὶ ἱερέων, 1 *Mach.* 14. 35, 41: *proclive itaque fuit per infulam Pontificiam diminutum iri decus Principis, nomenque Regium pati, quod ad Sacerdotem proprio & commerito jure pertineret. Clerici profecto cæterique* LXXI. *Synhedrorum (pars autem fuit longe major Clericorum, ſicut Rabini vetuſti, Scriptoreſque Gentium referunt) Sacerdotem Summum, ut meruerat, aut in jus poterant vocare, aut ſibi in Præſidium, & in Moyſis Cathedra, Cathedra Hannaſi,* Maſicta Synhedrin *c.* 1. §. 6. *collocare: quod eſt verbis διατιθέασιν Phariſaicæ* Synh. 2. 1. כהן גדול דן ורין אותו; *ubi Lazarus, Ris Lacis, aliique Urbis Doctores vere ſevereque adnotant,* כיון גדול שחטא מלקין אותו וגו׳. *Eximitur idcirco Rex à ſententia ſcuticaque Senatoria, Anteceſſoribus itidem conſitentibus.* BERN.

[h] Μὴ λάθοι] *Big.* & *Samb.* eodem ſonitu μὴ λάθῃ. BERN.

mnia agentes. satis enim idoneus est Deus, qui *vobis* præsit. Verum si regis cupiditas vos incesserit, is sit consanguineus, semperque ei cura sit justitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque summam prudentiæ; nihilque sine pontifice & senatorum sententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem sectans; quæ consequutus leges insuper haberè & fallidire possit. Prohibeatur autem, si quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus vestris expediat.

Termini patrum aut sociorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. [3] Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuscum vobis est pax: sed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in sempiternum positus; quippe cum bella inde nascantur & seditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus transiliendis longe absunt, qui *agrorum* limites de loco suo dimovent.

Arborum vescarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Lev. c. 19.

19. [4] Qui terram conseverit, si stirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipse *ad victum* utatur: non enim ex eis suo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipsi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim est tempestivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis insumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno stirpium fruges percipiendi potestatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita casta, & connubia paria imperantur. heterogenea enim tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. [5] Terra vitibus consita ne seminetur. ei enim satis est hanc stirpem alere, & ab aratri laboribus esse liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum subeundum adigatur; sed & illis fiat aratrum suis convenienter generibus. Semina autem sint pura & incommista; neve bina & trina serantur. natura enim dissimilium non gaudet societate. Neque ad pecudes admittantur

τας [i] καὶ κατ' αὐτὰς ἕκαστα πεύθοντες. δέκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν ἐκ [k] ὁμοφύλου· φρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τ' ἄλλης ἀρετῆς διαπαντὸς ἔστω. [l] Παραχωρείτω δ' ἐκ τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα φρονεῖν, πρασσέτω δ' μηδὲν [m] δίχα τε βουλευτηρίου καὶ τῆς τῶ γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ [n] πλήθει οἰκετῶν χρημάτων [o] μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ παραγενομένων ἐπιτερπὲς ἂν τῶν νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἰ τούτων τι διὰ παιδὸς ἔχει, γένεσθαι συμφέρον ὑμῖν δυναλώτερον.

ιή. Ορους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς ἃς ἐστιν [p] ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ θεσὶ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένῳ ἀναιρεῖν, ὡς πλέμων ἐντεῦθεν καὶ [q] στάσεων γινομένων, ὅτι δ' πλεονεκτοῦντας πρόσωθεν χωρεῖν βέλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι δ' καὶ τὰς νόμους ὑπερβαίνειν τὰς τ' ὅρον μετακινοῦντας.

ιθ'. Γῆν ὁ φυτεύσας, πρὶν ἐτῶν πεντάρων ἂν καρπὸν [r] προβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐπιτελεῖν ἐπιφερέτω, μήτ' αὐτὸς [s] χρήσθω· ὁ γὰρ καιρὸς [t] τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθήναι. βιασμένης δ' τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἀρμόζειν, μητ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δ' τεταρτῳ [v] τρυγάτω πᾶν τὸ [x] γινόμενον· πέμπτε γὰρ ὥριον εἶναι· καὶ σωναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν νομιζέτω, καὶ τοῦ τῇ δεκάτῃ δ' ἄλλα καρπᾶ μετ' τῶν φίλων διαχρήσεν ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρῶν γυναικῶν. πέμπτε δ' ἔτες κυρίαν ἔσω τὰ φυτὰ καρπᾶσθαι.

κ. Τὴν ἀμπελις καταφύσιν γῆν μὴ σπείρειν. δέκεῖ γὰρ αὐτῇ τρέφειν τὸν τὸ φυτὸν, καὶ τ' ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι. βοῦν ἀρωῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τ' ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγειν. ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη κἀκείνοις πιεῖσθαι τὸ ἄροτρον. εἶναι δ' [z] καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπιμιξία· καὶ μὴ συῶνος καὶ τρία σπείρειν. ἀ γὰρ τῇ τ' ἀνομοίων κοινωνία χαίρειν τὴν φύσιν.

[i] Καὶ κατ' αὐτὰς.] Ita *Epiphan.* καὶ deest in *Editis.* in *Big.* & *Samb.* κ' τ' τοιαῦς.

[k] Ομόφυλον.] Ita explicat Josephus id quod Deus Deut. 17. jusserat Hebræos regem eligere ex fratribus suis, non נכרי extraneum אשר לא אחיך הוא *qui frater vester non est.* REL.

[l] Παραχωρείτω.] Περιχωρείτω *Samb.* & *Big.* ἐκχωρείτω *Vat.*

[m] Δίχα δ' βουλευτηρίου.] Talmudici penes Synedrium magnum fuisse summam rerum scribunt, ita ut rex sine illius consensu de bello gerendo aliisque rebus majoris momenti non potuerit decernere. Vide Sanhedrin. 1. 5. REL.

[n] Πλήθει.] *Big.* & *Samb.* πλήθη.

[o] Μηδ' ἵππων,] *Samb.* μηδὲ ἱππων. Subinde ἐν αὐτῷ γεγονότων *Hen.* cum *Busb.* BERN.

3. *Terminos terræ ne liceat movere,*] *Terminos patrum tuorum aut sociorum loco ne moveto. Deut. c. 19. 14. & c. 27. 17. Job c. 27. 2. Prov. c. 22. 28. & statim c. 23. 10. Sanxit insuper Romanorum secundus,* Qui terminum exaraſſit, ipsus & boves ejus sacri sunto. *Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque Imperatorum inter sententias Pauli Romani, in collationibus Rujus, & in Pandectis Justinianeis l. 47. tit 21. & adhuc diligentius apud Scriptores Gromaticos.* Terminorum avulsor, si per vim palam patraverit, rapti גוזלת: sin secreto, tenetur furti גנבת. *Sifri, sive* Extravagantium Rabanicarum *fol. 45. d* BERN.

[p] Ἡμῖν εἰρήνη·] *Al.* ὑμῖν.

[q] Στάσεων γινομένων,] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* στάσεως.

4. *Qui terram conseverit,*] Περὶ φυτῶν ἀκροβύστων καὶ ἀκαθάρτων *stricte agit Moyses Legislator, Lev. c. 19. 23, 24, 25. amplius Judas Princeps ejusque secta Masicla integra* Orla יערלה, & Maaser seni *c. 5 Moyses Maimonis* Iad *c. 9. 10.* περὶ δικαίων δώτέρων, & *Cosensis ille Moyses* καθαρτὴ ἐντολή. *Cæterum Doctor dubitantium rursus abutitur* Agricultura Nabatæa *Vaxiadæ p. 450. de fundo ac ratione hujus legis, quæ sane facilior communiorque apparet, quam ipse aut Abenesdras existimabant, aut Grotius ab illis. Primos enim fructus arborum consecratu sibi postulavit bonorum omnium Auctor & Dator, sed jam bona conditionis ut fas dignumque, & autumno quarto plusquam exiguos, pluſquam raros: ante vero ab his tanquam præputiatis & impuris rerum abstinendum. Quippe* עיקר יערלה מאוס; *Levitici Commentario parvo f. 25. b. Observabis deinde quam perite expedivit Flavius phrasin antiquam* כל פרי קדש הלולים ליהוה, πᾶς ὁ καρπὸς αὐτῆς ἅγιος αἰνετὸς τῷ

κυρίῳ, *ubi ait,* καὶ σωναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, *&c. Similiter Patres Deuteronomii* נטע רבעי רינו להאכל בירושלם לביעלי כביעשר שני. *Codice* περὶ ἐδωδεσματῶν, *& alibi Operis Mirfaici, & Pesicta* Zutarta, *ubi supernus.* BERN.

[r] Προβάλῃ.] Sic *Busb. Hen. Samb.* & *Vat.* προσβάλῃ *Big. (Coll. Voss.)* & *Epiphan* βάλῃ *Bas.* & *G.*

[s] Χρήσθω·] Ita *Busb.* & *Hen.* Atticorum more. χρήσθω *Big.* & *Samb.* χρῆσθαι *Vat.* χρῆσθαι *Bas.* & *G.* ut *Græcorum* nemo.

[t] Τῶν ὑπ' αὐτῶν.] *Al.* τῶν.

[v] Τρυγάτω.] Ita in quinque *MSS.* (*Coll. Voss.*) & *Vet. Interpr.* τρυγᾶτω *Bas. G.* & *Castal.*

[x] Γινόμενον·] *Hen.* & *Busb.* γινόμενον. Mox *Samb. Busb.* & *Hen.* καὶ. Dein *Hen.* & *Busb.* χρεών. BERN.

5. *Terra vitibus consita*] *Adorum quidem simplicitatem, vitam castam, & connubia paria homines omnino decet Maximus, ubi heterogenea negat tam sementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam. Vetat autem vehementer confusa ista Lev. c. 19. 19. Deut. c. 22. 9, 10. & 2 Cor. 6. 14. & Israeli & Noachidis, quod est, toti generi nostro,* Pesictæ minoris *f. 25. a. Hæc porro decreta late explicant, terroreque undequaqinta inculcant Scholæ Pharisææ ad Masiclam* Cilaim, *& ab illis Maimonides suo in* Iad *titulo eodem, &* Samag *Interdicto* 181. *& R. Levis in* Catecheſi *capitibus* 249, 250, 568, *&* 571. *ubi* אזהרה, גל תכם לב מזרע יקח מוסר שלא לכנוסת שני אנשים ליעולם ברבר מן הדברים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם כמו צריך ורשע *quo plane modo super idem interdictum fecerat sanctissimus Paulus,* μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μέτοχη δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίας· τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελίαλ. *Adde his* Maccot *c.* 3. Baba mesia *f.* 91. *&* Cholin *f.* 115, 116. *& Commentaria magna Pentateuchi Hebraici f.* 236, 269, 297. *Procopium ad Deuteron. & Philonem p.* 712. *ubi impuritatem & naturam imbecillem asino objicit, ne cum bove jugum unum subeat: quod & Rabini veteres & Abenesdras dudum animadverterunt. Repetit etiam hac causa Maimonides* Rustica *Vaxiadæ, & odio Chaldaismi contendit temere in Terra sancta vitium ordines frumento omni liberari.* Mores enim veteris fuit, *ait Auctor Agriculturæ Nabatææ,* conferere cum vitibus juxta hordeum, vindemiæ felicioris causa, *p.* 451, *&* 504. *Verum hæc procul à Moyse.* BERN.

[y] Τὸ ἄροτρον.] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τ' ἄροτρον. HUDS. Lege τ' ἄροτρον COCC.

[z] Καθαρὰ.] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαρώτατα σπέρματα.

σιν. μὴ ἢ κτλώσιν ἐπάγῃ ὄπω μὴ συγγλῦ. δεῖ γὰρ ἐκ τούτου μὴ ἀφαῦ ἢ μέχρι τ [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τλὼ ἀρχλὼ ἀπὸ τ πρῶ τὰ μικρὰ ἢ τὰ φαῦλα πρότερον λαβόντι. δεῖ ἢ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ ἢ μίμησιν πρόφασίς τις τ ἢ τλὼ πολιτείαν ἐσπῃ. [b] ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι ἢ κατ' αὐτὸς ἀμέμπτῳ.

καὶ. Ἀμῶντας ἢ ἢ σωαιροῦντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθ. [c] καταλιπεῖν δέ τινα ἢ τῶν δραγματων τοῖς βίᾳ στανιζουσιν, [d] ἔρημον εἶναι ἢ εὕρημα πρὸς ἀφθροφλύ. ὁμοίως ἢ ἢ τ τρυγης ἀπολιπεῖν τὰς ὀπιφυλλίδας τοῖς πένησι. [e] ἢ τῶν ἐλαίων παρᾶναί τι ἔ καρπᾶ πρὸς συλλογλὼ τοῖς ἐξ ἰδίων σὺκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. ὁ τοσαύτη [f] γὰρ ἂν ἐκ τ ἐπ' ἀκριβείᾳ αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γένοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τὸ τ θεῖον τλὼ γλῶ [g] προθυμοτέραν εἰς τλὼ ἀφθροφλὼ τῶν καρπῶν [h] ἀπεργάσετ), μὴ ἔ καθ' αὐτὸς προνοημένων λυσιτελῆς, [i] ἀλλὰ ἢ τ τῶν ἄλλων ἀφατροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τὰς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ὀπὶ τ [k] ἄλωνος. ὁ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τὰς συνεργασαμένας τᾶ καρπᾶ, ἢ πρὸ τλὼ γλῶσσαν αὐτῆ πονήσασας. [l] μηδὲ ὁπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθ τὰς ὁδῷ βαδιζούσας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ὀπιτρεπτέον [m] ἐμπίπλασθ, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίρουσας ὀπὶ τῷ [n] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. [o] ὀπιφέρεσθ δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω. μηδὲ τρυγῶντες [p] ὧν εἰς τὰς λίμνας κομίζουσιν εἰργέτωσαν τὰς ὑπολαίζοντας [q] ἐπεθίειν. ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ ἢ βούλησιν Θεᾶ [r] παρῆλθον εἰς τ βίον, φθονεῖν τοῖς ὀπιδεομένοις ἐτέρων. μὴ ἢ κτλώσιν ἐπάγῃ ὄπω μὴ συγγλῦ. δεῖ γὰρ ἐκ τούτου μὴ ἀφαῦ ἢ μέχρι τ [a] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τλὼ ἀρχλὼ ἀπὸ τ πρῶ τὰ μικρὰ ἢ τὰ φαῦλα πρότερον λαβόντι. δεῖ γὰρ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ ἢ μίμησιν προφάσεώς τις τ ἢ τλὼ πολιτείαν ἐσπῃ. [b] ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι ἢ κατ' αὐτὸς ἀμέμπτῳ.

quæ non ſint generis ejuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines uſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, ſcientes providendum eſſe ut nihil in eis poſſit reprehendi.

21. * Metentes autem & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui inſperato profint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de ſuis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuæ *tantum* utilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum eſt eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſive indigenæ ſint ſive peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obvios iis veſci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum eſt enim bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui deſiderant eorum *Spicas & manipulos facia meſſe forte relictos, ut & vineæ olivæque reliquias decidua, pauperibus cedere.* Deut. 24. *Boum ſpicas terentium ora non liganda.* Deut. 25. 1 Cor. 9. *Viatores à fructibus guſtandis non arcendi.* Deut. 23. 24, 25. Baba meſia c. 7. §. 2, &c. Talm. Jeroſ. f. 11. b. T. Bab. f. 87, &c. & in Iad *Maimonidis* c. 12. כי תבא בכרם Namque *Moyſis* jus indulgentiam. ובקוטת רעך *Onceloſus*, *Uzielides*, & omnis Schola Talmudica præſertim intepretantur ארי תהגרו גו, Conductus ſi fueris vindemiatum, ſive meſſum. *Liberalius tamen idem jus exponit Alattathiades*, & *in Evangelio ſuo* ὁ εὐλογητός. BERN.

[a] Ἀνθρώπω.] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίων.

[b] Ἀλλ' ὡς] Excuſum bis fuit ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τῶν τυχόντων μέλη. *Big.* & *Epiph.* ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τ τυχ. ἀμελεῖται. *Samb.* ἀλλ' ὡς ὅτε πρῶ τ τυχ. ἀμελεῖται. Vel leges ἀλλ' ὡς νῦν πρῶ τ τ. μ. λῆ. BERN. Ita *Big.* & *Epiphan.* nec aliter *Samb.* & *Vat.* niſi quod in uno ὅτε reperiatur pro ὁ, & in altero ὅσ. excuſum bis fuit, ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τ τυχόντων μέλη τοῖς ν. Eſt qui conjicit, ἀλλ' ὡς ὁ πρῶ τ τυχόντων μ. λῆ τοῖς ν.

* *Metentes autem*] *Imperantur porro huic populo opera miſericordiæ & officia humana, ut ſunt iſthæc. Primo. Præter agrorum angulos, quos Phariſæi minus valere nolunt parte meſſis ſexageſima Maſiclæ* Pea *c.* 1. §. 2. *Spicas atque manipulos facia meſſe forte relictos*, πῆα ἢ λίκεθ ἢ γόμες, *pauperibus cedere. His etiam largiri vineæ olivetique reliquias*, γωλεωτ, *quæ ſunt decidua, vindemiatoris oblivia, & rhagologia:* ἢ φέρεθ, ἐπιδυμίδας δηλοῦσι *Joſepho, Aquilæ & nonnunquam Interpr.* LXX. *vel his* ἢ ῥᾶγας *ſeu* ῥαγας, *ut legerat Philo abs eiſdem Interpretibus, p.* 703. *Vide jam cætera codicis* פאה, *Maimonidis capita quinque priora de* Jure pauperum, מתנות עניים. *Bene enim convenit inter Joſephum & Patres* δίκαιον *tam de crimine quam de pœna*, Maccot. *c.* 3. §. 9, 10, 11. *Plectebatur adeo* בן הכורח *maſtigia, quicunque his talibus contraria fecerat, duræ Ægypti ſatis immemor, tredecim ictibus triplicis ſcuticæ, quod eſt huic Hiſtorico & Divino Paulo* πληγαῖς τ σκεφαστὰ δῦο μίαν, *aut verbis Phariſæorum* מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנ' במספר ארבעים מנין שהוא סכוך לארבעים. אין אוכרים אותו אלא במכות, *Deut. c.* 25. 3. *Maſicta* Maccot *c.* 3. § 10, 11. & *T. Bab.* Synh. *f.* 10. & Maccot *f.* 22, 23. & *Maimon.* הראיורת להשתלש Synh. *c.* 16. *magno opere*, & *Uzielides ad Deut. c.* 25. 3. *Secundo. Bovem* (ἢ κτῆν δλῶν Baba cama *c.* 5. §. 7.) *triturantem fiſcella non capiſtrari, Deut. c.* 25. 4. 1 Cor. *c.* 9 9. & 1 *Tim. c.* 5. 18. *Philo p.* 711, 712. *Talmudici* Iebamot *f.* 4, 43. & Meſia *f.* 88, 90. 91, 92. & *præcipue Miſna* Meſia *c.* 7. §. 2. *Maimonides cum illic, tum c.* 13. §. 2. *grandioris corporis de* Conducto שכירות, & Turim *titulis* 337, 318. *Adde veterem Commentarium* Siphra *f.* 252. *c. T. Bab.* Meila *f.* 13 *a.* & *Bartenorium ad ſecundam* δεύτερωτι *capitis* VII. Meſia. *Unde profecto conſtat à Gamaliele aliiſque iſtius ævi Scholaſticis edoctum beatum Paulum hoc Axioma, mite quidem & Moſaicum, à brutis operis ad humanas, ad ſacras tranſtuliſſe.* Τὸ μὲ γὰρ τ ἀναγωγὴς ἢ αὐτο ἔ τὸ πρόχειρον, φιλεῖς; *quod ait Theodoretus ὁ συζητητὴς. Flagitioſa tamen eſt interpretatio Lazari Azariadæ Gemara* Iebamot *f.* 4. 1. & *Uzielidæ Paraphraſtæ ad Moyſis Deuteronomion. Quinvero in Iſraelitas* ἀγιοπλάζοντας, *ſordidos ita & crudeles, ut ora induſtriis beſtiarum obſtruerent fallerentque, flagro unde quadrageſimo, acerba quidem, ſervili & condigna infamia, eſt ſevitum: quam etiam in cauſa Regia Grotius Seldenuſque, ut abſurdum parit abſurda, contra Moyſen Moyſiſque Succeſſores, & contra humani generis ſenſum permittunt. Tertio. Autumni tempore pomis ac uvis non prohiberi viatorem, neque æſtate vulſis ſpicis*, קטפרת מלילות, *quantum modo apud fundum tuum eſſe volet. Deut. c.* 23. 24, 25. Baba meſia *c.* 7. §. 2, &c. Talm. Jeroſ. *f.* 11. *b.* T. Bab. *f.* 87, &c. & *in* Iad *Maimonidis c.* 12. כי תבא בכרם *Namque Moyſis jus indulgentiam.* ובקוטת רעך *Onceloſus*, *Uzielides*, & *omnis Schola Talmudica præſertim intepretantur* ארי תהגרו גו, Conductus ſi fueris vindemiatum, ſive meſſum. *Liberalius tamen idem jus exponit Alattathiades*, & *in Evangelio ſuo* ὁ εὐλογητός. BERN.

[c] Καταλιπεῖν] Jam *Hen.* & *Busb.* καταλείπειν, & mox ἀπολείπειν BERN.

[d] Ἔρημον εἶναι ἢ εὕρημα] Ἔρημον εἶναι τούτοις πρὸς ἀφθροφλύ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* ἔρημ. εἰ. τούτοις ἀφὴ πρόφαν. *Samb.* HUDS. pro iis habet MS. τούτοις, ſic ut εὕρημα gloſſa ſit vocis ἔρημον. REL.

[e] Καὶ τ ἐλαίων] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* ἢ ἐλαίων. HUDS. Deut. 24. 20. conſer codicem Pea VII. 1. REL.

[f] Γὰρ ἂν ἐκ τ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Baſ. G. Aliiſque* γὰρ ἐκ.

[g] Προθυμοτέραν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προθυμίτερον, non male.

[h] Ἀπεργάσετ),] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* ἀπεργάσετ).

[i] Ἀλλὰ ἢ] *Al.* ἀλλὰ ἢ τ ἄλλ.

[k] Ἄλω.] *Al.* ἄλᾳ. in *Vat.* ἄλω, *Atticorum* ritu.

[l] Μὴδὲ ὁπώρας] Prima denſa libri noſtri ſcripti aut impreſſi typis, tanquam ab ἵπουαι & ὀπίζομαι, *tempus cum fructibus juris, quod horam*, i. e. *meſſem frumentumque lectum lectum continuo excipit.* Idem μεσόπωρα appellatur Didymo, Heſychio, aliiſque Criticorum non vetuſtiſſimorum. Hujus autem Judæi totiuſque nationis hoſtis Apion, & Grammatici plerique lenius efferunt ἐπώρα, ἀπὸ τ ὀπὸ ſine ſenſu bono hoc vocabulum arceſcentes. Dicerent potius ἡ τ ὀπῶ ἦδι τ τρυγητῆς ὥρᾳ, ſive τὸ ὀπίτω τ ὥρας, *quod æſtatem ſequitur.* Recte Euſtathius ὀπώρᾳ ἡ μᾶ τὸ ὀπῶ ὥρα, à Poeta ſuo edoctus, ἢ φασὶ ἐλώτισθ ἡ ἐς ὀπῶ ἡ ἐς ὀπώραν. Diſtinctius etiam Didymus, ὀπώρᾳ καλεῖ ὁ μεταξὺ θέρους ἢ φθινοπώρου καιρός. BERN. Alii lenius, ὀπώραν, efferunt.

[m] Ἐμπίπλασθ,] *Big.* & *Samb* manu altera ἐμπίμπλασθ, altera ἐμπιμπλᾶσθ. *Baſ.* & *Gen.* ambabus utrique ἐμπιπλᾶσθ, ut vel tono agnoſcat originem primam à circumflexo πλάω. Bene mox *Samb.* ἀφᾶσθ. BERN. Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλασθ *Big.* & *Samb.* ἐμπιμπλᾶσθ *Baſ.* & *G.*

[n] Παρέχειν] Παραγεῖν *Samb.*

[o] Ἐπιφέρεσθ] Epiphanius, *Portare vero nihil eis liceat. Baſ.* & *Gen.* pariter ἐπιφέρεσθ δ' αὐτοῖς ἐξέτω, *at ſecum inſuper ferre quicquam illis haud liceat.* Quod eſt phraſi obvia *Big.* & *Samb.* ἀποφέρεσθ δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέτω, *inde tamen nihil iſti ſecum auferunto.* BERN.

[p] Ὧν εἰς] Ὧν ἂν εἰς τὰς λίμνας κομίζωσιν *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἐπεσθίειν.] *Hen.* ἐπόθυεν puta pro ἐπιγεῖν. BERN. Forte ἀπεσθίειν. COCC.

[r] Παρῆλθον] Παρῆλθεν *Samb.*

tempestivitate, & vigente & abire properante, prout Deo visum fuerit. Quinetiam si qui præ verecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Israëlitas quidem ut socios & propter cognationem *rerum suarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obsecrantes ut iis *munusculis* uti velint hospitalibus, quæ Deus ipsis tempestive præbuerit. non enim *sibi* impendio esse putandum est, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam suppeditante non solum ad fruendum, sed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo suam erga populum Israëliticum benevolentiam & felicitatis suppeditationem innotescere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipsis abunde supersunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fustuario acceptis, pœnam hanc fœdissimam liber perpetiatur; quod lucro serviendo dignitatem *suam* læserit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per solitudinem expertis, eorum curam gerere qui in similibus versantur; & opum abundantiam ex misericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex simili sensu impertiri.

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. *Præter duas decimas, quas quotannis sol-

μῶσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τὴ ὥρας ἐν ἀκμῇ τε ἔχης καὶ ἀπολύσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς οἰκνοῦντας ἅψασθαι, λαβεῖν [s] παρακαλεῖτωσαν, ὄντως μὲν Ισραηλίτας, ὡς κοινωνοὺς καὶ δεσπότας διὰ τὴν [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [v] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέχειν. ἀναλώματα γὰρ οὐκ ἴσην, ὅσα τις κτᾶται χρησιμεύοντα [y] παρέχοντι ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· ἀλλὰ Θεοῦ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος, [z] οὐκ ἐπὶ τὸ καρπᾶσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διοικεῖν φιλοτίμως, καὶ βουλόμενα τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν [a] πρὸς τὸ Ισραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τὴν δαιμονίαν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, οὐκ πολλοῦ γε δεόντος αὐτοῖς κἀκείνοις μεταδιδόναι. ὁ δὴ πολλὰ τούτου πέρας, πληγὰς [b] μιᾶς λιπούσας τεσσαράκοντα τῷ δημοσίῳ σώματι λαβών, τιμωρίαν ταύτην αἰσχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅπως τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν καὶ τῆς τὴν ἐρημίαν, πρόνοιαν τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· καὶ τυχόντας ἀφθονίας ἐξ ἐλέους [c] καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν αὐτὴν πρὸς [d] ἐξ ὁμοίου πάθους ἐπιμέλειαν τοῖς δεομένοις.

κϐ'. [e] Τῶν δὲ δεκάτων δύσιν, ἃς ἔτος ἑκάστῳ προσῆν

mus

s Παρακαλείτωσαν] Ita *Basil. G. Hen. Busb.* & *Vat.* Verum παρακαλῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* per ectasin *Atticam* pro παρακαλοῖεν. BERN & HUDS.

t Συγγένειαν] *Big* & *Samb.* συγγένειαν. *Basil.* & *Gen.* præter consuetudinem συγγενίαν. Hoc quidem pro συγγενίαν, aut pro συγχρηείαν voculatione Attica. BERN.

v Ξενίων τυχεῖν] Ξενίας τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.*

x Καθ' ὥραν] Καθοσῶν legerat *Epiphan.*

y Παρέχοντι] Παρεῖναι ἀνθρώποις *Idem.* παρέχειν ἀνθρώποις *Hen.* & *Busb.* παρέχειν ἀνθρώπων *Vat.*

z Οὐκ ἐπὶ τὸ] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τῷ *Big.*] καρπᾶσθαι μόνοις, ἀλλὰ καὶ τὸ [τῷ *Big.* & *Coll. Voss.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [διδόναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big. Samb.* & *Vat.*

a Πρὸς τὸ] Πρὸς τ ἰσραηλιτῶν λαὸν *Big.* & manu altera *Samb.* & inter Latinos codex *Lipsiensis.* πρὸς τ ἰσραηλιτῶν λαὸν, *Samb.* manu altera, & quasi ἐκκλησίαν *Epiphanius.* Mox κἀκείνοις μεταδιδόναι, typis *Genevæ.* BERN.

b Μιᾶς λιπούσας] Μὴ λιπούσας *Samb.* corrupte, ut satis demonstrant cætera exemplaria Græca, Latina plane omnia, utque §. κϐ'. hujus capitis adnotat clarissimus *Bosius.* Jam *Hen.* & *Busb.* ὁ π. τ. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λιπούσης τεσσ. τ. δ. σκυτίνῃ λαμβάνων. BERN. In V. T. præcipiuntur 40 dari, uti nostri id explicare solent: at Judæi 39. & ita Paulus quoque fatetur se 39. accepisse. REL.

c Καὶ προνοίας τ Θεοῦ,] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί. HUDS. Forte ἐξ ἐλέους καὶ προνοίας. Vet. *Ex misericordia & providentia Dei.* COCC.

d Ἐξ ὁμοίου πάθους] Ἐξ ὁμοιοπαθῶς *Vat.*

e Τῶν δὲ δεκάτων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τῶν δεκάτων τῶν δ. *Basil.* & G.

* *Præter duas decimas,*] *Sumebant equidem de proprio Patres familias Judaicas, aut Proselyti, per Palæstinas Syriasque, aut si vellent Samaritæ,* & נכרים, *quod est, Gentiles & Christiani, Masictis* Trumot *c.* 1. 1, 3. *c.* 3. 4, 9. & *c.* 4. 4. Biccurim *c.* 1. 2, 4, 5, 11. Challa *c.* 4. 11. & Talm. Jerof. *f.* 64. *b.* Iad *Maim. f.* 443. *Primo.* Primitias, בכורים βικκυρίμ, πρωτογενήματα *Interpr.* LXX. προστιλεία *Josepho*, Primitiva & Primitias *B. Hieronymo aliisque innumeris, qualia* θαλύσια *vocavit Mæonides il. ï.* 530. *frumenti fructuumque suorum τὸ πρῶτον χωρίμων, scirpo* בגמי *ante signatum* Biccurim *c.* 3. 1. *nimirum ex his septem, tritico, hordeo, uvis, ficubus, malis Punicis, olivis, & dactylis, tot dapibus Palæstinæ Deut. c.* 8. 8. & *Misna* Bicc. *c.* 1. 3, 10. *unde Talm. Jerof. f.* 64. *b.* פירות האילן בכלל פירות האדמה & *f.* 65. *c.* כי אלו מן המובחר, *partem bonam* & θέρους καὶ τ ὀπώρας, *indeterminatam quidem Misna* Pea *c.* 1. 1. & Bicc. *c.* 2. 3. *aut sexagesimam ex Gemara, ut munus parcissimum, easque ad Jerosolyma lento itinere magna cum pompa & lætitia, præeuntibus tibicine, cophinis & bove* ἱλαυοστοφόρῳ & χρυσοκέρῳ, *& ad quamque stationum centies decantato* שכחתי באכרים לי ℣. 122. *comportabant, apud Ædem Dei* בנקום βαμμακὼμ, *tempore aliquo inter festa Pentecostes & Encæniorum, quod est, nec ante oblatum Gomer, nec post Autumnum, rite agitandas & offerendas. Sedulo autem de his primitivis Sapientes Judæorum Masictis* Biccurim, Pea, & Challa, & *Apophthegmatum Legalium Collector tit.* συνωνύμῳ *sui* Iad *f.* 442. & *mille alii Concisionis Rabinicæ: præcipue vero sacrorum rituum Auctor Exodi c.* 23. *c.* 34. & *c.* 35. *Deut. c.* 26. *Lev. c.* 23. & *Num c.* 15. *Secundo. Dein separabant de* πρωτογενείαις, & *de frugibus conditionis melioris,* (Trumot *c.* 24. מן היפה) & *quidem usu jam dignis & apparatis, apud Deuterotas* מן הנגמרים ἐκ τ τετελεσμένων, *aut locutione Mosaica* מלאתן ורמיתן *Ex c.* 22. 29. *i. e. è farre post triturum coacervato, similiterque de aliarum frugum cumulis, & ex uvarumque olivarumque pressarum lacrymis seu fluore, perite adeo verterunt* οἱ ο'. τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν καὶ λῆψιν τῶν ἱερέων: *tradebantque heri Sacerdotibus, qui collectum venerant, ex jure Divino Deut. c.* 18. 4. *Ex. c.* 12. 29. *Num. c.* 18. 12. *Moysi & Deuterotis* התרומה *τῷ πρώτῳ, sive his* התרומה תרומה *τῷ πρώτῳ τῷ μεγάλῳ*, LXX. *Interpr. modo τὸ ἀφαίρεμα, modo τῷ ἀπαρχῷ; Onkelosi, Jonathani, & plerisque Majoretbis* אפרשתא & הפרשה *το ἀφόρισμα, aliis τῷ ἔρεβιν, quæ etiam secuit areæ torcularis, sed & vellcris partem non minorem sexagesima vel pro oculo malo & avarissimo. Is enim modus Ezechieli vati notatus c.* 45. 13. ואת התרומה אשר תריכו ששית האיפה כחכר ההכים וששיתם האיפה כחכר השערים, LXX. *Int. αὕτη ἡ ἀπαρχὴ ἣν ἀφορεῖτε, ἕκτον μέτρα* (*Jonathani pariter* חרכן שתא) כל שהוא אוכל ונשמר וגדוליו מן הארץ חייב במעשרות, *vel ut Rabini solent dicere* באמד לא בכרה.] sed offerentium arbitrio derelicta. Traditionemque accepimus Hebræorum, non Lege præceptam, sed Magistrorum (חכמים) arbitrio inolitam: qui plurimum, quadragesimam partem dabat Sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam & sexagesimam licebat offerri quodcunque voluisset. [*Hæc sane discipuli sui gratia ex Judæ Syntagmate Misnico transtulerat Doctor Tiberiensis Trumot c.* 4. 3. עין יפה אחד מארבעים בירת שכאי אומרים משלשים

Decuma tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

τὸν πλεῖον, τῷ μὲν τοῖς Λευίταις, τῷ δ' ἑπέρᾳ τοῖς vere præcepi, alteram quidem Levitis, alteram vero

מטלשים והבנינית נהכשים וההריה כששים Avara manus tollit Trumæ nomine τὸ ἑξηκοστὸν, modica τὸ πεντηκοστὸν, sed liberalis τὸ τεσσαρακοστὸν: aut ex placito Sammaistarum τὸ τεσσαρακοστὸν.] Quod igitur in Pentateucho dubium relictum est, hic specialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis deferendis, id est, ut sexagesimam partem offerant eorum quæ gignuntur à terra. Si enim Corus, qui Hebraice appellatur Homer, & LXX. dicitur Gomor, triginta habet modios; Epha quoque & Batus decima pars est Cori; præcipiturque, ut sexta pars tam Ephæ quam Bati detur Sacerdotibus in primitiis offerendis, quæ de tribus Modiis dimidium faciunt Modium: perspicue supputatur sexagesimam partem primitiarum Sacerdotes accipere debere. *Talia Hieronymus, talia & Salomo Jarchius ad idem Vaticinium. Caterum de primitiis vellerum, in* ראשית הגז *accuratissime agunt Patres* Cholin *toto capite* XI. *& post illos Gemarici f.* 139, *&c. T. Bab. & ab illis Maimon. f.* 445. *a.* Iad. *Flagellabat autem hoc tributum ovile vel quinque bidentum Palæstinarum, (sive exterarum* τῷ δωτιγῳ, *refragantibus licet Jose Eleo, & ex retentioribus Maimonide,) velleris cujusque Selaim quinque Judaicis, aut decem Selaim Galilæis, quæ exæquant viginti zuza Judaica,* Cholin *c.* 11. *& Trumot c.* 10. 8. *vel ut Babylonii adnotant f.* 136. *a, b.* Cholin. τῷ ἑξηκοστῷ *&* πέμπτῳ. *De cæteris* Trumis *extat Masicta prolixa Pharisæorum, cum commentariis suorum nepotum valde prolixis. De Primitiis* בכורים *sive* Βικκυρίοις *studiose agit Moyses c.* 26. *libri ultimi,* ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך וגו *&* λήψῃ ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τῶν καρπῶν (*Onceloso* מריש כל אבא) τῆς γῆς σου, *etiam Pharisæis interpretantibus* Biccurim *c.* 1. 2. ἐμβαλεῖς εἰς τὸ κάνιστρον, *voce Alexandrina Interpretes* LXX. *Moysi* בטנא βατάνη, *mollita voce* צנא, *quæ Deuteronomi* Canistrum *denotat, sicut* Senna סאנא *apud Arabes: in Targumo Onceloso & ubique Talmudorum* בכלא *&* בכל *i. e. in vase, in quasillo:* ἡ πορεύσῃ εἰς τὸν τόπον, *&c. Pertinebat igitur ad hunc ritum, Primitias legere, & ad Templum corbe deportare: tum eas Sacerdote manus dirigente coram Deo elevare, recitareque palam formulam* ἀφῶμι ἀφτὸ *v.* 5. *offerre pacifica, &* ὑμνολογεῖν, *& profiteri* δικαίως *à se probe pieque jam præstitas: denique in Urbe Sancta pernoctare. Dicam jam à Pharisæorum responsis Masicta* Biccurim *c.* 2. *quomodo inter se differant hæc tria, Biccurim, Truma, & Decimæ.* 1. *Truma & Biccurim (nam & hæc Trumæ vocantur Deut. c.* 12. 17. *cum c.* 26. 4.) *requirunt, si quis Laicus (*זר*) cogitato eas comederit,* מיתה *manum Dei vindicem; si incogitanter, super pretium frugis partem quintam* חומש: *tanquam opes propriæ (*נכסי הכהן*) Sacerdotum, permutantur pro servo, bestia munda, aut pro fundo coëmendo, exsolvendo debito &c. Bicc. c.* 3. 12. *aut* Custodibus Ædis *erogantur: & si minores fuerint parte centesima cumuli communis (*חולין*) in quem forte inciderint, eum haud conturbant, i. e.* יעולין בא ובארה: *denique nec illota manu, nec ab hemerobaptista unquam attingantur.* 2. *Biccurim vero & Decimæ apportantur ad Ædem, tenentur Confessione* ורוי, *Planctum prohibent Deut. c.* 26 11, 14. *penitus expenduntur &* ἀκριβάζονται *Deut.* 26. 13. *ante exitum trieteridis: & si forte commisceantur, apud Solymas cum* Cholin *aut secum, hominem Laicum aut brutum vesci eis nefas.* 3. *Truma & Decimæ aream totam continent ab usu fructu, donec eximantur,* ταβλα δίαη: *mensuram proventus certam habent; illa τὸ πεντηκοστὸν ex decreto Pharisæorum, hæ à Moyse τὸ δέκατον: sumuntur de septem quæ celebrantur, deque reliquis frugum generibus, etiam ex conducto & ex recuperato: ad Templum & Tenuphan haud obligantur.* 4. *Biccurim vero ad agrum ipsum pertinent, ibique designantur, non ab area & torculari capiuntur; imo agrum totum, si pius Israelita velit, vindicant auferuntque: atque, ut supra dixi, cum Eucharistico sacrificio, (propter Deut. c.* 26. 11.) *& cantilena & solemni agitatione offerantur; indeque in Urbe Sancta pernoctant heri.* 5. *Postremo* Trumat Maaser *Num. c.* 18. 26. *Maimon. de Jure Pauperum c.* 6. 6. *i. e.* δεκατοδεκάτη, *quam* ἀπαρχὴν ἀπαρχῶν *& λόγον ἑκάστου appellat Philo, & Scriptor melior* μακαῖς ἀναλεῖς, *&* τὸ κλασ' ἀνωθεν, *quamque Levitam Sacerdoti fas solvere, instar* Trumæ grandioris *acervum retat, donec ipsa eximatur, usurpari, est que mensuræ definitæ: at tamen ex incorrupto carpitur, sicut biccurim solent, pro fructu marcido & post notationem corrupto,* ושלא כן הניקף Tertio. *Post exemptas Primitias Trumasque* כבורים והתרומות, *residui proventuum terræ quorumcunque unde rejecimur, Deut. c.* 14. 22. *&* 2 *Par.* 31. 5. *pecorumque decimam mensura, pondere, & numero certo captam & accuratam* Trumot *f.* 52. *&* Abot *f.* 10. *imo Scribarum præscribentium* κουπανηδυοσυολα χαπιζειν *Matth. c.* 23. 23. *Luc. c.* 11. 42. *& Juris Judaici Masichi* Maaserot *&* c. 2. 1. Demai, Joma *f.* 83. *b. &* Rollana *f.* 12. *T. Babyl & Maimonidis hilcot* Maaser *c.* 1. *f.* 434. *d. Et sollicite Doctores Urbis f.* 48 3. ἀπὸ δεκαμοῦ quidem semen quicquid habet, quicquid veget natura, etiam חרובים, צנונות, בצלין, לוף, שהלים, כרשין, aut liquid hisce vilius crescit: *ibidemque ait Ishar Juda,* Sapientes decimant olera, המעשרות לירקות מדבריהם. *Levitis vel Levissis, aut quidem Sacerdotibus ex sanctione Esdræ nobilissimi Scribæ, multatis adeo* οἷς ἐποίησεν *Talm. Jerof. f.* 56 *d. & Talm. Bab.* Cholin *f.* 130 *& Maimonidi ad ultima Masichæ* Maaser Seni, *& Siphre f.* 20. *b. tribuebant Laici, dominusve vel conductor. Non enim Levitis solvebant Levitæ aut Sacerdotes, Talm. Jerof. ad* μαχτις σιν *c.* 5. 9. *& Talm. Bab f.* 130. τῷ χολίν. *Hæc autem omnia tradebantur nomine* מעשר ראשון τῶν πρώτων δεκάτης, *ut loquuntur Judæorum Patriarchæ, metu vero vindictæ Divinæ* מיתה; *ita Moysen interpretantur Num. c.* 18. 21, 22, 24. *Cæterum primis illis decimis, ut* κοπρίας חולין *minimeque sacris relus, vesci licuit plebeios, etiam parum puros, Num. c.* 18. 30, 32. *& ibidem Siphre f.* 20. *b. Quarto. Tum reliquæ frugis decimam, sicut jussum erat Deut. c.* 14 22, 24. מעשר שני δεκάτην δευτέραν *voce Pharisæorum, ejusve pretium parte quinta adauctum, apud urbem Solymas patres cum familiabus suis hospites læti impendebant & pollucebant. Nam, ut ajunt Pharisæi Masicta* περὶ δικαίων οὐσιῶν, כיעשר שני ניתר לאכילה ולשתיה ולכיבה. *Quinto. Quinetiam tertio quoque anno, sive bis quavis heptaëteride (annis enim septimis sive Sabbaticis Terræ Sacræ cultoribus cessabant omnino* ἔργα *&* σῶμα) *decima ejus quod restaret, titulo* τῶν τρίτης δεκάτης *apud Josephum, pariterque* מעשר שלישי *initio Tobiæ, quod exemplaria Hebraica, Græca, & Syriaca contestantur v.* 7. *adversus cavillationem Josephi Scaligeri. Quis enim non videt Hieronymum ab Hebraico abisse boni Naphthalitæ & à rei veritate, ubi verterat,* Ita ut in anno tertio proselytis & advenis ministraret omnem decimationem. *Tertias insuper decimas arguit Deut. c.* 26. 12. τὸ ἐδώτιγον ἐπιδικαίως δώσεις, *si recte perpendas. Legerant enim oi o'. in Codice Mosaico* שנית המעשר ונתנת *συνίθα*, iterumque decimabis datum Levitæ &c. *Seldeni etenim* שנית שנית *Hebraicum non est. Clarus etiam ipse Hieronymus apparet & disertus c.* 14. 28. Anno tertio separabis aliam decimam (*i. e. præter* מעשר שני, *sive* decimam Eucharisticam, *de qua egerat vir sapientissimus à v.* 22.) omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore. *Clarior adhuc Theodoretus ad Legem eandem,* ᾧ τρία ἔτη ἐξοίσεις πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων σε ἐν ᾧ σπαρτῷ σπείρῃ, ᾧ θήσεις αὐτὸ &c. ἴσον ἦν ὡς ἰώσηπος συντίθησι λαοῖς ἀφορμὴν, μᾶλλον ἢ ᾧ τὸ ἰνδικὸν ἐπισάξῃ ἔθνος ὡς ἰνδικὸν, τρεῖς ἔτη δυνάτας φυτεύσαχένη τοῖς φυτοφίλοις τῷ μὲν τοῖς λευίταις, τῷ δ' τοῖς ἐμβασιν, ᾧ τοῖς χήραις, τῷ δ' ἄλλοις τοῖς τῶν φυτῶν δωρεῖς. *Quinimo contra Josephum in hoc ritu Scaliger, Amama, & Seldenus validi nihil objiciunt. Quinvero eodem nomine* מעשר שני *μακρὸς γαμι in libro Misnæ, & πλουσιοδεκάτης similiter Hieronymo, contra vicinam pauperiem, præcipue viduarum & orphanorum, domi erogabatur, propter Deut. c.* 14. 28. *& c.* 26. 12 *unicuique profecto in agro poscentium semicabum tritici, hordei speltæve cabum, vini semilogum, & de cæteris sicut Pharisæi jusserant* Pea c. 8. 5. *&c. &* Cholin *f.* 131. *donec dissiparetur totum πλουσιοδεκάτον. Verumtamen ad ostium herus inter inopes distribuet, quo sibi modo placuerit, distribuet inquam. Quippe* decimæ paupertinæ *non solvunt debita, beneficia non repensant, captiva capita non redimunt, regionem suam non mutant, sportulas nuptiales non præstant; nec quidem faciunt eleemosynam* צדקה, *multo minus hero cedunt in usum fructum,* Pea f. 57. *&* Cholin f. 131. *Quanquam Maimonides l.* 6. μακαῖον γαμεῖν, *ex sententia R. Josuæ Levitæ, aliorumque Babyloniorum f.* 12. *b. Talm. Bab.* de Anno ineunte, *hanc decimam solutam adfirmat* τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ *loco* decimæ secundæ *absque novo damno areæ. Ita & par Targumistarum Uzielida & Solymitarius Deut. c.* 26. 12. נשתא תליתאי כיעשרא תנינא הוא כיעשר מככניא. anno tertio perfolves decimas secundas, nomine ac usu Decimarum Paupertinarum. *Subjicit tamen ibi Jonathas,* quinimo Decimam tertianam מיעשר תליתאי apud Deum deportatum comedes. Quasi Decimæ Eucharisticæ & Pollucta שני כיעשר *annis tertiis tertio loco venerint, & medio* τὰ πλουσιοδεκάτα. *Sacrum insuper idem suadet, quod Josephus ex illo & ex consuetudine voluit.* ἐὰν ὃ σωτηλείσης πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων σε ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ, qui quidem annus est Decimarum, *crede aliarum:* dabisque ex triennalibus hisce decimis Levitæ cæterisque merito postulantium *Et adhuc disertius* ἐν τῷ τριακοστῷ, وفي السنه الثالثه سنه التعشير anno tertio, anno decimationis sive novi census, dabis nimirum τὸ τριακοδέκατον turbæ Levitarum orbarumque. *Nam cum perrexerat per gratulationes civium Jerosolymitanorum ordo aliquis Stationarius ad montem Dei* להר הבירה, *calathum suis quisque humeris portabat, ex auro quidem vel argento ditiores, reliqui viminеum* Biccurim *c.* 3. 8. *præcipuis telluris fœtæ deliciis intus repletum, extra coronatum, ornatumque, neque hoc officium detrectabat vel rex Agrippa, in Atrium Israelis* ליקרא, *ultimum Divinorum Hymnorum canentes, dum ascenderent, Levitis subinde* ϒ. 30, *modulantibus. Mox pullis avium, quos etiam super corbes ferebant, Sacerdoti* εἰς ὁλοκαυτωσιν *traditis, recitatur Deut. c.* 26. *v.* 3. הגדתי, ἀναγείλω σήμερον *&c. Dein lætum primitiarum onus, ab humeris remotum,* Agitatur *rite apud Deum, Sacerdote subtus dirigente, & Laico Sportæ manubria prensante profitenteque simul ex formula* ארמי אבר אבי, *Deut. c.* 26. *v.* 5. —— 10. *quam* μικρὰν βικκυρίμ *appellarunt ex re,* Sotæ c. 7. 2, 3. *verbis omnino Hebraicis. Nam* וירוי כיעשר Professio Decimarum, *Deut. c.* 26. *v.* 13, 14, 15. *quavis linguarum licebat,* Sotæ c. 7. 1. *Hunc autem in modum Decimas olim confitebantur,* Maaser *Seni extrema Masicta, &* Jad *titulo eodem c.* 11. *die ultimo Azymorum ad Sacrificium Vespertinum, heptaeteridum annis quarto & postremo, Trumatione atque Decimatione vel tertii anni, Deut c.* 14. 28. *jam peracta & persoluta. Quippe frumentum & herbæ* ἀπεδεκατώσω *ad Tisris initium, arbores ad medium Sebeti, cunctæ præ Paschate: quinimo reliquias istius census, quæ forte heris usque remanserant, ante diem* XXII. *Nisanis donari aut comburi oportuit,* Maaser seni c. 5. 6. *Extuli, ἔφερον ὁ ἀληθῶς ἱερατικὸς, quod sacrum erat,* decimas equidem secundas & fructum arborum quadriennium, Lev. c. 19 24. *tradidique Levitæ,* decimas primas, Num. c. 18. 21. *Largitus etiam sum* trumam grandem & trumam decimalem. *Peregrino profecto & orphano & viduæ* τὸ πλουσιοδεκάτον, & spicilegium, & manipulum relictum,

ro ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, *ad distribuenda quæ desunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proveniſſe contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* ſacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis ſolvendæ erant aut in epulis inſumendæ, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus peregiſſe, Deum *ſuppliciter* oret, ut ſibi ſemper benignus ſit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præſens eſſe perſeveret, ſervando quidem quæ eis

τὰς ὠφελίας, [f] τρίτῳ ἔτει πρὸς αὐτὰς [g] καὶ τὸ ἕτερον τρίτον συμφέρειν εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἀπαιτιζόντων, γυναιξὶ πε χήραις καὶ [h] παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ' ὡραίων ὅ, τι [i] πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γινόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τῷ θεῷ ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης [k] αὐτοὺς γῆς, ὧν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, ὁλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ὑπὲρ φέρειν κελεύει ὑπὲρ τελέσαντες, τούτων τὰ [l] πρωτόλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπεὶ δ' ἂν ἢ πῶς πιστός τις, [m] καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τοῖς [n] εἰς τοὺς λευίτας καὶ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπαρχῶν ἀπενεγκὼν, ἀπέναι μέλλῃ πρὸς [o] αὐτὸν οἶκαδε, στὰς [p] ἀνίκητος τοῦ τεμενίσματος εὐχαριστείτω μὲν τῷ θεῷ, ὅτι τὰ ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτὸς ὑβρεως ἀπαλλάξας [q] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἐδωκε καρποδοχ· μαρτυρόμενος δὲ ὡς [r] τὰς τε δεκάτας καὶ τὰς Μωυσέως τελέσαι νόμους, αἰτησάσθω τὸν θεὸν ἵλεων καὶ [s] ἵλεως αὐτῷ διαπαίσιος εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν

ctum, agrique mei angulum Deut. 24. 19. Lev. 19. 10. *abs ædibus adeo meis* Collyras Challæ nomine debitas Num. 15 20. *Omnino ſicut juſſiſti*, non turbavi ordinem decimarum trumarumve. *Non violavi mandata tua*; non obtuli avulſum pro indecerpto, vetus pro recenti, vel aliud pro alio genere. *Neque ſum oblitus* agendarum hac cauſa tuo Numini gratiarum. *Quin* decimas ſecundas cognati funeris *in luctu non comedi; neque immundus iſta forte ſeparavi, neque impendi quicquam eorum* in pollincturam, in ſandapilam, involucrum, lamenta, vel in alia funebria. *Obedivi vero voci Domini mei*, comportatis iſtis ad Ædem Electam בית הבחירה, *& inparata quæcunque ita præſtiti* lubens lætuſque. *Hoc colon ſubmiſſa, voce altiori ſequentia, T Jeroſ. f.* 56. *Tantum enim Profeſſorum faſtum ſeculo ſuo pravo & illiberali ferre non potuit pius Chaſmonæus Johannes P. M. ſed interdixit potius*, Maaſer ſeni c. 5. 15. *iterumque* Sota c. 9. 10. *Recte adeo obſervavit R. Hylas de hac Exomologeſi, conſumeliam atrocem Sanctiſſimo facere*, מי שהוא אומר יגשתי והוא לא יגשה. *Pergit autem vox confitentis. Reſpice igitur de ſancto habitaculo tuo in cœlis:* ſicut nos mandata tua jam faceſſimus, vota etiam noſtra, quæſumus, perfice; *atque benedic Iſraeli populo tuo* filiis multis filiabuſque; *tellurique quam à te habemus*, roribus & aquis & prole magna beſtiarum: *quatenus pollicebare pridem Majoribus noſtris ſolum melleum & lacteum*, dulcioribus fructibus nobile. *Sic erat Phariſæorum Commentatio ad Deut. c.* 26. 13, 14, 15. *pietate, quod ſentio, & bona eruditione præclara*, Maaſer Seni c. ult § 10. &c. *Mox Deo adorato, munus cum qualo juxta Altare relinquitur* Biccurim c. 3. §. 4, 5, &c. *& Maimonidis hilcot* Bicc. c. 4. בקדן דרומית מיצרית *verſus plagam Africam, pietatis domeſticæ monumentum cibuſque Sacerdotum; ſumendus tamen reverenter ac opportune* בקדש מקדש Biccurim f. 85. *Talm. Bab. Quiſquis enim flaminum ante carmen illud ſolenne guſtarat, luebat undequadraginta*, Maccot c. 3. 3. *Reddebantur autem rurſus heris calathi ſui deaurati donis caſſi. Fas autem fuit* Scham Biccurim *recitari ab Iſraelita alterius ſaltem parentis, non à Gentili, non à Proſelyto, propter Deut. c.* 26. 3. 7. *& διδύτερωσιν βιχροδὰμ* c. 14. *indulget tamen his aliquatenus conſuetudo, quod ex Juda Principe urget R. Joſua Levita Talm. Jeroſ. f.* 64. *a. quia Abramum totius mundi patrem renuntiarat ὁ ὢν Gen. c.* 17. 5. *quomodo & Diviniſſimus Paulus idem Oraculum in ſuis Epiſtolis ſæpius expoſuit, & ex recentioribus Moſes Maimonis jubet intelligi*, Hilcot Biccurim c. 4. *Licuit & Sacerdoti Levitæve propter urbes ἀσύλους ἢ τὰ πρωτοβρυτμάτων ἐξομολογήσεις*, Maaſer Seni c. 5. 14. *Non licuit illa fœminæ, aut ſervo, aut commiſſario, aut dubii generis homini, quos ſane omnes prohibet* אשר נתתי לי, *Deut. c.* 26. 10. *Sed nec tempori fieret ultra ſolennia Scenopegia, aut pro agro poſt exemptas primitias divendito, aut primitiarum corruptarum forte loco ubi aliæ denuo offerentur, aut ſiſcella ſecunda, ſiquis bis ἀπαρχὴ ſpecie variante; multo minus pro unica duntaxat ex ſeptem frugibus*, Biccurim c. 1. *Liquet igitur totius annonæ portionem prope quartam abſtuliſſe colonis Hebræis* Primitiarum, Trumarum, *triumque* Decimarum *jus: ut de* Demai *cumuli dubii ἀναδεκατώτῳ deque Sacrificiis cæteriſque opibus Sacerdotum, quas recenſet paragraphon antepenultimum Maſictæ* Challa, *Philoque Philoſophus p.* 830. *jam ipſe taceam. Patet etiam inde, rerum omnium Largitorem, quicquid in Sacerdotes ſuos confertur, ſibi redditum exiſtimare & gratum habere. Tale quid animadvertit Levis Catechiſta Præcepto* LXXII. *Graviſſime igitur increpat & repetito Adamantius noſter Hom* XI, *ſuper numeros* · Quomodo ergo abundat juſtitia noſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, ſi illi de fructibus terræ ſuæ guſtare non audent, priuſquam primitias Sacerdotibus offerant, & Levitis decimæ ſeparentur: & ego nihil horum faciens, fructibus terræ ita abutar, ut Sacerdos neſciat, Levites ignoret, Divinum Altare non ſentiat. Hæc diximus, aſſerentes mandatum de primitiis frugum vel pecorum debere etiam ſecundum literam ſtare. *At quid dicit Seldenus noſter? Legatur potius Legumlatorum primus Moyſes Num c.* 15. *c.* 18. *& c.* 31. *Deut. c.* 12. *& c.* 26. *Exod. c.* 22. *c.* 23. *c.* 25. *& c.* 35. *Lev. c.* 2. *c.* 7. *c.* 23. *c.* 25. *Nehemias etiam c.* 10. 37, 38. *& proximus Prophetis Tobias c.* 1. 6, 7. *Poſt illos* σιδὲρ ζεραὶμ *tomus primus Miſnæ, & Siphra f.* 53. *Atque porro Maimonidis libelli quinque, de* Eleemoſynis *maxime c.* VI. de

Trumis, de Decimis primo dictis, de Decimis ſecundis, deque Primitiis: *necnon* Samag *inter mandata* 133 —— 140. *& inter vetita* 253 —— 264. *Huc etiam pertinet quod de juſtitia, i. e.* ἀκριβείᾳ *Phariſæorum, obſervavit in Panario ſuo hæreſium profligator.* ἀπεδεκάτευν μὲν τῷ δικαίῳ, perſolvebant illi decimas omnes. τὰς ἀπαρχὰς ἐδίδουν, elargiebantur adeo bicurrim. τεσσαρακοστάς τε, adhæc יגיעי כפים decimas pauperum unoquoque triennio expenſas, καὶ πεντηκοστάς, trumor inſuper ſive ἀφαιρέματα, multam quinquageſimam aræ & torcularis, ſicut ea Secta ſanctierat, ultro exhibebant. *Hæc quidem Epiphaniana cum ignaris intellexerunt Petavius & Seldenus. Stet denique Philo ad ſeram coronida (Jatis eſt) his verbis p.* 437. Οὐκ ἀπὸ ζώων μόνων ἀπαρχὰς οἰκείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ὅσα ἐκ γῆς βλαστάνει δίκην, *Lev. c.* 27. 30. *Et alibi*, κελεύουσι οἱ νόμοι δικαίας μὲ ἀπὸ εἶναι, οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ θερισμάτων ἡμέρων, καὶ ἐτῶν ἀπαρχὰς τοῖς ἱερεῦσι διδόναι· ἀπὸ δὲ τῶν κατ' ἄγρας ἐπωφελῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀγρίων κατ' ἀνάλογον τῆς κτήσεως, οὐ παλαιοῖς πλήθεσι κομίζειν, ὧν ἀοὺς εἰς τὸν θεὸν πεποιημένους, ὡς ἀναγράπτως συλλάβοιεν αἱ ἱεραὶ βίβλοι· καὶ θοίνην βοῶν καὶ ὠθεάτων καὶ αἰγῶν τὰ πρωτότοκα. *Et p.* 830. δόντι γὰρ (*præter* Challam) ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπαρχὰς καθ' ἑκάστην μέλιτος, οἴνου· πλὸ οἱ ἄλωνα, σίτου καὶ κριθῆς. ὁμοίως δ' ἐξ ἐλαιῶν ἐλαίου, καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων ἀπορρύτων ἡμῖσυ χοῦς· ἵνα καὶ τῶν ἀσχολιῶν ἀπορρύτων βίον ἀπορώντες, ἐλαφίτεσθαι ἐξ ἀφθόνων πυθῶνι μὴ κόσμῳ δ' ἀστοίκοντι. τελοῦσι δὲ γίγας, τὰ πρωτότοκα &c. καὶ ἄλλον πεφυτευμένον βραχὺ ἐπιμελῶς τοῖς ἱερεῦσιν ἔκαστον, (ἱερεῦσι δίκαιον legit interpres Latinus) τὴν ἀπόδοσιν ἀπαρχῆς κελεύσας ἀπὸ τε σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ ἔτι θερισμάτων ἐπιγονῆς, &c. ἐξ ὧν ἁπάντων ἐστὶ σαφὲς, ὅτι βασιλικῆς εἰς σεμνότητα καὶ τιμὴν ἀπεκλήρωτο τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμος. καὶ ἄλλαι ἦσαν ἐξαίρετοι ἀπόδοσεις πρεπωδέστατοι ἱερεῦσιν, αἱ ἀπὸ τῶν ἀναγομένων συοίων. *Et p* 834. κλῆρος μὲν τῶν νομέων αἱ σικάγ. ἃ ἀπόδοσιν γὰρ εἶναι ὁ νομὸς αὐτὰς χρεὼν τῆς λεῶν ἐπιμελείας, ἢ πάλιν ἄλλας δικαίας ὡς ἀπὸ κτημάτων ἰδίων ἀπαρχὰς, καὶ ὅσων τοῖς τῆς ἀμείνονος τάξεως ἱερεῦσι. BERN.

f Τρίτῳ ἔτει πρὸς αὐτὰς] Ita ut non ſint eædem ac decimæ ſecundæ, ſed diverſæ ab iis, πρὸς αὐτὰς. Præter eas quæ quotannis ſolvebantur, has anno tertio ſolutas videtur putaſſe, quoniam τρίτῳ appellat. REL.

i *Ad diſtribuenda quæ*] *Al.* ut dividatur indigentibus, mulieribus &c.

g Κατὰ τὸ ἕτερον τρίτον] Κατὰ ἕτερον τρ. *Vat.*

h Παισὶν ὀρφανοῖς.] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πᾶσιν. & paulo ante τῶν πεντηκόντων pro τῶν ἀπαιτιζόντων *Busb.* & *Hen.*

i Πρῶτον] Sunt ביכורים, πρωτόλεια mox appellanda: pro qua voce πρωτόλεια in MS. cod. eſt. REL.

k Αὐτοὺς γῆς,] Αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

l Πρωτόλεια] Πρωτόλεια *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* etiam ſenſu Lycurgi νομοθέτου libro de Sacrificiis. πρωτόλεια *Big.* & *Samb.* Quomodo Heſychius πρωτολείων, ἀπαρχῶν. Sic enim legi volo pro πρωτολεῖον, ἱερώτατον. Frequentius tamen rectiuſque legitur τὰ πρωτόλεια, quod eſt eidem Grammatico, & Suidæ, & Etymologo magno ἡ ἀπαρχή. Similiter illuſtriſſimo Photio πρωτόλεια, αἱ τῶν καρπῶν ἀπαρχαὶ, οἷον πρωτολῖαι. Eadem in miſera Græcia τὰ πρωτόλεσα. BERN.

m Καὶ πάντων] *Caſſiodori* codex, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τοῖς εἰς τοὺς λεύιτας καὶ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκών. Reſcribes tamen, amabo, Καὶ πάντων τῶν δεκάτας ἅμα τοῖς εἰς τοὺς λεύιτας καὶ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκών. Vel hoc modo, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τοῖς εἰς τοὺς λεύιτας καὶ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενεγκών. *Samb.* ἐπὶ τοὺς λεύιτας. BERN.

n Εἰς τοὺς Λεύιτας] Ἐπὶ τοὺς Λεύιτας *Samb.*

o Αὐτὸν οἶκαδε,] Ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

p Ἀνίκητος] *Al.* ἀνίκητον & ἄνικτος. HUDS. Ita explicat quod Deur. 26. 13. dicitur quod לפני יהוה *coram facie Dei* peragi debuerit. REL.

q Γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτοῖς *Baſ.* & *G.*

r Τάς τε δεκάτας] Τάς τε δεκάτας καὶ τ' ἄλλα καὶ τὰς Μωυσέως νόμους *Busb.* & *Hen.*

s Ἵλεων] *Big.* & *Samb.* proletarie ἵλεω, ſaltem ante vocalem literam. Ibi *Samb.* ἀμπαυτός. Et ſtatim *Big. Baſ.* atque *Gen.* κοινῇ, contra artem Herodiani. BERN.

t Πρωτό-

πᾶσιν Ἑβραίοις ἀγομένην, φυλάττουσα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, [t] προσκτήσασθαι δ' ὅσα δυνάμει χαρίζεται.

κγ'. Γαμείτωσαν δὲ οἱ ὡραῖα γάμου ἡλικίαν ἄγοντες παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικῆσαι ἄλλῃ [v] νοθευούσας, μὴ δὲ λυπῶν τὸ πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος [x] πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται. κεκλῆσθαι δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ δύσκριτον καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. [y] ἔτι δὲ μηδὲ ἠπαρτημένης εἶναι γάμον· ἧς δὲ ὕβρεν ἢ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο ἡδίους δ' ἂν ἔτι τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, [z] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φαύλων αἰσχρῶν, [a] μηδὲ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [b] εἴ τις ὡς παρθένον μνηστευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν [c] ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, [d] ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μετὰ τούτους ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. καὶ κεκλήσθω μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω δὲ τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἐχόντος ἐκείνης ἀποπέμπεσθαι αὐτὸν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αἰτῷ φαίνοιτο, καὶ πρὸς ἃς ἐξὸν ἀντιφέρειν δυνηθείη. [e] τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ ἀβουλῶς, πρόστιμον ἐκτινέτω, πλῆγας τεσσαράκοντα [f] μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [g] ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δὲ ἐλέγξῃ τὸν παιδίσκον ἐφθαρμένον· [h] δημόσιος μὲν ἔσται, τοῦ μὴ σωφρόνως προσμένειν τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων, καταλυέσθω· ἂν δὲ ἐξ ἱερέων ἢ [i] γεγυμνημένη, [k] καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν ὐσῶν τινι, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [l] ἐπὶ τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καλὸν ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δὲ ἑτέρας ἐν ἐλαττόνι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γνώμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν, ὥστε διπλασίονα μέρος τῶν ὑπαρχόντων λαμβάνειν τοῦ πατρὸς, ἢ τὸν ἀδελφὸν, ἐπειδὴ τὸ πρωτότοκον ἐκείνου τὸν πατέρα τετίμηκεν· οὐκ ἐπιτρέπομεν τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ τὸν πρωτότοκον ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων μέρος ἕν λαμβάνειν, καὶ τοῦτο μὴ κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς βούλησιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν νόμον· τὰ δὲ ἄλλα πάντα τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς ἐξεῖναι διανέμειν ὡς ἂν ἕκαστος βούληται.

largitus est bona, quæcunque vero donare potest adjiciendo.

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, [1] uxores ducant virgines ingenuas, honestis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus est, ne cum alio degentem, quam corruperit, sibi copulet, neve priorem ejus virum contristet. Porro servas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujusque* dignitatem *maxime* conducit. Præterea [2] nec cum prostituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, sacrificia nuptialia Deus non sit admissurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, si ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *femina* non libera convenerint. Si quis aliquam pro virgine desponsam, postea talem non invenerit, ipse quidem actionem intendat & accuset, eis quæ ad rem demonstrandam habet indiciis usus. Puellæ vero causam agat pater, aut frater, aut qui post hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, si quidem judicatum fuerit eam non deliquisse, cum accusatore habitet, nullam eam dimittendi potestatem habente, nisi magnas ei causas præbeat, & quibus nihil contradici possit. Quod si crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique siclos quinquaginta solvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, si quidem popularis sit, quod usque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: sin ex sacerdotibus nata sit, viva cremetur. Si cui sint duæ uxores, & *is* alteram, propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob causam, magno honore & benignitate prosequatur, alteram autem minori observantia & affectu: si filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, consequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc enim

LEGES CONNUBIALES. Deut. c. 23.

Lev. 21.

Deut. 21.

t Προσκτήσασθαι] *Epiphanius* fortean viderat προσκτήσονται δέ. BERN.

1. *Uxores ducant virgines ingenuas.*] *LEGES CONNUBIALES.* 1. *Viri ingenui ingenuas virgines ducunt: uxores alienas non seducunt; neque matrimonium ineunt cum scorto, cujus equidem sacrificia nuptialia neutiquam Deo placeant. Deut. c. 23. 8 qui locus Seldenum nostrum latuit, non latuit Maimonidem* Issure mizbeah c. 4. *Lev c. 21. 7. & c. 19. 29.* Synhedrin f. 76. Iebamot. f. 37. *& Maimonidæ* Issure biah c. 18, 19. *&* More p. 498. 2. *Uxorem præreptæ virginitatis temere accusatam vir suus in anum recipit, multatus adeo verberibus undequadraginta, atque etiam siclis* L. *supra dotem socero numerandis. Nam Moyses nequam istum damnaverat centum nummis Deut. 22. 18. Attamen certo vitiata lapidibus obruitur, si Laica; sive ex Sacerdotibus accesserit, viva comburitur, Deut. c. 22. 13. & Lev. c. 21. 9. Masicta* Synhedrin c. 8. 1 Cetubot *T. B.* f. 22, 40, 44, 45, 46. Ciddusim f. 3. Eracin f. 15. & Synhedrin f. 50. 51, 52, 66. *Maimonidis* Iad c. 3. περὶ πραθωνων, & de Congressu illicito c. 1. 6. & Doctoris dubitantium p 501. 3. *Gaudet natura sua jure* במשפט הבכורה *filius maximus, uxorum licet minus dilecta genitus, Deut. c. 21. 15.* Ciddusim f. 68, 78. Becorot f. 47, 52. Baba batra 122 —— 130. *& Maimonidis c. 2.* περὶ κληρονομίας. 4. *Feminam alteri jam desponsatam quisquis corruperit, pereat cum ipsa: aut solus, si per vim fecerit, Deut. c. 22. 23.* Ciddusim f. 10. & Synhedrin f. 41. *Maimonidis c. 1.* παρὰ βετυλὰ. *Paria etiam judicarunt de hoc flagitio viri sapientes, Marcellus, Paulus, & Papianus in* Collatione Rusiniana, *doctissimusque Velvodus, lux Grotii, titulo Parallelo* XXIV. *& aliquot sequentium.* 5. *Qui violat virginem necdum desponsatam, hanc uxorem accipiat: aut si parens delitatæ volet, solvat siclos* L. *pretium infamiæ, Deut. c. 22. 28. aut potius Exodi c. 22. 16. 17. &* Cetubot. f. 10, 29, 38, 39, 40. *&* Maimonidis Iad c. 1, 2. נערה, *ejusdemque* מורם *p.* 500. 6. *Mulieri aliquam ob causam dimissæ, leviculam satis Hilleliistis Aquibaque decernentibus extremo Codice* Gittin, *ad alium virum cum libello repudii sui licet divertere: sed ad repudiantem postliminio redire non licet Deut. c. 24. 1. Matth. 12. 7. Masicta tota* Gittin, *i. e.* de Repudii formulis, *& T. B.* Ciddusim f. 3 — 9. Sota f. 3, 5, 20, 31. *Maimonidis Iad in* Γερουσιν, *item p.* 499 μωρεί. 7. *De Leviro ingrato & conspuendo, vide Deut. c. 25. 5. Deuteronomi Masictam* περὶ γαλαζαιτῶν ἢ οἱ εἰδαμμὰτ; *& Maimonidis* יבום וחליצה f. 295. Iad, *necnon* More p. 500. 8. *Captivam vero Israelita nemo ad torum prius admittet, quam illa mensem lugubrem ex more capite raso patriæ ac parentum derelictorum memor exegerit: atque semel admissam eam tanquam uxorem, vel saltem liberam inde existimabit. Deut. c. 21, 10.* Ciddusim f. 21, 22, 68. Jebamot f. 47, 48. *Maimonides* de Regibus c. 8. §. 5. & p. 467. Doctoris sui. *Cæterum* de Jure muliebri *præter Moysen magnum, Josephum, & filium Maimonis, alios quam paucissimos Judæorum huc allegavi. Sufficit igitur* Uxor Hebraica *Seldeni nostratis, aut oppido lasciviunt in hoc argumento Scholæ Rabinorum & impudica* φιλήδονοι. BERN.

v Νοθεύσας,] Verbum νοθεύσας, quod deerat in *Editis*, restitui ex quinque *MSS. & Vet. Interpr.* Sic legit *Castalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικῆσαι ἄλλῃ, μηδὲ λυπῆσαι τὸ πρότερον αὐτῆς. &c. *neque quæ reliquerit suum priorem virum.* æque bene, μηδὲ λυπῆσαι, *qui priorem maritum molestia non affecerit, sc.* protervia sua, malisque moribus.

x Πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται.] Πρὸς τοῦτο τινὲς ἐκβιάζονται *Hen.*

y Ἔτι δὲ μηδ' ἠπαρτημένης] Ita *Samb.* (& *Coll. Voss.*) ἔτι μηδὲ ἠπ. *Bas. G. Altique.*

2. *Nec cum prostituta matrimonium ineundum,*] Neque meretrici sit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricis sint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

z Εἰ μὴ τύχοιεν] Εἰ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες οὐκ αἰσχρῶν (*Coll. Voss.*) *Big.*

a Μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας *Samb.* μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Big.* (& *Coll. Voss.*) μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Vat.* HUDS. Forte ἐλευθέρας, vel ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. COCC.

b Εἴ τις] Εἰ δέ τις *Big.* & *Samb.*

c Ἔχοι τεκμηρίοις] Ἔχῃ *Iidem*, & v. 19. δοκῇ.

d Ἡ ἀδελφὸς,] Ἢ ὁ ἀδελφὸς *Hen* & *Busb.* mox ἢ ὅστις ἂν *Vat.*

e Τῷ ᾗ] Forte ὁ ᾗ ἐλεγχθεὶς. COCC.

f Μιᾶς λειπούσης] Μιᾷ λιπούσας *Big.* & *Coll. Voss.*

g Ἀποτινέτω] In *MSS.* ἀποτινύτω. quod idem est. & v. 27. ἐξελέγξῃ.

h Δημόσιος μὲν] Ita *MSS.* in *Editis* δημόσιος.

i Γεγενημένη,] *Samb. Hen.* & *Busb.* γεγυμνημένη. BERN.

k Καιέσθω ζῶσα] Hinc apparet combustionem graviorem pœnam lapidatione fuisse. REL.

l Ἐπὶ τιμῇ] Ἐν τιμῇ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Συγκε-

enim in legibus ſtatui) ne permittatur. eſt enim iniquum, ut natu major, quòd in genere materno ſuperetur, eis fraudetur quæ ex patris teſtatione ei debentur. Qui puellam alteri deſponſam vitiaverit, ſi quidem ei perſuaſerit & ad corruptelam conſentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam eſt: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpiſſimam ſubire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum ſui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem ſolam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præſente, ſolus moriatur. Qui virginem nondum deſponſam compreſſerit, ipſe eam in matrimonium ducat. Quod ſi non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* ſiclos quinquaginta, injuriæ mulctam, ſolvat. Qui vero ab uxore ſecum habitante quaſcunque ob cauſas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) ſcripto confirmet, [1] ſe non amplius cum ea rem habiturum eſſe. ſic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priuſquam hoc fiat *illud* non permitttendum. Quod [2] ſi male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *ſpem* ſucceſſionemque hæreditatis nutriat. Hoc *ſi* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis mancant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod ſi frater nolit eam ducere, mulier convento ſenatu hoc ipſum teſtificetur; quod ſe, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero ſenatu, quam ob cauſam à matrimonio abhorreat, ſive parvam ſive magnam afferat, [3] eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conſpuens, dignum eſſe dicat qui hæc à ſe habeat, quòd mortui memoriam læſerit. Atque ille quidem è ſenatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poſcenti nubat. Si quis autem captivam ceperit virginem, ſive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipſa tonſa, ſumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui pericrint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, ſatiaverit, ita demum ad epulas & nuptias ſe convertat. nam pul-

Deut. 22.

Deut. 24.

Deut. 21.

πολλῶν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην, μὴ [m] συγχεχωρῆσθαι. ἄδικον γὰρ τὸ τῇ ἡμέσῃ [n] πρεσβύτερον, [o] ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἥτηται συνὼν τῇ ἀδελφῇ ἢ πατρὸς τὰ ὀφειλόμενον αὐτῷ στρεβλῶν. ὁ κόρῳ ἄλλῳ κατηγγυημένῳ φθεῖρας, εἰ μὲν πείσας καὶ ταῖς τοῦ φθορέως [p] συγκατανεύσαι λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ἀμφότεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἐκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ τοσοῦτον τῆς ἐλευθέρας γάμου τοῦ κόρου, ἢ ἵνα ἀπολαύσειν αὐτοῦ προθεῖσα [q] δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος τοῦ ὕβρισαι. ἐὰν δέ τις μόνην παρθένον βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [r] κατηγγυημένῳ, αὐτὸς γαμείτω [s] οὗ ἂν τῷ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [t] τοῦ τιμοῦ τῆς ὕβρεως καταβαλέτω. [v] γυναικὸς τῆς συνοικούσης βουλόμενος ἀπαλλαγῆναι [x] καθ' ἃς δηποτοῦν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γένοιντο· γράμμασι μὲν οὖν μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάθοι γὰρ ἂν ἄλλῃ [y] ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πότερον γὰρ οὐκ [z] ἐφεπτέον. εἰ δὲ καὶ τοῖς ἐκείνου [a] κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἀπελθεῖν [b] γαμοῦν ὁ πότερος, μὴ ἐξεῖναι [c] αὐτῇ ἐπανιέναι. [d] τοῦ ἄτεκνον, τ' ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω· καὶ τὰ παῖδα τὰ γινόμενα [e] τῷ δὲ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω δὲ κλῆρον ἀφίδοχον. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελῆσαι γενόμενον, [f] τὰ οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τὰ χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων· καὶ τὰ γυναιξὶ κλῆσιν οἴκοι τὰ συμφορᾶς, τοῖς ἐγγὺς τὰ πρότερον ἀνδρῶν συνοικούσης. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ὅτι τοῦ γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυρέσθω τάδ' ὅτι βουλομένου αὐτοῦ ὅτι δὲ οἴκοι μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τοῦ τε τεθνηκότος ἀλεληθὲ μνήμων. [g] ἑρμένης δὲ τὰ γερουσίας ἀφ' ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχοι πρὸς τὸν γάμον, ἂν τε μικρὰν ἂν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω· ὑπολύουσα δὲ αὐτὸν ἡ γυνὴ τὰ δελφοῦ τὰ σανδαλα, καὶ [h] πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [i] τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσασα τοῦ τε κατοιχομένου μνήμου. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς γερουσίας [k] ἀπείτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον· [l] ἡ δὲ ὥσπερ ἂν βουληθῇ τινι τῶν δεομένων γαμείσθω. ἂν δὲ αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένῳ, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω αὐτῆς [m] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυρασμένῳ αὐτὸν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβόντα, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ· ὅπως τὸ ἐπ' αὐ-

m Συνκεχωρῆσθω.] Συγχωρεῖσθω *Busb.* & *Hen.* συγκεχωρεῖσθω *Big.* & *Samb.*

n Πρεσβύτερον,] Πρεσβύτερον ὕστερα τὸ μ. *Samb.* & *Vat.*

o Οτι τὰ τῆ μητρὸς] Alii ſic diſtinguunt, ὅτι τὰ τῆ μητρὸς αὐτῷ ἥτηται συνὼν τῇ ἀδελφῇ ἢ πατρὸς, τὸ &c.

p Συγκάτανευσαι] *Big. Samb.* & *Epiph.* συγκάτδυσαι prave *Baſ.* & *Gen.* καταδύσασαι *Hen.* & *Busb.* alia voce. Deinde verba Legis עגה את אשת רעהו על דבר אשר (ἐπαπείλησεν) bene explicat Joſephus, ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι. BERN. Ita *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* συγκάτδυσαι prave in *Editis.* καταδύσασαι *Hen.* & *Busb.*

q Δι' ἡδονὴν] Δι' ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ ἀφ' κ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

r Κατηγγυημένῳ.] Ita *MSS.* κατεγγυημένῳ in *Editis.*

s Ην ᾧ] In aliquot *Epiphanii* codicibus, *ſi vero puellæ non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac ſi *Græca* fuiſſent, τῷ ᾧ πατρὶ, ἐν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντ.

t Τοῦ τιμοῦ] Articulum negligunt aliquot *MSS.*

v Γυναικὸς] Γυναικὸς ᾗ τὸ *Big. Samb.* & *Vat.*

x Καθ' ἃς δηποτοῦν] Καθ' ἥντινῶν αἰτίαν *Busb.* & *Hen.* dein πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται εὑρίσκονται. γράμμα in *Cod. Vat.*

1. *Se non amplius cum ea rem*] Vide Cl. *Seldenum* de *Uxore Hebr.* l. 3 c. 19. p. 437. & c. 24. p. 507.

y Εξουσίαν] Εξουσίαν ἡ γυνὴ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

z Εφετέον.] Ita *Busb.* (*Cocceji* correctio) & *Hen.* recte ἀφετέον *Big. Samb.* & *Vat.* ἐφικτέον *Baſ.* & *G.*

2. *Si male habeat etiam*] Si in illum etiam male affecta fuerit, *Epiphan.*

a Κακωθείη,] Κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος ἐκείνου *Hen.* & *Busb.* κακωθῇ, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ *Big.* & *Samb.* κακωθείη, τελευτήσαντος αὐτοῦ, abſorpta partitionis particula. Hoc colon omiſit bonus Epiphanius. Mox θέλῃ *Hen.* θελῇ *Busb.* lidem ſtatim ὁ πρότερον. BERN.

b Γαμοῦν] Αὐτὸν poſt γαμοῦν inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

c Αὐτῇ ἐπανιέναι.] Αὐτῷ in quinque (*Coll. Big.* & *Voſſ.*) *MSS.*

d Τοῦ ἄτεκνον,] Ita *Samb.* τῷ ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῇ *Baſ.* & *G.* τῷ ἄτ. ᾧ ἀνδρὸς αὐτῇ *Busb.* & *Hen.* τῷ ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῆς *Big.* ἀτέκνου ᾧ ἀνδρὸς αὐτῆς *Vat.*

e Τῷ δὲ τεθνεῶτος] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *Editis* & *Vat.* deeſt τῷ.

f Τῶν οἴκων] Τῶν οἴκων οὐκ ἐκλειπόντων *Vat.* τὰ οἰκεῖα οὐκ ἐκλ. *Big.* & *Samb.*

g Ερμήνης] Ερμῆς in *MSS.*

3. *Eò inclinet.*] Ad hoc veniendum eſt, ut uxor fratris &c. *Epiphan.*

h Πτύσασα αὐτῷ] Πτύσασα in quatuor (*Coll. Voſſ.*) *MSS.*

i Τούτων αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τοῦτον ἄξιον juxta *Vet. Interpr.* τοῦτο αὐτῷ ἄξιον *Vat.* in *Editis* duntaxat ἄξιον εἶναι.

k Απείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, Canonice ab ἴημι. Nam εἶμι auris eſt Bœoticæ. Reliqui à verbo originis circumflexo, ἀπείτω. BERN. Απίτω *Big.* & *Samb.* ut & p. ſeq. v. 10.

l Η δ' ὥπερ ἂν] In *Samb.* ἡδ' ὥπερ &c.

m Απ[εσθ] Αψασθ in quinque *MSS.*

n Τρα-

αὐτοῖς κρέασσι λυπηρὸν, ἐπὶ δ' ἔτους ἐπ' ὠφελίας [n] τραπῇ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θεραπεύειν αὐτῆς [o] τὸ βέλτιον· ἀλλὰ μὴ τιμὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τὴν κατ' αὐτὸν ἀμέλειαν κεχαρισμένην. τριάκοντα δ' ἡμερῶν [p] ἐπὶ τῷ πένθει διελθόντων, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὐτοῖς τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰσὶ γὰρ ἐμπλησθεὶς τῆς ἐπιθυμίας [q] ὑπερηφανοῦσιν αὐτὸν γαμετὸν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦσθαι αὐτόν. ἀλλ' ὅπη βούλεται χωρεῖν [r] ἀπείτω, τὴν ἐλευθερίαν ἔχουσα.

κδ'. Ὅστις δ' ἂν [s] τῶν νεωτέρων ἀφειδῶσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν ἣν ὀφείλουσι [t] ἢ δι' αἰσχύνην [t] ἢ δι' ἀσθένειαν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [v] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [x] ἐπιφύσουσιν ὅτοι δικασταί· "συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς "ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῶν χρημάτων αὐξήσεως, καὶ- "νῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γιγνομένων· ἀλλ' ὅπως "παῖδων τύχωσιν, οἳ [y] γηροκομήσουσιν αὐτούς, καὶ ὧν ἂν "δέωνται παρ' αὐτῶν [z] ἕξουσι. [a] γιγόμενον δέγε, μὴ χα- "ρᾶς καὶ τῷ Θεῷ χάριν εἰδέναι τιμῶν μεγίστων, ἀρά- "μενοι, ὀφθὰς ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδὼ πει- "σμένοι καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τοῦ σοῦ καὶ παν- "δείαν τ' ἀρίστων εἶναι χρησίμου. νυνὶ δ', συγγνώμην γὰρ "δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων, [b] ἀποχρήσει ὅσον τ' "εἰς ἡμᾶς τιμῆς [c] ὀλιγώρησας, καὶ μεταβαλὼν [d] πρὸς "τὸ σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς εἰς "πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς "[c] πατὴρ ὢν πάντων ἀνθρώπων ὑμῶν ἐστι, καὶ σωφρο- "μοῦσι δοκεῖ τοῖς τοῦ αὐτοῦ αὐτῷ προσηγορίαν ἔχουσιν, "οὐκ ὢν προσῆκον αὐτοῖς ὀφθὰς τ' παίδων [g] τυγχανόντων. "καὶ νόμος κολασὴς γίνεται τ' τοιούτων ἀπαραίτητος, "ὃν σὺ [h] μὴ περαθείης". κἂν μὲν τύχωσι [i] θεραπεύσαι τὸ τ' νέων αὐθάδες, ἀπαλλαττέσθωσαν τῶν ὀπὶ τοῖς ἐγκο-

chrum eſt & æquum, ùt qui mulierem, ex qua liberos ſuſcepturus eſt, ſibi adſciſcit, [o] voluntati ejus morem gerat, ejuſque non negligat deſideria, ſuam tantum perſequendo voluntatem. Triginta vero diebus in luctu præteritis (hæ enim ſapientibus ad cariſſimos deflendos ſatis ſunt) tunc matrimonium adeat. Quod ſi libidine expletus eam conjugem habere faſtidiverit, ſervam eam faciendi poteſtatem ne habeat: ſed *mulier*, quò ire voluerit, diſcedat, hac ei conceſſa libertate.

24. [s] Quicunque vero adoleſcentum parentes *ſuos* contemnent, eiſque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de induſtria in eos contumelioſi, eos primum verbis caſtigent parentes (hi enim judices eſſe ſolent idonei) dicentes, "ſeſe inter ſe congreſſos eſſe, non voluptatis cau- "ſa, neque ut rebus utriuſque factis communibus "facultates amplificarent; ſed ut liberos adipiſce- "rentur, qui ipſos in ſenectute nutrirent, ipſiſque "ea, quibus indigerent, *deinum* ſuppeditarent. "Natum quidem ſublatum, lætitia geſtientes "maximaſque Deo gratias habentes, *ſumma* cura "educavimus, nulli rei parcentes, quæ ad tuam "ſalutem & rerum optimarum diſciplinam utilis "eſſe videretur. Nunc autem (oportet enim ve- "niam dare juvenum peccatis) ſatis habe, hacte- "nus honorem erga nos contempſiſſe, & redi ad "ſanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus ea "quæ adverſum patres committuntur moleſte fe- "rat, quoniam & ipſe eſt totius hominum gene- "ris parens, & in eis, cum quibus illi communis "eſt appellatio, lædi videtur, cum quæ illis de- "bebantur à liberis non obtineant. atque *inſuper* "lex talium vindex eſt inexorabilis, cujus abſit ut "tu facias periculum". Ac ſi quidem his adoleſcentum improbitas fuerit ſanata, probris ob errata

Lex de filiis intemperantibus & adverſus parentum ſuorum monita contumacibus. Deut. 21.

---

n Τραπῇ καὶ γάμους.] Τραπῆναι in iiſdem *MSS.*

1. *Voluntati ejus morem gerat,*] Voluntati ejus medeatur, *Caſtal.*

o Τὸ βελτίον'] Τὸ λυπηρὸν. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

p Ἐπὶ τῷ πένθει] Illud ἐπὶ abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

q Ὑπερηφανοῦσιν] *Samb.* ὑπερηφανῆσειν, ut apud Mœonidem & Gloſſarum veterum Conditores ὑπερηφανῶ, *faſtidio*, licet abſque laude Julii Pollucis. *Big.* ὑπερηφανίσειν. *Baſ.* & *Gen.* ὑπερηφάνωσιν. *Busb.* & *Hen.* ὑπερηφανώσοιτο. BERN.

r Ἀπείτω,] *Big.* & *Samb.* ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἴσχουσα. *Baſ. Gen.* & *Epiph.* ἀπάτω, τὴν ἐλευθερίαν ἴσχουσα. Supra *Samb.* κατὰ ἐξουσίαν ἴσχετω, & *Hen.* cum *Busb.* ἐξέσω. Perite autem explicuit Flavius phraſin Moſaicam לא תתעמד ברו, *μὴ κατ' ἐξουσίαν ἰσχέτω καταδουλοῦν αὐτῷ*. BERN.

2. *Quicunque vero adoleſcentum*] *Lex rariſſima & exempli pauci, Deut. c. 21. 18. Filius intemperans & adverſus parentum ſuorum monita contumax*, סורר ומורה, ἀπειθὴς καὶ ἐξεθικὸς, q. e. *Samaritis in verſione vernacula*, ארארי ונהמי: *Saadiæ* ومخالف وعاصي, *& Judæorum plurimis: idemque* gulo v. 20. גלל וסבא συμβολοκοπῶν καὶ οἰνοφλυγῶν LXX. *Interpr.* גלל בכר וסבא חמר *Oncelos, aut explicatius Uzielidæ* גרגן בבשרא ושתאי בחמרא, vorago carnium & vini: *Samaritarum paraphraſi Arabica* اكيل وشريب, φάγος καὶ πότης, *neci datur, præſertim ea ætate?*, *Deut. c. 21. 18. Cadavera vero hominum ſupplicio publico damnatorum, vel etiam hoſtium, ſole occidente omnino ſepeliunto. Sufficit enim exemplo una dies. Deut. c. 21, 22, 23. Vide etiam Uzielidam & Compilatorem Siphræ, & Maſiclam* Synhedrin c. 6. §. 4, 5. *& T. Bab. titulo eodem f. 45, 46, 47. & T. Jeroſ. f. 23. c, d. & Flavium Joſephum paragrapho 6. hujus capitis; & in ingenti Opere Maimonidem c. 15.* Synhedrin. *Præterea Anteceſſores Babylonii ultionis publicæ tela ſinul cum ſcelceratis defodi honeſte jubent. Iſtam autem filiorum rebellium cenſuram ac eadem plectere volunt Phariſæi, Divinæ Legis caſtigatores, duntaxat ephebos, poſt flagra publica, propter heminam vini carniſque τριτημόριον, quod eſt Babyloniis interpretantibus ἡμίσιον, vel rectius juxta Gemaram Solymitaniam* Semilibra, *ſive* triens mnæ unius. *in ipſa διατιμήσει* Synh. c. 8. 2. חצי לוג יין האיטלקי ומרעיב בשר, *raptam de penu familiari ac hauſto uno ſubinde deglutitam, utroque genitore jam vivente natoſque* (ὁ υἱὸς ἐρῶν) *accuſante. Docent inſuper Judæorum Magiſtri tam ſevere animadverſiſſe Oratorem Sinæum in contemptores parentum ex metu conſequentis mali*, בן כורר נירוי על סופו: *ne ab hac protervia & furtis domeſticis procederent porro nequam ingenia ad homicidia & maxima flagitia. Maſicla* Synhedrin. c. 8. *& Talm. Bab. f.* 80, 81, 85. *& Talm. Jeroſ. f. 26. & Siphra f. 48. c, d. & Paraphraſis Uzielidæ Deut. c. 21. His autem obſervatum*, Maligna quidem & rebelli prole puniri parentes ob peccata, quibus ipſi rerum Patrem offenderint. *Adde ex Maimonidis* Iad *capita poſteriora* מעכלו, *atque* ד' *ὑφηγητὸν p. 437, 463. Poſtremo autem poteſtatem patribus vitæ auferendæ, quam ingratis dederant, aſſerit ſapiens Græcia: aſſerit apud Romanos lex Regia, lex δωδεκαδέλτος; tum vox Urbis dominæ de liberis Herodis, Ulpianus, Papianus, aliique veterum Interpretum; quos legas apud Rufinum Collatorem, & in æterno opere maximi Grotii* de Bello ac Pace. BERN.

s Τῶν νεωτέρων] Τῶν νέων ἀφειδῶσι *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* Τῶν νέων ἀφειδῶσι *Big.* & *Vat.*

t Ἢ δι' αἰσχύνην] Ἢ δι' ἀσωτίαν legerat *Vet. Interpr.*

v Νουθετείτωσαν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* νουθετήτωσαν in *reliquis.*

x Ἐπιφύσουσιν] Sic reſtituo. Impreſſum pridem fuit *Baſ.* & *Gen.* ἐπιφύκασιν pro ἐπιφύσεσιν vel πιφύκασιν: ſcriptumque à quatuor ἐφ' ἥσιν, *pro filiis.* Hoc etiam prudens nemo damnaverit. Quippe ex Flavio argumentum cepiſſe mihi videtur Sopater Apamienſis, quo auſterum jus παιδοκτονίας defenderet, ὁ νόμος εἰδὼς, ὡς εἰλικρινὴς γνώστης ὢν δικαστὴς ὁ πατὴρ, τὸν σωφρονίσειν. *Epiphanius* forte agnoverat in Muſeo *Caſſiodori*, αὐθαίρετος γὰρ ἐπὶ τούτῳ ὅτοι δικασταί. BERN. Sic reſtituit *Bernardus*, quod ἐφ' ἥσιν invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπιφύκασιν, pro ἐπιφύκεσαν vel (quod vult *Cocceius*) πιφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐθαίρετος γὰρ ἐπὶ τούτῳ ὅτοι δικασταί.

y Γηροκομήσουσιν] Rectè *Samb.* Aliis tribus præter Canonem γηροκομίσουσιν. Vulgus quidem Græciæ dicunt γηροκομῶ, ſed pars melior & Attica γηροκομῶ. Mox *Samb.* γιγόμενον, & poſteà φείδω, indeque κἀποχρήσει. BERN.

z Ἕξουσι.] Lege ἴξουσι. COCC.

a Γιγόμενον δέγε] Γιγόμενον &c. *Samb.* γιγόμενον ἢ μὴ χ. *Vat.*

b Ἀποχρήσει] Lege κἀπόχρη σοὶ. COCC.

c Ὠλιγώρησας,] Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.*

d Πρὸς τὸ σωφρονίσειν] Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονίσειν. Verum πρὸς τρόπον σώφρονα, aut πρὸς τρόπον σωφρονίσειν legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

e Πατὴρ ὢν πάντων] Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Baſ.* & *G.*

g Τυγχανόντων] Τυγχάνουσι *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in ſuo *Codice* habuit *Epiphan.*

h Μὴ περαθείης.] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.* πειραθείης *Samb. Baſ.* & *G.*

i Θεραπεύσαι] Potius θεραπεύσῃ) cum *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* aut θεραπεύσοιτο ut *Hen.* & *Busb.*

ta liberentur. Ita enim & bonus erit legislator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & respiscendi disciplina nihil proficere videantur; sed continuis contra parentes facinoribus leges sibi hostes faciat implacabiles, ab iis ipsis extra urbem sequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad spectaculum omnium manserit, noctu sepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hostes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

Hebræis cum Hebræo vetitum fœnus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.

25. [1] Ne liceat ulli Hebræorum ad usuram dare, neque cibum neque potum. non enim justum est in reditu habere fortunas tribulis: sed subvenientem ejus necessitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo consequuturam ob humanitatem.

Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.

26. [2] Qui autem mutuati sunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum siccorumve, [3] rebus *suis* ex sententia, Dei benignitate, succedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quasi apud seipsos deponentes, & si egeant rursum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, & *eam morentur*, ne liceat domum eorum ingressis pignora capere, priusquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *stantes* petant, & debitor ipse ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præsidio subnixus ad se venit. Ac si quidem locuples sit qui pignoravit, pignus retineat creditor donec reddaημένοις [k] ὀνείδων. ἔτως [l] γὰρ ὁ, τι νομοθέτης ἀγαθὸς [m] ἂν εἴη, καὶ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, [n] οὐκ ὀπιδόντες ἔτι μὴν κολαζόμενον ἔτε ἰσχατέρα. [o] εἰ δὲ οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τὸ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθρὰς δ' ἀποτόνδυς ποιεῖ [p] αὐτῷ τὰς νόμους τοῖς συνεχέσι τῶν γονέων τολμήμασι· συναχθεὶς γὰρ αὐτῶν τέτων ἔξω τῆς πόλεως ὁ πληθυς ἑπόμενος, καταλευέσθω· καὶ μείνας δ' ὅλης τὰς ἡμέρας εἰς θέαν τοῖς ἁπάντων, [q] θαπτέσθω νυκτός. ἔτως ἂν καὶ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῶσι κατακεκλημένοι. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι· καὶ [r] νεκρὸς μηδὲ εἷς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαιτέρω τὰ δικαίᾳ τιμωρίαν [s] πεννύων.

κε'. Δανείζειν δὲ Ἑβραίων ὅτι τύχοις ἐξέστω μηδενὶ, μή τε βρωτὸν μή τε πόσιν. ἃ γὰρ δίκαιον ἀποδόσθαι [t] τοῖς ὁμοφύλοις τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα τῇ χρείᾳ αὐτῶν, κέρδος εἶναι νομίζειν [v] τὸ τ' ἐκείνων εὐχαριστεῖν, καὶ τῷ ἀμοιβὴν τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ γινομένην ὅτι τῇ χρηστότητι.

κς'. Οἱ δὲ λαβόντες εἴτε ἀργύρια εἴτέ τινα τῶν καρπῶν [x] ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, καὶ νοσῶ αὐτοῖς τῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [y] χορηγουμένων, κομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ [z] ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὐτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεηθεῖεν ἔξοντες. ἂν δ' ἀναισχυνῶσι περὶ τὴν [a] ἀπόδοσιν, [b] μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδίσαντας [c] ἐνεχυριάζειν, πρὶν ἡ δίκη περὶ τέτε γένηται, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω· καὶ τ' ὀφειλόμενα κομίζειν [d] δι' αὐτῆ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μὴ νόμα βοηθείας ἐπ' αὐτὸν ἥκειν. κἂν μὲν εὕρῃ ἢ ὁ ἐνεχυρασμένος, κατεχέτω τέτῳ μέχρι τ ἀποδόσεως ὁ [e] δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀπο-

k Ὀνείδων.] Ita *Basil. G. Big.* & *Busb.* Atticorum more. ὀνειδῶν *cæteri* tono vulgi.

l Γὰρ.] Γὰρ ἂν *Coll. Big.* & *Voss.* & mox tantum εἴη.

m Ἂν εἴη,] Εὐσεβὴς *Epiphan.*

n Οὐκ ἐπιδόντες.] Ita *Samb. Big.* & *Eurius* è conjectura. in *reliquis* ἐπαιδόντες.

o Εἰ δὲ οἱ.] Οὐς (ὡς *Coll. Voss.*) δ' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* ᾧ δὲ οἱ λόγοι legisse videtur *Epiphan.*

p Αὐτῷ.] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* αὐτῷ seu αὐτῷ in *reliquis* desiderabatur.

q Θαπτέσθω νυκτός.] Deut. 21. 32. scriptum est לא תלין non pernoctabit, sed eodem die sepelietur. Eodem die videtur esse capiendum, uti quum de quorundam sacrificiorum comestione dicitur: Eodem die comedetur: nihil remanebit usque ad mane. Id est, quod Judæi dicunt, in illis לילה הולך אחר היום *nox sequitur diem.* Secus enim solet dies 24 horarum inchoari a vespera & nocte, ut tempus diurnum censeatur pars posterior. Josephus lib. III. de bello cap. 14. etiam scribit τὰς αὐτοκτόνους ἑαυτῶν μοίρας ἥλιος δύσεως ἀΐδους, eos qui sibi violentas manus intulerunt, relinqui insepultos usque ad solis occasum. Ita capite ultimo libri quarti notat de blasphemo κρεμάσθω δ' ὅλης ἡμέρας καὶ ἀδόξως καὶ ἀθλίως θαπτέσθω, *pendeat per totum diem & ignominiose & obscure sepeliatur.* Sic ἐν νυκτὶ Achan sepultus ταφῇ ἀδόξῳ, teste nostro lib. V. Ant. 1. Sic idem infra lib. XVI. ult. Herodis filios duos νυκτὸς, noctu sepultos narrat. Verum his adversari videtur, quod lib. IV. de bell. cap. 7. scribit τοῖς δυσμὰς ἡλίου καθεδεῖν τε καὶ θάπτειν consuevisse Judæos, si qui cruci essent affixi. Num solos hic cruci affixos respicit, quibus solis convenit τὸ καθεδεῖν; Aut an καθεδεῖν sit ante solis occasum, θάπτειν post? An vero ita debet intelligi, ut tempus circa occasum solis innuatur destinatum, & ut a cruce auferantur & sepeliantur? Puto quos Deus vetat pernoctare insepultos, potuisse circa occasum solis (quando scopo Dei erat satis factum, id est, quum spectandus omnibus satis superque fuerat) sepeliri: potuisse etiam adulta jam nocte terræ mandari, modo ne pernoctaret insepultus usque ad mane. Confer Joh. 19. 31. quia Sabbatho, quod instabat, non licebat mortuos sepelire, ante solis occasum Christum in monumento condunt. Ceteroquin probabile est eos Christum noctu θαπῇ ἀδόξῳ sepulturos fuisse. Sed uti sepulcrum ei honoratum contigit, ita & tempus sepulturæ. REL.

r Νεκρὸς μηδὲ εἷς.] Hic est quem Hebræi כת מצוה dicunt REL.

s Τιννύων.] Ex τίνων *Big. Samb.* & *Vat.*

1. *Ne liceat ulli Hebræorum.*] *Hebræus Hebræo pecuniam, panem, potumque mutuo dat, absque omni fœnore,* אינו נושה ונותן *Lev. c. 25. 36, 37. Ex. c. 22. 25. Deut. c. 19. v. 20. Ezech. c. 18. 13, 17. & c. 22. 12. Ψ. 15. 5. De Usura vero in genere & de Mutuo præclare agunt Pharisæi* Masicta baba mesia, *& ab illis Maimonides in* lad. f. 672. *titulo* מלוה ולוה *Agit & magnus Grotius libro secundo* Juris, *& pluribus voluminibus immodicum Salmasii ingenium. Item prudentia Romana Pandectæ l.* XII. *tit.* 1. *& l.* XIII. *tit.* 6, 7. *& toto libro* XX. *Rescriptaque Imperatorum l.* VIII. *Codicis tit.* 17. *&c. Hæc autem lex homines Christianos minus perculit. Nostram enim aviditatem, in exteras extraneos (in quos pro arbitrio sævit malignitas Judaica, quasi Moysis licentia Deut. c.* 23. 20. לנכרי תשך, τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκίσεις, *Scholiisque acclamantibus Jerosolymitanis* יש *f.* 44 *& T. Bab. f.* 26. יש, *& Maimonidis* lad *f.* 676. *tit.* הכלוה ולוה. *usura* Unciaria, *sive per menses æstimata* Centesima, *qui modus licitus semper fuit Græcorum, qui Romanorum usque à* XII. *Tabulis etiam complurium Imperatorum edicta flagellant. Nam Jura Municipalia adhuc strictius fœneratores coercent: adeo ut Usura nunc temporum evaserit uberius lucrum capientis quam dantis mutuo. Theologi tamen nonnulli & Canonum Christianorum studiosi, scripta sanctorum Prophetarum & Ecclesiasticorum dum rigide interpretantur, à populo Fidei omne fœnus eunt ablatum, debitore simul ac creditore invitis & adflictis.* BERN.

t Τοῖς ὁμοφύλοις.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* atque ita legerat *Salmas.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 683. in *Editis* τὰς ὁμοφύλας.

v Τὸ τ' ἐκείνων.] Τὸ τ' ἐκείνῳ εὐχαριστεῖν *Vat.*

2. *Qui autem mutuati sunt.*] *Commodatum restituitor fide bona animo lato. Secus si acciderit, rem suam creditor ante ædes debitoris expectet, aut in Foro persequatur. Mola ejusque instrumenta, Moysi Jurisconsultorum principi* רחים ורכב *vocula* יכ *explanatior, ceteraque cuncta quibus victus humanus apparatur,* כל רגר שעושין בו אוכל נפש, (*sicut Josephus Matthiæ, & Deuterotæ* Baba mesia *c.* 9. 13. *late digneque Deuteronomium Mosaicum interpretantur c.* 24. 6.) *pignori haud cedunt,* לחבל או לעבוט. *Quinvero pignus pauperculi, maxime amiculum* שכלה, ἱμάτιον *Alexandrinis & Josepho, sub occasu solis ad ipsum redit, quo dormitet. Repetes jam Exodi c.* 22. 26. *Deut. c.* 24. 6--13. *Talmudum* Porta mediana *& Maimonidem tit.* כלוה ולוה BERN.

x Ὑγρῶν ἢ ξηρῶν,] Ὑγροῖν ἢ ξηροῖν *Samb.*

3. *Rebus suis ex sententia,*] *Sc.* si solum hoc illi superfit, cui in stratis incubet, aut quo se operiat noctu dum somnum capit. *Salmas.* de *Trapezit Fœnore*, p. 707.

y Χωρηγουμένων,] Ita *Big. Samb* & *Vat.* in *Editis* χορηγουσίτων, pro χορηγησαμένων aut χορηγηθέντων.

z Ἀποθέμενοι.] Ἀποθέμενοι εἰς αὐτὰς, καὶ πάλιν εἰ χρήζοντες ἔξοντες *Vat.*

a Ἀπόδοσιν,] Nec eliminabis τὴν ἀπόδοσιν *Hen.* & Editorum, quod descendit à tempore venturo δώσω, ut ζώσις, φύσις, &c. BERN.

b Μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν.] Ita *Busb. Hen.* & *Salmas.* p. 518. μὴ πρ. τ οἰκ. βαδίσαντες *Basil.* & *G.* μὲ πρὸ τὴν οἰκ. βαδίσαντας *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

c Ἐνεχυριάζειν,] De vi vocis ἐνεχυριάζειν vide *Salmasium* de *Modo Usurarum* & de *Trapezit. Fœnore.*

d Δι' αὐτῆ,] Sic *Epiphan.* & *Salmas.* in *cæteris* δι' αὐτῆ.

e Δεδανεικώς·] Ita ex *MSS.* in *Editis* δεδανεικώς.

1. *Id*

ἀποπλέτω περὶ ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ἢ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τὸν, Φύσει γὰρ Θεὸς τοῖς πενομένοις [f] ἔλεον νέμοντος. μύλων ἢ καὶ τὰ πρὸς [g] ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [h] στέρωνται καὶ τὰ πρὸς τὰ σιτία ὀρθρίζοντες, μήτε ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ'. Ἐπ' ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος [i] ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [k] ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν ἀποτινύτω. κλέπτας δὲ ὅτι τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τὴν αὐτῶν ἔστω, [m] κἂν εἰ μὴ διορύγματι [n] τειχίου. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [o] τετραπλοῦν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλοῦν δὲ ὑπὲρ τούτου [p] καταβαλλέτω. [q] ὁ δὲ τὸ ὄπιτιμιον ἄπορος ἀφλύσιος, δοῦλος [r] ἔστω τοῖς [s] καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλων τις ἐξ ἔτη δουλεύετω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφειέσθω. ἐὰν δέ, [r] τέκνα αὐτῷ γενόμενα ἐκ δούλης ἢ θεραπαίνης τοῦ πριαμένου, ἀφ' ἑαυτοῦ εὐνοίαν καὶ τὸ πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν [v] βούλῃ δουλεύειν [x] ἐνιαυτοῦ ἐκτάκτου τοῦ Ἰωβήλου, πενήκοντος δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις [y] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὑρὼν καθ' ὁδόν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλοκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὸν ἐκ τῶν ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις [z] κατ' ἐρημίαν [a] πλανωμένοις, μὴ ἀμελήσαντος τοῦ κυρίου ἀλλὰ ζητῆσαι [b] παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παρελθεῖν κλωῶν [c] τινι κακοπαθοῦντα πρὸς ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ἢ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τὸν, Φύσει γὰρ Θεὸς τοῖς πενομένοις [f] ἔλεον νέμοντος. μύλων ἢ καὶ τὰ πρὸς [g] ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [h] στέρωνται καὶ τὰ πρὸς τὰ σιτία ὀρθρίζοντες, μήτε ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

tur mutuum: ſin pauper, ante ſolis occaſum referat, præſertim ſi pignus ſit veſtimentum, ut [1] id habeat ad ſomnum *capiendum*, Deo natura pauperibus miſericordiam adhibente. Molam autem & inſtrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *his ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur.

27. [2] In furto quidem hominis pœna eſto mors. Qui vero aurum aut argentum ſurripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, inſons eſto, etiamſi in pariete *tantum* ſuffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, niſi bos ſit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui vero mulctæ ſolvendæ non erit, ſervus iis eſto, quibus eam pendere damnas fuerit. *De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.*

28. [3] Venditus quis contribuli ſex annos ſerviat, ſeptimo manumittatur. Quod ſi filio ei ex ſerva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga ſua ſervire velit, anno Jubilæo (eſt autem annus quinquageſimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens. *De ſervis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.*

29. [4] Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæſito eo qui perdidit, locoque per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* reſtituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam eſſe reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deſerto aliquis inciderit, domino non ſtatim invento apud ſe ſervet, Deum teſtatus ſe nolle aliena avertere. *Res inventa haud ſtatim cedunt inventori. Ex. 23. Lev. 6. Deut. 22.*

30. [5] Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta *Jumenta ſublevanda. Ex. 23.*

1. *Id habeat ad ſomnum* capiendum,] *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit Caſtalio.

f Ελεον νεμοντος.] Ut conſtat ex *Exodi* c. 22. 27.

g Ταυτην σκευη] Αὐτων σκευη μὴ ἐξεῖναι *Busb.*

h Στερωνται] *Samb.* & *Salmaſ.* στερωσι. Valet & Barytonon. BERN.

i Εστω ζημια.] Εστω ἡ ζημια *Vat.*

2. *In furto quidem*] *Plagiarius morte multetur*, tanquam reus homicidii adfectati, inquit Maimonides p. 463. מורה. *Fur pecunia dupla. Et abigeus pecoris minoris, Moyſi* סיני, βοσκηματος *Joſepho & Talmudicis, pretio quadruplo*, ob frequentiam harum quadrupedum, quod animadvertit More nebucim p. 460. *bovis vero quintuplo*, jumenti, ait Vaxiades Chaldæus, abactu proni; addo, & optimi. *At ſi forte dicta multa minor fur fuerit, in ſervitutem rite vindicetur*, *Exodi* c. 22. 1 -- 4. Τοιχωρυχος *phraſi Moyſis, aut verbis Tabularum Romanarum*, Si nox furtum factum ſit, aut interdiu cum telo, ſi im aliquis occiſit, jure cæſus eſto. *Leges eædem*: Pœna manifeſti furti, quadrupli eſt; nec manifeſti, dupli. *Vide inſuper ſententias Pauli & Ulpiani apud L. Ruſinum, & illas Phariſæorum penes Maimonidem* Hilcot Geniba f. 548 *vel potius in Miſna* c. 7. Baba cama, & Cidduſim f. 18. T. Babyl. *Deinde* מאה אנדרגינוס *leges Exodi* c. 21. 16. *Deut.* c. 24. 7. *Maſicla* כנהררין c. 10. 1. *& Talm. Bab. f.* 85, 86. Baba meſia *c.* 4. 9. *& Talm. Bab. f.* 56, 57. *& Maimonidem* de Furto c. 2. 1. *& c.* 9. 6. *Hinc plagium hominis Iſraelitæ ſtrangulatione puniunt Synhedri Moyſis. Satis autem habent, venum ſurreptus Ethnicus, ſi reſtituatur. Quinimo legerant abunde Interpretes Ptolemaici Exodi* c. 21. 16. איש מבני ישראל. *Adhuc etiam ex Deut.* c. 24 7. *Onceloſus traduxerat* נפש מבני ישראל. BERN.

k Τω αδελφῳ.] Αδελφῳ *Busb.* & *Hen.*

l Αποτινυτω.] *Big.* & *Samb.* ambo bis ἀποτινέτω. Reliqui quatuor ἀποτινύτω BERN.

m Καν ει] Forſan καὶ ἐὰν εἰ, vel ἐὰν, vel ἢ ας. HUDS. Lege ἢ COCC.

n Τειχίου] *Baſ.* & *Gen.* διωρύγματι τειχίου, vitio prioris. διορύγματι τοιχίου *Big* διορύγματι τοιχω *Samb. Hen.* & *Busb.* Vel ibi leges καὶ εἰ, vel ἐὰν, i. e. בהתחתרת הבא phraſi Maimonidis p. 463 *Ductoris*, vel καὶ ἢ ως διορ. Dicit enim melior Moyſes de hoc nebulone, אם בהתחתרת ימצא, ἐὰν ἐν τῷ διορύγματι εὑρεθῇ. Hanc ſententiam præterierat bonus Scholaſticus. BERN.

o Τετραπλοῦν] *Al.* τετραπλᾶ. & mox πενταπλᾶν.

p Καταβαλλετω] Ita in quatuor *MSS.* καταβαλειτω *Vat. Baſ.* & G.

q Ο δε μη το ἐπιτιμιον] Ο δε ἐπι τὸ ἐπιτίμιον εἰ ἄπορος ἐστι ἀφλύσιος αὐτῷ δοῦλος &c. *Vat.*

r Εστω] Sic è *MSS.* in *Editis* ἔσαι.

s Καταδικασαμένοις] Eo modo *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καταδικασθεῖσι in *Editis*, *Aliiſque.* καταδεδικασμένοις *Samb.* (& Cocc.) καταδικασθεῖσι aut καταδικασθέντος apud *Iſæum* & *Demoſth.* eſt is ſecundum quem judicatum eſt.

3. *Venditus quis contribuli*] *Hebræum ſervituti ſubjectum*, ex furto equidem בגניבתיה *addit Jonathan interpres Exodi* c. 21. 2, *&c.* & Senatu decernente; *aiunt Babylonii* Cidduſim f. 14, 15. & Stigmatias, *in Deuteronomio Judæ hannaſi* הנרצעים, *cum natis, ſi volet, annus ſeptimus liberat; etiam nolentes mittit quinquageſimus, ſeu felicitas Iobeli. Ita filius idem Uzielis cum Joſepho & Phariſæis exponit Moyſis* יובלים ואת יובלות *Ex. c.* 21. 2. *& Deut. c.* 15. 12, *&c. i. e. ad ludos uſque ſeculares Hebræorum. Inde Nomodidaſcali initio* Cidduſim, Acquiritur ſervus Hebræus argento ſoluto, aut ex contractu. Liberatur vero anno ſervitutis ſeptimo, aut demum quinquageſimo ſeculi, vel immature ex compenſatione pecuniaria. Mancipium quidem ἀθέτησις vindicat ipſa Subula: ſed Iobelus ſolvit, & heri obitus עבר עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו בשנים וביובל ובנירעון כסף יתירה עליו הנרצע נקנה ברצייעה וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. *Præ cæteris autem Judæorum de conditione ſervili accuratior videtur mihi Maimonides f.* 645. Iad, *titulo* מכרים. BERN.

t Τεκνα αὐτῷ] Τεκνων αὐτῷ γενομένων in quatuor *MSS.*

v Βουλῃ δουλευειν.] Ελῃ *Hen.* & *Busb.*

x Ενιαυτὸν ἐκτάκτου δὲ Ἰωβήλου,] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt ἐκτάκτου δὲ.

4. *Si quis autem vel aurum*] *Pecuniam in via forte inventam per præconem reddes. Pecudem vero errantem in deſerto, cum offenderis, bona fide apud te reſervabis, ignarus domini. Deut.* c. 22. 1, 2, 3. *Ex.* c. 23. 4. *& Lev.* c. 6. 3. *Quocirca* ex rebus perditis האבדה, iſtæ haud cedunt ſtatim inventori: ſed tenentur præconio; *ſicut definiunt Phariſaiſmi Proceres Baba meſia* c. 2. *paulo minutius quam Flavius ipſe*, Vas fructuum, imo vaſa cuncta; facculus ita pecuniæ, aut rei alius, & vel trium nummorum cumulus; faſciculus extra viam communem deprehenſus: torta domeſtica, non illa piſtoris publici: vellera petita ab eriopolio, ſeria denique vini oleive. *Quod eſt verbis patrum*, ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא מעות בכיס וכיס כמות שהוא צבורי פירות צבורי מיעות ג' מטבעות זה על גב זה כריכות ברשות היחיד וכרכות של בעל הבית וגיזי צמר הלקוחות מבית האומן כרי יין וכרי שמן *Vide & Maimonidem* de rapto & perdito, *præſertim* c. 13. BERN.

y Η χρυσιον] Particula ἢ abeſt quibuſdam *MSS.*

z Κατ' ἐρημιαν] Επ' ἐρημιαν *Vat.*

a Πλανωμένοις,] *Al.* πλανομένοις.

b Παρ' αὐτῷ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρ' αὐτὸν in *Editis*.

c Τινι κακοπαθοῦντα] Τινὶ κακοπαθοῦντι ἢ ὑπὸ *Big.* & *Samb.* τινος κακοπαθοῦντος ὑπὸ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

5. *Ne* cuiquam *liceat præterire*,] *Scias tui eſſe*, *jumentum quod videris cunque prolapſum hærenſque in luto ſublevare, aut cum agaſone ſuo ſuſtentare. Quomodo locutionem difficilem ſatis explicat hic Sacerdos*, והדרת ליעזוב לו עזב תעזב עמו *Ex. c.* 23. 5. *Interpr.* LXX. *reddidere*, οὐ παρελεύσῃ αὐτὸ, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. *Reddo ego*, Opemne detrectabis? quin una cum ductore eum omnino relevabis. עזב *enim tam* liberare *&* ſolvere, *quam denotat* omittere *&* derelinquere. *Recte adeo Samarites*, لا تنقطع عن مساعدته فكا تفك معه Suppetias ire jumento fratris ne deſiſte, ſed potius junctis viribus liberato. *Verum clarius libro alio ipſe Moyſes* הקם תקים *Deut. c.* 22. 4. ἀνιὼν ἀνήσεις αὐτὸ μετ' αὐτοῦ, tu & ille lapſam beſtiam

ta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempestatem collapsa: sed succurrat & subveniat, laborem etiam proprium existimans.

Ignoranti via monstranda. Deut. 27.

31. [1] Quin & vias ignorantibus ostendant *oportet*; neve, risum sibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. [2] Similiter neque maledicat quisquam absenti, neque muto.

Leges de Percussoribus. Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. [3] Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuò vindicetur, eo qui vulneraverit idem passo. Quod si domum delatus dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus esto qui percussit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem insumpserit, solvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulsaverit, si quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod si illa ex ictu moriatur, & ipse mortem subeundo pœnas luat; lege æquum esse censente, ut vita pro vita reponatur.

των ὑπὸ χειμῶνος [d] πεπλωκότων ἐν πηλῷ· σωθιασώζειν ὄν, καὶ τὸ πονον οἰκειον ἡγουμένους βοηθεῖν.

λα'. Μωϋσῆν ὂν καὶ [e] τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα ποιουμένους [f] αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τὴν ἑτέρᾳ χρείαν.

λβ'. Ομοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [g] τὸ ἄπονα καὶ τὸ ἀνεόν.

λγ'. Εν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς, [h] παραχρῆμα μεν ἐκδικείσθω, τὸν τὸν παίσαντος πεπληγότος. ἂν ὂν κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ὅπὶ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῶος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος ὂν καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, [k] ἀποτινύτω πάντ' ὅσα ἀφεῖται τὸ χρόνου τὸ καταπλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἐδωκεν. ὁ γυναῖκα [l] λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς ἀφαιρεῖται τὸ [m] πλῆθος ἐν τῇ χώρᾳ μειώσας τὸ πλῆθος· ἀποδότω ὂν καὶ τῷ ἀνδρὶ τὰ γυναικὸς παρ' αὐτοῦ χρήματα. [n] ἀποθνήσκοντος δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθεὶς δικαιοῦται νόμῳ.

λδ'. Φάρ-

bestiam erigetis. *Vide omnino explicationem Pharisæorum* Baba mesia c. 2. 10. *una cum Gemara Jeros. f. 8. d. & Babyl. f. 32. Hi enim, uti optime norant vim verbi* עוֵר, *ita passim interpretantur* פרק *καθίζω, ἀπλόω. Cæterum ad hanc Legem Bochartus non placet.* BERN.

d Πεπλωκότων] *Al.* πεπλοκότων, *&* ἐμπεπλωκότων.

e Τὰς ὁδὰς] Gentes de Judæis dicebant, illos *Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti.* REL.

1. *Quin & vias ignorantibus*] *Ab itinere neminem seducere*, sed monstrare vias eadem neque sacra colenti. *Unde Axioma veteris Scholæ*, פריקה בחנם טעינרה בשכר: *ἀωιθ μὴ ἡ ἀποκύη, μισθοῦ ὂν τὸ ἐπιβρέλσμα. Tantum profecto propter diras Deut. c. 27. 18. ἐπικαθέρεται ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ. Nimirum admonet Uzielida, simulque Paraphrastes Urbis*, אבסנאי דהוא מרמי לסכויא. inexpertus viæ pro cæco habetur. BERN.

f Αὐτοῖς ἐμποδίζειν] Αὐτοῖς *Samb.* una manu, αὐτὰς altera.

g Τὸν ἄπονα καὶ τὸ ἀνεόν.] *Big. & Samb.* τὸ ἀοπλον καὶ τὸ ἀνεόν. *Hen. & Busb.* τὸ ἀπόντα καὶ τὸ ἀοπλον i. e. τὸ ἀόρατον. Late etiam accepit vocabulum Mosaicum חרש cor Onceloſi: unde vertit Chaldaice דלא שכיו ὁ ἀνήκοος, Lev. c. 19. 14. sive vitio aurium, sive absentia hoc contigerit. Veruntamen heic scribendum ei arbitror suadeoque, τὸ ἀοπλον καὶ τὸ ἀνεόν, quod frequentius in libris bonis, τὸ κωφὸν καὶ τὸ ἀνεόν, *surdum & mutum.* ἀοπλος enim apud Græcos Philologos ἄρμος, κωφός: sed & χεῖρες inter Criticos linguæ sanctæ tam mutitate & silentio, quam surditate affectum hominem denotat; ut de vitiis admodum cognatis licuit. BERN. Τὸν ἀοπλον καὶ τὸ ἀνεόν *Big.* (*Coll. Voss*) *& Samb.* τὸ ἀπόντα καὶ τὸ ἀοπλον *Hen. & Busb.* τὸ ἀπόντα καὶ τὸ νέον *Vat.* τὸ ἄοπον καὶ τὸ ἀνεόν. i. e. τὸ κωφὸν καὶ τὸ ἀνεόν, *surdum & mutum*, malit *Bernardus.*

2. *Similiter neque maledicat*] *Surdo mutoque cave maledicas* לא תקלל חרש ὃ κακὸς ἐρεῖς κωφόν. *Lev. c. 19 14. Certe qui audit omnia, is tibi respondebit. Vide* Synhed. f. 66. *Talm. Bab. Bene etiam* Pesicta Zotorta *de hoc præcepto*, מרבה אפילו בר ישראל שאינו שומעין קל וחומר לפניו. BERN.

h Παραχρῆμα] *Big.* παραχρῆμα μὲν ἀποθανὼν (propter κείμενον D. Moysis) ἐκδικείσθω. *Samb.* παραχρῆμα μὲν ἀποθανὼν, ἐκδικείσθω· *Busb. Hen. Bas. Gen. & Epiph.* παραχρῆμα μὲν ἐκδ. *repente macletur*: vel, ut habet L. *vindicetur repente.* Ibidem *Hen.* πεπονθότος pro παθόντος, atque *Samb.* πεπληχότος pro voce media. BERN. Παραχρῆμα μὲν ἀποθανὼν ἐκδικείσθω in *MSS.*

3. *Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus,*] *In rixa percussum, recte Aquila* ירבון *hac causa vertit* ἐμμάχων, *absque ferro, (aut vocibus Legislatoris, etiam præter Biblion Samaritticum*, באבן וכאגרוף, *i. e. λίθῳ ἢ πυξῇ Philoni, Hieronymo, Uzielidæ, aliisque veterum post Interpretes Ptolemaicos, Onceloso equidem lapide aut* χειμαλίῳ כורמיצא, *Jonathani pariter ad Es. c. 58. 4.) statim vindicat Lex talionis. Sin saucius ille post complures dies domi emoriatur, percussor insons esto homicidii: alias medicinæ temporisque damnum revalescenti rependat. Paulo aliter hæc explicat Philo p. 793. Petes igitur fundum juris Exodi c. 21. v. 24, 25 & v. 18, 19 Lev. c. 24. 17, 19, 20. Deut. c. 19. 21. & in Codice Christiano Matth. c. 5. 38. Unde scimus nostri esse officii, quotquot nomine Jesu tingimur, ad ultiones, etiam a Moyse aliisque Legumlatoribus concessas, raro aut nunquam ire. Verum Jure Sinæo eadem cædes legitima repensat, Ex. c. 21. 12.* מכה איש ומת מות יומת. *Quod recta ratione interpretantur Pharisæi Masicla* Synhedrin c. 9. 1, 2, 3. *indeque Scholastici Urbis f. 27. a. & Babylonii f. 78, & 84. atque demum Uzielides ad Moysen*, Israelitam quisquis illico interfecerit concertando vel absque gladio, gladio plectitor, ceu הרוצח. *Attamen damna cuncta Hebræorum, vulneraque, præter lethalia, (hæc enim, ut ostendimus, sunt ἀκαθάρτα, pretioque omni majora) Magistratu irrogante, nummi redintegrant, ut docuit Schola omnis Pharisæorum, Saducæis Carræisque multum invitis. Præsertim Misnæ* Baba cama c. 8. §. 1, 2. *Ubilasionis, actionis quam fœcundæ, quinque capita damnum, dolor, curatio, tempus vacuum, & ignominia, pecuniam contra æstimantur. Ita & Talm Jeros. f. 6. b. & Talm. Bab. f. 83, 84, 85. Unde Jonathas ad Lev. c. 24. 20.* דמי הבראה וגו Pretium fracturæ pro fractura, proque oculo valor oculi. *Vide porro* Cosri p. 220. *& Maimonidem* Hilcot χέλα, *seu* de atroci injuria *c. 2. & c. 1, 3, 4, 5. ubi hac late tractat & tanquam Jurisconsultus, ex Talmudis utrisque. Quippe in* More *animus ei defecit, quasi in* vindictam parem, *l. 3. c. 41. Deinde vix aliud a Moyse crepuere Romani juris Tabulæ primæ*, Si membrum rupit, ni cum eo pacit, talio esto. *Quis enim hac causa depacisci nollet, præter ingenia improba & servilia? Adde his sententias Pauli Ulpianique tit. 3. Collationis Rufinianæ, & Il. lib. 48. tit. 8. Insuper ad hunc titulum pertinent dictata alia Moysis.* Quisquis partum prægnanti mulieri excusserit, multa pecuniaria dissolvet crimen prolis imminutæ: sin fœmina ex plaga intermoriatur, ille necî dabitur. *Exodi c. 21. 22* —— 25. *& δευτέρωσις Pharisaica c. 8.* Baba cama. *Et Talm. Bab.* Synhedrin *f. 74, 79, 87, 111.* Cetubot *f. 30, 33, 34. 35, 36. &* Baba cama *f. 42, 43, 49, 84. & Maimonides c. 4.* Chobel. *Nam limitationem Moysis* ואם אסון יהיה, *si cædes forte contigerit*, כותבא *μώλωψ*, exitium *Onceloso, sicut inter Æthiopum populos* وسن exitus, finis, deliquium; *Fl. Josephus, Hieronymus noster, & larga secta Pharisæorum, non de abortu, sed de parente pereunte interpretantur. Veruntamen justitia Romana decreta & Principum Christianorum rem capitalem habent, fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco; sit modo* אסון, *quod est*, formæ nostræ, *sive* εἰκονισμένου, אם צורה היא. *Sic enim Judæi* LXII. *sic Samaritæ plures dictionem illam priscam explicant.* Εἰ ὂν μὴ ἐξελκοι μεμορφωμένον, μὴ λογίζεσθαι φόνου. ἐπειδήπερ κόπτω ψυχωθὲν ἐξημέλωθη, *ait Theodoretus ὁ συζητητής. Similis fuit & paraphrasis facundissimi Philonis, quam nescire non potuit Josephus, noluit tamen sequi, Pharisæorum interpretamentis addictior.* Εαν ὂν συμπλακῇ τις γυναικὶ ἐγκύῳ, καὶ πληγὰς ἐμφορήσῃ καὶ τὸν τοκετὸν, ἢ δι' ἀποβολὴν, ἐὰν μὲν ἄπαιδον καὶ ἀδιατιμώτον τὸ ἀμβλωθὲν τύχῃ, ζημιοῦσθαι καὶ βλάβῃ τοῦ ὑφεῖναι, καὶ ὅτι ἐμποδὼν ἐγένετο τῇ τοῦ ζωογονεῖσθαι τὸ κάλλιστον τεχνιτεύσει καὶ δημιουργίᾳ ζῷον, ἀθεμιτον. εἰ δ' ἤδη μεμορωμένον, ἀπαιτεῖσθαι μὲν τὰς οἰκείας τάξεις καὶ ποιότητας ἀπαλλοτριωθὲν, θνησκέτω. τὸ γὰρ τοιοῦτον, ἀνθρωπός ἐστιν, ὃν ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διεχρώσατο· ἐοικὸς ἀνδριάντι ἐν τῇ πλαστικῇ κατακειμένῳ, πλὴν ὅσῳ ἡ τοῦ ἔξω ἀποπεμπὼ καὶ ἀντίτυπα ἐπιζητεῖ. *Præterea tamen* אסון *denotare potest* plagam atrocem gravemque لسان *Arabice &* باس: *quod heic expressit Paraphrastes Samaritanus, & in libro præcedenti Symmachus intellexit voce* λίθῳ. *Aut plane simpliciterque significat* אסון abortum, fœtum fœtentem & corruptum. *Is* لسن *&* وسن *Arabibus, Aquilæ Judæo* σύμπλωμα. BERN.

i Πεπληγοτος.] Πεπληχότος *Samb.*

k Ἀποτινύτω] Hic & passim *Big. & Samb.* ἀποτινύτω. Quatuor tamen ἀποτινύτω. Et statim *Samb.* ἀφεῖται χρόνου τὸ τὸ καταπλ. BERN.

l Λακτίσας ἔγκυον,] Λακτίσας ἔγκυμον pro ἐγκύμονα *Big.* λακτίσας ἔγκυον vitio *Hen.* Dein ζημιούσθω *Bas. & Gen.* ζημιώσθω χρήματα æque *Hen.* BERN.

m Διαφθαρὲν] Διαφθαρμὸν *Samb.*

n Θνησκόντος] Θνησκόντος ὂν τὸ γυναικὸς, καὶ αὐτὸς *Vat.* Hic Josephus non de abortu, ut debuit, sed de parente pereunte verba *Moysis* intelligit. Veruntamen justitia Romana & decreta principum Christianorum rem capitalem habent fœtum utero dissolvere, spemque hominis perdere plaga aut pharmaco: similiter & *Philo*; quem tamen sequi noluit Josephus, Pharisæorum interpretamentis addictior.

1. Ne-

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τ εἰς ἄλλας βλάβας πεπιημένων, Ισραηλιτῶν ἐχέτω ° μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένος φωραθῇ, P τεθνάτω· τῷτο πάσχων ὁ δι-έθηκεν ἂν ἕτερος, q καθ' ὃς τὸ Φάρμακον ἰῶ παρεσκευασμένον.

λε'. Ο πληγὰς παχέτω τὰ ὅμοια, r τρόμενος ὅπερ ἄλλον ἐτέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν τ πεπονθότα κύριον ᾧ νόμῳ ποιοῦντος τιμήσαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βέλτιστα ᾖ σκληρότερος.

λς'. Βοῶν τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' ἐφ' ἅλω ποτ κτείνει τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὔχρηστος εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν ᾖ καὶ ὁ δεσπότης u ἐλεγχεὶς σοφιδὼς αὐτὸ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς x θνησκέτω· ὡς αἴτιος τῷ τοῦ βοὸς y ἀνηρημένῳ γεγονώς. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτεῖναι βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθάσθω. τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνηρημένου. βοῦς δ' ἐὰν ἕτερος πλήξειε ἀποθανὼν πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

λζ'. z Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελεῖς ποιείσθωσαν ὥστε σανίσιν ἐπιβολαῖς ἐχὴν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινες εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ἐμπεσούμενος ᾖ. a εἰ δ' ἀν εἰς ὄρυγμα ποιητὸν μὴ κλεισὸν ἐμπεσὼν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. ἀφεβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς b σήμασιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ πίσεως ὄντα οὐκ ἐάσῃ τινὰς c ἀποκυλισθῆναι d ἀποβάλλειν.

λη'. Παρακαταθήκην ᾖ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ τὰ ἀσφαλῶς φυλακῆς ἀξιώτατος· καὶ μηδεὶς ἀπε-

34. [1] Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læſiones factum. Quod ſi habuiſſe deprehenſus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affeciſſet, contra quos paratum erat pharmacum. *Pharmacum lethale parantis pœna. Ex.* 22.

35. [2] Qui mutilaverit *aliquem*, ſimilia patiatur, privatus quo privavit alium; niſi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* paſſo plenam dante poteſtatem æſtimandi caſum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* niſi acerbior eſſe velit. *Lex Talionis. Deut. c.* 19.

36. [3] Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod ſi aliquem in area percuſſum interfecerit, ipſe quidem lapidatus moriatur, & ab eſu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante ſciviſſe convincatur, nec tamen cuſtodiviſſe, ipſe quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis cauſa fuerit. Sin autem ſervum aut ancillam bos occiderit, ipſe quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta ſiclos interempti domino pendat. [4] Quod ſi bos ita *à bove* ictus mortuus fuerit, & mortuus & percuſſor vendantur, & domini eorum pretium utriuſque inter ſe dividant. *Lex de Bove petulco. Ex.* 21.

37. [5] Qui puteum aut lacum demiſerint, diligenter curent, ut tabulis impoſitis clauſos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, ſed ut nullum in eos incidendi periculum ſit. Quod ſi in talem ſcrobem non clauſam pecus alicujus delapſum intereat, pretium ejus domino ſolvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non ſinent ullos devolutos exſtingui. *De pecore in lacu aut puteo exſtincto. Ex.* 21. & *Philo*, p. 800.

38. [6] Depoſitum qui accepit, *illud* tanquam rem ſacram & divinam ſervet & cuſtodiat; & nemo *Depoſitum bona fide ſervandum. Ex.* 22.

1. *Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat,*] Pharmacum lethale paranti pœna capitis eſto. *Nec lex eſt juſtior ulla.* מכשפה *itaque Joſepho interprete* φαρμακευτρια, *Exodi c.* 22. 18. Veneficam (*Onceloſo* חרשה, *Samaritis* בנרא & ساحرة: *ſed* LXX. *Interpr.* φαρμακὸς ὁ θελοτόκος, *beatoque Hieronymo* maleficos, *quod eſt*, מכשאים *aut* מכשף) haud ſines vivere; *quin lapidibus obrues, Deuteronis definientibus*, Synhedrin 67. Talm. Bab. *Vide Deut. c.* 18. 10. & D. *ad legem Corneliam* de Sicariis & Veneficis, *ubi graviſſime edixit Hadrianus*, In maleficiis voluntas ſpectatur, non exitus. *Idem equidem ante Hadrianum Philo Judæus p.* 790. & *ſpectatim de Veneficis ſexus utriuſque p.* 791, 792. *Moſaica verba fortiter premens,* κ λεύει φαρμακευομένας καὶ φαρμακίδας μηδὲ μίαν ἡμέραν βιῶναι. ἀλλὰ ἅμα τῷ ἀλῶναι τεθνάναι, μηδεμιᾶς ἐξαγομένης βασάνου εἰς ἀπάτολμα καὶ ὑπερθέσεων τ τιμωρίας. *Mox elegantius ille, quam æquius:* θανατικὸ ᾧ κ τοιούτων κ τὰς ἐπιεικεστάτας φοιὰς· καὶ νομίζοντας εὐαγὲς εἶναι, τὸ μὴ ἑτέροις τῶν τιμωρίαν ἐπιτρέπειν, ἀλ' ἑαυτοῖς. καθάπερ ἔχεις καὶ ὅσ' ἰοβόλα σῦν δακεῖν, θεσπεσιολογοῦ μόνον χωρὶς ὑπερθέσεως κτείνομεν. BERN.

o Μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένος] *Hen. & Busb.* μηδεὶς· ἂν ᾖ κεκτημένος. BERN.

p Τεθνάτω.] In maleficiis ejuſmodi voluntas ſpectatur, non exitus. Vide *Philonem*, p. 791, 792.

q Καθ' ὃς τὸ] Καθ' ὧν *Big. & Samb.*

r Στρεφόμενος] Στρεμόμενος *Vat.*

s. *Qui mutilaverit* aliquem,] *In atrocibus injuriis obtinet jus Talionis, ni læſo placeat pœnia depaciſci. Vide* §. 33. & *Deut c.* 19. 19. & *prudentiſſimum Velvodum tit* 42. Parallelorum. BERN.

s Πικρότερος.] Fortè πικρότερον. COCC.

3. *Bovem cornibus petentem*] *Bos qui hominem ingenuum in arca cornu confixerit, confeſtim lapidetur, & ab eſu hominum rejiciatur.* ὅτι πρῶτον ἡμᾶς προφῆς ἀνθρώπου γίνεσθαι τὰ ᾧ κτίνυσι θνήσκειν, οὐχ ὅσιον, *argumento Philonis. Vel in damnum majus poſſeſſoris negligentis, explicante* More l. 3. c. 40. *Pereat & dominus, qui beſtiam petulcam ſciens monituſque non continuerit. Aut ex aquiſſimo Legiſlatorum, pro capite libero ſolvat arbitrio Judicum,* פנהרין שר ישראל *Jonathani, Exodi c.* 21. 30. *Tali tamen caput nunquam valebat minus ſiclis ſexaginta. Idem jus repetit & Philoſophus Alexandrinus,* ὁ μὲ ἀκακότερον αὐλικὰ διηκριτο ὁ ᾧ κύριος ἀφοσιωσάσθω, ἢ λύτρα κ σώτρα καταβαλλέσθω. τὸ ᾧ δικαιότερον, ὅτι χρὴ τεθῆναι ἀντ[illegible]ζιμ, ἀλαγνώσ[illegible]). *Servum vero ſervamque, quippe de pauperie Chananæi Ethnicive minus curant Synedria Judaica, ſi notæ ferinatis taurus confoderit, obruatur ipſe; atque inſuper extincti ſervi pretium, ſiclos triginta, hero pendat dominus cornupetæ non bonus. Quoties denique bos bovem alterius trucidaverit, amborum pretia æque inter ſe domini partiunto, Exodi c.* 21. 28, &c. & *jure Noachico Gen. c.* 9. 10. *Pariter Proceres fori Romani* ad legem Corneliam de Sicariis l. 15. & *ad Aquiliam l.* 51. & *maxime initio l.* 9. Π. & *Comp. Harmenopuli l.* 6. *tit.* 1. Si quadrupes pauperiem, *quæ eſt damnum grave*, feciſſe dicetur, &c. *phraſi* XII. *Tabularum*, & *ſententia Solonis ſapientiſſimi viri. Verum* de damnis ſine injuria facientis datis, *accuratione ſevera & Phariſaica agitur Maſicta* Baba cama, *capitibus* 1, 2, 3, 4, 5. & *in Gemaris adjectis: indeque Maimonidis in* Iad l. ממ. ζημιῶν, *magna copia ſententiarum.* BERN.

t Ἐφ' ἅλω] Margo cod. *Sambucani* ἐπὶ ἅλωι. Hoc omiſit cura *Epiphanis.* BERN.

v Ελεγχεὶς] Ελέγχῃ *Big. Samb. & Vat.*

x Θνησκέτω·] Αποθνησκέτω *Big. & Samb.*

y Ανηρημένῳ] *Samb.* antique ἀνιερημένῳ BERN.

4. *Quod ſi bos ita*] Bos autem ſi à bove percuſſus &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi pro ὕπας legiſſet ὑπὸ βοός.

z Οἱ φρέαρ] Οἱ ᾧ φρέαρ *Big. & Samb.*

5. *Qui puteum aut lacum demiſerint,*] *Pretium pecoris lacu aut puteo inoperto extincti diſſolvat is qui foderit: dummodo foveam extra atrium ſuum in ſtineribus fecerit,* בשוקא או בשורות הרבים, *quod aiunt Jonathan interpres & Judas Anteceſſor Judaicus; nec non ævo eodem inter prudentes Romulidas clariſſimus Paulus D. ad Aquiliam l.* 28. *Conſule tamen ipſe Divinum Moyſen Exodi c.* 21. 33. & *Deuteronomii Phariſaici* Baba cama c. 1, 5, 6, & *Moyſen Maimonis c.* 12. de Damnis; *Philonem denique Judæorum facundiſſimum p.* 800. *ubi ex Lege Sacra dat putei foſſorem quadrupede illo mortuo, conditionemque injicit ſupradictam,* qua pluribus itur: ἐάν τις τ ὁδῷ παρέσιον μὴ προσοφόμῳ. *Joſephus utraque conditione caret ex compendio.* BERN.

a Εἰ δ' ἀν] Οὗ δ' ἂν τις *Idem.*

b Σήμεσιν,] Τέγεσιν *Vat.*

c Αποκυλισθῆναι] Αποκλισθῆναι *Vat.*

d Αποβάλλειν.] Αποβαλεῖν *Big.* (*Voſſ Coll.*) & *Samb.*

6. *Depoſitum qui accepit,*] *Depoſitum bona fide ſervanto coram Deo conſcio: vel abſque aliquo uſu ſuo notitiave perditum dejeranto apud Septemviros: alioquin integrum creditori redhibento. Exodi c.* 22. 7. *Lev. c.* 6. 1. & c. 19. 11. & *Phariſæi curate ac feliciter Maſicta* Sebuot c. 5, 6, 7. & Baba Cama c. 9. & *Babylonii* Cama f. 63, 70, 76, 93, 106, 107. Sebuot f 39. Cidduſim f. 11, & 42. Synhedrin f. 2, 3. & Meſia f. 41. 44, 47. & *Maimonides titulo* גזלה c. 7. & 8. & *tit.* שאלה ופקדון *f.* 666. & *Hilcot* Sebuot f. 394. & *c. Dixi definito* apud Septemviros. *Ita enim ſederat* Synhedrium minus *ævo Joſephi. Moyſes quidem ſimpliciter juſſit ire illos* אל האלהים לקים דינא ad Forum Hebraicum, *Onceloſo & mille aliis Judæis; idemque* الي حاكم الله ad Judicem Sacrum *Samaritis innumeris. Alexandrini vero haud bene, haud diſtincte verterunt in Græcum* ἐνώπιον ᾧ θεῦ. *Adhoc, Mercedem operario die ſua dabis, ni iratum Numen temſeris. Deut. c.* 24. 14. *Lev. c.* 19. 13. & *Tobiæ c.* 4. 14. *Item Deuteronomii tarum*

Lev. 6.

mo doloſe *aliquid* componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (& quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, *depoſitum* perdiderit, ſeptem judices adeat, Deumque juret nihil ſua voluntata & vitio perditum eſſe, neque ſe ulla parte ejus uſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum uſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin & nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſolvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris ſui fructu.

Operarios non fraudandos, ſed mercedem ſtatim ſolvendam. Lev. 19. Deut. 24.

Cauſa parentum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. &c. Philo, p. 857.

39. [1] Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitioſis ſati. Neque vero filiorum peccatum patribus eſt imputandum: cum adoleſcentes diſcendi faſtidio multa præter noſtram doctrinam ſibi permittant.

Spadonum congreſſus & caſtratio omnigena prohibita. Lev. c. 22. & Deut. 27.

40. [2] Spadones abhorreantur, & corum fugia-

ςερῆσαι [e] συνθήκη τ πεπιςευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπαρον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τῶ μηδένα εἶναι τ [f] ἐξελεγχοντα. καθ' ὅλα μὲν γὰρ τὸ συνεθὸς ὑπισχνέμενον τὸ αὐτὸ ποιῆσαι ἕκαστον εὖ πράττειν· [g] καὶ μάρτυς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶ πάντα ποιεῖτω ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῶ παρέξει· μάλιστα δὲ τ Θεὸν, ὃν οὐδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ὑπόπτερον ὁρῶν ὁ πιςεύσας ἀπολέσειεν, ἀφικνούμενον ὑπὸ τὰς [h] ἑπτὰ κριτὰς [i] ὀμνύτω τ Θεὸν, ὅτι [k] μηδὲν ᾧ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ βλήσιν ἀπολοιτο καὶ κακίαν, ὧν χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ ὅτως [l] ἀνεπαγωγὰ ἀπείτω. [m] χρησάμενον δὲ καὶ ἐλαχίστω μέρει τ πεπιςευμένων [n] ἀπολέσας τύχη, τὰ λοιπὰ [o] πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατηγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῶ ὠθεῖ παρακαταθηκῶν, [p] κἂν μισθὸν τις ἀποστερήσῃ τ ὑπὸ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· [q] μεμνήσθω ὅτι σὺκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητα μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τ ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῶ τὸν εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ [r] μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν· [s] ὡς ὁ βαλομένου δὲ Θεὸς τ ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τ εἰργασμένον.

λθ'. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἰκτω μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μισεῖς [t] φύντας ἐκ φαύλων. ὧδε μὴν πατράσιν ὑμῶν ἁμαρτίαν λογιζέον· τῶν νέων πολλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν [v] αὐτοῖς ὑπερεπόντων, ὑπερηφανίᾳ δ διδάσκεσθαι.

μ'. [x] Γάλλος ἐκτρέπεσθαι, καὶ συνοδον φεύγειν [y] τὴν μετ'

tarum Baba meſia c. 9. §. 11, 12. & Iad c. 11. περὶ μισθώσεως. BERN.

[e] Συνθήκη] Θεσαυρὸν Samb. Busb. (Coll. Voſſ.) Hen & Vat.

[f] Ἐξελεγχοντα.] Ἐξελέγξοντα Vat.

[g] Καὶ μάρτυς] Big. Samb. & Epiph. καὶ μάρτυρα ἐπικάλεσθαι αὐτῶ πάντα ποιεῖν, ἃ παρ' ἄλλου ἔπαινον. Alterum forte concinnius. BERN. Verba iſta καὶ μάρτυς ἐπικάλ. &c. parentheſi (quod fecimus) includenda, niſi cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* legamus, καὶ μάρτυρα ἐπικάλεσθαι αὐτῶ πάντα ποιεῖν &c. aut dicamus poſt τ Θεὸν vocem aliquam (quæ forſan excideriť) ſupplendam eſſe: *ſc.* vel ἀποδόλπτων ex *Vet. Interpr.* qui habet & *maxime reſpicientem ad Deum*, vel φοβούμενον cum *Caſtalione.*

[h] Ἑπτὰ κριτὰς] De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vett. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. HUDS. An ἑπτὰ? ſed & ſupra meminit τ ἑπτὰ. REL.

[i] Ὀμνύτω τ Θεὸν,] Ὀμνύτω *Hen.* & *Busb.*

[k] Μηδὲν ᾧ] *Al.* μηδὲ. & mox αὐτῦ & ἑαυτῦ.

[l] Ἀνεπαγωγὰ] ἀπείτω.] Ἀναπαίλα, ἀπείτω *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀναίτιος ἀπείτω *Busb.* & *Hen.*

[m] Χρησάμενον] Χρησάμενον ἢ, κἂν ἐλάχιστον μέρος τ &c. *Vat.*

[n] Ἀπολέσας] Lege ἐὰν ἀ. τ. COCC.

[o] Πάντ' οὖν] Πάντα ἃ ἔλ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[p] Κἂν μισθὸν] Κἀν μισθῦ τις *Samb.*

[q] Μεμνήσθω] Μεμνήσθω οὖν σὺκ ἀποστερητέον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeatur odibilis* (merito inquit *Bern.*) BERN. & HUDS.

[r] Μηδὲν ἀναβάλλεσθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Busb.* μηδὲ ἀναβάλλεσθαι *Hen.* & *Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβαλλέσθω.

[s] Ὡς ὁ βαλομένου] Ὡς μὰ β. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

1. *Nati propter patrum culpam ne puniantur;*] *Cauſa parentum liberi ne puniantur, neve iſti natorum culpa. In ſuppliciis quidem capitalibus id prohibet optimus Legiſlator, Deut. c. 24. 16. Suſtinent tamen jura moſque Gentium, maxime Aſianarum. Quinetiam Doctores Babylonii titulis* Synhedrin f. 27. 28. Cama f. 88, & 79. & Beracot f. 7. & *Interpres Legis Jonathan, multique recentioris ſeculi Rabini, decus præſertim Maimonis c.* 13. Edut περὶ μαρτυρίων, *Moſaicum* אל בנים *duobus exponunt modis:* Crimine filiorum, aut horum quidem teſtimonio, capite ne plectunto parentes. "לא יתקטלון אבהן לא בסהדות ולא בחובי בנין וגו: *aut verbis piis & præclaris Talmudi,* "לא יומתו אבות על בנים נגו" חל בעון בנים ובנים בעון אבות אלא כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן ולא יומתו אבות בעוות בנים ובנים בעוות אבות. *Tantidem forte innuit Onceloſus, aut aliquid ſimplex locutione iſthac* בטום בנים. *Denique in veteri Commentario* Siphre f. 52. a. *paulo laxius patet* אל בנים, per liberos ſuos neci ne danto parentes על ידי בנים; *aut potius* בעוותם של בנים, filiorum, nepotum, adfiniumque ſuorum teſtimonio genitor non perit. *Haud aliter æquitatis Romanæ lima Julius Paulus*, Receptarum Sententiarum libro 5. *necnon p.* 154. Collationis Rufinianæ: Adverſus ſe invicem parentes & liberi, itemque liberti, nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt; quia rei veræ teſtimonium neceſſitudo perſonarum plerumque corrumpit. *Ne jam porro neceſſe ſit ad* Legem Juliam *provocare in re communi mortalium.*

[t] Φύντας] Φύτις *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[v] Αὐτοῖς ὑπερεπόντων,] Ἑαυτοῖς *Big.* & *Samb.*

[x] Γάλλος] *Miſer interpres, dum omnino neſciret quid rerum eſſent γάλλοι, arripere maluit,* & διδάσκεσθαι ἐκείνοις (*vel* καλὰ) ἐκ τῶν τὰ, καὶ συνοδον φεύγειν &c. *atque ad filiorum adeo arrogantiam transferre, quæ de ſpadonibus jure merito dicebantur. Vertit enim*, nolentes quæ ſunt utilia doceri, & cultum (*ita MSS. cuncta, præter* Lipſ. *editaque, exceptis* Col. & Frob.) fugere, per quem una ſecum & maſculi virtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt. BERN.

2. *Spadones abhorreantur,*] *Deut. c.* 23. 1. *Eunuchorum,* τ γάλλων, *aut Moyſi & Eſaiæ poſt Aſſyrios ſuæviam, ſit* Γαλιλαίας ἤτοι Γαλιλαίας פצוע רכא, *ſit* ἀπεικονισμὸς כרות שפכה, *vel ſit* חצני ἀκαθαρσίας, *aut monſtri cuicui conſortium & connubium omnino deteſtantur, tanquam genus mollius quam viri; atque adeo Eccleſia Domini* קהל יהוה, *i. e. cum munere publico, tum præſertim thalamis Hebræis indignum prorſus & exciſum. Ita Joſephus Moyſen ſuum interpretatur: ita Scholæ Phariſæorum Maſicla* ביכורים *c.* 1. & *ibidem Commentatores Solymitani f.* 9. *b. Babyloniique f.* 75, 76, 79. & *præter ipſos Obadias Moyſeſque Scholiaſtæ. Hic etiam fuſius magno Opere c.* 16. ἰουδαϊκὴν βίβλον, *aut ſtrictius p.* 507. More. *Hac etiam de cauſa monet Commentarius antiquus* Siphra venire *apud Hebræos quatuor* קהילות ἐκκλησίας τ κυρίου *ex opinione Judæ Principis, aut tres excluſis proſelytis, ut Sapientes cæteri profitentur, Sacerdotum, Levitarum, & Laicorum. Perite itaque Uzielides* ἑρμηνεύων *Deut. c.* 23. 1. לא יבא דכא ופצוע לבבו איתא מקהל עכא דיי, Profanior equidem eſt ſpado, nervo quiſquis vaſtive mancus, quam ex populo Dei nurum ullam ducere liceat. *Addit inſuper Flavius ex Lev. c.* 22. 24. Hominum quempiam pecudumque caſtrare ne audento. Θλαδίαν מעך, *ait Legiſlator,* & ὑπερλιμμένον, כתות & νᾶμα, נתוק & ἀπεσταυρωμένον כרות & προσάξητε τῶ κυρίῳ, & ἐπὶ τ γῆς ὑμῶν & ποιήσητε, לא תעשו; *quod eſt,* באדמכם לא תזרעון, neque execabitis ullum animal, ſive commune ſive devotum, *ut docent Jonathan Paraphraſtes, & celebris Anteceſſor Benzomas in* Chagiga f. 14. b. & Sabbat f. 3. *Maimonideſque* de Congreſſu illicito c. 16. §. 9. *Gallis adeo parcit jus Judaicum, & mutilari unquam vigore ipſos vetat. Philo equidem & Theologi noſtri aliter capiunt verba Legis veteris,* τ θλασίαν & ἀπεικονισμένον ἐκκλησιάζειν εἰρξεν ὁ νόμος Lev. c. 22. 24. *ſive* εἰς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν: *quod tamen in Republ. Hebraica minime conſtat. Iterum vero idem inculcat Sophiſta Judaicus p.* 857. σωφρονίσῃ πάντας τὰς ἀναξίους ἱερᾶ συνόδου, τὸς τὸ φύσεως νόμισμα διακόπτοντας ἀνδρογυνοὺς· θλασίας τε καὶ ἀπεικονισμένους τὰ γυναικεῖα ἐλαύνῃ, &c. *ſtatimque ille amore nimio Platonis, τὸς ἢ ἀσωμάτους ἰδέας ἀναιρῶντας, τόπον δὲ ἕτερον εἰ τις ἄλλον ἐπιδέχεται ἀλλαγεῖον, αἱ ἱεραὶ τ νόμοι κελεύουσι θλασίαν· καὶ τὸς κατὰ τὸ παιδικὸς ἀθέους ἐκφεύγων, ὄνομα αὐτοῖς οἰκεῖον τὸ διακόπου τίθησι. De legibus Romanis nunc abſtineo dicere. Patent enim harum Pandectæ, ſatisque quod puto adfligunt Caſtratores & Caſtratos.* BERN.

[y] Τὴν μετ' αὐτῶν,] Τὴν μετ' αὐτῶν ἀφελομένων αὐτὸς *Vat.* τὴν μὴ τ ἀφελομένων αὐτὸς *Hen.* & *Busb.* ſtatim ἄρσεν Iidem.

μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄρρεν & τὰ τῆ παιδοποιίας καρπόν· ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσῃ & γένους [z] ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέχειν. ἐλαύνειν ᾤ ἔτως ὡς ὥσπερ τέκνων σφαγὴ καὶ περὶ τούτων ἀποκτίνοντας τὸ ἐκείνων [a] αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆ ψυχῆς αὐτοῖς πεπηλυσμένης, [b] μεταβεβλῆσθαι πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως ᾤ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι ᾤ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μά. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων καὶ τοῦ πολιτείαν διάταξις ἔσται, καὶ ὁ Θεὸς ἵλεως ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· χρόνῳ δὲ χρόνῳ μηδὲ εἷς, ὃς [c] καινίσει τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον [d] μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [e] ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβουλήτους ἢ καὶ προαιρέσιν παραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ [f] τούτων βραχέα προδιατάξωμεν· ὡς ἂν προνοοῦντες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν [g] σωτηρίων διαπρᾶτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν διζήσησθε, [h] ἀπαρασκεύαστοι [i] τοῖς καιροῖς [k] ὠφελήσητε. γὰρ, οἷς ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν [l] ἠσκημένοις, [m] πόλεμον νέμοισθε, κεκλημένοι αὐτοῖς, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτοὺς ὄντι κακῶσαι στρατοπέδων, μήτε σώσεως ἐμφυλίᾳ καταφθορᾶς ὑμᾶς· ὑφ' ἧς πάντα πάντα πατρῴα τοῖς ἑαυτῶν πρόγονοι ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομισθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ Θεὸς ὠφελοίησε. ἔργον δ' [n] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ὄντι παίδων ὑμετέρων, γένηται, [o] τῶδ' ὑστερόφρον πρασσέτω. μέλλοντας ᾤ πολεμεῖν, [p] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν ὠφελεῖ τοὺς [q] ἑκουσίους πολεμίους. πρὸ γὰρ τοῦ ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτοὺς, δηλοῦντας ὅτι καὶ χεῖρα πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων δύναμιν τὸν Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως [r] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [s] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρεμένους ἀβούλητον αὐτοῖς κέρδος περιποιεῖσθαι. καὶ πάσχομεν μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τοῦ εἰρήνου [t] φυλάττεσθαι. [v] εἰ ᾤ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν, ἀδικεῖν

tur congreſſio; quibus erepta ſit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis noſtri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam ſint id ſuſtulerint quod cauſa eorum fuiſſet (perſpicuum enim eſt, eos, cum effeminata ſit ipſorum anima, in idem etiam corpore mutatos eſſe) itidem etiam quicquid aſpicientibus putatur monſtrum. neque homines caſtrare liceat, neque alia animalia.

41. [1] Et hæc quidem vobis ſit pacifica legum reipublicæ conſtitutio, & Deus propitius honeſtatem ejus à ſeditionibus imperturbatam conſervabit: abſit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam neceſſe eſt hominum genus, vel invito vel ſua ſponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda ſint prævidentes, ſalutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati [2] in tempora *funeſta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animoſque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, poſſidentes eam ſine perniciosis externorum incurſionibus, & abſque civili vos exagitante ſeditione, (per quam ſi patribus veſtris contraria faciatis, inſtituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine ſuo* comprobatas tradit. [3] Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc veſtro ævo aut poſtea apud ſeros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ veſtræ* limites geratur. Cæterum bellum geſturi, legationes mittite & præcones ad hoſtes voluntarios. decet enim, ante*quam* arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum popitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipſis inviſum comparare. Ac ſi quidem obtemperaverint, decet vos pacem ſervare: ſin vero ſibimet *nimium* fidentes, ac ſi viribus præpollerent,

Legem Moyſis de ſua & ſuorum perpetuamque animo vano credit Joſephus, ſicuti & cætera Judæorum calamitas.

Præcones mittendi.

LEGES BELLI. Deut. c. 24.

z Ἡμῶν ὁ Θεὸς] Ἡμῖν *Vat.*

a Αἴτιον·] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἀναίτιον, forte pro ἀν αἴτιον. quam lectionem ſequendo ita *Gelenius* interpretatur, *ſed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* HUDS. *Quod inſons eſt.* Fuit quum legerem ἄναιτιον, ut ſenſus ſit, debere illos haberi pro homicidis, qui quidem filios ipſos non occidunt, ſed ὡς τέκνων, filiorum loco τὸ ἐκείνων αἴτιον quod filiorum cauſa eſt. In alia longe diverſa vagatur interpres Latinus. Poteſt tamen ſervari lectio ἀναίτιον, & ſenſus eſſe, *quod ipſorum cauſa non eſt*, id eſt, partem quæ filios non producit i. e. genitalia tollunt, quæ filios producere potuiſſent: nunc cauſa filiorum eſſe nequeunt, quia avulſa. In cod. MSto eſt αἴτιον, quod ſuſpicionem priorem confirmat. REL.

b Μεταβεβλῆσθαι] Μεταβεβλήσθαι *Big.* & *Samb.* μεταβεβλῆσθαι *Vat.*

1. *Et hæc quidem vobis ſit pacifica*] *Lex Moyſis* ἀσάλευτος *perpetuaque. Sic ait bis terque Flavius: ſic animo vano credit hereſis tota Judæorum, Templo licet diruto, omnique Moyſis ſupellectile jam penitus exciſa. Verum hic Archæologus, Deut. c. 27. v. ult. quo jam reſpexit, invenisſe videtur abſolute* ארור כל דברי התורה הזאת, *cum* LXXII. *Alexandrinis, & Divino Paulo, & cum Doctoribus Sicutis; quorum exemplaria oſtentant* κὰι δίζῃ, *teſtibus B. Hieronymo, Procopio Gaza, noſtriſque tandem oculis. Imo, quod mireris, Leviticon magnum f. 193. 3. Tanchumas Juriſconſultus in Talm. Jeroſ. Sotæ f. 21. d pleniſſime citans hunc verſum* מביון רכתיב בסוף אמן כמי שכלו רבר אחר כתיב אחר אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת. *Idem denique confirmatur Lege ipſa Deut. c. 11. 32.* BERN.

c Καινίσει τι] Καινίσῃ *Baſ.* in *cæteris* καινίσῃ, vel καινίσοι.

d Μεταβάλλοι] Μεταβαλῇ *Big.* & *Samb.* & mox ἐπειδή.

e Ἀνθρώπινον] Ἀνθρώπιον *Vat.*

f Τούτων βραχέα] Ἰούτω *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda.

g Σωτηρίων διαπρᾶτε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* σωτηρίων διαπρᾶσσητε.

2. *In tempora* funeſta *incurratis.*] *Temporibus ſuccumbatis* vertit *Epiphan.*

h Ἀπαρασκεύαστοι] Sic *Vat.* in *reliquis* ἀπαρασκεύαστοι.

i Τοῖς καιροῖς] Forſan τοῖς κακοῖς.

k Παραπίπτητε.] Παραπίπτητε, ἀλλὰ γὰρ &c. legit *Caſtalio.*

l Ἠσκημένοις,] Οὐκ ἐσκημένοις vel ἀνασκήτοις legerat *Epiphan.*

m Ἀπόλεμον νέμοισθε,] Ἀπόλεμον δὲ νέμεσθε ὠφελήσοιτε κεκτημένοις αὐτοὺς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

3. *Si vero res bellica quæcunque acciderit,*] *Hactenus opera pacis, & populi felicis tranquillique officia. Sequitur de jure belli. Quoties hoſtium aliquis ſpretis legationibus contra Hebræos bellum admoverit, ducem creanto, præſtat enim unus, Deo imperatori ſoli ſecundum. Dein conſcribitor in militiam virtute animi & corporis præſtantior pars populi, exceptis ædium, vinearum, nuptarumque novarum dominis. Annum autem quietum & imbellem exposcebant ex vetuſtiſſima traditione* (*quam commemorant Phariſæi Maſicta* Sotæ c. 8. §. 8. & *Talm. Jeroſ. ibidem, atque demum Maimonides* Melacim c. 7. *confirmat vero hoc loco Mattathiades*) dedicatio חנוכה, *quæ eſt inhabitatio domus recentis, & vineæ vel arboreti quinquennalis* חלול *ſive uſus: item gaudia neogamorum id ſpatium vel juſſu Moyſis Deut. c. 24. 5. Unde etiam pro lare & hortis arguebant vetuſtiſſimi Explanatores Divinæ Legis f. 51. d.* נקי לביתו וה ביחו יהיה וה כרמו. *Itidemque Doctores Solymitarii,* בנה בירת וחנכו ולא שחא בתוכו יב" חרש. נטע כרם וחיללו ולא שהא בת כו יב" חרש, *quod eſt verbis ipſis Flavii,* τὰς τε νεωσὶ δεμαμβίας οἰκίας ἰδὼν, οἷς ἅπαξ χρῶνται καταύσιος αὐτῶν ἐνιαύσιος *&c. Conſules, credo, in hac licentia Divinum Moyſen, Deut. c. 20. & Moyſen minorem c. 5, 6, 7.* περὶ βασιλέων, *præcipue ex* Sotæ c. 8. & *T. Jeroſ. f. 22. & T. Babyl. f. 42, 43, 44. atque ex* Siphre f. 47, 49. b. *Philonem etiam Alexandrie p. 739. ubi cauſas iſtius indulgentiæ exponit. Alteram quidem, ἵν' ἐπειδὰν τῶν πολέμων ἅδηλα, μὴ τὰ τῶν πονησάντων ἀταλαιπώρως ἄλλοι λαμβάνωσι: alteram vero, ἵνα μὴ σώματι ῥᾳστάζόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ὑστερίζωσιν.* BERN.

n Ὅ, τι ἂν] Ita, vel ὅτι ſcribendum cenſeo, pro vulgato ὅτι.

o Τῶδ' ὑστερόφρον] Ita *Samb.* cum *Vet. Interpr.* & θεὸν ὑπὲρ *Baſ.* & *Vat.* καὶ θεὸν ὑπὲρ. *Gen* unde legendum cenſet *Petitus*, γένηται τῶν θεὸν ὑπερόφρονα, τοῦτο πραχθείη.

p Πρεσβείας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vet. Interp.* πρεσβείαν *Vat.* πρὸς βίαν perperam in *Editis.*

q Ἑκουσίους πολεμίους.] Ἑκουσίους in quinque *MSS.*

r Ἀξιοῦτε] Ἀξιοῦντας *Busb.* & *Hen.*

s Αὐτοῖς,] *Al.* αὐτοῖς.

t Φυλάττεσθαι] Ita pro φυλάττεσθε in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus*, (*Coccejus*) *Buriuſque.* in *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* φυλάττων.

v Εἰ ᾤ φρονοῦντες] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*Coll. Voſſ.*

rent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem ſummo imperatore utentes, uno vero præſtanti virtute ſecundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere neceſſe habent impedimento ſit, etiam *eo* utentibus *non raro* obeſſe ſolet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam verſi hoſtibus proſint. Iique qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti ſunt; & qui conſeverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* ſinantur; necnon ſponſi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum deſiderio vitæ parcentes, & ſeipſos ad earum fruitionem ſervantes, ultro ſe male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

Cavendum ne ſævum quicquam aut improbum caſtra polluat. Deut. c. 23. v. 5.

42. [1] Caſtris autem poſitis, providete ne quid ſævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obſideatis, & ligna ad machinas conficiendas deſideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas ſuccidendo: ſed parcite, eas in hominum utilitatem natas eſſe cogitantes; & ſi vocem haberent, vobiſcum expoſtulaturas eſſe, ſeſe immeritò malo affici, ut quæ belli cauſa non exſtiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram tranſituræ, ſi eis eſſet poteſtas. Cum autem prælio *hoſtes* ſuperaveritis, eos qui in adverſa acie ſteterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conſervate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Arbores frugiferæ non exſcindendæ. Deut. c. 20.

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

43. [2] Cavete autem, maxime in prælii, ne vel

ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτὰς ἀγάγητε, [x] στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑπαστράτηγον δ' ἑκατονταετῆ χειροτονήσαντες ἕνα τ' [y] ἀρετῇ πεφυκότα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀναγκαίῳ ἔχθραν ἐμποιεῖν εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τὰς χρωμένας. στρατὸν δ' ἀγαθὸν καθαρὸν, [z] ἐκ πάντων τ' ῥώμῃ [a] σωμάτων καὶ ψυχῆς τολμίᾳ [b] διαφερόντων· τὸ δὲ δειλὸν [c] ἀποκρινάντας, μὴ τὰς πολεμίας πρὸς τὸ ἔργον τραπεῖν εἰς φυγὴν [d] ὠφελήσῃ. τάς τε νεωστὶ δειμαμένας οἰκίας οἷς ἔτι χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαυσὸς, καὶ φυτεύσαντας ἔτι ὃν καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν κατ' οἶκον ἰόντας· καὶ τὰς [e] μνηστευσαμένας δὲ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας· μὴ πάθῃ τῶν φειδομένοι τὸ ζῆν, καὶ τηροῦντες [f] ἑαυτοὺς εἰς τοῦτων ἀπολαυσιν, ἐλεεινοκακήσωσι [g] [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μϚ'. [h] Στρατοπεδευσάμενοι δὲ προνοεῖτε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων δεομένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ χειρὶ τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθε, λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα [i] τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν ὑπορρησάσης δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τοῦ πολέμου πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, [l] εἰ δυνάμεις αὐτοῖς ἦν καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δ' [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιπαραμένας κτείνατε· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] τῶν Χαναναίων ἐθνῶν. τούτους γὰρ πανοικὶ ζῶσαι ἀφανίσαι.

μγ'. Φυλάσσεσθε δὲ, μάλιστα ἐν τῇ μάχῃ, ὥστε μήτε γυναι-

Voſſ. οἱ δὲ) in *Editis* φρονοῦντας ἐφ' ἑ. ὡς ἑ. ἀλαζόνευσιν· εἰ δ' ἀδικ.

x Στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι] Aperte conjunxit & contemplatus ſimul eſt Flavius noſter duo inſignia & nota *Homeri* loca, ex libro ſcilicet Iliad. δ. 84. Ζεὺς, ὃς ἀνθρώποισι τανύπτερος πολέμοιο τέτυκται. & ibid. l. β. 204. Οὐκ ἀγαθὸν & quæ ſequuntur. HAV.

y Ἀρετῇ πεφυκότα.] Ἐπ' ἀρετῇ *Vat.*

z Ἐκ πάντων] Καὶ ἐκ. π. legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

a Σωμάτων] Σώματος *Busb. Hen. Vat* & *Epiphan.*

b Διαφερόντων] Διαφέροντα legerat *Vet. Interpr.*

c Ἀποκρίναντας,] Ἀποκρίνοντας *Samb. Busb. Hen.* & *Vat.* ἀποκρίναντος *Big.*

d Ὠφελήσῃ.] Ὠφελήσῃ *Samb.* & *Epiphan.*

e Μνηστευσαμένας] Μνησαμένας *Samb.* & *Hen.* verbo bono ac vetere, ut inquit *Bern.*

f Ἑαυτοὺς] Αὐτοὺς *Samb.* & *Big.*

g Περὶ τὰς γυναῖκας] Non dubito quin tres illæ voces, quas uncis incluſas dedi, à ſciolo aliquo additæ fuerint, cum eas non agnoſcat *Vetus Interpres.*

h Στρατοπεδευσάμενοι] Στρατοπεδοῦσθαι τι προνοεῖσθαι *Samb.* & *Big.* στρατ. δὲ προνοεῖσθε μή τι τῶν δυσχερῶν *Vat.*

1. *Caſtris autem poſitis,*] *Cavento ut caſtra Hebraica ſævum quicquam aut improbum,* רבר רע *Deut. c. 23. 9.* (*ubi leges Uzielidam*) *unquam polluat. Adeoque arbores mites ac frugiferas, Moyſi* עץ מאכל, *Latinis* poma, *& Scholaſticis Judaicis* עץ לאכרס, *ubi creſcant cunque, ad machinamenta belli ne ſuccidunto. Quid enim mali iſtæ fecerint? Deut. c. 20. 19. Diſce hinc ingenium Moyſis, benignum, ſimplex, omniſque humanitatis theſaurum. Sic profecto fuit Theologorum veterum interpretamentum, Philonis, Joſephi, Onceloſi, Conſtructoris* Siphre f. 47. d. *& Hieronymi noſtri, atque Samaritarum præcipue* اتري انسان سجر الصحرا يدخل بين يديك في الحصن. *Aliter vero Moſaica explicant novi homines. Vide adhuc Maimomidem* de Regibus c. 6. *& Doctores Babylonios allegorias aſſiduum jactantes* Taanit f. 7. Synhedrin f. 100. b. *& Maccot* f. 22. *Pergit autem æquitatis magiſter*, Hoſtium equidem quicquid in acie reperitur, neci dato: cæteros tributarios habento, tam operarum quam opum ſuarum. Chananæi tamen omnino ſunt delendi, *Deut. c. 20. 10, &c. His inſuper addunt patres Phariſæi gentem improbam* Amaleci, *loco octavo. Deſiderantur vero commate 17. ſicut & Exodi c. 34. 11. in Hebraico Judæorum, & in verſione Hieronymiana* Gergeſæi: *attamen Samaritæ & Interpretes Ptolemaici illos cum reliquis miſeri* ἐπικρύπτουσι *utrobique recenſent, ordine ſaltem diverſo. Quinimo hoc omiſſum Maſoretis opportune excuſat Auctor* Siphre f. 47. c. כשהוא אומר צוך יהוה אלהיך לרכות ארץ חגרגשי v. 17. *Vide modo Deut. c. 7. 1, 2. c. 25. 19. Exodi c. 23. 32. Joſ. c. 11. 15. 1 Reg. c. 5. 13. & c. 9. 15. & Maimonidis* מלאכים *c. 6. ex* Sota *Babyloniorum f. 3, & 35. &* Synhedrin f. 67. *& Scholaſticos Urbis* Ciddusin f. 65. c. BERN.

i Τῶν ἀνθρώπων] Videtur ita intellexiſſe verba Dei, האדם *homini* ſunt deſtinata. Sed memini me à viro docto audiviſſe, ſi per modum interrogationis intelligantur, ſenſum aptiorem fundere *num homo ſunt?* num arbores oppugnatum ibitis, & non homines? Quamobrem ergo illas cæderetis? REL.

k Ὡς οὐδὲν] Ὡς οὐκ αἴτια δ' π. γ. πάσχ. *Big.* & *Samb.*

l Εἰ δυνάμεις] Εἰ δὲ δυν. legerat *Epiphan.*

m Τῇ μάχῃ,] Articulum negligunt *Big.* & *Samb.*

n Σώζετε,] Σώζητε *Vat.*

o Τῶν Χαναναίων ἐθνῶν] Τῶν Χαναναίων in quinque *MSS.*

2. *Cavete autem, maxime in prælii,*] *Vir ne prodeat veſte muliebri præſertim in pericula belli ex Deut. c. 23. 9. neve uſquam virili cincta fœmina, Deut. c. 22. 5. Turpe enim utrumque, Deoque obſervatore valde odioſum,* תועבת יהוה. *Præſertim vero dictum puta*, cum palla fœminea melior natura in prælia ne pergat. *Namque* כלי גבר, σκεῦος ἀνδρὸς, (*ſic Helleniſtæ, Samaritæ, Syri, & multi Judæorum dictionem veterem interpretantur*) *de armis ac veſtitu militari maxime accipiunt Joſephus, Onceloſus hac quidem paraphraſi* תקון זין דגבר armatura virilis; *& inter Deuteronomia Eleazarus Jacobides f. 69. de* Naziræis. *Is ibi ſuggerit, Moyſen hac ſanctione vetare,* שלא תציא אשה בכלי זין למלחמה, fœminæ ne capeſcant arma, ſed potius inermes & pudicæ caſtra ſequantur: neque peplo muliebri viri conditionis ſuæ immemores ſemet induant, ושלא יתקון איש בתקוני אשה. *Statimque de eodem flagitio,* רא מפרש הכתוב כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים חמיהרים לנשים כגון ציניף וקיניגא. *Unde etiam conſtat ſincerum illum Doctorem Deuteronomii,* καθ' ἑαυτὸν, *R. Eleazarum conſcriptam ſuo ævo legiſſe verſionem doctiſſimi & ſapientiſſimi Onceloſi. Idem porro repetit Siphre Auctor vetus f. 49. a. & poſt illum Moyſes Cozenſis* LX *veterum, cum celebri meritoque elogio ſupradicti Eleazari,* והלכה כרא' בן יעקב בכל מקום. *Ex eadem lege docet Maimonides c. 12. de* Idololatria, interdici fœminas Hebræas galeis & loricis, ſed & conſimili virorum decore ac tutamine, viroſque ornatu fœmineo. *Hujus autem decreti rationes duas adfert* More p. 447. *Alia petitur à modeſtia ſemper colenda. Huc procul dubio reſpexit Amramides, aut communius, aut quidem ſtrictim contra Ægypti jam derelictæ mollitiem, & permutata ſexus utriuſque officia, οἱ γὰρ ἄνδρες κατ' οἶκον ἰοῦσαι ὑφαίνουσι; ſimiliterque narrat de Nili accolis Herodotus, ſcriptor excellens. Cauſam vero aliam, nimis amat, ab odio Zebaiſmi arceſcit Maimonides. Jubet ſilicet codex* Tomtom, *i. e.* ἰσοτύπως τοῖς τῶν χαλδαίων, viros ad Venerem accedere ſtolis fœminarum, atque has apud Martem ſtare habitu ac armis non ſuis. *Vel ſic quidem occurrit Legiſlator ſuperſtitioni Syriacæ; quippe in Æde Hierapolitana, Luciano teſte, ſtetit Combabus Spado,* μορφὴν μὲν ἀνδρὸς γυναικὸς, ἱερατείαν δ' ἀνδρὸς ἔχων, *Sacerdote evirato & ſtolato cultus.* ἔνθα τι γυναικεῖα φορέσαντα καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέσαντα, *inquit Rhetor de miniſtris Combabi. Pariter deſcriptor antiquitatum Amathuſiarum,* πάντων ἀνδρῶν τὴν θεὸν (ἀφροδίτην, *deam è Syria acceptam*) ἐκμαλακῷ καὶ γυναικὶ λίγῳ. *Ita locum Heſychii peſſime corruptum reſtituo. Deinceps de hoc interdicto eleganter diſſertat Philo p. 738.* φιλοψυχίας ἕνεκα καὶ γυμνάτου καὶ συγκροτήσαι τὴν ψυχὴν ἀσκήσεως, ἕνεκα ἐσθημάτων διεζάξατο ὁ νόμος· ἀπείπασι γὰρ καὶ κατὰ ἀνδρὸς γυναικὸς ἀμπέχεσθαι ἀναλαμβάνειν, ἵνεκα δὲ μηδὲν ἔχῃ ἡ σκιὰ αὐτὸ μόνον δὲ θήλεος ἐπὶ λύμῃ τὸ ἄρρεν· ψυχρὰς ἀσκήσεις ἀσκεῖ καὶ τὴν γυναῖκα ἐκώλυσε λαμπάνειν ἀνδρὸς ἐσθῆτα, πόρρωθεν ὡς ἂν ἐγγυτάτω ὄντα καὶ γυναῖκα φυλαξόμενος. *Adde his quæ ad Moyſen citat magnus* Gre-

γυναῖκα ἀνδρικῇ στολῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p] γυναικείᾳ.

femina ornatu virili utatur, vel vir ſtola muliebri.

μδ'. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς [q] κατέλιπε·

44. [1] Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem

Leges ſuas frequentibus concionibus inculcabat Moyſes, & tandem ſcripto volumine Sacerdotibus tradidit. Deut. c. 31.

Grotius ex Philochoro. BERN.

[p] Γυναικίᾳ.] Γυναικείᾳ *Busb. Hen. Vat. & Samb.* à manu ſecunda.

[q] Κατέλιπε·] *Al.* καταλέλοιπε. ut pag. ſeq. v. 7.

1. *Moyſes igitur hujuſmodi reip. inſtitutionem reliquit:*] *Talis erat Politia Moyſis. Has quidem leges cæteraſque inſtante jam anno Exodi quadrageſimo, & frequentibus conciombus inculcabat vir Divinus, & tandem ſcripto volumine, Sacerdotibus tradidit, Deut. c. 31. 9, 24, 25. ſimulque Tabularum* διαλέγειν *apothecam, & Tabernaculum Sacrum, necnon Poema illis dedit de futuro Hebræorum ſtatu, verſibus (nemo prudens dubitet) hexametris conſcriptum, cui & eventus verum optime reſpondit. Venimus igitur nunc ad ultima juſſa Legiſlatoris. Vindictam de Amalecitis opportune capiunto. Item ad partem orientalem Chananæ, deleta modo ſtirpe mala incolentium, prope Sicimas convalli media inter montes, Garizin,* גריזים *à dextris, & à lævis Gibalum,* עיבל, Hibal *Samaritis & Joſepho & Arabibus, ſed* Hebal *Maſoretis Judæorum & Interpr.* LXX. *& B. Hieronymo, extruatur altare: atque Hebræis hinc inde in duas acies diſcedentibus, ſicut dicetur l. 5. c. 1. horum Originum, bona fauſtaque omnia obſervantibus Leges datas adprecetur pars Garizæa, acclamantibus itidem Gibalinis. Tum hi diras vibrent in violatores Divini Juris, idem protinus reſonante clivo Garizin. Deut. c. 11. 27. & c. 27. Denique in memoriam rei, Benedictiones illas Execrationeſque, quarum exemplar extat Deut. c. 27. 15. tectorio dextro ſiniſtroque inſcriptas ferat altare cum ſigno contrarii, ſubſtituto equidem bono verbo* ברוך *in locum* ארור, *& ſententia aiente in negantem verſa: quod placuiſſe video Joſepho aliſque diſcipulis Phariſæorum in corpore* διατιθέσθαι: *abſque ea die ſacrificiis omnis immune ſtet & incruentum. Hæc adeo exequebatur pius Imperator Jeſus. c. 4. 1. & c. 8. 30.* Actorum ſuorum. *Qua tamen pompa quove ritu ſolicite referunt poſt tot ſecula Hebraica Proceres Phariſaiſmi* Sotæ c. 7. § 5. Ubi enim, Jordane trajecto, pervenerant Iſraelitæ ad Garizin & Hebal, montes Samariæ, juxta Sicima in campo Morio, הר הגריזים והר עיבל שבשמרון שבצד שכם שכאצל אלוני מורה. *Ita Traditionum Judaicarum Patres explicant verba Legis Deut. c. 11. 30. Ita horum filii in Commentariis Babylonis f. 33. b. eiuſdem* Sotæ, אלוני מורה שכם; ולהלן הואי אומרו; *ſilicet Gen. c. 12. 6. & Joſ. c. 24. Illi autem deſcriptionis, Deut. c. 11. 30.* τὸ σαμαρειτικόν, *poſt ſingulare* אצל אלון מורה (*ſicut & Ptolemæi legerant; ubi tamen Hieronymus noſter viderat* אלון ומורה,) *ſuperaddit modo* עיבל שכם *juxta campum viſionis, ſive patentem late ante Sicimas: alteri vero* جانب مرج البها مقابل نابلس, ad planitiem pulcram cui præjacet Neapolis. *Hæc enim urbs, ut itineraria nova veteraque teſtantur, inter Gerizin & Hebal exporrecta planis Acrabatenis obſidet. Quinetiam gloſſema illud voluminis Samaritici Deut. c. 11. 30. jam olim notaverant Deuterotæ Judaici, præſertim Eleazarus Joſis Galilæi,* Sotæ *f. 21. c. T. Jeroſ. & f. 33. T. Babyl.* אמרתי לסיפרי כותיים זיפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאתם אומרים אלוני מורה שכם, Fruſtra quidem textui Moſaico vos Cuthæi adjicitis *Secem:* ultro enim fatemur ipſi *Elone More* de Sicimis veſtris recte exponi. *Dicitur præterea verſu eodem Deut. ſive Jeſus ſive alius militum ſuorum operi Moſaico eam deſcriptionem inſeruerat*, eminere montes illos in terra Chananæorum, proprie Hevæorum, qui ab occiduo, בערבה, ἀπὸ δυσμῶν, veriſſime à Cauro reſpectant Galgala, בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל. *Vel*, qui בערבה per planitiem illuſtrem excurrunt ad fines Galgalorum, ad campos uſque Jericuntios, *tanquam caſtris Hebræis nobilem locum & notiſſimum. Obſervant adeo Doctores Solymitani* Sotæ *f. 21. c.* בערב הירדן, *valere ibidem* כן הירדן להלן. *Vel denique ait vetuſtiſſimus iſte Interpolator*, gemina iſta cacumina opponi Galgalis Gophni cis terminum occiduum Ephræmi. *De eiſdem montibus Illuſtriſſimus Phocas,* μὴ σιωπήσω παῖον ὅτι δύο καὶ πέντε, ἐστιν ἡ τῶν σαμαρέων μητρόπολις σίχαρ, ἡ μὴ ταύτῃ κληθεῖσα νεάπολις· κειμένη μεσον δύο βουνῶν, ἀποβλέπουσα πρὸς ἀνατολὴν τῷ θεμελίῳ ἐπικμήκη τὰς πρόποδας. ὧν τὸ δεξιτερὸν ὑπάρχῃ τὸ ὄρος ὧ οἱ σαμαρεῖς λίγουσι τὴν αἴτησαν Συσίαν τιλεσθῆναι καὶ ἰσχὰν. *Conveniunt idcirco inter ſe idemque faciunt ad Deut. c. 11. 30.* מול שכם *Samaritarum,* ὃ περὶ τῶν σικίμων *Flavii hujus, atque demum Deuterotarum* שבצד שכם. *Pergamus igitur ad pompam Hebræam. Inter dictos montes circa Aram mediam in plano conſiſtebant Sacerdotes, qui quidem Deut. c. 27. 9, 14. ſicuti verſubus aliis viginti tribus ſacri Codicis appellantur Levitæ à Tribu ſua, ut opportune monet Clariſſimus Amoræus Joſue ben Levi T. Jeroſ. f. 21. c.* Sota. *Sacerdotibus vero junguntur titulo ſimplici Levitæ. Inde à dextris ſex tribus heriles, ordine gemmarum Logii, ſubeunt jugum Garizæum,* ἀριστέρωσι *Damaſcio Philoſopho,* الجبل الشرقي *ipſis Samaritis, ut decuit,* جبل نابلس mons Neapolitanus *Eutychio Alexandrino, quod paulo propius imminet Neapoli Jud. c. 9. 7. & Joſephi l. 11. c. ult. Sex aliæ tribus a lævis ad clivum Gibalinum pandantur. Nam* על הר גריזים וגו' *in rebus Joſue, idem denotat quantum in Lege* על הר גריזים וגו'. *Tum verſis ad Garizin vultibus, benedictiones ordiuntur Sacerdotes ex Formula,* καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄνθρωπος ὅσις ἐὰν ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, καὶ στήσῃ αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ, καὶ ἀναστὰς πᾶς ὁ λαὸς ἐροῦσιν ἐπαρατὸς ἔναντι κυρίου ἔργον χειρῶν τέκτονος, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ· καὶ ἀποκριθήσεται πᾶς ὁ λαὸς καὶ ἐροῦσιν ἀμήν. ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, *cæteraque Deut. c. 27. à v. 15. Quibus protinus acclamant utrumque* ἐξάφυλοι, Amen. *Mox contra Gibalum* אבל *converſi, execrationes pariter denuntiant.* ἐπικαταράσεται ὁ ἄνθρωπος ὅσις ποιήσῃ γλυπτὸν ἢ χωνευτὸν, καὶ στήσῃ ἐξῆς, ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה. *Reboantque continuo ambæ acies* ἕνεστο *ſuper quolibet maledicto. Poſthæc verba cuncta Legis iſtius, i. e. Formulæ, altari hac de cauſa conſtructo dealbatoque inſcribuntur linguis* LXX. *phraſi Phariſæorum glorioſa, quæ valet pariter cum Moſaica* σαφῶς σφόδρα, באר היטב, *Deut. c. 27. 7. ſicut profitentur Judas Princeps hoc loco, & alibi R. Johannes* Sabbat *f. 88. necnon ab iſtis Uzielides* מתקרי בא' ומהרגם בע' לישנין. *Poſtremo demolito monumento iſto, quod* ὡς ἤλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον *perite refert Flavius; qua Sicima propius à Jordane abſunt quam mari Mediterraneo: niſi ſi ille cum priſcis Scholaſticis locutionem verſus* 30. דרך מבוא השמש, *de ſole oriente acceperat. Ita* Sota *f. 21. c. T. Jeroſ.* אחרי דרך מבוא השמש מקום שהחמיר וורחר. וקיפלו ארז האבנים ולנו בגלגל ושם ונטלו ארז האבנים ובאו ולנו במקומן הקימו ארז האבנים. *Ubi Gloſſator, Ipſo inquiunt deſtructo, lapides ejus ſecum comportabant in caſtra. Invident enim valde, pernegantque Samaritis pleraque Judæorum factio tam ſacrum, tam antiquum monumentum in alterutro vertice Hargarizin, vel obliterata jam inruſtatura, ſervari. Concedit tamen Joſephus lapides duodecim, ritu hoc peracto, in cacumine Gibaleno fuiſſe relictos, in caſtra Siluntina populo abeunte. Loquitur enim is libro v. de Chananæis Acrabotenam incolentibus, quæ ſane pertingit à Garizim ad Galgala, ut notum Euſebio altiſque Geographis ſacris. Cadit adeo argumentum Doctorum Solymitanorum* Sota *f. 21. c. Quinimo eouſque crevit pertinacia Eleazari & nonnullorum Rabinorum, magis ex odio Samaritarum, quam propter phraſin Legis* מול הגלגל: *cui neque Euſebius Epiſcopus Cæſareæ Palæſtinæ, neque Epiphanius ortus Eleutheropoli, aliique Eccleſiaſticorum erant obſiſtendo: quinimo aſſererent prope Jerichunta, longeque à Sicimis, ſtetiſſe ære Joſue* Garizin & Ebal, *contra fidem omnem bonorum viatorum ſcriptorumque, etiam Sacrorum: adeoque Samaritas à manu finxiſſe hoſce montes, aut nominibus non ſuis eos dediſſe. Veruntamen Sicimitæ, Benjamino Judæo, & mox Breidenbachio Chriſtiano ex alloquio referentibus, rite ſeſe affirmabant* ὁλοκαυτῆσαι *ſuper Joſue Aram Garizitanam,* על המזבח שבנו בהר גריזין מהאבנים שהקימו בני ישראל כשעברו הירדן. *De loco tamen, quo aram illam ex ſacris Jordanicis inſtauraverat Joſue, graviſſime altercati ſunt per omne ævum Samaritæ & Judæi. Horum enim exemplaria Hebraica verſioneſque prorſus omnes, tam Deut. c. 27. 4. quam Joſuæ c. 8. 30. declarant,* οἰκοδομῆσαι ὁ ἰησοῦς θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἐν ὄρει γαιβάλ, בהר עיבל. *Nec aliter legerat Flavius iſte Judæus, ἐπὶ τῷ γιγλῳ ἱσχυσι τῶν ἡμίσεων· ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμὸς ἐστι. lib. 5. Orig. c. 1. §. E contra, Pentateuchum Hebraicum* καὶ σαμαρειτικὸν, *Syriacum, Arabicum, Græcumque: item Chronicon Samaritarum, eorum Commentaria Biblica, atque etiam Exomologeſis nuper ad nos tranſmiſſa à Neapoli Palæſtinæ, Altare verbis diris boniſque inſcriptum, & refugientis Jordanis ſpolia in meliore cacumine montis* διαφήνει *miro conſenſu collocant ex Deut. c. 27. 4.* στήσατε τοὺς λίθους τούτους, ὃς ἐγὼ συντίθημαί σοι σήμερον βιάφγαειζιμ, על הר עיבל, καὶ κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ, καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον. *Aut verbis Abulphetachi Chronographi Samaritani,* في ذلك الوقت بنا مذبح حجارة في جريزيم كما قال الله تعالي واصعد عليه صعايد. *Poſt Hagin dirutam, altare ſaxeum erexit Joſue in Har Garizim, ſicut Deus juſſerat, atque holocauſtis illud adolevit. Ita quidem ad verticem Garizim à nobili Trajectu contra Jerubunta milliaribus ſexaginta deportabantur ſaxa illa bis ſex, ut perite ſupputant Babylonii f. 44* Synhedrin, *f. 36.* Sota. *Veruntamen lectioni Samaritanæ favet inter Sophiſtas Chriſtianos Procopius ad Deut. c. 27. Idem enim in Joſue actis, Altare in loco maledictionis Gebalo poſitum adnotat* ἐν τῷ κειμένῳ. Lapides autem non in monte Gebal, ſed in Garizim collocaſſe, *ait Gazæus*, exemplar habet Samariticum, nec forte abſque ratione. Siquidem ibi benedictiones fieri præcepit, in Gebal vero maledictiones. Ecqui igitur conſentaneum fuerit in hoc altare eſſe conſtitutum? Porro in libro Judicum c. 9. 6, 7. Garizim montem nominat, qui circa Neapolin eſt, quem Samaritæ colunt. Super quo cum conſtitiſſet Joatham filius Gedeonis ſuperſtes, execratus eſt eos, qui regem præ ipſo creaverant Abimelech Gedeonis filium ex ancilla, qui fratres ſuos interemit. Niſi quis adſerat Eſdram, aut Scripturarum S. Collectorem, ſive alium quempiam fuiſſe, qui nova nomina ex ſuæ gubernationis locis traducta iis locis impoſuerit. Quemadmodum Jeruſalem vocat, quæ antiquitus Jebus vocabatur; Bethleem item, quæ Euphrata. *Pariter Origenes in Tomis ad Joan. c. 4. 19.* οἱ μὲν γὰρ σαμαρεῖς τὸ καλούμενον γαιβὶζι ὄρος ἅγιον νομίζοντες, τῷ αὐτῷ προσκυνοῦσι τῷ θεῷ, ἃ μίμησιν μωυσῆς ἐν δευτερονομίῳ· ὅτοι σήσαι ἀλογεῖν τὸ λαὸν ἐν ὄρει γαιβίζειν. *Dein idem Adamantius,* σαμαρεῖς ὡς εἰκὸς τὸ ἑτεροδόξων, ἀκολούθως τὸ μὲν γαιβίζειν θαυμάζουσι, ὅπερ ἰρμωνεύῃ ἀφτεμὴ ἡ διαίρεσις· εἰκὸς δέ τινα λαβεῖσαν ἀφ' τὸ αἰ μωυσῆ ἀλογίαν ἐπὶ τῷ γαιβίζειν γίνεσθαι. *Accedit huc & ὁ χρυσορρήμων ad v. 20.* οἱ παλαιοὶ ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσευχὴν. τὰς ἀφ' τὸ αἰτήματα λίγουσι. καὶ δὴ καὶ φασὶ τὸν ἰδὸν αὐτὸ ἀνεικονίσθαι. *Inde nomine montis benedicti* טור ברוך *colniſſe Garizim, ac frequen-*

nem reliquit: leges vero quadrageſimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (aſſidue enim concionabatur) fauſtas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, ſed contra præſcripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in ſacro volumine *ſcriptum* reliquit, continens futurorum prædictionem, juxta quam omnia facta ſunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros ſacerdotibus tradit, ſimul & arcam, in qua decem *illa* præcepta in duabus tabulis ſcripta reconditit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananæorum* terram deviciſſent, & *in ea* conſediſſent, injuriæ ab Amalecitis acceptæ non obliviſcerentur: ſed, facta in eos expeditione, pœnas repoſcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum eſſent in deſerto. Occupata vero Chananæorum terra, omnique ejus multitudine ut par eſt deleta, aram exſtruere *juſſit* ad ſolem orientem verſam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizæo quidem ad dextram poſito, ad lævam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diviſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, & una cum illis Levitas & ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizæo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent & cuſtodiæ legis, neque ea quæ dixiſſet Moyſes rejeciſſent; *ſex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes & earum exſecrationes ſcriptis conſignavit, [1] ut earum diſciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas ſane [2] moriens etiam aræ inſcribi juſſit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut ſtans ſacrificet & holocauſta offerat, & poſt illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim eſſe licitum. Hæc igitur Moyſes inſtituit, atque gens Hebræorum his conſentanea pergit facere.

Vindicta de Amalecitis capiunda.

Chananæorum ſtirps delenda.

Exſecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

νόμους δ' [r] ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, περὶ ὧν ἐν [s] ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. τῆς δ' ἑξῆς ἡμέρας, [t] συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίαζεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ὅτι τοὺς μὴ τοῖς νόμοις ζησομένους, ἀλλὰ παραβησομένους [v] τὰ ἐπ' αὐτοῖς διωρισμένα. ἐπᾴτα ποιησιν ἐξάμετρον αὐτοῖς ἀνείγνω· [x] ὃν καταλέλοιπεν [y] ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, προφήτην [z] ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ὃν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνης διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῷ κιβωτῷ εἰς ἃν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ [a] κατέθετο, [b] καὶ τῷ σκηνῇ· τῷ τε λαῷ παρῄνεσε κρατησαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθῃ λαβεῖν τῶν Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ὅτε τὴν ἐρημίαν [c] τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶν. ἐξελόντας δὲ τῷ [d] Χαναναίων γῇ, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τῷ ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρόσταττε, τὸ βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, ὄρους τοῦ Σικίμων [e] πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὄρεσιν, [f] Γαριζαίᾳ μὲν τῷ [g] ἐκ δεξιῶν κειμένῳ, Γάβαλος δ' ἐκ λαιῶν [h] Γιβάλῳ προσαγορευομένῳ· μερισθέντας δὲ τῷ φυλαὶ καθ' ἓξ φυλὰς ὅτι τοῖν δυοῖν ὄρεσιν ἀναστῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [i] πρῶτα μὲν τοὺς ὅτι τῷ Γαριζεῖν ὑμνουμένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὸν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ τῶν νόμων φυλακῇ παραδάζασιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παραμεμενηκότες, ἀφημιᾶν ἢ τοὺς ἑτέρους, καὶ τούτων πάλιν ἐχομένων, τοὺς προειρημένους ἐπαινεῖν· [k] ἐπᾴτα τοῖς καὶ ταῦτα παρεσκευασμένοις κατάρας πέσεσθαι, ὑπαφωνήσας ἀλλήλοις ὅτι κυρώσει τὰ λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας [l] αὐτῶν, ὡς μηδέποτε [m] ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε καὶ πολλὰς ἑκατέρας, ἣ καὶ σώζεται [n] φησὶ τὸν λαὸν θύσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [o] οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερῶν ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [p] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις ποιοῦν διατελεῖ.

μέ. Τῇ

quentaſſe Samaritas Macriſius Arabs teſtatur in hiſtoria Cairenſi, ان طور بريك هو الموضع الذي خاره الله وذكوره في التوراة بقف اله اجعل البركة علي طور بريك. *Atque hac haclenus.* BERN.

r Ἔτι πρότερον] Ἐτῇ πρ. τ. γεγραμμένους *Busb. Hen. & Vat.*

s Ἑτέρᾳ γραφῇ] Vide p. 228. in fine.

t Συνεχῶς γὰρ ἐξεκλησίαζεν,] Συνεχὲς γὰρ ἐξ. *Big.* (συνεχῶς *Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.* συνεχῶς ἐξεκλησίασας *Epiph.* HUDS. Sic. 3. Reg. 8. 1. in Jeremia ἐξεκλησιάσθη. quid ſi ſit pro ἐξεκλησίαζεν. Plutarchus à καθαφημίζω derivat καθαπεφημισμένον. COCC.

v Τὰ ἐπ' αὐτοῖς] Τὰ ἐν αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.*

x Ὃν καταλέλοιπεν] Ὃν γὰρ καθ' ὃν *Big. & Samb.*

y Ἐν τῷ βιβλίῳ] Ἐν βιβλίοις ἐν τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat. & Epiph.* Videſis *Deut.* 32.

z Ἔχουσαν] *Baſ. & Gen.* ὧν γὰρ καταλέλοιπεν ἐν βίβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, προφήτην προείχουσαν τῶν ἐσομένων *Big. & Samb.* ὧν καταλέλοιπεν ἐν βιβλῳ ἐν τῷ ἱερῷ, π. π. τῶν ἐσομένων *Epiphanius.* Etiam προφήτην προείχουσαν reperias apud *Busb. & Hen.* Tum penes hunc curate διημαρτηκότος. BERN.

a Κατέθετο,] Κατέθεντο *Big. & Samb.*

b Καὶ τῇ σκηνῇ·] Κατὰ τὴν σκηνὴν, *in tabernaculo* lege. REL.

c Τυγχάνοντας] Τυγχάνοντες *Big. & Samb.*

d Χαναναίων γῇ,] Ita quinque *MSS.* & *Epiph.* Χαναναίαν *Baſ. & G.*

e Πόλεως] Πόλεως ἐμπεριέχον μεταξὺ δυοῖν ὀρέων *Samb. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *& Vat.*

f Γαριζαίᾳ] Γαριζεῖν *Baſ. & Gen.* γαριζαίᾳ *Big. Samb. Busb. & Hen.* ritu epitheti Græcanici deformatum à גרזים *gaerizin*, quo equidem typo ſæpiſſime uſus eſt Flavius in his Originibus. Ita Φαρισαῖοι à פרישין, *viri eximii*, Pollen Iſraelis. Neſcio tamen an γαριζεῖν ſcriptum huic Flavio, ſicut alibi γαριστεῖ in caſu liberali. Quinimo γαριζεῖν ſuo etymo ῥαγάδες denotat & διεχισμένα. Hoc ſignificat & גרן & גזר: unde γαζιρεῖν pro γαριζεῖν in verſione Syriaca τῶν μακαβαϊκῶν. Nam ex una radice creverant duo culmina, Ebal & Garizin. BERN. Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζὶν *Baſ. & G.* Γαριζὶν *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraicum Γαριζεὶν. HUDS. Γαριζαίῳ MS. uti ω & ε ſexcenties a librariis permutantur. REL.

g Ἐκ δεξιῶν] Ad auſtralem plagam, ut ἐκ λαίων, ubi erat Ebal, erat ad ſeptentrionem. REL.

h Γιβάλῳ] Τῷ ἢ ἐκ λαίων γιβαλῇ, aut γιβαλὴ, *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed in libro ſequente ex conſenſu codd. ſcribitur γιβήλῳ. Sedes autem dirarum *Hibal*, ſeu *Hebal* עיבל, à capite cano glabroque nomen meruit. Quod enim Græci φαλάκρωμα & φάλακρον, Arabes vocant العبال γιβάλ. Manet etiam adhuc monti huic *albor* ſterilis nota execrationis veteris, aut verbis Benjamini erronis הר עיבל יבל יבש כאבנים וסלעים, &c. Καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν *Big. Samb. Hen. & Busb.* Verum hi omnes libri quinti c. 1. ἐπὶ τῇ Γαριζῖν, à formula Attica γαριζῶς. Quinetiam ut à locali עברים, Onceloſus, Sirique alii producunt עבראי ἀδιαβάσια, *tranſitoria*, eadem dialecto hic Judæus γαριζᾶα effecit de גרזין. BERN. Videſis *Annott.* ad l. V. c. 1. §. 19.

i Πρῶτα μὲν] Πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεῖν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζῖν, è formula Attica Γαριζῶς.

k Ἐπᾴτα] Ita edidit *Bernardus.* ἔπειτα κοὐ ταὐτὰ τοῖς π. *Baſ. & G.* ἔπ. κὴ ταὐτὰ π. *Big. Samb. & Vat.* ἔπειτα τοῖς παρ. κοὐ ταὐτὰ ἀρὰς τίθεσθαι *Hen. & Busb.*

l Αὐτῶν,] Αὐτοὺς in quinque *MSS.*

1. *Ut earum diſciplina*] *Ut in perpetuum cuivis eas diſcere liceat*, vertit *Gelenius.*

m Ἐκλιπεῖν] *Sambuci* manus altera: altera ἐκλείπειν, cum *Baſ. Gen. & Big.* Solebant enim viri Athenienſes, ſicut Angli hodieque facimus, correptim loqui, tempori ſimul orique parcentes, adeoque accentus vocabulorum retrahere, πάσχω, órator, &c. BERN.

2. *Moriens etiam aræ inſcribi*] Al. *tandem inſcripſit* &c. Interpretationem noſtram vocis ἐνεγράψεν defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *quæ populus eſt ſtare.*

n Φησὶ τὸν λαὸν] Vocem φησὶ non agnoſcit *Vet. Interpr.*

o Οὐκ ἐπενεγκεῖν] Ita *Big.* οὐκ ἦν ἐπενεγκεῖν ἱερῶν ἕτερον *Samb. & Vat.* οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερείων ἑτέρων *Baſ. & G. Grotius* (ad *Joſ.* c. 8. v. 30.) dicit, *tunc quidem aram iſtam* in ſacrificii uſum *fuiſſe*, in poſterum vero monumenti cauſa *manſiſſe.*

p Τε διέταξε,] Illud τε negligunt *Samb. Vat. & Vet. Interpr.*

1. *Poſtri-*

μέ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τ̀ λαὸν σὺ γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὥρκωσε τ̀ νόμων αὐτὸς φυλακὴν ποιήσασθαι· καὶ τ̀ τ̃ Θεῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογισὰς [q] ἡγουμένους, μηδὲν εἰς αὐτὸς μήτε συγγνώμης χαριζομένους, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυρίαν τοῦ τ̀ τ̃ νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας ἀθροῆσαι τούτους. ἀλλ' ἄν τι πρὸς τ̀ ἐξ αἵματος [r] συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτὸς πολιτείαν, ἀντὶ πόλις, ἀμύνειν [s] αὐτὸς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀναστῶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τ̀ ἀπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κατ' βέλησιν ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνῦσαι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

μς'. Ἐδίδαξε δ' αὐτὸς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [t] πεμπηλὸν χεομένοι τοῖς λίθοις, ὡς κ' πρότερον δεδήλωκα. [v] προεφήτευσε δ' κ' Ἰησοῦς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· κ' πάντ' ὅσα ποιήσειν ὑπὲρ τ̃ κ' λαοῦ [x] σωτηρίας ἐν τε πολέμοις κ' κατ' εἰρήνην, νόμους [y] σωτηρίους κ' τ̀ τ̃ πολιτείας κόσμον συμπορίζων κ' τοῦτο θεσπίσειν, ἀναλογιζόμενος ὅτι θεῖόν, ὡς δηλώσειν αὐτῷ τὸ θεῖον, [z] "ὅτι θαυμάσαντες "τὸν περὶ αὐτὸν θρησκείαν πεφηνότα κακῶν, ὡς "ὅπλων τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν κ' κα- "ταστροφὴν [a] πόλεως, [b] κ' τ̀ νεὼν καταπεπρῆσθαι, κ' 45. [1] Postridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adessent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æstimatores eas non transgredèrentur, nihil contra eas neque consanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino causam legum conservatione potentiorem esse existimantes. Quin, seu quisquam eorum consanguineus, seu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum institutionem confindere & dissolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciscerentur: ac si quidem eos superassent, funditus exscinderent, neque, si fieri posset, vel vestigium [2] vecordi insolentia elatorum relinquerent. Quod si pœnas sumere non valerent, hoc *saltem* ostenderent, hæc nequaquam de voluntate sua facta esse. Et multitudo quidem juravit. *Hebræos ad legum custodiam jurejurando adstringit Moyses.*

46. [3] Docuit autem eos, quomodo sacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, signo capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Josua quoque vaticinatus est, Moyse adhuc præsente: atque omnia expendens quæcunque pro salute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam suppeditaret reipublicæ institutionem, prædixit, prout "numen sibi declararet, eos religione in Deum "violata mala experturos esse, ita ut terra eorum "armis hostilibus oppleretur, & urbes funditus "everterentur, & Templum incenderetur, & ipsi "ven- *Docet quomodo sacrificia rite offerrent. Num. c. 28. c. 29. Monet ne gemmis P. M. inconsultis bella gererent. Num. c. 27. Vaticinatur Jesus. Deut. c. 34.*

1. *Postridie autem*] *Postridie* vero totam gentem, *ne servitiis quidem exclusis, jurejurando obligat vir sanctus, & custoditum ipsos legem sacram. Aut siquis cognatorum suorum, vel urbs aliqua ab hac forte desciscere, privatim publicèque, quantum possent, ferro & igni vindicatum. Conferes Deut. c. 29. c. 30. cum c. 13. deinpetes corpus* δλοσεώσεων *in* Synhedrin c. 7. 10. & c. 11. 4, 5, 6. & *Talm. Bab. fol.* 111, 112. & *Maimonidem c. 4. & 5. de Idololatria. Flavius autem phrasi isthac* κ' κοινῇ κ' κατ' ἰδίαν, *aut jam testium insidias permittit, quod duntaxat in causa plani licebit ex Misna Pharisæa* Synhedrin c. 7. 10 כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמנין עליהן חוץ מהמסית. *Aut idem omnino ille intellexit, quod verbis pluribus dixerat Moyses,* כיהרג תהרגנו יד תהיה בו בראשונה למיתו ויד כל העם באחרנה. *V. L.* Sed statim interficies eum. Sit primum manus tua super eum, manus delatoris. Et postea omnis populus mittat manum. *Unde Auctor Siphræ f. 41. b.* מצוה ביד העיסה שיכות ואהב ביר כל אדם. BERN.

q Γνωμίους,] Γνωμίους *Big. & Samb.*

r Συγχεῖν] Συγχωρεῖν ἐπιχειρῇ *Busb. & Hen.*

s Αὐτὸς.] Ita *MSS & Vet. Interpr.* in *Editis* αὐτούς.

2. *Vecordi insolentia elatorum relinquerent.*] *Desperatorum* reddit *Castalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *desperatus*, haud scio an Latinitas concessura sit.

3. *Docuit autem eos,*] *Israelitas insuper docuit ὁ νομοθέτης, quomodo sacrificia recte grate Deo offerrent, Num. c. 28. & c. 29. commonuitque, ne Gemmis P. M. inconsultis bella gererent, Num. c. 27. 21, 22, 23. Vide & l. 3. harum Originum. Recte vero hæc capita* τ̃ ἀριθμῶν *ad dies ultimos Moysis transfert, cumque capite 31. Deut. connectit Josephus. Utrobique enim agitur de Inauguratione Josue. Superaddes & istis Deut. c. 34. 9. Posthæc prædicit Cortina Dei duci Josue, Moyse tum præsente, quicquid is esset bello paceque gesturus, Num. c. 27. 20. & Deut. c. 34. 9. & c. 31. 14. Mox narrantur longa fata populi Hebræi: tellurem bonam templumque Summi suo crimine haud semel hostibus relicturos; pœnitentes tamen postliminio ad ea redituros. Sic enim vel à cinere Ædis secundæ adblanditus sibi Josephus, sic catera Judæorum calamitas. Deut. 30. 1, 2, 3 c. 31. à v. 14. & c. 32. à v. 20. ad 44. ubi videndus est Uzielides paraphrastes. Doctores autem Alexandrini v. 44. sic exhibent,* κ' ἐλάλησε μωυσῆς πάντας τὰς λόγους τ̃ νόμου τούτου, *quasi* התורה הזאת, *aut* νόμῳ *potius sumitur ut solent Musici, εἰς τὰ αὐτὰ τ̃ λαοῦ, αὐτὸς* κ' ἰησοῦς (*sic & Samarita, Judæus vero* הושע *ὁσίας*) ὁ τ̃ ναυῆ. *Hæc inquam οἱ ὁ'. à v. 24. capitis præcedentis. Inde Doctor prisius in Siphra hunc in modum commentatur f. 54* והיה משה וישראל מגביהם ראשם לשכוע קול דבריו של יהושע. *Præterea Pharisæi propter Oraculum Num. c. 27. 20.* ונתת מהודך לך עליו, Imperties Josue de decore tuo, *hunc Lunæ instar, Moysen tanquam Solem inter Israelitas effulsisse jactant ex adagio vetere, T Bab* Baba batra f. 75. פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. *Ubi Glossator perite verecque,* שהרי יהושע היה נביא וכלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו *Item* Baba cama f. 92. b. *declarant Doctores* τὸ πνεῦμα *transtulisse Spiritum Sanctum, i. e. majestatem & sapientiam è Scholio, à se in caput Josue. Ubi Jarchius,* מלאו חכמתו בעין יפה. *Ita & Siphra f. 50. ad Num c. 27* קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתה אותו לעיניהם ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל. *Et mox, v. 22.* ויעש יהושע כאשר צוה משה אתו ויקח את יהושע וגו' ויעמד אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה ויסמך את ידיו עליו וגו'. *Hæc maxime spectat nota plane Rabinica Hieronymi nostri* Mansione extrema. Jesus Moysi in monte succedit, & discita Lege, quæ spiritualiter offerre debeat in Ecclesia. Primum, quid per singulos dies: deinde quid Sabbato, quid in Calendis, quid in Pascha, quid in Pentecoste, quid Neomenia mensis septimi, quid in Jejunio ejusdem mensis die decimo, quid in Scenopegio decimo quinto die dicti mensis. *Quasi doctissimus Presbyter olim legisset acroama* Synhedrin *Babylonis, quod hoc compendio refert* Siphra f. 60. d. למה נסמכה פרשת יקהל לפרשת הקרבנות מלמד שאמר לו הבה" למשה ער שאתה מפקדני להפרישם עליהם איש מפקד שלא יכרדו בי ושלא ימירו את כבודי. *Pariter Criticus quidam Judæorum* פלמה מארת משה והוקר חכל יהושע מא נול עלירה מן אלתפסיר. *Denique quis nescit apophthegma Pharisaicum initio* Abot. משה קבל התורה מסיני ומסרה ליהושע *unde pendet ipsa ratio ac momentum* τ̃ δευτερώσεως, *unde Kabinismus.* BERN.

t Τεκμηρίῳ] *Epiphanius* temere, ἀξιοῖεν τεκμηρίου χρώμενοι. Laudat enim Flavius jus illud valde eximium & familiæ Aaronicæ honorificum, Num. c. 27. 21. ויעל פיו יצאל, κ' ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ (ἐλαζὰρ φησὶ δ' Ἰωσήπος εἰς μάχην) ἐξελθόντα, κ' ἐπὶ τῷ ῥήματι αὐτοῦ εἰσελθόντα αὐτὸς (ἰησοῦς) κ' οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἁπαθυμιόσαν, κ' πᾶσα συναγωγή. Quinimo fœdere Gabaonitico satis fensit ipse Imperator c. 9. 14. sux historiæ, quam imprudenter Oraculum Pontificale neglexerat. BERN. Id est, signo ex sanctissimo illo oraculo *Urim & Thummim* capto, quod describitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Historiæ Sacræ*, tom. 2 p. 345.

v Ἔλεγε ἤδουσι] *Bas. & Gen.* multum tribuentes Josue. Verum *Epiphanius* legerat προεφ. δ' κ' ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ὁ δ' μωυσῆς πάντ' ὅσα ποιήσειν. *Big. & Samb.* προεφ. δ' ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν. *Hen & Busb.* προεφήτευσέ τι κ' ἰησοῦς μωυσέως παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν. Quid si isthæc alternemus, προεφήτευσε δ' κ' ἰησοῦ μωυσῆς παρόντος. ἔτι πάντ' ὅσα &c. BERN. Ita cum *Bas. & G.* nisi quod distinxerim post ἔτι, & κ' addiderim. *Epiphanius* legerat πρ. δ' κ. ι. Μ. παρόντος. ὁ δ' Μωϋσῆς πάντ' atque ita edidit *Castalio*, nisi quod κ' ὁ Μωϋσῆς habeat pro ὁ δ' Μωϋσῆς. in quinque *MSS.* (*Coll. Voss. & Big.*) πρ. δ. κ ι. Μ. παρόντος. ἔπειτα πάντ' ὅσα ποιήσειν [ποιήσειν *Big. & Samb.*] ὑπὲρ τ̃ &c. Quid si (inquit *Bern.*) isthæc alternemus, πρ. δ' κ' Ἰησοῦ Μωϋσῆς παρόντος. ἔτι πάντ' ὅσα &c.

x Σωτηρίας] Aliter paulo *Big. Samb. & Epiph.* σωτηρίας ἔν τε πολέμοις κ' κατ' εἰρήνην· νόμους τε σωτηρίους κ' τ̀ τ̃ πολιτείας κόσμον συμπορίζων ἀναλογιζόμενος τοῦτο, ὡς δηλώσειν αὐτῷ ὁ θεὸς, ὅτι &c. Ibidem *Busb. & Hen.* breviter μωσῆς τοῦτο ὅτα ποιήσειν ἤμελλε τῷ ἔθνει. Burius noster mutavit μεχανὰς in συμπορίζειν. BERN.

y Συμπιθεὶς] Συνιδεῖς. COCC.

z Τὸν θεὸς αὐτὸν] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vat.* τὸν αὐτὸν θ̃. *Bas.* τὸν αὐτῷ θ̃. *Gen.* τὸν αὐ ὧν θ̃. edidit *Castalio*, atque ita legendum esse conjecerat *Burius.*

a Πόλεις,] Τὰς πόλεις *Vat.*

b Καὶ τ̀ νεὼν] Typographi priores manu cæca, κ' τ̀ νεὼν καταπεπρωθῆναι, κ' καταπρασίτας. Certe à Nabuchodonosoro, Antiochorum Illustri, T. Vespasiano, atque demum ab Ælio Hadriano patratum novimus; quicquid de gente ingrata tamdiu

"venditi hominibus ſervirent, nullam ex calami-
"tatibus eorum miſericordiam capturis, ipſos au-
"tem, cum hæc paterentur, fruſtra pœniten-
"tiam acturos eſſe. Deus tamen, qui vos crea-
"vit, civibus veſtris & urbes & Templum red-
"det. Fore autem amiſſionem eorum non ſemel,
"ſed ſæpe.

Moyſes, abs rebus humanis aſcenſurus, addit animos Joſua de Chananea ſubigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat. Deut. c. 31. & 32. & 33.

47. 'Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & univerſæ multitudini bene ominatus," quoniam, inquit, ad majores noſtros "diſcedo, & Deus hanc mihi diem diſceſſus ad "illos præfinivit, gratias quidem illi vivus adhuc "& apud vos præſens me habere profiteor, cum "pro veſtri cura, quam non ſolum pro malorum "veſtrorum depulſione geſſit, ſed & bonorum do-"natione; tum quod mihi opitulatus eſt laboran-"ti, & in magna animi ſolicitudine verſanti pro "veſtrum in melius mutatione, ſeque nobis in o-"mnibus propitium præſtitit. potius autem erat i-"pſe qui & nobis ad ea aggredienda præivit, & exi-"tus largiebatur *felices*, me duce vicario utens, & "miniſtro beneficiorum, quibus populum veſtrum "afficere voluit. Pro quibus æquum eſſe exiſtima-"vi, ut Dei potentiam, cui etiam in poſterum vos "curæ eritis, decedens prius collaudem: & ipſe "utique hanc gratiam debitam ei reddens, vobiſ-"que *illud* in memoria relinquens, quod vobis con-"venit eum venerari & honorare, & leges, o-"mnium, quæ vobis dedit & propitius manens ad-"huc daturus eſt, munus pulcherrimum, *conſtan-"ter* ſervare. Equidem *noſtis* quam gravis hoſtis "ſit etiam homo legiſlator, dum leges ei lædun-"tur & temere ſpretæ jacent. Nolite autem Deum "vobis ob leges neglectas ſuccenſentem experiri, "quas ipſe conditor vobis dedit.

Genti univerſæ oboritur ploratus. Deut. 33.

48. Hæc autem Moyſe ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum fauſtis omi-

"[c] πραξέντας δηλώσειν ἀνδράσιν ἀδένα λημψομένοις οἶκτον
"ἐπὶ τ συμφοραῖς αὐτῶν, μεζονόησεν δ' αὐτὸς ἐπὶ μι-
"δενὶ χρησίμῳ τῶν πάροντας. ὁ μέντοι Θεὸς, [d] ὁ κτί-
"σας ὑμᾶς, πόλεις τε πολίτας ὑμετέροις ἀποδώσ κ τ
"ναόν. ἔσεσθ ἢ τῶν τότων ἀποβολὴν ἐκ ἅπαξ, [e] ἀλλὰ
"πολλάκις.

μζ. [f] Παρορμήσας ἢ τ Ἰησοῦν ἐπὶ τὰς Χαναναίας
στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς ⸀ Θεῷ συνεργοῦντ ὅις ἂν ἐπι-
χειρήσῃ, κ πᾶσαν ἐπιφημήσας τῷ πλήθει, "[g] ἐπεὶ,
"φησὶ, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, [h] κ Θεὸς
"τοῦδε μοι τοῦ ἡμέραν τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε,
"χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι κ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ
"προνοίας τε τ ὑπὲρ ὑμῶν, ⸂οὐ⸃ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς
"μόνον τ [i] ἡμετέρων ἐποίησατο κακῶν, ἀλλὰ κ δωρεᾶς
"τ κρειττόνων· ὅτι τε πονοῦντί μοι [k] κ κ πᾶσαν ἐπι-
"νοιαν τ ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φρονηδὰ λαμ-
"βάνοντι συνηγωνίσατο, [l] κ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν
"δυμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς ⸂οὗ⸃ ὁ κ τοῦ ἀφίξεσιν
"αὐτῶν διδὰς, κ τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑπουργήσας
"χρώμενός [m] μοι, κ ὑπηρέτῃ ὧν τ ὑμέτερον λαὸν διέρ-
"γετεῖν ἠβούλησεν. [n] ἀνθ' ὧν εὐλογήσαι τῷ ⸀ Θεῷ
"δυνάμιν, ᾧ μελήσῃ κ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλ-
"λαττόμενος καλῶς ἔχειν ἡγησαίμην· αὐτός τε τούτων
"ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδιδὰς, κ [o] καταλείπων εἰς
"μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε κ τιμᾶν προσήκειν τοῦτον
"[p] ἡμῖν, κ τοὺς νόμους [q] πάντων, ὧν τε παρέχηκε κ
"μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δώρημα κάλλιστον φυλάτ-
"τειν. ὡς [r] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς κ ἄνθρωπος νομοθέτης,
"ὑβριζομένων [s] αὐτῷ τ νόμων κ μάτην κειμένων. Θεῷ
"δ μὴ προσθείητε χαλεπαίνοντ ὑπὲρ ἠμελημένων
"νόμων, ὃς αὐτὸς γνώρισας ὑμῖν ἔδωκε.

μή. Μωϋσέως ἢ τοῦτο πρὸς πλοῦτον ⸂οὐ⸃ βίᾳ φήσου-
τ, κ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τ φυλῶν προφητεύσαντ τὰ

diu præſagierat Moyſis pectus ſanctum & ſapiens. Ut Deut. c. 28. à. v. 48. & à v. 24. c. 29. Præ cæteris vero jam verſabantur ob animum Flavii illa omina Deut. c. 31. 16, 17, 20, 21, 27, 29 necnon carminis graviſſimi verſus 20, 22, 26, 35, 43. BERN. Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* κ τ πεὶ καταπεφθῶσιν.

c Πεφθέντας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπεφθέντας in *Editis*. Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præſagierat Moyſes: ut *Deut.* c. 28 v. 48. & c. 29. v. 24. Præ cæteris vero jam *Joſepho* ob animum verſabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. uſque ad v. 43.

d Ὁ κτίσας ὑμᾶς.] Ita *Big. Samb. Baſ* & *Gen.* Tum etiam *Epiphanius*, ὁ μὴ τοι θεὸς, φησὶν, ὁ κτίσας ὑμᾶς. Libenter emendarem ὁ μή τοι θεὸς οἰκτίσας ὑμᾶς, *quare miſertus veſtri Deus*: niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελημάτων νόμων ὃς αὐτὸς γνώρισας ἔδωκε. Vel, ut cecinit vatum ſummus c. 32. 6. הלא הוא אבין קנך הוא עשך ויכנך, οὐκ ⸂οὗτός⸃ σε πατὴρ ἐκτήσατό σε κ ἐποίησέ σε κ ἔπλασέ σε. BERN. Οἰκτίσας ſolus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελημάτων νόμων ὃς αὐτὸς γνώρισας ἔδωκε.

e Ἀλλὰ πολλάκις.] Nam hoc unicum Rabbini pro hæreditate nepotibus ſuis relinquunt, obſtinato ſperare. BERN.

f Παροξύνας] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* παροξύσας & παρωμήσας.

g Εἶπεῖ, φησὶ,] Ἰδοὺ φησὶ ſoli *Busb. Hen.* & *Zonar.*

h Καὶ Θεὸς] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.*

i Ἡμετέρων ἐποιήσατο] Ὑμετέρων legerat (quod & vult *Cocc.*) *Vet. Interpr.*

k Καὶ κ᾽ πᾶσαν] Ita in *Ed. Genev.* κ κ᾽ πᾶσαν ἐπὶ τὸν *Baſ.* & *Vat.* κ κ᾽ πᾶσαν ἐπινοῶν *Big.* κ πᾶσαν ἐπινοοῦν (*Voſſ.*) *Samb.*

l Καὶ παρέχειν] Καὶ παρεῖχεν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν εὐμενῆ *Big.* & *Samb.*

m Μοι, κ ὑπηρέτη] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.*

n Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν ἀπάντων προσηυλογῆσαι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προσηυλογῆσαι *Samb.* & *Vat.* HUDS. Fortè προσηυλογῆσαι. COCC.

o Καταλείπων] Lege καταλιπὼν. COCC.

p Ἡμῖν,] Ὑμῖν ſoli *Samb* & *Epiphan.*

q Πάντων,] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ὅτι *Big.* τιμᾶν ὅντι *Baſ.* & *G.*

r Δεινὸς μὲν] Δεινὸν *Big.* & *Samb.*

s Αὐτῷ τ νόμων,] Eleganter. αὐτὸ *Gen.* contra cæteros. Hoc autem Tmema & præcedentia quædam ita contraxit in Annalibus ſuis Zonaras. μανοῦς ἢ πολλὰ παρανίσας, κ νόμους δὲς εἰ βίβλοις κ τ σφετέρας πολιτείας ἀλοίξειν, κ στρατεῦσαι τ ἀμαλη-κιτῶν ⸂στελλόμενον⸃, ὡς τ φυλακὴς τε τ νόμων ὄρκον ἀναγκάσας αὐτὸς, κ τ δημαγωγὸν ἰησοῦν προθυμήσας ἐπὶ τοὺς χαναναίους στρατεῦσαι ἰδὼ φησὶν, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, τῷ δὲ μοι δόξαν ἡμέραν τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισεν ὁ θεός. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* αὐτῷ *G.*

t Τὰ

Pentateucho ipſe dixerat *vel decies*, ut *Johannes Deuterotarum gloria ſuſputavit*, *Num. c. 20. 12. c. 27. 14. Deut. c. 1. 37. c 3. 24. & c. 4. 21. & c. 31. 2, 14. & c. ult. 1, 2, 3, 4, 5. Id tamen patrabant Nebuntis accolæ Idumæi, ſepulchri licet Moſaici ignari, idolo vultus radioſi, πυρράκην μ, inquit Artapanus, κ κομήτην. Παρόργ δ, ſic Philo, τ μανίαν κ᾽ τ ⸀ θανάτου αὐτῷ καιρὸν κ τάξιν ⸂ἡμα⸃ (credis?) πρὸς τ λαὸν λέγοντα. Ἀνδρὶς στεργόμενοι, ἐπεὶ τῷ θεῷ δο-κῶν ἤδη κ τῷ γήρᾳ· γέγονα γάρ. ἐνυσμένον, δεῖ με ⸀ ζῆν ἀπιέναι, ἀπαλλάττομαι κ νεῶ τὰ ἐμοῖα πρὸς ὑμᾶς. ἀπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς. προθυμούσῃ δ' αὐτῷ, ⸀ ἔμιμνεν ἀδαπτήτως, πάντις ἐπόντ διδαχθεῖσα. ἀπαζομένη ⸀ αὐτὸ κ τ ἐλπίζας κ τ ἰσχὺν, κ προσομιλοῦντ αὐτοῖς ἐπι ⸀ ὅσης ⸀ ἀσφαλείᾳ, νίσις αἰφνίδιον ὑπὸ αὐτὸ σεισμ, [*Ita fane in montibus Sinae Itaburioque aliquando contigiſſe certius ſcimus*] ἀδανίζ ⸀ καθ' τιν φάραγγ. *Iterumque Glycas p.* 160. ἄφνις λοιπὸν κ τὰ ⸀ ἰσχυρ. κ ⸀ ἀφ' ⸀ θείαν ὀργὴν, *Deut. c.* 32. 49. ἐτελεύτησεν ὁ μωυ ῆς, ⸀ μὰ ἀφ' ἡμέρας, ὡς ἐκεῖνός φησιν. Petirat Moſeh & Debarim Rabba *adhuc cauſam tertiam injiciunt p.* 51. *propter Ægyptium à Moyſi zelota olim trucidatum.* BERN.

g Εἶπεῖ, φησὶ,] Ἰδοὺ φησὶ ſoli *Busb. Hen.* & *Zonar.*

h Καὶ Θεὸς] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.*

i Ἡμετέρων ἐποιήσατο] Ὑμετέρων legerat (quod & vult *Cocc.*) *Vet. Interpr.*

k Καὶ κ᾽ πᾶσαν] Ita in *Ed. Genev.* κ κ᾽ πᾶσαν ἐπὶ τὸν *Baſ.* & *Vat.* κ κ᾽ πᾶσαν ἐπινοῶν *Big.* κ πᾶσαν ἐπινοοῦν (*Voſſ.*) *Samb.*

l Καὶ παρέχειν] Καὶ παρεῖχεν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν εὐμενῆ *Big.* & *Samb.*

m Μοι, κ ὑπηρέτη] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.*

n Ἀνθ' ὧν] Ἀνθ' ὧν ἀπάντων προσηυλογῆσαι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προσηυλογῆσαι *Samb.* & *Vat.* HUDS. Fortè προσηυλογῆσαι. COCC.

o Καταλείπων] Lege καταλιπὼν. COCC.

p Ἡμῖν,] Ὑμῖν ſoli *Samb* & *Epiphan.*

q Πάντων,] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾶν πάντων ὅτι *Big.* τιμᾶν ὅντι *Baſ.* & *G.*

r Δεινὸς μὲν] Δεινὸν *Big.* & *Samb.*

s Αὐτῷ τ νόμων,] Eleganter. αὐτὸ *Gen.* contra cæteros. Hoc autem Tmema & præcedentia quædam ita contraxit in Annalibus ſuis Zonaras. μανοῦς ἢ πολλὰ παρανίσας, κ νόμους δὲς εἰ βίβλοις κ τ σφετέρας πολιτείας ἀλοίξειν, κ στρατεῦσαι τ ἀμαλη-κιτῶν ⸂στελλόμενον⸃, ὡς τ φυλακὴς τε τ νόμων ὄρκον ἀναγκάσας αὐτὸς, κ τ δημαγωγὸν ἰησοῦν προθυμήσας ἐπὶ τοὺς χαναναίους στρατεῦσαι ἰδὼ φησὶν, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, τῷ δὲ μοι δόξαν ἡμέραν τ πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισεν ὁ θεός. BERN. Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* αὐτῷ *G.*

t Τὰ

[c] τὰ γὰρ γινησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα πέπτωκεν· ὡς γὰρ τὰς γυναῖκας [v] στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες ἤ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τὸ ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτοῖς τὴν ἡλικίαν συνίεσαν. ὧν ἦ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ γεγηθόσιν [x] ἄμιλλα τὸ λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἵᾳ [y] στέρνῳ κηδεμόνος, πῶς μέλλοντος ἀπορφανίζουσι· τοῖς ἦ καὶ πρὸ [z] τούτου τὸ πένθος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τὸ ἀρετῆς αὐτοῦ [a] γευσάμενοι ἀπολειπόμενοι συνέκαμνον αὐτοῦ. τὴν δὲ ὑστερολοιπὸν τοῦ πλήθους οἰμωγῆς ἐκ τοῦ ὀδυρμῶν [b] πικραίνοιτο ἄν τις ἐκ τοῦ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἄπεπλα τῷ χρόνῳ [c] μὴ δεῖν ἐπὶ μελλούσῃ πλάνῃ καταφεῖν, ὡς καὶ βούλησιν αὐτὸ παρέχοντας θεοῦ καὶ φύσεως [d] νόμον, ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. [e] πορευομένῳ [f] δὲ ἔνθεν ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τοὺς μὲν πόρρω τῇ χειρὶ καταστείλαν μένειν ἡρεμοῦντας ἐκέλευε· τοὺς δὲ ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ [g] δακρυωτὸν τὸν ἀπαλλαγὴν ἐπιμένοντες. οἱ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ μὴ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτοῦ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατίσχυσιν [h] αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δὲ ἡ γερουσία πέπεμψεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς. ὡς δὲ ἐπὶ τῷ ὄρει [i] τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δὲ ὑψηλόν Ιεριχουῦντος [k] ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τῶν Χαναναίων καὶ πολείσιν [l] παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κατοικεῖν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπασάμενος ἦ καὶ τὸν Ελεάζαρον αὐτοῦ καὶ Ἰησοῦν, καὶ διαλεγόμενος [m] αὐτοῖς ἔτι, νέφος [n] αὐφνίδιον ὑπερ αὐτοῦ στὰν, [o] ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δὲ [p] αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις πεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑστερολογίαν τοῦ θείου αὐτὸν ἀρετῆς διὰ τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι πολλήσασιν εἰπεῖν.

nibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem ejus rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene guſtata, deſtitui acciderit. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod Legiſlatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eò proficiſceretur, ubi erat è conſpectu evaniturus, cum lachrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *id* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, ut eum arbitratu ſuo è vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collachrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jeſus imperator. Ut vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus è regione Jerichuntis ſitus eſt, aſcendentibus eum Chananæorum terram optimam & ampliſſimam præbens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum & Jeſum amplecteretur, & adhuc cum eis ſermones conferret, *mox*, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

[c] Τὰ γὰρ γινησόμενα,] Τὰ γενόμενα *Big.* & ſecunda manus *Samb.* Nam prior appoſuerat τὰ γὰρ γενόμενα, ſicut *Baſ.* & *Gen.* excuſum. *Epiphanius Schotanuſque* τὰ γινησόμενα, *futura.* Conſulendus & Uzielides cap. ultimo Legis. Legerat enim Flavius de eo vaticinio ſublimiter diſſertantem Philonem p. 696. ἐπειδὴ τὴν εὐθύνδε ἀποικίαν ἔμελλεν εἰς ἀφανοῦς ἔσεσθαι, καὶ τὸ θνητὸν ἀπολιπὼν βίον ἀπαθανατίζεσθαι· μεταλλαγὴν τὸν πατρὸς, ὃς αὐτὸν δυάδων ὅλην σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς μονάδα ἀνεσοιχειοῦτο φύσιν, ὅλον δι' ὅλων μεθαρμοζόμενον εἰς τὸν ἰλισσοειδέσταν. τότε δὴ καταχεύθεις, σχεδὸν συλλιθοῦσθαι ἀθεμίτῳ παθῇ τῷ ἴδιῳ θεατίζειν ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ κατ' μέρος ἐκάστη φυλὴ τὰ μέγιστα καὶ χρειωδέστατα ἀνθεῖσα ἀπεκόμπασε. ἀν τε μὴ ἡδὺ συμβῆναι, τὰ ἧ σφόδρα). διότι πίστις τοῦ μεμόνθαι ἢ τοῦ φυγεγενῆσθαι τελείως. ἥμισυ γὰρ ἀμφοτέρως καὶ ταῖς αἰσθήσεσι καὶ μάλιστα ἐν τοῖς μετρίοις ἡδέσι, καὶ βαλσάμων πολυτρόπους ἰδίας, καὶ τοῦ ἐπὶ τὸ βίον ἐπιτηδεύματον ἀμυθήτοις ἀμφοραῖς, ὥσπερ τινα κλῆρον ἀμοιρίας λόγων καὶ χρημάτων ὑφείας. BERN. Ita placuit edere cum *Epiphanio* & *Caſtalione*, probante *Schotano.* τὰ καὶ γενόμενα in *Editis.* τὰ γινόμενα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. Videſis *Philonem*, p. 696.

[v] Στερνοτυπουμένας] *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* στερνοτυπουμένους *Big.* & *Samb.* Proba ſunt omnia hæc, & tertium στερνοκτυπουμένους: Attica etiam omnia. BERN. Στερνοτυπουμένας *Vat. Big.* & *Samb.*

[x] Αμιλλα τὸ λύπης.] Ita *Samb.* Atticorum more. leniter efferunt *reliqui.*

[y] Στέρνῳ κηδεμόνος,] Στερνῖτι *Samb.*

[z] Τούτου τὸ πένθος] Τοῦτο πένθ. *Vat.*

[a] Γευσάμενοι] Γευσόμενοι, ἀπολιπόντας *Samb.* γευσόμενοι ἀπολειπόντας *Big.*

[b] Πικραίνοιτο] Ita *Big. Samb. Epiph. Burius*, (*Cocc.*) *Schotanuſque* in *Editis* πικραίνοιτο, aſſentiente *Caſtalione.* πικραίνοι τῷ rectius *Hen.* & *Busb.* BERN. & HUDS.

[c] Μὴ δεῖν] Sic *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* vel μὴ δεῖ τινα. In *Editis* μηδὲν.

[d] Νόμον.] *Gen.* & *Big.* νόμων *Baſ.* manuſque prior *Samb. Epiph.* cenſorque cod. *Samb.* Cuncta illa ſenſum commodum ferunt. Præſtant etiam correctione Cl. Boſii θεοῦ καὶ φύσεως νόμου. BERN.

[e] Πορευομένῳ] Πορευομένων in *Editis.*

[f] Δ' ἔνθεν] Δ' ὁπόθεν *Samb.*

[g] Δακρυωτὸν] Ita *Big.* δακρυστὸν τὸν ἀπ. *Samb.* & *Vat* δακρύῃ τὸν δάκρυ. *Hen.* & *Busb.*

[h] Αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις] *Hen.* & *Busb.* ἑαυτούς. *Epiphanius* abunde, ἑαυτοὺς ἐν ἄλλοις δακρύοντες, καὶ ἀπιόντα ὀφθαλμοῖς ἀφεδρεύοντες ἐ φορώντες. BERN.

[i] Τῷ Αβαρεῖ] *Samb. Busb.* & *Hen.* ut τῷ γαβαζεῖ. *Baſ.* & *Gen.* τῷ ἀβαζεῖ, ab Hebræo עברים הר, aut juſte עברים הר ἀβαρείμ. Græce diceretur τὸ πέραιον, mons Jordani imminens ad *Trajectus.* Latiſſime enim fugerat Jordanes hinc inde ab Arca Domini pæne in maria Galilæum Mortuumque; unde appellantur numero merito αἱ διαβάσεις, עברים, ubi trajecerant copiæ Hebraicæ. Plures etiam הרי עברים viſuntur in Moabitide: heic autem præſertim indicatur clivus *Phaſga*, ſive ut Reubenitæ maluere *Nabo*, qui Moyſen mortalibus abſtulit, ſuaviſſimæ urbium Jerichunti præter flumen oppoſitus. BERN. Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τῷ Ἀβαρεῖ *Baſ. G. Aliique.*

[k] Ἀντικρὺς κεῖται,] Κατ' ἀντικρὺ κεῖται *Big. Samb.* & forte *Epiphan.* ἄντικρυς κεῖται *Baſ. Gen. Busb.* & *Hen.* BERN.

[l] Παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ] Ita *Big.* & *Samb.* παρέχων in *Editis*, *Aliiſque.*

[m] Αὐτοῖς ἔτι,] *Busb.* αὐτοῦ ἔτι. *Samb.* ἔτι duntaxat. Tres alii cum *Hamartolo* & *Epiphanio* αὐτοῖς ἔτι. BERN.

[n] Αἰφνίδιον] *Baſ. Gen. Glycas* & *Hamartolus.* αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτὸν *Big.* (*Vat.*) & *Samb.* αἰφνιδίως ὑπὲρ αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* Subjicit tamen *Michael Siculus*, ὁ μὲ ἰώσηπός ἐστι, ὅτε μυθολογῶν ὕτω φαίνεται. Iterumque ille p. 160. ἄλλοις λοιπὸν καὶ τὰ ἰωσήπου. καὶ γὰρ ἀφ' ἑτέρου ὀργὴν ἐτελεύτησεν ὁ μανσῆς· ὁ μὲν ἀφ' ἡμέρας, ὡς ἐκεῖνός φησιν. BERN.

[o] Αφανίζεται] Prudenter hæc *Flavius.* nam, ut *Glycas* poſt *alios* adnotat, ὁ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τῷ αὐτῷ τελευτὴν ἡμῖν καλόν, ἵνα μὴ τὰ ὄπισθεν ἐκείνῳ λαλούσης οἱ τῶν μόχων σφετερισάμενοι ἀποιήσωσιν αὐτά. Videſis *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310.

[p] Αὐτὸν δὲ ταῖς ἱεραῖς] *Busb. Hen. Baſ. Big.* & *Samb.* At vero eodem animo, γέγραφε δ' αὐτὸν *Gen. Burius*, *Geleniuſque.* γεγράφασι δ' αὐτὸν, ἵνα μὴ, *Zonaras* percaute. Epiphanius etiam ita acceperat verba Flavii. Hunc itaque Archæologum forte an ſeduxit ars Philonis, cujus ſub calamo grandeſcunt omnia, colliculique in magnos aſſurgunt montes. Quippe ex tota vita Legislatoris, præter alia argumenta utriſque uſurpata, facile intelligas quantum à Joſepho diſtat Philo, à ſcriptore prudenti ac docto Sophiſta Alexandrinus, qui eloquentia Iſocratis, & Philoſophia Peripatetica ignorantiam ſuam ſermonis, rituum, reliquæque plurimæ eruditionis Hebraicæ, Judæus licet, paſſim redimere contendit. Ait ergo ille de ultimo capite Legis, quod doctores, ex Judæis quam Chriſtianis,

Eſdræ

Moyses obiit primo die menſis Adari, anno XL. *ab exitu ex Ægypto.*

49. [1] Vixit autem omnino tempus viginti & Eſdræ vel Scribæ conſimili poſt Moyſen tribuunt, atque ſimul τὸ κύριον probe demonſtrat: θαυμασιώτατον ἦ τὸ τέλος τῶν ἱερῶν γραμμάτων. ἄδη γὰρ ἀναλαμβανόμενος καὶ ἐπ' αὐτῆς βαλλίζων ἐνίοις, ἵνα εἰς τὸ ὑγιαῖνον δόγμα ἀληθείᾳ διπλάζωμεν, καταπονούμενος καὶ ἐπιθειάσας ζῶν ἔτι, τὰ ὡς ἐπιθανατίᾳ ἑαυτῷ προφητικῶς δεξιῶς, ὡς ἐτελεύτησε μήπω τελευτήσας· ὡς ἐτάφη μηδενὸς παρόντος, δηλονότι χερσὶν ἀγγέλων, ἀλλ' ἀθανάτοις δυνάμεσι. ὡς δὲ ἐπὶ τούτῳ τῷ πραπαίζων ἐκωμῳδήθη, τυχὸν ἐξαιρέτως μιμηταῖς, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων· ὡς σύμπαν τὸ ἔθνος αὐτὸν ὅλον μᾶλλα δακρυρροοῦν ἐπένθησε, ἴδιον καὶ κοινὸν πένθος ἐπιδεξάμενον ἕνεκα τοῦ ἁλίκου καὶ θεοῦ ἵνα ἕκαστον καὶ θεοὺς ἅπαντας ὁσίοις καὶ κηδεμονίαις. τοιοῦτος μὲν ὁ βίος· τοιαύτη ἦ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου καὶ ἀρχιερέως καὶ προφήτου μωϋσέως ἀπὸ τῶν ἱερῶν γραμμάτων (ſaltem ex interpretatione Græca) μνημονεύεται. Audi jam quid ex hoc paragrapho fecerit Johannes Annaliſta. τὸ ἦ πλῆθος ἰδάκρυσε, καὶ ἐν ὁ θεῖος αὐτῶν ἀπεβιάκλητος, καὶ τοσοῦτος ὡς καὶ αὐτὸν μωυσῆν σκιαπηθῶαι τῷ πάθει, καὶ προσυισκεῖν δάκρυα. προσδυμῶ δ' ὅτι ἔμελλεν ἀφανὴς ἔσεσθαι, ὅπου θ πάντες κοπτόμενοι· ὁ ἦ τὸν μὲν πόθῳ τῷ χειρὶ καταστέγων, μᾶλλον σκιάζων. μόνη δ' ἡ γερουσία προέπεμπεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐλεάζαρ, καὶ ὁ στρατηγὸς ἰησοῦς, ἕως ἐπὶ τὸ ὄρος ἦλθε καθὼ ἐπὶ κορυφῆς φασγᾶ, ἣ ἐστὶ κατέναντι ἱεριχώ· ὅθεν ἔδειξε αὐτῷ κύριος πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν ἤμελλον κληρονομήσειν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. ἐπὶ ἦ τὸ ὄρος τοῦτο ἐλθὼν, ὑψηλὸν τυγχάνον, τῶν μὲν γερουσίαν ἀπέπεμψε. τὸν δ' ἐλεάζαρ καὶ τὸν ἰησοῦν ἐπήγαγε καὶ προσομιλῶν αὐτοῖς, νέφος ἀθρόον καταλαβόν, αὐτὸν, ἐκρύβη ἀφανής. γεγράφασι δ' αὐτοὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, ἵνα μὴ δι' ὑπερβολὴν τοῦ περὶ αὐτὸν μύθου τολμήσωσί τινες εἰπεῖν ὡς ἀπέθετο). Prudenter autem dixit Flavius de viro illo mortis quam vitæ admirandæ, ἀφανίζει καθ' ὅσον φάσγανον. Nam ut Glycas poſt Baſilium, Theodoretum, Procopiumque; alioſque adnotat, ὁ συγγραφεὺς ὁ θεῖος τῷ αὐτῷ τελευτῷ ἡμέρᾳ καθέδιλον, ἵνα μὴ τὰ ὁσιὰ σκέψεις λαβόντες οἱ τὸ μόχθον προσκυνήσαντες, διοποιήσωσιν αὐτά. BERN. *Al.* αὐτόν. A Joſepho diverſus abit Cl. *Huetius* in Dem. Evang. Pr. 4. §. 10.

q Τὸν πάντα] Τὸν ἅπαντα *Vat.*

1. *Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum:*] *Obiit vero Moyſes Neomenia menſis Adari, qui reſpondet Dyſtro Macedonum, anno* XL. *famoſiſſimæ Exodi, ſuique regiminis uno menſe minus, qui luctui tanti Principis datus, ætatis ſuæ anno* CXX. *Vir ingenii incomparabilis, vultus angelici, prudens, facundus, affectuum ſuorum arbiter ac dominus, dux belli, quales pauciſſimi: Prophetarum plane ſummus, & digniſſimus hominum apud Deum aut ad hos vice Dei fari, Dei familiaris, teſte Pollione, quod eſt verſu antepenultimo Legis,* אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: *primus inter quinque Satrapas Chriſti triumphantis, imo Magni Meſſiæ ſimillimus Act.* 3. 22. *miraculorum pollentiſſimus artifex: Æthiopum forte, terror certe Ægyptiorum, Arabum, gentiumque Chananæarum: Scriptor antiquitate, fide ac ſapientia longe celeberrimus: Legumlatorum Princeps & Canon: fons Theologiæ etiam Græcanicæ, Chronologiæ, Hiſtoriæ, Coſmographiæ,* Chron. Alex. *p.* 180. & *G. Syncell. p.* 143. *omniſque ſcientiæ: Judæorum denique, Samaritarum, Ethnicorum, Chriſtianorum, Mahommedanorum, ac mortalium omnium, quotquot unquam ejus ſcripta legerint, deſiderium & admiratio. Idem ὡσὴς θεῷ εὔξαλος δυνατώτατος, Eumenio laudante: πρῶτος τοφὸς, Eupolemo: quocum etiam Tabernaculum Dei deſeruit Nubes Gloriæ, Rabbinis priſcis adnotantibus Siphræ f.* 54. *b. Hunc equidem Principem ac Prophetam Chriſto ſolo minorem impenſe Flavius Joſephus ambobus libris contra Grammaticum Alexandriæ: ſed ampliſſime omnium hunc collaudavit in* Demonſtratione Evangelica *doctiſſimus & piſſimus Huetius, gloria magna Neuſtriæ. Hic ergo deſinit* התורה, ὁ νόμος, *opus Pentateuchum Divini Moyſis. De die emortuali tanti doctoris ductoriſque unum Matthathiaden, virum ſtudioſum veri, & ordinis Hieratici, & (præcipuum) in Archivis Ædis qui diu aſſederat, tot ſcholis vel ſeculis miſerorum Rabinorum haud vereor anteferre. Præteribo igitur errorem Calendarii Seldeniani, ubi Legiſlatoris obitus notatur quintus dies Adari; præteribo pravum calculum correctionemque Petiti in Eclogis. Is enim hoc jejunium in Nonum Adari differt. Joſephus, quod hic & ſupra vidimus, Calendis Adaris à rebus mortalium Moyſen ſuum abſtulit. Judæorum reliqui hebdomada aliam vivendi viro Dei concedunt. Quinimo vetuſtior multo fertur & receptior hæc μεταπαραδόσις, quam viri docti exiſtimant, quamque omitti prorſus deceat. Diſerta ſunt in hac re, ſi genuina, quæ verba legimus in* Megillat Taanit: *niſi arbitrarer potius propter Gemaram Solymitariam ad Maſictam* תעניות *f.* 66. *a aliaque ob argumenta, non multum veteris libelli laudatique Juriſconſultis Urbis hucuſque ſervari, aut ſub vetere titulo aliena, Hebraica ſcilicet; cum fragmenta indubia priſci iſtius voluminis dialectum Jeroſolymitanam omnino ferant. Inſuper in medio libello, ubi exponuntur calamitates, quæ dies anni obſcurarant Judæis, ne verbum offendas de luctuoſa morte Moyſis. Docet autem Megilla* וַיָּמָת משה, *verbis quidem Hebraicis interpolata* בשבעה באדר מת משה רבינו זך"ל. ἀδίεις τίθνηκεν ὁ μωυσῆς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν: *hunc adeo diem numerat ille libellus inter jejunia Legis ipſius* מן התורה, *non decreti Rabinici. Verum conſtat ex Talmudis utriſque Jeroſ. f.* 66. *a.* & *Bab. f.* 68. *idque* מן התורה ἐκ τῆς ἀκοῆς, & *ex Iad, Samag, Arba turim, cæteriſque Juris compendiis, Jejunia Catholica* תעניות לכל ישראל *fuiſſe duntaxat quatuor, ſuis temporibus definita à Zacharia vate c.* 8. 19. *Sed caſibus eadem & infortuniis ſuis notata ab Hieronymo Aſceta ad* ἐωδικαιοφόρους, *ac ſi recens veniſſet è conceſſu Gemariſtarum Selymitariorum, quibuſcum ſane diu ille verſaverat. Inſtaurabatur igitur ſex aut ſeptem hinc ſeculis, poſt Talmuda equidem collecta, quanquam R. Samſon in* Jalcut, & *G. Gaul minus reverentius & antiquius de eo reputarint, Jejunium*

μθ'. Ἐβίωσε ἦ [q] τὸ πάντα χρόνον ἐτῶν ἑκατὸν καὶ ἑνὸς δέοντα τριάκοντα· καὶ ἐπένθησεν αὐτὸν ὁ λαὸς ἡμέρας τριάκοντα, καὶ ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐπέλιπον οἱ τοῦ πένθους καὶ τοῦ κλαυθμοῦ καιροί. ἦν δὲ τὸ μὲν ἔτος τοῦτο τῆς ὀγδοηκοστῆς ὀλυμπιάδος τρίτον ἔτος, ἐπὶ δὲ τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἱερέως ἐλεαζάρου τοῦ τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένου τῆς ἱερωσύνης παρὰ τὸν πατέρα φινεές. ἐπὶ δὲ τούτοις ἦν ἄρχων τῶν ἑβραίων ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ, ὃς ἦν διάδοχος τῆς μωυσέως ἀρχῆς. ἐπὶ δὲ τούτοις ἦν ἄρχων τῶν ἑβραίων ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ, ὃς ἦν διάδοχος τῆς μωυσέως ἀρχῆς.

Moyſis die VII. & *illud Eſtheræ die* XIII. *Adari, quæque ſuper quatuor illa commemorat* Megilla Taanit. *Ejuſdem plane Commatis habeo* Chronicon Moſaicum, דה" של משה, *cujus fine legitur* בחרש יב" בז" מת משה רבינו. *Neque vero fidenter inſiſtam verbis* פטירת משה Legendæ de obitu Moſis, בא השבט עד שבעה באדר ימים ובאותן ימים פירש התורה לישראל ובשבעה באדר מת ז' ימים Die-bus autem 36. à Neomenia Sebati ad diem ſeptimum Adari populo Hebræo jus idem expoſuit, qui tulerat: protinuſque eodem die ab humanis exceſſit. *Fabulam enim iſtam compactam video aut interpolatam ex Talmudo Babylonio, Siphre, aliiſque veteribus libris, præſertim ex* Debarim rabba, *cujus ultima folia cum* Petirat moſeh כ"ף לאלין, *præter quædam epiſodia ingenio male neſcio cujus paſſim intruſa. Unde non plus dimidia editionis Gauliminianæ ſapit priſcum Commentarium* תלמוד ירושלמי *& מעשיות, ut Tanchuma, Samuel Nachmanides, aliaque nomina Talmudica oſtendunt. Vetuſtius itaque argumentum de die ipſo Moyſis diſcedentis, jejuno tamen an liberali non dico, nec minus quam tredecim ſeculorum fama nobile Traditionem ſive Baretham huc accommodant Patres Babylonii,* Ciddusim f. 38. *ubi de* XL. *annorum cibo agitur.* ופסק מלירד והיו מסתפקים בז' באדר מת משה עשר בניסן תניא אירך בשבעה באדר מת משה כנגד שבכליהם עד ובשבעה באדר נולד מניין שכז" באדר מת משה. *Deut. c.* 34. 7. *Joſ. c.* 1. 1, 2, 10, 11. & *c.* 4. 19. זא מהן לג' יכים למפרץ הא למרת. *Conſtat adeo* שכז באדר מת משה ומניין שכז" באדר נולד משה retro numeranti à die decimo Niſani, quando *ex Deut. c.* 31. 2. Jordanem Joſue trajecerat, dies XXXIII. ſeptimo Adari ſtare obitum Moſis. Natum autem fuiſſe eundem ſeptimo die Adari colligitur ex Deut. c. 31. Hodieque habeo annos CXX. כי יהוה יושב ומכלא שנותיהם של צדיקים ביום וכחדש לחדש. *Idem etiam retulit Iſmaelus ab ore Gamalæ Tanæi. Iterumque Babylonii* אמר כר נן' באדר מת משה ובז" באדר נולד משה *Cod.* Sota f. 12. b. Inter diem ſeptimum Adari, quo cœpit vivere Legiſlator, quo & deſiit, & ſextum Sivani ſatium intercedit trimeſtre, quod docet Mar Zutra celebris Gemariſta. *Sextus autem dies Sivani expoſito ad Nilum Moyſe quam data Lege Hebræa notabilis. Quinimo paria legimus in Toſaphtha* Ciddusin *ſive Appendice, quam adtexuit operi Judæ principis R. Chias, ejus diſcipulus &* διδάσκαλος, *ſeculis nec duobus minor Joſepho hiſtorico.* כז' באדר ויר ששה עשר בניסן שלשים וט" ימים יר שהקריבו הנשיא בגלגל לא פכך הכן ר" אליעזר בן עוריה אומר ובשבעה באדר פכך הכן מלירד אותהיום מת משה ובששה עשר בניסן כלא מה שבירן שנ" ויאכלו מתבואת הארץ כנען בשנה ההיא. שמכן הכן שלקטו ביום שמת משה בו אכלו היכו משבעה באדר ויר ששה עשר בניסן שלשים וט" ימים יר שהקריבו *Eleazarus itaque Azariæ, aliique Phariſæi tempore Hadriani, ſeptima Adari Legiſlatorem ereptum fuiſſe mortalibus traditione acceperant. Amoræis autem & Deuterotis ſupradictis ſuccedit ſententia & ætate proximus Jonathan ille, cujus interpretatio legitur Deut. c.* 34. 5. *hiſce verbis,* בשבעה יוכין לירחא דאדר אתליד משה ובז" יכין לירחא דאדר אתכנש כנו יגלגא על נשיקרת מיכרא דיו" Datus eſt Moyſes, idemque poſt CXX. annos ſæculo ablatus ὅτι ἀποτεμῶ & Sens λόγε, Hebraice על פי יהוה, quod eſt, Deo volente, die ſeptimo Adari ἐκ στόματος. *Similiter Seder Olam rabba, cui altam vetuſtatem tribuunt Judæi: certe, quæ jam inde adſerimus, ex Chronicis Joſis Chelphatidæ ſub Marco Antonino conditis, non ſerius derivantur.* A calendis Sebatis, *Deut. c.* 1. 3. מא" נשכט עד ו' באדר פירש משה רבינו התורם את כל התורה כולת ושמה בו יאמר הבה אל משה הן קרבו יביך למות בו באדר, uſque ad ſextum *Adari* Legem totam expoſuit apud Eccleſiam Hebræam ὁ νομοθέτης. Sexto autem Deus ipſi indixit, prope eſt fatalis dies, ô Moyſes! *Deut. c.* 31. 14. Quare luce ſequente is è vivis diſceſſit. *Et poſt pauca ejuſdem cap.* X. Tres illi paſtores populi Hebraici periere anno uno potius quam menſe: Maria Niſanis decimo die, Aaron Neomenia Abi, & Moyſes denique Adari die ſeptima, damnorum tertium triplexque, דמשה רבינו בשבעה באדר וגו" *Sequuntur porro eadem in eodem capite, quæ ſupra è Toſaphtha memoravimus de manna ſimul cum Moyſe Hebræis ablata Adari ſeptima luna. Idem porro à Rabinis didicerat annis abhinc* DCCC. *Eutychius Alexandriæ, Georgiuſque Homedida ab eo,* وسان موسي في سبعة ايام من ادار وهو برمهات Annus, *ajunt illi,* XL. ab Exodo perimit tres fratres; Mariam ſexta die Niſanis, cui ex parte ſua congruit Pharmuthi *in anno fixo Alexandrinorum.* Aaronem vero P. Max. Neomenia Abi, qui menſi *ſtato* Meſori reſpondet. Abſtulit denique Moyſen ſeptima die Adari, qui incurrit in menſem *Alexandrinum* Phamenoth, ſive *prolatione Arabica* Barmehat. *Deinde ex menologiis Judæorum idem tempus hauſerant Mohammedani. Pro cæteris enim illorum doctiſſimus Maſudius in Canone ſuo Aſtronomico, quantivis pretii opere, inter jejunia Judaica notat,* ادار صوم موت موسي, Septimum Adari jejunio adſigit obitus Moyſis. *Pari modo Macriſius in hiſtoria Memphitica,* في اليوم السابع صعد موسي الجبل فقصبه الله هنالك واخفاه ولم يعلم احد منهم قبره ولا شاهوه وكان وفاة موسي وبين طوفان سنة ,بين Die VII. Adari, ubi montem aſcenderet Amramides, Deus ibi eum abripuit, clamque Hebræis condidit. Hoc contigiſſe fama eſt anno 1626. à diluvio Noachi. *Idem hiſtoricus capite de templo celeberrimo Judæorum in Ægypto, natum etiam Moyſe refert,*

τὸν, ὃν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἐνὶ λείποντα μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, [r] ὃν μὲν Μακεδόνων Δύστρον καλουμένῳ, [s] Ἀδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νεμη-

centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno menſe. At deceſſit ultimo anni menſe, qui vocatur à Macedonibus quidem Dyſtrus, à nobis vero Adarus, *& quidem* novilu-

ſet, في يوم سابع من شهر ادار سنة ثلاثين وماية لدخول يعقوب علي يوسف, Adari die ſeptimo, anno 130. à deſcenſu Jacobi. *Adde his ex Zohari paraſis* Hucca & Truma, *ſeptima die Adari ſub veſpera Sabbati diſparuiſſe Moyſen è populo ſuo*, משרת בת ביום ו' אדר ואתרון ביום רח"ב ומרים ביום ו' ניסן וכלם בשבת הם ולא נקברו יחד לטוכחת ישראל יוסף ומשה. וחויר מתו ביום שבת בשערת המנחה. *Quoniam vero iſta Commentaria Jochaides nunquam viderat, licet hoc credant recens circumciſio, adſcribam potius verba Abraami bar Chia, qui ſex retro ſeculis claruit ob ſcientiam Aſtrorum:* משה רבינו הוא השביעי לאברהם הקדושים וגולר אחר לו" שנים למיתה לרי שנת אלפים ושסח' ליצירת ביום רביעי שבעה ימים לאדר כאשר כתב ר' א" בר חייה הספרדי *Moyſes ſeptimus* ἐν πάνυ, (*cæteri fuerant Adamus, Enochus, Noachus, Abramus, Iſacus, & Jacobus; quanquam Legiſlator ſeptimus etiam genere emicuit ab Abramo fonte ipſo Hebraiſmi, quod Demetrius hiſtoricus noſque omnes novimus*) *natus eſt ille feria quarta die ſeptimo Adari anno* 37. *poſt obitum Levis, & ab orbe condito anno* 2368. *Denatus autem idem die eodem, ut tota fatetur Rabinitas. Quinimo de feria Moyſis abeuntis ferebatur olim inter Babylonios* Sota c. 1. σάββατον ἦν ὁ Ἰησοῦς & Ἀδὰρ, σάββατον μὲν τῇ δ' εἰς. אותו שבת שבת של ריזוני. *Quippe Moyſes dux erat Iſraelis mane, veſpera Joſue. Caterum circa annum Domini noſtri* 1180. *in honore erat Abraamus Davidis, qui* ἐν τῷ ἰωβηλαίῳ (*ſic enim interpretor* ספר הקבלה, *ad mentem magni Epiphanii*) *ait de Conditore Legum Hebraicarum*, נפטר משה רבינו ביום שבת בערת המנחה בו' באדר בשנת שנים תתפ", Obiit Moyſes VII. die Adari poſt meridiem, qui erat Sabbatinus, annoque creati mundi 2489. *à Tiſri ſupputato. Ita Abraamus veterum* Agadot *excuſſor. Hoc demum agmen claudat Zacuthus optimus Chronologus Judæorum:* ומת משה בנשיקה על פי יהוה כמו אהרן אחיו בשנת מ' בחרש אדר בו' באדר בחצי היום בעצומו של יום שו" בעצם היום הזה שנת ויש מורים אחר שאומר בעש' והיתה ואתחשנה שנת אלפים ותפח"ן ליצירת, Experaviſt itaque Moſes anno mundi 2488. ſub meridie Sabbati, quod incidit in diem VII. Adari. *Quandoquidem vero, ut Sophiſtæ Babylonii ultro fatentur*, 33. *dies à Jordane tranato ad Moyſis obitum* τῷ ἀναγράφῳ *computati, huic calamitati diem Adari ſeptimam referant, erroris perveteris (ut videtis)* & *pertinacis fundum indicaſſe ſufficiat. Joſephus tamen unus ex mille Judæis ſcriptoribus verum diem dixit obitus Moſaici, Adari primum. Statuit adeo Flavius ſpatii ſupradicti totos dies* XL. *concinne. Menſem luctus exegerat. Inde ſex dies Ducis excitatio & exploratorum pericula conſumunt. Tum exercitus propter fluvium admotus, triduo luſtratur. Deinde luce decima Niſanis itinere lato ſiccoque Jordanem trajicit. Idem ſane intervallum exigit methodus libri Joſue c.* 1. 1. *c.* 2. 1, 2, 3. *c.* 3. 1, 2, 5. *& c.* 4. 19. *Alibi autem perſtrinximus, quam bene conveniat inter Hieronymum noſtrum & Ris Lacis, alioſque Phariſaicos* Taanit f. 9. *T. B. &* Siphre f. 54. & Petirat Moſeh *de mente Zachariæ vatis c.* 11. Tres paſtores uno menſe ſuccidentis, Mariam, *inquiunt*, Aaronem, & Moyſen. Quo enim menſe moriebatur ſoror, decretum erat cœlitus, ne fratres Chananæam unquam intrarent. *Aut, quod maluit Gemariſta*, cum Moyſi ſimul evanuere tria magnalia trium illorum Prophetarum, puteus perennis, & nubes gloriæ, & nimbus mannæ. *Verum Commentariorum Miſnicorum proœmio ex Traditione quaſi certiſſima, imo ex Siphre f.* 63. *b. commentario antiquiſſimo, refert Moſes Maimonis de Moyſe Maximo*, Poſt exactos 36. dies, qua legibus oretenus explicandis, qua calamo deſcribendis vel ad XIII. exemplar, meridie ſeptimo Adari diſceſſiſſe protinus in Abarim montem, indeque ad cœlos confeſtim avolaſſe Deo miniſtratum, corpore nedum exuto; *quod ne Michael Archangelus aſſerere auſus eſt*, ὡς ἐκ μαρίας σώματος. תם מלע על אלנבל פי נצף נשאר סאבע אדר יעלי מא צחח אלנקל פכאן דלך מותרת פי הקנא לער מנא איארת ואלחיארת פי חקרת למא ארתקי אליה והכרא קאלו משרת רבינו לא כת אלא אחד כן עלה אל ההר בחצי עלרת ומשמש בכרוכם. חיום השביעי לחרש אדר כמין אשר דקרקה הקבלרת וגו" *Dignum plane commentum ingenio Philonis ac Cabaliſtarum, ſed adverſans ſacro Deuteronomio c. ult. v.* 6. ἀκριβὲς ἐτάφη. *Scio quidem Scriptoribus Eccleſiæ noſtræ cum Græcis tum Latinis valde placuiſſe Tranſlationem corporis Moſaici, & inter hos quandoque B. Hieronymo. Nam is tandem ad Matth. c.* 17. *fingere maluit in nobiliſſima illa Metamorphoſi* Eliam de cœlo *in Itabyrium* deſcendentem, reſurgentem ab inferis Moyſen. *Verumtamen Enochum etiam Eliamque mortalitatis ſuæ exuvias in terris clam nepotibus tum olim reliquiſſe, meraſque animas Deo auctori reddidiſſe: primumque adeo omnium hominum Jeſum Chriſtum Servatorem omnium, & τὸ πεφωτισμένον ὅλον τῆς ψυχῆς, cœlos humano corpore penetraſſe, rectum ego exiſtimo piumque credituu. Docuit inſuper Judas Princeps, utroque Talmudorum atteſtante, T. Bab. f.* 13. *& Jeroſ. f.* 17. *c.* Sota, ex S. Scriptura conſequi, quod vix alias liceret dicere, Moyſen quidem animam ſuam efflaſſe apud Nebunta in ditione Rubenica, Deut. c. 34. 1. & Num. c. 32. 38. corpus tamen ejus per quatuor milliaria ſubinde delatum יעל כנפי שכינרת, recondi in partibus Gaditarum. Tantum enim ſonat vaticinium Deut. c. 33. 21. כי שם חלקת מחוקק ספון. Quod in parte ſua, *in parte Gadis, ſic & Hieronymus noſter interpretatur*, doctor eſt repoſitus, qui fuit cum principibus populi. *Clarius adhuc Onceloſus doctiſſimus Legis interpres & antiquus*, Quoniam ibi in hæreditate ſua Moyſes Scriba magnus Iſrael, *ſic Moyſen ſolebant nuncupare Eleazarus ſenior Deuterotarum decus, & D. Simalion Sota f.* 13. *b.* ſepultus eſt, qui egrediebatur ante populum & ingrediebatur. *Onceloſum ſequuntur uno animo Uzielides & Paraphraſtes Solymitarius. Reſtiſſime idcirco dixit Barachias Talmudiſta, capite* 34. *Deut. verſiculuque ejus* 6. *pro ſepultura Moyſis argumentum non unum continet, ſed* σημεῖον ἐπὶ σημείῳ, סימן בתוך סימן. *Unde urget R. Chamas f.* 14. *Sota*: Imitare tu Deum, *Deut. c.* 34. 6. & humana corpora humo mandato, וקבר אתו אף את קבר בתים שנ' וקבר אתו בגיא בארץ מואב מקום קבור מתים. *Et ante eum conditor Miſnarum* Sota c. 1. §. 9. כי גרול ממשה שלא נתפסק בו אל המקום, Curæ ſuæ exiſtimavit Optimus Moyſen ſepelire, qui ipſe Joſephi Patriarchæ oſſa tam ſtudioſe tam pie ſervarat. *Attamen Deo adeſſe ſemper ſcimus, Michaëles, Raphaëles, aliaque ſplendida ſervitia, ſi quid de vitâ morteve noſtra ille juſſerit. Quapropter non male obſervatum fuit ab Epiphanio Cyprio*, τῷ μὴ γινώσκειν ἀνθρώπων τὸν μωυσέως τάφον, σημαίνοντος δὲ θείας γραμμάτος· ὡς ἴσως ἀνθρώπων τὸ σῶμα μωυσέως μὴ κεκρυβῆναι· ἀλλὰ καθὼς ἴσως ἐθάφη ἢ ἀβάτοις, ἴσως δὲ ἁγίοις. *Ex ea opinione factum credes, quod in Græcis exemplaribus legatur Deut. c.* 34. 6. καὶ ἔθαψεν αὐτὸν ἐν γαῖᾳ ἐν τῇ γῇ μωάβ, *mendo quæſito pro* ἔθαψεν αὐτὸν: *niſi forte Interpretes Ptolemaici viderant olim* וקברו, *acceperantve ipſum* וקבר *tanquam* ἀπερινόητον. *Ne quis tamen miretur, quod hoc non ſiſtam de Legiſlatoris reliquiis altercationem Satanæ, eximio nomine Samaelis, quem inter Egregoros recenſet vetuſtiſſima fabula* Enochi, Debarimque rabba *merito nuncupat* ראש כל השטנים, ἀρχισατανᾶν, *necnon* Petirat Moſeh τὸν κοσμοκράτορα שמאל הרשע, *& capitulum* XIII. *Eleazari* Serpentis *callida beſtiæ callidiorem* aurigam, *cum Michaele, Defenſore magno & Imperatore Hebræorum, i. e.* שר צבא יהוה, *& in Moyſis Analepſi*, שר של ישראל, *ſub quo militabant Moyſes ille & Joſue & Chaſamonæi, Ex. c.* 23. 23. *Joſ. c.* 5. 14. *& Dan. c.* 12. 1. *Malo equidem verſum nonum Judæ Apoſtoli* ὡς & ἰωσὴ σώματος, בגוף של יהושע, de perſona polluta, *ut Latine loquar, quod eſt*, de habitu minus puro Joſue Pontificis ſummi, *ſaltem interpretari; nam ſic legere abſque exemplaribus Eccleſiæ quis auſit? Ita vero convenient probe Judas & Zacharias vates c.* 3. 2. *itidemque Petrus Apoſtolus. Nam* ῥυπῶν *abundat in Epiſtola altera ejus c.* 2. 11. *contra fidem codicum Orientalium & Occidentalium, quique vetuſtatem præferunt. Quandoquidem vero antiquiſſimis apographis N. T. adnotent literis majuſculis ad nonum Judæ* ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΡΥΦΟΝ: *Adamantius etiam* ὡς ἐκ προσώπου *tertio referat* ἐκ τῶν ἀναβάσεως μωυσέως, cujus libelli meminit in Epiſtola ſua Judas Apoſtolus, (*Origenis hæc ſunt*) Michaelem diabolo objicienter, cauſam extitiſſe prævaricationis Adæ & Evæ inſpiratum ſerpentem: *cujus equidem ſimillimum legimus in libro Judaico* de Moyſis obitu, *& in* Zoharo f. 45, c. *Præcipue vero, quia prolixe admodum diſputant bonus Michael Samaelque nefarius tam in* Debarim rabba, *quam in proxime laudato opere* Petirat Moſeh; *litem iſtam Angelicam ad Commentaria noſtra in Panarion Epiphanii, quaſi ad fundum proprium, deferri placet. Interea obtineant, quantum poſſunt, lectio & ſententia communis, vetus, & Cabaliſtis Chriſtianis gratiſſima, non tantum in hoc loco Judæ, ſed & Gal.* c. 6. 15. *Iſtum enim verſiculum Georgius Syncellus Taraſii, & Novi Teſtamenti meliores membranæ, eidem Moyſi Apocrypho tribuunt. Sentio autem ex veteri Analepſi Moyſeos derivatum, ut alia non pauca, ita maxime blandam illam evocationem animæ Moſaicæ* בתי קי"ב וכ" שנה קצבתי לך וגו" *βατὴ, O mea filia, exactis nunc* CXX. *annis, quos tibi* (ait Optimus, qui mox illam oboſculando exhauſit) *in corpore iſtius juſti commorari decrevi, egredere abſque mora. Te mox Cherubinis Seraphiniſque inſeram prope Thronum meum.* Reſpondiſſe tamen mentem tam ſanctam Moyſis jam in exitu ſolis jubare illuſtrioris, & gloriam Seraphicam, non minorem, adverſus Samaelem carnificem ſpirantis. טוב לי בזרת (ſicut in monte ſancto Petrus Apoſtolus) Præſtat heic eſſe; quoniam cœlo lapſi Azas & Azaelis flagitioſe agunt in terris. *Vetus etiam arbitror piumve Epiphonema illud intermorientis Legiſlatoris ad populum ſuum*, אראה אתכם לתחית המתים, Rurſus vos Hebræos videbo, quando reſurgent mortui. *Antiquo operis & illa*, Gabrielem, Michaelem patronum Hebræorum, & Doctorem Moyſis ſcribamque eundem cœlituum *Zagzagelem* זגזגאל *in* Rabbot, *aut Zanghielem* זנגיאל *in* Petirat Moſeh, de Moyſe liberando cum lethifero Samaele contendiſſe, & increpuiſſe dæmonem hiſce verbis, רשע אני בוכה ואתרת שותק וגו": eoſdem ſubinde ſplendidiſſimos & curaſſe & deſleviſſe funus Moyſis, cœli terræque communem luctum. *Cætera* Petirat Moſeh *aut ſunt momenti levioris, aut otium noſtrum uberius expoſtulant.* BERN.

r Ὑπὲρ μὲν Μακεδόνων] Diſcrete *Big. Samb. Hen. & Busb.* Sed *Baſ. & Gen.* phraſi rotunda, ὑπὲρ μὲν μακεδόνων δύστρου καλουμένου, ἀδὰρ δὲ ὑφ' ἡμῶν νεομηνίας, Non enim ex integro ſolent congruere menſes Macedonum cum Hebraicis. *Samb.* ibidem vocalatur nomen peregrinum ἀδαρέ. Mox τὰς πατρίδι ἀναβατικὰς *Samb. Busb. & Hen.* BERN. Ita in quinque (*Coll. Big. & Voſſ.*) *MSS.* in *Editis* ὑπὲρ μὲν Μακεδόνων Δύστρου καλουμένου, Ἀδὰρ δὲ ὑφ' ἡμῶν νεομηνίας.

s Ἀδάρῳ] Scilicet ultimo anni menſe, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Uſſerius*) cum ſequentium hiſtoriarum ſerie magis convenit, quam traditio poſteriorum Hebræorum,

vilunio: & ingenio mortales omnes, qui unquam fuerunt, superans, & rebus excogitatis optime usus; miræque in dicendo venustatis, præsertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus inesse videretur; & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conspiceret, quam ex seipso cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipse* eloqueretur, Deus ipse loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyse defuncto. Ipsum vero desiderabant, non solum qui eum experti sunt: sed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus desiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti esset virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus sit Moysis exitus.

Finis Libri quarti.

νία· σωτέρά τε τὰς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλών, καὶ χρησιμεύσασθαι ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, [t] εἰπεῖν τε καὶ πλήθειν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένως. τάτε ἄλλα καὶ τὸ παντῶν αὐτοκράτωρ· ὡς [v] μηδ' ἐνεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτὸν, καὶ γινώσκειν [x] μόνον αὐτῶν τὴν φαντασίαν, [y] ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ [z] παρ' αὐτοῦ. καὶ σπανίως μὲν ἐν ὀλίγοις· σοφὸς δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὡς δ' ὁ, τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτὸν λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. [a] πένθει μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς [b] ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους [c] τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωυσέως ἀποθανόντος. ἐποθοῦσι δ' αὐτὸν οὐ οἱ πεφθέντες αὐτοῦ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ, δεινῶς ἐποιοῦντο τὴν ὄρεξιν, τὸ θεῖον αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς [d] ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν καθ' Μωυσῆν τέλος [e] τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου τετάρτου.

qui ad septimum diem mensis *Adar* obitum illius referunt.

t Εἰπεῖν] At Moyses *lingua* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 11. nempe natura sua (ut dicit *Al. Morus* ad *Act.* 7, 22.) non postquam dixit ipsi Deus, *ego ero in ore tuo.*

v Μηδ' ἐνεῖναί] Ita *Basil. Epiph.* & *Samb* à manu prima μὴ δεῖν τούτων ab altera. μὴ δ' εἶναι τούτων *Big.* μηδὲ ἓν εἶναι τούτων *Vat.*

x Μόνον αὐτῶν] Μόνῳ *Vat.*

y Ἐκ δὲ παρ' ἄλλοις] Καὶ ἐκ δὲ legerat *Vet. Interpr.*

z Παρ' αὐτοῦ.] Sic *Basil.* & *G.* ut spectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτῷ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν] *Busb.* & *Hen.* πενθεῖ δ' αὐτόν. BERN.

b Ἐφ' ἡμέραις] Ἐπ' ἡμέρας MSS. quatuor. Inde delibata crede quæ *Zonaras* scribit p. 28. *Annalium*, ἦδη μὲν τεσσαράκοντα διεληλυθότων ἐτῶν, ἐξόδου δ' αἰγυπτίου οἱ ἰσραηλῖται ἐξεληλύθασι τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἡμερῶν, ἀθρήσας τὸν λαὸν μανικῶς, μὴ ἐπὶ γηραιὸς, τὸ οἰκεῖον αἰτοῖς κατηγγειλε τέλος. Et deinceps, εἶτα δὴ τὸν ἄλλον ζῶν σεαυτὸς οὐκ. ὧν ἤρξε τὸ τρίτον μέρος, εἰς λαὸς ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐπιτιθέναι αὐτὸν ἐδ' ἡμέρας λ. ταῦτα μὲν ὅπως ὁ ἱστορικός. BERN.

c Τοσαύτη] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiph.* in *Editis*, *Aldi*sque deest τοσαύτη.

d Ἐκ τούτων λογιζόμενοι] Ἐκ τούτου *Vat.*

e Τοῦτον ἡμῖν] *Samb.* & *Epiphan.* τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον. *Big.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδ. τὸν τρόπον. *Basil.* & *Gen.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω. Subjicit autem *Samb.* Φλαυίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος τέταρτος. Item *Busb.* & *Hen.* Φλαυίου ἰωσήπου ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγος τέταρτος (*Busb.* ὁ λόγος) χρηστὸν ἔτη ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Qui numeri certi sunt bonique. BERN.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΠΕΜΠΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιησῦς ὁ στρατηγὸς τ῀ Εβρ̃ίων, πολεμήσας τοὺς Χαναναίους κ᾽ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τῇ δ᾽ γῇ κατακληρουχήσας διένειμε τ῀ Φυλαῖς.

1. *Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.*

β'. Ως, ἀποθανόντ@ τ῀ στρατηγ῀, παραβαίνοντες οἱ Ισραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπέβησαν συμφορῶν· κ᾽ στασιάσαντες ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη Φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

2. *Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros* DC. *interempta est.*

γ'. Πῶς μ᾽ τοίνυν τῇ κακοπραγίᾳ ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ασσυρίοις ἐδούλωσεν.

3. *Quomodo post hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Assyriis in servitutem tradidit.*

δ'. Η ὑπὸ Κενέζου τ῀ [c] Αθνιήλου παιδὸς αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντ@ ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένου δ᾽ παρ᾽ Ελλησι κ᾽ Φοίνιξι κριτ῀.

4. *Libertas ipsis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos* XL. *tenuit, & apud Græcos & Phœnices Judex dictus est.*

ε'. Οτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ κ᾽ δέκα ἔτη· κ᾽ ὑπό τιν@ [d] Ηούδου τ῀ δουλείας ἀπηλλάγη, τοῦ δεχοῦ ἐπ᾽ ἔτη κατασχόντ@ ὀγδοήκοντα.

5. *Quomodo populus noster rursum Moabitis Octodecim annos servit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus est annis octoginta.*

ς'. Ως Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ᾽ ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου κ᾽ [e] Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ᾽ ἔτη τεσσαράκοντα.

6. *Quomodo Chananæis eos in servitutem redigentibus per annos* XX. *à Baraco & Debora liberati sunt, qui rerum summæ præerant per annos* XL.

ζ'. Οτι πολεμήσαντες [f] οἱ Αμαληκῖται τοῖς Ισραηλίταις ἐνίκησάν τε κ᾽ τοῦ χώρου ἐκράτησαν ἐπ᾽ ἔτη ἑπτά.

7. *Quod Amalecitæ, bellum Israëlitis inferentes, eos devicerunt; regionemque eorum per septem annos afflixerunt.*

η'. Ως Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ὑπὸ Αμαληκιτῶν, κ᾽ ἦρξε τ῀ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos* XL.

θ'. Οτι μετ᾽ αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

9. *Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.*

ι'. Περὶ τ῀ Σαμψῶν@ ἀνδρίας, κ᾽ ὅσων κακῶν αἴτι@ Παλαιστίνοις ἐγένετο.

10. *De Sampsonis fortitudine, quantaque mala Palæstinis intulerit.*

ια'. Ως οἱ υἱοὶ Ηλὶ τ῀ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

11. *Quomodo filii Eli sacerdotis à Palæstinis in prælio cæsi sunt.*

ιβ'. Ως ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τοῦ συμφορᾶς, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τ῀ θρόνου ἀπέθανεν.

12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, semetipsum de sella dejiciens mortem obiit.*

ιγ'. Ως νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Εβραίους οἱ Παλαιστῖνοι κ᾽ τοῦ κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

13. *Quomodo Palæstini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abstulerunt.*

---

a Εν τῇ πέμπτῃ] *Al.* ἐν τῷ πέμπτῳ.

b Τοὺς] Τοῦτος μὲ *Big.* & *Samb.*

c Αθνιήλου] Ita è *Vet. Interpr.* & S. *Bibliorum* versione *Syriaca* & *Arabica.* Αθνιήλου *Bas.* Ναθαναήλου *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX.

d Ηούδου] Ita *Samb.* convenienter Hebraïco *Ehud.* Ιούδου *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* Αωὸδ LXX.

e Δεβώρας,] Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis*, *Aliisque* Δεβόρας. atque ita LXX.

f Οἱ Αμαληκίτῃ] Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in sequentibus.

g Πατὴρ αὐτῶν,] *Al.* πατὴρ, αὐτῶν ακ. *pater, eorum audita cal.*

h Ελαβον.] *Al.* παρέλαβον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jesus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iisque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus sorte divisit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimissis, Jesus copias Jordani fluvio admovet. Jos. c. 2. & c. 3.

CUM autem Moyses, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatus esset, Jesus, justis omnibus ei persolutis, luctuque sedato, denunciabat ut populus semet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichunta mittit, ut vires eorum & quam ipsi voluntatem haberent, cognosceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & instruxit, ut tempestive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui summæ rerum Gadidis atque Manassetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permissum erat, quæ terræ Chananæorum

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας τοῖς Χαναναίοις καὶ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

[c] ΜΩΥΣΕΩΣ δὲ τὸν τεθνηκότα τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογεγονότος, Ἰησοῦς, ἀπαλλὼν ἤδη [d] τῶν ἐπὶ αὐτῷ νενομισμένων τελοῦς ἐχόντων, καὶ ὁ πανδῆμος λελωφηκότος, παρήγγειλεν ὅπως [e] σταθὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ τελοῦντας. [f] πέμπτῃ δὲ [g] κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα, πόλιν τε δυναμένην αὐτῶν καὶ τινα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοῖς [h] γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ [i] ἐξέταξε τὸν στρατὸν, ὡς καθ' καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην. ἀνακαλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς [k] Ῥουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, καὶ τοὺς τῆς [l] Γαδιδος καὶ Μανασσητιδος προεστῶτας· ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν [m] Ἀμορραίαν κατοικεῖν ἐπιτέτραπτο, [n] τῶν Χαναναίων γῆς [o] ἕβδομον

a Τετρακοσίων] Annos υνς' ccccLxxvi. i. e. Josuæ an. 26x450 Judicum, inter obitus Moysis ducis Elisque P. M. intercipi jam consentiunt exemplaria Græca *Big. Busb. Bas. Hen. Samb.* & 1, 2, 3, 6. Bibliothecæ Regis Christianissimi: tum ex Latinis *Bedl. Mert. W.* 2. *Voss.* 1. *Vig. Bal. Cant. Thuan. S. Germani, Regiorum* 8, & 9. Tantum etiam intervallum exposcit Epocha Templi à Salomone fundati, Flavio isto atque S. Paulo supputantibus, quod alibi ostendimus. Ut prorsus insanum sit non credere Josephum ita hujus libri historiam temporibus suis desiniisse. BERN. Scilicet Josuæ annos xxvi. & Judicum cccci. inter obitus Moysis Elisque intercipi consentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina.

b Τοὺς μὲν διαθέσει,] Græcorum quatuor, & cum illis moles *Epiphaniana.* τούτους μὲν *Big.* & *Samb.* BERN.

c Μωυσέως] Μωυσῆ *Samb.* manus altera, & *Gall.* 1. qui in Bibl. Regia præfert numerum 1051. BERN.

d Τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων] Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ *Busb.* & *Hen.*

e Σταθὰν] *Samb. Bas.* & *Gen.* Aut ἐπὶ στρατείαν, *ad expeditum*, cum *Big. Tar. Epiphanio, Schotanoque.* Utrumque equidem scriptis veterum pro *expeditione* probatur, hoc frequentius. BERN.

f Πέμπτῃ] Πέμπτῃ τε *Gall.* 1. *Samb. Hen.* & *Epiphanius.* BERN.

g Κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα,] *Luctu adeo exacto, & exploratoribus binis,* אנשים מרגלים, *iidem mox* מלאכים, *Jacobo ἄγγελοι, Jonathani,* כאלים, *& Arabi* جاسوسون, *in Jerichunta clam dimissis, auxiliis etiam tribuum duarum dimidiæque expetitis, Imperator quinquagies mille milites (sic computat Mattathiades, ad censum Josuæ c. 4. 13. addita forte tribuum Transjordanarum myriade) Jordani fluvio admovet è statione* XLII. *quam Moyses plenè adpellat* ἀδὶλ σατὶμ, אבל השטים, *Jos. c. 2. 1. & c. 31.* σατὶν *aut* Setim, *passim Josephus* ἀδὶλὰ, *quod est* אבלה, τὸ πεδίον. *Urbs illa fuit regionis Peræ, ac sortis Reubenicæ, sub monte Phogore, milliaribus Italicis* 7½ *à Jordane distans, totidemque à Philadelphia, necnon* XII. *milliaribus a* Bethjesimot, *quod Scholastici Urbis Sacræ adnotarunt in* Sebiit f. 36. c. *à Liviade denique sex duntaxat milliaribus remota, sicut S. Hieronymus noverat* κατ' ἀλήθειαν. *Vide illum ad Joelem vatem. Insuper perite, ut solet,* חבינו לכם צרה, *Jos.* 1. 11. *Archæologus explicat,* παρήγγειλεν ἵνα σφίσι ἕτοιμα ὦσιν τὰ πλοῖα: viatica equidem vasaque sua colligere Hebræos jussum. *Perperite etiam idem posuit, ὡς* κατ' *καιρὸν* διαπερῶν *τὸν Ἰορδάνην, pro cruce illa Rabinorum veterum & recentium,* בי בעור שלשת ימים אתם עברים הירדן הזה. *Num in libro Josuæ quædam ordine non directo referri, nemo non videat præter caput Rabinicum.* BERN.

h Γνωσόμενος.] Γνωσομένους *Vat.* & *Vet. Interpr.*

i Ἐξέταξε] Ita *Big.* & *Samb. ἐξέταζε lustravit* in *Vat. Hen. Busb.* & *Samb.* ad oram libri. *ἐξήγαγε eduxit* habent *Bas.* & G.

k Ῥουβηλίδος] *Busb. Hen.* & *Samb.* ῥουβηλιτῶν *Big. Bas.* & *Gen.* Unde *Zonaras, μεκαλεσάμενος δὲ τοὺς φυλάρχους τῆς τε ῥουβηλίτιδος φυλῆς καὶ τῆς γαδὶ καὶ τῆς μανασσᾶ, ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τῶν ὡρισμένων συνθηκῶν.* Ἦν δὲ ἱπομένων πειθαρχίας μυρίοις ἁπλίτας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην ποταμόν. BERN.

l Γαδὶδος] Γαὶδος delicate *Big. Samb.* & exemplaria quædam Latina. Rectius γαδὶτου *Bas. Gen. Busb.* & *Hen.* γαὶτου *Gall.* 2. BERN. Γαδίτου *Vat.* pro quo in *Big.* & *Samb.* Γαὶδος.

m Ἀμορραίαν] Ἀμορραίων *Bas. Gen. Busb. Big.* & *Samb.* Eadem Onceloso ארץ אמוראה *tellus Amoræa*; ארץ האמרי viro Divino. *Hen.* & *Busb.* hæc ponunt τὴν ἀμορρῖτιν ex libro præcedente; & manus recentior ad oram MS. *Samb.* τὴν ἀμορραίαν ex Bibliis Græcis petitum. Quid tandem fecerit *Epiphanius*, altera columella docebit. Subinde τῶν χαναναίων γῆς *Gall.* 1. *Epiph.* BERN. Ἀμορραίων *Vat. Big.* & *Samb.* à prima manu, ab altera Ἀμορραίαν. *Busb.* & *Hen.* ponunt Ἀμμορῖτις ex p. 209, & 224. Vide etiam p. 24. v. 2.

n Τῆς Χαναναίων] *Al.* τῶν Χαναναίων.

o Ἕβδομον ὅταν μέρος.] Quid audio? Num Ἀμορία, regio Emorræorum, id est, transjordanica, pars erat τῶν χαναναίων γῆς at Josephus ipse distinguit Chananæam, ut & sacer Codex, a regione trans Jordanem. Et quomodo septima pars Chananæ fuit?

μον ἅπαν μέρος. [p] ὑπεμίμνησκεν ἃ [q] ὑπέσχοντο Μωϋσῆ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῆτε ἐκείνῳ θεραπείᾳ, μηδ' ὅτε ἀπειθήσαι θεῖ αὐτὸς καμόντι, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὐτὸς εἰς τὰ προταγγελλόμενα προθύμως. τῶν δ' ἑπομένων [r] ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τῆς [s] Ἀβίλης ὅπερ τοῦ [t] Ἰορδάνου [v] ἐξήκοντα σταδίους ἐξήκοντα.

β'. [x] Καὶ στρατοπεδευσάμενος ὅθεν οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν παρὰ τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν· τά τε τείχη ὅσα καρτερά, καὶ ὅσα μὴ τοιαῦτα· [y] ἔχειν τε τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τῶν πυλίδων αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἡμέλουν δὲ θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, [z] καθ' ἱστορίαν ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἅπαντα πολυπραγμονεῖν τε ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐκ ἀλλοφυλίᾳ πολεμίων. ὡς δὲ ἡμέρας ὀψίας ὑποχωρῆσαι εἰς τι [a] καταγώγιον οἱ πίχυς ἔλησαν, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησόμενοι, καὶ πρὸς ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν [b] ἡ Φρονῖτις ἦν· μεμύσονται τῷ βασιλεῖ πρὸς δεῖπνον ὅτι [c] κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ Ἑβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τοῦ [d] Ῥαχάβης καταγωγίῳ, μὴ πολλῆς τοῦ [e] λανθάνειν προνοίας ὑπάρχειν. [f] ὁ δ' ἄνθρωπος πέμψας πρὸς αὐτὰς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας

pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quæ Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis proſpiciendo defeſſus erat, & propter communem utilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille *militibus*, ab Abila ad Jordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem * ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos tor-

fuit? Suſpicor hic aliud latere. Emoræi populi fuere, uni ex ſeptem populis Cananææ Deut. 7. 1. adeoque Emoræi dici poſſent ἑβδομον μέρος fuiſſe τῶν χαναναίων. REL.

p Ὑπεμίμνησκεν] Ὑπεμίμνησκεν αὐτὸς *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

q Ὑπεσχοντο] Ὑπεσχώτο *Big. Samb.* & *Epiphan.*

r Ὁπλίσας] Ita *Baſ.* & *G.* ὁπλίτας πεντακισμυρίους in *MSS. Vet. Interpr.* & *Zonara.* exiguo ſane diſcrimine, Verum *Joſephus* ſua computatione ad cenſum Iſraëlitarum (Joſ. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordaniarum myriadem. BERN.

s Ἀβίλης] Ἀείλης *Hen.* & *Busb.* & jam *Epiphanii* Codices. Ita ἀεῖλα legimus in Onomaſtico S. Euſebii. ἀβεῖλης *Samb. Big.* ἀβίλης *Baſ. Gen.* & *Gall.* 1. quibus accedit Stephanus in Ethnicis, ἀεῖλη, πόλις ἐπὶ τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἀβίλη eadem Antiq. l. 4. c. 8. §. 1. & *Abila* veteri Interpreti: necnon ἄβιλα, aut ἄβηλα Bell. l. 5. c. 3. exeunte. Nam illa omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* אבל, & אבלה & אבילה, tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Jacet enim urbs illa in *Araboth Moab*, ערבות מואב, Num. c. 33. 49. i. e. *Abelſatim in locis planioribus Moabitarum*, Hieronymo interpretante: & præſertim Onceloſo, כישר שטים בבישרייא רמואב, μίτρᾳ σίτλῃ βιμισαρᾶϊα δεμωάβ, *medio ſitulæ ex tribus ſtipitibus Moab.* Ita ἀεῖλ μεβλα, Chaldæo מהולא כישר 1 Reg. c. 19. 16. LXX. Interpr. Joſephoque Ant. l. 8. c. 7. ἀεῖλα, de patria Eliſæi vatis urbe. Et ante hos omnes minorum Prophetarum aliquis ſubſtituit נחל השטים נחל ἀσταβυ, *Convallis Sittim*, aut (ut Plinius diceret) *Convallis Livias*; atque vero Jonathan כישר חשטים, pro אבל השטים legis. BERN. Eo modo *Baſ. G.* & *Steph. Byzant.* Ἀεῖλης *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ita Ἀεῖλα *Euſebio* in *Onomaſtico*. Ἀεῖλης *Big.* & *Samb.* Eadem Ἀεῖλη p. 226. in pr. necnon Ἀβῖλα aut Ἀεῆλα in *Bello Jud.* l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac ſortis Rubeniticæ, ſub monte Phogore, milliaribus Italicis ſeptem ½ à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade ſex duntaxat, ut nos docet *S. Hieron.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435.

t Ἰορδάνου] Ἰορδάνου *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* BERN.

v Ἑξήκ] Ἑξιᾶ *Baſ.* & *Gen.* ἑξιᾶ *Epiphan.* & *Tar.* cum quinque Græcorum. BERN.

x Καὶ στρατοπεδευσάμενος] *Hebræorum autem par ſub mœnibus Jerichuntis jam ſatis explorata excipit* פונדקיתא παιδοκιτεία, *nomine ita ambiguo non imperite vertit Jonathan Targumiſta ex Hebraico* זונה, אשה זונה, רחב הזונה, & האשה הזונה *Joſ. c. 2. 2. & c. 6. 17, 24. Nam promiſcua malaque famæ ſunt, ſemperque fuerunt* hoſpes fœmina & meretrix, καπηλὶς καὶ πόρνη; *ſicut diverſoria utraque fornices.* Πόρνη *tamen placuit* LXXII. *Int. atque abs his novi Inſtrumenti Scriptoribus, & ſine illis Flavio in hiſtoria patria. Vocabatur autem ea mulier dialecto Chananea* Rachab רחב, *quod eſt* Laura *ſive* Euryclea; Rahab *S. Hieronymo, atque Interpreti Evangelii Hebraici* κατὰ ματθαῖον *verſu quinto accurate* ῥαχάβ. *Joſepho pariter* ῥαχάβη *flexu Græco, vel ſane Hebraico Syroque* רחבה & רחבא. *Quippe* ῥαάβη Gall. 1. & ῥαάβ *Apoſtolorum duorum, Clementiſque viri Apoſtolici ex Alexandrina verſione accepta venerant. Illa igitur, qua præſtructis ob Hebræos in ſolario lini faſciculis, quave jactato quod vocant officioſo mendacio, quod tamen culpæ potius dabis & ingenio meretricio cum ſanctis Patribus Eccleſiæ noſtræ, quam referes unquam ad laudem, εἰς πίστιν καὶ ἔργα τῆ ῥαάβ Epiſtolis Apoſtolorum adeo celebrata, ſicut Grotius audet, adverſus regis Jerichuntii nuncios protexit. Legis autem faſciculis lini apud hunc Antiquarium λίνα ἀκκαλίνι. Idem* מיעני כתנא manipuli lini *Targumo Jonathanis*, λινοκαλάμαι *Alexandrinis*, ſtipula lini *B. Hieronymo*, *Hiſtorico Divino* פשתי הינין, linis ligni *locutione* ξυλαλαζόμενα: *hoc eſt*, culmis lineis *ſeu* cannabinis, *quos ſummæ ædes ſolent in Oriente deſiccare* εἰς ξύλον, גבינולי פשתן *ut explicat Gloſſa Talmudica f. 43. b.* Beracot. *Noſtri Theologi goſſipium xylinum ea dictione intelligunt: at ſimplicius rectiuſque exponunt Deuteron. c. 2.* Sabbat. כל היוצא בין הינין אין מדליקין בו אלא בפשתן: *quo adnotat Mar Zutra*, בפשתן איקרי ינין שנ' ותכנם בפשתי ינין. *Hoc ergo ex beneficio ſancte paciſcitur Copa cum exploratoribus pro ſe ſalva juiſque, lemniſco puniceo ædes ipſius forte præmonſtrante, nimirum* κατὰ τὸ θυρεόν. (*ſic Joſephus, aliis* εἰς τὸν θυρεόν בחלון, in feneſtra, *v. 18. unde ſubmiſſi milites Hebræi*) *quando urbem patriam Hebræus funditus deleret. Sic enim magnis ominibus crediderat inſtitrix Phœniſſa, deſcriptore geſtorum Joſue, Jacobo Pauloque viris vere Hebræis, Clemente Chriſtiano, necnon Flavio Judæo, & Abulphetacho Samaritano magno aſſenſu referentibus. Interpretes autem* LXX. תקורת השני *reddunt modo* σχοινίον τὸ κόκκινον, *tanquam* אורת השני, תקורת *& poſt illos Clemens Romanus; modo hoc vel plenius dictum* חוט השני *v. 12. iidem Græce faciunt* σπαρτίον τὸ κόκκινον, funiculus coccineus *S. Hieronymo: Jonathani eo animo dicitur* תורא דהוט והורית *i. e.* ثر torro, *ſive* καλώδιον φοινικοῦν, *ſive Cl. Saadiæ phraſi* مسالك القرمز. *Nam* τίλια *idem poteſt quod* καῦ, λινάριον. *Unde* תקורת השני μίτραθοι, *phaleræ, rubellæ. Hoc & Joſephus maluit intelligi. Verum longe excellit interpretatio myſtica Pontificis Romani, qua is ſtudet mitigare animos Corinthiorum:* σπουδάζω μὲν οἱ κατάσκοποι τῇ ῥαὰβ εἶναι σημεῖον, ὅπως κρεμάσῃ ἐκ θυρίδος αὐτῆς κόκκινον· προθύλεν ποιοῦσιν, ὅτι διὰ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου λύτρωσις ἔσται πᾶσι τοῖς πιστεύουσι καὶ ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν. *Quicquid denique apud Rachabam bene merentem Speculatores juxta murum urbis lapſantes juraverant, mox Pontifex maximus Senatuſque Hebraicus, Imperatore equidem rogante, conceſſum habent & ratum. Vide infra §. 5, 7. & Joſ. c. 2. & c. 6. 17, 21. Et Hebr. c. 11. 31. Jac. c. 2. 25. Et Clementinarum prioris c. 12. ubi ex verſione τῶ ὁ'. fuſe declaratur pietas Rachabica.* BERN.

* *Sine metu perluſtrarunt*;] *Al.* per otium, & licenter.

y Ἔχειν τὸν τρόπον] Ἔχοι *Big. Samb.* & *Epiphanius.* ἔχειν *Baſ.* & *Gen.* Superius *Gall.* 1. αὐτῶν τὴν πόλιν κατενόησαν. BERN.

z Καθ' ἱστορίαν] Κατὰ ἱστορίαν *Samb. Big.* & *Gall.* 1. BERN.

a Καταγώγιον] Videtur καταγώγιον, non ut *Vulg.* καταγώγιον, legendum. Gloſſæ veteres Καταγώγιον, deverticulum, applicatio, diverſorium. REL.

b Ἡ φρονῖτις ἦν.] Articulum negligit *Vat.*

c Κατασκεψόμενοί] *Gall.* 2. *Big. Tar. Samb. Hen.* & *Busb.* Scripſit itaque *Epiphan. quod exploraturi quidam civitatem.* Aut dices omnium temporum forma, κατασκεψάμενοί τινες, cum *Gall.* 1. *Baſ.* & *Gen.* Ibi loci σχεδίασμα unice *Samb.* BERN. Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκεψάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.*

d Ῥαχάβης] Ῥαάβης paſſim *Vat. Gall.* 1. & Ῥαάβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX.

e Λανθάνειν] Λαθεῖν πρ. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λανθάνειν ἀσφαλείας *Vat.*

f Ὁ δ' ἄνθρωπος πέμψας] Ὁ δὲ ἄνθρωπος αὐτὰς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.*

torquendo *inde* discerent quo consilio isthuc se contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini fasciculos super tectum siccabat, sub illis quidem speculatores *subito* occulit, missis autem à Rege dicebat, hospites quosdam ignotos paullo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse: quos, si metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum venissent, sine multo labore ab insequentibus comprehendi posse, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *responsi obsequio* fallente, nihil doli suspicati abierunt, ne explorato quidem hospitio. Cum vero per vias excurrissent, quibus verisimile erat eos discedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento vestigio, à labore *eos persequendi* destiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & discrimen quod pro eorum salute adiret (se enim in iis occultandis deprehensam non posse Regis vindictam effugere, sed cum universa domo sua perituram esse) ut in memoria tenerent, obsecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos esset gratiam pro salute præsenti pependere, eos domum se recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipsam suamque familiam servandas esse, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipsis decretum erat. hæc enim se novisse *ajebat* editis à Deo signis edoctam. At illi & de præsentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant se ei revera gratiam relaturos esse. Ipsi autem suadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates suas & necessarios omnes in diversorio deponens concluderet, januis lemniscos puniceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipsi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* servandi studium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *nostrum* ut jusjurandum violanti succenseat.

[g] μάθοι τί] *Al.* μάθῃ.

[h] Αγκαλίδας] Αγκαλίδα legerat *Epiphan.*

[i] Επὶ δ' τείχους] Επὶ δ' τείχους *Bas. Gen. Gall.* 1. *Epiphanius, Comestorque Scholasticus.* Simile mendum jamdiu inhæsit ἀλληγοφοις LXXII. Int. Ezech. c. 40. 13. ἀπὸ δ' τείχους δ' θεὶ ἐπὶ τ τοῖχον δ' θεί, *à muro thee usque ad parietem thee*, ut habuit vetus translatio Latina. Nam S. Hieronymus rectius vertit ex Hebræo, *à tecto thalami usque ad tectum ejus*, ἀπὸ δ' τέγους δ' θεὶ ἐπὶ τὸ τέγο δ' θεί. Pari enim tinnitu aures Græcas feriunt tria hæc vocabula τοῖχο, τεῖχο, & τέγο. Quinimo apud Josephum hunc *Big. Tar. Hen. Busb.* confirmant nobis lectionem rectam ἐπὶ δ' τείχους, quod est in lingua principe על הגג Jos. c 2. 6. ἀπὸ δ' δώματο, *super solarium*, Interpretibus LXXII. Syris etiam Assyriisque על אגרא. BERN. Ita *Big. Hen.* & *Busb.* recte, ut constat ex *Jos.* c. 2. v. 6. in *reliquis* cum *Editis* ἐπὶ δ' τείχους.

[k] Απονευπ'φ,] *Al.* κατακεύπ'φ.

[l] Τινὲς ἀγνῶτες] Τινὲς εἶεν ἀγνῶτες in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* & satis recte, si mox omnes cum *Epiphanio* legissent καὶ διεπήσαντες; ἀπαλλαγεῖεν, vel cum *Hen.* & *Busb.* διεπήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. Videsis *Zonaram* in *Annalibus* p. 29.

[m] Διεπησάντες ἀπαλλαγεῖεν·] *Gen.* & *Gall.* 1. διεπήσαντες ἀπαλλαγῆν. *Epiphanius* καὶ διεπήσαντες ἀπαλλαγῆν *Hen.* & *Busb.* διεπήσαντες καὶ ἀπαλλαγέντες. *Big. Samb.* & *Bas.* διεπήσαντες ἀπαλλαγεῖεν. Magnus Drungarius de eisdem, οἱ δ' πεμφθέντες κατάσκοποι εἰς ἱεριχὼ διεληλύθεσαν, τὴν πόλιν ἅπασαν κατανοήσαντες· γνωσθέντες δ' τῷ βασιλεῖ τ χώρας μιαίνουσι. ὁ δ' κέλευς αὐτὰς συλληφθῆναι ἐκέλευσεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔξοδον τ ζητοῦντων τοὺς ἄνδρας ἡ γυνὴ πρὸ ἧς ἀποκρύψασι ῥαὰβ καλεμένη, τοὺς μὲ κατέκρυψε, λίνα αὐτοῖς ἀγκαλίδας ἐπιβεβλημένη· τοῖς δ' ζητοῦσιν ἔλεγεν· ὡς οἱ ἀγνῶτες ἄνδρες ἐκεῖνοι, πρὶν δυῶαι τ ἥλιον παρ' αὐτῇ διεπήσαντες ἀπηλλάγησαν. οἱ δ' ὕστερ αὐτοὺς ἐπιλεύσεσθαι τ γυναικὸς, ὥρμησαν ἄλλο ἄλλαχῆ τοὺς ἄνδρας διώκοντες. ἡ δ' ῥαὰβ χορεῖν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τοὺς ἄνδρας, καὶ μισθῷ αὐτῆς, καὶ ἀμοιβὴν αἰτῆσαι τ χαναναίων χώρας ἐπικρατήσαντας. οἱ δ' καὶ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ ἡνίκα ἂν ἡ πόλις ἁλίσκηται, τὴν κτῆσίν τε καὶ τοὺς οἰκείους εἰς τὸ καταγώγιον ἐγκαθῆξαι αὐτῇ συνετίθεντο· ἀπαιωρῆσαι δ' καὶ φοινικίδα ἀπὸ τ θυρῶν, ἵν' εἰη γνώρισμο ἡ οἰκία καὶ διαφυλαχθῇ. καὶ οἱ μὲ ἀπὸς τοὺς οἰκείους ἐσώθησαι, καὶ ἃς ἔπραξαν ἐδήλωσι. BERN.

[n] Απονον εἶναι] Απόνως εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[o] Υπελθόντες,] *Hen.* & *Busb.* ἐπελθόντες, & subinde ὁρμήσαντες nullo bono. Ibidem ὁρμήσαντες διώκειν καθ' ὰς *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* ὁρμήσαντες καθ' ἃς *Bas. Gen.* & *Epiphan.* phrasi utraque probabili, & Athenis recepta. Mox *Gall.* 1. ἀπίχεσθ. BERN.

[p] Ορμήσαντες,] Ορμήσαντες διὰ εν παρ' ὰς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[q] Εἰς τ πεταυεν ῥεῖσθαι,] Jordanem, quem solum esse navigerum flumen Palæstinæ scribit Ammianus Marcellinus. ירן etiam nil nisi fluvium notat a ירד. Ita hoc ipso capite portionem Jitsaschar patere scribit usque ad ποταμὸν, Jordanem videlicet. REL.

[r] Καὶ δ' σταλέντο] Σταλέντο *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[s] Καὶ τ κίνδυνον] Καὶ τ κίνδυνον ἐποῦσα ὑπὲρ &c. *Big. Samb.* nova manu & *Gall.* 1, 2. καὶ τ κίνδυνον ὑπὲρ *Samb. Bas. Gen.* & *Epiphanius.* Similiter *Busb.* & *Hen.* διεγκαλέσασα δὲ μήνυσις ἔχειν τ κίνδυνον &c. BERN.

[t] Ως ἂν διαφυγεῖν] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὡς ἂν δ.

[v] Απολέσθ κακῶς·] Ita *Bas.* & G. ἀπολεῖσθ *Big.* & *Samb.* ἀπολέσθαι *Vat.*

[x] Εκελεύσεν] Ita *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν.

[y] Οταν τὴν πόλιν] Οταν εἰς τὴν πόλιν ἐλθόντες, φθείρωσιν αὐτὴν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.*

[z] Οἱ δ' καὶ τ παρόντων] Οἱ δ' καὶ περὶ τ π. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

[a] Καὶ περὶ τ μελλόντων] Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *ceteris* καὶ περὶ τ αὐθις.

[b] Θυρῶν] Θυρῶν pro θυρίδο posuit *Josephus.*

[c] Αναπείσαν φοινικίδας·] Αναπείσαν φοινικίδας *Gall.* 2. & *Big.* ἀνατείναν φοινικίδι *Tar.* ἀνατείναν φοινικίδας *Bas. Gen. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. quod est, *appensis lemniscis seu phaleris puniceis.* Verum apud Flavium ἀνατείναν φοινικίδα numero minimo olim legerant tam *Epiphanius* Scholasticus quam *Zonaras* Drungarius, *coccineum funem appenderet.* BERN. Αναπείσαν soli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείναν φοινικίδα olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras.* Est qui conjicit ἀνατίναν φοινικίδι.

[cc] Οπως εἰδῶς] *Big. Samb. Gall.* 1, 2. *Epiphan.* & *Zonaras.* ὅπως ἰδὼν τὴν οἰκείαν *Bas.* & *Gen.* ὅπως τὴν οἰκίαν ἰδὼν *Hen.* & *Busb.* Nam ἰδὼν & εἰδὼν apud Criticorum priscos valebat cum ὁρῶν, tum etiam μαθών. BERN.

[d] Μιώσομεν] Sic *Hen.* & *Busb. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis ceterisque* μιώσειν, satis eleganter. BERN. & HUDS.

[e] Τῶν σῶν,] Τῶν σῶν, ἢ σὺ, σὸν ἂν &c. legerat *Epiphan.* Forsan σοί τε σὸν &c. BERN.

[f] Επενέγκαις] *Al.* ἐπενέγκοις.

[g] Μηδενὶ] Μηδὲν ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.*

εἶναι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, ἀφ' ὧν δὲ τυχὸν καθιμήσαντες ἑαυτούς· καὶ ἀφεσωσμένοις, ὡς τοὺς οἰκείους ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ὅτε τὴν πόλεως ἦκον. [h] Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς [i] σκοποῖς ὁμοσθέντα ὡς τὴν Ῥαχάβην· οἱ δ' ἐπικύρουν τὸν ὅρκον.

γ'. Διεδίδου δὲ τὴν στρατιὰν τὴν ἀφέδασιν· [k] μέχρις μὲν οὖν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, [l] καὶ ὄντι γεφύρας πορευτὸς, ἀ γὰρ [m] ἐζώκτο πω σεσήρειν, βουλομένοις τε γεφυροῦν οὐκ ἦν χρόνῳ τοῦτο τοὺς πολεμίους [n] ὑπολαμβάνειν, [o] πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων· [p] Διέβατον αὐτοῖς ἐπηγγείλατο [q] ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας [r] αὐτοῦ τὸ πλῆθος. καὶ δύο ἡμέρας [s] Ἰησοῦς, διεβίβαζε [t] τὸν στρατὸν καὶ τὴν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. [v] προῆσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν [x] ἔχοντες· [y] ἕπηντο οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν τῇ θυσίᾳ σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις [z] καὶ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, [a] μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, [b] δεδιὼς μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρῶτοις [c] ἐμβᾶσιν [d] πο-

Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum se fune de mœnibus demisissent: atque incolumes ad suos reversi iis renunciaverunt quæcunque in urbe gessissent. Tum Jesus Eleazaro pontifici & senatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

3. *Imperatore autem de trajectu solicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus transiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, si ponte jungere vellent, id hostes passuros esse arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus se facturum esse promisit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jesus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum gestantes, & vasa sacrificiorum ministerio destinata. Levitas autem tributim sequebatur turba universa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut verò sacerdotibus, primis ingressis, vadari posse visus est fluvius, pro-

Israëlitis Jordanem trajecturis Deus viam aperuit. *Jos. c. 3.*

h Ἰησοῦς τε] Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb. & Epiphan.*

i Σκοποῖς ὁμοσθέντα] Recte *Bas. & Gen.* ab ὅμοσ. τὰ τοῖς σκοποῖς ὁμοσθέντα *Gall. 1.* τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμοσθέντα *Gall. 2. Big. & Samb.* secunda manus. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμωθέντα *Samb.* prius. τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμωθέντα *Tar.* BERN.

k Μέχρις] Pluviis *scilicet* serotinis turgidior & effusior: quod *Aristeas* etiam memoravit, & *Jesus* in *Ecclesiast. c. 24.*

l. *Imperatore autem de trajectu solicito*] *Cum duci Chananæam adsectanti obsisteret Jordanes torrens, neque ponte neque pontonibus perdomandus, sed jam pluviis serotinis turgidior & effusior, quod Aristeas etiam memoravit, & in Ecclesiastico suo Jesus c. 24. Deus viam victuro populo aperit. Die enim tertio ab exercitu propter Jordanem admoto Jos. c. 3. 1. gente Hebræa ordine pone Clerum procedente, tenerisque familiarum in medium conjectis, rem miram & divinam! simul atque Sacerdotes qui Arcam ferebant, Jordanis aquis extremis meros pedes tinxerant, illico discussus amnis partim in Mortuum mare defecit, partim Gennesaricum contra refugiens stetit protinus in cumulum; donec Aaronidæ siccum alveum cum symbolo præsentis faventisque Numinis desererent, transmissis prius ignoto late festinoque itinere copiis popularibus, iterumque locum ac cursum suum fluvio cederent.* Τί σοι ἰοφδάτα, ὅτι ἐσφάλης εἰς τὰ ὀπίσω; מה לך הירדן כי תנוס, *ut sonat Antiphonon Davidis* ψ. 114. *de Theca, seu potius Diatheca omnia potentis Dei, quæ tunc ad ripam accesserat. Præ animo adeo suo habuit Rex facundissimus exclamationem istam nobilissimi Ducis c. 3. 13.* ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς (καὶ νῦν τῆς χαναναίας) διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν εἰς τὸν Ἰορδάνην, הנה ארון הברית אדון כל הארץ עבר לפניכם בירדן *Chald.* & *ex adventu rei c. 4. 7.* נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית יהוה. *Pie igitur suadent Talmudi Conditores* Beracot f. 49. *ad trajectum Jordanis quemque Judæum Numini Maximo benedicere, qui aquas ejus coram Eleazaro Pontifice jam olim dissiparat. Traditum enim est patribus Pharisæis de miraculoso transitu Jordanis f. 33. b.* Sota *T. B.* בכל יום ארון נוסע אחר שני תלים והיום נסע תהלה. *Hoc idem expressit Chronicon Samaritarum,* امر الله ان اعملوا ان صندوق عهد الله عابر قدامكم. *Insuper addit, voce una voce magna exclamasse populum sacrum dum transiret,* κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς, יהוה אלהינו יהוה אחד. *Unde repente, Deus fecit, aridum iter relictum vexillis Hebraicis,* ووقعت الباءة بقدرة الله ومشيته وصارت الارض يابسة. *Præclare etiam agit de illo prodigio Origenes noster in Homiliis,* Consistit ordo Sacerdotalis & Leviticus: & aquæ velut reverentiam quandam Dei mysteriis referentes, cursum suum refrænant, & coacervantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes. Tibi vero, Christiane, qui per Baptismi Sacramentum Jordanis fluenta digressus es, Divinus sermo majora multo & celsiora promittit. Iter tibi per aëra ipsum & transitum pollicetur, 1 Thess. c. 4 4. 17. Omnis justo creatura famulatur. *Et post pauciss.* Si vero ad mysticum Baptismi veneris fontem, & consistente Sacerdotali & Levitico ordine invitatus fueris venerandis illis magnificisque Sacramentis, quæ norunt illi quibus nosse fas est; tunc etiam Sacerdotum ministeriis Jordane digresso terram repromissionis intrabis: in qua te post Moysen suscipit Jesus, & ipse tibi efficitur novi itineris dux. *Coactas autem aquas dicit fuisse ὁ ἅγιος cumulate* נד אחד: נד איתן, *quod Aquilæ editori εἰς σωρὸς, πῆγμα in* LXX. *Interpr.* instar montis *S. Hieronymo: quo facto ἔστησεν ὁ λαὸς κατέναντι, Jos. c* 4. 10. *sicut jussum fuerat* לא יעברתם בדרך מתמול שלשום *c. 3. 4. De intervallo demum, quod Jordane refugiente patuit, accurate statuitur v. 16.* אמר אבאנו ימים מעטים מצפונה, *aut verbis antiquis* באדם היעיר אשר מצד ארתן, *à Bethabara (sic interpretor) ad Adamam, villam prope Sarthanam. Vel aliis siquis & propinquis urbibus siccati fluvii intercapedinem æstimare mecum malit,* quasi à Liviade ad Scythopolin refluxum est. *Quod est phrasi sacra, quantum jacet inter Bethsanem & Abelmeulam, 1 Reg. c. 4. 12. aut Josepho explicante inter Salomonica, juxta Magnum campum eis fluvium. Vel denique pene inter duas bethabaras, duos Trajectus, Gennesaricum & Jerichuntinum, tam amplo vulnere pandit fluvius terminalis Chananææ. Amplier licet R. Judas in* Sota *T. B. f. 34. sic amat, recurrentium rursum undarum acervum per aream duodecies duodecim milliariorum quadratorum,* כנגד גודני ישראל. BERN.

l Καὶ ὄντι γεφύρας] Ita *MSS.* in *Editis* deest καί.

m Ἐζώκτο] Eo modo *Bas. G. & Gall. 1.* in *cæteris* ἔζωστο πω πᾶς.

n Ὑπολάμβανον,] Sic *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* ὑπελάμβανε *Bas. & G.*

o Πορθμείων] Πορθμῶν τε *Bas. & Gen.* πορθμόν τε *Gall. 1.* πορθμείων τε *Tar.* πορθμείων τε *Gall. 2. Big. & Samb.* Josephum etenim se legisse indicat noster Severus, quando ait in historia, *Sed Jordanis flumen validissimum transitum prohibebat, quia neque navium copia pro tempore erat,* (i. e. πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων) *neque vadari fluvius poterat, qui tum pleno alveo ferebatur.* Hic silet Epiphanius Scholasticus. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. & Gall. 2.* in *Editis* πορθμῶν. Est qui malit πορθμίων. De hac voce videsis *H. Steph.* in *Thes. Gr.* t. 3. 186.

p Διαβατὸν] Vel cum *Epiphanio* Διαβατὸν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται) ποιήσειν: vel ex *MSS. Big. & Samb.* Διάβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται) ποιήσειν: vel denique juxta *Gall. 1.* Διάβατον αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπαγγέλλεται) ποιῶν. BERN.

q Ο Θεὸς] Ex *MSS.* in *Editis* deest articulus.

r Αὐτοῦ τὸ πλῆθος.] Αὐτοῦ τὸ πλῆθος δὲ ῥεύματος. καὶ δύο &c. solus *Vat.*

s Ἡμέρας Ἰησοῦς,] Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Jos. c. 3. Hujus* τῆς ὁδοῦ *Big. Samb. & Gall. 2.* superflue. Nisanis enim mensis dies octavam nonamque intelligit. BERN. & HUDS.

t Τὸν στρατὸν] Τόν τε στρατὸν *Bas. & G.* contra quinque *MSS.*

v Προῆσαν] Προήεσαν *Samb.* προεῖσαν *Schotanus.*

x Ἔχοντες·] *Bas. Gen. Gall. 1. Epiphaniusque.* Sic enim fecerat elegans manus Josephi. Verum *Gall. 1.* & *Big. & Samb.* id mutant in vulgarius φέροντες. Sæpius enim repetitum Jos. c. 3. de eisdem הכהנים נשאי ארון הברית, proprie *οἱ ἱερεῖς*: & quidem והכהנים הלוים, phrasi non infrequenti. Nam Josua Levita celebris inter Scholasticos Orbis numerabat 24 loca sacra, ubi obtinet hæc ἐπίθεσις, וזרח אחר שהן *Sota c. 7 f. 21. c. T. Jerof. Sacerdotes stirpis Levitica*, ut rite vertit S. Hieronymus, notaveratque ante in Hexaplis suis Adamantius. Quippe Jonathan & LXX. Græci legerant potius והכהנים והלוים נשאים אתו, *οἱ ἀφορῖται τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης.* Pertinuit autem revera ad Sacerdotium Thecam tam Divinam summissis humeris comportare: quamvis ter duntaxat ita factum autumarint Doctores Babylonii f. 33. b. *Sota*, propter Num. 3. 31. Ego potius reor Caathitarum apicem Aaronidas fuisse κιβωτοφόρους, cæteros ejus gentis κιβωτοφύλακας: illos quoties migrandum esset, sustulisse Arcam, Adytaque sanctissima pignora; hos candelabrum portasse, reliquaque vasa θυσίας ἁγίας ἤτοι θυσιαστήρια. Vide facinus Ozæ Levitæ 1 Par. c. 13. 10. & Num. c. 4. 15. BERN. Φέροντες *Big. Samb. & Gall. 1.* minus eleganter.

y Ἕπεσθαι] Ἕπεσθαι μετ' αὐτὴν οἱ Λ. *Big. & Samb.* nimio opere.

z Καὶ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος,] *Samb.* manus non prima καὶ φυλακὰς ὁ πᾶς λαός. Imo πᾶς λαος *Hen. & Zonaras.* πᾶς ὁ στρατὸς *Epiphan.* BERN.

a Μέσους ἔχων] Μέσους δ' εἶχε π. *Vat.*

b Δεδιὼς] Ita *MSS.* in *Editis* καὶ δεδιώς.

c Ἐμβᾶσιν] *Bas. Gen.* & altera manus *Samb.* ἐμβάσιν, minus recte. Sic enim soleas suas Atthides solebant appellitare. BERN.

d Ποροδῶς] Ἐδοξε ποροδῶς εἶναι ὁ π. *Vat.*

e Ἐπὶ

funditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus esset ut ipsam vi auferre posset, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum se facturum esse prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, *tum demum ipsi* egressi sunt sacerdotes, [1] iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes. Et fluvius quidem statim ut exissent Hebræi auctus est, suamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. *e Jordane sublatis, altare statuit, idemque victimis consecrat Jesus. Jos. c. 4.*

4. [2] Illi vero, quinquaginta stadia progressi, castra decem stadiis à Jerichunte locant. Jesus autem, aram à lapidibus, quos singuli tribuum principes ex alveo propheta jubente sustulerant, *statim* exstruens, *posteris* in monumentum *mirandæ* fluminis scissuræ, super eam Deo sacrificavit; Paschatis etiam festum illic loci celebrant *universi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile abundantes. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant usi.

Quo modo Jericho capta est. Jos. c. 6.

5. [3] Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi,

---

e Επὶ δ' ἰόρδου] Αντ' ἰόρδου *Big.* & *Samb.*

f Επεραιῶτο] Sic *MSS. Epiph.* & *Zonar.* in *Bas.* & G. ἐπεραιοῦτο.

g Αὐτὸν] *Big. Samb. Epiph.* & *Schot.* Perinde valet prius excusum αὐτός. Hæc & sequentia ita redegit in arctum *Zonaras*: δ' ἰορδάνη μὲ πολλῷ ῥέοντος, ὅτων τῆς ἐξόδου ὁ ἰησοῦς ἐπ' αὐτῷ διεξέλασε. ἔστησαν μὲ οἱ ἱερεῖς, τὴν κιβωτὸν ἄρσαντες· εἶτα οἱ λαοί), νομίζοντες τὴν σκηνὴν. εἵποντο δ' τούτοις ὁ λαός. ὡς δ' τοῖς ἱερεῦσι πρῶτοις ἐυβᾶσιν ἀνεκόπη τὸ ῥεῦμα δ' ποταμῦ, πάντες θαρρήσαντες ἐπεραιώθητο. ἔστησαν δ' ὲν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ὁ Δαβαὴν τὸ πλῆθος· εἶτα κακεῖνοι ἐξέστασαν, ἐλεύθεροι ἀφέντες τὸ ῥεῦμα χωρεῖν. καὶ τοῦ δέκα σταδίων τὸ ἱεριχοῦντος στρατοπεδόν). BERN.

1. *Iterum locum ac cursum suum fluvio cedentes.*] *Al.* cursu fluminis jam in integrum restituto, *aut*, liberum ei solitum cursum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more suo decurreret.

h Βάλλον τ') στρῶτόπεδον] *Epiph.* βάλλον τι στρατόπεδον. *Samb.* στησάμενοι σταθμὸν, βάλλοντες στρατ. BERN.

2. *Illi vero, quinquaginta stadia progressi,*] *Prima igitur castra ponunt Hebræi in Galgalis telluris diu pollicitæ, decem stadiis à Jerichunte, quindecieſque decem cis Jordanem, ubi etiam altare saxorum* XII. *Jordanicorum statuit victimisque consecrat Josue; grandium sane singulorum lapidum Lazaro Jurisconsulto* Sota f. 34. *quantum pendant* 40. *sata Judaica aut* 60. *modii Italici. Sic Imperatorem prædecessor ejus jusserat Deut. c.* 27. 2. *Eodemque in loco Paschæ omnium tertium, primum legalium, celebratur per septiduum frugibus novis, spolisque agri Jerichuntini; manna tum primum deficiente,* XL. *annorum prodigioso cibo, Jos. c.* 4. & *c.* 5. & Sota *f.* 33. *b. T. B.* & *in volumine* δ' νουθέτης *Ex. c.* 16. 35. *Illum equidem versiculum manus sacra adjecerat operi Mosaico, manus antiquior Esdrâ bono scribæ. Verum* גלגל *Masoretæ Judaici sonant* Gilgal, *Alexandrini Syrique Arabesque* γάλγαλα: *atqui Samaritæ in historiis locum istum vocant* جلبلة Galila, *item Syrus Jos. c.* 15. 7. *quod sæpius Galilæam regionem denotat. Insuper* τῇ ἐπαύριον τὸ πάσχα *Jos. c.* 5. 11. מחרת הפסח, die Nisanis XVI. *Josephus* & *Talmudici interpretantur. Hi quidem* Ciddusim f. 37, 38. Zebachim f. 118. Jebamot f. 7. Rosasana f. 13. *Puto equidem rerum Josue scriptorem posuisse hanc phrasin pro Mosaica non minus ambigua* ממחרת השבת: *utrasque tamen signare diem oblati* Gomeri, *messisque adeo legitimæ principium,* יום קרבן העומר. *Eundem etiam diem definit Uzielides Ex. c.* 16. *v. penult. ubi ait, Hebræos mannam esse post defunctum Moysen adhuc dies quadraginta,* יתֿ מנא אכלו ארבעין יומין בתר מותיה של משה. *Quanquam Chronographo Samaritico* & *nonnullis perplaceat Judæorum defectum mannæ, Paschaque de frugibus Chananeis adparatum, in vesperam* XIV. *mensis primi rejicere. Imo ille, distinguens omnino campos Jerichuntinos à* جلبلة *Galila:* وحل بنو اسرايبل من جلبله ونزلوا في مرج ريحا في لربع عشر يوما من الشهر الاول ولكلوا الفطير بين الرويين (*Josue liber Hebraicus* & *vere Divinus simpliciter* בערב *ad* ואכלו *c.* 5. 11.) من مغل الارض ولم ياكلوا المن بعد ذلك. *Josephus vero non distinguit inter Galgala* & *prata Jerichuntis: sed populum refert prope monumentum ex Jordanico lapide editum* בגלגל *isse feriatum. Utraque sane opinio verbis sacris uti vult, Jos. c.* 5. 10. BERN.

i Βωμὸν] *Gall.* 1, 2. *Big. Samb, Hen. Busb.* & *Epiphanius.* τὸν ῥοῦτὸς ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, ὅ μὲν βάθος ἐπεχημένος, ὅ δὴ κάχληκος, τῷ μὴ πολὺ εἶναι μηδ' ὀξὺ τ ῥοῦ ὥσθ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, [c] ὅπὶ τῶ ἐδάφους κειμένου, πάντες ἤδη θαρραλέως [f] ἐπεραιοῦντο τ ποταμόν· οἷον [g] αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον καταλαβόντες. ἔστησαν δ' ὲν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως ὅ Δαβαὴν τὸ πλῆθος καὶ πάσφαλῶς ἀψάμενον τύχῃ. πάντων δ' Δαβαήλων ἐξέστησαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν καὶ τὴν σωτηρίαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς αὖθις ἐκβάντων αὐτὸν τ Εβραίων ηὔξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

δ'. Οἱ δ' πεντήκοντα προελθόντες στάδια, [h] βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τ Ιεριχοῦντος. Ιησοῦς δ' [i] βωμὸν ἐκ τ λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν Φυλάρχων ἐκ δ' βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γλησόμενον τ ἀναχαιτῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα [k] ἑόρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς προτέραν συνέβαινε ταναίζειν, τότε ῥαδίως ἀπορουμένων. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τ Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ [l] λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοῖς καὶ ἡ τ μάννης ἐπλελοίπει τροφὴ, χρησαμένοις ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

ε'. [m] Ως δ', ταῦτα ποιούντων τῶν Ισραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξήεσαν οἱ Χαναναῖοι, τεχήρεις δ' ἡσύχαζον, πολιορ-

---

τι βωμὸν, ὃν ἐκ τ λίθων ἕκας ἀνείλετο &c. Typis prioribus. Vel emendabis ἰησοῦς δ' τόν τε βωμὸν, ἐκ τ λίθων ὧς ἕκας — ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ· καὶ τὴν φάσκα ἑόρταζεν &c. Sic enim magnus Drungarius ea in Annalibus interpolavit, βωμὸν δ' ἐκ τ λίθων ὁ ἰησοῦς ἱδρυσάμενος, ὧς ἕκας τ φυλάρχων κατ' φυλὴν αὐτῷ (μαντίως potius dixerat Flavius, licet verum utrumque) ἐκ δ' βυθοῦ δ' ἰορδάνου ἀνείλετο, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν ἑορτὴν δ' πάσχα ἑόρταζε· τότε δ' αὐτὸς καὶ τὸ μάννα ἐπιλελοίπει, χρησαμένοις αὐτῷ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη. ἤδη γὰρ ἠπόρουν οἱ τ χώρας πάντων ὧν πιέζειτο. Pariter Tarasii Coadjutor, καὶ ἔφαγον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ δ' σίτου δ' γῆς ἄζυμα καινὰ, ταυτιστὶ, ἀπὸ σίτου νέου. ὅπερ μέχρι σήμερον ἐστὶν ἰδεῖν ἐν τ ἱεριχοῖ καὶ τῇ ἑαυτῆς ἡσυχαίαν ἄγούσῃ. BERN. Sic ex *Big. Samb. Hen. Busb. Gall.* 1. 2. & *Epiph.* τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τ λίθων ἔκ. in *Editis.* τόν τε β. ἐκ τ. λ. ὃν ἔκ. *Vat.* vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ἐκ τ. λ. ὃν ἔκ. dein ἔθυεν ἐπ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑόρταζεν &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑόρταζον & ἑόρταζεν. καὶ τὴν πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑόρταζεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legisse videtur *Vet. Interpr.*

k Εόρταζον] *Busb. Hen. Bas. Gen.* & *Epiphanius.* ἑώρταζον *Burius* sequutus Grammaticastros. ἑόρταζεν *Gall.* 1. *Big.* & *Samb.* necnon ἑώρταζεν hyperbibasmo vulgari *Johannes Zonaras.* Ni alibi apud Josephum forma *Φάσκα* teneret, jam dicerem asperius τὴν *Φαχα*, à nomine Syriaco פסחא, suppresso jam ἑορτὴν. BERN.

l Λείαν ἦγον] Λεῖον ἦγον *Gall.* 1. λίαν ἦγον *Epiphanius* cæcutiens. Mox *Gall.* 1. ἡ τ μάννα. BERN.

m Ως δ', ταῦτα ποιούντων] *Busb.* & *Hen.* suo more, ὡς δ' τὸν χάρακα ὀρύττων τ ἱεραίων τειχήρεις ἠσαν οἱ Χαναναῖοι, πολ. αὐτὸς ἔγω ὁ ἰησοῦς. Vehementer hoc expressit Historia sacra. ἡμεις δὲ σοχίρετ ὑμεσυγίρετ. BERN.

3. *Cum vero, Israëlitis omnia late vastantibus,*] *Circum Jerichunta totius Palæstinæ florem urbiumque amœnissimam, at jam clausam undique, & firmiter obmunitam, certe* סגורה ומסגרת, *à die* XV. *Nisanis per janctam, latam, felicemque Azymorum hebdomada, quanquam Rabini recentiores pompam illam statim à festo die Nisanis* 22. *cœptam referant in majore suorum Chronicorum, Dei Arcam victricem comportant Aaronidarum præcipui, præeunte cum bucinis septem fratrum choro, militemque circumfusum clangoribus suis instante. Post Sacerdotium Senatores incedunt. Quum jam civitatem devotam sexies obiisset Dei acies, ecce die ultima Festi, quæ fuit* 21. *Nisanis, & quidem Sabbatina, ut Joses Pharisæorumque Schola plena tradunt* Sabbat *f.* 4. 4. *a. T. Jeros.* μάλ' ἐυστοχῶς, *Imperator Divino Numine fretus acluſque, pollicetur militi septies equidem tunc lustraturo expugnationem loci, mœnis per miraculum corruentibus: simulque perimere jubet quicquid animantium ibi extra Rachabæ hospitium repererint; auro tamen argento atque duriore metallo Providentiæ propugnanti ritu primitiarum reservandis ac sacrandis. Quippe ni tam* נחשת *quam* ברזל *sacri Scriptoris Jos. c.* 6. 19. *Flavius iste* χαλκὸς *vocabulo unico expressit, more Græcæ antiquæ. Præterea* שפורות יובלים σοφιζὸν ἰωβηλὶμ *Historici Divini, & Aquila, & Interpr.* LXX. *sæpius* σάλπιγγες ἀφίστως; *melius reddidit Josephus* κέρατα, & *c.* 8. *hujus libri* κερὶ κεράτων. *Symmachus interpretatur eadem Hebraica* σάλπιγγες κερατιναι, *vel potius* κέρειαι: *quomodo & apud* LXX. *Interpr. legi suadeo v.* 13. *pro* σάλπιγγες ἰεραί. *Hoc ipsum confirmat Jonathanis* σοφεῖα ὀκτὼ ἐκ κέρατα, *corneæ de sincipite arietino: item animadverso Josis nobilis Deuterotæ, quam leges* Rosasana c. 3. §. 2. *necnon R. Aquibas f.* 26. *a. ejusdem Massiclæ: ubi ab ore refert calonem Gallicorum, ut legit Bartenorius, aut potius Arabicorum* ובלא הוא דכרא. *Nam dux gregis vocatur Gallice* un belin; *interque pastores Arabum*

λιορκῶν αὐτῆς Ιησοῦς ἔγνω. [n] καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὸν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς [o] φέροντες · πρὸ δ' αὐτοῦ ὁ κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν · [p] οἱ καὶ προῆσαν ἐπὶ κέρασιν αὐτῶν [q] σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τ ἄραλον εἰς ἀλκὴν, πρόιόντος τι τοῦ τείχους [r] ἑπομένης τ γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τοῦτο γὰρ ἐξ ἔθους ἐποίησαν [s] πρόσωτερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [t] Ιησοῦς συναγαγὼν καὶ τ λαὸν ἅπαντα, τὴν ἄλωσιν [v] αὐτῷ τ πόλεως ἐμήνυε λίσαν · ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφέτερον τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν [x] μέλλοι πάντ' ὃν τινα οὐδὲ λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποστῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [y] παραχωρήσαντας, μήτε πρὸς ἁρπαγὴν γυμένους πρὸ ἀνδρῶν φόνους τοὺς ἐχθρούς · ἀλλὰ τὰ μὲν ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν [z] αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [a] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα [b] εἰσέλθοι συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [c] κατωρθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, [d] ἐκ τ πρῶτον ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας · σώζειν δὲ μόνην Ραχάβην καὶ τὴν γυναῖκα αὐτῆς, διὰ τοὺς γυομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ε'. Ταῦτ' εἰπὼν ἦγε διατάξας τ στρατὸν, [e] προσῆγεν ὅπη τὴν πόλιν. πρόιόντων δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἠγυμένης τ κιβωτοῦ, καὶ τ ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ προελθόντων ἐπάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμηκότων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τ Ἑβραίων.

ζ'. [f] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ιεριχοῦντα, [g] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ · πρὸς τὴν παράδοξον τ τείχους ἀνατροπὴ sed intra mœnia *præ metu* se continerent, eos obsidione premere decrevit Jesus. Et prima die festivitatis sacerdotes arcam gestabant (eam vero in præsidium armata militum manus cingebat) aliique *sacerdotes* præcedebant septem cornubus suis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, senatu *eos* sequente. At cum buccinis solummodo sonuissent sacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad castra reversi sunt. Cumque per sex continuos dies idem feciſſent, septima Jesus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus sponte ac sine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jesus*, ut omnes quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque lassitudine ab hostium cæde abstinerent, neque ex misericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hostes è manibus elabi sinerent: sed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem suam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, jussit ut istud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter gestam Deo servarent, *ut* spolia primæ urbis obsidione captæ: solam autem Rachabam cum sua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo sese illi obstrinxerant exploratores.

6. [1] Hæc cum dixisset & exercitum instruxisset, copias urbi admovebat. urbem autem rursum circuibant, arca præcedente, & sacerdotibus cornuum classico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe septies circuita paulisper constitisset, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

7. [2] Illi vero urbem ingressi omnes in ea promiscue trucidabant, ut qui inopinata murorum eversione *Capitur Jericho, & conservatur Rachaba. Jos. c. 6.*

---

bum idem אבל *ebel*, & ובלה *ubelah*, *arietis appetentia. Ludicrum enim est, quod de cornu arietis, ceu nimis solido, neque ex se cavo neque cavando objectant huc viri optimi Masius & Bochartus, & abs opulentibus Britannicis nummis refutatum. Haud denique pernegandum tot circumitiones fecisse Hebræos ob Jerichunta ipso Sabbato. Nam quid obsero apud vagum populum vel Circumcisio, vel Sabbatismus, vel alia Mosis Sacramenta potuerunt? Quidve hæc contra instans Dei imperium? Quid adversus Bellum Sacrum* מלחמה חובה ? *Unde Urbis sanctis Patres* מצינו שלוא נכבשה ירחו אלא בשברו , *freti Jos. c. 6. 33. Deut. c. 20. 20.* עץ רדתה אפילו בשברו . BERN.

n Καὶ τῇ πρώτῃ] Καὶ τῇ πρώτῃ τ ἑορτῆς ἡμέρᾳ μέρος τι τ ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν, ᾧ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες · οἱ καὶ προῆσαν. COCC.

o Φέροντες] Ita *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Verum *Epiphanius* φέρουσι, ᾧ πρὸ αὐτοῦ ὁ κύκλῳ μέρος τι. *Tar.* apud *Bigot.* φέροντες, περὶ αὐτὸν, ὁ κύκλῳ, ὃς μέρος τι. *Bas.* & *Gen.* φέροντες, πρὸ αὐτοῦ ὁ κύκλῳ μέρος τι. BERN. Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. nisi quod κ omittant ante παρεκάλουν, nosque novam adhibeamus verborum distinctionem. In *Editis* φέροντες πρὸ αὐτοῦ ὁ κ. μ. τ. τ. ὁ φ. ὧν. οἱ κ προῆσαν ὁ κ. σ. ᾧ παρεκάλουν. in *Epiphanio* ad hunc modum, *Et prima die festivitatis ferebant arcam sacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum custodientium. Aliique sacerdotes præcedebant septem buccinis suis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέροντες hic loci acceperit pro φέροντας ἦσαν, atque οἱ κ five οἱ ᾧ verterit *aliique*, quorum utrumque *Attius* valde familiare.

p Οἱ κ προῆσαν] *Bas.* & *Gen.* οἱ κ προσῆσαν. Interpres *Scholasticus* ἄλλοι ᾧ, vel οἱ κ προῆσαν. *Tur.* οἱ ᾧ προσῆσαν. *Samb.* & *Gall.* 1, 2. οἱ ᾧ προῆσαν. *Schotanus* in Bibliotheca φυλάττον ὃν· ᾧ προῆσαν, aut προῆσαν ἐπὶ κέρασιν. BERN.

q Σαλπίζοντες,] *Bas. Gen.* & *Epiphanius*, ut Attici particulorum prodigi noscuntur. Vel scribes cum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1, 2. σαλπίζοντες, παρεκάλουν τ ς. BERN.

r Επομένης] Sic *Bas. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἑπομένης ᾧ τ γερουσίας *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. in *Editis* tamen sic distinguitur, ἐπὶ τ γερουσίας, ᾧ μόνου σαλπισάντων τ ἱερέων, τοῦτο &c.

s Προσωτέρω,] Προαιτέρω *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

t Ιησοῦς] *Gall.* 2. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς. Quid heic Glicas? ὁ τοῦτο μὲν τῷ κ' τ ἱερχὼ πολέμῳ δρᾶν ἔλαβε καταλύσαι τὸ σάββατον. ἐπὶ γὰρ ἡμέρας αὐτὸν μὴ σαλπίσαι προεκύκλωσαν. BERN. In *Gall.* 1. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς.

v Αὐτῷ τ πόλεως] *Al.* αὐτοῖς.

x Μέλλοι πάντ'] Μέλλοιεν πάντ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* πάντ' ἄν τιν' ἂν λάβοιεν *Gall.* 1. Sive rescribas huc μήτοι πάντ' ὃν τιν' ἂν, sive ὃν τινὰν λάβοιεν, tantidem valebit. BERN. Μέντοιγε πάντ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* μέντοιγε πάντ' ὄντινα ἂν εἰ λάβοιεν *Vat.* Forsan μέντοι (vel μέντοιγε) πάντ' ὃν τιν' ἂν λάβοιεν.

y Παραχωρήσαντας,] Παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. *Big. Samb. Vat* & *Gall.* 2.

z Αὐτοὺς εἰς] Debilis conjectura *Tar.* αὐτῶν. BERN.

a Οσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ] Οσος δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat *Gall.* 2. & *Epiphan.*

b Εκέλσοι] Vel cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. εἰκέλσοιε κατορθωμάτων. *Hen.* & *Busb.* BERN.

c Κατορθωμένων] Ita *Big.* & *Samb.* καλορθωμάτων *Aliis.*

d Εκ τ πρῶτον] *Gall.* 1. ἐκ τ τε πρῶτον, dein ῥαχάβην pro ῥαχάβην. BERN.

e Προσῆγεν] Προσήγαγεν *Gall.* 1. Dein *Samb.* ἠρεμησάντων. BERN.

1. *Hæc cum dixisset*] *Hoc ergo prodigio invadenti Hebræo patuit pulcherrima rerum Jericho. Quinimo eam murorum ruinam ex fiducia mera Oraculi Divini accidisse animadvertit beatissimus Paulus, Heb. c. 11. 30.* Πίστει τὰ τείχη Ιεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. BERN.

f Οἱ δ' εἰσελθόντες] *Samb.* & *Busb.* οἱ δ' εἰσελθόντες. Tum *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* εἰς τὴν Ιεριχοῦντα · & subinde *Gall.* 1. πάντας ἔκτειναν ἐν αὐτῇ: necnon *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* πάντας ἔκτεινον, τ ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν π. τ. π. π. τ. τ. ἀ. καθαπερ ληγόντων. BERN.

g Πάντας ἔκτεινον] Πάντας ἔκτεινον, τ ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν π. *Big.* & *Samb.* & *Gall.* 2.

2. *Illi vero urbem ingressi omnes in ea* promiscue *trucidabant*,] *Ferrum & ignis cætera Jerichuntis omnino delent. Veruntamen Rachaba hospes bona vivere meruit cum suis, atque encomiis insuper, honoribus, & agris ab imperatore piissimo donari. Increbuit equidem jampridem in scholis Babyloniis hanc fœminam, quæ judicio Pauli & Jacobi procerum Christianismi à fide ac probitate animi rectius æstimatur, quam à caupona sua, ad octo vates Hieraticos genus suum propagasse, item ad Holdam præclaram Sibyllam. Veri illi sunt Nerias, Baruchus, Saraias, Machasias, Jeremias, Hilcias, Hannemaelis Sallumus*, Megilla *f.* 14. *b. Imo non tantum in Dei Ecclesiam* בטבילה וכקרבן , *sed in thalamum imperatoris hanc Gioren penitus admiserunt iidem doctores* Jebamot *c.* 8. *& alibi. Certe inter Criticos sacros* רחיה *v.* 25. *hæreditatem & fundum & opes induere, minus nihil, notavit Cimchius junior & comprobavit,* החיה שנתן לה מחיה ממון או נחלה במה שיחיו וזהו שאמר ושם בקרב ישראל וזהו הפירוש הנכון *Quanquam simplicius dictionem illam acceperit Samarita, quæ historiam Hebraicam Josue interpolavit,* ورعب الخندقية سلموا من القتل وسكنت الامراة واهلها في هلة القوم *Præterea longe meliori fide novimus*

fione conſternati eſſent, animoque defecti ad vim propulſandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppreſſi. Nihil autem eos *à morte* eximebat, ſed omnes perempti ſunt, uſque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta eſt, nihilque *vivum* effugiebat: ſed urbem totam incendio vaſtarunt ſimul & regionem. Rachabam vero cum ſuis *omnibus* in diverſorium confugientem periculo eripuerunt exploratores. eique Jeſus ad ſe adductæ gratias ſe ob ſervatos ſpeculatores habere profeſſus eſt; certeque, dicebat, ſe non eum viſum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *poſtea* omni in honore habuit.

Diræ in Jerichuntis inſtauratorem. Joſ. c. 6. v. 3. 1 Reg. c. 16. v. 34.

8. [1] Cæterum ſi quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, ſi quis vaſtatam inſtaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mænium jaciens orbaretur filio primogenito, poſtquam vero abſolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non inſuper habuit numen; ſed in ſequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo ſepoſitum.

9. [2] Ex urbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul & auri, necnon & æris, coacervata eſt, nemine edictum tranſgredi auſo, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jeſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem everſio in hunc modum ſe habuit.

Furti reus Acharus. Joſ. c. 7.

10. [3] Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex Iou-

πλὴ καταπεπληγότων, καὶ ⸗ Φρονήματος αὐτοῖς πρὸς ἅμιλλαν ἀχρεῖα γεγονότος. ἀνηρουῶτο δ' ἐν τῇ ὁδοῖς ἀποσφαττόμενοι, [h] καὶ ἐν τ οἰκίαις ἀπικαταλαμβανόμενοι. παρῆτεῖτο δ' ἐδεν αὐτὸς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλλυντο [i] ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγε [k] ἐδέν. τὴν δ' πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τὴν χώραν· καὶ τὴν Ραχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ιησοῦς ἀχθεσθεὶς χάριν ἔχειν ὡμολόγει τ σωτηρίας τ καταςκόπων, καὶ [l] μὴν τ ἐνεργησιῶν ταύτης ἐλεγεν ἐν τ ἀμοιβαῖς ἥττονα φανήσεσθαι. δωρεῖται δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀγροῖς, [m] καὶ λοιπὸν τιμῆς εἶχε τ ἁπάσης.

η'. Τῆς δὲ πόλεως εἰ καί τι παρέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε, καὶ κατὰ τῶν [n] οἰκησόντων, εἴτις [o] παρηβεῖσαν ἐγείρειν ἐβελήσειεν, ἀρὰς ἔθετο· ὅπως θεμελίοις μὲν τειχῶν βαλλόμενος [p] στερηθῇ τῶν πρώτων παίδος, τελειώσας δὲ τ νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τ δ' ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς [q] ὕστερον ἐρῶμεν τὸ [r] περὶ αὐτὸν πάθος γνώμενον.

θ'. Ἄπορον δέ τι παθεῖν ἐκ τῆς ἁλώσεως συναθροίζετο ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ πρὸς ἔτι χαλκοῦ· μηδενὸς τολμῶντος τὰ δεδομένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ [s] διαρπασαμένου. καὶ ταῦτα μὲν Ιησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς ἀναθήσειν καταθέσθαι. καὶ ἡ Ιεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τ τρόπον.

ι'. [t] Ἀχαρος δέ τις, [v] Ζεβεδίου παῖς ὢν [x] ἐκ φυλῆς

Ιού-

quotquot nos Chriſtiani, propter S. Matthæum, qui hoc dubio procul ab archivis Templi Solymitani excerpſerat, ex eadem Rachaba, poſt longam regum principumque ſeriem, deſcendiſſe tandem Mariæ Virginis Beatiſſimæ ſponſum Joſephum. Duxerat enim illam Jerichoſtam non Joſue, ſed Joſue ſecundus imperio & honore, tribus principis præfectus, vir piiſſimus, vir Bethleemita, Salmon Naaſſonida, ut Jonathan interpres tam in MSS. quam in libris Eclypis eum laudat, auctor progeniei probiſſimæ & fama ſuaviſſima, quod ait paraphraſtes Chronicorum S. l. 1. c. 2. 54. שלמה *ille & vocatur indifferenter apud ſuos, parens Boozi. Boozorum denique iſtum Jonathas paraphraſtes & Rab Huniades in Talmudo* Baba batra *f. 91. unum eundemque faciunt cum* אבצן *Abeſſane judice: quod ratio vera temporum non facit.* BERN.

h Καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις] Illa καὶ ἐν τ. οἰ. ἐπ. addita ſunt è *MSS. & Vet. Interpr.*

i Ἄχρι] *Epiphanius* ἀπώλοντο ἄχρι καὶ γ. καὶ π. *Baſ. & Gen.* ἀπώλοντο μίχρι γυναικῶν καὶ παιδίων *Gall. 2. Samb. Hen. & Busb.* ἀπώλοντο μίχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων *Big.* Reliquerat forte Mattathiades μίχρις, unde facerent Librarii μίχρι καὶ. BERN. *Al.* μίχρι καὶ γ. Reliquerat forte *Joſephus* μίχρις κ.

k Οὐδέν.] Οὐδεὶς *Busb. & Epiphan.*

l Μὴν τ ἐνεργεσίας] *Epiphan. & Tar.* καί μιν &c. *Baſ. & Gen.* καὶ μηδὲν τ ἐνεργεσίας ταύτης ἔλεγεν ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς ἥττονα φανήσεσθαι *Big. Samb. & Gal. 1, 2.* BERN. Ita edidit *Bernardus*, nixus *Epiphanio & alicujus* conjectura. in *Editis*, *Aliiſque* μιν. in *Big. Samb. & Gall. 1. & 2.* μηδέν. & dein ἀμοιβαῖς ἥττονα.

m Καὶ λοιπὸν τιμῆς] Καὶ λοιπὸν τιμῆ (λοιπὸν τιμῆς *Samb.*) εἶχε τ πάσης *Big. Samb. & Gall. 1.* Hanc autem pompam, haud vanam, ſed virtutis admirandæ & urbi ſuaviſſimæ decretoriam, de Joſepho ſic contraxit Zonaras Annaliſta: Τῇ δ' πρώτῃ τ ἐορτῆς ἡμέρᾳ τῇ πολιούχῳ τ ἱερειχῶν ὁ Ἰησοῦς ἐπεχείρησεν, ὅτω ταύτῃ λοιπὸν ἀθέμιτον· τὸν κίονα οἱ ἱερεῖς φέροντες περιῴδουν τὸ τεῖχος, ἐπιὰ σαλπίσαντες κέρατι. καὶ ἡ γερουσία παρείπετο· εἶτ' ὑπενόησεν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἓξ ἑπτοίην ἡμέρας. τῇ δ' ἑβδόμῃ τὰ αὐτὰ ποιησάντων καὶ περιελθόντων ἐπάκις, τὸ τεῖχος κατέπιπτε. καὶ ὁ λαὸς εἰσελθὼν πάντας ἔκτεινεν, καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν. τὸν δ' ῥαὰβ μόνον σὺν τοῖς οἰκείοις ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι, φοινικίδα σῴζειν τ οἰκίας ἀπαιτήσαντες. καὶ Ἰησοῦς ἀγχοῦ αὐτὴν ἐδωρήσατο, καὶ ἤγε λοιπὸν τιμῆς. BERN.

1. *Caterum ſi quem urbis locum* intactum *præteriret ignis*,] *Neque ita ſiſtunt animi imperatoris: quin diras imprecaretur forma ſolenni familiæque perniciem, quiſquis auſus urbem Jerichunta è favilla denuo inſtauraret: Joſ. c. 6. Devoventi tum annuit ſanctum Numen, ut conſtat 1. Reg. 16. 34. Præſertim ait Chronologus Samariticus* ווקף ∇שמ"ח ונסדי בצות עאלי מעלון מן בניי הדא מדינה אלי אלאבד Recto corpore ac voce elata novæ Jerichuntis fundatorem execratus eſt Jeſus. *Sed differamus hæc ad* Βασιλικὰ, *librumque* VIII. *harum originum. Egregie equidem, hoc non differam, Flavius explicat modo* τὸ ἑξαίκις ὃν רלתיה ובצעירו יציב, τελειώσας δ' τ νεώτατον τ παίδων ἀποβάλῃ. BERN.

n Οἰκησόντων,] Mallem οἰκισόντων.

o Παρηβεῖσαν] Παρηβεῖσαν ἀνεγείρειν *Gall. 2. Big. & Samb.* παρεβεῖσαν ἐγείρειν *Baſ. & Gen.* παρεβεῖσαν ἐγείρειν *Gall. 1. Hen. Busb. & Zonaras.* Sic enim ווקף Drungarius iſte, καὶ τ τ ἐγείρειν αὐθις βουληθησομένων τὴν πόλιν ἀρὰς ἔθετο· εἰσερχομένῳ μὲν τὴν πρώτην παιδὸς τ θεμελίοις βαλλόμενον, τ δ τελειώσαντα δ ζημιωθῆναι τ νεωτάτου. BERN.

p Στερηθῇ] Στερηθεὶη *Busb. & Hen.* & mox ἀποβαλεῖ

q Ὕστερον ἐρῶμεν] *Al.* ὑστέρῳ εἰπαγγ. & ἐπαγγελῶμεν. ut & ὕστερον ἐπαγγελῶμεν, & ἐν τοῖς ὑστέροις ἐρῶμεν.

r Περὶ αὐτὸν] Forſan ὡσὶ αὐτοὶ, ut apud *Ælianum*, τὸ ὡσὶ Σωκράτην πάθος.

2 *Ex urbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul & auri*,] *Crevit ab auro æreque Hierichuntino Gaza Dei, non theca privata.* BERN.

s Διαρπασαμένου.] *Gall. 1. Baſ. Gen. & Epiphanius.* Amplius adhuc *Big. Gall. 2. & Samb.* διαρπασαμένων, ἀλλ' ἀναχομένων, οἷς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων. ταῦτα μὲ &c. Similiter *Zonaras*, πολὺ δ πλῆθος ἐκ τ πόλεως ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ· καὶ ἄπαν ἀνετέθη τῷ Θεῷ, ὡς τ καταρθωμένων ἰσόμοιρον ἀπαρχήν. ἀτείχητο γὰρ πᾶσιν ὁπόσοις τι σφετερίσασθαι. ἀχθὲς δέ τις ἐκ τ ἰδίας φυλῆς, ὑφάσματά χρυσοῦφῆ κτησάμενος καὶ μάζῃ χρυσῆ ἐλεύσῃ σίκλου διακοσίας, ἰδιώσασθαι ταῦτα, καθευρέθη ἐν τῇ σκιλῃ. BERN. Διαρπασαμένων [διαρπασάντων *Vat.*] ἀλλ' ἀναχομένων, οἷς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων, καὶ ταῦτα μὲ &c. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. & Gall. 2.* Vide *Zonaram*, p. 30.

t Ἀχαρος δέ τις,] Ἀχὰρ *1. Paral. c. 2. v. 7.* in *Alexandrino Cod. LXX.* Ἀχάρ.

v Ζεβεδίου] Ζεβεδαῖου *Gall. 1. & Epiphan.* Χαρμὶ Ζαβδίου παῖς *Vat.* ex *Joſ. c. 7. v. 1.*

x Ἐκ φυλῆς] Sonantius ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς in ſex *MSS.*

3. *Acharus vero quidem*,] *Verum chlamydem regiam auro contextam, una cum maſſula ejuſdem metalli pondo ſiclis* CC. *clam cæteris, præter Deum vindicem, apud ſe defodit totius gentis infortunium, macula tribus Judæ, dolorque* זברי *Zebediæ avi Acharus. Hoc nominis* עכן *Achan ſcribunt Hebraicum ingeſtis Joſue, Chaldæum ibidem, verſio S. Hieronymi, atque Alexandrinum ex Græcis exemplaribus Complutenſemque, necnon Procopius Commentator. Ἴχαρ denique* איכן *Chronographus Samaritanus. Idem tamen Joſepho* ἄχαρ & ἄχαρ עכר *Annaliſtæ ſacro, 1 Par. c. 2. omnibuſque pariter ipſius interpretibus. Syris hic nebulo ubique* ܐܟܪ *ſicut illis ipſi malunt* συχὰρ *pro notiſſima urbe* συχὲμ; *quod ex N. T fidei noſtræ arca, quam ex Deuteronomio Phariſæorum etiam novimus. Inſuper* ἄχαρ *retinent* ἐκδόσεις *Aldina, Baſileenſis & Romana apud Joſue: Epiſcopus Cyrenſis in Quæſt. G. Syncellus, Glycaſque. Hanc denique ſcriptionem abunde confirmat Imperator c.* VII. 25. *ubi ab inviſo ſatis nomine ſordidum militem increpat damnatque pro tribunali,* מרה יכרתנו יעכך יהוה ביום הזה. Temet hodieque (*non in ſæculo futuro, aiunt lati pectoris Theologi in Maſſicta* Synhedrin c. 6. §. 2. *Gemariſque ambabus ejuſdem*) *deturbabit* Deus, *O turbator* rei Hebraicæ! *Repetitque rurſum dicterium vetus & Prophetarum ſacrorum Paralipomenon conſervator l. 1. c. 2. 7* עכר עובר ישראל אשר מעל בחרם. *Hoc deinceps in Adagium ſeverius conceſſit, ut Reg. l. 1. c. 18 17.* זה עוכר ישראל, ὁ τ τ ἐβραίων λαὸν ταράττας, *Flavio iſte interprete:* ὁ ταράξας τ ἰσραὴλ, *ſive* المعكر, *ut Arabs explicat ſua voce. Adhuc etiam viſitur val-*

Ιούδα, ὑφῶν [y] χλαμύδα βασίλειον, ὁκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [z] μάζαν δ' χρυσοῦ ςαθμὸν ἕλκυσαν [a] σίκλους διακοσίους, κ) δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὁ κινδυνεύσας [b] ἥμερον κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοῦναι φέρων τῷ Θεῷ [c] κὰ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [d] ποιήσας ἐν τῇ αὐτῇ σκιῇ καθώρυξεν εἰς τοῦτο· [e] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συσκιάζοντας, οὕτω δὲ τὸ Θεόν.

ια'. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος, [f] ἐν ᾧ ςρατόπεδον ἔβαλεν Ἰησοῦς, [g] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [h] ἐλευθέριον ὄνομα. Διαβάντες γὰρ τὸ ποτάμιον, [i] ἐλεύθεροι αὐτοὶ ἤδη ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ παλαιπωρίας ἐγνωσμένον.

tribu Judæ, cum invenisset chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum [1] massula auri pondo siclis ducentis, & durum admodum existimasset, si quis periculo adito forte invenerit quod in rem suam esset, istud in sui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium suum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum similiter ac commilitones lateret.

11. [2] Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti, jam semet à miseriis, quas sub Ægyptiis & in deserto pertulerant, [3] liberatos esse senserunt. *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala appellata. Jos. c. 5. v. 9.*

12. [1] At

vallis, *paulo borealior* Galgalis, ἐμὶν ἀχὼρ, κοιλὰς ἀχὼρ, *cum* LXXII. *Interpretibus Alexandrinis, tum tribus aliisque Judæis Oseæ c. 2. 15. Et molis simpliciter dicta* Achor, *tectibus Hieronymo Bethlehemita, Procopioque Gazæo, & nominis illius & obruti sacrilegii diutinum argumentum. Reperies denique inter Chaldæos sensus similis vocabula* Achar, Achan, & Agan, עכר יעכן ועגן. Impedimento *enim ac* Scandalo esse *tria ista omnino denotant. Furti autem partem artificiosam* אדרת שנער מיכר *Judæi* LXXII. *Interpretantur* ψιλὴν ποικίλην, *doctissimus Symmachus* vestem Singaricam ἔνδυμα σιναρ: *Aquila &* Jonathas σολὴν βαβυλωνιαλὴ, אכטלי בבלי. *Et grandis Geneseos Rabinorum* τορὸν βαβυλωνικὸν, פרפירא בבליקון. τὸ δὲ σιναρ βαβέλ. *Pariter Arabs Waltoni* لزارا عراقيه Chlamydem Eracæam. *Idem etiam vestimentum à tinctura cœlesti* coccineum *appellat noster Hieronymus Josephus vero Judæus à dignitate* Regale, *purpuram equidem auro varians, ut in Babylonicis solet. Partes altere furti* Regula *aut* Lingua aurea L. *siclis argenteis pondo.* חמשים שקלים בכשקלו, *valorem vero argenti siclis Hebraicis aut tetradrachmis Ægineticis* 12Χ5ⁿ=600: *simulque* כסף מאתים שקלים, *Symmacho* καὶ διακόσιοι σὺν ἴσῃ ἀργυρίᾳ; *juste, juxta stateras insularum Græcanicarum: quæ sunt ducenta Didrachma Interpretum Alexandrinorum, ut oportuit: aut tot* Selagin סלעין *Chaldaicorum. Mutilus adeo reperitur hic locus in omni codice Josephi, propter repetitum σίκλους. Sic illum tamen instauro.* χλ. β. σι χρ. μ. π. ὑςαςμῷ δὲ, μάζαν δ' χρυσοῦ ςαθμὸν ἕλκυσαν πεντήκοντα σίκλους· ἀργυρίᾳ δ' σίκλους διακοσίους. *Tantum enim fassus est sacrilegus v. 21.* BERN.

[y] Χλαμύδα] Χλανίδα *Hen. & Epiphanius*, vitio librorum frequentissimo. χλανίς quidem vocabulum Græcum ipse Theodoretus viderat in hoc paragrapho. Sic enim differit de sacrilegio Achari, ὑπελάβετο ἄχαρ ὁ κλοπεὺς, ὥσπερ τοὺς ἀνθρώπους, οὕτω δηλήσειν καὶ τὸν θεόν. ἠθύμησε τοίνυν κἀκεῖνον διελέγχας, καὶ πᾶσιν εὐθέως δῆλον ἐποίησε τοὺς θείους νόμους φυλάττοντας τοὺς ἀδικοῦντας διελέγχοντας, ὡς τὸ ἐπαχθησόμενος αἰθέξοντες τιμωρίας, sicut Jos. c. 22, 18, 20. σολὴν δὲ ψιλὴν ὁ ἀνώνυμος σολὴν ἡμιλώδη (σολὴν pariter heic supponit Octateuchum Oxoniense pro ψιλὴν versionis vulgatæ) ὁ δὲ ἰωσηπος χλανίδα· τὴν δὲ γλῶσσαν, μάζαν χρυσοῦ. δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὡς ἡ ὑπὸ τῶν ἑβδομήκοντα καλουμένη κοιλὰς ἄχωρ, αὕτη ἐστὶν ἡ ὁ ἄχαρ καὶ ἐλάττων· καὶ γὰρ ἡ ἐπακολουθοῦσα φράσις ἄχωρ ἐμιλώδεται. BERN. Χλανίδα in Josepho legerat *Theodoret.* quem videsis *Tom* 1. p. 201.

1. *Massula auri*] *Recte Mert.* mazan, μάζαν. *Star. & W.* 2. *expositionum haud parci*, auri mazam, *i. e.* massam. *Recte & ἑτυμως. Ita & Glossæ veteres*, μάζα, ἡ βῶλος, massa. *Metalli enim* massula *seu* lingula *Græcis dicitur* πλινθίον, μαζίον, βωλιον, *& βώλαξ: unde acceptum Iberorum*, Balux. *Quinetiam* μάζα *apud Gripholegos* δῶμα ὀρθὸν καὶ ξύλινον, crustulum *denotat, & tralate* palacra. ἐλκύσαν *vero, aut saltem* ἔχνσαν retraxit *inficetus Scholiastes ad chlamyda. Voss.* 2. & habentem auri mazam. *Addam hisce Petrum Isforicum*, Porro Achor vel Achar, alias Achan, filius Charmi de tribu Iuda, tulit aliquid de anathemate, chlamydem scilicet coccineam contextam auro, habentem secundum Josephum auri mazan, i. e. massam, id est, ducentos siclos: tulitque totidem siclos argenti, regulamque auream, vel linguam quinquaginta siclorum. BERN.

[z] Μάζαν δὲ χρυσοῦ] Τὴν δὲ γλῶσσαν ὁ ἰώσηπος μάζαν χρυσοῦ ἡμιλώδους, *Theodoret.* loco jam citato.

[a] Σίκλους διακοσίους,] Ita *Hen. Busb. Bas. & Gen.* At vero minus eleganter *Big. Samb. & Gall.* 1, 2. σίκλων διακοσίων. BERN. Σίκλων διακοσίων in quinque *MSS.* minus eleganter, ut censet *Bern* qui etiam propter repetitum σίκλους locum mutilatum esse suspicatur, atque hoc modo integritati suæ restituendum, χλ. β. σι χρ. μ. π. ὑςαςμῷ δὲ, μάζαν δὲ χρυσοῦ ςαθμὸν ἕλκυσαν πεντήκοντα σίκλους, ἀργυρίᾳ δὲ σίκλους διακοσίους, quod tantum fassus sit Achar, *Jos.* c. 7. v. 21.

[b] Ἥμερον κέρδος,] *Bas. Gen. & Epiphanius.* εἰ ὁ κινδυνεύσας εὕρῃ *Big. & Samb.* εἰς ὁ κινδυνεύσας ἥμερον *Gall.* 1. Mox ἄφελμα *Bas. & Gen.* quod ipsis equidem Athenienses, rotundissimi licet oris civibus, concedi non debet. BERN.

[c] Καὶ μὴ δεομένῳ,] Καὶ μὴ νῦν δεομένῳ legerat *Epiphan.*

[d] Ποιήσας] *Al. (Samb. & Epiph.)* ποιήσας τῇ αὐτῇ σκιᾷ.

[e] Λήσειν νομίζων] *Bas. Gen. & Theodoretus.* λήσειν δὲ libri plures quam meliores, ut *Samb. Big. & Gall.* 1, 2. Atticorum enim vox utraque. Statim συσκιάζοντας *Bas & Gen* antique; atque proxime ὥτως καὶ *Samb. & Gall.* 1, 2. etiam ritu prisco. BERN.

[f] Ἐν ᾧ ςρατόπεδον] *Bas. & Gen.* crede ex Hebraico גלגל. *Samb. Big. Gall.* 1, 2. *Hen.* (*Vat.*) *Busb. & Epiphanius* ἐν ᾧ τὸ ςρατόπεδον ἐκάλεσε ἰησοῦς γάλγαλα: sive ex versione Græca S. Bibliorum adsumto nomine locali, sive ex ipso Mattathiade, qui sæpissime χαλδαΐζει in nominibus sacris. Namque גלגלא legis apud Jonathanem interpretem, Jos. c. 5. 10. & passim. Hanc lectionem confirmat in Annalibus *Zonaras* Interpolator operis Josephici, ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος διὰ τοῦτο γάλγαλα. ὡς ἂν εἰ ἐλεύθερος ἐλευθέρως τὴν αἰγυπτίων καὶ τὴν ἐν τῷ ἔρημον παλαιπωρίαν γενόμενοι τοῦ ἰσραηλιτῶν. γάλγαλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑρμηνεύουσι καλοῦσι· Procopius consimili modo ad Jos. 5. 9. ἀφέλου τὸ ὀνειδισμόν, *Probri* nomine servitutem innuit. Nunc enim liberum vobis circumcidi, non sicut in Ægypto cum metu servili. Ab obita vero circumcisione loco Galgal nomen imponitur. *Galgala* enim est revolutio. *Clare etiam & aperte ante illos docuerat S. Theodoretus ad erotema quartum*, Γάλγαλα δὲ ὁ τόπος ὀνομάσθη. τοῦτο δὲ τῷ ἐλεύθερον δηλοῖ. τότε ὁ τῶν ὅλων ἔφη θεός· ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. δηλοῖ δὲ ὁ λεγόμενος τὸν τῆς αἰγυπτιακῆς δουλείας καὶ δυστυχείας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν ἐπαγγελίας γῆς τὴν ἀπόλαυσιν. καὶ ἡμᾶς δὲ μανθάνομεν, ὡς ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐξιόμενος, καὶ τὴν πνευματικὴν περιτομὴν ἐκφεύγων, τὸ τῆς ἁμαρτίας ὀνειδος ἀποθέτο. Huc adnotavit Tar. Γαλγαλ, *i. e. liber. Inde Galli & Franci idem.* BERN.

2. *Locus autem, ubi castra habuit Jesus, vocatus est Galgala:*] *Prima Hebræorum castra cis Jordanem Galgala adpellari Optimo placuit, in memoriam populi sui ab Ægyptiis & Saracenis tum demum* liberati & exemti. *Jubebat enim Jos. c. 5. 9.* ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸ ὀνειδισμὸν αἰγύπτου, גלותי Gallothi; *Hieronymus noster*, abstuli: *& Jonathan cum Syro Arabeque congrue* אעדית, كشفت, اخرجوا; *aut Salomon* הסירותי. *Quinimo ipsum* גלגל *fundi Hebraici; quod pronuntiarunt Masoretæ* Gilgal, *B. Hieronymus inter Doctores Tiberienses versatissimus* Galgal, *&* γολγὸλ LXXII. *Judæi ad Deut. c.* 11. 31. *Indeque derivatum* גלגלה *aut* גלגלא, γάλγαλα *equidem Josephi, Onceloси, Interpretis Samaritani, & Biblicrum tam Græcorum quam Syrorum, recte denotat* libertatem, evasionem, *aut* apocatastasin, remque in melius evolutam: *veluti* גלות *λύτρωσις apud Senes illos Alexandrinos. Nequicquam adeo rationis bonæ habent novi Theologi, quod de hoc etymo in Mattathiaden, ac simul adversus Theodoretum, Procopium à Gaza Zonaramque obganniant. Denique de castris istis multo rectius judicant Samaritæ, quæ quidem ad sesquimilliare abs Jerichunte jam olim statuerat Imperator, quam Judæi* Sotæ *Talmudice f.* 33. *b. aut propter Judæos Eusebius Cæsariensis & Bethleemita ille Hieronymus* de Locis sacris. BERN.

[g] Γάλγαλα·] Ita cum septem *MSS. Vet. Interpr. Aliisque*, sive ex versione LXX. assumpto nomine locali, sive ex ipso *Josepho*, qui sæpissime Χαλδαΐζει in nominibus sacris. in *Bas. & G.* juxta *Hebraicum* Γαλγάλ.

[h] Ἐλεύθερον] Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras.* in *Annalibus.* p. 30. & *Procopius* ad *Jos.* c. 5. v. 9. HUDS. Potuit ad גלה non respexisse & sensum expressisse nominis loco dati, quod ibi demum liberatio ex Ægypto vere facta fuisse dici possit, uti mox testatur, tunc quum Jordanem transissent, si & ab Ægypto & malis itineris ex Ægypto instituti liberati essent. REL.

[i] Ἐλεύθεροι] *Gall.* 1. *Busb. & Hen.* ἐλευθέρους ἤδη τῶν αἰγυπτίων. Ita & *Zonaras.* Ibidem ἐλεύθ. αὐτοὺς *Samb.* BERN.

1. *Liberatos esse senserunt.*] *Audiendus rursus & P. Comestor*, Facta autem circumcisione dixit Dominus ad Josue, *Hodie abstuli à vobis opprobrium Ægypti, i. e.* præputium, quod apud Hebræos erat opprobrium immunditiæ gentium. Ob hoc vocatum est nomen loci illius *Collis præputiorum*, vel *Galgala, i. e.* revelatio, quasi sanctificatio, secundum illud: Facta est Judæa sanctificatio ejus. Potest tamen dici opprobrium ab eis ablatum, servitus Ægypti & labor deserti: quod congruit secundum aliam nominis interpretationem. Interpretatur enim *Gulgala*, libertas. Porro manserit populus in castrorum loco donec sanaretur, & fecerunt Phase XIV. die ad vesperam in campestribus Jericho, quod nondum nisi bis factum fuerat. Primo in finibus Ægypti circa Rameſſe: secundo ad radicem montis Syna secundo anno itineris. Ex tunc intermissum fuerat cum circumcisione usque ad terram promissionis. BERN.

Contra Ainitas rem infelicius gerunt Israëlitæ. Jos. c. 7.

12. [1] At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jesus tria millia armatorum ad urbem Ainam supra Jerichuntem sitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conferentibus, in fugam versi, viros triginta sex amiserunt. Quod cum nunciatum fuisset Israëlitis in magnum mœrorem eos conjicit atque angustias: non tam propter cognatos amissos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æstimandi, quam propter desperationem. nam cum crederent se jam ea regione potitos, & salvum incolumemque in præliis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hostes elatos videbant. Itaque saccum vestimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de cibo capiendo ne minimum quidem soliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

Ietam malo omine apud Deum expostulat Josua, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina. Jos. c. 7.

13. [2] Jesus autem videns exercitum ita territum atque animis consternatum, & de rerum summa jam male sperantem, cum fiducia Deum alloquitur. "Nos enim, inquit, non temeritate & "audacia adducti sumus, ut terram hanc armis in "nostram potestatem redigeremus: sed Moyse ser"vo tuo ad hoc *aggrediendum* nos incitante, dum "multis signis promiseris te nobis hanc terram "possidendam traditurum, teque effecturum ut "noster exercitus semper armis hostes superaret. "Et quidem nonnulla ceciderunt, sicut tu nobis "pollicitus es. Nunc vero præter opinionem cla"de accepta, & parte copiarum cæsa, quasi fides "tuis parum constaret promissis & iis quæ Moyses "prædixerit, haud leviter affligimur; atque eo "magis anxia de futuris spe pendemus, quod res "tam male nobis primo experimento facto evene"rint. Tu ergo Domine, potes enim hisce *malis*

ιϛ'. [k] Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τ Ιεριχουῖτ συμφορᾶς, πέμπει τρισχιλίους ὁπλίτας Ιησοῦς εἰς [l] Αἶναν πόλιν ὑπὲρ τ Ιεριχουῖτ κειμένην [m] αὐχήνιος· οἱ, [n] συμβαλόντων αὐτοῖς τ [o] Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἐξ καὶ τριάκοντα. τῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ισραηλίταις, [p] λύπην τε μεγάλην καὶ ὀδύνην ἐποίησεν ἀθυμίαν· ὐ κτ' τὸ οἰκεῖον τ ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κτ' ἀπόγνωσιν. πεποιηκότες γὰρ ἤδη τ γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, καὶ σῶον ἕξειν ἐν τ μάχαις τ στρατὸν, ὑπὸ τ Θεῦ προϋπεσχημένοι, τεθαρρηκότας ὡς θᾶττον ἐώρων τοὺς πολεμίους. καὶ σίκκους [q] ἐπενδύτας τ στολῆς, δι' ὅλης ἡμέρας ἐν δακρύοις ὄντων κ πένθει, τροφῆς ὐδὲ μίας ὀπτᾶν ἐπιτηδείως ἔχοντες. [r] μειζόνως [s] δὲ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγ'. Βλέπων δ' ὅτως ὁ Ιησοῦς τὸν τε στρατὸν καταπεπληγῦαν, κ τοὺς τὰ ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνοντας, [t] παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς τ Θεόν. "ἡμᾶς "γὰρ, εἶπεν, ὐκ ἀπ' αὐθαδείας προσηγάγομεν [v] ὡς πατῆσαι τὴν ἀποστᾶσαν τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέως "σ δοῦλ πρὸς τῦτ' ἡμᾶς [x] ἐπεχειρήσαντ, ὡς πολλῶν τεκμηρίων ἐπαγγέλλ κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν "τὴνδε τὴν γῆν. καὶ τ στρατὸν ἡμῶν, ἀεὶ τ πολεμίων "πρόσθεν τοῖς ὅπλοις κρείττονα. τινὰ μὲν οὖν κτ' πρὸς "ὑποψίας ἡμῖν [y] ἀπίστησε τὰ σά· νῦν δ' ὧν ἔδοξαν "ἐπαίσιοι καὶ τῆς δυνάμεως τινας ἀποβαλόντες, [z] ὀπί "τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τ ὧν σὺ καὶ ὧν προεῖπε "Μωϋσῆς [a] ἀχθόμεθα· καὶ χαίρων ἡ τ μελλόντων ἐλπὶς "ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ἀλ"λὰ σὺ δέσποτα, δυνάμεις γάρ σοι τούτων ἴασιν εὑρεῖν, "σ

---

k Μετὰ δ' ὀλίγας] *Busb.* & *Hen.* μετ' ὀλίγον τ ἱερογλύφ ἀλώσεως. *Epiphanius*, *Samb.* & *Gall.* 1. μ τ ὀλίγας ἡμέρας τ ἱεριχουῖτ τυραννίδος. μ τ ἡμέρας ὀλίγος *Bas.* & *Gen.* BERN.

1. *At paucis diebus*] *Jos. c.* VII. *Contra Ainitas re infelicius gesta, Chananæa debellandæ spem statim abjicere Hebræus, atque ad luctos & jejunia cœpit convertere. Amiserant etenim* XXXVI *viros ex præcipuis, fatente Josepho, necnon in T. B. f.* 44. Sotæ *R. Juda, Domine propterne tantula spolia occiditur pars major Senatus?* תיהרוג רובה של סנהדרין. BERN.

l Αἶναι πόλιν] *Bas.* & *Gen.* ἀγὰν *Big.* & *Gall.* 2. γὰν *Zonaras.* γὰν *Samb.* γάιαν *Gall.* 1. ἄιαν *Hen.* ἄιαν *Busb.* Pessime vero *Epiphanianæ* versionis descriptores *Adan* pro ἄγαν, aut *Aian*, aut ἀγάιαν. Hujusce tamen urbis nomen variis modis scribunt sanctissimi viri: Moses ejusque הַעַי *Hahai*; Esaias עַיָּת *Haiath*, i. e. αὐλισμὸς, καταλυμα, sic lego ex mente τ πρω, sive Arabum عياة & تعوية. Jeremias עַי *Hai*, Esdras modo *Hahai* cum Mose, modo *Haia* עַיָּא. Ex Interpretibus Græcis Alexandrini ἀγγαὶ; sed qui historias sacras verterant, γαὶ & ἀγγαὶ: atque apud Nehemiam semichaldæum ἀϊὰ & ἀγαὶ. Onceloſus Jonathan & Syri עַי *Hai*, Saadias العي. Paraphrastes Samariticus in Bibliis Waltoni עַיְנָה *Haina*, ex quo defenditur ἀϊα & ἀϊάτης Josephi. Abit magis à pristino nomine Chronicon Samariticum: ponit enim الهويه hoc loco. Quinimo longius adhuc abesse videtur versio Arabica Pentateuchi Samaritani, at revera minimo discrepat, quando الكفير substituit pro הָעַי c. 12. 8. Γενὶς. כְּפִירָה *Cephira* enim, sive كَفِيرَة & بيت الكفير, ut vocat Commentator Samariticus in Bibl. Cl. Huntingtoni, è proxima regione visebatur, ut oportuit, *Bethelæ* fani Dei. Significat adeo بيت الكفير idem quod بيت الغيان, *sedes* τ γειτόνων, i. e. *infidelium errantiumque*, plane *Bethaven* stabulum Idololatriæ, qua pravius nihil. Reperimus denique in magna Exodo *parasa* 31. adnotatum veteribus Pharisæis ter mille passibus à *bethela* distare *Haiam*: quantum etiam ab illa Cephiram remotam innuunt locorum sacrorum sancti metatores. Eusebius enim Hieronymusque sub Gabaone ajunt jacere Cephiram; *Gabaon* tamen haud plus IV. milliaribus à *Bethela* abesse iter orientale carpenti. Dicit autem Chronicon Samaritanum de הָעַי plane ex codice Judaico, مدينة الهوية هي مقابل بيت القادم من الشرق. BERN. Ita *Bas.* & *G.* Αγαὶ *Big.* & *Gall.* 2. Γαὶν *Samb.* & *Zonaras.* Γαὶαν *Gall.* 1. Αἴαν *Hen.* & *Busb.* Ανα *Vat.* & Ανας juxta *Steph. Byzant.* Videsis Cl. *Berkelium* ad locum p. 134.

m Αἰχένος· οἱ,] Vocem αἰχένος supplevimus ex *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συμβαλόντων] *Al.* Συμβαλόντων.

o Αἰνιτῶν,] Cum Γαϊητῶν, & Γαϊητῶν & Ανα῀ῶν habeamus in *MSS.* pro vulgato Αι῀ατῶν placuit rescribere Αι῀ιτῶν, quod ab Αἶνα juxta τ ἐπιχωρίου τύπου rectè deducitur.

p Λύπην τε μεγάλην] Λυπὰν μεγάλ *Samb.* Dein communius *big. Samb.* & *Gall.* 1. τεθαρρηκότας. BERN.

q Ἐπενδύτας] Ita *Samb.* (*Vat.*) & *Epiphan.* Sed *Gall.* 1, 2. ὑπὸ σωτῆς τῆς στολῆς δι' ὅλης τ ἡμέρας, quod est יֹעַר הַגֶּרֶב v. 6. *Bas.* & *Gen.* ἐπενδύτας, δι' ὅλ. τῆς ημ῀ρας τῆς στολῆς. *Big.* ἐπενδύτης στολῆς, δι' ὅλης ἡμέρας. Ibidem *Hen.* & *Busb* ἐν σάκκοις pro ἐν δὲ ξύοις: phrasinque insuper aliam substituunt κ μὴ προσῆς γόδόμβοι, pro elegantia Josephi πρὸ ης δ' ἡμέρας ἐπιζητεῖν ποιήμασι. BERN. Supra στολὰς ergo saccos induebant: nunc saccos, id est, cilicia gerunt in luctu sub vestibus aut tunicis exterioribus. REL.

r Μειζόνως] *Bas. Gen.* & *Epiphan.* μειζόνως ἢ *Big.* & *Samb.* BERN.

s Δὴ τὸ συμβεβηκὸς] Δὲ *Big.* & *Samb.*

2. *Jesus autem videns*] *Mox c.* VII. *de tam malo omine apud Deum expostulat Josue, pronus corpore, animo fidens propter promissa Divina, ut Jos. c.* 1. 3, 5 *Deut. c.* 7. 2, 18, 23. & *c.* 31. 6. & *c.* 27. 3, 4 *quo etiam respexit Gemarius* Synhedrin *f.* 44. *a. imo passim sacro velamine Mossis.* BERN.

t Παῤῥησίαν λαμβάνει] Παῤῥησίαν ἔχει *Big.* & *Gall.* 2. atqui alterum tersum est & ab Athenis mediis. BERN.

v Ὡς πατῆσαι τὴν ἀποστᾶσαν] *Bas.* & *Gen.* ὡστε πατῆσαι τὴν ἀποστᾶσαν *Big.* & *Samb.* E Latinis *Vossi* 1. *ut hanc terram armis subjecturos.* ὡστε αὐτὴν ὑπαγαγεῖν *Gall.* 1. Mox ἡμῶν *Gall.* 1. BERN.

x Ἐπεχειρήσαντο,] *Epiphanius.* ἐπεχείρησαν, ὃς ἀϊᾶ *Bas* & *Gen.* quod etiam consistere possit in illa sententia. ἐξεγείραντο, ὃς ἀϊᾶ *Gal* 2. ἐξεγείραντο, ὧ ἀϊᾶ *Samb.* & *Big.* ἐπεγείραντος, ὧ ἀϊᾶ *Burius* meus, necnon *Tar.* ὡς ἀϊᾶ ambo ἐξ ἀγχιστείας. Hinc concipiat aliquis legisse olim Josephum cum Interprete Græco v. 7. לָכַּה הֶעְבִּיר יַרְדֵּן, ἵνατί ἐπείρασεν ὁ κς σν, ὁ μωυσῆς δηλονότι. BERN. Ita *Bernardus* ex *Epiphanio.* ἐπεγείραντος, ὃς ἀϊᾶ *Gall.* 1. & 2. ἐξεγειραντος, ὧ ἀϊᾶ *Samb.* (*Vossi.*) & *Big.*

y Ἀπήτησε] Ἀπίντησε *Samb. Gall.* 1. & 2. Voculas τὰς σὰς non agnoscit *Vat.*

z Ἐπί τε τούτοις] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπεί τε τούτοις.

a Ἀχθόμεθα·] *Samb. Gall.* 2. & *Tar.* ἀχθόμεθα. *Big.* ἀπεχόμεθα vel ἀχθόμεθα & πολεμίων. *Bas. Gen.* & *Gall.* 1. ἀπεχόμεθα. Vel rescribes ἐπαχθόμεθα, sicut viderat fortean famulus Cassiodori. Nam hoc infortunium v. 5. יִמַּס לֵבַב הָעָם וַיְהִי לָמָיִם, eliquarat corda Hebræa instar aquæ. Mox διάστασις est ἀδιανοησία sacri Codicis, v. 7, & 8. BERN. Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἀχθόμενα vel ἀπεχόμεθα & πολεμίων *Big.* (& *Vossi.*) ἀπεχόμεθα *Bas. G. Vat* & *Gall.* 1. Forsan rescribendum, ut nos monuit *Bernardus*, ἐπαχθόμεθα.

b Καὶ

"τὸ τι παρὸν ἡμῶν λυπηρὸν, νίκῃ ϖροχόμενον, "[b] καὶ ϖεὶ τῶν αὐτῆς δύσελπις ἀφαιρεμένας ἅτως τὸ ἀφέ- "νοιας ἔξελε.

"medicinam adhibere, & præsentem mœrorem "victoriam largiens adime, & desperationem in "posterum animo ita defectis aufer.

ιδ'. Ταῦτα μὲν Ιησοῦς ὀπὶ ϛόμα πεσὼν [c] ἠρώτα τὸν Θεόν. [d] χρηματίσαντος δὲ αὐτῷ ἀνίστασθαι καὶ Θεὸν καὶ [e] καθήρειν τὸν ϛρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τι τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· ἀφ' οὗ τοῦτο τὴν νῦν αὐτοῖς ἧτταν συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ καὶ ϑράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ [f] παρέξειν τῶν πολεμίων· φέρει ταῦτα ϖρὸς τὸν λαὸν Ιησοῦς, καὶ καλέσας Ελεάζαρον [g] τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ϗκλήρου. [h] τούτου δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς δηλοῦντος, κατὰ φρατρίας πάλιν ϖροπέμψαι τὸν κλῆρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς διὰ κακουργήματος ϖεὶ τινὰ [i] Σαραχίν συγγένειαν ἠυρέσκετο. [k] κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως [l] γινομένης, λαμβάνουσι τὸν Αχαρον. ὅσῃ γὰρ ἔχων ἔξαρνος [m] εἶναι, δεινῶς αὐτὸν διὰ Θεοῦ ἐκπεδιελθόντος, ὡμολόγησέ τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ φορεῖα παρῆλθε εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν δίχης ἀνωρέτους, [n] ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀπέτυχε καὶ καταδίκης [o] ϖροσηκούσης τυγχάνει.

ιδ'. Ιησοῦς δὲ ἀγνίσας [p] τὸν ϛρατὸν ἐξῆλθε ὀπὶ τὴν [q] Αἶναν [r] αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰ ϖεὶ τὴν πόλιν ἐνέδρας ϖερελοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μὴ [s] Θαρσάντων αὐτοῖς ἀφὶ τὴν ϖροτέραν νίκην ὀπόνλων, ὑποχωρεῖν ϖροσποιησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ

14. * Ita quidem Jesus, in faciem prolapsus, Deum *supplex* rogabat. Deo autem hoc ei responsum dante, ut surgeret & exercitum lustraret, qui flagitio semet polluerit, rerumque sibi dicatarum furtum facere sustinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidisse, inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, victoriam de hostibus semper reportaturos esse) hæc populo declarat Jesus, & vocato Eleazaro pontifice & magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. Hæc autem cum scelus in Judæ tribu commissum esse ostenderet, rursum per cognationes ejus sors mittebatur. Istud autem maleficium revera perpetratum esse deprehensum est in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquisitum esset, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequisset, Dei indicio graviter illum constringente, & furtum fatebatur, & res surreptas in medium proferebat. Et ille quidem statim morte multatus noctu sepulturæ traditur ignominiosæ, & qualis publico judicio damnatis tribui solet.

Josuam erigit Deus, jubetque exercitum lustrare & sacrilegium punire. Jos. c. 7.

Sortibus deprehensus Acharus pœnas luit. Jos. c. 7.

15. † Jesus autem, exercitu lustrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu dispositis circa urbem insidiis, prima luce cum hostibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, simulata fuga longius illos ab oppido

Exercitum contra Ainam ducit Josua, Ainitas profligat, urbemque eorum evertit; deinde spolia ampla impertit militi. Jos. c. 8.

[b] Καὶ ϖεὶ τὴν αὐθις δύσελπις ἀφαιρεμένας] *Basil.* & *Gen.* phrasi tolerabili: quanquam aliter senserint novi vetereseque Critici. Legitur enim codd. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. καὶ τὸ ϖεὶ τὴν αὐθις δύσελπις ἀφαιρεμένων. *Gall.* 1. καὶ τὸ ϖεὶ τὴν αὐθις δύσελπις ἀφαιρέμων. *Tar.* διαπεμφθεὶς. *Epiphanius* denique suggerit καὶ τὸ ϖεὶ τὴν αὐθις δύσελπι διακειμένοις ἅτως ἀφὸ τῶν οἰκείων σε ἔξελε. BERN. Καὶ τὸ ϖεὶ τὴν αὐθις δύσελπι διακειμένοις ἅτως *Vat.* κ. τ. π. τ. ἀ. δύσελπι διακείμενον *Samb* (*Coll. Voss*) & *Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius*. καὶ τὸ π. τ. ἀ. δύσελπι διακειμένοις ἅτως ἀφὸ τῶν οἰκείων σε ἔξελε. Est qui malit διακειμένης.

[c] Ηρώτα] *Gall.* 1. *Basil. Gen. Hen. Busb.* & *Epiphanius*. τὸν Θεὸν ἱκέτευε, clarioris locutionis ac familiaris ergo *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ἱκέτευε δὲ Θεὸν *Zonaras* BERN.

* *Ita quidem Jesus,*] *Novis tamen victoriæ suasionibus hunc erigit Clementissimum Numen, simulque lustrato exercitu, sacrilegium quod à Jerichunte eum polluerat, ignibus purgari jubet, ceu primæ calamitatis facem. Ad sortes idcirco: phrasin ita sacram v.* 14. אשר ילכדנו יהודה, *hîc ita* δέξῃ κύριος, *tali jactum exposuit Ecclesiasticorum decus S. Hieronymus*, Quamcunque tribum, *suis verbis*, sors invenerit. *Eodemque sæculo Rabini Solymitarii Talmudi sui tit.* Synhedrin *f.* 23. *b. professo explicant eundem versiculum*, והיבירת ישראל לשבטיו והפל גורלות עליהן מיד אני בוציאו: Sortes ut vos duxeritis, nebulonem ego ipse producam, qui spolia mea surripuit. *Pergunt vero illi Magistri nomine Achari de Sortitionis ritu conquerentes & huic ultro opponunt Legem Moysis Deut. c.* 17. 6. *Similia & videas apud Scholasticos Babylonios f.* 43 *b. ejusdem Masiciæ. Tum etiam* הנסתרות, τὰ κρυπτὰ *Deut. c.* 29. *v. ult. de hoc scrutinio extraordinario ab iis exponi, indicante itidem prisca ista* נקור *super vocabula*, נקור על לנו ולבנינו ועל ענין שביער שלא ענש על הנסתרות ער שיבבו ישראל ארת הירדן, *simulque refutante opinionem Theologorum nimis hebetum de punctorum Masoreticorum antiquitate. Ad sortes inquam coram Theca Divina Phylarchos cum Pontifice Maximo cogit Imperator. Namque in hoc foro Eleazari meminerunt Flavius & successores Flavii, architecti Talmudi. Legitur autem Judais. Tum hac de tribu Zarachum demarchum seu fratriarchum ferit index Divinus. Captus demum inter Zarachidas, convictusque palam Acharus, cum furtivis propriisque simul opibus perit.* Τὰ μὲν ζῶα, ἃ μετ' αὐτῶν μοι κατελοίπετο· τὰ δὲ λοιπὰ ἀφῆκε ϖρὸς ὠφέλειαν. *Aut verbis veteris Doctoris T B.* Synhedrin *f.* 44. הראוי לשריפה לשריפה והראוי לסקילה לסקילה וירגמו אותו כל ישראל. אבן הוא לברו וישרפו אותם השור והבהמות נאש בנמנו. *Recte igitur sacrum illud cadaver more infamesto clamque sole mox sepultum fuisse retulit Josephus, objectis lapidibus* εἰς ϖαρὸν μέγαν. *Contra quicquid nuperi Theologi mussitant. Vide iterum Jos. c.* 7. 26. BERN.

[d] Χρηματίσαντος] Legis enim c. VII. 10. καὶ εἶπε κύριος ϖρὸς Ιησοῦν, קם לך, *dicens*, ἀνάστηθι, ἵνατί τοῦτο σὺ πέπτωκας ἐπὶ ϖροσώπου σου. Idem diserta dictione declarat Chronographus Samaritanus, simulque docet Oracula tum olim missis ab Arca vocibus fuisse prolata. فدخل يهوشع وهو باك الي قدام صندوق عهد الله وخر علي وجهه وتضرع الي الله تعالي وتخضع وتذلل فجاءه الصوت من عند الله خطا الشعب هذا. BERN.

[e] Καθαίρειν] *Gall.* 1. καθαρεύειν. Recte autem, optime interpretatus est hic Sacerdos Divinum Epiphonema v. 15. כי עשה נכלרת בישראל, μιάσματος ἐν τῷ ϛρατῷ γεγονότος. νεβλα enim *fœdum ac turpe* denotat, μολυσμα καὶ αἶσχος apud Assyrios Palæstinosque, ἀκηκοα καὶ ἀκαθασσίαν in Bibliis Græcis. BERN.

[f] Παρέξειν] *Tur.* ϖοριζειν. Verum in Attica ϖορίζειν tantundem valet. *Gall.* 1. ϖερισώζειν. BERN.

[g] Τὸν ἀρχιερέα] *Basil.* & *Gen.* τὸν ἀρχιερέα, καὶ τοὺς ἐν τέλει κατὰ φυλὴν ϗκλήρου, distincte. *Samb.* ambigue & ἀνάλογος. *Big.* & *Epiphanius* ita sententiam illam componunt, τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ϗκλήρου. BERN.

[h] Τούτου δὲ] *Samb.* τοῦτο. Dein *Basil.* & *Gen.* πάλιν ταύτης ϖροσπεμψαι τὸν κλῆρον, minori arte *Big. Samb. Gall.* 1, 2. BERN.

[i] Σαραχίν] Reddo huc cum *Schotano* ϖερὶ τὴν ζαραχίν συγγένειαν εὑρέσκετο, ex c. VII. v 17. וילכור את משפחת הזרחי, καὶ ἐνεδείχθη ὑπὸ Ζαραΐ. *Basil.* & *Gen.* ediderant perverse ϖερὶ τὴν σαχαρίαν συγγένειαν ἐρέσκετο. In *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* reperimus scriptum ϖερὶ τὴν ἀχαρίαν συγγένειαν ἠρέσκετο. Denique *Gall.* 1. & tota officina codicum Latinorum ostendunt ϖερὶ τὴν ἀχάρ συγγένειαν ἐρέσκετο. Nemo autem demiretur nominis initio *Z.* omissum fuisse tot Scribis. Blæsius enim sonuerat olim id elementi, quam nunc auditur, atque sæpissime in *H.* merumque spiritum defecerat. BERN. Ita *Schotanum* sequutus edidit *Bernardus* ex *Jos.* c. 7. v. 17. Σαχαρίν *Basil.* & *G.* Αχαρέν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Αχάρ *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

[k] Κατ' ἄνδρα] Καὶ κατ' ἄνδρα *Samb.* (לגברים לעברים) τῆς ἐξετάσεως γινομένης. BERN.

[l] Γινομένης,] Γενομένης *Vat.*

[m] Εἶναι, δεινῶς] *Basil.* & *Gen.* εἶναι, καὶ Θεὸν δεινῶς αὐτὸν ἐκτελελεθόντος *Gall.* 1. 2, *Big.* & *Samb.* BERN.

[n] Ἐν νυκτὶ] Ἐν τῇ νυκτὶ *Vat.* HUDS. Noctu solebant rei sepeliri: sed Christus ante noctem sepultus, quia instabat Sabbathum; confer notata ad lib. IV. 8. supra. REL.

[o] Προσηκούσης] Πρεπούσης *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.*

[p] Τὸν ϛρατὸν ἐξῆγεν] Ita ex septem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν λαόν.

[q] Αἶναν] Αἴλαν *Basil.* & *Gen.* αἴλαν *Busb.* αἴλαν *Hen.* pariterque exemplaria *Epiphanii Adan* pro *Aian.* γαΐλαν *Samb.* γαΐλα Theodoretus MS. γαιν *Big.* & *Gall.* 2. ναιλαν, vice γαΐλαν *Gall.* 1. ναὶν pro γαὴν *Zonaras*. Æmulantur hæc Bibliorum Græcanicorum γαὶ, quod Severo *Ga.* Hinc Origenes הגי, χαΐ, i. e. *vorago*, est interpretatus; quod non aliud quam גיא, γαὶ, ut Zach. c. 14. 4. Sed de isto nomine satis mihi videor dixisse §. 12. BERN. Ανα *Vat.* Videsis p. 268. v. 2.

† *Jesus autem, exercitu lustrato,*] *Jos cap.* 8. *Cum copiis jam puris, quorum quinque millia in insidias occidentales,* ארב מים לעיר *& quinquies quinque ex adversa valli (quam* κρώσω *modo, modo* γαὴ *& ἐμὲ appellitat historicus sacer) in apertam pugnam deducebantur, fuga vulturnum versum, quod est in sacro* דרך תנ רבר, *licet Theologi nostri aliud doceant, adeo simulata: quid enim stratagematum facilius illo jactatur, aut consuetius? Ainatas fuse profligat imperator, urbemque eorum evertit: dein spolia ampla impertit militi.* BERN.

[r] Αὐτούς·] Αὐτὰς in sex *MSS.*

[s] Θαρσάντων αὐτοῖς] *Basil.* & *Gen.* μὴ θαρσάντων *Big.* 1, 2. & *Samb.* propter recentiorem Criticam: quæ distinguit quoquo modo inter θαρσῶ & θρασῶ. BERN.

pido abducit, *hostem* se persequi existimantes, & quasi victoria jam parta insolescentes: deinde *subito* conversis copiis obviam illis proficiscitur, & signa dans, de quibus convenerat, iis qui in insidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros versarentur, aliqui vero & in illis qui egressi fuerant observandis animo essent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jesus vero manus conferentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulsi autem in urbem quasi *adhuc* integram, cum & ipsam *ab hostibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incensam deprehenderent, per agros dispalati oberrabant, ad semetipsos, quod soli essent, defendendos viribus destituti. Postquam vero hujusmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & aliorum vis ingens impedimentorum & sarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jesus, cum esset in Galgalis, inter milites partitus est.

μαχεῶν αὐτοὺς τ πόλεως, διώκειν [t] οἰομένας καὶ ὡς ὑπὸ νίκη καταφρονοῦντας. [v] ἐπιστ' ἀναστρέψας τῇ δυνάμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ· [x] σημᾶά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν τ ἐνέδραις συνετετάκτο, καὶ κείνους ὑπὸ τῷ μάχῃ ἐξανίσησιν. [y] οἱ δ' εἰσπεσόντες εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον ἔτι τείχεσιν ὄντων, ἐνίων ὄντες πρὸς θέαν τῶν ἔξω τῷ γνώμῃ προσεστηκότων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ἔκτεινον, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον· Ἰησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας [z] εἰς χεῖρας βιασάμενος φάλαγξ τρέπεται. σωτελαιωμένοι δὲ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἔτι καὶ τούτῳ ἐνομένῳ ἑώρων, καὶ καταπεμπραμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, διὰ τ ἀρχῶν [a] ἧττον σκεδαζόντες, ἀμύνειν [b] αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυναμένοις. τοιαύτης δὲ [c] τ συμφορᾶς τὸν [d] Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλος ἐάλω καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [e] καὶ τ ἄλλης ὑποσκευῆς ἀπειρόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλούσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς σφαγεῦσιν Ἰησοῦς [f] διένειμε, γυμνὸν ὄντα τὰ Γαλγάλοις.

Gabaonitæ, Chananæorum necessitudinem omnem abnegantes, specie gentis peregrinæ cum Jesu pacisuntur. Jos. VII.

16. [1] Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jerosolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis

ιε'. Γαβαωνῖται δὲ καὶ οἰκοῦντες [g] ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ἱεριχουντίοις συμβεβηκότα πάντα καὶ

τὰ

t Οἰομένας] *Basil.* & *Gen.* οἰωμένας, auditum puta pro οἰομένας verbali περισυλλογῶ & ἐμπλέω. BERN.

v Επειτ' ἀναστρέψας] Επειτ' *Big. Samb. Hen* & *Busb.* ἐπεὶ δ' *Gall.* 1, 2. *Basil. Gen.* & *Epiphanius* interpres. BERN.

x Σημᾶά τε δοὺς,] Aut Antiitem Cyrensem sua fefellit memoria, aut aliter olim lectum in hoc loco Originum. Sic enim ille ἑξαπ. ια'. τὸ μὲν τοι γαῖσον, ᾧ τοὺς λοχῶντας διήγαγεν Ἰησοῦς, ἀσπίδα ἐμοὶ δοκεῖ ὁ Ἰώσηπος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σύμμαχος. Viderat ergo in suo exemplari Theodoretus hoc aut simile aliquid, ἀναστρέψας τὴν ἐναντίαν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἀσπίσι τε σημεῖα δοὺς ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέθειτο, &c. *Cidone* enim ducis urbem versus in altum vibrato, confestim surgere oporteret, Deo adeo admonente, legionem insidiatricem, v. 18. ונטה בכידון אשר בידך אל העי ונו׳. Verumenimvero ita erraverat Theodoretus, vel potius Erotematum ejus exscriptor ἐπιλείσμων, pro dicto vero γαῖσον —— ἀσπίδα ἐμοὶ δοκεῖ ὁ ἀκύλας, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σύμμαχος. Pariter enim verterat senior trium לריק כידון apud Jobum c. 41. 20. ἀσπὶ δ' σαυμένῃ, velut Symmachus ibidem ὑρεῖ σειομένῃ. Præterea describitur miles Persicus Jeremiæ c. 6. 23. cum arcu & scuto קשת וכידון, quod Jonathani, qui Symmachus est in Commentariis Ecclesiasticorum, aut certe ipsius premit vestigia, semel iterumque interpretatur קשתן ותריסן, κασὰν ὑτερασπὰν, τόξον καὶ ὑρείας. Ait enim de Persis Polymnia Herodoti, ἀνὰ μὲ ἀσπίδων, γέρια. ὑπὸ δὲ φαρετρῃῶνες ἐκέμωβο. αἰχμὰς δὲ βραχείας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα. καὶ αὐδὶς ἐρέδοι. κύρβ πᾶσιλὰν τα πολλὰ τῆ πολιτῶν, κατελίτε μόνοι τὸ σινὶν τοῖς σφαγεῦσας, μαχεμένα καὶ γέρρῳ καὶ θώρακι μάχεσθ. Imo ille decies horum meminit tanquam Persarum præcipui tutaminis. Γέρρον autem Clypeus Persicus, plane גֶּרְבֶּה *gerga* de vimine aut etiam de corio, ut nemo veterum Grammaticorum ignoravit. Syris ܓܪܒܐ σάκος idem quod γέρρον in Persida, seu עגל in Chaldæa, aut סנרא apud Palæstinos & Arabas: θυρεὸς, *orbis* & *corbis*, non tamen Babylonius: quod hucusque Theologi omnes, quos vidi veteres novosque, perperam existimarunt. Certe ex c. 50. 42. ejusdem vatis satis refutantur, & ab ipsa armatura gentis. Significat autem, quod noster Hieronymus Symmachusque Judæus Interpretum optimi ac utilissimi voluere, כידון *clypeus, scutum*, ὃ τινι κλοπᾷ) τὸ σῶμα ἤτοι καλύπτει). Inde enim nomen illud Latinum: non quo Caius Plinius, nec quomodo Claudius Salmasius aliique deformant. Quanquam præstet cæteris originatio Plinii, ut Clypeus ἀπὸ τ γλυφῆς diceretur, adeoque à כיר, *sculpsit, figuris insignivit*, כידון descenderet: quod scio patres feciales & aspidologi lubentissime arripient. Mihi magis placet prior nostrarum conjecturarum. Quippe κυδὼν Æthiopum atra per ora σκεπάλυμμα & σκέπασμα, *protegmen quod vis corporis:* pariterque كدنة, κίδνα, in Arabia. Hæc quidem scribere volui, dum viderem aut captos auctoritate Rabinorum aut eruditione clarissimi Bocharti nostros Theologos, pro *gerris Medicis, gæsa Celtica* venditare sub nomine Hebraico כידון. Omisi longe plurima. Adjiciam tantum, post pilum manuale liciatorii instar, nulla arte aut commodo *lanceam* ac רומחא suspendi humeris illepidis monstri Palæstini. Recte adeo & necessario *Cidon* Goliathi כידון נחשת בין כתפיו, 1 Sam. 17. 6, 45 ἀσπὶς, ترس, & ܩܛܘܢ, interpretati sunt veteres Critici, & jam Cimchius minor in Lexico. Nam aliud ille dicit ad libros sacros. אינו רומח כי הוא כלי מגן, *as equidem* θυρεὸς δέ *nullo modo lancea* à tergo Gittæi. Neque valet quicquam Bocharti objectamentum ex versu sequente de armigero Goliathi sive נשא הצנרת, ὁπλοφόρῳ, Josepho interprete. Notabis etiam obiter Nathanem & Tanchumum Rabbinos θηριοδόρῳ suis in Bibliis minus correctis legisse, תגן כירון נחשת יד ראשי, v. 38. c. 17. l. 1. Sam. pro קוכין. Differunt enim inter se θυρεὸς & ἀσπὶς, sive תרים & יצר, ut dicam ad monomachiam Davidis, ubi Josephus ἀέρα substituit bis pro כירון: ut alibi. Sufficiat Hieronymum nostrum ex traditione Pharisæorum monuisse ὡς ἀλωῷ χειδὼ l. 1. Par. c. 13. *Chiden interpretatur Clypeus. Traditur enim iste locus esse, ubi Jesus stabat quando dictum est ei, Leva clypeum contra urbem Ahi.* In Basilicis eadem area vocatur κειλὼν. Unde Doctores veteres, *Primo ducebatur* כשנלם מיתב, *tegmen, sed postea* נכון. Vide Colim c. XI. T. B. *Sotæ* c. 7. & Midbar rabba *Parasa.* BERN.

y Οἱ δ'] *Samb.* οἱ δ'. Mox *Basil.* & *Gen.* ἔξων. BERN.

z Εἰς χεῖρας] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat. Gall.* 2.

a Ηεζαν σκεδαζόντες,] *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἧττον σκεδαζόντες, contrahentibus pro ἧσσαν. Ibidem οἰχομένων ἐωρῶν *Busb. Hen.* & *Gall.* 1. BERN.

b Αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως] *Basil.* & *Gen.* αὐτοῖς. *Big.* & *Samb.* ἑαυτοῖς. Expressit igitur Mattathiades vim & elegantiam Hebraicam v. 20. ולא היה בהם ידים לנס הנרה והנרה, ἀμύνειν αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυναμένοις. *Iudæam manus, copiæ conferte, & in procinctu acies nulla jam apparuit*, quo se dispalati reciperent: aut his amplius, *nulla brachia*, i. e. *receptus* nullus, nihil refugii præsidiique certi. Bene autem convenit Josepho de hac strage cum codice sacro: licet Salianus & Schotanus malunt ad calumnias vertere, quam dicta Josephi æque recteque concipiunt. BERN.

c Τῆς συμφορᾶς] Articulum omittit *Vat.*

d Αἰνίτας] Typographi etiam priores. Verum γαιωνὰς *Big.* & *Gall.* 2. γαιτῶνας *Gall* 1. γαιτῶνας *Samb.* αἰτῶνας *Hen.* αἰτῶνες *Busb.* BERN.

e Καὶ τ ἄλλης] Καὶ τ ἀλλῆς σκεύης *Big.* & *Epiphan.*

f Διένειμε,] *Samb.* & *Gall.* 1, 2. διεμέρισε τὰ γαλγάλοις χρήμασιν. BERN.

g Εγγὺς] Lib. 7. c. 10. ait eum vicum ab Hierosolymis abfuisse stadiis XL. at l. 2. de *Bello Jud.* c 32. stadiis L. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.

1. *Cæterum Gabaonitæ,*] *Statim ab internecione Ainitarum* Gabaonitæ (*ut frequentius legimus in Josephi codicibus ab origine* γαβαὼν, λόγος, *eodem scribente & interpretante. Occurres enim in MSS. etiam formulis gentilibus* γαβεωνῖ), & γιβεωνῖ): *quibus favit usus Syriacus* Gebhon, *& Masora Judaica* Gibhon *à* גבעון.) *necnon ab occidente proximi horum* Cepheritæ *ac* Carthierimitæ, *vel productius* Cariathiarimitæ, *pars Hevæorum sub monte Garizim,* جانب هر جريزيم, *ait Chronographus Samaritanus, haud ultra* L. *stadia à Solymis in boream rejecta, per legatos* (*Josephus enim legisse videtur* v. 4. ἰσαάχεν, *h. e.* πέμπτοι πρεσβεῖς, *velut Æthiopes illo verbulo utuntur*) *Chananæorum* [*necessitudinem omnem jam abnegantes, specie gentis peregrinæ & ab itinere longo attritæ, cum Jesu Imperatore pacisuntur, haud ita ignari decreti Divini, Ex. c.* 22. 32. *& Deut. c.* 7. 2. *Eleazaro Senatuque Hebræo,* נשיאי העדה, τοῖς ἀρχηγοῖ τ συναγωγῆς, *fœdus perpetuum rite ferientibus & juratis ac populo consentiente. Sive hoc vetustissimi esset moris, sive potius à Principibus Chasmonæis in Rempublicam Sacram demum induceretur, multum adplaudente Pharisæorum Schela. Mox ubi dux è montibus Samariæ descendens deli mali hos cives inusaret, illi tanti victoris metum necessitatemque suorum servandorum unice obtendentes, εἰς δημοσίας ἢτοι ὑπηρεσίαις τοῖς κοινοῖς ἔργοις, in ministeria publica, sive εἰς δούλας τ πόλεως, quomodo recte Gelenius phrasin antiquorum Rhetorum, non recte conceperant Zonaras sive Schotanus sive, ad fidem majorem juris*

jam

τὰ τῶν [h] Αἰνίτας ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ θεῖον ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν [i] προσκαλεῖν ὑ διέγνωσαν· ὅτι γὰρ τύχοιεν τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ὃν ὀλεθρῳ τῶν Χαναναίων ἔθνους πάντας [k] πολεμοῦντος αὐτούς. [l] Κεφηρίτας τε καὶ [m] Καριαθιαρειμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ὅτι συμμαχίαν παρεκάλουν, ἀλλ' αὐτοὺς [n] διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [o] φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [p] συμπείσαντες δὲ αὐτοὺς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. [q] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν φιλίαν προσομένους, οὓς μάλιστα τῶν πολιτῶν εὐοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ὑπισχνοῦμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν· ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς [r] αὐτοῦ πολλοῦ ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτι ἐξήεσαν οὔσας ὑπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς περιφθῆναι. [s] τρυχίνας γὰρ [t] εἰς τὸ ταῦτα πιστεῦσθαι πρὸς αὐτοὺς ἐπίτηδες ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθεῖεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν ἄλλοικων πόλεων, πολῆσιν ἀπεχθῶς τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ὅτι Θεοῦ χάριτος καὶ [v] δωρεᾶς τῶν Χαναναίων [x] αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, [y] τύχοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύμενοι τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας παρεκάλουν ὅπως συνθήκας καὶ [z] φιλίαν τοῖς Ἑβραίοις. Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν ἐκ τῶν Χαναναίων ἔθνους, [a] ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [b] μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις

evenerant atque Ainitis, aſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Jeſum quidem [1] *aperte* orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem & Cariathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem invitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum evadere, ſi eos [2] occuparent Iſraëlitæ: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant conſentientibus, legatos ad Jeſum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananæos eſſe faterentur, hujuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananæos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque ſe fide virtutis ejus adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujuſce ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes novas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias juncturos [4] fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis conceſſum ſit Chananæorum terram poſſidere, ſe *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque *longi* itineris indicia oſtendentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera ſancirent & amicitiam. Jeſus autem dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum ſenatu juravit, habituros ſe eos pro amicis & ſociis, & nihil injuſti contra eos molituros,

jam modo jurati, coacto iterum Concilio admittuntur. Vita enim Gabaonitis parcitum, ut oportuit, propter pacta conventa & jacta. Fraudem nihilominus ſuam ipſi luunt, poſterique eorum operis publicis, τῶν ξυλοκοπων ἀγλωσσοτι καὶ ὑδροφορων, חטבי עצים ושאבי מים ſive conditione, ut alibi loquuntur Hiſtorici ſacri, τῶν νεθινιμ, i. e. Fratrum Laicorum, & in Eccleſiæ miniſteria viliora damnatorum: ex officio εἰς ἀγελαίους τῶν ἀγελαίων ἤγουν τῶν λαϊτῶν. Steterant enim נתינים in Republica Hebræa, ut genus mediocrum, neque Iſraelita neque plane manicipia, לא ישראל ולא עברים. Din equidem Gabaonitas caſtris Hebraicis ſerviiſſe credo, quod ex locutione pari codicis Hebraici expreſſit Samaritarum Chronicon اسقا للخيل والجمال, *abs jumentorum aquatione: at vero hos ipſos* שאבי הים לעדה *à Davide rege, ut huic genti valde ſavit, tandem meliori munere donatos. Perlege hac de cauſa Joſ. c. IX. & T. B. Gittin f. 46. a.* Cetubot *f. 75. a.* Jebamot *f. 79. a. Et Paraſam* VIII. δρίμων μεγάλων. *Samaritarum denique Chronica.* BERN.

h Αἰνίτας] *Baſ. & Gen.* Codices Latini, *Adanitis* pro *Alanitis. Hen. & Busb.* αἰτλωῖς. *Gall. 1.* ναϊτίνοις. *Samb.* γαϊαλνοῖς. *Big. & Gall. 2.* γαιτοῖς. Laudarem equidem ἀϊνάτας Joſephi cauſa, quaſi ab עינא, ſive Latinum codicis Lipſienſis hoc in loco *Hayanitis.* BERN.

i Προσκαλεῖν] Προσκαλεῖσθαι διέγνωσαν ſolus *Gall. 1.*

2. Aperte *orare non ſtatuerunt:*] Vocem hanc ex verſione *Epiphanii* ſupplevi.

k Πολεμοῦντος αὐτούς.] Commode ſatis *Baſ. Gen. Big. & Samb.* dum pars eſſe viderentur Gabaonitæ Heptarchiæ perdendæ prorſus abſque fœdere & miſericordia, & παναλεθρία Cananitarum obnoxii. Nitide dictum πολεμοῦντος αὐτοὺς pro communi πολεμοῦντος πρὸς αὐτούς. Legerat tamen à tot ſæculis apud ſuum Caſſiodorum noſter Scholaſticus πολεμοῦντος αὐτῷ. Inter conjectores *Tar.* πολεμοῦντος αὐτῷ ac πολεμοῦσα αὐτοῖς heic loci offert. BERN. Pro πολεμοῦντος πρὸς αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius*, πολεμοῦντος αὐτῷ.

l Κεφηρίτας] Κεφηρίτας ἢ καθιερημίτας non nimis prolixe *Baſ. Gen. & Epiphanius.* κεφηρίτας τε καὶ καριαθιαρειμίτας *Big. & Tar.* κιφ. ἢ καριαθιαρειμίτας *Samb.* καὶ κεφηρίτας καὶ καθιερημίτας *Gall. 1.* κεφηρίτας καὶ καριαθιαρειμίτας *Busb. & Hen.* Dicit autem incolas כפירה *Cephira* ſeu *Caphira*, & קרית יערים *Ciriathiarim* aut *Cariath baal:* de quibus agit Joſue hiſtoria c. 9. 17. & c. 18. 14, 26. & c. 15. 60. necnon illa Eſdræ c. 2. 23, 25. Joſephus autem libri ſequentis c. 2. καριαθιαρειμίτας pro iiſdem nomen ſeſquipedale certa manu adpoſuit. BERN.

m Καριαθιαρειμίτας] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Busb. & Hen.* Καθιερημίτας in *Editis.* Βηριθίτας καὶ Ιαριμίτας *Vat.*

n Διαφεύξεσθαι] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 14. Διαφθάξεσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

o Φθάσειαν] Ita *Big.* in *Aliis* φθάσει & φθάσαιεν.

3. *Occuparent Iſraelitæ:*] Vel, *ſi eos in poteſtatem ſuam redigere occuparent Iſraëlitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere*, Græcos imitatus.

p Συμπείσαντες] *Gall. 1.* συναπαίσαντες δὲ αὐτοῖς. *Samb.* συναπαίσαντες δ' αὐτοῖς. *Big.* συμπείσαντες δὲ αὐτοῖς. *Baſ. & Gen.* συμπείσαντες δὲ αὐτοὺς, recte. Paullo poſt *Samb.* αὐτὰς. Dein διαφθάξεσθαι *Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan.* διαφθάξαντας *Baſ. & Gen.* BERN.

q Προσδεξαμένων] Προσδεξάμενοι *Vat.*

r Αὐτοῦ πολλοῦ ἀνύσαντας] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

s Τρυχίνας γὰρ] Sic reſtitui. Capies autem τρυχίνας, i. e. ῥάκια, exemplo γλωχίνας: vel ſcribes τριχίνας, quod eſt ἐσθῆτας σητεμψύχους ἤτοι τριβώνια. *Baſ.* τριχίνας γὰρ εἰς τὸ ταύτας πιστεῦσαι πρὸς αὐτόν. *Samb.* τρυχίνας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πιστεῦσαι πρὸς αὐτῶν, cæteris melius. τριχίνας (*cilicinas*) εἰς τὸ ταῦτα πιστ. πρὸς αὐτῶν *Big. & Gall. 1.* bonuſque Scholaſticus Epiphanius. Ibi ingenium *Tar.* τρύχῳ γὰρ εἰς τὸ τοιαύτας, vel ταύτα, πιστ. πρὸς αὐτῷ. BERN.

t Εἰς τὸ ταῦτα] Ita edidit *Bernardus.* εἰς τὸ ταύτας π. πρ. αὐτὸν *Baſ. & G.* εἰς τὸ ταῦτα π. πρ. αὐτῶν *Big. Samb. Gall. 1. & Vet. Interpr.*

v Δωρεᾶς] *Gen.* δωρεὰς, ritu epirrhematis. BERN.

x Αὐτοῖς] *Al.* αὐτοὺς.

y Τύχοις τε] Ita *Big. Samb. & Gall. 2.* τύχοις τ' ἔλεγον ἥδεσθαι *Aliis.*

z Φιλίαν] Φιλίας *Gall. 2. & Epiphan.*

a Ποιεῖται] *Big. Samb. Hen. & Busb.* Eodem modo *Zonaras* φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο. *Baſ. & Gen.* ποιεῖ τε ſonoritatis ſimillimæ. Hoc etiam ferri poteſt in ea ſententia. BERN.

b Μοχλεύσεσθαι] Recte μοχλεύσεσθαι, *moliri*, ἐχλεύσεσθαι, κινήσεσθαι, ut norunt Heſychius, Herodianus, Euſtathius, Etymologus M. aliique Interpretes vocum Homericarum. Verum jam βελεύεσθαι, *cogitare*, ut facilius vel è Gloſſario oblatum, ſubſtituere *Samb. Big. & Gall. 2.* & exemplaria piiſſimi *Caſſiodori.* Audies autem quid de verſutia Gabaonitica peroravit ex Joſepho *Zonaras* Annaliſta: Γαβαωνῖται δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις πλησίοικοι, χαναναίοις προσήκοντες, φοβηθέντες ὡς τοῖς ἰσραηλίταις καὶ τοῖς περὶ ταὺν (l. γαὺν) τὰ ὅμοια πείσοντες, πρεσβείαν δόλῳ πέμπουσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν· πορρωτάτω λέγοντες κατοικεῖν μηδὲ ὅλως κοινωνεῖν χαναναίοις, καὶ ποιοῦσθαι πρὸς αὐτοὺς διαθήκας ζητοῦντες τὴν ἰσραηλίτας καὶ συνθήκας φιλίας. ἐντὸς δὲ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσαντο. γνοὺς δ' ὕστερον τὰ τοῦτο δόλῳ πραχθέντα ὁ χαναναίων,

turos, in istud jusjurandum consentiente *universo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad suos reversi sunt. Jesus autem cum exercitum in submontanum Chananæorum tractum duxisset, & audisset Gabaonitas non longe à Jerosolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magistratibus eorum accersitis, fraudis eos incusabat. Cum autem sibi non aliam ad salutem viam patere prætenderent, ideoque necessitate adactos hoc sibi effugium quæsivisse, Elazarum pontificem & senatum convocat: eisque censentibus publicis ministeriis deputandos esse, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hisce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis jam immineret calamitas, tale sibi præsidium & securitatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem suam luunt, posterique eorum operis publicis. Jos. c. 9.

17. * Cæterum cum rex Jerosolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jesum defecisse, & vicinarum gentium reges ad bellum simul contra eos gerendum acciviſſet; Gabaonitæ istos ei adesse videntes, (quatuor autem erant) castrisque circa fontem quendam non longe ab urbe positis ad oppugnationem sese parare, Jesum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exspectarent; ab illis

Rex Jerosolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Jos. c. 10.

ναίων, τ ἀπάτης αὐτοῖς ἀνιαλφ. οἱ δ' ἐξ ἀνάγκης ἔφασαν τοῦτο πρᾶξαι, δεδιότες τ ὄλεθρον. κ ἡσῆς, ἵνα μὴ ᾧμοσίαν τ ὅρκον, δημοσίοις αὐτὸς ἀποδείκνυσιν. ὧδε ἰωσηπ. ἡ δ βιβλ δ ἡσῆ ᾠδεχθ, ἔτι καὶ νῦν αὐτὸς ξυλοτόμους κ ὑδροφόρους πάντ τῇ συναγωγῇ κ τῷ δυσιαστηρίῳ δ θεῦ. Causam rei addit Theodoretus ἐρωτ. ιγ'. Τοῖς ψεύδεσι λόγοις γαβαωνιτῶν πεπιστευκότες οἱ ἱερεῖοι ἐπείσθη, κ τὰς συνθήκας ἐκράτυναν ὅρκῳ. ᾠθετεῖτο δ ὁ τ ὅλων θεὸς πάντας ἐκείνους ᾠδαθοβλῶμ θαυμαστῷ. τ θείας τοίνυν σοφίας, κ τ ὅρκων μισοῦ ἀπλήστως, ὑπηρέτας αὐτοὺς τ ἱερᾶς λειτουργίας ἀπέφηνεν ὁ ἡσοῦς. ἔδει γ κ δ νῦν τῷ σωτῆρι πέρας λαβεῖν. ἔζη γδ, ἐπικαμφθεὶς χαναὰν πᾶς, οἰκέτης ἔσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. BERN. Βελτίωσιν, ut facilius, vel è *Glossario* oblatum substituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* De versutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. ἐρωτ. ιγ'.

c Ἐπισυναινέσαντ] *Busb.* & *Hen.* ἐπισυναινῶ. BERN.

d Ἐξ ἀπάτης] Ἐξαπαίσαντες ἀπ. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 2.

e Τῇσδε] Τῆσδε omittunt *Big.* & *Samb.*

f Ὑπώρειαν,] Sive cum *Samb.* scribas εἰς τὴν ὑπώρειαν, forma substantiali, sive εἰς τὴν ὑπόρειον, non errabis à Canone. Heic autem repræsentant *Big.* εἰς τὴν ὑπώρειαν, *Bas.* & *Gen.* εἰς τὴν ὑπώρειαν, & *Gall.* 1. εἰς τὴν ὑπώρειον. BERN. Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπώρειον pro ὑπόρειον. HUDS. Non est ὄρειον, de qua mox. REL.

g Γαβαωνίας] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Busb.* & *Hen.* Γαβεωνίας *Bas.* & G. Γιβεωνίας *Gall.* 1.

h Κατωκημένους,] Manus secunda *Samb.* & pejor κατωκισμένους. Dein *Bas.* & *Gen.* κ ἀλλ' τοῦτο κ ἐπ' αὐτῷ. BERN.

i Ἀποδεικνύσιν] Ἀποδείκνυσιν *Samb. Hen.* & *Busb.* ἀποδεικνύουσιν Syntaxi Attica, *Big. Bas. Gen.* & fortassis *Epiphanius.* BERN.

* *Cæterum cum rex Jerosolymitarum*] *Jos. c. x. Sedes est mirabilis historiæ & Dei militis dignæ. Gabaonitis enim genti fervæ, sed fœderatæ, contra quinque Regulos Amorrhæos cum tota vi Hebraica succurrit Jesus, mature & feliciter. Quippe grando solito grandior & gravissima, cui etiam fulmina miscet Josephus, cœlitus ruens, per* declivia Bethoronia בבורד בית חורן, *hostem plurimum prosternit. Tum Imperator furore Divino accensus*, Es. *c.* 28. 21. Hab. 3 8, 11. & Eccles. 46. 5. *præpotenti hoc disticho*, שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, *& simul merito Fidei* (*quod bene suggerit noster Severus*) *noclem avertit fugienti Chananæo, & sufflaminatis Luminaribus diem lucemque victricem producit. Quocirca, sive orbes siderum præcipuorum detineret modo manus Æterna quæ fecerat, modo in locum pristinum redigeret: sive speciem Solis sororisque ejus* (*quod Cimchi ambo adferunt*) *in polo non suo pingeret: sive denique hanc summissis vaporibus sensim illa repararet & fulciret; sane præter naturam ritumque mundi lux ea morata est super Gabaonem, ac longe præter opinionem Maimonidæ, Gersonidæ, Spinosi similiumque pseudosophistarum. Nihil equidem turpius faciunt Judæi Hispanici, quam philosophantur ab Aristotele perperam intellecto. Sexcenties ita peccavit Moses in* More Nebuchim, *Levisque Gersomi ad S. Biblia vel millies. Neque vero Sapientiam Carteſianam mente sua prava unquam adsecutus fuit Acanthias ille Batavus: quanquam viri stulti puerique aliter credant de hoc nebulone. Verum enim de hac longa & liberali die, sicut Esdras suo ævo adpellaverat ad monumentum* Jasar *inscriptum, ita certæ firmissimæque famæ causa, si hæsitaret forte Epaphroditus cæterive suorum lectorum in tanto prodigio, hinc provocat Flavius ad S. Biblia, Ædis Jerosolymitanæ quondam κειμήλιον pretiosissimum, imovero hodie oculorum animorumque Christianorum lumen assiduum & salutem. Reliqua autem hujus miraculi descripta legito apud Andream Masium, qui ad Codicem Divinum unquam accessere, omnium doctissimum, luculentissimum & pissimum Commentatorem. Sic sentio. De locis adeo secundo tertiove certent inter sese amici Chrysostomi, Hieronymi, Tostati, Merceri, Calvini, Grotii. Quorsum vero Asceta Bethleemicus in Bibliis Vulgatis 1 Par. c. 4 22. præstat nobis pro virili nomine* יקם, Qui stare fecit Solem, *Rabinorum istius ævi traditione confusum seipsum ultro fatetur in* Quæst. Hebr. *Quo plane modo & Talmudum Babyloniorum* אלעזר בי רבי Batræ *f.* 91. *b.* יקים זה יהושע שהקים שבועתו לאנשי גבעון. *Quid vero rationum, quoi pondera adportant illi Judæi, filius Maimonis, filius Gersomi, & Spinosas, non curo cujus, contra inveteratam fidem hujus Selfitii. At nihil tanti edidit unquam Moses. Aiunt: non credo istis trutinatoribus Divinorum operum. Tres etenim viros Dei, qui in vertice Itaburii specie supra humanam illustri quondam comparuerant, plura video fecisse suis oculis quam hunc Nuni filium, & ingentis stuporis. Hoc autem ostentum apud S. Paulum non repetit Grotius inter exempla Fidei præclarioris cap.* xi. ad Hebræos. *At desiderantur ei & ruentis Jerichuntis & Jordanis fluvii, fontes versus refugientis coram Pontifice Hebræo, vel proxima prodigia. Agnoscit insuper Magnus Apostolus* versus 32. *studio brevitatis plurimas se omisisse historiarum mirabilium. Esto tamen hoc Dei opus maximum:* μᾶζον ἔσα τοῦτο τ μωυσεως, *sicus æstimat Johannes Chrysostomus. Profitetur itaque Scriptor Divinus* v. 14. *Jos. c.* x. Nunquam ita se accommodasse Optimum Numen homini expetenti, ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע יהוה בקול איש: *quod bene explicat Georgius Elmacinus, quem vocant, dialecto Arabica,* ولم يكون مثل ذلك اليوم ان يقبل الله سوال احد في مثله. *Inde perite adnotat Johannes Deuterota ex illa statione solis inaudita & mirifica effectum: ut Ephræmita* [*sic erat Jesue timor juxta vetus vaticinium Gentium animis ubique insideret,* היכא רמיא ורעדו יהיה מלא תנום בשעה שעמדה לו חמה ליהושע, Bresit Raba *π.* 5, & 6. *Et Talmudi Babyl.* Cod. de Idololatria f. 25. *ubi & historia tangitur Nicodemi Gorionidæ, cujus gratia solem aliquando stetisse comminiscuntur Magistri. Verum novi illi Theologi, velut Daniele & Ejdra, & Habacuco & Sirachida se sapientiores norunt,* æstivam *diem inferre audent pro* miraculosa planeque nova. *Ardori etiam militum & ferociæ pro sua pietate Gersonides tribuere, quod protelata supra modum luce actum produnt Sacræ Literæ Omittam potius illud Enthymema Maimonidis ex Jos. c.* x. 12. *quam redarguam multis,* In oculis Israelis, *haud* totius Israelis; *non solum argutum nimis & exile, ut Rabinica solent, sed tanquam infestum* versui 7. *istius* cap. *Deinde Aialonem & Gabaonem in eadem convalli, haud procul abs Jerosolymis, propiores tamen Nicopoli, certo offendet Chorographus, sit modo diligentior Bonfrerio, doctiorque Rabinis recentibus: ne locis ipsis diutius abutantur corruptores miraculorum, præsertim cum hoc itidem doceant Paralipomena sacra. Præterea Samarites, qui Josue gesta deflloravit è codice Judaico, mirum ni hoc fuerit illis hæresi necessarium, pro miraculosa illa Cœlestium quiete, substituit duntaxat versiculum Epinicii Mosaici Exodi c.* 15. *quem in prælio una voce recitarent Hebræi,* Dominus belli potens, Dominus nomen ejus, יהוה איש מלחמה יהוה שמו, *ex Pentateucho suo, quam sane lectionem comprobat vatum maximus Davides* ψ. 24. 8. *Nam Judæi legunt hodieque ex recensione Esdræ,* יהוה איש מלחמה יהוה שמו. *Postremo apud Macchida quot dixi Reguli è specu trahuntur in necis contumeliam.* BERN.

k Γαβαωνίας.] *Big. Samb. Gall.* 2. *Busb.* & *Hen.* Verum *Gall.* 1. γεβεωνίας & γεβεωνίται. *Bas.* & *Gen.* γαβεωνίας & γαβεωνίται. BERN.

l Τόσας παρῴκας] *Gall.* 1. & *Big.* ὡς τόσας τι παρῴκας. *Gall.* 2. ὡς τόσας παρ. *Samb.* ὡς τὰς τε παρ. *Epiphanii* codices plerique τοίας παρῴκας σὺν αὐτοῖς, ἱεροσολυμίτας δηλονότι. Dein *Gall.* 1. εἶδον. BERN.

m Ἐπὶ τινι πηγῇ] Ἐπὶ τῇ πηγῇ *Vat.*

n Ὑπὸ

τὰ πράγματα, ὡς [n] ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδεκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ Χαναναίων ἥκειν στρατεύσειν σωθήσεσθαι διὰ τὸν γνωμένον φιλίαν ὑπολαμβάνειν. καὶ Ἰησοῦς πανστρατιᾷ ἀπαίρας ἐπὶ τὸν βοηθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [o] ἀνύσας, [p] ὄρθριος προσβάλλει τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπέντας εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἀπικλινῶν. [q] Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὸν ἐκ Θεοῦ [r] συμμαχίαν ἔμαθεν· ἀπροσμήναντος αὐτοῦ βροντῆς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὸν ἡμέραν αὐξηθῆναι φασὶν, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ [s] ἀπαχῇ τὸν τῶν Ἑβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατ' [t] Μακχιδὰ, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ ὑπὸ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τῷ ἱερῷ [v] γραμμάτων.

ιή. Κατεσφαγμένων δ' ἅπαντων τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἱ τοὺς [x] Γαβαωνίτας [y] πολεμήσαντες ἐστράτευσαν. ἐπανῆκε πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὸν ὀρεινὸν Ἰησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβὼν, παρῆν εἰς τὰ [z] ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. ὑπὸ δὲ περὶ τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς λόγου πολλοῦ φοιτῶντος εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε [a] τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· [b] καὶ στρατεύσειν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς [c] πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστῖνοι προσλαβόντες, στρατοπεδεύσει πρὸς [d] Βηρώθῃ πόλει [e] τῆς Γαλιλαίας [f] τῆς ἄνω, [g] Κεδέσης δ' ὑπόρρω. Γαλιλαῖοι δέ εἰσι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον.

vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, salvari se propter initas amicitias existimarent. Tum Jesus cum toto exercitu ut *illis* succurreret properans, die noctuque itinere continuato, hostes obsidionem molientes summo mane aggreditur; cumque terga vertissent, per regionis declivia fugientes est persequutus. Bethora *Exercitus eorum fusi fugatique, regesque ad unum omnes cæsi. Jos. c. 10.* *is locus* dicitur. Atque illic Deum sibi in auxilium venisse didicit, manifesto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* missa fuerint, & grando decidit solito major. Quin & illud præterea contigit, *Sol & luna stant. Jos. c. 10.* quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum est ut Jesus reges apud Macchida deprehenderit in spelunca quadam abditos: omnesque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra consuetum creverit, palam est ex *Sacris* literis in archivis Templi repositis.

18. † Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaserant, in Chananææ montana reversus est Jesus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad castra in Galgalis sese recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque sermone apud gentes vicinas pererebresceret, audita cæsorum multitudine attoniti hæserunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipsi Chananæi generis, quique in campestribus habitarunt Chananæi, Palæstinis *in auxilium* adscitis, castra metati sunt ad Berotham, oppidum Galilææ superioris, non procul à Cedesa. hic autem locus Galilæorum ditionis est. Totus autem exer-

Profligatis Chananeis atque auxiliis Palæstinis, ad Galgala redit Jesus. Jos. c. 10.

---

n Ὑπὸ μὲν τούτων] *Bas.* & *Gen.* ὑπὸ μὲν τοιούτων *Gall.* 1. forte pro ὑπὸ μὲν τῶν ἐαυτῶν, vel τῶν τ' αὐτῶν. Planius quidem *Big. Samb. Gall.* 2. & *Epiphanius* ὑπὸ μὲν τοιούτων: nescio ex scholiolo, an ex fundo Josephi. Dein πανστρατιᾷ *Big.* & *Samb.* Mox illi καὶ δι' ἡμέρας. BERN. Ὑπὸ μὲν τοιούτων *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.*

o Ἀνύσας] Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phrasi plana. BERN.

p Ὄρθριος προσέβαλεν] Ita *Bas. G. Hen.* & *Busb.* Ὄρθριος προσβαίνει τ. π. ἐπιπίπτει *Vat.* ὄρθριος δ' ἐπορμᾶται (vel. ἐπορμᾷ ἐστι) τ. π. ἐπιπίπτει *Big* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

q Βήθωρα] Βήθωρα juxta aliquot codices *Epiphanii.*

r Συμμαχίαν ἔμαθεν] *Al.* συμπεριφοράν, vel συνέργειαν.

s Ἐπιχῇ] *Busb. Hen.* & *Samb.* ἐπίσχῃ, tempore instanti. Ibi *Gall.* 1. τὸ τῶν ἐχθρῶν πρόθυμον: & *Busb.* τὸν τῶν ἐχθρ. προθυμίαν. BERN.

t Μακχιδά,] *Bas.* & *Gen.* μακκηδὰ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* μακηδὰ Interpres Græcus Josuæ, & Masoretæ suis punctulis: *Maceda* B Hieronymus. Has enim formas pluresque alias sustinet vox מקדה. Eadem in historia Zonaras, Ἐπιθεμένου δὲ τοῖς Γαβαωνίταις τῶν βασιλέων τῶν ἱεροσολύμων, διὰ τὰς πρὸς ἐκείνους συνθήκας, ἐβοήθησεν αὐτοῖς συμμαχεῖ· καὶ τρέπει τοὺς ἐναντίους, καὶ τροπαίοις ἰδίοις. ἐν τε τῷ φεύγειν χαλάζῃ τε τῇ σωτῆρος μείζονι, καὶ κεραυνοῖς τοῖς πολεμίοις ἐπιπέσουσι. καὶ ἡ ἡμέρα ηὐξήθη, ἵνα δρόμοι δὲ πάλιν σώσωσι δι' ἐκεῖ φεύγει δὲ ἐπὶ Μακηδά, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐπελθούσης διαφύγωσιν οἱ πολέμιοι. καὶ καλαμᾶται·] καὶ οἱ βασιλεῖς ἐν τινι σπηλαίῳ, καὶ κτείνει] πάντας. Prudenter adeo heic Origenes & fidelius multo, quam solet in homiliis, *Hæc secundum historiam gesta, miracula Divinæ virtutis universis sæculis prædicant, nec interpretatione extrinsecus indigent, in quibus gestorum lumen corusçat.* Dein Theodoretus ἐφ. ιδ'. διδάξας ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς δι' ὧν ἔπραξε τὴν δύναμιν, ὅτι λόγῳ μόνῳ χρησάμενον τοσαύτην τὴν μεγάλην φωνῆσαι ἰσχύσαι, ἵνα καὶ κρατῇ ἐπίσχεσεν· ὑποδομένου μή τις ἀπιστήσῃ τῷ λόγῳ, ἴδοι τὰ ἐν τῷ παλαιῷ ὠρεθῆναι συγγράμματι. δῆλον τοίνυν κατιδεῖν, ὡς ἄλλος τις τῶν μεταγενεστέρων τὴν βίβλον ταύτην συνέγραψε, λαβὼν ἐξ ἑτέρας βίβλου τὰς ἀφορμάς. Addes his verba Dionysii, aut potius, Apollinarii adversus Apollophanem, si otium est. Quin inter primos defensores Fidei Justinus, πάλιν τῆς γῆς ἡμῖν ἀναθοῤῥήσας (si Tryphonem Deuterotam objurgat ille) μὴ θαυμάσῃς τοσαύτης, ὡς καὶ τὸν ἥλιον στῆσαι ὑμᾶς προσάξῃ δὲ ἀπόρως ἐκεῖνα δὲ ἐποιησαν ἐν τῷ ἰησοῦ ὀνόματι, καθεῖλε δὲ τῷ θρασεῖ, καὶ μὴ θαύμασον μέχρι ὧρας λς'. Agapius inter MSS. Arabica Huntingtoni nostri sex horis diem hanc extendit ultra naturam; Eleazarus Talmudista quot Justinus noster tribuit: Jesus vero in Aprocryphis integram integræ diei subjicit. Quid alii ex voluntate sua? BERN. Ita *Bas.* & *G.* Μακκηδὰ *Big. Samb. Hen.* & *Busb* Μαχηδα *Vat.* (Μαλχιδα *Coll. Voss.*) Μαχιδα in LXX.

v Γραμμάτων.] Librum *Recti* intelligit *Masius.* refellit *Schotanus*, p. 388. & de libro *Josuæ* accipit..

† *Regibus autem in hunc modum debellatis,*] *Jos. cap.* IX. *Cum Reges Chananæorum, tam accolæ Libani montis ac maritimi,* המלכים, אשר בכל חוף הים הגדול ונו׳ מצפון בנפרת דור כים, (*perite enim transfert Flavius primos versus capitis* IX. *Josuæ ad initium capitis* XI.) *quam mediterranei c.* IX. אשר כהר ובירבה נגב כנרות ובשפלה הכנעני במזרח והים והאמרי ונו׳ כהר ובירבה נגב כנרות ובשפלה ; & *c.* IX. כל המלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה ובכל חוף הים הגדול. *Quinvero cum humani nihil superesset in tanta strage, esse ac flamma sævitum est porro in suffragines equorum, currumque materiem. Verum* יעקר נהמיהם, & אחרי פן תשים *de jumentis idem unumque posse indicat Talmudum* יש *f.* 13. *a. Inde tota protinus patet Chananæa occupanti Jesu & triumphanti.* BERN.

x Γαβαωνίτας] Iterum *Bas.* & *Gen.* Josepho haud invito τοῖς γαβεωνίταις πολεμήσασιν, neve illo ingrato τὰς γαβαωνίτας πολεμήσασις *Big.* τὰς γαβαωνίτας, l. γαβεωνίτας, πολεμήσαντες bene *Samb.* Et vix male *Gall.* 1. τὰς γαβεωνίτας πολ. BERN.

y Πολεμήσαντες] *Al.* πολεμήσοντες.

z Ἐν Γαλγάλοις] Ergo hæc sita in ὑπωρείᾳ, e qua ante egressum Josuam scribit, & ὀρεινὸν mox meminit: sic ut ὑπώρειος sit regio ad montium radices sita, ὀρεινὴ & ὄρειος in tractu montano. Statim etiam fatetur Josuam Galgalis profectum ad regionem ὄρειον. REL.

a Τοὺς ἀκούοντας] Ἀπαντᾶς τοὺς ἀκ. *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

b Καὶ στρατεύσειν] Καὶ στρατεύσῃ *Big.* & *Samb.* BERN.

c Πεδινοῖς] Πεδίοις *Samb. Big. Gall.* 1, 2. contra *Zonaram*, Drungarium, & quinque alios. Ita Symmachus, optimus trium virorum, ערבה jam πεδινὸν exponit Jos. XI. v. 2. Dein παλαιστῖνοι *Samb. Big. Hen. Busb.* & *Zonaras.* Ibidem προσλαβόντες *Hen.* BERN. *Al.* πεδίοις, & Παλαιστῖνος & dein λαβόντες.

d Βηρώθῃ] *Samb.* enallaxi prava πρὸς ῥοῦθη πόλει γαλιλαίας. Præstantissimus Masius reponit πρὸς μηρώθη ex מרום Jos. XI. 5. Ita quidem legimus μαρὼθ & μηρώθ in Lexico Eusebii, pro μηρὼμ & μαρὼν Exemplarium Sacrorum. BERN. Μερώθη ex *Jos.* c. XI. v. 5. reponendum censent *Masius* & *Villalpandus.* Forsan eadem urbs, quæ *Bell Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ.

e Τῆς Γαλιλαίας] Articulum negligit *Vat.*

f Τῆς ἄνω,] An, quod erat & altera Cadesh in australibus terræ finibus, illud ἡ ἄνω ad Cedesen spectat? Non putem. Erat γαλιλαία ἡ ἄνω, cujus urbs erat Cedes REL.

g Κεδέσης] *Bas.* & *Gen.* τῆ ἄνω καιδέσης ὑ πόῤῥω. *Samb.* & *Big.*

ercitus conſtabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hoſtium multitudo & Jeſum ipſum & Iſraëlitas, & propter metus magnitudinem vix auſi erant vel meliora ſperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio deſiderent, atque eis pollicente victoriam de hoſtibus, jubenteque ut eorum equis poplites ſucciderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promiſſis fiducia, contra hoſtes profectus eſt, dieque quinta illis ſuperveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum eſt, eaque ſtrages edita quæ *fere* omnem audientium fidem ſuperat. Effuſos autem longe perſequitur, demptiſque paucis totum hoſtium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne abſumpſerit. Regionem deinde univerſam, nemine ad pugnam exire audente, ſecure peragrabat; urbes nempe obſidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananæis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deſerit Jeſus, Siluntis amœnitate captus: ubi caſtra ſua & Tabernaculum ſtatueret, donec Templum conderetur. Joſ. c. 11. & c. 18.

19. [1] Jam vero exactus erat annus quintus, nec quiſquam Chananæorum amplius ſupererat, abſque iis qui in loca munitiſſima ſe receperant. Je-

[h] ἔ ἢ σραῖᾶ παντὸς, ἐπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μυριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [i] δισμυρια. καταπλήτει δὴ τὸ πλῆθος τ πολεμίων αὐτὸν τε Ιησῆν καὶ τὰς Ισραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τᾶ κρειτονος εὐλαβέστερως εἶχον δι' ὑπερβολὴν τᾶ δέους. τᾶ θεᾶ δ' ἐξονειδίσαντος αὐτοὶς τ φόβον, [k] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας πεθοῦσιν, ὑπισχνουμενᾶ τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τοὺς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρώσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ [l] γνόμενος ἐξώρμησεν ὀπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρειττων πίστεως ᾠδῇ τοῖς ἀκροωμένοις. [m] διώκων δ' ὅπι πλεῖστον ἐξέλθε, καὶ πᾶν τὸ σράτευμα τ ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [n] διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· [o] ὥστε τ ἀνθρώπων ὑπολελοιπότων πρὸς τὸ κλεινεσθαι, τοὺς ἵππους Ιησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει, καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρα. τὴν τε χωραν [p] ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίας τὰς πόλεις [q] αἱρῶν, [r] καὶ πάλιν ὅ, τι λαβοι φονεύων.

ιθ'. Ετος ἦ [s] πέμπτον ἤδη παρελήλυθη, καὶ Χαναναίων οὐκέτ' ὀδεὶς ὑπολελειπτο, πλὴν εἰ μή τινες [t] εἰς ὀχυρωτατον τεῖχος διέφυγον. Ιησῆς ἦ ὁπ τ Γαλγάλων ἀνα-

---

τ ἄνω, καὶ κεδέσης ὁ πέρᾶ. *Epiphanius* τ ἄνω, καὶ δεσέσης ὁ πέρᾶ. Vides hoc in loco quid feci. BERN. Καδέσης ὁ π. *Baſ. Big.* & *Samb.* καὶ Κεδισης ὁ πόρᾶ *Vat.* καὶ Δεσέσης ὁ π. *Vet. Interpr.*

h Τᾶ ἦ σραῖᾶ παντὸς,] Hv ἦ ὁ σραῖος ὑπλιτῶν ὁπλιτῶν &c. *Zonar.* p. 30.

i Δισμύρια.] *Epiphanius* καὶ ἅρματα διχίλια. *Zonaræ* exemplaria largiuntur καὶ πεντακόσια ἅρματα, putate ex c. 6. §. 1. hujus libri. Mox *Hen.* & *Busb.* αὐτόν τε τ Ιησεῦν. BERN.

k Καὶ εἰ πλέον] Καὶ τι πλέον *Gall.* 1. unde legendum cenſeo καὶ εἴ τι πλέον.

l Γνόμενος ἐξώρμησεν] Eſt qui legit γνόμενος ὁ Ιησῆς.

m Διώκων] Ita *MSS.* διώκων τ' ἐπὶ πλ. *Baſ.* & *G.*

n Διεφθειρεν.] *Samb. Big.* & *Gall.* 2. διέφθειρεν Ιησῆς. Inde forte *extinxiſſet* in MS. *Voſſ.* 1. offendimus pro *extinxit Jeſus*, aut Jhs. BERN.

o Ωςε τ ἀνθρώπων] Stylus Schotani, ὥστε τ ἀνθρώπων μὴ ἐπιλελοιπότων &c. Dein abundè nimis *Big.* & *Samb.* πρὸς εἰς τὸ κλινεσθαι, τὰς ἵππους αὐτῶν Ιησῆς ἀνῄρει. Imo *Big.* & *Epiph.* tollunt Ιησῆς. BERN.

p Επ' ἀδείας;] Vide p. 261. v. 9.

q Αἱρῶν,] *Al.* αἴρων καὶ πᾶν εἴ τι λάβοι.

r Καὶ πάλιν ὁ τι,] Ita *Hen. Busb. Baſ.* & *Gen.* Vel καὶ πᾶν ὅ τι λάβοι, cum *Epiphanio*, *Big. Samb. Gall.* 1, 2 Utrumque tamen convenit bene cum Joſ. c. XI. 9, 11, 12, 20, 40. Joſephi verba carpſit *Zonaras* de ampla illa victoria, & tale in compendium reduxit, Ιησῆς δ' ἐπανήει πάλιν τ χαναίσας ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν, καὶ πολλὰ φόνον τ ἐν αὐτῇ ἐργασάμενος, καὶ λεῶν λαῶν, εἰς τὸ ἐν Γαλγάλοις ἦλθε σρατόπεδον. ὁλίγη δ' ὁ τόπος (vide hujus capitis § 11.) ἦ σρατόπεδα Γαλγάλα, ὡς ἤδη ἑαυτὸς ἐλευθέρως τ ὠγυπτίων καὶ τῆς ἐρήμου ταλαιπωρίας γόνατων τ Ισραηλιτῶν. Γαλγάλα γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἑρμῆοι καλοῦσι. σρατεύσαντι δ' ἐπ' αὐτὸς οἱ πρὸς λίβανον χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδίοις παλαιστινοῖς συμμαχόμενοι. ἦν δ' ὁ σρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ πεντακόσια ἅρματα. νικᾷ ἦ θεᾶ ἐπαγγειλαμένου, καρτερὰ μάχη γίνεται), ὡς πᾶν τὸ σράτευμα τ ἐχθρῶν, πλὴν ὀλίγων, διαφθαρῆναι, καὶ τὰς βασιλεῖς ἦ πεσεῖν. BERN.

s Πέμπτον] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 206.

* *Jam vero exactus erat annus quintus,*] *Chananæis igitur quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Joſ.* c. XI. *inde à verſu* 12. *&* c. XVIII. 1. *Galgala anno ſequente, uno enim anno diſſentiunt à cæteris ſuæ hæreſis Ribbi Talmudicus & Joſephus, non biennio, ut Maſius & minores Maſio Theologi intendunt adverſum hunc Sacerdotem, & tot ejuſdem tribus. Quinetiam ſex annis hoc bellum exercitum tradit Eutychius Patriarcha, non pluribus. Septem autem annos Chananæa peragratæ, ſubactæ, & diſtributæ ſupputât Mar Zutra cum pleriſque Gemariſtarum & Chronologorum Judaicorum ex Joſ.* c. XIV. v. 7. 10. *viz.* 7 = 45 — 38. *necnon à Jobelæo* XVII. *quando Ædem primam exciſam volunt, ſpatio male correpto, retrorſum numerantes.* Eracin *f.* 13. *&* Zebachin *f.* 118. *b. &* Synhedrin *f.* 69. *b. Sed verum prius nempe* 6 = 45 — 39: *ut Joſephus collegerat ex illo verſu* 10. *Nam à medio anni ſexti Eccleſiaſtici, ex quo Jordanem tranſierant Hebræi, cœpit* κλῆρωχία, *& Epocha* Jobelorum & Semitarum. *Primus adeo annus* Cycli Sabbatici *à Tiſri menſe deductus, incurrebat in partem priorem* ſeptimi anni ſacri *ab eremo derelicta, ut vult Traditio veterrima Judæorum. Recte autem docent Phariſæi, Maſſicta de* Initio anni בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות, *Galgala, inquam, deſerit Imperator, Siluntis amœnitate captus, ubi caſtra ſua, & (quod excellens) Tabernaculum Dei demum ſta-*

tueret, donec Templum Numini conderetur, & cortine in ſaxa cedroſque verterent. Unde deſtorator Neapolitanus libri Siræ à capitis Haris, وفي ذلك الوقت بنا مذبح ∇ ٣٤٧ جحارة في هر جريم كما قال الله تعلي. *Quamprimum autem Lella ponerent, Altare Deo erexit in Samaria pius Jeſus, ſicut ſemel iterumque præceperat Anteceſſor, Deut. c.* 27. 4. *& c.* 11. 29. *Super Gebalum contendunt Judæi plane omnes Chriſtianique. Atqui in cacumine Garizin idem ſtatuunt Pentateuchum & Chronica penes Samaritas, ex veneratione Templi jur. Maſoretæ vero Judaici jam à multo ævo, ac prius noſtro Hieronymo,* או יבנה יהושע מזבח ליהוה אלהי ישראל בהר עיבל, *& reliqua iſtius ritus pariter atque tempus promoverunt Joſ. c* 8. 30. *poſt Haiam exciſam. At commodius & ſedatius Flavius Mattathiades, Interpres Græcus libri Joſue, id factum narrant, poſtquam tota vis Barbarorum eſſet profligata, quæ adverſus populum Hebræum undique ad Galilæam convenerat noviſſimo ac miſerabili conſilio Joſ. c.* 9. 2. καὶ συνελθεῖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ σὺν παντὶ τῷ ἔθνει Ιησοῦ καὶ ἱερεῖα ἅμα πάντες. ὅτε ᾠκοδόμησεν Ιησῆς, refert exemplar Romanum. ευσιασθέντων τῷ κυρίῳ τῷ Ισραὴλ ἐν ὄρει γαιζὰλ. *Quamquam Origines in Homiliis, pariterque MS. Alexandrinum, ſed & Complutenſe ordinem alium obſervant eo in loco. Fatetur adhuc Gerſomides hoc factum pertinere ad c.* 11. 23. καὶ ἐκ ἦν κατεπαυσε πολεμους, *plane ut Joſephus dixerat. Imo vero iſmael, vir celebris inter Amoræos,* Sota *f.* 21. *c. vult hanc cæremoniam ad annum* XIV. *à tranato Jordane fuiſſe prorogatam & dejectam:* לא נאמרו נרכות וקללות אלא, לאחר ארבע עשרה שנה, *cum jam in duodecim regiones diſtributa eſſet terra Chananæa. Eo vergit & opinio R. Eleazari, quam leges eodem Sotæ capite. Præterea Talmudum Babylonium hoc* אין אלו *in Bibliis extra fundum ſuum ac ſedem venire, taleque nihil patraſſe Imperatorem confeſtim à clade Hatenſi agnoſcit: voluiſſe equidem illum, ſi res Hebraica tum protinus patereretur,* Sabbat *f.* 56. *b. &* Synhedrin *f.* 91. *b.* אז יבנה יהושע מזבח ליהוה שבקש לבנות ולא בנה אלא רבנה הכא נמי רבנה. *Prout de Rege tum minus ſapiente dicitur* 1 *Reg. c.* 11. אז יבנה, Tunc extruxit Salomo altare Camoſo, i. e. ædificatum meditabatur, & animo deſtinabat, quod poſtea ædificaret, שבקש לבנות ולא בנה אלא מיעתה. *Deinde R. Symeon* Sota *f.* 36. *T Bab. necnon Salomo, Cimchius, aliique recentium Theologorum, Abarbinele hinc excepto, propter auctoritatem Judæ Principis,* Sota *f.* 21. 3, בי עלי דעתיה דר יהודה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום. *aut magis ex verbis Oraculi acceptis perperam,* והיה כיעברתם את הירדן, *hanc hiſtoriam ſuis codicibus protrudi quæruntur longius in futura, cum offet illud primum opus Hebræorum in tellure diu promiſſa jamque adita. At hæc ſententia prodigioſa nimis apparet & delirii Judaici. Diſtat enim Jordanis trajectus ante Galgala* LX. *millaribus à Garizin, ut utrumque Talmudum aſſerit, comprobantque Chorographi Chriſtiani. Tum etiam inter juga Garizin & Gebal longo ordine diſtributus exercitus, adſiſtentibus circa altare gente ſacra Levitis, hoſtias faciunt & imprecationes. Dein diris hiſce (nihil enim amplius indicat* משנה תורה, *ubique ſæpe, ſeu ἀὐ ἐφευμενοι; longius nihil* כל דבריו אלה, *quam paraſam ταῦτα, aut magis conciſum Deut. c.* 27 *aut adhuc reſtringenti à verſu* 15. *capitis iſtius,* ארור האיש אשר יעשה פסל וגו', *quod Joſephus ſacerdos noverat) memoriæ ergo altari novo inſcriptis, Moſes enim juſſerat, Siluntæ cunctis revertuntur. Joſ. c.* 8. 30. *Deut. c.* 27. 4, 13. *& c.* 11. 29. *&* Maſſicta סוטה *c.* 7 *cum Commentariis Scholæ utriuſque, Babylonicæ & Paleſtinæ.* BERN.

t Εἰς ὀχυρώτατον] *Baſ.* & *Gen* locutione venuſta. Nec male εἰς ἐχυρότητα, ſeu εἰς ἐχυρότητα, τειχῶν *Epiphanius.* ἐχυρότητα τειχῶν

ἀναστροφὴν ᵛ εἰς τὸν ὄρειον, ἱστᾷ τὸν ἱερὸν σκηνὸν ἐν Σιλουῶ πόλει· εὐπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, ˣ ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὸ πεφασμένον ἐξέλθοι· καὶ χωρήσας ἐπῆλθεν ὅπῃ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, ʸ βωμόν τε ἵστησιν ὅπερ ἐπέστη Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὴν φαλάγγα, ὅπῃ μὲν τῷ ᶻ Γαριζεῖ ὄρει ᵃ τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ ᵇ Γιβάλῳ ᶜ τὴν ἡμίσειαν, ᵈ ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ λῶιπὸν ᵉ καὶ τοὺς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας ᶠ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ γεγραμμένας ᵍ καταλιπόντες, εἰς τὸν Σιλουῶ ἀνέζυξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ ἀλώτους, ʰ ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν ⁱ ἐχυρότητος, καὶ τὸ τῶν τειχῶν ἰσχυρὸν, ἃ τῇ Φυσικῇ τῶν πόλεων εὐεπιξία ᵏ περιπεριβαλλόμενοι περιεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν· καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ισραηλίτας ˡ ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, ᵐ πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐσκῶνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον· ⁿ συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὸν Σιλουῶ ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ ἀπαθῆ πεφραμένων, τότε ἤδη ᵒ κατορθώμενα, καὶ τὰς γεγυμνασμένας πράξεις, ὡς εἶπεν ἄρισται, καὶ ᵖ τοῦ θείου τοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς ἄξιαι, καὶ τὰ ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς καταχθισθῆσιν, ἔλεγε· βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, πολεμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆσθαι δηλῶν, καὶ φαλάγγα, ὅση ποτὲ κατελείφθη τῶν αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπιδόντες αἱ μὲν ἑαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνου καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ὄντι ταύτην τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίουν τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ἰορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας· ἕνα τε κατὰ φυλὴν, ἀρετῆ προύχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν διμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσαντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως τὸ μέγεθος.

autem, motis castris ex Galgalis, *in* montanis collocavit sacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Israëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare statuit ubi Moyles præceperat; & dein exercitu diviso, in monte quidem Garizi dimidium ejus constituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare est) & *cum iis* Levitas & sacerdotes. Cum autem sacra fecissent & diras vibrassent, easque aræ inscriptas reliquissent, in Siluntem sunt reversi.

Jesus jam senex concilium exercitus cogit Silunte: ubi res gestas recensens de tribuum Transjordaniarum missione & de tellure dimetienda deliberat. Jos. c. 22. &c.

20. Cæterum Jesus jam ætate provectus, urbesque Chananæorum, *quæ supererant*, expugnatu difficiles *esse* videns, tum ob locorum ubi sitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præsidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, exspectabant ut hostes ab obsidione abstinerent, de iis potiundis desperantes (nam Chananæi, cognito Israëlitas in excidium suum ex Ægypto egressos esse, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque * frequens concursus factus esset, eis recensuit quæ ad id temporis prospere evenerant, utque res quas gesserant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auspiciis geri, legumque quas amplexi sunt dignitati convenientes: præterea commemorans reges triginta & unum, qui manus conferere ausi sunt, prælio superatos; & exercitum, qui viribus suis aliquando fisus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne soboles quidem iis supereset. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ essent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem postularent, censebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum socios se adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex singulis tribubus singulos, qui virtutis suæ præcellentis testimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permensi, omnique procul habita malitia, nobis sine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

21. † Et

τειχῶν *Samb. Gall.* 1, 2. Pro eodem *Big.* ἰσχυρότητι τειχῶν. Vide paragrapho sequente elementum i. BERN. Ἐχυρότητι τειχῶν *Samb. Gall.* 1. & 2. ὀχυρώματα τειχῶν *Vat.* ἰσχυρότητα τειχῶν *Big.*

ᵛ Εἰς τὸν Ὄρειον,] Citra Atticismum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 2. εἰς τὸν ὀρεινὸν. Ea regio vocatur, *Montes Ephræmi*, הר אפרים, Jos. c. 20. 7. c. 21. 21. & ubique historiarum sacrarum. BERN. Εἰς τὸν ὀρεινὸν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephræmei* in S. Literis.

ˣ Ἕως οἰκοδομεῖν] Ἕως ἂν οἰκοδ. *Big.* & *Samb.*

ʸ Βωμόν τε ἵστησιν] *Epiph.* βωμὸν αὐτῷ ἵστησιν ὅπερ ἐπέστη καὶ Μωυσῆς. BERN.

ᶻ Γαριζεῖ] *Al.* Γαριζὶν & Γαριζὶν. Videsis p. 252. v. 23.

ᵃ Τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν,] Τὴν ἥμ. ἵστησι μοῖραν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

ᵇ Γιβάλῳ] Γιζάλῳ & supra impressum fuit. Quippe inter propria nominum עבל & עיבל idem legitur S. Bibliis. Heic *Bas.* & *Gen.* γιθλῳ. Ita γαιζὰλ Judæi LXXII. pro אבל Legislatoris Deut. 11. 29. & hujus, vel Esdræ Deut. c. 27. 4. γιεὶλ Syrus passim & perperam. *Busb.* ἰωβήλῳ. *Hen.* habet βιλῳ, ut Latinorum aliquot ex δυσκοῆς. Leviter enim sonat syllaba γι πεῖλῳ *Big.* & *Gall.* 1. κεάλῳ, ut puto, Epiphanius. κεῖλῳ *Samb. Hebal* enim fortiter efferunt Hieronymus noster, & Judæi Spanienses ex Masora: tum etiam Interpreti Græco Jos. c. 8. 30, 33. Alibi enim haud occurrit id locale. Necnon loci istius cultores Samaritæ, tam in Chronicis suis quam Legis Divinæ versione Arabica *Hebal* vocant. Petes cætera è libro præcedente. Promptum equidem mihi est rescribenti γηβάλῳ apud Josephum utrobique, vel cum Gallicorum altero γεῖλῳ. BERN. Ita & supra p. 252. v. 20. Γιζάλῳ *Bas.* & *G.* in *MSS.* Ἠεζάλῳ & Ἠεβάλῳ & Ἠείλῳ. Sed Γηβάλῳ aut (ut in uno *MS.*) Ἠεῖλῳ malit *Bernardus.*

ᶜ Τὴν ἡμίσειαν,] *Bas.* & *Gen.* quod etiam sufferri potest sub ἵστησι, aut longius pone νείμας, repetendum mente. *Epiphanius* ex libro antecedente explicat, aut membranis Cassiodori sui heic est assecutus, ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ κεάλῳ τὴν ἡμίσειαν· ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἵστη, καὶ τὸ λῶιπὸν καὶ τοὺς ἱερέας διεμέρισε. Ibidem *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἵστι, &c. BERN.

ᵈ Ἐν ᾧ ἐστὶ βωμός ἐστι,] Ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸς ἵστι *Big.* ἐν ᾧ ἐστὶ βωμὸν ἵστη, ἐστὶ τὸ λῶιπὸν ἐστὶ τοὺς ἱερέας διεμέρισε, legisse videtur *Epiphan.*

ᵉ Καὶ τοὺς ἱερέας.] Καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπάντες ἦσαν ἐστὶ δέκα ἀφ' *Vat.*

ᶠ Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Ἐπὶ τῶν βωμῶν *Bas.* & *Gen.* de uno altari laterum plurium, μάλ' ἀσείως & quasi apud Palladium. Planius *Hen.* & *Busb.* ἐπὶ τὸν βωμόν. Atque *Big. Samb Gall* 1, 2. *Epiphaniusque* ἐπὶ τῷ βωμῷ. BERN. Ita *Bas. G.* & *Vat.* de uno altari laterum plurium μάλ' ἀσείως, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τὸν βωμὸν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ.

ᵍ Καταλιπόντες,] *MSS.* cuncta. καθαλείποντες excusa: exigua discrepantia. Zonaras denique eandem historiolam attingit, ἔτι δὲ πέμπτον ἤδη πυρελθεῖν, ἐν Χαναναίοις ἀκμὴν οὔσης ὑπολελειπότος. ἰησοῦς δὲ ἐστᾶ τὴν σκιλῶν καὶ πόλιν σηλώμ, ἵνα οἰκοδομήσαι αὐτοῖς ναὸν χθίν). BERN.

ʰ Ὑπό τε] Ὑπό τε τῶν *Big.* & *Samb.*

ⁱ Ἐχυρότητος,] *Samb.* & *Gall.* 2. ἰσχυρότητος, heic & inferius. *Bas.* & *Gen.* ἰσχυρότητι. *Big. Burius*que ἰσχυρότητος. *Gall.* 1. & *Zonaras* ἰσχυρότητος: capies hanc, vel lectionem primam. BERN.

ᵏ Περιπεριβαλλόμενοι] Recte *Big. Samb.* & *Gall.* 2. περισπιβαλλόμενοι *Gall.* 1. περιεβαλλόμενοι *Bas* & *Gen.* Mox ἀφέξεσθαι πολιορκίας *Gall.* 1. non imperite. BERN.

ˡ Ποιησαμένους] Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliisque* ποιησομένους.

ᵐ Πρὸς τὸ τὰς] Forte πρὸς τῷ. COCC.

ⁿ Συναγαγὼν] Συναγαγεῖν τὸν λαὸν ἐκκλησίαν διαγγέλλ *Big.* συναγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸν σιλῶν ἐκκλησίαν διαγγέλλ *Samb.* συναγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸν σιλῶν ἐκκλησίαν παρήγγελε *Hen. Busb.* συναγαγὼν τὸν λαὸν σιλῶν, ἐκκλησίαν παρήγγελε. Ibidem καὶ ἀπαθῆ συνθήκαν. *Big.* BERN.

* *Frequens concursus factus esset,*] *Vel*, summo studio *illic* concurrerent.

ᵒ Κατορθώμενα,] Κατορθωθέντα *Big.* καθορθωθέντα *Samb.* sonis sic ludere solent nurus Atticæ. καθορθώμενα Typographi. BERN.

ᵖ Τοῦ θείου] Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

ᵠ Αὐτῆς] *Busb.* αὐτοῖς. Procedat autem Drungarius Byzantius.

Ager Chananæus describitur, & æstimatur. Jos. c. 13.

21. † Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset, populum universum sibi assentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emisit, adjunctis ad eos quibusdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ mensuram æstimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejusmodi est, ut videre liceat campos magnos, eosque fructibus edendis aptissimos; qui alii quidem terræ collati fertilissimi haberi possint, at si cum Jerichuntinorum aut Jerosolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri sunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ spatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æstimatione quam ex mensura sortitio fieri deberet. cum sæpe unum jugerum millenis contra non carum sit. At viri qui missi fuerant, decem autem erant, terra perlustrata & æstimata, septimo mense ad eum in Siluntem urbem reversi sunt, ubi Tabernaculum constituerant.

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæterisque senatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manassitida terram sorte varia distribuunt. Jos. c. 14. &c.

22. Tum Jesus, assumpto Eleazaro cum senatu & tribuum principibus, divisit *regionem* novem tribubus & Manassitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitudine partitus. Cum *iis* sortitus esset, Judæ quidem sorte obtigit omnis superior Judæa Jerosolymas usque protensa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem sorte urbes erant Ascalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam secunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram sorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem usque ad mare pertingit; latitudine vero Jerosolymis & Bethelis terminatur. hæc autem sors angustissima erat propter soli bonitatem: nam & Jerichunta & Jerosolymitarum urbem acceperunt. Ephraimi au-

καὶ. Καὶ Ιησῆς μὲν, τάτας ποιησάμενος τὰς λόγας, συγκαπηρον ἔσχε τὸ πλῆθος· καὶ ἄνδρας τὰς ἀμετρησομένας τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, σοφοὺς αὐτοῖς πινας γεωμέτρας ἐπίσημονας, ἃς τάληθὲς σὺκ ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην· ἐντολὰς δὲς [r] ἀποτίσασθαι τὸ τε δύσαιμον καὶ ἀμέτρητον γῆς καὶ τὸ ἴσον ἀγαθῆς. ἡ γὰ φύσις τὰ Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἰδοί τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρπὸς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκεκλιμένα μὲν ἑτέρα γῇ, παναύσαιμονα νομισθησόμενα· τῆς δὲ [s] Ιεριχουντίων χώρεις σφοδρὰ ἀλλόμενα καὶ τοῖς Ιεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν [t] ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ τοῦτης ὀρεινὴν τὴν πολλὴν· ἀλλ' [u] ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν σκηροφίαν τε καὶ κάλλος σὺκ ἀπολέλοιπεν [v] ἑτέρας. καὶ διὰ τὸν πιστὸν μᾶλλον ἢ μετρητὸν [w] τὸν κλῆρον εἶναι δεῖν ὑπέλαβε· πολλάκις ἑνὸς πλέθρου καὶ χιλίων ἀνταξίαν ἡγουμένην. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιοδεύσαντές [x] τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [y] Σιλὼν τὴν πόλιν, ἔνθα τὸ σκηνὴν ἐστήσαντο.

κϐ. Καὶ Ιησῆς, Ελεάζαρόν τε καὶ [z] τὴν γερουσίαν καὶ τοὺς τοῖς φυλάρχοις ἐπιβαλλόντας, νέμει τὴν ἑνέα φυλῆς [a] καὶ τὴν Μανασσηϊτῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ μὲν Ιούδα [b] λαχοῦσα πᾶσαν αἰρεῖται τὴν καθυπερθεν [c] Ιουδαίαν, ἐπιβατεύουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ιεροσολύμων, τὸ δὲ εὖρος ἕως τῆς Σοδομιτικῆς λιμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [d] τὴν Ιδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τὸν ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ιεροσολύμοις ὁριζομένοις καὶ [e] Βεθήλοις κατὰ μὲν δὴ κλῆρον οὕτω λέγεται διὰ τὴν τῆς ἀρετῆς. Ιεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν [f] ἔλαβεν. ἡ δὲ

καὶ ὅσοι τῶν φυλάρχων διεφθάρησαν σφαλεῖσαι· καὶ ὡς τελέουσα βασιλεῖ, αὐτῶν (excidit sane unus regulorum) ἀφειδήσαι· τὰς δὲ τελειφθείσας ἔτι πόλεις πολυχρονίᾳ δεῖσθαι πολιορκίας δι' ὀχυρότητα ἴσχυσε. καὶ λέξιν τὰς ἐν τῇ περαίᾳ δὲ Ιορδάνου συνεξομισαμένας αὐτοῖς ἀπολύειν ἤδη πάλιν. τὰ εἰρημένα. καὶ σφοδρολισσόμενος τὰς ἐν τῷ ἑνὸς φυλῶν καὶ τὴν ἡμισείας, πενθημιμερίας οὔσας, πρὸς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐπετρέπειν ἀπελθεῖν. Hæc Johannes. BERN.

† *Et Jesus quidem, cum hæc verba fecisset,*] *Lecti igitur decemviri hujus descriptionis curatores, tot enim tribuum res agebatur, cum suis Metatoribus, dices duplo pluribus, quemadmodum Josepho & Scriptori sacro dignius consentiat præter spem ac imaginationem præclarissimi Masii, Schotani, aliorumque, Chananæam pro natura soli in bis quinque regiones partiuntur atque demum cum Tabula bonæ terræ, septem mensium opere, ad Prætorium Siluntium revertuntur. Calebus equidem, vir strenuus & probatæ fidei, in castris Galgalenis mature sibi vindicabat Hebronem plagam gigantum, quoad ejus promiserat Legislator, Num. c. 14. 21. bello nondum confecto. Jos. c. 10. 37. c. 11. 21 23. c. 14. 6, 12, 15. c. 15. 13, 14. & c. 19. 51. Posthæ igitur terræ jam subactæ & quietæ, ut Hebræus loquitur, revera supervenit metatio, missa jam à Siluntе: quamquam causa Calebi primi & sine Gromatica aut saltem sine Sortitione Chananæ australis ad Hebronem hæredis, sortes Judæ, (is rus conterminum eduxerat, & utriusque domus Josephi in Codice sacro aliquot capitibus prævertant. Quoniam vero campi inter duo maria Galilæum & Mortuum, qui judicio hydriæ ad Judam & Josephum inprimis pertinebant, simulque bina castra Hebræorum Galgala & Siluntem complectebantur, toti genti per id temporis mira Soli indulgentia viderentur sufficere: securius hinc ac socordius regiones reliquæ legantur, ut Jos. c. 18. notatum & reprehensum.* BERN.

r Ἀποῦσαι] Ἀποδύσασθαι τὸ τε ὄρεσιν ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 2. ἀπαιτήσασθαι τὸ τε οὐδάμου ἀφ' τὸ μέτρον γῆς *Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Ιεριχοῦν χωρεῖς] Hierichuntem. Nam fertilissimus fuit ager Hierichuntinus, (sicut Hierosolymitanum solum etiam fuit fertile) quem θεῖον χώρεον divinam regionem dici posse Josephus scribit de bello lib. v. 4. Tanta illic est aëris temperies, ut dum in aliis Judææ partibus ningit, illic incolæ lino tantum vestiantur: *ibid.* REL.

t Ἀναφανησόμενα. [Ita cum *Gall.* 1. & *Schotano*: ἂν φανησόμενα *Samb.* ἂν ἀφανησόμενα *Big.* in *Editis* ἀναφανησόμενα, quo admisso, legendum puro, εἰς τὸ μηδὲν ἀναφανησόμενα, *in nihilum abitura.*

u Ὑπερβολὴ] Eo modo in septem *MSS.* in *Editis* ὑπερβολῇ εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολὴ καρπῶν εἰς σκηροφίαν τε καὶ κάλλος σὺκ ἐπιοίκειν ἑτέρᾳ legisse videtur *Epiphan.* εἰς καρπῶν ὧν εἰς σκηροφίαν τε *Vat.* Videsis *H. Steph.* Thes. Gr. voce ὑπερβολή.

v Ἑτέρας.] Sic in quatuor *MSS.* ἑτέρᾳ in uno. ἑτέρου *Bas.* & *G.*

w Τὸν κλῆρον] Τὸν deest *Vat.* Sicut εἶναι in *Big.*

x Τε] Imo τε minimam omnium particulam prætereunt *Big. Samb.* & *Gall* 1. Mox *Bas* & *Gen.* pro Attico ἐσάκεσαν, aut pro ἐσακεισαν communis sermonis. Ibi etiam lege εἰς σιλὼν π. BERN.

y Σιλὼν] Supra p. 275 v. 2. Σιλὼν πόλιν.

z Καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις] *Big Samb* & *Epiphan.* καὶ τὸν γερουσίαν σὺν τοῖς φυλάρχοις. Valet & alterum perænque. Pars enim senatus Phylarchi. BERN. Illud καὶ non agnoscunt *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

a Καὶ τὴν Μανασσηϊτῶν] Καὶ τὴν Μαν. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

b Λαχοῦσα πᾶσαν αἰρεῖται τὴν καθυπερθεν] Libri Græci, præter *Gall.* 1 qui sic constituit hunc locum, λαχοῦσα πᾶσαν αἰρεῖται τὴν καθυπερθεν ἰδουμαίαν, ἐπιβατεύουσα μὲν ἄχρι τῶν ἱερογουνων. Procopius Commentator S. Historiarum, & Epiphanius Scholasticus viderant heic, τὴν καθυπερθεν ἰδουμαίαν, ἐπιβατεύουσαι μὲν. Assidebat enim Judæ proprie dicta tribus Idumææ superiori, ad Euronotum sive *Austrum*, אל גבול מרכר צן ענבה מקצה תימן, ut definit Historiographus Sacer c. xv. 1. Defenditur tamen altera lectio c. xix. v. 1, 9. ejusdem scriptoris: unde scimus sortem Judæ priorem cæteris & ampliorem, Symeonitas etiam concluisse, ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה. Tales etiam Judæos intellexit Magister B Pauli, cœtusque doctorum, quando literas miserant *ad fratres suos Austri superioris*, בני דרומה ישלאל: atqui Symeonis nepotes, sive Judææ partem occidum, per *incolas Austri inferioris*, בני דרומא ארעיתא, T. Jerof. *maasre seri* f. 56. c. Insuper si hoc satis scribat probum, aliquis contra fidem librorum tam Græcorum quam Latinorum de Symeonide, ἔλαχε τὴν ἰουδαίας τὴν αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Mox Συμεωνὶς *Gall.* 1. magis ex Masora Judæorum. & dein *Samb.* ἡ δὲ ἐρχάμα. BERN.

c Ιουδαίαν] Ἰουμαίαν *Vat. Gall.* 1. *Procopius*, & omnis liber *Epiphanii* tam à calamo quam à typis. Assidebat enim Judæ tribus Idumææ superiori, ut constat ex *Jos.* c. 15. v 1. Altera tamen lectio nititur *Jos.* c. 19. v. 1. & 9. unde scimus sortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam concluisse.

d Τὴν Ιδουμαίας,] Est qui malit τὴν Ιουδαίας, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus.

e Βεθήλοις.] *A Bethelis.* Ephraimitarum ea fuit. Vid. lib. v. c. 3. Ant. REL.

f Ἔλαβεν.] Forsan ἔλαβεν.

Ephrai-

g Ga-

Εφραὶμ φυλῇ τῷ ἄχει [g] Γαδάρων ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένῳ ἔλαχεν· ὑρείαν ᾗ ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα πλάτος πεδίον. [h] τῆς ᾗ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ιορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος ᾗ ὅπῃ [i] Βηθσάνων, ἡ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. τῇ μὴν [k] τάπις Ισάχαρις, [l] Κάρμηλόν τε [m] ὄρος ἔχει [n] ποταμὸν ἔχ μήκους πεπαυμένη [o] τέρμονα, τὸ δὲ Ιτάβυριον ὄρος ἔχ πλάτους. Ζαβυλωνίται ᾗ τὸ μέχρι [p] Γεννησαρίτιδος, καθήκουσιν ᾗ [q] ἄχρι Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὸ ᾗ ἀπὸ ἔχ Καρμήλου, κοιλὰς περιγραφομένῳ ἀφ' ὑψηλῶν εἶναι, Ασηλίται φέρονται πᾶσαν τὸ ὅπῃ Σιδῶνος πεφασμένῳ. [r] Αρκὴ ᾗ πόλις ὑπῆρχεν [s] αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἣ καὶ [t] Ακτιπτός. τὰ ᾗ πρὸς τὰς ἀνατολὰς πεφασμένα [v] μέχρι [x] Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλι-

tem tribus terram à Jordane fluvio uſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum uſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia à Jordane quidem uſque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitæ vero terram ad Genneſaritidem uſque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, ſunt ſortiti. Quæ vero regio poſt Carmelum ſita eſt, convallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obverſa, Aſcritis ceſſit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, [1] quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem ſpectant uſque ad Damaſcum urbem &

g Γαδάρων] Γαζέων *Big. Samb. Gall* 1, 2. & *Epiphanius*. גזר. *Gazer*, adeo ſcribitur Joſ. c. xv. 10. paſſimque ſacrorum librorum. *Baſ.* & *Gen.* γα αρων. Z enim & Δ aurem Græcam ſonis ſimillimis ferium & conturbant. Iterum Flavius ſiccam literam ſubſtituit pro ζ, l. 12. c. 11. Perſecutus eſt Judas copias Græcas, μέχρι τ γαδαρων. Ibi *Busb.* & *Hen.* legunt ἄχρι τ γαζεων. Iaſon vero c. 4. 15 ἕως γαζηρων, ibique Hieron. *uſque Geſeron*, & Syrus μιχεε γαζερ. BERN Γαζέων. *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic Gazer ſcribitur *Joſ.* c. 15. v. 10. paſſimque ſacrorum librorum. HUDS. Cod MS. Γαζεων. *Gadara*. Videtur eſſe urbs Gazer, גזר, ſita in Ephraim. Joſ. 21. 21. Longe enim alia eſt Gadara metropolis Perææ. vid. noſtrum de bell. v. 3. REL.

h Τῆς ᾗ Μανασσήτιδος] Ita ex *Vet. Interpr.* τ Μανασσ. *Baſ.* & *G.* τ τε Μανασσ. *big. Samb.* & *Vat.*

i Βηθσάνων,] Βηθσάων *Baſ.* & *Gen.* hoc libro: illique iidem & ſcripti ad c. 12. l. 12. Sed βηθσὰν l. 6. de Saulo cruci affixo. Hebraicum autem ביתשאן, atque etiam ביתשן, 1 Sam. v. penult. & l. 2. c. 21. 12. enuntiatur Euſebio, Hieronymo, & Interpretum Græcorum primo βαιθσὰ & βηθσὰ. Et eximie Jud. c. 1. 27 βαιθσαν, ἡ ἐστι σκυθῶν πόλις. Imo Syrus 2 Macc. c. 12. 30. poſuit, ut oportuit, ביתשן, βηθσὰν, pro σκυθῶν πόλις Scriptoris Græci. Sæpius enim idem admonet Mattathiades in Originibus, Euſebius & alii. Verum in priore τ περιλιπ. Græce βαθσαὰν de ביתשאן. *Big. Samb. Gall.* 1, 2. & *Epiphan.* βηθσαιων aut βηθσαων. Accedit hæc lectio prope Maſoram veterem, adeoque proxime ad voculationem Judæorum Hiſpanienſium *Bethjean* ביתשאן, & Arabicum بيت باسان, Joſ. c. 17. 11, 16. atque Jud. c. 1. 27. & 1 Reg. c. 14. 12. & 1 Par. c 7. 29. & ad ſcripturam Syrorum in hiſtoria Joſuæ, & Regum, & Chaſmoniorum, ut l. 1. c. 5. 52. & c. 12. 40. Βηθσανὰν aut Βαθσανίων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βασὰν, ἡ ἐστι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βατὰν ἰλίγιξ ὠνόμασεν Cedreno, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βηθσὰ.

k Τάπις Ισάχαρις.] Τάπης *Gall.* 1. τάπης ἡ Ισαχὰρ *Vat.*

l Κάρμηλον] *Carmelum*. Ergo non pertigit ad mare mediterraneum. & alias tribus Aſer non potuiſſet a borea Manaſſen tangere. Joſ. 17. 10. REL.

m Ὄρος] Τὸ ὄρος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

n Ποταμὸν] Jordanem. REL.

o Τέρμονα,] Τέρματι *Big. Samb. Gall.* 1. & 2.

p Γεννησαριτ̣δος,] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γεννησαρίτιδος λίμνης, vel Γεννησαρίτιδος λίμνης Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298.

q Περὶ Κάρμηλον] Ὑπὲρ Κάρμηλον *Samb.*

r Αρκὴ ᾗ πόλις] Α κη *Samb* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum*.

s Αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι,] Αὐ ῖ *Gall* 1.

t Ακτιπτός.] *Al* & Actipus.

v Ακτὰς] *Big.* & *Samb* ἀκτικὰς: quid facilius calamo currenti pro ἀκτὰς, compoſitione quaſi Græca. *Epiphanius* (& *Vat*) ἀκτικ. *Gall.* 1. σκδικὰς. Ger. Voſſius ἀκδίππη. *Actipus* autem Joſephi, *Ecdippa* Plinii ac Ptolemæi, urbs illa eſt prope mare inter Ptolemaida & Tyrum (hoc peregrini omnes adnotarunt) in edito ſita, quam dialectus Chananæa vocavit *Achzib*, אכזיב, Joſ. c. 19. 29 Hinc Euſebius in Geographia ſacra, ἄχζιθ ἡ ἀκαδὶπ κλίξ ἀστυ (Jud. c. 1. 31. ubi Compl. legit ἀχαζὶβ, Hieronymus ſtatim ſubdit, *In qua alienigenæ permanſerant*, ex capite illo Judicum) αὕτη ἐστὶν ἐκδίππα σημείοις θ'. ἀπὸ πτολεμαίδ καὶόντων εἰς τύρ. De altero nomine urbis iſtius Stephanus in ſuo Lexico Ethnico, ἄχζη πόλις φοινίκης, ἡ νῦν ἀκχὼ καλουμένη. ἰώσηπ ἐν πέμπτῳ τ ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας. Potius ad mentem Flavii referret Geographus Byzantius ἡ νῦν ἀκὶππης ἡ ἐκδίππη καλουμένη. Vel emendabis levi facinore textum Joſephi, ἀχχὰ ᾗ ἡ πόλις (vel hæc eſt ἀχζὰν, עכזן. Hoc enim invenerat Interpres Græcus in ſuo codice, non *Abran* cum Hieronymo & Maſoretis, Joſ. c. 19. 28. Idem adeo Hieronymus de Locis S. *Achran*, *in tribu Aſer*, ἀχρὰν πόλις ἐστὶ. Vel potius nobilis illa *Arce* & μητρόπ quæ nomen dederat filio Chanaanis ערקי: quanquam ab *Græco* accepiſſe eam credidit Flavius contra vocis formam, & poſt Flavium Hieronymus, aliique.) ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, καὶ ἡ ἀκτιπτός. *Arcen* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia intervallo patente diſtinguit: & ipſe protinus Joſephus de origine Jordanis fluvii, necnon harum Antiquitatum primo c. 6. 3. Cum *Arce* denique hanc vel illam urbem confundere inſcitiæ eſt turpis ac Judaicæ. Flavius equidem in rebus Salomonis *ſortem Aſeri* hac periphraſi exponit τῷ περὶ ἀρκὶ δυμαίαν, quod verum. BERN. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. Vol. 2. p. 294. Locum ita refingit *Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Αρκὴ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἣ Ε δίππα.

x Μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως,] *Big.* δίχα δαμασκοῦ πόλεως. Mox *Samb.* καὶ ὑπερθεν. Quinimo à Flavio iſthoc didicerat Stephanus Byzantius Nephthalitarum ſedes, Νεφθαλὶ, ἔθνος κρατῆσαν τ ἰω, τ παλαισίνης δηλοῦτι. BERN.

x Δαμασκὸ] Δὰν urbs hic debuiſſet locum habere, non Δαμασκὸς,

بيت باسان, βηθσασὰν proque eo erratum in Arabico Jud. c. 1. 27. atque ſæpius non erratum. Significat autem ביתשאן & ביתשן, idem quod ביתשאן, βηθσαανὰν & βηθσααιὰ, οἶκος ἀναπαύσεως, καθάλυμα, κοιμητήριον. Idem autem Græcis ſignificat νῦσα, *terminus*, *quies*, *meta*. Hinc fundus fabulæ Græcanicæ, quam Plinius haud tacuit, repetit Solinus, *Scythopolin*, *antea Nyſam à Libero patre*, *ſepulta ibi nutrice*, (namque Lyæum aluit ſopor) *Scythis deductis*. Attingit etiam Stephanus Byzantii, σκυθόπολις παλαισίνης πόλις· ἡ νῦσα κοίλης συρίας, σκυθῶν πόλις, ὡς τ περὶ λεγομένη βαιθσὰν: (ſcribes βαιθσὰν: ſimile enim peccant codd. Euſebii, Cetreni, & aliorum in hoc nomine) ὑπὸ τ βερσαίων. Addo ex typo Syriaco βαιθσαὰν facili opere perverti νῦσα. Haud diſplicet etiam etymologia alia, οἶκ & ἰχθὺς, ביתשאא, βηθσὰν & βηθσὰη. Urbem enim iſtam ſemper quaſi in umbilico terræ ſanctæ coluerat hoſtis Hebræi nominis: Chananæi primi, Jud. c. 1. 27. dein tempore Cyaxaris, ut Clio Herodoti Euſebiuſque in Chronico ſubmonent, Scythæ Aſiæ domini turpiſſimi & inviſi: Græci poſt illos ut recentioris ævi cæteros omittam. Hinc Rabini priſci Scythopolin ſemper excipiunt quaſi civitatem non ſuam, ſed gentis profanæ, חוצה לארץ. Urbs illa τετραπολὶς appellabatur cum vicinis Bethſaida & Tiberiade cis lacum Genneſariten. Johannes Antiochenus, ſcriptor ſatis vilis judicio omnium præterquam Cedreni, & nomen illud ſervat, & poſiti in urbe Scythopoli altaris tale lemma, τὸν ὑπ σκυθῶν Φῶγοντα δίκνυσο πόη νῦσα. Sic enim lego pro διὰ ποᾳ νυσα MS. aut πιώα Chilmedi. Μεθορμα vero tomo priore Annalium *Zonaræ* totum vitium eſt, pro βεσσὰμ Bibliorum Græcorum, ut 1. Reg. ult. c. 10. ὑπ τῷ τείχ βηθσὰμ.

Termini Tribuum novem & dimidiæ conſpectu brevi.

		1. Judæ.	2. Symeonis.	3. Benjamini.	4. Ephræmi.	5. Manaſſis dimidii.
Long.	Or.	*Aſphaltites.*	*Judæ montes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*	*Jordanes.*
	Occ.	*Symeon*	*Mare Mediterr.*	*Mare Mediterr.*	*Gazara.*	*Dora.*
Latit.	Auſtr.	*Idumæa Orient.*	*Occidua Idum.*	*Hieroſolyma.*	*Bethela.*	*Ephræmus.*
	Bor.	*Hieroſolyma.*	*Baalath.*	*Bethela.*	*Campus M. Jezrael.*	*Scythopolis.*

		6. Iſacharis.	7. Zabulonis.	8. Aſeri.	9. Nephthalis.	10. Danis.
Long.	Or.	*Jordanes.*	*Genneſaritis.*	*Nephthalis.*	*Damaſcus.*	*Judas.*
	Occ.	*Carmelus.*	*Mare Medit.*	*Mare Medit.*	*Aſer.*	*Mare Medit.*
Latit.	Auſtr.	*Manaſſes.*	*Iſacharis.*	*Jephthael.*	*Zabulon.*	*Azotus.*
	Bor.	*Itaburium.*	*Carmeli convallis.*	*Sidon.*	*Libanus.*	*Dora*, aut *Zora* ad *Joppen*. BERN.

& Galilæam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitæ, ad Libanum uſque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, [1] attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti ſoli objacent, adepti ſunt, Azoto & Doris clauſi; omnemque Jamniam ſimul & Gettam ab Acarone ad montem uſque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. [2] Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipſam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyſes jam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem & ſupra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Arucæos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum diſtributa erant.

Præcipit Jeſus ut Chananæos funditus deleront; ut urbes XXXVIII *Levitis concederent, præter* X. *ultra fluvium; & ex illis tres ſacras & aſylas declarat. Joſ. c.* 20. *c.* 21. *c.* 22.

24. Cæterum Jeſus, cum à ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ ſibi ſorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exſcinderet & deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſem etiam prædixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Aſyla* aſſignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyſes ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem & hic locus in Galilæa ſuperiori. Quin & prædæ quicquid

λαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλίτας παρέλαβον, ἕως Λιβάνου [y] ὄρους καὶ τῶν Ιορδάνου πηγῶν, αἱ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους [z] ἔχουσιν, ἐκ δὲ καθηκόντων τοῖς ὅροις [a] κατὰ βόρειαν πόλεως [b] Αρκῆς παροικούσης. Δανίται δὲ τῆς κοίλης ὅσοι πρὸς δυόμενον πεπτώκασι τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, [c] Αζώτῳ καὶ [d] Δώροις ὁριζόμενοι· Ιάμνιάν τε πᾶσαν καὶ [e] Γέτθαν, ἀπ' [f] Ακάρωνος ἕως τοῦ ὄρους ἐξ οὗ [g] Ιούδα ἤρκτο φυλή.

κγ'. [h] Καὶ ἐξ μὲν ἔθνη, τῶν ἰσῶν τοῦ Χαναναίου φέρουσα τὴν ἐπωνυμίαν, διεῖλεν ἴσους Ιησοῦς, καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἐννέα [i] καὶ τῇ ἡμισείᾳ Φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τὴν δὲ [k] Αμορίτιν, καὶ αὐτὴν ἴσους ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίου παίδων καλουμένου, Μωϋσῆς ἤδη πρεσβυτέρως νενεμήκει τοῖς δυσὶ Φυλαῖς [l] καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τοῦτο δὲ ἐστὶ πρότερον [m] δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα ἐστὶ [n] Αρκαίους ἐστὶ [o] Αμαθαίους ἐστὶ [p] Αρβαίους ἀδιακόσμητα ἦν.

κδ'. Ιησοῦς δὲ, τοῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πρᾶξιν ἅπερ ἐνόησε, τῶν τε μετ' αὐτὸν [q] τὴν ἡγεμονίαν πραγματευόντων ἀμελῶς προτεινόντων τοῦ κοινῇ συμφέροντος, [r] παρήγγειλε Φυλῇ ἑκάστῃ, τὰ γένη τῶν Χαναναίων μηδὲν [s] ὑπολιπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς ἐστὶ τὴν Φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν [t] ἐν μόνῳ τούτῳ ἐστὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, ἐστὶ τοῦτ' [v] αὐτὸς πεπεῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ ἐστὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι. προειλήφεσαν γὰρ ἤδη καὶ τὴν [x] Αμορίαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπενέμῃ τοῖς Φυλάττειν οἰκεῖν ἐν αὐτάς· πολλὴ γὰρ ἦν προνοία τοῦ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλιπεῖν· τῆς μὲν ἐν Ιούδα Φυλῆς [y] Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς Εφραίμου, [z] τῆς Νεφθαλίτιδος Κεδέσιον. ἔστι δὲ [a] καὶ τὸ καθύπερθεν Γαλιλαίας [b] τοῦτο χωρίον. νέμῃ δὲ καὶ τῆς λείας ὅσα ἦν ἔτι λοιπά· [c] πλεί-

μασκὸς, niſi quod regio Nephthalitarum poſſit dici Damaſcum verſus ſe ad ortum extendere. In eod. MSto legitur διῖκε Δαμασκῶ, non μίχρι. REL.

y Οροις] Οροις τοῦ Ιορδ. *Vat.* ὄρους, καὶ τοῦ Ιορδ. *Big.* & *Samb.* ὄρους τοῦ δὲ Ιορδ. π. αἱ καὶ τὸν ὀρυμὸν &c. *Gall.* 1.

z Εχουσι,] Εχουσι τότε καθήκοντος *Big.* & *Samb.*

1. *Attingente fines boreales urbis Arces finitimæ.*] *Al.* qua fines ſunt Arces urbis ſeptentrionem verſus ſitæ.

a Κατὰ βόρειαν] Κατὰ τὰ βόρεια *Vat.* & *Gall.* 1.

b Αρκῆς] *Samb.* rurſum ἄρκης, ut alibi Joſephus & Scriptores alii ſolent. BERN.

c Αζώτῳ καὶ Δώροις] Azoto & Doris. Si Danitarum regio ſe ab Azoto ad Dora extendit, quomodo Benjaminitarum regio a Jordane ad mare ſe extendit? uti mox dixit. Debuit enim ita perrumpere regionem Danitarum. An Γαδώροις pro Δώροις legendum eſt? REL.

d Δώροις] Nam ex צרעה Joſ. c. 19. 41. fecerant Hieronymus Græcuſque Interpres σαρεά, Maſoretæ Judaicæ Zoraa, Joſephus ſono ſicco ὠώρα pro ζῶρα: ut ſupra γαδώρων pro γαζάρων. Haud pertigit ſane Danitarum ſors certa v. 47. ultra Joppen longe ad *Doram* ſeu *Loros* ſub Carmelo. Quinetiam celebrior illa *Dora* aliis omnino literis ſcribitur apud Hebræos דאר. Niſi vero hæc ſuffecerint Criticis ſacris, ſcribatur illico ζώροις aut σώροις in verſu Joſephi. BERN. Sono ſicco Δώροις pro Ζώροις, ut ſupra Γαδώρων pro Γαζάρων.

e Γεττὰν,] Miſere *Samb.* & *Big.* τιτὰν ἀπαναφῶνος. Typus vernaculus hujus urbis נת גיתה ſeu *Gath*. Syriacus vero, quem Græci ſolent imitari, גתת *Gitta*. A ſitu denique γιωλόφῳ nomen illud volo traductum, potius quam ἀπὸ τοῦ λιθῶν. *Epiphanius* ſuo in exemplari reperit γίτλαν ἀπ' ὀνείρων: quomodo Maſoretæ עקרון, *Hecron*, enuntiant. BERN. In quibuſdam *MSS.* Γιται. Urbs hæc Hebræis *Geth* ſeu *Gath*. Syris vero, quos Græci ſolent imitari, *Gitta*.

f Ακαρῶνος] Ακκαρῶνος *Vat.* Εκέρωνος ſive Εκκέρωνος legerat *Epiphan.* quo modo Maſorethæ *Hecron* enunciant.

g Ιούδα ἤρκτο φυλή.] Η Ιούδα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καὶ ἐξ μὲν ἔθνη,] Καὶ εἰς μὲν ἔθνη *Gall.* 1. καὶ ἓξ δὲ ἔθνη *Big.* & *Samb.*

2. *Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit,*] *Regionum itaque devotarum ſex inter Iſraelitarum tribus* 9½ *hoc pacto diſtribuebantur. In Amoræa vero, ſeptima illa ſedes erat Chananitarum, duas tribus cum ſemiſſe trans Jordanem pridem conſtituerat Divinus Moſes, Num. c.* 32. 33. *Deut. c.* 3. 9. *c.* 7. 1. *& c.* 31. 3. *Joſ. c.* 12. 8. *& c.* 13. *Verum ad provincias cæteras nequam Chananis haud pertenderat ars aut peragratio Geometrarum Hebraicorum: Necdum adeo propulſi fuerant loco* Sidonii, Arucæi, ערקי Haraci, *Gen. c.* 10. 15. *& v.* 14. τὸ Δημαλιπ. *i. e. ex magno Commentario Breſit*, ערקם רליבנן, Ab Arca Libani. Amathæi *vel* ἀμάθιοι, *l.* 1. *c.* 6. §. 3. *Originum*; *in Hebræo* חמתי Chamathi, *incola* Emath *ſeu* Hamah חמת: *quæ* Epiphania *in ſcriptis Græcorum, ut Joſephus, Auctor Chronici magni f.* 79 *a. & Geographia Abulfedæ domini iſtius ditionis, fide certa comprobant contra plures aliter ſentientes. Aut* Arathæi, *prius itidem & correctius* ארודי *apud Flavium, in Lege Sanctiſſima* ארורי Arudi *vel* Arvadi. *Poſſunt ſane cum Breſit rabba* Arethuſii *eo nomine intelligi, non* Aradii *convenientius propiuſque Aſeritis, non* Antaradii *Paraphraſtæ Solymitarii.* Arethuſios *etiam dici voluit Uzielida, cum* ארורי לוטסאי *ſubſtituit pro codicis Hebræi, aut voluit* Laodicenos. *Quatuor autem verbis* (quod vides) *ex Geneſi repetitis exponit Joſephus tres verſus Joſuæ c.* 13. *v.* 4, 5, 6. *totidemque Jud. c.* 1. *v.* 31, 32, 33. BERN.

i Καὶ τῇ ἡμισείᾳ] *Coll. Big.* Καὶ τῷ ἡμίσει (ἥμισυ *Coll. Voſſ.*) φυλῆς Μανασσῆ.

k Αμορίτιν,] Αμορίτιν *Samb.* Vide p. 260. v. penult.

l Καὶ τῇ ἡμισείᾳ.] Καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Δεδηλώκειν.] Pro ἐδεδηλώκειν. In *Gall.* 1. διδηλώκαμεν.

n Αρκαίους] Αρκαίους *Procopius*. Vide l. 1. c. 6. §. 2. Eſt qui malit Αρκαίους.

o Αμαθαίους] Ita *Big. Samb. Vat. Epiphan.* & *Procop.* ab Αμάθη, quæ *Epiphania* Græcis. in *Editis* Αμαθους.

p Αρβαίους] *Baſ.* & *Gen.* ἀμαθαίους καὶ ἀρβαίους. Potius ἀρκαίους καὶ ἀμαθαίους καὶ ἀρβαίους cum Procopio, qui ipſe Palæſtinus fuerat oriundo, ad κληρουχίαν ſacram, *Licet vero qui volet ex Joſephi quinto Antiquitatum libro petere, quod de expoſitione Sortium clarius habet. Cæterum alio ordine Sortes ſupputavit. Sciendum inſuper, quod ea quæ circa Sidonem, Arycæos, Amathæos, Aradioſque ſunt, inculta erant.* Hæc pius Sophiſta poſt Flavium. BERN. Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Αρβαίους *Baſ.* & *G.* Αρβαίους *Big. Samb.* & *Vat.* Αραβίους *Procop.* Forſan Αρβαίους ex Hebraïco *Arudi*, niſi malis Αραβαίους.

q Τὴν ἡγεμονίαν] *Samb.* & *Big.* τὴν ἡγεμονίαν. *Fortaſſe quod Joſue ſenio impeditus fuerat, cæterique poſt ipſum duces ſegnius egiſſent*, Procopius declaravit ex his originibus. BERN.

r Παρήγγειλε] Παρήγγειλέ τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Υπολιπεῖν] Υπολιπεῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

t Ἐν μόνῳ τούτῳ] Ἐν μόνῳ τούτῳ βλαφθῆναι καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς μὴ προειπεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

v Αὐτὸς πεπεῖσθαι·] Αὐτοῖς *Vat.*

x Αμορίαν] Αμορραίαν *Big. Gall.* 1. & *Samb.* à manu ſecunda, Αμορραίαν à prima. Videſis *Annott.* ad p. 260. v. penult.

y Χεβρῶνα,] *Al.* Χεβρωνα.

z Τῆς Νεφθαλίτιδος Κεδέσιον.] Κεδασὰν τῆς Νεφθαλίτιδος *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis* Κεδέσιν pro Κεδέσιον.

a Καὶ τὸ καθυπερθεν] Καὶ omittunt *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

b Τοῦτο χωρίον.] Τοῦτο τὸ χωρίον *Samb. Big.* & *Vat.*

c Πλείση δ' ἐγεγόνει.] *Baſ.* & *Gen.* πλείση δὲ γεγόνει accentu Urbis, *Samb.* Oſcitando legerat Interpres Scholaſticus πλείστη δὲ

ση δ' ἐγεγνή. καὶ μεγάλως πλούτῳ [d] πεφιεβέβλητο, καὶ κοινῇ πάντες καὶ [e] κατ' ἰδίαν ἕκαστος, [f] χρυσοῦ τε καὶ ἐσθῆτων καὶ τῆς ἄλλης [g] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [h] τετρακοσίων δὲ πλήθους, ὅσων ἀδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἰσχύσ, συσσγμομένης.

κέ. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τ στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τ [i] Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμορραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς [k] πενταχισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. "Ἐπεὶ [l] ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ καὶ "δεσπότης τῶν Ἑβραίων γένους, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην "ἔδωκε, καὶ [m] κτήσεσιν εἰς ἅπαν ὑμετέραν φυλάτ- "ξειν ὑπέσχηται, [n] συνεργίας δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' "ἐπιπλοῦν τὴν ἐκείνῳ δεομένοις [o] αὐτὸς εἰς ἅπαντα "προθύμως εὐώκατε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσ- "κόλου λειμένοντος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῦ "τῆς προθυμίας ὑμῶν, [p] ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσῃ "ἡμῖν αὐτῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ καταπείξοντα, καὶ "μὴ [q] τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βεχδυτέραν. [r] χάρις "τε οὖν ὑμῖν ὧν συνεφάτε κινδύνων, καὶ ἀχὶ νῦν "μόνον, [s] ἀλλὰ εἰς ἅπαν ὕστως ἕξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ "μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ πρὸς τῇ βεβαιοίᾳ περ- "τιν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τῷ ἀπε- "λαυσιν τῶν ὑπαρχόντων [t] ὑμιν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς "[v] ἀνεβάλεσθε, καὶ [x] πονήσαντες εἰς ἃ νῦν βύκεια "Θεῷ κατέῤῥεμεν, [y] ἐπειδ' ὕστως σκέψατε αὐτῶν με- "τελαμβάνειν. [z] γέγονε δὲ πρὸς τοὺς ὑπάρχουσιν ἀγα- "θοῖς ἐκ τῶν συ ὑμῖν πόνων πλῆτος ἄφθονον, "λείαν τε πολλὴν ἐπαγομένους καὶ χρυσον καὶ ἄργυ- "ρον, καὶ τὸ τυγὸν [a] ὅπι πλέον ἢ παρ' ἡμῶν εὐ- "νοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βεβληκότε κατ' ἀμοιβὴν "προθυμον. ἴστε γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, "καταφρονησαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος· ὅτ' ἔστιν "ὅδεν ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντες οὖν "ὑμᾶς ὅπι τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ προσκα- "λέμεν μηδένα [b] τῶν πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπο- "λαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς ὕτος ἐστιν, "ἕτερους ἡμᾶς [c] νοήσετε καὶ ἀχὶ Ἑβραίους. Ἀβράμου "γὰρ ἅπαντες ἐσμὲν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, "Θεός τε [d] εἷς τῶν τε ἡμετέρων προγόνων καὶ τῶν ὑμῶν "αὐτῶν παρήγαγε εἰς τ βίον· ᾧ τ θρησκείας [e] ὅπι- "μελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως

reliquum erat *Israëlitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim singuli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & vestium ac reliquæ supellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

25. Post hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam sedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem susceperant) hunc in modum loquutus est. "Cum "Deus, & pater & dominus Hebræorum gentis, "hanc *nobis* terram possidendam dederit, possessamque semper se nobis conservaturum esse promiserit, ope autem vestra & auxilio egentibus "promptissime ad omnia, prout Deus præcepe- "rat, vosmet obtuleritis; æquum est, cum nihil "præterea arduum supersit, ut vos jam requie- "tem habeatis, dum vestræ alacritati parcimus; "ut si ea rursum nobis opus esset, ad pericula im- "minentia *depellenda* paratam habeamus, & non, "*quasi* præsentibus defatigatam, in posterum tar- "diorem. Gratias itaque vobis pro discriminibus "una nobiscum aditis *habemus*, & non nunc so- "lum, sed in omne ævum pariter habituri sumus; "ita à natura comparati ut amicos recordemur, "& in memoria retineamus quæcunque vestra "ope nobis provenerunt, quodque bonorum ve- "strorum fruitionem propter nos distuleritis, & "*nobiscum* laborantes circa ea quæ Dei benignitate "*tandem* assequuti sumus, post hæc vobis ita vi- "sum fuerit propriorum participes fieri. Magnæ "autem ad vestras facultates ex communi no- "strum utriusque labore accessere divitiæ, (ut qui "prædæque multum atque auri & argenti hinc "abducturi estis) &, quod pluris est quam ista "omnia, nostra benevolentia, atque alacritas ad "beneficium quodcunque volueritis referendum. "Iis enim, quæ præceperit Moyses, ne tantillum "quidem excidistis, contempta mortui auctorita- "te: nec quicquam est, pro quo vobis gratias non "agimus. Lætos igitur vos ad vestras possessio- "nes dimittimus, ac obsecramus ut vestram no- "biscum cognationem nullis terminis definiri exi- "stimetis; neve, quod inter nos fluvius hic inter- "meet, alios nos esse cogitetis quam Hebræos. "Omnes enim ab Abramo sumus, qui vel hanc "vel illam ripam incolimus, ac unus Deus tam "nostros quam vestros majores in vitam eduxit: "cujus cultui vobis cura adhibenda est, eique "reip.

Post hæc auxilia Transjordania cum spoliis ingentibus, multis gratiis, monitis pissimis, magnisque votis dimittit Imperator. Jos. c. 22.

γῆ γιγόνει BERN. Πλείοι ᾖ γιγόνει solus *Samb.*

d Περιεβέβλητο,] *Gall.* 1. περιεβέβλητο. BERN.

e Κατ' ἰδίαν] Amplius dicunt *Big* & *Samb.* ex libro sacro, καὶδίαν ἕκας ᾧ χρυσὸ τε καὶ ἄργυρε, בכסף ובוהב, καὶ ἐσθήτων &c. Verum *Bas. Gen. Gall.* 1. & *Epiphanius* nihil de metallo frequentiori, ferro, ære, aut etiam de argento. Tandem *Samb.* ἀποσκοῦς ἕνεκα. BERN.

f Χρυσοῦ τε] Χρυσῦτε καὶ ἀργύρε ϵ ἐσθ. soli *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

g Ἀποσκοῦς ἕνεκα·] Ita cum *Samb.* ut supra, p. 270. v. 16. in cæteris ἐσκοῦς.

h Τετρακόσιων] Πλήθ ὅσων δὲ ἀριθμῶ μ. ἠν προσχρώμων *Big.* (*Coll Voss*) *Vat.* & *Samb.* nisi quod προσχρωμένω habeant *Samb.* & *Vat.*

i Ἰορδάνην] Tanto numero liber omnis, sive Latinus sive Græcus. Hoc credes esse ex vitiis vetustis & rubiginosis Josephi, pro τετραισμύριοι: aut id quod dixi ad Lemmation, quo animo recipies. Quinvero *Zonaras* summam eandem reddit his verbis, ϵ προσκαλεσάμενος τοὺς ἐν τ δύο φυλὴ ϵ ἡμίσεια, τοι τετρακισμύριους ὁπλίτας, εἰς τὰς κληρουχίας αὐτῶν ἐν τάχει ἀπελθεῖν. BERN. Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Ἰορδάνου in *reliquis.*

k Πενταχισμύριοι ὁπλῖται] Ita in omnibus libris tam *Gr.* quam *Lat.* allentiente *Zonara.* Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat *Jos.* c. 4. v. 13 at *Josephus* forsan (ut conjicit *Bern.*) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta.

l Ὁ Θεὸς,] Ita cum maxima parte codicum *Epiphanii.* ὁ Θεὸς ϵ πατὴρ, δεσπότης in *Editis*, *Aliisque.* ὁ Θεὸς, πατὴρ ϵ δεσπ. *Samb Vat.* & *Gall.* 1. 2.

m Κτήσεσιν] Κτησῶσιν *Big.* & *Gall.* 1.

n Συνεργίας] Ita *Big.* & *Samb.* in *Aliis* συνεργείας.

o Αὐτὸς] Ἑαυτὸς *Samb. Gall.* 1. & *Hen.* αὐτοῖς *Vat.* & *Samb.* manu altera.

p Ἵν' εἰ] Ita *Big. Samb.* & *Gall* 1. in *Editis*, *Aliisque*, ἢν εἰ ϗ π. & dein ἴχομῶμ.

q Τοῖς νῦν καμοῦσιν] Τὸ νῦν καμοῦσιν αὖθις *Gall.* 1. τοῖς νῦν συγκαμοῦσιν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βραδυτέρους, vel τῇ νῦν καμούσῃ αὖθις βραδυτέραν *Epiphan.*

r Χάρις] Χαρίν τε ὧν *Gall.* 1. χάριτε τε ὑμῖν ὧν *Vat.*

s Ἀλλὰ εἰς ἅπαν] Ita ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἀλλ' ἀεὶ πάντως ὕτως ἕξειν ἱμιμόνιες ἀγαθοὶ *Gall.* 1. in *Editis*, ἀλλ' εἰς πᾶν ὕτως μιμόνιες ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ' αὐτῶν ὑμῖν.

t Ὑμῖν] Lege ἡμῖν. COCC.

v Ἀνεβάλεσθε,] Sic cum *Samb.* (& *Coccejo*) ἀνεβάλεσθε *Big.* in *Editis*, *Aliisque*, ἀναβάλεσθε.

x Πονήσαντες] *Bas.* & *Gen.* ἀναβάλεσθε, ϗ ποιήσαντες. Aliter *Big. Samb. Gall.* 1 & *Epiphan.* Imo *Gall.* 2. ϗ συμπονήσαντες ες. BERN Ita *Bernardus*, quod in *Editis* fuerit ποιησαντες, & in *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. συμπονήσαντες.

y Ἐπειδ' ὕστως] Ita *Big.* & *Samb.* (ἐπεὶ ᾖ *Coll. Voss.*) ἐπεὶ ὕστως *Bas. G. Aliique.*

z Γέγονε ᾖ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γέγονε πρὸς τοῖς *Bas. G. Aliique.*

a Ἔτι πλέον] Ετι πλεῖον *Big. Samb.* & *Vat.* Est qui malit ἐπιπλέον.

b Τῶν πρὸς ἡμᾶς συγγενείας] Τῆς πρὸς ὑμᾶς *Samb.*

c Νοήσετε] Νομίσετε *Big.* & *Samb.* (νομίσετε *Coll. Voss*) ἡμᾶς εἶναι νομίσητε *Vat.*

d Εἷς τῶν] Εἷς ὅς τε *Samb.* (*Voss Coll.*) *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.*

e Ἐπιμελεῖσθαι] Ἐπιμελεῖσθαι, ϗ πολιτείας, ἣν, & mox φιλ. ἔχειν.

"reip. formæ, quam ipſe per Moyſem inſtituit, "omnia diligenter obſervando. Quo quidem fiet, "ut, dum in his permaneatis, Deus vobis propi- "tius futurus ſit & adjutor; ſi vero ad aliarum "gentium mores imitandos deſciveritis, & ille ge- "nus veſtrum averſabitur". Hæc cum dixiſſet, & unumquemque magiſtratuum ſingillatim, communiterque turbam univerſam ſalutaſſet, ipſe quidem ſubſtitit; eos autem non ſine lachrymis proſequebatur populus, atque ægre ab invicem diſceſſerunt.

Fratres ſuos populus lachrymis proſequitur.

"διέταξε, φυλακὴν [f] ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόν- "των μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος [g] εὔνουν "εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δ' εἰς ἐπι- "ρων ἐθνῶν μίμησιν, [h] ἀποστραφησομένην τὸ θεῖον ὑ- "μῶν". ταῦτα εἰπὼν, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν τέ- λει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν [i] ἅπαν ἀσπασά- μενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐ- τοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτί, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπε- λύθησαν.

26. Itaque cum fluvium trajeciſſet tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſequuti, altare ſuper ripam Jordanis ſtatuunt, in monumentum apud poſteros & ſignum *fraternæ* neceſſitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimiſſis exſtructam eſſe, non tamen qua voluntate eam erexerant, ſed ad novum cultum Deoſque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, ſed religionis calumniam pro re veriſimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta perſequendos, fluvium tranſituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & iſtius quo gaudet cultûs rationem habendam eſſe. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem ſeſe accinxerunt: Jeſus autem & Eleazarus pontifex cum ſenatu ipſos cohibebant, ſuadentes ut ſermonibus prius qua mente id feciſſent experiri vellent; deinde ſi forte malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineeſem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis reſciſcerent quid ſibi voluerint altare ſuper ripam fluvii poſt tranſitum ſtatuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant & ad eos venerant, *ſtatim* advocata eſt concio, & Phineeſes *in medio* ſtans, "majus illos in ſe peccatum admiſiſſe, aje- "bat, quam ut verbis reprehenſi in poſterum *ca-* "*vere* admoncantur. Sed ipſos, non, ad culpæ "magnitudinem reſpicientes, protinus ad arma & "ad ultionem manibus ſumendam accurriſſe; ſed "de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos quod "fortaſſe verbis ad ſanam mentem reduci poſſint, "hanc legationem ſuſcepiſſe: ut, cauſa cognita, "qua moti altare exſtruxiſtis, non temere vos ar- "mis perſequi videamur, qui pio animo aram *for-* "*ſan* poſuiſtis, juſteque vos ulciſcamur modo ac- "cuſationem veram eſſe conſtiterit. Vix enim "credere potuimus, vos, qui Dei voluntatem per- "ſpectam habuiſtis, & legum, quas ille vobis de- "dit, auditores exſtitiſtis, disjunctos à nobis & "ad ſortem propriam jam reverſos, quam gratiæ "Dei ejuſque veſtrum curæ & providentiæ ac- "ceptam debetis, illius *tam cito* obliviſci poſſe, at- "que, Tabernaculo & arca & altari patrio reli- "ctis, Deos alienos introducere, moribus Chana- "næorum pravis obſequutos. Sed nihil mali com-

Phineeſem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium conſtructo expoſtulatum miſerat Jeſus, reſponſo ſuo placant Iſraëlitæ Transjordanii. Joſ. c. 22.

κς'. [k] Καὶ διαβᾶσα οὖν τὸν ποταμὸν ἥ τε [l] Ρουβηλὶς φυλὴ καὶ [m] Γαδὶς, καὶ ὅσοι τῶν [n] Μανασσηλιτῶν αὐτοῖς συνεῖποντο, βωμὸν ἵστασιν ἐπὶ τῆς ὄχθης [o] ἰδρύσαντες ἐπὶ Ἰορ- δάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς πέραν [p] κατοικησομένους οἰκειότητος. ἀκού- σαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρύσαντο τοὺς ἀποδυθέντας, οὐ μετὰ τῆς ἐκείνοις γνώμης ἀνέξησαν αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ νεω- τερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ θεῶν, οὐκ ἤγελον ἀ- πτεῖν, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἰδίας θρησκείας τὴν ἀβουλίαν πταίειν νομίζοντες, ἐνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμυνῇ τοῦ τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν, καὶ κω- λύσοντες αὐτοὺς τῆς πατρίου ἐθῶν. ἐδόκει γὰρ τὴν συγγένειαν αὐτοὺς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενον χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευσαν ἐπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεαζα- ρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβάλλοντες [q] ἀποπειρᾶσαι αὐτῶν τὴν γνώμης λαβεῖν πρῶτον, [r] ἐπεὶ ἂν κακῇ γε μάθωσι τὴν ἀφίξιν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβύτας πρὸς αὐτοὺς, Φινεέσην τὸν Ἐλεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τι- μῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαν- τες τὸν βωμὸν ἵδρυσι τῆς ὄχθης ἢ ποταμοῦ βαδίσαντες ἔσχη- σαν. ὡς δ' ὑπὸ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένων [s] ἐκκλησία συνελέγη, φασὶ Φινεέσης, "μείζω μὲν αὐ- "τοὺς ἁμαρτεῖν, ἐλέγχω, ἢ ὥστε λόγοις ὑπομνησθέντας "[t] νενουθετῆσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλὴν ὅ, πρὸς τὸ "μέγεθος τῆς παρανομίας ἀπιδόντας, δίκης [v] ἐφ' ὅ- "πλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς ἣ "τὸ συγχύσεις καὶ τὸ ταχὺ καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι "σκοπήσαντας, ἵνα πυθέσθαι τὴν πρόσβασιν· ἵνα τὴν "αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προσήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευ- "άσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μεπόνθεις ὑμᾶς "κατὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμὸν, [x] καὶ "δικαίως ἀμυνώμεθα τὴν ἀβουλίας ἐλεγχθείσης ἀλη- "θῶς. ἃ γὰρ ἠξιώμεν ὑμᾶς πεῖραν τοῦ θείου γνώμης "ἐντὸς γεγυμνασμένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν [y] δεδω- "κεν ἀκροατὰς ἐπάρχοντας, ἀφεστηκότας ἡμῶν καὶ "παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ "καὶ τὰ ἐκείνου πρὸ [z] ὑμᾶς πρόνοιαν ἐλάχετε, λαθεῖν "λαβεῖν αὐτὸ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὸν κιβωτὸν κα- "ταλιπόντας ἐκ βωμὸν ὃς ἡμῖν πατρίου, ξενικοὺς θεοὺς "ἐπιφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς πρόσκεχωρηκότας. "ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ πειρώμενοι "μὴ

χειν. *Vet. Interpr.* ἐπιμελεῖσθε, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτὸς πρὸς Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχετε τὴν πᾶσαν *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἔχοντας πᾶσαν.] Ἔχετε τὴν ἐπαγωγὴν *Coll. Big.* & *Voſſ.*

g Εὔνουν εἶναι] Εὔνουν ἀεὶ εἶναι καὶ σ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quo fere modo & *Epiphan.*

h Ἀποστραφησομένην τὸ θεῖον ὑμῶν.] Ita *MSS.* omnia, tam Gr. quam *Lat.* in *Editis* ἀποστραφησομένου τὸ θεῖον.

i Ἅπαν.] Vox ἅπαν deſideratur in *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.*

k Καὶ διαβᾶσα] Διαβᾶσα δὴ τὸ π. in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαβᾶσα οὖν τὸ π. in *Editis.*

l Ρουβηλὶς] Ρουβὶλα *Vat.*

m Γαδὶς,] Ita *Samb* & *Big.* Γάδδα *Vat.* in *Editis* Γάδδις.

n Μανασσηλιτῶν] *Al.* Μανασσιτῶν.

o Ἱδρύσαντες] Ἱδρυσε) ſolus *Vat.*

p Κατοικησομένους] Ita velim cum *Epiphanio.* κατοικησομένους *Baſ.* & *Gen.* κατοικημένης libri quatuor è ſcriptis. Mox *Gall.* 1. θείων. & idem τὸν βωμὸν ἱδρ. BERN. Ita *Vat. Baſ.* & *G.* κατοικημένης in quatuor *MSS.* κατοικησαμένους amplexus eſt *Bern.*

q Ὑποπειρᾶσαι αὐτῶν] Ἀποπειρᾶσαι *Samb. Big.* & *Vat.*

r Ἐπειτ' ἂν] *Al.* ἔπειτ. ἂν γε κ.

s Ἐκκλησία] Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνελέγη.

t Νενουθετῆσθαι] Eo modo *Samb.* pro νουθετῆσαι. in *Editis* νουθετεῖσαι.

v Ἐφ' ὅπλα] *Big.* ἐπ' ὅπλα καὶ τὴν χειρῶν τιμωρίαν. Dein *Samb.* καταλογισμὸν θεῖον. BERN.

x Καὶ δικαίως] Εἰ ἢ ἀδίκει ἀμ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.*

y Δεδωκεν ἀκροατὰς] Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Baſ.* & *G.*

z Ὑμᾶς πρόνοιας] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ἡμᾶς.

"μὴ μανέντες, νόμων ἢ [a] πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην
"λαβόντες. ἀν δ' ὀπιμένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ [b] πα-
"ραιτησόμεθα τ ὑπὲρ τ νόμων πόνον· ἀλλὰ περαιω-
"σάμενοι τ [c] Ιορδάνην τούτοις βοηθήσομεν, καὶ [d] πρὸς
"αὐτῷ τῷ Θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν
"ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις διαφθείρον-
"τες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι τ ποταμὸν καὶ
"τ ἅγ Θεοῦ δυνάμεως ἔξω γεγονέναι. πανταχοῦ δ' ἐν
"τοῖς τούτου ἐσμὲν· καὶ ἀποδρᾶναι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ
"τὴν [e] ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδύνατον. εἰ δ' οἴεσθε τὴν
"ἐνθάδε περιουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τ σωφρονεῖν,
"ἴσθι [f] κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀναδάσασθαι,
"καὶ ποτὲ μὲν ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' [g] εὖ ποιήσετε σω-
"φρονήσαντες, καὶ ὀπὶ νεαροῖς [h] μεταθέμενοι τοῖς
"ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων
"καὶ γυναικῶν, μὴ παράσχειν [i] ἡμῖν ἀναγκὴν ἀ-
"μύνασθαι. [k] ὡς οὖν τ ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας,
"καὶ τ φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-
"νης, ὅτω [l] βουλεύεσθε· λόγοις ἥττηθῆναι συμφέ-
"ρειν [m] ὑπολαβόντες, ἢ πείρᾳ ἔργων καὶ πολέμου πει-
"μένειν.

κζ'. Τοσαῦτα δ' Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ πρεσβύ-
τεροι τ ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος [n] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο
πρὸς τ ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, "καὶ μήτε
"συγγενείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστῆσαι, μήτε καινο-
"ρισμὸν ἀναρῆσαι τ βωμὸν, [o] ἔλεγον· ἀλλὰ Θεὸν τε
"ἕνα γινώσκειν τ Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν, καὶ τ [p] πρὸς τ
"σκηνῆς βωμὸν [q] χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τ μέν-
"τοι γε νῦν ἀναστῆσαι, διὸ ὃν καὶ ὕποπτοι γεγένασιν, ἀ
"κατὰ θρησκείαν ἱδρυθαι, σύμβολον ἢ ὅπως εἴη καὶ τεκ-
"μήριον εἰς τ αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀ-
"ναγκὴ τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ'
"[r] ἀπὸ διαβάσεως ἀρχὴ, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡ-
"μῖν [s] τοῦ ὀπὶ τοιαύτην τὸν βωμὸν αἰτίαν κατασκάσαι
"θῆναι ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔ-
"χοντες ὑπόληψιν, μηδὲν καταγινώσκετε τούτων, ἐφ'
"οἷς ἐξῶλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τοῦ Ἀβράμου
"γένους ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειρῶσιν ἔθεσι, καὶ τοῦ συ-
"νήθους τρόπου παρηλλαγμένοις".

κή. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆλθε
πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ.
ὁ δ', χαίρων ὅτι μηδεμίᾳ ἀνάγκῃ στρατολογεῖν [t] αὐτὸς
μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ
ἀνθρώπων συγγενῶν, χαρισαμένους [u] τὴν τούτων τῷ Θεῷ
θυσίας [v] ἐπιτέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸν πλή-
θους εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικί-
μοις διῆγε. ἔτη δ' ὕστερον εἰκοσιν, [x] ὑπέργηρως δὴ
ὢν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα
τ πόλεων, καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ [y] τὴν γερουσίαν, καὶ ὅ πλή-
θους ὅσον ὢν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν,
τάς τε δυναστείας ὑπὲρ Θεοῦ ἀπίσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς·
[z] πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ παντὸς σχήματος εἰς τὸν

Josue postrema ad populum adhortatio.

Jos. c. 24.

a Πατρίων αἰδῶ] Πατρώων ὠδῶ *Big.* πατρώων αἰδῶ *Samb.* Lis ipsa esto Luciani & consimilium Sophistarum. Qui tamen πάτριος & πατρῷος communius usurpabit, veterrimorum instar Scriptorum haud fecerit. BERN.

b Παραιτησόμεθα] Παρεσπασάμεθα *Vat.* & *Gall.* 1.

c Ιορδάνην] *Samb. Hen.* & *Busb.* ἰορδανῶν ab Interpretibus SS. Bibliorum. BERN. Ἰορδάνου *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* esse existimat *Bern.*

d Πρὸς αὐτῷ τῷ Θεῷ,] Vehementius & audacius *Gall.* 1. & *Epiphanius* κ. πρὸ αὐτῶν τῷ Θεῷ BERN.

e Ἀπ' αὐτῆς] Ἀπὸ ταύτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτῆ *Vat.*

f Κωλύσει πάλιν] Κωλύει *Big. Samb.* & *Vat.*

g Εὖ ποιήσετε] Ita *Samb.* in *Editis*, *Alisque* εὐποιήσαιτε.

h Μεταθέμενοι] Μεταθέμεθα *Big.* & *Samb.*

i Ἡμῖν ἀναγκὴν ἀμύνασθαι.] Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.*

k Ὡς οὖν τ ὑμετέρας] Ὥστε τ' ὑμ. *Big.* & *Samb.* ὡς οὖν τ' τε ὑμ. *Vat.*

l Βουλεύεσθε] Ita *Gen.* & *MSS.* Βουλεύεσθαι *Bas.*

m Ὑπολαβόντες,] Ὑπολαμβάνοντες *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

n Αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο] Αὐτῶν *Samb* & *Vat.* ac mox ἠρξάτο *Vat.*

o Ἔλεγον·] Λέγειν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

p Πρὸς τ σκηνῆς] Πρὸ τ' σκ. *Big.* & *Samb.*

* *Ad sacra faciendum.*] *Gelenius* vertit, *quod victimas nostras excipiet.*

q Χάλκεον,] Vocem χάλκεον non agnoscunt *Samb.* & *Vat. Interpr.*

r Οὐχὶ διαβάσεως] Οὐ *Big. Samb.* & *Vat.*

s Τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ] Ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ *Vat.*

t Αὐτὸς.] Forte abundat. COCC.

u Ἐπιτέλει.] Ἐπιτελεῖ *Coll. Big.* & *Voss*

x Ὑπέργηρως δὴ ὢν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὑπέργηρω ὄν, *mer.* in *Editis*, *Alisque.*

y Τὴν γερουσίαν,] Eo modo *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* τὰς γερουσίας in *reliquis.*

z Πολλαὶ δ' ἦσαν] Ea enumerat *Josua*, c. 24.

"meruisse videbimini, ad pœnitentiam adducti,
"& non ad majorem insaniam prolapsi, è contra
"vero leges patrias reveriti & memoria complexi.
"Quod si in delictis persistatis, nullum pro legibus
"laborem detrectabimus; sed, fluvio superato, ea-
"rum ipsiusque pariter Dei honorem tuebimur,
"inter vos & Chananæos nihil interesse existiman-
"tes, sed *vos quoque* similiter ac ipsos perimentes.
"Cavete enim putetis vosmet, quia fluvium trans-
"istis, extra Dei potestatem evasisse. Ubique
"autem vos ambit ejus imperium; nec quoquo
"modo licet ejus potentiam & ex ea vindictam
"effugere. Si vero arbitremini *vestrum* ad hæc
"loca accessum obstare quo minus recte sentiatis;
"vobis integrum erit terram iterum dividere, &
"hanc ipsam pecoribus compascuam relinquere.
"Sed bene agetis si ad sanam mentem redeatis, &
"post nova peccata sententiam mutetis. Vosque
"per liberos ac conjuges obsecramus, ne nobis
"necessitatem *vobiscum* dimicandi imponatis.
"Quasi vero vestra omnium salus vobisque cha-
"rissimorum in hac concione sita esset, ita con-
"silium inite, melius esse rati verbis persuaderi,
"quam factorum bellique experimento stare".

27. Cum hæc disseruisset Phineesis, qui præerant concioni populusque ipse universus cœperunt crimina sibi objecta diluere, dicebantque, "se ne-
"que à cognatione defecisse, neque innovandi
"studio aram erexisse; sed Deum unum agnosce-
"re, Hebræis omnibus communem, atque illud
"æneum ante Tabernaculum positum altare * ad
"sacra facienda. At quod nunc ereximus, quod-
"que vestræ suspicioni ansam præbuit, non reli-
"gionis ergo exstructum est, sed ut signum sit &
"indicium in omne ævum necessitudinis quæ no-
"bis vobiscum intercessit, atque causa justa cur
"recte *de Deo* sentiamus ritibusque patriis adhæ-
"reamus; & non, ut vos suspicamini, transgressio-
"nis principium. Deus autem nobis testis sit lo-
"cuples, quod eo *solum* nomine aram *hanc* ex-
"struendam esse fecerimus. Unde vobismet me-
"liora de nobis persuadentes, nihil tale nobis im-
"putetis, propter quod morte digni censendi
"sunt, quotquot, ab Abramo oriundi, novis mo-
"ribus studentes à receptis discedunt institutis.

28. Cum autem Phineesis hanc *honestam* orationem habentes collaudassent, reversus est ad Jesum, & quæ illi fecissent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret necessitas, nec ad cognatorum sanguinem fundendum & bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac post hæc, multitudine ad sua patrimonia dimissâ, Jesus ipse Sicimis agebat. Anno autem post vicesimo (tum enim senio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, atque è plebe quotquot commode congregare potuit, cum adessent, & illis cuncta Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tan-

tantam gloriam & rerum abundantiam provectis). Deique voluntati, eis adeo benignæ, obsequium præstare hortabatur, utpote quod sola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum esse *dicebat*, è vita discessuro, hujusmodi eis admonitionem relinquere: eosque rogabat ut adhortationem suam memoria *perpetuo* tenerent.

δοξης καὶ ωφελιας ωρομενοις. φυλάττειν τε τὰ τοῦ θεοῦ ωροαίρεσιν, ἔχουσαν ἄτως ωρὸς αὐτούς, [a] ωαρακάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμένειν τὸ θειον. [b] αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, ωαραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίου διὰ μνήμης ποιήσασθαι τὴν ωαρακέλευσιν.

Imperator optimus vita decedit. Jos. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba fecisset, mortem obiit, cum annos vixisset centum & decem. quorum quadraginta cum Moyse, ut ab eo *sibi* utilia disceret, commoratus est: illis vero post obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam desiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; sed in utroque summus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis consiliis magnæ solertiæ, virtutisque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus est autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, sacerdotio Phineesæ filio relicto: ejusque monumentum & sepulchrum exstat in urbe Gabatha.

κθ'. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα ωρὸς τοὺς ωαρόντας διαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ὅτι διδασκαλία τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαράκοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὸν ἐκείνου τελευτὴν γέγονε, [c] πέντε καὶ εἴκοσι. [d] ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα ωρὸς τοὺς ωολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἀπορῶν, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρων· ωρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὐψυχῶν καὶ μεγαλοτολμῶν, ωρυτανεύσαί τε τὰ κατὰ τὴν εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ ωρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἡρμοσμένος. θαπτεται δὲ ἐν ωόλει [e] Θαμνᾷ τῇ Ἐφραίμου Φυλῆς. θνήσκει δὲ [f] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς, φινεέσῃ τῷ ωαιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτοῦ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ ωόλει τυγχάνει.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phineesæ relicto. Jos. c. 24.

CAP. II.

ΚΕΦ. β'.

Quomodo imperatore mortuo Israëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti sunt calamitates; ortaque seditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. *interempta est.*

Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, ωαραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλίται τοὺς ωαλαίους νόμους μεγάλων ἐπράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Judæ tribus Chananæis bellum princeps infert Jud. c. 1.

HOrum autem post obitum Phineesses vaticinatus est juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoscere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *sibi sociam* assumpsit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione sublatis, idem facerent illis qui in Symeonis sorte relicti erant.

ΜΕτὰ δὲ τὸν τούτων τελευτὸν Φινεέσης [g] ωροφητεύσας [h] τοῦ [i] τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶν Χαναναίων γένους τῇ [k] Ἰουδαίᾳ Φυλῇ ωαραχεῖν τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ διὰ ωαντὸς ἦν μαθεῖν [l] τί καὶ ωερὶ τοῦ δοκεῖ. καὶ [m] ωροσλαβέσθαι τὴν [n] Συμεωνίδα, [o] ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν [p] ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς [q] ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ [r] τοῦτο ποιῶσιν.

II. *Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jerosolymitanorum urbes expugnantur. Jud. c. 1.*

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam *urbem* eos exspectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum significat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) sperabantque de Israëlitis se victoriam reportaturos esse, quod mortuus esset Jesus. Israëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congressæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes insequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non semper potui latere Deum, "*jam* eadem passus, quibus antea duos & septua"ginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jerosolymas usque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quam-

β'. Χαναναῖοι δὲ, ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν ωραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ [s] Βεζέκλων αὐτὸς ὑωέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκλωϊτῶν Ἀδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ γὰρ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκλωϊτῶν κύριος, Ἀδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων [t] γλώττῃ κύριος [v] λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τὸ τεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δὲ αὐτοῖς [x] οἱ Ἰσραηλῖται, [y] δυσὶ φυλαῖς αἷς ωρεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑωὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [z] Ἀδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑωὸ αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λή"σεσθαι [a] Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατ' [b] ἐμοῦ "καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πράξαι ωρότερον οὐκ ἐνε"τράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ἱεροσολύμων· "τελευτήσαντα δὲ γῇ θάψουσι. καὶ [c] διεξέρχεσιν αἱρούντες τὰς

[a] Παρακάλει,] Τιμῇ πάσῃ χρωμένους post παρακάλει inserunt *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & mox τῇ & γε omittunt.

[b] Αὐτῷ γὰρ καλῶς] Ita in libris omnibus præter *Bas.* & *Samb.* qui habent αὐτῷ γὰρ κ.

[c] Πέντε καὶ εἴκοσι.] Juxta *Epiphanii* Cod. εἴκοσι καὶ ἕξ.

[d] Ἀνὴρ δὲ] Ἀνὴρ μήτε συνέσεως οὐδενὸς in quibusdam *MSS.*

[e] Θαμνᾷ] Hæc est quæ in Sacro Codice Timnath cheres dicitur, diversa a Θαμνᾶ, urbe, unde tempore Josephi nostri regio Thamnitica nomen tulit. REL.

[f] Κατ' αὐτὸν] Ὑπ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

[g] ωροφητεύσας] Perpetuo oraculum per Urim & Thummim ωροφητείας vocabulo exprimit, ut notavit *Schotanus.*

[h] Καὶ] Forte delendum. COCC.

[i] Τοῦ Θεοῦ βούλησιν,] Articulum præterit *Vat.*

[k] Ἰουδαίᾳ Φυλῇ] Ἰούδα Φ. *Vat.*

[l] Τί καὶ Θεῷ δοκεῖ.] Τί καὶ τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.*

[m] Προσλαβέσθαι] Προσλαβέσθαι pro ωροσλαβέσθαι ἰῶ vel ωροσλαβεῖν, sicuti p. 265. v. 3 Φέροντες pro Φέροντις ἦταν vel ἔφερον.

[n] Συμεωνίδα,] Φυλὴν post Συμεωνίδα adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων] Forte ἐφ' ᾧτε, ἐξαιρεθέντων τῶν ἐκείνῃ ὑποτελῶν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ τοῦτο ποιῶσιν. COCC.

[p] Ἐκείνων ὑποτελῶν,] Ἐκείνης *Big.* & *Samb.*

[q] Ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ] Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. *Samb.* & *Vat.*

[r] Τοῦτο ποιῶσιν] Ταὐτὸ ποιῶμεν *Hen.* & *Busb.*

[s] Βεζέκλων] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* quo fere modo LXX. Ζεβέκλων & mox Ζεβεκλωῖτῶν in *Editis*, *Aliisque.* Vetus esse mendum constat ex *Steph. Byzant.* v. Ζεβεκη, qui in vitiosos *Josephi* codices inciderat.

[t] Γλώττῃ] Διαλέκτῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[v] Λέγεται.] *Coll. Voss.* γίνεται.

[x] Οἱ Ἰσραηλῖται,] Illud οἱ inserui ex *Big.* & *Samb.*

[y] Δυσὶ φυλαῖς] Judæ & Simeonis. REL.

[z] Ἀδωνιβέζεκον.] Ἀδωνιζέδεκον *Iidem.* ut & modo superius.

[a] Θεὸν ἔμελλον,] Τὸν Θεὸν *Vat.*

[b] Δυσὶν καὶ ἑβδομήκοντα] Juxta *S. Literas* tantum LXX.

[c] Διεξέρχεσιν] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διεξίασιν, & mox Ἀφιεῦντες *Vat.* & *Samb.*

τὰς πόλεις· ἁλείσας τε λαβόντες, ἐπολιόρκουν Ἱερουσάλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χερσὶν, πάντας ἔκτεινον τοὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τείχων ἐχυρότητι καὶ φύσει τοῦ [d] χωρίου.

γ'. Ὅθεν μετεστρατοπέδευσαν εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. [e] ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, [f] οἱ διὰ σωμάτων [g] μεγέθη καὶ μορφὰς οὐδὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὁμοίαν ἀπολιπόντες ἀπιστίαν ἀπέφαινον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. [h] δείκνυται δ' ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ [i] πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον [k] γέρας ἔδοσαν [l] μετὰ τῶν διχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωυσέως ἐντολάς· ἦν δ' οὗτος τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. ἀπέδοσαν δὲ καὶ τοῖς [m] Ἰέθρᾳ τῷ Μαδιανίτῃ γαμβρῷ, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολούθησαν ἐκείνοις, καὶ σωθῆναι αὐτοῖς ὅτι τὴν ἐρήμην.

δ'. Ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ [o] Συμεωνὶς, τὰς μὲν ἐν τῷ ὀρεινῷ τῶν Χαναναίας πόλεις εἷλον, τὰς δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ἀσκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον. ἀπέφυγε δ' αὐτὰς Γάζα, καὶ Ἄκκαρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας. καὶ αἵδε μὲν αἱ φυλαὶ, μεγάλως ἐν τῷ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι, [p] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατέθεντο τὰ ὅπλα.

ε'. Βενιαμίτης δὲ, τούτων γὰρ τῷ Ἱεροσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [q] αὐτῶν συνεχώρησαν Φόρους τελεῖν. καὶ ἕως παυσάμενοι πάλαι, οἱ μὲν ἐν κτήνεσιν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν [r] ἠχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτιν μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις δεκάτοις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ὑποτέλμοις εἶναι.

ς'. Ἡ δὲ [s] Ἐφραίμου, πολιορκοῦσα Βέθηλα, πόλιν οὐδὲν ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων [t] ἤνεγκε τὴν πολιορκίαν. οἱ δὲ, καὶ περ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ὅτι κομιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, ἀποδώσειν τὴν πόλιν, σώσειν αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖνον ὅτι τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὅτως προδοὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζ. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ἰσραηλῖται· τὰ δὲ γῆς καὶ τῶν τούτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. [u] τῶν δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῖς ὑπαρχόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου [x] ὠλιγώρουν, καὶ τὰ πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθὲν δ' ὅτι τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαιντο πρὸς τὸν αὐτῶν γνώμῃ τὰ Χαναναίων· [y] ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαιντο πολλῇ κατ'

plurimis, Jerosolymas adorti sunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: superiorem vero obsidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

3. Quam ob rem castra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi* capta *incolas* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum dispares, stupendum erant spectaculum & res auditu horrenda. monstrantur & adhuc etiamnum horum ossa, in nullo iis quæ sub fidem veniunt similia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moysis, donarunt: hic autem erat unus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Quin & posteris Jethræ Madianitæ, Moysis enim socer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria enim relicta ipsos sequuti sunt, & cum eis erant in deserto. *Chebron vi capta. Jud. c. 1.*

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *solas* Ascalonem & Azotum. Illos autem evasit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum essent in campestribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *semper* afficiebant. Ac istæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, suas in urbes se receperunt, & arma deposuerunt. *Quæ loca non occuparint Judæi. Jud. c. 1. c. 2. c. 3.*

5. Benjamitæ vero, nam horum in sorte erant Jerosolymæ, habitantibus *ea lege* urbem concesserunt, ut eorum vectigales essent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam se contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipsæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum solutione contenti, permisere Chananæis à bello vacare. *Israëlitæ contra Dei mandatum Chananæis parcunt, & sibi posterisque incendium acciunt. Jud. c. 2.*

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admovisset, multo tempore ac labore obsidioni impenso nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi assidere perseverarunt. Postea uno è civibus comprehenso, qui *versus eos* accederet ad necessaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, si urbem proderet: isque juravit se ea conditione urbem illis traditurum esse. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum suis servatur: illi vero, incolis omnibus occisis, urbem occupabant. *Bethela proditione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.*

7. Ac post hæc Israëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebusque rusticis, operam navabant. Hisce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honestam disciplinam negligebant, legesque & instituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejusmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; dein- *Israëlitis à Deo rascitur, quod Chananæis pepercerint, & a patria, legum institutione defecerint. Jud. c. 2.*

d Χωρίου.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* πεδίου. HUDS. Χωρίου MS. nec enim erat illic loci πεδίου. REL.

e [Ὑπελείπετο] Ὑπολελείπτο *Big.* & *Samb.*

f Οἱ διὰ σωμάτων] In *Hamartolo* οἳ διὰ σ. & dein ἀπιστίαν ἀπέδοξον θέαμα. Vide *Grotii* Annott. ad Lib. 1. de *Ver. Chr. Rel.* c. 16.

g Μεγέθη] Μεγέθη *Vat.*

h Δείκνυται] Δείκνυ καὶ νῦν ἔτι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Hamart.*

i Πίστιν] Forte πύστιν COCC.

k Γέρας] Nota optimas urbes fuisse, quæ Levitis datæ sunt. Antea illas dixit ἀγαθὰς καὶ καλὰς fuisse. REL.

l Μετὰ τῶν διχιλίων] Μετὰ καὶ τῶν *Big.* & *Samb.* Hac de re vide p. 204. v. 9.

m Ἰέθρᾳ τῷ] Ἰοθόρῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ex Ἰοθὸρ *Interpretum* LXX.

n Γαμβρὸς] Vide *Spanhemium* de *Usu Numism.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lipsi.*

o Συμεωνὶς,] Ita *Vat.* (*Coll. Big.* & *Voss.*) & *Epiphanii* aliquot *Codd.* in *Aliis* Συμεωνὶς.

p Ἀνεχώρησαν] Ἀνεχώρουν *Vat.*

q Αὐτῶν συνεχώρησαν] Αὐτῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Ἠχόλουν.] Εὐχόλουν *Iidem*, forsan pro εὐχόλουν, *Atticorum* more neglecto augmento.

s Ἐφραίμου,] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ δὲ Ἐφραίμ π.

t Ἤνεγκε τὴν πολιορκίαν.] In *MSS.* ἄνεγκε.

u Τῶν δὲ κτ.] Τὰ δὲ πλεῖστα σφίσιν ἐπιδόντος *Hen.* & *Busb.*

x Ὠλιγώρουν,] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὀλιγώρουν.

y Ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι] Ἔπειθα προλείψῃ *Hen.* & *Busb.*

deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Iſraëlitæ non ſolum in magno mœrore erant ex hac Dei monitione, ſed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti eſſent ſegniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium ſtatus: & neque ſenatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magiſtratus. Vitam autem in agris agebant, quæſtus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & ſecuritate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo uſque proceſſerunt ut bello ſe invicem laceſſerent tali de cauſa.

Hiſtoria de uxore Levitæ à Gabaëniſibus ſtupro corrupta & necata. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, fortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem vehementer amaret, ejuſque pulchritudine vinceretur, male ſe habuit quod pari amore illum non complexa eſſet. Porro cum illa alieniorem *indies* ſe gereret, ac ille præterea eo magis amore exarderet, quotidianæ inter eos ortæ ſunt querelæ: tandemque mulier iis preſſa & gravata, à viro digreſſa mente quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad ſoceros ſe contulit; ac querimoniis diſcuſſis cum uxore in gratiam redit. Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decreviſſet domum repetere, circa meridiem egreſſus eſt. ſerius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus ſequebatur; eiſque aderat aſinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jeroſolymas eſſent, triginta enim ſtadia *jam* fuerant progreſſi, famulus ſuadebat, ut aliquo diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates inciderent, præſertim cum non longe abeſſent ab hoſtibus, tempore *iſto* etiam familiaria parum tuta & ſuſpecta reddente. Verum Levitæ non placuit id conſilii, ut alienigenarum uteretur hoſpitio; (nam Chananæorum urbs erat) ſed *melius eſſe* cenſebat, ut viginti ſtadiis emenſis ad Iſraëlitarum urbem diverterent. Illique cum aſſenſum eſſet, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum ſol jam occubuiſſet. Ac nemine eorum, qui tum in foro verſabantur, eos domum ut hoſpitio exciperentur invitante, ſenex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quiſnam ſit, & quam ob rem *illuc* veniens, ſub tenebras neceſſaria ad cœnam ſibi peteret. Cui ille ſe quidem Levitam eſſe fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero ſe referebat in ſorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipſe * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuito* in eum inciderit, voluit ut apud ſe in hoſpitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adoleſcentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejuſque* formæ venuſtatem admirati

αὐτῶν ὠμότητι καιρὸν λαβόμενοι. οἱ δὴ καὶ θεὸς τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δυσχύμως εἶχον, καὶ θεὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε θ᾽ ὑπὸ τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ θεὸς τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὸν τρυφὴν ἐκλελυμένοι. καὶ παιδεύειν ἤδη τὴν ἀρετοκρατίαν διεφθάρθαι· ἐκ τῆς μαντείας οὐκ ἀπεδείκνυσαν, ἐπὶ ἀρχὴν ἄλλην αὐδεμίαν τῶν πρότερον νενομισμένων. ἦσαν δὲ ἐν τοῖς [z] ἀρχεῖς ἠδυνῆ τοῦ κερδαίνειν [a] πεπεδεδεμένοι. ἐκ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν ῥᾳθυμίαν αὐτοὺς πάλιν [b] κατελάμβανε δεινή, καὶ παρήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

ἡ. Λεβίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῶν Ἐφραίμου κληρυχίας ὤν, καὶ ἐν ἐκείνῃ καλοικῶν, ἄγεται γυναῖον ἀπὸ [c] Βηθλέμων. τῆς δὲ Ἰούδα Φυλῆς τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ χωρίον. [d] ἐρῶν δὴ σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς [e] ἡττημένῳ, ἠτύχει τῶν παρ᾽ ἐκείνης [f] οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως δ᾽ αὐτῆς ἐχούσης, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένῳ τῷ πόθῳ, [g] μέμψεως σωνεχῶς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, θεὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, θεὸς τοὺς γονεῖς ἀφῆκε, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὴ φέρων ὁ ἀνὴρ ὑπὲρ τῷ ἔρωτι, ἦκε θεὸς τοὺς πενθερούς· καὶ, διαλυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται θεὸς αὐτήν. καὶ πέντε μὲν ἡμέρας [h] αὐτόθι διῆγον, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, ὡς δείλιον ἔξειν. βραδὺν γὰρ ἀπελθεῖν οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τὰς ἡμέρας τελεῖν ἐπιθυμοῦντο. θεράποντα δ᾽ αὐτοῖς εἷς εἵπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ᾽ ᾗς [i] ὠχεῖτο τὸ γυναῖον. [k] γλομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σχεδὸν δ᾽ [l] ἐληλύθεσαν ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί που, μὴ καί τι [m] καὶ τὰ νυκτὸς αὐτὲς ὀδυνοῦσας [n] καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα ἅδε πόρρω πολεμίων ὄντας, καὶ καιρὸν πολλάκις ὑποσφαλῆ καὶ ὑποπτα ποιοῦντα καὶ τὰ φίλα. τῷ δ᾽ οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ᾽ ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοδόκῃ· Χαναναίων γὰρ [o] ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ [p] προελθόντας εἴκοσι σταδία, εἰς οἰκείαν ἡξίου καταγεῶαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [q] Γαβᾶν [r] Φυλῆς τῶν Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας ὥρας. καὶ μηδενὸς ὑπὸ ξενίαν τῶν κατὰ τὴν ἀγορᾶν αὐτὸν προκαλουμένου, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιὼν, τῶν μὲν Ἐφραϊμίτιδος Φυλῆς ὢν, ἐν ᾗ τῇ Γαβᾷ διατώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, καὶ δι᾽ ἃς αἰτίας σελλόμενος σκότος ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὴ, Λεβίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γυναῖον δὲ πρὸς τῶν γονέων ἄγων, πρὸς [s] αὐτὸν ἀπεῖναι· τὴν δ᾽ οἴκησιν [t] ἐσθλὰ τυγχάνειν ἐν τῇ [v] Ἐφραίμου κληρυχίᾳ. ὁ δὴ πρεσβύτης, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ᾽ αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. [x] νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαιωνῶν, ὅτι τὸν ἀγορᾶς τὸ γυναῖον θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπὶ θεὰ τῷ πρεσ-

x Ἀγορᾶς ἤδοντο] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἦσαν δὲ ἐν ταῖς ἀγορᾶις &c. *erant autem, ut qui maxime, quæſtus* &c.

a Περσεδεμένοι.] Sic in *MSS.* in *Editis* περσεδεδωμένοι.

b Κατελάμβανε] *Al.* καταλαμβάνῃ.

c Βηθλέμων.] Ita ex *Cod. Samb.* ut in recto ſit Βήθλεμα, ſicuti Βήθλα. in *reliquis* Βηθλεμῶν.

d Ἐρῶν δὴ] Ἐρῶν τε *Vat.*

e Ἡττημένῳ,] Ἡττωμένῳ *Vat.*

f Οὐχ ὁμοίων πειρώμενος.] Οὐχ ὁμοίων τυγχανόντων *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.*

g Μέμψεις] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & mox infra, v. 23. in *Editis*, *Aliiſque* σκέψεις. *lites* reddit *Epiphan.*

h Αὐτόθι διῆγον,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* θεὸς αὐτόθι in *Editis.* θεὸς αὐτὰς mallem. HUDS. Abundat θεὸς, aut adverbialiter ponitur. COCC.

i Ὠχεῖτο τὸ γυναῖον.] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὀχεῖτο.

k Γενομένων] *Al.* γινομένων.

l Ἐληλύθεσαν] Ita *Samb.* in *reliquis* ἐληλύθεισαν.

m Καὶ τὰ νυκτὸς] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.*

n Καταλάβοι] Καταλάβῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

o Ἦν ἡ πόλις·] Ἦν πόλις *Vat.*

p Προελθόντας] Προελθόντες εἰκ. σ. εἰς οἰκ. ἠξίουν *Big.* & *Samb.*

q Γαβᾶν] Cum *Editis* conſentiunt *MSS.* niſi quod diverſo accentu Γαβᾶν aut Γάβαν habeant. Γαβαὼ *Zonare*, Γαβαὰ LXX.

r Φυλῆς τῶν Βενιαμίτιδος,] Ad hunc modum in quatuor *MSS.* Φυλῆς τῶν Βενιαμίτιδος. ἤδη δὲ ὀψίας ὥρας, καὶ μηδενὸς &c.

s Αὐτὸν ἀπεῖναι·] Ita cum *Editis*, *Aliiſque*. αὐτὸν *Samb.*

t Ἐσθλὰ τυγχάνειν] Ἐσθλωσὶ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb*

v Ἐφραίμου] Ita ex *iiſdem.* Ἐφραίμιῳ in *Editis*, *Aliiſque*.

* *In eadem tribu domicilium habuerit,*] *Ad eandem tribum conferetur*, vertit *Schotanus.*

x Νεανίαι] Νεανίσκοι *Vat.*

πρεσβύτῃ παρηγμένῳ ἔμαθεν, καταφρονήσαντες τ ἀσθενείας ϗ τ ὀλιγότητ, ἦκον ἐπὶ τας θύρας. ὁ δ πρεσβύτης φιλαλλοφύλ ἀπαλλάττεσθαι. [y] ϗ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἱκέτευον αὐτὸν φιλοχόν τ τῶν ξένων πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δ συγχυθ τε λέγοντ ϗ [z] λοιπὸν δ πρεσβύτ, [a] ϗ δρασθ αὐτὸς δεινὰ ὑπ' ἡδονῆς εἰς τὰς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν δ δικαίᾳ ϗ κατεγέλων· ἠπείλουν δ ϗ ἀποκτενεῖν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα τ ἐπιθυμίας αὐτῶν. [b] εἰς δ' ἀνάγκην πεσηγμένος, ϗ μὴ βιαίμενος τὸς ξένους [c] φθείρειν ὑβριστὰς, τ ἑαυτ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσθαι τ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτὸς λέγων νομιμώτερον, δίκα τ εἰς τὸς ξένους ὕβρεως, αὐτὸς δ μηδὲν ἀδικοῦντ ὑς [d] ὑποδεξαμ τοῦτ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' ἤδεν τ παρὰ δ τ ἐπὶ τῷ ξένῳ ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο πιστὸν φιλανθρωπίαν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [e] ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾶν φιλάνομον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, ϗ πεσθέμενοι μᾶλλον τῇ βιαίᾳ τ ἡδονῆς, ἀπῆγαγον πρὸς αὐτὸς τὴν γυναῖκα· ϗ δι' ὅλης [f] τ νυκτὸς ἐμπλησθέντες τ ὕβρεως, ἀπέλυσαν πρὸ ἐρχομένῳ ἡμέραν. ἡ δ πεπλανημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρὰ τ ἐπὶ τῷ ξενίαν, ϗ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπώκει, ϗ δ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθειν [g] τ ἀνδρί· τοῦτον γὰρ μάλιστα τοὺς γεγονότας ἔχειν [h] ἀνιάτως ἐλογίζετο· καταπεσοῦσα τῷ ψυχρῷ ἀφῆκεν. ὁ δ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὑπνῳ βαθεῖ [i] κατοχεῖσθαι τὴν γυναῖκα, ϗ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπεχείρει· ὡς δ συνῆκεν ἤδη διεφθαρκὼς, ὡς οὐκ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν [k] φιλάρρους τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ἐπὶ τῷ ξενίαν αὐτῶν. ὡς δ πλουτήσασαν ἔμαθεν, [l] σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθ τ κακῶν ἐπιλεγόμενος τῷ κτηνῇ νεκρὸν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς [m] αὐτόν· ϗ διελὼν αὐτὴν κατὰ [n] μέλ εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστω φυλῇ, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζουσι λέγειν τὰς αἰτίας τ πλούτης [o] γυναικὶ ϗ τῇ βίαν τῆς φυλαῆς.

ϑ'. οἱ δ ὑπό τε τ ὄψεως ϗ τ ἀκοῆς τ βεβιαμένων κακῶς ἁλισθέντες, πρότερον οὐδενὸς τοιούτ πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκρίτ ϗ δικαίας εἰς τὴν Σιλουῶ συλλεχθεῖς, ϗ πρὸ τ σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμησαν, ϗ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπέσχε δ' αὐτὸς ὁ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως ὅπως πρὸς τὸς ὁμοφύλους ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις ἁμιλλεχθῆναι περὶ τ ἐγκλημάτων, ϗ νόμ μηδ' ἐπὶ τὸς ἀλλοτρίους ἐφιέντ δίκα πρεσβείας, ϗ τοιαύτης πρὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, [p] τὸς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν [q] ἔχειν τῷ νόμῳ πεισθέντας πέμψαι πρὸς τὸς Γαβαωνὸς ἐξαιτοῦντας τὸς αἰτίους· ϗ παρεχομένων μὲν ἐρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτὸς ἀμυνάσθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαωνὸς κατηγοροῦντες τ νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, ϗ πρὸς τιμωρίαν αἰτοῦντες τὸς δράσαντας

erant, poſtquam apud ſenem diverſari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* ſimul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut diſcederent ſupplicante, atque ut vi abſtinerent & injuria; *vicissim* ipſum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe & Levitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hospitii* violarent, *illi* jus faſque deſpectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, ſi libidini ſuæ diutius obſtaret. At *ſenex* in anguſtias redactus, nolenſque ut hoſpites ſineret contumelia affici, ſuam eis filiam ceſſit & produxit: dicenſque minus eſſe peccati ut ea cupiditatem ſuam explerent, quam ut hoſpites injuriæ exponeret; ratuſque ſe hoc modo nihil injuſti in eos, quos exceperat, commiſſurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hoſpitem ferebantur deſiderio remitterent, ſed acrius inſtarent ut eam acciperent flagitantes, is quidem ſupplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi uſi ac magis magiſque libidine furentes, domum ad ſe mulierem abducunt: eamque per totam noctem conſtuprantes & ludibrio habentes ſub ortum auroræ dimiſerunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hoſpitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & præ pudore non auſa in conſpectum mariti venire (illum enim ægritudine inſanabili laboraturum eſſe exiſtimabat) humi collapſa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam ſomno profundo oppreſſam arbitratus, & nihil gravius ſuſpicans, ſuſcitare conabatur; quod eam conſolari decreverit, utpote quæ non ſe ſponte contumelioſis hominibus ſubmiſerit, ſed illi eam in *aliud* hoſpitium rapuerint. Ut vero defunctam eſſe intellexit, ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento impoſuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes diſſecans ad tribum unamquamque dimiſit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & *quam inauditam ei* vim *intulerint*.

Levita membra uxoris in 12. partes diſſecta per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

9. Illi autem & aſpectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejuſmodi experti ſunt, iraque pura puta & juſta perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, ſtatim ut arma caperent magno ſtudio decreverunt, & Gabaënos pro hoſtibus haberent. Eos autem reprimebat ſenatus, ſuadens non oportere ita ſubito bellum inferri popularibus, priuſquam querelæ verbis diſceptatæ ſint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis *quibus* ad ſaniorem mentem *revocari poſſint*. æquum igitur eſſe ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *ſceleris* auctores *ad ſupplicium* depoſcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accuſarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos poſtularent, qui nefaria quidem

Super ea re conſilium capiunt Iſraelitæ, & legatos ad Gabaënſes mittunt, qui injuriæ auctores ad ſupplicium depoſcunt. Jud. c. 20.

Gabaënſes ſceleratos tradere recuſant Benjamitæ. Jud. c. 20.

[y] Καὶ μὴ προσφέρειν] Μηδὲ πρ. *Vat.*
[z] Λοιπὸν] Λοιπὸν *Samb.*
[a] Καὶ δρασθ] Καὶ ὑπ' ἡδονῆς *Big.*
[b] Εἰς δ' ἀνάγκην] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* εἰς ἀνάγκην.
[c] Φθείρειν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* ὑποδεδέχθαι.
[d] Ὑποδεξαμ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἐπιδεξαμ.
[e] Ἱκέτευσε μηδὲν] Ἱκέτευσε *Big.* & *Samb.*
[f] Τῆς νυκτὸς] Articulum inſerui ex *iisd. Cod.*
[g] τ Ἀνδρί] *Schotanus* malit τ' ἀνδρὸς, invitis *MSS.*
[h] Ἀνιάτως ἐλογίζετο] Iterum ex *iisd.* ἀνίατα in *Editis*, *Aliisque.*
[i] Κατοχεῖσθαι] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* κατέχεσθαι *Baſ. G. Aliique.*
[k] Παρόχοι] Παράχη *Vat.*
[l] Σωφρόνως] Σωφρονῶν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*
[m] Αὐτὸν] Illud αὐτὸν pro αὐτὸν, vel ἑαυτὸν, quorum poſterius in *Big.* & *Samb.*
[n] Μέλη] Male μέρη in quibuſdam *MSS.*
[o] Γυναικὶ τῇ τῶν βίαν] Τῇ γυναικὶ τῇ τῶν παροινίαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* τῇ γ. τ. τ. διαφθορὰν *Vat.*
[p] Τὸς δόξαντας ἀδικεῖσθαι] Τὸς σοφίαν ἀδικεῖν στρατείαν ἀγαγεῖν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*
[q] Ἔχειν τῷ νόμῳ] Ἐχρῆ *Big. Samb.* & *Vat.*
* *Ad pœnam eos poſtularent.*] Et eos dari ad ſupplicia deposcentes, qui legitime non egiſſent; quaſi eſſet juſtum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ διαπαύσομεν αὐτὸς, ϗ ἐξαιρήσομεν κακίαν ἐξ Ἰσραὴλ juxta LXX.

dem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipſa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum poteſtatem tradere noluerunt, & ſibi contumeliæ eſſe exiſtimarunt ſi alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: ſimul enim cum iis inſolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciſcendos.

Iſraëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c. 20.

10. Ut vero Iſraëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipſorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, ſeque eos bello proſequuturos, magis iis iraſcentes, quam majores noſtros Chananæis *ſuccenſuiſſe* accepimus. Ac confeſtim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum eſſent viginti quinque millia ſexcenti, ex quibus erant quingenti, qui ſiniſtra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commiſſo, Benjamitæ in fugam vertunt Iſraëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortaſſe plures periiſſent, niſi nox eos inhibuiſſet & prælium diremiſſet. Et Benjamitæ quidem gaudio exſultantes in urbem ſe recipiunt; Iſraëlitæ vero in caſtra ex clade animo conſternati. at ſequenti die iterum acie congreſſi ſunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Iſraëlitarum cadunt octodecim millia, & cædem *multam* metuentes caſtra deſeruerunt. Cum autem acceſſiſſent ad Bethela urbem in proximo ſitam, & poſtridie jejunium egiſſent, Deo per Phineeſem pontificem ſupplicabant, ut eis ſuccenſere deſineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hoſtes. Deus vero hæc ipſa per Phineeſem vaticinantem pollicitus eſt.

Benjamitæ demum victi caſique ad internecionem. Jud. c. 20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviſo, dimidiam quidem noctu in inſidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conſerebant cum Benjamitis, & ſeſe ſubducebant cum illi inſtarent, eoſque perſequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim ſuffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes inſequebantur *Benjamitæ*, ita ut ſenes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hoſtes in poteſtatem ſuam redigere expetentes. Poſtquam autem *ſatis* longe ab urbe diſceſſum eſt, fugere quidem deſierunt Hebræi, converſi autem aciem inſtaurant, atque in inſidiis collocatis ſignum iſtud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi vero, ſimul ac ſe deceptos ſenſerunt, eo redacti ſunt, ut quid agerent plane neſcierint: atque in vallem quandam & locum concavum compulſi, à circumſtantibus telis petiti ſunt & confoſſi, ita ut omnes interirent præter ſexcentos. Illi vero conglobati & in denſum agmen coacti per medios hoſtes erumpentes ad montes vicinos ſe

Ex immani Benjamitarum cæde ſexcenti duntaxat evaſerunt. Jud. c. 20.

μὲν ἃ νόμιμα, γινομένης ἢ δικαίως ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ ἢ Γαβαωνῖται ὅτι τὰς νεανίσκας ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακοῦειν προστάγμασιν ἡγοῦντο πολέμου φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε [r] διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν.. ἦσαν ἢ ἐν ἀσκήσει μεγάλῃ [s] καὶ τῶν ἄλλων Φυλετῶν· πεπαιτιῶντο γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι βιαζομένους.

ια'. Ὡς ἢ ταῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ισραηλίταις τὰ ἀσεβῆ τῶν Γαβαωνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν [t] ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [v] ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειληφαμεν ὀργισθέντας. ἀσαφῆ τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν· [x] Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους τοὺς [y] λαιοὺς τὰς χεῖρας σφενδονῶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης γενομένης τῇ Γαβᾷ γινομένης, τρέπεται οἱ Βενιαμίτας τοὺς Ισραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν [z] ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάνησαν ἢ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμίτας, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ισραηλίτας καταπεπληγότες [a] τὴν ἥτταν εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμίτας κρατοῦσι, θνήσκουσι τῶν Ισραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [a] τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. θυσιάσαντες ἢ εἰς [b] Βεθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, καὶ τὴν ὑστεραίαν τοῦ Θεοῦ ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παῦσαι τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοῖς δυσὶν αὐτῶν ἤδη δεκαετῆ δόναι νίκην καὶ κράτος καὶ τῶν πολεμίων. ὁ ἢ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ιβ'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν πρόλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑποχωροῦντες τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [c] Βενιαμίται. τῶν Εβραίων ὑποφευγόντων ἐρῆμα, καὶ σπουδῇ φερόντων εἰς ἅπαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωρῆσαι εἶπον, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους [d] ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς ἢ [e] πολὺ τῆς πόλεως ἀπέχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Εβραῖοι· ἐπιστραφέντες δ' ἵστανται [f] εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις ὅσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὁ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς [g] ἐπέκεισαν τοῖς πολεμίοις. [h] οἱ ἢ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτοὺς ἤσθοντο, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνειστήκεσαν· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγώδες χωρίον περιστάντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. ὅτοι ἢ συστραφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ὅτι τὰ πλησίον ὄρη· καὶ κατασχόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάν-

r Διὰ τὸ πλῆθος,] Διὰ πλῆθος *Big.* & *Samb.*

s Καὶ τῶν ἄλλων] Illud καὶ delet *Coll. Big.* proque eo *Coccejus* mavult μετὰ. HAV.

* *Magnus autem iis erat belli apparatus,*] Ita *Vet. Interpr.* erant enim nimis inſtructi & ſuper alias tribus induſtrii; deſpexeruntque illos, & indignati ſunt è diverſo tanquam compreſſuri violentiam facientes. *Adeo ut ὑπὲρ ἄλλων φ. legiſſe videatur. Forſan* μετὰ τῶν ἄλλων φ.

t Ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα,] Adeoque licuit Judæis extra tribum ſuam inire matrimonium. REL.

v Ὀργὰς,] Ὀργὰς *Big.* & *Samb.* & mox Χαναναίους οἷς τοὺς πρ. in *iiſd.* & *Cod. Vat.*

x Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων] Βενιαμιτῶν δ' ὁπλίτην ὑπὸ δισμ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*; & *Samb.* Βενιαμί) δ' εἶχον ὁπλίτην ὑπὸ δισμ. *Vat.*

y Λαιοὺς τὰς χεῖρας] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* λεοὺς. Locum ita reddit *Vet. Interpr.* ſiniſtra manu utebantur ut dextra.

z Ἐξ αὐτῶν] Illud ἐξ reposui ex *Big Samb.* & *Vet. Interpr.*

a Τὸν Φόνον ἐξέλιπον] Ita *Big.* & *Samb.* δείσαντες τὸν Φόβον in *Editis*, *Aliiſque*. Verum δείσαντες ἐξέλιπον *Vat.* atque ita forſan *Vet. Interpr.* qui reddit, *metuenteſque exercitum reliquerunt.* HUDS. Forte Φόνον, vel διὰ τὸν Φόβον. COCC.

b Βέθηλα πόλιν] Sic in Græcis omnibus in Latinis *Bethlehem*, aut *Bethlem.* Male LXXII. & *Joſephus* accipiunt *Bethel*, tanquam ſi nomen proprium eſſet: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 499. qui oſtendit *Joſephum* in hac narratione ſæpius plus juſto à veritate *Hebraica* receſſiſſe. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuiſſe, ut neceſſe eſſet tot hominum millia caſtra circa utraſque locare.

c Βενιαμί).] Primus ita diſtinxi. antea Βενιαμεί), τὸν Εφ.

d Ὑπολειφθέντας] Ὑπολιφθέντες διακοσμῶν δι' ἀσθένειαν αὐτοῖς παντοδὰ βουλομένους *Big. Samb.* & *Vat.*

e Πολὺ τῆς πόλεως] Πόλει legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

f Εἰς μάχην.] Πρὸς μάχην *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

g Ἐπέκεισαν] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπιέζων.

h Οἱ ἢ,] Sic *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* niſi quod ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς habeat *Vat.* in *Editis*, οἱ ἢ ἅμα τε αὐτοὺς ἐπ. ἤσθοντο καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ν.

πάντες, ὡσὶ διομυρίας ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, τήν τε Γαβᾶν [i] ἐνεπίπρασαν, καὶ τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ παρθένων τὰς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις [k] πάντα ὁμοίως. [l] ἔστας τε ἦσαν παροργισμένοι, ὥστε καὶ [m] Ἰάβεσιν τὴν [n] Γαλαδιτιδῶν ἔσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πεμψάντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν πάντων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύσαι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξὶ, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ὅτι τοσοῦτον ὑπ' ὀργῆς προήχθησαν, τῷ κατὰ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν [o] ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κβ'. Μεπάνοια δ' αὐτοὺς λαμβάνει τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νηστείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καὶ τὰ δίκαια παθεῖν αὐτοὺς ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τοὺς ἀφυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίους ἀφ' ὑπεσθλοτῶν σκάλουν. καθίδρυντο γὰρ ὅτι πέτρας τινὸς [p] Ῥοᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τὰ συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πρόῳ ἔπαθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῶς τὰ Βενιαμίτιδων Φυλῆς ὄλεθρον τὸ γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. "συγχωρῶμεν γὰρ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν ἀπαίσιος τὰ Φυ- "λῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπάγειν δυνηθείητε". οἱ δὲ, τὰ καθ' ἑαυτοὺς Θεοῦ ψήφῳ γεγονότων, [q] καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [r] κατῆσαν εἰς τὴν πάτριον Φυλὴν πᾶσιν [s] προσκαλουμένοις. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς [t] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ἰαβίτιδας. ὡσὶ δὲ τῶν ἑξακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν [v] ἀπορήσαντες παιδοποιῶνται. γεγυμένων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικῆσαι θυγατέρα, ὡσὶ δὲ πολέμῳ, οἱ μὲν ὀλιγωρῶν συνέβαλλον τῶν ὁμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὁμόσαντες ἀ γνώμῃ καὶ κρίσει, [x] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον πεισθεῖν εἰ Φυλῇ ὀλίγῳ [y] κινδυνεύσαιεν ἀπολέσαι σῶσαι δυνηθεῖν, τάς τε ὀπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ὀπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τὸ δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τὰ ὀπιορκίας ὄνομα χειλιασούσης, ἔφη τις, [z] τούτοις γυναικῶν ὑποψίαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν [a] τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὸν ὀπινοιαν, "ἡμῖν, [b] εἶπεν, τρὶς ἔτους [c] εἰς "Σηλὼ συνιόσιν ἑορτὴν κατὰ [d] πανήγυριν αἱ γυναῖ- "κες καὶ αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφεί- "σθω γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν ὅτε "προτρεπομένων ὅτι κωλυόντων. πρὸς δὲ τὰς πατέρας "αὐτῶν, δυσχερεῖνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξι- "οῦντας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελή- "σαντας τῶν θυγατέρων· [e] ὅτι τε δεῖ τὰ ὀργῆς ὅτι

fuga recipiebant, illisque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manserunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Israëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac masculos impuberes peremerunt: similiterque in reliquas Benjamitarum urbes sævitum est. Atque adeo ira efferebantur, ut etiam Jabisum Galaditidis urbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis jusserint *funditus* evertere. missique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, servatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira processerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* passa est accedente *ingenti* militum cæde.

In Jabenses omnes, præter quadringentas virgines, ferro sævitum est. Jud. c. 21.

12. Illos autem *postea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos supplicio merito plecti cënsuerint, ut qui in leges *Dei auspiciis sancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, missis legatis revocabant. nam super petram quandam in deserto, quæ Rhoa dicitur, sese collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, sed & suam, tot consanguineorum pereuntibus, suadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad suos aggregarentur, neve, quantum in se esset, universam tribum Benjamiticam perditum irent. "Quin & vobis, inquiebant, con- "cedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & "prædæ quantum abigere potestis". Illi autem, quod tam male res suæ ex Dei judicio ceciderant, & pro sua iniquitate *sibi factum esse* mutata sententia agnoscentes, ad patriæ tribus lares descenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Israëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis* deliberabant, quo modo & illis uxores suppeterent ad prolem suscipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum esset, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum esse id sacramentum suadebant, quasi ira adducti eo sese obstrinxissent, non opinioni suæ & judicio obsequentes; Deo vero rem non ingratam facturos esse, si tribum integram, in extremum salutis discrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando necessitate extorta sint noxia esse & periculosa, sed cum dolose & malitiose fiant: senatu vero se miseros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, se habere dicere, quo modo & cum istis connubia jungant & jurisjurandi religio servari possit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, "ter, "inquiebat, in anno *nos* apud Siluntem convenien- "tes ad celebritatem sequuntur uxores & filiæ: "has, quas fortuna cuique per raptum obtulerit, "liceat Benjamitis in matrimonium ducere, nobis "nec incitantibus nec prohibentibus. Ad patres "vero earum, si rem ægre tulerint & vindictam po- "stularint, dicemus, ipsos in culpa esse, qui fi- "lias negligenter custodiverint; & quod non o- "por-

Benjamitas 600. revocant Israëlitæ, iisque nuptum dant Jabensium virgines conservatas. Jud. c. 21.

Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, raptum puellarum permittunt Israëlitæ. Jud. c. 21.

[i] Ἐνεπίπρασαν,] Ita pro mendoso ἐμπίπρασαν, quod in *Editis* exstabat. ἐμπιπρᾶσι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐμπιπτῶσι *Vat.* dein καὶ τὰς γυναῖκας.

[k] Ταύτα δμοίως.] Sic *Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis ταὐτῶς.

[l] Οὕτως τε] Eo modo *Vat.* ὅτως τε ἦσαν παροργισμένοι ὡς καὶ *Big.* & *Samb* in *Editis* δμοίως, ἔτως ἦσαν παροργισμένοι, καὶ.

[m] Ἰάβεσιν] Ἰάβεσιν *Big.* & *Samb.* Ἰάβις & Ἰάβεσιν *Stephano Byzant.* De hac voce vide lib. 6. cap. ult.

[n] Γαλαδιτιδῶν] Γαλααδίτιδων *Vat.* quod formatum videtur ex Γαλαάδ in interpretibus LXX.

[o] Ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.] Ita *Big.* (*Coll. Voss.* & *Coccejus*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* αἵρεσιν.

[p] Ῥοᾶς καλουμένης,] Ῥώας *Samb.* Eadem est rupes, quæ in *Sacris Literis* dicitur Remmon.

[q] Καὶ κατ' ἀδικίαν] Illud καὶ inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[r] Κατῆσαν] Ita ex *iisdem* (& *Coccejo*) in *Editis*, *Aliisque* καθῆσαν.

[s] Προσκαλουμένοις.] Rursum ex *Big.* & *Samb.* in *reliquis* προσκαλεσαμένοις.

[t] Τὰς τετρακοσίας] Articulum, qui in *Editis* deerat, restitui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Εὐπορήσαντες] Εὐπορήσωσι καὶ παιδοποιήσωσι *Vat.*

[x] Τῷ δὲ Θεῷ] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Θεῷ.

[y] Κινδυνεύσαιεν] *Coll Big.* & *Voss* κινδυνεύσειαν.

[z] Τούτοις γυναικῶν] Τούτῳ τε *Samb.* atque ita forsan *Vet. Interpr.* qui reddit, *hoc consilio & isti*, &c. τοῦτό τε *Big.* (& *Coll. Voss.*) ἢ τοῦτ τε *Vat.*

[a] Τὸν ὅρκον.] Τὸν νόμον καὶ τὸ ὅρκον *Vat.*

[b] Εἶπεν,] Ita *Big. Samb.* & *G.* εἰπεῖν in *reliquis*.

[c] Εἰς Σηλὼ] Ita cum *Editis*, & LXX. Σηλῶ *Samb.* Σηλὼν *Vat.* in aliis locis Σιλὼν & Σιλῶνα.

[d] Πανήγυριν] *Bonfrerius* (in *Comment.* ad *Jud.* p. 409) hoc vult intelligi de uno ex tribus Festis anniversariis, quibus Israëlitæ se sistere debebant ad Tabernaculum. Verum *J. Clericus* (ad *Jud.* c. 21.) existimat hic agi de festo quopiam Siluntinæ urbi peculiari.

[e] Ὅτι τε δεῖ τὰ ὀργῆς] Δεῖ ἢ τὰ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ὅτι ἢ δεῖ τὰ *Vat.*

[f] Ἐφεῖ-

"porteat *eos* iræ in Benjamitas indulgere, qui jam "antea eam in illos immodice prompſerint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſenſum eſſet, decreverunt ut Benjamitis liceret uxores rapto quærere. Inſtante autem feſtivitate, illi quidem ducenti, bini trinive, virginibus, dum ad ſolennitatem adventarent, ante urbem inſidiabantur, & in vineis aliiſque locis quibus *commode* erant latituri. At illæ cum luſu, nihil futurorum ſuſpicatæ, ſine cuſtodia iter faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas corripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis uxoribus, agriculturæ operam *ſtrenuam* navarunt, & proviſerunt ut ad priſtinam felicitatem aliquando pervenirent. Benjamitarum itaque tribus, quæ parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia ſervata eſt: brevique admodum floruit, & quam ocyſſime hominum multitudine aliiſque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

"Βενιαμίτας [f] ἐφεῖναι, χρησαμένοις αὐτῇ καὶ [g] θυτ-
"τὸν ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τύχαις πιθόμενοι, ψη-
φίζονται τ Διὰ τ ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενιαμίταις. ἐν-
στάσης δ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν Διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ
τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως [h] ἐνεδρεύον παρεσπμένας τὰς
παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν
ἔμελλον. αἱ δ μὴ παιδιᾶς ὄφεν [i] ὑφορώμεναι τῶν
μελλόντων ἀφυλάκτως [k] ὥδευον· οἱ δ σκεδασθεισῶν
εἵλκυνον ἐξαναστάντες. καὶ ὅτοι μὲν ὅτως γαμήσαντες
ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιήσαντο
πάλιν, εἰς τὸ πρότερον δύαιμονίαν ἐπανελθεῖν.
Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ Φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως
ἀφανισθῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὸν Ισ-
ραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε πρὸς ἀκμὴν, καὶ
τάχειαν [l] εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιή-
σαντο τὸν ὕπόδοσιν. ὅτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ὅτως
πέπαυτο.

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſervitutem traditi ſunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui ſummæ rerum præerat annis XL.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς μὴ πάσχειν τὸν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασσυρίοις
ἐδουλεύσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς Διὰ Οθνιήλου ἠλευθέρω-
σεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

Danitica tribus à Chananæis preſſa in montana ſe recipit: de in colonias deducens Dana urbem exſtruit.

COntigit autem ut hiſce ſimilia pateretur etiam tribus Danitica, quæ ex hujuſmodi cauſa eo infelicitatis devenerat. Cum jam Iſraëlitæ bellicæ rei ſtudium intermiſiſſent, agriſque colendis eſſent unice dediti, Chananæi, quibus cœperunt eſſe contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis ſe *mali* aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo Hebræos affligerent, ſecurius *aliquanto* urbes ſuas habitaturos. Igitur & currus mutua opera parabant, & exercitum conflabant; urbeſque ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem & Accaronem in ſorte Judæ ad partes ſuas traxerunt, & alias quamplurimas in planitie *ſitas:* coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campeſtri, ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent, nec terræ ſpatium ſatis amplum haberent, miſerunt ex ſuis quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul à Libano monte & minoris Jordanis fontibus, in campo magno Sidonis urbis itinere unius diei progreſſi, & ſpeculati terram bonam & fertilem, ſuos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à ſua tribu denominatam.

Ομοια δ τύχαις παθεῖν καὶ τὴν [m] Δανίτιν συμέβη Φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τὸ προσχθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν ἀκλεολοιπότων ἤδη τὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δυνάμιν· ὄφεν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δ βεβαίαν [n] τὴν δ πιθὴν κακῶς τὰς ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [o] τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἠξίουν. ἁρματά τε [p] οὖν συμπαρεσκεύαζον, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνέφρόνουν, καὶ τῆς Ιούδα Φυλῆς τὴν Ασκάλωνα καὶ Ακκάρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τ ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ Δανίτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, ὀλίγον αὐτοῖς ὑπίβατον δ πεδίον καταλιπόντες. οἱ δ ὅτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γῆν τε οὐκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὸν μεσόγαιον, κατοψομένους γῆν, εἰς ἣν μετοικίσαιντο· οἱ δ οὐ πόρρω δ Λιβάνου ὄρους καὶ [q] ἐλάσσονος Ιορδάνου τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν· [r] οἱ δ ὁρμηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ιακώβου παιδὶ, Φυλῆς δ ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

2. Iſraëlitis autem res in pejus lapſæ ſunt, quod à labore eſſent deſuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum ſemel ab honeſtæ inſtitutionis diſciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine ſuoque arbitratu vitam agerent: quo factum eſt ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad ſatietatem uſque indulgerent. Eis igitur iraſcitur

III.

Β'. Τοῖς δ Ισραηλίταις προῦβαινεν ὑπό τ ἀπρε-
ίας δ πονεῖν τὰ κακὰ, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ὀλι-
γωρίας. [s] μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ δ κόσμου τῆς πολι-
τείας, [t] ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βέλησιν
ἰδίαν βιῶν, ὡς καὶ τ ἐπιχωριαζόντων πρὸς τοῖς Χανα-
ναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς
[v] ὁ

f Εφεῖναι,] Forte ἀφεῖναι. COCC.

g Θαῖζον ἀμέτρως.] Θαῖζον καὶ ἀμέτρως ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

h Ενήδρευον παρεσπμένας] Ενέδρευον *Samb.* ſine augmento.

i Υφορώμεναι τ μελλόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὑφορώσας δὴ εἶναι τ μ. *Baſ.* & G. ὑφορώσας δῆθεν εἶναι τ μ. *Vat.*

k Ωδευον·] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὁδευον.

l Εἰς τὸ πλῆθος] Εἴς τε τὸ πλ. *Big.* & *Samb.*

m Δανίτιν συνέβη φυλὴν,] Ita è *Cod. Vat.* Δανιανὴ in *Editis.* Δανιάνη *Samb.* Δὰν *Zonar.*

n Τὴν δ ποιήσειν] Articulum inſerui cum *Big. Vat.* & *Samb.*

o Τὸ λοιπὸν] Illud τὸ è *Codd. MSS.*

p Οὖν συμπαρεσκεύαζον,] Conjunctionem ἂν ſupplevi è *Cod. Samb.*

q Ελάσσονος Ιορδάνου] Minor Jordanes eſt à fontibus ad lacum uſque Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nuſquam alibi facta ſit deſcriptio, *Lightfootus* cenſet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non eſſe hunc alium rivum ſive fluvium; ſed *Parvum* eſſe è fontibus uſque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 292.

r Οἱ δ ὁρμηθέντες] Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δ ὁρμ. quod in *reliquis* obtinet.

s Μεθαρμοσθέντες] Sunt qui legunt μεθαρμοσθέντος, etiam invitis omnibus libris.

t Επιφέροντο πρὸς] Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere conſentiunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* quorum in uno ἐφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιῶν, in altero ἐφέροντο πρὸς τὰ κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιῶν. in *Editis*, ἐφ' ἕτερον τὸ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰδίαν ἐξίαν.

ᵛ ὁ Θεὸς· καὶ διὰ σὺν πόνοις μυρίοις δύδαιμονίαν ἐκτήσαντο, τοσαύτην ἀπέβαλον διὰ τρυφήν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ˣ Χουσάρθου τοῦ τῶν Ασσυρίων βασιλέως, πολλοὺς τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ἡρέθησαν. εἰσὶ δέ ʸ οἱ διὰ φόβον ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· φόρους τε δυναστεύοντας ἐπιταχθῆναι ἐπέλιπον, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπομένοντες ἐπὶ ἔτη ὀκτώ. μεθ' ἃ τῶν κακῶν ἅτως ἠλευθερώθησαν.

γ'. Τῆς Ιούδα φυλῆς τις ᶻ Οθνίηλος τοὔνομα Κενέζου υἱός, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος· ἔνθεν αὐτῷ μὴ προῖδεῖν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ισραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾷ· ᵃ προσκυασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δέ ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἦν ᵇ τοῖς τότε παροῦσιν ἐπιτυχαίνειν καὶ προθυμίας μεταβολῆς· ᶜ πρῶτον μὲν τὸν παρ' αὐτοῖς ὄντα φρουρὸν διὰ Χουσάρθου διαφθείρει, ᵈ προσγινομένων δὴ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ διὰ μὴ διαμαρτεῖν πρὸ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχῃ τοὺς Ασσυρίους συνάπτουσι, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς ᵉ αὐτοὺς ἀπωσάμενοι, περαιοῦνται τὸν Εὐφράτην ἐξιάζοντες. ᶠ Οθνίηλος δέ, ὡς ἔργῳ ᵍ πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ἔσχε παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τοῦ διὰ τὸ πλῆθος δέχεσθαι, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη ʰ τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον.

Deus; ac felicitate, quam infinitis pæne laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chuſarthe Aſſyriorum rege, & multos acie dimicantes amiſerunt, & obſidione valida capti ſunt. quidam vero timore ſeſe ei addixerunt: & tributa, quæ vix ſolvendo erant, ſubjecti ſolvere tenebantur, & omne genus contumelias per octo annos ſufferebant, quibus exactis hoc modo à calamitate ſua liberati erant.

IV. *Eos in libertatem reſtituit Hothnielus. Jud. c. 3.*

3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne deſpiceret Iſraëlitas in hujuſmodi neceſſitatem adductos, ſed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere ſibi aliquot periculi ſocios adſciviſſet, (pauci enim erant quos præſentis rerum ſtatus pudebat, quive eum in melius mutari deſiderabant) primo quidem præſidium ſuis à Chuſarthe impoſitum interficit; numero vero commilitonum illi creſcente ex eo, quod in primis ad quæ aggreſſus eſt non lapſus fuerit, prælium committunt cum Aſſyriis, &, cum eos univerſos in fugam conjeciſſent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis ſuæ ſpecimen dederit, in rei bene geſtæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Iſraëlitis* imperaſſet, vitam cum morte commutavit.

ΚΕΦ. δ'.

Ως πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπὸ τινος Ηυδὸς τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τῷ δεκάτῳ ἐπ' ἔτει καταχόντος ὀγδοήκοντα.

CAP. IV.

V.

Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſerviit; & per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.

ΤΕλευτήσαντος ⁱ δὴ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ισραηλιτῶν ὑπὸ ἀναρχίας εἰσῆλθε πράγματα· καὶ τῷ μὴ διὰ τιμῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν ᵏ ἔτι μᾶλλον σκαιοῦνται, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τὴν ἀκοσμίας καὶ τὴν τῶν πολιτείαν ˡ Εγλῶνα, τὸν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, ᵐ καὶ τοὺς φρονήματι τὸν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς ⁿ ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δὲ κατ' ᵒ Ιεριχοῦντα ᵖ βασίλειον, ἐνταῦθα τὴν εἰς τὸ πολιτικὸν κακώσεως ᵠ παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, ʳ ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δὲ οἶκτον ὁ Θεὸς τὴν ˢ Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ τῆς ᵗ ἱκετείας αὐτῶν ἐπικλασθείς, ἀπήλλαξε τὴν ᵘ ἐπὶ τοῖς

HOC autem mortuo, rurſum res Iſraëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &, quod nec Deo *debitum* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, poſtquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem deſpexerit, bello adortus ipſos fuerat; &, cum multis prœliis eos viciſſet, animoque cæteris elatiores ſibi ſubjeciſſet ad potentiam eorum prorſus deprimendam, tributa etiam ipſis *gravia* imperaverat. Sibi enim ſede regia in Jerichunte conſtituta, modis omnibus populum vexavit, fecitque ut in *ſumma* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Iſraëlitarum ob calamitates quas perferebant miſertus atque precibus eorum ſupplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit.

Iſraëlitæ, longæ pacis malo corrupti, ab Eglone Moabitarum rege in ſervitutem rediguntur. Jud. cap. 3.

ᵛ Ο Θεὸς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt articulus.

ˣ Χουσάρθου] Ita in noſtris omnibus *Codd. Gr.* præter *Vat.* qui paſſim habet Σὺν κεφάλαιον. in *Latinis* dicitur *Cuſardus*, vel *Cuſarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chuſan raſarthaim*. unde Χουσαρσαθαΐμ in LXXII. *Euſtathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρσαθάν.

ʸ Οἱ δὲ φόβου] Sic *Samb.* in *reliquis* ei.

ᶻ Οθνίηλος] Placuit ita legere, cum in *S. Literis* (*Jud.* c. 1. v. 13) juxta textum *Hebraicum* ſit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX. Γοθονιὴλ ὁ τοῦ Κενέζ ὑὸς, atque in *Zonara*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere, γενεαλογεῖται τοίνυν ἀνὴρ, ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ κεκλημένος. in *Editis* τοῦ Κενίζου ὄνομα, &c. nec aliter *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* niſi quod Κενίζος habeant.

ᵃ Προσκυασάμενος] Προσκεκλωσάμενος *Samb.*

ᵇ Τοῖς τότε παροῦσιν ἐπιτυχαίνειν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt τότε.

ᶜ Πρῶτον μὲν] Πρώτου μὲν σὺν ὀλίγοις τῶν Ασσυρίων τὸν π. *Busb.* & *Hen.*

ᵈ Προσγινομένων] Προσγενομένων δ' αὐτῷ πλ. *Busb.* & *Hen.*

ᵉ Αὐτοὺς ἀπωσάμενοι,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ. Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν.

ᶠ Οθνιὴλος δέ,] Jam Γοθονιὴλ in *Cod. Vat.* Κενίαζος in *Editis*. Κενίζος *Samb.* Κενεζ (*Coll. Voſſ.*) *Big.*

ᵍ Πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πεῖραν αὐτὸν λαμπρὰν &c. ſex vocibus omiſſis, proclivi admodum errore ex ſimilitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res eſt.

ʰ Τεσσαρακοντα,] Πεντηκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum*.

ⁱ Δὲ τούτου πάλιν] Sic *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτου.

ᵏ Ετι μᾶλλον] Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.*

ˡ Εγλώνα,] Ita *Vat* Εγλωνα *Baſ* & *G.* Αἰγλῶνα τὸν Μ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Εγλωμ LXXII. Αἰγλωμ *Zonar.*

ᵐ Καὶ τοὺς φρονήματι] Sic cum *Cod. Vat.* καὶ τοῖς φρονήμασι τῶν ἄλλων διαφερόντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis* καὶ τοὺς φρονήμασι τ. ἀ. διαφερόντα. HUDS. Lege τοὺς φρονήμασι τῶν ἄλλων διαφερούσας ὑποτάξαντα. COCC.

ⁿ Επιτάξαι τελεῖν.] Επέταξε *Big.* & *Samb.*

ᵒ Ιεριχοῦντι] Sc alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16. 34.) inſtauratæ ruderibus.

ᵖ Βασίλειον,] Ita *Vat. Baſ. G.* & *Zonaras*. βασιλείαν *Big. Samb. Hen* & *Vet. Interpr.* quin & καὶ ταυτῷ ἐπιθείσας adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

ᵠ Παρελιπεν·] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* παρέλειπεν.

ʳ Επὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη.] Εἰς ὀκτ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb* & *Vat.*

ˢ Ισραηλιτῶν ἐφ' οἷς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deeſt vox Ισραηλιτῶν. pro ea αὐτῶν habent *Busb. Hen.*

ᵗ Ικετείας] *Al.* ἱκεσίας.

ᵘ Επὶ τοῖς Μωαβίταις] Ὑπὸ *Big.* & *Samb.*

vit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exsequenda corpore validissimus, melior manuum sinistrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipse habitabat, familiarior vero factus est Egloni, *quippe* muneribus ipsum *sibi* concilians & pleniori obsequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, sica sub veste accinctus ad femur dextrum introiit ad Regem. erat autem æstatis tempus, &, cum jam meridies esset, remissius agebant custodes, aut propter æstum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æstati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit. nam soli erant, Rege famulos qui *tum fortè* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in solio, & timor incessit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipsum igitur suscitavit, dicens se habere somnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod somnium esset auditurus, è throno exsiluit: Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clausis post se foribus; ac famuli *interim* quiescebant, regem in somnum delapsum esse rati.

Jerichuntini, occiso Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicata, ipsos hortabatur ut sese in libertatem asserent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipsi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum sonitu significarent. hisce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domestici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam advesperascceret, veriti ne quid ei novi & insoliti contigisset, in cubiculum ingressi sunt. Cumque mortuum inveniissent, consilii inopes hærebant; & antequam præsidia in agmina cogi poterant, illis magno numero superveniunt Israëlitæ. Et alii quidem è vestigio perempti sunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Israëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà transitus erat, persequentes eos interimunt: & in ipso trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quisquam è manibus ipsorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è servitute Moabitica liberati sunt. Ehudes autem, ob hanc causam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium annos octoginta tenuisset: vir *sane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non feciisset, *omni* laude dignus. Ac post hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio succedit Sanagarus. Jud. c. 3.

Μωαβίτας ὕβρεως. [x] ἠλευθέρωσε δὴ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

β'. Τῆς Βενιαμιτιδος φυλῆς νεανίας, [y] Ηὴδης μὲν τὄνομα, Γηρᾶτε πατρὸς, τολμητὴς τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα [z] χεῖρα δυνατώτατος, τῆ χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ [a] ἀπ' ἐκείνης τὴν [b] πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲν ἐν Ιεριχοῦντι καὶ αὐτὸς· σωμήτης δὴ γίνεται τῷ Εγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, [c] καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸ βασιλέα πρόσφιλὴ τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσῆλθε πρὸς αὐτόν· ὥρα δὲ ἦν θέρους, καὶ τὸ ἡμέρας ἤδη μεσοῦσης, ἀνεῖντο αἱ φυλακαὶ, [d] ὑπό τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Εγλῶνι ὁ νεανίσκος· διετρίβε δὲ ἔν τινι δωματίῳ δεξιὸς πρὸς θέρος ἔχοντι· πρὸς ὁμιλίαν ἐτράπετο. μόνοι δ' ἦσαν, ἔξω βασιλέως καὶ τοὺς ἐπισιτισίας τῶν θεραπόντων [e] ἀπίέναι κελεύσαντος, διὰ τὸ πρὸς Ηὴδην ὁμιλεῖν. [f] καθῆστο δὴ ἐπὶ θρόνου, καὶ δεδοικὼς τὸν Ηούδην μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δι' ὀλίγου καιρίαν πληγὴν. ἀναίσθητον οὖν αὐτὸν, ὄναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτῷ δηλῶσαι ἔξ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν ἔξ ὀνείρου [g] ἀνεπήδησεν ἀπὸ ἔξ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ηούδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον [h] καταλιπὼν, ἔξεισι [i] προσκλείσας τὴν θύραν. οἱ τε θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα.

γ'. Ο δὲ Ηούδης τοῖς Ιεριχουντίοις ἀπομηνύων κρυπτῶς, παρεκάλει τὴν ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως [k] τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ἦεσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τὸς ἀποσημανοῦντας κέρασιν [l] οἴων. τοῦτο γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος, πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τὸν Εγλῶνα πάλαι μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ [m] καθεστήκεσαν· καὶ περὶ τὴν φυγὴν συγκαφῆναι, [n] τῶν Ισραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν θάρσος ἀναιροῦνται· οἱ δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς δὴ τὴν [o] Μωαβίτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δὲ ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ισραηλῖται, προκατειληφότες ἔξ Ιορδάνου τὰς διαβάσεις, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὰς διαβάσεις πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγέ τις οὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Εβραῖοι τότε τῷ τρόπῳ τὸν ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ηὴδης δὲ, τὴν αἰτίας ταύτης τιμηθεὶς τὰ ἔξ πλήθους [p] ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὴν δεκάτην ἔτεσιν [q] ὀγδοηκοντάδα καταλαχὼν, ἀνὴρ καὶ δίκαιος τὰ προειρημένης πράξεως ἐπάξιος δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μὴν τοῦτον [r] Σαναγαρος, ὁ Ανάθ παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέστρεψε τὸν βίον.

ΚΕΦ.

[x] Ηλευθέρωσε] Ηλευθερώθησαν soli *Big.* & *Samb.*

[y] Ηὴδης] Ita cum *Samb.* in *summariis*, p. 177. quam videsis. In *Editis*, *Aliisque* Ιὴδης. atque ita vel Ιὴδας in suis *Josephi* codicibus legerat *Zonaras*.

[z] Χεῖρα δυνατώτατος,] Χείρας *Big.* & *Samb.*

[a] Απ' ἐκείνης] Κατ' ἐκείνης *Big.* (*Coll. Voss.*) καὶ ἀπ' ἐκείνου *Samb.*

[b] Πᾶσαν ἰσχὺν] Απασαν *Big. Samb.* & *Vat.*

[c] Καὶ διὰ τοῦτο] Ita cum *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* καὶ διὰ τοῦτο. mox τὸν non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

[d] Ὑπό τε ἔξ καύματος,] Καὶ ὑπό τε ἔξ κ. *Vat*

[e] Απίέναι κελεύσαντος] Απιέναι κελεύσαντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἀπιέναι κελεύσαντος *Vat.*

[f] Καθῆστο] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* καθεῖστο.

[g] Ανεπήδησεν ἀπὸ ἔξ θρόνου.] Ανίση *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

[h] Καταλιπὼν,] Εγκαταλιπὼν *Big.* & *Samb.*

[i] Προσκλείσας τὴν θύραν.] Προσκλίνας *Iidem.*

[k] Τοῦτ' ἀκούσαντες,] Vocem τοῦτο inserui è *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.*

[l] Οἴων.] Illud εἴων ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[m] Καθεισήκεσαν·] Καθεισήκεισαν *Big.* καθεσήκεισαν *Vat.* & *Samb.*

[n] Τῶν Ισραηλιτῶν] Τὸ τῶν Ισρ. *Samb.* (*Coll. Voss.* & *Big.*) & *Vat.*

[o] Μωαβίτιν σωθησόμενοι] Μωαβίτιδι *Samb.*

[p] Απαντος ἡγεμονίᾳ,] Πάντος *Big.* & *Samb.*

[q] Ογδοηκοντα] Οκτὼ malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Habetur expressum (inquit *Usserius* in *Chron. S.* p. 208) in *Jud* c. 3. v. 30. *& quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Israëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni verisimilitudine est alienissimum) sed quod occiso per *Ehudem* Eglone, cui per annos XVIII. Israëlitæ servierant, quiescere cœperit terra anno LXXX°. post priorem pacem ab Othniele illi restitutam.

[r] Σαναγαρος,] Σάγαρος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σαμγὰρ juxta *Bibl. Hebr.* Σαμεγὰρ LXXII. Σαμάγαρος scribendum esse censet *Drusius*.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Χαναναίων αὐτὺς καταδυλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκυ καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

CAP. V.

Quomodo Chananæis eos dura ſervitute prementibus per annos XX. *à Baraco & Debora liberati ſunt, qui rerum ſummæ præerant per annos* XL.

VI.

Ισραηλῖται δὴ πάλιν· οὐδὲν γὰρ ὅπη διδαχῇ κρείττονα ἐλάμβανον τῶν πεσόντων [s] ἡτυχημένων, ὑπὸ τὸ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [t] πλὴν ἢ καὶ τὸ ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ [v] Ιαβίνῳ δὲ τῷ Χαναναίων βασιλέως καταδυλοῦνται· ἔστι γὰρ ἐξ Ασώρυ πόλεως ὁρμώμενος· αὕτη δὲ ὑπέρκειται τῇ [x] Σεμεχωνίτιδι λίμνῃ· στρατὸν μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [y] τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [z] ἡνιόχει. τούτοις οὖν στρατηγῶν τὸ δυνάμενος [a] ὁ Σισάρης, πιμὴς τὸ πρώτης ἐφέρετο τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, πιεζήσας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ισραηλίτας σκληρῶς δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ὑπερτάξαι τελεῖν φόρους.

Jabinus, Chananæorum rex, Iſraëlitas ſubjugat, crudelique dominatu premit. Jud. cap. 4.

Iraëlitæ autem Iſraëlitæ, (meliora enim ex prioribus *ſuis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica ſervitute reſpirarent, à Jabino Chananæorum rege ſub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Aſoro ortus (hæc vero ſita eſt ſuper Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Siſares, apud Regem dignitate primus, Iſraëlitas cum eo congreſſos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

β'. Εἴκοσι μὲν [b] ἓν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε [c] αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τὸ δυσχείας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τὸ θεὸν [d] πλεῖον δαμάσαι θέλοντο αὐτῶν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν [e] ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι τὸ λοιπὸν, σωφρόνως παιδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς παρανομίας τῶν νόμων ὑπάρξαι, [f] Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν γὰρ σημαίνει τοὔνομα καὶ τὴν Εβραίων γλῶτταν· ἱκέτευον δεηθῆναι τὸν Θεὸν λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ παντελῶς ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τὸν [h] Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δέ ἐστιν ἁρπακὴ, καὶ τὴν Εβραίων γλῶτταν.

Baracus & Debora illis priſtinum ſtatum reddiderunt. Jud. c. 4.

2. Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebraïcam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortem illorum miſeraretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

γ'. Μεταπεμψαμένη δὲ ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ὅπλιζε τὸν νέων μυρίους [i] ἐκέλευε χωρεῖν ὅπη τοὺς πολεμίους. ἀπροφύλακτον γὰρ [k] τοσοῦτον, καὶ Θεὸς προειρήκει, καὶ νίκην ὑπεσήμαινεν. Βάρακος δὲ φαμένης [l] οὐ στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, „σὺ μὲν, εἶπε, γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος „ὅσον δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ οὐ παραιτοῦμαι". καὶ σωφρονίσασα μυρίους, ἐστρατοπέδευσεν πρὸς [m] Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, καὶ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδευσάντων τῶν πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δὲ Ισραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, [n] καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατέσχε, τῇ συμβουλῇ πιθέσθαι κατ' ἐκείνην κελεύσασα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτοὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

3. Debora autem, Baraco accerſito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hoſtes proficiſceretur. tantum enim copiarum ſufficere præſertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, ſe nolle exercitum ducere, niſi & ei imperio juncta eſſet, indignata, "tu quidem, ajebat, "mulieri de honore impertiris, quem Deus in te "contulit, ego vero *illum* non recuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem & Baracum, hoſtium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, juſſitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum.

δ'. Σωρεύεται οὖν, καὶ πεσουμένων αὐτῶν [o] χειμὼν ὑπήνεγκε μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· [p] τόν τε ὑετὸν καὶ πρόσωπον ἤλαυνε τὸν Χαναναίων ἄνεμος, τὰς ὄψεσιν αὐτῶν ὑπισχνούμενος, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους αὐ-

4. Pugnam itaque incunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas; cum largo imbre & grandine: ventuſque in adverſos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint uſui.

s Ητυχημένων,] In *Editis*, *Aliiſque* ἀτυχημένων; ſed cum πεπυχημένων habeant *Big* & *Samb.* levicula cum mutatione malui ἠτυχημένων. præſertim cum ita legiſſe videatur *Vet. Interpr.*

t Πλὴν ἢ] Qui id poteſt dici (inquit *Schotanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annott.* ad v. 12.

v Ιαβίνῳ] In quibuſdam *MSS.* (*Coll. Voſſ. Big.*) Αβίτῳ. in LXXII. Ιαβὶν aut Ιαβεὶν.

x Σεμεχωνίτιδι λίμνῃ·] Utrum Σεμεχωνίτιδι vel Σαμαχωνίτιδι (nam utroque modo apud *Joſephum* ſcribitur) verior ſit ſcriptura, aliorum eſto judicium.

y Τρισχιλίων] *Joſephum* erroris arguunt *Bochartus* & *Schotanus*, quod in *S. Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC.

z Ηνιόχει.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἡνιόχει.

a Σισάρης,] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Σισάρα LXX. Σισάρας *Zonar.*

b Οὐ ἓν] Illud οὐ inſerui è *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αὐτοὶ φρονεῖν] Αὐτοὶ non agnoſcit *Vat.*

d Πλεῖον δαμάσαι] Πλείονι χρόνῳ *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* πλείονι χρόνῳ *Big.*

e Αγνωμοσύνην.] Αγνωμοσυνῶν, ἵνα μεταθ. τ. λ. σωφρονῶσι διδαχθ. τ. σ. ἀ. ἐκ τ. π. τ. ν. ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα &c. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

f Δεβώραν] Ita *Baſ. G. Glycas*, *Aliique.* Δαβώραν *Big.* & *Samb.* Διεβώραν *Vat.* Δεξεβώρα LXX. Δόβωρα *Zonar.*

g Προφῆτιν] Ita *Big.* & *Samb.* ναβεὶθ *in Editis*, *Aliiſque.* Vide p. 285. v. 11.

h Νεφθαλίτιδος] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος.

i Εκέλευε χωρεῖν] Εκέλευσε *Big.* & *Samb.*

k Τοσοῦτον,] Τοσοῦτος *Idem.*

l Οὐ στρατηγήσειν] Ex *Big.* & *Samb.* ὁ reposui pro μὴ *Editorum*, *Aliorumque.*

m Ιταβυρίῳ τῷ ὄρει.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* atque *Joſephus* ipſe in *Vita ſua.* Αταβυρίῳ in *Editis*, hîc loci.

n Καταπλαγέντας] Καταπλαγέντα *Big.* & *Samb.*

o Χειμὼν ὑπενέγκη μέγας] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall* 1. ὄμβρος *Baſ. G. Epiphan.* & *Zon.*

p Τόν τε ὑετὸν] Ὁ, τε ὑετὸς καὶ πρόσωπον ἠλαύνετο τὸν Χαναναίων, ἄνεμός τε τὰς ὄψεσιν αὐτῶν ὑπισχνούμενος legiſſe videtur *Epiphanius.*

usui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Israëlitas vero tempestas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos sumebant, cogitantes Deum sibi in auxilium venisse: adeo ut * in medios hostes irruentes, ingentem eorum stragem ediderint. ac alii quidem ab Israëlitis; alii vero suo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent.

Sisares, Jabinensium dux, à Jale, muliere Cenetide, occisus. Jud. c. 4.

Sisares autem, ut vidit suos terga vertere, è curru exsiliens fuga delatus est ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut cum celaret excepit, & potum poscenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibisset, *gravi* somno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in solum adigit; ac militibus Baraci post paululum venientibus terræ affixum ostendit. Atque sic quidem victoria ipsa, prout vaticinata fuerat Debora, cessit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Asórum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæso urbem funditus diruens, Israëlitarum imperium tenuit annis XL.

τοῖς ἵπποις καὶ τὰς σφενδόνας. οἵπερ ἀπαλίπτας διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν οὐκ εἶχον. τὰς δ' Ισραηλίτας ἔτρεπόν τε ἐλαφρῶς [q] κατόπιν γινόμενος ὁ χειμών, καὶ θεὸς τῇ ἐννοίαν τῆς βοηθείας παρὰ θεοῦ ἥδιστον ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτειναν· καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν· οἱ δ' ὑπὸ τῶν οἰκείας ἵππους παραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς [r] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας τοῦ ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὰν ἀφικνεῖται παρά τινα τῶν [s] Κενετιδῶν γυναῖκα, [t] Ἰάλην ὄνομα· ἣ κρύψαί τε αἰτήσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι [v] δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη· ὁ δὲ πιὼν δαψιλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένῳ σιδήρεον ἧλον ἐλάσασα σφύρᾳ [x] διὰ τῶν κροτάφων αὐτοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βαράκην μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [y] ἐπιδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ ἅτως μὲν ἡ νίκη αὐτὴ περιέστη, κατὰ τὸ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα· Βαράκης δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ασώρων, [z] Ἰαβίνου τε ὑπατεύοντος κτείνει, καὶ, τὸ στρατηγοῦν πεσὸν, καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

VII. CAP. VI. ΚΕΦ. ς'.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Israëlitis inferentes, & eos superarunt & terram per septem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos XL.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται καὶ ἄλλοι, πολεμώσαντες τοῖς Ισραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτὸς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Israëlitæ à Madianitis victi, duroque imperio habiti. Jud. c. 6.

DEfuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, post hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium* advocatis, bellum intulerunt Israëlitis; *eosque acie* congressos prælio superarunt, & frugibus igne vastatis prædam abegerunt. Cumque hæc per septem annos continuos facerent, Israëlitarum universi in montes concesserunt, & loca campestria reliquerunt: atque, cuniculos *sibimet* agentes & speluncas, quicquid hostium è manibus evaserat in illis ut servaretur deposuerunt. Nam Madianitæ, æstatis tempore expeditionem facientes, hyemem Israëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus conversi sunt, ab ipso salutem implorantes.

Τελευτήσαντος δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, ἀναλαβόντες Αμαληκίτας τε καὶ Αραβας, στρατεύουσιν ὅτι τοὺς Ισραηλίτας· [a] καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δηώσαντες τῷ λείαν [b] ἀπηνέγκατο. τοῦτο δὲ ποιοῦντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τὰ Ισραηλιτῶν ἀνεσκάλη τὸ πλῆθος, καὶ τὰ πεδίων ἐξεχώρουν· σπηλαίους τε καὶ ἀντάλεια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ, τι τοὺς πολεμίους διέφυγε, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, κατὰ ὥραν [c] θέρους στρατεύοντες, τὰ χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ισραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ λοιπὸν καὶ ἀπορία τροφῆς· καὶ τρέπονται τοὺς [d] ἱκετηρίαν τὸν Θεὸν, σῶσαι αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

VIII. *Gedeoni angelus forma adolescentis apparet, eumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.*

2. Ac Gedeon Joasi filius, unus è paucis de tribu Manassitide, spicarum manipulos ferens clam in torculari eos triturabat. metuebat enim propter hostes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adstante adolescentis specie, & beatum Deoque charum prædicante; commode respondens dixit, siquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice areæ uteretur. Illo vero jubente bono esse animo, & conari ut libertatem recuperaret, subjiciebat, fieri non posse:

β'. [e] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιωάσου παῖς, [f] Μανασσήδου φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράγματα σταχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὸν λῳὸν ἐκόπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους εὐλόγως φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ὅπου τὸ ἅλωος. φαντάσματος δ' αὐτῷ ἀθρόως νεανίσκου μορφὴ, καὶ φήσαντος δαίμονα καὶ φίλον τῷ θεῷ, εὐτυχῶν, τοῦτο μοῦ, ἔφη, τεκμήριον τὸ [g] εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ λῳῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἅλωος χρήσασθαι. θαρρεῖν δ' ὠφελκυσαμένου, καὶ πρᾶξαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνά-

---

q Κατ' ὄπιν] Ita *MSS.* male editi κατ' ὄπιν.

* *In medios hostes irruentes,*] Ita placuit vertere, non *per medios hostes erumpentes*, quod est, διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ut p. 286. in fine.

r Αὐτῶν ἀποθανεῖν.] Abest αὐτῶν *Big.* & *Samb.*

s Κενετιδῶν γυναῖκα,] Ita *Basil.* & *G.* Est tamen qui malit Κινιτῶν, vel Καινιτῶν. in quinque *MSS.* & *Epiphanio* Κενελιων. vitio sane vetusto. Κενεαιῶν *Vat.* Vide *Interpp.* LXXII. *Jud.* c. 4. v. 17.

t Ἰάλῃ ὄνομα·] Ιαὴλ LXX.

v Διδοῦσι γάλα] Ita *Big. Samb. Hen. Busb. Glycas* & *Zon.* γάλα δίδωσι *Basil.* & *G.* γάλα διδοῦσι· διεφθορὼς γὰρ ὦ juxta *Epiphanium.*

x Διὰ δὲ κροτάφου αὐτοῦ διέπειρε] Sic *Basil. G. Epiphan. Zonar.* & *Glycas.* Διὰ δὲ σφυρὸς καὶ δι' ἑτέρου χειλοῦς διέπειρε τὸ ἔδαφος *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. insigni varietate, fortasse à manu *Josephi.*

y Επιδείκνυε] Επιδείκνυ *Hen.* & *Busb.*

z Ιαβίνου] Ιαβεινόν τε *Samb.* Ιαβεινόν τε *Busb.* Ιαβεινὸν τε *Hen.*

a Καὶ μάχῃ νικῶσι] Καὶ μάχῃ τε *Samb.* & *Vat.* statim τὸν καιρὸν *Hen.* & *Busb.*

b Απήνεγκαν ὁ.] Υπήνεγκε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ὑπῆνεγκαν *Hen.* & *Busb.*

c Θέρους στρατεύοντες,] Ετους *Big.* & *Samb.* more *Thucydidis.* in *Basil. G. Alisque* θέρους, lingua communi, ut sup. cap. IV. §. 2. in medio.

d Ικετηρίαν τὸν Θεὸν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετὰ Αὐτοῦ. in *Editis*, *Alisque* ικετείαν.

e Καὶ Γεδεὼν] Ita cum *Big Samb.* & *Vat.* Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς in *Editis.* Καὶ Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς *Hen.* & *Busb.* Γεδεὼν ὁ Ιάσου παῖς juxta *Vet. Interpr.*

f Μανασσήδου] Sic *Basil. G.* & *Vat.* Μανασσίδου *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* rectius forsan.

g Εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον,] Eo modo *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* εὐδαιμονίας *Basil. G Vat. Alisque.*

h Με νῦν αὐτῇ] Illud *us* insorui ex *Big. Samb. Basil.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Alisque* desideratur.

i Αὐ-

ἀϋπάτως ἔχειν ἔλεγε· τῷ τε γὰ Φυλῶ ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλῆθος ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ὑπονοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ισραηλίταις, αὐτὸς στρατηγῶν.

γ'. Τοῦτ' οὖν διηγουμένου ὁ Γεδεὼν πρὸς τῶν νέων, ὑπίστευε· καὶ παρῆν πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἤδη τὸ στρατόπεδον μυρίων ἀνδρῶν. ὑπνῶντες δὲ κατὰ τοὺς ὕπαρ ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι. τῷ τε ἀνθρωπίνῳ φύσιν [i] αὐτοῦ λυσῶν οὖσαν ἐδήλου, καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν διαφερόντως ἀπεχθανομένῳ· ὅπως τε [k] μὴ τῇ νίκῃ παρόντες ἐν Θεοῦ δόξειν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὢν καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν οὐ βοηθείας τὸ αὐτοῦ [m] τὸ ἔργον, σωνεβάλλετο περὶ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἀγὰν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸ πολεμεῖν· καὶ τοὺς μὲν καταπεπληγότας, [n] καὶ ὅτως πονοῦντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἑτοιμασθέντες καὶ μὴ θορύβῳ πόνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦ πάχθ, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. πειρᾶται δὲ [p] καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἀνδρες εὑρέθησαν τῇ χειρὶ μὴ φόβῳ προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ παραγμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ὑπερχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὲ ὑπὲρ τοῦ Ιορδάνου, μέλλοντες εἰς τὸ ὑπέραιον περαιοῦσθαι.

δ'. Γεδεὼν δὲ ἐν φόβῳ καθεστὼς· καὶ γὰ νυκτὸς ὑπερχεῖν κατὰ ὁ Θεὸς προεῖπεν· τῷ δέους αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει, [r] προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πιστὸν χωρεῖν πρὸς [s] Μαδιανιτῶν σκηνάς· περὶ αὐτῶν γὰ ἐκείνων ληψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πεισθεὶς δὲ [t] ἦει, [v] Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεραπόντα προσλαβών. καὶ παρελθόντες σκηνῇ τινι καταλαβόντες τοὺς ἐν αὐτῇ κοιμωμένους, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκήνῳ, ὥστε ἀκοῦσαι τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μᾶζαν ἑψητὴν κριθίνην, [x] ὑπὸ ὀλιγίας ἀνθρώποις ἀβρῶτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' οἴεται [y] σωιδεῖν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον ὀλιγίστου ὀμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δὲ Ασιανοῦ παντὸς τὸ Ισραηλιτῶν ἐστὶν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγονημένον, ὅμοιον ἂν τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ τοῦδε τῆς Ισραηλίτης νῦν [z] μεγαλοφρονοῦν τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεών, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατόπεδον. ἐπεὶ οὖν τὴν μάζαν φῆς [a] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ὑπενόησε.

ε'. Γεδεὼν δὲ, ἀκούσας τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσεπαίρεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τὰς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δὲ ἕτοιμοι πρὸς τὰ προαγγελλόμενα [b] φρονηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· [c] καὶ κατὰ [d] τετάρτην μάνam & tribui, ex qua esset, numerum deficere; seque juvenem *admodum* esse, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deesset se suppeditaturum pollicebatur; & victoriam Israëlitis daturum, modo ipse exercitum ducere non gravaretur.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibusdam enarraret, fidem inveniebat: & è vestigio ad acie dimicandum præsto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in somnis apparens, homines eo esse ingenio declarabat, ut sese nimium diligerent, & alios virtute præcellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo esse videri ægre concedentes, *eam* sibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hostibus congrediatur. Igitur ut opis divinæ rem esse addisceret, consilium dedit, ut, cum æstas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eosque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum festinatione & tumultu, id facere crederet præ metu & ob terrorem ab hoste. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipsum tentasset, trecenti homines reperti sunt, qui præ metu aquam manibus sumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum jussit Deus, ut eos secum ducens hostes adoriretur. Castra itaque ad Jordanem fluvium posuerunt; die proximâ trajecturi.

Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui raptim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.

4. Gedeone autem timore perculso, (nam & nocte hostes ut aggrederetur Deus præceperat) volens eum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus sibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipsis animos accepturum esse & fiduciam. Ibat autem prompto obsequio, assumpto secum Phara famulo suo. Cumque ad quoddam tentorium propius accessisset, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali suo somnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo se habuit. Visus est sibi videre mazam hordeaceam, præ vilitate vix hominibus comedendam, per castra provolutam, Regis tentorium, & *dein* quæ militum omnium essent, ire dejectum. ille vero visionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipsi conjeciisse in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum sine controversia sordidissimum esse; Israëlitas autem nunc videri Asiatici generis universi vilissimos esse factos, similesque frumento hordeaceo: & id quod inter Israëlitas jam magnanimitatem præ se ferat, esse Gedeonem ejusque milites. Quia igitur dicis, te vidisse mazam tentoria nostra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

Madianitæ somnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone subauditum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.

5. Gedeonem autem, audito hoc somnio, bona spes incessit & fiducia: edixitque suis, enarrata ipsis etiam hostium visione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quæ indicaverat, ad jussa exsequenda parati erant: ac circa quar-

Gedeon pulchro strategemate hostes aggreditur, qui territi in mutuas cædes corruunt & magna cum strage fusi sunt & fugati. Jud. c. 7.

---

i Αὐτοῦ λυσῶν] A τῷ φιλεῖν τὸν *Big.* & *Samb.*

k Μὴ τῇ νίκῃ] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiph.* μὴ deest in *reliquis.*

l Νομίζωσιν ἰδίαν,] Sic *Big.* & *Samb.* νομίσωσιν *Hen.* & *Busb.* νομίζωσιν in *Editis*, *Aliisque.*

m Τὸ ἔργον,] Αὐτὸν τὸ ἔργον *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. De hoc loco videsis *Gatakeri* Adversus Miscell. l. 2. c. 18.

n Καὶ ὅτως πίνοντας,] Καὶ ὅτως πίνοντας οὐ ψέχως καταλιπὼν *Hen.* & *Busb.*

o Νομίζειν ὑπὸ δειλίας] Ita *Bas. G. Aliique.* hic δὴ inserunt *Big.* & *Samb.* τούτους ὀλίγους νομίζειν καὶ καταπεπληγότας *Vat.*

p Καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ] Τοῦ Γεδεῶνος καὶ τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας *Big. Samb.* & *Epiphan.*

q Δὲ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου,] Δὲ in ἐπὶ mutavi auctoritate *Vet. Interpr.*

r Προσλαβόντα] Προσταξάντων ἐκ τῶν στρατιωτῶν *Hen. Busb.* & *Zon.* προσταξάντα καὶ τὸν στρ. *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.*

s Μαδιανιτῶν] Ita *Big. Samb. Aliique.* Μαδιηνιτῶν *Bas.* & passim *Vat.*

t Ἦει,] Ita cum *Big. Samb. Busb. Hen.* (*Coccejo*) & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliisque* ἦν.

v Φαρὰν] Sic cum *Vet. Interpr.* & juxta LXX *Jud.* c. 7 v. 10. Φαρᾶν *Bas. G. Aliique.* Φαρὰν *Samb.* unde forsan aliquis malverit Φαρὰν sive Παρὰν cum *Hebraico* textu.

x Ὑπ' ὀλιγίας ἀβρώτοις] Ἀπ' ὀλιγίας ἀβρώτοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

y Σωιδεῖν ἐπῆλθε.] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & *Scholanus.* in *Editis*, *Aliisque* σωιδεῖν.

z Μεγαλοφρονῶν] Μεγα φρονῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καὶ προσέτι τοῖς Ισραηλίταις μέγα φρονῶν ἂν εἴη Γεδεών, legisse videtur *Epiphan.*

a Ἰδεῖν τὰς σκηνὰς] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* εἶδεν.

b Φρονηματισθέντες] Ita cum *Big. Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* φρονηματίσθεντες.

c Καὶ κατὰ] Καὶ κατὰ τὸν τῆς φυλακῆς *Busb. Hen.* & *Zon.* καὶ κατὰ τὴν περσὶν μάλιστα φυλακὴν *Epiphan.*

d Τετάρτην μάλιστα φυλακήν] Et inter Judæos 4 φυλακαὶ fuere noctis. REL.

quartam fere vigiliam copias ſuas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diviſas. atque ſingulæ centenæ erant. Geſtabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incurſus illorum ab hoſtibus præſentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hoſtium autem caſtra multum ſpatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis eſſet camelorum numerus) &, per gentes diſtributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoſte abeſſent, ſigno dato, cornubus ſonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore ſublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipſum exſequuti ſunt. Magna autem perturbatio & terror homines invaſit vix ſomno ſuſcitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hoſtibus interempti ſunt: plures vero à ſociis, quod magna eſſet inter eos ſermonis diverſitas. ac cum ſemel in tumultu eſſe cœperunt, obvios omnes pro hoſtibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Iſraëlitas pervaſerat, arma corripiebant: & perſequuti deprehendunt hoſtes in cava, torrentibus circumdata, cum trajicere nequirent, regione. atque illos undique obſidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod ſupererat exercitus ſecum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Iſraëlitis caſtra poſuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, ſed cum toto exercitu eos inſequutus, & *cum iis* congreſſus hoſtes univerſos interimit: cæteroſque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipſo autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis ceſſit. Gedeon vero, reverſus in Ephran patriam ſuam, Moabitarum reges morte afficit.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæſi; duoque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraimitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

6. Cæterum tribus Ephraïmitis, ægre ferens proſperos Gedeonis ſucceſſus, bello eum petere decreverat, *ipſi* objiciens, quod re prius ſecum non communicata cum hoſtibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir eſſet modeſtus & omni virtute excellens, reſpondit ſe non ſuo arbitratu hoſtem abſque illis aggreſſum eſſe, ſed juſſu divino: & victoriam nihilo minus illorum eſſe ajebat, quam ſuam ipſorum qui militaſſent. Atque his verbis ſedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebræos, quam rebus contra hoſtes præclare geſtis. illos enim, cum foret ut civilis oriretur ſeditio, ab ea liberavit. Verum hujus *in eum* contumeliæ tribus hæc ſupplicium luit; quod ſuo tempore declarabimus.

Imperium cum vita deponit, & in Ephra ſepelitur. Jud. c. 8.

7. Gedeon autem, cum ei in animo eſſet imperium deponere, compulſus eſt id retinere per an-

λιπε Φυλακὴν πεσοῦηγε τὴν αὐτὴ στρατιὰν Γεδεὼν, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. σκόμιζον ᾗ πάντες [e] ἀμφορέας κενὰς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ καταφωρᾶται τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γίνηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κελεύει [f] κέρας. ἐχέτω ᾗ [g] τύτῳ ἀντὶ σαλπιγγος. χωρίον ᾗ πολὺ κατιχε τὸ τῶ πολεμίων στρατόπεδον· ἔλεγε γὰρ αὐτοῖς εἶναι σωέβαινε κάμηλον· καὶ κύ [h] τὰ ἔθνη νεμηθέντες ἰφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ ᾗ Εβραῖοι, πεσειρημένα αὐτοῖς, ὁπόταν ἐν γένωνται πλησίον τῶ πολεμίων, ἐν σωήμασι, [i] κέρασί τε ἠχήσαντες καὶ τὰς ἀμφορέας κατάξαντες, ὁρμήσωσι μὴ τῶ [k] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικαν Θεῷ Γεδεὼνι βοηθήσαντι, τῷ ἐπόησαν. παραχὴ ᾗ λαμβάνῃ τὰς ἀνθρώπους ἔτι τε ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νύξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο ᾗ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶ πολεμίων· οἱ ᾗ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τὴ γλώσσῃ διαφωνεῖν. ἄπαξ ᾗ καταστάντες εἰς παρεμβολὴν, πᾶν τὸ πεσοῦχον ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. [l] Φόνος ᾗ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πεσὸς τὰς Ισραηλίτας τῶ Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνυσι τὰς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις πεπιελημμένῳ, ὃ δυναμένης διαπερᾶναι, χωρίῳ. καὶ πεσάντες κλείνυσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, [m] Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ ᾗ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τὰς [n] πεπλεφθέντας τῶν στρατιωτῶν [o] ἐνάγοντες· ἦσαν ᾗ [p] ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύοντα πόῤῥω πολὺ τῶν Ισραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγορευκὲ πονῶν, ἀλλὰ διώξας μὴ πανῖς ᾧ στρατῷ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τὰς πολεμίους· καὶ τὰς λοιπὰς ἡγεμόνας, [q] Ζεβεὶ Ϲ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [r] ἀνήγαγε. ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [s] συστρατευσαμένων αὐτοῖς Αραβων, πεὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Εβραίοις. Γεδεὼν ᾗ, πεσερχόμενος εἰς [t] Εφρὰν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κλείνῃ τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

5'. Η δ' [v] Εφραίμου φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος ὑπεραγία δυσχεραίνεσα, στρατεύει ἐπ' αὐτὸν [x] διεγκάκεσαν, τὸ μὴ [y] πεσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντις. Γεδεὼν ᾗ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἀκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγε αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [z] ἐστρατευκότων εἶναι. καὶ τύτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τὰς Εβραίας ὠφέλησε τῶν ἐπὶ τῶ πολεμίων διαξίας. ἐμφυλίᾳ γὰρ αὐτὰς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τὸ μέντοι γε ὕστερος τύτης ἡ φυλὴ δίκην ἔδωκεν· ἐν δηλώσομεν καιρὸν ἴδιον.

ζ'. Γεδεὼν ᾗ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βυλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύων αὐτῆς

a Τε-

e Ἀμφορέας] Φωρίσας κενὰς legerat *Epiphan.*

f Κέρας.] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præceſſerit κέρας.

g Τύτῳ ἀντὶ σάλπιγγος.] In *cæteris* τύτοις, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι.

h Τὰ ἔθνη] Articulus abeſt *Big.* & *Samb.*

i Κέρασί τε] Sic cum *Hen. Busb.* & *Epiphan.* σάλπιγγί τε *in Editis, cæteriſque.*

k Λαμπάδων ἀλαλάξαντες,] Επὶ τὰς πολεμίους poſt λαμπάδων inſerunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

l Φόνος ᾗ πολὺς ἦν,] Ita cum *Cod. Vat.* Φόνος τε π. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ Φόνος τε π.

m Ωρηβόν τε καὶ Ζῆβον.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* ut & Ορηβ & Ζηβ *Zonara* & LXX. in *Editis*, *Aliiſque* Ωρεβόν τε καὶ Ζέβον.

n Πεπλεφθέντας] Παραλελοθέντας *Hen.* & *Busb.*

o Ἐνάγοντες·] Ἄγοντες *Big. Samb.* & *Gall* 1.

p Ὡς μύριοι καὶ] Illud ὡς abeſt *Big.* & *Samb.*

q Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰν] Ita placuit edere, cum Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰν haberet *Vat.* & Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ LXXII. Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰ *Baſ.* & G Ζεβεὶ καὶ Ζαλμανὰ *Epiphan.* Ζεβεΐδλω καὶ Ζεμανὰν (Ζεβείδιν καὶ Ζαμανὰν *Coll. Voſſ.*) καὶ Σαλμανὰν *Big.* Ζεβείδλω καὶ Εζαρδανὰν *Gall.* 1. Ζεβελὼ καὶ Σαμανὰν *Samb.* Ζεβεὶς καὶ Ζαβανὰς *Hen.* & *Busb.* Eſt qui conjicit Ζεβεὶ καὶ Σαλμανὰν à Joſepho fuiſſe.

r Ἀνήγαγεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliiſque* ἤγαγεν.

s Συστρατευσάντων] Συστρατευσαμένων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

t Εφρὰν τὴν] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ut Jud. c 8. v. 27. Εφρὰμ *Baſ.* & G.

v Εφραίμου] Sic *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* Εφράμου *Baſ.* G. & *Samb.*

x Διεγκάκεσαν,] Διεγκάκει, τῷ μ. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. διεγκάκει, τὸ μ. *Vat.*

y Πεπαγγεῖλαι] Προαγγεῖλαι *Vat.*

z Ἐστρατευκότων εἶναι.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατευκότων in *Editis*, *Aliiſque.*

τοῖς τὰ δίκαια, καὶ ϖερὶ τ̃ διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [a] τελειούμενα. καὶ ὁ μὲν, γήραος τελευτήσας, ἐν [b] Εφραὶν τῇ πατρίδι ϑάπτεται.

nos quadraginta, judiciis præsidens, & singulis de litibus *suis* cum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum justa senectute obiisset, apud Ephran in patria *sua* sepultus est.

ΚΕΦ. ζ.

Οτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πράγμασιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

Παῖδες ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς [c] Δρύμας, Αβιμέλεχος τοὔνομα, ὃς μετὰ τελευτὴν τοῦ πατρὸς πατρίδι τῇ αὐτοῦ ἀναχωρήσας ἔνθα Σίκιμα [d] πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν χρήματα παρ' αὐτῶν, [e] οἱ διὰ πλῆθος ἀδικημάτων ἦσαν ἔνδημοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τὰ πατρῷα οἴκους, καὶ κτείνει πάντας τοὺς ἀδελφούς, πλὴν [f] Ιωαθάμου. σώζεται γὰρ ἔτος διαφυγεῖν δυνηθείς. Αβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὐτὸν ὁπότι βούλοιτο ποιεῖν [g] ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοὺς δικαίως πολιτευομένους ἐκπικραινόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις ἄσης ἑορτῆς, καὶ τ̃ πλήθους πάντος ἐκεῖ συνειλεγμένου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ [h] Ιωαθάμης, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ [i] Γαριζεῖν· ὑπέρκειται δὲ τ̃ Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, καὶ πλήθους ἡσυχίαν αὐτῷ ϖαραχόντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γενομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνὴν [k] ἀνθρωπίνην ϖοιέμενα, συνόδου γενομένης αὐτῶν, δεήθείη συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης δ' ἐκείνης, διὰ "τὸ τ̃ τιμῆς τ̃ ἐπὶ τοῖς καρποῖς οἰκείας ἄσης ἀποστερεῖν, ἀπ' ἄλλων ἐξωθεν ϖρουμενομένης, τὰ "δένδρα τ̃ ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι φρονηδὸν οὐκ ἀπελείπετο, ἐδόκει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν ϖροσθεῖναι· "καὶ ἡ ἄμπελος [l] χειροτονηθεῖσα, τοῖς αὐτοῖς τῇ συ"κῇ χρησαμένη λόγοις, παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐ"τὸ καὶ τ̃ ἐλαιῶν ϖοιησαμένων, ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ "[m] αὐτῆς ὥστε ϖροσλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· "πυθόμενα δὲ ἀκαθῆ ϖροσέχειν τ̃ ξύλων ἐστὶν· ὑπισχνεῖται "τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ ἀόκνως ἔχειν. δεῖ μέν"τοι σωίζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον "ἐπ' αὐτῇ φρονῶεν, ὑπὸ ἐνόντος πυρὸς διαφθα"ρεῖεν. ταῦτα δ' ὁ γέλωτος ἕνεκα [n] φησι λέγειν· ὅτι "δὲ, πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπεισμένοι, πε"ισθῶσιν Αβιμέλεχον ὅτι τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων "σὺν αὐτοῖς τοὺς ἀδελφοὺς [o] ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν "διοίσειν". καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν καὶ διηπάτα λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τ̃ Αβιμέλεχον.

γ'. [p] Μετ' ὀλὺ δὲ τ̃ ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ὅτι τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τ̃ Αβιμέλεχον τ̃ πόλεως καὶ τ̃ φυλῆς. [q] οἱ δὲ κακῶς τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τ̃ δ' ὥρας τ̃

CAP. VII. IX.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

ERant autem ei filii è thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero spurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis erant insignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratresque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapsus servatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid sibi pro arbitrio suo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defensoribus inimicus infensusque. *Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per eadem fratrum omnium, præter Joathamum. Jud. c. 9.*

2. Ac cum aliquando festum diem agerent Sicimis, & illuc populus universus conveniret, frater ipsius Joathamus, quem fuga evasisse diximus, conscenso clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & sublata voce ut *ab omnibus* exaudiri posset, silentium ei populo præbente, obsecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus esset. Facto autem silentio, narrabat, "ut arbores voce "humana utentes, cum in concionem coivissent, "rogaverint ficum ut regnum in eas capesseret. "Illa autem recusante, quod honore ex fructibus "sibi propriis frui vellet, non qui ab aliis extra se "proveniret, arbores à cogitatione imperium ali"cui deferendi non destiterunt, sed visum est eis "viti principatum offerre: ac vitis, cum eam ele"gissent, iisdem verbis quibus ficus usa regnum "deprecata est. Cum vero olea similiter honorem "detrectasset, rhamnus, nam ab ipso postulabant "arbores ut regnum in eas susciperet (inter ligna "vero commodum est *illud* ad ignem accenden"dum) pollicetur se imperium accepturum esse "& impigre in eo administrando se gessurum. "verum illas oportet sub umbra *sua* considere: sin "autem ipsi exitium struere pararent, igne ei insi"to absumerentur. Hæc vero *Joathamus* inquit *se* "non risus movendi causâ dicere: sed quod, mul"tis beneficiis à Gedeone affecti, patienter sinant "Abimelechum rerum summæ præesse, cum eo "fratrum *suorum* necis participes; cujus ingenium "nihil ab igne differre *sentient* ". Atque ille hæc loquutus semet subduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens. *Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus* DCC. *ante natum Æsopum. Jud. c. 9.*

3. Haud multo post festum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero *& qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus in- *Sicimitæ urbe pellunt Abimelechum, & Gaalæ præsidio sese tuentur. Jud. c. 9.*

[a] Τελειούμενα.] Ἀτελέσματα Big. (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* neque hoc improbandum, neque illud.

[b] Εφραὶν.] Ita (ut supra p. 294. v. 36.) legendum censeo, aut cum *Bibliis Complutinis* & *Cod. Alexandrino* Εφρὰ, *Jud.* c 8. v. 32. Εφρὰμ *Gen. Big.* & *Gall.* 1. Εφραὶμ *Basil. Samb.* & *Epiphan.*

[c] Δρύμας.] Δρόμας legerat *Epiphan.*

[d] Πρὸς τοὺς.] Πρὸς τὰς τ̃ μ *Hen.* & *Busb.*

[e] Οἱ διὰ πλῆθος.] Forsan, ὅτι διὰ π. ἀ. ἦσαν ἐπίσημοι, aut διὰ ἐπίσημος.

[f] Ιωαθάμου.] Ita cum *Cod. Vat.* præsertim cum Ιωάθαμ sit in LXX. Ιωαθὰν *Basil. Gen. Epiphan.* & *Zonaras.* Ιωνάθαν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1.

[g] Αντὶ τ̃ νομίμων.] Ἀντὶ τ̃ νομίμων παιδῶν aut vidit, aut subintellexit *Epiphan.*

[h] Ιωάθαμος.] *Coll. Big.* & *Voss.* Ιωθάτης.

[i] Γαριζεῖν.] Ita cum *Editis* hic & supra p. 253. v. 24. Γαριζειν *Vat.* Γαριζὶν *Big.* & *Epiphan.*

[k] Ἀνθρωπίνην φωνὴν.] Ἀνθρώπειον *Big. Samb.* & *Vat.* Atticorum more.

[l] Χειροτονηθεῖσα.] Sic in *MSS.* in *Editis* κεχειροτονημένη.

[m] Αὐτῆς.] Eo modo *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῷ.

[n] Φησὶ λέγειν.] In *MSS.* aut φησὶ λέγω, aut λέγω φησὶ.

[o] Αποκτείναντες.] In quibusdam *MSS* ἀποκτείνωμεν.

[p] Μετ' ὀλὺ.] Μετ' ὀλὺ δὲ χρόνου legisse videtur *Epiphan.*

[q] Οἱ δὲ κακῶς.] Ο δὲ & mox ἐφρόντιζεν legisse videtur *Vet. Interpr.* quo modo sane scribendum, nisi subintelligamus καὶ τὴν οἰκίαν *domestici*, aut καὶ γένος *cognati.*

[r] Δρώ-

instaret, proficiſci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigraſſet Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis ſuis, eum exorabant ut ipſis præſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, ad *opus* proceſſerunt, unaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque & fruges domum ſecure advehuntur, & per ſodalitia epulantes jam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere, atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem inſidiis occupantes, multos ex Abimelechi ſatellitio comprehenſos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam ſuaſerat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus enſe & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hoſpes Abimelechi, nunciis miſſis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipſum irritaret, ſimul etiam hortabatur ut inſidias ante urbem collocaret: ſe enim Gaalæ perſuaſurum ut *ipſe* contra eum egrederetur. atque ita in ſua poteſtate fore, ut de eo vindictam ſumeret. quo facto ſpondere ſe quod gratiam cum populo initurus ſit. Abimelechus igitur *cum ſuis* in inſidiis conſidebat; & Gaales in ſuburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad ſe approperantes, ad Zebulum clamabat, verſus ſe tendere viros armis inſtructos. Illo vero dicente, cautium umbras eſſe, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpenſa, non umbras eſſe ajebat, ſed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non oſtendis, qui vir ſis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, *nonnihil* animo conſternatus, manus conſerit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è ſuis prælio cadunt: at ipſe ſe in urbem recipit, alios ſecum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, eum calumniatus quaſi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicaſſet. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egreſſuri eſſent, in locis circa urbem inſidias diſponit: cumque prodiſſent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero diſperſos curſu perſequuntur; & ubique cædes facta eſt. ac urbe diruta & ſolo æquata (nam ſine obſidione dedita eſt) ſaleque in ruderibus ejus ſeminato, agmine compoſito proceſſit. atque ita Sicimitæ omnes deleti ſunt. Quotquot autem per regionem diſſipati periculum evaſerant, hi ipſi, ſefe in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, ſuper eam ſedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. ſed Abimelechus, intellecto eorum conſilio, prius ad eam cum ſuis omnibus copiis acceſſit: atque ipſemet ligni aridi faſces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpoſitis, ignes injiciunt & quicquid natura facilius accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, ſed una cum uxoribus & liberis i-

δ. [x] Ζέβυλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἀρχῶν, ξένος ὢν Ἀβιμελέχῳ, ὅτι παροξύνει Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε [y] ἀμυνάσθαι. γενομένης δὲ τάττε, ἀμφιλαφὰς αὐτῷ μνηνεύεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. ὁ, τε οὖν Ἀβιμέλεχος ἐκάθιζεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερον διέτριβεν ὑπὸ τῆς πρασιᾶς, καὶ Ζέβυλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ὑποφερομένους Γαάλης πρὸς Ζέβυλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς [z] ὁπλίτας καθοπλισμένους. ὁ δὲ [a] σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γιγνομένων τὸ ἀκριβὲς καθορῶν, σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβυλος, σὺ μέντοι, φησὶν, Ἀβιμελέχῳ κακίαν [b] ἐπεκάλεις; πῶ οὖν οὐκ ὑποδείκνυσι τὸ τῆς [c] σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβούμενος σωαπεῖ τοῖς Ἀβιμελέχου, καὶ [d] πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβυλος πολιτεύεται [e] Γαάλην ἐκβεβληκὼς τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Ἀβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνισαμένου. Ἀβιμέλεχος δὲ, πυθόμενος ἐξελαυνομένους αὐτοὺς κατὰ τάχος τοὺς [f] Σικιμίτας, ἐνέδρας προλοχίζεται τοῖς πρὸ τῆς πόλεως· καὶ προελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδνάμενοι μετᾶισι· πανταχῇ τε φόνος ἦν. καὶ καταισκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· ἅ γὰρ ἀντέσχε πρὸς πολιορκίαν· ἄλας κατὰ τῶν ἐρειπίων ἔσπειρας [g] προῆγε. καὶ Σικιμῖται πάντες ὅτως ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, ὅτι, συλλεγέντες ὅτι τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, [h] τειχίσαί τε τούτῳ παρεσκεύαζον. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Ἀβιμέλεχος μαθὼν, ἐλθεῖν [i] ἐπ' αὐτὴν μετὰ δυνάμεως· καὶ [k] φακέλλους ὕλης ξηρᾶς [l] περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτοῦ φέρων τοῦτο ποιεῖν [m] τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης [n] ἐν κύκλῳ τὰς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβαλλουσιν, [o] ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει· καὶ μεγίστῃ αἴρεσι φλογὶ. καὶ διαφεύγει μὲν [p] ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδείς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, [q] αὐ-

r Δρᾶσαι κακὸν] Ita cum *MSS.* δράσαι in *Editis.*

s Γαάλης,] Sic *Cod. Vat.* atque *Vet. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exſtet Γαὰλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γαλεὲ.

t Γαάλης,] Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γαάλος *Vat.* Γάλης *Baſ.* & *G.*

v Συμμοείαν] Forte *συμμοείας* vet. *per ſingulos choros.* COCC.

x Ζέβυλος] Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζάβυλος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & ſtatim Ζέβιλος & Ζεβιλάν. in *Editis* Ζέβεις, & mox Ζεβέλης & Ζεβέλαν.

y Ἀμυνάσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Aliis* ἀμυνέσθαι.

z Ὁπλίτας] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ὁπλίτας.

a Σκιὰς εἶναι] Σκιὰς *Samb.* ut & infra v. 25.

b Ἐπεκάλεις;] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐνεκάλεις *Busb.* & *Hen.* ἐπικαλεῖς *Baſ. G.* & *Vat.*

c Σῆς ἀρετῆς] Illud σῆς abeſt *Big.* & *Samb.*

d Πίπτουσι] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam πίπτουσι.

e Γαάλην] Πάλιν ἐκβεβλ. *Vat.*

f Σικιμίτας] Ita *Vat.* (& *Cocc.*) in *reliquis* hic loci Σικιμίους.

g Προῆγε.] Ἀπῆλθε *Vat.* atque ita forſan *Vet. Interpr.*

h Τειχίσαί τε] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τοιχῆσαί τε.

i Ἐπ' αὐτὴν] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτοὺς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.*

k Φακέλλους] Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.*

l Περιβαλὼν] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* περιβάλων.

m Τὴν στρατιὰν] Τῇ στρατιᾷ *Big.* & *Samb.*

n Ἐν κύκλῳ] Ex *MSS. Coll. Big.* & *Voſſ.* in *Editis* enim ponitur poſt ξύλοις. HAV.

o Ὅσα τε μᾶλλον] Forte ὅτα τὸ μᾶλλον ἐξάπτειν φ. ε. καὶ μ. αἴρει φλόγα, ἐν κύκλῳ πῦρ ἐμβάλλουσιν. COCC.

p Ἀπὸ τῆς πέτρας] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῆς πετρᾶς *Baſ. G. Aliique.*

q Αὐ-

[q] ἄνδρες μὲν ὡεὶ πενταχοσίους καὶ χιλίους, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, [r] μείζονος καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γιγνομένης, πλὴν ὅτι [s] κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς [t] ἀνεργέτου σωφείσι κακὸν πηλικοῦτον.

ε'. Ἀβιμέλεχος δ', τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τοὺς Ισραηλίτας, μειζόνων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμῶς [v] ἀνεχόμενος τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ [x] Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς [y] αἱρεῖ· πύργος δ' ἦν ἐν αὐτῇ μεγάλος, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκεύαζεν. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ [z] θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δ' [a] Ἀβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτεῖναι αὐτόν, μὴ τῆς γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτοῦ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ [b] προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτῃ [c] ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀσεβημονίας ποινὴν ἔξεπεσε, καὶ τὰ εἰς Σικιμίτας αὐτῷ πεπολιτευμένων. τούτοις δὲ κατὰ τὸν Ιωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

ς'. Τῶν δὲ Ισραηλιτῶν τὸν ἡγεμονίαν [d] Ιαείρης ὁ [e] Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος Φυλῆς διεδιαμβάνει, ἀνὴρ τἄ τε ἄλλα ἀγαθὸς πεπιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τὸν κατὰ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. ἔτος, δύο καὶ εἴκοσιν ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν, τελευτᾷ γηραιὸς· καὶ ταφῆς ἐν [f] Καμὼν πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξίας.

ζ. Πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν [g] τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέροντο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανῖται καὶ [h] Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν καταλαβόντες καὶ ὅτι τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Ἑβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες [i] ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας [k] ἐτράποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας [l] ἐπέφερον· παρακαλοῦντες αὐτὸν μεταμάσσειν, καὶ πρὸς τὴν δεησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παυσαίμην τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, [m] μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Ἀμμανιτῶν [n] δὲ Ἰσραηλίταις ὅτι τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπολιπόντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις [o] Ιεφθὴς, ἀνὴρ ἀπὸ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, [p] καὶ δι' οἰκείαν [q] αὐτοῦ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς [r] μισθοφορῶν. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παραχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' ὡς προσέβαλε τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ φανερῶς. ὡς γὰρ ἔνια ὁμοίως

ne absumpti sunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror exstitisset, nisi quod juste pœnas dederint ob tantum mali viro de se egregie merito conflati.

5. Abimelechus autem, cum Israëlitis ex Sicimitarum miseriis terrorem incussisset, palam præ se ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ suæ modum esset adhibiturus quam universos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem subita incursione capit: cum vero turris in ea valida esset, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipse cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapsus, armigerum rogabat, ut se *districto ense* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujusmodi supplicium dependet pro scelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare ausus est. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *passim* dispersi, ad domum quisque suam redierunt.

Frusto molæ à muliere ictus perit Abimelechus. Jud. c. 9.

6. Israëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manassitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commissæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuisset, ingravescente ætate obiit; & in Camone, urbe Galadena sepultus est.

Jaïres rem Hebraïcam administrat. Jud. c. 10.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumque contemptum ferebantur: Ammanitæque & Palæstini, eos despectui habentes, cum magno exercitu regionem *vastarunt & diripuerunt*; &, cum loca ultra Jordanem occupassent, ad reliqua possidenda *fluvium* ausi sunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus resipuissent, ad Deum precibus se convertebant, victimasque ei mactabant; ipsum implorantes, ut, severitate cohibita, precibusque eorum supplicibus flexus, ab ira desisteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Israëlitas opprimunt Palæstini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuissent ingressi, istius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem desiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem sumptibus suis alebat. Ad hunc igitur missis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *se* principatum suum ei concessuros esse, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipsis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifestam

Jephthem ducem sibi poscunt Galaditæ. Jud. c. 11.

[q] Ἄνδρες μὲν ὡεὶ] Ἀνδρὸς μὲν περὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις *Gall.* 1. ἀνδρὰς μὲν περὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις *Samb.* & *Vat.*

[r] Μείζονος] Μείζων δὲ ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένη *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Κατὰ δίκην] Ita *Samb.* in *cæteris* una voce καθαδίκην.

[t] Ἀνεργέτου] Εὐεργέτου καὶ θεοῦ γένους αὐτὸν legisse videtur *Epiphan.*

[v] Περιεργαζόμενος] Περιεργάζεται *Samb.* & *Big.*

[x] Θήβας,] Urbis hujus meminit *Stephanus Byzant.* v. Θήβη. Vide *Jud.* c. 9 v. 50. 2 *Sam.* c. 11. v. 21. *Bocharti* Canaan. l. 1. c. 16. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 326.

[y] Αἱρεῖ·] Ita *MSS.* in *Editis* αἱρεῖ.

[z] Θραύσματί μύλης] Θραύσματί τι soli *Big.* & *Epiphan.*

[a] Ἀβιμέλεχος] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. ὁ Ἀβιμέλεχος τὸν π. *Bas. G.* & *Vat.*

[b] Προσταχθὲν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis*, *Aliisque* deest αὐτῷ.

[c] Ὑπὲρ τῆς] Vocem ὑπὲρ omittit *Vat.*

[d] Ιαείρης] Ἰαΐρης *Samb.* & *Big.* Ἰαΐρ *Zonaras* è *S. Bibliis.* Sed hîc loci, nescio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiserit *Josephus* tres & viginti annos Tholæ principis, *Jud.* c. 10. v. 1. Veruntamen in summam annorum Judicum *istius* regimen inseruit.

[e] Γαλαδηνὸς] *Al.* Γαλαδινὸς & infra Γαλαδινή.

[f] Καμὼν] Malim Καμῶνι.

[g] Τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέροντο·] Illa τοῦ Θεοῦ καὶ δὲ *Big.* (*Coll. Vossii.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio* inferui, & ex iisdem ὑπεφέροντο dedi pro ἐφερεῖτο.

[h] Παλαιστῖνοι,] *Al.* Παλαιστινοί.

[i] Ἀπὸ τῶν κακῶν,] Ὑπὸ τῶν κακῶν *Big. Samb* & *Vat.*

[k] Ἐτράποντο τοῦ Θεοῦ,] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἐτράποντο.

[l] Ἐπέφερον·] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐπεφέροντο *Bas. G. Aliique.*

[m] Μεταβαλόμενος] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* μεταβαλόμενος.

[n] Δ' Ἰσραηλιτῶν] Ita cum *Samb.* in *cæteris*, τῶν Ἑβρ.

[o] Ιεφθὴς,] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan* in *Editis* Ἰάφθης & infra p. 298. v. 14. Ἰάφθας, convenientibus Græcis codibus, ut & p. 299. v. 16. Ἰαφθα in obliquo. Ἰάφθης *Busb.* & *Hen.* Ἰεφθαὲ *Zonaras* ab *Interpretibus* LXXII.

[p] Καὶ δι' οἰκείαν] Καὶ διοικεῖν aut simile quid legisse videtur *Vet. Interpr.*

[q] Αὐτοῦ στρατιὰν] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.*

[r] Μισθοφορῶν.] Μισθοφόροις *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat, peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit. Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* inculſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraelitæ*, quam ultra ccc. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquiit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

Ammanitarum regem profligat copiaſque ejus perſequitur ad Mamathen uſque urbem, quæ quidem Μεναθ aut Μιναθ LXX. Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

Filiam ex voto temerario mactat Jephthes. Jud. c. 11.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum gloriam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod conſan-

μήτερον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [s] περὶ τὴν μητέρα, δι' ἐρωτικὴν ὀπτηθεῖσαν αὐτοῖς [t] ὑπὸ πατρός, ἐξεβαλον, [v] καταφρονήσαντες τῆς αὐτῆς ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διετρίβεν ἐν τῇ [x] Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς [y] ὁπόθεν ἔν ποτε γινομένους πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ μισθῷ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, ἐ ὀμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν [z] ἐστράτευε.

ϑ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν [a] τῶν πεπραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει [b] Μασφαθῇ καθίσας τὸ στράτευμα, πρεσβείαν πέμπει πρὸς τὸν Ἀμμανίτην, αἰτιώμενος τὴν ἀλώπησιν. ὁ δ', ἀντιπεμψας ἠτιᾶτο τὸ Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς [c] Αμωραίας αὐτὸς ἠξίου χωρεῖν, ὡς πατρῴας ὔσης [d] ἀρχῆθεν. [e] ἀπαιτούμενος δ' ὁ Ιεφθης, ὡς ὅτι τῆς Αμωραίας τοὺς προγόνους αὐτῶν δικαίως ἐκαλεῖτο, χάριν τινὰ μᾶλλον τῆς Αμμανίτιδος αὐτοὺς ἔχειν ὀφείλοι παρεχούσης, δωρεὰν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· χωρεῖν τε [f] ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεὸς κατακτησαμένη [g] ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμοντας, [h] μάχεσθαι περὶ αὐτῆς ἔφησεν.

ι'. Καὶ τὰς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δ' εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑποσχόμενος ἂν [i] ζῶν εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ, τι καὶ πρῶτον αὐτῷ [k] συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλὼν τε νικᾷ χωρὶς πολύ, καὶ φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως [l] Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Αμμανίτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ [m] λείας ἤλασε, καὶ τὴν οἰκείαν ἐλευθερίαν ἀπήλλαξεν, [n] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑποτεινάντας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾶ περιπίπτει, κατ' ὐδὲν ὁμοία τοῖς κατορθωμένοις αὐτῷ. ὑπαντᾷ γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν καὶ παρθένος. ὁ δ', ἀνοιμώξας ὅτι τῷ μεγέθει [o] πάθους, κατεμέμφετο τῆς θεοῦ τὴν ὑπάντησιν ἀτυχῆ τῇ θυγατρί· [p] καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῆς δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσεπούσης, ὅτι νίκην τε πατρὸς καὶ ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν πεπυνθομένη· παρεκάλεσε δύο μῆνας αὐτῇ συγχωρῆσαι πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ὑπερθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ [q] κατὰ τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ κατὰ [r] τὸν προειρημένον χρόνον, [s] μετὰ τῶν διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὁλοκαύτωσεν, ἔτε νόμιμον ἔτε [t] τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ θυσίαν ὑπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γνησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν [u] δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.

ια'. Τῆς δὲ [v] Εφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαιτο τὴν ἐπ' [x] Αμμανίτας ἐλασίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνῳ [y] τὴν λείαν ἔχοι, ἐ τὴν ὑπὲρ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν· πρῶτον μὲν ἔλεγλν, ὡς ὅτε λάθοιεν αὐ-

s Περὶ τὴν μητέρα,] Καὶ τὴν μητέρα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

t Υπὸ δὲ πατρὸς,] Περὶ δὲ πατρὸς *Vat.*

v Καταφρονήσαντες] Ita *Samb.* καταφρ. αὐτῆ ἀσθ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τὴ δι' αὐτῆ ἀσθ. *Vat.* καταφρ. δι' αὐτὴ ἀσθ. *Baſ.* & *G.*

x Γαλαδίτιδι καλουμένῃ] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Γαλααδίτιδι. Vide *Cellarii Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 388.

y Οπόθεν ἂν] Οποθενῶν δ' ἂν γινομένους *Samb.*

z Εστράτευσε.] Εστράτευσε *Vat.*

a Τῶν πραγμάτων πρόνοιαν,] Τῶν πρ. ἐπιμέλειαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

b Μασφαθῇ καθίσας] Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασθάκη.

c Αμωραίαι] Αμορραίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Αμορραίας ab altera. Αμωρραίας paſſim *Vat.*

d Αρχῆθεν.] Αρχῆς *Vat.*

e Απαιτούμενος δ'] Ἀποκεκλεισμένος *Big.* & *Samb.*

f Ἰδίας εἰπὼν γῆς,] Ἰδίας abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

g Ὑπὲρ τριακόσια] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* μὴ πρ.

h Μάχεσθαι] Μαχήσεσθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem.

i Ζῶν] Forte σῶν COCC.

k Συντύχοι] Ita *Big. Samb.* (Cocc.) & *Vat.* συντύχῃ *Busb.* & *Hen.* συντύχειν in *Editis*.

l Μανιάθης·] Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Αμανίθης *Epiphan.*

m Λείας ἤλασε,] Λείαν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

n Ἐν ἔτεσιν] Ετεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη ταύτην ὑπ. *Big.* (*Coll Voſſ.*) & *Gall.* 1.

o Πάθους] Πένθους *Big.* & forte *Epiphan.*

p Καθιερῶσαι] Ita è *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθυπέσχετο, ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιερώσει. in *Busb.* & *Hen.* ἵνα καθιερώσειν ὑποσχοῖ.

q Κατὰ τὴν εὐχήν.] Κατ' εὐχὴν *Big.* & *Samb.*

r Κατὰ τοῦτον] Μετὰ τοῦτο *Vat.*

s Τῶν Θεῷ κεχαρισμένων] Articulus abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δόξῃ τοῖς ἀκούσασι.] Δόξῃ *Samb.*

v Εφραΐμου φυλῆς] Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Εφραΐμ.

x Αμμανίτας] Sic cum *Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αμμανίτας. præterea τὴν ἐπ' Αμ. ἐλασίαν in *Cod. Vat.*

y Καὶ λείαν ἔχοι,] Καὶ τὴν λείαν *Big. Samb.* & *Vat.*

αὐτὰς οἱ συγγωεῖς πολεμήμενοι, καλέμενοί τε πρὸς συμαχίαν ὰ [z] παρεγένοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπαχθῆναι· ἔπαθ' ὡς ἄδικα πράξειν ἐπιχειρῶσι, τοῖς πολεμίοις ὰ τολμήσαντας εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τὰς [a] συγγωεῖς ὡρμηκότες· ἠπείλά τι σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ' οὐκ ἔπαθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθόσι μὴ τεχνίτας, ἡ μετάπεμπτος ἐκ τῆς [b] Γαλαδίτιδος ἐληλύθη, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ δισχιλίους τραπέντας, ὡς λαβών μέρη τινὰ διαπεραλμένων τὸν Ἰορδάνην τοὺς Ἀραβάδας, κτεῖναι ὡσεὶ δισχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γενομένους.

ιϛ'. Αὐτὸς δ' ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [c] αὐτοῦ πατρίδι [d] Σεβεῇ· ἡ [e] Γαλαδίτιδός ἐστιν αὕτη.

ιγ'. Τελευτήσαντος δὲ [f] Ἰεφθοῦ, τὸν ἀρχὸν [g] Ἀψάνης ἐκ Βαιθλεέμης, Φυλῆς δὲ Ἰούδα, [h] Βηθλεέμων δ' πόλεως. τούτῳ δ' παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄῤῥενες, αἱ λοιπαὶ δ' θυγατέρες, ἃς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τοὺς μὲν ἀνδράσιν ἐκδὺς, τοῖς δ' γυναῖκας ἠγάγετο. πρᾶξας δ' οὐδὲν ἐν τῷ ἐπαρκεῖ [i] χρομένῳ χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ'. [k] Ἀψάνους δ' οὕτως ἀποθανόντος, ὁδὶ ὁ μετ' αὐτὸν Βαλαλαῶν τὸν ἡγεμονίαν Ηλων, ἐπ' ἔτη δέκα καταχὼν αὐτὸν, Φυλῆς δὲ τῆς [l] Ζαβύλου, ἔπραξέ τι ἀξιόλογον ἄξιον.

ιε'. Ἀβδὼν δ' [m] Ελλήλου παῖς, Φυλῆς μὲν τῆς [n] Ἐφραϊμίτιδος, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γενομένης, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [o] μετ' Ηλωνα, μόνης ἀν τὴν εὐπαιδίας μνημονευθείη, [p] διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱεῖς δ' ἦσαν αὐτῷ πεσαρακοντα, [q] καὶ τούτων τὸν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἵλαυνε τε σὺν αὐτοῖς ἕδδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγυμνασμένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [r] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν [s] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

guinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adveniſſe, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim feſtinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hoſtibus non auſi pugnam conſerere, *poſtea* vero in cognatos impetum fecerint: & *poſtremo* minabatur, ſe ab iis pœnas Deo volente, ni ſapere velint, expeturum eſſe. Cum vero nihil verbis proficeret, ſed cum illis *contra ſe* venientibus congreſſus eſſet, accito è Galadena exercitu, & magnam illorum ſtragem *in prælio* edidit, & in fugam verſos perſequens, præmiſſis quibuſdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *illorum* occidit.

12. Is autem, cum ſex annos Iſraëlitis imperaſſet, moritur, atque ſepultus eſt in patria ſua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs eſt. *Jephthes moritur, ſepelitur-que in urbe Galadena.*

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apſanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant ſexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes ſuperſtites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adſciverat. cumque nihil dicto & memoratu dignum in imperio ſeptenni geſſiſſet, ſenex *admodum* diem obiit; & in patria ſua ſepultus eſt. *Jud. c. 12. Ab exceſſu Jephthe Hebræos rexit Apſanes. Jud. c. 12.*

14. Apſane autem ita defuncto, neque, qui poſt hunc principatum aſſumpſit, Elon, è tribu Zabuli, ipſumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit. *Poſt hunc decennio haud memorabili Elon: Jud. c. 12.*

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui poſt Elonem, ſummum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *ſumma* rerum ſecuritate vitam agens, nihil præclari geſſerit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipſis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos ſuperſtites relinquens ſenecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice ſepultus eſt. *Ei denique ſucceſſit Abdon.*

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τὸν Σαμψῶνος ἀνδρίας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ δὲ τοῦτον [t] Παλαιστῖνοι πολιτήσαντο κρατοῦσι τῶν Ισραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ' ἐλευθερωθέντες τὴν ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

β'. [v] Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄρχων καὶ τὴν πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον [x] ἐν εἰμορφίᾳ περιβλεπτον, καὶ τῶν καθ' αὐτὸ διαφέρον. παίδων δ' ὑ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ὅτι

X.

CAP. VIII.

De Sampſonis fortitudine: narratur etiam, mala quanta Palæſtinis inferebat.

POſt hunc autem vita defunctum Palæſtini præ-lio ſuperant Iſraëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac neceſſitate in hunc modum liberati ſunt. *Dein per annos XL. exactionibus Palæſtinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.*

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ ſine controverſia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia ſuſpiciendam, & inter æquales ſuas præcellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, ægreque ferens quod iis *Manochis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud. 13.*

z Παρεγένοντο,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* παρῆσαν ἐσπουδάσατο.

a Συγγενεῖς ὡρμηκότες·] Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* συγγενεας.

b Γαλαδίτης] Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλααδίτ. *Baſ.* & *G.* Γαλαδίτης *Vat.* & *Big.* hîc loci.

c Αὐτοῦ πατρίδι] Εαυτοῦ *Big.* & *Samb.*

d Σεβεῇ·] Sic *Big.* & *Samb.* Σεβοὶ *Baſ. G. Aliique.* Σεβεθῇ aut Σεεθεῖ iuxta *Epiphan.*

e Γαλαδίτης] Eo modo *Big.* & *Samb.* Γαλαδιτῆς in *ceteris.*

f Ἰεφθοῦ,] Ita & ſuperius modo in initio §. 8. Ἰάφθα in *Editis.*

g Ἀψάνης] In fonte Hebræo *Ebſan*, quod nunc legunt *Ibſan*, ut *Joſephus* olim *Abſan*, unde Ἀψάνης. Vide *Druſium* ad *Severum.* HUIUS Ἀφαιὸς *Baſ.* Ἀφρωνὸς *Gen.* Ἀψάνου *Coll. Big.* & *Voſſ.* Coccius correxit Ἀψάνης, rectius nomen illud Editio exhibet Anglica. HAV.

h Βεθλεεμων] Βεθλεεμῶν ſoli *Big.* & *Samb.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13 p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

i Γεωργῶν] Γεωργῷ *Vat.* γιγνομένοις *Samb.* & *Gall.* 1.

k Ἀψάνης] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τούτου δ' ὕτως ἀπ. *Vat.* Ἀφρανὸς *Baſ.* & *G.*

l Ζαβύλου,] Sic in libris ſex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῆς.

m Ελλήλου] Ita cum *S. Literis*, non Ηλωνος cum *Joſephi* libris Gr. in *Vet. Interp.* habemus *Chilonis.*

n Ἐφραϊμίτιδος,] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἐφραιμίτιδος.

o Μετ' Ηλωνα,] Ita rurſus *MSS.* μὴ Ηλωνι *Baſ* & *G.*

p Διὰ τὴν εἰρήνην] Μηδὲν ἔργον ἀξ τ. & dein μηδ' αὐτὸς εἰργασμένος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ut & *Vat.* niſi quod ἐργασάμενος habeat.

q Καὶ τούτων] Καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων in ſex *MSS.* & aliis ex eorum ſemine deſcendentes triginta, *Vet. Interpr.*

r Θνήσκει γηραιὸς,] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἀπέθανε δὲ γηραιός.

s Φαραθῶνι] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* in *ceteris* Φαρεθῶ. aut Φαρεθῶ.

t Παλαιστῖνοι] Παλαιστινοὶ paſſim *Vat* Παλαιστηοὶ in reliquis *MSS.*

v Μανώχης,] Typo *Hebraïco* Μανωὰχ, *Maſoretarum* ritu *Manoah*, ſive Μανοὲ cum LXXII.

x Ἐν εἰμορφίᾳ] Ἐπ' εἰμορφίᾳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

iis careret, Deo ſupplicabat, ſæpiuſcule cum uxore in ſuburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui ſuccederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum ſola eſſet relicta, ſpectrum apparuit, Angelus Dei, quaſi juvenis ſpecie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, ſe ex Dei providentia filium parituram eſſe, pulchrum & inſignem robore; à quo ad virilem ætatem adoleſcente affligerentur Palæſtini: præmonuitque ne capilli pueri recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abſtineat, aquam vero ſolam bibere *à teneris* aſſueſcat. Et is quidem, cum hæc dixiſſet, diſcedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zelotypiam mariti reditu ſuo corrigit angelus, & evaneſcit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverſo nunciat quæ ab Angelo acceperat, ſimul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, & ſuſpicionem *de ea* haberet ex hujuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo mœrore virum levare, Deum ſupplex orabat, ut rurſum *ad ſe* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen accerſit. Is autem, cum *angelum* vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogavitque ut ſibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere ut ipſi ſoli innoteſcerent; jubebat quiſnam eſſet dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam læta hæc de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactaſſet, mandaſſetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, juſſit *angelus* ut ſuper petram panes & carnes apponerentur abſque vaſculis. quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo uſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in cœlum aſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret ex viſo numine, uxor bono eſſe animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis ſuis* aſpexerint.

Filium demum procreat parens, oraculi obſervantiſſima, Samſonis nomine dignum. Jud. c. 13.

4. Atque illa & gravida facta eſt, & quæcunque *ei* præcepta erant obſervabat; natumque infantem Samſonem nominant. fortem vero ſignificat nomen *iſtud*. Puer autem valde creſcebat: ac manifeſtum erat quod propheta evaderet, cum ex parſimonia ejus in victu, tum quod promiſſos aluerit capillos.

Samſon leoni occurrens feram manibus ſuffocat. Jud. c. 14.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæſtinorum, profectus, dum magna eſſet celebritas, virginis *cujuſdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam ſibi conci-

τῇ ἀπαιδίᾳ, τ̃ Θεὸν ἱκέτευεν, ὅπι τὸ προάξιον σπερ-
χῶς φοιτῶν μ̃ τῆς γυναικὸς, δ̃ναι ἀφιδοχεῖ αὐτῆς
γνησίαν· μέγα δέ ἐστι [y] τοῦτο πεδίον. ἐν ᾧ καὶ [z] μανιώ-
δης ὑπ' ἐρωτ῀ ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀφ' ἑαυτ̃ ζηλό-
τυπ῀ ἀκρατ̃ς. μονωθείσῃ ᾧ τῇ γυναικὶ φάντασμα
ἐπιφαίνεται, ἄγγελ῀ δ̃ Θεοῦ, νεανία καλῷ [a] ἀφρο-
πλόσι῀ καὶ μεγάλῳ, καὶ διαγελιζόμεν῀ αὐτῇ παι-
δὸς γονεῖ κ̃ Θεοῦ προγόνοις, καλ̃ τε καὶ ῥώμῃ ὑπε-
φαν̃ς, ὑφ' ᾧ πενῆσθαι Παλαιστῖνας ἀνδρεμένῳ· παρή-
νε τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν, ἔσαν δ' αὐτῷ πρὸς
ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποτροφὴ, τ̃ Θεῷ τοῦτο προστε-
τα῀, προς ὕδωρ ᾧ μόνον οἰκειότης. καὶ ὁ μὲν ταῦτ'
εἰπὼν ὤχετο, [b] κ̃ βλήσιν ἐλθὼν δ̃ Θεοῦ.

γ'. Η ᾧ τἀνδρὶ προσφωνομένῳ τὰ [c] προὸ δ̃ ἀγγέλ
ἐκδιηγήσατο, ἐκθαυμάζουσα τ̃ [d] τε νεανίσκου τὸ κάλ-
λ῀ καὶ τὸ μέγεθ῀· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τ̃ ἐπαίνων εἰς
ἐκπληξιν κ̃ ζηλοτυπίαν προιζῆναι, καὶ ὑπονοιαν τὴν
ἐκ τοιούτ̃ πάθους κινουμένην. ἡ ᾧ, βουλομένη τὴν ἄ-
λογον τἀνδρὸς λύπην ἐκκλῦσαι, τ̃ Θεὸν ἱκετεύει [e] πά-
λιν πέμψαι τ̃ ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτ̃ς
[f] ὀφθείη. καὶ προσγίνεται πάλιν κ̃ χάριν τ̃ Θεοῦ ὁ
ἄγγελ῀, [g] ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ
φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένη. ἡ δ' ὑπομένουσα δεη-
θεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τ̃ ἄνδρα, [h] συγχωρήσαν῀ μέτεσι
τ̃ [i] Μανώχου. ὁ ᾧ, ἰδὼν μεν῀, ἀδ' ὅτως [k] ἐπαύε-
το τ̃ς ὑπονοίας· ἠξίωσε τε καὶ αὖπω δηλῶν, [l] ὅσα κ̃
τῇ γυναικὶ μεμυσθεν. ἐρώτησεν ᾧ Φόβου῀ [m] ταυτ
μόνου εἰδέναι· τίς εἴη λέγων ἐκέλευεν, ἵνα τ̃ παιδὸς
γνωμένου χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν προσάγωσιν. τ̃ ᾧ μη-
δέ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαν῀, ὅδε γὰρ κ̃ ἀξίαν
ταῦτα διαγελίσασθαι προὶ τ̃ς τ̃ παιδὸς γονῆς, τ̃ ᾧ
μεῖναι προσκαλουμέν῀ καὶ ξενίων μεταλαβεῖν, οὐκ ἐ-
πένευσε· πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαροῦντ῀ ὑπομεῖναι ὡς ἂν
ξένιον [n] αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαν῀ ἔριφον τ̃ Μα-
νώχου, καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαν῀, ἐπεὶ
πάντ' ἐν ὑτρεπῆ, [o] προσέταξεν ἐπὶ τ̃ς πέτρας ἀπο-
θεῖναι τ̃ς τε ἄρτους κ̃ τὰ κρέα χωρὶς τ̃ ἀγγείων. καὶ
ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τ̃ κρεῶν· πῦρ ᾧ,
λάμψαν῀ πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, κ̃ ὁ
ἄγγελ῀ ἀφ' τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήμα῀ ἀνιὼν εἰς οὐ-
ρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἐν. Μανώχου δὲ, φοβουμένου
μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τ̃ ὄψεως τοῦ Θεοῦ [p] γένοι-
το, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέρειν
τῷ αὐτῶν τ̃ Θεὸν αὐτοῖς [q] ὀφθῆναι.

δ'. Καὶ νύκτα τινὰ ἐκείνην, κ̃ φυλακὴν εἶχε τ̃ ἐντο-
λῶν· κ̃ γνόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [r] ἰ-
σχυρὸν δ' ἀποσημαίν τὸ ὄνομα. ηὔξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳ-
δίως, κ̃ δ̃λ῀ ἐν προφητεύσων ὑπὸ τ̃ς θεᾶς τὴν
δικαίαν σωφροσύνης κ̃ τῆς τ̃ τριχῶν ἀνέσεως.

ε'. Αφικόμεν῀ δὲ μ̃ τ̃ γονέων εἰς [s] Θαμνὰ πόλιν τ̃
Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἐρᾷ παρθένου τ̃
ἐπιχωρίων. [t] κ̃ προσκαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἀγαθαι πρὸς
γά-

[y] Τοῦτο πεδίον.] Τοῦτο τὸ πεδίον *Big. Samb* & *Vat.*
[z] Μανωΐδης] Μανάχης *Samb.* & *Gall.* 1. Μανώχης *Big.* & *Coll. Voſſ.*
[a] Παραπλήσι῀] Παραπλήσιον μεγάλῳ διαγελιζόμενον αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.*
[b] Κατὰ βόλησιν] Illa, κ̃ βόλησιν ἐλθὼν δ̃ Θεοῦ, non agnoſcit *Epiphan.*
[c] Παρὰ δ̃ ἀγγέλου] Περὶ τοῦ ἀγ. *Big.*
[d] Τε νεανίσκου] Illud τε abeſt *Big.* & *Samb.*
[e] Πάλιν πέμψαι] Πάλιν deeſt *Vat.*
[f] Οφθείη.] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ὀφθεῖεν in *Editis*, *Aliiſque.*
[g] Οντων ἐν τῷ προαστείῳ·] Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν ſubintelligendum.
[h] Συγχωρήσαν῀] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ. Cocc.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συγχωρήσας in *Editis.*
[i] Μανώχου.] Ita ex *Vat.* reſcripſi, quamvis in cæteris *Exemplaribus* fuerit Μάνωχος.
[k] Επαύετο] Επαύσατο *Big.* & *Samb.*
[l] Οσα κ̃ τῇ γυναικὶ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὅσα τῇ γ.
[m] Ταυτὸ μόνου] Ταυτὸ μόνον *Busb.*
[n] Αὐτῷ τι κομίσῃ,] Αὐτῷ τε *Big.* & *Samb.*
[o] Προσέταξεν] Εταξεν *Busb.* ἐπέταξεν *Hen.*
[p] Γένοιτο,] Γενήσοιτο *Big.* & *Samb.*
[q] Οφθῆναι.] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* ὀφθῆναι.
[r] Ισχυρὸν γὰρ] Vide *Iſ. Voſſii* Caſtigationum Auctarium ad *Horatium*, p. 862.
[s] Θαμνὰ] Sic volui cum *Editis*, *Aliiſque*, quod paulo infra habeamus Θαμνιτῶν. verum Θαμναθὰ *Big.* (& *Coll. Big.* Θαμνατὰ *Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & LXX.
[t] Καὶ προσκαλεῖται] Παροκαλεῖται τε *Big. Samb.* & *Vat.*

γ Ομό-

γάμων αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ [x] Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, σκηπτὰ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [y] παντυχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενον αὐτὸν ἄγχει τοῖς χερσὶ, καὶ [z] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ε'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιτῶν ἐν τῷ σήτει τοῦ λέοντος ἐκείνου [a] γενομένων. καὶ ἀναλόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις εἰς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν πρὸς τὴν ἑώραν τὴν τῶν γάμων· [b] εἰσὶ γὰρ αὐτοῖς ἀπαντᾶς· διὰ δὲ τοῦτο τὴν ἰσχὺν ἐκ νεανίσκων τριάκοντα [c] δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἑπομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐθελήσῃ, ἐπεὶ [d] ποτὲ [e] προβαίνουσι καὶ παιδιᾶς ὄντος, οἷα φιλεῖ [f] πρὸς τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ [g] Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλομαι ἐμοὶ [h] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ πιόμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [i] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοπιμμένων δὲ ὁμοῦ τι συνέσεως [k] δόξαν καὶ κέρδος [l] εὐρεσθαι καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμβορον γενεὰ βορᾶς ἡδείας ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ εὐηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ ὅλας τρεῖς ἡμέρας ἀδυναμούντων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, προσκαλοῦνται τὴν κόρην μανθάνουσι δὲ παρ' ἀνδρὸς αὐτοῖς μνώσεσθαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτῇ [m] ἐμπρήσειν τὸν μὴ προσέχουσιν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τοῦ κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα τροπτώσης, καὶ πικρόμορον πρὸς αὐτὸν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μανὶς τὸ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, [n] καὶ ὅτι μελίτας εὗρον ἐν τῷ σήτει αὐτοῦ, τρία βαστάσας μέλιτος κηρία [o] κομίσαι αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν ὑδὲν ὑφορώμενος δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· [p] ἡ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [q] κατὰ σὺν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν εἰώθει τὸ προβληθὲν λόγον [r] αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· ὅτε λέοντος ἡδύτερόν τι τοῖς [s] συντυγχάνουσιν, ὅτε ἥδιον μέλιτος γευομένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν [t] οὐδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἢ τις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνους μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν πεποιούμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συντυγχάνοντας· [u] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον [x] ἀφίσταται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τὴν ὀργὴν αὐτὸν, συνοικεῖ [y] τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γενομένῳ.

ζ'. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυ-

lient in matrimonium. Illis vero recusantibus, quod non ejusdem esset gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei desponsaretur. Cum autem crebro parentes ipsius inviseret, *semel* in leonis occursum incidit; & cum nudus & *inermis* esset eum excipiens, manibus strangulat, atque in saltum ad interiora viæ feram projicit.

6. Iterumque ad puellam proficiscens, offendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos construxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes strenuissimos ei quasi sodales quidem futuros assignantibus, re ipsa vero custodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbresceret & ludere inciperent, ut ejusmodi solennitatibus fieri solet, Samson dicebat: agedum, si fabulam, quam vobis proponam, mihi intra septem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & vestes in sapientiæ *vestræ* præmium singuli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent simul sapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex se jucundum procreavit, licet ipse valde injucundus sit. At illi cum per triduum haud potuerint investigare quid sibi velit, puellamque obsecrarint, ut à viro *suo ænigmatis* sententiam edisceret, quam eis indicaret (quin etiam minabantur, se illam crematuros esse, nisi hoc præstiterit) illa orante ut rem sibi patefaceret, Samson quidem primum ei resistebat: postea vero cum acrius instaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certissimo indicio esse se illam non amare, qui istud sibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulaverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit. Atque ille quidem, nihil doli suspicans, rem totam ei exponit: illa vero sermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die septima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante solis occasum convenientes, *sic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle gustantibus jucundius. Atque Samson subjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit sermonem nostrum. Et is quidem illis dat quæ promiserat, præda facta ex Ascalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & isti Palæstini sunt) ab hisce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram despectui habuit, ipsius familiari nupsit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Interepulas nuptiales apud xxx. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

Nova nupta, minis acribus & vivicomburio territa, rem totam, persuaso lachrymis marito, popularibus suis aperit. Jud. c. 14.

Ascalonitis xxx. vita & veste spoliatis, mercedem promissam præstat Samson, & mox Thamnitida deserit, quæ paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.

7. Samson vero, vehementer hac contumelia irri-

[x] Ὁμόφυλον] Ὁμόφυλοι sunt Israelitæ omnes, licet non ex eadem tribu, uti ἀλλόφυλοι contra Gentes. REL.

[x] Ἑβραίων] In *iisdem MSS.* Ἑβραίοις.

[y] Συντυγχάνει] Ἐντυγχάνει *Busb.* & *Hen.*

[z] Εἰς τὸ χωρίον] Rursumque in *iisdem*, εἰς τι χωρίον ὑλῶδες. HUDS. Forte τῷ χωρίῳ COCC.

[a] Γενομένων.] Γενομένοις *Busb.*

[b] Εἰσὶ γὰρ] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐστίν.

[c] Δόντων αὐτῷ] Διδόντων *Vat.*

[d] Ποτὲ] Ita *Samb.* correcte. in *Editis*, *Aliisque* perperam τοτὲ.

[e] Προβαίνουσι] Προβαίνοντος *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[f] Πρὸς τοῖς τοιούτοις] Παρὰ τὰς τοιούτους καιρούς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Σαμψὼν εἶπεν·] Ita hîc loci in omnibus libris. infra tamen sæpiuscule Σαμψώνης in *iisdem*. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψώνης sed Σαμψὼν edendum esse curavi.

[h] Λόγον εἰ λύσετε] Mos vetus (ut ait *Grotius*) virorum excellentium de ingenio inter se certandi propositio ænigmate: ut constat ex libro priore contra *Appionem*, & 1 Reg. 10. 1. Huiusce rei etiam exempla apud *Herodotum* exstant, & apud Scriptorem *Convivii septem sapientum* inter opera *Plutarchi*.

[i] Φέρεσθε παρ' ἐμοῦ.] Φέρεσθε *Big.* & *Samb.*

[k] Δόξαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* δόξῃ in *Editis*, *Aliisque*.

[l] Εὑρεσθαι] Εὑρεῖν *Samb.* à manu secunda.

[m] Ἐμπρῆσαι τοῦτο] Ἐμπρήσειν *Big.* & *Samb.*

[n] Καὶ ὅτι μελίτας] Illa, καὶ ὅτι κ. τ. λ. ὁ τ. σ. αὐτῷ, inserui ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* cum antea typorum defectu excusum esset, λέοντος, τρία βαστάσας.

[o] Κομίσαι αὐτῇ.] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* κομίσειν.

[p] Ἡ δ' ἐκφέρει] In *Samb Busb.* & *Hen.* ἤδ'.

[q] Κατὰ σὺν] Κατὰ γὰρ τὴν ἑβδ. *Vat.* καὶ ἣ τὴν *Hen.* & *Busb.*

[r] Αὐτῷ διασαφεῖν,] Αὐτῷ deest *Vat.*

[s] Συντυγχάνουσιν,] Ἐντυγχάνουσι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

[t] Οὐδὲ γυναικὸς] Οὔτε *Vat.* & *Busb.*

[u] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι] Illa, Παλ. δ'. ἐ. κ. οὗτοι, ex *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Vet Interpr.*

[x] Ἀφίσταται,] Est qui malit, ἀφίσταται ἡ παῖς, καὶ ἐκφαυλίσασα.

[y] Τῷ αὐτοῦ φίλῳ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*. deest τῷ.

Samſon miro ſtratagemate Palæſtinorum ſegetes incendit: illi perfidam feminam cum familia ſua igni combuſſerunt. Jud. c. 14.

ritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palæſtinos vindicta perſequi. Cum autem æſtas eſſet, & ad meſſem maturæ jam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæſtinorum *eas* immittit: atque ita illis periit fructuum *ſuorum* proventus. At Palæſtini, cum comperiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, *viris quibuſdam* principibus Thamnam miſſis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, ut qui *illis* malorum *horum* cauſæ exſtiterant.

Samſon ſecurus Ætam receſſit: inde vinctus ad Palæſtinos adducitur: quorum mille aſini maxilla unus cecidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

8. Cæterum Samſon, cum multos in campo Palæſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæſtini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à ſe pœnas exigerent propter Samſonis delicta, præſertim cùm tributa omnia ſolverint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, *oportet ut* Samſonem ſibi in manus traderent. Illi, à reprehenſione abeſſe volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem acceſsêre: conqueſtique de facinoribus quæ in Palæſtinos auſus fuerat, viros *ſcilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe ut comprehenſum eis *in ſupplicium* derent, rogabant ut lubenti animo hoc ſuſtineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, ſe *injuriæ* nihil amplius ei facturos eſſe, quam ut hoſtibus addiceretur, è petra deſcendens ſeſe in tribulium poteſtatem permiſit: atque illi revinctum duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appuliſſent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samſonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæſtinis non procul *ab eo* caſtra metantibus, ſed in occurſum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac ſi *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta eſſent, *ad conſpectum illorum* Samſon, vinculis diruptis & arrepta aſini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hoſtes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

Samſoni, ad ſobriam mentem ſiti reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi aſini maxillam forte abjecerat heros delaſſatus. Jud. c. 15.

9. Samſon autem, hanc ob rem plus juſto elatus, illam non ex Dei auxilio ita cecidiſſe dicebat, ſed ſuis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hoſtium à ſe proſtratos eſſe, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur ſiti, ſecum cogitans ut exiguæ admodum eſſent vires humanæ, Deo omnia adſcribenda eſſe teſtatus eſt, cumque ſupplex orabat, ne propter ea quæ dixiſſet ira commotus ipſum hoſtibus *in ſupplicium* traderet, ſed ei in diſcrimen adducto auxilium præſtaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copioſum. unde Samſon locum iſtum Maxillam nominavit: & ad hunc uſque diem ita appellatur.

---

z Απαντας] Απαστας non agnoſcit *Vat.*

a Αὐτῶν ἐξάψας] Illud αὐτῶν inſerui ex *Vet. Interpr. Glyca*, *Zonara* & *Hamart.*

b Εξαφησιν] Εναφησιν *Hen. Busb.* & *Zonar.* ἀφησιν *Glyc.* & *Hamart.*

c Θαυνὰ,] Θαυναθὰ hîc loci ſoli *Big.* (Θαωνατὰ *Coll. Voſſ.*) & *Samb*

d Αἰτὰν κατῴκει] Ita in *Joſephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτα) & in LXX. 1 *Paral.* c 4. v. 32. & 2 *Paral.* c 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15 in *iiſdem* bis occurrit Ητὰμ; & apud *Joſephum* Antiqq. l. 8. Ἠταμὲ exſtat.

e Εσφώτωσαν] Εσφότωσαν *Vat.*

f Ανεγκλήθοι] Ανεπίκλητοι *Samb.* eodem ſenſu. *Zonaras* alia voce ἀναίτιοι.

g Δῶσιν αὐτοῖς] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat* & *Baſ.*

h Αὐτὸν ἐν τῇ] Eo modo cum *Hen.* reſcribere placuit. αὐτὸν ἐν *Baſ.* & G. ἑαυτὸν ἐν *Vat.* ἑαυτὸν ἐπὶ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόν τε *Busb.*

i Απωθεν] Ita *Samb.* ritu *Attico.* in *ceteris* ἄποθεν.

k Βοῆς ὡς] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοήσεως ἐπὶ κ.

ϑεις, z ἅπαντας ἔγνω συὺ αὐτῇ Παλαιστίνας μετῆρχεδίκας. ϑέρους δ' ὄντος, καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίους ἀλώπεκας, καὶ τὰ ἀρῶν a αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, b ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστίνων· καὶ φθείρεται μὲν ὅτως αὐτοῖς ὁ καρπὸς. Παλαιστῖνοι δ' γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπραξε, πέμψαντες τὰς ἄρχοντας εἰς c Θαμνὰ, τὴν γημένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η'. Σαμψὼν δ', πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστίνων ἀποκτείνας, d Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ιούδα Φυλῆς. Παλαιστῖνοι δ' e ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Φυλήν. τοὺς δ' ὑ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράξεσθαι παρὰ τοῦ Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, Φόρους αὐτοὺς τελοῦντας· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοὺς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δ', f ἀνέγκλητοι βούλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν χιλίοις ὁπλίταις· εἰς καταμεμψάμενοι τοῦ εἰς Παλαιστίνους αὐτῷ πεπολιμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Εβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον g δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἔχοντι τὰδ' ὑπομένειν. ὁ δ' λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν βιαιότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας h αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φυλετῶν πόλει ἔζησε· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γενομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὸν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ, πάλαι δ' ὠνόμαστο, ὄκ i ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ k βοῆς ὡς ὑπὸ καλωρισμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα τοῦ παρὸν ἐν τοῖν οὐσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὥσατο· καὶ πάντων αὐτοὺς l τῇ σιαγόνι κτείνας m εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται παραχθέντας.

ϑ'. Σαμψὼν δ', n μείζω ἢ χρὴ ὑπὸ τούτῳ φρονῶν, ὡς κατὰ Θεὸν o σωτηρίαν ἔλεγε τὴν συμβεβηκυῖαν, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπήρατο τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς Φυγὴν τραπῆναι διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ δέος αὐχῶν. διψῶν δ' αὐτὸν ἰσχυρὰ κατασχόντος, καταλιπὼν ὡς οὐδὲν ἐστιν p ἀνθρώπῳ ἀρετὴ, q τῷ Θεῷ πάντα προσμαρτύρει· καὶ καθικετεύει, μηδὲν τῶν εἰρημένων r πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν s ἐγχειρῆσαι, βοηθῆσαι δὲ πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς t ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεὸς, πηγὴν u κατὰ τινος πέτρας ἀνῆψεν ἡδείαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν σκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, x καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Με-

---

l Τῇ σιαγόνι κτείνας] Sequuti ſumus *Vat. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι deſunt in *Baſ.* & G. ut & αὐτὸς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.*

m Εἰς χιλίους,] Ως χιλίους *Epiphan.* χιλίους ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ *Zonar.* quem videſis, ut & *Glycam*, *Cedrenum*, & *Syncellum.*

n Μείζω] Μειζον *Samb. Big.* & *Vat.*

o Σωτηρίαν ἔλεγε] Ita *Big* & *Samb.* σωτηρίαν in *Editis*, *Aliiſque.* Hîc loci in Samſonem injurium eſſe *Joſephum* queritur *Bochartus* in *Hieroz.* parte 1. l. 2 c. 15.

p Ανθρώπῳ ἀ ἐστι] Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἀνθρώπῳ aut ἀνθρώπου.

q Τῷ Θεῷ πάντα] Τον Θεὸν *Hen.*

r Πρὸς ὀργὴν λαβόντα,] Εἰς ὀργὴν *Vat.*

s Εγχειρῆσαι,] Εγχειρίσαι *Big.*

t Ικετείας] *Al.* ικεσίας.

u Κατά τινος πέτρας] Κατά τινας πετρὰς malit *Schotanus*, invitis libris. *Fontem circa petram quandam de aſini maxilla ſuavem* &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi in membranis ſuis olim vidiſſet, ἐκ τινος πέτρας ἐκ τῆς ὄνου σιαγόνος.

x Καὶ μέχρι] Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini*, p. 24.

ι. Μετὰ [y] ὴ ταύτλω τ μάχλω Σαμψὼν, καταφρονῶν τ Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖ), κ ἐν πνι τ καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες ὴ τ [z] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τ αὐτοῦ παρουσίαν αὐτ, τὰ [a] πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδρας καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν ὴ, ὡς λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τ νύκτα ἀναστὰς [b] ἐνεφάνη τ πυλαῖς, αὐτάς τε φλιὰς κ μοχλοὺς, ὅση τι ἄλλη περὶ αὐτὰς ὕλη ξύλωσις, αἴρας [c] καλωμάδον, εἰς τὸ ὑπὲρ [d] Χεβρῶνος ὄρος φέρων κατέθηκε.

ια. Παρέβαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια, κ τῷ οἰκείᾳ δίαιταν παρεχάραττε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· κ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακῶν γένετο. γυναικὸς γὰρ ἐταιρίζομένης ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων ἐρασθεὶς, [e] Δαλίλης τὸ ὄνομα, σοφὴν αὐτὴν· κ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, [f] ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρ' τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἀήττητός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δ', [g] ὡς ἅπαν κ ταύτην σοφίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [h] ἐπιχειρεῖ μαθεῖν πνι τρόπῳ [i] τοσοῦτον περοῦχει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντιπαίζει τὴν [k] Δαλίλην, φάμενος· εἰ κλήμασιν ἐπὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι κ [l] περιελεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δὲ, τότε μὲν ἡσύχασεν· [m] ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι [n] τῶν Παλαιστίνων, ἐνήδρευσεν τῶν γραπτῶν ἔνδον τινὰς, κ καθεύδοντα μεθυοῦσα [o] κατέδει τοῖς κλήμασιν [p] ᾗ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπεκέλευε. κ ἡ γυνὴ, σφοδρῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τοῦ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ [q] κατ' ἀπιστίαν ὄντος τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [r] λέγει ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σιγησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν, κ φήσαντος, [s] ἐπὰ κάλοις δεθεὶς τῷ ἰσχυρὸς ἀπολέσειν· ἐπεὶ κ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφλῶσαι τὰς κόμας αὐτοῦ [t] ἐμήνυσεν. ὡς δ' οὐδὲ τούτου γνομένου ἀληθὲς ἠνέῳξεν, δεομένης πλουτῶν ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾶς πεῖσαι· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ [v] Δαλίλῃ, ἐμοὶ, φησὶν, ὁ Θεὸς κήδεται, κ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γενηθεὶς, κόμην ταύτην τρέφω, παρεγυήσατο μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [x] τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν κ πλησμονὴν. ταῦτα μαθοῦσα, κ ξυρήσασα τὴν κόμης αὐτὸν, [y] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, οὐκ

10. Post hanc autem pugnam Samson, Palæstinos despiciens, Gazam profectus est, & in loco meritorio diversabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipsum venisse, loca ante portas insidiis occupant, ne clam se subduceret. At Samson (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipsasque, una cum postibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris sublatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas deposuit. *Portas urbis Gazæ evellit Samson atque in proximum montis deportat. Jud. c. 16.*

11. Desciscebat autem *postea* à patriis moribus, * propriumque vitæ institutum in pejus mutavit consuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamasset, nomine Dalilam, cum ea consuescebat: quique Palæstinorum rei publicæ præerant, ipsam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* persuadent, ut à Samsone disceret quæ causa fuerit tanti roboris, ob quod invictus esset ab hostibus. Illa vero, inter pocula & ejusmodi consuetudinem res ejus gestas admirata, arte cognoscere conabatur qua ratione usque adeo virtute excellebat. Samson autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, si vinearum palmitibus, qui & adhuc contorqueri possunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore se viribus debiliorem. At illa, tunc quidem istis contenta erat: re vero cum principibus Palæstinorum ab ea communicata, intus milites quosdam in insidiis collocavit, illumque somno vinoque obrutum palmitibus, quam arctissime potuit, constringebat, deinde experrecto indicat quosdam illi *hostium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, sese, ac si aliqui eum aggressuri essent, ad sui defensionem parabat. Cæterum mulier, Samsone cum ea crebram consuetudinem habente, ægre se ferre ajebat, quod, suæ in ipsum benevolentiæ diffisus, noluerit ei dicere quod scire quam maxime desiderat; ac si ipsa tacere nesciverit, quæ novit ei non expedire ut aliis innotescerent. Samsone autem rursus feminam fallente, *vicissimque* dicente, sibi septem funibus alligato vires esse defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciisset, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujusce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samson (nam necesse erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita auctura esse & permansura, ac illa augeretur & conservaretur. Cum hæc intellexisset, comamque *Samson, ritus patrios transgressus, prostibulo conjugem sibi nomen Dalila. Jud. c. 16.* *Illa Samsonem blanditiis aggreditur, ut ab eo discat, in quo robur ejus situm erat. Jud. c. 16.*

---

y Δὲ ταύτλῳ τῷ μάγλῳ] Ita *Samb.* in *reliquis* δή.

z Γαζαίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus* & *Zonaras.* male in *Editis, Aliisque* Γαζέων.

a Πρὸ τ πυλῶν] Sic *MSS* & *Vet. Interpr.* πρὸς τ πυλῶν *Basil.* & *G.* phrasi vetustiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ πύλης *Interpretum* LXXII.

b Ἐνεφάνη ταῖς πυλαῖς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.* ἐν ῥάσῃ) *Samb. Vat.* & *Suida* in voce ἐνεφάνη, quam ἑρμητικῶς ἐξορμᾷ interpretatur ἀναῤῥαγὰς, τὰς πύλας αὐτάς τε φλ. *Basil.* ἀναῤῥαγὰς τὰς πύλας σὺν αὐταῖς τε φλ. *Gen.* vocula σὺν sine auctoritate inserta, quæ apud optimos Auctores sæpe omissa subauditur. Cum in nonnullis *Epiphanii* libris sit, *surgens, eruit,* (in aliis *irruit, eripuit, arripuit*) *portas, ipsasque clausuras simul & vectes* &c. forsan legendum, ἀνέφλα, ἐκρωσὶ τὰς πύλας, αὐτάς τε φλ.

c Κατωμάδον,] Vide Suidam in voce hac.

d Χεβρῶνος] *Al.* Ἐξρῶνος & Ἔβρωνος.

* *Propriumque vitæ institutum in pejus mutavit*] In *Epiphanio* lego *propriam dictam relinquebat*, i. e. *professionem continentiæ*, cui adstricti erant *Nazarei*

e Δαλίλα. τὸνομα,] Ita cum *Vet. Interpr.* Δαλήλας solummodo *Basil* & *G* Δαλιδ *Vat* Δαλιέις *Hen.* & *Busb.* Δαληεῖς τὄνομα *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Gall.* 1. propter *Bibliorum Græcorum* Δαλιδά. unde & *Zonaras*, ἐρασθεὶς δὲ ἑταίρας Παλαιστινῆς Δαλιδᾶς καλουμένης.

f Ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* προσελθόντες *Basil.* & *G.*

g Παρὰ πάντα] Sic cum *Samb.* παρὰ ποτὸν καὶ τὴν τ. in *Editis, Aliisque.* παρὰ πότον καὶ τὴν αὐτὴν *Hen.* & *Busb.*

h Ἐπιχειρεῖτο] In quinque *MSS.* ἐπιχείτω. confer Suidam in hac voce.

i Τοσοῦτον] Ita *Basil G Vat.* & *Epiph.* τοσούτων πρόσχημα *Big.* & *Samb.* τοσούτων προτὴν *Hen.* & *Busb.*

k Δαλίλην,] *Coll. Big.* & *Voss* Δαληδὰν.

l Περιελεῖσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* in cæteris περιελεῖν.

m Ἀποσημήνασα] Vide Suidam in hoc verbo.

n Τῶν Παλαιστίνων,] Illud τ ex *MSS.*

o Κατέδει] Κατέδεσι *Big.* & *Samb* κατατεῖ *Vat.*

p Κατὰ τὸ ἰσχυροτάτην,] Eo fere modo ac apud *Ælianum* (in *Var Hist.* l. 1. c. 3.) κῆ τὸ κρατιστον.

q Κατ' ἀπιστίαν] Ita *Big. Samb. Vat* & *Epiphan.* κῆ πίστιν *Basil. G.* & forte *S. Ambrosius.*

r Λέγει ταῦτ'] Λέγοι *Samb.*

s Ἐπὶ κάλοις] Ἐν καλωδίοις καινοῖς &c. *S. Bibl.* ὡς ἐπὶ κάλωδίοις ἀδίκτοις *Glycas.*

t Ἐμήνυσεν.] Ita cum sex *MSS.* ἐμήνυσι in *Editis.*

v Δαλίλῃ] *Coll. Big.* & *Voss.* Δαλιέῃ.

x Τὴν γὰρ ἰσχὺν] Κατὰ γὰρ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ πλησμονὴν τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι.

y Παραδίδωσι] Παραδιδοῖ *Big.* & *Samb.* δίδωσι *Hen.* & *Busb.*

Samſon, effossis oculis, in carcerem conjicitur. Jud c. 16.

que ei *neſcienti* abraſiſſet, *protinus* eum hoſtibus prodidit, cum jam non valeret illorum incurſum propulſare: illi vero, oculis ei effoſſis, *quibuſdam* ut vinctum ducerent *ipſum* tradiderunt.

Cum ei vires pariter ac capilli ſuccreviſſent, accitus ut ludibrio haberetur domum diſjicit, ſeque una cum Paleſtinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæſaries illi renascebatur. Cumque diem feſtum Palæſtini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ ſuſtinebant columnæ) Samſon ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero * malorum extremum eſſe exiſtimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulciſci non potuerit, puero à quo manu ducebatur perſuadet, dicens quod præ laſſitudine paululum requieſcere deſideraret, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò veneret, in illas magna vi ſe impulit, & domum ſubverſis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppreſſi erant, interque cæteros etiam ipſe Samſon. Et ille quidem hujuſmodi exitum habuit, cum annos viginti Iſraëlitis imperaſſet. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum uſque ſpiritum hoſtibus ſuccenſuerit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adſcribendum, quod facile cedit peccatis; ipſi vero teſtimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati ſublatum ſepelierunt cum majoribus ſuis in Saraſa *urbe* patria.

ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν [z] ἀμυ̃ναθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δ', ἐκκόψαντες αὐτῶ τοὺς ὀφθαλμούς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

ιϛ'. Προϊόντ@ δ' ἐς χρόνον, [a] ἤυξετο ἡ κόμη τῶ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς ὄσης τοῖς Παλαισίνοις δημοπλεῖς, καὶ τῶν ἐχόντων καὶ γνωρίμων ἐν ταὐτῶ διωχυμένων· εἰσ@ δ' ἐν ᾧ δύο κιόνων στηρίγων αὐτὸ τ' ὄροφον ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν [b] αὐτὸν ὡθ@ τ' πόνον. ὁ δ', δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δυνάσθαι ὑβριζόμεν@ ἀμυνάσθαι, τ' χειραγωγοῦντα παῖδα [c] πείθ@, [d] προσαναπαύσασθαι χρῆζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [e] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἦκεν, ἐνσθεὶς αὐτοῖς ὅπ' ἀκαταβάλλ@ τ' οἶκον, [f] ἀναλεσπείσων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἱ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δ' καὶ Σαμψών. καὶ τ' μὲν [g] τοιῦτο κατέσχε τέλ@, [h] ἄρξαντ@ τῶν Ισραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δ' ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύ@ καὶ ἐς τοσοῦτον τελευτῶ μεγαλόφρον@ τ' ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι ἐς τελευτὰν τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσῃ τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τῶ εἰς τἄλλα παντὸς τῆς ἀρετῆς πεπείσθαι. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀραμένοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [i] Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τ' συγγενῶν.

CAP. IX.

Quo modo, cum Eli præeſſet Iſraëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex quo Obed Davidis avus.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως, Ηλεῖ προεστῶτ@ τ' Ισραηλιτῶν, τῶ Ρέθλω γαμεῖ Βόαζ@, ἐξ ἧ Ωβηδης θ' Δαβίδ πάππ@.

XI. *Ex annonæ angustia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus est Elimelechus.*

POſt Samſonis autem obitum Iſraëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (eſt enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, aſſumpta uxore Naami, filiiſque ex ea ipſi natis Chellione & Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi ſententia procederent, feminas Moabiticas filiis ſuis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi poſt tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, ſeque in *tanta* orbitate vix ſuſtinens, poſt amiſſos ſibi chariſſimos; quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam ſe recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene pro-

Μετὰ δ' τὸν Σαμψῶν@ τελευτὴν, προέστη τ' Ισραηλιτῶν [k] Ηλεῖ ὁ ἀρχιερεύς. ὅπ' τούτ@ [l] λιμῶ τ' χώρας κακωπαθούσης αὐτῶν, [m] Ελιμέλεχ@ ὁ [n] Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τ' Ιούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμεν@, τὸν τε γυναῖκα [o] Νααμὶν καὶ τὰς παῖδας τὰς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγωνημένας, [p] Χελλίωνα καὶ [q] Μάλλωνα, ἐπαγόμεν@ εἰς τ' Μωαβίτιν μετοικίζει. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τ' πραγμάτων, ἄγει τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ορφάν, [r] Ρέθην δ' [s] Μάλλωνι. διελθόντων δ' [t] δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ελιμέλεχ@ καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [v] δι' ὀλίγον τελευτῶσι· καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς ὅπ' τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, [x] καὶ τ' ὑπὸ τ' φιλτάτων ἐρημίαν ἔχ ὑπομένουσα, δι' ἃς καὶ τ' πατρίδ@ ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπελαύνει. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς

[z] Αμυ̃ναθαι] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμείνασθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

[a] Ηυξετο ἡ κόμη] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἤυξατο.

[b] Αὐτὸν] Αὐτῷ in quamplurimis *MSS.*

* *Malorum extremum eſſe exiſtimans,*] *Al.* miſeriis ſuis *illud* gravius eſſe exiſtimans, quod &c.

[c] Πείθ@,] Sic quinque *MSS. S. Ambroſ.* & *Epiphan.* ποιεῖν *Baſ. G.* & *Vat.*

[d] Προσαναπαύσασθαι] Πρὸς ἀναπαύσασθαι *Samb.*

[e] Ἐγγὺς ἀγαγεῖν.] Vox ἐγγὺς abeſt pleriſque *MSS.*

[f] Ἀναλεσπείσων] Καὶ ἀναπεσπείσων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

[g] Τοιῦτο] Ita *Samb.* in *reliquis* τοιοῦτον.

[h] Ἄρξαντ@] Ἄρξαντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[i] Σαρασᾷ] Σαρασατῶ *Big.* Σαρηατῶ *Samb.*

[k] Ηλεῖ ὁ ἀρχιερεύς.] Ita cum *Big. Cedreno*, *Zonara* & *Glyca.* Ηλὶ *Vat.* atque ita, vel Ηλὶς ubique *Baſ.* & *G.* Ἠλὶς paſſim *Samb.* Ἠλεὶ *Gall.* 1. Ἠλεὶς *Busb.* & *Hen.* Ἠλὶ aut Ἠλεὶ LXXII.

[l] Λιμῶ τ' χώρας] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμῷ τῶ χώρας καταλαβούσης αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis*, *Aliiſque*, preſſius & ad phraſim ſacram, ἐπὶ τούτῳ λιμῷ γενομένῳ.

[m] Ελιμέλεχ@] Ita *Vat. Epiphan.* & *Cedrenus.* quod olim *Druſio* placuit. Ἀβιμέλεχ@ vitio in *Editis* aliiſque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Eſt qui malit Αλιμέλεχ@ ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.*

[n] Βηθλείμων·] Eo modo cum *Hen.* & *Busb.* hîc loci, & cum *Editis* paulo infra, pag. ſeq. Βηθλέμων *Samb.* ut ſupra p. 284. v. 14. Βηθλειμῶν *Baſ. G.* & *Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220.

[o] Νααμὶν] Ita *Baſ. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii* Cod. *Lipſ.* Νοομὶν paſſim *Vat.* Νοιμὶν *Cedren.* & *Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Νωεμὶν, Νωεμεὶ, aut Νοομεὶ LXX.

[p] Χελλίωνα] Sic in *Editis* & *MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion*, *Cellion*, aut *Cellon.* Χελαὼν vero aut Χελεὼν in LXX.

[q] Μάλλωνα,] Ita *Baſ.* & *G.* Μαλαῶνα *Big.* & *Samb.* Μαλεῶνα *Vat.* Hîc ipſe Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon*, *Mallion* aut *Maalon.*

[r] Ρέθην] Sic *MSS.* in *Editis* Ρυθὴν.

[s] Μάλλωνι.] Ita reſcripſi ex v. 36. in *Editis* Μαλλεῶνι. in pleriſque *MSS.* Μαλεῶνι aut Μελεῶνι.

[t] Δέκα ἐτῶν,] Sic *Baſ. G.* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' αὐτῶ καὶ δέκα ἐτῶν juxta libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δ' ὧν δέκα ἐτῶν *Samb.* pro ἐνδέκα ἐτῶν, ut puto. Forſan διελθόντων δ' ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis*, καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* ἐν δέκα μῆσι συνεζεῖς.

[v] Δι' ὀλίγου] Δι' ὀλίγα *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Coccejus*) quod communius. deſunt *Vat.*

[x] Καὶ τὸν ὑπὸ τ' φιλτάτων ἐρημίαν] Καὶ τὸν ὑπ' ὄψιν τ' φ. ἐρ. ἔχ ὑπ. δι' ὧν καὶ τ' π. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, καὶ τ' ὑπὸ τ' φιλτάτων ἐρημίαν.

λῶς

λῶς τὸ κατ' αὐτὸν ἐπωθάνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκαρτέρουν ὑπ' ἀλγούμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, δὲ ἀδιαιτημένη βιαλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐκλιμένων δύξαμένη γάμον δυτυχέστερον αὐτῆς ἂ διημαρτήκεσαν παρὰ [y] τῆς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τ' ἄλλων ἀγαθῶν κλῆσιν, ὅτι τε τὰ πρὸς αὐτὸν ὅτως ἐστὶ, μένειν αὐτόθι [z] παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [a] βιαληθῆναι πρασμάτων ἀδήλων, τὸν πάτριον γῆν καταλιπόντας. ἡ μὲν οὖν Ορφὰ [b] μένει· τ' δὲ Ρᾶθην μὴ πεισθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν πάντως ἑαυτῆς τοῦ συνοίσοντος γενησομένην.

β'. Ελθοῦσα δὲ Ρᾶθη μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν [c] Βηθλεέμων, [d] Βόαζος, Ελιμελέχου συγγενὴς ὤν, [e] ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, τοῦνομα τῶν [f] πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν [g] καλούντά με· σημαίνει δὲ κατ' Εβραίων γλῶσσαν Νααμὶς μὲν [h] εὐτυχίαν, [i] Μάρα δὲ ὀδύνην. ἀμητὸς δὲ ὄντος ἐξῆλθε καλαμησομένη καὶ συγχώρησιν τῆς πενθερᾶς ἡ Ρᾶθη, ὅπως τροφῆς [k] ἐπορεύσῃ, καὶ εἰς τὸ Βοάζου [l] τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. ἀσπασμένου δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν [m] ἀγροκόμον [n] περὶ τοῦ παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα [o] πεπυσμένος εἶπε τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τοῦ περὶ τὴν πενθερὰν δυνοίας ἅμα καὶ μνήμης ἕνεκα παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν [p] ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖσαι ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ, τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ἐπιτρέπει, προστάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν ἐμποδίζειν [q] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ πόσιν, ὁπόταν σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ρᾶθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρὼν ὤψε κομίζεται τῶν σκήνων· ἐπιτηρήσᾳ δὲ αὐτὴν καὶ ἡ [r] Νααμὶς [s] ἀπομοίρεσι βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὴν ἐπολυώρουν οἱ γειτνιῶντες· διηγεῖται δ' αὐτῇ καὶ τὰ πρὸς τοῦ Βόαζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. δηλωσάσης δ' ἐκείνης ὡς συγγενὴς ἐστι, καὶ τάχα ἂν [t] δι' εὐσέβειαν προνοήσειν αὐτῶν, ἐξῆλθε πάλιν τὰς ἑκομένας ἡμέρας ἅπασι καλάμης συλλογὴν σὺν τοῦ Βόαζου θεραπαινίσιν.

γ'. [v] Ελθὼν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ἅπασι τοῖς [x] ἄλωσι ἐκάθευδε. τότε πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται [y] πρὸς κατακλίναι τὴν Ρᾶθην οὕτω· καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρηστὸν [z] αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδὶ· καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑπνώσουσαν αὐτοῦ πρὸς τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, πρὸς ὀλίγον γὰρ ἀντιλέγειν τοῖς ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένοις ὅσιον ἡγεῖτο, προσίσταται· καὶ πρωΐτερον μὲν λαθοῦσα τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα. περιεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τὴν ἀνθρώπου προσκαθημένης, ἀνέκρινε τίς εἴη. τῆς δ' εἰπούσης [a] τὄνομα,

y Τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι,] Ita *Big.* & *Samb.* τῆ αὐτῆς in *Editis*, *Aliisque.*

z Παρεκάλει,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* προσκαλεῖ *Baſ. G. Aliique.*

a Βιαληθῆναι] Βιάλεσθ *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* 1.

b Μένει·] Μένει πειθθεῖσα *Big.* & *Samb.* ſuperfluè.

c Βηθλεέμων,] Ita conſenſu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεὲμ.

d Βόαζος.] Sic paſſim *Big.* [*Coll. Voſſ.*] *Samb.* & *Gall.* 1. Βοὸζ in *ceteris.*

e Ξενίζει.] Δέχεται ἢ ξενίαν, & δέχεται ἢ ξενίων in quibuſdam *MSS.*

f Τῶν πολιτῶν] Illa τῶν πολιτῶν abſunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

g Καλοῦντά με·] Lege καλοῦντί με. COCC.

h Εὐτυχίαν,] *Joſephum* rectè interpretatum eſſe Νααμὶς & Μάρα, oſtendit *Iſ. Voſſius* contra *Hornium*, p. 362.

i Μάρα] *Big.* & *Samb.* hîc Μαρὰν & ſubinde Μαρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.*

k Ἐπορεύσῃ,] Lege ἐπορεύσῃ. COCC.

l Τυχαίως] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* Τυχὸν *Baſ. G. Aliique.* Forſan τυχηρῶς, aut τυχόν.

m Ἀγροκόμον] Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod ſciam, non exſtet hoc verbum, mallem ἀγεωρόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Gloſſario.*

ſpereque cedere. Nurus autem ejus non patiebantur ut ab ea disjunctæ eſſent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficiſci velint, *illis* perſuadere potuit: ſed, cum urgerent, precata eis felicius conjugium, à quo exciderant filiis ſuis nuptæ, aliorumque bonorum poſſeſſionem; &, quod ſua ita ſe haberent, illic manere obſecrabat, neque patria deſerta illam comitari velle in rerum *ſuarum* incertitudine. Et quidem Orpha illic ſubſtitit: Rutham vero, cui non perſuaſit, ſecum abduxit, cujuſvis fortunæ ſibi participem futuram.

2. Rutham autem, cum ſocru in Bethleemorum *urbem* venientem, hoſpitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus ſuo nomine appellaretur, juſtius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem ſignificat, Mara vero dolorem. Meſſis autem tempore Rutha permiſſu ſocrus ad ſpicilegium faciendum egreſſa eſt, ut victus illis ſuppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo poſt adeſſet, & conſpicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus eſt. Is vero, cum antea ab ipſa omnia accepiſſet, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga ſocrum, tum quod memoriam revereretur filii ipſius cui nupta fuerat, atque ut fauſta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit ut ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* ſibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſervavit ſocrui, eamque veſpere una cum ſpicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis ſervaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Naamin & Rutham hoſpitio excipit Boazus.

Rutha ad ſpicas legendum in agros egreditur.

In Rutham Boazi benignitas.

3. Poſt aliquot autem dies, cum jam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in *rus ſuum* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam & ipſis emolumento fore *rata eſt*, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque *eò* puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat ulla in re ſocrus *ſuæ* juſſis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & ſentiens mulierem ſibi accubantem, quæ ea eſſet interrogabat. * Illa vero nomen dicente, po-

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

n Περὶ τοῦ παιδός.] Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

o Πεπυσμένος] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* πεπισμένος in *Editis*, *Aliiſque.*

p Ἀσπασάμενος] Ἀσπασαμένου τῷ κόρῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀσπασάμενος αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

q Λαμβάνειν,] Vocem λαμβάνειν non agnoſcit *Vat.*

r Νααμὶς] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Νοεμὶς, ut & inferius paſſim.

s Ἀπομοίρεσι βρωμάτων] Ἀπὸ μοίρας in *Editis*, *Aliiſque.* ἀπομοίρας *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Theſ. Gr.* voce πολυωρέω. ſed cùm ἀπὸ μοίρας habeat *Vat.* malui conjunctim ἀπομοίρεσι.

t Δι' εὐσέβειαν] Δι' ὠλάθειαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus rectè.

v Ελθὼν δὲ] *Al.* ἐλθών τε.

x Ἄλωσι] Ἀλῶσι in *Editis.* diverſè tamen ἄλωσι, ἀλῶσι & ἄλωσι in *MSS.*

y Πρὸς κατακλίναι] Πρὸς κατακλίνῃ apud *Big.* & *Samb.* κατακλῖναι *Vat.* συγκατακλίνειν *Zonar.*

z Αὐτοῖς ὁμιλήσαντα] *Busb.* αὐτῷ, *ipſi ſocrique.* & mox καὶ πέμπειν. dein πείθει pro πείθῃ.

a Τὄνομα,] Ita *Vat.* in *aliis* τὸ ὄνομα.

* *Illa vero nomen dicente,*] *Al.* illa vero nomen edente, dicenteque ſe eſſe in illius poteſtate.

postulanteque tanquam dominus *sibi* veniam concederet, tunc quidem quiescit: mane vero priusquam famuli ad opus expergiscerentur, excitatam jussit, cum quantum ferre potuit hordei cepisset, socrum adire, antequam alicui resciscceretur se illic discubuisse. prudentis enim esse calumniam ex ejusmodi rebus cavere, præsertim cum nihil commissum fuerit. Verum, inquit, de re universa ita constituetur. ipsum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior est, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipsum sequeris: sin vero recusarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Ruthæ cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta socrui renunciaverat, bono animo esse cœperunt, spei plenæ fore ut Boazus illarum curam susciperet. Atque ille jam media die descendens in urbem fecit ut senatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum accessisset, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona possides? illo fatente & *addente* id sinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminisse oportet, sed omnia facere secundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, si fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipse foret defunctorum cognatus; dicens esse jam sibi uxorem & liberos. Boazus ergo senatum testificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei solveret & in faciem spueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapso natus est illis infans masculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de consilio mulierum nominavit, ut qui ad curam senectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem est ac serviens. Ex Obede autem prognatus est Jessæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis suis principatum reliquit usque ad primam & vicesimam virorum stirpem *propagatum*. Hæc quidem necesse habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujusmodi majoribus ortum.

Cum propinquus illi Ruthæ de jure suo cederet, eam Boazus sibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

καὶ Φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην [b] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθρου δὲ, πρὶν ἢ τὰς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, προεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τὴν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ, τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυρὰν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεχειμηνίαν. Φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὴν ἐπὶ τοιούτοις ἀφορμαῖς ὑπόληψιν, καὶ μάλιστ' ὅτι [c] μὴ γεγονόσι. σοὶ μέντοι ὁ παῖς ἔστω, φησὶν, ἔρως. ἐρωτᾷ τὴν ἔγγιστα ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνουσαν, εἰ σὺ χρεία γαμεῖσθαι ἐστιν αὐτῷ. καὶ [d] λέγουσα μὲν ἀκολουθήσειν ἐκείνῳ· παραμείνασα [e] δὲ, νόμῳ σε συνοικῆσαι ἕξομεν.

δ'. Ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλώσασα θυμία κατεῖχεν αὐτὰς, ἐν ἐλπίδι τε πεύσεσθαι ἔξειν αὐτῶν [f] Βόαζον. καὶ κατιόντος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας καταλθὼν εἰς τὴν πόλιν, τὴν τε γερουσίαν συνῆγε, [g] καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθην, σκαλῇ καὶ τὴν συγγενῆ· καὶ θεωρουμένῃ φησὶν, [h] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογησάντων δὲ, συγχωρούντων τῶν νόμων καὶ ἀγχιστείαν· οὐκ οὖν, φησὶν ὁ Βόαζος, [k] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν [l] κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκῃ γυναῖον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ καὶ τοὺς νόμους. ὁ δὴ Βόαζος καὶ τὸν κλῆρον καὶ τὴν γυναῖκα [m] παραχωρεῖ, συγγνοὺς μὲν ὅτι καὶ αὐτὸς τῶν [n] πεπλουτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων [o] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυρόμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, [p] σκέλλει τὴν γυναῖκι ὑποτλύσας αὐτὸν προσελθοῦσαν καὶ τὸν νόμον, καὶ [q] πτύσαι εἰς τὸ πρόσωπον. [r] καὶ γενομένου τούτου, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥοῦθον, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, μετ' ἐκείνου τὸν, ἄρρεν. [s] τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθηνηθεῖσα καὶ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ὠβήδην σκάλεσεν, ὅτι γηροκομίαν τῇ [t] αὐτῆς τραφησόμενον. Ὠβήδης γὰρ καὶ Δουλεπτον [v] τὸ Ἑβραίων ὑποσημαῖνον δηλοῖ. Ὠβήδου δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυΐδης ὁ [x] βασιλεύσας, καὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν [y] ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν [z] οὖν περὶ Ῥοῦθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ὅπως δείξαι βουλόμενος τῷ τοῦ Θεοῦ δυνάμιν, ὅτι τούτῳ παντὸς ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἀτυχοῦντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ [a] Δαυΐδην ἐκ τοιούτων γενόμενον.

CAP. X.

De nativitate Samueli prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænunciabat.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τὸν Σαμουήλου γένεσιν· καὶ ὡς προηγόρευε τῷ τοῦ Ηλεὶ υἱῶν συμφοράν.

Eli Sacerdotis filii nequissime se gerunt.

HEbræi autem, rebus eorum in deterius lapsis, rursus bellum movent Palæstinis, talem ob causam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis &

ΕΒραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑποπεσόντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [b] διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [c] Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [d] Οφνίς τε καὶ

[b] Συγχωρεῖν,] *Epiphanius* quasi προαιρεῖσθαι συγχωρεῖν.

[c] Μὴ γεγονόσι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ μάλιστ' ἐπὶ γεγονόσι, *maxime si non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius*.

[d] Λέγουσα μὲν] Θέλουσι *Hen.* & *Epiphan.* mox ἀκολουθήσειν *Vat.*

[e] Δὲ, νόμῳ σε συνοικῆσαι ἔξομεν.] Δ' ὦ νόμῳ συνοικήσασαν ἕξομεν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Vet. Interpr.* ᾧ νόμῳ συνοικήσασαν ἕξομεν *Hen.* ᾧ νόμῳ συνοικῆσαν ἕξομεν *Vat.*

[f] Βόαζον.] Βόαζον γενομένας *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Big.* & *Epiphan.*

[g] Καὶ μεταπεμψάμενος Ῥοῦθον,] Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥοῦθον *Ch. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ μ. τὴν τε Ῥοῦθον *Ch. Zonaras.*

[h] Ελιμελέχου] Alii sententiam sine interrogatione efferunt.

[i] Κλήρων κρατεῖς;] *Al.* κλῆρον. utrumque recte.

[k] Ἐξ ἡμισείας] Οὐκ ἐξ *Vat.*

[l] Κατ' αὐτούς. Μάλλωνος] Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* (lectionem firmante *Zonara*) nisi quod in *nonnullis* sit Μαλλίωνος, in *aliis* Μάλωνος. in *Editis*, κατ' αὐτοῖς [κατ' αὐτοὺς *Basil.*] μάλλον. ἰδοὺ γὰρ δεῦρ' ἥκει γ.

[m] Παραχωρεῖ,] Παρεχώρει *Samb. Big.* & *Epiphan.*

[n] Τετελευτηκότων·] Τῶν τετελευτηκότων *Epiphan.*

[o] Αὐτῷ,] Eo modo *Basil.* & *Samb.* in *ceteris* αὐτῷ.

[p] Σκέλλει τῇ γυναικὶ] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* σκέλλουσι in *reliquis*.

[q] Πτύσαι εἰς τὸ πρόσωπον.] Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis*. Vide *Zonaram* de ritu isto, ut & *Bynæum* de *Calceo Hebr.* p. 328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramirezii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de succeff ad Leges Hebr. c. 15. HUDS. Lego πτύειν, *spuere*. REL.

[r] Καὶ γενομένου τούτου,] Aut cum *Samb.* & *Big.* Γενομένῳ δὲ τούτου.

[s] Τοῦτο] *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νοεμὶς τιθεμένη τὴν συμβουλίαν τ. γ. Ὠβ. ἐνόμασεν, *i. γ.* τῇ αὐτῆς πρ. Rectius vero *Basil. G.* cum *Busb.* & *Hen.* quomodo & expressum heic typis, præter τ' αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς.

[t] Αὐτῆς] Forte ἑαυτῆς COCC.

[v] Τὸ Ἑβραίων] Τῶν Ἑβραίων *Vat.*

[x] Βασιλεύσας,] Sic quinque *MSS.* & cum istis *Epiph.* & *Zonar.* βασιλέως in *Vat.* & *Editis*. Vide *Syncellum* p. 175.

[y] Ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν.] Ἐπὶ μιᾷ καὶ εἴκοσι γενεᾷς *Vat.* HUDS. Confer Matth. 1. REL.

[z] Οὖν περὶ Ῥοῦθην] Ita *Vat.* τὰ μὲν δὴ περὶ Ῥοῦθ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* τὰ μὲν περὶ in *Editis*.

[a] Δαυΐδην] Δαβίδ *Basil. G. Vat.* sicut *N. T.* scriptoribus acceptum Δαβίδ. Verum Δαυΐδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quod Hebraïco probe convenit.

[b] Διὰ τοιαύτην αἰτίαν.] Διὰ τὴν τ. αὐτ. *Big.* & *Samb.* ἐκ τ' τ. αἰτίας *Hen.* & *Busb.*

[c] Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ] Eadem heic notanda, quæ ad p. 304. v. 32.

[d] Οφνίς τε] Ὀφνίς τε *Hen.* & *Busb.* unde sono duriori Ὀφνίς τε feci. Ὀφνὶς τε in *Editis*. Ὀφνίν τε *Vat.* Ὀφνίεις τε *Big.* & *Samb.*

[e] Αὐ-

καὶ φιneέως. ὅτοι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὑβριστὰς γενόμενοι καὶ τοὺς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ἀδένος ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν καὶ τιμῆς, ἃ ἦν ἐλάμβανον [c] αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ συνιουσῶν ὑβριζον φθορεῖς, τοῖς μὲν βίαν [f] προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννικὸν δ' [g] ἄδην ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ὅ, τε οὖν πατὴρ [h] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον δέπω προσδοκῶν ἕξειν ἐκ θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, [i] τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει· καίπερ φθάζει τὸν ἐσομένων συμφορὰν ὁ θεὸς τοῖς πᾶσιν αὐτοῦ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, [k] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις πένθος ἦγε.

β'. Βέλομαι δὴ τὰ περὶ τοῦ προφήτου πρότερον διεξελθών, ἐπεὶ ὅτως τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὸν δυσυχίαν [l] τὸν παντὶ τῷ λαῷ Εβραίων γνωμένων. [m] Ελκάνης, Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραίμου κληρουχίας, [n] Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἐγημε δύο γυναῖκας, Ανναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. [o] τὸν δ' ἕτεραν, ἄτεκνον οὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικομένου δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τοῦ Ελκάνα [p] εἰς Σιλὼ πόλιν ἦσαν· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει [q] καθὰ προειρήκαμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν ὡρισμένην νέμοντος μοίρας κρεῶν [r] ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Αννα θεασαμένη τὸν τοῦ ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [s] περικαθημένους, εἰς δάκρυά τε προῆκτο, καὶ τὴν ἀπαιδίαν [t] αὐτὴν ὠλοφύρετο καὶ τὴν μονώσεως. καὶ τὸν πάνδορος προθυμίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ὥχετο τοῦ Θεοῦ ἱκετεύσουσα δώσειν γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ [v] γενησόμενον καθιερώσειν ὅπερ [x] διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ, διατελεῖν ἂν ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις [y] ποιησόμενον. διατριβούσης δὲ ἐπὶ πλείω χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, καθέζετο πρὸς τὴν σκηνῆς, ὡς παροινοῦσαν [z] ἐκέλευεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πιεῖν ὕδωρ φαμένης, [a] λυπουμένου δὲ ἐπὶ παίδων ἀπορίᾳ τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαρρεῖν [b] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραχρημένη δὲ εὐελπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύουσα ἦρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμουήλον προσαγορεύουσι· θειότητον ἄν τις [c] εἴποι. [d] παρῆσαν οὖν ὥσπερ τὴν παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνησθεῖσα δὲ ἡ γυνὴ τὴν εὐχῆς τὴν ὑπὲρ τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρεδίδου [e] τῷ Ηλεῖ, ἀναπηδῆσαι τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμην τε οὖν αὐτῷ ἀνῆκε, καὶ πότον ὕδωρ μόνον. καὶ Σαμουὴλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. [f] Ελκάνῃ δὲ ἐκ τῆς Αννης [g] υἱὸς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

Phinees. Illi, & in homines injurioſi & in Deum impii, neab ulla quidem nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad ſtuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum conſuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter irafcebatur, continuo exſpectans ut Deus eos propter hæc facinora ulciſceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quæ ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, & in lachrymas prorumpebat, & ſuam ſterilitatem & ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet mœſtitia ut eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, ut ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio divino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non uſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere jubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet, Deo ſupplicare, ipſam bono animo eſſe hortabatur, denuncians, Deum ipſi daturum eſſe filium. *Anna, ex Elcanæ uxoribus altera, Deo votum facit ob impetrandum filium.*

3. Tum demum bona cum ſpe ad maritum revertens, cibum lætâ ſumpſit: & poſtquam ſe in patriam recepiſſent, *brevi* uterum gerere cœpit, eiſque *exacto ad pariendum tempore*, natus eſt filius, quem Samuelum nominant, quaſi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* ſacra facturi, ſimulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum conſecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, treſque filiæ progenitæ ſunt. *Samuelus naſcitur, & Deo ſacratur.*

4. Sa-

---

c Αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ·] *Al.* αὐτοῖς.

f Προσφέροντες,] Προσάγοντες *Vat.*

g Οὐδὲν ἀπέλειπεν *Samb.*

h Αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις] Αὐτὸς *Idem.* αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*

i Τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει·] Τοῦτο τὸ πλ. legiſſe videtur *Epiphan*

k Παιδί τε ὄντι,] Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαμουήλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vet. Interpr.* Σαμ. τῷ πρ. παιδὶ τότε ὄντι φανερὸν &c. *Vat.*

l Τὸν παντὶ] Ita placuit reſcribere, cum τὸν τῷ παντὶ τῷ λαῷ habeant *Baſ* & *G.* & τῷ παντὶ λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* παντὶ non legerat *Vet. Interpr.*

m Ελκανης,] In *Editis*, *Busb Hen* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat* ubique lectum Αλκάνης. nec aliter legerat *Suidas*, apud quem ſcribe, ᾧ ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀ. βιβλου τῶν Βασιλειῶν Ελκανᾶ κεφ. τὸ σιλμα.

n Ραμαθὰν] Ex Chaldaïco *Ramatha*, quod ab Hebræo *Ramathaim*. In *Big* (*Coll. Voſſ.*) *Samb Vat Hen.* & *Busb.* Αρμαθὰν, hypertheſi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Alioſque* Ἁρμαθαίμ.

o Τὸν δ' ἕτεραν] Τὴν δ' Ἀνναν *Hen.* & *Busb.*

p Εἰς Σιλὼ] *Al.* Σηλὼ, & Σιλῶ. & Σηλὼν, & Σιλῶν.

q Καθὰ προειρήκαμεν·] Κατὼς in quatuor *MSS.*

r Ταῖς τε γυναιξὶ] Ταῖς γ. καὶ τ. τ. ὑ Αννα in *MSS.*

s Περικαθημένους,] In quatuor *MSS.* in *Editis* προσκαθήσα· ἴνας. Forte προσκαθημένους legerant *Zonar.* & *Suid.* καὶ ὡς *Coll. Voſſ.*

t Αὐτὴν ὠλοφύρετο] *Al.* ἑαυτὴν.

v Γενησόμενον] Γενησόμενοι in *Editis*, *Aliiſque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam*

x Διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ,] Ita *MSS.* Διακονίαν in *Editis* & *Suida.*

y Ποιησάμενον.] Vel ποιησεμένου cum *Busb* (*Cocc.*) & *Hen.*

z Ἐκελεύει ἀπιέναι.] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ἐκέλευσεν.

a Λυπουμένου] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & quædam ἀνάγραφα *Epiphanii.* in *Editis*, *Aliiſque* λυπουμένης.

b Παρεκελεύετο,] Παρεκελούετο *Vat.* Παρεκελοῦτο *Aliis.*

c Εἴποι.] Ita (quomodo etiam correxit *Coccejus*) vel ἔπρεπε. antea ἔποις.

d Παρῆσαν] Ita è *Cod. Vat* nec aliter *Samb.* & *Big.* niſi quod θύοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν δὲ σὺν τοῖς τοῦ παιδὸς θύσοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliiſque*.

e Τῷ Ηλεὶ,] *Illud* τῷ ex *MSS.*

f Ελκάνῃ] Αλκαίη *Coll. Big* & cum aſpiratione *Coll. Voſſ.*

g Υἱὸς τε ἄλλοι] Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet Interpr.* ἄλλοι deeſt in *Editis*, *cæteriſque*. Apud *Suidam*, ὑοὶ γίνονται τρεῖς καὶ θυγατέρες. Mallem tamen ex *S. Litteris* υἱὸς τε γίνονται τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες.

Deus Samuelem alloquitur; Elique sacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice se vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à se non vocatum esse, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum sic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante silentium egi: Deus autem est, qui te vocat. age, significa illi te præsto esse. Rursus cum Deum loquentem audivisset, orabat ut sibi oracula aperire dignaretur; se enim in ministeriis, ad quæcunque voluisset, non segnem fore. Cui Deus, "quoniam, inquit, ades, disce *ex me* cladem Israëlitis "imminere, majorem quam ut forte à quopiam "narrari & credi possit: immo & Eli filios una die "morituros, & pontificatum in Eleazari familiam "transiturum. Eli enim suum in filios amorem "meo cultui, illorumque commodis & rationibus "prætulit". Illa ipsa cum à propheta jurejurando extorsisset *Eli* (nam ea narrando ipsi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exspectationem habuit. Samueli autem gloria magis magisque crescebat, quod nihil ab eo prædictum irritum esse conspiceretur.

δ'. Σαμήλ[ος] ὢ, πεπληρωκὼς ἔτ[ος] ἤδη δωδέκατον, [h] προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνόμασι κάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δ' νομίσας ὑπὸ τ̃ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [i] προσεγίνετο πρὸς αὐτόν. ὡ φαμένου δ' καλεσαι τ̃ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς [k] εἰς τρὶς τ̃τ' ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [l] διαναχθεὶς φησι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μεν, Σαμήλε, σιγὴ [m] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι προσέχω. καὶ δ' Θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἐξίσ λαλεῖν ὅτι τοῖς [n] χρωμένοις, ὡ γὰ ὑστερήσειν αὐτὸν [o] ἐφ' οἷς ἂν θελήσῃ ἀμαθίας. καὶ ὁ Θεὸς, "ἐπεὶ, φησὶ, προ"φητεύσχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ισραηλίτης ἐσομέ"νην, λόγ μείζονα καὶ πίστεως τοῖς προσχάνσι· "ἧ τὰς Ηλεὶ ὃ παῖδας ἡμέρα μιᾷ πεθνηξομένους, ἧ "τῷ ἱερωσύνῃ μεταλλαξομένῃ εἰς τὸν Ελεαζάρ οἰ"κίαν. Ηλεὶ γὰ τ̃ ἐμῆς θεραπείας μᾶλλον τὰς υἱὰς "καὶ προσῆκε τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". ταῦτα [p] βιαζομένου ὄρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τ̃ προφήτην [q] Ηλεί· ὁ γὰ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἐπὶ μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τ̃ τέκνων ἀπωλείας. Σαμυήλ δ' ἡνίκα [r] ὀπὶ πλεῖον ἡ δόξα, πάντων ὧν [s] προεφήτευεν ἀληθινῶν [t] βλεπομένων.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderunt; utque Eli miserabili fine vitam claudit.

Palæstini Hebræos fundunt fugantque.

ITaque per idem tempus Palæstini bello Israëlitarum populo illato, castra posuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exspectarent Israëlitæ, die sequenti congressi sunt, victoriamque reportant Palæstini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in castra persequuntur.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum summa soliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *castra* afferri postularent, ut ea inter illos versante in aciem instructi hostes superent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem esse arca, propter quem contigit ut ipsa esset veneranda. Aderat igitur arca, simulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, si illos arca capta vivere non piguerit, in ipsius non audeant venire conspectum. Phineeses autem tunc sacerdotio fungebatur, pater id propter senectutem concedente. Hebræis itaque magna accrescit fiducia, ac si ex arca advecta hostibus forent superiores. Contra autem hostes, animis consternati sunt, metuentes ne arcæ præsentia Israëlitis præsidio esset. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exspectabant. Sed cum manus conseruerunt, victoria, quam sperabant Hebræi, à Palæstinis stetit: atque cladem, quam isti timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod frustra in arca fiduciam reposuerint. etenim statim ac pugna cum hostibus erat commissa, in fugam versi sunt, & *viros* ad triginta millia desiderarunt, inter quos &

ΚΕΦ. ιά'.

Δηλῶται τὰ κ̃ τὰς Ηλεὶ υἱὰς, τὸν κιβωτὸν, καὶ τ̃ λαὸν συμβάντα· κ̃ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ προσπίπτ̃.

Κατὰ τ̃τον δὴ τ̃ καιρὸν [v] Παλαιστῖνοι στρατεύσαντες ὀπὶ τὰς Ισραηλίτας, [x] στρατοπεδεύονται κ̃ πόλιν [y] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγ τ̃ Ισραηλιτῶν, συνῆσαν εἰς τὸν ἐκκλησίαν, κ̃ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· κ̃ κτείνασι μὲν τ̃ Εβραίων εἰς [z] τετρακισχιλίους, τὸ δ' λοιπὸν πλῆθ[ος] συνεδιώκησαν εἰς τὸ στρατοπεδον.

β'. Δείσαντες δ' περὶ τ̃ ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὸν γερουσίαν κ̃ [a] τ̃ ἀρχιερέα, τὸν κιβωτὸν τ̃ Θεοῦ κελεύσοντες κομίζειν, ἵνα παρόντος αὐτῆς σωζόμενοι κρατῶσι τ̃ πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμεν[ος] αὐτῶν τὸν συμφορὰν τ̃ κιβωτ̃, δι' ὃν καὶ τούτῳ [b] ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τ̃ ἀρχιερέως υἱεῖς, τ̃ πατρὸς αὐτοῖς ὑπεξειλαμ[ένου], εἰ ληφθείσης τ̃ κιβωτ̃ ζῆν [c] ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγενέσθαι. Φινεέσης δ' ἤδη κ̃ ἱεράτ̃ο, τ̃ πατρὸς αὐτῷ παραχωρήσαντ[ος]. Διὰ τὸ γῆρας. θάρσος οὖν ὑπῆν[ε] πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τ̃ ἀφιξιν τ̃ κιβωτ̃ πεθεσμένοις τ̃ πολεμίων. [d] καταπληττόντ[ος] δ' οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τ̃ κιβωτ̃ τοῖς Ισραηλίταις. ταῖς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίαις οὐχ ὁμοίων ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, μᾶλλον μὲν ἤλπιζον νίκην Εβραῖοι, τ̃ Παλαιστίνων ὥστε γενέσθαι· μᾶλλον δ' ἐφοβοῦντο πᾶσαν ὅτι, τούτῳ Εβραῖοι πεσόντες, ἔγνωσαν αὐτὸς μάτην [e] ὀπὶ τὸν κιβωτὸν πεπαρρησιάκοτες. ἐτράπησάν τε γὰ [f] εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τ̃ πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ

b Προεφήτευε.] Προεφήτευτε *Busb. Hen. Zon. & Suid.*
i Προσεγίνε[το].] Προσεγένετο *Suid.*
k Εἰς τρὶς] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. & Suid.* εἰς τρῖς in *Editis.* κ̃ τ̃το τρὶς πεποίηκε *Busb. & Hen.*
l Διαναθεὶς] Διυπνωθεὶς *Big. Samb. & Vat.* (διυπνηθεὶς *Coll. Voss.*) Διεγερθεὶς *Suid.*
m Ως κ̃ τὸ πρὶν ἦγον] Ως κ̃ πρὶν ἔτ' ἦγον *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*
n Χρωμένοις,] Forte ἀκροωμένοις. COCC.
o Εφ' οἷς] Εφ' οἷς ἂν θελήσεις Διαμοίας; *Suid. v.* Σαμυήλ.
p Βιαζόμεν[ον] *Coll. Voss.* βιαζομένοις.
q Ηλεί] Ita *Big.* (*Coll Voss.*) *Samb. & Vat.* in *Editis*, *Aliisque* desunt Ηλεὶ & μᾶλλον.
r Επὶ πλεῖον] Επὶ πλέον in quatuor *MSS.*
s Προεφητεύετ[ο].] *Al.* προεφητεύσιν.
t Βλεπομένων.] Φαινομένων *Vat.*
v Παλαιστῖνοι] Καὶ Παλαιστῖνοι *Vat.*
x Στρατοπεδεύον[ται].] Εστρατοπεδεύοντο *Vat.*
y Αφεκάν.] Ita cum *Big.* (& *Coll. Voss.*) præsertim cum hanc urbem *Aphec* appellent *S Literæ* in *Jos.* c. 13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4 v. 1. Εβενεζὲρ *Samb.* Αμφεκὰν in *Editis*, *Aliisque.* ab Ατβεκὰ, ut *Ambubaia* ab Αββεβαία Syrorum. *Amphec* exstat in *Epiphanio.*
z Τετρακισχιλίους,] Τεσσαρακοντα χιλίους legerat *Vet. Interpr.*
a Τὸν ἀρχιερέα,] Τὰς ἀρχιερέας *Idem.*
b Εν τιμῇ] Illa ἐν τιμῇ habuimus *Big. Samb. & Gall.* 1.
c Εθελήσουσιν,] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι *Vat.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι *Bas. G. Aliique.*
d Καταπλήττ[ετο] Ita *Big.* & *Samb.* καταπλήττ[οντο *Aliis.*
e Επὶ τὸν κιβωτὸν] Επὶ τῇ κιβωτῷ *Big. Samb. & Vat.*
f Εὐθὺς] *Coll. Voss.* αὖθις.

g Si-

καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἡ τε κιβωτὸς ἥρητο ὑπὸ τῶν πολεμίων.

γ'. Ἀπαγγελθείσης δὲ τῆς ἠτ[illegible]ης εἰς τὴν [g] Σιλὼ, καὶ τὴν αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ· Βενιαμίτης [h] γάρ αὐτοῖς τις ἀγγέλου ἀφικνεῖται νεανίας, ὃς καὶ παρῆν τῇ γεγονότι πτοήσει ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ κατ' ἐπέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπράχθαι περὶ τοὺς οἰκείους, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατ' τὴν μάχην, ῥᾳδίως ἤνεγκε τὰ τῶν παίδων, καὶ τοῖς συμπεπτωκόσιν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς. περὶ δὲ θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπηγγελκώς. συνέχθη γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συμπτώματα δεινά. ὡς γὰρ καὶ τὴν κιβωτὸν ἥκουσεν ἁλῶναι ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὡσὰν τὸ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὸ προσπεσεῖν ἀθυμήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου πλαγίᾳ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τεσσαράκοντα καταλαβὼν τὴν ἀρχήν.

δ'. Θνήσκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου [i] παιδὸς γυνὴ, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ ἀνδρὸς δυσχερείᾳ. κύουσα [k] μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ πρὶν τοῦ ἀνδρὸς πάθος. τίκτει δ' ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσασα [l] Ιωχάβην προσηγόρευσεν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· διὰ τὴν προσπεσοῦσαν [m] δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε'. Ἦρξε δὲ πρῶτος Ηλεὶ, [n] Ιθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ααρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ελεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον [o] ἱερᾶτο, παῖς παρὰ πατρὸς ὑποδεχόμενοι τὴν τιμὴν, ἐκείνος τε Φινεέσης τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ' ὃν [p] Αβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παρελαβεῖν, παιδὶ αὐτοῦ [q] Βυκὶ [r] τέκνοις αὐτὸς αὐτὴν καταλειπεν ἀπῷ, παρ' οὗ διεδέξατο [s] Οζις υἱὸς ὢν, μεθ' ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, ἐφ' οὗ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου, μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς τὴν Σολομῶνος βασιλείαν κομιζῶν. τότε δὲ οἱ Ελεαζάρου πάλιν αὐτὴν [t] ἀπέλαβον.

Pontificis filii occubuerunt: arca item in hostium potestatem redacta est.

3. Cum autem fama hujusce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos perceberescceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta est. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alterum sublimis in sella sedebat) audito ejulatu suspicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* suis accidisse, accersitoque juvene simul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nunciata erant de exercitus strage, ut qui præsciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exspectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hostium manus venisse acceperat, ex rei adeo insperatæ nuncio cum valde indoluisset, è solio delapsus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *summo* potitus. XII. *Eli, delato ad se mali nuncio, animam exspiravit.*

4. Eadem vero die & Phinees filii *ejus* conjux defuncta est, quod vivere non sustinuerit post mariti infortunium. ipsi quidem, cum gravida esset, & *partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *sui* clades: puerum vero septimestrem enititur, ipsumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *istud* infamiam significat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus. *Phinees uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.*

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit sacerdotium, dignitate à patre ad filium transmissa; atque ille Phinees filio suo tradidit; post quem Abiezeres filius ejus, sumptum honorem, filio suo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; post quem Eli, de quo nunc *nobis* facta est narratio, sacerdotium habuit, ut & stirps ejus usque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari posteri id recuperarunt. *Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.*

Τέλος τῆς βιβλίου πέμπτης.

Finis Libri quinti.

[g] Σιλώ,] Σιλὼν *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p. 287. v. 44.
[h] Γὰρ αὐτοῖς] Γάρ τις αὐτοῖς ἀφ' *Samb.*
[i] Παιδὸς γυνὴ,] Τοῦ παιδὸς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *amb.*
[k] Μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη] Γὰρ αὐτῇ *Samb.*
[l] Ιωχαβὴν προσηγόρευσεν·] Ιοχαβὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ο. χαβὼν *Vat.*
[m] Δύσκλειαν] Δυσκαλίαν *Big.* & *Samb.*
[n] Ιθαμάρου] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ιθάμαρ ὃ ἐστι. in *Editis.* Ιθαμάρου ἐστὶν *Vat.*
[o] Ἱερᾶτο,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* qui mox habet παῖδος. ἱερᾶτο à typis.
[p] Αβιεζέρης] *Abiezer* hic, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque scriptione Orientalium nominibus, est *Abishua*, *Boccias Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in posteris Phinees recensentur, 1 *Paralip.* c. 6. v. 51. *Seldenus* de *Succ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 2.
[q] Βυκὶ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. In *Editis* Βόκκη in *Vat.* Βολκῇ. utrumque forsan pro (quod & vult *Cocceius*) Βόκκῃ.
[r] Τέκνοις αὐτοῦ] Τέκνοις αὐτῷ κατέλειπεν. π. *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* αὐτὸς αὐτῷ κατέλειπεν *Epiphan.*
[s] Οζις] Οζως *Big.* & *Samb.*
[t] Απέλαβον.] Απέλαβον ἀπόγονοι *Vat.* ἀπέλαβον. Περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν υος. *Busb.* & *Hen.*

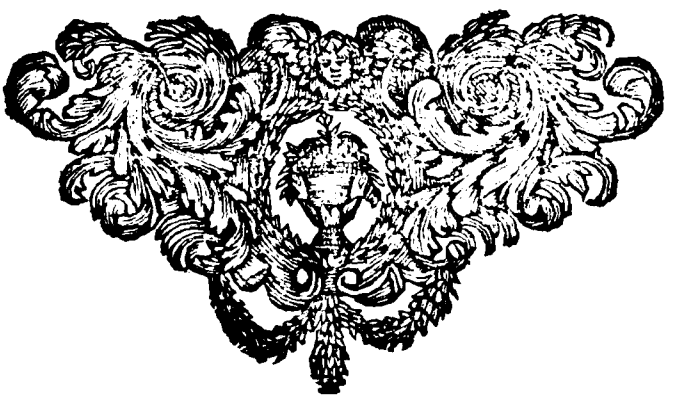

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗ͂ ΕΚΤΗ͂

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Clades Palæſtinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiſerunt ad Hebræos.*
2. *Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.*
3. *Ut Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit.*
4. *Ut populus, cum illi in principatu male ſe gererent, ira incitatus Regem petiit.*
5. *Samuelo ab iis mota indignatio; iſque Regem eis deſignat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*
6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hoſtes profligat ſpoliatque.*
7. *Ut Palæſtini, rurſus Hebræos armis aggreſſi, ab iis debellantur.*
8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*
9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata tranſgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex juſſu Dei.*
10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæſtini ſuſceperunt.*
11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæſtinorum fortiſſimo: atque Goliathi peremptio, & Palæſtinorum ſtrages.*
12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*
13. *Quod poſtea Rex, cum Davidem in ſua poteſtate haberet, ad eum perimendum ſe accinxit.*
14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ diſcrimen adductus, ſalvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere poſſet, pepercit.*
15. *Hebræi, cum Palæſtini in eos bellum moverent, prælio victi ſunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τ῀ γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τ῀ Θεοῦ, διὰ τ῀ αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτὸν καὶ τίνα τρόπον [b] ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τ῀ προφήτου.

γ'. Ὡς Σαμουήλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρησεν.

δ'. Ὡς ὁ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τ῀ ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἐτήσατο βασιλέα.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις. καὶ βασιλέως αὐτοῖς [c] ἀπόδειξις, Σαούλου τοῦνομα, κελεύσαντος τ῀ Θεοῦ.

ς'. Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ [d] τ῀ πολεμίων.

ζ'. Ὡς στρατευσαμένοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας [e] πόλεμοι καὶ νίκη.

θ'. Ὅτι παρέβαινον Σαούλου τὰς ἐντολὰς τ῀ προφήτου, Σαμουήλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδου ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ὅτι [f] Σαούλου βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τοῦ πρὸς Γολίαθον, τ῀ ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τ῀ Γολιάθου, καὶ ἧττα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ὡς θαυμάσας τ῀ Δαυίδου τ῀ ἀνδρείας, συνώκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα [g] Σαούλος.

ιγ'. Ὅτι μὴ ταῦτα [h] ὑπ' αὐτοῦ τ῀ Δαυίδου γινόμενον ὁ βασιλεὺς ἐπαύσατο ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ὡς πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαούλου διέφυγε· καὶ Σαούλον, δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ὁ διεχρήσατο.

ιε'. Ὡς στρατευσαμένων Παλαιστίνων ὅτι τοὺς Ἑβραίους ἡττήθησαν οἱ Ἑβραῖοι τ῀ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαούλος ἀπέθανε μετ᾽ τῶν παίδων μαχόμενος.

---

a Τῇ ἕκτῃ] *Al.* ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ.
b Ἀπέπεμψαι] Ἔπεμψαν *Samb.* in reliquis convenit cum *Edit. Baſ.* Verum hæc ſummaria paulo contractiora exhibet *Gen.*
c Ἀπόδειξις,] *Coll. Voſſ* ἀπαίδειξις.
d Τῶν πολεμίων.] Addunt *Coll. Voſſ.* & *Big.* καὶ τ῀ πόλεων.
e Πόλεμοι] *Coll. Voſſ.* πόλεμος.
f Σαούλου βασιλεύοντος.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* Σαμουήλου προφητεύοντος.
g Σαούλος] Ponunt hoc in prioribus poſt θανμάσας *Coll. Big.* & *Voſſ.*
h Ὑπ' αὐτοῦ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ὕποπτον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος [a] χρόνον ἐτῶν λϛ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ὧν τὴν αἰχμαλωτοὺς ἔσεσθαι ὑπ' αὐτῶν κιβωτὸν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προεῖρηκα μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον κώμιον πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεὸν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b] Δάγων δ' αὐτῷ κατάλογος, τιθέασι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες, ὑπὸ τὴν ἡμέραν ἀρχὴν εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ὑπαντιγχάνουσιν αὐτοῖς τῷ προσώπῳ τὴν κιβωτὸν· ἔκειτο γὰρ [c] ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἐστὼς διετέλει. καὶ βαστάσαντες πάλιν ἐφιστᾶσιν αὐτὸν ὅπερ τοῦτο, δυσφορήσαντες ὅτι τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες πρὸς τὸν [d] Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ὑπὸ τοῦ προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν χαμαὶ κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίστανται. καὶ πλάνητα [e] ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πάλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f] τὸ θεῖον καὶ [g] νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [h] δυσεντερίας, πάθος χαλεπὸν καὶ [i] τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἀπαφέρουσαν, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς ἀθανάτως ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες [k] ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δὲ ὑπὸ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν [l] ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀπεχόμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν ἀδυναμοῦντες, σωθῆναι ἐκ τῆς κιβωτοῦ [m] παύσας αὐτοῖς ἀναχῶσαι, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν τούτης αἰχμαλωσίαν [n] οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην. πέμψασιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, αἰτησομένους τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς σφᾶς [o] δέ-

CAP. I.

Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.

CUM autem Palæstini arcam Hebræorum cepissent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eam deportarunt; &, ut *eximium* quiddam è manubiis, juxta Deum suum collocant: is autem Dagon appellabatur. Postridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum suum adorarent, eum invenerunt hunc ipsum honorem arcæ præstantem: humi enim jacebat, basi prolapsus, cui perpetuo insistebat. eum itaque sublatum in eandem restituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque sæpius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis specie projectum reperirent, in magna erant anxietate animisque perturbati. Tum denique in Azotiorum urbem & regionem diram immisit Deus vastationem & morbum. Moriebantur enim intestinorum torminibus, gravi malo & necem acerbissimam inferente, viscera, priusquam anima ipsis per mortem convenienter solveretur corpore, egerentes, exesa & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læserunt, nec stirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo essent, intellexerunt arcam Dei in causa esse quod tam gravia paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem sibi in damnum cessisse. Miserunt igitur ad Ascalonitas, obsecrantes ut eam ad se reciperent. Illis autem non ingrata

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam prosternitur.

1 Reg. c. 5.

Palæstini plagis percutiuntur.

Azotii malis vexantur.

---

a Χρόνον ἐτῶν λϛ'.] Ita *Samb. Big.* & *Coll. Voss.* numerumque defendit *Vossius* in *Chronol. S.* c. 5.

b Δαγὼν δ' αὐτῷ] Hunc specie hominis, in piscem ab umbilico desinentis, super Deos reliquos gens maritima venerabatur. HUDS. Conf. De bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. Δαγὼν τὸ ἰχθύων· SPANH.

c Ἐκπεπτωκώς] Ἀπ' αὐτῆς ἀποπεπτωκὼς τὴν β. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

d Δαγῶνα] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* Δαγών.

e Ἀπέσκηψεν] Ἐπέσκηψεν *Vat.* ἐνέσκηψεν *Hen.* & *Busb.* quod fortasse à Josepho

f Τὸ Θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] Καὶ νόσον τὸ θεῖον *Vat.*

g Νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ δυσεντερίας,] De hac clade, de bell. Jud. lib. v. c. 9. §. 4. σπείρασι δὲ τὰ κρυπτὰ τῶν σωμάτων, καὶ εἰς αὐτῶν τὰ σπλάγχνα. SPANH.

h Δυσεντερίας,] Vide *Theodoretum*, tom. 1. p. 236.

i Τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην] *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτοῖς ἐπισπερεσθαι, πρὶν ἢ τὴν ψ.

k Ἐξεμοῦντες] Ἐξίμων *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* 1. & *Epiphan.* in *reliquis* cum *Hesychio* & *Glycia* ἐξεμοῦντες

l Ἀπὸ τῆς γῆς,] Ex τῆς γ. *Big* (*Coll. Voss*) *Samb* & *Vat.*

m Ταύτας αὐτοῖς ἀναχῶσαι,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ταύτης in *Editis*, *Aliisque.*

n Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ] Οὐκ ἐπὶ χρηστῷ γενομένην *Vat.* οὐκ ἐπ. ἀγ. γενομένην *Big.* & *Samb.*

o Δεῖσθαι.] Δεῖσθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Vide *Zonaram.*

ti arcam ad Aſcalonitas transferunt, atque illi ad alios eam deportant. 1 Reg. c. 5.

grata accidit hæc ſupplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam ſumpſiſſent, eadem ipſis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitæ. neque vero apud illos permanſit: nam cum & ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæſtinorum urbes pervagata eſt arca; à qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quæ paſſæ ſunt.

Palæſtini de remittenda arca conſultant. 1 Reg. c. 6.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcæ præſentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæſiverunt qua arte & via ab ea ſemet expedirent. Et cum conveniſſent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Aſcalonis, itemque Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum ejus ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos invaſiſſe, ſimulque in urbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique *eos* qui malorum cauſam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei poteſtatem eſſe & vim; neque ſi ejus curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Cæterum monebant ut quieſcerent, & quicquid acciderat æquo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, hujuſmodi mutationes affert. Prædictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui & antea crediti ſunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad præſens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque *podicum* ſimulachra aurea pro unaquaque civitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, & vitam illis conſervarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis ſimiles qui regionem eorum populati ſunt atque vaſtarunt. Deinde hiſce in loculum incluſis, & ſuper arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vacciſque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & cuſtodiri, ne matribus, eas ſequendo, impedimento forent; eorum autem deſiderio *illæ* quam ocyſſime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegiſſent, ibi relinquendas eſſe *juſſerunt*, facta eis poteſtate abeundi quò velint. Et ſi quidem Hebræos verſus pergerent, & in illorum regionem conſcenderent, eſſet ut exiſtimarent arcam illis malorum cauſam exſtitiſſe; ſin vero aliò deflecterent, illam perſequendam eſſe di-

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœtæ adjunguntur inclusis domi vitulis.

χεσθ. τοῖς ᾗ οὐκ ἀηδὴς ἡ τ Αζωτίων δέησις ωεσέπεσεν· ἀλλ' ὑπινεύσι μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες ᾗ τὸν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατεῖχον. συνεξεκόμιζε γὰρ P αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων ἡ κιβωτὸς πᾶσι ωεὸς τὰς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένους. ἢ ωεὸς ἄλλους παρ' αὐτῶν ἀποπέμπουσιν Ασκαλωνῖται. μένει δ' οὐδὲ παρ' ἐκείνοις· νοσοῦσι γὰρ τ αὐτῶν ωαθῶν ἐλαυνόμενοι, ωρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. ἢ τοῦτον q ωερίεισιν τ τρόπον τὰ πέντε τ Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσωερ δασμὸν ἀπαίτουσα παρ' ἑκάστης ἅ r ωρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπασχον.

β'. Απειρηκότες ᾗ τοῖς κακοῖς οἱ ωεφευγμένοι, καὶ τοῖς ἀκούουσιν αὐτὰ διδασκαλία s γινόμενοι, ἅ μὴ ωροσδέξασθαι τὴν κιβωτὸν ωοτε ωρὸς αὐτὰς ὅτι τοιούτῳ μισθῷ καὶ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐξίστασθαι μηχανὴν καὶ ωόρον ἀωαλλαγῆς αὐτῆς. καὶ συνελθόντες οἱ οὐ τ πέντε ωόλεων ἄρχοντες, t Γιτ῀ης v καὶ Ακκάρων ⟨ω⟩ καὶ Ασκάλων ⟨ω⟩, x ἔτι ᾗ Γάζης καὶ Αζώτου, ἐσκόωουν τί δεῖ ωοιεῖν. καὶ τὸ μὲν ωρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀωοωέμωειν τοῖς οἰκείοις, ὡς y ὑωερδικηθεῖσ⟨ω⟩ αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεωιδημησάντων αὐτῇ διὰ τὰ τ δεινὰ, καὶ z συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς ωόλεις αὐτῶν. τοῦτον ᾗ οἱ λέγοντες, a τοῦτο μὲν μὴ ωοιεῖν, μηδ' ἐξαωατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τ κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφερόντας· ὑ γὰρ ωρώτην εἶναι τὴν δύναμιν b αὐτῆ καὶ τὴν ἰσχύν· ὑ γὰρ ἂν ωαρ' αὐτῆς c κηδομένου Θεοῦ ὑωερχείρων ἀνθρώωοις γένεσθαι. ἡσυχάζειν ᾗ καὶ ωάσας ἔχειν ὅτι τοῖς συμβεβηκόσι ωαρ' ἑαυτῶν, αἰτίαν τ ὄντων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν Φύσιν· ἣ καὶ σώμασι καὶ γῇ καὶ Φυτοῖς καὶ ωᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεστῶσι, κατὰ χρόνων ωεριόδους, ωίπτει τοιούτας μεταβολάς. νικᾷ ᾗ τὰς ωροειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἐωάνω χρόνοις σωφρ καὶ Φρονήσει d διαφέρειν ωεωιστευμένων συμβουλία, καὶ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς ωαροῦσιν, οἳ μήτ' ἀωοωέμωειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ ωέντε μὲν ἀνδριάντας ὑωὲρ ἑκάστης ωόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαριστήριον, ὅτι ωεφεύγησαν αὐτῶν τ σωτηρίας, καὶ κατέχειν ἐν τῷ βίῳ e διωκομένους ἐξ αὐτοῦ ωαθήματιν, οἷς οὐκέτι ὑω῀ f ἀντιβλέψαι· g τοσούτους ᾗ τ ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν καὶ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔωειτα h βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτὸς, καὶ θέντας ἐωὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· καὶ βόας ὑωοζεύξαντας δεωτέους, τὰς μὲν i δαμάλεις ἐγκλεῖσαι καὶ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράζιν ἐμωοδὼν ἑωομένας ἥωωους, ωόθῳ δ' αὐτῶν ὀχυτέραν k ωοιοῦντας τὴν ωορείαν. ἐκείνας δ' l ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ἐωὶ τριόδου καταλιωεῖν, αὐτὰς m ὑωοτρέψαντας ᾗ βάλοντας τ ὁδὸν ἀωιέναι. κἂν μὲν τῷ Εβραίων ἀωίωσιν, καὶ τῷ τούτων χώραν ἀναβαίνουσιν, ὑωολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν n τ κακῶν· ἂν ᾗ ἄλλῃ τραωῶνται, o μεταδιώξομεν

p Αὐτῇ τὰ τ Αζωτίων] *Al.* αὐτῇ & αὖτη. & mox inferius αὐτὰς.
q Περιέχει ᾗ τ τρόπον] Ἐκτρεπίεχε ᾗ) *Big. Samb.* & *Vat.*
r Πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν,] Παὸ αὐτὰς *Vat.*
s Γενόμβοι,] Γενόμβοι *Samb.*
t Γίτ῀ης] Γιτβᾶν Ant. Jud. lib. XIV. c. 15 §. 10. & de bell. Jud. lib. I. c. 17. §. 2. Γιτθὰ καλεῖται. item Simon ἀπὸ κώμης λεγομένης Γιτθῶν nempe in Samaria. *Juſtin. Apoll.* II. SPANH.
v Καὶ Ακκάρων⟨ω⟩] Illud καὶ deeſt in *Editis*, & quibuſdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ακκάρων⟨ω⟩.
x Ετι ᾗ Γάζης] Ετι καὶ Γ. *Vat.*
y Υπερδικηθεῖντ⟨ω⟩] Υπερεκδικῶντ⟨ω⟩ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.*
z Συνεισβαλόντων] Ita cum *Big.* & *Samb.* συνεισβαλλόντων in *Editis*, *Aliiſque.*
a Τοῦτο μέ] Τοῦτο μὴ ωοιεῖν *Big. Hen.* & *Busb.*
b Αὐτῇ καὶ] Αὐτὴ pro ὑγιῆ repoſui ex *Epiphanio.*
c Κηδομένου Θεοῦ] Κηδομένῃ ᾗ Θεῷ *Vat.*
d Διαφέρειν ωεωιστευμένων] Vocem διαφέρειν (quæ in *Editis* deerat) reſtituimus ex *MSS.*
e Διωκομένους] *Coll. Voſſ.* διωκουένους.
f Αντιβλέψαι.] Αντιβλέωειν proprie eſt *contra tueri*, improprie *obuiti.* uti & ἀντοφθαλμεῖν *Demoſthenes* & *Polybio.*
g Τοσούτους ᾗ τ ἀριθμὸν μῦας χρυσοῦς] 1. Sam. VI. 3. Sic mus ſculptus in Tenediorum & aliis numis cum Smintheo Apolline, ob liberatum ab eo à muribus illum tractum. SPANH. Confer Tabulas Numiſmatum in extremo Tom. II. HAV.
h Βαλόντας εἰς γλωσσόκομον] Βαλόντες & mox ἔωειτα, dein ὑωοζεύξαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
i Δαμάλεις ἐγκλεῖσαι] Πόρτεις *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat.* & *Epiphan.* (πόρτης *Voſſ.* qui mox ταῦς pro τοῖς) μόχους *Zonar.*
k Ποιοῦν⟨τ⟩ τὴν ωορείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ποιοῦν⟨τ⟩ τῷ ωορείαν in *Editis*, *Aliiſque.*
l Εξελάσαντας τὴν κιβωτὸν] Εξελάσαντες *Vat.*
m Επιστρέψαντας] Επιστρέψαντες τῷ *Samb.* & *Vat.*
n Τῶν κακῶν·] Τούτων τ κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.*
o Μεταδιώξομεν] Μεταδιώξωμεν *Big. Samb.* & *Glycas.*

ξομεν αὐτῷ ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν
P παύτῳ ἔχει.

γ'. Ἐκείναν δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις δῆλος τῷ γνώμῃ ἐκύρωσαν. καὶ ποιησάντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τῷ ἅμαξαν ὅπῃ τῷ τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τὰ δ' βοῶν τῷ ὀρθῷ ὁδὸν ὥσπερ q ἡγεμένων τινῶν αὐτοῖς ἀπισῶν, οἱ τῶ Παλαισίνων ἄρχοντες ἠκολόθουν, πόσοι σήσονται καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βουλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶ τῶν Ἰούδα φυλῆς r Βηθσάμη ὄνομα. εἰς τοῦτων ἀφικνουμένας αἱ βόες· καὶ πεδίῳ μεγάλῳ καὶ καλῷ τῷ πορείαν αὐτῶν ἐκδεξαμένῳ, παύονται s πρόσω χωρεῖν, σήσασαι τῷ ἅμαξαν αὐτόθι. ἦσαν δ' ἡν τοῖς t ἐν τῇ κώμῃ, καὶ πρόχαρεῖς ἐγένοντο. θέρους γὰρ ὥρα πάντες ὅτε τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν τοῖς ἀρούραις ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἁρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον δῆλος ὅπῃ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγγος ὃ τὰς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τὰς μῦας, πίπτουσιν ἐπὶ πῦρ πέτρας, ἥπις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατολωχήσαντες, τὴν τε ἅμαξαν καὶ τὰς βοᾶς ὡλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' u ἰδόντες οἱ τῶν Παλαισίνων ἄρχοντες, x ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ'. Ὀργὴ δ' καὶ χόλος παρὰ Θεοῦ μέτεστιν, ὥστε y ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἐκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ z κωμῆται, καὶ a πένθος ἐπ' αὐτοῖς ἦγεν οἷον εἰκὸς ὅτι θεοπεμπῆ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. ἕ τε μένειν τὴν κιβωτὸν περ' αὐτοῖς ἀναξίως ὑπεφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἑβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαισίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τάχος, b ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς c Καριαθιαρίμαν γείτονα πόλιν d τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γήρως, e Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ f καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, g ὡς πρέπουσαν τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατῴκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὴ τὴν κιβωτὸν οἱ τότε παῖδες, καὶ τὴν ἐπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι παρέσχοσαν. τοσαῦτα γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμᾳ, h ποιήσασα δὲ τοῖς Παλαισίνοις μῆνας τέσσαρας.

xerunt, facta inde conjectura, quod poteſtatem ejuſmodi nullam haberet.

3. Hæc autem bene ac ſapienter dicta judicarunt, atque illico conſilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quæ jam diximus exſequuti fuiſſent, plauſtrum in trivium deducunt, ibique relicto ſeceſſerunt. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam ſi ab aliquibus deducerentur; eas *eminus* ſubſequebantur Palæſtinorum principes, ſcire deſiderantes ubi ſubſiſterent & ad quoſnam ſe conferrent. Eſt autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, ſi proceſſiſſent, campus magnus & pulcher excepiſſet, ulterius tamen non progreſſæ ſunt, plauſtrum illic ſiſtentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* ſpectaculum, lætitiaque exſultabant. æſtatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas verſarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate geſtientes, & opus è manibus dimittentes, è veſtigio ad plauſtrum accurrebant. atque arcam ex eo ſublatam, capſamque in qua *aurea* erant ſimulachra & mures, ſaxo cuidam, quod in campo erat, impoſuerunt: & cum Deo magnifice ſacra feciſſent, ſeque epulis adhibuiſſent, plauſtrum ſimul ac vaccas ſolido ſacrificio immolarunt. Quo viſo Palæſtinorum principes retro ad ſuos reverſi ſunt.

Boves contra indolem ſuam & affectum recta in ditionem Hebræorum pergunt. II.

Hebrei ex urbe Bethſama, arcæ conſpectu lætati, ad eam recipiendam accurrunt; moxque boves cum curru Deo cadunt victima.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos perſequitur, adeo ut ſeptuaginta viros ex pago Bethſamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (ſacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipſos autem hæc paſſos vici iſtius incolæ deplorarunt, eoſque *ejuſmodi* plangore proſequuti ſunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immiſſum; ſuumque mortuum unuſquiſque lugebat. Quamobrem ſeſe indignos agnoſcentes, quibuſcum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* miſſis, indicarunt redditam eſſe à Palæſtinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethſamitis: ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat exiſtimationis ob juſtitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir juſtus habitabat. Ejus autem filii arcæ miniſterio operati ſunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima manſit, cum apud Palæſtinos quatuor menſes fuiſſet.

Bethſamitæ, qui arcæ manus Laicas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Abinadabi.

1 *Regum*, c. 7.

Ibi per viginti annos manſit.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαισίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Ἑβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν καὶ προφήτου.

Τότ' ἦ λαὸς πᾶσος ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν i Καριαθιαριμιτῶν πόλις τὴν κιβωτὸν,

CAP. II.

Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.

CUM autem populus univerſus illo tempore, quo arcam poſſidebat Cariathiarimitarum urbs, *Hebræos, ad meliorem frugem*

p Τοιαύτῳ ἴχνῃ.] Αὐτὴ ἴχνῃ *Vat.* Videſis ut hanc hiſtoriam defloret *Zonaras*.

q Ἡγεμένων τινῶν.] Ἡγουμένου τινὸς αὐτοῖς *Aliis*.

r Βηθσάμη ὄνομα.] Ita in *MSS.* Βαθσάμη *Baſ.* & *G.* Βηθσαμὺς 1 *Regum*, c. 6. & 2 *Paralip.* c. 28. v. 18.

s Πρόσω χωρεῖν,] Προσωτέρω *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

t Ἐν τῇ κώμῃ,] Ἐπὶ τῇ κώμῃ *Vat.*

u Ἰδόντες οἱ] Sic *MSS.* εἰδόντες in *Editis*.

x Ὑπέστρεψαν ὀπίσω.] *Al.* ἀνέστρεψαν.

y Ἑβδομήκοντα] *De populo* LXX. & L. *millia plebis* juxta *Hebr.* ἑβδομήκοντα ἀνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam.* al. 1 *Regum* c. 7.

z Κωμῆται,] Ita cum pleriſque *MSS.* (& *Coccejo*) κωμῆτας *Samb. Baſ.* & *G.* Verum κωμήτης occurrit apud *Eurip.* in *Alceſte*, v. 476. & *Plat.* de *Legibus*, l. VII. p. 794. atque hanc ſcripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 498. HUDS. Sic Eurípid. Alceſt. v. 476. Τῆς δ' κωμήτης χθονός· Item Plato lib. VII. de Legib. pag. 794. lit. A. SPANH.

a Πένθος ἐπ' αὐτοῖς] Πένθος *Vat.*

b Ἀποκομίζουσιν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* & juxta iſtos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὴν ἀπάγουσιν εἰς κ. in *Editis* ἀπωνίζουσιν (pro ἀπινίζουσιν) εἰς Καριαθιαρείμ. Videſis LXXII. ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1.

c Καριαθιαρίμαν] *Gen.* Καριαθιαρείμ, & Lib. VII. Cap. 4. §. 2. SPANH.

d Τοῖς Βηθσαμίταις·] Τοῖς Βηθσάμης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

e Ἀμιναδάβου,] Ita fere in libris omnibus *Joſephi* & Interpp. LXXII. Ἀξιναδάβου juxta *Hebr. Codd.* atque ita forſan legendum, cum μ & υ (ut in *MSS.* ſcribi ſolent *mu* & *beta*) facile invicem permutentur.

f Καὶ θρησκείᾳ,] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ τῇ θρησκείᾳ.

g Ὡς πρέπουσα] Vel plenius ὥσπερ εἰς πρέπουσα ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

h Ποιήσασα] Eſt qui conjicit οἰκήσασα, & mox ἐπὶ pro τέσσαρας ex *S. Literis*. HUDS. Ita & Latini loquuntur, *fecit tot annos*. REL.

i Καριαθιαριμιτῶν πόλις] *Al.* Καριαθιαρειμιτῶν.

redeuntes, convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare. 1 Reg. c. 7.

urbs, votis & sacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus studium præ se ferret, Samuelus propheta animadverso eorum *pio* obsequio, quasi jam opportunum esset ad illos, cum ita se haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea insunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & persuadendas: "O viri *Israelitæ*, dicebat, quibus "etiamnum hostes quidem graves *sunt* Palæstini, "Deus vero incipit esse propitius & amicus, non "solum libertatem expetere debetis, sed & opor"tet hæc facere, quibus ea vobis assequenda est. "Ne quidem cogitate à dominatu liberari, dum "pergitis ea agere quæ vos servituti subjicient: sed "justitiam colite, atque nequitiæ, eam ex anima"bus abolendo, curationem adhibentes, tota men"te Deo supplicate, ejusque in cultu perseverate. "Hæc si feceritis, erit ut bonis affluatis, à servi"tute liberemini, & victoriam de hostibus repor"tetis: quæ neque armis, neque corporum viri"bus, neque copiarum multitudine consequi faci"le est. non enim hisce res ejusmodi se præbitu"rum esse pollicetur Deus, sed probitati & justi"tiæ. Ego vero hæc promissa vobis rata fore "spondeo". Hæc cum dixisset, ei applaudebat populus, ex ista exhortatione lætitia elatus; consensitque ad id ipsum faciendum quod Deo gratum esset. Ipsos autem congregat Samuelus in urbem quandam Masphaten appellatam: quod nomen sermone Hebraïco. conspicuum significat. Ibi & hausta aqua *effusaque* Deo libant, & cum tota die jejunassent ad preces se convertunt.

Cum jam Israëlitas nec opinos nec armatos in Masphate aggrederentur Palæstini, Deum experitur Samuelus, agno lactente immolato.

2. Illic vero congregati non latent Palæstinos. Sed illi, conventu eorum sibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, sperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis superveniunt. Ii autem, ex hoc valde consternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidisse præ "metu & ex memoria recentis cladis; adeoque *li*"*benter* quieturos esse, ne hostium potentiam in "nos concitemus. Nam cum in nos nudos & iner"mes, qui tuo ductu & auspiciis ad supplicationes "& victimas & juramenta *solennia huc* convenimus, expeditionem jam fecerint hostes: non alia "itaque nobis salutis nostræ supereſt spes, quam "in te & Deo à te implorato ut nobis daret è Pa"læstinorum manibus effugere". At ille eos securo animo esse hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum esse. Et cum agnum subrumum cepisset, eo *solidum* pro populo sacrificium facit; Deumque supplex orat, ut eos in prælio à vi Palæstinorum defenderet; iterumque non sineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio sacrificium accepisset, innuit se illis victoriam daturum esse & potentiam aucturum. Cum autem adhuc Deo super altare esset victima, & nondum tota sacrâ flammâ absumeretur, hostium copiæ è castris

Ab omine bono Israëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæstinos, quos acie fusos usque ad Correa persequitur. 1. Reg. c. 7.

[k] ἐπ' ὄιχας καὶ θυσίας τραπέντω τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλῷ ἐμφανίζοντω τῷ σεβὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [l] Σαμήλω ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὐκαιρον πρὸς ἅπαντας ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ὡετο μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι πρὸς πειθώ· "[m] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι νῦν βαρεῖς μὲν "πολέμιοι Παλαισῖνοι, θεὸς δ' ὑμῖν ἀρχεται γίνε"σθαι καὶ φίλω, σὺν ὑπομνῆσαι ἐλευθερίας δεῖ μό"νον, ἀλλὰ καὶ πειθεῖν δι' ὧν ἂν ἔλθοι [n] πρὸς ὑμᾶς. "[o] οὐδὲ βουλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν "δ' πράττοντες ἐξ ὧν τοιοῦτοι διαμένουσιν· ἀλλὰ γίνε"σθε δίκαιοι, καὶ, τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυ"χῶν καὶ θεραπεύσαντες [p] αὐτὸν, ὅλαις ταῖς διανοίαις "[q] σεβεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες διατελεῖτε. ταῦ"τα γὰρ ὑμῖν ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθὰ, δουλείας ἀπαλ"λαγὴ, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔτ' ὅπλοις, "οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, οὔτε πλήθει συμμάχων δυνα"τόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις ὁ θεὸς ἰσχυρεῖται παρέξειν "αὐτὰ, τῷ δ' ἀγαθοὺς εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς "δ' αὐτὸ τῶν ἱστοχέστων ἐγὼ γένωμαι". [r] ταῦτ' εἰπόντω ἐπιφήμῃ τὸ πλῆθω ἠδέν τῇ παρούσῃ, καὶ κατέδυσεν αὐτὸ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ θεῷ. σπονδὴ δ' αὐτὸς ὁ Σαμήλω, εἰς τινα πόλιν λεγομένην [s] Μασφάτην· κατοπτεύομενον τόπον σημαίνῃ τὴν τῶν Ἑβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν [t] ὑδροῦσάμενοί τε σπένδουσι τῷ θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' ὄιχας τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δ' τὰς Παλαισίνας σπαχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες ὅτι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένους ὑπομενεῖν, τοῖς Ἑβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς παραχρῆμα ἀγὴ καὶ δέος· καὶ δραμόντες πρὸς Σαμουήλον, "ἀνα"πεπωκέναι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τὸ προ"τερον ἤδη, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κι"νήσωμεν τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόν"τος ἡμᾶς ἐπ' ὄιχας καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ "[x] ἀνόπλοις [y] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν "ἡμῖν οὐκ ἄλλη [z] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ παρὰ "θεοῦ ἱκετευθέντι ὑπὲρ σοῦ παρασχεῖν ἡμῖν διαφυγεῖν "Παλαισίνας". ὁ δ' θαρρεῖν τε προτρέπεται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὄχλων θυσί· καὶ παρακαλεῖ τὸν θεὸν· ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαισίνας μάχῃ, καὶ μὴ [b] περιιδεῖν δεύτερον αὐτοὺς [c] δυσχήσαντας. ἐπήκοος δ' γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ὑπανεύει νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. [d] ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἐχόντος τοῦ θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν λαβὼν τὴν ἱερᾶς φλογὸς ἁπλη-φότος, [e] προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δύνα-

[k] Ἐπ' ὄιχας καὶ θυσίας] Vel ἐπ' ὄιχὰς καὶ θυσίας cum quatuor *MSS.*

[l] Σαμήλω ἰδὼν] In sex *MSS.* Σαμοῦλω ὁσῶν.

[m] Λιόθις γδ] Vel dicendum γδ post ἄνδρες redundare, vel legendum ἄνδρας.

[n] Πρὸς ὑμᾶς.] Πρὸς ἡμᾶς *Big.* & *Samb.*

[o] Οὐδὲ βούλεσθε μὲ ἀπηλλάχθαι] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* ἐδὲ βούλεσθε μένειν πράτ).

[p] Αὐτὸν,] Mallem αὐτὰς cum *Epiphanio.*

[q] Προτρέπεσθε τὸ θεῖον,] Omnino legendum προσρέπεσθε, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) nisi dicatur προτρέπεσθαι nonnunquam idem valere ac προσρέπεσθαι. Vide *Stephani Thes. Gr.* voce προσρέπομαι.

[r] Ταῦτ' εἰπόντω ἐπιφήμῃ] Ita placuit edere cum ταῦτ' εἰπόντω ἐπιφθέγξε habeant *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ταῦτ' εἰπόντω ἐπιφήμῃ in *Editis*, *Aliisque*

[s] Μασφατὴν·] *Al.* Μασφάτιν & Μασφατὼ. ex urbibus *Levi ticis* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim.* HUDS. Μασφάτις, Græcè κατοπτεύομενον Hebr. מצפה *locus eminens* LXX. σκοπιὰ Num. XXIII. 3. unde מצפי Isa. XIII. 2. SPANH

[t] Ὑδροῦσάμενοί τε] Ὑδροῦσάμενοι σπένδουσι *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ ὑδροῦσον) ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effusa lachrymas significat.

[v] Σωιαχθέντες.] Σωελθόντες *Vat. Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

[x] Ἀνόπλοις] Ἀόπλοις *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

[y] Ἐπεστρατεύκασιν] Ita in quatuor *MSS.* (& *Coll. Voss.*) in *Editis* ἐπισρατεύσασι.

[z] Σωτηρίας ἡμῶν,] Σωτηρίας ἢ μόνη ἡ παρὰ σοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

[a] Ὑπερέχειν αὐτῶν] Phrasis est *Homerica* pro *protegere.*

[b] Περιιδεῖν δεύτερον] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* παριδεῖν.

[c] Δυσχήσαντας.] Ἀτυχήσαντας *Big.* & *Gall.*

[d] Ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ] Καὶ ὧ Σαμουὴλ ἀναφέρων τὸν ὁλοκάυτωσιν LXXII.

[e] Προῆλθεν] Προσῆλθεν *Vat.*

δυ̃αμις, καὶ ϖροσπίσασεται [f] εἰς μάχλω, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπλημμελούντων ἐν ἀπορί̃α τῶν Ιουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχλω σκεῖσθαι ἀπλητήτων. ϖεπίπλεκται δ', οἷς οὐδ' εἰ ϖροὐλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπιθήσαν. ϖρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γλῶ αὐτοῖς ὑπόντερομον καὶ σφαλερὰν κινήσας ϖήσιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διϊσαμένης εἰς ἕνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἐπῆτα [g] βροντῆς [h] ϖεριψοφήσας, καὶ λαμπύροις ἀστραπῆς ὡς [i] καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις ϖεπλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν σκηροτήσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [k] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμούηλος μετὰ τοῦ ϖλήθους· καὶ ϖολλοὺς καταφάξας κατακλασθεὶς [l] μέχρι Κορραίων, τόϖου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας σκεῖ λίθον, ὥσϖερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν ϖολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν ϖροσαγορεύει, σύμβολόν τε [m] ϖαρὰ [†] Θεοῦ γιγνομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν ϖλησμονὴν οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὁ δὲ λοιϖὸς ϖάλαι χρόνος τοῖς Παλαιστίνοις ἐπὶ τοὺς Εβραίους, [n] τοῦτ' ἐκείνων μὴ τὴν νίκην ἐλάμβανε. καὶ Σαμούηλος στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ ϖολλοὺς, καὶ τὰ φρονήματ' αὐτῶν εἰς τὸ ϖαντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τὴν χώραν ἀφαιρεῖται, λοιϖὸν τῶν Ιουδαίων [o] ἀπέτιμον τὸ ϖρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [p] αὕτη δὲ λοιϖὸν μέχρι ϖόλεως Ακκάρων [q] ἀπὸ τῆς Γιττῆς ὅρων ἐκτεταμένη. λοιϖὸν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [r] φίλα τοῖς Ισραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

egressæ sunt, & sese ad pugnam instruunt; spe quidem *certa* victoriæ, ac si Judæi consilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut si quis eas prædixisset, haud facile fidem invenissent. Nam primum quidem eos *magna* concussione perturbat Deus, terramque quassatione illis subtremiscere parumque tutam *ei insistentibus* fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent vestigia, vel discedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitrubus circumsonuisset, atque igneis fulguribus quasi ad ora illis adurenda eos circumfulsisset, atque manibus arma excussisset, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multisque cæsis reliquos persequitur ad * Corræa usque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi saxum statuisset, veluti terminum victoriæ & hostium fugæ, id Præsidii *saxum* appellat, in signum virium quibus eos ad hostes debellandos impertivit Deus.

3. Palæstini vero, eâ clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Israëlitas: sed, præ metu & memoria eorum quæ acciderant, quiescebant. Fiducia autem, qua olim Palæstini animati erant in Israëlitas, *vicissim* illorum esse cœpit post victoriam *istam*. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit strages; atque elatos eorum animos prorsus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio superassent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem usque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Israëlitis colebant.

Regionem Israëlitis ereptam recuperat Samuelus, suoque tempore Palæstinos coërcuit.

ΚΕΦ. γ'. CAP. III. III.

Ως Σαμούηλος, διὰ τὸ γῆρας ἀδύνατος ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὑτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ σκείνων ὁ μὲν καλῶς τῆς ἀρχῆς ϖροισαμένων, τὸ ϖλῆθος ὑπ' ὀργῆς ἠτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμούήλου ϖρὸς τὸν ἀγανακτοῦντος.

Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit: atque populus, illis in principatu male se gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

Ο δὲ ϖροφήτης Σαμούήλος διανεμήσας τὸν λαὸν καὶ πάλιν αὐτοῖς ἀποδοὺς, εἰς ταὐτὸν σκέλθοσε συνερχομένοις ϖερὶ τῶν ϖρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δ', [s] ὡς ἕτος ἐπερχόμενον τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [t] αὐτοῖς· καὶ ϖολλῷ ἐβράβευεν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον ϖολύν.

β'. Ἐπεὶ δὲ γήρως βαρυνόμενον, καὶ τὸ σῶμα ἤδη ϖρὸς ἅπαντα ἐμποδίζοντα, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ϖροφητεύειν ϖαρέδωκε· καὶ τοῦ μὲν ϖρεσβυτέρου [u] Ιωήλου ϖροσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [x] Αβία ὄνομα ἦν. ϖροσέταξε δὲ τὸν μὲν ἐν [y] Βηθήλοις ϖόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ' ἕτερον ἐν [z] Βαρσουβαὶ, μερίσας τὸν ὑπακουόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ σοφοὶ ὅτοι ϖαιδεύσεως καὶ ϖικρίσεως, καὶ μὴ τὸν τρόϖον ὁμοίους τοῖς φύσασι γίνεσθαι τινας, ἀλλὰ τὰ ϖολλὰ μὲν χρηστοὺς καὶ μετρίους ἐκ ϖο-

PORro Samuelus propheta, populo commode distributo, & sua singulis civitate assignata, (*quamvis* jussit ut in eam convenirent ad res controversas dijudicandas. Ipse autem, bis anno urbes obiens, *set Ramathe*) *bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum obibat.*

2. Deinde, cum ætate gravis esset & invalidus, ut consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Joelus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, ut unus quidem in Bethelis, alter vero in Barsube sederet & judicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Isti autem exemplo erant & indicio, non omnes moribus similes parentibus nasci, sed forte quidem ex malis probos & æquos *gigni*: tunc vero sese oftende-

Tandem redefectus jam annis Samuelus filiis suis tribunalia statuit duobus in locis; quibus judicum fiunt avarissimi & flagitiosissimi. 1. Reg. c. 8.

---

f Εἰς μάχλω,] Πρὸς μάχλω in quinque *MSS.*

g Βροντᾶς] Similia apud Æschylum Prometh. v. 1081. χθὼν σεισάλωσι· βρυχία δ' ἀχὼ ϖρόμυκά τ' Βροντῆς ἴλικες δ' &c. SPANH.

h Περιψοφήσας, καὶ Λαμπύροις ἀστραπᾶς ὡς] Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* Λαμψοφήσας.

i Καταφλέξων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* καῦφλέξω. HUDS. Lege καῦφλέξῳ. COCC.

k Απέστρεψεν.] Απέστρεψεν *Big.* ἀνέστρεψεν *Gall.*

l Μέχρι Κορραίων,] Μέχρι Βεκχάρ *Vat.* & Βεθχόρ *Samb.* à manu secunda, ex *Bibl. S.*

* Corræa usque,] Correon juxta *Vet. Interpr.* Si in *Græcis* Βεθχὸρ maluerimus, καῦ λέξιν effet *domus Cori.*

m Παρὰ Θεοῦ] Παρὰ Θεὸν *Vat.*

† Non eduxerunt contra Israëlitas] Sc. deinceps Israëlitarum fines non incurtarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti sunt. 1 *Reg.* c. 7. v. 13.

n Τοῦτ' ἐκείνων] Τοῦτ' ἐκείνοις *Big. Samb.* & *Vat.*

o Απέτιμον τὸ ϖρότερον] Απετιμον *Busb.* & *Hen.* ἀπετίμουτο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

p Αὕτη δ' ἰὼ] Αὕτη δ' ἰὼ ἡ μέχρι *Idem.*

q Απὸ τῆς Γιττῆς] Απὸ τῆς τ Γιττ.ης *Vat.*

r Φίλα τοῖς Ισραηλίταις] Φιλία τ. Ισραηλίταις ὑπολειπομένη τῶν Χαναναίων *Vat.* Forsan φίλα τοῖς Ισραηλίταις τὰ ὑπολοιπα τῶν Χαναναίων.

s Δὶς δ' ἕτος ἐπερχόμενον] Κατ' ἐνιαυτὸν in *Bibliis S.*

t Αὐτοῖς] Αὐτὰς solus *Busb.* quo modo legit *Grotius.*

u Ιωήλος ϖρεσβυτέρου,] Ita *Baf. G. Hen.* & *Busb.* Ιωὴλος in *Codd.* aliquot *Epiphanii.* Οὐήλος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

x Αβία ὄνομα ἦν.] Sic quatuor è *Græcis.* Verum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* Αβιὰς aut Αβιὰ aut Αβιὰχ.

y Βηθήλοις πόλει] Ita ut supra p. 283. v. 36. Βεθήλῳ *Baf.* & *G.* Βαιθηλοι *Samb.* & *Big.* Βεθήλη *Vat.* HUDS. Vid. inf. Cap. VI. §. 1. SPANH.

z Βαρσουβαὶ] Βαρσουβαὶ *Samb.* correcte satis. Βερσουβαὶ *Vat.* HUDS. Conf. lib. 1. cap. 12. §. ult. Philo Βερσαβεὲ· SPANH.

debant pravos ex bono prognatos. namr à parentis institutis & studiis deflexi, diversamque ab eo viam ingressi, munerum ergo turpisque lucri jus pervertebant: ac in judiciis non ex veritate sed ad emolumentum suum agentes, solutique in luxum & deliciis sumptuosis dediti, primum quidem hæc adversus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetæ, patris illorum, qui multum studii curæque impenderat ut multitudo justitiam coleret.

Hebrei, Samuelida-rum multum pertæsi, regem sibi dari postulantes, valde vexabant Samuelum.

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum statum & ordinem injuriis labefactarent, & commissa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non solum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, sed &, quod præ senectute & ætatis debilitate non amplius rebus similiter ac antea administrandis par esset, eum orabant simul & obsecrabant ut aliquem ipsis regem crearet, qui posset gentem moderari & gubernare, & à Palæstinis pœnas sibi debitas exigere ob pristinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde solicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum justitiæ amorem & invisum sibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec somni capiendi meminerit: sed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo versaret.

Deus autem Samuelo apparens ipsum solatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita se habuisset, ei apparuit Deus, eumque consolatur, *dicens*, "non oportere "ea, quæ postularet populus, ægre ferre: quando "non illum sed ipsummet spreviissent, ne solus *ipsis* "imperaret. Hæc enim ab eo die, quo ex Ægy-"pto educti fuerint moliri eos cœpisse. veruntamen brevi illos pœnitentiam *sibi* gravem molestamque acturos esse, per quam nihil quidem futuri erit infectum; at contemptus *sui* redarguentur, & quod consilia tam in me quam tuam erga "prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te illum ipsum eis regem constituere, quem *tibi* præmonstravero; cum prius illis mala exposueris, quæ sub regibus passuri sunt, & testificatus fueris in qualem se temere conjiciunt *rerum* mutationem.

Samueli ad populum concio, qua mala regii dominatus eis exponit.

5. Hæc Samuelus cum audisset, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* fassus est se Regem illis creaturum esse: dicebat autem oportere primum quidem ipsis enarrari, quæ sub Regibus futura essent, & quibus malis conflictarentur.

1 *Reg. c.* 8. "Scitote enim, *inquit*, quod primum quidem li-

νηρῶν· τότε μέν γε Φαύλως [a] ἐξ ἀγαθῶ παρέχον αὐτὸς γλωμένως. τ γὰ ξ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων [b] ἐκτρεπόμενοι, ϗ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων ϗ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· ϗ τὰς κρίσεις ἐ πρὸς τ ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιέμενοι, ϗ πρὸς τρυφὴν ϗ [c] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀπονενδυκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία πᾶσι ἔπραττον τῷ Θεῷ, δεύτερον ἢ [d] τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς [e] πολλὴν τὴ τὸ πλῆθος εἶναι δίκαιον σπουδὴν εἰσεφέρετο ϗ πρόνοιαν.

γ'. Ο ἢ λαὸς, ἐχθαιρόντων [f] εἰς τὸν προτέρων κατάστασιν ϗ πολιτείαν τ τῶ προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, ϗ πρὸς αὐτὸν [g] συντρέχουσι· διετρίβε δ' ἐν [h] Ραμαθᾷ πόλι· ϗ τὰς τ υἱῶν παρανομίας ἔλεγον, ϗ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη ἐ [i] παρειμένος τὸ τῶν χρόνων τ πρασμάτων σοφὸν τ αὐτὸν προϊσταναι δύναται τρόπον· ἐδεοντό τε [k] ἐ ἱκέτευον ὑποδεῖξαί τινα [l] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [m] ἄρξει τῶ ἔθνους ἐ τιμωρήσεται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας [n] ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων [o] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν ἢ σφόδρα τ Σαμύηλον οἱ λόγοι, διὰ τὸν σύμφυτον δικαιοσύνῃ [p] ἐ τὸ πρὸς τὸς βασιλέας μῖσος· [q] ἦν γὰ δεινῶς φ ἀρεσκείας, ὡς [r] θείως ϗ μακαρίως πολίσας τὰς χρωμένας αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ. ὑπὸ ἢ φροντίδος ϗ βασάνου φ διὰ τοῖς εἰρημένοις, ὅτε προφῆς ἐμνημονεύετον ὕπνου· δι' ὅλης ἢ φ νυκτὸς τρέφων τὰς περὶ τ πρασμάτων ἐννοίας διεκαρτέρει.

δ'. Ἐχούσῃ ἢ ἔτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, ϗ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· "ὡς σὸν ἐκεῖνον ὑπερηφανήσαντας, [s] ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα "μὴ [t] βασιλεύσῃ μόνος. ταῦτα ἢ ἀφ' ἧς ἡμέρας "ἐξήγαγε αὐτὸς [v] ἀπ' Αἰγύπτου μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. "λήψεσθαι μέντοι γε σὺν εἰς μακρὰν μεταίνοιαν αὐτὸς "ὀπίσω, ὑφ' ἧς ὀδὲν μὲν ἀμύνητον ἔσται τ [x] ἐσομέ-"νων· ἐλεγχθήσονται ἢ καταφρονήσαντες, ϗ βλαβὰς "σὺν δυσαρέστους πρὸς ἐμὲ ϗ τὸν σὸν προφητείαν λα-"βόντες. κελεύω [y] δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν ἂν [z] ἐ-"γὼ [a] προείπω βασιλέα· προδηλώσασα [b] ποίων τε "πεσοῦνται βασιλευόμενοι κακῶν, ϗ διαμαρτυ-"ρόμενον [c] ἐφ' οἷαν ἀπώλειαν μεταβολῆ.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σαμύηλος, ἅμα ἕω συγκαλέσας τὸς Ιουδαίους ἐπεδείξεν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη ἢ δεῖν πρῶτον [d] μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ προφ τ βασιλέων ἐσόμενα, ϗ ὅσοις [e] συνεχθήσονται κακοῖς. "γινώσκε γὰ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποστά-"σε-

[a] Ἐξ ἀγαθῶ] Ἐξ ἀγαθῶν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[b] Ἐκτρεπόμενοι,] Τρεπόμενοι *Vat.*

[c] Πρὸς διαίτας] Illud πρὸς omittit *Vat.* ut & ϗ πρὸς & deinceps ἔλεγε *Hen.* & *Busb.*

[d] Τῷ προφήτῃ,] Καὶ τῷ παρὰ αὐτῶν *Epiphan.* τῷ προφήτῃ παρ' ἢ αὐτῶν *Big.* & *Samb.* τῷ προφήτῃ παρ' ἑαυτῶν *Vat.*

[e] Πολλὴν δὲ τὸ πλῆθος] Πολλὴν ϗ δὲ *Samb. Big.* & *Vat.* paulo distertius.

[f] Εἰς τὸν προτέραν] Illud εἰς deest *Vat.*

[g] Συντρέχουσι] Numero adhuc servato συνίτρεχε πρὸς τρυφὴν &c. ab ingenio *Josephi.* nam solummodo δοξοδοξίαν illis vitio vertunt *S. Literæ*, ut notavit *Theodoretus*, tom. 1. p. 239.

[h] Ραμαθᾷ πόλι·] Ita cum *Vet. Interpr.* prout p. 307. v. 18. Αρμαθὰ π. tam in *Editis* quam *MSS.* HUDS. Ραμαθὰ leg. *Gelen.* Conf. lib. v. cap. xi. & cap. iv. §. 6. inf. uti *Gen.* Ἀραμαθὰ. SPANH.

[i] Παρειμένος] Æschylus Prom. v. 173. B. τί τῇδε λοιπὸν, ἢ παρειμένον. SPANH.

[k] Καὶ ἱκέτευον ὑποδεῖξαι] Καὶ καθικέτευον *Vat.*

[l] Αὐτῶν βασιλέα,] Αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

[m] Ἀρξῃ τῶ ἔθνους] Ita cum *Vet. Interp.* ἀρξῃ δὲ ἐθν. *Baſ.* & *G.* ἄρξῃ τε *Big.* & *Samb.* dein mox τιμωρήσατο. Verum ἄρξῃ δὲ ἐθν. & statim τιμωρήσῃ *Hen.* & *Vat.*

[n] Ἑαυτοῖς δίκας] Ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non inconcinne.

[o] Ἀδικημάτων.] Ἁμαρτημάτων *Vat.*

[p] Καὶ τὸ πρὸς τὸς βασιλέας μῖσος·] Hæc, uti verisimile est, ex suo in Reges odio, (nam nihil hujusmodi exstat in *S. Literis*) adjecit *Josephus*, discipulus sane melior Pharisæorum, quam civis Romanus.

[q] Ἦν γὰ δεινῶς] Est qui malit ἤδιστα γ. δ. τῇ ἀρεσκείᾳ ἀ. S. κ. μ. ποιῶν.

[r] Θείως ϗ μακαρίως] Θείως legisse videtur *Vet. Interpres.*

[s] Ἀλλ' αὐτὸν,] Ita *Big. Baſ.* & *G.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Samb.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Vat.* ἀλλ' εἰς αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* ὅτι δ' τὸ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τῷ μὴ θέλειν βασιλεύεσθαι ὑπ' ἐμοῦ *Cedrenus*, ex *Interpretibus* LXXII. *quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret*, vertit *Epiphan.*

[t] Βασιλεύσῃ μόνος·] Βασιλεύσῃ ἢ μόνος *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἀπ' Αἰγύπτου] Ἐξ Αἰγύπτου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu secunda. & paulo ante ἐξήγαγον habet *Cedrenus.*

[x] Ἐσομένων·] Ἐπομένων *Vat.*

[y] Δή σε χειροτονεῖν] Δή σοι *Big.* & *Samb.* δέ σοι *Vat. Hen.* & *Busb.*

[z] Ἐγὼ] Ἐγώ σοι πρ. quatuor *MSS.*

[a] Προείπω βασιλέα·] Προτείπω *Vat.*

[b] Ποίων τε] Ποταπῶν τε ὄντοι π. *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸδ. ποίοις τε ϗ ποταπῶν π. *Epiphan.*

[c] Ἐφ' οἷαν ἀπώλειαν] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐφ' οἷς ὦ ἀπώλειαν μεταβολῆ *Vat.* ἐφ' ᾗ ὢν ἀπώλειαν μεταβολῆ *Baſ.*

[d] Μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι] Illud μὲ è *Cod. Samb.*

[e] Συνεχθήσονται κακοῖς.] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* συνεχθήσονται. Forsan συνεχθήσονται. *quibus forent afflictionibus attenti*, vertit *Epiphan.*

f Καὶ

"σιν τὰ τέκνα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶ-
"ναι κελεύσουσι, τοὺς δὲ ἱππεῖς [f] καὶ σωματοφύλα-
"κας, δρομεῖς ἢ ἄλλους καὶ χιλιάρχους [g] καὶ ἑκατον-
"τάρχους· ποιήσουσι δὲ καὶ τέκνιτας, ὁπλοποιοὺς καὶ ἁρ-
"ματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργούς τε καὶ τῶν
"ἰδίων ἀρχῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων.
"καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελεύσουσι ποιήσουσιν, ἀνδραπόδων
"δεξυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας ἢ ὑμῶν μυ-
"ρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιούς, καὶ σιτοποιούς· καὶ πᾶν
"ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πολλὰς φοβούμε-
"ναι καὶ βασάνους ὑπομενοῦσι. κτῆσιν ἢ τῶν ὑμετέρων
"ἀφαιρήσονται· καὶ τούτοις δυνάσχοις καὶ σωματοφύλαξι
"δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν θερα-
"πόντεσιν. σωελόντι δὲ εἰπεῖν, δηλοῦσε μὴ πάντων
"τῶν ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [h] καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις
"ἴσοι γενόμενοι. καὶ μνήμιλιν ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γε-
"νήσῃ καὶ τὸ πάσχειν αὐτά· [i] καὶ μεταμανθάνοντες ἱκετεύ-
"σετε τὸν Θεὸν ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀ-
"παλλαγὴν τῶν βασιλέων. ὁ δὲ οὐ προσδέξεται τὰς
"δεήσεις [k] ὑμῶν· ἀλλὰ προσπέμψας ἐάσει [l] δίκαιον ἔχο-
"ντας ὑμᾶς τῶν αὐτῶν κακοβουλίας.

ς'. Ἦν δὲ ἄρα καὶ πρὸς τὰς προῤῥήσεις τῶν συμβη-
σομένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τὰς
διανοίας κρίσιν ἤδη προφθὰν τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην.
οὐδὲ γὰρ ἐπεστράφησαν, οὐδὲ ἐμέλησεν αὐτοῖς τῶν Σα-
μουήλου λόγων· ἀλλ' ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν
ἠξίουν ἤδη τὸν βασιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομέ-
νων. ὅτι γὰρ πιθανὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τὸν πολε-
μήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι,
τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων, τοὺς αὐτοὺς ἔχειν
αὐτοὺς πολιτείαν. ὁρῶν δὲ αὐτοὺς μήθ' ὑπὸ τῶν
προειρημένων ἀπειλαμμένους ὁ Σαμουήλος, ἀλλ' ἐ-
πιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, ἅπιτε πρὸς [m] αὖ-
"τους ἕκαστοι, [n] μεταπέμψω δ' ὑμᾶς εἰς δέον,
"ὅτ' ἂν μάθω παρὰ τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν ὑμῖν βα-
"σιλέα.

"beros *vestros* à vobis abstrahent; & alios quidem
"illorum currus agitare jubebunt, alios vero equi-
"tes fieri & satellites, itemque antecursores, & tri-
"bunos ac centuriones: rursusque alios artifices fa-
"cient, armorum & curruum & instrumentorum
"fabricatores; atque etiam aratores & agrorum
"suorum curatores, & vinearum fossores. nihilque
"omnino est quod non agent, imperio illorum
"obsequentes, more servorum pretio emptorum.
"Quin & filias vestras unguentarias, coquas, &
"pistrices suas facient; & ad omne opus eas *adhi-*
"*bebunt* ad quod præstandum ex necessitate adi-
"guntur ancillæ verberum metu & cruciatuum.
"imo & possessiones vestras auferent, & eas spa-
"donibus suis affectisque dabunt, pecorumque
"greges suorum aliquibus distribuent. ac, ut bre-
"viter dicam, regi servi eritis cum vestris omni-
"bus, famulis etiam illorum similes facti. Cumque
"acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in men-
"tem venient ea quæ loquutus sum: ac *tandem*
"resipiscentes Deo supplicabitis, ut vestri misere-
"ri dignaretur, vosque quam ocyssime à regum
"dominatione liberaret. Ille vero preces vestras
"non exaudiet; sed vosmet negligendo sinet ut
"mali consilii vestri pœnas luatis.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædi-
cebat surda erat multitudo; ac difficile *admodum*
opinionem præjudicatam è mente evellere, præ-
sertim cum jam ratiocinatione firmata esset & sta-
bilita. nam neque à proposito dimoveri poterant,
neque quidquam curæ erat illis quod diceret Sa-
muelus: sed vehementer instabant, & postulabant
ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris se-
met solicitum haberet. nam ut hostes ulciscerentur
necesse erat Regem illis esse, qui in aciem se-
cum prodiret; nihilque in eo absurdi esse, si, cum
vicini regnarentur, ipsi simili in statu viverent.
Cum vero vidisset Samuelus nihil illos moviss ea
quæ prædicta fuerant, sed in eadem sententia per-
severare, "nunc quidem, ajebat, ad suam quisque
"domum discedite; cum autem oportebit vos ac-
"cersam, quamprimum à Deo accepero, quem
"vobis Regem designat.

Hebræi, quibus præsentia erant fastidio & insueta desiderio, in sententia sua perseverant.

ΚΕΦ. δ'.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀπόδειξις. Σαοὺλ τὄνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

CAP. IV.

Saulus jussu Dei Israëlitarum rex declaratur.

V.

Ἦν δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γε-
γονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, [o] Κίσης ὄνομα. τού-
τῳ παῖς ὑπῆρχεν. ὃν ἦν νεανίας τὴν μορφὴν ἄριστος
καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν διάνοιαν
ἀμείνων τῶν βλεπομένων. [p] Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν. οὗ-
τος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλα-
νηθέντων· ἤδειν γὰρ αὐτῆς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημά-
των· τὸν υἱὸν μεθ' ἑνὸς θεράποντος ὅτι ζήτησιν τῶν κτη-
νῶν [q] ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ τὴν πάτριον ὑπῆλθε φυλὴν,
ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· ἐπεὶ δὲ
ταύτας ἀπιτυχὼν [r] ἀπεῖναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ πε-
ρὶ αὑτοῦ τῷ πατρὶ [s] λοιπὸν τὴν φροντίδα. ἔδει δ' ἐπο-

Erat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir
bene natus & honestis moribus, nomine Cises.
Huic filius erat. juvenis autem erat forma præ-
stantissima & corpore procero & amplo, quique
animo & ingenio plus pollebat quam specie exter-
na. Saulum ipsum appellarunt. Hic Cises, cum
forte asinæ ejus pulchritudine conspicuæ à grege
in pascuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæ-
teris quæ possidebat, capiebatur) filium cum uno
famulo ad jumenta perquirenda emisit. Ille vero,
postquam tribum patriam asinas indagando circ-
umiverat, profectus est ad alias: & cum in illis eas
frustra quæsivisset, *domum* abire decrevit, ne patri
deinceps solicitudinem de se crearet. Ubi autem

Saulus, in regem à Deo designatus, patris asinas quæsitum mittitur. 1 Reg. c. 9.

---

f Καὶ σωματοφύλακας,] Hoc modo *Epiphan.* καὶ σωματοφύλακας καὶ δρομεῖς· ἄλλους ἢ χιλ.

g Καὶ ἑκατοντάρχους·] Καὶ ἑκαδιῶρχους adjecimus ex *Vet. Interpr.* & *MSS.*

h Καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις] Τοῖς αὐτῷ οἰκ. ἴσοι γέν. καὶ μνήμιλιν *Epiphan.* τοῖς ἑαυτῶν [καὶ τοῖς αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτὰ ὃς *Coll. Voss. Cocceius* putat καὶ forte esse delendum] οἰκέταις. ὃς γενόμενος μνήμιλιν *Big. Samb.* & *Vat.*

i Καὶ μεταγινώσκοντες] Καὶ μεταγινώσκοντας ἱκετεύσαι *Big.* & *Samb.* καὶ μετιγινώσκοντες ἱκετεύσαι *Vat.*

k Ὑμῶν·] Illud ὑμῶν ex *MSS.*

l Δίκαιον ἔχοντας ὑμᾶς] In quatuor *MSS.* δικαίαν ἔχοντες ὑμᾶς τιμωρίαν τῶν ἑαυτῶν κακοβουλίας. præstat altera lectio, versione antiqua probata.

m Αὖτοὺς ἕκαστοι,] Ita è quatuor *MSS.* in *Editis*, *Alisque* αὐτούς.

n Μεταπέμψω δ' ὑμᾶς] Μεταπέμψουσιν in *iisdem MSS.*

o Κίσης ὄνομα.] Κὴς *Big.* Κῆς *Samb.* & *Zon.* & mox Κῆσος *Big.* Κῆσος *Samb.* in *Editis Alisque* passim Κίς. Vide p. 319. v. 6.

p Σαοὺλον αὐτὸν ἐκάλουν.] Σαῆλον & Σαῆλος ubique *Samb.* & *Vat.*

q Ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξέπεμψε, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν π.

r Ἀπεῖναι διεγνώκει,] In quinque *MSS.* ἀπ ἴναι. quod & vult *Cocceius.*

s Λοιπὸν τὴν φροντίδα] Vel cum *Big.* & *Samb.* τὸ λοιπόν.

Post longum errorem Samuelum adit sciscitatum de asinabus.

prope ad urbem Ramatham ventum est, cum ipsius pedisequus eum submonuisset, illic verum esse prophetam, consiliumque dedisset ut illum adiret, ab eo enim resciturum quid de asinabus factum esset: nihil ipsis superesse, dicebat, si consultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhausti essent viaticis. At cum famulus subjecisset, mihi est quadrans sicli, eumque dari posse, (errabant enim, quod nescirent prophetam mercedem non accipere) ad eum se conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi esset prophetæ domus. illæ vero *ædes* monstrant, jusseruntque ut *eum adire* properarent, priusquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *moriſque est* ut ante invitatos discumbat. Tum autem Samuelus hac ipsa de causa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem constituturus sit regem, pridie hunc ipsum indicasset (illa enim hora missurum se Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ille quidem in solario sedens exspectabat dum tempus adesset. eo vero exacto descendebat ad cœnam iturus. Saulum autem *ante januam* offendit, atque ei suggerit Deus, hunc esse qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque salutatum rogabat ut ei ostenderet ubinam propheta habitaret: se enim, utpote hospitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille respondisset se eum esse, & ad cœnam duceret, quasi asinæ ad quas vestigandas missus erat salvæ forent, eumque omnium bona in sua potestate habere, quod in ipsum inciderit: "supra spem, ajebat, meam sunt ista, Domine, & "de tribu sum minori quam ut reges faceret, & "de familia cæteris familiis humiliori. Tu vero "me ludis & deridendum propinas, ut qui de rebus "majoribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipsum ad convivium deducens accumbere facit, ejusque famulum, supra alios invitatos, (illi autem erant septuaginta numero) jubetque ministris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniisset, alii quidem domum quisque suam discedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo somno se dedit.

Saulum cum servo comite convivio publico excipit Samuelus.

Samuelus, postridie urbem egressus cum hospitibus, clam servo caput Sauli lenticula olei perfundit, itaque ipsi in itinere essent eventura prædicit. 1 Reg. c. 9.

2. Cum autem sub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo suscitasset, *abeuntem* deduxit. atque, simul ac urbem egressus esset, monebat ut famulum juberet ipsos prævertere, ipse autem paulisper restaret: esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Prophetа autem, sumpto lecytho, oleum in caput juvenis effundit; eumque deosculatus, "esto, inquit, Rex, à Deo constitutus & ad Palæstinos "persequendos & Hebræos vindicandos. Horum "autem *id* tibi signum erit, quod te volo præsci"re. Cum hinc digressus fueris, offendes in itine"re tres homines Bethela euntes ad Deum adoran"dum. quorum primum quidem tres panes por"tantem videbis, secundum vero hœdum: tertius "autem utrem vini bajulans eos comitabitur. Iti

μένε θεράτονΘ, ὡς ἐγίνοντο κῆ τὼ [t] Ραμαθὼν πόλιν, εἶναι ωροφήτω ἐν αὐτῇ φήσανΘ ἀληθῆ; κὴ ωρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβαλόνΘ, γνώσεσθαι γὰρ αὐτὸ τὸ ωρεὶ τῶν ὄνων τέλΘ· ὅθεν ἔχειν ωροθυμίας εἶπεν ἀντὶ τῆς ωροφητείας, ὃ [v] κὴ ωροσάχωσιν αὐτῷ, κενεῶσθαι γὰρ ἤδη τὰ ἐφόδια. ἔτ' εἰ οἰκέτης τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλε φήσανΘ κὴ τοῦτο δῶναι, [x] ὑπὲρ γὰρ ἁγνοίας ἔτ μὴ λαμβάνειν τὰ ωροφήτω μισθὸν ἐπιλαιῶντε, ωροσγένονται. κὴ ωρὸς τῆς πόλεως [y] ωρεντυχόντες παρθένοις ἐφ' ὕδωρ βαδίζουσις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς ἔτ ωροφήτε τὼ οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· κὴ ωροθύμειν παρεκελεύοντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλὰς γὰρ ἑστιᾶν, κὴ ωροκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ ΣαμύηλΘ [z] διὰ τοῦτο πολλὰς ὅτι τὼ ἑστίαν τότε σωήγαγε. δεομένῳ γὰρ [a] κῆ πᾶσαν ἡμέραν αὐτῷ ἔτ Θεοῦ, ωροφητεῖν τινα [b] ποιοῦσῃ βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον [c] ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς νεανίσκον ἐκ τῆ ΒενιαμίτιδΘ φυλῆς, κῆ τὼδε τὸ ὥραν· αὐτὸς μὲν ὅτι ἔτ δώμαΘ καθεζόμενΘ, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν ἡνίκα. πληρωθεντΘ δὲ αὐτῷ, καταβὰς ὅτι τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ τῷ Σαούλῳ, ἐ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σαούλ Θ δὲ ωροσῆλθε τῷ Σαμυήλῳ, ἐ ωροσηγορεύσας ἐδείτο μηνύειν τὴν οἰκίαν ἔτ ωροφήτε· ξένΘ γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. ἔτ δὲ Σαμυήλ [d] φησανΘ αὐτὸν εἶναι, ἐ ἀγονΘ ὅτι τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ἄνων ἐφ' ὧν τὼ ζήτησιν ἐσκεμμένων, τὰ τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, ωροφυχών· "ἀλλ' "ἡδέως, εἶπεν, ἐγὼ, δέσποτα, ταύτης τὴν ἐλπίΘ, ἐ "φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέως ποιεῖν, καὶ πατρίας "ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων [e] πατριῶν. σὺ δὲ παίζεις καὶ γέ"λωτά με πέπεικας, ωρεὶ μειζόνων ἢ κῆ τὼ ἐμὼ χρείαν "διαλεγόμενΘ". ὁ δὲ ωροφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ὅτι τὼ ἑστιᾶσιν κατακλίνῃ, καὶ τὸν ἀκόλουθον, ἐπαίνω τῶν κεκλημένων· ὅτοι δὲ ἦσαν [f] ἑβδομήκοντα τὸ ἀριθμόν· ωροσεσταλῆ δὲ τοῖς Δεκάνοις ὠμοθετῆναι τῷ Σαούλῳ [g] μερίδα βασιλικήν. [h] ἐπεὶ δὲ ἡ κοίτης ὥρα ωροσῆλθε, οἱ μὲν ἀναστάντες [i] ἀνέλυον [k] ωρὸς αὐτὰς ἕκαστοι· ὁ δὲ ΣαούλΘ ωροσῆλθε τῷ ωροφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

Samuelus, postridie urbem egressus cum hospitibus, clam servo caput Sauli lenticula olei perfundit, itaque ipsi in itinere essent eventura prædicit. 1 Reg. c. 9.

Β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ΣαμύηλΘ ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆ κοίτης, ωροὔπεμψε. κὴ [l] ἰόντεΘ ἔξω τῆ πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα ωοιῆσαι ωροελθεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλε παρόντΘ. ἐ ὁ μὲν ΣαούλΘ ἀποπέμπεται τὸν ἀκόλουθον. [m] λαβὼν δὲ ὁ ωροφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον κατέχεε τῆ ἔ νεανίσκε κεφαλῆς· κὴ καταφιλήσαντεΘ, "ἴσθι, "φησὶ, βασιλεὺς ὑπὸ ἔ Θεοῦ κεχειροτονημένΘ, ὅτι "Παλαιστίνες τε κὴ τὼν ὑπὲρ Ἑβραίων ἄρξων. τέ"των δὲ ἔστω σοι σημεῖον ὅ σε βούλομαι προγινώσκειν, "[n] ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ τρεῖς ἀνθρώπες "ἐν τῇ ὁδῷ [o] προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν πορευομένες εἰς [p] Βέ"θηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτες [q] ὄψῃ κομίζονΘα, "τὸν [r] δὲ δεύτερον ἕλφον· ὁ τρίτΘ δὲ, ἀσκὸν οἴνε φέ"ρων,

t Ραμαθὰν πόλιν,] Ita ex p. 307. v. 40. & quatuor *MSS.*

v Καὶ ωροσάχωσιν αὐτῷ,] Illud κὴ deest in plerisque *MSS.*

x Ὑπὸ γὰρ ἁγνοίας] Ita *Samb.* & *Basil.* in *reliquis* ἀπὸ ἀγν.

y Περιτυχόντες παρθένοις] Παρατυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu secunda. Συντυγχάνοντες *Vat.*

z Διὰ τοῦτο πολλὰς] Illa Δι' τοῦτο desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forsan absunt.

a Καθ' πᾶσαν ἡμέραν] Καθ' ωρωΐαν ἡμέραν legerat *Epiphan.*

b Ποιῆσῃ βασιλέα,] Ποιήσειν *Vat.* forsan pro ποιήσειε.

c Εὐήνυσεν·] ΜηνύσαντΘ *Big. Samb.* & *Vat.*

d ΦράσαντΘ αὐτὸν εἶναι,] ΦήσαντΘ *Vat.*

e Πατριῶν.] Conf. inf. §. 4. SPANH.

f Ἑβδομήκοντα τὸ ἀριθμόν·] Ὡς ἑβδομήκοντα *Vat.* Hic Interpretes LXX. sequutus est *Josephus.* juxta textum *Hebraicum* τριάκοντα.

g Μερίδα βασιλικήν.] Juxta ritum veterem, quo convivis partes singulis appositæ. Hinc κρεωδαίτης, carnium divisor inter Ministros Regis Spartanorum. Plutarch. Agesil. p. 599. F. Convivis sua singulis carnis portio apposita, unde δαὶς ἐστὶ ἕ δαίεσθ Athen. l. 1. p. 12. C. & Coquus δαιτρὸς dictus est. SPANH.

h Ἐπεὶ δὲ ἡ κοίτης] Ἐπειδὴ ἦ in *MSS.*

i Ἀνέλυον] Sic ἀνάλυσις reditus, egressus, lib. XIX. c. 4. §. 1. ἀναλύειν reverti domum. SPANH.

k Πρὸς αὐτὰς ἕκαστοι·] Πρὸς ἑαυτὰς ἕκασΘ *Vat.*

l Ἰόντεμφ Θ ἔξω τῆ πόλεως] Ἰόντεμφον ἔξω τῆ πόλεως ἐκέλευσε, τὸ μ. *Vat.* κὴ γενομφὼν legisse videtur *Vet. Interpr.*

m Λαβὼν δὲ ὁ ωροφήτης τὸ ἄγγειον,] Ita cum *Editis*, *Busb.* & *Hen.* λαβὼν ἦ ὁ πρ. τὸ ἅγιον ἔλαιον κατέχει in reliquis *MSS.*

n Ὅτ' ἂν ἀπέλθῃς] *Coll. Big.* & *Voss.* ἐὰν &c.

o Προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν ποιούμενες] Ita *Big.* & *Samb.* cum scriptoribus prophanis. in *Editis*, *Aliisque* ωροσκυνῆσαι τῷ Θεῷ, ut *plerumque* in *Bibliis S.*

p Βέθηλα.] Conf. lib. v. c. 1. §. IV. ἀπὸ Βηθήλων. SPANH.

q Ὄψῃ κομίζονΘα,] Ὀψὲ *Big. Samb.* & *Epiphan.*

r Δὲ δεύτερον ἕλφον·] Illud ἦ inserui ex *Cod. Vat.*

s Εἰς

"ρων, ἀκολυθήσῃ. ἀσπάζονταί σε ἔτι καὶ φιλοφρο-
"νήσονται. Ϲ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ ἢ λήψῃ. κἀκεῖ-
"θεν ἥξεις [s] εἰς τὸ Ραχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου
"συμβαλεῖς τῷ [t] σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους διαγελωμένῳ.
"[v] ἐπὰν δὲ ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς [x] Γαβαθὰ, προφήτας σκλη-
"σιάζουσιν [y] ὀπιτεύξῃ· καὶ γινόμενος ἐνθεος προφητεύ-
"σεις σὺν αὐτοῖς, ὡς πάντ' ὀνίνασθαι ὁρῶντα σκωλήσε-
"σθαί τε καὶ θαυμάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοῦτο εὐδαιμο-
"νίας ὁ [z] Κίσου παῖς παρῆλθεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένη-
"ται σημεῖα, τὸ Θεὸν ἵλεω μὴ σοὶ τυγχάνοντα· ἀσπασά-
"μενος τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μεταπεμπό-
"μενος εἰς Γάλγαλα ὑπ' ἐμοῦ, ἵνα χαρισήμενα τούτων θύσωμεν
"τῷ Θεῷ". Φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸν
νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα καὶ τὴν προφητείαν Σα-
μουήλου ἀπέβαινεν.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς [a] τὴν οἰκίαν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ
[b] Ἀβενάρου· Ϲ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον ἔστερ-
γεν· ἀνερωτῶντος δὲ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὸν γενομένων, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἀπεκρύψατο, ἀδεῶς δὲ ὡμολόγησε καὶ Σαμουήλου τὸν προφήτην, ἀδεῶς δὲ ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι [c] τὰς ὄνους ἔφρασε. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὸν, ἃ καὶ φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ὤετο, σιωπᾷ παρὰ πάντων· καὶ ἁπλοῦς παρὰ εὐνοίαν σφόδρα δοκεῖν εἶναι, καὶ βελτιόστερον τῶν ἀφ' [d] αἵματος ὑπ' αὐτοῦ γεγυμνασμένον, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν. λογιζόμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα τίς ἀληθείας ἐστὶν· ὅτι βεβαίως ἁπλοῦς εὔνους, ὅτι φίλων ὅτι συγγενῶν, ἀεὶ ἄχρι τοῦ παντὸς ὑπὸ θεοῦ λαμπρῶν ἀποσώζεται τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ παρὰ τὰς ὑπεροχὰς κακοῦται τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμουήλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [e] Μασφα-
θὴν πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διατίθεται λόγους, ὡς
κατ' ἐντολὴν φράζειν ἔλεγε παρὰ τοῦ Θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευ-
"θερίαν αὐτοῖς ἐκεῖνος παρεσχόντος καὶ τοὺς πολεμίους
"ἁπάντων, ἀμνημονήσαντας τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν
"Θεὸν ἀποχειροῦσθαι τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμ-
"φορώτατον ὑπὸ τοῦ πάντων ἀρίστου πεπιστεῦσθαι. Θεὸς δὲ
"πάντων ἄρχει. αἱροῦνται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασι-
"λέα· ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑποτεταγμένοις καὶ βάλη-
"σιν καὶ ἐπιθυμίαις καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁρμαῖς χρή-
"σεται, τὰς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορούμενος. ἀλλ' οὐκ
"ὡς ἴδιον ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γέ-
"νος ἔτι διατηρῆσαι σπουδάσει. ὁ Θεὸς δὲ [f] κατ' αὐτὸν
"τὸν αἴτιον κηδοῖτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ
"κεκράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [g] πάσχητε πάντες
"[h] κατὰ φυλὰς καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τοῦτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμί-
του κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν
[k] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριὰ, ἧς κατ' ἄνδρα κληρω-
θείσης [l] λαγχάνει ὁ [m] Κίσου βασιλεύειν παῖς Σαούλ. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ νεανίσκος, φήσας [n] ἐκ ποδῶν αὐτὸν
ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἑκὼν

"te salutabunt comiterque appellabunt, & duos "tibi panes dabunt: eos vero erit ut accipias. Et "inde venies ad *locum* Rachelæ sepulchrum no- "minatum, ubi homini occurres, qui tibi nuncia- "bit salvas esse asinas. Dein, illinc cum ad Ga- "batha perveneris, incides in cœtum prophета- "rum: & divino correptus spiritu cum eis vatici- "naberis, adeo ut omnibus, quicunque *hoc* vide- "rint, rei miraculo attonitis mirari subeat, dicen- "tibus, unde eo felicitatis devenerit Cisæ filius? "Cum vero hæc tibi signa eveniſſe contigerit, "scito tibi Deum adesse: patremque tuum & cog- "natos salutа. Venies autem Galgala, cum te ac- "cersivero, ut pro his Deo pacificas hostias im- "molemus". Cum hæc dixisset & prænunciasset, juvenem dimittit. Saulo autem omnia acciderunt, quæ Samuelus prædixerat.

3. Ut vero in domum reversus est Abenari cog- *Saulus in domum reversus patrui, ei omnia præter auspicia regalia exponit.*
nati sui (etenim ipsum præ cæteris sibi propinquis diligebat) eo percontante quò illis iter fuerit, & quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipsum celavit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is asinas sibi salvas esse dixerit. De regno autem rebusque eò spectantibus, quæ audita invidiam movere fidemque haud impetrare posse putabat, illa apud ipsum silentio transit: & neque tutum aut prudentis esse visum est ea cum illo communicare, etiamsi sibi amicissimus esse videretur, & quem inter consanguineos suos omnium maxime amaret. quod secum, ut arbitror, reputarit, tale revera esse hominum ingenium; ut nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo benevolus sit, neque usque dum quis felicitate à Deo cumuletur eundem servet affectum, sed eminentiores quosque malevolentia prosequatur & invidia.

4. Porro Samuelus populum convocat ad ur- *Samueli ad populum concio de jure regio. 1 Reg. c. 8.*
bem Masphathen: eosque iis verbis alloquitur, quæ ex Dei jussu se facere ajebat: quod, cum ipse "illos in libertatem vindicasset & hostes sub ju- "gum misisset, beneficiorum parum memores fue- "rint, & ipsi quidem Deo regnum abjudicent, "nescientes maxime è re sua esse omnium optimi "imperio subjici. Deus autem omnium præstan- "tissimus. veruntamen hominem sibi regem esse "malunt; qui subditis tanquam pecudibus pro ar- "bitrio & libidine & ex affectuum aliorum impe- "tu dominabitur, potestati suæ immodice indul- "gens: atqui non ut à se factum & conditum ita "conservare studebit humanum genus. cum vero "Deus hanc ipsam ob causam *vestri* curam agat. "Sed quoniam hæc vobis placuerint, & eo con- "tumeliæ in Deum deventum sit, curate ut omnes "juxta tribus & sceptra distributi sint, dein ut "sortes jaciantur.

5. Cum autem Hebræi hoc ipsum fecissent, *Saulus rex creatur. 1 Reg. c. 10.*
Benjamitidi tribui sors obvenit. illa vero ducta per cognationes, designata est cognatio Matris appellata, quæ cum viritim sortiretur, Saulo Cisæ filio regnum obtigit. Cæterum ubi hæc res juveni innotuit, illico se abscondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed

s Εἰς τὸ] *Coll. Big.* & *Voss.* πρὸς τὸ.

t Σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους] Σεσῶσθαί σοι in quinque *MSS.*

v Ἔπειτ' ἐκεῖθεν] Ἔτι δ' ἐκ.

x Γαβαθὰ,] Sup lib. v. c. 1. §. ult. ἐν Γαβαθᾷ πόλει & lib. VIII. c. 12. §. 4. περὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Γαβαθῶν. SPANH.

y Ἐπιτεύξῃ·] Ἐπιτεύξῃ *Hen.*

z Κίσου παῖς παρῆλθεν;] Sic *Bas. G. Samb.* & *Vat.* Κίσου *Big.*

a Τὴν οἰκίαν] *Epiphanius* & *Gelenius* ita locum vertunt, ac si comma ponendum esset post οἰκίαν.

b Ἀβενάρου·] Est qui malit Νήρου aut Ἀξιηλου. Vide 1 *Reg.* c. 14. v. 51. & 1 *Paralip.* c. 8. v. 33. *Abner* in *Vet. Interpr.*

c Τὰς ὄνους ἔφρασε.] Τὰς pro τὰς reposui ex *MSS.*

d Αἵματος] Δοκεῖν ταῦτα post αἵματος inferunt *Big.* & *Samb.*

e Μασφαθὴν πόλιν·] Ita ex p. 298. v. 9. Μασαφάθην *Vat.* Μασφαθὰ in *Editis*, *Aliisque.* HUDS. Lib. VIII. c. 12. §. 4. Μασφὰ. at hoc & lib. X. c. IX. §. 1. Μασφαθὰ. SPANH.

f Κατ' αὐτὸν τὸν αἴτιον] Καθ' ταὐτὸν τὸν αἰτ. *Samb. Big.* & *Vat.*

g Τάχθητε πάντες] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* ut & mox βάλετε. in *Editis*, *Aliisque* ταχθῆτε, & dein βάλητε.

h Κατὰ φυλὰς τε] Sic in LXXII. κατὰ τὰ σκῆπτρα ὑμῶν καὶ κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schacchi* Myrothecium III. c. 13. p. 146. & 147. &c.

i Καὶ σκῆπτρα,] Suspectum illud καὶ σκῆπτρα, pro quo si sensus, & sequentium habenda ratio, legendum, καὶ πατρειάς; sic sup. §. 1. SPANH.

k Ἡ Ματρὶς καλουμένη] Articulus è *Big. Samb.* & *Vat.* Ματραεὶς *Vat.* & *Epiphan.* Ματρεὶ *Zonar.*

l Λαγχάνει] *Coll. Big.* & *Voss.* τυγχάνει.

m Κίσου βασιλεύειν] Ita *Vat.* Κισσαν in *Editis.* Κεὶς *Samb.* Κῆς *Big.* Vide p. 317. v. 41, & pag. hac v. 9.

n Ἐκ ποδῶν] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu.

o Περὶ-

Sed eam præ se tulit moderationem & modestiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix sui præ lætitia sint compotes, sed sese ostentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus constitutus, ab hujusmodi ostentatione ex regno sibi delato tam procul abfuit, ut sese è conspectu illorum quibus erat imperaturus clam subduxerit, feceritque ut ab illis non sine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nusquam comparuerit, ad angustias redactis & valde solicitis, propheta Deum obsecrat, ut ostenderet ubi esset, & juvenem omnibus conspiciendum sisteret. Cum vero ex Deo resciviſſet latebras in quas se abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant. Ac postquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes supereminebat, & ipsa statura præ cæteris forma esse regia videbatur.

Samuelus, rege creato, eventura in libro descripta recitat, populumque dimittit. 1 Regum, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in regem "Deus tradit. videte ut excellit omnibus, & im- "perio se dignum prodit". Cumque populus acclamasset, vivat rex, propheta, qui illis perscripserat omnia quæ eventura essent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum reposuit, ut in omne ævum testimonio esset quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipse in urbem Ramatham profectus est. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem præstantes; plures vero improbi, qui & ipsum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis testari volebant sibi Saulum placere.

λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσούτῳ ἐνεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνῃ· ὥστε τῶν πολείτων ἀδὴ ὅτι μικρᾶς εὐπραγίας τῷ χαρὰν καταχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι γνώσιμα φανερὸς [o] περιπιπόντων, ὁ δὲ μόνον ὀδὲν ἐνέφλυε τοιοῦτον ὅτι βασιλεία, [p] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [q] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐτὸν καὶ φέρειν τοῦτο παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων καὶ φρενοπλήττων ὅπου γῆς τὸ ἀφανὲς ὁ Σαοὺλος, ὁ προφήτης ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι πᾶ ποτ' εἴη, καὶ προσαγαγεῖν [r] εἰς ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ προσῆλθε τὸν Θεὸν τὸν τόπον ἔνθα [s] κέκρυπται ὁ Σαοὺλος, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν· καὶ παραγινόμενον ἴσχυσι μέσον τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε [t] δὲ αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος τῷ βασιλικώτατος.

ς'. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε "βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων [v] ἐστὶ πάντων, καὶ "τῆς δεχῆς ἄξιος". ὡς δὲ ἐπεφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαός, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [x] καταγράψας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω τοῦ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλίον πέμψιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ σκιρῇ, τὸ μετέπεμψε γνησίας [y] εἰς μαρτύριον ὧν προείρηκε. ταῦτ' ὀπιπελέσας ὁ Σαμοὴλος, ἀπολύει τὸν πλήθων. καὶ αὐτὸς δὴ εἰς [z] Ραμαθὰν ἀπαγίνεται πάλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαοὺλον δὲ ἀπερχόμενον εἰς [a] Γαβαθὼ, ἐξ ἧς ὑπῆρχε, [b] συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τῷ προσεκκειμένῳ βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἳ [c] καταφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν ἀσθενῇ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [d] τὸν Σαοὺλον ἐπέτρεπον.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.

ΚΕΦ. ε'.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Naasæ regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanianos. 1 Reg. c. 11.

AT deinde post unum *fere* mensem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod gessit cum Naase rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbesque eorum in servitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præsens subegerat, astuto callidoque commento eo impotentiæ redigens, ut si quando ab eo descisere vellent, nulla eis supereſſet servitutis sub ipso effugiendæ potestas. nam illis, qui aut fide data sese dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem consilio, ut, sinistro oculo illis sub scuto latente, *bello* essent prorsus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum feciſſet habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac castra metatus apud primariam hostium urbem (illa autem Jabis est) legatos ad eos mittit cum monitis mi-

Μηνὶ δὲ ὕστερον [e] ἀρχὴ τοῦ πάντων αὐτῷ πμῆς ὁ προς [f] Ναάσῳ πολεμος, τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὕτως γὰρ πολλὰ κακὰ τοῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένοις τῶν Ἰουδαίων ἀφῆκεν, [g] μὴ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος ἀφεὰς ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύι μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ διανοίᾳ, πρὸς τὸ μηδὲ αὐτοῖς ἀποστάσεως δυνηθῆναι τὸν ὑπ' αὐτῷ δουλείαν ἀφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ πᾶσιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένοις, ἢ λαμβανομένοις πολέμῳ νόμῳ, τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοπτε. ἐπὶ δὲ τοῦτ', ὅπως, τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τοῦ θυρεοῦ καλυπτομένης, [k] ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, ταῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι τοὺς [l] Γαλαδίτας λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευόμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [m] Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμ-

---

o Περιπιπτόντων,] Lege προπιπτόντων. COCC.

p Καὶ τοσούτων] Καὶ τῷ *Big. & Samb.*

q Ἀποδειχθῆναι] Ἀποδεδειχθαι *lidem* (*Coll. Voss.*) *& Vat.*

r Εἰς ἐμφάνειαν] Εἰς ἐμφανὲς *lidem.*

s Κέκρυπ.] ὁ Σαοὺλος,] Κρύπτει *Hen. Busb & Vat.*

t Δ' αὐτῶν ἁπάντων,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. & Vet. Interpr.* δὲ ἁπάντων *Bas. & G.* δὲ αὐτῶν sine ἁπάντων *Vat.*

v Ἐστὶ πάντων,] Sic quinque *MSS. & Epiphanius.* ἴσαν *Bas. & G.*

x Καταγράψας αὐτοῖς] Ita rursus *lidem.* καὶα γράψας in *Editis.*

y Εἰς μαρτύριον] Eo modo *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* simpliciter μαρτύριον *Bas. & G.*

z Ραμαθὰν ἀπαγίνε.] Sequutus sum *Vet. Interpr.* Vide p. 307. v. 18. εἰς Ἀρμαθὰ *Big. Samb. & Vat.* εἰς Ἀρμαθὰ *Bas. & G.* HUDS. Conf. Cap. 111. sup. §. 3. SPANH.

a Γαβαθὼ,] Ita *Bas. G. Vat. Hen. & Busb.* Γαβαὼθ *Big.* Γαβαώθ *Samb.* Vide Cl. *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339.

b Συνήρχοντο πολλοὶ μὲ ἀγαθοὶ,] Συνήγοντο *Vat.*

c Κατεφρόνουν τ' αὐτοῦ,] Ita *Vat.* κατεφρόνουν τε quinque *alii.* (abesse posse putat *Cocceius*) καταφρονῆτες αὐτοῦ *Bas. & G.*

d Τὸν Σαοὺλον] Τῷ Σαοὺλῳ *Vat.*

e Ἀρχὴ τοῦ πάντων] Ἀρχὴ *Vat. Big. & Samb.* Initio ejusdem belli *Zonaras*, μὴ ὃ μᾶλλα, ὃ *Flavio.*

f Ναάσῳ πολεμος,] *Al.* Ναασσὴν.

g Μεῖα πολλοῦ] Διὸ μὴ *Big. Samb. Vat & Gall.* 1. καὶ μὴ legisse videtur *Epiphan.* Alii quidem sic distinguunt, ἀφῆκεν· μὴ π. κ. μ. σ. δ. ἐ. αὐτοὺς, καὶ τὰς π.

h Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν *Vat.* & mox πρὸς αὐτοὺ. ubi absque causa ὡς πρὸς αὐτὸν *Big. & Samb.*

i Τῆς ἀριστερᾶς] Τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν *Hen. & Busb.* nam qui sinistra manu objicit clypeum, eo tegit sinistrum oculum, dextro autem aspicit hostes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. *Theodoret.* Tom. 1. p. 242.

k Ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν.] Ita *Big. Samb. & Biblia Vaticana.* Ἰαβὶς *Bas. G. & Biblia Complutina.*

l Γαλαδίτας] Γαλαδίται Regio lib. v. sup. c. VII. §. 11. SPANH.

m Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη,] Ἰαβὶς *Zonaras & Biblia Alexandrina.*

n Ἀια-

πέμπει πρὸς αὐτὰς πρέσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφᾶς αὐτὰς ὑπὲρ τῶν τὰς δεξιὰς αὐτῶν ὀφθαλμὰς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκήσειν ἐπελθὼν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν [n] ἀνασπάσειν· τὴν δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, πότερον ποτὲ βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποτεμεῖν [o] θέλουσιν, ἢ πάντες ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς ἑκάτερον μὲν ἐτόλμησαν οὐδὲν εἰπεῖν, [p] ὅτ' εἰ παραδιδοῖσαν αὐτὰς, ὅτ' εἰ πολεμοῖεν. ἀνοχὴν δ' ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχεῖν [q] αὐτοῖς. καὶ εἰ μὲν ἔλθοι βοήθεια, [r] πολεμοῖεν· εἰ δ' ἄπορα εἴη τὰ παρ' ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ὑπὲρ τοῦ παθεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ὁ δὲ Ναάσης, καταφρονήσας τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τὸ ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. [s] πέμψαντες οὖν δῶρα καὶ πάλιν τοῖς Ἰσραηλίταις διήγγελλον τὰ παρὰ τοῦ Ναάσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεστήκεσαν. οἱ δὲ εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τοῦ ἀκούειν τὰ περὶ τοὺς Ἰαβισηνοὺς περιῆλθον, καὶ πέρα τούτων ὅδεν αὐτοῖς ἄλλο πρᾶξαι συνεχώρει τὸ δεῖσος. γινομένων δὲ τῶν ἀγγέλων [t] καὶ ἐν τῇ Σαούλου βασιλέως πόλει, καὶ τὰς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ἰαβισηνοὺς φερούσης, ὁ μὲν λαὸς ταὐτὰ τοῖς πρώτοις ἔπαθεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν, ὁ δὲ Σαούλου, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν [u] παραγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ τυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὐτοῦ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἐνθέως γινόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ἰαβισηνοὺς, ὑπισχνούμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα ἐν νενικηκότας ἤδη ἐν τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ὑπείλας [x] ἤδη. ὑπομεῖναι δὲ σκέλλουσί τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τὴν ὁδοῦ.

γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν [y] εἰς τὸ πρὸς Ἀμμανίτας ὑπισχνεῖσθαι πόλεμον, καὶ παρελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑπολεμῶν τῶν αὐτοῦ βοῶν τὰ νεῦρα, [z] τοῦτο ἀπεφήνατο ἀπειλῶν [a] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ἰορδάνην ὡπλισμένοι καὶ τὴν ὑπατοῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ' ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ ἀλλόφυλον τὸ [b] κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν παρελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλῶ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρίσκει δὲ τὸ ἀριθμὸν χωρὶς τῆς Ἰούδα φυλῆς, εἰς [c] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [d] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διελθὼν δὲ τὸν Ἰορδάνην, καὶ [e] χιλίων δέκα σὺν ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [f] τειχῆ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ὑπαπίπτει παντάχοθεν αἰφνιδίως [g] οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Ἀμμανιτῶν, καὶ Ναάσην τὸν βασιλέα. τοῦτο

nisque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exspectarent se illos obsessurum esse, urbesque eorum funditus eversurum: penesque illos esse eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut certe universi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum ausi sunt quidquam respondere, neque si semetipsos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt sibi dies induciarum septem concedi, ut missis ad tribules suos legatis suppetias ab eis implorarent. Et si quidem auxilio sibi venerint, bellum jungere; sin vero nullam opem ab iis impetrarint, sese illi dedituros esse dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipsi libuerit. *Hortatur Galadenos ad deditionem, dura lege oculos dextros eruendi. c. 11.*

2. Naases autem, qui Galadenos contempsit, illorumque *sprevit* responsum, simul dat eis inducias, finitque ut quoscunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis statim per omnes Israëlitarum urbes missis ea illis narrabant, quæ *atrociter* adminitatus est Naases, & in quas redacti erant angustias. Illi vero, audita hac Jabisenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti sunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem venissent, & in quibus contigit Jabisenos esse periculis declarassent, populus quidem *iste* similiter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miseriam. Saulus autem, * ex opere rustico *tum forte* in urbem se recipiens, cives suos offendit lachrymis perfusos; atque percontatus quid iis accidisset, ut in tanta essent perturbatione & mœstitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabisenos quidem remittit, pollicitus eis se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes superaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberatos sol oriens aspiceret. Quosdam autem illorum, in duces itineris, secum manere jussit. *Saulus Galadenis auxilium pollicetur, spondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.*

VI. 3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, facereque ut quam ocyssime convenirent, cum bobus suis † nervos succidisset comminatus est eodem modo se tractaturum eos qui sibi afforent, nisi die proxima cum armis ad Jordanem præsto adessent, sequuturi ipsum & Samuelem prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui sibi caventes à supplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta est recensio: numerumque invenit virorum absque tribu Judæ ad septingenta millia confluxisse: illius autem tribus erant septuaginta millia. Transgressus ‡ dein Jordanem, & tota nocte decem schœnorum viam emensus, ante solis quidem ortum pervenit quo destinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus esset, derepente hostes nihil tale exspectantes undique adoritur. ac prælio commisso, & alios quamplurimos perimit, ipsumque regem Naasem. Res ista à Saulo præcla- *Populo grave minatus est Saulus, si ipsum sequi detrectarent.*

n Ἀνασχίσειν·] Ἀναγατώσειν *Vat.*

o Θέλουσιν,] Vel cum *Samb.* ἐθέλωσι. ut mox hac pag. v. 16. θέλωσι *Vat.*

p Οὔτε εἰ παραδιδοῖσαν] Οὔτε παραδιδ. ὅτε πολ. *Vat.*

q Αὐτοῖς.] Αὐτοῖς *Samb.* & mox αὐτάς.

r Πολεμῶσιν·] Πολεμήσουσιν *Busb.* (*Coll. Voss.*) *Hen. Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

s Πέμψαντες οὖν] Πέμψασιν οὖν, & dein οἱ ἤγγελλον *Vat.*

t Καὶ ἐν τῇ Σαούλου] Illud κ' non agnoscit *Vat.*

u Παραγινόμενος] Ἀφικνούμενος *Vat.*

* *Ex opere rustico* tum forte *in urbem se recipiens*,] In *Bibliis S.* qui tum rure boves agens veniebat.

x Ἤδη.] Ἰὴ *Samb.* & *Big.* absque Atticismo. Est qui malit ἤδη.

y Εἰς τὸ κατὰ Ἀμμανίτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐπὶ in *Editis.*

z Τοῦτο ἀφεῖναι] Ita in quinque *MSS.* τοῦτο *Bas.* & *G.* ταῦτα *Epiphan.*

† *Nervos succidisset*,] *S. Literæ* dicunt, *eum par boum cepisse, dissectumque in omnes Israëlitarum fines per nuncios dimisisse, cum edicto ut qui eum sequuti non essent, eorum bubus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom. secundo, p. 570.

a Τοὺς ἀπαντῶντας,] Τοὺς οὐκ ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἄτακτους *Epiphan.* non inconcinne.

b Κατεπηγγελμένης ζημίας] Κατηγγελμένης *Vat.*

c Ἑβδομήκοντα] Ita *Codices Græci Latinique omnes*, sane super numeros *Bibliorum S.* quæ versamus. HUDS. 1 Sam. xi. 8. numerus Israëlitarum 300. millia, & è tribu Juda 30. millia. SPANH.

d Ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες.] Ἦσαν εἰς ἑπτὰ μυριάδας *Vat.*

‡ *Dein Jordanem*,] Apud *Vet. Interpr.* habemus *ergo*. ac si legisset δὲ pro δεῖ.

e Σχοίνων δέκα] Σχοινίων *Vat.* HUDS. Σχοῖνος mensura viæ, vox Persica teste Athenæo lib. III. p. 122. A. SPANH.

f Τειχῆ δὲ τὸ] Ita *Samb.* in *cæteris* τειχῆ.

g Οὐ προσδοκῶσι] Ὡς οὐ προσδ. *Vat.*

Saulus ex re præclare gesta gloriam adeptus est. 1 *Reg. c.* 11.

clare gesta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Israëlitas perlata est, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus est gloriam. nam & siqui erant qui prius ipsum contemnserant, tum mutata sententia illum honore prosequebantur & omnium optimum *esse* existimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabisenos conservasset, sed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vastat & depopulatur; cumque multum prædæ cepisset, glorioso in suas sedes reversus est. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant prosperi rerum sub Saulo successus, gaudebant quidem quod talem nacti essent regem. contra eos vero, qui illum nec res suas tueri nec augere posse dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc sunt isti, pœnas exsolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ solet populus felicitate sua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores despexerant. Saulus interea studium quidem eorum & benevolentiam erga se collaudabat: verum jurejurando negavit se quenquam à tribulibus eo die conspecturum esse supplicio affectum. quippe absurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data sanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipsi stirpe essent prognati: magis vero decere, mutuo amore epulisque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 *Reg. c.* 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciasset; altera etiam opus esse inauguratione, ut *novis auspiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes sese in urbem Galgala congregant: nam ut in istum locum convenirent, jusserat Samuelus. ac rursum populo inspectante Saulum sacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum respublica in regni formam commutata est. nam sub Moyse & discipulo ejus Jesu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium statu permanserunt. Ejus autem post obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit summum magistratum. Postea vero ad pristinam regiminis formam redierunt, *supremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permisso. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo isto gaudebant statu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo ostenditsuam innocentiam. 1 *Reg. c.* 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocasset, ait, "adjuro vos per maximum Deum, qui fratres bonos, Moysem sane "volo & Aaronem, in hanc lucem misit, & patres vestros ex Ægyptiorum dominatu & *dura* "qua illos premebant servitute eripuit, ut, neque "pudori cedentes, neque ex metu aliquid immi"nuentes, neque ulli affectui obsequentes, dicatis, "ecquid pravi & injusti fecerim, aut quæstûs er"go, aut plus justo habendi cupidine, aut ut gra"tiam cum aliis inirem. Coarguite *me* si cujus vi"tulum aut ovem, aut simile quidpiam acceperim "(cum tamen culpa vacare videatur, si quid in "victum cesserit) aut si alicujus jumentum meos "in usus abripiendo eum contristaverim; in hisce "& similibus *si vel tantillum peccaverim*, dicite, re"ge vestro præsente". Illi vero exclamarunt,

λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαύλῳ [h] τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τὸς Ἑβραίους διῆλθεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες ἦσαν οἱ πρότερον αὐτὸν [i] καταφρόνουν, τότε μετέστησαν ὅτι τὸ τιμᾶν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. ὁ γὰρ [k] ἤρκησεν αὐτῷ τὸς Ἰαβισηνὸς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆ τῶν Ἀμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν κατασρέφεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν [l] λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν κατέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [m] τῶν Σαύλῳ κατωρθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τὸς ὐδὲν ὄφελος αὐτὸν ἑστάναι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν ἔτι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάντ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' ἀπραγίαις [n] ἠρμένος πρὸς τοὺς ἐξουθενιζοντας ἀναγκαῖος τοὺς τούτων αἰτίους. Σαῦλος δὲ τούτων μὲν ἠπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν [o] περὶ αὐτὸν προθυμίαν· ὤμοσε δὲ [p] μή τινα περιόψεσθαι τῶν ὁμοφύλων [q] ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵμασι φόνοις καὶ φόνῳ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [r] πρέπειν δὲ μᾶλλον ὑμνοῦντας ἀφικνουμένους ἑορτάζειν.

δ'. Σαμοὴλος δὲ φήσας [s] καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαύλῳ τὴν βασιλείαν ἐπικυρώσαι, συνίαζι πάντας εἰς Γάλγαλα πόλιν· [t] ἐκεῖ γὰρ αὐτὸς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τοῦ πλήθους ὁ προφήτης χρίει τὸν Σαοῦλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Ἑβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ [v] αὐτοῦ Ἰησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς, ἀριστοκρατούμενοι διεπέλουν· μετὰ δὲ τὸν [x] ἐκείνου τελευτὴν, ἐπὶ τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέσχε. μετὰ ταῦτα δὴ εἰς τὴν πρότερον ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κρίνειν πάλαι ἀριστοκρατουμένοις δόξαν γενέσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν πρὸ [y] τῶν ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον τοῦτον τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Ἐκκλησίαν δὴ Σαμοὴλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Ἑβραίων, [z] "ἐπόμνυμι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν, "ὃς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋ"σῆν καὶ Ἀαρῶνα, παρήγαγε εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πα"τέρας ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς [a] ὑπ' αὐτοῖς "δουλείας· μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, [b] μήτ' ὑπο"πτήσσοντας φόβῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει παρεγχωρή"σαντας εἰπεῖν, [c] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδι"κον, ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλεονεξίας, ἢ χάριτος τῆς "πρὸς [d] ἄλλους. [e] ἐλέγξαι δὲ εἴ μόχθον ἢ πόνον ἢ τοιοῦ"τόν τι προσηκάμην· ἃ πρὸς προφὴν ἀνεμέσητον δοκεῖ "λαμβάνειν· ἢ ἔστιν ὑποζύγιον εἰς ἐμὴν ἀποστάσας "χρείαν ἐλύπησα· τούτων ἔν τι κατεσπεῖν παρόντος ὑ"μῶν καὶ βασιλέως". οἱ δὲ ἀνέκραγον, "μηδὲν τούτων "ὑπ'

h Τὸ ἔργον] Abest τὸ *Big. Hen.* & *Vat.* ibidem ἔργων *Samb.* & mox πρὸς πάντα *Big.*

i Κατεφρόνουν,] Καθεφρονοῦντες *Vat.*

k Ἤρκησεν αὐτῷ] Ἤρκεσεν *Big. Samb.* & *Vat.* alterum tamen correctius & vetustius.

l Λαμπρῶς] Aut λαμπρὰς cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

m Τῶν Σαύλῳ] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* τῷ Σαύλῳ καθεθωμένων.

n Ἠρμένος] Sic *Big.* & *Samb.* ἠρεμοῦντος *Bas. G. Aliique.* εἰρημένος legisse videtur *Epiphan.* Ita tamen *Vat.* λέγειν ὄχλος ἐν ἀπραγίᾳ πρὸς τὸς αὐτελίζοντας ἀναγκαῖος.

o Περὶ αὐτὸν] Περὶ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

p Μή τινα περιόψεσθαι] Μηδέτινα *Big.* & *Samb.* μηδένα *Vat.*

q Ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης] Ἀναιρεθέντα ἀπ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὑπὸ Θεοῦ.

r Πρέπειν δὲ μᾶλλον] Πρέπειν δὲ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὑμνοῦντας in quatuor *MSS.*

s Καὶ δευτέρας] Καὶ δευτέραν δεῖν (vel δεῖ) χειροτονίαν in aliquibus *MSS.*

t Ἐκεῖ γὰρ αὐτὸς] *Al.* ἐκέλευσεν γὰρ αὐτὸς ἐκεῖ ἐλθεῖν.

v Αὐτοῦ] Delet *Collatio Voss.*

x Ἐκείνου τελευτὴν,] Aut ἐκείνων cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

y Τῶν ὅλων] Τῶν ἀλλων *Vat.*

z Ἐπόμνυμι,] Ἐπόμνυμι in quinque *MSS.* Atticissant hic *Bas.* & *G.*

a Ὑπ' αὐτοῖς] Ὑπ' αὐτὸς *Vat.*

b Μήτ' ὑποπτήσσοντας φόβῳ,] Ita cum *Vat.* in *Aliis* μήτε.

c Τί μοι πέπρακται;] Εἴ τι μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

d Ἄλλους.] Ἀλλήλους *Vat.*

e Ἐλέγξαι δὲ εἰ μόχθον] Vel cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἐλέγξαι δὲ εἰ καὶ τοιοῦτον τι προσηκάμην, μόχθον ἢ πόνον. Favet & *Epiphanii* liber. mox ἔστιν ὑποζύγιον εἰς τὴν ἐμὴν, in iisdem *MSS.*

"ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· πεφῆναι ᵍ ἢ ἐσίως ᶠ αὐτὸν καὶ δι-
"καίως ᾗ ἐθνους.

5. Σαμηλ⊙ ἦ, ταύτης ἐξ ἁπάντων τ μαρτυρίας
ὑπὸ γνωμενης, "ἐπεί δεδώκατέ μοι, φησὶν, το μη-
"δεν ατοπον ᵇ ἐφ' ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ δυνάσθαι λέγειν, φέρε
"νῦν μᾶλ παῤῥησίας ἀκούσατέ ἐμοῦ λέγοντ⊙, ὅτι μεγαλα
"ἡσεβησατε εἰς τ Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. Ἀμνημο-
"νδυειν ἢ ὑμᾶς πρέπει, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις
"ἐκ τῆς γης ᵇ ἡμῶν ὁ πάππ⊙ Ιακωβ⊙ Δια λιμὸν
"εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. καὶκεῖ πολλῶν μυριαδων ἐπιπεκνω-
"θησῶν, ἃς εἰς δουλείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἤγαγον οἱ
"Αἰγυπτιοι, ὁ Θεὸς, ⁱ δυξαμένων τ πατέρων, χωρὶς
"βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥυσιαν τ ἀναγκης τὸ πολι-
"θ⊙, Μωϋσῆ αὐτοῖς καὶ Ααρῶνα ᵏ πεμψας ἀδελ-
"φους· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τηνδε τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔ-
"χετε. καὶ τάντων ἀπολαύσαντες ἐκ τῆ Θεῆ, πεφειδώ-
"κατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν δόσεσιαν. ὁ μὲν ἀλλὰ
"καὶ ˡ πλειστοις ἐπανορθώσεις γενομένης ἠλευθέρωσε.
"πρῶτον μὲν Ασυρίων καὶ τ ἐκείνων ἰσχυ⊙ ὑπερτι-
"θεις ἀπεραστὸν ἐποίησε Αμμανιτῶν κρατῆσαι πα-
"ρασχὼν ᵐ καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταῖον Παλαιστί-
"νων. καὶ ταῦτα ὁ βασιλέως ἡγεμόνα διεπεράσατε,
"ἀλλ' ⁿ Ιεφθῆ καὶ Γεδεώνος στρατηγοῦντος. τίς οὖν ἔσχεν
"ὑμᾶς ἄνοια, ᵒ Φυγεῖν μὲν τ Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δ'
"εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀποδείξω τάχιον ὃν αὐτὸς ἐ-
"πελέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν ᵖ ὑμῖν ποιήσω τ Θεὸν
"ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα τῇ τ βασιλείας ὑμῶν αἱρέ-
"σει, δηλώσω τῷδ' ὑμῖν ᵠ τ Θεὸν ἀφανίσαι ἀπὸ σή-
"μείων ʳ ἐναργῶς. ὃ γὰρ οὐδέπω πρότερον εἶδεν ὑμῶν οὐ-
"δεὶς ἐνταῦθα γεγονὼς, θέρος ἀκμῇ χειμῶνα, αἰτη-
"σάμενος τ Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ἐπιγνῶναι". καὶ
ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμυήλου, ˢ βρονταῖς
σημαινὸ τὸ θειον καὶ ἀστραπαῖς καὶ χαλάζης καταφορᾷ
τὴν τοῦ προφήτου πᾶσιν ἀληθειαν· ὡς τεθαμβηκότας
αὐτοὺς καὶ πεπεισθέντας ᵗ ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν
καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τ
προφήτην ὡς ᵛ πατέρα χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ τ Θεὸν αὐτοῖς
ἱλεων καταστῆσαι, καὶ παυσῖν ἀφεῖναι τ ἁμαρτιαν, ἣν
πρὸς οἷς ἐξυβρισαν ἄλλοις καὶ ˣ παρενόμησαν προσεξηρ-
γάκεισαν. ὁ δ' ὑπισχνεῖται καὶ προκαλεῖσθαι τ Θεὸν συγ-
γνώναι πρὸ τούτων αὐτοῖς καὶ πεισθῆναι. σωφρόνιζε μέντοι
δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τ Δια
τὴν προφάσιν ʸ τ ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόντων·
καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθεσίας,
εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐ-
δαιμονίας ἐσὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν,
ἔλεγεν, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ μεγάλην
ᶻ ἐκ Θεοῦ πληγήν. καὶ ὁ Σαμυήλ⊙ μὲν ταῦτα
τοῖς Εβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ
οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βα-
σιλείαν.

"horum nihil ab eo factum, sed sancte & juste
"genti praefuisse.

6. Samuelus autem, cum de eo universi præ- *Samuelus*
clarum adeo dedissent testimonium, inquit, quo- *populi in-*
"niam id mihi concessistis, vos nihil mali mihi *gratum a-*
"adhuc objicere posse, ea agite, nunc animum *nimum ar-*
"mihi advortite dum vobis paulo liberius dicam, *guit. 1 Reg.*
"vos rege flagitando graviter in Deum deliquisse. *c. 12.*
"Oportebat enim vos meminisse, quod cum se-
"ptuaginta solummodo nostri generis hominibus
"avus Jacobus fame coactus in Ægyptum vene-
"rit. Cumque ibi in multas myriadas illorum ex-
"crevisset soboles, eaque ab Ægyptiis in gravem
"& contumeliosam adducta esset servitutem,
"Deus, à patribus *vestris* invocatus, absque rege
"eis auctor erat, ut multitudo ex ista liberaretur
"necessitate, mittendo eis Moysem & Aaronem
"fratres; qui vos in hanc terram eduxerunt, quam
"nunc possidetis. Et tamen post ista à Deo ac-
"cepta beneficia *non semel* prodidistis *veram* pie-
"tatem ac religionem. nihilominus vos in ho-
"stium potestatem redactos in libertatem asseruit.
"Cum primum quidem effecerit, ut superiores
"essetis Assyriorum potentia: deinde vobis dederit
"Ammanitas vincere & Moabitas, postremoque
"Palæstinos. atque hæc *omnia* confecistis, non re-
"gis auspiciis, sed ductu Jephthæ & Gideonis.
"Quæ igitur vos cepit dementia, ut Dei quidem
"imperium detrectaretis, vosmet vero regi subji-
"ceretis. Sed ego quidem istum creavi regem
"quem ille designavit. At vobis ut manifestum
"fiat, Deum irasci & indignari, quod regium do-
"minatum elegeritis, ita res comparabo ut Deus
"indiciis certissimis hoc ipsum vobis ostendat.
"Quod enim nunquam quisquam vidit in hac
"regione, æstate media tempestatem, hoc ipsum
"cum Deum invocavero faciam ut vos conspi-
"ciatis". Ac statim ut hæc ad populum dixerat *Samuelis*
Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum & *verbis fi-*
grandinis prophetæ in omnibus veritati fidem ad- *dem ad-*
struit Deus, ut admiratione & timore perculsi *struit Deus*
peccasse se cuncti profiterentur & per insciti- *miris pro-*
am eò prolapsos esse; atque à propheta contenderent, *digiis. 1*
ut veluti pater benignus mitisque propitius sibi *Reg. c. 12.*
redderet Deum, ita ut illud remitteret peccatum,
quo tot alias suas contumelias & delicta cumula-
rant. Ille vero pollicitus est, se Deum ut illa ipsis
condonaret rogaturum, simulque exoraturum.
Veruntamen eis consilium dedit, ut justi esse stu-
derent & boni: semperque in memoria tenerent
calamitates, in quas à virtute desciscendo inciderant; ac præterea signa à Deo edita, legesque à
Moyse latas, si illis incolumitatis suæque juxta ac
regis felicitatis cupido incesserit. Sin vero ista
neglexerint, fore ajebat, ut ipsi una cum rege gravem à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus
quidem hæc Hebræis prædixisset, illos domum
quemque suam dimisit, regno iterum Saulo confirmato.

ᶠ Αὐτοῦ καὶ δικαίως] Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis*, *Alibique* καὶ δικαίως αὐτου τ. & mox αὐτῷ τ μαρτυρίας γενομένης.

ᵍ Εθ' ὑμᾶς πρὸς ἐμὲ] Ἐφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.*

ʰ Ἡμῶν ὁ πατ⊙] Ita cum *Samb.* & plerisque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν.

ⁱ Ἐξαμένων] Συνεξαμένων *Vat.*

ᵏ Πεμψας ἀδελφὺς] Ἀποστειλας *Big. Samb.* & *Vat.*

ˡ Πολλοις ἐπανορθώσεις] Pressius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τοῖς πολεμίοις ἐπανορθώσεις γενομένης

ᵐ Καὶ Μωαβιτῶν,] Illa καὶ Μωαβιτῶν non agnoscit *Vet. Interpr.*

ⁿ Ιεφθὲ καὶ Γεδεών⊙] Ita ex p. 297. v. 43. Ιεφθάε *vulgo.* Ιεφθὲ *Vat.*

ᵒ Φυγεῖν μὲ τ Θεὸν,] Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλέα, & dein ὠν δειξα.

ᵖ Ὑμῖν ποιήσω] Ὑμῖν αὐτὸν ποιήσω *Vat.*

ᵠ Τὸν Θεὸν προσκυλίσω] Illa τ Θεὸν desunt *Vat.*

ʳ Εναργῶς.] Forte σὺν ἐργῶν. COCC.

ˢ Βρονταῖς] Nam licet hic æstate tonitrua & fulmina soleant esse, in Palæstina & Syria hyeme tonat. REL.

ᵗ Αμαρτεῖν] Ita in quinque *MSS.* & *Glyca.* ἁμαρτάνειν τε *Vat.* cum *Editis.*

ᵛ Πατέρα χρηστὸν] Αὐτοῖς post πατέρα inserunt *Big.* & *Samb.*

ˣ Παρενόμησαν προσεξηργάσαντο.] In *MSS.* παρηνόμησαν & παρεκύκεισαν. & statim προσεξεργάσαντο.

ʸ Τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς] Τὰς ἀρετὰς non agnoscit *Vat.*

ᶻ Εκ Θεῦ πληγὴν.] Ἐν Θεῷ *Vat.*

VII. CAP. VI.

Ut Palæstini rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.

ΚΕΦ. ς'.

Ως στρατευσάμενοι πάλιν ὑπὲ τὺς Εβραίυς οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

Palæstini, postquam ferri usum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 *Reg. c.* 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia sibi in satellitium sumpsisset, ipse in urbe Bethelis commorabatur: * at reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in castro quodam Palæstinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæstini, debellatis Judæis, & arma ipsis auferebant, & munitissima regionis loca præsidiis tenebant: porro & à ferro gestando, ejusque usu in universum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, si quando illis opus esset ut instrumenta sua inspicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæstinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de castro eversо audiverunt Palæstini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem esse injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero sexaginta millia: ac castra metantur apud urbem Machmam. Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexisset, in urbem Galgala descendit; & dimissis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæstinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam esset spernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conspectis Palæstinorum copiis, animis valde consternati erant: ac alii quidem in speluncas & cuniculos sese abdunt; plures vero in terram Transjordanianam fuga dilapsi sunt. illa autem sortis erat Gadis & Rubeli.

Ὅτ⟨ω⟩ δ' ὑπλέξας ἐκ τ̃ πλήθυς ὡς τρισχιλίυς, [a] τὺς μὲν διχιλίυς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβὼν, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλ[ι] [b] Βεθηλοις· Ιωνάθῃ δ' τῷ παιδὶ τὺς λοιπὺς δὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, εἰς [c] Γαβὰς ἔπεμψεν. [d] ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ π φρύριον τ̃ Παλαιστίνων ὀ πρῶτ⟨ο⟩ [e] Γαλγάλων. οἱ γὰρ τ̃ [f] Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταστρεφόμενοι τὺς Ιουδαίυς, πάντ' ὅπλα [g] αὐτοὺς ἀφῃροῦντ⟨ο⟩, καὶ τὺς ὀχυρωτάτυς τ̃ χώρας τόπυς φρυραῖς [h] κατελαμβάνοντ⟨ο⟩· καὶ σιδηροφορεῖν, ξηρανθαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταυτὸν τοῦτ' ὀπόρησιν οἱ γεωργοὶ, εἴποτ' [k] δεήσοι αὐτοὺς ὑπισκευάσαι π τ̃ ἐργαλείων, ἢ [l] ωνιν ἢ μαχέλλιν ἢ ἄλλό π τ̃ εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντ⟨ες⟩ [m] εἰς τοὺς Παλαιστίνυς ταῦτ' ἐπρατ⟨τ⟩ον. ὡς δ' ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις [n] ἡ τ̃ φρυρᾶς ἀναίρεσις· [o] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὸν ὑπερ τοῦ καταφρόνησιν ἡγησάμενον, στρατεύουσιν ὑπὲ τὺς Ιουδαίυς. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· [p] ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν ἐπῆγοντ⟨ο⟩. καὶ [q] στρατοπεδεύοντας ὡς [r] πόλ[ι] Μαχμᾶ. τοῦτ⟨ο⟩ Σαοὺλ⟨ος⟩ ὁ τ̃ Εβραίων βασιλεὺς μαθὼν, εἰς Γάλγαλα καταβαίν[ει] πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσ[ει] τ̃ χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τ̃ λαὸν ὑπὲ τὸν πόλεμον τὸν [s] ὡς Παλαιστίνυς· τ̃ δυνάμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς οὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πὸς αὐτούς. καταυνήσαντες δ' τὸ πλῆθ⟨ος⟩ τῶν Παλαιστίνων οἱ μὲν Σαούλου, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς [t] ὑπονόμυς ἐκρυψαν [v] αὐτούς, οἱ πλείυς δὲ εἰς τὸ [x] πέραν τοῦ Ιορδάνου γῆς ἔφυγον. αὐτὴ δ' ἦν Γάδων καὶ Ρουβήλου.

2. Saulus vero, missis ad prophetam nunciis, *eum* ad se accersit, una cum ipso de bello rebusque *præsentibus* consultaturum. Is vero jussit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. se enim post septem dies ad ipsum venturum esse, ut die septima sacra faciant, atque ita demum cum hostibus congrediantur. Et quidem dum veniret,

Saulus injussu Dei sacrificat. 1 *Reg. c.* 13.

Β'. Πέμψας δ' Σαοὺλ⟨ος⟩ πὸς τ̃ προφήτην, ἐκάλ[ει] πὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τ̃ πολέμου καὶ τ̃ πραγμάτων. ὁ δ' παρεκάλεσεν αὐτὸν ἐκεῖσ⟨ε⟩ αὐτόθι, καὶ παρασκευάζειν θύματα. μετὰ γὰρ [y] ἡμέρας ἑπτὰ πὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τ̃ ἡμερῶν, ἔπειθ' ὕστερ⟨ον⟩ συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ περιμένοντ⟨ος⟩ μὲν ὡς ὁ προφήτης

a Τὺς μὲν διχιλίυς] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὺς μὲν διχιλίυς ὡς ὥστε &c. vocula ὡς huic loco injecto ex versiculo sequente. Est qui ista, ὡς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, expungi malit.

b Βεθήλοις· Ιωνάθ⟨ῃ⟩] Sic volui ex lib 5 cap. 2. §. 6. in *Editis* & *MSS* tam Βεθήλῳ quam Βεθήλων habemus. Constat autem è *Libris Sacris* Bethelis tum egisse regem Hebræorum. HUDS. Conf. sup. Cap 3. §. 2. SPANH.

* *At reliquos cum filio suo Jonathæ dedisset ut ei corporis custodes essent,*] *Alii sic*, reliquis vero Jonathæ filio suo in corporis custodiam datis, *eos* mittebat Gabas.

c Γαβὰς ἔπεμψεν.] Ita *Samb* Γάβας *Bas. G. Aliique.* Γαβάλας *Vat.* Γαβαθὰ juxta *Codd.* quosdam *Epiphanii*, atque ita forsan in suis *Josephi* exemplaribus legerat *Stephanus Byzantius*. Notum vero satis sedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus sacris, Γεβὰ, & Γεβαὰ seu Γαβαὰ & Γαβαὼν, necnon Syriaco flexu Γαβαθά. Videsis *Chr. Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339 & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 252. & 253.

d Ο ἐπολιόρκ⟨ει⟩] Ο ὑπολιόρκ⟨ει⟩ *Busb. Hen* & *Epiphan.*

e Γαλγάλων.] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* 1 *Regum* c. 13 v. 8. scilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmasam cum *Eusebio*, non Jerichunta ut opinatur *Schotanus*. Γεβαλλων *Bas* & *G.* Γαβάλων *Vat.* Est qui conjicit Γαβαὼν aut Γαβαὰν, aut cum *Bosio* Γαβαὼν, vel demum Γαβαλωὼν. HUDS. Locus hic non est in Latino. videtur Γαβὼν legisse. in MS. Γαβάλων. REL. *Gen.* Γαβαλων, forte Γαβάλων. SPANH.

f Γαβᾶς Παλαιστῖνοι] Sic cum *Big.* & *Samb.* Γάβας *Bas.* & *G.* Γαβαθᾶς juxta *Epiphanium*.

g Αὐτὰς ἀφῃροῦντ⟨ο⟩,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῖς in *Editis*, *Aliisque*.

h Κατελαμβάνοντ⟨ο⟩·] Κατελάμβανον, καὶ τὸ σιδηροφορεῖν καὶ ξηραίν τε κ. *Vat.* ἢ ξηραθῆναί τε κ. *Busb.*

i Απόρησιν] Περιόρησιν *Vat.*

k Δεήσοι αὐτὺς] Sive δεήσῃ cum quatuor *MSS.* ibique αὐτοῖς pro αὐτὺς *Bush.* & *Hen.*

l Ωνιν ἢ μαχέλλιν] *Al.* ὠνὶν, & ὠνὶλὶ, dein μάχελλαν, ἢ ἄλλ' ὅτι τ̃ in quibusdam *MSS.* HUDS. Ωνιν Plutarch. in Romulo p. 25. SPANH.

m Εἰς τὺς Παλαιστίνυς] Παρὰ *Busb.* πρὸς *Vat.*

n Η τ̃ φρυρᾶς ἀναίρεσις·] *Al.* τ̃ φρυρείας & τ̃ φρυείου.

o Αγανακτήσαντες,] Αγανακτησαντὲς τε *Samb.*

p Ἱππων δ' ἑξακισχιλίαν] Ἱππων ἑξακισχιλίων *Vat.* ἵππον ἑξακισχιλίαν *Samb.*

q Στρατοπεδεύοντας] Στρατοπεδευσαμένων *Vat.*

r Πόλ[ι] Μαχμᾶ.] Lib. XIII. c. 1. §. 6. ἐν Μαχμᾶ πόλει, SPANH.

s Πρὸς Παλαιστίνυς·] Πρὸς τὺς Παλ. *Hen. Busb.* & *Vat.*

t Υπονόμυς] Υπονόμους *cuniculos* Thucyd. Lib. II. p. 149. A. Schol ὑπονομὴ, κεκευσμένον ὄρυγμα. Vide Polyæn. Stratag. Conf. inf. § 2. hujus Cap. SPANH.

v Αὐτὰς,] Sive αὐτὰς cum *Epiphanio*, sive ἑαυτὰς cum *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 34. ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.*

x Πέραν τ̃ Ιορδάνου γῆς] Nota dimidiam tribum Menasse non censeri habitasse ἐν τῇ πέραν Ιορδάνου, uti & Peræa dicebatur modo regio Gadis & Rubenis. REL.

y Ημέρας ἑπτὰ] Ημέρας ἑξ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Gall. Vat. Hen.* & *Zonaras*, ingenio forsan suo, quum nimis metuerant à verbis sequentibus istius sententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τ̃ ἡμερῶν. Aliter sanctiores Literæ & ipse (ut puto) *Josephus*. HUDS. Id fraudi fuit interpreti, qui ideo τῇ ἑβδόμῃ reddidit Sabbatho, at Josepho μιᾷ τῶν σαββάτων circumcidi infantes scribenti Antiq. 1. 12. liquet idem esse ac *die octavo*. at ἑβδόμη τ̃ ἡμερῶν est die septimo; atque ita iisdem vocibus infra utitur Antiq. lib. VII. 7. Sic cap. 10. ejusdem libri τρίτη τ̃ ἡμερῶν est dies tertius. In Cod. MS. legitur μιᾷ γὰρ ἡμέρας ἑξ, non ἑπτὰ. REL.

z Τὰς

της ἐπίσταλεν. οὐκ ἔπι μέντοιγε Δαμτηρεῖ τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὡς ἑωρα βοαδιώντα μεν τ προφητὴν, αὐτὸν ὴ ὑπὸ τ στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαὸν τε θύματα προσηγαγε. ἐπει δε τὸν Σαμηλεν ἥκουσε προσιόντα, ὑπαντησομεν ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὴν ἐφη πεποιηκεναι, προσταχθεντα ων ἐπέστειλεν αὐτὸς, ἢ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· διὸ ἢ βέλτιον γινομένων ὁ θεὸς, [z] τὰς εὐχὰς ἢ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τ πολιτῶν προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήτε ἢ προπετὴς [a] γρώμεν. ἀποδεχομένη ὴ τ Σαυλε, ἢ προθεσμίαν μεν τὰς ἡμέρας ἃς ᾠετο λεγονῆ, ὑπὸ ὴ ἀνάγκης ἢ ἀναχωρήσεως τ αὐτ στρατιωτῶν [b] διὰ φόβον στρατοπεδείας τ ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, ἢ ἀπὸ [c] τ προς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [d] ἐπεχθῆναι προς τὴν θυσίαν. [e] ὑπολαβὼν ὁ Σαμηλ· "ἀλλὰ σὺ, φησιν, εἰ δίκαιος ἦσθα "ἢ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μήσ' ὧν ὑπεθετό μοι προς τ "παρόντων ὁ θεὸς [f] ὠλιγώρησας, ταχύτερος ἢ σωέφερε "ρε τοις πράγμασι γενομένοις, σοί τ' αὐτῷ πλεῖόν ἂν βα"σιλεῦσαι χρονον ἐξεφύετο, ἢ τοῖς σοῖς ἐκγόνοις". ἢ Σαμηλος μεν, ἀχθόμενος ὅτι τοις γεγωμένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σαυλος ὴ εἰς [g] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [h] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἦκε σὺν Ιωνάθῃ τῷ παιδὶ. τούτων ὴ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τ χώρας παντελῶς σιδηρον ἢ τ ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. ἐν γὰρ εἰων οἱ Παλαιστῖνοι τοῦτο εἶναι, [i] καθὰ ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες ὴ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, ἢ κ' τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλεπόντων τε Σαυλε ὁ βασιλέως αὐτῶν ἢ ὁ παιδος Ιωνάθου, ἀμῦναί τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνον ἦσαν, οἱ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε ἢ ὁ παις αὐτοῦ, ἢ ὁ ἀρχιερεὺς [k] Αχιας ὑπογον ὢν Ηλει ὁ ἀρχιερέως, ὅπι [l] βυνοῦ ὑψηλοῦ, ἢ τ γλῶ λελατυμένην ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [m] καθεστηκεσαν. σωπήσεται ὴ ὁ Σαούλος παις τῷ [n] ὁπλοφόρῳ, κρύφα [o] προσθέντων αὐτῶν εἰς τ τ πολεμίων παρεμβολὴν σκοπήσειν, ἢ παρεκκλῖναι ἐμπιπτοντας ἢ θορυβον αὐτοις. τοῦ ὴ ὁπλοφόρου προθύμως [p] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅπου ποτ' ἂν [q] ἡγηται, κἂν ὑποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὸν ἑαυτοῦ νεανίσκον σωεργάτην, ἢ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βυνοῦ, προς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. διὸ ὴ [r] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [s] ὅπι κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκονημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ [t] περιφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ὁπλιτικὰς ἀπομαχόμενον. ἔνθεν σωέβαινεν ἡμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει πεῖσθαι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, ἢ [v] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας οὐκ ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ ἢ προσελθεῖν. ὡς σωῆκεν εἰς τὴν παρεμβολὴν, [x] ὁ Ιωνάθης παρεθάρρυνε

exſpectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non uſquequaque mandato ejus obſequitur: ſed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, ſeque à militibus deſeri, ſumptis hoſtiis ipſe eas aræ admovebat. Cum vero Samuelem adeſſe audiviſſet, ei obviam progreſſus eſt. At ille, non recte eum feciſſe, dicebat, iis quæ ipſe imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præſtolando: quo ex Dei voluntate conſtituto, inauſpicato auſuque temerario ſacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem ſemet ei excuſante, ac dicente ſe per tot dies quot præfiniverat moratum eſſe: ex neceſſitate vero, & militum ſuorum diſceſſu propter metum hoſtilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala deſcenderent, ad ſacra facienda impulſum eſſe. Tum Samuelus, "ſed tu, inquit, ſi juſtus fuiſſes & "mihi paruiſſes, neque ea quæ de præſentibus mi"hi ſuggeſſit Deus contempſiſſes, plus quam rebus "expediret feſtinando, contigiſſet ut & tu longo "tempore regnares, tuique ſimiliter poſteri". Et quidem Samuelus, moleſte ferens quæ facta fuerant, domum diſceſſit: Saulus vero, ſexcentos tantum milites ſecum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum ſuppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc eſſent Palæſtini prohibebant, ſicut & paulo ante declaravimus. Porro Paleſtini cum exercitu in tria agmina diviſiſſent, & per totidem vias irruptionem facerent, Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex & filius *ejus* Jonathas inſpectarent, & terram (quod cum illis ſexaginta ſolummodo eſſent) defendere non valerent. Dum autem Saulus & filius ejus, & Achias pontifex ex poſteris Eli pontificis, ſuper colle excelſo ſederent, & terram devaſtatam conſpicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli conſtituit cum armigero *ſuo*, ut clam digreſſi in caſtra hoſtium excurrerent, coſque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promiſiſſet, ſe illum quocumque duxerit ſecuturum, etiamſi mortis periculum eſſet aditurus: aſſumpto ſibi in adjutorem juvene, deſcenſuque de colliculo facto, ad hoſtes contendebat. * Erant autem caſtra eorum in loco præcipito ſita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, ſcopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita. Unde contingebat ut negligentius cuſtodirentur caſtra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & exiſtimarint *omnes* nullo modo fieri poſſe ut quis ad *prominentias* iſtas accederet, multoque magis ut eas aſcenderet. Cum igitur ad caſtra veniſſent, armigerum bono ani-

Samuelus Saulo minatur regni amiſſionem. 1 Reg. c. 13.

Jonathas audaci conſilio, ſolo armigero ſuo comite, præſidium Paleſtinorum adoritur, cæditque. 1 Reg. c. 14.

[z] Τὰς εὐχὰς] Προς τὰς εὐχὰς *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* dein, στρατιὰν, ναὸν ἱερηγίσας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* στρατιὰν ναὸν ἱερηγήσεις *Vat.*

[a] Γνώμῃ.] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* γνώμῃ in *Editis*, *Aliiſque*

[b] Διὰ φόβον στρατοπεδείας] Διὰ φόβον, στρατοπεδείας ὴ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[c] Τὴν προς αὐτὸν] Τὴν ἐπ' αὐτὸν (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

[d] Επ' εὐχὴν] Ita ex quatuor *MSS.* (*Cocleus*) in *Editis*, *Aliiſque* miſere ἐπιχεῖναι aut ἐπηχθῆναι.

[e] Υπολαβὼν ὁ Σαμηλος.] Υπολαβὼν ὴ ὁ Σ. *Samb.*

[f] Ωλιγωρησας,] Ita *Samb* & *Busb.* Vitioſe in *cæteris* ὀλιγώρησας. mox σοί τε πλεῖον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεφύετο *Busb.* & *Hen.*

[g] Γαβαὼν πόλιν,] Γαβαὰ πόλιν. *Vat* Γαβλωὼν πόλιν *Hen.* & *Busb* cum *nummo veteri* Γαβαὼν πόλιν *Steph. Byzant.* ad quem vide *Berkelium*. Forſan tamen Γαβαὰν aut Γαβαὰ. HUDS. Lib. VII. c. 1. §. 3 ἐν Γαβαὼ (Gen. Γαβαὼ) πολις. SPANH. Geba appellatur 1 Sam. 13 16 Confunduntur aliquando Geba, Gibea, Gibeon quæ diſtincte גבע, גבעה, גבעון ſcribuntur. REL.

[h] Μεθ' ἑαυτοῦ μόνου,] Μεθ' ἑαυτὸν, *uterque* ἦλε in aliquot *MSS.*

[i] Καθὰ ἢ μικρῳ] Vel καθὼς cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[k] Αχίας] Conf. §. 4. huj. Cap. SPANH.

[l] Βυνοῦ ὑψηλοῦ,] Τὰ βυνῖτ. Æſchyl Suppl. v. 783. SPANH.

[m] Καθεστήκεσαν] Καθειστήκεσαν *Vat.*

[n] Οπλοφόρῳ,] Armigerum *Vulg* 1 Sam. XIV. 1. LXX. αἴροντα τὰ σκεύη, & ita Hebr. SPANH.

[o] Προσθέντων] Ita ex *Big. Samb. Gall. Vat.* & *Epiphanio.* in *Editis* προσθέντι. & αὐτὴ & dein ἐκεῖθεν.

[p] Εφέπεσθαι] Sic ex *iisdem Codd* in *Editis* ἐπεσθαι.

[q] Ηγηται,] Ηγῆται *Big* & *Samb.* & mox ὑπο. at ἡγῆται *Baſ.* & *Vat.*

[r] Τὸ τ πολεμίων] Ita ex *MSS.* illud τὸ deerat in *Editis*.

[s] Επι κρημνῷ,] Επι κρημνοῦ ſoli *Samb.* & *Vat.*

[t] Περιφανούσης] Sufficeret vel περιφανοῦς ut in *Big.* & *Samb.* *Vat* & *Epiphan.*

[v] Πάντη νομίζειν] Πάντη *Big. Samb. Vat* & *Epiphan.*

[x] Ο Ιωνάθης παρεθάρρυνε τ ὁπλοφόρον,] Ita cum quatuor *MSS.*

Vide 1 Regum, c. 13. v. 8.

animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriæ signum *omenque* accipe: sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palæstini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebræi. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut pœnis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis præsidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione complerunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebræos ad ipsos penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis cædibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Saulus, militibus propere eductis, Palæstinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 Reg. c. 14.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palæstinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palæstinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebræi jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per insciti am in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, meritasque pœnas à Palæstinis repetere, imprecatur Hebræis; ut si quis à cæde hostium desistens cibum capiat, antequam nox superveniens eos ab hostibus occidendis & persequendis depulerit, hic ipse diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciasset, postquam in sylvam quandam sortis Ephraïmiticæ, densam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam consensisset, de melle è favo quodam expresso edebat.

τ ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῶσιν κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τῆς νίκης [y] ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς ὁ καλοῦντες ἡμᾶς, [z] ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφωνήσας ἤδη τὰ ἡμέτερα· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ὡς τῶν [a] ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων [b] προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτ' ἔφασαν, [c] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [d] σωφρονήσωμεν [e] τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὸν φωνὸν ὁ τοῦ Σαοὺλ παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημήνασαν, ὡς αὐτίκα μὲν [f] ἀνεχώρησεν ἐξ ὅπερ ὥρμησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· ὡς δ' ἐμείψαμενος ἦν τόπον ὅπου τὸν πέτρων ἦκεν, ἔρημον ὄντα τῶν φυλαττόντων διὰ τὸν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς παλαιπωρίας, ἐξιάσατο τὸν διὰ χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ὅπου τοὺς πολεμίους· ὑπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνασι μὲν [g] ὡς εἴκοσι. παραχρῆς δὲ καὶ σκηπλήξεως αὐτοὺς [h] ἐχώρησαν· ὡς πολὺς μὲν φυγεῖν τοὺς πανοπλίας ἀπορίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτούς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· [i] καὶ γὰρ εἰκαζον ἀναβῶναι πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων ἐκ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτράποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· πολὺς δὲ φεύγοντες καὶ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γ'. Τῶν δὲ Σαοὺλ κατασκόπων πεπραχέναι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φερομένων τῷ βασιλεῖ, Σαοὺλ ἐρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν [k] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. ἐξ ὧν νικᾶν ἔσεσθαι καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων φερομένων, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένους προσβάλλει καὶ φονεύειν ἀλλήλους. [l] προσρέουσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἰς τε τὰς ὑπονόμους καὶ [m] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαοὺλ. ἡδομένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους καὶ πᾶσαν [n] ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἶπε δὲ ὑπὸ τὴν νίκην χαρᾶς ὄντως [o] θαλόγως ἡδομένῃ· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν καὶ λογισμῷ τοὺς ὄντως δυστυχοῦντας· εἰθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προπίπτει, καὶ πολλῶν [p] ἔχον κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος γὰρ [q] αὐτῷ τε τιμωρῆσαι, καὶ δίκαιον ἀποδεῖξαι θεὸν τῶν Παλαιστίνων, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀπεχόμενος φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τὴν ἀναιρέσεως καὶ τὴν διώξεως αὐτοὺς [r] παύσῃ τῶν πολεμίων, ὄντος ἐπαρατοῦ. ἦν δὲ Σαοὺλ τῶν φόβων, ἐπεὶ κατά τινα [s] δρυμῶνα ἐγίνοντο βαθεῖ καὶ μελισσῶν γέμοντα, τὸν Ἐφραϊμ κληρούχους· ὁ δὲ Σαοὺλ παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τὴν ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ἀπο-

(& *Coccejo*) articulatius & definite. in *Editis*, *Aliisque* ὁ & τὸν desiderantur. Forsan tamen cum *Vet. Interpr.* legendum, ὡς δὲ ἦκεν εἰς τὴν π. Ιωνάθης, παρεκελεύσατο τὸν ὁπλοφόρον &c.

y Ὑπολάμβανε.] Ὑπολαμβάνειν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ibidem *Hen.* & *Busb.* compendio ὑπολημπτέον, *Zonaraque* verbo alio νομιστέον.

z Ὑποστρέψωμεν.] Ὑποστρέψομεν legit *Schotanus* in *Bibl.* Tom. 2. p. 576.

a Ὑπονόμων] Conf. sup. §. 1. hujus Cap. SPANH.

b Προϊέναι τοὺς Ἑβραίους.] Προτίεναι *Vat.* & mox τὸν Ιωνάθην.

c Ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς] Ita in sex *MSS.* in *Editis* ἔλθετε.

d Τιμωρησώμεθα.] Τιμωρησώμεθα *Vat.*

e Τῶν τετολμηκότων ἀξίως.] Illud τῶν ex *MSS.* quod deerat in typis.

f Ἀνεχώρησεν] Ἀνεχώρησαν *Samb.*

g Ὡς εἴκοσι.] Ita in sex *MSS.* & *Zonara.* in *Editis* tamen ὡς desideratur.

h Ἐχώρησαν.] Aut cum *Big.* & *Samb.* ἐγέμησαν, forma Attica & energetica. τοὺς λοιποὺς ἔπλησαν *Hen.* & *Busb.* ad sensum ipsum.

i Καὶ γὰρ εἰκαζον.] Καὶ γὰρ οὐκ εἰκαζον, & dein τῶν Ἑβραίων τοὺς δύο μόνους *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ὁπλοφόρον ἀπεῖναι,] Ὁπλοφόρον κεχωρισμένον ἀπεῖναι *Vat.*

l Προσρέουσι δ'] Ita *Baf.* & *MSS. Gen.* προσεφέροντο *Epiphan.* προσεπίπτοντο *Zon.* Quinimo hac causa apud *Hesychium* lege, προσρέουσι (non προσρέουσι) προσέπιπτον, προσήεσαν.

m Εἰς τὰ σπήλαια.] Illud εἰς non agnoscit *Vat.*

n Ἐσκορπισμένους.] Artemidor. l. 1. c. 58. p. 49. σαλπὶγξ τοὺς ἐσκορπισμένους τὸ στράτευμα congregat dispersos Tuba. Et Joseph. lib. XVI. cap. 1. §. 2. εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐσκορπίζων τοὺς τοιούτους λόγους. SPANH.

o Παραλόγως ἡδομένῃ.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* vel, si malis, παραλόγως ἡδομένης cum *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὄντως ἡδομένης.

p Ἔχον κατάμεμψιν ἔργον.] Sic *Big.* (*Cocceius*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐν ἔχον κατάμεμψιν *Baf.* & *G.* pro ἐν χοι καθάμεμψιν.

q Αὐτῷ τε τιμωρῆται,] Ἑαυτῷ τε *Samb.* βουλόμενος γὰρ Σαοὺλ παντελῶς τιμ. legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palæstinos.*

r Παύσῃ τῶν πολεμίων,] Παύσῃ *Busb.* & *Hen.* ut & φάγῃ paulo ante. παύσοι *Zonaras.* ἀπαύσῃ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Δρυμῶνα ἐγίνοντο] Δρυμοὶ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

ἐχθρῶν

ἀποθλίψας τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος ἔφθιε. μεταξὺ δὲ γνὺς, ὅτι μὴ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα τροφῆς πρὸ ἡλίου δυσμῶν, ἐθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς πρᾶξαι τὸν πατέρα· μὴ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μεταλάβοιεν, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

γ'. Πολλὰς δὴ οὖν καταφήνας μυριάδας τῶν Παλαιστίνων, δείλης ὀψίας ἤδη ἀφαρπαγὴν ἐπὶ τὰ σκηνώματα τῶν Παλαιστίνων τρέπουσι· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ σὺν αἵματι κατήσθιον. ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν θεὸν ἐξαμαρτάνει θύσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλυῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σαοὺλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων καὶ τὴν πρόσταξιν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἴσησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σαοὺλος, καὶ ὁλοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ἄγειν δὲ δοὺς ἤδη τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ἤδη τὴν ἁρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, βουλόμενος περὶ ἡμέρας, καὶ τῶν σταλησῶν οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δὲ εἰς ἃ προσεδεῖτο προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν ἀφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' ὁ δίκαιος αἰτίας, εἶπεν ὁ Σαοὺλος, πιστευομένοις ἡμῖν φωνὴν ὁ δίδωσιν "ὁ Θεός· ὃς πρότερον αὐτὸς πεφεμίωσε πάντα, καὶ "μηδὲ ἐπερωτῶσιν ἐφάνη λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθάνον ἐξ ἡμῶν ἁμάρτημα πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. "καὶ ὄμνυμί γε τοῦτον αὐτὸν ἢ μὲν καὶ ὁ παῖς ὁ ἐμὸς "Ἰωνάθης ἢ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, ἀποκτεί- "νειν αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἱλάσασθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ "πρὸ ἀλλοτρίας, καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσηκούσης, τιμὴν ὑπὲρ "αὐτοῦ δικὴν ἀπολάμβανον". ταῦτ' ἦν ὠλήθης τοῦτο ποιεῖν ὑποδεδοικώς, φθαρῆναι πάντας ἔσησιν εἰς ἕνα τόπον. ἴσατον δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρου τὸν ἁμαρτηθέντα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν αὐτὸς εἶναι Ἰωνάθης. ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί πρὸς τὸν βίον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως αὐτῷ διαπεπραγμένῳ συνέγνωκε· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δὲ ἐχθὲς "ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώκων "τοὺς πολεμίους ἐγεύσατο κηρίου". Σαοὺλος δὲ ἀποκτείνειν αὐτὸν ὄμνυσι, καὶ τὸ ἡμέτερος καὶ φύσεως τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δὲ ὑπαπλήττεται τὴν ἀπειλὴν καὶ θανάτου· φθασηράμενος δὲ δικαίως καὶ μεγαλοφρόνως, "δεῖ ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύσω φεί-

Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixisse, ne quisquam ante solis occasum cibum gustaret, ab esu quidem abstinuit. At dicebat haud recte patrem istud vetuisse: nam majore cum vi & alacritate insequentes, si aliquantulum cibo refecti essent, multo plures ex hostibus caperent & ferro perimerent.

3. Itaque cæsis Palæstinorum multis myriadibus, sub vesperam *demum* ad castra diripienda se convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepissent, mactant, atque illa cum sanguine comedebant. Regi autem à scribis nunciatur, militum vulgus inter sacrificandum in Deum peccare; quod, antequam sanguis prorsus ablueretur, carnesque purgarentur, edere sustinerent. Tum Saulus jubet saxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut super illud victimas offerrent, & carnibus cum sanguine non vescerentur. illud enim Deo nequaquam gratum esse. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præstitissent, illic Saulus aram exstruit, ibique Deo solidum super eam litat sacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo constructa. *Milites vescuntur carne cum sanguine.* 1 *Reg. c.* 14.

4. Volens autem è vestigio *suos* in hostium castra educere, ad ea priusquam illucesceret diripienda, præsertim cum milites *eum* sequi non gravarentur, sed magnam ad jussa ejus exsequenda præ se ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, jussit eum rescire, an permitteret illis Deus, concederetque ad castra hostium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixisset pontifex, nolle Deum responsum reddere: "at jam "non sine causa, inquit Saulus, scisciantibus nobis oraculum non edit Deus; qui antea ipse præ- "nunciabat omnia, & ne interrogantes quidem "occupabat. sed occultum est aliquod in eum de- "lictum nostrum hujusce silentii causa. Equidem "per hunc ipsum juro, me certe, si vel Jonathas "filius meus hujus peccati auctor fuerit, *omnino* "eum interfecturum, atque hac ratione Deum "placaturum; non secus ac si ab alieno, & nulla "mecum necessitudine conjuncto, hanc ob rem "supplicium sumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamasset, illico omnes in unum locum statuit: ipse vero cum filio ex altera parte sistitur, & sortibus quis in culpa esset scire quærebat. Fitque ut sors Jonatham fontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid feciisset, & qua re deliquisset, cujusve in vita agenda maleficii aut impietatis sibi conscius esset; "Pater, in- "quiebat, aliud quidem nihil *perpetravit*, nisi quod "hesterno die, dum hostes persequitur, de favo de- "gustaverit, exsecrationis ejus atque juramenti i- "gnarus". Saulus vero jurat, se, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occisurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: sed cum se in medio constituisset generose & magnanime, "ne ego quidem, inquit, obsecra- "bo *Deus consulenti Saulo nihil respondet ob gustatum à Jonatha mel.* *Jonatham jubet Saulus morte affici: sed prohibent milites.* 1 *Reg. c.* 14.

ε Ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.] Ἐχθρῶν αὐτῶν *Vat.*

γ Εἰ ωμνυ] Εἰωμνυ *Big.* & *Samb.*

η Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

θ Ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

ι Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

κ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

λ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

μ Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

ν Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

ξ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

ο Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

π Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

ρ Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

σ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

τ Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

υ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

φ Εὐωχεῖσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

χ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

ψ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

ω Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

αα Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

ββ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

γγ Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

δδ Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

εε Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

ζζ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

ηη Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

θθ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

ιι Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

κκ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

λλ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

μμ Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

νν Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

ξξ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

οο Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

ππ Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

ρρ Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

σσ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

ττ Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

υυ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

φφ Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

χχ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

ψψ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

ωω Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

ααα Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

βββ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

γγγ Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

δδδ Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

εεε Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

ζζζ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

ηηη Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

θθθ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

ιιι Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

κκκ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

λλλ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

μμμ Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

νννν Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

ξξξ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

οοο Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

ππππ Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

ρρρ Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

σσσ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

τττ Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

υυυ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

φφφ Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

χχχ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

ψψψ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

ωωω Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

ααα Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

βββ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

γγγ Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

δδδ Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

εεε Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

ζζζ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

ηηη Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

θθθ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

ιιι Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

κκκ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

λλλ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

μμμ Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

νννν Ἀποκρίνασθαι τὸν Θεόν] Ἀποκρίνασθαι *Vat.*

ξξξ Αἰτίας] Αἰτίας τινὸς *big Samb.* & *Vat.*

οοο Αὐτὸς πεφεμίωσε] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*, *Alii*sque

ππππ Μηδ' ἐπερωτῶσιν] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forsan pro φθάναι) λέγων *Vat.*

ρρρ Ἤδη ἁμαρτηκότα] Ἤδη ἁμαρτόντα *Vat.*

σσσ Ἐπὶ ὠμῷ] Ἐπαμαι *Big.* & *Samb.*

ττττ Ἀπαγγέλλεται] Ἀπήγγελται *Vat.*

υυυ Ἐπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον] Ita (ut mox infra) cum *Samb. Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baf.* & *G.*

φφφ Δαινυσθαι.] Εὐωχεῖσθαι solus *Big.* verbo utpote faciliori.

χχχ Βουλόμενος] Βουλόμενον τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.*

ψψψ Περὶ ἡμέρας προθυμίαν] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* πρόθυμα in *Editis.* κελεύει *Busb.*

ωωω Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα] Ἀχίμελεχ τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Achimelech volo cum *Seldeno* in lib. de *Succeff. in Pontif.* c. 3. HUDS. Qui Achias sup. §. 2 & 1 Sam. XIV. 18. Nomen verò hic à Gelenio omissum. SPANH.

ρ Ἠδι

"bo te, pater, ut mihi parcas. Dulciſſima mihi "mors eſt; quam & pro tua pietate obire contin- "git, & poſt victoriam *adeo* ſplendidam. Maxima "enim conſolatio eſt, Hebræos relinquere Pala- "ſtinorum victores". Hiſce indoluit populus univerſus, ejuſque vicem miſeratus eſt: ac juravit, haud laturos ſe ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipſum à patris exſecratione vindicarunt. illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

"σωθαί μι πάτερ. [r] ἥδιςός δέ μοι ὁ θάνατος, ὑπὲρ "τε τ σῆς ὁσιότητος γινόμενος καὶ ὅπὶ νίκῃ λαμπρᾷ. "μέγιςον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν Ἑβραίους Πα- "λαιστίνων κεκρατηκότας". ὅπὶ τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλ- γησε καὶ συνέπαθεν· ὤμοσέ τε μὴ φονεύσειν τ αἴτιον τ νίκης Ἰωνάθην [s] ἀποθανούμενον. καὶ τ μὲν ὅτως ἐξαρ- πάζουσι τ ἐκ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ γὰρ ὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσῃ τοῦ ἁμαρτήματος.

Sauli bella, ejuſque genus. 1 Reg. c. 14.

ς. Tum Saulus in urbem ſuam reverſus eſt, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæſtinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem ſubigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jeſum & Melchiſum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Ciſes, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuſcunque bellum geſſerit, victor diſcedebat: auctor etiam erat ut Hebræis proſpere res ſuccederent; eoſque ad magnam felicitatem perducebat, aliiſque gentibus potentia ſuperiores reddidit. Quin & juvenes, quoſcunque proceritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis cuſtodes ſibi adſciſcebat.

ε. Καὶ ὁ Σαοὺλ εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἐξ τ πολεμίων. Βασιλεύσ ὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειρῶται [t] τό τε Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνας, [v] Ἰδουμαίας, Ἀμαληκίτας τε, καὶ τ βασιλέα τ [x] Σωβᾶς. ἦσαν δ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ἰωνάθης καὶ [y] Ἰεσσῆς καὶ [z] Μέλχισος· θυγατέρες δ, [a] Μερόβη καὶ [b] Μιχάλα. στρατηλὰν δ εἶχε, τ τοῦ θείου παῖδα [c] Ἀβενάρον. Νῆρος δ' ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο. Νῆρος δ καὶ [d] Κίσης ὁ Σαοὺλ πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δ [e] Ἀβιήλ. ἦν δ καὶ πλοῦτος ἁρμάτων Σαοὺλ καὶ ἱππέων. [f] οὓς δ' ἂν [g] πολεμήσῃ, νικήσας ἀπῄλλαττεν· καὶ τοὺς Ἑβραίους [h] εἰς εὐπραγίας καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προῆγεν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [i] δυνατωτάτους. τῶν δ νέων [k] τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII.

CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

Samuelus jubet Saulo, ut Amalecitas adoriretur, eoſque cum ſuis omnibus exitio daret. 1 Reg. c. 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, à Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; ut illum commoneret, quod Deus eum *cæteris* omnibus prælatum crearit regem; atque adeo par eſſe ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet & rerum omnium dominus. Ajebat igitur ſic dixiſſe Deum, "quandoquidem Amale- "citæ Hebræos in deſerto multis affecerint injuriis, cum ex Ægypto egreſſi in eam quam nunc "tenent regionem contenderent, jubeo, ut bello "Amalecitas perſequutus, & victoria potitus, ne- "minem eorum *ſuperſtitem* relinquat; ſed in o- "mnem graſſandum ætatem, incipiendo à mulie- "rum internecione & infantium: atque hujuſmodi "pœnas ab iis pro malis majoribus noſtris illatis "exigendas eſſe. ac ne jumentis quidem aliiſque "pecudibus parcendum, emolumenti ſui gratia & "poſſeſſionis, ſed omnia Deo ſacranda eſſe; atque "Amaleci nomen, ſicuti Moyſes præceperat, pe- "nitus delendum.

ΚΕΦ. ζ.

Σαούλ πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

Σαμούηλος [l] δὲ παραγιγόμενος πρὸς τ Σαοὺλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκρίνας αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τοῦτο πείθεσθαι καὶ καθήκειν αὐτῷ [m] ἡγεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, αὐτὸν δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τ Θεὸν, "ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους Ἀμαληκῖται διέθηκαν "κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτε ἐξελθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν "νῦν κατάρχουσαν αὐτοῖς ἐστέλλοντο χώραν, [n] κελεύω "πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ κρατήσαν- "τα, [o] μηδὲν αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [p] διελ- "θεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν καὶ "νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰργάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὴ μήθ' ὑπο- "ζυγίων μήτε τ ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ "κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' [q] ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ "Ἀμαλήκου ὄνομα τ Μωϋσέως κατακολουθήσαντα ἐκπολαῦσαι "ἐξαλεῖψαι. β'. [r] Ὡμο-

r Ἡδίςος δέ μοι] Sic cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* ἡδίστος δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τ ὁσιότητος *Vat.* ὑπέρ τε τ ὁσ. *Baſ.* ὑπό τε τ ὁσιό. *Gen.*

s Ἀποθανούμ.] Ita cum quinque *MSS* ἀποθανόντα *Baſ.* & *G.*

t Τό τε Ἀμμανιτῶν] Sic *MSS.* in *Editis* τὸ Ἀμμ.

v Ἰδουμαίας,] Ἰδουμαίους τε καὶ Ἀμαληκίτας καὶ *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit *Vet. Interpr.* Hos tamen commemorat *Zonaras*, Codicis Sacri paulo obſervantior.

x Σωβᾶς.] Ita cum Cl. *Boſio* ex *Bibliis Hebr.* neque multum abludit τ Σωβᾶ *Vat.* aut Σωβὰ in LXXII. & *Zonara.* aut demum *Suba* & *Soba* in *Epiphanii* Codicibus. Verum τ Ὠβᾶς in *Editis*, & τ Ὠβᾶς *Samb. Hen.* & *Busb.* articulo defraudante loci nomen.

y Ἰεσσῆς] Ita malim quam Ἰησοῦς cum *Editis.* Ἰεσσὶ *Samb.* Ἰεσσεὶ & Ἰεσσεὶ in LXX.

z Μέλχι-ος·] Μάλχισος *Vat.* Μαλχισσὶ & Μελχισσὰ in LXX.

a Μερόβη] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.* & *Big.*) & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Μεράβ.

b Μιχάλα.] Sic volui ex Hebraïco *Michal.* Μεψχόλη *Vat.* Μελχωλ *Samb.* (Μελχαὰ *Coll. Big.* & *Voſſ.*) Μιχαὰλ *Baſ.* & *G.* Μελχόλ LXX.

c Ἀβίναρον.] Eo modo (ut ſupra. cap. 4. §. 3. princip.) cum *Baſ.* & *G.* Rectius forſan (ex Ἀβίννης in LXX.) Ἀβίνηρον cum *Big. Samb. Vat.* & *Hen.* aut Ἀβίηρον cum *Busb.*

d Κισης ὁ Σαοὺλ πατὴρ,] Sic ex cap. 4. § 5. Κὶς in *Editis.* Verum varie in *MSS.* Κεῖς, Κῖς, Κῖσος & Κῆσος.

e Ἀβιήλ.] Ita ex Ἀβιὴλ LXX. & *Abiel.* apud *Biblia Hebr.* & *Epiphanium.* Ἀβιὰλ aut Ἀβιήλ tam in *MSS.* quam *Editis Joſephi.*

f Οὓς δ' ἂν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* more *Flavii.* οὓς δ' ἂν in *Editis*, *Aliiſque.* utrumque probum.

g Πολεμήσῃ,] Πολεμήσας νικήσαι τοῦτο ποιῶν ἀπῄλλαττεν *Vat.*

h Εἰς εὐπραγίας] Εἰς εὐπραγίαν *Hen. Busb.* & *Vat.*

i Δωματωτάτους.] *Al.* δωματώτερους.

k Τοὺς δὴ μεγέθει] Τοὺς δ' ἐκ *Samb.* rotunde.

l Δὲ Σαμουήλου] Δὲ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

m Γενέσθαι,] Γίνεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

n Κελεύω πολέμῳ] Κελεύσῃ *Vat.*

o Μηδὲν αὐτῶν] Ita cum *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*

p Διελθεῖν ἡλικίας,] Vel διεξελθεῖν cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Διελθεῖν hic pro διεργάσασθαι &c. alioquin pro διεργάσασθαι Ariſtoph. Eq. p. 325. SPANH.

q Ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ·] Ita ut decuit, in quatuor *MSS.* ἀναθέσθαι perperam in *Editis*, *Aliiſque.*

r Ὡμο-

β'. [r] Ωμολόγ[ει] ἢ ποιήσειν Σαὺλ τὰ προστασσόμενα· τὴν δ' πλεονεξίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσασθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἀμαληκίτας [s] στρατιὰν λογιζόμενος εἶναι μόνον, [t] ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὸ ταχὺ ἀναβολῆς ἀμελοῦς ἔτι μᾶλλον ἐμφανίζει. [v] ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δύναμιν· καὶ ποτὲ μὲν ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, δισχιλίους τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔξω τῆς Ἰούδα φυλῆς πρὸς [x] τετρακοσίαις μυριάδας. [y] ἦσαν γὰρ ἡ φυλὴ καθ' αὑτὴν ἔτι στρατιῶται τριςμύριοι. Σαὺλ δὲ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Ἀμαληκιτῶν [z] χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους ἐπὶ τῶν χειμάρρου πέμψας· ὡς μὴ μόνον ἐκ φανερᾶς μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι καὶ τὰς ὁδοὺς ἐπιπίπτειν, καὶ κυκλουμένους ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, [a] τρέπεται τοὺς πολεμίους· καὶ διαφθείρας πάντας, φεύγουσιν ἐπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ προφητείαν ἐχώρησε, τοῖς πολεμίοις τοῖς Ἀμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τοὺς μὲν μαχαίραις, τοὺς δὲ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἐξωθεν ἀντιφερομένοις, τοὺς δὲ λιμῷ καὶ δίψει, τοὺς δ' ἄλλοις τρόποις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ὑπὸ σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν δὴ ἀνθρωπίνης σκληρότερον ἀμπεχόμενος φύσεως ἡγούμενος, πρῶτον μὲν, πολεμίους τοῦτο ὁρῶν· ἔπειτα [b] προστάγματι Θεοῦ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα [c] τῶν ἐχθρῶν Ἀγαγον αἰχμάλωτον. ὃν θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἐπὶ τῷ ποιῶν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἣν νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀκαίρως τοῖς ὧν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἰκτῳ. [d] ὁ γὰρ Θεὸς ὅτως ἐμίσησε τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, προς ἃ μᾶλλον ἔλεος γίνεσθαι πέφυκε. Σαὺλ δὲ, [e] αὐτῶν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς Ἐβραίους κακῶν ἔσωσε· [f] τῆς μνήμης ὧν ἐπέσκηλεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ὑπερθέσθαι ποιησάμενος. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὴν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διηρπάζαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τότε ἄλλα χρήματα καὶ τὸν πλοῦτον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ παντὸς [g] ἄξιον ὧν ὤσχε κτήσασθαι, διέφθειρον.

γ'. Νικήσας δὲ Σαὺλ [h] ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ [i] Πηλουσίου τοῦ Αἰγυπτίου καθηκοντας ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάττης, διέφθειρε [k] τὸν τῶν πολεμίων, παραλιπὼν τὸ τῶν [l] Σικιμιτῶν ἔθνος. ἔτοι γὰρ ἐν τῇ Μαδιλιτῇ χώρᾳ μέσοι κατῴκιστο. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Ἀμαληκίταις κοινωνήσωσι [m] συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλου τοῦ Μωϋσέως πενθεροῦ, σώζειν αἰτίαν [n] ἔχειν.

δ'. Καὶ Σαὺλ μὲν, ὡς μηδενὸς παρακούσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέσκηλε μέλλοντι τοῖς Ἀμαληκίταις ἐκφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ὑπὸ πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πε-

2. Et Saulus quidem pollicitus est se jussa exsecuturum: ratus vero suam erga Deum obedientiam non in eo solum spectari, quod exercitum in Palæstinos educeret; præterea promptitudinem suam & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam ostendit. Imo copias suas omnes colligit: iisque in Galgala recensitis, Israëlitas absque tribu Judæ comperit esse circiter quadringenta millia. nam & tribus ista separatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas insidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non solum marte aperto eos infestaret; sed ex improviso etiam per vias illos adoriretur, & circumdatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hostes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes insequeretur. Posteaquam vero illud incœptum prospere ex Dei prædictione successit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem stratagematibus, alias vero suffossionibus cuniculosis, & externis operibus è regione structis, alias autem fame & siti, alias denique modis aliis expugnasset ac vi in potestatem suam redegisset, ad cædem feminarum etiam & puerorum processit; nihil existimans se crudele, aut naturæ humanæ adversum in eo facere. primum quidem, quod hostes erant, in quos id fiebat; dein Dei jussu id exsequebatur, cui non obtemperare periculosum erat. Quin & Agagum hostium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui servaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, sed proprio victus affectu; & misericordiæ, ubi ei non integrum erat sine periculo, intempestive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut jusserit ne infantibus quidem parcere, ad quos miserandos sumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum omnium auctorem servavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hostis pulchritudinem. Et similiter ac ipse peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, cáque *sibi* diripuerunt, etiamsi jusserat Deus nequid eorum conservarent: imo & alias res divitiasque exportarunt. Si quid vero possidere vix operæ pretium esset, corruperunt.

Saulus, præcepti divini immemor, capta servari & ferri jubet, interque ea Agagum regem. 1 Reg. c. 15.

3. Cum autem Saulus subegisset universos, quotquot à Pelusio in Ægypto pertingunt usque ad mare Rubrum, terram hostilem *omnem* devastavit, sola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis missis admonuit ut secederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter necessitudinem quæ illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat.

Sicimitarum genti parcitur.

4. Et quidem Saulus, ac si nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, sed quasi omnibus istis

Deus offensus ad Samuelem dicit pœnitere se, quod Saulum regem constituerit. 1 Reg. c. 15.

[r] Ωμολόγ[ει] ἢ] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὁμολογῶ.

[s] Στρατιὰν λογιζόμενος] Στρατείαν *Big.* & *Samb.*

[t] Ἀλλὰ κ[αὶ]] Forte scribendum ἀλλὰ κ[αὶ] &c. COCC.

[v] Ἀθροίζ[ει] τε πᾶσαν] Ἀθροίζει πᾶσαν *Vat.*

[x] Τετρακοσίαις μυριάσιν.] Ita etiam LXX. Verum in *Hebr.* & *Vulg.* 200 millia peditum & 10 millia Judæorum. SPANH.

[y] Ἦσαν γὰρ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἡ ἢ aut ἦδη *Phila* &c. *Basil. G. Alingue.* Ibidem καθ' αὑτὸ εἶχε στρατιώτας τριςμυρίους *Vet. Interpr.*

[z] Χώραν,] Vox χώραν deest *Vat.* & commode abesse potest.

[a] Τρέπεται τοὺς πολεμίους·] Τρέπει *Busb.* & *Hen.* atque mox προσέβαλε.

[b] Προστάγματι Θεοῦ] Προστάγματι τοῦ Θεοῦ *Vat.*

[c] Τῶν ἐχθρῶν] Ita in quinque *MSS.* τὸν ἐχθρῶν *Basil. G.* & *Vat.*

[d] Ὁ γὰρ Θεὸς] Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς *Vat.*

[e] Αὐτῶν τὸν βασιλέα,] Αὐτῶν τὸν βασιλέα *Samb.* emphasi quadam. Ἀγαγον τὸν βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*

[f] Τῆς μνήμης] Τῆς μνήμης μὲν ὧν *Vat.* & mox ἐπέταξεν pro ἐπέσκηλεν *Hen.* & *Busb.* & dein ἐπιπτοῶν in quibusdam *MSS.*

[g] Ἄξιον ὢν] Ἄξιον ὢν ὥστε μὴ κεκτῆσθαι *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *si quid vero dignum possideri non erat.*

[h] Ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ] LXX. ἀπὸ Εὐιλὰθ ἕως Σὴρ ἐπὶ πρόσωπα Αἰγύπτου & ita in Hebr. SPANH.

[i] Πηλουσίου τοῦ Αἰγυπτίου καθήκοντας ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάττης, διέφθειρε] Πηλούσιον u. Ægypti. vid. lib. X. c. 1. §. 4. & c. 6. §. 1. SPANH.

[k] Τὸν τῶν πολεμίων,] Scilicet στρατὸν sive γῆν. verum τὰ τῶν πολεμίων habent *Big.* (*Coll. Voss*) *Vat.* & *Samb.* à manu secunda.

[l] Σικιμιτῶν] Kenitæ appellantur 1 Sam. 15. 6. qui Samaritanis שלמאה. an שכמאה legendum est, ut id conveniat cum his Σικιμίταις; REL.

[m] Συμφορᾶς.] Τῆς συμφορᾶς *Samb.* & *Vat.* distertius.

[n] Ἔχειν.] Ἐχειν *Vat.*

istis curatis præstitisque ex hostibus victoriam esset adeptus, domum reversus est cum gaudio ob res prospere gestas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipso non permittente hæc fecissent. Nam indignum esse existimabat, quod cum hostes quidem, ipso vires largiente, vicissent & superassent, illum tamen * contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, se pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet sua mandata exsequi, sed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus est; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non succenseret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non justum existimarit, *hujusmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis nascuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt se peccandi ansam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum esset eum nolle sententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiscitur. Illo vero conspecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum salutasset, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta esse. At Samuelus ad hæc subjiciens, dicebat, quî fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in castris audiam. Ille vero respondit, populum ea in victimas reservasse. veruntamen Amalecitarum gentem universam juxta mandatum Dei funditus excisam esse & deletam: & ne unum quidem supersse, nisi quod regem, quem solum salvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut secum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, sed viris bonis & justis. Hi vero sunt qui illius voluntati & jussis obsequuntur, & qui nihil credunt recte à se fieri, nisi quod Dei jussu fecerint. eum enim contemni *scito*, non quando ei non sacrificatur, sed cum quis non dicto audiens esse videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum solumque Deo gratum, etiamsi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquisitissima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: sed ab his se avertit, & nequitiæ argumenta esse ducit, non pro pietate habet. At qui unum idque solum in memoria tenent, quod ipse pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejusmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne sacrificium quidem ab ipsis requirit. Verum etiamsi rem divinam fecerint, munere licet viliori; pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletissimo. Tu itaque nosce Deum tibi graviter irasci: nam contempsisti ac neglexisti mandata ejus. Quamobrem quî potes existi-

Saulum contumaciæ arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 Reg. c. 15.

φυλαγμένους νενικηκώς τὰς πολεμίους, οἴκαδε [o] πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἀχθόμενος [p] ἐπί τε τῇ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων ἁρπαγῇ καὶ πλάνῃ· ὅπως μὴ συγχωρήσαντες αὐτοῦ τοῦτ' ἐπιχείρησαν δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικῶν μὲν καὶ τοὺς ἐναντίους τῶν ἐχθρῶν, σκεῖνα τῷ ἰσχυρῷ διδόντι, αὐτοὺς, καταφρονεῖσθαι καὶ [q] παροξύνεσθαι, μηδὲ ὡς ἀνθρώπου βασιλέως. μετανοεῖν οὖν ἔλεγε τοῦ προφήτου Σαμουήλου [r] ὅτι τὸν χειροτονήσας βασιλέα τὸν Σαοῦλον, μηδὲν ὠφελοῦντα [s] κελεύοι πράττειν, τῇ δὲ οἰκείᾳ βουλῇ χρώμενον. σφόδρα τοῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμουήλος [t] συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαοῦλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τὴν συγγνώμην οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σαοῦλον αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισμὸν οὐκ εἶναι δίκαιον [v] ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι προθυμήσεσθαι. ἃ γὰρ ἐξ ἄλλης τινὸς φύσεως μᾶλλον, ἢ ἐκ καταμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [x] θηρωμένους γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς τοῦτα γινόμενα. ὡς οὖν εἶπεν ὁ Θεὸς τῇ μὲν προφήτᾳ δεῆσαι, καὶ δι' ὅλου μὴ μεταμελόμενον, αὐτὸ ἡμέρᾳ Σαμουήλος εἰς Γάλγαλα παραγένεται πρὸς Σαοῦλον. γεγανωμένου δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προσεῖχε, καὶ [y] καταπασσομένου, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, [z] δοῦλα μοι τὰ νικᾶν· ἅπαντα μέντοι πεκελεύσμενα [a] ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουήλος δὲ πρὸς ταῦτ' ὑπολαβών, πόθεν οὖν ἀκοὰς θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοᾷς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν πάντα εἰς θυσίας ἀπενεγκεῖν τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὴν ἐντολήν· καὶ παρεληφθῆναι ἄλλον μηδένα, πλὴν δὲ αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντα μόνον [b] αὐτὸν τὸν βασιλέα. πρὸς ἃ τί δεῖ πιθέσθαι βουλεύεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἐφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐχὶ θυσίαις, ἔλεγε, τιμᾶσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ [c] καταλληλιζόμενοι, καὶ μηδὲν ἄλλο πράττεσθαι καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν [d] ἀπειθεῖν δοκῇ. τιμᾶσθαι δὲ τῶν οὐχ ὑποπτοσομένων οὐδὲ ἀληθῆ καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ κεχαρισμένῳ [e] θρησκείων θρησκείαν, οὐτ' ἂν πολλὰ καὶ πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὐτ' ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεσθαι τοῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποστρέφεσθαι, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖσθαι. τοῖς δὲ ἓν καὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἂν φυλάξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς μνήμης ἔχεσι, καὶ τιθέναι μᾶλλον ἢ ἀφαιρεῖσθαί τι τούτων αἱρουμένοις ὑπισχνεῖσθαι· καὶ οὔτε θυσίαν ὑπιζητεῖ παρ' αὐτῶν. καὶ παρὰ θυσίων δὲ, [f] κἂν ᾖ λιπαὶ, πενίας ἥδιον τιμᾷ πλοῦ ἢ ἀφ' ὧν τὰ πολυτελέστατα δεξιᾶται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δι' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [g] καταφρονήσας γὰρ

o Πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε,] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε *Busb.*] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις *Bas. G. Aliique.*

p Ἐπί τε τῇ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπὶ τῇ δὲ β. *Vat.* Simpliciter τῇ τε δὲ *Bas.* in *Editis*, *Suida*, *Aliisque.*

* *Contemptui haberent & negligerent,*] Illum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Eius mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

q Παροξύνεσθαι,] Sic cum *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* προσκρούεσθαι *Bas. G. Aliique.*

r Ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σαοῦλον,] Desunt in *Coll. Big.* & *Voss.*

s Κελεύοι] Κελεύσαι pro κελεύοιτο *Big.* & *Samb.*

t Συνεχύθη·] Διεχύθη solus *Vat.*

v Ἁμαρτήμασι·] Aut cum *Epiphanio*, *Big. Samb.* & *Vat.* ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι προθυμήσεσθαι. namque alternant istæ phrases, sensu eodem servato.

x Θηρωμένους] Θηρωμένους μὲν γὰρ δόξαν *Vat.*

y Καταπασσομένου,] Καταπασσόμενον *Hen.* & *Busb.*

z Δοῦλά μοι τὰ νικᾶν·] Τῷ δούλῳ *Vat.* & mox παρ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Ὑπ' αὐτοῦ] *Coll. Big.* & *Voss.* παρ' αὐτοῦ.

b Αὐτὸν τὸν βασιλέα] Αὐτῶν *Samb.* ut supra p. 329. §. 2. a. f.

c Καταλληλιζόμενοι,] Καταλελειπόμενοι *Vat.*

d Ἀπειθεῖν δοκῇ.] Ἀπειθεῖν αὐτῷ δοκῇ *Big.* & *Samb.* ἀπειθοῦσι ἀντὶ τοῦ δοκῇ legisse videtur *Vet. Interpr.*

e Θρησκεύοντων θρησκείαν,] Θ πασεβοῦς ὢν αὐτὸν θρησκείαν *Big. Samb.* & *Vat.* Θρησκεύόντων αὐτῶν θρησκείαν *Gall.*

f Κἂν ᾖ λιπαὶ,] Κἂν ᾖ λιπαὶ τὰ πενίας, ἥδιον τιμᾷ μᾶλλον ἢ ἀφ' ὧν τὰ πλ. *Big.* & *Samb.* κἂν ᾖ λιπαὶ κ' τὰ τ πενίας, ἥδιον ἢ τιμιώτατα ἀφ' ὧν τὰ πλ. aut simile quid, olim viderat *Epiphan.*

g Καταφρονήσας] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* καταφρονήσας γὰρ καταμελήσας in *Editis*, *Aliisque.*

γὲ καὶ καταμέλησας ὧν ἐπέσταλε. πῶς οὖν οἴει τὴν θυσίαν [h] ἂν αὐτὸν προσδέξεσθαι ἐξ ὧν κατέκρινεν ἀπολεῖσθαι γινομένῳ· πολὺ εἰ μὴ [i] νομίζῃς [k] ὅμοιον ὀλέθρῳ τὸ θύσαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προστόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθήσεσθαι καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ἐρωμένῳ τοῦ προγόνου σοι Θεοῦ τοιαύτην ἠμέλησας. Σαοὺλος δὲ αἰτίαν [l] ὠμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. προφάσεις γὰρ τὰς ἐπιτολὰς ἔφη προφήτου· καὶ μέντοιγε δεόμενος καὶ τὸ ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλύσαι διαρπάζοντας αὐτὸς τὴν λείαν μήθ' ὑπισχεῖσθαι. ἀλλὰ συγγνώσκειν, [m] καὶ πρᾶος [n] ἴσθι· φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τὸ πρόσθεν ἁμαρτεῖν. [o] παρεκάλει δὲ τὸ προφήτου ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ὑπὲρ πλείστων τῷ Θεῷ. ὁ δὲ, ὡς γὰρ εἶδε τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῆει [p] πρὸς αὐτόν.

ε'. Σαοὺλος δὲ, κατασχεῖν βουλόμενος τὸν Σαμοῦηλον, [q] ἐλαμβάνετο τοῦ [r] διπλοΐδος, καὶ βιαίως τὸ ὅλκης ἀφῆκε τὸ μέσον ἐρωμένης ἀπεῖναι τὸν Σαμοῦηλον ἡρμένης, [s] διαφθεῖραι τὸ ἱμάτιον. ὁ δὲ προφήτης τὴν βασιλείαν ὅτως αὐτοῦ διαφθορὰν φήσας, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς δὲ μεταβαλεῖσθαι καὶ τρέπειν τὸν γνώμην ἀνθρωπίνῃ πάθος ὄντα, καὶ οὐ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σαοὺλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγνοήσαι δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δυνάσθαι· τιμῆσαί γε μὴν αὐτὸν παρεκάλει, ὡς πλήθους ὁρῶντος [t] σὺν αὐτῷ προσκυνούμενον [v] τὸν Θεόν· προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμοῦηλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν [x] προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἀγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυνθανομένου πῶς εἴη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ὑπὸ τέκνοις ὀδύρεσθαι καὶ πένθος [y] ἄλγη ἐποίησας, ὅτως ὀδυνήσῃ ὑπὸ σοῦ τοῦ διαφθαρέντος τὴν μητέρα. καὶ κελεύει προσαχθῆναι αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [z] Ραμαθὰν πόλιν [a] ἀπελαύνεται.

mare quod ad tuum respiciet sacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio destinaverat; nisi forte putas perinde esse ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exspecta, quod te vicissim regno privabit & potestate, qua subnixus & elatus ejus largitorem Deum insuper habuisti. Saulus autem tæsus est se male agere; atque peccatum *suum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum fecisse: attamen ex metu & propter timorem sibi à militibus incussum, illos non prohibuisse à prædæ direptione nec cohibuisse. sed ignosce *mihi*, *inquit*, & mitis esto *benignusque:* se enim cauturum esse, ne deinceps peccet. Prophetam autem obsecrabat ut reverteretur, & *tantisper maneret dum* pacificas Deo hostias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi spes affulserit, in eo erat ut domum abiret.

ε'. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo majori adhibita quod properantius discederet, vestimentum discindit. Cumque propheta dixisset, fore ut sic regnum ejus dilaceraretur, illudque habiturum esse virum bonum & justum; Deum enim suis de eo stare decretis, quippe quod sententiam mutare & ab ea discedere humanæ fragilitatis sit, non Dei potentiæ. Tum Saulus se quidem peccasse dicebat, sed quæ facta fuerint infecta reddere non posse; rogabatque saltem hoc honoris sibi coram populo haberet, ut secum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, simulque cum eo Deum adoratum ivit. Post hæc adductus est ad cum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum sciscitaretur quo modo mors acerba res esset, dixit *ad eum propheta:* quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamentationem & luctum excitasti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confestimque jubet ut Galgalis moreretur: ipse vero reversus est in urbem Ramatham.

IX. *Peccatum suum agnoscit Saulus.* 1 Reg. c. 15. *Agagum regem interficit Samuelus.* 1 Reg. c. 15.

ΚΕΦ. η'.

Οτι διδασκόντος Σαοὺλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμοῦηλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.

ΣΑοὺλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [b] πεπράξει κακῶν, ἐχθρὸν αὑτῷ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει [c] Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκείνην οὐκ ἔτι τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἦλθε τῷ προφήτῃ. Σαμοήλῳ δὲ, λυπουμένῳ περὶ αὐτοῦ, παύσασθαι μὲν τοῦ φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντα δὲ τὸ [d] ἅγιον ἔλαιον εἰς [e] Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πάλιν πρὸς Ιεσσαῖον πατέρα Ωβήδου, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [f] ὃν ἂν αὐτὸς ὑποδείξῃ βασιλέα ἡμῖν ὑποσόμενον. ὁ δὲ δεδιὼς φόνον, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοὺλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἠ καὶ φανερῶς· ὑποπτευόμενος δὲ Θεοῦ

SAulus autem rex *tum demum* sentiens quæ mala pateretur, qui effecerat ut Deus sibi inimicus esset, ascendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem significat) nec unquam *sæ filius unpost* illam diem in prophetæ conspectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem solicitudinem missam faceret, jussit Deus: sacro vero oleo assumpto in urbem Bethleema concederet ad Jessæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipse ei regnaturum esse significarit. Cumque diceret vereri se, ne Saulus si hoc sensisset, vel per insidias vel aperta vi perniciem ipsi structuret, promittente Deo facientequeut

Samuelo jubet Deus ut unum e filiis ejus unctum eat. 1 Reg. c. 16.

h Αν αὐτὸν προσδέξεσθαι] Iterum ex *iisdem* reposuimus particulum ἂν, quæ deerat in *Editis*.

i Νομίζῃς] Lege νομίζεις. COCC.

k Ομοιον ὀλέθρῳ] Ομοιον ὀλέθρου *Big. Samb* & *Vat.*

l Ωμολόγησε] Vel ὡμολόγει, ut in iisdem *MSS.*

m Καὶ πρᾶος] Καὶ νῦν πρᾶος ἴσθι legerat *Epiphan.*

n Φυλάξεσθαι] Φυλάξασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

o Παρεκάλει] Παρεκάλεσε *Busb.* & *Vat.*

p Πρὸς αὐτόν.] Πρὸς αὐτὸν *Samb.*

q Ἐπιλαμβάνετο] Ἐπιλαμβάνεται (*Coccejus*) *Samb.* à manu secunda, forsan ex *Zonara.*

r Διπλοΐδος,] Idem quod δίπλακος Hom. Od. τ. & Apollon. Rhodius lib. 1 v. 926. & 722 διπλοΐς & Anthol. lib III. c. xxxiii. Ep. 12. Ita etiam hic LXX. 1 Sam. xv. 27. Conf. cap. xiv. §. 2. infr. SPANH.

s Διαφθεῖραι] Διαχρίσαι τὸ ἱμ. *Vat.*

t Σὺν αὐτῷ] Forte σὺν αὐτῷ COCC

v Τὸν Θεὸν] Ita *Cocc.* & *Hudson.* reliqui editi habent τῷ Θεῷ nec video in *MSS.* mutationem, nisi mutaverit lectionem *Hudf.* ex iis quos non nominaverit. HAV.

x Προσκυνεῖ] Προσκυνεῖ τὸν Θεὸν *Vat.*

y Ἄγειν ἐποίησας,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.* & in margine.

z Ραμαθὰν πόλιν] Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 307. § 2. princ. Ἀρμαθὲν *Baf.* & *G. Altique.* Ἀρμαθὶ legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Gen Ἀρμαθὲμ· Ἀρμαθαὶμ LXX. Hebr. הרמתה Ἀρμαθὲ cap. xi. sequ. §. 5. & cap. xiii. §. 5. SPANH.

a Ἀπελαύνεται.] Ἀπελάσεται *Vat.*

b Πεπραχέναι] Ita ex *Big.* (Cocc.) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* πεπραχθεῖσι.

c Γαβᾶ.] Sic cum *Busb.* Γαβᾶ in *ceteris* Γαβαὰ Σαὰλ *S. Literis.* HUDS. גב *locus editus*, גבה *altitudo.* Hinc infr. Cap. xii. §. 4. ἐπὶ τὸν βουνὸν ἃ τὸ βασίλειον ἔχει· Gelenius hic βουνὸν per *Gabam* vertit: *ad Regiam urbem Gabam.* SPANH

d Ἅγιον ἔλαιον] Ἅγιον δὲ ἐλαίου *Busb.* & *Epiphan.* abs *Historico Divino.*

e Βηθλεέμην ἀπελθεῖν] Ita *Busb.* Βηθλεεμὶ *Baf. G. Altique.* Βηθλέμιν *Samb* mallem sane Βηθλεεμὶν, ut p. 305. §. 2. princip.

f Ὃν ἂν αὐτὸς] Ὃν αὐτὸς ὑποδείξω σοι *Busb.* & *Hen.*

ut ſalvus *illuc* proficiſceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atque eum omnes ſalutabant, ſimulque de adventûs cauſa percontabantur. Dicebat autem, ſe eò veniſſe, ut Deo ſacrificaret. Cum itaque rem divinam feciſſet, Jeſſæum una cum liberis vocat, ut ſacris veſcerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc eſſe cum qui rex futurus eſſet. A Dei autem propoſito aberravit. nam cum ex eo quæſiviſſet, an iſtum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, reſpondebat, ſpectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam reſpiciens, & hunc ſane idoneum exiſtimas qui imperet. ego vero non conſtituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, ſed animi virtuti: atque iſtum requiro qui eo nomine ſit omnibus numeris abſolutus; pietate & juſtitia & fortitudine & obſequio, ex quibus animi conſtat pulchritudo, *inſtructus* & exornatus. Hæc cum Deus dixiſſet, Jeſſæo præcepit Samuelus, ut ejus in conſpectum filios *ſuos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii ſe ſiſterent: quorum quidam ætate major Eliabus, ſecundus Aminadabus, tertius Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, ſextus vero Aſamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque reſponſo, neminem *ex hiſce*, ſciſcitatur ex Jeſſæo, ecqui præterea illi eſſent liberi. Cumque is dixiſſet, *unum* reſtare nomine Davidem; at paſtorem agere, pecorumque cuſtodiæ operam dare. jubet iſtum ſtatim evocari: ipſis enim, niſi ille adſit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adoleſcens colore flavus, * vividis oculis, & cætera pulcher. Hic eſt, cum tacite ſecum dixiſſet Samuelus, quem regnare Deo viſum eſt, ipſe quidem diſcumbit; ſibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jeſſæum & filios *ejus*. Tum ſumpto in conſpectu Davidis oleo, & ipſum eo perfundit, ſubmiſſeque in aurem dicit; & hoc ſigno eſt, quod Deus ipſum in regem elegerit. monebatque ut juſtitiam coleret, præceptiſque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permanſurum, ac domum *ejus* ſplendidam fore celebremque; porro Palæſtinos debellaturum eſſe; & cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viveret, illuſtrem habiturum, poſterisque ſuis, *cum moreretur*, relicturum.

Jeſſeum ad ſacra vocat, filioſque ejus in conſpectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 Reg. c. 16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Davidem tranſit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaſerunt &

Dei ſpiritu affiatur Davides, & Saulum dæmonibus agitatum cithara ad ſanam mentem reducit. 1 Reg. c. 16.

καὶ δόξης ἀσφαλείας ὁδὸν, [g] εἰς τὴν προειρημένην ἦκε πόλιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως [h] ἐπηρώτων. ἔλεγε δ' ἥκειν ἵνα θύσῃ τῷ Θεῷ. ποιησας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ιεσσαῖον μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμενος αὐτῶν τὸν [i] πρεσβύτατον τῶν υἱῶν ὠμορφίᾳ τε καὶ κάλλει, εἰκασεν ἐκ τῆς ὠμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. ἡμαρτηκὼς δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσει τῷ ἐλαίῳ τὸ νεανίσκον, ὃν αὐτὸς ἐπῃνημάκει, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον [k] ἔκρινεν· ὁ τὰ αὐτὰ βλέπων ἀνθρώπῳ, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀποβλέπων καὶ νεανίσκον, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον καὶ βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δὲ σωμάτων εὐμορφίαν ἔπαθλον προτίθημι τὴν βασιλείαν, [l] ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις [m] ταύτης ἐστὶ τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πᾶσι, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς σωφρονέστατον καλλος, καταμεμεγμένος. ταῦτα φράσαντος καὶ θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ιεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ὑποδείξαι Σαμήλος. ὁ δὲ πέμπει καλῶν ἐπίσησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ελίαβος, ὁ δεύτερος Αμινάδαβος, [n] Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναήλος, καὶ Ραήλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ασαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοὺς πρεσβυτέρους τῇ μορφῇ, [o] ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἱπόντος δ' ἐκεῖνα, πιαίνεται τοὺς Ιεσσαίου, μὴ πρὸς τέκνοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδες εἰσί. φήσαντος δὲ εἶναι [p] Δαυίδου τοῦνομα· ποιμαίνειν δὲ καὶ τὰ τῶν βοσκημάτων φυλακῆς ἐπιμελεῖσθαι. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν διαίταν οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. [q] ὡς δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χροιὰν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· οὗτός ἐστιν, εἶπων [r] ἡσυχῇ [s] πρὸς αὐτὸν Σαμήλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνεται μὲν αὐτός· κατακλίνει δὲ [t] ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ιεσσαῖον [v] μετὰ τῶν παίδων. ἔπειτα [x] λαβὼν ὁρῶντος τοῦ Δαυίδου τὸ ἔλαιον, [y] ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ ὠὴ ῥῆμα λαλεῖ. καὶ σημαίνει τοῦτ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἤρηται. [z] παρὴν δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκοον αὐτοῦ τοῖς προστάγμασιν· ἵνως γὰρ αὐτῷ προσμενεῖν τὴν βασιλείαν [a] ἐπὶ πολὺ χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ εὐδόκιμον γενέσθαι, [b] καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνεσι πολεμῇ, νικῶντα [c] καὶ περιόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἔξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμήλος μὲν ἀπαλλάσεται, ταῦτα παραινέσας· πνεῦμα δὲ τὸν Δαυίδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, [d] καταλιπὸν Σάουλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, καὶ θείᾳ πνεύματος εἰς αὐτὸν [e] μετοικισαμένου· τὸν Σάουλον δὲ περιῆρχεν [f] πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, [g] πνι-

g Εἰς τὴν προειρημένην] Ηλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν *Vat.* ἦκεν εἰς τ. πρ. π. *Big.* & *Samb.*

h Επηρώτων.] Aut ἀνεπηρώτων cum *Samb.*

i Πρεσβύτατον] Τὸν πρεσβύτατον υἱὸν Δι. *Vat.*

k Εκρινεν·] Κρίνει *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

l Αλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς·] Αλλὰ ψυχῶν ἀμείλη γ' ἀρετῆς juxta *Epiphan.*

m Ταύτης] Forte ταύτῃ COCC.

n Σαμαλος ὁ τρίτος] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* 1. Σάλαλος *Baſ.* & *G.* errore facillimo. Σαμας *Vat.* Σαμὰ LXXII. in *Epiphanii* codd. aliquot *Samael*, & *Samaiel*, in aliis *Samma*, *Samna*. & *Sammaa*.

o Επηρώτησε τὸν Θεὸν,] Ita cum *Big.* *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπερωτήσας.

p Δαυίδου τοῦνομα·] Ita cum quatuor *MSS.* Δαυίδιον *Baſ. G.* & *Vat.*

q Ως δ' ἦκεν ὁ Δαυίδης] Ως δ' ἦλθεν *Vat.*

* *Vividis oculis, & cetera pulcher.*] Μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν *Zonaras.* Pulcher aſpectu, *Epiphan.* Martium quiddam tuens, *Gelen.*

r Ησυχῇ] Ita cum *Samb.* juxta *Chæroboſcum.* ἡσυχῆ *Aliis.*

s Πρὸς αὐτὸν Σαμήλος,] Forſan leges πρὸς αὐτόν. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. *Boſius.* Imo ita intelliges πρὸς αὐτόν. Diſerte πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.*

t Υπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον,] Υφ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.* mente eadem.

v Μετὰ τῶν παίδων.] Μετὰ τῶν παίδων *Samb.* μετὰ τοὺς παῖδας *Busb.* & *Hen.* μετὰ λοιπῶν παίδων juxta *Epiphanium.*

x Λαβὼν ὁρῶντος] Καταλαβὼν *Vat.*

y Αλείφει τε] Ex *MSS.* editi ἀλήφατε.

z Παρὴν δ'] Παρήν τε *Vat. Hen.* & *Busb.*

a Επὶ πολὺ χρόνον,] *Coll. Voſſ.* εἰς π. χ.

b Καταστρέψεσθαι] Καταστρέψασθαι *Big. Samb.* & *Vat.*

c Καὶ περιόντα] Sic quidem volui cum Codicibus *Bigotii* (*Coll. Voſſ. Colcetо*) & *Sambuci.* νικῶντα καὶ περιόντα (forſan pro περιόντα) τῇ μάχῃ, κλέος τε ἀοίδ. *Baſ.* & *G.* καὶ περιόντα τῇ μάχῃ κλέος ἀοίδ. *Vat.*

d Καταλιπὸν Σάουλον.] Decore καταλιπὼν Σάουλον *Busb.* & *Hen.* pariterque καταλιπὼν τὸν Σάουλον *Big.* & *Samb.* eo caſu πνεῦμα τοῦ θεοῦ &c. *Zonaræ.* καταλιπὸν τὸν Σαοὺλον *Vat.*

e Μετοικισαμένου·] Μετοικήσαντος τὸν Σάουλον τοῦ προείχε) *Busb.* & *Hen.*

f Πάθη τινὰ] Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* πάθη δεινὰ *Baſ. G.* & *Vat.*

g πνι-

[g] πνιγμὸς αὐτῷ καὶ [h] φραγγάλας ἐπιφέρουσα, ὡς τὸς ἰατροὺς ἄλλω μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐπῳδὴν ἐξεύροι δωσόμενος καὶ ψάλλειν ἐπὶ [i] κινύρᾳ, τοῦτον σκέλουσιν ζητήσαντας, [k] ὁπότ' ἂν αὐτῷ [l] πορεῖοι τὰ δαιμόνια καὶ παρεῖεν, πιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς [m] σπένδα ψάλλειν, καὶ τὰς ὕμνους ἐπιλέγειν. [n] ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι προστάξει τοιοῦτον ἄνθρωπον. φησαντος δέ τινος [o] αὐτῷ τῶν παρόντων, ὡς [p] Βηθλεέμη πολὺ τεθεᾶσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱὸν, [q] ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, [r] τἄλλα [s] πολλῆς σπουδῆς ἄξιον, [t] καὶ [v] ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πολεμικὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, σκέλουσιν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τὸν πιμνίων ἀποσπάσαντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, πρὸς τὴν εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκοὴν τοῦ νεανίσκου. ὁ δὴ Ἰεσσαῖος πέμπει τὸν υἱὸν, καὶ ξένια δὸς χαρίσεται τῷ Σαούλῳ. [x] ἐλθόντος δὴ, ἤσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, ἀεὶ πάσης [y] εἶχε τιμῆς. ἐξηύρετο γὰρ αὐτὸν· καὶ πρὸς τὴν [z] ἀπὸ τῶν δαιμόνων παροχλῶ, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ὢν, [a] λέγων τε τὰς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ [b] κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν Σαούλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς Ἰεσσαῖον, ἐᾶσαι [c] παρ' αὐτὸν τὸν Δαυίδην κελεύων· ἤρεσκε γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. [d] τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὴ κατέχειν.

spiritus malefici, qui suffocationes illi & strangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; si quis vero esset excantandi peritus & cithara psallendi, jusserunt, ut illo quæsito, quotiescunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis esset, ut ad caput ejus adstans psalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non distulit, sed *fatis* mandavit ut de hujusmodi homine sibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis se vidisse Jessæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, speciosum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, psallere scientem & hymnos canere, studiisque bellicis exercitatissimum; missis ad Jessæum nunciis, jussit ut Davidem à gregibus abductum ad se mitteret; velle enim ipsum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama acceperit. Jessæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque veniisset, *eo* delectatus est *Saulus*; eoque armigero usus, in summo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujusmodi quid ei contingeret, solus erat medicus; hymnos recitans & cithara psallens, facientque ut Saulus sui compos fieret. Mittit igitur ad Jessæum patrem adolescentis, postulans ut Davides apud se maneret; illius enim conspectu & præsentia se mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, concessit ut illum apud se retineret.

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 *Reg. c.* 16.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ὑπὸ Σαούλου βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιαθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

CAP. IX.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, susceperunt Palæstini: utque, post Goliathum à Davide interfectum, cum clade discesserunt.

Χρόνοις δ' ὕστερον ὑπὸ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι [e] πάλιν συνελθόντες, καὶ δυνάμιν [f] ἀθροίσαντες μεγάλην, [g] ἐπῆσαν τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ μεταξὺ [h] Σωχῶν καὶ [i] Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς [k] τὸν στρατιὰν καὶ Σαούλος· καὶ ἐπί τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τὸς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐπὶ ὁμοίου δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαούλου στρατοπεδεύσαντος. [l] διέρηκτο δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσης αὐλῶνος τοῦ [m] ὁρῶν ἐφ' ὧν ἦν. κατελθὼν οὖν [n] τις τοῦ ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, [nn] Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὴ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἦν γὰρ πηχῶν

Cæterum aliquanto post Palæstini denuo congregati, coactisque magnis copiis, bellum Israëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi castra metantur. Saulus autem adversus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum suis consedisset, facit, ut Palæstini castra quidem priora relinquerent, simile vero jugum, è regione illius cui Saulus insederat, castris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus consistebant interjecta. Itaque cum quidam è castris Palæstinorum descendisset, nomine Goliathus, & ex urbe Gitta, vir immanis staturæ (erat enim quatuor cubitorum & unius spi-

Palæstini rursus bellum inferunt Israëlitis. 1 *Reg. c.* 17.

Goliathus ultra sex cubitos longus ad singularem pugnam provocat Is-

---

[g] Πνιγμὸς αὐτῷ] Πῆγμα καὶ ἕξ. *Vat.*

[h] Στραγγάλας] Lib IX. inf. c. 4. §. 6. στραγγάλη διέθηκε. Στραγγάλη *locus supplicii* apud Plutarchum in Ag. & Cleomene p. 824. A. Heic verò de morbo Sauli. SPANH.

[i] Κινύρᾳ,] Κινύρα ὄργανον μουσικὸν Hesych. & LXX. xvi. 16. 1 Sam. ψάλλειν ἐν κινύρᾳ Hebr. בכנור Vulgat. psallere citharâ. vid. Gen. IV. 21. & Cap. inf. XI. §. 3. SPANH.

[k] Ὁπότ' ἂν αὐτῷ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ὁπόταν in *Aliis.*

[l] Πορεῖοι τὰ δαιμόνια] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* πορείη *Basil. G.* & *Vat.* ibique ταραχὴ *Hen.* & *Busb.*

[m] Σπένδα ψάλλειν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἐσπένδα. mox ψάλλειν τε *Samb.*

[n] Ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν,] Eo modo *MSS.* Σαοὺλ δ' οὐκ ἐμ. *Basil.* & *G.*

[o] Αὐτῷ τῶν παρόντων,] Illud αὐτῷ inseruimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[p] Βηθλέεμη πολὺ] Ita ut supra p. 332. §. 1. ex *Busb.* (*Coccejo*) *Hen.* & *Vat.* Βηθλεεμῖς in *Editis*, *Aliisque.*

[q] Ἔτι δὲ παῖδα] Ἔτι δὲ καὶ παῖδα *Samb.*

[r] Τἄλλα] Ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὰ δ' ἄλλα in *cæteris.*

[s] Πολλῆς σπουδῆς ἄξιον,] Πολλῆς deest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Vet. Interpr.* cum *Editis*, *Aliisque.*

[t] Καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Καὶ ἐν καὶ *Big.* & *Samb.* & forsan *Vet Interpr.* qui vertit, *nec non.*

[v] Ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους,] Quales ὑμνωδοὶ à Græcis dicti, & vulgò pueri seu adolescentes ad id delecti, ut noto ad Callimachum. SPANH.

[x] Ἐλθόντος] Ἐλθόντι δὴ ἤσθη soli *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

[y] Εἶχε τιμῆς.] Ηγε *Busb. Hen.* & *Glycas.*

[z] Ἀπὸ τῶν δαιμόνων] Vel ἀπὸ τῶν δαιμονίων, ut *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

[a] Λέγων τε τὰς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ κινύρᾳ,] Quod utrumque præstabant οἱ κιθαρῳδοί, Callim. H. in Apoll. v. 12. μήτε σιωπηλὰ κίθαριν· SPANH.

[b] Κινύρᾳ] *Al.* κινύρᾳ.

[c] Παρ' αὐτὸν] Παρ' αὐτῷ *Samb.* & *Big.* παρ' αὐτῷ mavult *Coccejus.*

[d] Τὸν δ' οὐκ ἀντειπεῖν] Forte ὁ δὴ οὐκ ἴσχυεν ἀντειπεῖν vel ὁ δὴ οὐκ ἀντεῖπε τ. σ. συνεχώρησε δὴ, vel ὃν κατέχειν. COCC.

[e] Πάλιν συνελθόντες,] Illud πάλιν è *MSS.*

[f] Ἀθροίσαντες μεγάλην,] Συναθροίσαντες *Vat.*

[g] Ἐπῆσαν τοῖς Ἰσραηλίταις·] Ἐφῆσαν *Vat.*

[h] Σωχῶν καὶ] Συκχὼθ καὶ Ἀζεκα LXX. Hebr. שוכה יעקה, vid. Lib. VII. c. 10. §. 1. SPANH.

[i] Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι] Ita cum *Epiphanio*, congrue satis ad *S. Literas.* Ἀζηχᾶς, aut Ἀζήκης in *Editis* & *MSS.*

[k] Τὸν στρατιὰν καὶ Σαούλος·] Τὸν στρατιὰν ὁ Σαούλος *Vat.*

[l] Διέρηκτο δ' ἀπ' ἀλλήλων.] Διεσπᾶτο δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσος δ' αὐλὼν τοῦ ὄρους *Vat.*

[m] Ὁρῶν] Vulg. ὄρων. mox *Cocc.* ἦσαν.

[n] Τις τοῦ ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τὶς τῶν Παλαιστίνων στρατόπεδον *Basil. G. Alique.*

[nn] Γολίαθος ἔνομα,] Sic *Basil. G.* forma probabili. Γολιάθης perpetuo *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* modo legitimo. Γολιὰθ *Zon. Cedren* & *Glyc.* ex *S. Literis.*

ſpithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia ſiclorum pendebat, cuſpide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigioſæ membra tegi; haſta erat non leve geſtamen dextræ, ſed quam & ipſe humeris ſuſtinebat; quin & lanceam ſexcentorum ſiclorum habebat; multique eum ſequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquit*, cum hic Goliathus inter utramque aciem conſtitiſſet, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos "quidem à pugnæ diſcrimine & periculis libero. "quæ nos adigit neceſſitas, ut exercituum jactu"ram acie conſligendo faceremus? date è vobis "aliquem, qui mecum deſcendet in certamen; "* atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vi"cerit: is enim populus alteri ſerviet, cujus civis "ſuperior fuerit. multo enim melius eſſe & con"ſultiſſimum, unius periculo quæ vultis aſſequi, "quam omnium". Hæc loquutus in caſtra ad ſuos revertitur. Die autem proximo iterum egreſſus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hoſtes provocare non deſtitit: adeo ut non mediocri terrore perculſi fuerint Saulus & exercitus. Et inſtructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conſerendas veniebant.

Saulitas. 1 *Reg.* c. 17.

Davides, à patre in caſtra miſſus, petit ut ſibi liceret cum Goliatho congredi. 1 *Reg.* c. 17.

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæſtinos gereretur, Saulus Davidem ad Jeſſæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in ſocietatem belli & periculorum miſerat. Ille vero primum quidem ſe ad greges rurſus & pecus paſcendum recipit. at non multo poſt ad Hebræorum caſtra venit miſſus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, ſciretque quid ageretur. Cum autem rurſus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eiſque* exprobraret, neminem illorum ea eſſe fortitudine, ut ſecum in certamen deſcendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæſtinus exercitum probro affecerit & contemptui habuerit, valde indignatus eſt, & ad fratres ſuos ajebat; ſe paratum eſſe ad hoſtem ſingulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum ſupra quam ætas fert audacem eſſe, & quid ſibi deceret plane neſcire: juſſitque ut ad greges ſuos & ad patrem ſe conferret. Is vero fratrem reveritus *ab eo* digreſſus eſt, & apud militum quoſdam verbis præ ſe tulit, quod *ipſe* vellet cum * *Palæſtino* provocante congredi. Juvenis autem propoſito ſtatim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad ſe jubet accerſi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, animum deſpon"deas, nec quid extimeſcas, ô Rex, ego elatos "hoſtis ſpiritus comprimam, ſimul ac cum ipſo "pugnam conſeruero, magnumque & procerum

ο Τεσσάρων] Sex cubiti legitur in Sacris literis. REL.

p Σίκλων,] Σίκλων ἑξάκις *Vat.* σίκλων χαλκῶ legerat *Vet. Interpr.* σίκλων χαλκῶ καὶ σιδηρῶ LXXII.

q Κνημίδας χαλκέας] Ita ex *Editis* cum minima mutatione vocis κνήμας in κνημίδας, approbantibus *MSS.* in quibus κνημίδας χάλκεα ὁπλῖα εἶχοι ἰδεῖν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in *Vet. Interpr.*

r Σκεπάσαι] Ita cum *Cod. Vat.* articulus *cæteris* negligitur. μέρη etiam dixit pro μέλη. De hac hiſtoria videſis *Glycam* & *Zonaram*

s Βάσαγμα] Βασαγὴ, βάρος Heſych. SPANH.

t Λέγε·] Ἐλεγε· μάχης ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπ. *Vat.*

v Ἡμῶν συμπεσοῦσαν] Ὑμῶν *Big.* & *Samb.*

x Μαχεῖται] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphanio*, vel etiam μάχῃ. in *Editis* μάχεσθαι.

* *Atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vicerit:*] Atque totum bellum unius victoria terminabitur, *Epiphan.*

y Τὸ δὲ πολέμου τέλος] Τὰ δὲ πολέμου τῷ νενικηκότι *Vat.*

z Ὧν ἂν ὁ νικήσας γένηται.] Ita cum *Big.* & *Samb.* articulus ὁ deeſt *Editis*, *Aliiſque.* οἷς ἂν νικήσας *Vat.*

a Πολὺ δὲ κρεῖττον] Forſan melius πολλῷ cum *Big Samb.* & *Epiphanio.*

ο πεσάρων ἑ ασπιδμῶς, ὅπλα τῇ φύσῃ τὸ σωμάτιος ἀναλογοῦντα περικείμενος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἀργύρου πέντε χιλιάδας P σίκλων, κράνος δὲ ἑ Q κνημιδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς ἅτου ὑπάρχειν δόξαν· τὸ μέγεθος R σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν οἷον ὑφαίνειν· S βάσαγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, εἶχε δὲ ἑ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· στὰς τοίνυν ὁ Γολιάθος ἔτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφῆκε μεγάλην, ἑ πρὸς τὸν Σαοῦλον ἑ τοὺς Ἑβραίους T λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς ἑ κινδύνων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀναγ"κη τὴν στρατιὰν V ἡμῶν συμπεσοῦσαν καταπονεῖν; δότε "δ' ὅς τις ἐμοὶ X μαχεῖται τῶν ὑμετέρων, ἑ βραβεύ"σηται Y τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ νενικηκότι· δου"λεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, Z ὧν ἂν ὁ νικήσας γέ"νηται. a πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι ἑ b σωφρονέστερον, ἑνὸς "κινδυῶ λαβεῖν ὁ c βλέπετε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. d τῇ δ' ἐρχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποίησε λόγους, καὶ μέχρι τεσσαρακοντα ἡμερῶν ὃ διέλειπε προκαλούμενος ὅτι τοῖς προειρημένοις τοὺς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι e αὐτὸν τὸν Σαοῦλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρεπέπαυντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τῷ δὲ πολέμῳ συνεχομένῳ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, f ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε τὸν Δαυίδην πρὸς τὸν πατέρα Ιεσσαῖον, ἀγομένου αὐτοῦ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, οὓς ὅτι συμμαχίαν καὶ τοὺς κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὅτι τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων προήγετο. μετ' ὀλίγον δὲ ἦλθε πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς g ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσων τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνώσων τί πράττουσι. οἱ δὲ Γολιάθου πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ἐνειδίζοντος, ὅτι μηδεὶς ἐστιν h ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ πολεμᾶν καταβήσεται· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλοῦντος i ὁ Δαυίδης πρὸς οὓς ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὸν στρατιὰν καὶ κακίζοντος δὲ Παλαιστίνου, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ k πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ελίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῶς προσποιούμενος εἰπὼν· σκέλλυσί τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τὸν πατέρα βαδίζειν. καταδεηθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅπη θέλοι l μάχεσθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δὲ οὗτος τῷ Σαοῦλῳ τὴν νεανίσκου προαίρεσιν, m μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ n πυθομένου τί βούλεται καὶ λέγειν, "ο μὴ "ταπεινὸν, εἶπεν, ἔσω φρόνημα, μηδὲ δύλαβες, ὦ "βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν δὲ πο"λεμίου, χωρήσας αὐτῷ πρὸς μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ "με-

b Σωθησόμεθα,] Forte σωθησόμεθα. COCC.

c Βλέπετε, ἢ πάντων] Ita plerique *MSS.* & *Vet. Interpr.* βούλεσθε τὸν πάντων *Baſ. Coll.* vero *Big.* & *Voſſ.* pro ἀπέστειλε habet ἀπέλυτε.

d Τῇ δ' ἐχομένῃ] Τῇ δ' ἐχομένῃ *Samb.* eodem ſenſu.

e Αὐτὸν τὸν Σαοῦλον] Αὐτόν τε τὸν Σάουλον *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

f Ο Σάουλος ἀπέστειλε] Articulum ſupplevimus ex *MSS.*

g Ὑπὸ δὲ πατρὸς,] Παρὰ δὲ πατρὸς *Busb.* & *Hen.* & mox κομίσαι τοῖς *Vat.*

h Ανδρεῖος ἐν αὐτοῖς,] Ανδρεῖος αὐτοῖς *Vat.*

i Ο Δαυίδης] Ita cum quatuor *MSS.* in *reliquis* deeſt articulus.

k Πρεσβύτερος] Ita *Baſ. G.* Atticorum more πρεσβύτατος *Big. Samb.* & *Vat.* quod præfert *Boſius.*

l Μάχεσθαι] Μαχεσθήναι *Vat.*

* Palæſtino *provocante congredi.*] Verbum iſtud agnoſcit *Vet. Interpr.*

m Μεταπέμπεται] Μεταπέμπει αὐτον *Samb. Busb.* & *Epiphan.*

n Πυθομένου τί] Πυθανομένου *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

o Μὴ ταπεινὸν,] Μὴ ταπεινὸν ἔσω τὸ φρόνημα μηδ' δύλαβείς, εἶπεν, ὦ βασ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

q Κύ-

"μέγαν ὑπ' ἐμαυτῷ [p] βαλών. [q] ἡδοίμην μὲν αὐτὸς ὕτω
"καταγέλαστος, ἔνδοξον ἢ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδὲ
"ὑπ' ἀνδρὸς πολεμεῖν ἤδη δυναμένης καὶ πεπαιδευμένης πα-
"ρατάξει καὶ μάχαις, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος
"καὶ ποσὶν ἔχοντος [r] τὴν ἡλικίαν ἀπροβάτου.

γ'. Τὸν δὲ Σαοὺλ τὸ μὲν πολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὸ ἄφοβον θαυμάζοντος, ὁ γεγηρακὼς δὲ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ παιδὸς πρὸς εἰδότα πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "πεῖσαι", εἶπε Δαυίδης, "ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαρρῶν [s] ὄντι μετ' ἐμοῦ· πε-
"πείραμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γάρ, [t] ἐ-
"πελθόντα μοι ποτὲ τοῖς προβατίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρ-
"να, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸ μὲν ἄρνα ἐκ
"τοῦ στόματος ἐξαρπάζω δεδοικότος· αὐτὸν δὲ ὁρμήσαν-
"τα ἐπ' ἐμὲ τῇ οὐρᾷ βασάσας καὶ προσρίξας τῇ γῇ,
"διαφθείρω. ταὐτὸ δὴ καὶ [u] ἄρκτον ἀμυνόμενον [x] διέ-
"πτευσα. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκεῖνον [y] εἰ-
"ναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν θρασύτητα,
"καὶ βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεὸν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον
"ἐμοὶ ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιαύτῃ καὶ τῇ τόλμῃ δεδοὺς ὅμοιον ἡνίοχον τῷ δὲ Θεὸν Σαοὺλ δεξάμενος, ἀπιθι, φησὶ, πρὸς τὴν μάχην. καὶ προσβὰς αὐτῷ τὸν αὐτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικεφαλαίαν ἁρμόσας, [z] ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυνόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ δηλαδὴ ἐμεμαθηκὼς φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μὲν, εἶπεν, ὦ βασι-
"λεῦ, σοὶ ἔστω κόσμος καὶ [a] βασιλεύειν δυναμένῳ,
"συγχώρησον δὲ ὡς θέλω σε καὶ ὡς ἐγὼ βούλομαι μα-
"χεσθῆναι". πίπτειν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὸν βακτη-
ρίαν ἀράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βα-
λὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικὴν, καὶ σφενδόνην ἐν
τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ἐπὶ τὸ Γολίαθον ἐπορεύετο. κα-
ταφρονεῖ δὲ ὅτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ
προπηλακίσειν, ὡς ἀπὸ [b] ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νε-
νόμισται [c] τοιοῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὲ κύνας
ἀπελαύνομεν καὶ φυλασσόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώ-
που κύνα εἶναι δοκεῖ; ὁ δὲ οὐκ ἔτι τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χεί-
ρω κύνος αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀρ-
γὴν τὸν [d] Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ πέμπει ἐκ τοῦ [e] προσ-
ηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ὑπέσχετο τὰς σάρκας αὐτοῦ
τοῖς ὀρνέοις καὶ τοῖς μετεώροις [f] διαπασασθαι. ἀμεί-
βεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ μοι [g] ἐν ῥομ-
φαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώραξι· ἐγὼ δὲ χωρῶν
ὅπλ σε, τὸν Θεὸν ὡπλισμένος, ὃς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν
φαλαγγα χερσὶ τῇ ἡμετέραις ὀλολέσει. καρφόμισω μὲν γάρ
σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ θά-
ψαι Παλαιστίνων· μαθησόμενα δὲ πάντες, ὅτι προέσηκεν Ἑβραίων τὸ
θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς [h] τούτου ἐστὶ τὸ κηδόμε-
νον. ἡ δὲ ἄλλη παρασκευὴ καὶ δυνάμεις ἀνωφελεῖς, Θεοῦ
μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων
εἰς ὠκυπορίαν καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βαδίζει ἐπὶ τὸν
Δαυίδην προθυμούμενος· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς
γυμνὸν ἐμὲ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀπόνως ἀναιρή-
σειν.

"mihimet subjecero. Sic quidem iste ab omnibus
"irridebitur, tuus vero exercitus gloriam confe-
"quetur: si non à viro ad bellum idoneo aut aciei
"instruendæ ducendæque perito, sed ab illo qui
"puer esse videatur, eaque revera sit ætate, occi-
"di contigerit.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congrederetur, "hæc, ajebat Davides, polliceor, Deo
"fidens quod mecum erit: ejus enim expertus
"sum auxilium. Nam leonem, cum greges meos
"aliquando adortus esset & agnum abripuisset,
"persequutus apprehendi; & ferae quidem de fau-
"cibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me in-
"surrexisset, cauda subiatam ac in humum adsli-
"ctam occidi. * quin & idem plane feci, dum ur-
"sum ulciscor. Itaque & hostis ille aliquid ex fe-
"rum *ferarum* numero esse existimetur, multa in
"exercitum probra jaciens, & in Deum nostrum
"convicia effundens, qui ipsum *viribus ferocientem*
"mihimet subjiciet.

Deo fidens Saulo polliceturse vi-ctorem fore.

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni omnia ex animi ejus prompti strenuique sententia succederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi suam imposuisset, & *suo cum* accinxisset gladio, loricaque induisset, dimittebat *eum*. Davides autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua sint ornamen-
"ta, qui & illa gestare potes; mihi vero ut servo
"tuo concede pugnam prout & ipse volo capes-
"sere". Arma itaque deponit: ac sublato baculo, & quinque è torrente lapidibus in peram pastoralem conjectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum versus. Cum autem hostis eum ita ad se accedentem vidisset, contemptui habet, & dicteriis cum incessit; quasi non armis, quibus adversus hominem uti moris est, ista gerens secum pugnaturus prodeat, sed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipsum canem, non hominem esse putaret? Ille autem nihil hujusmodi *esse*, sed vel cane eum deteriorem existimare respondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus est se carnes ejus bestiis terrestribus daturum esse, & volucribus aëriis sparsurum. Illi vero subjicit Davides. Tu quidem cum gladio & hasta & lorica me aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura est, qui & te & totum vestrum exercitum manuum nostrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis canibus tui similibus tradam: & discent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejusque providentia arma nobis viresque suppeditet. at aliusmodi parum valent apparatus & potentia, nisi Deus præsens cœptis adspiret. Palæstinus autem, quo minus festinaret & cursu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem versus proficiscitur; contemptum præ se ferens, fiduciaque fretus se facillime inermem simul ac ætate puerum perimere posse.

Davides, depositis Saulis armis, cum pera pastorali & funda in Palæstinum progreditur. 1 Reg. c. 17.

5. Ve-

p Βαλών.] Ita cum *Big.* (*Coll. Viss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ὑπ' ἐμαυτῷ κἀμὲ. ὑπ' ἐμοῦ δὲ λαβὼν *Vat.*

q Ἡδοίμη μέν.] Ἡδοίμη μὲν ἂν αὐτὸς ὕτω. *Big.* & *Samb.*

r Τὴν ἡλικίαν.] Illud *τὴν* inseruimus ex *MSS.*

s Ὄντι μετ' ἐμοῦ.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅτι μετ' ἐμοῦ.

t Ἐπελθόντα μοι.] Προσελθοντά *Vat.*

u Ἄρκτον ἀμυνόμενον.] Ita, asteriſmo Attico, *Bas. Big. Samb. Hen.* & *Bas.* unde ventus ἄρκτος κλαῖε. ἄρκτον *Gen Vat.* & *Vulgus.*

* Quin & idem plane feci,] Idem & ursō faciente, in eo ultus sum, *Epiphan.* sic etiam ursum, defendens gregem excepi, *Clericus*

x Διέπτευσα.] Διαβλέπει *Vat* & mox ὃ pro ἐν *Samb* & *Vat.*

y Εἶναί τι τῶν θηρίων,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* τι deest.

z Ἐξέπεμπεν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb.* & *Vat.*

a Καὶ βασιλεύειν] Καὶ deest *Vat.*

b Ὅσα πρὸς ἀνθρώπου] Οἷα *Big.* (*Coll. Viss.*) *Samb.* & *Vat.* mente non alia.

c Τοιοῦτ' ἔχων] Ταῦτ' ἔχοι μᾶλλον *Vat.*

d Γολίαθον·] Hic quidam Γολιάθου *Coll. Big.* & *Viss.*

e Προσηγορίας τοῦ Θεοῦ,] Vide *Grotium* ad *Matt* c. 22. v. 44. p. 211. HUDS. Vetus, *ex vocabulo Dei sui.* Josephus forte intellexit באלהי רוד notari באלהי COCC.

f Διαπασασθαι.] Διαρπασαι *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ἐν ῥομφαίᾳ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἐν deest.

h Τούτου ἐστὶ] Τοῦτ' ἐστι κηδόμενον *Big.* & *Samb.* τοῦτο ἐστι κηδόμενον *Vat.*

i Πα-

XI. *Goliathum funda & lapide victum superat atque necat.*

ς. Verum antagoniſtæ occurrit juvenis cum occulto ſuo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum deprompſiſſet fundæque adaptaſſet, *eum* in adverſam Goliathi frontem jacit, qui vi ſua ad cerebrum uſque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem jacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat. Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palæſtini. nam ſpectatiſſimum *è ſuis* proſtratum videntes, & de rerum ſumma *jam* metuentes, non amplius *in acie* conſiſtere decreverunt; ſed in turpem & ignominioſam fugam ſemet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & univerſus Hebræorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque cæſis, eos uſque ad Gittæ fines & portas Aſcalonis perſequuntur. Et è Palæſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reverſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in ſuum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo conſecravit.

ε. Απαντᾷ ᾗ ὁ νεανίσκ῾ος μετὰ συμμάχυ μὴ βλεπομένυ τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ᾽ ἦν ὗτ῾ος. καὶ ἀνελόμεν῾ος ἐκ τ῀ πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέβηκεν ἐκ τοῦ χειμάῤῥυ λίθον ἕνα, καὶ ἀρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλ῾ει ἐπὶ τ῀ Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλυ τὸ βλῆθεν· ὡς δ᾽ὑπὸ καρωθέν῾α πεσεῖν τ῀ Γολίαθον ἐπὶ τὴν ὄψιν. θραμὼν δ᾽ ἐφίσ῾α τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνυ, μάχιμεραν ἐκ ἔχων αὐτὸς, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτ῀. πεσὼν δ᾽ ὁ Γολίαθ῾ος, ἤτ῾α καὶ Φυγὴ γίνε῀ι Παλαισίνοις. τ῀ γὰρ δοκιμώτ῀ατον ἰδόντες ἐρριμμένον, καὶ πρὸς τ῀ ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν [k] διεγνώκεσαν· ἀλλ᾽ αἰσχρᾷ καὶ ἀνάσμῳ Φυγῇ πρόθυμοι ὄντες [l] αὐτὸς, ἐξαρπάζειν τ῀ κινδύνων ἐπῄρῶντ῾ο. Σαοὺλ῾ος ᾗ καὶ πᾶς ὁ τ῀ Εβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν [m] εἰς αὐτὸς· καὶ πολλὸς ἀποσφάττοντες διώκυσιν ἄχρι τ῀ Γίττης ὁρίων καὶ τ῀ πυλῶν τ῀ [n] Ασκάλων῾ος. καὶ ἐνίκησαν μὲν τ῀ Παλαισίνων εἰς χιλιομυριάς· δὶς ᾗ τοσαύτοις τραύμασιν γίνονται. Σαοὺλ῾ος ᾗ, ὑποστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τὴν ᾗ κεφαλὴν ὁ Γολιάθ῾ου Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

ΚΕΦ. ί.

Davidi ob res præclare geſtas invidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palæſtinorum capita attulerit.

Δαυίδῃ ἀριστεύσαντι φθονεῖ ὁ Σαοὺλ῾ος· καὶ, θραξάμεν῾ος ἀφορμὴν πρὸς τ῀ κατ᾽ ἐκείνυ ἐπιβυλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τ῀ Παλαισίνων.

Saulus, ob res præclare geſtas Davidi invidens, ſtatuit eum periculis objicere. 1 Reg. c. 18.

SAuli autem invidiam & odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occiſas eſſe Palæſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, juveni vero multas myriadas adſcribi; & ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt *tam* glorioſam acclamationem deeſſe ac regnum, Davidem metuere & ſuſpectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amoviſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

Φθόνον δὲ καὶ μῖσος ὤρ῀ε Σαοὺλ῾ος πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζυσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μὲ῀ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σαοὺλος ἀπώλεσε Παλαισίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης [o] ἀφανίσ῾ε. τούτων δ᾽ ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τ῀ μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογισάμενος μηδὲν ἄτ῾ως μὴ λαμπρὰν ὑφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερῆν αὐτῷ, φοβεῖσθαι καὶ ὑποπτεύειν ἤρξατ῾ο τ῀ Δαυίδην. καὶ τ῀ μὲν πρώτης [p] τάξεως· ἐπεὶ τῷ δεῖ πλησίον αὐτὸ καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταπεμψας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δὺς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, [q] ἀσφαλεστέραν ᾗ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβούλετ῾ο γὰρ εἰς τὰς πολεμίους αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τιθηνεξόμενον.

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium ſponſa datur, modo is Saulo DC. *afferat Palæſtinorum capita.*

2. Davides autem, Deum ſibi ubique *præſens* in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifeſto ſe proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad inſidias Davidi ſtruendum occaſionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipſi *eam* accepturo pe-

β. Δαυίδης ᾗ, πανταχῆ τ῀ Θεὸν ἐπαγόμεν῾ος [r] ὅπυ ποτ᾽ ἀφίκοιτο, κατώρθυ, καὶ διὰ πραγῶν ἐλέπετ῾ο· ὡς, δι᾽ ὑπερβολὴν τ῀ ἀνδρείας, [s] τόν τε λαὸν αὐτ῀, καὶ τὴν Σαοὺλ῾ος θυγατέρα, παρθένον ἔτι οὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, καὶ [t] πάθος ὑπερκεφλοῦντ῾ο ᾐδέσθη φανερὸν, καὶ προβεβλῆσθαι πρὸς τ῀ πατέρα. ὁ δ᾽, ὡς ἐφορμῇ [v] χρησόμεν῾ος τ῀ ὑπὲ Δαυίδου ὑπεβλῆς, ἡδέως ἤκυσε· καὶ δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τὸς τ῀ ἔρωτα μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, γνησιωτέρυ καὶ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ λησομένῳ. [x] "καπυ-

i Παλαισίνοις.] Τοῖς Παλαιστίνοις *Vat.*

k Διεγνώκεσαν·] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* διέγνωσαν.

l Αὐτὸς.] Αὐτὸς & ἑαυτὸς *Big.* mente eadem.

m Εἰς αὐτὰς.] Sic cum *MSS.* ἐπ᾽ αὐτὰς *Baſ.* & *G.*

n Ασκάλων῾ος.] Ex *S. Literis* Ακκάρων῾ος. HUDS. Malim Ακκαρῶν῾ος, uti legitur. 1 Sam. 17. 52. ſed & οἱ ὁ ibi habent ἕως τ῀ πύλης Ασκαλῶν῾ος, ubi in Hebræo eſt שערי עקרון πύλυ Ακκαρῶν῾ος. REL.

o Αφανίσε.] Iterum ex *MSS.* ἀφανίσεις in *Editis*, contra canonem Grammaticum.

p Τάξεως·] Παρατάξεως *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.*

q Ασφαλεστέραν] Σφαλερὰν *Big.* & *Samb.* melius *Baſ. G.* & *E-piphanius* αὐτῷ imputant Saulo.

r Οπυ ποτ᾽ ἀφίκοιτο,] Ita *Vat.* ὅπη ποτ᾽ ἀφίκοιτο *Baſ.* & *G.* ὅποι ποτ᾽ ἀφίκοιτο *Big.* & *Samb.* Poſſumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης ᾗ, πανταχῆ τ῀ Θεὸν ἐπαγόμεν῾ος, ὅπυ ποτ᾽ ἀφίκοιτο κατώρθυ.

s Τόν τε λαὸν] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόν τε λαὸν αὐτῆ ἑαῦν, καὶ τὴν *Baſ.* & *G.*

t Υπερκεφαλοῦντ῾ος] Aut ὑπερκρατὴς ὄντ῾ος cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἐπικρατὴς ὄντ῾ος *Epiphan.*

v Χρησόμεν῾ος] Χρησέμεν῾ος *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

x Καταίσχυνῶ γὰρ.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* καθαίσχυνῶ *Baſ.* & *G.*

"πγῶ γὰ, εἶπεν, αὐτῷ τ τ θυγατρός μ χάμον, "ἀν [x] ἐξακοσίας μοι κομισῃ κεφαλὰς τῶν πολεμίων. "ὁ ὴ κ γέρως ἄτω λαμπρ πορισθεντ, κ βελό- "μενο [z] ἐπ' ἔργῳ πρθήσεσθαι κ ἀπίσῳ λαβεῖν "κλεος, [a] ὁρμητ μὲν ὅτι τὰ πρᾶξιν· διαφθαρήσε- "τ δ' ὑπ τῶν Παλαιστίνων, κ χωρίσ μοι τὰ κατ' "αὐτον ἀσφαλῶς. ἀπαλλαγηκ γὰ αὐτ· δι' ἄλλον "αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ δι' ἐμαυτ κτείνας". [b] Διάφορα ὴ τ τ Δαυὶδ διάνοίας κελευσ τὸς οἰκέτας λαμβανειν, [c] πῶς ἐχ πρὸς τὸ γάμ τῶν κρίω. οἱ δ' ἤρξαντο διαλεγεσθαι πρὸς αὐτον. "ὅτι σέβοι μὲν αὐτον ὁ βασι- λεὺς Σαὺλ κ ὁ λαὸς ἅπας, βέλετ δ' αὐτῷ κηδεῦσαι τῶν θυγατέρα. ὁ ὴ, "μικρὸν [e] ἆρ' ὑμῖν, "εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ' ἐκ "πιεῖσθαι φαίνετ, κ μάλισ' ὅτι ταπεινῷ, κ "δοξης κ τιμῆς ἀμοίρῳ". Σαὺλ ὴ, ἀγαλλάν- των αὐτῷ τῶν οἰκετῶν τὰς τ Δαυὶδ ἀποκρίσεις, "ἀ "χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με φράζετε αὐτῷ, ἀδὲ "[f] ἐδνων· [g] ἀπεμπολᾶν γὰ ἐστιν ἄτως τὸν θυγατέρα, "μᾶλλον ἢ σωοικίζειν· γαμβροῦ δ' ἀνδρείαν ἐχοντ "κ τὸν ἄλλ ἀρετὸν [h] πάντων, ὃν ὁρᾶν ὑπάρχ- "σαν αὐτῷ. βέλεσθαί δή [i] μοι παρ' αὐτ λαβεῖν ἀντὶ "τ γάμ τ θυγατρὸς, ἀ χρυσὸν ἐδ' ἄργυρον, οὐδ' "ὅπως παῦτ' εἰσ [k] τ πατρὸς οἰκιῶν κομισῃ· Παλαι- "στίνων ὴ πικρίαν καὶ [l] κεφαλὰς αὐτῶν ἑξακοσίας. "αὐτῷ τε γὰ ἐμοὶ τούτων ἄλλο ἂν ἄτε [m] σαφανότε- "ρον ἄτε λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τ τε παιδὶ μ πο- "λὺ τ νεομοσμένων ἐδνων ζηλωτότερον, τὸ σωοικεῖν "ἀνδρὶ τοιούτῳ, κ μαρτυρομένῳ [n] τὰ πολεμίων ἥτταν.

γ'. Κομισθέντων ὴ τούτων πρὸς τ Δαυὶδ τῶν λό- γων, ἥδεις, [o] τ Σαὺλον ἐπιβουλεύειν νομίζων αὐτῷ "πρὶ [p] τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βουλεύσασθ' ἀμείνους, οὐδ' εἰ δυνατὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ προκείμενον ἔργον τῷ λο- γισμῷ προϊδόντας, ὥρμησεν ὅλους μ τῆς ἐπιμελείας ὅπως τοὺς πολεμίους, κ τὰ ὑπὲρ τοῦ γάμου καταγγελμέ- νοις πράξειν· [q] κ, ὁ Θεὸς γὰ ἦν ὁ πάντα ποιῶν ὅμαρ κ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας πολλοὺς κ κεφαλὰς ἑξακοσίων ἀποτμῶν, ἦκε πρὸς τ βασιλέα, διὰ τῆς τούτων ἀποδείξεως τ ἀντὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν. Σαὺ- λ ὴ οὐκ ἔχων ἀναφυγεῖν ἐκ τ ὑπεσχημένων· αἰ- σχρὸν γὰ ὑπελάμβανεν, ἢ ψεύσασθαι δοκεῖν, ἢ δι' ἀπιστίαν, ἵν' ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν ὁ Δαυὶδης [r] ἀνα- πεῖται, τ γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ [s] τὴν θυ- γατέρα, [t] Μιχάλαν ὀνόματι.

riculorum & exitii cauſa. "Spondeo enim, aje- "bat, me filiam meam ei collocaturum in matri- "monium, ſi ſexcenta hoſtium capita mihi addu- "cat. nam ille, & quod præmium adeo præcla- "rum ſibi propoſitum eſſet, volenſque ex opere "periculoſo & incredibili gloriam adipiſci, ad rem "quidem aggrediendam properabit; erit autem ut "à Palæſtinis perimatur, & *ſic* mihi pulchre pro- "cedent quæ in illum molior. ab eo enim libera- "bor; cum ipſum per alium & non propria ma- "nu interfecero". Jubet itaque domeſticis ut Davidis mentem explorarent, quomodo ſe erga puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipſum verba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum populo univerſo cum amore proſequatur, velletque ei filiam ſuam connubio jungere. At ille reſpondebat, "num vos igitur parvi ducitis regium "fieri generum? mihi vero non ita eſſe videtur; "præſertim cum homo tenuis ſim, gloriæque & "honoris expers". Saulus autem, cum ei domeſtici retuliſſent Davidis reſponſa, dicebat, "illi "nunciate me non pecuniis egere neque dote (hoc "enim eſſet filiam potius vendere quam elocare) "ſed genero, qui fortitudine & aliis omnibus vir- "tutibus præcellat, quas in ipſo videre eſt. Vel- "le itaque me ab eo pro filiæ nuptiis accipere, "non aurum aut argentum, neque ut hæc è pa- "ternis ædibus afferat; * ſed Palæſtinorum ſup- "plicium & ſexcenta illorum capita. nam & mi- "hi ipſi nullum aliud munus hiſce ſplendidius aut "præſtabilius poteſt accidere: atque filiæ meæ do- "te legitima multo optabilius eſt, cum tali viro "matrimonium inire, & qui *præclarum adeo* victo- "riæ de hoſtibus reportatæ attulerit teſtimonium.

3. Hæc poſtquam verba Davidi nunciata eſſent, *Davides Michalam meretur in matrimonium.* 1 *Reg. c.* 11. iis delectatus, exiſtimans quod Saulus ſtuduerit cum ſibi cognatione conjungere, antequam *ſe in* conſilium adhibuerit, aut ſecum animo reputaverit, an res propoſita facile fieri poſſit necne, ſtatim ad hoſtes cum ſodalibus ſuis contendit, & ad opus ſibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia eſſent & poſſibilia) cæſis *hoſtium* plurimis, abſciſſiſque ſexcentorum capitibus, ad regem revertebatur, ob ea in conſpectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* poſtulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promiſſis non ſtaret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex inſidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, ſe morti objiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat. XII.

[y] Ἐξακοσίας μοι] In tot *capitibus Palæſtinis* conveniunt omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comeſtor.* tum inter *Hiſtoricos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hiſce verbis, ὁ ὴ Ἰώσηπ ἐκ ἐκείνου ἀκριβείας κομίται τ Δαυίδ, ὅτι ἑξακοσίας κεφαλὰς τ ἐλόντων.

[z] Ἐπ' ἔργῳ πρθήσεσθαι κ ἀπίσῳ] Παραπλησίως Ἀντίπατ ἀγωνιεῖς Antipater *Anon. lib.* 1. c. 9. §. 5. προθησόμενος πρατήσαντ Plutarch. in Cat. Min. 784. A. προθησόμενον vid. 761. B. SPANH.

[a] Ὀρμητ μ] Aliter legiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad cauſam. Saulus autem ducebat eum fore ab hoſtibus perimendum.*

[b] Διάφορα δὲ] Διάπειραν δὲ *Big.* & *Samb.*

[c] Πῶς ἐχ] Ὡς ἐχ *Vat.* ὅτως ἐχ *Busb.* & *Hen.*

[d] Ὅτι σέβοι μ] Ὅτι τοῖς ἐχθροῖς μ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σαὺλ κ ὁ λαὸς ἅπας δείσεται μ ζ. δὲ αὐτ *Vat.*

[e] Ἆρ' ὑμῖν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄρα in *Editis*, *Aliiſque.* ἄρα ὑμῖν δοκεῖ, ἦτε, γαμβρὸν *Vat.*

[f] Ἐδνων·] Sic *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* ἰδνῶν in *Editis*, *Aliiſque.* rectius tamen ἔδνων, ſi *Etymologo* & *Euſtathio* fides habenda.

[g] Ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν ἄτως τὸν θυγατέρα,] Ἀτεμπολητὴς Lycophron p 61. SPANH.

[h] Πάντων,] Ἁπάντων *Big. Samb. Vat.* & mox βέλεσθαι δή με *Big.* & *Samb.*

[i] Μοι] *Coll. Big.* & *Voſſ.* νὴ. quod & vult *Coccejus.* Utrumque ſibi conſtare poteſt. HAV.

[k] Τῶν πατρὸς] Τῶν δὲ πατρὸς οἰκιῶν κομίσοι, Παλ. δὲ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτῷ *Vat.* τ δὲ πατρὸς οἰκείων agnoſcunt *Big. Samb.* & *Epiphan.*

* *Sed Palæſtinorum ſupplicium & ſexcenta illorum capita.*] Sed pro ſupplicio hoſtium capita ſexcenta Palæſtinorum, *Epiphan.* ac ſi legiſſet, πολεμίων δὲ ὡς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιστίνων ἑξακοσίας.

[l] Κεφαλὰς αὐτῶν] Genitale caput, quod metere ſolebant Judæi, uti Rutilius in itinerario loquitur. vide 1 Sam. 18. 25. REL

[m] Ποθεινότερον] Περιπυστότερον *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gloſſa.*

[n] Τὰ πολεμίων ἥτταν.] Vel cum *Samb.* & *Vat.* τὴν τ πολεμίων ἧτταν.

[o] Τὸν Σαὺλον] Ἐπὶ τῷ (τὸ *Coll. Voſſ.*) τ Σαὺλον *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

[p] Τὴν συγγένειαν,] Τῆς συγγενείας, ἀδὲ βουλεύσασθ π. *Vat.*

[q] Καὶ, ὁ Θεὸς γὰ ἦν] Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, κ ὁ Θεὸς γὰ ἦν ὁ πάντα ποιῶν ὅμαρτῇ κ δυνατὰ ὁιδοὶ τῷ Δαυίδῃ. κτεί- νας γὰ πολλὰς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & poſſibilia faciebat. Cumque multos interemiſſet, abſcidens ſexcenta capita venit ad regem* &c.

[r] Ἐκπροβάνη.] Ἐκπροβάνη *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.*

[s] Τὴν θυγατέρα,] Illud τὴν ex *MSS.*

[t] Μιχάλαν ὀνόματι.] Ita ſuper. Cap. VI. §. 5. Μελχάλω *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* Μελχὰν *Hen. Busb. Baſ.* & *G.* Μελχόλλω *Vat.* ex Μελχὸλ LXXII. Μιχόλλω juxta *Epiphanium.* Μελχὼ extulit *Glycas.*

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei insidias strueret, Jonathæ studio curaque, & Michalæ uxoris suæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam se contulit.

Sauli propositum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

ATtamen non erat ut Saulus diu factis acquiesceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *sibi ipsi* metuit: & cum metum occultare & dissimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno simul & vita, quorum vel altero privari gravis *est* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domesticorum fidissimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non solum, cum *antea* ipsi valde benevolus extitisset, leviter eum læderet, sed & morte afficeret, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propositum: & quidem ei consulit sibi cavere, postridie semet è *regis* conspectu subducendo. se enim patrem salutationis specie aditurum, & occasione oblata de ipso cum eo colloquuturum; foreque ut causam *indignationis* cognoscat, eamque verbis extenuet: quod scilicet non oporteat ob ejusmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de se vero præclare meruerat; adeoque, si quam maxime peccasset, veniam jure consequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono consilio obsequutus, à regis ore oculisque concessit.

XIII. *Jonathas Saulo Davidem reconciliat. 1 Reg. c. 19.*

2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfusum offendisset, cœpit de Davide apud ipsum *hujusmodi* orationem habere. "Ecquod peccatum, parvum "magnumve, ô pater, commissum esse arbitratus "es, ut jusseris interfici virum, qui multum qui"dem tibi ipsi in salutem profuerit, magis vero "contulerit ut res Palæstinis in supplicium cede"rent: porroque Hebræorum populum contume"liis & derisione, quam per quadraginta dies per"tulerunt, liberarit, cum solus *ex omnibus* hosti "*eos ad certamen* provocanti semet opponere ausus "fuerit; & qui posthæc retulerit quidem tot ho"stium capita quot ei imperata erant, in præmium "vero sororem meam in matrimonium acceperit. "adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuosa futu"ra sit, non solum ipsius ob virtutem, sed & pro"pter necessitudinem quæ ei nobiscum intercedit. "Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur fi"lia tua, quæ, priusquam ex sociali vitæ consue"tudine fructus perceperit, viduitatem expertura "est. Hæc tecum reputando sine te ad mitiora "flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum qui"dem nobis magnum beneficium præstitit tuæ sa"lutis, quando, cum tibi mali spiritus & dæmo"nes insiderent, illos quidem ejecerit, tuæ autem "animæ ab iis liberatæ tranquillitatem restituerit; "deinde vero hostes vindicta fuerit persequutus. "Nam opprobrio tibi erit horum oblivisci". Hisce sermonibus Saulus delinitur, juratque filio se

ΚΕΦ. ια'.

Ως ὁ Δαυίδης, Σαούλ αὐτῷ ὑπεβάλλοντο, τῇ παῤῥησίᾳ καὶ ὑπιμελείᾳ Ιωνάθα, καὶ τῇς τ γυναικὸς αὐτ Μιχάλας τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἦκε πρὸς τ προφήτην Σαμούηλον.

ΕΜελλε μὲν οὐκ ὀπὶ πολὺ τοῖς γεγυμνασμένοις ἐμμένειν Σαούλ ἄρα. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην θεῷ τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις δοκιμώτατα, κατεῖσε· καὶ τ φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψαι, περὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρα στερῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείναν τ Δαυίδην διεγνωκὼς, καὶ πρόσταγμα τῶν ἀναίρεσιν αὐτ Ιωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις ᵛ οἰκετῶν. ὁ δὲ τ πατέρα τ ὑπὲρ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἦν τ πάλαι φιλίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γνομένης, καὶ τ νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτ κατωδυόμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ τ πατρὸς ἀπόῤῥητον καὶ τὴν προαίρεσιν. συμβαλεῖν μέντοι φυλάττεσθαι γνόμενον ἐπιτοδὼν τὴν ὑπόστασιν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ ˣ ἀπατήσεσθαι τὸν πατέρα, καὶ ʸ τῷ καιρῷ πρόφανεῖ αὐτῷ διαλεχθήσεσθαι περὶ αὐτ, καὶ τ αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ παντὶν ἐκφαυλίσειν· ὡς δὲ δεῖν ἐπ' αὐτῇ κλείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος ἐργασάμενον, φιλητέον δὲ αὐτὸ γεγυμνόν, ᶻ δ' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕροιτο. δηλώσω δέ σοι τὴν τῷ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης δ', πρόθεις συμβουλίᾳ χρήσῃ, ὑπεξίσεται τ ἀπ βασιλέως ὄψεως.

β'. Τῇ δ' ὑπιούσῃ πρὸς τ Σαούλου Ιωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο ᵃ λόγον αὐτῷ περὶ τ Δαυίδου ποιεῖσθαι. "ᵇ τί κατηγορεῖς "μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, πεποιηκὼς ἀ"νελεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὀφει"λόντα "γενομένου, ᶜ μεῖζον δὲ πρὸς τὸν Παλαιστινῶν τιμω"ρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ ᵈ χλεύης ἀπαλλαξαντα τῶν Ε"βραίων λαὸν, ὃν ὑπὸ πεσαρχοντα ᵉ ἡμέρας ὑπέ"μενε μόνον πολιῶν ὑποστῆναι τὴν τ πολεμίων ᶠ πρό"κλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα τιμήσαντα μὲν ὅσας ἐπετάχ"θη κεφαλὰς τ ἐχθρῶν, λαβόντα δὲ ὑπὲρ τούτῳ γά"ρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. ᵍ ὃς ἂν ἀλ"γήσοιμεν αὐτ γνοιεν ἡμῖν ὁ θανάτος, ἢ διὰ τὴν "ʰ ἀρετὴν αὐτ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγέ"νειαν. συναδικεῖται γὰρ αὐτ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ "θυγάτηρ, ⁱ χρείαν πρὶν ἢ τ συμβιώσεως εἰς ὄνη"σιν ἐλθεῖν μέλλουσι ᵏ πεφύζειν. ταῦτα λογιζόμενος, "μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μηδὲν πείσῃς "κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς ˡ ἀργίαν μεγά"λην ἀργετήσαντα τὴν σὴν σωτηρίαν, ὅτι σοι τ πονηρᾷ πνεύματος καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθιζομέ"νων, τὰ μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνῃ δ' ἀπ' αὐτῶν τῇ "ψυχῇ σε παρέσχε· δεύτερον δὲ τὴν ἀπὸ τ πολε"μίων ᵐ ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων ὑπιλεήσαι". τούτοις παρηγορεῖται τοῖς λόγοις Σαούλ, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὁρ-

ᵛ Οἰκετῶν.] Τῶν οἰκετῶν *Big. Samb.* & *Vat.*

ˣ Ἀπατήσεσθαι τ πατέρα,] Ἀπατήσεσθαι *idem.*

ʸ Τῷ καιρῷ] Articulum negligit *Vat.*

ᶻ Δι' ἃ καὶ συγγνώμην] Διὸ καὶ *Vat.*

ᵃ Λόγον αὐτῷ] Λόγους *Samb. Big. Hen.* & *Busb.*

ᵇ Τί κατηγορεῖς μικρὸν] Aut τί κατηγορεῖς αὐτῷ μικρὸν cum *Big. Samb.* & *Gall.*

ᶜ Μεῖζον] *Coll. Big.* & *Voss.* μείζω.

ᵈ Χλεύης ἀπαλλάξαντα] Λοιχῆς solus *Samb.* & mox τ τ Ἐβρ. *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵉ Ἡμέρας ὑπέμενε] Ἡμέρας *Vat.*

ᶠ Πρόκλησιν] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Epiphanio*, πρόσκλησιν in *cæteris.*

ᵍ Ὡς ἂν ἀλγεινότερον] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque.* ὡς ἀλγεινότερον.

ʰ Ἀρετὴν αὐτ μόνον,] Eo modo cum *Big. Samb.* & *Gall.* ἀρετὴν μόνον *Baf* & *G.* ἀρετὴν καὶ τὴν συνήθειαν. *Vat.*

ⁱ Χρείαν] Forte χρείας. COCC.

ᵏ Πεφύζειν.] Λαμόζειν solus *Vat.* πεφεύξεσθαι legere *Coccejus* jubet.

ˡ Ἐνεργίαν μεγάλην] Ἐνεργείαν in quatuor *MSS.* quod & mavult *Coccejus.*

ᵐ Ἐκδίκησιν.] Vel cum *Big.* & *Samb.* ἐκδικίαν more Attico.

ὀργῆς καὶ φόβου ὁ δίκαιος [n] λόγος. Ἰωνάθης ἦ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τι αὐτῷ χρηστὸν καὶ σωτήριον τὰ περὶ τοῦ πατρός. ἄγει ἦ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

γ'. Κατὰ ἦ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατοπεδευσάντων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μὲν στρατιᾶς τὸν Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας [o] ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ' αὐτὸν ὁ Σαοὺλος, οὐχ ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας αὐτοῦ λυπηθείς, ὡς ἀσφαλέστερον αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνου πράξεων γινόμενον. [p] ἐπεὶ ἦ πάλιν προσελθὼν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐνθουσιᾷ [q] πνεῦμα καὶ συνεταράχθη· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέπαιζε [r] τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξάδειν αὐτόν. ἐκείνου ἦ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διαπηνάμενος ἀποπτῆξαι τὸ δόρυ. καὶ τὸ μὲν [s] περιδόμενον ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φυγὴ ἦ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ, καὶ δι' ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ'. Νυκτὸς ἦ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄχρι τῆς ἕω φυλάττειν, [t] μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γιγόμενος, ἵνα προαγόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσει προδοὺς ἀποκτείνῃ. [v] Μιχάλα ἦ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ ἦ τοῦ βασιλέως, τῷ τοῦ πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ [x] παρίσταται, δειλίας ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· οὐδὲ γὰρ αὐτῷ ζῆν δυνάμενον ἐκείνου σεσῆσθαι. καὶ μή σε, φησὶν, ἡλιος ἐναυθοῖ καταλάβοι· καὶ γὰρ ἔτ' ὄψεταί σε. φεῦγε ἦ, ὡς τοῦτό σοι δυνατὸν προσγενέσθαι ἡ παροῦσα νύξ, καὶ [y] ποιήσει δέ σοι ταύτην ὁ θεὸς μακροτέραν. ἴσθι γὰρ σωτὴρ, ἂν φύγῃς τοῦ πατρὸς, ἀπολούμενον. καὶ [z] καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [a] σκεδάσασα τὴν κλίνην, ὡς δὴ νοσοῦντι, καὶ ἐπιθεῖσα τοῖς [b] ἐπιβολαίοις [c] ἧπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ ὁ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος δὴ τὸν Δαυίδην, [d] ὠχλᾶτο διὰ τὸ νυκτὸς εἰπεῖν τοῖς παροῦσιν, ὑπιδείξασα τὴν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος [e] σαλευόμενον τὸ ὑπιβόλαιον πιστωσαμένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυίδην [f] ἀσθμαίνειν. ἀπαγγελάντων ἦ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γλοιῷ διὰ τὸ νυκτὸς ἀσθενέστερον, ἐκέλευσεν ὅτως ἔχοντα κομισθῆναι. [g] βέλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες ἦ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῶν γυναικὸς εὑρόντες, ἀπήγγελλαν τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου ἦ τοῦ πατρὸς αὐτῇ ὅτι σώσασα μὲν τὸν ἐχθρὸν [h] αὐτοῦ, κατασοφίσαιτο δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν σκηπτεται πιθανήν. "ἀπειλήσαντός γὰρ [i] αὐτῇ ἀποκτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ τοῦ δέους τοῦ περὶ τὸ σωθῆναι σωτηρίας. ὑπὲρ ἧς συγγνώναι καλῶς ἔχειν αὐτῇ, καὶ "ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ καὶ προαίρεσιν γιγομένης. οὐ γὰρ ἄ- "τως, ἔλεγε, οἴεσθαι [k] τὸν ἐχθρὸν ἐζητεῖς ἀποκτεῖναι, nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit justa defensio. Jonathas autem, accersito ad se Davide, indicat ei benigna *omnia* & salutaria à patre *exspectanda esse*. ipsumque ad eum adducit: atque apud regem remansit Davides, sicut antea.

3. Cæterum statim ab illo tempore, cum Palæstini adversus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu *à Saulo* mittitur, ut bellum Palæstinis jungeret. ac congressus magna eos clade affecit, victorque reversus est ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut speravit, post rem feliciter administratam, sed prospero ejus successu mœstus, quasi ex rebus ab ipso *præclare* gestis in regni discrimen veniret. Cum autem dæmonis spiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, hastam in manu tenens jussit citharæ pulsu & hymnis ipsum excantare. Illo vero jussa exsequente, hastam protensam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu prævisо, declinavit: domum vero fuga se recipit, & in ea tota die permansit.

XIV. *Davidem, cum victoria reversum, Saulus iterum necare conatur.* 1 *Reg. c.* 19.

4. Noctu autem rex missis *lictoribus* mandat ut eum usque ad mane observarent, ne omnino lateret clam elapsus, ut in forum adductus & judicio perfusus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexisset, ad maritum accedit, de ipso inter spem metumque dubia, & de vita sua admodum solicita, ut quæ nec ipsa vivere sustineret illo orbata. Cave, inquit, ne te sol hic loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aspiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, eaque tibi producat Deus. scito enim teipsum, si deprehensus fueris, patris manibus periturum esse. Atque *adeo* cum per fenestram eum demisisset, à periculo conservavit. Deinde cum lectum straviſſet, quasi propter ægrotantem, & stragulis capræ jecur subjecisset, prima luce cum pater illius ad Davidem misisset, dicebat, eam totam noctem inquietam exegisse, lecto operto illis qui aderant ostenso, fideque facta, dum jecur palpitatione stragulas commoveret, id quod jacebat esse Davidem anhelantem. Ubi vero à *nunciis* missis *regi* relatum erat; quod per noctem male se haberet, jussit ut eum utcunque laborantem sibi afferrent. se enim velle illum perimere. Illi vero reversi, cum & lectum retexissent & fraudem à muliere compositam deprehendissent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipsam reprehendente, quod ejus quidem servaverit inimicum, illum vero deceperit, excusationem commenta est verisimilem. "Mortem e- "nim ei comminatum, dixit, metu extorsisse, ut "sua ad semet conservandum opera uteretur. quam- "obrem ei debere ignosci, quod necessitate ada- "cta & non sponte opem tulerit". adjiciebatque, "non enim puto te adeo inimici neci studere ac "meæ

Michala Davidem per fenestram demittit, fallitque Saulis nuncios. 1 *Reg. c.* 20.

Michala se apud Saulum excusat, veniamque ab eo impetrat. 1 *Reg. c.* 19.

---

n Λόγος.] Λογισμὸς *Big. Samb. & Gall.*

o Ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque ineptit.*

p Ἐπεὶ ἦ πάλιν] Ἐπειδὴ *Vat.*

q Πνεῦμα καὶ συνεταράχθη·] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* in *Editis*, *Aliisque* deest πνεῦμα. juxta *Epiphan.* καὶ πνεῦμα συνεταράχθη.

r Τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξάδειν αὐτόν] *Verte: jussit citharæ pulsu & hymnis seu cantu placare ipsum.* Ψαλμὸς nempe pulsus ad citharam. Vid. supr. cap. VIII. §. 2. Melius Ruffinus, *psallere hymnos cantare præcipit*, modo *psallere* pro Græco ψάλλειν intelligatur. SPANH.

s Περιδόμενον ὁ Δαυίδης] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

t Μὴ καὶ λάθῃ] Μὴ λάθῃ *Samb.* & *Epiphan.*

v Μιχάλα ἦ] Eo modo supra p. 328. §. 5. & 337. §. 3. Μιχὼ *Samb.* Μελχὼ *Basil.* & *G.* Μελχάλη *Busb.* Μελχόλ *Zonaras* ex *Interpretibus* LXXII. Μελχόλη ἦ ἡ γυνὴ τοῦ Δαυίδου *Vat.*

x Παρίσταται,] Παραγίνεται legisse videtur *Epiphan.* παρεῖσα ἦ δειλίας ἔχ. *Samb.* & *Vat*

y Ποιήσει ἦ] Ita *Big.* *Samb.* & *Epiphan.* ποιήσῃ in *Editis*, *Aliisque.*

z Καθιμήσασα διὰ θυρίδος] Ita omnes *MSS.* præter *Big.* qui cum *Editis* habet καθιμήσασα ἦ διὰ θ.

a Σκεδάσασα τὴν κλίνην,] Σκεπάσασα *Big Samb.* & *Gall.* 1. σκεδάσασα καὶ σκεπάσασα *Vat.*

b Ἐπιβολαίοις] Περιβολαίοις *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἧπαρ αἰγὸς,] Καὶ γάρ φασι τὸ αἰγῶν τὸ ἧπαρ κινεῖσθαι μέγα πολύ. *Theodoret.* vol. 1. p. 251.

d Ὠχλᾶτο] Ὀχλεῖτο *Hen.* & *Busb.*

e Σαλευόμενον] Ita cum *Busb.* & *Hen.* σαλεύοντα τὴν ἐπὶ τὸ ἐπιβόλαιον *Bas.* & *Gen.* σαλεύοντα τὴν ἐπιβολὴν *Big. Samb.* & *Vat.* σαλεύοντος καὶ τὸ ἐπιβόλαιον legisse videtur *Epiphan.* Videsis *Zonaram* de eodem sophismate.

f Ἀσθμαίνειν.] Ἀθυμεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* minus recte.

g Βέλεσθαι γὰρ] Βέλεσθε *Big.* & *Samb.*

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ, quod deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.* mox κατασοφίσαιτό τ' αὐτὸν *Vat.* & *Samb.*

i Αὐτῇ ἀποκτείνειν,] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτῇ σκῦλον ἀποκτείνειν *Busb.* & *Hen.*

k Τὸν ἐχθρὸν ἐζήτεις] Τὸν ἐχθρὸν σὲ ἐζητεῖν ἀποκτεῖναι *Big.* & *Samb.* οἴεσθαι τ' ἐχθρὸν ἀποβαλεῖν ὡς *Vat.*

"meæ ſaluti". Et Saulus quidem *hoc, quicquid erat culpæ*, puellæ condonat: Davides vero, cum fuga evaſiſſet, Ramatham ad Samuelum prophetam ſe contulit, eique inſidias ſibi à rege factas expoſuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipſo haſta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patraſſet, nec in pugnis cum hoſte minus ſtrenue ſe geſſiſſet, ſed Dei auſpiciis feliciterque dimicaſſet. id quod Saulo odii in Davidem cauſa erat.

Davides fugit ad Samuelum. Lictores, eum accerſitum miſſi, divino ſpiritu corripiuntur, poſteaque ipſe etiam Saulus. 1 *Reg. c.* 19.

5. Propheta autem, cum intellexiſſet quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham relinquit, ſecum vero ducto Davide in locum quemdam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum eſt, Davidem apud prophetam eſſe, nunciis miſſis in mandatis dedit, ut eum comprehenſum ad ipſum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum perveniſſent & in prophetarum cœtum incidiſſent, Dei ſpiritu afflantur, & *ipſi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios miſit ad Davidem *capiendum*. ac, cum illis idem quod prioribus accidiſſet, alios denuo ſummittebat. At tertiis *iſtis ſimiliter* vaticinantibus, tandem irarum plenus ipſe eo properavit. poſtquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conſpectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipſum perveniſſet, vehementi ſpiritu agitatus non amplius ſuus eſſe videbatur; exutiſque veſtimentis toto *illo* die ac nocte humi ſtratus jacebat coram Samuelo & Davide.

De Sauli in Davidem odio tandem perſuadetur Jonathæ.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, *multa* de patris ejus inſidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipſi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commiſſo, quam maxime ſtuduerit; *ille* eum obſecrabat, ut neque ſuis de illo ſuſpicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, ſiqui eſſent qui hujuſmodi quid auderent, ſed ſibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipſum moliri patrem. cum enim voluiſſe ſibi indicare & in conſilium adhibere, ut qui de communi ſententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita eſſe, rogabatque ut perſuaſus ipſius potius proſpiceret ſaluti, quam ſermonis veritatem deſpectui haberet: & tum demum vera eſſe omnia exiſtimaret, poſteaquam ipſum exſtinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hiſce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipſum eſſet amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ conſultatio de noſcitando Sauli erga Davidem animo. 1 *Reg. c.* 23.

7. Jonathas autem triſtis, quod ei adeo de Sauli propoſito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo ſibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique in gratiam "præſtare velle. Equidem cras novilunium agi- "tur: ſoleo autem *eo die* cum rege accumbere ad "epulas. quare, ſi ita tibi videtur, è civitate e- "greſſus ruri latebo. At tu, ſi me requiret rex, "ſic

ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σαοὺλος· ὁ δὲ Δαυὶδης, ἐκφυγὼν τὸ κίνδυνον, ἦκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμοῦηλον εἰς [l] Ραμαθὰν, καὶ τὴν ὑπερβολὴν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἐδήλωσε, καὶ ὡς ὀλίγα μικρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ δόρατι βληθεὶς ἀπεθάνοι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς ἡγούμενος, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν [m] ἀνανδρος, ἀλλ' ἐν ἅπασι [n] μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ εὐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν Σαοὺλῳ τὸ πρὸς Δαυὶδην ἀπιχθείας.

ε'. Μαθὼν δὲ ὁ προφήτης τὴν τοῦ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν [o] Ραμαθὰν. [p] ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυίδην ἐπί τινα τόπον, [q] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δὲ ἀπηγγέλθη τῷ Σαοὺλῳ πρὸς τῷ προφήτῃ τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὑπηρέτας [r] ἐπ' αὐτὸν, ἄχρι προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δὲ ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμοῦηλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τῇ θείᾳ μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαοὺλος δὲ ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυίδην. [s] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς πρώτοις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὲ καὶ τῶν τρίτων, παλαιτέρων ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. [t] ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμοῦηλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ [v] πρὸς αὐτὸν Σαοὺλος, ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται. καὶ τὴν ἐσθῆτα [x] ἀφεδύσας [y] αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, [z] Σαμοῦηλός τε καὶ Δαυὶδ βλεπόντων.

ς'. Ιωνάθης δὲ ὁ Σαοὺλος παῖς, ἀφικνούμενος πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυὶδ, καὶ περὶ τῆς ἐκ πατρὸς ἀποδυρομένου ὑπερβολῆς, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, ὅτι [a] ἐξαμαρτὼν κατηδάζοιτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φενδόμενος· μήτε αὐτῷ τὰ ἐναντία πείθεσθαι παρεκάλει, μήτε τοῖς ἀληθέσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τἀναντία πράττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαῤῥεῖν. μηδὲν γὰρ πιθανὸν ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. [b] φράσαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτων καὶ σύμβουλον προσκαλεῖσθαι, τὴν κοινὴν γνώμην καὶ τἄλλα πράττοντα. ὁ δὲ ὤμνυεν ἡ μὲν ἔτως ἔχειν. καὶ πιστεύοντι ἤδη προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντι [c] ὑπὲρ ἀληθῶν τοῖς λόγοις· τὸ δὲ ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἡ θεάσηται [d] πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δὲ αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀγάπησιν.

ζ'. Λυπηθεὶς δὲ ἐφ' ὅτῳ πιστωσαμένῳ τὸν περὶ Σαοὺλος προαίρεσιν Ιωνάθης, [e] ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτοῦ βούλεται τυχεῖν. ὁ δέ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρίζεσθαί μοι καὶ περὶ "πλείονος ἐξηλωκέναι. νεμηνία μὲν εἰς τὸ ὑπιόειν ἐστὶν· ἐθὸς δέ "ἐστί μοι δειπνεῖν σὺν τῷ βασιλεῖ καθήμενος. εἰ δή σοι δοκεῖ, "προθυμεῖς ἔξω τὸ πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ, λανθάνων [f] διαμε- "νῶ. σὺ δέ, ὑπιζητήσαντος ὑπὸ, λέγε προθύμως μέ "εἰς

l Ραμαθὰν] Ita prout p. 307. §. 2. & *alibi*. Αρμαθὰ in *Editis*, *Aliiſque*. εἰς Αρμαθὰν ἤτοι Αρεμιὰθ *Vat.*

m Ανανδρος,] Ανανδρος hic pro *ignavo*, alioquin pro *Vidua* apud Auctores; ut Æſchylus v. 289. Eurip. Andromach. 387. & alibi. SPANH.

n Μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής.] Ita edere viſum eſt cum μετὰ τοῦ Θεοῦ μὲν καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν habeant *Baſ.* & *Gen.* μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχίας. τοῦτο δὲ λοιπὸν *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀλλ' ἐν ἅπασι εὐθυμος καὶ ἐπιτυχής. τὸ δὲ λοιπὸν *Vet. Interpr.*

o Ραμαθὰν] Sup. Cap. VII. §. 5. SPANH.

p Αγαγὼν δὲ] Sic ex *MSS.* ἄγων in *Editis*.

q Γαλβαὰθ ὄνομα,] Ita *Baſ.* & *G.* Γαλξηλὰθ juxta *Epiphanium*. Γαλβηλὰθ *Hen.* & *Busb.* ἐν Ραμᾷ Βαλγαλὰθ, *Samb* ἐν Ραμᾷ Βαλγαλὰθ (*Coll Voſſ.*) *Big.* ἐν Ραμᾶ Βαλγαλθὰ ὄνομα ἤτοι Ναβαθὰ *Vat.* ſcripſit olim *Flavius*, quod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναιὰθ aut Ναιὰθ, aut Γαλγαυὰθ vel Γαλγαυὰθ, *Collis Naioth*. HUDS. Malim Ναιὰθ, uti Interpretes Græci: nam *Naioth* eſt in contextu Hebræo. REL.

r Επ' αὐτὸν,] Πρὸς αὐτὸν ἄγειν ἐκέλευσε συμπαρόντας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

s Κἀκείνων ταὐτὸ] Κἀκείνων δὲ αὐτὰ *Vat.*

t Επεὶ δὲ ἐγγὺς] Επεὶ δὲ ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμοῦηλος, πρὶν &c. *Vat.*

v Πρὸς αὐτὸν Σαοὺλος,] Πρὸς αὐτὸν *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

x Περιδύσας] Id eſt, ἀπδύσας, ut conſtat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Heſychium* ἀφίδιον, ἀπόδυσον.

y Αὐτὸν,] Ita ex *Samb.* αὐτὸν in *reliquis*.

z Σαμοῦηλος] Σαμουήλ τε Δ. *Vat.*

a Εξαμαρτὼν] Εξαμαρτῶν *Samb.*

b Φράσαι γὰρ] Aut Φράσαι γὰρ ἂν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox τε τ' ἄλλα πράττοντα *Vat.*

c Επὶ ταληθέσι] Επ' ἀληθέσι *Big.* & *Samb.* quod & præfert *Coccejus*. Vetus, *potius quam eum ſperneret quaſi mendacem*.

d Πεφονευμένον] Illa πεφονευμένον αὐτὸν deſunt *Vat.* neque ea agnoſcit *Vet. Interpr.*

e Επερώτα τίνος.] Επερωτᾷ *Vat.*

f Διαμένω.] Ita in quinque *MSS.* διαμένω *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.*

"εἰς τ̃ πατρίδα [g] Βηθλεέμλω, ἑορτὴν μὲ τ̃ φυλ̃ς ἀγό-
"σης, πρόφησις, ὅτι σὺ μοι [h] συγκεχώρηκας. κἂν μὲν,
"οἷον εἰκὸς κ̀ σώφρ̃ς ἐστι λέγειν ὅτι φίλοις ἀποδημοῦσιν,
"ἐπ' ἀγαθῷ βεβαδίκεν εἶπη· ἴσθι μηδὲν ὕπουλον [i] παρ'
"αὐτ̃ εἶναι μηδ' ἐχθρόν. ἂν δ' [k] ὡς ἄλλως [l] ἀποκέ-
"νηται, τότ' ἔστω πεμπτέον τ̃ κατ' ἐμ̃ βεβουλευμένων.
"μνώσθ̃ δέ μοι τ̃ Δαφνοίαν τ̃ τ̃ πατρὸς, οἴκτω τε
"νέων τότε κ̀ φιλίας, ὃν ἔλαβες πίστ̃ τε παρ' ἐμ̃ λαβεῖν
"ἠξίωκας, αὐτός τε ἐμοὶ δοῦναι δεσπότης ὢν [m] οἰκέτ̃
"σῷ. εἰ δ' ὑφόπτευες τὶ ἐν ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε
"κ̀ φθάσον τ̃ πατέρα.

η'. Πρὸς ὢ τὸ πλοῦτ̃ον δυσχεράνας τ̃ λόγων Ιωνά-
θης, [n] ποιήσειν ταῦτ' ἐπηγγείλατο· κἂν τὶ σκυθρωπὸν ὁ
πατὴρ αὐτ̃ κ̀ τ̃ λοιπ̃ ἀπέχθειαν [o] ἐμφανίζον ἀποκέψητα,
μισήσειν. ἵνα δ' αὐτῷ [p] βεβαίῳ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐ-
τὸν εἰς ὑπαίθριον κ̀ καθαρὸν ἀέρα, ὀμόσας παρήσθ' ὑπὲρ
τ̃ Δαυίδου σωτηρίας ὤμνυε. "τ̃ γὰρ Θεὸν, εἶπε, τὸ-
"τον, ὃν [q] πολλῷ ὁρᾷς κ̀ πανταχ̃ κεχυμένον, κ̀
"πεῖν ἑρμηνεῦσαί με τοῖς λόγοις τ̃ Δαφνοίαν ἤδη μὲ
"ταύτ̃ εἰδότα, μάρτυρα ποιοῦμαι τ̃ πρὸς σὲ συνθηκῶν.
"ὡς οὐκ ἀνήσω τ̃ πατέρα πολλάκις αὐτ̃ τ̃ προαιρέσεως
"Δαφέρειαν λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἰ πῃ ἐστὶ
"κ̀ ᾧ θεῷ τοῖς ἀπορρήτοις αὐτοῦ τ̃ ψυχ̃ [r] νόσ⊖. κα-
"ταμαθὼν δ' οὐκ [s] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω ὢ πρὸς
"σὲ, κ̀ πρᾶον ὄντα κ̀ δυσμενῶς Δακείμενον. εἰ-
"δὲν ὢ ὅτ⊖ ὁ Θεὸς, πῶς αὐτὸν εἶναι μ̃ σὲ Δφ' πᾶν-
"τὸς εὐχομαι. ἔστι μὲν γὰρ νῦν, κ̀ οὐκ ἀπολείψει σε.
"ποιήσῃ ὢ τ̃ ἐχθρῶν, [t] ἄνθ' ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἀντ' ἐγὼ,
"κρείττονα. σὺ μόνον μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν
"μοι γένητα, τὰ τέκνα μὲ σῶζε, κ̀ τ̃ ὑπὲρ τ̃
"παρόντων μοι ἀμοιβὴ εἰς ἐκεῖνα καπέθ". ταῦτ'
ἐπομόσας, ἀπολύ τ̃ Δαυίδην, εἴς τινα τόπον ἀπελ-
θεῖν τὸ πεδίον φράσας· ἐν ᾧ γυμναζόμεν⊖ [u] διετέλ.
γνὺς γὰρ τὰ Δφ' τ̃ πατρὸς, ἥξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν
[x] ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμεν⊖ παῖδα. "[y] κἂν τρία ἀκόν-
"τια βαλὼν ὑπὲρ τὸν σκοπὸν κομίσαι τῷ παιδὶ πρόσατ-
"σω τὰ ἀκόντια, κεῖθεν γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, γίνωσκε
"μηδὲν εἶναι φαῦλον Δφ' τ̃ πατρός· ἂν ὢ τἀναντία
"τούτων ἀκούσ̃ς μου λέγοντ⊖, κ̀ τὰ ἐναντία Δφ' τοῦ
"βασιλέως προσδόκα. τ̃ μέν τοι γε ἀσφαλείας τεύξ̃ῃ
"παρ' ἐμοῦ, [z] κ̀ οὐδὲν μὴ πάθ̃ς ἄτοπον· ὅπως ὢ μνη-
"σθ̃ς τούτων Δφ' τὸν τ̃ ὀργ̃ς καιρὸν σκόπ̃, κ̀
"τοῖς ὑοῖς μου χρ̃ὴ σιμ⊖". Δαυίδης μὲν οὖν παύ-
σας λαλοῦν Δφ' Ιωνάθου πὸς πίστ̃ς, εἰς τὸ συγκείμενον
ἀπῆλθεν χωρίον.

θ'. [a] Τ̃ δ' ἐχομένῃ, νεομηνία [b] δ' ἦν, ἀγνί-
σας ὡς ἔθ⊖ εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἦκεν ὅπὶ τὸ δεῖπνον. κ̀
Δφαλισθέντων αὐτ̃, τ̃ μὲν παιδὸς Ιωνάθου ἐκ δε-
ξιῶν, [c] Αβενήρ ὢ τ̃ [d] ἀρχιστρατήγου ἐκ τ̃ ἑτέρων· ἰδὼν
τὸν τ̃ Δαυίδου καθέδραν [e] κενὸν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας

"dices me petiisse Bethleemam, patriam meam,
"quod tribus mea solenne sacrum celebret, adje-
"cto id permissu tuo factum. Et si quidem, ut
"verisimile est & dici solet de amicis peregre cun-
"tibus, dixerit, in rem suam profectus est, scito
"nihil ab eo agi dolose aut inimice. Sin vero ali-
"ter respondeat, hoc signo erit, quod aliquid in
"me animo agitaverit: mihi autem renunciabis
"voluntatem patris, idque ex misericordia & ami-
"citia, propter quam fidem à me accipere, & ipse
"dominus mihi servo tuo vicissim dare voluisti.
"Sed si quid mali me commisisse senseris, tu me
"interficias *velim* & patrem prævenias.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad indignationem adductus, se quæ postulaverat factu- *Amicitiæ fœdus inter Jonatham & Davidem icium.*
rum promittebat: & si quid asperius retulerit pater, & quod præ se ferat odium, se indicare velle. ut vero ipsi magis confideret, ei * in apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat, se nihil non tentaturum quod Davidi in salutem esset. Ajebat enim, † "Deum hunc, quem magnum
"esse animadvertis & per omnia diffusum, quique
"priusquam verbis eloquar mentem meam jam no-
"vit, testem appello fœderis quod tecum facio,
"me non cessaturum esse patris *in te* voluntatem
"modis omnibus explorare, donec comperiam ec-
"quid vitii in animæ ipsius involucris lateat. Cum
"vero ut se habeat intellexero, id te non celabo,
"sed tibi indicabo, sive benignus fuerit sive male-
"volus. Novit enim hic ipse Deus, ut illum tibi
"propitium adesse perpetuo precor. Nam &
"nunc quidem tecum est, & te non destituet: fa-
"cietque, sive pater meus sive ego tibi adversor,
"ut superior discedas. Tu horum duntaxat me-
"mor esto: &, si me mori contigerit, liberos meos
"serva, & gratiam mihi pro hisce debitam illis
"refer". Cum in hæc juraſſet, Davidem dimittit, jussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum se illic dixit, puero solum secum adducto. "Et si, tribus jaculis ad scopum emissis,
"puero jussero ut illa petat (fore enim ut ante
"ipsum jaceant) pro certo nosce nihil triste à pa-
"tre *metuendum* esse. quod si contraria me dicere
"audieris, contraria similiter à rege exspecta. Ve-
"runtamen ego securitati tuæ prospiciam, & ni-
"hil mali patieris: tu vero, cum lætiora advene-
"rint tempora, fac horum memineris, curaque ut
"liberis meis prosis". Et quidem Davides, cum hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum constitutum discessit.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, *Jonathæ irascitur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam.* 1 *Reg.* c. 20.
rex, cum se pro more purificasset, venit ad convivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dextris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, suspi-

g Βηθλείμλω,] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat* Βηθλείμ *Hen.* & *Busb.* Βήθλειμα aut Βηθλείεμα *Bas.* & *G.*

h Συγκεχώρηκας.] Συνεχώρησας solus *Vat.*

i Παρ' αὐτ̃] Lege παρ' αὐτῷ. COCC.

k Ὡς ἄλλως] Ω. omittit *Vat.*

l Αποκεί̃ψ,] Ita cum *Mss.* ἀπεί̃ψ in *Editis.*

m Οἰκέτ̃ τῷ] Illa εἰκέτ̃ σῷ desunt *Vat.*

n Ποιήσειν] *Coll. Big.* & *Voss.* κἂν ποιήσ̃ις.

o Εμφανίζον ἀποκεί̃ψ,] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐμφαίζον ἀπεί̃ψ in *Editis*, *Aliisque.* ἐμφαίζων ἀπεκείπτο *Vat.*

p Θαρρῆ] Aut πάθῃ cum *Samb.* & *Vat.*

* *In apertum eductoque purumque aëra jurejurando confirmat,*] Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.

q Πολὺν ὁρᾷς] Μεγαν *Samb.* & *Epiphan.*

† *Deum hunc, quem magnum esse animadvertis & per omnia diffusum,*] Vetus, *quem magnum esse vides, & ubique præsentem.* Verto, *quem maximum vides & ubique diffusum.* Crediderim vero Josephum sese accommodasse Gentibus cœlum esse Deum putantibus. COCC. Juxta illud Lucani lib. IX. versu 580. *Jupiter est, quocunque vides, quocunque moveris.* Ita enim libri *Mss.* meliores, non *quodcunque.* HAV.

r Νόσ⊖.] Γενέσθαι pro νόσ⊖ habent *Big. Samb. Vat.* & forsan *Epiphan.*

s Αποκρύψομαι·] Αποκρύψω μ̃ *Big.* & *Samb.*

t Ανθ' ὁ πατὴρ] Εἰ τε ὁ πατὴρ ἐμὸς, ἐάν τε ἐγὼ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.*

u Διετέλ.] Αὐτὸς διετέλ *Idem.*

x Εκεῖ,] Ita cum iisdem *Mss.* ἐκεῖν⊖ ἴσαν. *Bas.* & *G.*

y Κἂν τρία ἀκόντια] Καὶ τρία ἀκόντια ὢ βαλὼν *Big.* τρία ἀκόντια ὢ βαλὼν *Samb.* & *Epiphan.*

z Καὶ οὐδὲν μὴ] Καὶ σὺ ὢ μὴ πάθ̃ς ἄτοπον· ὅπως ὢ μνηθ̃ς Δφ' ὧν *Vat.*

a Τ̃ δ' ἐχομένῃ,] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* τ̃ δ' ἑξομένῃ.

b Δ' ἦν,] Δ' ἦν, δι' ὃν ἁγνίσας *Big. Samb.* & *Vat.*

c Αβενήρ ὢ] Αβενήρ *Vat.*

d Λοχισραπήγου] Ita in quinque *Mss.* & *Vet. Interpr.* ἀυλοχραπήγου *Bas.* & *G.*

e Κενὸν,] Κειμήλιον *Vat.*

ſpicatus, ideo eum abeſſe quod à coitu non eſſet purus. Poſtquam autem poſtridie novilunii non adeſſet, quærebat à Jonatha filio, qua de cauſa Jeſſæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna abfuerit. Ille vero reſpondit eum ipſius permiſſu in patriam, ut convenerant, conceſſiſſe, tribu *ſua* feſtum ſolenne agente: quin etiam ipſum ad ſacrificium invitaſſe. & ſi mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiſcor: noſti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infeſto pater ejus in Davidem eſſet animo: & voluntatem ejus plane perſpectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, ſed convicia projiciens, à profugis natum hoſtemque appellabat, & ſocium Davidis adjutoremque eſſe dicebat; & neque ipſum revereri neque matrem ſuam dum iſta cogitaret: nolleque hoc ſibi perſuaſum eſſe, regnum ipſis parum tutum eſſe, quamdiu ſuperſit Davides. quamobrem ſe eum acciturum eſſe dixit, ut ſupplicium lueret. Cum vero Jonathas ſubjiceret, quid commiſit, ut tanta illum puniendi te inceſſeret cupido? non amplius Saulus verbis *contumelioſis* probriſque iram exprompſit; ſed arrepta haſta in ipſum inſiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio proſequeretur, eumque interficere *quammaxime* deſideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu ſua perimendo.

Jonathas, de Sauli in Davidem odio perſuaſus, ejus ſaluti proſpicit. 1 *Reg. c.* 20.

10. Et tunc quidem regis filius è convivio ſe proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit inſomnem, quod de vita quidem ſua periclitatus fuerit, Davides vero morti eſſet deſtinatus. At prima luce ante urbem in agrum, ſpecie quidem ſemet exercendi, re ipſa vero ut amico patris affectum indicaret, ſicuti conſtitutum erat, proceſſit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, feciſſet, puerum quidem pediſſequum in urbem dimittit, ipſe vero in ſolitudine Davidi in conſpectum venit & colloquium. Cumque ille ſe oſtendiſſet, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ ſuæ ſervatorem appellabat. Illum vero à terra attollit *Jonathas*, & ſibi invicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo & non ſine lachrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, & quod ea eſſent ætate & ſuæ invideretur amicitiæ, porroque locorum intervallo disjungendi eſſent, quod ipſis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeque mutuo obſecraſſent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem diſceſſerunt.

ὁ καθαρεύουσαν αὐτὸν [f] ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν. ὡς ἦ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας ὁ πατὴρ ἐπιφανεὶς ᾠήθη δεῖν παῖδος Ἰωνάθου· ὅτι καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ δεῖπνου καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ τοῦ Ἰεσσαίου παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δέ, πεπορεῦσθαι φὴς πρὸς τοὺς συγγενεῖς, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, τῆς φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ὑπηρέψαντο αὐτοῦ· προκαλέσαι μέντοι καὶ τοῦτον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν [g] συγχωρῇς, φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ὁρᾷς ἔχουσαν. τότε τὴν πρὸς Δαυίδην τοῦ πατρὸς Ἰωνάθης ἐπέγνω δυσμένειαν, καὶ πρᾴνως τὴν ὀλίγην αὐτοῦ βούλησιν εἶδεν. ὁ γὰρ κατέχει τὸν ὀργῆς Σαοὺλον, ἀλλὰ βλασφημιῶν ἐξ αὐτομόλων γεγυνημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τοῦ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, τοῦτο φρονοῦντα· καὶ μὴ βουλόμενον πυθέσθαι τοῦτ', ὅτι μέχρις οὗ πρὸς Δαυίδην ὁ τῆς βασιλείας ἔχῃ μεταπέμψαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ὑποτυχόντος δ' Ἰωνάθου, τί δ' ἀδικήσαντα [h] κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σαοὺλος ἐξένεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ' ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυίδην, καὶ διαχρήσασθαι πεθῶν, ὡς βραχὺ δι' ἐκεῖνον [i] αὐτόχειρ τοῦ παιδὸς γενόμενος.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ βραχὺ [k] ἀπολέσθαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην, [l] ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸς τὴν πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m] γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ φίλῳ τὴν [n] τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο [o] πρόσεισι. ποιήσας δὲ ὁ Ἰωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ' ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p] αὐτῷ καὶ λόγους. [q] ἀναφανεὶς δ' οὗτος, πίπτει πρὸς τοὺς Ἰωνάθου ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίστησι δ' ἀπὸ [r] τῆς γῆς αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [s] ἀλλήλοις, μακρά τε ἠσπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, [t] τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρείαν, καὶ τὰ μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δ' ἐκ θρηνῶν ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

Ut Davides fuga ſe recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæſtinorum & Moabitarum reges: utque Saulus Achimelechum cum tota ejus cognatione perimit.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς ὁ Δαυίδης φεύγων πρὸς Ἀχιμέλεχον, ἔπεμπε πρὸς τοὺς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σαοὺλος ἀποκτείνας τὸν Ἀχιμέλεχον καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 *Reg. c.* 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipſo *intentatum*, in urbem Nobam ſe confert

Δαυίδης ὁ [u] φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ [x] πόλεμον, εἰς [y] Νωβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς [z] Ἀχιμέλεχον

[f] Ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν.] Ὑπὸ συνουσίαν *Vat.*

[g] Συγχωρῇς,] Συγχωρήσης *Vat.*

[h] Κολάσαι θέλεις;] Κολάσαντα *Big.* & *Samb.*

[i] Αὐτόχειρ] Aut communius cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* αὐτόχειρα.

[k] Ἀπολέσθαι,] Ἀπολέσθαι· κατακεκρίσθαι δ' ἀπεθανεῖν Δαυίδην διενυκτέρευσεν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vat.* qui mox habet, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον πρὸ τῆς πόλεως.

[l] Ἐνυκτέρευσεν.] *Coll. Voſſ.* & *Big.* διενυκτέρευσεν.

[m] Γυμνασόμενος μὲν,] Ita cum *libris omnibus*, præter *Busb. Baſ.* & *Gen.* qui habent γυμναζόμενος.

[n] Τὴν παιδὸς διάθεσιν,] Τὴν βασιλέως *Vat.*

[o] Πρόσεισι.] Ita in *MSS.* in *Editis* πρόσεισιν.

[p] Αὐτῷ καὶ λόγους.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*

[q] Ἀναφανεὶς] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἄνω φανεὶς in *Editis. Ald*ſque. & mox πρὸ τῶν Ἰωνάθου ποδῶν *Samb.* & *Vat.*

[r] Τῆς γῆς] Τῆς non agnoſcit *Vat.*

[s] Ἀλλήλοις,] Ἀλλήλους *Vat.*

[t] Τήν τε] Lege τήν τε δ'. COCC.

[u] Φεύγων τὸν βασιλέα] Ita cum *MSS.* & *Zonara.* φυγὼν *Baſ.* & *G.*

[x] Πόλεμον,] Θάνατον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* non male.

[y] Νωβᾶν παραγίνεται] Ita *Gen.* juxta *Biblia S.* & *Epiphanium* in prima ſyllaba. Ναβᾶν *Baſ.* Ναβαῦν *Big.* & *Samb.* Ναβαὰ aut Ναβαὰ *Busb. Hen.* & *Zon.* Νοβᾶ aut Νοβαὰ *Hieronymo* & LXXII. Ναβᾶν ἤτοι Νοβᾶν *Vat.*

[z] Ἀχιμέλεχον] Ita *Baſ. G. Vat. Samb. Big.* ut & *Procopius* & *Bibliorum Græc.* editio *Complutina*, juxta *Hebr.* & *Lat. Hieronymi.* Ἀβιμέλεχον *Hen. Busb. Zon.* & *Epiphan.* ex *Editione* communiori *Græcorum.* Codex autem *Sambuci* hìc adnotat, ferme è *Procopio Gazenſi*, ἴσιον ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ Ἀχιμέλεχ λέγει· τὸ δὲ ψαλτήριον Ἀβιμέλεχ· τὸ δὲ εὐαγγελιστάριον Ἀβιάθαρ.

μέλεχον τὸν [a] ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μηδὲ φίλον σὺν αὐτῷ μήτ' οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἠθέλησεν. ὁ δ', πρᾶξιν ἀπόρρητον ὑπαγόμενος πρὸς τὸν βασιλέως, [b] ἔφη· εἰς ὃν σπουδὴς αὐτῷ [c] βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τὰς μέν τοι θεραπείας εἰς τόνδε μοι τὸν ἀπαντήσαν πεποίηται. αἰτεῖν δ' λαβεῖν ἐφόλια. φίλον γὰρ αὐτὸν παντὸς ἔργου [d] ὠφελιμώτατον, καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συλλαμβανόμενον. τυχὼν δ' τούτων, ἤτει γε [e] ὅπλων τι μὴ χείρας, ῥομφαίαν ἢ δόρατος. παρεῖναι δὲ Σαούλῃ ὀλίγῳ [f] μὲν Σύρῳ, Δωὴκῳ δὲ ὄνομα, τὰς δὲ βασιλέως ἡμιόνους [h] νέμων. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς οὐδὲν εἶπε [i] τοιοῦτον· εἶναι δὲ τοῦ Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθεῖη τῷ Θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ ταῦτα ὁ Δαυίδης, ἔξω τῆς [k] τῶν Ἑβραίων χώρας εἰς [l] Γίτθαν [m] διέφυγε τὴν Παλαιστίνων, ἧς Ἄγχης [n] ἐβασίλευεν. ὑπογνωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν δὲ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτῷ γιγόμενος, μιμούμενον ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ [p] τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε παρὰ Σαούλῃ παρ' ἐκείνῳ πειραθῇ, προσποιεῖται [q] μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τἆλλα δὲ ὅσα σημήνοι [r] μανίας πίστιν [s] ὠφελῇ τῷ Γιτθῶν βασιλεῖ [t] γενηθήσῃ τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [v] προσδυσχεραίνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυίδην ὡς τάχος [x] ἐκβαλεῖν.

γ'. Διασωθεὶς δὲ [y] ἔτως ἐκ τῆς Γίτθης, εἰς τὴν Ἰούδα ὑφ' ἑαυτὸν ἐγένετο Φυλήν. καὶ ἐν τῇ πρὸς [z] Ἀδυλλάμην πόλει σπήλαιόν ἀφετρίζεται, πέμπει πρὸς τοὺς [a] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δὲ μετὰ [b] πάσης συγγενείας ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, ὅσοις ἡ χρεία τὴν φόβου ἐκ Σαούλου δι' βασιλέως, συνέρρυησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ [c] ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐθύμουν δὲ οἱ πάντες [d] ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς ἐκ χρόνου αὐτῷ συνεργίας ἤδη [e] προσγεγυμένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [f] τὴν αὐτοῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ [g] καθ' αὐτὸν πλοῦτον, ἔχειν παρεκάλει. καταινέσαντος δ' αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς δὲ Δαυίδου τιμῆς, [h] παρ' ὃν ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ'. Αὐτὸς [i] δὲ, δὲ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, παραβῆναι δ' εἰς τὴν κληρωχίαν

ad Achimelechum sacerdotem. qui, quod solum venisse & sine amico famulove adesse viderit, *valde* miratus est; & scire desiderabat, quid causæ esset, quod neminem secum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium secretum mandavisse, ad quod nullo comitatu ipsi scire volenti opus esset. verum hic loci me convenire famulos jussi. Porro *illi* supplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo suppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præstiturum esse. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum esset, gladium aut hastam. At *tum forte* aderat etiam Sauli servus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis asinas pascebat. Cæterum pontifex ajebat, se quidem ejusmodi quid non habere: esse vero apud se Goliathi gladium, quem occiso Palæstino Deo consecraverat.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero ministris agnitus, ipsique manifestus factus, illis ei dictitantibus, hunc esse Davidem qui multas Palæstinorum myriadas occidit, sibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipsum *adiret* & experiretur, furorem & rabiem simulat, ita ut ore spumam emiserit, & alia, quæ insaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittensium regem dederit indicia. Atque *ille*, domesticis suis periratus, ut qui hominem mente alienatum sibi adducerent, jussit ut quamprimum foras ejicerent Davidem. *Inde ad Gittenses fugit, & insaniam simulando è periculo evasit.* 1 Reg. c. 21.

3. Cum ita è Gitta evasisset, in Judæ tribum se recipit. atque in spelunca prope urbem Adullamam morans, ad fratres suos mittit qui nunciarent ubi ille esset. Illi vero cum tota cognatione sese ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus angustæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, seque ad omnia ejus arbitrio exsequenda paratos esse dicebant. erant autem universi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiscitur: ipsumque orabat, ut, parentibus suis in ejus ditionem & *potestatem* receptis illos, quamdiu de rerum suarum exitu desperaret, præsidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parentesque Davidis, tantisper dum cum eo fuerint, omni honore prosequutus est. *Adullamam petit; dein se confert ad Moabitarum regem, sibi suisque benignum.* 1 Reg. c. 22.

4. At ipse, cum propheta ei imperasset ut è solitudine quidem abiret, in sortem vero tribus Judæ *indicat Loëus eum ab Abimelecho receptum fuisse.* 1 Reg. c. 22. *Saulo, de Davide ad suos questo,*

[a] Ἱερέα.] Ἀρχιερέα *Vat.* HUDS. Mox ἀρχιερέα appellat. Nam & alii Pontificem Maximum Ἱερέα nuncupant ἁπλῶς. REL.

[b] Εἶπεν.] Ἐφησὶν *Big.* & *Samb.*

[c] Βουλομένῳ μαθεῖν] Βουλομένης μ. *Iidem.* (βουλομένοις *Coll. Voss.*) βουλομένῳ λαβεῖν *Vat.* & *Hen. Coccejus* utrumque forte abundare putat.

[d] Παραχρῆμα,] Παραχρῆμα *Vat.*

[e] Ὁπλων τι] Ὁπλον τι in quatuor *MSS.*

[f] Γέτ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* atque ita *Vet. Interpr.* vel γέτ cum *Vat.* γέτ in *Editis*, *Aliisque.*

[g] Σύρῳ,] Ἰδουμαίῳ juxta *Biblia Hebraïca.* Sic etiam legit *Hieronymus.* Attamen ὁ Σύρ habent *Interpretes* LXXII. excepto codice *Complutensi*, qui forsan ad *Hebraïcum* fuerit emendatus. Verisimile est, quod & alii observarunt, dissensum ortum esse ex confusione vocum *haademi* & *haarami*, una litera in aliam permutata. Videsis *Lud. Capellum* in *Critica S.* l. 4. c. 5.

[h] Νέμων.] Ita cum *Interpp.* LXXII. ἀρχιποιμὴν *pastorum præfectus* juxta textum *Hebraïcum.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. Lib. 11. c. 44.

[i] Τοιοῦτον.] Illud τι ex *MSS.*

[k] Τῶν Ἑβραίων] Illud τῶν deest *Vat.*

[l] Γίτθαν] Γέθαν *Big.* & *Samb.* Γεττὰν *Hen.* & *Busb.* Γὲθ è *Bibliis S.* habent *Zonaras* & *Epiphan.* Γὰθ *Masoretis.*

[m] Διέφυγε] Ἐφυγε τὴν Π. ἧς Ἄγχης, ἤτοι Ἀγχοῦς *Vat.* Rex ille juxta *S. Literas* & *Epiphanium* Ἀχις.

[n] Ἐβασίλευεν.] Ita *MSS.* ἐβασίλευσεν *Bas.* & *G.*

[o] Τῶν βασιλέως οἰκετῶν,] Τῶν negligit *Vat.*

[p] Τὸν κίνδυνον] Forte τῶν κινδύνων. COCC.

[q] Μανίαν τε] Sic *MSS.* in *Editis* μανίαν τε λ.

[r] Μανίας] Forte abundat. COCC.

[s] Παρὰ τῷ Γιτθῶν βασιλεῖ] Τῶν Γιτθῶν *Vat.* παρὰ τῷ τῶν Γιτθῶν *Big.* & *Samb.*

[t] Γενηθήσῃ τῆς νόσου.] Ita *MSS.* γένοιτο in *Editis.*

[v] Προσδυσχεραίνας] Eo modo in quinque *MSS.* προδυσχερήσας, pro προσδυσχεράνας, in *Editis.*

[x] Ἐκβαλεῖν] Ἐκβαλεῖν *Big.* & *Samb.* ἀγαγεῖν ἔξω *Vat.*

[y] Οὕτως ἐκ τῆς Γίτθης,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* ἔτι.

[z] Ἀδυλλάμην πόλει] Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμη *Bas.* & *G.* Ἀδολλαμῆ *Vat.* Ἀδιλλάμη *Hen.* & *Busb.* Ἀδολάμη *Epiphan.* Ἀδυλλὰμ *Zonaras* ex LXX.

[a] Ἀδελφοὺς δηλῶν] Ἀδελφοὺς αὐτοῦ *Vat.*

[b] Πάσης συγγενείας] Πάσης τῆς συγγ. *Hen.* & *Busb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Iidem.* καὶ τῶν γε ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἐχθρεία *Epiphan.*

[c] Ἐκείνῳ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliisque.*

[d] Ὡς τετρακόσιοι.] Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.*

[e] Προσγεγυμνάσθαι,] Προσγεγυμνάδης *Big.* γεγυμνάδης *Vat.*

[f] Τὴν αὐτοῦ χώραν] Τῶν ἑαυτοῦ χ. *Vat.*

[g] Καθ' αὐτὸν τέλος] Ita in quatuor *MSS.* (& *Cocc.*) καθ' αὐτῶν *Bas. G. Aliique.*

[h] Παρ' ὃν ἐτύγχανον] Παρ' ὅσον *Hen.* & *Busb.*

[i] Δὲ] Lege δὴ. COCC.

dæ concedens illic habitaret, jussis obsequitur: & in Sarin urbem se conferens ibidem commoratus est. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu esse visum, in non mediocrem conjectus est metum & perturbationem: nam viri animi elati fortisque non ignarus, magni aliquid ex ipso oriturum esse suspicatus est, quod certe luctum sibi crearet & molestiam. atque ad se convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipse erat, in collem ubi regiam habuit, sedensque in Arura (nam locus quidam erat sic dictus) magna aulicorum multitudine cum stipante totoque satellitio, *sic* eos affatur. "Equidem novi, viri popu-"lares, quod beneficentiæ meæ memineritis; ut-"que agrorum aliquos dominos constituerim, fe-"cerimque ut *alii* honores apud populum conse-"quantur & dignitatem. Vos igitur interrogo, "num plura & his majora munera à Jessæi filio "exspectetis? nam compertum habeo universos ad "eum incumbere, cum filius meus Jonathas & ipse "rebus illius studuerit, vobisque ei favere persua-"serit. Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, "quæque cum illo fœdera inierit: neque quod Jo-"nathas quidem consilio suo & auxilio ea promo-"verit, quæ contra me facere decretum est. ve-"strum vero nemini curæ sunt ista, sed quæ sint "consequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo quidquam respondit, Doëeus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; se vidisse Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quæ eventura essent ex eo vaticinante perspecta habuisse, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuisse.

Saulus Achimelechum & sacerdotes interficit jubet. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus igitur, cum pontificem ejusque patriam omnem familiam accersi jussisset, "quid, in-"quiit, mali aut ingrati à me passus es qui Jessæi "filium benigne exceperis, & cibaria quidem ei "dederis & arma, regno meo insidianti? & cur "etiam ei de futuris ex oraculo pronunciaris? sane "non tibi ignotum erat, quod à me profugerit "domumque meam odio habuerit". Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; sed libere fatebatur se illa *ei* suppeditasse, non ut à Davide gratiam iniret sed ab ipso. "tibi enim hostem esse "ne quidem sciviſſe, ajebat, ministrum vero fide-"lissimum, & quod hisce majus, & generum jam "tuum & necessitudine conjunctum. nam illis "non inimicos impertire moris est hominibus, "sed quos maxime benevolentia & honore prose-"quuntur. pro eo autem non se nunc primum "vaticinatum esse, sed & sæpius & alio in loco "hoc fecisse: cumque se diceret à te omni festina-"tione missum ad aliquid agendum, si nihil ho-"rum præbuissem quæ desiderabat, tibi magis "quam illi me ista abnuere putabam. Quare non "est, quod de me male sentias, aut ob ea quæ nunc

τὸ Ἰέσσα Φυλῆς ἀν αὐτῇ Ἀράχην, πείθει. καὶ φθαμένῳ εἰς [k] Σάρειν [l] πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμενε. Σαοὺλος δ' ἀκούσας ὅτι μὴ πολίτης ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα δέος αὐτὸν καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ φρόνημα ἅ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀτολμίαν, ἔδεισεν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔχον, [m] ὑφ' ᾧ κλαύσεσθαι πάντως καὶ πενήσειν ὑπῆνεσε. καὶ συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, εἰς αὐτὸν ἐλθὼν [o] τὸ [p] βουνὸν ἅ τὸ βασίλειον [q] ἔσχε, καὶ καθίσας [r] ἐπ' Ἀράχης· τόπος ἦν οὕτω πως [s] ὠνομασμένος πρὸς πολιτικῆς θέας αὐτὸν ἔχοις [t] τῆς τάξεως καὶ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, μέ-"μνησθε [v] μὲν οἶδ' ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγροῖς "τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τοὺς ἐν τῷ πλήθει καὶ "τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνομαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας "τούτων δωρεὰς καὶ πλείονας ἄλλας ἅ Ἰεσσαίου παῖδος "προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ [x] προσέξετε, "τοὐμὸν παῖδος Ἰωνάθου αὐτοῦ τε ὄντως φρονήσαντος καὶ "ὑμᾶς τοῦτα πείσαντος. ἃ γὰρ ὤμοσα τοὺς ὅρκους καὶ τὰς "συνθήκας τὰς πρὸς Δαυίδην οὔπω γεγενημένας· ἅδε "ὅτι σύμβολον μὲν καὶ σπέρμος Ἰωνάθης ἐστὶ τοῦ κατ' "ἐμοῦ σωτευομένου. μέλει δ' ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, "ἀλλὰ τὸ ἀπεκδεχόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". συνῆκεν δ' οὐ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόντων· Δώηκος δ' ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς ἴδοι τὸν Δαυίδην εἰς [y] Νωβὰν πόλιν πρὸς [z] Ἀχιμέλεχον ἐλθόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ' αὐτοῦ προφητεύσειν μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν [a] τοῦ Γολιάθου πρὸς οὓς ἐβούλετο μὴ ἀσφαλείας προπεμφθῆναι.

ε'. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ [b] τὴν συγγένειαν Σαοὺλος, "τί ποθ', εἶπεν, "ἐξ ἐμοῦ δεινὸν καὶ [c] ἄχαρι, τὸν Ἰεσσαίου παῖδα προσε-"δέξω, καὶ σίτων μὲν αὐτῷ μεταδώκας καὶ ὅπλων, "ὅτι δὲ [d] ἐμῆς βασιλείας ἐπιβουλῷ; τί γὰρ δὴ καὶ σοὶ "τῶν μελλόντων ἐγκεκάμπτεις; οὐ γὰρ δὴ σε φεύγων ἐμὲ καὶ "μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν". ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτράπη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μὴ παρρησίας τοῦτα φαίνεσθαι ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. "πλέμιον γὰρ [e] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, "πιστὸν ὄντα ἐν τοῖς μάλιστα [f] δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ "τὸ τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. τοῦτα "δ' οὐκ ἐχθροῖς [g] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ "τοῖς εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀρίστοις. προφη-"τεῦσαι δ' οὐ νῦν πρῶτον [h] αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις "καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φίλους δ' ὡσὰν σοὶ πεμ-"φθῆναι κατὰ πολλὰ σπουδαῖα πρᾶξιν, τὸ μηδὲν "σφαλεῖν ὧν ἐπιζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ ἐκεί-"νῳ σπεύδειν αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' "ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυίδου "ἐγκει-

k Σάρειν] Σάρλω *Big. Samb. & Gall.* Σάρεν πόλιν ἤτοι Σάρειχον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Sarin*, *Sarich*, *Sarimit*, & *Aret.* non dubito quin legendum sit, εἰς Ἀρὼν, vel Ἀρὼθ πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis *jahar Hhareth.* lenius Ἀρὶθ *Eusebio.* HUDS. Conf. inf. Cap 13. §. 10. SPANH. Natum ex sylva *Chareth.* confer 1 Sam. 22. 5. REL.

l Πόλιν] Lege πολιν, quod & interpres videtur legisse & in *MSS.* est. REL.

m Ὑφ' ᾧ κλαύσεσθαι π. καὶ συμποιήσειν ἐπ. *Vat.* HUDS. Forte ἀλλ' ἐφ' ᾧ κλαυσεσθαι π. καὶ ποιησειν ἔμελλεν. COCC.

n Ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν,] Ita cum melioribus *MSS.* ἐξῆς αὐτὸς πᾶς. *Basil.* ἐξ ἧς αὐτὸς πᾶς. *Gen.*

o Τὸν βουνὸν ἅ τὸ βασίλειον] Conf. sup. Cap. VIII. §. 1. SPANH.

p Βουνὸν ἅ τὸ βασίλειον] Sic & LXX. *Intt.* σκάθλωτο ὡς τὸ βουνῶ, existimantes בגבעה in textu *Hebraico* esse nomen appellativum.

q Ἔσχε, καὶ καθίσας] Εἶχε *Samb. & Big.*

r Ἐπ' Ἀράχης·] Septuaginta etiam senes posuerunt ὡσὰ τὴν ἄκανθαν pro *thabbath haeschal*, i. e. *in nemore* juxta *Hieronymum* & *Jonathanem* interpretes. at *in segete* vertit *Epiphanius*.

s Οὕτω πως ὠνομασμένος.] Illa οὕτω πως ὠνομασμένος non agnoscit *Vat.*

t Τῆς τάξεως] Articulum inseruimus ex *MSS.*

v Μὲν οἶδ'] Εὖ οἶδ' *Vat*

x Προσέξετε,] Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσέξεσθε τοῦτῳ τ. π. *Bas.* & *G.*

y Νωβὰν πόλιν] Ναβὰν, τὴν δὲ Νομβὰν πόλιν *Vat.* Vide Cap. XII. §. 1.

z Ἀχιμέλεχον] *Al.* Ἀβιμέλεχον. de quo ibidem.

a Τοῦ Γολιάθου] Articulus deest *Vat.*

b Τὴν συγγένειαν Σαοὺλου,] Τὴν φυλὴν *MSS. Vet. Interpr.* & *Zon.* atque ita mox inferius.

c Ἄχαρι,] Ἀχάριστον *Vat.*

d Ἐμῆς βασιλείας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* in *Editis* desideratur ἐμῆς.

e Σὸν οὐκ εἰδέναι,] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τὸν deest in *reliquis.*

f Δοῦλον καὶ χιλίαρχον,] Δούλοις *Vat.*

g Παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους,] Παρεχὲν *Vat.*

h Αὐτῷ,] Αὐτῷ, πολλάκις ἅ καὶ ἄλλοτε *Big. Samb. & Vat.*

i Τὸν

"ἐγχειρῶν πρὸς ταῦτα τιμὴ τότε μὲ δοκοῦσαν φιλαν-
"θρωπίαν ὑποπτεύσης. φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ
"χιλιάρχῳ παρέχον, οὐ πολεμίῳ.

5. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε [i] τὸν Σάουλον· ἀλλὰ δεινὸς μὲν ὁ φόβος μήπω [k] ἀληθεῖ πίστευσιν ἀπολογία. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [l] περισταθεῖσιν αὐτὸν, μὴ τῆς γνώμης ἀποκλῖναι. μὴ θαρρούντων δὲ ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ φθάκοῦσαι τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δωήκῳ προστάσσει τὸν φόνον. καὶ φθαλαβὼν [m] ὁμοίους αὐτῷ πονηροὺς ἐκεῖνος ἀπέκτεινε τὸν [n] Αχιμέλεχον, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [o] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σάουλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [p] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, ἢ γυναικῶν, ἢ νηπίων, ἢ μήπω ἄλλης ἡλικίας φειδόμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. διεσώζετο δὲ παῖς εἷς Αχιμελέχου Αβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοι γε σαφέστερον προεφητεύσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [q] Ηλεῖ, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας [r] εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τὰς οἰκίας.

6. Σάουλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν ἔτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γῆραν ὅλην ἀρχιερατικὴν ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ὀπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ὀπὶ γήρασιν [s] αἰδῶ, κατασκαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι [t] τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιούτους φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέχει καὶ καταγνῶναι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις ἂν μέν εἰσιν ἰδιῶται τινες καὶ ταπεινοὶ, [v] τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ὑπήκοοί εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ [x] τὴν πᾶσαν εὐνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ τῷ θείῳ πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ οὐ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετενδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ [y] σκηνῆς προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ὀργάς, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτι μάλιστα δεῖ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῖς καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἔγγιστα τῶν φθονεῖσθαι γεγενημένους, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τότε ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν [z] δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [a] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [b] σέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [c] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ

"Davidem moliri audis, meam, ut tunc visa est,
"humanitatem suspiceris. nam amico & genero
"tuo & tribuno *eam* tribuebam, non hosti.

6. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non persuasit: sed metus quidem usque eo valebat, ut justæ excusationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipsi circundatis, ut eum cum cognatione sua perimerent. Cumque illi non ausi essent manus afferre pontifici, & magis verentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro eædem imperat. atque ille, assumptis sibi facinorosis *aliquot* sui similibus, Achimelechum ejusque cognationem omnem occidit. erant autem universi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem sacerdotum Nobam *ficarios* misisset, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipsam *pari sævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex ista clade* servatus est. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi, propter duorum ipsius filiorum iniquitates, suæ minatus progeniei interitum.

Dœcus regis mandata exsequitur. 1 Reg. c. 22.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes stirpis sacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miseratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam sacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, solamque ad viros id genus educandos destinaverat) fecit ut omnes intelligerent perspicerentque hominum ingenium: quod tantisper dum privatam vitam agant, humilisque sint fortunæ, quia tum naturæ obsequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni sunt & moderati, ac quod justum est unice persequuntur, & in id toto animo omnique studio incumbunt. tunc etiam illis de Deo persuasum est, quod omnibus quæ in vita agunt hominibus intersit; & non solum opera cum fiant, sed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura sunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti sunt, tunc, hisce omnibus exuti, & institutis moribusque, tanquam in scena personis, depositis, assumunt audaciam, insolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus est pietate & justitia, ut qui invidiæ proxime constituti sunt, & ob cogitata & facta omnium in conspectu collocati; tunc quasi non amplius eos intueretur Deus, aut ob potestatem metueret, ita demum in omnibus insolenter se efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia nescio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata existimant. At futurorum nullam rationem habent; sed illos, qui

Querela Flavii de pravo hominum ingenio.

i Τὸν Σάουλον·] Τὸν Σάουλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀληθῆ πίστιν] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀληθῶς in *Editis*, *Aldisque*. ἀληθῆ πίστιν ὁμιλία *Vat.* & dein κελεύει τ. ὁπ. περισταθῆναι αὐτὸν ἀποκτεῖναι.

l Περισταθῆναι αὐτὸν,] Περισταθῆσαι *Big. Samb. Epiphan.* & *Zonaras.*

m Ὁμοίους αὐτῷ] Ita quatuor *MSS.* & *Epiphan.* ὁμοίως *Basil.* & G. haud male.

n Αχιμέλεχον,] Sic in *Basil. G. Vat.* & *Samb.* Ἀβιμέλεχον & mox Ἀβιμελέχου in *ceteris.*

o Πέντε καὶ ὀγδοήκοντα] Numerum sacerdotum in *S. Literis Hebraicis* trecentis hic augent *Basil.* & *G.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι *Epiphanius*, *Zonarasque* & *Interpretes* LXXII. πεντήκοντα καὶ τριακόσιοι *Theodor.* ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι, πεντήκοντα καὶ πριάκοντα *Hen.* ὡς πεντακόσιοι καὶ τεσσαράκοντα *Busb.* ἦσαν δὲ οἱ πάντες πέντε καὶ ὀγδοήκοντα *Vat.* hic loci. Verum infra (p. 347. §. 7.) cum *Flavio* trecentos (numero rotundo) Achimelechi causa dicit periisse.

p Νωβᾶν,] In *MSS.* varie, Νομβὰ, & Νομβὰν & Νοβέαν. Vide p. 342. v. ultimo.

q Ηλεῖ,] In libris omnibus Ηλὶ aut Ηλεί. rectius, ut puto, Ηλὶ aut Ηλεί.

r Εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι] Εἶπε γὰρ διαφθ. *Vat.*

s Αἰδῶ,] Ita *Big. Samb.* & *Vett. Grammatici.* αἰδὼ *Basil. G. Aliique* cum *novis.*

t Τὸ θεῖον ἐπελέξατο,] Hinc aliquis efficeret, Josephum credidisse hanc urbem unam fuisse ex illis, quas Deus sacerdotibus assignaret. Verum inter illas Nob non recensetur in sacris literis. Et quia prophetis illam a Deo destinatam æque ac sacerdotibus scribit, & clarum est nullas urbes prophetis datas fuisse, quemadmodum Levitis & Sacerdotibus, intelligi debet, providentiam Divinam hanc esse id temporis sedem multorum sacerdotum & prophetarum voluisse. REL.

v Τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι] Τῷ μὴ δύνασθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσι καὶ ὅσα δύνανται καὶ θέλουσι, ὑπήκοοί εἰσι *Vat.*

x Τὴν πᾶσαν εὐνοιάν] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τὴν εὐνοιάν τε καὶ πᾶσαν σπ.

y Σκηνῆς προσωπεῖα] Aut σκηνῇ cum *Big. Samb.* & *Vat.*

z Δεδιότος,] Οὐ δεδιότος *Vat.*

a Μισήσωσι θελήσαντες,] Μισήσαντες ἐθελήσαντες *Big.* & *Samb.*

b Στέρξωσιν ἀλόγως·] Ita ex præcedentibus cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* στέργωσιν.

c Ἀληθῆ,] Sic *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Editis*, *Aldisque*, τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro καὶ τοῖς, ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ τῷ Θεῷ δοκοῦσι.

qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem prosequuntur, postea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illustrem evexerint, non solum eam adeptos possessione depellunt, sed & propter ipsam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut sint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora supplicio digna, sed ob calumnias & delationes absque ullo examine *receptas*; neque in quos sævire oportet *animadvertunt*, sed in quoscunque possunt morte afficere. Id quod Saulus Cisæ filius, qui primus, postquam defiit optimatium status & regiminis sub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifestum fecit; qui trecentos sacerdotes & prophetas propter suspectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in se fuit *Dei* fanum in solitudinem à sacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum superesse passus fuerit, ut alii post illos suscitarentur.

Abiatha-, è cæde elapsus, Davidem adit. 1 Reg. c. 22.

8. Abiatharus autem Achimelchi filius, qui solus conservari potuit ex stirpe sacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem cursu consequutus, suorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, se viso Doëco non ignorasse, quod foret ut hæc illis acciderent: nam ipsæ ei *tum* incidit suspicio, illum pontifici apud regem calumniaturum esse; seque accusabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & secum moraretur, postulabat, quod nusquam alibi ita lateret.

μελλόντων λόγ⊖ αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ πιμῶσι [d] μὲν τοὺς πολλὰ πελαπωρήσαντας, πιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [e] καὶ ⊕ξαγαγόντες εἰς ὑπιφάνειαν, οὐ τούτης ἀφαιροῦνται μονον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ ⊕ξ αὐτῶν καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐτῶν [f] ἀπιθάνοις. κωλάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ ⊕ξαβολαῖς καὶ καπηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ [g] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ὑποκτεῖναι δυνανται. τοῦτο Σαοὺλ⊖ ἡμῖν ὁ [h] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτ⊖ [i] μετὰ τοῦ [k] ἀριστοκρατίαν καὶ τοῦ ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐπὶ τῷ τοὺς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ὑπικαθαλὼν ⊐ αὐτοῖς καὶ τοῦ πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ [l] ναὸν ἀφανίσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καθέστηκε· τοσούτους μὲν ἀνελὼν, μείναι ⊐ ἐάσας οὐδὲ τοῦ πατρίδα αὐτῶν, ἕως τοῦ [m] μὴ μετ' ἐκείνους ἄλλους γένηται.

η'. Ο δ' Ἀβιάθαρ⊖ ὁ ⊻ Ἀχιμελέχου παῖς, [n] ὁ μόν⊖ διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ ⊻ γένους τ ὑπὸ Σαοὺλ Φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τοῦ τ οἰκείων αὐτῷ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τοῦ ⊻ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη πάντα [o] περὶ αὐτὸς ἐσόμενα, ἰδὼν τ Δωὴκ· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθησόμ⊖ [p] πρὸς αὐτὸν τ ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τ ἀτυχίας ταύτης αἴτιος αὐτὸν ἐπᾶρ. τὸ μένειν δ' αὐτὸν καὶ σὺν αὐτῷ διαρρίζειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [q] λησόμενον ἄτως, ἐξίω.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere posset, pepercit: deque obitu Samuelis & Nabali.

Davides, Cillanis opem ferens, cædit Palæstinos; metuensque ne à Cillanis proderetur, in solitudinem abit. 1 Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepisset Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque devastasse, seipsum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta consultus victoriam annueret. Cum vero ille respondisset, victoriam promitti, cum sociis suis impetum fecit in Palæstinos, multamque illorum stragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugesque secure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manserit. nam quod ausus fuerit eique prospere cesserit, non apud quos res gesta est conclusum tenebatur; sed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regisque inter cæteros, pervenit, in facti ejusque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla esse, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in suam venisse potestatem dicens, quoniam in urbem compulsus est muris & portis & repagulis munitam, jussit populo universo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obsessum

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Δαυίδης τ Σαοὺλον οἷς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, ὐ διεχρήσατο· καὶ περὶ τ Σαμουὴλ τελούτης καὶ Ναβάλ.

Κατὰ ⊐ τοῦτον τ καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους ἐμβεβληκότας εἰς τ [r] Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτοὺς, [s] εἰ ὁ Θεὸς ⊕ξ ⊻ προφήτου πυθόμεν⊖ ὑπισχνεῖται νίκην. ⊻ ⊐ σημαίνειν φήσαντ⊖, ἐξωρμησεν ὑπὲ τοὺς Παλαιστίνους μ τ ἐπαρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ ⊕δραμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως ὑ πὸς [t] ἅλωνας καὶ τ καρπὸν [v] σωτείλον ἀδεῶς. Σαοὺλ⊖ [x] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, περὶ αὐτοῖς ὢν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ὑπὲ πᾶν, εἰς τε τοὺς τ ἄλλων ἀκοὰς, καὶ ⊕ς τοὺς ⊻ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [y] σωιζόμενον καὶ τ πεποιηκότα. χαίρ⊖ δὲ Σαοὺλ⊖ ἀκούσας ἐν [z] Κίλλα τ Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ τ ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπὼν, ἐπεὶ καὶ [a] σωηναγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, πύλαις καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ ⊕ρμᾶσθαι ὑπὲ τοῦ Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τ Δαυίδην ἀποκτεῖναι· τοῦτο δ' αἰσθόμεν⊖ ὁ Δαυί-

d Μὲν τοὺς πολλὰ] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* μὲ τὰ πολλὰ ταλαιπωρήσαντας *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* μὲ πολλὰ ταλαιπωρήσαντας.

e Καὶ ⊕ξαγαγόντες] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ ⊕δαγ.

f Ἀπιθάνοις.] Sic cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀπιθάνως κολάζουσι, οὐκ ἐπ' ἔργ.

g Τοῦτο παθεῖν,] Ταῦτα *Vat.*

h Κίσου παῖς,] Ita (ut supra, p. 319. in principio) edere visum est. Κισαὶου, aut Κισεὶς hic loci habent Codices *Josephi*.

i Μετὰ τοῦ] Μετὰ τοῦ ἀριστοκρατίαν, τοῦ ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium*.

k Ἀριστοκρατίαν] At Θεοκρατία fuit, sed speciem externam habebat ἀριστοκρατείας ob Synedrium & Judices, penes quos summa rei esse videbatur. REL.

l Ναὸν ἀσκ.άτας ἱερέων] Θεὸν pro ναὸν legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Tabernaculum, quod aliquo modo templum dici Dei poterat. REL.

m Καὶ μετ'] *Coll. Big.* & *Voss.* νἀν.

n Ο μόν⊖ διασωθῆναι] Ος μόν⊖ *Vat.*

o Περὶ αὐτὸς ἐσόμενα,] Περὶ αὐτῷ *Vat.*

p Πρὸς αὐτὸν τ ἀρχιερέα] Παρ' αὐτὸ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit.

q Λησόμενον ἄτως,] Alii sic distinguunt, λησόμενον, ἄτως ἐξίω.

r Κιλλανῶν] Ita *Bas. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κιλανῶν *Hen.* & *Busb.* Κειλανῶν *Epiphan.* omnes ex Ceila Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλανοῖς, mox infra.

s Εἰ ὁ Θεὸς] Τὸ Θεὸ ⊕ξ ⊻ προφήτου πυθόμ⊖ εἰ ἐπιτρέπει *Vat.*

t Ἅλωνας] Ἀλῶνας· vid. lib. xx. c. 7. §. 8. Ἀλῶνα aream LXX. Gen. L. 10. SPANH.

v Σωιλον] Forte σωῶσαι. COCC.

x Δὲ τῷ βασιλεῖ] Illud ⊐ non agnoscunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.*

y Σωιζόμενον] Hic mutatio est generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131.

z Κίλλα] *Al.* Κιλᾷ & Κειλᾷ. juxta *Eusebium* Κειλα.

a Σωηναγκασεν] Σωενώαγκασεν αὐ ἐλθεῖν *Vat.*

Δαυίδης, καὶ μαθὼν ὡς[a] ὑπὸ [b] τοῦ Θεοῦ, ὅτι μένοντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κίλλιται σκήψουσι τῷ Σαούλῳ, ὡς ἀπολεῖς τοὺς [c] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [d] Ενγεδαὶν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, ἀκούσας αὐτὸν πεφυγότα ὡς ἀπὸ τῶν Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἰς τινα τόπον [e] Καμηλὼ καλούμενην τῆς [f] Ζιφώης ἀφίκετο· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλ παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ καταπαυσάμενος, θαρρεῖν τε καὶ χρηστὰς ὡς τῶν μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι· βασιλεύσειν γὰρ αὐτὸν, καὶ πάντων τῶν Ἑβραίων δυνάμιν ἕξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν γὰρ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπάντων πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [g] ποιησάμενος τὰς εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο. [h] αὖθις ὡς Δαυίδης τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτὸν καταλείπει μικρὰ τῶν φροντίδων καὶ δέους [i] ἀπηλλαγμένος· αὐτὸς δὲ πρὸς αὑτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [k] Ζιφῖνοι, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύσουσιν αὖθις παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν [l] ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφώης [m] στενῶν, οὐκ εἶναι [n] φυγεῖν αὖθις πρὸς ἄλλους. ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπήνεσεν αὐτὰς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὖθις μεμηνυκέναι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑπαρχόμενος αὐτὰς; ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου πρόθυμον τὸν βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τῷ μηνῦσαι τὸν ἐχθρὸν αὖθις τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [o] φανερωτέραν καταστήσειν. δίκαιον γὰρ τὸν ἀδικοῦντα καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν [p] κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ τοῦτο ἐμφανίσαι τῷ Σαούλῳ [q] φιλοτιμίας, ἀφ' ἧς κολακείαν καὶ [r] κέρδος προσδοκίαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ὑπὲρ θανάτου, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [s] διέφαλλον, καὶ παραδώσειν ὑπεσχόντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφαίων κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ στενὰ τῆς [t] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ὑπὲρ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [v] Μάωνος ἐρήμῳ.

γ. Ὡρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνῃ διώκειν Σαοὺλος. κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ὅτι τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [x] ἀντιπερίεπασεν ἤδη τὸν Σαοὺλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ὑπὲρ τὴν [y] τῶν Ἑβραίων ἐστρατοκέναι χώραν ἀκουσθέντες. ὑπὲρ γὰρ τούτου ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμυνάσθαι κρείττονας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸ ἴδιον ἀποδιώκοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

captumque interimerent. At Davides cum hæc inteliexisset, & à Deo didicisset, Cillitas illum, si apud ipsos maneret, Saulo dedituros esse, assumptis viris quadringentis, urbe egressus est in solitudinem supra Engedain, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis se subduxisse, expeditionem in eum omisit.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipsum conveniisset & salutasset, eum hortabatur bono animo esse, & de futuris bene sperare, malisque nequaquam cedere præsentibus. nam & regnaturum esse, & Hebræorum copias omnes sua in potestate habiturum: res vero ejusmodi solere non nisi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum jurasset, quoad viveret, fidem inter ipsos & benevolentiam conservaturum, Deumque in testem adhibuisset dirarum, quas sibimet imprecatus est, si fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac solicitudine levatum: ipse vero domum se recipit. At Zipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud se morari; dixeruntque, quod ei, si ad se venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Zipheneus angustiis, non posse ad alios effugere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias se illis habere fassus quod inimicum sibi indicaverant; brevique se illis benevolentiæ ergo remuneraturum esse promittens, misit qui Davidem perquirerent & solitudinem perlustrarent: datoque hoc illis responso, se *continuo* secuturum esse. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non solum inimicum ei indicando benevolentiam suam patefacere, sed & magis adhuc eum illius in potestatem redigendo. At iniquo & maligno proposito exciderunt, qui, quando nullum adituri essent discrimen, si non adeo contendissent suum erga Saulum studium ostendere, ex adulandi tamen desiderio & spe lucelli à rege *consequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæsitum, & qui latere poterat, insimulabant, & regi dedituros esse pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuisset Ziphenorum animus malignus, simulque regis adventus, regionis quidem illorum angustias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in solitudine Maone.

Jonathas it consolatum Davidem, apud Ziphenos morantem. 1 Reg c. 23.

Zipheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 Reg. 23.

3. Eò autem Saulus properavit, ad *Davidem* persequendum. audito enim in itinere quod superatis angustiis evaserat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à persequutione Davidis, cum in eo jam esset ut illum caperet, aliò avocarunt Palæstini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incursionem feciisse. in eos enim, suapte natura *Hebræis* infestos, se retrorsum convertit; illorum injurias propulsare magis è re sua esse arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo insisteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere.

Saulum à Davide persequendo revocat Palæstinorum incursio. 1 Regum c. 23.

4. At-

---

b Τῶ Θεῶ] Articulum negligit *Vat.*

c Τετρακοσίους,] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους scribi debet.

d Ενγεδαὶν λεγομένης.] Ενγαλαὶν *Baſ. G. Samb.* Ενγαλαὶν *Big.* Ενγεδὼν *Vat.* & forsan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ sæpe commutari soleant, rescripsi Ενγεδαὶν.

e Καμηλὼ κεκλιμένην] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* Κεκλὼ prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noster *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 *Reg.* 25. 15.) *bahadeſa* ובשדה *in syrâ* pro *baherſa*, *in ſylvâ.*

f Ζιφώης ἀφίκετο] Aut Ζιφίνης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.*

g Ποιησάμενος] Ποιησάμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.*

h Αὖθις αὐτῷ ἀφιλαίτιτι] Vocem αὐτῷ inseruimus ex *MSS.*

i Ἀπηλλαγμένος] Ἀπηλλάγη αὐτὸν. ὁ δὲ *Vat.*

k Ζιφῖνοι,] Ita in *Excuſis* & *pleriſque MSS.* Ζιφῶοι & Ζιφιναῖοι *in aliis.*

l Ἐπ' αὐτῶν ἐλθόντι.] Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.*

m Στενῶν,] Στεινωπῶν *Vat.*

n Φυγεῖν] Aut φυγὼ cum *Samb.* & *Big.*

o Φανερωτέραν καταστήσειν.] Φανερωτέραν καθιστᾶσαι *Big. Vat.* & *Samb.* Φανερωθέντα καθιστήσειν juxta *Epiphanium.*

p Κινδυνεύειν ἔμελλον] Κινδυνεύσειν *Vat.*

q Φιλοτιμίας,] Φιλοτιμίας abest à *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall. Vat.* & versione *Epiphanii*: nulla injuria.

r Κέρδος προσδοκίαν] Κέρδος ἐπιθυμίαν τε καὶ προσδοκίαν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* juxta *Epiphanium* ἀφ' ἧς κολακείαν τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ δίκην ζητ.

s Διέφαλλον,] Διέσαλλον *Samb.* & *Vat.*

t Ἐκείνων χώρας,] Ἐκείνης ex *Vet. Interpr.*

v Μάωνος ἐρήμῳ.] Ita cum *Epiphanio.* Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὼν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σιμωνος, lusu Scribarum. HUDS. Μαώνος scriptum oportuit. 1 Sam. 23. 20. REL.

x Ἀντιπερίεπασαν ἤδη] Ἀντιπερίσπασαν *Hen.* & *Busb.*

y Τῶν Ἑβραίων] Τῶν deest *Vat.*

Saulus in ſpelunca incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 Regum c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter ſpem liberatus, ad agri Engedini anguſtias ſe recipit. Paleſtinis autem expulſis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille verò, aſſumptis tribus armatorum millibus *ex omni Iſraelitarum numero* ſelectis, ad eum contendebat. Cumque non longè à locis *illis* abeſſet, prope viam conſpicit ſpeluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis deliteſcebat. itaque ſtimulatus ad requiſita naturæ ſolus in eam intravit. Conſpectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoque qui viderat eum dicente, jam adeſſe tempus ulciſcendi inimicum à Deo oblatum, ſuadenteque ut Saulo caput amputaret, ad ſeſe è vita erratica & ærumnis expediendum, ſurgens abſcidit quidem laciniam ſolummodo veſtis quam gerebat: ſtatim vero pœnitudine ductus injuſtum facinus eſſe dicebat dominum ſuum occidere, eumve qui ad regiam dignitatem à Deo provectus eſt. nam ſi ille in nos malignus, haud fas eſt ut par illi referam. Cum autem Saulus è ſpelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obſecrans ut *ipſum* audire vellet. Cum que rex reſpexiſſet, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, "non oportet, ô "rex, ut, improbis vanaſque calumnias confingen- "tibus aurem admovens, illis quidem fidem habe- "re digneris, tibi vero amiciſſimos in ſuſpicionem "vocari patiaris: ſed potius ex rebus ipſis ſpectari "debet, ut quiſque in te animo ſit affectus. nam "calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujuſque* "benevolentia clare elucescit. Et quidem verba "comparata ſunt ut utriuſque, veri & falſi, ſpe- "ciem præ ſe ferant: facta vero nudum animum "conſpiciendum ſiſtunt. Ex his itaque mihi cre- "dendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; "non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque "in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum "pergis animam meam perſequi, & nihil die no- "ctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vi- "tamque adimas: quod *ſumma* iniquitate moliris. "Quî fit ut tanto in errore de me verſeris, quaſi "occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non "ſis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimi- "ci, necem expetens, qui, cum hodie ſemet vin- "dicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pe- "percit, neque illa uſus eſt opportunitate, quam, "ſi tibi ad mei perniciem contigiſſet, è manibus "elabi non ſiviſtes? quando enim veſtis tuæ laci- "niam præcidebam, potui & tunc caput ampu- "taſſe". pannoque ſimul prolato verbis fidem adſtruit. "ſed ego, inquit, à juſta quidem vindicta "abſtinui: tu vero non erubeſcis odio me injuſto "proſequi. Hanc cauſam Deus ſuſcipiat, morcſque "noſtros redarguat". Saulus autem, modo incre-

Davidis cum Saulo expoſtulatio 1 Reg. c. 24.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν ὅτως, ἐκ ἀβδαλόγε τ κίνδυνον ἀφυγὼν, εἰς τὰ ςενὰ τ [z] Ενγεδλωῖς ἀφικνεῖται. Σαύλῳ δ', ἐκβαλόντι τὰς Παλαιςίνας, ἦκον ἀπαγγέλλονλές τινες τὸν Δαυίδην ἐν τοῖς [a] Ενγεδηνοῖς διατριβειν ὄροις. λαβὼν δ' τρισχιλίας [b] ὁπλίτας ἐπιλέκτας, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γιόμενος ὰ πρρω τ τόπων, ὁρᾷ ἀβδὰ τὴν ὁδὸν ἀπηλαιον βαθὺ καὶ χειλον, εἰς πολὺ κ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα σωέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν περαιθσίων κεκρύφθαι. ἐπέμενος δὴ [c] ὑπὸ τ κ Φύσιν, εἰσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεαθεὶς δ' [d] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδε· καὶ φράσαντος κ θεασαμένε πρὸς τὸν ἐχθρον αὐτὸ ἀβδὰ τὸ Θεὸ καιρον ἔχειν ἀμωμήτε, καὶ συμβελεύοντος τῷ Σαύλε ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τ πολλῆς [e] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ πλανπωρίας, ἀναςὰς ἀποτέμνει [f] μὲν τὸ περυγα τε ἱματίε [g] μόνον ἃ ὁ Σαύλος [h] ἀμπίσχετο. μεταγνόντα δ' ὀξὺς, ὡ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [i] αὐτῦ δεσπότην, ὃδε τὸν [k] ὑπὸ τ Θεὸ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰ εἰ πονηρὸς ςὶ εἰς ἡμας, ἀλλ' ὀκ ἐμὲ δεῖ τοιῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. κ δ' Σαύλ τὸ ἀπηλαιον ἐκλιπόντος, [k] προσελθὼν ὁ Δαυίδης [l] ἀνεκραγε, ἀκῦσαι Σαύλον ἀξιῶν. ὑπςραφέντος δ' κ βασιλέως, [m] προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ὑπὶ πρόσωπον, ὡς εἰθος, καὶ φησιν, "οὐ [n] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψεύδεσι "πλάτισι λβολὰς παρέχοντα [o] δεῖ τὰς ἀκοὰς, χα- "ρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις τὸ πιςεύειν αὐτοῖς, τὰς δ' φύ- "σεις δ' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν "τὴν ἀπάντων λβέσιν. λβολὴ μὲν γὰ ἀπατᾶ, σα- "φὴς δ' ἀποδειξις ὐνοίας τὰ πεπραγμένα. καὶ λόγος "μὲν [p] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθῆς τε καὶ ψεύ- "δης· τὰ δ' ἔργα γυμνὰ [q] ὑπ' ὄψει τὴν λβάνοιαν "τίθησι. τοίνυν ἐκ τύτων [r] καλῶς ἔχειν [s] με πρὸς σὲ "καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιςεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κα- "τηγορῶσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [t] ἐβαλόμην, μήτε δυνά- "την γενέσθαι, πρσθέμενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχὴν, "καὶ μηδεν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν λῷον φρον- "τὶδος [v] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· νῦν δὲ πό- "νως μεταπορεύη. πῶς γὰ ψεύδη πρὸς ἐμοῦ δόξαν εὖ- "λήφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε βέλομαι; ἢ πῶς ὀκ ἀ- "σεβεῖς [x] εἰς τὸν Θεὸν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτῷ τιμω- "ρῆσαι δυνάμενον καὶ πρόφασιν λαβεῖν δικίαν, καὶ μὴ "βελήσασθαι, μηδὲ [y] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὃν, εἴ "σοι κατ' ἐμᾶς πρεῖπεν, ὀκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, λβέ- "χήσασθαι [z] πάθῶν νομίζων πολέμιον; ὅτε γὰς σε τὴν "περυγα τ ἱματίε ἀπέτεμον, τότε σε [a] καὶ τὴν κε- "φαλὴν ἠδυνάμην". ἀποδείξας δ' τὸ ῥᾴδιον ἰδεῖν, πεύειν παρεῖχεν. "ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεχόμην δικαίας "ἀμωμήτε, φησὶ· σὺ δ' [b] μισος ἄδικον ὀκ αἰδῇ κατ' "ἐμᾶ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσαι, καὶ τὸν ἑκάτερα "τρόπον ἡμῶν ἐλέγξαι". Σαύλος δ' ὑπὸ τῷ ἀβδα-

δό-

z Ενγεδλωῖς ἀφικνεῖται.] Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Ενγηδλωῖς in *Editis* & tribus *MSS.* Εἰγιδηῖς *Hen.* & *Busb.* Εἰγηδηῶν ἤτοι Εἰγαδὶ *Vat.*

a Ενγεδλωοῖ.,] Similiter ac ſupra v. 33. variant *libri*, niſi quod Γηδλωοῖς habeat *Vat.* HUDS. Conf. lib. IX. c. 1. §. 2. SPANH.

b Οπλίτας ἐπιλέκτας] Οπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠγεῖτο *Vat.*

c Υπὸ τῶν κ' Φύσιν,] Ita in *Editis.* verum ὑπὸ τ habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi neceſſitate urgeretur.*

d Υφ' ἑνὸς] Υπό τινος *Big.* & *Samb.* ὑφ' ἑνὸς τ ὑπὸ τ Δαβίδλω *Vat.*

e Αλης αὐτὸν] "Αλης *Samb.* ut *Etymon.* ſuadet. κ τ πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.*

f Μὲν τὴν πτέρυγα] Illud μὲ ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Μόνον ἃ ὁ Σαύλος] Ita *Samb.* & *Big.* μόνα ὁ (aut ὃ) Σαύλος *Baſ.* & *G.* μόνα ἃ Σαύλος *Vat.*

h Αμπισχέτο.] Ημπισχέτο *Big.* & *Gall.*

i Αὐτῦ διατρίτω,] *Al.* αὐτῷ & ἑαυτῷ.

k Προσελθὼν ὁ Δαβίδης] Προελθὼν *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ανέκραγεν,] Εκραξεν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* & mox τ Σαύλον.

m Προσκυνεῖται αὐτὸν] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

n Πονηροῖς,] Πονηρὰς juxta *Epiphan.*

o Δεῖ τὰς ἀκοὰς,] Δεῖ τὲ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* & mox πιςεύειν τὲ *Busb.* & *Hen.*

p Επ' ἀμφότερα] Επ' ἀμφότερον ἀληθές τι κ ψεῦδος *Vat.*

q Υπ' ὄψει] Επ' ὄψι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

r Καλῶς ἔχειν] Καλῶς ἔχειν μὲ πρ. *Vat.*

s Με πρὸς σὲ] *Coll. Big.* & *Voſſ.* σὲ πρὸς σέ.

t Βἐβαλόμην] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliſque* ἐβαλόμην.

v Η τὴν ἐμὴν ψυχὴν] Η τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in ſex *MSS.* ἢ τ ἐμᾶς ψυχᾶς ἀναίρεσιν *Epiphan.*

x Εἰς τ Θεὸν,] Voculam εἰς inſeruimus ex *MSS.*

y Τῷ καιρῷ χρησάμενος,] Τῷ καιρῷ τύτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἴ σοι *Vat.*

z Πάθῶν νομίζων πολέμιον;] Πάθῶν κ νομίζων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb* & *Vat.*

a Καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην.] Illud κ ex iiſdem & *Epiphan.*

b Μῖσος ἄδικον] Μῖσος ἄδικον κατ' ἐμᾶ φέρεις *Vat.*

c Καὶ

δόξω τ σωτηρίας ϑαυμάσας, καὶ τὴν ἔ νεανίσκου μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνωμωξε. τὸ δ' αὐτὸ κἀκείνῳ πιθανὸν, αὐτὸν εἶναι δίκαιον ϕέρειν ἀπερίνατον. "σὺ μὲν γὰρ, ϕησὶν, ἀγαθῶν αἴτιός μοι γέγο-"νας, ἐγὼ δ σοὶ συμϕορῶν. ἐπεδείξω δ [c] καὶ σήμερον "τὴν δεξιὰν ἔχουσα σωτὸν δικαιοσύνην· οἱ τὰς ἐχ-"ϑρὰς, ἐν ἐρημίᾳ [d] λαβόντας, σώζειν [e] παρήγγειλον. "πέπυσμαι δὲ καὶ σὲ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς ϕυλάτ-"τει, καὶ ϑεμένῳ σὲ τὸ πάντων τ Ἑβραίων κράτος. "δὸς δή μοι πίστιν ὅρκῳ, μή μὲ τὸ γένος [f] ἐξαφανί-"σαι, μηδ' ἐμοὶ μνησικακοῦντα τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἐξα-"πολέσαι· τηρῆσαι δέ μου καὶ σῶσαι τ οἶκον". ὁμόσας δ, καθὰς [g] ἠξίωσε, Δαυίδης, Σαοὺλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [h] Μαθηρῶν ἀνέβη γενεάν.

ε'. Ἀπεθνήσκει δ [i] κατὰ τοῦτον τ καιρὸν καὶ Σαμήλης ὁ ϑεοφήτης, ἀνὴρ ὰ τ τυχόντος [k] ἀπολαύων ϑαυμαστῶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [l] ἐνεφάνισε γὰρ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν αὐτός καὶ τ ἅπαν πλῆθος ϑεὸς αὐτὸν εὐνοίαν τὸ πένϑος, ὃ δὴ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἦγεν· καὶ ἡ ϑεὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τ νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, ϕιλοτιμία τε καὶ σπουδή. ϑάπτουσι [m] δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [n] Ραμαθᾷ, καὶ δὴ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [o] ὡς κοινὸν τὸν παϑόντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίᾳ πλούτῳ, [p] ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος [q] παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν ϕύσιν, καὶ λίαν τὸν μάλιστα ϕίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δ καὶ ϑεόϑεν λαοῦ, μὴ τ Ηλεὶ τοῦ ἀρχιερέως πλούτῳ, μόνον μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δ τοῦ Σαοὺλ τοῦ βασιλέως δέκα ϑεὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν ϑεῖ Σαμουήλου [r] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ς'. Ἦν δέ τις τ Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [s] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυϑρέμμων. τρισχιλίων μὲν γὰρ [t] αὐτοῦ ποίμνη ϑοβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. τότε Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τι καὶ ἀβλαβῆ [v] παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τ ἐρημίας, καὶ ᾗ δύναιτο λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω πέφυκε τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τ ἀλλοτρίων ἄπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ πρόσαντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτούς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ τούτου τυγχάνειν ἀξίᾳ τ ϑεραπείας. ὧν ὁ [x] Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἤϑεσιν, [y] ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [z] γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος ἀστείας λελογχώς. πρὸς οὖν τ Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τ σὺν αὐτῷ, ἀφ' τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [a] σωτηρίας τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά. ϑαῤῥεῖν δ' ἐξ ὧν δύνατός ἐστιν αὐτῷ [b] παρεκάλει, μαθόντι ϑαῤῥᾷ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ ϕύλακες αὐτῶν τε καὶ τ ποιμνίων γεγόναμεν, πολλὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ δοκίμως ϑεασάμενος, καὶ τὴν ἀπορρητοτάτην ἐκείνην ἀρετὴν ἐπιδεικνύμενος, ἣν ἐπὶ τοῖς ἀδικοῦσιν ἐνδείκνυται, τὸ μὴ μνησικακεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ τοῖς ἐχθροῖς, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπῆρε τὴν ὀργὴν, ὡς μὴ μόνον ἀμύνασθαι τὸν ἀδικήσαντα, ἀλλὰ καὶ τὸν οἶκον ἅπαντα καὶ τὸ γένος ἐκτρίψαι τὸ τοῦ Νάβαλου. ἐπὶ τοσοῦτον ἐξέστη τοῦ λογισμοῦ, καὶ τὸ τ ἀνθρωπίνου ἀσθενὲς ἐν τῷ ϑυμῷ παρεῖδε. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ τότε καιρῷ ἐπράττετο.

ζ'. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Νάβαλου, καὶ τὸν ἄνδρα ἐπιστάμενος ὁποῖος ἦν, καὶ τὴν τ ϑεραπείαν τὴν παρὰ τ Δαυίδου τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεδειγμένην, ἐπεὶ τὸν ἄνδρα ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἑώρα κινδύνοις, ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἀμύνασθαι τὸν ἀδικήσαντα δυναμένοις, ἐπὶ τὸν ἀγρὸν ἐξῆλθε, καὶ τὸν Δαυίδην ἐν τῇ ὁδῷ καταλαμβάνει, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ τὸν ϑυμὸν ἐκκόπτει, καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς ἐκ τοῦ μέλλοντος ἀναιρεῖσθαι κινδύνου ἐξαιρεῖται. ἐλθοῦσα γὰρ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν τ ἀγροικίαν καὶ τὴν ἀμουσίαν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτιμήσασα, καὶ τὴν τ ϑεραπείαν τὴν παρὰ τ Δαυίδου τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεδειγμένην, καὶ τὴν τ ἀγαθοσύνην τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν τ ἐρημίαν ἐν ᾗ τὰ πρόβατα ἐνέμοντο, καὶ τὴν τ ἀσφάλειαν τὴν ἐκ τ ἀνθρώπων καὶ τ ϑηρίων, καὶ τὴν τ

ſtodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. David's autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, "quod Davides, miſſis *ali-*"*quot de ſuis* ad maritum ejus, ne quod æquum "quidem eſſet impetrârit, ſed è contra gravibus "conviciis appetitus fuerit, cum *tamen* ipſis in gre-"gum cura & cuſtodia ſe quammaxime benignum "præſtiterit, hoc autem domino in damnum ceſ-"ſiſſe"; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. "quare mi-"hi, inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age, "qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano ſan-"guine manus polluas. nam ille ipſe, ſi incon-ta-"minatus *à cæde* permanſeris, ab iis qui *in te* ma-"ligni ſunt pœnas exiget. Mala enim quæ Naba-"lum manent, illa in inimicorum tuorum capita "recident. At mihi benignus ſis *obſecro*, & iſta à "me accipere digneris; atque iram & indignatio-"nem qua in maritum ejuſque domum commove-"ris, mei in honorem remittas. Te enim decet "manſuetudini conſueſcere & humanitati; præ-"ſertim cum ſis regnaturus". Ille vero, muneribus acceptis, ait; "Deus ſane propitius te, ô mu-"lier, ad nos hodie adduxit: alioqui craſtina tibi "non illuxiſſet dies, cum juraverim hac ipſa no-"cte everſum ire Nabali domum, veſtrumque ne-"minem ſuperſtitem relicturum ex familia homi-"nis maligni & in me meoſque ſumme ingrati. "jam vero, tui curam gerente Deo, mature mihi "obviam facta es, ut iram meam delinires. Sed "Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc "eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui enim "ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt mores.

μῳ διατρίβοντες ἐπὶ χρόνον· [c] μεταγνόντα δ' ὀδὲν Δαυίδῃ ἐπαχθόμενον. ταῦτα ὑπὸ τῶν πεμφθέντων διακηκουῶς πρὸς τὸν Ναβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τὸν μὲν ἤκουσεν Ιεσσαίου, νυνὶ ἄρα, εἶπε, [d] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ δραπέται καὶ σεμνύνονται, [e] τοὺς δεσπότας [f] καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φεισαμένων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους αὐτὸς κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ὅπως τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὀμόσας σκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὰ κτῆσιν [g] ὅλην ἀφανίσειν. ὁ δὲ ἀχθεσθεὶς μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάρις εἰς αὐτὸν, μηδὲν ὑπὸδυς πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πρὸς αὐτὸν [h] χρησαμένοις· ἀλλ' ὅτι καὶ προσεβλασφήμησε καὶ κακῶς εἶπε, μηδὲν [i] ὑπ' αὐτῶν λελυπημένον.

ζ, Δούλων δέ τινων τῶν τὰ ποίμνια φυλαττόντων τοῦ Νάβαλος, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' σκείνου, κατέφευγον, "ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης αὐ-"τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, ἀλλὰ "καὶ προσυβρισθείη βλασφημίαις δεινοῖς, πάσῃ προθυ-"μίᾳ αὐτοὺς προπηλακίσας καὶ φυλακῆ τῶν ποιμνίων χρησάμενον, "γενόμενος ὑπὸ τοῦ [k] ὅπως τῷ κακῷ τῷ ἑαυτοῦ δεσπότου". καὶ ταῦτ' σκείνους φάσκοντες, [l] Αβιγαία, προσηγορεύετο γὰρ οὕτως, [m] ὑποζύγιοις τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰποῦσα τῷνδρι, ἔτι γὰρ μέθης ἀναιδοῦς ἦν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. [n] καταβαινόντι δὲ τὰ στενὰ δι' ὀρῶν ἀπήντησε Δαυίδης, [o] μὲ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενον. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ, κατεπήδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ προσωπον [p] προσεκύνησε, καὶ τὸν μὲν Νάβαλος λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· ἐπιγνοῦναι αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. [q] Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν ἀφροσύνη δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. "διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ "χάριν ἔχε, κωλύοντί σε μιαιφονίαν ἀνθρωπίνῳ αἵ-"ματι. μένουσα γάρ σε καθαρὸν σκεῖνος αὐτὸς σκε-"δάσει τοὺς πονηρῶν. ἃ γὰρ σκδέχεται κακὰ Νά-"βαλον, ταῦτα καὶ τοῖς τῶν ἐχθρῶν σοι κεφαλαῖς "[r] συμπεσεῖ. ἡμοῦ δ' Ὡμενὴς μοι, κρίνας [s] ἀξίαν "τὰ περὶ ἐμὲ ταῦτα δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν "ὀργὴν τὴν ὅτι τὸν ἄνδρα μου [t] καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς "τὴν ἐμὴν τιμὴν ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρᾳ σοι καὶ φι-"λανθρώπῳ τυγχάνειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύ-"ειν". ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, "ἀλλά σε, φη-"σὶν, ὦ γύναι, Θεὸς Ὡμενὴς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμε-"ρον· εἰ γὰρ ἂν τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ "τὸν οἶκον τὸν Νάβαλος μετὰ τῆσδε τῆς νυκτὸς ὁμόσαντος "ἀπολέσειν, καὶ μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπ' ἀνδρὸς "πονηροῦ καὶ ἀχαρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἑταίρους [u] γε-"νομένου. νυνὶ δὲ φθάσασα προέλαβες [x] καταμειλίξασθαί "μου τὸν θυμὸν, κηδομένου σου ὑπὸ Θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος "μὲν, κἂν ἀφεθῇ νυνὶ διὰ σὲ τῆς τιμωρίας, ὑπ' φεύ-"ξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, λα-"βὼν αἰτίαν ἄλλην. ἡ. Ταῦτ'

c Μεταγνόντα] Μεταγνόσεων *Big. Samb.* & *Vat.* Attice. mox παραφέρεσθαι *Vat.*

d Μεγαλοφρονοῦσιν] Μεγαφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοὺς eodem ſenſu *Big.* & *Samb.* μεγαφρονήσειν ἐπ' αὐτοῖς *Vat.*

e Τοὺς δεσπότας] Οἱ τοὺς δεσπ. *Vat.*

f Καταλιπόντες.] Ita *MSS.* καταλείποντες & mox καταλείπων in *Editis*, *Aliiſque.*

g Ὅλην ἀφανίσειν.] Vox ὅλην deeſt *Vat.* mox ἀφανίσαι legunt *Hen.* & *Busb.*

h Χρησαμένοις·] *Coll. Voſſ.* & *Big.* χρηταιωθέντας.

i Ὑπ' αὐτῶν λελυπημένον.] Παρ' αὐτῶν *Vat.*

k Επὶ τῷ κακῷ] Επὶ τῷ κακῷ δεσπότῃ *Vat.*

l Αβιγαία,] Ita quidem Codices *Joſephi* Gr. nec aliter LXXII. Αβιγαΐλ juxta *Epiphanium* ab origine *Abigail.*

m Επισαξάτα τοὺς ὄνους,] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* εὖ ἴσως ἐπισάξασα *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Gall.* ἐπιδ'ξασα τοὺς ὄνους *Hen.* & *Busb.* ἐπιάξασα τοὺς ὄνους legiſſe videtur *Epiphanius.*

n Καταβαινόντι] Ita cum ſex *MSS.* καταβαίνοντος perperam in *Editis.*

o Μὲ τετρακοσίων] Μετὰ τῶν τετρακοσίων *Vat.*

p Προσεκύνησε,] Προσεκύνουν *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

q Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν ἀφροσύνη δηλοῖ.] נבל אפר flagitioſus. SPANH.

r Συμπεσεῖ.] Ita cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συμπέσοι *Big.* & *Vat.* (ἐμπέσοι *Coll. Voſſ.*) ἐμπέσοι *Samb.*

s Αξίαν δὲ] Sic *Samb. Vat. Gall.* & *Epiphan.* (Legi ἀξίαν δὲ vel ἀξίων τὸ vult *Cocceius*) ἀξίων *Baſ. G.* & *Big.*

t Καὶ τὸν οἶκον] Καὶ τὸν οἶκον δὲ Ναβάλου *Vat.*

u Γενομένου.] Γεγονυίας *Vat.*

x Καταμειλίξασθαί μου τὸν θυμὸν,] Μειλίξασθαι *Vat.*

y Πα-

η'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολιπὼν τὴν γυναῖκα. ἡ δὴ, εἰς τὴν οἰκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἄνδρα μὴ πολλῶν ἀναχθέντων καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τῶν γεγενημένων διεσαφ. τῇ δ' ὑστέρᾳ ἡμέρᾳ νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, [y] παρεθῆναι [z] καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων [a] καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐπίσης. καὶ δέκα ἀ πλείους διαζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέρεψε ὁ Ναβαλ. ἀκούσας δ' αὐτὸν τὸν πλούτιον ὁ Δαυίδης, [b] ἐκδεδικῆσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποθανεῖν γὰρ Ναβαλον ὑπὸ τῆς ἰδίας πονηρίας, καὶ δῆναι δίκην [c] αὐτῷ καταζῆν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὴ καὶ τότε τὸν πονηρὸν ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένος τῶν ἐν ἀνθρώποις ὑπεροράσθαι, διδόντα δὴ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς [d] ἀξίαν ἀποφέροντα τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτὸς πρὸς τὴν γυναῖκα, συνοικίσασαν καὶ χαμηλοτέρῳ [e] καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δὲ [f] ἀναξίαν μὲν εἶναι καὶ ποδῶν ἅψασθαι τῶν ἐκείνου, πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μὴ πιστὴ τοῦ δεσπότου ἦτε. καὶ σωφρόνησε μὲν αὐτῷ, πρότερον [g] λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ [h] ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [i] τυχοῦσι δ' αὐτῆς, καὶ ἀφ' οὗ τὸ κάλλος. εἶχε δὴ Δαυίδης γυναῖκα πρότερον, ὠνὶ ἐξ [k] Αβεσάρα πόλεως ἔγημε· [l] Μιχάλαν δὴ τὴν Σαούλου βασιλέως θυγατέρα, τῷ ἡρημένῳ δὲ Δαυίδῃ γυναῖκα, ὁ πατὴρ [m] τῷ Φελτίᾳ ᾧπερ Λίσα συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι [n] Γεθλᾶς.

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες [o] τῶν Σιφλωῶν ἀπήγγελλον τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δυνατὸν συλλαβεῖν αὐτὸν, βουλομένῳ συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τρισχιλίων ὁπλιτῶν [p] ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθόντος, [q] ἐπεστρατοπέδευσεν [r] ὅπου τινὶ τόπῳ [s] Σεκελὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τὸν Σαούλου ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλοῦν αὐτῷ, πᾶ τῆς χώρας Σαούλ ἤδη [t] πρόσεισιν. τῶν δ' ἐν [u] Σεκελᾷ φρουρούντων, ἀφανυκτέρευεν [v] ἀφαλεῖς τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τοῦ Σαούλ στρατόπεδον παρεγένετο, ἐπαγόμενος τὸν ἐκ τοῦ ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας Αβισάϊν, καὶ [x] Αχιμέλεχον τὸν [y] Χεττᾶον. δὴ δὴ Σαούλ κοιμωμένου, καὶ πρὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ στρατηγοῦ [z] Αβενήρου κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τοῦ βασιλέως, ὅτ' αὐτὸς ἀναιρεῖ τὸν Σαούλον, ὑπηγὸς αὐτοῦ τῷ κοίτῳ [a] ἐκ τοῦ δόρατος, τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρεπεπήγει, ὅτε τὸν Αβισάϊν, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τοῦτο ὁρμήσαντα, ἔπαυσεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [b] κεχειροτονημένον βασιλέα φύσει εἶναι δί-

8. Haec loquutus mulier in dimisit. Illa vero, domum reversa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta sunt *ei* exposuit: die vero sequenti, cum sobrio omnia declarasset, effecit ut vires ei solverentur, & totum corpus prope jam mortuum esset, propter *ejus* sermones & dolorem ex iis conceptum. nec pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum esse acceperat, à Deo quidem cum merito vindicatum esse dicebat: suapte enim malitia interiisse Nabalum, sibique pœnas persolvisse dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit sceleftos à Deo exagitari, ipsumque omnium hominum neminem negligere, sed bonis quidem similia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque missis ad uxorem ejus nunciis, ipsam, ut una secum esset sibique connubio jungeretur, ad se accersit. Illa ad eos, cum adessent, dicebat, se quidem indignam esse, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen observantia veniebat. ac illi quidem nupsit, hunc honorem consequuta & propter modestiam ejus bonosque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abesaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipsius Phalti Lisi filio de civitate Gethla locaverat.

Davidem ira accensum in Nabalum placat Abigaea. 1 Reg. c. 25.

Mittit Davides qui sibi Abigaeam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto post Ziphæorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rursum in eorum regione esse; seque illum capere posse, modo ipse vellet illis auxilio esse. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *capiendum* contendebat, & nocte appetente castra posuit in loco quodam, cui nomen Seccla. Davides autem, ut audierat, Saulum contra se venire, missis exploratoribus, jussit sibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam accessisset. Cum vero illi *Saulem* apud Seccelam esse narrassent, eam suis pernoctavit, aditque Sauli castra, adducto secum Abisæo, fratris suo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitûs duce, Davides, in regis tentorium ingressus, neque ipse regem, agnito eius cubili ex hasta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere sustinuit, neque Abisæum permisit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: sed, cum grave esse dixisset regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim

Saulus à Ziphenis Davidem persequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in castra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

---

y Παρεθῆναι καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Παρεθύνατο Hen. & Busb. utrumque fert ratio Grammatica. HUDS. Et ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur. *Rufinus.* Infrà lib. VIII. c. 8. §. 5. οἱ δὲ πάθη &c. & Cap. 9. seq. §. 1. παρεθῆσαι αὐτῷ τὴν ὀσφύν. Item lib. XV. c. 7. §. 9. πλευρωτιδίη (Gen. παρειδίη) τὸν πλείονα Ἡρώδης. SPANH.

z Καὶ πᾶν ἐν αὐτῷ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων] Καὶ πᾶν αὐτῷ *Vat.*

a Καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῖς λύπης] Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

b Ἐκδεδικῆσθαι] Ἐκδεδικηθῆναι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θ. *Big.* & *Samb.*

c Αὐτῷ καταζῆν ἔχοντι] Αὐτῷ δὴ ἅμματι καθαρῷ legisse videtur *Epiphan.*

d Ἀξίαν ἀποφέροντα] Οἰκείαν *Big.*

e Καλεῖ πρὸς αὐτόν] Ἐκάλει πρὸς ἑαυτόν *Hen.* & *Busb.*

f Ἀναξίαν μὲν εἶναι] Ita *Big.* & *Samb.* ἀναξία in *Editis*, *Aliisque.* οὐκ ἀξίαν *Zonar.*

g Λαμβάνουσα τὴν τιμὴν] Λαβοῦσα *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον] Ἀφ' οὗ τὸ τρίτον σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.*

i Τυχοῦσι δ' αὐτῆς,] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀβεσάρα πόλεως] Ἀβεσσαὼ *Big. Samb.* & *Vat.* sane pro Ιεζραήλ Codicis Divini, miro dissensu, in *Epiphanii* libris *Ebisar* & *Bisar.*

l Μιχάλαν] Μαχὰν τὴν καὶ Μελχόλαν *Vat.* videsis *Annott.* ad p. 357. in fine.

m Τῷ Φελτίᾳ ᾧπερ Λίσα] Ita cum *Epiphanio*, (nisi quod Σιὰν pro Λισὰν exstet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐσα aut Λισσὲ. *Falti Ben Lais* in fundo Sacro. τῷ Φελτὶ ᾧπερ Λισὰ *Basil.* & *G.* τῷ Φελτὶ (aut Φελτεῖ) ᾧπερ Ελισσὰ *Big.* (*Coll. Vossii*) *Samb.* & *Vat.*

n Γεθλᾶς.] Mallem sane cum *Schotano* scribere Γεθλὰς ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec displicet Γεθλᾶς à simili voce Chaldaïca, ejusdem plane significationis, sive *collis* sive *involucrum* denotetur iis nominibus.

o Τῶν Σιφλωῶν] Ζιφλωῶν, ἤτοι Ζιφαίων ἀπήγγ. τ. Σ. ὡς εἴη ὁ Δαβὶδης ἐν τῇ χώρᾳ *Vat.*

p Ἐβάδιζεν] Ἐξεδίζε πρὸ αὐτοῦ *Vat.*

q Ἐπεστρατοπέδευσεν] Aut ἐστρατοπεδεύσατο cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

r Ἐπί τινι τόπῳ] Ἐπὶ τῷ Σικελλᾷ λεγομένῳ, & mox Σικελλᾷ *Vat.* Συκελλᾷ *Basil.* & *G.* Σικελλᾷ *Hen.* & *Busb.* Σικελλὰ *Big.* Σεκελα *Samb.* Σικελὰ *Epiphan.* addita forsan litera Σ, pro Εκελὰ aut Εκιλὰ. Is enim locus in volumine Hebraïco est *Hachila*, in Græco τὸ ὁ. Αχελὰ, Εχελὰ & Ε[illegible]. & Zonaræ Εχελὲς. collis septies mille passibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* variis monumento clarus.

s Σεκελὰ λεγομένῳ.] Gen. Συκελλᾶ. sed §. 10. seq. Σικελλᾶν (Gen. Συκέλλαν) & seq. cap. 14. §. 5. εἰς Σικελλᾶν (Gen. Σικελλᾶ.) SPANH.

t Προσεισιν.] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis*, *Aliisque* ἐπῆλθεν.

u Σεκελᾷ Φρουρούντων.] Hic loci Σεκέλᾳ *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σικελλᾷ *Vat.* Συκελλᾷ *Basil.* & *G.*

v Διαλαθεῖν τοὺς ἰδίους,] Καὶ λαθὼν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ τοῦ Σ. *Vat.*

x Αχιμέλεχον] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen.* & *Busb.* ex LXXII.

y Χεττᾶον.] Χετταίου *Vat.*

z Ἀβενήρου κειμένων,] Ἀβενὴρ in quinque *MSS.* Ἀβενὴς *Zon.* οὐκ ἔτι ὁ. Abner *Hieronymus* & *Masoretæ.*

a Ἐκ τοῦ δορατος,] Καὶ τὸ ἔστι juxta *Epiphanium.*

b Κεχειροτονημένον] In Sacro Codice hoc loco *unctus Dei* ap-

enim ultionem tempore ſuo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quod cum potuiſſet eum occidere *manus* abſtinuerit, capta ejus haſta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quieſcenti erat admota, cum in caſtris nemo animadverterit, omnibus dormientibus, diſceſſit, ſecure omnia exſequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero tranſgreſſus, & conſcenſo montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è ſomno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quiſnam eſſet qui ſe nominatim appellaſſet, Davides ajebat, "Ego, "Jeſſæi quidem filius, à vobis vero profugus. Sed "quî fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæte-"ris honore prælatus, negligenter adeo cuſtodie-"ris domini corpus? num tibi magis volupe eſt "ſomnum capere, quam ejus ſalutis curam gere-"re? Hæc enim mortis ſupplicio digna ſunt: quip-"pe qui quoſdam è noſtris in caſtra ad regem & "alios omnes ingreſſos non perſenſiſtis. Quære i-"taque ubi ſit haſta regis & aquæ lenticula, & "diſces quantum mali in caſtris commiſſi vos la-"tuit". Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoque quod, cum deprehendiſſet eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed pepercerit, cum juſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque ut ſumpta fiducia, & nihil amplius mali ab ipſo metuens, domum ſuam reverteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſe ipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet & multa benevolentiæ indicia dederit, perſequeretur; & ad vitam tamdiu in exſilio ſummaque de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque *omni* amicorum & cognatorum conſortio: ipſe vero adhuc ab eo ſæpius conſervaretur, animamque ſuam manifeſtum in diſcrimen adductam *ab eo* ſalvam recipere-ret. Davides autem juſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam peteret & aquæ lenticulam: iſto adjecto, fore ut Deus ipſos ex ingenio utrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſſem, manus abſtinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipſius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

Davides ad Anchum Gittæ regem ſe confert. 1 Reg. c. 27.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evaſiſſet, in regiam & patriam ſuam reverſus eſt: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur ſi illic maneret, ſibi conſultius eſſe putabat, ut in Palæſtinam aſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos *forte* circa ſe habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæſtinis* civitatibus. Cumque illum viroſque *ſuos comites benigne* excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet,

νὸν ἀποκτεῖναι, κἂν ᾖ πονηρὸς, ἥξειν γὰρ αὐτῷ ϖαρὰ τοῦ δόντος τιμὴν ἀρχὴν σοὶ χρόνῳ τινὶ δίκην, ἐπίσχε τὴν ὁρμήν. σύμβολον δέ σοι τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς [c] ἀποχέσθαι, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ, καὶ τὸν [d] Φακὸν τοῦ ὕδατος, [e] ὃς κοιμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ τοῦ καιροῦ [f] δόντος αὐτῷ καὶ τὸ τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. Ἀφικὼς δὲ τὸ χειμάρρουν, καὶ ὅπου τινὶ κορυφῇ ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὄψεσθαι ἔμελλεν [g] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [h] Ἀβενήρῳ, διανίστησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [i] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, "ἐγὼ, παῖς μὲν Ἰεσσαίου, "φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δή ποτε, μέγας πὼν, "καὶ τιμὴν πρώτην ἔχων ϖαρὰ τῷ βασιλεῖ πιμὴν, οὕτως "ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος "ἡδίων ἐστί σοι τοῦτο σωτηρίας καὶ ϖρονοίας; θανάτου "γὰρ τοῦτο ἄξια καὶ τιμωρίας, οἳ γε μικρὸν ἔμπροσθε εἰσ-"ελθόντας πινὰς [k] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου τὸ βα-"σιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνόησατε. ζήτησον δὲ "τὸ δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν Φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μα-"θήσῃ πλείονα ὑμᾶς ἐλαθε κακὸν [l] ἐντὸς γιγόμενον". Σαοὺλος δὲ γνωρίσας τὴν [m] τοῦ Δαυίδου φωνὴν, καὶ μα-θὼν ὅτι [n] λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῶν τοῦ φυλατόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελὼν, χάριν ἔχειν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαρροῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πίστεως δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [o] ἀναχωρεῖν [p] ὅπου τὰ οἰκεῖα. πεπείσθαι γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν ἔτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνης στέργεται, ὃς τὸν μὲν φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ τῆς [q] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίας ἰδιάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [r] ἐπαύετο πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος, ἅδε τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὸν Φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπέπων, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τὴν ἰδίας φύσεως καὶ τὰ κατ' αὐτὴν πεπραγμένων ἔσεσθαι δικαστὴς, ὃς, ὅτι καὶ καθ' τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεχόμην, οἶδε.

ι'. Καὶ Σαοὺλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [s] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [t] συμφέρειν ἔκρινεν, [v] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, διαβὰς [x] πρὸς Ἀγχοῦν τὸν Γίτθης βασιλέα. [y] μία δ' ἐστὶν αὕτη [z] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων

pellatur. Recte hoc ita reddit: nam *unctus* non eſt niſi *conſtitutus*. Errant qui de oleo cogitant, ubi de unctione agitur. REL.

c Ἀποχέσθαι] Ita *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* ἀπέχεσθαι *Baſ. G.* & *Big.*

d Φακὸν τοῦ ὕδατος,] צפחת מים Φακὸς ὕδατος. REL. Urceolum aquæ *Ruffin.* Φακὸν τὸ κλίνης· Athenæ. l. x. p. 413. B. Juſtin. Paræneſ. p. 35. D. φακὸν ἐκ χαλκοῦ· SPANH.

e Ὃς κοιμωμένῳ] Ὃς ἐν παρ' αὐτῷ κείμενος κοιμωμένῳ τῷ Σαούλῳ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ὃς ἐν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ *Vat.* τὸ παρ' αὐτῷ κείμενον *Hen.* & *Busb.*

f Δόντος αὐτῷ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* δίδοντος.

g Ἐξακουσθήσεσθαι,] Ἐξάκουστος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἐμβοήσας *Hen.* βοήσας *Vat.*

h Ἀβενήρῳ,] Ἀβενήρῳ in quinque *MSS.* & ſtatim αὐτὸν *Vat.*

i Ἐστὶν ἐρομένου,] Vocem ἐστὶν non agnoſcit *Vat.*

k Ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον,] ὑμῶν juxta *Vet. Interpr.*

l Ἐντὸς γιγόμενον.] Ἐντὸς γεγονυῖαν *Vat.* ἐντὸς γιγνόμενος legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

m Τῇ Δαυίδου φωνῇ,] Τῇ omittunt quinque *MSS.*

n Λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον] Nil ergo cauſæ, eſt cur Act. 11. 23. ἔκδοτον λαβόντες ſuſpectum videatur quibuſdam. REL.

o Ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Ἀναχωρήσειν *Vat.*

p Ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.] Græci permutant hos loquendi modos, ἐπὶ τὰ ἴδια, ἐπὶ τὰ αὐτῆς, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, qui idem notant. Sic quoque τὰ οἰκεῖα τοῦ Περιφαντος, & τὰ τοῦ Περιφαντος id eſt domus Periphantis. REL.

q Περὶ τὴν ψυχὴν] Περὶ ψυχῇ *Vat.*

r Οὐ παυέ] Οὐ παύεσθ' ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς φανερῶς *Vat.*

s Τὴν οἰκείαν] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 *Reg.* 26. 25.

t Συμφέρειν ἔκρινεν,] Τοῦτο συνέφερεν *Big. Samb.* & *Vat.*

v Εἰς τὴν Παλαιστίνην] Εἰς τὴν Παλαιστίνων ἀναβὰς *Vat.* εἰς τὰς Παλαιστίνης καταβὰς juxta *Epiphanium*. HUDS. Id eſt, regionem Philiſtæorum. REL.

x Πρὸς Ἀγχοῦν] Πρὸς Ἀχὶ, ἤτοι Ἀγχοῦς τὸν Ἀγχοῦσον *Vat.*

y Μία δ' ἐστὶν αὕτη] Conf. Cap. ſup. 1. §. 1. SPANH.

z Τῶν πέντε πόλεων.] Τῶν Παλαιστίνων πόλεων *Epiphan.*

a Ἀχι-

ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [a] Αχιμὰν καὶ Αβιγαμα διχθᾶ [b] ἐν τῇ Γιτθᾳ. Σαοὺλ δὲ ταῦτα ἀκούσας λογισμὸν οὐκ ἐτ' ἰὼν πέμψειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδιεῖν. δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεύσας ὠλίγου μικρὸν ἐπ' ἐκείνῳ γίνεσθαι, συλλαβεῖν αὐτὸν παρασκευάζει. Δαυίδῃ δὲ οὐκ ἔδοξεν ἐν τῇ πόλει τῶν Γιτθῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', εἰ δοίη φιλανθρώπως αὐτὸν ὑποδέξασθαι, καὶ τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ οἰκῆσαι παρασκευάσειεν. αἰδεῖσθαι γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς [c] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δὴ [d] Αγχῆς αὐτῷ κώμην τινα [e] Σικέλλαν καλουμένην. ἐπεὶ βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [f] ἐποίησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησεν Δαυίδης [g] ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο [h] μῆνες τέσσαρες καὶ τῆς εἴκοσιν ἡμέρας· [i] καὶ ἐπερχόμενος ἐλάθρᾳ τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων [k] Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ἐπανέφερεν. [l] ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Αγχῆν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοι γε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν [m] ἔπεμπε. διὸ δὴ βασιλέως πυθομένου, [n] τίσιν ἐπιτίθεται τὴν λείαν ἀπήλαυνε, τοῖς πρὸς τὸν νότον [o] τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἰπών, πείθει τὸν [p] Αγχῆν φρονῆσαι ἕτως. ἤλπιζε γὰρ ἕτος, ὅτι Δαυίδης [q] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν [r] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ καταμένοντα.

Gittæ degebat una cum duabus ſuis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficiſci, aut ut milites mitteret. jam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, ut parum abfuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere moliretur. Davidi autem non placuit in Gittenſium urbe *diutius* manere: ſed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum ſibi aliquem in regione *campeſtri* ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in urbe moraretur, ipſi moleſtiæ eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata ſua poſſeſſione habuit, ejuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Davides in Sicella moratus eſt, conficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæſtinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittenſibus* incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abſtinebat, præ metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quoſnam adortus prædam abegerit, cum dixiſſet Judæos ad meridiem poſitos & planitiem incolentes, Ancho *facile* perſuadet ut ita ſentiret. in eam enim ſpem venerat, Davidem cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viveret, ſervum futurum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

Davidi locus in Paleſtina ad habitandum datur. 1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ως Σαὴλ θεὸν οὐκ ἀποκεκναμένον τοῦ θεοῦ περὶ τὸν πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀναγαγεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνον, Εβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

CAP. XIV.

Ut Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, ut ſibi excitaret Samuelis animam: atque ille, Hebræis prælio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ὑπὲρ τοὺς Ισραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ πανστρατιὰν πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [s] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς [t] Ρεγγᾶν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ὑπὲρ τοὺς Εβραίους, ὁ τῶν Γιτθῶν βασιλεὺς [v] Αγχῆς [x] συμμαχήσοντα τὸν [y] Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ὑπὲρ τοὺς Εβραίους [z] ἠξίου. τὸν δὲ προθύμως ὑποδεχόμενον, καὶ φήσαντα προθήσεσθαι καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας [a] ἀποδώσει· καὶ πιστεύειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κοινωνοῦντα αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [b] τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποδόσει τὸ προθύμου [c] αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

SUB idem tempus, cum Palæſtini in Iſraëlitas exercitum educere decreviſſent, & circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Anchus rex Gittenſium Davidem orabat, ut cum copiis ſuis ſeſe ei ſocium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam ſuam pollicente, dicenteque adeſſe tempus pro beneficiis gratiaque hoſpitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis cuſtodiæ illum admoveret poſt victoriam, & ſi daretur cum hoſtibus ex animi ſententia acie dimicare.

Davides Gittenſium regi auxilium pollicetur. 1 Reg. c. 28.

2. Jam

---

a Αχιμὰν] Αχιμὰ ἤτοι Αχιμάλη *Vat.* Αχινόλη *Epiphan.* Αχιμὰν forſan pro Αχινὰν, quæ eſt *Achinoam* in Bibliis Hebr. Αχιμάαν *Interpp.* LXXII.

b Ἐν τῇ Γιτθᾳ.] Ita in pleriſque *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐν Γίτθῃ.

c Αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι.] Αὐτῷ deeſt *Vat.*

d Αγχῆς] Αγχωσ *Vat.*

e Σικέλλαν καλουμένην.] Σικέλλαν *Baſ.* & *G.* & parvo cum diſcrimine Σικελλαν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελᾶ *Samb.* Σικελλαν *Epiphan.* forſan pro Σικελγὰν aut Σικλεγὰν ab origine *Siclag* aut Σικελαχ *Interpretum* LXXII. HUDS. Conf. §. 9. præced. SPANH.

f Ἐξαιρετὸν εἶναι] Ενόμιζεν *Vat.*

g Ἐν Σικέλλᾳ] Ἐν τῇ Σικελλα *Vat.*

h Μῆνες τέσσαρες] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menſes.*

i Καὶ ἐπερχόμενος] Καὶ abeſt *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.*

k Σερρίτας καὶ Αμαληκίτας,] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σερρίτας *Baſ.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γεσιρρίτας aut Γεσυρίτας. namque natio iſta Hebræis *Geſuri*, Græcis autem Interpretibus Γεσιρεὶ & Γεσιρεὶ & Γεσυρεί. Plane Γεσιρίτας in *Cod. Vat.* HUDS. Pro iis Geſchuræos & Girzæos habet 1 lib. Samuel. 27. 8. Γαρσίτας ſcripſiſſe puto Joſephum. REL. (Gen. Σαρίτας) vel Σιρίτ· ſupra urbs Σάρις Cap. XII. §. 4. SPANH.

l Ανθρώπων γὰρ ἀπείχετο,] Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conſervaſſe, ne ſe regi indicarent.*

m Επεμπε.] Επεμψε *Vat.*

n Τίσιν ἐπιτίθεται] Τίσιν ἐπιθέμενος *Vat.*

o Τῶν Ιουδαίων τεταγμένοις] Τοῖς Ιουδαίοις *Big.* & *Samb.*

p Αγχῆν] *Coll. Voſſ.* & *Big.* Αγχίνην.

q Επολέμησε] Εμίσησε *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb Vat.* & *Epiphan.*

r Παρ' ὃν ζῇ χρόνον] Ita ex *MSS.* παρ' ὃν ζῆν in *Editis.*

s Συμπαρῶσιν αὐτοῖς] Παρῶσιν *Vat.*

t Ρεγγᾶν,] Σεννᾶν aut Σενᾶν aut Σόναν. Vide p. 354. in princip. & confer 1 *Reg.* c. 28. v. 4.

v Αγχῆς] Αγχίσης hìc & paulo ſupra *Big. Gall.* & *Samb.* Αγχωσ συμμαχήσειν τὸν Δαεὶδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ὑπελάβοι *Vat.*

x Συμμαχήσαντα] Lege συμμαχήσοντα. COCC.

y Τὸν Δαεὶδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν] Deeſt in Gr. ſexcentorum. SPANH.

z Ηξίου.] Forte ἄγειν ἠξίου, aut ſimile quid. COCC.

a Αποδώσειν·] Αποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς πρὸς τοὺς π. κ. τ. χωρήσαντα αὐτοῖς ἐπαγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἀποδώσει COCC.

b Τῆς τιμῆς] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt τῆς.

c Αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.] Αὐτῷ *Vat.*

XV. *Saulus à Deo desertus ventriloquam consulit.* 1 *Reg.* c. 28.

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujusmodi artem exercerent è regione *sua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audisset jam in propinquo esse Palæstinos, & non procul ab urbe Suna in planitie positâ castra metatos esse, cum copiis suis ad eos properavit. Cumque accessisset ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hostium consedit. Non temere autem perturbatur animadverso hostium exercitu, quem & numero & viribus suo præstare secum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejusque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non responderet, majori adhuc commotus est terrore, animoque concidit, malum, quale verisimile *erat*, mente præsagiens, si Deus sibi in auxilium non adforet. Attamen quæri sibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quasi sic intellecturus an res ex ipsius sententia processuræ essent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ sint eventura scisitantibus prædicit. Cumque fuisset à quodam è suis ei nunciatum, hujusmodi mulierculam esse in urbe Endoro, inciis omnibus in exercitu & mutato regio habitu, assumptis duobus è suis quos sibi fidissimos esse novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obsecrabat ut divinaret, sibique excieret animam illius, quem ipse ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam esse regem, qui hoc divinorum genus *suis è finibus* exterminaverat, neque humanum esse factum, ut qui ab ipsa nulla lacessitus esset injuria eam insidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehensa ad supplicium traheretur; juravit *rex* neminem *hoc* rescisturum esse, nec alteri *culpam* ejus divinationem prodisturum, sed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excussisset, jussit ut ipsi animam Samuelis excitaret. Illa autem ignorans quis esset Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuisset, mulier, conspicata virum gravem & majestate Deo similem, perturbatur, & ad adspectum perculsa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuisset, & rogaret unde orta esset ejus perturbatio, ajebat se videre quendam ex *terra* ascendentem specie divina. Cumque ille dicere jussisset, qua is qui apparuit similitudine esset, quove habitu, & qua ætate: eum jam senem quidem esse respondebat, formaque illustri, penula vero sacerdotali amictum. Ex hisce rex Samuelum *hunc* esse agnovit, & in terram procidens salutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam sedibus *suis* emoveri elicique fecerit? de necessitate querebatur *Saulus*, nam hostes sibi graves incumbere, ipsumque magnis in præsentia angustiis premi, à Deo desertum, ac neque per

Samuelus ab inferis excitus. 1 *Reg.* c. 28.

Βʹ. Ετυχε ὴ Σαὺλ, ὁ τ Εβραίων βασιλεὺς, τὸς [d] μὲν μάντεις κὴ τὸς ἐγγαστριμύθους, κὴ πᾶσαν τ τοιαύτην τέχνην ἐκ τ χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τ προφητῶν. ἀκουσας ὴ τὸς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, Ͼ ἔγγιστα [e] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτὸς μ τ δυνάμεως. κὴ φοβηθὶς μενος προς ὄρει τινὶ [f] Γελβυὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τ πολεμίων. ταράττει δ' αὐτὸν, [g] ὀχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τ ἐχθρῶν δύναμις, πλήν τι ἴσως κὴ τ [h] οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· κὴ τ θεὸν μὲν τ προφητῶν ἠρώτα περὶ τ μάχης κὴ τ περὶ παντὸς ἐσομένης πολυς προειπεῖν. οὐκ ἀποκρινομένης ὴ τ Θεᾶ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σαὺλ κατέδεισε, κὴ τὴν ψυχὴν καπίπτει· τὸ κακὸν, οἷον εἰκὸς, ὡ παρόντ ἀπῳ κ χεῖρα τ Θεᾶ προορώμενος. ζητῆσαι δ' αὐτῷ κελεύει [i] γυναῖκα π τ ἐγγαστριμύθων, κὴ τὰς τ τεθνηκότων ψυχὰς [k] ἀνακαλουμένην, ὡς ἄν γνωσόμενος εἰ κ νοῦν χωρεῖν αὐτῷ [l] μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὰ τ ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τ νεκρῶν ψυχὰς, δ' αὐτῶν προλέγει τοὶς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνύει τ ος δ' αὐτῷ φύσιν τινὸς τ οἰκετῶν [m] εἶναί τι γύναιον πιστὸν ἐν πόλει [n] Ενδώρῳ, λαθὼν πάντας τὸς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, κὴ [o] ἀπελθὼν τοὶ βασιλικοὶ ἐσθῆτα, δύο προσλαβὼν οἰκέτας, ὡς [p] ὄντας πιστοτάτους, [q] ἦκεν εἰς τὸν Ενδωρον πρὸς τὸν γυναῖκα, κὴ παρεκάλει μαντεύσας κὴ ἀναγαγὼν αὐτῷ ψυχὴν, ἥτερ ἂν αὐτὸς εἴπῃ. τ ὴ γυναικὸς ἀπομαχομένης κὴ λεγούσης ὡ καταφρονήσειν ὅ βασιλέως, ὃς [r] τότε γῆς τ μάντεων ἐξήλασεν, ὡδ' αὐτὸν ὴ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ἐπιθρεύοντα ὴ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὸν ἵνα δῷ δίκην, ὥστε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ [s] παρ' ἄλλον ἄρην αὐτῆς τοιαύτην μανίαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς ὴ τοῖς ὅρκοις αὐτὸν πεῖσε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὸν [t] Σαμυήλην ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τ Σαμυήλου ὅστις ἦν, καλεῖ τοῦτον ἐξ ᾅδου. Φανέντ δ' αὐτῷ, γεασάμενον τὸ γυναῖον ἄνδρα σεμνὸν Ͼ θεοπρεπῆ παράττεσθαι· κὴ πρὸς τοῦτο ἐρωτᾷν ἐκπλαγὼ, ὁ σὺ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σαὺλ ; ἐδήλωσε γὰ αὐτὸν ὁ Σαμυήλ. ὑπανεύσαντ δ' ἐκείνου, κὴ τὸν παρακλῶ αὐτῆς ἐρομένου πόθεν ἴδοιτο, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα Θεῷ τινὰ τὸν μορφὴν ὅμοιον. Ͼ ὴ τὴν εἰκόνα [u] φράζειν κὴ τὸ σχῆμα τοῦ γεραιοῦ κὴ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος· γερουσία μὲν ἤδη κὴ ἔνδοξον [x] ἐσήμαινεν, [y] ἱεραλικὴν ὴ περικείμενον διπλοίδα. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τ Σαμουήλου ὄντα· καὶ πεσὼν ὑπὲ τὴν γῆν ἠσπάζετο κὴ προσεκύνησε. τ ὴ Σαμυήλου ψυχῆς πυθομένης δι' ὃ τί κινήσειν αὐτὴν Ͼ ἀναχθῆναι ποιήσειε· τὴν ἀνάγκην ἀπωδύρετο, [z] τὸς πολεμίους γὰ ὑπερέχειν βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν ὴ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμένον ὑπὸ τ Θεᾶ, κὴ μήτε προρρήσεως τυγχάνοντα,

[a] Επὶ

[d] Μὲν μάντεις κ.] Illud μ ex *Big.* & *Vat.*

[e] Σούνης πόλεως] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Epiphan.* Σύνης *Vat.* Σουνὶς *Bas. G. Alique.*

[f] Γελβυὲ] Conf. inf. §. 7. SPANH.

[g] Οὐχ ὡς ἔτυχεν,] Οὐχ non agnoscunt *Big.* & *Samb.* ut & *Vat.* cui etiam deest *ἰδοῦσα*.

[h] Οἰκείας κρείττων] Αἰθὰς κρ. *Vat.*

[i] Γύναιόν τι τ ἐγγαστριμύθων,] Ἐγγαστρίμυθον Hebr. אוֹב 1 Sam. XXVIII. 7. de spiritu impuro Deut. XX. 27. SPANH.

[k] Εγκαλούμενον,] Εκκαλυμένων *Samb.* & *Vat.*

[l] Μέλλοι τὰ πραγματα.] Μέλλῃ *Big.* & *Samb.*

[m] Εἶναί τι γύναιον] Εἶναι γύναιον *Vat.*

[n] Ενδώρῳ,] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* Ανδώρῳ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* iidem mox Αἰνδώρου. Δώρῳ ἤτοι ἐν Ανδὼρ *Vat.* Αενδὼρ LXXII. excepta editione *Complutina*, quæ cum *S. Hieronymo* habet, Ενδώ. in fundo *Hebraico* & *Onomastico Eusebii* Ηνδωρ. HUDS. Hæc verba ex Josepho ita citat Stephanus in lib. de urbibus, ut appareat eum legisse Δώρῳ, & male refert ad urbem Dora. Εν δ'. εἶναί τι γύναιον ἐν πόλει Δώρῳ. *Josephus lib.* VI. (ita Montfauconiana editio hujus fragmenti habet) *esse mulierculam in urbe Doro.* Sciolus aliquis credidit ἐν abundare si legeretur ἐν πόλῃ ἐνδώρῳ. REL. Ενδώρῳ Hebr. בְּעִין דּוֹר ad verbum *in oculis* seu *in conspectu generationis*, pro nomine loci *in Gein-dor* Vulg. *in Endor.* SPANH.

[o] Απελθὼν τοὶ βασιλικὴν] Μετελθὼν in sex *MSS.* μεταμφιασάμενος *Zonaras.*

[p] Οντας,] Εἶναι *Vat.*

[q] Ηκεν εἰς τὸν Ενδωρον] Ex his verbis corrige, quod in Stephano de urbibus ex Josephi lib. VI. citatur ἦκεν εἰς τ Δῶρον. REL.

[r] Τὅτο χθὸ] Τὅτο τὸ χθὲς *Vat.* & *Samb.*

[s] Παρ' ἄλλον ἄγειν] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* παρ' ἄλλων. HUDS. Forte παρ' ἄλλης. COCC

[t] Σαμυήλην] Hac de re vide *Theodoretum* & *Procopium Gazæum*, ut & *Leonem Allatium* in Syntagmate de Engastromythis & *Lavaterum* de Spectris.

[u] Φράζειν] Φράζειν εἰκότ *Big. Samb.* & *Vat.* qui mox omittunt κελεύσαντ.

[x] Εσήμαινεν,] Εσήμηνεν *Vat.*

[y] Ιεραλικὴν ὴ περικείμενον διπλοίδα.] Id in sacris non legitur. REL. Ιεραλικὴν διπλοΐδα. Sic LXX. διπλοΐδα ἀναβεβλημένον 1 Sam. XXVIII. v. 14. Hebr. מְעִיל Exod. XXVIII. 4. LXX. ibi ποδήρη. suprà de Samuele vestito Cap. 7. §. 5. τ διπλοίδ. SPANH.

[z] Τὰς πολιμίους] Ita è *Cod. Vat.* in *reliquis* γὰ deest.

τα, μήτε λόγῳ τῶν προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ λόγῳ τοῦτο σε τ δεῖ ἐμοῦ προγινώσκοντος κατέφυγον. Σαμουὴλος ἦν, πλησίον αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τὴν μεταβολὴν ὁρῶν, πιστὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βουλεύσασθαι μαθεῖν, ὑπὸ Θεοῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἀκούσει γε μέντοι, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ καταλύσαι τὸν πόλεμον· σὺ δὲ καὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ζώντων ἀπολέσας, ὑπὸ Θεοῦ ἀφῃρημένος ἐν τῷ πρὸς [b] τοὺς Ἀμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ φυλάξαντα, [c] καθὰ προεφήτευσέ σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς ἡγούμενον· καὶ σαυτὸν μὲν τῶν τέκνων αὔριον πεσόντα σὺν τῇ μάχῃ [d] μετ' ἐμοῦ ἡγησόμενον.

γ. Ταῦτα ἀκούσας [e] ὁ Σαοὺλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τὸ ἔδαφος, εἶτα διὰ τὸν προπαρεσκευασμένον ὑπ' [f] ἐδεδηλωμένου οὐδέν, εἶτα διὰ τὴν ἐνδειαν· [g] ἐπὶ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τε καὶ νύκτα· ῥᾳδίως κατενύσεκτο. μόλις δὲ ἑαυτὸν ἀναλαμβανόμενον, συνηνάγκασεν ἡ γυνὴ γεύσασθαι. παρὸ τὸν αἰτουμένη παρ' αὐτοῦ τὸν χάριν ἀντὶ τῆς [h] προφητικῆς μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν [i] αὐτὴν ποιήσασθαι διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ φόβου, ἀγνοουμένης τοῦτο, ὅμως ὑπέσχε καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζαν τε αὐτῷ [k] παραθῆναι καὶ τροφήν· [l] ὡς ἂν τὸν ἰσχὺν συλλεξάμενον εἰς τὸ τῶν οἰκείων [m] ἀποσωθῆναι στρατόπεδον. ἀντέχοντος δὲ καὶ πολέως ἀπειραμένου [n] ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσα δὲ μόσχον ἕνα σωθῆναι καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς [o] γυνὴ χειροῦτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαναπαυομένη [p] τῷ κτήματι· κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα προσκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ προσέθηκεν. καὶ Σαοὺλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ βασιλέως, παρ' οὗ ἂν αὐτῇ τὰ καὶ τὸν οἶκον ἅπαντα μείζονα καὶ λαμπρότερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν προτέρου τετιμημένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ὀργῆς [q] τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν σωτηρίᾳ γεγονότα, ἀλλὰ σωτῆρά τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν [r] ἀηδῶς προσηρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τῷ παρέσχεν εὐκόπως καὶ φιλοφρόνως, ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀνάγκης [s] ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, ὅτε [t] χάριν μέλλουσαν ἀπαιτήσειν· πολυτιμοτέρα γὰρ αὐτὸν ἡγήσατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθόν τι παρεσκευασμένους φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δυνώνται λαβεῖν ὠφελοῦντος τούτους προθυμοτέρως. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ [v] πιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γινομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει [x] τούτων, μηδ' [y] ἐφ' ᾧ τὸ θεῖον εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἔχωμεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τοσούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι. τὰ δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ' ἃ προαχθήσεται

prophetas neque per somnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi semper prospexisti, meinet *jam* contuli. Samuelus autem, cum jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non observaveris. Scito igitur fore ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in prælio cadens una mecum sis. *Saulo tristia admodum prædicit Samuelus. 1 Reg. c. 28. Confer 1 Reg. c. 15. v. 22. & c. 28. v. 18.*

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die præterito nocteque cibum non ceperat) facile *tota qua* concidit. Cum vero ægre ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstititque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, *eas* famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat. *Saulo solatium adhibet mulier ventrilo qua 1 Reg. c. 28.*

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, unde res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat. Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, virisque bonis accommodum, quo ad vir- *Ventriloqua laus. Sauli encomium.*

a Ἐπὶ σὲ τ δεῖ] Ἐπὶ σὲ τ ἐμοῦ προγινόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

b Τοὺς Ἀμαλικίτας] Illud τοὺς ex *MSS.*

c Καθὰ προεφήτευσέ σοι] Aut καθὼς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

d Μετ' ἐμοῦ ἡγησόμενον] Καὶ μετ' ἐμοῦ *Big.* & *Samb.*

e Ὁ Σαοὺλος] Articulum ὁ ut & mox τ omittit *Vat.*

f Διὸ λωμένου οὐδέν,] Παραδεδηλωμένου *Vat.*

g Οὐ γὰρ προσενήνεκτο τροφήν] Οὐδὲ γὰρ & statim ἐ ῥᾳδίως ὑποτενίσεκτο juxta *Epiphanium*

h Προφητικὴν] Προτερὸς ἦν &c. καὶ προφήτου Aristophan. Vesp. p. 442. προφήτου de bell. Jud. lib. 1. c. 19. §. 5. SPANH.

i Αὐτὴν ποιήσασθαι] Αὐτὸν *Big* & *Samb.*

k Παρατεθῆναι] Lege προτεθῆναι COC.

l Ὡς ἂν τὸν ἰσχὺν] Ὡς ἂν κ τὴν ἰσχὺν *Big.*

m Ἀποσωθῆναι στρατόπεδον.] Ἀποσωθεὶς *Big. Samb.* & *Vat.*

n Ὑπὸ τ ἀθυμίας,] Ἀπὸ τ *Vat.*

o Γυνὴ χειροῦτις] Ex Homer. Il. μ'. v. 433. γυνὴ χειρῶτις ἀλη θὴς· Æschyl. Prom. v. 892. ἀνὴρ χειρώτης uti Schol. Infra lib. VIII. c. 13. §. 2. γυναῖκα χειρώτιν. Φιλοξενία mulieris laudata. vid. Infr. lib. XVIII. c. 7. §. 6. SPANH.

p Τῷ κτήματι] Τῷ κτίνι *Vat.*

q Τῆς ὑπ' αὐτῆ καταγνωσθείσης] Illud τ ex *Big.* & *Samb.* & mox τε pro ἢ post ἀπεστράφη ex *iisdem* & *Vat.*

r Ἀηδῶς προσηρέψατο,] Φαγεῖν προσηρέψατο legisse videtur *Epiphanius.* ἀηδῶς προσελέψατο *Vat.*

s Ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης,] Ἀμειβομένη *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

t Χάριν μέλλουσαν] Χάριν τὴν μέλλουσαν *Vat.*

v Πιεῖν εὖ πάντας] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας *Vat.*

x Τούτων,] Τούτου *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

y Ἐφ' ᾧ τ Θεῖον] Ἐφ' ὅτῳ τ Θεοῦ *Vat.* ἐφ' ᾧ τ αὐτὸν Θεὸν ὑμεῖν καὶ χορηγὸν τ ἀγαθῶν ἕξομεν *Big.* & *Samb.* non male.

virtutem sectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam sempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum desiderium studiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria subeundam incitamento erit, simul ac documento ut mala quæque graviora despiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc sermonem instituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura essent, mortemque sibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen secum statuit eam effugere; aut vitæ amore suum exercitum hostibus prodere, atque adeo regiam majestatem dehonestare: sed, seipsum cum tota sua domo liberisque objiciens periculis, præclarum esse duxit una cum illis pro populo sibi subjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui strenui essent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri sunt *superstites*. se enim successorum loco posterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur justus & fortis & prudens mihi videtur solus; & si quis fuerit talis, aut meruerit ut testimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ redituſque incolumis spe profectos, etiamsi magnifici aliquid gesserint, fortes appellarunt, quoties illorum in historiis aliisve scriptis mentionem fecerint. Equidem & his sua laus debetur. Veruntamen illi soli strenui, & magna ausi, & periculorum contemptores jure dici possunt, quicunque Saulum æmulati sunt. Nam ut aliqui, nescientes quidem quid ipsis in bello eventurum sit, non segniter illud aggrediantur, sed futuri incerto se committentes in eo jactentur, non adeo generosi est animi, quamvis multa egregia præstiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, sed moriendum esse præsciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expavescerent, sed ei prænognito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium esse censeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut ostenderet debere quidem omnes, qui gloriam post mortem expetunt, ista facere, ex quibus sibimet hæc ipsa accresceret: præcipue vero reges, quasi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis esse erga subditos, sed ne quidem mediocriter bonis. Hisce adhuc plura de Saulo ejusque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento suppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum lascivire videar, denuo revertor unde in hæc digressus sum.

Palæstini proceres Davidem secum militare nolunt. 1 Reg. c. 29.

5. Cum jam Palæstini, sicut antea dixi, castra metassent, & copias suas per gentes & satrapias recensuissent, novissimus cum suo exercitu venit rex Anchus; ejusque agmina claudebat Davides cum sua militum sexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæstinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adessent isti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem esse dicebat, qui Saulum dominum suum fugerat, quemque ad se venientem exceperat: at nunc, ut gratiam vicissim referat, deque Saulo vindictam sumat, illis sup-

πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ [z] δηλωτὴν δόξαν, καὶ μνήμην [a] αἰωνίαν ἀθάνατον δυνησόμενον, πεποιημένοι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἀρχουσι [b] πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ ἀσφαλῆ τῶν καλῶν ἐπήσουσα, καὶ ποῖός τις τὸν κινδύνους [c] καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον ὑποδεξόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξουσα τῶν δεινῶν. ἔχω δ' αἰτίαν ἐκ λόγων τούτων Σαοῦλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. ὃς γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, ἐκ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καλυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ προθύμως αὐτὸν παρασχὼν μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀφαιρετοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ' ἀδήλῳ, [d] τὸ ποδαπὸν γνώσονται τὸν τρόπον. ἀποδοχὴν γὰρ καὶ γνώμην τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀρετὴν μνήμην ἕξειν. ὅτι οὖν δικαίως ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γένοιτο, τὴν μαρτυρίαν ἐπ' ἀρετῇ καρπώσεται παρὰ πάντων [e] ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ' ἐλπίδων ὑπὲρ πολέμων ἐξελθόντας [f] καὶ σώους ὑποστρέψαντας, ἐπεὶ δ' ἂν τι ἀποτύχωσιν λαμπρὸν, ἃ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τῶν τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δικαίως μέν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὐψυχοι γ', καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σαοῦλον μιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [g] τί μέλλοι συμβήσεσθαι καὶ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακιοῦσθαι περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι προθύμους αὐτοὺς ἐπ' αὐτὸ παρεύειν, [h] οὐδ' ὅτως γενναῖον, κἂν ἔργα πολλὰ κατορθώσαντες τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ ζητῆσαι προϊδόντας, ἀλλὰ προθύμους ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τὸν πρὸ πάντων μαχομένους, [i] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸ χωρῆσαι προγνωσκόμενον, τοῦτ' ἀνδρείᾳ ἀληθῶς πεκμήριον [k] ἐγὼ κρίνω. Σαοῦλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ὑποδείξας ὅτι πάντας μὲν προσῆκε τὸ μὴ τὸν θάνατον δυσχεραίνειν γλιχομένους τοιαῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς τοιοῦτος καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἔχον αὐτοῖς ἴσα τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς [l] ἃ μόνον ἃ κακοῖς εἶναι δεῖ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' ἃ δὲ μετρίως χρηστοῖς. ἐπὶ τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ [m] τῆς δυσψυχίας λέξαι ἐδυνάμην, ὑλῶν ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ἱστορίας. ἀλλ' ἵνα μὴ [n] φανῶ ἀπροκαλύπτως αὐτοῦ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [o] ἀφ' ὧν εἰς τοῦτο ἐξέβην.

ε'. Κατεστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς πρόσθεν, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [p] σατραπείας ἐναριθμουμένων τὴν δύναμιν, πολυπλήθης βασιλεὺς παρῆλθεν [q] Ἀγχὴς μετὰ τῆς ἰδίας φρατρίας· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων· πόθεν εἶησαν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδῃ ἔλεγε εἶναι, τὸν φυγόντα Σαοῦλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δεξάσθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἀπο-

z Δηλῶντα δόξαν,] Ζηλῶντα *Vat.*
a Αἰωνίαν ἀθάνατον] Αἰώνιον *Samb. Big. & Vat.*
b Πόλεων ἐπιθυμίαν] Λαῶν juxta *Epiphan.*
c Καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων] Illa καὶ τὸν desunt *Epiphanio.*
d Τὸ ποδαπὸν] Illud τὸ non agnoscit *Vat.* HUDS. Forte ποταποὺς, COCC.
e Ἄξιος.] Ita *Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Epiphan.* ἀξιῶ in *Editis, Aliisque.*
f Καὶ σώους ἐπιστρέψαντας,] Καὶ ὑγιεῖς ὑποστρέψαντας *Vat.*
g Τί μέλλοι συμβήσεσθαι] Τί μέλλῃ *Big. & Samb.*
h Οὐδ' ὅτως γενναῖον,] Οὐχ ὅτως *Big. (Coccejus) Samb. & Vat.*
i Εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ] Εἶτα ἢ μὴ in *Iisdem.*
k Ἐγὼ κρίνω.] Ἐγωγε in quatuor *MSS.*
l Οὐ μόνον ἃ κακοῖς εἶναι] Οὐ μόνοις κακοῖς *Vat.*
m Τῆς δυσψυχίας] Τῆς δύψυχίας αὐτοῦ λέγειν ἠδυνάμην *Vat.*
n Φανῶ ἀπροκαλύπτως αὐτοῦ χρώμενος] Φανῶμαι *Big. (Coll. Voss.) & Samb.* & mox χρώμενος in iisdem. Φανῶμαι ἀπροκαλύπτως αὐτοῦ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις *Vat.*
o Ἀφ' ὧν] Ἀφ' ὧν εἰς τοῦτ' ἐξέπεσον *Vat.*
p Σατραπείας] Σατραπείας *Big. (Coll. Voss.) Samb. Vat. & Gall.*
q Ἀγχὴς] Ἀγχίζης *Big. (Coll. Voss.) Samb. & Epiphan.* ὁ Ἀγχοῦς *Vat.* dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαβίδης *Vat.* καὶ μετὰ τοῦτον δὲ ὁ Δαυίδης *Big. & Samb.*

r Κατ-

ἐκπίσαι βυλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸ Σαοὺλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, ἄνδρα παρειληφὼς ὑπὲρ συμμαχίας πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν σωζεσθαι, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. [r] καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν τῆς καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, [s] κακώσαντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [t] ὁ δὲ καὶ συστρατεύσεσθαι, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, σκέλδυον ἀποπέμπειν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὑπ' ἀδύτων αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. τοῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτθαίων βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ "μὲν, [v] εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ πολλὴν [x] σὴν ἐμὲ σπουδὴν "καὶ εὔνοιαν, [y] καὶ ἀφ' ὧν σὲ συμμαχον ἐπηγόμην. οὐ "δοκεῖ δὲ [z] ταῦτα τοῖς ἡγεμόσι. ἀλλ' ἄπιθι μετ' ἡμέ"ρας εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, μηδὲν ὑποπτεύων ἄτοπον, "κἀκεῖ φύλαττέ μοι τὴν χώραν, μή τινες εἰς αὐτὴν "τὸν πολεμίων [a] εἰσβάλωσιν. ἔσῃ δὲ τούτου συμμαχίας "μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς σκέλδυσεν ὁ τῶν Γιτθαίων βασιλεὺς, ἦκεν εἰς [b] Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [c] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν καὶ κρατοῦσι, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἐκ τε αὐτῆς σκεύης καὶ τῆς ἄλλης τῶν Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ς'. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [d] σὺν τοῖς τέκνοις ἠχμαλωτισμένας, [e] ὠδιρρήγνυτο δάκρυσι τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ὥστε τοσοῦτον [f] παρεῖτο τοῖς κακοῖς, ὡς αὐτὸν [g] ὑπολειπῆναι ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [h] κινδυνεύσας δὲ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀναγωγίτων ὄντι τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, λιθοβολεῖν. [i] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ἠτιῶντο. ἀναχὼν δὲ ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναπέμψας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [k] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [l] ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφητεύσαι εἰ [m] διώξαιτο τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σώσει μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. ὡς δὲ ἀρχιέρεως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις. ὡδηγούμενος δὲ ὑπό τινα χείμαρρον, [n] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [o] προσπεσών, [p] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ἀπὸ δὲ ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέραις ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, [q] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ θαρσηθέντα καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ὁμολόγησεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ δεσπότου [r] κατ' ἀρρωστίαν ἔπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐθήλυ δὲ [s] αὐτὸν τῶν καταπεπονηκότων καὶ διηρπακότων

petias afferre. A ducibus autem reprehensus est, quod hostili animo virum ad auxilium acciverat; suadebantque ut cum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. se enim illi opportunitatem daturum esse redeundi in gratiam cum domino suo, vires nostras affligendo. Quod cum & ipsi prævidissent, jusserunt eum cum militibus suis sexcentis remittere in locum, quem ipsi ad habitandum dederat. hunc enim esse illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæstinorum myriadas occisas. Hæc ubi audierat Gittensium rex, illosque recte monuisse reputaverat, accito ad se Davide, dicebat, "ego quidem "studium tuum & benevolentiam comprobo, pro"ptereaque te *expeditionis* hujus socium adduce"bam. Verum *cæteri* duces non ita de te existi"mant. Quare statim ab hac die in locum, quem "tibi donavi, discede, nihil mali suspicans; & il"lic esto meæ regioni in præsidium, ne qui ho"stes in eam impetum faciant. nam & sic in so"cietatis partem venis". Et quidem Davides, Gittensium regis jussis obsequens, se in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egressus est, Palæstinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incursione facta, vi Sicellam expugnant: & cum illam incendissent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipsa quam ex reliqua Palæstinorum regione cepissent, *protinus* abierunt.

6. Davides autem cum Sicellam vastatam deprehendisset, atque omnia *illic* direpta, uxoresque etiam suas (nam duæ erant) cum suorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, statim vestimenta sua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulsit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & discrimen adiit, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem se à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum sustulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut vestem sacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oracvlo referret, an insequuto Amalecitas daret eos adsequi, uxoresque & liberos salvos quidem recipere, ab hostibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* persequeretur, exsiliens *continuo* cum sexcentis suis militibus sequutus est hostes. Cumque ad torrentem quendam nomine Basselum perveniisset, & in hominem errantem incidisset, genere quidem Ægyptium, inopia & fame languescentem, (nam per tres dies totidemque noctes in solitudine errans sine cibo permansérat) postquam ei cibum & potum admoverat viresque ejus refecerat, quæsivit ex eo cujas & undenam esset. Atque ille se genere quidem Ægyptium esse indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis passibus* sequi non potuerit. quin & fatebatur se ex iis

Davides Dei monitu Amalecitas persequitur, qui Sicellam devastârant. 1 Reg. 30.

r Καιρὸν γὰρ αὐτῷ] Καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ παρέξειν ἢ καταλλαγῆναι πρὸς τ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

s Κακώσαντα τὴν] Ita cum *Samb* & *Vat.* in *ceteris* κακώσοντα.

t Ὁ δὲ καὶ συστρατεύσεσθαι,] Ita sane legendum, vel ὁ δὲ καὶ συστρατεύσασθαι. Verum in libris omnibus tam impressis quam manu exaratis ὁ δὲ συστρατεύσεσθαι.

v Εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ] Εἶπε inseruimus ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Περὶ ἐμὲ σπουδὴν] Πρὸς ἐμὲ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Gall.* & *Vat.*

y Καὶ ἀφ' ὧν σὲ συμμαχον] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ἀφ' ὧν σύμμαχον ἐπηγόμην.

z Ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς.] Τοῦτο *Vat.*

a Εἰσβάλωσιν] Ἐμβάλωσιν *Samb.* & *Vat.* εἰσβάλωσιν *Big.*

b Σίκελλαν.] Conf. cap. 13. §. 9. sup. SPANH.

c Αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) male in *Editis* ἄγει.

d Σὺν τοῖς τέκνοις] Σὺν τέκνοις *Vat.* & mox κλαίων τε καί.

e Περιῤῥήγνυτο οὖν τὴν ἐσθῆτα.] Sic infr. lib. VII. c. 1. §. 1. SPANH.

f Παρεῖτο τοῖς κακοῖς,] Ita cum *Samb.* ut canon postulabat. παρέθη *Bas. Vat. Alii*que. παρέθη *Gen.* HUDS. Lege παρεῖθη vel παρεῖθεν. COCC. Vel παρέθη, ut bene Ed. Basil. SPANH.

g Ὑπολειπῆναι ἤδη] Ἐκλιπεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Lege ἐπιλείπειν. COCC.

h Κινδυνεύσας δὲ] Κινδυνεῦσαί τε *Vat.*

i Αὐτὸν γὰρ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis*, *Alii*sque.

k Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι] Sic *Vat. Hen.* & *Busb.* Ἀβιαθάρῳ in *Editis*, *Alii*sque.

l Ἱερατικὴν στολὴν,] Ἀρχιερατικὴν στολὴν in quatuor *MSS.*

m Διώξαιτο τοὺς Ἀμαληκίτας] Διώξαντα *Vat.*

n Βάσελον] Ita *Bas. G.* & *Samb.* Βάθλον *Big.* Βόσορον juxta *Epiphanium.* Manus equidem *Flaviana*, ut suspicor, dederat Βάσορον pro *Besor* aut *Bosor* fundi Hebraïci. Ἐκτελον, ἤτοι Βοσὸρ καὶ Βόσηρον λεγόμενον *Vat.*

o Προσπεσών,] Περιτυχὼν *Busb* & *Hen.*

p Αἰγυπτίῳ μὲν] Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθίοπι, ἀπὸ λ. legisse videtur *Epiphan.*

q Πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ θαρσηθέντα *Vat.*

r Κατ' ἀρρωστίαν] Δι' ἀρρωστίαν *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* à manu secunda.

s Αὐτὸν τῶν καταπεπονηκότων] Αὐτῷ *Samb.* & *Vat.* αὐτῶν *Big.*

iis esse qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce usus ad Amalecitas *persequendos*, nactusque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino solutos, & spoliis prædaque sese oblectantes, ex improviso *eos* adortus magnam eorum stragem edidit. nam cum nudi essent & inermes, & nihil tale suspicarentur, sed id solum agerent universi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum mensis accumberent, deprehensi apud illas jugulati sunt, & sanguis frumentum eorum victumque secum * abripuit: alios vero propinationibus sese excipientes occidit, rursusque alios ex crapula in somnum delapsos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum sustinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio superfuerint quam quadringenti: illique etiam ‡ dromadibus insidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hostes diripuerant, recipit Davides, tum suas pariter ac suorum uxores. Cum autem reversi venissent ad locum, ubiducentos, qui se sequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recusabant, qui se non comitati fuerant, sed præ ignavia hostem persequi destiterunt; ajebantque contentos esse debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum sententiam improbam esse & iniquam pronunciavit. par enim esse, Deo illis concedente, hostes quidem ulcisci, sua vero omnia recuperare, ut universis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præsertim cum *illi* ad impedimentorum custodiam remanserint. Atque ex illo ista apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen descendunt, partes auferant ii, qui impedimenta custodiunt. Cum autem Sicellam perveniisset Davides, misit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus suis & amicis. Atque ita quidem facta sunt quæ ad Sicellensium direptionem & Amalecitarum cædem spectant.

Davides, fusis Amalecitis, prædam recipit, suisque ex æquo dividit. 1 Reg. c. 30.

7. Cum autem Palæstini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, superiores quidem fiunt Palæstini, plurimosque ex adversa acie sternunt: Saulus autem Israëlitarum rex egregie pugnantes, summaque cum alacritate, quasi in eo solum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hostibus dimicarent, sita esset omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hostium phalangem in se convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæstinorum strage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchisus. Isti cum cecidissent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta est perturbatio

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

ἀλλά τε τὴ Ιεδαίας καὶ τὴν Σίκελλαν εἶναι. ζηλώσαντος οὖν ὁ Δαυίδης τότῳ ἐπὶ τὰς Αμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτὰς [t] ἐπὶ γλῷ ἐῤῥιμμένας, καὶ τὰς μὲν ἀμελησώσας, τὰς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένας ὑπὸ οἴνε, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [v] ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πλὴν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν τοιοῦτον προσδοκῶντες πιστὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸ [x] πιεῖν καὶ δωχείας πεπαμένοι, πάντες ἦσαν ἀκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπεζῶν στιβαχμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐτῆς ἀνηρούντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιωμένους ἀλλήλους τῷ [y] πρωΐ ποσὶ διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ἐπὶ δ' ἀκρά τε κατενδυεγμένους. ὁπόσοι δ' ἔφθασαν [z] πεζεύσαντες τὴς παρανομίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ γῆναι, τούτους ἀδεν ἧττον δυχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαξε. διέμεναν δὲ οἱ [a] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [b] ἀναιρουῦτις ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ πεζιλειφθῆναι τῶν Αμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [c] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ πάντα ἃ δὲ ἥρπασαν [d] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τὰς τε αὐτῶ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [e] ἀναστρέφοντες ἦκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα τετρακοσίους, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, κατέλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακοσιοι δὲ μὴν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [g] αὐτοὺς ἀπομερίζειν, ὡ συνακολουθήσαντας, ἀλλὰ μαλακιζομένους πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν, ἀγαπᾶν δὲ [h] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, ὃ θεὸς συναγωνίζεται αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [i] τὰ αὐτῶν, [k] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς φρουρήσασιν μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶτοῦτ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. γνόμενος δὲ ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, [l] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ιεδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις [m] ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν [n] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Αμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, ἕτως ἐγένετο.

ζ'. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [o] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σαοὺλος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ [p] προβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τὴν ἅλης αὐτοῖς δόξης ἀπκειμένης, ἁδεν γὰρ τούτου πρεπωδέστερον εἶχον, ἐπιστρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαούλου παῖδες, Ιωνάθης, καὶ [q] Αμινάδαβος, καὶ [r] Μελχισούς. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ συγχυ-

Hebræi, prælio cum Palæstinis conserto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

t Ἐπὶ γλῷ ἐῤῥιμμένους,] Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.*

v Ἀπολαύοντας.] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαύοντας in *Editis*, *Aliisque.*

x Πιεῖν καὶ δωχείας] Πίειν *Vat.*

* *Abripuit*:] *Sail.* torrentis instar. Verum vox παρέσυρεν mihi suspecta est.

y Πρωΐποσι διέφθειρεν,] Ita cum *Vat. Samb. Big.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* πρωΐποσι in *Editis.*

z Πεζεύσαντες τὰς παρανομίας] Πεζεύσαντες ἐξ ἐναντίας τε αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.*

a Σὺν τῷ Δαυίδῃ] Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.*

† *Ab hora prima usque ad vesperam cædem facere perseverarunt,*] *In Literis S.* à diluculo usque ad vesperam.

b Αναιροῦντις ἀπὸ πρώτης] Αναιροῦντας *Vat.*

c Αὐτοὶ δὲ δρομάσι] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.*

‡ *Dromadibus insidentes effugerunt.*] Camelis quos appellant dromades, *phrasi divina.*

d Αὐτῶν οἱ πολέμιοι,] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὰ in *reliquis.*

e Αναστρέφοντες] Αναστραφέντες *Big.* & *Samb.*

f Κατελελοίπεσαν] Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελελοίπεισαν. (quod malebat *Coccejus*) in *Editis* præter canonem καταλελοίπησαν. alio tempore καταλελοίπασιν *Hen.* & *Busb.*

g Αὐτὰς ἀπομερίζειν,] Αὐτοῖς in quinque *MSS.*

h Σεσωσμένας] Ανασεσωσμένας *Busb.* & *Hen.*

i Τὰ αὐτῶν.] Illud τὰ ex *MSS.*

k Πᾶσιν ἐξ ἴσου] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Busb.*

l Διεπεμψε] Διεπεμψαθ *Big. Samb.* & *Vat.*

m Απομοίρας] Ατόμοιρα, μερὶς Hesych. SPANH.

n Σικελλῶν] Σικέλων *Bas.* & *G.* Σικελῶν *Big. Samb.* & *Epiphan.*

o Νικῶσι μὲν οἱ] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis.*

p Παροβόλως] Τὰς παροβόλως πλέοντας Menander in Stob. Exerc. Gr. p. 227. SPANH.

q Αμινάδαβος,] Αμιναδάβος *Big.* Αἰναδάβος *Samb.* malim quidem Αἰνιάδαβος cum *Masoretis*, *Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

r Μελχισούς.] Est qui malit Μιλχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ιωάθης Ιωάδαμος καὶ Μελχισος καὶ Αμινάδαβος.

σύγχυσις γίνε῀ ϗ φόν῀ ἐπικ῾μένων τ῀ πολεμίων. Σάυλ῀ ἢ φευγ῾, [s] τὸ καρτερὸν σῖρ῀ ἔχων περὶ αὐτόν. ϗ τ῀ Παλαιστίνων ἐπιπεμψάν῀ων ἀκοντιστὰς ϗ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλ῾ πολὺ ὀλίγων· αὐτὸς ἢ λαμπρῶς ἀγωνισάμεν῀, ϗ πολλὰ τραύματα λαβὼν, ὡς μηκέτι δύνασθαι μήθ᾽ ἀντέχειν τ῀ πληγῶν, ἀποκλίναι μὲν αὐτὸν ἠδύνη῾, κελεύῃ ἢ τ῀ ὁπλοφόρον, περάσαντα τ῀ ῥομφαίαν, παιστὶν [t] αὐτ῀ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ πολμῶν῀ ἢ ἐ ὁπλοφόρος κλεῖναι τ῀ δεσπότην, αὐτὸς τ῀ ἰδίαν περάσαμεν῀ [v] μάχαιραν, ϗ ἡσυχ῀ ἐπὶ τ῀ ἀκμὴν, ῥίπτει κατ᾽ αὐτῆς αὐτόν· ϗ μὴ δυναμεν῀ ὠσασθαι, μήθ᾽ ἑπερείσας [x] ἀμβαλεῖν αὐτ῀ τ῀ σίδηρον, [y] ἀπεστρέφε῀. ϗ νεανίσκου τινὸς ἐγγὺς ὄν῀ος, πυθόμεν῀ τίς εἴη, ϗ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἑπερείσασθαι τ῀ ῥομφαίαν, ἀφ᾽ ὧ μὴ τ῀ χεῖρα αὐτὸν τὴν δυσὰς ποιῆσαι, ἀναιρεῖν αὐτῷ τελευτὴν [z] ὁποίαν αὐτὸς βούλε῀. ποιήσας ἢ τὸν, ϗ περιελόμεν῀ [a] τ῀ περὶ τ῀ βραχίονα αὐτ῀ χρυσοῦν ϗ τ῀ βασιλικὸν στέφανον, ϗκ ποδῶν ἐχόμε῀. θεασάμεν῀ δ᾽ [b] ὁ ὁπλοφόρ῀ τ῀ Σάυλον ἀνῃρημένον ἀπέκλεινεν ἑαυτόν. [c] διεσώθη δ᾽ ὀλίγοις τ῀ σωματοφυλάκων ϗ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [d] Γελβυὲ ὄρ῀. ἀκόσαντες ἢ τ῀ Ἑβραίων οἱ τ῀ χιλιάδα [e] πέραν ϗ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, ϗ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σάυλ῀ πέπτωκε ϗ οἱ παῖδες αὐτ῀, ϗ τὸ σὸν αὐτῷ πολῖτ῀ ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς [f] ὀχυρωτάτας [g] κατέφυγον. οἱ ἢ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους ὁρόντες, κατῴκησαν.

η. Τῇ δ᾽ ὑπιούσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τ῀ πολεμίων νεκροὺς ἐπιτυγχάνουσι [h] τοῖς ϗ Σάυλ῀ ϗ τ῀ παίδων αὐτ῀ σώμασι, ϗ σκυλεύσαντες [i] ἀποτεμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς· ϗ κ῀ πᾶσιν ἀπειλῆσθαι τ῀ χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. ϗ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [k] Ἀσταρτήου [l] ἱερόν· τὰ ἢ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τ῀ [m] Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ ἢ ἦκουσαν οἱ ἐν [n] Ἰαβιαστῷ πόλει τ῀ [o] Γαλαδιτῶν κατοικοῦντες, ὅτι λελωβῶν῀ται τ῀ Σάυλ῀ νεκρὸν ϗ τοὺς τῶν παίδων αὐτ῀, δεινὸν ἡγησάμενοι παρεῖδεῖν ἀκηδεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι ϗ τόλμῃ ἀφέροντες· ἡ ἢ πόλις αὕτη ϗ σώμασιν ἀλκίμοις ϗ ψυχαῖς φέρει· ϗ δι᾽ ὅλης τ῀ νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τ῀ Βηθσὰν, ϗ περιελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, ϗ καθελόντες [p] τὸ σῶμα Σάυλ῀ ϗ τῶν παίδων αὐτ῀, κομίζουσιν εἰς [q] Ἰαβιασὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτὸς [r] κωλύσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων ἀφ᾽ τὴν ἀνδρείαν. οἱ ἢ [s] Ἰαβιασλωοὶ, πανδημεὶ κλαύσαντες, [t] θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τ῀ χώ-

& confuſio & cædes, hoſtibus à tergo inſtantibus. Saulus autem, valida ſuorum caterva ſtipatus, fugit. atque miſſis à Palæſtinis jaculatoribus & ſagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipſe vero cum pulchre dimicaſſet, & multa vulnera accepiſſet, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut ſeipſum interimeret; armigero vero imperat ut ſe ſtricto enſe transfigeret, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret. Armigero autem non audente dominum *ſuum* occidere, ipſe ſuo gladio educto, ſibique ejus mucrone admoto, in eum ſe projicit: cumque enſem ſuum in ſe impellere non valeret, neque eum ſibi impingendo trajicere, ſeſe circumagit. atque juvene quodam propter eum adſtante, cum interrogaſſet quiſnam eſſet, audiſſetque eſſe Amalecitam, orabat ut gladio ſibi ab eo impacto, id quod ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe conjiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum evaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum ejuſque filios cecidiſſe, & univerſos qui cum eo erant periiſſe, relictis urbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palæſtini in relictis, quas deſertas invenerant, ſedem ceperunt.

Saulus gladio ſuo incumbit, jacentemque Amalecita interimitur.

8. Poſtridie, cum Palæſtini hoſtes prælio occiſos ſpoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis divulgarunt hoſtes *acie* cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero * in cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Jabiſſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique & audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque ferocesalit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli ejuſque filiorum corporibus, ea Jabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter *ipſorum* virtutem. Jabiſſeni autem univerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcher-

Sauli filiorumque arma in templo Aſtartes conſecrata, & corpora illorum in cruces ſuſſlata. 1 Reg. c. 31.

Jabiſſeni Saulo ejuſque filiis parentant. 1 Reg. c. 31.

[s] Τὸ καρτερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[t] Αὐτὸς διελάσαι,] Αὐτῷ *Vat.*

[v] Μάχαιραν,] Vocem μάχαιραν nobis ſuppeditarunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[x] Διεσάλλει αὐτὸ] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφέσαλλεν.

[y] Περιερείσας.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπερείσας.

[z] Ὁποίαν αὐτὸς βούλε῀.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis*.

[a] Τὸν περὶ βραχίονα] Ita in *MSS.* in *Editis* τ῀ deeſt.

[b] Ὁ ὁπλοφόρ῀ τ῀ Σάυλον] Articuli ὁ & τ῀ ex *MSS.*

[c] Διεσώθη δ᾽ ὀλίγοις] Διεσώθη δ᾽ ὀλίγοι τ. σ. τ. β. ὀλίγοις *Big.* & *Samb.*

[d] Γελβυὲ ὄρ῀.] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliiſque*. HUDS. Gen. Γελβοὶ, vel Γελβωὲ, & ſupr. §. 2. Γελβυέ. SPANH.

[e] Πέραν ϗ Ἰορδάνου] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. xxxi. p. 278.

[f] Ὀχυρωτάτας] Forte ὀχυρότητας. COCC.

[g] Κατέφυγον.] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἔφυγον.

[h] Τοῖς ϗ Σάυλ῀] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*

[i] Ἀποτεμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς·] Similiter Leonidæ cadaver dehoneſtavit Mardonius, quod in hoſte imitari noluit Pauſanias, prout refert Herodotus lib. 9. pag. 538. edit. Gronov. HAV.

[k] Ἀσταρτήου] De *Aſtarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 353. ut & *Seldenum* de *Diis Syris.*

[l] Ἱερὸν·] Ἱερῶν abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

* *In cruces ſuſtulernnt ad muros urbis Bethſanæ,*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora ſuſpenderunt ſuper murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὸ τεῖχ῀ Μεθορμᾶ &c. *Zonaras.*

[m] Βηθσὰν πόλεως,] Βηθσιὼν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316. HUDS. Βηθσὰν poſtea Σκυθόπολις ſupra lib. v. *cap.* 1. § 1. Σκυθοπολῖ῀ infr. libr. xii. cap. 4. §. 5. Iidem, qui Βηθσανῖ῀ lib. xii. c. 8. §. 5. SPANH.

[n] Ἰαβιασῷ] Ita cum *Big.* Ἰαβιασῷ *Samb.* Ἰαβιασᾷ *Baſ.* & *G.* Ἰαβεῖ *Hen.* & *Busb.* Ἰαβεῖ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῷ Ἰαβεῖ, ἤτοι Ἰαβιασῷ *Vat.* Vide *Annot.* ad p. 287. in princip.

[o] Γαλαδιτῶν] Γαλααδίτῶ῀ *Vat. Hen.* & *Busb.* prout in *Var. Lect.* ad p. 287. in princip.

[p] Τὸ σῶμα Σάυλ῀] Τὰ σώματα Σαύλ῀ ϗ τ῀ *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαύλ῀ ϗ τὰ τ῀ *Big. Samb.* & *Vat.*

[q] Ἰαβιασὲν,] Ita *Vat.* ut & paulo ſupra. Ἰαβιασὰν *Baſ.* & *G.* Ἰαβίσαν *Big.* Ἰαβεισαν *Samb.* Ἰαβῆσαν *Hen.* & *Busb.* HUDS. Gen. Ἰαβιασὰι, & lib. VI. c. 1. §. 2. Ἰαβίασῳ. SPANH.

[r] Κωλύσαι δυνηθέντων,] Κωλ. τολμ. ἀφ᾽ *Vat.*

[s] Ἰαβιασλωοὶ,] Sic cum *Cod. Vat.* Ἰαβισλωοὶ *Baſ. G.* & *Big.* Ἰαβεισλωοὶ *Samb.*

[t] Θάπτουσι τὰ σώματα] Non alio modo clam quoque ſepultus fuit Mardonius, Perſarum Dux, ut citato paullo ante loco docet Herodotus, facemque Romana manu accenſam truncus Pompeji accepit, juxta Lucanum & alios. HAV.

* *Quem*

cherrimo regionis loco, * quem Aruram appellant. atque per ſeptem dies cum uxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejuſque filios, ita ut neque potum deguſtarent neque cibum.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem ſuſtulerit, ipſumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, poſt mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita exceſſit.

Finis Libri ſexti.

ρας τόπῳ, ᵛ Αρύρης λεγομένῳ. ϛ πένθ☉ ˣ ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ ϛ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς ʸ ἦγαγον, κοπτόμενοι ϛ θρηνοῦντες τ̀ βασιλέα ϛ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τοῦτο Σαοὺλ☉ τὸ τέλ☉ ἔσχε προφητεύσαντ☉ Σαμουήλου, περὶ τοῦ φονευθῆναι ὑπ' Θεοῦ τῶν ἐπ' Αμαληκίτας ἐντολῶν· καὶ ὅτι τ̀ ᾽Αχιμελεχου ὑπ' ἀρχιερέως γενεᾶς, καὶ Αχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τ̀ τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δ', Σαμουήλου ζῶντ☉, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντ☉ δ', ᵃ δυοῖν ϛ εἴκοσι. καὶ Σαοὺλ☉ μὲν ᵇ ὅτως κατέστρεψε τ̀ βίον.

Τέλ☉ ὑπ βιβλίου ἕκτου.

* *Quem Aruram appellant.*] Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Annott.* ad p. 344 §. 4.

ᵛ Αρύρης λεγομένῳ.] *Haëſel* interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noſter ἀρουρα, *nemus* alii. Vide pag 344. §. 4.

ˣ Εφ' ἡμ ερας] Εφ' ἡμερας *Gen.*

ʸ Ηγαγον,] Ita *Big.* & *Samb.* ritu Attico. in *reliquis* ἤγον.

ᶻ Αχιμελεχ & ἀρχιερεως] Ita *Baſ. G.* & *Samb.* καὶ τὸ Εὐραϊκόν. Sed Αβιμελεχα & mox Αβιμέλεχον *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII.

ᵃ Δύο καὶ εἴκοσι.] Sic *Baſ. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο abſque εἴκοσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque Comeſtor ex verſione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele* XVIII. *annis, & to mortuo duobus annis. Hos annos ſacra tamen ſcriptura non adnotavit.* Verum Joannes Zonaras vulgata Joſephi exemplaria ſequutus eſt. Ait enim, ἐβασιλεύσε δ' Σαοὺλ, ζῶντ☉ ἔτι δ' Σαμουήλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· ἐπειτα δ' θανόντ☉, δύο καὶ εἴκοσι. *Flavium* autem ſcripſiſſe arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, ὁμοῦ δ' ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum XX. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens & Eutychius* Alexandrini, ſectatores, quod video, Joſephi. Videſis *Iſ. Voſſii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apocryphis*, vol. 1. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miſcell.* p. 77.

ᵇ Οὕτως κατέστρεψε τ̀ βίον.] Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ὅτω.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Δαυίδης μὲν τ μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, ἕ δ' ἄλλε πλήθες ὁ Σαούλε παῖς.

β'. Οπ, [b] τότε φονευθέντ ἐξ ἐπιβελῆς φίλων, ἅπασιν τοῖς βασιλείαν Δαυίδης παρέλαβεν.

γ'. Οπ Δαυίδης στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν [c] Παλαιστίνες ἐν Ιερουσολύμοις ἐνίκησεν.

δ'. Ως πολιορκήσας Ιερουσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τὸς Χαναναίους· ἐνοίκησε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

ε'. [d] Η γνωμένη πρὸς Εἴραμον τ Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυίδην φιλία.

ς'. Ως τοῖς περιξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυίδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτοῖς τελεῖν.

ζ'. Η γνωμένη πρὸς Δαμασκηνὸς Δαυίδε μάχη, καὶ νίκη.

η'. Πῶς ἐπὶ τὸς Μεσοποταμίες στρατεύσας ἐκράτησεν αὐτῶν.

θ'. Οπ, τῶν πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ στασιασάντων, [e] τ παιδὸς ἐξεβλήθη τ ἀρχῆς [f] εἰς τὴν πέραν Ι ορδάνε.

ι'. Ως στρατεύσας [g] Αβεσάλωμος ἐπὶ τ πατέρα Δαυίδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

ια'. Πῶς [h] εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν [i] ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν ἐυδαιμόνως.

ιβ'. Ως ἔτι ζῶν Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

ιγ'. Τελευτὴ Δαυίδε, [k] καταλιπόντ τῷ παιδὶ πολλὴν ὑλὴν ἀργυρέαν τε καὶ χρυσᾶν καὶ [l] λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τ ναοῦ.

1. UT Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.

2. Quod, illo amicorum insidiis occiso, Davides in universos imperium obtinuit.

3. Quod Davides à Palæstinis bello impetitus apud Hierosolyma victoriam obtinuit.

4. Ut Davides obsessis Hierosolymis, captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

5. Amicitiæ fœdus inter Hiramum Tyriorum regem & Davidem.

6. Ut Davides, cum in gentes finitimas expeditionem fecisset casque subegisset, tributum illis imperavit.

7. Davides cum Damascenis acie dimicat, victoriamque reportat.

8. Quomodo Mesopotamios, bello eis illato, devicit.

9. Quod, mota ab ipsius domesticis seditione, à filio ex imperio abactus erat in regionem Transjordanianam.

10. Ut Abesalomus, cum bellum patri Davidi intulisset, cum exercitu suo periit.

11. Quomodo [Davides] regnum recuperavit, & feliciter vixit.

12. Ut, dum in vivis esset, Solomonem filium suum imperare voluit.

13. Davides diem obit, argenti magna vi aurique & lapidum pretiosorum filio suo relicta.

---

a Εν τῇ ἑβδόμῃ] Al. Εν τῷ ἑβδόμῳ.

b Τότε φονευθέντ] Ιεβοσθε pro τότε reposuerunt Genevenses, & mox Summario IV. Δαυίδης ante στρατεύσαντας.

c Παλαιστίνες] Δὶς Παλαιστίνες Samb. & Coll. Voss.

d Η γνωμένη] Hoc summarium inserui è Cod. Samb.

e Τε παιδὸς] Articulum nobis suppeditavit Samb.

f Εἰς τὴν πέραν Ι ορδάνε.] Illa εἰς τὴν πέραν Ι ορδάνε omiserunt Genevenses.

g Αβεσάλωμος] Αβεσσάλωμος Samb.

h Εἰς τὴν βασιλείαν] Perspicuitatis gratiâ Δαυίδης hîc inserunt Genevenses.

i Ανῆλθε,] Κατῆλθε Samb.

k Καταλιπόντ] Ita Samb. καὶ ὅσα τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τ ναοῦ κατέλειπεν Gen.

l Λιθίας] Videsis Du Fresne in Glossario Gr. voce λιθίας.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πεντεκαίδεκα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Asaëlus & Abenerus.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Δαυίδης μὲν τ̃ μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, ℨ ἡ ἄλλη πλήθυς ὁ Σαούλου παῖς· καὶ ὡς πόλεμος ἐμφυλίος γενόμενος πλείστων Ασαήλου ℭ Αβέννηρος.

Davidi nunciatur Sauli mors. 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam est reversus. Cum vero jam biduum fuisset Sicellæ, die tertio advenit *quidem*, è pugna cum Palæstinis elapsus, qui Saulum interfecerat, laceratis vestibus & capite pulvere consperso. Isque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Israëlitarum pugna *cum Palæstinis* dicebat. ejus autem exitum tristem fuisse indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæsis, insuper vero rege ipsorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc se *pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis esset fusis fugatisque, regique dilapso adesset; quem, cum foret ut ab hostibus caperetur, & ipse ab eo rogatus occidisse fatebatur. nam cum ille in gladium incubuisset, ex vulneribus repetitis infirmior factus est quam ut se conficeret. Quin & cædis ipsius signa *haud dubia* ostendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam esset cur ei diffideret, post manifesta mortis Sauli indicia in conspectum ipsius adducta, vestimenta quidem discidit, cum amicis vero lugens ploransque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidissimus & salutis ipsi auctor fuerat. Tam illustris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum prosequutus est, ut non solum ægerrime tulerit ejus interitum, sæpius licet ab eo in vitæ discrimen adductus; sed & occisorem illius supplicio affecerit. nam cum ei dixisset, quod ipse sui accusator exstiterit, qui regem interfecerat; didicisseteque oriundum esse patre gene-

Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.

ΤΝΕΒΗ ℨ ταύτῃ γενέσθαι τ̃ μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν ℭ Δαυίδης, τὰς Αμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ἐπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτῷ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ φθάσαντες Αλασωθεὶς ἐκ τ̃ μάχης τ̃ πρὸς Παλαιστίνους ὁ τ̃ Σαοῦλον ἀνελών· τοῦ τε ἐσθῆτα διερρηγμένον, καὶ τ̃ κεφαλὴν πόρρα φερόμενον. καὶ προσκυνήσας [c] αὐτὸν, πυθόμενός, πόθεν [d] ἥκοι παῖδα, ἀπὸ τ̃ Ισραηλιτῶν μάχης ἔλεγε. φεύγων δ' ἀπυχὴς αὐτῆς τὸ πλῆθος ἐδήλου· πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων τοῖς Εβραίοις μυριάδων, πεσόντος ℨ ℭ [e] βασιλέως αὐτῶν Σαοῦλος μ̃ τῶν παίδων. ταῦτα ℨ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς προσπεπτωκὼς τῇ προπῇ τῶν Εβραίων ℭ τῷ βασιλεῖ πεφυγότι παρών· ὃν [f] καὶ κτείναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθήναι, προσκληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ἐμπεπτωκέναι, διὰ τ̃ τῶν τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀδυνήσαντα κατεργάσασθαι. [g] καὶ σύμβολα δ' αὐτὸς τ̃ ἀναιρέσεως ἐπιδείκνυε, τόν τε [h] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσοῦν ℨ βασιλέως ℭ τ̃ στέφανον, ἃ περιδύσας τ̃ Σαοῦλος νεκρὸν κομίσαι αὐτῷ. Δαυίδης ℨ, μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ τεκμήρια ℨ Σαοῦλος θανάτου βλέπων, [i] καταῤῥηγνὺς μὲν τοῦ ἐσθῆτα· κλαίων ℨ ℭ ὀδυρόμενος μ̃ τῶν ἑταίρων [k] ὅλην διεκαρτέρησε τοῦ ἡμέραν. [l] ἐποίει δ' αὐτῷ τοῦ λύπου χαλεπωτέραν ℭ ὁ Σαοῦλος παῖς Ιωνάθης, πιστότατός τε ὢν φίλος αὐτῷ, ℨ σωτηρίας αἴτιος γεγονὼς ἐνίοτε. τοσούτου δ' ἐπεδείξατο τοῦ ἀρετοῦ ℭ τοῦ πρὸς Σαοῦλον εὐνοίαν, ὡς μὴ μόνον ὑπὲρ τεθνηκότος χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τ̃ βίον· ἀλλὰ ℭ τ̃ ὀπισθείναντα κωλύσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς [m] αὐτὸν χρίοιτο κατήγορος ἀνελὼν τ̃ βασιλέα, ℨ μαθὼν ὡς

[a] Περιέχει ἡ βίβλος] E *Big. Samb. Voss.* & *Epiphan.*

[b] Σίκελλαν] Σικελὰν *Samb.* & *Epiphan.* & mox Σικελᾶ. verum Σικέλλαν & Σικέλλᾳ habent *Busb.* & *Hen.* Videsis *Annott.* ad p. 353. v. 11.

[c] Αὐτὸν] Αὐτῷ *Vat.*

[d] Ηκοι] Ita *Big.* & *Samb.* ἦκε *Vat.* ἦκε *Basil.* & *G.*

[e] Καὶ κτεῖναι,] Καὶ abest *Big.* & *Samb.*

[f] Καὶ σύμβολα] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ℨ σύμβολα τ̃ ἀν. *Basil. G. Aliique.*

[g] Περὶ τοῖς βραχίοσι] Περὶ τὼς βραχίονας *Vat.* ut περὶ τ̃ βραχίονα. p. 359. v. 17.

[h] Καταῤῥηγνὺς μ̃ τοῦ ἐσθῆτα·] Conf. lib. VI. c. 14. §. 6. SPANH.

[i] Ολην διεκαρτέρησε τοῦ ἡμέραν.] Vox ὅλην ex *MSS.*

[k] Ετοίει δ' αὐτῷ] Sic in *MSS.* ποιεῖ in *Editis.*

[l] Τοῦ λύπου χαλεπωτέραν] Iterum cum *MSS.* (& *Cocc.*) male in *Editis* τοῦ λυπεῖ τοῦ χαλεπωτέραν.

[m] Αὐτὸν χρίοιτο κατήγορος] Αὐτῷ carent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

ὡς εἴη πατρὸς Ἀμαληκίτης γένος, ἀνέλωσεν αὐτὸν ἀποστολὰς ἐγκαψιὼ ἐπιστολὰς καὶ ἐγκώμια τοῦ τε Σαοὺλος καὶ Ἰωνάθου· ἃ καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. [n] Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξεπέμψατο τὸν βασιλέα, παυσάμενον [o] τοῦ πένθους, χρᾶσον τὸν θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πάλιν τῆς Ἰούδα καλουμένης φυλῆς. φήσαντος δὲ αὐτοῦ δίδοναι [p] Χέβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην μεταβήσεται, τάς τε γυναῖκας [q] εἰσαγόμενον τὰς αὐτοῦ, δύο δ' ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας [r] σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς φυλῆς τοῦ προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δὲ ὅτι τὸν Σαοὺλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν [s] Ἰαβίσῳ τῆς [t] Γαλαδιτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν δὲ ἀποδεχόμενον αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν ἀντὶ τοῦ πρὸς τοὺς τεθνηκότας [u] αὐδοῦς ὑπισχνούμενον. ἅμα δὲ δηλῶν ὡς ἡ Ἰούδα φυλὴ [x] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαοὺλος μὲν ἀρχιστράτηγος [y] Ἀβένηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος δὲ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα δὲ τὸν Ἰωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [z] ἐπιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν ὑπολειπόμενον ἐξαρπάσας ἦδη αὐτοῦ, Ἰεβόσθου δὲ σκηπτοῦχον, διαβιβάζει πρὸς τὸν πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ πάντος ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πάρεξ τῆς Ἰούδα φυλῆς. βασίλειον δὲ ἐποίησεν αὐτῷ [a] γῆν, καὶ μὲν τὴν ὑπηχώριον γλῶτταν [b] Μάναλιν, καὶ δὲ τὴν Ἑλλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δὲ ἐκεῖθεν Ἀβένηρος [c] μετὰ στρατιᾶς ὑπερβαλέσθαι, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς προαιρούμενος, [d] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυίδης. [e] ἀπιόντος δὲ αὐτοῦ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ἰώαβος, ὁ Σαρουίας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ [f] Σαρᾶ, [g] ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀδελφῶν [h] Ἀβεσσαίου καὶ [i] Ἀσαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ προϊτυχὼν ὑπό τινος κρήνης ἐν [k] Γαβαῶν πόλει, προσπάσεται πρὸς μάχην. τοῦ δὲ Ἀβενήρου φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερον αὐτῶν ἀνδρειότερους στρατιώτας [l] ἔχει, συντίθενται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προσελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ [m] τῶν στρατοπέδων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σπασάμενοι [n] τὰς μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐπιλαμβανόμενοι, κατέχοντες [o] αὐτοὺς, ἔπαιον [p] εἰς τὰς πλευρὰς δὲ τοὺς λαγόνας ἀλλήλους τοῖς ῥομφαίαις, ἕως ἅπαντες ὡσαύτως ἐκ συμπτώματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρριπτο δὲ ἡ λοιπὴ στρατιὰ· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ

re Amalecita, eum interimi præcepit. Præterea autem nænias composuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ; quæ etiamnum manent.

2. Postquam vero regi hæc justa persolvissent; luctu finito, Deum per prophetam consuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quæ Judæ dicitur, ad habitandam sibi daret. cumque respondisset, illi se dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores suas secum adducens (duæ enim erant) suorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus prædictæ omnis profectus ipsum regem creant. Cum vero audisset; quod Jabissenis regionis Galaditidis urbis, incolæ Saulum ejusque filios sepelivissent, misit ad eos, qui facinus eorum *præclarum* laudarent & approbarent, quique se illis gratias pro ipsorum in defunctos studio relaturum esse pollicerentur; prætereaque illi nunciarent, Judæ tribum regem se constituisse.

Davides in Chebrone habitat. 2 Reg. c. 2.

Jabissenis ob Saulum ejusque filios sepultos gratias agit. 2 Reg. c. 2.

3. Cæterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidisse regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in castra accelerato, filioque ejus superstite abrepto, nomine quidem * Jebostho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in universos Israëlitas, excepta tribu Judæ, regem eum constituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Græca vero Castra. Cæterum Abenerus inde cum electissimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia prælio cum tribu Judæ congredi, ex indignatione quod Davidem regem creavissent. Joabus autem, matre quidem Saruiæ filius, patre vero Suri, Davidis autem ex sorore nepos, exercitus ipsius dux, ei occurrit, etiam cum Abessæo & Asaële fratribus suis, & universo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cum autem Abenerus ei dixisset, velle se rescisscere utri illorum præstantiores essent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progressi igitur in medium inter acies, qui in certamen ab utrisque ducibus electi erant, cum hastas in se mutuo jecissent, stringunt gladios, prehensisque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia sibi invicem gladiis confoderunt, usque dum omnes quasi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidissent, cæteri ex utroque exercitu conflixerunt; & postquam summis viribus dimicatum esset, Abeneri milites succubuerunt.

Abenerus Jebosthum regem creat. 2 Reg. c. 2.

Davidici & Jebosthani alteri ab alteris interfecti. 2 Reg. c. 2.

n Ἐπεὶ δὲ τούτοις] Ἐπὶ δὲ τούτοις *Samb.*

o Τοῦ πένθους,] Hîc δὲ ante τοῦ πένθους delevimus auctoritate *Codd. MSS.*

p Χέβρωνα,] *Al.* Χεβρῶνα. HUDS. Hebr. חברונה. SPANH.

q Εἰσαγόμενον τὰς αὐτοῦ,] Ἐπαγόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

r Σὺν αὐτῷ.] Τὰς σὺν αὐτῷ *Vat.*

s Ἰαβίσῳ] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ἰαβείσῳ. in plerisque *MSS.* Ἰαβισσᾷ aut Ἰαβισσᾶ. Vide p. 287. §. 12. & 320. in fine. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

t Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες,] Γαλαδδίτιδος *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

u Σπουδῆς ὑπισχνούμενον·] Τιμῆς καὶ σπουδῆς *Vat.*

x Κεχειροτόνηκεν] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Busb. Samb.* & *Epiphan.*

y Ἀβίνηρος,] Ἀβίννηρος ubique *Hen. Busb. Samb. Big.* & *Vat.* Ἀβίνηρ *Zonaras* è *Bibliis S.*

z Ἐπιχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν,] Ita cum *Vat* & *Epiphanio.* ἐπιχὴν in *Editis*, *Aliisque.* ἐπείχθη *Samb.* manu sequiori.

a Ἰεβοσθῶ,] Ἰσβοσθὸν juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* sacris *Isbaalus* aut *Esbaalus.* At *Flavius* aut *Librarii*, Ε posita loco Σ sibilantis literæ, Ἰβοσθὸν pingere maluerunt.

b Γῆν,] Γῆν *Big. Vat.* & *Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τὴν ante ὑπηχώριον abest *Vat.*

c Μάναλιν,] Μανάιμ vel Μαναὶν rescribendum censet *Bochartus* de *Colon. Phœn.* l. I. c. 28. p. 591. HUDS. Μανάλιν Hebr. מחנים LXX. ἐν τῇ παρεμβολῇ εἰς Μαναὶμ 1 Reg. 11. 8. *Vulg.* circumduxit eum per castra. Hebr. ויתהלך castra, παρεμβολὴ. SPANH.

c Μετὰ στρατιᾶς ἐπιλέκτου,] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) μετὰ τῆς στρατιᾶς in *Editis.*

d Ὀργισθεὶς] Ὠργισε (ὠργισθε *Vat.*) γὰρ αὐτοῖς βασιλέα τὸν Δαυίδην κεχειροτονηκόσιν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* διὸ ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ἰούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσασαν τὸν Δαυίδ *Zonar.*

e Ἀπιόντος δὲ αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum discrimine ἀπιόντος δὲ αὐτοῦ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου (Σαρουίας *Coll. Voss.*) Σαρουίας *Big. Samb.* & *Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου desiderantur.

f Σαρᾶ] Σαρεᾶ in *iisdem MSS.* Σαρᾶ aut Σαρεὶ *Epiph.*

g Ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς] Ἐκ δὲ ἀδελφῆς τοῦ ἐκείνου (τοῦ ἐκείνης *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ἰωάβου ἀρχίζει. *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Ἀβεσσαίου] Ita cum *Hen. Busb. Big. Samb.* & *Epiph.* Ἀβεσσαίου *Vat.* Ἀβισαίου *Bas.* & *G.* Ἀβεσσὰ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ἰωὰβ καὶ Ἀβεσσὰ καὶ Ἀσαὴλ ἀνεψιοὶ ἦσαν τοῦ Δαυὶδ ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16.

i Ἀσαήλου] Ἀωσηήλου *Vat.*

k Γαβαῶν πόλει,] Ita *Samb.* Γαβαὼ *Bas. G. Vat. Aliique.* Γαβᾶ aut Γαβεᾶ *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* HUDS. Conf. lib. VI. c. 6. §. 2. SPANH.

l Ἔχει,] Ἐχεῖ *Big.* & *Samb.*

m Τῶν στρατοπέδων] Τῆς παρατάξεως *Vat.*

n Μαχαίρας,] Μαχαίρας οἱ τοῦ Δαυίδου juxta *Epiphan.*

o Αὐτοὺς,] Forte αὐτὰς. COCC.

p Εἰς τὰς πλευρὰς] Εἰς τὰ πλευρὰ *Vat.*

runt. Verſos deinde in fugam Joabus non deſtitit perſequi. Sed & ipſe inſtabat, hortatus ſuos ut è veſtigio inſequerentur, & nequaquam occidendo fatiſcerent; fratres etiam ſui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Aſaelus præ reliquis maxime conſpicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines ſolum celeritate ſuperabat, ſed & equum cum eo contendentem curſu prævertiſſe dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque inſequebatur, in neutram partem deflexus. Cum autem Abenerus reſpexiſſet, & impetum ejus eludere tentaſſet: & nunc quidem monuiſſet, ut, ab eo perſequendo deſiſtens, alicui militum ſuorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non perſuaſerat, precibus obſecraſſet, ut ſe reprimeret & perſequi deſineret, ne * fratris ejus in conſpectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, ſed inſequi perſiſteret, *Abenerus* dum fugientis more haſtam teneret, à tergo opportune ictu illato, ſtatim eum confecit. Qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam in locum venerant, ubi forte Aſaëlus jaceret, mortuum circumſtantes non amplius hoſtes perſequebantur. Joabus autem & frater ejus Abeſſæus, cadaver curſu prætervecti, majorique ſtudio ex ira ob *fratrem* occiſum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate uſque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum perſequuti ſunt, cum jam ſol occideret. At colle quodam aſcenſo, in eodem loco cum tribu Beniamitide conſtitit *Joabus*, & illos conſpiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem ſiſtuliſſet & dixiſſet, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuiſſe fratrem ejus Aſaëlum, cui, ipſo *illam* obſecrante, non perſuaſum erat ut ab inſequendo ceſſaret, propterea que percuſſus occubuit: Joabus ei aſſentus, ſeque hiſce verbis *bene* admonitum eſſe ratus, ſigno tuba dato ſuos revocat, & ne ulterius perſequerentur cohibebat. Et hic quidem in eo loco caſtris poſitis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † caſtra pervenit ad Ieboſthum Sauli filium. Die autem ſequenti Joabus, recenſitis *cæſorum* cadaveribus, omnes ſepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & ſexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Aſaëlum. cujus corpus cum Joabus & Abeſſæus inde Bethlemen deportaſſent, & in ſepulchro *ejus* patrio ſepeliviſſent, ad Davidem in Chebronem reverſi ſunt. Ex illo itaque tempore inteſtinum inter Hebræos gliſcebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires ſemper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

Aſaëlus Abenerum perſequitur. 2 *Reg. c.* 2.

Abenerus Aſaëlum occidit.

Joabus receptui canit. 2 *Reg. c.* 2.

Bellum civile inter Hebræos. 2 *Regum, c.* 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero ſex, è totidem uxoribus. Quorum

Davidis filii. 2 *Regum, c.* 3. *&* 1 *Paralip. c.* 3.

---

q Διώκων ὁ Ἰώαβ.] Διώκων Ἰώαβ *Big. Samb. & Vat.*

r Οἱ τε ἀδελφοὶ] Οἵγε ἀδ. *Vat.*

s Καὶ ἵππον κάμπτων.] Ἵππος juxta *Epiphan.*

t Ὡς καὶ τὴν Ἀβίνηρον] Ita cum *Big. & Samb.* ἀλλὰ καὶ in *Editis, Aliiſque. Hen. & Busb.*

v Ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν.] Sic *Big. & Samb.* Ἐγκλειθεὶς *Vat.* ἐγκλειθεὶς *Baſ. & G.*

x Ἀφέμενος τὴν διώξεως] Ἀφέμενον *Vat.*

y Ἀφελεῖαν] Ἀφιλεῖ *Big. (Coll. Voſſ.) Samb. & Vat.*

z Ἐπειθε τοῦτο ποιῶν,] Ἐπιθεῖν *Vat.*

* *Fratris ejus in conſpectum veniendi libertatem amitteret:*] Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, *Epiphan.*

a Πρόσωπον τοὺς λόγους,] Προσιέμενον.

b Τῇ διώξει,] Τῶν διωκόντων *Big. Samb. & Vat.* τῶν διωκόντων *Coll. Voſſ.*

c Πλήξας εἰς τὰ ὀπίσω καιρίως,] Πέπληγμαι καιρίαν πληγὴν Æſchyl. Agam. v. 1352. Plutarch. in Philopoëm. pag. 359. B. καιρίως ἀφεστηκότα. SPANH.

d Ἀμμάταν] Eo modo *Big. & Samb. (Coll. Voſſ.)* atque ita quidem aut Ἀμμάθαν *Flavium* ſcripſiſſe puto. Ὀμμᾶν *Baſ. G. Aliique.* Μαθὸν aut Ἀμαθὸν *Epiph.* Ἀμμὰ aut Ἀμμὰν *Interpretibus* LXXII. HUDS. Ὀμμᾶν *Gen.* ita etiam Edit. *Baſil.* Rufinus; *locum nomine Gabaon.* in Hebr. 2 Sam. 11. 24. גבעון *Gibnath.* LXX. Ἀμμὰν *Amman. Vulg. collem aqueductus*, quem ſecutus hic eſt Gelenius. SPANH.

e Ἀνακεκραγότα] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis, Aliiſque* ἀνακραγόντα.

f Περαιοῦντα μὴ διάκειται] Παρφιλῶσι *Vat.*

ξ Τοῦτους τοὺς λόγους] Τοῦτο *Vat.*

† *Caſtra pervenit ad Ieboſthum Sauli filium.*] Confer. p. 363. §. 3.

h Βηθλέμων,] Βηθλείμων *Big. Samb. & Vat.* originario propius.

i Πατρίῳ μνήματι,] Πατρῴῳ *Iidem.*

k Ἐκ τοῖς κινδυνοις] Ita *Vat. & Samb.* ἐν τοῖς.

l Τῶν δὲ Σαοὺλ παίδων] Τοῦ δὲ Σαοὺλ παιδὸς καὶ τὸ ὑπήκοον φιλοῦ legiſſe videtur *Epiphanius.* ac αὐτῷ quidem agnoſcit *Vat.*

m Τῷ Δαυΐδῃ,] Articulum non agnoſcunt *MSS.*

ἐξ Ἀβενήρ. καὶ τραπέζας ὧν ἀνίᾳ [q] διώκων ὁ Ἰώαβ. ἀλλ' αὐτὸς τε ἐπέκειτο ᾠδακελῶδόμενος τὰς ὀπλίτας σκηπὸς ἔπεσθαι, καὶ μὴ καμνειν ἀναιροῦντας. [r] οἵ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ Ἀσαὴλ ὁ νεώτερος Ἀσαήλου· ὅτι τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, ὃ γὰρ ἀνθρώπους ἐνίκα μόνος, ἀλλὰ [s] ἵππον καταφέρεσθαι εἰς ἅμιλλαν λέγεται ᾠδαδραμεῖν· [t] ὃς δὲ τὸν Ἀβένηρον ἐδίωκεν ἰσοῤῥύμως δὲ τὸ ἐπ' ὀρθὸν φέρας εἰς ἀδέτερον [v] ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ὑπεραφέρων δὲ ὁ Ἀβενήρ, καὶ καταφοβίζων τῷ ἐρημίᾳ αὐτὸν πρόμενος, καὶ ποτὲ μὲν εἰπών, ἑνὸς τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν [x] ἀφέμενον τὴν διώξεως [y] ἀφελείᾳ τῷ πανοπλίαν, πάλιν δέ, ὡς οὐκ [z] ἔπειθε τοῦτο ποιῶν, καταρᾶσθαι αὐτὸν δὲ μὴ διώκειν ᾠδαμνοῦτο, μὴ κλείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παῤῥησίαν· ὁ [a] προσιέμενον ὧν τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑπομείναντα [b] τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ [c] πλήξας εἰς τὰ ὀπίσω καιρίως, ᾠδαχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτὸν διώκοντες τὸν Ἀβένηρον, ὡς ἦλθον ὅπου τὸν πεσόντα κεῖσθαι συνέβαινε τὸν Ἀσαὴλ, ᾠδιστάντες τὸν νεκρὸν οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ἐδίωκον· ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτός τε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβεσσαῖος, ᾠδαδραμόντες τὸ πλῆθος, καὶ τὸ πλεῖον ὅτι τὸν Ἀβένηρον ᾠδοῦς αἰτίαν τῷ πατρὶ τοῦ πεπολεμηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἅτε ᾠθυμίᾳ χρώμενοι, μέχρι τόπου τινὸς [d] Ἀμμάταν καλοῦσι, ἐδίωξαν τὸν Ἀβένηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβάντες δὲ ὅπου τινα βουνὸν, ὡς ἦσαν ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μετὰ τὸ Βενιαμίτου φυλῆς, αὐτούς τε κατεσκέψαντο τὸν Ἀβένηρον. τότε δὲ [e] ἀνακεκραγότος φήσαντος, μὴ δεῖν ἀνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσαὴλον, ὃς [f] ᾠδαινοῦτος μὴ διώκειν σὺν ἐπείθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας δὲ ᾠδακλησιν ἠσυχάμενος [g] τούτους τοὺς λόγους ὁ Ἰώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ὅπη πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ ὅτος μὲν ἐπ' ἐκείνῃ καταστρατοπεδεύεται τόπῳ τὴν νύκτα ταύτην· Ἀβένηρος δὲ ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὴν παρεμβολὴν Ἰεβοσθον. τῇ δ' ἑξομένῃ τοὺς νεκροὺς Ἰώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδωσεν. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Ἀβενήρ στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυΐδου δέκα πρὸς τοῖς ἐνέα, καὶ Ἀσαήλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες ἐκεῖθεν Ἰώαβος καὶ Ἀβεσσαῖος εἰς [h] Βηθλέμην, καὶ θάψαντες ἐν τῷ [i] πατρίῳ μνήματι, πρὸς Δαυΐδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἦρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Ἑβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμενεν ἀκμὴ πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυΐδου κρειττόνων ἀεὶ γινομένων καὶ πλείων [k] ἐκ τοῦ κινδύνου φερομένων, [l] τῶν δὲ Σαούλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Ἐγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες [m] τῷ Δαυΐδῃ, τὸ ἀριθμὸν ἓξ, ἐκ γυναικῶν ἴσων. ὧν

ὁ

ὁ μὲν πρεσβύτερος ἐκ μητρὸς [n] Αχινᾶς ὑμόμενος, [o] Αμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Αβιγαίας, [p] Δανιηλος· τῷ τρίτῳ δὲ ἐκ τῆς [q] Θολομαΐ γαμβροῦ [r] Μαχάμης Φαῦπ ἔχ [s] Γεσσιρῶν βασιλέως, [t] Αβεσαλωμος ὄνομα· τὸ δὲ τέταρτον [v] Αδωνίαν ἐκ γυναικὸς [x] Αγγήθης προσηγόρευσε· [y] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς [z] Αβιταλης, καὶ τὸν ἕκτον [a] Γεθρααμὶν τῆς [b] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τῶν δὲ ἐμφυλίου πολέμου συνεστῶτος, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχην πυκνῶς [c] τῶν μετ' ἐκατέρα τῶν βασιλέων, Αβένηρος ὁ τοῦ Σαοὺλ [d] παιδὸς ἀρχιστρατηγὸς, σωετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνοιαν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμένειν τῷ Ιεβοσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [e] διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνῳ φρονοῦντες. ὕστερον δὲ ἐγκλήματι γενόμενος [f] ὁ Αβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαοὺλ παλλακῇ, [g] Ραισφᾷ μὲν τὄνομα [h] Σιβαθ [i] ἦν θυγατρὶ, καὶ καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ιεβόσθου, ὠλιγώρησε καὶ θυμωθεὶς ὡς ἂν δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσης προνοίας πρὸς αὐτὸν χρώμενος, ὑπέλαβε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην μεταστήσειν, ὑπεδείκνυεν δὲ ὡς ἂν διὰ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν [k] ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα πρὸς Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἢ μᾶλλον ἔχειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ Σαούλου μὲν ἀποζῆναι παιδὸς, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [l] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἦλθε πρὸς ἐφ' οἷς Αβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον τεκμήριον ἀπήγαγεν τῶν σωζομένων ἀξιώσαντος, ἀνασώσαντα πρὸς αὐτὸν [m] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνησάμενον ἀπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις. ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαούλῳ, πέμπει μὲν αὐτὸς τὴν Μιχάλαν, ἀποστάσας [n] Φελτίου, [o] τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτο καὶ Ιεβόσθου συμπράξαντος. ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὴ καὶ τοὺς γερουσιάτας ἔτι πλήθους καὶ ταξιάρχους [p] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποστῆναι μὲν Ιεβόσθου, "Δαυίδῃ δὲ προσθέσθαι, ταύτης ἀποτρέψειε δ' ὁρμῆς, "νῦν μέντοιγε ὑπεῖκεν χωρεῖν [q] εἰ βούλονται. καὶ γὰρ "εἰδέναι τὸν Θεὸν διὰ Σαμουήλου τὸν προφήτην Δαυίδῃ "χειροτονήσαντα πάντων Ἑβραίων βασιλέα, προειπεῖν "δὴ, ὅτι Παλαιστίνους ἐκεῖνος αὐτὸς τιμωρήσεται, καὶ "πάσης κρατήσας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμόνες, [r] ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην εἶχον αὐτοῖς πρὸς τῶν πραγμάτων σύμφωνον

natu quidem maximus, è matre Achina susceptus, Amnon vocabatur: secundus vero, ex uxore Abigaea, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomaï regis Gessiritarum filia prognato, nomen erat Abesalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, sextumque ex Ægla *natum* Gethraaman cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum esset, & crebro ad manus venirent confligerentque utriusque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in eum valde propensam, effecit ut omnes à Jebostho starent: & aliquandiu in ejus fide permanserunt. Postea vero, cum accusaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræspha, Sibathi vero filia) rem habuisset, & à Jebostho reprehenderetur, dolore percitus iraque incensus, quasi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus summa cum alacritate studuit, minatus est quidem se regnum ad Davidem translaturum esse, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, sed sua in exercitu gubernando peritia & fide. missisque in Chebronem ad Davidem legatis, obsecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipsum habiturus esset socium & amicum, cum populo persuaserit ut à Sauli quidem filio deficerent, cum vero omnium Israelitarum regem constituerent. Postquam autem Davides fœdus cum eo percussisset (nam sibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipsum per legatos egerat) atque in primum fidei sibi datæ indicium postulasset, ut ejus beneficio Michala uxor sibi restitueretur, quam magno sui periculo emerat, & sexcentis Palæstinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipsi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abstractam, adjuvante etiam Jebostho. Scripserat enim illi Davides ut uxorem suam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis senioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipsos hujusmodi verba fecit; "quod illos, "cum in eo essent ut à Jebostho desciscerent & "sese Davidi adjungerent, ab isto impetu & vo"luntate averterit; nunc vero illis potestatem fa"ciat *ad ipsum* eundi, si vellent: nam & sibi com"pertum esse, Deum, cum per Samuelum pro"phetam Davidem omnium Hebræorum regem "constituisset, etiam prædixisse, fore ut ille ipse "pœnas à Palæstinis exigeret, illosque devictos "sub jugum mitteret". Cum hæc audissent seniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter,

Abenerus à Jebostho ad Davidem defect. 2 *Regum*, c. 3.

Davides Michalam reposcit. 2 *Regum*. c. 3.

Abenerus Israelitas Davidi conciliat. 2 *Regum*; c. 3.

n Αχινᾶς ὑμόμενος,] Αχίνας *Bas.* & G. Εχίνας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Αχίνας ὅτοι Αχινόαμος *Vat.* Αχίνεως *Epiphan. Masseretis & Hieronymo* Αχινόαμ. *Interpretibus* LXXII. Αχινόαμ aut Αχινόαμ. Αχινᾶς ex p. 353. v. 2. si vera sit ista lectio.

o Αμνων ἐκλήθη·] Αμνων *Samb.* Αμνὰν *Big. Vat.* & LXXII. Αμνὰν *Epiphan.*

p Δανιηλος.] Ita etiam 2 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλουΐα LXXII. Δαλουήλος *Big.* & *Vat.* Δαλουΐλος *Samb.* Verum *Celeb* est *Epiphanio.*

q Θολομαΐ γαμβροῦ.] *Talmai* in *Hebr.* Θολμὶ & Θαλμαὶ LXXII. Θολμαΐ *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholomai*, in aliis *Ptolomæi.*

r Μαχάμης.] Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.*

s Γεσσιρῶν βασιλέως,] Γεσσηρῶν *Big.* & *Samb.*

t Αβεσάλωμος ὄνομα.] Αβεσάλωμος *Big.* & *Samb.*

v Αδωνίαν] Ορίαν *Vat* ex *Interpretibus* LXXII.

x Αγγήθης] Ita cum *Busb.* & *Hen.* Αγγίθης *Bas.* & *G.* Αγιθῆς *Big.* & *Samb.*

y Τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν] In iis quæ sequuntur fere conveniunt Codd. *MSS.* nec multum discrepant *Epiphanii* libri. in *Editis* vero πέμπτον δὲ καὶ τὸν ἕκτον Γεθρισὰν καὶ Γάλαε ἐπωνόμασε.

z Αβιταάλης,] Αβιτάλης juxta *Biblia S.* Αμιτάλης *Vat.*

a Γεθραάμιν] Γεθραάλιν *Vat.* Ιεθραὰν *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Hen.* & *Busb.* Ιεθρασὰν *Big.* Γεθρασὰν *Bas.* & *G.* Ιεθραὰμ aut Ιεθραάμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralip.* c. 3. v. 5.

b Αἰγλᾶς] Ita *Big.* & *Samb.* Αἴγλας *Vat.* Αἰγαὰλ & Αἰγᾶς & Αγλᾶς in codicibus LXXII.

c Τῶν μετ' ἑκατέρα] Sic cum *Vat.* (*Coccejo*) & *Epiphan.* τῶν deest in *Editis*, *Aliisque.*

d Παιδὸς ἀρχιστρατήγου] Παιδὸς abest *Vat.* & quibusdam *Epiphanii* libris.

e Διέμειναν ἱκανὸν] Διέμφρον ἱκ. *Vat.* διέμφρον ἐπ ἱκανὸν χρ. *Busb.* & *Hen.*

f Ο Αβένηρος,] Articulum supplevi ex *Samb.* & *Vat.*

g Ραισφᾷ] Ρεσφᾶ juxta *Literas S.*

h Σιβάθ] *Aiæ filiæ* in fundo *Hebraïco.* Ιωλ aut Ιωλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτ *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebabeth* apud *Epiphanium.*

i Δὴ θυγατρὶ,] Illud ἦν ex *MSS.*

k Ἀρχὴ τῶν πέραν Ιορδάνου,] Ἀρχοι *Big.* & *Samb.* ἔτι addit mox *Coll. Voss* & *Big.*

l Τῆς χώρας βασιλέα.] Ita *MSS.* τῆς abest *Editis.*

m Μιχάλαν] *Al.* Μελχόλλω. Vide p. 337. in fine.

n Φελτίου,] Οφελτίου *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

o Τοῦ τότε συνοικοῦντος] Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* in *Editis* ἔτι τε συνοικοῦντος, & mox καὶ πρὸς τοῦτο.

p Καὶ χιλιάρχους,] Illa καὶ χιλιάρχους restituimus è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*

q Εἰ βούλονται.] Η βούλεται *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte οἵ. COCC.

r Ὡς καὶ Αβένηρος] Ita cum *Vet. Interpr.* ὡς καὶ τὴν Αβενήρου γνώμην ἐν τοῦτοις εἶχον αὐτοὶ πρὸς τ. πρ. σ. παρελαβον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ὡς καὶ Αβένηρος γνώμην ἐν ἔχων αὐτῷ πρὸς τ πραγμάτων σύμφωνον προστιλαβιν *Bas.* & *G.*

ter, ac illi prius, ſenſerit, eò adducti ſunt ut Davidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jeboſthi ſatellites) atque hæc apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animadvertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, è ſociis circiter viginti aſſumptis ad Davidem ſe contulit, ut ipſemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora eſſe videntur quæ noſmetipſi gerimus) ſimulque ut ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque univerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſæque ſplendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuiſſet, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præſenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 *Regum*, c. 3.

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 *Regum*, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, & paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus eſſet, & præterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas & temporibus *quaſque ſuis* accommodandas, ipſe vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam & *rationem* iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut ſibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum & omnibus *ad inſidias* pulchre paratis diſceſſiſſe. Ubi vero hæc Davidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moveri ſenſerat, ad audaciora *ſtatim* aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit ut illum aſſequuti Davidis nomine revocarent, quaſi ipſe nonnulla de rebus ſuis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipſi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipſum enim aſſequuti ſunt in loco quodam, cui nomen Beſira, viginti ſtadiis à Chebrone diſſito) nihil eorum quæ eventura erant ſuſpicans *ad urbem* reverſus eſt. At Joabus, cum ei ad portam obviam veniſſet, & benigne *eum* excepiſſet, viri ſumme benevoli amicique ſpeciem præ ſe ferens (fit enim ſæpiuſcule, ut, ne qua daretur inſidiarum ſuſpicio, vere bonorum mores ſimulent, quibus in animo eſt flagitii aliquid patrare) ipſum quidem à ſuis ſeducit, quaſi in ſecreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum ſolitarium, uno fratre Abeſſæo præſente, ſtricto gladio ſubter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo inſidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipſe quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Aſaëlum, quem Abenerus *ſe pertinaciter* inſequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hiſce quidem ipſe privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perſpicere, quanta &

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 *Reg.* c. 3.

Joabus Abenerum interficit. 2 *Reg.* c. 3.

προσέλαβεν, τὰ Δαυίδ φρονεῖν [s] μεταβάλλοντα. πιθανῶν δ' τούτων, Ἀβένηρος [t] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ἰεβόσθε σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντιπρόσωπος ἑώρα, προσιθεμένους δ' οἷς ἐβούλετο, σὺν ὀλίγοις ὡς εἴκοσι τῶν ἑταίρων, ἦλθε πρὸς Δαυίδην, τὰς ὅρκους παρ' αὐτοῦ ληψόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τὰ δι' ἄλλα πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιεῖσθαι δοκεῖ· καὶ προσέπι τοὺς ἡγουμένους [v] αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημαίνων. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πλουσίᾳ τραπέζῃ [x] ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλέποντι θαρρήσῃ τὴν δεξιάν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὲ Δαυίδ τὸν Ἀβένηρον, ὃς ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἦκεν Ἰωάβος ὁ δεξιὸς στρατηγὸς αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβένηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ σωτηρίαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ παρὰ πάντα τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ πάλαι δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποθρασύνειν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακόεργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἅπασι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι φάσκων, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβένηρος συντίθεται. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [y] ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονίαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [z] πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νεῶν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν κατασκευαζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπεθε τὸν Δαυίδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται πρὸς τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρύφας Ἀβένηρον ἀποκτείνας, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι παρήγγειλεν αὐτὸν καλεῖν οὐκ ἐπὶ τοῦ Δαυίδου ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτοῦ τινὰ περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὸν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντες εἰπεῖν. Ἀβένηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [a] Βησιρᾷ καλουμένῳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑποπτεύσας τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ [b] πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκρίνονται γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τὰ τῆς ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ἀποστᾶ μὲν [c] τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, παραγαγὼν δ' εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, παρασάμενος τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα πατάσσει. καὶ πληγὰ μὲν Ἀβένηρος τοῦτον ἐνεδρευθεὶς τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [d] τιμωρήσοντος Ἀσαὴλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα [e] βαλὼν Ἀβένηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ [f] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ πάλης ἦν, δείσαντος μὲν τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς [g] ἀφαιρεθείη, λάθοι δὲ παρὰ Δαυίδῃ τὸν πρώτην τάξιν Ἀβένηρος. ἐκ τούτων ἂν

s Μετεβάλλοντο.] Μετεβάλοντο *Big.*

t Συγκαλεῖ τὴν Βενιαμίτην] Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖ in *Editis.*

v Αὐτῷ λόγους] Αὐτῇ *Vat.*

x Ξενίσαντος] Sic *Cod. Samb.* (& correxit *Coccejus.* collatio *Big.* ξένισας) ξενήσαντος in *reliquis.*

y Ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι] Ἐκὶ τὸ βεβ. *Samb.*

z Πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα,] Illud πρὸς non agnoſcit *Vat.*

a Βησιρᾷ καλουμένῳ,] Βισηρᾷ *Samb.* Βητηρᾷ *Big.* Βεησίρᾳ καλουμένῳ, ἤτοι Σειρᾶμ, ἀπέχ. *Vat.* Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra.* At *Flavio* in *Vita ſua* §. 24. dicitur Βητάρων πόλις. HUDS. Βησιρᾷ Gen. Βητάρων de Vita ſua & paulo ante ibidem Βασαρὼν πόλιν. SPANH.

b Πρὸς τῇ πύλῃ] Ita cum *Big.* & *Samb.* πρὸς τὴν πύλην *Vat.* πρὸ τῆς πύλης legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam.* In *Editis* πρὸς τῇ πόλει.

c Τῶν οἰκείων] Articulum inſeruimus è *Samb.* & *Big.* τῶν ἄλλων legiſſe videtur *Epiphanius:* nam vertit, *ab aliis hominibus.*

d Τιμωρήσαντος] Τιμωρήσασθαι in aliquot *MSS.*

e Βαλὼν Ἀβένης] Λαβὼν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

f Χεβρῶνι] Γαβαὼν pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti rectè notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſt. S.* tom. 2. p. 669.

g Ἀφαιρεθείη,] Ἀφαιρεθῇ *Vat.*

ἀν τις καταπονήσειεν, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ ᾧ μηδενὶ τούτων ἐξαρκῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ πρωῶτις, ἀφ' ὧν μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείρους τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς ἐφημοσύνης ἐμποιοῦσιν· ὡς ἐκ ὁμοίως δεινὸν τυγχάνοντος [h] [μὴ] πορίσασθαι [i] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ σωθῆναι τοῖς [k] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς χρώμενον ἐπ' ταυτῷ [l] ἀπολέσαι. τοῦτο γὰρ ὑστεροβολιᾷ ἔχοντος συμφορᾶς, ἀφ' ἧς καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται [m] τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγῳ δ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἐρεῖ δεδηλώσθαι.

ε'. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τὸν Ἀβένηρον, ἤλγησε μὲν τῇ ψυχῇ, [n] ἐμαρτύρατο δὲ πάντας, ἀνατείνων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς ὅτι κοινωνὸς εἴη τῷ Ἀβενήρῃ σφαγῆς, ὅτι κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀπόθανοι· ἀρὰς δὲ κατὰ τοῦ πεφονευκότος αὐτὸν ἠρᾶτο, καὶ τὸν οἶκον [o] ὅλον αὐτοῦ, καὶ τοὺς συμπραξαντας [p] ὑστεροῦντας ἐποιεῖτο ταῖς ὑστέραις τοῦ τετελευτηκότος ποιναῖς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τὰς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ὤμοσεν Ἀβενήρῳ, [q] τοῦτον εἱρχθῆναι. παρήγγειλε μέντοι γε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις πᾶσιν αὐτοῦ τὸ σῶμα, [r] περιρρηξαμένους μὲν τὰς ἐσθῆτας, ἐνδύσασθαι δὲ σάκκους· πρὸ δὲ ποιεῖν, προάγοντας τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, [s] κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δάκρυσι ἐνδεικνύμενος τό τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὴν ὀδύνην τελευτήσαντι λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀνῄρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐπιτάφιόν τε συγγραψάμενος θρῆνον, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τάφου πρῶτος ἀνεκλαύσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Ἀβενήρου πιστεύσας θάνατος, ὅσα καὶ πηλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ ᾧ μηδενὶ τούτων ἐξαρκῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτὰ πρωῶτις, ἀφ' ὧν μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείρους τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς ἐφημοσύνης ἐμποιοῦσιν· ὡς ἐκ ὁμοίως δεινὸν τυγχάνοντος [h] [μὴ] πορίσασθαι [i] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ σωθῆναι τοῖς [k] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς χρώμενον ἐπ' ταυτῷ [l] ἀπολέσαι. τοῦτο γὰρ ὑστεροβολιᾷ ἔχοντος συμφορᾶς, ἀφ' ἧς καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται [m] τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγῳ δ' ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἐρεῖ δεδηλώσθαι.

qualia ſolent homines audere, ut ſuperiora omnia habeant & principatum obtineant, & nemini hiſce cedant. nam dum iſta adipiſci deſiderant, per mala innumera ad ea graſſantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutiſſime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: exiſtimantes haud adeo grave eſſe ad tantum poteſtatis faſtigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus aſſuetus iiſdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitoſiſſimum ſit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem ſatis eſt paucis admoniſſe.

6. Davides autem, cum audiſſet Abenerum peremptum eſſe, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta & voce ſublata teſtatus eſt omnes; neque ſe Abeneri cædis conſcium fuiſſe, neque *illum* ſe jubente volenteque occubuiſſe: dirас autem graves necis ejus auctori imprecatus eſt, atque totam ipſius familiam & facinoris ſocios pœnis mortuo perſolvendis devovebat. Erat enim ſolicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidiſſe. & quidem populo univerſo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus ſolennibus honorarent exſequiis, laniatis quidem veſtimentis *ſuis*, ſaccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipſe autem *rex* ſequebatur * cum ſenioribus viriſque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum proſequutus eſt; quodque præter ipſius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipſum in Chebrone magnifice ſepeliviſſet, & lamentationes funebres conſcripſiſſet, ipſe ſuper monumentum ſtans primus *verbis* lamentatus eſt, † dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipſum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; ſed jurarit nulla de re guſtaturum eſſe, uſque ad ſolis occaſum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præſtitum ab eo honorem ſervatamque fidem probaverunt: quod *ſcilicet* ipſum, ut cognatum & amicum, omnibus exſequiarum juſtis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ ſepulturæ ignominia affecerit. Sed univerſi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; ſinguli ſecum reputantes regem ſibi in ſimilibus pari modo proſpecturum eſſe, ac Abenerum mortuum ab eo curatum eſſe videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potiſſimum ſtudebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occiſum eſſe *vel minimum* ſuſpicaretur. Quin

Abenerum deplorat Davides. 2 Regum, c. 3. 1 Paralip. c. 11.

[h] [Μὴ] περίσσαξ] Illud μὴ adjiciendum eſſe volui, (voluit & in ora Codicis mei *Coccejus*) ſenſu id poſtulante: uncis tamen incluſum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.*

[i] Τηλικοῦτο] Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 368. v. 10. τοιοῦτον.

[k] Ἀπ' αὐτῆς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliiſque.*

[l] Ἀπολέσαι. τοῦτο γὰρ ὑστεροβολιᾷ] Sic ex *iiſdem MSS.* in *libris reliquis*, ἀπόλεσαι, ὃς ὑστεροβολιᾷ ἔχοντος συμφορᾶς. ἀφ' οὗτο &c.

[m] Τολμῶσιν ἔργα πάντες φεύγῳ] Τολμῶσιν οὖν φεύγῳ ἔργα πάντες τοῦτ' ἀποβαλεῖν βουλόμενοι (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* τολμῶσιν οὖν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦ ἀποβαλεῖν βουλόμενοι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες οὖν φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ π. *Big.*

[n] Ἐμαρτύρατο] Ἐμαρτύρετο *Vat.*

[o] Ὅλον αὐτοῦ,] Vocem ὅλον inſerui ex *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Epiphanio.*

[p] Ὑστεροῦντας] *Gen.* ὑστερούσας· vel ὑστερουμένους. Ita etiam *Edit. Baſil* SPANH.

[q] Τοῦτον εἱρχθῆναι] Ita *Baſ. G. Aliique.* αὐτὸν ἐργάσασθαι *Vat.* τοῦτο ἐργάσασθαι *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

[r] Περιρρηξαμένους μὲν] Περιρρηξαμένων & mox ἐνδυσαμένων *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* περιρρηξαμένῳ & ἐνδυσαμένῳ *Vat.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui locum ſic vertit, *præcepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri ſuper virum, & ejus corpus ſolennibus honorari exſequiis, cum & ipſe veſtem diſrumperet ingemiſcens & ſacco videretur indutus.*

[s] Κοπτόμενός] Ita κόπτῳ *planctus* in inferiis, Æſchylus Choëph v. 21. ſic LXX. Gen. L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν f. κόπτον, de inferiis Jacobi. infr. lib. VIII. c. XI. §. 1. & τέκνα κοπτόμενα τελοῦτε· SPANH.

* *Cum ſenioribus viriſque principibus*,] Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

† *Dein fecit ut alii ploratum redintegrarent.*] Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

[t] Καὶ ἠμελημένη τότε.] Forte, ἠμελημένη· τό, τε ἄλλο πᾶν. Vetus, *Omnes ergo pro optima & miſſiſſima Regis natura lætabantur.* COCC.

[v] Οποίων τυγχάνοντα] Οποίοις *Big. Samb.* & *Vat.* ὁποῖον τυγχάνοντα ὡς τὸ Αβ. legiſſe videtur *Epiphan.*

[x] Πρὸς τούτοις οὖν μάλιστα Δαυίδης γλίχεται] Forte, πάντας δὲ μάλιστα Δαυίδης γλίχεται, δόξης ἀγαθῆς ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἣν εἶχε· ὡς ἔθεις. *Omnes igitur Davidem maxime expetere, qui honeſtæ exiſtimationis curam gereret, conſentaneum erat; quare nemo ſuſpicatus eſt, ab ipſo cæſum fuiſſe Abenerum.* COCC.

[y] Ην εἰκὸς,] Ἦν εἰκὸς μὲν ἣν *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

Quin & in hæc verba loquutus ad populum, "quod is non mediocrem dolorem ceperit ex vi- "ri præstantis interitu, nec modicum res Hebræo- "rum detrimentum, amisso viro, qui & eos opti- "mo consilio & strenua manu, gliscente bello, "tueri & servare potuit. Verum Deus quidem, "ajebat, cui res universæ curæ sunt, hunc vobis "inultum esse non patietur. Sciatis autem velim, "me infirmiorem esse quam ut in Joabum & Ab- "essæum Saruiæ filios animadvertam: sed Deus "illis scelerum digna rependet". Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit.

θῦ, "ὡς αὐτῷ μὲν [z] ἀχ ἡ τυχοῦσα γένοιτο λύπη ἀν- "δρὸς ἀγαθοῦ πεπληθηκότος, ὃ μικρᾷ μὲν τοῖς Ε- "βραίων πράγμασι βλάβη, στερηθέντων αὐτὸ [a] καὶ σώζειν "βελαῖς τε αἱρέσεως καὶ ῥώμῃ χερῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς "ἔργοις δυναμένου. ἀλλὰ θεὸς μὲν, εἶπεν, ᾧ μέλει "πάντων, οὐκ ἐάσει τοῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. [b] ἐπίστα- "σθω δ', ὡς οὐδὲν ἐγὼ Ἰωάβου καὶ Ἀβεσσαίου τοὺς [c] Σα- "ρουίας παῖδας ποιεῖν ἱκανὸς εἰμι, τιμὴν ἐμοὶ δυναμέ- "νους, ἀλλ' ἀποδώσει τινὰ ὑστέρῳ τῶν πεπλημμεληκότων αὐτοῖς "ἀμοιβὴν τὸ θεῖον". καὶ Ἀβένηρος μὲν εἰς τοιοῦτο κα- τέστρεψε τέλος τὸν βίον.

II. CAP. II.

Quod, Jebosetho amicorum insidiis occiso, Davides omnium Israëlitarum imperium obtinuit.

ΚΕΦ. β'.

Οτι, τοῦ Ἰεβόσθου φονευθέντος ἐξ ὑποβολῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυὶδης παρέλαβεν.

Jebosthus insidiis perit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepisset Jebosthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus sibi cognato, & qui regnum sibi conciliarat: sed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipse non diu superstes erat; sed *aliquanto post* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) insidiis periit. Hi enim cum essent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque existimarint, si Jebosthum perimerent se magna esse à Davide dona consequuturos, sibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica cessura esse, nacti solum Jebosthum in cubiculo meridiantem & dormientem, cum nec custodes adessent nec *ædium* janitrix vigilaret, sed & ipsa præ labore & opere, quod in manibus erat, & æstu in somnum delapsa esset, ingressi in conclave, ubi Sauli filium dormivisse contigit, ipsum interficiunt. Dein præciso capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac si ab iis quos læserant fugissent ad eum qui & gratiam accepturus esset, & securitatem daturus, Chebronem pervenerunt: ostensoque Davidi Jebosthi capite, semetipsos ei commendabant, ut propensæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio sustulissent. At ille non adeo ac sperabant illorum facinore delectatus est. Sed cum dixisset, "O sceleratissimi & jamjam sup- "plicium luituri; num nesciebatis quod à me o- "peræ præmium retulerit Sauli interfector, qui "ad me coronam ejus auream apportaverat, & "quidem cum ipsius in gratiam eum interemerit, "ne ab hostibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem esse credidistis, ut viris "maleficis delectarer, & pro beneficio haberem "domini cædem à vobis patratam, qui virum ju- "stum suo in cubili jugulastis, & qui neminem ul- "la unquam injuria affecit, vos vero maxima etiam "benevolentia summisque honoribus prosequutus "est. Quapropter illi quidem pœnas persolvetis "supplicio affecti, itidemque mihi quod ipsum sus-

Ἀκέσας δὲ τὸν τελευτὴν αὐτοῦ ὁ Σαοῦλος παῖς Ἰεβό- σθος, ὃ πρᾴως ἤνεγκεν, ἀνδρὸς ἐγκηδεύου συγ- γενοῦς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ διαφέροντος. ἀλλ' ὑπερε- πάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδυνήσεν ὁ Ἀβενήρου θάνα- τος. οὐκ [d] ἐπεβίωσε δὲ ὁ αὐτὸς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν [e] Ἱερεμμωνίου υἱῶν· [f] Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ [g] Θαάννου ὄνομα ἦν· ὑποβολῆς ἀπέθανεν. ὄντες γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμίται, καὶ τὴν πρώτην τάγματος, λογισάμενοι δ' ὡς ἂν ἀποκτείνωσιν τὸν Ἰε- βόσθου, μεγάλων παρὰ Δαυίδου [h] τευξόμενοι δωρεῶν, καὶ στρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσεσθαι, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον διρόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοι- μώμενον τὸν Ἰεβόσθου, καὶ μήτε τοὺς φύλακας παρόντας, μήτε τὸν θυρωρὸν ἐγρηγορέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὑπό τε κόπου καὶ τῆς ἐργασίας, [i] ὃν μετεχειρίζετο, καὶ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσόντα, [k] παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον εὗρον καὶ συνέβαινε καθεκκειμηθὲν τὸν Σαοῦλος παῖδα, κτείνουσιν αὐ- τόν. καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, [l] καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν [m] φυγόντες οὓς τῶν ἠδικημένων παρὰ τὸν ληψόμενόν τε τὴν χάριν καὶ παρέ- ξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο· καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τὴν Ἰεβόσθου, πανίσαν [n] ἑαυτοὺς ὡς εὔνους, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀν- ταγωνιστὴν ἀνῃρηκότας. [o] ὁ δ' οὐχ ὡς ἤλπιζον ἔτως αὐ- τῶν ἀπεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἶπών, "ὦ κάκιστοι καὶ "ἀσεβέστατα δίκην ὀφείλοντες, οὐκ ἔγνωτε πῶς ἐγὼ τὸν "Σαοῦλος φονέα καὶ τὸν κομίσαντά μοι τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ στέ- "φανον ἠμυνάμην· καὶ ταῦτ' ἐκείνῳ χαριζόμενον τὴν "αἱρέσιν, ἵνα μὴ συλλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἢ με- "ταβλῆσθαί με, καὶ μηκέτ' εἶναι τὸν αὐτὸν [p] ὑπολαμβάνητε, "ὡς χαίρειν κακοῖς ἀνδράσι, καὶ χαρίζεσθαι ἡγήσασθε "τὰς κυβερνήσεις ὑμῶν πράξεις, ἀνῃρηκότων ὅτι τὸν αὐτοῦ "κοίτης ἄνδρα δίκαιον, καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμε- "νον, [q] ὑμᾶς δὲ καὶ πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐφηκό- "τα. [r] διὸ δώσετε ποινὴν μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκαιον "δ' ἐ-

Jebosthi caput ad Davidem delatum. 2 Regum, c. 4.

z Οὐχ ἡ τυχοῦσα] Sic è *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ τυχοῦσα γέν. in *Editis*, *Aliisque*.

a Καὶ σώζειν] Καὶ abest *Big. Samb.* & *Epiphan.*

b Ἐπισάσθω δ', ὡς οὐδὲν ἐγὼ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπισταθῶ δ', ὡς οὐδὲν Ἰώαβον *Bas.* & *G.* ἐγὼ δ' ἐπισταθ' ὡς οὐδὲν Ἰώαβον *Vat.* Verum *Epiphanius* vertit, *ego novi quod Joab & Abisai Sarviæ filiis nihil prævaleo facere.*

c Σαρουίας] Sic *MSS.* Σαρουία in *Editis.*

d Ἐπεβίωσε δ'] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* nec aliter *Vat.* nisi quod οὐκ omittat ante ἐπεβίωσε. in *Editis*, οὐκ ἐπεβίω δὲ ὁ αὐτὸς π.

e Ἱερεμμωνίου υἱῶν] Ita *Big. Samb. Bas.* & *G.* Ῥεμμωνίου *Vat.* & *Epiphan.* Ἐρεμιῶν *Hen.* Ἐρεμωὺ *Big.*

f Βαναάθα,] Verisimile est aut voculas τῷ μὲν ante Βαναάθα excidisse, aut subintelligendas esse. Βαναάθα ἤτοι Βαανὰ *Vat.*

g Θαάννου ὄνομα] Ita *Bas.* & *G.* Θαὺν *Big.* & *Samb.* Ῥιχαμ *Vat.* forsan pro Ῥιχαβ. nam ι & η, & β & μ sæpe invicem permutantur. *Sed a filiis Remmon, id est Banaa & Rechab* (vel *Rechab*) *passus* &c. habet *Epiphanius*, unde inducor ut credam illa, Βαναάθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θαὰν ὄνομα ἦν, primo margini apposita fuisse, dein in textum irrepsisse.

h Τεύξον.] δωρεῶν,] Τεύξον.] *Big.* & *Samb.*

i Ὃν μετεχειρίζετο] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* ἧς μετεχειρίζετο in *Editis.*

k Παρελθόντες] Λαθόντες παρῆλθον *Hen.* & *Busb.* & mox καὶ κτεί- νουσι.

l Καὶ δι' ὅλης] Καὶ δι' ὅλης νυκτὸς *Big. Samb.* & *Vat.*

m Φυγόντες οὐκ τῶν ἠδικημένων] Φεύγοντες in *iisdem MSS.*

n Ἑαυτὸς ὡς εὔνους,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους *Bas.* & *G.* pro quo rectius αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους.

o Ὁ δ' οὐχ ὡς] Sic in *iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δὲ ὡς οὐκ ἤλπιζον.

p Ὑπολαμβάνητε] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis ὑποστάσητε.

q Ὑμᾶς δὲ κ.] Ita *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.* in reliquis deest καὶ.

r Διὸ δώσετε] Κολασθέντες ὧν οὐσίαν μὲν δώσετε ποινὴν, ἐμοὶ δὲ δί- καιον νομίσαντες *Busb.* & *Hen.*

s Τὸν

"δ' ἐμοὶ ϛ, νομίσαντας ἡδέως ἔχειν με [s] τῷ Ιεβόσθε πε-
"λθεῖν, τὸν ἀνελεῖν. ὁ γὰρ ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι
"τῷ ἐμοὶ δόξαν τοῦτ' ὑπολαβόντες". ταῦτ' εἰπὼν,
πᾶσαν αἰκίαν αὐτοὺς αἰκισάμενος, διεχρήσατο· [t] καὶ τῷ
Ιεβόσθε κεφαλὴν ἐν τῷ Αβενήρ τάφῳ πάντων ἀξιώσας
ἐκηδεύσε.

Davides Jeboſthi cæſores interfici jubet. 2 Regum, c. 4.

β. Τούτων δ' [v] πιθομένων λαβόντων πάλιν, ἦκον ἅπαντες
οἱ ϛ λαοῦ τῶν Εβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα,
οἵ τε χιλίαρχοι καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν [x] αὐ-
τοὺς, τήν τε εὐνοιαν ἣν ἐπὶ Σαούλ ζῶντος εἶχον πρὸς
αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἣν ἠγόμενον τότε
χιλίαρχον τιμῶντες ἐδιέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ θεοῦ
διὰ Σαμουήλου ϛ προφήτου χειροτονηθεὶς καὶ παῖδες
αὐτοῦ, καὶ ὡς τὴν Εβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνι-
σαμένῳ Παλαιστίνους δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐμφανίζοντες. ὁ
δὲ ταύτης τε [y] ἀποδέχεται τὴν προθυμίας αὐτοὺς, καὶ πα-
ρακαλέσας διαμένειν, ἐὰν γὰρ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοὺς ἐκ
ϛ τοιούτους εἶναι, κατάλυσης καὶ φιλοφρονησάμενος,
ἔπεμψε τὸν λαὸν [z] παρ' αὐτὸν ἄδηλος ἅπαντα. καὶ πλῆθος
μὲν, ἐκ μὲν τῆς Ιούδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ
ἑξακισχίλιοι, φορμοῦπες ὅπλα θυρεὸν καὶ [a] σιρομάσλω.
ἦσαν δὲ τῷ Σαούλ παῖδι παρέμενον. τούτων γὰρ χωρὶς ἡ
Ιούδα φυλὴ τὸν Δαυίδην ἀπέδειξε βασιλέα. ἐκ δὲ τῆς Συ-
μεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δὲ τῆς Λευί-
τιδος τετρακισχίλιοι ἑπτακόσιοι, [b] ἔχοντες ἄρχοντα [c] Ιώ-
δαμον. [d] μεθ' οὗτος ὁ ἱερεὺς [e] Σαδώκης, σὺν εἴκο-
σι καὶ δυο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος
φυλῆς ὁπλίται [f] τετρακισχίλιοι. ἡ γὰρ φυλὴ προείμενον
ἐπὶ τῷ ϛ γήρως ϛ Σαούλ τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα.
ἐκ δὲ τῆς Εφραίμου φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [g] τῶν
δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τῆς [h] Μα-
ναασσίτιδος φυλῆς ἡμίσεις μύριοι ὀκτακισχίλιοι [i] τῶν δυ-
νατωτάτων. ἐκ δὲ τῆς Ισσαχάρου φυλῆς [k] διακόσιοι μὲν
[l] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [m] ὁπλίται δὲ δισμύριοι.
ἐκ δὲ τῆς Ζαβουλῶνος φυλῆς, ὁπλιτῶν ὑπερλέγων, πέν-
τε μυριάδες, αὕτη γὰρ ἡ φυλὴ [n] μόνη πᾶσι προὸς Δαυί-
δην συνῆλθεν. ὅτι πάντες τὸν αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς
[o] τῆς Γάδου φυλῆς. ἐκ δὲ τῆς [p] Νεφθαλίτιδος φυλῆς ὑπέ-
σημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ καὶ δόρα-
τι. ἠκολούθει δὲ ἡ φυλὴ [q] ἀναρίθμητος ὅσοι. ἐκ δὲ τῆς
Δανίτιδος φυλῆς ἐκλεκτοὶ [r] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξα-
κόσιοι. ἐκ δὲ τῆς [s] Ασήρου φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ
τῶν [t] δύο φυλῶν τὸν πέραν ϛ Ιορδάνου καὶ ϛ λοιπῆς τῆς Μανασ-
σίτιδος φυλῆς, [v] ὡπλισμένων θυρεῷ καὶ δορὶ καὶ περικε-
φαλαίᾳ καὶ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ
φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [x] τοῦτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χε-

"tuleritis, arbitrati me ex ejus interitu gaudio
"exſultaturum. haud enim gravius exiſtimatio-
"nem meam lædere potuiſtis, quam hujuſmodi de
"me ſuſpicione". Cum hæc, *inquam*, dixiſſet, juſſit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jeboſthi omni cum honore in ſepulchro Abeneri ſepelivit.

Davides ab univerſis Iſraëlitis rex creatur. 2 Regum, c. 5.

2. His itaque finitis, univerſi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & ſemetipſos *ei* tradiderunt, cum ſuam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus eſſet proſequi non deſtiterunt; ſimul etiam teſtificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum ſuis filiis declaratis fuerit, eique ſoli conceſſerit Deus ut debellatis Palæſtinis terram Hebræorum *illis* conſervaret. At ille, alacri hoc in ſe ſtudio collaudato, hortatuſque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales ſe præſtiterint) convivio & omni comitate exceptos remiſit, ut populum univerſum ad ipſum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter ſex millia & octingenti, arma geſtantes ſcutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæſerant. nam ſeorſim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu ſeptem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & ſeptingenti, Iodamum principem habentes. Poſt hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc ſuſpenſa erat exſpectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia & octingenti ex potentiſſimis & viribus præſtantiſſimis. Ex dimidia vero tribu Manaſſitide octodecim millia potentiſſimorum. Ex tribu autem Iſachari ducenti quidem futurorum præſcii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectiſſimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus ſola cum omnibus ſuis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri inſignes & duces mille, armis utentes ſcuto & haſta. atque *eos* ſequebatur tribus *ſua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide ſelectorum viginti ſeptem millia & ſexcenti. Ex tribu vero Aſeri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manaſſitidis centum viginti millia, quibus arma erant ſcutum & haſta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebro-

[s] Τῷ Ιεβόσθε τιλώτῳ,] Τῇ Ιεβόσθε τελώτῃ *Big. Samb.* & *Vat.* τῇ ϛ Ιεβόσθε τιλώτῃ *Hen.* & *Busb.*

[t] Καὶ τῷ Ιεβόσθε] Τῷ δὲ Ιεβόσθε *Busb. Hen.* & *Vat.*

[v] Τοιοῦτο λεγόντων] Τοιοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.*

[x] Αὐτοὺς,] Ita cum *Samb.* αὐτὸς *Baſ.* & *G.* ἑαυτὸς *Busb.* & *Hen.*

[y] Αποδέχεται τὴν προθυμίας] Δεξάμενος *Hen.* & *Busb.*

[z] Παρ' αὐτὸν ἄδηλος] Illa παρ' αὐτὸν inſerui auctoritate quinque *MSS.*

[a] Σιρομάσλω.] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* σιρομάσλω. HUDS. Σιρομασης (Gen. σιρομασίω) λόγχη, δόρυ, ῥομφαία *Heſych.* Rufinus etiam *lanceas* vertit. ſæpe LXX. uſi voce σιρομάσης pro lancea. Num. XXV. 7. Jud. v. 8. &c. *Hebr.* רמח vid. infr. lib. VIII. c. 10. §. 1. σιρομάσας· & ejuſd. lib. c. 12. §. 1. σιρομάσλω. SPANH.

[b] Εξακόσιοι,] Εξακόσιοι in *Bibliis S.* 1 *Paralip.* c. 12. v. 26. & *ſexcenti* in aliquot *Epiphanii* codicibus.

[c] Ιώδαμον.] Ιωαδὰν LXXII.

[d] Μεθ' οὗτος ὁ] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* recte. μετ' οὗτον in *Editis*, *Aliiſque*: quorum errorem notavit *Schotanus* tom. 2. *Bibl. Hiſt. S.* p. 673.

[e] Σαδώκης,] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *ceteris* Σάδαχος.

[f] Τετρακισχίλιοι.] Τρισχίλιοι juxta *Biblia S.*

[g] Τῶν δυνατωτάτων] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* antea in *Editis* οἱ ϛ δ.

[h] Μανασσίτιδος φυλῆς] Μανασσῖδος *Big.* & *Samb.*

[i] Τῶν δυνατωτάτων.] Illa τῶν δυνατωτάτων è *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

[k] Διακόσιοι μὲν οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] LXX. γινώσκοντες συμέτειν εἰς τοὺς καιρούς· *Vulg.* Viri, qui noverant ſingula tempora. *Hebraizantes* ſcientes intelligentiam in temporibus. SPANH.

[l] Οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα,] Rationis temporum periti & ſcientes quid eſſet Iſraelitis faciendum *S. Litera.* Vide *Caſp. Sanctium* ad 1 *Paralip.* c. 12. & *J. Clericum.*

[m] Οπλίται δὲ] Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex *Sacris Literis.*

[n] Μόνη] Abeſt à *Coll. Voſſ.*

[o] Τῆς Γάδου] Τῶ Γάδου *Coll. Voſſ.*

[p] Νεφθαλίτιδος] Νεφαλίμου *Vat.*

[q] Αναρίθμητος ὅσοι.] Τεσσαρακονταπεντὰ χιλιάδας ex ea tribu numerant *S. Litera.*

[r] Δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι] Ita cum *Vat.* & melioribus *Epiphanii* Codicibus. in *Græcis ceteris* deſunt ἑξακόσιοι, & juxta *Latinorum* aliquot πεντακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu *Hebraïco* δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. verum δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ὀκτακόσιοι ex LXXII.

[s] Ασήρου φυλῆς] Ασὴρ *Big.* & *Samb.*

[t] Δύο φυλῶν] Δυοῖν *Vat.*

[v] Ωπλισμένων] Ωπλισμένων θυρεοῦ καὶ δόρυ καὶ περικεφαλαίαν καὶ ῥομφαίαν *Big.* & *Samb.* ὁπλισμένων θυρεοῦ καὶ δόρυ καὶ περικεφαλαίας καὶ ῥομφαίας *Vat.*

[x] Τοῦτο δὲ τὸ πλῆθος] Τοῦτο ϛ πᾶν τὸ πλ. *Samb.* & *Vat.*

bronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt *omnes*. Cum vero tribus diebus festa celebrasset populus & epulatus esset in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hierosolyma est profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

Βρῶνα πρὸς Δαυίδην [y] συνῆλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σιτίων καὶ οἴνου, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμῃ τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ὅτε δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος μετὰ λαοῦ, καὶ κατδωχηθέντος [z] ἐν Χεβρῶνι, [a] ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἄρας ἦκεν εἰς Ιεροσόλυμα.

CAP. III.

ΚΕΦ. γ'.

Ut Davides, obsessis Hierosolymis captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

Ὡς πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δὲ εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

Hierosolyma aggreditur Davides adversum Jebusæos. 2 Regum, c. 5.

JEbusæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis sunt, cum illi *suas* occlusissent portas, atque homines cæcos & claudos & quosvis mutilos, in derisionem regis, imposuissent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipse ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *suorum* firmitatem) ad iram concitatus Hierosolyma cœpit oppugnare. Et cum multum studii & alacritatis adhibuisset, (quasi ex ejus expugnatione statim vires & *potentiam suam* ostenderet, metumque incuteret aliis, si qui similiter ac illi in ipsum affecti essent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, statuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promisitque se ei totius exercitus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasisset. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans.

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

Arcem occupat Davides, Joabo rem fortiter gerente.

Τῶν γὰρ καθοικούντων τὴν πόλιν Ιεβουσαίων, ὡς δ' εἰσὶν ὅτοι Χαναναίων, ἀποκλεισάντων αὐτοῦ τὰς πύλας, καὶ τοὺς πεπηρωμένους τοὺς ὄψεις ἢ τοὺς βάσεις ἢ πᾶν τὸ λελωβημένον σημήναντων [b] ὅτι χλεύῃ τοῦ βασιλέως ὅτι τοῦ τείχους, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τοὺς [c] ἀναπήρους, ταῦτα γὰρ ἔπραττον καταφρονοῦντες τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ιεροσόλυμα. καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [d] ὡς διὰ τοῦ πάντων ἐλεῖν δίδοὺς ἐμφανίζων τὴν ἰσχύν, καὶ καταπληττόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον διεκέοντο πρὸς αὐτὸν, λαμβάνει κατὰ τὴν κάτω πόλιν. ἐπὶ δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω πιμᾶν ὑποχείριος καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρους ὅτι τὰ ἔργα τοὺς γραικώτας σφαλάσαι, καὶ τοῦ διὰ τῶν ὑποκειμένων φαράγγων ὅτι τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ τούτων ἐλόντι γραπηίαν [f] ἅπαντος τοῦ λαοῦ δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον οἰκνούντων ὑφίσασθαι δι' ὅπλου μίαν τῆς γραπηίας, ὁ [g] Σαρβίας παῖς Ιώαβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, καὶ [h] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν γραπηίαν ἀπαιτῶν.

III. *Davides Jebusæos ejicit ex arce, urbemque instauratam Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.*

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecisset, & ipse Hierosolyma instaurasset, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israelitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis exstruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore no-

Β'. [i] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ιεβουσαίους ἐκ τῆς ἄκρας, [k] καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ιεροσόλυμα, [l] πόλιν αὐτὴν Δαυίδου προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτριβε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ιούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [m] ἐν Χεβρῶνι ἐτῶν ἑπτὰ καὶ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ [n] βασίλειον τὰ Ιεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, θεοῦ προνοουμένου κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [o] καὶ Εἴραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ δωρεάς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμους, οἳ [p] κατασκευάσαι βασίλεον ἐν Ιεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τὴν [q] κάτω πόλιν προσειλάβετο, καὶ τὴν ἄκραν [r] σωάψας αὐτῆς, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ προσεπιχώσας ἐπιμελητὴν τῶν τειχῶν κατέστησεν Ιώαβον. [s] πρῶτος οὗτος Δαυίδης τὸν Ισραὴλ ἐξ Ιεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ὅτι γὰρ Αβράμου καὶ προγόνου ἡμῶν [t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ [v] αὐτὴν φασί τινες ὕστερον καὶ Ομη-

[y] Συνῆλθε,] Συνῆλθον solus *Samb.*

[z] Ἐν Χεβρῶνι,] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἐν τῇ Χεβρῶνι.

[a] Ὁ Δαυίδης] Ὁ βασιλεὺς *Busb.* & *Hen.*

[b] Ἐπὶ χλεύῃ] Ita cum *Samb. Busb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπιχλεύῃ.

[c] Ἀναπήρους,] Vide *Seb. Castalionis* Annotationem ad 2 *Regum*, c. 5. v. 8. & *J. Clericum* ad locum eundem.

[d] Ὡς διὰ δὲ ταύτην] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Alisque* ὡς διὰ τοῦτ' αὐτὸν ἑλεῖν.

[e] Καταπληττόμενος] Καταπληξάμενος *Samb.* & *Vat.*

[f] Ἅπαντος δὲ λαοῦ] Παντὸς *Big.* & *Samb.*

[g] Σαρβίας παῖς Ιώαβος] Ita cum *Vat.* ut supra p. 368. v. 7. in *aliis* Σαρβία.

[h] Ἀναβὰς ἐβόησε] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ ἀνεβόησεν ἀναβάς.

[i] Ἐκβαλὼν δὲ] Ἐκβαλὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς Ιεβ. legisse videtur *Vet Interpr.*

[k] Καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας] Aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& readificans civitatem, eam Hierosolymam nuncupavit.* Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud.* c. 18.) dicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur.

[l] Πόλιν αὐτὴν] Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Schotanus* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7.

[m] Ἐν Χεβρῶνι ἐβδ.] Ἐν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.*

[n] Βασίλειον] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* βασίλεια ὅτε τὰ Ιεροσόλυμα.

[o] Καὶ Εἴραμος] Illud καὶ adjectum esse volui, quod καὶ Χίραμος vel καὶ Εἴρωμος habeant melioris notæ *MSS.*

[p] Κατασκευάσεσθαι] Ita *Samb.* in *ceteris* κατεσκευάσθαι.

[q] Κάτω πόλιν] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis*, *Alisque*.

[r] Σωάψας] Sic quinque *MSS.* σωάψας τὸ αὐτῆ in *Editis*.

[s] Πρῶτος οὗτος] Πρῶτον *Vat.*

[t] Σόλυμα ἐκαλεῖτο.] Ierosolyma *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* & mox τὰ ante Σόλυμα desideratur in *iisdem MSS.*

[v] Αὐτὴν φασὶ] Puto vel αὐτὴν, vel ταῦτα post Ομη- redundare.

[x] Σὸ-

Ομηρ☉ ποτε ὠνόμασεν [x] Σόλυμα· [y] τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κ☧ τῶν Εβραίων ὠνόμασε γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἐπὶ δὲ πᾶς ὁ χρόν☉ ἀπὸ τῆς Ιησ☧ τὸ στρατηγὸν ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, καὶ τοῦ πολέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατένειμε ταύτην τοῖς Εβραίοις, καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ιεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ισραηλῖται μέχρις ☧ Δαυίδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν [z] ἔτη πεντακόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Πεπίστευκε δὲ καὶ [a] μνήμην [b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς τ☧ Ιεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντ☉ δὲ ἐν τῇ Ιεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδου διὰ τὸν [c] πρὸς τοὺς Εβραίους εὔνοιαν αὐτοῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν ἡγουμένου τὸν βασιλέα, ὡς μικρὸν ὕστερον ἁρμοδιώτερον σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, καὶ παλλακὰς ἔσχεν. ἐπεποίητο δὲ καὶ παῖδας [d] ἕνδεκα ἀριθμὸν, οὓς προσηγόρευσεν [e] Αμνους, Εμνους, [f] Εβαν, Νάθαν, Σολομῶν, Ιεβὰρ, Ελιλὶ, Φάλνα, [g] Ηνναφὶ, Ιενάε, Ελιφαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ ἐλευθέρων ἦσαν γεγονότες· οὓς δὲ τελευταίους εἰρήκαμεν δύο, οὐκ ἐκ παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτρι☉ Αβεσαλώμῳ ἦν.

stro Solyma vocabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero urbem hanc Solyma appellatam. * Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananæos eduxit, eisque bello devictis regionem Hebræis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananæos ejicere nunquam potuerunt Israëlitæ usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim.

3. Convenit autem hîc Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusæos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebræos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, præter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adscisccbat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & præterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex † ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

Oronna Jebusæus Davidis amicus.

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 Regum, c. 5. 1 Paral. c. 3. & c. 15.

ΚΕΦ. δ'.

Οπ Δαυίδης, στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνας ἐν Ιεροσολύμοις νικήσας, τῷ τῶ Θεῶ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιερουσαλυμα, κ☧ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

CAP. IV.

IV.

Quod Davides, victis Palæstinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

Γνόντες δ' οἱ Παλαιστῖνοι τ☧ Δαυίδην, βασιλέα [h] ὑπὸ τ☧ Εβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ιερουσάλυμα· κ☧ καταλαβόμενοι [i] τὴν κοιλάδα τ☧ [k] Γιγάντων καλουμένην, τόπ☉ δέ ἐστιν ὀλίγῳ τ☧ πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύονται. ὁ δ' τ☧ Ιουδαίων βασιλεὺς· ἅτε γὰρ ἄνευ προφητείας, κ☧ τ☧ κελεύσαντ☧ τ☧ Θεὸν, κ☧ πρὶ τ☧ ἐσομένων λαβεῖν ἐγχειρήσαντα ἐκείνου ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τ☧ ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, κ☧ [l] ποδαπὴν ἔσεσθαι τὴν τῆς μάχης τέλ☉, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντ☉ δ' νίκην κρατ☉, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνας· κ☧ χωρησάσης συμβολῆς, αὐτὸς [m] κατόπιν αἰφνιδίως

AT Palæstini, postquam Davidem regem ab Hebræis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quæ Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judæorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) præcepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret prælii eventus, sibi prædiceret. Cum autem victoriam & imperium prænunciasset, copias in Palæstinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios qui-

Davides Palæstinos vincit. 2 Regum, c. 5.

---

[x] Σόλυμα] Conf. lib. I. c. XI. §. 1. τὴν μέχρι Σόλυμα, ὕστερον ἐκλήθησαν Ιεροσόλυμα· Vid. itidem de bell. Jud. lib. VI. c. 4. §. 1. Ιεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον· quasi id nomen ab ipso Melchisedeco fuisset impositum. Errorem hunc Josephi, quasi Græcum nomen fuisset inditum à Chananæis, urbibus nec conditis, tangit Bochart. de Cel. Ph. p. 795. Vid. lib. I. Antiq. Jud. c. XI. §. 1. ubi non à Melchisedeco, sed sequutis demum ætatibus Ιεροσόλυμα dicta traditur. Hierosolyma ab Homero juxta quosdam Σόλυμα dicta. Hieron enim Hebræa lingua *munitio* est. *Rufinus.* SPANH.

[y] Τὸ γὰρ ἱερὸν] Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcæ linguæ ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebræa partim ex Græca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist.* ad *Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Apionem* ibridas id genus voces ridet Græcosque fugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebræo simul & Græco conflatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Græcam vocem ἱερὸν, sed Hebraicum idem significantem respexisse, nempe יר. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰρ ἱερὸν ἱερὸν, τὰ Σόλυμα κ☧ τῶν Εβραίων ὠνόμασαν γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. nam Ιεροσόλυμα pro Σόλυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos*, *idola*, *delubra*, & *sancta* præcipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis*. Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰρ ἱερὸν &c. esse à *Josepho*.

* *Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat.*] Hieron enim Hebræa lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

[z] Ετη πεντακόσια] Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. VI.

[a] Μνήμην Οορνα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Hic *Gen.* ὀρόννα. de quo infra cap. 13. §. 4. ubi vocatur Ορωνᾶ *Gen.* SPANH.

[b] Ορόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς] Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hic in *Editis* Ορφόνα, in *MSS.* Ορφνᾶ, *Orpham* in *Epiphanii* libris. *Araunah* habet textus *Hebraïcus*, Ορνὰ LXX.

[c] Πρὸς τοὺς Εβραίους] Πρὸς Εβραίους *Vat.*

[d] Ενδεκα] Εννέα τ☧ ἀριθμὸν *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 17. & 18. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon*, *Ellus*, *Eban*, *Nathan*, *Salomon*, *Jebar*, *Eliel*, *Falna*, *Ennaphim*, *Inas*, *Elisal.* Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Græcis* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, præsertim cum constat *Josephum* hic sequutum esse corruptam Editionem τ☧ ο'. ut notavit *Schotanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. 2do p. 695.

[e] Αμνους,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αμας.

[f] Εβαν,] Sic è *Cod. Vat.* Εξανάθαν perperam in *Editis*, *Aliisque.*

[g] Ηναφὶ,] *Coll. Voss.* Νάφω.

† *Ingenuis nati erant*;] *Al.* legitimis uxoribus.

[h] Υπὸ τ☧ Εβραίων] Απὸ τ☧ Εβραίων δεδειγμένον *Vat.*

[i] Τὴν κοιλάδα τ☧] Εν τῇ κοιλάδι τ☧ Τιτάνων II Sam. V. v. 22. בעמק רפאים. SPANH.

[k] Γιγάντων καλουμένην,] Τιτάνων *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* & nunc quidem Τιτάνων, nunc Γιγάντων LXXII. Τοὺς γίγαντας κ☧ Τιτᾶνας ὀνομάζουσι. ὁ δ' Εβραῖος Ραφαεὶμ αὐτοὺς καλεῖ. *Theodoret.* in 2 *Regum.* ΕΡΩΤ. ιζ'. Videsis *J. Clericum* ad *Jos.* c. XV. p. 41.

[l] Ποδαπὸν] Forte ποταπὸν. COCC.

[m] Κατόπιν αἰφνιδίως] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* κατ' ὀπὴν in *Editis*, *Aliisque.* HUDS. Κατ' ὄπα vel κατόπιν, ὄπισθεν· *Hesych.* SPANH.

quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem suspicetur exiguum Palæstinorum exercitum contra Hebræos venisse, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni gesserint ignavos timidosque exstitisse conjiciens, sed sciat Syriam omnem & Phœnicen, & præterea alias gentes multas pugnaceique illis auxilium tulisse bellique participes fuisse. Quod solum etiam causa erat, cur tam sæpe victi, ac, multis myriadibus amissis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis istis res illis tam male cecidissent, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea castra posuerunt. Rege autem Israëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus esset, præmonet pontifex, ut in sylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hostium castris) exercitum contineret, ipsum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm sylva nullo perflante vento agitaretur. At simul ac sylva concussa erat, tempusque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atque omnem extra aleam positam egrediebatur. Ejus enim impetum non sustinuerunt hostium phalanges; Sed statim à primo congressu in fugam versis multa cum cæde ingruit, & illos quidem persequitur usque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes est extremus) dein castris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum dispersebat.

Secundo prælio eos fundit fugatque. 2 *Reg. c.* 5.

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confecisset, visum est Davidi, de communi seniorum & ducum & tribunorum consilio, ex omni *illorum* regione ad se accersi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde sacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex isto *loco* Hierosolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum sacrificiis aliisque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præstitissent, nihil mali eis accidisset. Omni igitur populo sicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plaustrum impositam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam permiserunt. Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantantesque patria omne genus carmina, magnam cientes sonorum varietatem ex instrumentorum pulsu & saltatione & cantionibus, una cum buccinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hierosolyma deducerent. Postquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) processerant, ac-

Davides consilia inire cæpit arcæ Hierosolymam deportandæ. 2 *Regum, c.* 6.

Arca portatur.

ὑπέπεσὸν τοῖς πολεμίοις, τὰς μὲν αὐτῶν ἀπέκτανε, τὰς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολαβὼν δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων [n] στρατιὰν ἐλθεῖν ὅτι τοῖς Ἑβραίοις, τῷ ταχὺ τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἐπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον [o] σχαζομένων αὐτῶν τὴν [p] βραδύτητα καὶ τὴν [q] ἀγλωσσίαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [r] Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ ὡς τούτοις ἄλλα ἔθνη [s] πολλὰ καὶ μάχιμα συμμαχεῖν αὐτοῖς, καὶ τὸ πολέμιον κινωνῆσαι. ὁ δὲ μόνον οὐκ αἴτιον τοσουτάκις αὐτοὺς νικωμένους, καὶ πολλὰς [t] ἀποβαλόντι μυριάδας, μὴ μείζονα ἐπίνοιαν τοῖς Ἑβραίοις δυνάμεως. ἀμελήσαντες δὲ [v] ταύτας παίσαντες τὴ μάχης [x] τερπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδευσαντο. πάλιν οὖν ὁ βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐρομένου [y] τὸν Θεὸν, εἰ δεῖ εἰ δεῖ τῷ μάχῃ ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, [z] ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [a] Κλαυθμῶσι κατέχειν τὸν στρατὸν, αὐτὸς [b] ἀπόντα μὲν ὁρᾶν τῶν πολεμίων στρατόπεδα· κινεῖν δὲ αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδὲ ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλευθῆναι μὴ πνεόντων ἀνέμων. ὡς δὲ ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [c] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, ὁρμὴν ἅπαντων ἐφ' ἑτοίμου εἶδε φανεραν ἐξῆλθε τὴν νίκην. ὁ γὰρ ὑπέμεινεν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ τὴν [d] πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κτείνων, καὶ διώκων μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [e] Γαζάρων· ἡ δ' ἔστιν ὅρα αὐτῶν τῆς χώρας· [f] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν ὄχλον ἐν αὐτῇ εὗρεν, καὶ [g] τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β'. Τοιούτῳ δὲ διαβάντι καὶ τούτης τῆς μάχης τέλος, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [h] τὸ ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [i] παραλήψεσθαι εἰς [k] Καριαθιαρείμ μεταπεμψάμενον τὴν θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱερουσάλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς χαίρει τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαοὺλ βασιλεύοντος [m] ταῦτ' ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινὸν εἶδεν ἔπαθον. συνελθόντων οὖν τῶν λαῶν πάντων, καθὼς ἐβουλεύσατο, ἐξεγίνετο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες οἱ τὴν Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ἔλαβον ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπιτρέψαι μετὰ τῶν βοῶν. προῆγε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ [n] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους [o] ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ [p] κρεμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [q] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, καταγόντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἱερουσάλυμα. ὡς δ' ἄχει τὸν [r] Χειδῶνος ἄλωνος, ὅπου

Arca portatur.

---

n Συρίαν ἐλθεῖν] Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατείαν in *reliquis.*

o Σχαζόμενον αὐτῶν τὴν βραδυτῆτα καὶ τὴν ἀγνωσίαν] Omissa hæc à Gelenio, uti & à Rufino, ad verbum, *conjiciens eorum gravitatem & ignaviam.* SPANH.

p Βραδυτῆτα] Sic cum *MSS.* pro βαρύτητα *Editorum.*

q Ἀγνοσίαν,] Ita *Samb.* in *ceteris* ἀφωνίαν aut ἀφωνίαν. *Vat.*

r Συρίαν] Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat.*

s Πολλὰ καὶ μάχιμα] Illa πολλὰ καὶ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

t Ἀποβαλόντι μυριάδας] Ἀποβαλλυσι *Big.* & *Samb.*

v Ταύτας παίσαντες] Ταύτῃ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ *Busb.* & *Hen.*

x Τερπλασίῳ] Τερπλασίων στρατὸς ἐπῆλθε τ. *Vat.*

y Τὸν Θεὸν,] Τὸ θεῖον *Vat.*

z Ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις Κλαυθμῶσι] Ἀπὸ δὲ ἄλσεως δὲ κλαυθμῶν· LXX. 2 Sam. v. 24. In Hebr. כמול בכאים *ex adverso pyrorum.* Sic LXX. 1 Chron. xiv. 14. πλησίον τῆ ἀπίου· SPANH.

a Κλαυθμῶσι] Hîc *Josephus* manifesto sequitur LXXII. *Intt.* qui בכאים *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videsis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.*

b Ἀποθεν μὲ] Ἀπωθεν *Samb.* μὲ post ἀποθεν omittit *Vat.*

c Καὶ ὁ καιρὸς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque*, καὶ ὃν αὐτῷ καιρὸν πε.

d Πρώτης συμβολῆς] Vocabulum πρώτης inserui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.*

e Γαζάρων·] Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γεζέρων in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gezerenna*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.*

f Εἶτα διαρπάσας] Vocem εἶτα debemus *Codd. Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Big.* Ἀφαρπάσας δὲ αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.*

g Τοὺς θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.] Ita etiam LXX. *Vulg.* sculptilia sua. Hebr. עצביהם idola eorum. Vid. Esai. xlviii. 5. Hos. iv. 17. SPANH.

h Τῶν ὁμοφύλων] Τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.*

i Παραλήψεσθαι] Ita cum *Samb.* & *Vat.* παραλήψεσθε in *reliquis.*

k Καριαθιαρείμ] Καριαθιαρμὰ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Καριαθιαρίμ *Vat.* HUDS. Conf. lib vi. Cap. i. §. 4. SPANH.

l Ἐν αὐτῇ] Forte ἐν αὐτοῖς, aut referendum ad Ἀμιναδάβου πόλ. COCC.

m Ταῦτ' ἔπραξαν,] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Epiphan.* ταῦτ' ἔπραξεν *Bas.* & *G.* τοῦτ' ἔπραξεν *Vat.*

n Πᾶν σὺν αὐτῷ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πᾶν.

o Ἐπιχώριον,] Est qui malit ἐπιχωρίᾳ.

p Κρεμάτων τε καὶ ὀρχήσεων] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρεμάτων καὶ in *reliquis.* HUDS. LXX. καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις· 11 Sam. vi. 5. SPANH.

q Καὶ σάλπιγγος] Illud καὶ etiam è *MSS.*

r Χειδῶνος ἄλωνος,] Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37.

s Προ-

πνὸς ἅτω καλυμένυ, [s] ωεσῆλθον, πλουτᾶ Οζᾶς κατ' ὀργλὺ τῦ Θεῦ. τῶν βοῶν γὰ [t] ὑπινδυσάντων τλὺ κιβωτὸν, σκπίναντα τλὺ χεῖρα κὴ καταλεῖν ἀελήσαντα, ὅτι [v] μὴ ὢν ἱερεὺς ἅψατο ταύτης ἀποθανεῖν ἐπέτρεψε. κὴ ὁ μὲν βασιλεὺς κὴ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ὑπὲ τῷ θανάτῳ Ζ Οζᾶ. ὁ ἢ τόπ, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἔτι νῦν [x] Οζᾶ Διακοπὴ καλεῖτα. δείσας ἢ ὁ Δαυίδης κὴ λογισάμεν μὴ ταὐτὸ πάθῃ τῷ Οζᾷ δεξάμεν τλὺ κιβωτὸν [y] παρ' αὐτὲν ἐν τῇ πόλ, ἐκείνε, ὁἰότι μόνον ἐξέτεινεν τλὺ χεῖρα ωερὸς αὐτλὺ, ἅτως ἀποθανόντ, οὐκ εἰσδέχε μὲν αὐτὴν ωερὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκνεύσας εἴς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίε, [z] Ωβεδάμυ ὄνομα, ἀφίτε τὸ ἅρ, παρ' αὐτῷ τὴν κιβωτὸν πῆσιν. [a] ἐτιμένῃ δ' ὑπὲ τρεῖς ὅλυς μῆνας αὐτόθι, κ ἔ οἶκον ἔ Ωβεδάμυ ἤυξησέ τε κὴ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκέσας ἢ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα [b] συμβεβήκειν Ωβεδάμῳ, ὡς ἐκ [c] τῆς ωερίας πενίας κὴ ταπεινότητ ἀθρόως εὐδαίμων κὴ ζηλωτὸς [d] γέγονε ωᾶσὶ πᾶσι τοῖς ὁρῶσι κὴ πευθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτέ, θαρσήσας, ὡς ἐδένος κακὸ πεισόμενος, τὴν κιβωτὸν ωερὸς [e] αὐτὸν μετακομίζει. ἔ μὲν ἱερέων βασταζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ ἢ χορῶν ὡς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς ωροαγόντων, αὐτὸ δ' [f] ἐν κιννύρᾳ [g] παίζοντ κὴ κροτοῦντ, ὥστε κὴ τὴν γυναῖκα [h] Μιχάλαν, Σαούλ ἢ θυγατέρα Ζ πρώτε βασιλέως, ἰδόντων αὐτὸν τῷ ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσελθοῦσαν ἢ τὴν κιβωτὸν, [i] πθέασιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, κὴ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς κὴ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, κὴ ἔ ὅχλον [k] εἰσιᾷ [l] ἅπαντα, κὴ γυναιξὶ κὴ ἀνδράσι καὶ νηπίοις Δαυὶδ [m] κολλυρίδα ἄρτε καὶ ἐχαρίτῳ καὶ λάγανον [n] τηγανιτὸν καὶ μερίδα θύματ. καὶ ἔ μὲν λαὸν ἅτω κατδωκήσας ἐπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς ἔ οἶκον ἔ αὐτῦ ωᾶφγγνετο.

γ'. Παρασᾶσα δ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαούλ ἢ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετ, κ ωᾶρὰ τῦ Θεῦ [o] γίνεσθ ἥτε πάνθ' ὅσα ωᾶρεσκεῖν αὐτῷ δυνατὸν, θύμενεῖ τυγχανούλ· κ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσειν ὀρχούμενος ὁ τηλικῦτος βασιλεὺς, κ γυμνούμεν ὑπὸ ἔ ὀρχήσεως καὶ ἐν θέλοις [p] καὶ θεραπαινίσιν. ὁ δ' οὐκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν κ τῦ πατρὸς αὐτῆς Ε ἔ ἄλλων ἁπάντων ωροετίμησε, παίζειν τε πολλάκις Ε χορεύσαι μηδένα τῦ δόξαι Ζ θεραπαινίσιν αἰσχρὸν Ε αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιούμεν λόγον. ἡ ἢ Μιχάλα αὐτη, Δαυὶδῃ μὲν συνοικῆσαι, παῖδας οὐκ ἐποίησε· γαμηθεῖσα ἢ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [q] ὁ Σαούλ, [r] τότε [s] ἢ ἁπαγάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. κ ωερὶ μὲν τύτων κ' χώραν δηλώσομεν.

δ'. Ορῶν ἢ ὁ βασιλεὺς κ' πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ cidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret. Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *ne plauſtro excuteretur*, tenere revoluiſſet, fecit *Deus*, quod à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit. Iſto autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus affluceret, eumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus à rege inſtitutis, ipſo vero citharam pulſante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, eum iſtud agentem conſpicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intuliſſent, & in tabernaculo collocaſſent quod ei Davides tetenderat, ſacra fecit magno cum ſumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis ſingulas panis collyridas partitus & aſſaturam & laganum frixum & fruſtum de victima. ac populum quidem, iſtiuſmodi epulis adhibitum, *tandem* dimiſit: ipſe vero ſuam ad domum ſe recipit.

Ozas ob temerariam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Arca in Obedami domum infertur.

Davides arcam in urbem Hieroſolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

Populo congiarium dat.

3. Illi autem cum adſtitiſſet Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata eſt, tum orabat ut à Deo ea omnia conſequeretur quæ propitius largiri poteſt; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex ſaltaſſet, & in conſpectu ſervorum ſuorum & ancillarum inter ſaltandum ſe denudaſſet. At ille, ſibi non pudori eſſe, dicebat, ea feciſſe, quæ *norit* Deo *eſſe* gratiſſima, qui ſe & patri ipſius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet ſæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipſique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non geſſerat; poſtea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abſtractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem ſuo loco dicemus.

A Michala objurgatur. 2 Regum, c. 6.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res ſuas,

Davides templum ædificare ſtatuit.

[s] Προῆλθον,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ωοσῆλθε.

[t] Επινδυσάντων τλὺ κιβωτὸν,] Forte ἐπιβύσαντων, ἐκτείναντα τλὺ χεῖρα κ τλὺ κιβωτὸν κατασχεῖν. COCC.

[v] Μὴ ὢν ἱερεύς] *Joſephum* hic lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιϛ'.

[x] Οζᾶ Διακοπὴ] Locum ita vocant & LXXII. HUDS. Sic LXX. Διακοπὴ Οζᾶ MS. Alex. Αζζᾶ Hebr. עזה פרץ 11 Sam. VI. 8. SPANH.

[y] Παρ' αὐτῷ] Sic *Samb.* in *reliquis* παρ' αὐτόν.

[z] Ωβεδάμυ] In *MSS.* Αβεδάμυ & Αβαδάρ & Αβεδάμ. juxta *Codices Latinos* Ωβεδόμμυ. in LXXII. *Inſt.* Αβεδδαρ aut Αβεδδάδου.

[a] Ετιμένῃ] Εμενεν *Vat.*

[b] Συμβεβήκειν] Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* συμβέβηκεν.

[c] Τῆς ωερίας] Illa τ ωερίας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ὡς ἐκ τ πε.

[d] Γέγονε] Vox γέγονε etiam ex *MSS.*

[e] Αὐτὸν μετακομίζ.] Ita *Samb.* & mox infra v. 32. αὐτᾶ. Verum αὐτοῦ & αὐτᾶ in *reliquis.*

[f] Εν κιννύρᾳ] Οχυρώματον κ ἀνακρούσματον LXX. 11 Sam. VI. 16. SPANH.

[g] Παίζοντ κ κροτοῦντ,] Παιζοντ παίζοντ *Big.* & *Vat.* ωαίζοντ *Samb.*

[h] Μιχάλαν,] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſupra p. 328. v. 17. Μηχάλλαν *Samb.* Μελχόλλυ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Μιλχάλλυ *Busb.* & *Hen.* 2 Reg. c. 7.

[i] Τιθέασιν] Τιθέασιν εἰς τλὺ σκ. *Vat.*

[k] Εἰσιᾷ] Ita *Vat.* in *cæteris* ἐσιᾷ.

[l] Απαντα,] Sic *Vat.* πάντα in *reliquis.*

[m] Κολλυρίδα ἄρτε κ ἐχαρίτῳ κ λάγανον] Ita etiam LXX. κολλυρ. ἀρ. κ. ἐχ. κ λάγανον ἀπὸ τηγάνυ 11 Sam. 11. 19. *Rufinus* colliridas panis & aſſaturam, & liganum frixum. Κολλυρίδες vid. Schol. LXX. Exod. XXIX. 3. & Levit. XVIII. 25. *Ariſtophan. Veſp.* p. 632. Κολλύρᾳ μιγάλλω, uti Schol. ac *Athen. lib.* III. p. 111. Λ. Εχαρίτῳ, vide de hoc *Athen. lib.* III. p. 109. D. Λάγανον τηγα. *Athen. ibid. p.* 110. A. & LXX. *Levit.* II. 4. λάγανα ἀζυμα· SPANH.

[n] Τηγανιτὸν] Sic *MSS.* in *Editis* ταγλιτόν.

[o] Γίνεσθ ἥτε] Γινεσθ *Big. Samb.* & *Vat.*

[p] Καὶ θεραπαινίσιν.] Καὶ ἐν θεραπαινίσιν *Big.* & *Samb.*

[q] Ο Σαούλ,] Articulum ante Σαούλ omittunt *Samb.* & *Vat.*

[r] Τότε ἢ ἁπαγάσας] Forte ὅτε. COCC.

[s] Δὲ ἁπαγάσας] Illud ἢ inſeruimus ex *MSS.*

ſuas, Dei auſpiciis, meliores fieri auctioreſque, ſe flagitii reum eſſe exiſtimabat, ſi, cum ipſe in cedrina domo maneret, excelſa pariter ac ſummo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam deſpiceret. conſtituit itaque Deo exædificare templum, ſicuti prædixerat Moyſes. Nathanaque propheta in conſilium adhibito, cum is auctor eſſet, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exſtruendi deſiderio tenebatur. Cum autem Deus Nathanæ ea nocte apparuiſſet, juſſiſſetque ut Davidi nunciaret, "ſibi quidem voluntatem ejus & deſiderium probari, "præſertim cum nemo antea de templo ei exæ- "dificando cogitarit. verum, ei licet hoc facere "in mentem venerit, non tamen ſe permittere, ut "qui multa bella obierit & hoſtium ſanguine ma- "nus polluerit ſibi templum conſtitueret; cæte- "rum, cum plena ætate & longiſſima ſtatione "mortali functus majoribus ſuis conceſſerit, ex- "ſtruendum eſſe templum à filio, qui poſt eum "regnaturus eſt, & Solomonis nomine vocabitur, "cujus non aliter quam filii ſe cuſtodiam actu- "rum curamque habiturum pollicebatur, ita ut re- "gnum quidem poſteris ejus ſervaturus ſit & tra- "diturus, in ipſum vero, ſi quid deliquerit, mor- "bis & terræ ſterilitate animadverſurus"; Davides, hiſce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini ſuæ imperium ſtabiliendum eſſe, familiamque ſuam illuſtrem fore & celebrem, ad arcam ſe confert, precidenſque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex ſtatu humili vitaque paſtoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum, quam pro iis quæ ſtirpi ſuæ promiſerat, eaque quam ſuſceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixiſſet, Deoque hymnum cecinisſet, *à tabernaculo* digreditur.

Deus Nathanæ vatì ad Davidem præcepta dat.

Davides ob promiſſa poſteris ſuis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

χεδὸν ἡμέραν ἀμείνω [t] γινόμενα ἐκ τ τῦ Θεῦ βελήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρε πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε [v] καλλίσλω τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἐχούσι, θεωρᾷ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένην, [x] καὶ ἐβούλετο τῷ Θεῷ καταskευάσαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς προεῖπεν. καὶ δὴ τούτων [y] Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ, τι περ ὥρμητο προέταξεν αὐτὸν, ὡς τὸ Θεῦ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργῦ παρόντ@, εἶχεν ἤδη περὶ τὴν τ ναῦ καταskευὴν προθυμότερον. τῦ Θεῦ δ' κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα τῷ Ναθάνᾳ [z] φανέντ@ καὶ φράσαι κελεύσαντ@ τῷ Δαυίδῃ, "ὡς τὴν μὲν προαίρεσιν αὐτ καὶ τὴν ὁρμὴν [a] ἀποδέχεται, μηδενὸς μὲν πρότερον εἰς νοῦν βαλο- "μένε ναὸν αὐτῷ καταskευάσαι· [b] τὸ δ' τούτου τὴν "διάνοιαν λαβόντ@, οὐκ [c] ἀπιτρέπειν δ' πολλὰς πο- "λέμοις ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τ ἐχθρῶν μεμιασμένῳ "ποιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μὴ μέντοιγε τ θάνατον αὐτ, γη- "ράσαντ@ καὶ μακρὸν ἀνύσαντ@ βίον, ἔσεσθαι τ ναὸν "ὑπὸ τῦ παιδὸς τῦ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαλη- "ψομένε, κληθησομένε δ' Σολομῶν@, ὃ πρησήσεσθαι κ "[d] προνοήσειν ὡς πατὴρ υἱῦ· [e] κατεπηγγέλλετο, [f] τὴν μὲν "βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάξων ἐ διαδόσων, "[g] αὐτὸν δ' τιμωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ ἐ [h] γῆς "ἀφορίᾳ". μαθὼν ταῦτα διὰ τῦ προφήτ Δαυίδης, κ πρόχαρης γενόμεν@ [i] ἐπὶ τοῖς, τοῖς ἐκγόνοις αὐτ τὴν ἀρχὴν διαμένουσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, κ τ οἶκον αὐτ λαμπρὸν ἐσόμενον ἐ πρόδηλον, πρὸς τὴν κιβωτὸν παραγίνεται, κ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἤρξατο προσκυνεῖν, κ πρὸς πάντων ἤρξατο ὑμνεῖν τὸν Θεόν, ὧν τε αὐτῷ παρέχηκεν ἤδη ἐκ παιδὸς κ [k] ποιμένα εἰς [l] τηλικῦτο μέγε- θ@ ἡγεμονίας τε κ δόξης ἀναγαγὼν, ὧν τε τοῖς ἐκγόνοις αὐτ καταπέμψειεν, [m] καὶ τ προνοίας, ἣν ἐδείκνυτο κ τ τούτων ἐλευθερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν κ τ Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάττεται.

V. CAP. V. ΚΕΦ. ε'.

Ut Davides Palæſtinos & Moabitas, Sophenes regem Damaſcique & Syriæ, inſuper & Idumæos armis ſubegit: atque ut Amathes regem in ſocietatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipſum amicitiæ meminit.

Ὡς Δαυίδης τοὺς Παλαισίνας ἐ Μωαβίτας, τ Σωφήνης βασιλέα ἐ τ Δαμασκοῦ ἐ Σύρων, ἔτι ἐ τοὺς Ἰδυμαίους ὅπλοις ἐχειρώσατο· κ ὡς συμμαχίαν πρὸς τ Αμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, κ ἐμνήσθη τ Ἰωνάθε τοῦ Σαούλε παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Davides Palæſtinos & Moabitas & Adrazarum bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

ΔΙαλιπὼν δ' ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ἐπὶ τοὺς Παλαισίνας ἐκστρατεύσαι, καὶ μηδὲν ἀργὸν μηδὲ [n] ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν [o] ὑμόμενον, ἵν' ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμεν@ τοὺς πολεμίους, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐκγόνους αὐτ βασιλεύοντας καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τὴν στρατιὰν, καὶ παρασκευάσας αὐτῇ πρὸς πόλεμον [p] ἑτοίμως καὶ παρεσκευασμένως τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ' αὐτῆς, ἄρας ἐκ τ Ἱεροσολύμων, ἐπὶ τοὺς Παλαισίνας ἦκε. κρατήσας δ' αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τ χώ-

t Γινόμενα] Itidemque γινόμενα ex *iiſdem MSS.*

v Καλλίσλω] Καλλίσας *Vat.*

x Καὶ ἐβούλετο] Ἐβούλετο δ τῷ Θεῷ *Big. Samb. & Vat.*

y Ναθάνᾳ] Ναθάνη paſſim *Vat.* Infra autem ſæpiuſcule non Ναθάνης aut Ναθάνης dicitur, ſed Νάθαν & Νάθαε.

z Φανέντ@] Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* in *Editis* φανέντ@ λέγειν τῷ Δ

a Ἀποδέχεται,] Λέγει ἀποδ, *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. & Vat.* at non ita *Epiphan. Alique.*

b Τὸ δ' τούτου] Τὸν δ' τούτου *Big. Samb. & Vat.*

c Ἐπιτρέπειν] Ita tres *MSS. & Epiphan.* ἐπιτρέπῃ in *Editis, Aliiſque.*

d Προνοήσειν] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* προνοεῖν in *Editis.*

e Κατεπηγγέλλετο,] Προκατεπηγγέλλετο in *iiſdem MSS.*

f Τὴν μὲν βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις] Hic Joſephus præcipuas promiſſiones occultat. COCC.

g Αὐτὸν δ' τιμωρήσων,] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis, Aliiſque* illa αὐτὸν δ' τιμωρήσων omittuntur. In 2 *Regum* c. 7. v. 14. *ac ſi quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.*

h Γῆς ἀφορίᾳ.] Γῆς ἀφορία inter pœnas Regum delinquentium. Sic *Antiphon. Orat.* 11. *p.* 33. ἐν γὰρ τούτων αἱ τε ἀφορίαι· Vid. *Æſchyl. Eum.* v. 787. pro χθονιαφόρους *Anth.* leg. χθονὶ ἀφορον terræ ſterilitas. SPANH.

i Ἐπὶ τοῖς,] Ἐπὶ τὸ *Samb.*

k Ποιμένα] Πίνητ@ legiſſe videtur *Epiphan.*

l Τηλικῦτο μέγεθ@] Τηλικοῦτον paſſim *Vat.*

m Καὶ τ προνοίας,] Illud κ, ſenſu id poſtulante, inſerui, non tamen ſine auctoritate *Vet. Interpretis.* HUDS. Forte τ τε προνοίας. COCC.

n Ῥάθυμον] Βαρύθυμον ſolus *Vat.*

o Γινόμενον,] Γινόμενον *Big. Samb. & Vat.*

p Ἑτοίμως] Sic ex *iiſdem MSS.* in *Editis, Aliiſque* ἑτοίμη παρεσκευασμένη.

q Προ-

χώρας ἀπετεμόμενος, καὶ [q] πεσουείσας τῇ τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ' ἔτος πλεῖν, [r] εἶτα ἐπὶ [s] Ἀδραάζαρον τὸν [t] Ἀραὲ μὲν υἱὸν, βασιλέα δὲ τῆς [v] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππέων ὡς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλεῖω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα περιέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

β'. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκῶν καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἀδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυὶδης τὸν Ἀδραάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μὴ δυνάμεως ἦκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [y] ἀπαλλάξαι δ' ὡς περισσόκα. καὶ συμβαλὼν περὶς τῷ [z] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πλαισας δὲ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναιρεθέντες [a] τῶν Ἀδάδου δυνάμεως [b] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [c] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· "μετὰ δὲ τοῦτο πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις Ἀ- "δαδος ὄνομα, πολλὸν ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης "Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας "περὶς Δαυὶδην βασιλέα τῶν Ἰουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις "[d] κριθεὶς, ὑστάτῃ τε περὶ τὴν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττᾶτο, "ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ". περὶς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησιν, ὡς μετὰ τὸν ἐκεί- νου πλοῦτον ἐξεδέχοντο παρ' ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· "πλουτήσαντος δ' ἐκείνου [e] οἱ "ἀπόγονοι ὅτι δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἕκαστος παρὰ τοῦ "πατρὸς ἅμα τῇ ἀρχῇ καὶ τὸ ὄνομα [f] τοῦτο ἐκδεχόμενος, "ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυ- "νηθεὶς ὁ τρίτος, ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὸν τοῦ "προπάτορος ἧτταν, στρατεύσας ὅτι Ἰουδαίους, ἐπόρθησε "[g] τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμένην". οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἀδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρείαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ ὃν καὶ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυὶδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φρου- ρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσοῦς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σύ- σακος, στρατεύσας ἐπὶ [i] τὸν [k] ἔγγονον αὐτοῦ Ροβοαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺ ἄλλον ὄχλον τῶν Ἱεροσολυμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦ- τα μὲν οὖν, ὅταν ἐλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπέσον-

eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperasset, statim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conserta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad septies mille occidit. Quin & currus ipsius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne absumpsit, centum vero solummodo jussit sibi adservari.

VI. *Adadum, Damasci & Syrorum regem, subigit.*

2. Adadus autem Damasci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipsius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque *ab hoste* ut sperabat. Atque ei congressus ad Euphratem fluvium, in prælio vero spe lapsus magnam exercitus partem amisit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæsa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus historiarum libro quarto in hæc verba: *Nicolaus Damascenus historicus.* "Multo post hæc tempore indigenarum quidam "nomine Adadus, præpollens factus, & Dama- "scum & Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno "tenuit. Suscepto autem in Davidem Judææ re- "gem bello, cum multis præliis decertasset, po- "stremo ad Euphratem commisso, in quo victus "est, præstantissimus regum esse cum robore tum "fortitudine visus est". Ad hæc autem & de posteris ejus narrat, quod post illius obitum, alius ab alio, regnum simul & nomen acceperunt, hisce verbis: "Eo mortuo posteri ejus in decem ætates "regnarunt, unoquoque à patre simul cum impe- "rio hoc etiam nomen accipiente, ut Ptolemæi "in Ægypto. Horum vero tertius, cum multum "invaluisset, avi cladem bello instaurare volens, "urbem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus "est". In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim est *ille* Adadus, qui, Achabo apud Israëlitas regnante, Samariam invasit: de quo suo loco dicturi sumus.

3. Davides autem, expeditione facta in Damascum & cætera Syriæ, ipsam totam in suam potestatem redegit; dispositisque per regionem præsidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* est reversus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi satellites, Deo Hierosolymis dedicavit; quas postea Susacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hierosolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fusius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus ad-

Davides ampla spolia ex Syris devictis reportat. 2 *Regum*, c. 8.

q Περσουείσας τῇ τῶν Ἑβραίων,] Iterum ex *iisdem MSS.* (& Cocceio) cum antea legeretur περσουείσας ἐπὶ τὴν τῶν Ἑβ.

r Εἶτα ἐπὶ] Vox ἐπὶ deest *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & commode satis abesse potest.

s Ἀδραάζαρον] Ἀρραάζαρον *Big.* & *Samb.* Ἀραάζαρον *Hen.* & *Busb.* Ἀβδαάζαρον τ' Ἀδραάζαρ ἤτοι Ἀδραάζαρον. Rectius forsan Ἀδαδιάζαρον.

t Ἀραὲ] Ἀραὰν juxta libros *Epiphanii.* Ἀραὲ ἤτοι Ραάβ *Vat.* Ραὰβ legi voluit *Schotanus* ex LXXII.

v Σωφήνης] Σωφωνὶς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Σωφωλὶς *Hen.* & *Busb.* Σωφλὶς ἤτοι Σωὲλ τ' Σωβὶωβ ἱσραήλιτος *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Literæ*, hic *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque si *S. Historiam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tsobam* Damasco vicinam, atque inter Terram Sanctam & Euphratem sitam fuisse animadvertes. C. *L'Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam esse existimat *Grotius.* HUDS. De Pharetris Aureis acceptis ab Sophenorum Rege, & à Davide Deo dicatis, ut & de Sophenes Rege à Davide ad Euphratem victo. vid. lib. seq. VIII. c. 10. §. 3. SPANH.

x Ἑπτακισχιλίους.] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* in *Editis*, *Alii*sque perperam πεντακισχιλίους. Videlis *Schotanum* in *Bibl. Hist.* S. tom 2. p. 699.

y Ἀπαλλάξαι] Ita locum constituere visum est, præsertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολιμεῖ Δαβίδης Ἀδρα- ζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἦκεν συμμαχήσων, πταίσας ἢ τῇ μάχῃ πολλὰς ἀπέβαλε τῶν στρ. atque *Epiphanius* vertat, *eum sicut sperabat ab obsessione liberaturus, & congressus denuo apud Euphratem contra David, bello devictus est, ceciderunt autem* &c. Antea erat ἀπαλλάξαι δ' ὡς περισσόκα συμβαλὼν π. τ. Ε. π. πτ. ἢ τ. μ. καὶ πολλὰς ἀπέβαλεν τῶν στρ. nec aliter plerique *MSS.* nisi quod ἀπήλαξε ἢ ὡ περισσόκα habeant *Big.* & *Samb.* ἀπήλαξε δ' ὡς ὡ περ. *Vat.*

z Εὐφράτῃ] Ε͂ραάτῃ passim *Vat.*

a Τῶν Ἀδάδου] Καὶ τ' Δαυὶδου δυνάμεως *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.*

b Δισμύριοι,] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum*, c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5.

c Νικόλαος] Sc. *Damascenus*, amicus *Augusto* & *Herodi.*

d Κριθεὶς,] Κρινθεὶς, ὑστάτῃ ἢ π. τ. Ε. ἐν ᾗ ἡττᾶτο *Vat.*

e Οἱ ἀπόγονοι] Illud οἱ ex *MSS.*

f Τοῦτο] Τοῦτο *Big. Samb.* & *Vat.*

g Τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρείτιν γῆν *Vat.*

h Ἃς ὕστερον] Ταύτας ὕσ. *Vat.*

i Τὸν ἔγγονον] *Gen.* τ' ἔγγονον· leg. τ' ἔγγονον nepotem, & sic infr. cap. 10. §. 3. Δαυὶδ ἔγγονῳ Ροβοάμῳ· SPANH.

k Γιωὸν αὐτοῦ] Ita cum *Epiphanio* ipsoque *Josepho* sub finem capitis noni. in *Græcis* perperam ἔγγονον.

adſpirante, curanteque ut bella ei proſpere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettææ & Machoni; eaſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: prætercaque æris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod * mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornârit.

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

4. Poſtquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque ejus fractas eſſe audivit, ſibi metuens, ſtatuenſque Davidem, priuſquam ab eo invaderetur, ſibimet amicitia & fide *data* devincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo & amicitiam iniret. Miſit & ei dona, antiqui operis vaſa aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita ſocietate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium ejus pro utriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quæ vero ab illo miſſa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à ſe ſubactarum, Deo conſecravit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & proſpere rem gerere; verum etiam miſſo cum copiis in Idumæam Abeſſæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipſum de Idumæis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in prælio Abeſſæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ univerſæ præſidia impoſuiſſet rex, tributa & pro agris & pro ſingulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura juſtus, & judicia ad veritatem reſpiciens exercebat. Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Joſaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phinecſi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banajæ vero Joadæ filio ſatellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis cuſtodes habebantur eique præſidio erant.

Cum Amathes rege fœdus init Davides.

Davidis officia. 2 Regum, c. 9.

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio initi & fidei jurejurando datæ, illiuſque erga ſe amicitiæ ſtudiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant ſemper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus ſtirpe ſuperaret, cui gratias, quas debuit, referre poſſet pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ conſuetudine. cumque ad eum vir adductus eſſet è Sauli quidem libertis, qui vero ſcire poterat, ſi quis adhuc ex genere illius in vi-

τῷ αὐτῷ, καὶ τὰς πολέμους συγκατορθοῦτος, [l] καὶ τῆ καλλίστης τῶν Αδραζάρ πόλεων ἐπεστράτευσε, [m] Βεττααὶ καὶ Μάχωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. [*] χρυσὸς δ' ἐν αὐταῖς εὑρέθη πάμπολυς ὢ ἀργύρου, ἔτι δ' ὢ χαλκὸς, ὃν ἔφασαν χρυσοῦ κρεῖττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν δ' [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τὰς καλλίστας σκεύας λυτῆρας, ὅτι τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ως δ' ὁ [p] Αμάθης βασιλεὺς τὸ τοῦ Αδράζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δυναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἔγνωσε, δείσας τοῦ αὐτὸς, καὶ τὸν Δαυίδην πρὶν ἐπ' αὐτὸν [q] ἐλθεῖν φιλίαν καὶ πίστιν γνὺς ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν [r] Αδώραμον τὸν αὑτοῦ· καὶ τοῦ μὲν, τὸν Αδράζαρον ἐχθρὸν ὄντ' αὐτῷ πολεμήσαι, χάριν ἔχειν ὁμολογῶν, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν δ' φιλίαν ποιεῖσθαι. [s] ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τ' ἀρχαίας κατασκευῆς, χρύσεα δ' ἀργύρεα δ' χάλκεα. Δαυίδης δ' πιμησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν [t] Θαΐνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῶν Αμαθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν μὲν μετὰ τιμῆς τοῦ πρεπούσης ἑκατέρους. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [v] ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνέθηκε τῷ Θεῷ. οὐκ [x] αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς χειρὸς ἡγεμένῳ τὸ νικᾶν καὶ κατορθοῦν [y] παρέσχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ιδουμαίαν Αβεσσαῖον τὸν Ιωάβου [z] ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου [a] τὴν τῶν Ιδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Αβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ιδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς [b] ἀσφαλέσι κατασχὼν ὁ βασιλεὺς, φόρους ἐτέλει τε τὴν χώραν καὶ τὰς ἐκάστου κεφαλὰς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. ἦν δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ τοῖς κρίσεσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [b] στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς Ιωάβου· ὑπὲρ δὲ τῶν ὑπομνημάτων [c] Ιωσάφαλον υἱὸν [d] Αχίλε κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς [e] φυλῆς [f] οἰκίας τοῦ Σάδωκον [g] ἀρχιερέα μετ' Αβιάθαρον, φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ· γραμματέα δὲ [h] Σαυσᾶν ἐποίησε· [i] Βαναίαν δὲ τὸν [k] Ιωάβου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παρέδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [l] παῖδες αὐτοῦ ἦσαν τὸ σῶμα καὶ τὴν τότε φυλακὴν ἔσαν.

ε'. Εμνήσθη δὲ καὶ [m] τῶν πρὸς Ιωνάθην τὸν Σαοῦλος παῖδα σωθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ στοργῆς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ ποιησάντων ἦν τὸ τὸν ἄλλον χρόνον [n] ὑπῆρχε. [o] προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ιωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσῃ. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλθηρωμένου μὲν ὑπὸ Σαοῦλος δυναμένου δὲ γνώσκειν τὰς ἐκ τοῦ γένους

---

l Καὶ τοῖς καλλίστοις] Καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

m Βεττααὶ καὶ Μάχωνι·] Ita in *Græcis* omnibus, ſine ulla ſcripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baachan & Machon*, aut *Bacham & Machoneas*. Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8. HUDS. LXX. 11 Sam. VIII. 8. τὴν Μετεβὰκ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων· Hebr. ומבטח וממברתי MS. Alex. Μασεὰχ pro Μασεβαχ. *In Verſ. Syr.* Tabah & Beruthi. SPANH.

n Χρυσὸς δ'] Χρυσὸς δὲ αὐτοῖς *Vat.*

o Καλούμενον,] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* καλουμένῳ.

* *Mare appellatum erat*,] *Sc.* à capacitate.

p Αμάθης] Αμάθη ſup. urbs Phœniciæ lib. 1. c. 7. §. . . dicta à Macedonibus Επιφάνεια. SPANH.

q Ελθεῖν φιλίαν] Ελθεῖν *Vat.*

r Αδώραμον] Αδώραμον ἤτοι Ιδδόραν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adaram*. juxta Hebr. *Joram*. LXXII. Ιεδδορὰμ.

s Επεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα,] Επεμψε δ' αὐτῷ *Vat.*

t Θαΐνον,] Θόϊν juxta pleroſque *Epiphanii* libros & LXXII. (Θάρα *Coll. Big. & Voſſ.*) τοῦ Θαρὰ τοῦ Θοῦ *Vat.*

v Ὃν ἐκ τῶν πόλεων] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἃν in *Editis*.

x Αὐτῷ δὴ πολεμοῦντι] Sic ex *iiſdem*. (& *Coccejo*) in *Editis* αὐτά.

y Παρέσχεν ὁ Θεός·] Παρεῖχεν *Vat.*

z Αρχιστρατήγου] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in *reliquis* ἀνθυπαστράτηγου.

a Τὴν τῶν Ιδουμαίων] Articulum τὴν inſerui ex *MSS.*

b Στρατηγὸν] Delevimus τοῦ ante στρατηγὸν auctoritate *Codd. Samb.* & *Vat.*

c Ιωσάφαλον] Ita cum *MSS.* in *Editis* Ιωσαφὰτ τοῦ ἀμ.

d Αχίλε] Αχιλοῦ LXXII.

e Φυλῆς] Itidemque ex *MSS.* Φυτὶς in *Editis*.

f Οἰκίας] Οἰκίας ἀρχιερέα τοῦ Αβιάθαρον juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum eſſe oſtendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Succeſſ. in Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. κγ'.

g Αρχιερέα μετ' Αβιάθαρον,] Duo Pontifices ſub Davide. vid. infr. cap. 9. §. 2. SPANH.

h Σαυσᾶν] Σαρσᾶν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. niſi quod Σαρσίας habeat *Alexandrinus*. Σαυσὰ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris *Saraias* aut *Saraias* dicitur.

i Βαναίαν] Βαναΐα *Big.* & *Samb.*

k Ιωάβου] Sic cum *MSS.* Ιώδ in *MSS.*

l Παῖδες αὐτοῦ] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παῖτις in *Editis*. HUDS. Forte πρεσβύτεροι πάντες ἦσι αὐτῶ. COCC.

m Τῶν πρὸς Ιωνάθην] Τὸν adjecimus ex *MSS.* & ex *iiſdem* Ιωνάθαν fecimus pro Ιωνάθαν.

n Υπῆρχε.] Υπῆξε *Vat.*

o Προσέταξε] Ita in omnibus *MSS.* niſi quod προσέταξεν ἂν habeant *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) & σώζηθ *Vat.* ſic etiam legebat (præter *Coccejum*) *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Sauli genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Jonathæ amicitiis repenſaret.* antea erat ὑπῆρχε. καὶ εἴτις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἀφίλειαν Ιωνάθη τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει.

γῆς [p] αὐτὸ ἀφελόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχοι λέγειν τῶν Ιωναθῃ συγγενῶν ζῶντα, καὶ κομίσαιτο τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ιωνάθου. φήσαντος δ' ἔτι αὐτοῦ ἀπολείπεσθαι, [q] Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τοὺς πόδας· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ ἀγγελθῆναι τὸν πατέρα αὐτοῦ παιδίου καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ [r] φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τοὺς πόδας· [s] μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς [t] Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ιωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν [u] αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαρρεῖν τε [x] προετρέπετο καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾶν. διδωσί δ' αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαοὺλος ἐκτήσατο· σύσσιτόν τε ἐ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τὴν σὺν αὐτῷ [y] τραπέζης. ὡς δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ἔτι τε τοῖς λόγοις καὶ τῇ δωρεᾷς, καλέσας τὸν [z] Σιβᾶν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [a] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαούλου κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτοῦ τὴν γῆν καὶ προσνέμοντα, ἀπάγειν τὴν πρόσοδον εἰς Ιεροσόλυμα κομίζειν. [b] ἄγεται δ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτὸν τε τὸν Σιβᾶν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ' αὐτῷ πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸ ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, [c] τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα [d] διαταξάμενος ὁ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβᾶς προσκυνήσας, καὶ πάντα πιστὰ εἰπών, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ιωνάθου παῖς ἐν Ιεροσολύμοις κατῴκει, συνεστιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐνόσει δ' αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν [e] Μιχᾶν προσηγόρευσε.

vis eſſet, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha ſanguine conjunctum, quique à ſe poſſet beneficiis remunerari vice illorum quæ ipſe à Jonatha acceperat. Cum autem ille reſpondiſſet, filium ejus ſupereſſe nomine Memphibolthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidiſſe, eo feſtinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excuſſus prolaberetur, pedeſque læderet) poſtquam intellexit ubinam eſſet & apud quem educaretur, miſit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad ſe accerſerent. Ubi vero ad regem venit Memphibolthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono eſſet animo hortatus eſt & meliora *omnia* exſpectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi ſui antea fuiſſet: juſſitque ut ſibi convictor eſſet & ſecum epulis accumberet, & ne uno quidem die ſibi ad menſam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adoraſſet, *rex* Siba vocato dicebat, ſe puero dediſſe domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipſique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hieroſolyma afferret. Verum ſingulis diebus eum ad menſam ſuam adducit; ipſumque Sibam & filios ejus (erant autem iſti quindecim) ejuſque ſervos (numero viginti) puero dat Memphiboltho. His ita à rege conſtitutis, Sibas quidem, cum *eum* adoraſſet, dixiſſetque ſe omnia *quæ jusſerat* facturum eſſe, diſceſſit: Jonathæ vero filius Hieroſolymis habitabat, regis menſæ adhibitus, atque omni, quaſi filius ejus, obſervantia cultus. Habebat autem & ipſe filium, quem Micham appellavit.

p Αὐτὸ ἀφελόντας,] Sic in *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
q Μεμφιβοσθοι] Μιφιβοσθὲ juxta *Epiphanium*, Μεμφιβοσὲθ LXXII.
r Φυγούσης,] Φεύγουσης *MSS.*
s Μαθὼν] Μαθὼν δ' ὅπου *Big. Samb.* & *Vat.*
t Λαβαθὰ] Λαδαδὰ *Vat.* Λοδαΐας aut Λαεδάδας aut Λαεδαθεὶ in Codd. LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.*
u Αὐτὸν.] Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.*
x Προετρέπετο] Sic *Vat.* προετρέπετο *Big.* & *Samb.* προετρέπετ') *Baſ.* & *G.*
y Τραπέζης.] Διαίτης ſolus *Vat.*
z Σιβᾶν,] Σιβᾶ *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβὰ *Baſ.* & *G.*
a Δεδωρῆσθαι] Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρεᾶσθαι *Baſ.* & *G.* δωρήσασθαι *Vat.*
b Ἄγεται δ' αὐτὸν] Ἀγεται *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) atque ita legiſſe videtur *Vet. Interpr.*
c Τῷ παιδὶ χαρίζεται] Τῷ Ιωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.*
d Διαταξάμενος] Διαπταξαμένου ſolus *Vat.*
e Μιχᾶν προσηγόρευσε.] Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. Μίχαιον in *Editis*, *Aliiſque.*
f Καὶ Ιωνάθου] Καὶ τοῦ Ιωνάθου ſolus *Vat.*.
g Καιρὸν] Sic in *omnibus MSS.* in *Editis* χρόνον.
h Τῶν Αμμανιτῶν] Illud τῶν inſerui ex *MSS.*
i Ναάσου,] Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Ναάσου in *Editis*, *Aliiſque.* Ναὰς LXXII.
k Οὗτος αὐτῷ,] Ita *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτὸς in *ceteris.*
l Τοῦ παιδὸς,] Articulum nobis ſervarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* deſideratur. βασιλείαν ἐκ παιδὸς *Vat.*
m Τὸν αὐτὸν φιλίαν] Τὸν φιλίαν λαμβάνειν *Vat.* & *Epiphan.*
n Ἀλλ' ὁ] Ἀλλ' ὁ κὴ τοῦ Δ. πρ. τ. ἐξεδέξατο *Samb.* & *Vat.*
o Πιθανώτερα λέγειν] Ita *Samb.* in *reliquis* πυθανότερα.
p Εἶχεν,] Ἔχειν *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς ἤρθη πόλεμος κατὰ τῶν Αμμανιτῶν, καὶ κατωρθώθη.

Καὶ οἱ μὲν ἀφελεσθέντες ἐκ τοῦ Σαούλου γένους [f] καὶ Ιωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῶν τιμῶν. τελευτήσαντος δὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν [g] καιρὸν τοῦ [h] τῶν Αμμανιτῶν βασιλέως [i] Ναάσου, φίλος δ' ἦν [k] οὗτος αὐτῷ, καὶ διαδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ [l] τοῦ παιδὸς, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πάσαν τε φέρειν ἔτι τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς παρῄνων, καὶ [m] τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾶν. οἱ δὲ τῶν Αμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, [n] ἀλλ' ὁ κὴ τὸν Δαυίδου τρόπον, τοῦτ' ἐδέξαντο, καὶ παρώτρυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τὴν χώραν Δαυίδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἕνεκα προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ' οὖν δόξας [o] πιθανώτερα λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἢ τὰληθῆ [p] εἶχεν, ὁ τῶν Αμμανι-

CAP. VI.

Ut bellum contra Ammanitas cœptum eſt, feliciterque confectum.

Et quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hiſce dignatus eſt honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiiſſet Naaſes Ammanitarum rex, (qui & ipſe Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno ſucceſſiſſet, Davides, miſſis ad eum ſuis, ipſum de patre conſolatus eſt, ſimul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ ſibi cum illo interceſſerat, manſuram exſpectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipſa acceperunt, eique ſtimulos admoverunt, dicentes, Davidem ſub humani officii prætextu miſiſſe qui regionem ſpecularentur, ipſorumque vires *explorarent*; ac proinde ei conſilium dederunt ut ſibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi poteſt conſolatio. Rex itaque Ammanitarum Naaſes, cum hanc principum

Davides mittit qui Naaſis filium de morte patris conſolentur.
2 *Regum*, c. 10.

pum orationem fide digniorem esse, quam revera erat, sibimet persuasisset, legatos à Davide missos graviſſima affecit injuria. nam, rasis ex parte barbis eorum, & dimidio vestium præciso, responsa factis non verbis relaturos dimisit. Cum autem hæc conspexisset Israëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ se ferebat non neglecturum se injuriam cum contumelia conjunctam, sed bellum Ammanitis illaturum esse, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admissum à rege exacturum. Postquam vero *regis* necessarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & supplicia pro scelere luituri essent, mature se se ad bellum comparabant: missisque ad Syrum Mesopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede socius fieret obsecrarunt, præterea que Soubam. habebant autem isti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Istobum. atque illi secum adducebant duodecim armatorum millia.

Ammanitis, quod legatos Davidis male tractarint, bellum infertur. 2 Regum, c. 10.

VII. *Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.*

2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum consociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confisus, quod juste cum illis pro injuriis sibi illatis bellum esset gesturus, statim adversus illos Joabum imperatorem misit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham castra posuit. Cum autem hostes egressi essent, & non simul sed seorsim aciem instruxissent, (copiæ quidem auxiliares solæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverso, ad stratagemata se recipit, & fortissimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abessæo tradidisset, jussit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato consilio, "ut si Syros ipsum "premere videret & prævalere, acie conversa sibi "auxilium ferret, idem vero istud & se facturum, "si *forte* illum conspiceret ab Ammanitis gravius "urgeri". Itaque cum fratrem deduxisset, & obsecrasset ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus solet ad dimicandum animos addere, ipsum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimisit, ille vero cum Syris congressus est. Et cum illi aliquantisper magna vi restitissent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viso, Ammanitæ, metu Abessæi & exercitus ejus, prælium non commiserunt, sed sociorum exemplum sequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hostibus fusis fugatisque, Hierosolyma ad regem cum splendore reversus est.

τῶν Βασιλεὺς [q] Ναάσης τὰς πρὸς τὸ Δαυίδου πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς ἐφέρετο. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίση τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίση τῶν ἱματίων ἀφεικὼς μέχρι, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας ἀλλ' οὐ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. [r] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ισραηλιτῶν Βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν ἀμυνόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν πρόπηλακισμόν, ἀλλὰ [s] πολεμήσων τοῖς Αμμανίταις, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν τῆς ἀδικίας τῆς εἰς τοὺς [t] πρεσβύτας εἰσπραξάμενος τὸν Βασιλέα. σωιέντες δὲ οἱ τῶν ἀναγκαίοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ δίκην ὑπὲρ τούτων ὀφείλουσιν, ἀφοπαρεσκευάζοντο εἰς τὸν πόλεμον· [v] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν Βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ ἡδέως τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ [x] Σωβάν. ἦσαν δὲ τοῖς Βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [y] ἀφοσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς [z] Μιχᾶς καλουμένης χώρας Βασιλέα, καὶ τέταρτον [a] Ισθὸν ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

β'. Οὐ καταπλαγὴ δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Αμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [b] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλων, Ιώαβον τὸν δεξιὰν ἡγούμενον, δύς αὐτῷ τὰς στρατιὰς τὰς ἀκμαιοτάτους, ἐξ αὐτῆς ἐπεμψεν [c] ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ [d] πρὸς τῇ μητροπόλει [e] τῶν Αμμανιτῶν [f] Ραβαθὰ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων [g] ἐξελθόντων, καὶ παραταξάμενων οὐκ ὀμοῦ διχῇ δὲ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικουρικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὑτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Αμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις [h] ἀντικρὺ τῶν Εβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ιώαβος ἀντιμηχανᾶται, καὶ τοὺς μὲν ἀνδροτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρατάσσει τῷ Σύρῳ ἐπὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δὲ ἄλλο στράτευμα Αβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Αμμανίταις [i] ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἰδῃ βιαζομένους αὐτὸν καὶ "πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὴν φάλαγγα βοηθεῖν "αὐτῷ· τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτός, ἂν ὑπὸ τῶν Αμ- "μανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον ἴδῃται". [k] ἀφοπεμψάμενος οὖν τὸν ἀδελφὸν, καὶ παρακαλέσας δι' ψυχῶν καὶ πᾶν μὲν ἀφοθυμίας ἅπαντα δρᾶσαι, αἰσχύνην φοβούμενος [l] ἀφοτρεπούσης ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Αμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις ἐπέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντεχόντων [m] αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ιώαβος, ἅπαντας δὲ ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Αμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Αβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ [n] στρατιὰν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ιώαβος εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τὸν-

q Ναάσης] Sic *Baſ.* & *MSS.* Ναάσου παῖς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris.* inducor ut credam Ναάσης delendum esse.

r Ἰδὼν δὲ ταῦτα] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαυίδης, &c.

s Πολεμήσων] Πόλεμον *Vat.*

t Πρεσβύτας] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβύτους.

v Καὶ πέμψαντες] Aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Mesop. regem mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri popoſcerunt. habebant* &c.

x Σωβάν.] Hic Σωβὰν & paulo infra Ισθὸν ex regionibus virorum nomina facit *Josephus*, qua de re videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10.

y Προσεμισθώσαντο] Προσεμισθώσαντο καὶ τὸν τῶν Αμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ἐκ τῆς M. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* προσεμισθώσαντο καὶ τὸν Αμαληκιτῶν βασιλέα καὶ τέταρτον Ισωβὸν ὄνομα *Vat.*

z Μιχᾶς] Ita tam libri *Græci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine.* Videtur esse (ut inquit *Bochartus* in *Phalegi* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæstinæ urbs ad ortum Jordanis, quòd Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphrasi sit *Epicæros.* HUDS. מעכה Mahachah 11 *Sam.* x. 6. In Nummis Ant. Pii & Severi MOKA IEP. ACYA. AYTO. SPANH. Confer Tab. Numism.

a Ισθὸν ὄνομα·] Ισὼβον *Vat.*

b Τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ δικ. & mox καὶ Ιώαβον τὸν ἀντικρὺ. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. —— πολεμεῖν μέλλοντι. καὶ Ιώαβον τὸν ἀρχικρὺ. legisse videtur *Vet. Interpr.*

c Ἐπ' αὐτούς.] Sic in iisdem *MSS.* & *Vat. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis.*

d Πρὸς τῇ μητροπόλει] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.*

e Τῶν Αμμανιτῶν] Nomen urbis Aramatha omisit *Gelenius.* Charanachen *Rufinus.* Conf. seq. §. 3. SPANH.

f Ραβαθὰ] Ita ex *sequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *Interpretibus* LXXII, 1 *Paralip.* c. 20. Αρμαβὰ in *Editis*, *aliisque* hîc loci. Χαρμαβὰ juxta *Epiphan.* HUDS. Interpres omisit. Ραβαθὰ scripsit Josephus, uti & interpres mox legit, & in hoc ipso capite *in contextu* Græco Ραββαθὰ scribitur. REL.

g Ἐξελθόντων,] Ἐπιξελθόντων *Vat.*

h Ἀντικρὺ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀντικρυς in *reliquis.*

i Ἐκελεύσεν] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐκέλευσε in *reliquis.*

k Προπεμψάμενος] Προπεψάμενος *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* & forsan rectius, cum mox sequatur ἀπέλυσε, & sæpe jungantur προπέμπειν καὶ ἀποκλεισις.

l Προτρεπούσης] Ita cum *Cod. Samb.* nisi quod mutaverim Φοβουμένοις in φοβουμένους, voce προτρέπειν hunc casum postulante. Φοβουμένους προτρεπούσης nullo plane sensu in *Editis.* μὴ προθυμίας ἅπαντ' ἀνδρώσιν αἰσχύνην φοβουμένοις ἀγωνίσασθαι *Vat.* μὴ προθυμίας ἅπαντα δρᾶσαι, καὶ αἰσχύνην φοβούμενον δειλὸν ἀγωνίσασθαι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret universa & gravem iracundiam metuens deſertari.* Est qui conjicit, μὴ πρ. ἅπαντα δρᾶσαι, καὶ αἰσχύνην φοβούμενον προτρεπούσης ἀγωνίσασθαι.

m Αὐτῶν καρτερῶς] Αὐτῷ *Vat.*

n Στρατιὰν,] Στρατείαν solus *Samb.*

o Πτῶσιν

γ'. Τῦτο τὸ [o] πταῖσμα τὸς Αμμανίτας ὀκ ἔπεισεν ἡρεμεῖν, ἀδὲ [p] μαθόντας τὸς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [q] Χαλαμὰν τ τ πέραν Εὐφράτ τ Σύρων βασιλέα, μισθουῦται τῦτον [r] ὑπὲ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀνδρατηγὸν [s] Σάβεκην, πεζῶν ἢ μυριάδας ὀκτὼ, καὶ ἱππέων μυρίας. γνὺς ἢ ὁ τῶν Εβραίων βασιλεὺς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὸς Αμμανίτας τοσαύτην δύναμιν συνηθροικότας, ὀκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τ Ιορδάνην ποταμὸν, καὶ ἀπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [t] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [v] καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τεσσαράς μυριάδας, ἱππέων δ' εἰς [x] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε ἢ [y] καὶ τ στρατηγὸν τ Χαλαμᾶς Σάβεκην, ὃς ἐκ τ πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ ἢ Μεσοποταμῖται, τοιύτῳ γενομένῃ τ πόλεως τ μάχης, [z] αὐτὸς Δαυίδῃ [a] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα· ἐλθὼν ἢ ἔαρος, ἔπεμψε τ [b] ἀρχιστράτηγον Ιώαβον πολεμήσοντα τοῖς Αμμανίταις. ὁ ἢ τῷ τε γένει ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [c] Ραβαθὰν ἐπολιόρκει.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis perſuaſit ut quieſcerent, neque ut *Hebræos* ſuperiores experti pacem colerent: ſed miſſis legatis ad Chalamam Syrorum Tranſeuphratenſium regem, ipſum mercede in ſocietatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Poſtquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra ſe tam ingentem militum vim coëgiſſe, non jam cum illis per legatos ſuos bellare decrevit: ſed ipſe cum univerſo exercitu *ſuo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commiſſo victoriam reportavit. Et ex illis quidem occidit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad ſepties mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Meſopotamitæ vero, cum hujuſmodi exitum pugna habuerit, ſemet Davidi dediderunt, eique dona miſerunt. Et ille quidem hyeme appetente Hieroſolyma reverſus eſt: at vere ineunte miſit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incurſione facta agros eorum omnes vaſtabat, ipſoſque in Rabatham gentis metropolim compulſos obſidebat.

Davides Syros vincit. 2 Regum c. 10.

Joabus Ammanitarum metropolin obſidet. 2 Regum, c. 11.

ΚΕΦ. ζ.

Ως ἡ Βεεθσαβῆς ἠράσθη Δαυίδῃ, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνου ἐλέγχεται.

Συνέπεσε ἢ τ Δαυίδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι [d] φύσει δικαίῳ τ θεοσεβεῖ, καὶ τὸς [e] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττοντι. θερίζοντος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τ [f] στέγης τ βασιλείων, ἐν ᾧ εἰώθει περιπατεῖν κατ' ἐκεῖνο τῆς [g] ὥρας [gg] ἓν ἔτος, εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος τ πασῶν διαφέρουσαν· [h] ὄνομα αὐτῇ ἦν Βεεθσουβή· [k] ἥττητό τε τ κάλλους τ γυναικὸς, καὶ τ ἐπιθυμίας κατασχεῖν ἀδυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γνομένης δ' ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τρόπον λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν καὶ τὸς πατρίους [m] καθηκε νόμους μεμοιχευμένην· [n] μεταπέμπεται τὸν Ιωάβου μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ προσαγγελθέντος, πρός τε τῆς γραφῆς καὶ [o] πρὸς τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα καὶ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πράγματα, βασάσας ἐκ τῦ δείπνου μέρη προσέδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τῦτο μὲν ὀκ ἐποίησε, παρεχθεμένης δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνὺς [p] τῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν

CAP. VII.

Ut Davides Beethſabes amore irretitus eſt, & propter Uriam ipſius maritum ab eo morte mulctatum a Nathana reprehenditur.

Quin & Davides *ea tempeſtate* in grave peccatum incidit, natura licet juſtus & pius, atque legum patriarum obſervator diligentiſſimus. Cum enim ſub veſperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca proſpiceret, mulierem ſe domi ſuæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethſabe erat) feminæque pulchritudine captus eſt, & cum *adeo arderet ut* cupiditati ſuæ imperare non potuerit, cum ea accerſita rem habuit. Cum autem mulier facta eſſet gravida, regique miſiſſet, ut de via delicti occultandi diſpiceret (mori enim eam adulterio admiſſo ex patriis legibus oportebat) *Davides* accerſit ex obſidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo ſciſcitatus eſt & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo ſucceſſiſſe, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requieſceret. At Urias non ita quidem fecit, ſed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc reſcivit, illum interrogabat,

Davides Beethſabem ſtupro compertam habuit. 2 Regum, c. 11.

Davides Uriam accerſit. 2 Regum, c. 11.

---

o Πταῖσμα] Πτῶμα *Vat.*

p Μαθόντας] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *reliquis* μανθάνοντας.

q Χαλαμὰν τ τ πέραν Εὐφράτ τ Σύρων βασιλέα,] Ita *Samb.* Χαλάμαν in *Editis.* Χαλαμὰχ *Vat.* in LXXII. πέραν ἐ ποταμῦ Χαλαμάκ unde *Joſephus* fecit Χαλαμὰν, aitque legatum ejus fuiſſe Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S. 2 Regum*, c. 10. v. 16. HUDS. Syri trans-Euphratenſes. LXX. 11 Sam. x. 16. Συρίαν τὴν ἐκ πέραν ἐ ποταμῦ Χαλαμάκ MS. Alex. πέραν ἐ ποταμῦ ſine addita illa voce χαλαμάκ, quæ in Hebræo & aliis Orientalium Verſionibus itidem deeſt. vid. inf. hac ead. paragr. SPANH.

r Ὑπὲ συμμαχίαν,] In *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmantum Syrorum r.* in aliis *Adrazarum Syr. r.*

s Σάβεκην,] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sobachum.*

t Αὐτοῖς εἰς μάχην,] Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.*

v Καὶ ἀναιρεῖ] Καὶ ἀναιρεῖ μὲ ἐκ τ πεζῶν *Vat.* καὶ ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζῶν μὲ *Big.* & *Samb.*

x Ἑπτακισχιλίους,] Ἑπτακοσίους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v. 18. & 1 *Paralip.* c. 19. v. 18.

y Καὶ τ στρατηγὸν] Καὶ τ στρατηγὸν ἐ Χαλαμαχᾶ Σαβέκην *Vat.* in *Epiphanii* libris, *proſtravit autem in acie principem militiæ Chaldæorum*, (aut *Chadam*, aut *Chaldum*) *nomine Sobachum.*

z Αὐτὸς Δαυίδῃ] Ita *Samb.* ἑαυτὸς *Hen.* & *Busb.* αὐτὰς in *reliquis.*

a Παρέδοσαν,] Παρέδωκαν *Hen.* & *Busb.*

b Ἀρχιστράτηγον] Ita in *MSS.* paſſim in *Editis* ἀνδραστράτηγον.

c Ραβαθὰν] Ἀραβαθὰ *Samb.* Ἀραμαθὰν *aliis.* Verùm *Abarathare* & *Araphathara*, & *Rabath* apud *Epiphan.* HUDS. Vid. ſupr. §. 2. SPANH.

d Φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* deeſt vox φύσει.

e Πατρίους νόμους] Πατρῴους ſolus *Vat.*

f Στέγης τ βασιλείων] Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.*

g Ὥρας] Hic ὥρα tempus anni notat. REL.

gg Ἓν ἔτος,] Illud ἓν inſerui ex *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* in ſequentibus ἐτῶν. commode ſatis.

h Ὄνομα αὐτῇ] Ὄνομα δ' αὐτῇ *Vat.*

i Βεεθσαβῆ·] Βεερσαβὲ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Βεερσαβεὲ *Hen. Busb.* & *Vat.* ex Βεερσαβεὲ *Interpretum* LXXII.

k Ἥττητό τε] Ἡττᾶτο ἐ κ. *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Hen. Busb.* & *Vat.*

l Τῆς ἐπιθυμίας] Τῶν ἐπιθυμιῶν *Big.* & *Coll. Voſſ.*

m Καθηκε νόμους] Προσήκοντας *Big.* & *Coll. Voſſ.*

n Μεταπέμπεται] Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μεταπέμπεται ἐ τ Ιωάβου ὁπλ. μεταπέμπεται Ιωάβου ὁπλ. *Big.*

o Πρὸς τ πολιορκίας] Illud πρὸς ex *MSS.*

p Τῦθ' ὁ βασιλεὺς] Ita vel τῦτο in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ταῦθ' ὁ βασ.

gabat, cur se ad domum suam non receperit, neque ad uxorem post longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reversi sint. "Haud æquum esse, respondebat, ut cum sui "commilitones & imperator humi dormirent in "castris soloque hostili, *ipse* cum uxore semet re-"crearet & delicias agitaret". Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die, sese vero postridie eum dimissurum esse ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & usque ad ebrietatem potus, rege ipsum de industria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris desiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipsum enim peccasse significabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipse hoc voluerit, suggerebat. jussit enim ut hostibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certissimum pugnando discrimen adiret, à cæteris destitutus: nam præcepit ut socii loco cederent, quam primum commissum erat prælium. His ita scriptis & proprio sigillo obsignatis, epistolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepisset, regisque voluntatem intellexisset, in eo loco Uriam statuit, ubi sciebat hostes sibi maxime infensos esse, adjunctis illi quibusdam è militibus fortissimis. atque se cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, si parte aliqua muri eversa in urbem penetrare potuerint. Ipsum vero, cum esset miles strenuus, magnæque cum apud regem tum tribules suos omnes existimationis ob fortitudinem, obsecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus suscipiente, commilitonibus ejus clam significavit *Joabus*; ut, cum hostes *portis* erupturos viderent, desertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi successissent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte constitutus erat, quam primum *murum* ascenderent hostes, prima acie fortissimis collocatis portaque subito recluſa cum impetu magnoque cursu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conspexerunt, Uriæ milites, omnes sese *ex improviso* subduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deserere, hostes sustinuit, & impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è sociis cadebant.

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 *Regum*, c. 11.

Uriæ mors. 2 *Regum*, c. 11.

2. His ita gestis nuncios Joabus misit ad regem, jussos ut dicerent, "quod operam quidem dederit "ut urbem celeriter caperet, sed oppugnatione "mœnia adortus, aliquammultis amissis recedere "compulsus fuerit"; iltis vero, si propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepisset, & ægre tulisset, dixissetque "quod male fecerint mœnia "cominus oppugnando, cum oportuerit cuniculis "& machinis ad urbem capiendam aggredi, idque

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 *Regum*, c. 11.

ὅπι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [q] γυναῖκα διὰ τοσάτα χρόνα, πάντων [r] τῶν ἀνθρώπων ταύτην ἐχόντων τὴν φύσιν ὅταν ἐλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. "[s] Οὐκ εἰ-"ναι δίκαιον, εἶπε, τὸν συστρατιωτῶν αὐτὸν καὶ τὸ στρατηγὸν "χαμαὶ κοιμωμένων ἐν [t] τῇ παρεμβολῇ & τῇ τῶν πολεμίων "χώρᾳ, μὴ τῆς γυναικὸς αὐτὸν [v] ἀναπαύσας & τρυφᾶν". ταῦτα εἰπόντα μείναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην [x] προσέταξεν αὐτόθι, ὡς εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ἀπολύσων αὐτὸν πρὸς τὸ δεῖπνον. κληθεὶς δ' ὑπὸ δεῖπνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέσης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιωμένου τοῦ βασιλέως αὐτὸν ὑπὸ πάντων [y] προπόσεσιν, οὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τὴν γυναικὸς ὑπόμνησιν. ὑπὸ τούτῳ ἡ δυσμαχωτάτην ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ἰωάβῳ, κελεύσας προστάσσων [z] Οὐρίαν ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλου· καὶ [a] τὸν τρόπον τὴν πτώσεως, ἵνα μὴ φύηται· Φανερὸς αὐτὸς τοῦτο βαλὴς, ἀπόλεσον. καὶ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ [a] κινδυνεύσουσι μαχόμενοι ἀποληφθεὶς μόνος· τοὺς γὰρ [b] συμπαρατάτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς μάχης γιγνομένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας & σημηνάμενος [c] τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι, τῷ ὑπηρέτῃ ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ἰωάβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ἰωάβος, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνοὺς, καθ' ὃν εἶδε τόπον τοὺς πολεμίους αὐτῷ χαλεπωτάτους γινομένους, καὶ τὸν ἔσησε τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τῶν ἀρίστων τῶν σταλιτῶν. αὐτὸς δ' ἁπάσῃ τῇ δυνάμει [d] προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθείη ἀναῤῥήξαντες τὸ τειχος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὄντα δ' αὐτὸν γυναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα πρός τε τὸν βασιλέα καὶ [e] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἐξίει. ὃ δὴ Οὐρίας προθύμως ὑπεστάλη τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτὸν πρασσομένοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν [f] ἐξορμήσωσιν ἴδωσι τοὺς πολεμίους, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τεταχθαι, φθάσαντες ἀναῤῥῶσιν οἱ πολέμιοι, προσπεσόντες τοὺς ἀνδρειοτάτους αὐτῶν & τῶν πύλῃ ἀνοίξαντες [g] αἰφνιδίως, μὴ ῥύμης & ὁρμῆς πολλῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰωάβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰσχυνθεὶς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ [h] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν οὐκ ὀλίγους, κυκλωθεὶς δ' & ληφθεὶς ἐν [i] μέσῳ πίπτει. σὺν δ' αὐτῷ τινες & ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων ὕστερον γενομένων, ἔπεμψεν ἄγγελον Ἰωάβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς σπου-"δάσας μὲν τάχεως ἑλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν δὲ τῷ τεί-"χει & πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείη". προσπε-σόντα δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρίαν [k] θάνατον. τὸν δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τοῦ ἀγγέλου, [l] καὶ δυσφορούντος, καὶ φάσκοντος "[m] ἁμαρ-"τεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον [n] τοὺς νόμους & μη-"χανήμασιν ἑλεῖν πρότερον τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' [n] ἔχοντας πα-"ρὰ

[q] Γυναῖκα] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γυναῖκα ἔλθοι διὰ τοσάτα in *Editis*.

[r] Τῶν ἀνθρώπων] Τῶν insertum dedi ex *MSS.*

[s] Οὐκ εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δ' οὐκ εἶναι δ.

[t] Τῇ παρεμβολῇ] Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis*.

[v] Ἀναπαύσας] Ἀναπαύσασθαι solus *Vat.*

[x] Προσέταξεν αὐτόθι,] Ita ex *MSS.* consentiente *Epiphanio.* προσέταξεν ὡς τὴν ἐπιοῦσαν in *Editis.*

[y] Προπόσεσιν.] Προπίσεσι *Big.* & *Samb.*

[z] Φανερὸς αὐτὸς] Φανερὸς αὐτοῖς *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.*

[a] Κινδυνεύσουσι] Sic *MSS.* in *Editis* κινδυσύῃ.

[b] Συμπαρατάτας] Συμπαρασάντας solus *Vat.*

[c] Τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι,] Ita *MSS.* τῇ αὐτῷ in *Editis.*

[d] Προσεπιβοηθήσειν] Sic cum *Samb.* & *Vat.* (quod & vult Coccejus) in *reliquis* πρὸς ἐπιβοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀγανακτεῖν.

[e] Πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοὺς in *Editis.*

[f] Ἐξορμήσωσιν] Ἐξορμήσαντας *Vat.*

[g] Αἰφνιδίως,] Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως καὶ μὴ ῥύμης ὁρμῆς πόλλης.

[h] Τὴν τάξιν καταλιπεῖν,] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν deest.

[i] Μέσῳ τελῶτᾶ.] Hic omnia turbantur in *MSS.* qui legunt ἐν μέσῳ αὐτῶν τινὲς ἢ καὶ ἄλλοι τελῶτᾶ, συγκατέπεσόντων καὶ ἑταίρων. Forsan, ἐν μέσῳ αὐτῶν τελῶτᾶ. τινὲς ἢ καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

[k] Θάνατον.] Λέγειν post θάνατον adjicit *Samb.*

[l] Καὶ δυσφοροῦντος,] Illud καὶ ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* sed mox καὶ ante φάσκοντος ex solo *Epiphanio* adjectum esse volui.

[m] Ἁμαρτεῖν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁμαρτάνει in *Editis*, *Aliisque.*

[n] Ἔχοντας] Ἔχοντες *Vat.*

"ἐφόδιμα τ Γεδεῶν ὃς ἦν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπὶ τὸν ἐν
"ο Θήβαις πύργον ἐλεῖν p ἐβάλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ
"γυναικὸς πετρῳ κατέπεσε, καὶ, ἀνορειότατος ὢν,
"q διὰ τὸ δυχερες τῆς r ὑπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν·
"ἃ μνημονεύσας ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τ πο-
"λεμίων. ἄμεινον γὰρ ἀπείλων s τ ἐν πολέμῳ πραχ-
"θέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κιν-
"δύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ
"t φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' ἅπαξ v ἔχοντα καὶ τὸν Οὐ-
ρίου θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς
ὀργῆς· Ἰωάβῳ δ' ἐκέλευσεν x ἀπελθόντα λέγειν, "ἀν-
"θρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τῷ πολέμῳ φυ-
"σιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ
"πράττειν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἐπι-
"ροις, τῷ λοιπῷ μέντοιγε προνοεῖν τ πολιορκίας, ὅπως
"μηδὲν y ἔτι παίσωσι κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ
"μηχαναῖς ἐκπολιορκήσαντάς καὶ προσβιασαμένους, τὴν
"μὲν πόλιν καταskάψαι, πάντας δ' ἀπολέσαι τοὺς
"ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, z τὰ ὑπὸ τοῦ βασι-
λέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ἰωάβον ἦπείγετο·
ἡ δὲ τοῦ a Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς
b πυθομένη, ὅπη συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυ-
σαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ τ ἐπ' Οὐρίᾳ δακρύων, ὁ βα-
σιλεὺς ὕβρις c ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐ-
τῆς αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλ-
λὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ
φανεὶς κατὰ τὰς ὑπνους, ἐκέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ
Ναθάνας, ἅτε ὢν ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς
οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, τότε πλέον ἢ
τῷ δικαίῳ νέμωσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγομένας
ἀπειλὰς d ἡσυχάσαι ἔκρινεν, ἄλλως δὲ λόγους ζητοῦς
πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δή τινα τοιοῦτόν τρόπον, ὡς
οὖν καὶ τί φρονεῖ, ποιήσας σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο
"γάρ, ἔφησεν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν καταῴκουν πόλιν, ὧν ὁ
"μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυ-
"γίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δ' ἀμνὰς
"μία ὑπῆρχε. ταύτην μετ' e τ τέκνων αὐτὸς ἀνέτρεφε,
"f συνδιαιτώμενον αὐτῇ τὰ g σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ
"πρὸς αὐτὴν χρώμενον ἥ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυ-
"γατέρα ξένος δ' ἐπελθόντι τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν
"ἰδίων κρεῶν ἐκείνῳ βοσκημάτων ἠξίωσε καταθύσαι
"δωχῆσαι τὸν φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πέ-
"νητος ἀπέσφαξε, καὶ τούτῳ κατασκευάσας εἰσίασε
"τὸν ξένον". h σοφὸν δ' ἐλύπησεν ὁ λόγος οὕτως τὸν
βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον
ἐκεῖνον, i ὃς γε τοσοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπεφήνατο,
k καὶ πλεοναπλοῦν τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι,
καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δ' ὑποτυ-
χών, "αὐτὸν, ἔλεγε, ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἄξιον l ταῦτα πα-
"θεῖν, ὑφ' αὑτοῦ κεκριμένον τολμήσαντα μέγα καὶ δεινὸν

"exemplum illis ſuppeditante Abimelecho Gi-
"deonis filio, qui dum Thebis turrim vi capere
"vellet, ab anicula ſaxo percuſſus cecidit, &, cum
"vir eſſet fortiſſimus, propter * incœpti difficul-
"tatem cum dedecore vitam amittebat: cujus *rei*
"memores non debuiſſetis ad muros hoſtiles *prope*
"*adeo* accedere. optimum enim res omnes bello
"geſtas, ſeu bene ſeu male *ceſſerint*, cum ſimile pe-
"riculum inciderit, in memoriam revocare, unde
"quod imitetur, quodve vitet quiſque ſibi capiat".
Poſtquam vero ita ſe habenti mortem Uriæ nun-
cius declaraverat, ab ira quidem deſiſtit; præcepit
autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "hu-
"manum eſſe quod accidit, eamque eſſe belli na-
"turam, ut in eo quidem inimicis aliquando res
"proſpere cedere contingat, aliquando vero aliis;
"debere tamen in poſterum eam in obſidione cu-
"ram adhibere, ut denuo dum res geritur nullate-
"nus offendant, ſed, cum aggeribus & machinis ur-
"bem expugnarint & in poteſtatem ſuam redege-
"rint, eam quidem funditus evertant, ejus vero in-
"colas omnes conficiant perimantque". Et nun-
cius quidem cum hiſce regis mandatis ad Joabum
ſe propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethſabe,
poſtquam intellexit mortuum eſſe maritum, per ali-
quot dies cum deflevit & lamentata eſt. Cum au-
tem à luctu & lachrymis pro Uria effuſis deſiiſſet,
mox eam rex conjugem ſibi aſcivit, & ex ea fi-
lium ſuſtulit.

Beethſabem in uxorem accipit Davides. 2 Regum, c. 11.

3. Has nuptias Deus haud libenter aſpexit, ſed
Davidi offenſus, & prophetæ Nathanæ in ſomnis
oblatus, *graviter* regem accuſabat. Nathanas au-
tem, cum vir eſſet comis ac prudens, ſecum repu-
tans, ut reges, ſiquando iraſcantur, iram præ juſti-
tia ſequi ſolcant, Dei quidem comminationes ſi-
lentio premere ſtatuebat, alios vero utiles apud
ipſum ſermones habebat, idque tali quodam mo-
do, de quo ſuam ſententiam ut ſibi aperiret obſe-
crabat. "Duo, inquit, viri eandem urbem inco-
"lebant, quorum alter quidem opulentus erat, &
"multos jumentorum greges oviumque & boum
"poſſidebat: alter vero pauperculus unam omni-
"no habebat oviculam. Hanc ſimul cum liberis
"ſuis enutriebat, eodem cum ipſa cibo veſci ſoli-
"tus, & eo ipſam affectu proſequens quo quis etiam
"filiam proſequeretur. Cum autem hoſpes diviti
"ſupervenifſet, ille de ſuis pecoribus ne unum
"quidem, ut amicum epulis adhiberet, mactare
"voluit: ſed, miſſis qui pauperis oviculam abripe-
"rent, cum eam paraſſet, hoſpitem convivio exce-
"pit". Sermo autem iſte vehementer regem con-
triſtavit, hominemque qui hoc facinus patravit
coram Nathana ſceleſtum pronunciavit, juſtumque
eſſe ut oviculam quadruplo penſaret, præterea-
que morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc
verba ſubjiciebat, "ipſum eſſe illum *quem* hac
"animadverſione dignum *affirmaverat*, ſuopte ju-
"dicio damnatum ut qui aulus fuerat magnum ad-
"eo & atrox flagitium committere". Porro an-
te

2 Regum, c. 12.

o Θήβαις] Θαμνὰ *Vat.* Vide p. 297. §. 5.

p Ἐβάλετο βίᾳ,] Ita *Samb. Vat. Baſ.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* ἐβάλετο.

q Διὰ τὸ δυχερὲς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* δυχερέστατον in *aliis*: quod bene ferri poteſt.

* *Incœpti difficultatem cum dedecore vitam amittebat:*] Sunt qui ὑπιόλῃ reddunt *propugnaculum.*

r Ὑπιόλης] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) ſenſuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ὑπιόλλης.

s Τῶν ἐν πολέμῳ] Illud τῶν è *Samb.* & *Vat.* ut & mox καὶ ante καλῶς è *Vat* & *Epiphania.*

t Φυλάττεσθαι.] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* φεύγειν.

v Ἔχοντι] Ἔχοντα ἤγιον καὶ τ *Big. Samb.* & *Vat.* Sed aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hæſitaret rex & de caſu bellico cogitaret, Uriæ morte à nunciis indicata* &c.

x Ἀπελθόντα λέγειν,] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* deeſt ἀπελθόντα.

y Ἔτι παίσωσι] Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιπαίσωσι.

z Τὰ ὑπὸ] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐντεταγμένα in *reliquis.*

a Οὐρία] *Al.* Οὐρία.

b Πυθομένη,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* πυθανομένη.

c Ἠγάγετο γυναῖκα.] Ita ut infra p. 382. v. 6. ἀγεται *Big.* & *Samb.* ἀγάγετο *Baſ. G. Aliique.*

d Ἠσυχάσαι] Forte ἡσυχάζειν aut ἠτυχάζειν ἐᾶν. COCC.

e Τῶν τέκνων] Articulum inſerui ex *Big.* & *Samb.*

f Συνδιαιτώμενον] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συνδιαιτώμενος *Big. Samb.* & *Vat.*

g Σιτία,] *Al.* σῖτα.

h Σοφὸν δὲ] Σοφὸν ἐλύπησεν *Vat.* σοφὸν δὲ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.*

i Ὃς γε τοῦτο] Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὴ τ.

k Καὶ τετραπλοῦν] Sic *Samb.* & *Vat.* & mox ἀποῦσαι *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ τὸ τετραπλοῦτε ἀποτῆσαι.

l Ταῦτα παθεῖν] Ταδὶ παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big.* & *Samb.*

te oculos posuit & patefecit iram Dei, qui ipsum quidem cunctorum Hebræorum regem constituerat, & omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; insuper autem è Sauli manibus olim liberaverat, dederatque ei conjuges quas juste & legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipso spretus fuerit & male habitus, qui alienam uxorem matrimonio sibi junxerat, ejusque maritum hostibus proditum interimendum esse curaverat. Ipsum itaque pro istis Deo pœnas daturum, foreque ut suæ quidem uxores ab uno è filiis stuprum patiantur, ipse vero etiam ab eodem insidiis appetatur, & qui occulte hoc peccatum admiserit pœnas pro eo luce palam subeat. quin & erit ut puer tibi ex ea natus sine mora intereat. Cum autem hisce rex perturbatus esset & valde confusus, & cum lachrymis & mœrore se in Deum peccasse fateretur (erat enim proculdubio vir pius, vitæque plane integer & sceleris purus, nisi quod forte in re Uriæ uxoris deliquerit) ejus misertus est Deus, & cum eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei se servaturum esse pollicitus. illi enim, cum ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non amplius *Deum* succensere dicebat. Et quidem Nathanas, postquam ista regi futura aperuisset, domum revertebatur.

Davidis filius ex Beethsabe moritur. 2 Regum, c. 12.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per septem dies, vehementer licet instarent domestici, non degustabat: sed atra veste indutus & in saccum procumbens humi jacebat, Deo supplicans pro pueri salute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem septimo die puer obiisset, hoc servi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abstineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo sese mœrore afflictaverit. Tum rex domesticos suos perturbatos sentiens, similiterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum esse mortuum, cum unum è domesticis compellasset & veritatem comperisset, *è vestigio* surrexit, lotusque & veste candida sumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna sibi apponeretur, ex novo & inopinato consilio magnam & cognatis & domesticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero fecisset, post ejus obitum omnia simul faceret. ipsumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obsecrabant quid causæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos esse pronunciasset, hoc docebat; "se adhuc quidem vi-"vente puero, dum spem salutis ejus haberet, o-"mnia pro re nata præstitisse, existimans hisce "forsan placari posse Deum: illo autem mortuo "inani mœrore non amplius opus esse". Hisce dictis, sapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethsabe *iterum* congressus, ipsam gravidam fecit; infantemque masculum *ex ea sibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Nascitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obsidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præcisa & rerum aliarum copia *præclusa*; ita ut potus simul & victus inopia

"ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνα τὸν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιήσοντα μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένα δ' ἐπὶ τούτοις ἐκ τῶν Σαούλου χειρῶν, δόντα δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονήσαντα δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβήσαντα, ὃς ἀλλοτρίαν π γήμας [m] ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς δόλῳ πείσειεν [n] ἐκδοὺς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [o] αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιαθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δ' καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦ δράσαντος φανερὸν τοῖς ἐπ' αὐτῷ δίκαιον ὑφέξειν. πεύσεσθαι δ' καὶ τὸν παῖδά σοι θανέσημα τὸν ἐξ αὐτῆς γεγονημένον. παροξυνθέντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντος ἰκανῶς, καὶ μὴ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντος· "ἐγὼ γὰρ ὁμολογουμένως θεοσεβὴς, κ' μηδὲν [p] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν [q] Οὐρίου γυναῖκα· [r] ᾤκτιρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν κ' τὴν βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος. [s] μετανοοῦντι γὰρ περὶ τῶν γεγονότων οὐκ ἐπ' χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. κ' [t] Νάθανας [v] μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρίου γυναικὸς γινομένῳ παιδὶ Δαυίδῃ νόσον ἐνσκῆψαι χαλεπὴν τὸ θεῖον· ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, προφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκαζόντων τῶν οἰκείων, ἀπέσχετο· μέλαιναν δ' περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκου κ' γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτοῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τοῦτο μηνύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀποκόπτοιτο κ' τροφῆς κ' τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν [x] ἐπὶ πένθει τέκνου τετελευτηκότος, ὁπότε κ' νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν σκάπτου. παροξυνομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, κ' [y] ταὐτὰ πασχόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, σαφεῖς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, κ' μαθὼν τἀληθὲς, ἀνίσταται, κ' λουσάμενος κ' λαβὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν εἰς τὸν σκηνὸν τοῦ Θεοῦ προῆλθε· κ' κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ [z] παρατεθῆναι, πολλὰ ὑπὸ τῶν φαλόγων τοῖς τε συγγενέσι κ' τοῖς οἰκέταις ἐκπλῆξιν [a] παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ὑπὸ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάντ' ὀμοῦ τετελευτηκότος ἔπραξε. τὴν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρῶτον αὐτοῖς [b] πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τὰ γεγονημένα. ὁ δ', μαθὼν εἰπὼν αὐτὸς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἐπὶ μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας "αὐτοῦ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις "λυμενῆ καταστήσειν· ἀποθανόντος δ' οὐκέτι χρεία "εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπὼν, ἐπήνεσαν τὴν σοφίαν κ' τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δ' τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· κ' γενόμενον ἄῤῥεν παιδίον, [c] Σολομῶνα προσηγόρευσε, [d] Νάθανα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

ε'. Ἰωάβος δ' τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἔκακου, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος κ' τῶν ἄλλων ἐπορίας, ὡς πάνυ παλαιπωρεῖν ἐνδεία ποτοῦ κ' τρο-

m Ἔχοι γυναῖκα,] Ἐχῇ *Big.* & *Samb.*
n Ἐκδοὺς] Ἐνδοὺς *Vat.*
o Αὐτὸν] Αὐτὸν non agnoscit *Vat.*
p Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτῶν *Samb.*
q Οὐρία γυναῖκα.] Οὐρίᾳ *Vat.*
r Ὠκτιρεν] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* οἰκτιρεῖν in *Editis*, *Aliisque.*
s Μετανοοῦντι] Μετανοοῦντι δ αὐτῷ *Vat.*
t Νάθανας] Ita ut supra §. 3. in *Editis* hîc loci Νάθας, atque Νάθαν *Vat.*
v Μὲν ταῦτα] Μεθ' ταῦτα *Big. Samb.* & *Vat.*
x Ἐπὶ πένθει τέκνου] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ τέκνου πόθῳ τετελ. *Bas.* & *G.*
y Ταὐτὰ πασχόντων] *Al.* ταῦτα.
z Παρατεθῆναι,] Ita cum *Big. Samb.* & *Busb.* προσταθῆναι *Bas.* & *G.* προσταθεῖναι *Hen.*
a Παρέσχεν,] *Al.* παρεῖχεν.
b Πυθέσθαι,] *Al.* πύθεσθαι.
c Σολομῶνα] *Al.* Σαλομῶνα.
d Νάθανα] Οὕτω ante Νάθανα habent *MSS.* quibus haud consentit *Vet. Interpr.*

τροφῆς. ἐξ ὀλίγου γὰρ φρέατος ἔρτιωτο, [c] καὶ τάτῳ, ὥστε μὴ πλέως αὐτὰς ὑπολιπεῖν τὸ πηγαῖον, [f] ἢ δαψιλέστερον [g] χορηγοῦντο. γράφει οὖν τῷ βασιλεῖ πᾶσαν δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως τὸν [h] αἵρεσιν τῆς πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὸν νικητὴν αὐτὸς [i] ἐπιγράφειν. ταῦτ' Ιωάβου γράψαντος, ἀποδεξάμενος [k] αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πίστιν ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὸν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἦκεν ἐπὶ τὴν [l] Ραββαθῶν πόλησιν· καὶ κρατήσας ἑλὼν ἁρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὸν ἐκ βασιλέως τῶν Αμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἔλαφον χρυσοῦν τάλαντον, [m] καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [n] σαρδόνυχα. [o] ἐφόρει δὲ αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς [p] Διαφανὴς Δαυίδης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἦυρεν ἐν τῇ πόλει· τοὺς δὲ ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθρε. [q] ταὐτὰ δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Αμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κρατῶν.

in universum laborarent. Ex puteo enim exiguo spes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Hæc Joabus per literas regi significat, eumque obsecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipsi victoria adscriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudasset, assumptis *omnibus* quæ illi aderant copiis, ad Rabathæ expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permisit. Ille vero regis Ammanitarum coronam sibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite gestabat. Quin & multa alia spolia splendida & pretiosa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat. *Rabatha capitur. 2 Regum, c. 12.*

ΚΕΦ. η'.

Ως Αβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκεύασε τὸν Αμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδου μετεκαλέσθη.

CAP. VIII.

Ut Abesalomus cæde nefaria Amnonem sustulit, quod sororem suam stupraverat: utque exsul factus postea à Davide revocatur.

Ἀναστρέψαντος δὲ εἰς Ιεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, πάθημα αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. θυγάτηρ ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος ὑπερέπης, ὡς ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, [r] Θαμάρα ὄνομα, τὴν δ' αὐτῆς Αβεσαλώμῳ μητρὸς [s] κεχοινωνηκυῖα. ταύτης ὁ [t] πρεσβύτατος τῶν Δαυίδου παίδων Αμνὼν ἐρασθεὶς, ὡς ὅτε διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, ὅτι διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τό τε σῶμα τὴν ὀδύνης αὐτὸν καταθιάσους κατισχναίνετο, καὶ τὴν χρόαν [v] μετέβαλεν. δῆλος δὲ παῖζων γίνεται [x] Ιωνάθῃ τινὶ, συγγενεῖ καὶ φίλῳ. σοφὸς δὲ ἦν ὅτος ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν Αμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. εἰκάζειν μέντοιγε αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς ἕτως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. ὁ δὲ Αμνὼν ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τὴν ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης [y] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μηχανὴν εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν ἐπιθυμιῶν ὑπέθετο. νόσον γὰρ [z] ὑποκρίνεσθαι παρήνεσεν. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ Διαγνωσομένῳ σκέλυσι προσκαλέσαι. ῥᾴων γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [a] νόσου, τούτου γενομένου. κατακεισὼν οὖν ὁ Αμνὼν ἐπὶ τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ιωνάθου ὑποθήκας. προσκληθεῖσα δὲ ἡ παρὰ τοῦ καὶ σκεπτομένου πῶς [b] ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἐκέλευσεν ἀφθῆναι. ἡσθεῖσα δὲ προσέταξεν ἄρτους αὐτῷ ποιῆσαι τηγανιστοὺς, αὐτουργῷ γινομένῃ. προσίστασθαι γὰρ [c] ἤθελον

Rege autem Hierosolyma reverso, calamitas in domum ejus invasit ex hujusmodi causa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formæ venustate ut speciosissimas quasque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Abesalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo esset quam quod *arctius* custodiretur, potiri non posset, male se habebat. ut & corpus dolore illum depascente macresceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod hæc pateretur. ille autem præclaræ erat sapientiæ & acris ingenii. Quolibet itaque mane observans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, accessit illum rogans ut causam sibi indicaret. se tamen conjicere, ille dicebat, hæc ei accidere ex amoris affectu. Postquam autem id ita esse declaraverat, quod *scilicet* sororem deamaret ex eodem secum patre, viam ipsi & commentum proposuit quo ad optata perveniret. Suasit enim ut ægritudinem simularet. Cum vero pater ad eum *visendum* veniret, jussit obsecrare ut sororem ad se mitteret quæ sibi ministraret. fore enim ut hoc facto melius se haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo simulato, prout ei Jonathas suggesserat. Patre autem illum invisente & de valetudine percontante, petiit sororem ad se mitti. isque è vestigio jussit adduci. Illa autem veniente præcepit, ut ipsa operam præstans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comesurum. Cum vero in conspectu fratris farinam subegisset & collyridas formasset *Thamaræ sororis suæ amore corripitur Amnon. 2 Regum, c. 13.*

[c] Καὶ τάτῳ,] Καὶ τοῦτο τεταμιευμένον ὡς μὴ *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* καὶ τοῦτο τεταμιευμένον ὡς μὴ *Vat.* Forsan τούτῳ τεταμιευμένῳ. Quin & lectionem ab hisce diversam sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit; *& licet illis esset fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius utebantur.*

[f] Οὐ δαψιλέστερον] Illud οὐ, quod in *Græcis* deest, ex *Latinis Epiphanii* supplevi.

[g] Χορηγούμενοι.] Χορηγοῦντες *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.*

[h] Αἵρεσιν] Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσιν.

[i] Επιγράφειν.] Επιγράψαι *Vat.*

[k] Αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν] Illud αὐτοῦ è *Cod. Vat.*

[l] Ραββαθῶν] LXX. Ραββὰθ & Ραββὰθ MS. Alex. 2 Sam. XII. 26. 27. SPANH.

[m] Καὶ πολυτελῆ] Καὶ πολυτελῆς λίθους ἔχοντα ἐν μέσῳ σαρδόνυχα juxta *Epiphanium.*

[n] Σαρδόνυχα.] Σαρδώνυχον *Big.* & *Samb.* Σαρδόνυχον *Vat.* Videsis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7.

[o] Ἐφορεῖ δὲ αὐτὸν] Vix est ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite gestatam fuisse: sed potius (ut conjicit *R. Kimchi*, quem sequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) fune suspensam, ita ut videretur adhærere capiti regis eam subeuntis, duntaxat ostentationis causa cum in solio sederet.

[p] Διαπαὴς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαφανὴς non agnoscunt *Bas.* & *G.*

[q] Ταὐτὰ δὲ] Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.*

[r] Θαμάρα] Sic *MSS.* Θαμάρα in *Editis.* Θημὰρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θαμὰρ in *Alexandrino.*

[s] Κεχοινωνηκυῖα.] Iterum ex *MSS.* in *Editis* κεχοινωκυῖα.

[t] Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Big. Samb.* & forsan *Epiphan.*

[v] Μετέβαλεν.] Μετέβαλλε *Samb.* & *Vat.*

[x] Ιωνάθῃ τινὶ,] Non *Jonathas* sed *Jonadab* in *Epiphanii* libris. Sunt autem synonyma.

[y] Ομοπατρείας,] Ομοπατρίου *Vat.*

[z] Υποκρίνεσθαι] Υποκρίνασθαι *Big. Samb.* & *Busb.*

[a] Νόσου,] Ita distinguo & lego ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* νόσου. τούτου γινομένου καταπαύσειν ὁ Αμνὼν in *Editis.*

[b] Ἔχοι,] Ἔχοι *Big.* & *Samb.*

[c] Ἤθελον] Sic *MSS.* ἤθεον in *Editis.*

set & coxisset, *eas* ipsi obtulit. At ille *de iis* tunc non degustavit: sed famulis mandavit, ut quotquot essent pro foribus cubiculi summoverent, velle enim quiescere, turba & tumultu liberatus. & postquam imperata fecissent, petiit à sorore ut sibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obsequuta esset puella, eam prehendens suadere laborabat ut sui copiam faceret. Puella vero, sublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges transgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam nostram redundabunt. eique consilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus desiderio* concessurum esse. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præsentia vitare. Ille vero noluit ei obsequi: sed amore ardens & œstro libidinis agitatus sorori vim intulit. At Amnoni, ut eam constupraverat, statim odio esse cœpit; isque *fastiditam* conviciis aggressus, jussit ut surgeret & discederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, si ipse, qui stuprum *sibi* obtulerat, non usque ad noctem *secum* manere permitteret, sed è vestigio inde die luceque faceret juberet, ut in turpitudinis suæ testes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tunicam laceraset (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos usque demissas ne facile conspicerentur) & caput pulvere conspersisset, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *sibi illatam* deplorans. Frater autem Abesalomus, ei forte obviam factus scisitatus est quidnam mali acciderit ut ita se haberet. cumque illa injuriam quæ passa est ei denarrasset, solatus eam hortabatur ut quiesceret & *dolorem* moderate ferret, sibique in contumeliam cessisse non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa persuasa desiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; & aliquammulto tempore deserta apud fratrem Abesalomum permansit.

Thamaram stuprat Amnon. 2 Regum, c. 13.

2. Postquam autem hoc pater *ejus* Davides rescivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) necesse habuit illum dolore non afficere. At Abesalomus (nam cum odio vehementi & occulto prosequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciscendum opportunum captabat. Cumque biennium jam præteriisset, ex quo ista de sorore sua acciderant, atque ad greges suos tondendos iturus esset in Belsephon (ista autem urbs est in sorte tribus Ephraïmiticæ) rogavit patrem simul & fratres ut ad se venirent & secum convivium agerent. quo semet excusante quod nollet ei oneri esse, obsecravit ut fratres ipsius jussu mitterentur. Cum autem missi essent, *famulis* suis imperavit, ut quam primum Amnonem vino somnoque gravatum animadvertissent, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

Amnon occiditur ab Abesalomo, 2 Regum, c. 13.

ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ' ἐμβλέπουτ@ παιδελφὴ φυεάσασα τὸ ἄλδρον, καὶ πλάσασα κολλυρίδας, καὶ τηγανίσασα, προσηνεγκεν αὐτῷ. [d] ὁ δ' τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατ· προσέταξε δ' τοῖς οἰκέταις ἁπαντήσασθαι πάντας ἐκ δωματίε· βέλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβε καὶ παραχῆς [e] ἀπηλλαγμέν@. ὡς δ' τὸ κελδθὲν ἐγένετ, τῷ ἀδελφῷ [f] ἠξίωζεν εἰς τὸν [g] ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. πισάσης δ' τᾶτ τῆς κόρης, λαβόμεν@ αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτ. ἀνακραγᾶσα δ' ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τᾶτ [h] βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τὰς νόμως ἁδραβὰς, καὶ δεινῆ φέρεβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. παῦσαι δ' ἅτως ἀδίκε καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς [i] ὄνειδ@ Ϲ κακοδοξίαν ὁ εἶκ@ ἐμῶν κερδανεῖ. σαυεβάλλέ τε ὡδὶ τάτε λαλεχθῆναι τῷ παλεί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ' ἔλεγε, βελομένη τὴν ὁρμὴν αὐτᾶ τ ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν ἀφευγεῖν. ὁ δ' ὐ πειθετ, [k] τῷ δ' ἔρωτι καιόμεν@, καὶ τοῖς ἐκ παίδως κέντροις μυωπιζόμεν@ βιάζετ τὴν ἀδελφήν. μῖσ@ δ' ὠθέως ἀντὶ τὴν [l] ἀκόρησιν εἰσέρχετ τ Ἀμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμεν@ ἐκέλδυζεν ἀνασᾶσαν [m] ἀπέναι. τ δ' χείρω τὴν ὕβριν Ϲ ἀφ' τᾶτ ὀπιπαλοίσης εἰ βιασάμεν@ αὐτὸς μηδ' ἄχρι νυκτὸς ἐπιτρέπει [n] μεῖναι, ἀλλὰ θορυβῆμα ἀπαλλάξασ κελεύσειν ἡμέρα Ϲ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τ αἰσχύνης ὠφελήσῃ, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ, ἀχαλασής ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γνομένη, περιῤῥήξασα τ [o] χιτωνίσκον· ἐφόρου γὰρ αἱ τ ἀρχαίων παρθένοι [p] χειροδέτες ἄχρι τ σφυρῶν πρὸς τὸ [q] μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας· καὶ σποδὸν καταχεαμένη τ κεφαλῆς, ἀπῆλ διὰ τ πόλεως [r] μέσης βοῶσα Ϲ ὀδυρομένη τὴν βίαν. πρυτυχὼν δ' [s] αὐτῇ ἀδελφὸς Ἀβεσάλωμ@, ἀνέκλινε πίν@ αὐτῇ δεινοῦ συμβάντ@ οὕτως ἔχ. κατασύσης δ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν Ϲ μετρίως φέρειν παρῄνει, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ' ἀδελφοῦ. [t] ἡ δὲ πεισθεῖσα παύετ τῆς βοῆς, καὶ Ϲ πρὸς πολλοὺς [v] τὴν βίαν ἐκφέρη· καὶ πολὺ χρόνον [x] χηρεύσα παρ' Ἀβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ τοῦθ' ὁ πατὴρ Δαυίδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετ· φιλῶν δὲ τὸν Ἀμνῶνα σφόδρα, πρεσβύτ@ γὰρ ἦν ὡς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετ. ὁ δὲ Ἀβεσάλωμ@, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτᾶ τ ἁμαρτίας ἐπιτήδειον παρεφύλασσεν. ἔτ@ δ' ἤδη τοῖς περὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτᾶ παίσμασι [y] διελήλυθ δεύτερον, καὶ μέλλων ἐπὶ τὴν τῶν ἰδίων κρεῶν ἐξέτασιν ἀφικνεῖσθαι [z] Βελσεφῶν, πόλις δ' ἔστιν αὕτη τ [a] Ἐφραϊμίτιδ@ κληρυχίας, [b] παρεκάλει τ πατέρα σὺν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' ἑστίασιν. προσαιτησαμένε δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τὸς ἀδελφὸς ἀποστέλλει παρεκάλεσε. πέμψαντ@ δὲ, τοῖς ἰδίοις σκέλδυσεν ὀπλίτας ἐντειλάμενος τὸν Ἀμνῶνα [c] μέθῃ παρειμένον καὶ κάρῳ, κτεῖναντ@ αὐτᾶ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες. γ'. Ὡς

[d] Ὁ ὅ τότε] Ita cum *Big.* & *Samb.* τότο in *Editis.* τότων legisse videtur *Epiphan.* non male.

[e] Ἀπηλλαγμῷ@.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* ἀπηλλαγμῶν.

[f] Ἠξίωσεν] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἐκέλδυσεν.

[g] Ἐνδοτέρω] Ἐνδότερον solus *Vat.*

[h] Βιάσῃ με,] Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς *Big.* & *Samb.*

[i] Ὄνειδ@] Ὀνείδη *Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Τῷ δ' ἔρωτι] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ἔρωτι. *Coll. Voss.* habet ἀλλα τῷ ἔρωτι.

[l] Διακόρησιν εἰσέρχετ] Κορίαν *Big. Samb.* & *Vat.* κορείαν *Busb.* & *Hen.*

[m] Ἀπιέναι.] Ἀπεῖναι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

[n] Μεῖναι,] Μεῖναι, προσδοκῆμα ὅ ἀπαν. *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Χιτωνίσκον·] Puellæ apud veteres χιτωνίσκως manicatos gerebant, ut χιτῶνες laterent. REL.

[p] Χειροδέτες] Ita in *omnibus libris*, tam *impressis* quam *MSS.* Χειρίδωτὰς malit *Sclotanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores.

[q] Μηδὲ βλέπεσθ χιτῶνας·] Μὴ βλέπεσθ *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Μέσης βοῶσα] Vocem μέσης inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[s] Αὐτῇ ἀδελφὸς] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ.

[t] Ἡ δ' πεισθεῖσα] Illa ἡ δ' absunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Τὴν βίαν ἐκφέρειν.] Τὴν ὕβριν *Vat.*

[x] Χηρεύσα] Χηρεύσασα *Vat.*

[y] Διελήλυθ δεύτερον,] Ita in quatuor *MSS.* διελήλυθε in *Vat.* & *Editis.*

[z] Βελσεφῶν,] Βελσεφῶν *Vat.* Βελσεφῶν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belsephon*, & *Betsephon*, & *Bosor*, & *Baasor.* Βελσαὼβ LXXII. in textu Hebraïco *Baal Hasor*, *ad fines Ephraïmitarum.*

[a] Ἐφραϊμίτιδ@] Ita ut supra aliquoties. Ἐφραΐμ *Bas.* & *G.* Ἐφραΐμ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[b] Παρεκάλ τ πατέρα] Παρακαλῶ solus *Vat.*

[c] Μέθῃ παρειμένον] Μέθῃ *Samb.*

d Ita-

γ'. Ως δ' ἐπίησαν τὸ πρόσταγμα ποιῆσαι, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τοὺς ἀδελφοὺς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες [d] ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τὸν πατέρα. Φθάσας δέ τις αὐτοὺς, ἅπαντας ὑπὸ Ἀβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ [e] προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ὁμοῦ τοσούτοις ὀλωλόσι, καὶ τοῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τὴν λύπης [f] κατὰ τὸ κτεῖναι δοκοῦσαν γινομένης πικρότερον, [g] συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅτι τὴν αἰτίαν ἀνέκρινεν, ἵνα ἄλλο τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τηλικοῦτο προσηγγελμένου κακοῦ ὢν δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, προσέμενεν· ἀλλὰ καταῤῥηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἕκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τοὺς ὀπαδοὺς δεδηλωμένους καὶ τὸν ἀνηρηκότα. ὁ δὲ [h] Σαμᾶς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖς [i] Ἰωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, [k] καὶ μὲν πρὸς τὰ ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς πεθνᾶσιν, ἀδύνατα γὰρ αἰτίαν διαφεύγειν ὑπολαμβάνειν· [l] περὶ δ' Ἀμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ ἀφ' ὑβρεως τῆς Θαμάρας ὕβριν ὑποπτῆσαι τὸν Ἀβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀνδρός. μεταξὺ δὲ κτύπος [m] ἵππων καὶ θόρυβος προσιόντων τινῶν αὐτοὺς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δὲ οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ ἀμφιάσαντες ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, καὶ [n] περ' ἐλπίδα ὁρῶν ἐκ [o] ἡκιστ' ἀπὸ μικροῦ ἐμπεσόντες [p] ὀλωλότας. ἦν δὲ πάντων δάκρυα καὶ γόος· τὸν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ πεπενθήκοτι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ὑπὲρ παιδὸς κατεσφαγμένου. Φεύγει δ' Ἀβεσάλωμος εἰς [q] Γεσέραν πρὸς τὸ πάππον τὸ πρὸς μητρὸς, διωκασεύουσα τὸν ἐκεῖ χρόνος· καὶ τριετῆ ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ καταμένει.

δ'. Τοῦ δὲ Δαυίδου προαιρεῖσθαι ἔχοντος ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον πέμπειν, οὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ κατελυσόμενον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ τὸ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφήκει· πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ἰώαβος ὁ δορυφορικὸς παρώρμησε. γυναικάριόν γάρ τι τῶν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ἐν σχήματι πενθίμῳ. "[r] παίδων ἐπὶ τῇ ἀγροικίᾳ αὐτῆς [s] διενεχθέντων, "καὶ πρὸς φιλονεικίαν τραπέντων, ἀδένος δὲ καταπαύσαι "δυναμένου [t] φανέντος, ἔλεγεν ὑπὲρ θατέρου τοῦ ἑτέρου "πληγῆναι ὀπτοθανεῖν· ἠξίου τε, τῶν συγγενῶν ἐπὶ τὸν ἀνη- "ρηκότα ὠρμηκότων καὶ ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χα- "ρίσασθαι τῶν σωτηρίαν [v] αὐτῇ δὲ παιδὸς, καὶ μὴ [x] πᾶς "ἀπολοίπους τὴν [y] γηροκομίας αὐτῷ ἐλπίδας προσαφαι- "ρεθῆναι· τοῦτο δ' αὐτῇ κωλύσαντα τοὺς βουλομένους ὀπο- "κτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. ὃ γὰρ ἐφέξειν ἐκείνους ἄλ- "λῳ τινὶ τῶν ἀγαθῶν ἢ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ". Ὃ δὴ [z] συγ- κατανεύσαντος οἷς τὸ γυναῖον [a] ἱκέτευσεν, [b] ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, "[c] χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδά "σοι τῇ χρηστότητι [d] κατοικτίσαντος μου τὸ γῆρας καὶ τὸν "ὄχλον μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ ὄντα τῆς "σῆς μοι [e] εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σωθῆναι παιδὶ πρῶτον

3. Ut vero perpetratum est quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, sibi quisque metuens, equis subito conscensis cursu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos prævenissent, omnes ab Abesalomo interfectos esse patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quasi ob filios qui tot simul perierunt, idque fratris scelere, dolore correptus, eoque ex illo qui cædis auctor visus est exacerbato, nec causam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, sicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem superante fidem; sed cum vestimenta laceraſſet seque in terram prostravisset, procumbebat filios ad unum omnes luctu prosequens, & quos peremptos acceperat, & ipsum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipsius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne sibi persuaderet eos mortem obiisse, nihil enim causæ esse quod ita suspicaretur: sed de Amnone inquisitionem faciendam esse dicebat. nam verisimile Abesalomum ob injuriam Thamaræ factam ipsum interficere ausum esse. Interea vero sonitus equorum & venientium turba illos *in se* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipsis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter spem videret quos paulo ante exstinctos esse audiverat. Omnes itaque lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abesalomus in Gesuram ad avum maternum confugit, istius loci dynastam: & apud illum toto triennio commoratur.

Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, consilium dat Jonathas. 2 *Regum*, c. 13. *In Gesuram fugæ se recipit Abesalomus.*

4. Cum autem Davidi in mentem veniisset ad filium Abesalomum mittere, non ut supplicium lueret venturum, sed ut una secum esset: (jam enim tempore sedata erat ira) ipsum eò *satis propensum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, sumpto lugubri vestitu regem adiret. "Orto ruri inter fi- "lios suos dissidio, eoque in rixam erumpente, cum "nemo esset qui litem dirimeret, ajebat alterum "ab altero ictum occubuisse: atque obsecrabat, "eo quod cognati in interfectorem impetum fece- "rint, ejusque cædem expetant, ut filii salutem "sibi concederet, nec reliquam senectutis suæ cu- "randæ spem sibi auferri pateretur; sed precibus "suis indulgeret, ipsos reprimendo qui filium suum "ad necem poscunt. illos enim nulla re nisi i- "psius metu à proposito averti posse". Cum autem ille mulierculæ postulatis annuisset: tum illa regem excipiens dicebat, "tuæ quidem benigni- "tati gratias ago, qui meam senectutem & pæne "dixeram orbitatem miseratus es: sed ut rata ha- "beantur quæ pro tua humanitate mihi pollicitus "es, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe & "ab ira in illum desiste, alioqui quomodo possem "mi-

Joabi stratagema de revocando Abesalomo. 2 *Regum*, c. 14.

[d] Ἵπποις ἐφέροντο] Τοῖς ἵπποις *Big. Samb.* & *Vat.*

[e] Προσήγγειλεν.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* προσήγγελκεν.

[f] Κατὰ τὸ κτεῖναι δοκοῦσα γινομένης] Ita locum constituere visum est ex *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* quibus ex parte consentiunt & *alii.* nam τῷ κτείναι δοκούσῃ διαμένης habet *Vat.* atque *Epiphanius* vertit, *tristitia, quæ eum usque ad mortem ferre videretur, amara nimis invasit* &c. Si quis hic πικροτέραν malit, per me licet.

[g] Συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους,] Id est: *ablatus affectu.* COCC.

[h] Σαμᾶς τοῦ] Σαμαὰ LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma*, & *Samaa*, & *Semmaa*, & *Samatha.*

[i] Ἰωνάθης,] Ἰωνάδαμος *Vat.* forsan pro Ἰωνάδαβος. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXX. Vide sup. in initio hujus Cap.

[k] Καὶ μὲν πρὸς τὰ ἄλλων] Sic *MSS.* καὶ μὲν πρὸς ἄλλων in *Editis.*

[l] Περὶ δ' Ἀμνῶνος] Iterum ex *MSS.* πρὸς Ἀμνῶνος δ' ἐξετάζειν in *Editis.*

[m] Προσιόντων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προϊόντων in *Editis.*

[n] Παρ' ἐλπίδα] Παρ' ἐλπίδας *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Ἡκιστ' ἀπὸ μικροῦ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἥκιστ *Vat.* ἀπὸ μικροῦ in *Editis.*

[p] Ἀπολωλότας.] Amplius aliquid in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem videns quos ante paululum periisse crediderat, amplexatus est eos.*

[q] Γεσέραν] Γεθσέραν *Big. Samb.* & *Vat.* Γεσσέρα *aliis.* apud *Epiphanium* habemus *Gessur.* in *S. Literis* Γεδσὼρ & *Ghesur.*

[r] Παίδων] Ὡς παίδων *Big. Samb.* & *Vat.*

[s] Διενεχθέντων,] Ita cum *MSS.* διενεχθέντων in *Editis.* αὐτῇ δύο ὄντων legisse videntur *Epiphanius* & *Zonaras.* Est qui malit αὐτοῖς διενεχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativi* &c.

[t] Φανέντος,] Παραφανέντος in *iisdem.*

[v] Αὐτῇ δὲ παιδὸς,] Ita in quinque *MSS.* αὐτῆς in *Editis.*

[x] Πᾶς ἀπολοίπους] Τὰς ἔτι λοιπὰς *Vat.*

[y] Γηροκομίας] Γηροκομίας *Samb. Vat.* & *Bas.*

[z] Συγκατανεύσαντος] Συγκατανεύσαντος *Big.* (& *Coll. Voss.*) eodem plane sensu.

[a] Ἱκέτευσεν,] Ἱκέτευεν *Vat.*

[b] Ὑπολαβὸν πάλιν] Ὑπολαβεῖν πάλιν *Big. Hen.* & *Busb.*

[c] Χάριν μὲν,] Ita cum *Ed. Gen.* χάρις μὲν εἶπεν οἶδα *Bas.* χάριν μὲν εἶπεν ἤδη *Samb. Busb.* & *Hen.* πρὸς τὸ βασιλέα εἶπε χάριν μὲν ἤδη σοὶ τῇ *Vat.* & *Big.*

[d] Κατοικτίσαντός] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.* κατοικτίσαντός μου in *Editis* & *Vat.*

[e] Εἴη φιλανθρωπίας,] Sic quinque *MSS.* in *Editis* ἦ.

"mihi perſuaſum habere te vere hanc mihi gra-
"tiam feciſſe, cum tibi ipſi ob ſimilem injuriam
"filius tuus adhuc inviſus ſit. quin & inſipientis
"eſſe, cum unus præter voluntatem ceciderit, vel-
"le ut alter etiam ad cum abeat". Tum regi ſuboluit, hoc commentum eſſe à Joabo ejuſque in Abeſalomum ſtudio: ac poſtquam anicula interrogata rem ita ſe habere comperit, & ad Joabum accitum dicebat ſe aſſequutum eſſe quod in animo erat, juſſitque ut Abeſalomum reduceret. non enim ſe amplius illi ſuccenſere, ſed jam iram & indignationem miſſam feciſſe. Ille vero, adorato rege, verbiſque ejus lubenti animo acceptis, è veſtigio Geſuram properavit, & aſſumptum ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit.

Abeſalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

ς. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmiſit ad eum juſſitque domum ſuam concedere; nondum enim ita ſe affectum, ut reverſum videre ſtatim ſuſtineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperaſſet, illius conſpectum non ſubiit, domique ſe continebat, iſtis officiis contentus quibus eum ſui proſequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quod ejuſmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: ſed adhuc eminebat omneſque præcellebat ſpecie ac proceritate corporis, & vel eos ſuperabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam denſa ei erat cæſaries, ut vix intra octo dies detonderetur, ſiclos ducentos appendens. iſti autem quinque minas conficiunt. Hieroſolymis certe biennium commoratus eſt, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præſtantiſſimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus eſt puerulus nomine Abias. Deinde Abeſalomus, nunciis ad Joabum miſſis, ipſum orabat ut patrem ſibi prorſus placaret, & precibus contenderet, ut ipſi daretur in conſpectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibuſdam de ſuis ſubmiſſis, agrum *ejus* ſuo adſitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abeſalomum veniebat, ipſum accuſans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc ſtratagema excogi-
"tavi, quod te ad nos poſſet adducere, mandata
"quæ tibi de patre mihi conciliando dedi minus
"curantem. ideoque te præſentem oro obteſtorque,
"ut mihi placatum reddas genitorem: quòd ego
"me exiſtimem pejus habitum iri poſt reditum
"quam in exſilio, ſi pater in ira permanet".

Ejus pulchritudo & cæſaries. 2 Regum, c. 14.

Abeſalomi ſtratagema ut ſemet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.

Tum Joabus *his* perſuaſus & neceſſitatem *qua premebatur* miſeratus, pro eo cum rege interceſſit: & ſuis de filio *Abeſalomo* ſermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confeſtim eum ad ſe evocaret. Cumque ille humi procidiſſet, & peccatorum veniam imploraſſet, *eum* & *manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

"καταλλάγηθι, καὶ τῷ σεῷ υἱῷ τὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ
"ἂν πεφεισμένος ἐμοί σε τοιοῦτον ἀληθῶς δεδωκέναι τῷ χά-
"ριν, αὐτὸς σε μέχρι νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένῳ
"τῷ παιδί. [f] ἀνόητον δ' ἂν εἶναι σεσωθέναι τῷ σῷ δοκῶ
"γνώμῃ [g] ἀποθανόντα ἕτερον ἄλλον ἐκβιάσιος". [h] συνῆκε δ' ὁ
βασιλεὺς, [i] ὑποβλητον ὄντα τῷ [k] σκέψιν ἐξ Ἰωάβου τὸ
τόδε σεσοφίσθαι· καὶ ἐπιδὴ σῶσαι τὸ πρεσβυτέρου πυθόμενον ὅ-
τως ἔχον πάλησις ἔμαθε, [l] σεσκαλεσάμενον Ἰωάβον, ἵνα τυ-
χεῖν τε ὧν σεσκείμενος καὶ νῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον
ἄγειν ἐκέλευσεν. ὁ μὲν ἐπὶ χαλεπῶς ἔχειν σεὸς αὐτὸν, ἀλλ'
ἤδη τῆς ὀργῆς τὸ θυμὸν [m] ἀφειμένας. ὁ δὲ, σεσκυνήσας τὸν
βασιλέα τὸ τοὺς λόγους ἀσπασάμενον, ἐξώρμησεν εἰς τὴν
[n] Γεσσύραν σῶν αὐτικα· καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον σὺν Ἱερουσαλήμ, ἤ-
γαγεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ε'. Προέπεμψε δ' ἔμσροσθεν ὁ βασιλεὺς σεὸς τὸν
υἱὸν ὡς ἥξοντα σῶν ἀγόμενον, καὶ σεὸς [o] ἑαυτὸν σκέ-
λεσθαι χωρεῖν· ὅπω γὰρ ὅτως ἔχειν ὥστε ὁρᾶν ἰδεῖν
καταληπτόν. καὶ ὁ μὲν, τὸν δὲ παῖδα κελεύσαν-
τος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς
σῶν τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπε-
βλάπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ
τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς σεσηκούσης ἐπιμελείας ὑπὸ
βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξῆν καὶ διέφερε [p] πάντας
τῶτε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ἐν
πολλῇ τρυφῇ διαιτωμένους ὑπερέβαλλε. τοσῷδε μέντοι
μᾶλλον τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτῷ, ὡς μόλις [q] αὐτῶν ἡμέραις
πέντε κείρειν ὀκτὼ, σταθμὸν ἐλκυσαν σίκλοις διακοσίοις,
ἅτινα δέ εἰσι πέντε μναῖ. διέτριψε μέντοι ἐν τοῖς Ἱεροσο-
λύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀῤῥένων παῖδες γενόμενος,
μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀείσης, ἣν ὁ Σολο-
μῶνος υἱὸς Ῥοβοάμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται
παιδίον ἐξ αὐτῆς, Ἀβίας ὄνομα. [r] πέμψας δ' ὁ Ἀβε-
σάλωμος σεὸς Ἰωάβον, ἐδεῖτο αὐτοῦ τελέως καταπρᾶυ-
ναι τὸν πατέρα, καὶ δεήθηναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ σεὸς
αὐτὸν ἐλθεῖν θεάσασθαί τε καὶ σεσπεῖν. καταμελήσαν-
τος δὲ Ἰωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμορῶσαν
αὐτῷ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἦ-
κε πρὸς τὸν Ἀβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰ-
τίαν [s] πυθόμενος. ὁ δὲ "στρατήγημα τοῦτ', εἶπεν, ἦν σοι
"ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυνάμενον ἀμελουῦτα τῶν ἐμ-
"λῶν, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέρα διαλλάξῃς ἐπεμψάμην. καὶ
"δὴ δεόμαί σε παρόντος, ἡμερῶσαί μοι τὸν μεμηνό-
"τα· ὡς ἔγωγε δεινοτέραν τὴν φυγῆς κρίνω τὴν κάθο-
"δον, ἐπὶ ᾗ πατρὸς ἐν ὀργῇ διαμένοντος". [t] πεισθεὶς
δ' ὁ Ἰώαβος, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ [v] κατοικτίρας,
ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ ᾧ παι-
δὸς, ὅτως αὐτὸν ἡδέως διατίθησιν, [x] ὥστε δίχως καλέ-
σαι πρὸς αὐτόν. ᾧ δὲ ῥίψαντος αὐτὸν ὑπὸ ᾧ ἐδάφους καὶ
συγνώμην αἰτουμένου τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίησί τε καὶ τὴν
γεγονότων ἀμνησίαν ἐπαγγέλλεται.

f Ανοήτον δ' ἂν] Τελείως δ' ἀνοήτον εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big.* & *Samb.*

g Ἀποθανόντα] Ἀποθανέντι σε ὑπ' ἄλλου *Vat.* ἀποθανόντος ᾧ μὴ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque eſt, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius.*

h Συνῆκε] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνεὶς in *Editis.*

i Ὑποβλητον] Ὑποβλητέον *Vat.*

k Σκῆψιν] Σκέψιν in *Editis.* nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum* aut *tentamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.*

l Περσκαλεσάμενον Ἰωάβον,] Προσκαλεσάμενον τὸν Ἰωάβον *Vat.*

m Ἀφειμένας.] Ita *Big.* & *Samb.* ἀφέσεως *Vat.* ἀφηκέναι in *Editis.*

n Γεσσύραν] Ex *Samb.* & *Vat.* Γισσὲρα *Baſ.* & *G.* Γεθσὲρα *Big.* Vide p. 385. §. 3. in fine.

o Ἑαυτὸν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcepit ut ad domum propriam remearet.* ᾗ σῶς αὐτὸν σκέλεσθαι μὴ χωρεῖν in *Editis.*

p Πάντας τῶτε εἴδει] Ita *MSS.* πᾶν τὸ εἶδος ᾗ τῷ μ. in *Editis.*

q Αὐτῶν ἡμέραις] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonſura comæ *Abſalomi* mira adeo narrat *Joſephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem verſionis τὸν ὁ'. Adi *J. Rainoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 43. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videſis *Salmaſium* in Epiſtola jam citata p. 38. & 42. & *Waſerum* de *Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9.

r Πέμψας δ'] Πέμψας δ' αὐτὸς Αβ. *Samb.* & *Vat.*

s Πυθόμενον.] Πυθανόμενον in quatuor *MSS.*

t Πεισθεὶς δ'] Πεισθεὶς ᾧ ὁ Ἰώαβος *Samb.* πεισθεὶς δ' Ἰωάβ *Vat.*

v Κατοικτίρας,] Ita cum *Cod. Vat.* in *ceteris* κατοικτειρήσας.

x Ὥστε δίχως] Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυίδου ἀναστάσεως τοῦ Ἀβεσαλώμου, καὶ περὶ Ἀχιτοφέλου μὲν τοῦ Χωσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶ μὲν τοῦ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Ἀχιτόφελος ἑαυτὸν ἐπήγξατο.

Ὁ δὲ Ἀβεσάλωμος, τούτων αὐτῷ [y] παρὰ τοῦ βασιλέως δοθέντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα [z] ἐκέκτητο· καὶ ὁπλοφόρους περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. [a] καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὄρθριος πρὸς τὰ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττωμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [b] ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, [c] τάχα δ' αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπλημμέτων περὶ τὰς κρίσεις, εὔνοιαν οὕτω [d] παρὰ πάντων [e] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ταύτην εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλοῖς αὐτοῖς ἐβεβαίωσεν δικαιώματα. τούτοις [f] δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχων ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν πεντάρων ἐτῶν ἤδη [g] διεληλυθότων, ἐδεῖτο πορευθῆναι, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι προθυμίᾳ θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. Φεύγοντα γὰρ [h] τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν ἀξίωσιν ἀφέντος, πορευθεὶς καὶ πολὺς ὁπλιτικὸς ὅχλος, ἐπὶ πολὺν αὐτοῦ ἀθροίσθη χρόνον.

β'. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [i] Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος, καὶ ἀφανεῖς τινες ἐξ αὐτῶν [k] Ἱεροσολυμιτῶν, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ' ἐπὶ θυσίαν μετεπεμμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων [l] ἀποδεικνυται, τὸν μὲν ψευδῆ στρατηγήσας. ὡς δὲ [m] ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας [n] καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ' ὅτι μηδὲ τῶν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ ἀθεμιτωτέροις ἐπιβάλετο, βασιλείαν πρῶτον μὲν [p] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [q] δεδομένην, δεύτερον δ' ἐπ' ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν [r] εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἀπιστοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἀπορρίψας κρίσει τῇ τοῦ Θεοῦ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάττειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς πρώτης αὐτῷ φυγῆς συνοικονόμουν ὅτ' ἔζη Σαοὺλ. [s] τὸν δὲ Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπαίρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [t] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [v] ὡς τοῦ Θεοῦ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς [x] ῥυσομένου. ἐπετέλατο δ' ἕκαστα τῶν γινομένων λάθρᾳ [y] διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστὸς δ' ἔχε τοὺς πάντα διαπεμψαμένους.

CAP. IX.

De insurrectione Abesalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chusi, & de Siba & Simei: utque Achitophelus semet suspendebat.

ABesalomus autem, ista à rege ex animi sententia assequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus sibi comparavit, & satellitium armatorum quinquaginta: atque in singulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & causa cadebant, ad voluptatem sermonem conferens, quasi ita cum illis actum esset, quod patri non adsint periti consiliarii, aut forsan ipsi in judicio ferendo in iniquam lapsi fuerint sententiam, ab omnibus sibi benevolentiam conciliabat; *præterea* dicens, ipsum, si ea sibi data esset potestas, jus illis multa cum æquitate redditurum. His *artibus* cum populum sibi obsequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam sibi firmam esse existimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, præteritis, *ipsum supplex* accedens orabat, ut sibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exsul esset votum nuncupaverat. Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiscitur: & cum ad multos hinc inde misisset, ad illum ingens hominum vis confluxit.

Abesalomus multitudinis animos sibi conciliat. 2 *Regum*, c. 15. *Chebronem proficiscitur.* 2 *Regum*, c. 15.

2. Inter cæteros aderat Davidis consiliarius Achitophelus Gelmonæus, & ducenti viri ex ipsis Hierosolymis, totius quidem negotii ignari, sed quasi ad sacra facienda accersiti. atque rex ab omnibus declaratur, stratagemate ut hoc fieret adhibito. Postquam vero hæc Davidi nunciabantur, ipsique inopinato audita erant quæ filius patraverat, veritus ipsum propter audaciam pariter ac impietatem, miratusque quod veniæ peccatis datæ non meminerit, sed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum sibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatisque amicis sui studiosissimis, & consiliis cum iis de filii *sui* insolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commissis, ab Hierosolymis, regiæ domus custodia decem concubinis relicta, discessit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egressa, tum illa sexcentorum cohorte qui prioris ipsius Saulo vivente fugæ comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam gestantibus in animo erat eum comitari, ut manerent persuasit, quod Deus ipsum ea non circumlata liberaturus esset. Illis autem mandavit, ut de rebus gestis singulis ipsum clam certiorem facerent. ministrosque sibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham

Achitophelus inter conjuratos apud Abesalomum. 2 *Regum*, c. 15. *Jubet David pontificibus ut in urbem redeant.* 2 *Regum*, c. 15.

---

y Παρὰ τοῦ βασιλέως] Παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως *Big.* (& *Voss. Coll.*) παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπὸ *Vat.* & *Vet. Interp.*

z Ἐκέκτητο·] Ἐκτήσατο *Vat. Busb.* & *Hen.*

a Καὶ καθ' ἑκάστην] Καὶ deest plerisque *MSS.* & δ' ἑκάστῳ ἡμέρᾳ habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.*

b Ὡς παρὰ] Ωστε in *Editis*, *Alisque.*

c Τάχα δ'] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* nisi quod pro ἐπταικότων legisse videatur ἐσκηκοτων. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ' αὐτῷ καὶ λάθρᾳ ἐπταικότι *Bas.* & *G.*

d Παρὰ πάντων] Παρὰ deest *Big.*

e Κατεσκεύαζε.] Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκέυαστο *Vat. Bas.* & *G.*

f Δημαγωγήσας] Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.*

g Διεληλυθότων,] Sic *MSS.* παρελληλυθότων in *Editis.*

h Τοῦτο εὔξασθαι.] Αὐτὸν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

i Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος,] Γωλωναῖος solus *Vat.* Γιλωναῖος juxta *Exemplar Alexandrinum* τ' ε'. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonæus*, & *Galamonæus*, & *Gilonæus.*

k Ἱεροσολυμιτῶν,] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμητῶν in *Editis.*

l Ἀποδεικνυται,] Ἀναδεικνυται *Vat.*

m Ἀπηγγέλθη ταῦτα] Ἀπηγγέλη *Big. Samb.* & *Vat.*

n Καὶ τόλμης αὐτόν,] Τῆς τόλμης αὐτοῦ θαυμάσας ὅτι *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

o Ἐπιβάλετο,] Ὑπιβάλλετο *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην,] Ὑπο Θεῷ *Vat.*

q Δεδομένην,] *Coll. Big.* & *Voss.* ὑ δεδομένην, tanquam ad Abesalomum debeat referri. HAV.

r Εἰς τὰ πέραν] Εἰς τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

s Τὸν δ' Ἀβιάθαρον καὶ Σαδώκου τοὺς ἀρχιερεῖς,] Conf. *sup.* cap. 5. §. 4. SPANH.

t Καὶ Λευίτας] Ita distinguo *Epiphanium* sequutus. antea erat, καὶ Λευίτας ἅπαντας, μένειν τὴν κιβωτὸν μένειν &c.

v Ὡς τοῦ Θεοῦ] Ὅτως τοῦ Θ'. *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

x Ῥυσομένου.] Ita *Samb.* & *Vat.* quo modo legendum esse voluit *Schotanus.* in *cæteris* ῥυσαμένου.

y Διαγγέλλειν] Διαγγέλλειν *solus Vat.*

tham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus est, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipsi ut *domi* maneret persuadere conabatur. & ex hoc ipso conspectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus ascenderet, & * omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum est Achitophelum esse apud Abesalomum & cum illo sentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibusque Deum implorabat, ut Abesalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra se ei dando consilia apud ipsum fidem inveniret; cum vir prudens esset, & in dispiciendo quid facto opus sit oculatissimus. Postquam autem in montis jugum pervenerat; urbem respiciebat, & multis cum lachrymis, ac si regno excidisset, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus est vir amicus & fidelis, Chusi nomine. Hunc conspicatus veste lacerata & capite pulvere oppleto, resque mutatas lugentem, solatium ei adhibebat, & obsecrabat ut à mœrore desisteret. postremoque supplex ab ipso petiit, ut ad Abesalomum, simulato ejus partium studio, digressus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli consiliis adverstaretur. nam si secum pergeret tantum prodesse non posse, quantum *proderit* si ad eum concesserit. Atque ita à Davide persuasus, eo relicto Hierosolyma se contulit. eódemque non multo post venit & Abesalomus.

Davides de Abesalomi consiliis solicitus, Deum, ut successu careant, precatur.

Chusi obtestatur, ut Achitopheli consiliis sese opponat. 2 Regum, c. 15.

3. Cæterum Davidi paululum progresso occurrit Sibas Memphibosthi servus, quem ad prædia procuranda miserat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipso donata, agens præ se duos asinos necessariis *ad victum* onustos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipsi suisque opus esset. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis, dicebat, spei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi suffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphibostho concesserat Sibæ largitur. multo enim justius esse agnovit ut hic quam ille istis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exsultabat.

Sibas heri accusati latifundiis potitur. 2 Regum, c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baürin appellatum, supervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumstarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, sanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exsecrandus excederet jubebat: Deoque se gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum suum commiserat. Cum autem omnes ira in ipsum concitarentur, &

Semei maledicit Davidi. 2 Regum, c. 16.

χόνυς, παῦδας [z] Αχιμὰν μὲν Σαδώκυ, Ιωνάθλυ ὃ Αβιαθάρυ. [a] Εθὶ δ' ὁ Γιτθᾶ⊙ συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμεν⊙ [b] τὴν Δαυίδυ βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὐνυς αὐτῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντ⊙ δ' αὐτὸ διὰ τ Ελαιῶν⊙ ὄρυς γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων συν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγωνίλλετ⊙ καὶ ὁ Αχιτόφελ⊙ [c] συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ, ἢ τὰ τότυ φρονῶν. ἐπέτεινε δ' αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκυοδέν· καὶ τ Θεὸν ἐπεπαλεῖτο δεόμεν⊙ ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Αβεσαλώμυ διάνοιαν ἀπὸς τ Αχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ πανουτία συμβουλεύων πίσιν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν [d] φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατ⊙. γλόμεν⊙ δ' ὅτι τῆς κορυφῆς τὸ ὄρυς, ἀπεσκόπη τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσών, ἱκέτευε τῷ Θεῷ. συνήντησε δ' αὐτῷ φίλ⊙ ἀνὴρ καὶ βέβαι⊙ [e] Χυσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατερρηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν σποδῷ τωλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγορῆ καὶ παύσασθαι τ λύπης παρεκάλε· καὶ τέλ⊙ ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς [f] τ Αβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνυ φρονοῦντα, τά τι δυνόρητα τ Διάνοίας αὐτὸ καταυοῆν, καὶ τ Αχιτοφέλυ συμβουλίαις ἀντιπεσάτειν. ὁ γὰρ πολὺν ὠφελήσων [g] αὐτῷ συνερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γλόμενον. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ Δαυίδῃ, καταλιπὼν αὐτὴν, ἦλθεν εἰς Ιερουσάλυμα. ἀφικνεῖτ⊙ δ' εἰς αὐτὰ μετ' ὀλίγυ καὶ Αβεσάλωμ⊙.

γ'. Ολίγον δ' τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ τ Μεμφιβόσθυ δοῦλ⊙ συνέλυτησεν, ὃν προνοησόμενον ἀπεστάλκει τῶν κτήσεων, [h] ἃς δεδώρητο τῷ Ιωνάθυ τ Σαούλυ παιδὸς υἱῷ, μετ' [i] ζεύγυς ὄνων [k] καταπεφορτισμένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτὸς τι καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [l] πιωθανομένῳ δ', τὸ καταλέλοιπε τ Μεμφίβοσθον, ἐν Ιερουσαλύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα Δαβὶ τὴν [m] ὑπάρχουσαν παρουσίαν, εἰς μνήμην ὧν [n] ἠυεργέτησεν αὐτὸς Σαούλ⊙. ὀργανακτήσας δ' [o] ἐπὶ τούτῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾷ χαρίζεται. [p] πολὺ γὰρ δικαιότερον [q] αὐτὸν ἐκείνυ ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς εὐχαρὶς ἦν.

δ'. Δαυίδῃ δ' γλομένῳ [r] Βαυρὴν, τόπον ὄντα καλούμενον, ἐπέρχεται τ Σαούλ συγγενὴς ὄνομα [s] Σεμεῖ, υἱὸς δ' Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [t] ἔβαλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. περιεσείοντο δ' τ φίλων καὶ σκευοφόρων, ἔτι [u] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλ, μιαιφόνον καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. [x] ἐκέλευε δ' καὶ τ γῆς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον [y] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὁμολόγα τ βασιλείας [z] αὐτὸν ἀφελομένῳ, ἃ διὰ παῖδος ἰδίυ τὸν ὑστερ ὧν ἥμαρτεν εἰς [a] ἑαυτὸν δεσπότην δίκην [b] αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἠρεθισμένων

---

z Αχιμὰν] Αχίμαν *Vat.* in *Editis*, *Aliisque* Αχίμαον, hic loci. infra tamen passim Αχιμὰν & Αχιμάς. Vide p. 393. §. 4.

a Εθὶ δ' ὁ Γιτθᾶ⊙] Εθὶς δ' ὁ Γεττθᾶ⊙ *Vat.* in quibusdam *Epiphanii* libris *Ethai Getheus.*

b Τὴν Δαυίδυ βούλησιν·] Τὸν Δ. *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

* *Omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent,*] Al. *omnes pariter ac ipse lachr.*

c Συνὼν τῷ Αβεσαλώμῳ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συν τῷ Αβ. in *cæteris.*

d Φρενήρης] Φρενήρη Euripid. Heraclid. v. 151. SPANH.

e Χυσὶ ὄνομα.] Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χυσὶν *Samb.* Χυσὶς in *reliquis.*

f Τὸν Αβεσάλωμον,] Articulus deest *Vat.*

g Αὐτῷ συνερχόμενον,] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.*

h Ἃς δεδώρητο] Ὧν δεδώρητο solus *Vat.*

i Ζεύγυς ὄνων] Ita *MSS.* ζεύγη in *Editis.*

k Καταπεφορτισμένων] Ita legere jubet *Coccejus* & adstipulatur *Coll. Big.* Vulgati καταπεφορτισμένων. HAV.

l Πιωθανομένῳ δ',] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πιωθανομένων in *Editis.*

m Υπάρχουσαν] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχουσαν.

n Ηυεργέτησεν αὐτὸς] Eo modo *Samb.* & *Vat.* εὐεργέτησεν *Aliis.*

o Επὶ τούτῳ,] Επὶ τούτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.*

p Πολὺ γὰρ δικαιότερον] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκείνυ ταῦτ' ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε *Samb.* π. γ. δικαιότερον αὐτὸν ἐκ. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε in *Editis.*

q Αὐτὸν] Delendum. COCC.

r Βαυρὴν, τόπον] Ita cum *Cod Vat.* Βαυρὲ *Big.* (*Coll. Voss.*) Χώραον *Samb.* Χωραμὸν *Bas.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoran*, & *Choron*, & *Choran.* Sed *Bahurim* habet *P. Comestor* è sacro *volumine.* HUDS. *Gen.* χωραμὸν· *Gelen.* Bachora. SPANH.

s Σεμεῖ,] Sic *Big.* Σεμεῖ μὲ ὄνομα *Samb.* Σεμεῖς μὲ ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεεῖ *Bas.* & *G.* absque μέν.

t Εβαλεν αὐτὸν,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἔβαλλεν in *reliquis.*

u Μᾶλλον βλασφημῶν] Επὶ μᾶλλον ὁ Σεμεεὶ βλασφ. *Big.* ἔτι μ. ὁ Σεμείας βλ. *Samb.* ἔτι μ. ὁ Σεμεΐας ἐλ. *Vat.*

x Εκέλευε δ'] Εκέλευσε *Vat.*

y Εξιέναι·] Sic cum *MSS.* (& *Coccejo*) in *Editis* ἐξεῖναι.

z Αὐτὸν ἀφελομένῳ,] Αὐτῷ αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

a Εαυτὸν δεσπότην] Ita cum *Vat.* εἰς τ αὐτὸ δεσπ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτῷ δεσπ. *Bas.* & *G.*

b Αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ.] Sic *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis.* deest *Big.*

c Τὸν

νων ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Αβεσσαίου, διεκρήσσοντος βλασφημοῦντα [c] τὸν Σεμεεί, Δαυίδης αὐτὸν τῆς ὀργῆς ἔπεσχε. "μὴ "τοῖς παροῦσι κακοῖς ἑτέραν προσεξεργασώμεθα, φησί, "καινοπρεπῆ ἀφορμήν. ἐγὼ γὰρ δὴ καὶ προσλυσσῶντος μοι "τούτου κυνὸς αἰδῶς τις ἢ φροντὶς [d] ὑπερέχει. τῷ Θεῷ "γὰρ εἶκω, δι' οὗ ἔτυχεν ἐφ' ἡμᾶς ἀπονοίας. θαυμαστὸν δὲ "οὐδὲν ὑπὸ τούτου με πάσχειν, ὅπου γε καὶ παιδὸς "ἀσεβοῦς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἴσως τις ἴσως οἰκτος ἡμῖν "ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τοῦ ἐχθρῶν τούτου θελήματος". [e] ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, ὁ Φροντίζων δὲ Σεμεεὶ πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους διατεχονῶς [f] πολλὰ κακηγοροῦντος. [g] διαβαινόμενος δὲ ὅτι τὸν Ιορδάνην, ἀνελαμβανε τοὺς ἰδίους ἐντεῦθα κεκοπωμένους.

ε'. Αβεσαλὼμος δὲ καὶ Αχιτοφελ ὁ συμβούλου παραγενόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [h] καὶ Δαυίδου φίλος ἦκε πρὸς αὐτούς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εὐτύχει τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα [i] καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον. φήσαντος δὲ ἐκείνου πρὸς αὐτόν· "τί "δήποτε, φίλος [k] ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ πατρὸς αὑτοῦ γε- "γνημένος, [l] καὶ πρὸς ἅπαντα πιστὸς εἶναι δόξας, ὁ "σὸν αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [m] με- "τεβαίνει πρὸς αὐτόν"; δεξιῶς ἀποκρίνεται καὶ σω- φρόνως. εἶπε γὰρ, "ἔπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ "παντὶ πλήθει. τούτων οὖν μὴ σὲ, δέσποτα, γεγνη- "μένων, εἰκότως ἔπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἐλα- "βες παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοι γε πίστιν καὶ εὔ- "νοιαν ἐνδείξομαι, πιστεύομενος εἶναι φίλος, ἣν οἶ- "σθά με τῷ πατρί σου παρεσχημένον. αἰσχυνακλεῖν δ' οὐ- "δὲν [n] προσῆκε τοῖς παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ "βασιλεία μετεβέβηκε· μεμένηκε δ' ὅπου τοῦ αὐτῆς, υἱοῦ "παραλαβόντος". ταῦτα λέγων, ἔπεισεν· ὕποπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Αχιτόφελον, συνεβου- λεύετο αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ παρήνεσε, τὰς τοῦ πα- τρὸς αὐτοῦ παλλακὰς εἰσελθεῖν. [o] ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι "τὸν λαὸν, ἔλεγε, πιστευσάσας ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς "αὐτόν ἐστι, καὶ μὴ πολλῆς [p] συρρατεύσεσθαι προθυμίας "ὅπου τὸν πατέρα· μεχρὶ γὰρ δεῦρο φανερὰν ἔχθραν ἀ- "ναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας ὑμᾶς ὁμονοή- "σειν". πεισθεὶς δὴ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ πῆξαι τοὺς οἰκέτας ὅπου τοῦ βασιλείου, τοῦ πληθυος ὁρῶν- τος· καὶ παρελθὼν, συνέρχεται ταῖς τοῦ πατρὸς παλ- λακαῖς. τοῦτο δὲ ἐγίνετο κατὰ τὴν Ναθάνου προφητείαν, ἣν τῷ Δαυίδῃ σημαίνων τὸν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένου ὅτι- ῆσειν προεφήτευσε.

ς'. Ποιήσας δὲ Αβεσάλωμος τὰ προσταχθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Αχιτοφέλ, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [q] μυρίους δὲ αὐ- τὸν ὀπλίτας αἰτήσαντος ἐκεῖνος, καὶ τὸν πατέρα κλεί- σειν αὐτοῦ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [r] ἀνάξειν ὑποσχο- μένου, καὶ [s] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φή-

præcipue Abeſſæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides iraſcentis impetum cohibebat. "Abſit, inquit, ut malis præſentibus novi alicu- "jus motûs occaſionem adjiciamus. nulla enim "reverentia aut cura ducor canis hujus rabie in "me invadentis: ſed cedo Deo, per quem in nos in- "ſanus factus eſt. Nihil vero miri quod hæc ab "eo patiar, quando filium etiam impium exper- "tus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis miſericor- "diam adhibebit, & hoſtes nobis ipſius ex volun- "tate ſuccumbent". Viam itaque pergebat, ni- hil morans Semei, per alterum montis latus diſ- currentem & fortiter conviciantem. Cum autem veniſſet ad Jordanem, tum ſuos *itinere* defatigatos reficiebat.

5. At ubi Abeſalomus cum Achitophelo conſi- liario, omni *Iſraëlitarum* populo comitante, Hie- roſolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis ami- cus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precaba- tur ipſi imperium perpetuum & in omne ævum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: "curnam, cum inter præcipuos patris ipſius ami- "cos fuerit, & in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, "non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum "tranſierit"? Scite prudenterque reſpondet. nam dicebat, "illum ſequi oportere Deum & populum "univerſum. Hos itaque cum tibi, domine, adeſ- "ſe viderim, ego quoque merito ſequor. à Deo "enim regnum accepiſti. Et quidem eandem fi- "dem & benevolentiam *tibi* oſtendam, in amicis "habitus, quam noſti me patri tuo præſtitiſſe. "Ægre autem ferre rerum præſentem ſtatum haud "convenit. nam in aliam regnum non tranſiit fa- "miliam, ſed in eadem manſit, filio *patri* ſucce- "dente". His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, ut cum patris pellicibus congrederetur. ex "hoc enim populum ſciturum creditumque, di- "cebat, fieri non poſſe ut unquam cum eo in gra- "tiam redeas; atque adeo multa cum alacritate "contra patrem ſimul militaturum: nam hactenus "veritos eſſe apertas ſuſcipere inimicitias, conven- "turum inter vos exſpectantes". Huic autem conſilio obſequutus juſſit famulis, ut * ſuper *domo* regia ſibi tabernaculum tenderent, † inſpectante populo: eóque ingreſſus cum pellicibus patris con- cubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum va- ticinatus eſt Nathanas, cum prædiceret fore ut fi- lius ipſum adoriretur.

Abeſalomum adit Chuſi. 2 *Regum*, c. 16.

Achitophelus ſuadet Abeſalomo ut patris concubinas primat. 2 *Regum*, c. 16.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quæ ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, ut de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſ- ſet, & patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, & qui ſecum proficiſcerentur ſalvos reducturum, & tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque di-

IX. *Achitopheli conſilium de opprimendo Davide.* 2 *Regum*, c. 17.

[c] Τὸν Σιμεὶ,] Τὸν inſertum dedi ex *MSS.* qui paſſim hic Σιμεῖ & inferius Σιμεῖ vel Σομεῖ habent.

[d] Υπέχει.] Επεχει] ſolus *Vat.*

[e] Ηνυεν ουν την οδον,] ιτα *Big. Samb.* & *Vat.* ἴων δ' ὃν in *Editis.*

[f] Πολλὰ κακηγορῶντος.] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Παραμβαίνομενος] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interp.* διαβαινόμενος *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Καὶ Δαυὶδου φίλος] Ita *MSS.* καὶ Δαυίδου φίλος ἦκε in *Editis.* καὶ Δαυίδου φίλος ὁ Χουσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legiſſe videtur πρὸς αὐτόν· καὶ προσκυνήσας Αβεσάλωμον σὺν.

[i] Καὶ πάντα διαμεῖναι χρόνον.] Sequutus ſum *Vat.* καὶ τὰ ἅπαντα διαμεῖναι χρόνου *Samb.* καὶ τὰ ἅπαντα μένειν χρόνου *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) καὶ αὐτὸν παρέναι πάντα χρόνον *Baſ.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabat regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.*

[k] Εν τοῖς μάλιστα] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς τοῦ μάλ. τ. π. ἀ. γεγενημένος, πρὸς ἅπ.

[l] Καὶ πρὸς ἅπαντα] Ex *MSS.* inſertum eſt καὶ.

[m] Μεταβαίνη] Μεταβαίνει *Big.* μεταβαίη *Samb. Busb.* & *Hen.*

[n] Προσῆκε τοῖς παροῦσιν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσήκειν *Baſ.* & *G.*

[o] Εκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum ſciturum creditumque dicebat.* ἐκ τούτου γὰρ ἔλεγε τὸν λαὸν εἴσεσθαι πιστεύσαντα *Vat.* ἐκ τούτου παρέσεσθαι τὸν λαὸν ἔλεγε πίς. *Baſ.* & *G.*

[p] Συρρατεύσεσθαι] Συρρατεύσασθαι *Big.* & *Samb.*

* *Super* domo *regia ſibi tabernaculum tenderent,*] *In ſolario* regio vertit, *Epiphan.* Perperam *in regia* reddit *Gelen.* ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII.

† *Inſpectante populo:*] *Et vidente populo accedens ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt*, reddit *Epiphan.* ac ſi legiſſet, καὶ ἐν πλήθει ὁρῶντος παρελθὼν σ. Juxta S. Literas, *ad patris ſui concubinas in conſpectu omnium Iſraëlitarum ingreſſus eſt.*

[q] Μυρίους δὲ αὐτὸν] Δυώδεκα χιλιάδας in S. *Literis.*

[r] Ανάξειν ὑποσχομένου,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνίξειν *Vat.* ἀναχὼν in *Editis.*

[s] Βεβαίαν τότε] Ita cum *Vat.* & *Samb.* ut ſupra, p. 387. §. 1. in *Editis* βεβαίων.

dixiſſet, Davide è vivis ſublato; hac ſententia delectatus Chuſi accerſit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quæſivit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi hæc fierent quæ ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis adîturum eſſe Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret ſententiam. "Non enim "ignoras, ajebat, ô rex, virtutem patris tui & eo- "rum qui eum nunc comitantur; quod & multa "bella geſſerit, & ſemper hoſtium victor evaſerit. "Nunc autem veriſimile eſt ipſum in caſtris ver- "ſari (quippe ſolertiſſimum in ſtratagematis exco- "gitandis, doliſque hoſtium in aggreſſione præ- "ſentiendis) ſed nocte ſuis relictis, aut in valle ali- "qua deliteſcet, aut ad rupem aliquam in inſidiis "erit. Cum autem noſtri manus conſerent, ſui "quidem paulatim pedem referent, mox vero au- "dentiores facti, quaſi illis in propinquo fuerit "rex, ſeſe *nobis* opponent: & dum pugna res ge- "ritur, pater ex improviſo conſpectus, illis qui- "dem animos ad pericula *ſubeunda* adjiciet, tuis "vero metum & conſternationem afferet. Expen- "de igitur meum quoque conſilium, & ſi hæc o- "ptima eſſe agnoveris, Achitopheli quidem ſen- "tentiam rejice; nunciis vero in omnem Hebræo- "rum regionem miſſis, impera illis ut expeditio- "nem contra patrem tuum ſuſcipiant. Deinde aſ- "ſumptis copiis, tui ductu & auſpiciis geratur "bellum, neque alterius fidei committatur. nihil "enim minus exſpectandum quam ut illum facile "ſuperaturus ſis, modo in aperto campo aſſequa- "ris paucis munitum, cum multas militum myria- "das habueris, qui maxime expetunt ſuum in te "ſtudium oſtendere & alacritatem. Quod ſi pa- "ter *intra* mœnia ad obſidionem *tolerandam* ſe con- "cluſerit, machinis & cuniculorum foſſionibus ur- "bem iſtam expugnabimus". Hæc cum dixiſſet, majori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam hujus *conſilio* illius ſententiam prætulit Abeſalomus. Verum hoc ipſum effecit Deus, ut Chuſi conſilium illi res ſecum reputanti melius videretur.

Ei contradicit Chuſi. 2 Regum, c. 17.

Achitopheli conſilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

7. At *Chuſi* cum ad Sadocum & Abiatharum pontifices properaſſet, atque Achitopheli ſententiam necnon & ſuam eis expoſuiſſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere quæ ipſe ſuaſerat, juſſit ut mitterent qui Davidi indicatum irent, atque iſta consilia palam facerent, adhortarenturque *eum* ut ſine mora Jordanem trajiceret: ne forte filius mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, &, priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem de induſtria curaverant ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi ad Davidem quid *inca* ageretur. Fideli igitur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quæ Abeſalomo decreta eſſent, præceperunt, ut de iſtis Davidem propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione rem diſtulerunt, ſed, patris mandatis acceptis, ſeſe pios fidoſque miniſtros oſtendebant: &, cum in obſequio præſtando celeritatem adhibere & velocitatem optimum eſſe exiſtimarint, Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum duobus ſtadiis urbe abeſſent, equites aliquot forte

Chuſi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Regum, c. 17.

συστ⟩, Δαυίδ μηκέτι ζῶντος, ἀρεθεὶς [t] τῇ γνώμῃ μεταπαλεῖται τὸν Χουσὶ, τὸν Δαυίδ [v] φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνο⟩ ἐκάλει· καὶ τῷ Αχιτοφέλ γνώμῃ αὐτῷ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ ὡς αὐτῆς ἐπιψηφίσετο. ὁ δὲ [x] σωιδὼν, ὅτι, γνομένων ὧν Αχιτοφέλ⟩ συνεβούλευσε, κινδυνεύσῃ Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν, ἑαυτὸν ἐπέδωκε γνώμῃ εἰσφέρειν. "ἃ γὰρ ἀ- "γνοεῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῷ τε πατρὸς καὶ τῷ "τῶν σὺν αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλὰς πε- "πολέμηκε, καὶ πάντοτε [y] κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλ- "λακται. νῦν δὲ εἰκὸς αὐτὸν ἐπὶ στρατοπέδου μένειν· στρα- "τηγὸν γὰρ [z] ἱκανώτατο⟩, καὶ [a] προσιδεῖν ἀπάτῃσι "[b] ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλλὰ κατὰ τῶν ἑσπέραν ἀ- "πολιπὼν τὰς ἰδίας, [c] ἢ εἴς τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν "ἀποκρύψῃ, ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ λοχήσῃ. συμβαλόν- "των δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνῳ πρὸς μικρὸν ὑπα- "χωρήσουσι, [d] θαρρήσαντες δ' ὡς τῷ βασιλέως αὐτῆς "ἐγγὺς ὄντ⟩ ἀντιςήσονται· καὶ μεταξὺ τούτων μαχο- "μένων ὁ πατὴρ ἐπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν δύσυ- "χιαν πρὸς τὸν κινδύνους παρασκευάσῃ, τοὺς δὲ σοὺς "καταπλήξει. πρόσθε δὴ τοίνυν καὶ τῷ ἐμῷ "συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ ταῦτ' ἐπιγνοὺς ἄρισα, "τῷ μὲν Αχιτοφέλ γνώμῳ πρόσθου· πέμψας "δ' [e] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Εβραίων, προάγγει- "λον αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν. καὶ "προσλαβὼν [f] αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμου γί- "νου στρατηγὸς, καὶ μὴ πιστευσῃς τοῦτον ἑτέρῳ. νικᾶ- "σειν γὰρ προσδόκα ῥᾳδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανε- "ρῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς "ἔχων μυριάδας βουλομένων τὴν σὴν σπουδὴν "[g] ἐπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ' ὁ πατὴρ αὐ- "τὸν εἰς πολιορκίαν προεκλείσῃ, μηχανήμασι καὶ ὀ- "ρύγμασιν [h] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνου τὴν "πόλιν". ταῦτ' εἰπὼν ἠνδοκίμησε μᾶλλον Αχιτοφέ- λους· τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου προεκρίθη παρ' Αβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου ἀφανοίᾳ τὴν τοῦ Χουσὶ [i] συμβουλίαν συνήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Σαδώκην καὶ Αβιάθαρον, τῷ τε Αχιτοφέλ γνώμῳ ἐξεπὼν αὐτοῖς καὶ τῷ ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δεδοκται [k] τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρανενοημένα πράττειν, ἐκέλευσε μηνύειν [l] πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ [m] συμβεβουλευμένα, καὶ παραπαρακελεύσασθαι ταχέως διαβῆναι τὸν Ιορδάνην, μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ διώκειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξε- πίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένους εἶχον, ὅ- πως διαπεμψάμενοι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πραττόμενα. πέμ- ψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτοὺς, φέρουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Αβεσαλώμου, παρεσκεύασαν μετὰ ἀσφαλοῦς τοῦτο Δαυίδῃ σημῆναι. οἱ δὲ ὑδρεύειν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθεντο, λαβόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, βιοτεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γε- νόμενοι Δαίμονοι· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ ταχὺ καὶ τὸ ὀξύτητα κρίναντες ἄριστον εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γνομένους δ' αὐτοὺς δύο σταδίων τῆς πόλεως δύο [n] θεῶν-

[t] Τῇ γνώμῃ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῷ γνώμῳ in *Editis.*
[v] Φίλον·] Ita in *MSS.* Suſpicor *Epiphanium* legiſſe ἀρχαῖον φίλον. quod ſane mallem quam ἀρχιφίλον *Editorum.*
[x] Σωιδὼν,] Σωιδὼν δ' ὅτι *Big.* & *Samb.* καὶ σωιδὼν ὅτι *Vat.*
[y] Κρατῶν τῶν πολεμίων] Τῶν ἐχθρῶν κρατῶν *Vat.*
[z] Ικανώτατο⟩,] Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ικανώτατον in *Editis.*
[a] Προσιδεῖν ἀπάτῃσι] Περιδεῖν *Big.* & *Samb.*
[b] Επιερχομένων πολεμίων·] Υπερχομένων *Vat.*
[c] Η εἴς τινα] Illud ἢ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* deerat in *Editis.*
[d] Θαρρήσαντες] Θαρσήσαντες *Big. Samb.* & *Vat.*
[e] Εἰς πᾶσαν τὴν χώραν] Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.*
[f] Αὐτὸς τὴν δύναμιν,] Illud αὐτὸς inſertum dedi ex *MSS.*
[g] Επιδείξασθαι] Ενδείξασθαι *Vat.*
[h] Υπονόμοις καθαιρήσομεν] Καὶ ὑπονόμοις *Vat.*
[i] Συμβουλίαν συνήσας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴν ἴσχυσε in *Editis.*
[k] Τὰ ὑπ' αὐτοῦ παρανενοημένα] Sic *MSS.* in *Editis* ταῦτ' ὑπ' αὐτοῦ.
[l] Πέμψαντας Δαυίδῃ] Iterum ex *MSS.* (ſuffragante *Coccejo*) πέμψας in *Editis.*
[m] Συμβεβουλευμένα,] Eo modo *MSS.* (& *Coccejus*) συμβε- βουλευμένα *Baſ.* & *G.* in quibus mox πρὸς διαβαλεῖσθαι, contra quam in *MSS.*

[n] θεῶν-

[n] θεῶνται τινες ἱππεῖς, καὶ ἀπαγγείλωσι πρὸς τὸν Ἀβεσαλωμον. ὁ δ' ὠργὺς ἔπεμψε τοὺς συλληψομένους. νοήσαντες ἢ τοῦτο οἱ τῶν ἀρχιερέων παῖδες ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, [o] καταφυγὴν εἰς κώμην τινὰ τῶν [p] Ἱεροσολυμων οὐκ ἀπώκλεισεν ἑαυτοὺς ἔδωκαν. [q] Βαχυρεὶς δὲ ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ φυλαχεῖν αὐτοῖς τὸ ἀσφαλὲς. ἡ δὲ καθημένους τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ πλάκας ἀνωθεν ἐπιβαλοῦσα, ὡς ἦκον οἱ διώκοντες αὐτοὺς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν [r] μὲν οὐκ ἐφησεν, [s] μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν. εἰ μέντοιγε σπουδαίως διώξαιεν, καταλήψεσθαι πεῦλεγεν. ὡς δ' ὅτι ταχὺ διώξαντες οὐ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν [t] εἰς τοὐπίσω. θεασαμένη δὲ αὐτοὺς ἀναζεύξαντας ἡ γυνὴ, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι, ἀνιμήσασα τὸν πεφραγμένον ὀδὸν ἀνέῳξεν παρεκελεύσατο. καὶ, πολλῇ σπουδῇ καὶ χείρα χρησάμενοι περὶ τὴν ὁδοιπορίαν, ἦκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ' Ἀβεσαλώμου βεβουλευμενα. ὁ δὲ Δαβὴνας [u] τὸν Ἰορδάνην τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ πεποίηκεν, ἤδη νυκτὸς ὄσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτόν.

η'. Ἀχιτόφελος δὲ, τὴν γνώμης αὐτοῦ παραδοκιμηθείσης, ἐπιβὰς ὑποζυγίου κτήνους ἐξώρμησεν εἰς [v] Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Ἀβεσαλώμῳ πρὸς αὐτοὺς διεξῆλθε, καὶ ὡς ὁ πιθεὶς φανερός ἐστιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην μὲν γὰρ κρατήσειν [x] μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι καὶ [y] ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ προσέχειν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυίδῃ, [z] καθ' ἃ πάντα συνεπράξατο Ἀβεσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸ [a] μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνήρτησεν [b] αὐτὸν. καὶ τὸν μὲν Ἀχιτόφελον, τοιούτῳ θανάτῳ δικαίῳ [c] αὐτῷ χρώμενον, [d] καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἐκήδευσαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυίδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προεφθάκαμεν, [e] εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν παρεγένετο. δεχονται δ' αὐτὸν [f] ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε [g] αἰδῶ τοῦ [h] τότε φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τοῦ προτέρας [i] εὐπραγίας. ἦσαν δὲ ὅτοι Βερζελαῖος ὁ [k] Γαλαδίτης, [l] καὶ Σιφὰρ ὁ τοῦ Ἀμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχιρος ὁ τῆς Γαλαδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν κτῆσιν καὶ τοῖς ἐκείνου τοῦ στρατεύματος ὑπηρέταις παρέσχον, ὡς μήτε κλίνας ὑπολιπεῖν ἐσταμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ ζωμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τοῦ εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ τροφὴν χρησίμων ὑπεῖναι λιμὴν παρεῖναι.

conspiciunt, atque indicant Abesalomo. isque statim ad capiendum eos misit. At cum hoc animadvertissent pontificis filii, via divertentes illico in vicum quendam non longe ab Hierosolymis se contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogaverunt, ut latebras daret ipsisque securitatem præstaret. Illa vero cum juvenes in puteum fune demisissent, lanamque coactam ori ejus obduxisset, ut ad eam venerunt qui illos persequerentur, & ex ea quæsiverunt num eos vidisset, sibi quidem conspectos esse non negavit, paululum enim secum moratos denuo discessisse. fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, si modo è vestigio subsequerentur. At postquam longe illos insequuti non deprehenderunt, retrorsum se receperunt. Mulier autem, cum eos revertisse vidisset, & non amplius juvenibus metuendum esse ab illis ne caperentur, per funem rursum extractos iter propositum conficere jussit. promptequeviam ire festinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abesalomus. Ille vero suis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent, etiamsi nox esset, ac ob eam nihil cunctarentur.

Pontificum filii in puteo absconditi. 2 *Regum*, c. 17.

Ad Davidem salvi perveniunt pontificum filii. 2 *Regum*, c. 17.

Davides Jordanem trajecit. 2 *Regum*, c. 17.

8. At Achitophelus, cum suo non obtemperatum esset consilio, conscenso jumento Gelmonem in patriam suam contendit: suisque omnibus convocatis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum restitutum iri. Præstat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abesalomo, sese dare ad supplicium. Cum hæc dixisset & in intimam domum digressus esset, semetipsum suspendit. Et quidem Achitophelum, qui suopte judicio hujusmodi morti se addixerat, cognati ejus laqueo demptum sepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus superato, Castra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitissimam. omnesque regionis *istius* optimates eum libentissime excipiunt, tam quod eos puduerit præsentis ipsius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem isti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipsi suisque ad vitam necessaria largiter suppeditabant, ut nec lectos stratos eis deesse paterentur, nec panem ac vinum, sed & magnam * pecudum abundantiam ministrarent, rerumque ad lassatorum quietem pariter ac victum utilium copiam assiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem sibi consciscit. 2 *Regum*, c. 17.

---

[n] Θεῶνται τινες ἱππεῖς,] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb. Busb.* & & *Hen.* Θεῶνται) in *Vat. Baſ.* & *G.*

[o] Καταφυγὴν] Καταφύλακα ſolus *Vat.*

[p] Ἱεροσολύμων] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.*

[q] Βαχυρεὶς δὲ ὄνομα] Ita *Epiphanius* aut Βοχυρεὺς. Βαχυρεὺς *Vat.* Βοχυρεὶς in *Editis*, *Aliisque.* Vide ſupra p. 388. §. 3.

[r] Μὲν οὐκ ἔφησεν,] Voculam μὲ inſerui, auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[s] Μείναντας γὰρ] Sic cum *MSS.* πίνοντας γὰρ παρ' αὐτῇ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicens apud ſe eos ſumpiſſe potum & continuo diſceſſiſſe.* ἀπιόντας in *Editis.* HUDS. *Gen.* ἀπιόντας· *Gelenius* & *Rufinus* legerunt hic πίνοντας· SPANH.

[t] Εἰς τοὐπίσω.] Iterum cum *MSS.* ἀνέστρεψεν ὀπίσω in *Editis.*

[u] Γελμῶνα τὴν πατρίδα·] Γελμὼν Γαλὰν *Big.* (& *Coll. Voſſ.*) Γελμὼν Γαλὶν *Samb.* Γάλαν *Vat.* in *Epiphanii* libris varie, *Galmon*, & *Galmeeb.* Videſis p. 387. §. 2.

[x] Μέλλειν ἔλεγε,] Μέλλειν non agnoſcit *Vat.*

[y] Ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν] Ita cum *Big.* & *Samb.* ζῆν in *reliquis.* HUDS. *Gen.* ζῆν αὐτὸν· vel ἑαυτὸν· SPANH.

[z] Καθ' ἃ πάντα] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὃς κακῶλω πάντα &c.

[a] Μυχαίτατον] Ita Αλωτ· lib. v. c. 10. §. 2. μύκατα γύαλα Euripid. Helen. v. 190. SPANH.

[b] Αὐτὸν] Sic *Samb.* ἑαυτὸν *Busb.* & *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

[c] Αὐτῷ χρώμενον,] Eo modo *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ *Big.* αὐτὸν *Baſ.* & *G.*

[d] Καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης,] Καθελόντες αὐτὸν ἐκ τῆς *Vat.*

[e] Εἰς Παρεμβολὰς] Εἰς Μαναὶμ LXXII. id eſt *Duplicia caſtra.* Vide ſupra p. 381. §. 1. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 2. v. 8. HUDS. *Rufinus* vertit: in caſtra optima & munitiſſimam Civitatem. Confer. inf. c. 15. §. 1. SPANH.

[f] Ἀσμενέστατα πάντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀθρόοι ἐστάτα in *Editis.*

[g] Αἰδῶ τοῦ] *Al.* αἰδῶ.

[h] Τότε φυγῆς,] Πρώτης φυγῆς *Big. Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* diſſentiente ab iis *Epiphanio*, qui vertit, & *fugam illius temporis reverentes.*

[i] Εὐπραγίας.] Sic *MSS.* ὑπαρξίας in *Editis.*

[k] Γαλαδίτης,] *Al.* Γαλααδίτης & mox Γαλαααδίτιδος.

[l] Καὶ Σιφὰρ] Καὶ Εὐσεβὴν ὁ τοῦ Αμ. *Vat.* ex verſione τοῦ ὁ. in *Epiphanii* libris varie, *Sipha*, & *Sypha*, & *Syphas*; dein, & *Amanthias* ſeu *Amandias* pro *Ammanitidos.*

CAP. X.

Quomodo Abeſalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus eſt.

Abeſalomus patrem perſequitur. *2 Regum, c. 17.*

ATque illis quidem ita ſe res habebant. At Abeſalomus, magno in *Davidem* patrem *ſuum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, conſtitit non longe à Caſtris in Galaditarum regione; Ameſſa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præpoſito. nam patre quidem Jetharſa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruïa mater Joabi ſorores erant Davidis. At cum

Davides ſuos ad prelium emittit. *2 Regum, c. 18.*

Davides, copiis ſuis recenſitis, quatuor mille virorum inveniſſet, decrevit non exſpectare dum Abeſalomus illum adoriretur: ſed tribunis & centurionibus * ſuper eos conſtitutis, diviſoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abeſſæo, tertiam autem tradidit Ethi, ſuo quidem familiari & amico, è Gittenſium vero urbe oriundo. Ipſum autem, cum exercitu profecturum, diſſuaſerunt amici: idque ſapientiſſimo conſilio. nam ſi "cum illo vin-"cerentur, omni de ſpe bona dejectos iri, dice-"bant: quod ſi una parte exercitus victi, cum re-"liqua ad ipſum ſe recipiant, fore ut in melius "vires redintegret. quin & veriſimile eſt hoſtes "ſuſpicaturos, alium exercitum ipſi adeſſe". Cum hoc ei gratum eſſet conſilium, ipſe quidem apud Caſtra manere conſtituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut ſe fortes & fideles ejuſque memores præſtarent, ſi vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obſecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abeſalomo, ne illo mortuo aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Abeſalomi exercitus fuſus fugatuſque. *2 Regum, c. 18.*

2. Cum vero Joabus contra hoſtes aciem explicuiſſet in Magno campo, à tergo ſylva cincto, Abeſalomus ex adverſo ſuos eduxit: & congreſſi utrinque rem præclare geſſerunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amiſſum imperium recuperet, nulli non periculo ſemet objicientibus, ſummamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abeſalomus occupatum amittat, & patri ſupplicium ſolvat auſis *facinoroſis* debitum. Inſuper his quidem, cum plures eſſent, ne à paucis illis ſuperentur, qui cum Joabo erant ejuſque ducibus, (nam & hoc ipſum illis in maximum ceſſurum eſſe opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, ſumma contentione pugnatum eſt. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præſta-

ΚΕΦ. ί.

Οπως Αβεσάλωμος ήτιμημένος ὑπὸ τριχῶν ἐν δένδρῳ κατεχέθη καὶ ἀνῃρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Αβεσάλωμος δ', ἀθροίσας μεγάλην στρατιὰν τ Εβραίων [m] ἐπὶ τ πατέρα, καὶ διαβὰς τ Ιορδάνην ποταμὸν, ἀπὸ πόρρω κατίζοντι τ Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδιτῶν χώρᾳ· καταστήσας στρατηγὸν πάσης τ δυνάμεως [n] Αμεσσὰν εἰς τὸν Ιωάβου τάξιν καὶ συγγνώσης αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν [o] Ιεθάρου, μητρὸς δὲ Αβιγάμης· αὕτη δὲ ἦν Σαρυία [p] ἡ Ιωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δὲ ἐξηριθμήσατο τοὺς σὺν αὐτῷ Δαυίδης [q] ὡσεὶ τετρακισχιλίους ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [r] πρὸ' ἐπ' αὐτὸν ὁ Αβεσάλωμος ἐλθὼν. προσθεὶς δὲ τοῖς ὅσοι χιλιάρχοις [s] καὶ ἑκατοντάρχοις, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὸν στρατιὰν, τὸ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ιωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Αβεσσαίῳ, τὸν δὲ τρίτον μοῖραν [t] ἐπεχείρησεν [v] Εθὶ, σωνήθη μὲν ὄντι Φίλῳ, ὁπὸ δὲ Γιττῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ Φίλοι· γνώμην καταλόγους σοφωτά-"την· νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα "χρῆναι, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἐνὶ μέρει τ δυνάμεως "τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα προσδοκᾶ-"σθαι αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσαι δὲ τὰς πολεμίους εἰκὸς ἐστὶν "ἄλλο μετ' αὐτοῦ στράτευμα εἶναι". ἡσθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν [x] αὐτὸς ἐν Μ [y] Παρεμβολαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς ὑπὲρ τ πολέμου παρεκάλει προθυμίαν ἐναποδείξασθαι πίστιν ἐπὶ μνήμῃ, [z] εἴ τινος τ μετρίως ἐχόντων παρ' αὐτοῦ ἔτυχον· φείσασθαι δὲ καὶ παιδὸς Αβεσαλώμου κρατήσαντας ἀντιβόλῳ, μὴ κακὸν αὐτὸν ἐρασθέντά τι πολυτήσαντος αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τὸν στρατιάν.

β'. Ιωάβος δὲ διατάξαντος τὸν δυνάμιν ἀνωκρὺ τ πολεμίων [a] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπισθεν πεφυτευμένῳ [b] δρυμὸν, ἀντεξάγει τὸν στρατιὰν καὶ Αβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλμης παρ' ἀμφοτέρων [c] ἐπιδείκνυται· τ μὲν, ὑπὲρ τ τὸν βασιλείαν ἀποκαθεῖν Δαυίδῃ προκινδυνεύοντων καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ ταύτην Αβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῶ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ' ὧν ἐτόλμησεν, ἀδέον ἀκουσῶν, ὅτε ποιεῖν ὅτε πάσχειν. ἔπι δὲ, τ [d] μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τ σὺν Ιωάβῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχρὸν γὰρ [e] αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστῳ· τ δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵνα τ τοσούτων μυριάδων [f] κρατήσωσιν φιλοτιμουμένων ἐρᾶν ἐφίεσθαι καρτερεῖν καὶ νικῶσιν οἱ Δαυίδου, ῥώμην τε πεῤῥώσαντες καὶ τῇ τ πλε-

m Επὶ τ πατέρα,] In *MSS.* ἦγεν ἐπὶ τ π. Sed vocem ἦγεν non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt.

n Αμεσσὰν] Ἀβισσὰν in *quibuſdam libris*, perperam. Αμασὰν juxta *Epiphanium.*

o Ιεθέρου] Ιεθέρου *Vat.* ex LXXII. Γεθοὺρ aut Ιεθοὺρ legiſſe videtur *Epiphan.*

p Η Ιωάβου μήτης] Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum*, & *maclationum.*

q Περὶ τετρακισχιλίους] Ita etiam *Zonaras* ex *Joſepho.* nihil de militum numero in *S. Literis.*

r Πόρ' ἐπ' αὐτὸν] Ita reſcripſi pro vulgato πορ' ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exſpectare quando ſuper eum Abeſalomus veniret.* μὴ ποτε παρ' αὐτὸν *Vat.* Uſitatius vero ἕως ποτε vel ἕως ἂν. HUDS. Lege ἕως ὅτε vel πόρ' ut paullo inferius. COCC.

* *Super eos conſtitutis*,] Al. *quibuſdam* novis adjectis.

s Καὶ ἑκατοντάρχους,] Illa καὶ ἑκατοντάρχους, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS* & *Vet. Interpr.*

t Επεχείρησεν] Lege ἐπιχείρησεν. COCC.

v Εθὶ, σωνήθη] Cum ſupra Εθὶς (p. 388. in princip.) & in *Cod. Vat.* Εθη habeamus, Εθὶ placuit reſcribere. Εθαίῳ *Samb.* & *Baſ.* Εθωίῳ in *cæteris.* in *Epiphanii* libris, *Etheo Eſteo*, & *Eſtheo.*

x Αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς] Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat. Baſ.* & *G.*

y Παρεμβολαῖς] Conf. ſup. c. 9. §. 8. SPANH.

z Εἴ τινος τ μετρίως ἐχόντων] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μετρίως ἔχοντος. Forſan εἴ τινος μετρίων ἐχόντες. nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Geleſium.*

a Εν τῷ πεδίῳ] Εν πεδίῳ μεγάλῳ ſolus *Vat.*

b Δρυμὸν,] Δρυμὸν νυκτὸς ἔθηρον μυλαῖς Euripid. Rheſ. v. 289. Infra Αλσῶν· lib. VII. c. 6. §. 5. Ιαρδῶν δρυμὸν· *Jardem ſaltum.* SPANH.

c Επιδείκνυται·] Επεδείκνυτο in *MSS.*

d Μὲν πλειόνων] Illud τῶν inſerui ex *MSS.*

e Αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστῳ·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς τοῦτο *Baſ.* αὐτοὺς τοιοῦτοις *Gen.* Illa αἰσχρὸν γὰρ αὐτοῖς τοῦτο εἶναι μεγίστῳ non agnoſcit *Epiphan.*

f Κρατήσωσιν] Ita locum ſupplevi ex tribus *MSS.* (& *Coll. Big.* & *Voſſ.*) quem mutilum eſſe deprehenderat *Schotanus*, p. 726. ante erat in *Editis.* τ δ' Δαυίδου στρατιωτῶν ἵ. τ. τ. μ. κρατήσωσιν. οἱ Δαυίδου γνώμῃ τε πεῤῥώσαντες &c. nec multum juvat *Epiphanii* verſio, *inſuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo ſubjugaretur. Inter hæc vicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum* &c.

πολ-

λεμικῶν ἐπιστήμη. φεύγοντας ἢ διὰ δρυμῶν, καὶ φαραγγῶν ἐπιόντες, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, [g] πολλοὺς ἢ ἀνήρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δυσμενεῖς ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τοῦ Δαυὶδ πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ἦν τῷ τε κάλλει καὶ τῷ μεγέθει ἐγκείμενος. δείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τοῦ ἡμιόνου τῆς βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μὴ ῥύμης, καὶ ἦν τῷ τε κάλλει καὶ τῇ κινήσεως κεφαλὴν ὤν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκπεπαμένῳ, ἀφαδόζως [h] ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ἦν ὀξύτητι ὡς ἐπικείμενον τὸ δεσπότου ἔτι φέρον ἐχώρει σφοδρότερον· ὁ δὲ ἐκ τῶν κλάδων [i] αἰωρούμενος ἐκκρεμὴς τοῖς πολεμίοις· [k] τούτων τις ἰδὼν τῶν Δαυὶδ στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ [l] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι καὶ στρατηγὸν φήσαντος εἰ βαλὼν [m] ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον, καὶ εἰ [n] χιλίους, εἶπεν, [o] ἐμέλλες μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέγνωκα μὴ τὸν δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [p] φείσασθαι δεηθέντος. ὁ δέ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι πᾶν κρεμάμενον ἴδοι τὸν Ἀβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ἰωάβου κομίζοντες ὅπλα, [q] ἐν κύκλῳ περιστάντες τὸ δένδρον καταπίπτουσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [r] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [s] ὡς' ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ χῶμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημεῖον δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ἰωάβου [t] ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τῶν τοῦ πολεμίων δυνάμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ. Εἱστήκει δὲ Ἀβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [v] αὐτῷ ἀφῃρημένων ἐν τῇ στήλῃ [x] μένῃ τὸ [y] ὄνομα. [z] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικήσασα δὲ αὐτῆς τῷ [a] Δαυὶδ [b] ἡγωῦ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ ἀποδεξάμενος τὴν βασιλείαν [c] Ἀβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὸν Ἀβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ. [d] Ἀχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [e] υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, [f] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὸν νικῆσαι ἀπιτρέψαι πρόθυμον Δαυὶδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας διαγγελίσασθαι. [g] καὶ τὸν μὲν οὐ [h] προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγονημένον, νῦν [i] ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [k] αὐτοῦ; μένειν δὲ ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς ἔπραττεν ἀπαγγείλῃ. Φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν καὶ φαράγγων ἐπιόντες, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, πολλοὺς δὲ ἀνήρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δυσμενεῖς ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τοῦ Δαυὶδ πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ἦν τῷ τε κάλλει καὶ τῷ μεγέθει ἐγκείμενος. δείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τοῦ ἡμιόνου τῆς βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μὴ ῥύμης, καὶ ἦν τῷ τε κάλλει καὶ τῇ κινήσεως κεφαλὴν ὤν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκπεπαμένῳ, ἀφαδόζως [h] ἀνακρεμᾶται. καὶ τὸ μὲν κτῆνος ἦν ὀξύτητι ὡς ἐπικείμενον τὸ δεσπότου ἔτι φέρον ἐχώρει σφοδρότερον· ὁ δὲ ἐκ τῶν κλάδων [i] αἰωρούμενος ἐκκρεμὴς τοῖς πολεμίοις· [k] τούτων τις ἰδὼν τῶν Δαυὶδ στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ [l] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι καὶ στρατηγὸν φήσαντος εἰ βαλὼν [m] ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον, καὶ εἰ [n] χιλίους, εἶπεν, [o] ἐμέλλες μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διέγνωκα μὴ τὸν δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [p] φείσασθαι δεηθέντος. ὁ δέ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι πᾶν κρεμάμενον ἴδοι τὸν Ἀβεσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ἰωάβου κομίζοντες ὅπλα, [q] ἐν κύκλῳ περιστάντες τὸ δένδρον καταπίπτουσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [r] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [s] ὡς' ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ χῶμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημεῖον δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ἰωάβου [t] ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τῶν τοῦ πολεμίων δυνάμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ. Εἱστήκει δὲ Ἀβεσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [v] αὐτῷ ἀφῃρημένων ἐν τῇ στήλῃ [x] μένῃ τὸ [y] ὄνομα. [z] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικήσασα δὲ αὐτῆς τῷ [a] Δαυὶδ [b] ἡγωῦ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ ἀποδεξάμενος τὴν βασιλείαν [c] Ἀβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὸν Ἀβεσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

δ. [d] Ἀχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [e] υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, [f] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὸν νικῆσαι ἀπιτρέψαι πρόθυμον Δαυὶδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας διαγγελίσασθαι. [g] καὶ τὸν μὲν οὐ [h] προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγονημένον, νῦν [i] ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [k] αὐτοῦ; μένειν δὲ ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς ἔπραττεν ἀπαγγείλῃ.

rent artisque militaris peritia. Cum vero fugientes per saltus & abrupta sequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita ut plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Davidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abesalomum. ipsis enim conspicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne vivus in hostium manus veniret, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumque rapide ferretur, atque agitatione motuque levis esset, implicita ei cæsarie asperæ arbori, magnis ramis maxime patulæ, miro modo suspenditur. & jumentum quidem eadem pergebat velocitate ac si dominum insidentem haberet: ille vero in altum à ramis sublatus hostibus circundatur. Quem cum unus è Davidis militibus *forte* conspiceret, Joabo *rem* nunciavit: ac quinquaginta siclos se illi dare voluisse dicente imperatore, si illum confodisset, respondit, nec si duo millia daturus fuisses, hoc domini mei filio fecissem; præsertim cum nobis omnibus audientibus ille oraverit ut juveni parceretur. Ille vero, cum ei imperasset ut ipsi ostenderet ubinam Abesalomum pendentem viderit, conjecta in cor sagitta eum interemit. Joabi autem armigeri, qui orbe facto ei adstiterunt, mortuum arbori detrahunt. & cum ipsum quidem in voraginem profundam & obscuram projecissent, in eam lapides devolvunt congeruntque, usque dum impleretur, & *justi* tumuli speciem & magnitudinem acciperet: Joabus vero, cum receptui cecinisset, milites suos ab hostium copiis, quod populo consanguineo parcebat, persequendis cohibuit.

Abesalomus, crinibus in arbore suspensus, a Joabo transfixus interiit. 2 Regum, c. 18.

3. Sibimet autem Abesalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus stadiis diffitam ab Hierosolymis, quam appellavit manum suam; dicens, quod etiamsi liberi sibi perirent, in ista columna nomen ipsius esset mansurum. nam tres liberos sustulit, duos quidem filios, filiam vero unam, Thamaram nomine, quemadmodum jam ante diximus. Ea autem cum Davidis nepoti Roboamo nupta esset, peperit filium Abiam qui postea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco suo & narrationi magis proprio dicemus. Post obitum autem Abesalomi, populo dissipato, ad domum quisque suam se receperunt. X.

Abesalomi columna. 2 Regum, c. 18.

4. Jam vero Achimas, Sadoci pontificis filius adito Joabo petiit ab ipso ut sibi liceret ire ad Davidi indicandum quod victoriam reportarit, lætumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto prospere omnia ceciderint. Et hunc quidem non præmittebat, dicens, num ille, qui semper ei lætorum nuncius exstiterit, nunc *recta* proficisceretur regi nunciaturus filium obiisse? sed obsecrabat ut *secum* maneret. At Chusi vocato

Itur ad Davidem ad nunciandam victoriam & Abesalomi mortem. 2 Regum, c. 18.

[g] Πολλοὺς ἢ ἀνήρουν,] Τοὺς ἢ ἀνήρουν *Vat.*

[h] Ἀνακρεμᾶται,] Ἀνακρεμαῖ) in tribus *MSS.*

[i] Αἰωρούμενος] Ita *Big.* (*Colc.*) *Samb.* & *Vat.* ἐωρώμενος in *Editis.* ἠώρητο *Hen.* & *Busb.* Si quis ἠωρημένος malit, per me licet. *Epiphanius* reddit, *ille vero ramis comarum allegatione retinebatur astrictus.*

[k] Τούτων τις ἰδὼν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis.*

[l] Πεντήκοντα σίκλους] Librariorum vitio ut censet *Villalpandus*: nam *decem argenteos & cingulum* habent *S. Literæ.*

[m] Ἀπέκτεινε τὸν Ἀβεσάλωμον,] Ἀποκτείνειε *Vat.*

[n] Χιλίους, εἶπεν,] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* quibus consentiunt *S. Literæ.* διχιλίους in *Editis.*

[o] Ἐμέλλες μοι παρέξειν,] Ἐμελὶς *Big.* & *Samb.*

[p] Φείσασθαι δεηθέντος] Ita lego cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* φείσασθαί σε δεηθ. in *ceteris.*

[q] Ἐν κύκλῳ περιστάντες] Ita legendum censui (prout & correxit *Coccejus*) pro παρεστάντες, quod in *Editis* exstabat. περιστάντες ἐν κύκλῳ τὸ δένδρον *Big. Samb.* & *Vat.*

[r] Ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους,] Sic cum *MSS.* in *Editis* βάλλουσιν.

[s] Ὡς' ἀναπληρωθῆναι,] Ita *Vat.* ὡς in *reliquis.*

[t] Ἀπέσχετο δὲ] F. ἐπέσχε. COCC.

[v] Αὐτῷ ἀφῃρημένων] Αὐτοῦ *Samb.* & *Vat.*

[x] Μένῃ τὸ] Μενεῖ *Big.* μενεῖ *Samb.* μένῃ *Vat.*

[y] Ὄνομα.] Videsis 2 *Regum*, c. 18.

[z] Τέκνα γὰρ ἦσαν] Τέκνα γὰρ ἓν αὐτῷ *Vat.*

[a] Δαυὶδ ἡγωῦ Ροβοάμῳ,] Τοῦ Σολομῶντος ἡγοῦ legisse videtur *Epiphan.*

[b] Ἡγωῦ Ροβοάμῳ,] Conf. sup. Cap. 5. §. 3. SPANH.

[c] Ἀβίας·] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* Ἀβιὰ *Bas.* & *G.* Ἀβίαν *Vat.*

[d] Ἀχιμαὰς δὲ] Ἀχίμας passim *Vat.* Ἀχιμάας LXXII.

[e] Υἱὸς,] Πᾶς solus *Vat.*

[f] Ἐδεῖτο αὐτοῦ] Ἐδίετο *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[g] Καὶ τὸν μὲν οὐ προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Forte καὶ τὸν μὲν, εἰ προσῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγονημένον, νῦν ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, μὴ μένειν ἠξίου· COCC.

[h] Προῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ] Προΐκειν *Big.* (& *Coll. Voss.*) προστήκειν *Samb.* & *Vat.* in *Epiphanii* versione, *cui non concessit hoc Joab dicens, quia cum semper bonis nuncii homo fuisset, modo non deberet regi mortem filii nunciare.*

[i] Ἀπιέναι] Ἀπεῖναι in *MSS.*

[k] Αὐτοῦ;] Sensum interrogationis nota post αὐτῷ juvandum censui.

cato negotium mandavit, ut quod ipſe vidiſſet id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipſum enim de victoria ſolummodo mentionem facturum eſſe, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam ſibi ſoli nota erant) Chuſi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exſpectante dum aliquis è prælio veniens ſibi res in eo geſtas nunciaret, ſpeculatorum unus, cum proſpiceret *è longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis eſſet dignoſcere poſſet, ajebat ad Davidem videre ſe quempiam ad ipſum advenientem. Cum vero dixiſſet rex bonum venire nuncium, paulo poſt & alterum quendam *illum* ſequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciaſſet, ſpeculator, ubi Achimam conſpexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere ſignificavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium eſſe ajebat, & quod optatis reſpondeat ſibi è pugna afferre.

Davides, Abeſalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 Regum, c. 18.

ζ. Ac dum iſta rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: ſcitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipſum ſtatim, ut in fugam verſi erant hoſtes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiviſſe militum Abeſalomum inſequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuiſſe, quod miſſus à Joabo ad victoriam nunciandam valde feſtinarit. At cum Chuſi adeſſet, & adoraſſet, eumque victoriæ nuncio impertiſſet, ex eo etiam de filio quæſivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abeſalomo acciderunt. Hæc verba in cauſa fuerunt, ut nec rex ipſe neque milites ipſius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editiſſima urbis parte conſcenſa, deflebat filium, *pugnis* ſibi tundens pectora, capitiſque capillos dilacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac vociferans, "ô fili, utinam in me invaſiſſet mors, "& ſimul tecum obire contigiſſet". Cum enim natura eſſet affectu in ſuos propenſiſſimo, etiam majorem ipſi impertitus eſt miſericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: ſed mœrore dejecti & lachrymis ſuffuſi, quaſi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato conſideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & ſolatium adhibens, "Domine, inquiit, clam tibimet ita te gerendo "convicium facis: dum iſtos quidem qui te amant, "proque te pericula ſubeunt, teque ipſum & familiam tuam odiſſe videris, tibi vero inimiciſſimos "diligere, exſtinctoſque deſiderare, qui morte me"ritiſſima affecti ſunt. Si enim Abeſalomus viciſ"ſet & regnum fauſtis auſpiciis tenuiſſet, ne tan"tillum ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed o"mnes, à te tuiſque initio facto, miſerandum in "modum periiſſemus, ita ut nos non plorarent

Joabus Davidem objurgat. 2 Regum, c. 19.

τὸς εἶδε τοῦτο μηνύσαι [l] καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Ἀχιμᾶς πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ὅπῃ τλιὺ ἀγγελίαν ἀφεῖναι· ὡς μόνης γὰρ [m] αὐτὸν ποιήσασθαι τῆς νίκης, ἡσυχάζειν ἢ ὡς τῆς Ἀβεσαλώμου πλάνης· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τλιὺ πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τλιὺ ὁδοπορωτέραν [n] ἐκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτλιὺ ἐγίνωσκε, τ' Χωσὶ Φθανῷ. καθεζομένου δὲ Δαυίδου μεταξὺ τ' πυλῶν, καὶ σκοπήσαντος πού τις αὐτῷ τῶν ἐλθὼν ἀπὸ τ' μάχης [o] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ' [p] αὐτλιὺ, τῶν σκοπῶν τις ἰδὼν τὸν Ἀχιμᾶν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυίδην βλέπειν τινὰ φαινόμενον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον [q] ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δὴ ἄγγελον [r] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Ἀχιμᾶν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγνημένον, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προσρήξην ἐσήμαινεν. ὁ δὲ Δαυίδης, πρὸς ἡδονὴν γνώμενος, [s] ἀγαθὸν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, [t] καί τι τ' δικαίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τ' μάχης.

ε'. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Ἀχιμᾶς [v] προσκυνῶ τ' βασιλέα· καὶ πυθομένῳ πρὸς τ' μάχης, νίκην εὐαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου [x] δὲ τί κῆ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν ὄχλους ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τ' τροπῆς τῶν πολεμίων γνομένης, ἀκοῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Ἀβεσάλωμον· καὶ πλεῖον [y] τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ἰωάβου δηλῶσαι τλιὺ νίκην [z] ἐπείγεσθαι. προσελθόντος δὲ τ' Χωσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τλιὺ νίκην συμφανάντος, περὶ τ' παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δὲ, ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Ἀβεσαλώμῳ γίνεσθαι. ὁ λόγος, ὃν τλιὺ ὅπῃ [a] τῇ νίκῃ χαρὰν εἶασεν, ὅτ' αὐτῷ μείζονα μεγίστου ἦσαν, ὅτε τοῖς τραπεῖσι. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ὅπῃ τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [b] ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τλιὺ κεφαλὴν ἀπαιρόμενος, καὶ παντοίως [c] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, "τέκνον, ἐκλυῶν, [d] αἴθέ μοι "τὸν θάνατον ἐπιλαθεῖν ἐγένετο καὶ ἅμα σοὶ τελευτῆσαι". φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [e] ὁ Ἰωάβος, αἰσχυνθέντες ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν ἅπας ὁ βασιλεὺς, ἠχθέσθησαν μετὰ τῶν νενικηκότων ἀγόμενοι εἰσελθεῖν εἰς τλιὺ πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. καταλαβόμενος δὲ τὸν βασιλέως καὶ στένοντα τὸν υἱὸν, εἴσεισι πρὸς αὐτὸν Ἰωάβος, καὶ παρηγορῶν, "ὦ δέσποτα, φησὶ, [f] λανθάνεις Ἀβεσάλωμον "σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν ἀγαπῶντάς σε καὶ πε"ρὶ σῆς κινδυνεύοντας, καὶ σαυτὸν καὶ τλιὺ σλιὺ γυναῖκα "δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς ἐχθροπάτορας καὶ πᾶσιν "σὺν ἔτ' ὄντας, οἳ δίκην τεθνήκασιν. εἰ γὰρ Ἀβεσάλω"μος ἐκράτησε, καὶ τλιὺ βασιλείαν βεβαίως κατέ"σχεν, ἤδεσς ἂν ἡμῶν ὑπολελεῖφθαι λείψανον· ἀλλὰ "πάντες ἂν, ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν δεξάμενοι τέκνων, "ἀπω-

l Καὶ τῷ βασιλεῖ] Voculam καὶ adjeci ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Αὐτὸν ποιήσασθαι τ' νίκης,] Αὐτῆς *Vat.* & dein mallem ποιήσασθαι.

n Ἐκλαβὼν τ' ὁδῶν,] Ita cum *Vat.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vet. Interpr.* ἐμβαλὼν in *reliquis.*

o Ἀπαγγείλῃ] Ἀγγείλῃ *Vat.*

p Αὐτλιὺ,] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis.*

q Ἐδήλωσεν αὐτῷ.] Ἐδήλωσαν μετ' αὐτὸν *Vat.*

r Ἀγαθὸν εἰπόντος,] Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.*

s Ἀγαθῶν ἄγγελον] Ἀγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.*

t Καί τι τ' δικαίων] Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile* &c. καί τινων in *reliquis.*

v Προσκυνῶ τ' βασιλέα.] Προσκυνεῖ in *MSS.* quibus non conſentit *Vet. Interpr.*

x Δὲ τί κῆ] Δ' εἴ τι in quinque *MSS.*

y Τούτου μὴ δυνάσθαι] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κὴ πλέον μὴ μαθεῖν *Vulg.* & *Samb.* κὴ πλέον τούτου μὴ δυνάσθαι μαθεῖν *Big.* (& *Coll. Voſſ.*)

z Ἐπείγεσθαι.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἠρέσθαι in *Editis.*

a Τῇ νίκῃ χαρὰν εἴασεν.] Ita *MSS.* τῇ deeſt in *Editis.*

b Ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν,] Ita *Baſ.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκαλεῖτο in quinque *MSS.*

c Αὐτὸν αἰκιζόμενος] Ita volui, cum ἑαυτὸν ſit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis.*

d Αἴθέ μοι τὸν θάνατον] Εἴθέ μοι *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ὁ Ἰωάβος,] Articulum ὁ omittit *Vat.*

f Λανθάνεις] Forſan vel cum interrogatione efferenda ſunt verba; vel legendum ὦ λανθάνεις, quomodo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonſtras ex iis quæ agis* &c.

g Ἀπω-

"ε ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, ὁ κλαιόντων ἡμᾶς τῶν πολε-
"μίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ τὸς [h] ἐλεῦντας ὅτι τοῖς
"κακοῖς κολαζόντων. [i] σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ποιῶν
"ὅτι μᾶλλον [k] ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς [l] ἅτως
"ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τῆς ἀδίκου λύπης, προελθὼν
"[m] ὄφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις, καὶ τῷ [n] περὶ σὲ ἀγῶνι
"προθυμίας ἀνταπόδοσον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ὀλιμέ-
"νῃς τοῖς ἄρτι πεπτωκόσιν, ἀναπείσας ἀποστῆναί σου τὸν
"λαὸν, καὶ τῷ βασιλείαν ἑτέρῳ προδοῦναι, τότε σοι
"πικρότερον ἐς ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν
Ἰωάβος, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἦγαγε εἰς τὸν περὶ
τῶν πραγμάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. [o] μεταχειρισάμενος
δὲ αὐτὸν Δαυίδης, καὶ ποιήσας ὀλιτηδειον εἰς τῶν τῶν πολε-
μίων ἦταν, πρὸς τὰς πύλας ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τὸν
λαὸν ἀκούσαντα σωδραμεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ παραπασάσε-
σθαι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

"inimici, ſed *ea re* gauderent, & qui vel noſtram
"vicem miſerarentur pœnis caſtigarent. Te vero
"non pudet iſta facere hominis gratia *tibi* maxime
"inimici: qui cum eſſet tuus filius, tantopere in
"te fuit impius. Age itaque, miſſa hac iniqua tri-
"ſtitia, prodi in conſpectum tuorum militum; &
"gratias illis redde pro victoria prælioque decer-
"tandi alacritate. *Nam ego hodie, ſi pergas ea
"facere quæ hactenus feciſti, perſuadebo populo
"ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc
"amariorem & verum faciam tibi luctum". Hiſce
verbis Joabus regem avertit à triſtitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, ſeque compoſuerat ut in populi conſpectum veniret, ad portas ſemet collocavit; ita ut hoc audito univerſus populus ad eum ſalutandum concurrerit. Et iſta quidem ita ſe habuerunt.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς Δαυίδης, τῷ βασιλείαν ἀποκαθῶν, διαλλάττεται τῷ Σεμεΐ καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυται τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, στάσεως γενομένης, εἰς διωξιν τοῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Αμεσσὰν κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ἰωάβος.

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta ſeditione, ad Sabæum perſequendum Ameſſam imperatorem conſtituit, quem Joabus interimit.

Οἱ δὲ ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τὸν Εβραίων [p] τὸν
μετ' Αβεσαλώμου, [q] γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,
[r] διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτὸς ὧν
[s] ἠυεργέτησεν αὐτὸς Δαυίδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ
πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτὸς πολέμων παρέσχε·
μεμφόμενοι δὲ ὅτι τὸν βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλ-
λῳ τινὶ [t] ἐνεχείρησαν, καὶ νῦν πεθνηκότος δὲ κα-
ταστασθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος [u] ὁ προκαλῶσι Δαυί-
δην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, δικαίως ἢ πρὸς αὐτὸς
ἔχειν, τῶν ἢ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον,
πιεῖσθαι πρόνοιαν, τῷ βασιλείαν ἀποκαθόντα. ταῦτα
μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυίδῃ. κἀκεῖνος
ὧδεν ἧττον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Αβιάθαρον τὸς ἀρ-
χιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχουσι [x] τῆς Ιούδα φυλῆς διαλεχθῶ-
σιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας φυλὰς πρὸ ἐκεί-
"νης Δαυίδῃ χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ ταῦθ' ὑμῶν συ-
"γγενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμέ-
"νων". τὰ δὲ αὐτὰ καὶ Αμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέ-
ταξεν αὐτὸς λέγειν· "ὅτι τὸν ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτοῦ μὴ
"πεισθῇ τὸ πλῆθος Δαυίδῃ τῷ βασιλείαν ἀποδοῦναι.
"προσδοκᾶν ἢ παρ' αὐτοῦ, μὴ [y] διαλλαγὴν μόνον, τοῦτο
"δὲ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἅπαντος δὲ λαοῦ στρατη-
"γίαν, ὡς αὐτῷ καὶ Αβεσάλωμος παρέσχεν". καὶ οἱ
μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς φυλῆς ἄρχουσι διελέχθη-
σαν, ἃ ἢ τὸν Αμεσσὰν ἔπεισαν, τὰ προσῆκε βασιλέως
αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχωρεῖν τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ φρονήσει. καὶ
πείθει γε τῷ φυλῷ προφάσημα πέμψαι πρὸς Δαυίδην

THE Hebræi autem, quotquot Abeſalomum ſequuti ex pugna evaſerant, cum ad domum quiſque ſuam ſe recepiſſent, in unamquamque urbem *nuncios* dimittebant, admonentes ipſos beneficiorum quæ à Davide acceperant, atque libertatis, in quam è multis magniſque bellis ſervatos vindicaverat: querenteſque quod Davidem regno expulerint, aliique ſummam imperii tradiderint; & nunc exſtincto, quem ipſi ſibi principem conſtituerant, Davidem non ſupplices obſecrent, ut iram deponeret, & ipſos benevolentia proſequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicæ impenderet. Et quidem de hiſce crebri nuncii ad Davidem veniebant. iſque nihilominus Sadoco & Abiatharo pontificibus *ſignificatum* miſit, ut *in hanc ſententiam* cum principibus tribus Judæ loqueretur; "illis dedecori eſſe, ut aliæ tribus, "prius quam ipſa, Davidem *denuo* regem crearent; "præſertim cum vos cognati eſtis & conſangui-"nei". Præterea illis mandavit ut & eadem dicerent ad Ameſſam imperatorem; "† quod, cum eſ-"ſet ex ſorore nepos, populo non perſuaderet re-"gnum Davidi reſtitutum ire. licere autem ei ab "ipſo exſpectare, non ſolum ut in gratiam cum eo "redeat, id quod jam factum eſt, ſed ut totius ex-"ercitus dux fieret quemadmodum erat ſub A-"beſalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus *iſtius* alloquuti ſunt, tum Ameſſæ perſuaſerunt, ubi ei dixerant quæ à rege acceperant, ‡ut de ipſo *reducendo* conſilia iniret. Imo *is* tribum *ſuam* eò perduxit, ut è veſtigio legatos ad Davidem

Iſraëlitæ de rege revocando annuncios dimittunt. 2 Regum, c. 19.

---

[g] Απωλώλειμεν οἰκτρῶς,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολωλαμὲν in *cæteris*.

[h] Ελεῶντας] Sic *Big.* & *Samb.* ἐλεῶντας perperam in *Editis* & ἐλεῆντας *Vat.*

[i] Σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ] Quæ ſequuntur cum interrogatione forſan legi debent.

[k] Εχθρῷ,] Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in *reliquis*.

[l] Οὕτως ἐγένετο] Sic *Big. Samb.* & *G.* οὕτω *Baſ.* & *Vat.*

[m] Ὀφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις,] Ita *Big.* & *Samb.* ὤφθη in *reliquis*.

[n] Περὶ σὲ ἀγῶνι] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Epiphan.* ὑπὲρ τῶν ἀγώνων in *Editis*, *Aliiſque.* περὶ τῶν ἀγώνων *Vat.*

* *Nam ego &c.*] *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia ſi in hoc actu permanſeris, hodie à te populus univerſus abſcedet, ac alii regnum tradet, & tunc habebis* &c. ac ſi legiſſet, ὁ οἶδ' ἐγὼ ὡς τάχιστα, ἂν ἐ. τ. ἄ. πρα[illegible]ομένοις, ἀποστήσ[illegible] σοῦ ὁ λαὸς, καὶ τ. β. ἑτ. προδώσ[illegible], καὶ τότε σοὶ π. π. ἀλ. ποιήσεις τὸ π.

[o] Μεταχειρισάμενος δὲ αὐτὸν] Eo modo *Epiphan.* μετ. δὲ αὐτὸν *Big.* & *Samb.* μετ. δὲ αὐτὸν in *reliquis*.

[p] Τῶν μετ' Αβεσαλώμου,] Τῶν inſerui ex *MSS.*

[q] Γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι,] Ita *Samb.* γινόμενοι in *cæteris*.

[r] Διεπέμποντο κατὰ πόλεις,] Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis*.

[s] Ηὐεργέτησεν αὐτὸς] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἐυεργέτησαν.

[t] Ενεχείρησαν,] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνεχείρησαν in *reliquis*.

[u] Οὐ προκαλῶσι Δαυίδην,] Οὐ inſertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At *reliqui* cum *Epiphanio* illud non agnoſcunt

[x] Τῆς Ιούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν,] Sic *Baſ.* & *G.* τὸν δὲ Ιούδ. *Vat.* τοῖς τῆς Ιούδα *Big.* & *Samb.*

† *Quod, cum eſſet ex ſorore nepos,*] *Gelenius* interpretatur, *quòd fieret, quod cum eſſet ipſi* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi ſerviat, ac ſi τί præceſſerit, ut fere ſolet.

[y] Διαλλαγὴν] *Coll. Big.* & *Voſſ.* διαλλαγῆναι.

‡ *Ut de ipſo reducendo conſilia iniret.*] *Ut in ejus partibus conſiſteret*, vertit *Epiphan.*

dem mitterent, orantes ut ille in regnum ſuum reverteretur. idem autem & omnes fecerunt Iſraëlitæ, hortatu Ameſſæ.

Semei Davidi obviam procedit. 2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum perveniſſent, Hieroſolyma ſe contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris cum comitantibus, quos è tribu Benjamitica ſecum adducebat: prætereaque Sibas Sauli libertus, filiique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum ſuis nullo negotio tranſire poſſet. Ut vero ad Jordanem pervenit, cum quidem tribus Judæ ſalutavit: Semei vero ponte conſcenſo procidit, regiſque pedibus prehenſis orabat "ut ſuis in "eum peccatis ignoſceret, nolletque ipſum acer- "be *aſpereque* tractare, neque poteſtatem *iterum* ad- "eptus id *ſibi* primum *faciendum* exiſtimaret ut "ſupplicium adhibeat; ſed reputaret ſecum, quod "erratorum pœnitentia ductus ei primus occur- "rere feſtinarit". At dum illa verbis ſupplicibus rogaret, ſuique miſerationem excitaret, Abeſſæus Joabi frater ſubjiciebat, "idcircone non jam mo- "rieris, qui ei maledicere auſus es quem Deus in "regni ſede conſtituit?" Davides autem ad illum converſus ait, "quieſcere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix ſopitis, "turbas & ſeditiones. nam vos ignorare haud fas "eſt, quod hodie regnum ineo. quamobrem juro "omnibus qui in me impii fuerint ſupplicia con- "donare, neque in quenquam qui peccaverit ani- "madvertere. Tu vero, adjiciebat, ò Semei, bo- "no animo eſto, nihilque mortem, quaſi jamjam "oppetendam, metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphibo- ſthus Davidi obviam venit. 2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibo ſthus ei obviam venit, veſte ſordida amictus, & promiſſum neglectumque capillitium gerens. nam poſt fugam, neque præ mœrore comam totondit neque veſtem abluit, *ut qui regis mutationem ſuam eſſe calamitatem reputaverit. prætereaque falſo à Siba procuratore ſuo apud ipſum inſimulatus erat. Poſtquam autem ille *regem* ſalutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de cauſa "non ſimul ſecum exiſſet, fugæque particeps fuiſ- "ſet?" reſpondit, "hanc ſibi à Siba illatam eſſe "injuriam. nam cum juſſus eſſet omnia ad profe- "ctionem *neceſſaria* parare, nihil curavit: ſed ver- "ba ſua, ac ſi mancipium exſtitiſſet, contempſit. "Sane ſi pedibus integris fuiſſem, fieri haud po- "tuit ut à te relictus eſſem, cum iis ad fugam *ma- "turandam* uti licuiſſet. At non contentus erat "meæ erga te, Domine, pietati obeſſe; verum in- "ſuper me calumniis adortus eſt & mendaciis im- "probe confictis. Sed novi omnem hiſce in men- "tem tuam præcluſum eſſe aditum, quæ & juſta "eſt, & amans veritatis, quam Deus etiam ipſe "vult prævalere. Nam cum ex avo meo *hiſce* ma-

πρέσβεις, ϖροσκαλουῖτας [z] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν βασιλείαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ισραηλῖται ϖροτρεψαμένου Ἀμεσσᾶ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων ϖρὸς αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα [b] ϖαρεγένετο. ϖανάμας δ' τὰς ἄλλας ἔφασεν ἡ Ιούδα φυλὴ [c] ϖρὸς τ Ιορδάνην ϖοταμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας ϖαῖς Σεμεΐ μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, ὡς ἐκ τῆς Βενιαμιτικῆς φυλῆς ἐπῆγε· καὶ Σιβᾶς δ' ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ ϖαῖδες αὐτοῦ, ϖεντεκαίδεκα τ ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν ὄντι σὺν τῇ Ιούδα φυλῇ τ ϖοταμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾳδίως διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην, ϖατάσσει μὲν αὐτὸν ἡ Ιούδα φυλή· ϖροσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸν γέφυραν Σεμεΐ, καὶ κατασχὼν αὐτοῦ τὰς ϖόδας ἐδεῖτο "συγγνώναι ϖρὸς "τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ μνησθῆναι ϖι- "κρὸν οὕτως, μηδὲ [d] τὸν ϖρῶτον ἡγήσασθαι τὴν ϖ- "ωρείαν ἐν ἐξουσίᾳ γιγνόμενον, λογίσασθαι δ' ὅτι καὶ "μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐσφάλη ϖρῶτος ἐλθεῖν ϖρὸς αὐ- "τὸν [e] ἐπιτύχοιτο". ταῦτα δ' ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτίζομένου, Αβεσσαῖος ὁ Ιωάβου ἀδελφός, "[f] Διὰ "τοῦτο οὖν, εἶπεν, ὁ ϖεθνήξη βλασφημήσας τὸν Χν "τὸν Θεὸν καταχθέντα βασιλεύειν; Δαυίδης δ' ἐπισρα- φεὶς εἰς αὐτὸν, "ὦ [g] ϖαύεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρβίας ϖαῖ- "δες; [h] μὴ κινήσητε ϖάλιν ἡμῖν καινὰς ἐπὶ τ ϖρώτας "ταραχὰς & στάσις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς ϖροσῆκεν ὅτι "σήμερον ἄρχομαι τῆς Βασιλείας. διὸ ϖᾶσιν ἀφιέναι τὰς "κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ [i] μηδένα τῶν "[k] ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σὺ δέ, εἶπεν, ὦ Σεμεΐ, θάρ- "ρει, [l] καὶ δείσῃς μηδὲν ὡς ϖεθνηξόμενος". ὁ δ', ϖροσ- "κυνήσας αὐτὸν, ϖροῆλθ".

γ'. Απήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου ἔγγονος Μεμ- φίβοσθος, ῥυπαρόν τε τὴν ἐσθῆτα ϖεφορημένος, καὶ [m] τὴν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μ[*] γὰρ τὴν Δαυίδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείραντο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὴν ἐσθῆτα, κατακρίνας [n] αὐτοῦ συμφορὰν ταύτην ὀπὶ τῇ τοῦ βασιλέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ ϖρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀπατησμένος δ' αὐτοῦ καὶ ϖροσκυνήσαντος, ἤρξατο ϖυνθάνεσθαι, "τί δή ποτ' οὐ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ κοινω- "νὸς ἦν τῆς Φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγε, "εἶναι Σιβᾶ. κελεύσθεις γὰρ [o] ϖᾶσκευάσασθαι τὰ ϖρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδράπο- "δόν τινος οὕτως ϖαρήκουσεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις "εἶχον ἐρρωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σε, χρῆσθαι ϖρὸς τὴν Φυγὴν ταύταις δυνάμενος. οὐ τοῦτο δ' μόνον "ἠδίκησέ μου τὴν ϖρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ "καὶ ϖροσδιέβαλε, καὶ [p] διεψεύσατο κακουργῶν. [q] ἀλλ' "οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ Δέσποινα ἡ σὴ ϖροσέσται, δι- "καία τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἰσχύειν τι βού- "λεται [r] καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ- "νεύ-

z Εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν] Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὸν ἐπ. *Big.* & *Samb.* αὐτῶν ἐπ. *Vat.*

a Τῶν μὲν πρεσβέων] Τῶν δ τρ. *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* τ δὲ πρ. legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Forte τ μὲν ἂν πρεσβέων. COCC.

b Παρεγένετο.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* προσῆλθε *Hen.* & *Busb.* In *Editis* παρεγένοντο. quam lectionem ſequutus *Schotanus* hunc ſenſum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amaſam venuſſent Hieroſolymas, ipſæ tribus* (aut *eorum primores*) *ſe contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: ſed præventos eſſe omnes à Judæis* &c.

c Πρὸς τ Ιορδάνην ποταμὸν ἀπαντῆσαι] Deſiderantur in *Coll. Big.* & *Voſſ.*

d Τὸν πρῶτον ἡγήσασθαι] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτον in *Editis*, *Aliiſque.* unde *Gelenius* vertit, *neque recepta poteſtate in ſe primum animadverteret.*

e Ἐπιτύχοιτο.] Ἐπιτύχοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

f Διὰ τοῦτο οὖν,] Διὰ ταῦτα legiſſe videtur *Epiphan.*

g Παύεσθ',] Παύεσθε, & mox Σχοίνια *Samb.* & *Vat.*

h Μὴ κινήσητε πάλιν] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* uti μὴ πιστώσητε ſupra p. 390. §. 6. μὴ κινήσῃ τι in *Editis.* Si quis malit μὴ κινήσετε, ut μὴ φονεύσεις *ne occidito*, per me licet. ὦ παῖδες, ὦ Σ. παῖδες κινήσετε πάλιν ἡμῖν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *non ceſſatis, filii Saruiæ, has commovere denuo nobis ſuperiores turbas & ſeditiones inſtantes.*

i Μηδένα τ] Μηδενὶ *Vat.* more *Thucydideo.*

k Ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν.] Ἁμαρτάνοντων & ἁμαρτώντων in *MSS.*

l Καὶ δείσῃς] Καὶ δείσεις *Vat.*

m Κόμην βαθεῖαν] ראש פרוע. REL.

* *Ut qui regis mutationem ſuam calamitatem reputaverit.*] Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non ſecus quam propriam ferens, *Gelenius*, *præteriens iſta, ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τ βασιλέως.*

n Αὐτοῦ συμφορὰν] Αὐτῷ τὴν συμφορὰν *Vat.*

o Παρασκεύσασθαι] Παρασκευάσῃ in quinque *MSS.*

p Διεψεύσατο κακουργῶν.] Κατεψεύσατο in *iiſdem MSS.*

q Ἀλλ' οἶδα] Ἀλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ σὴ Δέσποινα πρ. *Big. Samb.* & *Vat.*

r Καὶ τὸ θεῖον,] Ὡς καὶ τὸ θ. *Samb.* ὡς τὸ θεῖον *Big.* & *Coll. Voſſ.*

s Εἰ-

"νεύσας παθεῖν ὑπὸ τοῦ πάππου τοῦμοῦ, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν ἡγεμονίας ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπολωλέ- "ναι, σὺ μέτριος καὶ χρηστὸς ἐφάνης, τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξουσίαν "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον δ' "σὸν ἐκεῖνας ἐμὲ, καὶ ὅτι τῆς τραπέζης ᵃ εἶχες ὁση- "μέραι, καὶ ὅθεν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τοῦ μάλι- "στα τιμωμένου". πρὸς ταῦτ' εἰπόντος, ὅτε τὸν Μεμφί- βοσθον ἐγὼ κολάζειν, ὅθ' ὡς καταψευσάμενον τὸν Σι- βᾶν ᵇ καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μεῖ Σιβᾶ τοῖς αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ δ' συγγινώσκειν ὑπέσχετο, ᵛ τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "ˣ πάντα "μὲν, εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σιβας, ἐμοὶ δ' ἀπέχει τὸ σὲ "τὴν βασιλειαν ʸ ἀπολαβεῖν".

δ ᶻ Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβο- λαῖς αὐτῷ, Δαυίδης τε προπεμψασθαι μέχρι τοῦ Ιορ- δάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῶν Ιεροσολύμων· γη- ροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς ᵃ ἐπιμεληθησεσθαι, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πάθῳ τῶν οἰκοι παρηίει τὴν μετ' αὐτοῦ Διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων ἀ ποιῶτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε ᵇ ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοηκοστὸν ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ὅτι ταύτην ἠξίου ᶜ βιαλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν ᵈ ἀπολῦσαι. ὅτε γὰρ τροφῆς ὅτε ποτοῦ συνιέναι διὰ τὸ γήρους· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἦχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα πρὸς βασιλεῦσι πέρπει τὰς ᶜ ἐνδιαιτωμένους. ἕτως δὲ λιπαρῶς δεομένου, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· ᶠ τὸν δὲ υἱὸν Αχίμαανον "ἄφες μοι. πόνων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω "τῶν ἀγαθῶν". καὶ Βερζελαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπεύ- ξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχῃ κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε ᵍ ὑπεστρεψεν. ἀφικνεῖται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυίδης, τῷ λαῷ παντὸς ἤδη τὸ ἥμισυ περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ιούδα φυλήν.

ε. Αφικνοῦται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πρῶτοι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ιούδα φυλὴν κατημέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐληλῦθαι, ὡς δεῖν ὁμοῦ πάντας μιᾷ γνώμῃ ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Ιούδα φυλῆς, μὴ δυσχεραίνειν αὐτοὺς ἠξίουν προληφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτοῦ, καὶ "διὰ τοῦτο μᾶλλον προνοούμενοι καὶ σπεύδοντες φθάσαι, "ἠ μέντοιγε διὰ τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτούς, ἵν' "ἔχωσιν ὅπη τοῦτῳ δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλ- "θόντες". ταῦτα τῶν τῆς Ιούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰ- πόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ' "ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς "ʰ αὐτῶν ἀποκαλοῦντας μόνων συγγυῆ τὸν βασιλέα. "ὁ γὰρ τῶν ἁπάντων ἐξουσίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν, "πάντων ἡμῶν εἶναι συγγυὴς κέκτηται. ⁱ καὶ διὰ

"jora adieris *discrimina*, propterea que tota noſtra "familia periiſſe meruerit, tu commodum beni- "gnumque temet oſtendiſti, tunc præcipue illo- "rum omnium oblitus, cum obliviſci non potue- "ris in tua eſſe poteſtate ut illa vindices. ad hæc "tu me in amicorum tuorum numero eſſe volui- "iſti, & quotidie menſæ adhibuiſti, nullaque in re "à cognatorum tuorum honoratiſſimo quoque "differebam." Cum hæc *ille* dixiſſet, neque in Memphibolthum *rex* ſtatuit ſupplicio uti, neque Sibam ut calumniatorem judicio perfundere. Sed præfatus ſe quidem, quod cum Siba ſibi non obviam venerit, ei omnia largitum eſſe, ipſi tamen, ubi imperaverat dimidium bonorum ipſi reſtitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphibolthus ſubjicit, "ſibi quidem totum habeat Si- "ba, mihi vero ſatis eſt te regnum recepiſſe."

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Caſtra eſſet multa ſuppeditavit, eumque ad Jordanem uſque deduxit, obſecrabat Davides ut ſecum iret Hieroſolyma: ipſum enim cum in ſenectute omni cum honore tractaturum eſſe, eique tanquam patri curam adhibiturum & proviſurum eſſe ſpondebat. At ille antiquæ ſedis ſuorumque deſiderio cum eo vivere recuſabat: atque dicens, ſe non ea eſſe ſenectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogeſimum attigerit, ſed ut obitui & ſepulturæ proſpiceret, ideo ab ipſo, ſi ſibi quod gratum eſſet facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem ſe neque cibi neque potus jucunda intelligere poſſe: imo etiam aures ſibi occludi ad tibiarum ſonos & modulationem aliorum inſtrumentorum, quibus oblectari ſolent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita inſtanter rogaret, "te quidem, "ajebat *rex*, dimitto: filium vero Achimanum "permitte mihi. nam ei de bonis omnibus imper- "tiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatuſque ut omnia ei proſpere cederent quæ in animo agitaret, domum eſt reverſus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa ſe habens & *integram* Judæ tribum.

Berzelaus à rege, magna ei pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret. 2 Regum, c. 19.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Iſraeliticæ*, magna eos comitante multitudine; conqueſtique ſunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam ſe contuliſſet, cum ſimul omnes unanimes ei obviam proceſſiſſe debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cog- "nati eſſent, idcirco & cura & amore *ſuo alios* præ- "vertere feſtinarunt, non tamen quaſi munera, "quia præceſſerunt, ipſi acceperint, ita ut inde "juſtas rem ægre ferendi cauſas habeant, qui ſe- "rius ad eum venerint." Cum hæc dixiſſent tribus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tribuum principes, ſed, "nos quidem, reſponderunt, mira- "ri ſubit, ô fratres, quod regem vos veſtrum ſo- "lum cognatum appelletis. nam qui in omnes po- "teſtatem à Deo accepit, *is* nos omnes cognatio- "ne

Diſſidium inter Iſraelitas & Judeos. 2 Regum, c. 19.

ᵃ Εἶχες] *Coll. Big.* εἶχ' *Voſſ.* εἶχε.

ᵇ Καταδικάζειν.] Ita locum conſtitui ex *MSS.* (adſtipulantibus *Coll. Big.* & *Voſſ.*) favente quidem *Epiphanio.* in *Editis.* δικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μεῖ Σιβᾶ ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φησας.

ᵛ Τῆς οὐσίας αὐτῷ] Τὰ ἥμισυ τῆ οὐσίας αὐτῷ *MSS.* eodem plane ſenſu cum *Editis.*

ˣ Πάντα μὲν,] Ita *Vat.* paulo concinnius, quam in *cæteris.* πανθ' ἑκάτω μὲν, εἶπεν, ὁ Σιβᾶς in *Editis.* πανθ' ἑκάτω, εἶπεν, Σιβας *Big.* & *Samb.*

ʸ Απολαβεῖν.] Παραλαβεῖν *Vat.*

ᶻ Βερζελαῖον δὲ] Ita ut ſupra, p. 391. §. 8. antea Βερίζελον in pleriſque *Codd.*

ᵃ Επιμεληθησεσθαι,] Sic *MSS.* ἐπιμελεῖσθαι in *Editis.*

ᵇ Απολαυειν τῶ ἡδέων,] Iterum è *MSS.* ἀπολαύειν in *Editis.*

ᶜ Βιαλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι] Βιαλομένῳ, & mox τὰ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ *Vat.*

ᵈ Απολῦσαι.] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.* & *Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* ἀπολαῦσαι in *Editis.* alteram lectionem veram eſſe oſtendunt ſequentia, σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω.

ᵉ Ενδιαιτωμένους.] Σωδιαιτωμένους *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.*

ᶠ Τὸν δὲ υἱὸν Αχίμαανον] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* τὸν δὲ Αχίμαανον υἱόν. Juxta *Epiphanium* Αχιμάν. Unde patet veterem hunc locum obſediſſe mendam. nam in textu *Hebraïco* nominatur *Chimham.* apud LXXII. Χαμααὰμ aut Χαναάν.

ᵍ Υπεστρεψεν.] Επέστρεψεν *Big. Samb.* & *Vat.*

ʰ Αὐτῶν ἀποκαλοῦντας] Ita *Samb.* & mox μόνων *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν & dein μόνον.

ⁱ Καὶ διὰ τοῦτο μὲν] Καὶ διὰ τοῦθ' ὁ μὲν λαὸς ἅπας *Big. Samb.* & *Vat.*

"ne attingere cenſendus eſt. ideoque cum totus "quidem populus undecim partes habeat, * nos "vero unam, & tamen natu majores ſumus, etiam "præter æquum feciſtis, qui furtim & nobis inſciis "voſmet ad regem recepiſtis."

Sabæus Iſraëlitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter ſe colloquerentur *tribuum* duces, vir quidam improbus & ſeditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ filius, tribus Benjamitidis, cum ſe in medium proripuiſſet, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo noſtrum habet in Davide partem, aut in Jeſſæi filio ſortem." Atque ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum ſequuti ſunt, rege relicto. Sola autem ei permanſit tribus Judæ, illumque in regia Hieroſolymis collocavit. Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus congreſſus eſt filius ejus Abeſalomus, in alias ædes migrarent, juſſis curatoribus omnia eis neceſſaria ſuppeditare, ipſe vero ad eas *poſtea* non accedebat. Dein autem Ameſſam imperatorem conſtituit, locumque ei dedit quem Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis quantas poſſet è tribu Judæ copiis, poſt triduum ad ſe veniret, ut, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipſum contra Bochoriæ filium *in pugnam* emitteret. Cum autem egreſſus eſſet Ameſſa & in militum delectu inſtituendo procraſtinaſſet, comperto ipſum non maturare reditum, tertia die rex ad Joabum dicebat, "haud ſibi expedire in re Sabæi "dilationem pati; ne forte copiis majoribus com"paratis plus damni det, pluſque negotii *ipſis* fa"ceſſat quam ab Abeſalomo acceperant. Itaque "ne tantillum cunctare, ſed, aſſumptis quæ ad ma"nus ſunt militibus & ſexcentorum cohorte, cum "Abeſſæo fratre tuo hoſtem perſequere, & ubi"cunque illum fueris aſſequutus fac ei congredia"ris. Ocyus te move ut illum prævenias, ne urbes "munitas nactus in cauſa ſit nobis dimicationum "multique ſudoris."

Davides concubinas ſuas in cuſtodiam dat. 2 Regum, c. 20. Ameſſam ad copias colligendas mittit.

Eo ultra tempus præſcriptum morante, Joabo imperat ut Sabæum perſequatur.

Joabus, ad Sabæum perſequendum profectus; Ameſſam, ei obviam factum interficit. 2 Regum, c. 20.

7. Joabus autem ſecum ſtatuebat nihil morari; ſed fratre viriſque ſexcentis aſſumptis, reliquiſque qui tum Hieroſolymis aderant militibus eum comitari juſſis, ad Sabæum perſequendum profectus eſt. Cumque Gabaonem perveniſſet (illa autem vicus eſt XL. ſtadiis ab Hieroſolymis diſtans) Ameſſæ, qui magnum *ſecum* adduxerat exercitum, obviam factus eſt. At Joabus, cum gladio accinctus eſſet & thorace indutus, accedente ad eum ſalutandum Ameſſa, id de induſtria egit ut enſis quaſi ſponte è vagina excideret; eoque mox à terra ſublato, & altera manu, tanquam Ameſſam prope adſtantem deoſculari vellet, barba *illius* prehenſa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitioſum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipſo invideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipſius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de cauſa jam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipſius ſcelus honeſti ſpecies excuſare videbatur, quod fratrem Aſaëlum vindicaſſe exiſtimaretur: Ameſſæ vero cædi nihil hujuſmodi prætendi potuit. Cæſo

"τῦτο μὲν λαὸς ἅπας [k] ἕνδεκα μοίρας ἔχῃ, μίαν "δ' ἡμεῖς, καὶ [l] πρεσβύτεροι ἐσμεν, καὶ οὐκ ἐπιή"σατε δίκαια, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθόντες πρὸς τὸν "βασιλέα".

ς'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντων, ἀνὴρ τὶς πονηρὸς, καὶ σάσεως χαίρων, ὄνομα [m] Σαβαῖος, ὑὸς Βοχορέως, τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐλθὼν ἐν μέσῳ πρὸς τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "οὐ ἔχῃ τὶς ἡμῶν μέρος ἐν Δαυίδῃ μοίρας, οὐδὲ "κλῆρον ἐν τῷ Ιεσσαίου παιδί". καὶ μετὰ τοὺς λόγους σαλπίσας κέρατι, σημαίνῃ πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυίδου καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ιούδα φυλὴ, ἣ κατέῤῥησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ιερουσολύμοις βασίλειον. ἣ τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Αβεσάλωμος, εἰς ἄλλην μετήγαγε οἰκίαν, πάντα παρασκέψας αὐταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [n] τοῖς ἐπιμελουμένοις, αὐτὸς δ' [o] οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ τὸν Αμεσσὰν στρατηγὸν, ἣ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ιώαβος ἦν, δίδωσιν· [p] σκέλλοιτό τε, στρατιὰν ὅση δύναται συναγαγόντα ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς, μεθ' ἡμέρας τρεῖς ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παραδοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [q] τὸν υἱὸν Βοχορέως. ἐξελθὼν δὲ Αμεσσᾶς, καὶ πρὶν τὴν ἄθροισιν τῆς στρατιᾶς [r] βεβαιῶσθαι, ὡς οὐκ ἐπανῆκε, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [s] τὸν Ιώαβον ἔλεγε, "οὐκ εἶ"ναι [t] σύμφορον ἀνέχεσθαι τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, μεί"ζονα ἐν πλείονι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πρᾳ"μάτων αἴτιος, ἢ Αβεσάλωμος αὐτοῖς κατέῤῥηξε, γένῃ. "μὴ τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν ἧσσον παρασκευ"ὴν δυνάμεως ἀγαγόντα, ἀπέλθωμεν αὐτῷ. πρόφασιν δὲ "αὐτὸν φήσας, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, "ἀγῶνας ἡμῖν ἐν πολλοῖς ἱδρῶτας παρασκευάσῃ".

ζ'. Ιώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τόν τε ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [u] παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δύναμις ἦν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἔπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν ὀπίσω τοῦ [x] Σαβαῖον. ἔδη δ' ἐν [y] Γαβαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη στάδιοις ἀπέχουσα πεντήκοντα τῶν Ιεροσολύμων· γενόμενος, [z] πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος, ἀπήντησεν αὐτῷ. περιζωσάμενος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος Ιώαβος, προσιόντος ἀσπάσασθαι ἣ Αμεσσᾶ, φιλοτέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐπέσησεν ἐκπεσεῖν· βασάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Αμεσσὰν ἐγγὺς γινόμενον ὡς καταφιλήσων ἣ γνήσιον λαβόμενος, ὡς προσιόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a] ἀσεβὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν [b] καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Αβένηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτοῦ τὸ παρανόμημα πρόφασις ἀσεβὴς [c] σύγνωστον εἰδέναι ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ασαὴλ [d] ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· ἣ δ' Αμεσσᾶ φόνος ἄδην

[k] Ἑνδεκα μοίρας ἔχῃ,] Juxta *S. Literas* δέκα. Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20.

* *Nos vero unam*,] Vel ſcribendum ὑμᾶς *vos* &c. vel de ſingulis Iſraëlitarum tribubus eſt intelligendum. HAV.

[l] Πρεσβύτεροι ἐσμὲν] Καὶ πρωτεύομεν ἐγὼ ἢ σὺ LXXII.

[m] Σαβαῖος,] Σαβεῖας *Vat.* paſſim. Σαβεὶ LXXII.

[n] Τοὺς ἐπιμελουμένους,] Τοῖς ἐπιμελομένοις ſolus *Vat.*

[o] Οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς.] Οὐκ ἔτ' ἐπλ. *Samb.*

[p] Σκέλλοιτό τε,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* σκέλλοιτο ἢ σε.

[q] Τὸν υἱὸν Βοχορέως.] Τὸν Σαβαῖον υἱὸν Βοχορέως legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[r] Βεβαιῶσθαι,] Βεβαιοῦντος *Big.* & *Samb.*

[s] Τὸν Ιώαβον] Articulum non agnoſcit *Vat.*

[t] Σύμφορον] Συμφέρον *Vat.*

[u] Παραλαβὼν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* παραλαβὲ in *Editis*. commode ſatis.

[x] Σαβαῖον.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σαβεὰν.

[y] Γαβαῶ· κώμη δ' ἔστιν αὕτη στάδιοις ἀπέχουσα πεντήκοντα] Ita cum *Vat.* ut ſupra, p. 363. §. 3. in *reliquis* Γαβεὼν. HUDS. Lib. v. Ant. Jud. c. (*l.*) §... Γαβαωνῖται ἔθνος κατοικοῦντες ἔθνος τοῖς Ιεροσολύμοις· vid. etiam lib. VIII. c. 12. §. 5. SPANH.

[z] Πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν] Οὐ πολλὴν Αμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος juxta *Epiphanium*, qui vertit, *occurrit ei Amaſa ut ſalutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

[a] Ἀσεβὲς ἔργον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀσεβὲς, ut & καὶ ante παντελῶς.

[b] Καὶ συγγενῆ] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ταπεινὸν συγγενῆ.

[c] Σύγνωστον εἰδέναι ποιεῖν,] Sic *Vat. Samb.* & *Baſ.* in *cæteris* ἄγνωστον.

[d] Ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος·] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐκδεδικέναι in *Editis*, *Aliiſque*.

ἐδὲν

ὑδὲν πιθὴν ἔχε ϖ̃ρακάλυμμα· ἀποκλείνας [c] ὃ τ̃ ϛρατηγὸν ἐλϑεῖν τ̃ Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f] πρὸς τῷ νεκρῷ· βοᾶν ἐπιτάμενος πρὸς τὴν ϛρατιὰν, ὅτι πέθνηκε μὲν Αμεσσὰς δικαίως & μετ' αἰτίας [g] κολαζόμενος, εἰ ὃ Φρονεῖτο τὸ & βασιλέως, ἕπεσθε αὐτῷ τῷ ϛρατηγῷ Ιωάβῳ, κὴ Αβεσσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου ὃ & σώματος ὅπη τ̃ ὁδὸς, κὴ παυσὸς & πλήθους [h] ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος, κὴ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i] ϖροϊσταμένοι, βαϛάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, κὴ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τ̃ ὁδὸς, πίθησιν αὐτοῦ & καλύπτει ἱματίῳ. τούτου γιγνομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ιωάβῳ. διὼξαντι δ' αὐτῷ ἅμα πάσης τ̃ [k] Ισραηλίτιδος χώρας τ̃ Σαβαῖον, δηλοῖ τὶς ἐν ὀχυρᾷ πάλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l] Αβελμαχέα λεγομένη. ϖροσγιγνόμενος δ' ἐκεῖ, κὴ τὴ ϛρατιᾷ ϖερικαθίσας τὴν πόλιν, κὴ [m] χαρακώμα ϖερὶ αὐτὴν πηξάμενος, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς ϛρατιώταις τὸ τεῖχος, κὴ καταβάλλειν αὐτό. μὴ δεξαμένων γὰρ αὐτὸν τ̃ ἐν τῇ πάλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς [n] διαπειθεῖν.

ε'. Γυναῖόν δέ τι σῶφρον κὴ σωετὸν, [o] ἐπ' ἐσχάτης ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην ϑεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ϖροσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τ̃ Ιωάβου. ϖροσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, "ὡς ὁ "Θεὸς τοὺς βασιλεῖς κὴ τοὺς ϛρατηγοὺς ἀποδείξειεν, "ἵνα τοὺς πολεμίους [p] τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι κὴ πα"ρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. σὺ ὃ καταδάζεις μη"τρόπολιν Ισραηλιτῶν καταβαλεῖν κὴ περῆσαι, μη"δὲν ἐξαμαρτόντων". ὁ δ' [q] ἵλεως μὲν εὔχετο τ̃ Θεὸν [r] αὐτῷ ἅμαρτάνειν· "[s] αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς "μηδένα & λαοῦ φονεῦσαι, ϑὰ ὅπως πόλιν ἐξελεῖν βούλε"ται τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τ̃ ἀνταπό"δοσιν τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν [t] Σαβαῖου ὑὸν τοῦ "Βοχορίου, παύσασθαι [v] τ̃ πολιορκίας καὶ τὴν ϛρατιὰν "ἀπάξειν". ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [x] τὰ ϖερὶ τ̃ Ιωάβου, μικρὸν ὑπισχεῖν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν ἀφεῖσα αὐτοῦ [y] ῥιφθήσεσθαι τοῦ τειχίου. καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, κὴ "βούλεσθ', εἶπεν, κακοὶ κακῶς μὴ "τέκνων ἀπολέσαι & γυναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ "κὴ μηδὲ τίς ἐϛι γνώριμος, κὴ τοῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυίδου "τοσοῦτ' εὐεργετήσαντος [a] ὑμᾶς βασιλέως, κὴ πρὸς δύ"ναμιν τοσαύτην & τηλικαύτην ἀντάρειν μίαν πόλιν"; πείϑει τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας & [b] Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ιωάβου ϛράτευμα. τούτου γιγνομένου [c] σημαίας ἀνακληϑείσης ὁ τῆς βασιλέως ϛρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. κὴ ϖαραγενόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, παυσὸς ἀποδείκνυται πάλιν τοῦ λαοῦ ϛρατηγός. καϑίϛησι γὰρ & [d] Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ὅπὶ τ̃ σωματοφυλάκων & τ̃ ἑξακοσίων, [e] Αδώραμον δ' ἐπὶ τ̃ Φόρων, κὴ [f] Σαβάθην & Αχίλαον ὅπὶ τ̃ [g] ὑπομνηματογράφων· [h] Σουσὰν ὃ γραμματέα, Σάδωκον ὃ & Αβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

autem imperatore Sabæum perſequebatur, uno relicto apud cadaver: cui juſſerat clamare ad exercitum, Ameſſam quidem juſte peremptum eſſe, meritoque ſupplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abeſſæum ſequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id conflueret, majorique, ut in vulgo fieri ſolet, admiratione tenerentur prope adſtantes, cuſtos *ei appoſitus* cum *corpus* inde tuliſſet, & in agrum procul à via aſportaſſet, illic depoſitum veſte operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum ſequi. Illi vero, dum per totam regionem Iſraëliticam Sabæum perſequitur, indicat quidam eum ſe recepiſſe in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc ſe contuliſſet & exercitu urbem obſediſſet, vallo etiam ei circumjecto, imperavit militibus ut muros ejus ſuffoderent & everterent. nam quod urbis iſtius cives eum *portis patentibus* non exceperant, valde eis iraſcebatur & ſuccenſebat. *Joabus Abelmacheam obſidet.* 2 *Regum*, c. 20.

8. Verum muliercula quædam, proba ſimul & ſapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conſcenſis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* acceſſiſſet, dicere exorſa eſt, "quod Deus reges & exercitus duces conſtituerit, ut Iſraëlitarum hoſtes è "*finibus ſuis* amoverent, facerentque ut pacem cum "omnibus colerent. Tu vero conaris primariam "Iſraëlitarum urbem, quæ nihil deliquerit, expugnare & depopulari." Atque ille quidem Deum propitium ſibi permanere precatur: "ipſum vero "non ita ſe habere, dicebat, ut è populo quempiam perditum iret, nedum ſibi in animo eſſe ut "urbem adeo magnam exciſam velit: ſed, ſi ipſi "ad ſupplicium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, "qui contra regem rebellaverat, ab obſidione diſceſſurum & exercitum abducturum eſſe." Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipſum obteſtata, ut pauliſper à vi deſiſteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipſi confeſtim projiceretur) ad cives deſcendit: & cum dixiſſet, "vultiſne "mali cum liberis & conjugibus male perire pro"pter hominem improbum & plane ignotum; "eumque pro Davide, cujus tanta in vos exſtant "beneficia, in regem habere, unamque urbem tam "magno validoque exercitui reſiſtere?" perficit, ut illi abſciſſum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obſidionem ſolvit: & Hieroſolyma reverſus denuo copiis univerſis præficitur. Quin & rex Banajam præpoſuit ſatellitibus *regiis* & ſexcentorum cohorti; voluitque ut Adoramus eſſet à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis: atque Suſam ſcribam conſtituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices. *Sabæo caput abſciſſum.* *Davidis officia.* 2 *Regum*, c. 20.

e Δι' τ ϛρατηγοῦ] Δ' αὐτοῦ, *idiotæ Hen. & Busb.*
f Πρὸς τῷ νεκρῷ·] Sic cum *MSS.* in *Editis* ϖρὸς τ νεκρόν.
g Κολαζόμενος,] Ita *Big.* & *Gen.* κολαζώσης *Baſ. Samb.* & *Vat.* Illa κὴ μετ' αἰτίας κολαζόμενος non agnoſcit *Vet. Interpr.*
h Επ' αὐτὸ συρρέοντος,] Επ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* Mox aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſuper eum confluere, & cum quadam defuncti miſericordia moraretur & Joabum ſequi tardaret.*
i Προϊσταμένοι,] Ita in *iiſdem MSS.* ἱσάμενοι in *Editis.*
k Ισραηλιδος χώρας] Ισραηλιτῶν *Big. Coll. Voſſ. Samb.* & *Vat.*
l Αβελμαχίᾳ] Αβιλμαχᾶ in nonnullis *MSS.* Videſis *Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20. Αβὶλ πόλις τ Παλαιστίνης, νῦν Αβελᾶ ὀνομαζομένη. *Theodoret.* ΕΡΩΤ. λϑ'.
m Χαρακωμα ϖερὶ αὐτὴν] Χάρακας *Vat.* Χάρακα *Hen.* & *Busb.*
n Διαπειθεῖν.] Forte διετίθετο. COCC.
o Επ' ἐσχατιᾶς] Εν ἐσχάτοις *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* ἐν ἐσχάτοις *Vat.*
p Τοὺς Εβραίων ἐξάρωσι] Τῶν Εβραίων *Vat.*
q Ἵλεως μὲν εὔχετο] Ἵλεων *Big.* & *Samb.*
r Αὐτῷ ἁμάρτειν·] Ita *Samb, Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *Editis*, *Aliiſque.*
s Αὐτὸς δ' ὅτως ἔχειν,] Αὐτὸς δ' οὐχ' ὅτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς τινα & λ. *Vat.*
t Σαβαῖου ὑὸν & Βοχορίου] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Σαβεὲ ὑὸν ὃ χοβορίου.
v Τ̃ς πολιορκίας] Τὴν πολιορκίαν *Vat.*
x Τὰ ϖερὶ τ̃ Ιωάβου,] Illud τὰ ex *Cod. Samb.* & *Coll. Voſſ.*
y Ριφθήσεσθαι] Ριφήσεσθαι τὴν & πολιμίων *Big. Samb.* & *Vat.*
z Τοσαῦτ' εὐεργετήσαντος] Τὰ τοσαῦτα *Big.* & *Samb.* & τὰ τοσαῦτα *Vat.*
a Υμᾶς βασιλέως,] Ημᾶς *Big.* & *Vat.*
b Σαβαίου.] *Coll. Big.* & *Voſſ.* ut paſſim Σαβεᾶ.
c Σημαίας ἀνακληϑείσης] Σημείας *Busb. Hen.* & *Vat.*
d Βαναίαν ὁ βασιλεὺς] Βαναιαν τὰ *Big.* & *Samb.*
e Αδώραμον] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* Αδόραμον *Samb.* Αὐόραμον in *Editis.* Αδωραμον juxta *Epiphanium.*
f Σαβάθην] Ita in *Editis.* Σαφάθην κὴ Αχίλαον *Big.* & *Samb.* Σαβάκλην κὴ Βαχιλάν juxta pleroſque *Epiphanii* libros. Ιωταφατὸν ὑὸν Αχιλάθου *Vat.* forſan è *Sacro Volumine.*
g Υπομνηματογράφων·] Υπομνημάτων *Vat.*
h Σουσὰν ὃ] Σαβὰν *Big.* & *Samb.*

CAP.

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis satisfacium esset pro cæsis civibus: & quæ res contra Palæstinos præclare gestæ erant à Davide virisque ejus fortibus.

Fames ob Sauli in Gabaonitas sævitiam. 2 Regum, c. 21.

POst hæc autem, fame regionem premente, Davides supplex à Deo petiit ut populi misereretur, & causam morbi ejusque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ respondissent, "postulare Deum ut Gabaonitæ vindicarentur, quos "Saulus rex deceptos præter jus & fas interemerat, non servato juramento quod illis olim Jesus "imperator & senatus juraverat; at vero, si Gabaonitis pœnas pro cæsis civibus, quas ipsi voluerint exigere, permittat rex, se cum illis in gratiam rediturum & populum à calamitate liberaturum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad se accersit, eosque interrogabat, quid sibi fieri vellent. Cum vero illi septem Sauli sobolis homines ad supplicium deposcerent, rex perquisitos eis tradidit, ita ut Memphibostho Jonathæ filio parceretur. Postquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat siccitate; rursusque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem post bello Palæstinos rex adoritur; & commisso prælio cum eos in fugam vertisset, *magno impetu* illos persequutus solus relictus est. Cumque jam defatigatus esset, forte ab uno ex hostibus conspectus est, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos siclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, *è fuga* conversus in eum irruit, quasi certus occidere hostium regem. nam præ lassitudine pæne fatiscebat. At Abessæus Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hostem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* discrimen adierit: eumque jurejurando obstrinxerunt principes, non iterum egressurum esse secum in prælium, ne, si ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris passus fuerit, omnia ab ipso manantia populo perirent & intercidirent beneficia, non solum quæ ab eo jam acceperant, sed & quæ vitâ ipsius longius productâ porro acceperi essent.

Cum Palæstinis tribus immanis staturæ pugnant totidem Israëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæstinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipsos expedivit. At tunc quidem strenuissime dimicavit & laudem præclaram adeptus est Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortissimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui se ex Gigantibus ortos esse gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de se sentiebant, effecitque ut Hebræi superiores *è pugna* discederent. Atque post cladem istam acceptam Palæstini bellum redintegrarunt: ac, misso in eos à Da-

Cum Gabaonitis terra fame liberatur.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως ἓ λιμὸς ἀπηλλάγησαν Εβραῖοι, τ̃ Γαβαωνιτῶν δίκλω λαβόντων ὑπὲρ τ̃ ἀνηρημένων· οἷά τε καλῶς ἐθνώθησαν κ̃ τ̃ Παλαιστίνων ὑπὸ τὸν Δαυίδην Ϲ τ̃ περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

ΜΕτὰ ἓ ταῦτα τ̃ χώρας λιμῷ [i] φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τ̃ Θεὸν ἐλεῆσαι τ̃ λαὸν, κ̃ τὴν αἰτίαν αὐτ̃ κ̃ τὴν ἴασιν φανερὸν ποῆσαι τ̃ νόσου. τ̃ ἓ προφητῶν εἰπόντων, "βέλεσθαι τ̃ Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τὰς Γαβαωνίτας, ὓς Σαὺλος ὁ βα"σιλεὺς ἀποκτείνας ἠσέβησεν ἐξαπατήσας, κ̃ τὰς ὅρ"κους αὐτοῖς ὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε κ̃ ἡ γερου"σία μὴ φυλάξας· [k] ἐὰν τοίνυν δίκλω λῦ αὐτοῖ δῶ"σιν οἱ Γαβαωνῖται λαβεῖν ὑπὲρ τ̃ ἀνηρημένων, παύ"σειν αὐτοῖς πᾶσαν ὀργὴν, διαλλαγήσεσθαι κ̃ τ̃ ὅχλον "ἀπαλλάξειν τ̃ κακῶν ἐπηγγέλετο". ὡς οὖν ταῦτα πᾶσι τ̃ προφητῶν ἔμαθεν ὁ Δαυίδης ζητεῖν τ̃ Θεὸν, μεταπέμπεται τὰς Γαβαωνίτας, κ̃ τίνος βέλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τ̃ δ' οὐκ ἔφασαν ἔθνος Σαὺλ πᾶσαλαβεῖν ἐπὶ παῖδας ἀξιωσάντων προς πίστεως, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθην Φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθ παιδός. πᾶσαλαβόντες δ' οἱ Γαβαωνῖται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο σκόλασαν. ἤρξατο δ' ὕειν πᾶσαχρῆμα ὁ Θεὸς, κ̃ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. κ̃ πάλιν ἀθῄνησεν ἡ τ̃ Εβραίων χώρα. στρατεύεται ἓ [l] μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, κ̃ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γυμνὸς [m] ἔκλυτος ὤφθη ὑπὸ τινος τ̃ πολεμίων, [n] Ακμονος μὲν τέκνωμα, Ἀραφᾶ ἓ παιδός. οὗτος μὲν καὶ δόρατος τ̃ γιγάντων ἔχων ἓ καὶ ξυστὸν, οὗ [o] τὴν λαβὴν σταθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα [p] ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπιστραφεὶς ὡς ἀποκτείνων τ̃ τ̃ πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ' ἐξαίφνης Αβεσσαῖος [q] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τ̃ βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε πεσόντα, ἀπέκτεινε ἓ τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ' ἐπὶ τῷ παρ' ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὤρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι' ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τ̃ δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, κ̃ ὅσων ἔτι μελλήσει πολὺν βιώσαντος χρόνον.

β'. Συνελθόντων [r] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [s] Γαζάραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιάν. ἠγώνισε δὲ τότε καὶ σφόδρα ἠυδοκίμησεν [t] Σοβαχὶς ὁ Χεττᾶος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων γεγόνεναι τοὺς Γίγαντας, κ̃ μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τ̃ νίκης τοῖς Εβραίοις ἐγένετο. κ̃ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. κ̃ στρατιὰν ἐπ' αὐτοὺς Δαυίδης

i Φθειρομένης,] Διαφθειρομένης *Vat.*
k Ἐὰν τοίνυν δίκλω] Εἰ τοίνυν *Vat.*
l Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετὰ πολὺν χρ. *Big. Samb. & Vat.*
m Ἔκλυτος ὤφθη] Ἔκλυτος Hesych. ἔνδοξος, τίμιος· melius itaque γυμνὸς, ἔκλυτος ὤφθη ita verti debuit: *conspicuus factus*, nisi ἔκλυτος idem hic sit quod ἀκολυμβήτος dissolutus, nempe dissolutum est, & hic interruptum; erat enim jam labore dissolutus *Rufinus*, omisit *Gelenius*. Alter. lib. I. c. 19. §. 3. μιγέντα συμπλοκῇ ἐπαχθέστερον ἔκλυτον. SPANH.
n Ακμωνος] Ισοβὶς μὲ τέκνωμα, Ραφᾶ ἓ παιδὸς *Vat.* ut puto ex LXXII. Juxta *Epiphanium*, Αχιμὰν μ. τ. Ἀταφάτη ἓ π.
o Τὴν λαβὴν σωλῆναι] Forte ἡ λαβὴ vel ὅλη σωλῆναι. COCC.
p Αλυσιδωτὸν] Lege ἀλυσιδέτην. COCC.
q Ο Ἰωάβου ἀδελφὸς] Articulum inferui ex *Big. Samb. & Vat.*
r Δὲ τῶν Παλαιστίνων] Οὖν τ̃ Π. *Vat.*
s Γαζάραν πόλιν,] *Al.* Γάζαραν & Γάζεραν. HUDS. Γιζὲρ LXX. Γάζαν leg. Gelen. Γαζαρὰ tamen legitur inf. lib. VIII. c. 6. § 1. & lib. XII. c. XI. §. 2. ubi Αζὰ ὄρους, *Rufin.* Gazara. 1 Maccab. IX. 15. Αζώτου ὄρους· *Rufin. hic*: usque ad Gazara, ut proinde legerit μέχρις Γαζάρας· cujus mentio hic fit. SPANH.
t Σοβαχὶς ὁ Χεττᾶος,] Σοβάχχης *Big.* & *Samb.* Σοβοχαῖος *Vat.* mox Χουσαθαῖος pro Χεττᾶος legendum censet *Schotanus.*

7 Ne-

δὲ πίμψαντος, ἠρέσθυσε [y] Νεφάνος ὁ συγγενὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [x] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. Διελιπόντες δ' ὀλίγον χρόνον, [y] ἐστρατοπέδευσαν [z] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας οὐκ ἄπωθεν. ἦν δ' αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἐξ πηχῶν· δακτύλους δ' ἐν [a] ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἐνὶ πλείστους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ὑπὸ τῆς αὐτῆς πεμφθείσης ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ Δαυΐδου στρατιᾶς, τούτῳ [b] μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ [c] Σαμαῆ υἱὸς, ἀνεῖλέ τε αὐτὸν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀρετῆς ἀπηνέγκατο. καὶ ἔτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ἦν τῶν Γιγάντων λεγόμενος εἶναι. μὴ γὰρ πιστεῦσαι τῷ μάχῃ, οὐκ ἔτι τῆς Ἰσραηλίτας ἐπολέμησαν.

γ'. Ἀπηλλαγμένος δ' ἤδη πολέμων ὁ Δαυΐδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [d] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους [e] συνετάξατο, μέτρα ποικίλα. τὰς μὲν γὰρ [f] τριμέτρους, τὰς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὀργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, καὶ τῇ τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέρᾳ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἑορταῖς. ἦ δὲ τῶν [g] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν [h] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ [i] νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, ταῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα [k] μεγάλα χάλκεα. ἃ δεῖ μὲν τούτων ὅπη τοσοῦτον ἡμῖν, ὡς μὴ πάλεως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων φύσιν, δεδηώτως λέλεκται.

δ'. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δ' οἱ διασημότατοι καὶ λαμπροὶ ταῖς πράξεις ὀκτὼ [k] τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς δεικνύσιν οὗτοι ποιήσαντες. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι [k] χώρας ὑπαγαγέσθαι [k] μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν αὐτῶν, [l] Ἰέσσαιμος υἱὸς [m] Ἀχεμάου. ὃς πολλάκις εἰς τὴν παράταξιν ἐμπεσὼν τῶν πολεμίων, ἐν πρὶν [n] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [o] ἐναλῶσιν αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν ἦν Ἐλεάζαρος υἱὸς [p] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ [q] βασιλέως ἐν Ἀρασάμῳ. οὗτός ποτε, τῶν Ἰσραηλιτῶν κατεπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φυγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλοὺς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἰδόντας παραγενομένους ὑπ' αὐτοῦ [r] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ ἀμφίδοξον τότε νίκην ἄραδαι, τοῦ μὲν Ἐλεαζάρου πίπτοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρεθέντας. τρίτος δὲ ἦν Ἰλᾶ μὲν υἱὸς, [s] Σεβὰς δὲ ὄνομα. καὶ ἔτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον [t] αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ

vide exercitu, ſtrenue ſe geſſit Nephanus ipſius cognatus. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, ipſum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipſorum in acie ceciderant. Nec longo poſt intervallo caſtra metati ſunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis diſtabat. Habebantque ſecum hominem ſex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide miſſo *prodiens*, duello congreditur, ipſumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæſtinus iſte ſe à Gigantibus prognatum eſſe jactabat. Poſt hanc autem pugnam tum demum Iſraëlitas bello laceſſere deſierunt *Palæſtini*.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnoſque compoſuit, vario carminum genere. etenim tam verſus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum inſtrumenta *diverſa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non ſolum Sabbatorum, ut appellantur, die, ſed & aliis feſtis ſolennibus. Iſta autem inſtrumenta hujuſmodi ſunt ſpecie. Cinyra quidem, decem intenſa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim ſonos habens, digitis pulſatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta ſufficiant, ne prorſus ignorata eſſet inſtrumentorum iſtorum natura. *Hymni Davidis & muſica inſtrumenta.* 2 *Regum.* c. 22.

4. Porro omnes, quos circa ſe habuit rex, ſpectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illuſtres, magnæque ob res præclare geſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcidit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco *Quos habuerit Davides fortiſſimos.* 2 *Regum*, c. 23. qui

[y] Νεφάνος ὁ συγγενὴς] Νεφὰν *Big.* & *Samb.* Εφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠρέσθυσεν Εφὰν factum exiſtimarem ἠρέσθυσε Νεφάν.

[x] Τῶν Παλαιστίνων,] Τῶν omittit *Vat.*

[y] Ἐστρατοπέδευσαν] Ἐστρατόσαν *Vat.*

[z] Πρὸς τῇ πόλει] *Scaliger* πρὸς τῇ Γίτθᾳ πόλει, ut conſtat ex *S. Literis.* HUDS. Forte πρὸς τινι πόλει. COCC.

[a] Ἑκατέρῳ] Forte ἑκατέρᾳ. COCC.

[b] Μονομαχήσας Ἰωνάθης] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχῶ in *Editis.*

[c] Σαμαῆ υἱὸς,] Σαμαὰ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* forſan è *S. Literis.* illa verba margini adſcripta habet *Samb.* ſed non agnoſcit *Epiphan.*

[d] Ἀπολαύων τὸ λοιπὸν] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἀπολαῦσαι perperam in *reliquis.*

[e] Συνετάξατο,] Συνετάξαθο *Big.* & *Samb.*

[f] Τριμέτρους,] Vide *Annott.* ad hanc vocem alibi & *G. Voſſium* de *Artis Poëticæ Natura* & *Conſtitut.* c. XIII. §. 2. & 5.

[g] Ὀργάνων ἰδέα] Sic *MSS.* in *Editis* ὀργάνων ἐστὶν ἰδέα τοιαύτη τίς τ' ἐστ.

[h] Κινύρα,] Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρα in *aliis*, minus recte, ut oſtendit *Bochartus* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c. 7.

[i] Νάβλα,] Conf. inf. lib. 8. c. 3. §. 8. SPANH.

[k] Χώρας ὑπάγεσθαι] Ita *Big.* & *Samb.* χώραν in *Editis*, *Aliiſque.*

[l] Ἰέσσαιμος υἱὸς] Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἰσσαμος. Ἰέσσαιος juxta *Epiphanium.*

[m] Ἀχεμάου.] Ἀχεμαίου *Big.* & *Samb.* Ἀχιμαίου *Epiphan.* Ἀχεμάου legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 680.

[n] Ἀνεπαύετο μαχόμενος,] Ἀνεπαύσατο *Big.*

[o] Ἐναλῶσιν αὐτῶν] Οἰκαλῶσιν ſolus *Vat.*

[p] Δωδείου,] Δώδου *Epiphan.*

[q] Ἀρασάμῳ.] Γιεσσαμω *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha.*

[r] Τοὺς Παλαιστίνους,] Illud τοὺς è *MSS.* ut & mox illa ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit.

[s] Σεβὰς ὄνομα.] Κηραβαῖος vel Κιναβαῖος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli.*

[t] Αὐτῶν παραταξαμένων,] Ita cum *Samb.* (*Coll. Voſſ.*) & *Vat.* αὐτῷ in *reliquis.*

qui Maxilla dicitur, acies ex adverso constitissent, postquam Hebræi rursus copiis illorum perterriti fugere cœperant, solus instar exercitus & aciei constitit: & alios quidem illorum sternebat, alios vero, ipsius vim & impetum non sustinentes, sed in fugam se conjicientes, insectatus est. Atque has quidem res manibus pugnaque tres isti præclare gesserunt. Quo vero tempore, cum rex esset Hierosolymis, ex inopinato venit Palæstinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem
Vide pag. 371. §. 1. ascendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello consulturus; castris vero hostium in ea valle positis quæ usque ad Bethleem urbem pertingit, viginti stadiis ab Hierosolymis distantem, Davides sociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *subinde* mirans, an quisquam eam inde sibi bibendam afferret, *quod* sane *se* malle, quam ut magnam opum vim *sibi* daret. tres isti viri, hisce auditis, è vestigio excurrerunt, &, cum per media hostium castra prorupissent, ad Bethleem venerunt; hausta-que *de puteo* aqua rursus *eadem* per castra ad regem reversi sunt. * adeo ut Palæstini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieverint, nihilque in ipsos ausi fuerint, etiamsi eos præ paucitate contempserant. Cum autem allata esset aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipsam ad se periculo & sanguine hominum advectam esse, ideoque haud fas esse ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Post hos fuit Abessæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hostes interfecit. Quintus Banajas, genere sacerdos. à duobus enim fratribus, inter Moabitas illustribus, provocatus, strenuitate sua illos superavit. Ac rursus, cum vir genere Ægyptius, stupendæ magnitudinis, eum provocasset, inermis armatum & suo ipsius gladio percussum interemit. nam cum ipsi hastam extorsisset, & vivum adhuc & pugnantem spoliasset, suis ipsum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenseri meruit, aut ut primum illorum, si magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapsu cecidit leo. cumque *puteo* os angustum esset, illo nive occluso in manifesto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & salute desperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eo, unde clamor, profectus, cum in puteum descendisset, repugnantem ictu baculi, quem in manibus gestabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

Εβραῖοι πάλιν τῇ δυνάμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ὑπέστη μόνος ὡς στράτευμα ὁ πᾶξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δὲ καταπήσαντας αὐτὸ τῷ ἰσχυῷ & τῷ βίᾳ, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας [v] ἐώσατε. ταῦτα μὲν ἔργα χερῶν & μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ [x] Ιεροσολύμοις ὄντος ἐπῆλθεν [y] ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμοῦσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τῷ ἀκροπόλιν ἀνῆλθεν, ὡς προεφήκαμεν, πυθόμενος θεὸν περὶ πολέμου· τὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολὴν ἐν τῇ χειλάδι κειμένης, ἡ μέχρι [z] πόλεως Βηθλέεμ διατείνει, [a] σταδίους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ [b] πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτὸ πιεῖν [c] αὐτὸ κομίσαι, μᾶλλον ἐθελήσῃ, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [d] διδοίη. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ἔστι, ᾧ θαρσαλέημα [e] ἐκδραμόντες, καὶ διὰ μέσου τῶν τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδων, ἦλθον εἰς Βηθλεέμ, καὶ, τὸ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπεπλαγμένους αὐτῶν τὸ θράσους & τὴν ὀλιγυχίαν, ἠρεμῆσαι, [f] καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς πολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τὸ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεὺς, κινδυνεύειν & αἵματι φήσας ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν [g] αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ πρὸ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν [h] ηὐχαρίστησεν αὐτῷ. μία τοίνυν ἦν ὁ Ιωάβου ἀδελφὸς Αβεσσαῖος. καὶ γὰρ ἕνα μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει. προκληθεὶς γὰρ ὑπ' ἀδελφῶν Δρασήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὖτε ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς [i] ὡπλισμένον, τῷ δορατί τε ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε. προελόμενος γὰρ [k] αὐτὸν ἄοντα, καὶ ζῶντα ἔτι ἐν μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσεμβιβήσαι δ' ἄν τις αὐτὸ ἐν τῷ τῶν προειρημένων πράξεσιν, ἢ ὡς [l] πρῶτον αὐτῶν κατ' ἀνδρίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέων εἰς πυν λάκκον ὀλιθῶν ἐνέπεσε. στενοῦ δ' ὄντος τοῦ χωρίου, ὄηλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφερηγμένος αὐτὸ τῇ χιόνι. πόρον οὖν εὑρίσκειν βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐθρυχᾶτο. τοῦ δ' ἥρως ἀκούσας ὁ [m] Βαναίας, ᾤδευε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὸν βόθρον ἐλθὼν [n] καταβὰς εἰς τὸ χάσμα, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μὴ χεῖρας ξύλῳ, θράσους ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα [o] τρεῖς, πλὴν τοὺς ἀριστεῖς ὑπῆρχον.

[v] Ἐδίωξε.] Ἐδίωκε *Big.* & *Samb.*

[x] Ιεροσολύμοις ὄντος] Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180.

[y] Ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμοῦσα, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν,] Hæc omnia absunt in *Coll. Big.* & *Voss.*

[z] Πόλεως Βηθλεὲμ διατεινούσης,] Βηθλεέμων πόλεως *Big.* (& *Coll. Voss.*) Βηθλεέμης πόλεως *Vat.*

[a] Στάδιους Ιεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι,] At Bethleemum longius aberat, 6. videlicet miliaria Romana Hierosolymis. REL.

[b] Πρὸς τῷ λάκκῳ] Ἐν τῷ λάκκῳ *Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat. Busb.* & *Hen.*

[c] Αὐτὸ κομίσαι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

[d] Διδοίη.] Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.*

[e] Ἐκδραμόντες,] Εἰσδραμόντες *Vat.*

* *Adeo ut Palæstini*,] Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obstupescentes, quia sic pauci eos contemnerent, à dimicatione cessarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum contemnere, *Gelas.*

[f] Καὶ μηδὲν] Vid. Lib. de Maccab. §. 3.

† *Dicens, ipsam ad se periculo & sanguine hominum advectam esse*,] Dicens se nolle hominum sanguinem bibere, qui aquam vitæ suæ periculo petierunt, *in S. Literis.*

[g] Αὐτὸ πιεῖν.] Αὐτῷ *Samb.*

[h] Ηυχαρίστησεν αὐτῷ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐυχαριστήσας.

[i] Ωπλισμένον,] Sic *Vat.* & *Vet. Interp.* ὡπλισμένου τῷ δορατὶ, τὸ ἐκείνου λαβὼν ἀπ. in *Editis.* ὡπλισμένου, διεχρήσατο τε τῷ ἐκ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.*

[k] Αὐτὸν ἄοντα,] Αὐτὸ τὸ ἄοντα *Big. Samb.* & *Vat.*

[l] Πρῶτον αὐτῶν] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *reliquis.*

[m] Βαναίας,] Βανίας passim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII.

[n] Καταβὰς] Καὶ καταβὰς *Vat.*

[o] Τρεῖς,] Τρεῖς abest *Big. Samb.* & *Vat.* agnoscit tamen *Epiphan.* & quidem recte.

ΚΕΦ. ιγ'.

Οτι Δαυίδης ἀριθμήσαντος, ὁ λαὸς τὴν τιμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ θεὸς ἐκώλυσεν ἔλεος.

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numerasset Davides, luit supplicium: atque ut illud divina cohibuit misericordia.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαυίδης [p] βουλόμενος γνῶναι πόσαις μυριάσιν εἰσὶ τὸ λαὸ, τῶν [q] Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, [r] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτὸ τῷ Θεῷ [s] τελέσαι ἡμίσικλον, προσέταξεν Ἰωάβῳ τῷ στρατηγῷ, προδυέντι πάντα [t] τὸ ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον [v] εἶναι φήσαντος τοῦτο ποιῆσαι, οὐκ ἐπείθη· προσέταξε δὴ μηδὲν [x] μελήσαντι, βαδίζειν ὅπῃ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Ἑβραίων. Ἰωάβος δὴ, τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ὅπιων τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἐστὶ καταγνόντας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ μῆνας ἐνέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν [y] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὴν οὐκ ἐφθασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [z] μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν [a] ἁμαρτών. ἦν δὴ τῶν ἄλλων Ισραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐννήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ιούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν [b] πεντακόσιαι μυριάδες ἦσαν.

Populum numerari jubet Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων [c] τῷ Δαυίδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν ὑμνῆ γένεσθαι καὶ συγγνώσκειν ἁμαρτήσαι. Γάδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν ἂν δοκιμάσῃ· πότερον βούλεται λιμὸν ἐφ' ἑπτὰ καὶ τὴν χώραν ὅλην [d] ἔτη ἐπελθὼν, ἢ τρεῖς μῆνας [e] πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ [f] λοιμὸν ἐνσκῆψαι καὶ νόσον ὅλῃ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δὲ εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν [g] ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. ἔφη δὲ τῷ προφήτῃ, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης βούλεσθαι, φήσαντος, καὶ [h] κελεύοντος ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτὸ τῷ Θεῷ· λογισάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἰτήσειεν [i] ἔδοξε τοῦτο πεπονηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [k] μὲν ἀφόβως, ὅτι πολλὰ αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕλοιτο τοὺς τρεῖς μῆνας [l] νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τοὺς ἀνδρειοτάτους [m] ἔχων περὶ αὐτὸν ἐν φρουρᾷ, [n] καὶ μάλα τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο τὸν πόλεμον, [o] ἡτήσατο τὸ πάθος κοινὸν ἐν βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δέος ἴσον ἀπάντων γένεται, πρεσβεύων ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, [p] ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ.

CÆterum cum Davidi regi in animo esset cognoscere quot myriadibus constaret populus, iminemor mandatorum Moysis, qui prædixerat, ut, si populus numeraretur, in singula ejus capita sicli semissis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis universæ censum ageret. Illo vero dicente, nihil necesse esse ut hoc faceret, regi non persuadetur, sed jussit ut omni absque mora proficisceretur ad Hebræos recensendos. Joabus autem assumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & scribis, cum Israëlitarum terram perlustrasset, & quanta fuit *illorum* multitudo computasset, post menses novem & dies viginti Hierosolyma reversus est ad regem, eique numerum *recensiti* populi retulit, absque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad censum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Israëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus seorsim quadraginta millia conficiebat.

2. Deinde cum Davidi declarassent vates, Deum ipsi periratum esse, supplex orare cœpit & obsecrare, ut propitius fieret sibique noxam ignosceret. Tum Deus ad ipsum misit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime omnium probaret; an velit suis in finibus septem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menses hostibus cedere, an Hebræos pestilentiæ morbo grassante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis esset electio, *animi* discruciabatur, atque valde confusus erat. At cum vates dixisset, necesse esse ut hoc fieret, jussissetque statim responsum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, secum reputans, quod, si famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipse quidem extra metum esset, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero pessime acciperentur; sin autem per tres menses ipsos debellari eligeret, quod à viris fortissimis stiparetur, & loca ei essent præsidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegisse *diceretur*; malum infligi voluit regibus cum subditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius esse in Dei quam hostium manus incidere.

Pestem præ cæteris malis elegit Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

3. Ista cum vates accepisset, *ea* Deo nunciatum ivit.

Pestis sævit in Israëlitas. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

p Βουλόμενος γνῶναι] Βουληθεὶς *Hen.* & *Busb.*

q Μωϋσέως] *Sc.* mandatorum, quæ per Moysen dederat Deus, oblitus; *Exod.* c. 30. v. 12. Vide *Schotanum* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως ἐντολῆς legisse videtur *Vetus Interpr.*

r Ὃς προεῖπεν,] Εἰπόντος ἐὰν *Hen.* & *Busb.*

s Τελέσαι ἡμίσικλον,] Τελέσειν juxta *Epiphanium.* atque ita expresse legit *Cedrenus* (p. 69.) ex ipso *Josepho.*

t Τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι.] Τὸν στρατὸν in suo codice habuisse videtur *Epiphan.*

v Εἶναι φήσαντος] Εἶναι deest *Vat.*

x Μελήσαντι,] Μελήσαντι *Big.* & *Samb.* μελήσαντα *Vat.* nec μελήσαντι nec μελήσαντα agnoscit *Epiphan.* qui vertit, *sed jussit numerum Hebræorum insigniter adimpleri.*

y Ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ] Ἐπέδωκε *Big. Samb.* & *Vat.*

z Μετενόησε γὰρ] Aut verba pluscula in suo codice habuit *Epiphanius*, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnituit autem Davidem quod dinumerasset populum, eo quod deliquisset in Deum.*

a Ἁμαρτών.] Ἁμαρτὼν solus *Samb.*

b Τετρακόσιαι μυριάδες ἦσαν] Judæis centum millia detraxit, & Israelitis addidit. *Schotanus* in *Bibl. Hist. S. Tom.* 2. p. 741. τετρακόσιαι χιλιάδες *Epiphan.*

c Τῷ Δαυίδῃ] Τῷ deest *Vat.* ut & mox ὁ Θεός.

d Ἔτη ἑπτὰ,] Ita in *S. Literis* juxta *textum Hebr.* in 2 *Sam.* c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in *textu Hebr.* quam *Gr.* 2 *Paralip.* c. 21. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 28.

e Πολεμίους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν] Ita cum *Big.* & *Samb.* & non πολεμοῦσας cum *Editis*: quòd illud usitatius sit in prosa quam hoc.

f Λοιμὸν ἐνσκῆψαι] Sup. lib. IV. c. 6. §. 12. λοιμῷ ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς ὑπὸ Θεοῦ τὴν νόσον· Ἐνσκῆψαι apposite usus hac voce de Peste à Deo immittenda; sic Æschylus Pers. v. 717. λοιμὸς τις ἦλθε σκηπτός· & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 27. -- ὁ δ' πυρφόρος θεὸς Σκήψας ἐλαυνὴ λοιμὸς ἔχθιστος πόλει· SPANH.

g Ἐλυπεῖτο,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐλιπεῖτο in *reliquis.*

h Κελεύσαντος ἀποκρίνασθαι] Κελεύοντος *Vat.*

i Ἔδοξε τοῦτο] Δόξειε *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

k Μὲν ἀφόβως,] Μέντοι *Vat.*

l Νικωμένοις αὐτοῖς,] *Coll. Voss.* & *Big.* νικωμένους αὐτούς.

m Ἔχων περὶ αὐτὸν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἔχοι.

n Καὶ μάλα τοῦτο] Καὶ οὐ μάλα τοῦτο *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

o Ἡτήσατο τὸ πάθος] Ἠτήσαντο πάθος *Big.* & *Samb.*

p Ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ.] Ἀπήγγειλε *Samb.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Hen.*

ivit. Tum ille peſtem & interitum immiſit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facilè fuerit morbum cognoſcere. Sed malum quidem unum erat; ipſos vero ex innumeris cauſis & occaſionibus, cum nihil conſilii capere poterant, abripiebat. Alius enim ſuper alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyſſime afferebat. aliis quidem derepente cum graviſſimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ paſſi ſunt maceratis, & ne ad ſepulturam quidem relictis, ſed ipſo morbo plane conſumptis. alii rurſus ſubito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domeſticorum alicui juſta ſolventes, ſepultura nondum abſoluta moriebantur. Peſte autem mane exorſa & uſque ad prandii tempus graſſante, abſumpta ſunt *hominum* ſeptuaginta millia. Jamque angelus manum ſuam in Hieroſolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex ſaccum indutus humi jacebat, Deum obſecrans oranſque ut peſtem ſedaret, & jam mortuis contentus de cætero quieſceret. Oculis autem in aërem ſublatis, conſpectoque angelo qui Hieroſolyma *ſublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "ſe utpote paſtorem dignum eſſe ſuppli-"cio, greges vero ſervari *meruiſſe*, ut qui nihil *ma*-"*li* commiſerint:" ſupplexque poſcebat ut ira in ipſum domumque ipſius patriam univerſam ſæviret, populoque parceret.

Sedatur pœnitentiam agente Davide. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21. Davides, jubente Deo, aram exſtruit in area Oronnæ. 2 Reg. c. 24. & 1 Paral. c. 21.

4. Tum Deus, precibus *iſtis* exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei præcepit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Jebuſæi, araque conſtructa illic Deo ſacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, ſed illico ad locum ſibi conditum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *ſuis* omnibus verſus ſe tendentem, ad ipſum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebuſæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adverſus illum admiſit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad ſervum dominus accederet, reſpondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exſtrueret, & ſacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocauſtum ſe ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut ſacrificium acciperet. Rex vero ajebat ſe illum ſimplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à ſe gratiam iniiſſe: illum autem obſecrabat ut *certo* pretio iſta omnia ſibi addiceret, haud enim fas eſſe gratuitas hoſtias immolare. Cum vero Oronnas dixiſſet ſe facturum eſſe quicquid *ille* vellet, quinquaginta ſiclis aream ab illo emit *rex*, araque exſtructa rem divinam fecit & ſolida cremavit ſacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus eſt Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus eſſet in quem Abramus olim filium ſuum Iſacum adduxit, ut eo ſolidum faceret ſacrificium, &, cum ad puerum ju-

Ubi olim Iſacus ara erat admotus, & ubi poſtea conditum eſt Templum.

ὁ δὲ τὸ λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' ὑπὸ μονοτρόπως· ὥστε ῥᾴδιον καταγνῶναι γρίφθαι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίαις δ' αὐτὸς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν ὑπὸ ὀπτησίαν δυναμένοις ἀνήρπαζεν. ἄλλῳ γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον τὸ δεινὸν ὀξείαν τὴν πληγὴν ἐπέφερε. τοὺς μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντας· ἐνίων δὲ μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δὲ [q] αἰφνίδιον σκότος αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόν[τος] ὠθισμοῦ τε [r] ἀπώμωζον· ἔνιοι δὲ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, [s] ἐναπέθνησκον ἀπροόπτως τοῦ φανῆναι. ἀπώλοντο δὲ, δεξαμένης ἕωθεν τὸ λοιμικὸν νόσημα φθείρειν αὐτοὺς ἕως [t] ὥρας ἀρίστου, [v] μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα [x] ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δὲ Βασιλεὺς σάκκον [y] ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεθέντα πεῖσαθαι. ἀναβλέψας δὲ εἰς τὸν ἀέρα ὁ Βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τὸν ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς "εἰκὸς δικαίως κολασθῆναι ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ πρόβατα σώ-"ζεσθαι, μηδὲν ἐξαμαρτόντα". καὶ ἠντιβόλει τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκῆψαι, φείδεσθαι δὲ τοῦ λαοῦ.

δ'. Κατανεύσας δὲ ὁ Θεὸς τὴν [z] ἱκεσίας, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι ταχέως ἐπὶ τὸν [a] τῷ ἄλῳ τοῦ Ἰεβουσαίου [b] Ὀρόννα, καὶ οἰκοδομησάμενον βωμὸν ἐκεῖ τῷ Θεῷ [c] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ὡς [d] ἔπαυδεν ἐπὶ τὸ [e] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [f] Ὀρόννας δὲ τὸν σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα πρόσιόντα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν. ἐν δὲ τῷ μὲν ἡγεῖσθαι Ἰεβουσαῖον, φίλον δ' ὄντα μάλιστα Δαυίδῃ· [g] καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν εὐθὺς εἰρώτησε δεινὸν, ὅτι τὴν πόλιν κατεστρέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. ὑπὸ δὲ Ὀρόννα πυνθανομένου τί [h] παρεῖη πρὸς τὸ δῶρον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὸν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [i] Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὸν ἅλω, [k] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τοὺς βοῦς εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἡδέως εὔχεσθαι τὴν θυσίαν [l] προσέσθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾷν μὲν αὐτὸν τὴν ἀφιλότης καὶ τὴν μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὸν χάριν· τιμῶν δ' αὐτὸν ἐξίστη λαμβάνειν πάντων. ἃ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἐπιτελεῖν. τοῦ δὲ Ὀρόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ, τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὸν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὁλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνέωιξεν εἰρηνικάς. καταπεραύνεται δὲ τότοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν ἥμενες γίνεται. σωιέδη δὲ εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν Ἑβραίων τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι τοῦ παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι

q Αἰφνίδιον σκότος] Aἰφνιδίως juxta *Epiphan.*

r Ἀπώμωζον·] Ita *Big.* in *ceteris* ἀπῄμωζον.

s Ἐναπέθνησκον] Hoc ipſo verbo utitur *Thucydides* in deſcriptione peſtis Athenienſis. ἐπαπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.*

t Ὥρας ἀρίστου.] Ita & LXXII. inter *ſex horas* coërcet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγ'. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24.

v Μυριάδες ἑπτά.] Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum.*

x Ἐπὶ τὰ Ἱερουσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.*

y Ἐνδεδυμένος ἔκειτο] Ἐνδυσάμενος ἔκειτο καὶ γῆς ſolus *Vat.*

z Ἱκεσίας.] Ita cum omnibus *MSS.* ἱκετείας in *Editis.*

a Τῷ ἅλῳ τοῦ Ἰεβουσαίου] Conf. ſup. cap. 3. §. 3. SPANH.

b Ὀρόννα.] Alibi (in *Annott.* ad p. 371. §. 3.) Ὀρφόνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part. 1. Lib. 2. c. 38.) malit hìc Ὀρώνα & illic Ὀρώδνα reſcribere. Ὀρνᾶ *Vat. Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & LXXII. Ὀρωνᾶ *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* codicibus varie, Oronna, Orpha, Orna & Orphni. Vide *Annott.* ad p. 371. §. 3.

c Θυσίας ἐπιτελέσαι.] Θυσίαν *Vat.*

d Ἔπαυδεν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἔπαυσεν libavit in ſuo codice habuit *Epiphanius.* facili errore pro ἔπαυδεν vel ἔπαυδεν. in *Editis*, *Altiſque* ἐπιμψεν.

e Παρηγγελμένον] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in reliquis διαγγελμένον.

f Ὀρόννας] Eo modo *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.* in *ceteris* Ὀρόννα.

g Καὶ διὰ] Ea de re ſup. cap. 3. § 3. SPANH.

h Παρεῖη πρὸς τὸ δῶρον] Παρεῖη *Big.* & *Samb.* παρεῖτο *Hen.* & *Busb.*

i Θεῷ,] Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris. in *ceteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ.

k Εἶπε,] Εἶπεν αὐτῷ *Vat.*

l Προσέσθαι.] Προσέσθαι *Samb.* (προσιέσθαι *Coll. Voſſ.*) προσήσθαι *Big.*

m Ἐκει-

νῦν παρεστῶτα τῷ βωμῷ, ὃν δὲ κατέθυσεν ὁ Αβραμος ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὡς προεφήκαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς ἰδίας αὐτῷ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [m] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι τοῦ λαοῦ παντὸς, καὶ [n] οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ. ταύτην δ' ὑστέρως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτῷ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαδέχεσθαι.

gulandum ſe accingeret, aries ex improviſo apparuit altari adſtans, quem & Abramus pro filio, quemadmodum ante diximus, immolavit. Videns autem Davides orationem ſuam à Deo exauditam eſſe, ſuumque ſacrificium ab eo benigne acceptum, cenſebat totum illum locum appellare aram populi univerſi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod ſane appoſite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum miſſum dicebat, fore ut templum eo loci exſtrueret ipſius filius, qui ei in regno ſucceſſurus erat. *Lib. 1. c. 14.*

ΚΕΦ. ιδ'.

Οτι, πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ· καὶ, Αδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in ſtructuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

ΜΕτὰ δὲ τούτου τοῦ προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς [o] παροίκους, καὶ ἡυρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος προσφέρειν τοὺς λίθους· [p] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοὺς ἐργαζομένους ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [q] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺ σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγέθεσται, Τυρίων αὐτῷ τοῦτα πεμπόντων καὶ [r] Σιδωνίων. ἐπεστάλκει γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν· πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα προσκομίζεσθαι γάρ, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ' αὐτὸν ἑτοίμως τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομίας ἐν ναῷ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπερίζῃ νέος ὢν, καὶ τοιούτων ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ προκειμένην ἔχων ἀπερίλῃπτον τὴν ἐργον.

HOC autem vaticinio accepto juſſit rex ut recenſerentur inquilini: & inventa ſunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia conſtituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atque ex iſtis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *deſignata* paravit, & materiam cedrinam multam & ſtupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipſis enim per literas ſignificaverat ut ligna ei ſuppeditarent: dicebatque ſuis amicis hæc ſe jam apparare, ut filio ei ſucceſſuro materiem ad manus congeſtam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis eſſet & propter ætatem iſtiuſmodi rerum imperitus, ſed eam in promptu habens opus abſolveret. *Davidis apparatus ad Templi exſtructionem. 1 Paral. c. 21.*

β. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, [s] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν· λέγων, "ὡς αὐτὸν βουλόμενον κωλύσειν ὁ Θεὸς αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρμένον, προεῖπεν ὅτι Σολομὼν [t] οἰκοδομήσει τὸν "ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ τῦτο κληθήσομένου τῦνομα, ὃ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ "ἐπηγγείλατο, τὴν δ' Εβραίων χώραν διὰ παντὸς εὐδαίμονα καθήσειν ἐπ' αὐτῷ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ στάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [v] καὶ πρὸ "τῆς γενέσεως ἀποδεδειγμένος βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "πειρῶ τά τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τύχης προηρημένος "ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος· "καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς νόμους, οὓς διὰ Μωϋ"σέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ πα"ραβαίνειν ἐπίτρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασι"λευόντος ἔκρινε αὐτῷ γενέσθαι, σπούδασον ἀποδεῦναι τῷ "Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μη"δὲ [x] ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γὰρ σοὶ, πρὸ "τῆς ἐμοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν [y] ἤδη τάλαντα σεσφραγισμένα μύρια, [z] δέ"κα δὲ χιλιάδες μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ "σίδηρον ἀριθμῷ τελείονα σεσταθεικα· ξύλων δὲ καὶ "λίθων ὕλην ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς

XI. *Davides hortatur Solomonem ut ad Templi exſtructionem ſe cum alacritate accingeret. 1 Paral. c. 22.*

"lapidum & lignorum materiæ "vim immenſam. Præterea habes fabrorum

m Εκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον] Vide 1 Par. c. 22. v. 1.

n Οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ.] Ἀλλὰ ἀπείχθη πρὸς τοῦ Θεοῦ adjicit Zonaras.

o Παροίκους,] Προσηλύτους LXXII.

p Τρισχιλίους δὲ] Auctoritate *MSS.* καὶ ante τρισχιλίους, quod in *Editis* exſtabat, delevi.

q Ητοίμασε δὲ] Ητοίμασε ſolus *Vat.*

r Σιδωνίων.] Σιδώνιον *Big.*

s Κατασκευάσαι] Ita cum *Big.* & *Samb.* κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτὸν τῷ Θεῷ οἰκοδομῆσαι *Baſ.* & *G.* κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτῷ οἰκοδομῆσαι Δαβιδζαμβέω *Vat.*

t Οἰκοδομήσει τὸν ναὸν αὐτῷ,] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* οἰκοδομήσοι.

v Καὶ πρὸ τῆς γενέσεως] Καὶ inſerui ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

x Αποδειλιάσας] Αποδειλιάσης *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Samb.*

y Ηδη τάλαντα] Vocem ἤδη accepi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

z Δεκα δὲ] Hic *Joſephus* diſſentit à *S. Literis*: in quibus, *auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia.* Hac de re videſis *Villalpandum* tom. III. p. 412. *Brerewoodum* de *Ponderibus*, c. 6. & *Uſſerium* in *Epiſt.* ad *L. Cappellum*, p. 214.

"lapidariorum & lignariorum multas myriadas: &
Verba etiam ea de re facit ad populum. 1 Paral. c. 22.
"si quid hisce defuerit, tu supplebis. Quapropter
"hoc opere absoluto gratus eris Deo, ejus gau-
"dens patrocinio." At post hæc populi etiam principes adhortatus est, ut in structura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his vicissim accipiant pacem pulchramque rerum administrationem, quibus homines pios justosque remunerare solet Deus. Cum autem templum esset exstructum, jussit arcam in eo reponi & vasa sacra, quæ multo ante templum habuisse debuerant, nisi patres nostri mandata Dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuissent hanc terram ipsi templum ædificarent. Atque ista quidem Davides ad principes filiumque suum loquutus est.

Abesace Davidis fotrix. 3 Regum, c. 1,
3. Jam vero ætate ingravescente, ejusque corpore præsenio frigescente, alsiosus factus est, ut ne quidem multarum vestium injectu calesceret. Cum autem medici convenissent, suasissentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquisita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente eum puella) inventa est in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abesace nomine, quæ solummodo cum rege somno se dando eum calefaciebat. nam præ senectute rebus venereis uti & cum feminis consuescere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

Adonias regnum affectat. 3 Regum, c. 1.
4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis singulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, ingenio Absalomo similis, ipse regni spe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipsum imperium suscipere. atque currus multos & equos & præcursores viros quinquaginta sibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipsum *verbis* castigabat, neque reprimebat quo minus ejusmodi quid animo versaret: ac ne eo *quidem* processit ut sciscitaretur, quem in finem ista ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: solique *conatibus ejus* resistebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas satellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortissimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparasset extra urbem ad fontem qui est in horto regio, eoque fratres suos omnes præter Solomonem vocasset, quin & secum assumpsisset Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam satellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte steterunt, non invitasset ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethsaben detulit Nathanas vates, Adoniam scilicet pro rege se gerere, idque inscio

Beethsabe, Nathana eam summonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 Reg. c. 1.

"μυριάδας καὶ τεκτόνων· ἂν δέ τι [a] τούτοις σοὶ περισ-
"δέῃ, σὺ προθήσεις. [b] γινομένου τούτου τοῦτο, ἄρεσ-
"ἔσῃ τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων πρόστατην." [c] παρεκελεύσατο δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ λαόν, τὴν οἰκοδομίας [d] συλλαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν [e] ἀσχολεῖν. [f] καρπώσεσθαι γὰρ αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνης καὶ εὐνομίαν, οἷς ἀμείβεται τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομήσαντος δὲ ναὸν, [g] τὸν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, περὶ πολλοῦ ναὸν ὀφείλοντα εἶναι, εἰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἐπιλαμένοι μὴ τὸ τοῦ γένους τούτοις κατασχεῖν οἰκοδομήσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυίδης ἐπὶ τοῦ υἱοῦ διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τὸ σῶμα αὐτῷ ψυχόμενον περὶ τὸ γῆρον, [h] δυσεργὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδὲ ὑπὸ τῶν ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γινομένης ἀναθερμαίνεσθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβαλλομένων, ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας ζητηθῇ παρθένος συγκαθεύδειν τῷ βασιλεῖ· τὴν γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπόντων αὐτὸν τῶν κόρης· [i] ηὑρέθη ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναικῶν, [k] Ἀβισάκη τὸ ὄνομα, ἡ συγκοιμωμένη [l] μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως οὐ πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀδυνής. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτης τῆς παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δ'. Ὁ δὲ πατὴρ τοῦ [m] Δαυίδου, νεανίας ζηλοῦ καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [n] Αἰγιλθῆς γεγονὼς, Ἀδωνίας δὲ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσαλώμῃ [o] τὴν διάνοιαν, αὐτὸς [p] ὡς βασιλεύσων ὑπῆρχε, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγε, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ παραλαβεῖν. καλέσας δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπῄνεσεν, οὐδ' ἐπέτρεπεν αὐτὸν τῆς αἱρέσεως· ἦν δὲ μέγας τὸ [q] πῦθος, διὰ τὸ πᾶσι πρᾴοις [r] προσηνῆ. συνεργοὺς δ' εἶχεν Ἀδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον. μόνοι δ' ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης [s] Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ [t] Σεμεὶς ὁ Δαυίδου φίλος, καὶ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τῇ δ' Ἀδωνία προσλαμβανόμενα δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, πρὸς τῷ πηγῇ [v] τῷ ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ Ἀβιάθαρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἰούδα [x] φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα [y] Σάδωκον καὶ Νάθαναν τὸν προφήτην, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἑταιρείας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ὁ ἐπὶ τῷ ἐσίασιν· τοῦτο πρὸς τὴν Σολομῶνος κατεμήνυσε μητέρα [z] Βεεθσαβεὲ Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασιλεύς

a Τούτοις σοὶ] Τούτων solus *Vat.*

b Γινομένου τοίνυν τούτου,] Ita *Baf.* Γινομ. τ. τ. ἄρεσ- ἔσῃ τὸν Θεὸν ἔχων πρ. *Samb.* Γιν. τ. τ. ἄρεσ- ἔσῃ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἔχων *Big.* Γίνου τὰ νῦν ἄρεσ- τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην *Vat.* unde (præfertim cum *Epiphanius* habeat, *esto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum*) legendum censeo, Γίνου τοίνυν ἄρεσ-, τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην.

c Παρεκελεύσατο] Conf. inf. lib. VIII. c. 5. §. 2. SPANH.

d Συλλαβέσθαι] Συλλαμβάνεσθαι *Big.* & *Coll. Voss.*

e Ἀσχολεῖν.] Εὐσχολεῖν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

f Καρπώσεσθαι γὰρ] Καρπώσασθαι solus *Vat.*

g Τὸν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν] Ita *Big.* τὴν κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι *Samb.* τὸν κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. *Vat.* τὴν κιβωτὸν ἀποθέσθαι *Baf.* & *G.* Sic *Epiphanius* vertit, *arcam eum præcepit illic & sacra vasa recondere.*

h Δυσεργὴς ὑπῆρχεν,] Δύσεργος in *MSS.*

i Εὑρέθη] Εὑρέθη *Vat.*

k Ἀβισάκη τὸ ὄνομα,] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκη *Cedreno.* Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.*

l Μόνον τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτὸν μόνον.

m Δαυίδου,] Τοῦ Δαυίδου *Samb.*

n Αἰγιλθῆς γεγονὼς,] Αἰγίλθης *Samb.* Ἀγίλθης *Vat.* Αἰγίλθι vel Ἀγίθης juxta *Epiphanium.*

o Τὴν διάνοιαν,] Τῇτι διάνοιαν *Vat.*

p Ὡς βασιλεύσων ὑπῆρχετο.] Ὡς βασιλεὺς ὢν *Big.* & *Samb.*

q Πύθους,] *Al.* πυθίους.

r Προσηνῆ.] Διεσηνῆ *Vat.*

s Ναθάνας,] Ita ut supra p. 381. §. 3. in *Editis*, *Aliisque* hic loci Νάθαν.

t Σεμεὶς ὁ] Σιμεὶς *Big.* & *Samb.* Σιμεΐας *Vat.* & *Epiphan.*

v Τῷ ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ,] Τῷ abest *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μ'. *Drusii* Fragm. Gr. Interpp. p. 260. & *Villalp.* App. Part. 1. p. 191.

x Φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα] Οὗτοι γὰρ πάντες παρῆσαν post φυλῆς adjiciunt *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoscit *Epiphan.*

y Σάδωκον] Σάδωκον insertum dedi ex *MSS.* & *Vet Interpr.* & τοὺς περὶ τὸν ἀρχιερέα Σ accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον τὸν ἀρχ. &c. quo modo plane exstat in *Cod. Vat.* & mox τοὺς δὲ περὶ τὸν &c.

z Βεεθσαβεὲ] Ita & p. 380. §. 1. Βεεσαβεὲ in *Editis.* Βερσάβεε *Big.* & *Samb.* Βερσαβεὲ *Vat.*

a Σο-

λεύς ἐστι, καὶ τοῦτ' ἀγνοεῖ Δαυίδης, σωεβούλου δέ τι σώζειν αὐτῷ καὶ τὸν παῖδα [a] Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυίδην προσελθοῦσα μόνον λέγειν, "ὡς αὐτὸς μὲν ὁμόσαι μετ' αὐτὸν "Σολομῶνα βασιλεύειν, μεταξὺ δὲ Ἀδωνίας τὴν ἀρχὴν "ἤδη παραλάβοι." ταῦτα δὴ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπεισελεύσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ὀπιμαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πιθομένη τῷ Ναθάνᾳ παρῆσι πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ [b] καθὼς ὁ προφήτης ὑπεθετο διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον [c] τοῦ Ἀδωνίου, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένους, Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰωαβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος· καὶ τὸν ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μεμυσταγωγημένον. ἐλεγέ τε [d] πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τινα χειροτονήσειν βασιλέα· παρεκάλει τε καὶ νεανικῶς ἔχειν, [e] ὡς μὴ τὸν ἀπελαγκὼς αὐτοῦ βασιλεύσειν αὐτόν τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [f] ἀνερήσει.

ε'. Διαλεγομένης δὲ ἔτι τῆς γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τοῦ δωματίου [g] πυλωροὶ, ὅτι βούλεται Ναθάνας ἰδεῖν αὐτόν. τοῦ δὲ βασιλέως [h] ἐκδέξασθαι κελεύσαντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Ἀδωνίαν βασιλέα ἢ οὔ, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι δεῖπνον κεκληκέναι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν [i] τὸν Ἰωαβον, οἱ, μετὰ κρότου καὶ παιδιᾶς διαχεόμενοι πολλῆς, [k] αἰώνιον αὐτῷ [l] σωτηρίαν εὐχόμενοι τὴν ἡγεμονίαν· ἐκάλεσέ τε ἔτι ἐμὲ, ἔτι τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, ἔτι Βαναίαν τὸν ἐπὶ τοῦ σωματοφυλάκων. δίκαιον δὲ εἶναι πᾶσι γνώσκειν ἅπαντας, εἰ καὶ τῇ σῇ γνώμῃ ἐχθρὸν. ταῦτα δὴ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεεθσαβῆν πρὸς αὐτόν. ἐκκεχωρήκει γὰρ ἐκ τοῦ δωματίου, προφήτου φθεγξομένου. ἡ δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί σοι, φησὶ, "τὸν μέγιστον Θεὸν, ἢ μὴν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα [m] βασι"λεύσειν, ὡς ἐμοῦ πρότερον ὤμοσας, καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦδε "τοῦ θρόνου, καὶ τοῦτ' ἔσεσθαι σήμερον." προσκυνήσασης δὲ αὐτὸν τὸν γυναικὸς, καὶ μακρὸν ἐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ἐπὶ τοῦ σωματοφυλάκων. καὶ [o] παραγενομένων κελεύει λαβεῖν Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τοὺς μὲν τὴν αὐλὴν οἰκοῦντας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα ἐπὶ τὸν [p] βασιλικὸν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην [q] Γιών· καὶ χειροτονήσαντας τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδεῖξαι βασιλέα. τοῦτο δὴ ποιῆσαι προστάξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀναλαβόντας τε προστάξε διὰ μέσης τῆς πόλεως, τοῖς κέρασιν ἐπισαλπίζοντας, βοᾶν, "εἰς αἰῶνα [r] τὸν Σολομῶνα τὸν βα"σιλέα καθίσαι ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου·" ἵνα γνῶ πᾶς [s] ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον αὐτὸν [t] ὑπὸ τοῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δὲ [v] ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προστῇ [x] τοῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνους παντὸς καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Βαναίας δὲ εὐξαμένου τὸν Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν ἀφαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τὸν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ [y] προάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸν πηγὸν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, [z] εἰσῆγον εἰς τὴν πάλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν [a] αὐτῷ γε-

Davide; deditque ei consilium ut suæ filiique Solomonis saluti prospiceret, & sola ad Davidem ingressa ei diceret, "quod ipse quidem juraverit sibi "in regno successurum esse Solomonem, interim "vero Adonias imperium jam susceperit." dum autem hæc ad regem loqueretur, se superventurum esse præterea dicebat vates, verbisque ipsius fidem facturum. Bethsabe paruit Nathanæ & regem adit: & cum eum adorasset veniamque dicendi petiisset, omnia sicuti vates monuerat ordine recensét; facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus absque Solomone ejusque necessariis amicis. addebat etiam *totum* populum *suspensum* exspectare quemnam regem declararet; orabatque ipsum & obsecrabat, ut secum reputaret, quod ille, si post ipsius discessum regnarit, & ipsam & Solomonem filium suum perimet.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *Nathanas etiam Davidem adit, eique consilium dat.* 3 Reg. c. 1. regii cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipsum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingressus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipsum enim splendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitasse & Joabum imperatorem, qui cum plausu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam satellitum præfectum evocaverit. Æquum vero esse ut omnibus innotescat, num hæc gerantur ex tua sententia. Postquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethsaben acciri jussit. excesserat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier se stitisset, "juro, "inquit, tibi per Deum maximum, filium tuum "Solomonem certe regnaturum esse, ut jam ante "juravi, eumque in solio meo sessurum, idque hac "ipsa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad se accersit *rex* & Banajam satellitum præfectum. ipsisque comparentibus jubet ut assumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* essent, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, sacroque oleo circumfuso inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illisque mandavit, ut eum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* ævum solo regio sedeat Solo"mon rex:" ut pro comperto habeat populus universus regem eum à patre constitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juste præsit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupasset, ut Deus Solomoni propitius adsit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rursus in eam cum fastis acclamationibus reducebant, *Deum obtestantes* precantesque ut quam diutissime regnet: dein

Davides Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

in

a Σολομῶνα,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλεύειν. μετὰ δὲ Ἀδωνίαν.

b Καθὼς ὁ προφήτης] Ita cum *MSS.* καθὰ in *Editis.*

c Τὸ Ἀδωνία,] Τῷ Ἀδωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

d Πάντα τὸν λαὸν] Πάντα inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

e Ὡστε μὴ τὸν ἀπαλλαγὼς] Ὡς μὴ *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀνερήσει.] Ἀνερήσειν *Vat.*

g Πυλωροὶ,] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* παρεισῶντες in *Editis*, *Aliisque.*

h Ἐκδέξασθαι κελεύσαντος,] Μὴ εἰσδέξασθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* HUDS. Forte εἰσδέξασθαι. COCC.

i Τὸν Ἰωάβου,] Τὸν abest *Vat.*

k Αἰώνιον αὐτῷ] Αἰωνίαν *Vat.*

l Σωτηρίαν] τὴν ἡγεμονίαν·] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* σωτηρίαν in *Editis.*

m Βασιλεύσειν.] Βασιλεύειν *Big.* & *Samb.*

n Καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου,] Καθεδεῖσθαι in *Iisdem.*

o Παραγενομένων κελεύει] Παραγενομένοις *Samb.* & *Vat.* παραγενομένης *Coll. Big.* παραγενομένη *Coll. Voss.*

p Βασιλικὸν ἡμίονον,] Βασιλικῷ αὐτῷ ἡμίονον *Vat.*

q Γιών·] Ita cum LXXII. quòd Γηὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὼν in *Editis.* Σιὼν *Vat.* Videsis *Villalpand.* in App. P. 1. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annott.* ad p. 406. §. 4.

r Τὸν Σολομῶνα] Τὸν deest *Vat. Big.* & *Samb.*

s Ὁ λαὸς ἀποδεδεγμένον] Articulum ὁ reposui ex *MSS.*

t Ἀπὸ τοῦ πατρὸς] Ὑπὸ *Samb.* (quod & *Coccejus* vult) & *Vat.*

v Ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς,] Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντεταλθαι habet. ἐντετάλθαι *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ἐπιταλῆ in *Editis*, forsan pro ἐπιτέταλται. HUDS. Lege ἐπιτέταλται. COCC.

x Τοῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνους] Τοῦδ' Ἑβρ. *Samb.* τοῦτο Ἑβρ. *Vat.*

y Προάγοντες] Προαγαγόντες *Big.* & *Vat.* προσαγαγόντες *Samb.*

z Εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν] Εἰσήγαγον *Vat.*

a Αὐτῷ γενέσθαι] Αὐτῷ *Vat.*

b οἱ-

in domum regiam adductum ſolio *paterno* collocant. moxque totus populus ad convivia diemque feſtum celebrandum convertebatur, choris tibiiſque ſeſe *adeo* oblectantes; ut ex ingenti inſtrumentorum numero terra ſimul omnis & aër undique circumſonaret.

Solomon rex ſalutatur. 3 *Reg.* c. 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejuſque convivæ, animis conſternati erant: & Joabus imperator dicebat, ſibi nec placere ſonitum iſtum nec tubam. Dumque appoſitum eſſet convivium & nemo de eo deguſtaret, ſed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conſpexiſſet libens, bonumque nuncium vocaſſet, *ordine* illis rem totam de Solomone regiſque Davidis voluntate expoſuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio ſurrexiſſent, domum quiſque ſuam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiſerat, Deo fit ſupplex, cornibus etiam altaris, quæ ſcilicet prominebant, ab eo prehenſis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando ſibi dari obſecret, "ipſum nec injuriæ memorem fore, nec ma-"li aliquid ſibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob iſtud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "ſi poſthac in novis rebus moliendis fuerit depre-"henſus, ſibimet debere pœnam acceptam ferre." Deinde miſit qui illum à ſupplicatione excitarent. Cumque ad eum veniſſet & adoraſſet, domum ſuam juſſit diſcedere, nihil *mali* ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum præſtare, ut hoc ſibi in emolumentum cederet, volebat.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 *Reg.* c. 1.

Davides ſacerdotes & Levitas in claſſes dividit, eoſque munera aſſignat. 1 *Paral.* c. 23. 24. &c.

7. Cum autem Davidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, convocat principes *univerſos* Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Levitis. atque * hiſce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi conſtituit viginti tria millia, judices vero populi & ſcribas eorum ſex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta *muſica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: & ſeparatis à *reliqua* tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque ut una familia miniſtraret Deo per dies octo, à Sabbato uſque ad Sabbatum. atque ſic familiæ omnes ſortem *ſuam* acceperunt in præſentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps uſque ad vigeſimam quartam. Atque hæc diviſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levi-

Pag. 401. §. 3.

νέσθαι πολυχρόνιον θύχόμενοι · καὶ προσαγαγόντες εἰς τὸ [b] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [c] ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' ἀνωχαῖαν ἄδυς ἐτράπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς περπόμενος· ὡς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὀργάνων ἅπασαν πρειηχεῖσθαι τὴν γῆν καὶ [d] ἀέρα.

ε'. Ὡς δ' ἤκουσε τὸν βοῦς Ἀδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰωάβος ἔλεγε, σὺν ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις ἀδὲ τὴν σάλπιγγα. πεφακεμένου δὲ τοῦ δείπνου, καὶ μηδενὸς γευομένου, πάντων δ' [c] ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰσπέτεται πρὸς αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀρχιερέως Ἀβιαθάρου παῖς Ἰωνάθης. τοῦ δ' Ἀδωνία θεασαμένου τὸν νεανίαν ἡδέως, καὶ προσιόντος ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐδήλου πάντ' αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα καὶ τὴν Δαυίδου [f] τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ' ἐκ τοῦ συμποσίου ἔφυγον, τό τε Ἀδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἐφ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι. [g] Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας τὸν βασιλέα περὶ τῶν γεγονότων [h] ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων, ἃ δὴ περεῖχεν, ἐλλαβόμενος. δηλοῦται τοῦτο Σολομῶνι πεπιηκώς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακῆσαι, μηδ' ἐργάσασθαι δεινὸν [i] αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δ' εἰ ληφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. [k] καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίσησιν ἀπὸ τῆς [l] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τὰ λοιπὰ παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τοῦτο συμφέρον ἡξίου.

ζ'. Βουλόμενος δὲ Δαυίδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευίτας. ἐξαριθμησάμενος δὲ τούτους πρῶτον, εὗρεν ἀπὸ τριάκοντα [m] ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τρισμυρίους ἑξακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ὑπομελητὰς [n] μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, [o] δισμυρίους τρισχιλίους· κριτὰς δὲ καὶ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους· οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ ποιητὰς ὑμνῳδοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [p] κατεσκεύασε, καθὼς προειρήκαμεν. διεμέρισε δ' αὐτοὺς κατὰ πατριάς, καὶ χωρὶς ἐκ τῆς φυλῆς τοὺς ἱερεῖς [q] εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τοῦ Ἐλεαζάρου οἰκίας ἐκκαίδεκα, ἐκ δὲ τοῦ Ἰθαμάρου ὀκτώ. [r] διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖσθαι τῷ Θεῷ ἀπὸ ἡμέρας [s] ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ [t] οὕτως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυίδου παρόντος, καὶ Σαδώκου [v] Ἀβιαθάρου τοῦ ἀρχιερέων, καὶ πάντων τοῦ ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐγράφη πρώτη· [x] ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἄχρι τῶν εἴκοσι τεσσάρων. [y] καὶ διέμενεν οὕτως ὁ μερισμὸς [z] ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐπίσης δὲ καὶ τῆς

b Οἶκον βασιλικὸν,] Οἶκον τὸν βασιλικὸν *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἐπὶ τοῦ θρόνου.] Ἐπὶ θρόνου *Vat.*

d Ἀέρα.] Καὶ τὸν ἀέρα *Big. Samb.* & *Vat.*

e Ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων,] Ἐννοίας *Samb.*

f Τοῦ βασιλέως γνώμην,] Ita *Baſ.* & *Samb.* τοῦ deeſt *cæteris.*

g Φοβηθεὶς δ' Ἀδωνίας] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ἀδωνίας *Vat.*

h Ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν] Ita *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* ἱκέτης γίνεται τοῦ θυσιαστηρίου, ὃ δὴ περεῖχεν ἐλλαβόμενος in *Editis.* atque *Epiphanius* ſenſu adhuc magis mutilato, vertit, *ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Solomoni.* Ἱκέτης τὸ γυναικὸς apud *Thucydidem*, ubi agit de Themiſtocle ad Admetum confugiente, dein in Sacrarium ſe recipiente.

i Αὐτὸν μηδέν.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

k Καὶ πέμψας αὐτὸν] Καὶ deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.*

l Ἱκεσίας.] Ita cum *MSS.* ut aliquoties ſupra. ἱκετείας in *Editis.*

* *Hiſce primus numeratus,*] Sc. *Levitis* juxta *S. Literas*, 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.

m Ἐτῶν ἕως πεντήκοντα] Verba illa ἐτῶν ἕως πεντήκοντα inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Μὲν τῆς οἰκοδομίας] Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Δισμυρίους τρισχιλίους·] Ita *Baſ. Samb.* & *Epiphan.* δισμυρίους καὶ τρισχιλίους *Vat.* δισμ. τετρακισχιλίους *Gen.* & *Big.* cum *S. Literis.*

p Κατεσκεύασε,] Sic *Samb.* & *Vat.* κατεσκεύασται in *reliquis.*

q Εὗρε τούτων] Alibi ἦν εὗρε edidi. Sed jam εὗρε retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadverſ. ad Dialectum Att.* p. 147.

r Διέταξέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέταξε δὴ in *cæteris.*

s Ὀκτὼ,] Vide *Scaligerum* in *Canonibus Iſagog.* p. 297.

t Οὕτως αἱ πατριαὶ] Eo modo *Baſ. Samb.* & *Vat.* οὕτως ἂν αἱ π. in *reliquis.*

v Ἀβιαθάρου] Παρόντων, quo poſt Ἀβιαθάρου exſtabat in *Editis*; auctoritate *MSS.* & *Epiphanii* ejectum eſſe volui.

x Ἡ δὲ δευτέρα] Aliquid amplius in *ſuo Codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſecunda pariter & tertia & conſequenter uſque ad* XXIV.

y Καὶ διέμενεν οὕτως] Ita cum *Vat.* διέμεινεν in *cæteris.*

z Ἄχρι τῆς σήμερον] Ex his verbis quidam colligunt Joſephum hos libros ſcripſiſſe ante excidium templi, quoniam everſo tem-

ἡ Λᾳίπδ Φυλῆς ἑικοσι μέρη Ϛ πσαρα, ϗ κληρωσαμένων ϗ τ αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον τ τ ἱερέων [a] ἐφημερίσιν [b] ἐπ ἡμέρας ὀκτώ. τὰς δ᾽ ἀπογονὰς Ϛ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐπίησε γὰρ αὐτὰς Φύλακας τ ϑησαυρῶν Ϛ Θεοῦ, ϗ τ ἀναθημάτων ἃ σωιέβη τοὺς βασιλεῖς [c] ἀναθῆναι, διέταξε δ᾽ πᾶσι πᾶς ὁκ ἡ Λᾳίπδ Φυλῆς Ϛ τοῖς ἱερεῦσι διαλεύϑν [d] νύκτα Ϛ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέτειλε Μωϋσῆς.

ἡ. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι Ϛ ἑκατονταρχαις Ϛ ταξιάρχοις. εἶχε δ᾽ ἑκάστη τ μοιρῶν δισμυρίας Ϛ πεντακισχιλίους, [e] οὓς ἐκέλευσε παρατηρεῖν ϗ τριάκονθ᾽ ἡμέρας ἀπὸ ἡ πρώτης ἕως ἡ ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις ϗ ἑκατοντάρχοις. καθίσησε δ᾽ Ϛ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν [f] ἤδει ϗ δίκαιον, ἐπιτρόπους τε τῶν ϑησαυρῶν, ϗ κωμῶν ϗ ἀγρῶν ἄλλους, ϗ κτηνῶν, ὧν ὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

ϑ. Ὡς δ᾽ ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν [g] προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, ϗ τοὺς Φυλάρχας, ϗ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Λᾳιρέσεων, ϗ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως πεπαγμένους, εἰς [h] ἐφ᾽ ὑψηλοτάτου βήμαϑ ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆϑ. "Ἀδελφοὶ Ϛ ὁμοεθνεῖς, γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ Λᾳανηλὴς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευάσμαι, ϗ [i] ἀργυρίᾳ ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ "ὁ Θεὸς ἐκώλυσέ με Λᾳὸ τοῦ πρόσ τε Ναθάνα, Λᾳό τε "τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [k] ϗ τῷ φόνῳ τ ἐχθρῶν "μεμιάνθαι τὴν δεξίαν· τ ὃ μὲν ἐκέλευσε τ Λᾳοδεξόμενον τὴν βασιλείαν καϑαρὰν τ ναὸν αὐτῷ. νῦν "δὲ ἐπεὶ Ϛ [l] τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ἰακώβῳ δυοκαίδεκα παῖδων ὑμνουμένων, ἵνα τ Ἰούδαν ἀποδειχθέντα βασιλέα [m] Ϛ "ἐμὲ τ ἀδελφῶν ἐξ ὄντων προκριθέντα Ϛ τὴν ἡγεμονίαν "λαβεῖν [n] Λᾳὸ τοῦ Θεοῦ, ϗ μηδένα τούτων δυσχεράναντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνι τὴν βασιλείαν "περιληφότι· ἀλλ᾽ ὑπείκοντας ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν "ἐξελέξατο, φέρειν ῥᾳδίως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν γὰρ "Θεοῦ θέλοντος οὐδὲ ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· "χαίρειν δ᾽ ἐπ᾽ ἀδελφῷ τοιούτῃ τυχόντι τ τιμῆς προσῆκεν, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, ϗ τῷ Ἰουδαμονίαν τοιούτῳ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπαρῆναι, ϗ "τ ἅπαντα τοιοῦτον Λᾳαμένειν χρόνον, ἵν᾽ αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσῃ [o] δ᾽ ὃ "τοῦτο βέβαια, ϗ καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβὴς Ϛ "δίκαιον σαυτὸν ϗ φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δ᾽ ὃ μὴ, τὰ χείρω προσδόκα, ταῦτα "Λᾳαίνων."

ι. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτους ποιησάμενος τοὺς λό-

tarum claſſes viginti quatuor: factaque ſortitione, illis obtigerunt vices ſimiliter ac ſacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus eſt Moyſis poſteros. conſtituit enim eos cuſtodes theſaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; ſancivitque ut Levitæ omnes & ſacerdotes continuato diem noctemque miniſterio ſervirent Deo, prout Moyſes ipſis præceperat.

8. Cæterum poſt hæc exercitum totum in duodecim cohortes diſtribuit, ſingulæ *cohorti* ducibus ſuis & centurionibus & tribunis aſſignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies à prima ad ultimam Solomoni regi præſto eſſe juſſit una cum tribunis ſuis & centurionibus. Quin & viros, quos bonos eſſe noverat juſtoſque, unicuique cohorti præeſſe voluit: ærarii etiam quæſtores, vicorumque curatores & agrorum alios conſtituit, nonnulloſque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recenſere haud neceſſarium eſſe duxi. *Reliquum etiam popu-lum diſtri-buit. Paral. c. 27.*

9. Poſtquam autem horum ſingula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magiſtratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia illa aut facultates procurabant, cum in tribunali ſolito celſiori conſtitiſſet, multitudinem ſic alloquutus eſt: "Fratres & populares, nolo vos ignorare, quod, cum mihi in animo eſſet ædem Deo conſtruere, tum auri multum paravi tum argenti decem millia talentorum. At Deus per Nathanam vatem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro vobis bella geſſerim & hoſtium cæde dextram polluerim: voluit autem ut filius, regni ſucceſſor, ipſi templum exſtrueret. Nunc igitur quandoquidem ſcitis Judam, Jacobo licet proavo noſtro eſſent filii duodecim, regem declaratum fuiſſe, meque, cum ſex fratres eſſent, *reliquis* prælatum, & à Deo imperium accepiſſe, nec eorum quenquam id ægre tuliſſe; ita ego quoque oro obteſtorque liberos meos, ut nolint ſeditionem commovere, Solomone imperium conſequuto; ſed cognito quod Deus ipſum delegerit, eundem lubenti animo dominum ferre velint. Haud enim grave, Deo ita volente, vel extraneo rerum potienti ſervire: æquum vero de fratre ad tantum honoris faſtigium evecto ſibimet gratulari, ut qui ejuſdem *fortunæ* ſocii & participes eſſent. Equidem precor ut rata habeantur Dei promiſſa, atque hæc ipſa felicitas, quam Solomone regnante ſe largiturum eſſe pollicitus eſt, per regionem omnem longe lateque diffundatur, æternumque in ea duratura ſit. Iſta autem firma manebunt, & felicem exitum habebunt, ſi te, ô fili, pium juſtumque præſtiteris, legumque patriarum cuſtodem & vindicem. ſin minus, exſpecta omnia tibi male ceſſura eſſe dum contra iſta facias." *Davides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo exſtruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Paral. c. 28.*

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus, *Solomoni in manus tradit exemplar Templi, ſuoſque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Paral. c. 28.*

---

templo ceſſarunt functiones ſacerdotum ſorte diſtributæ. Sed aliunde liquet Joſephum primum ſcripſiſſe libros de bello & deinde hos: & certum eſt μερισμὸν, diſtributionem Sacerdotum in 24 familias, ætate Joſephi in uſu fuiſſe, etiamſi in templo non miniſtrarent, nam & ipſe notat e qua ephemeria fuerit. Hodie norunt Judæi poſt tot ſeculorum decurſum, quinam ſint ex genere ſacerdotali, quamvis 24 claſſes diſtinguere non poſſint. Sed ætate utique Joſephi ſciri potuit ex qua familia ſacerdotali aliquis eſſet, quando ii vivebant, qui vel ipſi vel quorum patres in templo miniſtraverant. Quod ſi Joſephus ipſe novit, e qua ephemeria ortum duceret (quod non puto aliquem eſſe inficias iturum) an non jure dixit illum μερισμὸν ſacerdotum in 24 claſſes manſiſſe uſque ad ſua tempora? REL.

a Ἐφημερίσιν] Non alibi quod ſciam, niſi apud *Joſephum* in *Vita ſua* occurrit vox ἐφημερεῖς pro ἐφημερία, qua utuntur LXXII.

b Ἐπὶ ἡμέρας ὀκτώ] Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb.* & *Vat.*

c Ἀναθῆναι] Ἀναθεῖναι *Samb.*

d Νύκτα ϗ ἡμέραν] Καὶ νύκτα *Vat.*

e Οὓς ὠνάλωσε] Forte pro ὧν legendum cenſebat in ora Codicis mei *Coccejus* ὧ vel ᾧς. Vetus, *quos præcepit. Coll. Big.* & *Voſſ.* aperte ὃς habent, itaque non dubitavi, ut veram lectionem recipere. HAV.

f Ἤδει ϗ δίκαιον,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ᾔδη *Aliis.*

g Προειρημένον διέταξε τρόπον] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰρημένον in *Editis.*

h Ἐφ᾽ ὑψηλοτάτου βήματος] Ἐφ᾽ ὑψηλοῦ *Hen.* & *Busb.*

i Ἀργυρίᾳ ταλάντων] Ita *Vat.* ἀργύρου *Samb.* ἀργύρεον in *Editis.* HUDS. Lege ἀργυρίου. Vetus, *centum millia talentorum.* Hebr. כִּכָּרִים אֶלֶף אֶלֹף 1 Paral. 22. 14. COCC.

k Καὶ τῷ φόνῳ] Καὶ τὸ φ. *Samb.*

l Τῷ προγόνῳ] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interp.* τ προγόνων in *Editis.*

m Καὶ ἐμὲ τ ἀδελφῶν] Ἐμέ τε *Big.* & *Samb.*

n Παρὰ τοῦ Θεοῦ,] Παρὰ θεὸς *Vat.*

o Δὲ ταῦτα βέβαια,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἴσαι δ᾽ αὐτὰ in *Editis.*

p Καὶ δίκαιον σαυτὸν] Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τ πατρίων νόμων *Vat.*

tus, esset orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejusque ordinationem omnium in conspectu Solomoni tradidit, *ut* & substructionum & ædicularum inferiorum & superiorum; dein quot numero essent quantaque altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vasa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipsum autem verbis hortatus est ut summum studium & alacritatem operi adhiberet: simulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio esse velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipsum elegerit & ad templum exstruendum & ad populum imperio regendum. Quin & ostendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immensi laboris: præsertim cum ipse multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, smaragdosque & lapides omne genus pretiosos. Et nunc etiam ex sui imperii reditibus ducenta *talenta*, prætereaque tria millia talentorum auri puri se suppeditaturum esse dicebat ad sacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ insistere oportebit *alis expansis* eam obtegentes. Postquam autem Davides conticuerat, principes & sacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *suis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti sunt. nam in se receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille stateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc si cui lapillus erat pretiosus, attulit eum & in thesauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moysis * nepos.

Israëlitarum divites ad Templi constructionem conferunt. 1 Paral. c. 29.

11. His lætus erat & populus universus, & *maxime* Davides, cum videret quo studio principes & sacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi universi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus semet præesse voluit simul & gentis Hebræorum curam suscipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipse ab eo acceperat. Deinde & fausta *omnia* precatus populo universo, & Solomoni filio mentem sanam & integram & omni virtute corroboratam, jussit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipso regnante perceperant. Postridie vero ejus diei hostias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos solidis sacrificiis immolarunt: insuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hostiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus universus epulati sunt: & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipsumque regem creaverunt; & Sadocum pro po-

Davides populusque Deo gratias agunt. 1 Paral. c. 29.

Solomon rex creatur. 1 Paral. 6. 29.

γυς ἐποίησε. τὸν δὲ Δαβὶδην καὶ τὴν Δάταξιν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερώων, [q] ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη [r] χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τίνων τὸν σταθμὸν ὥρισεν. προεσπαρώρμησε δὲ καὶ λόγοις [s] αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ πρὸς τὸ ἔργον· καὶ τοὺς ἄρχοντας [t] καὶ τὸν τῶν Λευϊτῶν φυλὴν συναγωνίσασθαι, Δαβὶδ τε τὸν ἡλικίαν, καὶ Δαβὶδ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [v] καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. ὤμαρτο δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ σοφὸς Δβίπνους τὸν οἰκοδομίαν ἀπόφωνον, [x] αὐτὸς πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δὲ ἀργυρίου, καὶ ξύλα [y] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ἤδη [z] ἀσκησαμένων, σμαράγδους τε καὶ πάσης ἰδίας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δὲ ἔτι τῆς [a] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβκόσια, καὶ ἄλλα τετρύφηλια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγε εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ [b] ἅρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς [c] Χερουβεῖς, ὡς ἐφεστάναι δείσει τὰ κίονα καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαβίδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευϊτικοῦ φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ πασμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοψυχοτέρας ἐνέγκαι. [d] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέσχοντο εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [e] στατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [f] μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελὴς, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος [g] Ιαλος.

ια'. Ἐπὶ τούτοις ἤσθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυίδης, τήν τε προθυμίαν τῶν τε ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν ἀλογεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε καὶ [h] γενέτορα τῶν ὅλων ἐπικαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων καὶ θείων, οἷς [i] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε καὶ κηδεμόνα γένους τοῦ Ἑβραίων καὶ τῶν τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὖτις [k] βασιλείας ἔδωκεν. ἅμα τούτοις εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι Δβίνοιαν ὑγιῆ καὶ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐρρωμένην, ἐκέλευσε καὶ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲν πρόνες ἅπτι τῷ γῇ προσεκύνησαν, ἠυχαρίστησαν δὲ καὶ Δαυίδῃ πρὸ πάντων ὧν αὐτὸς τῇ βασιλείαν εὐδαιμονοῦσαν ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἑπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέσχησαν· μόσχους χιλίους, καὶ κριοὺς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνούς, οἷς ὁλοκαύτωσαν. ἔθυσαν δὲ καὶ εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων καταφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [l] τῆς ἡμέρας ἑώρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τοῦ παντός. ἀπύρους.

εἶτε τὸ βασίλειον ἀγα-

γόντες

q Ὅσοι τε τὸ πλῆθος] Ὅσοι γε *Vat. Hen.* & *Busb.*

r Χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ] In *Editis* χρυσὰ καὶ ἀργυρᾶ.

s Αὐτὸν πάσῃ] Αὐτόν τι *Vat. Hen.* & *Busb.*

t Καὶ τὸν τῶν Λευϊτῶν] Καὶ τὸν Λευϊτῶν *Vat.*

v Καὶ τῆς οἰκοδομίας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ aberat *Editis.*

x Αὐτῷ πολλὰ] Ita lego *Epiphanium* sequutus, qui vertit *cum ipse multa* &c. ἀπέφηνεν αὐτῷ. πολλὰ μ. τ. ἀργ. τάλ. in *Editis.* ἀπίφηνεν αὐτός. πολλὰ μ. τ. *Big.* & *Samb.*

y Καὶ τεκτόνων πλῆθος] Τεκτόνων τε *Big.* & *Samb.*

z Παρασκευασαμένων,] Παρασκευασαμένους *Big.* (& *Coll. Voss.*) παρεσκευασμένους *Samb.* παρεσκευασμένον *Vat.*

a Ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς Δβκόσια,] Ita ex vestigiis *Codd. MSS.* nam τῆς ἰδίας ἀπαρχῆς Δβκόσια habent *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* quibuscum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπαρχῆς plane agnoscit, dum vertit, *sed & tum oblationis primitias faciens, tria millia talentorum* &c. Τῆς ἰδίας ἀρχῆς Δβκονία (aut quòd malem Δβκονία) in *Editis.* Καὶ νῦν ὃ προεστήναι τοῖς ἤδη συνειλεγμένοις χρυσᾶ καθαρᾶ τετρύφηλα τάλαντα εἰς τὸ ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3.

b Ἅρμα τοῦ Θεοῦ] Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo insidebat, superque ventorum alis volabat.* ut & *Ps.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, seque alis venti librabat.*

c Χερουβεῖς,] Sic cum *MSS.* Χερουβεῖς in *Editis.*

d Χρυσίου μὲν γὰρ] Χρυσᾶ in *omnibus MSS.*

e Στατῆρας μυρίους·] Ita & *Zonaras.* χρυσοῦς μυρίους LXXII. Vide *Villalpand.* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Asse*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.*

f Μυριάδας ταλάντων πολλάς.] In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v. 7.) centum millia.

g Ιαλος.] Ἰεχὶ LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialas, Ialus, Ialis* & *Ialsis.*

* *Nepos.*] Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Politianus* apud *Herodianum*, l. 5, 7. 2. & l. 7, 10, 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* est *unus è posteris Moysis.*

h Γενέτορα τῶν ὅλων] Ita lego, nixus auctoritate Cod. *Vat.* qui habet γενέτορα, & *Epiphanii*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis Aliisque* γένεσιν τῶν ὅλων.

i Αὐτὸν ἐκόσμησεν] Si quis αὐτὸν malit, per me licet. quod mox sequitur ἐκόσμησεν est ex *MSS.* pro ἐκόμισεν *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus eum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum* &c.

k Βασιλείας ἔδωκεν.] Βασιλείαν solus *Vat.*

l Τῆς ἡμέρας ἑώρτασεν] Articulum insertum dedi ex *MSS.*

m Ἐπὶ

γόνιες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν [m] ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρῴου, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκουον αὐτῷ.

pulo universo sacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxissent, eumque solio paterno collocassent, ex ea die illi paruerunt.

ΚΕΦ. ιε'.

Οἷα Δαυΐδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

CAP. XV.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

XII.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυΐδης καταπεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ [n] συνιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, καλέσας τὸν [o] υἱὸν Σολομῶνα, [p] διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· "ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, εἰς τὸ [q] χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς ἐμοὺς ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων πορεύομενος· ἐξ ἧς [r] σκέψῃ "οἷόν τι ἐπανελθεῖν γνῶναί τι κατὰ τὸν βίον πρᾶτεται. διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς [s] ἄρτι "τῷ τελευτᾶν, παραινῶ σοι ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον "[t] ἐφίλει συμβουλεύσας, δικαίως μὲν εἶναι πρὸς τοὺς δέ- "χομένους, εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν τῆς βασιλείαν δεδωκό- "τα Θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς "νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· "καὶ μήτε χάριτι, μήτε [v] θωπείᾳ, μήτ' ἐπιθυμίᾳ, "μήτ' ἄλλῳ πάθει [x] προσχθειμένου τούτων ἀμελῆσαι. "τῷ γὰρ θείῳ πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν [y] ἀπολεῖς, πα- "ραβὰς τὰ νόμιμα· [z] καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτοῦ τῷ ἀ- "γαθῷ ἀποστρέψεις πρόνοιαν. πεῖσον δὲ [a] σε αὐτὸν "παρέχων, ὁποῖον εἶναί τε δεῖ, [b] κἀγὼ δὲ παρακαλῶ, "καθέξεις ἡμῶν τῆς βασιλείαν τῷ ζήλῳ· καὶ οὐκ ἂν "ἄλλο Ἑβραίων σὲ κωλύσειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐ- "τοὶ διὰ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο δὲ καὶ τοῦ Ἰωά- "βου τὸν στρατηγὸν παρανομίας, ἀποκτείναντος διὰ "ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθούς, [c] Ἀβε- "νῆρον τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσαὶ υἱὸν [d] Ἰεθράνου. "[e] ὧν, ὅπως ἂν σοὶ δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ "καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος [f] ὁ Ἰωάβος ὢν, "μέχρι νῦν τῷ δίκῃ διέφυγε. [g] παραπέμπω δέ σοι, "καὶ τοὺς Βερζελαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ "πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. ὃ "προκατέρχομεν γὰρ δίκαιος, ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ "αὐτῶν παρὰ τῷ φυγεῖν ὑπῆρξέ μοι [h] χρεωλυτήσομεν. "καὶ τὸν Γῆραν τὸν υἱὸν Σεμεΐ, τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυ- "λῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας με παρὰ τῷ φυγεῖν "ὅτ' εἰς [i] Παρεμβολὰς ἐπορεύμην, ἀπήντησεν ὅτε Ἰορ- "δάνῃ, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τότε, "νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, [k] ἀμῦναι."

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex menses, Hierosolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus

Davides moriens Solomoni præcepta dat. 3 *Reg. c.* 2.

Davides moritur. 3 *Reg. c.* 2.

Davidis encomium.

β'. Ταῦτα παραινέσας τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ ὡς χρὴ τιμωρίας ἀξίους γενομένους, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἑπτὰ μὲν ἐν Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ μῆνας ἕξ, ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ ἁπάσης τῆς χώρας τρία δ

---

m Ἐπὶ θρόνου] Ἐπὶ τοῦ θρόνου *Vat.*

n Συνιδὼν] Σωσιδὼς *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

o Υἱὸν Σολομῶνα,] Voculam ὑὸν inserui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Διελέχθη] Διειλέχθη *Vat.*

q Χρεὼν ἤδη] Ita cum *Samb.* in cæteris χρέων. & juxta *Epiphanium* πάντων χρεών.

r Οὐκεῖ δ' εἶσή τι] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖνα δ' εἶσι in *Editis*, *Alisque.*

s Ἄρτι τῷ τελευτᾶν,] Iterum cum *MSS.* ὄντως τῷ τελευτᾶν in *Editis.*

t Ἐφίλει συμβουλεύσας,] Rursus ex *Iisdem.* Ἐφίλει *Bas.* & *G.*

v Θωπείᾳ,] Ἀπεχθείᾳ juxta *Epiphanium.*

x Προσχθειμένου] Προσεθειμένου *Vat.*

y Ἀπολεῖς,] Ita cum *Big.* (*Coccejo*) & *Samb.* levicula sane mutatione, pro ἀπολεῖς, quod in *Editis omnibus* obtinuit; qua tamen auctoritate, alii judicent.

z Καὶ πρὸς ἅπαντ'] Καὶ ἀντικρὺ πρὸς σὲ αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ ἐπι-στρέψεις πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶναί σε δεῖ, κἀγὼ δὲ τὸν Θεὸν παρακαλῶ, καθέξοι ἡμῶν τῆς βασιλείαν &c. legisse videtur *Epiphan.*

a Σε αὐτὸν παρέχων,] Σεαυτὸν *Vat.*

b Κἀγὼ δὲ] Κἀγὼ παρακαλῶ *Vat.*

c Ἀβενῆρον τὸν Νήρου] Ἀβενηρόν τε, vel Ἀβένηρόν τε in *MSS.* quibus non consentit *Epiphan.*

d Ἰεθράνου.] Ἰεθέρου *Vat.* Ἰέθρα *Epiphan.*

e Ὧν, ὅπως] Ita cum *Vet. Interpr.* (& *Coccejo*) ὃν in *Editis*, deest *MSS.*

f Ὁ Ἰωάβος ὢν,] Articulum ὁ acceptum debes *MSS.*

g Παραπέμπω δέ σοι,] Παραπέμψαι δέ σοι καὶ τοὺς Βερζελαίου τοῦ Γαλααδίτου παῖδας *Vat.*

h Χρεωλυτήσομεν] Χρεωλυτήσωμεν *Samb.* HUDS. Infr. lib. XVIII. c. 9. §. 9. τὸν μισὸν χρεωλυτῆν. SPANH.

i Παρεμβολὰς] Conf. sup. c. 9. §. 8. & c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἀμῦναι.] Ἀμῦναι *Samb.*

mus erat, & omnibus virtutibus præditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium ſalus commiſſa eſt. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro ſubditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perſpiciebat ſimul & conſiderabat tam futura quam rationem expediendi inſtantia: *ad hæc* modeſtus, mitis, erga calamitoſos benignus, juſtus, humanus *in omnes*. In his quæ fas eſt ut reges ſibi propria vendicent, ne omnino quidem poteſtatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod ſpectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium.

Ejuſque ſepultura & monumentum.

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hieroſolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri ſolebant, multas etiam ingenteſque divitias cum eo ſepeliit: quarum magnitudinem facile ſit alicui conjectare ex iis quæ dicturus ſum. Nam poſt ſpatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obſidione abſiſteret & exercitum *ſuum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil ſuppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus talentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita ſe ab oppugnatione liberavit, ſicut & alibi indicavimus. Poſt hunc autem, multis annis elapſis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes ſuſtulit. Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. ſingulari enim arte ita erant ſub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixiſſe ſufficiat.

Lib. 13.

Lib. 16.

Finis Libri ſeptimi.

τριάκοντα. ἦν δ' ἀνὴρ ἐγγύτερον. καὶ πᾶσιν ἀρετῇ ἔχων ὧν ἐδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ θεοσεβείας. ἀνδρεῖός τε γὰρ ὢν, ὡς οὐκ ἄλλος τις· ἐν οἷς τοῖς ὑπὲρ τὸ ὑπήκοον ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν ἐν μάχαις φιλοκαλούμενος τοὺς θαλίωτας ἐπὶ τοῖς πράξεις, ἀλλ' οὐχὶ τῷ θρασύνεσθαι ὡς δεσπότης. νοῦσαί τε ἐν σωιδεῖν, καὶ θεῖ τὰ μελλόντων ἐν τῇ τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς θεὸς τοὺς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [m] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [n] ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι θεσπέσιε, μηδὲν ὅλως [o] ἐφθὸ τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας [p] ἁμαρτῶν, ἢ τὸ θεῖ τῶν [q] οὐρία γυναῖκα. [r] κατέλειπε δὲ πολὺτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὐδ' Ἑβραίων, οὐδ' ἄλλων ἐθνῶν.

γ'. Ἔθαψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις λαμπρῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς θεῖ κηδείαν νομίζεται βασιλικὴν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πολὺτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκόμισεν. ὧν τὶν ὑστερολὴν [s] τιμήσαιτ' ἄν τις ῥᾳδίως ἐκ ὧν [t] λεχθησομένων. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, ἵνα μὴ δημηγορίᾳ, βαλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑστέρει δὲ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν θρασὺν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ ἐπορῶν, [v] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυΐδου μνήματι, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν ἔτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς ἐν [x] ἐν ἄλλῳ [y] δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [z] χρήματα πολλά. [a] τῶν μέντοιγε θηκῶν τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκρυμμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ θεῖ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον λελέχθω δεδηλωμένα.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑβδόμης.

---

l Ἀλλ' οὐχὶ] Οὐ τῷ θρασύνεσθαι *Vat.*

m Φιλάνθρωπος.] Ita locum diſtinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus niſi in uxore Uriæ magnitudine poteſtatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*; φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι θεσπέσιον. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipuæ ſunt Regum virtutes. nec in tanta poteſtate* &c.

n Ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν] Ἐξαίρετα, juxta Scholia *Thucydidis*, ἐκπεκριμένα.

o Παρὰ τοσοῦτο] Παρὰ τοσοῦτον μέγεθος τῆς ἐξουσίας *Vat.*

p Ἁμαρτῶν,] Ἁμαρτῶν *Samb.*

q Οὐρία] *Coll. Big.* & *Voſſ.* Οὐρίου.

r Κατέλειπε] Κατέλιπε *Samb.*

s Τιμήσαιτ' ἄν τις] Ita *Baſ. G. Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* τιμαίροιτ' ἄν τις *Big.* & *Samb.* τιμωρίαν τις *Vat.*

t Λεχθησομένων.] Δεικθησομένων *Vat.*

v Ἀνοίξας ἕνα οἶκον] Ita *MSS.* & *Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν ἐν Δαυΐδου μνημάτων in *Editis.*

x Ἐν ἄλλῳ] Ἐν ἄλλοις *Big. Vat.* & *Epiphan.*

y Δεδηλώκαμεν.] Δηλώσομεν juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* poſuiſſe pro *indicabimus.*

z Χρήματα πολλά.] Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγεν, *Syncell.* p. 189. Χρήματα, καθάπερ Ἰωσηπος, οὐκ οἶδεν, ποσὸν ἦν χρυσοῦ καὶ κτημάτων πολλῶν, *Joſ.* Lib. 16. Ἀνοίξας μέν τι τάφου, χρήματα ἦν μὴ ἀφεῖν, *Cedren.* p. 98. πειραθέντα ἦν κἀκ σιδηρίων χωρεῖν περὶ ἐκιχειρῶσαι, *Cedren.* p. 98. ex *Joſepho* in lib. 16.

a Τῶν μέντοιγε θηκῶν] Τῶν ἦν θηκῶν τῶν αὐτῶν βασιλέων οὐδεὶς ἁλῶ βάθους μεμηχανημένους οὐδεὶς ἐπέβαλεν, *Syncell.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΟΓΔΟΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

1. *Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*

β'. Περὶ τ σοφίας αὐτ', καὶ [b]τ σωτέσεως, [c]καὶ ὅσ πλούτ.

2. *De ejus sapientia, scientia, & divitiis.*

γ'. Οτι πρῶτ τ ἐν Ιεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

3. *Quod primus omnium Hierosolymis Templum ædificavit.*

δ'. Ως πελευτήσαν Σολομῶν, ὁ λαὸς, ὑποτοὺς ὄντας παιδὸς αὐτ' [d]Ροβοάμ, τ δέκα φυλῶν [e]τ ὑπηκόων τινὰ Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τ δὲ δύο φυλῶν ὁ ὑὸς αὐτ' ἐβασίλευσεν.

4. *Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è subditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium mansit.*

ε'. Ως Σέσακ ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμεν ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ καταχὼν τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετῴκησεν.

5. *Quomodo Susacus Ægyptiorum rex, in Hierosolyma exercitu educto, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.*

ς'. Στρατεῖα Ιεροβοάμ, τ τ Ισραηλιτῶν βασιλέως, ἐπὶ τὸν υὸν τ Ροβοάμ Αβίαν [f]τ ἔτη.

6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.*

ζ'. Οτι τὴν Ιεροβοάμ γενεὰν [g]Βασάνης τις ὄνομα Διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

7. *Quod quidam nomine Basanes, stirpe Hieroboami excisa, imperium sibimet occupavit, tenuitque.*

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ιεροσολύμοις, βασιλεύοντ αὐτῶν Ασάνη τ Αβία παιδὸς, καὶ διαφθορὰ τ στρατ.

8. *Æthiopum in Hierosolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Asanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus.*

θ'. Ως, τ [h]Βασάνη γένους διαφθαρέντος, ἐβασίλευσεν τ Ισραηλιτῶν [i]Ζαμάρης ὁ υὸς αὐτ' Αχαβ.

9. *Quomodo, Basanis genere exstirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.*

ι'. [k]Ως Αδαδ, Δαμασκῆ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμεν ἡττήθη.

10. *Quomodo Adadus, Damasci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*

ια'. [l]Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m]ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτῳ τ Ιεροσολύμων βασιλέα, ἡττηθέντων.

11. *Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intulissent Josaphato Hierosolymorum regi, victi discedunt.*

ιβ'. Ως Αχαβ, ἐπὶ Σύρους στρατευσάμεν, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna superatus est, & ipse disperiit.*

a Εν τῇ ὀγδόῃ] *Al.* ἐν τῷ ὀγδόῳ, vel ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ.

b Τῆς σωτέρας,] Τῆς deest *Samb.*

c Καὶ δ πλούτ] Ita distinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc summarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ δ πλούτ, καὶ ὅτι πρ. &c.

d Ροβοάμ,] Τῷ ante Ροβοάμ delevi auctoritate *Codd. MSS.*

e Τῶν ὑπηκόων τινα] Illa τ ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτῷ inseruimus è *MSS. Samb. (Coll. Voss) & Gall.*

f Επὶ τ υὸν δ Ροβοάμ Αβίαν] Sic in *iisdem MSS.* in *Editis* ἐπὶ τ υὸν δ Ροβοάμ, καὶ ἡττήθη, καὶ ὅτι &c. ita ut unus solummodo titulus sit.

g Βασάνης] Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βασσάνης & Βατάμης *Vat.* & semel Βατάμης *Bas.* & *G.* hic loci tamen in *libris omnibus* Βασάνης.

h Βασάνη γένους] Ita cum *Vet. Interpr.* ut & libris Græcis omnibus in sequentibus. Hic vero Αδασάρ nobis repræsentant tam *MSS.* quam *Editi.*

i Ζαμμάρης] Αμάρης *Vat.* Αμαρὰς *Samb.*

k Ως Αδαδ,] Αδὶρ, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Αδαδ, quod infra nobis exhibet maxima *Exemplarium* pars.

l Αμμανιτῶν] Sic *Bas. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuscum conveniunt *Epiphanii* vetustiora exemplaria.

m Επιστρατευσαμένων] Ita *Bas.* στρατευσαμένων *Samb.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ'.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

Solomoni regnum ineunti populus fausta omnia apprecatur.

TAM vero de Davide & ejus virtute, quantorumque bonorum popularibus suis auctor exstiterit, & quantis bellis feliciter gestis pugnisque bene pugnatis *tandem* senio confectus decesserit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adolescens principatum accepisset, à patre dum adhuc in vivis esset populi dominus Dei voluntate declaratus, & in solio consedisset, universa quidem multitudo, ut sub novi regni exordia fieri solet, faustis acclamationibus ei ut omnia prospere cederent precata est, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret senectutem.

Adonias Beethsaben adit, ut sibi à Solomone postularet Abisacen in matrimonium. 3 Regum, c. 2.

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitavit, cum ad regis matrem Beethsaben accessisset, eamque blande salutasset, illa percontata an ulla re egens ad ipsam veniat, jubenteque ut sibi mentem *suam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* concessuræ, orsus est dicere, "etiam ipsam quidem nosse, quod tam "ætatis prærogativa quam voluntate populi ejus "fuerit regnum, sed cum ita Deo visum sit ut "transtatum esset in filium ipsius Solomonem, se "*quidem* servitutem sub ipso diligere & amare, "præsentique rerum statui acquiescere. adeoque "ipsam obsecrabat ut cum fratre pro se ageret, "eique persuaderet ut Abisace, quæ cum patre "dormire consueverat, sibi in matrimonium da"retur: patrem enim cum ea propter senectutem "non congressum esse, & proinde adhuc virgi"nem manere." Tum Beethsabe se illi sedulam operam daturam esse pollicita est, nuptiasque *se illi* ideo conciliaturam esse, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præsertim* quod ipsa instanter oraret. Et ille quidem spei plenus, fore has nuptias, discedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis sermocinaretur quæ supplici Adoniæ promiserat. Atque filius cum ei obviam processisset, illamque complexu excepisset, & in cubiculum ubi tunc tem-

Beethsabe ad Solomonem supplex accedit.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβών, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πλέονάς τε καὶ μάχας ὅσας κατορθώσας γηραιὸς ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὀνειδίζων ἀπέφλεγε τὸν λαὸν [b] δεσπότην καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, καθεσθέντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπεθύμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπὶ δεχομένῳ βασιλέα, πλουτῆσαι καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ πανευδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

β'. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τοῦ δόχλου καταιχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα [d] Βεεθσαβεὲ, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ δεῖταί τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελεύσης ὡς ἥδεως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκει μὲν τὴν "βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ δι' τὸν "τοῦ πλήθους προαίρεσιν ἔσαν αὐτοῦ, μεταβάσης δὲ "πρὸς Σολομῶνα τὸν ὑὸν αὐτῆς καὶ τοῦ Θεοῦ γνώ"μην σέβειν καὶ ἀγαπᾶν τὸν [e] ὑπ' αὐτὴν δουλείαν, "καὶ τοῖς παροῦσιν ἥδεσθαι πράγμασιν. ἐδεῖτο δὴ οὖν "διακωλῦσαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ, καὶ πεῖσαι δοῦ"ναι τοῦ τῷ πατρὶ συγκοιμωμένῳ πρὸς γάμον αὐτῷ "Ἀβισάκην· ἀ γὰρ πλησιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆ"ρας αὐτῆ, μένειν δ' ἔτι παρθένον." ἡ δὲ Βεεθσαβεὲ, καὶ [f] διακωλύειν σπουδαίως ὑπέσχετο, καὶ καταπεράσασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, τό τε βασιλέως [g] αὐτῷ χαρίσασθαί τι [h] βουλόμενον, καὶ δεομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὐέλπις ἀπαλλάττεται περὶ τὸν γάμον· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [hh] εὐθέως ὥρμησεν ὅπου τὸν ὑὸν [i] διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίας δεηθεὶς κατηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ προσπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον οὗ συνε-

a Περιέχει] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*, numerumque defendit *Is Vossius* in *Chr. S.* c. 7.

b Δεσπότην τε καὶ θεὸν] Alii sic distinguunt, δεσπότην, καὶ τὸν τ. Θ. βούλησιν καθίσαντος &c.

c Αὐτῷ τὰ πράγματα,] Αὐτῷ deest *Big.*

d Βεεθσαβεὲ,] *Coll. Big.* & *Voss.* ut passim Βησαβεέ.

e Ὑπ' αὐτὸν δουλείαν,] Ὑπ' αὐτὸ *Big.* (*Coll. Voss.*) ὑπ' αὐτῷ *Vat.*

f Διακωλύσειν] Αὐτῷ post Διακώλυσιν inserunt *Basil.* & *Hen.* ut & mox ante καταπεράσασθαι.

g Αὐτῷ χαρίσασθαί] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

h Βουλησομένην,] Ita cum *MSS.* Βουλομένην in *Editis.*

hh Εὐθέως] Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Basil.*

i Διαλεξομένη] Διαλεξαμένη *Samb.*

σπείσαιεν αὐτῷ κεῖσθαι τ βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. [k] καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεθσαβὴ, "μίαν, εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμέ-"νη μοι κατάνευσον, καὶ μηδὲν [l] ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον "μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ." ὃ δ' Σολομῶν θεσπατίσειν κελεύσας, πάντα γὰ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καὶ π θεσμμιψαμένη τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδ ἤδη βεβαίας ὃ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ πιεῖται τὰς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δῆναι τὴν παρθένον αὐτὸν Αβισάκλῳ Αδωνίᾳ τ ἀδελφῷ θεὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δ' [m] πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἶπὼν Αδωνίαν, καὶ θαυμάζειν [n] πῶς ἐ ἐγχωρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ ἐθέλοι, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Αβισάκης [o] αἰτουμένη, Φίλας ἔχοντι δυνατὰς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Αβιάθαρον τὸν ἱερέα. [p] καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ὑπὲ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προστάττει [q] αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Αδωνίαν. καλέσας δὲ [r] τὸν Αβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτ μὲν, εἶ-"πε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα ὅσα τῷ πατρὶ μου συνέκα-"μες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἐν σοὶ αὐτῷ μετῴκηκας. τούτῳ "δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, ταξαμένῳ μὴ Αδω-"νίᾳ καὶ τὰ ἐκείνῳ φρονήσαντι· μήτε ἐνταῦθα ἴῶν, μήτε "εἰς ὄψιν [s] ἀπάντα τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα "πορευθεὶς ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, καὶ τὸν ἄχει πολυ-"τῆς ἔχε τ βίον, [t] ἁμαρτὼν δ' μηκέτι εἶναι [v] δικαίως "ἐν ἀξίᾳ.". [x] καταλύεται μὲν οὖν ὑπὸ τ [y] ἱεροσύλης τιμῆς ὁ Ιθαμάρ οἶκ Διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς κ τῷ Αβιαθάρ πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς [z] Ηλεί. μετῴκη δ' εἰς τὸ [a] Φινεέσ γῆ, πρὸς Σαδωκον. οἱ δ' ἰδιωτεύσαντες ἐκ τῦ Φινεέσ γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τ Ιθαμάρ οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ηλεὶ πρώτ τούτου θεσπιῳδοῦ, ἦσαν ἔτη· ὁ τ [b] ἀρχιερέως Ιωσήπ υἱὸς Βοκκίας, τούτ δ' Ιωάθαμ, Ιωαθαμ δ' Μαραιω-θ, Μαραιώθ δ' Αροφαῖ, Αροφαὶ δ' Αχίτωβ, Αχιτὼβ δ' Σαδωκ, ὃς πρῶτ ὑπὸ Δαυίδ τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ἰώαβ δ' ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τὴν Αδωνίᾳ, πρίδεις ἐγένετο· φίλ γὰ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτ, Διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑπωπτεύων, κατέφυγε μὲν ὅπ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δ' ἐνόμιζεν αὐτῷ [c] μενεῖν ἐκ τ [d] πρὸς τ Θεὸν εὐσεβείας ὃ βασιλέως. ὁ δ', ἀπαγγελάντων αὐτῷ [e] τινῶν τὴν Ιωάβ γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν [f] ἀναστήσαντα αὐτὸν ὅπ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ιώαβ δ' οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ' [g] αὐτ τεθνήξε-

poris ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud à dextra matri apponi juſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, inquiit, unum à te, "fili, poſtulanti annue; & nihil moroſi tetricive, "*mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa *eum* obſecrabat, ut is virginem Abiſacen fratri *ſuo* Adoniæ nuptum daret.

Repulſam patitur. 3 Regum, c. 2.

3. At rex, hac oratione non leviter offenſus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere & *moliri* dicens, ſeque mirari quod non poſtularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaja ſatellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam *aggreſſus* interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquiit, mortis ſupplicio eximunt, "tum quidem alioquin iſtæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuiſti, tum quod una "cum eo arcam tranſtuliſti. Hanc autem, tibi, "Adoniam ſequuto ejuſque partibus ſtudenti, "pœnam conſtituo, ut neque hîc moreris, neque "*poſthac* in conſpectum meum venias; ſed, cum in "patriam tuam te contuleris, in agris degas, & "uſque dum moriaris in vita iſthac te exerceas; "cum adeo deliqueris, ut haud fas ſit te in officio "diutius manere." Et quidem ob cauſam jam memoratam à domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sadocum. Qui vero ex Phineeſis genere * vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum tranſlata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontificis Joſephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex eſt creatus.

Adonias occiditur. Abiatharus ſacerdotio abdicatur. 3 Reg. c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineeſis ſtirpem redit.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expaveſcebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum benevolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi conſilium, miſſo eò Banaja, juſſit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Joabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi uſ-

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 Regum, c. 2.

---

k Καθεσθεῖσα] Ita *MSS.* καθεσθῆσα in *Editis.*

l Ἐξ ἀρνήσεως] Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξαρνήσιον *Baſ.* ἐξαρνήσεων *Gen.* In *Epiphanii* verſione, *& ne velis quaſi difficile denegare triſtemque deſerere.* HUDS. Forte אל־נא תשב את־פני Senſus. *& ne, negando rem minimè difficilem, me contriſteris.* COCC.

m Πρὸς ὀργῆς] Πρὸς ὀργὴν *Vat.*

n Πῶς ἐ ἐγχωρῆσαι] Πῶς abeſt *Big.* & *Gall.* i. agnoſcunt ceteri pariter ac *Epiphan.*

o Αἰτουμένη,] Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτουμένῃ *Baſ.* αἰτουμένῳ *Vat.* & *Gen.*

p Καὶ μεταπεμψάμ] Μεταπεμψάμ δ' Βαναίαν *Big. Samb.* & *Vat.*

q Αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *ceteris* αὐτῷ.

r Τὸν Αβιάθαρον] Καὶ Αβιάθαρ τ ἀρχιερέα *Busb.* & *Hen.*

s Ἅπαντα] Sic *Vat. Busb. Hen. Gall.* i. & *Epiphan.* ἅπαντᾶν in *reliquis.*

t Ἁμαρτὼν] Ἁμαρτᾶν *Samb.*

v Δικαίως ἐν] Δικαί *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *quoniam peccaſti & non eſt juſtum te habere ſacerdotium.*

x Καταλύε] Καλύε *Hen.* & *Busb.*

y Ἱεροσύλης] Quod de *pontificali dignitate* neceſſe eſt ut accipias, inquit Cl. *Seldenus.*

z Ηλεί.] *Al.* Ηλί.

a Φινεέσ] *Al.* Φινεάσ, Φινέσ, & Φινεάσ.

* *Vitam egerant privatam,*] Seu *Pontificatu non functi fuerant*, ut interpretatur *Seldenus.*

b Ἀρχιερέως Ιωσήπ] Ἀρχιερέως Οσὶ πρώτ ὑὸς legendum. quod olim ſcripturæ compendio πρ pro πρώτ comparuerit, à quo cum præcedenti voce Οσὶ conjuncto factum eſt Ωσίπ, unde Ιωσήπ. appellat autem *Joſephus* hunc Oſim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices M.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ισ pro Οζίς. *Sam. Petitus* in *Animadverſionibus ἀνεκδότοις* in *Joſephum*, Tom. i. p. 266. Confer 1 *Paralip.* c. 6. & videſis Cl. *Seldenum* in lib. i. de *Succeſſ in pontif. Hebr.* c. 4. HUDS. Joſephi hujus Ἀρχιερέως, haud ullibi mentio, neque Joathami, vel Arophæi, unde corrigendum hic Joſephum putat Selden. de Succ. Pontif. l. i. c. 111. p. 123. SPANH.

c Μενεῖν] Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* φευξεῖσθαι in *Editis*, *Aliiſque.*

d Πρὸς τ Θεὸν] Πρὸς τὸ Θεῖον *Vat.*

e Τινῶν τὴν] Illud τινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

f Ἀναστήσαντα αὐτὸν] Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.*

g Αὐτ τεθνήξεσθ] Αὐτῷ πᾶ τεθνήξεσθ *Vat.*

h Αὐ-

usquam moriturum esse. Quod Joabi responsum postquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti postulat, caput amputaret, & hoc de eo supplicium sumeret pro duobus *istis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppressos* occiderat: corpus vero ejus sepelire, ut *ejus* peccata in posteros ipsius in perpetuum redundent, ipse vero ac pater Joabi morte insontes sint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exsequutus, ipse copiis universis præficitur: Sadocum autem solum rex pontificem constituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulsi.

Sadocus fit pontifex. 3 *Reg.* c. 2.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 *Regum*, c. 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hierosolymis exstructa assidue secum esset, & torrentem Cedronem transire non auderet. Quod si secus fecerit, morte multandum esse. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam eum *ad hoc præstandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ sibi mandaverat, se gratias habere professus, cum imperata se facturum esse jurasset, patria relicta Hierosolymis habitabat. Triennio autem post cum audisset duos ejus servos, qui aufugerant, Gittam se contulisse, ad famulos *suos conquirendos eò* properavit. Rex autem posteaquam rescivit eum una cum illis reversum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accersito, "nonne tu, inquiit, "jurasti te nunquam à me discessurum esse, neque "ex hac urbe in aliam *quamvis* egressurum? non "igitur effugies perjurii pœnam: verum ob istud "pariter ac contumelias, quibus patrem meum fu- "gientem affecisti, pœnas mihi dabis sceleribus "coopertus; ut scias nihil inde lucrari malos, quod "flagrante delicto non puniantur, sed per omne "tempus, quo propter impunitatem securi esse vi- "dentur, augeri ipsisque graviorem fieri pœnam, "quàm si statim scelere commisso eam subiissent." Atque ita Semei jussu regis Banajas *aggressus* interfecit.

Semei occiditur à Banaja, jussu regis. 3 *Reg.* c. 2.

δυ μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίᾳ δ' τῷ δεσπόσιν [h] αὐτὸ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντ@, προστάξε Σολομὼν ἐκεῖ τὸν κεφαλὴν αὐτὸ ἀποτεμεῖν, καθὼς βέλεται, κ) τούτῳ λαβεῖν τὸν δίκην ὑπὲρ τ δύο στρατηγῶν, [i] ὃς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ' αὐτὸ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε [k] καταλείπῃ τὸ γέν@ τὸ ἐκείνε, τ δ' Ιωάβε πλούτης αὐτός τε κ) ὁ πατὴρ ἀθῶοι τυγχάνωσι. κ) Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδεικνυται στρατηγὸς πάσης τ δυνάμεως· Σάδωκον δ' μόνον [l] ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τ Αβιαθάρε τόπον, ὃν μετέστησαν.

ε'. Σεμεΐ δ' [m] ὧδε προστάξεν οἰκίαν οἰκοδομήσαντα μένειν ἐν Ιεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν [n] τ χείμαρρον Κεδρῶν@ ἔχειν ἐξουσίαν. θανάτου δ' τοῦτο ζημίαν ἔσεσθαι [o] τὸ πρόσιμον. τῷ δ' μεγέθει τ ἀπειλῆς Ὁ ὅρκος [p] αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμεΐ δ' χάριν οἷς προστάξεν αὐτῷ Σολομὼν ἴσχειν φάσας, κ) πάντα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὸν πατρίδα, τὸν διατριβὴν ἐν τῆς Ιεροσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δ' τριῶν ἐτῶν, ἀκόντας δύο δούλους [q] ἀποδράντας [r] αὐτὸν ἐν Γίτθῃ τυγχάνοντας, [s] ὥρμησεν ὅπως τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντ@ δ' μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς αἰσθόμεν@, ὡς κ) τ ἐντολῶν αὐτοῦ καταφρονήσαντ@, κ), τὸ μεῖζον, τ ὅρκων Ὃ θεῷ μηδεμίαν ποιησαμένε φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· κ) καλέσας αὐτὸν, "ὃ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ [t] καταλείψειν ἐμὲ, "μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε [v] ταύτης τ πόλεως εἰς ἄλλην; "[x] ἔκθιον ἀποδέξον τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ "κ) ταύτης καὶ ὧν τὸν πατέρα μου θεὸς τὸν φυγὼν "ὕβρισας τιμωρήσομαί σε πονηρὸν ἡγούμενον. ἵνα γνῷς "ὅτι [y] κερδαίνουσιν οὐδὲν οἱ κακοὶ μὴ παρ' αὐτὰ παθή- "ματα κολασθέντες, [z] ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νο- "μίζουσιν ἀδεεῖς εἶναι μηδὲν πεπονθότες, αὔξεται Ὁ γί- "νεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς [a] ἧς ἂν θᾶττον τιμω- "μένοις ἔδοσαν." κα' [b] Σεμεΐ μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque sapientia ejus intellectuque præstanti & divitiis, & quæ ab Hiramo nactus est in ædificationem Templi.

Solomon Pharaonis filiam duxit. 3 *Regum*, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam sublatis inimicis imperium sibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque instauratis Hierosolymorum mœnibus, ut ampliora essent pariter ac munitiora quam antea, summa pacis tranquillitate deinde remp. administravit, nihil ei obstante adolescentiæ fervore, quo minus vel justitiam coleret & leges custodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conservaret: verum, non secus ac viri provectioris ætatis consummatæque prudentiæ, omnia exquisito judicio
II. transegit. Porro statuit Chebronem proficisci &

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶν@, τ σοφίας αὐτ κ) Ὧ πλούτ, κ) ὅσων ἐπέτυχεν θεοῦ Ὧ Εἰς ἀκοδομὴν Ὧ ναοῦ.

ΗΔΗ δ' τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, κ) τ ἐχθρῶν κεκοσμασμένων, ἄγαται τὴν φαραώθ Ὧ τ Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τ Ιεροσολύμων πολλῷ μείζω Ὁ ὀχυρώτερα τ πρόσθεν ὄντων, διέπε τὰ πράγματα [c] λοιπὸν ὅτι πολλῆς εἰρήνης, μηδ' ὑπὸ τ νεότητ@, σός τι δικαιοσύνῃ Ὁ φυλακῇ τ νόμων Ὁ μνήμῃ ὧν ὁ πατὴρ πλούτων ἐπέστειλε, βλαπόμεν@· ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προσβεβηκότες, κ) σὺν τ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἅπαντ' ἐν

h Αὐτῷ τῷ βατιλεῖ] Αὐτῷ deest *Big.* & *Samb.*

i Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε·] Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως *Vat.*

k Καταλείπῃ τὸ γένο@] Καταλίπῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

l Ποιεῖ ἀρχιερέα] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Σάδωκον δ' ποιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* deest vox ἀρχιερέα.

m Ὃν ἐκ προστάξεν] Ita pro ὧδε, quod in *Editis*, *Aliisque* exstat, rescribere visum est: eoque magis quod ὧδε nec agnoscit *Vat.* nec *Vetus Interpr.*

n Τὸν χείμαρρον Κεδρῶν@] Φάραγγι βαθείᾳ, quæ dicta Κεδρὼν Αλωτ. lib. v. c. 2. §. 3. ut & §. 4. ibid. Χαράδρα de eodem. SPANH.

o Τὸ πρόσιμον.] Sup. lib. IV. c. 8. ἐπιτεγκεῖν αἰτίαν κ) ἀφορολόγητον πρόσιμον· SPANH.

p Αὐτὸν προσηνάγκασεν] Ita cum *Cod. Vat.* verum in *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* desideratur αὐτὸς, & commode satis abesse potest. in *Editis*, *Aliisque* ὃς ὁ Ιώαβ@ ἀνοσίως &c.

q Ἀποδράντας] Ἀποδεδράκοντας *Vat.*

r Αὐτὸν] Αὐτῷ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Hen.* & *Busb.*

s Ὡρμησεν] Ita in quinque *MSS.* ὥρμησε *Big. Bas.* & *G.*

t Καταλείψειν ἐμὲ,] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. 2. καταλίψειν *Alii* cum *Editis.*

v Ταύτης τ πόλεως] Ἐκ ταύτης *Samb.* & *Vat.*

x Οὔκουν ἀποδράσῃ] Ita *Samb.* in cæteris *MSS.* aut ἔκειν vel ἐκεῖν ἀποδρᾶσῃς, aut ἔκειν vel ἐκεῖν ἀποδυᾷσῃ. in *Editis* οὐκ ἂν ἀποδρᾶσῃς.

y Κερδαίνουσι] Κερδαίνουσι μὲ οὐδὲν *Vat.*

z Ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ,] Ἀλλὰ κ) παντὶ *Vat.* & mox αὔξε) ὃ κ) γ.

a Ἧς ἂν θᾶττα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐὰν ἂν τ. in *Editis*, *Aliisque.*

b Σεμεΐ] *Coll. Big.* & *Voss.* Συμείνου.

c Λοιπ.ὴ ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης,] Τὸ λοιπὸν *Vat.*

d Xe-

δ' εἰς [d] Χεβρῶνα ϖροσηγμένον, ὅπι τῷ χαλκῷ θυσιαστηρίῳ, τὸ [e] κατασκευασθέντα ὑϖὸ Μωϋσέως, θύσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀριθμὸν ὁλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τοῦτο δὲ ποιήσας μεγαλως ἐδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. Φανείς γὰρ αὐτῷ κατὰ τὰς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν [f] αἰτεῖσθαί παρ' αὐτοῦ δωρεάς. Σολομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παρασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τὸν Θεὸν ἤτησεν. ὁ γὰρ χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ τὸ ἄλλον τοιοῦτον, ὡς ἀνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ ϖαρασχεθῆναι· ϖάντα γὰρ τὰ δοκοῦντα νενόμισται ϖαρὰ τοῖς ϖολλοῖς μόνα ϖασῶν ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός μοι, "φησι, δέσποτα, νοῦν ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν "τὸν λαὸν τοῦτον καὶ τὰ [h] δίκαια λαλῶν [i] κρίνοιμι." τοῦτοις ἥδετο τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ ϖερὶ ϖάντων ὧν οὐκ ἐμνήσθη ϖαρὰ τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐπηγγείλατο, ϖλοῦτον, δόξαν, νίκην [k] ϖολεμίων, καὶ [l] ϖερὶ ϖάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν οὐκ [m] ἄλλος τις ἀνθρώπων ἔσχεν ὅτε βασιλέων ὕστ' ἰδιωτῶν. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὅπι ϖλεῖστον ὑϖισχνεῖτο χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ ϖειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν ϖατέρα μιμούμενος ἐν οἷς ἦν ἄριστος. ϖαῦτα τοῦ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεϖήδησεν [n] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ ϖροσκυνήσας αὐτὸν [o] ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα· καὶ [p] ϖρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας ὁλοκαυτώσας θυσίας, κατεδαίσε τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

β'. Ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας κρίσις ἐϖ' αὐτὸν ἦλθε δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν ἦν ὄλιγον. τὸ δὲ ϖρᾶγμα, ὡς ἐγὼ σύνεσαινεν εἶναι τῷ δικαίῳ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τὸ τι δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑϖάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ ϖραγμάτων [q] γινόμενοι λάβωσιν, ὥσϖερ ἐξ εἰκόνος τὴν τοῦ βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥᾳδίως ὀϖτανεύειν τῷ ζητουμένων διαιτᾶσθαι. δύο γυναῖκες ἑτέρα τὸν βίον ἦκον ἐϖ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα ϖρώτη λέγειν ἤρξατο. "[r] οἰκῶ "μὲν, εἶϖεν, ὦ βασιλεῦ, [s] μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δω-"ματίῳ. συνέβη δ' ἀμφοτέρως ἡμῖν ὅπι μιᾶς ἡμέρας "ἀποτεκεῖν κατὰ τὸν αὐτὸν ὥραν ἄῤῥενα ϖαιδία. τρί-"της δὲ ἡμέρας διελθούσης, ὑϖνωμηθεῖσα [t] τῷ αὐτῆς "ϖαιδίῳ αὕτη, τὸν μὲν ἀϖοκτείνῃ· βασάσασα δὲ τὸ-"μὸν ἐκ τῶν γονάτων ϖρὸς αὐτὸν μεταφέρῃ, [u] καὶ τὸ "νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς ἀγκάλας μου τίθησιν. "ϖρωὶ δὲ ϑηλὴν ὀρέξαι βουλομένη τῷ ϖαιδίῳ, τὸ μὲν "ἐμὸν οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν ὁρῶ μοι ϖροσκεί-"μενον. ἀκριβῶς γὰρ κατανοήσασα τοῦτο ἐπέγνων. ὅθεν "ἀπαιτῶ τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀϖολαμβάνουσα καταϖέ-"φυγα, δέσποτα, ὅπι τοῦτο ϖροσὰς σοῦ βοήθειαν. [x] τὸ "γὰρ εἶναι μόνας [y] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τὸν [z] ἐξελέγξαι "δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονοῦσα, ἰσχυρῶς ἐνεμέ-"νη ϖροσομένῃ." ταῦτ' εἰϖούσης, ὁ βασιλεὺς ἀνέκρι-νε τοῦτο ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τὴν δὲ ἐνεμένης τοῦτο ϖεϖοιηκέναι, τὸ δὲ ϖαιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τὸ ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ὑϖονοοῦντος τοῦτο κρίσιν, ἀλλὰ ὥσϖερ ἐϖ' αἰνίγματι ϖρὸς τοῦτο

super aram æneam, quam Moyſes fabricari curaverat, Deo ſacrificare. atque mille ſolidas hoſtias *ad eam* immolavit. Cum autem hoc præſtitiſſet, magnopere viſus eſt Deum honoraſſe. nam nocte, quæ proxime ſequuta eſt, ei per quietem apparuit, juſſitque ut poſceret quod ſibi pro *hac* pietate ab ipſo dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratiſſima & homini ad accipiendum utiliſſima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, ſibi accumulari popoſcit: (fere enim iſta ſola pleriſque magni æſtimantur, & inter Dei munera habentur) ſed "da "mihi, inquit, Domine, mentem ſanam rectum-"que *in decernendo* judicium, ut vera juſtaque lo-"quendo populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione ſua non meminerit, ſe ei daturum eſſe promiſerit, opes, gloriam, de hoſtibus victoriam, & præ omnibus ſcientiam ac ſapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. inſuper & regnum ſeris ejus nepotibus ſe conſervaturum eſſe pollicitus eſt, modo juſtus eſſe pergat, ſibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto ſtatim proſiluit, numenque veneratus Hieroſolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis ſuos omnes epulis adhibuit.

Tabernaculum Chebrone petit. 3 *Regum*, c. 2. & 2 *Paral.* c. 1.

Deus Solomoni poſcenti ſapientiam dat. 3 *Regum*, c. 3. & 2 *Paral.* c. 1.

2. Hiſce autem diebus judicium ad eum delatum eſt arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua diſceptari contigit, *paucis* exponere neceſſarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujuſmodi negotiis verſantur regiæ ſolertiæ exemplar intuendo de quæſitis facile pronunciare poſſint. Mulieres duæ meretrices ad ipſum venerunt: quarum altera, cui injuria facta eſſe videbatur, prima dicere orſa eſt. "Ego "quidem, dicebat, ô rex, in uno cum hac *muliere* "cubiculo habito. Accidit autem utrique noſtrum, "ut una die maſculos infantes circa eandem ho-"ram pareremus. At tertio poſt die, iſta ſomno-"lento in puerulum ſuum incubitu ipſum quidem "opprimit: meum vero è gremio meo *clam* ſubla-"tum ad ſe transfert, & mortuum quieſcenti mi-"hi in ulnas impoſuit. Mane autem, cum infanti "vellem mammam admovere, meum quidem non "inveni, hujus vero mortuum lateri meo video "accumbere. rem enim, omnibus accurate per-"penſis, ita eſſe comperui. Quare filium meum "poſtulo: & cum illum non receperim, ad tuam "opem implorandam, Domine, confugio. Nam "quod nos ſolæ fuerimus, nulluſque ſubſit metus "alicujus qui *nos* poſſit redarguere, *illa*, negligens "*quid de ſe quiſque ſentiat*, conſtanter & fortiter fa-"ctum negare." Ubi hæc dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante ſe hoc feciſſe, & aſſeverante ſuum vivere filium, adverſariæ vero interiiſſe, cum nemo exiſtimare potuerit quid decernendum eſſet, ſed

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. 3 *Regum*, c. 3.

d Χεβρῶνα] Γαβαὼνα juxta *Biblia S.* in Codicibus *Gallicis* Γίβεωνα. HUDS. Γαβαὼνα legendum eſt, nec enim Chebrone fuit altare. REL.

e Κατασκευασθέντα] Sic etiam Judæi loquuntur de altari, licet Bezaleel fecerit. REL.

f Αἰτεῖσθαι] Αἰτῆσαι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb.* & *Vat.* verum αἰτῆσαι cum *ceteris* legiſſe videtur *Epiphan.*

g Δώσῃ αὐτῷ δωρεάς.] Pro δώσῃ in *MSS.* habemus ϖροσάξῃ aut ϖροσάξῃ.

h Δίκαια λαλῶν] Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum juſtum poſſim verumque proferre judicium.* in *Editis*, *Aliiſque* δίκαια λαοῦν.

i Κρίνοιμι.] Ita *MSS.* in *Editis* ἀνακρίνοιμι.

k Πολεμίων.] Πολεμίων κράτειν *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

l Περὶ πάντων] Ita cum *omnibus MSS.* & *Vet. Interpr.* ϖερὶ deſideratur in *Editis.*

m Ἄλλος τις ἀνθρώπων] Sic melioris notæ *MSS.* & *Epiphan.* in *Aliis* cum *Editis* ἄλλων.

n Εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης,] Illud εὐθὺς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

o Ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα·] Ἀνέστρεψεν *Vat.*

p Πρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* ϖρὸς τῇ σκηνῇ.

q Γινόμενοι λάβωσιν,] Γενόμενοι *Gall.* 2.

r Οἰκῶ μὲν,] Οἰκῶ μὲν εἶϖεν *Vat.*

s Μετὰ ταύτης] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μετ' αὐτῆς in *Editis*, *Aliiſque.*

t Τῷ αὐτῆς ϖαιδίῳ] Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ϖ. *Vat.*

u Καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ] Καὶ τὸν νεκρὸν *Samb.*

x Τὸ γὰρ εἶναι μόνας] Mallem τῷ γὰρ εἶναι.

y Ἡμᾶς,] Illud ἡμᾶς adjectum eſſe volui è *Samb. Big.* & *Vat.*

z Ἐξελέγξαι δυνάμενον] Ελέγξαι ſolus *Vat.*

sed omnes, quasi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, solus rex tale quiddam excogitavit. Jussis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, satellitum quendam ad se evocat, imperatque stricto gladio puerum utrumque dissecare in duas partes, ut utraque dimidium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem universus regem, ut *admodum* adolescentem, clam irridebat. Inter hæc autem cum vera quidem mater exclamasset, ne hoc ageretur, sed potius alteri tanquam suus tradatur infans, sibi enim sufficere, modo vivat ipsumque conspiciat, licet alterius esse videatur; altera vero parata esset puerum videre divisum, atque insuper *magnopere* vellet ipsam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverso utriusque voces ex animo esse, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipsam enim revera esse matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & suum peremerat, & amicæ filium exstinctum videre cuperet. Hoc populo visum est magnum esse argumentum indiciumque regis prudentiæ simul & sapientiæ: atque ex illo deinceps die ipsi tanquam divina mente prædito auscultabant.

Solomonis officia. 3 *Regum*, c. 4.

3. Militiæ autem præfecti ipsi erant, præsidesque regionis omnis, isti *scilicet*. Ephraïmi quidem sorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Dioclerus: regionem autem Dorensem & maritimam omnem sibi subjectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus magnus erat sub Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem usque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* usque montem Libanum, urbes sexaginta magnas & munitissimas sua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem usque procurabat habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ usque ad Jordanem fluvium. At unus illis superior totius *regionis istius* curator erat constitutus. Semei autem tribûs Ben-

εὕρεσιν αὐτὸ πάντων [a] τῇ Δίκῃ πεπυθομένων, μόνῳ ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [b] τὸ νεκρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεται τινα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ σπασάμενον ἐφίστησι τῷ μαχαίραν ἀμφοτέρωθεν διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [c] ἑκάτεραι λάβωσιν ἀνὰ ἥμισυ ἑκατέρου τε ζῶντος καὶ ἑκατέρου τετελευτηκότος. ὅπερ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λαθραίως ἐχλεύαζεν ὡς μειρακίου τὸ βασιλέα. μεταξὺ δὲ [d] τῆς μὲν ἀληθοῦς μητρὸς ἀνακραγούσης τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ δοθῆναι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [e] δεκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, τῆς δ' ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρεθέντα ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ σφᾶς βασανισθῆναι καὶ αὐτὴν ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, δεξάμενος τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγυμνάσας, τῇ μὲν [f] ἀνακραγούσῃ τὸ παιδίον σῴζεσθαι, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τῆς δ' ἄλλης κατέγνω πανοῦργον, τό τε ἴδιον ἀποκτείνασης, καὶ τὸ τῆς φίλης ἀτυχοῦντος ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ πίστεως τῆς περὶ βασιλέως [g] φρονήσεως καὶ σοφίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· [h] καὶ ἐξ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ὡς θείαν ἔχοντι διάνοιαν, αὐτῷ ἐπείθοντο.

γ'. Στρατηγοὶ δ' αὐτῷ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμ κληρούχιας [i] Οὖρης, ὅτι δὲ τῆς [k] Βηθλεέμης τοπαρχίας ὁ [l] Διόκλητος· τοῦ δὲ τῶν Δώρων καὶ τοῦ Γαλιλαίου [m] Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ, γαμβρικῶς τοῦ Σολομῶνος θυγατέρα. [n] τὸ δὲ Μέγα πεδίον ὁ ὑπὸ [o] Βαναίᾳ τῷ Ἀχίλα παιδὶ. [p] προσεπῆρχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ἰορδάνου πάσης. τοῦ δὲ [q] Γαλααδίτου καὶ [r] Γαυλανίτου ἕως Λιβάνου ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὑτὸν, [s] Γαβάρης διῴκει. [t] Ἀχιναδάβου δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, σωφρονῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος [v] Βασιμα τοὔνομα. τοῦ δὲ [x] ὑπὲρ [y] Ἀρκὴν Φοινίκων Γαλιλαίαν εἶχε [z] Βαναχάτης. [a] Σαφάτης δὲ [b] τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν [c] Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου [d] χώραν. [e] ὅπερ δὲ τούτων [f] [εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. [g] Σεμεῖ δὲ τὴν τοῦ Βενιαμί-

[a] Τῇ Δίκῃ πεπυθομένων,] Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deest τῇ.

[b] Τὸ νεκρὸν] Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.*

[c] Ἑκάτεραι] Ἑκατέρᾳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκάτερα *Big.*

[d] Τῆς μὲν ἀληθοῦς] Τῆς μὲν ἀπατεύσης, καὶ ἀληθοῦς *Big. Samb.* (*Coll. Voss*) *Hen. Busb.* & *Gall.* Verum illa ἀπατεύσης καὶ non agnoscunt *Vat. Bas. G.* & *Vet. Interpr.*

[e] Δεκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν] Sic cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἄλ.

[f] Ἀνακραγούσῃ] Amplius quiddam in *suo codice* habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *relamanti quidem ne perimeretur infantulus.*

[g] Φρονήσεως] Φρονήσεως τε καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

[h] Καὶ ἐξ ἐκείνης] Καὶ ἀπ' ἐκείνης τὸ λοιπὸν *Vat.*

[i] Οὖρης,] *Uri* apud *Epiphan.* Ωρ LXXII.

[k] Βηθλεέμης τοπαρχίας] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. *Vet. Interpr.* Βιθιέμις in *Editis.* Βαιθαμοὺς LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βαιθσίμις legit *Schotanus*, & Βηθσέμις *Bosius.* Est qui malit Βεθλεμῆς. HUDS. *Bethleem* habet etiam Rufinus. SPANH.

[l] Διόκλητος·] Sic ex *iisdem MSS.* ὁ Κλῆτος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Dochis.* ὑὸς Δακὰρ LXXII. unde ὁ κλῆτος τοῦ Δακάρ maluit *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* Tom. 2. p. 771.) qui insuper notavit ὑὸν Ἐσδί (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omissa esse.

[m] Ἀβινάδαβος εἶχεν] Ita cum *Cod. Vat.* Ἀβιναδάβου in *Editis Aliisque.* Αμιναδάβου juxta versionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Asaph*, & *Abian Adab* in *Epiphanii* libris.

[n] Τὸ δὲ Μέγα πεδίον] Sup. lib. v. c. 1. §. 22. εἰς τὸ μέγα τελούτατον πεδίον· & infr. lib. xv. c. 8. §. 5. ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, in Magno Campo; & lib. xii. c. 8. §. 5. εἰς τὸ Μέγα πεδίον· SPANH.

[o] Βαναίᾳ] *Sub Banaja filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium.* Βανὰ υἱῷ Αχιλὼθ juxta LXXII.

[p] Προσεπῆρχε] Ita pro προσυπῆρχε rescribere visum est, levicula mutatione.

[q] Γαλααδίτου] *Al.* (ut & *Cocc.*) Γαλαδίτ.υ.

[r] Γαυλανίτου] Ita cum *MSS.* vel (cum *Cocc.*) Γαυλωνίτιν. in *Editis* Γαυλωνίτου.

[s] Γαβάρης] Γαζάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabiar.* in *MSS.* vero, *Gabier gubernabat Casachina Lavi autem totius Galilææ* &c. *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* υἱὸς Γαβὲρ LXXII. in *Exemplari Alexandrino.*

[t] Ἀχιναδάβου] Hic *Achinadabum* & *Achimaan* in unum confundit, ut constat ex *S. Literis*, quæ posteriori nuptam esse dicunt *Pharaonis* filiam.

[v] Βασιμα τοὔνομα.] Βασιμαθ LXXII.

[x] Περὶ Ἀρκὴν Φοινίκων] *Coll. Big.* & *Voss.* περιμακὼν.

[y] Ἀρκὴν Φοινίκων] Ἀρκη Φοιν. diversa nempe ab ea quæ ὑπὲρ Λιβάνῳ lib 1. cap. 7. §. 2. (ubi natus Alexander Severus Imperator. Lamprid. in Alexandr. Sever.) Ab hoc Ἀρκῆ Phœnicum alia Arabiæ, postea Πέτρα dicta, de qua lib iv. sup. c 4. §. 7. ἐφ' ἑτέρου δὲ Ἀρκὴν λιγομένην, Πέτραν ὑπὸ Ἀράβων. hæc Ἀρκὴ primaria Urbs Arabum. Superioris Ἀρκῆς mentio iterum lib v. c. 1. §. 22. Τοῖς ὄρεσι τῆς βασιλικῆς πόλεως Ἀρκῆς· ut & heic loci. SPANH.

[z] Βαναχάτης.] *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βανὰ υἱὸς Χαοὶ LXXII.

[a] Σαφάτης] *Sabath* est *Epiphanio.* Ιωσαφὰτ LXXII.

[b] Τὸ Ἰταβύριον] Sup. lib. v. c. (1.) §.... τὸ δ' Ἰταβύριόν ἐστιν ὄρος, ἣν πλάτος· SPANH.

[c] Γαλιλαίαν] Κατὰ Γαλιλαίαν *Coll. Big.* & *Voss.*

[d] Χώραν.] Χώραν refero ad Γαλιλαίαν, & per Γαλιλαίαν χώραν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου intelligo *Galilæam inferiorem.* Verum τοῦ κάτω Γαλιλαίου habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forsan vocem κάτω *margini* ἐξηγήσεως ἕνεκα appositam in *textum* receperint. Illud κάτω tamen agnoscit *Epiphan.* qui in sequentibus à *S. Literis* & *Josepho* diversus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galilæam. Regionem autem usque ad Jordanem fluvium constitutam Basan disponebat. Semei autem* &c.

[e] Ἐπὶ δὲ τούτων] Ἐπὶ τούτῳ *Big. Samb.* & *Gall.* Illa vero χώρας. ἐπὶ δὲ τούτων πᾶσαν ἐπετέτραπτο desiderantur in *Cod. Vat.*

[f] [Εἰς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο.] Illud εἰς (sensu id postulante ut pag. seq. in initio) inserere visum est.

[g] Σεμεῖ δὲ] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* Σεδεὶς in *Editis Aliisque.* Σεμείας *Vat.* ut passim supra pro Σεμεΐ.

h Eγ-

ιαμίπδ@· κληρυχίαν [h] ἐγκεχείρισο· [i] Γαβάρης ὃ εἶχε τὴν πέραν Ἰορδάνου χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἰς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. θαυμαστὴν δὲ ἐπίδοσιν [k] ἔλαβεν ὅ, τε τῶν Ἑβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ἰούδα Φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ θορυβούμενοι, καὶ πρὸς τῇ πολυκτήτῃ ἐλευθερίᾳ ἀκρατῶς ἐμφορούμενοι, πρὸς τὸ σπουδάζειν ἕκαστος τὰ οἰκεῖα [l] καὶ πλείων ἄξια ποιεῖν ἐπῆρχεν.

δ'. Ἦσαν ὃ [m] καὶ ἕτεροι τῷ βασιλεῖ ἡγεμόνες, οἱ τῆς τε Συρων γῆς καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ἅπτις ἐπὶ Εὐφράτου ποταμοῦ διήκουσι μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, συλλέγοντες αὐτῷ φόρους παρὰ τῶν ἐθνῶν. ἐσιτίζετο δ' ὑπ' αὐτῶν καθ' ἡμέραν ὁ τῷ δείπνῳ τοῦ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόροι τριάκοντα, ἀλεύρου δ' ἑξήκοντα, σῖτοι δὲ βόες δέκα, καὶ νομάδες βόες εἴκοσι, [n] καὶ σῖτοι ἄρνες ἑκατόν. τούτοις πάντα παρεῖχε τὰ [o] ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βουβάλων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων, κομιζόμενα καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [p] τέσσαρας εἶναι μυριάδας φατνῶν τῶν [q] ὑποζυγίων ἵππων. χωρὶς δὲ τούτων ἦσαν ἱππεῖς δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ παρεσήδρευον ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διεσπαρμένοι [r] κώμας ἐν αὐτοῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τοῦ βασιλέως δαπάνῃ πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ὑπηδάφια, συγκομίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' [s] ὦν ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [t] ὥστε τοὺς ἀρχαίους ὑπερβάλλειν ἀνθρώπους· καὶ μηδὲ τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ πάντων [v] ἐν σοφίᾳ διενεγκεῖν λέγονται, [x] συγκεκρινόμενος λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πολὺν ἀφεστηκὼς τῆς βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφίᾳ καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐπὶ δεινότητι. ὧν ἃ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [y] Ἐθάν@· καὶ Αἱμάν@, καὶ [z] Χαλκέ@· καὶ [a] Δάρδαν@, υἱοὶ [b] Ἡμάων@. συνεπάξατο δὲ καὶ [c] βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν [d] πέντε καὶ χιλίοις, καὶ παροιμιῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας. καθ' ἕκαστον γὰρ εἶδο@ [e] δένδρου παροιμιώσατο εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπου ἕως κέδρου. τὸν αὐτὸν ὃ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ' ὀρνίθων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν. ἀδημίαν γὰρ [f] τούτων φύσιν ἠγνόησεν, οὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὸν ὀρθισμὸν τῶν ἐν [g] αὐτοῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπιδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὸν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θε-

jamitidis ſors commiſſa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero rurſum unus præpoſitus erat. Miro autem incremento auctæ ſunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque ſtudium converſo. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *inteſtinis* diſtracti, ac præterea optatiſſima libertate ad ſatietatem uſque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut ſua quiſque augeret & majoris pretii faceret.

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum uſque pertingenti, præerant, è gentibus ipſi tributa colligentes. Atque *iſti* regis victui in ſingulos dies ejuſque conviviis conferebant ſimilæ quidem * coros triginta, farinæ vero ſexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & piſces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præſepiorum millia equorum jugalium. Verum abſque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hieroſolymis circa regem verſabatur; reliqui vero per villas regias diſperſi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant ſumptus regii, equis etiam neceſſaria ſuppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat. *Solomonis regni magnitudo, ejuſque victus.* 3 *Regum*, c. 4.

5. Tanta autem erat ſapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priſcæ ætatis hominibus præſtiterit: & non ſolum Ægyptios, qui omnes ſcientia ſuperare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; ſed & eos à regis ſapientia longe abfuiſſe demonſtrarit. Quin & quotquot apud Hebræos iſto ævo perſpicaciæ laudem aſſequuti ſunt, ingenii præſtantia ſupergreſſus eſt, iiſque *longe* antecelluit. quorum nomina non præteribo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Compoſuit etiam * libros de odis & canticis quinque ſupra mille, & proverbiorum & † ſimilitudinum ter mille. nam de quavis arboris ſpecie ‡ parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terreſtribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: ſed de omnibus philoſophorum more diſſeruit, & ſcientiam proprietatum earum ſummam ſe adeptum eſſe oſtendit. Conceſſit ei etiam Deus ut diſceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & cura- *Ejus ſapientia.* 3 *Regum*, c. 4. *Quænam ſcripta relinquit Solomon.* 3 *Regum*, c. 4. 33.

[h] Ἐγκεχείρισο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐγκεχειρισμένῳ in *Editis.* ἐπιτετραμμένῳ *Vat.*

[i] Γαβάρης ὃ] Ita in omnibus *MSS.* Ταβάρης in *Editis.* vitioſe, ut conſtat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4.

[k] Ἐλαβεν ὅ, τε] Lege ἔλαβε τότε. COCC.

[l] Καὶ ποιεῖν ἄξια] Καὶ ποιεῖν ἔχοι πλείονι *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas ſemper potius extendendas.*

[m] Καὶ ἕτεροι] Καὶ inſerui ex *Samb.* & *Vat.*

* *Coros triginta*,] Vide *Annott.* ad p. 421. §. 9.

[n] Καὶ σῖτοι ἄρνες] Σῖτοι ὃ *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σιτιστὸς τε *Gall.* 2.

[o] Ἐπ' ἄγρας,] Ἀπ' ἄγρας (*Coll. Voſſ.*) *Vat.*

[p] Τέσσαρας εἶναι μυριάδας] Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* S. tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26.

[q] Ὑποζυγίων ἵππων.] Ὑποζευγνυμένων *Vat.*

[r] Κώμας ἐν αὐταῖς] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* χώρας in *Editis.*

[s] Ὧν ὁ Θεὸς] Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτην δ' ὁ Θεὸς, legendum eſſe monuit *Schotanus* cum *aliis.*

[t] Ὥστε τοὺς ἀρχαίους] Ὡς τοὺς τε *Big. Samb.* & *Vat.*

[v] Ἐν σοφίᾳ διενεγκεῖν] Illud ἐν ex *Big.* & *Samb.*

[x] Συγκεκρινόμενος λείπεσθαι] Συγκεκριμένῳ legiſſe videtur *Epiphan.*

[y] Ἐθάν@·] Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αθαν@· καὶ Αἴμαν@. *Ethan* & *Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. Αιμαν & *Ethan* Davidis ψαλμῳδοὶ memorati 1 Chron. xv: 19.

[z] Χαλκέ@·] Χάρκι@· *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalgal*, & *Chaca* & *Calcheus*. in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκαὶ LXXII. Legendum forſan ex 3 *Regum* IV: 31. χαλκάδας καὶ Δάρδαν@· υἱοὶ Μάλων@·.

[a] Δάρδαν@·,] Ita cum *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* quod propius accedat ad Hebraïcum *Darda*. in *Editis Aliiſque* Δόδαν@·.

[b] Ἡμάων@·.] Ηωαν@· *Vat.* Μαὲλ & *Mahol* in *S. Literis*. apud *Epiphanium* varie, *Madanis* & *Madonis* & *Samad.*

[c] Βιβλία περὶ ᾠδῶν] Studium Eſſenorum circa conſilia ſequitur Αλωτ· lib. 2. c. 8. §. 6. Vid. Not. Oxon. in eum locum. SPANH.

* *Libros de odis & canticis quinque ſupra mille*,] *Alii vertunt*, carminum & canticorum libros. *Forſan* περὶ ante ᾠδῶν *delendum, & mox voci* πέντε *præfigendum, ut legatur* περὶ πέντε πρὸς τοὺς χιλίους.

[d] Πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις,] Πενταχιλίαις Cedren. πενταχιλίας ᾠδὰς *Zonar.* Vid. Huet. in D. E. p. 190.

† *Similitudinum ter mille.*] *Al.* parabolarum.

[e] Δένδρου] Vide Caſaub. c. Baron. p. 647.

‡ *Parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum.*] *Al.* comparationem fecit.

[f] Τούτων φύσιν ἠγνόησεν,] Τούτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.*

[g] Αὐτοῖς ἰδιωμάτων] Αὐτῶν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.*

[h] Εἰς ὠφέλειαν] Εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων Cedren. εἰς ἀνθρώπων ὠφέλειαν *Zonar.*

rationem hominum. Et cum excantationes compoſuiſſet, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus victa dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc ſanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. *Eleazarus quidam dæmonas ejicit.* Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Veſpaſiano & filiis ejus & tribunis reliquiſque militibus, ex dæmonum poteſtate ab iis obſeſſos liberantem. Modus autem iſtius curationis erat talis. Naſi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus incluſa erat, quas indicaverat Solomon, paulo poſt ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine ſtatim collapſo *dæmonem* adjurabat ne in hunc poſtea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis ſapientia & ſcientia. Ideoque ut omnibus nota ſit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem ſol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens præſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 3 *Reg. c.* 5. 6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gaviſus eſt, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de præſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

SOLOMON HIRAMO REGI.

Solomonis ad Hiramum litera. 3 *Regum. c.* 6. "Scias velim quod pater meus, cum in animum "induxiſſet ædificare Templum Deo, bellis & "continuis expeditionibus fuerit impeditus. non "enim prius hoſtes debellare deſiit, donec eos o"mnes tributum ferre coëgerat. Ego vero Deo "gratias ago pro ea qua nunc fruor pace: ac pro"pterea otio abundans jam ſtatuo domum Deo "exſtruere. eam etenim me conditurum eſſe, "Deus patri meo prædixit. Quam ob rem te oro "atque obſecro, ut aliquos una cum meis mitti ju"beas in montem Libanum ad ligna excidenda. "nam in materia cædenda Sidonii noſtratibus pe"ritiores ſunt. Ipſe vero mercedem, quantam tu "dixeris, fabris materiariis ſolvam."

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum lætatus eſſet, Solomoni *ita* reſcripſit.

REX HIRAMUS REGI SOLOMONI.

Hirami ad Solomonem reſponſio. 3 *Regum, c.* 5. "Deum quidem laudare par eſt, qui paternum "imperium tibi tradidit, viro ſapienti & omni vir"tute prædito. Atque ego, his *mirifice* delectatus, "quæcunque per literas petiiſti tibi *lubens* ſuppe"ditabo. Ligno enim multo magnoque exciſo, "cedrino pariter ac cypariſſino, mihi curæ erit ut

ερατείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] πυρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων καταλειπεν, οἷς [l] ἐνδώμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώκουσι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖστον ἰσχύει. ἰσόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλης στρατιωτικῆς πληθύος, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιοῦτος ἦν. προσφέρων τῇ ῥινὶ τοῦ δαιμονιζομένου [o] τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι [p] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἕλκει [q] ἐξέλκειν ὀσφραινομένῳ διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος οὕτως ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [r] ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνος τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βουλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ἐλεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει ἰσχύν, ἐπίκειται [s] μικρὸν ἐμπροσθεν [t] ἢ ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδανίπτηρον· καὶ τῷ δαιμονίῳ προστάττει ἐξιόντι εἰς ἀνθρώπου τοῦτ' ἀνατρέψαι, καὶ παραχεῖν ὑπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένων δὲ τούτων, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [v] καθίσταται σύνεσις καὶ σοφία. ἵν' οὖν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς Φύσεως καὶ [x] τὸ θεοφιλές, καὶ λάθῃ μηδένα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ὃν βασιλέως οἷος πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερέχοντος, οἷος τούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

ς'. Ὁ γοῦν τῶν Τυρίων βασιλεὺς [y] Εἴραμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὸν πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήδη· φίλος γὰρ [z] ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ὅτι τοῖς παρῶσιν ἀγαθοῖς. [a] ἀποστέλλει γοῦν πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

[b] ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

"Ἰσθί μοι τὸν πατέρα βουληθέντα κατασκευάσαι τῷ "θεῷ ναὸν, ὑπὸ τε [c] πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν σφαλῶν "κεκωλυμένον. ὃ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς "καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑπο"τελεῖς [d] ἐποίησεν. ἐγὼ γοῦν χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς πα"ρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην διοχλῶν οἰκοδομῆσαί "τῷ Θεῷ βούλομαι τὸν οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ [e] τοῦτον "ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. διὸ σοῦ καλῶ "σε συμπέμψαί τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς Λίβανον τὸ ὄρος, "κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης ἐπιστημονέστερον "ἔχουσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν ἂν ὁρίσῃς, "[f] ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις παρέξω.

ζ'. Ἀναγνοὺς οὖν τὴν ἐπιστολὴν Εἴραμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡσθεὶς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

"Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πα"τρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν "ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα "ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. πολὺν γὰρ ξύλων πλοῦ "καὶ μεγάλα, κέδρου τε καὶ [g] κυπαρίσσου, διὰ τῶν "ἐμῶν

i Συνταξάμενος] Συνεξάξας legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

k Πυρηγορεῖται τὰ νοσήματα] Πυρηγόρη τὰ νοσ. *Vat.* forſan pro παρηγορεῖ) νοσήματα.

l Ἐνδώμενα τὰ δαιμόνια] Ἐνεδόμενα *Samb.* & *Vat.* ἐνδέμενοι *Big.* (*Coll. Voſſ.*) & *Gall.* 1. 2.

m Ἐκδιώκουσι.] Ἐκδιώξουσι *Vat.* ἐδιώκουν *Zonar.* ἐκδιώκου) *Cedren.*

n Τούτων.] Τοῦτον *Big.* & *Samb. Vat.* τοῦτο *Gall.* 1. τούτοις *Cedren.*

o Τὸν δακτύλιον] Vid. Fabric. Pſeudepigr. V. T. p. 1054. & Borrichium contra Conringium p. 21.

p Ῥίζαν ἐξ ὧν] In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice ῥίζας. Sunt qui exiſtimant radicem fuiſſe herbæ, quam (in libris *de bello Judaïco*) *Baram* appellat, & magnifice extollit.

q Ἕλκει ὀσφρανομένῳ] Ἑλκύσει ὀσφρανόμενον *Cedren.* ἑλκύσει ὀσφρωμένῳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

r Ἐπανελθεῖν ὥρκου,] Ἐπανήξειν *Vat.* & forſan *Epiphan.* ἀπεξέρειν *Cedren.*

s Μικρὸν ἔμπροσθεν] Eſt forſan qui malit μικρῷ πρόσθεν.

t Ἢ τοι ποτήριον] Ἤγουν inſerui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

v Καθίσταται σύνεσις] Καθίσταται *Vat.*

x Τὸ θεοφιλές,] Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox ἡ ante δ' βασ.

y Εἴραμος,] *Al.* Εἰρώμος, & Εἴρωμος & Χείρωμος.

z Ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ·] Ἐτύγχανε Δαυίδ *Vat.*

a Ἀποστέλλει οὖν πρὸς αὐτὸν] Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστέλλει οὖν πρὸς αὐτόν. Σολομὼν Εἰρ. &c.

b Σολομὼν] Hæ literæ Salomonis & Hirami habentur apud Euſebium in P. E. IX. 33. 34. Ex Eupolemo deſcriptæ erant; ſuis verbis hic exſcripſit Joſephus. confer 1 Reg. v. SPANH.

c Πολέμων] Πολέμων τῶν συνεχῶν κεκωλ. *Gall.* 1. 2. atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

d Ἐποίησεν] Πεποιηκέναι *Gall.* 2.

e Τοῦτον ἔσεσθαι] *Al.* τοῦτο.

f Ἐγὼ τοῖς ὑλοτόμοις] Ἐγὼ inſertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

g Κυπαρίσσου,] Pro κυπαρίσσου in Hebr. 1 Reg. v. 8. ברושים abie-

"ἐμῶν ὅπῃ θάλασσαν καταπέμψω· καὶ κελεύσω τὰς "ἐμὰς [h] σχεδίας πηξαμένας εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον "σὺ [i] σαυτῆς χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. ἔπειθ' οἱ σοὶ "[k] διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως [l] δ' καὶ σὺ πα- "ρέξῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, ᾧ [m] τὸ νῆσον οἰκεῖν "δεόμεθα, φρόντισον."

η'. Διαμένει δ' ἄχρι τῆς σήμερον τὰ τῶν ὑπογε- γραμμένων τούτων [n] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥστ' εἴ τις θελήσει τὰ ἀκριβῶς μαθεῖν, δυνήσεται τὰ ὑπὸ [o] τῶν Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὑρὼν συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [p] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνώναι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πειρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' οὕτως αἰτοῦμεν, [q] ἢ δὲ [r] συγκεχωρημένον ἡμῖν, κατεξανισταμένους τῷ πρέποντι τῆς πραγματείας, ἀθῴους ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [s] ὑποδοχῆς τυγχάνειν προσκαλοῦντας, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [t] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τοῦ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπήνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σῖτα μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας [v] δισμυρίους κόρους, καὶ [x] πυρῶν ἐλαίου [y] βάθους. ὁ δὲ [z] βάθος δύναται [a] χοᾶς ξέστας [b] ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἶνος παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰράμου φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ηὐξήσε, καὶ διαμένειν [c] ὤμοσαν εἰς ἄπαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτοῖς σπουδῶς. μυρίους γὰρ ἐποίησε κατὰ λόχους ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [d] θεραπόμενος ὅπῃ τὰ οἰκεῖα, μέχρις ἂν πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν [e] ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' ἕτως συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις ἀφ' πεμπτάρτῃ μηνὸς ἀπάντων ὅπῃ [f] τὸ ἔργον. [g] γέγονεν δ' ἐπίτροπος τοῦ φόρου τούτου [h] Ἀδώ- νιραμος. [i] ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυίδης κατέλελοιπε, τοὺς μὲν θεραπεύοντας τὴν [k] λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτὼ μύριοι. τούτων δ' ἐπίσκοποι τρισχίλιοι καὶ [l] τριακόσιοι. πρόσταγμα δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγά-

"meorum opera in mare devehatur: meisque *præ-* "*terea* imperabo, ut rate *ex illis* connexa ad quem- "cunque volueris tuæ regionis locum mari naviga- "to *ea* deponant: deinde tuis licebit ea Hierosо- "lyma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his fru- "mentum nobis suppeditetur, qua re nobis opus "est, utpote insulam habitantibus."

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in nostris libris conservata, sed & apud Tyrios: adeo ut siquis voluerit pro certo rem nosse, rogatis iis qui publicis tabulariis præsunt apud Tyrios, inventurus sit quæ ab iis dicta fuerint consentanea illis quæ nos diximus. Atque hæc quidem oratione persequutus sum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo esse nihil præter veritatem dicere, nedum, verisimilibus quibusdam & ad homines decipiendos delectandosque accommodis, historiam distinguendo, operam quidem dare ut examen fugiamus, postulare autem ut *narrationi* statim credatur; neque nobis concessum esse, ut, facta ab historiæ decoro discessione, à culpa simus immunes: sed oramus atque obsecramus ut nemo nostra hæc approbatione sua dignari velit, nisi veritatem demonstratam dare certisque indiciis confirmare possimus. *Josephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis studium profitetur.*

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuissent regis Tyriorum literæ, promptum ejus obsequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipso petiit vicissim ei submini stravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expressi* totidem batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duo. Eandem vero ei mensuram etiam vini suppeditabat. Et ab istis quidem initiis magis magisque crevit amicitia inter Solomonem & Hiramum; seque in ea perpetuo mansuros esse jurarunt. Imperavit autem Solomon populo universo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut ministerium non esset laboriosum effecit, scienter illud atque perite dividendo. constituit enim ut deni milleni in mensem unum *sylvam* in monte Libano cæderent, per duos autem menses quietem agerent domum quisque suam regressi, donec reliqui viceni milleni suum opus itidem absolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* mense primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex inquilinis, quos Davides *operi destinatos* reliquerat, in vectores quidem saxorum & cæteræ materiæ septuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hisque præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In mandatis *Hirami responso lætatur Solomon.* *Solomonis opere ad Templi materiam.* 3 *Regum*, c. 5.

abiegnis ut & *Vulg.* LXX. vero πεύκινα Paraphrast. legisse videtur ברותים Cupressi Cant. 1. 17. SPANH.

h Σχεδίας] Forte χελίας.

i Σαυτῆ χώρας] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* αὐτῆ.

k Διακομίσουσιν] Διακομίσωσιν solus *Samb.*

l Δὲ καὶ σὺ] Illa ὃ καὶ σὺ ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

m Τὸ νῆσον] Nota Tyrum insulam hic dici, ut inf. cap. 5. §. 3. SPANH.

n Ἀντίγραφα,] Exstat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Eusebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 33. quod, undecunque prolatum, videtur esse suppositi tium.

o Τῶν Τυρίων] Τῶν inseritur ex *Big. Samb.* & *Vat.*

p Ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις.] Παρ' ἡμῶν *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.*

q Οὐδὲ] Ὡς ἐδὲ *Vat.*

r Συγκεχωρημένον ἡμῖν,] Συγκεχωρησμένα *Gall.* 2.

s Ὑποδοχῆς] Ἀποδοχῆς *Big. Samb.* & *Vat.*

t Δυνώμεθα] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliisque* δυνάμεθα, forsan (ut & *Coccejus* vult) pro δυναίμεθα.

v Δισμυρίους κόρους,] Ita rescripsi ex *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. δισχιλίους perperam in *Editis Aliisque.* ὁ δὲ κόρος (inquit *Josephus*, l. 13. c. 12.) δύναται μετρητὰς Ἀττικοὺς ί. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐστὶν μοδίοι λ'. Videsis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452. HUDS. In Hebræo 1 Reg. v. 11. & Vulg. viginti millia. SPANH.

x Τοσούτους ἰλαίου βάθους,] In Hebr. & Vulg. 1 Reg. 11. viginti coros olei. LXX. vero εἴκοσι χιλιάδες βαὺθ ἐλαίου κεκομμένου Pro βαὺθ in MS. Alex. βὲθ· SPANH.

y Βάθους.] Βάθος, ὁ καὶ βάτος, πεντήκοντα ξέστας ἔχων δ' νί. Item mox βάθος, ν ξέστας &c. בת LXX. μέτρον, 2 Chron. IV. 4. & Ezech. XLV. 10. 11. infr. cap. III. §. 5. βάθους διχιλίους. SPANH.

z Βάθος δύναται] Βάθος, ὁ καὶ βάτος. *Hesych.*

a Χοᾶς ξέστας] Χοᾶς non agnoscunt aliquot *MSS.* & commode satis abesse potest.

b Ἑβδομήκοντα δύο.] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα καὶ δύο. Utcunque sextarios Romanos intelligendos esse docet *Jac. Capellus* de *Mensuris Cubicis*, p. 94.

c Ὤμοσαν] Ita cum *Vat.* & *Epiphanio.* ὡμολόγησαν in *Editis Aliisque.*

d Παραψυχόμενος] Παραγινόμενος *Samb.* & *Big.*

e Ἀναπληρώσωσι] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ἐφεστῶτος.

f Τὸ ἔργον.] Τὸ adjecimus ex *MSS.*

g Γεγονὼς δ'] Ἐγεγόνει solus *Vat.* Est qui malit γέγονε. sed cum infra occurrat γεγονὼς, ut & προσεπτάρτῃ, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omissum fuerit augmentum ἐφωνίας χάριν.

h Ἀδωνιράμ.] אדניראם 1 Reg. v. 14. LXX. Ἀδωνιρὰμ· SPANH.

i Ἦσαν δ'] Παροικιῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri potest.

k Λιθείαν] Λιθίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Τριακόσιοι.] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen.* & *Epiphan.* Διακόσιοι *Basil. Aliique.*

datis præterea dederat, ut saxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptassent & colligassent, ita *demum* in urbem conveherent. Istis autem operam navabant non solum structores indigenæ, sed & artifices ab Hiramo missi.

λως, εἰς τὰς ϛ ναῦ θεμελίους [m] ἁρμόσαντας δὲ πρῶτον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν ὕστως εἰς τὴν πόλιν. ἐγίνετο δὲ παῦτα ὑ ϖλῆθ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων [n] μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Ἑιρόμ ϖέμψε τεχνιτῶν.

CAP. III.

De ædificatione Templi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τ οἰκοδομῆς ϛ ναῦ.

Solomon Templum edificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paral. c. 3.

SOlomon autem Templum ædificare cœpit regni sui anno quarto, mense secundo, quem Macedones quidem Artemisium vocant, Hebræi vero Jar, post quingentos nonaginta duos annos ab exitu Israëlitarum ex Ægypto, post mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Mesopotamia in Chananæam, post mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, usque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in universum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum est ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu usque ad exstructionem Templi elapsi sunt anni quadraginta & ducenti.

Templi descriptio.

2. Et quidem rex in altissimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis resistendi, quique cum terra coalescentes solum & firmamentum futuri essent operi superstruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & sumptuosum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celsitudinem & amplitudinem *conferebant*, decorisque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt usque lacunar ex saxo candenti constructum. Et quidem altum erat sexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus mensuris; ita ut tota altitudo

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας ϛ ναῦ Σολομὼν ἤρξατο, [o] τ ϖαρῆλθον ἔτ ἤδη τ βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν [p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δ Ἰαρ, [q] μ ἔτη πεντακόσια ϛ ἐνενήκοντα ϛ δύο τ ἀπ' Αἰγύπτ τ Ἰσραηλιτῶν ἐξόδ, μ δ χίλια ϛ [r] εἴκοσι ἔτη τ Ἀβράμ εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δ τῆς ἐπομβρίας [s] μ χίλια ϛ πεντακόσια ϛ ϖεντηκοντα. ἀπὸ δ ϛ ϖρώτ [t] γενηθέντ Ἀδάμ ἕως τ ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διελήλυθε τὰ ϖάντα ἔτη τρισχίλια ϛ [v] ἑκατὸν ϛ δύο. καθ' ὃν δ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθ [x] χρόνον, καθ' ἐκεῖνον ἔτ ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας [y] ἐνδέκατον [z] ἐνεστηκὸς Ἑιρόμῳ. [a] ἀπὸ δ τῆς οἰκήσεως Τύρ εἰς τὴν οἰκοδομίαν ϛ ναῦ διαρρεῦσαν χρόν [b] ἐτῶν ϖεντηκοντα ϛ διακοσίων.

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ὀρυχὴ μήκιστον τῆς γῆς βάθ, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ ϖρὸς χρόνον ἀντέχειν δυναμένης, [c] αἵ τε τῇ γῇ συμφυέντες ἔμελλον καὶ ἐδαφ καὶ ἔρεισμα τῆς [d] ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺ [e] οἴσειν ῥᾳδίως τὸ [f] μεγεθ τῶν [g] ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλος πολυτέλειαν, [h] ἣ βάρ ἔμελλεν ἐκ ἧττον εἶναι τ ἄλλων ὅσα ϖρὸς ὕψ καὶ ϖρὸς ὄγκον, κόσμ τε χάριν καὶ [i] μεγαλοϖρεπείας ἐπενοεῖτο. [k] ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκῆς λίθ πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψ τὸ [l] ἐξήκοντα ϖηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ [m] τὸ μῆκ, εὖρ δ' εἴκοσι. κατὰ [n] τοῦτ δ ἄλλ τὸ ἐγγεγραμμέν,

[m] Ἁρμόσαντας δ ϖρῶτον κ συνδήσαντας] *Poliebant & copulabant in montibus.* Rufinus. SPANH.

[n] Μόνον,] Μόνων *Big.* & *Samb.* à prima manu.

[o] Τέταρτον ἔτ] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis τεταρτον ἤδη τ. β. ἔτ ἔχων.

[p] Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δ Ἰαρ,] Ἀρτεμισι Macedonibus, Ιαρ Hebræis. 1 Reg. VI. 1. η ζιν, *Mensis secundus. Vulg.* Mense zio h. e. Aprili. In MS. Alex. ὁ μηνὶ Ζὶθ κ τῷ δευτέρῳ μηνί. 1 Reg. VI. 38. SPANH.

[q] Μετὰ ἔτη πεντακόσια] Μετὰ ἔτη πεντακόσια κ δύο juxta plerosque *Epiphanii* libros. *Tostatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre est *in Quæst.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Josephi* codices hic loci non vitiatos esse colligit *J. G. Vossius* (in *Isag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. XL. ubi dicitur Templum fuisse crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpisset. ab egressu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam si ab anno hisce detrahas CCCCLXX. residui sunt DXCII. Videsis *Heideggeri* Hist. Sacr. p. 347. *Usserii* & *Is. Vossii* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153.

[r] Εἴκοσι ἔτη] Καὶ δύο ἔτη post εἴκοσι adjicienda censet *Schotanus*, in *Bibl. Hist.* tom. 2. p. 779.

[s] Μετὰ χίλια] Μετὰ χίλια κ τελακόσια κ τεσσαρεσκαίδεκα rescribendum censet *Schotanus*. In nonnullis *Epiphanii* codicibus *anno milleſimo quadringenteſimo*, sine *quadrageſimo.*

[t] Γενηθέντ Ἀδάμ] *Al.* γενηθέντ.

[v] Ἑκατὸν κ δύο.] Ἑξδομήκοντα pro ἑκατὸν δύο reponendum censet *Schotanus*. HUDS. Credo legendum (quoniam supra annos a mundo condito ad diluvium numerat 2256.) annos 4102. esse a mundi ortu usque ad templum, & 1446. a diluvio. Sic enim minima institutur mutatio, &

2656
1446

4102

adeoque τετρακισχίλια substituo pro τελχίλια & post τεσσαρακοντα addo κ ἓξ, nam si retineatur 1440, major in pluribus numeris fit mutatio. REL.

[x] Χρόνον,] Χρόνον ἐτῶν τεσσαρακοντα, κατ' ἐκεῖνον ἔτ *Vat.*

[y] Ἐνδέκατον] Δυοδέκατον, ut in Lib. 1. contra *App.* rectius esse censet *H. Dodwellus* in Diss. de *Periplo Hannonis ætate*, p. 21.

[z] Ἐνεστηκὸς Ἑιρόμῳ.] Ita cum *Cod. Vat.* in reliquis ἐνεστὼς.

[a] Ἀπὸ δ τῆς οἰκήσεως] Ἀπὸ deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in quibus τῆς δ' οἰκήσεως εἰς τὴν οἰκοδομίαν.

[b] Ἐτῶν τεσσαρακοντα κ διακοσίων.] CCCLI. numerat *Chron. Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. *Edit. Gen.* & *W. Langium* de *Annis Christi*, p. 289.

[c] Αἵ τε τῇ γῇ] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique constipati sibi & conserti terræ, pavimentum & fortitudo superædificati operis essent.* in *Editis Aliisque* συμφύεις ἔμελλον κ ἔδαφ &c.

[d] Ἐποικοδομησομένης] Ἐποικοδομηθησομένης *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

[e] Οἴσειν ῥᾳδίως] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* perperam οἷς ῥᾳδίως. HUDS. Forte οἷον ῥᾳδίως φέρειν. COCC.

[f] Μέγεθ] Μέγεθός τε *Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[g] Ἐποικοδομησομένων,] Ἐπικειμένων in *Gall.* 2. & *Epiphanio.*

[h] Ἣ βάρ ἔμελλεν ἐκ ἧττων] Cum in *Editis* sit ἣ βάρ ἃ ἔμελλεν ἐκ ἥττονα εἶναι &c. & in *MSS.* ἣ βάρ ὃ ἔμελλεν ἐκ ἔσθ εἶναι, aut ἣ βάρ ἔμελλεν ἐκ ἥττ εἶναι &c. ideo placuit rescribere ἣ βάρ ἣμελλεν ἐκ ἥττων εἶναι. si quis ἧς βάρ ἃ ἐμελλεν ἐκ ἥττ εἶναι, per me licet. HUDS. Forte ἣμελλεν ἐκ ἔττονος. COCC.

[i] Μεγαλοϖρεπείας] Τῆς ante μεγαλοϖρεπείας delevimus auctoritate *Codd. Big. Samb.* & *Vat.*

[k] Ἀνήγαγον] Ἀνήγαγεν *Vat.* & *Vet. Interpr.*

[l] Ἐξήκοντα ϖηχῶν] Περὶ ὧ ϛ μίτρᾳ (inquit *Zonaras*) ϛ ὕψους αὐτῷ κ ϛ μήκους, κ τ αὐτῷ κατασκευῆς, ἐκ ὁμοθυμοῦσι πάντες Βατιλικῶν κ Ἰώσηπ ἐν τῷ ἑβδόῳ λόγῳ τ Ἀρχαιολογίας οὐδ ϛ ναῦ συγγραφόμ, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι ἀληθεύ. Quod ideo *Josephum* feciſſe exiſtimandum eſt (ait *Villalpandus*) quod *S. Scripturæ* teſtimonia, quæ de his rebus exſtabant, percipere minime potuerit; vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. HUDS. Sequitur hic Joſephus non rei veritatem ſed traditiones, ſive potius fabulas Judæorum. quod probatum vide in noſtro examine explicationis Vitringianæ Templi Ezechielis. p. 103. 104. 105. COCC. *Filius.*

[m] Τὸ μῆκ,] Τὸ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

[n] Τοῦτ δ ἄλλ τὸ] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. κ τοῦτο in *reliquis.*

ν, ἴσον τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τῶν ναῶν πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τέτραπλοῦν δὲ πρὸς τὴν ἀνατολήν. τὸ δὲ μέγεθος αὐτοῦ προέκειτο ὀπὶ [o] πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος δὲ [p] οἴκοις τετραγμένον, ἔχον δὲ πλάτους πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [q] καὶ εἴκοσι. περιωκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τριάκοντα βραχέζιν [r] οἴκοις, εἰ σωοχή τε δι' παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν προκείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τέτων εὖρος μὲν εἶχεν [s] πέντε πήχεις, μήκος δὲ τὰς αὐτάς, ὕψος δὲ [t] εἴκοσι. ἐπωκοδόμητο δὲ [v] τέτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, [x] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [y] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτὸς λαβεῖν [z] τῶν κάτωθεν οἴκων ὀγδοηκόντων. ὁ μὲν ὑπερῷος οὐκ ἦν περιωκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρος. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις ἦν ἴδιος ἑκάστῳ, πρὸς τοὺς πλησίον δ' συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [a] κοινὴ δι' ἀλλήλων [b] δεδομημένη μηκίσταις δοκοῖς, καὶ [c] διηκόσαις ἁπάντων· ὡς τοὺς μέσους τοίχους [d] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατυμένους ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τοῦτο γίνεσθαι. τῷ δ' ὑπὸ τὰς δοκοὺς στέγῳ τῆς αὐτῆς ὕλης [e] ἐβάλετο πᾶσαν [f] ἐξεσμένῳ εἰς φατνώματα καὶ [g] περισκόλησιν χρυσοῦ. τοὺς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐταῖς [h] ἐπερηρμόσεν, ὥστε θέλγειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη δὲ ναοῦ οἰκοδομία κατὰ πολλῷ τέχνῳ ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγίνετο, συναρθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [i] σφύραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλείου τεκτονικοῦ τοῖς καμνοῦσιν ἐργασίαν δηλοῦσθαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τέκτων χρήσεως πᾶσαν [k] ἁρμόσαι [l] τὴν ὕλην συσφυῶς· ὡς ἐκείνου τῷ ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τὰ τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ [m] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸν ὑπερῷον οἶκον διὰ δὲ εὖρος δὲ τοίχου. ἦν γὰρ [n] εἶχεν θύραν μεγάλην κατὰ τὰ ἀνατολὰς ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν [o] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἁλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς [p] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸ μὲν ἔνδοθεν οἴκων, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον [q] εἶναι· [r] τὸ δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἄγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἑκατὸν δὲ τὸ μέσον

Templi centum & viginti cubitis conſtaret. verſumque erat ad orientem. Veſtibulum autem ejus ad introitum ſtatuerunt, longum viginti cubitos, ad menſuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celſitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum aſtruebat triginta, quæ extrinſecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus eſſent per alias in alias. Unaquæque autem ex hiſce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ exſtructæ erant, & ſuper illas rurſum aliæ, omnes pari cum ipſis invicem menſura & numero, ita ut omnes ſimul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus ſuperior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impoſitum erat cedrinum. Et domunculæ quidem ſuum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longiſſimis trabibus conſertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iiſdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem ſubjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum junctûris aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incruſtaſſet, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore colluceret & illuſtraretur, atque oculos ingredientium perſtringeret auri ſplendore undique diffuſo. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exſtructa eſt ex lapidibus politis, apta admodum lævique commiſſura junctis conditiſque, ut intuentibus nullum uſquam mallei aut cujuſlibet inſtrumenti fabrilis appareret indicium; ſed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuiſſe: ita ut ſua ſponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro aſcenſum in ſuperius domûs tabulatum commentus eſt rex *per cochleam* parietis craſſitudine *incluſam*. non enim ei erat janua magna ad orientem, ſicuti domui erat inferiori; ſed à lateribus adibatur per parva oſtiola. Templum autem tam intus quam extra complexus eſt aſſeribus cedrinis, craſſis catenis inter ſe conſtrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris eſſet.

3. Cum autem Templum in duas partes diviſiſſet, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum ſepoſuit; exteriorem vero, quadraginta *Templum diviſum in Cellam & Penetrale.*

o Πήχεις εἴκοσι] Πήχεις μὲ εἴκοσι *Big. Samb.* & *Vat.*

p Οἴκοις τετραγμένον,] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. οἴκοις τετραγμένον *Vat. Gall.* 1. leviculo ſane diſcrimine. in *Editis* μήκους τετραγώνου.

q Καὶ εἴκοσι.] Sic *Vat.* in *reliquis* deeſt καί.

r Οἴκοις,] Οἴκοι, cellæ Templi. SPANH.

s Πέντε πήχεις,] In *Editis* εἴκοσι πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* εἴκοσι delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2 part. 2. p. 289. ut & *Caſtalione* ad 3 *Regum*, c. 6. HUDS. Ita circuitus 30. cellarum cum frontiſpicio Templi fuiſſet cubitorum 870. quod abſurdum eſt cogitare, non tantum quia Ultima fabrica Templi l. 5. de bell. c. 14. dicitur habuiſſe latitudinem 100 cubitorum, à fronte, & pone XL. cubitis anguſtior fuiſſe; ſed & repugnat deſcriptio cellarum 1 Reg. 6: 5. 6. COCC. *Filius.*

t Εἴκοσι.] Cella unaquæque cum ſuo tabulato alta erat calamum, omnes ſimul calamos tres, hoc eſt cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos hiſtorico more licuit Joſepho vocare viginti; niſi de celſitudine ſuper pavimento domus loquatur. nam ſuperioris cubiculi tabulatum à ſolo erigitur cubitos XX. *Villalp.*

v Τέτοις ἄνωθεν] Επὶ τέτοις ſolus *Vat.*

x Ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις] Si de cubiculorum longitudine & celſitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; ſi vero de latitudine erant certe imparia, ut conſtat ex 3 *Regum*, c. 6. v. 6. *Villalpand.*

y Ὡς τὸ πᾶν ὑψος] Ωστε πᾶν *Vat.*

z Τῶν κάτωθεν οἴκων] Ita cum *Big.* (*Cell. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν κάτωθεν οἶκον.

a Κοινὴ δι' ἀλλήλων] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Διδομημένη] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis* *Aliiſque* δεδωμημένη.

c Διηκόσαις ἁπάντων·] Διηκόσιος maluimus cum *Samb.* (& *Cocc.*) quam διοικήσαις cum *ceteris* omnibus.

d Ὑπὸ τῶν αὐτῶν] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τὸ συγγ. *Big.* ὑπ' αὐτῶν in *Editis.*

e Ἐβάλετο πᾶσαν] Ἐβάλετο *Big.* & *Samb.*

f Ἐξεσμένῳ] Ἀνᾳξεσμένης *Vat.*

g Περισκόλησιν χρυσοῦ.] Ita cum *MSS.* περὶς κόλλησιν in *Editis.*

h Ἐπερηρμόσεν,] Ἐπερέρδοσεν *Gall.* 2.

i Σφύραν μήτε ἄλλο τινὸς ἐργαλείου] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφύρας in *Editis.* HUDS. 1 Reg. VI. 7. SPANH.

k Ἁρμόσαι] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) in *ceteris* ἁρμῶσαι.

l Τὴν ὕλην] In *Editis* τὴν τέτων ὕλην. ſed τέτων delevimus, quod illud nec agnoſcant *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

m Ὁ βασιλεὺς] Articulum ὁ inſeruimus è *Codd. MSS.*

n Εἶχεν θύραν μεγάλην] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* εἶχον.

o Καὶ ἔξωθεν] Illa καὶ ἔξωθεν non agnoſcit *Vetus Interpr.*

p Εἶναι] Sic *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Vat.* & *Gall.* 2. τέτῳ εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τέτων αὐτοῖς χρῆσθαι. Forſan, ex ſcriptura *Cod. Samb.* τέτῳ αὐτοῖς χρῆσθαι.

q Εἶναι.] Εἶναι ex ſex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.*

r Τὸν δ',] Τὸν δὲ τ. π. καὶ ἅγιον *Gall.* 1. 2.

* *Adytum ſepoſuit*;] *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale.

† San-

ginta cubitorum, † Sanctuarium esse constituit. In scissura vero medii parietis fores posuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas*. Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & byssò splendidissima & mollissima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, ‡ totos aureos utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expansæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum australem parietem Adyti attingerent, alia vero septentrionalem: aliæ autem alæ inter se cohærentes arcam in medio positam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere potest aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis instravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione respondentes, latas cubitos viginti, iisque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut summatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Istis præterea januis aulæa oppandit illis similia quæ intus oppansa erant. Cæterum vestibuli janua nihil horum habuit.

Chiramus conflator. 3 Regum, c. 7. v. 13. 14.

4. Solomon autem Tyro accersit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Israëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii scientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrifaciendo: à quo sane omnia circa Templum *summo* artificio facta sunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, crassitudine quatuor digitorum. atque surgebant quidem istæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim. Utriusque autem columnæ capiti imposuit capitulum fusile lilii specie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram vestibuli antam statuebat, Jachin nominatam: alteram vero ad sinistram, Boaz vocatam.

Duæ æreæ columnæ. 3 Regum, c. 7.

Mare æneum, sive lacus fusilis. 3 Reg. c. 7. & 2 Paral. c. 4.

5. Fudit autem & mare æneum in hemisphærii speciem. illud vero opus à metallario confectum ex sui amplitudine mare appellatum est. Erat e-

τοῖχον θύρας ἐπέστησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐτῇς πολὺ [s] ἐνεργασάμενον καὶ τορείαν ποικίλλων. κατεπέτασε δὲ τούτας ὕφεσιν βαυθεσάτοις, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ [t] κοκκίνου πεποιημένοις· ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο [v] Χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν [x] ἑκάτερον τὸ ὕψος [y] πέντε. δύο δ' ἦσαν [z] ἑκατέρῳ πλέυρῳ, ὅτι πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [a] διὸ ὁ μακρὸς ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέστησεν, ἵνα τὴ πλευρὰν τῇ μὲν ἄπωνται ἑ κὴ νότον κειμένης τοίχου [b] ἀδύτου, τῇ δὲ κὴ βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πλέυραι [c] αὐτῇς συναπτουσι πρὸς μεταξὺ αὐτῶν τῇ κιβωτῷ σκέπη τυγχάνουσι. τὰς δὲ Χερουβεὶς ἰδεῖς [d] ὁποίαί τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδ' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ κὴ τὸν ναὸν τὸ ἔδαφος [e] ἐλάσμασι χρυσοῦ, ἐπέθηκε δὲ κὴ τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ θύρας, ὡσὰυτὸ τὸ ὕψος τοῦ τοίχου [f] συμμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν [g] εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεκόλλησε χρυσῷ. σωρηλόνθη δ' εἰπεῖν, ὅθεν εἴασε τὸν ναὸν μέρος, ὅτι ἔξωθεν ὅτε ἔνδοθεν, [h] ὃ μὴ χρυσὸς ἦν. κατεπέτασε δὲ κὴ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως [i] τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ τοῦ προναοῦ πύλη τούτων οὐδὲν εἶχε.

δ'. Μεταπέμπεται δ' ἐκ Τύρου Σολομὼν ἄνδρα Εἰράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ γὰρ ταύτης ὑπῆρχε [k] τῆς φυλῆς, πατρὸς δὲ [l] Οὐρίου, γένους Ισραηλιτῶν. ἦν δὲ ἅπαντος μὲν [m] ἐπισήμου εἶχεν ἔργα· μάλιστα δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' ἓν δὴ καὶ πάντα κατὰ τὸν βασιλέως βούλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος ἐστῶτας κίονας δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, [n] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τῶν κίονων ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [o] πηχῶν. χωνεύτὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφειστήκει, τὸ ὕψος ὂν πέντε πήχεις ἐγηγερμένον· ᾧ περίκειτο [p] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτῳ δὲ ἀπήρτηντο κατὰ [q] διςτιχίαν καὶ [r] ῥοιαὶ διακόσιαι. τούτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὸν δεξιὰν ἔστησε θύραν περὶ πυλαίαν προναοῦ, καλέσας αὐτὸν [s] Ιαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κὴ [t] τὸν ἀριστερὰν, ὀνομάσας αὐτὸν [v] Βοάζ.

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [x] ἐσχηματισμένην. ὠνόμασται δὲ ἡ χαλκόργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λεπτὸς τὸν διάμετρον

† *Sanctuarium esse constituit.*] *Al.* Cella, & Templum anterius.

s Ενεργασάμην] Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμην Editorum.

t Κοκκίνου] Κόκκου *Vat*

v Χερουβεὶς ὁλοχρύσους,] Verum illi Cherubini è lignis olei facti dicuntur 1 *Reg.* VI. 23. quod de lignis olei omissum à LXX. Pro Χερουβεὶμ apud LXX. MS. Alex. Χερουβ. Illi autem Cherubim auro tecti 1 Reg. VI. 23. SPANH.

x Ἑκάτερον τὸ ὕψος] Vel hic ἑκατέρου legendum, vel εἶδος, aut simile huic verbum subintelligendum, ut constat ex v. 13. & 14..

y Πέντε.] Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraïcam*, in 3 *Regum*, c. 6. v. 23.

z Ἑκατέρῳ πτέρυγες,] Ita cum *Editis*. ἑκατέρου in *MSS.*

‡ *Totos aureos*,] *Ex auro solido* vertit *Gelen. ex purissimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas*, ex materia erant *cyparissina* auro tecta.

a Διὸ ὁ μακρὸς ἀπ' ἀλλήλων] Διὸ κὴ ὁ μακρὸς ἀπ' ἀλλήλων ; vel διὸ κὴ μακρὸν ὂν ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.*

b Ἀδύτου,] Τοῦ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoscit *Vat.*

c Αὐτῇς συναπτουσι] Ita ex *Busb. Vet. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis*, *Alisque* αὐτοῖς.

d Ὁποῖαί] Pag. 135. §. 5. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conspexerat.

e Ελάσμασι χρυσοῦ,] Ελασμα χρυσοῦ ἢ ἀργύρου Habacuc. I. 11. & Inf. Antt. lib. XII. c. 2. §. 8. ἔλασμα δὲ χρυσοῦ· Ελασμα, *ductile aurum* Rufin. SPANH.

f Συμμετρημένας,] Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρημένας.

g Εἴκοσι,] Ita in omnibus *Josephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis*. At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) ostio *decem* tantum *cubitos* tribuit. Videsis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 576.

h Ο μὴ χρυσὸς ἦν.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* cum *Editis* ὃ μὴ χρ.

i Τοῖς ἐνδοτέρω] Lege ταῖς, vel ὁμοίοις τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασιν. COCC.

k Τῆς φυλῆς, πατρὸς] Forte τῆ φυλῆς γένους Ισραηλιτῶν, πατρὸς δὲ Τυρίου. COCC.

l Οὐρίου,] Ita in libris omnibus *Josephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) Τυρίου habent. Videsis *Commentarios* ad 3 *Regum*, c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Sthotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 775.

m Επισήμου εἶχεν] Επισήμους *Big. Samb.* (*Coll. Voss.*) *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

n Τὸ πάχος] Paulo aliter legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus, cavatione quatuor digitorum.*

o Πηχῶν.] Πηχῶν deest *Vat.*

p Δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* in *Editis Alisque* δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείου περιπεπλεγμένου καλύπτον τὰ κρ.

q Διςτιχίαν] Sic pleriqne *MSS.* & *Gen.* διστιχίαι *Samb.* & *Bas.* HUDS. Διστιχίαι Ed. Basil. δύο στίχοι ῥοῶν χαλκῶν LXX. VII. Reg. 18. l. 1. Item v. 42. SPANH.

r Ροιαὶ διακόσιαι.] *Al.* ῥοιαι.

s Ιαχίν·] Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ιάχειν & Ιαχὶν & Ιαχιμ.

t Τὸν ἀριστερὰν] Sic *Vat.* in *cæteris* τῇ ἀριστερᾷ.

v Βοάζ.] Eo modo *Gen.* cum *S. Literis.* Βοὶζ & Βοὶς juxta *alios.* HUDS. Pro Βοάζ in Edit. Basil. βοὶζ. LXX. Ιαχὶμ & Βολὰζ. MSS. Alex. Ιαχεὶ & Βοάς. 1 Reg. VII. 21. SPANH.

x Εχηματισμένην.] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐχηματισμένον.

y Κι-

τρὶν πηχῶν δέκα, καὶ ὅπι παλαιστιαῖον πάχ[ος] [y] κεχωνδμεν[ον]. [z] ὑπεδέχετο δὲ [a] κατὰ τὸ μεσαίτατον [b] κύτος πεῖρα περιαγομένη εἰς ἑλικας δέκα. ἦν δὲ τὸ μέτρον πήχεως. περιεῖχε δὲ περὶ αὐτὸν μόχλοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τῶν πεσάρων ἀνέμων [c] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς· ἔσω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥστ' αὐτοῖς ὑπικαθέζεσθαι [d] τὸ ἡμισφαίριον, κατὰ περιαγωγὴν ἔνδον [e] ὑπονεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα [f] βάθους [g] τρισχιλίους.

5'. Ἐποίησε δὲ [C] λυτῆρων δέκα βάσεις χαλκᾶς τετράγώνων. τούτων ἑκάστη μῆκος μὲν εἶχε πήχεων πέντε, πλάτος πεσάρων, ὕψος ἐξ. [h] συνεκέκλητο δὲ τὸ ἔργον κατὰ μέρος [i] τετραμμένον ὧτος. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλάγια τῆς βάσεως ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ ταῦτα τετμημένα. ἑκάστῳ δὲ χώρᾳ [k] ὅρος ἐπῆν εἰς ὑποβασιν καλεσκευασμένος· [l] ἐφ' οἷς ἐπετράφθο, πῇ μὲν λέων, πῇ δὲ ταῦρος [C] [m] ἀετός. ὅπι δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κατὰ τὰ πλάγια τετραμμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ὅπι πεσάρων [n] αἰωρούμενον τροχῶν εἰστήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν ὧτοι, [o] πλήμνας καὶ ἀντυγας πήχεως καὶ [p] ἡμίσους ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμαζεν ἄν τις τὰς ἀψίδας τῶν τροχῶν θεασάμενος, πῶς [q] συνετρεχομέναι, καὶ τοῖς πλαγίοις τῶν βάσεων προσηρμοσμέναι, ἁρμονίως τῇ ἀντυξιν ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως ὧτος ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀναπεφαμένων· οἷς ἐπεκάθητο πεῖρα [r] κοῖλον ὑπικειμένη τῶν λυτήρων, τοῖς χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετῷ καὶ λέοντι, αὐτῆς ἐφηρμοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν [s] τετραμμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν [t] δέκα βάσεων συνῆρχε. [v] προσεξειργάσατο δὲ [C] [x] κυθρογαύλης, [y] δέκα λυτῆρας χρυγγύλης χαλκᾶς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει πεσαράκοντα [z] χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε πεσάρων πηχῶν, καὶ [a] τοσοῦτος ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [b] διειστήκει τὰ χείλη. τίθησι δὲ τοὺς λυτῆρας τούτους ὅπι τῶν δέκα βάσεων τῶν κληθησῶν [c] μεχωνώθ. πέντε δὲ λυτῆρας [d] ἵδρυσιν ἐξ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ναοῦ· ἐτέτραπτο δὲ τοῦτο κατὰ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐν δεξιοῦ πρὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὴν ἀνατολήν. κεῖτο δ' αὐτὸ [C] τὴν θάλασσαν [e] ἔθηκε. πληρώσας δὲ [f] ὕδατος

nim labrum ſecundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi craſſitudinem fuſum erat. Suffulciebatur autem ad ipſum alvei meditullium ſpirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumſtabant autem circum illam juvenci duodecim, verſus regiones quatuor ventorum adſpicientes, ad unumquemque ventum tres, cum poſterioribus introrſum propendentibus, ut eis hemiſphærium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

6. Fecit præterea labrorum decem baſes æneas quadrangulas. Harum ſingulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes tornо factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos diſpoſitæ, forma quadrangulari, quibus latera baſium utrinque adaptata erant & inſerta. erant autem hæc tripartita, & ſingulæ areolæ continebantur * limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud ſecus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illæ autem fuſiles erant cum modiolis & radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus baſium coaptatæ radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lavacri, requieſcentis ſuper manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut iſta *omnia* ſpectantibus ejuſdem conflaturæ eſſe viderentur. Hiſce vero interſertæ erant palmæ cælatæ. Hujuſmodi quidem ſtructuræ erant decem baſes. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum ſingula capiebant ‡ choas quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *iſtis* baſibus impoſuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem hæc ad aquilonem verſa) & totidem in dextra ad auſtrum, ita ut orientem reſpicerent. il-

Reg. c. 7. & 2 Paral. c. 4.

Baſes æreæ & lavacra.

y Κεχωνδμεν[ον]] *Coll. Big.* & *Voſſ.* κεχωνδμένης.

z Ὑπεδέχετο δὲ] Ita edere viſum eſt, (ita & *Cocc.*) cum ὑπεδέχετο habeat *Pig.* ὑπεδέχθη *Samb.* ſi quis tamen cum *Editis* malit ὑπεδέχετο, non repugno.

a Κατὰ τὸ μεσαίτατον] Καὶ κατὰ *Big.* & *Samb.*

b Στόμα περιαγόμενον] Ita feci. cum antea eſſet πεῖρα περιαγομένη. Hanc columnam, ſive columnæ baſin, à ſpiræ ſimilitudine ita dictam aptiſſime nobis repræſentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum veriſimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N F D.* in Epiſtola *E. Bernardi* libro *de Menſ.* & *Pond.* ſubjuncta.

c Ἀποβλέποντες,] *Al.* βλέποντες.

d Τὸ ἡμισφαίριον.] Illud τὸ ex *MSS.*

e Ὑπονεῦον] Ἀτονοῦν *Vat.*

f Βάθος τρισχιλίους.] Vid. ſup. Cap. II. §. 9. illic *congius*, *radius* hic vertit Gelenius. Βάθος enim eadem menſura, quæ *Epha*. SPANH.

g Τρισχιλίους.] Ita *Baſ.* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* ut in 2 *Paralip.* c. 4. διχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Diſſertationem de *Mari æneo* ſubjectam libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus* & *Menſuris*.

h Συνεκέκλητο] Συνεκέκλειστο *Vat.* (quomodo legendum vult *Cocceius*) quod magis regulare.

i Τετραμμένον ὧτος.] *Al.* Τετορνωμένον.

k Ὅρος ἐπῆν] Ita iego cum *Cod. Gall.* 2. ὅρος ἐπ'. *i. v.* κατεσκευασμένον in *Editis*, *Aliiſque.* ὁρος *i. e.* ὡσ. κατεσκευασμένον. *Samb.*

l Ἐφ' οἷς ἐπετράφθο,] Mallem ἐφ' οἷς, *ſc.* χώραις. quam cum *Editis Aliiſque* ἐφ' οἷς, *ſc.* πλαγίοις. quæ vox paulo remotior videtur.

m Αἰετός.] In Sacris literis nulla mentio aquilæ. REL.

* *Limbo in graduum ſimilitudinem facto.*] In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter ſcalas*, ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων LXXII. Genus ſculpturæ eſſe videtur, *ſcalarum* vel *graduum* inſtar, quales *denticuli* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus*.

n Αἰωρούμενον] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* ἐωρώμενον.

o Πλήμνας] Apollon. Rh. l. 1. v. 757. Ἄξοισι δὲ πλήμνησι· Schol. πλήμνη τὸ κοινῶς σημαίνει καὶ τροχός· Vid. *Galen.* ad *Hippocr. de Fractur.* T. XII. p. 209. κοινῶς καὶ τροχὸν πλήμνην τὸν τῶν λίγεως· SPANH.

p Ἡμίσους ἔχοντες] Sic *MSS.* ἡμίσου in *Editis*, unde quis ἥμισυ legendum eſſe conjiceret.

q Συντετρεχομέναι,] Συστρεφομέναι καὶ ταῖς πλαγίαις in aliquot *MSS.*

r Κοῖλον ἐπικειμένη.] Ita *MSS.* κλοιὸν in *Editis*.

s Τετραμμένοι.] Τετορνωμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2.

t Δέκα βάσεων] Hic loci & mox infra δώδεκα *Big. Samb.* & *Vat.*

v Προσεξειργάσατο] Προστεξείργασο in *iiſd. MSS.*

x Κυθρογαύλης,] Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* ΕΡΩΤ. κδ'. in *Regum* 3. p. 307. HUDS V. *cantharos* Hebr. כיורות *kiorôth* ἢ γαυλὰς vel καθαργαύλας vel χυτρογαύλας. LXX. χυτροκαύλας. COCC. LXX. κυθροκαύλας· 1 Reg. VII. 38. in MSS. Alex. χυθρογαύλας· SPANH.

† *Decem Cythrogaulos*,] *Al.* decem labra ænea rotunda conchæ ſpecie.

y Δέκα] *Coll. Voſſ.* & *Big.* δώδεκα.

‡ *Choas quadraginta*] Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textûs Hebraici Interpp.*

z Χόας.] Χοεῖς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόες *Vat. Busb.* & *Hen.*

a Τοσούτοις] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τοσάτων.

b Διειστήκει τὰ χείλη.] *Al.* διεστήκει.

c Μεχωνώθ.] Μεχανὼθ ſic LXX. VI. Reg. 27. 30. MSS. Alex. Μαχανὼθ· SPANH.

d Ἵδρυσιν ἐξ ἀριστεροῦ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt ἵδρυσιν.

e Ἔθηκε] Ita cum *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἀνέθηκε.

f Ὕδατος αὐτὸς] Sic *Hen.* & *Busb.* in *cæteris* ὕδατος, τὴν μὲ θαλ.

illac etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus & pedes ſacerdotum, quiad altare aſcenſuri erant; lavacra vero ad purganda inteſtina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

Altare æneum. 2 Paral. c. 4. v. 1.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* inſtrumentum confecit ex ære, ſplendore & pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diverſo factas: ſuper quas vaſa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigeſies mille, argenteárum vero quadraginta millia. Inſuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moyſis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret ſecundum legem: & menſam unam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex adverſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc poſuit. Iſta omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela adyto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

Menſæ. 2 Paral. c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 Paral. c. 4. v. 7.

Reliqua Templi inſtrumenta.

8. Faciendos inſuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin & aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, *erant* vigeſies mille: ſimiliter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin & ſtolas ſacerdotales mille *paravit* in uſum Pontificum, cum epomidibus talaribus & rationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, una fuit, & ad hodiernum uſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyſes præſcripſit, ducena millia; item *alias* ſtolas byſſinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille:

αὐτούς τε καὶ τὰ θύλακα, τὰ μὲν θύλακα ἀπιέναι εἰς τὸ νιπτῆρα τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῷ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ὅπου τὸ βωμόν· τοὺς δὲ λυτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτωμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδισῆρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ [k] ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τῷ αὐγῷ [l] ὁμοίως χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε [m] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐπίθεσαν τοὺς ἄρτους ἅγιοι Θεοῦ, [n] καὶ ταύτῃ πλησίασις μυρίας πρὸς [o] αὐτῇς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγυμνασμένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [p] πατανδεῖα, χρύσεα μὲν [q] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε [r] κατὰ τὴν Μωϋσέως πρόσταξιν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναόν, ἵνα καίηται [s] κατ' ἡμέραν ἀνελλιπῶς τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [t] ὑπικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρους ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην γὰρ [v] κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [x] χρυσοῦς βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. πᾶσα πᾶσαν εἶχεν ὁ τοῦ τετραγώνου πήχεως οἶκος, πρὸς ὃν κατάπλασμα τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κίνησις ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. [y] Οἰνοχόας δὲ ὁ βασιλεὺς [z] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ δισχιλίους. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς [a] πεφυραμένην σεμιδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δὲ ἀργυροῦς δισχιλίους. κεχτῆτο δὲ, οἷς [b] ἐνεφύρων τὴν σεμιδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσέας μὲν ἑξακισμυρίας, ἀργυρέας δὲ οὐ τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ [c] τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ [d] ἀσσάρων, πλατάσια, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ δισχιλίους. θυμιατήρια δὲ [e] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκόμιζεν [f] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν πηδήμασιν ἐπωμίσι καὶ [g] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στέφανη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τὸ Θεὸν ἐχάραξε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρίας, καὶ σαλπίγγων, ἃς Μωϋσέως ἐνετείλω, μυριάδας εἴκοσι, καὶ ᾠδῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευιτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα

---

g Ἀναλημπτῆρας.] Ἀναλπτῆρας *Vat.* (& *Cocc.*) quod voci ἀναλημπτῆρας præfert *H. Steph.*

h Οὐ μὴν ἀλλὰ] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.*

i Καὶ λαβίδας,] Χείρασι καὶ λαβίδας *Vat.* Χείρασι καὶ λέβητας *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας.

k Ἅρπαγας,] Σιδηρᾷ ἅρπαγῇ Euripid. Cycl. v. 33. ἅρπαγας harpagones de machina obſidionali. Infra lib. IX. c. 10. §. 3. hîc inter vaſa Templi. SPANH.

l Ὁμοίῳ χρυσῷ] *Al.* ὁμοίως.

m Πλῆθος ἀνέθηκεν] In *Editis Aliiſque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus.

* *Dedicavit rex*,] *Sc.* ad dextrum latus orientale, ſecundum meridiem, ut in *S Literis*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

n Καὶ ταύτῃ] Confer cum 3 *Regum*, c 7 v 49, & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7, & 8. & videſis *Villalpandum* ad *Ezech* tom. 2. p. 354.

o Αὐταῖς ἑτέρῳ] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ταύτης θαμπλ. μ. πρὸς αὖ ἑτέρῳ πρ.

p Σποδέα,] Sic *MSS.* σπόνδεια in *Editis.* σπόνδεια *Gall.* 1. 2.

q Δισμύρια,] Μύρια juxta *Epiphanii* libros.

r Μετὰ τὴν] Forte ἐξ ὧν μίαν καὶ τὴν M. π. ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναόν. HUDS. *in Add.*

s Κατ' ἡμέραν] Id non indicat interdiu luxiſſe, non noctu: ſed תמיד id eſt ſingulis diebus, uti noſter infra hoc capite narrat reginam Æthiopiæ beatos ſervos Salomonis dixiſſe, qui καθ' ἡμέραν ipſum audirent, id eſt quotidie. Ibi dies non intelligitur quatenus nocti opponitur. Et paullo poſt de equitibus Salomonis καθ' ἡμέραν id eſt non interdiu, ſed quotidie, ramentis auri capillos ſpargentibus. Sic infra VIII. 3. Sic infra lib. VIII. 7. τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι, quotidianis impietatibus. Et eodem capite corvos καθ' ἡμέραν id eſt *quotidie* Eliæ panem dediſſe notat. REL.

t Ἐπικειμένην] Hæc conſtructionis forma occurrit, p. 425. §. 6.

v Κατὰ νότον ἔστησεν.] Τὸ νότιον ſolus *Vat.*

x Χρυσοῦς βωμὸς μέσος] Ita in *MSS.* χρυσὸς β. μέσος in *Editis.* HUDS. Gen. χρυσοῦ βωμοῦ· χρυσοῦς ut infra c. IV. §. 1. SPANH.

y Οἰνοχόας] Forte οἰνοχοῶν. COCC.

z Μυριάδας ὀκτὼ] Ὀκτακισχιλίας κατ. ſolus *Vat.*

a Πεφυραμένην σεμίδαλιν] Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένης σεμιδάλεως. in *Editis.*

b Ἐνεφύρων] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέχεον in *Editis Aliiſque.*

c Τοῖς Μωϋσέως,] Sic è veſtigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* reſcribere viſum eſt. Τῆς Μωϋσέως εἶν καὶ ἑσπέρας *Baſ.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δεῖν καὶ ἑσπερινοῖς π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. niſi quod δεῖν & ἑσπερινοῦς habeat *Vat.* & ἑσπερινοῖς *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως εἶν καὶ ἑσπερινοῖς π. per me licet.

d Ἀσσάρων,] *Coll. Big* & *Voſſ.* ἀσσαρώνας.

e Χρυσᾶ,] *Al.* χρυσία & χρυσᾶ.

f Τὸ θυμίαμα] Illud τὸ ex *MSS.*

g Λογίῳ καὶ λίθοις,] Λογείῳ *Big.* & *Samb.*

γανα τὰ μυσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνωδίαν [h] ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται [i] νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ πυλεῶ [k] πολυμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ πρὸς τὸ τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέθηκε [l] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, [m] γεισὸν μὲν ἀπὸ τοῦ ὑπηχοῦντος γλώττας, [n] θριγκὸν δὲ παρ' Ἕλλησι λεγόμενον, εἰς τριῶν πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, [o] εἴρξοντα μὲν τὸν πολὺν τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δ' ἀνειμένου αὐτοῦ τοῖς ἱερεῦσι σημαίνοντα. τοῦτο δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐχούσας μεγάλας καὶ [p] πλατείας καὶ πύλας ὑψηλὰς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἑκάστην τῶν ἀνέμων [q] τέτραπται χρυσᾶς [r] κλειομένη θύρας. εἰς τοῦτο δὲ λαὸς πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ καθαρτηρίοις τῶν νομίμων, εἰσήεσαν. θαυμαστὸν δ' καὶ λόγου παντὸς ἀπέφυγε [s] μεῖζον, ὡς δ' εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τοῦτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [t] ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον ὄδε κἀκεῖνος νεύσαντας ἐπὶ ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' ἧς ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὑπαίθριον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὸν κατασκόπου, λίθου δ' αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ἐπηρτημένας· ὀροφαὶ δ' αὐτῶν ἦσαν ἐκ κέδρου [v] φαινόμασιν [x] ἐξεσμέναι. [y] πᾶς δ' ἦν τοῖς ἱερῷ τούτῳ πᾶσιν ἐπίσημος ἐξ ἀργύρου.

instrumenta item musica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

9. Ista omnia Solomon, sumptibus haud parcens, sed summa in Templo exornando liberalitate usus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in thesauros Dei recondidit. Templo autem *septum* in orbem circumdedit, quod nostra quidem lingua Gison appellamus, Græcis vero θριγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingressu in Templum prohiberet, solis vero sacerdotibus aditum patere significaturum esset. At extra hoc *septum* fanum exstruxit specie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum singulæ singulos ventos spectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præscriptorum legis observanti, intrare licebat. Dici autem non potest, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggesta valles magnas implesset, quas propter immensam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem sustulisset quadringentorum cubitorum, effecit ut ejusdem essent celsitudinis cum vertice montis, quo exstructum erat Templum. ac propterea fani exterioris subdialis area Templi solo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus structura quidem duplicibus, columnis vero è nativo saxo sublime sustentatis: atque illis impositum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

Templi septum.

Fanum exterius.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἐκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam transtulit; & cum Deo supplicasset, publice sacra fecit.

ΤΑ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συνετέλεσας, καὶ πλούτου καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ἐνόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, [z] ταῦτα ἐν ἔτους ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τοῦ ναοῦ συνεπερανθῆναι, [a] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὑψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομιοῦντα τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ προαγγελθείσης τοῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μηνὶ μόλις συνίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων [b] Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερεταίῳ λεγομένῳ. συνέβαινε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῆς Σκη-

ET quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & splendida, una cum donariis Templo reponendis, septennio confecisset, & præclarum divitiarum & promptitudinis *suæ* specimen dedisset, ut quæ, si quis *oculis animoque* ea perlustraret, ætatem integram hominis poscere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint absoluta; literis ad duces & senatores Hebræorum missis, jussit ut populus omnis Hierosolyma congregaretur, & Templum visuri & arcam Dei in illud translaturi. Et cum omnibus denunciatum fuisset ut Hierosolyma proficiscerentur, septimo demum mense vix eô convenerunt; ab indigenis quidem Thisri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum solennitas, festum

---

h Ἐξευρημένα,] Ἐξηυρημένα solus *Samb.*

i Νάβλαι] Ita cum *MSS.* ut supra p. 401. §. 3. ναῦλαι καὶ κινύραι in *Editis.* HUDS. Gen. ναύλαι, supra ναῦλαι lib. VII. c. 12. §. 3. SPANH.

k Πολυμερῶς] Ita *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit *copiose.* in *reliquis* πολυτελῶς.

l Τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ.] Ἐν τοῖς θεσ. *Vat.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

m Γεισὸν μὲν] Γεῖσον *Samb.* Γείσιον *Gall.* 2. atque ita in *Editis.* libro 7. de *Bello Judaico* Vocem Syriacam esse ostendit *L. Capellus* in *Spicileg.* ad *Ephesios*, p. 112. HUDS. Hieronymus ad Jerem. 40. 43. ait se nescire, an γησὸς sit Hebraicum an Græcum. Græci שפתים ita transtulerunt. REL. Γείσιον inf. lib. VI. de bell. Jud. c. 2. §. 4. SPANH.

n Θριγκὸν] Θριγκὸς ἡ ἰφύπιεθι δόμοιο λαΐνεος Apollon. Rh. lib. III. v. 217. SPANH.

o Εἴρξοντα μὲν] Εἴρξαντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Πλατείας καὶ πύλας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πλατεῖς. mox πύλας ὑψηλὰς habent *Big.* & *Samb.*

q Τετραπλῆ χρυσᾶς] Ετετραπλῆ *Big.* & *Samb.*

r Κλειομένη θύρας.] Κλειομένας *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* κλεισιας *Gall.* 1.

s Μεῖζον,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Vat.* & puto *Epiphan.* μειζόνως ἢ εἰπεῖν in *Editis Aliisque.*

t Ἐγχώσας φάραγγας,] Sic cum septem *MSS.* ἐμφορήσας in *Editis.* Vid. *L'Empereur* in Cod. Middoth p. 5.

v Φαινόμασιν] Athen. lib. V. p. 196. ἐν αἷς φατνώμασι &c. de Tentorio Antiochi; & pag 207. B. de navi Hieronis, ἐφ' ἧν κατεσκεύασο φατνώματα· SPANH.

x Ἐξεσμέναι.] Ἀνεξεσμέναι in sex *MSS.* supra (p. 424. §. 3.) εἴργη εἰς φατνώματα ἐξεσμένη.

y Πᾶς δ' θυρας] Τὰς δ' βάσεις αὐτῶν πάσας ἐπίσησεν ἐξ ἀργύρου legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *bases autem in his omnibus fecit argenteas.*

z Ταῦτα ἐν ἔτους ὀλίγῳ] Forte ἀλλ' ὧν ἐν ἔτους ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινομένων ἢ ναὸς. COCC.

a Γράψας τοῖς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis* γράψας τὴν.

b Θισρὶ,] Ita rescribere non dubitavi, cum istam mensium dispositionem observet *Josephus*, qua *Hyperberetæus* respondet *Thisri.* Θυρὶ in *Editis.* Θοιρὶ & Θυρὶ & Αθύρ in *MSS.* Codices vero *Epiphanii* habent *Thesria*, & *Theseri*, & *Chesari.* HUDS. Gen. Θυρὶ· Mensis Θισρὶ תשרי Hebræis, Ὑπερβερεταῖος Macedonibus; Mensis VII. 1 Reg. VIII. בירח האתנים in mense fortium *Santes Pagninus*, *Vulg.* in mense Ethanim. SPANH.

Solomon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7. & 8. 2 Paral. c. 5.

festum apud Hebræos plane sanctissimum & maximum. Cum igitur arcam sustulissent, & tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hostiis & ipse rex & populus universus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum sanguine viam perfundentes, & infinitam suffituum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longissime remotos suavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione esse, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum & consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neque choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui *eam* gestaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero consertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moysi prolata, eis inscripta servabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverso ostii, ita ut *eo* aperto illud oculis expositum esset, & adspectaretur rei sacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem supellectilem coëgisset, *eam* intra Templum reposuit.

Nubes eadem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 5.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quæ ad arcam spectabant *rite* constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conspicitur, sed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem hæc secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptissima esse rebatur, sibique convenire ut faceret. *Solomon Deum alloquitur: deinde populum.* "Tu, inquit, domum quidem sempiternam "habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condidi- "sti factam, cœlo scilicet & aëre & terra & ma- "ri, per quæ omnia, * nec illorum ambitu conclu- "sus, pervadis. Hoc vero tuo nomini constitui "Templum, ut ex eo preces, rem sacram facientes "litantesque, sursum in aërem mittamus: idque ea

νομηνίας καιρὸς, [c] ἑορτὴς σφόδρα ὢσῃ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. Βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ ὡσεὶς τὴν λῃτουργίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. [d] ὡσῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λεβίται [e] σπονδάς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἀπείρου τι θυμιαμάτων πλήθους, ὡς ἅπαντα τὸν περιέχοντα ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς πρώτοις τυγχάνουσιν ἡδὺ ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεοδόμητον [f] αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ ἀσμάτων ὑμνοῦντες ὕδε χορεύοντες ἕως εἰς τὸν ναὸν ἦλθον [g] ἔκαμον. τότῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ τῶν ἱερέων μεταξὺ [h] τῶν Χερουβὶμ τὰ δύο κατέθεσαν. αἱ δὲ τοὺς [i] ταρσοὺς συμπλέξασαι, καὶ γὰρ ἦσαν ὑπὸ τέχνης κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ θόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τοὺς δέκα λόγους τοὺς ὑπὸ Θεοῦ [l] Μωϋσῇ λαληθέντας ἐν Σινᾳῷ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐτῆς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ [m] τὸ βωμὸν τὸ χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ὃν καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [n] ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵδρυσε πρὸ τοῦ ναοῦ [o] ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τάς τε ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [p] σωανλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

Β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πλῆθος νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ [r] γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ [s] κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [t] εἰσερρύη· καὶ τῆς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπισκότει, τῆς δὲ διανοίας πᾶς ἀπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς δὴ Θεοῦ καταπληυθέντος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατασκηνοῦντος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ὅτι ταύτης εἶχον [v] αὐτοὺς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τῇ ἰδίᾳ φύσει πρέπον[τ]ας ὑπολαμβάνων, καὶ καλῶς [x] ἔχειν αὐτῷ λέγειν. "σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, "ὦ δέσποτα, [y] καὶ ξ ὧν σαυτῷ εἰργάσω [z] γεγονότα, τὸν "οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' "ὧν ἁπάντων ὅδε τούτοις ὁρώμενος κεχώρηκας. τοῦτον "δέ σοι [a] κατεσκεύασα τὸν ναὸν ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' "αὐτοῦ σοι τὰς εὐχὰς θύοντες καὶ [b] καλλιερούντες ἀναπέμ-

[c] Ἑορτῆς] Ἑορτὴ σ. π. τ. E. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη Big. (Coll. Voss.) Samb. & Gall. 1. ἀνατάτης pro ἁγιωτάτης habet Vat. nec aliter legisse videtur Vet. Interpr.

[d] Προῆγον δ'] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. ὡσεῖγον perperam in Editis.

[e] Σπονδὰς] Σπένδοντες Hen. & Busb.

[f] Αὐτῷ καὶ καθιερωμένον] Sic MSS. & Epiphan. αὐτοῖς in Editis.

[g] Ἔκαμον.] Ἔκαμον Vat.

[h] Τῶν Χερουβὶν] Sic MSS. & Vet. Interpr. Χερουβεὶν in Editis. τὰ δύο Χερουβὶμ κατέθεσαν Gall. 1. Samb. & Vat. in reliquis κατασκάσμενα.

[i] Ταρσοὺς συμπλέξασαι,] Al. θάρσους. Coll. Voss. & Big. συμπλέξαι. HUDS. Gen. θαρσοὺς; Vel ταρσοὺς & ita ed. Basil. SPANH.

[l] Μωϋσῇ λαληθέντας] Illud Μωϋσῇ ex MSS. & Vet. Interpr.

[m] Τὸν βωμὸν τὸ χρύσεον,] Conf. sup. cap. III. §. 7. SPANH.

[n] Ἀνέφερον.] Ita Big. (Coll. Voss.) Samb. Gall. 1. 2. ἀπέφερον Bas. & G. est qui malit ἐπέφερον.

[o] Ἀντικρὺ τῆς θύρας,] Al. ἀντικρυς & ἄνωθεν.

[p] Σωαλίσας,] Σωαθροίσας Big. (Coll. Voss.) Samb. & Gall. 1.

[q] Πίλημα νεφέλης] Πίλημα λαμπάνων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας· Athenæus lib. XIV. p. 535. lit. F. SPANH.

[r] Γέμον ἵσται,] Sic Big. Samb. Gall. 1. 2. in reliquis cum Editis γέμων.

[s] Κεκραμένον] Περιεκραμμένον Big. & Vat. ὡσεικεκραμένον Samb.

[t] Εἰσερρύη·] Εἰσερρύη Big. Samb. & Gall. 1. 2.

[v] Αὐτοὺς τῆς ἐννοίας.] Ita MSS. in Editis αὐτοῦ.

[x] Ἔχειν αὐτῷ λέγειν.] Ita Vat. in reliquis εἶχεν illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnoscit Epiphan.

[y] Καὶξ ὧν σαυτῷ] Sic Bas. G. Vat. & Vet. Interpr. ἄξιον αὐτῷ, ὥσπερ εἰργάτῳ Big. (Coll. Voss.) & Samb. ἄξιον σαυτῷ ὧν ὡσεργάσω Gall. 1. ἄξιον αὐτῷ εἰργάσω Gall. 2.

[z] Γεγονότα, τὸν οὐρανὸν] Paulum aliter distingue & versionem corrige. καὶξ σαυτῷ εἰργασω γεγονότα τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν —— & ex iis quæ tibimet condidisti intelligimus cœlum & aërem & terram & mare ——. Sic melius & sensui & Grammaticæ consulitur. Cl. IBBETSONUS.

* *Nec illorum ambitu conclusus, pervadis.*] Ad verbum; nec his contentus. *Totum sic vertit Gelenius*, Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc universi molem condidisse, quæ cœlo, aëre, terra & mari constat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

[a] Κατεσκεύασα τὸν ναὸν] Κατεσκεύακα Vat.

[b] Καλλιερῶντες] Καλλιεργῶντες Samb.

c Δια-

"πέμπωμεν εἰς τ̃ ἀέρα· καὶ πεπεισμένοι [c] Διατελοίη-
"μεν ὅτι [d] πάρει, καὶ μάκρὰν σὺκ ἀφέστηκας [e] ἀπ' ἐ-
"σαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ [f] πάντά τε ἐφορᾶν κ̀ πάντα ἀκούειν,
"ἀπ' ἐνταῦθα ὅπου σοι θέμις οἰκεῖν [g] ἀπολείπεις τὰς πάντας,
"μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἔγγιστα εἶναι, μάλιστα δ' ἑκάστῳ κ̀
"[h] βαλλομένῳ κ̀ μὰ νυκτὸς κ̀ ἡμέρας [i] συμπάρει." ταῦτ'
[k] ἐπηύξατο πρὸς τ̀ Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆθος τὰς
λόγους, ἐμφανίζων ἅ Θεῷ τὴν δύναμιν αὐτοῦ κ̀ τὴν πρόνοιαν. ὅτι Δαυίδ τῷ πατρὶ πρὸ τ̀ μελλόντων ἅπαντα, καθὼς ἀπεβέβηκεν ἤδη τὰ πολλὰ κ̀ ἡδύτατα τὰ λειπόμενα, δηλώσας· κ̀ ὡς αὐτὸς ἐπιθεῖη [l] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγωνημένῳ, κ̀ τίς μέλλοι καλεῖσθαι πρόπαις, κ̀ ὅτι τ̀ ναὸν ἔτος οἰκοδομήσειν αὐτῷ, βασιλεὺς μὲν τὴν ἅ πατρὸς πλοῦτὴν ἡγούμενος. ἃ βλέπων κ̀ τὴν ἐκείνου προφήτειαν [m] ἐπιτελῆ, τ̀ Θεὸν ἐβούλετο εὐλογεῖν ἠξίου, [n] κ̀ μὴ πρός τινος ἀπογινώσκειν ὧν [o] ὑπέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς σὺκ ἐσομένων, πιστεύοντας σὺκ τ̀ ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τ̀ ὄχλον ὁ βασιλεὺς, [o] ἀφορᾷ πάλιν εἰς τ̀ ναόν· κ̀ τὴν δεξιὰν εἰς τ̀ ὄχλον ἀνασχών, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, ὦ
"δυναίμην ἀνθρώποις ἀποδοῦναι Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν
"εὖ πεπόνθασιν. ἀναγκαῖόν γὰρ τὸ θεῖον ἁπάντων [p] κ̀
"κρεῖττον πασαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ γ̀ τ̀ ἄλλων ζώων
"ὑπὸ σὲ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [r] τούτῳ
"τὴν σὴν εὐλογεῖν μεγαλειότητα [s] πρέπει, κ̀ σοὶ
"τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον κ̀ τὸν Ε-
"βραίων λαὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. [t] τίνι γὰρ ἄλλῳ
"[v] μᾶλλον [x] ἱλάσεσθαί τε [y] μειοῦσθαι, κ̀ δεξαμένου-
"τε εὐμενῆ [z] δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῆ· ὃν [a] ἐξ
"ἀέρος τε ἔχομεν, κ̀ δι' αὐτοῦ πάλιν ἀνιοῦσαν οἴδα-
"μεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πα-
"τέ τε ἅ πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς το-
"σοῦτον ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμοῦ
"τοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προ-
"εῖπας πεπληκότι· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν
"ὅσα Θεῷ δύναμις ἀνθρώποις ὑπὲρ σοῦ τετιμη-
"μένοις, κ̀ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν,
"[d] ὡς κ̀ ὡμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μου κ̀
"ζῶντι κ̀ τελευτήσαντι, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ
"βασιλεία [e] μενεῖ, κ̀ τὸ ἐκείνου γένος αὐτῷ διά-
"δοχάς [f] ἀμείψει μυρίους. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπάρ-
"κεσον, κ̀ [g] παισὶ τοῖς ἐμοῖς ἀρετὴν [h] ἣ σὺ χαίρεις
"ἐνέχευ. πρὸς δὲ τούτοις ἱκετεύω κ̀ μοίραν τι-
"να τοῦ σοῦ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [i] ἀποικίσαι,

"constanti opinione quod hîc ades, & à tuis non
"longe recessisti. nam ex eo quidem quod uni-
"versa videas & omnia audias, neque, ut hic, ubi
"nunc fas est, habites, omnium curam abjicis, at-
"que adeo cunctis præsens esse *desinis*, præsertim
"vero cum singulis etiam te consulentibus nocte
"dieque simul adsis." Hisce Deum obtestatus, ad populum orationem convertit, illis repræsentans Dei potentiam simul & providentiam. Quod *scilicet* Davidi patri suo futura omnia, prout eorum pleraque jam evenerunt & reliqua eventura sunt, patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; & quod ipse Templum ei ædificaturus esset, rex factus post patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidissent, eos admonebat ut Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiserat, ac si eam non præstiturus esset, desperarent, ex iis quæ jam conspexerant illi fidem habentes.

3. His populum affatus rex, rursum Templum versus aspicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non potest, ut homines operi-
"bus quidem gratiam Deo pro acceptis beneficiis
"reddant. nullius enim rei numen divinum indi-
"get, majusque quam ut ei fiat id genus remune-
"ratio. Quo enim cæteris animantibus à te, Do-
"mine, superiores sumus constituti, eo nos decet
"tuam laudare majestatem; & pro his, quibus fa-
"miliam nostram atque Hebræorum populum di-
"gnatus es, gratias agere necesse habemus. Qua e-
"nim re alia potiori faustisque magis auspiciis con-
"venit iratum propitium reddere perpetuoque be-
"nignum conservare, quàm voce; quam & ex aë-
"re haurimus, iterumque per eum sursum ferri
"novimus. Ejus igitur beneficio tibi gratias age-
"re par est, ac de patre meo in primis quem ex
"obscuro ad tantam gloriam provexisti, deinde
"quod mihi ipsi in diem hodiernum omnia, quæ-
"cunque *verbis* es pollicitus, *reipsa* præstiteris: pre-
"corque ut in posterum largiaris quæ Deus ho-
"minibus, quos vult honoratos, largiri potest; &
"familiam nostram in omne ævum auctam velis
"& ornatam, quemadmodum Davidi patri meo &
"viventi & morienti promisisti, quod apud nos
"regnum sit permansurum, & genus illius per vi-
"ces innumeras illud accepturum sit. Hæc igitur
"nobis quæso suppedites, liberisque meis virtutem
"istam, quæ tibi grata est, impertiaris. Ad hæc
"supplex oro, ut spiritum tuum catenus in Tem-
"plum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris esse nobis

Deo gratias agit, quod Davidi promissa præstiterit. 3 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 6.

Dein populo & Templo fausta omnia precatur.

bis

[c] Διατελοίημεν] Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod Atticis familiare est, ut ostendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137.

[d] Πάρει,] Ita *MSS.* παρῇ in *Editis.*

[e] Οὐδὲ σαυτῶν.] Hoc modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis sedibus procul abes.* οὐδὲ σαυτῷ *Bas. G. Vat. Hen.* & *Busb.* ea vero non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Forte τ̃ σεαυτ̃. COCC.

[f] Πάντά τε] Πάντας *Big.* & *Samb.*

[g] Ἀπολείπεις] Ἀπολείπεις ἅ πᾶσιν ἔγγ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

[h] Βαλλομένῳ] Βαλλοσομένῳ *Vat.*

[i] Συμπάρει.] Ita *MSS.* συμπαρῇ in *Editis.*

[k] Ἐπιθειάσας πρὸς τ̀ Θεὸν,] Sic *MSS.* ἐπιθειάσας in *Editis.*

[l] Τὸ ὄνομα τῷ μήπω] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ deest.

[m] Ἐπιτελῆ,] Iterum cum *MSS.* ἐπιτέλεῖ perperam in *Editis.*

[n] Καὶ μὴ] Καὶ πρὸς μηδενὸς in quinque *MSS.*

[o] Ὑπέσχηται] Ὑπέσχηθ' solus *Vat.*

[p] Ἀξιοῖ πολὺ] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* ἀξιοῖ.

[q] Καὶ κρεῖττον] Καὶ insertum dedi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[r] Τούτῳ τῇ σῇ εὐλογεῖν] Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τῇ σῇ.

[s] Πρέπει,] Πρέπει deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec κ̀ mox sequens agnoscunt *Samb.* & *Gall.* 1. Totum hoc modo legisse videtur *Epiphan.* τούτῳ τῇ σῇ εὐλογεῖσθαι μεγαλειότητι, κ̀ σοὶ τ. ὑ. ἰ. τ. ἐ. οἶκον ἀνάγκη εὐχαριστεῖν τ̃ Ἑβραίων λαόν.

[t] Τίνι γὰρ ἄλλῳ] Ita *Samb.* & *Bas.* τίνι κ̀ ἄλλῳ *Gen. Big. Alii*que. τι γὰρ ἄλλο *Vat.*

[v] Μᾶλλον] Illud μᾶλλον ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac si paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoscimus per munera, quia per te est nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eum iterum novimus ascendentem,* aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Est nobis vox quam* &c.

[x] Ἱλάσεσθαί τε] *Al.* ἱλάσασθαι.

[y] Μειοῦντα,] Ita *Vat.* μειοῦντα in *ceteris.*

[z] Δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν,] Forte δεξιόν ἅ ἀξιώτερόν ἐστιν. COCC.

[a] Ἐξ ἀέρος τε ἔχομεν,] Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis.*

[b] Ἔχειν δι' αὐτῆς] Ita *Big.* (*Cocc. Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis.*

[c] Δέομαί τε] Ita cum *Vat.* δέομαι ἧ in *Editis Aliisque.* δέομαι ἅ λ. *Big.*

[d] Ὡς κ̀] Ὡς καθωμολόγησας *Vat.*

[e] Μενεῖ,] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* μένῃ.

[f] Ἀμείψει μυρίους.] Ἀμείψαι solus *Samb.*

[g] Παισὶ τοῖς ἐμοῖς] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσι in *Editis Aliisque.*

[h] Ἣν σὺ χαίρεις] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἣν συγχαίρεις in *Editis Aliisque.*

[i] Ἀποικίσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐποικίσαι in *Editis Aliisque.*

"bis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem "parvum eſt domicilium, & eorum quæ in eo ſunt "profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: "veruntamen te obteſtor atque precor, hoc Tem"plum *cuſtodi* & ab omni vaſtatione hoſtili ut pro"prium protege, ejuſque tanquam poſſeſſionis tuæ "curam gerito. Et ſi quando populus in te deli"querit, atque adeo clade aliqua ob peccatum "*ſuum* à te afficiatur, terræ ſterilitate & peſtis "contagione, aliiſve ejuſmodi malis, quibus in ju"ra ſacra violantes ſoles animadvertere, ac deinde "magna frequentia ad *hoc* Templum ſupplex con"fugerit, ſalutem votis expetens; exauditis illo"rum precibus, quaſi in æde habitares, ſortis illo"rum miſerere eoſque à calamitatibus libera. Hanc "vero non ſolum Hebræis in peccata prolapſis à "te opem peto: ſed etiam ſi ab *extremis* orbis fini"bus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum "loco ad te ſupplicandum ſeſe converterint, & "boni quidpiam à te impetrare deſiderarint, po"ſtulata illis concedito. Sic enim omnibus mani"feſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc ædem a"pud nos tibi exſtrui volueris, nos vero non ita à "natura comparatos eſſe ut humanitatis ſimus ex"pertes, aut alienigenis iniqui & infeſti, ſed liben"ter feramus te communiter omnibus tum adju"torem eſſe tum bonorum omnium largitorem."

Solomon litat, & ignis de cælo ſacrificia conſumit. 2 Paral. c. 7.

4. Cum *ille* hæc dixiſſet, & humi ſe proſtraviſſet, & aliquamdiu adoraſſet, *tandem* in pedes erectus hoſtias aræ admovit: cumque eam ſolidis victimis repleviſſet, ſacrificium Deo gratum eſſe & acceptum comperuit, ſigno maxime illuſtri. ignis enim per aërem delatus, & cum impetu in altare omnium in conſpectu irruens, victimas corripuit & abſumpſit. Hac autem ſpecie oculis oblata, populus quidem, conjectura inde facta Deum hiſce declaraſſe ſe in Templo habitaturum eſſe, lætus in terræ ſolum procidens adorabat. rex vero & Deo cœpit benedicere, & populum, ut idem facerent, hortabatur, jam perſpectam quidem habentes Dei erga ſe benevolentiam, de cætero vero precantes ut quæ ab eo proveniunt ſibi ſemper æque optata accidant, utque mentem eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire dignetur in juſtitia ejuſque cultu, quo poſſint & præcepta, quæ ipſis per Moyſen dedit Deus, *æternum* permanſura obſervare. Sic enim Hebræis proſpere cedent omnia, & cæteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præſentia comparaſſent, eiſdem & illa con-

Populum hortatur ad leges ſervandas.

"ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ "μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν ἀραιὸν [k] καὶ τῶν κα"τὰ τοῦτον ὄντων [l] κύτος, οὐχ ὅτι γε ὅτος ὁ τυ"χὼν ναός· ἀλλὰ φυλάττειν τε [m] ἀπόρρητον ἐκ πο"λεμίων ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ ποιεῖν ὡς οἰκείᾳ "κτήματος ἐπικαλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς "[n] τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ τινι [o] κακωθῇ διὰ τὴν ἁμαρ"τίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, [p] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ, "[q] ἤ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς οὐ τὰς ἐπῳ"δὰς τὰς τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς "ἀθροισθεὶς [r] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι "δεόμενος, ἐπήκοος αὐτοῦ γιόμενος ὡς ἔνδον ὢν "[s] ἐλέησης καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. τοιοῦτο δ' "οὐχ Ἑβραίοις μόνον δέομαι παρὰ σοῦ τὴν βοήθειαν "εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [s] κἂν ἀπὸ περάτων "τῆς οἰκουμένης τινὲς [v] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [x] δη"ποτοῦν [y] τροπεύμενοι καὶ τυχεῖν τινος ἀγαθῆς λι"παροῦντες, δος αὐτοῖς [z] ἐπήκοος γιόμενος. ὥ"στε γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [a] αὐτὸς ἐδυ"νήθης παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι τὸν οἶκον, "ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν ἐσμὲν, ἢ δ' "ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς [b] σὸν ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ "πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγα"θῶν ὄνησιν, ὑπαρχειν ἐθελήσαμεν."

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γλῶ, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναστὰς θυσίας [c] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν [d] ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναργέστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω [e] ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος διαθραμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὸ βωμὸν ἄιξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ [f] κατεδαίσατο. [g] ταύ[h]της δὴ τὴν ἐπιφανείας γιομένης, ὁ μὲν λαὸς [i] δῆλωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τὴν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ διατριβῆς ἐσομένης, καὶ ἡδεῖς [k] προσεκύνησε πεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς [l] εὐλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ [m] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἔχοντας ἤδη τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας, [n] εὐχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν διάνοιαν [o] αὐτῶν καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κακίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ [p] τῶν πατρίων ἐπιτηδευμάτων ἃς διὰ Μωυσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [q] διαμενούσας. ἔσεσθαι γὰρ ὅτως εὐδαίμονα τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [r] ἐκτήσαντο τὰ πρόντα ἀγαθὰ,

---

k Καὶ τὸ τοῦ] Καὶ τὸ τοῦ solus *Samb.*

l Κύτος,] Εγχίας ταὐτῳ κύτει Æſchyl. Agam. v. 330. SPANH.

m Απόρθητον] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπόρθητον ὡς ἴδιον ἐκ πολ. in *Editis Aliiſque.*

n Τύχῃ,] Illud τύχῃ ex *MSS.*

o Κακωθῇ] Κακῷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. κακῶς *Vat.* At *Epiphanius* vertit, *deinde plaga quædam peſſima peccato digna à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio famis* (al. *aut corruptio aut fames* ἢ φθορᾷ ἢ λοιμὸς) *aut hujuſmodi paſſio provenerit, quam* &c.

p Καὶ φθορᾷ λοιμικῇ,] Καὶ deeſt *Samb.* ἢ pro καὶ legiſſe videtur *Epiphan.*

q Ἤ τινι τούτων] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *ceteris* εἴ τινι.

r Εἰς τὸν ναὸν] Επὶ τὸν ναὸν *Vat.*

s Ελέησης] Ελέησεις & mox ἀπαλλάξεις *Samb.* & *Big.*

t Γὰρ κἂν] Γὰρ deeſt *Vat.*

v Ἀφίκωνται,] Ita *Big. Cocc.* & *Samb.* in *reliquis* ἀφίκοιντο.

x Δηποτοῦν] Sic *MSS.* δηποτῶν in *Editis* deeſt.

y Περιτρεπόμενοι] Ita lego, levicula mutatione, pro περιτρεπόμενοι, quod in libris omnibus exſtat tam *Editis* quam *MSS.*

z Επήκοος] Υπήνοος *Vat.*

a Αὐτὸς ἐδυνήθης] Αὐτὸς abeſt *Big.* & *Gall.* 1.

b Οὐκ ὁμοφύλους] Οὐκ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.* reperitur tamen in *ceteris* & in *Vet. Interpr.* HUDS. Lege οὐχ. COCC.

c Τῷ βωμῷ προσῆγε·] Τῷ Θεῷ *Big.* (*Coll. Voſſ.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

d Ολοκλήρων] Id eſt תמימים quæ integra erant, non vitiata. Ita ſupra Sacerdotes ſcribit eſſe debere ὁλόκληρος. Interpres credidit eſſe ὁλόκαυτα. REL.

e Απασαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἅπασαν.

f Κατεδαίσατο.] Ita cum *Gall* 2. κατεδίσατο in *Editis Aliiſque.* κατεδύσατο *Vat.* HUDS. Gen. κατεδίσατο, vel κατεδαίσατο. fit enim à καταδαίομαι· ſic Heſych. κατεδάωζε, κατέκαυσε· SPANH.

g Ταύτης] Eo modo *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τοιαύτης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Δὴ τὴ ἐπιφανείας] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἧ in *reliquis.*

i Δήλωσιν εἶναι] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* niſi quod τ' αὐτ' εἶναι habeant *Gall.* 1. & 2. quibus favere videtur *Epiphan.* ὁ μὲν λαὸς δῆλον ὡς τῆς ἐνιαύτας εἶναι in *Editis.*

k Προσεκυνήσε] Ita *MSS.* & *Epiphan.* προσεκυνῆ πεσὼν ἐπὶ τοῦδάφους in *ceteris.*

l Εὐλογεῖν] Τὸν Θεὸν εὐλογεῖν legiſſe videtur *Epiphan.*

m Ποιεῖν παρώρμα,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* εἰπεῖν in *reliquis.*

n Εὐχομένους] Εὐχομένοις *Big.* & *Samb.*

o Αὐτοῖς καθαρὰν] Αὐτὰς jnxta *Vet. Interpr.*

p Τῶν τοὺς πατρίους] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *ceteris* deeſt τῶν.

q Διαμβύσας.] Διαμβύσης *Big.* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Ie. διαμβῶσαν, ut jungatur cum voce ἀφόρμαν.

r Εκτήσαντο] Εκτησαντο *Big.* & *Gall.* 1.

ἢ, τύπος αὐτὰ καὶ βέβαια [s] ἔξει, καὶ μείζω καὶ πλείω κατασήσεται. ὁ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δὶ' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, [c] ἀλλὰ καὶ καθέξειν ἀφ' ἁπάντων προσῆκεν ὑπολαμβάνειν. εἶναι γὰρ τοῖς ἀνθρώποις [v] οὐκ ὄντως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν οὐκ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ [x] περιόντα, καὶ μηδὲν [y] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

ε'. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διαλεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, τελείους θυσίας ὑπὲρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόχλοις μὲν [z] κατεθύσαι μυρίους καὶ δισχιλίους, προβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. [a] τὸ γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔσφαγεν ἱερουργημάτων, καὶ κατεδειπνήσαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἔτι δὲ καὶ [b] τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς· καὶ μεγαλοπρεπῶς ἦλθε [c] δὶς ἑπτὰ [d] ἡμέρας ἄγων ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατεδειπνηκώς.

ς'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [e] μηδὲν ἐνδεᾶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι τοῦ βασιλέως ἀπολυσαμένου ἀπῆεσαν· εὐχαριστήσαντες [f] τῷ βασιλεῖ, τά τε πρὸς αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπιδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ διαφυλάξαι αὐτοῖς [g] εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [h] τήν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τοῦ ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνῦσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἰδόντες αὐτοῦ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὅναρ δὲ ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς ὕπνους· [i] ἐσήμηνεν αὐτῷ τοῦ δικαίου ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξοι τε τὸν ναὸν, καὶ διαπαντὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τοῦ [k] σκήπτρου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁπάσης πολιτείας τὰ δίκαια ποιήσης. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα τοῖς τοῦ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγε, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τοῦ χώρας τῆς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. προδόντα μέντοι τὰ ὑποτεθειμένα, καὶ λήθῃ αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, [l] προῤῥίζους ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον [m] αὐτὸ ἐάσειν, μήτε τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν [mm] ἀπαθῆ παρόψεσθαι· πολεμίοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις, [n] καὶ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπιλύδας ἀλλοτρίας κατοικίσειν, τόν τε ναὸν τὸν νῦν οἰκοδομηθέντα [o] καταπεπρησθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ διαρπαγησόμενον, κατασκάψειν τε καὶ τὴν πολιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μυθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἀπιστίας· ὡς τὰς περσικὰς ἀκρόασεις τὴν συμ-

servaturi essent; & majora ac cumulatiora facturi. Haud enim existimandum est hæc solummodo pietati & justitiæ accepta deberi, sed & ab illis esse ut firma maneant & stabilia. porro hominibus non adeo magnum est parare quæ desiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi possunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimisit, sacris primum factis tam pro semet, quam pro Hebræis universis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum est, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti sunt: ac præterea festum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis septem dies rex splendide & magnifice celebravit, cum populo universo epulatus. *Tabernaculorum festum celebratum. 2 Paralip. c. 7.*

6. Cum autem illis abunde satisfaceretur, nihilque plane deesset illorum erga Deum pietati, singuli, cum rex eos dimisisset, domum quisque suam reversi sunt; actis prius regi gratiis pro sua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibusque Deo effusis ut illis Solomonem regem quam diutissime conservaret. iter etiam faciebant lætitia gestientes, hymnosque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, absque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejusque magnitudinem & pulchritudinem conspexerant, atque adeo magnorum sacrificiorum & festivitatum participes facti erant, ad suas quique civitates regressi sunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudivisse preces, quodque Templum conservare voluerit, in eoque perpetuo habitare, posteris ipsius totoque populo justitiam colentibus. seque illum in primis, si patris monitis *præceptisque* institerit, ad celsitudinem felicitatis & magnitudinem immensam provecturum esse dicebat, nec unquam defore ex stirpe ipsius tribuque Judæ qui regioni huic *longe lateque* imperet. Sin autem à legis institutis defeciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum se contulerit, fore ut radicibus eum exscinderet, & neque vel tantillas generis ipsius reliquias superesse sineret, neque populum Israëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aspiceret; sed *ipsos* bellis & cladibus innumeris extingueret, atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* extructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulæ esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & *Deus Solomoni dicit se ejus audivisse preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.*

cu-

s Ἔξει,] In quibusdam *MSS.* ἴξειν, & mox καθασήσειν.

t Ἀλλὰ καὶ καθέξειν] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθέξειν desunt in *Editis.*

v Οὐκ ὄντως μεγα] Ita cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* οὐκ deest in cæteris.

x Περιόντα,] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* σεσωσθέντα in *Editis Alisique* σεσωσμένα *Gall.* 2. HUDS. Forte σεσηρημένα. Vet. *acquisita servare.* COCC.

y Ἁμαρτεῖν] Ἀμοιρεῖν solus *Vat.*

z Κατεθύσαι] Sic *MSS.* καταθύσας in *Editis.*

a Τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔσφαγεν ἱερουργημάτων, καὶ κατεδειπνήσαν] Tunc enim primum in Templo sacrificia celebrata sunt. *Rufinus.* SPANH.

b Τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν] Tabernaculorum festum per XIV. dies celebratum; vid. infr. lib XIII. c. 13. §. 5. item lib XV. c. 3. §. 3. &c. SPANH.

c Δὶς ἑπτὰ] Illud *δὶς* ejiciendum censeo, ut *auctor* conveniat cum *S. Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v 8. nisi dicatur, tunc celebrata esse quatuordecim dies Scenopegia, quæ stata gentis sacra in eos forte dies inciderant

d Ἡμέρας ἄγων] Sic *MSS.* ἡμέρας in *Editis.*

e Μηδὲν ἐνδεᾶ] Μηδὲν ἧσσ *Vat.*

f Τῷ βασιλεῖ,] Τῶτε βασιλεῖ *Vat.*

g Εἰς πολὺν χρόνον] Ἔτι πολὺν *Samb.* (*Coll. Voss.*) & *Vat.*

h Τήν τε πορείαν] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* τὴν δὲ πορείαν in *cæteris.*

i Ἐσήμηνεν αὐτῷ] Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἐσήμανεν in *Editis.* ἐσήμανεν *Vat.*

k Σκήπτρου] Σκήπτρων solus *Vat.*

l Προῤῥίζους ἐκκόψειν,] Ita Tragic. Sophocl. Elec. v. 768. προῤῥίζου ἐξόλοι' ἂν γένος· & Euripid. Hippol. v. 684. προῤῥίζου ἐκτίψεις σε. SPANH.

m Αὐτὸ ἐάσειν,] Ita lego, prout legisse visus est *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis* & *MSS.*

mm Ἀπαθῆ παρόψεσθαι] Verterem, *immunem sineret*, nisi *sineret* exstaret versu superiore; quomodo *Tacitus* Ann. III 38. *injurias inultas sinere.* Verti etiam potest, *neque populum* —— *impunitum* vel *inultum* prætermitteret. ea est enim vis verbi παροψεσθαι. IBBETSON.

n Καὶ τῆς γῆς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῆς γῆς in *Editis Alisique.*

o Καταπεπρησθησόμενον] Καταπεδοθησόμενον *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius Alique.*

p Παρ'

curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

φορὰν ϑαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν ϛτως ἐμισήϑησαν Ἑβραίοις τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλῆϑος [P] παρ' αὐτοῦ προαχϑέντες, καὶ παρὰ τῶν ὑπολειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν [q] πατρίων νομίμων παραβάσεις. [r] ταῦτα μὲν οὕτω τὸν Θεὸν εἰπεῖν καὶ τὰς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

CAP. V.

Ut sibi Solomon ædes construxit, sumptuosas & splendidas: utque ænigmata ab Hiramo ad se missa dissolvit.

Solomon Regiam ædificat.

POst Templi autem ædificationem, quæ septennio, ut ante diximus, facta est, ad structuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix absolvit. neque enim adeo huic operi insudabat ac Templo. sed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum est artificium, Deo etiam, cujus gratia erat exstructum, simul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum est: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum studio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ essent domicilium, tardius erant absolutæ. Veruntamen & illæ *magnæ* & memorabiles, & convenienter regionis regisque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & dispositionem explicare necesse habeo, ut magnitudinem earum conjectura perspiciant, qui forte in hæc scripta inciderint.

Regiæ descriptio.

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis suffulta; quam ad populum in causis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *solennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis sustentata, iisque ex cedro omnibus, tecta vero * more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valvis † triglyphis ad ornamentum *loci* simul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *suam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverso habens Templum, validis columnis in altum evectum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex sedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in usum reginæ exstructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita essent negotia; constrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decemcubitalibus ædificavit, alio vero sectili *lapide* & pretioso muros incrustavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra per-

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα παρὰ τοῦ Εἰράμου αὐτῷ πεμφϑέντα διέλυσεν.

ΜΕτὰ δὲ τὸν τοῦ ναοῦ κατασκεύασιν, [s] ὃν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προεῖπαμεν, γενομένου, τὸν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι [t] τρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. ὁ γὰρ τούτων [v] ἐπιτάδευε τρόπον ὄντως [x] καὶ τοῦ ἱεροῦ. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ἐν μέσῃ, καὶ ϑαυμαστῆς [y] ἐργασίας καὶ προσόδου [z] πυγχικὸς, ἐπὶ καὶ [a] τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγένετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τὰ ἀξίας τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήπω τὴν ὕλην ἐκ πολλοῦ χρόνου καὶ τὰ αὐτῆς ἑτοιμάσθαι Φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ [b] Θεῷ γενέσθαι, βέλτιον ἠνύσθη. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν [c] ἀξιολόγως καὶ τὴν δύναμιν τῶν Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως [d] οἰκοδομήϑη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάϑεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' ὅτως ἐκ τούτου σχάζεσϑαι καὶ σωφρὰν ἔχωσι τὸ μέγεϑος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

Β'. Οἶκος μὲν γὰρ ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς σύλαις ἠρτημένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν ἐλϑόντας ὑποδέχεσϑαι, καὶ χωρῆσαι συνόδου ἀνθρώπων ἐπὶ δίκας συνελήλυϑότων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δὲ ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον [e] ἐκ κέδρου πᾶσιν, [f] ἐσταγμένον δὲ [g] Κορινθίως, ἰσομέτροις δὲ Φλιαῖς καὶ ϑυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τεταγμένος, [h] τετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, [i] ἀντικρὺς ἔχων ναὸν, παχέσι σύλοις [k] ἀναλεπτομένον. ἦν δὲ ἐν αὐτῷ [l] ἐξέδρα μεγεπὴς, ἐν ᾗ καλεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἐκρίνεν. ἦ παρέζευκτο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν διαῖταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μὲν τὴν τῶν πραγμάτων [m] ἀπόλυσιν, [n] ἐρρωμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδόμησε λίϑοις δεκαπήχεσιν, [o] ἑτέρῳ δὲ πρισῷ τοὺς τοίχους καὶ πλουτελεῖ κατεμφίεσεν, [p] ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων ϑεω-

[p] Παρ' αὐτοῦ προαχϑέντες,] Ὑπ' αὐτοῦ *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.*

[q] Πατρίων νομίμων] Νόμων *Vat.*

[r] Ταῦτα μέ] Ταῦτα μὲν οὖν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

[s] Ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ,] Sic *MSS.* ἐν deest *Editis.*

[t] Τρισκαίδεκα] Ita cum *Vat.* τρισὶ καὶ δέκα in *reliquis.*

[v] Ἐπιτάδευε] Ἐπιτάδευε *Big.* & *Samb.*

[x] Καὶ τοῦ ἱεροῦ.] Καὶ deest *Vat.* HUDS. Forte κατὰ τὸ ἱερόν. SPANH.

[y] Ἐργασίας] Sic cum *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* εὐδοξίας in *Editis Aliisque.*

[z] Πυγχικὸς,] Τετύγχικὸς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[a] Τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος] Articulum inserui ex *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[b] Θεῷ γένεσϑαι,] Sic *MSS.* in *Editis* Θεοῦ ᾠκοδόμησϑαι.

[c] Ἀξιολόγως] Ἀξια λόγου καὶ τῆς *Big. Samb.* & *Vat.* ἄξια λόγου καὶ *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

[d] Ὠκοδομήϑη.] Sic in *MSS.* οἰκοδομεῖϑαι in *Editis.*

[e] Ἐκ κέδρου πᾶσιν,] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. consentanei *S. Literis* & *Epiphanio.* ἐκ κέδρου πᾶσιν in *Editis.*

[f] Ἐσταγμένον δὲ Κορινθίως] Columnæ operis Corinthiaci in Salomonis Regia; quod per περίληψιν dictum, quum illud Architecturæ genus a Corinthiis repertum nondum foret. Sic de Porta Corinthii operis in Templo ab Herode restaurato *Alex. lib.* v. c. 5. §. 3. SPANH.

• *Alore Corinthiaco,*] Al. *opere Corinthiaco.*

[g] Κορινθίως,] Hoc κατὰ περίληψιν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum.

† *Triglyphis ad ornamentum* loci *simul & munimentum.*] Quæ constabat veluti tribus sulcis, duobus mediis integris, & semiciculis hinc inde cæsis. *Philander* ad *Vitruvium.*

[h] Τετράγωνος,] Vocem τετράγωνος nec agnoscit *Vat.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ἀντικρὺς ἔχων] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ.

[k] Ἀναλεπτομένον] Ἀνεστραγμένον solus *Vat.*

[l] Ἐξέδρα] Forte ἕδρα vel καθέδρα, 1 Reg. 7:7. Vetus, *Solium valde decorum.* COCC.

[m] Ἀπόλυσιν] Antea ἀπόλαυσιν, verum ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *post causas explicitas.*

[n] Ἐρρωμένα] Sic *Big.* & *Samb.* in *plerisque* ἐρρωμένα.

[o] Ἑτέρῳ δὲ πρισῷ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρῳ in *Editis.* ἑτέρᾳ (quod & vult *Cocc.*) legisse videtur *Epiphan.*

[p] Ὃς εἰς κόσμον] Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. nisi quod mutaverim ὃν in ὃς, & duabus vocibus γῆ & ἐπανθεῖν punctula sub-

θεωρίαν γῆ μεταλλεύει), τοῖς Φέρωσιν αὐτὸν τόποις ἐπαγνωμένη. ἡ τὸ μὲν ἀπ' αὐτῆ κάλλος ὅτι [q] τριστοιχίαν λίθων ἐνυφασμένον· [r] τετάρτη ἢ μοῖρα γλυφέων παρεῖχε θαυμάζειν ὑπισήμως, ὑφ' ὧν πεπιηκε δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκκρεμαμένοις αὐτῶν πέταλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι' ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτουσα τὸ ὑπ' [s] αὐτοῖς λίθον. τὸ δὲ ἄλλο μέχρι τῆς στέγης χρυσῷ [t] καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ γραφαῖς· [v] προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τόποις ἄλλα πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ στοὰς μηκίστας, καὶ [x] ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρόπολον [y] οἶκον εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσῷ [z] περίστεγον. καὶ [a] πάλλα δὲ, ὅσα τῶν ἔχειν ἔδει πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύασε. δύσκολον δ' ἐστὶν [b] καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσα μὲν ἦν αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τὰ τούτων [c] ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ· τό τε τῶν [d] ἀνειμένων εἰς ἀέρα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ὑπερπεσόντα, καὶ θήρας ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθων λευκῶν καὶ κέδρων καὶ χρυσοῦ καὶ [e] ἀργύρου πᾶσαν ἐποίησεν. τὰς ὀροφὰς καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λίθοις [f] διήνθισας τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, τούτοις κατηγλάϊσεν. [g] εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [h] παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκαφῇ βήματος, ἐχοντα μὲν ἓξ [i] ἀναβαθμούς. [k] ἑκάστῳ δὲ τούτων ἐξ [l] ἑκατέρας μέρους δύο λέοντες [m] ἐφεστήκεσαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων [n] παρεστώτων. [o] τὸ δὲ ἀνάκλιτον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. [p] ἀνεκέκλιτο δὲ εἰς μόσχου θεσμοὺς τὰ [q] κατόπιν αὐτοῦ βλέπων· χρυσῷ δὲ ἅπας [r] ὁ δεδεμένος.

γ'. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσιετία κατασκάσας, ἐπεὶ πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλεῖον δὲ ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴρωμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνεῖσηνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρων καὶ πίτυος, ἀνταπεδωρήσατο [s] καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴρωμον, σῖτόν τε κατ' ἔτος· πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα διὰ τὸ [t] νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προειρήκαμεν ἤδη, χορηγῶν διετέλει. πρὸς τούτοις [v] δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἃς πόρρω [x] δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ καταγνούς Εἴρωμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τῶν πό-

quiritur ipsius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ se ferebat admirabile sculptorum artificium, à quibus expressæ erant arbores ac omne genus stirpes, opacæ ramis foliisque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo subtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis subjectum fere occultantes. Reliquum vero usque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis distinctum. Ad hæc & alia exstruxit ædificia voluptatibus adhibendis, insuper & porticus longissimas in commodo regiæ *loco* positas, atque in iis conclave splendidissimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic necessaria supellex, quò *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem est recensere magnitudinem & varietatem basilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hisce minora, quotque sub terra & ab aspectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ simul visum delectarent, & corpora in æstatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In summa, fecit ut totum ædificium è saxo candenti & cedro atque auro & argento constaret. Imo tecta *ipsa* & parietes, cum lapides auro inclusos similiter ac in Templo Dei eleganter intertexuisset, hisce illustravit. Quin & ex ebore fecit solium immensæ magnitudinis, specie tribunalis, cui sex erant gradus. Horum autem singulis ex utraque parte stabant duo leones,* totidem aliis superne adstantibus. at loco sessionis manus erant regem excipientes. † Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum suum respicientem: totumque auro vinctum erat. *Eburneum solium 2 Paral. c. 2. v. 17.*

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipsi ad operum structuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, vicissim & ipse magnis donis Hiramum remuneravit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod insulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiisset & perlustrasset, eique donum displicuisset, nunciis ad Solomonem missis dicebat sibi non opus esse civitati- *Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit. 3 Reg. c. 9. v. 11.*

subjecerim. κατηριθμῆσαι εἰς κ. ἰ. κ. βασιλέων οἴων θεωρίαν ἢ μεταλλεύει τ. Φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη in *Editis*. κατηριθμῆσαι τοῖς κ. ἰ. κ. βασιλέων οἴκων θεωρίαν γῆ μεταλ. τ. Φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum se habet *Epiphanii* versio, *& alia quidem ædificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis vestita sectilibus & pretiosissimis exornavit secundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta vero pars &c.*

q Τριστοιχίαν] Τριστιχίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 424. §. 4.

r Τετάρτη ἢ μοῖρα] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ ἢ μοίρᾳ in *Editis*.

s Αὐτοῖς λίθον.] Ita *MSS.* αὐτῷ in *Editis*.

t Καὶ καταποικιλμένον] Illud καὶ ex *MSS*.

v Προσκατεσκεύασε] Sic *MSS.* πρὸς κατεσκεύασε in *Editis*. HUDS. Vid. lib. 7. sup c. 14. §. 2. προσαπεκαλύσαθ, ubi *Gen.* πρὸς παρεκτὸς. SPANH.

x Ἐν καλῷ τῶν βασιλέων] Ita cum *MSS.* ἐν καλῷ in *Editis*.

y Οἶκον] Οἶκον pro loco convivii, ut æcus Vitruv. REL.

z Περίπλεων.] Forte περίκλεων. COCC.

a Πάλλα δὲ] Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis*.

b Καταριθμήσασθαι] Καταριθμήσασθαι καὶ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum καὶ διηγήσασθαι non agnoscit *Vet. Interpr.*

c Ὑποδεέστερα,] Ὑποδέστερα, ταπεινότερα Hesych. SPANH.

d Ἀνειμένων εἰς ἀέρα] Sic *MSS.* atque ita vel ἀνεωγμένων (ut *Cocc.* Vetus *Solariorum*) legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *solariorum.* in *Editis* ἀνειγμένων.

e Ἀργύρου πᾶσαν] Ἀργύρου ἐπεποίητο solus *Vat.*

f Διανθίσας] Διανθήσας solus *Hen.*

g Εἰργάσατο] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσατο in *reliquis*.

h Παμμεγεθέστατον] Sic *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη στιβάδα, ἐν κατασκαφῇ in *Editis Aliisque*.

i Ἀναβαθμούς.] *Gen.* ἀναβαθμο. sine accentu, ἀναβαθμός· SPANH.

k Ἑκάστῳ δὲ] Ἑκάστη *Big.* & *Samb.*

l Ἑκατέρας μέρους] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) *Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑτέρωθεν in *Editis Aliisque*. HUDS. Hic desinit *Collatio Vossiana*, cujus lectiones, passim cum *Big.* & *Samb.* optimis codicibus, convenientes, suis locis, inclusas uncinulis, inseruimus. HAV.

m Ἐφεστήκεσαν,] *Al.* ἐφιστήκεσαν & ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεισαν.

* *Totidem aliis superne adstantibus.*] Juxta *S. Literas*, 2 *Paralip.* c 9. v. & utrinque manus in loco sessionis & manibus astantes duo leones.

n Παρεστώτων.] Ἑστώτων *Big.* & *Samb.* est qui malit παθεστώτων·

o Τὸ δὲ ἀνάκλιτον τοῦ θρόνου,] Atticorum more κῶλ subaudiur. HUDS. Κλιμάκων ἀνάκλασιν *Eurip. Suppl.* v. 729. In reclinatione verò manus erant &c. *Rufinus*, quo illud ἀνάκλιτον non exprimitur. SPANH.

† *Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum,*] *Sc.* posteriori parte, qua reclinabatur rex.

p Ἀνεκέκλιτο] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκέκλειτο in *Editis Aliisque*.

q Κατόπιν αὐτοῦ] *Al.* κατ' ὄπιν.

r Ὃν δεδεμένον.] Illud ὧν inserui ex *Big. Samb.* & *Vat.*

s Καὶ αὐτὸς] Δὲ ante καὶ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.*

t Νῆσον οἰκεῖν,] Ergo Tyrus insularis jam erat habitata ante Nebucadnezarem: quod quidam negant. REL. Conf. sup. cap. 2. § 7. SPANH.

v Δὲ καὶ] Δὴ καὶ *Vat.*

x Δὲ τῆς] Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* deest δέ.

tatibus: atque ex illo tempore istæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, si interpreteris, juxta Phœnicum linguam id significat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem misit Tyriorum rex, rogans eum ut illas sibi explicaret, atque omnem de quæstionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira esset sagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, sed cum omnia rationis vi superasset, & quid sibi velint intellexisset, *ea* reddidit perspicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in sermonem Græcum transtulit, ita dicens. "Defuncto autem Abibalo successit ei "in regno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos "triginta & quatuor, vita ad annum quinquage-"simum tertium producta. Hic aggeravit Am-"plum *qui dicitur* locum, & auream columnam "posuit, quæ in Jovis est templo; ac præterea ex-"cisum profectus est lignorum materiam, è mon-"te Libano appellato, ad tecta templorum. atque "antiqua sacraria demolitus, & Herculis templum "ædificavit & Astartæ: primusque Herculis fanum "erexit mense Peritio. Expeditionem etiam con-"tra Eyceos suscepit, quod tributa *illis imperata* "non solverint; cumque eos sibi iterum subjecisset "reversus est. Hujus temporibus clarebat Abde-"monis filius natu minor, qui difficultatem pro-"blematum, quæ *sibi explicari* jussit Solomon Hie-"rosolymorum rex, semper *ingenii subtilitate* supe-"rabat." Insuper & *horum* meminit Dius, ita dicens; "Abibalo mortuo regnavit filius ejus Hira-"mus, qui ad orientalem urbis plagam aggeres "comportavit, urbemque ampliorem reddidit: "atque Jovis Olympii templum, seorsum positum, "spatio quod intercedebat terra repleto, urbi an-"nexuit, ornavitque aureis donariis. Deinde cum "in Libanum ascendisset, ad templorum structu-"ram ligna excîdit." Præterea dicit, "Solomo-"nem, qui Hierosolymis tunc regnabat, ad Hira-"mum ænigmata misisse, pariter rogantem ab i-"pso ut alia acciperet: quique *proposita* solvere ne-"quiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepisset, & "ænigmata explicare non potuisset, magnam pe-"cuniæ vim pro mulcta pependisse. postea per

Solomon Tyrio regi ænigmata explicas.

Menander Historicus.

Dius Historicus.

λεων ἔλεγλο· καὶ ἕκτοτε προσηγορεύθησαν [y] αὐτὴ [z] Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὴ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τ Σολομῶνα ὁ τ Τυρίων βασιλεὺς, προσκαλῶν ὅπως αὐτὰ τούτους σαφηνίσῃ, καὶ τ ἀπορίας τ ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τ δ', δεινὸν ὄντα καὶ σοφετὴν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν [a] ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τ δύο βασιλέων καὶ [b] Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τ φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων ἔτως. [c] "πελευτήσαντος δὲ "Αβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν [d] παρ' αὐτοῦ [e] ὁ "υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, "ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. ἔτος [f] ἔχωσε τὸ "ε ὄρυχωρον, [h] καὶ τὸν τε χρυσοῦν κίονα τ [i] ἐν τοῖς τ "Διὸς ἀνέθηκεν, [k] ἔπι τε ὕλαν ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν "ἀπὸ τ ὄρους τ λεγομένου [l] Λιβάνου εἰς τὰς τ ἱερῶν "στέγας. [m] καθελὼν τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, [n] καὶ ναὸν "ὠκοδόμησε τ Ἡρακλέους, [o] καὶ τ τ Ἀστάρτης. [p] πρῶτός τε τ Ἡρακλέους ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ [q] Περιτίῳ "μηνί. τοῖς τε [r] Ἡυκαίοις [s] ὑπερατιμήσατο μὴ ἀποδιδόσι τὰς φόρους, καὶ ὑποτάξας πάλιν [t] αὐτῷ ἀνέστρεψεν. [v] ἐπὶ τούτου [x] Ἀβδήμων παῖς νεώτερος, "ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέταττε Σολομὼν "ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς." μνημονεύει δὲ καὶ [y] Δίος, λέγων ἔτως. "Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, υἱὸς αὐτοῦ "Εἴραμος ἐβασίλευσεν. ἔτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέ-"ρη τ πόλεως [z] προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ [a] ἐ-"ποίησε· καὶ τὸν Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν [b] καθ' ἑαυτὸ "ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον σωνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυ-"σοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ τὸν Λίβανον, "ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τ [c] ἱερῶν κατασκευήν. τὸν δὲ "τυφαννεύσαντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψας, [d] φη-"σὶ, πρὸς τ Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λα-"βεῖν [e] ἀξιοῦντα· τ δ', [f] μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ προβλήματα "τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν. ὁμολογήσαντος δὲ τοῦ "Εἴραμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, "πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ὀφλίσκημον ἀναλῶσαι. "εἶτα δι' [h] Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ σοφο-"τε-

[y] Αὐτὴ] Αὐτῇ adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

[z] Χαβαλὼν γῆ.] Χαβωλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabulan* & *Gabalon* & *Gabulan.* Χαβηλῶν rescribendum censet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Josepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. HUDS. Conf de Vita §. 43. Χαβηλῶν emendat *Bochart.* Col. Ph. p. 794. כבול 1 Reg. IX. 13. SPANH.

[a] Ἐφώτισε.] Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώτισε in *Editis.*

[b] Μένανδρος,] Hæc Menandri & Dii testimonia etiam leguntur infra in lib. c. Apionem lib. 1. § 17 & 18. quæ confer cum his *REL.* Menandri Tyri Annalium scriptoris verba vid. infr. cap. 13. §. 2. & cap. 14. §. 2. & adv. Apion. lib. 1. §. 18. SPANH.

[c] Τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου,] Confer cum istis *Josephum* contra Apionem, *Theophilum* ad Autol. p. 255. Edit. *Oxon. Syncellum* p. 182. & *Scaligerum* in Vett. Fragmentis, p. 5. IBBETSON.

[d] Παρ' αὐτῆς] Desunt apud Scaligerum.

[e] Ὁ υἱὸς] Ὁ υἱὸς Εἰραμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτῆς Εἰρ. rescripsi. In *lib.* 1. *c. App.* ἀμφιέζατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῆς Εἰρ. quod si quis malit, non repugnabo.

[f] Ἔχωσε] Ἐχώσατο *Vat.*

[g] Εὐρύχωρον,] Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell* p. 182. εὐρὺ χωρίον in *Editis.*

[h] Καὶ τόν τε] Τόντε absque καὶ in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. *c. App.*

[i] Ἐν τοῖς Διὸς] Id est ἐν τῷ ναῷ, ut ostendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49.

[k] Ἔτι τε ὕλαν] Ἐπί τε ὕλαν ξύλων ἀπελθὼν ἔ. ἀ. τ. ὄ. τ. λ. Λιβάνου κέδρινα ξύλα εἰς τὰς *Syncell.* atque ita in *lib.* 1. *c. App.* nisi quod illic ἔπειτα scriptum sit pro ἐπί τε. ἔπειτα sc.

[l] Λιβάνου] Κέδρινα ξύλα sc.

[m] Καθελὼν τε] Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videsis.

[n] Καὶ ναὸν] Καινὸς ναὸς sc.

[o] Καὶ τ τ Ἀσάρτης.] Καὶ τὸ τ *Vat.*

[p] Πρῶτός τε] Πρῶτος in *lib.* 1. *c. App.* atque sequentia rectius, ut puto, ibidem leguntur.

[q] Περιτίῳ μηνί.] Περιτέῳ, ut *in lib.* 1. *c. App.* malim, quam cum *Editis* Περιτίῳ.

[r] Ἡυκαίοις] Ἰυκαίοις & Ἡυκαίοις in *MSS. Gr.* in *Latinis* vero *Euchios* & *Eucheos. Syncello* & *lib* 1. c. *Ap.* Τιτυοῖς, atque *Titeos* apud *Vet. Interpr.* HUDS. Ἡύχιος *Rufin.* Eucheos. SPANH.

[s] Ὑπερατιμήσατο] Lege ὑπεραπαιτήσατο. COCC.

[t] Αὐτῷ ἀνέστρεψεν.] Οὕτως *Vat.*

[v] Ἐπὶ τούτου] Ἐπὶ τούτων in *l.* 1. *c. App.*

[x] Ἀβδήμων] Ita in plerisque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus*: in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀδὴμ *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβδήμων in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[y] Δίος,] Juxta nonnullos *Epiphanii* libros Δίων; qui etiam legisse videtur Δίων συγγραφεύς.

[z] Προσέχωσε,] Σωνέχωσε *Vat.*

[a] Ἐποίησε·] Πεποίηκε in *l.* 1. *c. App.*

[b] Καθ' ἑαυτὸ] In *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello* καθ' ἑαυτὸ ὂν οὐ νήσῳ, χώρας τ μ. in *Epiphanii* versione, *& Olympii Jovis templum destruens medium locum civitati conjunxit.*

[c] Ἱερῶν] Ναῶν in *l.* 1. *c. App.* verum ἱερῶν habet *Syncellus.*

[d] Φησὶ,] Ita libri omnes tam Gr. quam *Lat.* φασὶ in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[e] Ἀξιοῦντα· Ita cum omnibus *MSS.* ἀξίωσε in *Editis.* ἀξιοῖ in *lib.* 1. *c. App.* & *Syncello.*

[f] Μὴ δυνηθέντα] Sic in *lib.* 1. *c. App. Syncello*, & omnibus *Josephi MSS.* nisi quod in *nonnullis* habeamus Χείρωμος aut Εἰρωμος pro Εἶραμος, & λῦσαι pro λύσαντι. nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τ δ' μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omissis.

[g] Εἶτα δι'] Ita in *Editis* & *MSS. Græcis* quibusdam *Latinisque* omnibus, pariterque apud *Syncellum.* εἶτα δὴ in *lib.* 1. *c. App. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[h] Ἀβδήμονά] Ἀβδήμονόν τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. *c. App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem.*

"τιθέντα λύσιν, καὶ αὐτὸν ἄλλα [i] προβαλεῖν, ἃ "μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰράμῳ "προσοφείλειν χρήματα." καὶ Δίων μὲν ὕτως εἶπεν.

"Abdemonem quendam, hominem Tyrium, solvisse ea quæ proposita erant, rursumque alia proposuisse, quibus solvendis cum hæsisset * Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum." Atque Dius ita quidem scripsit. *Abdemon Tyrius miratus ænigmatum artifex.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Σολομὼν τ Ἱεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ὠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τ Αἰγύπτιε καὶ Αἰθιοπίας βασίλισσαν ἐδέξατο.

CAP. VI.

Ut Solomon munivit Hierosolyma, magnasque urbes condidit: utque Chananæos quosdam in potestatem suam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

ΕΠΕΙ δ' ἐώρα τὰ τ Ἱεροσολύμων πίχη ὁ βασιλεὺς πύργων τοῖς ἀσφάλειαν δεόμενα ⸌ τ ἄλλης ὀχυρότητ⸍, [k] τοῖς γὰρ τὸ ἀξίωμα τ πόλεως ἡγεῖτο δεῖν ⸌ τὰς περιβόλους εἶναι, ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ὠκοδόμησε δ' ⸌ πόλεις τ βαρυτάτας ἀναρίθμους, [l] Ἀσωρόν τε ⸌ Μαγιδὼ, τὴν τρίτην δ' [m] Γαζαρὰ, τὴν τ Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν [n] Φαραὼν ὁ τ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατεύσιμενο⸍ ⸌ πολιορκήσας [o] αἱρεῖ καὶ κρατ⸍, ἐκπυρώσας δ' πάσας τὰς ἐνοικησούσας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ ⸌ ἀνήκρισεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν ἅπασαν ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πλέμους ⸌ τὰς τ καιρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυναμένην. ἐκ πόρρω δ' αὐτῆς ἄλλας ὠκοδόμησε δύο πόλεις· [p] Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δ' ἑτέρα [q] Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε δ' ⸌ ἄλλας ταύτας εἰς ἀπόλαυσιν ⸌ τρυφῆς ἁπάσης ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων ἀκρασίᾳ ⸌ τοῖς ὡραίοις ἀφυεῖς, καὶ νάμασιν ὑδάτων εὐθρόοις. ἐμβαλὼν δ' ⸌ εἰς τὴν ἔρημον [r] τὴν ἐπάνω Συρίας ⸌ καταφθὰς αὐτὴν, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τ ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δ' τ μεγάλης [s] Βαβυλῶν⸍ ἓξ ἡμερῶν ἣν τὸ μῆκ⸍. αἴτιον δ' ἦν τ τὴν πόλιν ἔτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τ Συρίας [t] ἀποκεῖσθ, τὸ κατωτέρω μὲν [v] ὑδαμοῦ τ γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ [x] τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι ⸌ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, [y] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖ⸍ παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δ' Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσιν [z] Παλμυρᾶν.

β'. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν πράττων διετέλει. προς δ' τὰς ἀπορίας ἐζητήσαμεν, [a] ὅτι πάντες οἱ [b] τ Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ [c] Μιναίου ⸌ Μέμφιν ὠκοδομήσαν⸍, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο ⸌ πάππου ἡμῶν Ἀβράμου, μέχρι Σολομῶν⸍, [d] πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διειληλυθότων,

Cæterum rex, cum videret mœnia Hierosolymorum turribus aliisque ad securitatem egere, (septa enim & munimenta debere urbis dignitati respondere existimabat) ithæc instauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validissimis accensiri mereantur, Asorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæstinorum sitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus esset & obsidione cinxisset, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occisis solo æquavit, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod esset natura munita, ac commoda admodum esse posset, bello orto, factave temporum vicissitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has insuper alias ædificavit, opportune sitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æstivorum ubertate beatas, & copiosis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingressus in desertum quod est supra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à superiore Syria distantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone sex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus positam esse, in causa est, quòd infra quidem nusquam terrarum sit aqua, fontes vero & putei in illo solo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exstruxisset, & firmissimis muris *illam* cinxisset, Thadamora appellavit, & sic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant. *Solomon munit Hierosolyma & urbes exstruit.* *Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.*

2. Et tum quidem Solomon rex in istis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæsiverint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum nostrum præcessit, usque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum

---

i Προβαλεῖν,] Sic in *MSS.* & *lib.* 1. *c. App.* προβάλλειν in *Editis.*

* *Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ persolutum.*] Et alia ab eo proposita, quæ si Solomon non solveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

k Πρὸς γὰρ] Πρὸς γὰρ τὰ ἀξιώματα solus *Vat.*

l Ἀσωρόν τε καὶ Μαγιδὼ,] Ita *Vat.* & *Gall.* 2. Μαγιδὼν in *cæteris.* Ἀζορὰ, Μαγδὼ, Γαζὲρ. *Chron. Paschi.* p. 91. Ἐζὲρ, Μαγδὼ, Γαζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. HUDS. Ἐσὲρ & Μαγδὼ LXX. 1 Reg. IX. 15. 16. Μαγιδδὼ infr. lib. IX. c. 6. §. 4. SPANH.

m Γαζαρὰ,] Conf. sup. lib. VII. c. 12. §. 2. Γαζὲρ LXX. SPANH

n Φαραὼ] Φαραὼ *Big. Samb.* & *Vat.* Alibi *Josepho* dicitur Φαραώθης.

o Αἱρεῖ καὶ κρατ⸍,] Sic *MSS.* αἱρεῖ in *Editis.*

p Βηθχώρα] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bisthora*, & *Bitchora*, & *Bitcora.* Βηταχώρα *Bas. G. Alique.* Βαιθωρὼν ἡ ἄνω *Chron. Paschi.* HUDS. Βαιθωρὼν LXX. 1 Reg. IX. 17. Βαλὰθ ibid. 18. Hebr בית חרן בעלת. SPANH.

q Βαλὲ] Βαλὲθ *Gall.* 2. Βαλαὰθ aut Βαλααθ LXXII. Βαλαθαὲθ *Chron. Paschi.*

r Τὴν ἐπάνω] Τῆς ἐπάνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in desertum superioris Syriæ.*

s Βαβυλῶν⸍] Ita cum *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Βαβυλωνίας in *Editis.*

t Ἀποκεῖσθ,] Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* (ἀπωκῆσθ *Cocceius*) ἀπωκεῖσθ in *Editis.* Ἀπωκίσθ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Legi etiam potest ἀποκλῆσθ neglecto augmento.

v Οὐδαμοῦ] Μηδαμοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

x Τῷ τόπῳ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ὡσὼ τῷ τόπῳ in *reliquis.*

y Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖ⸍ παρὰ τοῖς Σύροις·] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαδάμωρα *Big.* & *Gall.* 1. Θαδαμόραν *Bas. G.* & *Gall.* 2. Hebraice *Thadmor* dicitur. Θερμαθ ἐν τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοεδμὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c. 8. v. 4. Θερμωθ *Eusebio* in locis *Hebraïcis.* HUDS. Τὸν Θερμαθ ἐν τῇ ἐρήμῳ *LXX.* 1 *Reg.* IX. 18. תדמר *Vulg.* Palmyram, amiram Παλμυρὰν. SPANH.

z Παλμυρᾶν.] Rectius forsan Παλμυρὰν, à recto Παλμυρά. ac si urbs ita denominata fuerit, quasi condita ἐν' ἀλμυρᾷ, *sc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoscunt cæteri Auctores, sive *Græci* sive *Latini.* Verum Παλμαρὰν pro Παλμυρὰν habent *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. an corrupte pro παρ' eorum esto judicium.

a Ὅτι πάντες] Hic loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28.

b Τῶν Αἰγυπτίων] Τῶν deest *Vat.*

c Μιναίου] Μινεῦ *Big.* & *Samb.* Μιναῖν *Vat.* Μινεῖ *Gall.* 1. & *Epiphan.* Μιν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, Μῶνας *Diodoro Sic.*

d Πλειόνων ἐτῶν] Πλ. ἐτῶν ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

lum, Pharaones dicti fuerint, ab eo,* qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis appellatione desumpta, necessarium esse *aliquid* dicere existimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominisque ratio manifesta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem sonat. Opinor autem ipsos à pueritia aliis nominibus usos, postquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua potestatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati sunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus insigniti, Cæsares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iisdem non adservatis nominibus quibus à patribus suis erant appellati. Idque in causa fuisse arbitror, quod Herodotus Halicarnassæus post Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnasse dixerit, eorum nominibus suppressis, utpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere post horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipsam* appellans: nimirum quod masculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipisci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipsius naturæ. Ego autem & *in* nostræ gentis Commentariis reperi, quod, post Pharaonem Solomonis socerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque postea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiæ imperium tenens. Et de ista quidem paulo post plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut ostenderem libros nostros & illos Ægyptiorum in multis consentire.

Solomon. Chananæorum reliquiis tributa imperat. 3 Regum, c. 9.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & usque ad urbem Amathen) cum subegisset, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus essent, servilibusque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quosdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* serviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis subdidisset; quando ex istis oportuerit servitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) sed omnes armati maluerunt curribus & equis militare, quam in servitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad ministeria abduxit, præfectos constituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in se susce-

[e] Φαραωῆνες σκληθησαν, ἀπὸ δ [f] μὴ τὸς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἀρξαι & βασιλέως Φαραῶν & τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω & ποιήσω δ ὀνόμα & φανερὸν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼν κατ' Αἰγυπτίους [g] Βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτὸς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὰν δὲ βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον [h] αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τὴν Αλεξανδρείας βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅπως τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ δ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ρωμαίων δὲ αὐτοκράτορες ἐκ γλυκείας ἀπ' ἄλλων χρηματισάντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται· τὴν ἡγεμονίας & τὴν πρώτην τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς μενούσης, ἀλλ' οὐχ [i] οἷς ἔσχον τὸ πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ἐπιμένοντες. νομίζω δὲ & Ηρόδοτον τὸν Αλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μὴ [k] Μιναῖον τὸν οἰκοδομήσαντα [l] Μέμφιν [m] τριακοσίους & τριακοσίους βασιλέας Αἰγυπτίων ἡρῆσθαι λέγοντα, μὴ δηλώσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι [n] κοινῶς [o] Φαραῶνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μὴ τὴν τούτων πλουτοῦσι γυναικὸς βασιλευούσης λέγει τοὔνομα [p] Νικαύλλη καλῶν· [q] δηλῶν, ὡς τὸν μὲν ἀρρένων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τὴν δὲ γυναικὸς οὐκ ἐπικοινωνεῖν [r] ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο [s] εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δεῆσαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ & ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς ἡμῶν βιβλίοις εὗρον, ὅτι μὴ [t] Φαραῶνα τὸν Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἐπιδεῖς τοῦτο [v] τὸ ὄνομα βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἦκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύσασα τῆς Αἰγύπτου & τῆς Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν τούτης μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. νυνὶ δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα φανερὰ ποιήσω τὰ ἡμέτερα βιβλία & τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [x] ὁμολογούμενα.

γ'. Ο δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τῶν Χαναναίων ὑπακούοντας, οἱ ἐν [y] τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει & μέχρι πόλεως [z] Αμάθης, ὑποχείριος ποιησάμενος, φόρον αὐτοῖς [a] προσέταξε, καὶ [b] πρὸς τὸ ἡπιόν αὐτῶν καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας σκοπεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος [c] ἀπ' αὐτῶν ἐξελέγετο. τὸν μὲν Εβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδὲ ὦν εὔλογον ἔδοξε πολλὰ δὲ θεὸς δεδωκὼς αὐτοῖς ὑποχείρια, δέον [d] ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ ἡητικὸν [e] ἢ ἐκείνους καταγαγεῖν εἰς τοῦτο τὸ ἀξίωμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ ἵππων στρατεύμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες ἤθελον. τῶν δὲ Χαναναίων, ὃς εἰς τὴν [g] οἰκετίαν ἀπήχθη, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐτῶν

[e] Φαραῶνες] In quibusdam *MSS.* Φαραώθαι, tanquam à recto Φαραώθης, quo alibi utitur *Josephus.*

* *Qui interjectis post temporibus imperavit, Pharaonis*] A quodam rege Pharaone, qui post priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum assumentes, *Epiphan.* Unde (v. 2.) Φαραὼ & pro Φαραὼν reponendum censui.

[f] Μὴ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους] Ita *Big.* & *Samb.* μ. τ. ἐ. τοῖς μετ. χρόνοις (*Coccejus* χρόνους) in *cæteris.*

[g] Βασιλέα] Βασιλέα ἴσως legendum censet *S. Petitus.* nam OYPO (inquit) apud Ægyptios *rex* est, ut nos docet *Onomasticum Copto-Arabicum Peirescianum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ personæ singularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id est, *rex meus.* Vide Cl. *Seldenum* de *Insignibus Honoris*, l. 1. c. 5. & *S. Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. HUDS Ita est, ΠΟΥΡΟ Rex Coptice est, quod Græci Φαραὼ pronunciarent. REL.

[h] Αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν] Αὐτῷ *Samb.*

[i] Οἷς ὑπὸ τῶν πατέρων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis.*

[k] Μιναῖον] Hic loci Μινέαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Μιναίαν *Gall.* 2.

[l] Μέμφιν] Clar. Bochartus a Josepho Memphin & Tanin pro iisdem urbibus sumtas putat, quum tamen diversæ fuerint. Idem asserit Josephum etiam alibi in Geographicis errasse. COCC.

[m] Τριάκοντα] Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.*

[n] Κοινῶς] Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[o] Φαραῶνες] Cum supra Φαραὼν habeat, visum est non Φαραῶθες cum *Editis*, sed Φαραῶνες legere. Φαραώθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. HUDS. Gen. φαραώθες; vel φαραῶνις ut paullo ante. SPANH.

[p] Νικαύλλη καλῶν·] Νίκαυλιν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Marshamus Alique* Νίτωκριν malint ex *Herodoto.*

[q] Δηλῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis.*

[r] Ἐκείνης,] Ἐκείνη vel ἐκείνῃ in *MSS.*

[s] Εἶπεν αὐτῆς] Sic *MSS.* εἶπῶν in *Editis.*

[t] Φαραῶνα] Hic etiam Φαραὼα reposui pro Φαραώθα *Editorum.* Φαραώθην *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2.

[v] Τὸ ὄνομα] In *Cod. Vat.* τύραννος.

[x] Ομολογούμενα.] Ομολογήτα *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Τῷ Λιβάνῳ] Illud τῷ ex *MSS.*

[z] Αμάθης,] Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Αμαθὰς in *Editis.* Αμαθῆς *Samb.* vide p. 131. HUDS. Αμάθη πόλις Φοινίκης *Stephan.* Ita etiam scribitur supr. lib. 1. c. 6. §. 2. & lib. III. c. 13. §. 1. confer lib. VII. supr. c. 5. §. 4. ² Αμάθης βασιλεύς. SPANH.

[a] Προσέταξε,] Προσεπέταξε *Samb.*

[b] Πρὸς τὸ ἡητικὸν] Πρὸς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1.

[c] Απο αὐτῶν] Εξ αὐτῶν ἐπιλέγετο *Vat. Big.* & *Samb.*

[d] Εκ τούτων] Εκ τούτου solus *Vat.*

[e] Η ἐκείνους] Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut subintelligatur μᾶλλον. in *reliquis* ἢ deest.

[f] Στρατηδόμοι,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* στρατηγοδόμοι in *Editis Alisique.* HUDS. *Gen.* στρατηγοδόμοι, forte στρατοδόμοι. *In Edit. Basil.* itidem στρατηγοδόμοι. SPANH.

[g] Οικετίαν ἀπήγαγεν] Sic *Big.* (*Coccejus* quoque, ut ab οἰκέτης *servus*) *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad sua ministeria tulerat. Hesychio* quidem οἰκέτης, δοῦλος, ὑπήκοος, ut legendum censeo. in *Editis* εἰς τὴν ἱκετίαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετίαν ἠπήγαγεν, ἄρχοντας ἐπέδειξε &c.

h Ei-

τῶν ἁπτροπλῶ [h] εἰλήφεισαν [i] ωδὲ βασιλέως, ὥςε διδάσκειν αὐτὸς τὲ ἔρχα Ϛ τὰς πραγμαλείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχρηζεν.

δ. Εναυπηγήσατο ἢ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπλιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τ Ερυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [k] λεγομένῳ [l] Ασιωγγαβαρ Ⓖ. αὕτη γὰρ [m] Βερενίκη καλεῖται, ὐ πρὸς [n] Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ιυδαίων ἦν. ἔτυχε ἢ Ϛ τ ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς ωδὲ Εἰρώμυ ϗ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ἐπισήμονας ἔπεμψεν ἱκανὺς, [o] οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μϛ Ϛ τῶν ἰδίων οἰκετῶν εἰς τὴν πάλαι μὲν [p] Σωφίραν, νυνὶ ἢ [q] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τ Ινδικῆς ἐστὶν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ σαλαθροίσαντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν ωρὸς τ βασιλέα.

ε. [r] Τὴν ἢ τ Αἰγύπλιν Ϛ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην Ϛ πᾶσαν θεωμαςὴν, ἀκούσασαν τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν Ϛ φρόνησιν, ἐπιθυμίᾳ τ ὄψεως αὐτὸ Ϛ τ ὁσημέραι ωρὸς τ ἐκεῖ λεγομένων ωρὸς αὐτὸν ἦγαγε. πιθανῶς γὰρ ὑπὸ τ πείρας, ἀλλ' ἐκ ὑπὸ τ ἀκοῆς. ἴσως εἰκός ἐστι Ϛ [s] ψευδεῖ δόξῃ συγκαταθέσθαι καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐπαγγέλμασι κεῖται· θέλουσα, ωρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλισα [t] τῆς σοφίας αὐτὸ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [v] αὐτὴ ωροπείνασα καὶ λύσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἦλθεν [x] οὖν εἰς Ιεροσόλυμα μϛ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπηγάγετο γὰρ καμήλους χρυσὸν μεσὰς, καὶ [y] ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [z] λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτῷ ἀφικομένῃ ἡδέως ὁ βασιλεὺς ωροσεδέξατο, τά τε ἄλλα ωᾶσι αὐτὴν φιλότιμῳ ἦν, ϗ τὰ ωροβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος ἤττων ἢ ωροσεδόκα τὶς ἐπελύετο. ἦδη δ' [a] ἐξεπλήττετο μὲν ϗ τὴν σοφίαν ϗ Σολομῶνος, ὅτως ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν ϗ τ ἀκουομένης τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλισα δ' [b] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τῇ τε κάλλει ϗ ϗ μεγέθει, οὐχ ἧττον ἢ [c] τ Διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [d] αὐτῇ πολλὴν ϗ βασιλέως καλὴν ἑώρα φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δ' αὐτὴν ὅ, τε οἶκος Ⓖ [e] Δρυμῶν ἐπικαλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, ϗ τὰ τ ωαιδισκῶν αὐτὸ καὶ διακονίας, ἥτε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθὴς, ϗ τὸ μετ' ἐπισήμης αὐ-

perunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera instruerent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

4. Porro rex in sinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum potestate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, classi instruendæ accommoda, *plurimum* adjutus est. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei misit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum dispensatoribus etiam suis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum sibi afferrent. Et cum *illi* collegissent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reversi sunt. *Solomon classem ædificat.* 3 *Reg.* c. 9. & 2 *Paral.* c. 8.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, sapientiæ studiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & sapientia, ad ipsum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia persuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falsæ nonnunquam, ut fieri solet, opinioni assentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut sapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem sibi explicata daret. Venit igitur Hierosolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atque lapillis pretiosis onustos. Cum autem rex eam venientem libenter excepisset, & in cæteris ei obnixe studebat, & argutias propositas intellectu facile comprehendens opinione celerius solvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem sapientiam stupebat, cum excellentem adeo ejus præstantiam ea quæ fama acceperat majorem comperisset; præcipue vero Regiam admirabatur, cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilominus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perspectam habuit magnam regis sapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Libani vocata, & quotidianæ mensæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque spectabant, necnon administrorum vestitus, atque decorum *Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem visit.* 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paral.* c. 9. & *Matt.* 12. *Luc.* 11. *Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera dedisset acceptisque, domum reversa est.*

h Εἰλήφεισαν] Εἰλήφασαν *Bas.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.*

i Παρὰ βασιλέως,] Παρὰ ϗ βασιλέως *Vat.*

k Λεγομένῳ] Καλουμένῳ *Samb.* & *Vat.*

l Ασιωγγάβαρ Ⓖ.] Γασιὼν Γαγὲλ [Γασιὲλ *Big.* & *Gall.* 1. Γάσιελ Ⓖ *Gall.* 2.] ὃς ἐ πόρῳ Ιλανὶς [Ελάνης *Busb.* Εἰλανῆς *Vat.* Ιλάνεως *Gall.* 2.] πόλως, ἣ νῦν Βερενίκη καλεῖ Ⓖ. αὕτη γὰρ ἡ χώρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Asiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. hæc enim regio fuit.* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. λα'.

m Βερενίκη καλεῖ Ⓖ, ὐ πόρῳ Αἰλανῆς πόλεως·] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, sed altera ad fines Idumææ, ut ostendit Cl. *Huetius*, in *Comment.* de *Navigatione Salomonis*, c. 1. p. 125. HUDS. Βερενίκη prius dicta Ασιωγάβερ Ⓖ. De eadem Berenice vide Pompon Melam & ibid. Isaac. Vossium; vel Αἰλᾶς, Epiphan. Hæres. LXVI. p. 618. B. ὅμοι γὰρ τ Ερυθρᾶς θαλάσσης λέγουσι, ἐπὶ τὰ ὅμια τ Ρωμανίας διαπεραμοῦσι· ἃ μὲν εἰς ἐπὶ τὴν Αἰλᾶν, ἅτις ἐσὶν ἐν τῇ Θεία ϗ ερυθῇ Αἰλᾶς· ἔνθα πᾶσι ναῦς Σολομῶντος Ⓖ διὰ τελῶν ἐτῶν ἐρχομένη ἔφερε χρυσὸν καὶ ὀδόντας ἐλεφάντινους &c. ἄλλως ϗ ἀναβάτην ἐπὶ τὴν Βερενίκην καλουμένην, δι' ἧς Βερενίκης καλουμένης ἐπὶ τὴν Θηβαΐδα φέρουσι)· vid. *Petav.* Animadv. pag. 263. de hoc Josephi loco. SPANH.

n Αἰλανῆς πόλεως·] Ita rescribere visum est cum *S. Petito* pro vulgato Ειλανῆς, quod Αἰλαὶ sit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὴ *Aliis*. Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetium*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419.

o Οἷς ἐκέλευσε] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* ὡς ἐκέλευσε πλεύσαντας in *Editis*, *Aliisque*.

p Σωφίραν,] In *MSS.* Σωφειραν & Σόφειραν & Σώπφειραν. *Eusebio* & *Hesychio* Σωφείρ. LXXII. Σωφιρὼ, & in *Cod. Alexandr.* Σαφαρὰ & Σαφειρά.

q Χρυσῆν γῆν] Contra quam sentiunt alii. Cl. *Huetius* O-

phiram dictam esse vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti soli obversa est, à promontorio Aromatum ad extremum usque Africæ limitem versus Austrum. Videsis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 136. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28.

r Τὴν ϗ τ Αἰγύπλιν] Τὴν ϗ τ Αἰγύπλιν καὶ τ Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* τὴν ϗ τ Αἰγύπλιν τότε καὶ τ Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forsan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis sæculis feminæ imperarunt, assumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teste *Josepho*, lib. 2. p. 79.

s Ψευδεῖ δόξῃ] Ita *Big.* (*Coll. Voss.*) & *Samb.* ψεύδῃ in *reliquis*.

t Τῆς σοφίας] Καὶ auctoritate *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ante τ σοφίας sustuli.

v Αὐτὴ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὴν in *Editis Aliisque*.

x Οὖν εἰς Ιερουσαλυμα] Illud ἐν deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoscitur à *Vet. Interpr.*

y Αρωμάτων] LXX. ἡδύσματα, ubi ineptè Interpres, *suavitates* pro *condimenta*, quo sensu sæpe ea vox apud Græcos Comicos; In Genev. *aromata*, quorum eam in rem usus. *Marc.* 1. 10. SPANH.

z Λίθων πολυτελῶν.] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in *reliquis* λίθων πολυτελῆς.

a Εξεπλήττετο] Υπερεξεπλήττετο *Gall.* 2. & forsan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obstupescebat.*

b Εθαύμαζε τὰ βασίλεια] Θαυμάζειν *Big.* & *Samb.*

c Τῆς Διατάξεως] Illud Ϛ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

d Αὐτῇ πολλὴν] Ταυτῃ *Big. Samb.* & *Vat.*

e Δρυμῶν ἐπικαλούμενος Λιβάνου] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* δρυμῶν. Hæc domus (inquit *Castalio*) Hierosolymis erat; sic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. HUDS. Conf. seq. Cap. VII. §. 2. 1 Reg. VII. 2. SPANH.

corum quod in miniſtrando ſcite obſervabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quæ Deo ſingulis diebus faciebant, & ſacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hiſce quotidie viſis, vchementer attonita hærebat: cumque adeo ad eorum aſpectum perculſa eſſet & commota ut ſe continere *amplius* non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum *animo* affectam eſſe. eo enim proceſſit, ut cum rege ſermones ſereret, quibus mentem ſuam *ſpectaculis* prædictis plane victam eſſe monſtravit. "Equidem omnia, ô Rex, dice-"bat, quæ ex rumore diſſeminato ad nos perve-"niunt, dubitationem ſecum afferunt. De tuis ve-"ro bonis, quæ aut in te ſita ſunt, ſapientia *ſcilicet* "ac prudentia, aut quæ regnum *tuum* tibi ſuppe-"ditat, non vana utique ad nos perlata eſt fama: "ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea quam "nunc coram intueor multo minorem ad nos de-"tulit. nam *ea* quidem hoc ſolum agebat ut au-"ribus daret, res vero *ipſas* non ita pro dignitate "repræſentavit, ac eas ex viſu ac præſentia notas "exploratasque habui. Quo factum eſt ut ego, iis "quæ nunciabantur, quod multa adeo & magna "fuerint quæ audiveram, nequaquam credens, hiſ-"ce multo majora conſpexerim. Porro & Hebræ-"orum populum felicem eſſe arbitror, & ſervos "tuos & amicos, quibus datum eſt quotidie vul-"tum tuum aſpicere, tuamque perpetuo audire "ſapientiam. Laudandus itaque eſt Deus, qui re-"gionem hanc ejuſque incolas adeo dilexit, ut te "regem conſtitueret.

6. Cum autem etiam verbis *quam ampliſſimis* oſtendiſſet quo modo eam *animo* affecerat rex, inſuper & muneribus mentem ſuam quàm teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donavit viginti auri talenta, & immenſam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſiderio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum popoſcerat, ei negavit: ſed, cum *ad dandum* eſſet promptior, ſponte ſua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus aſſequuta, & regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

τῶν ϖερὶ τὴν Σολομῶνα ὑπηρεσιῶν. ἐκ ἤκουεν ἢ καθ' ἡμέραν ἐπιτελέμενα τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ τὰ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν ϖερὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ὑϖερεθαύμαζε· καὶ κατεχᾶν ἡ διανοηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, Φανερὰν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμασικῶς διακειμένην. ϖερὶς γὰρ τ βασιλέα ϖοήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοῖς ϖεθεαμένοις ἡτημένη. "ϖα-"τὰ μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δ' ἀκοῆς εἰς "γνῶσιν ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας ϖροσάγεται. τῶν ἢ "σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σαυτῷ, λέ-"γω ἢ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βα-"σιλεία σοι δίδωσιν, ἡ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη ϖρὸς ἡ-"μᾶς διῆλθεν· ἀλλ' ὅπα ἀληθὴς, πολὺ καταδεεσ-"εραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέφηνεν ᵍ ἧς ὁρῶ νῦν ϖαρῶ-"σαν. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθειν ἐπεχείρει μόνον· τὸ "ἀξίωμα τῶν ϖραγμάτων ἐκ ἔτως ἐϖίστη γνώρι-"μον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὴ καὶ τὸ ϖαρ' αὐτῆς εἶναι "σωίσησιν. ἔγωγ' οὖν, ἥδε τοῖς ʰ ἐπαγγελλομένοις "ⁱ διὰ ϖλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐϖιωθανόμην ϖιστεύ-"σαι, ϖολλῷ ϖλείω τούτων ἑώρησα. καὶ μακαρίον τε "ᵏ τῶν Ἑβραίων λαὸν εἶναι κρίνω, ὄλβιός τε τοὺς σοὺς "καὶ φίλους, οἳ ˡ καθ' ἡμέραν ᵐ τῆς σῆς ἀπολαύσεσιν "ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διατελοῦσιν. εὐλογη-"σέν ἄν τις ⁿ γοῦν τ Θεὸν, ἀγαπήσαντα τοιόνδε τινὰ "χώραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἔτως, ὥστε σε "ϖοιῆσαι βασιλέα.

ς'. ° Παρεσιήσασα ἢ καὶ διὰ τῶν λόγων, ϖῶς αὐ-τῷ διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, ᵖ ἔτι καί τισι δωρεαῖς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ἐποίησε Φανεράν. ᵠ εἴκοσι μὲν γὰρ αὐτῷ τάλαντα ἔδωκε χρυσίου, ἀρωμάτων τε ϖλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ ʳ λίθους ϖολυτελεῖς. λέγουσι δέ, ὅτι καὶ ˢ τὴν ὀποβαλσάμου ῥίζαν, ἣν ˢˢ ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα Φέρει, δῶρον ταύτης τῆς γυναικὸς ᵗ ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δὲ αὐτὴν καὶ Σολομὼν ϖολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιθ' ὧν κατ' ἐπιθυμίαν ᵛ ἐξελέξατο. ἤδειν γὰρ ἢν ὅ, τι δεηθείση λα-βεῖν ἂ παρέχεν· ἀλλ' ˣ ἑτοιμώτερον ὢν αὐτὸς καὶ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο ϖροαίρεσιν, ʸ καὶ ἅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου ᶻ ϖροϊέμενον, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν ϖροειρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πάλιν τῷ βασι-λεῖ τῶν ϖαρ' αὐτῆς, εἰς τὴν ᵃ οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

CAP. VII.

Quomodo Solomon diteſcebat, & mulieres perdite deperibat: utque Deus ira incenſus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα Φιλογυναῖος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Ἄδερον καὶ Ἱεροβόαμον. ϖερὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

Lapides & ligna pretioſa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretioſis lapillis regi & piceis li-

Κατὰ ὃ τ αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυ-σῆς καλουμένης γῆς ᵇ λίθων ϖολυτελῶν τῷ βασι-λεῖ,

f Αἱ καθ' ἡμέραν.] Illud αἱ inſertum dedi ex *MSS.*

g Ἧς ἐρῶ νῦν] Ἣν ſolus *Vat.*

h Ἐπαγγελλομένοις] Ἀπαγγελλομένοις (*Cocc.*) *Samb.*

i Διὰ πλῆθος] Διὰ τὸ πλ. *Vat.*

k Τῶν Ἑβραίων] Τὸν Ἑβρ. *Samb.*

l Καθ' ἡμέραν] Καθ' ἡμέραν diximus ſuperius eſſe, ſingulis diebus. REL.

m Τῆς σῆς ἀπολαύσεσιν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui inſuper habet τ σῆς σοφίας. Verum illa ἀπολαύσεσιν τ ὄψεως καὶ τ deerant in *Editis.*

n Γῶν τ Θεὸν,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt.

o Παρεσιήσασα ἢ] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum ejus regis habuiſſet affectum.* (ita quoque correxit in exemplari ſuo *Coccejus*) ſi quis malit παρεσήσω, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis ſane nota poſt vocem βασιλέα ponenda eſt, vertendumque, *Sed quid vobis oſtendam* &c.

p Ἔτι καί τισι δωρεαῖς] Ἔτι γὰρ καὶ *Big.* & *Samb.*

q Εἴκοσι μέ] Numerum iſtum juſto minorem eſſe ſuſpicatur *Villalpandus*: ideo ρκ'. legendum cenſet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 10. & 2 *Paralip.* c. 9.

r Λίθους ϖολυτελεῖς.] Cum in plurali numero λίθων ϖολυτίμων habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 437. §. 5. quam p. 438. §. 1. placuit & hîc loci pro λίθον ϖολυτιμῆ reſcribere λίθους ϖολυτελεῖς.

s Τὴν δ' ὀποβαλσάμου] Τὸ ὀποβαλσάμου *Vat.* τὸ ἀπὸ βαλσάμου *Hen.* & *Busb.*

ss Ἔτι νῦν ἡμῶν] Ἔτι καὶ νῦν *Big.* & *Samb.*

t Ἐχομεν.] Nonnulli hoc *Joſepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hiſt.* l. 12. c. 25.) dicit, *uni terrarum Judææ conceſſum eſſe balſamum.* Verum *Dioſcorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non ſolum in Judæa naſcitur, κατά τινα αὐλῶνα, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ.

v Ἐξελέξατο.] Ἐξελέγετο *Busb. Hen.* & *Vat.*

x Ἑτοιμώτερος] Ἑτοιμοτέρως ἂν ἀ. κ. τ. εἰ. ἰ. πρ. ἔτερ ἐκείνη legiſſe videtur *Gelenius*, qui vertit, *libentius quam illa peteret largiens.*

y Καὶ ἅπερ ἐκείνη] Voculam καὶ, ſenſu eam poſtulante, inſerui.

z Προϊέμενον,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* προτιέμενον, dein ἐπιδείκνυτο.

a Οἰκείαν ὑπέστρεψεν.] Οἰκίαν *Gall.* 2.

b Λίθων ϖολυτελῶν] Ita *Big.* & *Samb.* λίθου ϖολυτελοῦς in *reliquis.*

c Πλά-

λεῖ, καὶ ξύλων [c] πεύκινων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα [d] τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶ βασιλειων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευὴν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὴ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ [e] τὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὑπερβάντα καὶ μεγέθη καὶ κάλλη διέφερεν. ὑπολάβοι δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν εἶναι λεγομένοις, καὶ παντὶ τῶν πιπρασκόντων τὴν προσηγορίαν ὅτι καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἔστι παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν [f] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συνήθεσι γίνεται, λευκότερα δέ ἐστι καὶ [g] γίλοει πλέον. τοῦτο μὲν [h] οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης· ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς τοῦ κομισθέντος αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [i] ἕξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ [k] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγούσης [l] ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ [m] ταῦτα [n] φέρων εἰς τὸν οἶκον [o] τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. ὑπὸ μὲν ἄλλα καὶ τὰ σκεύασματα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἐσθῆτα ὡς ἕνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν [p] ὅ τις ἀργύρου ὠνήσαιτο πέπρασκεν ἢ πάλιν [q] ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [r] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ κατασήσας, ἀπαγαγὼν εἰς τὰ [s] ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορίαν προσέταξεν. ὧν ἐξεμπολωμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς κομιζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθίοπες τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπῆσάν τε καὶ ἐπανερχόμενοι [t] τρισὶν ἔτεσιν ἦκυον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιηρχετο, διαβοῶσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τοὺς τε [v] πανταχῇ βασιλέας ὑπεπτοῆσθαι εἰς ὄψιν αὐτοῦ προθυμεῖν, τοῖς λεγομένοις δὲ ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις [x] προσεμφανίζειν τὴν περὶ αὐτὸν ἀποδημίαν. ἔπεμπον [y] γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων χύσιν πολλὰ, καὶ ἵππους καὶ ἁρμάτα, καὶ τὰ ἀχθοφόρων ἡμιόνων ὅσους καὶ ῥώμην καὶ κάλλος τοῦ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθησόμενα [z] ἐπελέγετο· ὥστε τοῖς ὑπὸ αὐτῷ πρότερον ἁρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προσθήκας ποιῆσαι [a] τὸ μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν πεντακοσίοις πλειοτέρους, ἓν γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [b] τὸ δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ [c] δισμύριοι

gnis, lignis usus est ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad instrumenta musica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præstabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulcritudine quam magnitudine. Nemo autem existimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint similia quæ nunc *ejusmodi* esse dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non similitudine ficulnea referunt, sed candidiora sunt & splendidiora. Et hoc quidem, ne quis discrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere visum est; id quod manifestum facere & tempestivum & humani ingenii officium esse duximus, cum ejus, utpote quod regi usui fuerit, meminerimus.

Solomonis divitiæ. *3 Reg. c. 10. & 2 Paralip. c. 9.*

2. Erat autem auri pondus quod illi *quotannis* proveniebat, sexcenta & sexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regesque dono illi miserant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret * scuta ducenta, siclos sexcentos *singula* pendentia. trecentosque clypeos etiam fecit, quorum *singuli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, reposuit. Quinimo & pocula, quibus convivas excipere, ex auro & lapide *pretioso* summo artificio elaborata paravit; cæteraque vasa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat classis, quam rex, in mari quod vocatur Tarsicum constitutam, ad interiores gentes omne genus merces asportare jussit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & simiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *classis*, triennium absumptum erat.

Munera exquisita ei mittuntur à regibus quamplurimis. *3 Regum, c. 10. & 2 Paralip. c. 9.*

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & sapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo ut qui ubique essent reges, sermonibus utpote fidem superantibus haud credentes, ejus in conspectum prodeundi desiderio flagrarint, magnisque muneribus sui in ipsum studii testimonium dederint. ipsi enim mittebant vasa aurea & argentea, & vestes purpureas, & varia aromatum genera, & equos curruscque; & mulos ad sarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos esse ferebatur: adeo ut, si curribus & equis, quos ante habuerat, accenserentur qui missi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipsi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante

[c] Πεύκινων] Videsis *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 790. HUDS. Pro lignis πεύκινοις in Hebr. 1 *Reg.* x. 11. עצי אלגנים *Vulg.* ligna thyina picea. SPANH.

[d] Τῷ τε ναῷ] Ita *MSS.* Ἔ ναῶ in *Editis.*

[e] Τὰ κατ' ἐκεῖνον] Illud τὰ ex *MSS.*

[f] Ἰδέαν μὲν] Sic *MSS* (& *Coccejus*) εἰδέαν in *Editis.*

[g] Γίλοει πλέον] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. γίλοοντα in *Editis* & *Gall* 1. γίλοοντα πλέον καὶ ἐρυθρότερα legi vult *S. Petitus*, propter ista *Theodoreti* in 3 *Regum*, *Quæst.* 35. ὁ δὴ Ἰώσηππος πεύκινα αὐτὰ εἰρῆκεν, ἤκουσε τοῖς παρ' ἡμῖν ἐοικότα πεύκινοις. ἔστι συκίνη γὰρ ξύλα καὶ λευκότερα καὶ ἐρυθρότερα εἴρηκεν.

[h] Οὖν πρὸς] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* deest οὖν.

[i] Ἑξ·] Καὶ ante ἓξ delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* HUDS. *Tres minas.* Hebr. שלוש כאות והב. COCC.

* *Scuta ducenta*,] *Lanceas* reddit *Epiphan.* δόρατα habent LXXII.

[k] Ἀσπίδας τριακοσίας,] Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta *Eupolemum* in *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 34. p. 452.

[l] Ἑκάστης μνᾶς] Ὧν ἑκάστη πεντακοσίων ἦν χρυσῶν *Eupol.* Vide *Budæum* de *Asse*, lib. IV.

[m] Ταῦτα] Ταύτας solus *Samb.*

[n] Φέρων] Φέρων hic loci, ut alibi sæpe, redundat.

[o] Τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου] Conf. sup. Cap. VI. §. 5. SPANH.

[p] Ὅ τις ἀργύρου] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι τις in *Editis Aliisque.*

[q] Ἐωνεῖτο.] *Al.* ὠνεῖτο.

[r] Ταρσικῇ λεγομένῃ] Vide cl. *Huetium* in *Commentario* de *Navigatione Solomonis*, c. 3. *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 7. & *J. Clerici* Comment. ad 3 *Regum*, c. 10. p. 399.

[s] Ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν] Ἐνδοτέρω *Gall.* 2.

[t] Τρισὶν ἔτεσιν] Hac de re videsis cl. *Huetium* in *Commentario* jam laudato, cap. 8. *C. Varrerii* Dissert. *de Ophyra regione*, *Schotanum* in *Bibl. Hist. S.* tom. 2. p. 799. &c. & *J. Clericum* loco jam citato.

[v] Πανταχῇ] Πανταχῆ *Vat.*

[x] Προσεμφανίζειν] Προσεμφανίζειν *Vat.*

[y] Γὰρ αὐτῷ σκεύη] Γὰρ pro ᾗ substitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὴ legisse visus est *Epiphan.*

[z] Ἐπελέγετο·] Sic *Bas.* & *G.* in *MSS.* ἐπελέγοντο.

[a] Τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸ μὲν deerant.

[b] Τὸν δὲ τῶν ἵππων] Illa τὸν δὲ τῶν ἵππων διχιλίοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* restituimus.

[c] Δισμύριοι ἵπποι.] Hoc de loco videsis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154.

d Συμ-

te habebat equorum viginti millia. Ifti autem ut & forma & celeritate præſtarent exercitati erant, adeo ut nec alii formoſiores darentur aut velociores qui cum iis conferri poſſent, ſed & pulcherrimi omnium conſpicerentur, cæteroſque pernicitate ſuperarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conſcenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratiſſima, deinde ſtatura conſpicui & ſupra reliquos multum eminentes, promiſſa cæſarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc ſcobem auream capillis quotidie inſpergebant, ita ut capita ipſis radiarent, fulgore auri ad ſolem repercuſſo. His ſtipatus rex armatis & arcubus inſtructis, ipſe curru geſtatus & veſte candenti amictus prima luce ſolebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus ſchœnis ab Hieroſolymis diſſitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus ſimul & copioſus. in hunc ſublime vectus ſubinde proficiſcebatur.

Via circa Hieroſolyma nigro lapide ſtrata.

4. Cum autem ſumma ſolertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde ſtudioſus eſſet, ne viarum quidem curam inſuper habuit, ſed & harum quotquot Hieroſolyma regiæ ſedem ducebant nigro lapide conſtravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis eſſet *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam oſtenderet. Curribus vero diſtributis diſpoſitiſque, ut ſingulis civitatibus certus eorum numerus eſſet, ipſe quidem paucos apud ſe habuit: iſtas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hieroſolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedriſque Judææ campos, ubi antea non viſebantur, haud ſecus ac ſycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipſi currus cum duobus equis addiceretur ſexcentis drachmis argenteis; & ipſe eos Syriæ regibus & Tranſeuphratenſibus mittebat.

Argenti, Solomonis tempore, copia.
3 Regum, c. 10.

Solomonis circa feminas inſania.
3 Regum, c. 11.

5. Cum autem exſtitiſſet omnium regum glorioſiſſimus Deoque chariſſimus, & prudentia & divitiis omnes ſuperaſſet, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iiſdem ad extremum non permanſit: ſed, à patriis moribus & inſtitutis deſciſcendo, haud convenienter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam inſano feminarum amore exardeſcens, rebuſque venereis intemperanter uſus, indigenarum conſuetudine non acquieſcebat, ſed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moyſis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus ſuoque in illos amori *plus juſto* obſequens. id quod ipſe legiſlator ſuſpectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non eſſe accipiendas, ne externis ritibus impliciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, ſui *Dei* honore ſpreto jacente & neglecto. ſed iſtis quidem animum non advertit Solomon, inſanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter

ελοι ἵπποι. ἔσκωψε δ' ὅτι πρὸς ὄμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' ἐκπρεπεστέρας ἄλλας εἶναι [d] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρας, [e] ἀλλὰ καλλίστας τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀσυγκρίλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπεκοσμοῦν δ' αὐτὰς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ὑπερπρεπεστάτῃ, τὸ δ' ὕψος ὄντες πρόκριτοι, καὶ πολὺ τ' ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν [f] καθημένοις χλαίνας, ἐνδεδυμένοι δ' χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. [g] ψῆγμα δ' χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπίσηθον τῇ κόμῃ, ὡς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῇ αἴγλῃ τοῦ χρυσίου πρὸς τὸν ἥλιον ἀντανακλωμένης. τούτων δὲ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λιθίνῳ ἡμφιεσμένος ἐσθῆτι, [h] πρὸς ἕω ἔθος εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δ' χωρίον τι ἀπὸ δύο σχοίνων Ιεροσολύμων, ὃ καλοῦσι μὲν [i] Ηθαμ, πολυδαδείσοις δὲ καὶ ναμάτων ὑπερρύοις ὑπερπρὸς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [k] ἀφορέμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θεία δὲ πρὸς πάντα χρώμενος ὑπονοία τε καὶ ἀπόδοξῃ, καὶ λίαν ὢν φιλόκαλος, οὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ιεροσόλυμα [l] βασίλειον ὅσον λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τε τὸ [m] ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα καὶ πλοῦτον καὶ τὴν ἡγεμονίας. διεμέρισε δὲ τὰ ἅρματα καὶ διέταξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν πρὸς αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις ταύτας ἁρμάτων πρόσοχους ἐποίησε. καὶ δὴ ἀργυρίου πολλοῦ ἐπίσησε πλῆθος ἐν Ιεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον λίθων καὶ τῶν λίθων· καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, ἃ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [n] πληθὺς τὰ περὶ Ιουδαίας πεδία. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτιοις κομίζουσιν αὐτῷ πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [o] αὐτός τε τοῖς περὶ Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τοὺς πρὸ αὐτοῦ τῶν Εβραίων ἀρχὴν ἐχόντων, οὐκ ἐπέμεινε τύποις ἄχρι πλούτου· ἀλλὰ, καταλιπὼν τὴν τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακήν, οὐκ εἰς ὅμοιον οἷς προφερήκαμεν αὐτὸν τέλος κατέστρεψεν. εἰς γὰρ γυναῖκας [p] ὠμανὰς καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, ὃ τοῖς ἐπιχωρίοις [q] μόνοις ἤρεσκετο, πολλὰς δὴ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Αμμανίτιδας καὶ Ιδουμαίας, παρέβη μὲν τοὺς Μωϋσέως νόμους, οἳς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν τοῖς ἐκ ὁμοφύλοις, τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεούς, τοῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑποδομένους δὲ νομοθέτης καὶ [r] προειπὼν μὴ γαμεῖν τοὺς ἀλλοτεροχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ὑπωλακέντες ἔθεσι τοὺς πατρίων ἀποστῶσι, μηδὲ τοὺς ἐκείνων [s] σέβωνται θεούς, παρέντες τιμᾶν τὸν ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑπενεχθεὶς εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἑξήκοντα καὶ ἑπτακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τρια-

κο-

d Συμβαλεῖν αὐτοῖς,] Συμβάλλειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
e Ἀλλὰ καλλίστας] Ἀλλὰ καὶ καλ. *Big.* & *Samb.*
f Καθειμένοις χλαίνας,] Καθιέμενοι *Big.*
g Ψῆγμα δὲ χρυσίου] Ψήγματα δὲ χρυσοῦ *Vat.* moxque iterum χρυσοῦ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur transtuliſſe, inquit *Bochartus* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. Videſis *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 324, & 588.
h Πρὸς ἕω ἔθος] Πρὸς αὐώραν *Big.* & *Gall.* 1. 2. πρὸς ἑώαν *Vat.*
i Ηθαμ,] Ita ex *Literis S.* & *Iſidoro Peluſiota*, qui verba hæc profert in lib. 2. *Epiſt.* 66. Ητὰν habet *Baſ.* Ητὰν & Νητὰν & Ιητὰν in *MSS.* HUDS. *Gen.* Ητὰν· Ηθὰμ Pſalm. LXXIII. 16. dictum Joſephi locum ad ea Pſalm. verba adducit Iſidor. Pel. lib. 11. Epiſt. LXVI. p. 151. C. ὃ δέ τι χεῖρ Iſid. Ηθὰμ Iſid. ἐπιτερπέστατον καὶ πλησ. Idem. pro εἰς τὸν τ. ἐξ. ἐρήμῳ ἐπ. Iſidor. ὃν ᾧ ὁ Σολομὼν συνεχῶς ἐξῆς γυμναθητούμενος καὶ θηρεύων· SPANH.
k Ἀφορέμενος ἐποιεῖτο.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐφορμῶν *Vat.* ἐρημῷ *Baſ.* & *Gen.* HUDS. Vetus, *cauſa delectationis.* an ἐρώμῃ; COCC.
l Βασίλειον] Βατιλείας ἕνας *Vat.* & *Epiphanius*, qui vertit, *regias quæ Hieroſolymam ducerent.*
m Ῥᾴστην εἶναι] Aut ad πόλιν Ιερουσάλημ referendum, aut ὁδὸν ſubintelligendum, aut demum ὁδοὺς ſcribendum.
n Πληθὺς τὰ] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* πλήθει in *Editis Aliiſque* πληθύει *Gall.* 2.
o Αὐτός τε τοῖς] Mallem αὐτὸς δὴ τοῖς.
p Ωμανὰς] Eo modo *Big.* & *Samb.* ὠμανεῖς *Baſ.* & *G.* ὠμανεῖς *Vat.*
q Μόνοις ἠρέσκετο,] Sic *Vat.* μόνον in *reliquis.*
r Προειπὼν] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* καὶ deeſt.
s Σέβωνται θεούς,] Σέβωσι *Big. Samb.* & *Vat.*

t Συν-

κτσίας, ωεὸς ἢ [c] τούτοις καὶ τὴν ℈ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, ἀνδρὸς μὲν ἐκγεγηκὼτος πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνοις· καὶ τῆς διανοίας καὶ φιλοσοφίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐτῆς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐτῆς πάτριον ἦν. ωεοβαινούσης ἢ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ ἧττον χρόνον ἀνθενοῦτος ἀντέχειν ωρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον ℈ ἰδίᾳ [v] μὲν θεὸν κατωλιγώρησε, τὰς ἢ τῶν γάμων τῶν ἐπισάκτων ωομῶν διετέλει. καὶ ωερὶ τούτων ἢ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι ωερὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτι [x] τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [y] τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναχήματι, καὶ τῶν λεόντων τῶν ωερὶ τὸν θρόνον τὸν ἴδιον, [z] οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ἦν [a] ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον ωαράδειγμα τὴν ἀρετὴν τὸν πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἧς αὐτὸν σπουδὴν καταλιπεῖν διὰ τὴν ωρὸς τὸν Θεὸν δυσέβειαν, ἀμιμησάμενον αὐτὸν, καὶ τοῦτο δὶς αὐτῷ ℈ Θεοῦ κατ' ὄνειρον φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι ωαραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἦκεν οὖν [b] δηλῶν ὁ ωροφήτης ὑπὸ ℈ Θεοῦ πεμφθείς, ὅτι λανθάνειν αὐτὸν δοκεῖ τοῖς ωαρανομήμασι λέγων, ὅτ' οὐκ ἐπὶ πολὺ χαιρήσειν τοῖς πεπραγμένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν σὺ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυίδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο Δαβδοχον ποιήσειν ἐκείνου· τελευτήσαντος ἢ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τοῦτο Δαθήσειν, οὐχ ἅπασαν μὲν τὸν λαὸν ἀποστήσας αὐτοῦ, [c] δέκα μὲν φύλας ωροσδοὺς αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο ἢ μόνας καταλιπὼν τῷ ἐγγόνῳ ℈ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ Δαβὰ τὴν πόλιν Ιεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔσχειν ἐβούλήθη.

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς ωεσχύθη, πάντων αὐτῷ σχεδὸν [d] τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν. [e] ἐ πολὺς ἢ διῆλθε χρόνος ἀφ' ὃ κατηγγειλεν ὁ ωροφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πόλεμον ἐπ' αὐτὸν Θεὸς ἤγειρεν ὁ Θεὸς, [f] Αδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τὸ ἔχθος λαβόντα τοιαύτην. [g] παῖς ἦν ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταφρονήσας ἢ τὴν Ιδουμαίαν Ιωάβου ℈ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ ὄντας φέρειν ὅπλα δυναμένους [h] Δαφθείρας μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦκε ωρὸς τὸν [i] Φαραώνην τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ ἢ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἶκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς Δατροφήν· καὶ γνώμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τὴν αὐτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι ωρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα [k] Θαφίνην. ἐξ ἧς ὑὸς αὐτῷ γνώμενος τοῖς ℈ βασιλέως παισὶ [l] συναναστράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν Ιωάβου, ωροσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραώνου ἀπολύειν αὐτὸν βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ ἢ βασιλέως [m] ἀναπυνθανομένου, τίνος ἐνδεὴς ὢν ἢ τί παθὼν ἐπιθυμεῖ [n] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις καὶ παρακαλῶν, τότε

Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuisset numero septingentas & concubinas trecentas, statim in earum potestatem concessit, ut eadem, quæ illæ, facere non recusaverit: eoque ventum est, ut, ad dandum suæ erga ipsas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores transire necesse habuerit. Ætate autem ingravescente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia instituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem suum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultu perseveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis observandis laberetur, quando boum æneorum simulachra fecit mari subtus attollendo, & leonum *effigies* suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipsi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus vestigiis non institerit, idque postquam ei Deus in somnis semel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non sine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque statim post- *Deus Solomoni pœnas minatur.* hæc vates accedit à Deo missus, ipsum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu istis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod Davidi patri promisisset Deus, se facturum esse ut ille ei in imperio succederet: cum vero moreretur, istud mali illaturum esse filio, non tamen ut populum quidem universum ab eo secedere faceret, sed ut decem quidem tribus servo illius traderet, duas vero solas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hierosolymorum, ubi Templum habere voluit. *3 Regum, c. 11.*

6. Solomoni his auditis obortus est dolor, ani- *Delet Solomoni.* moque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis suis, quæ illum *cunctorum existimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis. Verum non ita multum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ intercesserant hujusmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi *Adarus Idumæus Solomonem infestat.* *3 Regum, c. 11.* *2 Regum, c. 8.*

ε Τούτοις καὶ τὴν] Ita cum *MSS.* & mox ἐκείνοις. in *Editis* τούτης & ἐκείνου.

ν Μὴ Θεοῦ] Illud μὴ ex *MSS.*

x Τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν] Sic *MSS.* in *Editis* deest τά.

y Τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τῷ ὑπὸ τὴν θαλάττην ἀναθήματι in *Editis.* τῷ ὑπὸ τὴν θαλάττην τῶν ἀναθημάτων *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2.

z Οὐδὲ γὰρ] Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ἐξῆν, εἰργάσατο. καλὰ. &c. in *Editis* οὐδὲ γὰρ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον. καλὰ. &c.

a Ὅσιον,] Quidni? Num Deus ergo probasset nube demissa cœlitus templi structuram? REL.

b Εὐθὺς ὁ προφήτης] Illud αὐτὸν è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

c Δέκα μὲν φύλας] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δεκὰ γὰρ φύλας μόνας π. in *reliquis*, & dein δύο γὰρ κατ. τ. ἡ. τῷ Δαυίδου.

d Τῶν ἀγαθῶν,] Illud τῶν ex *MSS.*

e Οὐ πολὺς ἦν διῆλθε χρόνος &c.] Exscripsit hæc Suidas in Ἀδερ. SPANH.

f Αδιρον μὲν ὄνομα,] *Al.* Αδιερ & Αδιερα.

g Παῖς ἦν ἐκ βασιλικῶν] Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς ἦν ἐκ βασ. in *Big.* & *Samb.* παῖς ἦν ἐκ βασιλικῶν Ιδουμαίων &c.

h Διαφθείρας] Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* Δαφθείρασα, μόνος ἦν μησὶν ἓξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* Δαφθείρασα μόνον ἦν φεύγων *Gall.* 1. 2. Δαφθείρασα μόνον ἦν μησὶν ἓξ, φυγὼν ἦν ἦκε *Suid* voce Αδερ.

i Φαραώνην] Φαραὼ & mox inferius, Φαραὼ *Suid.*

k Θαφίνην.] Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* in *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in matrimonio dederit.* ἀδελφὴν Θεκεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes reginæ sororem* habet.

l Συναναστράφη.] Συνεστράφη *Vat.*

m Ἀναπυνθανομένου,] Ἀναπειρώντος *Big. Samb.* & *Suid.*

n Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλείπειν *Suid.*

ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitasset, nam multis præsidiis obsepta erat, adeo ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit. Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israelitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Raazarus Solomonis hostis. 3 Regum, c. 11.

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 Regum, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabatæi filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ eum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex eum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribûs Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum salutasset, è via paululum deflexus secum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: scissoque in duodecim frusta pallio, quo ipse erat amictus, jussit Hieroboamum decem *inde* sumere, præfatus, "Deum ista velle *ut sibi caperet*, sciscisque "Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi "se ita facturum esse promisisset Davidi, tribum "unam cum altera ei finitima daturum esse, tibi "vero decem, quod Solomon in eum *graviter* de"liquisset, qui mulieribus & diis earum totum se "dedidit. Quare cum tibi exploratum sit, cur "Deus animi *sui* sententiam de Solomone muta"verit, fac justitiam colas, legisque instituta con"serves, præsertim cum ob pietatem ac religionem "præmium omnium maximum tibi sit proposi"tum; nimirum ut eo colloceris dignitatis fa"stigio, ad quod Davidem nosti fuisse prove"ctum.

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 Regum, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis sermonibus elatus, non quiescebat. Cum vero ad præfecturam se contulisset, eique in memoriam venissent quæ Achias ipsi declaraverat, illico cœpit populum sollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque *demum* agere ut principatus ipsi cederet. Solomon autem, ejus voluntate &

Hieroboamus res novas molitur, & in Ægyptum se recipit. 3 Regum, c. 11.

μὲν οὐκ ἀφείθη. ° κατ' ἐκεῖνον ἢ τ καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς P ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς πεφρημένας θεομηνίας ἐ τῷ ὀργιῶ τῷ ἐπ' αὐτοῖς τ Θεοῦ, q συγχωρήσαντ Φαραῶν ὁ r Αδερ ἦκεν εἰς τὴν Ιδυμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν s ἀποστῆσαι τ Σολομῶν, κατέχετο γὰ Φρυραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐλεύθερ· δι' αὐτὰς t ὀφλ' ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄφας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινὶ v Ραα-ζάρω μὲν τὄνομα, τ ἢ τ x Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα y Αδραζαρον δεσπότην ὄντα, καὶ λῃστεύοντ τὴν χώραν εἰς Φιλίαν αὐτῷ σωτηρίας, ἔχοντ τοῖς αὐτὸν ἐφ' ληστικὸν, ἀναβαίνῃ, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν z βασιλεὺς αὐτῆς a ἀποδείκνυται· καὶ καταστρέφων τὴν τῶν Ισραηλιτῶν γῆν, ἐπεὶ κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶν ἔτι ζῶντ. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τ b Αδέρ συβαίνει πάσχειν τοὺς Εβραίους.

ζ. c Επιτίθεται ἢ Σολομῶνι ἐ τ ὁμοφύλων τις Ιεροβόαμ, υἱὸς d Ναβατηᾶ, καὶ προφητείαν πάλαι γενομένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰ e αὐτὸν ὑπὸ τ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῆ μητρὶ παιδαγώμενον, ὡς εἶδε γενναῖον ἐ πλήθει Σολομῶνος ὄντα τὸ φρόνημα, τ τ τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ιεροσολύμοις τ κύκλον περιεβάλετο. ἄλλως ἢ τ ἔργων προενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀποδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἀπὸ τῆς Ιωσήπ φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ιεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν ἐκ τ Ιεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν f Σιλὼ, g Αχίας δὲ ὄνομα. καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγε ἐκ τῆς ὁδῦ μικρὸν ἀπενεύσας h εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ i παρὴν μηδεὶς εἰς ἄλλ· σχίσας δ' εἰς k δώδεκα φάρη τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιεβεβλημένος, ἐκέλευσε τ Ιεροβοάμον λαβεῖν τὰ δέκα, l προειπών, "ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχίσας τὴν Σο"λομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτῳ, διὰ τὴν "πρὸς Δαυίδην m γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυ"λὴν καὶ τὴν ἐξῆς n αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα. Σο"λομῶνος εἰς αὐτὸν ° ἐξαμαρτόντος, καὶ τ γυναιξὶ "καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς ἐν τὴν "αἰτίαν, δι' ἣν μετατίθησι τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπὸ Σο"λομῶνος ὁ Θεὸς, P δίκαιος ἐστ, καὶ φυλατθῆ πὶ νέ"μημα, προκειμένου σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ q τῆς πρὸς "Θεὸν τιμῆς ἄθλα μείζονα τ ἀπάντων, ἡσυχάσᾳ r τη"λικοῦτον, ἡλίκον οἶδα Δαυίδην γενόμενον.

η. Επαρθεὶς οὖν τοῖς ὑ τ προφητ λόγοις ὁ Ιεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμ. γνόμενος ἢ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Αχία δεδηλωμένων, s ἀναπείθειν ἐπεχείρει τ λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ t πράττειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν ἢ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπι-

ζυλὸν

o Κατ' ἐκεῖνον] Ὑστερῶ ἢ καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας κ' ἄλλα οὐσίας Suid.

p Εχειν ἤρχετο διὰ] Εἶχε διὰ Suidas. SPANH.

q Συγχωρήσαντ] Ita in *MSS.* & *Suida*. nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντ ἢ Θεῦ Φαραῶνι in *Editis*. HUDS. *Gen.* συγχωρήσαντ ἢ Θεῦ Φαραῶ· ἢ Θεῦ desunt apud Suidam, ut quod menda etiam videtur. SPANH.

r Αδερ ἦκεν] Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hic loci, ut in *Editis* passim. Αδερ. in *reliquis*.

s Αποστῆσαι,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπαστῆναι in *Editis*.

t Οὐδ' ἐπ' ἀδείας] Ita cum *MSS.* in *Editis* οἱ ἐπ' ἀδείας.

v Ρααζάρω] Ραάζω *Vat.* & *Vet Interpr.* Videsis 3 *Regum*, c. 11. v. 14 ubi *Razon* dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Εσρὼμ.

x Σωφήνης] Vide *Annott.* p. 375.

y Αδραζαρον] Αδαρεζερον *Big.* Αδάζαρον *Samb.* Αδαδέζερ LXXII. Videsis *pag.* 375.

z Βασιλεὺς αὐτῆς] Ος τὴν Συρίαν βασιλεύσας· *Suidas*. SPANH.

a Αποδείκνυ] Αναδείκνυ] *Vat.*

b Αδέρ] Ita cum *Gall.* 2. in *ceteris* Αδερ. vide supra, ad lit. r.

c Επιτίθε] ἢ Σολομῶνι] Idem *Suidas*. SPANH.

d Ναβατηᾶ,] Ναβὰτ LXXII.

e Αὐτὸν] Illud αὐτὸν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

f Σιλὼ,] In *MSS.* Σηλὼ & Σιλᾶ.

g Αχίας] Ita cum *Vat. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Αχία in *reliquis*.

h Εἰς τι χωρίον] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Aliisque*.

i Παρῆν] Μὴ παρῆ *Big.* & *Samb.*

k Δώδεκα φάρη] Sup. lib. III. c. 5. §. *ult.* Ὑπὲρ ἢ τούτου λίνεον ἐνδύμενος ἐφάρη· & ejusd. libri c. 8. §. 3. φάρη οἱ ἐν ἱματίοις· SPANH.

l Προειπών,] Προσειπὼν *Vat.* & *Gall.* 1.

m Γενομένην] Γεγενημένην *Vat.*

n Αὐτῇ δίδωσι,] Αὐτῆς *Big.* & *Samb.* & mox post tres versus αὐτὸν *Samb.*

o Εξαμαρτόντος,] Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτῶντος in *Editis*.

p Δίκαιος ἐστ,] Ita *Hen. Busb. Bas.* & *Vet. Interpr.* δίκαιος εἶναι πειρᾶ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

q Τῆς πρὸς Θεὸν] Τὴς πρὸς τ Θεὸν *Vat.*

r Τηλικοῦτον,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικοῦτος in *Editis*.

s Αναπείθειν] Αναπείθειν ἐπειρᾶτο *Vat.*

t Πράττειν] Παρατάττειν *Big.* & *Samb.* παρατίθειν *Gall.* 1. 2. & *Vat.*

γ Συλ-

βαλλὼ ὁ Σολομὼν ἐζήτει [v] συλλαβεῖν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτο [x] γνοὺς Ιεροβοάμης, πρὸς [y] Σύσακον φεύγει τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μένας, τό τε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [z] τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὢν, βασιλεύσας μὲν [a] ὀγδοήκοντα [b] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα πρὸς τέτρασι. θαπτεται δὲ ἐν Ιεροσολύμοις [c] ἁπάντων ὑπερβαλὼν δαιμονίᾳ τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μὴ ὅσον γε [d] πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι' [e] αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, [f] εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διαφθῆσαι.

insidiis intellectis, eum quærebat ut comprehensum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc resciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur. Solomon autem jam admodum ſenex vita decedit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepeliturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſenescens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere. III. *Solomon moritur.* 3 *Regum*, c. 11.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς πλουτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς ἀπὸ παιδὸς αὐτοῦ Ροβοάμου, τὸ δέκα φυλῶν Ιεροβοάμον ἀπέδειξε βασιλέα.

Μετὰ δὴ τὸν Σολομῶνος πλοῦτον, διαδεξαμένου τὸν παῖδος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Αμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, [g] Νοομᾶς τὄνομα, πέμψαντες ἄγγελους εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τὸ ὄχλου ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ιεροβόαμον. ἀφικομένου δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ροβοάμης εἰς αὐτὴν παρεγένετο. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ ἐκείσε συνελθοῦσι τοῖς Ισραηλίταις ἀποδεῖξαι [h] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵτε ἄρχοντες αὐτῷ τῷ λαῷ τὴν Ιεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ ἡμερώτερον τοῦ πατρὸς· βαρὺν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. δυνάσεσθαι δὲ ἕσεσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ [i] διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μὴ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρινεῖσθαι περὶ ὧν αἰτοῦσιν, ὑποπτος μὲν ἦν τοῖς γνώσεσθαι, μὴ παίγνιόν τι διανεύσας αὐτοῖς τὸ πρὸς ἡδονὴν· πρόχειρον γὰρ [k] ἠξίουν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [l] καὶ τοῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι περὶ μὴ παραυτίκα ἁπτεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Cæterum poſt mortem Solomonis, filio ejus Roboamo in regnum ſuccedente, qui ex muliere Ammanitide Nooma nomine, ei natus erat, populi principes, nunciis ſtatim in Ægyptum miſſis, Hieroboamum revocabant. Cum autem ad eos in urbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem pervenit. ipſi enim placuerat, Iſraëlitis, qui eò convenerant, ſemet regem oſtendere. Eum ergo adeuntes principes populi ſimul & Hieroboamus, ſupplici voce rogarunt, ut aliquid de ſervitio illis remitteret, & patre ſuo clementior eſſe vellet: ipſos enim grave ſub eo jugum pertuliſſe. fore autem ut eos ſibi magis benevolos habeat, libentiſque ei ſervituros, ſi mitius illos tractet potius quam metu coërceat. Ille vero, cum dixiſſet ſe poſt triduum iis quæ poſtularunt reſponſurum, ſtatim quidem in ſuſpicionem venit, quod ſine mora votis eorum non annuiſſet: nam ingenium hominum, præſertim in adoleſcentia, ad benignitatem & humanitatem proclive eſſe cenſebant. bonæ tamen ſpei aliquid ſubeſſe videbatur, quod *ea de re* conſultaverit & non è veſtigio repulſam dederit. *Roboamus Solomoni in regnum ſucceſſit.* 3 *Regum*, c. 12. *Populus à Roboamo petit ut ſe mitius tractet quam Solomon.* 3 *Regum*, c. 12.

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, [m] πότερον δεῖ ποιήσασθαι τὴν ὑπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅτε εἰκὸς τοὺς εὐνοῦς καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παρήνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ [n] κατὰ βασιλείας ὄγκον· [o] χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτὸν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ πρόσωπον καὶ [p] τὸ πρὸς μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὴν ὄντως καὶ συμφέρουσαν [q] ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μὴ, [r] πρός γε τὸν τότε καιρὸν [s] ὅτε δεῖ γενέσθαι βασιλέα, γνώμην ἀπεφήνατο, τοῦ Θεοῦ

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque iſti, id quod viros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeo ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id *Roboamus ſenes juvenesque ea de re conſulit.* 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paral.* c. 10.

---

[v] Συλλαβὼν αὐτὸν] Συμβαλὼν *Gall.* 2.

[x] Γνοὺς] Illud γνοὺς ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Σύσακον] Σουσάκιμον *Vat.* ex Σουσακὶμ LXXII. Ισακον, forſan pro Σίσακον, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraïco, ut puto, *Siſak.*

[z] Τῇ βασιλείᾳ] Illud τῇ ex *MSS.*

[a] Ογδοήκοντα] Ita *Codd. MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas*, *Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit.

[b] Ετη,] Ετεσι *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

[c] Απαντας] Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερβάλλων.

[d] Πρὸς γῆρας] Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.*

[e] Αὐτὰ] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.*

[f] Εἰς καιρὸν] Εὐκαιρότερον ἰδόξαμεν διαφθῆσαι *Vat.* εὐκαιρότερον ἴσομεν διαπραξόμενοι *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.*

[g] Νοομᾶς] Sic *MSS.* Νοόμας in *Editis.* Νααμὰ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

[h] Αὐτὸν βασιλέα.] Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo ἐδέδοκτο γὰρ τοῖς Ισραηλίταις αὐτῷ συνελθοῦσι ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα, convenienter *S. Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam convenisse Roboami regis creandi gratia*, atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlitæ eum conſtituerent regem.*

[i] Διὰ τὸν φόβον] Illud διὰ omittit *Vat.*

[k] Ηξίουν] Αξιῶν *Vat.*

[l] Καὶ τοῦτ'] Καὶ ταῦτα νέῳ *Vat.*

[m] Ποδαπὸν] Οποῖον *Vat.*

[n] Κατὰ βασιλείας] Κατὰ deeſt *Vat.*

[o] Χειρώσεσθαι] Χειρώσασθαι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[p] Τὸ πρὸς μικρὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

[q] Ισως πρὸς τὸ πᾶν,] Ισως μὲν πρὸς τὸ π. *Vat.*

[r] Πρός γε] Πρός τε τὸν τότε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Οτε δεῖ] Forte ὃν δεῖ. COCC.

id agente, ut istud condemnaret *& rejiceret* quod *maxime* ad rem suam faceret: accitisque juvenibus, qui cum eo educati erant, illisque expositio quod senes ei dederant consilio, jussit proferre quid ipsis facto opus esse videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat meliora cernere, suaserunt ut populo *ita* responderet; "suorum "digitorum minimum crassiorem esse quam sui "patris medium corporis truncum; quod si *servi-*"*tutis* duritatem sub illo experti fuerint, multo "magis experiundo illum durum difficilemque "sentient; ac si ille in eos scuticis animadverterit, "exspectandum ut ipse scorpiis animadvertat." His delectatus rex, ratusque imperii dignitatem decere *ejusmodi* responsum, postquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exspectatione suspensis, omnique studio agentibus ut verba regis audirent, existimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum esse, neglecto amicorum consilio ex juvenum sententia respondit. Hæc vero non sine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum consilium sequutus, populo durius respondet.
2 Regum, c. 12.

3. Istis autem verbis veluti ferro percussi, dictisque haud secus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti sunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex illo die nihil af-"finitatis esse cum Davide ejusque progenie." adjectoque, "se illi solum cedere Templo quod pa-"ter ipsius exstruxerat," *eum* relicturos esse minati sunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo usque exarserunt, ut cum ad eos misisset rex Adoramum tributis præfectum, qui *sævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, si quid in illis juveniliter temerarium fuerit & submorosum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non sustinuerunt, sed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidisset Roboamus, & existimasset se iisdem lapidibus peti quibus *imperii sui* ministrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conscenso Hierosolyma se fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum constituêre: cætera vero multitudo, jam inde à Davidis stirpe alienata, summæ rei præfecerunt Hieroboamum. Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas sibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum sibi assumpsisset, proficisci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi sibi servire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim submonebat haud fas esse ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præsertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi secessio) non jam

Decem tribus à Roboamo desiciunt.
3 Regum, c. 12.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur.
3 Regum, c. 12.

πεισαντος εἶναι καταπεφρονῆσθαι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τοὺς μειρακίους τοὺς [z] συντεθραμμένους καὶ τῶν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπεῖν, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τάδε, ὅτι γὰρ ἡ νεότης ὅτι ὁ Θεὸς [v] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρήνεσαν ὑποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· [x] "τὸν "βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος "εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [y] σκληρουχίας ἐπιθήσουσι "ἐκείνου πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν ὑφ' ἡμῶν, "καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ἐνδήσετε [z] σκορπίοις τοῦ-"το ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν." τούτοις [a] ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς, καὶ δόξας προσήκειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ὑποκρίσιν, ὡς σωφρόνως ἀκουσόμενον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος· [b] καί τι λέγοντος ἀκούσας τοῦ βασιλέως ἐπιτυδακήτως, οἰομένου δέ τι καὶ φιλανθρωπεύσεσθαι, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων [c] ἀπεκρίνατο. τοῦτο δ' ἐπράττετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

γ'. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ὅτι πεῖρα τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [d] ἐκβοήσαντες, "οὐκέ-"τι ἐδέν αὐτοῖς εἶναι συγγενὲς πρὸς Δαυίδην καὶ τοὺς "ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκείνου, ἔφασαν, τὴν ἡμέραν· πα-"ραχωρεῖν δ' αὐτῷ [e] μόνον τὸν ναὸν ὃν ὁ [f] πατὴρ αὐτοῦ "κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. ἔτος δ' ἔσχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ὅτι τῶν Φόρων [g] Ἀδωράμην, ἵνα [h] καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον [i] ἐν αὐτοῖς, [k] ποιήσειν μαλακωτέρους, ἀλλὰ βαλόντες [l] αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τοῦτ' ἰδὼν Ροβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτεινεν αὐτοῦ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ὅπως δύνας ὅτι ἅρματος, ἔφυγε εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ἰούδα φυλὴ καὶ ἡ [m] Βενιαμίτις χειροτονοῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυίδου παίδων ἀποστὰν, τὴν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ροβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἵας τε ἦν, λαῶν ὀκτωκαίδεκα μυριάδας ὅπλα κρατοῦντας ἐπιλέκτους, ἐξελθεῖν ὅτι τὸν Ἱεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ἵνα πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [n] προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατίαν. [o] οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, [p] ἔστε ἔλεγε, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ [q] προαίρεσιν τὸ τῶν πλήθους ὑπο-

---

z Συντεθραμμένα] Συντεθραμμένα αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

v Ηφίει νοεῖν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἠφίει in *Editis.* ἠφίει τοῦτον κρείττω *Vat.*

x Τὸν βραχύτερον] Iisdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10.

y Σκληρουχίας] Σκληρότητος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. σκληρὸν ἂν *Busb.* & *Hen.*

z Σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν] Constat animal voce σκορπίοις haudquaquam significari, sed flagri genus scutica gravius aculeatum ad modum scorpionum, forsan ex planta ista, de qua *Theophrastus* l. 6. *de Plantis*, c 1. & lib 9. c. 14. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. HUDS. Scorpiis *Rufinus.* σκορπίοις etiam LXX. 1 Reg. XII. 11. Hebr. עקרבים vid. Deuter. VIII. 15. Ezech. II. 9. σκορπίος *nepa*, herba, de quo Theophr. H. Pl. lib. VI. c. 1. p. 118. & lib. IX. c. XIV. p. 686. quo postremo loco dicitur similis scorpioni & utilis ad ejus ictum. *Versio Syriaca* hic: *castigabo vos loris.* SPANH.

a Ηδεὶς ὁ] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique.

b Καί τι λέγοντος] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. καὶ λέγοντος ἀκούσας τοῦ β. *Gall.* 2. ὄντος, λέγοντος ἀκούσαι τι τοῦ βασ. in *Editis.*

c Απεκρίνετο.] Απεκρίνατο *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.

d Εκβοήσαντες,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐβόησαν *Busb.* & *Hen.* ἐμβοήσαντες in *Editis Alisique.*

e Μόνον τὸν ναὸν] Μόνου *Big. Samb.* & *Vat.* μόνου vero cum aliis agnoscit *Epiphan.*

f Πατὴρ αὐτοῦ] Πάππος *Big. Samb.* & *Vat.*

g Αδώραμον,] Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Αδόραμον an Αδώραμον legerit.

h Καταπραΰνῃ] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & κε ex *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

i Εν αὐτοῖς,] Sic volui cum *MSS.* οὐ deest *Editis.*

k Ποιήσειν] Ποιήσειν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιήσει *Gall.* 1. ποιήσειε κὲ μαλ. *Big.*

l Αὐτὸν λίθοις,] *Al.* αὐτόν.

m Βενιαμίτις] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. βενιαμίτης *Vat.* Βενιαμὶς *Bas.* & *G.* Βενιαμίτιδος *Gall.* 2.

n Προφήτου] Προφήτου Σαμαΐου juxta *Vet. Interpr.* forsan ex *S. Literis.*

o Οὐ γὰρ εἶναι] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.*

p Οὗτος ἔλεγε,] Lege ἕως ἔλεγε. *Epiphanius*, quo facto nequicquam progressus est ad prælium. COCC.

q Προαίρεσιν] Προέρεσιν *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Alisique.*

r Οὐκ

ἀποτάσεως γεγυμνένης · [r] οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δ' πρῶτον ὅσα Ἱεροβόαμος ὁ τ Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δ' τότων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ροβοάμου τοῦ τ δύο φυλῶν βασιλέως [s] γεγυμνένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν ὕτως ἄχρι παντὸς τ ἱστορίας τὸ εὐτακτον.

δ'. Ο μὲν οὖν Ἱεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [s] Σικίμῃ πόλει, ἐν ταύτῃ τῇ Δαίζαν εἶχε · κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν [v] Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' ὀ πολὺ δὲ τ σκηνοπηγίας ἑορτῆς [x] ἐνίστασθαι μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι [y] τ Θεὸν εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντα καὶ σκεῖ τῇ ἑορτῇ ἄγαγεῖν, μεταυοήσουσιν ἴσως καὶ δελεασθέντες ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τ θρησκείας τ ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψουσι μὲν αὐτὸν, προχωρήσουσι δὲ τῷ [z] πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνεύσει τότε γινομένοις τῇ ψυχῇ ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιοῦτον. δύο μοσχους δαμάλεις χρυσοῦς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [a] Βεθήλῃ πόλει, τ ἕτερον δ' ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς [b] τ [c] πηγαῖς δὲ μικρᾶς Ἰορδάνου, τίθησι τοὺς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τ ἐν τ προφρημένας πόλεσι [d] ναΐσκων · καὶ συγκαλέσας τοὺς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τάδε μισθωσάμενος τοὺς λόγους. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκω ὑμᾶς νομίζω τοῦ-
"το, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τ Θεὸν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἀπο-
"δεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τε
"ἀκούει καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν ἔμοι δοκεῖ
"νῦν ἐπίηλυν ὑμᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντας εἰς τὸν
"τ ἐχθρῶν πόλιν μαχρὰν ὕτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄν-
"θρωπος γὰρ κατεσκεύακε τ ναόν · πεποίηκα δ' κἀγὼ
"δύο χρυσοῦς δαμάλεις ἐπωνύμους τῷ Θεῷ, καὶ τὸν μὲν
"ἐν [c] Βεθήλῃ πόλει καθιέρωκα, τὸν δ' ἐν Δάνῃ, ὅπως
"ὑμῶν οἱ τότων ἔγγιστα τ πόλεων κατῳκημένοι προσ-
"κυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τ Θεόν. ἀποδείξω
"δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευίτας, ἵνα
"μὴ χρείαν ἔχητε τ Λευίτου φυλῆς καὶ τ Ααρῶνος
"ὑμῶν. ἀλλ' ὁ βουλόμενος ὑμῶν [f] ἱερεὺς εἶναι, προσ-
"φερέτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριὸν, ἃ καὶ τ πρῶτον
"ἱερεα Φασὶν Ααρῶνα πεποιηκέναι." [g] τοῦτ' εἰπὼν, ἐξη-
πάτησε τὸν λαὸν, καὶ τ [h] πατρῴας θρησκείας ἀποστάντας
ἐποίησε παραβαίνειν τοὺς νόμους. ἔσχε δὲ κακῶν ἐκεῖνος τοῖς
Ἑβραίοις, καὶ τοῦ πολέμου κρατηθέντας ὑπὸ τ ἀλλοφύ-
λων αἰχμαλωσίαν πεῖσαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κ' χώραν
[i] δηλώσομεν.

ε'. Ἑνστάσης δὲ τ ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βουλόμενος
καὶ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ τούτῳ ἀγαγεῖν, ὥσπερ [k] ἐώρταζον
καὶ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστή-
ριον πρὸ τ δαμάλεως, γυμνὸς δ' αὐτὸς [l] ὁ ἀρχιερεὺς ἀνὰ τὸν βωμὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλ-
λοντος δ' [m] ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν
ὄψει τοῦ λαοῦ παντὸς, προσγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἱερο-
σολύμων προφήτης, [n] Ἰαδὼν ὄνομα, τοῦ Θεοῦ πέμψαντος·
ὃς στὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τοῦ βασιλέως ἀκούοντος,

cum copiis egressus est. Mihi autem *nunc* statutum est prius narrare quæ gesserit Hieroboamus Israëlitarum rex, ac tum demum res gestas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. sic enim per omnia suus historiæ ordo conservabitur.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *sibi* construxisset in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam insuper *sibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo post cum Scenopegia statum *gentis* sacrum instaret, reputans secum, si populo concesserit ire Hierosolyma ut Deum adorarent, festumque illic agitarent, fore ut fortasse pœnitentia ducti, ac templi splendore cultusque in eo divini apparatu capti, ipsum relinquerent & ad regem priorem se reciperent, adeoque inde in vitæ discrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflavisset, illisque duo delubra exstruxisset; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem est apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro posuit: cumque x. tribus, quibus ipse præerat, convocasset, pro concione in hunc modum eas est alloquutus. "Viri populares, "vos hoc non nescire arbitror, quod omnis locus "habeat Deum, ejusque præsentia nullo loco de-"finito includatur, sed ubique *preces* exaudiat & "cultores suos *benigne* respiciat. quod cum ita sit, "mihi non placet vos nunc urgere, ut, longo ad-"eo itinere, Hierosolyma, urbem hostilem, con-"tendatis religionis ergo. Homo enim Templum "*illud* statuit: & ego feci duas vitulas aureas Deo "cognomines; & unam quidem urbe Bethela de-"dicavi, alteram Dane, ut vestrum quicunque loca "earum utrique proxima habitetis eò se conferant "ad Deum colendum. Vobis autem quosdam ex "vobismet ipsis sacerdotes creabo & Levitas, ne

Vitulas facit aureas. 3 Regum, c. 12.

Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.

5. *Septimo mense, cum jam immineret festiva solennitas, volens & ipse eam apud Bethelam celebrare, sicut à duabus tribus Hierosolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exstruit, ipse vero pontifex factus cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. At cum in eo esset, ut victimas & solida sacrificia in conspectu totius populi aræ admoveret, ipsi ex Hierosolymis jussu Dei vates supervenit, Jadon nomine: qui in media turba constitutus hæc rege audiente loquutus est, sermone ad altare ver-

Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelensem. 3 Regum. c. 12.

[r] Οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε.] Ita *MSS.* οὐ κατεξῆλθε in *Editis*.

[s] Γεγυμνωμένα] Γεγυμνώμεθα *Vat.*

[t] Σικίμῃ] Alibi in *recto* Σίκιμος, ut l. 1. c. 21. §. 1. & in *plurali* Σίκιμα, ut ibid. §. 2.

[v] Φανουὴλ] Ita ex *MSS.* Φανουήλῃ in *Editis*.

[x] Ἐνίστασθαι] Σπεύδειν *Vat.*

[y] Τὸν Θεὸν] Ita cum *MSS.* τῷ Θεῷ in *Editis*.

[z] Πρώτῳ] Πρώτῳ deest in nonnullis *MSS.*

[a] Βεθήλῃ] Ita cum *Busb.* & *Hen.* quo modo & supra (l. 6. c. 3. §. 2.) in aliquot *MSS.* Βηθήλῃ in *Editis*. Βηθηλεῖ *Big. Samb.* & *Gall.* 1 Βαιθηλ *Vat.* Βαιθηλ LXXII. alibi (ut l. 6. c. 6. §. 1.) ἐν πόλει Βιθήλοις.

[b] Τὰς πηγὰς δὲ μικρᾶς] Supr. lib. v. c. 1. §. 22. ἕως δὲ λιβάνου ὄρους, καὶ τῶν ἐξ Ἰορδάνου πηγῶν· Πηγαὶ Ἰορδάνου, nempe Majoris, sub monte Panio Ant. Jud. lib. xv. c. 10. §. 3. & Αλωσ. lib. 1. c. 21. §. 3. ut & lib. III. c. 9. §. 7. Hic autem Jordanis minoris fons ad Danam oppidum & Αλωσ. lib IV. c. 1. §. 1. SPANH.

[c] Πηγὰς δὲ μικρᾶς] Minoris Jordanis fons Δάνος appellatur. lib. 1. c. 10. §. 1. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13.

[d] Ναΐσκων] Sic in *MSS.* ναοῖσιν in *Editis*.

[e] Βεθήλῃ πόλει] Eadem varietas hîc & mox infra (§. 5) occurrit in *MSS.* ac supra. HUDS Βηθηλᾷ καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια· Αλωσ. lib. IV. c. 9. §. 9. Infra vero cap. XI. §. 3. Βεθήλῳ (*Gen.* Βηθήλου) SPANH.

[f] Ἱερεὺς εἶναι,] Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Τοῦτ' εἰπὼν,] Ταῦτ' εἰπὼν *Hen. Busb.* & *Vat.*

[h] Πατρῴας θρησκείας] *Al.* πατρίου & πατρῴας.

[i] Δηλώσομεν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* δηλώσωμεν.

* *Septimo mense,*] *Octavo mense* in *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.

[k] Ἑώρταζον] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑόρταζον in *reliquis*.

[l] Ὁ ἀρχιερεὺς] Illud ὁ omittunt plerique *MSS.*

[m] Ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις] In codice Sacro legitur Jeroboamum adscendisse altare להקטיר, quod de thure adolendo cepit Vulgatus. Non nego הקטר de thure usurpari & suffitu, sed Judæi etiam docent הקטורין aliquando esse eadem ac הקרבות, oblationes sacrificiorum videlicet in altari. Vide Siphra fol. 41. 2. Sic & הקטר de sacrificiis usurpatur 2 Reg. 16. 13. & ἀναφέρειν à Græcis interpretibus redditur Exod. 29. 25. REL.

[n] Ἰαδὼν ὄνομα,] Ita *Samb.* & *Glycas*, qui pag. 187. ista habet, ὁ μὲν Ἰωσηπος Ἰαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ὁ δὲ βίβλος τῶν Παραλειπο-

verſo: "Hoc tibi prædicit Deus, fore ut naſcatur "quidam de genere Davidis, Joſias nomine, qui "ſuper te mactabit iſtius ævi falſos ſacerdotes, ac "præterea horum impoſtorum & deceptorum at- "que impiorum oſſa ſuper te cremabit. Imo vero "ut iſti credant hoc ita eventurum eſſe, ſignum "illis prænunciabo mox ſecuturum. illico ara *hæc* "findetur, & omnis ſuper illam victimarum adeps "humi diffundetur." Cum hæc dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, & cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexiſſet hominem eſſe veracem & ex Dei afflatu futura prænoſcere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, ut ſecum prandeat. Tum Jadon dicebat, "ſibi non liberum eſſe in domum ejus introire, "aut tantillum ex pane & aqua iſta in urbe degu- "ſtare. hoc enim ipſi Deum interdixiſſe, nec li- "cere eadem, qua venerat, via reverti, ſed per a- "liam iter ſibi faciundum," ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abſtinentiam mirabatur: de ſe vero cœpit eſſe ſolicitus, ne res ſuæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

Hieroboami manus aret. 3 Regum, c. 13.

εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον πεμφθεὶς τὰς λόγους. "ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προλέγει ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους, Ιωσίαν "ὄνομα, ὃς ὑπὲρ σοῦ θύσει τοὺς ψευδοιερεῖς τοὺς καὶ ἐκείνου "τοῦ καιρὸν γενησομένους, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ "ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν ὑπὲρ σοῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε "πιστεύσωσιν ὅτοι τοῦθ' ὕστως ἔξειν, σημεῖον αὐτοῖς προφέρω "γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυσιαστήριον παραχρῆμα, καὶ "πᾶσα ἡ ἐπ' αὐτοῦ [P] πιμελὴ τῶν ἱερείων ὑπὲρ γῆν χυθήσε- "ται." τοῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ιεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκταθεῖσα δ' ἡ χεὶρ [q] εὐθὺς παρείθη, καὶ [r] οὐκ ἔτι ἴσχυεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [s] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖα καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐῤῥάγη δὴ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατεῤῥέχθη [t] πάντα ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὴ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ἐκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ' αὐτῷ χαρίσασθαι. ὁ δὲ, τῇ χάριτος τὸ καὶ Φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ' αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δεῖπνῆσαι παρ' αὐτῷ. [v] Ιαδὼν δὲ ἔφη, "οὐκ ἐπιτρέπειν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι "ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ "Θεὸν ἀπειρηκέναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' "αὐτῆς πορεύσηται τὴν [x] ὑποστρέφειν, ἀλλὰ δι' ἄλλης," ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς [y] ἐγκρατείας· αὐτὸς δὲ ἦν ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἐκ τοῦ παρειρημένου οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac poſtea à leone interimitur: & quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, ejuſque animum à Deo alienavit.

Ὡς ὁ προφήτης Ιαδὼν ἄλλῳ ψευσαμένῳ πιθθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ τίσιν λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

De Bethelenſi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 Regum, c. 13.

ERat autem *ea* in urbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis *illuc* venerat, quæque edita eſſent ſigna, utque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſalvamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus *iſte* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre juſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta & umbroſa querciis bene magnæ arbore quieſcentem nactus, primo ſalutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non divertiſſet ut lauto hoſpitio exciperetur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi à Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſæ hoſpitali admoveri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione vene-

ΗΝ δή τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [y] πρεσβύτης [z] ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ιεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. ἔτος τότε μὲν κλινήρης ὢν ἀφ' ἡλικίας ὑπὸ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ δηλωσάντων τὰ περὶ τὸν παρόντος ἐξ Ιεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς [a] παρεθείσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν Ιεροβόαμος βιαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παραδοκιμήσῃ αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πολείονος ἀπολάβοι τιμῆς, προστάξε τοῖς παισὶν εὐθὺς [b] ἐπισαγαγεῖν τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [c] ἀσθενούντων ὁ προστάξας, [d] ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς μεγίθους ἡσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. ὃ δὲ φήσαντος κεκωλύσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' ἐμὲ παρ' ἐμοὶ [e] εἶπεν πάντως ἀπηγορεύκέ σοι τὸ θεῖον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι θρησκείας

μῶν Ιαὴλ αὐτὸν ἡμᾶς καλεῖσθαι ἐδίδαξεν.

o Απατεώνων] Sic *MSS* ἀπαταιώνων in *Editis*.

p Πιμελὴ τῶν ἱερείων] רשן eſt in Codice Sacro, quod cinerem notat. Verum רשן pro pinguedine aliquando uſurpatur. REL.

q Εὐθὺς παρείθη,] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

r Οὐκ ἔτι ἴσχυεν] Eo modo, vel οὐκ ἔτ' ἴσχυσεν in pleriſque *MSS*. οὐκ ἔτι ἴσχυεν in *Editis Aliiſque*.

s Ἀναγαγεῖν,] Ἀγαγεῖν *Big. & Samb.*

t Πάντα ἀπ' αὐτοῦ,] Πάντα τὰ ἀπ' αὐτοῦ *Big. Samb. & Vat.*

v Ιαδὼν δὲ ἔφη,] Ιαδὼν δ' ἔφησεν *Big. & Samb.*

x Ὑποστρέφειν,] Ὑποστρέφω ſolus *Vat.*

y Πρεσβύτης] Illud πρεσβύτης ex *Cod. MSS*.

z Ψευδοπροφήτης,] Ψευδοπροφήτου σκῆπτον εἶναι λέγει ὁ Ἰώσηπος· ἢ Θεοδώρητος ἀληθῶς προφήτου εἶναι. *Glycas*, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ δὲ Θεοῦ μὲ καὶ τὰ ἄλλα προφήτου ὑπάρχει· ψευδέστι δὲ χρήσασθαι λέγοις πρὸς τὸ ἀνθρώπου δὲ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ψευδοπροφήτου εἶναι. *Theodoret.* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. ΚΓ'. Quam multa in hac narratione *S. Hiſtoriæ* addat *Flavius*, oſtendit *Melch. Leydeckerus* de *Var. reipull. Hebr. ſtatu*, Vol. 2. p. 36.

a Παρεθεῖσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν] Conf. lib. VI. c. 13. §. 8. SPANH.

b Ἐπισχώσασι] Ita cum *MSS*. & *Vet. Interpr.* ἐπισχεῖσθαι τὸν ὄνον καὶ ἕτοιμον in *Editis*.

c Ἀσθενούντων] Iterum ex *MSS*. & *Vet. Interpr.* ἀναβαινόντων in *Editis*. quod etiam ferri poteſt.

d Ἐπιβὰς ἐδίωξε] Ἐπιβὰς τὸν ὄνον ſoli *Hen.* & *Busb.*

e Εἶπεν πάντως] Εἶπεν hîc inſerui cum *MSS*. & *Vet. Interpr.* & ἔφη *Editorum* poſt τράπεζαν delevi, quod illud non agnoſcant *MSS*. & *Epiphan.*

f Ἀκυ-

νωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ παρεῖμι νυὶ ὡσ' αὐτοῦ πιμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πειθθεὶς, ἀνέστρεψεν. [f] ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ιαδῶνι· καὶ ἃ διαβάντα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὸν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [g] ἔφρασεν, [h] ὑφ' ᾧ διαφθαρῆσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [i] ὅπως μὴ πεισθεὶς τοῖς τοῦ [k] Ιαδῶνος λόγοις Ιεροβοάμος [l] ἐληλεγμένα ψεύδος. παρθυμουμένῳ πάντως τῷ Ιαδῶνι πάλιν εἰς Ιεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ καταπατάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τὸ μὲν ὄνον οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. παθακαθεζόμενον δὲ ἐφύλαττε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις οὗ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς υἱοὺς πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελῶς [m] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάντ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [n] ὑπεληθήσεσθαι δ' αὐτὸς μὴ τῷ πλούτῳ σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν ἀγνωσθησομένων. [o] κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, προσέστι τῷ Ιεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [p] εἰ-"πὲν, ὑπὸ τοῦ ἀνοήτου λόγων;" ὡς δὴ καὶ τὸ σὺν τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα δηλήσασθαι ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄρειον ἀποκαλῶν, ἤρξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακουργῶν, καὶ πιθανοῖς σὺν τοῦ γεγονημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [q] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [r] αὐτοῦ ναρκήσαι, βαστάζοντα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν [s] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανελθοῦσαν φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὂν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥᾳδίαν καὶ πᾶσι λαβεῖν βάσιν τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον σὺν τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος [t] ἀπολοῖτο· ὅτως οὐδὲν ὅτ' εἶχεν, ὅτ' ἐφθέγξατο προφήτης. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πλέως ἀποστρέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [u] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ὅτι τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τι καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιεροβοάμου ὅτι τοιοῦτον παρόντος [x] ἡμῖν δεδηλώσθω.

ror: atque nunc adsum ab eo missus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reversus est. Adhuc autem illis prandentibus blandoque sermone sese oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus fecisset, dicebat, pœnam daturum esse, simulque qualis foret *ipsi* denunciabat. nam leonem ipsi digredienti in via occursurum esse edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers esset sepulturæ in majorum suorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigisse arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falsi esset redargutus. Jadoni igitur Hierosolyma redeunti obviam fit leo, ipsumque à jumento detractum necavit. Atque asinum quidem nihil omnino læsit, adsidens vero & eum custodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac transeuntes id conspicati in oppidum venerunt, atque falso vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis suis in hoc missis, corpus ejus in urbem reportavit, ipsumque magnificis cohonestavit exsequiis; suisque filiis præcepit, ut se, cum mortuus fuerit, eodem in sepulchro conderent: dicens, vera quidem esse omnia quæ ille vaticinatus est contra urbem illam & altare & sacerdotes & falsos vates; ipsum vero injuria post mortem fore immunem, si cum eo sepeliretur, utpote quod ossa illorum dignosci non possent. Cum itaque justa vati persolvisset, atque filiis ista mandasset, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, "istius insipientis sermonibus?" Postquam vero rex quæ altari suæque manui acciderant illi enarrasset, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iste* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitiose agendo labefactare, & verisimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei persuadere manum quidem ejus lassitudine obtorpuisse, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quievisset, ad se rediisse: altare vero, quippe recens exstructum & multis magnisque victimis ei impositis, ex nimio onere rerum ei incumbentium disruptum cecidisse. Porro ipsi etiam mortem ejus nunciabat, qui signa ista prædixerat, ut scilicet à leone occisus periit: adeo ut nihil habuerit veloquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi persuasit, &, cum animum ejus prorsus à Deo avertisset & à sanctis justisque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelios erat & injurios, ut quotidie id sibi negotii dari quæsiverit, ut novo aliquo magisque detestabili scelere semet obstringeret. Atque ista quidem nobis de Hieroboamo in præsens dicta sunto.

Jadon vates à leone occisus. 3 Regum, c. 13.

Bethelensis vates subdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus discuteret.

Adeo nihil de impietate remisit Hieroboamus, ut peior indies evaserit. 2 Regum, c. 13.

f Αειστώτων] Ita cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* ἀειστήτων.

g Ερασιν,] Ερασζεν *Vat.*

h Υπ' ᾧ] Sic cum *MSS.* ἀφ' ᾧ in *Editis.*

i Οπως μη] Haud dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum senem in urbem eum retraxisse, ut si à se decipi contigisset, assertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuisse credere par est, ut Hieroboamus & alii præsenti metu levati suæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas.

k Ιαδῶνος] Hic loci Ιωαὺα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιωὴλ dicitur *Glyca*, ut ex verbis supra allatis constat. Rabbinis Ιδδὼ esse videtur, cujus mentio facta est 2 *Paralip.* c. 13. v. 22. ubi Αδδὼ dicitur *Interpretibus* LXXII.

l Ελληλεγμένα] Ελληλεγμένῳ ψεύδει *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1.

m Μὴν κηδείας] Illud μὴν deest *Vat.*

n Υπεληθήσεσθαι] Eo utique consilio (inquit *Zonaras*) cum eo sepeliri voluit, ut cum secundum prædictionem illius altare everteretur, & sacerdotum & pseudoprophetarum ossa igni traderentur, eam contumeliam ipse, juxta hominem divinum situs, effugeret.

o Κηδεύσας] Κηδευσάμενος *Gall.* 2.

p Εἰπεῖν,] Εἰπὼν *Vat.*

q Επεχειρεῖ] Sic *Big. Samb. Vat. Vet. Interpr.* ἐπιχειρεῖ in *cæteris.*

r Αὐτοῦ ναρκήσαι,] Αὐτῷ *Vat.*

s Εἰς τὴν αὐτῆς] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in *reliquis.*

t Απόλοιτο·] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλετ᾽ in *Editis.*

u Καὶ τῶν δικαίων] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων.

x Ημῖν δεδηλώσθω.] Ex τούτοις ante ἡμῖν inserunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec vestigium eorum apud *Vet. Interpr.*

CAP.

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Susacum.

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paral. c. 10.

ROboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnasque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethsur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Maresam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm, & Elom, & Chebrona. Has quidem in sorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas insuper instauravit in sorte Benjamitide. & cum eas munivisset, & præsidia in omnibus constituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *necessaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea scuta & lanceas in multas *hominum* myriadas. Atque ad eum in Hierosolyma sese aggregarunt sacerdotes & Levitæ ex omnibus Israëlitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & justi, relictis suis sedibus, ut Deum *more patrio* Hierosolymis colerent. ægre enim tulerunt ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxisset, & tres ex ea liberos sustulisset, duxit postea & aliam, ipsamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Absalomi Thamara natam; filiusque ex illa ei nascitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures suscepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam. Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti sunt duodetriginta & filiæ sexaginta. Voluit autem ut ei in regnum succederet Abias Machanæ filius, ejusque fidei thesauros urbesque munitissimas credidit.

Ad Roboamum Jacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paral. c. 11.

Roboami uxores & liberi. 2 Paral. c. 11.

Roboamus etiam Deum suis flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis causa hominibus sit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidisset regnum suum tanta cepisse incrementa, in omne nefas & scelus abiit, Deique cultum & religionem sprevit, adeo ut populus ei subjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum est, ut cum principum moribus subditorum etiam mores corrumpi soleant; utque hi relicta sua modestia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes sequantur. nisi enim eadem, quæ re-

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ροβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας ἀφῆκε Σούσακον ἐπιμωρήσεν.

ΟΔὲ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προεφήκαμεν, ὠκοδόμησε πόλεις ἰσχυρὰς τε καὶ μεγάλας, [y] Βηθλεέμ, καὶ [z] Ητανέ, καὶ [a] Θεκωέ, καὶ [b] Βηθσὺρ, καὶ [c] Σωχὼ, καὶ [d] Οδολλάμ, [e] Ιπὰν, καὶ [f] Μαρησὰν, καὶ [g] Ζιφὰ, καὶ Αδωραΐμ, καὶ [h] Λαχὶς, καὶ [i] Αζηκὰ, καὶ [k] Σαραΐμ, καὶ [l] Ηλὼμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ιούδα κληρουχίᾳ πρώτας ὠκοδόμησε. κατασκευάσας δὲ [m] καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [n] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τείχεσι, φρουρᾷ τε κατέσχεν [o] ἐν ἀπάσαις ἐπὶ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν ἐπὶ οἶνον ἐπ' ἔλαιον, ταῦτα ἄλλα πρὸς ἀφθονίαν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις [p] θυρεοὺς ἐπὶ σφενδόνας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ πρὸς πᾶσι τοῖς Ισραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ιερουσάλυμα ἐπὶ Λεβίται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἦσαν ἀγαθοὶ ἐπὶ δίκαιοι, [q] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ιεροσολύμοις τὸν Θεόν. ὁ γὰρ φόβος εἶχον προσκωεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ιεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ἤυξησαν τὴν Ροβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγνῆ τινα ἐκ τριῶν παιδίσκων ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἤγετο ὕστερον ἐκ τῆς ἐκ τοῦ Αβεσσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [r] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτῇ ὅσαν συγγνῆ· καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Αβίαν προσηγόρευσε. [s] τέκνα δὲ εἶχεν ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστερξε τὴν [t] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικίσιος αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [v] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γένεσιν ὀκτὼ ἐκ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. Δεδόκτο δὲ ἀπόδειξε [x] τὴν βασιλείας τὴν ἐκ τοῦ Μαχάνης Αβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ ἐκ τὰς ἰσχυροτάτας πόλεις ὑπίσθυσεν.

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τῷ γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην ἴδων βλέπων Ροβόαμος, εἰς ἀδικίας καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τοῦ Θεοῦ θρησκείας καταπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν [y] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. σωδιαφθείρεται γὰρ τοῖς ἐχομένων ἤδη [z] τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τῶν ἐκείνων [a] ἀσελγείας τῷ αὐτῶν σωφροσύνῃ ἐπιπέμποντες, ὡς ἀρετῇ [b] ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. ὁ γὰρ

ἕνεστιν

y Βηθλεὲμ,] Ita etiam in LXXII. juxta *Exemplar. Rom.* Βαιθσεὲμ in *Alexandr.*

z Ητανὲ,] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰταὶ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.*

a Θεκωὲ,] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκὼς in *Editis.* & infra Θέκωα. si quis Θεκωὲ malit, non repugnabo. HUDS. Conf. de Vita §. 75 SPANH.

b Βηθσὺρ,] Βαθσυρὰ LXXII.

c Σωχὼ,] Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* HUDS. Conf. supr. Lib. VI. c. 9. §. 1. SPANH.

d Οδολλὰμ,] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Οδολὰμ in *Editis Josephi* & *MSS.*

e Ιπὰν,] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editisque* Εἰπὰν. at *Hippam* dant *Epiphanii Cod.* Ut mihi locus hic mendi suspectus sit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraïcæ* conformiter habent καὶ τὴν Γέθ. Forsan Γεθθὼν aut Γιτθὰν scribendum.

f Μαρησὰν,] Μάρεσαν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρεσὰν LXXII.

g Ζιφὰ,] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. HUDS. Conf. Lib. VI. c. 13. §. 2. Pro *Ethame* Rufin. *Jeam*, item *Odollam*, *Hipam*, *Maresam.* pro *Azeca* & *Saraëm* Rufin. *Retheram.* Vid. 2 Chron. XI. 5. SPANH.

h Λαχὶς,] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliisque.*

i Αζηκὰ,] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Αζηκὰ, cum urbem Αζηκὰ tribui Judæ adscribat *Eusebius*, & καὶ τὴν Αζηκὰ habeant LXXII.

k Σαραΐμ,] Nolui quidquam mutare, licet Σαρὰμ habeant *MSS.* & Σαρὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zethuram* & *Zeteram.*

l Ηλὼμ,] Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰωλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.*

m Καὶ ἄλλας μεγάλας,] At 2 Chron. XI. 10. urbes hæ, quas recensuit nominatim Josephus, partim in Juda, partim in Benjamin dicuntur esse sitæ. REL.

n Βενιαμίτιδι] Ita cum *MSS.* Βενιαμὶδι in *Editis.*

o Ἐν ἀπάσαις] Illud ἐν deest *Vat.*

p Θυρεοὺς] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editisque* θυρεοὺς καὶ σιαγόνας. HUDS. *Gen.* θυρεοὺς· vel θυρεοὺς καὶ σιαγόνας· Conf. sup. lib. VII. c. 2. §. 2. & inf. c. 12. §. 1. σιαγόνας. SPANH.

q Καταλιπόντες] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* καταλειποντες καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliisque.*

r Μαχάνην] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγάτηρ Αβεσαλώμου. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Maachan.*

s Τέκνα δὲ εἶχεν] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode satis, commate posito post προσηγόρευσε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri.

t Μαχάνην.] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχὰν.

v Τριάκοντα.] Ἑξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraïcam.*

x Τῆς βασιλείας] Illud τῆς ex *MSS.*

y Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Τοῖς τῶν ἡγεμόνων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγεμόνων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόνων.

a Ασελγείας] Ασεβείαν solus *Vat.*

b Ταῖς κακίαις] Τῇ κακίᾳ *Vat.*

ἔνεστιν ἀποδέχεσθαι δικαίαν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ πάντα πρᾴξαντας. τῷ γοῦν σωφρονεῖν καὶ τοῖς ὑπὸ Ροβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦσιν αὐτῷ καὶ παρανομοῦσιν, ἀπουδάζειν μὴ προκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, ζηλωτὰς εἶναι δίκαιοι. πέμψαν γὰρ [d] τὸν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [e] Σουσακιν. [f] ὃν δὲ πλανηθεὶς [g] Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει προσάπτει. ἔστι γὰρ ὁ Σουσακιν, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ροβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύσας μετὰ πολλῶν ἀπὸ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸ ἀριθμὸν [h] ἐξηκολούθει, ἱππέων δὲ μυριάδες ἑξ, [i] πεζῶν δὲ μυριάδες τετρακόσιαι. τούτων τὸ πλεῖστον Λίβυες [k] ἐπῆγε καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνει τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ροβοάμου βασιλείας [l] πόλεις ἀμαχητί. καὶ πάντας ἀσφαλισάμενος, ἔρχεται ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολύμους.

γ'. Ἐγκεκλεισμένου [m] δὲ τοῦ Ροβοάμου καὶ τοῦ πλήθους ἐν [n] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [o] στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετευόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [p] οὐκ ἔφασαν τὸν Θεὸν [q] παρεῖναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμμεὺς ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτούς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [r] κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, [s] εὐθὺς ταῖς ψυχαῖς [t] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, ζηλωτὰς γενομένους περὶ αὐτὸν ἀσεβείας, καὶ [v] συγχέοντας τὰ νομιμα. καταδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἔτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [x] ἀνθομολογουμένους, οὐκ ὀλέσειν αὐτοὺς εἶπεν διὰ τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοὺς Αἰγυπτίους ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ὀνηνάτερον ἢ Θεῷ. [y] παραλαβὼν δὲ Σουσακιν ἁμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε τοῖς ὡμολογημένοις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικούς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναρίθμητους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [z] ὑπολιπών. [a] ὤφειλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δὲ καὶ τούτους φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν ἀφ' ὧν [b] Σωφήνης βασιλέως. καὶ [c] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Αλικαρνασσεὺς [d] Ἡρόδοτος, ὠφὶ μόνον τὸ δὲ βασιλέως ὠλισθηκὼς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνων Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν

IV. *Susaci regis Ægypti expeditio in Judæam.*

ges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipsum accidebat, ut, dum is impie ageret legesque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, justi esse studentes. Deus autem Susacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipsum pœnas exigeret. de quo in errorem lapsus Herodotus ejus res gestas Sesostridi attribuit. Hic enim Susacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis *militum* myriadibus constantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati sunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero sexaginta millia, peditumque † quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupisset, validissimas Roboami urbes absque pugna cepit: iisque præsidio firmatis, postremo Hierosolyma invasit.

3 Reg. c. 14. 25. & 2 Paralip. c. 12.

3. Cum autem Roboamus populusque in urbe inclusi tenerentur ob Susaci expeditionem, Deoque supplicarent, ut victoriam illis daret & salutem, Deum, ut ab illis staret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipsis denunciasse, se illos deserturum esse, prout ipsi cultum ejus & religionem deseruerunt. Ubi hæc audiverant, statim animis conciderunt; nullamque spem salutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, juste Deum facturum esse si illos despexerit, qui in illum impii exstiterunt, legisque instituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, subditurum tamen esse Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius sit, homini servire an Deo. Cum autem Susacus urbem absque pugna in suam potestatem redegisset, Roboamo præmetu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non mansit, sed Templum diripuit, thesaurosque cum Deo sacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorsus relictum esset. Quin & aurea scuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetrasset, domum reversus est. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnassensis, in solo ‡ regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invasisse; atque Syriam Palæstinam sibi subjecisse, cunctis in ea regione hominibus sine prælio captis. Manifestum autem est, quod nostram gen-

Roboamus populusque se Deo submittunt. 2 Paral. c. 12.

Susacus, captis Hierosolymis Temploque spoliato, discedit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

Herodoti hac de re testimonium.

c Ταῦτα πράξαντας.] Ita cum *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ταῦτα in *Editis Aliisque.*

d Τῶν εἰς αὐτὸν] Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως *Big.*

e Σάσακιν.] Σουσάκιμον & infra ubique Σουσάκιμ *Vat.* vide p. 443. §. 1.

f Περὶ ὃν πλανηθεὶς.] Neutiquam hinc sequitur (ut male existimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Josepho* habitum: quin immo pro diversis habitos palam est, quorum alteri alterius res gestas per errorem tribuerit *Herodotus*. Si credidisset *Josephus*, quod volunt, utrumque fuisse revera eundem, & tantum *Sesostrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Susacus* nominatur ab *Hebræis*, simpliciter absque erroris crimine id memorasset, quum exigua sit discrepantia inter *Susacus* vel *Sisacus* & *Sesostris*, & in omnibus ferme *S. Scriptura* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. PERIZONIUS. quem vide hac de re fuse doctissimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8.

g Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει.] Lib. II. c. 11. &c. SPANH.

* *Contra illum adduxit multis* militum *myriadibus constantem.*] *Contra Hierosolyma* in *Vet. Interpr.*

h Ἐξηκολούθει,] Ἠκολούθει *Vat.*

i Πεζῶν δὲ] In *S. Literis* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo.*

† *Quadringenta millia.*] *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forsan librariorum errore.

k Ἐπῆγετο.] Ἐπηγάγετο *Vat.* Forsan exciderint καὶ Τρωγλοδύτας. Videsis 2 *Paralip.* c. 12. v. 2. & *Chronicon Paschale*, p. 93.

l Πόλεις ἀμαχητί.] Vocem πόλεις inseruimus ex *MSS.* HUDS. & COCC.

m Διὰ δὲ Ροβοάμου] Illud δὲ abest *Vat.*

n Αὐτοῖς διὰ] Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτοῦ στρατιὰν τὴν ἐπὶ Σουσακίμου *Vat.*

o Στρατείαν.] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *cæteris.*

p Οὐκ ἔφασαν.] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliisque* ἀλλ' οὐκ ἔφασαν.

q Ταχθῆναι.] Ita ex *MSS.* pro ἀχθῆναι *Editorum.*

r Κατέλιπον.] Sic *MSS.* κατέλειπον in *Editis.*

s Εὐθὺς ταῖς.] Εὐθέως *Vat.*

t Ἀνέπεσον.] Ἀνέπεσαν *Samb.* ἀνέπασσαν *Big.* & *Gall.* 1.

v Συγχέοντας.] Συγχέαντας *Vat.*

x Ἀνθομολογουμένους,] Ἀνομολογημένους *Vat.*

y Παραλαβὼν.] Παραλαβὼν δὲ ὁ Σουσάκιμ *Vat.*

z Ὑπολιπών.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2.

a Ἔδει δὲ] Καὶ τὰ δόρατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαβὶδ ἐκ χειρὸς τῶν παίδων Ἀδραζάρ βασιλέως Σωβά, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Paschale*, p. 93.

b Σωφήνης βασιλέως.] Conf. sup. lib. VII. c. 5. §. 1. SPANH.

c Τοῦτο ποιήσας] Ταῦτα ποιήσας *Hen.* & *Busb.*

‡ *Regis nomine errans*,] *Sc.* Susaci. tanquam res ita gesta fuerit, sed non ab rege qui *Herodoto* est *Sesostris*, sed ab illo qui dictus fuit *Susacus.*

d Ἡρόδοτος,] Lib. 2. c. 102. & 106.

gentem designare voluerit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui semet sine pugna dediderant, columnas reliquisse, quibus pudenda muliebria ‡ insculpserat. Roboamus sane rex noster, priusquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumcisionem virilium accepisse. *adjecto*, "nam & Phœnices & Syrii qui sunt in "Palæstina, didicisse id ab Ægyptiis & ipsi con"fitentur." cæterum constat, quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos. Sed de *bis* singuli ita loquantur, prout ipsis visum fuerit.

Roboamus pro scutis & clypeis aureis, à Susaco exportatis, parem ereorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paral. c. 12.

4. Post Susaci autem discessum, Roboamus rex pro aureis scutis & clypeis pari numero ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. superest vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 13.

ἁμαχητὶ [c] τὰς ἀνθρώπους τὰς ἐν αὐτῇ. φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βάλεται δηλοῦσι κεχειρωμένον ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. λέγω γὰρ ὅτι σήλας [f] κατέλειπεν, [g] ἐν τῇ τῶν ἁμαχητὶ καθυβρίσαντων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγεγλύψας. Roboamo δ' αὖτε παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἁμαχητὶ τὴν πόλιν. [h] Φησὶ γὰρ [i] Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες "γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυ"πτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστιν ὅτι [k] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [l] τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δ'. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Roboamos ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκε τοῖς τῶν [m] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶδὲ τοῦ μὴ φανῆναι ἐπιφανοῦς καὶ ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρὸς ὢν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δεῖ, πολὺν τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δ', βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῶν ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς πατρῴοις φίλοις τὰ δέοντα διολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιερουσαλήμοις ἐν τοῖς ταφοις τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον καὶ δεκάτην ἔτος Ιεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [n] βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔχει τέλος. τὰ δὲ περὶ Ιεροβοάμου ἀκόλουθα τούτων ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὕτως γὰρ οὐ [o] διέλιπεν οὐδὲ [p] ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [q] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ παντὸς ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ πλούτης τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τοῦ Αβία, ὃς μετ' οὐ πολὺν τὸν βίον κατέστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Regum, c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eò perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hiero-

Ταῦτα δ' ἔμελλεν ὁ θεὸς εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα [r] καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τὴν ῥίζαν τρέψειν τὸ θεῖον. κάμνοντος δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὸν παῖδα, ὃν [s] Οβίμου ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προστάξειν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, παραδῆναι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τὰ μελλόντων προφητεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τοῦτον δεδηλωκέναι· παραγενομένην δ' ἐπιλαθέσθαι περὶ τοῦ παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δ' μεταχειμαλισαμένη, καθὼς αὐτῇ προστάξειν ὁ ἀνὴρ, ἦκεν εἰς [t] Σιλὼ πάλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένος διὰ τὸ γῆρας, ὑπεφάνης

---

e Τὰς ἀνθρώπους] Τὰς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους.

f Κατέλειπεν, ἐν τῇ τῶν ἁμαχητὶ καθυβρίσαντων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγεγλύψας.] Herodot. l. II. c. VI. SPANH.

g Ἐν τῇ τῶν ἁμαχητὶ καθυβρίσαντων αὐτὰς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγεγλύψας.] Illa ἐν τῇ τῶν non agnoscit *Epiphan.*

‡ *Insculpserat.*] Sc. ad exprobrandam illis mollitiem. HUDS. Inde *Antigonam* vocat Antigonum turpiter sese dedentem Sosius lib. 1. de Bello, ubi vide quæ notavimus. HAV.

h Φησὶ γὰρ] In *Euterpe*, c. 104. hisce verbis: μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνουσι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.

i Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν. Φοίνικες γὰρ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι.] Æthiopes & Syri Palæstini Circumcisionem ab Ægyptiis edocti. vid. Herodot. lib. II. c. CIV. SPANH.

k Μηδένες ἄλλοι] Μηδέτερος *Big.*

l Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.*

m Βασιλείων] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*; malui tamen βασιλείων cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. quam βασιλέων cum *Editis*, præsertim cum *S. Litera* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τοὺς φυλάσσοντας τὸ πυλῶνα τοῦ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μς'.

n Βασιλεύοντος.] Βασιλεύσαντος *Vat.* qui ὃ mox sequens non agnoscit.

o Διέλιπεν] Ita *MSS.* διέλειπεν in *Editis.*

p Ἠρέμησεν] Male in *Editione principe* ἠρέμισεν.

q Ὀρῶν βωμοὺς] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete.*

r Καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν] Καὶ deest *Big. Samb.*

s Οβίμου ἐκάλουν,] Abimus juxta *Epiphanium.* Abia LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.*

t Σιλὼ] Σηλὼ in nonnullis *MSS.* vide *Annot.* ad p. 307. §. 2.

u Ἀπιλ-

ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύῃ, τὴν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ πρᾶξαι ὧν παρέσται διεκελεύσατο. παρούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτου καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσελθε, ὦ γύναι Ιε-"ροβοάμου, τί κρύπτεις σαυτήν; τὸ γὰρ Θεὸν ὑπολαμβάνῃς, "ὃς ἀφιγμένην τε μοι φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ προσέταξε "πᾶσι ταῦτα μηνύσω τὰς λόγους". [v] ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεὶ σε μέγαν "ὄντα μικρᾷ καὶ [x] μηδὲν ὄντος ἐποίησα, καὶ ἀποχίσας τῆς "βασιλείας ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους σοὶ ταύτην ἐδωκα, σὺ "δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ τὴν ἐμὴν θρησκείαν κατα-"λιπὼν [y] χωνευτὰς θεοὺς κατασκευάσας ἐκείνους [z] ἐπι-"μησας· ἀτὰρ σε πάλιν καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολο-"θρεύσω σου τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιή-"σω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τῶν "λαῶν πάντες, ὃς ἅπαν ἀπολείψει τὸ Ιεροβοάμου γέ-"νος. [b] μεθέξει δὲ τῆς πομπείας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν "τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφρά-"του τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολού-"θησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] προσεκυνήσε θεούς, "τὸν ἐμὸν θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δέ, ὦ γύναι, ταῦτα "[e] προαγγέλλου πρὸς τὸν ἄνδρα· τάχα δὲ ἥξον καθα-"λήψῃ τεθνηκότα. [f] σοῦ γὰρ εἰσιούσης εἰς τὴν πόλιν, ἀπο-"λείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δέ, κλαυσθεὶς ὑπὸ τοῦ "πλήθους παντὸς, καινῇ τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος "[g] τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος ἦν." ταῦτα [h] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ πεπαραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [i] προφηνέος παιδὸς θανάτῳ βιαίῳ λυπῆ, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν [k] τοῦ τέκνου κο-πτομένη πλοῦτον, ἀθλία τοῦ [kk] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ ἀτυχῆ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [l] τὸν ὑόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπιχθεῖσα θᾶττον οὐδενὶ νεκρόν· ἀναγ-καίᾳ δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ προαγομένη, τὸν μὲν ἐκπε-πυθυῖαν, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βα-σιλεῖ πάντα ἀπήγγειλεν.

β'. Ιεροβοάμου δὲ [m] οὐδὲν τούτων φροντίσαντος, πολλὴν [n] ἀριθμὸν στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Ροβοάμου παῖδα, τὰς δύο φυλὰς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, [o] Α-βίαν ἐξεστράτευσε πολεμήτων. καταφρονῶν γὰρ [p] αὐτὸν διὰ τὴν ἡλικίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ιεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν ἀναπαλάγη· γνόμενος δ' ἐπάνω καὶ τὰς πόλεις τῷ φρονήματι καὶ τὰς ἐλπίδας ἐν πολέμῳ, στρατιὰν [q] ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ιεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλούμενον ὄρος [r] Σεμα-ρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τοῦ πρὸς τὴν μάχην [s] ἡτοίμαζεν. ἦν δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες [t] τεσσαράκοντα· ἡ δὲ ἐν Ιεροβοάμου στρατιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὸ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [v] ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμ-βαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου Αβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ιερο-

boami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus scisscitatura adest respondere oportet. Mulierem autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, ô "uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? nam "Deum latere non potes, qui & me per visionem "de adventu tuo præmonuit, præcepitque quibus "te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quando-"quidem ego te magnum è parvo & de nihilo fe-"ci, absciscsloque Davidicæ domui regno te dona-"vi, tu vero horum immemor, meoque cultu post "tergum rejecto, eò deveneris ut Deos *ex aurο* "conflaveris eosque colueris: ita ego te rursum è "medio tollam, & omne genus tuum ad interne-"cionem perdam, faciamque ut à canibus ac vo-"lucribus *aeris* devoretur. quidam enim à me in "Israëlitas rex suscitabitur, qui neminem ex Hie-"roboami genere superstitem est relicturus. Quin "& populus hujusce supplicii particeps erit, ex-"cidet quippe felice terra, sparsusque per loca "Transcuphratensia exsulabit, quod impietatis re-"gis socium se fecerit, deosque ab illo factos ado-"rarit, sacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i "properè ad maritum hæc illi enunciatum. Cæ-"terum filium invenies mortuum. nam simulac "pedem in urbem immiseris, ille morietur; atque "ab universo deploratus populo sepelietur, publi-"co luctu cohonestatus. nam & hic unicus erat "è stirpe Hieroboami in quo boni quidquam in-"ventum est." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, se proripuit, viam luctu & plangore complens; ac misera malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, festinatione utens filio quidem & ipsâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipsum citius exstinctum visura erat) viro tamen necessariâ. Atque ita domum reversa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Vates ei filii obitum prædixit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 *Regum*, c. 14.

Uxor Hieroboami reversa filium mortuum offendit. 3 *Regum*, c. 14.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello persequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum successerat. ipsum enim, quod esset adolescentulus admodum, contempsit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus est: sed animo supra juvenis ætatem & supra quam hostis speraverat, cum exercitum è duabus tribubus collegisset, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum castra metatus, omnia ad pugnam necessaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverso starent ad dimicandum & pericula subeunda accincti, atque in eo essent ut manus consererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu significasset, populum & Hieroboamum rogavit ut priusquam congre-

V. *Hieroboami contra Abiam expeditio.* 2 *Paral.* c. 13.

[v] Απελθοῦσαν] Απελθοῦσα in aliquot *MSS.*
[x] Μηδὲ ὄντος] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.*
[y] Χωνευτὰς] *Gen.* χωνευτὲς, vel χωνευτὲς. SPANH.
[z] Ἐπίμησας] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἔζημας.
[a] Ἐξεγείρεταί τις] Sic *MSS.* ἐξαγείρεταί σ' ὑπ' ἐμοῦ λαοῦ in *Editis.*
[b] Μεθέξει δὲ] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiphan.* μεθέξουσι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[c] Πέραν Εὐφράτου] Πέραν τοῦ Εὐφράτου *Vat.*
[d] Προσεκυνήσε θεούς,] Ita *Vat.* quo modo, vel προσεκυνήσε *Epiphan.* in *Editis Alii*sque προσκυνῆ.
[e] Προαγγέλλου] Ἀπαγγέλλου *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Σοῦ γὰρ εἰσιούσης] Σοῦ γὰρ ἰούσης *Vat.*
[g] Τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους] Sic *ei ἐκ τῶν ἰῶν* Λευὶ id est Levitæ Hebr. 9. REL.
[h] Αὐτοῦ προφητεύσαντος,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente* &c. ταῦτα δὲ in *Editis Alii*sque.
[i] Προφηνέος παιδὸς] Εἰρηνέος *Vat.*
[k] Τῆς τέκνου κοπτομένη πλοῦτον] Conf. lib. VII. c. 1. §. 6. SPANH.
[kk] Πάθους] Ita in *Editis Alii*sque. τάχους *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*
[l] Τὸν υἱόν·] Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat.*
[m] Οὐδὲν τούτων] Οὐδενὸς *Big. Samb.* & *Vat.*
[n] Ἀριθμὸν στρατιὰν] Ἀριθμὸς στρατιᾶς *Big.* & *Vat.* forsanque *Epiphan.*
[o] Ἀβίαν] Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Ἀβιᾶ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Ἀβιά.
[p] Αὐτὸν] Αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν.
[q] Ἐπιλέξας] Ἐπιλεξάμενος *Big.* & *Gall.* 1.
[r] Σεμαρών.] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Alii*sque. Σεμερών LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μή.
[s] Ἡτοίμαζεν.] Εὐτρέπιζεν *Vat.*
[t] Τεσσαράκοντα·] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia*, in *Editis* vero *sexaginta millia.*
[v] Ἀντιπαρετάσσετο] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἀντιπαρετάττετο.

Abiæ ad Israëlitas oratio. 2 Paral. c. 13.

grederentur ipsum audire vellent. Factoque *alto* silentio, orsus est dicere in hæc verba. "Vos quidem non ignoratis, quod Davidi ejusque posteris principatum dederit Deus in omne ævum; "ipse vero miror, qui factum sit, ut, patre meo "deserto, vosmet Hieroboamo *ejus* servo adjunxeritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra "eos, quos Deus regnaturos esse decreverat, pugnare parati, & quod reliquum est imperii *iis* auferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc "Hieroboamus inique tenet: haud tamen erit ut "longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præteritorum supplicium Deo dederit, ab iniquitatibus & contumeliis cessabit, quas huc usque in "eum admisit, vobisque auctor fuit ut eadem flagitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria affecti, nisi quod in concione, malorum hominum "consiliis obtequutus, haud ita grata usus fuerit "alloquutione, illum quidem iræ specie reliquistis, "revera autem vosmet à Deo ejusque legibus subduxistis. Atqui æquum erat adolescentulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem patrem & illius in *Israëlitas* beneficia, veniam indulsisse, non solum ob verba duriuscula "*quæ ei forte exciderint*, sed etiamsi eum ad facinus grave & odiosum impulissent ætas immatura rerumque agendarum imperitia. nam oportet "parentum meritis posterorum errata condonari. "Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis: sed adversum nos venitis ingens sane exercitus. Qua *quæso* "re freti victoriam exspectatis, num aureis vitulis "& aris in locis editioribus exstructis, quæ non religionis sed impietatis vestræ indicia sunt; an *mi*"*litum* multitudo, qua nobis superiores estis, spem "vobis facit victoriæ? At nihil sane valet vel myriadum vis in exercitu, si maleficiis *&* *sceleribus* "coopertus bellum gerat. nam in justitia sola ac "pietate firmissimam de hostibus victoriam reportandi spem sitam esse contigit: quæ scilicet à nobis stant, qui jam inde à principio legis instituta "servavimus, & nostrum Deum coluimus; quem "non manus artificis ex fragili materia fabricata "est, nec *mala* regis scelerati mens ad populum "decipiendum excogitavit, sed qui ex se est, & "principium rerum omnium & finis. Quamobrem "nunc quoque vos adhortor ut resipiscatis, & me"liora consilia sequuti à bello desistatis; tandem"que patria agnoscatis instituta, & quod vos ad "tantam felicitatis magnitudinem provexit.

Israëlitæ à Judæis victi. 2 Paral. c. 13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, suorum quosdam clam emisit Hieroboamus è castrorum locis non animadversis, ut se Abiæ circundarent. Illo autem medio hostium undique comprehenso, pavore consternati sunt milites animisque conciderunt. At suos Abias *voce* confirmavit; eosque hortatus est ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non posse ab hostibus circumclusum teneri. Tum illi simul omnes, cum Dei auxilium imploassent, & sacerdotes tubis cecinissent, clamore sublato hostes aggressi sunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque spirituum vim solvit, Abiæ vero exercitum superiorem fecit. nam totidem ex copiis

βόαμον ἀναθῦσαι πρῶτον αὐτὸς μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε· γνωμένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τῷ ἡ"γεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κα"τέκλυσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οἶδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. "θαυμάζω δ' πῶς ἀποστάντες τἀμοῦ πατρὸς τῷ δούλῳ "Ιεροβοάμῳ προσεθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνου πρίεσε νῦν "ἐπὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν κεκελευσμένους πολεμή"σοντες, καὶ τῷ δεχθῶ ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπαρχα"σαν. τῷ μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβοάμου ἀπό"κωσ ἔχει· ἀλλ' οὐκ οἶμαι τοῦτος αὐτὸν ἀπολαύσειν "ἐπὶ πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δὸς καὶ τοῦ παρελήλυ"θότος ἁμάρτημα τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς ἀβουλίας καὶ "τῶν ὕβρεων, ἃς ἐ δικαίως ἐποιήσατο εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, "καὶ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς ἀναπεπτωκώς· οἳ μηδὲν αὐτὸν "κηδέντες ὑπὲρ τἀμοῦ πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ πρὸς ἡδο"νὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμ"βουλίαις πεισθείς, ἐγκαταλίπετε μὲν τὸ δοκεῖν ὑπ' ὀρ"γῆς ἐκείνου, [x] τῇ δὲ ἀληθείᾳ αὐτοὺς [y] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ "καὶ τ ἐκείνου νόμων [z] ἀπεπατάσατε. καί τοι σαφῶς προ"κέναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, ἐ λόγων μόνων δυσκόλων, "ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς "τὸ δυχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τ πραττομέ"νων ἐξήγαγε ἔργον, ἀλλά τε Σολομῶνα τ πατέρα καὶ "τὰς εὐεργεσίας [a] ἐκείνου. εὐδικώτερον γὰρ εἶναι δεῖ τ "[b] τῶν ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν πατέρων εὐπιΐας. "ὑμεῖς δ' ὅθεν τούτων ἐλογίσασθε, ὅτι τόσοι ὅσοι νῦν· "ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. πίνι καὶ πε"πισμένως εἶ τῆς νίκης, ἢ τοῖς χρυσοῖς δαμάλεσι "καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσε"βείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας, ἢ τὸ πλῆ"θος ὑμᾶς εὐέλπιδας ἀπειργάζεται, τὴν ἡμετέραν "στρατιὰν ὑπερβάλλον; ἀλλ' ἐ δή πῃ σοὶ ἰσχὺς μυ"ριάδων στρατὸς μὴ ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ "μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [c] τῷ πρὸς θεῖον εὐσεβεῖ τὴν βε"βαιοτάτην ἐλπίδα ἔχομεν τ ἐναντίων ἀποκεῖσθαι "συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τετηρημένον [d] ἀπ' ἀρ"χῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, οὐ χ "χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ἡπίνοια πονηρῶ "βασιλέως ὑπὸ τῆ τ ὄχλου ἀπάτῃ κατεσκεύασεν, ἀλλ' "ὃς ἔργον ἐστὶν [e] αὐτῶ ἡ ἀρχὴ ἡ πλῆθος τ ἀπάντων. συμ"βουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ "λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τ πολεμεῖν, καὶ "τὰ πάτρια καὶ τὸ [f] προαγαγὸν ὑμᾶς ἐπὶ τοσοῦτο μέγεθος "εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἐπὶ δ' αὐτοῖς λέγοντος, λάθρᾳ τινὰς τ στρατιωτῶν ὁ Ιεροβοάμου ἔπεμψε, προκυκλωσομένους τ Ἀβίαν, [h] ἐκ τινων ὁ φανερῶν τ στρατοπέδου μερῶν. [i] μέσοι δ' αὐτοῖς προσπεσόντες τοῦ πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδυσε καὶ τ ψυχὰς ἀνέπεσεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [k] ὁ κεκυκλῶσθαι πρὸς τ πολεμίων. οἱ δ' ὑμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὸν σφῶν Θεὸν συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημαινόντων, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὸν δ' Ἀβίαν στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [l] ὅσους γὰρ ἐδέησε ἐμνημο-

νεύθη

x Τῇ δ' ἀληθείᾳ] Τῶς δ' ἀληθείας *Big. Samb.* & *Vat.* & mox ἀπὸ δ' Θεοῦ.

y Ὑπὸ] Forte ἀπὸ COCC.

z Ἀπεπατάσατε.] Ἀποπατᾶν ὑπὸ δ' θεῦ *seducere a Deo*; ita & ἀποπατᾶν, *educere*. REL.

a Ἐκείνου.] Τὰς ἐκείνου in iisdem *MSS.*

b Τῶν ἐκγόνων] Τῶν ἱπορῆων *Gall.* 2.

c Τῷ πρὸς θεῖον] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliisque* καὶ εἰς τὸ θεῖον.

d Ἀπ'] Ἐξ ἀρχῆς solus *Vat.*

e Αὐτῶ] Ita rescripsi pro αὐτὸ.

f Προαγαγὸν] *Gen.* προγαγὸν, vel πρωαγαγὸν; & ita Ed. Basil. SPANH.

g Διελέχθη] Διειλέχθη *Vat.*

h Ἐκ τινων] Ἐκ τινῶν. SPANH.

i Μέσοι δ' αὐτοῖς] Μέσον *Samb.*

k Οὐ κεκυκλῶσθαι] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. οὐκ ἐκυκλῶσθαι in *Editis Aliisque*. οὐκ ἐγκυκλῶσθαι legit *Schotanus.*

l Ὅσους γὰρ] Sane si dicere voluisset quinquaginta millia cæsa fuisse (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere exstuliisset hanc stragem, in nullo vel Græcorum vel Barbarorum prælio tantam esse factam: Non adeo hospes in Græcis vel Romanis historiis erat, ut ipsum latere posset cladem sæpe multo majorem evenisse.

m Τῶν

νεύη φόνῳ ἐν πολέμῳ γεγονέναι, ἀφ' Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τὸ Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμαστὴν καὶ διαβόητον νίκην ἀφ' ἁπάντων θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες καὶ κράτος. [m] τήν τε Βεθήλων καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν [n] Ἰσανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ἱεροβοάμου μὲν οὐκ ἔτι [o] μετὰ ταῦτα τὴν ἡσσαν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Ἀβίας ἔβιωσε χρόνον. πλουτᾷ δ' ἔτι ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία· καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν τοῖς προγονικοῖς θήκαις. ἀπολείπει δὲ υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, [p] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατέσσαρων ἐπεκύησε. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [q] Ἀσανίου· καὶ ἡ μήτηρ αὐτῷ νεανίσκου, Μαχαία τὄνομα. τοῦτο κρατοῦντος, τὴν εἰρήνην ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀβίαν, τὸν Ροβοάμου καὶ Σολομῶνος, οὕτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ἱεροβοάμου ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος [r] δεύτερον ἔτος ἤδη τὴν βασιλείας Ἀσάνου διεληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ἱεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [s] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν οἷς τοῦτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατεύσαμενος [t] ἐπὶ [v] Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβουλεύεις δ' ἐκεῖ τινὸς φίλος τινὸς, [x] Βασάνου ὄνομα, [y] Μαχείλου δὲ παῖδος, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβών, ἅπαν τὸ Ἱεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὸν [z] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ἱεροβοάμου συγγενῶν [a] ἀποθνήσκοντας ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ἱεροβοάμου οἶκος τὰ ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

Hieroboami cæſis, quot non alia belli ſtrage cecidiſſe memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auſpiciis conſecuti ſunt. Quingenta enim hoſtium millia proſternebant, & urbes eorum munitiſſimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejuſque præfecturam, atque Iſanam & præfecturam ejus. nec deinceps poſt hanc cladem poteſtate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias ſuperſtes erat. Is autem diem obiit non multo poſt hanc victoriam partam: ſepultuſque eſt Hieroſolymis in majorum ſuorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero ſexdecim. iſtoſque omnes ex quatuordecim uxoribus ſuſtulit. In regnum autem ei ſucceſſit filius Aſanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

Mors Abie. Aſanus Judæa rex. ; *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 14.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæſtinorum erat *in ditione*, & in obſidione perſtabat ut eam caperet. Illic vero amici cujuſdam, Baſanis nomine, Macheli vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem ejus regno occupato univerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & ſceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus. Nadabus regnum capeſſit, & à Baſane occiditur. ; *Regum*, c. 15.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὡς Ζαρᾶς βασιλεὺς Αἰθιόπων ἐπὶ Ασάνην ἤλασεν, καὶ Ασανης βασάνην αὐτῷ πολεμοῦντος τὴν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον προσκαλεῖ· καὶ ὡς, τῆς βασάνου ἡττηθείσης ἀφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Aſano prælio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium advocat: utque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnavit Zamares & poſt eum filius ejus Achabus.

VI. Aſanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *ſumme* ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſervantiam. porro cuncta ad regni ſui utilitatem compoſuit, & quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, ſcutatorum & lanceariorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & ſagittariorum du-

Aſani religio. ; *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 14. & 15.

---

m Τήν τε Βεθήλων] In *Epiphanii* libris, *inſuper Bethel* (vel *Bethuliam*) *ejuſque regionem forti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Iſanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τὴν Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν Εφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. HUDS. Conf. ſup. c. 8. §. 4. SPANH.

n Ἰσανὰν] Conf. Infra lib. 14. c. 15. §. 14. & alibi. lib. 1. c. 17. §. 5. SPANH.

o Μετὰ ταῦτα] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μετ' αὐτὸν in *Editis*.

p Ἑκκαίδεκα] Eo modo *Samb.* ἐξκαίδεκα in *reliquis*.

q Ασανίου.] Ita *Gall.* 2. ut mox infra cap. 12. §. 1. Ασανου in *Editis*. Ασαν *Big.* Ασὰν *Samb.* & *Gall* 1. HUDS. Aſa: ſic ἀσανου a חסד ὅσιος. REL.

r Δεύτερον ἔτος] Δεύτερος ἦν *Vat.*

s Τὴν πονηρίαν] Τῶν π. ὅμοιος ὢν *Vat.*

t Ἐπὶ Γαβαθὼ] Ἐπὶ Γαβαθῶνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* HUDS. Gibbethon Hebræis. 1 Reg. 15. 27. REL.

v Γαβαθὼ] Supr. Lib. 5. cap. 1. §. ult. ἐν Γαβαθῇ πόλει. & lib. 6. c. 5. §. 2. ἐλθὼν εἰς Γαβαθά. SPANH.

x Βασάνου ὀνομα,] Quod infra cap. 12. §. 3. Βασάνης habeant *libri* omnes, Βασάνη & hîc loci placuit reſcribere. Βασάμη in *Editis*. Βοασάμη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βαασάμη *Vat.* Βασαὰ LXXII.

y Μαχείλου] Ιῶν *Big.* & *Gall.* 1. Εἴλη *Samb.* Αχίη *Vat.* quod propius accedit ad Αχιὰ *S. Literarum.* in *Epiphanii* libris *Meheli*, aut *Mechili fil.*

z Τοῦ Θεοῦ] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τοῦ.

a Ἀποθνήσκοντας] Ἀπαθανόντας *Vat.*

b Φυλακὴν] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* (ita & *Coccejus*) φυσικὴν in *Editis*.

c Κατώρθωσε δὲ] Καὶ κατέρθωσε τὴν *Vat.*

d Ἣν ἐν αὐτῇ,] Illud ἓν deeſt *Vat.*

e Καθαρεύσας ἀπὸ πάσης κηλίδος.] Vid. 1 Reg. xv. 12. 13. SPANH.

f Ἀπὸ πάσης] Ἀπάσης κ. *Vat.*

g Στρατιᾶς] Forſan στρατὸν.

h Θυρεοὺς] Θυρεῶν καὶ σταθμαίας *Vat.*

i Σταθμαίας,] Conf. ſup. lib. VII. c. 2. §. 2. & lib. VIII. c. 10. §. 1. SPANH.

k Ἀστίδας] Ἀστιδοφαξήτων *Vat.*

ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnaſſet, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Mareſam (eſt autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: & inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re aliqua nixum, ajebat, "quam illius auxilio, cujus eſt paucos pluribus & "imbecilles viribus præſtantioribus ſuperiores fa- "cere, auſum eſſe cum Zaræo acie dimicare.

Zarei Æthiopis expeditio adverſus Aſanum. 2 Paral. c. 14.

Æthiopes à Judæis fuſi. 2 Paral. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint.* Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis à Deo eſſe "conceſſam, quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſ- "ſent, Deique in omnibus voluntati fuiſſent obſe- "quuti. Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant per- "rexerint, facturum eſſe Deum, ut hoſtes ſemper "ſuperarent & vitam feliciter agerent; ſin vero à "religione deſciverint, fore ut omnia his contra- "ria illis acciderent: venturumque eſſe tempus il- "lud in quo neque verus in univerſo populo re- "perietur vates, neque ſacerdos qui juſta decernet. "immo etiam urbes illorum evertendas eſſe, gen- "temque *Judaïcam* per totum terrarum orbem *ita* "diſſipandam, ut advenarum & erronum vitam a- "ctura ſit." Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

Azarias vates Aſanum in pietate confirmat. 2 Paral. c. 15.

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duarum tribuum regis: jam vero ad Baſanem revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domi-

πεζῶν μυριάδας [l] πέντε & εἴκοσι. ἤδη γὰρ αὐτῷ δέκα ἔτη βασιλεύοντι, στρατιᾷ μεγάλῃ δυνάμει [m] Ζαρεῖτ ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Αἰθιοπίας βασιλεὺς, [n] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [o] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσας τούτῳ αὐτὸς μὲν τῆς οἰκείας δυνάμεως, [p] ἀπέλιπεν Ασανῳ· καὶ ἀνλπαρατάξας αὐτῷ τὴν φάλαγγα, ἔν τινι φάραγγι [q] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [r] καπῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νικᾷ ἐπὶ τῷδε ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς πολλοὺς [s] κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. "ἅδε γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγε, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ "βοηθείᾳ, δυναμένη τοὺς ὀλίγους ἀπερχάπαδαν κρείτ- "τους τῶν [t] πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερισχύοντων, ἀ- "παντῆσαι τοῖς μάχῃ τῷ Ζαρείτου.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ασάνου, νίκην ἐσήμηνεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς [v] ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς [x] Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἁρπαγῆς, ὑπὲρ τὴν [y] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἦλθον γὰρ οἱ Γεραρῖται, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολλὴν μὲν ἐκφορῆσαι [z] χρυσὸν, πολὺ δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ασανῳ μὲν οὖν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τραπέντες, τοιαύτην ἔδωκε τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ιεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Αζαρίας ὄνομα. ἔτυχε δὲ παρὼν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι πά- "της εἶεν τῆς νίκης ταύτης τοῦ Θεοῦ πεπυκηκότες, ὅτι "δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέσχον, καὶ πάντα κα- "τὰ [a] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [b] ἀπιμε- "νῶσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ [c] κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ὑπο- "λιπῶσι δὲ τὴν θρησκείαν [d] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γνώσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς διρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ- "ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ- "λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γνώσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης ταραχήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή- "την βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχειν [e] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐ- μενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν σπουδὴν ἐποιοῦντο, χθιζή τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, [f] δικαίᾳ. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [g] Καὶ τὰ μὲν Ασάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ὅπῃ τὸν τοῦ θανάτου τῆς Ισραηλιτῶν βασιλέα Βασάνῳ, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ιεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ καταχόντα τὴν ἀρ- χὴν.

Æthiopum ingens ſtragis.

Azarias vates Aſanum confirmat.

Aſani res.

Baſanes Iſraëlitarum rex.

---

l Πέντε καὶ εἴκοσι,] Οκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas.*

m Σαρεὰτ] 2 *Paralip.* cap. 14. v. 9. *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. *Zaræd Chron. Paſch.* pag. 95.

n Ενενήκοντα] In *S. Literis* ἐν δυνάμει ὧν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις.

o Μαρησᾶς,] Ita ſupra cap. 10. §. 1. Μαρησὰ LXXII. Μαρέσας in *Editis*, *Samb.* & *Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσης *Big.* & *Gall.* 1. HUDS. Conf. ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Απήντησεν] Υπήντησεν *Hen.* & *Busb.*

q Σαφαθὰ] Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah.* HUDS. Conf. lib. XI. c 8. §. 5. εἰς τόπον τινὰ Σαφὰ λεγόμενον. Non procul Hieroſolymis. *Rufin.* Saphin. Hebr. שפה locus eminens σκοπιὰ Num. XXIII. 3. SPANH.

r Καπῖδε] Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis.*

s Κτείνειν μυριάδας] Ελεῖν habent *MSS.* ſed κτείνειν legiſſe videtur *Epiphan.*

t Πλειόνων] Ενανλίων *Vat.*

v Απέκτεινε] Αποκτείνῃ in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.*

x Γερραρίτιδος χώρας.] Ita & poſtea γεριτικι dixerunt. REL.

y Αρπαγὴν] Ita *Baſ.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν ἀλφεπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῆ πόλιν *Big.* & *Samb.* τῆ πολέμων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἦλθον γὰρ Γερραῖοι [a Γερραῖοι *Vat.* & *Gall.* 1.] καὶ τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. quin & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *reliquerunt autem hoſtium occiſionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad caſtra protinus acceſſerunt.*

z Χρυσὸν,] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis.*

a Τὴν βούλησιν] Illud τὴν δὲ *Big. Samb.*

b Επιμείνωσι] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιπῶσι. in *Editis* vero ἐπιμείνωσι & ἀπολίπωσι.

c Κρατεῖν] Αὐτὸς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt.

d Απαντα] Απαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.*

e Συνεβούλευσεν] Συνεβάλλοντο *Vat.*

f Δικαίᾳ.] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἓ θεῷ in *Editis.*

g Καὶ τὰ μὲν] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ ταῦτα μὲν in *Editis.*

χλὼ. ἔτ⟨ῳ⟩ γὰ ὢν [b] Θαρσῆ πόλει Διατελέων, καὶ ταύτην εἰκοστὴν πεποιημέν⟨ῳ⟩, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ πέντε· πονηρὸς ἦ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ιεροβοάμου καὶ τ' ἀπ' αὐτ⟨ὸ⟩ γεγόμεν⟨ων⟩, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθ⟨ος⟩ κακὰ διέθηκε, καὶ τ' Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [i] αὐτῷ πέμψας [k] Ιηοὺ τ' προφήτην, προεῖπε, "[l] Διαφθαρεῖν αὐτὸ πᾶν [m] τὸ γέ-"νος⟨ ⟩, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τ' Ιεροβοάμην κακοῖς προέ-"βαλεν οἴκων [n] ἐξολέσειν, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτ⟨ὸ⟩ γεγό-"μεν⟨ος⟩ οὐκ ἠμείψατο τὴν δυσγένειαν [o] τῷ δικαίως "προσῆκεν, ἀλλ' ὁμοίους ἑαυτὸν ἀσεβείᾳ· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον "μὲν ἐπ' τοσοῦτον ὠφελεῖ, ὥστε τῷ Θεῷ φίλα. τ' ἦ κά-"κιον Ιεροβοάμου ἐμιμήσατο, καὶ τ' ψυχὴν [p] ἀπολομένης "τ' ἐκείνης [q] ζῶσαν αὐτὸ τὴν πονηρίαν ἀνεδέξατο. πεῖ-"σαν ἂν ἔχειν εἰκότως τ' ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλε-"γεν, "ὅμοιον αὐτῷ γεγόμενον." Βασάνης ἦ, προαισθόμενος τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τ' γενεᾶς ἀπὸ τοῦ πεπαλαμένου, [r] ἐ ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ πρὸ τ' παρῳχημένων οὐκ ἐπὶ τόπ⟨ῳ⟩ γῆν μετανοίας συγγνώμης παρὰ τ' Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [s] ἐπὰν πρὸ τί τ' ἀναδάσωσιν ἐ Διαλείπουσι πρὸ τέλ⟨ους⟩ ἐνεργοῦντες· ὅτω δὲ Βασάνης, προειρηκότ⟨ος⟩ αὐτῷ ἐπὶ προφήτ⟨ου⟩ τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ἀλέθρῳ γένους τ' οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγένε-το, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς πρὸ [t] αὐτοῦ πόνοις προσετίθη. καὶ πολιορκοῦν τὴν φρατειὰν Θραλαάδων πάλιν ἐπῆλθε πολλ῀ σὺν τ' σὺν ἀφανῶν [u] Ραμαθῶνι τετρωμα, [x] σταδίους ἀπέχουσ⟨αν⟩ Ιεροσολύ-μων πεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμεν⟨ος⟩ αὐτὴν, ἰσχύρα, προδιεγνωκὼς κατελιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖ-θεν ὡρμημένοι τὴν Ασάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς ἦ Ασαν⟨ος⟩ τὴν ἐπιχείρησιν τ' πολεμίων, καὶ λογισάμεν⟨ος⟩ ὡς πολλὰ Διαφθεῖ κακὰ [y] τὸν ὑπ' αὐτὸ βασιλευόμενον πᾶσιν ὁ [z] καταλειφθεὶς ἐν [a] Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τ' Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν τ' ἄργυρον, Θραλαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι τ' [b] πατρῴαν φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ ἦ τ' χρημάτων τὸ πλῆθ⟨ος⟩ ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, Διαλύσας τὴν πρὸς τ' [c] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένας πόλεις τὰς ἡγεμόνας τ' ἰδίας δυνάμεως, [d] ἐκέλευσε κακῶν αὐτούς. οἱ ἦ τὰς μὲν ἐπέμπεσαν, τὰς ἦ διήρπασαν προδραμόντες, τήν τε [e] Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [f] Δάνα, καὶ [g] Αβελλάνην, [h] καὶ ἄλλας πολλάς. τοῦτο

cilio sibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, supra Hieroboamum ejusque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, misso ad eum Jehu vate, prædixit, "se "totum ipsius genus excisurum, & iisdem eladi-"bus, quibus Hieroboami domum affecerat, per-"diturum esse: quod rex à se constitutus benefi-"cium non remunerarit, justo pioque imperio po-"pulum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita "fecerunt, prodesset, deinceps Deo gratum erat) "sed nequissimi Hieroboami mores imitatus fuerit; "cujus pereunte anima, ipsius in se suscitavit im-"probitatem. præterea dicebat, cum illi similis "exstiterit, similem calamitatem merito expertu-"rum esse." Basanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipsi stirpique ejus universæ eventura essent, ob flagitia ab ipso perpetrata; non tamen *ab iis* in posterum desistebat, ne pluribus sceleribus cooperiri visus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum se pœnitendo veniam à Deo impetraret: sed quemadmodum ii qui propositis sibi præmiis, postquam rei alicui studere cœperint, sine intermissione ei operam dant; ita & Basanes, cum vates ei futura prædixisset, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis sui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus est; & quotidie, ac si athletæ pro malitia personam gessisset, suos pro ea labores intendebat. Postremoque, cum exercitum iterum eduxisset, aggressus est urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta stadiis ab Hierosolymis dissitam: eamque captam muniebat, quod secum jam ante statuerat præsidium in ea collocare, ut sui excursionibus inde factis Asani regnum infestarent.

Deus, misso Jehu vate, Basani minatur. 3 Regum, c. 16.

Basanes deterior factus est: & exercitum in Judæos educit. 2 Paral. c. 16.

4. Veritus autem Asanus hostis motum conatumque, animoque versans quam multa mala universæ suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset, misit ad regem Damascenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus societatem implorans, eumque istius, quæ à patribus illis secum intercessit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & societatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Basane erat amicitia; missisque militum suorum ducibus in illius ditionis urbes, jussit ut eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem *eò* profecti alias quidem incenderunt, alias verò diripuerunt, *scilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliasque quamplurimas. Qua re audita, Isra-

Asanus à Damascenorum rege auxilium petit. 2 Paral. c. 16.

[b] Θαρσῆ πόλει] Quod infra (p. 456. §. 4.) Θαρσὼ habeamus sine ulla varietate, placuit & hic loci Θαρσῆ pro Θέρση rescribere. Θαρσιλὴ *Big.* & *Samb.* Θερσιλὴ *Hen. Busb.* & *Vat.* Θιερσᾶ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Eusebium* de *Locis Hebraïcis*, ν. Θερσά & ν. Θιερσά, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. c. 13. p. 314. HUDS Ex Syrorum pronuntiatione qui ו initiale mutant in Petocho, nam Tirtza Hebræi dicunt. REL.

[i] Αὐτῷ πέμψας] Ita cum *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* αὐτὸς in *Editis*.

[k] Ιηοῦ] Sic passim *Cod. Vat.* & *Schotanus* ex conjectura. Γιμῆ in *Editis*: quo fere modo legisse videtur *Epiphan.* Ιὴν *Big Samb. Gall* 1. & LXXII. Ιτοὴν *Gall.* 2. proculdubio pro Ιὴν. HUDS. Forte Ιὴν vel Γιὴν. Hebr. יהוא בן חנני LXX. Ιὴν ὑὸν Anani. COCC.

[l] Διαφθαρῆν αὐτὸ] Eo modo cum *Big.* & *Samb.* Διαφθείρειν in in *Editis Aliisque*.

[m] Τὸ γένος,] Illud τὸ ex *MSS.*

[n] Ἐξολέσειν,] Ita in omnibus ἐξιλάσῃ in *Editis*.

[o] Τῷ δικαίως] Τῇ δικαίᾳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[p] Ἀπολομένης] Ἀπολωλυμένης *Samb.*

[q] Ζῶσαν] Ita in omnibus, *MSS.* nisi quod αὐτῷ pro αὐτῇ habeant *Big.* & *Samb.* & mox ἐπιδέξατο *Big.* & ἐπιδ.ξατο *Samb.* τ' ἐκείνου τὸν πονηρίαν ἀπεδέξαθ⟨ο⟩. ἐς πείραν ἐν ἦξειν in *Editis*.

[r] Οὐ ἐπὶ] Hîc vulgatam lectionem in omnibus sequuti sumus, nisi quod τύχῃ reposuerimus pro τύχοι. locus est perturbatus in *MSS.* nam ἐ ἐπὶ τὸ λοιπὸν δ.ον ἡσυχάσαι habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἦ ἡσυχάσαι *Vat.* post ἡσύχασεν aliquid amplius in suo *codice* habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque respexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; sed* &c. mox, καὶ πρὸ τ' παρῳχημένων ἔτι μᾶλλον ἐκ τούτου ἦ γῆν [ἐκ ἦ τότε γῆν *Big. Aliisque.* ἐκ τούτου γῆν *Vat.*] μετανοίας ὅπως συγγνώμης παρὰ ἦ Θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετανοήσας καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. *Vat.* μετανοῆσαι συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2.

[s] Ἐπὰν] Ita cum *Cod. Samb.* ἐπ' ἂν in *ceteris*.

[t] Αὐτοῦ] Ταύτου *Big. Samb.* & *Vat.*

[u] Ραμαθῶνι] Ἀραμαθῶνι *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀραμαθῶνι *Gall.* 2. Ἀραμαθὼν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath.* Videsis *Annot.* ad p. 307. §. 3. HUDS. Alias Ραμαθὰ urbs tribus *Ephraïm.* vid. infr. §. 4. & c. 15. §. 6. ut & supr. lib. 5. c. 21. §. 1.. Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν. SPANH.

[x] Σταδίους] Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis*.

[y] Τὸν ὑπ' αὐτὸ] Τὸν ὑπ' αὐτῷ βασιλευόμενον ἅπασαν *Vat.*

[z] Καταλειφθεὶς] Καταληφθεὶς *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[a] Ραμαθῶνι] Hîc loci Αμαθῶνι *Big. Samb.* & *Gall.* 1, Ἀραμαθῶνι *Gall.* 2. HUDS. Vid. supr. §. 3. SPANH.

[b] Πατρῴαν φιλίαν πρὸς ἀλλήλους] Paterna amicitia inter Damasci & Judææ Reges. Vid. 1 Reg. XIX. 15. SPANH.

[c] Βασάνην φιλίαν·] Ita ex *MSS.* Βασὰν in *Editis*. Βασσάνην passim *Vat.*

[d] Ἐκέλευσε] Sic *MSS.* ἐκέλδε in *Editis*.

[e] Αἰῶνα] Ita lego ex LXXII. in 2 *Paralip.* c. 16. v. 4. nam vox Ιουὰν (quæ in *Editis* exstat & omnibus *MSS.* præter *Vat.* qui habet Ιωαὰθ) pro certo corrupta est: nec quidquam sanius præ se ferunt *Epiphanii* libri, in quibus *Elom* & *Elon* & *Eleon*.

[f] Δάνα,] Δὰν in recto, p. 445. §. 4.

[g] Αβελλάνην,] Αβελὰνην *Vat.* non dubito quin eadem urbs dicatur Αβιλὴν, & Αβελμὰ, & Αβελὰ, & Αβελ, & Αβελμαὶν &c. HUDS.

Israëlitarum rex se domum recipit.

raëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abstinuit; festinanterque *admodum* reversus est, quasi suis male multatis opem laturus *& auxilium*. Asanus autem, ex materia ab eo ad exstructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Masipha. Nec postea quidem Basani per tempus licebat expeditionem contra Asanum suscipere: nam morte fatali præventus est. In urbe quidem Tharsa sepelitur: ei vero in regnum succedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnasset,

Moritur Bajanes, & Elanus fit Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

perit; per insidias cæsus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quosdam ex equitibus suis, quibus persuaserat in eum impetum facere, apud Orsan dispensatorem suum epulantem interfecit, *quippe* relictum à satellitibus suis & ducibus. illi enim universi occupati erant in obsidione Gabathorum Palæstinorum urbis.

VII. 5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum

Zamares Elanum occidit. 3 Regum, c. 16.

interemisset, ipse pro eo regnum occupat, omnesque ex Basanis stirpe juxta Jehu vaticinium ad unum sustulit. Eodem enim modo ipsius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exstinctam esse *jam ante* scripsimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obsidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occisi à se

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

regnum invasisset, & ipse ducem suum Amarinum regem creat: qui motis castris à Gabathona ad Tharsam regiam proficiscitur; & impressione in urbem facta, *am* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns desolatam, in intimam Regiam se

Zamares seipsum combarit. 3 Regum, c. 16.

recipiebat: atque igne ei subjecto, seipsum cum ea concremavit, cum septem *duntaxat* dies regnasset. Tum vero divisus est Israëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii vicissent, qui regnum huic deferri postulabant, Thabnæum per-

Thabnæo occiso Amarinus quiete regnum possidet. 3 Regum, c. 16.

imunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Israelitici* rex factus est. Anno autem regni Asani trigesimo * *regnum iniit*, idque tenuit annos duodecim: sex quidem in Tharsa, reliquos vero in urbe quæ Semareon appellatur, & à Græcis Samaria. dicitur.

Samaria ædificatio. 3 Regum, c. 16.

Ipse autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exstructa urbe occu-

ἀκούσας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, τὰ μὲν οἰκοδομεῖν ἐ ὀχυροῦν τὴν [i] Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μὴ ὢν αὐτοῖς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακωμένοις ἀνέστρεψεν. Ασανῳ δ' ἐκ τ παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ [k] τῷ τόπῳ δύο καρτερὰς. ἡ μὲν [l] Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δ' [m] Μασφά. καὶ μὴ ταύτην μὲν καιρὸν οὐκ ἔχειν ὁ Βασάνης τ ὑπὲρ Ασανου στρατείας, [a] ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ θ χρεών. καὶ θαπεὶ μὲν ἐν [o] Θαρσῇ πόλει· Θαλαμβάνῃ δ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν πρὸς [p] Ηλανῳ. ὃς τότε, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· Φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ὑπουλῆς [q] Ζαμάρης [r] τ ἱππάρχην τ ἡμισείας τάξεως. κατδωκηκότα γὰρ αὐτὸν ὡς τῷ οἰκονόμῳ αὐτοῦ [s] Ορσα τὸν ὄγκωμα, πείσας ὑποθραμεῖν τ ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινας, ἀπέκτηνε [t] δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τ ὡς αὐτὸν ὁπλιτῶν ἐ ἡγεμόνων. ὄντι γὰρ ἅπαντες ὡς τὴν πλοκρκίαν [v] τ Γαβαθῶν ἐγένοντο τ Παλαιστίνων.

ε'. Φονεύσας δ' τ Ηλανον ὁ ἱππαρχῶν Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνῳ γῆν κατὰ τὴν [x] Ιηοῦ προφητείαν διαφθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ σωίσθη τ οἶκον αὐτοῦ περόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τ Ιεροβοάμου διαφθαρέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πλοκρκῦσα τὴν [y] Γαβαθωνῖτιν στρατιὰ, πυθομένη τὰ ὡς τ βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀπεκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [z] αὐτὴ τ ἡγούμενον αὐτῆς [a] Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τ Γαβαθώνης ἀναζεύξας τ στρατὸν, εἰς [b] Θαρσὶν παραγίνε) τὰ βασίλεια, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κρατῶν αἱρεῖ. Ζαμάρης δ', τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγε εἰς τὸ [c] μυχαίτατον τ βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [d] αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέστη δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαός· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν [e] Θαβναῖον βασιλεύειν ἤθελον, [f] οἱ δὲ τ Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τὸν ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνυσι τ Θαβναῖον, καὶ πᾶσι βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος [g] τριακοστῷ δὲ ἐπὶ τ Ασάνῳ βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν [h] Σεμαρεῶνι [i] λεγομένῃ πόλει, ἀπὸ δὲ Ελλήνων Σαμαρείᾳ καλουμένῃ. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [k] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ [l] τ ὄρους ἀποδομένου αὐτῷ, ἐφ' ᾧ κατεσκεύασε τὴν

HUDS. Infr. lib. 19. c. 5. §. 1. Αβιλαν δ' τὴν Λυσανίου, & lib. 20. c. 6. §. 1. τὴν Αβίλα & ἄλλοι. lib. 2. c. 13. §. 2. & lib. 4. c. 7. §. 5. De Lysaniæ Tetarchia ibid. lib. 8. Antt. c. 13. §. 7. ἐκ πόλεως Αβιλῆς. SPANH.

h Καὶ ἄλλας] Illa καὶ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Ραμαθῶνα] Αραμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Ramatha.*

k Τῷ τόπῳ] Illud τῷ ex *Big. Samb.* & *Vat.*

l Γαβὰ ἐκαλεῖτο,] In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲν γὰρ Γαβὰ ἐκ. *Gabaa* apud *Epiphanium.*

m Μασφά.] Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μιτασφὰ & Μιτασᾶς. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

n Εφθάσθη γὰρ ὑπὸ θ χρεών.] Morte præventus. Sic Pausan. lib. IX. p. 575. ὡς ἐπιλάβοι τὸ χρεὼν αὐτὸν ἐν Νάξῳ· infra c. 15. §. 4. σύνιμεν γὰρ εἱμαρμένον τὸ χρεών. & §. 5. ἔδει δ' αὐτὸν τὸ χρεών. SPANH.

o Θαρσῇ πόλει.] Ita ut supra p. 455. §. 3. rescripsi. *Therса* in in *Epiphanii* libris, Θερσᾶ LXXII. in *Editis Alisque* Αρσανῇ. forsan pro Θερσανῇ.

p Ηλανῳ.] Ηλᾶ LXXII. *Elan* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.*

q Ζαμάρης] Ita lego, quod in *Editis* ubique sit Ζαμάρης. Ζαμαρίᾳ & alibi Ζαμαρῖ *Big.* & *Samb.* Ζαμβρίᾳ & mox Ζαμβρίας *Vat.* & *Gall* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.*

r Τῶ ἱππαρχῶν] Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τ ἡμίσους τ ἵππου.

s Οσα τῶνομα,] Quamvis in *Editis Alisque* sit Ωσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Οσα quod propius accedat ad *Hebraicum* ארצא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλέα *Vat.*

t Δι' αὐτῶν,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

v Τῶν Γαβαθῶν] Τῶν Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τ Γαβαθώνης ἐγένοντο *Gall.* 2. Γαβαθῶν hîc loci & alibi eadem forma reponendum esse volunt nonnulli. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 2. SPANH.

x Ιηοῦ προφητείαν] Ita visum est (ita & Cocceius) rescribere, cum apud LXXII. sit Ιηὲ vel Ειηὲ. in *Editis* Γιμεῖ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ιῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ιοῦς *Gall.* 2.

y Γαβαθώνῖτιν στρατιὰ,] Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαώνης passim in *Editis Alisque.* Γαβαθωνης *Big.* Γαβαθλωῆς Gall. 2. HUDS. Conf. lib. VII. sup. c. XI. §. 7. SPANH.

z Αὐτὴ τ ἡ ὅμορον] Αὐτὴ *Big.* & *Samb.*

a Αμαρῖνον] Ita in *Editis* & plerisque *MSS.* Αμάριον *Samb.* ὁμώνυμον Ζαμβρίαν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Αμβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.*

b Θαρσὶν] Θερσᾶ *Vat.* HUDS. Θαρσᾶ LXX. 1 Reg. XV. 33. Hebr. תרצה & 1 Reg. XVI. 6. SPANH.

c Μυχαίτατον] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) μυχίτατον in *Editis.*

d Αὐτὸ, συγκατέκαυσεν] Εαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Alisque.*

e Θαβναῖον] Cum in *Hebræo* sit *Thebni* sive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in plerisque *MSS.* non dubitavi Θαβναῖον rescribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ quod sæpe fieri solet in *MSS.* & *Editis* Θάμναν.

f Οἱ δὲ τὸν Αμαρῖνον] Οἱ δὲ τ Ζαμβρίαν *Vat.*

g Τριακοστῷ] Τριακοστῷ δὲ πρώτῳ juxta *S. Literas.*

* Regnum iniit, *idque tenuit annos duodecim:*] Ita etiam *Epiphanius.* adeo ut id dicere necesse habeamus, vel aliquid relictum esse subaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidisse.

h Σεμαρεῶνι] Μαρέωνι in *Editis*, Μαρεώνῃ *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρίων *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐκτήσατο τὸ ὄρος τὸ Σεμερὼν δυσὶ Σεμὴρ δ' ναρείᾳ δ' ὄρει. unde Σεμαρεῶνι rescribendum censui, aut cum *Schotano* Σαμάρωνι. HUDS. Schimron Meron ita jungitur in Josua. REL. *Gen.* Μαρέωνι *Græcis* Σαμάρεια. SPANH.

i Λεγομένῃ] Illa λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Σαμαρεῶνα,] Σαμάριον in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Samareon.*

l Εφ' ᾧ κατεσκεύασε] Ita ex *MSS.* ἐφ' ᾧ in *Editis.*

τὴν πόλιν, [m] Σεμάρα. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [n] ἐλεῖν, καὶ μηδένα τῶν γένους [o] ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε δὴ καὶ ὁ τούτου ἐν Σαμαρείᾳ· διεδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Αχαβος.

ε'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσον τὸ θεῖον ἐπιστροφὴν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθοὺς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηροὺς, καὶ προρρίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [p] διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὴν ἀδικίαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες [q] ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ασανος [r] διὰ εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὐδαίμονα γῆρας ἦλθε θεοῦ προκόψαντος καὶ παραφήναντος ἐν ἀρχῇ ἑτέρου [s] διοίρους ἀπέβανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [t] ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [v] Αβίδας θυγατρὸς γεγονὼς ἐκείνου. τοῦτον μιμητὴν Δαυὶδ ἅπαντες κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἀπάντων ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτου ἅπαντα βασιλέως ἀγαθοῦ νῦν [x] παρίημι λέγειν.

pavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, nisi quod illis fuerit sceleratior. omnes enim magnopere studebant quo modo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia superstes esset relictus. Quin & hic diem suum obiit Samariæ: eique *in regnum* succedit filius *ejus* Achabus. *Achabus Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.*

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas respicit; utque bonos quidem amore prosequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Israëlitarum enim reges propter flagitia *sua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu sublati sunt, stirpe etiam illorum excisa. Asanus vero Hierosolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *suam* & justitiam ad summam vitâ beatâ provectus est senectutem; annoque regni sui uno & quadragesimo felici fato obiit. ipsoque defuncto imperium suscepit filius *ejus* Josaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *suis* omnes existimarunt proavum *suum* Davidem imitatum esse in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem spectant, jam non necesse habemus dicere.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αχαβος, γήμας Ιεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. οἷα Ηλίας ὁ προφήτης ἔπραττεν· εἰά τε συνέβη τῷ Ναβόθῃ.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, sceleratior exstitit omnibus ante eum regibus. quæ ab eo gesta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Ο δὲ Αχαβος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς [y] κατοικῶν μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δὲ ἀρχὴν κατέσχεν ἔως ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [z] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσαγε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπασι δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ιεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ ἔστησε [a] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παραδόξα [b] προσεμηχανήσατο. ἔγημε γὰρ καὶ γυναῖκα [c] θυγατέρα [d] Ιθοβάλου τοῦ [e] Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ἧς [f] Ιεζαβέλη ὄνομα. ἀφ' ἧς τὰς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. ὃν δὲ τὸ γυναῖκιον δραστήριόν τε καὶ τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν πρόεπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν [h] τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [i] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [k] ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε· κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [l] δ' ὁ βασιλεὺς πολλὰς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [m] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

Ezabela uxor, & impietatis dux. 3 Regum, c. 16.

Achabus nequitiæ deditus. 3 Regum, c. 16.

Β. Προφήτης [n] δήπου θεοῦ μεγίστου, [o] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Αχάβῳ, προλέγει αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν

2. Vates igitur quidam summi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciasse, "quod neque "plu-

Elias siccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.

m Σεμάρα.] Σομωρὼν *Big.* Σίμαρα *Samb. Hen.* & *Gall.* 1. 2. Σαμάρα in *Editis.* Si quis Σεμὴρ malit, non repugnabo.

n Ἐλεῖν,] Sic *Gen.* & nonnulli *MSS.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* ἐλθεῖν *Bas. Samb. Alique.* HUDS. *Gelenius* sic legendum putavit: ἀλλήλους ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀνελεῖν. COCC.

o Ὑπολιπεῖν.] Ita in *MSS.* ὑπολείπειν in *Editis.*

p Διὰ τὴν παρανομίαν] Διὰ τὰς παρανομίας *Vat.*

q Ἠρέθησαν,] Εὑρέθησαν *Bas. Samb. Alique.*

r Διὰ εὐσέβειαν] Καὶ ante διὰ εὐσέβειαν delevimus auctoritate *MSS.*

s Εὐμοίρως] Εὐμοίρει ἢ ἐχρήσατο &c. Callimach. H. in Del. v. 295. SPANH.

t Ὁ υἱὸς Ιωσαφάτης,] Ita *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

v Αβίδας] Γαβαζῶς solus *Vat.*

x Κατιπτύγω λέγειν.] Οὐ κατεπτύγοι νῦν ἡμῖν λέγειν *Vat.*

y Κατῳκῶν] Ita *MSS.* κατοικῶν in *Editis.*

z Κινήσας] Καινίσας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nihil amplius innovans.*

a Τὰς δαμάλεις,] Illud τὰς è *Cod. Vat.*

b Προσεμηχανήσατο.] Sic *MSS.* ἐμηχανήσατο in *Editis.*

c Θυγατέρα] Θυγατέρα τοῦ Ιθοβάλου *Vat.* Θυγατέρα τοῦ Ιθωμάλου (pro Ιθοβάλου) *Big.* & *Samb.* in *S. Literis* dicitur *Ethbaal*, & Ιεθεβαάλ LXXII. sunt qui Εἰθωβάλου malint hic loci, prout in *Gall.* 2.

d Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Rex Sidoniorum tantum dicitur, 1 Reg. XVI. 31. SPANH.

e Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως,] Sacer codex solorum Sidoniorum regem vocat 1 Reg. 16. 31. REL.

f Ιεζαβέλη] Sic *Samb.* & *Vat.* Ιεζάβελ in *Editis Aliisque.*

g Τολμηρόν·] Πονηρόν, & mox αὐτόθεν καὶ μ. solus *Vat.*

h Τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν Βῆλον] Bel Tyriorum Deus, Βὴλ LXX. 1 Reg. XVI. 31. 33. SPANH.

i Βῆλον] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Βὴλ in *Editis.* Βὴλ *Hen.* & *Busb.* Βῆλα *Samb.* Βῆλαν *Big.* Βάαλ LXXII. & *Epiphan.*

k Ὠκοδόμησε,] Est qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein καταφυτεῦσαι. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores.

l Δ' ὁ βασιλεύς] Illud δὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

m Ὑπερβεβηκὼς] Ὑπερβεβληκὼς *Big.* & *Samb.*

n Δήπου τις] Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis.*

o Ἐκ πόλεως] Ἐκ Θισβῶν τῆς Γαλαάδ in LXXII.

"pluviam per hos annos daturus sit, nec rorem "immissurus in terram illam, donec ille ipse com- "pareret." Cumque hæc jurejurando firmasset, versus plagam australem concessit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi suppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto post* aruisset fluvius, quod non pluebat, jussu Dei ad urbem Sarephtham proficiscitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *sitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ cum esset alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei significasset, hanc esse illam quæ ei victum ministratura esset, propinquior factus eam salutavit, & obsecravit ut *sibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocasset, jussit ut panem etiam secum ferat. Illa vero cum jurasset nihil sibi domi esse præter unum farinæ pugillum & paulum olei, seque collecto uno aut altero ligno abire, ut subacta farina sibi ac filio panem conficiat; quem ubi comedissent fame absumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud superesset: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora sperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel istius vasis farinam consumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum esse*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum se recepit, jussisque obsequuta est: atque *inde* & ipsa *sibi* habebat, & filio pariter ac vati victum suppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec siccitas esse desierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res gestas Ithobali Tyriorum regis narrat, sic loquitur: "pluviarum sub eo de- "fectus erat à mense Hyperberetæo ad Hyperbere- "tæum sequentis anni. illo vero suppliciter Deum "precato, magna vis tonitruum insequuta est. "Hic urbem Botryn in Phœnice condidit & Au- "zam in Libya." Et hæc quidem Menander, siccitatem indicans quæ sub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios suos retulit.

Elias cibum afferunt corvi. *3 Regum, c. 17.*

Hospitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuatum. *3 Regum, c. 17.*

Menander Historicus.

Elias viduæ filium in vitam reducit. *3 Regum, c. 17.*

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidisset, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus semet tundens & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad se adventum in culpam convertebat, quasi peccata ipsius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo esse hortabatur, sibique filium suum tradere: illum enim ipsum vivum redditurum esse. Quem cum tradidisset, *acceptum* in cubiculum sustulit, in quo ipse versari solebat, eoque in *suo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retulisse, quæ ipsum hospitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipsique vitam restitueret. Deo itaque matris quidem *sortis* miserto, motoque desiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipsius malo videretur

"ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς "τὴν χώραν, εἰ μὴ Φανέντι αὐτῷ." ϗ τάπις ἐπομό- "σας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, πιόμενος "ἀφ' ἁ χειμάρρῳ πνὶ τῶν Δωτριβῶν, ἐξ ὃ τὸ πρῶτον εἶχε· P τῷ γὰρ τροφεῖ αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσ- έφερον. ἀναξηρανθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ διʼ ἀνομβρίαν, εἰς q Σαρεφθὰ πόλιν οὖσαν ἀπωχεν τῶν Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, ἀφʼ ἑκατέρου, τοῦ Θεοῦ κελεύσαν- τος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τρο- φάς. ὡς δὲ οὐ πόρρω τῆς πύλης, ὁρᾷ γυναῖκα r χερ- νῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ Θεοῦ δηλώσαντος τοῦτον εἶ- ναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπά- σατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ s παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μεταπαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέ- λευσε. τῆς δὲ ὁμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ t ὀλίγον v ἔλαιον, πορεύεσθαι δὲ συναλεχῆσαι τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ παιδὶ ἄρτον, μεθʼ ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέ- τι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγε· ἀλλὰ θαρεῖν, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ κρείσσω προσδοκᾶσα, καὶ ποιήσασα πρῶ- τον ἐμοὶ x βραχὺ κόμισον. προλέγω γὰρ σοι, μηδέ- ποτε ὑπολείψειν ἀλεύρου ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, μηδʼ ἐλαίου τὸ κεραμίον, μέχρις ἂν y ὑσῃ ὁ Θεός. τοσαῦτα εἰπόν- τος δὲ προφήτου, θαῤῥήσασα πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ παιδὶ ἐχορήγει τῶν Δωτροφῆν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δʼ οὐδέν z αὐ- τοὺς τούτων, ἄχρις ἂ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνη- ται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ a Μένανδρος ἐν ταῖς b Ιθοβάλου τῶν Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων οὕτως· "c ἀβροχία τε ἐπ' d αὐτοῦ ἐγένετο, ἀπὸ τοῦ Υπερβερε- "ταίου μηνὸς ἕως τοῦ ἐχομένου ἔτους Υπερβερεταίου. ἱκε- "τείαν δʼ αὐτοῦ ποιησαμένου, κεραυνοὶ ἱκανοὶ βεβλη- "κέναι. ἔστι πόλιν Βότρυν ἔκτισε τῆς ὑπὲρ Φοινίκης, "καὶ e Αὔζαν τῆς ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τῷ ἐπʼ Αχάβου γενομένῳ ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ καὶ f τοῦτον καὶ Ιθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, g ὁ Μένα- δρος ἀνανέγραφεν.

γ'. Η δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τούτων εἴπομεν, ἡ τῷ προ- φήτῃ διατρέφουσα, τὸν παῖδος αὐτῇ καταπεσόντος εἰς νόσον, ὡς δὲ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι δόξαι νεκρὸν, ἀνα- κλαιομένη h καὶ τῇ χειρὶ αὐτὴν αἰκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας εἰκὸς ἦν ὀδυρόμενος τὸ παιδίον ἀφιεῖσα, καλοῦσα τὰ παρ' αὐτὴν παρασίτως τῷ προφήτῃ, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρ- τίας αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο τὸν παιδὸς τεθνηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαῤῥεῖν δὲ προσδοκᾶν τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶν- τα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. προσδόκησε i οὗ βαστάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διέτριβεν αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τὴν κλί- νης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ καλῶς ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένην δὲ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς k ἀφαιρη- σάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παι- δὶ, καὶ προσέχειν αὐτῷ τὸν βίον. τῆς δὲ Θεὸς κατοικτίρη- σαντος μὲν τὴν μητέρα, βληθέντος δὲ τῷ προφήτῃ χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ὑπὲρ κακῶν πε- πρᾶναι,

p Τῷ γὰρ προφήτῃ] Τῷ μὲν γὰρ τε. *Vat.*

q Σαρεφθὰ πόλιν] *Al.* Σαρεπθά.

r Χερνῆτιν] *Al.* χερνίτιν. id est, πτωχὴν ἐκ χειρὸς ζῶσαν, ut in ora *Big.* HUDS. Conf. lib. VI. supr. Cap. 14. §. 3. SPANH.

s Παρεκάλεσεν] Sic in *MSS.* παρεκελεύσατο in *Editis.*

t Ολίγον ἔλαιον,] Sic οἶνον ὀλίγον Paulus commendat, quod alii *vinum* reddunt *exiguarum virium.* REL.

v Ελαιον,] Ολίγον ἐλαίου *Vat.*

x Βραχὺ κόμισον.] Ita plerique *MSS.* βραχύ in *Editis.* βραχύ τι *Gall.* 2.

y Υσῃ ὁ Θεός.] Υση ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2.

z Αὐτοὺς] Ita *Samb.* αὐτῷ *Big.* αὐτοῦ in *Editis Aliisque.*

a Μένανδρος ἐν ταῖς Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Conf. sup cap. 5. §. 3. SPANH.

b Ιθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι,] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ηθωβάλου *Gall.* 2. Εἰθωβάλου in *lib.* 1. c. *Appr.*

c Αβροχία] Αβρεχία Callimach. H. in JOV. v. 19. ἔτι ἄβρεχος ἦς ἅπασα Αρκαδίη· SPANH.

d Αὐτοῦ ἐγένετο,] Αὐτοῦ *Samb* & *Gall.* 1. 2. & *Epiphan.*

e Αὔζαν τῆς] Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζάτου τῆς Λ. in *Editis.* Αὔζαν τῆς *Big Samb.* & *Gall.* 1.

f Τοῦτον] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliisque.*

g Ο Μένανδρος] Ita in *Editis Aliisque.* ὁ μὲν Μενάνδρου *Big.* & *Samb.*

h Καὶ ταῖς χερσὶν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerant καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὸν αἰκιζομένη.

i Οὗ βασάσαι] Vocem αὐτῆς, quæ post ἐν reperitur in *Editis*, non agnoscunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Αφαιρησάμενον.] Ita in *Editis Aliisque.* ἀφαιρεσάμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

Καὶ

ρῆναι, ϖᾶσαν ϖροσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δὴ Ἐλισαίῳ τῷ ϖροφήτῃ · [l] καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ διαλέγεται.

δ'. [m] Χρόνῳ δ' ὀλίγῳ διελθόντι, ϖαραγίνεται ϖρὸς Ἀχαβον τὸν βασιλέα, καθ' βούλησιν δὲ τοῦ θεοῦ, δηλώσων αὐτῷ τὸ ἡσυχασθησόμενον ὕετον. λιμὸς γὰρ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, [n] ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους [o] αὐτῶν ϖαναίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ' ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι ϖρὸς νομὴν ἐστι χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν [p] ἀναδιδόναι. τὸν οὖν [q] ἐπιμελούμενον αὐτοῦ τῶν κτημάτων [r] ὁ βασιλεὺς καλέσας Ὠβεδίαν, ἀπέναι βέλεσθαι ϖρὸς αὐτὸν εἶπεν ἐπὶ τὰς ϖηγὰς τοῦ ὑδάτων καὶ τοὺς χειμάρρους, ἵν' εἴ ϖου ϖαρ' αὐτοῖς εὑρεθείη ϖόα, ταύτην εἰς τροφὴν [s] ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. [t] καὶ ϖεμψάμενος καὶ [tt] ϖᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ζητήσοντας τὸν ϖροφήτην Ηλίαν, ἅμα ὁδοῦ, συνέπεσθαι [v] ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἑκατέραις [x] αὐτοῖς, μεμερισμένοις τὰς ὁδούς, ὁ, τε Ὠβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπήεσαν ἑτέραν ἑτέραν τῶν ὁδῶν. συνεβεβήκει δέ, καθ' ὃν Ἰεζάβελη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς ϖροφήτας ἀπέκτεινε, πλείστους ἑκάστους ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι ϖροφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦσα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθεὶς δ' [y] αὖ λοιπὸν τῷ βασιλέως Ὠβεδίᾳ, συνιόντησεν αὐτῷ ὁ ϖροφήτης Ηλίας· καὶ πυθόμενον ϖαρ' αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, ϖροσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ ϖρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε καὶ λέγειν, ὅτι ϖαρεῖη ϖρὸς αὐτόν. ὁ δέ, τί κακὸν εἰς αὐτὸν ϖεπονθότα ϖρὸς τὸν ἀποκτεῖναι ζητοῦντα, καὶ ϖᾶσαν ἐρευνήσαντα [z] γῆν, ϖέμψαι [a] αὐτὸν, ἔλεγε, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόϖον κατέλιϖεν, εἰς ὃν οὐκ ἀϖέσταλε τοὺς ἀναζητοῦντας, εἰ λάβοιεν, ὅπη ϑανάτῳ; καὶ γὰρ Ἀχαβεῖ ϖρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ ϑεοῦ ϕανέντος αὐτῷ πάλιν εἰς ἄλλον [b] ἀϖελθεῖν τόϖον· εἶτα Ἀβδιοῦ αὐτὸ ϖέμψαι τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ δυναμένου εὑρεῖν ὅϖου ϖοτ' εἴη γῆς, ἀϖοϕάναι. ϖροσεῖναι [c] οὖν αὐτὸ τὴν σωτηρίας ϖαρεκάλει, τὸν ϖερὶ τοὺς ὁμοτίχους αὐτοῦ ϖαθόντα λέγων· ὅτι σώσειεν ἑκάστους ϖροφήτας, Ἰεζαβέλης ϖάντας τοὺς ἄλλους ἀνηρηκυίας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς τρεφομένους [cc] ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε ϖρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς αὐτῷ [cc] ϖίστεις ὑπόρκους, ὅτι ϖάντως κατ' ἐκεῖνον Ἀχάβῳ ϕανήσεται τὴν ἡμέραν.

ε'. Μεμυσμένου δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦ Ὠβεδίου τὸν Ηλίαν, ὑπήντησεν ὁ Ἀχαβος· [d] καὶ διήρετο μετ' ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [e] τὸν Ἑβραίων λαὸν κακώσας, καὶ [f] τὴν ἀκαρπίας [g] αἰτίαν γεγενημένος. ὁ δὲ ἅδεν ὑποϑωπεύσας, αὐτὸν εἶϖεν ἅϖαντα τὰ δένδρα ϖεποιηκέναι, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, ξενικὰς [h] εἰσενηνοχότα τῇ χώρᾳ ϑεὰς, καὶ τούτους σέβοντας, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ ϑεὸς, ἀϖολελοιϖότας, [i] καὶ μηδεμίαν ἔτι ϖρόνοιαν αὐτοῦ ϖοιούμενον. νῦν μέντοι γε ἀϖελθόντα ἐκέλευε ϖάντα τὸν λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι ϖρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς ϖροφήτας αὐτοῦ [k] καὶ τοὺς γυναικὸς, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἰσιν, καὶ τοὺς τῶν ἄλσεων ϖροφήτας, ὡς τετρακο-

accessisse, præter omnem exspectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *se* clare intellexisse dicebat, Deum cum illo colloqui.

4. Brevi post tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiscitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infestabat & magna rerum *ad victum* necessariarum penuria, ut non solum homines earum inopia laborarent, sed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad pastum facerent præ siccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum suarum procuratore, ipsi dicebat, se velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, si forte gramen istic inveniretur, illud demessum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem misisset qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperisset, jussit ut eum etiam ipse comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuisset, terram obeundam ita diviserunt, ut Achabus una, Obedias altera via seorsim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus sæviret, ut iste centum vates in speluncis subterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* sustentaret. Tum vero Obediæ, à rege digresso, obviam factus est vates Elias: & percunctatus eum quis esset, agnitum adoravit. Vates autem ipsi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram se sisteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mitteres qui te ubique gentium ad necem quæsivit? an hoc ipsum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiserit, qui te deprehensum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim se cavere, illi dicebat, ne, postquam Deus ei apparuerit, se alio transferat: atque ita ipse, cum regis jussu missus ab illo aberrarit, & is nusquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obsecrabat ut ipsius salutis rationem haberet, commemorans etiam quam sui similium studiosus fuerit: ut *scilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occisis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam servat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jurejurando data, se illa die pro certo in Achabi conspectum venturum.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 Regum, c. 18.

Obedias, vatum amicus, occurrit Eliæ atque ab eo jubetur adventum suum Achabo nunciatum ire. 3 Regum, c. 18.

5. Postquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is esset qui Hebræorum populum afflixerat, & sterilitatis auctor exstiterat? Ille vero, nihil *ei* subblandiens, ipsum ajebat genusque ipsius mala omnia *genti* intulisse, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eosque coluerat, proprio illorum Deo, qui solus est Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, jussit, totumque populum in montem Carmelum ad se convocaret, simulque suos & uxoris vates, dicto etiam quot numero essent, ac præ-

Eliæ obviam fit Achabus: atque vatis jussu populum convocat.

[l] Καὶ τότε σαφῶς] Ἐγνωκα ὅτι σὺ ἄνθρωπος Θεοῦ καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀλήθεια. LXXII. 2 *Regum*, c. 17. v. 24.

[m] Χρόνῳ δ'] Μετ' ἡμέρας πολλὰς, LXXII.

[n] Ὡς μὴ μόνον] Illud ὡς ex *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1.

[o] Αὐτῶν ἀναιζειν,] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Vat.* ἄρτων in *Editis Aliisque.*

[p] Ἀναδιδόναι.] Eo modo in *MSS.* ἀποδιδόναι in *Editis.*

[q] Ἐπιμελούμενον] Sic *Big. Samb.* & *Busb.* ἐπιμελόμενον *Hen.* ἐπιμελώμενον in *Editis Aliisque.*

[r] Ὁ βασιλεὺς] Ita cum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* nisi quod Ἀεδίαν pro Ὠβεδίαν in *aliquibus*, & ἀπέναι pro ἀπιέναι in *aliis.* προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσε ζητεῖν πηγὰς in *Editis.*

[s] Ἀμησάμενοι] In omnibus *MSS.* ἀμησάμενοι (ut & *Cocc.* & *Spanh.* emendantibus) aut ἀμησάμενοι. in *Editis* perperam ἀμισσάμενοι.

[t] Καὶ πεμψάμενος] Ita in *Editis.* καὶ πεμπτεύσαντα καὶ π. τ. οἰκ. τ. ζ. τ. πρ. Ηλίαν, ἐκ Δερκίνας, συνίπεσθαι in *MSS.* Incertum quam lectionem sequutus sit *Epiphanius*, qui vertit; *qui dum misisset in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec invenisset, præcepit* &c.

[tt] Πᾶσαν τὴν οἰκουμένην] Hinc evidenter patet, quomodo sumi debeat simillima locutio in celebri isto loco Lucæ cap. 2. v. 1. videlicet de Orbe Romano, sicut hic de Judæo. HAV.

[v] Ἐκέλευσε] Δὲ inter συνίπεσθαι & ἐκέλευσε inserunt quidam *MSS.*

[x] Αὐτοῖς,] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.*

[y] Αὖ λοιπὸν] Αὖ deest in *Cod. Vat.* ut & mox αὐτῷ.

[z] Γῆν,] Κατὰ ante γῆν delevimus auctoritate *MSS.*

[a] Αὐτὸν, ἔλεγεν,] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖν desiderantur in *Editis.*

[b] Ἀπελθεῖν τόπον·] Ἀπελθὴ *Big.* & *Samb.*

[c] Οὖν αὐτῷ] Αὖ αὐτῷ *Samb.*

[cc] Πίστεις ὑπόρκους] Homerus Iliad. lib. 2. v. 124. Ὅρκια πιστὰ ταμόντες. HAV.

[d] Καὶ διήρετο] Καὶ ἤρετο *Vat.*

[e] Τῶν Ἑβραίων] *Al.* τοῦ Ἑβρ. & τοῦ Ἑβρ.

[f] Τῆς ἀκαρπίας] Ἀκαρπίαν supra lib. 2. c. 5. §. 6. λίμον Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν &c. Æschyl. Eumenid. v. 804. μηδ' ἀκαρπίαν τόξειτ'. SPANH.

[g] Αἰτίαν γεγενημένος.] Αἰτίαν τῇ γῇ γεν. *Vat.*

[h] Εἰσενηνοχότα] Ita ex *MSS.* in *Editis* εἰσενηνοχότας, & dein σεβόντας & ἀπολελοιπότας & ἀπελθόντας.

[i] Καὶ μηδεμίαν] Illa καὶ μηδεμίαν ἔτι προνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον ex *MSS.*

[k] Καὶ τοὺς γυναικὸς] In *Editis* καὶ τοὺς τοῦ γ. verum τοὺς delevimus auctoritate *MSS.*

præterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi vero omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenerant, Elias vates in medio illorum constitit, &, quousque, inquit, dubiis animis ambiguaque sententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & solum *Deum* esse existimarint, ut illum sequerentur ejusque mandata, hortabatur; sin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere se cultum illis tribuere, suadebat ut istis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc respondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum suique vim & potentiam, cum is solus ejus vates supereſſet, illi vero quadringentos haberent, ut ipse bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne subaccenso, atque illos, cum eadem fecissent, deos suos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignosci posse. Cum autem hæc sententia *omnibus* placuisset, præcepit Elias, ut vates isti, bove delecta, priores rem sacram facerent suosque Deos invocarent. Postquam vero precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hostias obtulerant, Elias per derisum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *suos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos esse, aut forte dormire. Illis autem à diluculo usque ad meridiem hoc ipsum facientibus, & seipsos more patrio gladiis & lanceis secantibus, cum jam ipse victimam mactaturus esset, illis quidem jussit ut secederent, populo vero ut propius accedentes ipsum observarent, ne clam ignem lignis injiceret. at postquam illi accesserunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque frusta *lignorum* in ara structissent, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, usquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte suppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipsum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, suam ostenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapsus, populo inspectante, in aram cecidit, & hostiam absumpsit, ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

Accitis etiam falsis vatibus, periculum facit Elias, quis verus sit Deus.

Illi, frustra consumptis invocationibus, Dei sui imbecillitatem tacite fatentur. 3 *Regum*, c. 18.

Deus, ab Elia invocatus, igne cœlitus immisso vim suam & potentiam palam facit. 3 *Regum*, c. 18.

6. Cum autem hoc vidissent Israëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & solum verum *Deum* appellantes, alios vero *tantum* nomina *esse* à prava & stulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates suos comprehensos necarunt, id quod fieri jusserat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prahdium, cætera nihil solicitus: brevi enim visurum esse Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus discedebat: Elias vero in verticem Carmeli ascendit, & cum humi desedisset caput genibus applicuit, jussitque famulum ut conscensa quadam specula mare aspectaret, & indicaret sicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo esse sudo & sereno contigit. At

Populo Deum suum agnoscente, falsi vates comprehensi Eliæ jussu necantur. 3 *Regum*, c. 18.

Elias de pluvia ventura Achabum monet. 3 *Regum*, c. 18.

σιας τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δ' συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προειρημενον ὄρος Αχάβος μεταπεμψάμενος, καθεὶς αὐτῶν ὁ προφήτης Ηλίας μεταξὺ, μέχρι ποτὲ διῤῥημένους αὐτὰς τῇ διανοίᾳ καὶ τὰς δοξας οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχωριον Θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ παραινῶ· μηδὲν δὲ τοῦτον ἡγουμένους, ἀλλὰ περὶ τὰ ξενικὰν ὑπαληφότας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε καταχαλασθῆναι. ὁ δὲ πλῆθος μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ηλίας, πρὸς διάφορον τὰ τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχὺν καὶ τὰ ἴδια, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας [m] ἐπιθεῖναι [n] ξύλοις, πυρὸς οὐκ ὑποφθέγγεσθαι, κἀκείνους [o] ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους Θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γενομένης δὲ τότε, μαθησεσθαι τότε τὸν ἀληθῆ φύσιν καὶ Θεόν. αἱρεσάσης δὲ τὰ γνώμης, ἐκέλευσεν Ηλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν πρώτους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ' ὕδεν ἀπήνυσε πρὸς τὰ [p] δυνάμεις δὲ τὰ ἐπικλήσεως ἐυσαι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ηλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς Θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτούς, ἢ καθεύδειν. τὸ δ' ἀπ' ὄρθρου τοῦτο [q] ποιοῦντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [r] τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιδηραῖς καὶ τὸ πάτριον ἔθος, [s] μέλλων αὐτὸς ἐπιθεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. ὁ δὲ ὄχλος προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, [t] κατὰ φυλὰς τοῦ λαοῦ τῶν Εβραίων, ἀνέσησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συνθεὶς τοὺς χίζας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέτταρας ἀπὸ τῆς κρήνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος κατασκεδάσαι τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς [v] ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν [x] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολλῷ ἤδη χρόνον λαῷ φανερὸν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [y] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν, ὡς ἀναλαβεῖν καὶ τὸ ὕδωρ καὶ [z] ψαφαρὸν γενέσθαι τὸν τόπον.

ε'. Οἱ δ' Ισραηλῖται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ [a] προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον [b] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους [c] ὀνόματα καὶ [d] φαῦλα καὶ ἀνόητα δόξης πεπιημένα. [e] συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ηλίου τοῦτο κελεύσαντος. ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἐπιφροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὑετὸν ἄγοντα. καὶ ὁ μὲν Αχαβος ἀπῆλαυνε. Ηλίας δὲ ἐπὶ τὸ [f] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσπεσὼν τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβλέπειν· κἂν [g] ἰδὴ νεφέλην ἐγειρομένην πόθεν, φράσαι

l Τάττον] Τάττων legit *Vet. Int.*

m Επιθεῖναι] Ita in *MSS.* ἐπιθεῖσαι in *Editis.*

n Ξύλοις,] Τοῖς ξύλοις *Vat.*

o Ταυτά] Sic *MSS.* τᾶτο in *Editis.*

p Εὐχῆς] Αὐτοῖς post ἀρχῆς inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

q Ποιούντων] Ποιησάντων solus *Vat.*

r Τεμνόντων αὐτὸς μαχαίραις καὶ σιδηραῖς καὶ τὸ πάτριον ἔθος, μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *& semetipsos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* HUDS. Cultris & parvis lanceis corpora sua incidentes sacerdotes Jezabelis. *Nota* idem factum in sacris Mithræ. SPANH.

s Μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν,] Μέλλων δ' αὐτὸς *Vat.*

t Κατὰ φυλὰς] Mallem cum *Zonara* καθ' ἑκάστην φυλήν.

v Υπερβαλεῖν] Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.*

x Δεξαμενὴν] Εν κύκλῳ ὃ διορύξας, δοχεῖον ἐποίησεν ὕδατος, τοῦτο ἐμπλῆσαι Εὐρωπᾶς θαλάσσης προσηγόρευσε, ὃ ἦν Ιώππης δεξαμενή. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. νη.

y Εκ τοῦ οὐρανοῦ,] Εξ οὐρανοῦ *Vat.*

z Ψαφαρὸν] Αὐχμηρὸν in ora *Codd. Gall.* 1.

a Προσεκύνουν] Προσεκύνουν ἕνα ἢ Θεὸν *Vat.*

b Καὶ ἀληθῆ μόνον] Καὶ ἀληθινὸν λέγει. *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, καὶ ἀληθῆ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adoraverunt unum Deum, maximum, solum, verumque proclamantes.* Επεσον ἐπὶ τὴν γῆν, ἕνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐκκαλοῦντες. *Zonar.* HUDS. Αληθινὸν MS. Cæterum confer, τὸν τε μόνον ἀληθινὸν Θεὸν Johann. 17. 3. REL.

c Ονόματα] Nihil erant præter nomina: ideo Apostolus dicit ὅτι εἴδωλον οὐδέν ἐστι, nil nisi nomen est. REL. Adde quæ notavimus ad Tertulliani Apol. p. 124. HAV.

d Φαῦλα] Φαῦλης solus *Vat.*

e Συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν,] Id factum, mactatos nempe Achabi Prophetas Eliæ tribuit Scriptura 1 Reg. XVIII. 40. SPANH.

f Ακρωτήριον] Ακρον solus *Vat.*

g Ιδὴ νεφέλην] Ita cum *MSS.* ἴδοι *Bas.* εἶδε *Gen.*

h Κα-

φέρ-

φεύγειν αὐτὸν. μέχρι γὰρ τότε [h] καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα. ἔπειτα δὲ ἀναβάντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος. ἑβδόμου ἤδη βαδίσαντος ἐωρᾶκέναι μελαινόμενον, εἶπε, τὸ τοῦ ἀέρος, ὑπολεῖον ἴχνος ἀνθρωπίνης. ὁ δὲ Ηλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Αχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς [i] Ιεσρεήλαν πόλιν ἀπῆγγινεται. μετ' ὀλίγον δὲ τοῦ ἀέρος [k] ἀχλύσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγίνεται, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γιγνόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς [m] Ιεσρεήλας [n] Ιζάρα πόλεως συνέδραμε.

ζ. Μαθοῦσα δὲ ἡ [o] Αχάβου γυνὴ Ιεζαβέλη τάπερ σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ηλίου γιγνόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα δι' αὐτῶν ἀποκτείνειν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσαι. φοβηθεὶς δὲ ὁ Ηλίας, φεύγει εἰς τὴν [q] Βηρσουβεὲ λεγομένην· ἔπ' ἐσχάτοις δ' ἔστιν αὕτη τῆς χώρας τῆς [r] τῆς Ιούδα φυλῆς ἐχόντων καὶ τῆς [s] Ιδουμαίων γῆς· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. δύο μὲν δὴ ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ δὴ κρείττων εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῆν γλίχηται· κατακοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείρας δέ τινα αὐτὸν, ἀναστὰς δεῖπνα παρασκευασθέντα αὐτῷ τροφὴν [t] καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ [x] Σιναῖον καλούμενον ὄρος παραγίνεται, οὗ Μωϋσῆς τοὺς νόμους παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν λέγεται. εὑρὼν δέ ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἰσέρχεται· καὶ διατρίβειν ποιούμενος ἐν αὐτῷ τὴν μονήν. [y] ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί [z] παρεὶς, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; ἀφ' ὧν κτείναι μὲν τοὺς προφήτας τῶν ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη θεὸς ὢν [a] ἐξ ἀρχῆς εθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθαι ὑπὸ τούτου πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας [b] προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ὑποὺσῃ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμόν τε ἐπακούσαι, καὶ λαμπρὰν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾶν. καὶ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴν θείαν μὴ παρέπεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν ἀθρήσκευε), κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· προσεπαξέ τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθους βασιλέα [c] Ιηοῦν τὸν [d] Νεμεσσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ τὸν Συρων Αζάηλον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προφήτην [e] Ελισσαῖον ὑπ' αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐκ πόλεως [f] Αβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλου τοὺς μὲν Αζάηλος, τοὺς δὲ Ιηοῦς. ὁ δὲ Ηλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Εβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ελισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ μετ' αὐτοῦ τινας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, [g] προσελθὼν ἐπέῤῥιψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δὲ Ελισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ηλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀπάσασθαι, [h] κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος

cum ille aſcendiſſet, ſæpiuſque nihil cerni retuliſſet, ſeptimo demum reverſus ajebat ſe animadvertiſſe aliquid in cœlo nigreſcere, non tamen amplius hominis veſtigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priuſquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jetraëlam proficiſcitur. Non multo autem poſt, cœlo obſcurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, ſpiritu *Dei* inſtinctus, currum regis curſu comitabatur, donec ventum eſt ad Jeſraëlam Izari urbem.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexiſſet quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque ſuos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ab eum miſſos minatur, ſe illum occiſurum, quemadmodum ipſe vates ſuos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Berſubee: (illa autem eſt in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo ſuo, ipſe in deſertum abiit. Cumque *illic* mortem optaſſet (ſe enim majoribus ſuis haud meliorem eſſe *dicebat*, ut illis mortuis ipſe vitæ deſiderio teneretur) ſub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum ſurrexiſſet appoſitum ſibi cibum invenit & aquam: cumque comediſſet, collectis ex iſto cibo viribus inde proficiſcitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moyſem leges à Deo accepiſſe. ubi, cum ſpeluncam profundam offendiſſet, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem *à Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero perſuaſerit *eum* ſolum eſſe Deum quem ab initio coluerant, ob hoc ſe à regis uxore ad ſupplicium requiri. moxque eadem voce juſſus ut ſub divum prodiret, (ſic enim certiorem fieri quid facto opus eſſet) poſtridie è ſpelunca egreditur. Deinde & concuſſionem ſentit, clarumque ignis ſplendorem videt. ſequutoque mox ſilentio, vox divina eum *bono animo eſſe* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini ceſſurum eſſe: ac præterea juſſit ut domum reverſus Jehum, Nemeſſæi filium, populi regem crearet, atque è Damaſco Syrorum *regem* Azaëlum; faceretque ut ex Abela urbe Eliſſæus ſibi vates ſuccedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Eliſſæum offendiſſet arantem, & cum eo alios quoſdam duodecim juga præ ſe agentes, illo adito, veſtem ſuam in eum conjecit. Eliſſæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ ſe comitem adjunxit. rogavit tamen ut ſibi liceret parentes ſalutare, quo impetrato, cum illis valedixiſſet,

Elias Jezabelam fugit 3 *Regum*, c. 19.

Deus cum Elia loquitur. 3 *Regum*, c. 19.

Elias Eliſæum vocat. 3 *Regum*, c. 19.

h Καθαρὸν εἶναι] Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα.

i Ισρεήλαν] Ισρεέλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra ſit Ισρεήλας, ut puto pro Ισρεήλας, placuit & hic loci Ισρεήλαν ſcribere. Ιεζιζλα *Gall.* 2. Γραφτλα *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jeſraël.*

k Ἀχλύσαντος,] Σκοτισθέντος *Big.*

l Λάβρον] Ita *Big.* & *Samb.* Λαῦρον *Aliis.*

m Ισρεήλας Ιζάρα πόλεως] Ισρεήλ, forſan pro Ισρεήλ, *Samb.* Ισρεήλας *Baſ. G* & *Vat.* Ιεζιζλας *Gall.* 2.

n Ιζάρα πόλεως] Ita ex p. 462. v. 4. Ακέρα *Baſ.* & *G.* nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jeſrahel feſtinus advenit*, in uno tamen Cod *Aſaraël* Verum cum Jeſrael urbs ſit tribûs *Iſaſcharidis*, & infra (p. 462. v. 4.) habeamus Ιζάρα πόλιν pro Ισρεήλας, aliquis forſan utroque loco legendum ſuſpicaretur Ισαχάρα. HUDS. Lege Ισαχάρα. COCC.

o Αχαὰβ] In *S. Literis* κ' ἔτερον ἴσως θετέον Αχαάβ.

p Αὐτῆς ἀπέκτεινεν,] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus.

q Βηρσουβεὲ] *Al.* Βηρσουβεέ. Vide lib. 1. c. 12. §. 1. in fine.

r Τῆς Ιούδα φυλῆς] Ita in *MSS.* & τῆ Ιούδα in *Editis.*

s Ιδουμαίων γῆς·] Ιδουμαίαν *Vat.*

t Εἶναι τῆς πατέρων,] Illa εἶναι τῆς πατέρων adjeci ex *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.*

v Καὶ ὕδωρ·] Καὶ ὕδωρ non agnoſcit *Vat.*

x Σιναῖον καλούμενον] Σίναιον *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8) ἕως ὄρους Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.*

y Ερομένης] Ita cum *MSS.* ἐρωμένης in *Editis.*

z Παρεὶς,] In *MSS.* παρὼν, & παρὸν, & παρεῖδ.

a Ἐξ ἀρχῆς] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἅπαντες ἐθρ. in *Editis Aliiſque.*

b Προσελθεῖν] Forte προσελθεῖν. COCC.

c Ιηοῦν] Ιησοῦν *Vat.*

d Νεμεσσαίου] Ita *Samb.* & *Baſ.* Νεμεσσαίου in *ceteris.* Ναμεσσὶ LXXII.

e Ελισσαῖον] *Al* Ελισσαῖον & Ελισσαῖον.

f Ἀβελᾶς.] *Abelmehola* juxta *Hebr.* HUDS. Conf. ſup. c. 12. §. 4. SPANH.

g Προσελθὼν] Προελθὼν ſolus *Vat.*

h Κελεύσαντος] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

xisset, eum sequutus est; atque Eliæ, quamdiu *is* vixerit, & discipulus fuit & minister. Ac vatis quidem hujus ita se res habuerunt.

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere nolusset, Jezabele dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipsum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret suis finitimum, ut cum illum suis junxisset, unam sibi possessionem faceret; sin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum esse agrum è suis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, se nequaquam facturum esse, secum vero statuere fructum sua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem molestè ferens, quasi contumelia affectus quod aliena non accepisset, & à lotione abstinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perversus sit Nabuthus ei denarrat; utque ipse verbis eum alloquutus humanissimis, infraque regiam potestatem demissis, contumeliose habitus fuerit, quod ea quæ popposcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum desponderet, sed mœrore misso ad consuetam corporis curam rediret. sibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine scriptas mittit ad primores Israëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illustri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ subornatis, qui contra eum pro testimonio dicerent, quod Deo & regi maledixisset, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina scripserat, testimonio convictus Deo & Achabo convitium fecisse, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepisset, ad regem introgreditur, jussitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta esse gaudebat Achabus, & è lecto exsiliens visum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occursurum, & de perpetratis expostulaturum; quod *scilicet* vero prædii domino occiso, ipse hæreditatem sibi contra jus vendicasset. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixisset, rex, *licere* ut vellet de se statuere, (turpe enim in peccato versantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus absumeretur, ibidem & ejus & uxoris suæ sanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria ausus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor subiit, eumque facinorum pœnituit, atque saccum indu-

Achabus, jussu Dei ab Elia increpitus saccum induit, & imminentem pœnam à se avertit. 3 Regum, c. 21.

ἀυτοῖς εἶπεν· καὶ ὧν Ηλίᾳ τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν ἐμαθητὴς ἐγένετο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν προφήτην τοιαῦτα ὧν.

η'. [k] Νάβυθος δέ τις [l] ὢν ἀπὸ πόλεως [m] Ιζάρη, ἀγροικείτων ὢν τῷ βασιλέως. προσκαλουῦτος [n] δι' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸ χωρίον [o] αὐτῷ τὸ ἰδίων ἀγρὸν, ἵνα συνάψας [p] ἐν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [q] ἐπιτρέπειν ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὖν φησι ποιήσειν, [r] αὐτὸς δὲ τῶν ἰδίων καρπώσασθαι γῆν, ὢν κληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δὴ ὡς ἐφ' ὕβρει [s] τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λόγον προσηνέγκατο, οὔτε προσῆλθεν. ἡ δὲ Ιεζαβέλης τὸ γυναικὸς αὐτοῦ πυθομένης ὅ, τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ προσφέρεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [t] αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ἐπιεικέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέροις, ὑβρισθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· [v] παυσάμενον δὲ τὸ λυπᾶς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ [x] τρέφεσθαι τοῦ σώματος προθύμως. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας. καὶ [y] πραγμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [z] Ισραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Αχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύουσι, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [a] προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβυθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένει ἐπιφανοῦς· [b] παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηρούς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβυθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, ὕστως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸν Θεόν τε καὶ Αχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ιεζαβέλη, [c] εἴσεσι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν δι Ναβύθου [d] ἀμπελῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Αχαβος ἥδη τοῖς γεγυμνένοις, καὶ ἀναπηδήσας [e] ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἦκε τὸν ἀμπελῶνα τὸν Ναβύθου. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει τὸν προφήτην Ηλίαν εἰς τὸ Ναβύθου χωρίον, Αχάβῳ [f] συμβαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων [g] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ δεσπότην καὶ χωρίου κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δὲ ἦκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος καὶ βασιλέως, ὅ, τι βούλεται χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήμασι ληφθῆναι ἐπ' αὐτῷ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸν Ναβύθου νεκρὸν [h] ὑπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, [i] τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς [k] χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ὀλεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβῆσαι τετολμηκότα, καὶ παρὰ τοὺς [l] πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνηρηκότα. Αχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ [m] μετάμελος, καὶ σακκίον ἐνδυσάμε-

μὴ κωλύσαντος in *Editis*. Est qui conjicit μὴ κωλύσαντος. quod sane verisimile ex 3 *Regum*, c. 19. v. 20. HUDS. Forte αὐτῷ κελ.

i Τῷ τοιούτῳ προφήτῃ] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ἢ πρ. *Vat.* Ἢ τοιούτῳ πρ. in *Editis Aliisque.*

k Νάβυθος] Ita *Bas. G. Samb.* & *Gall.* 1. Νάβωθος *Gall.* 2. Ναβυθαῖος *Hen. Busb.* & *Vat.* Ναβυθᾶς *Suid.* Ναβυθαὴ LXXII. & *Cedren.*

l Ἦν ἀπὸ πόλεως] Vel ita sane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ὢν in ὧν mutandum cum *Cod. Vat.* in *Editis Aliisque* deest ὧν.

m Ιζάρη,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Αζάρης in *Editis.* Αζάρη juxta *Vet. Interpr.* Ιεζαρήλ *Gall.* 2. Ισραήλας juxta *S. Literas.*

n Δι' αὐτὸν] Illud δι' ex *Big. Samb.* & *Vat.*

o Αὐτῷ τῷ ἰδίων] Αὐτῷ ἰδίων ἀγρὸν *Suid.*

p Ἐν αὐτῷ] Illud ἓν substituimus pro ἐν *Editorum*, levicula sane mutatione. αὐτὸν ἓν ποιήσῃ *Suid.* συνάψας, ἓν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἓν αὐτὸν π. κτ. *Samb.*

q Επιτρέπουτος] Επιτρέψαντος *Suid.*

r Αὐτὸς ἦ] Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιῆσαι habet.

s Τῷ μὴ] Τὸ μὴ ἀπ. *Suid.* & mox τὸ ἦ Ιεζάβελ.

t Αὐτῇ τῷ Ναβύθου] Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

v Παυσάμενον] Παυσάμθρου *Vat.*

x Τρέφεσθαι] Τροφὴν πρ. *Suid.* τροφὴν τ. σ. πρ. *Big.* & *Samb.*

y Πραγμα] Πραγμάτικα *Vat.*

z Ισραηλιτῶν,] Τῶν Ιουδαίων *Suid.* Forsan Ισραηλιτῶν.

a Προκαθίσαι] Ita *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.* προκαθῆσαι in *Editis Aliisque.*

b Παρασκευασαμένους] Παρασκευασαμένῃ ἦ τρεῖς τολμηρὲς κατ. *Suid.* Παρασκευασαμένους δὲ τινας τολμηρὲς δύο *Vat.* ut in *S. Literis.*

c Εἴσεσι] Ita *Big.* & *Cocc.* qui tamen mavult εἰσῆλ. HAV.

d Αμπελῶνα] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis.*

e Ἀπὸ τῆς κλίνης,] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἀπὸ in *Editis.*

f Συμβαλοῦντα,] Συμβαλόντα *Vat.*

g Ερησόμενον,] Ελέγξοντα *Suid.*

h Ἀπὸ κυνῶν] Ὑπὸ *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Suid.*

i Τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς χυθήσεσθαι,] Conf. infr. lib. 8. c. 15. 4. ἐν τῷ Ναβύθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κυνῶν λιχμήσεσθαι. & lib. 9. c. 6. §. 4. SPANH.

k Χυθήσεσθαι,] Ἐκχυθήσεσθαι *Suid.*

l Πατρίους νόμους] Πατρῴους *Big.*

m Μετάμελος,] Ὁ μεταμέλος Thucydid. p. 519. D. & LXX. 2 Reg. III. 27. μεταμέλος μέγας· Τὸν θεὸν ἐπιτιθῆ καὶ ἐξομόσασθαι Aristides Or. in Neptun. p. 32. C. SPANH.

σάμενος, [n] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγε, ἀχ ἀπτόμενος τροφῆς, [o] ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸ [p] Θεὸν ἵλεων ἐξιλασμενίζων. [q] ὁ δὴ, ζῶντος μὲν αὐτοῦ, τοῖς τὸν προφήτην εἰπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὴν ἐξ ὕβρεως τιμωρίαν, ἐπὶ [r] τοῖς πεπολυμηκόσι μείζονοῖ, πλέσθν δὲ τὴν ἀπειλὴν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ ἐξ Αχάβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

tus nudis pedibus inceſſit, à cibo abſtinens, & ſua peccata confitens, Deumque ita placare ſtudens. Deus vero vati ſignificabat, ſe illo quidem vivente familiæ ejus ſupplicium dilaturum eſſe, quod ſcelerum, quæ committere ſuſtinuerat, cum pœniteret, in filium vero quæ minatus eſt exſecuturum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἀδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

CAP. XIV.

Quomodo Adadus, Damaſci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu ſuperatus eſt.

VIII.

ΤΩΝ δὴ περὶ τὸν Αχαβον ὄντων τοιούτων, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ [s] τοῦ Ἀδάδου υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων καὶ Δαμασκοῦ, δυνάμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ὑπὲρ τὸν Αχαβον. ὁ δὲ οὐκ ὢν ὅμοιος αὐτοῦ [t] τῇ στρατιᾷ, τοὺς μάχιμους μὲν οὐ παρεκάλεσε, πάντας δὲ εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰς ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [v] μὲν ἔμενεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὕτη λίαν [x] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τὰ ἄλλα δυσπολιόρκητος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ὑπὲρ τὴν Σαμάρειαν, καὶ [y] περικαθίσας αὐτῇ τὸ στράτευμα ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Αχαβον, ἠξίου πρεσβεύσαντας δέξασθαι παρ' αὐτοῦ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται. καὶ ὃς [z] Ισραηλιτῶν βασιλέως πέμψαν ὑπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον καθ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, "τὸ Αχάβου πλοῦτον, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας "Ἀδάδου τυγχάνειν. ἂν δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τὸ"των ὅσα βούλεται συγχωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παρ"σεται [a] πολιορκῶν." ὁ δὲ Αχαβος, τοῖς πρέσβεσιν εἰπόντος προθύμοις λέγειν [b] αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ "αὐτὸς καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτοῦ." ταῦτα δὲ ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [c] ἀνωμολογημένα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ὑπόσαν ὑπ' αὐτοῦ δούλους· οἷς, ἐρευνήσασι τά τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [d] ἐκέλευε διδόναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δὲ ἀπαρεσκόντα [e] οἱ καταλείψειν. Αχαβος δὲ ἀχθεὶς ὑπὲρ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν "[f] ἔχειν ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [g] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, "καὶ γυναῖκας τὰς ἰδίας προέσθαι τῷ πολεμίῳ καὶ τέ"κνα, καὶ πάσης ἀναχωρῆσαι κτήσεως. τοῦτα γὰρ "ὑπεζητῶν ἐπεσπεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νυνὶ δὲ "[h] ἠξίωκε δούλας πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευ"νῆσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλλίστων "κτημάτων, προφάσιν ζητούμενος πολέμου λαβεῖν· "εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς οὐκ ἂν φεισά"μην, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τοῦ μὴ τῶν ὑμετέρων αἰδοῦς "πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποιήσω γε μὴν "τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπανα-

CUM autem res Achabi ita ſe haberent, ſub iſtud tempus Adadi filius, Syrorum & Damaſcenorum rex, contractis ex omni *ſua* regione copiis, adſcitiſque ſibi ſociis triginta duobus regulis Transeuphratenſibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar eſſet viribus, ſuos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitiſſimas omnibus, ipſe manſit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validiſſimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis ſuis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; miſſoque ad Achabum præcone poſcebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipſe* vellet, ſignificabit. Cum autem annuiſſet Iſraëlitarum rex ut mitterentur; legati, poſtquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divi"tias, liberoſque ejus, & uxores eſſe Adadi. quod "ſi ipſe huic aſſenſus fuerit, & permiſerit ei quic"quid libuerit ex his ſumere, exercitum abducet, "urbemque ab obſidione liberabit." Achabus autem juſſit legatis, ut ad regem ſuum profecti ei renunciarent, "ſe ſuaque omnia in illius eſſe pote"ſtate." At cum hæc ei retuliſſent, rurſus ad eum *legatos* mittit, poſtulans, quandoquidem *ſua* omnia illius eſſe faſſus fuerit, ut mittendos craſtino die famulos *ſuos* ſuſciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perſcrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ deſpicerent ipſi relicturi. Tum Achabus, de ſecunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocaſſet, dicebat, "quod i"pſe quidem paratus fuerit, pro illorum incolumi"tate & pace *tuenda*, & uxores ſuas & liberos ho"ſti permittere, deque facultatibus ſuis omnibus "cedere. nam ad iſta requirenda Syrus primam le"gationem miſit. Nunc vero poſtulavit ſuos mit"tendos eſſe ſervos, atque omnium domos explo"randas eſſe, nihilque in iis ex facultatibus pretio"ſiſſimis relinquendum; eo animo ut belli cauſam "ſpecioſam quærat: id vero agendo, ut, poſtquam "norat me quidem in veſtri gratiam rebus meis non "peperciſſe, ex iis quæ vobis non poſſunt non eſ"ſe ingrata, bellandi occaſionem oblatam habeat. "Ipſe tamen facturus ſum quicquid vobis placue"rit." Populus autem ſuadebat, nequaquam illi ob-

Adadi filius Syrorum rex Samariam obſidet. 3 *Regum*, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 *Regum*, c. 20.

Achabo conditiones accipienti novas duriores que ſtatuit Syrorum rex. 3 *Regum*, c. 20.

---

n Γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν,] Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνὸς τοῖς in *Editis Aliiſque.* Vide Bynæum de Calceis Hebr. lib. 2. cap. 4. HUDS. Ita & Hieronymus Epiſt. 22. ad Paulam, *Flent uſque hodie Judæi & nudatis pedibus in cinere volutati ſacco incubant.* אבל יהלך eſt in Sacris. REL. Sic Berenice γυμνοπους in periculo vitæ ante Tribunal Flori ἀλωσ. lib. 2. c. 15. §. 1. Vide de Davide 2 Sam. xv. 30. SPANH.

o Ἀνθομολογούμενός] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀνολογούμενος in *Editis.*

p Θεὸν ἵλεων ἐξιλασμενίζων.] Ἐξιλασμίζοντος τὸν Θεὸν inf. lib. xi. c. 5. § 4. SPANH.

q Ὁ δὴ, ζῶντος] Ὁ δὴ Θεὸς *Suid.*

r Τοῖς πεπολυμηκόσι] Sic *MSS.* τοῖσγε in *Editis.*

s Τοῦ Ἀδάδου υἱὸς,] Τοῦ Ἀδάδου *Vat.* υἱὸς Ἀδέρ. LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ד & ר non modo formam perſimilem habeant, ſed & ob ſoni aliquam affinitatem facile inter ſe mutentur.

t Τῇ στρατιᾷ,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὅμοιος αὐτῷ τὴν στρατιὰν, vel τὴν στρατείαν.

v Μὲν ἔμενεν] Illud μὲν inſertum dedi ex *MSS.*

x Ἰσχυρὰ περιεβέβλητο·] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἰσχυρὰν in *Editis.*

y Περικαθίσας] Iterum ex *MSS.* περικαθήσας in *Editis.*

z Ισραηλιτῶν βασιλέως] Τῶν Ισραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψαντος.

a Πολιορκῶν] Αὐτὸν poſt πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

b Αὐτῶν τῷ βασιλεῖ,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

c Ἀνωμολογημένα] Ἀνωμολόγηκε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2.

d Ἐκέλευε διδόναι] Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.*

e Οἱ καταλείψειν.] Σοὶ in *MSS.*

f Ἔχειν ἑτοίμως,] Ἑτοίμως εἶχεν in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἔχειν in duobus.

g Αὐτῶν καὶ εἰρήνης] Αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Ἠξίωκε δούλας πέμψαι,] Ἠξίωσε *Vat.*

* Sed

obtemperet aut obsequatur, * sed *ut hominem vanissimum* contemnat, seque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis respondisset, ut abeuntes *regi* dicerent, "se quicquid primum postulavit *etiam* nunc ob populi securitatem *libenter* "facere, posterioribus vero mandatis nullatenus "dicto audientem fore," eos dimisit.

Tam injustis conditionibus extrema perpeti satius visum. 3 *Regum*, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audisset & molestè tulisset, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus superbit, aggerem illis excitaturum exercitum, modo terræ glebu"lam *singuli* pugillis sumant." ostendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem respondente, "non debere gloriari ar"matum, sed pugna superiorem," legati, cum revertissent & regem offendissent tum forte cum triginta duobus sociis regibus epulantem, responsum ei declararunt. Ille vero statim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus universus. Verum *mox* fiduciam sumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam accesserat, dixeratque Deum polliceri, se tot hostium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæsivisset, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat; te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quasi ducenti & triginta duo) cum intellexisset Syrum ad epulas & hilaritatem conversum esse, patefactis *repentè* portis juvenes emisit. Id postquam Adado per speculatores est significatum, mittit quosdam eis occursuros, quibus imperavit, siquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad se adducerent, sin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum præsidiariis congressi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in castra persequuntur. Ubi autem illos superiores conspexerat Israëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exspectarint exercitum egressurum esse, res improvisa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in castris armatura terga verterint, & rex ipse in fugam conjectus vix equi pernicitate evaserit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum strage longe persequutus est. direptisque castris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reversus est. Cum autem vates, *regem aggressus*, monuisset, ut paratus sit & exercitum in procinctu habeat, quod sequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus esset, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Vates, à Deo missus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 *Regum*, c. 20.

Syri à filiis principum victi. 3 *Regum*, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi semet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis consilium iniit, quo modo Israëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut

Syri Israëlitarum deos dicunt esse montanos. 3 *Regum*, c. 20.

κέειν τ κατ' αὐτὸν [i] σωεβάλλειν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ ὡς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβυτέροις [k] ἀποκρινομένοις λέγειν ἀπελθοῦσιν, "ὅτι τοῖς τὸ "πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένῃ ἃ τ προ"λιτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, πρὸς ἣ τὸν δεσπότην ἀξίω"σιν ἐχ [l] ὑπακοῆς," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ο δ' Αδαδος, ἀκούσας ταῦτα ἐ δυχεράνας, τρίτον ἔπεμψε πρὸς Αχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη"λότερον τ τειχῶν, οἷς [m] καταφρονεῖ, χῶμα τοῦτο "ἐπεγείρειν αὐτοῦ τὴν φάλαγγα, ἣν ὁράκα [n] γοῦν λαμβά"νουσιν." ἐμφανίζων αὐτῷ τὸ δυνάμενος τὸ πλῆθος καὶ καταπληττόμενος. Ὁ δ' Αχάβος, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν, "ὁ ἀποκρινόμενος, καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ "κρείττω γινόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δειπνοῦντα καταλαβόντες τ βασιλέα μετὰ τριάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀποκρισιν. [p] Ὁ δ' ὀργῆς τὸν [q] πρεσβύτερον ἔπεμψε, καὶ [r] πρὸς χαρακῶν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἐν δ' Αχαβος τούτων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ δὲ καὶ τ φόβων ἀπολύει, προφήτου τινὸς αὐτῷ προσελθόντος καὶ φήσαντος αὐτὸν τ Θεὸν ὑποχεῖσθαι ποιήσειν τὰς πανσπερμίας τ πολεμίων μυριάδας ὑποχείους. [s] πυθομένου δέ, ἀφ' τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, ἀφ' τ [t] παίδων εἶπε τ ἡγεμόνων, ἡγουμένου σοῦ ἀφ' τ ἀπείρων [u] τῶν ἐκείνων. καλέσας δὲ τοὺς τ ἡγεμόνων υἱεῖς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακόσιοι ἐ τεσσαράκοντα δύο, μαθὼν τ Σύρον πρὸς δυσχίαις ἐ ἄνεσιν πεπαυμένον, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τ δὲ σκοπῶν [v] δηλωσάντων τῷ Αδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προσεληλυθότες, ἵνα δήσαντες [x] ἀγάγωσι πρὸς αὐτόν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, [y] ὅπως ταὐτὸ ποιῶσιν. εἶχε δ' ἐπίλεκτον Αχαβος ἐ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τ τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τ ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνυσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄχει ἐ στραπηδὸν διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τ Ισραηλιτῶν βασιλεύς, ἐξαφίησι ἐ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκέπληττεν αὐτούς. ὑ γὰ προσεδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο [z] γυμνοῖς καὶ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τὰς παρασπίδας ἐκ τ στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τ βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Αχαβος δὲ, πολλὴν [a] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ, πολοῦτον δ' οὐ σὺκ ὀλίγον, ἀλλὰ ἐ χρυσοῦ πλῆθος ἐ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Αδάδου ἐ τοὺς ἵππους λαβών, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου [b] παραινέσαντος φήσαντος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν ἐκ Συρίας, ὁ μὲν Αχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ο δὲ Αδαδος, διασωθεὶς ὑκ τ μάχης, μετ' ὀλίγων [c] ἐδυνήθη φαλάγγων, συνεβουλεύσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσῃ τοῖς Ισραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρε-

* *Sed* ut hominem vanissimum *contemnat*,] Rectius forsan, *sed animo magno elatoque esset*. Vide *Annott.* ad lit. *m*.

i Συνεβάλλειν,] Ἔλεγον *Big. Samb.* & *Vat.*

k Ἀποκρινόμενοι] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκρινάμενοι in *Editis Aliisque.*

l Ὑπακοῆς,] Ὑπακούειν *Samb.*

m Καταφρονεῖ,] Sic infra *lib.* 9. c. 3. τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν. *Hesychio* καταφρονεῖ, ὑπερφανεῖ.

n Γοῦν λαμβάνουσιν.] Γὰς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulo aliter se habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v. 10.

o Ἀποκρινομένῳ,] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκρινάμενος in *cæteris.*

p Ὁ ὃ δέους] Ὁ ὃ Αδαδος ταῦτ' ἀκούσας ἐπέστειλε *Hen.* & *Busb.*

q Πρεσβύτερον] L. πρεσβυτέρων; & ita *Edit. Basil.* πρεσβυτέρων *Gen.* SPANH.

r Πυθομένου δ',] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθομένων in *Editis.* Legi etiam potest πυθομένου. atque ita forsan *Epiphanius.*

s Παίδων εἶπε] Παιδαρίων τ ἡγεμόνων *Cedren.* οἱ τοῖς παιδαρίοις τ ἀρχόντων LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos* (aut *calones*) *præfectorum* juxta *Hebr.*

t Τῶν ἐκείνων.] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

v Δηλωσάντων] Τοῦτο τῷ Αδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Αδάδῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Ἀγάγωσι] Illud αὐτὸς ex *MSS.*

y Ὅπως ταὐτὸ] Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in Editis, quin & ὅπως deest *Vat.* nec illud suo *codice* habuisse videtur *Vet. Interpr.* HUDS. Forte αὐτὸ τοῦτο. COCC.

z Γυμνοῖς] Id est inermibus. Ita *nudus* apud Latinos non semper notat hominem omni omnino veste carentem. Virgil. *Nudas ara, sere nudus.* Sic infra lib. XI. 5. μὴ γυμνοῖς, *ne inermibus* occurrerent. REL.

a Ὁδὸν διώκων] Ὁδὸν deest *Big. Samb. Vat.* & *Bas.*

b Παρασκευάσαντος] Ita cum *MSS.* προσκυνήσαντος in *Editis.*

c Ἐδυνήθη στρατιᾶς,] Ἠδυνήθη *Vat.*

ὄρεζιν σὺν ἐδίδοσαν γνώμλν συμβαλεῖν αὐτοῖς· τ γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύναδζ τόποις, καὶ λέγε τοῦτο πρὸ αὐτῶν [d] νενικηκέναι· κρατήσειν δ' ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχλν. συνεβούλευόν τι πρὸς τάτῳ, τὲς μὲν βασιλέας, ὓς [e] ἐπηγάγετο συμμάχυς, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τλὺ δὲ στρατιὰν αὐτῶν καταχεῖν, ἀντ' ἐκείνων σατράπας [f] καταστήσαντα· εἰς δὲ τλὺ τ ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τ χώρας τ αὐτῶν, [g] καὶ ἵππυς & ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρηκέναι καλῶς, ὅτως διεκόσμησε τλὺ δυάμιν.

δ'. Ἀρξαμένυ δ' ἔαρ ἀναλαβὼν τλὺ στρατιὰν, ἦλθ ἐπὶ τὲς Ἑβραίυς, καὶ ἡγούμενος πρὸς πόλί τινι, [h] Ἀφεκὰ δ' αὕτη λέ, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύ) πεδίῳ. Ἀχαὼς δ', ἀπαντήσας αὐτῷ μ τ δυνάμεως ἀντιστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' λὺ ὀλίγον αὐτὲ τὸ στράτλμα, πρὸς τὲς πολεμίυς ἀντιπαβαλλόμενον. ὡς δ' προφήτ προσελθόντ αὐτῷ πάλιν, [i] καὶ νίκλν τ Θεὸν αὐτῷ δίδοναι φήσαντ, ἵνα τλὺ ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξ), μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ κἀν τοῖς πεδίοις ὑπάρχυσαν, ὅπερ σὺν εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέραις [k] ἀνίστρατοπεδευόντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τάτων, ὑπὸ τ ὄρθρου [l] προελθόντων ἐκ δ' στρατοπέδ τ πολεμίων, καὶ παταξαμένων πρὸς μάχλν, ἀντιπέζηγε & Ἀχαὼς τλὺ οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλὼν, καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, τρέπ) τὲς πολεμίυς εἰς φυγλὺ, καὶ διώκων ἐπέκτ κλείνων. οἱ δ' καὶ ὑπὸ τ ἁρμάτων & ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἴσχυσαν δ' ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τλὺ Ἀφεκὰν πάλιν [m] αὐτῶν. ἀπέθανον δ' καὶ αὐτοὶ, τῶν τειχέων αὐτοῖς ἐμπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δ' βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἀδαδος, φεύγων [n] μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δ', Φιλανθρώπυς καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [o] αὐτῷ τὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, καὶ [p] δωσήσεσθαι τῷ σωτῆρι τρόπῳ τ ἱκετείας χρησαμένυς τλὺ σωτηρίαν [q] αὐτῶν ἐπὶ Ἀχαὼβ λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δ', σάκκυς ἐνδυσάμενοι, καὶ [r] σχοινία τ κεφαλᾶς περιθέμενοι, οὕτως δὴ τὸ παλαιὸν ἱκέτδυον οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχαὼβ παρελθόντες, καὶ δῆσαι τ Ἀδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτῷ τ χαριζ) γενησόμενον. ὁ δ', συνήδεσθαι φήσας αὐτῷ περὶνλ, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμλὺ καὶ εὔνοιαν, ἣν ἂν τις ἀδελφῷ παρέχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δ' ὅρκυς παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγυσι πρόθυμοι ἐκ δ' οἴκυ ἐν ᾧ ἐκεκρυπτο, καὶ προσάγυσι τῷ Ἀχαὼβ, ἐφ' ἅρμαζ καθεζομένῳ. ὁ δ' προσεκυνήσεν αὐτῷ. Ἀχαὼβ δ' ἅπτεδς αὐτῷ τλὺ δεξιὰν, [s] ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τ ἀστῶν προσδοκᾶν. Ἀδαδ δ' [t] ἠυχαρίστ, καὶ παρ' ὅλον τ δ' ζῆν χρόνον [v] ἀπομνημονεύσειν τ δωρεᾶς ὡμολόγ. καὶ τὲς πόλεις τ Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπώλεσαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ [x] Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαυνεῖν εἰς αὐτλὺ, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τῷ ποιεῖν, ἀνήκυς ἐδύσαμενοι, καὶ [r] σχοινία περὶ τὰς κεφαλὰς περιθέμενοι, οὕτως δὴ τὸ παλαιὸν ἱκέτδυον οἱ Σύροι, πρὸς Ἀχαὼβ παρελθόντες, καὶ δῆσαι τ Ἀδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτῷ τ χαριζ) γενησόμενον. ὁ δ', συνήδεσθαι φήσας αὐτῷ περὶνλ, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμλὺ καὶ εὔνοιαν, ἣν ἂν τις ἀδελφῷ παρέχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δ' ὅρκυς παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγυσι πρόθυμοι ἐκ δ' οἴκυ ἐν ᾧ ἐκεκρυπτο, καὶ προσάγυσι τῷ Ἀχαὼβ, ἐφ' ἅρμαζ καθεζομένῳ. ὁ δ' προσεκυνήσεν αὐτῷ. Ἀχαὼβ δ' ἅπτεδς αὐτῷ τλὺ δεξιὰν, [s] ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τ ἀστῶν προσδοκᾶν. Ἀδαδ δ' [t] ἠυχαρίστ, καὶ παρ' ὅλον τ δ' ζῆν χρόνον [v] ἀπομνημονεύσειν τ δωρεᾶς ὡμολόγ. καὶ τὲς πόλεις τ Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπώλεσαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ [x] Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαυνεῖν εἰς αὐτλὺ, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τῷ ποιεῖν, ἀνήκ

quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejuſmodi locis pollere, eóque ſe nunc ab illis victos) ſuperiores vero fore dicebant, ſi prælium in planitie committerent. Ac præterea ſuadebant, ut reges quidem, quos in belli ſocietatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, ſatrapis pro regibus ſubſtitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiſerat copias ex regione eorundem colligeret, curruſque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat inſtruitque.

4. Ineunte autem vere cum exercitu ſuo ibat in Iſraëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam eſſe contigit) perveniſſet, in magna planitie caſtra metatus eſt. Achabus vero, cum ſuis copiis obviam illi profectus, contra illos caſtra poſuit. Ejus autem exercitus, cum hoſtium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At poſtquam vates rurſus ad eum acceſſerat, dixeratque Deum victoriam ei conceſſurum eſſe, ut oſtendat, contra quam Syri opinantur, ſuam non minus in campeſtribus valere potentiam quam in montibus, ſeptem quidem dies caſtris adverſus caſtra poſitis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hoſtis prima luce pro caſtris aciem explicuiſſet, Achabus quoque milites ſuos ex adverſo inſtruxit. congreſſuſque, acri pugna commiſſa, hoſtium agmina in fugam vertit, & occidendo perſequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga ſe recipere. ſed & ipſi muro collapſo oppreſſi ſunt, hominum viginti ſeptem millia. At præter iſtos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibuſdam è domeſticis ſibi fidiſſimis fuga dilapſus, in penetrale ſubterraneum ſe abdidit. Cui cum iſti dixiſſent, Iſraëlitici generis reges perquam humanos eſſe & clementes, ſeque poſſe, ſolenni ſupplicum ritu adhibito, incolumitatem ſuam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipſum adirent, *eos* dimiſit. Illi vero ſaccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priſcus apud Syros ſupplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut ſibi vivere liceat; qua gratia accepta ſe ei in perpetuum ſervum fore *ajebant*. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quod *cladi* ſupereſſet & nihil mali ei in prælio accidiſſet; ſeque honorem ei & benevolentiam, haud ſecus ac fratri, exhibiturum eſſe promiſit. Tum iſti, fide jurejurando accepta, illum, ſiquidem apparuerit, non læſum iri, digreſſi eum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* ſedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum ſuſtulit, exceptumque ſculo juſſit eſſe bono animo, nihilque mali *deinceps* exſpectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, ſe memorem fore profitebatur. Porro urbeſque Iſraëliticas, quas reges priores abſtulerant, redditurum promiſit: atque Damaſcum commeandi, ſicut & ipſius patres in

Syri ab Iſraëlitis ſuſi. 3 Regum, c. 20.

Adadus Syrorum rex ſeſe in latebras abdidit. 3 Regum, c. 20.

Ei vitam concedit Achabus. 3 Regum, c. 20.

d Νενικᾶσ.] Sic in *MSS.* νικᾶσ in *Editis.*

e Ἐπηγάγετο συμμάχυς,] Ἐπήγετο *Vat.*

f Καταστήσαντα] Καταστήσοντα *Vat.*

g Καὶ ἵππυς καὶ ἅρματα.] Illud καὶ ex *MSS.*

h Ἀφεκὰ δ' αὕτη λέ, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύ) πεδίῳ.] Ἀφεκὰ δ' αὐτλὺ καλοῦσιν *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. HUDS. Ἀφακῶ Turris prope Antipatrida. vid. *Adam.* lib 2. c. 19. §. 1. SPANH.

i Καὶ νίκλν τ Θεὸν] Ita cum iiſdem *MSS.* καὶ νικήσειν τ Θεὸν αὐτῷ φήσαντ in *Editis.*

k Ἀνιστρατοπεδεύοντες] Ἀντιστρατοπεδεύοντες *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Προελθόντων] Προσελθόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

m Αὐτῶν.] Quam Syri eripuerant Iſraelitis, nam & mox meminit talium urbium. Videturque hæc Apheca in Magno Campo Eſdrelon ſita fuiſſe, de qua 1 Sam. 29. 1. REL.

n Μετὰ τινων] Ita *Big.* & *Epiphan.* μετά τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Busb.* μετὰ τινων πιστοτάτων τ οἰκ. in *Editis.*

o Αὐτῷ τὺς] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

p Δωσήσεσθαι] Δωσηθήσεσθαι *Big.* & *Samb.*

q Αὐτῶν τὸν Ἀχαάβ] Αὐτῷ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

* *Funiculis capitibus circundatis*] Videſis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c 7.

r Σχοινία περὶ τὰς κεφαλὰς περιθέμενοι, ὅτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτδυον οἱ Σύροι,] Mos ſupplicum apud Syros, ut reſtibus eſſent capita redimiti. Inde haud abſimilis mos apud Græcos ſupplicum, ut ramum candida lana redimitum geſtarent. Ita Danaides apud Æſchyl. Supplic. v. 22. σὺν τοῖς ἓ ἱκετῶν ἐγχειρίδιοις ἱερσίπτοισι κλάδοισι. SPANH.

s Ἀνεβίβασεν] Ἀναβιβάζ *Hen.* & *Busb.*

t Ἠυχαρίστ,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὠχαρίστ in *Editis Aliiſque.*

v Ἀπομνημονεύσειν] Ita cum *Gall.* 2. ἀπομνημονεύειν in *ceteris.*

x Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτλὺ, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν εἰς Σαμάρειαν εἶχον] LXX. 1 Reg. xxi. 34. καὶ ἐξόδυς θήσεις σεαυτῷ ἐν Δαμασκῷ, καθὼς ἦτο ὁ πατήρ μυ ἐν Σαμαρείᾳ· SPANH.

in Samariam ita facere jus habuerant, liberam potestatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donasset Achabus in regnum suum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Israëlitis.

Micheas vates Achabo minatur ob dimissum ab eo Adadum. 3 *Regum*, c. 20.

5. Verum *postea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Israëlitis accessisset, jussit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recusasset, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obsequutus fuisset. Cum autem hoc homini accidisset, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percussisset caputque diminuisset, obligato capite accessit ad regem, dicens se sub eo militasse, & à tribuno captivum quendam custodiendum accepisse; ipso vero fuga elapso periclitari *se* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus est, si captivus aufugisset, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixisset, jure merito occidendum esse; soluto capite ab ipso Michæas vates agnoscitur. Hanc enim artem de industria adhibuerat, ut inde occasionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim, Deum, quod Adadum, qui ipsi maledixerat, impunitum è manu emisisset, in eum animadversurum esse, facturumque ut ipse quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in custodias includi jussit; ipse vero Michææ sermonibus confusus domum discessit.

ὀν. ῥομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν, πολλὰ δωρησόμενος αὐτῷ Ἀχαὰβ [y] ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἀδάδου τοῦ Σύρων βασιλέως στρατείας ὅπῃ Ἀχαὰβον καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας πίστην [z] εἶχε τέλος.

ε'. Προφήτης δέ τις, Μιχαίας τοὔνομα, προσελθὼν ἑνὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν [a] πλῆξαι. τοῦτο γὰρ ποιήσειν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ. ὃ δὲ μὴ πιθόμενος, προεῖπεν αὐτῷ συμβησόμενά τινα τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ, πρόσεισιν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, τὰ αὐτὰ προστάσσων. πληγεὶς δ' ἐκείνου, καθὼς ἐκέλευσε, τὸ κράνιον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συναιχμάλωτόν τινα, καὶ φυλακὴν ὑπὸ φυλακὴν ἕνα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ τάξιαρχα, φυγόντος δ' αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπολῆσαι γὰρ αὐτὸν εἰ [b] Διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὲ φάσκοντος Ἀχαὰβ τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἀπεγνώσθη ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [c] ἀνέζεσε δὲ σφόδρα πρὸς αὐτὸν τῶν γνωμένων πρὸς τὰς μέλλουσας λόγους. εἶπε γὰρ ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν διαφθεῖραι τὴν τιμωρίαν Ἀδαδον [d] τὸ βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μεταλείσῃ, [e] καὶ ποιήσῃ αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπὸ ἐκείνου, τὸν δὲ λαὸν ὑπὸ στρατιᾶς αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Ἀχαὰβος πρὸς τὸν προφήτην, τὸν μὲν ἐγκλεισθέντα φυλακῇ ἐκέλευσεν· συγκεχυμένος δ' αὐτὸς ὑπὸ τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

IX. CAP. XV.

ΚΕΦ. ιε'.

De Josaphato rege Hierosolymorum; utque Achabus, cum Syris, suppetias ei ferente Josaphato, bellum intulisset, prælio victus est, & ipse occisus periit.

Περὶ Ἰωσαφάτου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Ἀχαὰβ ὑπὸ Σύρων, βοηθοῦντος αὐτῷ Ἰωσαφάτου, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

Josaphatus rex bonus & pius. 2 *Paral.* c. 17.

ET ita quidem se res habebant Achabi. Nunc vero ad Josaphatum Hierosolymorum regem revertor: qui, aucto *suo* regno, & militibus per urbes ditionis suæ dispositis, nihilo *tamen* secius in oppidis sortis Ephraïmiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præsidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod esset *vir* justus & pius, & quid Deo grati acceptique facerent per singulos dies inquireret. Ipsumque omnes circumquaque reges muneribus cohonestarunt; ita ut divitias consequutus fuerit amplissimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

Καὶ Ἀχαὰβ μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ὅπῃ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα [f] Ἰωσαφάτην· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, οὐδὲν ἧττον ὑπὸ [g] Ἀβία τοῦ πάππου [h] καταληφθείσας τὰς ἐν Ἐφραὶμ κληρουχίας, Ἱεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φυρὰς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν ὑμνεῖς τε καὶ σωτήριόν τι θεῖον, δίκαιός ὢν καὶ ὁσιός, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιῆσαι καὶ χαρίσασθαι τῷ θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ περὶ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλεῖστόν τε ποιῆσαι βαθύπλουτον καὶ δόξαν ἀρετῆς μεγίστην.

β'. Τέλει δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [i] τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευσε [k] τὴν γῆν περιελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν [l] ὑπ' αὐτὸν διδάξαι [m] κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ ἀσκεῖσθαι περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἦλθε πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵτε [n] περίχωροι διετέλουν σέβοντες τὸν Ἰωσαφάτην,

---

y Ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπέπεμψε in *Editis.*

z Εἶχε τέλος] Sic *Big.* & *Samb.* εἶχε τὸ τέλος in *cæteris.*

a Πλῆξαι.] Πλῆξεν *Gall.* 2.

b Διαφύγοι] Διαδύγοι *me ô Gall.* 2.

c Ἐνεχέετο] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. κίχερ] in *Editis*, *Aliisque.*

d Τὸν βλασφημήσαντα] Illud τὰ ex *MSS.*

e Καὶ ποιήσῃ αὐτὸν] Ita *MSS. Coccejus* & *Vet. Interpr.* καὶ ποιῇ μὲ ἀποθανεῖν αὐτὸν in *Editis.*

f Ἰωσαφάτου·] Ἰωσαφάτῃ *Vat.* atque passim ea forma.

g Ἀβία τοῦ πάππου] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quasdam cepisse constat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum *cap.* 16. v. 2. dicitur, Josaphatum præsidia imposuisse urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Asa ceperat.

h Καταληφθείσας] Ita fane legendum censui (legit quoque ita in ora Codicis mei *Cocceius*) pro καταλειφθείσας *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. καταλειφθείσας τὰς Ἐφραὶμ *Gall.* 1. καταλειφθείσης τὰ *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjiciat, cui libet, ex ejus verbis; *non minores quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam super decem tribus regnaverat, munitiones ubique constituit.* HUDS. Erant Jeschana & Bethel. vide supra. REL.

i Τοὺς ἡγεμόνας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τὰ χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.*

k Τὴν γῆν] Τῶν χώραν *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peragrantes ubique.*

l Ὑπ' αὐτὸν διδάξαι] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτὸν in *Editis.* ἐπ' αὐτῇ *Gall.* 2.

m Κατὰ πόλεις] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.*

n Περίχωροι] Sic *MSS.* περίχωροι perperam in *Editis.*

o Ἐξή-

των, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι καὶ τοῦτο ἐτέλουν αὐτῷ Φόρους, καὶ Ἀραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [o] ἑξήκοντα καὶ ἑπτακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [p] ὠχύρωσεν ἄλλας [q] τε καὶ Βαρεῖς, καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [r] ἠτοίμασε. ἦν δὲ ὁ μὲν ἐκ φυλῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν [s] Ἐδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [t] Ἰωάννης δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [v] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. [x] ἄλλος δ' ἡγεμών, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ παρεσκεύασε, παρὲξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

γ'. Ἠγάγετο δὴ τῷ παιδὶ Ἰωράμῳ τὴν Ἀχάβου θυγατέρα, ἣν τὸ δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. προϋθέντο δ' αὐτὸν μετ' χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Ἀχάβου ὑποδεξαμένου, καὶ τὴν ἀναλωθησομένην στρατὸν ἑξένισε λαμπρῶς, οἴνου τε ὃν ἔ[y] θυμάτων ἀφθονίαν· [z] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι κατ' [a] Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν [b] Γαλαδηνὴν πόλιν [c] Ἀραμαθὰν ἀφέληται· ἦν γὰρ πατρὸς [d] αὐτῷ ἣν αὐτὸς πρῶτον τυγχάνουσαν ἀφῃρέθη τὴν ἐκείνου πατρίδα. τοῦ δὴ Ἰωσαφάτου τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένου, καὶ γὰρ εἶναι δυνάμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τὴν ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθίσαντες ἐπὶ τῶν ἰδίων θρόνων ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὴ ἐκέλευσεν εἴ τινές εἰσι προφῆται, [e] καλέσαντες αὐτοὺς ἀνακρῖναι περὶ τῆς ἐπὶ τὴν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [f] ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. [h] καὶ γὰρ εἰρήνη ἦν φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπάρχειν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' οὗ λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τὰς ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἀχάβος τοὺς αὐτοῦ προφήτας, [i] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἐρέσθαι [k] τὸν Θεὸν, εἰ δώσουσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [l] ἐπὶ τὸν Ἀδαδὸν νίκην καὶ καθαίρεσιν [m] τῆς πόλεως, δι' ἣν [n] ἐκφέρειν μέλλοι τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων στρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρῶτον· σαφεῖς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσάφατος, ὅτι ψευδοπροφῆται [o] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ [p] καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; [q] ὁ δ' Ἀχάβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ [r] Σύρων βασιλέως· καὶ ἅμα τοῦτο ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν,

perstiterunt, paceque cum eo colenda. Palæstini etiam vectigal constitutum ei pendebant, & Arabes quotannis suppeditabant agnos sexcentos & triginta, & hœdos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiasque militares & armorum vim *magnam* contra hostes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipse vero dux ex tribu Benjamitica habebat sagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inserviebat, præter eos quos disposuerat in oppidis munitissimis.

3. Filio autem suo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto post Samariam se contulisset, benigne eum excepit Achabus; militesque ejus comites mensæ hospitali eique splendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter instructæ: rogavitque ut secum belli societatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *sitam*: eam enim, olim ipsius patris, patrem illius abstulisse. Josaphato vero auxilium pollicito, (nam *contigit* ejus exercitum non minorem esse quam illius) suisque Samariam accitis ab Hierosolymis copiis, progressi extra urbem duo reges, & in suo uterque throno collocati, militibus suis stipendia numerabant. Josaphatus autem *interim* jussit, ut, si qui *illis* essent vates, accerserentur & de expeditione in Syrum consulerentur, an & illi suaderent eo tempore suscipiendam esse. Etenim Achabo pax simul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat *impune*, usque in illam diem.

Josaphatus affinitate junctus Achabo, initaque cum eo belli societate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paral. c. 18.

4. Achabus vero accitis suis vatibus, numero circiter quadringentis, jussit ut Deum consulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem suasissent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum esse & in potestatem suam etiam ut ante redacturum) Josaphatus, verbis illorum falsos esse vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui est Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum sit intelligamus? Cui Achabus, esse quidem & alium, sibi vero invisum, quod infausta vaticinatus fuerit, & prædixerit, fore ut *ipse* à Syrorum rege superatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc inclusum teneri, vocari autem Michæam,

X. *Achabo suadent falsi vates ut bellum moliatur.* 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

[o] Ἑξήκοντα καὶ πρακοσίους,] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Verit. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11.

[p] Ὠχύρωσεν] Sic *MSS.* in *Editis* male ἐχυρώσατο. HUDS. Lege ὠχύρωσεν. Dein pro ἄλλας τε καὶ βαρεῖς, legendum forsan πολλάς. Nisi τὸ βαρεῖς respondeat Hebr. בצרות quod LXX. reddunt εἰκῆτας. COCC.

[q] Τε καὶ βαρεῖς,] Illud τε abest *aliquibus MSS.*

[r] Ητοίμασε.] Εὐτρέπισε in quatuor *MSS.*

[s] Ἐδναῖος] Ita cum *MSS.* quod Ἐδνας aut Ἐδναὰ habeant LXXII. Ἐδναῖος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Hedrous.*

[t] Ἰωάννης] Ἰωάνης *Samb.* & *Vat.* Ἰωανὰ LXXII.

[v] Ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος] Sic *MSS.* κατὰ τὴν in *Editis.*

[x] Ἄλλος δ' ἡγεμών] Ex 2 *Paralip.* c. 17. suspicor hunc locum valde corruptum esse. Paulo quidem aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militiæ Gezonat.* (al. *Gozonath*) *armaturam habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos direxit* &c. in aliis vero codicibus desunt voculæ istæ, *& præter hos alia centum millia.*

[y] Θυμάτων] F. θυμιαμάτων odorum seu incensorum. Sic θυμιαμάτων LXX. Gen. XXXVIII. 25. & XLII. 11. & Sophocl. Oedip. Tyr. v. 4. Rufinus tamen θυμάτων legisse itidem videtur, qui vertit θυματ. ἀρθ. *pecudum ubertatem.* SPANH.

[z] Παρεκάλεσέ τε] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* παρεκάλεσε δὴ in *Editis Aliisque.*

[a] Σύρων βασιλέως,] Iterum ex *Iisdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρου in *Editis Aliisque.*

[b] Γαλαδηνὴν] Ita cum *MSS.* ut supra p. 211. §. 3. Γαλαδικὴν in *Editis.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. HUDS. Γαλαδινικὴν. SPANH.

[c] Ἀραμαθὰν ἀφέλη[ται]·] In *S. Literis* Ραμάθ. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. HUDS. Conf. infr. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

[d] Αὐτῷ ἣν αὐτὸς] Illa αὐτῷ ἣν supplevi ex *MSS.*

[e] Καλέσαντες] Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.*

[f] Ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι] Ita *Big.* ἐπὶ deest *Editis Aliisque.*

[g] Στρατείαν.] Ita cum *Big.* ἐκστρατείαν *Gall.* 1. στρατιὰν in *Editis Aliisque.*

[h] Καὶ γὰρ εἰρήνη] Καὶ γὰρ εἰρήνη *Samb.* spacio vacuo in medio relicto.

[i] Ὡς τετρακοσίους] Illud ὡς ex *MSS.*

[k] Τὸν Θεὸν,] Τῷ Θεῷ *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ *Vat.*

[l] Ἐπὶ τὸν Ἀδαδὸν] Ἐπὶ Ἀδὰδ *Big. Samb.* & *Vat.*

[m] Τῆς πόλεως,] Τῆς insertum dedi ex *Samb.* & *Vat.*

[n] Ἐκφέρειν μέλλοι] Φέρειν *Vat.*

[o] Τυγχάνουσιν,] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἔστι τυγχάνουσιν in *reliquis.*

[p] Καὶ ἕτερός τις] Καὶ deest *Vat.*

[q] Ὁ δ' Ἀχαάβος,] Illa ὁ ὃ Ἀχαάβος non agnoscit *Vat.*

[r] Σύρων βασιλέως.] Τῶν Σύρων *Vat.*

chæam, Jembleæ filium. Cum vero Josaphatus postulasset eum produci, *Achabus* misso spadone Michæam accersit. Spado autem, dum in via essent, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixisse. Ille vero, responso dato, sibi non licere Deo mendacia affingere, sed dicturum esse quicquid ille de rege in os ei inseruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipsumque per Deum obtestatus est *rex* ut verum ei eloqueretur, dicebat, "sibi Deum ostendisse Israëlitas fugientes, Syris "eos insequentibus, dispersosque per montes, quasi "greges sublatis pastoribus." ajebat etiam *Deum* significare, "illos quidem domum incolumes re-"versuros, ipsum vero solum in prælio casurum." Hæc loquuto Michæa, Josaphatum *sic* alloquitur Achabus: "annon ego tibi paulo ante significavi, "quam male mihi velit iste homo, & quod adver-"sa mihi vaticinatus fuerit?" Cum vero *insuper* dixisset Michæas, "quod par est ut omnia acci-"piat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum "spe victoriæ ad bellum gerendum falsi vates in-"citarent, quodque oportet in prælio ipsemet ca-"dat," animo quidem erat anxio solicitoque. At Sedecias, unus è falsis vatibus, *ad regem* accessit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipsum enim *ajebat* nihil veri dicere. Argumento autem usus est ex vaticinio Eliæ petito, cui datum erat melius quam iste futura prænoscere. "Nam & hunc, dicebat, vaticinatum prædi-"xisse, fore ut apud urbem Isaram in agro Nabu-"thi canes regis cruorem lingerent, quemadmo-"dum & Nabuthi *linxissent*, propter ipsum à po-"pulo lapidibus necatum. Manifestum igitur est "istum mentiri, qui vati præstantiori contradice-"re non veretur, dicens quod tertia abhinc die "moriturus est *rex*. Notum autem fore, an verax "sit & divino spiritu afflatus. mox enim à me pal-"mis percussus manui meæ noxam inferat, quem-"admodum Jadon fecit ut Hieroboamo regi, cum "illum comprehendere voluisset, manus arescerent. "Opinor enim te utique audivisse hoc factum es-"se." Igitur cum Michæa ab eo percussio nihil inde mali accidisset, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, ut arbitror, fati vis, & plus fidei falsis quam veris vatibus adstruebat: ut nulla exitio destinato mora fieret. At Sedecias, cum sibi ferrea cornua fecisset, dicit Achabo, "Deum illi significare his Syriam eversum iturum." Cum autem Michæas dixisset "fore ut paucis post diebus Se-"decias è penetrali in penetrale fugiat latebras quæ-"ritans, idque eo animo ne pœnas vano auspicio debitas luat," jussit rex ut ad Achamonem prætorem urbanum eum abducerent in carcerem com-

Pugnam ei exitio fore denunciat Michæas. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Præstigiis Sedeciæ metu liberatur Achabus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Michæas, cum mala etiam Sedeciæ prædixisset, in carcerem conjicitur. 2 Paral. c. 18.

ιόν [s] Ιεμβλέε. τοῦ δ' Ιωσαφάτ κελεύσαντ@ αὐτὸν προαχθῆναι, πέμψας διῆχον, ἄγε τὸν Μιχαίαν. κ᾽ δὲ τῷ ὁδῷ ὁ διῆχ@ ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐᾷν αὐτῷ [t] καταψεύδεσθ τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ, τι ἂν αὐτῷ θεὸς τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἦκε πρὸς τ Αχαβον, κ᾽ λέγειν αὐτῷ ταληθῆς ἔστ@ συμβήσεσθαι, "δεῖ-"ξαι τ Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ισραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, κ᾽ "διωκομένους ὑπὸ τ Σύρων, καὶ [v] διασκορπιζομένους "[x] ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνηρημέ-"νων τὰ πρόβατα." ἔλεγέ τε "[y] σημαίνειν τοὺς μὲν μετ' "εἰρήνης ἀναστρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθ᾽ δ' αὐτὸν μό-"νον ἐν τῇ μάχῃ." ταῦτα φήσαντ@ τ Μιχαίᾳ, πρὸς Ιωσάφατον ὁ Αχαβ@, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσά σοι τῷ [z] ψευδοπροφήτῃ, φησὶ, πρός με ἀφῆσον, "[a] κ᾽ ὅτι μοι τὰ χείρω προσεφήτευσε." τῶν δ᾽ Μιχαίᾳ εἰ-πόντ@, "ὡς προσῆκεν αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τ ὑπὸ "[aa] τοῦ Θεοῦ προλεγομένων, κ᾽ ὡς [b] παρορμήσαι αὐτὸν εἰς "ψευδοπροφήτας πεισθεὶς τ πόλεμον [c] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, "κ᾽ ὅτι δεῖ πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδεκίας δ᾽ τις τ ψευδοπροφητῶν [d] προσελθὼν, τῷ μὲν Μιχαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· [e] λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀληθές. τεκμηρίοις δ᾽ [f] ἐχρήσατο οἷς Ηλίας προεφή-τευσεν ὁ τότε χρείττων τὰ μέλλοντα εἰδέναι. "καὶ γὰρ "τοῦτον, ἔλεγε, προφητεύσαντα ἐν [g] Ιζάρᾳ πόλει, [h] ἐν "τῷ [i] Ναβόθ ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι προεικπεῖν, καθὼς καὶ Ναβόθ τοῦ δι' αὐτὸν κατα-"λευσθέντ@ ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον οὖν, ὡς ἔστ@ "ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ ταναντία λέγων, "[k] ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν Φάσκων [l] ταύτης πεπήξεσθαι. "[m] γνώσεσθαι δ᾽ εἰ ἔστιν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύ-"ματ@ τῷ δυνάμιν ἔχοι. λύθης γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' "ἐμοῦ, βλαψάτω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ [n] Ιαδὼν "τὴν Ιεροβοάμου τοῦ βασιλέως συλλαβεῖν θελήσαντ@ "ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰρ [o] οἶμαι πάντως τοῦ-"το γινόμενον." ὡς οὖν παίζειν@ αὐτὸν τ Μιχαίαν, μηδὲν σωφρονεῖν παθεῖν, Αχαβ@ χαίρησας, ἄγειν τὴν στρατιὰν προθυμ@ ἐπὶ τὸν Σύρον. [p] ἐνίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανώτερος [q] ἐπὶ ταληθῆς τοὺς ψευ-δοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν ὁ πόλυς. Σε-δεκίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει πρὸς Αχα-βον, "[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσιν καταῤῥέψαι "Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' ὀ πολλὰς ἡμέρας εἰπόν-τα, "τ Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείου [s] κρυβησόμενον "ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τ ψευδολογίας τὴν δί-"κην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς [t] ἀπαχθέντα φυλάττε-σθαι πρὸς [v] Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ

χορη-

[s] Ιεμβλέε.] Ιεμβλαίε *Big.* Εμελίε *Vat.* Ομβλίε *Gall.* 2. Ιεμβλὲ aut Ιεμλὲ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.*

[t] Καταψώδεσθαι] Καταψώσασθαι *Gall.* 1. 2.

[v] Διασκορπιζόμενος] Διασκορπισθήσονται LXX. Num. x. 35. SPANH.

[x] Υπ' αὐτῶν εἰς] Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[y] Σημαίνειν] Legi vult σημαίνων *Coccejus*, quo pacto de ipso Propheta esset capiendum, verbis illis tectis significante & prædicente, quod &c. HAV.

[z] Ταὐθρώπῳ,] Ita, *Cedrenum* sequutus, distinxi, & cum *Cod. Vat.* φησὶ post ταὐθρώπῳ inserui. in *Editis Aliisque* ταῦτα φήσαντ@ δ Μιχαίᾳ πρὸς Ιωσάφατον, ὁ Αχαβ@· ἀλλ' ἔγωγε &c.

[a] Καὶ ὅτι μοι] Iterum & illa κ᾽ ὅτι μοὶ τὰ χείρω προεφήτευσεν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[aa] Τῶ Θεῶ προλεγομένων,] Articulum etiam insertum dedi ex *MSS.*

[b] Παρωρμήσειαν] Sic *MSS.* παρορμήσειν in *Editis.* παρορμῶ-σιν solus *Gall.* 2.

[c] Επ' ἐλπίδι νίκης,] Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoscunt *MSS.*

[d] Προσελθὼν,] Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προσελθὼν in *Editis.*

[e] Λέγειν γὰρ αὐτὸν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέ-γειν γὰρ αὐτὸν ἀληθῆ.

[f] Ἐχρήσατο] Τεκμηρίῳ in plerisque *MSS.*

[g] Ιζάρᾳ πόλει,] Ita in *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ιεζρὰ in *Editis.* Ιεριζήλα forsan pro Ιεζρήλα in *Gall.* 2. Ιαζάρᾳ juxta *Epiphanium.* Vide p. 460. §. 6.

[h] Εν τῷ Ναβόθ ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι] Conf. supr. c. 13. §. 8. SPANH.

[i] Ναβόθ ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι] Ναβοθαὶ hîc loci in *Editis.* Ναβοθὰ *Big.* Ναβοθαὶ *Gall.* 2.

[k] Απὸ ἡμερῶν τριῶν] 3 dies inde aberat Ramoth. REL.

[l] Ταύτης πεπήξεσθαι.] Vox ταύτης deest in omnibus *MSS.*

[m] Γνώσεσθαι] Forsan γνώσεσθε. deest γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.*

[n] Ιαδὼν] Ita ut supra p. 445. §. 5. Ιαδὼ aut Ιαδὼ hîc loci in *MSS.* Ἀδωνίας *Auctori Const. Apostolic.* l. 4. c. 6. Videsis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amst.*

[o] Οἶμαι πάντως] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. οἶμαι τοῦτο πάντως γινό-μενον in *Editis.*

[p] Ενίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν] Conf. sup. c. 12. §. 4. SPANH.

[q] Επὶ ταληθῆς] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.*

[r] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν] Ως Θεὸς αὐτῷ σημαίνῃ π. καθαρρέψα-σθαι τὴν Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.*

[s] Κρυβησόμενον ἀμείψειν,] Κρυβόμενον *Vat.* & *Gall.* 2.

[t] Απαχθέντα φυλάττεσθαι] Nempe Michæam Prophetam SPANH.

[v] Αχάμωνα] Αμων juxta *Verit. Hebr.* Εμὲρ aut Σεμὲρ LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet.

[x] Αμε-

χορηγῖσθαι μηδὲν ἄρτῳ καὶ ὕδατι αὐτῷ πλειστέρου.

ε'. Καὶ Ἀχαβος μὲν ὁ Ἰωσαφάτου ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἦλασαν εἰς [x] Ἀραμαθὰν πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας [y] αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγε αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιάν· καὶ οὐκ ἄπωθεν τῆς [z] Ἀραμαθῆς στρατοπεδεύετο. συνέβησαν δὲ ὅ, τε Ἀχαβος ὁ Ἰωσαφάτου, ἀποθέσθαι [a] [τὸν Ἀχαβον] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ [b] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν ἔχοντα φῆναι ἐν τῇ παρατάξει, καταφρονούμενον τὰ ὑπὸ τοῦ Μιχαίου προφρημένα. [c] εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν ὀλίγα τοῦ σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Ἀδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τῇ στρατιᾷ μόνα τὸν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τὴν συμβολὴν γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσάφατον ἐστῶτα πρὸ τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Ἀχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν· καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. [d] ἐρχομένης δὲ [e] ἡμέρας ἄχρι δείλης [f] ὀψίας μαχόμενοι δὲ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [g] πλὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ φυγεῖν ἐὰν δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδου, [h] Ἀμανος ὄνομα, τοξεύσας εἰς τοὺς πολεμίους, πατρώαν τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος. Ἀχαβος μὲν οὖν τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἐκ ἐγνω πᾶσαν τὴν στρατιὰν φανερὸν, [i] μὴ ταραττήσειαν. τὸν δὲ ἡνίοχον ἐκέλευσεν [k] ἐπιστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καιρίως. ὀδυνώμενος δὲ ἔτι ἐπὶ τοῦ ἅρματος, [l] ἄχρι δυσμῶν τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ς'. Καὶ τὸ μὲν [m] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γιγνομένης, [n] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος δὲ στρατοκήρυκος ὅτι πέφονευκεν Ἀχαβον, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ [o] τὸν Ἀχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάπτουσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [p] Ἰζάρα κρήνῃ, ἣν δὲ καθημαγμένον τῷ τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ἠλίου προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [q] ἀνελιχμήσαντο [r] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [s] αἱ δὲ ἑταιρίζομεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λουόμεναι [t] τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν [v] Ῥαμαθῶνι, Μιχαίου τοῦτο προειρηκότος. [x] συμβάντων οὖν Ἀχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [y] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντάχοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δὲ ὅτι προφητείας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν μαντικῶν προγνώσεως οὐδὲν ἔστι συμφορώτερον, παρέχοντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [z] γεγενημένων σοχαζομένους προσῆκε τὴν τοῦ χρεὼν ἰσχύν, ὅτι μηδὲ προγ-

pingendum, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei darent.

ς. Atque ita quidem Achabus & Josaphatus Hierosolymorum rex, assumptis copiis suis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, suum contra eos eduxit exercitum: & non longe ab Aramatha castra metatur. Convenerant autem Achabus & Josaphatus, ut habitum regium deponeret Achabus, Hierosolymorum vero rex Achabi vestitum indutus in acie staret, ut isto commento irrita forent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fatum invenit etiam sine insignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperavit, ne quem ommino perimerent, nisi unum regem Israëlitarum. Syri autem, prælio commisso, Josaphatum ante aciem stantem conspicati, huncque Achabum esse rati, impetum in eum fecerunt: cumque se illi circumdedissent, propioresque facti alium esse cognovissent, omnes retro se averterunt. Verum à prima luce usque ad vesperam pugna durante victoriaque ab illis stante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo solo ad necem quæsito, nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hostes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare statuit, ne *hosti* terga darent. Verum auriga præcepit, ut converso curru ipsum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perstitit *tamen* in curru usque ad solis occasum, animique deliquio vita defunctus est.

Prælium cum Syris commissum. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

Achabus interfectus. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

ς. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in castra se recipiunt: cumque præco significasset, quod Achabus mortuus esset, suam quisque domum reversus est. Achabi autem corpus *sublatum* Samariam defertur, ibique sepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem ablueretur (erat enim regis sanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum esse recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in posterum vero mos patrius erat meretricum, ut in isto fonte se lavarent. Vita autem excessit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione prosequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipsammet veritatem: sed existimemus nihil esse utilius vaticinio rerumque futurarum per hujusmodi viros scientia, Deo *subinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerunt, nobiscum reputemus fati vim,

Eliæ & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 18.

x Ἀραμαθὰν] Conf. inf. lib. 9. c. 6. §. 1. SPANH.

y Αὐτῶν τὴν στρατείαν,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* αὐτὸν in *Editis.*

z Ἀραμαθῆς] *Ramatha* in versione *Epiphanii.* Ἀραμάθης in *Editis Aliisque* & sup. v. 4. Ἀραμάθου.

a [Τὸν Ἀχαβον] Verba illa uncis inclusa agnoscit *Vetus Interpr.*

b Τῶν Ἱεροσολύμων] Illud τῶν ex *MSS.*

c Εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν] Conf. supr, c. 12. §. 4. SPANH.

d Ἐρχομένης] Forte ἀπαρχομένης. COCC.

e Ἡδὺς ἄχρι] In ora *Cod. Big.* & *Gall.* 1. ἡμέρας pro ἥδυς.

f Ὀψίας μαχόμενοι] Τινομένης post ὀψίας delevi auctoritate *MSS.*

g Καθ' πλὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν·] Neminem alium occidere illis mandatum erat, nisi forte ut ad regem sibi viam facerent.

h Ἀμανος ὄνομα,] Unde id nomen Ἀμανος? Apud *Rasi* è traditione scribitur fuisse *Naaman.* An hoc idem voluit *Josephus*, qui Judaïcas traditiones aliquando miscet? SCHOTAN.

i Μὴ ταραττήσειαν.] In *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. μὴ ταπεινῶ δεῖσαν.

k Ἐπιστρέψαντα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ ἐξαγαγεῖν in *ceteris.*

l Ἄχρι δυσμῶν] Ἄχρι δυσμῶν in *MSS.*

m Τῶν Σύρων στράτευμα,] Τῶν deest in *Editis.*

n Ἀνεχώρησεν εἰς τὴν] Ἀνεχώρησαν *Big.* & *Samb.*

o Τὸν Ἀχάβου] Ita *MSS.* τὸν Ἀχαβον νεκρὸν in *Editis.*

p Ἰζάρα κρήνῃ,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰεζρίλης *Gall.* 2. Forsan legendum Ἰεζραήλης κρήνῃ.

q Ἀνελιχμήσαντο] Ἀνελίχμηναν *Vat.*

r Αὐτοῦ τὸ αἷμα·] Illud αὐτοῦ ex *MSS.*

s Αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λουόμεναι τοῦτο διετέλουν.] *Josephi*, ni fallor mens est, meretrices in posterum se lavare solere in aqua ista, quam polluerat sanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi accesserit. Verum aliter *Theodoret.* (ΕΡΩΤ. ξη. in 3 *Regum*) qui dicit, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἵππου ἐν τῇ κρήνῃ τὸ ἔθος ἐλούσαντο, σὺν ἐξεπίτηδες εἰς τὸ αἷμα βυλόμεναι λύσασθαι, ἀλλ' εἰς τὸ πηγαῖον ὡς εἰώθασιν ὕδωρ. HUDS. Et Meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt *Rufinus.* SPANH.

t Τοῦτο διετέλουν.] Τοῦτο *Samb. Bas. Big.* & *Hen.*

v Ῥαμαθῶνι,] Conf. sup. c. 12. §. 3. SPANH.

x Συμβάντων] Συμβάντος δὲ Ἀχάβῳ τῶν ὑ. τ. δ. πρ. εἰρημένων solus *Vat.*

y Μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ παντάχοῦ καὶ σέβειν, καὶ ἀληθείας μὴ τοῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν·] Quantum Prophetis tribuendum, & quod inevitabilis fati necessitas vid. ἀλωσ. lib. 5. c. 13. §. 7. Ubi de Fato loquitur ut Pharisæus; sic sæpe alibi, ut ἀλωσ. lib. 6. c. 1. §. 8. & cap. 2. §. 1. & c. 4. §. 8. ut & c. 5. §. 4. SPANH.

z Γεγενημένων] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* γινομένων in *reliquis.*

vim, quod, etiamsi nobis quid sit futurum innotescat, evitari nequeat: sed animis hominum obrepit blanda spe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi superari possunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amisisse, dum cladem prænunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati sunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum successit Ochozias ejus filius.

Ochozias Israëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Finis Libri octavi.

νωσκόμενον αὐτὸ ἀμφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑπέρχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεύον χρηστῆς, αἷς εἰς τὸ [a] πόθεν αὐτῶν κρατήσαι θεία. Φαίνεται οὖν καὶ Ἀχαὸβος ὑπὸ τούτου τοῦ δόλου ἀπατηθείς, [b] ὡς ἀπιστῆσαι μὲν τοῖς προλέγουσι τοῦ ἥττους, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πεισθείς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Ὀχοζίας διεδέξατο.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀγδόου.

a Πόθεν αὐτῶν κρατήσῃ] Πόθεν *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1.

b Ὡς ἀπιστῆσαι] Ὥστε in *MSS.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΕΝΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

1. *Quemadmodum Joramus Achabi filius Moabitas bello petitos superavit.*
2. *Quomodo ei cognominis Joramus, Hierosolymorum rex, rerum potitus fratres & patris amicos interfecit.*
3. *Quod Idumæa ad defectionem versa, & Arabibus bello eum aggressis, & totus ejus exercitus periit, filiique ejus omnes præter unum adhuc infantem; ac præterea ipse, in nequitiam prolapsus, miseram mortem obiit.*
4. *Expeditio Syrorum & Damasci regis contra Joramum Israëlitarum regem: utque ille, in Samaria obsessus, præter opinionem è periculo evasit.*
5. *Quomodo idem ille Joramus obiit à Jehu equitum magistro interemptus, similiterque stirps ejus universa, & Hierosolymorum rex Ochozias.*
6. *Quod post mortem ejus in Israëlitas regnavit Jehu apud Samariam, & filii ejus ad quartam usque stirpem.*
7. *Ut mulier quædam, Gotholia nomine, Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.*
8. *Azaëli Damascenorum regis contra Israëlitas expeditio: utque, cum mala quamplurima illorum regioni & Samaritanorum urbi intulisset, rursus aliquanto post Hierosolymitanos petiit, multaque pecunia à rege illorum accepta Damascum reversus est.*
9. *Quomodo Amasias, Hierosolymitanorum rex, expeditione in Idumæos & Amalecitas susceptâ, illos devicit.*

α'. Ως στρατεύσαμενος ὁ Ἀχάβου παῖς Ἰώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειν αὐτῶν.

β'. Ως ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος, βασιλεύων τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τοῦ δεκάτου πάσαν λαβὼν, τούς τε ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.

γ'. Οτι τῆς Ἰδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατηδούσαντων ἐπ' [b] αὐτὸν Ἀράβων, ἥτε δυνάμις αὐτοῦ πᾶσα διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ πάρεξ ἑνὸς ὅντος ἔτι νηπίου· καὶ αὐτὸς τέλος αὐτὸς, ἀσεβὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

δ'. Στρατεία τῶν Σύρων καὶ Δαμασκοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ἰώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς ἔτος ἐν Σαμαρείᾳ, ἀδοκήτως τὸν κίνδυνον διέφυγεν.

ε'. Ως [c] αὐτὸς Ἰώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ἰηοῦ ἀναιρεθεὶς τῆς ἱππαρχίας, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας.

ς'. Οτι μετὰ τοῦτον πολυτιμῶ ὁ Ἰηοῦς ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.

ζ'. Ως γυνή τις, Γοθολία ὄνομα, τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελοῦσα αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς [d] Ἰώδαος, τὸν [e] Ὀχοζίου παῖδα [f] Ἰώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

η'. Αζαὴλ τῶν Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς κακὰ πολλὰ τὴν τε χώραν αὐτῶν διαθεὶς καὶ τὴν [g] Σαμαρειτῶν πάλιν, [h] ὀλίγῳ πάλιν ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν [i] ὑπέστρεψεν.

θ'. Ως [k] Ἀμασίας, ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεύς, στρατεύσαμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, ἐνίκησεν.

ι'. Ως

a Ἐν τῇ ἑαυτῷ] *Al.* ἐν τῷ ἑαυτῷ, vel ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ.
b Αὐτὸν Ἀράβων,] Ita ex *MSS.* αὐτοῦ in *Editis.*
c Αὐτὸς Ἰωραμος] Illud αὐτὸς ex *MSS.*
d Ἰώδαος,] Ita cum *Big.* & *Samb.* Ἰωάδας *Vat.* Ἰώδας in *Editis.* Ἰώδαι vel Ἰωάδαι LXXII.
e Ὀχοζίου] Iterum ex *MSS.* ipsoque *Josepho*, paulo infra. Ὀζίου hîc loci in *Editis.*
f Ἰώασον βασιλέα] Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1, 2. in reliquis deerat Ἰώασον.
g Σαμαρειτῶν πάλιν,] Σαμαρίων *Vat.*
h Ὀλίγῳ πάλιν] Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.*
i Ὑπέστρεψεν·] Ἀνέζευξεν *Vat.* & *Gall.* 2.
k Ἀμασίας,] *Al.* Ἀμασίας & Ἀμασίης. in *Cod. Vat.* Σαμαείας.

Σημα-

ι'. Ως αὐτὸς ἔτ῀, πολεμῶν πρὸς τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέα Ιώασον, ἡττᾶτ῀ μὲν, λη-φθεὶς δ' αἰχμάλωτ῀, καὶ πολλὰ χρήματα δοὺς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτ῀ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτ῀ Ὀζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο.

ια'. [l] Στρατεία τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέως [m] Ιεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, καὶ νίκη.

ιβ'. [n] Ως ὁ τ῀ Ασσυρίων βασιλεὺς στρατεύσαμεν῀ ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα ἔλαβε παρὰ Φακέου τ῀ βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμεν῀, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνεχώρησεν.

ιγ'. Οτι στρατεύσαμεν῀ [p] Ἀζάηλος ὁ Δαμασκὸν βασιλεὺς ἐπὶ Ιεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Αχάζιον τ῀ βασιλέα, πεμψάντα χρήματα πολλὰ πρὸς τ῀ βασιλέα Ασσυρίων, πεῖσαι τοῦτον ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

ιδ'. Ως καὶ κρατ῀ ἔλαβεν ὁ τ῀ Ασσυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· καὶ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τ῀ βασιλέα, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀνάστους εἰς Μηδίαν, ἔπειτα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

ιε'. Ως [q] Σαλμανάσαρ῀ ὁ τ῀ Ασσυρίων βασιλεὺς, στρατεύσαμεν῀ ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τ῀ τ῀ Ισραηλιτῶν βασιλέα [r] Ωσέην ἁλόντα ἀναγαγόμεν῀ τὸν πάλιν [s] ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ασσύριος τὰς δέκα τ῀ Ισραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τ῀ Περσίδ῀ τὸ τ῀ Κυθαίων ἔθν῀ εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, ὃς Ελληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

10. *Ut ille ipse, bellum gerens adversus Joasum Israëlitarum regem, prælioque captus, & ingenti pecunia multatus, rursum in regnum suum dimittitur; utque filius ejus Ozias gentes finitimas subegit.*

11. *Israëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excursionem facit, & victoriam reportat.*

12. *Ut Assyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem suam se recepit.*

13. *Quod Arases Damascenorum rex, exercitu in Hierosolymitanos educto, regem eo angustiarum redegit; ut is magnis missis muneribus ad Assyriorum regem, illis ei persuaserit, Damascum oppugnare.*

14. *Quomodo Assyriorum rex Damascum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam asportato, alias gentes Damascum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanassarus Assyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obsessam ad deditionem compulisset, interfecit: utque Assyriorum rex, cum decem Israëlitarum tribus in Mediam transtulisset, gentem Cuthæorum è Persia in eorum regionem migrare jussit, quos Græci Samares appellant.*

l Στρατεία] Hunc titulum insertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

m Ιεροβοάμου] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Josephi.* in *MSS.* Ιωσίου.

n Ως ὁ τ῀] Hic titulus debetur *iisdem.*

o Φακέου] *Al.* Φακείου.

p Ἀζάηλος] Ita cum *Vig.* & *Samb.* & *Josepho* infra in textu. Ραασσίνης *Vat.* Ἀζαὴλ in *Editis.* Ραασσὼν LXXII. *Rasin* aut *Rasen* cum *Vet. Interpr.*

q Σαλμανάσαρ῀] *Al.* Σαλμανάσης῀.

r Ωσέην] Ita è *Cod. Vat.* ὃς λέ in *Editis Aliisque.*

s Ἀπέκτεινε] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ᵃ ρνζ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rursus de Josaphato: ut judices constituit, Deique auxilio hostes superavit.

Deus ignoscit Josaphato ob societatem cum Achabo initam.

JOSAPHATO autem regi Hierosolyma reverso, post suppetias Achabo Israëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accusabat eum societatis initæ cum Achabo homine impio & scelerato. "Deum "enim hanc quidem rem molestè tulisse, dicebat, "eum tamen, licet peccaverit, nihilominus è ma- "nibus hostium eripuisse, quod bona & laudabili "esset indole." Et tunc quidem rex se convertit ad gratias Deo agendas, victimasque ei immolan-

Josaphatus suos pietatem docet & justitiam. 2 Paral. c. 20.

das. Post hæc autem cœpit omnem ditionis suæ regionem undique obire, populum ad legem Moysis ministerio à Deo latam & ad pietatem in ipsius numen instituens. Constitutisque, in quolibet oppido ex sibi subjectis, judicibus, hortatus est *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam justitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur potestate pollere; sed omnibus quod sit æquum statuerent & decernerent, scientes quod Deus ea etiam singula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuisset, Hierosolyma rediit. atque illic etiam judices è sacerdotibus & Levitis & populi primoribus constituit, monuitque accurate & juste in omnibus judiciis se gererent: si qui vero popularium de rebus gravioribus disceptantes ex aliis civitatibus eos consultum mittant, illis oporteret justam majori studio ferre sententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honesta & justissima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex suum habet domicilium. Horum autem principes

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν δὲ Ιωσαφάτῃ· ὡς κρίσεις κατέστη, καὶ θεῷ αὐτὸν βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ΙΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, σῳζομένῳ εἰς Ιεροσόλυμα, δῶρα τὰ συμμαχίας τὰ πρὸς Αχαβον τὸν τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα, ὃν ᵇ Αδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι σῳζοντα ἴδωμεν, ὡς προεφήκαμεν, Ιηοῦς ὁ προφήτης συνυχὼν ἠτιᾶτο τὰ πρὸς Αχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸ γὰρ Θεὸν ἀληθῶς μὲν ὀργὴ τούτῳ λέγε- "σθαι, ῥᾴστας μέν τοι, καί περ ἡμαρτηκότι, διὰ τὴν "ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν ἴσως ἀγαθὴν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν πολε- "μίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ Ιησοῦς ὁ βασιλεὺς τρέπει καὶ Θεόν. ᶜ μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ἅπασαν περιερχόμενος κατὰ κύκλῳ πᾶσιν ᵈ ὅσοις αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τίνα νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν ᵉ πρὸς αὐτόν. καὶ δικαιοῦν ἐπιδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς ἕνεκα ὡς τοῦ δικαίου προτιμᾶσθαι κρίνειν τοῖς ὄχλοις, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένους εἶναι δοκούντων, ᶠ βεβαιοῦντα δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ὑπειδομένους ὅτι καὶ τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, καὶ πάλιν ἐκάστην τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων καὶ ᵍ ἐκ τῶν Λευιτῶν, καὶ τῶν τοῦ πρώτου τοῦ πλήθους φερομένων, σῳζουσαις ὑπομνήσεις καὶ δικαίας ποιεῖσθαι ᵇ πίστεις τοὺς κρίνοντας· ἂν δὲ περί μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων πρὸς αὐτοὺς πόλεων, ⁱ τούτοις δεῖ μὴ πλείονος ἀναδῆς ᵏ ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τοὺς ἐν ˡ αὐτῇ τῇ πόλει κρίνοις, ἐν ᾗ τότε εἶναι ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δικαίων ὁ βασιλεὺς ἔχει, προσηκόντως ἀναδείκνυ-

---

ᵃ ρνζ.] Ita *Basil. Vat.* & *Gall. 6.* ἐνιαυτοὺς ζ'. *Big. Samb.* & *Gall. 1. 2.* Sed *Isac. Vossius* (in *Chronol. S.* p. 105. & 127.) restituit ροζ'. μῆνας ζ. In *Epiphanii* libris CL. *menses* VI. aut præcise CLXXXII. aut denique CLXX. *menses* VI.

ᵇ Αδάδῳ] Hic in quibusdam *Codicibus* Αδέρῤῥ, & Αδιεζ. Videsis *Annott.* ad p. 463. §. 1.

ᶜ Μετὰ ταῦτα] Μετὰ ταῦτα δὲ περιεχώρησε τὴν χώραν ἅπασαν ἐν κ'. *Big.* & *Gall. 1.*

ᵈ Οσης αὐτὸς ἦρχε,] Οσην αὐτὸς ἐπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ἐπῆρχε *Big.* ἧς αὐτὸς ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐκδιδάσκειν *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legisse videtur *Epiphan.* μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χ. ὡ. περιεχώρησε ἐν κ. π. ὁ. αὐ. ἦρχε, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν. nam vertit, *post hæc autem cœpit omnem suam provinciam circuire, & populum edocere* &c.

ᵉ Πρὸς] Παρὰ *Big.* & *Gall. 1.*

ᶠ Βεβαιοῦντα] Βεβαιοῦσιν solus *Vat.*

ᵍ Ἐκ τῶν Λευιτῶν,] Illa ἐκ τῶν desunt *Vat.*

ʰ Πίστεις τοὺς κρίνοντας·] Ejecimus μὴ post πίστεις auctoritate *Big. Samb. Gall. 1.* & *Vet. Interpr.*

ⁱ Τούτοις δεῖ μὴ] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτων δὴ (δὴ Cocc.) in *reliquis.*

ᵏ Αποφαίνεσθαι] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legisse videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀναφανῆναι in *Editis Alisique* HUDS. Lege ἀναφαίνεσθαι. ut ποιεῖσθαι quod præcedit. COCC.

ˡ Αὐτῇ τῇ πόλει] Sic cum *Iisdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν τούτῃ in *Editis Alisique.*

ᵐ Αμα-

δείκνυσιν, [m] Αμασίαν τ ἱερέα & Ζαβαδίαν, ἐκ τ Ἰούδα φυλῆς [n] ἑκατέρας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τὸν τ τρόπον διέταττε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ τ αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβίται & Αμμανίται, συμπαραλαβόντες & Αράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ [o] στρατοπεδεύουσι πρὸς [p] Εἰγαδδὶ πάλιν, κώμην πρὸς τῇ [q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους [r] ἀπέχουσαν σταδίους τ Ιεροσολύμων. [s] φοινικᾶται δ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ [t] ὁποβάλσαμον. ἀκούσας δ Ιωσαφάτης ὅτι τ λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτὸν χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τ δῆμον τ Ιεροσολυμιτῶν [u] εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατ' αὐτὸν ἐν ναῷ ηὔχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τ Θεὸν ἀμύνασθαι αὐτὸ δυνάμιν & ἰσχύν, ὥστε πωρῶσαι τὰς ἐπιστρατευσαμένας· καὶ γὰρ τοῦτο δεηθῆναι τὰς τὸ ἱερὸν [x] κατασκευασαμένους αὐτὸ, ὅπως [y] ὑπερμαχῇ τ πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς [z] ἐπ' αὐτὸ παραγενομένους ἐλθεῖν ἀμυνῆ· οἱ τὴν [a] ὑπ' αὐτὸ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πειρῶσιν αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμενον, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα & τέκνοις [b] ἱκέτευεν. [c] Ιαζιήλ δ τὶς προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσον τὸν [d] ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τῶν μὲν πλήθει λέγων & τῷ βασιλεῖ, τ Θεὸν ἐπακοῦσαι τ εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν [e] αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς [f] ἐπαγγέλλεσθαι. προσέταξε δ τῇ ἑπομένῃ τὸν στρατὸν ἐξελαύνειν τοῖς πολεμίοις ὑπαντῶν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς [g] ἐπὶ τ μεταξὺ Ιεροσολύμων & [h] Εγγαδδῆς [i] ἀναβάσεως, [k] λεγομένης δ' ἐξοχῆς· καὶ μὴ [l] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [m] στῆναι δ μόνον ὁρᾶν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. ταῦτα δ προφήτου τοῦτα εἰπόντος, ὁ μὲν βασιλεὺς & τὸ πλῆθος, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, [n] ηὐχαρίστουν τε τῷ Θεῷ & προσεκύνουν· οἱ δ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διεπόνουν ὑμνοῦντες.

γ'. Αμα δ' ἡμέρᾳ [o] προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἔρημον, τὸν ὑπερκάτω [p] Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ καταπλαγέντας μὲν [q] αὐτοῖς εἰς μάχην· προστησαμένους δ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τ σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τ ὑμνωιδῶν, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν

fecit Amaſiam ſacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

2. At ſub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ * cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & caſtra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmæ naſcuntur optimæ & opobalſamum. Joſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obverſus ſtans orabat & Deum invocabat, ut ſibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc ejus ædem exſtruxerunt, ut urbem iſtam protegeret, auſoſque eam invadere propulſaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de poſſeſſione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper & populus univerſus cum uxoribus ſimul & liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiviſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus illorum ſe præliaturum eſſe: præcepitque ut die ſequente cum exercitu obviam hoſtibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum aſcendentes Hieroſolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, ſed ſtare & tantummodo ſpectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixiſſet, rex quidem & populus, ſummiſſo ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes inſtrumentis *ſuis* canebant.

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paral. c. 20.

Jazielus vates Judæis victoriam ſpondet. 2 Paral. c. 20.

3. Rex autem, cum prima luce in ſolitudinem oppido Thecoæ ſubjectam proceſſiſſet, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus eſt vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quaſi jam regionem noſtram ab hoſtibus

[m] Αμασίαν] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini*. Non dubito tamen quin ex *S. Literis* Αμαεζίαν ſcribendum ſit.

[n] Ἑκατέρας.] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Judæ*, in reliquis, *qui erat de tribu Judæ*. In *Editis* ἑταίρους, *qui ex amicis ei ſummis*, interprete *Seldeno*. hac autem voce *collegas* denotari exiſtimat *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 843.

* *Cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt*,] Sumentes ſecum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

[o] Στρατοπεδεύουσι] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καίστρατεύουσι.

[p] Εἰγαδδὶ πάλιν,] Sic cum *Joſepho* ipſo *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Εἰγαδὶ hic loci in *Editis*. vitioſe, προστγαδαὶ πόλις κειμένη *Samb.* πρὸς Ιάδα πόλει κειμένη *Big. Gall.* 1. 2. ἐπαδαιπόλει *Gall.* 2. πρὸν Ιταδα πόλιν κειμένῳ *Vat.* Semel in *Joſephi Editis* (lib. 3. de *B. J.*) Εἰγαδαὶ pluraliter. *Plinio* & *Solino* dicitur *Engadda*. Verum *Stephano Byzantio* & *Ptolemæo* Εἰγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. HUDS. Conf. lib. VI. c. 13. §. 4. & de Bell. Jud. lib. IV. c. 7. 2. Εἰγαδδὶ, apud Gaddi Civitatem. *Ruffinus*. circa paludem Aſphaltidem. Idem *Rufinus* Aſphaltidem lib. IX. c. 10. §. 1. SPANH.

[q] Ασφαλτίτιδι λίμνῃ,] Ita *Samb.* (*Coccejus*) & alibi ipſe *Joſephus*. in *Editis Aliiſque* Ασφαλτίδι.

[r] Ἀπέχουσαν σταδίους] Απεχοῦσα *Samb.* ἀπεχούσης *Big.*

[s] Φοινικᾶν] ὁ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ ὁποβάλσαμον.] Palma & Balſamum prope urbem Εἰγαδὶ ſeu Gaddi. Theophr. H. Pl. l. IX. c. VI. p. 176. Balſamum dicit provenire ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ πρὸς Συρίαν, nempe Syriam Palæſtinam ſeu Judæam. conf. *alior.* lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

[t] Ὁποβάλσαμον.] *Theophraſtus* in *Hiſt. Plant.* l. 9. c. 6. p. 176. dicit Balſamum inveniri ἐν τῷ αὐλῶνι πρὸς τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæſtinam, ſive Judæam. Vide *Annott.* ad p. 438. §. 6. *Abdollotiphi*, in *Hiſtoria Ægypti*, dicit *Balſamum* nuſquam hodie (i. e. ſua ætate) reperiri niſi in Ægypto, prope *Ain Schems* in loco quodam circumſepto & probe cuſtodito, cujus ſpatium eſt circiter ſeptem jugerum.

[u] Εἰς τὸ ἱερόν·] Vide *L'Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootium* in *Deſcriptione Templi*, c. 8.

[x] Κατασκευασαμένους αὐτὸ,] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατασκευασμένους in *reliquis*.

[y] Ὑπερμαχῇ] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχεῖ *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliiſque*.

[z] Ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *ceteris*.

[a] Ὑπ' αὐτὸ δοθεῖσαν] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque*.

[b] Ἱκέτευεν.] In *aliquibus* ἱκέτευον. ἱκέτευε τ Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1.

[c] Ιαζιήλ] Ita *Baſ.* & *G.* Ιναζιήλ *Big. Samb. Hen. Barb. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jazihel*, & *Zachel*, & *Ezechiel*. Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Οζιὴλ *Chron. Paſch.* & LXXII.

[d] Ἐκκλησίαν,] קהל in Hebr. REL.

[e] Αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς] Eo modo *Samb.* αὐτὸν in *ceteris*.

[f] Ἐπαγγέλλεσθαι.] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγέλλειν. ' [g] Ἐπὶ τ μεταξὺ] Illa ἐπὶ τ inſeruimus ex *MSS.*

[h] Εγγάδδης] *Al.* Εγγάδης. Vide ſupra, ad p. 473. §. 1.

[i] Ἀναβάσεως,] *In aſcenſu gaddi, qui locus dicitur culminis*, Heb. מעלה הציץ f. ἀναβαίνοντας ἐπ' ἀναβάσεως τῆς λεγομένης ἐξοχῆς. COCC.

[k] Λεγομένης] Ita lego cum *Cod. Vat.* in verſione autem ſequor *Epiphanium*. in *Editis Aliiſque* λεγομένην δ' ἐξοχήν. Eſt qui ſuſpicatur vocem unam aut alteram excidiſſe. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tſitſi*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddan inter & Hieroſolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam.*

[l] Συμβαλεῖν] Ita *Vat.* συμβαλεῖν in *Editis Aliiſque*.

[m] Στάντας] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ſæpe in *Editis*.

[n] Ηὐχαρίστουν τε] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τε.

[o] Προελθὼν ὁ βασιλεύς] Ita *Vat.* (*Coccejus*) & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσελθών.

[p] Θεκώας πόλεως,] Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Joſephus*. Θεκόας in *Editis Aliiſque*. HUDS. Conf. de Vita §. 75. SPANH.

[q] Αὐτοῖς εἰς μάχην·] Αὐτὰς *Big. Samb.* & *Vat.*

ſtibus liberaſſet. Placuit omnibus *hæc* ſententia; quæque *illi* ſubjecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & conſternationem. Illi enim, ſe ſibi invicem hoſtes eſſe rati, ſe *mutuis vulneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſalvus evaſerit. Joſaphatus autem, converſo in vallem aſpectu, ubi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaveribus ſtratam animadvertiſſet, lætatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſervatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, & mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta utique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus univerſus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iſte* Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

Ammanitæ & Moabitæ ſe inter ſe occidunt. 2 *Paral.* c. 20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis & ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtæ omnes metu illius perculſæ erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Joſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex juſtitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Joſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

Joſaphati claſſis naufragium. 2 *Paral.* c. 20.

τῶν ἀλλήλων πολεμίων. ἤρεσε δ' ἡ τῦ βασιλέως γνώμη· καὶ ἅπερ συνεβάλοντο, ταῦτ' ἐπραττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε τοῖς Ἀμμανίταις. οἱ δὲ, δόξαντες ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ὀλίγου τὴν ποιότητα σφαγῆς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατος δὲ ἀποβλέψας εἰς τὸ φάραγγα, ὅπερ ἦν συνέβαινεν ἐσταπηδυκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδὼν, ἥδη μὲν ἐπὶ τῷ ἀδοκήτῳ τῦ Θεῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσαντι αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτῦ τὴν νίκην ἔδωκεν· ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας σκυλεύσαντες ἔκαμον· τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀπηρημένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δὲ συνεθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἰς τινα κοῖλον καὶ φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ὑμνόγησεν· ἀφ' ἧς καὶ τοπωνυμίαν ἔσχεν ὁ τόπος, Κοιλὰς Εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς θυσίας καὶ ἑορτὰς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μετὰ μέντοι γε τὴν τῶν πολεμίων αὐτὸν διαφθορὰν, ἀκηκοὼς τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πόσης ἔτυχε κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τῷ Θεῷ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντα. καὶ Ἰωσάφατος μὲν ἔκπαλαι μετὰ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆγε. τῷ δὲ φίλος καὶ τῷ τοῦ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς ὃν κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νεῶν, εἰς τε Πόντον πλεουσῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θράικης ἐμπόρια, διήμαρτε τῆς κτήσεως. ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν δὴ περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον ἔτως εἶχεν.

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum; rurſuſque de Elia vate.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ὀχοζίου βασιλέως Ἰσραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ἠλίου τοῦ προφήτου.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 *Regum*, c. 22.

A Chabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuæ ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia ſimilis; atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus ſolitus erat pendere, jam deſiit ſuppeditare. Porro accidit ut Ochozias de ſolario domûs ſuæ deſcendens *per gradus* delaberetur: quo factum eſt, ut, cum male ſe haberet, ad Accaronis deum Muſcam (hoc enim deo illi nomen erat) de ſalute *ſua* ſciſcitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuiſſet, illi præcepit, ut, nunciis miſſis obviam factus, ab iis quæreret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è

Ochozias ægrotus Accaronenſem deum conſulit. 4 *Regum*, c. 1.

Ὁ δ' Ἀχάβου παῖς Ὀχοζίας ἐβασίλευε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ πεπιστευμένος τὴν διαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γενέσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ἱεροβοάμῳ, τῷ πρώτῳ τολμήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἀπαλλάξαι δεξαμένῳ. τὴν δὲ βασιλείαν ἔτος ἤδη δεύτερον ἔχοντος, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτῷ, καὶ τὸς φόρους, οὓς ἐμπορεύθην ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Ὀχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ στέγους τῆς οἰκίας καπνεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς τὸν Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὦν ὄνομα τῷ θεῷ, πυθόμενον περὶ τῆς σωτηρίας. φανεὶς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων Θεὸς Ηλίᾳ τῷ προφήτῃ, προστάξαι αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις ὑπαντήσαντα πυθέσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ἰσραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι ἔπεμπε πρὸς τὸ ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τῆς σωτηρίας ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ

---

r Ἀμμὰλως πολεμίους, ἀπέκτεινον,] Lege πολιμίους ἀμμήλως ἀπ. COCC.

s Ἀποβλέψας] Sic *Vat.* ἀναβλέψας in *reliquis.*

t Συνέβαινεν ἐσταπεδυκέναι] Ita cum *MSS.* in *Editis* συνέβαινε στραπεδυκέναι.

v Σκυλεύσαντες] Σκυλεύοντες ἔκαμον *Vat.*

x Ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν] Ita cum *MSS.* ἀναγαγὼν in *Editis.*

y Κοινωνήσας] Sic *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Vat.* κοινήσας in *Editis Aliisque*, forſan pro κοινώσας.

z Εἴς τε Πόντον] Vide *Bootium* in *Animadverſ. S.* lib. 3. c. 6. p. 165. & *Torniellum* in *Annal. S.* ad ann. 3138.

* *Præ magnitudine periêre navigia:*] *Sc.* quod regi non poterant.

a Ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν δὴ περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βατιλέα Ἰωσάφατον ἔτως εἶχεν.] Navigia ob magnitudinem abſorpta. 1 Reg. XXII. 49. dicitur Rex Joſaphat feciſſe naves Tharſis (תרשיש) ad navigandum in Ophir. LXX. verò in MS. Alex. ἐποίησεν πῆας ἐς παραθαλασσίους * Ὀφειρά. SPANH.

b Πρώτῳ τολμήσαντι,] Πρώτως *Vat.* & forſan *Epiphan.* qui vertit. *& prius iniquitatem fecerat.*

c Στέγους τῆς οἰκίας] Τέγους *Big.* & *Samb.*

d Τὸν Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὦν ὄνομα τῷ θεῷ,] Τῶν & mox τῇ Θεῷ *Big. Samb. Vat. Zonar.* & *Chron. Alex.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 6. & *J. Clericum* ad 2 *Regum*, c. 1.

e Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ὦν ὄνομα τῷ θεῷ] In *Editis* Ἀκκαρὼν. atque ita vel Ἀκκαεῶν in *MSS.* Alibi quidem apud *Joſephum* noſtrum flectitur. hîc vero ſine flexione cum LXXII. *Interpretibus* Ἀκκαρὼν (ut & *Coccejus*) feci. HUDS. Ad Deum Acharo Muſcam *Rufinus.* LXX. 2 Reg. 1. 2. ἐπιζητῆσαι ἐν τῷ βάαλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών. Hebr. בעל זבוב אלהי עקרון deminas muſcarum ſeu Μυαγρὸν vel Ἀπόμυιον Græcorum. SPANH.

f Ὑπαντήσαντα] Ὑπαντήσοντα *Samb.*

g Ἐπεμπε πρὸς τὸ ἀλλότριον] Πέμπει *Vat.*

h Ἐρησομένους,] Ita cum quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυθομένους. ὀφείλουσί τε αὐτὸς in *Editis.*

καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅπι μὴ ἀφορεύξεται τὴν νόσον. Ὡς δὲ Ηλία ταῦτα ἀπηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ' αὐτοῦ, ἀπήγγειλαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [i] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλύσαι μὲν πρόσω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σὲ λέγειν ἐξ ἐπιτολῆς δὲ Ισραηλιτῶν Θεῷ, ὅτι κάκιον ἔξει ἡ [k] νόσος. Ὡς δὲ βασιλέως ἐπυθέσθαι [l] αὐτοὺς τὸ ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον [m] δασὺν τὸ ζώνῃ πεφιλημμένον δερματίνῃ. σαφεῖς δ' ἐκ τούτων Ηλίαν εἶναι τὸν ἡμφισμένον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ' αὐτὸν ταξίαρχον μὲν πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀναβῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ηλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τὸ κορυφῆς δρους καθεζόμενον, καταβάντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ ἡκήσειεν, ἄκοντα βιάσεσθαι. ὁ δ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ δὲ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχειν, εὔχεται, πῦρ ἀπ' οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι [n] τοὺς περὶ τὸν πρόσωπον δὲ αὐτὸν, εὐχῇ, καὶ πρηνὴς καταπεσὼν ἀφανίσαι τόν τε ταξίαρχον δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ. τὸν δ' ἀπωλείας τοῦτον δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ηλίαν σὺν ὁπλίταις πεντήκοντα, ὅσους δὲ [o] τὸν πρότερον συναπώλεσεν. ἀπελθόντος δὲ καὶ τούτου τῷ προφήτῃ βίᾳ [p] λαβεῖν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ καταβαίη βουλόμενον, [q] ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ, πῦρ διαχρήσασθαι καθὼς δὲ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυθομένου δὲ καὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρονίμως δὲ λίαν δείσας τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ἔνθα ἐκάθευδεν εἶναι τὸν Ηλίαν, φιλοφρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γνώσεσθαι δὲ ἔλεγε, ὅτι μὴ βουλόμενον βασιλέως ἀκολουθεῖν προσέταξαν [r] παρεῖναι πρὸς αὐτὸν, καὶ [s] οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεήσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίουν [t] τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ὑποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων καὶ τὸ αἰδέσιον καὶ ἦθος ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτοῖς. θαρρύνομενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλως λέγων· "ἐπειδὴ καταγνοὺς αὐτοῦ [v] μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς "νόσου [x] οὐδὲν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ τὸν "Ακκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυθησόμενος πε- "ρὶ τοῦ σοὶ [y] τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέθανε. διαδέχεται δὲ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ιώραμος· ἅπας γὰρ κατίσχυε τὸν βίον. ὁ δὲ Ιώραμος ἔτους, τῷ πατρὶ τοῦ πονηροῦ [z] Αχάβῳ συναπόντος γηράσαντος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Θεόν. παρεῖς γὰρ τὴν τούτου θρησκείαν, τὰς ξενικὰς ἐσέβετο. [a] ἦν δὲ πάλαι δραστήριος. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρις τῆς σήμερον αὐτοῦ τὸν τελευτόν. μαθητὴν δὲ Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. [b] ὃς μέντοι Ηλίας, καὶ Ενὼχος δὲ [c] γενομένου πρὸ τῆς ἐκπυρώσεως, ἐν

morbo non convalescet. Cum autem fecisset Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, statim ad regem se receperunt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & causam interrogante, responderunt hominem quendam illis occurrisse, & vetuisse quidem ulterius progredi, reversos autem tibi dicere ex mandato Dei Israëlitarum, quod ingravescet morbus. Cumque rex illis imperasset, ut illum qui ista dixerat ei indicarent, ajebant hominem esse hirsutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam esse, quem nuncii descriptum dederant, tribuno, quem ad eum misit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad se adduceret. Tribunus autem, qui missus fuerat, cum illum inveniſſet in montis vertice sedentem, jussit ut descenderet & ad regem veniret: hoc enim ipsum jubere. sin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixisset, se precaturum esse ut ignis de cœlo delapsus illum pariter ac milites perdat, quo verum esse vatem experiretur, preces adhibet, & prester *subito* delatus tribunum ejusque milites absumit. Quorum strage ad regem perlata, ira accensus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iste vati minatus esset se vi captum abducturum, nisi volens *propere* descendat, *vate* contra illum precato, ignis eum similiter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audivisset, tertium emisit. Ille vero prudens & moribus mansuetis, postquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande illum compellavit, & non nescire dicebat, quod invitus, regis mandato obsequens, ad ipsum venerit; quodque ii qui ante eum missi erant, non volente animo, sed eadem necessitate coacti venissent. Eum igitur obsecrabat, ut sortis ipsius misereretur, & illorum qui cum ipso aderant militum, factoque inde descensu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus apposita sermonis comitate morumque urbanitate, descendit, seque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem perveniſſet, ei vaticinatus est, & declarabat Deum *ita* dicere: "quoniam ipsum contempsisti, "perinde ac si Deus non esset, nihilque veri de "valetudine prædicere potuisset, sed ad Accaro- "nensem *deum* misisti, illum percontans quem fi- "nem habiturus esset morbus, scito te moriturum.

2. Atque ille quidem brevi post tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam sine liberis vita decessit. Hic vero Joramus, nequitia patris *sui* Achabi similis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conspectu sublatus est: nec in hodiernum usque diem quisquam novit qui fuerit ejus exitus. Discipulum autem reliquit Elisæum, sicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in sacris libris scriptum est,

Ochoziam brevi moriturum, id quod accidit, prædicit Elias. 4 *Regum*, c. 1.

Ochoziæ mors. 4 *Regum*, c. 1.

Joramus Israëlitarum rex, sceleratus & impius.

Elias ignem de cœlo devocat. 4 *Regum*, c. 1.

i Τῆς ἐπανόδου,] Illud τῆς ex *MSS.* Ὡς τάχους τῆς ἐπ. habent *Gallici MSS.* quo modo alibi loqui solet *Josephus*.

k Νόσος.] Sic *MSS.* in *Editis* articulus desideratur.

l Αὐτῷ τὰ ταῦτα] Αὐτῷ τὸ εἰδὸς ὡς ταῦτ' εἰρηκότος ὑστελαμένην *Hen.* & *Busb.*

m Δασὺν] בעל שער est in Hebr. quod ad vestes hirsutas alii referunt. REL.

n Τοὺς τε περιόντας] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* τοὺς περὶ τ.

o Τὸν πρότερον] Ita cum *MSS.* τὸ πρῶτον ἀπέστειλεν in *Editis.*

p Λαβεῖν] Iterum cum *MSS.* βίᾳ λαβεῖν αὐτὸν in *Editis.*

q Ὀργισθεὶς κατ' αὐτοῦ] Ὀργίζεται δὲ καὶ τοῦτο π. δ. καθὼς καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

r Παρεῖναι πρὸς αὐτὸν,] Ita in *Editis.* παρεῖν in *MSS.*

s Οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτὸν in *Editis.*

t Τούς τε σὺν αὐτῷ] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Aliisque τε deest.

v Μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ,] Illud μὲ etiam ex *MSS.*

x Οὐδὲν ἀληθὲς] Οὔτ' ἀληθὲς *Big.* & *Samb.* ὃ προειπεῖν δυναμένου ἀληθὲς *Vat.*

y Τὸ τέλος τῆς νόσου,] Τὸ deest *Big.* & *Samb.*

z Αχάβῳ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῷ πατρὶ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀσεβοῦς πρὸς τὸ Θ. ne Græce quidem, & nullo plane sensu. HUDS. Vet. *par fuit Achab malignitate, regnavitque annos* XII. *homo iniquitate circa Deum & impietate plenus.* Forte, *à patre mutuatus.* vel, *patrem imitatus malitia.* COCC.

a Ἦν δὲ πάλαι] Forte ὃς πάλαι. vel ὃς δὴ πάλαι. COCC.

b Περὶ μέντοι Ηλίου, καὶ Ενώχου δὲ γενομένου πρὸ τῆς ἐκπυρώσεως, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Enochus & Elias ἀφανεῖς facti, ignorata eorum morte. Notus verò Eliæ raptus in cœlum per currum igneum è 2 Reg. II. 11. SPANH.

c Γενομένου πρὸ τῆς ἐκπυρώσεως, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις,] Γεγονότος *Vat.*

est, quod evanuerint, at de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuit.

ἢ ἱερεῖς ἀναγέγραπται Σίβυλλις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θνητὸν δ' αὐτῶν οὐδεὶς οἶδεν.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Josaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Elisæo editis, & de morte Josaphati.

Jorami cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 2.

CUM autem regnum suscepisset Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Misan, bellum inferre statuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipsius Achabo in tributum pensitaret * ovium intonsarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, misit etiam ad Josaphatum, obsecrans ipsum, ut, cum à principio amicus esset paternus, socia secum arma jungeret, bello Moabitas persequuturo, qui *tum recens* à regno suo defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in belli societatem pertracturum. Joramus autem, cum ad se delata essent hujusmodi de auxiliis promissa à Josaphato facta, cum exercitu suo Hierosolyma veniebat: & ab Hierosolymorum rege splendide exceptus, cum illis visum esset per Idumææ solitudinem contra hostes proficisci, (haud enim exspectaturos esse ut per deserta iter facerent) tres illi reges Hierosolymis egressi sunt, rex ipse Hierosolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum septem dierum iter circuivissent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & solicitudine essent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à se ductos Moabitarum regi sine pugna dediturus sit. Illum vero Josaphatus, quod justus esset, confirmabat & excitabat; jussitque ut in castra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum scisitante intelligamus, quid nobis facto opus sit. Cum autem unus è servis regis dixisset, se vidisse illic Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, tres reges suasu Josaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum venissent (nam extra castra tetenderat) percontabantur quid futurum esset de exercitu: maxime vero *instabat* Joramus. At cum dixisset Elisæus, ne illi molestiam facesseret, sed patris sui matrisque vates adiret, illos enim *proculdubio* veros esse, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos servaret. At ille, Deum testatus se ei non fuisse responsurum, nisi propter Josaphatum virum sanctum & justum, adducto viro quodam psallere sciente (vates enim *hunc* requisivit) eo psallente Dei spiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes fossas facerent. "nam neque nube visa, neque vento orto, "neque pluvia cum impetu delapsa, cernetis flu-"vium aqua repletum, ita ut & milites & jumen-"ta aquatione vobis conserventur. neque vero "hoc solum per Deum assequemini, sed & ejus "ope ex hostibus victoriam reportabitis, & pul-"cherrimas munitissimasque Moabitarum urbes

Elisæus vaticinatur. 4 Regum, c. 2.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἰώραμος ὁ Ἰωσάφατος ἐστράτευσε τοῖς Μωαβίταις· περί τε θαυμάτων Ἐλισσαίου, καὶ πλάνης Ἰωσαφάτου.

ᵈ ΥΠολαβὼν δὲ τὸν βασιλέα Ἰώραμος, ὅτι τοὺς Μωαβίτας ἔγνω φρονήσαντας βασιλέα, ᵉ Μισᾶν ὄνομα, ᶠ τοῦτον γὰρ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔσχεν ἀποστάς, φόρους τελῶν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς τόκοις. συναθροίσας οὖν ᵍ τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωσάφατον ἀξιῶν αὐτὸν, ἐπὶ φίλου ἀπ' ἀρχῆς ὑπάρχειν αὐτῷ τοῦ πατρὸς, συμμαχῆσαι πόλεμον ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας σκέψεσθαι μέλλοντι, ἀποστάντας αὐτοῦ τῆς βασιλείας. ὁ δὲ ʰ οὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὅστις ὑφ' ἑαυτὸν, ⁱ φρονήσας. Ἰώραμος δὲ πιστεύσας αὐτοῦ τοῖς ᵏ Ἰωσαφάτου περὶ τῆς συμμαχίας ὑπομνήμασιν, ἀναλαβὼν τὸν αὐτοῦ στρατὸν ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς λαβὼν τὴν ἐρήμην τὴν Ἰδουμαίας πορεύσεσθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· οὐ γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς ταύτῃ ποιήσεσθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅ, τε τούτων αὐτῶν, καὶ ὁ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τὰς ὁδοὺς αὐτοῖς τῶν ἡγεμόνων, ὡς ἀγνοίᾳ μὲν ἁπάντων, μᾶλιστα δὲ τὸν Ἰώραμον, ἧκεν ˡ ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν· τί κακὸν αἰτιασάμενος ἀγάγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ ᵐ παραδώσων αὐτοὺς τῷ ⁿ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρῆσαν δὲ αὐτῶν ὁ Ἰωσαφάτης δίκαιος ὢν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, τί πιστὸν ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτης δέ τις τοῦ Ἰωράμου φησὶν ὁδεῦσαι αὐτόθι τὸν Ηλίου μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπίασιν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου προηγουμένου. ἐλθόντες δὲ ἐπὶ τὸ σκηνὸς τοῦ προφήτου, ἔτυχε δὲ ἔξω τῆς παρεμβολῆς καθεζόμενος, ἐπιρρώτων τὸ μέλλον ἐπὶ τῆς στρατιᾶς· μᾶλιστα δὲ ὁ Ἰώραμος. τοῦ δὲ, μὴ ° διενοχλεῖν αὐτῷ φασκόντος, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, ἐδέετο προφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δὲ ὀμόσας τὸν Θεὸν οὐκ ἂν διαλεχθῆναι αὐτῷ, εἰ μὴ διὰ Ἰωσάφατον ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, ᵖ ἀχθοντος ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπιζήτησε καὶ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἔνθεος γιγνόμενος προσπεσεῖν τῇ βασιλεύσῃ, ᵠ ἐν τῷ χειμάρρῳ πολὺν ὀρύξαι βόθρον. "ὅτι γὰρ νι-"φὸς, ὅτι πνεύματος γιγνομένου, ὅτι ὑετῶν καταῤῥαγή-"σεται, ʳ ὄψεσθε πλήρη τὸν ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν ἐ "τε στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια ˢ διασωθῆναι ὑμῖν κατὰ "τὸν ποτόν. ἔσται δὲ ὑμῖν τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλ-"λὰ καὶ ἐ κρατήσετε τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλλίστης ἐχυρω-"τάτας

ᵈ Υπολαβὼν] Ita *Basil. G.* & *Vet. Interpr.* παραλαβὼν *Big. Samb.* & *Vat.*

ᵉ Μισᾶν ὄνομα.] Μεσὰν *Vat.* Μωσὰν *Gall.* 1.

ᶠ Τοῦτον γὰρ ἀδελφὸς αὐτοῦ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μισᾶν ὄνομα φόρους τελοῦντα Αχ.

* *Ovium intonsarum centena millia.*] Juxta *S. Literas*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

ᵍ Τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ʰ Καὶ τὸν Ἰδουμαίων] Sic *MSS.* καὶ τὸν Ἰδ. τὸν βασ. in *Editis.*

ⁱ Στρατιᾶς.] Συστρατιᾶς solus *Vat.*

ᵏ Ἰωσαφάτου] Τοῦ ante Ἰωσαφάτου delevimus auctoritate *MSS.*

ˡ Ὑπὸ λύπης] Ita *Big. Samb.* & *Gen.* λύπης *Basil. Aliique.*

ᵐ Παραδώσων] Ita *Big.* & *Vat.* παραδόντας *Basil.* & *G.* παραδόσοντ' *Samb.*

ⁿ Τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ.] Illud τῶν ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσαφάτου.

° Διενοχλεῖν] Sic *MSS.* διοχλεῖν in *Editis.*

ᵖ Ἀχθόντος ἀνθρώπου] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἀχθόντος τινὸς in *Editis Aliisque.*

ᵠ Ἐν τῷ χειμάρρῳ] Χείμαρρος pro *valle* quia χεῖμα & vallem & flumen notat. REI.

ʳ Ὄψεσθε πλήρη] Ὄψεσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ˢ Διασωθῆναι] Ita in *MSS.* σωθῆναι ὑμῖν in *Editis.*

ᵗ Κρατήσετε] Κρατῆσαί τε *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & dein-

"πόλεις

"πᾶσης πόλεως λήψεσθε τ Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν
"αὐτῶν [y] ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δηώσετε, πηγὰς
"δὲ πλήσετε ἐμφράξετε.

β. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ προφήτου, τῇ ὑστεραίᾳ πρὶν ἥλιον ἀναχθῆναι, ὁ χείμαρρος [z] πολὺς ἐρρύη· σφοδρῶς γὰρ [y] ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τ Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε θρέψαι τ στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια πολὺν ἄφθονον. ὡς δ' ἦκουσαν οἱ Μωαβίται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τ ἐρημίας τοιαύτης τ ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἅμα συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν [z] ἐπὶ τ ὀρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τ χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δ' ὑπὸ τ ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ ὕδωρ, [a] καὶ γὰρ ἦν μακρὰν ἔτι τ Μωαβίδος, αἱματῶδ τ χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὸν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνει), ψευδῆ δόξαν περὶ τ πολεμίων ἐλάμβανον, ὡς [b] ἀπεκτονηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψος, καὶ τοῦ πολέμου αἷμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτο τοίνυν ἔτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτοὺς ἤδη διαρπαγὴν τ πολεμίων ἐκπέμψαι τ βασιλέα. καὶ πάντες, [c] ἐφορμήσαντες ὡς ἐπὶ ἐπίμαχον ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τ ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διεψεύσθη μὲν αὐτοὺς ἡ ἐλπὶς αὕτη. προεκκεχυμένων γὰρ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τ ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες γὰρ εἰς τὴν [d] τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, πᾶς τι πόλις [e] κατεσκέψαντο τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ [f] ἠφάνισαν [g] πληροῦντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων [h] ἐξέκοψαν, καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τ πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἁλωσιμαίαν καὶ κρατουμένην, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθών, διὰ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος [i] αὐτοὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖναι. καὶ πεσὼν, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ἐπιτυχὼν γὰρ ἐπιμελῶς φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τ πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [k] τ γὰρ υἱὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν ἡνίκα τοῖς πολεμίοις, ἱερουργήσει εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, [l] καλῶς εἶχεν τ ἀνάγκης, καὶ παῖδες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τ πολιορκίαν, καὶ ἔκαστος εἰς τ [m] οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσαφάτος δ' ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγὼν, ὀλίγον ὕστερον τελευτᾷ τ [n] στρατείαν ἐκείνην, ἀπόθανε· ζήσας [o] μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεπῶς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἐν μιμητὴς τ Δαυίδου ἔργων.

"expugnabitis, & arbores quidem illorum ſativas
"excidetis, & regionem devaſtabitis, prætereaque
"fontes & fluvios obſtruetis.

2. Vate iſta loquuto, poſtero die, priuſquam ſol oriretur, torrens copioſe fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra ſe adventare, & per ſolitudinem iter facere, rex illorum, collecto ſtatim exercitu, juſſit montibus caſtra figi, ne illos laterent hoſtes in regionem irrumpentes. Cum autem ſub ortum ſolis aquam in torrente conſpexiſſent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) ſanguini colore non abſimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubeſcit) falſam de hoſtibus opinionem acceperunt, ac ſi ipſos ſe mutuo propter ſitim peremiſſent, & fluvius eorum ſanguine redundaſſet. Hoc igitur ita ſe habere ſuſpicati, à rege petierunt, ut illos ad hoſtium ſpolia legenda emitteret. atque omnes, quaſi ad prædam paratam profecti, ad hoſtium, tanquam mortuorum, caſtra perveniunt. Et quidem ipſos ſua ſpes valde fruſtrata eſt. nam, hoſtibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti ſunt, alii vero fuga diſperſi in regionem ſuam ſe receperunt. At reges, Moabitarum terram ingreſſi, & oppida ſubverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quaſque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obſidione premeretur, urbemque eò diſcriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* ſeptingentis egreſſus, equo evehi per hoſtium caſtra, quà excubias paulo negligentiores eſſe putabat. conatuſque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præſidiis munitum. In urbem autem reverſus rem extremæ neceſſitatis & deſperationis aggreſſus eſt. Filium natu maximum, qui poſt eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hoſtibus facile cerni poſſet, in ſolidum ſacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conſpexiſſent, neceſſitatis miſerti, & humanitate ſimul & pietate permoti, *confeſtim* obſidionem ſolverunt, & † ad ſuam quiſque domum diſceſsêre. Joſaphatus autem Hieroſolyma reverſus, paceque vitâ actâ, cum non diu iſti expeditioni ſuperfuiſſet, diem obiit ſupremum: exacto quidem vitæ *ſuæ* anno ſexageſimo, regni vero vigeſimo quinto. Sepultuſque eſt Hieroſolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi ſui* imitator erat.

Moabitarum rex ſe ſuoſque in prælium parat.

Moabitæ vincuntur. 4 *Regum*, c. 4.

Moabitarum rex filium pro hoſtia macſat. 4 *Regum*, c. 2.

Joſaphati mors. 4 *Regum*, c. 21.

λήψεσθαι. mox etiam κόψατε, & δηώσατε & ἐμφράξατε.

[y] Ἡμερῶν κύριος,] Vocem ἥμερων inſertum dedimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[z] Πολὺς ἐρρύη·] Ita *MSS.* (& Cocc.) in *Editis* σφοδρῶς ἐρρύη. πολὺ γὰρ &c.

[y] Ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ] Non eſt in Hebr. REL.

[z] Ἐπὶ τ ὀρῶν] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπὸ τ ὀρῶν συμβάλλεσθαι τὸ στρ. in *Editis Aliiſque.*

[a] Καὶ γὰρ ἦν μακρὰν] Καὶ γὰρ ἐμακρὰν *Vat.*

[b] Ἀπεκτονηκότων] Ita cum *MSS.* ἀπεκτακοτῶν in *Editis.* HUDS. Lege ἀπεκτονότων, vel ἀπεκτακότων. COCC.

[c] Ἐφορμήσαντες] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐφεμήσαντες in *Editis Aliiſque.*

[d] Τῶν Μωαβιτῶν] Illud τῶν ex *MSS.*

[e] Κατεσκέψαντο τοὺς ἐν αὐτῇ,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς τε πόλεις καθεσκέψαντες τοὺς in *Editis.*

[f] Ἠφάνισαν] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. ἐφάνισαν in *reliquis.*

[g] Πληροῦντες] Πληρῶντες ὧν ὃ χειμάρρου λίθων *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[h] Ἐξέκοψαν,] Ἔκοψαν *Vat.* & mox ἔφραξαν.

[i] Αὐτοὺς ἐνόμιζε] Αὐτῷ ἐνόμιζε *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτῷ *Vat.*

[k] Τὸν μὲν τ πρεσβύτερον,] Τὸν μὲν ſolus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28.

[l] Κατώκτισεν τ ἀνάγκης, καὶ πάθους] LXX. 2 Reg. III. 27. καὶ ἐγένετο μισθὸς μέγας ἐπὶ Ισραήλ. Hebr. גדול קצף *furor magnus.* SPANH.

† *Ad ſuam quiſque domum diſceſsêre.*] *Vel*, in ſuum quiſque regnum abierunt.

[m] Οἰκίαν ἀνεχώρησεν.] Οἴκαδε *Big.*

[n] Στρατείαν ἐκείνην,] Ἐκστρατείαν *Big.*

[o] Μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα,] Illud μὲν ex *MSS.*

II. CAP. IV.

Joramus ſucceſſor Joſaphati. quomodo ei cognominis Joramus, rex Iſraëlitarum, bellum geſſit adverſus Syros; & quæ miracula edidit vates Eliſſæus.

Joramus Judææ rex. 2 Paral. c. 21.

PORro reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum ſucceſſorem *ſuum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *ſuæ* fratre, Iſraëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Iſraëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, ſecum habuit vatem Eliſſæum, cujus res geſtas percenſere volo: quippe quæ magnæ ſunt & memoratu dignæ, prout è libris ſacris in notitiam noſtram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi diſpenſatoris, ad eum adiiſſe, dixiſſeque, ipſum non neſcire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi ‡ ad mortem quæſitos ſervarit. centum enim, ajebat, ipſum abdidiſſe & pecunia mutuo accepta aluiſſe; nunc vero poſt fata viri * ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* ſui miſereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, reſpondit, niſi perexiguum olei in vaſculo. Tum vates juſſit ut diſcedat, atque vaſa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribuſque cubiculi occluſis oleum in univerſa transfundat: Deum enim iſta *omnia* repleturum eſſe. Cum autem mulier juſſis paruiſſet, præciperetque liberis ut vaſa ſingula ſibi admoverent, poſtquam omnia repleta erant, & nullum ſuperabat, iſta vati indicatum ivit. Ille vero conſilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *ſuis* ſatisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam ſuperfuturum eſſe, quo ipſi ad liberos ſuſtentandos uti liceret. Et quidem Eliſſæus ita mulieris æs alienum diſſolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Eliſſeo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

Eliſſæus Iſraëlitarum regem de Syrorum inſidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

3. Porro Eliſſæus mature *quoſdam* cum monitis ad Joramum miſit, ut caveret locum illum, *quem iſti indicarent*, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem † *paratam* non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui in-

ΚΕΦ. δ'.

Ιώραμος ὁ Ιωσαφάτου διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ιώραμος τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς Σύρους ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ καὶ παῖδας ἱκανούς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ιώραμον. τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ τοῦ [P] μητρὸς [q] μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ισραηλιτῶν, Αχάβου παιδί. ἀνιζημένος δ' [r] ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὑτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, ὃν τὰς πράξεις βούλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γὰρ εἰσὶ καὶ ἀξίαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

β'. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ [s] τῷ [t] Ωβεδίου, τοῦ Αχάβου οἰκονόμου [v] γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας ἐφείσατο, κρύπτων τοῦ Αχάβου γυναικὸς Ιεζαβέλης ἀναιρουμένους. [x] ἐκαλῶν γὰρ, ἔλεγε, παρ' αὐτοῦ δανισαμένη τροφῆναι κεκρυμμένους· καὶ μὴ τῷ τοῦ ἀνδρὸς πολίτῃ ἄγεσθαι νῦν κρύπτων τῶν δανιστῶν [y] αὐτῷ τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν. παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν τὸν ἄνδρος ἐλεῆσαί τε καὶ σῶσαι τινα βοήθειαν. [z] πυθομένῳ δ' αὐτῷ τί ἔχοι ὅλως τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ [a] βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρήσασθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν καὶ δωμάτιον, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα [b] τὸ ἔλαιον. τοῦ γὰρ Θεοῦ πληρώσοντος [c] ταῦτα. τῆς δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα [d] ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσαιτούσης, ἐπεὶ πάντα ἐπλήρωτο, καὶ οὐδὲν ἦν κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην [e] πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ [f] συμβουλεύει [g] τὸ ἔλαιον [h] ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανεισταῖς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· ἁγνίσασθαι δὲ τὸ [i] ἐπίσοιπον ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ ἐλαίου, ὡς πρὸς διατροφὴν τῶν τέκνων [k] καταχρήσοιτο. καὶ Ελισσαῖος μὲν ἔτως ἀπήλλαξε τῶν χρεῶν τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανιστῶν ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ'. [l] Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστελλε, [m] φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ φράζων· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ [n] Σύρους τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν [o] ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, σὺν ᾧπερ τὸν ἦρχεν [p] ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πεισθείς. [q] Αδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς [r] διαμαρτών, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμηνυσάντων τῷ ἐνέδρας πρὸς

p Μητρὸς μὲν ἀδελφῷ,] Γυναικὸς *Gall.* 2. atque ita in verſione ſua *Gelenius*.

q Μὲν ἀδελφῷ,] Hic μὲν inſertum dedimus ex *MSS.* & mox ὃν ante παιδὶ delevimus.

r Ἐκ τῆς Μωαβίτιδος] Sic *MSS.* ἀπὸ τῆς in *Editis*.

s Τῷ Ωβεδίου,] 2 Reg. IV. SPANH.

t Οβεδίου,] Αβδίου *Vat.*

v Γυναῖκα,] Idem ſenſit *Chaldæus Interpr.* ut & *Rabbini Aliique*. videſis *Theodoretum* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. κδ'.

‡ *Ad mortem quæſitos ſervarit.*] Ita cum *Epiphanio* placuit interpretari vocem ἀναιρεμένους.

x Ἐκατὸν] Ita cum omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἑκατόν. Ἴλιγε δὲ, ὡς αὐτῇ in *Editis*.

y Αὐτῷ] Αὐτῷ καὶ τὰ τέκνα *Vat.*

* *Ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi.*] In *S. Literis*, inſtare creditores ut in ſervitutem ducant. Juxta *Epiphanium*, nunc vero poſt viri ſui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad ſervitium rapi.

z Πυθομένῳ δ' αὐτῷ] Πυθανομένῳ *Big.* & *Samb.*

a Βραχὺ λίαν ὃν κεραμίῳ.] Βραχὺ, σπάνιον δὲ ὄντα, ὀλίγον, μικρὸν *Heſychius*. Hebr. אשון שמן *Vulg.* parum olei LXX. ὃ ἀλείψομαι ἔλαιον, quod reſpondet Hebr. אשון ſ. primæ futuri Verbi סון ſc. perfundere. Sic Ezech. XVI. 9. ואסכך בשמן & ungebam in oleo. SPANH.

b Τὸ ἔλαιον.] Τῷ ἐλαίῳ *Samb.*

c Ταῦτα.] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πάντα *Epiphan.* αὐτὰ in *Editis*.

d Ποιησάσης,] Ita in omnibus *MSS.* atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod dum mulier feciſſet & ejus filii unumquodque vas obtuliſſent. dum completa fuiſſent* &c. ποιούσης ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in *Editis*.

e Πάντα] Clariſſ. Coccejus jubet legere ταῦτα, verum deeſt forſan πληρῆ. ut ita mulier nunciaverit vati vaſa omnia jam plena eſſe. HAV.

f Συμβουλεύει] Συνεβούλευε aut συνεβούλου legiſſe videtur *Epiphan.*

g Τὸ ἔλαιον] Τὤλαιον *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι,] Ita cum *Cod. Vat.* ἀπελθόντι in *Editis Aliiſque*. nihil huic voci reſpondet in verſione *Epiphanii*.

i Περισσότερον] Περισσόν *Vat.*

k Καταχρήσοιτο.] Ita cum *Big.* & *Samb.* καταχρήσεσθαι in *reliquis*.

l Ελισσαῖος δὲ] Suſpicor hic loci ingentem eſſe lacunam: non ſolum quod illorum pleraque deſideremus, quæ de miraculis ab Eliſſæo editis narrant *S. Litera*, 4 *Regum*, c. 4, 5, & 6. ſed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ελισσαῖος δὲ ταχέως &c. quæ ſane optime ſe haberent, ſi *S. Literarum* veſtigiis inſiſteremus, 4 *Regum*, c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Iſraëlitas bellum gereret, conſilium cum ſuis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis:* Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ιώραμον ἐξαπέστελλε &c.

m Φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον] Forte τόπον τινὰ, niſi aliquid deeſt, *Vetus*: Inter hæc autem Helizæus miſit ad Joram, ammonens, ut cuſtodiret locum quendam &c. COCC.

n Σύρους τινὰς] Σύρων τινὰς τοὺς ἐκεῖ *Big.* & *Samb.* τοὺς ἐκεῖ Σύρων λοχ. *Gall.* 1. 2.

o Ἀναιρεῖν.] Ἀνελεῖν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

p Ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ] Ita *MSS.* ὥρμησε in *Editis*.

† Paratam *non egreſſus eſt.* Adadus *autem*,] Vocem *paratam* agnoſcit *Epiphan.*

q Αδαδος δὲ,] Ita cum *Vet. Interpr.* in *reliquis* Αδερ. Vide ad p. 463. §. 1. HUDS. Adadus Rex Syrorum *Ruffin.* SPANH.

r Διαμαρτὼν,] Διαμαρτὼν *Samb.*

ſ Ἐπὶ-

ad

πρὸς Ἰωράμου, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτὸς πρόδοπας ἔλεγε τ ἀπορρήτων αὐτῷ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ [s] γεγνημένης. φήσαντος δέ τινος τ παρόντων, "μὴ [t] ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδὲ ὑπονοεῖν [v] αὐ-"τῶν ὡς πρὸς τ ἐχθρὸν αὐτῷ κατηγκότων τὴν ἔκπεμψιν "τ ἀνωμοσίλων αὐτὸν, ἀλλὰ γιώσκειν ὅτι Ἐλισαῖός "ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, καὶ φανερὰ "ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [x] βεβουλευμένα," προσέταξε [y] πέμ-ψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει [z] τυγχάνει Δωθαΐμων ὁ Ἐ-λισαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἦκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν [a] Δωθαΐμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν [b] Ἀδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν [c] ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τ Ἐλισαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [d] κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φυλακῇ. ἅμα δὲ ἕῳ τάχει μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου ἀκόλουθος, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ἐλισαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μὴ βοᾶς καὶ [e] παραχῆς [f] θραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τ θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρσυνε, καὶ [g] τῷ Θεῷ συμμάχῳ καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· [h] παρεκάλει τε, τῷ Δωθαΐμῳ, πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν [i] εὐελπι θήσοντα, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐν παρουσίᾳ, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν ἐὐχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, ἐπλήξε ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι πρὸς τ Ἐλισαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφίενται μὲν τὸ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τ νομιζομένης συμμαχίας. Ἐλισαῖος δὲ μὴ ταῦτα ἐν τοῖς τῶν πολεμίων ὄψεσι ἀμαυρῶσαι τ Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐταῖς ἐπιβαλόντα ἀφ' ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενομένου δὲ καὶ τούτου, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ἐπιζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τ προφήτην Ἐλισαῖον εἰπόντων, ὑπεδέξατο ὑπάγειν, εἰ πρὸς τ πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὤν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. οἱ μὲν ἡγεμένῳ τῷ προφήτῃ, τοὺς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Δωθαΐμων ἐπεσκοτισμένους, ἀπεδέχοντο εὐπετῶς. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ἐλισαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ἰωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ ἐπιθεῖναι τοῖς Σύροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθάραι τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ἐκ τ ἀμαυρώσεως ἐκείνης [k] ἀφεθέντες, ἑώρων αὐτὸς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν ἐκπλήξει τε δεινῇ καὶ ἀμηχανίᾳ τ Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' ὅτῳ θεῖον καὶ παράδοξον πράγμα καὶ μεμένων, καὶ εἰ βασιλέως Ἰωράμου πυθομένου τ προφήτου εἰ κελεύοιεν αὐτὸς καταξαντισθῆναι, τὸ μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ἐλισαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ πολέμου δοκτείνειν [l] ἔλεγε εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργάσασθαι τὴν ἐκείνου χώραν, θεῖα δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς σὺν εἰδόσιν ἐλθεῖν. [m] σωτεβάλοντό τε ξενίοις αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολύει ἀβλαβεῖς. Ἰωράμου μὲν ἐν τῷ προφήτῃ πιθομένου, ἐσιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Ἀδαδον τ αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Ἀδαδος τὸ εὐδόξον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ

sidias Joramo prodidiſſent, & animo permotus eſt, & eos juſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent, mortemque intentabat, ut qui hoſti conata aperuiſſent quæ illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque "ſuos ſuſpectos haberet, quaſi ipſius inimico de-"nunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum "erat ut eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem "eſſe Eliſſæum qui hoſtium regi omnia indicat, "conſiliaque illius *ſecreta* ei recludit," juſſit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Eliſſæus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in *urbe* Dothaïm. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Eliſſæum caperent. atque illi in cuſtodia urbem undique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes ut Eliſſæum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, & hoc ipſum ei nunciavit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, & *ipſe* ex Dei auxilio fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut miniſtro, quo is fortius & meliori ſpe animatus eſſet, potentiam ejus & præſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Eliſſæum multo equitatu circundatum & curribus aſpiceret, adeo ut ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſæus, ut hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoſcere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogavit *eos* quem quæſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſæum vatem *quærere;* pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad urbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Eliſſæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circumdaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, ut veriſimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis eſſent conſternati & conſilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſæus: jure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni ejus regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eò perveniſſe. ideoque conſilium dedit, ut hoſpitio *benigne* exceptos menſæque *lautæ* adhibitos, illæſos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide & magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

Syrie rex mittit qui Eliſſæum capiant. 4 *Regum*, c. 6.

Eliſſæus Syros in Samariam pertrahit: qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 *Regum*, c. 6.

4. Cum autem iſti reverſi quæ illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac præſentiam,

Adadus, bello Judeos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 *Regum*, c. 6.

[s] Γεγνημένης.] Ita *MSS.* γενομένης in *Editis.*

[t] Ψευδοδοξεῖν αὐτὸν,] Ac falſa opinione tenerentur. *Rufinus.* SPANH.

[v] Αὐτῶν ὡς πρὸς] Αὐτῶν deeſt *Big.* & *Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατειρηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo perſonæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτὸν & dein κατειρηκότα habet *Samb.* κατειρηκότα quidem *Vat.* ſine αὐτῶν vel αὐτοῦ.

[x] Βεβουλευμένα,] Βουλεύσεται in quinque *MSS.*

[y] Πέμψασι μαθεῖν] Πέμψας *Big. Samb.* & *Vat.*

[z] Τυγχάνει Δωτεΐμων] Ita cum *MSS.* in *Editis* Δωτεΐμ τυγχάνων.

[a] Δωθαΐμ] Ita etiam LXXII. Δωθαὶμ *Vat.* Δωθαεὶμ & Δωθαὶν *Gall.*

[b] Ἀδαδος] Hîc loci Adæ in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in verſione *Epiphanii.*

[c] Ἵππων καὶ ἁρμάτων,] Ita & LXXII. ἱππέων *Vat.*

[d] Κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες] Ἐν κύκλῳ *Big.* & *Samb.*

[e] Παραχῆς] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ταχὺς in *Editis.*

[f] Θραμὼν πρὸς αὐτόν.] Εἰσθραμὼν *Vat.*

[g] Τῷ Θεῷ] Similis loquutio exſtat p. 464. §. 2. τ Θεὸν ὡς συμμάχῳ χρώμενον καταφρ. *Big.* & *Samb.* τ Θεὸν ὡς συμμάχῳ χρώμενον ἀδεὴς ἦν *Gall.* 1. τ Θεὸν ὡς συμμάχῳ κεχρημένον καταφρονῶν *Gall.* 2. τ Θεὸν ὡς συμμάχῳ θαρρῶν ἀδεὴς ἦν *Vat.* in *Epiphanii* verſione. *Ille vero ſecurus de auxilio Dei contemnebat hoſtes, miniſtrumque metuentem crebro fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam Deus virtutis ſuæ potentiæque præſentiam.*

[h] Παρεκάλει τε,] Deeſt τε in aliquod *MSS.*

[i] Εὐελπι] Εὐελπις Dinarch. adverſ. Demoſth. p. 51. ult. lin. SPANH.

[k] Ἀφεθέντες,] Ita *MSS.* (& Coccejus) ἀφέντες in *Editis.*

[l] Ἔλεγεν εἶναι δίκαιον,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* Λέγει quæ deeſt εἶναι.

[m] Συνεβάλοντό τε] Σωτεβάλου τε ξ. ἀ. μεταδίδοντα *Vat.*

tiam, insuper & vatem cui manifesto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Elisæi nihil contra Israëlitarum regem moliri statuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus se hostibus superiorem esse existimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiscitur. Qui secum reputans se non adeo viribus pollere, ut cum Syro acie dimicaret, sese in Samariam inclusit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus si non machinis & *operibus* se urbem capturum, fame tamen rerumque necessariarum inopia in potestatem suam redacturum esse Samarenses, copiis admotis urbem obsidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput asini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis sextarium stercoris columbini emerint Hebræi pro sale. Quo factum est ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hostibus proderet, & quotidie mœnia *ipse* obiret & excubias, dispiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quòd * conspiceretur & curam adhiberet, aliis obtitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, siquis hujusmodi quid perpetrare prius instituisset. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miserere domine, ratus ipsam aliquid sibimet, quo vesceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, sibi neque areas esse neque torcularia, unde & ipsi egenti aliquid largiri posset. Cumque illa horum quidem nihil se desiderare diceret, neque ob cibum molestam esse, sed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui jusserat ipsumque de iis quæ requirit certiorem facere, "sibi cum alia muliere vicina suique "amica convenisse, dicebat, ut, cum famis & ine-"diæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis "liberis *suis* (nam utrique infans erat masculus) "alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego "quidem, ait, prima meum jugulavi, hesternaque "die meo ambæ vescebamur. Illa vero non vult "idem *jam* facere; sed à pactis recedit, filiumque "suum abscondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque vestem conscidisset & graviter exclamasset, postea in vatem Elissæum ira accensus est, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque statim misit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Elissæum vero haud latuit regis ira: sed domi *suæ* sedens una cum discipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miserit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum est, observate ut ingressurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim sequetur eum ad me veniens rex, mutato consilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Elissæum missus erat, jussa

Gravis Samariæ fames incessit. 4 Regum, c. 6.

Mater filium comedit. 4 Regum, c. 6.

Ira regis in Elissæum. 4 Regum, c. 6.

τῷ προφήτῃ ὡς τὸ θεῖον ὕτως ἐναργῶς παρῇ, κρύφα μὲν σοκέτι διέγνω [n] τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τὴ Ελισαῖον δεδοικώς· φανερῶς ᾗ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τε στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων προέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατιᾷ μὲ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιόρδανον. ὃς ἐκ ἡγέμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαῤῥῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Ἀδαδος ᾗ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ [o] σπάνει τῶν ἐπιτηδείων παρασήσεσθαι τοὺς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ὕτω δ' ἐπέλιπε τὸ Ιόρδανον ἡ τῶν ἀναγκαίων ὕπαρξις, ὡς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τὸ ὀνάριον ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν [p] ἀργυρῶν νομίσματος κεφαλὴν ὄνος, πέντε δ' ἀργυρῶν νομίσματος [q] ξέστην κόπρου περιστερῶν [r] ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τοὺς Εβραίους. ἵν' δ' ἐν φόβῳ μὴ διὰ τὸ λιμὸν προδῶ τις τοῖς ἐχθροῖς [s] τὴν πόλιν ὁ Ιόραμος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπορευόμενος τὰ τείχη [t] τοὺς φύλακας, μή τις ἔνδον εἴη [t] παρ' αὐτῶν σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπειν [u] φρουτίζειν ἀφαιρούμενος [v] τὸ βλέπεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ πάντως τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀνακεκραγυίας δέ τινος γυναικὸς, δέσποτα [x] ἐλέησον, νομίσας αὐτὴν τὰ μέλλειν αὐτῷ τὰ πρὸς προφήτου, ὀργισθεὶς ἐπεράσατο αὐτῇ τὸν Θεὸν, καὶ μήτε [y] ἅλωσιν αὐτῷ μήτε λιμοῦ ὑπαρχὴν ἔλεγεν, ὅθεν τι [z] ὠφελήσειεν αὐτὴν δεομένην. τὸ δ' ἀδύνατος μὲν χρήζειν ἐπέσης τούτων, ἀδ' ἐνοχλεῖν προφήτῃ ἕνεκα, πεφῆνας δ' ἀξιόσης πρὸς ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν [a] διδάσκειν πρὸς ὧν ἐπιζητεῖ, "σωθήσῃ, ἔφη, "ποιήσασα μὲ τὸ ἑτέρας γυναικὸς [z] γειτνιώσης καὶ φίλης "αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὸ [b] λιμῶ καὶ τὸ σιδέρου "ἓν ἀμήχανα, διαζησόμεναι τὰ τέκνα, ἓν δ' ἄρρεν "ἑκατέρα παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. "κἀγὼ μὲν, φησὶ, πρώτη τοὐμὸν κατέσφαξα, καὶ "τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἐτρέφημεν ἀμφότεραι. "ἡ δ' οὐ βουλεται ταὐτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ [c] θρασαίνῃ τὴν "σωθήκην, καὶ τὸ μὲν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ιόραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἀνβοήσας, ἔπεμπε ὀργῆς ὅλη τὸν προφήτην Ελισαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται τοῦ Θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τῶν περιεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦσθαι αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὃν [b] ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ὅλη τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τοῦ προφήτου, τὸ δὲ Ελισαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ τοῦ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ' οἴκαδε παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ιώραμος ὁ τοῦ φονέως υἱὸς πέμψει τὸν ἀφαιρήσοντα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς ἀφίκηται, [c] θρασυλάξαντες εἰσίεναι μέλλοντα [d] προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [e] θρασυνόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὰ κελευσθὲν, ὡς ἦκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὅλη τὴν ἀναι-

n Τῷ τοῦ Ισραηλιτῶν] Illud τῷ ex *MSS.*

o Σπάνει τῶν ἐπιτηδείων] *Gen.* σπάνη, vel σπάνει. Sophocl. Oedip. Col. v. 519. σπάνιν ἴσχει. SPANH.

p Ἀργυρῶν νομίσματος] Ἀργύρου hic & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου.

q Ξέστην κόπρου περιστερῶν ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Sextarium fimi Columbarum pro sale comparabant Hebræi. *Rufin.* Hebr. quartum cabi stercoris columbarum. LXX. τέταρτον τοῦ κάβου κόπρου τῶν περιστερῶν· In *MS. Alex.* τέσσαρες κάβοι κ. πιε. nulla ibi ἀντὶ ἁλῶν aut salis mentione. Sale vero pro stercore usi Babylonii in fructificandis Palmis, juxta Theoph. de P. H. lib. III. c. XXII. p. 256. SPANH.

r Ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι] Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. κα'. Videsis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Mens.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7.

s Τὴν πόλιν] Τὴν πόλιν. ὁ δ' Ιώραμος καθ' ἑκάστην in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoscit *Vet. Interpr.*

t Παρ' αὐτῶν] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

* Conspiceretur & curam adhiberet,] *Al.* conspectus fuerit curam adhibere.

v Τὸ] Edit. *Gen.* τῷ.

x Ελέησον,] Δέσποτα κύριε ἐλέησον in plerisque *MSS.*

y Αλωσις] *Gen.* ἁλώσεως. lege ἅλωσις vel ἁλωσὶς COCC.

z Γειτνιώσης,] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης.

a Μὴν, φησὶ,] Illud μὴ ex *MSS.*

b Ἐξέπεμψε.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in reliquis.

c Παρασφυλάξαντες] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καθέξετε etiam habet *Gall.* 2. in *Editis Aliisque* θρασυλάξειν ἐκείνην μέλλοντα προσαποθλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ κατασχεῖν.

d Προσαποθλίψατε] 4 *Regum*, c. 6. v. 32. ἀπαλεύσατε τὴν θύραν καὶ θρασθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua eum prematis*, ut vertit *Castalio.*

e Παροξυνόμενος ὁ βασιλεὺς,] Ita cum *MSS.* θρασυνόμενος in *Editis.*

f Ka-

ἀναίρεσιν τῦ Ελισαίε, ἐποίησεν. Ιώραμ⊙ ὴ [f] καταγνοὺς τ ὀπὶ τὸν προφήτ ὀργῆς, κ δείσας [g] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ παῖς προσαχθεὶς, ἔσπευσε κωλύσαι ἤδη τὸν φόνον, κ διασῶσαι τὸν προφήτ. ἀφικόμεν⊙ ὴ πρὸς αὐτὸν, ἤρᾶτ ὅτι μὴ παρὰ τ θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τ παρόντ κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν φθειρομένους [h] ὁρᾷ. Ελισσαῖ⊙ ὴ εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, [i] καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν ὑπερβολὴν τροφῆς· κ πραθήσεσθ μὲν [k] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλε δύο κριθῆς [l] σάτα, [m] ὠνήσεσθ ὴ σεμιδάλεως σάτον σίκλε. ταῦτα τὸν τ' Ιώραμον ἐς τὰς παρούσας εἰς χαρὰν ἔτρεψε. πιστεύσ γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ὀπὴν τοῖς προπεπραγμένοις ἀληθῆ εἶναι οὐκ ὤκνουν. ἀλλὰ κ τὸ ἐπ' ἐκείνης ἐνδεὲς τ ἡμέρας κ παλαίπωρον [n] ἡ προσδοκωμένη κῦφον αὐτοῖς ἐποίῃ. [o] ὁ ὴ τ τρίτης μοίρας ἡγεμὼν, τῷ βασιλεῖ φίλ⊙ ὢν, κ [p] τότε φέρων αὐτὸν ἐπερρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπ, λέγῃς, "ὦ προφῆτα· κ ὥσπερ ἀδύνατον ἐκεῖνα τ θεὸν ἐργάσ "[q] καταρράκτας κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, ἅτινα ἀμήχανον κ "τὰ ὑπὸ σοῦ νῦν εἰρημένα γενέσθαι." κ ὁ προφήτης πρὸς "αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[r] ὄψῃ τέτ λαμβάνοντα τὸ "πλ⊙, οὐ μεταλήψῃ δ' οὐδενὸς τ [s] ὑπαρξάντων.

ε'. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ελισαίε προειρημένα. [t] νόμ⊙ γὰρ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, κ μὴ καθαροὺς ὑπὸ τ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τ πόλεως. ἄνδρες οὖν τ ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τ πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τ λιμοῦ τροφὴν ἐκφέροντ⊙, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τ νόμον, κἂν παραπῇ ὴ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθ κακῶς ὑπὸ τ λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο ὴ πεισθῆναι κἂν αὐτόθι μένωσιν ὀπωρίᾳ τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὑτοὺς ἔκριναν, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δ' ἀναιρεῖεν, [u] ὀθανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἦκον εἰς τὸ στρατόπεδον [x] τὸ τῶν πολεμίων. ἦρχετο δ' ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν τε ταράττειν ὁ θεὸς, κ κτύπον ἁρμάτων κὴ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, τ ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, κ ταύτην ἐγχειρῶν προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοσοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, [y] ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Αδαδον, λέγοντες, ὡς Ιώραμ⊙ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μισθωσάμεν⊙ συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, [z] κ τὸν [a] τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ [b] αὐτῶν ἐπακοὴν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Αδαδ⊙, κὴ γὰρ αὐτὸς παραπλησίως ταῖς ἀκοαῖς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσέχε. κὴ μὴ πολλῆς ἀταξίας κὴ θορύβε, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους κὴ τὰ ὑποζύγια κὴ πλοῦτον ἄφθονον, [c] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ ὖν λεπροὶ [d] οἱ ἐκ τ Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον, fecerunt. Joramus autem suæ contra vatem iracundiæ pœnitens, veritusque ne eum jam occidisset qui ad hoc missus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conservare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præsentium malorum remedium à Deo non postularet, sed eos ita malis illis confici spectaret. Elisæus autem in crastinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; foreque ut in foro bina quidem hordei sata sicio vendantur, similæ vero satum sicio ematur. Ista Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuissent. immo etiam illius diei inediam & miseriam eis levavit futuri exspectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus, amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loque-"ris, ô vates: & sicuti istud haud fieri potest ut "Deus è cœlo effunderet hordei & similæ cata-"ractas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "sunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "ista videbis ad hunc plane modum evenire, cum "vero extiterint eorum nullatenus particeps eris.

Elisæus summam vilitatem pollicetur in posterum diem. 4 Regum, c. 7.

Leprosorum consilium. 4 Regum, c. 7.

ς'. Quæ itaque ab Elisæo prædicta ad exitum perducta sunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra scateant, & corpora non habeant morbi istiusmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc causam ante portam manentes, nemine ad eos propter summam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, si liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipsum vero victus inopia passuros esse etiamsi loco suo manerent, statuerunt sese hostibus committere, ut si quidem illis pepercerint victuri, sin vero occiderint honeste morituri. Cum hanc sententiam ratam fecissent, * nocte se conferebant ad castra hostium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, auresque illorum, quasi in eo esset exercitus ut adventaret, sono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc crescerent suspicio. ita scilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis castris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Israëlitarum regem, sibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Insularum, ipsos adortum venire. sonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus similiter ac militum aures *istiusmodi strepitu* circumsonabant) fidem habuit. atque confusi admodum & perturbati, in castris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam se conjecerunt. Leprosi autem isti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum recessissent,

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

[f] Καταγνὺς] Forsan μιαγνύς.
[g] Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.*
[h] Ὀρᾷ.] Πιεζομένε *Vat.* ὑπερεφρᾷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*
[i] Καθ' ἣν ὁ βασιλεύς] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpositio deest.
[k] Ἐν τῇ ἀγορᾷ] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII.
[l] Σάτα, ὠνήσεσθ ὴ σεμιδάλεως σάτον σίκλε.] סאה σάτον Hebr. LXX. μίτρον σεμιδάλεως 2 Reg. VII. 1. SPANH.
[m] Ὠνήσεσθ ὴ σεμιδάλεως σάτον σίκλε.] Ita *Samb.* ὠνήσασθ *Gall.* 2. ὠνεῖσθ in *Editis Aliisque.*
[n] Η προσδοκωμένη] Sc. ἡμέρα. *Epiphanius* ita vertit, ac si legisset aut saltem subintellexisset ὑποροία.
[o] Ο ὴ τ τρίτης μοίρας ἡγεμὼν] Ο ὴ τρισάτης LXXII. *Triumvir* ex versione *Castalionis.* HUDS. Hebr. השלישׁ LXX. ex IV *Reg.* IX. 25. ὁ τελεσάτης. item *Exod.* IV. 7. infra c. 6. §. 3. τῷ τ τελέτης μοίρας ἡγεμόνι. SPANH.
[p] Τότε φέρων] Ἐφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπανεπαύετο LXXII.
[q] Καταρράκτας κριθῆς] Alio sensu vocem καταρράκτης accipiunt LXXII. 3 *Regum*, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιήσ κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ.
[r] Ὄψῃ τέτο λαμβάνοντα] Ita in *Editis Aliisque.* ὄψῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[s] Ὑπαρξάντων.] Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis.*
[t] Νόμ⊙ γὰρ ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, κ μὴ καθαροὺς ὑπὸ τ τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τ πόλεως.] Lex Samariæ, ut leprosi extra urbem haberent domicilium. vid. infr. de Ozia Rege Judææ, ubi leprosus evasit, ἐξεῖναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ cap. 10. §. 4. SPANH.
[u] Εὐθανατήσοντες.] *Al.* ἀθανατήσαντες.
* *Nocte se conferebant ad castra hostium.*] *Sub crepusculum* juxta *Verit. Hebr.* ἐν τῷ σκότ LXXII.
[x] Τὸ τ πολεμίων.] Τὸ deest aliquibus *MSS.*
[y] Ὥστε τὰς σκηνὰς] Ὡστε συνελθεῖν πρὸς τ Αδαδ λέγοντας *Hen.* & *Busb.*
[z] Καὶ τ τ νήσων,] Hebr. כתיים *Chitæorum* supr. lib. 1. c. 6. §. 2. τ ὑ ἄλλων ἐπῶ, Θαίων, Χετταίων &c. SPANH.
[a] Τῶν νήσων,] Rectius τ Χετταίων in LXXII. 4 *Regum*, c. 7. v. 6. Videsis *N. L. Leidii Dictionarium*, voce *Cethim.* HUDS. חתיים *Chittæorum* est in Sactis. REL.
[b] Αὐτῶν ἐπακοὴν] Sic *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* κ γὰρ κ αὐτὸς *Big.* & *Samb.*
[c] Εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.] Εφύγον *Hen.* & *Busb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν.
[d] Οἱ ἐκ τ Σαμαρείας] Illud οἱ deest *Vat.*

sent, & ad castra pervenissent, multum silentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingressi, profectique in unum è tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti vestes sustulerunt, multumque auri elatum extra castra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingressi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipsum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hostes abscessisse, seipsos incusare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia accessissent & ad custodes clamassent, ipsis indicabant quid de hostibus factum sit. Illi autem excubitoribus regiis ista nunciarunt. A quibus cum ea accepisset Joramus, amicos ducesque accersit. ad quos, ubi venerant dicebat; "sibi insidiarum "dolique suspicionem dare Syrorum regis discessum, desperantis fore ut vos fame intereatis, ut "si ad castra illorum quasi fugâ deserta diripienda "prodieritis, impetu repente facto vos quidem ipsos perimat, urbem vero sine pugna capiat. "Quare vos moneo ut urbem custodiatis, & nusquam ex ea exeatis, animis elati ex hostium re"cessu." Cum autem quidam dixisset, optime quidem eum & prudentissime *de illis* suspicari; suasissetque mittendos esse duos ex equitibus, qui regionem omnem usque ad Jordanem explorarent, ut si ab hostibus insidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egressus simile quid patiatur; * quin & istos, inquit, equites, si forte capti ab hostibus intercant, annumerabis iis quos fames absumpsit: ab hac sententia non aversus, misit qui omnia dispicerent. Illi autem per viam hostibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves essent *& expediti* ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in castris erant diripienda emisit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; sed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in somniis sperare poterant, non solum malis prioribus liberati erant, sed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei sata empta fuerint siclo, similæ vero satum *itidem* siclo, juxta Elissæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem soli bona ista non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. constitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati pereundi discrimen adirent, id ipsum ille passus est, oppressusque *à turba* animam efflat; morte illius ab Elissæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum necessariarum copia loquutus erat, ille solus fidem non habuerit.

Leprosi Syrorum castra deserta esse significant. 4 *Regum*, c. 7.

Regis aliorumque consilium de Syrorum fuga. 4 *Regum*, c. 7.

Syrorum castra diripiuntur. 4 *Regum*, c. 7.

Triumvir in turba oppressus. 4 *Regum*, c. 7.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damascum venit, intellexitque Deum ipsique &

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 *Regum*, c. 8.

ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [c] καὶ γυμνοὺς πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [f] ἀφωνίαν ἔδειπτον οὖσαν. [g] καὶ παρελθόντες ἔσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνὴν, [h] ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πόντες ἐβάστασαν [i] ἐνθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τέτῳ ἐποίησαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀναχεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, κατέγνωσαν ἑαυτῶν μὴ ταῦτα [k] δηλοῦντων τῷ Ιωράμῳ τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγελλον τοῖς [l] βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ιώραμος, μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας. πρὸς οὓς ἐλθόντας "ἐπέδραν καὶ τύχην ὑπονοεῖν ἔλεγε τὴν ἀνα"χώρησιν [l] τῶν Σύρων βασιλέως, [l] ἀπεγνῶσθαι ὑμᾶς "τῷ λιμῷ ἀφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφυγότων δὴ "ἀφαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως "ἐπιπέσῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτὸς, ἁμαχητὶ δ' ἕλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, μὴ φυλακῆς ἐχὴν αὐτῶ, "[m] καὶ μηδαμῶς πρόνοιαν καταφρονήσαντας τῶν τοῦ πο"λεμίους ἀναχεχωρηκέναι." Φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ σωτηριώτατα ὑπονοήσοι, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος δύο τῶν ἱππέων τὴν ἐπὶ Ιορδάνην πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθεῖεν [n] ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων ἀφαρπασθεῖεν, φυλακὴ τῇ στρατιᾷ γένηται, καὶ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτοῖς ἀνυπόπτως προελθοῦσιν, [o] προσαριθμήσῃς δέ φησι τοῖς ὑπὸ τὸ λιμὸν πεθνηκόσι τοὺς ἱππέας, κἂν ὑπό τῶν ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ [p] γνώμῃ τοὺς [q] κατοψομένους [r] ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἦνυσαν, μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ δὴ τὸ κέρδος πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [s] ῥίψαντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, δὴ τὰ ἀφαρπαγὴν [t] τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφῆκεν. ὅπλων δὴ ὧν δὴ ὀλίγον [v] ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺ μὲν χρυσὸν, πολὺ δὴ ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [x] ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου [y] μυριάσι καὶ μυριάσι, αἷς ὀδὴ ὄναρ ἤλπισαν, ὑπετυχόντες, τῶν μὲν παρόντων κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δὴ εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν σάτα κριθῆς σίκλῳ, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλῳ, κατὰ τὸν Ελισσαίου προφητείαν. ἰσχὺς δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥμισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τούτων σὺν ὤναρ τῶν ἀγαθῶν ὁ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν. καταστὰς γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τὴν πολλῆς ὁρμῆς, καὶ μὴ κινδυνεύσωσι ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθῆναι [z] ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τοῦτον ἀποθνήσκει τὸν τρόπον, τὸν τελευτὴν αὐτῷ προφητεύσαντος Ελισσαίου, ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐσομένης ἀπορίας τῶν ἐπιτηδείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων σὺν ἀπίστησεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Αδαδος ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν τι καὶ τὸν προ-

[c] Καὶ γυμνοὺς] Ως γυμνοὶ *Big.* & *Samb.*

[f] Αφωνίαν ἔδειπτον] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀθορυβίαν in *Editis.*

[g] Καὶ παρελθόντες ἔσω] Ita *MSS.* καὶ παρελθόντες δὴ ἔσω in *Editis.*

[h] Ως οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ,] Ως deest *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & mox Φαγόντες δὴ καὶ π. legunt *Big.* & *Samb.*

[i] Ενθῆτα,] Ενθῆτα καὶ πολὺν χρυσὸν, καὶ κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

[k] Δηλούντων] Δηλοῦντες solus *Vat.*

[l] Απεγνῶσθαι] Απεγνῶσθαι ἡμᾶς *Big.* & *Samb.* ἀπεγνῶσθαι ὑμᾶς *Gall.* 1. & 2.

[m] Καὶ μηδαμῶς προνοίαν] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* μηδαμῶς προσοίσειν καταφρονήσαντας *Samb.* ἀφὲ φυλακῆς ἔχειν αὐτὸν φρονήσαντας τῷ *Baf.* & *G.* ἀφὲ φ. ἔ. αὐτὸν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ *Gall.* 2. in *Epiphanii* versione, *unde vos, inquit, moneo ut custodiatis civitatem, & nusquam abire temetis, hostes fugisse credentes.*

[n] Υπὸ λοχώντων] Eo modo *Samb.* ἐνλοχώντων in *reliquis.*

* *Quin & istos, inquit, equites,*] Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos fortassis alioquin fames absumeret, Gelen.

[o] Προσαριθμήσῃς] Sic *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. προσαριθμοῦσι in *Editis Aliisque.*

[p] Γνώμῃ τοὺς] Τότε post γνώμῃ delevimus auctoritate *MSS.* & *Epiphanii.*

[q] Κατοψομένους] Κατασκοπεύσοντας solus *Vat.*

[r] Επεμψεν.] Εξέπεμψεν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

[s] Ρίψαντες κατέλιπον.] Ριπτοῦντες *Samb.* & *Gall.* 1.

[t] Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ] Illud τῶν è *Cod. Vat.*

[v] Ωφελοῦντο,] *Cotelerius* (in *Eccl. Gr. Mon.* tom. 2. p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ἀφελοῦντο pro ἀφελοῦντο. infeliciter sane, nisi voluerit ἀφέλοντο.

[x] Ελάμβανον.] Insertum dedi è *MSS.*

[y] Μυριάσι] Ita cum *MSS.* (& *Cocc.*) μυριάδας in *Editis.*

[z] Απολέσθαι,] Sic *MSS.* ἀπολεῖσθαι, τοῦτ' αὐτὸς in *Editis.*

a Ενι-

σραλιὰν αὐτῷ πᾶσαν εἰς τὸ δέος καὶ τὴν ταραχὴν ἐκείνῳ [a] ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐλύπει, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημίσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [b] χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαῖος ὁ προφήτης, γνοὺς ὁ Αδαδος τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἐρέσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ [c] διαφεύξεται τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Αζάηλος [d] δὴ μὴ καμήλων παραθεσιν τὸν ἀριθμὸν, ἃς τὰ κάλλιστα καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ελισσαίῳ, [e] καὶ παραγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Αδάδου τοῦ βασιλέως [f] πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [g] πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [h] ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Αζάηλον [i] ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ελισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐρρεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακά, μᾶλλον τὴν Αδάδου πλοῦτον. ἀνακρίναντος δ' αὐτὸν Αζάηλος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ισραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ [k] πίσιον δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς προσρηγνὺς πέτραις, τὰς δ' ἐγκύους ἀναρρήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Αζάηλος λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [l] ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τὴν ὅτι τὸν Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Αζάηλος μὲν οὖν θαῤῥηθεὶς πρὸς τὸν Αδαδον, τῷ μὲν τὰ βέλτιω περὶ τὴν νόσου [m] κατήγγειλε· τῇ δ' ὑστεραίᾳ [n] δίκτυον ὑπεβαλὼν αὐτῷ διάβροχον, τὸν μὲν [o] στραγγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων θεραπείαν τὸν Σύρων εὔνοιαν, καὶ τὸ δῆμον τῶν Δαμασκηνῶν. ὑφ' ὃν μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [p] Αδαδος καὶ Αζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶν[ται] διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τοὺς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. [q] πομπεύουσι δ' [r] ἅπαξ καθ' ἑκάστην ἡμέραν [s] ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνουσι[ν] τὴν τούτων ἀρχαιότητα· οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἔτη χίλια ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Ιώραμος, ἀκούσας τὴν Αδάδου πλοῦτον, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τοῦ δέους ὃ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

exercitui ejus universo terrorem & perturbationem istam incussisse, quodque ab hostium invasione nequaquam metu fuerint perculsi, mœrore vehementer affectus, quod Deum sibi infensum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Elisæus vates è patria sua Damascum iviſſet, *hoc* cognito, Adadus domesticorum suorum fidelissimum Azaëlum ei occursurum misit, munera etiam secum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato esset evasurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretiosissimis Damasci bonis quæque regia suppeditaret munera portabant, obviam factus Elisæo, cum benigne eum salutasset, dicebat, se ab Adado rege ad eum missum, ut & dona afferret, & de morbo scisciteretur, an ex eo esset revaliturus. At vates Azaëlo quidem jussit, ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum esse. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Elisæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens mala quæ passurus esset populus post mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogasset, cur adeo *animo* perturbatus esset; fleo, inquit, quod me populi Israëlitici malorum misereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitissimas incendes, & infantes quidem lapidibus allisos perimes, mulieres vero gravidas dissecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut ista facerem? Deum, ajebat, id sibi ostendisse, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum veniſſet, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: postridie vero reti madido in eum injecto fauces strangulando occidebat, regnumque in ejus loco ipse occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damasceni gratiam sibi conciliaverat. à quo & ipse Adadus & Azaëlus qui post eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exstructiones templorum, quibus Damascenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos esse recentiores, regesque istos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Israëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus respiravit, & à metu quem propter ipsum habebat, lætè admodum pacem amplexus.

Azaëlus Elisæum de Adadi morbo consulit. 4 *Regum*, c. 8.

Elisæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum esse. 4 *Regum*, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damascenis divinis honoribus culti.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ιωράμου τοῦ Ιεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας, καὶ πλούτης.

Ιωραμος [t] ὁ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τὰ τῷ γὰρ [u] αὐτὸ καθὼς προφήκαμεν ἔμπροσθεν

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Jorami Hierosolymorum regis.

JOramus autem Hierosolymorum rex (nam & huic *cum Israëlitarum rege*, ut jam ante diximus, idem *Judæa rex, crudelis & impius.*

a Ενέβαλεν,] Ita *MSS.* ἐνέβαλλεν in *Editis.*

b Χρόνον εἰς Δαμασκὸν] Καιρὸν in *MSS.*

c Διαφεύξεται] Eo modo *MSS.* διαφεύγοι in *Editis.*

d Δὴ μὴ καμήλων] Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis.* HUDS. Ita in fœminino Græci solent & horum & aliorum animantium multitudinem efferre. Eustath. in Homer. REL.

e Καὶ παραγορεύσας] Καὶ deest *Vat.*

f Πεμφθέντα] Πεμφθῆναι *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

g Πυθέσθαι περὶ τῆς νόσου,] Ita *Samb.* in reliquis πύθεσθαι.

h Ῥᾴων ἀπ' αὐτῆς] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ῥᾴων in *Editis.*

i Ἐκέλευσε] Ἐκελεύσατο *Vat.*

k Πίσιον δεινῶν.] Πίστεσθαι *Big. Vat. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην] Illud ἐν non agnoscit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεόν.

m Κατήγγειλε·] Κατήγγελλε *Vat.*

n Δίκτυον ὑπεβαλὼν αὐτῷ διάβροχον, τὸν μὲν στραγγάλῃ διέφθειρε,] *Machber*, δίκτυον *Josepho.* verum *aliis* στρῶμα *stragula.* Dici tamen potest, quod *stragula* fuerit *retiformis*, sive *operis reticulati.* HUDS. Infuso laqueo vinciens eum strangulavit. *Rufinus.* LXX. 2 Reg. VIII. 15. ἔλαβε τὸ Μαχθὰρ (MS. Alex. τὸ Ναθὲρ) καὶ ἔκλωσεν ἐν τῷ ὕδατι, καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· Illud τὸ LXX. Μαχθὰρ ad Hebr. מכבר hoc loco. Joseph. autem à מכבר crates, rete, δίκτυον; sicut Exod. XXVII. 4. ἐκτὸς ἔργου δικτυωτὸν χαλκοῦν. & 5. & supra lib. 3. c. 7. §.... δικτύου τοῦ ἐπὶ τοῦ κάτω ἐμφερές· ubi מכבר crates, δίκτυον apud LXX. Exod. XXVII. 4. SPANH.

o Στραγγάλῃ διέφθειρε,] Videsis *Plutarchum* in *Ag.* & *Cl.* p. 804. A. HUDS. An inde character Syrorum *Estrangelo* dicitur & non à στραγγύλος. REL. Conf. sup. lib 6. c. 8. §. 2. SPANH.

p Αδαδος] *J. Clerico* verisimilius videtur, Azaëlum & filium ejus cultos fuisse à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damasceni sub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix possit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuisse. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6.

q Πομπεύουσι] Ita *Vat.* & forsan *Vet Interpr.* πέμπτῃ in *reliquis.* HUDS. Forte πέμπτῃ ὃ πομπεύω . . . ἐπὶ τῇ τιμῇ vel ἐπὶ τιμῇ COCC.

r Οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ut & mox infra ante finem capitis. αὐτοὶ utroque locoin *Editis Altisque.*

s Ἐπὶ τῇ τιμῇ] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπί τε τιμῇ in *cæteris.*

t Δὲ ὁ τοῦ] Δὴ legisse videtur *Vet. Interpr.*

u Ταὐτὸ καθὼς] Καὶ τοῦτο γὰρ τῷ αὐτῷ *Big.* & *Samb.*

idem erat nomen) ſtatim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipſius & paternorum amicorum, qui etiam principes erant, proceſſit; inde regni ſui initio facto, datoque malitiæ ſuæ ſpecimine, nulliaque in re diſſimilis Iſraëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deique cultu diſceſſerunt. Quin & ipſum ad impietatem inſtituit, Deoſque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia, Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percuſſerat, noluit ſtirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non deſtitit. Cum autem ſub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defeciſſent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patris ipſius fide erat, interfeciſſent, quem vero voluerunt ſibi regem creaſſent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipſius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, ſimul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo veſanus, ut etiam populum ad montium faſtigia ire coëgerit, Deoſque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paral. c. 21.

Elie ad Joramum literæ. 2 Paral. c. 21.

2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum inſtitutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum eſſe pœnas, quod ſuorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, ſed regum Iſraëlitarum peccatis ſectandis ſe addixerit, ſimulque compulerit Judæ tribum & cives Hieroſolymitanos ad idolorum cultum, relicta ſacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Iſraëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *ſuos* interfecerit, viroſque bonos & juſtos occiderit; inſuper & ſupplicium, quod pro iſtis erat luiturus, literis ſignificabat vates, *ſcilicet* populi interitum, uxorumque ipſius regis & liberorum * ſtragem; quodque ipſe *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejuſque viſceribus, tabe intus dirum in modum graſſante, profluvio ejectis; ita ut ipſe, cum calamitatem ſuam proſpiceret, nullaque arte ei ſubvenire poſſet, hoc modo poſtea animam efflarit. Iſta quidem Elias vates ei per literas ſignificabat.

III. *Arabes & Palæstini Judæam invadunt, & in regis domum sæviunt. 2 Paral. c. 21.*

3. At non multo poſt exercitus Arabum, proximæ Æthiopiam incolentium, atque Palæſtinorum, facta impreſſione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipſius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus eſt filius, è manibus hoſtium elapſus,

ὄνομα, Ἀχοζίαν τὸν ἀρχιλῃ, ὃν ὁ τὶ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν [x] πατρώων φίλων, οἱ ἦσαν ἡγεμόνες, ἐχώρησεν, τῷ ἀρχιλῃ δὲ τὴν ἀπόδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν [y] τῶν ἐξ Ισραὴλ βασιλέων, οἱ πρῶτοι παρηλλοίωσαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἑβραίων ἔθη, καὶ τῷ τὰ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν [z] τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ καὶ ξενικοὺς θεοὺς σεβεσκυνεῖν, [a] Γοθολία θυγάτηρ μὲν Ἀχαάβου, [b] συνοικήσασα δὲ αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τοῦτο τὸ γένος ἐξαφανίσαι· Ἰωράμου δὲ ὁ διέλυπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ [c] λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δὲ αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ιδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτεινάντων βασιλέα, ὃς [d] ὑπήκουεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δὲ ἐβούλοντο αὐτοὶ καθιστάναι, Ἰώραμος, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν περὶξ τοῦ αὐτοῦ βασιλείας διέφθειρε, πορρωτέρω δὲ οὐ προῆλθεν. ὤκνησε μέντοι τὸν πόλεμον ἄθεν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [e] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δὲ ἔτως ἔμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ὄρη τὰ [f] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β'. Ταῦτα δὲ αὐτῷ πράττοντι, καὶ πλέως ἐκβεβληκότι τοὺς Δαυίδου τὰ πάτρια νόμιμα, [g] κομίζεται παρὰ Ηλίου τοῦ [h] προφήτου ἐπιστολή· ἣ [i] τὸν Θεὸν ἐδήλου μεγάλως παρ' αὐτοῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τοῦ Ισραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνηνάγκασε τὴν τοῦ Ιούδα φυλὴν, καὶ τοὺς πολίτας Ιεροσολύμων, ἀφεῖναι τὴν ὁσίαν τοῦ ἐπιχωρίου Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τε εἰδώλα, καθὼς καὶ Ἀχαὰβ τοὺς Ισραηλίτας ἐδίδαξε, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτανε, τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [k] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τοῦ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [l] αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι πεθνήξεται νόσῳ τοῦ νηδύου ὅτι πολὺ βασανισθείς, καὶ τῶν ἐντέρων [m] αὐτοῦ διὰ χρόνου ἐκπεσόντων τοῦ ἔντος ἀφορρηξάντων, ὡς [n] ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἐπὶ ἔτως ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐδήλου διὰ τοῦ ἐπιστολῆς ὁ Ηλίας.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ γραφὰς [o] Αράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [p] τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ιωράμου βασιλείαν [q] ἐνέβαλε, καὶ [r] τὴν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· [s] ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [t] κατίσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δὲ αὐτῷ μόνος

x Πατρώων φίλων,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρικίων in *Editis Aliisque.*

y Τῶν δὲ Ισραὴλ βασιλέων,] Τῶν δὲ λαῶν βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.*

z Τά τε ἄλλα εἶναι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάτε ἄλλα κακὰ in *Editis.* In *Epiphanii* verſione, *docuit quoque vulgus & in aliis eſſe malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam.*

a Γοθολία] Ita & LXXII. Αθαλία juxta *Hebr.*

b Συνοικήσασα] Συνοικοῦσα *Vat. Hen.* & *Busb.*

c Λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν.] Λύμαν Euripid. Hecub. v. 213. λώβαν, λύμαν. SPANH.

d Υπήκουεν] Υπήκουσεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

e Λαβίναν] Λάβαναν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur, *Lebna*, *Labna* & *Lobana.* HUDS. לבנה Libna in Sacris. REL. Λοβία LXX. MS. Alex. Λομνὰ Hebr. לבנה. SPANH.

f Ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν] Ὑψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.*

g Κομίζεται παρ' Ηλίου τοῦ προφήτου ἐπιστολή.] 2 Chronic. XXI. 12. SPANH.

h Προφήτου ἐπιστολή·] Ετι δὲ ἐπὶ γῆς ὢν post προφήτου adjiciunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. De hac Eliæ epiſtola videſis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Alioſque* ad 2 *Paralip.* c. 21.

i Τὸν Θεὸν] Ἐρ' ᾧ aut ἐν ᾧ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.*

k Εσήμαινε] Εσημαινε δὲ τοῖς γρ. *Vat.*

l Αὐτοῦ τοῦ βασιλέως] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ τε in *Editis Aliisque.*

* *Stragem*;] Ita placuit interpretari, quod *S. Literæ* nihil de illis illato ſtupro loquantur, ſed de illarum nece.

m Αὐτοῦ οἱ ἐντερολῶ] Αὐτῷ *Vat.*

n Ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν,] Επιδόντα *Big. Samb.* & *Gall* 1.

o Αράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων,] Arabes vicini Æthiopiæ. 2 Chronic. XXI. 16. *Syr.* Arabum commorantium inter Indos. SPANH.

p Τῶν ἀλλοφύλων,] Illud τῶν ex *MSS.* Hîc loci *Joſephus* Παλαιστίνας vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in ſuperiori hiſtoria non fecit. HUDS. At an non & Ἀράβιοι erant ἀλλόφυλοι? Philiſtæi ἀλλόφυλοι appellantur ſingulari nomine, de quo alias. Verum non perpetuo Joſephus per ἀλλοφύλους Philiſtæos intelligit. vide mox capite 6. ne quis ἀλλόφυλος interſit, id eſt, ξένος, ἀλλότριος, uti ipſe explicat. REL.

q Ενέβαλε,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* αἰνέβαλε in *Editis Aliisque.*

r Τήν τε χώραν διήρπασαν,] In quibuſdam *MSS.* καὶ τὴν χώραν διήρπασε.

s Ετι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατίσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] 2 Chron. XXI. 18. 19. SPANH.

t Κατίσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας.] Κατίσφαξε ſolus *Samb.*

ωβελείπετο τ παίδων, διαφυγὼν τὰς πολεμίας, [v] Οχοζίας ὄνομα. μ ἡ παύσιν τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν ωεπεπρωμένην ὑπὸ τ ωεοφήτ [x] νόσον ὑπὸ πλείονος νοσήσας χρόνον· ἐπέσκηψε γὰρ εἰς τὰ γαστέρα τὸ θεῖον αὐτ τὴν ὀργήν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ὑπιδὼν αὐτ τὰ ἐντὸς σκευάσματα. ωεύθεσθε ἢ αὐτ καὶ τ νεκρὸν ὁ λαός. [y] λογισάμενοι γὰρ οἷμαι τ ἔτους ὀκτὼ βασιλεύσαντα μ ἢ μῆνιν Θεοῦ, μηδὲ καθείας τῆς βασιλεῦσι πρεπούσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτε τ πατρῴας ἐκεκοίμηντο αὐτὸν θήκας, ὅτε ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, [z] ἀλλ' ὡς ἰδιώτ ἔθαψαν· βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα ἢ ὀκτώ. [a] ωαραδέδωκε ἢ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τ Ιεροσολυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτ Οχοζίᾳ.

nomine Ochozias. Poſt hanc autem calamitatem, *rex* ipſe morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira ſua ventrem ejus perfuderat) miſerabiliter vita decedebat, cum inteſtina ſua egeſta conſpexiſſet. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum ſecum, ut opinor, reputaſſent, nequaquam dignum eſſe qui regiis exſequiis cohoneſtetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exſpirarit, neque in paternis ipſum ſepeliere monumentis, neque alio dignati ſunt honore: ſed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixiſſet quidem annos quadraginta, octo vero regnaſſet. Populus autem Hieroſolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

Jorami mors. 4 Regum, c. 8.

Ochozias Judæa rex. 4 Regum, c. 8. 2 Paral. c. 22.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ως Ιηοῦς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, καὶ Ιώραμον ἀνεῖλεν ὁμοῦ Οχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτοῦ ἐπράχθη εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

Ιώραμος ἢ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μ ἡ τ Αδάδου τελευτὴν ἐλπίσας, [b] Αραμάθην πάλιν τ Γαλααδίτιδος [c] ἀφαιρήσεσθαι τοὺς Σύρους, στρατιᾷ μὲν ἐπ' αὐτοὺς μ μεγάλης ωαρασκευῆς· ἐν ἢ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων ὑ καιρίως, ἀνεχώρησεν εἰς [d] Ιεσραέλαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμάθῃ τ στρατιὰν ἅπασαν, καὶ ἡγεμόνα τ [e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦν. ἤδη γὰρ αὐτῷ [f] ῥήσει καὶ κρατοῦντι. πέμπει δ' αὐτὸς μ ἡ τ θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Συροις. Ελισσαῖος δ' ὁ ωροφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ [g] τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἐπεμψεν εἰς Αραμαθην χρίσοντα τ Ιηοῦν· καὶ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ἥρηται βασιλέα. ἀλλά τε ωρὸς τούτοις εἰπεῖν ὑπέστειλας, [h] ἐκέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιησαντ τ πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ ἢ ἐλθὼν ἐν τῇ πόλει, τ [i] μὲν Ιηοῦν ὀρχήσει καθεζόμενον μ τῶν τ στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ ωροεῖπε. ωροσελθὼν ἢ ἔφη, βούλομαί τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. ἐξ ὀναστάντος δὲ ἀκολουθήσαντος εἰς [k] τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτοῦ τ κεφαλῆς· καὶ τ Θεὸν [l] ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ δ' ἦμεν δ' Αχάβου, καὶ ὅπως [m] ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν ωροφητῶν, τῶν ὑπὸ Ιεζαβέλης ἀδικίως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τ αὐτὸν τρόπον [n] ὅνπερ οἱ Ιεροβοάμου δ' Ναβατοῦ παῖδος δὲ [o] Βαασὰ ωεφρίζοντο ἀφ' τ ἀσεβείαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, καὶ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τ Αχάβου ἡμέρας. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ταμιείου, σπεύδοντος μηδενὶ τῶν [p] ὄπισθ τ στρατιᾶς ὀφθῆναι.

β'. Ο δὲ Ιηοῦς ωροελθὼν ἦκεν ὅπου τ τόπον ἔνθα μ τῶν ἡγεμόνων [q] ἐκαθέζετο. πυθομένων δὲ καὶ φράζειν αὐτοῖς ἀξιούντων τί ωρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκετο, καὶ ωοτὲ μένειν λεγόντων αὐτόν· ἀλλ'

CAP. VI. IV.

Quemadmodum Jehus unctus eſt rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo geſta ſunt ad pœnas impiis irrogandas.

CÆterum Joramus Iſraëlitarum rex, poſt Adadi interitum in ſpem inductus ſe poſſe Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione ſagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jeſraëlam urbem ſe recepit, ut illic ſanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemeſſi filio. jam enim urbem *iſtam* vi ceperat. Ei autem propoſitum erat, cum à vulnere revaleſceret, Syros bello aggredi. Interim Eliſſæus vates unum è diſcipulis ſuis, dato ei ſacro oleo, miſit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipſum in regem elegiſſe. Mandatis etiam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio ſedentem inter exercitûs duces, prout Eliſſæus ei prædixerat. Cum autem ad eum acceſſiſſet, ajebat, ſe velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave ſequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in ſtirpis Achabi perniciem, utque ſanguinem ulciſcatur vatum, quos Jezabela injuſta nece peremit, ut domus eorum, ſimiliter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baaſæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat ſemen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi ſe proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conſpiceretur.

2. Jehus autem foris egreſſus revertebatur ad locum ubi cum ducibus ſedebat. Illis vero percontantibus ſimul & obſecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iſte* juvenis veniſſet, prætereaque illum inſanire dicentibus; ſane de eo recte conjeciſtis, re-

Joramus Iſraëlitarum rex in obſidione ſagitta ictus. 4 Regum, c. 8.

Eliſſeus mittit, qui Jehum ungat Iſraëlitarum regem. 4 Regum, c. 9.

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. 4 Regum, c. 9.

---

[v] Οχοζίας] Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.*

[x] Νόσον ἐπὶ πλέον] Sic *Samb.* νόσον poſt ωεπεπρωμένην habent *Vat.* & *Baſ.* in *reliquis* vox iſta omittitur.

[y] Λογισάμενοι γὰρ] *Al.* λογισάμενοι δὲ. dein ἐνεκάθισεν &c.

[z] Ἀλλ' ὡς ἰδιώτ] Illa ἀλλ' ὡς ἰδιώτου ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[a] Παραδέδωκε] Παραδίδωσι *Vat.*

[b] Αραμάθην] De Αραμάθη ſupr. lib. 8. c. 15. §. 3. & 5. SPANH.

[c] Αφαιρήσεσθαι] Αφαιρεθήσεσθαι *Vat.*

[d] Ιεσραέλαν] Ex p. 462. §. 8. & p. 460. §. 6. Ιζράελα legi debuit pro Αζάελα *Editorum* & Ιεζράελα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ſed cum paulo infra p. 486. v. 7. Ιεσραέλαν (ut & in Codice meo docet *Colbeiu*) habeant libri omnes, (& hîc loci in *Cod. Vat.* exſtet Ιεζράελαν, & Ιεζραέλα in *Gall* 2. & *Jezraëlem* in *Epiphanio*) Ιεσραέλαν reſcribendum cenſuimus.

[e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦν.] Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Amaſſæ Amaſi* in *Editis*. Αμασᾶ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αμασίου Si quis Νεμεσσὶ malit, non repugnabo.

[f] Ἤδη γὰρ αὐτῷ ῥήσει καὶ κρατοῦντι.] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. εἰρήκει καὶ κρατοῦντι *Baſ.* εἰλήφει *Gen.* εἰρήκει *Vat.* ἠρεμάκει *Gall.* 2.

[g] Τὸ ἅγιον ἔλαιον,] Unde ei Sacrum oleum, quod in loco Sancto ubi templum erat adſervabatur? In Sacro codice non legitur id oleum ſanctum fuiſſe. REL.

[h] Ἐκέλευσε] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε καὶ τρόπῳ in *ceteris*.

[i] Μὲν Ιηοῦν ὀρχήσει] Illud μὲν ex *iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλέα in fine §. 4.

[k] Τὸ ταμιεῖον,] LXX. εἰς τὴν ταμιεῖον ἐν τῷ ταμιείῳ *MS. Alex.* ἐν τῷ ταμιείῳ. 2 Reg. IX. 2. *Vulg.* in interius cubiculum. Hebr. חדר בחדר *cubiculum in cubiculum* ſeu in penitiſſimum penetrale. infr. c. 7. §. 2. εἰς τὸ ταμιεῖον. SPANH.

[l] Ἔφησε βασιλέα] Ἔφη *Vat.*

[m] Ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα] Ἐκδικήσῃς *Vat.*

[n] Ὅνπερ οἱ Ιεροβοάμου] Ita *Big.* & *Samb.* ὅνπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖδες in *Editis*. ὅνπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παῖδος *Vat.* ὅνπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖς *Gall.* 2.

[o] Βαασὰ] Supra (*ſc.* p. 455. §. 3. 456. §. 4.) Βασάνης dicitur. Hic vero Αζαασὰ *Big.* & *Samb.* Αμασὰ *Vat.* Βαασὰ *Gall.* 2.

[p] Ἐπὶ τ στρατιᾶς ὀφθῆναι.] Ex τ στρ. *Vat.*

[q] Ἐκαθέζετο.] Ita *Samb. Baſ.* ἐκαθίζετο *Gen.* *Aliique.*

respondebat, nam & insani verba loquutus est. Cum autem magis adhuc instarent & audire postularent, regnum populi sibi à Deo delatum, ajebat illum dixisse. Hæc ubi dixerat, suam quisque vestem exeuntes eas illi substernebant, & signo cornibus dato Jehum regem esse pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jesraëlam: ubi, ut jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obsidione acceperat. Tum autem Ochozias Hierosolymorum rex propter cognationem eo se contulerat, (nam sororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præsertimque ad visendum quomodo se haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviso adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui ista Joramo nunciatum iret. hoc enim ipsi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti essent *bona fide* eum regem declarasse.

V. *Jehus Joramum Israëlitarum regem & Ochoziam Judææ regem interficit. 4 Regum, c. 9.*

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias custodierunt, ne quis clam Jesraëlam profectus iis qui isthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectissimis equitum assumptis, ipsoque in curru collocato, Jesraëlam petebat. Cumque non longe abesset, speculator, à rege Joramo constitutus ut venientes in urbem prospiceret, Jehum conspicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è vestigio præcepit obviam mitti equitem, quisnam veniat quæsitum. Cum autem eques ad Jehum accessisset, interrogabat quomodo se res habeant in exercitu. regem enim de istis percontari *ajebat*. Ille vero jussit, ut de istis quidem nihil solicitus esset, sed ipsum sequeretur. Cum hæc vidisset speculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege misso imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in speculis stabat, postremo & ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipsum visurus, quomodo se haberet ex vulnere) *illi* occursurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & composito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæsivit, satin' salvæ sint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jecisset, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipsumque nihil sani cogitare suspicatus, converso ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixisset, circumventos se dolo ac insidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret,

ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τὰς λόγους μεμηνότος ἐποιήσατο. ἀπειλαζόνων δ' ἀκόντων καὶ δεομένων, ἔφη, τὸ θεὸν αὐτὸν ἠρῆσθαι βασιλέα ἅπαντας, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπὼν ἕκας[r] ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐπιστρώνυειν[s] αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ἰηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ἰώραμον εἰς Ἰεσραέλαν[t] πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προείπαμεν, ἐθεραπεύετο τὴν πληγὴν, ἣν ἔλαβε πρὸς τῇ Ἀραμαθῇ πολιορκίᾳ. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ἰώραμον· υἱὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ τῆς ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι τὸ τραῦμα, μᾶλλον τὴν συγγένειαν ἐληλύθει. Ἰηοῦς δὲ, βουλόμενος ἀφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ἰώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποδρᾶναι μιᾶς πάντα τῷ Ἰωράμῳ. τάχα[x] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτοῖς τῆς δυνοίας, καὶ[y] τοὺς μᾶλλον ἕτως ἀποδέξαι αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις πιθόντες ἐφύλαττον τὰς ὁδὸς, μή τις εἰς[z] Ἰεσραέλαν μᾶλλον ἀγγελῶν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ἰηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους[a] ἀναλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ἰεσραέλαν ἐπορεύετο. θυομένῳ δὲ τῷ σκοπῷ, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰώραμος[b] καθεστάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾶν, ἰδὼν μὲν πολλοὺς προσελαύνοντας τὸν Ἰηοῦν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ προσελαύνειν ἱππέων ἴλας. ὁ δὲ, ὅτος ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα[c] τῶν ἱππέων ἐρησόμενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν[d] οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα τοῦ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πυθόμενος γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν τοῦ τῶν πολυπραγμονεῖν ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δ' αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ τὸν ἱππέα, συγκαταμιγέντα τῷ πλήθει τῶν προσιόντων, οὐ ἐκείνοις φαινόμενον. πεμψαι δὲ δεύτερον ἐκέλευε βασιλέως, ταὐτὸ πιεῖν προστάξαντος Ἰηοῦ. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ἰωράμῳ, τελευταῖον αὐτὸς ἐπιβὰς ἅρματος οὐ Ὀχοζίᾳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς[f] ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, μᾶλλον συγγνώμων· ἐξῆλθεν ὑπαντησόμενος. καὶ χωλαίτερόν τε δὴ μετ' ὀλιγίστης ὥδευεν Ἰηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ[h] Ναβόθου τοῦτον Ἰώραμον, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατ' τὸ στράτοπεδον. βλασφημήσαντος[i] δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ[k] φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν μανίαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Ὀχοζίαν ἐνέδρα καὶ δόλῳ[l] κατεστρατηγῆσθαι. Ἰηοῦς δὲ πτερύσας αὐτὸν καταβάλλει, διὰ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐνεχθέντος. καὶ Ἰώραμος μὲν ὧδε πεσὼν ἐπὶ γόνυ τῷ ψυχῷ ἀφῆκεν. Ἰηοῦς δὲ προστάξας[m] Βαδάκρῳ[n] τῶν τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥίψαι τὸν Ἰωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν

r Περιδύων αὐτὸν ἐπιστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Juxta morem Regum in Oriente. vid. Æschyl. Agamem. v. 919. & quæ ibi noto: προφυρόστρωτος πόρος ad adventum Agamemnonis. SPANH.

s Επιστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον·] Lege ὑπιστρώννυεν. COCC.

t Ισραέλαν πόλιν·] Ιεζραέλαν & mox Ιζραέλαν *Vat.* Ιεζέλαν *Gall.* 2. Videsis *Annott.* ad p. 462. §. 8.

v Αραμαθῆς] Ραμώθης *Vat.* & supra Αραμώθης, ut hîc loci *Buſ.*

x Τάχα ἔσεσθαι] Illud γὰρ additum ex *MSS.*

y Τοὺς μᾶλλον] Τὸ μᾶλλ. *Big.*

z Ιεσραέλαν] Ita cum *Samb.* ut p. 485. §. 1. Ισραέλα in *Editis.* Ισραέλαν *Big.* Ιζραέλαν *Vat.* Ιεζέλαν *Gall.* 2. Ιεζέρελα *Gall.* 1.

a Παραλαβὼν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλαβὼν in *cæteris.*

b Καθεστάκει] Ita cum *MSS.* in *Editis* καθεστήκει, forsan pro καθειστήκει.

c Τῶν ἱππέων] Illud τὸν ex *MSS.*

d Οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν] Ita cum *MSS.* ἐλθὼν δὲ in *Editis.*

e Ἐκέλευσεν,] Ἐκέλευεν *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

f Ἐκ τοῦ τραύματος] Ἐκ τραύματος *pleriſque.*

g Σχολαίτερόν τε] Ita sane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (nisi quod δὲ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forsan *Josephus* exsculpserit ex verbis obsuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraïca*: adeo ut hîc forsan aliquis legendum esse suspicaretur, ἀχολαίτερόν τε καὶ μετ' ὀλιγίστης ὥδευεν Ἰηοῦς.

h Ναβόθου] Ναβώθου in quibusdam *MSS.*

i Βλασφημήσαντος] Sic βλασφημοῦντος pro convitiari proximum Plato l. xi. de Legib. p. 934. E. SPANH.

k Φαρμακὸν] Sic φαρμακοὺς veneficos LXX. Exod. xxii. 18. SPANH.

l Κατεστρατηγῆσθαι.] Sic cum *MSS.* κατεστρατηγῆσθαι in *Editis.*

m Βαδάκρῳ] Ita pro Βαδάκῳ *Editorum Aliorumque* reſcripsi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βεδικάρῳ malit *Schotanus* ex Βαδικὰρ *Int.* LXXII.

n Τῶν τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι,] Confer. supr. c. 4. §. 4. SPANH.

ἀχὲν τῦ Ναβύθυ, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ηλίᾳ προφητείας ἣν Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτᾶ τ Ναβύθου ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτᾶ ἐν τῷ ἐκείνε χωρίῳ. ταῦτα γὰρ ° καθεζομένους ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Αχάβε λέγοντος ἀκούσαντ τοῦ προφήτε. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γνώμῃ, κ τῷ τὸν προρρήσιν τὸν ἐκείνε. πεσόντος γ Ιωράμε, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Οχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξένευσε, λήσειν τ Ιηοῦν ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προσβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν γ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππου Φεύγα τ Ιηοῦ εἰς P Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τ τραύματος τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ιεροσόλυμα, τ ἐκεῖ ταφῆς τυγχάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς γ καὶ χείρων τοῦ πατρὸς q αὐτᾶ γενόμενος.

δ'. Τοῦ γ Ιηοῦ r ἐλθόντος εἰς s Ιεσραέλαν, κοσμησαμένη t ἡ Ιεζαβέλα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύργε, "καλὸς, εἶπε, δοῦλος v ὁ ἀποκτείνας τ δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτὴν, x ἐπυθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβάσαν ἠξίου πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργε βαλεῖν. καταφερομένη γ τό τε τεῖχος προέρρανε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τ ἵππων οὕτως ἀπέθανε. y τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ιηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τ ὁδοῦ z ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ τραπέζῃ. προσέταξε γ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ιεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσεχθέντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ a ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιηοῦς, ἐθαύμασε τὴν Ηλίᾳ προφητείαν. οὕτως γὰρ αὐτὴν εἰς Ιεσραέλαν b προεῖπε τοῦτον c ἀπολέσθαι τ τρόπον.

ε'. Ὄντων δ' Αχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ιηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, d τὴν δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τ Σαμαρέων, λέγων, τ e ἀνδρειότατον τ Αχάβε παίδων f ἀποδεῖξαι βασιλέα· g καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος ἵππων ὅπλων σταλίας, καὶ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ h τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράξεσθαι δίκην ὑπὲρ τ δεσπότε. ταῦτα δ' i ἐγγράφει, βάσανον βουλόμενος λαβεῖν τ τ k Σαμαρέων διανοίας. ἀναγνόντες γ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοὶ, καταδείσαντες. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίστων ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύῃ. ὁ γ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὖθις τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τ Αχάβε παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τὰς τροφεῖς τῶν παίδων, καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα ἀποσφάξαντες, καὶ τὰς κεφαλὰς ἐν καλαθίσκοις θέντες, ἔπεμψαν πρὸς τὸν Ιηοῦν εἰς Ιεσραέλαν. ὁ δὲ θεασάμενος τὰς κεφαλὰς, ἐκέλευσε δύο μέρη ποιήσαντας αὐτὰς παρὰ τὴν πύλην κεῖσθαι μέχρι πρωΐ. καὶ τοῦτο ποιήσαντος, ἐξελθὼν ἔστη πρὸς αὐτὰς, καὶ τοῖς ἐκεῖ παροῦσι τοιάδε εἶπεν· "ὑμεῖς μάρτυρες ἐστὲ τ ἐμοὶ μὲν ἐπιβουλεύσαντος, καὶ τὸν ἐμὸν ἀφελομένου θρόνον, καὶ τὸν ἐμὸν ἀποκτείναντος υἱὸν, ἐμὲ δὲ δικαίως τ τοῦ γένους τιμωρησάμενον. τίς δὲ τοὺς τούτων ἀπέκτεινε πατέρας, καὶ τὸν οἶκον τὸν Αχάβε κατέσκαψε, καὶ τὸν βωμὸν τὸν ἐν Σαμαρείᾳ τοῦ θεοῦ καθεῖλε, καὶ τοὺς προφήτας ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς ἱερεῖς τοὺς τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε, καὶ τὰ ἄλλα ἐποίησε καθ' ἃ ἐβουλήθη, τίς ἐστιν ὁ ταῦτα πεποιηκὼς, ἢ ἐγώ; ἐγὼ μὲν γὰρ ἐκ τ ἐμοῦ γνώμης οὐδὲν τούτων ἐποίησα· ἀλλὰ τοῦ θεοῦ τὰ περὶ τὸν οἶκον τὸν Αχάβε κρίναντος ἐπιτελέσαι, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις ἐμοὶ δοκοῦντα ἐποίησα. τίς οὖν ἐστὶν ὁ τούτων αἴτιος; ἆρα μὴ ὑμεῖς ἐκ τ ἐμοῦ μὲν ἐπὶ τὸ κακὸν ἐπιτηδείως ἔχοντος, ἐπὶ δὲ τὸ βέλτιον ἀπροαιρέτως; ἀλλὰ τοῦ θεοῦ τὰ μὲν ἐμοὶ συμφέροντα ἐπιτελεσθῆναι βουλομένου, τὰ δὲ τοῖς ἐκείνου προγόνοις ἐπιτελεσθέντα ἀνατρέψαι θέλοντος, ἐμοὶ δὲ τὸ μὲν ἐπιτελέσαι, τὸ δὲ ἀνατρέψαι μὴ βουλομένου,

eum mitterent. Tum principes accersitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, postquam eos jugulassent, præciderent, & ad Jehum mittenda curarent. Illi vero ita jussis obsequuti sunt, ut nihil omnino omiserint: atque capita eorum, in fiscellas quasdam plexiles congesta, Jesraëlam miserunt. Ubi autem ista afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata esse. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis construi jussit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa visenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipse quidem in dominum suum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, istos vero omnes non ipse peremerit. Cæterum illud iis de stirpe Achabi persuasum esse volebat, omnia juxta Dei oraculum evenisse, ejusque domum, sicuti prædixerat Elias, funditus periisse. Præterea autem occisis quotquot apud Jesraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hierosolymorum regis consanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi respondissent, se salutatum venire Joramum, regemque suum Ochoziam, (nesciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam istos comprehensos interfici jussit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii septuaginta occisi. 4 *Regum*, c. 10.

Jehus Ochoziæ consanguineos interficit. 4 *Regum*, c. 10.

6. Post hos autem illi occurrit vir bonus & justus, nomine Jonadabus, vetus ipsius amicus, qui ipsum *pro more* salutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exstirpando domum Achabi. Jehus vero ipsum obsecrabat, ut conscenso curru Samariam usque eum comitaretur, dicens se illi ostensurum esse, quod nihil parcet improborum cuiquam; sed & falsos vates supplicio afficiet, & falsos sacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum desererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum esse spectaculorum, viroque bono & justo jucundissimum, malos videre pœna affectos. Istis obsequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquisitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falsis vatibus aut sacerdotibus deorum Achabi supplicium effugeret, fraude usus & dolo universos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, se Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum sacerdotes & vates & cultores ei adessent; quippe sibi in animo esse sacra splendida & magna Achabi diis facere, & siquis sacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Dei itaque sacrificiis celebrandis indicto, per omnem Israëlitarum ditionem dimisit, qui Baalis sacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit Jehus, ut vestes omnibus

Jonadabi laus. 4 *Regum*, c. 10.

Jehus Baalis sacerdotes convocari jubet. 4 *Regum*, c. 10.

φεῖς τ παίδων, κατεστάξαν ἀποκτίνασιν αὐτὸς τὰς κεφαλὰς ἀποτιμεῖν, καὶ πέμψαι πρὸς Ιηὺν. οἱ δ' ὀδὲν ὅλως φεισάμενοι, τὸ ἔπραξαν· καὶ [l] σωθέντες εἰς πνα πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλὰς, [m] ἀπέπεμψαν εἰς [n] Ιεσραήλαν. κομισθεισῶν δ τούτων, ἀγγέλλεται δειπνοῦντι μ τ φίλων τῷ Ιηὺ, ὅτι κομισθεῖεν αἱ τ Αχάβυ παίδων κεφαλαί. ὁ δ [o] πρὸς τ πύλης ἑξ ἑκατέρᾳ μέρυς σκέλδυσεν ἐξ αὐτῶν ἀναςῆναι βυνὸς. γνομένυ [p] δὲ τούτυ, ἅμα ἡμέρᾳ πρόεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τ παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τ δεσπότην τ αὑτ γραπτύσαιτο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τούτυς δ πάντας οὐκ αὐτὸς [q] ἀνέλοι. γινώσκειν δ αὐτὸς ἠξίυ πρὸς τ Αχάβυ γένεσιν, ὅτι πάντα κατ τὸν τ Θεοῦ πρόφητείαν [r] γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτ, καθὼς Ηλίας πρόρρησεν, ἀπόλωλε. πρόσθιαφθείρας δ καὶ τὰς [s] Ιεσραηλίτιδας εὑρεθείσας ἐκ τ Αχάβυ [t] συγγενείας εἰς Σαμάρειαν [v] ἐπορεύετο. κατ δ τὸν ὁδὸν τῆς Οχοζίᾳ συμβαλὼν οἰκείοις τ βασιλέως τ Ιεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτὸς, [x] τί δή ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασόμενοί τε Ιώραμον καὶ τ αὐτῶν βασιλέα Οχοζίαν ἤκειν ἔφασκον· ὁ γὰρ [y] ἤδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρυς ὑπ' αὐτ πεφονευμένυς· Ιηὺς δ καὶ τούτυς συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι πρόσταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν [z] πεσαρακονταδύο.

ε'. Σωναντᾷ δ' αὐτῷ κατ τούτυς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ιωναδάβυ ὄνομα, [a] φίλος αὐτῷ πάλαι γενομένως. ὃς, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἐπαινεῖν ἤρξατο [b] τ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βούλησιν τ Θεοῦ, τῷ οἰκίαν [c] ἐξαφανίσαι τῷ Αχάβυ· Ιηὺς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ἐπιδείξειν, πῶς οὐδενὸς φείσεται πονηρᾶ, ἀλλὰ καὶ τὸς ψευδοπροφήτας καὶ τὸς [d] ψευδιερεῖς, κατ τὸς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, ὡς τῷ μὲν τ μεγίστυ Θεοῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τὸς δ ξενικὸς προσκυνεῖν, τιμωρήσεσθαι. κάλλιστον δ' εἶναι θαμάτων, κατ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένυς πονηρὸς [e] ἰδεῖν. τούτοις πιθόμενος ὁ Ιωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν προσῆλθε. ἀναζητήσας δ πάντας τὸς Αχάβυ συγγενεῖς Ιηὺς, ἀπέκτεινε. βουλόμενος δ, μηδένα τ ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τ Αχάβυ θεῶν τιμωρίαν διαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτὸς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τ λαὸν, ἔφη [f] βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Αχάβος θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, κατ τὸς ἐκείνων ἱερεῖς κ προφήτας ἐξίει κ δόλως [h] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [i] γὰρ πολυτελεῖς κ μεγάλας ἁπλῶν [k] μέλλειν τοῖς Αχάβυ θεοῖς· τ δ' ἀπολειφθέντα τ ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δ θεὸς Αχάβυ [l] Βααλ ἐκάλει. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [m] τ Ισραηλιτῶν χώραν, τὸς ἄξοντας πρὸς αὐτὸν τὸς ἱερεῖς τ Βααλ. [n] ἐκέλδυσε δ' Ιηὺς τοῖς ἱερεῦ-

l Σωθέντες] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* σωιλόντες in *Editis.*

m Απέπεμψαν εἰς Ισραήλαν.] Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.*

n Ισραήλαν.] Ισραήλα ante SPANH.

o Πρὸ τ πύλης] Πρὸς τῇ πύλῃ *Big.* & *Gall.* πρὸς ταῖς πύλαις *Samb.*

p Δὴ τούτυ,] Ita ut supra p. 487. §. 4. δ antea.

q Ανέλοι.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνελεῖν in *Editis.*

r Γέγονε,] Γεγόνασι *Big.* & *Samb.*

s Ισραηλίτιδας] Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ισραηλίτας *Basil. Alique.*

t Συγγενείας] Ἰππεῖς post συγγενείας inserunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.*

v Επορεύετο.] Sic *MSS.* εἰσεπορεύετο in *Editis.*

x Τί δή ποτε παρεγένοντο.] Iterum cum *MSS.* τί ποτε in *Editis.*

y Ηδεσαν αὐτὸς ἀμφοτέρυς] Itidemque ex *MSS.* Ἀζιακοτέρυς, quam ἤδεισαν *Editorum.*

z Τεσσαρακονταδύο.] Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαράκοντα δύο in *aliis.*

a Φίλος αὐτῷ] Eo modo *MSS.* φίλος αὐτῷ πάλαι γνώριμος in *Editis.*

b Τ πάντα] Illud τ ex *MSS.* ut & mox alterum ante θεῖ.

c Εξαφανίσαι] Sic *MSS.* ἐξαφανίσαντα in *Editis*

d Ψευδιερεῖς,] Ψευδοϊερεῖς *Samb.*

e Ἰδεῖν.] Ἰδεῖν post πονηρὸς insertum dedi ex *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

f Βούλεσθ] Illud βούλεσθ ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

g Θεῶν εἰσηγήσατο] Εἰσηγήσαθ Διῶν *Gall.* 1. & 2. sed θεῶν non agnoscit *Samb.*

h Αὐτῷ παρεῖναι.] Αὐτῶν *Big Samb.* & *Vat.*

i Γὰρ πολυτελεῖς] Ita cum *Samb.* (*Cocc.*) & *Basil.* γ in reliquis.

k Μέλλειν] Illud μέλλειν ex *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

l Βααλ ἐκαλεῖτο.] Videsis *N. Fullerum* in *Miscell. Sacr.* lib. 2. c. 7.

m Τῶν Ισραηλιτῶν] Τῶν deest *Vat.*

n Εκέλδυσε] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐκέλδυσε δ' Ιηὺς τῷ Ιερεῖ *Gall.* 1. & 2. τ Βααλ, κ ἐκέλδυσε τοῖς ἱερεῦσι *Basil.* & *G.* ὧν ἀθροισθέντων ἐκέλδυσεν Ιηὺς τῷ ἱερεῖ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis jussit Hieus pontifici ut daret omnibus vestes* &c. cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere. In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 10. quæ post-

ἱερεῦ-

ἱερεῦσι δοιῶσι πᾶσιν ἐνδύμασι. λαβόντων δ', παρελθὼν εἰς τ οἶκον μ τ φίλ Ιωναδάβ, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλ εἴη καὶ ξέν, ἐρωτᾷ παρασκευάζει. οὐ βούλετ γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρεπιγχάνειν. τῶν δ' εἰσόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δ' τῶν θυσιῶν, παρεῖσεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τ ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ᾔδει [o] πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς [p] ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νικᾶν τοῖς [q] πατρῴοις ἔθεσι πρωρεῖν πολὺ ἤδη χρόνον ὠλιγορημένοις, ἀπειλήσας ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τοὺς ἐκείνων [r] ἀφαιρεθήσεσθ ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας [s] ἅπαντας κατέσφαξαν· καὶ, τὸν οἶκον τ [t] Βααλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν [v] ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. [x] οὗτ ὁ Βααλ Τυρίων μὲν θεός. Αχαβ δ', τῷ πενθερῷ βουλόμεν χαρίσασθ [y] Ιθοβάλῳ, Τυρίων ὂν βασιλεῖ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίω. ἀφανισθέντ δὲ τούτ τ θεοῦ, [z] τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις Ιηοῦς [a] ἐπέτρεψε. τοῦτο [b] δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοήσαντι τ κολάσεως τ ἀσεβῶν, ὁ Θεὸς διὰ τ προφήτ προεῖπεν ὅτι τέταρτος γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτ [c] βασιλεύσειν τ Ισραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ιηοῦ ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

suppeditarent. Cumque eas accepissent, ingressus in ædem cum amico *suo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis sit ibi cum ipsis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum sacris illorum interesse. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adesse, atque rem divinam facere exorsis, foris disposuit homines numero octoginta, quos ex militibus fidelissimos noverat, quibus imperatum erat ut falsos vates interimerent, & patrios ritus jam diu desuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaserint. Atque isti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendissent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum socero suo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exstruxit, & vates instituit, omnique cultu prosequutus est. Cæterum hoc deo è conspectu sublato, Israëlitis permisit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam ista recte fecisset, curasset*que* ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam usque stirpem in Israëlitas regnaturos esse. Atque illa quidem quæ ad Jehum spectant ita se habebant.

Jehus Baalis sacerdotes ad unum omnes interficit. 4 Regum, c. 10.

Jehu posteris in quartam usque stirpem regnum promisit Deus. 4 Regum, c. 10.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Γοθολία τ Ιεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ιωδα, τ Οχοζίαν παῖδα Ιώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

Γοθολία δ' ἡ Αχάβ θυγάτηρ, ἀκούσασα [d] τὸν τ Ιωσάμου παῖδα τελευτὴν ἐν τῷ [e] Οχοζίᾳ δ παιδὸς, καὶ δ' γένος τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐπῃώρει μηδένα τῶν ἐκ τ Δαυίδου καταλιπεῖν οἶκον, πᾶν δ' ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδὲ εἷς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐπὶ γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ᾤετο διεπράξατο· διεσώθη δ' εἷς υἱὸς Οχοζίᾳ, τροφὴν δ' τοιούτῳ τὸν τελευτὴν διέφυγεν. ἦν Οχοζίᾳ ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, [f] Ιωσαβεθὴ ὄνομα. ταύτῃ σωλῆν ὁ ἀρχιερεὺς [g] Ιωδα. εἰσελθοῦσα δ' εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις τ [h] Ιώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ [i] παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον δέρρου μετ τ τροφούσης, βαστάσασα μετ' αὐτῆς [k] εἰς τὸ ταμιεῖον [l] τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λαυθάνουσ ἀνέθρεψαν αὐτή τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιωδα ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἓξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ιεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [m] ἔτ κοινολογησάμενός τισι Ιώδα πέντε τ ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτὸς [n] συνεπῄδας μὲν τοῖς κατὰ τὴν Γοθολίας ἐγχειρ-

CAP. VII.

VII.

Ut Gotholia Hierosolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem constituit.

Gotholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii sui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, deque regiæ stirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis superstes relinqueretur, utque genus ipsius penitus exstingueretur, ne quis in posterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipsa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis servatus est, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ soror erat eodem patre genita, cui nomen Josabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingressa Joasum (ita enim vocabatur puer aniculus) inter cæsorum cadavera una cum nutrice abditum reperisset, eumque pariter & illam sublatos in * conclave cubiculi inclusisset, illa simul & maritus ejus Jodaus ipsum etiam clam in templo *occultum* sex annos aluerunt, quibus Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit.

Gotholia regum semen exstinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

2. Verum septimo anno, Jodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illisque persuasis ut operam suam commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, se-

Jodaus pontifex Joasum stirpis regiæ puerum conservat. 2 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 22.

cum-

postquam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, jussit aditimo ut vestes ad omnes Baalis cultores promeret.

o Πιστοτάτους τ ὁπλιτῶν,] Ita *Samb. Vat. Gall.* & *Vet. Interpr.* πιστοὺς in *reliquis.*

p Ἀποκτεῖναι τοὺς ψευδοπροφήτας,] Ἀποκτείναι in omnibus *MSS.*

q Πατρῴοις] Ita *Vat.* πατρίοις in *reliquis.*

r Ἀφαιρεθήσεσθ ψυχάς.] Ἀφαιρεθήσεσθ *Samb.*

s Ἅπαντας κατέσφαξαν·] Sic *MSS.* πάντας in *Editis.*

t Βααλ ἐμπρήσαντες,] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* insuper hic loci Βάλ habet *Vat.* ut & infra ὅτ ὁ Βᾶλ. in *Editis* perperam βασιλέως.

v Ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν.] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* θεῶν in *reliquis.* HUDS. Βααλ MS. & videtur hoc suadere descriptio sequens. & in Sacris Literis etiam ita legitur. nec est quod aliquem offendat οἶκος, nam & infra cap. 7. legitur τ Βααλ οἶκ. REL.

x Οὗτ ὁ Βααλ] Videsis pag. 457. §. 1.

y Ἰθοβάλῳ,] Ἰθοβάλῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Εἰθοβάλῳ *Gall.* 2. Vide *Annott.* ad p. 457. §. 1. & ad p. 468. §. 1.

z Τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ισραηλίταις] Aurearum vaccarum cultus Israelitis à quo relictus, qui nempe erant in Bethel & in Dan. 2 Reg. 10. 29. SPANH.

a Ἐπέτρεψε.] Ita in *MSS.* ἐπίτρεπε in *Editis.*

b Διὰ διαπραξαμένῳ] Illud δ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

c Βασιλεύσειν τ Ισραηλιτῶν.] Βασιλεύειν *Samb. Basil. Busb.* & *Hen.*

d Τὸν τ Ιωσάμου παῖδα] Sic *MSS.* τὸν Ιωσάμου παῖδα, καὶ τὸν Οχ. in *Editis.*

e Οχοζίᾳ] *Al.* Οχοζίου.

f Ιωσαβεθὴ ὄνομα.] Ωσαβεὶθ *Big.* & *Samb.* Ωσαβεὶθ *Gall.* 2. Ιωσαβεὶ *Vat.* LXXII. & *Zonar.*

g Ἰώδα.] Sic *Big.* & *Samb.* Ἰωαδᾶ in *Editis.* Ἰωδαὶ *Vat.* & LXXII. Ἰωδᾶς *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Fojada.*

h Ἰώασον,] Ἰωάσῃ *Vat.* Ἰωᾶς LXXII.

i Παιδίον ἐνιαύσιον,] Alii sic distinguunt παιδίον, ἐνιαύσιον ἐγκεκρυμμένον &c.

k Εἰς τὸ ταμιεῖον] Conf. supr. c. 6. §. 1. SPANH.

l Τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε,] Illa τ κλινῶν adjecimus ex *MSS.* eademque phrasi utuntur LXXII. 4 Regum, c. 11. v. 2.

* *Conclave cubiculi inclusisset,*] *Al.* in cubiculum lectorum.

m Ἔτ κοινολογησάμενος] Vocem ἔτ non agnoscunt *Big. Samb.* & *Vat.*

n Συνεπῄδας] Ita cum *Cod. Samb.* συνεπῃδεῖς in *Editis Alliisque.* συμβάσεις *Vat.*

cumque puero regnum assererent & vindicarent, cum jurejurando illos obstrinxisset, quo securitas ejusmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem spem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* societatem adsciverat, tota regione peragrata, cum sacerdotes & Levitas ex ea congregassent una cum primoribus tribuum, Hierosolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero sibi fidem jurejurando dari postulavit, se secretum, quod ab eo acciperent, omnino clausum habituros, ut quod taciturnitatem simul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire sibi tutum esse videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, "Hic, "inquit, vobis rex, ex ista domo, quam probe "scitis Deum prædixisse in omne ævum regnatu-"ram esse. Itaque vos moneo hortorque ut tertia "pars vestrum in templo præsidio sit regi; pars "vero quarta statuatur in excubiis ad fani limina; "quæque huic proxima custodiam agat portæ "patentis, qua itur in regiam; reliqua vero multi-"tudo inermis veniatur *in templo: neminemque "qui arma gestaverit, præter sacerdotem, intrare "permittatis." Præterea autem præcepit, ut pars quædam sacerdotum & Levitarum satellitum more strictis gladiis regem ipsum stiparent; ita ut qui ausus fuerit in Templum intrare, tela gerens, statim moreretur: utque neminem metuentes regem custodire & tueri perseverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id consilii dedit, dictis obsequuti, qua *in eum* voluntate essent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat constitutum, distribuit centurionibus simul & sacerdotibus atque Levitis hastas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent. Cumque puerum in medium adduxissent, regiam ei coronam imposuerunt, ac Jodaus sacro oleo à se inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia gestiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joas sum Judæa regem creat.

4 Regum, c. 11. 2 Paral. c. 23.

3. Gotholia autem, cum tumultum plaususque inexspectato audivisset, animo valde perturbata, cum satellitio suo prosiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem sacerdotes intromittunt: armatos vero illam sequentes ab introitu prohibuerunt custodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conspicata puerum in suggestu stantem, regiaque corona redimitum, discissa veste *sua*, magnoque clamore sublato, jussit eum occidi qui insidias sibi *perfide* struxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocasset, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, supplicium in eo sumendo de nefaria muliere. Mandavit insuper, ut si quis ad o-

μένοις, τὴν ἢ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπερισπῶσαι, ° καὶ λαῶν ὄρκους, οἷς τὸ ἀδεὲς ᾠδὰ τ̃ συνεργούντων P βεβαιώτατα, τὸ λοιπὸν ἐθάρρει τὰς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, ὃς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος καινοὺς τ̃ πράξεως q παρειλήφει, παραδόξεντες r εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν προεστηκότας, ἦγον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τ̃ ἀρχιερέα. ὁ ἢ, πίστιν ᾔτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἢ μὲν Φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόρρητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὁμωμοκόσιν ἐνόμισε, προαγαγὼν ὃν ἐκ τ̃ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, "ἵστε ὑμῖν, εἶπε, βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τ̃ οἰκίας, "s ὃν ἴστε τ̃ Θεὸν ὑμῖν προφητεύσαντα βασιλεύειν ἄχρι "τ̃ παντὸς χρόνου. προαγορεύω ἢ τὸν τρίτον ὑμῶν μοῖ-"ραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, t τὸν ἢ τέταρτον "τὰς φυλακὰς ἐφεδρεύειν τ̃ τεμένους ἅπασας, ἡ ἢ "μετὰ τούτων ἐχέτω τὸν τ̃ ἀνοιγομένης καὶ φερού-"σης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακὸν, τὸ δ' ἄλλο "πλῆθος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω· u μηδένα δ' "ὁπλίτων εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ x μόνον ἱερέα." y προσδιέταξε ἢ τούτοις μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευίτας περὶ αὐτὸν εἶναι τ̃ βασιλέα τὰς μαχαίρας αὐτῶν ἐσπασμένους δορυφορουντας, τὸν ἢ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖσθαι θᾠδυπίκα· z δείσαντας ἢ μηδένα θαρρεῖναι τῇ φυλακῇ τ̃ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβούλευσε, τάξις ποιήσαντες, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοίξας δὲ Ἰώδαος τὸν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἅπαντ' ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλων κατέλαβε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ πρὸ τὸ ἱερὸν πυκνώσαμένους τὴν χεῖρα, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς ἐ προσιοῦσιν ἅπασ ἀποτειχίσαντας. σπασαγαγόντες ἢ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, b ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικὸν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαίρον καὶ κροτοῦν, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τ̃ δὲ θορύβου ὑπ' τ̃ ἐπαίνων Γοθολία παρ' ἐλπίδας ἀκούσασα, ταραχθεῖσα σφόδρα τῇ διανοίᾳ μ τ̃ ἰδίας ἐξεπήδησε στρατιᾶς ἐκ τ̃ βασιλείου. c καὶ παραπεμφθείσης εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῇ οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται. τὰς δ' ἑπομένας ὁπλίτας εἴρξαν εἰσελθεῖν οἱ d φυλακῶντες ἐν κύκλῳ τ̃ ὑπὸ τ̃ ἀρχιερέως τάξει προστεταγμένων. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τ̃ παῖδα ὑπὸ τ̃ e σκηνῆς ἑστῶτα, καὶ τ̃ βασιλικὸν περικείμενον στέφανον, περιρρηξαμένη καὶ δεινὸν f ἀνακράξασα, g φονεύειν ἐκέλευε τὸν ὑπεβουλευσαντα αὐτῇ καὶ τῷ ἀρχῷ ἀφελέσθαι παρασκευάσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς h ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν φάραγγα i τ̃ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ. μὴ γὰρ βέλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τὸν k ἀλιτήριον l πεπορνευμένην. προστε-

ταχε

o Καὶ λαῶν ὅρκους,] Καὶ abest quibusdam *MSS.*

p Βεβαιῶν] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιῶν *Bas. Aliique.*

q Παρειλήφει,] Παρέλαβε *Vat.*

r Εἰς ἅπασαν] Εἰς deest *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ὃν ἴστε] Ita *Samb.* & *Vat.* ὧν ἴστε Θεὸν *Big.* ἧς ἴστε Θεὸν in *Editis Aliisque.*

t Τὸν ἢ τετάρτων] Τρίτων legit *Gelenius* interpres. REL.

u Μηδένα δ' ὁπλίτων] Sic *Big.* & *Samb.* μηδ' ἕνα δ' ὅπλ. *Bas.* & *G.* μηδ' ἕνα ὅπλ. *Vat.*

* *In templo:*] *In atriis templi* juxta *Hebr.* 2 *Paralip. c.* 23. *v.* 6. ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.

x Μόνον ἱερέα.] Μόνους ἱερέας legisse videtur *Epiphan.*

y Προσδιέταξε] Ita cum *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. προστεδιετάξατο in *Editis Aliisque.*

z Δείσαντας ἢ] Eo modo *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. 2. δείσαντες in *cæteris.*

a Αποτειχίσοντας.] Αποτειχίσαντας *Vat.* HUDS. Forte ἀποτειχίζοντας. COCC. Hic non est, ut sæpe alias, murum tollere, sed muro cingere. REL.

b Επίθηκαν αὐτῷ] Επέθεσαν *Vat.*

c Καὶ προσαγομένῃ] Sequutus sum Cod. *Vat.* in reliquis προσαγομένῃ δ' εἰς τὸ ἱερ.

d Περιεστῶτες ἐν κύκλῳ] Περιεστηκότες *Vat.*

e Στηλης ἑστῶτα,] Ita ex *Cod. Vat.* συλῆ LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 14. (העמוד על 2 Reg. 11: 14. *Coccejus*) σκιωῆς in *Editis Aliisque.*

f Ανακραζασα,] Ανακραγοῦσα *Big.* (*Cocc.*) & *Vat.*

g Φονεύειν ἐκέλευε] Φονεύσειν *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.*

h Αγαγόντας] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄγοντας in reliquis.

i Τῆ Κεδρῶνος,] Τὴν Κεδρῶνος *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

k Αλιτήριον] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἁλιτηρίαν in *Editis Aliisque.*

l Πεπορνευμένην.] Πεπορνευκότα (*Coccejus*) *Vat.*

m Εκα-

ταξε δὲ, κὰν βοηθῶν τὶς παρελθοι, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. [m] ἑλαβόμενοι τοίνυν τ Γοθολίας οἱ παρατεταγμένοι τῷ ἀναιρέσιν αὐτῆς, ἐπὶ τὸν πύλον τ ἡμιόνων τ βασιλέως ἤγαγον, κἀκεῖ διεχρήσαντο.

δ'. Ως δ' τὰ περὶ τὴν Γοθολίαν τέτευκτο [n] ἐσταπηχήθη τ τρόπον, συγκαλέσας τὸν τε δῆμον καὶ τὰς ὁπλίτας Ιωάδαος εἰς τὸ ἱερὸν, [o] ἐξώρκησεν ἀνοσεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ παρασκευὴν αὐτὸ τ σωτηρίας, καὶ τ ἐπὶ τοῖς δεσποτῶν δεχῆς. ἔπειτ' αὐτὸν τ βασιλέα τιμήσειν τ Θεὸν καὶ μὴ παραβαίνειν τὰς Μωϋσέως νόμους δεῖναι πίστιν ἠνάγκασε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσβαμόντες [p] τ τ Βααλ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ιώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ' ὕβρει μὲν τ [q] πατρῴου Θεοῦ, τιμῇ δὲ τ Αχάβου, κατέσκαψαν· καὶ τ ἔχοντα τὸν ἱερωσύνην αὐτοῦ [r] Μαάθην ἀπέκτειναν. τὸν δ' ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τ ἱερῶν τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπέτρεψεν Ιωάδαος, κατὰ τὸν Δαυίδου τ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτοὺς δὶς τ ἡμέρας ἐπιφέρειν τὰς νενομισμένας τῶν ὁλοκαυτώσεων θυσίας, καὶ θυμιᾶν ἀκωλύτως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τῶν Λευιτῶν τινας καὶ πυλωροὺς ἐπὶ φυλακῇ τ ναοῦ, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λανθάνοντα.

ε'. Τούτων δ' ἅπαντα [s] διατάξας, μετὰ τ ἑκατοντάρχων τ ἡγεμόνων τ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ τ ἱεροῦ τὸν βασιλέα τὸν Ιωάσην εἰς τὸ βασίλειον. κ [t] καθίσαντος εἰς τ βασιλικὸν θρόνον ἐπιφήμησέ τε τὸ πλῆθος τ πρὸς ἡδονὴν τραπέντες ἐπὶ πολλὰς ἑώρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοι γε πόλις, ἐπὶ τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἦγεν. ἓξ δ' Ιώασος, ὅτε τ βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ' οἱ αὐτῷ τὸ μὲν ὄνομα [u] Σαβία, πατρίδος δ' Βηρσαβεέ. πολλοῦ δ' ἐπιδεῖν τ [x] νόμων φυλακὴν, κ θεῖ τ τοῦ Θεοῦ θρησκείαν φιλοτιμίαν, ὡς καὶ πάντα [y] τ χρόνον ὃν ὁ Ιωάδαος ἐβίωσεν. ἔγημε δ' γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, δόντος τ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν ἄρρενες αὐτῷ θήλειαι παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν δὴ περὶ τ βασιλέως Ιωάσου, ὡς τ τ Γοθολίας ἐπιβουλὴ διέφυγε τ τ βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τούτοις δεδηλώκαμεν.

pem ei ferendam adveniat, ipsum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt. *Gotholia necatur.* 4 *Regum*, c. 11. 2 *Paral. c.* 23.

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam spectant, hujusmodi stratagemate gesta fuissent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, sacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præstandam, & ad ipsius prætereaque imperii salutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legesque Moysis *nullatenus* transgrederetur. Post hæc incursione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejusque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi construxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum sacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & custodiam sacerdotibus & Levitis permisit Jodaus, juxta Davidis regis institutum, jussis, ut bis singulis diebus solida pro more facerent sacrificia, & suffitum juxta legis præscriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quosdam etiam janitores ad fani custodiam, ne quis *ulla re* pollutus posset intrò subrepere. *Juramentum populi & regis.* 4 *Regum*, c. 11. *Restauratio cultus Dei.* 2 *Paral.* c. 23.

5. Ubi autem ad hunc modum ista disposuit, ipse & centuriones & duces atque populus universus Joasum è templo deduxerunt in regiam: eoque in solio regali collocato, omnes lætos clamores sustulerunt, & ad epulas conversi festivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turba excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joasus annum septimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Bersabee. fuit autem legum observantissimus, cultusque Dei studiosissimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriusque sexus liberos sustulit. Atque hactenus quidem de rege Joaso, quomodo ex insidiis Gotholiæ evasit & regnum suscepit.

ΚΕΦ. η'.

Αζάηλος στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας & Ιεροσολυμίτας. Ιησοῦς πελευτᾷ, καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν Ιώαζος διαδέχεται. Ιώασος τ Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον μὲν τοῦ Θεοῦ θρησκείας ἐπιμελεῖται, ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ιωάσου ἀποθανόντος, τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει Αμασίας.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Israëlitas & Hierosolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium succedit Joazus. Hierosolymitanorum rex Joasus primo cultûs Dei curam gerit, postea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaso mortuo, regnum suscipit Amasias.

Αζάηλος δὲ, ὁ τ Σύρων βασιλεὺς, πολεμῶν τοῖς Ισραηλίταις κ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ιηοῦ, διέφθειρεν τ πέραν Ιορδάνου χώρας τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν τ Ρουβενιτῶν, καὶ Γαδιτῶν, καὶ Μανασσιτῶν· ἔπι δὲ καὶ τὴν Γαλααδίτιν καὶ Βαταναίαν, πυρπολῶν πάντα καὶ διαρπάζων, καὶ τοῖς εἰς χεῖρας ἁπάντῶσι βίαν προσφέρων. [z] ὃ γὰρ ἔφθη αὐτὸν Ιηοῦς ἀμυνάσθαι κακοῦντα τὴν χώραν· ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸ θεῖον ὑπερόπτης γενόμενος, καὶ καταφρονήσας τ ὁσίας καὶ τ νόμων ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη τ Ισραηλιτῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἐτάφη δ' ἐν Σαμαρείᾳ, τ δεσποτῶν διάδοχον [a] Ιώαζον τ υἱὸν καταλιπών.

Azaël autem Syrorum rex, bellum cum Israëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tractus ad exortum solis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manassitis occupati erant, vastavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapin s, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulsare festinabat: sed & ipse, postquam res divinas despexisset, & jura legesque contempsisset, vitam finivit, cum in Israëlitas regnasset annos *septem & viginti. Samariæ autem sepultus est, filio Joazo, qui in imperium succederet, relicto. *Bellum inter Azaëlum & Jehum.* 4 *Regum*, c. 13. *Jehus moritur, eique succedit Joazus.* 4 *Regum*, c. 11. 2. Jo-

m Ελαβόμενοι] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. λαβόμενοι in *cæteris*.

n Εσταπηχήθη] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἐσταπηχή in *reliquis*.

o Ἐξώρκησεν ὀμνύειν] *Al.* ἐξώρκωσεν.

p Τὸν δὲ Βαὰλ οἶκον,] Τὸν δὲ Βὴλ οἶκον, ὃν Γοθολία *Vat.*

q Πατρῴου Θεοῦ] Sic *MSS.* πατρίου in *Editis*.

r Μαάθαν ἀπέκτειναν.] Ita in *Græcis* omnibus. Μαθὰν *Latinis*. Ματθὰν & Ματχὰν LXXII.

s Διατάξας,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* διδάξας in *Editis*.

t Καθίσαντος εἰς τ βασιλικὸν θρόνον] Sic cum *Big.* & *Samb.* καθήσαντος ἐπὶ τ β. *Vat.* in *Editis*. καθήσαντος ἐπὶ τ β. *Vat.*

u Σαβία,] Σαβεὶα ἐκ τ Βηρσαβεὲ LXXII. Αβία *Vat.* Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 469.

x Νόμων φυλακὴν,] Νομίμων *Vat.*

y Τὸν χρόνον] Illud τ ex *MSS.*

z Οὐ γὰρ ἔφθη] Οἷαν ἔφθη *Samb.* & *Vat.* οἷς ἂν ἔφθη *Big.* & *Gall.* 1. 2. Incertum quomodo legerit *Epiphan.* nam vertit, *in quo potuit quidem ulcisci Jehus, dum cunctam provinciam devastaret; sed circa divinitatem superbus &c.*

* *Septem & viginti. Samariæ autem sepultus est,*] *Duodetriginta* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36.

a Ιώαζον] Ιωάχαζ LXXII. *Cedren. Aliique.*

Joasus Judæ rex templum curat instaurandum. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

2. Joasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem & instaurationem templi, sub Joramo & Gotholia ejusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque & Levitas ad se acciviſſet, eosque objurgasset, quod iis quæ mandaverat non obsequuti essent, jussissetque ut in posterum templi reparationi prospicerent, ejusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clausum fecisset, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocasset, jussit ut singuli quantum quisque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum instaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & sacerdos fiscorum *præfecti* loculo exhausto, & cum rex adesset numerata quæ congesta erat pecunia, mox eôdem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniæ populus contulisse videbatur, Jodaus pontifex & Joasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas & structores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri & argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque ut magnificis sacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguescerent altaria. atque istis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur studium.

Mortuo Jodao, Joasus à pietate deficit. 2 Paral. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, justitia & probitate in omnibus insignis, & in regiis conditoriis sepultus est, quod Davidis stirpi regnum conservaverat) Joasus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, similiter ac ipse, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tulisset, misit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani desiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob spreta legum instituta cum totis suis familiis supplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digressi erant: sed

Zachariam vatem interfici jubet Joasus. 2 Paral. c. 24.

Zachariam etiam, *Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire

β'. [b] Τὸν δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι καὶ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἰωδαον εἰς ἅπασαν σκέλδοσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λεύίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας ἀπὸ ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c] ἀργύρου, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d] ὑπὸ Ιωσαμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e] αὐτῆς. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τὸν μὲν οὐκ ἐπῄνεσε, σωτεὶς ὡς οὐδεὶς [f] ἀγνωμόνως [g] προήσεται τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τοῦ βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένου δὲ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λεύίτας, καὶ ὡς [h] ἐφαπλώσαντας ὧν προσέταξεν αἰτησομένου, καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τοῦ ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, γραπτήμαλα χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, [i] ᾧ τὸ πολὺ οὐδέως ἔχει, πιστεύω. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρὸν, καὶ κλείσας παντάχοθεν, ὀπὴν [k] ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐκέλδυσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l] βάλλειν εἰς αὐτὸν ἀφ' οὗ τὸ ὀπῆς, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὐ διετέθη· καὶ πολὺ ἄργυρον ἐ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενοῦντες δὲ τὸν θησαυρὸν, ἐ παρόν τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντος τὸ συνειλεγμένον [m] ὁ τε γραμματεὺς ἐ [n] ὁ ἱερεὺς τῶν φυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. ἐ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δ' ἀπογεώντως τὸ πολὺ εὐδοκεῖ βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους ἐ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ιωδαος ἐ ὁ βασιλεὺς Ιώασος, ἐ [o] ἔτι ξύλα μεγάλα ἐ τὴν καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὰ [p] ὑπολειφθέντα χρυσοῦν ἐ ἄργυρον, σὺν ὀλίγοις δέω, εἰς τε κρατῆρας ἐ οἰνοχόους ἐ σκεύη [q] καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ ἐ [r] πάντα χρησὸς [s] γινόμενος, ἐπαφῆ δ' ἐν τοῖς [t] βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ιεροσολύμοις, ὅτι [v] τῷ Δαυίδ γένει τῷ βασιλείαν [x] ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ιώασος τὴν ἐπιμέλειαν τῶν περὶ τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ ἐ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὥστε πολυμελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [y] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄμεινα εἶναι. δυσχεράνας δ' ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως ἐ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τὴν πονηρίας αὐτούς. οἱ δ' ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν εἶχον τούτης εἶχον, ὡς μήτε [z] οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα [a] πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηδ' οἷς οἱ προφῆται πρόλεγον [b] πεισθέντες [c] μετανοῆσαι, καὶ μεταβαλεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα [d] παρανομήσαντες ἐπράξαν· ἀλλὰ ἐ Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ιωδάε λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλδοσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ, τῶν

b Τὸν δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι καὶ Θεοῦ.] 2 Chronic. XXIV. SPANH.

c Ἀργύρου,] Ita cum *MSS.* ἀργυροῦν in *Editis.*

d Ὑπὸ Ιωσαμου] Sic & *Samb.* in *ceteris* ὑπὸ τοῦ Ιωσαμου.

e Αὐτῆς.] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.*

f Εὐγνωμόνως] Ita *Basil. G.* & *Vat.* ἀγνωμόνως non agnoscunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. neque legisse videtur *Vet. Interpr.*

g Προήσεται] Προῆ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. προέρχεται *Vat.* προεῖται *Gall.* 2.

h Παρακλήσαντας] Παρακλήσαντα solus *Vat.*

i ὯΙ τὸ πολὺ] Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forsan ὃ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phrasis hæc ᾧ τὸ πλ. οὐδ. ἔχει, alibi, quod sciam, non occurrit. hujusmodi tamen constructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus sæpiuscule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἔπραττεν. si quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere potest, conjectura.

† *Quo populus libenter acquievit.*] *Al.* quod non gravatim tulit populus.

k Ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν.] Illud ὡν deest *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Βάλλειν εἰς αὐτὸν] Βαλεῖν *Vat.*

m Ὅ τε γραμματεὺς] 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς ἐ βασιλέως καὶ ὁ προστάτης ἐ ἱερέως ἐ μεγάλου.

n Ὁ ἱερεὺς ἐ φυλακίων,] Illud ὁ è *Cod. Vat.*

o Ἔτι ξύλα μεγάλα] Ita ex *MSS.* ἐπὶ in *Editis.*

p Ἐκατὸν καὶ τριάκοντα,] 2 Chronic. XXIV. 15. SPANH.

q Καὶ τριάκοντα,] Καὶ deest *Big.* & *Samb.*

r Πάντα χρησὸς] Illud πάντα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

s Γινόμενος,] Ita cum *MSS.* γινόμενος καὶ ἐπάφη οὐ τοῖς in *Editis.* De *Jodao* vide *Montacutium* in Exercit. 2 §. 5. *p.* 59.

t Βασιλικαῖς θήκαις] Βασιλικαὶ Σῆναι οὐ Ierosolymois: quia Davidici erat generis. Ita & Hebræi scribunt in urbe fuisse sepulcra generis Davidici. Male Interpres. REL.

v Τῷ Δαυίδ] Sic *MSS.* ἐ Δαυὶδ γένει in *Editis.*

x Ἐκτήσατο.] Ἀνατήσατο *Big.* & *Samb.* HUDS. Forte ἀνεκτήσατο. *Vetus* reparârat. COCC.

y Τὰ νενομισμένα] Τὰ insertum dedi ex *Big.* & *Samb.*

z Οἷς οἱ πρὸ αὐτῶν] Ita *MSS.* & mox μετ' οἷς. in *Editis* μήτε ὅσα & μηδ' ὅσα.

a Πανοικὶ κολασθέντες] Πανοικὶ LXX. Exod. 1. 1. SPANH.

b Πεισθέντες] Forte τούτοις πεισθέντες. COCC.

c Μετανοῆσαι,] Μετανόησαν *Big. Samb.* & *Vat.*

d Παρανομήσαντες] Παρεμπέσαντες *Big.* & *Samb.*

* *Jodai pontificis filium,*] Vide *Epiphanium* de *Hæreticis*, p. 470.

e Ἱερῷ,] Ἱερὸν interdum est tota structura templi, atria aliaque

τῶν τε παρὸς αὐτῷ διεργασιῶν λαβόμενον, ὅτι, τῷ Θεῷ [f] προφητεύσαντα αὐτὸν ἀποδείξαι, εἰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβάλλοντα αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι πιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πεισθέντες πρᾶξαι. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [g] ἔπαθε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, ἣ ὧν ὁ πατὴρ αὐτῷ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Εδωκε μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὧν παρανομήσεν. ἐμβαλὼν γὰρ Αζαήλης τῶν Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καὶ τὴν [h] Γίτταν καταστρεψάμενος καὶ ληλατήσας ἐπ' αὐτὴν στρατεύει εἰς Ιεροσόλυμα. [i] Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάσας [k] κενώσας τὰς τῶν θησαυρὰς τοῦ τε θεοῦ καὶ τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελὼν, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι [l] μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ ἡσθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγε πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [m] Ιώασος, ἐπιβεβουλευμένων αὐτῷ [n] τῶν φίλων, οἱ τὸν τοῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες [o] τοῦ Ιωδάου παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη περὶ αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, οὐκ ἐν τοῖς ταφαῖς τῶν βασιλικῶν [p] τῶν προγόνων, ἀσεβὴς νομισθείς. ἐβίωσε δὲ ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα· τοῦτον δὲ βασιλείαν αὐτοῦ διεδέξατο Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [q] ἔτει τοῦ Ιωάσου βασιλείας, παρέλαβε τὴν τῶν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [r] Ιώαζος ὁ τοῦ Ιηοῦ ὑὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτὰ, τοῦ μὲν πατρὸς ὄντος μιμητὴς [s] γενόμενος, [t] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τὸν Θεὸν καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ [v] συνέστειλεν ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὀλίγας μυριάδας καὶ [x] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτόν. [y] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτοῦ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διαφθείρας. τοῦτο δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν [z] λαὸς, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν, ὅτε Αζαήλην βασιλεύσειν προεῖπε τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὧν ὁ ἐν ἀπόροις ἦτο [b] κακοῖς Ιώαζος, ὅτι δέησιν καὶ ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Αζαήλου χειρῶν αὐτὸν προσκαλῶν, καὶ μὴ περιιδεῖν ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, [d] καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύειν δοκοῦν αὐτὸ, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρήνης δὲ ἡ χώρα λαβομένη ἀνέθαλέ τε πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ἠυθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὴν Ιωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ [e] Ιώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τεσσαρακοστὸν

jusserit in templo saxis obrutum; quod Dei spiritu instinctus ad vaticinandum, pro concione populum simul & regem adhortatus fuerit ad juste agendum, quodque prædixerit fore ut gravem subirent pœnam, si *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum testem fecit & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* consilio, atque iis quæ pater ipsius Joaso fecerat, morte periens acerba & violenta.

4. Cæterum rex non multo post pœnas maleficiis debitas persolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impressione in ditionem ejus facta, cum & Gittam evertisset & prædam abegisset, exercitum Hierosolyma in eum educit. Joasus autem metu perculsus, exhaustis Dei regumque thesauris, detractisque templo donariis, omnia ad Syrum misit; quibus eam sibi redimeret securitatem, ut nec obsidione premeretur, nec in rerum omnium discrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hierosolymis non admovebat. Joasus tamen, cum in morbum difficilem incidisset, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciscerentur regi insidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hierosolymis sepultus est; sed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos septem & quadraginta: eique in regnum succedit filius Amasias.

Azaëlus Judæorum fines populatur. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

Eum ab Hierosolymorum obsidione divertit Joasus templi spoliis. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 24.

Joasi mors. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 25.

Joasi successor Amasias. 4 Regum, c. 12. 2 Paral. c. 25.

ς. Anno autem regni Joasi vigesimo primo, Israëlitarum imperium suscepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & septem; patris quidem sui nec ipse imitator, sed sceleribus æque addictus ac primi isti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depressit, ac copias ejus tam numerosas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equitesque quinquaginta, postquam expeditionem fecisset, urbesque magnas & multas ei abstulisset, ejusque exercitum clade affecisset. Hæc autem Israëlitarum populo mala acciderunt juxta Elisæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixisset, quod necato domino Syrorum & Damascenorum regnum esset occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate versaretur, ad preces & supplicationes se recipit, Deum obsecrans ut ipsum è manibus Azaëli liberaret, & in illius potestatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentusque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu esset de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad pristinum statum rediret, opibusque floreret.

IX. *Joazus Jehu filius, regno susceptо, bello premitur ab Azaëlo. 4 Regum, c. 13.*

6. Joazo autem vitâ defuncto, successit filius ejus Joasus in regnum. Cum septimum jam & tri-

Joazo in Israëlitarum regnum succedit filius ejus Joasus. 4 Regum, c. 13.

ge-

que complectens; interdum pars illa, in qua erant sacerdotes, quæ alibi dicitur τέμενος *fanum*, seu οἶκος *ædes Templi*. Vide Auctores supra laudatos ad p. 473. §. 2.

f Προφητεύσαντα] Forte προφητεύσαντα. *Vetus*, quem cum Deus Prophetam constituisset. COCC.

g Επαθε τὸν Θεὸν] Ita *Samb.* & *Basil.* ἔπαθε in *ceteris*.

h Γίτταν καταστρεψάμενος] Γίττην in plerisque *MSS.*

i Φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος,] Οὐ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.*

k Κενώσας] Εκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μηδὲ] Gen. μὴ δ'.

m Ιώασος,] Articulum ὁ ante Ιώασος delevimus, auctoritate *MSS.*

n Τῶν φίλων,] Ita cum *Vat. Call.* 2. & *Epiphan.* τῶν φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τοῦ in *Editis.* τῶν φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τοῦ *Big.* & *Samb.*

o Τοῦ Ιωδάου παιδὸς] Illud τοῦ ex *MSS.*

p Ταῖς βασιλικαῖς] Ταῖς βασιλικαῖς desunt *Vat.* & *Vet. Interpr.*

q Ετει τοῦ Ιωάσου βασιλείας,] Illud ἔτει ex *MSS.* εἰκοστῷ καὶ πρώτῳ ἔτει in *S. Literis.*

r Ιώαζος] Ιωάχαζος LXXII. Ιωάχαζος *Vat.* passim, & infra etiam *Big.* & *Samb.*

s Γενόμενος, ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Dist. & leg. γενόμενος, ἀσεβήσας, ὡς καὶ οἱ πρῶτοι. & ita *Rufinus:* impie vero gerens, sicut & primi Reges, qui Deum sprevisse videbantur. SPANH.

t Ασεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι] Ita in *MSS.* ἀσεβήσας καὶ οἱ πρῶτοι in *Editis.* ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Scholanus.*

v Συνέστειλεν οὐκ ἐπὶ τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὀλίγας μυριάδας καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς,] *Rufinus:* extenta potestate contrivit; dum adversus eum decem millibus armatis, & quinquaginta millibus equitum castra movisset. *Unde legisse hic eum patet:* ὀπλ. μυρ. καὶ πέντε μυριάδας ἱππέων· SPANH.

x Πεντήκοντα ἱππεῖς,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πεντακοσίους in *Editis.* juxta *S. Literas*, (4 *Regum* c. 12. v. 7.) πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν.

y Πόλεις τε] Καὶ πόλεις τε μ. καὶ π. αὐτοῦ ἀφ. *Vat.*

z Λαὸς,] Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.*

a Αποκτείναντα τὸν δεσπότην.] Αποκτείναντι *Big.* & *Samb.*

b Κακοῖς Ιώαζος,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καιροῖς in *Editis.*

c Αρετὴν ἀποδεχόμενος,] Ita *Bas. G. Vat.* & *Epiphan.* ἀρίστην *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Καὶ νικητῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύειν δοκοῦν αὐτῷ,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ ν. μ. τ. δυναμένους τελέως ἀπολλύειν, δοκοῦν αὐτῷ. in *Epiphanii* versione, *& corripere magis quam perdere hominem hujusmodi voleus.* HUDS. Forte καὶ νικητὴν μᾶλλον τοὺς τοῦτο δυναμένους (h. e. μετανοοῦντας) ἢ τελέως ἀπολλύειν δοκοῦν αὐτῷ, COCC.

e Ιώασος.] Ita legunt & distinguunt *MSS.* nisi quod in

gesimum annum regnaret Joasus in tribum Judæ, Israëlitarum regnum iniit iste Joasus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hierosolymorum rex) illudque annos sexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patrisque *sui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Elissæus vates jam senex admodum in morbum incidisset, ad eum visendum veniebat Israëlitarum rex. cumque eum in ipso fere mortis articulo invenisset, flere cœpit, ipso vidente, & lamentari, patremque & præsidium appellare. "nam & ipsi "acceptum ferre *dicebat*, quod nunquam *illis* con- "tra inimicos opus fuisset armis, illius quippe va- "ticinia fecisse ut sine pugna de hostibus victoriam "reportarint: nunc quidem illum è vita discedere, "se vero relictos iri Syris armatis aliisque in illo- "rum potestate hostibus. Itaque nec sibi amplius "vivere tutum esse, ajebat; sed expedire cum eo "exitum facere, simulque è vita migrare." Regem ista deplorantem consolatus est Elissæus; præcepitque ut arcu ad se allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex parasset, *vates* suis manibus illius manibus impositis eum jaculari jussit. cumque tribus teiis emissis post tertium destitisset, "si, inquit, plura quidem misisses, tum Syrorum "regnum radicitus exscidisses: quoniam vero tribus "solis contentus fuisti, cum Syris congressus toti- "dem etiam præliis eos victurus es, ut regionem, "quam patri tuo ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo post vates diem obiit supremum: vir inclytæ justitiæ, magnique plane à Deo æstimatus. id quod testantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama est. Funere etiam magnifico elatus est, quali par erat virum Deo adeo charum cohonestari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à se occisum in Elissæi sepulchrum conjecissent, ut mortuus, simul ac vatis corpus tetigisset, reviviscceret. Atque hactenus quidem de Elissæo vate, deque iis quæ, dum in vivis esset, prædicebat, & quemadmodum, postquam fatis concessisset, etiam vi divina pollebat.

Joasus aegrotantem visit Elissæum. 4 Regum, c. 13.

Elissæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tactu Elissæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

Mortuo Azaëlo, oppida agrosque Adado ejus filio eripit Joasus. 4 Regum, c. 13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joasus Israëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbesque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Israëlitarum regno abstulerat. Hoc utique factum est quemadmodum Elissæus prædixerat. Postquam vero evenit ut etiam Joasus moreretur, ille quidem Samariæ sepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

χρόνον ἔτος βασιλεύοντος Ιωάσου τοῦ Ιεβὲ φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν ὅτος ὁ Ιώασος ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ισραηλιτῶν· [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὴν αὐτὴν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατοχὴν αὐτὴν ἔτεσιν ἐκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ' ὢν ὁ οὐδὲν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν Ελισαίου τοῦ προφήτου γηραιοῦ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπωκότος, ἦκεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέπων αὐτὸν, καὶ πολιᾶς, καὶ [i] πατέρα τε [k] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ τῆς ἐκείνου προφητείας ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων· νῦν δ' [l] ἀπιέναι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, κα- "ταλιπεῖν δ' [m] ἐξωπλισμένους τοῖς Σύροις [n] καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις. ὅτ' αὐτῷ τοίνυν ζῆν ἐπ' ἀσφαλές, "ἔλεγεν· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [o] συνεξορμᾶν αὐτῷ καὶ "συναπάρειν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ελισαῖος παρεμυθεῖτο τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτὸν κομισθέν ἐντεῖναι τάχος. ποιήσαντος οὖν [p] εὐτρεπὲς τὸ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμενος αὐτὸς [q] τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τρία δὲ βέλη αὐτὸς προεμένου [r] εἶτα διαπαυσαμένου, "πλείω μὲν, εἶπεν, ἄφεις, ἐκ ῥιζῶν "ἂν τὸν τῶν Σύρων βασιλείαν ἐξέβαλες. ἐπεὶ δὲ τρισὶν πρὸ- "κεῖσθαι μόνοις, τοσούτοις καὶ μάχαις κρατήσεις συμβα- "λὼν τοῖς Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέπεμψε τοῦ σοῦ "πατρὸς ἀνακτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' ὀλίγον δὲ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ, ὃς τὰ δικαιοσύνῃ διαβόητος καὶ φανερῶς ἀγαθὸς ὢν τοῦ Θεοῦ. θαυμαστὰ γὰρ ἡ δόξα διὰ τὸν προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς ἔτυχε διὰ τοὺς Εβραίους ἀξιωθέντα. ἔτυχε δὲ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν ἄνδρα θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ελισαίου τάφον ὃν ἦσαν ἀνηρηκότες, τὸ νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσκολληθέντα [s] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ελισαίου τοῦ προφήτου, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μὴ τὴν πλουτὸν ἔπι δυνάμιν [t] εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Αζαήλου, εἰς [v] Αδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία περιγίνεται, [x] πρὸς ὃν σπεύδει πόλεμον Ιώασος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεύς· καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτὸν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Αζαήλος πόλεις καὶ κώμας τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι [y] κατὰ τὴν Ελισαίου προφητείαν ἐγένετο. [z] ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον [a] ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται, [b] καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

nonnullis sit Ιωάζης. in *Editis* Ιώας. ὃς ἐβδ. ἔτ. κ. τ. ἔ. β. Ι. τ. τ. φυλῆς παρέλαβε τὴν ἀρχὴν.

f Καὶ γὰρ αὐτὸς] Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.*

g Ἀγαθὸς δ' ὢν] Vide *S. Literas, 4 Regum*, c. 13.

h Βλέποντος αὐτὸν,] Illa αὐτὸν βλέποντος & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

i Πατέρα τε ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Et scutum sui regni *Rufinus* vertit καὶ ὅπλον LXX. ἅρμα Ισραὴλ καὶ ἱππεῖς αὐτοῦ 2 Reg. XVI. 14. SPANH.

k Ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. δι' αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις,] Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Ἀπιέναι] Forte ἀπιένας. *Vetus*, discederet. COCC.

m Ἐξωπλισμένους] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐξωπλισμένους in *Editis Aliisque.*

n Καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν πολεμίοις.] Ita cum *Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτῶν *Gall.* 2. καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις sine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* versione, & *aliis inimicis captivandos relinqueret.*

o Συνεξορμᾶν αὐτῷ] Καὶ ante συνεξορμᾶν ejectum volui, quod illud non agnoscant *Big.* & *Samb.*

p Εὐτρεπὲς δὲ βασιλέως] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐτρεπὲς in *reliquis.*

q Τῶν χειρῶν,] Illa τῶν χειρῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

r Εἶτα διαπαυσαμένου,] Εἶτα δὲ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb.* & *Vat.*

s Ἀναζωπυρῆσαι.] Vide *Cotelerium* ad Constit. Apostol. p. 289.

t Εἶχε θείαν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔχει in *Editis.*

v Αδαδον τὸν υἱόν] Ita ut supra aliquoties. Αδιεζ *Vat.* Αδὶς LXXII. & *Cedren.* Αδὰν *Baf.* & *G.* Αδδὰν *Gall.* 2. & *Epiphan. Bigan. Big.* & *Gall.* 1. Ανδίαν *Samb.*

x Πρὸς ὃν σπεύδει πόλεμον] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτον in *reliquis.*

y Κατὰ τὴν Ελισαίου προφητείαν,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* κατὰ τὴν Ἐλισαίου in *ceteris.*

z Ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ιώασον ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀρχή.] Aliter legit *Rufinus*, qui vertit: Cumque contigisset, ut etiam Joas moreretur, ille quidem sepultus est in Samaria, Regnum verò suo filio Hieroboam nomine dereliquit. SPANH.

a Ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται, καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* τελευτήσαντος in *Editis*, omissis quæ sequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται.

b Καθῆκε δὲ εἰς Ιεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.] Hic sequutus sum *Cod. Vat.* (emendavit ita & *Coccejus* ex *Vet.* & *Gelenio*) καθῆκεν εἰς Ιέσωζον ἡ ἀρχὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ *Baf. G.* & *Gall.* 2. καθίκετο δὲ εἰς Ιώαζον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* versione, *regnum vero suo filio Gessaban nomine dereliquit.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ἀμασίας στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους ⸂καὶ⸃ Ἀμαληκίτας, αὐτοὺς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ἰώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' ὀλίγον ἀναιρεῖται, Ὀζία τοῦ παιδὸς διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τῆς Ἰωάσου βασιλείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [c] Ἀμασίας τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱερουσολύμοις, μητρὸς ὢν [d] Ἰωαδαδὴς τὄνομα, πολίτιδος ἡ τὸ γένος. θαυμασῶς δὲ τοῦ δικαίου [e] προσηνοῦς, καὶ παῖς νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τοῦ ἄρχειν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ἰωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ, καὶ τοὺς ἐπιβεβουλευκότας αὐτῷ φίλους κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· [f] τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσαντο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, [g] ἃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τοὺς ἐν ἀκμῇ καὶ εὖ εἴχοντας ἔτη γεγονότων, καὶ [h] συναθροίσας [i] ὡς τριάκοντα μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχους [k] κατέστησε· πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν [l] τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται [m] δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Ἀμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ἰδουμαίων καὶ [n] Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. [o] ὠχλασκυλασμένος δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τῶν Ἰσραηλιτῶν [p] στρατὸν ἀπολῦσαι [q] συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, [r] καὶ τὸ Θεῖον ἥτταν αὐτῷ προλέγειν [s] χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις· πείθεσθαι δὲ τῶν πολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βουλόμενος τοῦ Θεοῦ. δυσφορουμένου δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ [t] φθῆναι τὸν μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ἰσραηλίταις, παρήνει ποιεῖν ὁ προφήτης ὅ, τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτοῦ γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαρίζεσθαι τὸν μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τοὺς προειρημένους τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε. καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ, μυρίους μὲν ἀπέκτανε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, ὃς ἐπὶ τὸν μεγάλην ἀγαγὼν [v] πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆς Ἀραβίας, [x] ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν καὶ ὠφέλιμον. ἄφθονον γὰρ [y] τούτων ἐθνῶν. Ἀμασίᾳ δ' ἐν τούτοις ὑπαρχόντων, οἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὃς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· ἃ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ κατεγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι [z] Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχίλιοι δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν

CAP. IX. X.

Quomodo Amasias, expeditione in Idumæos & Amalecitas suscepta, eos devicit: deinde bello Joasum lacessens vincitur, & non multo post interficitur, Ozia ei in regnum succedente.

ANno autem regni Joasi Israëlitarum regis secundo, regnare cœpit Amasias Hierosolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hierosolymitana.* atque mirum in modum justitiam colebat, idque *admodum* adolescens. Cum autem imperio rebusque gerendis admoveretur, statuit Joasum patrem sibi imprimis vindicandum esse, cosque suorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque istos quidem omnes comprehensos interfecit: in ipsorum vero liberos nihil grave admisit, convenienter agens Moysis legibus, qui iniquum esse censuit pro parentum culpis pœnas à liberis reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore essent ætatis & *annorum plus minus viginti, collectisque quasi trecentis millibus, hisce centuriones præfecit: ac præterea, cum misisset ad Israëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo esset ut exercitum educeret, seque in eos moveret, vates *quidam* *eum* admonuit ut Israëlitarum copias dimitteret. esse enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciasse, si istis auxiliis uteretur: hostibus vero superiorem fore, si Dei auspiciis fretus paucis assumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Israëlitis stipendium numerasset, hortatus est vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent: is vero cum suis copiis contra prædictas gentes profectus est. Cumque illos pugna superasset, millia quidem decem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia est, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immensam *tulit* ex illis gentibus. At dum hæc ageret Amasias, Israëlitæ, quos conductos remiserat, ex eo ad indignationem adducti, missionemque sibi ignominiæ esse rati, (haud enim illis hoc accidisse, nisi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progressi usque ad Bethsemera, regionem populati sunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

Amasias Judææ rex. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Deut. 24, 16. Ezech. 18, 20.

Bellum inferre statuit Amalecitis aliisque.

4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Israëlitarum copias, quas conduxerat, ex consilio vatis remittit.

4 Paral. c. 25.

Israëlitæ ab Amasia dimissi regionem populantur.

2 Paral. c. 25.

2. Cæterum Amasias victoria rebusque prospere

---

c Ἀμασίας τῆς Ἰούδα] Αμεσσίας LXXII.

d Ἰωαδαδὴς τὸνομα,] Ita cum *MSS.* Ἰώδαν in *Editis.* & in *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωσιμ aut Ιωαδειν LXXII.

e Προσηνοῦς,] *Al.* πρᾳοῦ.

f Τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσαντο δεινὸν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις.] Mosis Legibus vetitum ob Parentum peccata liberos punire. Idem 2 Reg. XIV. 6. SPANH.

g Ὃς οὐκ ἐδικαίωσε] Illud ὃς non agnoscit *Vat.*

h Συναθροίσας ὡς τριάκοντα μυριάδας,] Et ex his congregans quasi trecenta millia *Rufin.* omisit *Gelenius.* SPANH.

i Ὡς τριάκοντα μυριάδας,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* εἰς in *reliquis.*

* *Annorum plus minus viginti,*] Qui vigesimum ætatis annum excesserant, *juxta S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 25. v. 5.

k Κατέστησε·] Ἀπέδειξε solus *Vat.*

l Τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα,] Τῶν deest *Vat.*

m Δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου.] Conduxit argenti talentis centum millia armatorum *Rufin. add.* talentis centum, centum millia. *Bene hoc in versione Gallica.* SPANH.

n Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι.] Ita *Samb. Busb. Hen.* & *Vat.* Γαβιλιτων in *Editis Alisque.* Vide Cl. *Relandum* in *Geogr. S.* l. 1. c. 15. HUDS. Γαβαλιτῶν *Gen.* Vel Γαβαλιτῶν à Γαβαλα U. Galilææ. vid. lib. xv. Antt. c. 8. §. 5. SPANH.

o Παρασκευασαμένου δ'] Ita cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* Παρασκευασαμένου τε in *reliquis.*

p Στρατὸν ἀπολῦσαι] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* λαὸν in *Editis.*

q Συνεβούλευσεν.] Συνεβούλευεν *Vat.*

r Καὶ τὸ Θεῖον ἥτταν αὐτῷ προλέγειν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ Θεῖον in *Editis.*

s Χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις·] Χρησαμένου *Big. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.*

t Φθῆναι τὸν μισθὸν δεδωκέναι] Ὀφθῆναι in *reliquis.* HUDS. Lege φθῆναι. *Vetus*, jam præbuisset. COCC.

v Πέτραν, ἥτις ἐστὶν ἐπὶ τῆς Ἀραβίας, ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Eam *scilicet*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra.* unde *Arabiæ Petræa* nomen. *Grotius.* HUDS. Πέτρα Arabiæ imminens; De hoc autem facto Amasiæ 2 *Chronic.* XXV. 12. ubi nulla Arabiæ mentio, sed tantum de *loco præruptо* ἐπὶ κρημνῶν juxta LXX. sermo, è quo hi præcipites dati. SPANH.

x Ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν·] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῆς in *Editis.*

y Τούτων ἐθνῶν.] Ita cum *Vet. Interpr.* ὧν τῶν ἐθνῶν *Vat.* ὧν πάντων ἐθνῶν in *reliquis.*

z Βηθσεμήρων προελθόντες] Βαιθωρῶν *juxta meliores Epiphanii* codices. ἕως Βαιθωρὼν LXXII. & 2 *Paralip.* c. 25. v. 13.

a Ἀμα-

Amasias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25.

re geſtis elatus, Deum quidem, qui ei horum *omnium* auctor exſtiterat, cœpit negligere: iſtorum vero *deorum*, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui ſe addixit. Cum autem vates eum adiiſſet, "ſe mirari, dicebat, quod illos Deos eſſe "credat, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre po-"tuerunt, nec illos ab ejus manibus liberarunt: ſed "illorum quamplurimos male pereuntes inſuper "habuerunt, & ſemetipſos in captivitatem abdu-"ctos. illos enim Hieroſolyma delatos eſſe, perin-"de ac ſi quis hoſtium quoſdam captivos eò du-"ceret" Iſta autem regi iram moverunt, quo fit ut vati ſilentium indiceret, ſupplicium ei minatus, ſi quid præter regotium ſuum agere pergeret. Tum quidem ille ſe quieturum dixit: *Deum* vero ea non præteriturum eſſe prædicebat, quibus rebus novis ſtudens manus admoverat. At Amaſias, cum ſemet regere & moderari in proſpera fortuna non poſſet, (quam licet à Deo acceperit, contumeliis in eum non temperavit) ſed magna de ſe opinione inflatus eſſet, ſcripſit Joaſo regi Iſraëlitarum, jubens, "ut idem ipſe cum omni *ſuo* popu-"lo ſibi obſequium præſtaret quod & olim præ-"ſtitum erat majoribus ſuis, Davidi & Solomoni: "ſin vero nolit quod æquum eſt facere, ſcire *opor-*"*tet* bello eſſe decernendum de ſumma imperii." Joaſus autem in hæc verba reſcripſit. "JOASUS "REX AMASIÆ REGI. In monte Libano in-"gens erat cupreſſus, necnon & * rubus. ille "miſit ad cupreſſum, poſcens illius filiam ſuo filio "in matrimonium dari: ſed interea fera quædam "præteriens rubum proculcavit. Hoc itaque tibi "exemplo erit; ne *ſolito* majora appetas; neve, "quod proſpere rem geſſeris contra Amalecitas, "iſta cogitatione ſuperbiens tibimet regnoque "tuo pericula aſciſcas.

Amasia ad Joasum litera.

Joasi responsum. 4 Regum, c. 14.

Amasias Joaso bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

3. Amaſias autem, cum iſta legiſſet, majori adhuc cupiditate ad bellum incitatus eſt; Deo, ut arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ in eum admiſerat peccatis pœnas exigeret. Ubi vero copias eduxerat contra Joaſum, & pugnam conſerturus erat, timor ſubitus & conſternatio, qualem Deus non propitius ſolet immittere, Amaſiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo præ timore diſperſis, contigit ut Amaſias à ſuis deſertus ab hoſtibus caperetur: eique Joaſus mortem minatus eſt, niſi hoc Hieroſolymitanis perſuaderet, ut portas aperirent ipſumque cum exercitu in urbem reciperent. Et quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque ex vitæ periculo, auctor erat ut hoſtis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi quadringentorum cubitûm ſpatio, quà perruptio facta eſt cum curru invehitur Hieroſolyma, captivum præ ſe agens Amaſiam. Atque hoc modo in

Amasias à Joaso victus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Joasus Hierosolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τότων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν ἡγούμενον ὑπερορᾶν ἤρξατο· ὡς δὴ ὁπ τῆς [a] Ἀμαληκιτῶν χώρας κόμισε, τότους σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, "Θαυμάζειν, ἔλεγε, [b] εἰ τότους "ἡγεῖται θεὸς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν "ὠνῆσαι, μηδ' ὁπ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ὁπείνων· ἀλλ' "ὑπερεῖδον πολλούς τε αὐτῶν ὀλλυμένους, καὶ [c] αὐ-"τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ἱεροσό-"λυμα τότῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πλε-"μίων πινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ὁπίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπλήσας [d] αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· ὁπ ἀμελήσειν δ' ὧν [e] ἐπικεχείρηκε [f] νεωτερίζων τὸν Θεὸν πρόλεγεν. Ἀμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ὅτι τῆς ὑπεροχῆς ἃ δυνάμενος, ἃς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ [g] φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ἰωάσῳ τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων "ὑπακοὴν αὐτῷ "σπουδὴ παντὶ τῷ λαῷ, ὡς ἓ πρότερον ὑπῆρχε τοῖς "προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βούλο-"μενον ὑγνωμονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς [h] διακρι-"νόμενον." ἀντέγραψεν δὲ ὁ Ἰώασος τάδε. "ΒΑ-"ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ-"ΣΙΑ. Ἦν ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει [i] κυπάρισσος πυμμε-"γὴς, καὶ [k] ἄκανθα. αὕτη πρὸς τὴν [l] κυπάρισσον "ἔπεμψε μνηστευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον "τῷ παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσα, θηρίον τι πα-"ρερχόμενον καταπάτησε τὴν ἄκανθαν. τοῦτο οὖν ἔσται σοι "παράδειγμα καὶ μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι. μηδὲ ὅτι τὴν "πρὸς Ἀμαληκίτας μάχην ηὐτύχησας, διὰ ταύτην "γαυριόμενος σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σε κινδύνους ἐ-"πιστῶ.

γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνὺς Ἀμασίας, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τὴν [m] στρατείαν [n] παρωξύνθη, καὶ θεὸς παρορμῶν αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὸν, ἵνα τὰ [o] προημπλημένων εἰς αὐτὸν δίκην ἀπολάβῃ. ὡς δὲ ἐξῆγε μὲν τὸ δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ἰώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Ἀμασίᾳ στράτευμα φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, ὅπως θεὸς σὺν δίκῃ νεμεσήσας [p] πᾶσιν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. [q] Διασπαρέντων δὴ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῶν, μονωθέντα τὸν Ἀμασίαν ληφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτον, ἠπείλησε δ' αὐτῷ θάνατον [r] Ἰώασος, εἰ μὴ πείσοι τοὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μὴ τὸν στρατὸν εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης ὢν [s] καὶ τὸ ζῆν ὅσῳ, ἐποίησεν εἰσδεχθῆναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διακόψας [t] τι τῆς πίσης [u] ὡς πηχῶν τετρακοσίων, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τοῦ διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύ-

---

a Ἀμαληκιτῶν] Vide ſup. §. 1.

b Εἰ τότους ἡγεῖ) Θεὸς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν ὠνῆσαι, μηδ' ὑπ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ὑπείνων·] Mirum Deos à victoribus coli, qui victis cultoribus ſuis nihil profuerant. Vid. 2 Chron. xxv. 15. Aliter apud Æſchylum Agam. v. 546. &c. ubi Deos victæ regionis ritè colendos tradit, & victoribus, ne ipſi poſtea vincantur: Οὐκ ἂν γ' ἐλόντες αὖθις αὖ θάνοιεν ἄν. juxta nempe Gentilium πολυθεΐαν. SPANH.

c Αὐτοὺς αἰχμαλωτισθέντας.] Sic *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* καὶ τοὺς in *ceteris*.

d Αὐτὸν κολάσειν,] Sic *MSS.* αὐτῷ in *Editis*.

e Ἐπικεχείρηκε] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπιχείρησε in *Editis Aliiſque*.

f Νεωτερίζων τὸν Θεὸν] Νεωτερίζειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

g Φρονηματισθεὶς,] Φρονηματισθεὶς, *Heſychio* ἐπαρθεὶς φρονήματι. & φρόνημα eſt *faſtuoſa de ſe opinio* apud *Euripidem* in *Hecuba*, v. 622. HUDS. *Heſych.* Φρονηματισθεὶς, ἐπαρθεὶς τῷ φρονήματι. Sic φρόνημα faſtuoſa de ſe opinio. *Euripid. Hecub.* v. 622. φρονήματος τὸ περὶ σεαυτὸν φρονεῖν· SPANH.

h Διακρινόμενον.] Ita *MSS.* κεκρινόμενον in *Editis*.

i Κυπάρισσος] ארז eſt in Hebræo, quod cedrum vulgo reddunt. Sed & Alexandrini κυπάρισσον aliquando pro ea habent. REL.

k Ἄκανθα.] Ἄκανθα. LXX. אטד & *MS. Alex.* ὀχὸζ Hebr. חוח *Sentes* Paliurus, *Vulg.* Carduus *Syr.* Prunus *Arab.* Abies 2 Chronic. xxv. 18. At 2 Reg. xiv. 9. LXX. ὁ ἄκανθα Carduus, & ita ibi *Sanctes* & *Chaldæus*; *Syr.* & *Arab.* Prunus. Theophraſt. H. Pl. lib. 6. c. 3. p. 123. ἄκανθα ἡ ἀκανώδης, & in fine Διαφοραὶ δ' εἰσὶ τῆς μὲ ἀκανθώδους σὺν εἰσί· Idem c. 4. p. 124. ἀκανθίζ' SPANH.

l Κυπάρισσον] Κέδρον hic habent ſeu Cedrum LXX. *Syr. Arab. Chald.* 2 Reg. xiv. 9 & 2 Chron. xxv. 18. *Hebr.* in utroque loco ארז quæ *Cedrum* paſſim notat. SPANH.

* *Rubus.*] Ita placuit interpretari, non *cardaus* cum aliis: quod ἄκανθα non *herba* ſit, ſed *ſpinoſus & aculeatus frutex*. Vide *Theophraſtum* in *Hiſt. Plant.* l. 6. c. 3. & c. 4.

m Στρατείαν] Sic *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Gall.* 1. σφᾶς in *reliquis*.

n Παρωξύνθη,] *Al.* παροξυνθὲν.

o Προημπλημένων εἰς αὐτὸν] Παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν *Gall.* 2.

p Τίθησι,] Ἐνέθηκε *Big. Samb.* & *Vat.*

q Διασπαρέντων δὲ] Ita cum *Epiphan.* in *reliquis* Διασπαρέντων αὐτῶν.

r Ἰώασος,] Ἰώασος inſertum dedi ex *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Τῷ ὄντι τὸ ζῆν ὅσῳ,] Illud δὲ ex *MSS.* & mox ὅσῳ δὲ ζῇ *Vat.*

t Τι τῆς πίσης] Voculam τι adjeci ex *MSS.*

u Ὡς τετρακοσίων πηχῶν,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡσὶ τριακοσίων *Baſ.* ὡσὶ τεσσαρακοσίων *Gen.*

κ Τὸς

ελός π τύτῳ τῷ τρόπῳ γνόμενον τ Ιεροσολύμων, [x] τάς π τε Θεε ησαυρὰς ἀνείλετο, κ ὅσον ἦν τῷ Αμασίᾳ χρυσὸς κ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· κ ἅτως αὐτὸν ἀπολύσας τ αἰχμαλωσίας, ἀνέζυξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο περὶ τὸν Ιεροσολυμίτας ἔτει πεμπτῳ & δεκάτῳ τ Αμασίου βασιλείας. ὃς, μ ταῦτα ὑπὸ βεβουλυθεὶς ὑπὸ τ φίλων, φεύγει μὲν εἰς [y] Λάχισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δ ὑπὸ τ ὑπόβολων, πεμψάντων ἐκεῖ τὸν ἀποκτενοῦντας αὐτόν. κ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ιεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέστρεψε δ ἅτως Αμασίας τ βίον [z] διὰ τ νεωτερισμὸν κ τὴν πρὸς τ Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαρα κ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα & εἴκοσι· διεδέχετο δ αὐτὸν ὁ [a] παῖς Οζίας τὄνομα.

potestatem suam redactis Hierosolymis, & Dei thesauros abstulit, & exportavit quicquid auri argentique Amasiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amasiam libertati restituisset, Samariam reversus est. Ista autem Hierosolymitanis acciderunt anno regni Amasiæ decimo quarto. qui post hæc, insidiis ei structis ab amicis, in urbem Lachisam profugit, & ab insidiatoribus occisus est, cùm eò misissent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hierosolyma reportatum regiis exsequiis cohonestarunt. At vitam hoc modo finivit propter insolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixisset, novem vero & viginti regnasset: eique succedit filius *ejus* nomine Ozias. *Amasiæ interitus.* 4 *Regum*, c. 14. 2 *Paral.* c. 25.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Ιεροβοάμου Ισραηλιτῶν βασιλέως, κ Ιωνᾶ & προφήτου· κ ὡς Ιεροβοάμου τελευτήσαντος τὸν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Οζίας Ιεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, κ οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ὑπὲρ θυσιάζειν τῷ Θεῷ.

CAP. X.

De Hieroboamo Israëlitarum rege, & Jona vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium suscepit. Quomodo Ozias Hierosolymitanorum rex gentes finitimas subegit, quæque ei acciderunt postquam id egit ut Deo suffitum adoleret. XI.

Πεντεκαιδεκάτῳ δ ἔτει τῆς Αμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ισραηλιτῶν [b] Ιωάσου υἱὸς Ιεροβοάμου ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη [c] τεσσαρακοντα. [d] ἦν δ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς κ καταφρόνητης δεινῶς ἐγένετο, εἰδωλά τε σεβόμενος κ πολλοῖς ἀτόποις κ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δ λαῷ τῶν Ισραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος [e] ὑπῆρχε. τότῳ [f] προεφήτευσε τις Ιωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, κ πλατυνᾶναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [g] Αμάθου πόλεως, τοῖς δ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως [h] τῆς [i] Ασφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ δίκαιον οἱ ὅροι τ Χαναναίας [k] ἦσαν ἅτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ὑπὲρ τοὺς Σύρους ὁ Ιεροβοάμου, καταστρέφεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ιωνᾶς.

ANno autem decimoquinto regni Amasiæ cœpit Hieroboamus Joasi filius in Israëlitas regnare, *idque* Samariæ, & annos quadraginta *regnavit*. Hic rex in Deum quidem erat contumeliosus legumque supra modum contemptor, ut qui deastros colebat & multis operibus absurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Israëlitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipso, si cum Syris bellum gesserit, labefactandam fore illorum potentiam, suique regni fines proferendos: ex partibus quidem septentrionalibus usque Amathum urbem, ad meridiem vero usque Asphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, sicut Jesu imperatori visum est eam circumscribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem fecisset, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in potestatem suam redegit. *Hieroboamus Israëlitarum rex.* 4 *Regum*, c. 14. *Ex Jonæ oraculo bellum infert Syris.* 4 *Regum*, c. 14.

β'. Αναγκαῖον δ ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τ πραγμάτων ὁμολογήσαντα, ὅσα κ περὶ & προφήτου τότου εὗρον ἐν τ [l] Εβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. πεμφθεὶς γὰρ ἅτος ὑπὸ & Θεοῦ προρρηθὴναι μὲν εἰς τὴν Νίνυ βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ [m] μέλλοντον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τ Θεὸν εἰς Ιόππην πόλιν, κ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [n] Ταρσὸν ἔπλει τ Κιλικίας. ὀρμωμένου δ χειμῶνος σφοδροτάτου κ κινδυνεύοντος καταδῦναι τὸ σκάφος, οἱ μὲν ναῦται κ ὁ κυβερνήτης κ αὐτὸς ὁ ναύκληρος ἤχας ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ ἀποφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δ Ιωνᾶς συγκαλύψας αὐτὸν ἐκέκλητο, μηδὲν ὧν τὸν ἄλλον ἐώ-

Necessarium autem duxi, ut qui res gestas accurate perscripturum esse pollicitus fuerim, quicquid in Hebræorum libris de hoc vate relatum legi oratione persequi. Iste enim à Deo jussus in Nini regnum proficisci, cumque in urbem veniret illic prædicare, futurum ut *brevi* imperium amitteret, præ metu eò non concessit: sed à Deo profugit in urbem Joppen, navique, quam forte nactus est, conscensa, Tarsum Ciliciæ cursum intendebat. Cum autem vehemens coorta esset tempestas, & non procul abesset quin navis submergeretur, nautæ quidem & gubernator & *ipse* navicularius *Deo* voverunt se gratias *illi* acturos, si è maris periculo evaderent: Jonas vero *interea in navem* abditus jacebat, nihil eorum faciens quibus alios *Narratio de Jona vate.*

---

x Τὰς τε & Θεᾶ] Sic *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* τὰς & Θεᾶ in *Editis.*

y Λάχισαν πόλιν.] Lachis LXXII. & *Vet. Interpr.* HUDS. Lachis *Rufinus.* Λαχὶς LXX. 2 Reg. XIV. 19. *Hebr.* לכישה Λαχὶς supr. lib. 8. c. 3. §. ult. SPANH.

z Διὰ τ νεωτερισμὸν] Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter superbiam & contemptum quem habuit circa Deum.* præsertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem νεωτερισμὸν per *insolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, διὰ τ νεωτερισμὸν & θεοῦ τ Θεοῦ ὀλιγωρίας.

a Παῖς Οζίας] Οζίας, ὁ κ Αζαρίας, *Chron. Paschi.* Αζαρίας dicitur *Instr.* LXXII. 4 *Regum*, c. 14. v. 21. Οζίας 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Verit. Hebr.* in *Bibliis* nostris.

b Ιωάσου] In *Cod. Vat.* ὁ Ιωάσου υἱός.

c Τεσσαρακοντα.] Τεσσαρακοντα κ ἓν juxta LXXII. *Editionis Rom.* & *Verit. Hebr.* 4 *Regum*, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Josepho* consentit.

d Οὗτος ὁ βασιλεὺς] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἅτως in *reliquis.*

e Υπῆρχε.] Υπῆρξε *Vat.*

f Προεφήτευσέ τις] Scilicet, Θεᾶ τ Ισραηλίτων λαὸν ἐλεήσαντος ταπεινωσάντα, ut dicit *Zonaras.*

g Αμάθου πόλεως,] Urbs est quæ *S. Literis* (4 *Regum*, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. HUDS. Αμάθη Phœniciæ urbs dicta à Macedonibus Επιφάνεια supr. lib. 1. c. 7. §. 2. vid. & lib. 7. c. 5. §. 4. Αμάθης βατιλεὺς· SPANH.

h Τῆς Ασφαλτίτιδος] Conf. cap. 1. sup. §. 2. SPANH.

i Ασφαλτίτιδος] In Sacris Literis mare campi appellatur 2 Reg. 14. 25. & μεγάλης πεδιάδος videlicet. REL.

k Ησαν ἅτοι,] Illud ἦσαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Εβραϊκαῖς βίβλοις] Præter *S. Literas* necesse est intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus justo habuit, ut ostendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144.

m Γενόμενον ἐν τῇ πόλει.] Γενόμενος ἐν τῇ πόλει *Vat.*

n Ταρσὸν ἔπλει] Videsis *Drusium* in *Observatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 3. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162.

alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, ſuſpicati, ut fieri ſolet, aliquem à vectoribus eſſe illis tempeſtatis cauſam, conſtituerunt jactis ſortibus, quiſnam ille ſit deprehendere. Hoc itaque facto, vati ſors obtigit. Cumque interrogarent & unde eſſet & *quidnam rei ageret; reſpondit ſe genere quidem eſſe Hebræum, ſummi vero Dei vatem. illis itaque conſilium dedit, ut ipſum in mare dejicerent, ſi vellent præſens periculum effugere: illos enim ejus cauſa tempeſtate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas eſſe exiſtimantes in tam manifeſtum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam ſuam commiſerat: tandem vero exſuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipſo vate incitati, partim metu impulſi ne ſalutis diſcrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempeſtas quidem ſævire deſiit: hunc vero ajunt à piſce tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuiſſe, vivum & corpore nihil omnino læſum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco conſtitiſſet, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum poſt tempore Aſiæ imperium amitterent. iſtiſque annunciatis reverſus eſt. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ ſcriptis conſignata reperi.

Mors Hieroboami. 4 Regum, c. 14.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam ſumma felicitate egiſſet, regnaſſetque annos quadraginta, ad ſuorum manes conceſſit. Et Samariæ quidem ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius *ejus* Zacharias. Ozias item Amaſiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hieroſolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere vero cive *Hieroſolymitana*. Erat autem natura bonus & juſtus, & magnanimus, providendiſque rebus ſolers & induſtrius. Ac præterea cum exercitum eduxiſſet in Palæſtinos eoſque pugna viciſſet, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus eſt Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præſidium in ea poſuit. Poſthæc Ammanitis ſubactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione uſque ad Ægypti fines in poteſtatem ſuam redacta, cœpit in poſterum Hieroſolymis curam ſuam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate collapſum erat, vel ſuperiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exſtruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Iſraëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amaſiam captivum ageret, ingreſſus eſt.

Zacharias Iſraëlitarum rex, & Ozias Judææ. 4 Regum, c. 15. & 2 Paral. c. 26.

Oziæ laus, & res ab eo geſtæ. 2 Paral. c. 26.

ἐκ ποιοτῆτος μιμήμενος. αὔξοντος δ' ἔτι μᾶλλον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας ° γινομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τὴν θαλάσσης, ὑπονοήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων ἄτοπον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέθεντο P κλήρῳ, τὸν q ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. r πυθομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου θεοῦ. s συνεβούλευσεν οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλουσιν t ἀποφεύγειν τὸν παρόντα κίνδυνον, v ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· ἄτοπον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, x κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνδρα πέμπειν, καὶ πεπισθυκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὸν ἔτως ἀπώλειαν ἐκβάλλειν· πλοὺτῶν δὲ ὑπερβαλλόμενοι ἔ κακῷ, καὶ ὅσον ὕπω μέλλοντος βαπτίζεσθαι ἔ σκάφους, ὑπό τε τοῦ προφήτου παρορμηθέντες y αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ ἔ δέους ἔ περὶ τῶν ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐστάλη· τὸν δέ, λόγος, z ὑπὸ ἔ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσούτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβεβλῆσθαι πόντον, ζῶντα & μηδὲν ἔ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμης αὐτῷ παρασχεῖν τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν a Νινδλὼ πάλιν· καὶ σταθεὶς b εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσεν, ὡς c μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ πάντα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ'. Ἱεροβοάμου δὲ ὁ βασιλεὺς, μὴ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγών, καὶ ἀρχὰς ἐπὶ πανάρχαιον, ἐτελεύτησε. καὶ ταφεὶς μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διεδέξατο δὲ αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη πέμπτον καὶ δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τῶν δύο φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν d Ἀχιάλας μὲν τὸ γένος, e ἀσπὴς δὲ τὸ ἦθος. ἀγαθὸς δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοητικὸς τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατεύσας δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους f καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, g Γιτθὰν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τὴν Αἰγύπτῳ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πάλιν κτίσας ἐπὶ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, h ἐγκατίζησεν αὐτῇ φρουράν. ἔπειτα τοὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὡρίσας τελεῖν, καὶ πᾶσαν i τὴν μεχρὶ τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρξατο πρώτων τὴν λοιπὴν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ ἔ χρόνου k κατερρύηκε, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, l ταῦτά τε ἀνωκοδόμει & κατεσκεύαζεν· ὅσα τε ὑπὸ m κατεβεβλημένα ὑπὸ ἔ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέων,

o Γινομένης] Γιομένης *Samb.* & *Vat.*

p Κλήρῳ,] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κλῆρον in *Editis.*

q Ὅστις ποτὲ] Ὅστις ποτ' ἦν *Big. Samb.* & *Vat.*

r Πυθομένων δὲ] Ita *Vat.* & *Vet Interpr.* in *ceteris* πυθομένων τε.

* *Quidnam rei ageret;*] *Vel*, quam artem exerceret.

s Συνεβούλευσεν] Συνεβάλλει in quibuſdam *MSS.*

t Ἀποφάσαι] Ἀποφάσει *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

v Ἐκβάλλειν αὐτὸν] Ἐκβαλεῖν in *iiſdem MSS.* & *Gall.* 2.

x Κρίναντες ἀσέβημα] Κρίνοντες *Vat.* & *Gall.* 2.

y Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex *MSS.*

z Ὑπὸ δὲ κήτους] Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Vat.* qui habet, ὑπὸ κ. κ. τ. ἡ. κ. τ. ν. εἰς τὸν γλῶ ἐκβεβλῆσθαι ζῶντα &c. *Epiphanius* hoc modo legiſſe & diſtinxiſſe videtur, ὑπὸ δὲ κήτους καταποθέντα, μ τρεῖς ἡ. κ. τ. νύκτας ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἐυθρωδιῶσαν πόντῳ ζῶντα, καὶ μ. in *Chron. Alex.* καταποθέντα ὑπὸ δὲ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μ τρεῖς ἡ. κ. τ. ν. εὐθρωδιῶσαν ζῶντα. apud *Cedrenum* vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μ τ. ἡ. κ. τ. ν. εὐθρωδιῶσαν ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. in *Zonara*, κἄπτα δὲ τὸν προφήτην καταπιόν, μ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξήμεσεν. denique apud *Niceph.* in *Eclogis*, τὸ Ἰωνᾶν λέγει, καταπόντα εἰς ἰπποπῶν, ἐπὶ Ταρσὸν φύγειν τῆς Κιλικίας. Θαρσὼ γὰρ Ταρσὸν λέγει. εὐθρωδιῶσαν δὲ φησὶ τὸν προφήτην ὑπὸ δὲ κήτους εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

a Νινδλὼ πάλιν·] Νινδλῆ *Big. Gall.* 1. & LXXII. Νινάβη in *Editis.* Νινδλῆ *Samb.* Νινδλὶ *Zonar.* Νινε *Vat.* prout in *Strabone Aliiſque.* HUDS. Supr. Νινε & lib. 1. c. 6. §. 4. Νίνον εἰπεῖν πόλιν; & infr. c. 11. §. 3. Νινδὴ ubi *Gen.* Νινευή. De Ninives excidio vaticinium ſc. Nahum. 2. v. 5. vid. ibid. hic *Gen.* Νινευὴ πόλις lib. 10. Antt. c. 1. §. 3. τὴν Νίνου ἀποστραφεῖσαν. SPANH.

b Εἰς ἐπίκοον ἐκήρυσεν,] Illud εἰς (ita & *Coccejus*) ex *MSS.*

c Μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* μετ' ὀλίγον πάλιν δὲ. in *Editis.*

d Ἀχιάλας μὲν τὸ γένος,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀχίας in *Editis.* Ἰεχιλίας juxta *Inſt.* LXXII. Τελχίας *Auctori Chron. Alex.*

e Ἀσπὴς δὲ τὸ ἦθος.] Ἀσπὴ de cive Hieroſolymitana. Sic mox c. XI. §. 2. & c. 13. §. 1. SPANH.

f Καὶ νικήσας μάχῃ,] Illud καὶ ex *MSS.*

g Γιτθὰν καὶ Ἰάμνειαν,] Sic *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* Ἰτὰν καὶ Ἀμνίαν in *Editis.* Ητθαν καὶ Ἰάμναν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

h Ἐγκατίσησεν] Ita *Samb.* & *Vat.* κατίσησεν in *reliquis.*

i Τὰ μέχρι] Illud τὰ ex *Big.* & *Samb.*

k Κατερρύηκε,] Sic *Samb.* & *Vat. in ceteris* κατεβέβληκε.

l Ταῦτά τε ἀνωκοδόμει] Illa ταῦτά τε non agnoſcit *Vat.*

m Κατεβεβλημένα] Ita in *MSS.* omnibus, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* κατεσκαμμένα in *Editis.*

n Præter-

σιλέως, ὅτι τ πατέρα αὐτ λαβὼν αἰχμάλωτον τ Αμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. [n] πεφσωκοδόμησε ἢ καὶ πύργους [o] πολλοὺς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ [p] φρέατὰ δ' ἐπετέχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλὰς ὀχετὰς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. [q] εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τ γῆς [r] ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς [s] πημόνων σπέρμασι. στρατιᾶς δ' εἶχεν [t] ἐπιλέκτου περὶ αὐτὸν [v] μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριακοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ τετραρχοι καὶ χιλιάρχοι γενναῖοι καὶ τὸν ἀριθμὸν ἀνυπέρβατοι, τὸν ἀριθμὸν [x] δισχίλιοι. διέταξε δ' εἰς [y] φάλαγγας τὸν ὅλον στρατιὰν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαις δὲς ἑκάστῳ, καὶ θυρεοὺς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τύτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλά τε καὶ δορυβόλα, καὶ [z] ἅρπαγας, καὶ ὅσα τύτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ σωτάξει ἐθρασυνθῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν [a] ὑπὸ τύφυ, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ περιουσίᾳ τ ἀθανάτε καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκοῦς τ χρόνον ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὐτὴ δ' ἦν ἡ πρὸς τ Θεὸν δυσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δ' ὑπ' [b] εὐπραξίας, καὶ κατωλέχθη πρὸς τὸ ἅγιον [c] ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ κἀκεῖνον ἡ τ ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τ πραγμάτων, ἃ δυνηθέντα φερόμενα καλῶς αὐτῶν, ἠναγκασεν. ἐνιαύσιος δ' ἡμέρας ἐπισήμε, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἐχούσης, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ [d] τέμενος, [e] ἐπιθυμιάζων ἐπὶ τ χρυσᾶ βωμᾶ τῷ Θεῷ. τ δ' ἀρχιερέως Αζαρίε, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτὸν· ἃ γὰρ ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δ' [f] ἐφεῖσθαι τῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τῦ Ααρῶνος γένους· [g] κατεβοώντων δ' ἐξιέναι τε μὴ παρανομεῖν εἰς τ Θεὸν, ὀργισθεὶς ἐπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ ἦ, σφισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διαστὰν τ ναῦ, φέγγος ἡλίε λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, [h] ὡς τῶν μὲν Ἑβραίων λέπραν ἐπιδραμεῖν. πρὸ ἦ τ πόλεως, πρὸς τῇ καλυμένῃ [i] Ερωγῇ, τ ὄρυς ἀπορραγῆναι τὸ ἥμισυ [k] τ κζ' τὴν [l] δύσιν, καὶ κυλισθὲν πόρρω τεσσαρας σταδίυς ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν [m] ὄρος στῆναι, ὡς τάς τε παρόδυς ἐμφραγῆναι καὶ τὰς βασιλικὰς τὰς βασιλικάς. ἐπὶ ἦ κατεγνωσμένῃ τὴν ὄψιν τ βασιλέως ὑπὸ τ λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφοράν, καὶ κελεύσαντες [n] ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ. ὁ ἦ ὑπ' [o] αἰσχύνης τ συμβεβηκότος δεινῶς καὶ τ μηκέτ' αὐτῷ παρρησίαν εἶναι, τὸ κελεύομενον ἐποίει, τ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης

Conſtruxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & ſtationibus in ſolitudine munimenta circumdedit, multoſque aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipſi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta paſcuis. Cumque eſſet agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & ſeminum excolebat. Habebat etiam circa ſe militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta ſeptuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges diſpoſuit, armiſque inſtruxit, unicuique dato gladio, & clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obſidione expugnanda, inſtrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hiſce ſimilia.

Ozias robore ſecundis nimium elatus.

4. Cæterum cum ea ita conſtituiſſet & præparaſſet, ex faſtu mente corruptus eſt, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam inſuper habuit, (iſta autem erat pietas erga Deum legumque obſervantia) rerumque ſucceſſu ſublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapſus eſt, ad quæ fortunæ ſplendor rerumque geſtarum magnitudo etiam illum perduxerunt, iſtis moderandis imparem. Nam inſtante die celebri, quo feſtum erat ſolenne populo univerſo, veſte indutus ſacerdotali in fanum ingreſſus eſt, ſuffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta ſacerdotes, eum prohibente (haud enim fas eſſe rem divinam facere, dicebant, iis vero ſolis hoc datum eſſe qui ex Aaronis ſtirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accenſus mortem illis minatus eſt, niſi quieſcerent. Interea autem ingens motus terram concuſſit: & ſciſſo templo ſplendida lux ſolis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut ſtatim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta eſt pars dimidia quæ ad occidentem erat, & voluta per ſtadia quatuor ad orientalem montis partem conſtitit, ita ut & viæ obſtruerentur & horti regis. Porro ſacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadvertiſſent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali ſibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi ſupra humanam ſortem elati, atque inde ſuæ in Deum impietatis miſeram

In templum ad ſuffiendum ingreditur. 2 *Paral.* c. 26.

Ozias ob uſurpatum ſacerdotale munus lepra afficitur. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 26.

adeo

n Πεφσωκοδόμησε ἦ] Eo modo *Big.* & *Samb.* πεφσοικοδόμησε in *reliquis*.

o Πολλὰς πεντήκοντα] Ὑψηλὰς ſolus *Samb.* μεγάλας *Hen.* & *Busb.*

p Φρέατὰ δ' ἐπετέχισε] Ita cum melioris notæ *MSS.* φρεᾶς & mox ἐπετέχισε in *Editis Aliiſque.*

q Εὔφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς.] Judæa apta paſcuis vid. ſeq. lib. 15. c. 5. §. 1. SPANH.

r Ἐπεμελεῖτο,] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπιμελεῖτο in *cæteris*.

s Τιθήνων σπέρμασι.] Sic de arboribus, quæ primum fructus ferunt, τὰ ἦ ἀφθίτως οἷον τιθηνήσεως δεῖ] *Theopr. de C. Pl.* lib. 11. c. 11. p. 233. Sophocles autem *Oedip. Col.* v. 1103. τιθηνεῖν] τίλη. *curare Sacra*, nempe Cereris. SPANH.

t Ἐπιλέκτου] Ἐπιλέκτους *Big. Samb.* & *Vat.*

v Μυριάδας ἑπτὰ] Τεσσαρακοντα χιλιάδας καὶ ἑπτακισχιλίους [καὶ ἑπτὰ χιλιάδας *Cod. Alex.*] καὶ πεντακοσίους LXXII.

x Διχίλιοι.] Διχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12.

y Φάλαγγας] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Φάλαγγα in *Editis*.

z Ἅρπαγας,] Ἁρπᾶς *Samb.* ἁρπᾶς καὶ ἅρπαγας *Big.* ἅρπαγας καὶ ἁρπᾶς *Gall.* 1. HUDS. Conf. lib. VIII. ſup. c. 3. §. 7. SPANH.

a Ὑπὸ τύφυ,] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *cæteris* ὑπὸ τ τύφυ.

b Εὐπραξίας,] Εὐπραγίας *Samb.*

c Ἁμαρτήματα·] Ἀρρωσήματα ſoli *Big.* & *Gall* 1.

d Τέμενος,] *Gen.* θέμενος. SPANH.

e Ἐπιθυμιάσων] Ita in pleriſque *MSS.* ἐπιθυσιάσων in *Editis Aliiſque.* HUDS. Poſſet in ἐπιθυμιάζων verti: quod & in Codd. quibuſdam legitur. Sed θύειν etiam de incenſione odorum uſurpatur: & ita mox ἐπιθύειν ſequitur. REL.

f Ἐφεῖσθαι τῦτο ποιεῖν] Ἐρεῖ] *Big. Samb* & *Vat.*

g Κατεβοώντων δ'] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοώντος in *Editis*.

h Ὡς τὸν μὲν Ἑβραίων λέπραν ἐπιδραμεῖν.] Vid. 2 Chron. XXVI. 19. SPANH.

i Ερωγῇ,] Ἐρίωγῇ *Big.* & *Gall.* 1. *à manu ſecunda.* in cæteris omnibus Εωγῇ, ut & apud *Euſebium* lib. 6. de *Demonſtr. Evangel.* c. 18. p. 291. eodemque modo legiſſe videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in ſuis ad *Vet. Teſt.* animadverſionibus p. 323.) conjicit reſcribendum eſſe Σιεωγῇ שער הגיא *porta vallis*, vertitque *ad portam cui nomen, Seroge.* At *Sam. Petitus* (in Animadverſionibus ſuis ἀνεκδότοις in *Bibl. Bodl.* adſervatis, *tom.* 3. p. 326.) malit ἰρίωγῇ ab Hebraïco (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) tranſpoſito גיא הרי *vallis montium.* Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox ſit, non omnino dubito quin legendum ſit πρὸς τῇ καλυμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Heſychio* ῥῆξις, διῤῥωγὴ, διῤῥήξις. Hoc ipſum forſan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment* ad *Amoſum*, cap. 1.) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur.* &c.

k Τ κζ' τὴν] Τὸ κζ' *Vat.*

l Δύσιν,] Ita ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. & *Euſebio.* δυσμὴν in *Editis Aliiſque.*

m Ὄρος σταδίυς] Μίρος *Vat.*

n Ἐξιέναι τ πόλεως ὡς ἐναγῆ.] Conf. ſupr. c. 4. §. 5. SPANH.

o Αἰσχύνης δ' συμβεβηκότος] Αἰσχύνης τε δ' *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

ad ignominiosamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu versabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jotham gubernaculo imperii admoto; postea *vero* præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & sexaginta vixisset, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuisset. Solus autem in hortis suis sepultus est.

Jothamus regnum administrat. 4 *Regum*, c. 15. 2 *Paral.* c. 27.

Διανοίας δὲ [p] τῆς Δαὶ τοῦτ' εἰς τὸ Θεὸν ἀσεβείας παλαίτερον ὄντα δὲ οἰκτραν ὑπομείνας δίκην. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιωτικὸν ἀποζῶν βίον, τῷ παιδὸς [q] αὐτῷ Ιωθάμῃ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας [r] τῆς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἀπέθανεν, ἔτη μὲν βιώσας [s] ὀκτὼ δὲ ἑξήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ἐκηδεύθη δὲ μόνος [t] ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.

CAP. XI.

ΚΕΦ. ια'.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Israelitarum imperium adepti sunt; utque Israëlitas bello adorti sunt Phullus & Theglaphalasar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Assyriis vaticinatus est Nahumus.

Ως Ζαχαρίας, Σέλλημος, Μανάημος, Φακείας δὲ Φακέας τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν παρέλαβον· καὶ ὡς Φάλλος καὶ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ιώθαμος Οζίου παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ασσυρίων προεφήτευσεν ὁ Ναούμος.

Sellumus Israëlitarum rex. 4 *Regum*, c. 15.

ZAcharias autem, cum in Israëlitas regnasset sex menses, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabesi filio. qui cum ei in regnum successisset, illud spatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharsa versaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepisset, castris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioque cum Sellumo congressus eum interimit: cumque semet regem constituisset, illinc ad urbem Thapsam proficiscitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiserunt. Ille vero, ut illos ulciscceretur, regionem circumcirca incendio vastavit; urbemque, cum eam obsedisset, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapsensibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil sibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur si in externos bello victos essent edita, ea iste fecit in populares suos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniisset, per decem annos perversus esse perstitit & *regum* omnium crudelissimus. A Phullo autem Assyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Assyriis non descendit; sed, cum *ei* suasisset ut mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc summam Manaëmo populus contulit, exactis in singula capita quinquaginta drachmis. Post hæc autem vita defunctus Samariæ quidem sepelitur: filium vero Phaceiam, qui ei in regnum succederet, relinquit. is, patris crudelitatem sequutus, duobus tantum annis regnavit: & non multo post in convivio cum amicis dolo occisus periit, à Phacea quodam, qui

Manaëmus Israëlitarum rex. 4 *Regum*, c. 15.

Phullus rex Assyriæ bellum infert Israëlitis. 4 *Regum*, c. 15.

Phaceias Israëlitarum rex. 4 *Regum*, c. 15.

Ὁ δὲ τοῦ Ιεροβοάμου παῖς [v] Ζαχαρίας [x] ἐξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ φίλου τινός, [y] Σελλήμου μὲν τοὔνομα, [z] Ιαβῆσου δὲ υἱός· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν μετ' αὐτὸν ἔσχε μῆνας ὀλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτοῦ κατέχει τριάκοντα. ὁ δὲ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν [a] Θαρσῇ πόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἦκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην [b] ἀναιρεῖ τὸν Σέλλημον· καὶ βασιλέα καταστήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [c] Θαψὰν ἔσπευδε πόλιν. [d] οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [e] κλείσαντες, οὐκ εἰσεδέξαντο τὸν βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτὸς, [f] τῷ πέριξ [g] ἐδήωσε χώραν, καὶ τὴν πόλιν ἐκ κράτους λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων [h] τε χαλεπῶς ὅτι τοῖς ἀπὸ τῶν Θαψαλῶν πεπραχόσι, πάντας αὐτὸς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φεισάμενος, ὠμότητος ὑπερβολὴν ὑπὲρ καταλιπὼν ὅδε ἀγριότητος. ἃ γὰρ ὅδε τῶν ἀλλοφύλων τινὰς συγγνωστὸν [i] Δαθεῖναι γνώμενος ὑπῆρξεν, ταῦτα τοὺς ὁμοφύλους [k] ἔτος εἰργάσατο. βασιλεύσας οὖν τῷ τρόπῳ τούτῳ ὁ [l] Μανάημος, [m] ἐπ' ἔτη δέκα σχὼν καὶ πάντων ὠμότατος [n] διέμεινε. στρατεύσας δ' ἐπ' αὐτὸν [o] Φάλλος τῶν Ασυρίων βασιλεὺς, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην οὐκ ἀπήντα τοῖς Ασυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, Δαλύεται τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνέλεγε [p] τὸ πᾶν Μανάημος, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν [q] δραχμὰς πεντήκοντα. [r] πλουτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπει δὲ τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν [s] Φακειάν Δαδόχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς καταχθονιότητι ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν. ἔπεται δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπέθανε, [t] Φα-

p Τῆς Δαὶ τοῦτ' εἰς] Τῶν & mox ἀσεβημάτων in *iisdem MSS.*

q Αὐτῷ Ιωθάμῃ] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

r Τῆς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν] Illa τῆς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

s Ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα,] Vide *Usserii* Chronol. Sacr. p. 22.

t Ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.] Juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in fundo sepulchreti regum*, vel, *in agro sepulchrorum, qui regibus erat.* Videsis *J. Clericum* in locum. HUDS. Ozias itaque fuit in hortis suis extra urbem sepultus, non autem ἐν τῶν βασιλικῶν θήκαις, de quibus cùm supra, tum seq. cap. 12. §. 1. De Manasse infr. lib. 10. c. 3. §. 2. SPANH.

v Ζεχαρίας] Αζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra.

x Ἐξ μῆνας] Ἐξ μησὶ in *MSS.*

y Σελλήμου μὲν τοὔνομα,] Ita cum *Samb.* (*Coccejo*) & *Vat.* Σελλίσμου *Hen.* & *Busb.* Σελήσμου in *Editis.* infra tamen Σελλισμὸν in *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

z Ιαβῆσου δὲ υἱὸς] Sic cum *Big.* & *Samb.* Ιαβέσου in *Editis.* Ιαβείου *Gall.* Si quis Ιαβίσου malit, non repugnabo, cum Ιαβὶς habeant LXXII. *Jotavis* apud *Epiphan.*

a Θαρσῇ πόλει,] Ita quidem in *Editis*, prout supra, p. 454. v. ult Θερσεῖ *Big. Samb* & *Gall.* 1. Θαρσεῖ *Hen.* & *Busb.* Θαρσιλᾷ *Vat.* HUDS. In civitate Tharso *Rufinus. Hebr.* תרצה LXX. Θαρσιλὰ *MS. Alex.* Θερσιλὰ *Ar.* Tersa; 2 Reg. xv. 14. SPANH.

b Ἀναιρεῖ τὸν Σέλλημον·] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναιρεῖ in *Editis Aliisque* forsan pro ἀνεῖλε.

c Θαψὰν] Θάψαν *Samb. Busb.* & *Hen.* HUDS. Thabraim *Rufinus. Hebr.* תבסח LXX. Θερσὰ *Vulg.* Thapsa. 2 Reg. xv. 16.

d Οἱ δ' ἐν αὐτῇ] Οἱ δ' ἐν αὐτῇ *Samb.*

e Κλείσαντες,] Ita *Big.* (*Coccejus*) *Samb.* & *Gall.* 1. κλείσατες in *reliquis.*

f Τῷ πέριξ] Τῷτε *Hen.* & *Busb.*

g Ἐδήωσε χώραν,] Ἐδήω in *MSS.*

h Τε χαλεπῶς] Δὲ *Samb.*

i Διαθεῖναι] Ita *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Δαθεῖναι *ceteris.*

k Οὕτω εἰργάσατο.] Iterum ex *Big.* (*Coccejo*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἔτως in *Editis Aliisque.*

l Μανάημος,] Αμαιάημος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

m Ἐπ' ἔτη δέκα] Ἐπ' ἔτη μὲ δέκα *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Praeterea si post δέκα non post Μανάημος distinguatur, verrendum, *decem annos regnasset, ad extremum usque perversus manst & regum omnium crudelissimus.*

n Διέμεινε.] Διέμεινεν οὖν *Big. Vat.* & *Samb.* διέμενεν οὖν *Gall.* 1. & 2.

o Φάλλος τῶν Ασυρίων] *Al.* Φύλος. HUDS. Phoralus alias Phoidaphul Assyriorum Rex, *Rufin. Hebr.* פול Chald. LXX. Φαὰ 2 Reg. xv. 13. SPANH.

p Τὸ πᾶν Μανάημος] Hebr. vero omnes potentes seu divites, quod retinuit *Vulg.* LXX. autem τῷ ἀνδρὶ τῷ ἑνί· seu viritim. SPANH.

q Δραχμὰς πεντήκοντα] Δραγμὰς *Samb.*

r Τελευτήσας δὲ] Sic *Samb.* & *Vat.* τελευτήσαντος in *ceteris.*

s Φακειάν Δαδόχον.] Φακεσίαν *Hen. Busb.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φακειάν in *Alex.* Φακεσίαν *Chron. Alex.*

t Φα-

[t] Φακέϊ τινὸς, ὃς [u] ἦν χιλιάρχ☉, ἐπιβουλεύσα☉ αὐτῷ, πηλὸς ὢν [v] Ρομελίϊ. [x] κατεχὼν ὢν καὶ ἔτ☉ ὁ Φακέας τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβὴς τε ἦν καὶ ἀδίκημ☉. ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς [y] Θεγλαφαλάσαρ τὄνομα, ἐπιστρατεύσα☉ τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ τὴν τε [z] Γαλαδηνὴν ἅπασαν καταστρεψάμεν☉, καὶ τὴν πεδιὰν τοῦ Ἰορδάνου χώραν, καὶ τὴν [a] πρὸς αὐτῇ τὴν Γαλιλαίαν καλουμένην, καὶ [b] Κυδίσαν τε [c] Ἀσωρα, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὑτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β. Ἰώθαμ☉ δὲ [d] Ὀζίου παῖς [e] ἐβασίλευσε τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Ἀδοὺς γεγονὼς, καλουμένης δὲ [g] Ἱερούσης. ἔτ☉ ὁ βασιλεὺς οὗτος μιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ' εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαι☉ δὲ [h] πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπεμελήθη δὲ τῆς τοῦ πόλιν· ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς εὑρὼν καὶ κόσμου, πάντα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· τοὺς μὲν τοὺς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ δὲ κατεπεπτωκότα τοῦ τείχους ἀνέστησε, πύργους πλείστους καὶ δυσάλωτους οἰκοδομήσας. [i] καὶ τῶν ἄλλων, εἴτι καὶ τοῦ βασιλείαν [k] ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. στρατεύσα☉ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Ἀμμανίτας, καὶ κρατήσας [l] αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτ☉ αὐτῷ πλῆθος, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ἠνέγκατο δὲ [m] οὕτως τοῦ βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτὸν ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ' οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ. Ἦν δέ τις κατ' [n] τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Ναοὺμ☉ τοὔνομα· ὃς, περὶ τῆς Ἀσσυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προηγόρευεν, ἔλεγε δὲ οὕτως. "ἔσται [o] Νινευὴ κολυμβήθρα "ὕδατ☉ κινουμένη, οὕτως καὶ ὁ δῆμ☉ ἅπας ταραττό-"μεν☉ καὶ κλυδωνιζόμεν☉ οἰκήσεται φεύγων, λεγόν-"των πρὸς ἀλλήλους, [p] στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὖ-"τοῖς καὶ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ' ἀδεὴς βλησόμεν☉· "σωζειν γὰρ αὐτῶν ἐθελήσουσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ "κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἕξει καὶ "θρῆν☉, [q] πάρεσίς τε τῶν μελῶν, αἵ τε ὄψεις ὑπὸ δ' "φόβου μέλαιναι τελέως αὐτοῖς [r] γενήσονται. πᾶ ἦν ἔτι τὸ "καλοικιτήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ μήτηρ σκύμνων; λέγ-"[s] δέ σοι ὁ Θεὸς, Νινευὴ, ὅτι ἀφανίσω σε, καὶ οὐκέτι "λέοντες ἐκ σοῦ πορευόμενοι ἐπιτάξουσι τῷ κόσμῳ." καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ περὶ τούτου [t] προεφήτευσεν οὗτ☉ ὁ προφήτης περὶ [v] Νινευΐτης, [x] ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δοκῶ, τὰ

tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus. Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus. Assyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalassar, cum expeditionem fecisset in Israëlitas, omnemque terram Galadenam subegisset, ut & regionem Transjordanianam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydisam & Azora, colonosque in captivitatem egisset, in regnum suum reversus est. Et quidem de iis quæ ad Assyriorum regem spectant, hæc nobis sufficiat dixisse.

Phaceas Israelitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28. Theglaphalassar Assyriæ rex Israëlitas subigit, multosque eorum in Assyriam transfert. 4 Regum, c. 15.

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hierosolymis, matre quidem cive *Hierosolymitana* natus, nomine vero Jerasa. Huic regi nulla deerat virtus: sed semet erga Deum quidem pium, atque erga homines justum ostendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim instaurari desiderabat & ornari, id summo studio confecit & absolvit) nam cum porticus templo constituisset & vestibula, muros quoque collapsos restituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & siquid aliud in regno suo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas suscepta, iisque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipsi solvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *suum* auxit & *amplificavit*, ut & hostibus in contemptum non veniret, suisque felix *admodum* videretur.

Jothamus Judæ rex. 4 Regum, c. 15. & 2 Paralip. c. 27.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Assyriorum & Nini subversione vaticinans, ista loquutus est. "Erit "Ninive piscina aquarum *ventis* agitata, ita & po-"pulus *ejus* omnis turbatus & fluctuans in fugam "se conjiciet, *cunctis* ad alterutros dicentibus, state "& resistite, aurumque & argentum diripite. ne-"mo autem erit, cui hoc persuadebitur: (volent "enim *omnes* magis vitam suam servare quam fa-"cultates) nam grave illos occupabit dissidium, "luctusque illis erit & lamentatio, & membra la-"bascent, & cunctorum facies præ pavore pallo-"rem contrahent. Ubi autem erit leonum lustrum, "& leunculorum mater? Porro tibi, Ninive, di-"cit Deus, te funditus perdam, & non amplius "leones ex te egressi mundo imperitabunt." Porro & alia adhuc multa vates ille de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non necessaria esse existimavi: sed *de industria* prætermisi, ne legentibus molestus esse viderer. Evenerunt autem omnia quæ

Nahumi vaticinium de Assyriorum excidio.

[t] Φακέϊ τινὸς,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Φακέα *Hen.* & *Busb.* & Φακέαν in sequentibus. Φακεὶς & Φακείαν in *Editis.* Φακεῖ LXXII.

[v] Ρομελίϊ.] *Al.* Ρομελίου.

[x] Κατεχὼν ὢν καὶ ἔτ☉] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* quomodo & infra Cap. seq. κατιχε ὢν καὶ ἔτ☉, & mox ἀσεβὴς τε ἦν in *Editis Aliisque.*

[y] Θιγλαθαλάσαρ] Θεκλαφαλάσαρ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. Θεγλαθαλάτταρ *Gall.* 2. Θεγλαθαλατάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. HUDS. Teglat phalsser *Rufin. Hebr.* תגלת פלאסר LXX. Θαλγαλθαλλάσαρ. SPANH.

[z] Γαλαδηνὴν] Sic *Big.* (*Coccejus*) & *Samb.* Γαλαδινὴν in *Editis Aliisque.* HUDS. Supr. lib. 1. c. 19. §... Γαλαδηνὴν καλῆσι τὴν γῆν· & lib. 5. c. 9. §..... πολὺ τὸ γαλαδινῆς & eodem cap. §. ult. τὸ Γαλαδινῆς δ' ἔστιν αὕτη· SPANH.

[a] Πρὸς αὐτῇ] Πρὸς αὐτὴ γῆν Γαλιλαίαν *Vat.*

[b] Κυδίσαν] Ita vel Κυδίσσαν in omnibus *MSS.* Κύδιδαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarsan.* Forsan eadem est urbs quæ p. 274. v. ult. Κεδῆτη vel Καδῆτη. HUDS. *Hebr.* קדש COCC. Adde *Relandum* in Palæst. p. 697.

[c] Ἀσωρα.] Pag. 291. §. c. 292. §. 4. Ἀσωρ☉. HUDS. Ἀσὼρ πεδίου inf. lib. 13. c. 5. §. 7. Traza. At Azaran *Rufin.* LXX. τὴν Κεδὲς καὶ τὴν Ἀσώρ. *Hebr.* קדש ואת חצור & supra lib. v. c. 6. §. 1. & 4. Ἀσὼρ πόλεως. SPANH.

[d] Ὀζία] Ita *Hen.* & *Busb.* Ὀχοσία *Samb.* & *Baf.* Ὀζίου in *reliquis.*

[e] Ἐβασίλευσε] Sic *MSS.* ἐβασίλευε in *Editis.*

[f] Ἀδοὺς] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

[g] Ἱερούσης.] Ἱερούσης *Vat.* Ἱερουσὰ dicitur *Instt.* LXXII. HUDS. Itrasis *Rufin. Hebr.* יְרוּשָׁה. SPANH.

[h] Πρὸς ἀνθρώπους] Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.*

[i] Καὶ τῶν ἄλλων, εἴτι καὶ τοῦ βασιλείαν ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο.] Omittit hæc *Gelenius. Rufinus* autem: & in reliquis omnibus, quæ neglecta videbantur, opus fabricationis exhibuit. Ἐπιστροφαὶ nempe *Hesychio* ἀφτελεῖαι, ἀμέλειαι, & apud Æschyl. Eumenid. v. 551. δωμάτων ἐπιστροφὰς, unde lux etiam huic Josephi loco. SPANH.

[k] Ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο.] Ita *MSS.* ἐμελεῖτο in *Editis.*

[l] Αὐτῶν τῇ μάχῃ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτῶν ἐν τῇ μαχῃ ἐπίταξεν in *Editis.*

[m] Οὕτως τοῦ βασιλείαν,] Οὕτ☉ *Baf.*

[n] Τοῦτον τὸν καιρὸν] Vide *Usserium* ad *An. M.* 3246.

[o] Νινευὴ κολυμβήθρα] Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & supra edidimus c. 10. §. 2. & infra occurrit in libris plerisque. Νινύας *Baf.* & G. Νινύα *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Vid. Nahum. 11. 5. confer sup c. 10. §. 2. SPANH.

[p] Στῆτε καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς &c.] Vid. Nahum. 2. v. 9. 10. 11. SPANH.

[q] Πάρεσις] Πάρεσις infra lib. XI. c. 6. §. 9. SPANH.

[r] Γενήσονται.] Γινεθήσονται *Vat.*

[s] Δέ σοι ὁ Θεὸς] Δὴ *Vat.*

[t] Προεφήτευσεν οὗτ☉] Sic *MSS.* ἃ πρ. in *Editis.*

[v] Νινευΐτης,] Νίνυ *Vat.* Νινύης *Gall.* 2.

[x] Ἅπερ λέγειν] Illud ἅπερ insertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ἃ exstat.

quæ de Ninive prædicta sunt centum & quindecim post annos. Itaque de his quidem satis nobis dictum est.

πρελιπον. σωέβη δε πάντα τα προειρημένα ωδε y Νινεύης, μη ἔτη ἑκατον και πεντεκαίδεκα. ωδε μεν ουν τουτων ἀποχρώντως ἡμιν δεδήλωται.

XII. CAP. XII.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Quomodo Jothamo vita defuncto pro eo regnavit Achazes, quem Araſes Damaſcenorum rex & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt: atque ut Theglaphalaſſares Aſſyriorum rex, ab Achaze in ſocietatem belli adſcitus, Syriam vaſtavit; & Damaſcenos tranſtulit in Mediam, aliis gentibus in Damaſco collocatis.

Ως Ιωθάμης πελευτήσαντος αντ' αυτου εβασίλευσεν Αχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ἀρέσης Σύρων βασιλεὺς, και Φακέας ὁ των Ισραηλιτων· και ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ασσυρίων βασιλεὺς, σύμμαχος Ἀρέζῃ γενόμενος, Συρίαν ἐπόρθησεν, και τους Δαμασκηνους ἀναστάσας εις Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν εν Δαμασκῷ.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paral. c. 27.

JOthamus autem diem ſuum obiit, cum vixiſſet annos quadraginta & unum, & ſexdecim ex his regnaſſet; ſepultuſque eſt in regiis conditoriis. At in regnum ſucceſſit Achazes ejus filius: qui in Deum nequiſſimus, contra leges patrias faciendo, Iſraëlitarum reges imitatus eſt, ſuper altaribus, quæ Hieroſolymis erexerat, deaſtris ſacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium ſuum in ſolidum ſacrificium immolavit. atque alia hiſce ſimilia perpetravit. Cæterum cum ita ſe haberet & inſaniret, illum Syrorum & Damaſcenorum rex Araſes & Iſraëlitarum Phaceas bello adorti ſunt; (nam amici erant *ſociique*) & cum ipſum in Hieroſolyma compuliſſent, diu *urbem* obſederunt, nihil proficientes quod muris cincta eſſet validiſſimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum ſita, incoliſque ejus occiſis, eò Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præſidiis erant, quam qui undique circumfuſi *reperirentur*, interfeciſſet, multumque prædæ Damaſcum abegiſſet, cum exercitu reverſus eſt. Hieroſolymorum autem rex, cum intellexiſſet Syros domum rediiſſe, ratus ſe Iſraëlitarum regi viribus haud imparem eſſe, copias contra eum eduxit; congreſſuſque *prælio* victus eſt, ira Dei in eum accenſa ob tot tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum eſt*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Iſraëlitæ. quorum dux, nomine Zacharias, regis filium Amaſiam in ipſo conflictu interfecit, & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in poteſtatem ſuam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *ſuis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuiſſent, *tum demum* Samariam ſe recipiebant.

Ο δ' Ιώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας z ἐν καὶ πεσαρακοντα, βασιλεύσας δὲ ἐξ αὐτων ἑκκαίδεκα. θάπτεται δὲ a ἐν τοις βασιλικαῖς θήκαις. ἔρχεται δὲ εἰς τὸν ὑὸν αὐτου b Αχάζιος ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, και τους πατρίους ωμίλει νόμους, τους Ισραηλιτων βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμους ἐν Ιεροσολύμοις ἀναστήσας, και θυων ἐπ' αὐτων τοις εἰδώλοις, οις και c ἴδιον d ὡλοκαύτωσε παῖδα, e κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. και τισιν ἄλλα ωμὰ παρανομήσια διεπράσατο. ἔχοντος δὲ ἔτους ϛ μεμισότου, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ των Σύρων ϛ Δαμασκηνων βασιλεὺς f Ἀρέσης, και g Φακέας ὁ των Ισραηλιτων· φίλοι γὰρ ἦσαν· και συνελάσαντες h αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα, ὅπου πολιν ἐπολιόρκουν χρόνον ἀφ' ὅτου των τείχων ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ δὴ των Σύρων βασιλεὺς, λαβων πάσης τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης πόλιν i Αἰλάθ, και τους ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, k ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τους δὲ ἐν τοις Φρουρίοις ὁμοίως ϛ τους περὶξ l Ιουδαίους ἀφθόρους, και λείαν πολλὴν m ἀπελάσας εις Δαμασκὸν, μη τι σφαλεὶς ἀνέζευξεν. ὁ δὴ των n Ιεροσολύμων βασιλεὺς, γνους τους Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, και νομίσας o ἀξιόμαχος εἶναι τῷ των Ισραηλιτων βασιλεῖ, πάσῃ δυνάμει ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· και συμβαλων ἐνικήθη και μάλιστα ὑπὸ θεοῦ, διὰ τοις ἀσεβήμασιν αὐτοῦ πολλοις ἅμα ϛ μεγάλοις εἰργασμένος. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ των Ισραηλιτων ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς p Ζαχαρίας των υἱὸν ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ του βασιλέως Αχάζου, q Αμασίας ὄνομα, και των δευτερεύοντα της βασιλείας r Ερικὰν, και των των Ιούδα φυλης στρατηγὸν s Ελκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε. και ἐκ της Βενιαμίτιδος φυλης γυναῖκας και παῖδας ἀπήγαγον, και πολλὴν λείαν t ἀφαπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

Obedas vates Judæos captivos Samariam adduci prohibet. 2 Paral. c. 28.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per

β'. u Ωβηδὰς δέ τις, ὁς κατ' ἐκεῖνο καιρὸν προφήτης ὑπῆρ-

y Νινεύης,] Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινεὴ habet.

z Εν και τεσσαρακοντα,] Juxta *S. Literas* ἓν και τελάκοντα.

a Εν ταις βασιλικαις θήκαις.] Conf. ſupr. c. 10. §. 4. SPANH.

b Αχάζιος] Αχαζὸς paſſim *Vat.* Αχαζ LXXII

c Ιδιον ὡλοκαύτωσε παῖδα, και τα Χαναναίων ἔθη.] Achazi filium proprium holocautoma obtulit, more Chananæorum LXX. τον υἱὸν αὐτου διῆλθε δια πυρὸς και τα βδελύγματα των ἐθνων 2 Reg. xvi. 3. SPANH.

d Ωλοκαύτωσε παῖδα, και τα Χαναναίων ἔθη.] In *aliquibus* ὁλοκαύτωσε.

e Κατὰ τα Χαναναίων ἔθη.] Hac de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 1. c. 6. & *Spencerum* de *Legibus Hebræorum*, p. 317.

f Αρέσης,] Ita hic loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum *in uno* Αρεσὶς, *in altero* Ραασὶς. HUDS. Αρέσης *Hebr.* רצין LXX. Ραασὼν Syr. ܪܨܝܢ Raſan 2 Reg. xvi. 5. conf. infr. §. 3. SPANH.

g Φακέας] Sic in pleriſque *MSS.* (*Vet.* & *Coccejo*) Φακείας perperam in *Editis Aliiſque.*

h Αὐτὸν εἰς Ιερουσόλυμα,] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὶ in *Editis.*

i Αἰλαθ,] Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ηλαθ in *Editis.* Ηλάθης *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Dicitur etiam Αἰλὰμ & Αἰλὰν. Sita eſt autem in oſtio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. μδ', Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. HUDS. Ηλαθ Ailath. *Ruſin.* עילת *Hebr.* SPANH.

k Εγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους.] Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐγκατῴκησεν in *ceteris.*

l Ιουδαίους] Ιουδαίας *Big.* & *Gall.* 1.

m Απελάσας] Ελάσας *Vat.*

n Ιεροσολύμων] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιεροσολυμιτων in *Editis.*

o Αξιόμαχος εἶναι] Αξιόμαχον ſolus *Vat.*

p Ζαχαρίας] Ζαχαεὶ *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. HUDS. Edidit quidem Cl. *Hudſonus* (cujus verſionem hic interpolavimus) Ζαχαρίαν, verum apparet ex collatione *Paralip* 28: 7. ubi Ζιχεὶ hic heros, filiuſque Regis interfectus appellatur Μαασίας, permutanda hic eſſe eorundem nomina; quod & indigitare voluit *Coccejus*, adſcribens in exemplari meo, *Lege Zachariat*, Imo ipſum Joſephum non aliter ſcripſiſſe docet violenta alias conſtructio, qualem terſiſſimus ſcriptor haud adhibuiſſet. Neque quemquam offendat Αμασίας ὄνομα, quum id (*ſi non pariter* corruptum pro Αμασίου) dictum ſit per interjectionem, quaſi ὄνομα αὐτῳ ὦ Αμασίας. HAV.

q Αμασίας ὄνομα,] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. *Vet. Interpr.* Αμίας *Baſ. G.* & *Samb.*

r Ερικὰν] Εζεκὰμ juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ερικὰμ faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

s Ελκὰν αἰχμάλωτον] Sic *Baſ.* & *G.* forſan pro Ελκανὰν, in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ελκάν. Suſpicor locum eſſe perturbatum, legendumque; ὧν ὁ στρατηγὸς Αμασίας (vel Αμὶς vel Μαασίας) των υἱὸν ἀπ' αὐτου σ. τ. β. Αχάζου, Ζαχαρίαν ὄνομα &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) και ἀπέκτεινε Ζιχρὶς ὁ ἰσχυρὸς ἐξ Εφραὶμ των Μαασίαν [Μασίαν *Alex.* Αμασίαν *Ald.*] των υἱὸν του βασιλέως &c.

t Διαρπάσαντες] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁρπάσαντες in *reliquis.*

u Ωβηδὰς δέ τις,] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) convenienter *S. Literis.*

Ωδή-

ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ φρατῷ πρὸ τῶν τάχων ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὴν οἰκείαν [x] ἰσχὺν ἐδήλωσε γνώσεσθαι, διὸ ἦν τοῦ Θεοῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ' [y] Αχάζῃν τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν ὑπεραίρᾳ τῇ κατ' αὐτὸν μὴ ἀρκεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολῦσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπιθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [z] δὴ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀναστάς δέ τις Βαραχίας ἀνόμασται τῶν ἐνδοξοτάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ [a] τρεῖς, ἔλεγον "οὐκ ἀρεστὸν εἶναι τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν- "τες [b] ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· μόνον γὰρ ἀπόζειν τὰ "πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ- "γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾶν." [c] ταῦτα δ' ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ταῦτ' ὁ ἐδόκει συμφέρειν. ὠφεληθέντες οὖν οἱ προφθημένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [d] ἔλυσάν τε καὶ ἀπημελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβῆς. [e] ὁδὸν ἡμέρων καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ιεριχοῦντος [f] προπέμψαντες, οὐκ ἄπωθεν τῶν Ιεροσολύμων, ἀνέστρεψαν [g] εἰς Σαμάρειαν.

γ'. Αχάζης δ' ὁ βασιλεὺς, ταῦτα [h] παθὼν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ασσυρίων βασιλέα [i] Θεγλαφαλασσάρην, συμμαχίαν αὐτῷ παρὰ Δαμασκηνῶν παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Ισραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνοὺς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [k] πρὸς αὐτὸν, ἦκε σύμμαχος Αχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ πόλεως εἷλε, καὶ τὸν βασιλέα [l] Ραασσὴν ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [m] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ασσυρίων μετοικήσας τινὰς, εἰς τὴν [n] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ισραηλιτῶν γῆν κακώσας, [o] πολλοὺς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ' αὐτῷ διαπεπραγμένα τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [p] Αχάζης ἄργυρον τε χρυσὸν [q] ὅσον ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸ ἄργυρον, καὶ εἴ τι καλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαστάσας ἦκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ασσυρίων βασιλεῖ καὶ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἐν δ' ὕστερον ἀνοήτου καὶ οὐ συμφέροντος ἀσυλλογίστου ἦν ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐδόκει πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπισπάσασθαι τοὺς Θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο σεβόμενος ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τοὺς Ασσυρίων ἤρξατο τιμᾶν Θεούς· καὶ πάντας ἐκεῖνα μᾶλλον τιμήσειν, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς Θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τὴν ἥτταν ἀρχιζόμενος δι' αὐτὸν. ὅθεν τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τὸν ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἀπάγειν, καὶ συλῆσαι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. παρ' ὑγείας τὸν Θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώ-

id tempus vates erat, obviam egressus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigisse non propria ex virtute, sed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eosque reprehendebat, quod prosper rerum contra ipsum successus illis non sufficerit, sed ausi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica consanguineos suos captivos abducere. illisque suadebat ut *illos illæsos domum dimitterent: nam sibi dicto non audientes Deo pœnas daturos esse. Populus igitur Israëlitarum, cum in concionem convenissent, de his consultabant. At cum surrexisset quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis visum "est non permittere civibus ut captivos in urbem "introducant, ne omnes à Deo pereamus. nostra "enim in ipsum peccata per se satis magna, uti "dicunt vates, adeo ut cavendum sit ne novis nos- "met sceleribus obstringamus." Cum autem ista audissent milites, concesserunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti sumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatisque corporibus, adjutos viatico domum remiserunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor isti eos convenerunt, & cum Hierichuntem usque adduxissent, non longe ab Hierosolymis *dissitam*, Samariam redierunt.

3. Achazes autem rex, hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassarem legatione, petiit ut secum iniret belli societatem contra Israëlitas & Syros & Damascenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipsi *in antecessum* misit munera splendida. Ille vero, postquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus est, & Damascum vi cepit, & Arasem regem occidit. Damascenos autem in Mediam superiorem transtulit; & ex Assyriorum gentibus coloniam in Damascum deduxit. Israëlitarum deinde terra *directa* & vexata, multos ex ea captivos secum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractasset, rex Achazes, sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, &, sicut ante pactus fuerat, regi Assyriorum tradidit: actisque ei pro omnibus gratiis, reversus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus & incogitans, & quid è re sua esset tam male subductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non destiterit; sed illos colere perseveraret, quasi illorum ope victoriam esset reportaturus. Rursumque victus, Assyriorum deos cœpit venerari; magisque *cæteros* omnes *deos* cultu prosequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipsi etiam cladis *acceptæ* auctor exstiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & despicientiæ processit, ut templum denique clausum tenuerit, & solennes offerri hostias prohibuerit, ipsique donaria ereptum iverit. Post hanc Deo illatam contumeliam vi-

XIII. *Achazes contra Israëlitas actatem contra Israëlitas & Syros & Damascenos, cersit Theglaphalassarem.* 4 *Regum*, c. 16. 2 *Paral.* c. 28. *Theglaphalassar Damascenos in Assyriam transfert.* 4 *Regum*, c. 16. 2 *Paral.* c. 28. *Achazes non modo nequam & improbus, sed fatuus & amens.* *Achazes moritur.* 4 *Regum*, c. 16.

Ιωΐδας *Hen. Busb. & Epiphan.* Ωζεδὰς *Big. Samb. & Gall.* 2. pro quo Ωὸλας in *Editis.*

x Ἰσχὺν ἰδίαν γνώσεσθαι,] Αὐτῶν ἰσχὺν *Big. Samb. & Vat.*

y Αχάζῃν τὸν βασιλέα.] Hîc loci in *libris* Αχαζον.

* *Ilsos illæsos domum dimitterent:*] Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τοιούτους cum *Editis.*

z Ὁ δὴ τῶν Ισραηλιτῶν λαὸς] Ita cum *Epiphanio.* ὃ in *reliquis.*

a Τρεῖς,] Sc. *Azarias, Hezekias & Amasa*, ut constat ex 2 Paralip. c. 28. v. 14.

b Ἀπολώμεθα ὑπὸ] Sic *MSS.* (& *Coccejus*) ἀπολώμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ in *Editis.*

c Ταῦτα] In *nonnullis* ταῦτ' ἀκούσαντες.

d Ἐλυσάν τε] Ἐλυσάν τε *Vat. & Vet. Interpr.*

e Οὐδὲν ἧττον] Οὐδὲν οἷ ἧττον *Big. & Samb.*

f Προπέμψαντες,] Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis.*

g Εἰς Σαμάρειαν.] Sic *Basil. G. & Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμάρειαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρείας χώραν in *MSS.*

h Παθὼν ὑπὸ τῶν] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* παθὼν in *reliquis.*

i Θεγλαφαλασσάρην,] Sic fere in *libris omnibus* hîc loci, aut Ταγλαφαλασσάρην. Vide p. 501. §. 1.

k Πρὸς αὐτὸν,] Ὡς αὐτὸν *Samb. & Vat.*

l Ραασσὴν] Ραασσὼν *Samb. & Big.* Ραασσὼ *Vat. & Gall.* 1. 2. Vide p. 502. §. 1. HUDS. Conf. sup. §. 1. SPANH.

m Τὴν ἄνω Μηδίαν.] In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio & Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena.* Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9. & vide *Simpsonum* ad A. M. 3265. & *Bochartum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32.

n Δαμασκὸν] Δαμασκηνῶν *Vat.*

o Πολλοὺς] Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat.*

p Αχάζης] Αχαζης deest plerisque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ιερουσαλήμων legisse videtur *Vet. Interpr.*

q Ὅσον ἦν] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.*

r Τὸν

vita defunctus est, cum quidem vixisset annos sex & triginta, & ex his sexdecim regnasset, Ezeciam vero filium reliquisset qui ei successit.

σας ἐξ καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα, [r] τὸν ὑὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

CAP. XIII.

ΚΕΦ. ιγ'.

Quomodo Phaceas sublatus est Ozeæ insidiis, quem non multo post edomuit Salmanasares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio justoque facta erant.

Ὡς Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ωσέη, ὃν μετ' ὀλίγον ἐκράτησε Σαλμανασάρης· καὶ ὡς Ἐζεκίας ἀντ' Αχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐπίσησεν.

Phaceam interficit Oseas & regnum Israëlitarum occupat. 4 Regum, c. 17.

SUB idem vero tempus Israëlitarum etiam rex Phaceas fatis concessit, ab amico quodam circumventus, Osea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, sceleribus se obstrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Assyriorum rex Salmanasares expeditionem suscipit: prælioque victum (nam Dei forsan favore & auxilio erat destitutus) in potestatem suam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oseæ Hierosolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hierosolymitana*. Is autem natura erat bonus & justus & religiosus. nam statim à regno inito nihil prius habuit aut magis necessarium, utiliusve tam sibi quam subditis existimavit, quam ut Deum *sancte* coleret. Quamobrem populo & sacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus est: "Ne ipsi quidem ignoratis, quod propter pec-"cata patris mei, qui contra ea fecerat quæ facer "Dei honos postulabat, in multas magnasque ca-"lamitates incidistis, ab eo mente corrupti, eóque "adducti ut quos ille deos putabat eos coleretis. "Vos autem, qui experientia didicistis quanti con-"stat peccare, hortor ut id facere jam dedisca-"tis, "& à prioribus fœditatibus vosmet purgetis: at-"que adeo sacerdotes & Levitæ, ad templum con-"venientes, illud aperiatis, & lustratum prius ex-"piatumque solennibus sacrificiis in antiquum pa-"triumque honorem restituatis. ita enim Deum, "ira deposita, propitium habebimus.

Ezecias Judæa rex. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 29.

Ejus ad sacerdotes populumque oratio. 2 Paral. c. 29.

2. Cum hæc rex dixisset, sacerdotes templum aperiunt, atque vasis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas solennes altari imponebant. Rex vero, dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma convocat, ut Azymorum festum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermissum. Quin & Israëlitas per nuncios hortatus est, ut, relicto præsentis vitæ instituto, ad veterem consuetudinem Deique cultum redirent. se enim illis permittere Hierosolyma venientibus, ut Azymorum agerent festivitatem, unaque cum ipsis solennibus interessent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipsi morem gererent nisi voluntate sua, sed ipsorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri essent beati. Israëlitæ vero, cum adessent legati, regisque sui mandata illis exposuissent, non modo non eis obsequuti sunt, sed etiam cum irrisione eos ut insipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eisque prædicentes quantæ calamitates instarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aspernabantur & respuebant; tandemque comprehensos morte multarunt. ac peccando eo usque procedere non con-

Ezecias templum lustrat: pascha agendum curat; & per omnes Israëlitarum fines edicit, ut Hierosolyma conveniretur. 2 Paral. c. 29. & c. 30.

Magna Israëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hierosolyma venerunt. 2 Paral. c. 30.

Ἀπέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλευσθεὶς αὐτῷ φίλος τινὸς Ωσέη τὄνομα· [a] ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τὰ θεῖα [t] τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως ἐμμενῆ καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποίησατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἐπὶ δὲ [v] τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ωσέη ἐβασίλευσεν [x] Ἐζεκίας ἐν Ιεροσολύμοις Αχάζου υἱὸς καὶ Αβίας [y] ἀρίστης τὸ ἦθος. φύσιν δὲ εἶχε αὐτῷ χρηστὴν καὶ δικαίαν καὶ θεοσεβῆ· οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν ἀναγκαιότερον, οὐδὲ συμφορώτερον αὐτῷ τι καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπέλαβε τοῦ θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν οἷς διὰ τὰς "τοῦ πατρὸς ἁμαρτίας εἰς μὲν, ἀθροαθεῖσι τὴν περὶ τὸν "Θεὸν [z] ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπεφέρητε καὶ μεγάλων κα-"κῶν, διαφθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δαίμονος, καὶ ἀνα-"πεφθέντες εἰς αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεοὺς τούτους περσο-"κωμῳδεῖν. ἀθρόως δὲ ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν οἷς ἐστι δει-"νὸν τὸ ἀσεβεῖν, τοῦτο μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθε, καθά-"ραι δ' αὐτοὺς ἐκ τῶν πονηρῶν μιασμάτων· τοὺς τε ἱερεῖς "καὶ Λευίτας [a] συνελθόντας ὅτως [b] ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ "καθήραντας αὐτὸ τῶν ἐξ ἔθους θυσίας, εἰς τὴν ἀρχαίαν "καὶ πάτριον ἀναλαβέσθαι τιμήν. ὅτως γὰρ τὸν Θεὸν ἵ-"λεων ποιησόμεθα, ἀφέντα τὴν ὀργήν.

β'. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγουσι τὸ ἱερόν· [c] καὶ διεπίστωσις τῶν σκευῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. διαπέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, [d] ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς Ιεροσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄγοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοιπὼς χρόνον διὰ τὰς τῶν προειρημένων βασιλέων ἀθεμίας. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ισραηλίτας περιέποντα αὐτοὺς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ὑπερέπτη αὐτοὺς ἀθροισμένους εἰς Ιεροσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, [e] ἀθρόως οὐχ ὅπως ὑπακούσωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [f] θέλοιεν. ἕνεκα δὲ ἐκείνων συμφέροντα· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ισραηλῖται, καταφρονήσαντες τῶν πρέσβεων, καὶ διελωσύνην αὐτοῖς τὸ καθ' ἑαυτοὺς βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείθοντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτους διεχλεύαζον, καὶ τοὺς [g] προφήτας ὁμοίως ταῦτα καθαίνοντας, καὶ προλέγοντας ἃ πίστιν μὴ [h] μεταλήμενοι πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἑαυτοῦ θεοῦ, διέπλευν· καὶ τελευτῶν συλλαβόντες αὐτοὺς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι τού-

[r] Τὸν δὲ ὑὸν] Ita cum *Editis Aliisque.* τὸν υἱὸν Ἐζεκίαν *Big.* & *Samb.*

[s] Οἷς κατασχὼν] Ita cum *MSS.* prout supra p. 500. §. 1. ὃς κρατῶν in *Editis.*

[t] Τὸν Θεὸν ὀλίγωρος.] Illud τὸν accepimus ex *MSS.*

[v] Τετάρτῳ τῆς βασιλείας] Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* desinente substituit, ut notavit *Usserius* in *Chr. S.* p. 13.

[x] Ἐζεκίας οὗ] 2 Reg. XVIII. &c. SPANH.

[y] Ἀρίστης τὸ ἦθος.] Conf. sup. c. 10. §. 3. SPANH.

[z] Ὁσίαν τιμὴν,] Ὁσίαν καὶ τιμὴν *Vat.*

[a] Συνελθόντας] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ συνελθόντας *in Editis.*

[b] Ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν,] Ἀνοίξαι τε τὸ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

[c] Καὶ διεπίστωσις] Καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ ἐπέστησαν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα *Gall.* 2. *Aperuerunt templum & vasa Dei & pollutiones ejiciebant*, in quodam *Epiphanii* exemplari.

[d] Ἐκάλει τὸν λαὸν] Ἀνεκάλει *Vat.*

[e] Παραυτῶν] Παραυτὰ *Vat.* & *Gall.* 2.

[f] Θέλωσι,] Ita in *MSS.* Θέλωσι in *Editis.*

[g] Προφήτας] Προφήτας τοῦ ὁμοίως *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Μεταλήμφοι] Μεταλήμφοι *Vat.*

τοῦ-

[i] τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε τῶν ἀνομοῦζιν· ἀλλὰ καὶ χείρω τῶν προημαρτημένων [k] ἀπενοήνατο. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις, αὐτοὺς ἀμυνομένου τὰς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν ὑποχείρους. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς [l] Μανασσίτιδος φυλῆς καὶ [m] Ζαβυλῶνος καὶ [n] Ισαχάρ, παθόντες οἷς οἱ προφῆται παρήνεζαν, εἰς εὐσέβειαν [o] μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ιεροσόλυμα πρὸς Εζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωζιν.

γ'. Ἀφικνουμένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Εζεκίας, ἀναβὰς εἰς [p] τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς, ἔθυσεν [q] ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρους ἑπτὰ, καὶ κριοὺς τοσούτους [r] καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσούτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας τῶν κεφαλαίων τῶν ἱερείων αὐτὸς θ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [s] ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὁλοκαύτων, οἱ δὲ Λεβίται στάντες ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [t] ὑπὸ τοῦ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς [v] βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γινομένων, ἅπαν πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτοὺς, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν [x] τὸν Θεόν. ἔπειτα θυσὶ μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατὸν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς δωρεὰν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν [y] ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐπίνησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος δωρεῖτο μετὰ τοῦ λαοῦ, τῷ Θεῷ χάριν ὁμολογῶν. ἐνστάσης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὸ λεγόμενον [a] πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, παρ' ἐξ ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοὶ, ταύρους μὲν [b] δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν γὰρ [c] ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ τὸν τότε τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος καὶ τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθέσει ἡ ἑορτὴ, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἥγνισαν αὐτήν. καὶ τὴν πόλιν δὲ πάντος [d] ἐκάθαρσαν μιάσματος εἰδώλων, τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐν τῶν ἰδίων διέπλεξε [e] προσέταξε καὶ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λεβίταις [f] τὰς δεκάτας ὥρισε τοῦ λαοῦ καὶ [g] δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν' ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ προσκαρτεροῖεν, καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης ἀσινῆ διαμένοι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ [h] τοῖς Λεβίταις· ἀπέθηκαν δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν, καὶ [i] παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. τούτων δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ὁ βασιλεὺς καταστησάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε κατὰ τῶν Παλαιστίνων, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης [k] πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτῷ καταστρέψασθαι τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τὰς φόρους,

tenti erant, ſed etiam ex amentia in pejora iis quæ ſupra retulimus prolapſi ſunt flagitia: & non prius iſta facere deſtiterunt, quam Deus eos pro ſceleribus ulciſcens in hoſtium poteſtatem tradidit. Et de his quidem poſthæc nobis plura dicenda ſunt. Multi tamen è tribu Manaſſitide & Zabulonis atque Iſacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem ſe converterunt. Atque hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

3. Poſtquam autem ea multitudo convenerat, rex templum aſcendit una cum principibus & populo univerſo, & immolavit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes, & agnas ſeptem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impoſuiſſent & rex ipſe & principes, ſacerdotibus ut ſacra facerent permiſerunt. Et illi quidem hoſtias mactabant & ſolida cremabant ſacrificia; Levitæ vero in orbem circumfuſi cum inſtrumentis muſicis hymnos Deo canebant, & pſallebant ſicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui ſacerdotes cum buccinis cantoribus iſtis accinebant. Cum autem hæc facta eſſent, rex populuſque humi in faciem proſtrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus eſt boves ſexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præſcripto exſequuti ſunt ſacerdotes. His vero rex lætatus cum populo accumbebat, Deo gratias agens. Inſtante vero Azymorum feſto, cum ſacra Paſchalia dicta feciſſent, reliquam deinceps rem divinam diebus ſeptem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipſi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero ſeptem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit feſtum, tunc primum ſplendide & magnifice celebratum eſt. Peractis autem omnibus quæ ad feſtum ſpectant, in regionem *circumcirca* egreſſi eam luſtraverunt: ac præterea urbem omni deaſtrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde ſacra juxta legem rex de ſuo fieri mandavit; atque ſacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias conſtituit, ut in religione curanda permaneant, Deique miniſterio unice & aſſidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret ſacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* conſtruxiſſet, inde ſingulis ſacerdotibus diſtribueret & Levitis, liberiſque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad priſtinum *numinis* cultum reverterunt. Hiſce eo quem diximus modo conſtitutis, rex bellum intulit Palæſtinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hoſtium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam uſque. Aſſyriorum autem rex miſſis nunciis imperii everſionem ei minatus eſt, niſi vectigalia,

Magnifice ſplendideque celebratur paſcha. 2 *Paral.* c. 30.

Tolluntur alieni dii, quotidiana ſacrificia reſtituuntur, populoque imperatur ut decimas ſolvant. 2 *Paral.* c. 30.

Paleſtinis bellum infert Ezecias. 4 *Regum*, c. 17.

i Τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis.*

k Ἀπενοήνατο.] Ἐπενοήνατο *Big. Samb.* & *Vat.*

l Μανασσίτιδος φυλῆς] Μανασσήτιδος *Samb.* ut ſupra alicubi.

m Ζαβυλῶνος] Ita cum *Cod. Vat.* Ζαβύλω in *ceteris.*

n Ισαχάρ,] Alibi Ισαχίρ.

o Μετεβάλοντο.] Sic *MSS.* μεταβάλοντο in *Editis.*

p Τὸ ἱερὸν] Illud τὸ ex *MSS.*

q Ὑπὲρ αὐτοῦ] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὑπὲρ.

r Καὶ ἄρνας ἑπτὰ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἄρνας ἑπτὰ deſunt in *Editis.*

s Ἐφῆκαν.] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἀφῆκαν in *reliquis.*

t Ὑπὸ τοῦ Δαυίδου·] Ὑπὸ Δαυίδου *Vat.*

v Βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον] Hinc βυκανισταὶ Athen. lib. XIV. p. 615. E. αὐλήσαν ἐπὶ σκόλιον μὴ σαλπιγκτῶν καὶ βυκανισῶν. SPANH.

x Τὸν Θεόν.] Τῷ Θεῷ *Vat.*

y Ἑξακοσίους,] Ἑξακοσίας *Samb.*

z Ἔχειν ὁμολογῶν.] Illud ἔχειν ex *MSS.*

a Πάσχα,] *Al* Φάσκα.

b Διχιλίους,] Χιλίους LXXII. & *Verit. Hebr.*

c Ταύρους ἔδοσαν αὐτοῖς,] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ deeſt *Editis Aliiſque.*

d Ἐκάθαρσαν] Ἐκαθήραν *Vat.*

e Προσέταξε] Διέταξε *Vat.*

f Τὰς δεκάτας ὥρισε τοῦ πλήθους δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Supr. Lib. 4. c. 4. §. 3. καὶ τὴν δεκάτην τῆς τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνειν, δικαίως αὐτοῖς ἀπομερίζειν· ἔτι δὲ ἀπαρχὰς &c. & lib. IV. c. 8. §. 22. Εσω δὲ καὶ δικαίαν τῶν καρπῶν ἐξαίρεσις ἐμοὶ. &c. SPANH.

g Δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν,] Ita cum *MSS.* δίδοσθαι in *Editis.*

h Τοῖς Λευίταις·] Τοῖς abeſt *Big.* & *Samb.*

i Παισὶν αὐτῶν] Sic *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* καὶ πᾶσιν αὐτοῖς in *Editis.*

k Πόλεις τῶν πολεμίων.] Τῆς πόλεως *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πόλεις πολλὰς *Hen.* & *Busb.*

galia, quæ pater ejus ante pendebat, ſolvenda curaret. Ezecias vero de minis iſtis haud magnopere ſolicitus erat: ſed ſuæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Eſaiæ, cujus beneficio futura omnia certò reſcivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præſentia dixiſſe ſufficiat.

ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐτέλει, τούτους ἀποδώσοι. Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθαῤῥῶν δ' ὅτι τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ησαΐᾳ, παρ' ὃ πάντ' ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπιστάμενος. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ὅπῃ ἔχ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτους τοὺς βασιλέως.

XIV. CAP. XIV.

ΚΕΦ. ιδ'.

Quomodo Salmanaſares vi capit Samariam: utque, decem tribubus in Mediam tranſlatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

Ως Σαλμαναζάρης καθ' ἑτέρου αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατῳκίσας, τὸ Κυθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

Salmanaſares, Samaria expugnata & Oſea capto, Iſraëlitas in Mediam & Perſidem transfert, & Perſarum quoſdam à Chutho Samariam migrare jubet. 4 Regum, c. 17.

SAlmanaſares autem Aſſyriorum rex, cum ei nunciatum eſſet quod Iſraëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miſerat, invitans eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, ira incenſus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oſeæ ſeptimo. A rege vero non admiſſus *in urbem*, poſt triennalem obſidionem Samariam expugnat, anno quidem Oſeæ regis nono, ſeptimo vero Ezeciæ Hieroſolymorum regis. atque *ita* Iſraëlitarum imperium exſtinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Perſidem traduxit: in quibus Oſeam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes tranſtuliſſet ex Chutho loco quodam (nam in Perſide ejuſdem nomenclaturæ eſt fluvius) eas Samariam Iſraëlitarumque regionem habitatum miſit. Itaque ex Judæa *migraverunt decem tribus poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egreſſi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jeſu poſt annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (ſicuti à me ante dictum eſt) tradiderunt, anni ſunt ducenti & quadraginta, ac *prætera* menſes ſeptem & ſeptem dies. Et hunc quidem Iſraëlitæ exitum habuere, cum contra leges feciſſent, & vatibus non obtemperaſſent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, niſi inique agere deſiſterent. Malorum autem illis initium fuit ſeditio, qua à Roboamo deſciverunt Davidis nepote, cum ſervum ipſius Hieroboamum regem conſtituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infeſtus eſſet & inimicus, ſuo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

[1] Σαλμαναζάρης δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπεὶ [m] ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ὡς εἰη πέμψας κρύφα πρὸς [n] Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς Ωσὴε βασιλείας. ὁ δεξαμένης δ' αὐτὸν τῆς βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισὶν, εἶλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἐνναίῳ μὲν ἔτει Ωσὴε βασιλεύοντος, ἑβδόμῳ δ' Εζεκίου τοῦ Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] ἀρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ωσὴε ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [q] Χαθα [qq] πόλεως τινός, ἔστι δ' [r] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων τὄνομα. κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν. μετῳκίσθησαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Ιουδαίας μὴ [s] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐναντίων πεντακοσίων πεντηκοντάκις ἑπτὰ, ἀφ' ἧς χρόνῳ τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι ταύτην κατεῖχον τὴν χώραν· [t] ἀπὸ δὲ στρατηγοῦντος Ιησοῦ [v] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' ἧς ἡ ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμου [x] τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ τὴν βασιλείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐστὶ [y] διακόσια πεντάκοντα, μῆνες ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν Ισραηλιτῶν [z] τοῦτο κατέλαβε, φθείρασας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προέλεγον πάντα αὐτοῖς τὰ συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ροβοάμου [a] τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ιεροβοάμου τοῦτο δῆλον [b] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον [c] ἐξαμαρτῶν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἧς ἦν ἄξιον δίκης ταύτην ἔσχεν.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanaſares.

2. Aſſyriorum autem rex armis invaſit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis ſcriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hiſce vero teſtimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit &

Β'. Ο δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τὴν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δ' ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἐστράτευσε γὰρ ἐπὶ Τύρον βασιλεύοντος αὐτοῖς Ελουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ [d] τούτοις καὶ [e] Μένανδρος, [f] ὃς τῶν χρονικῶν ποιησά-

l Σαλμανασάρης] *Al.* Σαλμανάσαρ & Σαλμανασσάρης.

m Ηγέλη αὐτῷ] Ηγίλλη *Big. Samb. & Vat.* forſan pro ἠγγέλθη.

n Σώαν] Ωὰν aut Ωαν in pleriſque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l. 2. c. 141. & 142.) Sethon appellat, uti obſervavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c. 8. p. 109. HUDS. Σώας Rex Ægyptiorum, Suſas *Rufinus*, *Hebr.* ΝΙΟ LXX. Σηγὼρ. Sed *MS. Alex.* Σωὰ. SPANH.

o Κατ' αὐτὸν,] Καθ' ὃν *Vat.*

p Ἀρδὸν ἠφάνισε,] *Gen.* ἄρδην, vel ἄρδιν. male etiam ἄρδ·ν in Ed. *Baſil.* SPANH.

q Χάθα] Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Iſ. Voſſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hiſt. Samar.* c. 1. § 19. & in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vett. Perſ.* c. 2. HUDS. Χαθὼ & Α. Perſidis. Authi *Rufin.* è *MS. Cuthi.* SPANH.

qq Χάθα πόλεως τινὸς] Videſis pag. 185. §. 4. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p. 108. *Edit. Pariſ.*

r Εν τῇ Περσίδι] Ita cum *Big. Samb. Vat. & Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in *Editis Aliiſque.*

† *Migraverunt decem tribus poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem,*] 10 tribus migraverunt anno poſt egreſſum ex Æg. & introitum in terram Sanctam

947.
800. a Joſua.
240. a Jeroboami initio. REL.

s Ετῶν ἀριθμὸν] Ετῶν ψλέ'. in *Chron. Alex.*

t Απὸ δὲ στρατηγοῦντος] Illa ἀπὸ δὲ non agnoſcunt *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Iſraëlitarum de Judæa poſt annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, ſub principe Jeſu. Ex quo autem recedentes à Roboam &c.*

v Ετῶν ὀκτακοσίων.] Εστι χρόνῳ ἐτῶν *Vat.* ἔστιν ἐτῶν *Gall.* 1. 2. εἰσὶν ἔτη ωλβ'. in *Chron. Alex.*

x Τοῦ Δαυίδου ἡμῶνος] Τοῦ δὲ Δαυΐδου *Baſ. & Samb.*

y Διακόσια τεσσαράκοντα,] Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξδ'. καὶ μῆνες ζ'. præciſe. CXXI. numerat *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 8.

z Τοιοῦτο κατέλαβε,] Τοιοῦτον *Vat.*

a Τὸν Δαυίδου ἡμῶνα,] Illa τὸν Δαυίδου ἡμῶνα, legendum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

b Αποδείξαντες βασιλέα.] Εαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum *cæteris.*

c Εξαμαρτῶν,] *Al.* ἐξαμαρτόν.

d Τούτοις καὶ Μένανδρος] Ita *Big. Samb. & Vat.* τοῦτο in *Editis Aliiſque.*

e Μένανδρος,] Conf. ſup. lib. VIII. c. 5. §. 3. SPANH.

f Ος τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν,] Ο τῶν χρ. & deinde ὃς ἔτως *Big. Samb. & Vat.*

καὶ

πιησάμενος τῷ ἀναγραφῷ, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφέρας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν, ἔτως ἐδήλωσε. [b] καὶ Ελυλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ. ἔτος, ἀποστάντων [h] Κιτταίων, ἀνατάλεύσας, "ἀπήγαγε αὐτὸς πάλιν. [i] ἐπὶ τούτοις [k] πέμψας ὁ τῶν "Ασσυρίων βασιλεὺς, ἐπῆλθε φοινίκῃ πολεμῶν ἅπα- "σαν. ὅς τις στρατεύσας εἰρήνην μὲν πάντων ἀνεχώρη- "σεν ὀπίσω. ἀπέστη τε Τυρίων Σιδὼν καὶ [l] Ακη καὶ [m] ἡ παλαιὰ "Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἱ τῷ τῶν Ασσυρίων "ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. διὸ [n] Τυρίων οὐκ ὑποστα- "ντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ἐστράτευσε, Φοινί- "κων [o] συμπληρωσάντων αὐτῷ ναῦς [p] ἑξήκοντα, καὶ ἐπι- "βατῶν [q] ὀκτακοσίους. [r] οἷς ἐπιπλεύσαντες [s] οἱ Τύριοι "ναυσὶ δεκαδύο, τῶν νεῶν τὰς ἀντιπάλων διέφθειρον, "λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄνδρας εἰς πεντακοσίους. [t] ἐ- "πὶ τούτῳ δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ διὰ ταῦτα. ἀναζεύ- "ξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατέστησε Φύλακας ἐπὶ "τῷ [v] ποταμῷ [x] τῶν ὑδραγωγίων, οἳ [y] διακωλύσουσι "Τυρίους [z] ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἐπὶ πέντε γενόμενον, "ἐκαρτέρησαν πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν." καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ [a] κατὰ [b] Σαλμανασάρην τὸν Ασσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ'. Οἱ δὲ [c] μετοικισθέντες εἰς [d] τὴν Σαμάρειαν Χου- θαῖοι· [e] ταύτῃ γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς [f] Χυθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τὸν ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι κατ' ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πάντες δ' ἦσαν, καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. [g] λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐπέσκηψεν, ὑφ' οὗ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν εὑρίσκοντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σω- τήριον [h] αὐτοῖς ὄν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ασ- συρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλα- βεν [i] αἰχμαλώτων τῶν Ισραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖ- λαι. πεμψάντων δ', τά τε νόμιμα καὶ τὴν θεὸν τὸν τοῦτον ὁσίαν [k] διδαχθέντες θρησκεύσειν αὐτὸν φιλοτί- μως· καὶ τοῦ λοιμοῦ παυσαμένου. χρώμενοί τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νυῦν [l] ἔθεσι διατελοῦσιν, [m] οἱ καλοῦμεν μὲν τὴν Εβραίων γλῶτταν Χουθαῖοι, καὶ δὲ τὴν Ελλήνων Σα-

Tyriorum archiva in linguam Græcam transtulerit, ista memoriæ prodidit. "Elulæus etiam no- *Menandri Historici ea de re testimonium.*
"mine *apud Tyrios* regnavit annos triginta sex. "Hic Cittæos, qui ab imperio suo defecerant, "classe eò vectus ad obsequium reduxit. Contra "hos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen "omnem bello incursavit. qui *tamen* pace cum o- "mnibus facta rediit retro. Descivere etiam à Ty- "riorum imperio Sidon & Ace & antiqua Tyrus, "multæque urbes aliæ, quæ se Assyriorum regi "dediderunt. Cum tamen non ob id se subjice- "rent Tyrii, rex eis rursus bellum intulit, post- "quam à Phœnicibus acceperat naves sexaginta "& remiges octingentos. In quas invecti Tyrii "navibus duodecim, disjectis hostium navibus ho- "mines *numero* ad quingentos fecere captivos. * ita- "que ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse "cœperunt. Cum autem reverteretur Assyriorum "rex, constituit custodes ad flumina & aquæ-du- "ctus, qui Tyrios ab aquæ hausu arcerent. To- "leratumque id Tyriis per annos quinque, biben- "tibus interim ex puteis quos foderant." Et quidem hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus † con- tra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuissent Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione sic nuncupata fuerint translati; est autem illa in Perside, & fluvius *illic* ita nominatus) & singuli pro gente quisque sua Deum suum Samariam *secum* attulissent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deum maximus illis irasceretur & succenseret. nam pestis ipsos invasit, à qua cum necidarentur, & nullum malorum levamen excogitando essent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis salutare esset. Missis igitur ad Assyriorum regem legatis, petierunt ut sacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus esset Israëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum instituti essent, eum certatim colere cœperunt; & mox sedata est pestilentia. atque iisdem etiamnum ritibus uti consuescunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cogna- *In Chutheos deos patrios Samaritæ colentes, grassatur pestilentia: & quo modo sedata. est. 4 Regum, c. 17.*

[g] Καὶ Ελυλαῖος ὄνομα] Καὶ Ελυλαῖος [Ελιλαῖος *Gall.* 2.] θεμένων αὐτῷ πύλας ὄνομα ἐβασίλευσε *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod ille habet πᾶσαν ὄνομα, ἐκείνων, illi vero πύας ὄνομα ἐβασίλευσε. Cum apud *Epiphanium* sit *Helisæus* aut *Helysæus*, ut dicit *Scaliger*, suspecta merito videatur vox Ελυλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice scriberetur, non licet divinare. videtur tamen esse *Elysæus*. Vide *notas* ad *Fragm. Vett. Græcorum*, p. 42.

[h] Κιτταίων,] *Cyprios* esse placet *Scaligero* de quibus vide *Meursii* Cyprum. Γιτταίων malit *Usserius* ad A. M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos esse. HUDS. In Cypro. Epiphanius lib. 1. adv. hæreses Κίτιον esse nomen insulæ Cypri scribit. REL.

[i] Επὶ τούτοις] Επὶ τοῦτον malit *Schotanus*.

[k] Πέμψας ὁ] Σαλμανασὰρ aut Σαλμαναζάρης ex *Vet. Interpr.* post πέμψας reponendum esse censet *Salig.*

[l] Ακη] Ita cum *Cod. Vat. Scaligero* & *Usserio*. in *cæteris* Αχη.

[m] Η παλαιὰ Τύρος,] *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος substituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82.) libenter ἡ Βηρυτὸς, si mei res foret arbitrii.

[n] Τυρίων] Αὐτῷ post Τυρίων inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] Συμπληρωσάντων] Aliter legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus.*

[p] Εξήκοντα,] Εβδομήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teste *Scaligero*. in nostris omnibus *sexaginta*.

[q] Οκτακοσίους.] Οκτακοσίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[r] Αἷς ἐπιπλέσαντες] Οἷς *Vat.* & *Epiphanii* libri.

[s] Οἱ Τύριοι] Illud οἱ ex *MSS.*

* *Itaque ob hæc Tyrii omnes magno in honore esse cœperunt.*] *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius*.

[t] Επιτάδη] Επιτίθη *Big. Samb.* & *Vat.* minus recte.

[v] Ποταμῷ] Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro XVI. εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι.

[x] Τῶν ὑδραγωγίων,] Nonnullis deest τῶν.

[y] Διακωλύσουσι] Διακωλύσει *Gall.* 2.

[z] Αρύσασθ-] Αρδιασθ *Vat.* ἀρύεσθ *Gall.* 2.

[a] Κατὰ] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* Aliisque καὶ τά.

† *Contra Salmanasarem Assyriorum regem scripta inveniuntur.*] Alii reddunt *de Salmanasare*.

[b] Σαλμανασάρην] *Al.* Σαλμαναζάρην.

[c] Μετοικισθέντες εἰς τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι·] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[d] Τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι] Illud τὴν ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χουθαῖοι.

[e] Ταύτῃ γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι,] Conf. infr. lib. 10. c. 8. §. 7. & mox infr. SPANH.

[f] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι] Χούθας *Samb. Hen.* & *Busb.* Χουθὰς *Chron. Alex.*

[g] Λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐπέσκηψεν,] Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid *Josephum* moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* scriberet *pestem*, plane nescio. nisi forsan id sumpserit ex aliquo Judæorum Historico, qui *leonum* in Samaritanos incursum *pestem* vocaverit per metaphoram. HUDS. Leones immissos in Chuthæorum seu Samaritanorum gentem dicit Scriptura 2 Reg. XVII. 25. conf. inf. lib. XI. c. 1. §. 3. SPANH.

[h] Αὐτοῖς ὄν] Αὐτοῖς ἀνίμαθον *Vat.*

[i] Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτου ἐκ τῶν Ισραηλιτῶν *Hen.* & *Busb.*

[k] Διδαχθέντες θρησκεύσειν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τοῦ λοιμοῦ παυσαμένου.] Ταχθέντες in omnibus *MSS.* HUDS. Aliter de religione Chuthæorum 2 Reg. XVII. 34. in *Hebr.* ac *Vulg.* vid. modo supr. SPANH.

[l] Εθεσι διατελοῦσιν,] Ita *Samb.* ἤθεσι in *reliquis*.

[m] Οἱ καὶ τὴν γλῶτταν Εβραίοι τὸ γένος ὄντες Χουθαῖοι, καὶ ἦ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖς), olim scriptum fuisse fatebitur, qui vetera exemplaria & *Rufini* versionem consuluerit. *Is. Voss.* in *Epist.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro eo tamen faciunt *Rufini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi siquidem*

cognationis, cum res Judæis prosperè evenire videant, cognatos *se eorum* appellant, utpote à Josepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum vero illos in malis versari conspiciant, *tunc* se nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris sibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex consanguinitate, sed inquilinos esse ex alia gente præ se ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Finis Libri noni.

μαρεῖται. [n] οἱ πρὸς μεταβολὴν ἐ συγγένειαν ὅταν μὲν εὐ πράτ[τ]ουσας βλέπωσι [o] τὰς Ιουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ιωσήπου φυτὸν ὄντες, κ τοῦ δένδρου ἐκείνου ὄντες πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οἰκειότητα· ὅταν δ' [p] παίσαντας ἴδωσιν, ἀδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, ὡς εἶναι δίκαιον ἐδὲν αὐτοῖς ξυνοίκους ἢ γένους, ἀλλὰ μετοίκους [q] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔχομεν καιρότερον εἰπεῖν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐνάτου.

secundum eloquium Hebræorum Hebrei, secundum genus Cuthæi, Græce autem Samaritæ vocantur &c. Juxta alios (qui habent, *Hi siquidem secundum eloquium Hebræorum Cuthæi secundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ κ' μὲν τῷ Ε. ἑρμῶν γλώττῃ τὸ γένος Χυθαῖοι, κ' δὲ τῷ Ελλ. &c.

n Οἱ πρὸς μεταβολὴν] Aut aliter legisse aut locum non intellexisse videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu semper parati sunt: & quando vident Jud.* &c. ut vero in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo semper parati sunt: & quando* &c. Ενεργοῦντας *Vat.* Vox συγγενεῖς deest *MSS.* quod mirum, cum eam agnoscat *Epiphanius*.

o Τὰς Ιουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν,] Samaritæ modo se Judæorum cognatos affirmantes, modo se gentes, pro ratione prosperi aut infelicis status Hebræorum. Idem infr. lib. 11. c. 8. §. 6. & lib. 12. c. 5. §. 5. SPANH.

p Παίσαντας ἴδωσιν,] Πταίσαντας *Samb.* & *Gall.* 1.

q Ἀλλοεθνεῖς] Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphanium*.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. EXpeditio à Senacheribo Assyriorum rege facta in Hierosolyma, & obsessio regis Ezeciæ.
2. Quomodo Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & rex eorum domum reversus filiorum insidiis periit.
3. Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixisset, diem obiit, Manasse, qui ei in regnum succederet, relicto.
4. Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manassen bello adorti, & victoria potiti, ipsum captivum factum Babylonem duxerunt; & postquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum suum remiserunt.
5. Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxisset & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverso occurrit Josias, ac pugna inita post vulnus acceptum Hierosolyma delatus vitam finivit; ejusque filium Joazen regem crearunt Hierosolymitani.
6. Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluvium prælio congressus, & in Ægyptum revertens, postea Hierosolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejusque fratrem Joacimum Hierosolymorum regem constituit.

α'. Στρατεία τοῦ Ασσυρίων βασιλέως Σεναχηρίβου εἰς Ιεροσόλυμα, κ πολιορκία τοῦ [b] βασιλέως Εζεκίου.

β'. Ως ἐφθάρη τὸ τῶν Ασσυρίων στράτευμα [c] λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, κ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ως τὸν μεταξὺ χρόνον μὴ εἰρήνης [d] Εζεκίας ἄγαν γῶν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆ καταλιπών.

δ'. Οτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαίων κὴ Βαβυλωνίων βασιλεῖς ἐ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e] ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, κ καταχόντες [f] αὐτόθι πολὺν χρόνον [g] εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ως τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h] Νεχαὼ, στρατευόμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, κ [i] ποιούμενον διὰ τῆς Ιουδαίας τὴν [k] ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ιωσίας [l] ἀπήντα μάχης ἢ γομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ιερουσάλυμα τελευτᾷ, κ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ιωάζην ἀπέδειξαν οἱ Ιεροσολυμίτων βασιλέα.

ς'. Ως συμβαλὼν ὁ [m] Νεχαὼ τῷ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεῖ κ τὴν Εὐφράτην ποταμὸν, κ ἀναστρέφων εἰς Αἴγυπτον ἦκεν εἰς Ιερουσάλυμα, κ τὸν μὲν Ιωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [n] Ιωακίμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ιεροσολύμων.

ζ. Na-

a Εν τῇ δεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δεκάτῳ, vel ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ.

b Βασιλέως] Βασιλέως αὐτῶν Εζ. *Gall.* 1. 2.

c Λοιμικῶς] Στρατόπεδα ὅλον ὡς μ. *Vat.*

d Εζεκίας] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. Διάγων Εζεκίας in *Editis*.

e Ηγαγον εἰς Βαβυλῶνα,] Ηγον *Vat.*

f Αὐτόθι] Αὐτοῦ *Vat.*

g Εἰς τὴν αὐτοῦ] Εἰς τὴν αὐτὴν βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Νεχαὼ,] Ita cum LXXII. *Zonara*, *Chron. Alex.* *Aliis* que. Νιχάων in *Editis*, Νεχάονα *Vat.* Νιχαῶνα *Gall.* 1. 2.

i Ποιούμενον] Ποιησάμενον *Vat.*

k Οδὸν,] Δίοδον *Vat.* & *Gall.* 1. 2.

l Απήντα·] Ita *Vat.* ἐπάντα in *Editis*.

m Νεχαὼ] Prout paulo supra. Νεχάω in *Editis*, Νιχαὼ *Vat.*

n Ιωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα] Ιωακεὶμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ιωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ιωακὶμ LXXII.

Φι-

ζ. Ναβυχοδονοσόρ ϛ τ̃ Βαβυλωνίων βασιλέως στρατεία εἰς Συρίαν. καὶ ὡς πᾶσαν αὐτῷ καταστρεψάμενος ἄχρι τ̃ ὅρων τ̃ Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τ̀ βασιλέα αὐτῶν Ἰωάκιμον ° φίλον ἠνάγκασεν εἶναι & σύμμαχον.

η. Ὡς μ τ̣ῷ ἀναχωρῆσιν P τ̣ῷ ϛ Βαβυλωνίᾳ πάλιν q Ἰωάκιμος ἐφρόνησε τὰ τ̃ Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβυχοδονόσορος & πολιορκήσας, τ̀ πόλεως ἐκράτησε r αὐτῷ μ χρόνον, τ̀ μὲν Ἰωάκιμον ἀπέκτεινεν, s Ἰωάχιμον δ̃ τ̀ υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τ̃ Ἱεροσολύμων ἀθρόως εἰς Συρίαν ἀπέστρεψεν.

θ. Οτι μεταγνούσας ὅτι τῷ τ̀ Ἰωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ὅτι Ἱεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τ̃ Ἰωαχίμου γένεται, ἐκδίδοσιν & ἑαυτὸν μ τ̀ μητρὸς & τῶν φίλων.

ι. Οπως τ' ἔλαβε πολλὺς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βαστάσας ἐκ τ̃ ἱερ̃, ἀπέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τ̀ t Ιεχονίαν θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

ια. Ως καὶ τοῦτον ἀκούσας βάλεσθαι πρὸς τὰς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ κρατ̃ αἱρεῖ τ̃ πολιορκίᾳ· καὶ τ̀ ναὸν ἐμπρήσας, τ̀ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

ιβ. Ως Ναβυχοδονόσορος πλουτήσας Μάδοχον κατέλιπε τ̃ βασιλείας τὸν υἱόν, καὶ ὡς κατελύθη ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τ̃ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅπως συνέβη τοῖς Ἰουδαίοις κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις.

7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonoſoro Babyloniorum rege ſuſcepta. & quomodo, cum eam omnem ſubegiſſet uſque ad fines Ægyptiorum, Hieroſolyma profectus eſt, & regem Joacimum ſecum amicitiam bellique ſocietatem inire coëgit.*

8. *Quomodo poſt Babylonii diſceſſum, Joacimus rebus Ægyptiorum rurſus ſtudebat; & Nabuchodonoſorus ipſum bello aggreſſus & obſidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem conſtituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hieroſolymis accepiſſet, ſtatim Syriam reverſus eſt.*

9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adverſus Hieroſolyma ſuſcepta, Joachimi potitur, qui ſemet ei dedidit una cum matre & amicis.*

10. *Quomodo Babylonius multos captivos fecit, & cum donaria è templo extuliſſet Babylonem reverſus eſt, Sedecia Jechoniæ patruo Hieroſolymitanorum rege conſtituto.*

11. *Quomodo, audito quod huic ipſi in animo erat ſocietatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis ſuis Hieroſolyma aggreſſus, urbem obſidione cinctam expugnat; temploque exuſto, Hieroſolymitanos & Sedecian Babylonem tranſtulit.*

12. *Quomodo Nabuchodonoſorus vita defunctus eſt, relicto filio qui in regnum ſucceſſit: utque Aſſyriorum imperium everſum eſt à Cyro Perſarum rege, & quæ Judæis ſub idem tempus acciderunt à Babyloniis.*

o Φίλον ἠνάγκασεν] Καὶ φίλον *Vat.*
p Τῷ ϛ Βαβυλωνίᾳ] Τῷ deeſt *Vat.*
q Ἰωάκιμος ἐφρόνησε] Ο Ἰωάκιμος *Vat.*
r Αὐτῷ] Αὐτὴν in *Editis.* αὐτὸν *Vat.* ἑαυτὴν *Gall.*
s Ἰωάχιμον] Ἰωάκιμον δ̃ τ̀ υἱὸν αὐτοῦ ὁμώνυμον αὐτῷ τυγχάνοντα ἀπέδειξε βασιλέα *Vat.*
t Ιεχονίαν] *Joachimus* dictus eſt etiam *Jechonias.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

ν Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπϐ'. μιῶας ϛ'. ἡμέρας ί'.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quæ Rapsaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus est Ezeciæ, cui animum confirmabat Esajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hierosolyma reversus, deprehensoque quod suæ deletæ erant copiæ, domum rediit: & quæ non multo post ei acciderunt.

Senacheribus bello adoritur Ezeciam. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Assyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omnesque tribûs Judæ & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo esset ut copias Hierosolymis admoveret, prævenit eum missa legatione *Ezecias*, *se* imperata facturum & quicquid tributi ab illo *sibi* imponeretur soluturum pollicens. Senacheribus vero auditis legatis statuit bello desistere, atque *regis* postulationi concedit; & promisit, si argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum se abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commisso. Ezecias autem, fide iis habita exhaustisque thesauris, pecunias *exactas* mittit, existimans se liberatum iri ab hoste omnique de regno dimicatione. Cæterum Assyrius, iis acceptis, nihil eorum quæ fuerat pollicitus curavit: sed ipse quidem cum copiis profectus est contra Ægyptios & Æthiopas, Rapsacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hierosolyma vastanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Ingenti pecunia accepta è Judæa discedere pollicetur Senacheribus, sed promissis non stetit. 4 Regum, c. 18.

Senacheribi duces Hierosolyma veniunt cum magnis copiis. 4 Regum, c. 18. 2 Paral. c. 32. Esa. 36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante mœnia castra metati sunt, per nuncium ab Ezecia postula-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· διά τε Ραψάκην, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους πρεσβεύσαντος, ἠπείλησεν Ἐζεκίᾳ, ὃν Ἡσαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ἐπιστρέψας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ ἃ μετ' ὀλίγον αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος ἡγουμένου, ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μὲν πολλῇ δυνάμει ἐπ' αὐτόν, καὶ κρατήσας τινὰ αἱρεῖ τὰς πόλεις τὰς τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, φθάσαντες πρεσβεύσαμενοι πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπακοήσασθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν τάξῃ, τελέσειν ὑπισχνούμενοι. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρέσβεων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν προσδέχεται. καὶ, δεξάμενος μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσοῦ δὲ τριάκοντα λαβών, φίλος ἀναχωρεῖν ὡμολόγει; πίστις δὸς τοῖς πρέσβεσι τοιαύτη, ἢ μὴ ἀδικήσας μηδὲν αὐτὸν ἔτως ἀναστρέψειν. ὁ δ' Ἐζεκίας πιστεύσας, καὶ κινώσας τὰς θησαυρὰς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι δὲ πολέμου, καὶ τῆς περὶ τὴν βασιλείαν ἀγωνίας. ὁ δὲ Ἀσσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντισεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐπὶ τιμῇ καταλιπὼν, πορθήσοντας τὰ Ἱεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, Θαρατὰ δὲ Ἀνάχαρις ἦν.

Β'. Ὡς δ' ἐλθόντες περὶ τῶν τείχων ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Ἐζεκίαν, ἠξίουν αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λό-

ν Περιέχει] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 6. & *Voss.* περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πϐ'. ἡμέρας δέκα *Gall.* 2. — ἐτῶν πϐ'. μιᾶς ϛ'. ἡμέρας ί. *Bas.* mendose. Pro nobis etiam facit *Epiphanius* in *plerisque* libris. in *aliis* vero CLXXXII. *menses* IX. *dies* X. aut CCXXX. *menses* VI. *dies* XV.

x Ασσυρίων βασιλεὺς] Conf. *alibi.* lib. 5. c. 9. §. 4. SPANH.

y Σεναχήριβος] *Al.* Σεναχείριβος, & Σεναχέριβος, & Σεναχείρεμος & Σεναχήρεος.

z Κατὰ κράτος τι] Κατὰ κράτος *aut.* in nonnullis *MSS.*

a Αἱρεῖ τὰς πόλεις] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) αἷρεῖ aut *αἱρεῖ Aliis.*

b Τὰς τῆς Ἰούδα φυλῆς] Abest *Big. Samb.* & *Hen.*

c Ἐπὶ Ἱεροσόλυμα,] Καὶ ἐπὶ *Vat.* & *Hen.*

d Ὑπακούσεσθαί τε,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπακούσασθαί γε *Hen.* & *Busb.* ὑπακούσαι καὶ φ. in *reliquis.*

e Τάξῃ,] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τάξῃ) in *Editis Aliisque.*

f Πολεμεῖν,] Πολέμῳ *Gall.* 2. & *Epiphan.*

g Ωμολογημένων] Ομολογουμένων *Hen.* & *Vat.*

h Σὺν καὶ δυσὶν] Σὺν δυσὶν *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπὶ τιμῇ *Vat.*

i Θαρατὰ] Θαρθᾶς *Vat.* in margine, prout in LXXII. 4 *Regum*, c. 18. v. 17. in *Epiphanii* libris *Tharatha*, & *Datharæ.*

k Ανάχαρις ἦν.] In *Sambuci* codice Αχαεις à prima manu, à secunda Ανάχαρις. Αρσχαεις *Gall.* 1. 2. Δαβίναεις *Vat.* in ora libri. *Epiphanius* habet *Arachiris* aut *Arathiris.* Ραφὶς LXXII. *juxta Cod. Rom.* Ραβσαρεῖς *Alex.* unde Ράψαεις legendum puto.

l Αὐτὸν ἐλθεῖν] Αὐτοῖς ἐλθεῖν in quibusdam *MSS.* in *aliis* αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν.

λόγως. ὁ μὲν οὖν αὐτὸς ἔφη δειλίας ἕνεκα μενεῖν· τρεῖς δὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων [m] αὐτῷ ἐξέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον [n] Ελιάκιμον ὄνομα, καὶ [o] Σοβναῖον, καὶ [p] Ἰώαχον τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. ὅτε μὲν οὖν προσελθόντες ἄνωθεν τῶν ἡγεμόνων τὰ τάγματα τῶν Ασσυρίων ἔστησαν. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, σκέλλουσιν ἀπελθόντας Εζεκίᾳ λέγειν· "ὅτι "[q] βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πιστεύεται αὐτῷ, "τίνι θαρρῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει δεσπότην αὐτῷ, καὶ "[r] ἀκροᾶσθαι μὴ θέλει, καὶ τὴν στρατιὰν [s] αὐτῷ δέχε- "ται τὴν πόλιν; ἢ ἀφ' ὧν Αἰγυπτίοις τὴν ἑαυτῶν στρατιὰν "ἐλπίζων [t] ὑπ' ἐκείνων [u] αὐτῶν καταγωνίσασθαι; εἰ "δὴ τῷ προσδοκᾷ, [x] δηλάτω αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ "ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος πεπλα- "σμένῳ, [y] πρὸς τὸ καταπεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα ἀφα- "παρεῖς ἑαυτοῦ τὸ βλάβης. εἰδέναι δ' ὅτι καὶ βεβήκασι "θεὸν τὸν ἐπ' αὐτὸν [z] στρατείαν πεποίηται, ὃς αὐτῷ κα- "ταστρέψασθαι καὶ τὸν [a] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέα [b] δέ- "δωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς δεχομένους ὑπ' "αὐτοῦ ἀφανίσῃ." ταῦτα δὴ τὸν Ραψάκην Εβραίοις λέ- γοντα, ὁ γὰρ γλώττης εἶχε ἐμπειρίαν, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακούσαν εἰς παραχὴν ἐμ- πέσῃ, συρίσαι [c] φράζειν ἠξίου. σπεύσας δ' ὁ στρατηγὸς τὸν ὑπάτοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπ' [d] αὐτῷ δεῖν, μείζονι καὶ [e] διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Εβραΐοις λέγων, "ὅπως ἀκούσαντες τὰ ἐξ βασιλέως προστάγματα "πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται παραδόντες αὐτὸς ὑμῖν. δῆ- "λον γὰρ ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλπίζι ὠφελη- "χρόμενοι ματαίως, ἀντέχειν πείθετε. εἰ δὴ θαρρεῖτε, "ἐν τῇ δυνάμιν ὑμῶν [f] ἀπώσεσθαι νομίζετε, διαλιπὼν "ὀλίγον ἐμοὶ παρέσεσθε ἕτοιμα εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν "ἕτοιμός εἰμι· οἷς ἰσαρίθμους ὁπλίτας δόντες, ἐνφα- "νίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔς γε μὴ ἔχε- "τε, τούτους [g] δώητε. τί τοιαῦτα βραδύνετε [h] παραδι- "δόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κρείττοσι, καὶ ληψομένοις [i] ὑμᾶς "καὶ μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκόντων τῆς ὠφελείας "ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ δὲ ἀκόντων πολεμουμένοις [k] ὁπλίτη- "διον, καὶ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσαντες ὅ, τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ασσυρίων λέγοντος, [l] ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ. ὁ δὲ ὡς τοῦτο τὸν βασιλικὸν ἐσθῆτα, ἀμφιασά- μενος ὁ σάκκους, καὶ χοῦμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πα- τρίῳ νόμῳ πεσὼν ὑπὲρ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἱκέτευε, καὶ βοη- θῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλως ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἰδιοβού- λῳ. πέμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ [m] ποιη- σάμενον θυσίας ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας παρακαλεῖν αὐτὸν, [n] νεμεσῆσαι μὲν τοῖς τῶν πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτοῦ λαόν. ὁ δὲ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρημα- τίσαντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, παρεθάρρυνε [o] τὸν βασιλέα καὶ τοὺς

runt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis summa necessitudine sibi conjunctis misit, regni procuratorem nomine Eliacinum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum *prodiissent, ante duces exercitus Assyriorum constiterunt. Rapsaces autem imperator eos conspicatus, jussit ut abirent, & regi dicerent: "quod magnus "rex Senacheribus cum fiscitatur, cui confidens "quave spe fretus à domino suo refugiat, ipsique "nolit esse dicto audiens, ejusque exercitum in "urbem recipere? An propter Ægyptios *animos* "*sumit*, sperans fore ut ab illis ipsis debelletur ex- "ercitus regis? Quod si hoc exspectat, facitote "sciat, quòd *dubio procul* desipit, similisque est ho- "mini, qui confractæ arundini innixus, cum ce- "ciderit ac præterea manum transfixam habuerit, "se male acceptum esse sensit. Scire autem opor- "tere quod voluntate Dei in eum expeditionem "fecerit, qui Israëlitarum etiam regnum everten- "di dedit ipsi potestatem, ut eodem modo popu- "lum ei subditum perditum iret." Hæc autem Rapsace Hebraïce dicente (nam istius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore consternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexisset quid ille suspicaretur, utque ea de re metueret, voce magis sublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo respondit, dicens, "ut cum auditione accepissent "regis mandata, omnes quod suâ *maxime* interfit "eligant, & sese nobismet tradant. nam manife- "stum est, quod vos simul & rex populum vana "spe lactatis & ad resistendum adducitis. Quod "si quid audetis, nostrasque copias posse repellere "existimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi "adsunt, vobis in usum præsentem tradere paratus "sum, totidem suppeditando sessores vires vestras "ostendite. sed non est ut vos eorum, quos non "habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctami- "ni vosmet dedere validioribus, volque vel invitos "capturis? equidem sponte facta deditio vobis tu- "ta est, at vi ac necessitate extorta debellatis res "periculosa videtur & calamitatum causa.

Rapsacis ad Hierosolymitanos oratio. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Esa. 36.

3. Cum imperatorem ista loquentem audissent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veste regali, & centone indutus, humilisque & demissi speciem præ se ferens, patrio more in faciem procidens Deo supplicabat, orabatque ut ei nullam aliam salutis spem habenti opem ferret & auxilium. Porro, missis ad Esajam vatem amicis aliquot & sacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factisque sacrificiis pro salute omnium eum obsecraret, ut iis quidem quæ *futura* sperant hostes indignaretur, sui vero populi sortem miseraretur. Vates autem, cum hæc *rite* fecisset, ex Dei oraculo regi ejusque amicis animum & au-

Ezeciæ Rapsacis maledicta Esajæ nunciatum mittit. 4 Regum, c. 19. Esa. 37.

Esajas prospera faustaque omnia regi pollicetur.

[m] Αὐτῷ ἐξέπεμψε,] Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτῇ *Vat.*

[n] Ελιάκιμον ὄνομα,] Ελιακιμον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[o] Σοβναῖον,] Ita rescripsi pro Σομναῖον *Editorum Aliorumque.* quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Soboncan*, aut *Sobnam.* Σοβεαναῖον *Gall.* 2. Σωμνᾶν *Vat.* certe pro Σωβνᾶν.

[p] Ἰώαχον] Ιωαφάτλω *Vat.* Ἰώαιον *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris Joan.

[q] Βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος] Sic de eodem Herodotus lib. IV. c. CXLI. τὸν μέγαν Σεναχάριβον. SPANH.

[r] Ἀκροᾶσθαι] Sic *MSS.* ἀκροάσασθαι in *Editis.*

[s] Αὐτῷ δέχεται] Τῶν αὐτῶν *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰν δ. δ.χε *Big. Samb. Busb.* & *Hen.*

[t] Ὑπ' ἐκείνων] Forte ὑπ' ἐκείνων. COCC.

[u] Αὐτῶν] *Big.* αὐτόν.

[x] Δηλάτω αὐτῷ] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλὸν αὐτῷ in *Editis Aliisque.* δῆλον αὐτῷ *Vat.* Sed duas hasce voces non agnoscit *Vet. Interpr.*

[y] Πρὸς τὸ] Lege πρὸς τῷ. COCC.

[z] Στρατείαν] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.*

[a] Τῶν Ισραηλιτῶν] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[b] Δέδωκεν,] Εδωκεν *Vat.*

[c] Φράζειν ἠξίου.] Ita *MSS.* (*Coccejus*) & *Vet. Interpr.* κρύζειν perperam in *Editis.*

[d] Αὐτῷ δεῖν,] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῷ *Editis.* HUDS. *Quid alter occulte apud se metueret.* ἐπ' αὐτῷ, ut ἐφ' ἑαυτῷ λογίζεσθαι vel γελᾶν. COCC.

[e] Διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος] Διαπόρῳ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. HUDS. Sic σαλπιγξὶ διάτορος apud *Æschyl. Eumenid.* v. 569. πρὸς τὴν διάτορον αὐδήν· *Theophr. H. Pl.* lib. IV. c. XII. p. 92. ἰσχυρὰν καὶ διάτορον αὐδήν· *Dio Chrysost. Or.* II. p. 30. C. SPANH.

[f] Ἀπώσεσθαι νομίζετε,] Ἀπώσασθαι in *iisdem MSS.*

[g] Δῶτε.] Μὴ ante δῶτε delevi auctoritate *Codd. MSS.*

[h] Παραδιδόναι σφᾶς] Παραδιδόντες *Vat.*

[i] Ὑμᾶς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.*

[k] Ὁπλιτηδιον,] Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κινδυνον in *ceteris.*

[l] Ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ] Ἀπήγγελον *Vat.*

[m] Ποιησάμενον θυσίας] Ποιησάμενον *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.*

[n] Νεμεσῆσαι] Αντίκειται τῷ ἐλεῆσαι μάλιστα ὁ καλοῦσι νεμεσᾶν. *Aristot. Rhet.* l. 2. p. 75. *Ed. Wechel.* atque iterum, καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν.

[o] Τὸν βασιλέα] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸν *Bas.* in *Editis.*

αὐ-

daciam addebat, prædicens fore ut hostes sine prælio victi discederent cum ignominia, positaque ea qua nunc se ostentant ferocia: Deo etenim curæ esse ut ad interitum veniant. Insuper prædicebat, ipsum quoque Assyriorum regem Senacheribum, cum ei male cesserint quæ contra Ægyptum molitus est, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri.

Senacheribus Ezeciæ minatur.

4. Eodem tempore & Assyrius forte literas dederat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit se posse servitutem effugere ab ipso intentatam, qui multas magnasque gentes subegerat. atque eum captum cum suis omnibus exitio daturum esse minabatur, nisi portis patefactis ipsius exercitum in Hierosolyma sponte recipiat. Hisce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literasque complicatas in templo reposuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, ut urbem respiceret omniumque salutem, *tum* Esajas vates ejus exauditam esse supplicationem dicebat, atque ea tempestate non obsidendos esse ab Assyrio, foreque ut in posterum securi sint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & absque omni metu rerum suarum curam agant. Brevi autem post tempore Assyriorum rex, cum ei male cessisset insidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de causa. Longum tempus ab ipso in oppugnatione Pelusii absumptum est: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *satis* alti viderentur, atque in eo fere esset ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum regem Tharsicen, magnum adducentem exercitum, ut suppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per solitudinem viam faceret, & statim in Assyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hisce rex Senacheribus, priusquam rem confecerat, ut *ante* dixi, discessit, Pelusio relicto. De hoc ipso Senacheribo etiam Herodotus in secundo ejus Historiarum libro testatur, quod rex iste contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani sacerdos erat, venerit: cumque Pelusium obsideret, hujusmodi de causa obsidionem solverit. Ægyptiorum sacerdos Deum supplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi pla-

Esajæ oraculum de Assyriis.

Herodoti testimonium de Senacheribo.

ωθὶ αὐτὸν φίλως, ωεολέγων ἁμαχητὶ τὰς πολεμίας ἡθηθέντας ἀναχωρήσειν αἰσχρῶς, καὶ ἐκὶ [P] μεθ' οἵων νεῶν εἰσι θεσσως· τ γὰρ Θεὸν ωεονοεῖν ὅπως ἀμφθαρῶσι. καὶ [q] αὐτὸν ᾗ τὸν βασιλέα τὸν τῶν Ασσυρίων Σεναχήριβον, [r] ἁμαρτόντα τῶν ὅπὶ τῷ Αἰγύπτιον πραγμάτων, καὶ παρερχόμενον εἰς τὴν [s] οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ πεσόντα.

δ'. Επυχε δ' ὑπὸ τ αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Εζεκίᾳ ὁ Ασσύριος ὅπιστολάς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγεν, ὑπολαμβάνοντα τὴν ὑπ' αὐτῷ ἁμφεύξεσθαι δουλείαν, ἔθνη πολλὰ & μεγάλα κεχειρωμένῳ. ἠπείλει δ' πανολεθρίᾳ ἁμφθείρειν αὐτὸν [t] σὺν λαοῖς, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτὸς δέξηται τὴν στρατιὰν εἰς Ιεροσόλυμα. τῶτ' ἀναγνὺς, καταφρονεῖ ἀφ' τῶν [v] ἀπὸ Θεοῦ πεποιθήσιν· τὰς δ' ὅπιστολὰς [x] πύξας εἰς τ ναὸν [y] ἔσω κατέθετο. πάλιν δ' τῷ Θεῷ τὰς ᾠχὰς αὐτὸς ποιησαμένῳ ωερὶ τ πόλεως, καὶ τ ἁπάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ ωεοφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κῦ τ παρόντα καιρὸν μὴ [z] πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ [a] Ασσυρίων, τῷ δ' μέλλοντι [b] πάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τ ὑπ' αὐτὸς γενομένων, [c] γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τ ἰδίων ὅπιμελήσεσθαι κτημάτων ἀδεῶς φοβεμένους. [d] ὀλίγῳ δ' χρόνῳ διελθόντι, καὶ ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς, ἁμαρτὼν τ ὅπὶ τὴς Αἰγυπτίας [e] ὅπιβουλῆς, ἄπρακτος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκε δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρόνος [f] ἐτρίβετο ωερὶ τὴν [g] Πηλουσίαν πολιορκίαν, καὶ τ χωμάτων ἤδη μεγεθῶν ὄντων ἃ ωερὶ τοῖς τείχεσι ἦρε, καὶ ὅσον ἔτι μέλλοντος ωροσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκοὴ τ τ Αἰθιόπων βασιλέα [h] Θαρσικὸν, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ὅπὶ [i] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὴν πορείαν ἀφ' τ ἐρήμε, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τ Ασσυρίων ἐμβαλεῖν. [k] παρελθὼν οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. ωερὶ τούτε δ Σεναχήριβος & Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτε φησὶ, ὡς ἔστος ὁ βασιλεὺς ὅπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων, [l] ἱερέα ὄντα δ Ηφαίστε, ἔλθοι· πολιορκῶν δ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [m] ἠύξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων [n] τῷ Θεῷ, ᾧ χωμένος ὑπήκοος ὁ Θεὸς. πληγὴν ἐποιήσ-

αὐτόν τε τ βασ. *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τ βασ. *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

p Μεθ' οἵων νεῶν] Ita *MSS.* μεθ' ἑ in *Editis.*

q Αὐτὸν δ'] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν γὰρ in *Editis.*

r Διαμαρτόντα] Ita in melioris notæ *MSS.* ἁμαρτωῦντα in *Aliis* cum *Editis.*

s Οἰκείαν,] Eo modo *MSS.* οἰκίαν in *Editis.*

t Παραλαβὼν,] Παραλαβὼν τὴν πόλιν legisse videtur *Epiphan.*

v Ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν·] Ἀπὸ δ Θεοῦ *Big.* & *Samb.*

x Πύξας] In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 19. v. 4. καὶ ἀνέπτυξεν αὐτὰ Εζεκίας σάκκον Κυρίε.

y Εσω κατέθετο.] Sic *MSS.* ἔσω in *Editis.*

z Πολιορκηθήσεσθαι] Sic *Gall.* 2. in *reliquis* πολιορκιθήσεσθαι.

a Ασσυρίων,] Σύρων *Vat.* & *Gall.* 2.

b Πάντων ἂν εἶναι] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* quibuscum nonnihil faciunt alii *MSS.* πάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τ. ὑ. ἀ. γενομένους *Gall.* 1. 2. πάντων ἀνεῖναι τ ὑπ' αὐτὸ γενομένων *Vat.* In *Editis* πάντων ἀδεεῖς τ ὑπ' αὐτὸ γενομένους, *Epiphanius* vertit, *& in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant esse reversuros, & tertio anno cum pace omnes opus suum facturos* &c. ac si legisset, τῷ δ μέλλοντι πάντας ἀνεῖναι τὴς ὑπ' αὐτὸν γενομένους, καὶ τρίτῳ ἔτει &c.

c Γεωργήσειν τε] Ita *MSS.* in *Editis* decst τε post γεωργήσειν.

d Ολίγῳ δ χρόνῳ] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* δ δ χρόνῳ in *Editis.*

e Επιβολῆς,] Vocem ἐπιβολῆς, quæ in *Græcis* omnibus exstat, non legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat frustratus.* ideoque mallem ἐπιβολῆς.

f Ετρίβετο] Διετρίβετο ωερὶ τὴν δ Πηλ. *Big.* & *Samb.*

g Πηλουσίαν] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.

h Θαρσικὸν,] Ex *Epiphanii* libris Θαρακὸν legendum. Θαρσίκιον *Samb.* forsan pro Θαρβίκιον. HUDS. Θαρσικὴς Rex Æthiopum. *Rufin.* Tarachara. SPANH.

i Συμμαχίαν] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπὶ συμμαχίᾳ in *Editis Aliisque.*

k Παρελθὼν οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. ωερὶ τούτε δ Σεναχήριβος & Ηρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτῷ φησὶ, ὡς ἔστος ὁ βασιλεὺς] Ita locum restituimus ex *Big.* & *Samb.* quibus in omnibus consentiunt *Vat.* & *Gall.* 1. 2. nisi quod voculam ἔλθοι desiderent. In *Editis*, παρελθὼν οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἐπὶ τ ἱερέα τ Ηφαίστε στρατεύσας ἔλεγεν, ὡς ἔστος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα δ Ηφαίστε. πολιορκῶν &c. *Epiphanius* diversam ab *ista* lectionem sequutus videtur, hanc scilicet, παρελθὼν δὲ ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τ ἱερέα τ Ηφαίστε στρατεῦσαι ἔλεγεν, ὡς ἔστος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα δ Ηφαίστε· πολιορκῶν &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Ægyptiorum venisset, qui esset Vulcani sacerdos: & obsidionem Pelusii* &c. Verum *Josephum* hoc modo scripsisse olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Græc.*) παρελθὼν δὲ ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύσῃ τὴν πολιορκίαν· Ηρόδοτος δ γεγράφει Σεναχήριβον] ἐπὶ τ ἱερέα τ Ηφαίστε στρατεῦσαι, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς ἔστος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἦλθεν (pro ἐλθὼν *Editorum*) ἱερέα ὄντα δ Ηφαίστε. πολιορκῶν. *turbatus ergo istis rex Senacheribus* [*solvit obsidionem. Herodotus vero scribit Senacheribum*] *in sacerdotem Vulcani expeditionem fecisse, dicens hunc regem venisse in regem Ægyptiorum, qui erat sacerdos* &c. HUDS. Hic desunt aliqua; ἀνεχώρησεν. Ηρόδοτος δ. Ita conjeceram. Sed codices MSS. ita; ἄπρακτος ὡς ἔφην ἀνεχώρησε καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. Περὶ τούτε δ Σεναχήριβος & Ηρόδοτος ἐν δευτέρᾳ τ ἱστοριῶν αὐτῷ φησὶ, ὡς ἔστος ὁ βασιλεύς. REL.

l Ιερέα ὄντα δ Ηφαίστε] Desunt hic nonnulla, sicut in Edit. *Basil.* & *Rufini* versione. Rex Ægypti idem Sacerdos Vulcani. videndus *Herodot.* lib. II. c. CXLI. cui Σεθὼν vocatur Sacerdos ille Vulcani & simul R. Ægypti. SPANH.

m Ηύξατο ὁ ἱερεύς] Ita cum *Big. Samb.* (*Cocceio*) & *Vat.* nisi quod δ' deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliisque.* ἠύξατο δ' ὁ βασιλεύς τ. Utraque lectio vera est: nam idem rex erat & sacerdos nomine *Sethon.* Vide *Usserium* ad *A. M.* 3292.

n Τῷ Θεῷ] Τῷ Θεῷ αὐτῷ solus *Vat.*

πρὸς τῷ Ἀραβι. [o] πλανᾶται γὰρ καὶ τούτῳ Ἡρόδοτος, [p] τὸν Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' [pp] Ἀράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τὰ Ἀσσυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα [q] τόξα τὸν βασιλέα τῶν στρατιῶν [r] ἀπάγειν ἀπὸ τῆς Πηλουσίου. καὶ Ἡρόδοτος μὲν [s] ὕστως ἱστορεῖ. ἀλλὰ καὶ [t] Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τε Βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, [v] καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων [x] ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστράτευσε τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, [y] λέγων ὕστως. * * * * *

ε'. Ὑποστρέψας [z] δὲ ὁ Σεναχήριβος [a] ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα [b] κατέλαβεν ἐκεῖ τὸν μὲν στρατηγὸν Ῥαψάκην διώκαμιν [διὰ λοιμοῦ κινδυνεύσαντα.] τε [γὰρ] θεοῦ λοιμικῷ [c] ἐνοκήσαντος αὐτοῦ τῷ στρατῷ νόσον, καὶ τὴν πρώτην τῶν πολιορκίας νύκτα διαφθείρουσι μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ἐπὶ τούτοις δὲ συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καθιστὰς, καὶ δείσας περὶ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μὴ τὴν λοιπὴν δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ [d] βασιλείαν εἰς τὴν [e] Νίνον διασωθείσαν. καὶ διατρίψας ἐν τούτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων [f] Ἀδραμελέχου καὶ [g] Σαρασάρου, [h] πελευτᾷ τὸν βίον, καὶ [i] ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ [k] Ἀρασκὴ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες ὑπὸ τῷ φόνῳ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῆραν· [l] διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου [m] Ἀσαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τῶν Ἀσσυρίων στρατείας τοῦ ὑπὲρ τοὺς Ἱεροσολυμίτας πέλου τοιοῦτο σπουδῆ γεγένηται.

gam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Assyriorum regem *fuisse*, sed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Assyriorum arma comedisse. qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Pelusio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Berosus Chaldaïcarum rerum scriptor regis Senacheribi meminit, & quod apud Assyrios regnaverit, quodque Asiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

5. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hierosolyma revertisset, copias sub imperatore Rapsace *relictas* illic offendit [in periculo ex peste.] morbo [enim] pestilenti in illius exercitum à Deo immisso, prima nocte qua urbem obsidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intereunt, cum ducibus & centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum gravemque animi dolorem conjectus, & de toto exercitu solicitus, cum copiis quæ supererant fugiens regnum suum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi postquam brevi tempore consedisset, insidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Sarasari vitam finivit, & in templo ipsius Arasca dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exsilium pulsi ob patris cædem, in Armeniam se contulerunt: in regnum vero Senacheribi succedit Assarachoddas. Atque Assyriorum quidem in Hierosolymitanos expeditio hujusmodi exitum habuit. II. *Senacheribi exercitus clades.* *4 Regum, c. 19. 2 Paral. c. 32. Esa. c. 37. v. 36.*

ΚΕΦ. β'.

Ὡς ἀρρωστήσαντι τῷ Ἐζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσεδωρήσατο ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. διὰ ἀναπολισμοῦ τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμοὺς γενομένης.

CAP. II.

III.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos XV. *umbra per decem gradus regressa.*

Ἐζεκίας δὲ ὁ βασιλεὺς, προσδόξως ἀπαλλαγεὶς τοῦ φόβου, χαριστήρια σὺν [n] πάσῃ τῷ λαῷ θυσίας ὑπὲπλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειρούσης, τοὺς δὲ φόβῳ τοῦ [o] ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ἀπὸ τῶν [p] Ἱεροσολύμων, ἢ τοῦ συμμαχίας τοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' ὀλὺ νόσῳ χαλεπῇ

Ezecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo sacra fecit cum universo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in causa fuerit ut hostes partim à *peste* absumerentur, partim similis interitus metu ab Hierosolymis discederent, quam auxilium à Deo suppeditatum. At cum omne studium curamque circa res divinas adhibuisset, non multo post in morbum incidit dif- *Ezecias, post gratias Deo actas ob solutam obsidionem, in morbum gravem incidit.* *4 Regum, c. 20. Esa.* 38. fici-

o Πλανᾶται γὰρ καὶ τούτῳ Ἡρόδοτος,] Ita cum *Big. Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *Editis Aliisque* πλανᾶται γὰρ καὶ τοῦτο Ἡρόδοτος. Meminit (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Assyriorum, ut *Berosus* & *S. Litera*, sed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σεναχήριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων.

p Οὐκ Ἀσσυρίων] Καὶ Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα καὶ Ἀράβων *Vat.* (& *Big.*) Quod forsan rectum, si (v. 4.) legatur Ἀράβων.

pp Ἀράβων.] Verum Arabiæ nomen adeo late patet, ut regio ab aliis Assyriorum nuncupata, ab aliis Ἀράβων dicatur. Vide Palæstinam nostram lib. 1. cap. 16. REL.

q Τόξα τὸν βασιλέα] Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis*.

r Ἀπάγειν] Ἀγαγεῖν *Vat.*

s Οὕτως ἱστορεῖ.] Οὕτως μαρτυρεῖ ἱστορῶν *Vat.*

t Βηρωσσὸς,] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Βηρωσσὸς δὲ ὁ τὰ in *Editis Aliisque*.

v Καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων ἦρχε,] Atqui *Herodotus* eundem Assyriorum simul & Arabum Regem tradit in narratione hujus facti loco suprà adducto, τὸν μέγαν Σεναχαρείβην Βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων lib. 11. c. CXLI. SPANH.

x Ἦρχε,] Sic in *iisdem MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forsan pro ἐπῆρχε.

y Λέγων ὕστως.] Illa λέγων ὕστως non agnoscit *Vat.* & vel delenda sunt, vel dicendum (quod suspicor) *Berosi* verba excidisse. HUDS. GROT. & COCC.

z Δ' ὁ Σεναχήριβος] Ita *Samb.* & *Vat.* ἦ Σεν. in *ceteris*.

a Ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων] Sic *Big. Samb.* & *Zonaras*. ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων in *reliquis*.

b Κατέλαβεν ἐκεῖ] In *Epiphanii* libris, *Reversus autem r. Sen. à præliis Ægyptiacis ad Jerosolymam, cum invenisset exercitum quem Rapsaci dimiserat in periculo pestilentiæ constitutum: deus enim morbum populo ejus immiserat, ita ut prima nocte eorum qui obsidebant &c.* aut, *Rev. a. r. Sen. à pr. Æg. ad Hierosolymam cum venisset, exercitum, q. c. R. d. invenit in periculo pestilentiæ constitutum &c.* In *Zonara* ex ipso *Josepho*, ἐπανελθὼν ὁ Σεναχηρεὶβ ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πολέμων, κατέλαβε τὸν στρατὸν τὸν Ῥαψάκην στρατηλατοῦντα εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ τοῦ Θεοῦ λοιμώδη νόσον ἐνοκήσαντος τοῖς Ἀσσυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδες ὀκτωκαίδεκα φθείρουσι καὶ π. unde ex *Zonara* visum est κατέλαβεν rescribere pro κατελαύνει. *Editorum*; & ex *Epiphanio* διὰ λοιμοῦ κινδυνεύσαντα, & mox γὰρ uncis inclusum dare.

c Ἐνοκήψαντος αὐτοῦ] Ἐκπέμψαντος in plerisque *MSS.*

d Βασιλείαν εἰς] Forte βασίλειον τὸν subaudi πολιν. COCC.

e Νίνον διασωθεῖσαν.] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 2. SPANH.

f Ἀδραμελέχου] Ἀνδρομάχου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

g Σαρασάρου,] Ita *Vat.* & LXXII. Σελεμάρου in *Editis*. Σιλδακάρου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Σελεσιάρου juxta *Epiphanium*.

h Τελευτᾷ τὸν βίον,] Illa τελευτᾷ τὸν βίον καὶ non agnoscit *Epiphanius*, omisitque *Zonaras*.

i Ἀνῃρέθη] Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum esse monuit etiam *Cl. Lowthius*. ἀνετέθη (quod abundare ideo censebat *Coccejus*, & legendum forte ἐν τῷ) perperam tam in *MSS.* quam *Editis*.

k Ἀρασκὴ λεγομένῳ.] Νισροὺχ juxta *Verit. Hebr.* Μεσραὺχ LXXII. in libro IV. *Regum*. Ἀσραὺχ in *Esaja*. Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Synt.* 2. c. 10. HUDS. Ναρασκὴ scripsisse videtur pro eo, quod *Nisroch* Hebræi codices habent. REL.

l Διαδέχεται δὲ] In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ μετ' αὐτὸν καταρρυῶν τοῦ Σεναχηρείβου υἱος Ναζορδάς. Vulgatam lectionem sequitur *Epiphan.*

m Ἀσαραχόδδας.] Ναζορδὰς *Big. Samb. Alique.* Ἀραχοδὰς *Vat.* Ἀσαραδὶν *Ptolemæo.* Ἀσορδὰν LXXII.

n Πάντι τῷ λαῷ] Sic *MSS.* ἅπαν in *Editis*.

o Ὁμοίας τελεύτης] Iterum cum *MSS.* ὁμοίως in *Editis*.

p Ἱεροσολύμων,] Ita cum *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *ceteris*.

ficilem, adeo ut de illo quidem medici plane desperarint, ipse vero nihil bonæ spei de se habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipso rege *profectus*, dum secum reputaret, quod liberis careret, vitaque decessurus esset, domo sine suo hærede relicta, & regno absque legitimo successore. Mœrore itaque ex hac potissimum cogitatione laborans, vicemque suam dolens, Deo supplicabat, ut sibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec sobolem procrearet; nec sineret ut antequam pater factus esset animam exhalaret. Deus autem, sortis ipsius misertus ejusque petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus esset, adeoque rogaret ut daretur vitæ usura, sed ut liberos susciperet sibi in regnum successuros, misso Esaja vate, jussit ut ei nunciaret, post triduum è morbo evasurum esse, foreque ut postquam revaluerit annos quindecim vivat, liberosque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixisset, *rex*, quod morbus adeo ingravesceret, & res tam inopinata fuerit promissa, diffidens *dictis*, postulat ab Esaja ut signum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipsi haberet ista *dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & spe majora sunt, istiusmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri signum; solem petiit, quoniam in descensu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, postquam in † eundem locum redire fecisset, eam iterum ‡ exhiberet. Cumque vates Deum precibus interpellasset, ut regi hoc signum daret; viso quod *tantopere* volebat, ex morbo statim convaluit & in templum ascendit: cumque Deum adorasset, gratias *ei solennes* egit.

Deum precatur. qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbræ regressio ad fidem Ezechiæ faciendam.

2. Sub id tempus Assyriorum imperium à Medis eversum iri contigit. alius vero de istis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obsecravit ut secum amicitiæ & societatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepisset & epulis adhibuisset, thesauros illis ostendisset & armorum apparatum, aliamque ipsius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, insuper & munera illis dedisset Baladæ deferenda, ad ipsum *eos* remisit. Tum vero Esajas vates illum adiit, quæsivitque unde essent qui aderant: cui respondit, illos è Babylone venisse à rege, seque illis universa monstrasse, ut divitias copiasque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de se magna* nunciare possent. Vates vero subjiciens inquit, scito non longe abhinc fore tempus, cum istæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum mittit. 4 Regum, c. 30. Esa. 39.

Ezeciæ in Balade legatos benignitas ei vitio vertitur ab Esaja. 4 Regum, c. 20.

---

q Ιατρῶν, χρησὸν ᾧ] Ex Edit. *Bas.* levicula cum mutatione lego *ἰατρῶν. χρησὸν ᾧ πᾶσι αὐτῷ ἄδεν προσδοκῶν, ἀδὲ οἱ φίλοι* —— *de ejus vita desperarunt medici, neque vel minima spes amicis supererat.* Ita unius literæ interpositione Grammaticæ leges servantur; & à veteri lectione vix receditur. IBBETSON.

r Ενοίας μάλιστα] Ita cum *Cod. Vat. δύνοιας*, forsan pro *εὐνοίας*, *Big.* & *Samb. δυσνοίας* in *Editis*. Si quis *ἀβουλίας* malit, per me licet.

s Οδυρόμενον] Οἰμώζοντα *Vat.*

t Πατρὸς χθιζὴ] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque πατρὸς τέκνων χθιζή.*

v Αἰτήσεως ἀποδεξάμενον,] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr. αἰτίας* in *Editis.*

x Ετι χρόνον ζωῆς] Ita *Samb.* in *cæteris ὅτι.*

y Διαφθόξει τὸν νόσον] Καὶ ἀμφθόξειαν *Vat. Hen.* & *Busb.*

z Μετὰ τρεῖς ἡμέρας,] Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μὴ ταύτην in *iisdem MSS.*

a Απηγγελμένων ἀπιστῶν,] Sic in omnibus *MSS.* *ἐπηγγελμένων* in *Editis.*

* *Dicenti,*] Missum illum ad se à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti sibi crederet, & à Deo eum missum cognosceret, *Epiphan.*

b Αὐτὸν,] Εἰπεῖν post *αὐτὸν* adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

c Βαθμὺς] Nihil hic de gradibus descriptis in materia aliqua ut horologium aut sciaterium fiat, sed gradus domus innuuntur. REL.

† *Eundem locum redire fecisset,*] *Id est*, primum gradum.

‡ *Exhiberet.*] *Sc.* decimo gradu.

d Λυθεὶς τὸ νόσου,] Λυθείσης *Big. Samb.* & *Gall.*

e Εν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Εν τούτῳ ᾧ τῷ χρ. in quibusdam *MSS.*

f Μήδων καταλυθῆναι.] *Simsonus* in *Chron. Cathol.* part. 3. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario festinante scriptum fuisse Χῶν. nisi Escharhaddon *Josepho* sit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Assyriorum imperium, sed se ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui sibi imperaret. *Tom.* 3. *Animadv. ἀνεκδότων*, p. 585.

g Βαλάδας ὄνομα,] Μαρωδὰχ υἱὸς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex.* p. 116. Vide *J. Clericum Alioſque.* ad 4 *Regum* c. 10. v. 12.

h Βαλάδα,] Ita *Vat.* Βαλαδὼ in *Editis.* Βαλαδὶν *Samb. Big.* & *Gall.* 1.

i Παρόντες,] Παρελθόντες *Vat.* ἐλθόντες legisse videtur *Vet. Interpr.* atque ita forsan in *Sambuci* codice.

k Παρὰ] Παρὰ δὲ κυρίᾳ αὐτῶν ἐλθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.*

l Ιδόντες τὸ πλῆθος] Ita *Samb.* (& *Cocc.*) εἰδόντες in *Editis.* forsan pro εἰδοντες.

m Μεταθεσόμενον τὸ πλῆθος,] Μεταθησόμενον *Vat.*

n Τὺς εὐνούχους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀποκόψαντας τὸ ἄνδρας εἶναι] Vaticinium de Israëlitis Eunuchis redditis à Babyloniis *Hebr.* יהוה

θησομένης, καὶ ἀπολέσασθαι ° τὸ ἄνδρας εἶναι, P τῷ Βαβυλωνίῳ q δουλεύσασθαι βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν θεόν. ὁ δὲ Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύτας συμφορᾶς r τὸ ἔθνος αὐτοῦ πεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ s εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ἠυχετο μέχρις τ αὐτοῦ ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ καὶ τ Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσσός. ὧν δὲ ἕνεκα ὁ προφήτης ὁμολογουμένως θείᾳ καὶ θαυμασίᾳ τινὶ ἀληθείᾳ, πεποιθὼς τῷ μηδὲν ὅλως ψεύδεσθαι εἰπεῖν, ἅπαντ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ἐκ τέλους γνωρισθησόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐκ ἔστι μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τ ἀριθμὸν τὰ αὐτὰ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γένεται περὶ ἡμῶν, κατ' ἐκείνων ὑποβαίνῃ προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἑκάστων.

spadones fient, & virilitate *sua* amissa regi Babylonio servient. hæc enim prædicere Deum. Ezecias autem, ex iis quæ dicta erant dolore affectus, dicebat, se quidem nolle gentem suam in istas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non potest ut mutetur quod à Deo semel fuerit decretum, orabat, ut saltem dum ipse viveret pace res florerent. Berosus autem Baladæ meminit Babyloniorum regis. Cæterum hic vates, cum ex confesso esset Dei spiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus se nihil prorsus falsi dixisse, quæcunque vaticinatus est scriptis mandata reliquit posteris ex eventu dijudicanda. Neque solus hic vates, sed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non secus ac illi prædixerant id ipsum evenit. Verum posthac de his quidem sigillatim sermonem faciemus.

Berosi testimonium de Baladâ.

Esaje vatis laus.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μετὰ Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενόμενος ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

CAP. III.

Quomodo post Ezeciam regnavit Manasses: utque, cum in captivitate esset, ad Deum reversus est, & in regnum suum est restitutus, quod Amoso reliquit.

ΕΠιβιοὺς δὲ ὃν προεφήκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πᾶσι τούτων ἐν εἰρήνῃ t διάγων, τελευτᾷ· πυνθανόμενον μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τ ζωῆς διανύσαι, εἰκοστὸν δὲ βασιλεύσας καὶ ἑνενηκοστόν. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, u ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς τέκνα πολίτιδος γεγονὼς, ἀπέρρηξε μὲν αὐτὸν τ τῆς πατρῴου διατριβῆς, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἀπεδείξατο ἐν τῷ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀπολιπὼν, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τ Ἰσραηλιτῶν ἀθεμίτους, x καὶ τῷ πρόπω, καὶ μηδὲν ἀπολιπὼν, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τ Ἰσραηλιτῶν ἀθεμίτους ἀνομίας, y αἷς εἰς τ Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο μισθίαν ἢ καὶ τ ναὸν ἐτόλμησε τῷ Θεῷ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τ εἰς τ Θεὸν καταφρονήσεως ἤρξαντο, πάντας z ὡμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τ προφητῶν ἔφειδε φθάνων· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, a ὥστε αἵματι ῥεῦσαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ὁ τῶν ὅλων θεὸς, πέμπει προφήτας πρὸς τ βασιλέα καὶ b πρὸς τὸ πλῆθος, δι' ὧν αὐτοῖς ἐπίλησε τὰς αὐτὰς συμφορὰς, αἷς ἀνέβη περιποιεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ἰσραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ' ὧν ἡδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πρᾶξαι κακῶς. τοῖς δ' ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ παρὰ τ προφητῶν. β'. Ὡς γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ' αὐτοὺς κινεῖ, c παρὰ τ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως· d ὃς, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, e τήν τε χώραν ἐλεηλάτησε, καὶ τ βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς λύτρα f ἐβούλετο τιμωρίαν εἶχεν ὑπαναχείρισον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε σωφρονεῖ ἐν οἷοις κακοῖς ἦσι, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ παραμυθεῖσθαι αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τ πολέμιον. χαρίζεται δὲ τοῦτο τ ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς g αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀποληφθεὶς ὑπὸ τοῦ h τ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώ-

Ezecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, supervixisset, atque tamdiu vitam pace egisset, morti occumbit; anno vitæ quarto & quinquagesimo exacto, regni vero nono & vigesimo. At Manasses filius ejus, qui in regnum successit, ex matre Achiba cive *Hierosolymitana* natus, à patris quidem studiis discessit, & contrarium vitæ institutum sequutus est, dum omne genus nequitiam præ se tulit, & nihil impii *intentatum* reliquit; sed Israëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, ausus est etiam templum *sordibus* polluere, simul & urbem omnemque regionem. Exorsus enim à Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebræis, justos cædibus grassabatur, adeo ut ne vatibus quidem pepercerit: nam & horum aliquos quotidie interfecit, ut sanguine Hierosolyma *passim* manarint. Deus itaque, ob ista illis iratus, ad regem & ad populum vates mittit, per quos eadem illis minatus est calamitates, in quas contigit ut fratres eorum Israëlitæ inciderent ob suas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari potuerant ut nihil mali experirentur; re ipsa vero comperuerunt, vera esse quæ prædixerant.

IV. *Manasses Judææ rex: Hieroboami sceleribus se obstringit. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.*

2. Cum enim in iisdem perseverarent *moribus*, bellum illis moveri *Deus* fecit à Babyloniorum & Chaldæorum rege: qui, misso in Judæam exercitu, & regionem depopulatus est, & Manassen regem, dolo captum & ad ipsum adductum, ad quodcunque voluit supplicium sibi obnoxium habuit. Cæterum Manasses, cum tum demum intellexisset quibus in malis versabatur, atque omnia sibimet accepta deberi cogitasset, Deum orabat obsecrabatque, ut hostem ad humanitatem in eum flecteret & misericordiam. Deus autem, exaudita supplicatione, votis ejus annuit. atque ita Manasses, *tosque suos ad pietatem*

Manasses victus & in captivitatem abductus ab hostibus. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

Deum precatus in regnum suum remittitur; seque subdit.

וחיל סרסים LXX. καὶ ἔσονται ἰσχὺν ἐν τῷ οἴκῳ &c. *Chald.* &c. populi magnates ורברבין *Hebr.* סרים Eunuchus & aulicus Es. xxxix. 7. & alibi. SPANH.

o Τὸ ἄνδρας εἶναι] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) τῷ in *Editis.*

p Τῷ Βαβυλωνίῳ] *Al.* τ Βαβυλωνίων.

q Δουλεύσοντας βασιλεῖ.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δουλεύσ) in *Editis.*

r Τὸ ἔθνος αὐτοῦ] Τὸ γένος αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

s Εἶναι] Lege εἰη. COCC.

t Διάγων,] Διαγαγὼν *Vat. Hen.* & *Busb.*

u Ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς] Ἐκ μητρὸς μὲν Ἀχιβᾶς τὸ γένος, πολίτιδος δὲ ἦν ἐκ μητρὸς ἀτιμάζει ἑαυτὸν *Vat.* Ἀχιβᾶς ex LXXII. reponendum censeo. Vide *Cotelerium* ad *PP. Apostolicos*, p. 148.

x Ἐν τῷ πρόπω,] Ἐν τῷ πρώτῳ *Vat.* & *Gall.* 2. *Hen.* & *Busb.*

y Αἷς εἰς τ Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ convertit. εἰς τ Θεὸν in *Editis.*

z Ὡμῶς τοὺς δικαίους] Ὡμῶς neque agnoscit *Vat.* neque *Epiphan.*

a Ὥστε αἵματι ῥεῦσαι] Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.*

b Πρὸς τὸ] Illud πρὸς ex *MSS.*

c Παρὰ δὲ τ Βαβυλωνίων] Παρά τε δὲ in *MSS.*

d Ὡς στρατιὰν] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in reliquis ὃς στρατιὰν ἔπεμψεν.

e Τήν τε χώραν] Καὶ τὴν τε χώραν ἐλ. *Big.* & *Samb.* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐλ. *Vat.* & *Vet. Interpr.*

f Ἐβούλετο τιμωρίαν] Ἠβούλετο *Big.* & *Samb.*

g Αὐτῷ.] Αὐτὸν *Samb. à manu secunda.*

h Τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως] Illud τ ex *MSS.*

ſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixiſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

2 Paral. c. 33. v. 17.

Manaſſes moritur. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

ζεται. ἰδόμενος δ' εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων περὶ τὸ Θεὸν καὶ τὸν μνήμην ἐπαύδαζεν, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τὸ ψυχῆς σκαλεῦν, ὧν [i] μεταβουλεύειν ὥρμησε, καὶ πάσῃ σπουδῇ περὶ αὐτὸν δεισιδαιμονία. καὶ τὸ ναὸν ἥγνισε, καὶ τὸν πάλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάριν τε τῆς σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν ὁμοίως πρὸς ὅλον τὸν βίον. [k] τὰ δ' ἦν αὐτὰ πταίειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἷα πρὸ μικροῦ ἐξήνεγκε συμφορά, διὰ τὸν ἑαυτῶν πολιτείαν. ἐπισκοπὰς δὲ καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπετέλει καθὼς διέταξε Μωυσῆς. διοικησάμενος δὲ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τὰ τῶν Ιεροσολύμων ἀσφαλείας προεγένησεν· ὥστε [l] τὰ παλαιὰ τείχη μὲν πλείω [m] ἐπισκευάσας πρὸς δὲ, [n] ἕτερον αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν, ἀναξήσας τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τῆς πόλεως φρούρια τοῖς τ' ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων [o] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιήσας. ἀμέλει δὲ τῇ πρὸς πᾶσι μεταβολῇ χρησάμενος, ὅτου τὸ μετρίως δίηγε βίον, ὡς μακαριστὸς εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνῳ δ' χρόνῳ λογιζόμενος, ἀφ' οὗ τὸ Θεὸν σέβεσθαι ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [p] ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸν βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς [q] ἐν τοῖς αὐτοῦ πρασιδίοις· ἡ βασιλεία δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [r] περιέρχεται [s] Αμωσον, μητρὸς [t] Εμαλσέμης μὲν ὄνομα πεφυκυίας, ἐκ δὲ πόλεως [v] Ιαβάτης γεγαρχώσης.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ἀντὶ Μανασσῆ ἐβασίλευσεν Αμως, καὶ μετ' Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ ὅσιος. περὶ τε Ολδᾶς προφήτου.

Amoſus Judææ rex. 4 Regum, c. 21. 2 Paral. c. 33.

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in domo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emen-

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 Regum, c. 22. 2 Paral. c. 34.

V.

Joſiæ pietas.

Ὅτου μιμησάμενος τὰ τοῦ πατρὸς ἔργα, ἀνὴρ ὢν σκαιὸς ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων οἰκετῶν ἀπέθανεν ἐπὶ τῇ [x] οἰκίᾳ τοῦ [y] αὐτοῦ, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν [z] δύο. μετῆλθε δ' αὐτὸν τὸ πλῆθος τοὺς φονεῖς [a] καὶ τῷ παιδὶ συνεθάπτοσι τὸν [b] Αμωσὸν, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Ιωσίᾳ [c] παραδίδοσι, ὀκταέτει τὴν ἡλικίαν ὄντι· ᾧ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [d] Βοσκεθὶ, [e] Ιεδὴ δ' ὄνομα. τὴν δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ, πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονὼς, [f] τῶν Δαυΐδου βασιλέως ὑπογραμμάτων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι [g] πρὸς τὴν ὅλην τοῦ βίου διάθεσιν [h] κεχρημένος· γνόμενος δ' ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν δὲ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῄνει, τὴν περὶ τῶν εἰδώλων δόξης [i] ὡς οὐκ ὄντων θεῶν ἀποστάσης, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· τάττε τῶν προγόνων ὑπομνήσεις ἔργα, τὰ μὲν ἀμαρ-

i Μεταβουλεύειν ὥρμησε,] Επιβουλεύειν *Big. Samb.* & *Vat.*

k Τὰ δ' αὐτὰ] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ταὐτὰ δ' αὐτὰ πρ. τὸ πλ. in *cæteris*.

l Τὰ παλαιὰ τείχη] Sic *MSS.* τὰ deëſt in *Editis*.

m Επισκευάσας] Cum ἐπισκεύασας habeat *Vat.* ἐπισκευάσαι malui quam ἐπισκεύασας *Editorum Aliorumque*: nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.*

n Επιβαλεῖν,] Επιβάλλειν *Vat.*

o Πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων] Πλήθη aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius*. ipſe τισὶ ſubintellectum puto. πάντων τε *Big. Samb.* & *Vat.* HUDS. Deëſt vox εἰσκομιδῇ aut ſimile quid. COCC.

p Ἑπτὰ,] Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1.

q Ἐντοῖς αὐτῶν Δαυϊτικοῖς] Conf. ſup. lib. 9. c. 10. §. 4. SPANH.

r Περιέρχεται] Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.*

s Αμωσον,] Ita in *Editis Aliiſque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμωνὰ *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμωνὰν *Hen.* & *Busb.* ex alia lectione τῶν ε'.

t Εμαλσέμης] Μεσουλεμεθὰς juxta *Verit. Hebr.* Μεσολλὰμ, & Μαλταλασεθ, & Μοσολαὰμ, & Μεσαλὰμ, & Μεσολλεμεθ in LXXII. Εμασιμὰς *Big. Samb.* & *Gall.* Εμασελμὰς *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis*.

u Ιαβάτης] Ιαταμάτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jechabeth*. Ιωβὰ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετεὲα aut Ιετιχὰλ LXXII.

x Οἰκίας τῆ] Ita *Big.* (*Cocc.*) *Samb.* & *Vet. Interpr.* οἰκίαις in *cæteris*.

y Αὐτοῦ,] Εαυτοῦ *Vat.*

z Δύο.] Sic *MSS.* prout ſupra, p. 504. v. 1. ἔτη δύο in *Editis*.

a Καὶ τῷ παιδὶ] Ita *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. καὶ τῷτε π. in *Editis Aliiſque*.

b Αμωσὸν,] Vide *Annott.* ad præced. c. §. 2.

c Παραδίδοσι,] Sic *Big.* & *Samb.* παραδίδωσι in *Editis Aliiſque*.

d Βοσκεθὶ,] Ita cum *Cod. Vat.* quod *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκεὲθ in *Editis Aliiſque*.

e Ιεδὴ δ' ὄνομα.] Εδις *Vat.* Ιεδὶς *Samb.* & *Gall.* 1. Ιεδὶς *Big.* & *Gall.* 2. Ιεδία, θυγάτηρ Εδεὶὰ ἐκ Βαρυρωθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.*

f Τῶν Δαυΐδου] Illud τῆ ex *MSS.*

g Πρὸς τὸν σκοπὸν] In pleriſque *MSS.* τὸν ὅλης τοῦ βίου ἐπιτηδεύσεως.

h Κεχρημένος.] Ἐκείνῳ κεχρημένος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

i Ως οὐκ ὄντων θεῶν] Illud ὡς ex *MSS.* & *Vet Interpr.*

k Διώρ-

μαρτηθέντα [k] διώρθωσε σωτηρίως, ὡς ἂν [l] πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ τῇ χώρᾳ ἐφυλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. [m] ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ διανοίᾳ τῇ φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ ὠφελούσῃ. [n] τοὺς γὰρ νόμους καταπολαυθῶν, [o] ὅτω πρὸς τὴν τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείας [p] διοδεῦσαι τε σωθείη, μὴ τὸ τῶν τύραννων ἀβασιλεύτως μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. πρὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς [q] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τάπι ἄλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνάγματα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [r] εἴ τι δ' ἀνάθημα τύχοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνεκάτῳ πρὸς εὐσέβειαν, τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τοὺς σωτηρίους [s] ἐπιφέρει θυσίας, καὶ τοὺς ὁλοκαυτώσεις αὐτοῦ τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ πρὸς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, πρὸς πάντος τὸ δίκαιον σκοπούμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς σὺν ἔλαττον αὐτὸ ποιεῖσθαι. διαπεμψάμενος δὲ καὶ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους [t] σκέλλοντι κομίζειν· εἰς ἐπισκευὴν δὲ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως [x] ἔχοι. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέστησε τόν τ' ἐπὶ τῆς πόλεως [y] Ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφὰν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων [z] Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα [a] Ἐλιακίαν· οἱ μηδὲν ὑπερθέντες μηδ' ἀναβολὴν δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάντ' ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα προσκαθιστάντες, εἶχον τὰ ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς ὕτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ὀγδοον δὲ ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων τὸ πλεῖστον τῶν χρημάτων [b] χωνευσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν λατρείαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσον ἂν ἡ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἀργυρος, καὶ τοῦτο μεταχωνεύσαντας εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαύτα σκεύη δαπανῆσαι. μεταχωνεύων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλιακίας, ἐντυγχάνει τὰ ἱεραῖς βίβλοις τοῦ Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμένοις, καὶ μεταχωνεύσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνοὺς ἐπορεύετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσας ἠνέγκατο τέλος ἔχοντα ἐδήλου· [c] ἐπορεγνώ δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ ἐπερρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἐλιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [d] Ὀλδὰν, γυναῖκα δὲ [e] Σαλλήμου, [f] τῶν ἐν δόξῃ τινὸς καὶ δι' εὐγένειαν ὑπαρχόντων, καὶ προσλαλήσας ἐκέλευε [g] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [h] πρᾶον ποιεῖν ἑαυτῇ· δεινὸν γὰρ εἶναι μὴ παραβαίνων τοὺς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν [i] κινδυνεύσειν ἀναιτίοις γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας

dabat, quasi summa fuisset senectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac suo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Ista autem faciebat ex mentis suæ perspicacia & ingenii solertia, seniorumque consiliis & institutis obsequendo. cum enim legum ductum sequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *instauranda* prospere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* esset, sed è conspectu sublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus consecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hostias ut olim & solida sacrificia ejus ad altare afferri jubet. Constituit etiam certos judices & inspectores, ut res uniuscujusque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam suam ditionem dimisit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque suo quisque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ essent pecuniæ, curam templi sumptuumque in illud faciendorum commisit Amasiæ prætori urbano, & Saphani scribæ, & Ioadæ commentariensi, & Eliaciæ pontifici; qui sine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem necessaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita instauratum fecit ut omnibus innotesceret regis pietas.

Castrorum cultum tollit Josias.

Templum reficiendum curat.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam potificem mittit, jubens, ut, conflata quæ supererat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad sacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in thesauris esset, id quoque prolatum identidem in crateras & istiusmodi vasa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in sacros libros Moysis in templo repositos, eosque prolatos tradit Saphani scribæ. Ille vero, cum eos perlegisset, regem adit, nunciabatque omnia ad finem esse perducta quæ imperârit: insuper & libros *Moysis* ei prælegebat. His autem auditis, vesteque scissa, cum Eliaciam pontificem accivisset, ipsumque scribam, & ex amicis aliquot maxime necessariis, misit *eos* ad Oldam vatem, uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illustris, jussitque dicere, cum ad eam accessissent, ut Deum placaret studeretque propitium efficere: metuendum enim esse, ne, ob ea quæ patres contra Moysis leges fecerint, in eo sint discrimine ut extorres fiant, suisque sedibus pulsi in alienis omnium egentes miserabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipsis

Vasa fabricari jubet in Sacrorum usum.

Liber legis repertus.

4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 34.

Olda mulier vates.

k Διώρθωσε σωτηρίως] Ita *MSS.* διώρθωσε in *Edit.*

l Πρεσβύτατος] Cum *Samb.* & *Vat.* articulum ὁ omisimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante τῇ χώρᾳ negligunt *Big.* & *Samb.*

m Ταῦτα δ' ἔπραττε,] Ταῦτα δ' ἔπραττεν ὑπὸ σοφίας καὶ ἐπινοίας τῆς φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ τε καὶ ὠφελούσῃ *Vat.*

n Τοὺς γὰρ νόμους καταπολαυθῶν,] Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους ὡς ἂν καταπολαυθῶν in *Editis.* HUDS. Forte, τοὺς γὰρ νόμους, εἰς ὃν καταπολαυθῶν, ὅτω π. τ. τ. τ. π. καὶ τ. π. τ. θ. εὐσεβείας, διοδεῦσαι σωθείη. *Leges enim, quas sequebatur, ita, quoad ordinem Reipublicæ & Divini cultus, recte procedere contigit, quod illarum violatio non extaret, sed abolita esset. Nam Rex* &c. COCC.

o Οὕτω πρὸς τὴν τάξιν.] Οὗτως forsan pro ὅτως ex literarum similitudine in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὡς πρὸς τὴν *Vat.* & *Gall.* 2. ὡσπερ τὴν τάξιν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sequens enim legem velut ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia prospere gubernabat, & maximè quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce ὅτω videsis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 10. c. 21.

p Διοδεῦσαι] LXX. Gen. XXIV. 12. εὐόδωσον, & *Demosthen.* εὐοδῆ. *Aristoph.* Ran. v. 282. εὐόδιαν. SPANH.

q Καὶ τὴν πόλιν] Illud καὶ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.*

r Εἴ τι δ' ἀνάθημα] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ὅτι δ' ἂν ἀνάθημα in *Editis Aliisque.*

s Ἐπιφέρει θυσίας,] Ἐπέφερε *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπέφερεν *Big.* & *Samb.*

t Ἐκκλάσαι κομίζειν] Ita *Big.* & *Gall.* 1. ἐκκλάσε in *reliquis.*

v Εἰς ἐπισκευὴν δὲ ναοῦ,] Eo modo *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* ὡς ἐπισκ. in *Editis* εἰς κάθαρσιν. *Gall.* 1. 2.

x Ἔχοι.] Forte ἔχοι. COCC.

y Ἀμασίαν,] Μαασὰ aut Μαασίαν LXXII.

z Ἰωάτην] Ἰωὶς aut Ἰωὰχ LXXII. Ἰωὰν juxta *Epiphanium.*

a Ἐλιακίαν·] Χελκίαν LXXII.

b Χωνεύσαντα] Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.*

c Παρεγίνωσκεν δὲ] Παρεγίνετο δὲ αὐτῷ καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

d Ὀλδὰν,] Οὐλδὰ in *Editis.* Οὐλδὰ, aut Οὐλδὰν, aut Οὐλδᾶν in *MSS.* Οὐλδὰν LXXII.

e Σαλλήμου,] Σελλὴμ *Vat.* μητέρα Σελλὴμ LXXII. *Rom.* γυναῖκα Σελλὴμ LXXII. *Alex.*

f Τῶν ἐν δόξῃ] Τῶν ἐνδόξων τινὸς καὶ δ. εὐ. ἐπιφανῶν *Vat.*

g Λέγειν,] Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *reliquis* λέγων.

h Πεισθᾶσι] Ita in *iisdem MSS.* & *Vat.* πεισθήσεσθαι in *ceteris.*

i Κινδυνεύσειν] Κινδυνεύσωσιν *Samb.* & *Vat.*

ipsis, quos miserat rex, mandata ejus accepissent, præcepit illis ut ab ea digressi ad regem *ista* dicerent; "quod Deus jam contra illos sententiam "tulerit, quæ nullis refigenda est precibus, fore "ut populus pereat, & è regione *sua* ejiciatur, & "omnibus quibus jam fruitur bonis mulctetur, "quòd *scilicet* leges violarint, & cum tam multum "temporis interim fuerit pœnitentiam non ege-"rint, præsertim cum vates eos monuerint ut ad "saniorem mentem redirent, pœnasque manere "scelera prædixerint, quas, ut Deum esse credant, "& nihil mendacii istis subesse quæ per vates illis "denunciavit, omnino fore ut ab illis expetat, "propter ipsum tamen, quod justus exstiterit, "etiam nunc moraturum esse calamitates; verum, "ut ille in vivis esse desierit, quæ inferre decrevit "populo illaturum esse."

Ejus responsum oraculare.

Josiæ pietas. 4 Regum, c. 23.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidisset, reversi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, missis in circuitum nunciis, jussit ut Hierosolyma convenirent sacerdotes & Levitæ, omnibus etiam cujuscunque ætatis adesse imperatis. Cum autem congregati essent, primum quidem illis legebat libros sacros: deinde, pro suggestu stans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, se Deum certe colituros esse atque Moysis leges observaturos. Illi vero & his prompte assenserunt, & regis consiliis obsequuturos se receperunt: moxque sacra facientes litantesque Deum precabantur, ut benigne illos & misericorditer respicere dignaretur. Porro jussit pontifici *maximo*, si quod vas superesset à majoribus deastris diisque peregrinis positum in templo, illud efferret: & cum non pauca essent congesta, illis incensis cinerem eorum * dispersit: denique deastrorum sacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23.

4. At cum ista Hierosolymis perfeciss et, in *suæ ditionis* regionem proficiscebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falsorumque vatum ossa super altari, quod primus Hieroboamus exstruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum se ad Hieroboamum contulisset, dum ille sacrificaret totusque populus audiret, quæ eventura essent prænunciasse; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Josias, hæc ipsa, quæ jam memoravimus, facturus esset. atque accidit ut ista adimpleta fuerint, annis trecentis sexaginta & uno elapsis.

5. Post hæc autem rex Josias, ad alios etiam ex Israëlitis profectus, qui in captivitatem & servitium non abducti fuerant ab Assyriis, illis persuasit ut impie agere desisterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhærerent: domosque perscrutatus est & villas & urbes, suspicans fore ut aliquis intus custodiret deastros. Quinetiam *solis* currus, qui *in ascensu ad templum* steterant, à majoribus fabricatos, & si quid aliud adorabant ut Deum,

ἔρημοι πάντων καταφρέψωσιν οἰκτεῖν τὸν βίον. [k] ἀκούσαντα δ' ἡ προφῆτις ἃ δι' αὐτῶν [l] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτὸς ἀπιόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι τὸ μὲν θεῖον [m] ἤδη "κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἵν' ἐκ ἱκεσίας ἄν τις "ἄκυρον ποιήσειεν, ἀπολείσειν τὸν λαὸν, καὶ τὴν χώραν ἐκβα-"λεῖν, καὶ πόνων ἀφελέσθαι τὸν νεῶν παρόντων ἀγαθῶν πε-"ρεβάντας τοὺς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ με-"τανοήσαντας, τὸ τε προφητῶν τῶν προαγορευόντων σωφρο-"νεῖν, καὶ τὰ ὑπὸ τοῖς ἀσεβήμασι πημονὰς προλεγόντων, "ἵν', ἵνα πεισθῶσιν [n] ὅτι Θεός ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐψεύδετο τῶ-"των ὧν αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε, πάντως "αὐτοῖς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον ἡγούμενον ἐφέ-"ξειν ἐπὶ τοῖς συμφοραῖς, μὴ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐκείνου πλοῦτον τὰ "κατεψηφισμένα [o] πάθη τοῖς ὄχλοις ἐπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τῆς γυναικὸς προφητευούσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, συναγαγὼν πανταχόθεν τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [p] τὰ Ἱεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας, [q] πᾶσαν τε ἡλικίαν προσάξας παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [r] στὰς ἐπὶ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους [s] ποιήσασθαι καὶ πίστις ἠνάγκασεν, ἢ μὲν θρησκεῦσαι τὸν Θεὸν καὶ φυλάξαι τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε [t] ἐπήνεσαν, καὶ τὰ προδιαιρεθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέσχοντο· θύοντές τε προκαθήμενα καὶ καλλιερούμενοι τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευον, δύμενὴ καὶ [x] ἵλεων αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δὲ ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι σκεῦος ὑπὸ τῶν προγόνων σκευῶν τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασκευὴν μὴ ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, κατασπάσας αὐτὰ τὴν ἀποδοῦν αὐτῶν διέφθειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, ὄντας ἐκ τῶν Ἀαρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

δ'. Ταῦτα δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διαπραξάμενος ἦκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [y] τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς πομπὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ἱεροβοάμου, κατέκαυσε. [z] ταῦτα δὲ τοῦ προφήτου Ἀχίου καταλήψεται πρὸς Ἱεροβόαμον, θυσιάζοντα αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκατηγγέλη [a] τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ἰωσίας τέκνωμα ποιήσει τὰ προειρημένα. [b] σωιέδη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μὴ ἔτη τριακόσια ἑξηκονταέν.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας παρελθὼν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκ τῆς δουλείας [c] τῆς ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τοὺς ἀσεβεῖς πράξεις ἐκ τοὺς πομποὺς τοὺς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸ δὲ πάτριον καὶ μέγιστον Θεὸν σεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τοὺς οἴκους τε ἐκ τοὺς κώμας ἐρεύνησε ἐκ τοὺς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. ἃ μὲν ἀλλὰ ἐκ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἄρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ

Ejus responsum oraculare.

Josiæ pietas. 4 Regum, c. 23.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23.

k Ακούσασα δ' ἡ προφῆτις] Forte ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις ἃ δὲ τοῦ πεμφθέντων ἃ ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, *Vet. Audiens prophetissa quæ fuerant à rege mandata.* COCC.

l Αὐτῶν δι' ὧν] Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.*

m Ἤδη κατ' αὐτῶν] Illud ἤδη ex *MSS.*

n Ὅτι Θεός ἐστι,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεός ἐστι in *Editis Aliisque.*

o Πάθη] Παθήματα *Vat.*

p Τὰ Ἱεροσόλυμα] Illud τὰ deëst in aliquot *MSS.*

q Πᾶσαν τε ἡλικίαν] Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.*

r Στὰς ἐπὶ βήματος] Vocem στὰς non agnoscit *Vat.*

s Ποιήσασθαι] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐποιήσασθαι in *Aliis.*

t Ἐπήνεσαν,] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ἤνεσαν.

v Ἱκέτευον,] Ἤδη ante ἱκέτευον inserunt *Big. Samb.* & *Vat.*

x Ἵλεων αὐτοῖς ὑπάρχειν.] Ἵλεων in *plerisque MSS.*

* *Dispersit:*] Dispersit in fluvium, *Epiphan.*

y Τὰ κατασκευασθέντα] Illud τὰ ex *MSS.* & *Coccejo.*

z Ταῦτα δὲ τοῦ προφήτου Ἀχίου] Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα δὲ καταλήψεται προφήτου πρὸς Ἱεροβόαμον in *Editis Aliisque.*

a Τὰ γενησόμενα,] Delendum forte τὰ. COCC.

b Σωιέδη δὲ] Deëst οὐ τοῖς ἄνω δεδηλώκαμεν, aut simile quid. COCC.

c Τῆς ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον] Τῆς accepimus ex *MSS.*

d Τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἄρματα,] Vetus mendum huic loco inoleviss e palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα plane omisit. Quin & *Gelenius* in sua versione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipse τοῖς βαθμοῖς τεμένους vel τοῖς βάσεσι λιθίναις, aut simile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. HUDS. Gelenius hæc explicat de *Quadrigis Solis*, aliter *Rufinus.* Cum Gelenio Gallus Interpres Arnaldus, juxta 2 Reg. XXII. 11. SPANH.

εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ὢν [c] ὧ προσεκύνουν ὡς Θεῷ [f] ἐξάστειε. καὶ καθαρίσας ἅτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ιεροσόλυμα τὸν λαὸν συνεκάλεσε, κἀκεῖ τὴν [g] ἀζύμων ἑορτήν, [h] καὶ τὸ πάσχα λεγομένην ἤγαγε· ἐδωρήσατό τε τῷ λαῷ [i] τὸ πάσχα, προβατα ἐρίφους & ἄρνας τρισμυρίους, βοῦς δὲ εἰς [k] ὁλοκαυτώματα τρισχιλίους. παρεῖχον δὲ & τῶν [l] ἱερέων οἱ πρῶτοι Διὰ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, [m] ἄρνας διακοσίους ἑξακοσίους· καὶ τοῖς Λευίταις πεντακισχιλίους ἄρνας ἔδωσαν οἱ πρωτεύοντες αὐτῶν, βοῦς δὲ πεντακοσίους. καὶ γινομένης ἅτων ἀφθόνου τῶν ἱερείων ὑποβολῆς, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωυσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου [n] καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ δὴ μηδεμίαν ἄλλην ἅτως ἐκτῆσθαι τοῖς Εβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμουήλου καὶ προφητῶν χρόνων αἴτιον ἦν, τὰ πάντα κατὰ νόμους & κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀναγκηρύσιν τῶν παλαίων συνηθειῶν διατετελεσθῆναι. ζήσας δὲ ἐν εἰρήνῃ μετὰ ταῦτα Ιωσίας, [o] ἔτι τε & πλείστῳ & τῇ παρὰ πᾶσιν δόξῃ, κατέστρεψε τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν βίον.

de medio sustulit. Cumque hoc modo regionem universam lustrasset, populum Hierosolyma convocavit, ibique festum Azymorum, quod & Pascha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paschales, hœdos agnosque lactentes ter mille, & in solida sacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paschatis sacerdotibus largiti sunt agnorum duo millia & sexcentos; & similiter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna esset victimarum copia, sacra fecerunt convenienter Moysis legibus, unoquoque ex sacerdotibus præeunte & ministrante populo. Atque ideo nullum tale Pascha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præscripto, priscisque patriæ ritibus observatis, peracta fuerint. Post hæc autem Josias, cum in pace vitam egisset, insuper & divitiis & gloria inter omnes floruisset, vitæ finem habuit hujusmodi.

Josias Pascha agit. 4 Regum, c. 23. 2 Paralip. c. 35.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ιωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' ὀλίγον πληγῆς· καὶ ὡς Ιωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγε, καὶ Ιωακίμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. περί τε Ιερεμίου & Ιεζεκιήλου.

CAP. V.

VI.

Quomodo Josias cum Nechao congressus est, & vulneratus non multo post moritur: utque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

[p] ΝΕχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, [q] ἐκείρας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [r] ἤλασε πολέμιον, Μήδοις [s] πολεμήσων & τοὺς Βαβυλωνίους, οἳ τὴν [t] Ασσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. ἐπὶ γὰρ Ασίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. ὁρμήσας δὲ αὐτὸς καὶ [v] Μέμφιν πόλιν, ὡς δὲ [x] αὐτὴ τὴν Ιωσίου βασιλείαν, μὴ διωκόμενος εἴρηκεν αὐτὸν Διὰ τὸ ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατιὰν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [y] ὡρμηκέναι· μὴ παροκλίνειν δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν [z] αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' ἃ διέγνωκεν. Ιωσίας δὲ οὐ προσέσχε τὰ παρὰ τοῦ [a] Νεχαὼ, ἀλλ' ἅτως ἔσχεν, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. [b] τὸ πεπρωμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παρορμησάσης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. Διαπαίσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρματος ἀπὸ κέρως ἐπὶ κέρας [c] ὀχουμένου, τοξεύσας τις αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαισε τὸν πρὸς τὴν μάχην σπουδῆς. τῷ τραύματι δὲ βεβαλημὸς ὢν, ἐκέλευσεν [d] ἀναχωρῆσαι τὸ στράτευμα, καὶ [e] ὑπέστρεψεν εἰς Ιερουσάλυμα.

Nechao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphratem fluvium profectus est, Medis bellum illaturus & Babyloniis, qui Assyriorum everterant imperium. illum enim cupido incessit regnandi in Asia. Cumque ad Menden urbem perveniisset, (erat autem illa in ditione Josiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem suam facienda. Nechao autem, præcone ad eum misso, dicebat se non in illum exercitum educere, sed ad Euphraten ire contendisse, jubebatque cavere ne ipsum adeo irritaret, ut adversus eum præliaretur, vetaretque se à proposito itinere prohibentem. At Josias iis quæ Nechao dixerat haud assensit, sed secum constituebat iter ei non dare per suæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipsum impellente, ut illum perdendi occasionem arriperet. Nam dum aciem instrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum sagitta petierat, fecit ut ei deflagraret bellandi cupiditas.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35. Josiam rogat Nechao ut ejus vocienda. luntate iter per provinciam suam facere liceret. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip. 2. 25. Prohibetur à Josia.

[c] Ω προσεκυνουν] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall* 1. (& *Coccejo*) ὃ προσεκυνουν ὡς Θεῷ in *Editis Aliisque.* ὃ προσεκυνουν ὡς Θεον *Vat.*

[f] Ἐξάστειε.] Juxta *S. Literas* ἔκαυσε vel κατέκαυσε. Nolui tamen vocem ἐξάστειε loco movere, propter ista *Eustathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) ἔλεγον ἀναθεσθαι πρατίζας ἐν καταχῇ δαιτὸς, τὸ μέντοι αἴρειν αὐτὰς βασάζεσθαι ἔφασκον.

[g] Ἀζύμων ἑορτὴν,] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τῶν ἀζύμων *Vat.* ἀζύμων ἑορτὴν in *Editis.*

[h] Καὶ] Abundat. COCC.

[i] Τὸ πάσχα,] Ante τὸ πάσχα forsan subintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

[k] Ολοκαυτώματα] Ολοκαύτωσιν *Big.* & *Samb.*

[l] Ιερέων οἱ πρῶτοι] Forsan Ιουδαίων pro ἱερέων substituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἄρχοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8.

[m] Ἀρνας διακοσίους ἑξακοσίους] *Agnos quinque & sexcenta millia & Levitis agnos duo millia* in quibusdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia & Levitis agnos duo millia & sexcentos.* Videsis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2 *Paralip.* c. 35. v. 7 & 8.

[n] Καὶ διακονουμένου] Illa καὶ διακονουμένου inserta dedi, quod ἐξηγουμένου καὶ διακονουμένου habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* versio, *hostias singulas enarrantibus & ministrantibus* &c.

[o] Ετι τε καὶ πλείστῳ] Ετι δὲ καὶ *Vat.*

[p] Νεχαὼ] Ita *Big. Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νεχάω in *Editis.* Νεχαὼς *Vat.* Νεχάω *Samb.* Νεκὼς *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos semper vocat) congressus in Magdolo eos vicerit.

[q] Εγείρας] Forte ἀγείρας. COCC.

[r] Ηλασε ποταμὸν,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἤλασε in *Editis Aliisque.*

[s] Πολεμήσων] Ita in iisdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliisque.*

[t] Ασσυρίων] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb.* (Cocc.) & *Vet. Interpr.* Ασσύριον in *reliquis.*

[v] Μέμφιν πόλιν,] Ita sine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Medin*, effluente sono (ut puto) literæ γ, prout fieri solet. Verum cum *Hebræis* sit מגדו, *Græcis* vero *Latinisque Interpretibus* Μαγεδδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Josephum* legisse *Migdo* aut *Megdo*; & hic loci Μεγδὼ scripsisse. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti, cujus *Jeremiæ* c. 44. v. 1. &. c. 46. v. 14. fit mentio, an *Mageddo* supra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaïci, aliis disquirendum relinquo. HUDS. Μεγδήτιος νόμος Ægypti ἄλωτ. lib. 4. c. xi. §. 5. SPANH.

[x] Αὐτὴ] Ita *Samb.* αὐτὴ in *aliis.*

[y] Ὡρμηκέναι] Eo modo *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ὁρμηκέναι in *reliquis.*

[z] Αὐτῷ κωλύοντι] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.*

[a] Νεχαὼ,] Νεχαῶν & mox εἶχεν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.*

[b] Τῆς πεπρωμένης,] Τῆς πεπρωμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibusdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoscat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* facessere jussi.

[c] Οχουμένου,] Ἐχομένου *Samb.* & *Gall.* 1.

[d] Ανακληθῆναι τὸ στράτευμα,] Ita in *MSS.* ἀνακληθῆναι *Bas.* & *Vet. Interpr.*

[e] Υπέστρεψεν] Hîc sequutus est *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 35. v. 24. qui locus (ut notavit *Schotanus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29.

f Exti-

piditas. Nam cum vulnus ægre ferret, juſſit ut receptui canerent, & *ſtatim* Hieroſolyma reverſus eſt. ex illa autem plaga moritur: & ſepultus eſt magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixiſſet, ex his vero regnaſſet triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori ſe dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit ſuper eo næniam, quæ etiamnum exſtat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literiſque mandavit & nunc factum excidium & *migrationem in Babylonem. Verum non ſolus iſte populo illa prædixit, ſed & Jezecielus vates qui primus de his duos libros conſcriptos reliquit. Erant autem hi duo ex ſtirpe ſacerdotali. Sed Hieremias quidem Hieroſolymis commoratus eſt ab anno decimo tertio regni Joſiæ, uſquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt ſuo loco narrabimus.

Joſias, adverſus Nechao in prelium egreſſus, ſagitta ictus moritur. 4 Regum, c. 23. 2 Paral. c. 35.

Epicedium ei compoſuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Joſia, regnum ſuſcepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigeſimum tertium egiſſet. Et hic quidem Hieroſolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana: nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reverſus, Joachazum ad ſe accerſit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria eſt: & illum quidem, cum ad eum veniſſet, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ ſummam Joacimus ſolvebat: ſecum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita deceſſit, regno potitus tres menſes & dies decem. Mater autem Joacimi vocata eſt Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injuſtus erat natura & maleficus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

Joachazus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 36.

Joacimus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paral. c. 26.

πελυτᾷ δ' ἐκ τ ωληγῆς [f] ἐκείνης τ βίον· καὶ [g] κηδεύ)ὸ τ πατρώας ϑήκας μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακονταεννέα, βασιλεύσας δ τέτων ἐν Ϲ τριάκονϛα. πένϑος δ ἐπ' αὐτῷ μέγα & λαῷ παντὸς ἦχϑη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένῳ Ϲ κατηφοῦτ⊙. Ιερεμίας δ' ὁ προφήτης, ϑρηνηδέσιον [h] αὐτ σωέταξε μέλ⊙ ϑρηνητικὸν, ὃ Ϲ μέχρι νῦ διαμένϛ. ἔτ⊙ ὁ προφήτης Ϲ τὰ μέλλονϛα τῇ πολ δεινὰ προεκήρυξε, ἐν γράμμασι καταλιπὼν Ϲ τῷ νῦ ἐφ' ἡμῶν γιομένῳ ἄλωσιν, τῷ τε [i] Βαβυλωνίαν αἵρεζιν. ϗ μόνον δ ἔτ⊙ προεῖπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ Ϲ ὁ προφήτης Ιεζεκιήλ⊙. [k] ὃς πρῶτ⊙ τοῦ τέτων [l] δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δ οἱ δύο τῷ ϑῷ ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ιερεμίας ἐν Ιεροσολύμοις διῆγε, ἀπὸ τριακαιδεκάτ ἔτους τῆς Ιωσίᾳ βασιλείας ἕως ἔ κατασκάφη ἡ πόλις Ϲ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάνϛα τοῦ τᾶτον τ προφήτου, ϗ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελυτήσαν⊙ δ Ιωσίᾳ, καθὼς προειρήκαμεν, τῷ βασιλείαν ὁ παῖς αὐτ διαδέχεται [m] Ιωάχαζ⊙ τνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτ⊙ γεγονώς. καὶ ἔτ⊙ μὲν ἐν Ιεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [n] μητρὸς Αμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δ καὶ μιαρὸς τ τρόπον. ὁ δ τ Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπ τ μάχης, μεταπέμπε) τ Ιωάχαζον πρὸς αὐτὸν [o] εἰς [p] Αμαθὰ καλυμένῳ πολιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. ϗ τ μὲν ἐλθόνϛα ἔδησε, τῷ δ [q] πρεσβυτέρῳ αὐτ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι, Ελιακίμῳ τνομα, τῷ βασιλείαν μεταδιδοῖ, μετονομάσας αὐτὸν [r] Ιωάκιμον. τῇ δ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν ταλάντων ἀργυρίου, [s] ἓν δ χρυσίου. καὶ [t] τᾶτο μὲν ἐτελῖ ὁ Ιωάκιμ⊙ τὸ πλῆϑ⊙ τ χρημάτων· τ δ Ιωάχαζον ἀπήγαγε εἰς Αἴγυπτον, ὃς Ϲ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δ τ Ιωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτ⊙ [v] Ζαβέδα, ἐκ πόλεως δ τοῦ [x] Αβέμας. ἐτύγχανε δ ὢν τὴν Φυσιν ἄδικ⊙ Ϲ ϗ κακοῦργ⊙, ϗ μήτε πρὸς Θεὸν ὅσι⊙, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἥμερος.

VII. CAP. VI. ΚΕΦ. ϛ'.

Quomodo Nabuchodonoſorus, ſuperato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem conſtituit.

Ως Ναβυχοδονόσορ⊙, ἡττηϑέντ⊙ Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τὺς Ιουδαίους Ιωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ιωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτ κατέϛησε βασιλέα.

Nabuchodonoſorus acie fundit Ægyptios.

Ετ⊙ δ' αὐτ τῆς βασιλείας πέμπτον ἤδη ἔχοντ⊙, τῷ Βαβυλωνίων [y] ἄρχῳ ϖαλαμβάνϛ τὺς Ναβυχοδονόσορ⊙ ὄνομα· ὃς ϛρατὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν μὲ μεγάλης ϖαρασκευῆς ἐπὶ [z] Καρχαμησὰν ἀναβαίνϛ πόλιν, ἔϛι δ' αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διεγνωκὼς τῷ τ

f Ἐκείνης] Ita *Big Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖ in *Editis Aliiſque.*

g Κηδεύ)] ἐν ταῖς πατρῴαις ϑήκαις] Voculam μὲ poſt κηδεύ)] ejecimus auctoritate *Cod. Samb.* & *Vet. Interpr.*

h Αὐτῷ σωέταξε] Αὐτῷ *Hen* & *Busb.*

* *Migrationem in Babylonem.*] Sequutus ſum *Epiphanii* verſionem.

i Βαβυλωνίαν αἵρεσιν.] Βαβυλῶν⊙ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.*

k Ος πρῶτ⊙] Illud ὃς non agnoſcunt *MSS.* & *Vet. Interpr.*

l Δύο βιβλία] Alterum volumen excidiſſe retur *Pſeudo Athanaſius* in *Synopſi.* Ipſe vero (inquit *Huetius* in *Dem. Evang. prop.* 4.) *Ezechielis* librum puto in duas partes olim diſtinctum fuiſſe; &, ſi conjecturis patet locus, xxxix prioribus capitibus primum volumen, poſtremis novem conſtitiſſe alterum, quo templi reparatio & urbis dimenſio continentur. Sic legit & diſtinguit *S. Petitus*, πρῶτ⊙ τοῦ τέτων δύο (de his duobus, *ſc.* τ ἐπὶ Τίτ⊙ ϑρυλουμένης ἀλώσεως καὶ τ Βαβυλῶν⊙ αἱρέσεως) βιβλίον ἃ γράψας κατέλιπεν. Videſis *Steph. Le Moine* in *Var. Sacr. tom.* 2. p. 383. & *J. A. Fabricium* de Pſeudepigraphis, p. 1117.

m Ιωάχαζ⊙] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιωαζ⊙ in *Editis.*

n Μητρὸς Αμιτάλης] Ali ἐκ μητρός. Mox in *MSS.* Αμιτάλης (vel Αμιτάλης) καὶ πόλεως Τωμαίνης (vel Τωμαίνης) ἀσεβ. atque in *Epiphanii* libris, *Amita de civitate Thobona* (aut *Abana*) *fuitque impius* &c. denique *Interpretibus* LXXII. urbs hæc Λεβνὰ, aut Λοβνὰ, aut Λοβανὰ dicitur. unde (cum in *Editis* fuerit Αμιτάλης, ἀσεβὴς ϑ) reſcripſi Αμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης.

o Εἰς Αμαθὰ.] Αἰμαθὰ *Vat.* (*Coccejus*) & in *Epiphanii* libris *Hemath* aut *Emath.* ideo pro εἰς Σαμαθὰ repoſui εἰς Αμαθά. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 281.

p Αμαθὰ καλυμένῳ πόλιν, ἥτις ἐϛὶ τ Συρίας.] *Gen.* Σαμαθὰ. Urbs Syriæ, *Ruſino* Emath. Hebr. חמת LXX. Εμαθ. SPANH.

q Πρεσβυτέρῳ] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3371.

r Ιωάκιμον.] Vide *Grotium* ad 4 *Regum*, c. 23. v. 34.

s Ἓν δ χρυσίου.] Καὶ χρυσίου τάλαντα ί. *Chron. Alex.* ϗ χρυσίου τάλαντον ἓν, ἢ ὡς τινες ί. *Syncell.*

t Τᾶτο μὲ ἐτελῖ] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ϗ τὸ μὲ in *Editis.*

v Ζαβέδα,] Ζαβηδία *Vat.* Ιελδὰφ LXXII.

x Αβέμας.] Forſan pro Αρέμας. nam urbs hæc Ρεμὰ aut Ρεμὰ dicitur in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 23. v. 37.

y Ἀρχῷ ϖαλαμβάνϛ τὺς Ναβυχοδονόσορ⊙ ὄνομα·] 2 Reg. xxiv. 1. &c. Sl'ANH.

z Καρχαμησὰν] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. Καρχάμισαν *Gall.* 2. Καρμίχησαν *Big.* Καρχαῆσαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Arthamin* vel *Circamin.* juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 35. v. 20.) *Charchemiſch.* Καρχαμὶς *Euſebio* in *Locis Hebr.* Creditur oppidum hoc fuiſſe, quod à Græcis Latiniſque Cercuſium vel *Circeſium* vocabatur. de quo vide *Chr. Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 15. p. 437. & de nominis origine *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 35. v. 20. HUDS. Circamia *Rufin.* SPANH.

τ̃ Αἰγυπίων [a] Νεχαώ. ὑπὸ τάτῳ γὰ ἰῶ ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν ἢ τὰ τῷ Βαβυλωνίᾳ πρoαίρεζιν ἐς τὰ [b] ἐπ' αὐτὸν στρατιὰν ὁ Νεχαὼ, ἀδὲ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χρεὶ τ̃ [c] Ναβυχοδονόσορον [d] ἀμυνόμενος, [e] ἐξώρμησεν ἐπὶ τ̃ Εὐφράτα. συμβολῆς ἢ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. Ἀφικὰς ἢ τ̃ Εὐφράτα ὁ Βαβυλώνιος, τὰ ἄχρι [f] Πηλουσίου Φοινίκην Συρίαν παρὲξ τ̃ Ἰουδαίας. πᾶσαν δ' ἔτι βασιλεύσας ἤδη ἔτη Ναβυχοδονόσορ [g] ὄγδοον ἰῶ τῷ Ἰωακίμῳ τῷ τ̃ Ἑβραίων ἔχοντι τὰ ἀρχὰ, καὶ στρατιᾷ μὲ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τὰς Ἰουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, Φόρους αἰτῶν τ̃ Ἰωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπῆλων. ὁ ἢ δείσας τὰ ἀπῆλα, καὶ τὰ εἰρήνην ἀνταπαλλαξάμενος τ̃ χρημάτων, ἤνεγκεν αὐτῷ Φόρους ἃς ἔπραξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

Β'. Τῷ ἢ τρίτῳ, στρατιὰν τὰς Αἰγυπίους ἀκούσας ἐπὶ τ̃ Βαβυλώνιον, καὶ τὰς Φόρους αὐτῷ μὴ δὰς, διεψεύσθη τ̃ ἐλπίδος. οἱ γὰ Αἰγύπτιοι ποιήσασθαι τὰ στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δ' ὁ προφήτης Ἱερεμίας καὶ πᾶσιν ἡμέραν πρὸ ἔλεγε, ὡς μάτην τ̃ περὶ τ̃ Αἰγυπίων ἐλπίσι προσανέχοιτ, καὶ ὡς δεῖ τὰ πόλιν ὑπὸ ἢ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [h] Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα χρωσθῆναι [i] ὑπ' αὐτ̃. [k] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς δὲν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τ̃ σωζησομένων, ἐλέγετο. καὶ γὰ τὸ πλῆθος καὶ οἱ [l] ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὰ λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, [m] ὡς οἰωνιζομένου καὶ ἢ βασιλέως ἢ προφήτου, τὸν Ἱερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ [n] ὑπάγοντες [o] δίκᾳ κατεψηφίσθαι προς τιμωρίαν ἠξίουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτ̃, [p] οἱ δ' ἀπέγνωσαν τ̃ πρεσβυτέρων· οἱ καὶ σοφῆς ὄντες ἀφανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτα ἀπὸ τ̃ αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβάλοντο μηδὲν [q] ἀφεθῆναι κακὸν τὸν Ἱερεμίαν. ἔλεγον γὰ ὡ μόνον τ̃τον προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν προ αὐτ̃ ταῦτα κατηγγελκέναι, [r] καὶ πολλὰς ἄλλας, ὧν ἀδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων ἀδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης ἢ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπεαύναντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τ̃ κατεψηφισμένης αὐτ̃ κολάσεως τὸν Ἱερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτ̃ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος ἢ δήμου ἐς ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἐνάτῳ ἢ πέμπτου ἔτους [s] τ̃ Ἰωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὰ βίβλον, ἰῶ πρὸ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει ἐς τῷ ναῷ ἐς τοῖς ὄχλοις ἰῶ συντεταχώς. ἀκούσαντες δ' οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτ̃ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε ἐς τὸν γραμματέα Βάρουχον ἐκπεδῶν [t] ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένων· τὸ ἢ βιβλίον [v] αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ ἢ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας ἢ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε ἐς βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας ἢ τόν τε Ἱερεμίαν ἐς τὸν γραμματέα Βάρουχον, ἐκέλευσεν [x] ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν ἀφεύγουσιν αὐτ̃ τὰ ὀργά.

mo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi*. nam ſub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio conſilia & expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, ut Nabuchodonoſorum *à progreſſu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commiſſo autem prælio victus eſt, & in pugna multas myriadas *de ſuis* amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam *omnem* uſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans à Joacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illaturum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præſtitit in tres annos.

Joacimo tributa imperat.

2. Tertio autem *anno*, cum audiſſet Ægyptios in Babylonium bella movere, atque *adeo* tributa ei non dediſſet, de ſpe ſua decidit. non enim auſi ſunt Ægyptii expeditionem ſuſcipere. Atqui eos Hieremias vates ſingulis *fere* diebus præmonuit, fruſtra eos in Ægyptiis ſpem repoſuiſſe, urbemque à Babyloniorum rege evertendam eſſe, atque Joacimum regem in ipſius poteſtatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quæ dicebat, quod nemo eſſet qui ſalutem erat conſequuturus. nam & vulgus & proceres iſta audita nihil curabant, & quæ dicta erant ægre ferentes, ac ſi male in regem ominaretur vates, Hieremiam accuſabant, litemque ei intendentes poſtulabant ut pœna mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum ſuffragia tulerunt, ſeniores vero eum abſolverunt: qui, cum mentis eſſent ſanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiſerunt, aliiſque auctores fuerunt, ne quid mali adverſus Hieremiam deſignarent. Ajebant enim non hunc ſolum urbi futura prædicere, ſed & Michæam ante ipſum eadem eſſe vaticinatum, alioſque complures, quorum nullus à ſui temporis regibus malo ullo, ſed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis iſtis populi animos mitigaſſent, à ſupplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi ſua omnia vaticinia ſcriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono menſe anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hiſce auditis librum ab ipſo accipiunt, ſimulque jubent tam ipſum quam ejus ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ne quis ſciat ubi ſint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adeſſent, juſſit ſcribam ſuum *librum* ſumere & legere. Aſt ubi audierat rex quæ in libro ſcripta erant, ira accenſus eum *manibus* diſcerpſit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquiſitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.

Joacimus à Babyloniis deficit.

Hieremias cladem Hieroſolymis imminere prædicit.

Accuſatio in Hieremiam inſtituta. Jer. 26.

Hieremias abſolvitur. Jer. 26.

Hieremiæ liber à Joacimo combuſtus. Jer. 26.

3. At

[a] Νεχαώ.] Νεχάῳ in *Editis*. Νεχαῶνι *Big.* & *Samb.*
[b] Ἐπ' αὐτὸν στρατιὰν] Ita cum *MSS.* ὑπὸ αὐτῷ in *Editis*.
[c] Ναβυχοδονόσορον] Sic *Samb.* & G. in *pleriſque aliis* Ναβουδονόσορον.
[d] Ἀμυνόμενος,] Forte ἀμυνάμενος. COCC.
[e] Ἐξώρμησεν ἐπὶ τ̃] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in *cæteris*.
[f] Πηλουσίου] Conf. lib. VI. c. 7. §. 3. SPANH.
[g] Ογδοον ἰῶ] Sic *MSS.* ὀγδόῳ in *Editis*.
[h] Ἰωάκιμον τ̃ βασιλέα] Ἰωακίμῳ τῷ βατιλεῖ mutavi in Ἰωάκιμον τ̃ βασιλέα ex *Cod. Vat.* qui legit ad hunc modum, καὶ ὡς πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ ἢ Βαβυλωνίου ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ἰωάκιμον τ̃ βασιλέα χειρωθῆναι πρὸς αὐτ̃. illud πρὸς αὐτ̃ habet *Big.* & πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ ἢ Βαβυλωνίου ἁλῶναι *Hen.* & *Busb.*
[i] Ὑπ' αὐτ̃.] Poſt hæc deeſt forſan πέπρωται. COCC.
[k] Ἀλλὰ ταῦτ'] Sic *MSS.* in *Editis* deeſt ἀλλά.
[l] Ἄρχοντες ἀκούοντες] Ἡγεμόνες ἀκούσαντες ſolus *Vat.*
[m] Ὡς οἰωνιζομένου καὶ ἢ βατιλέως] *Ut ominante adverſus Regem.* SPANH.
[n] Ὑπάγοντες] Forte ἐπάγοντες. COCC.
[o] Δίκῃ] Δίκῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
[p] Οἱ δ' ἀπέγνωσαν] Sic *MSS.* pro οἱ καὶ *Editorum.* & mox pro οἱ ἢ repoſui οἱ καὶ, nixus auctoritate *Epiphanii.* HUDS. Vetus: *Seniores autem receſſerunt*; quaſi legiſſet, ἀπεχώρησαν. Forte οἱ ἢ καὶ ἀπέγνωσαν. hoc eſt, *quidam vero abſolverunt.* COCC.
* *Atrio dimiſerunt,*] ſc. carceris. nam αὐλὴ τ̃ φυλακῆς habemus in *Jer.* 32. & alibi.
[q] Ἀφεθῆναι κακὸν] Ita *Big.* & *Samb.* (& *Coccejus*) Ἀφθλῶσαν in *Editis*.
[r] Καὶ πολλὰς ἄλλας,] Καὶ πολλὰς μὲ ἂν ἴδεις *Vat.*
[s] Τῆς Ἰωακίμου βατιλείας,] Illud τ̃ ex *MSS.*
[t] Ἑαυτὸς ποιῆσαι,] Αὐτὰς γένεσθαι *Big.* & *Vat.*
[v] Αὐτὸ φέροντες] Αὐτοὶ *Samb.* & *Vat.*
[x] Ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν] Ἀναχθῆναι *Big.* & *Samb.*

VIII. 3. At non multo poſt venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iſte prædixerat; nihil ſe mali paſſurum eſſe exiſtimans, ut qui nec *eum* excluſerit, nec ad bellum ſe pararit. Ille autem, ingreſſus in urbem, fidem *datam* non ſervavit; ſed robuſtiſſimos quoſque Hieroſolymitarum & forma præſtantes una cum Joacimo rege interfecit, quem inſepultum extra muros abjici juſſit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis conſtituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum eſſet adhuc puer. Et quidem hujuſmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixiſſet annos triginta ſex, ex illis vero undecim regnaſſet. At qui ei in regnum ſucceſſit, Joachimus, cui mater erat Noſta nomine, civis vero *Hieroſolymitana*, regnavit menſes tres, decem dies.

Nabuchodonoſorus Hieroſolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

Joachimus Judæa rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

γ'. Μετ' ϋ πολὺ ἦ χρόνον ϛραλῶσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [y] δέχε ἦ, κ τὸ δέον τὸ ϖρὸς τῶν ϖροφηθέντων ὑπὸ τοῦ [z] ϖροφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [a] πεῖσαι δεινὸν μηδὲ ἀποκλεῖσαι μηδὲ πολεμῆσαι. [b] εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὸν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίϛεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους κ κάλλει διαφέροντας τ Ιεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μ τὸν βασιλέως Ιωακίμου, [c] ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι ϖρὸ τ τειχῶν, τ δ' ἦ υἱὸν αὐτοῦ Ιωάχιμον καθίϛησι βασιλέα τ χώρας κ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ἐν ἀξιώμαϲι, χιλίους ὄντας τ ἀριθμὸν, [d] αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγε εἰς [e] τὴν Βαβυλῶνα· ἐν ᾗ τύχῃ ὢν κ ὁ ϖροφήτης Ιεζεκιήλ πᾶς ὤν. κ τὸν μὲν τοιοῦτον Ιωάκιμον τ βασιλέα κατέϛησε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἐξ κ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δ τούτων ἕνδεκα. ὁ δ' διαδεξάμενος αὐτὸν τὴν βασιλείαν Ιωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [f] Νοσῆς ὄνομα, [g] πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς [h] ἡμέρας δέκα.

IX. CAP. VII.

ΚΕΦ. ζ.

Babylonius, cum pœnituiſſet quod Joachimum regem fecerat, ipſum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæam petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.

Οτι ὁ Βαβυλώνιος, μεταγνόησας ὅτι τῷ τὸν Ιωάχιμον ϖαῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγε εἰς Βαβυλῶνα, κ τὴν βασιλείαν ϖαρέδωκε τῷ Σεδεκίᾳ. ὅτος, ἀπιϛῶν τοῖς ϖροφηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Ιερεμίου κ τοῦ Ιεζεκιήλου, τοῖς Αἰγυπτίοις ϖροσίϛεται· ὃς ἥκοντας εἰς τὴν Ιουδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ιερεμίᾳ.

Joachimi regis ſacli Babyloniam pœnituit. Hieroſolymis obſeſſis, Joachimus deditionem facit: qui poſtea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36.

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo poſt inceſſebat metus. Nam veritus eſt, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipſa abalienaret. Miſſo igitur exercitu Joachimum in Hieroſolymis obſedit. Is vero, cum natura eſſet benignus & juſtus, noluit urbem circumſpectare ſua cauſa periclitantem: ſed ſumpta matre & cognatis, eos ducibus à Babylonio miſſis *obſides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipſos *mali aliquid* paſſuros eſſe nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem manſit. Nam Babyloniorum rex eam non ſervavit, ſed per literas ducibus *ſuis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe eſſent captivos feciſſent, adoleſcentes & artifices ad ſe vinctos adducerent (iſti autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipſum deductos in cuſtodia habuit. Sedeciam vero, Joachimi *abducti* patruum, regem conſtituit, cum jurejurando eum obſtrinxiſſet, ſe regionem illi ſane conſervaturum eſſe, nec quidquam novi moliturum, fauturumve *ullatenus* Ægyptiis.

Τὸν δὲ τ Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τῷ βασιλείαν Ιωαχίμῳ, ϖαράδειγμα ἔλαβε δέον. ἔδοξε γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τ ὑπὲρ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀπιϛῆσαι τὴν χώραν αὐτοῦ. ϖέμψας τοιγαροῦν δύναμιν [i] ἐπολιόρκει τ Ιωάχιμον ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις. ὁ δ', φύσει [k] χρηϛὸς ὢν κ δίκαιος, [l] οὐκ ἠξίωσε τὴν ϖόλιν κινδυνεύσαι δι' αὐτὸν ϖολιορκίαν· ἀλλὰ [m] ἐπάρας τὴν μητέρα κ τοὺς συγγενεῖς, διαδίδωσι τοῖς ϖεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ϛρατηγοῖς, ὅρκους ϖαρ' αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μητ' αὐτοὺς ϖαθεῖν μήτε τὴν ϖόλιν. [n] οἷς οὐδὲ ἐνιαυτὸν ἡ ϖίϛις ἔμεινεν. οὐ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτῷ [o] ὁ τ Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς ϛρατηγοῖς ἐπέϛελεν, ἄϖαντας τοὺς ἐν τῇ ϖόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν κ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν ϖρὸς αὐτόν· ἦσαν δ' ὅλοι ϖάντες [p] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· κ τ Ιωάχιμον μ τῆς μητρὸς τῶν τε φίλων. τούτους [q] δὴ κομισθέντας ϖρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τ δ' ϑεῖον [r] Ιωαχίμου Σεδεκίαν ἀϖέδειξε βασιλέα· ὅρκους ϖαρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἢ μὴν φυλάξειν [s] αὐτῷ τὴν χώραν, κ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις σύνοιδεν.

X. Sedecias autem erat quidem annorum viginti & unius cum imperium ſuſceperit; natus eadem

Sedecias Judæa rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paral. c. 36. & Jer. c. 57.

β'. Σεδεκίας δὲ [t] μὲν ἐτῶν εἴκοσι κ ἑνὸς, ὅτε τὴν ἀρχὴν ϖαρέλαβεν· [v] ὁμομήτριος μὲν Ιωακίμῳ τῷ ἀδελ-

---

y Δέχε.] Aliquid amplius in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure ſuſcipit.*

z Προφήτου τούτου,] Ita cum *Cod. Vat.* ſublata diſtinctione poſt προφήτου. nec aliter *Big. Samb. & Gall.* 1. niſi quod ὡς ante ἀδὲν inſerant. in *Editis* προφήτου. τούτου ἀδὲν νοῦ. Eſt qui τοῦτον legit, refertque ad Nabuchodonoſorum. alter vero in ora libri ſui τούτων repoſuerat.

a Πεῖσαι δεινὸν] Ita paſſim in melioribus *MSS.* in *Editis Aliiſque* πῆσαι. Vide *Stephani* Theſ. Gr. voce πάσσω.

b Εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὸν,] Απελθὼν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

c Ον ἄταφον ἐκέλευσε] Videſis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Uſſerium* ad *A. M.* 3405.

d Αὐτοὺς,] Forte abundat. COCC.

e Τὴν Βαβυλῶνα·] Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox κ ante ὁ προφήτης.

f Νοσῆς ὄνομα,] Νεοσῆς *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. Νασσᾶς *Vat.* Νεθὰ aut Ναίθα LXXII. *Nechuſta* Hebr. *Noheſta* Vulg. Lat. HUDS. LXX. Νίθα MS. Alex. Ναίθα *Hebr.* נחשתא. SPANH.

g Πολίτιδος] Uti Urbs, ἄϛυ, πόλις nomina ſunt uni urbi celeberrimæ data, ſic Jeruſalem πόλις & Hieroſolymitana πολίτις & ἀϛή. Sic ἀϛὴ non modo dicitur Athenienſis, ſed quæ & ex alia urbe erat. Onomaſticon Græcum à Montfaucomo editum Ἀϛή, πᾶσα ἡ ἐξ ἧς τινος ἦν πόλεως, ὡ μόνον ἐξ Αθηνῶν. Joſephus ipſe antea voce Ἀϛὴ indicavit mulierem Hieroſolymitanam. REL.

h Ημέρας δέκα] Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoſcunt *S. Literæ.*

i Επολιόρκει τ Ιωάχιμον] Ita in *MSS.* (*Cocc.*) & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.*

k Χρηϛὸς ὢν κ δίκαιος,] In Deum impius erat, ut conſtat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19.

l Οὐκ ἠξίωσε τὴν πόλιν κινδυνεύσαι δι' αὐτὸν ϖολιορκίαν· ἀλλὰ ἐπάρας τὴν μητέρα κ τοὺς συγγενεῖς ϖαραδίδωσι τοῖς ϖεμφθεῖσι ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ϛρατηγοῖς, ὅρκους ϖαρ' αὐτῶν λαβὼν] Quo nomine idem Joachimus æternam laudem apud Judæos conſequutus dicitur ἀλωσ. lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

m Επάρας] Sic *MSS.* ἀπάρας in *Editis.*

n Οἷς οὐδ' ἐνιαυτὸν] Ως δ' οὐδενὶ αὐτὸν *Samb.* ὡς οὐδ' ἑνὶ αὐτὸν *Big.* ὡς οὐδ' ἑνὶ αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς οὐδενὶ αὐτῶν *Gall.* 2. & *Vat.*

o Ο τ Βαβυλωνίων] Illa ὁ τ ex *MSS.*

p Εἰς μυρίους ὀκτακοσίους] Videſis *Tornellum* ad *A. M.* 3436. HUDS. Decem millia 2 Reg. XXV. 24. SPANH.

q Δὴ κομισθέντας] Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.*

r Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα·] Σαχχίαν paſſim in *MSS.*

s Αὐτῷ τὴν χώραν,] Sic *MSS.* αὐτῶν in *Editis.*

t Μὲν ἐτῶν εἴκοσι] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μὲν deeſt *cæteris.*

v Ομομήτριος μὲν Ιωακίμῳ] Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hic loci aliam,

ἀδελφὸς αὐτοῦ, τῶν δὲ δικαίων καὶ τοῦ δέοντος ὑπερόπτης. [x] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτὸν, [y] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ' ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ιερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν δὲ τοῦ δικαίου· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηρὰς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπιστεύκεναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσοι τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύσουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, ἀδοξήσειν τε ὅτως ὀφείλοντα ψευσθέντα. ὁ δὲ Σεδεκίας, ἐφ' ὅσον μὲν ἦκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ συνῄδει πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστεύκεναι. διέφθειρον δὲ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ [z] τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προσεφήτευσε δὲ καὶ Ιεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τοῖς μελλούσαις τῷ [a] λαῷ συμφορᾶς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῖς δὲ προφητείαις αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [b] συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεσθαι καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσεσθαι· διεφώνησε δὲ Ιεζεκίηλος εἰπὼν, [c] ὡς οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [d] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ, μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ διὰ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκησεν, ὡς ἀδοξήσειν ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγεσθαι [e] κατηγοὺς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπλώτησεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὴν συμμαχίαν [f] δὲ τὴν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ὅτι ἔτη ὀκτὼ κατασχών, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσέθετο, [g] καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, [h] ἂν μετ' ἐκείνου ἐμμένῃ. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτοῦ, καὶ τὰ φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτὴν ἦκε τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πάλιν πολιορκήσων αὐτήν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἦκεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ἀφίστατο τῶν Ιεροσολύμων, ἀπαντήσας δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, ὅτι τὸν Βαβυλώνιον [i] αὐτὸν ἐπὶ πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, ὅτι ἀναστήσειν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μὴ πάντων δὲ ἥξειν [k] τοὺς

matre qua frater Joacimus, justi vero & honesti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa se habuit impii erant, & populus universus licenter & insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abstineret, justitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos esse) animum adverteret, neque falsis vatibus eum decipientibus crederet, quasi non iterum urbem oppugnaturus esset Babylonius, & quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate esse, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, & è re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici ejus mentem subverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. sed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, istis auditis, *literis mandatas* misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujusmodi de causa. Accidit ut vates cætera quidem omnia sibi invicem consentientia dicerent, fore scilicet ut & urbs expugnetur, & ipse Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* dissidebat, dicendo, Sedeciam non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utriusque non convenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea haud vere dicta esse cognovisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

Hieremias de Hierosolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedeciæ ut vati fidem non habeat.

Quare Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia dissidebant.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita octo annos mansisset, non amplius fidem illis datam servavit, sed ad Ægyptios defecit, sperans fore, si secum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejusque regione vastata & castellis occupatis ad ipsam Hierosolymitarum urbem vi oppugnandam accessit. Ægyptius autem, audito in quibus *angustiis* esset socius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quasi animo ut obsidionem solveret. Quo fit ut Babylonius Hierosolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congressus est, & in fugam versos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hierosolymis recessit, operam dederunt falsi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipsi porro bellum illaturum esse Babylonium ejusque popularibus, neque *ipsos* è sedibus suis Babylonem translaturum: sed captivos etiam redituros esse cum omnibus templi vasis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detra-

Sedecias à Babyloniis deficit, sequeque Ægyptiis conjungit.

Ægyptios superat & Syria pellit Babylonius.

aliam, quam codices nostri præ se ferunt, lectionem sequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra justitiam superbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias* &c.

x Καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν] Καὶ γὰρ τὴν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἡλ. *Big.*

y Καὶ ὁ πᾶς ὄχλος] Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξύβριζεν, & dein ὃς αὐτόν.

z Τῶν δὲ προφήτου] Illud δὲ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

a Λαῷ συμφορᾶς,] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ναῷ in *Editis.*

b Συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας] Cum συμφωνοῦντας τοῖς πρ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall.* 2. & σύμφωνα τοὺς προφήτας *Vat.* ideo rescripsi συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη. Ferri tamen potest *vulgata* lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη.

c Οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, καὶ Ιερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος ἀπάξει βασιλεύς.] Enantiophania quæsita inter Hieremiæ & Jezekielis vaticinia, eadem conciliata & completa infr. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ἀπάξει βασιλεύς.] Ἀξει in *MSS.*

e Κατηγοὺς,] In *Editis* λέγουσι γοὺς. καὶ τοι &c. λέγουσι κατηγοὺς. καίτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λέγουσι γοὺς, ἠπίστησε· καί τοι *Hen.* & *Busb.* unde levicula cum mutatione rescribendum censui. λέγεσθαι κατηγοὺς, ἠπίστησε· καίτοι &c. vel λέγεσθαι γοὺς, ἠπίστησε &c.

f Δὲ τὴν πρὸς τοὺς] Ita *Big.* & *Samb.* δὲ pro δὴ in *cæteris*, atque δὲ legisse videtur *Epiphan.*

g Καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας,] Καταλύειν τοὺς B. *Samb.* καταλύειν τοὺς B. *Vat.* καταλύειν τοὺς προφήτους B *Big.* καταλύειν προφήτους Bκδ. *Gall.* 1. *à prima manu.* HUDS. Conf. ἀλλως. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

h Ἂν μετ' ἐκείνου ἐμμένῃ.] Ἂν μετ' ἐκείνου *Samb.* & *Vat.* ἃ μετ' ἐκείνου *Big.* ἃ μετ' ἐκείνου in *Editis.* unde ausus sum rescribere, ἂν μετ' ἐκείνου ἐγώ. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνου ἐμμένοιτο, per me licet. HUDS. Forte, εἰ μετ' ἐκείνου ἐμμένοιτο. Vetus, *Sperans cum illis contra Babylonios prævalere.* COCC.

i Αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν] Ἐτι αὐτῷ πολεμήσειν καὶ τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diversam plane lectionem sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonium demigraverat, cum Dei vasis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.*

k Τὰς αἰχμαλώτους] Illa τὰς αἰχμαλώτους absunt *Edit. Basil.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

traxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiiſſet, his contraria atque vera vaticinatus eſt; "quod "male quidem faciunt, & regem *vana ſpe* deci- "piunt, nihilque commodi ipſis ſperandum ab "Ægyptiis: ſed illis prælio ſuperatis Babylonius "caſtra Hieroſolymis admovebit, populumque ob- "ſidione premet & fame necabit, & quotquot *ma-* "*lis iſtis* ſuperfuerint captivos abducet, & bona "*eorum* diripiet, ac, divitiis templi inde exporta- "tis, illud etiam igni cremabit, urbemque à fun- "damentis diruet, ipſique & poſteris ejus ſervie- "mus annos LXX. quibus completis, nos ea quam "ſub iſtis tulerimus ſervitute, everſo Babylonio- "rum imperio, liberabunt Perſæ & Medi, à qui- "bus dimiſſi hanc terram repetemus, & templum "denuo ædificabimus, & Hieroſolyma reſtitue- "mus." Iſta dicens Hieremias, pleriſque perſua- "debat: at viri principes hominesque nequam, quaſi haud mentis ſuæ eſſet, ipſum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei viſum eſſet in patriam ſuam ſe recipere, Anathoth nominatam, ſta- dia viginti ab Hieroſolymis diſſitam, quidam è ma- giſtratibus, illi forte obviam factus, manus ei in- jiciebat, calumniam adhibens, quod in eo eſſet ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat il- lum ſibi falſum crimen inferre; ſeque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis mo- tus ipſum comprehenſum ad magiſtratus duxit ut judicio perfunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus ſervabatur ad ſupplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieremias prænunciat Hieroſolymorum excidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehenſus. Jer. c. 37.

Hieremias in carcerem compingitur. Jer. c. 27.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & menſis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex ſuis copiis Hieroſolyma aggreditur: cumque ante ur- bem conſediſſet, ſumma contentione octodecim menſes eam oppugnabat. Porro accidit ut tum ſimul Hieroſolyma obſeſſa invaderent fames & pe- ſtilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* graſſata ſunt. Interim autem Hiere- mias vates, in carceris cuſtodia habitus, non quie- ſcebat; ſed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in ur- bem* reciperent. quod ſi fecerint, illos univerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Prædicebatque *omnino* fore, ut, ſi quis in urbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes per- fugerit, mortem evaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem ha- bebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & ac- cuſatione inſtituta de vate querebantur, ut qui in- ſanierit, & animos ſibi in anteceſſum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem & *promptitudinem* minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege & patria *quodvis* adire diſcrimen: is vero mi- naciter monet, ut ad hoſtes fuga ſe recipiant, di- cens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

Ad populum è cuſtodia clamat Hieremias ut urbe excederent.

Quamobrem accuſatur.

Hieroſolymorum oppugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paral. c. 36.

ἀιχμαλώτως τῶν τῆ ναῆ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ Βα- λεὺς ἐκ Ἰ νεώ. τὰ ἐναντία ἢ τότων καὶ ἀληθῆ παρελ- θὼν [l] ὁ Ἱερεμίας ωεοεφήτευσεν, "ὡς [m] ποιῶσι μὲν κα- "κῶς καὶ ἐξαπαλῶσι τ βασιλέα, ωῶϛ ἢ τ Αἰγυπτίων "ὠδέν ἐϛιν αὐτοῖς ὄφελ@· ἀλλὰ νικήσας αὐτὸς ὁ Βα- "βυλώνι@ ἐπιϛραλεύσῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλ, καὶ "πολιορκήσ τε καὶ τῷ λιμῷ [n] ἀϕαφερεῖ τ δῆμον, καὶ "τὸς [o] ωεὶλειφθέντας αἰχμαλώτως [p] ἄξει, καὶ τὰς ὐ- "σίας ἁϕαρπάσ, καὶ τ ἐν τῷ ναῷ ωᾶϛαν ϕορήσας "ἔτι Ϲ αὐτὸν ἐμπρήσ Ϲ κατασκάψ τὴν πόλιν, ϗ δου- "λείσομεν αὐτῷ Ϲ τοῖς [q] ἐκγόνοις αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη ἑβδομή- "κοντα. παύσουϛι δ' ἡμᾶς τότε τ [r] ἐπ' αὐτοῖς δουλείας "Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' "ὧν εἰς τὴνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τ ναὸν πάλιν, "καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα καταϛήσομεν." ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πολιτῶν ἐπιϛεύετο· οἱ δ' ἡγε- μόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεϛηκότα τῶν ϕρενῶν αὐτὸν [s] ἔτ- τους ἐξεϕαύλιζον. δόξαν δ' αὐτῷ πᾶ εἰς τὴν [t] πατρίδα ωᾶϛαλεύσ, λεγομένην Ἀναθώθ, ϗδίως δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν δε- χόντων τὸς, συλλαβὼν κατέσχε, συκοϕαντῶν ὡς ωρὸς τὸς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν σκῆπτον ἔλεγε αἰτίαν ἐπιϕέρειν αὐτῷ. βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔϕα- σκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' οὐ πιθεὶς, ἀλλὰ συλλα- βὼν αὐτὸν, ἤγαγε εἰς δίκην ωρὸς τὸς ἄρχοντας· ὑϕ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυλάττε- τω ωρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγε ἔτως, ἀδί- κως παθὼν τὰ ωεϕρημένα.

δ'. Ἐτῇ δ' ἑνατῳ τ Σεδεκίᾳ βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ ϗ δεκάτῳ μηνὸς, γραπτὴ τὸ δεύτερον ὁ τ Βα- βυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ [v] ωεϲκα- θίσας αὐτῆ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μ' πάσης [x] ἐπολιόρκ Φιλοτιμίας. ϲωεπέϕερε δ' εἰς πάντ πλιορκημένοις τῆς Ἱεροπολύμοις δύο τὰ μέγιϲτα τ παθῶν, λιμὸς καὶ ϕθορὰ λοιμική, [y] ἐνσκήψαντα σϕοδρῶς. ἐν ᾗ τῇ εἱρκτῇ τυγ- χανων ὁ ωεοφητης Ἱερεμίας ἀχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκε- κραγ, καὶ ἐκήρυττε ϖᾶσιν ὧν τῷ πλήθ δέχεϖθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεϖθαι γὰ αὐ- τὰς πανοικὶ τῆϛ πράξαντας, εἰ ᾗ μὴ, ἀμϕθαρήσεϖθαι. πᾶλεγε δ' ὡς εἰ μὲν [z] ἐπιμένοι τὶς ἐν τῇ πόλ πάντως ἀπολεῖται [a] ϗατέρῳ, ἢ [b] λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τ πολεμίων· εἰ ᾗ [c] ϕύγοι ωρὸς τὸς πολεμίους, ἀμϕράσε- τ τ θανάτου. [d] καὶ οἱ μὲν ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς ὀϕ- νοῖς ἐπίϛευον, οἱ πρὸ' ἀκούοντες τ ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες ωρὸς τ βασιλέα, καὶ κατη- γοροῦντες [e] καλῆπῶντ τ ωεοφήτ ὡς μεμηνότα, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ωεοκατακλῶντα, καὶ τῆς τῶν χϕ- ρόνων καταγελίαις [f] τὸ ωεῴμυον ἐκλύοντα ϗ πλή- θος· ἕτοιμον γὰ εἶναι αὐτὸ ϗατὲρ αὐτ καὶ τ πατρίδ@ [g] κινδωνεύσ. ὁ ᾗ ἀπλεῖ ωρὸς τὸς πολεμίους [h] ϕεύ- γν, ἁλώσεϖθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [i] πάντως ἀπολεῖ- ϖθαι.

ε'. Ο

l Ο Ἱερεμίας] Articulum negligunt *MSS.*

m Ποιῶσι μ' κακῶς] Ita in *MSS.* (ita & *Coccejus.* Vet. *male facerent*) ἐπιῶσι perperam in *Editis Aliiſque.*

n Διαϕθερεῖ τ δῆμον,] Ita ex veſtigiis *MSS.* Ἀϕθαρεῖ in *Editis.*

o Περιλειϕθέντας αἰχμαλώτως] Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* Ἐξαλειϕθέντας in *Editis.*

p Ἀξ,] Iterum ex *MSS.* ἐξ in *Editis.*

q Ἐκγόνοις αὐτοῦ] Ἐγγόνοις *Big. Busb.* & *Hen.*

r Ἐπ' αὐτοῖς δουλείας] Ὑπ' αὐτῷ *Samb.* ἐπ' αὐτὰς *Vat.* HUDS. Lege ὑπ' αὐτοῖς. COCC.

s Οὕτως ἐξεϕαύλιζον.] Οὕτως deeſt *Vat.*

t Πατρίδα] Πατρὶς urbs, non regio natalis, uti Nazareth πατρὶς χριϛοῦ in N. T. REL.

v Περσκαθίσας αὐτῇ] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) ωεοκαθίσας in *Editis.*

x Ἐπολιόρκ φιλοτιμίας.] Iterum cum pleriſque *MSS.* πολιορκῆ in *Editis Aliiſque.*

y Ἐνσκήψαντα σϕοδρῶς.] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) ἐνσκηψάντων in *Editis.*

z Ἐπιμένοι τις] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐπιμέν in *ceteris.*

a Θατέρῳ,] Ita *MSS.* θατέρωσε λιμῷ δ. in *Editis.*

b Λιμῷ δαπανηθεὶς] Conf. infr. lib. XI. c. 6. §. 12. SPANH.

c Φύγοι ωρὸς τὸς πολεμίους,] Sic *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* φύγ pro φινγ in *Editis Aliiſque.*

d Καὶ οἱ μ'] Iterum cum *MSS.* θάνατον. ὠδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες in *Editis.*

e Κατηλῶντο τ ωεοφήτ] Illud κατηλῶντο pro κ ἠτιῶντο repoſui ex *Codd. MSS.* in quibus aut κατηλῶντο τ πρ. aut κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς μεμηνότα, κατηλῶντο κτείναι τ ωεοφήτ, τὰς ψυχὰς &c. nam vertit, *& accuſantes eum quaſi inſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frangeret.* ωεὸς τ βασιλέα κ κτεῖναι τ ωεοφήτ ἠρεθίζον *Hen.* & *Busb.*

f Τὸ ωεῴμυον ἐκλύοντα] Ita *MSS.* (& *Cocc.* Vet. *audaciam populi*) το deeſt in *Editis.*

g Κινδωνεύσειν.] Κινδωνεύσειν inſertum dedi ex *MSS.*

h Φεύγειν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Φινγειν in *Editis.*

i Πάντως ἀπολεῖϖ.] Πάντως ἐν αὐτῇ ἀπολεῖϖ legiſſe videtur *Epiphan.*

k Οὐ-

ε. Ο ὁ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, [k] οὐδὲν ἀπαραξιώθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπράττων αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τὸ προφήτῃ ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ, τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τότε ἐφέντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως, λύκοις οἷς τῷ εἱρκτῷ εἰσελθόντες, καὶ περιλαβόντες αὐτὸν, εἰς τινα [m] λάκκον βορβόρου πλήρη [n] καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, [o] πρὸ τοῦ αὐχένος [p] ὑπὸ τοῦ πηλοῦ πρόσχειος, ἐν τούτοις ἦν. τῶν δ' οἰκετῶν τις τοῦ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ μὲν τῶν προφήτῃ πάντος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων οὐκ ὀρθῶς ταῦτα τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, καταποντίσαντας εἰς βόρβορον τὸν προφήτην, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν δεσμῶν θανάτου πικρότερον ὕτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ἐπὶ τῷ πεπραγμένῳ τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸν Αἰθίοπα, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ σχοινία, εἴ τῶν ἄλλων [q] πρὸς τὴν τοῦ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μὴ μελλῆσαι ἀνελκῦσαι τὸν Ιερεμίαν. ὁ δὲ Αἰθίοψ, παραλαβὼν ἃς ἐπετάγη, ἀνέσπασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τὸν προφήτην, καὶ διέφυγεν ἀφύλακτον.

ς'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φέρειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τῶν παρόντων σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγε, μὴ πιστεύσεσθαι δ' εἰπὼν, οὐδὲ παραινέσας ἀκουσθήσεσθαι· [r] ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσαι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ πῶς νῦν εἰσὶν οἱ τὸν Βαβυλώνιον οὐκ ἐφ' ἡμῖν [s] ὑπισχνούμενοι φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [t] ὑμᾶς; [v] βέλτιον ἦν νῦν γε τοῦτο ἀληθείαν εἰπεῖν, μή με καταγνόντα θανάτου. τοῦ δὲ βασιλέως ὅρκους αὐτῷ δόντος, ὡς ὅτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, ὅτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, [x] θαρρήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τοῦτο τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις· ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν [y] δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγε, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον ἀφυγεῖν, καὶ μήτε τοῦτο πόλιν εἰς ἐδαφος πεσεῖν, [z] μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [a] αὐτὸν, ἔφη, πείθειν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγει συνοίσειν αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν [b] ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ ἀφεληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [c] κηλαθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μᾶλλον ὑπονοεῖν τοῦ τιμωρίαν ἔλεγε. κδενὸς γὰρ κακοῦ πεισθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἄπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, παραγγείλας αὐτῷ, [d] μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλ-

5. Rex autem ipse, ex naturæ suæ bonitate & justitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: sed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipsi censuissent faciens, vatem illis in manus tradi permisit, ut de eo pro arbitrio statuerent. At illi, quamprimum hoc ipsis concessum erat à rege, in custodiam protinus ingressi, captum eductumque inde in fossam quandam cœno oppletam funibus demiserunt, ut suffocatus suam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *angustiis*. Interim quidam è servis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos ejus & principes male egisse in eo quod vatem in cœnum demerserint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audisset rex, illumque pœnituisset, quod vatem in principum potestatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, assumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque sibi ad vatis salutem opus esse arbitraretur, quam cito posset Hieremiam *ex fossa* subduceret. Itaque Æthiops, sumptis quos adhibere jussus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimisit.

In fossam conjicitur. Jer. c. 27.

Abdemelechus Æthiops hoc ei præstitit, ut è fossa extraheretur. Jer. c. 27.

6. Cum autem rex illum ad se clam acciviſſet, & ab eo quæreret, ecquod ei posset ex Dei oraculo dicere & in præsens *auxilium* indicare? Ajebat se quidem habere *quod diceret*, at fidem sane non inventurum esse adjiciebat, ne quidem si *ille* præceperit ut sibi dicto audientes essent: etenim amici tui, inquit, me quasi egregie maleficum perdere secum statuerunt. Et ubi nunc sunt illi qui Babylonium non redintegraturum esse bellum dictitabant, vosque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum est dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei juraſſet, nec se illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide consilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad ista Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, si modo velit incolumis esse, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem solo æquari, nec templum igne cremari. ipsum enim, **ni pareat*, civibus fore horum malorum causam, & sibi suisque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, subjiciebat, se velle ista facere quæ suadet, dicitque è re sua fore ut fierent: sed in metu esse ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falso accusatus apud regem supplicio afficiatur. At vates illum bono animo esse jubebat, seque vanam sibi supplicii suspicionem augere dicebat. nihil enim mali passurum esse, si Babyloniis † *civitatem* dederet, neque ipsum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæsum manere. Et quidem Hieremiam ista loquutum rex dimisit, jussum nemini civium quæ illis facienda visa sunt prodere; ac ne principibus quidem, si

Sedecias accersit Hieremiam, & quid facto opus sit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut urbis deditionem faceret, si salvus esse velit. Jer. c. 38.

cog-

[k] Οὐδὲν ἀφαραξιώθη·] Sic *Big. Samb. Vat.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1. 2. ὅτι παραξιώθη *Hen. & Busb.* ὃν ἐν ἰδίᾳ προξιώθη in *Editis.*

[l] Αὐτῶν τῇ προαιρέσει,] Illud αὐτῶν ex *MSS.*

[m] Λάκκον βορβόρου πλήρη καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Hieremias in cœnosam fossam usque ad collum demersus. *Rufin.* in quendam locum. SPANH.

[n] Καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ.] Ita *Samb. Vat. Hen. & Busb.* καθιμήσαντο in *Editis Aliisque.*

[o] Πρὸ δὲ αὐχένος] Verus, *usque ad guttur in luto depositus.* Lege, πρὸς δὲ αὐχένος ὑπὸ δὲ πηλῷ προσχείμενος. COCC.

[p] Ὑπὸ δὲ πηλοῦ προσχείμενος,] Si recte se habeat locus, βορβόρου subintelligendum. Forsan πηλῷ ante πλήθους exciderit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ δὲ πηλῷ προσχ.

[q] Πρὸς τὴν δὲ προφήτου] Πρὸς τῇ δὲ πρ. σωτηρίᾳ *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

[r] Ἀλλ' ὡς δὴ μέγα] Ita in *Editis & Vet. Interpr.* ἀλλά τί δὴ κακὸν εἰργασάμενον in *plerisque MSS.*

[s] Ἐπισπασόμενοι] In *nonnullis* ἐπισφαδόμενοι.

[t] Ὑμᾶς;] Illud ὑμᾶς ex *MSS.*

[v] Εὐλαβέστερον ἦν νῦν γε] Δίδια ἦν νῶν γε *Vat.* εὐλαβέστερον ἦν νῦν τοῦτο *Big. & Samb.*

[x] Θαρρήσας] Ita cum *Samb. & Vat.* θαρρήσας τε τῇ in *Editis Aliisque.*

[y] Δι' αὐτοῦ προφητεύειν] Sic cum *MSS.* (*Cocc. & Epiph.* qui *per se* vertit) δι' αὐτοῦ in *Editis.*

[z] Μήτε τὸν ναὸν] Hîc cum *Editis* consentit *Vet. Interpr.* μήτε τὸν ναόν. ἐμπρησθήναι γὰρ αὐτὸν τούτων in *MSS.*

* Ni pareat, *civibus fore horum malorum causam,*] Μὴ πειθόμενα aut simile quid post αὐτὸν γὰρ subintelligendum vel reponendum censeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod si non fieret, ipse malorum autor* &c.

[a] Αὐτὸν, ἔφη,] Αὐτὸς *Big. Samb. & Vat.*

[b] Ὁμοφύλων] Ita cum *MSS. & Vet. Interpr.* τῶν φίλων in *Editis.*

[c] Κολαφθῇ.] Φονεύθῃ *Vat. Hen. & Busb.*

† Civitatem *dederet*,] Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forsan προδοῦναι τοῦτο πόλιν legerit.

[d] Μηδενὶ τῶν πολιτῶν] Πρὸς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in *MSS.*

cognito quod à rege fuerit accerſitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujuſmodi quid indicaret: ſed ea ad illos ſimulatione uti, ac ſi precibus contenderit, ut vinclis & cuſtodia liberaretur. Itaque retulit eis prorſus eodem modo, quo juſſerat rex. nam cum vatem adiiſſent eum interrogabant, quidnam de illis ipſis conſultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de iſtis* ita dicta ſunt.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

λὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόζιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτῦ μετάπεμπτον γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἶπε πρὸς αὐτὸν, φεύζειν τὶ τύτων· ἀλλὰ σκήπλεσθαι πρὸς αὐτὰς, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τῦτο πρὸς αὐτὰς ἔλεγε. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί περὶ αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὰ βασιλέα [e] σκήπλεσθαι; καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐλέχθη.

XI.

CAP. VIII.

Quomodo Babylonius Hieroſolyma expugnabat; temploque incenſo Hieroſolymitanos & Sedeciam Babylonem tranſtulit: quique tempore regum ſummum Pontificatum geſſerunt.

ΚΕΦ. ή.

Ως ὁ Βαβυλώνιος εἶλε τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, καὶ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον & Σεδεκίαν μετώκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξαντες ὕστερον τῶν βασιλεύσαντων.

Hieroſolyma oppugnat Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 25. & Jer. c. 39. & c. 52.

AT Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hieroſolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggeſta exſtruxiſſet, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *ſua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obſidionem ferebant. neque enim fami neque peſtilentiæ ſuccumbebant, ſed quamvis intus malis iſtis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hoſtibus inventis & mœnibus admotis perterriti; ſed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hieroſolymitis plane ſolertiæ & *rei militaris* ſcientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, ſi hiſce plus valerent, urbem ſe expugnaturos eſſe crederent, hi vero in eo ſalutis ſpem reponerent, ut novis ex adverſo comminiſcendis non defatigarentur fatiſcerentve, quibus irrita fierent hoſtium machinamenta. Atque iſta tolerarunt per menſes XVIII. donec aut peſte *plerique* conſumpti eſſent, aut telis perempti, quæ hoſtes è turribus in eos conjeccerint.

Hieroſolymitæ in obſidione nihil intentatum relinquunt.

ΤΗΣ γὰρ πολιορκίας τῶν Ἱεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐπιτεταμένως σφόδρα [f] καὶ προθύμως εἶχεν· [g] πύργους τε μεγάλων οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τοὺς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτας. καὶ πολλὰ περὶ τὸν κύκλον ὅλον ἤγειρε χώματα, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. [h] καρτερῶς γὰρ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ ὅτε πρὸς τὸν λιμὸν, ὅτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τύτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, τὰς ψυχὰς ἔῤῥωντο πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπληττόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [i] πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοῦντες· ὡς εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τὸ ὀξύτητος καὶ σωφίσεως, τὸν μὲν πλέον ἐν τύτῳ δοκεῖν [k] τὴν αἵρεσιν οἰομένων εἶναι τὸ πόλεως, τῶν δὲ τὴν σωτηρίαν [l] οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν [m] μηδ' ἀπιστεῖν [n] ἀντεφευρίσκοντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [o] ἀπολεχθήσεσθαι μηχανήματα. καὶ ταῦτ' ὑπέμειναν, ὅτι μηνὸς ὀκτωκαίδεκα, ἕως ἢ διεφθάρησαν ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτὰς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

β'. Ἡρέθη δὲ ἡ πόλις, ἐνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίᾳ βασιλείας, τετάρτῃ μηνὸς τῇ [p] ἑνάτῃ ἡμέρᾳ. [q] εἶλον γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἔπιστευσε τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβοχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [r] Ῥεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, [s] εἴ τις ἐπιζητήσει γνῶναι, οἵτινες τὰ Ἱεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, [t] ταῦτα ἐστί· [v] Νηργελέαρος, [x] Ἀρέμμανθος, [y] Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, [z] Ἐχαραμψαρίς. ἁλόσης δὲ τῆς πόλεως τῇ μέσῃ νυκτὶ, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνοὺς [a] ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, ἁρπάσας τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φεύγον-

---

e Σκήπλεσθαι;] Ita *Vat.* (& *Cocceius*) σκήπλεσθαι. ταῦτα in *ceteris.* ταῦτα μὲ ὕτως ἐπράχθη legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita geſta ſunt.*

f Καὶ προθύμως εἶχεν.] Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

g Πύργους τε μεγάλων] Πύργους τε γὰρ *Big. Samb.* & *Vat.*

h Καρτερῶς ἦ] Καρτερῶς τε *Vat.* καρτερῶς ἀντεῖχον *Hen.* & *Busb.* καρτερῶς καὶ προθύμως ἀντεῖχον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit: *fortiter & promptiſſime reſiſtebant.*

i Πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS.* & *Vet. Interpr.*

k Τὴν αἵρεσιν οἰομένων] Τὴν αἵρεσιν *Vat.*

l Οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων,] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.*

m Μηδ' ἀπειπεῖν] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

n Ἀντεφευρίσκοντας,] Ἀντεξευρίσκοντας *Vat.*

o Ἀπολεχθήσεσθαι μηχανήματα.] Ἀπολιχθήτεσαν *Vat.*

p Ἑνάτῃ ἡμέρᾳ.] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ὀκτωκαιδεκάτῃ *Big.* & *Samb.*

q Εἶλον γὰρ] Ita *MSS.* εἷλον δὲ ἂν in *Editis.*

r Ῥεβλαθᾷ] Ἀρεβαθὰ *Samb.* & *Gall.* 2. Ἀρεμαθᾷ *Big. Vat.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 282.

s Εἴ τις ἐπιζητήσει] Εἴτις γε *Vat.*

t Ταῦτα ἐστί·] Illa ταῦτα ἐστὶ adjecta eſſe volui è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* Verum nomina quæ ſequuntur corrupta admodum ſunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitioſa in LXXII. *Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex iſtis in *Verit. Hebr.* ſc. *Nergal-Sareſer, Samgar-Nebo, Sarſechim, Rabſaris, NergalSareſer, Rab-mag.* Videſis notas ad LXXII. *Editionis Francequeranæ* per Cl. *Lamb. Bos.* p. 977.

v Νηργελίαρος,] Ἡν Ῥαλείαρος *Samb.* Ραγλάσαρος Ῥαλείαρος *Big.* Ρεγλάσαρος *Vat.* Ρεγλάσαρος Ρειλίαρος *Gall.* 2. HUDS. Nomina Ducum Babyloniorum, à quibus expugnata Hieroſolyma, *apud Ruſinum* Hergella, Sarare Matuſa, Magones, Nabuzardan, Saris. SPANH.

x Ἀρέμμανθος,] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρίμανθος.

y Σεμεγάρος,] Pro Εμεγάρος *Editorum* placuit Σεμεγάρος reſcribere ex *MSS.*

z Ἐχαραμψαρίς.] Αχαραμψεις *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella, Serrarem, Matuſe, Meganis, Nabuzardan, Saris.*

a Ὁ Σεδεκίας] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen.* & *Busb.*

* *Per fauces anguſtas munitaſque in deſertum.*] *Per viam portæ muro utrinque ſeptæ*, juxta *Verit. Hebr.*

b Ἐνὸ-

σάντων ἢ τῶν τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸ ὄρθρον ὥρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ σὺν ἀπῳδῇ Ἱεριχοῦντος, [b] ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσκάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. ὠφείλησε δ' αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, [c] ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μὴ τὰ τέκνων καὶ τὰ γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. προσφωνούμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ προδότορον ἐπεκάλει ἤρξατο, καὶ [d] ἀμνήμονα [e] τῶν πρόσθεν λόγων ὧν ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν [f] ὑποσχόμενος. ὠνείδιζε [g] δὲ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτὰ μὲν λαβόντι τὴν βασιλείαν, [h] Ἰωακίμου γὰρ αὐτῷ δοῦναι ἀφελόμενον ἐκείνῳ δῶναι, [i] χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει καὶ κρατοῦντος. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σε τὸν τρόπον, ὑποχείριον ἡμῖν ἔδωκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε [k] παρεγχεῖσθαι καὶ τοὺς φίλους ὑπὲρ, [l] αὐτοῦ τε Σεδεκίου καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψας τῷ Σεδεκίᾳ, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ πεῖσαι αὐτὸν συνέβη, [m] ἃ [n] Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκιὴλος προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ἱερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, πεῖσαι σὺν εἶδε καθὼς Ἰεζεκιὴλος προεῖπε.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφαίσομεν δυνάμενα τῷ θεῷ φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τ' ἐστὶ καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα κατ' ὥραν [q] ἀπαντᾷ πεπεγμένως, ἃ τε δεῖ γίνεσθαι [r] προλέγει· τῷ τε τῶν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ' ἧς εἶδεν [s] προϊδεῖν ἑαυτὸν τοὺς ἀποθησομένους, ἀφύλακτοι ἢ τοῖς συμφοραῖς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι [t] τῷ ἐξ αὐτῶν πεῖραν ἀφυγεῖν.

δ'. Οἱ μὲν οὖν ἐκ Δαυίδου γένους βασιλεύσαντες ἔτως κατέστρεψαν τὸν βίον, [v] εἴκοσι μὲν εἷς γενόμενοι μέχρι τῆς τελευτῆς βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ [x] καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἴκοσι τῷ δεχθῷ κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σαοὺλος, ὃν ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

ε'. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμψας τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν [y] Ναβουζαρδάνην εἰς Ἱεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προσέταξε ἅμα καὶ κατασκῆψαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τὴν τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μεταστῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [z] ἐνδεκάτῳ ἔτει τοῦ Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναόν, καὶ βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λυχνίαν, ὃν Σολομὼν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς κύκλους τοὺς χαλκοῦς, καὶ τοὺς κεφαλὰς αὐτῶν, Babyloniis indicassent, *illi* diluculo ad eum persequendum exierunt; assequutique non procul ab Hierichunte, eum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ se comites dederant, cum hostium in conspectum veniissent, ipso relicto alius aliò dilapsi sunt, & suæ quisque saluti consuluerunt. Ipsum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hostes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Postquam ad eum venerat, Nabuchodonosorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem sibi conservare promiserat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum suo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires suas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, est Deus, qui, mores tuos aversatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuisset, jussit filios ejus & amicos è vestigio mactari in conspectu ipsius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privasset, catenis vinctum Babylonem usque duxit. Atque ista ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Iezecielo erant ipsi prædicta; quòd captus ad Babylonium adducetur, & præsens præsentem ore alloquetur, & oculis *suis* oculos ejus videbit. ista quidem etiam Hieremias loquutus est: occœcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, sicuti Iezecielus prædixit.

Sedeciam increpat Nabuchodonosorus.

Sedeciam excœcatum catenisque vinctum secum Babylonem duxit Nabuchodonosorus. 4 Regum, c. 39. Hieremiæ & Jezecielis complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura satis explorata sit *rerum divinarum* imperitis; quod *scilicet* varia est & multimoda, & omnia statis temporibus & ordine servato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura sunt: utque hominum insciti & incredulitas perspectæ habeantur, quibus præpediti sunt quo minus causas futuras prospiciant, sed ex improviso in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

4. Atque ita sane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *a primo* ad regem ultimum usque; regnarunt autem universi annos quingentos & quatuordecim, menses sex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quot & quamdiu reges Hierosolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hierosolyma, ut templum *ornamentis suis* spoliaret: mandavitque, ut illi ignem subjiceret regiæque, ac *præterea* urbem solo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hierosolyma veniisset anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vasa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum à Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra. His

b Ἐκύκλωσαν αὐτόν.] Ἐκυκλώσαντο *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

c Ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μὴ τὰ τέκνων] Ζωγρήσαντας Plato IX. de Legib. p. 868. B. SPANH.

d Ἀμνήμονα] Ἀγνώμονα in *MSS.* Sane paulo aliter quam in *Græcis* nostris legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *impium* & *infelicem vocare cœpit*, & *jurisjurandi immemorem, quòd præbuerat ut ei provinciam custodiret.*

e Τῶν πρόσθεν λόγων] Forte τοῦ τῶν λόγων. COCC.

f Ὑποσχόμενος.] Ὑποσχόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

g Δὲ καὶ ἀχαριστίαν,] Illud ἢ ex *MSS.*

h Ἰωακίμου] Ἰεχωνίου *Vat.*

i Χρησαμένῳ] Χρησάμενον *Big. Samb. Gall.* 2. & *Vat.*

k Παρεγχεῖσθαι] Malè infra distinguitur in *Gen.* δεδὰ χρῆμα lib. XI. c. 6. §. 11. δεδραχρῆμα unâ voce & ita Demosth. initio Olynth. I. aliique. SPANH.

l Αὐτοῦ τε Σεδεκίου] Οὐαὶ τε αὐτῷ τε Σαχχίᾳ καὶ τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* οὐαὶ τε αὐτὸς καὶ Σεδ. *Vat.* οὐαὶ τε Σαχχίᾳ καὶ τῶν *Gall.* 1.

m Α Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκιὴλος προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Conf. supr. c. 10. §. 2. SPANH.

n Ἱερεμίας τε καὶ Ἰεζεκιὴλος προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ προφῆται προεφήτευσαν in *Editis.* Verba *Hieremiæ* exstant *cap.* 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, eumque præsens præsentem & ore alloquetur & oculis aspiciet.* & *cap.* 32. v. 4. *captus ei traderis, & oculis istis Babyloniæ regis oculos videbis, & ille te ore suo alloquetur, ibisque Babylonem.* ista vero *Jezecieli* occurrunt *cap.* 12. v. 13. *eum Babylonem in Chaldæam terram perducam, quam neque videbit, & ibi morietur.*

o Προεῖπε.] Εἶπε *Vat.*

p Φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν,] Alii distinguunt post φύσιν, & non post ἀγνοοῦσιν.

q Ἁπαντᾷ] Forte ποιεῖ ἁπάντων. COCC.

r Προλέγει·] Προλέγειν *Big. Samb.* & *Vat.*

s Προϊδεῖν ἑαυτὸν] Sic *MSS.* προϊδεῖν αὐτὸν ἐάσησαν in *Editis.*

t Τῷ ἐξ αὐτῶν] Forte τῷ αὐτῶν. COCC.

v Εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τῆς τελευταίας βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα·] A Rege Saulo ad exitium Sedeciæ anni DXIV. *Rufin.* annis nongentis & quatuordecim. SPANH.

x Καὶ ἡμέρας δέκα·] Ἡμέρας ις'. *Vat. Hen. Busb.* & *Zonar.*

y Ναβουζαρδάνην] Nabuzardan *Rufin.* SPANH.

z Ἐνδεκάτῳ ἔτει] Ἐν δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidisse dicit *Clemens Alexandrinus* in *Stromatum* lib. I. p. 329. rectius, (ut inquit *Usserius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Josephus.*

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & ſexaginta duo, menſes ſex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio uſque ad templi devaſtationem interceſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, & dierum decem: ab Adamo vero condito uſque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapſi* ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, & dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout ſingula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hieroſolyma à fundamentis diruiſſet, & populum tranſtuliſſet, captivos fecit Saream ſummum pontificem, & Sophoniam ſecundarium pontificem, & duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & ſeptem de Sedeciæ amicis, ejuſque ſcribam, & alios duces ſexaginta: quos omnes una cum vaſis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari juſſit: captivos vero *reliquos* omnes & in iſtis Sedeciam ipſe Babylonem duxit. Quin & vinctum ſecum deduxit Joſadochum ſummum pontificem, filium Sareæ ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus pontificatum obierunt.

Series ſummorum pontificum à templi conditu uſque ad ejus conflagrationem.

Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas ſucceſſit, & poſt Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Soudeæ Seidias, Seidiæ Ieelus, Ieelo Iodamus,

---

a Τῇ νουμηνίᾳ,] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *menſe quinto, die nono, anno decimo nono Nebuchodonoſori*, prout in *S. Literis*. Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri ſui reſcribi jubet, vel ἰνάτῃ ex *Miſnicis*, vel δεκάτῃ ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S. Petitus* in *Animadverſ.* ἀνεκδότοις (ex ἀλλοῖ. l. 7. c. 16.) *Joſephum* reliquiſſe conjicit, τῇ ν'. Λοῖς μλω. ια'. ἴτῃ & Στδ. unde, ſcribarum incuria litera λ in ν mutata, poſtea formata fuerit vox νουμηνίᾳ.

b Κατέσεψεν.] Κατέσκαψεν *Vat. Hen.* & *Busb.*

c Μεθ' τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα,] Juxta quoſdam *Epiphanii* libros μθ' τριακόσια. dein καὶ μλιοὺς ε'. καὶ δέκα ἡμέρας reſcribit *Petitus*. & mox infra v. 8. μλιοὺς ε'. ἡμέρας δέκα. HUDS. *Ruſin.* CCCLXX. SPANH.

d Χιλίων ὀναικοσίων] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara*. χιλίων ὀναικοσίων πεντήκοντα, μλιῶ. ἓξ, ἡμερῶν δέκα in *Editis*. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1002.) legi jubet, χιλίων ὀκταικοσίων πεντήκοντα ὀνέα. Videſis *Hottingerum* in *Hiſt. Sacr.* p. 347. HUDS. Mira confuſio in Chronologicis, nec ſibi ipſe conſtat, ſi alios locos conferas. Poſt πεντήκοντα quidam codices habent ἑπλᾶ. Quum adeo corrupti ſint codices Joſephi, quis ſperet ſe certam tationem in conſtituendis temporibus apud Joſephum aſſecuturum? REL.

e Μηνῶν ἓξ,] Illa μλιονῶν ἓξ, ἡμερῶν δέκα delet *Petitus*. & mox ſexta hinc linea ſeq. ſcribit μλιοὺς ε'. ἡμέρας δέκα.

f Τεραχιλια] Τετραακιχίλια *Samb.* & *Gall.* 2. τετραακιχίλια πεντακιόδεκα *Big.* probante *If. Voſſio* in *Chronol. S.* p. 129. & *Jo. Pearſonio* in Epiſt. ad *Dodwellum*.

g Βαβυλωνίων βατιλέως] Τῶν ante Βαβυλωνίων delevimus, quod deſideretur in *MSS.*

h Σαρίαν,] Σέβεον *Big.* & *Samb.* Σαρέον *Vat.* quomodo *Samb.* & *Big.* mox infr. h. §. Σεβαῖον in *aliquibus MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18.

i Μετ' αὐτὸν ἱερέα] Ita *Big.* & *Samb.* μετ' αὐτὸν in *cæteris*.

k Σοφονίαν,] Sic *Vat.* & *S. Literæ*. Σεφενίαν in *Editis Aliiſque*. In *Epiphanii* libris *Joſedech* dicitur.

l Ἐπὶ τ' ὁπλιτῶν εὐνοῦχον,] Nota Eunuchum inter primos Sedeciæ Miniſtros. *Ruſinus*; & tres Eunuchos, qui erant ſuper armatos, ut legerit proinde: καὶ τρεῖς ἐπὶ τ' ὁπλιτῶν εὐνούχους. SPANH.

m Ὁπλιτῶν εὐνοῦχον,] Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan.* πλείοσιν perperam in *Editis*, forſan pro πολεμιστῶν. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52.

n Ρεβλαθὰν πόλιν] Σελαμαθὰ *Samb.* & *Gall.* 1. Σαβλαθὰ *Vat.* Σαχαβαθὰ *Gall.* 2.

o Επήγεβ] Sic *Big. Samb. Hen.* (Cocc.) & *Busb.* ἐπιήγεβ in *Editis Aliiſque*.

p Ιωτάδακον] Ita *Big.* & *Samb.* Ιωτάδοκον *cæteris*. Ιωτάδακον LXXII.

q Ρεβλαθᾶ πόλ] Hic loci Αρηβαθὰ *Samb.* Αεβαθὰ *Big.* & *Vat.* Αεμαθὰ *Gall.* 1. 2.

r Καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι.] Καταδείξαντες in omnibus *MSS.* HUDS. Forte καταχόντες. Vetus: *qui Pontificatum Regum temporibus habuerunt*. COCC.

s Σάδωκ ὁ] Ita cum *Big.* & *Samb.* prout ſupra, l. 8. p. 416. v. 9. Σάδοκ in *Editis Aliiſque*.

t Καὶ μ' Αχιμᾶν] Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.*

v Αζαρίας.] Ναζαρίας *Big.* & *Samb.* pro Αζαρίας, litera ν attracta ex voce præcedente.

x Ιώσαμ,] Quoniam poſt *Azariam* in *Seder Olam* ſequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forſan *Joramus* & *Iſus* apud *Joſephum* ita commutandi, ut hic illi anteponendus. Nam *Iſus* non male reſpondebit *Joahaz*, qui contractione pronunciatione in *Iſum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram. Selden.* de *Succ. in Pontif. Ebr.*

y Ισ,] Ισὼ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. Ιῶ *Busb.* & *Hen.* Οὐὶς reponi jubet *S. Petitus*.

z Δὲ] Illud ὃ ex *MSS.*

a Αξιώσαμ.] Τότε ὃ Αελωσάμ *Big.* & ὃ Αξιωσάμ *Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum iſtud *Axiorami* nomen (ut inquit *Seldenus*) ſatis mirum eſt, & valde diſcrepat à *Jehoſaphat* in laterculo *Seder Olam*. Pro eo Ιώσαμ malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219.

b Σεδίας,] Σεδαίας & mox Σεδαία *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Nonne & hîc (inquit *Seldenus*) Σεδίας pro Ιωδίας, Ιεδίας, aut ſimili vocabulo *Jehojadem* more *Helleniſtarum* denotante, irrepſit? In *Seder Olam* poſt *Jehoiada* & *Phadea* (quibus in *Joſephe*

μος, Ιωθάμης ὃ Οὐζίας, Οὐζίης δὲ Νηελίας, ὃς ὃ Νηελία [d] Ωδέας, τούτης δὲ [c] Σαλλῦμος, Σαλλύμης δὲ Ελκίας, [f] Ελκία δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ιωσάδωκος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. υἱοὶ πάντες, παῖδες ὄντες πατρὸς, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

deæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero sequutus est Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Josadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii post patres, pontificatum acceperunt.

ζ. Παραγενόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, [g] ἄχρις ὃ ἐτελεύτησεν, ἐν εἰρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ [h] τοῦ Ιεροσολύμων συληθέντα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [i] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίτιδι χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

7. Rex autem Babylonem reversus Sedeciam, usque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipsum magnifice sepelisset, vasa, quibus Hierosolymorum templum spoliaverat, diis dicavit suis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit. *Mors Sedecia.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ναβουζαρδάνης τοῖς Ιουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' ὀλίγον Ισμαὴλος ἀπέκτεινε. καὶ ὡς Ιωάννης, Φυγαδοθέντι Ισμαήλῃ, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· ὃς Ναβουχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo post Ismaëlus occidit. Utque Joannes, Ismaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonosorus, cum expeditionem susceptisset in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

Ὁ δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν [k] Ιουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους σὺν αὐτοῖς κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [l] Γοδολιαν ὄνομα, [m] Αικάμου παῖδα τῶν εὐ γεγονότων, ἀνδρὸς καὶ δικαίου. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [n] ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ [o] τελέσαι φόρον ὡρισμένον. Ιερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἰρκτῆς ἔπεμψεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ προσαγωγέας. κεκελεύκει γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλοιτο, δηλοῦν αὐτῷ πού μένων διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [p] ἀπισειλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὐδ' ἑπέσθαι ἤθελεν, οὐτ' ἀλλαχόσε πού μένων· [q] ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς [r] ἐρειπίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς παλαιπώροις αὐτῆς λείψανοις γνοὺς δ' αὐτὸν τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προσέταξε, ὃν [s] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτῷ πεῖσαι πρόνοιαν [t] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμενος δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ιερεμίας μὲν [v] κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας [x] Μασφαθᾷ καλουμένῃ, προσκαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ σωσαπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [y] Νήρου δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ [z] πατρῴᾳ γλώττῃ λαμπρότατα πεπαιδευμένον.

β'. [a] Ναβουζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμενος, [b] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ιεροσολύμων [c] φυγόντες, διασκεδασθέντες καὶ τὴν χώραν, ἐπεὶ δὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀνακεχωρηκότας, καὶ λείου-

Nabuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *sortis melioris* captivum abduxisset, pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præposito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & justo. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluissent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad se accito, suasit ut secum Babylonem iret: (regem enim mandavisse ut omnia ei præberet) sin vero nolit, diceret ubinam habitare statuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec cum sequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; sed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miserrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepisset summam ei curam adhibere, & quicquid desideraret *ei* suppeditare, eumque muneribus amplissimis ornasset, quocunque vellet ire permisit. Et quidem Hieremias commoratus est in istius regionis urbe, quæ Masphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut secum è carcere dimitteretur discipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illustri domo, & in patria lingua egregie doctus. *Nabuzardanes iis quos in terra Judæa reliquerat Godoliam præfecit.* 4 *Regum*, c. 25. *Jer.* c. 39 & c. 40. *Hieremiam solvit.* *Jer.* c. 40.

2. Cum autem ista fecissent Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obsessis Hierosolymis diffugerant, per regionem fusi dispersique, postquam Babylonios discessisse audiverunt, nonnul- *Judæi dissipati veniunt ad Godoliam.* *Jer.* c. 40.

---

sepho ordine inverso respondent *Phideas*, *Sudic-* sequitur *Zedecias*, cujus ne vestigium quidem in *Josepho*, adeo ut hujus series eam quæ est in *Seder Olam* deinceps uno semper anticipet.

c Ιωλᾶος,] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & mox Ιωήλου, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius sit Ιώηλος quam Ιωλᾶος, quod in *Editis Aliisque*, & dein Ιώλου.

d Ωδίας,] Rescribendum Οσίας, quo nomine (inquit *Seldenus*) uti molliori *Hoschaiah* satis exprimitur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Osaias* in *vulgata* substituitur.

e Σαλλοῦμος,] Ita & mox Σαλλούμου in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σαλλοῦμος & Σαλλούμου *Gall.* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σάλδυμος & Σαλδύμου in *Editis Aliisque*. errore orto ex similitudine literarum Δ & Λ.

f Ελκία] Iam post *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum sequitur in *Seder Olam*. In *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *Sareas* abest & locum eius obtinet Αζαρίου. in *Epiphanii* versione *Aroch.* in *Vat. Hen.* & *Busb.* Αζαρθάκχωρ. quod forsan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hîc loci excidisse manifestum est ex *Josephi* lib xx. ubi octodecim fuisse scribit. Vide *Schotanum* in *Hist. S.* p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9. 11. & *Nehem.* 11. 11.) censet *Azariam* & *Serajam* unum eundemque esse.

g Ἄχρις ὃ ἐτε- Κτησεν,] De Jechonia è vinculis exempto infr. c. xi. §. 2. SPANH.

h Τοῦ Ιεροσολύμων] Ita cum *Big.* & *Samb.* τῶν Ιερουσαλὴμ ναοῦ in *Editis Aliisque*.

i Κατῴκισεν ἐν τῇ] Sic *MSS.* (& *Cocc.*) κατῴκησεν in *Editis*.

k Ιουδαίων λαὸν,] Ἑβραίων *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.*

l Γοδολίαν ὄνομα,] Γοδαλίαν *Samb.* & *Gall.* 1.

m Αἰκάμου] Ικάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αχικάμου *Vat.* forsan ex LXXII.

n Ἐργασαμένοις,] Ἐργαζομένοις *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.*

o Τελέσαι φόρον ὡρισμένον.] Τελεῖν *Vat. Hen.* & *Busb.*

p Ἀπισειλῃ τῷ βασιλεῖ.] Ἐπισειλῇ *Vat.*

q Ἡδέως δ' εἶχεν] Ἡδέως δ' ἔχειν *Vat. Hen.* & *Busb.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.*

r Ἐρειπίοις] Ita in *plerisque MSS.* (& *Coccejo*) ἐλπίοις in *Editis Aliisque*.

s Κατέλιπεν,] Κατέλιπεν, αὐτίκα πᾶσαν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

t Καὶ χορηγίαν] Καὶ χορηγεῖν *Vat.* & forsan *Epiphanius*.

v Κατέμεινεν ἐν πόλει] Εἰς Δανὰν post κατέμεινεν inserunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἰς Αδανὰν *Vat. Mansit apud Godoliam* in versione *Epiphanii*. καὶ ἦλθε πρὸς Γοδολίαν LXXII. *Jer.* 40. v. 6.

x Μασφαθᾷ καλουμένῃ,] Μασφοθὰ in *plerisque MSS. Masphat* in *Epiphanii* libris. Μασσηφὰθ aut Μασηφὰ LXXII. HUDS. Conf. lib. VI. c. 4. §. 4. SPANH.

y Νήρου δὲ παῖδα,] Νηελίου LXXII.

z Πατρῴᾳ γλώττῃ] Πατρίῳ *Big. Vat. Hen.* & *Busb.*

a Ναβουζαρδάνης] Ναβουζαρδάνης δὲ ταῦτα *Vat.*

b Ὥρμησεν] Ὥρμησεν ὡς εἰς *Bas.* & *Big.*

c Φυγόντες,] Ita in *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* præter *Hen.* & *Busb.* in *Editis*, Φυγόντες· ἐπειδὴ τοὺς Β. ἤ. ἀνακεχωρηκότας, συλλεχθέντες &c.

nullosque reliquisse, qui in Hierosolymorum terra supererant, quibusque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Masphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Ismaëlus ex stirpe regia, homo improbus & astutissimus; qui dum Hierosolyma obsiderentur fuga dilapsus est ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, suasit Godolias ut *ibi* manerent, posito in præsens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali passuros esse. Ista illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos se pro defensore habere, adeo ut, si cui molestia crearetur, mature ei subveniretur; idque eis consilii dedit ut urbes quascunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum suis mitterent, easque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus esset, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme vescerentur. Hæc ad illos loquutus, dimisit *eos* ad regionis loca, prout cuique visum fuerit, habitanda.

Godolia Judæis bene consulit. Jer. c. 40.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum esset, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reversos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari siverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concursus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertissent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perspectam habuissent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem misserum esse Ismaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipse Israëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum esse. Cæterum ipsum insidiis liberatum iri ajebant, si eis permittat Ismaëlum occidere, utpote nemine præterea conscio futuro. Vereri enim se adjiciebant, ne, ipso ab illo interfecto, funditus pereant populi Israëlitarum reliquiæ. Is vero se illis fidem non habere fatebatur, qui hujusmodi insidias sibi ab homine beneficiis à se affecto paratas detulerunt. haud enim esse verisimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à se* consecutus est, adeo ingratum in benefactorem suum & impium inveniri, ut, cui scelus foret insidiis ab aliis circumventum non servasse, is studeret quæ reretque manu sua illius cædem patrare. At vero si hæc pro veris habenda, satius esse dicebat ut ipse ab illo

Judæorum principes frustra Godoliam monent de insidiis ei paratis ab Ismaëlo. Jer. c. 40.

ψανά πινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τ Ιερουσαλύμων γῇ, καὶ τοὺς παύτων ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἦκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [d] Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [e] ἐπ' αὐτοῖς, [f] Ιωάννης ὁ [g] Καρέα, καὶ [h] Ιεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ δὲ τῶν βασιλικῶν γένους ἦν τις Ισμαηλος, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος, ὃς, πολιορκουμένων τ [i] Ιεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τ Αμμανιτῶν βασιλέα [k] Βααλεὶμ, καὶ [l] σωθῆναι αὐτὸν τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους πίνυ γνωμένους αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτόθι καὶ μηδὲν δεδιότας τὰς Βαβυλωνίων. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν εὖ πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [m] προσέτι αὐτὸν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴπις ἐνοχλοίη, τύξεσθαι τ προθυμίας, [n] καὶ σωεδράμε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, [o] ἀποστέλλειν τε μὴ τ ἰδίων, καὶ ἀναλίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [p] κατοικεῖν· προεῖπέ τε προδιδάζεσθαι αὐτὰς, ἕως ἔτι καιρὸς ἦτι, [q] σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι διὰ τ χειμῶνος τρέφεσθαι. ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς αὐτὰς, ἀπέλυσε [r] διάγειν τ χώρας εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διασαμένης δὲ φήμης εἰς τὰ πρὸς τὴν Ιουδαίαν ἔθνη, ὅτι τὰς ἀπὸ τ φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐληλύθας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργεῖν κατοικεῖν ἐφῆκεν, [s] ἐφ' ᾧ πλείστην φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέβαμον [t] καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν καλῶς ᾐκησαν. καταγνόντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τ Γοδολίου χρηστότητα & φιλανθρωπίαν, Ιωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἡγεμόνες, ὑπερηχάπησαν αὐτὸν, καὶ [v] Βααλεὶμ τ τ Αμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [x] πέμψειν Ισμαῆλον [y] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ [z] καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ισραηλιτῶν· εἶναι γὰρ [a] αὐτὸν ἐκ τ γένους τὸ βασιλικόν. ῥᾳδίαν γε μὲν ἔλεγον αὐτὸν τ ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς [b] ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ισμαῆλον, ὡς ἑνὸς γνωσομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονεύσῃς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελῆ ἀπώλεια γένηται τῶν [c] ὑπολειπομένων τ τῶν Ισραηλιτῶν ἰσχύν. ὁ δὲ [d] ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, καὶ ἀνδρὸς εὐ πεπονθότος ἐπιβουλὴν τοιαύτην [e] ἐμφανίσαιεν. οὐ γὰρ [f] εἰκὸς εἶναι, φησὶ, τηλικαύτην ἐρημίαν ὧν [g] ἔχρησε μὴ διαμαρτόντα, ἔτως πονηρὸν εἰς τ εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, [h] ὥστ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [i] ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, [k] παιδεύειν δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτοῦ γένεσθαι. εἰ μὲν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [l] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἐπιβουλεύειν αὐτὸν [m] ὑπ' ἐκείνου

* Pace regi,] Illa *pace regi* ex Epiphanio adjeci.

d Μασφαθάν.] Ματφάτλω *Big.* Μασαφάτλω *Samb.* Μασαράθλω *Gall.* 1. 2.

e Επ' αὐτοῖς,] Εν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Ιωάννης] Ita in *Editis* & *Aliis.* Ιωάδης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In quibusdam *Epiphanii* libris *Joad.* Ιωνὰν aut Ιωάναν aut Ιωάνας LXXII. *Johanan* in *Verit. Hebr.*

g Καρέα,] Καρέα *Big.* & *Samb.* Καρὴθ aut Καρηὶ aut Καρεὶ LXXII.

h Ιεζανίας,] Ita & LXXII. Ιωαζανίας *Big. Samb.* & *Vat.* ut & Σαρείας καὶ Ιωαζανίας *Big.* & *Samb.* inverso ordine.

i Ιερουσολυμων,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ιερουσολυμιτῶν in *Editis.*

k Βααλείμ,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. favente *Epiphanio*, qui habet *Bachalim* aut *Vachalim.* Βαάλλω in *Editis Aliisque.* Βελιασὰ aut Βελισὰ LXXII. *Bahalis* in *Verit. Hebr.*

l Σωθῆναι αὐτῷ] Σωθῆναί μοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

m Προσέτι αὐτὸν ἔχειν λέγων,] Ita *Samb.* & *Gall.* 1. (*Coccejus*) atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & solatium cunctis præberet, & si quis ab alio gravaretur, illius mereretur auxilium: suasitque* &c. καὶ προσέτι ταύτῳ λέγων αὐτὸν ἔχειν ὡς εἴτις in *Editis Aliisque.*

n Καὶ συνεδράμε] Illud καὶ ex *Big. Samb. Vet. Interpr.*

o Αποστέλλειν] Αποστελῶν *Big.* & *Samb. à prima manu.*

p Κατοικεῖν·] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. κατοικεῖν προεῖπε. διδασκαδάζεσθαι δὲ αὐτὰς in *Editis Aliisque.*

q Σῖτόν τε καὶ οἶνον] Ita *Big.* & *Samb.* σῖτον καὶ in *ceteris.*

r Διάγειν τ χώρας] Διάγειν διὰ τ χώρας *Vat.* in *Editis* ita distinguitur, διάγειν τ χώρας, εἰς ὃν &c.

s Εφ' ᾧ τελέσειν φόρον] Εφ' ᾧ τελέσουσι *Vat.*

t Καὶ αὐτοὶ προσῆλθον τ Γοδολίαν,] Illud καὶ è *Big.* & *Samb.*

v Βααλείμ] Βαάλιμον *Big. Samb.* & *Gall* 1. 2. in *Editis* Βαάλλω. Vide p. præced. §. 2.

x Πέμψειν Ισμαῆλον] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. πέμπειν in *Editis.* πέμψαι *Hen.* & *Busb.*

y Αποκτενοῦντα αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. δόλῳ ἀποκτενοῦντα αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* ἀποκτενοῦντα δόλῳ κρυφίως in *Editis Aliisque.*

z Καὶ κρυφίως,] Illud καὶ inserunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Αὐτὸν ἐκ τ γένους,] Αὐτὸν ex *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2.

b Εφῇ κτεῖναι] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἐφ' ᾗ *Hen.* ἔφη in *Editis Aliisque.*

c Υπολειπομένων] Υπολελειμμένων *Big.* & *Samb.*

d Απιστεῖν αὐτοῖς] Illud ἀπιστεῖν ex *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὁ δὲ ἠπίστει αὐτοῖς κατ' ἄνδρα *Hen.* & *Busb.*

e Εμφανίσαιεν.] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐμφανίσειν in *ceteris.*

f Εἰκὸς εἶναι,] Εἰκὸς τινας λέγειν *Hen.* & *Busb.*

g Εχρησε μὴ διαμαρτόντα,] Εχρηζε *Big.* (*Cocc.*) *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2.

h Ωστ' ᾧ μὲν ἀδίκημα] Ος τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὴ in *Edit. Bas.* ὡς τὸ μὲν in *Edit. Gen.* ὡς τῷ μὲν in *MSS.* unde ex conjectura feci ὥστ' ᾧ μὲν. HUDS. ὡς ὧτερ τὸ. COCC.

i Επιβουλευόμενον σῶσαι,] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἐπιβουλεύσαντα *Vat.* ἐπιβουλευσάμενον in *Editis.*

k Παιδεύειν δὲ αὐτὸν] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. παιδεύσαι in *ceteris.*

l Δεῖ δοκεῖν,] Sic *MSS.* vel δεῖν δοκεῖν. in *Editis* δεῖν δοκεῖ.

m Υπ' ἐκείνου μᾶλλον,] Ita *Big. Samb. Hen.* (*Cocc.*) & *Busb.* ἀπ' ἐκείνου in *reliquis.*

μᾶλλον, ἢ κατωτυγήσας πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πιστεύσας τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ παρακαταθέμενον αὐτῷ, [a] ἀσφάλειαν.

4. Καὶ ὁ μὲν [o] Ἰωάννης [p] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνῳ δὲ ὀλίγοις ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν ὁ Μασφαθὴν πόλιν Ισμαὴλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, ὃς ἀμπρὰ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην τρέπεται, φιλοφρονούμενος τὸν Ισμαῆλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δὲ ἅτως αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπισμένον εἰς ἀναισθησίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τὴν μέθης, ὁ Ισμαὴλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κατακειμένους ἐν [q] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τοῦτον ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει τοὺς ἐν τῇ πόλει Ιουδαίους, καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καταλειφθέντας [r] ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ μετὰ ταῦτα ἦκον [s] πρὸς Γοδολίαν τινὲς ἀπὸ τῆς χώρας ὀγδοήκοντα, οὐδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς Ισμαὴλος, εἶσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἐπικλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [t] γένοιντο, κατέπιπτε. διεσώθησαν δὲ τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτοῖς [u] παραδῶσι, ἐπιπλά τε καὶ ἐσθῆτας καὶ σῖτον· τοῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαήλος. τὸ δὲ ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἠχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ θυγατέρας βασιλέως Σεδεκίου θυγατέρας, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ταῦτα ἀναπεραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα.

5. Ἀκούσας δὲ Ιωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν [x] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος ἀναλαβὼν ἰσχύτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τὸν Ισμαῆλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν [y] Χεβρῶνι. οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλου, τὸν Ιωάννου ἰδόντες καὶ τοὺς ἡγεμόνας, εὐθύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τὸν αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τὸν Ιωάννου ἀνεχώρησαν. Ισμαὴλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φεύγει πρὸς τὸν Αμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ιωάννης παρακαλέσας ἐς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ισμαήλου χειρῶν, καὶ τοὺς εὐνούχους καὶ γυναῖκας καὶ [z] τὰ νήπια, εἴς τινα τόπον [a] Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην [b] ἐπέμεινεν αὐτόθι. διεγνώκεσαν δὲ ἐκεῖθεν ἅπαντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτείνωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι [c] μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, [d] ὑπὲρ Γοδολίου καταστάντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονεύμενος.

6. Οὗτοι δὲ διὰ τούτης τῆς βουλῆς, προσίασιν Ιερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ιωάννης ὁ τοῦ Καρέου, [e] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανήσωσιν αὐτοῖς [f] περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, [g] τοῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὀμόσαντες ποιήσειν ὅ, τι ἂν αὐτοῖς ὁ [h] Ιερεμίας εἴπῃ. ὑποχομένου δὲ τοῦ προφήτου μακρονήσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, σωίσῃ μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ιωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ

perimeretur, quam ut hominem occideret, qui ad ipsum confugerat, suamque salutem ejus fidei commiserat & apud eum quasi sequestrem deposuisset.

4 Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ persuadere non potuissent, *ab eo* discesserunt. at triginta post diebus in urbem Masphathem ad Godoliam venit Ismaëlus, & cum eo viri decem, quos cum splendidæ mensæ adhibuisset, eisque lautia dedisset, ebrius factus est, dum Ismaëlum ejusque comites magna hilaritate excipit. Ismaëlus autem, eum ita se habentem conspicatus, vinoque gravem in stuporem & somnum immersum, ipse cum amicis suis derepente *à mensa* surrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et statim ab hac illorum cæde nocte egressus Judæos omnes qui in urbe erant occidit, simulque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera secum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat sciente. Ismaëlus autem ubi eos conspexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingressi essent, clauso *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conspicerentur, in fossam quandam profundam demersit. Ex his autem octoginta viris illi servati sunt, qui eum obsecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris istis pepercit Ismaëlus. populum vero Masphathensem cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem se confert.

Godoliæ aliorumque cædes nefaria. Jer. c. 41. Ismaëli fraus impia. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant scelus ab Ismaëlo Masphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis suis quisque militibus profecti sunt ad inferendum Ismaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronensem. Qui vero ab Ismaëlo abducebantur, cum Joannem ducesque vidissent, lætitia affecti erant, rati auxilium sibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Ismaëlus cum octo viris *Joanni* elapsis ad Ammanitarum regem se contulit. Cæterum Joannes, assumptis quos de manibus eripuerat Ismaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui * Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus est. Statuerant autem *omnes* ut inde digressi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, si in regione manserint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi summæ rerum præfecerant.

Joannes Ismaëlum persequitur. Jer. c. 41.

6. Dum id consilii agitarent, ad Hieremiam vatem accedunt, Joannes Careæ filius, ejusque comites militiæ duces, ut Deum oraret obsecrantes, ut illis, præ consilii inopia quid agendum esset dubitantibus, id ipsum ostenderet, juratis facturos se quicquid illis Hieremias jusserit. Cum autem vates promisisset, se pro illis apud Deum intercessurum esse, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris

Judei Hieremiam, quid sibi faciendum sit consulunt. Jer. c. 42.

a Διαφθέρας.] *Al.* φθείρας.
o Ιωάννης] Ιωάνας *Big.* & *Gall.* 1. Ιωανὰς *Samb.* Vide supr. §. 2.
p Καὶ οἱ σὺν] Οἱ σὺν αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων *Big.* & *Samb.*
q Τῷ συμποσίῳ.] Illud τῷ ex *MSS.*
r Ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν.] Ἐν αὐτοῖς στρατιώτας *Hen.* & *Busb.*
s Πρὸς Γοδολίαν] Πρὸς τὸν Γοδολίαν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*
t Γένοιντο.] Γένοιτο in *iisdem MSS.*
u Παραδῶσι.] Παραδώσειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
x Τῇ Μασφαθᾷ] Φασμάθῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
y Χεβρῶνι.] Ἐν Γεβαὼνι legendum conjicit Cl. *Lowthius* ex *Jer.* c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 417. v. 2. Ἐν Νεβαὼνι *Hen.* & *Busb.*
z Τὰ νήπια.] Illud τὰ ex *MSS.*
a Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται.] Μάνδρα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.
b Ἐπέμεινεν αὐτόθι.] Ὑπέμειναν *Big.* & *Samb.*
* *Mandra dicitur,*] *Caule* in versione *Epiphanii.*
c Μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ.] Μείναντες *Big.* & *Samb.*
d Ὑπὲρ Γοδολίου] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ὑπὸ in *Editis Aliisque.*
e Καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες,] Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ *Big.* & *Samb.*
f Περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν,] Περὶ τούτου τί χρὴ *Big.* & *Samb.*
g Ταῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ,] Τοῦτ' αὐτοῖς *Big.* & *Samb.*
h Ιερεμίας εἴπῃ.] Articulum non agnoscunt *Big.* & *Samb.*

teris ducibus, populoque, se quidem illis, si in ista terra remanserint, adfuturum, curamque illorum gesturum, & à Babyloniis quos metuunt illæsos servaturum; in Ægyptum vero proficiscentes calicturum esse, forque ut ira incensus vos ipsos eadem malis afficiat, quæ patres vestros jam ante expertos esse sciviistis. Cum Joanni populoque dixisset, Deum eos ista præmonere, ei parum credidum est: quasi illos suo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam iniret à Baruchо discipulo suo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne discedant persuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei consilio, quod eis vatis minister dederat, haud obsequuti, in Ægyptum contenderunt, secum ducentes Hieremiam & Baruchum.

Eis consilium dedit ut in Judæa manerent. Jer. c. 42.

In Ægyptum proficiscuntur Judæorum reliquiæ. Jer. c. 43.

7. Cum autem eò pervenissent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; jussitque ei ut populo præciperet captum iri Ægyptum, foreque ut alios eadem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto post Hierosolymorum vastationem anno, qui vicesimus tertius regni Nabuchodonosori, exercitum ipse eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Iis autem gentibus in potestatem suam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipsam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero constituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res cecidérunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Assyriis abducti, regnante Osea: deinde à Nabuchodonosoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus supererant, captis Hierosolymis. At enim Salmanasares, cum Israëlitas sedibus suis exciviisset, in easdem gentem Chuthæorum transtulit: qui prius interiora Persidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati sunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxisset, nullam gentem in *eam* regionem reposuit. Quo factum est, ut tota Judæa cum Hierosolymis & templo annos septuaginta deserta permanserit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem interceslit, annorum esset centum & triginta, mensium sex, & dierum decem.

Chuthæorum in Samariam migratio post decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

κῷ παντὶ, ὅτι [i] μενοῦσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παραμένουσι, καὶ σεσώσεται [k] ἕξει, καὶ μηδὲν ὧν τῶν Βαβυλωνίων ὑς δεδίασιν ἀπαθὲς, [l] πορευομένους δ' εἰς Αἴγυπτον, [m] ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα [n] διαθήσειν ὀργισθεὶς ὁ καὶ τε ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ιωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τὸ Θεὸν αὐτοὶς σεσλέγει ὁ σεσφήτης, οὐκ ὀπιστεύετο, ὡς κατ' ἐπολλὼ τὸν ἐκείνοις μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύει· χαριζόμενον δ' Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψευδεσθαι μὲν τὸ Θεοῦ, πεισθῆν δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων διαφθαρῶσι. [o] συνῳκείωσε οὖν ὁ, τε λαὸς [p] καὶ ὁ Ιωάννης τὸ τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ὧν αὐτοῖς διὰ τοῦ σεσφήτου παρῆνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων & τὸν Ιερεμίαν & τὸν [q] Βαρούχον.

ζ. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ σεσφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ὅπὶ τοὺς Αἰγυπτίους [r] Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ σεσειπεῖν [s] σκέλουσι τῷ λαῷ, τὴν τε ἄλωσιν τὴν Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [t] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [u] τῷ γὰρ πέμπτῳ τὴν Ιεροσολύμων σορθήσεως ἔτει, ὃ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν [x] τὴς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [y] ὁ αὐτὸς ὅπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ καταχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Αμμανίταις καὶ Μωαβίταις. ποιησάμενον δὲ ὑποχὴν ταῦτα τὰ ἔθνη ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενον αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε [z] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ιουδαίους αἰχμαλωτίσας ἤγαγε εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Εβραίων γένος ἐν τούτῳ τέλος ἔσχεν, ὃς ἐλθὼν [a] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Ασσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα φυλῶν λαὸς ὑπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος [b] Ωσήε· ἑπτὰ [c] τῶν δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβουχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [d] ὃς ὑπελείφθη τῶν Ιεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τὸς Ισραηλίτας, [e] κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν [f] τὸ Χαθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι [g] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τε χώραν εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τὰς δύο φυλὰς ἐξαγαγὼν, ἔδωκεν ἔθνος εἰς τὴν χώραν [h] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ' [i] ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα, καὶ Ιερουσαλὴμ, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [k] ἑβδομήκοντα. τὸ δὲ σύμπαντα χρόνον, [l] ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ισραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ὅπὶ τὴν τῶν δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐλήλυθε, [m] ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, [n] μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

i Μενοῦσι μὲν αὐτοῖς] Μένουσι *Samb. Busb.* & *Hen.*

k Ἕξει,] Παραξῇ *Big.* παραξέξειν *Samb.* & mox τηρήσειν.

l Πορευομένους δ'] Πορευομένοις *Samb.* & *Busb.*

m Ἀπολείψειν,] Ἀπολείψῃ *Big. Hen Busb.* & *Gall.* 1. *à manu secunda.*

n Διαθήσειν ὀργισθεὶς] Διαθήσῃ *Big.* & *Gall.* 1.

o Καὶ ὁ Ιωάννης] Καὶ Ιωάννης τοῦ & Θεοῦ συμμαχίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

p Βαρούχου.] *Al.* Βάρουχον.

q Σκέλουσι τῷ λαῷ,] Σκέλλει *Big. Samb. Hen.* & *Gall.* 2. σκελῷ *Gall.* 1.

r Ἀποκτενεῖ,] Ita cum plerisque *MSS.* ἀποκτείνῃ in *Editis Aliisque.*

s Τῷ γὰρ πέμπτῳ] Vide *Usserii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adversaria Chronol. c. 15.

t Τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας,] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Τοῦ Ναβουχοδονοσόρου in *ceteris.*

v Ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην] Illa ὁ αὐτὸς desiderant *Big.* & *Samb.* in suo tamen codice habuisse videtur *Epiphan.*

x Βασιλέα κτείνει,] Jer c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephree.* Οὐαφρὴ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem sit qui Ἀπρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Josephus* falsi redarguatur, qui à Nabuchodonosoro occisum scribit.

y Πέραν Εὐφράτου.] Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* πέραν τοῦ Εὐφράτου in *ceteris.*

z Ωσήε·] Ita *MSS.* prout supra, p. 504. §. 1. & alibi. Ωσῆε in *Editis.*

a Τῶν δύο] Ο τῶν δ. φ. COCC.

b Ὃς ὑπελείφθη] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ᾧ ὃς ὑπελείφθη in *Editis.*

c Κατῴκισεν ἀντ' αὐτῶν] Ita in plerisque *MSS.* (& Cocc.) κατῴκησεν in *Editis Aliisque.*

d Τὸ Χαθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν,] Τὸ τῶν Χαθαίων *Big.* & *Samb.* Vide lib. IX. sub finem. HUDS. Conf. supr lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

e Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν,] Rursus locum eundem consulas velim.

f Αὐτῶν κατῴκισε.] Illud αὐτῶν è *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

g Ἔρημος ἡ Ιουδαία πᾶσα,] Sic *MSS.* ἔρημος Ιουδαία in *Editis.*

h Ἑβδομήκοντα.] Aperte loquitur de his annis desolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simsonus* in *Chron. Cathol.* ad ann. 3486.

i Ὃς ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν] Οσος ὑπὸ *Big.* & *Samb.* ὅσις ὑπὸ *Hen.* & *Busb.*

k Ἑκατὸν ἔτη] Imo CXXXIII. Vide *Is. Vossium* in *Chron. S.* c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hist. S.* p. 1107.) scribendum ait, ἔτη ελγ'. μῆνας ἓξ, ἡμέρας εἴκοσι.

l Μῆνας ἓξ,] Καὶ μῆνας ἓξ καὶ ἡμέρας δέκα *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ. ί.

Περὶ Δανιήλου· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβαχοδονόσορ τοὺς [m] εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἱ δὲ τὰ ἀκμὴν τοῦ σώματος, καὶ τὰ εὐμορφίαις τῶν ὄψεων ἦσαν εὐειδέστατοι, παιδαγωγοῖς δὲ τῇ δι' αὐτῶν θεραπείᾳ εὐσταδίδωσι, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ γὰρ αὐτὸ δὲ τοὺς [n] ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσοι κατεπρέψαντο ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας ἀφῆκεν, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. ° ἦσαν δ' ἔτοι σοφίαν ἱκανοὶ, ᾧπερ ἐν ὑπ' αὐτοῦ [p] ἐκέλευε διατρίβειν· ἦσαν δ' ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους πέντε, καλοί τε δὲ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανιήλου ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀνανίας, ὁ δὲ Μισαήλου, ὁ δὲ τέταρτος Ἀζαρίας. τούτοις ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆται πεποιηκεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν [q] Δανιήλου ἐκάλεσε Βαλτάσαρον, τὸν δὲ Ἀνανίαν Σεδράχου, Μισαήλου δὲ Μισάχου, τὸν δὲ Ἀζαρίαν Ἀβδεναγώ. τούτοις ὁ βασιλεὺς, διὰ ὑπερβολὴν εὐφυΐας δὲ ἐπιδεῖξαι τοῦ πεῖθειν τὸν παῖδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν πεπαιδευμένους, εἶχεν ἐν τιμῇ δὲ ἔργων διεπρέπ.

β'. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μὴ τῶν συγγενῶν σκηνεπαγωγεῖν [r] αὐτὸν, καὶ τῶν τοῦ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ [s] καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, πεσελθὼν [t] Ἀσχάνῃ τῷ τοῦ ἐπιμέλειαν αὐτῶν [v] ἐπιτεταγμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν πεμπόμενα δὲ βασιλέως αὐτοῖς νομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βάλοιτο· πεῖσε γὰρ τοῦ τοιούτου διαίταν αὐτοὺς [x] κεκινῆσθαι, τὸν δὲ ἑτέρας πεφροντικέναι. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ πεπαιρέσει· ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ καταδηλοι τῷ βασιλεῖ γενησόμενος, ἐκ τοῦ τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τοῦ τροπῆς τοῦ χαρακτήρων· [y] συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τοῦ ἄλλων παίδων δύσπαθούντων ἐλεγχθέντες, αἴτιοι κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ καταστῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πεῖσε τὸν Ἀβραὼν τοῦ Ἀσχάνου πεῖθουσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ταῦτα πειρᾶσθαι αὐτοῖς πείρας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλόντος μὲν αὐτοῖς τοῦ τοῦ σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς ἔδεν ἔτι εἰς αὐτὸν βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ κάκιον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὸν πρότερον αὐτοὺς διαίταν ἄγειν. ὡς δὲ, ὁ μόνον ἔδεν αὐτοὺς ἐλυπεῖ τὸν τροφὸν ἐκείνον πεποιφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐσταφέστεροι τὰ σώματα [z] καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τὸν μὲν ἐνδεεστέρους [a] ὑπολαμβάνειν, οἷς τὸν βασιλικὸν σιτεῖσθαι εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ [b] ὑπὸ τοῦ Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ἀσχάνης [b] ἀπὸ τοῦ δείπνου καθημέραν σιτίων ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προφρημένα. οἱ δὲ ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τοῦ καθαρῶν καὶ πρὸς τὸν

CAP. X.

De Daniclo: & quænam ei acciderunt in Babylone.

CÆterum Nabuchodonoſorus Babyloniorum rex, cum *ſibi* ſumpſiſſet nobiliſſimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conſpicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibuſdam illorum * exſectis (id quod ſolitus eſt facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de ſua menſa præbebat, curabatque ut regionis iſtius inſtituta & literas Chaldæas docerentur. Iſti autem ſatis magnam conſequuti erant ſapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præſtantes bonoque ingenio præditi. quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Miſaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliiſque nominibus uti juſſit. Et Danielum quidem Baltaſarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Miſaëlum Miſachen, Azariam vero Abdenago. Iſtos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum ſtudiis adhibitam, & quod in ſapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore proſequebatur.

Nabuchodonoſorus Judæorum pueros nobiliores formaque elegantioris liberaliter inſtitui jubet.

De Daniclo ejuſque cognatis. Dan. c. 1.

2. Cum autem viſum fuiſſet Danielo, ut ipſe cum cognatis ſuis durius victitaret, & à menſæ regiæ eduliis abſtineret, atque adeo ab univerſis vitali ſpiritu animatis, Aſchanem adiit ſpadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur ſibi caperet & abſumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & ſi quid aliud præterea vellet inanime. ad hujuſmodi enim victum ſe magno deſiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero ſe paratum eſſe dicebat voluntati illorum obſequi: ſed nonnihil vereri, ne, ſi hoc reſciverit rex corporum ex gracilitate oriſque lineamentis ſubinde mutatis (neceſſe enim eſſe corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene paſtis *hujuſce rei* manifeſti, ſibi auctores fiant periculi ſuppliciique. Aſchani itaque ad hoc faciendum timido perſuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita veſcerentur: quod ſi corpora illorum nihilo deterius ſe inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi ſint; ſin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliiſque pejus ſe habentes, ad priorem victus conſuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo iſtiuſmodi ſuppeditato non modo nihil eis deceſſerit, ſed corpore magis quam alii bene curato eſſe & pinguiores apparuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia veſci contigit, ex pauperioribus eſſe quis ſuſpicaretur, Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia ſummaque luxuria vixiſſe; exinde Aſchanes, abſque omni metu, quæ pueris quotidie de menſa ſua rex mittere conſuevit, ſibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quaſi propterea mentes eis

Eorum victus & ſapientia. Dan. c. 1.

eſ-

m Εὐγενεστάτους] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐγενεστάτων in *reliquis*.

* *Exſectis*] Judæos εὐνουχίζειν prædixerat *Hieremias*.

n Ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν] Illud ἐκ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.*

o Ἦσαν δ' ἔτοι] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτοὶ in *Editis Aliiſque*.

p Ἐκέλευε διατρίβειν·] Ita cum *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis*.

q Δανιήλου ἐκάλεσε Βαλτάσαρον,] Δανιήλου (ut & ſupra Δανιήλου) *Samb.* & mox ἐκάλεσε *Big.* & *Samb.*

r Αὐτὸν,] Ita *Samb.* ἑαυτὸν *Gall.* 2. αὐτὸν in *reliquis*.

s Καθόλου πάντων] Sic *MSS.* καθόλως in *Editis*.

t Ἀσχάνῃ] Ἀσφάνῃ malit *Schotanus*. Apud *Chryſoſtomum* ſub initium *Interpretationis* in *Danielem* Ἀσφανὲς pro Ἀσφανὲς ex LXXII. reponi ſuadet *Cotelerius*: qui *Joſephum* Ἀχάνης pro Ἀσφάνης dixiſſe exiſtimat, ob ſimilitudinem literarum Hebraïcarum.

v Ἐπιτεταμμένῳ εὐνούχῳ,] Ἐπιτετραμμένῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

x Κεκινῆσθαι,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐκκεκινῆσθαι in *Editis Aliiſque*.

y Συμμεταβαλεῖν] Συμμεταβάλλειν *Big.* & *Samb.* & infra mox eadem §. συμμεταβάλλοντος.

z Καὶ μείζονες ἐγίνοντο,] Ita *MSS.* καὶ σιτεῖσθαι μείζονες γίνονται in *Editis*.

a Ὑπολαμβάνειν,] Ὑπολαμβάνειν malit Cl. *Lowthius*.

b Ἀπὸ τοῦ δείπνου] Ὅσα τοῦ *Big.* & *Samb.*

essent puræ, & defœcatæ adeo ut optime possent disciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque ista eadem ex causa molliora reddebant) facile instituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris satis jam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adjecit: numenque ei manifesto aderat.

Nabuchodonosorus somnium videt mirabile. Dan. c. 2.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è stratis surrexit oblivisceitur. Accersitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quòd ei acciderat visorum oblivione capi, jussit illis ut ipsi dicerent, quale esset somnium & quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse ut hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes *statim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant se quod jussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi jusserat, & inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quæsivisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut sapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexisset somnii negotium, & quod jussi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commovisset: obsecravit Ariochum, ut ad regem ingressus unam noctem *ad comminiscendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: spem enim sibi esse, si eâ Deum precatus fuerit, fore ut somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, ista postulare Danielum. atque ille cædem magorum differri jussit, tantisper dum certior fieret de promisso Danieli. Cæterum puer, ubi se cum cognatis *suis* domum receperat, supplex Deum per totam noctem obsecrat ut *somnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipsis pereundum est, ab ira regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapsa est. Deus autem, & periclitantes miseratus & Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum fecit simulque ejus interpretationem, ut quid significaret ex ipso rex intelligeret. Jamque Danielus cum ista à Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem postquam de vita jam desperarint & *cum solicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in spem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miserto, prima luce Ariochum adit, & ab eo petebat ut se ad regem introduceret. Ille autem, cum gaudio accepisset, ad regem introivit, dixitque se reperisse juvenem Judæum, qui somnium regis & interpretationem posset dicere. Tum rex, cum ante tempus Ariochus introisset, quæsivit ab eo, quo pacto tam cito reperisset qui ea quæ ipse oblivione deperdidisset, posset dicere. Ille autem dixit se Judæum quendam reperisse, qui ea posset dicere. Tum rex Danielum introduci jussit, & quæsivit ab eo, an ea quæ ipse vidisset, posset dicere. Ille autem dixit, non se ipsum, sed Deum qui in cœlo est, ea posse dicere. Tum rex ei narrare somnium jussit. Ille autem narrare cœpit, dixitque se vidisse statuam magnam, cujus caput ex auro, pectus & brachia ex argento, ventrem & femora ex ære, crura ex ferro, pedes partim ex ferro, partim ex luto. Dixit autem se vidisse lapidem ex monte abscissum, qui statuam percussit, & in pulverem redegit. Dixit autem se vidisse ventum, qui pulverem sustulit, & in aëra dispersit. Dixit autem se vidisse montem, qui lapidem genuit, & in quo lapis ipse crevit. Dixit autem se vidisse mare, quod montem ipsum operuit. Dixit autem se vidisse cœlum, quod mare ipsum operuit. Dixit autem se vidisse solem, qui cœlum ipsum operuit. Dixit autem se vidisse lunam, quæ solem ipsum operuit. Dixit autem se vidisse stellas, quæ lunam ipsam operuerunt. Dixit autem se vidisse tenebras, quæ stellas ipsas operuerunt. Dixit autem se vidisse lucem, quæ tenebras ipsas operuit. Dixit autem se vidisse diem, qui lucem ipsam operuit. Dixit autem se vidisse noctem, quæ diem ipsum operuit. Dixit autem se vidisse tempus, quod noctem ipsam operuit. Dixit autem se vidisse æternitatem, quæ tempus ipsum operuit. Dixit autem se vidisse Deum, qui æternitatem ipsam operuit. Dixit autem se vidisse Deum, qui Deum ipsum operuit. Dixit autem se vidisse Deum, qui Deum ipsum operuit. Dixit autem se vidisse Deum, qui Deum ipsum

δηλῶσαι γὰ αὐτῷ βέλεσθαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [c] περὶ τῆς παρελθούσης νυκτός.

δ'. Εἰσελθὼν ὁ πρὸς τ βασιλέα Δανιήλης, παρῃτήσατο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τ ἄλλων Χαλδαίων ἢ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εὑρεῖν δυνηθέντος, [d] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. "ἐ γὰ κατ' ἐμπει-"ρίαν, οὐδ' ὅτι τῇ διανοίᾳ αὐτῶν μᾶλλον ἐσκεπται, "τοῦτο [e] γένοιτο· ἀλλ' ἐλεήσας ἡμᾶς, [f] φησὶν, ὁ Θεὸς κιν-"δυνεύοντας ἀποθανεῖν, δεηθέντι τε τ [g] ἐμαυτοῦ ψυ-"χῆς ἢ τ ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ ἢ τὴν κρίσιν αὐτοῦ φα-"νερὸν ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἦττον γὰ τ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς κατασκ-"καθῆσαι ἐώμην σὲ μὴ ζῆν λύπης, ἢ τ σῆς αὐτοῦ δόξης "ἐφορτίζων, ἀδίκως ὄντως ἄνδρας ἢ τοὺς [h] καλοὺς κἀ-"γαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντα, οἷς οὐδὲν μὲν ἀνθρωπί-"νης σοφίας ἐχόμενον προσέταξας, ὁ δ' ἐκ θεοῦ ἔργον Θεοῦ "τοῦτ' ἀπῄτεις παρ' αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντίζοντι περὶ σ, "τίς ἄρξει σ κοσμου παντὸς μετὰ σὲ, καθεσθησομένῳ βασι-"λεύσοντας δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [i] βασιλεύσοντας, "ὄναρ ἔδειξε τοιοῦτον. ἔδοξας ὁρᾶν ἀνδριάντα μέγαν ἐστῶ-"τα, ὃ τῇ μὲν κεφαλῇ συμβαίνειν εἶναι [k] χρυσῆν, "τοὺς δ' ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τῇ δὲ γαστρὶ "καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σιδηροῦς. "ἐφάνη λίθον εἶδες [l] ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα ἐμπεσεῖν τῷ "ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρίψαι, καὶ μηδεν "αὐτοῦ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸ δὲ χρυσὸν καὶ τὸ ἄργυ-"ρον καὶ τὸ σίδηρον καὶ τὸ χαλκοῦν ἀλεύρου λεπτότερον γενέσθαι· "καὶ τὸ μὲν ἀνέμοις πνεύσαντα σφοδροτέροις ὑπὸ τῆς βίας "ἁρπαγέντα διασπαρῆναι, τὸ δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς "ἅπασαν ὑπ' αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲν "οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ' ἔστιν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον "ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε ἐδήλου καὶ τοὺς "πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ "οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δυοῖν καταλυθήσεσθαι βασιλέων "τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἑτέρους τις [m] ἀπὸ "δύσεως καθαμήσας χαλκὴν ἡμφιεσμένους, καὶ ταύτην ἄλ-"λῃ πασῃ τὴν ἰσχὺν ὁμοίαν σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ [n] εἰς "ἅπαν διὰ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰ αὐτὴν "στερροτέραν τῆς μὲ χρυσοῦ καὶ μὲ ἀργύρου καὶ μὲ χαλκοῦ." ἐδή-λωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιήλης τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν ἀ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντα. εἰ δέ τις τῆς [o] ἀληθείας ζηλοῖ τὸν ἐπιμελῶς ἀ [p] περαίτερα πολυπραγμονεῖν, ὡς ἢ περὶ τ ἄλλων [q] εἰ γένοιτο βέλεσθαι μαθεῖν, ἀσχολησάτω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι [r] τῶν Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, [s] ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν τοῦ Δανιήλου φύσιν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὥ τρόπῳ τ Θεὸν προσκυνοῦσι, τοῦτο τ Δανιήλην ἠπάτησε, καὶ [t] θύσαι δὲ ὡς Θεῷ προσέταξεν. ἀ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμενος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκεύασε χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, [v] πλάτος δὲ ἓξ, ἔστησε αὐτὸν ἐν τῷ μεγάλῃ

gem duceret: velle enim ipsi effari id quod in somniis *se* vidisse dicit, proxima ante hanc nocte.

4. Danielus autem ad regem ingressus, primum illud *ab eo* deprecatus est, ne ipsum aliis Chaldæis & magis sapientia præstare existimaret, quod, cum nemo illorum somnium invenire potuisset, ipse *id* ei indicaturus esset. "non enim *sua* peritia, vel "quod mentem quam alii magis exercuisset, id fe-"ri: sed Deus, inquit, nostrûm misertus qui in "mortis periculum adducti eramus, oranti mihi "pro mea popularium vita & somnium & ejus in-"terpretationem declaravit. non enim tam me so-"licitum habuit ea tristitia, quod nos ipsi à te fue-"rimus morti adjudicati, quam metus de tuæ exi-"stimationis gloria, ut qui inique viros bonos & "honestos necari jusseris, quibus nihil, quod hu-"mana sapientia efficere potuit, imperasti, sed id "quod facere Dei solius est ab illis exegisti. Tibi "itaque, cogitanti, qui homo post te potiturus "esset totius orbis imperio, in lecto cubiculari vo-"lens Deus omnes regnaturos ostendere, ejusmo-"di immisit somnium. Spectare tibi videbaris in-"gentem statuam *ante oculos* tuos stantem cujus "caput forte aureum erat, humeri & brachia ar-"gentea, venter & femora ex ære, crura ac pedes "ferrei. Deinde saxum ingens vidisti à monte a-"vulsum, quod in statuam incidit, eamque deje-"ctam adeo contrivit, ut nulla ejus pars integra "fuerit relicta; sed aurum & argentum & ferrum "& æs in pulverem abierint farina minutiorem: "atque illum, venti vehementioris flatu abreptum, "longe lateque dispersum esse; saxum vero adeo "crevisse ut tota terra ab eo occupata videretur. "Et somnium quidem quod vidisti hujusmodi est: "illud vero hoc modo, ut arbitror, interpretan-"dum. Caput quidem aureum te significat, & "alios ante te reges Babylonios; duæ vero manus "& humeri indicant imperium vestrum à duobus "regibus eversum iri: illorum autem imperium "alius quidam ab occidente *veniens* destruet, ære "*totus* obductus; atque hujus vires alia vis debel-"labit ferro similis, easque in universum imperio "premet propter ferri naturam, quod ea sit auro "& argento & ære validior." Quin & Danielus regi ostendit omnia de saxo: sed mihi illa narrare non libuit, cui id negotii datum est ut præterita non futura literis consignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curiosius inquirendis desistere, ut qui de incertis, an futura sint, scire desiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in sacrorum librorum codice invenict.

Danielus Nabuchodonosoro somnium in memoriam revocat, & interpretatur. Dan. c. 2.

De statua quam vidit in somnis Nabuchodonosoro. Dan. c. 2.

Somnii explanatio. Dan. c. 2.

5. Rex autem Nabuchodonosorus, his auditis, suoque somnio agnito, Danieli indolis admiratione perculsus est, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum solent adorare, Danielum veneratus est, eique ut Deo sacrificari jussit. Nec hoc contentus, impositio ei Dei sui nomine, universæ ditionis suæ imperio eum præfecit, cognatosque suos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidisse contigit, ut qui regem hujusmodi de causa offenderint. Rex, facto aureo colosso altitudine cubitorum sexaginta, latitudine sex, cum eum in magna planitie Babylonis erexisset, ipsumque *mo-*

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

Nabuchodonosorus statuam sibi auream, immensæ magnitudinis, posuit, adorarique eam præcepit. Dan. c. 3.

[c] Περὶ τ παρελθούσης νυκτός.] Περὶ τ Big. & Samb.
[d] Αὐτὸς αὐτῷ] Ita Big. Samb. & Vet. Interpr. αὐτὸς αὐτὸ in Editis Aliisque.
[e] Γένοιτο] Γένοι Big. & Samb. γένοιτο legisse videtur Epiphan.
[f] Φησὶν,] Φησὶν deest Big. & Samb.
[g] Ἐμαυτοῦ ψυχῆς] Ἐμῆς Big. & Samb.
[h] Καλοὺς κἀγαθοὺς] Καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς Big. & Samb.
[i] Βασιλεύσοντας] Βασιλεύοντας Gall. & Samb. 1.
[k] Χρυσῆν,] Al. (ut & Cocc.) χρυσίαν.
[l] Ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα] Ἐξ ὄρους Big. Samb. & LXXII.
[m] Ἀπὸ δύσεως καθαμήσας] Ita Big. Samb. & Vat. ἀπὸ δύσεως in Editis Aliisque.
[n] Εἰς ἅπαν] Ita Big. Samb. Busb. & Hen. εἰς ἅπασαν in Editis Aliisque.
[o] Ἀληθείας] Ἀκριβείας Samb.
[p] Περαίτω πολυπραγμονεῖν,] De voce περαίτω videsis Gatakerum ad Antoninum, pag. 92.
[q] Εἰ γένοιτο βέλεσθαι μαθεῖν,] Τί γένοιτο Big. & Samb.
[r] Τῶν Δανιήλου·] Τὸ Δανιήλου Big. & Samb.
[s] Ἀκούσας ταῦτα] Ἀκηκοὼς Big. & Samb.
[t] Θύσειν ὡς Θεῷ] Ita cum MSS. in Editis θύειν.
[v] Πλάτος δὲ ἓξ,] Τὸ πλάτος Big. & Samb.

more solenni dedicaturus esset, principes ex omni sua ditione convocavit, eisque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ sonitum audiverint, tunc *interram* procumberent & colossum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus est se illos conjecturum esse in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, simul ac audiverunt tubæ vocem, colossum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciſse dicunt, nolentes patria instituta violare. Atque illi criminis manifesti & statim in ignem conjecti divina servantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: sed, quasi sensissent viros *sceleris* puros in flammas suas præcipitatos esse, illos non afflavit; vique ad urendum debili esse videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut postea semper in maximo apud eum honore haberentur.

Danieli cognati, quod statuam non adorarint, in medias flammas conjiciuntur; & illesi per eas ambulant. Dan. c. 3.

6. Non multo autem post in somnis rex aliam videt visionem; quòd imperio excidens inter bestias versabitur, & post exactos in solitudine septem annos denuo regnum recuperabit. Hac visione ipsi in somnio oblata, cum magos rursus convocasset, illos ea de re percontabatur, & quid significaret sibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit somnii sententiam invenire, regique explicare: solus vero Danielus ista exploravit; atque ita evenerunt prout ipse ei prædixit. Cum enim in solitudine tempus jam ante memoratum exegisset, nemine per septennium auso rerum gubernaculo sese admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rursus ei restituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum singula ita ut in antiquis libris ea reperio in scriptis meis referam. nam statim ab initio hujus historiæ contra eos qui in rebus *narratis* desiderabunt quidpiam, vel expostulabunt, à me præcautum est, asseverando quod Hebræorum solum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus istis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

Nabuchodonosorus, potestate regia abjecta, cum bestiis agrestibus degit: & post septennium in regnum repositus est & dignitate auctus. Dan. c. 4.

λῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιερωῦν [x] αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προσέξας, [y] ὅτε σημαίνοιτο ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸ ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὸν πυρὸς [z] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μὲν τὸ σημαινόμενον ἐπακοῦσαι τὴν σάλπιγγος προσκυνούντων τὸ ἀνδριάντα, [a] τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς [b] δὲ ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, ὑφέως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θείᾳ σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. ὁ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι [c] τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βλαβῆναι, οὐχ ἥψατο, καίπερ δι' ἀσθενείας ἰσχὺν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς παῖδας, διὰ θεὸν κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκιάσαντος. τὸν δὲ σωτήρησεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· [d] διὸ μὲν πάσης ἀξιώματος παρ' αὐτοῦ [e] τῆς τιμῆς διετέλουν.

ς'. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μὴ ἡμέρων ἔξω τῶν διαιτῶν, καὶ διάζοντα οὕτως ὅπου τὰ ἐρημίας ἔτεσιν ἑπτὰ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεσθαι. τοῦτο θεασάμενος [f] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [g] σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν ἐνυπνίου διάνοιαν εὑρεῖν, οὐδὲ ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανιὴλος δὲ [h] μόνος τότε ἐκεῖνα, καθὼς [i] οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διαλείψας γὰρ ὅσον τῆς ἐρημίας τοῦ προρρηθέντος χρόνου, οὐδενὸς τολμήσαντος ὑπερβαίνειν τοῖς πράγμασιν περὶ τὴν ἐπαοιδίαν, δεηθεὶς δὲ θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπανῆρχε. [k] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις διέμενον βιβλίοις. [l] καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς [m] ἐπιζητήσοντας τί τῶν πραγμάτων ἢ [n] μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τε μεταφέρειν τὰς Ἑβραίων βίβλους [o] εἰπὼν εἰς τὴν [p] Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, [q] μήτε προσθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος.

CAP. XI.

De Nabuchodonoſoro ejuſque ſucceſſoribus, & quomodo eorum imperium everſum erat à Perſis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ Ναβυχοδονοσόρου τοῦ Δαδόχων αὐτοῦ, καὶ ὡς κατελύετο ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἃ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Nabuchodonoſori mors.

REX autem Nabuchodonoſorus, cum regnaſſet annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer, & regibus qui eum anteceſſerunt fortunatior. Rerum autem ab eo geſtarum meminit etiam Beroſus in tertio Hiſtoriæ Chaldaïcæ libro, hiſce verbis. "Cumque audiſſet pa-

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορος, [r] ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, πλοῦτῳ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων δυτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δὲ αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ [s] Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν [t] ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ "[v] Να-

---

x Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν ex *Big. Samb.* & *Epiphanio.*

y Ὅτε σημαίνοιτο] Ὅταν vel ὅτ' ἂν in *MSS.*

z Ἐμβληθήσεσθαι κάμινον] Ἐμβληθῶσιν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Τοὺς Δανιήλου] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Τοῦ Δανιήλου in *Editis Aliisque.*

b Οὐ ποιῆσαι τοῦτο] Μὴ ποιῆσαι *Big.* & *Samb.*

c Τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας] Τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.*

d Διὸ μὲν πάσης ἀξιώματος] Ita cum *Big.* & *Samb.* Διὸ μὲν πάσης ἀξ. π. ἀ. τῆς τιμῆς in *Editis Aliisque.*

e Τῆς τιμῆς διετέλουν.] Fortè καὶ τὴν τ. δ. COCC.

f Τὸ ὄναρ,] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* τοῦναρ in *ceteris.*

g Σημαίνοι λέγειν ἠξίου] Ita *Big.* & *Samb.* σημαίνοι in *reliquis.*

h Μόνος δὲ ταῦτα ἔκρινε,] Μόνος καὶ τοῦτ' (vel τοῦτο) ἔκρινε in *plerisque MSS.*

i Οὗτος αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη.] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ὅστις τε αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

k Ἐγκαλέσῃ δέ μοι] Ἐγκαλεσῇ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς ἐπιζητήσοντας τί τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τε μεταφέρειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἰπὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, μήτε προσθείς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπισχνούμενος.] Josephus ait à se Hebræorum Volumina in Græcam linguam transferri, nec addente iis quicquam aut detrahente. Vid. Præf. Arch. lib. 1. c. 1. §. 1. ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθερμηνευομένη γεγραμμάτων. SPANH.

m Ἐπιζητήσοντας] Ἐπιζητήσαντάς τι ἐκεῖ τῶν in *iisdem MSS.*

n Μεμψομένους] Μεμφομένους *Big.* & *Samb.*

o Εἰπὼν εἰς τὴν] Ita cum *MSS.* εἶπον in *Editis.*

p Ἑλλάδα γλῶτταν,] Ἑλλάδα γλώττῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

q Μήτε προσθείς τι] Μήτε προσθείς τοῖς πρ. αὐτοῖς ἴδια in *iisdem MSS.*

r Ἔτη τεσσαράκοντα τρία] Ἔτη τρία καὶ τεσσαράκοντα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

s Βηρωσσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. ἀκούσας δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβυχοδονόσορος,] Beroſi verba de Nabuchodonoſore. Vid. de eodem Beroſo & Nabuchodonoſoro adv. Apion. lib. 1. §. 19. ubi eadem verba. SPANH. Quædam etiam ibi rectius ſcripta videntur. COCC.

t Ἱστοριῶν,] Illud ἱστοριῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Rerum Chaldaïcarum Hiſtoriam *Beroſum* tribus libris compoſuiſſe dicit *Tatianus*, p. 126. *Edit. Oxon.* Eadem Βαβυλωνιακὴ appellat *Athenæus* in *Deipnoſoph.* 639.

v Na-

"ter ejus Nabuchodonoſorus, cum, qui in Ægy- *Beroſi teſtimonium de Nabuchodonoſoro.*
"pto & Cæle-Syria & Phœnice præpoſitus fue-
"rat, Satrapen ab eo defeciſſe, ipſe ferendis labo-
"ribus *per ætatem* impar, filio Nabuchodonoſoro
"adhuc juveni tradidit partem exercitus, miſitque
"ad illum bello perſequendum. Nabuchodonoſo-
"rus vero congreſſus cum illo, qui deſciverat,
"acieque conſerta, & eum vicit, & regionem ab
"hoc initio in regni ſui ditionem redegit. At ſub
"id tempus evenit ut Nabuchodoſorus pater, cum
"morbum contraxiſſet, in urbe Babyloniorum
"diem obiret ſupremum, poſtquam regnaſſet an-
"nis XXI. * Nabuchodonoſorus vero, non multo
"poſt patris morte cognita, rebuſque in Ægypto
"& reliqua regione ordinatis, ut & captivis ex
"Judæis & Phœnicibus & Syris & ex Ægypti
"populis, datoque in mandatis quibuſdam exami-
"cis ut *eos* una cum gravis armaturæ militibus &
"impedimentis in Babyloniam deportaret, ipſe
"cum paucis itinere per deſertum facto Babylo-
"nem ſe conferebat. Potitus autem rerum quas
"Chaldæi adminiſtraverant, regnique ſibi ab eo-
"rum potiſſimo adſervati, totum patris quod fue-
"rat imperium adeptus, captivis quidem, ubi *eò*
"venerant, colonias in Babyloniæ locis maxime
"opportunis aſſignari juſſit: ipſe vero, poſtquam
"de belli manubiis Beli templum aliaque largiter
"ornaverat, urbemque *Babylonis* quæ jam erat, *no-*
"*va* etiam altera addita, inſtauraverat, ne poſſent
"poſthac qui ad urbem *iſtam* venirent obſidendam
"abacto flumine eam *facilius* aggredi, ternos qui-
"dem interiori urbi, ternoſque pariter exteriori
"murorum ambitus circumdedit, idque è coctis
"lateribus. Cumque urbem bene muniviſſet, &
"portas magnifice adornaſſet, paternæ regiæ con-
"tiguam

"[v] Ναβυχοδονόσορ, ὅτι ὁ πεταγμένος σατράπης, ἔν τε
"Αἰγύπτῳ δὲ τοῖς περὶ [x] τὴν Κοίλην Συρίαν δὲ καὶ Φοινίκῃ τό-
"πος, ἀποστάτης [y] αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι
"καταπονεῖν, συνήσας τῷ [z] υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ [a] ὄντι ἐν ἡλι-
"κίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, [b] ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμ-
"βάντος δὲ Ναβυχοδονόσορ τῷ ἀποστάτῃ, καὶ συστά-
"ξαμενος, αὐτόν τε [c] συνέστησε, καὶ τὴν χώραν [d] ἐκ ταύτης τῆς
"ἀρχῆς ἐπὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν [e] ἐποίησατο. [f] τῷ δὲ παρὰ τῷ
"Ναβυχοδονοσόρῳ συνέβη, [g] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀρρωστη-
"σαι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, [h] ἔτη βα-
"σιλεύσαντι εἰκοσιέν. αἰσθόμενος δὲ [i] μετ' ὀλίγον χρόνον τὸν δὲ
"πατρὸς πλουτοῦ Ναβυχοδονοσόρ, καὶ καταστήσας τὰ κατ' τὴν
"Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
"τους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν [k] κατ' Αἴγυπτον ἐ-
"θνῶν, [l] καὶ σὺν τάξει πρὸ τῶν φίλων μετὰ τῆς [m] βαρυτάτης δυ-
"νάμεως καὶ τὴν λοιπὴν ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλω-
"νίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλίγοις διὰ τῆς ἐρήμου [n] παρεγένετο εἰς
"Βαβυλῶνα. [o] ᾠδαλεὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα
"ὑπὸ [p] τῶν Χαλδαίων, καὶ [q] διαπρεπέστερον τὴν βασιλείαν ὑπὸ δὲ
"βελτίστου αὐτῶν, κυρεύσας [r] ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς δυ-
"νάμεως, [s] τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ᾠδαγμένους συνέταξεν ἀ-
"ποικίας ἐν τοῖς εὐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις [t] ἀπο-
"δεῖξας· αὐτὸς δὲ [v] ὑπὸ τὸν ἐκ δὲ πολέμου λαφύρων [x] τό,
"τε δὲ Βῆλος ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν
"τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, [y] καὶ ἑτέραν προσοικίσε-
"ν, καὶ ἀνακαινίσας, ὡς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πο-
"λιορκοῦντας τὸν ποταμὸν [z] ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κα-
"τασκάζειν, [a] ὠκοδόμησε τρεῖς μὲν τὸν ἔνδον πόλεως πε-
"ριβόλους, τρεῖς δὲ [b] τὸν ἔξω, [c] τοῦτο δὲ τὸν ὁπόθεν ὠλίνθευ.
"καὶ πλήσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμή-
"σας ἱεροπρεπῶς, [d] προσκατεσκεύασεν τοῖς παλαιοῖς βα-

[v] Ναβυχοδονόσορ,] Hic loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonoſori mentio fit, Ναβοπολασσαρ reſcribendum cenſet J. *Scaliger*, prout apud *Euſebium* de *Prep. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Joſephum* lib 1. contra *Appionem* Ναβαλάσαρος decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολάσαρος. Verum in hiſce *Originum* libris tam vetus eſt mendum, ut agnoſcatur etiam à *Vet. Interpr.*

[x] Τὴν Κοίλην Συρίαν] Συρίαν τὴν Κοίλην *Big. Samb. Syncell.* & lib. 1. c. *App.*

[y] Αὐτοῦ γέγονεν,] Αὐτῷ deeſt *Syncello* & *Joſepho* in *lib.* 1. c. *App.*

[z] Υἱῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Illud ᾧ reſtituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* 1. c. *App.*

[a] Οὐκ ὀλιγίαν] Ὄντι ἔτι οὐκ ὀλιγίᾳ in *libro* 1. c. *App.* illa tamen omiſit *Syncellus.*

[b] Ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν.] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* 1. c. *App.*

[c] Συνέστησε,] Ἐυεξέσωσε in lib. 1. c. *App.* κρατεῖ *Syncell.*

[d] Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς] Ἐξ ἀρχῆς, *denuo ut ab initio fuerat*, in *Syncello* & *lib.* 1. c. *App.*

[e] Ἐποίησατο] Ἐποίησεν in *lib.* 1. c. *App.*

[f] Τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβυχοδονοσόρῳ] Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ σωιέσθαι Ναβολασσάρῳ [Ναβοπολασσάρῳ *Syncell.*] καὶ τοῦτον τὸν κ. *Joſ.* l. 1. c. *App.* Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν] Illa κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν & ὡς τὴν Βαβ. πολὺ omittit *Syncell.*

[h] Ἔτη βασιλεύσαντι] Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello*. ἔτη βασιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἓν *Big.* & *Samb.* ἔτη βεβασιλευκότι εἰνοσωνία in *lib.* 1. c. *App.* quod rectum eſſe oſtendit *Scaliger* in notis ad *Vett. Gr. Fragmenta*, p. x. & *Perizonius* in *Originibus Babyloniis*, p. 426. Verum aliter ſentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 18.

† *Nabuchodonoſorus vero,*] Vid. *Scalig.* in Prolegomenis ad lib. de E. T. p. 13. & notis ad Fragmenta Gr. p. 9.

[i] Μετ' ὀλίγον χρόνον] Μετ' ὀλίγον [πολὺ χρόνον] τὸν δὲ π. τ. Ναβυχοδονοσόρ *Joſ.* l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

[k] Κατ' Αἴγυπτον ἐθνῶν,] Κατ' Αἴγυπτον *Big.* & *Samb.*

[l] Καὶ σὺν τάξει] Illud καὶ deſideratur in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[m] Βαρυτάτης δυνάμεως] Ita ex *Syncello.* (& *Coccejo*) βαρύτητος in *Editis*. βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μετὰ τῆς δυνάμεως in *lib.* 1. c. *App.*

[n] Παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα.] Παρεγένετο *Big.* & *Samb.*

[o] Παραλαβὼν δὲ] Καταλαβὼν in l. 1. c. *App.* & *Syncell.*

[p] Τῶν Χαλδαίων,] Τῶν abeſt *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* 1. c. *App.* Voce Χαλδαίων non *gentem* intelligit, ſed *Sapientes* & *Philoſophos* Babyloniæ. *Scalig.*

[q] Διατρεμμόνως τὴν βασιλείαν] Διοικουμένων *Big.* & *Samb.*

[r] Ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς,] Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* 1. c. *App.* ὁλοκλήρου *Syncell.*

[s] Τοὺς μὲν αἰχμαλώτους] Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις ᾠδαγμένοις, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* 1. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τὴν κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβυχοδονόσορ ἐκ τῶν λαφύρων τό, τε Βῆλος *Syncell.*

[t] Ἀποδεῖξας·] Illud ἀποδεῖξας ex *lib.* 1. c. *App.* adjeci, præſertim quod ἀποδεῖξας poſt τόποις habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[v] Ὑπὸ τὸν ἐκ δὲ πολέμου] Ἀπὸ τῶν λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2.

[x] Τό, τε δὲ Βῆλος ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως,] Babylone opera à Nabuchodonozore extructa, nempe quæ Græci Semiramidi tribuunt. Vid. Scaliger Prolegom. de Emend. Temp. p. 37. & 38. SPANH.

[y] Καὶ ἑτέραν χαλεπάμβῳ, καὶ ἀνακαινίσας,] Καὶ ἑτέρᾳ χρησάμβῳ καὶ ἀναγκάσας *Baſ.* & *G.* atqui in *l.* 1. c. *App.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαλεπάμβῳ καὶ ἀναγκάσας. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & priſca reparavit, ita ut nequaquam obſidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prevalere.* & *lib.* 1. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinſecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαλεπάμβῳ pro χρησάμβῳ, & ἀνακαινίσας pro ἀναγκάσας reposuimus, levicula ſane mutatione. κατάχαλεπάμβῳ καὶ ἀνακαινίσας *Big.* & *Samb.* & *Gall.* 1. καταχαλεπάμβῳ καὶ ἀναγκάσας *Gall.* 2. καὶ χρησάμβῳ καὶ ἀναγκάσας *Vat.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσκατάχρησάμβῳ καὶ ἀναγκάσας *Syncell.* ubi in ora libri προσκαταχαλεπάμβῳ appoſuit Editor. καὶ ἑτέρᾳ χαλεπωτέρῳ καὶ ἀνακλίσας legendum cenſet *Salmaſius*, atque ita *Epiphanium* legiſſe ſibi perſuadet. *Petitus* vero in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις legit καὶ ἑτέρῳ προσχαλεπάμβῳ καὶ ἀνακώσας: ac ſi *Beroſus* dixiſſet, Nabuchodonoſorum novam civitatem priori adjeciſſe, eamque excitatis aggeribus muniviſſe, ne in poſterum hoſtes poſſent fluvium avertere. HUDS. *Grotius* quoque legit ἀνακαινίσας in libro de Veritate Religionis Chriſtianæ. COCC.

[z] Ἀναστρέφοντας] Ita in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello*, ἀναστρέψαντας in *Editis Altiſque.* ἀναστρέψας *Big.* & *Samb.* ἀναστρέψας *Gall.* 1.

[a] Περιεβάλετο] Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* ſed δὲ ejecimus, quod non exſtet in *lib.* 1. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall.* 1. in quibus tamen ὑπερεβάλετο τρεῖς &c.

[b] Τὸν ἔξω.] Illud τὸν ex *Big. Samb. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[c] Τοῦτο δὲ τὸν ὁπόθεν πλίνθευ.] Τούτων *Samb.* & *Vat.* τούτων δὲ τοὺς μὲν ἐξ ὁπόθεν πλίνθευ καὶ ἀσφάλτῳ, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τὴν πλίνθευ in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hic loci legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinſecus de latere coctilo: decenterque muniens* &c.

[d] Προσκατεσκεύασεν,] Sic ex *lib.* 1. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατεσκεύασε τοῖς. at hic loci

"tiguam aliam exſtruxit : cujus de altitudine re-
"liquoque ſplendore dicere mihi forſan ſupervaca-
"neum eſſet. Verum ampla quamvis fuerit & ſu-
"perba, diebus tamen quindecim confecta erat &
"abſoluta. In hac regia ex lapide excitavit * pi-
"las, quibus ſpeciem dedit montibus perſimilem;
"eaſque ita fabricavit, ut omne genus arboribus
"conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradiſum,
"ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote in Mediæ
"locis educata, ea deſiderarit quæ patriam *quo-*
Megaſthenes laudatur. "*dammodo* referrent." Quin & Megaſthenes in tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit, ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine & rerum geſtarum magnitudine longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Li-
Et Diocles. byæ partem & † Iberiam. Imo & Diocles in ſecundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentionem facit; ut & Philoſtratus tam in Indicis ejus
Et Philoſtratus. quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriæ prodita ſunt.

XII. *Abilamarodachus Nabuchodonoſoro in regnum ſuccedit, & Jechoniam vinculis eximit. 4 Regum, c. 25.* 2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori, Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui, cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, eum inter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem regibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ *datam* non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & liberis omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat, pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugnatam excidi, ut jam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, poſtquam annos decem & octo
Poſt eum regnum adeptus eſt Nigliſarus. regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi vendicat: cumque id tenuiſſet annos quadraginta vita

"σιλείοις ἕπερα βασίλεια ἐχόμενα [c] αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν
"ἀνάθημα [d] τῷ λοιπῷ πλυτέλειαν θεῖσον ἴσως ἂν
"εἴη λέγειν. πλὴν [f] ὄντα γε [g] μεγάλα καὶ ὑπερήφανα
"[h] σωεπλέσθη ἡμέραις [i] δεκαπέντε. ἐν ᾗ τοῖς βασιλείοις
"τούτοις ἀναλήμματα [k] λίθινα ἀνῳκοδόμησε, τῷ ὄψιν
"ὑποδὺς [l] ὁμοιοτάτῳ τοῖς ὄρεσι, [m] καὶ καταφυτεύσας δέν-
"δρεσι παντοδαποῖς [n] ἐξειργάσατο. καὶ κατασκευάσε τὸ κα-
"λούμενον [o] κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ τὸ τῇ γυναικὶ
"αὐτοῦ ὑπάρχειν τὴν [p] οἰκείας διαθέσεως, [q] ὡς πεφυκέ-
"μένῃ ἐν τοῖς [r] κοίλοις Μηδίαν τόποις." καὶ [s] Μεγασθένης
ᾗ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, [t] δι' ἧς
ἀποφαίνει πεφυκὼς [v] τύπον τὸν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ
τῷ μεγέθει τῶν πραξέων ὑπερβεβηκότα τὸν Ἡρακλέα. κα-
ταπεπλῆχθαι γὰρ αὐτὸν φησὶ [x] Λιβύης τῆς [y] πολλῆς, καὶ
Ιβηρίαν. καὶ Διοκλῆς ᾗ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [z] Περσικῶν μνη-
μονεύει τούτου ᾗ βασιλέως· καὶ [a] Φιλόστρατος ἐν τοῖς Ινδι-
κοῖς αὐτοῦ καὶ Φοινικικοῖς ἱστορίαις, ὅτι στρατεύσας ὁ βασιλεὺς
[b] ἐπολιόρκησε Τύρον [c] ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον
τὸν καιρὸν [d] Ιθοβάλου τοῦ Τύρου. καὶ τὰ μὲν, ὑπὸ πάντων
ἱστορούμενα ταῦτα ᾗ βασιλέως, ταῦτα ἦν.

β'. Μετὰ δὲ τὸν [e] Ναβοχοδονοσόρου τελευτὴν [f] Αβι-
λαμαρωδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμ-
βάνει· ὃς λύσας τῶν [g] Ιεροσολύμων βασιλέα [h] Ιεχωνίαν τῶν
δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [i] φίλοις εἶχε,
πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ τιμήσας αὐτὸν [k] ἔντιμον ὑπὲρ
τοὺς [l] ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν
οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ἰεχωνίᾳ, παραδόντι μὲν γυναικῶν καὶ
τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πα-
τρίδος, ὡς ἂν μὴ καταισχυνθείη ληφθεῖσα [m] τῇ πολιορκίᾳ,
καθὼς προεφήκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Αβιλαμαρωδάχου
[n] μὲν ἔτη ὀκτωκαίδεκα τῆς βασιλείας, [o] Νιγλισαρος ὁ
παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ, καταισχύνας αὐ-
τοῦ

κατασκευάσειν οὐ τοῖς in *Editis Aliiſque.*

[c] Αὐτῶν·] Ἐκείνων, ὑπεραίρουσα ἀνάθημα καὶ πολλῷ πολυτέλειαν. μακρὰ δ' ἴσως ἔσαι ἐάν τις ἐξηγῆται) in *lib.* 1. c. *App.* ἐκείνων [ὑπὲς] ὧν τὸ μὲν ἀνάθημα καὶ τῷ λοιπῷ πολυτέλειαν μικρὸν ἴσως ἔσαι ἐάν τις ἐξηγῆται) *Syncell.*

[f] Οντα γε] Πλὴν ὅσον τὰ μεγάλα *Samb. Big.* & *Gall.* 1. πλὴν ὄντα γε ὑπερφόλη μεγάλα *Syncello* in *lib.* 1. c. *App.* πλὴν ὄντα ὑπερφόλη μεγάλα *Syncell.* unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c.

[g] Μεγάλα καὶ ὑπερήφανα σωεπλέσθη ἡμέραις δεκαπέντε.] Dum eſſent hæc magna & nimis eximia *Rufin.* SPANH.

[h] Σωεπλέσθη ἡμέραις] Ita in *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* σωεπλεσθησαι in *Editis.*

* *Pilas,*] *Ambulacra* vertit *Grotius.* Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt *Curtius*, l. 5.

[i] Δεκαπέντε] Πεντεκαίδεκα *Big.* & *Samb.*

[k] Λίθινα ἀνῳκοδόμησε,] Λίθινα ὑψηλὰ ἀνῴκοδ. in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[l] Ομοιοτάτῳ τοῖς ὄρεσι,] Ita *MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncell.* (ὁμοίστατα *Cocc.*) ὁμοιοτήτα in *Editis.*

[m] Καὶ καταφυτεύσας δένδρεσι] In *pleriſque MSS. lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* deeſt καί.

[n] Εξειργάσατο.] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξειργάσατο καὶ κατασκεύασε. in *lib.* 1. c. *App.* ἐξειργάσατο. κατασκεύασε.

[o] Κρεμαστὸν παράδεισον·] Penſilis hortus in Babylone à Nebuchadn. exſtructus ad Medici ſimilitudinem vid. contr. Apionem lib. 1. §. 19. SPANH.

[p] Οἰκείας διαθέσεως,] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* nec aliter in *MSS.* ὁρείας *lib.* 1. c. *App.* ὁρείας *Syncell.* & ὡραίας ex conjectura *Editoris.* Videſis *Scaligeri* notas ad *Vett. Gr. Fragmenta* ſub finem libri *de Emendatione Temporum.*

[q] Ὡς πεφυκεμένῃ] Illud ὡς deeſt in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

[r] Κοίλοις Μηδίαν τόποις.] Κοίλοις τοῖς Μηδίαν in *lib.* 1. c. *App.*

[s] Μεγασθένης ᾗ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ινδικῶν] Vide *Scalig.* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragm.* p. 18. *Fac. Cappellum* ad A. M. 3794. & *Simpſonum* in *Chron. Cathol.* A. M. 3426. HUDS. Megaſthenis Indica Contr. Apion lib. 1. §. 20. SPANH.

[t] Δι' ἧς] Forte δι' ὧν. COCC.

[v] Τύπον τὸν βασιλέα] Vide *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* l. IX. c. 41. & Græca *Euſebii Chron.* p. 41.

† *Iberiam.*] Fabuloſa iſta videntur *L'Empereur.*

[x] Λιβύης τῆς πολλῆς,] *Gelen.* leg. τὴν Λιβύης τῆς πολλῆς. *Ruſinus* male: Libyen civitatem. Vid. Caſaub. ad Baron. p. 155. SPANH.

[y] Πολλῆς,] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & *lib.* 1. c. *App.* Λιβύης τὰ πλείστα καὶ Ιβηρίας *Syncell.* nec aliter legiſſe videtur *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* lib. 9. c. 41. Λιβύης τῆς πόλεως in *Editis Aliiſque.* quam lectionem ſequutus eſt *Epiphanius.* Vide *Scalig.* ad *Fragm.* p. 18. *Caſaub.* in *Exercit. Baronianis*, p. 155. *Edit. Lond.* & *Perizonium* in *Originibus Babylonicis*, p. 420.

[z] Περσικῶν μνημονεύει] Juxta *Epiphanium* τῷ β'. τῶν Δοκιμείων, *in ſecundo Coloniarum.* Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 3. & *Joſ. Scalig.* in *Can. Iſagog.* p. 288.

[a] Φιλόστρατος] De eo *Voſſius* in *Hiſt. Gr.* l. 2. p. 235. *Edit. Lugd. Bat.*

[b] Επολιόρκησε Τύρον] De hac Tyri obſidione *infr.* adv. Apion. lib. 1. §. 21. & Petav. de Doct. Temp. part. II. cap. LXIII. p. 147. & 148. SPANH.

[c] Ετη ιγ'.] Ετεσι τρισὶ καὶ δέκα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In *Epiphanii* libris, *annis tribus & decem menſibus.*

[d] Ιθοβάλου] Ιθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1.

[e] Ναβοχοδονοσόρου] De Nabuchodonoſore & ejus Succeſſoribus vid. ex Beroſo cont. Appion. lib. 1. §. 20. & Petav. de Doct. Temp. P. 11. p. 163. SPANH.

[f] Αβιλαμαρώδαχος] Ευιλμαραδὰχ in *lib.* 1. c. *App.* Ευιλμαρωδὰκ 4 *Regum*, c. 25. v. 27. Ευιλαὰ Μαρδὰχ *Syncello* in *Chronogr.* p. 226. Αβιλαμάδαχος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & infra Αβιλάμαδαχος *Big.* & *Gall.* 1. Αβιλμαδάχ *Samb.* & *Gall.* 2. Ευιλμαλαδαχος *Euſeb.* in *Præp. Evang.* l. 6. c. 40. HUDS. Abilamarodachus Nabuchadn. filius & ſucceſſor *Rufin.* Amilmadapacus qui & Abimatodochus. SPANH.

[g] Τῶν Ιερσολύμων βασιλέα] Τὸν τῶν *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

[h] Ιεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς,] *Al.* Ιεχονίαν. HUDS. Conf. ſupr. c. 8. §. 7. SPANH.

[i] Φίλοις εἶχε,] Τῶν φίλων *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

[k] Εντιμον] Ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τοὺς ἐν τ. β. βασιλέων *Big.* ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet *Gall.* 1. & dein ἐπὶ τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ βασιλέων. atque *Epiphanius* vertit, *fecitque eum in Babylonia inter reges haberi.* unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. præſertim cum *S. Literæ* (4 *Regum* c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore, quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babylonia habebat.* Antea editum erat, ποιήσας ἐπὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι βασιλέων.

[l] Εν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων.] Εν τῇ Βαβυλωνίᾳ *Big.* & *Samb.*

[m] Τῇ πολιορκίᾳ,] Υπὸ τὴν πολιορκίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

[n] Μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα] Μετὰ ἔτη β'. juxta *Beroſum* in *lib.* 1. c. *App.* & *Euſebium* in *Præp. Evang.* lib. 9. c. 40. Vide *Voſſii* Chron. S. p. 133.

[o] Νιγλίσαρος] Ιγλίταρος in. *pleriſque MSS.* Νεριγλίσαρος *Syncello.* Νηριγλισσάρος *Euſebio.* Νηριγλισσορόεος in *lib.* 1. c. *App.* HUDS. Negliſar Abilam, filius *Rufin.* Egreſſarius. SPANH.

[p] Επε

τῷ [p] ἔτη πεσαράκοντα, καταστρέφῃ τ βίον. μετ' αὐτὸν
ὃ εἰς τ ὑὸν αὐτῦ [q] Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τ βασιλείας
ἡ διαδοχὴ, χ μόνους πέντε παρ' αὐτῷ τὰς πάντας
ἐννέα, πλυτήσαντ& αὐτῦ μεταβαινῇ πρὸς [s] Βαλτάσαρ-
ρον τ καλούμενον [t] Ναβοάνδηλον [v] ὑπὸ Βαβυλωνίοις. ὅπε
τοῦτον [x] στρατεύσαι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς χ Δαρεῖ&
ὁ Μήδων· χ [y] πολιορκημένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν
τ & περάσιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δεῖπνῶν [z] ἐν οἴκῳ
μεγάλῳ, [a] χ σκιδῶν ἐν πολὺς ἀργυρ& εἰς ἐσίασιν πε-
ποιημένων βασιλικὴν, μ τ παλλακίδων καὶ τ φίλων.
δόξαν ὃ αὐτῷ, κομιδῆ καὶ κελεύσ ἐκ τ ἰδίᾳ ναῦ τὰ τ
Θεᾶ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσορ& [b] ἐξ Ιεροσολύμων,
οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς ὃ τ αὐτῦ ναὸν [c] κατέθετο. αὐτὸς ὃ
ὑπὸ θράσους πεσαχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθ μεταξὺ πί-
νων & βλασφημῶν εἰς τ Θεὸν, ἐκ τ τοίχου ὁρᾷ χεῖρα
προϊοῦσαν, χ τῷ τοίχῳ πινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταρ-
αχθεὶς δ' ὑπὸ τ ὄψεως, συνεκάλεσε τοὺς μάγους & τοὺς
Χαλδαίους, χ πᾶν τοῦτο τὸ γιν& ὅσον ἦν ἐν τοῖς [d] βαρ-
βάροις, τότε σημεῖα χ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενον,
ὡς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τ δ μάγων οὐδεν
[e] διέμεινεν, οὐδε συνίεναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βα-
σιλεὺς, χ πολλῆς τ ὀπὶ τῷ παραδόξῳ λύπης, χ πᾶσαν
σκήπτρου τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα & τὴν ὑπ' αὐτῶν
δηλωμένην διάνοιαν σαφῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑποκόμεν-
& στρεπτὸν [f] περιαυχένιον χρύσεον, χ [g] πορφυρᾶν ἐσθῆτα
φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς, χ τὸ τρίτον μέρ&
τ ἰδίας ἀρχῆς. τούτου γινομένου τ κηρύγματ&, ἔτι μᾶλ-
λον οἱ μάγοι συνδραμόντες, χ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν
εὕρεσιν τ γραμμάτων, οὐδεν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦν-
τα δ' ὑπὶ τούτῳ θεασαμένη τ βασιλέα ἡ μάμμη αὐτῦ,
θαῤῥαλεωτέραν ἦρξατο, χ λέγειν· ὡς ἔστι τις [h] ἐκ τ Ιου-
δαίας αἰχμάλωτ&, ἐκεῖθεν τὸ γέν&, ἀχθεὶς ὑπὸ [i] τοῦ
Ναβυχοδονοσόρου προφήτ& Ιερουσαλὴμ, Δανιὴλ& ὄνο-
μα, σοφὸς ἀνὴρ & δεινὸς [k] ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα & μόνῳ
τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβυχοδονοσόρῳ τῷ βασιλεῖ, μη-
δενὸς ἄλλου δυνηθέντ& εἰπεῖν πρὶν ὧν ἔζητεν, εἰς φῶς
ἤγαγε τὰ ζητούμενα. [l] μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου
παρ' αὐτοῦ πιστάνεσθαι τοῦ τ γραμμάτων, καὶ τῷ ἁμαρ-
τὴν τῷ τ ἀχ ἀρόντων αὐτὰ κατακρίνειν, κἂν σκυ-
θρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τ Δανιῆλον ὁ Βαλτάσαρ&, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόν& ἐξευρεῖν ἱκανώτατ& ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς διάνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνῃ μανθάνειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι [m] πορφύραν [n] δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον τοῦ τ αὐχένα στρεπτὸν, καὶ τὸ τρίτον τ αὐτῦ ἀρχῆς μέρ&, τιμὴν καὶ γέρας τ σοφίας,

decedit. At post illum ad filium ejus Laboſorda- *Dein Laboſordachum*
chum ſucceſſionis jure regnum pervenit, cumque *boſordachus.*
ei menſes ſolummodo novem manſiſſet, eo ſubla-
to tranſit ad Baltaſarum, qui † Naboandelus à *Poſt quem regnat Naboandelus, qui & Baltaſarus dicitur.*
Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt &
Cyrus Perſarum rex & Medorum Darius: eique,
dum obſeſſus Babylone erat, mirabilis quædam &
prodigioſa viſio oblata eſt. Diſcumbebat cœnans
in ampla domo, (& magnus erat apparatus vaſo-
rum argenteorum in regalis convivii uſum facto-
rum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. *Manus viſa eſt ſcribere in pariete. Dan.* c. 5.
cumque ita ei collibuiſſet, jubet è ſuo templo af-
ferri vaſa Dei, quibus Nabuchodonoſorus, ſpoliatis
Hieroſolymis, uſus quidem non fuerat, ſed in dei
ſui templo repoſuerat. Ille vero, poſtquam eò uſ-
que audaciæ proceſſerat, ut dum potaret Deoque
malediceret iiſdem uteretur, videt manum è pari-
te prodeuntem & tectorio ſyllabas quaſdam depin-
gentem. Cæterum viſione perturbatus, convoca-
vit magos & Chaldæos, & id genus quotquot in-
ter Barbaros prodigia & ſomnia interpretari po-
terant, ut ſcriptum illud ei declararent. Cum au-
tem magi ſe nihil poſſe invenire aut intelligere di-
cerent, rex ſolicitus mœſtuſque admodum ex re
adeo inopinata, per totam regionem promulgari
fecit; ſe illi daturum promittere, qui ſcriptum le-
gerit & quid id ſibi vellet enunciaverit, ut tor-
quem auream in collo geſtet, purpura amiciatur
more regum Chaldæorum, & in tertia regni ſui
parte dominetur. Poſt hoc præconium, major
etiam fit magorum concurſus, certatimque con-
tenderunt ut quid ſcriptum fuerit invenirent, ni-
hilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia re-
gis, ubi eum viderat, ex hac re tanta anxietate la-
borantem, animum ei confirmare cœperit, dice-
reque; captivum eſſe quendam ex Judæa, inde
etiam ortum, à Nabuchodonoſoro Hieroſolymis
exciſis abductum nomine Danielum, virum ſingu-
laris ſapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ ſum-
mè difficilia ſolique Deo nota; qui, cum regi Na-
buchodonoſoro nemo alius dicere potuerit quæ
percontatus eſt, quæſitorum obſcura luce perfu-
dit. Illum itaque ut accerſeret rogabat, ut ab eo
quæreret de literis *iſtis*, atque inſcitiam coargue-
ret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quam-
vis triſte eſſe contigerit quod Deus fore ſignificavit.

3. His auditis, Baltaſarus Danielum evocat, *Accitus Danielus ut ſcriptum illud explicet. Dan.* c. 5.
præfatuſque ſe *multa* de eo ejuſque ſapientia fama
accepiſſe, quod *ſcilicet* Dei ſpiritu afflatus ſit, & ſo-
lus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda
quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut ſcri-
pturam *iſtam* legeret & interpretando enucleret.
quod ſi fecerit, conceſſurum eſſe ut purpura ve-
ſtiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in
tertia regni parte dominetur, in ſapientiæ honorem
præ-

p Ετη τεσσαράκοντα,] Ετη τέσσαρα in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.*

q Λαβοσόρδαχον] Λαβοροσόδαχ& *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Λαβοροσοάρχοδ& in *lib.* 1. c. *App.* Λαβοσάρδαχ& *Syncell.* Χαβασσαραχ& *Euſebio.* HUDS. Laboſordachus, ita & *Ruſin.* SPANH.

r Παρ' αὐτῷ] Παρ' αὐτῦ in *Edit. Gen.* & aliquibus *MSS.*

† *Naboandelus*] Vid. eundem *L'Empereur* in Danielem. p. 90.

s Βαλτάσαρον] Βαλτασάρην aut Βαλτασάρεν in *MSS.* Βαλτάσαρ *Dan.* c. 5. HUDS. Baltaſſarus *Ruſin.* Balthazar idem à Cyro Perſarum & Dario Medorum Regibus oppugnatus, quod impugnatur à Petav. Doct. Temp. P. II. p. 168. & cæt. atque antè à Scaligero, niſi Balthaſar idem qui Laboſordachus, quo occiſo Nabonichus regnavit. SPANH.

t Ναβοάνδηλον] Ναβόνιδον in *lib* 1. *c. App.* §. 20. Ναβόνιδον *Euſeb.* & *Syncell.* HUDS Nabonandel. *Ruſino* Naboar. SPANH.

v Παρὰ Βαβυλωνίοις.] Παρὰ τοῖς Βαβ. *Big.* & *Samb.*

x Στρατεύσαι Κῦρ&] Hoc falſi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p. 327. & poſt eum alii. Sed *Joſephum* criminationibus plus debere notavit *Iſ. Voſſius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Diſcours ſur l' Hiſt. Univerſelle par J. B. Boſſuet*, p. 40.

y Πολιορκημένῳ αὐτῷ] Πολιορκημένων ἐν *Big.* & *Samb.* forſan pro πολιορκημένῳ ἐν.

z Ἐν οἴκῳ μεγάλῳ,] Οἶκ& hic non eſt domus ſed pars domus ita dicta. vide Vitruvium. REL.

a Καὶ σκιδῶν ἐν πολὺς] Καὶ πως ἐσιάσεις πεποιημένῳ βασιλικὰς in *pleriſque MSS.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* χ σκ. ἐν π. ἄργυρ&, εἰς ἐσιάσεις πεποιημένων *Vat.*

b Ἐξ Ιερουσολύμων,] Ἐκ τ Ιερ. *Big.* & *Samb.*

c Κατέθετο.] Κατεθηκεν *Big.* & *Samb.*

d Βαρβάροις] Ita & *Epiphanius.* ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

e Διέμεινεν,] Δυναμένων poſt διέμεινεν addunt *Big.* & *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

f Περιαυχένιον χρύσεον,] Sic infra lib. XI. c. 3. §. 2. *Gen.* περαυχένιον χρυσῷ, ubi etiam mallem χρύσεον· vid. infr. lib. XI. c. 6. §. 10 SPANH.

g Πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τ Χαλδαίων βασιλεῖς] Purpurea veſte uſi ſoli Chaldæorum Reges, item Perſarum; infr. lib. XI. c. 3. §. 2. & c. 6. §. 10. & mox infr. §. 3. SPANH.

h Ἐκ τ Ιουδαίας αἰχμάλωτ&,] Ἀπὸ τ *Samb.*

i Τοῦ Ναβυχοδονοσόρου προφήτ&] Articulus deeſt *Samb. Hen.* & *Busb.*

k Ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα] Εὑρεῖν *Big.* & *Samb.*

l Μεταπεμψάμενον] Μεταπεμψάμ& in *pleriſque MSS.*

m Πορφύραν δώσειν ἐνδεδύσθαι,] Conf. ſup. §. 2. SPANH.

n Δώσειν ἐνδύσασθαι.

præmiumque, ut ex iis illustrissimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid causæ fuerit quod ista assequutus sit. At Danielus obsecrabat ut dona quidem & *munera* sibi haberet (nam sapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non solere, sed egentibus gratuito prodesse) *quæ vero scripta erant *se velle ei* indicare ex illis ostendendo vitæ finem ei adesse, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob suas in Deum contumelias passus est, pietatem colere non didicerit, nihilque supra humanam naturam moliri: sed cum & Nabuchodonosorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & supplicationibus tantum misericordiæ consequutus, ut humanæ vitæ consuetudini & regno restitueretur, proptereaque Deum, ut qui potestatem omnem habet, cuique res hominum curæ sunt, usque dum moreretur, celebrarit, ipse horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vasis sibi cum pellicibus ministrari voluerit. Deum itaque ista videntem illi iratum esse, & his literis prænunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Quæ autem scripta erant ita se habere indicavit. MANE. hoc autem dicebat Græca lingua significare ἀριθμὸς, *numerus*: quasi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi superesse. THEKEL. quod idem est ac ϛαθμὸς, *pondus*. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorsum ferri innuit. PHARES. & hoc, si Græce interpreteris, est κλάσμα, *fragmentum*. tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Persisque dividet.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

4. Cum autem dixisset Danielus, ista regi ex literis in tectorio significari, Baltasarum quidem, ut verisimile erat, ob calamitosa adeo denunciata dolor invasit & miseria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ se daturum promiserat dare recusavit, sed quicquid pollicitus est præstitit: secum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à seipso fatisque esse, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni justique officio functum esse, qui ea vere interpretatus est, quamvis tristia essent quæ forent eventura. Et quidem ille ita censebat, at non multo post ipse captus est, simul & urbs: exercitu in eum educto à Cyro Persarum rege.

Danielo magni honores habiti.

Babylon capitur à Dario.

Baltasarus enim est, quo regnante Babylonem captam esse contigit, cum regnum ipse tenuisset annos septendecim. Et quidem regis Nabuchodonosori posteros hujusmodi exitum habuisse accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *suo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur sexagesimus secundus, quando Babylonem cepit: qui Astyagis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vatem assumptum

Danielus in Mediam deportatur.

ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἀπισημόται Θ γνοίτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ᾗ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανιὴλ Θ ἢ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ ° τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι, καὶ πρέπειν τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μιμνήσκειν δ' αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνοντα καταστροφὴν P δι' αὐτῶν τοῦ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος Θ αὐτοῦ Δι' ὧν εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβυχοδονόσορ μεταπεσόντ Θ εἰς θηρίων ἦθος ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντ Θ ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ Δι' ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνούντ Θ, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ Δι' ὧν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ πλ Θ. ἐδήλου δὲ τὰ q γεγραμμένα τάδε. r MANH. τοῦτο δέ, s ἔλεγεν Ἑλλάδι γλώττῃ σημαίνοντ' ἀν ἀριθμός· ὥσπερ τοῦ ζωῆς t σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τὸ λοιπὸν ἠρίθμηκεν ὁ Θεὸς, καὶ u προτείνεύθαι σοὶ βραχὺ χρόνον. x ΘΕΚΕΛ. y σημαίνει τοῦτο ϛαθμόν. φησὶν οὖν σε λέγειν τὸν χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλονότι. z ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ κατ' Ἑλλάδα γλῶτταν. κλάσει τοιγαροῦν σου τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις Δίνεμει.

δ'. Δανιὴλ δὲ ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φράσαντ Θ τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τὸν μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' ὅτῳ χαλεποῖς τοῖς a δεδηλωμένοις, λύπη τ' συμφορὰ κατέλαβεν. ὁ μὲν ὡς b προφήτην κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ πάσας c παρέσχε· τὰ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσον) λογιζόμεν Θ ἴδιον αὐτοῦ τ' τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ τὸ προφητεύσαι Θ εἶναι, τὰ δ' ὁμολογημένα d κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τ' δικαίου, κἂν ἡ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα e συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν ὕτως ἔκρινε· μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον, αὐτός τε ἐλήφθη τ' ἡ πόλις, Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαν Θ. Βαλτάσαρ Θ γάρ ἐστιν ἐφ' οὗ τὴν ἀρχὴν τῆς Βαβυλῶν Θ σωθῆναι γράφουσι, βασιλεύσαν Θ αὐτοῦ ἔτη ἑπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβυχοδονόσορ τοῦ βασιλέως f ἐγγόνων τὸ τέλ Θ g τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρεῖος δὲ, τὴν καταλύσαντα τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου τοῦ συγχρῶς, ἔτ Θ ὢν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν h Ἀστυάγους υἱὸς, ἕτερον δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζόμενον· ὃς δὲ, Δανιήλου

o Τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι,] Τὸ deëst *Big.* & *Samb.*

* *Quæ vero scripta erant se velle ei indicare,*] Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum, *ea vero quæ scripta videbantur ei significaturum se esse promisit, dicens hæc ejus vitæ significare subversionem.*

p Δι' αὐτῶν τοῦ βίου.] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.*

q Γεγραμμένα] Quidam MSS. γεγραμμένα.

r MANH.] Μάνη *Chald.* Græcè ἀριθμός *Chald.* מנה *numerare.* מנין *numerus.* SPANH.

s Ἔλεγεν] Delendum COCC.

t Σου τοσοῦτον] Illud σου non agnoscit *Samb.*

v Προτείνεσθαι σοὶ] Προτείνεσθαι ὅτι σοι *Samb.* (*Cocc.*) & *Gall.* 1.

x ΘΕΚΕΛ.] Θεκὲλ, *Chald.* תקל *appendere.* SPANH.

y Σημαίνει τοῦτο ϛαθμόν.] Σημαίνει τοῦτον τὸ ϛαθμὸν *Samb.* τοῦτο τὸ ϛαθμὸν *Big.* & *Gall.* 1. 2.

z ΦΑΡΕΣ.] Φαρὲς *Chald.* פרס *dividere.* SPANH.

a Δεδηλωμένοις,] Ita cum *MSS.* δηλωμένοις in *Editis.*

b Προφήτην κακῶν] Προφήτῃ *Samb.* & *Vat.* dein γενόμενον *Samb.* γιγνομένου *Big.*

c Παρέσχε·] Ita *Basil. G. Vat. Aliique.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *sed cuncta concessit: cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur propria ejus & non prophetantis essent; illum vero, qui hæc vere discreverit, virum bonum dicebat simul & justum* &c. παρεχέθη. τὴν μὲ ἠπειλημένην [πλημμεληθέντων *Gall.* 1.] τ' βασιλείας καθαίρεσιν τ' πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τ' προφητεύσαντ Θ εἶναι λογιζόμεν Θ, τὸν δ' τ' ἐπηγγελμένων ἀπλήρωτα κεῖνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ *Big.* & *Gall.* 1. Παρέχεθη, ἐφ' οἷς μὲ δοθησ.) λογιζόμεν Θ, ἴδιον αὐτοῦ τ' τ' πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τ' προφητεύσαντ Θ εἶναι, τὰ δ' ὁμολογημένα κεῖνον ἀνδρὸς ἀγ. *Samb.*

d Κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ] Si κεῖνον legamus cum *MSS.* vertendum censeo, *promissa vero præstare viri boni justique esse existimans* &c. ut post ὁμολογημένα suppleatur ποιεῖν.

e Συμβαίνειν.] Συμβαίνειν αὐτῷ ἐκεῖνε μετ' ὀ π. *Samb.* & *Gall.* 1. συμβ. ὕτως ἔκρινε *Gall.* 2. συμβ. καὶ ὕτως ἔκρινε *Vat* συμβ. αὐτὸς καὶ ὕτως ἔκρινε *Big.* Incertum an ista in suo *codice* habuerit *Epiphan.*

f Ἐγγόνων τὸ τέλ Θ] Ἐκγόνων *Big.* & *Samb.*

g Τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον.] Τοιοῦτο *Big.* & *Samb.*

h Ἀστυάγους] Ita (& non Ἀστυάγη, prout in *Editis Aliisque*) *Big. Samb. Vat.* necnon *Theodoretus* in *Danielem.* l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνοι ὀλίγοι Δαρεῖος ὁ Μῆδος βατιλεύσαντ Θ, Κῦρ Θ δὲ ϛαλαιὸν τὴν ἀρχὴν εἰς Πέρσας αὐτὴν μεταλίθησιν. Ἰώσηπ Θ δ' ὁ ἱστορικὸς τὸν Δαρεῖον μὲ γενεαλογεῖ Θ, Ἀστυάγους εἶναί φησι, δὲ τ' Κύρου θεῖον ὡς μητρὸς, τοὺς δὲ τὴν Ἑλλάδα συγγραφέας ἑτέρως αὐτὸν τὸ ὄνομα τεθεικέναι. Κυαξάρην γὰρ αὐτὸν ὀνομάζειν προσηγορεύκασι. λέγει δ' ὅτι κατὰ ταὐτὸν καταστρατεύσαντες τῇ Βαβυλῶνι Δαρεῖός τε καὶ Κῦρ Θ ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς ἐκράτησαν τ' πόλεως, καὶ

νιῆλον [i] τ̃ προφήτην λαβών, ἤγαγε εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς [k] μεταδοὺς, εἶχε σὺν αὑτῷ. τ̃ τριῶν γὰρ σατραπῶν ἦν, ὃς ὑπὸ τ̃ [l] ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανιήλου τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ παρὰ πᾶσι φερομένῃ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνου, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [m] πεπιστευμένου, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ φερομένους τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ δοκιμουμένῳ φερομένῳ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἔπαρχος καὶ πάσης λήμμασι φερομένων, [n] αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη [o] καλῶς, τι προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [p] ᾧ, καταφέροντες αὐτοῦ πρὸς τ̃ βασιλέα, [q] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τιὸ παρ' αὐτοῦ τιμιὸ αἰσχύνῃ διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν σκοπὸν ποιήσοντες. ὁρῶντες οὖν [r] τ̃ Δανιήλον, τρεῖς τ̃ ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τ̃ Δαρεῖον ἐλθόντες [s] ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ὅτι τριάκοντα ἡμέρας ἀνεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τις μήτε τοῖς θεοῖς δεόμενος αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παραβάντα τοῦτο τῷ γνώμῃ, εἰς τ̃ τ̃ λεόντων ἔκβλητον ῥῖψαι λάκκον ἀπολλύμενον.

ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγνοῶν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι τ̃ Δανιήλον ταῦτα [t] κατασκευασαμένους ὑπονοήσας, [v] ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσαν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενον, προθῆναι πρόγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὸ δόξαν τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι [x] μὴ παραβῶσι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φροντὶς ἀδεπιγοῦ τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱσταμένου ηὐχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τ̃ ἀφορμῆς αὐτοῖς ἦν ἐπιθυμοῦντες λαβεῖν ὅπως τ̃ Δανιήλον φανείσης, ἧκον πρὸς τ̃ βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντος μόνου δὲ Δανιήλου τὰ προσπεταγμένα, [y] μηδενὸς τ̃ ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' οὐ [z] δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ διατήρησιν ὑπὸ δὲ φθόνου. ὅπου γὰρ μείζονος τῆς [a] προσδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιεῖν τ̃ Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καταφρονήσαντι τ̃ ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [b] ἑτοίμως νεμεῖν, καὶ αὐτὸ τοῦτο βα-

in Mediam duxit ad regiam ſuam, ſummoque honore auctum ſecum habebat. nam fuit unus ex tribus ſatrapis quos trecentis ſexaginta ſatrapiis præpoſuit. totidem enim fecit Darius.

5. Cum itaque Danielus in tanto eſſet honore, & egregio erga ſe Darii ſtudio uteretur, eique ſoli, tanquam Dei ſpiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim ſolet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam ſemetipſos à regibus honorari. Cæterum iis, qui ægre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accuſandi occaſionem quærentibus, cauſas omnes præcidebat. nam cum ſuper pecuniam eſſet omniumque munerum contemptor, ſummæ ſibi turpitudini eſſe ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeſte daretur, nullam omnino obtrectatoribus ſuis, quam arriperent, reprehenſionis anſam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipſius apud regem delati exiſtimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo ſupplicare, eis in mentem venit ſe illum perdendi occaſionem inveniſſe. Cumque Darium adiiſſent, ei nunciabant, ſatrapis ejus præfectiſque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipſum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipſorum decretum fecerit, ſtatuerunt ut in leonum ſpecum periturus conjiceretur. *Satrapæ ei invident. Dan. c. 6.*

6. Rex autem illorum malitiæ ignarus, neque Danielo inſidias iſtiuſmodi commento paratas eſſe ſuſpicatus, ait ſibi placere hanc illorum ſententiam; pollicituſque ſe ſancitum ire id quod illis fieri viſum eſt, edictum propoſuit in publicum quo populo innoteſcerent quæ ſatrapæ decreverint. Atque alii quidem omnes quieſcebant, ſibi caventes ne quid contra mandata facerent: at Danie- *Conſpirant in Danielum. Dan. c. 6.*

καὶ τ̃ Βαλτάσαρ ἀνῆλον καὶ Σισίνην τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἐν τῷ τοίχῳ τὰς συμβαίνας ἐκείνας γραφομένας ἐθεάσατο. ἀλλ' ἐκ ἐᾶ τοῦτο πιστεύειν ὁ Δανιὴλ, ὃς λέγει, ὅτι καταύθωσεν ἐν τῇ βασιλείᾳ Δαρεῖος καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ Κύρου Περσῶν, καὶ δείκνυσιν (sc. *Dan.* c. 6.) ἑτέραν μὲν Δαρείου βασιλείαν, ἑτέραν δὲ Κύρου. εἰ δὲ μία αὐτοῖς καὶ τ̃ Βαβυλῶνος ἐγεγόνει τροπαία, μία ἂν ἦν καὶ ἡ βασιλεία. νῦν δὲ ἄλλου μὲν ταύτην, ἄλλου δὲ ἐκείνην εἶναί φησιν, "καὶ, ὁ Ἀστυάγης προστιθεὶς "πρὸς τὰς πατρίας αὐτῷ, καὶ παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ "Περσῶν." ὁ τοίνυν Δαρεῖος καὶ Κῦρος καὶ ταύτην βασιλεύσαντες τ̃ Βαλτάσαρ ἀνῆλον· ἀλλ' ὁ μὲν Δαρεῖος ὁ Ἀστυάγους πρότερον, ὕστερον δὲ Κύρος ἐβασίλευσεν. ἀδὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὰ ὑπὸ δὲ Ἰωσήπου εἰρημένα συμβαίνει· ἀδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν τ̃ Κυαξάρου τ̃ δὲ Ἀστυάγους υἱόν, αὐτὸν εἶναι τ̃ Δαρεῖον, ὃν φησὶν ἅμα σὺν τῷ Κύρῳ τὴν τραπείαν καὶ τ̃ Βαβυλῶνος ποιήσασθαι. ὥστε ἀπίθανον εἶναι τ̃ δὲ Ἰωσήπου λόγον &c. Eodemque plane faciunt quæ habet lib. 9. p. 649. Vide *Annott.* ad voc. σφαλέντες præced. §. 2. & confer *Petavium* de *Doctr. Temp.* part. 2. p. 168. & *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3447.

i Τὸν προφήτην] Agnoſcit Danielem fuiſſe Prophetam, quod alii Judæi negant. REL.

k Μεταδοὺς,] Μεταδιδοὺς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

l Ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίων σατραπειῶν κατέστησε.] *Joſephi* ἁμάρτημα μνημονικὸν, ut puto; cum hæc habeat ex *Dan.* c. 6 v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciæ. Videſis *J. Clericum* ad *Eſthere* c. 1. p. 698.

m Πεπιστευμένου,] Ἐν αὐτῷ προλαμβανόμενον poſt πεπιστευμένου addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.*

n Αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν,] Αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Big.* & *Samb.* αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* αἰσχίστου αὐτῷ δοκῶν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Vetus: *cui turpe videbatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere.* f. αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν καὶ καὶ ὑπὲρ ὧν ποιοίη καλῶν, πρός τινος τι λαβεῖν. COCC.

o Καλῶς,] Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid accipere.* antea, καλῶς πρὸς τὸ λαβεῖν.

p Ω, κατεπόντες αὐτῦ] Ita *Big.* & *Samb.* ὃ κατεπόντες in *reliquis.*

q Ζημιώσουσιν αὐτὸν] Eo modo *Big.* & *Samb.* ζημειώσουσιν in *Editis Aliiſque.*

r Τὸν Δανιήλον,] Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante τ̃ λεόντων.

s Ἀπήγγειλαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* ἀπήγγειλον in *Editis*, forſan pro ἀπήγγειλαν.

t Κατασκευασαμένους] Κατεσκευασμένους *Big.* & *Samb.*

v Ἀρέσκεσθαι] Ita ex *MSS.* (& *Cocceji*) ἀρέσκειν in *Editis.*

x Μὴ παραβῶσι] Τὰ προστεταγμένα μὴ παραβῶσι *Samb.* & *Gall.* 1. 2.

y Μηδενὸς τ̃ ἄλλων] Μηδενὸς γὰρ τ̃ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

z Δι' εὐσέβειαν,] Δι' ἀσέβειαν in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, ſed propter cuſtodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad ſuum oraret Deum.*

a Προσδόκων εὐνοίας] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) προσδόκιον in *Editis.*

b Ἑτοίμως νεμεῖν,] Iterum ex *MSS.* ἑτοίμως in *Editis.*

nielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, sed postulabant ut juxta latam legem in leonum specum conjiceretur. At Darius spei plenus, fore ut Deus eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus est eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in speluncam conjectus esset, *rex*, signato lapide qui pro ostio erat in ore specûs, discessit; totamque eam noctem sine cibo & somno exegit, de Danielo majorem in modum solicitus. Mane autem diluculo surrexit, & ad specum se contulit: cumque sigillum illæsum inveniisset, quo lapidem obsignatum reliquerat, illo *protinus* reserato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc salvus esset. Qui cum regem audivisset, dixissetque, se nequaquam læsum esse, *rex* eum ex ferarum specu jussit extrahi. Inimici vero *ejus*, cum vidissent nihil mali Danielo accidisse, Deo quidem ejusque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero sagina impletos neque Danielum attigisse neque ad eum accessisse existimantes, id ita factum esse regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *summe* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illisque jam saturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob saturitatem ad eos non accessuri essent. Tum manifestum erat Dario, postquam feris objecti essent satrapæ, Danielum miraculo servatum esse. Nam leones nemini illorum pepercerunt, sed eos omnes dilacerarunt, quasi valde esurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit & *exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad satietatem usque fuerant impleti, sed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipsa, Deo ita volente, etiam bestiis palam fiat ad pœnam exsequendam.

Danielus, quod edicto regis non paruisset, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

Danielus miraculo servatus. Dan. c. 6.

Danieli accusatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo insidias struxerant, Darius rex *nuncios* dimisit per universam regionem, qui juberent Deum istum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipsum solum verum esse *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum summo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus insignis adeo esset clarusque, *præcipue* quòd Deo charus existimaretur,* turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantissimum & arte mirabili constructum, quæ etiamnum quidem manet duratque: spectantibus vero apparet recentis esse structuræ, atque illa ipsa die condita qua quisque illam aspexerit. tanta quippe illi est novitatis species & formæ vigor integer, cui nihil decessit tam longo temporis decursu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque senescunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marcescat. Moris autem adhuc est ut in turri

Danielus clarus ante, clarior haberi cæpit.

Turrim Ecbatanis ædificat.

σκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, [c] ὰ μετεβάλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥίπτειν ἢ αὐτὸν ἠξίουν κ τ νόμον εἰς τ λάκκον τ λεόντων. ἐλπίσας ἢ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον αὐτὸν, κ μηδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τ θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμως φέρειν τὰ [d] συμβαίνοντα. καὶ βληθεὶς εἰς τ λάκκον, [e] σφραγίσας τ ὀπὴ ᾧ σωμίᾳ κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἀσιτος κ νυκτὸς καὶ ἀϋπνος διῆγε, ἀγωνιῶν περὶ τ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν ἢ ἀναστὰς ὅπι τ λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένῳ τὸν σφραγῖδα εὗρεν, ἣ σημηνάμενος τ λίθον καταλελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τ Δανιήλον, [f] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. ᾧ δ' [g] ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [h] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τ θηρίων. οἱ ἢ ἐχθροὶ, θεασάμενοι τὸν Δανιήλον μηδὲν πεπονθότα δεινὸν, ἀλλὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τῷ τότε πρόνοιαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους ἢ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [i] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τότ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ ἢ μισήσας αὐτοὺς τ πονηρίας, προβεβληθῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τῷ Δανιήλῳ προσέταξεν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ ἀλλ' κόρον [k] αὐτοῖς ἀ [l] προσάξωσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς ἢ ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν σατραπῶν προβεβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τ Δανιήλον. οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς ἀ τὸ [m] πνεῦν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν [n] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [o] δῆλη γὰρ καὶ τοῖς [p] ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις πρὸς τιμωρίαν ἦν οἷς τῷ Θεῷ προῃρημένοις.

ζ'. Διαφθαρέντων οὖν τ ἐπιβεβουλευκότων Δανιήλῳ τοῦτον τ τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλης ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαγγέλλων τ Θεὸν, ὃν Δανιήλος [q] προσκυνεῖ, κ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, κ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. ἔχε ἢ [r] τὸν Δανιήλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν ἢ ἔτως ἐπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης καὶ θεοφιλὴς εἶναι Δανιήλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [s] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς [t] βάριν, [u] ὑπερθαυμάσιόν τι κατασκεύασμα κ θαυμασίως πεποιημένον, ἣ μέχρι δεῦρο μέν ἐστι καὶ σώζεται. τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ πρόσφατος [v] κατασκευάσθαι, κ ἐπ' αὐτῇ ἐκείνῃ ᾗ ἔκαστος αὐτὴν ἡμέρας ἰσορρεῖ γεγονέναι. ἔτος νεαρὸν αὐτῆς ἐστὶν ἀκμαῖον τὸ κάλλος, κ μηδαμῶ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ τὰ κατασκεύασματα τοὺς ἀνθρώπους, κ παλαιοῦται, καὶ τῷ ἰσχνὰ λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, κ τῷ ὑπερέπαυλα μαραινόμενα. θάπτουσι δ' [x] ἐν τῇ βάρι τοὺς τε Μήδων βασιλεῖς,

c Οὐ μετεβάλοντο] Οὔτε μετεβάλοντο *Big.* & *Samb.*

d Συμβαίνοντα.] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.*

e Σφραγίσας τ ὀπὴ ᾧ σωμίᾳ] Ne quid fieret contra Danielem. Daniel. c. VI. v. 17. SPANH.

f Καὶ πυνθανόμενος] Illud κ ex *Big.* & *Samb.*

g Ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ,] Lege ὑπακούσαντος, quod proprie dicitur de janitoribus, & aliis ad fores auscultantibus, & responsa reddentibus iis qui adveniunt, Act. XII. 13. ubi vide Interpretes. IBBETSON.

h Ἀνελκυσθῆναι ᾧ λάκκου] Ἀνελκυσθῶσιν οὖν ᾧ λάκκου ᾧ τ θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

i Ἅψασθαι] Ita *Big.* (*Cocc.*) & *Samb.* ἄψεσθαι in *reliquis.*

k Αὐτοῖς] Lege αὐτὰς. COCC.

l Προσάξωσιν οἱ λέοντες] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *si ad eos minime accederent.* προσοίξωσιν *Samb.* προσοίξωσιν *Vat.* προσοίξωσιν in *Editis.* quod sane αὐτῶν pro αὐτοῖς postularet. HUDS. Versio *Epiphanii* προσοίξωσιν exprimit. Cæteris tamen, me judice, præferenda est lectio *Vat.* προσοίξωσιν, *illis animum adverterent:* neque quidem contemnenda prior lectio προσοίξωσιν, si pro αὐτοῖς legatur αὐτοῖς. certe προσάξωσιν rejicienda. IBBETS.

m Πνεῦν οἶμαι,] Ποιεῖν *Bas.*

n Ἐμπεπλησμένους,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπλησμένους in *Editis Aliisque.* πεπλησμένους *Samb.*

o Δῆλη γὰρ] Ita in omnibus *MSS.* δὴ γὰρ in *Editis.*

p Ἀλόγοις ἐν αὐτῇ ζώοις] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἐν αὐτῇ πρὸς τιμωρίαν ἢ ἡμῖν ᾧ ἔ. sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.*

q Προσκυνεῖ,] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων, & dein πάντων κράτος in *Big.* & *Samb.*

* *Turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ,*] Vid. *Prideaux* parte I. p. 163. & D. *Huetium* in D. E. p. 224.

r Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάρει,] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. HUDS. Μηδικοῖς Ἐκβατάνοις *Herodot. Thal.* p. 189. SPANH.

s Βάρει,] Βάρις *Rufino* Mausolæum. *Gelen.* Turris. *apud Æschyl. Pers.* v. 1080. navis; quæ collegit in hac voce *Hesychius.* Βάρις, πλοῖον, ἢ τεῖχος, ἢ σοφὸς, ἢ πύργος, quod postremum arripuit in versione Gelenius. vid. infr. lib. XI. c. 4. §. 6. Vid. Esdr. VI. 2. ubi LXX. ἐν πόλει ἐν τῇ βάρει· De eadem Βάρει h. e. Arce munitissima, eademque, ut Judæorum fabula, Scaliger de Emend. Tempor. p. 37. conf. sequ. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. XI. §. 4. Alia Βάρις, quæ à Daniele Ecbatanis ædificata dicitur, de qua h. l. SPANH.

t Ὑπερθαυμάσιόν τι] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπερέπαυλον in *reliquis.*

u Κατασκευάσθαι,] Sic *Samb.* in *cæteris* κατασκευᾶσθαι.

x Ἐν τῇ βάρει] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Basil.*

y Περ-

σηλεῖς, καὶ [y] Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι δεῦρο· [z] καὶ ὁ πάντων πιστευόμενος Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἄξιον οὖν πάνδρος τούτου ὃ μάλιστα [b] θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ συνεδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήσαντι προφητῶν, καὶ συνεχῆ τὸν ζωῆς χρόνον [c] τιμήν τε καὶ δόξαν παρὰ τῶν βασιλέων καὶ ἐθνῶν ἤνεγκε, καὶ τελευτήσας μνήμην αἰώνιον ἔσχε. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συνεγράψαμενος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιὴλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τὰ προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [d] διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανιὴλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ὑπάρχειν παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τῆς τελευτῆς αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ πάντων παρὰ τοῖς [e] ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. [f] κατέλιπε δὲ γράψας, [g] ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀπαραλλακτον ἐποίησε δῆλον. [h] φησὶ γάρ, "[i] αὐτοῦ "τοῦ γινομένου ἐν [k] Σούσοις τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος, "[l] ὡς [m] ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετ' ἑταίρων [n] αὐτοῦ, "σὺν [o] δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου [p] κατα"λειφθείη μόνος, φυγόντων [q] τῶν φίλων· καὶ [r] πέσοι "μὲν [s] ἐπὶ στόμα παραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, [t] τινὸς "δ' ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ "[v] τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μὴ πολλὰς "ἡμέρας. ἀναστάντα δ' αὐτὸν δειχθῆναι [x] κριὸν [y] ἐσήμαινε "μέγαν, πολλὰ μὲν κεφυκότα κέρατα, [z] πλουτοῦντα δ' "αὐτῶν ὑψηλότερον ἕτερον. ἔπειτα ἀναβλέψαι μὲν [a] εἰς "τὸν δύσιν, θεασάμενον δὲ [b] τράγον [c] ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος "φερόμενον, [d] συρράξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι "[e] πλῆξαντα δὶς, καταβαλεῖν αὐτὸν [f] ἐπὶ [g] τὸν γῆν, ista Medorum reges sepeliantur, item Persarum & Parthorum: ejusque custodia sacerdoti Judæo commissa est. id quod fieri solet in hodiernum usque diem. Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, si quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipsi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem prospere cesserunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque assequutus est, atque mortuus memoria fruitur sempiterna. Libri enim, quotquot à se conscriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuisse. Non enim futura solum, quemadmodum & alii vates, prædicere solebat, sed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, propterea que regum & vulgi odia in se concitarent, istis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob faustam quidem ominationem sibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non solum in veridicis, sed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea consignata reliquit, ex quibus licet perspicere summæ fidei esse ejus vaticinia, rataque & immutabilia. Ait enim, "cum for- "te Susis esset in Persidos metropoli, quòd exive- "rit quidem cum sodalibus suis in planitiem, su- "bito vero terræ motu & concussione oborta so- "lus fuerit relictus, amicis diffugientibus; & ipse "quidem in faciem devolutus in manus ambas "conciderit, à quodam vero apprehensus, simul- "que ab eo surgere jussus, ac videre quæ post "multas ætates civibus essent eventura. Cum au- "tem surrexisset, sibi ostensum esse, retulit, arie- "tem immani magnitudine, multa quidem cor- "nua enata habentem, postremum vero illorum "cæteris excelsius. Deinde sustulisse oculos ad "occasum, vidisseque hircum inde per aërem de- "latum, qui arietem, ubi cum eo congressus erat, "cumque bis cornibus percussérat, humi prostra- "vit

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Visum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

[y] Περσῶν] At rudera Istachræ (Persepolitana vulgo credita) sunt illa, ubi sepulti sunt reges Persarum. vide Diodorum Siculum. Quod Josephus dicit adeo integra illa saxa ac si recentia essent perdurare, possum ostendere verum esse de saxis Mausolei illius regum Persicorum, quæ mihi donavit inde avulsa Corn. Brunius. Id ille adscribebat duritiei lapidis, quæ vix ferro cedit, & admotas ab ipso secures sæpe fractas repulit. REL.

[z] Καὶ ὁ ταύτῳ πιστευόμενος] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deest.

[a] Ἰσ ἀνὴρ ἐστιν ἱερεύς.] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & consilio in mirabili ista turri extruenda usum: quo munere cum is egregie functus esset, regem grati animi ergo sanxisse ut Judæorum fidei turris committeretur.

[b] Θαυμάσαιτό τις] Θαυμάσαι τις *big. Samb.* & *Vat.*

[c] Τιμὴ τε καὶ δόξα] Τιμή τε καὶ δόξα ἡ ἐθνῶν τῶν *Big.* & *Samb.*

[d] Διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Δι' ἃ τοῦτον in *reliquis.*

[e] Ὄχλοις ἀποφέρεσθαι.] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *& opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Alisique.*

[f] Κατέλιπε δὲ γράψας,] Hæc & quæ sequuntur *de visione Danielis* laudantur à *Chrysostomo* in *Homil. 2. contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hæschel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλειψε δὲ γράψας in textu *Hæscheliano.* in margine κατέλιπε δὲ γράψας ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* HUDS. Citatur hic Josephi locus à *J. Chrysost.* τ. Ἰουδαῖον B. p. 330. l. 41. ex T. VI. *ed. Savil.* & T. 1. *Ed. G. Lat. Paris.* p. 484. 485. SPANH.

[g] Ὅθεν ἡμῖν] Ita *Chrysost.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἀληθὲς τὸ τῆς προφ. αὐτῷ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ προφ. καὶ ἀπ. *Hen.* & *Busb.* τὸ τῆς ἀκριβοῦς αὐτοῦ προφητείας in *Editis.*

[h] Φησὶ γάρ,] Ita *Samb. Gall.* & *Chrysost.* Φασὶ in *reliquis.*

[i] Αὐτοῦ γινομένου] Αὐτοῦ γινόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸν γινόμενον in *Editis Alisique.* sed cum *Epiphanius* habeat. *cum esset in Susis in metrop.* placuit rescribere αὐτῷ γινομένῳ. Duæ istæ voculæ omittuntur in *Chrysostomi* libris, qui mox habent ὢν Σούσοις τῇ μητ.

[k] Σούσοις οὖν τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος,] Sic Ælian. de Animal. lib. v. c. xxvi. p. 901. Σόσων τῶν Περσικῶν· & Pausan. lib. x. p. 669. *Gen* in Singulari, lib. xi. c. 6. §. 2. & §. 6. ὢν τῇ Σούσῃ· §. 7. verò Σούσοις in Plurali. Item infr. lib. xi. c. 5. §. 6. SPANH.

[l] Ὡς ἐξέλθοι] Ita cum *Hæschelio* & *Savilio*, in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθον, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod sane αὐτοῦ γινόμενον (v. 21. & 22.) postularet.

[m] Ἐξέλθοι] Variæ Lectiones in loco adducto J. Chrysost. T. VI. p 330 & 331. ubi Josephi locus citatur à verb. κατέλιπε δὲ γράψας &c. ad verba τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον &c. *Gen.* ἐξῆλθεν. Chr. ἐξέλθοι.

[n] Αὐτοῦ, σεισμοῦ] Τινῶν post αὐτοῦ habet *Chrysost.*

[o] Δὲ καὶ κλόνου] Illud δὲ ex *Chrysost.*

[p] Καταλειφθείη μόνος,] Ita *Samb.* (*Cocc.*) & *Vat.* in *aliis MSS.* καὶ καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταληφθείη. at καταλειφθέντα μόνον sine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & κατελείφθη μόνος *Hæschel.* & *Savil.* omisso καί. HUDS. Chr. κατελείφθη μόνος. SPANH.

[q] Τῶν φίλων·] Γρ. τῶν ἄλλων pro τῶν φίλων. SPANH.

[r] Πέσοι] Ita in *Flavii* libris & *Chrysostomo Savilii.* Πεσὼν edidit *Hæschel.* πεσεῖν *Fronto Duc.*

[s] Ἐπὶ στόμα παραχθείς] Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& conturbatus in faciem super ambas ceciderit* (vel *cecidit*) *manus.* στόματ' ἀρθραχθεὶς *Samb.* στόμα καταρραχθεὶς *Big.* & *Gall.* 1. στόμα, καὶ σκηριχθείσαν ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁπτομένου *Fronto-Duc.* στόμα [καὶ] παραχθείς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς [δ'] ἅπτομ. *Hæschel.* ἐπὶ στόμα παραχθείς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς ἅπτομ. *Savil.*

[t] Τινὸς δ' ἁψαμένου] Τινὸς ἁπτομένου. *Chrys.* SPANH.

[v] Τὰ μέλλοντα] Modo dixit se nolle futura ex Daniele describere. REL. Exstat locus ille sup. c. 10. §. 4. neque mirum id; noluit enim irritare Romanos, Æternæ (ut vocabant) Urbis desolationem indicando. HAV.

[x] Κριὸν] Κριὸν μέγαν sine voce ἐσήμανε. *Chrys.* SPANH.

[y] Ἐσήμαινε μέγαν,] Hæc vox desideratur in *Chrysostomi* libris, eam tamen similemve vocem agnovisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ostensum sibi dixit*, &c.

[z] Τελευταῖον δ' αὐτῶν] Τὸ δὲ τελευταῖον *Chrysost.*

[a] Εἰς τὸν δύσιν,] Πρὸς τὸν δύσιν. *Chrys.* SPANH.

[b] Τράγον ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Τράγον δι' ἀέρος φερόμενον, non exstante ἀπ' αὐτῆς. *Chrys.* SPANH.

[c] Ἀπ' αὐτῆς δι' ἀέρος φερόμενον,] Ita etiam *Epiphan.* sed ἀπ' αὐτῆς desunt *Chrysostomo.*

[d] Συρράξαντα τῷ κριῷ,] Ita *Samb.* & *Chrysost.* συρράξαντα in *Editis Alisique.*

[e] Πλήξαντα δὶς,] Ita cum *Savilio* apud *Chrysost.* πλήξαντι *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* Ἀραξαντα in *Editis Flavii*, ῥήξαντα in *MSS.* κορήξαντα tamen in *Gall.* 1. *à manu secunda*, forsan pro κυρήξαντα. HUDS. *Gen.* ἀράξαντα δὶς· Chr. πλήξαντα δὶς. SPANH.

[f] Ἐπὶ τὸν γῆν, καὶ κατῆσαι.] Ἐπὶ τὴν γῆς *Chrysost.*

[g] Τὸν γῆν,] Τῆς γῆς. *Chrys.* SPANH.

h Ἐπὶ

"vit conculcavitque. mox vidisse enatum è fronte "hirci cornu eminentissimum, cóque fracto qua- "tuor succrevisse, quatuor cœli plagas spectantia. "Ex his vero & aliud minus exortum esse scripsit: "quod, postquam adultum esset, dicebat Deus qui "hæc illi ostendebat, bellum genti ipsius illaturum "esse, & urbem vi expugnaturum, templique cere- "monias perturbatum ire, sacrificiaque inhibitu- "rum esse per dies mille ducentos & sexaginta sex." Hæc quidem se vidisse in planitie juxta Susas Danielus scripsit: Deum vero ipsi, quid sibi vellent quæ per visum apparuerant, in hunc modum exposuisse declarabat. "Arietem quidem regna Per- "sarum & Medorum significare dicebat, cornua "vero reges ibi rerum potituros, & cornu novis- "simum designare regem ultimum, quique *cæteros* "omnes opibus & gloria superaturus esset. Hir- "cum autem indicare, ex Græcis quendam regna- "turum esse, qui bis cum Persa congressus victo- "riam ex acie reportabit, omnemque dominatum "& principatum in se transferet. Ingenti vero "cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, significa- "ri primum regem: quatuorque cornubus, illo ca- "dente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes re- "spexerunt, primi regis post mortem ejus succes- "sores ostendi, regnique inter eos partitionem, "illosque, *utpote* nec liberos ipsius nec cognatos, "multis annis orbis terrarum imperium habituros. "Porro ex his regem quendam exoriturum esse, "qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, "formamque institutæ juxta has reipublicæ ever- "tet, & templum diripiet, perque triennium sa- "cra fieri prohibebit." Et fane factum est ut hæc ipsa sub Antiocho Epiphane gens nostra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant scriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio scripsit, illosque magnam vastitatem *genti nostræ* illaturos esse. Ista omnia, à Deo sibi monstrata, scriptis consignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perspexerint, Danielum mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum; & Epicu-

Visi de arriete & hirco interpretatio.

Epicurei redarguuntur.

"κὴ πατῆσαι. εἶτα τ τράγον [h] ἰδεῖν ἐκ τ μετώπε μί- "γιστον [i] ἀναφυόμενα κέρας, ὃ [k] κλασθέντ@ [l] ἀναβλαστῆ- "σαι τέσσαρα, κατ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων πεφαμμένα. ἐξ "αὐτῶν δ' ἀναφανῆναι & ἄλλο μικρότερον [m] ἀνέτειλεν· ὃ "αὐξῆσαι, ἐλεγε οὕτω ὁ [n] τοῦτα ὑποδεικνὺς θεὸς, πολε- "μήσειν αὐτὸ τὸ ἔθν@, κὴ [o] τὴν πόλιν αἱρήσειν κὴ κρά- "τ@, κὴ [p] συσχεῖν τὰ περὶ τ ναὸν, [q] κὴ τὰς θυσίας κωλύ- "σειν [r] γενέσθαι [s] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα "ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν [t] Σούσοις ὁ Δα- νιὴλ@ ἔγραψε· κεῖναι δ' [v] αὐτῷ τὴν ὄψιν ἔφ' φαντάσμα- τ@ [x] ἐδήλωσε τ θεόν ὅτως. "τ μὲν κριὸν βασιλείας τὰς "Περσῶν & Μήδων [y] σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τὰς "βασιλείας μέλλοντας, τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τ "[z] ἔσχατον βασιλέα, τὸν [a] δὴ διοισόμενον ἁπάντων πλούτῳ τε "κὴ δόξῃ. τ δὲ τράγον [b] δηλοῦν, ὡς ἐκ τ Ἑλλήνων τὶς "βασιλεύων ἔσται, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει "τῇ μάχῃ, [c] κὴ περιελήψεσθαι τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δη- "λοῦσι δ' [d] αὐτὸ μεγάλα κέρατ@ ἐν τῷ μετώπῳ "ἐν τράγου τ πρῶτον βασιλέα· κὴ τὴν τ [e] τεσσάρων [f] ἀ- "ναβλάστησιν ἐκπεσόντ@ ἐκείνου, κὴ τὴν πρὸς τὰ [g] τέσ- "σαρα κλίματα τ γῆς αὐτῶν διαιρεθῆναι ἑκάστῳ, τὸν "διαδόχων μὴ τ γενόμενον ἐν πρώτοις βασιλέως [h] ἐμφαί- "ζειν, κὴ διαμερισμὸν εἰς αὐτὸν τ βασιλείας, [i] ὅτι μὴ "παῖδας αὐτοῦ τότε ὄντας ὅτι συγγενεῖς, πολλοῖς ἔτεσιν "ἄρξειν τ οἰκουμένης. [k] γράφει δ' ἐκ τούτων τινὰ βασι- "λέα, τ ἐκπολεμήσοντα [l] τὸ, τε ἔθν@ & τοὺς νόμους αὐ- "τῶν, κὴ τὴν [m] κατ' αὐτὸν ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, κὴ "συλήσοντα τ ναὸν, κὴ τὰς θυσίας [n] ἐπ' ἔτη τρία κωλύ- "σοντα ἐπιτελεσθῆναι." κὴ δὴ τοῦτα ἡμῶν σωέβη [o] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς [p] εἶδεν ὁ Δανιὴλ@, κὴ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γι- νησόμενα. [q] τὸν αὐτὸν δὴ [r] τρόπον Δανιὴλ@ κὴ [s] περὶ τ τ Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, κὴ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημω- θήσετ@. [v] ταῦτα πάντα ἐκεῖν@, [x] θεοῦ δείξαντ@ αὐτῷ, συγγράψας [y] κατέλιπεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, κὴ τὰ [z] συμβαίνοντα σκοπουμένους θαυμάζειν ὅτι τῇ ἀληθείᾳ [a] τοῦ θεοῦ πιῶ [b] τὸν Δανιήλου· κὴ τοὺς [c] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων

διέ-

h Ἰδεῖν ἐκ τ μετώπε] Ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τ. solus *Chrysost.*

i Ἀναφυόμενα κέρας,] Ἀναφύσαντα *Chrysost.* HUDS. Ἀναφυσαντα κέρας. *Chrys.* SPANH.

k Κλασθέντ@] *Chrys.* Κλασθέντος ἄλλα ἀναβλ. SPANH.

l Ἀναβλαστῆσαι τέσσαρα,] Ἀλλὰ ἀναβλ. *Chr.*

m Ἀνέτειλεν·] Ἀνέγραψεν αὐξῆσαι. ἔλεγε ὃ αὐτῷ *Hæschel.* & *Fronto Duc.*

n Ταῦτα ἐπιδεικνὺς θεὸς,] Ita *MSS.* & *Chrys.* τοσαῦτα in *Editis.*

o Τὴν πόλιν αἱρήσειν] Sic *Epiphan.* κὴ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel κὴ τὴν πόλιν ἀναιρήσειν *Chrysost.*

p Συσχεῖν τὰ περὶ τ ναὸν,] Ita in *Editis Aliisque.* quomodo & in *Chrysost. Savilii.* συγχεῖν τὰ π. τ. ναὸν *Samb. Hen.* & *Busb.* συχεῖν τ ναὸν *Hæschel.* συλήσειν τ ν. *Fronto Duc.*

q Καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γενέσθαι] Καὶ τὰς θυσίας κωλύσαι γενέσθαι ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα γε. ἑξδομήκοντα. *Chrys.* SPANH.

r Γενέσθαι] Vocem γενέσθαι restitui ex *Samb. Epiphan.* & *Chrysost.* apud quem in *Edit. Hæschel* & *Frontonis-Duc.* κωλύσειν. γενέσθαι δὲ ἐφ' ἡμ.

s Ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ.] Ita *Big.* & *Samb.* ασϟς'. in *Editis.* in *Epiphanis* libris, *diebus mille ducentis & sexaginta sex.* vel MLXVI. vel MCCLXXV. ἡμ. χιλίας διακοσίας ἑνενήκοντα vel ἑξδομήκοντα in *Chrysostomo.* HUDS. Et Sacrificia vetita per dies MCCXCVI. *Rufin.* MCCLXVI. SPANH.

t Σούσοις] Id est apud Susa. Ita οὐ usurpari alibi demonstramus. Mox etiam dixit γενόμεν@ ἐν Σούσοις ἐξῆλθεν εἰς τὸ πεδίον. REL.

v Αὐτῷ τῷ ὄψιν δὲ φαντάσματος] Ita & *MSS.* & *Chrysost.* αὐτῶν in *Editis.*

x Ἐδήλωσε τ Θεὸν] Ita *Epiphan.* & *Savilii Chrysost* Ἐδήλου κὴ Θεὸν, ὃς τ μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε. *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Hæschelius.*

y Σημαίνειν ἔφασκε,] Σημαίνειν ἔφατο abest in *Chrys.* SPANH.

z Ἔσχατον βασιλέα,] Ἔσχατ. βασιλ. τ μέλλοντα τῶν ἀνθρώπων διοισειν. *Chrys.* SPANH.

a Δὲ διοισειν ἁπάντων] Ita cum *Chrysostomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον δὲ ὁ. & in *Editis Chrysostomi*, τ μέλλοντα διοίσειν.

b Δηλοῦν,] Δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τε ὁ βασιλ. *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* δηλοῦν ὡς ἐξ Ελλ. τις βασιλ. *Savil.*

c Καὶ περιελήψεσθαι τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν.] Καὶ ἀφαιρεθήσεσθαι] in *Chrysostomi* libris. & *omnem gloriam ejus principatus auferet*, apud *Epiphan.*

d Ὑπὸ δὲ μεγάλα κέρατ@] Διὰ δὲ πρώτου μεγάλου κέρατ@ *Chrys.*

e Τεσσάρων] Τεσσέρων βασιλ. *Big.* & *Samb.*

f Ἀναβλάστησιν] Ἀναβλάστησιν. ἐκπεσόντ@ ὑ ἐκείνου *Hæschel.* & & *Fronto-Duc.*

g Τέσσαρα κλίματα] Τέσσαρα κέρατα διαιρεθῆναι ἑκάστῳ τ διαδόχων *Hæschel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα διαιρεθῆναι ἑκάστῳ, τῶν διαδόχων *Savil.*

h Ἐμφαίζειν] Ἐκφανίζεσθαι *Chrysost.*

i Οὐτε ὃ παῖδας αὐτὸν] Ita in *omnibus* præter *Samb.* qui ὃ omittit. ὄντε παῖδας ὄντας αὐτῷ [αὐτῷ *MSS.*] ὄντε συγγενεῖς *Chrysost.*

k Γράφει δ' ἐκ τούτων] Ἐπισταται ὃ ἐκ τούτ. pro γράφει· *Chrys.* SPANH.

l Τὸ, τε ἔθν@] Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in reliquis.

m Κατ' αὐτὸν] Ita *Chrysost.* in *Flavii* libris κὴ τοὺς.

n Ἐπ' ἔτη τρία] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

o Τῷ ἔθνει παθεῖν] Ita *MSS.* & *Chrysost.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliisque.*

p Εἶδεν ὁ Δανιὴλ@,] Sic & *Epiphan.* εἶπε *Hæschel.* & *Fronto-Duc.*

q Τὸν αὐτὸν ὃ τρόπον Δανιὴλ@] Τὸν αὐτὸν ὃ χρόνον *Gin. Gelen.* hic legit τρόπον· Desunt autem hæc in Versione *Rufini*, quæ de Danielis Prophetia de vastandis Judæis à Romanis hic dicuntur. Τὸν αὐτὸν ὃ πτ. Eadem referuntur è Josepho *Chrysost.* M. p. 331. ab his verbis: Τὸν αὐτὸν ὃ χρόνον &c SPANH.

r Τρόπον Δανιὴλ@] Ita *Big.* & *Samb.* χρόνον in *Editis Aliisque.*

s Περὶ τ τῶν Ρωμαίων] Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* ἀπὸ τ Ρωμ. in *Editis Aliisque.*

t Ἐρημωθήσεσθαι.] Ἐρημωθήσεσθαι τὰ Ἰεροσόλυμα *Samb.* à manu secunda.

v Ταῦτα πάντα] Adducuntur eadem à Chrysost. loco indicato p. 332. lin. 2. SPANH.

x Θεοῦ δείξαντ@ αὐτῷ,] Θεὸς δηλώσαντος *Vat.*

y Κατέλιπεν·] Κατέλιπεν *Chrysost.* SPANH.

z Συμβαίνοντας σκοπουμένους] Ita *MSS* σκοπέντας in *Editis.*

a Τοῦ Θεοῦ τιμῇ] Articulum habuimus ex *MSS.*

b Τὸν Δανιήλου·] Τὸν Δανιὴλ *Chrysost.* SPANH.

c Ἐπικουρείους] Ita *MSS.* (& *Cocc.*) in *Editis.* Ἐπικουρίους.

d Τὸ

δεήσειν πεπλανημένους, οἱ τὴν τε θεόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [d] τὸν θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τὰ πράγματων, ἀφ' ὧν ὑπὸ τὴν μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως πρὸς ἀθανασίαν τῶν ὅλων ἕσεως [e] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνιόχου καὶ φρονήσεως τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [f] ὃς εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτως ἔχει τὸν τρόπον, καθάπερ ἐπὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ ἐπὶ τὰ ἅρματα φερόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [h] συμβαίνοις ἂν ὑπὸ τῆς ἀπονοίας φορᾶς ἀπολωλέναι καὶ διαφθείρεσθαι. [i] τοῖς γὰρ προῤῥηθεῖσιν ὑπὸ Δανιήλου, δοκεῖ μοι σφόδρα [k] τῆς ἀληθοῦς δόξης ἁμαρτάνειν, οἱ τῷ θεῷ μηδεμίαν εἶναι πρὸς τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι προνοίαν. ἐγὼ δ' [l] ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [m] εἰ συνέβαινεν αὐτομάτισμῷ τινι τὸν κόσμον ἄγεσθαι, πάντα [n] ἐωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [o] ἀνέγνων, οὕτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βούλοιτο περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἐπιγνωμοσύνην.

Τέλος τῆς βιβλίου δεκάτης.

reos *magno* in errore versari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non existimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad universitatis rerum perennitatem) regi & administrari *volunt*, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseverant. qui si ita ut illi autumant præsidè careret, quemadmodum naves sine gubernatoribus videmus procellis *& fluctibus* obrui, curruque aurigis destitutos percelli, temerario *sane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque ista prædicta fuerint à Daniele, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus respondisse conspiceremus, si omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de istis scripsi: sin vero cuiquam libuerit aliter de iisdem sentire, illi per me licebit diversam opinionem sequi & tueri.

Finis Libri decimi.

d Τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.*

e Κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα,] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* κυβερνᾶσθαι in *reliquis.*

f Οὗτοι εἰ τοῦτον ἀπροσκόπτως ἔχει] Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.*

g Ὑπὸ τῶν πνευμάτων,] Ὑπὸ πν. *Big.* & *Samb.*

h Συμβαίνοις ἂν] Ita cum *Big.* & *Samb.* συμβαλοῖς ἀν. *Gall.* 1. συμβαλοῖτε ἀν. in *Editis Aliisque.*

i Τοῖς γὰρ προῤῥηθεῖσιν] Τοῖς ἂν *Samb. Busb.* & *Hen.*

k Τῆς ἀληθοῦς δόξης] Illud τῆς ex *MSS.*

l Ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν,] Particula deëst *Big.* & *Samb.*

m Εἰ συνέβαινεν αὐτομάτισμῷ] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφητείαν συμβαίνειν εἰ αὐτ. in *Editis Aliisque.*

n Ἐωρῶμεν ἀποβαίνοντα.] Ita *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.*

o Ἀνέγνων,] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliisque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.*

2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipsos in templo ædificando interpellarunt.*

3. *Quomodo, post Cyri mortem, Cambyses ejus filius, suscepto imperio, Judæis prorsus interdixit templi instauratione.*

4. *Quod Darius Hystaspis filius, Persarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*

5. *Quomodo post illum Xerxes ejus filius summa Judæos benevolentia prosequutus est.*

6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum discrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*

7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*

8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, postquam Judæam subegerat.*

α'. Ως Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ιουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b]ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τ̀ ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

β'. Οτι διεκώλυσαν [c]αὐτοὺς οἱ τ̃ βασιλέως ἡγεμόνες κατασκευάσαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γινόμενοι τοῖς ἔργοις.

γ'. Ως, Κύρου τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἀφελόμενος τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσε τοῖς Ιουδαίοις [d]οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

δ'. Οτι Δαρεῖος ὁ [e]Υστάσπου, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τ̃ Ιουδαίων ἔθνος, [f]καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

ε'. Ως μετ' αὐτὸν ὁ [g]παῖς αὐτοῦ Ξέρξης οἰκείως ἐχρήσατο τοῖς Ιουδαίοις διετέλη.

ς'. Οτι, βασιλεύοντος [h]Αρταξέρξου, μικρὸν τ̃ Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, δι' Αμάνου δόλον.

ζ'. Ως [i]Βαγώας, ὁ Αρταξέρξου τ̃ νεωτέρου στρατηγὸς, πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐξύβρισεν.

η'. Οσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Αλέξανδρος εὐεργέτησεν αὐτοὺς, κρατήσας τῆς Ιουδαίας.

a Εν τῇ ενδεκάτῃ] Al. ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ.
b Επέτρεψεν αὐτοῖς] Επεμψεν αὐτοὺς in Caji Codd.
c Αὐτοὺς οἱ] Ιουδαίους C.
d Οἰκοδομῆσαι] Κτίσαι Hen.
e Υστάσπου,] Υστάσπεως Hen. Vat. & Gall. Υστάσπου C.
f Καὶ τὸν ναὸν] Καὶ τ̀ ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν Hen. Vat. & C.
g Παῖς αὐτοῦ Ξέρξης] Καὶ ὁ παῖς Vat. & C.
h Αρταξέρξου,] Αρταξέρξου, Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος C.
i Βαγώας,] Ita hic loci in libris *omnibus*. alibi tamen in *aliquibus* Βαγώσης. quod minus rectum esse existimat *Scholiastes*.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] συγ'. μιῶας ε'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menses* V.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] Ὢν δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δ' ἦν [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μετανάστην τὸν λαὸν ἡμῶν [d] ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [e] συνέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκ τὴν συμφορὰν [f] ἐκείνων τῶν παλαιπώρων, [g] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μὴ τὸ δουλεῦσαι Ναβουχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [h] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν δουλείαν διὰ ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὸν πάτριον ἀποκαταστήσῃ γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσωσι, καὶ τὰς δεχαίας ἀπολαύσωσιν εὐδαιμονίας. ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὸν Κύρου ψυχὴν, ἐπέτρεψεν αὐτὸν γράψαι καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. "ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέ-"γιστος τῆς οἰκουμένης [i] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦ-"τον εἶναι ὃν τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ "τιμὴν προεῖπεν ὄνομα ἐμὸν τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν "αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ [k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ.

β'. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τῆς αὐτοῦ [l] προφητείας ὁ Ἡσαΐας κατέλιπε, προ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. ἔστι γὰρ ἐν ἀπορρήτῳ εἰπὼν ταῦτα λέγειν τὸν Θεὸν, ὅτι "βούλομαι [m] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ με-"γάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν εἰς τὴν "[n] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [o] προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ κατασκαφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ πεντηκοντα. ταῦτ' οὖν ἀναγνόντα τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμὴ τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα· [p] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους

CAP. I.

Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.

ANNO regni Cyri primo (iste autem erat septuagesimus ab illo die quo populum nostrum contigit è suis sedibus Babylonem migrare) Deum miseratio subiit captivitatis & ærumnarum, quas miseri isti tulerunt, sicuti ipsis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod postquam servierint Nabuchodonosoro ejusque posteris, & hanc sustinuerint servitutem per annos septuaginta, rursus eos in patriam terram restituet, eritque ut templum ædificent, & pristinam felicitatem consequantur. Ista illis præstitit. Nam cum Cyri animum exsuscitasset, effecit ut ille per universam Asiam scriberet, CYRUM REGEM DICERE. "Quoniam me Deus "maximus orbis terrarum regem constituit, hunc "illum esse credo quem Israëlitarum gens adorat. "Is enim meum nomen per vates prædixit, & "quod ipsius templum instauraturus sim Hieroso-"lymis in terra Judæa.

Cyrum excitat Deus ad Hierosolyma instauranda. *1 Esdr. c. 1. v. 1. & 3 Esdr. c. 2. v. 1. Jer. c. 25. v. 12. & c. 29 v. 10.*

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Esajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim secreto Deum ista enunciare dicebat, "Cyrum ego volo, quem multarum "& magnarum gentium regem constituí, populum "meum in propriam terram remittere, templum-"que meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque il-

Ex lectione Esajæ (c. 14. v. 28.) Cyrum cupido incessit templi ædificandi.

---

[a] Συγ'. μιῶας ε'.] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* συγ'. μιῶας δ'. *Gall.* 2. & *Codex Cajet.* συγ'. μιῶας ι'. *Bas.* Videsis *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 135.

[b] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας,] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει Κύρου βασιλείας Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII.

[c] Ἑβδομηκοστὸν] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos esse à tertio Ioachimi anno ostendit *Is. Voss.* in *Chr. S.* p. 133.

[d] Ἐκ τῆς οἰκείας] Ex propriis finibus *Rufin.* omisit *Gelen.* οἰκείας subaudi χώρας vel γῆς, ut infra c. 5. §. 3. τὴν οἰκείαν γῆν & §. 5. ἀνεχωρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα· SPANH.

[e] Συνέπεσεν,] Συνέπεσεν, πεφώρηκεν ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς πρ. *Busb.* & *Big.*

[f] Ἐκείνων τῶν παλαιπώρων,] Ἐκείνων *Hen.* συμφορὰν ἐκείνων παλαιπώρων Ἰουδαίων *Epiphan.*

[g] Καθὼς προεῖπεν] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.*

[h] Ἐκγόνοις αὐτοῦ,] *Al.* ἐγγόνοις.

[i] Ἀνέδειξε βασιλέα,] Ἀνέδειξε in *MSS.*

[k] Ἰουδαίᾳ χώρᾳ] Ἰουδαία χώρα, terra *Judæa.* REL.

[l] Προφητείας ὁ Ἡσαΐας] Βασιλείας *C.*

[m] Κῦρον ἐγὼ,] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἐ. κ. μ. ἀπέδειξα βασ. *Hen.* & *Busb.* Κύρου πολλῶν ἐ. κ. μ. ἀπέδειξας βασιλέα *C.*

[n] Ἰδίαν γῆν,] Ita *Hen. Busb. Big. C.* & *Epiphan.* Ἰουδαίαν in *Editis.*

[o] Προεφήτευσεν] Προεῖπεν in *plerisque MSS.*

[p] Καλέσας τε] Καὶ καλέσας τοὺς & καλέσας δὴ ὁ Κῦρος τοὺς in *MSS.* καλέσας δὲ τοὺς legisse videtur *Epiphan.*

Cyrus Judæos Hierosolyma remittit. 1 Esdr. c. 1. & 3 Esdr. c. 2.

illustrissimis apud Babylonem Judæis, dixit, "se illis potestatem facere in patriam suam eundi, urbemque Hierosolyma & templum Dei iterum suscitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, ipsumque scripturum esse ducibus & satrapis in vicinia istius Judæorum regionis, ut conferant eis aurum atque argentum ad templi fabricam, insuper & pecora in sacrificia.

Judæi Hierosolyma redeunt. 1 Esdr. c. 1. & 2. & 3 Esdr. c. 2.

3. Ista Cyrus cum Israëlitis dixisset, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, simulque Levitæ & sacerdotes, propere se Hierosolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manserunt, nolentes possessiones suas relinquere. Cumque eò perveniissent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi structuram conferebant, alii quidem aurum, alii vero argentum, rursusque alii magnam vim pecorum simul & equos: tumque & vota Deo solverunt, & consuetas olim victimas mactarunt, quasi jam urbs illis instaurata esset, & antiqua revivisceret sacrorum solennitas. Cyrus autem illis remisit & vasa Dei, quæ rex Nabuchodonosorus, templo spoliato, Babylonem deportaverat: atque ista perferenda tradidit Mithradati suo quæstori, cum mandatis ut illa Abassaro daret, ea lege ut illa asservaret usque dum templum ædificaretur, eoque absoluto traderet sacerdotibus populique principibus templo restituenda. Quin & epistolam misit Cyrus ad Syriæ satrapas, in hanc sententiam.

Vasa Hierosolyma deportata. 1 Esdr. c. 1.

Cyri litera de Hierosolymis instaurandis.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

"Judæis, quicunque volunt, permisi, in patriam suam profectis, & civitatem suam instaurare, & templum Dei Hierosolymis ædificare, in eodem quo antea fuerat loco. Misi autem eò etiam quæstorem meum Mithradatem & Zorobabelum Judæorum principem, ut templi fundamenta jaciant, illudque exstruant, *ea amplitudine*, ut altitudo quidem sexaginta, latitudo vero totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum saxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipsius provinciæ arboribus, similiter & altare *erigant* in quo Deo sacrificent. Sumptus vero in ista *omnes* de meo suppeditari volo. Vasa quoque, quæ rex Nabuchodonosorus, à templo *olim* sustulerat, tradidi in manus Mithradatis quæstoris mei, & Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant reponantque. Numerus autem illorum ita se habet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta, argentea quingenta; situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ duo millia & quadringentæ, & mille insuper vasa magna. Concedo etiam illis eosdem honores, quibus & majores eorum usi sunt, pro pecudibus & vino & oleo drachmas quinque mil-

τ ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρῶν αὐτοῖς, ἔφη, βα-
"δίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [q] ἀναστῆσαι τὴν πόλιν
"Ἱεροσόλυμα & τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [r] ἐσεσθαι γὰρ αὐτοῖς & τὸ-
"τον σύμμαχον, [s] αὐτόν τε χράψαι τοῖς ἡγουμένοις ἐκεί-
"νης τῆς χώρας [t] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων & σατραπῶν, ἵνα συμ-
"βάλωνται [v] χρυσὸν αὐτοῖς & ἀργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ
"ναοῦ, καὶ ὡς τύποις θρέμματα ὡς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κῦρος καταγγείλας τοῖς Ἱεροσολίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο Φυλῶν ἄρχοντες τοῦ Ἰούδα & [x] τοῦ Βενιαμίν· ὁ δὲ, οἵ τε Λευῖται & ἱερεῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [y] δὲ κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. καὶ ὡς ἐγένοντο αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάντες εὐνοϊκῶς & συνεισφέρον εἰς [z] τὸν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, οἱ μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος καὶ ἵππους· καὶ τάς τε εὐχὰς ἀπέδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας καὶ τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [a] ὥσπερ ἀνακαλουμένης αὐτοῖς τὴν πόλεως, καὶ ἀναβιώσης τῆς ἀρχαίας ὡσεὶ τὴν θρησκείαν σωτηρίας. [b] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος & τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ἃ συλήσας τὸν ναὸν [c] βασιλεὺς Ναβαχοδονόσορος εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐκόμισε. παρέδωκε δὲ τότε Φέρειν [d] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι αὐτοῦ, ὡσεταξας δοῦναι αὐτὰ [e] Ἀβασσάρῳ, ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πελεύσαντος δὲ αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τῶν πλήθους, εἰς τὸν ναὸν [f] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ & ἐπιστολὴν ὡς τοὺς ἐν Συρίᾳ σατράπας Κῦρος, τοιάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [g] ΣΙΣΙΝΗΙ ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝΗΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τοὺς ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα
"τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθόντας πατρίδα, τὴν τε
"πόλιν [h] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις
"τοῦ Θεοῦ, ὅπου τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ & πρότερον. κατέπεμ-
"ψα δέ μου καὶ τὸν γαζοφύλακα Μιθραδάτην, καὶ Ζοροβάβη-
"λον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωσι τοῦ ναοῦ,
"καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτὸν, [i] ὕψος μὲν ἐξήκοντα πήχεις, τὸ
"δὲ αὐτῶν καὶ τὸ εὖρος, λίθοις μὲν ξεστοῖς τρισὶ ποιουμένοις
"δόμοις καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον
"ἐφ' οὗ [k] θύωσι τῷ Θεῷ. τὴν δὲ εἰς ταῦτα δαπάνην, ἐκ τοῦ
"ἐμοῦ δεῖ δοθῆναι βούλομαι. καὶ τὰ σκεύη δὲ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ
"τοῦ ναοῦ Ναβαχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμψα ὧδα-
"δὲ [l] Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ
"ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα,
"καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐ-
"τῶν ἐστι τοσοῦτος· [m] ψυκτῆρες χρύσεοι [n] πεντήκοντα, ἀρ-
"γύρεοι [o] πεντακόσιοι, [p] θηρικλῆα χρύσεα [q] τεσσαράκον-
"τα, ἀργύρεα πεντακόσια, καδοὶ χρύσεοι πεντήκοντα,
"ἀργύρεοι [r] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀρ-
"γύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργύ-
"ρεαι δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χι-
"λια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὸν ἐκ προγόνων εἰθισμέ-
"νον τιμὴν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι
"μυ-

q Ἀναστῆσαι] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀναστῆσαί τε in *Editis.*

r Ἐσεσθαι γὰρ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconstruere, se scilicet eos adjuvante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum &c.*

s Αὐτόν τε] Αὐτὸς τε *Hen* & *Busb.*

t Τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τῶν οἰκείων ἡγεμ. *Busb.*

v Χρυσὸν αὐτοῖς] Χρυσίου *Chrys.*

x Τῆς Βενιαμίν &] Τῆς abest *MSS.*

y Δὲ κατέμειναν] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *cæteris.*

z Τὸν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν,] Illud τὸν ex *MSS.*

a Ὥσπερ ἀνακαλουμένης] Ὡσπερ ἀνακαλουμένης αὐτοῖς πάλιν καὶ ἀναβιώσης *Hen.* & *Chrys.* ὡσπερ ἀνακαλουμένης καὶ ἀναβ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redivivam.*

b Ἀπέπεμψε] Ἐπέπεμψε *Gall.*

c Βασιλεὺς Ναβαχοδονόσορος &] Vox Βασιλεὺς deest quibusdam *MSS.*

d Μιθραδάτῃ] Μιθραδάτῃ *Big.* Μιθραδάτην *Vulg.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Esdræ*, & *nummis antiquis*, ut ostendit Ill. *Spanhemius.*

e Ἀβασσάρῳ,] Ἀβεσσάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σαναβασσάρῳ ex *Esdra* l. 1. aut Σαναβασσάρῳ ex *Esdra*, l. 3. legendum.

f Ἀποδοθησόμενα.] Ἀποθησομένοις *Vat.* Ἀποδοθησομένοις *Chrys.*

g Σισίνῃ] Σισίννῃ καὶ Σαραβαζάννῃ *Hen.* Σισίννῃ καὶ Σαθραβαζάνῃ *Esdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videsis & *Esdram* in l. 1. c. 5. & 6.

h Ἀνακτίσαι,] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.*

i Ὕψος μὲν ἐξήκοντα] Ita *Hen. Busb. Chrys. Vat.* & *Epiphan.* ὕψος μὲν πήχεις ξ'. τὸ δὲ αὐτὸν καὶ τὸ εὖρος in *Editis Aliisque.*

k Θύωσι τῷ Θεῷ.] Ita *MSS.* aut Θύσωσι. in *Editis* θύσωσι.

l Μιθραδάτῃ τῷ γαζοφύλακι,] De Mithradate tanquam Duce eorum, qui Templi restaurationem voluerint impedire agit J. Chrysost. T. VI. p. 161. & 162. SPANH.

m Ψυκτῆρες χρυσοῖ] Multò plura vasorum genera exprimit, quam in recensione sua, *Esdras*, l. 1. c. 1.

n Πεντήκοντα,] Ita *Hen. C.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.*

o Πεντακόσιοι,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas.*

p Θηρικλεια χρύσεα τεσσαράκοντα,] Illa Θηρικλεια χρύσεα τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια desiderantur in *Epiphanii* libris. HUDS. LXX. νεφρὸς χρυσοῦς *MS. Alex.* χιφὴρ. Esd. 1. v. 10. ex Hebr. כפורי Expletoria. *Vulg.* Scyphi. SPANH.

q Τεσσαρακοντα,] Πεντήκοντα *Gen.*

r Πεντακόσιοι,] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas. Aliique.*

s Ἀρ-

"μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σε-
"μίδαλιν πυρῶν [s] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. κε-
"λεύω ἧ τοίνυν τούτων χορηγίαν [t] ἐκ τῆ Σαμαρείας γί-
"νεσθαι Φόρων. ἐποίσουσι ἧ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κῆ τὰς Μωϋ-
"σέως οἱ νόμως ἱερεῖς ἐν Ιεροσολύμοις· κῆ προσφέροντες εὐ-
"ξονται τῷ Θεῷ ὑπὲρ [v] σωτηρίας ἧ βασιλέως καὶ ἧ γένους
"αὐτῆ, ὥπως ἡ Περσῶν βασιλεία [x] διαμένῃ. τὰς ἧ
"παραβαίνοντας τούτων καὶ ἀκυρώσοντας [y] ἀνασταυρωθῆναι
"βέλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς." καὶ
ἡ μὲν ἐπιστολὴ τοιαύτη ἐδήλου· τῶν δ' ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
συνελθόντων εἰς Ιεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ
δισχίλιοι, [z] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

"lia & quingentas, & triticeæ similæ artabas vi-
"ginti millia & quingentas. Jubeo autem ut ho-
"rum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis.
"atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hie-
"rololymis juxta ritus Movsaïcos: & intra sacra
"Deum precabuntur pro salute Regis ejusque fo-
"bolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At
"quicunque istis non paruerint, eaque irrita fece-
"rint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eo-
"rum redigi in fiscum regium". Et in hanc qui-
dem sententiam scripta erat epistola: eorum vero,
qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, my-
riades erant quatuor, duo millia, & quadringenti
sexaginta duo.

ΚΕΦ. β'.

Ως Ιουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων ϗ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις
πρὸς τὴν ϗ ἱερᾶ κατασκευὴν, τῶ Κύρω τελευτηθέντ⊙
ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

CAP. II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

II.

Βαλλομένων ἧ τὰς θεμελίως τῶ ναῶ, καὶ πρὸς τὴν οἰκο-
δομὴν αὐτῆ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ
μάλιστα τὸ [a] Χουθαίων· οὓς [b] ἐκ τῆς Περσίδ⊙ καὶ Μηδικῆς
[c] ἀγαγὼν Σαλμαναασάρης [d] ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κα-
τῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τ' τῶν Ισραηλιτῶν λαὸν ἀ-
νάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς
[e] ὑπομελομένως ἐμποδίζειν τοὺς Ιουδαίως, πρός τε τὴν
τῆς πόλεως ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν. οἱ
ἧ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, [f] ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ πρὶν τοὺς Ιουδαίως ἀμελῶς καὶ ῥᾳ-
θύμως τ' οἰκοδομίας. Κύρω γὰρ [g] πρὶν τε ἄλλως ἀσχολη-
θέντι πολέμως ἄγνοια τούτων ἦν, ϗ [h] στρατευσαμένω ἐπὶ
[i] Μασσαγέτας [k] ἐκεῖ συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμ-
βύσου ἧ τ Κύρω παῖδος τὴν βασιλείαν διαδεξαμένου,
οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Αμμανίτιδι καὶ Μωαβίτιδι ϗ
Σαμαρείᾳ γράψαντι ὑπισχνοῦνται ὑπὲρ [l] Καμβύσην δηλοῦντα τάδε.
"Δέσποτα, οἱ [m] παῖδές σου, [n] Ραθυμ⊙ ὁ πάντα τὰ πραττό-
"μενα γράφων, καὶ [o] Σεμέλι⊙ ὁ γραμματεὺς, καὶ
"οἱ τ βαλῆς τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κριταί. γινώ-
"σκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [p] ὅτι Ιουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶ-
"να ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ
"[q] τὴν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσι,
"καὶ τὰς [r] ἀγορὰς αὐτῆς, [s] καὶ ὑπισκοδάζουσι τὰ τείχη,
"καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοιγε τούτων γινομένων, ὅτε
"φόρως αὐτὸς τελεῖν ὑπομενοῦσιν, ὅτε ἧ ὑπακούειν
"ἐθελήσουσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ
"ἄρχειν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [t] ἐθελήσουσιν. ἐνεργημέ-
"νων οὖν τ πρὶν τ ναὸν καὶ οἰκοδομουμένων, καλῶς ἔ-

HI dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes finitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Persi- de ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum po- pulum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe instauranda temploque exstruendo impederent. Atque illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæorum res negligerent, & in ædificatione promovenda segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bellis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum adversus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœnicum & Ammanitarum & Moabitarum & Samaritanorum ad eum literas scripserunt in hunc modum. "Domine, servi tui, Rathymus commenta- "rienſis, & Semelius scriba, atque concilii in "Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te o- "portet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti "fuerant, *istinc profectos* in regionem nostram ve- "nisse urbemque rebellem & improbam ædifica- "re, simul & fora ejus *reficere*, atque mœnia in- "staurare, & templum exstruere. Nunc scito, si "ista fuerint *absoluta*, quod nec tributum pende- "re sustinebunt, nec imperata facere volent, sed "& regibus resistent, & imperare potius quam "servire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus "& in eo laboretur, nobis optimum visum est scri- "bere ad te, Rex, & *ejusmodi rem* non negligere, "ut

Impeditur templi instauratio. 1 *Esdr. c.* 4. & 3 *Esdr. c.* 2.

Cyri mors: ei in regnum succedit Cambyses, ad quem mittuntur literæ de impedienda Hierosolymorum instauratione. 1 *Esdr. c.* 4. & 3 *Esdr. c.* 2.

[s] Ἀρτάβας] Ita *Hen.* ἀρταίας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quingentas*) *artubas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π, ἀρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* HUDS. ἀρταῖα μέτρον Μηδικὸν εἶδος, *Hesychius.* In Schol. *Aristoph. Acharn.* p. 376. Λαταῖα μέτρον παρ' Αἰγυπτίοις· LXX. Es. V. v. 10. ὁ σπείρων ἀρτάβας ἑξ· in *Hebr.* חמר. SPANH.

[t] Ἐκ τ Σαμαρείας] Ἐκ τ Σαμαρείας ἔστω φόρων *Chrys.*

[v] Σωτηρίας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τε in *reliquis.*

[x] Διαμείη.] Διαμείνῃ *Vat.* & *Chrys.*

[y] Ἀνασταυρωθῆναι] Ἀνασαυρῶν, non *rursus* cruci affigere. REL.

[z] Τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.] In *Editis* νξβ'. pro quibus τξ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hic non habeant ac Hebræi τεσσαράκοντα ἑξήκοντα.

[a] Χουθαίων] Conf. supr. lib. IX. c. 14. §. 3. SPANH.

[b] Ἐκ τ Περσίδος καὶ Μηδικῆς ἀγαγὼν Σαλμαναασάρης] Vide de hoc molimine J. Chrysost. ab initio Serm. T. VI. p. 161. SPANH.

[c] Ἀγαγὼν Σαλμαναασάρης] Ἀγων *Chrys.*

[d] Ὁ τ Ασσυρίων βασιλεὺς] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

[e] Ὑπιμελομένως] Ἐπιμελημένως *Vat.* & *Chrys.*

[f] Ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις] Aristoph. Acharn. p. 389. λαθάνω· ἀπεμπολάμενοι· SPANH.

[g] Πρό τε τὰς ἄλλως] Πρό τε τὰς ἄλλως *Hen.*

[h] Στρατευσαμένῳ] Στρατευσαμένῳ γε *Vat.*

[i] Μασσαγέτας] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασαγέτας. Videsis *Strab.* lib. XI.

[k] Ἐκεῖ συνέβη] Ita ex *MSS.* ὡδὺς in *Editis.*

[l] Καμβύσῃ] Pro Καμβύσῃ LXX. Ασθασαθα· *Hebr.* ארתחשׁשׂתא SPANH.

[m] Παῖδές σου,] Δῶλοι *Chrys.*

[n] Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ πραττόμενα γράφων] *Rufinus:* mirabimur omnia accidentia scribens. LXX. Ρεημ βαλὼν· *MS. Alex.* Βελμιὰν· *Hebr.* בעל טעם Rechum Præfectus rationis, *Santes Pagnin.* Esdr. IV. v. 8. SPANH.

[o] Σεμέλιος] Σαμεήλι⊙ aut Σεμέλι⊙ *Esdræ*, l. 3.

[p] Ὅτι Ιουδαῖοι,] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ιουδαῖοι in *Editis.*

[q] Τὴν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν] Ita ex *MSS.* (& *Cocc. Vetus* rebellem ac malevolam) τὴν τε πόλιν ἀποστάτην καὶ πονηρὰν in *Editis.*

[r] Ἀγορὰς] Ἀγυιὰς legi vult *Schotanus.* sed ἀγορὰς agnoscit *Esdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora*, non *fores* ut *Editis* nonnullis.

[s] Καὶ ὑπισκοδάζουσι τὰ τείχη,] Ita *Vat.* & *Hen.* ὑπισκοδάζουσί τε sine καὶ in *reliquis.* HUDS. Ἀγορεῖ nempe seu Fora inter præcipuas condendarum aut restaurandarum urbium partes habitæ apud Gentiles. SPANH.

[t] Ἐθελήσουσιν.] Ἐθέλουσι *Vat.*

"ut inſpicias majorum tuorum commentarios. in "illis enim invenies Judæos defectionum auctores "& animis in reges inimicis, ſimiliter & ipſorum "urbem, quæ propter hanc cauſam etiam nunc "vaſtata eſt. Nobis autem viſum eſt & hoc tibi "indicare, quod forſan neſcias, ſi urbs ita fuerit "inſtaurata & mœnibus cincta, nullam tibi dein-"ceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere "viam.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 *Eſdr. c.* 4. & 3 *Eſdr. c.* 2.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſtolam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: "Cam-"byſes rex Rathymo commentarienſi, & Belte-"mo, & Semelio ſcribæ, reliquiſque eorum ſociis, "& *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc "dicit. Lectis quas miſiſtis literis, meo juſſu in-"ſpecti ſunt majorum meorum commentarii, & "inventum eſt hanc urbem perpetuo regibus in-"feſtam fuiſſe, ejuſque incolas ſeditionum & bel-"lorum cauſas exſtitiſſe: ac reges illorum compe-"rimus potentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœ-"le-Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego "impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, "ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua "hactenus in regum detrimentum uſi ſunt." His literis perlectis, Rathymus & Semelius ſcriba, eorumque collegæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſolyma properarunt, ducta ſecum magna hominum multitudine; & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt uſque ad annum ſecundum regni Darii Perſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexennium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem obiit ſupremum.

Cambyſis obitus.

"χειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [γ] πε-"ριιδεῖν, ὅπως [x] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σε βι-"βλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασι-"λέων ἐχθρὰς Ιουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ ἀφ' "τοῦ καὶ νῦν ἠρημώθη. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δη-"λῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι ἡ πόλεως ἅτω οἰκοδομη-"θείσης, καὶ τὸ κύκλον τῶν τειχῶν ἀποκλεισθείσης, ἀποκλεισ-"θήσεταί σοι ἡ ὁδὸς ἡ [y] ἐπὶ Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης.

Β'. Ἀναγνοὺς [z] ὁ Καμβύσης τὴν ἐπιστολὴν, ἅτε φύσει πονηρὸς ὢν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· "Βασιλεὺς Καμβύσης Ραθύμῳ τῷ γραφοντι τὰ "προσταττόμενα, καὶ [a] Βελσεμῷ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ "τοῖς λοιποῖς τοῖς συνταττομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ "καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰ [b] πεμφθέντα παρ' ὑ-"μῶν γράμματα, [c] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν προγό-"νων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν "αἰεὶ γενομένη, καὶ στάσις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες πρᾶ-"γματα παρέχοντες· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυναστοὺς καὶ "βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης. "ἐγὼ τοίνυν προσέταξα μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ιουδαίοις ἀνοι-"κοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [d] αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας "αὐτῶν, ἢ χρώμενοι πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἀφιστέλκασι." τούτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ Ραθυμὸς καὶ Σε-μέλιος [e] ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συνεπαγμένοι, πλάσμα ἐπιθέμενοι ἵπποις, ἔσπευσαν εἰς Ιερουσόλυ-μα, πλήθει ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδο-μεῖν τοὺς Ιουδαίους τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπε-χέθη τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βασι-λείας [f] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔθνη σπεύσαντος. Καμβύσης γὰρ ἐξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυ-πτον, [g] [h] ὑποστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

Quomodo Dario poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

Sublatis Magis regnat Darius.

SUblatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem ſupererat remiſſurum ad fanum Hieroſolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hieroſolymis ſub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat conſtitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum eſt, ut, cum aliis duobus corporis ipſius cuſtodiæ adhibitus, honorem quem ſperaverat conſequutus fuerit.

Darii votum de Hieroſolymis inſtaurandis.

2. Primo autem regni *ſui* anno, Darius ſplendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa ſe erant, & vernas, & Medorum principes, &

Μετὰ δὲ τὸν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μὲν τοῦ Καμβύσου φίλοι τὸν Περσῶν ἀρχὸν [i] ἑπτωλῷ κατέχον, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸ τρίτον παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. ἦν δὲ, ἰδιώτης ὤν, ηὔξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ὅσα λῶν ἐπ' ἐν Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ιερουσολύμοις. ἔτυ-χε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ιερουσολύμων [k] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ιου-δαίων ἡγεμὼν [l] ἀπεδέδεικτο. [m] πάλαι γὰρ λῶν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [n] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μετ' ἄλλων δύο κελεύσας ἄξιος, [o] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

Β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑποδέ-χεται λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς φιλοσοφίας τούς τε πρὸς αὐ-τὸν, καὶ τοὺς [p] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ

γ Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν τι τοιοῦτο *Eſdræ* l. 3. c. 2.

x Ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων] In vero *Eſdræ*, c. 4. v. 15. ἐπισκέ-ψηται τὰ τῶν πατέρων. in *Pſeudo-Eſdra* ἐπισκεφθῆ ἐν τοῖς.

y Ἐπὶ Κοίλης Συρίας] Ad inferiorem Syriam *Ruſin.* Pro ἀπου. σ. οὐ. LXX. οὐκ ἔσται σοι εἰρήνη Eſdr. iv. 16. In *Hebr.* & *Vulg.* poſſeſſionem trans Fluvium non habebis. SPANH.

z Καμβύσης] Artaxerxes Eſdr. iv. 8. SPANH.

a Βελσεμῷ] Βελτσεμὶφ juxta *Epiphanium.* Βειλζεμῳ *Vat.* Βιελ-ζεμω C. Βιελτίμω *Hen.* Βιελτέθμῳ *Eſdræ.*

b Πεμφθέντα] Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν C. πεμφθέντα μοι γράμ-ματα *Hen.*

c Ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι] Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπισκεψάμενος ſolus *Busb.*

d Αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* αὐξωθῇ in *Editis.*

e Ὁ γραμματεύς,] Illud ὁ ex *MSS.*

f Τοῦ Περσῶν] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου [ὃν *Alex.*] βασιλείας Περσῶν *Eſdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.*

g Καὶ] Sic cum *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* ἢ deeſt.

h Ὑποστρέψας] Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.*

i Ἑπταυτῷ] Ita *MSS.* ἑπταυτὸν in *Editis.*

k Ζοροβάβηλος,] Sic *MSS.* Ζοροβάβελος in *Editis.*

l Ἀπεδέδεικτο.] Ita *MSS.* ἀποδέδεικτο in *Editis.*

m Πάλαι] In aliquibus *MSS.* πολλὰ γὰρ πάλαι λῶν. verum non ita *Epiphan.*

n ὯΙ δὴ καὶ] Δι' ὃν καὶ in *MSS.*

o Ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.] Ita *Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *Vat.* ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in *Editis* ἀπέλαβεν ἃς ἔλπισε τιμᾶς.

p Οἴκοι γεγονότας,] Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογε-νεῖς αὐτῶν ἐ *Eſdræ*, c. 3. v. 1.

q Τῶν

καὶ σατράπας [q] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ἰνδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς [r] τῶν ἑκατὸν εἴκοσι ἑπτὰ [s] σατραπῶν. ἐπεὶ δὲ καλῶς κατηυωχήθησαν ἄχρι κόρου καὶ πλησμονῆς ἀνέλυσαν κοιμησόμενοι [t] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γίνεται· καὶ μηκέτι καθεύδειν δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μὲν τῶν τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐροῦντι, ᾧ ἂν αὐτὸς ἀνατρέψειν μέλλῃ, τὸ [v] ἀληθέστερον δὲ σοφώτερον, τούτῳ γέρας δώσειν ὑπερφυᾶ νικητήριον, [x] πορφύραν [y] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν σκεύεσι χρυσοῖς πίνειν, καὶ ὕπνου χρυσοῦν καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνῳ, καὶ [z] περιαυχένιον [a] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἕξειν [b] πρωτοθρόνιον διὰ τὴν σοφίαν, [c] καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεται. ταῦτας ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεάς, ἐρωτᾷ μὲν τὸ πρῶτον εἰ ὁ οἶνος ὑπερισχύει, τὸ δεύτερον εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸ τρίτον εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὀρθρεύσας δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [d] μεγιστᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσῶν καὶ Μηδικῆς, καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν εἰώθει [e] πάππῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι τὸ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ'. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν τὸ [f] οἶνος δυνάμιν, ἅτινα αὐτὸν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γάρ, εἶπεν, ἐγὼ "τὸν ἰσχὺν [g] οἴνου τεκμηράμενος, πάντα ὑπερβάλλε- "σθαι δύσκω τούτῳ τῷ τρόπῳ. [f] σφάλλει γὰρ τῶν πι- "νόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὸν διάνοιαν, καὶ τὸν [g] βα- "σιλέως τὴν [g] ὀρφανὸν καὶ δεομένου κηδεμόνος ὁμοίαν πι- "ήσει, καὶ τὸν [g] δοῦλον διεγείρας πρὸς παῤῥησίαν [g] "ἐλεύθερον, ἢ τὸν [g] πένητος ὁμοία γένεται τῇ [g] πλου- "σίου. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μεταχρυσᾷ τὰς ψυχὰς [g] ἐν "αὐταῖς γιγνόμενος, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφορᾷ κα- "θεστώτων σβέννυσι τὸ λυποῦν, τοὺς δὲ ἀλλότρια "χρέα λαβόντας [h] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐ- "τοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν "φθέγγεσθαι, πταλάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς δυ- "σδαίμοσι προσηκόντων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατη- "γῶν καὶ βασιλέων ἀναισθήτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων "καὶ συνήθων [i] ἐξαιρεῖ μνήμην. ὠνοῦται γὰρ τοὺς ἀνθρώ- "πους καὶ κατ' ὀλίγων φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλ- "λοτριωτάτους· καὶ ὅταν ὑπνώσαντες τύχωσι καὶ καταλί- "πῃ διὰ τὸ νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος κοιμωμένους, ἀνίστα- "ται μηδὲν ὧν ἔπραξαν σοφὸν διὰ τὸν μέθην εἰδότες. τού- "τοις ἐγὼ τεκμαιρόμενος δύσκω τὸν οἶνον ὑπερκρα- "τοῦντα πάντων καὶ βιαιότατον.

δ'. Ὡς δ' ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τὸ ἰσχὺς [g] οἴνου τὰ προφερόμενα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τὸ [g] βασιλέως δυνάμεως, τοῦτον ἀποδεικνὺς τὸν ἰσχυροτάτον καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένων, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σώμασιν δοκεῖ. τὸ δὲ τρόπον τὸ ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. "ἁπάντων μὲν, εἶπεν, "ἀνθρώπους περικρατεῖν, οἳ καὶ τὸν γῆν καταναγκά- "ζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ

Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discesserant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusque inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis proposuerat, quievit. Mane autem, cum accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus.

Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus.

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, "inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, "eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis com- "perio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, "fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupil- "lis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum "ingenuis dicendi libertatem adspirent, & paupe- "res *magna de se opinione* cum divitibus adæquen- "tur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subin- "de mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod "& calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in "æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet "videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil par- "vum loquantur, sed talenta crepent, & alia id "genus nomina quibus uti beatis conveniat. præ- "terea ducum aut regum meminisse non patitur, "nec memoria tenere amicos & familiares. nam "& homines armat etiam adversus sibi charissimos, "facitque ut appareant omnium alienissimi: cum- "que sobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalan- "do crapulam edormierint, surgunt ignari o- "mnium quæ per ebrietatem commiserant. Ex "hisce ego conjectura assequor, vinum rerum o- "mnium potentissimum esse, nihilque eo esse ve- "hementius.

Vini vires. [3] *Esdr. c. 3.*

4. Postquam primus, ista de vini viribus loquutus, siluit, proximus cœpit de regis potestate verba facere, eam ostendendo validissimam esse, & majori vi pollere quàm cætera, quæ suos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonstrare conatus est ad hunc modum. "Omnium "quidem rerum, dicebat, penes homines esse im- "perium, qui & terras & maria sibi ad quoscun- "que usus, velint nolint, inservire faciunt; regibus "au-

Regis vires. [3] *Esdr. c. 4.*

[q] Τῶν Περσῶν,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τὸ Περσίδος in *reliquis.*

[r] Τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ] CXXVII. Satrapiæ III. Esdr. III. & IV. SPANH.

[s] Σατραπειῶν.] Επὶ ἴτη ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit *Vat.* De Satrapiarum numero vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, lib. 1. p. 112.

[t] Παρ' αὐτοῖς ἕκαστος,] Παρ' αὐτὸς *Hen.* & *Vat.*

[v] Ἀληθέστερον] Ἀληθέστατον καὶ σωτερώτατον *Hen.* & *Busb.*

[x] Πορφύραν ἐνδύσασθαι,] Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 2. SPANH.

[y] Ἐνδύσασθαι,] Ἐνδυσαθαι *Hen.* & *Busb.*

[z] Περιαυχένιον χρύσεον,] Conf. supr. lib. 10. c XI. §. 2. SPANH.

[a] Χρύσεον,] Ita *MSS.* χρυσῶ in *Editis*; forsan pro χρυσοῦν.

[b] Πρωτοθρόνιον] Πρωτοθρόνιον C. HUDS. Hanc regio *nostra.* REL.

[c] Καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεται.] Ita *Busb. Hen.* & C. καὶ συγγενὴς μου ἔφη κληθήσεται), καὶ ὡσαύτως διὰ δόξαν ἴσον. ταῦτας *Vat.* καὶ συγγενὴς μου ἐπικληθήσεται. ταῦτας &c. in *Editis.* HUDS. Ita hodie Reges Galliæ & Britanniæ, viros quos honore Comitatus aut Episcopatus ornant, cognatos vocant: *mon tres cher cousin Archeveſque de Paris.* Comitem de Athlone, *cognatum* suum *& consanguineum* vocavit Anna Britannorum regina in literis ad eum datis, quas vidi. REL.

[d] Μεγιστᾶνας καὶ σατράπας] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, p. 134. *Edit. Sylb.*

[e] Τόπῳ,] Τόπῳ deest *Hen.* & *Vat.*

[f] Σφάλλει γὰρ] Σφάλλει τε γὰρ τὸ π. *Hen.* σφάλλει γὰρ ἴφη τὸ π.

[g] Ἐν αὐταῖς γιγνόμενος,] Ἐν αὐτοῖς γίγν. *Hen.* ἐν αὐταῖς ἰσχυόμενος C. & *Vat.* Verum desiderantur in quibusdam *MSS.* nec ea legisse videtur *Epiphan.*

[h] Εἰς λήθην ἄγει,] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει *Busb.*

[i] Ἐξαιρεῖ μνήμην.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

[k] Διατί-

"autem in ipsos imperium esse summamque pote-
"statem: ac proinde qui dominatum habent in ani-
"malium fortissimum & validissimum, isti jure
"merito censendi sunt ea esse potentia ac vi cui o-
"mnia cedant necesse est. Quid quod, si subditis
"imperarint bella suscipere & pericula adire, ob-
"temperatur; & si eos inimicis obviam ire velint,
"propter potestatem suam obsequentes habent: at-
"que est quidem cum jubeant ut montes demo-
"liantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin &
"occidi & occidere, si præcipiatur, nunquam re-
"cusant; ne regum imperia haud ita, uti par est,
"exsequi videantur. quod si vicerint, prædam bel-
"lo partam regi afferunt. Rursum qui à militia
"abstinentes terram colunt exercentque, ubi, post
"exantlatos labores operisque difficultates superа-
"tas, sata messuerint & fructus collegerint, tribu-
"ta *similiter* regi afferunt. Quicquid autem is di-
"xerit jusserit ve, id necessitate coacti sine mora
"& cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem
"omne genus deliciis & voluptatibus saturatus dor-
"mit: ab aliis vero custoditur vigilantibus, & *ad*
"*eum* quasi timore alligatis. nemo enim illum,
"dum somnum capit, audet relinquere, neque tan-
"tillum, ut sua curet negotia, discedere; sed regi
"custodiendo, id unum sibi necesse esse ut faciat
"existimans, assiduitatem adhibet. Idcirco, fieri
"non potest quin rex omnium potentissimus sit,
"cui, si quid imperat, dicto audiens est tanta mul-
"titudo.

Mulierum vires.
3 Esdr. c. 4.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus eos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujusmodi oratione. "Vinum quidem multum
"potest, & magnus est rex cui omnes obediunt:
"sed istis præpotentiores sunt mulieres. nam &
"regem mulier in dias luminis oras protulit: &
"vincarum satores, ex quibus vinum gignitur,
"mulieres & pariunt & educant. In universum
"nihil est, quod non illis acceptum debemus.
"nam & illæ nobis vestes texunt, illarumque be-
"neficio est quod res domesticæ curentur & ser-
"ventur. Nec possumus vitam agere absque fe-
"minarum consortio. Sed si *forte* multum auri
"comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam
"pretiosum & magni faciendum, primo aspectu
"mulieris venustæ hæc omnia missa facimus, vi-
"sæque formam inhiamus & *deperimus*; imo bo-
"nisque nostris æquo animo cedimus, modo pul-
"chritudine *illius* frui daretur & potiri. Quin-
"etiam patrem & matrem terramque altricem re-
"linquimus, & in charissimorum sæpenumero ob-
"livionem venimus propter mulieres; ac ne com-
"mori quidem cum illis refugimus. Ex hoc au-
"tem maxime licet intelligere, quantam feminæ
"potestatem habeant. nonne laborantes & omnem
"terra marique miseriam perferentes, id totum,
"quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in
"nos imperium tenentibus, afferimus damusque?
"Regem etiam *ipse*, tantarum rerum dominum,
"vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themasii fi-
"lia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea
"non indignaretur, quod illa ei de capite diadema
"ἢ γέλωσι, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τὴν ἐξου-
"σίαν ἔχουσιν· οἱ γὰρ κρατοῦντα καὶ ἰσχυροτάτου ζώου
"[k] δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τῇ δυνάμει ἔσται ᾧ τὴν
"ἰσχὺν εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμέλει πολέμους ὑπιστάμενοι
"καὶ κινδύνους τοῖς ἐρχομένοις, ἀκούουσι, καὶ πέμπον-
"τες αὐτοὺς [l] ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καταπλήσσουσι τὴν
"ἰσχὺν τῶν αὐτῶν ἔχουσι· καὶ ὄρη μὲν καταρχόμε-
"νοι καὶ τείχη [m] διασπῶσιν καὶ πύργους κελεύουσι. καὶ
"κτίνεσθαι ὑπ' οἱ κελευσθέντες καὶ κτίνειν ὑπομένου-
"σιν, ἵνα μὴ τὰ τοῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν
"προστάγματα. νικήσαντες δ', τὴν ὠφέλειαν τὴν
"ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [n] μὴ
"στρατευόμενοι δ', ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀροῦν-
"τες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων
"παλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τὰς καρ-
"πὰς σωσάσωσι, τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσιν. ὁ
"δ' ἂν ὅτι οὖν εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἐ-
"δέν [o] ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔπειθ' ὁ μὲν τροφῆς
"ἀπάσης καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυ-
"λάσσεται δ' ὑπὸ ἐγρηγορότων, καὶ οὐσαεὶ δεδεμένων
"ὑπὸ τοῦ φόβου. καταλιπεῖν γὰρ οὐδεὶς τολμᾷ κοιμώμε-
"νον, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρίσας τινὶ δύναται ποιεῖσθαι σπουδήν·
"ἀλλ' ἐν ἔργον ἡγούμενος [p] ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν
"βασιλέα, [q] τούτῳ προσέχει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βα-
"σιλεὺς δόξειεν τῶν πάντων ἰσχὺν ὑπερβάλλειν, ᾧ
"τοσοῦτον πλῆθος πείθεσθαι κελεύσῃ.

5. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τούτου, περὶ τῶν γυναικῶν
καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Zorobabelus διδάσκειν αὐ-
τοὺς ἤρξατο, λέγων ὅτως. "ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος,
"καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ κρείτ-
"τους [r] τῇ δυνάμει τούτων αἱ γυναῖκες. τὸν τε γὰρ βα-
"σιλέα γυνὴ παρήγαγε εἰς τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύ-
"σαντας ἀμπέλους, αἳ ποιοῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν
"αἱ τίκτουσί τε καὶ τρέφουσιν. καθ' ὅλου δ' οὐδέν ἐστιν,
"ὃ μὴ [s] περὶ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται
"ὑφαίνουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ' οἶκον διὰ πάσης ἐπι-
"μελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦσιν. καὶ οὐκ ἔστιν ἄνευ
"γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺν κτησάμενοι
"καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλό τι τῶν πολυτελῶν, καὶ σω-
"μασι ἀξίων, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα
"ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὀρεχθείσης [t] προσεκεί-
"μεθα, καὶ ὑπομένομεν προσχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν,
"ἵνα τὴν κάλλους ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγ-
"καταλείπομεν δὲ καὶ [u] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν
"θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλά-
"κις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέ-
"μεν [x] μετ' αὐτῶν καρτερεῖν. ἔτως δ' ἂν μάλιστα
"τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [y] καταγνοίης. οὐχὶ πονοῦν-
"τες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς
"καὶ θαλάττης, ὅταν ἡμῖν προσενέγκωσί τινα ἐκ τῶν πόνων,
"[z] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις τῇς γυναικὶ δίδόαμεν;
"καὶ τὸν βασιλέα δ' καὶ τὸ τοσοῦτον κύριον εἶδον ποτὲ ὑπὸ
"τῆς Rabezakæ θυγατρὸς Ἀπάμης, παλα-
"κῆς δ' αὐτοῦ, [b] ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαι-
"ρου-

k Δεσπόζοντες,] Δεσπόζειν appositè hic de Regio Persarum *imperio*. vide *Æschyl.* Pers. v. 589. & *Aristid.* in Rem. p. 366. T. 1. de Persarum Regum dominio ὅτε ἀρχὴ καὶ τὸ δεσπόζειν. SPANH.

l Ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς,] Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & C.

m Διασπᾷ καὶ πύργους κελεύσει.] Καταστᾷ *Vat.* C. & *Hen.*

n Μὴ στρατευόμενοι δ',] Μὴ στρατεύμενοι τὸν δ' γῆν ἐργαζόμενοι in quibusdam *MSS.*

o Ὑπερβαλλόμενον γίνεται.] Ὑπερβαλλομένων *Vat.*

p Ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα,] Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.*

q Τούτῳ προσέχει.] Καὶ τούτου προσέχειν C.

r Τῇ δυνάμει] Τὸν δυνάμιν *Vat.*

s Περὶ τούτων ἔχομεν.] Περὶ αὐτῶν *Vat.*

t Προσεκείμεθα,] Æschylus Agam. v. 929. προσκύνης ἵμοί de luxu Barbarorum Regum. SPANH.

u Πατέρα καὶ μητέρα] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα desunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus usus est *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ se ferunt.

x Μετ' αὐτῶν καρτερεῖμεν.] Μετ' αὐτῶν ἀξιοῦμεν καὶ καρτερεῖμεν C.

y Καταγνοίης.] Καταγνοίητε *Vat.* εἰκάζοιτε *Hen.*

z Αὐτὰ φέροντες] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.*

a Θεμασίου παιδὸς Ἀπάμης,] Ita legisse videtur *Epiphan.* Θαυμασίου C. Θαυμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Esdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαρζάκου δ' Θαυμαστοῦ. Θαυμασίου præfert Petitus. atque hunc Rabezacum è monte Thaumasio, (cujus incolæ, teste *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Persidem commigrasse existimat, ibidemque in Persicum nomen suum mutasse, & uxorem duxisse, è qua susceperit filiam Apamen.

b Ῥαπιζόμενον,] Ῥαπίζειν κατὰ κόρρης *Achill. Tatius* lib. v. p. 341. Sic ῥαπίσαι *Plutarch.* in Themistocl. p. 117. B. SPANH.

"ρου-

t Πα-

"ρμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [c] περιθείσης ἀνεχόμε-
"νον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης δ'
"σκυθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κολα-
"κευοντα τὴν γυναῖκα, καὶ διαλλάττοντα [d] αὐτὴν ἐκ
"ᾧ σφόδρα ταπεινὸν [e] αὐτὸν ποιεῖν, εἴποτε δυχεραίνουσαν
"ἔβλεπεν.

ε'. Εἰς ἀλλήλας δ' ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡγε-
μόνων περὶ τῆς ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. "[f] ἀπέδειξα
"μὲν, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεραι
"δ' ὅμως ἐστὶν αὗται· [g] ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπερέ-
"χουσιν. εἰ γὰρ ἔστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς,
"καὶ ταχὺς [h] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα δὲ πάντα κινεῖται
"κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὸς δέ ἐστιν ἔτι καὶ δίκαιος,
"διὰ τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην
"ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν [i] πρὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον.
"ἔπι γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ καὶ ὠκύμορα εἶναι συμ-
"βέβηκε, τῶν ἰσχὺν ἐχόντων· ἀθάνατον δὲ καὶ ἀγήρα-
"τον ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. [k] παρέχει δὲ ἡμῖν [l] τὰ καλὰ χρόνῳ
"μαραινόμενον, ὧν περιουσίαν ἀφαιρεῖται τὸ τύχης·
"ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα διακρίνουσι πρὸς αὐ-
"τῶν [m] τὰ ἄδικα καὶ ἀπελέγχουσι.

ζ. Καὶ καταπαύσαντος μὲν ὁ Ζοροβάβηλος τὸν περὶ τῆς
ἀληθείας λόγον, ἐπιβοήσαντος δὲ τοῦ πλήθους ὡς ἄριστα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγήρω μόνον ἔχοι, περιέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσασθαί τι [n] παρὲξ ὧν αὐτὸς αὐτῷ ὑπεσχημένος. δῆλον γὰρ ὅτι σοφῷ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανέντι συνεδρῷ. συγκαθεδήσῃ δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. ταῦτ' εἰπόντος, ὑπεμνήσθη αὐτὸν τῆς εὐχῆς ἣν ἐποιήσατο, εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [o] αὕτη δ' ἦν ἀνοικοδομῆσαι μὲν Ἱεροσόλυμα, καθασκευάσαι δὲ ἐν αὐτοῖς τὸ τοῦ Θεοῦ ναὸν, ἀποκαθῆξῆσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Ναβυχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτ' ἔφη τιμὴν αἴτημά ἐστιν ὅ μοι νῦν ἐπιτρέπεις αἰτήσασθαι, κερδάνειν σοφῷ δὲ σωτέον.

η'. Ηδεῖς δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀνασὰς καταφίλησέ τε αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις γράφει, κελεύων προπέμψαι τε Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι δὲ ναόν. ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα καταγομίζειν ἐκ τοῦ Λιβάνου τιμόντας εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ συγκαθοικοδομεῖν αὐτοῖς τὴν πόλιν. καὶ πᾶσιν ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [p] εἰς τὴν Ἰουδαίαν τε αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [q] καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν [r] ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσαν [s] ἣν ἂν καταφέρειν δυνηθῶσι τὴν χώραν ἀτελῆ φόρων [s] αὐτοὺς νέμεσθαι. προσέταξε δὲ καὶ τοὺς Ἰδουμαίους καὶ Σαμαρείτας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας ἀφεῖναι [t] τὰς κώμας ἃς τῶν Ἰουδαίων κατεῖχον, καὶ προσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ δοθῆναι. [v] ὕλην τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε· καὶ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν, ἣ θεραπεύουσι τὸν Θεὸν οἵ, τε ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τῶν ἰδίων γινέσθαι, καὶ τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, καὶ τοῖς φύλαξι τὰς πύλεως καὶ τοῦ ναοῦ προστάξαι κλῆρος γῆς δοθῆναι, καὶ κατ-

"abstulerit & sibi imposuerit, sed arridenti arride-
"ret & succensenti tristis appareret, varioque in-
"duendo affectus mulieri blandiretur, ipsamque
"sibi reconciliaret sese multum summittendo,
"quandocunque eam ægre aliquid ferre animad-
"verteret.

6. Hic cum duces & satrapæ inter sese contu- *Veritatis virtus.* 3 Esdr. c. 4.
rentur, *ille* verba de veritate sic facere instituit.
"Monstravi equidem, quantum mulieres pollent:
"debiles tamen istæ & rex, si cum veritate con-
"ferantur. Nam cum terra sit maxima, & cœlum
"excelsum, & sol cursu velox, & hæc omnia Dei
"voluntate moveantur, atque is verax sit & ju-
"stus: consequitur ut veritas habeatur *omnium* po-
"tentissima, quodque nihil contra eam iniquitas
"valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere
"videntur, mortalia esse & caduca contigit; veri-
"tas vero res æterna est, vigetque in omnem per-
"petuitatem. Nobis autem non dat pulchritudi-
"nem quæ tempore marcescit, divitiasve quas for-
"tuna solet auferre: sed justa & legitima, ab iis
"secernendo quæ injusta sunt, eáque redarguen-
"do.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate lo- *Zorobabelus victoriam reportat.*
quutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod
optime dixisset, & quod sola veritas suapte vi im-
mutabilis sit, & nunquam senescat, jussit eum rex
petere aliquid præter ea quæ ipse pollicitus est.
illi enim daturum esse ut viro sapienti, quique vi-
sus fuerit cæteris prudentia præstare. mecum
etiam, inquit, una sedebis, meusque vocabere cog-
natus. Tum ita loquutum voti monuit, quo se a-
strinxit, si regnum esset adepturus: voverat enim
Hierosolyma instauraturum esse, Deique etiam *Zorobabelus à Dario petit, ut Hierosolymitanum templum instauretur.* 3 Esd. c. 4.
templum illis ædificaturum, porroque vasa à Na-
buchodonosoro sublata & Babylonem deportata
restituturum. Et *nunc* hoc est quod à te peto, id
quod mihi petere permisisti, quem sapientem &
prudentem reputare dignatus es.

8. Rex istis lætus surrexit, eumque deosculatus *Darius dat literas Zorobabelo de instaurando fano.* 3 Esdr. c. 4.
scribit ad toparchas & satrapas, jubens ut Zoro-
babelum ejusque comites, ad Hierosolyma instau-
randa profecturos, deducerent. Deinde Syriæ
Phœniciæque præsidibus per epistolas mandavit,
ut ligna cedrina in Libano excisa Hierosolyma
transferrent, cumque illo urbem exstruerent. præ-
tereaque captivis omnibus Judæam petentibus scri-
pto de libertate cavit, & procuratores suos & sa-
trapas vetuit quidquam in regios usus à Judæis exi-
gere: atque omnem, quam tenerent regionem,
permisit eis à tributis immunem colere. Idumæis
etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis im-
peravit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimit-
terent, itemque ad templi structuram quinquagin-
ta talenta conferrent. ipsis etiam juxta patrias le-
ges sacra facere permisit; omnemque apparatum,
& sacrum vestitum, quo in re divina utuntur &
pontifex & *reliqui* sacerdotes, de suis confici, ut
& Levitis instrumenta quibus Deum laudant, i-
temque urbis & templi custodibus terras assigna-
ri

c Περιθείσης ἀνεχόμενον,] Περιτιθείσης *Hen.* ἐπιθείσης *Big.* & *Busb.*

d Αὐτῷ] Illud αὐτῷ insertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.*

e Αὐτὸν ποιεῖν,] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.*

f Ἀπέδειξα μέν,] Ἐπιδείξαμεν εἰπὼν *Hen.*

g Ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀληθείας] Ita *C.* & *Vat.* in *reliquis* deest articulus.

h Δρόμῳ ὁ ἥλιος,] Ita cum *Cod. Cajs.* in *reliquis* deest δρόμῳ.

i Πρὸς αὐτὴν] Πρός τι ἄδικον in *MSS.*

k Παρέχει δὲ ἡμῖν] Ὑπάρχει *Hen.* & *C.*

l Οὐ καλὰ] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* οὐκ ἄλλο in *Editis*, οὐκ ἄλλως *Hen.* & *C.*

m Τὰ ἄδικα] Illud τὰ ex *MSS.*

n Παρὲξ ὧν] Ita *Hen. Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promissa.* adde quod *Esdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλέον τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέχειν.

o Αὕτη δ' ἦν] Αὕτη δ' ἂν εἴη οἰκοδ. *Vat.*

p Εἰς τὴν Ἰουδαίαν] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat.* & *C.*

q Καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους] Ita *MSS.* καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτῶν σατράπας in *Editis.*

r Ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας·] Operave imperare regalia *Rufinus.* SPANH.

s Αὐτὰς νέμεσθαι.] Αὐτοῖς *Vat.*

t Τὰς κώμας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.*

v Θύειν τε αὐτοῖς] Ita *Hen.* & *Busb.* Θύειν τε αὐτὰς *C.* Θύειν δ' αὐτὰς in *Editis.*

ri juſſit, certamque quotannis pecuniam ad uſus vitæ neceſſarios. Miſſiſque *Dei* vaſis *Hieroſolyma*, etiam quæcunque ante ipſum Cyro facere in animo erat in Judæorum reſtitutionem, iſta quoque Darius fieri præcepit.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus ſuis nunciat. 3 Eſdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam conſequutus, quam primum regiam egreſſus eſt, ſublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui ſibi ſapientiam dederit, ejuſque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. iſta enim haud aſſequutum fuiſſe, niſi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præſentibus gratias retuliſſet, petiiſſetque ut ſimilem ei in poſterum benevolentiam præſtaret, Babylonem profectus eſt, ſuiſque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi iſtis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipſis miſſionem dediſſet in patriam terram; in compotationes vero & comeſſationes verſi ſeptem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & inſtauratam feſta celebrantes. Poſtea delecti ſunt ad profectionem Hieroſolymitanam patriarum tribuum principes, cum ſuis uxoribus & liberis & jumentis. Miſſiſque à Dario qui eas Hieroſolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, pſallentes & tibiis ſonantes & cymbalis perſtrepentes: pro equente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Quinam Babylone Hieroſolyma redierint cum Zorobabelo 1 Eſdr. c. 2 & 3 Eſdr. c. 5.

10. Atque iſti quidem ita profecti ſunt, è ſingulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non viſum eſt eas nominatim percenſere, ne, *dum* lectoris mens à rerum ſerie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile aſſequatur. Omnium autem abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum ſuperarent, ſumma erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant ſeptuaginta & quatuor: promiſcuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, ſeptingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: ſacrorum autem ſervi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui ſe ex Iſraëlitis eſſe dicebant, non tamen potuere ſuam familiam & ſtirpem oſtendere, *ſexcenti ſexaginta duo. Quidam autem è ſacerdotibus abdicati ſunt *ſacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipſi genus indicare potuere, nec in tabulis ſcriptis Levitarum & ſacerdotum reperti ſunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hieroſolyma aſcenderunt ſequebatur ſervorum multitudo, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. cantores etiam & pſaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recenſitæ erat Zorobabelus Salathieli fi-

Sacerdotes, quorum ſtirps non inventa eſt in tabulis ſcriptis, ſacerdotio abdicati ſunt. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

ἕκαστον ἔτος ὠφελημένον τὸ θεῖον τῷ τὸ βίον χρείαν ἔχειν. [x] πέμψας οὖν καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος πρὸ αὐτοῦ ἐβούλήθη θεῖναι τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀποκαταστάσεως, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διεπέξαγε.

θ'. [y] Τυχὼν οὖν τούτων παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἠύχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείῳ παρέσχηται. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σοῦ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν ἵλεω. τοίνυν οὖν τοῦ τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἦκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις διήγγειλε τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, πάλιν αὖτοῖς ἀποδιδόντι τὸν πάτριον γῆν· εἰς δὲ [z] πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ δίκαιον εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ [a] παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες. ἔπειτα τοὺς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ ὑποζυγίοις ἐπελέξαντο. οἱ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τῶν Ἱεροσολύμων ὁδὸν μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [b] ψαλλόμενοι καὶ κατωλύμενοι καὶ συρίζοντες τοῖς κυμβάλοις· συνέπεμψε δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ἰουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι'. Καὶ οἱ μὲν ὕστερον ἀπέστησαν ἐξ ἑκάστης πατρίδος ἀριθμὸς ὄντες [c] ὠφελημένων· ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε τὰ τῶν πατρίων καταλέξαι ὀνόματα, ἵνα μὴ, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων ἡδονὴν τῆς σαφηνείας τῶν πραγμάτων ἀποστάσης, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν ἀπερχομένων [d] σὺν ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτου μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι. Λευῖται δὲ [f] τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμὶξ καὶ [g] παιδίων σώματα μὲν τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο. παρὲξ δὲ [h] τούτων Λευῖται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, πυλωροὶ δὲ [i] ἑκατὸν καὶ δέκα, δοῦλοι δὲ ἱεροὶ [k] τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [l] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δὲ ἐπιδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [m] ἐξεβλήθησαν δέ τινες καὶ τῶν [n] ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς [o] ἠγμένοι γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γένος εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐν τῇ ψηφολογίᾳ τῶν Λευιτῶν καὶ ἱερέων εὑρέθησαν. [p] ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. τὸ δὲ τῶν τεραπόλων πλῆθος εἶπεν τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [q] τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά. [r] ψάλται δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [s] κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε, [t] ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τῆς κατηριθμημένης πληθύος ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος [v] ἐκ

[x] Πέμψας δὲ] Πέμψαι in *MSS.*

[y] Τυχὼν οὖν τούτων] Τυχὼν δὲ τούτων *Hen.* & C.

[z] Πότον] Πότος hic ὠφελία, ſicut LXX. Gen. XIX. 8. & XXIX. 22. SPANH.

[a] Παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες.] Feſtum παλιγγενεσίας τῆς πατρίδος. SPANH.

[b] Ψαλλόμενοι] Συμψαλλόμενοι *Hen.* & C. HUDS. Ψαλλομ. nempe citharis ſeu κιθάρᾳ. SPANH.

[c] Ὠφελημένων.] Eo modo *MSS.* (& Cocc.) ὠφελημένοι in *Editis.* Forſan ἀφελῶς ὄντες ὠφελημένοι.

[d] Περὶ ἔτη δώδεκα] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deërat περί. mallem ſane ὑπέρ. niſi forſan περὶ pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Eſdra* (l. 3. c. 5. v. 41.) ἀπὸ δωδεκαετοῦς καὶ ἐπάνω.

[e] Μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι.] *Eſdræ* l. 1. c. 2. v. 64. & l. 3. c. 5. v. 40. tantum *quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Hic tamen *Joſephum* ſequitur *Zonaras.*

[f] Τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα·] Non aliter *Eſdras*, l. 1. c. 2. v. 38. τεσσαρακισχίλιοι *Epiphan.*

[g] Παιδίων σώματα] Νηπίων in *MSS.*

[h] Τούτων Λευῖται] Tres Levitarum ordines ὑμνῳδοὶ, πυλωροὶ, δοῦλοι ἱεροὶ. REL.

[i] Ἑκατὸν καὶ δέκα] Ἑκατὸν δεκαδύο C.

[k] Τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο.] Ita *MSS.* & *Eſdr.* l. 1. c. 2. v. 56. in *Editis* τξϛ'. pro τριᾶ.

[l] Ἄλλοι τε πρὸς τούτοις,] Ἄλλοι δὲ πρὸς τούτοις C.

[m] Ἐξεβλήθησαν δέ τινες] Ita *Hen.* & *Big.* ἐξελήθησαν δὲ καὶ τῶν C. ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν in *Editis Aliiſque.* In loco interpretando ſequutus ſum *Seldenum*; quem videſis in *lib.* de *Succeſſione in Pontif. Hebr.* c 3.

[*] *Sexcenti ſexaginta duo.*] Ita cum *Hen. B.* & *Vet. Int.* in *Edit.* ξιβ'.

[n] Ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς] Lege ἱερέων τῆς τιμῆς. *Vet.* MS. Sacerdotali honore. COCC.

[o] Ἠγμένοι γυναῖκας,] Supra lib. 5. c. 7. §. 13. γυναῖκας ἠγμένος. SPANH.

[p] Ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι] Illa ἦσαν δὲ abſunt quibuſdam *MSS.*

[q] Τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά.] Πεντακόσιοι τριάκοντα πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτὰ C.

[r] Ψάλται] Ψάλται, non Levitæ aut ὑμνῳδοί. REL.

[s] Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε,] Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut conſtat ex *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 43.

[t] Ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε.] Ita cum *MSS.*

[v] ἐκ

[v] ἐκ τῶν υἱωνῶν τοῦ Δαυίδου, γεγονὼς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκου τοῦ ἀρχιερέως. [x] σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [y] Σερεβαῖος, ἐκ δὲ τοῦ πλήθους [z] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἱ δὲ συνεβάλοντο μνᾶς μὲν χρυσοῦς ἑκατὸν, ἀργύρου δὲ πεντακισχιλίας. ἔτω μὲν οὖν οἵ τε ἱερεῖς καὶ [a] οἱ Λευῖται καὶ μέρος τι τοῦ παντὸς λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, [b] ὅσον ἦν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

lius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμηται, τῶν Χαθαίων μάτην ἀπαδαζόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

Ἑβδόμῳ δὲ μηνὶ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτῶν ἐξόδου, ἀπεπέμψαντες ὅ, τε [c] ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς καὶ [d] ὁ Ζοροβαβηλος ἄρχων, τὸν ἀπὸ τῆς χώρας συνήγαγον [e] εἰς Ἱεροσόλυμα πανδημεί, μηδὲν προφυμίας [f] ἀπολιπόντας. καὶ [g] κατασκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ καὶ πρότερον ἦν [h] ἀνῳκοδομημένον τόπου, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον. ταῦτα δὲ ποιοῦντες οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς πρόσχωροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [i] ἦγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὡς ὁ νομοθέτης [k] πρὸς αὐτῆς διετάξατο, καὶ προσφορὰς μὴ ταύτας, καὶ τὰς καλουμένας [l] ἐνδελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἑορτῶν. οἵτε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας δὲ ἑβδόμου μηνός. ἤρξαντο δὲ καὶ τοῦ οἰκοδομίας δὲ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ πρὸς τροφὴν τῶν [m] εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ καὶ κῦφον ἦν, τάτε κέδρινα κατάγωσι ἐκ δὲ Λιβάνου ξύλα, δίδασιν αὐτὰ καὶ [n] σχεδίαν πηξαμένοις, εἰς τὸν τοῦ Ἰόππης κομίζειν λιμένα. τῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κύρου ἐκέλευσε, τότε δὲ Δαρείου κελεύσαντος ἐγίνετο.

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

SEptimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde * oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum † Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

Judæi Hieroſolyma convenêre, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. 1 *Eſdr. c.* 3. & 3 *Eſdr. c.* 5.

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. 1 *Eſd c.* 4. & 3 *Eſdr. c.* 5.

MSS. & *Eſdra Apocrypho.* quem plerumque ſequitur *Joſephus.* συζυγία φυλ'. in *Editis.*

[v] Ἐκ τῶν ἡμῶν] Ex τῶν ἡμῶν δὲ *C.* ἐκ τῶν ἡμῶν οὖν δὲ *Gall.*

[x] Μετὰ τούτους] Μετὰ τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.*

[y] Σερεβαῖος,] Σερεβέος *Hen.* & *Big.* Γερεβὲ *Zonar.*

[z] Κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν·] Κεχειροτονημένοι in quibuſdam *MSS.*

[a] Οἱ Λευῖται] Illud οἱ ex *MSS.*

[b] Ὅσον ἦν] Ὃς ἦν ἐν τ. C. & *Vat.* ὅτου ἐν τ. *Hen.*

[c] Ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ἰησοῦς in *Editis.*

[d] Ὁ Ζοροβαβηλος ἄρχων,] Illud ὁ ex *MSS.*

[e] Εἰς Ἱεροσόλυμα] Supra fin. § 10 cap 3. εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. & tam hic quam illic utroque modo in *MSS.*

[f] Ἀπολιπόντας.] Ἀπολιποντες *C.* & *Gall.*

[g] Κατασκεύασαν θυσιαστήριον,] Ita cum *Caji codice.* κατασκεύασαν τε *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* favetque *Eſdras* l. 3. c. 5. v. 48. & 49. καὶ κατασκεύασαν ις in *Editis.* quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v. prox. ſequ.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρωσι legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* παυδημεὶ, οἳ, μηδὲν προφυμίας ἀπολιπόντες, κατασκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' ᾧ κ. π. ἀ. τόπου, καὶ νομίμως ἀναφέρωσι &c.

[h] Ἀνῳκοδομημένον τόπου,] In *MSS.* ᾠκοδομημένον. unde ἀνῳκοδομημένου feci pro ἀνοικοδομήματος *Editorum.*

[i] Ἤγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν] Apud *Eſdram*, l. 3. c. 5. v. 51. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τῶ σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπιτέτακται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν. καὶ μετὰ ταῦτα προσφορὰς ὁλοκαυτώσεως, καὶ θυσίας σαββάτων καὶ νουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c. 3. v. 4. HUDS. Tabernaculorum feſtum celebratum 3 Eſdr. v. 49. & Nehem. VIII. 15. 16. 17. Conf. inf. c. 5. §. 5. SPANH.

[k] Περὶ αὐτῆς διετάξατο,] Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃν pro ὡς habet. πρὸς αὐτὸν in *reliquis.*

* *Oblationes,*] Προσφορὰς hîc accipio de *ſacrificiis ſponte factis.*

[l] Ἐνδελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων] Conf. Αλωσ. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[m] Εἰσαγομένων.] Lege ἐξαγομένων. *Vet.* alimenta quærentibus miniſtrabant. COCC.

[n] Σχεδίαν πηξαμένοις,] Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. §. 7.

† *Joppes* mari *conveherentur.*] Utrumque rectum Ἰόπη & Ἰόππη.

[o] Σωσείχθ] Forte σωήγθ. *Vetus*, vecta ſunt. COCC.

[p] Ἐγείραντες] Ita ex *MSS.* (& *Cocc.*) ἀγείραντες in *Editis.*

[q] Δευτέρῳ μηνὸς] Iterum ex *MSS.* (& *Cocc.*) conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δεκεμβρίῳ in *Editis.* Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi.* Ἓ δωδεκάτῳ μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus ἀνεκδότοις*, tom. 3. p. 571.

[r] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν] Ita è *Caji Cod.* quod Σωδμίηλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58) quam Σωλιμιὴλ *Editorum*, aut Σολιμηὴλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ.* nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, & *Abdoilum fratrem Judæ & Aminadab.*

rius opinione absolutum est. Consummato autem sacrario, sacerdotes cum tubis & pro more vestiti constiterunt, ut & Levitæ & Alaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus ostendit Davides. At sacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectissimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & sumptuosissimum, novum vero videntes ita constructum ut ob rerum penuriam superiori multum inferius esset, reputantes secum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidissent, tristes erant, & non valentes intra se comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præsentibus, satisque habebat quod templum sibi ædificatum esset, ad illud quod prius fuerat non respiciens, illudve in memoriam revocans, aut semet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quasi minori esset splendore quam animo præceperat. Tubarum tamen sonitum & multitudinis lætitiam vincebat seniorum & sacerdotum ejulatus, quod templum illud *altero* exciso longe inferius esse existimarent.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia gestit. *1 Esdr. c. 4. & 3 Esdr. c. 5.*

3. Ubi autem Samaritæ tubarum sonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infesto) accurrebant, desiderio cognoscendi quænam tumultûs causa exstiterit. Postquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jesum & familiarum principes adeunt, postulantes ut sibi liceret una cum illis templum exstruere, & in ædificationis societatem admitti. "Deum enim, ajebant, non *minus* quam illi coli-"mus, eundemque precamur & *veneramur*, & re-"ligionis *ejus* studiosi fuimus, jam inde ab illo "tempore, quo Salmanasares Assyriorum rex nos "*in hunc, quem incolimus*, locum transtulit è Chu-"thia & Media." Cum hæc illi verba fecissent, Zorobabelus & Jesus pontifex & familiarum Israëlitarum principes eis responderunt, "fieri non pos-"se ut in structura socios sibi adsciscerent, cum "*solis* ipsis templum construere mandatum fuerit, "prius quidem à Cyro, nunc vero à Dario. ve-"runtamen illis licere *in eo Deum* colere: & hoc "solum illis commune esse, si velint, cum omni-"bus hominibus, qui ad templum venerint adora-"re Deum.

Petunt Samaritæ ut in ædificationis societatem admittantur.

Judæorum ad Samaritas responsum.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tulerunt, Syriæque gentibus auctores sunt petendi à satrapis, ut, quemadmodum sub Cyro primum ac deinde sub Cambyse, templi ædificationem impedirent, & Judæis omni studio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hierosolyma ascendissent Sisines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibusdam, atque ex principibus Judæorum quæsivissent, "cujus permissu templum ita ædifica-"runt, ut arx potius quam fanum existimari pos-"sit, & cur porticus *ei* & mœnia tam valida urbi "circumdederunt;" Zorobabelus & Jesus pontifex responderunt, "se quidem servos esse Dei ma-"ximi: templum vero hoc, ei *olim* exstructum à "rege illorum felicissimo & virtute omnium præ-"stantissimo, per multas ætates incolume stetisse.

Quo accepto Samaritis in animo erat templi ædificationem impedire.

Judæorum responsum ad satrapas quærentes ab illis cur templum instaurarint.

κησεν ἄν τις ἔλαβε τέλος. ἀπαρτισθέντος δὲ τοῦ ἱεροῦ, μετὰ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς τὸ σωθῆναι χαλαῖς κεκοσμημένοι, [s] καὶ οἱ Λεύιται καὶ οἱ Ασάφου παῖδες, ἀναστάντες ὕμνουν τὸν Θεὸν, ὡς τῶν εἰς αὐτὸν ἐλλογίμων Δαυίδης κατέδειξε πρῶτος. οἱ δ' ἱερεῖς καὶ Λεύιται καὶ τῶν πατρίων οἱ πρεσβύτεροι, τὸν μὲν ὕστερον ναὸν τῇ μνήμῃ ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγηρυμένον ὁρῶντες διὰ πενιχείας [t] ἐνδέστερον τῶν πάλαι κατασκαζόμενον, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [v] ὑποδεεστέρους καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι, [x] κατήφουν, καὶ, τῆς ὀδύνης τοῦτο λύπης κεφαλαιῶσαι δυναμένους, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προήγοντο. ὁ δὲ λαὸς ἠγάπα τοῖς παροῦσι, καὶ [y] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τὸ ἱερὸν, τοῦ πρότερον ὄντος οὐδένα λόγον ποιούμενος οὐδ' ἀνάμνησιν, οὐδὲ πρὸς τὸν σύγκρισιν [z] ἐκεῖνο βασανίζων αὐτὸν, ὡς [a] ἐπ' ἐλάττοσιν οἷς [b] ὑπελάβετο. ὑπερεφώνουν δὲ τὰ τῶν σαλπίγγων ἦχον, καὶ τὸν τοῦ πλήθους χαρὰν, ἣ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς εὐδόκησαν ἐλαφρὸν τὸν ναὸν τοῦ καταισκαφέντος, οἰμωγή.

γ'. Τῆς δὲ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκουσάντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰρ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ιούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτιδι· σωτήριον, τὸν αἴτιον τοῦ θορύβου μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας εἰς Βαβυλῶνα τῶν Ιουδαίων ἀνακτιζοντας τὸ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ιησοῦ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατρίων, ἀξιοῦντες αὐτοῖς συμπαραλαβεῖν συγκατασκευάσαι τὸν ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. "σεβόμε-"θα γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸν ἔλαττον ἐκείνων τὸν Θεὸν, ἔφασκον, καὶ "[c] τοῦτον ὑποδυχόμεθα, καὶ τὰ θρησκείας ἐσμὲν ἀπο-"θυμητὴ, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ Σαλμανασάρης, "ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς, [d] ἐκ τῆς Χουθίας ἡμᾶς μετή-"γαγε καὶ Μηδίας ἐνθάδε." τούτων αὐτῶν πεισαμένων τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλος καὶ Ιησοῦς ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ τῶν πατρίων ἡγεμόνες τῶν Ισραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [e] ἔφασαν, "τὰ μὲν οἰκοδομίας [f] αὐτοὺς ἀδυνάτους εἶναι κοινω-"νεῖν, αὐτῶν προσηκάντων κατασκευάσαι τὸν ναὸν, "πρότερον μὲν ὑπὸ Κύρου, νυνὶ δὲ ὑπὸ Δαρείου. προσυ-"νεῖν δὲ αὐτοῖς ἐφίεναι· [g] καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν, εἰ "βούλονται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνου-"μένοις εἰς τὸ ἱερὸν σέβειν τὸν Θεόν.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χουθαῖοι· τῷ γὰρ προσηγορίαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πείθουσι τὰ ἐν Συρίᾳ ἔθνη τῶν σατραπῶν δεηθῆναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν περ ἐπὶ Κύρου πρότερον, εἶτ' ἐπὶ Καμβύσου μετ' αὐτὸν, ἐμποδὼν τῷ τοῦ ναοῦ καθασκευῇ, καὶ ἀπαδάζουσι [h] πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ιουδαίους ἀναβολὴν καὶ τριβὴν πραγματεύσασθαι. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναβάντων εἰς Ιεροσόλυμα, [i] Σισίνου τοῦ τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπάρχου, καὶ [k] Σαραβαζάνου καὶ τινων ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ιουδαίων ἐρομένων, "τίνος αὐτοῖς συγχωρήσαντος "[l] οὕτως οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, ὡς φρούριον αὐτὸν εἶναι "μᾶλλον ἢ ἱερὸν, καὶ τί δήποτε τοὺς τοίχους καὶ τὰ τείχη περι-"βεβλήκασι [m] τῇ πόλει σφόδρα ὀχυρά," Ζοροβάβηλος καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ιησοῦς, "δούλους μὲν αὐτοὺς, ἔφασαν, "εἶναι τοῦ μεγίστου Θεοῦ· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον αὐτῷ κατασκευά-"σθαι τοῦ βασιλέως αὐτῶν ὑπὸ βασιλέως Ισραηλίτου, καὶ πάλαι "ὑπερ-

[s] Καὶ οἱ Λεύι.] Καὶ οἱ Λευῖται οἱ Ασάφου παῖδες juxta *Esdram.*

[t] Ενδεέστεροι] Επιδεέστερον *Vat.* & mox κατασκαζομένου legi potest.

[v] Υποδεεκότες] Ita *MSS.* ὑποδεεκὸς in *Editis.*

[x] Κατήφουν,] Κατηφεῖς ἦσαν *Chrys.*

[y] Τῷ μόνον οἰκοδομῆναι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Coccejo*) τὸ in *reliquis.*

[z] Ἐκείνου βασανίζων] Τὸν ἐκείνου *Vat.* & *Hen.*

[a] Ἐπ' ἐλάττοσιν] Ex conjectura ἐπ' ἐλάττοσιν reposui. ἐπ' ἐλάττωσιν aut ἐπελάττωσιν in *Editis Aliisque.*

[b] Υπέλαβεν.] Υπελάμβανεν *Hen.* & *Vat.*

[c] Τοῦτον] Forte τούτων. COCC.

[d] Ἐκ τῆς Χουθίας] Vide supr. lib. 9. c. 14. §. 3. & lib. 10. c. 8. §. 7.

[e] Ἔφασαν,] Ita cum *MSS.* ἔφασκον in *Editis.*

[f] Αὐτοὺς ἀδυνάτους] Αὐτοῖς *Vat.*

[g] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινὸν] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινωνοὺς οἱ βάλλοιντο *Hen.* & *Busb.*

[h] Πρὸς αὐτοὺς] Περὶ αὐτοὺς *Vat.*

[i] Σισίνου] Σισίννου *Hen.* & *Busb.* tam hic quam infra.

[k] Σαραβαζάνου] Hic loci Σαραβαζάνου aut Σαραβαζάνη. mallem sane Σαθαραβαζάνου. Vide *Annots.* ad p. 548. §. 3.

[l] Οὕτως οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν,] Vocem οὕτως non agnoscit *Hen.*

[m] Τῇ πόλει σφόδρα ὀχυρά,] Ita cum *MSS.* τὴν πόλιν in *Editis.* HUDS. Vetus: *vel cur porticus & civitatem tam munito circum-*

"ὑπερβάλλον(ς) ἀρετῇ, πολὺ ἀφεμεῖναι χρόνον. ἐπεὶ
"ὃ, τ πατέρων ἀσεβησάντων εἰς τ Θεὸν, Ναβυχοδονόσο-
"ρ(ς) ὁ Βαβυλωνίων ⁊ Χαλδαίων βασιλεὺς, ἑλὼν τὴν
"πόλιν κ κρατ(ς) αὐτὴν τε καθεῖλε, κ τ ναὸν συλή-
"σας ἐνέπρησε, κ τ λαὸν [n] μεταῴκισεν αἰχμάλωτον, με-
"ταγαγὼν εἰς Βαβυλῶνα, Κῦρ(ς) ὁ μετ' αὐτὸν τ Βα-
"βυλωνίας ⁊ Περσίδ(ς) [o] βασιλεὺς, ἔγραψεν οἰκοδομη-
"θῆναι [p] τ ναὸν· κ πάντα ὅσα [q] μετήνεγκεν ἐξ αὐτ Να-
"βυχοδονόσορ(ς) ἀναθήματα ⁊ σκεύη, Ζοροβαβήλῳ πα-
"ραδοὺς ⁊ Μιθραδάτῃ τῷ ταμιοφύλακι, προσέταξε κομίσαι
"εἰς Ιερουσάλυμα, κ πάλιν εἰς τ ἴδιον [r] ἀποκαταστῆσαι ναὸν
"οἰκοδομηθέντα. τοῦτο δὲ ἐπέσταλεν ἐν τάχει γενέσθ, [s] Ἀβάσ-
"σαρον κελεύσας ἀναβάντα εἰς Ιερουσάλυμα, τ οἰκοδομίας
"ⷮ ναοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν. ὡς μὲν τὸ λαβεῖν [t] ταῦτα Κύρ
"ου γράμματα ταῦτα γεγραμμένα, δῆλος τοῖς ἱεροῖς [v] κατε-
"βάλετο· κ ἐξ ἐκείνου ⷮ χρόνου καταβαλόμενοι μέχρι
"κὴ τοῦ δεῦρο, διὰ τὴν τ ἐχθρῶν κακοήθειαν ἐστιν ἀτελής.
"εἰ τοίνυν βούλεσθε ⁊ δοκιμάζετε, γράψατε ταῦτα Δα-
"ρείῳ, ὅπως ἐπισκεψάμενος τὰ τ βασιλέων ὑπομνή-
"ματα, εὑρὴ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [x] καταψευσαμένους.

ε'. Ταῦτα εἰπόντων [y] τοῦ Ζοροβαβήλου καὶ τοῦ ἀρχιε-
ρέως, ὁ [z] Σισίννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν μὲν οἰκοδομίαν
ἐπισχεῖν [a] ἐ διέγνωσαν, ἕως ἂν ταῦτα δηλωθῇ [b] τῷ βα-
σιλεῖ Δαρείῳ, ⷮ πρόχειρα δ' αὐτῷ εἶ [c] τῶν ἐγρα-
ψαν. τῶν δ' Ιουδαίων [d] κατεπτηχότων καὶ δεδιότων μὴ
μεταδόξῃ τῷ βασιλεῖ περὶ τ τῶν Ιεροσολύμων [e] καὶ τοῦ
ναοῦ κατασκαφῆς, ὄντες κ τ καιρὸν ἐκεῖνον δύο προ-
φῆται παρ' αὐτοῖς Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, θαῤῥεῖν αὐ-
τοὺς παρῴρμων, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ὑφορᾶσθαι
δύσκολον, ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτα προλέγοντ(ς) αὐτοῖς. πι-
στεύοντες δὲ τοῖς προφήταις, ἐντεταμένως εἶχον τῆς οἰ-
κοδομίας, μηδεμίας ἡμέρας ἀνιέμενοι.

ς'. Δαρεῖ(ς) δὲ τ Σαμαρητῶν αὐτῷ γραψάντων [f] κ κα-
τηγορούντων ἀφ' ὧν ὑπισχνεῖτο τ Ιουδαίων, ὡς τήν τε πόλιν
ὀχυρῶσι, [g] κ τὸν ναὸν φρουρίῳ προστοιχότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κα-
τασκευάζωσι, [h] λεγόντων δὲ μὴ σωφρονοῦντα αὐτῷ τὰ γινόμενα,
κ προσέπι τὰς ὑπισχνείας ὑπιδεικνυόντων [i] ἃς Καμβύσης δι'
ὧν ἐκώλυσεν ἐκεῖν(ς) οἰκοδομεῖν τ ναὸν, μαθὼν παρ' αὐ-
τῶν ὡς ἀσφαλὴς τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ τὴν τ Ιερουσαλύμων
ἀποκατάστασιν ἔσοιτο, ἐπεὶ ⁊ τὰ ⷮ γράμματα ἃ Σισίννης ⁊ τ σὺν
αὐτῷ χρηματίσας ἀνέγνω γράμματα, προσέταξεν ἐν τοῖς
βασιλικοῖς ὑπομνήμασι ζητηθῆναι τὰ περὶ τούτων· κ
εὑρέθη ἐν [k] Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ, βιβλίον,
ἐν ᾧ ταῦτα ἦν ἀναγεγραμμένα. [l] ἐν τῷ "πρώτῳ τ βασι-
"λείας ἔτει Κῦρ(ς) ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τ ναὸν οἰκοδο-
"μηθῆναι τ ἐν Ιερουσάλυμοις ⁊ τὸ θυσιαστήριον, ὕψ(ς) μὲν
"πηχῶν ἑξήκοντα, εὖρ(ς) δὲ τ αὐτῶν, ἀφ' δόμων λιθίνων
"ξέστων τριῶν, κ ξυλίνης δόμου ἑνὸς ἐσχωρίᾳ· κ τὴν εἰς
"ταῦτα δαπάνην ἐκ τ ⷮ βασιλέως γίνεσθαι διετάξατο.
"[m] προσέταξε δὲ ⁊ τὰ [n] σκεύη, ἃ συλήσας Ναβυχοδονόσο-
"ρ(ς) εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισεν, ἀποδοθῆναι τοῖς Ιεροσολυ-

"Postquam vero, flagitiis in Deum à majoribus
"commissis, Nabuchodonosorus Babyloniorum &
"Chaldæorum rex urbe expugnata ipsam delevis-
"set, & templo spoliato illud incendisset, popu-
"lumque Babylonem captivum abduxisset & in
"alias sedes transtulisset, Cyrus, qui ei in regnum
"Babyloniæ & Persidis successit, scripto manda-
"vit, ut templum *hoc* exstrueretur: & donaria o-
"mnia & vasa, ex eo à Nabuchodonosoro sublata,
"Zorobabelo & Mithradati quæstori tradidit, ut
"ea Hierosolyma reportarent, & in templum in-
"stauratum reponerent. Nam ut ad celeritatem
"nihil sibi reliqui facerent, præcepit, jussitque A-
"baffarum Hierosolyma ascendere, temploque cu-
"ram omnem adhibere. Qui, postquam à Cyro
"literas acceperat, confestim *eò* profectus funda-
"menta jaciebat: atque ex eo tempore hactenus
"ædificatur, & nondum ob inimicorum maligni-
"tatem absolutum est. Quamobrem, si volueritis
"& ita vobis visum fuerit, hæc ipsa scribite ad
"Darium, ut inspectis regiis commentariis illi
"compertum sit, nos nihil eorum quæ diximus
"*improbe* confinxisse.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex loquuti essent, Sisines & qui cum eo erant decernere noluerunt ut ab ædificatione inhiberentur, donec regem Darium de istis certiorem facerent. Statim vero ei hisce de rebus scripserunt. Cum autem Judæi perterriti essent & sibi metuerent, ne Hierosolymorum templique instaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipsos bono animo esse jubebant, nec mali aliquid à Persis sibi eventurum esse suspicarentur, utpote quod Deus illis ista prædixerit. Quibus cum fidem haberent, summo studio ædificationi incubuerunt, ita ut ne diem quidem unum intermitterent. *Sisines Judæique scribunt ad Darium.* 1 *Esdr. c.* 5. *&* 3 *Esdr. c.* 6.

6. Darius autem, cum Samaritæ ei scripsissent & literis Judæos accusarent, quod & urbem muniant, templumque arci quam fano similius exstruant, dicerentque haud è re sua esse quæ fierent, itemque Cambysis epistolas ostenderent, quibus ille templum ædificari prohibuit; ubi ex illis intellexerat, res suas, Hierosolymis instauratis, nequaquam in tuto esse, cumque literas etiam Sisinis & collegarum ejus ad se allatas legisset, jussit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & inventus est Ecbatanis, turri quæ in Media est, liber *commentariorum*, in quo hæc perscripta erant. "Anno regni *sui* primo Cyrus rex jussit templum "cum altari in Hierosolymis instaurari, cujus alti-"tudo cubitorum esset sexaginta, latitudo toti-"dem, trinis lapidum bene politorum ordinibus, "& uno domestici ligni ordine; edixitque ut sum-"ptus in hæc è regis fisco suppeditarentur. Præ-"cepit etiam ut vasa, quæ Nabuchodonosorus è "*templo* ablata Babylonem deportaverat, Hieroso-"lymitanis restituerentur. ita autem curanda "man- *Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet.* 1 *Esdr. c.* 6. *&* 3 *Esdr. c.* 6. *Cyricodex inventus de instaurando fano.* 1 *Esdr. c.* 6. *&* 3 *Esdr. c.* 6.

cumdedisset muro. quasi legisset τί δ' ἐποτε τὰς θυρας καὶ τὴν πόλιν τεῖχη περιβεβλήκασιν ἕτως ὀχυρά. COCC.

n Μεταῴκισεν αἰχμαλώτων,] Ita *Hen.* μετῴκησεν in *Editis Aliisque.*

o Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Hen.* & *Busb.*

p Τὸν ναὸν·] Τὸ ἱερὸν *Hen.* & *B.*

q Μετήνεγκεν ἐξ αὐτοῦ] Μετήγαγεν *Vat.*

r Ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα.] Ἀποκαταστάθῶσι *Vat.*

s Ἀβάσσαρον κελεύσας] Σαβανάσσαρον *Hen. B.* & *Pseudo-Esdr.* quomodo forsan legendum, p. 548. § 3. Σεβάσσηρον *Vat.*

t Παρὰ Κύρου γεγράμματα ταῦτα γεγραμμένα,] Τὰ ὑπὸ Κύρου γε. *Hen.*

v Κατεβάλετο·] Ita *Vat.* ἐβάλετο *Hen.* ἐβάλλετο *Busb.* κατεβάλλετο in *Editis.*

x Καταψευσαμένους.] Κατεψευσμένους *Hen.* & *Busb.*

y Τοῦ Ζοροβαβήλου] Τοῦτε Ζοροβ. *Hen.* & *B.*

z Σισίννης] Iterum Σισίννης *Hen.* & *B.*

a Οὐ διέγνωσαν,] Illud ἀ in suo *codice* non habuisse videtur *Epiphan.*

b Τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* desiderantur τῷ βασιλεῖ.

c Τούτων ἐγράψαν.] Sic *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τούτου in *cæteris.*

d Κατεπτηχότων καὶ δεδιότων] Eo modo in *MSS.* καταπεπτηχότων perperam in *Editis.*

e Καὶ τοῦ ναοῦ κατασκαφῆς,] Τῆς τοῦ ναοῦ *Hen. Vat.* & *B.*

f Καὶ κατηγορούντων] Illud καὶ ex *MSS.*

g Καὶ τὸν ναὸν φρουρίῳ προστοικότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκευάζωσι,] Ita Tacitus *ædes ipsa, egregium propugnaculum.* REL.

h Λεγόντων δὲ μὴ σωφρονεῖν αὐτῷ] Λεγόντων τε μὴ *Busb.* λεγόντων μὴ *Hen.*

i Τῆς Καμβύσου δι'] Τὰς Καμβύσου *Busb.* & *Vat.*

k Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ] Conf. sup. lib. 10. c. xi. §. 6. SPANH.

l Ἐν τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας] Illa ἐν τῷ absunt *Hen.* & *Busb.*

m Προσέταξε δὲ] Προσέταξε δὲ non agnoscunt *Hen.* & *Busb.* nec in suo *codice* habuisse videtur *Epiphan.* atque commode satis abesse possunt.

n Σκεύη,] Καὶ τὰ τοῦ ναοῦ σκεύη *Busb.*

"mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-
"niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi quidem eo
"loco abſtinerent, ſinerent vero Judæos, Dei ſer-
"vos, eorumque principes templum exſtruere.
"Porroque imperavit ut eos in opere adjuvarent,
"& ex tributo provinciæ, cujus procuratores
"erant, Judæis in ſacrificia ſuppeditarent tauros
"& arietes & agnos & hœdos, & ſimilam & oleum
"& vinum & cætera quæ ſacerdotes poſtulave-
"rint, qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Re-
"gis & Perſarum. quicunque autem contra ali-
"quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt; juſ-
"ſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſque
"bona in Regis fiſcum redigantur. Inſuper &
"Deum precatus eſt, ut, ſi quis operam dederit
"ad templi exſtructionem impediendam, Deus i-
"pſum feriendo ab *ejuſmodi* iniquitate inhiberet.

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inveniſſet, reſcribit Sicinæ ejuſque collegis in hæc verba. "Darius rex Siſinæ equitum magiſtro, & "Sarabazanæ, illorumque collegis ſalutem. Ex-
"empla literarum, quas in commentariis Cyri in-
"veni, miſi ad vos; voloque ut omnia fiant quem-
"admodum in eis perſcriptum eſt. Valete." Cum itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant operibus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſenatûs principibus: magnaque cum diligentia perficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo & Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri & Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii no-
Templum perficitur. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.
no, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſacerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum multitudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt captivitatem priſtina felicitate proque recepto novo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro numero tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ) ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin & ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad interius ſacrarium.

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in urbem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victimam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam

"μίτας· τῶν ὧν ἐπιμέλειαν τούτων εἶναι [o] Ἀβασσάρῳ τῷ ἐ-
"πάρχῳ, [p] καὶ τ Συρίας τε καὶ Φοινίκης ἡγεμόνι, καὶ τοῖς σὺν
"αὐτῷ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τοῦ τόπου, τοῖς δὲ θεοῖς
"τοῦ Θεοῦ, Ἰουδαίοις δὲ ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν [q] οἰκο-
"δομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι δὲ αὐτοῖς τὸ ἔργον διεπάξατο,
"καὶ τοῦ φόρου τῆς χώρας ἧς [r] ἐπιτροπεύουσι πλεῖν τοῖς Ἰου-
"δαίοις [s] εἰς θυσίας λόγον, ταύρους δὲ κριοὺς δὲ ἄρνας καὶ ἐρί-
"φους, καὶ σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ τἄλλα ὅσα
"ἂν οἱ ἱερεῖς [t] ὑπαγορεύσωσιν, εὔχων δὲ [u] ὑπὲρ τ σω-
"τηρίας τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν. τοὺς δὲ παραβαίνοντας τι
"τῶν ἐπιταχθέντων, συλληφθέντας κελεῦσαι ἀνασκολοπισθῆναι,
"καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς τὸ βασιλικὸν καταπαγῆναι
"κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ἵνα εἴ τις
"ἐπιχειρήσοι λυμαίνεσθαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα-
"λὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἀπόλοιτο τὴν ἀδικίαν.

ζ. Ταῦτ' οὖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος,
ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, τάδε λέγων.
"Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ [x] ἱππάρχῳ, καὶ Ζαραβα-
"ζάνῃ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν χαίρειν. τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν
"τῆς ἐπιστολῆς, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εὑρὼν τοῖς Κύρου, ἀπέ-
"σταλκα· καὶ βούλομαι [y] γίνεσθαι πάντα, καθὼς ἐν [z] αὐτῇ
"γέγραπται. ἐρρῶσθε." μαθόντες οὖν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Σισί-
νης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, τοῦτο
[a] τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν. ἐπεσάτουν δὲ τῶν ἱερῶν
ἔργων, συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων, καὶ
τῶν [b] γερόντων ἄρχουσι. καὶ ἠύξητο τῷ πολλῷ πρόθυμῳ ἡ κα-
τασκευὴ τοῦ ναοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, καὶ τὰ
προσταγθέντα τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ βουλήσεως [c] Κύρου τε καὶ Δαρείου
τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δὲ ἐν ἔτεσιν ἑπτά. τοῦ δὲ [d] ἐνά-
του τοῦ Δαρείου βασιλείας ἔτους, [e] εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς
[f] δωδεκάτου, ὃς καλεῖται παρ' ἡμῖν μὲν Ἀδάρ, παρὰ δὲ
Μακεδόσιν Δύστρος, προσφέρουσι θυσίας οἵ τε ἱερεῖς [g] καὶ
Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰσραηλιτῶν πλῆθος, [h] ἀνανεω-
τικὰς τῶν προτέρων ἀγαθῶν μὴ τῆς αἰχμαλωσίας [i] καὶ
τὸ ἱερὸν ἀνακαινισθὲν ἀπληφέναι, [k] ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς
διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους, χιμάρους δώδεκα καὶ φυ-
λὴν, τοσαῦται γάρ εἰσιν αἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλαί, ὑπὲρ
ὧν ἥμαρτεν ἑκάστη. [l] ἀνέσησάν τε καὶ τὰς Μωϋσέως νόμους,
οἵ τε ἱερεῖς [m] καὶ Λευῖται, θυρωροὺς ἐφ' ἑκάστῃ πυλῶνος.
ᾠκοδομήκεσαν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὰς ἐν κύκλῳ [n] τοῦ ναοῦ
στοὰς ἔνδοθεν ἱεροῦ.

η. Ἐνστάσης δὲ [o] τῆς τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, μηνὶ τῷ πρώτῳ,
καθ' μὲν Μακεδόνας Ξανθικὸν λεγομένῳ, καθ' ἡμᾶς Νισάν,
συνερρύη πᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὴν ἑορ-
τὴν ἦγαγον [p] ἀγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῷ πα-
τρῴῳ νόμῳ, καὶ τὸ Πάσχα προσαγορευόμενον θυσίαν τῇ πε-
μπτῃ καὶ δεκάτῃ [q] τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιτελέσαντες [r] καθωχρή-
θησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, μηδεμιᾶς φειδόμενοι πολυτελείας, ἀλ-

[o] Ἀβασσάρῳ] Σαβανασσάρῳ *Hen. Busb.* & *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 548. §. 3. & ſuper §. 4.

[p] Καὶ τ Συρίας] Illa καὶ τ abſunt *Hen.*

[q] Οἰκοδομῆσαι τ ναόν.] Ita *Hen.* & *Busb.* οἰκοδομηθῆναι in *reliquis.*

[r] Ἐπιτροπεύουσι τελεῖν] Ἐπιτρέπουσιν *Hen.* & *B.*

[s] Εἰς θυσίας λόγον,] *Vetus*, immolationis cauſa. COCC.

[t] Ὑπαγορεύσωσιν,] Ὑπαγορεύωσιν *Hen.* & *B.*

[u] Τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως] Illud τ ὲ *Cod. Vat.*

[x] Ἱππάρχῳ,] Forſan ἐπάρχῳ. *Gen.* ἱππάρχῃ. *Vet.* equitum præfecto.

[y] Γινέσθαι πάντα,] Γενέσθαι *Hen.* & *Busb.*

[z] Αὐτῇ πεπέμφθαι.] Ita *Hen. B. Vat.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.*

[a] Τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν.] Τὸ λοιπὸν ἀκολούθως *Hen.*

[b] Γερόντων ἄρχουσι.] Ita cum *Hen.* & *Vat.* γιερόντων τοῖς ἄρχουσι in *reliquis.*

[c] Κύρου τε καὶ Δαρείου] Eo modo *Vat.* τ Κύρου τε in *cæteris.*

[d] Ἐνάτου τ Δαρείου βασιλείας ἔτους,] Ἕκτου juxta utrumque *Eſdram.* Vide *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* p. 146. *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3483. *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3489. & *Tornellum* ad A. M. 3533. & 3540.

[e] Εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς] Sequitur hîc, ut alibi, *Pſeudo-Eſdram.* in *Hebræo* legitur *tertia menſis Ader. 1 Eſdr.* c. 15.

[f] Δωδεκάτου,] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphanii* libri *notæ melioris.* δεκάτου in *Editis Aliiſque.* Videſis *Druſium* in *Animadverſ. Sacr.* l. 6. c. 4. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 74. HUDS. At eſt Adar menſis 12. Et Antiq. IV. 8. ipſe hunc menſem ultimum eſſe anni ſcribit: qua re nihil eſt liquidius. & ipſe infra XI. 6. hunc menſem Adar vocat duodecimum; ιβ'. ergo pro ια ſcribendum. 23. Adar. Ezr. 6. 16. eſt dies tertius. REL.

[g] Καὶ Λευῖται,] Ita cum *MSS.* καὶ οἱ Λεύ. in *Editis.* Vide infra lit. *m.*

[h] Ἀνανεωτικὰς] Θυσίαν ἀνανεωτικήν· *Heſychius*, ἀνανέωσιν, κατάπαυσιν Κρῆτες f. ἀνανεῶσιν· Conf. infr. lib. 12. c. 7. §. 7. SPANH.

[i] Καὶ τὸ ἱερὸν] Καὶ τοῦτο vel καὶ τὸ τὸ in *MSS.*

[k] Ταύρους ἑκατὸν,] Ita *Hen.* & *Vat.* ταύρων ἑκατὸν, κριῶν σ'. ἀρνῶν υ'. χιμάρων ιβ'.

[l] Ἀνέσησάν τε] Ἐστησάν τε *Vat.*

[m] Καὶ Λευῖται,] Καὶ οἱ Λευῖται hic loci *Hen.* & *Vat.* Vide modo ſupr. lit. *g.*

[n] Στοὰς] Στοὰς τοῦ ἔνδοθεν ἱεροῦ porticus in atrio magno. REL.

[o] Τῆς τ —— ἐπιτελέσαντες] Conf. ἀλλ. lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

[p] Ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἁγνίσαντες in *cæteris.*

[q] Τοῦ αὐτοῦ μηνὸς] Τοῦ πρώτου μηνὸς Ξανθικοῦ λεγομένου *Busb.*

[r] Κατεσκληθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ,] Paſcha decima quarta Menſis celebrata Eſdr. VI. 22. SPANH.

s Επι-

ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἀνέφερόν τε τῷ Θεῷ, καὶ χαριστηρίους θυσίας [s] ἐπετέλουν, ἀνθ' ὧν αὐτοῖς τὸ θεῖον πάλιν εἰς τὸ πάτριον γένος καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἦγαγε, καὶ τὸ τῶν Περσῶν βασιλέως διάνοιαν εὐμενῆ κατέστησεν αὐτοῖς. καὶ οἱ μὲν, ὥσπερ τούτων [t] ἐπιδαψιλευόμενοι τὰ θυσίαις καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον φιλοτιμίᾳ, καλῶς ᾠκησαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, πολιτείᾳ χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας. οἱ γὰρ [v] ἀρχιερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις οὗτος Ἀσαμωναίου συνέβη βασιλεύειν ἐκγόνους. τοῦτο μὲν [x] γὰρ τὴν αἰχμαλωσίας καὶ τὴν [y] ἀναστάσεως ἐβασίλευσαν ἀπὸ Σαοὺλ πρῶτον [z] ἀρξαμένου τοῦ Δαυίδου, ἐπὶ ἔτη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μῆνας ἓξ, ἡμέρας δέκα. τοσοῦτον τῶν βασιλέων τούτων ἄρχοντες αὐτοὺς διῆσαν, οἱ προαγορευόμενοι κριταὶ καὶ μόναρχοι· καὶ τοῦτον πολιτευόμενοι τὸν τρόπον ἔτεσιν [a] πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις διήγαγον μετὰ Μωυσέως ἀποθανόντα καὶ Ἰησοῦ τὸν στρατηγόν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἀνασωθέντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ἐν τοῖς Κύρου καὶ Δαρείου χρόνοις, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

θ'. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλέον τι πεποιήκοτες, καὶ συγγνώμην προσποιούμενοι [b] τῶν Περσῶν, ἐπιδήπερ ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [c] ἱππάρχους [d] ἀνιδάζοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας εἶχον· ἄλλά τε ὅσα βλάπτειν ἢ [e] δι' αὐτῶν ἢ δι' ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπώκνουν. ἔδοξεν οὖν πρεσβευσαμένοις τοῖς Ἱεροσολυμίταις πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, κατηγορῆσαι τῶν Σαμαρητῶν. καὶ πρεσβεύει Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρητῶν ἐπέφερον, ἔγνω ἐκ τῶν πρέσβεων ὁ βασιλεύς, δοὺς αὐτοῖς ἐπιστολὴν κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῆς Σαμαρείας καὶ τὴν βυβλὸν ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἐν τοιάδε. "Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγανᾷ καὶ [f] Σαμβαβᾷ τοῖς "ἱππάρχοις [g] Σαμαρειτῶν, Σαδράκῃ καὶ [h] Βοβήλωνι, καὶ τοῖς "λοιποῖς [i] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ. Ζοροβάβη- "λος καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων πρεσβευταὶ, "ἡμῶν ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν οἰκοδομίαν "τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ προσέταξα ὑμῖν εἰς τὰς "θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς "ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολὴν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βασι- "λικοῦ χαζοφυλακίου [k] τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας, πάντ' ὅσα "[l] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ἐστι χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς "ἀξιοῦσιν· ἵνα μὴ διαλείπωσι καθ' ἡμέραν θύοντες, καὶ "εὐτεκνίαν ἐμοῦ καὶ Περσῶν εὐχόμενοι τῷ Θεῷ." καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τοῦτο προεῖχεν.

sacrificia Deo offerentes, & sacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibusque avitis iterum restituisset, fecissetque ut rex Persarum animo esset erga ipsos benevolo. Et quidem illi maxima in sacrificiis largitate usi summaque in Dei cultu magnificentia Hierosolyma incoluerunt, instituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum est paucorum potestate mixta. nam pontifices summæ rerum præfuerunt, donec Asamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & eversionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menses sex, dies decem. At ante reges istos fuberant imperio illorum qui dicti sunt judices & monarchæ: & sub hac reipublicæ forma annos plusquam quingentos egerunt post obitum Moysis & Jesu imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui sub Cyro & Dario regibus è captivitate evaserunt, ita se habebant.

9. Samaritæ autem, gens illis infesta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Persarum cognationem præ se ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre jussi erant à rege in sacrificia, *ea* dare recusabant, id assequuti, ut equitum magistri sibimet in hoc faverent operamque suam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per se aut per alios potuissent. Visum est itaque Hierosolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accusarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magistratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepisset, eos dimisit cum literis ad magistros equitum & senatum Samariæ perferendis. illæ autem scriptæ erant hujusmodi verbis. "Darius rex Tanganæ & Sambabæ equitum ma- "gistris apud Samaritas, Sadracæ & Bobeloni, "reliquisque illorum conservis in Samaria. Zoro- "babelus & Ananias atque Mardochæus, Judæo- "rum legati, vos accusaverunt, quod ipsis in ædi- "ficatione templi molesti fueritis, neque impen- "sas in sacrificia eis præbueritis quas vobis im- "peravi. Volo igitur, ut, lecta hac *nostra* epi- "stola, è regio fisco tributorum Samariæ omnia "illis suppeditentur, quæ ex sacerdotum senten- "tia illis usui esse possunt in sacris faciendis, ut "singulis diebus victimas immolare non cessent, "Deumque precari pro memet & Persarum gen- "te." Atque in hanc quidem sententiam scripta erat epistola.

Samaritæ Judæis infesti.

Judæorum legatio ad Darium.

Darius templum instaurari imperat.

1 *Esdr. c. 6.*

ΚΕΦ. ε'.

Οτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. καὶ περὶ Ἔσδρα καὶ Νεεμία.

[m] Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Δαβαλαῶν τὴν βασιλείαν [n] Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, διαδεξάμενος αὐτὸν τοῦ

CAP. V.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia prosequutus est. itemque de Esdra & Neëmia.

MOrtuo autem Dario, in regnum successit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & ho-

Xerxes Dario in regnum succedit.

s Ἐπιτελοῦντες,] Ἱερουργοῦντες *Hen.* & *Vat.*

t Ἐπιδαψιλευόμενοι] Ἐπεδαψιλεύοντο. & mox κατώκησαν ἢ ἐν αὐτῇ *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem* &c.

v Ἀρχιερεῖς,] Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar.* & *Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium* de *Rep. Hebr.* c. 54.

x Γὰρ τὴν αἰχμαλωσίας] Γὰρ deest *Hen.*

y Ἀναστάσεως] Ita *Hen.* & *Vat.* in *Editis* ἀναβάσεως. *ante captivitatem & transmigrationem* vertit *Epiphan.*

z Ἀρξαμένου] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀρξάμενοι in *Editis.*

a Πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις] Eo modo *Hen. Busb.* & *Zon.* πλέον in *Editis.*

b Τῶν Περσῶν] Τῷ Περσῶν *Hen.* & *Busb.*

c Ἱππάρχους] Tam hic quam alibi mallem ἱππάρχας. nisi quod ἱππάρχως legerint *Epiphan.* & *Zonaras.*

d Συνδάζοντας] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνδάζοντας εἰς τοῦτο in *Editis.*

e Δι' αὐτῶν] Δι' ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.*

f Σαμβαβᾷ] Juxta *Epiphanii* libros Σαμβαλᾷ aut Σαμβανᾷ.

g Σαμαρειτῶν,] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρείτας legisse videtur *Epiphan.*

h Βοβήλωνι,] Βαβέλωνι *Vat.* Βαβήλωνι *Gall.* Βυτήλωνι *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velseni.*

i Συνδούλοις αὐτῶν] Vide *Brissonium* de *Regno Persarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.*

k Τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας,] Τῶν φόρων τῆς Σαμ. *Vat.*

l Πρὸς τὰς θυσίας] Πρὸς θυσίας *Vat.*

m Δαρείου δὲ τελευτήσαντος Δαλαιῶν τὴν βασιλείαν Ξέρξης] Artaxerxes seu Ἀρθασασθὰ vocatur Esdr. VIII. sub quo Esdras è Babylone in Judæam redit. SPANH.

n Ξέρξης] *Al.* αὐτοῦ παῖς ὁ Ξέρξης.

o Φι-

honore Deum prosequutus est. ejus enim cultui omnem similiter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jesu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir justus, bonæque apud omnes existimationis, primarius populi sacerdos, Esdras appellatus, qui, utpote legum Moysaïcarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* consequitur. Cum autem statuisset Hierosolyma ascendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot secum ducere, petiit à Rege literas sibi dari ad Syriæ satrapas, ut ex illis cognoscerent qui vir esset. Atque Rex ad satrapas hujusmodi epistolam scripsit. "Rex regum Xer-
"xes Esdræ sacerdoti atque divinæ legis professo-
"ri salutem. Meæ humanitatis esse ratus, ut Ju-
"dæis & sacerdotibus eorum & Levitis, qui *adhuc*
"in regno nostro agunt & Hierosolyma proficis-
"sci volunt, eò commigrare liceat, hanc potesta-
"statem ut habeant imperavi. Quicunque *igitur*
"id habet in animo, abeat, quemadmodum & mi-
"hi & septem meis consiliariis visum est, * ut con-
"venienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa
"aguntur, ferantque munera Israëlitarum Deo,
"quæ ego & amici vovimus; item auri & argenti
"quicquid inventum fuerit in Babyloniorum re-
"gione Deo dicatum, id omne Hierosolyma de-
"portent ut sacra Deo fiant. & quicquid ipse ex
"auro & argento conflare volueris, id tibi tuisque
"fratribus facere liceat. Sacra quoque vasa tibi *in*
"*manus* data *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in
"mentem venerit illud etiam fieri curabis, impen-
"sis è fisco regio sumptis. Quin & quæstoribus
"Syriæ Phœniciæque scripsi ut diligentiam adhi-
"beant ad omnia quæ Esdras sacerdos & legum
"Dei interpres illis mandaverit. Et ut Deus nul-
"lam in me posteroque meos iram effundat, volo
"ut omnia usque ad tritici coros centum Deo ex
"lege præstentur. Ac vobis præterea denuncio,
"ne cui sacerdoti, aut Levitæ, aut sacro cantori,
"aut janitori, aut sacro ministro, aut templi scri-
"bæ, tributum ullum imperetis, neque aliud quod-
"vis illis insidiarum ergo aut oneris. Tu vero,
"Esdra, pro ea qua præditus es divina sapientia,
"statuito judices legis tuæ peritos, qui in tota Sy-
"ria & Phœnicia jus dicant, imperitosque istam
"docebis, ut si quis è popularibus tuis Dei aut
"Regis legem fuerit transgressus, pœnas det *me-*
"*ritas debitasque*, utpote qui non per ignorantiam
"contra eam fecerit, sed cum eam noverit, auda-
"cter spreverit & contempserit. ii autem plectan-
"tur vel morte vel pecunia. Vale.

2. Cum autem Esdras has literas accepisset, supra modum exhilaratus est, Deumque cœpit adorare, Regi erga ipsum benignitatem ei acceptam deberi agnoscens: quam ob rem gratias se ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epistolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud se retinebat, exemplar vero ejus in Me-

Joacimus pontifex.

Esdras Babylone Hierosolyma proficiscitur. 1 *Esdr.* c. 7 & 2 *Esdr.* c. 8.

Artaxerxis litera ad Esdram. 1 *Esdr.* c. 8. & 2 *Esdr.* c. 8.

Esdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 *Esdr.* c. 8. & 2 *Esdr.* c. 8.

ωρὸς Θεὸν δόσεβειάν τε ἐς πμλύ. ἅπανλα γὰρ ἀκολέθως τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τ θρησκείαν ἐποίησε, κ πρὸς τὸς Ιδδαίως ἰσχε ο φιλοπμόταλα. κατ' ἐκεῖνον ἢ τ καιρὸν ἀρχιερεὺς ἦν Ιησῦ παῖς, Ιωακίμ@ ὄνομα. κατῴκησε δὲ ἐν Βαβυλῶνι ἀν. καὶ@ ἀνὴρ, κ δόξης ἀπολαύων ἀληθοῦς παρὰ τῷ πλήθ, πρῶτ@ ἱερεὺς τ λαῦ, καλύμεν@ p Εσδρας· ὃς, τ Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἐμπειρ@ ὢν, χάριν φιλ@ τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ· γνὸς δὲ ἀναβλῶαι εἰς τ Ιεροσόλυμα, ἐπαγαγέσ τινὰς τῶν ἐν Βαβυλῶνι τυχαν όλων Ιδδαίων, παρεκάλεσε τ βασιλέα δῦναι αὐτῷ πρὸς τὰς σαλεσπας τ Συρίας ἀπισολὴ, ἀφ' ἧς αὐτοῖς γνωρισθήσε τις εἴη. ὁ δὲ βασιλεὺς χάρ πρὸς τὰς σαλεσπας ἀπισολὴ τοιάνδε. "q Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης Εσδρᾳ ἱερεῖ "κ ἀναγνώσ τ θείων "νόμων χαίρειν. Τῆς ἐμαυ φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νο- "μίσας τὸ τὰς βελομένας s ἐκ τ τῶν Ιδδαίων ἔθνως, κ ἱε- "ρέων κ Λδιτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ t συναπά- "ρειν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, τῦτ ποιήσασθαι. κ ὁ βελόμεν@ "ἀπίτω, καθάπερ v ἔδοξε κάμοὶ κ τοῖς ἑπλά μς συμβύλοις, "ὅπως x τὰ κ τὴν Ιδδαίαν ἀπισκέψων τῷ νόμῳ τ θεῦ "ἀκολούθως, κ ἀπενεγκωσὶ δῶρα τῷ Ισραηλιτῶν Θεῷ, "ἅπερ ἠυξάμλν ἐγώ τε κ οἱ φίλοι· y κ χρύσιον κ ἄργυρον κ χρυ- "σίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαβυλωνίων ἀνομα- "σμένον τῷ Θεῷ, τῦτ πᾶν z εἰς Ιεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ "Θεῷ εἰς τὰς θυσίας. πάνλα τι ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρ κ χρυ- "σ καλασκλάσαι, ποιεῖν ἐξέσω σοι μ τῶν ἀλελφῶν. κ τὰ "δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθῆσ, κ ὅσων ἂν ἀπίνοιαν λά- "βῃς, κ ταῦτα πρσοξεργάσῃ, τ εἰς αὐτὰ δαπάνλν ἐκ τ Βασιλικ ποιύμεν@ χαλοφυλακίαν. ἐρραψα δὲ κ τοῖς "χαλοφύλαξι τ Συρίας κ τ Φοινίκης, ἵνα τῶν ὑπὸ Εσδρα "τ ἱερέως κ ἀναγνώσ τῶν τ Θεῦ νόμων ἀπισαλέν- "ων ἀπιμεληθῶσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπ' ἐμὲ λάβῃ τὸ "θεῖον ἢ τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνως, πάνλα αἰτῶ κ b μέχρι τ "πυρ κόρων ἑκατὸν ἀπιτελεῖσθ τῷ Θεῷ κ τ νόμ. κ ὑ- "μῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, κ Λδίταις, κ ἱεροψάλ- "ταις, κ ὑρωροῖς, κ c ἱεροδούλοις, κ γραμματεῦσι τῦ "ἱερῦ, μητε φόρυς ἀπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ἀπίβα- "λον ἢ φορικὸν εἰς αὐτὺς γίνῃ. κ σὺ δὲ, Εσδρα, κ τ "τῦ Θεῦ σοφίαν ἀποδειχθὲν κρίτας, ὅπως d δικάσωσιν "ἐν Συρίᾳ κ Φοινίκῃ πάσῃ, τὺς ἀπισαμένυς σε τ νόμον, "e κ τοῖς ἀγνοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ἄν τις τῶν "ὁμοεθνῶν σε ἀθετήσῃ τ τ Θεῦ νόμον ἢ τ βασιλι- "κὸν, ὑπόχη τιμωρίαν, ὡς ὐ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν πα- "ραβαίνων, ἀλλ' ὡς ἀπισάμεν@ μὲν, τολμηρῶς δὲ "ἀθετήσαν κ καταφρονῶν. κολασθήσον δὲ ἢ θανάτῳ "ἢ ζημίᾳ χρημαλικῇ. ἔῤῥωσο.

β'. Λαβὼν δὲ Εσδρας ταύτην τὴν ἀπισολὴν, ὑπερήθη, κ τῷ Θεῷ πρσκυνεῖν ἤρξαν, τ τ βασιλέως πρὸς αὐτὸν χρηστότη@ ἐκεῖνον αἴτιον ὁμολογῶν γεγονέναι· ἠ λέγ τὸν πάσων αὐτῷ χάριν ἔλεγε f εἰδέναι. ἀναγνὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τὴν ἐπισολὴν τοῖς αὐτόθι παρῆσιν Ιδδαίοις, αὐτὴν μὲν κατέχε· τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς g πᾶσι πᾶν-

o Φιλοῦμοτατα.] Φιλοῦμοῖτως *Gall.*

p Εσδρας·] *Al* Εζδρας.

q Βασιλὺς βασιλέων Ξέρξης] Artaxerxes seu Arthasachsta dicitur Esd. VII. 11. SPANH.

r Τῇ θείᾳ νόμᾳ χαίρειν.] Τῶν δ Θεῦ νόμων *Vat.*

s Ἐκ δ τ Ιδδαίων ἐθνῶς,] Ἐκ δ Ιδδαίων ἔθνως *Vat.*

t Συναπαίρειν] Ἀπαίρειν LXX. Gen. XXXIII. 17. SPANH.

v Ἔδοξε κάμοὶ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξέ μοι in *Editis.*

x Τὰ κ τὴν Ιδδαίαν ἐπισκέψων] Iterum ex *MSS.* & 3 *Esdr.* c. 8. v. 12. Videsis J. Clericum ad *Esdræ* locum. τὰ deëst *Editis.* HUDS. Vet. *quatenus Judæam visitent*, non legit itaque κ. COCC.

* *Ut convenienter legi Dei ea inspiciant quæ in Judæa aguntur*,] Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex postulat, *Castal.*

y Καὶ ἀργύρεον κ χρυσίον] Καὶ ἀρχυρ@ κ χρυσὸς ὅσ@ *Hen. Busb. Zonar.* & mox ὡσαυτως, & dein τῦτον πάντα.

z Εἰς Ιερσόλυμα κομισθῆναι] Κελεύω εἰς Ιερσ. &c. *Zonar.*

a Τὰς ἐμὰς ἐμγόνως,] Τὰς ἐμὰς ὐλὰς ἐκγόνως soli *Hen.* & *Vat.*

b Μέχρι δ πυρ] Plenius aliquanto in utroque *Esdra*, in *Vero Esdra* ad hunc modum, *usque ad argenti talenta centum, triciti coros centum, vini & olei batos centenos, & salis sine ulla præscriptione.* in *Pseudo-Esdra*, paulo aliter, *usque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abunde* &c

c Ἱεροδούλοις,] Ἱερόδυλοι sunt quos Hebræi *Nethinim* vocant. & apud Græcos fuerunt servi & ancillæ consecratæ. Videsis *Milnerum* de *Nethinim* sive *Nethinæis*, sect. VI. *Epiphanius* legisse videtur ἱεροδύλοις, γραμματεῦσι δ ἱερῦ.

d Δικάσωσιν ἐν Συρίᾳ] Δικάζωσιν in *MSS.*

e Καὶ τοῖς ἀγνοῦσι] Sic *MSS. Zonar.* & Epiphan. κ τοῖς ἀγνοῦσι δ παρέξεις in *Editis.*

f Εἰδέναι.] Ita *Hen.* οἰδέναι in *reliquis.*

g Παρὰ πάντας ἔπεμψε τὺς ὁμοεθνεῖς,] Πρὸς ἅπαντας *Vat.*

h Ma-

τας ἐπεμψε τὰς ὁμοεθνεῖς, τὰς κ τῶν Μηδίαν ὄντας. [h] μαθόντες δ' ἔτοι τὸ βασιλέως κ τῶν πρὸς τ Θεὸν [i] εὐσέβειαν κ τ πρὸς τ Εσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [k] ὑπερηγάπησαν· πολλοὶ δ' αὐτῶν, κ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, προθύντες τῶν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα κάθοδον. ὁ μὲν πᾶς λαὸς τῶν Ισραηλιτῶν κ χώραν ἔμεινε. διὸ κ δύο Φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ὅπι τε τ Ασίας κ τ Εὐρώπης, Ρωμαίοις ὑπακούσας. αἱ δὲ δέκα Φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, κ ἀριθμῷ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. πρὸς δὲ Εσδραν ἀφικνοῦντο, ἱερέων, [l] κ Λευιτῶν, κ θυρωρῶν, κ ἱεροψαλτῶν, κ ἱεροδούλων πολλοὶ τ ἀριθμόν. συναγαγὼν δὲ τὰς ἐκ τ αἰχμαλωσίας [m] εἰς τὸ πέραν τοῦ Εὐφράτου, κ τρεῖς ἐπιδιατρίψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως δυνατὸς πύθωνται τὸν Θεὸν περὶ τ αὐτῶν σωτηρίας, κ τοῦ μηδὲν κ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄτοπον, ἢ πρὸς τ πολεμίων, ἢ τινὸς ἄλλης δυσκόλου προσπεσούσης αὐτοῖς. φθάσας γὰρ ὁ Εσδρας [n] εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι βοηθὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [o] ὃ κατηξίωσεν ἱππεῖς αὐτὸν αἰτῆσαι τὰς προπεμψούσας. πεισάμενοι δὲ τὰς δυνάμεις, ἄραντες ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου δωδεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς τὸ ἑβδόμου ἔτους τ Ξέρξου βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ιεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [p] τοῦ αὐτοῦ ἔτους. ἐπιδόντος δὲ τοῖς φυλάξιν ὁ Εσδρας, ὅσον ἐκ τοῦ τ ἱερέων γένους, παρέσησε τὰ ἱερὰ χρήματα, ἀργυρᾶ ταλαντα [q] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατὸν, [r] χρυσοῦ σκεύη ταλάντων εἴκοσι, [s] χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα [t] σταθμῷ ταλάντων δώδεκα. ταῦτα γὰρ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς κ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, κ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ισραηλῖται. ἐπιδοὺς δὲ ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Εσδρας, [v] ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὰς ἐκ τ ὁλοκαυτώσεων γενομένας γίνεσθαι θυσίας, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ σωτηρίας, [x] κριοὺς ἐνενήκοντα, κ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐρίφους εἰς ἐπίθεσιν τ ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως οἰκονόμοις κ τοῖς ἐπάρχοις τ Κοίλης Συρίας κ Φοινίκης τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δὲ τὸ προσταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποιεῖν ἀνάγκην ἔχοντες, ἐτίμησαν τε τὸ ἔθνος, κ πρὸς πᾶσαν αὐτῷ χρείαν συνήργησαν.

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν κ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, [y] προεχώρησε δ' αὐτῷ, κρίναντι αὐτὸν ἄξιον εἶναι τοῦ Θεοῦ τῶν βεβουλευμένων ὑπὲρ χρησίμων κ δικαιοσύνης. χρόνῳ δὲ ὕστερον προσελθόντων αὐτῷ τινῶν, κ κατηγορούντων ὡς τινες μὲν τῶν ἱερέων κ Λευιτῶν ἀφεστήκασι τοῦ πολιτεύματος, κ λελύκασι τοὺς [z] πατρίους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἠγμένοι γυναῖκας, κ τὸ ἱερατικὸν γένος [a] συγκεχύκασι, δεομένων δὲ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ καινοῦν ὅπι πάντας ὀργὴν λαβὼν [b ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτοὺς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέρρηξε μὲν ἱμάτιον ὑπὸ λύπης τοῦ ἐθνους, [c] κ τοῦ κεφαλοῦ δ' ἀπὸ γοῦν ἑαυτὸν [d] ὅπι τοῦ γοῦ ἑαυτὸν

diam ad omnes gentis suæ homines misit. Illique cognita Regis erga Deum pietate & erga Esdram benevolentia, omnes vehementer sunt lætati; multi vero ex iis cum re sua familiari Babylonem se contulerunt, ut qui Hierosolyma revertendi desiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Israëlitarum in ea regione mansit. Quapropter duæ tantum tribus per Asiam atque Europam sub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus usque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Esdram quamplurimi veniunt ex sacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & sacris cantoribus, & templi ministris. Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgisset, ibique per triduum moratus esset, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut saluti ipsorum prospiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hostibus, aut à re alia difficili illis objecta. Regi enim Esdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos servaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem supplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die mensis primi, anno regni Xerxis septimo, Hierosolyma perveniebant ejusdem anni mense quinto. Atque illico Esdras gazæ custodibus sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorum centum, vasa aurea viginti talentorum, & vasa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus consiliarii & omnes in Babylone manentes Israëlitæ donaverant. Esdras autem, cum ista sacerdotibus tradidisset, Deo in holocausta legitimas immolavit hostias, tauros duodecim pro universi populi salute, arietes nonaginta & agnos duos & septuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam dispensatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque scriptas à Rege reddidit epistolas. Illi vero, quod facere necesse habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *nostram* honorarunt, & ei si quid opus esset adjumento fuerunt.

Qui cum Esdra Babylone profecti sunt. 1 *Esdr. c.* 8. & 2 *Esdr. c.* 8.

Esdras jejunium indicit. 1 *Esdr. c.* 8. & 2 *Esdr. c.* 8.

Sacerdotibus sacram supellectilem committit. 1 *Esdr. c.* 8. & 2 *Esdr. c.* 8.

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipso Esdra consulebantur, eique *omnia* ex sententia successerunt; Deo ipsum, ut puto, ob probitatem & justitiam dignum existimante, cui *sapienter* consulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem post, cum nonnulli eum convenissent, & detulissent quosdam è populo, & sacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ instituta fecerant & patrias leges labefactarant, ex alienigenis ductis uxoribus, genusque sacerdotale confuderant; orassentque ut legibus subveniret, ne in universos absque discrimine sæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *istis auditis*, præ mœrore statim vestimenta conscidit, & vulsa capitis cæsarie barbaque mutilata

Esdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abstinere. 1 *Esdr. c.* 9. & 2 *Esdr. c.* 8.

Cogitabundus & mœstus humi jacet.

h Μαθόντες δ' ἔτοι] Μαθόντες δ' ἔτοι τὸ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ πρὸς τὸν Θεὸν *Vat.*

i Εὐσέβειαν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Δικαιοσύνην in *Editis.*

k Ὑπερηγάπησαν·] Ita etiam in plerisque *MSS.* & *Epiphan.* ὑπερηδέσθησαν *Busb.* & *Zonar.* ὑπερηγαλλίασθησαν ex conjectura Cl. *Louthii.*

l Καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν,] Tres species Levitarum, θυρωροὶ, ἱεροψάλται, ἱερόδουλοι. REL.

m Εἰς τὸ πέραν] Ad fluvium *Ahavam* jejunium indixisse dicit *Verus Esdras*, c. 5. (de quo videsis *Cl.* *Clericum*, ad locum) ad fluvium qui *Thera* dicitur id factum esse dicitur factum esse dicit *Pseudo-Esdras*, c. 8.

n Εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ,] Sic *Vat.* & *Hen.* εἶπεν in *cæteris.*

o Οὐ κατηξίωσεν ἱππεῖς] Ita *Vat.* οὐκέτι ἠξίωσεν *Hen.* quo modo forsan *Epiphan.* qui vertit, *jam non petiit* &c. in *Editis* καὶ ὃ κατηξίωσεν.

p Τοῦ αὐτοῦ ἔτους.] Τοῦ ἑβδόμου ἔτους *Vat.*

q Ἑξακόσια πεντήκοντα,] Ita *MSS. Vet. Interpr.* & uterque *Esdras.* χμ'. in *Editis.*

r Χρυσοῦ σκεῦη] In *Vero Esdra*, c. 8. *auri centum talenta*, *crateres aureos viginti*, *mille drachmarum.* in *Pseudo-Esdra*, c. 8. *auri talenta centum*, *aurea vasa viginti*, *area* &c. Ex verbis *Esdræ prioris* legendum censet *Petitus* (in *Animadvers.* ἀποκρύφοις tom. 4. p. 160.) χρυσᾶ σκεύη ταλάντων ρ'.

s Χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα] Æs istud erat aurichalcum, quod olim omnium metallorum pretiosissimum habitum.

t Σταθμῷ ταλάντων δώδεκα.] Σταθμὸν ἔλκοντα ταλάντων *Hen.* & *Busb.* σταθμὸν ἔχοντα ταλάντων *Vat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *habentia pondo talenta duodecim.*

v Ἀπέδωκε τῷ Θεῷ] Ἐπέδωκε καὶ τῷ Θ. *Hen.* ἐπέδωκε ἢ τῷ Θ. *Busb.*

x Κριοὺς ἐνενήκοντα,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* perperam in *Editis* κριοὺς καὶ ἄρνας ιϛ'. in *Vero Esdra* κριοὺς ἑκατὸν ἑξήκοντα, ἀρνοὺς ἑβδομηκοντάδυο. in *Pseudo-Esdra* κριοὺς ἑκατὸν ἑξήκοντα, ἄρνας ἑβδομηκονταδύο.

y Προεχώρησε δ' αὐτῷ,] Προσεχώρησαν *Vat.* Verum hoc modo legisse videtur *Epiphan.* ταῦτα μὲν οὖν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, προεχώρησεν αὐτῷ.

z Πατρίους νόμους,] Ita *MSS.* πατρίους in *Editis.*

a Συγκεχύκασι,] Συγκεχυκότες *Busb.* & *Vet. Interpr.*

b [Ὁ Θεὸς,] Ut sensus constaret, ὁ Θεὸς inserui. uncis tamen inclusum dedi, quod absit tam *MSS.* quam *Editis.*

c Καὶ τοῦ κεφαλοῦ] Καὶ τῷ κεφαλῷ ἐπάραντος καὶ τὰ γ. in *MSS.* Pro vulgata lectione facit *Vet. Interpr.*

d Ἐπὶ τοῦ γοῦ ἑαυτὸν ἔβριψεν,] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τοῦ γοῦ

tilata semet humi prostravit, quod primores populi hoc in se crimen admiserint. atque secum reputans, sibi non obtemperatum iri, si juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat se à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipsi lugentes similiterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Esdras humo surrexisset, passis in cœlum manibus dicebat, se quidem pudere sublatis oculis illud contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus nostris ob peccata ab illis commissa acciderant: Deum vero, qui semen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate conservaverat, & rursus Hierosolyma suamque in terram reduxerat, quique reges Persarum eò perpulerat ut vicis illorum misererentur, supplex orabat, ut & illorum in præsentiarum delictis ignosceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen *erga ipsos* benignitati in laudem *quammaxime* cessurum esse, si illis supplicium remiserit.

Esdras populi peccata confitens Dei misericordiam implorat. 1 Esdr. c. 9. & 2 Esdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hierosolymitanorum primus, eum adiit, dicebatque, illos quidem sese peccato obstrinxisse, qui cum alienigenis habitarint uxoribus; eique suadebat, ut omnes ad uxores cum liberis suis repudiandas juramento adigeret, & si quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque persuasus Esdras, principibus sacerdotum & Levitarum & Israëlitarum jusjurandum detulit, se uxores liberosque secundum Achonii consilium dimissuros esse. Atque ubi jurarunt, è templo digressus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliasibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum esset, ut omnes ex captivitate reduces Hierosolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non stitisset è populi cœtu semoveretur, ejusque bona sacra forent ex senatorum decreto, Judaïcæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coïverunt vigesimo die mensis noni, qui Hebræis Chasleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At postquam consederunt in superiore parte templi, senioribus etiam una præsentibus, quibus molestiam creabat frigus, Esdras, cum surrexisset, accusabat eos, dicens, quod crimen commiserint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Veruntamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & sibimet salubrem & frugiferam, si uxorum consortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, se quidem hoc facturos esse: multitudinem vero magnam esse, & anni tempestatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum esse. Quocirca qui istis præsunt, quique cum alie-

Achonius Esdram consolatur, eique consilium dat. 1 Esdr. c. 10. & 2 Esdr. c. 8.

Populo suadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Esdr. c. 10. & 2 Esdr. c. 8.

ἔρριψεν, ὅτι τῷ τὴν αἰτίαν τοῦτον λαβεῖν τοὺς πρώτους τοῦ λαοῦ. λογιζόμενος ἢ, ὅτι, ἐὰν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγενημένα τέκνα, οὐκ ἀκουσθήσεται, διέμενεν ὅπου τῆς γῆς κείμενος. συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν [c] οἱ μέτριοι πάντες, κλαίοντες καὶ αὐτοί, [f] καὶ τὰ ὅπου τῷ γεγωνημένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. ἀναστὰς ἢ ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Εσδρας, καὶ τὰς χεῖρας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, αἰσχύνεσθαι μὲν ἔλεγε εἰς αὐτὸν ἀναβλέψαι, διὰ τὰ ἡμαρτημένα τῷ λαῷ, ὃς τὰ μνήμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπόνια· παρεκάλει ἢ τὸν Θεὸν σπέρμα τι καὶ λείψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας σωθῆναι, καὶ πάλιν εἰς Ιερουσάλυμα καὶ [g] τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστῆσαι, [h] καὶ τὸν Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαι λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγγνώμην τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτου πεπονηκέναι, εἶναι δὲ ὅπου τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τούτου ἄφεσιν τῆς κολάσεως.

δ'. Καὶ ὁ μὲν ἐπαύσατο τῆς ἀρᾶς. Θρηνούντων ἢ πάντων ὅσοι πρὸς αὐτὸν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [i] Αχώνιός τις ὀνόματι, πρῶτος τῶν Ιεροσολυμιτῶν προσελθὼν, αὐτὸς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγε, ἀλλοεθνεῖς συνοικησαμένους γυναῖκας· ἐπῆλθε δὲ αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτὰς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγωνημένα, κωλαθήσεσθαι ἢ τοὺς οὐχ [k] ὑπακούσαντας τῷ νόμῳ. πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐποίησεν ὀμόσαι τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ Ισραηλιτῶν, ἀποπεμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κατὰ τὴν [l] Αχωνίου [m] συμβουλήν. λαβὼν ἢ τοὺς ὅρκους, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ [n] παστοφόριον Ιωάννου τοῦ Ελιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσαμένου, [o] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγεν αὐτόθι. γνωμένης ἢ κηρύγματος, ὥστε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθεῖν εἰς Ιερουσάλυμα, ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀποβαλλομένων τοῦ πλήθους, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, συνῆλθον οἱ [p] ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι δὲ ἐνάτου μηνός, ὃς κατὰ μὲν Εβραίους [q] Τεβέθ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Απελλαῖος καλεῖται. καθισάντων δὲ ἐν τῷ [r] ὑστερῴῳ τοῦ ἱεροῦ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ὑπὸ τοῦ [s] κρύους ἀηδῶς διακειμένων, ἀναστὰς Εσδρας, ἠτιᾶτο ἐκείνους, λέγων παραβεβηκέναι νόμους ἐκ ἐξ ὁμοφύλων. γυναῖκας μέντοιγε πεποίηνται αὐτοὺς, τῷ μὲν Θεῷ κεχαρισμένα, συμφέροντα δὲ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ δὲ πεποίηνται μὲν τὰ πάντα ἐξεβόησαν· τὸ δὲ πλῆθος εἶναι πολὺ, καὶ τὸν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ τὸ ἔργον ὑπὲρ μιᾶς ἢ δύο ἡμέρας ὑπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' εἴτε ἡγεμόνες [t] τούτοις, [v] καὶ οἱ συνοικοῦντες [x] τῶν

γλύ τι in *Editis*. καὶ ἐπὶ τὸν γλὺ *Hen.* & *Busb.*

e Οἱ μέτριοι] Μέτριοι, *bonæ mentis*. REL.

f Καὶ τὰ ἐπὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

g Τὴν οἰκείαν γῆν] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

h Καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας] Illa καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

i Αχώνιός τις ὀνόματι,] Αχόνιός τε *Hen.* *Vero Esdræ* est Ιεχονίας, *Pseudo-Esdræ* Σεχονίας aut Σαχονίας. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Achanonius*.

k Υπακήσαντας τῷ νόμῳ.] Υπακήσοντ' *Vat.*

l Αχωνίου] Σεχενίας LXX. Esdr. x. 2. שכניה. SPANH.

m Συμβουλήν.] Συμβουλίαν in *MSS.*

n Παστοφόριον] Eadem voce utitur *Pseudo-Esdras*. occurrit etiam apud *Jerem.* c 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 32 *Esaiæ* παστοφόριον *interpretatur thalamum in quo habitabat præfectus templi*. HUDS. לשכה *cella, conclave* LXX. καθόλυμα, γαζοφυλάκιον· Item παστοφόριον 2 Chron. xxxi. 11. Ezech. xl. 18 *Rufinus hic* habitaculum. παστοφόριον, Sic Jerem. xxxv. 4. εἰς τὸ παστοφόριον υἱῶν Ιωνὰν &c. LXX. hic Esdr. x. 6. εἰς γαζοφυλάκιον Ιωανὰν; *Hebr.* אל לשכת ad cubiculum *Vulgat.* De παστοφόροις Ægyptiorum vid. Clem. Strom. lib. vi. p. 634. A. & Porphyr. περὶ ἀποχ. p. 371. Item παστοφόρος παρὰ incastè apud Stobæ. Exc. H. Grot: p. 130. & in Anth. Obsc. SPANH.

o Ἐκείνην τὴν ἡμέραν] Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.*

p Ἐκ τῆς Ιούδα φυλῆς] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐκ τῆς Ιουδαϊκῆς καὶ B. in *Editis Aliisque*.

q Τεβέθ] Τεβὶθ *Hen.* Ξένιος *Busb.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris plerisque *Casleu* aut *Kisleu*. in aliquibus tamen *Silcos*. Antiquitatum lib. xii. Χασλεὺς respondet mensi qui dicitur Απελλαῖος. ideoque & hic loci Χασλεὺς reponendum censeo. HUDS. Hebr. Mensis Απελλαῖος Macedonibus *Hebr.* טבת Esth. ii. 16. mensis decimus dicitur. etsi LXX. τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ, ὅς ἐστιν Αδὰρ. *Rufinus* verò hic habet: noni Mensis qui secundum Hebræos Casleu, secundum Macedones Apellæos vocatur. Ut ita legerit hic *Rufinus* non Τεβεθ, sed Χασλεὺ seu *Hebr.* כסלו nonus Mensis, de quo Zachar. vii. 1. Mense nono Chisleu. SPANH.

r Υστερῴῳ τοῦ ἱεροῦ,] Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliisque*. ὑπαίθρῳ *Hen.* ἐν πλατείᾳ οἴκου τοῦ Θεοῦ *Esdr.* ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἱεροῦ *Pseudo-Esdr.*

s Κρύους ἀηδῶς διακειμένων,] Ita ex *MSS.* (& *Coccejo*) pro κρίσεως, quod in *Editis* obtinuerat.

t Τούτοις,] Forte ἀθῶοι. COCC.

v Καὶ οἱ συνοικοῦντες] In *Epiphanii* versione, *duces & alii qui non*

[x] τῆς ἀλλοφύλοις, ϖροσηγμένους, λαβόντες χρόνον, καὶ πεισθυτέρους ἐξ ὧν ἂν θελήσωσι τόπων, τοὺς συνεπισκεψομένους τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [y] καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς, ἀρξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας τοῖς ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [z] ἐχομένου νουμηνίας πεισάμενοι τὴν ὁρμὴν, πολλοὺς ἐκ τῶν ἐξ Ἰησοῦ ἐκγόνων [a] ἔτι ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν, οἳ καὶ τοὺς γυναῖκας καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας, τὸ τῶν νόμων φυλακῆς ἢ τῶν ϖρὸς αὐτοὺς φίλτρων πεισθέντες [b] πλείονα λόγον, ὤθησε [c] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας [d] ἐξώμνυσιν τὸν Θεὸν ἐπήνεγκαν, περὶ ὧν καταψήσασθαι αὐτόν. τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ ϖερὶ τοὺς γάμους τῶν ϖεπαρημένων ἔτους ἐπανορθώσας Ἔσδρας, [e] ἐκαθάρισε τὸν ϖερὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην δὲ λοιπὸν [f] μόνιμον εἶναι.

ε'. Τῇ δ' ἑβδόμῳ μηνὶ [g] τοῦ [h] Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες, καθεδὸν ϖαντὸς δὲ λαοῦ συνελήλυθότος [i] ἐπ' αὐτῷ, ἀνελθόντες εἰς τὸ [k] ἀνεῳγμένον δὲ ναοῦ ϖρὸς τὴν ϖύλην τὴν ϖρὸς τὴν ἀνατολὴν ἀποβλέπουσαν, ἐδεήθησαν δὲ Ἔσδρα τὸν νόμον αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τὸν Μωϋσέως. ὁ δὲ μέσος δὲ ϖληθοῦς ϖαρὼν ἀνέγνω, καὶ τοῦτο ἐποίησεν ἀπὸ δεχομένης ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δὲ, ἀκούσαντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, δίκαιοι μὲν ϖρὸς τὸ ϖαρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι· ϖερὶ δὲ τῶν ϖαρωχημένων ἐδυσφόρουν, καὶ μᾶλλον δακρύειν ϖεποίησαν, συνοδυρόμενοι ϖρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν ϖεπραγμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δὲ Ἔσδρας, ἅτοπα ὁρῶν αὐτοὺς ἔχοντας, ἐκέλευσεν ἀπίεναι ϖρὸς [m] αὑτοὺς καὶ μὴ δακρύειν· [n] εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. [o] ἐξεῖναι γάρ. ϖροτρέπετο δὲ, μᾶλλον ϖρὸς ὠφέλειαν ὁρμήσαντας, ποιεῖν τὰ ϖροσφορὰ τῇ ἑορτῇ καὶ κεχαρισμένα· καὶ μετάνοιαν εἶχον λύπην, τοῦτο δὲ τοῖς ἐμϖροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἔχειν καὶ φυλακὴν δὲ μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δὲ, ταῦτα Ἔσδρα ϖροσηνοῦτο, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τοῦτο ποιοῦντες [q] ἐφ' ἡμέρας [r] ὀκτὼ ἐν τῇ σκηνῇ, ἀνεχώρησαν [s] εἰς τὰ οἰκεῖα μὴ ὑμνοῦντες δὲ Θεὸν, τὴν ἐπανορθώσεως τοῦ ϖερὶ τὸ πολίτευμα ϖεποιημένων Ἔσδρᾳ χάριν εἰδότες. ὧν συνέβη μὴ τῷ ϖροφῆτῃ τῷ λαῷ δόξαν γηραιᾷ τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ ταφῆναι μὴ ϖολλῆς φιλοτιμίας [t] ἐν Ἱεροσολύμοις. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ [v] Ἰωακίμου δὲ ἀρχιερέως ἀποθανόντος, ϖαῖς αὐτοῦ [x] Ἐλιάσιβος τῷ ἀρχιερατεύσαντι διεδέξατο.

ς'. Τῶν δὲ αἰχμαλωτισθέντων τοῖς Ἰουδαίων οἰνοχόος

nigenis habitant, ad certum tempus accedant, & cum iis adsint seniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuisset, cœpta inquisitione prima die mensis decimi in eos qui alienigenas asciverant uxores, cum eam facere perrexissent usque ad primam diem mensis sequentis, multos invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quàm suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Qui extrâneas uxores habuerint. 1 *Esdr.* c. 10. & 3 *Esdr.* c. 9.

5. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus convenisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant, secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent, & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discessêrunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis re-

Esdras legem populo recitat. 3 *Esdr.* c. 9.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 *Esdr.* c. 9.

Nehemiæ in patriam pietas.

non cum alienigenis habitabant uxoribus, & apud *Gelenium* similiter, *principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa*, &c. ac si legissent καὶ οἱ ἀ συνοικοῦντες. Verum particulam negantem abesse debere constat ex *Pseudo-Esdra*, l. 3. *cap. ult.* hisce verbis: στάντων δὲ οἱ ϖερηγμένοι δὲ ϖλήθους, καὶ ϖάντες οἱ ἐν τοῖς κατοικιῶν ἡμῶν ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, ϖαρεγενήθησαν λαοῦσιες χρόνον, ἐκάστου δὲ τότε τοὺς ϖρεσβυτέρους καὶ τοὺς κριτὰς &c.

[k] Ἀνεῳγμένον δὲ ναοῦ] Ἐν τῷ ϖρὸ δὲ ἱερᾶ ϖυλῶνος εὐρυχώρῳ *Esdræ*. HUDS. Callimachus Hymn. in Cerer. v. 47. τὰ θεῖτιν ἀνῳγμένα *Nehem.* c. 8. δίνδυμα κόπλεις. Unde ἀνετὰ ζῶα, quæ Diis sacrata, & apud Athenæ. lib. VII. p. 284. C. ἱερὸν ἰχθὺν, δὲ ἀνῳγὸν. SPANH.

[l] Δίκαιοι μὲ ϖρὸς τὸ ϖαρὸν] Δικαιοί τε ϖρὸς τὸ μ. *Vat.*

[m] Αὐτοὺς καὶ μὴ δακρύειν.] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὑτοὺς in *Editis Aliisque.*

[n] Εἶναι γὰρ ἑορτὴν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. ἀ γὰρ ἐξεῖναι.] Non licuisse flere in die Festo hinc patet. Vid. *Nehem.* VIII. 11. SPANH.

[o] Ἐξεῖναι.] Ἐξεστι, licet, plus est, quam δεῖ. REL.

[p] Καὶ κεχαρισμένα.] Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deest *Editis.* ϖροσφορὰ καὶ τῇ ἑορτῇ κεχ. *Hen.*

[q] Ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς,] Σκηνοπηγίαις etiam in nonnullis Gentilium Festis, ut in Festo Junonis Samiæ; de Samiis observat Polyænus Strat. l. VI. c. XLIV. p. 59. ἐπὶ τὸ τῆ Ἥρας ἱερὸν ἐσκηνοποιοῦντο, quod non adsecutus est ibi Interpres, & in Dionysiis Dio Chrysost. Orat. XXXIV. p. 447. τῷ ὄντι βακχείοις τισὶ σκηναῖς ἀκαλύπτοις πεξάρδοις ἐν τισὶ τερενικαῖς τελεσταῖς. Hebræorum verò Σκηνοπηγίαν Tentorii seu Tabernaculi rectè adumbrari in veteri Herodis nummo, alibi dudum docui. SPANH.

[r] Ὀκτὼ] At nonnisi 7 dies in tabernaculis degere solent. Sed adjecere diem octavum, etiamsi non esset necesse. REL.

[s] Εἰς τὰ οἰκεῖα] Conf. supr. lib. 10. c. 1. §. 1. SPANH.

[t] Ἐν Ἱεροσολύμοις.] Nonnisi prophetas & regis generis Davidici licuisse Hierosolymis sepeliri, tradunt Hebræi. REL.

[v] Ἰωακίμου δὲ ἀρχιερέως] Sic *Hen.* Ἰωαείμου *Busb.* & *Vat.* Ἰωαχείμ in *Editis.*

[x] Ἐλιάσιβος τῷ ἀρχιερατεύσαντι διεδέξατο.] Eo modo *MSS.* (& Cocc.) Ἐλιάσιμος in *Editis.*

[a] Τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν,] Τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευιτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν *Vat.*

[b] Πλείονα λόγον,] Πλεῖ. λόγου, & ita etiam in edit. *Basil.* SPANH.

[c] Ἐξέβαλλον.] Ita *MSS.* ἐξέβαλον in *Editis.*

[d] Ἐξομνύντες τὸν Θεὸν] Conf. lib. 8. c. 13. §. 8. SPANH.

[e] Ἐκαθάρισε τοῦτο ϖερὶ ταῦτα συνήθειαν,] In *Editione Genevensi* omissa erat vox ϖερὶ, forsan Typothetarum errore. καθάρισε τοῦτο ϖερὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην δὲ λοιπὸν μὴ μόνιμον εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nuptiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθάρισε.

[f] Μόνιμον εἶναι.] Νόμιμον *Hen.* & *Vat.*

[g] Τοῦ Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo supra c. 3. §. 9. παλιγγενεσίαν ἑορτάζοντες. in *Editis Aliisque* τὰ σκηνοπηγίας.

[h] Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες,] De hoc Festo Tabernaculorum tum celebrato supr. c. 4. §. 1. SPANH.

[i] Ἐπ' αὐτῷ,] *Al.* εἰς αὐτὸ.

regis pincerna, nomine Neëmias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraice inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant, passimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate misericordia commotus: oculisque ad cœlum sublatis, Quousque, inquit, patieris, Domine, gentem nostram adeo miseriis obrui? sic factum est ut omnibus in prædam & spolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & ista defleret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo esse ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è vestigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi ministratum ire properavit. Cum vero post cœnam rex multa esset hilaritate, solitoque magis se jucunditati daret, Neëmiam aspectavit, observatoque quod vultus ei tristis esset, tristitiæ causam percontatus est. Tum ille, Deum precatus ut sermonem gratia quadam suadaque imbueret, "Qui possum, inquit, ô "Rex, alius à te conspici, aut animo non dolere, "quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, ubi "sepulchra sunt majorum meorum, mœnia ad ter"ram dejecta esse, portasque igne consumptas? "Quæso liceat mihi eò proficisci, & muros ex"struere, temploque manum ultimam imponere." Rex hoc quod petiit *mox* ei concessit, literasque promisit ad satrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & necessariorum copiam, ad quoscunque vellet usus, ei facerent. Mœrere autem, inquit, desine, ac deinceps mihi cum alacritate fac ministres. Tum quidem Neëmias, cum Deum adorasset, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egisset, vultum mœstitia dejectum confusumque cœpit attollere, lætitiaque ex promissis frontem exporrigere. Cum vero sequenti die *rex* cum accivisset, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præfidi redderet: in quibus mandabatur de Neëmia honorifice tractando, & de suppeditandis ei quibus ad ædificandum opus esset.

Neëmias patriæ calamitates luget deploratque. Neëm. c. 1.

Deum orat ut sibi apud Regem gratiam conciliet. Neëm. c. 1.

A Rege veniam impetrat eundi instaurandum Hierosolyma. Neëm. c. 2.

7. Postquam igitur Babylonem venisset, & multos è popularibus ultro se adjungentes comites assumpsisset, *illico* Hierosolyma se contulit, cum jam annum quintum & vigesimum in regno ageret Xerxes: literisque Deo ostensis, mox eas

Hierosolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neëm. c. 2.

ϗ βασιλέως [y] Ξέρξα, Νεεμίας ὄνομα, ϖεῖπα[ῖ]ων ϖερὶ [z] τ μητροπόλεως [a] τ Περσῶν Σούσων, ξένων τινῶν ὑπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὸ πρίν ἐσιόν[τ]ων ἐπακούσας Ἑβραϊστὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ϖροσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν ϖεφοιτηκότες. [b] ἀποκριναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχοι τὰ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, [c] βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ πέριξ ἔθνη πολλὰ ἀδικεῖσθαι κακὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν καταῤῥεχόντων τοῖς χώραν καὶ ἁρπαζόντων, τ δ' ὑ νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλοὺς ἐκ τ χώρας καὶ [d] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους ἀπῆχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις διεῖσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τ συμφορᾶς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τ οὐρανὸν, ἄχει τίνος εἶπεν, ὦ δέσποτα, [e] ὑπερόψῃ ϖοτὲ ϖάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν. ὕστως ἅρπαγμα ϖᾶσιν καὶ λάφυρον [f] γεγέναμεν. διατρίβοντος δ' αὐτοῦ ϖρὸς τῇ πύλῃ καὶ ταῦτ' ὀδυρομένου, ϖροσελθών τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τ βασιλέα. ὁ δ' ὡς εἶχε, [g] μηδ' ἀπολουσάμενος, διεκονήσων ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ τὸν ὄπι τῷ [h] ϖοτῷ διακονίαν. ὡς δ' μ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς [i] διεχύθη, καὶ ἡδίων [k] αὐτοῦ ὤφθη, προσελθὼν ἀπέβλεψεν εἰς τ Νεεμίαν, [l] καὶ κατιδὼν θρασύμενον, διὰ τί κατηφὴς εἴη ἀνέκρινεν. ὁ δ, τῷ θεῷ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ ϖρῶτον εἰπεῖν αὐτῷ λέγειν, "πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δυναμαι σοι μὴ βλέπειν "τοιοῦτος, μηδὲ τὸν ψυχὸν ἀλγεῖν, ὅπου τ πατρῷον "μου Ἱεροσολύμων, [m] ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνημάτα ϖρογόνων "τ ἐμῶν εἰσιν, ἀκέων βεβλῆσθαι κ τ γῆς τὰ τείχη, "καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί "μοι προθύμως τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τῷ ἱερῷ τὸν λοιπὸν ϖροσοικοδομῆσαι." ὁ δ βασιλεὺς δίδόναι τε αὐτῷ τὸν δωρεὰν κατένευσε, καὶ ϖρὸς τοὺς σατράπας κομίσαι γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ ϖᾶσαν ϖροθύμως χορηγίαν, εἰς ὅπερ βούλ[οι]το. πέπαυσο δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τοῦ λοιποῦ διακονῆ. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας ϖροσκυνήσας τῷ Θεῷ, κ τῷ βασιλεῖ τ ὑποχέσεως ἐχαρίσατο, τὸ κατηφὲς τοῦ ϖροσώπου ἐκ συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [n] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ὑστεραίᾳ, ἐδίδουν αὐτῷ ϖρὸς [o] Ἀδαῖον ὑπάρχοντι τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ἐν ᾗ ϖεῖ τε τῆς ϖομπῆς τοῦ [p] Νεεμίου, κ [q] χορηγίας τῆς εἰς τὸν οἰκοδομίαν ἐπεσάλκη.

ζ'. Γενόμενος οὖν ἐν Βαβυλῶνι, κ πολλοὺς τ ὁμοφύλων [r] ἐθελοντὰς ἀναλαβόντως αὐτῷ ϖροσαλαβών, ἦκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [s] ϖέμπτον ἐ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξα· κ [t] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑπατολὰς δοὺς

[y] Ξέρξου,] Ita *Basil. MSS. Gr. & Lat. & Zonar.* Αρταξέρξου in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142.

[z] Τῆς μητροπόλεως τ Περσῶν Σούσων] Conf. supr. lib. 10. c. 11. §. 7. SPANH.

[a] Τῶν Περσῶν Σούσων,] Illud τ ex *MSS.*

[b] Ἀποκριναμένων δ' ἥκειν ἐκ τ] Ἀποκριναμένων δ' ἐκείνων ἐκ τ *Hen.*

[c] Βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος] Καθῆρθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat. & Busb.*

[d] Ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων] Ἐξ αὐτῶν τ *Hen. & Vat.*

[e] Ὑπερόψῃ τοῦτο πάσχον] Περιόψῃ *Hen. & Busb.*

[f] Γεγέναμεν.] Γενόμεθα *Hen.*

[g] Μηδ' ἀπολουσάμενος,] Ita ex *MSS.* μὴ ἀπολ. in *Editis.*

[h] Ποτῆ διακονίαν.] Sic *Busb.* πότου in *reliquis.*

[i] Διεχύθη,] Nota hic διεχύθη, nempe post cœnam jam *solutus* aut *remissus*, cui opponitur συνεχύθη, ut mox συγκεχυμένον, quo sensu σύγχυσις Eurip. Iphig. Aul. v. 112. & LXX. Gen. xi. SPANH.

[k] Αὐτῆ ὤφθη] Ἑαυτῆ *Hen.* αὐτῆ in *ceteris.*

[l] Καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος,] Illud κ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωπακότα ὃ θεασάμενος *Vat.*

[m] Ἐν ᾗ τάφοι κ μνήματα ϖρογόνων] Circa quæ monumenta Majorum, magna Veterum, Gentilium etiam religio, ut noto ad illud Æschyli Pers. v. 405. Θήκας τε ϖρογόνων, quarum nempe intuitu Græcos ad prælium navale contra Persas, seu eundem hunc Xerxem hortabantur Duces ibidem. Ἡρῶα ϖρογονικὰ eadem vocantur apud Plutarch. in Tib. & C. Gracchis p. 824. D. à quibus nempe diversi apud Græcos ξοανικοὶ τάφοι, de quibus Athenæ. lib. VIII. p. 351. B. SPANH.

[n] Τῇ τ ἐπηγγελμένην ἡδονῇ.] Παρὰ τ ἀπηγγ. *Hen.*

[o] Ἀδαῖον ὑπάρχοντι] Ita *Hen. & Busb.* quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* Σαδαῖον in *Editis.* ut & Σαδαίῳ mox seq. §. Σαλαῖον & Σαλαίῳ *Vat.*

[p] Νεεμίου,] Vetus *juvenis*, quasi legisset *νεανίου.* COCC.

[q] Χορηγίας] Καὶ τ χορ. *Hen.*

[r] Ἐθελοντὰς] Ἐθελοντὴ *Busb.*

[s] Πέμπτον κ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου·] Anno xx. *Nehem.* c. 2. & 2 *Esdr.* c. 2. Vide *Is. Vossii* Chron. S. c. 10. p. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 2. p. 142. HUDS. xxv. Anno Regni Xerxis Nehemias Hierosolyma venit Nehem. II. 1. anno vicesimo Artaxerxis id contigisse dicitur item Nehem. V. 14. SPANH.

[t] Δείξας τῷ Θεῷ] Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ὑπατολὰς non agnoscit *Epiphan.* Forsan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejusmodi mos olim

δωσι τῷ Ἀδαίᾳ & τοῖς ἄλλοις ἱππάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [v] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, πολύτας ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. "Ανδρες Ἰουδαῖοι, τὸν "μὲν Θεὸν ἴστε μνήμην τῶν πατέρων Ἀβραάμου & Ἰσαάκου καὶ Ἰακώβου "ἔτι μένοντα, & διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνην οὐκ ἐγκα"ταλείποντα τὴν ὑπὲρ [x] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμελῆ σωτηρ"γησί μοι γεγονὸς τοῦ βασιλέως λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν "τὸ τεῖχος ἀναστήσω, & τὸ λεῖψανον τοῦ ἱεροῦ πληρώ"σω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τὴν τ' [y] χαπανδόνων ἡμῖν "ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ ὅτι πρὸς τὴν οἰ"κοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς σπεύδοντας φιλοτιμουμέ"νους, ἐφήσουσι, καὶ πολλὰ πραγματεύσουσι [z] πρὸς αὐ"τὴν ἡμῖν [a] ἐμποδία, θαρρεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶτον, ὡς "καὶ σὺς τὴν ἐκείνων ἀπέχθειαν ἡγουμένῳ· μήτε δὴ ἡ"μέρας μήτε νυκτὸς [b] αὐτὰς ἀνιέναι τὰς οἰκοδομίας, ἀλλὰ "πάσῃ σπουδῇ χρωμένους [c] συνέχειν τὸ ἔργον, ὡς γε καὶ"ρὸς τοῦτ' ἴδιος ἐστι." ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν διῃρεῖν τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ τῷ λαῷ, [d] κατὰ κώμας & πόλεις, κατὰ τὸ ἑκάστοις δυνατόν. ὑπισχνούμενος δὴ & αὐτὸς μετὰ τῶν οἰκείων συλλήψεσθαι τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. [e] καὶ Ἰουδαῖοι σὺς τὸ ἔργον παρεσκεύαζοντο. [f] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε & ἡ χώρα [h] τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

η'. Ἀκούσαντες δὲ τὴν τῶν τειχῶν [i] οἰκοδομὴν σπουδομένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ διεπόλουν ὑπόβουλας αὐτοῖς [k] σωπῇ ἔντες, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰουδαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν διαφθεῖραι, μισθούμενοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐτὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ παραχὴν αὐτοὺς ἐνέβαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέσπελλον, ὡς πολλῶν ἐπιστρατεύειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ' ὧν ἐκπαρασκευασμένοι, μικροῦ τὴν οἰκοδομίας ἀπέστησαν. τὸν δὲ Νεεμίαν ὁδὲν τούτων [l] ἐξέστησε τῆς σπουδῆς τοῦ περὶ τὸ ἔργον· ἀλλὰ σίδηρον μὲν φυλακῆς ἕνεκα & σώματος περιεβάλλόμενος [m] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [n] ὑπὸ τὴν εἰς τὸ ἔργον ἐπιθυμίας ἀναισθητῶν καὶ τὴν παλαιπωρίας. ὅτως τε σωτηριωδῶς καὶ προνοητικῶς [o] αὐτοῦ τῆς σωτηρίας [p] εἶχεν, ὑπὸ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεφρουρημένος ὅπως μετὰ τοῦ [q] αὐτοῦ πλούτου οὐκ ἔτ' αὐτοῦ τοῖς πολίταις ἀναστήσεται τὰ τείχη· [r] ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μαχαίραν εἶχε, καὶ ὁ τὸν ὕλην προσκομίζων· θυρεὸς δ' ἑκάστου αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ὀπίσω πεντακοσίων ἔστησε ποδῶν, προστάξας, ἂν ὑπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημαίνειν τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ὑπιπίσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιήρχετο τὸν κύκλον τῆς πόλεως τὸν

Adæo reddidit cæteriſque equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. "Equidem ſcitis, Judæi, Deum adhuc in "memoria retinere majores *veſtros*, Abramum & "Iſacum & Jacobum, atque illorum juſtitiæ me"rito veſtri curam non abjeciſſe. Mihi ſcilicet "adjutor fuit, ut à Rege poteſtatem acciperem "mœnia noſtra inſtaurandi, perficiendique quod "templo adhuc deſit. Volo itaque vos (cum pro"be noritis quam maligno in nos animo ſint gen"tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædifi"candi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſiſtent, & "modis omnibus agent ut opus *incœptum* impe"diant) Deo in primis confidere, ut qui ſemet il"lorum odio opponet; deinde nec die nec noctu "ædificationem intermittere, ſed ſummo ſtudio "curaque operi incumbere, quod tempus jam no"bis in manibus ſit." Iſta loquutus continuo juſſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus confi-ciendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicituſque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam conferre dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accingebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pariter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

Murorum inſtauratio-nem urget Neemias. *Neëm. c. 2.*

Quinam Judæi vocati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Samaritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtiterunt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimoverent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neëmiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum interimerent. Quin & metum illis & terrorem injiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent invaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut parum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſererent. Neëmiam vero nihil horum à ſtudio quod operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum ſtipatus conſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promovendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque adeo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſaluti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quingentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus imperatum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi apparerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui armati pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in ambi-

Hieroſolymorum mœnia hoſtibus invitis reſiciuntur. *Neëm. c. 4.*

olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14. HUDS. Vetus, *demonſtrandas epiſtolas perrexit Addo & aliis* Puto legendum θαρρήσας τῷ Θεῷ. COCC. Recte *Hudſ.* Nam & ſupra lib. 10. c. 1. Ezechias literas Regis Aſſyrii poſtquam Deo tanquam præſenti oſtendiſſet τὰς ἐπιστολὰς πτύξας εἰς τὸν ναὸν ἔσω κατέθετο. ut legi ibidem poteſt §. 4. quod ſicuti ibi ſit commonendi Dei gratia, ut memor eſſet datæ promiſſionis, ita hic gratitudinis ergo, quod pariter fidem ſuam impleverit. HAV.

[v] Ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ,] Ἐν μέσῳ δὲ ἱεροῦ *Hen.*

[x] Ὑμῶν προνοίαν.] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.*

[y] Χαπανδόνων ἡμῖν ἐθνῶν] Γειτνιώντων ἡμῖν *Busb.*

[z] Πρὸς αὐτὸν ἡμῖν] Πρὸς αὐτῆς malit Cl. *Lowthius.*

[a] Ἐμποδία,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

[b] Αὐτὰς ἀνιέναι] Αὐτὰς non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

[c] Συνέχειν τὸ ἔργον,] Thucydides συνέχοντες εἰρεσίαν. COCC.

[d] Κατὰ κώμας & πόλεις,] Κατὰ κώμας τε & πόλεις *Vat.*

[e] Καὶ Ἰουδαῖοι] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.*

[f] Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467.

[g] Ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν] Ἀφ' ἧς ἡμέρας *Vat.*

[h] Τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.] Τῇ προσηγορίαν αὐτῇ *Hen. Vat.* & *Busb.*

[i] Οἰκοδομὴν σπουδομένην] Οἰκοδομίαν *Hen.* & *Busb.*

[k] Σωπῇ ντες,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) & *Vat.* σωπηθέντες in *Editis.*

[l] Ἐξέστησε τῆς σπουδῆς] Ἐξίσεισι *Hen.* & *Busb.*

[m] Ἀτρύτως ὑπέμενεν,] Ita *Hen.* (*Cocc.*) *Busb.* & *Zonar.* ἀτρήτως perperam in *Editis.* ἀτρώτως legiſſe videtur *Epiphan.*

[n] Ὑπὸ τὴν] Ὑπὸ τὴν προθυμίαν τὸ ἔργον in *MSS.*

[o] Αὐτοῦ τῆς σωτηρίας] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[p] Εἶχεν,] Εἶδεν pro εἶχεν in *Gall.* & *Vat.*

[q] Αὐτοῦ πλούτου] Ἑαυτοῦ πλ. *Hen.*

[r] Ἐκέλευσε] Ergo χεὶρ accepit pro manu, non pro multitudine hominum. REL.

bitum circuibat, nec laboribus ſuccumbens, nec ſomno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uſus eſt. Atque hanc ærumnam per biennium & menſes quatuor toleravit. nam tanto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hieroſolyma, anno imperii Xerxis vigeſimo & octavo, menſe nono. Cumque abſoluti eſſent muri, Neëmias populuſque Deo ſacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies feſtum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam eſſe murorum exſtructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neëmias, cum animadverteret exiguum in urbe populum eſſe, ſacerdotes hortatus eſt & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique conſiderent; id agens ut illis domicilia exſtruerentur ſuis ſumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hieroſolyma conferre juſſit, ut ſacerdotes & Levitæ, ſatis ſibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non deſererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neëmias imperarit: atque ita factum eſt ut in Hieroſolymorum urbe major *indies* eſſet civium frequentia. Neëmias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice feciſſet, ad ſenectutem provectus è vita diſceſſit. eratque vir indole bonus ac juſtus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum ſui reliquit monumentum Hieroſolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante geſta ſunt.

Mœnibus abſolutis Neëmias populuſque lætantur & epulantur. Neëm. c. 6.

Urbs Hieroſolymitana incolis inſtruitur. Neëm. c. 11.

Neëmiæ obitus, & elogium.

ὐδὲν κάμνων ὐδὲ τοῖς ἔργοις, ὐδὲ τῇ ἀλγήτῃ καὶ τοῖς ὕπνοις, ὐδενὶ [s] γὰρ τούτων τῶς ἡδονῶ, ἀλλὰ πρὸς ἀνάγκω ἐχρῆτο. καὶ ταύτῃ [t] ἐπέμεινε τῇ παλαιπωρίαν ἐπ' ἔτη δύο ⊂ μησὶ πέντε. [t] ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, [v] ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξε βασιλείας ἔτει, μηνὶ ἐνάτῳ. πλῆθος δ' τ τειχῶν λαβόντων, Νεεμίας ⊂ τὸ πλῆθος ἔθυσαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [x] δῆμον ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ διῳκούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [y] κατοικοῦντα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας πέρας ἐχὸν ἀκοῇ θείσης, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δ' τὸν πάλιν ὁρῶν [z] ὀλιγανθρωπουμένην, τοὺς ἱερεῖς ⊂ Λευίτας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μετοικεῖν εἰς τὴν πάλιν ⊂ μένον ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τόν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν [c] τὰς δεκάτας τ καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι διὰ παντὸς ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν πρὸς ὑπήκοοι [d] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πλουσιωτέραν δ' τὴν τ Ιεροσολυμιτῶν πόλιν ἔτους σωτηρίου ἔθηκε. πολλὰ δ' καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνων ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γῆρας ἀφικόμενος. ἀνὴρ δ' ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ σπουδὴν τοῖς ὁμοεθνέσι φιλοτιμότατος, [e] μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τ Ιεροσολύμων τεῖχη. ταῦτα μὲν οὖν ὅπῃ Ξέρξε βασιλέως ἐγένετο.

VI. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

De Eſthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum abfuit quin tota Judæorum gens exſtingueretur.

Περὶ Εσθῆρος ⊂ Μαρδοχαίου ⊂ Αμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, σκυδμώθησε τὸ τ Ιουδαίων ἔθνος ἅπαν ὀλέσθαι.

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

MOrtuo autem Xerxe, contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Perſarum tenente, parum abfuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei cauſam paulo poſt indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem ſpectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è ſtirpe regia, quam ferunt etiam gentem noſtram conſervaſſe. Artaxerxes enim, poſteaquam regnum acceperat, & conſtituerat ab India ad Æthiopiam uſque centum & viginti ſeptem ſatrapas, anno regni *ſui* tertio amicos & Perſas ſibi ſubditos & præſides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem oſtentaret, per centum & octoginta dies. Eo exacto ſpatio, gentibus & legatis illorum in Suſis per ſeptem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curaſſet columnis aureis & argenteis ſuffultum, vela linea & purpurea eo uſque præte-

Artaxerxis convivium plane regium. Eſth. c. 1.

Τελευτήσαντος δ' [f] Ξέρξε, [g] τὴν βασιλείαν εἰς τ υἱὸν Κῦρον, ὃν Αρταξέρξην Ελληνες καλοῦσι, σπουδὴ μεταβιῶναι. τούτῳ τὴν Περσῶν ἐχοντος ἡγεμονίαν, σκυδμώθησε τὸ τῶν Ιουδαίων [h] ἔθνος ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. [i] πρέπει γὰρ τὰ τ βασιλέως διηγεῖσθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ιουδαίαν γυναῖκα, τ γένους ὄντων τ βασιλικῶν, ἣν ⊂ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. [k] παρελαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης, καὶ κατασχὼν ἀπὸ Ινδίας ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [l] καὶ εἰκοσιεπτὰ ὄντων ἄρχοντας, τῷ τρίτῳ τ βασιλείας ἔτει, τοὺς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑποδεξάμενος [m] εἰσία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς ἦν βασιλεῖ τ τοσούτων ἐπιδεικνυμένῳ πλῆθος ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπειτα τὰ ἔθνη ⊂ τοὺς πρεσβύτας αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατεδώρησεν ἑπτά. τὸ δ' συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τ τρόπον τοιόνδε γενόμενον. σκιώσαντες ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου-

---

ε Γὰρ τούτων] Illud γὰρ ἐ *MSS.* & *Vet. Interpr.*

ζ Εν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.*

η Ογδόῳ καὶ εἰκοστῷ τ Ξέρξε βασιλείας ἔτει,] XXVIII. Anno Regni Xerxis Muri Hieroſolymorum abſoluti *Nehem.* v. 14. Ab anno XX. Artaxerxis ad annum XXXII. annonas, quæ ducibus debebantur, non conceſſiſſe dicit. SPANH.

θ Διῆγον ἐφ' ἡμέρας] *Al.* διάγαγον.

ι Κατοικοῦντα,] Κατοικήσαντα *Vat.*

κ Ολιγανθρωπουμένην,] Ολιγανθρωπίαν ἄλλοι. lib. VII. c. 4. §. 1. & ὀλιγανθρωπίας Plato de Leg. l. VI. p. 780. B. SPANH.

λ Τὴν χώραν ἀπολιπόντας,] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰ περὶ πόλιν in *Editis.*

μ Γεωργοῦντα λαὸν] Ὑπεργοῦντα *Vat.*

ν Τὰς δεκάτας τ καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ιεροσόλυμα,] De Decimis, Sacerdotibus ac Levitis perſolvendis, ſupra lib. 4. c. 4. §. 4. καὶ τ δεκάτης, ἧς ⊂ ἔδει τ λαῷ καθ' ἕνα ⊂ λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν· & c. VIII. §. 8. Εσω δὴ τὴν δεκάτην ἐξωρίσεις ἡμῖν &c. & §. 22. Τὰς δεκάτας ταῖς δυσὶν, ἃς ἕτερος ἑκάστῳ ⊂ θεῶν τελεῖν· SPANH.

ξ Οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο·] Οἷς Νεεμίας *Vat.*

ο Μνημεῖον αἰώνιον αὑτοῦ καταλιπὼν τὰ τ Ιεροσολύμων τείχη.] Magni olim habitum Mœnia Urbium extruere. Hinc Dido eo nomine ſe jactans apud Maronem Æn. IV. *Mea Mœnia vidi.* SPANH.

π Ξέρξε,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis.*

ρ Τὴν βασιλείαν] Η βασιλεία εἰς τ υἱὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Αρ. Ε. καλοῦσι, μετέβη *Busb.* & ita quidem *Zonaras*, niſi quod μετέπεσε habeat pro μετέβη. De hoc *Artaxerxe* vide *Grotium* ad *Eſdr.* c. 6. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Eſth.* cap. 1.

σ Εθνος ἅπαν] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένος in *Editis.*

τ Πρέπει γὰρ τὰ τ βασιλέως] Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Επὶ [ſor. πρέπει] γὰρ τὰ περὶ τ βασ. *Hen.* ἐπειγὲ γὰρ τὰ τ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis.*

υ Παρελαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης,] Præcedit in verſione τ LXX. Artaxerxis ſomnium, quod in Hebræo non extat. SPANH.

φ Καὶ εἰκοσιεπτὰ ὄντων ἀρχόντας,] Illud καὶ ἐ *MSS.*

χ Εἰσία πολυτελῶς,] Εἰσιᾶτο *Busb.* εἰσιᾶ *Vat.*

ἀργυρέων κιόνων, [n] ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέπαστο, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ [o] ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς ἀπὸ λίθων πολυτελῶς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις [p] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [q] τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφερόντας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τὰ καταψηφιζόμενον ἕκαστον φιλοφρονεῖσθαι. ἀφιεὶς δὲ καὶ κατὰ τὴν χώραν παρήγγειλεν ἀνεῖσθαι τῶν ἔργων [r] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλαῖς ἡμέραις. ὁμοίως τε τῶν γυναικῶν [s] ἡ βασίλισσα [t] Οὐάστη συνήγαγε συμπόσιον ἐν τοῖς βασιλείοις. ἐπιδεῖξαι βουλόμενον [v] τοῖς ἐστιωμένοις ὁ βασιλεὺς, πέμψας σκέλυσεν αὐτῷ εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, κάλλει τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλουσαν. [x] ἡ δὲ φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοφύλοις βλέπειν τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπέτρεπε πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ πολλάκις τὰς ὀφρύας [y] ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν, ἔδει ἥτιον [z] ἀνέμενε παρασκευασθῆναι τῷ ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν παροξυνθέντα τὸν βασιλέα λῦσαι μὲν τὸ συμπόσιον, ἀναστῆναι δὲ καὶ τοὺς ἑπτὰ τῶν Περσῶν, οἷς τῶν νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, καλέσαντα, κατηγορεῖν τὴν γυναικὸς, καὶ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [a] παρ' αὐτῆς. κληθεῖσα γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ἅπαξ. [b] προσέταξεν οὖν δηλοῦν τινα κατ' αὐτῆς νόμον ὀφλήσειν. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [c] Μαχαὶα ὄνομα, εἰπόντος, οὐκ αὐτῷ μόνῳ [d] τούτων γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ [e] πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύει] καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἴσχιστα διαγεγονέναι τὸν βίον· ἀδημία γὰρ ἐξ συνοικοῦντος ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσει], παράδειγμα τῷ τὸ βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πρός σε τὸ κεκτῆσθαι ἀπάντων ἔχουσα· [f] παροξυνθέντα τε τὸν ἄτως ἐνυβρίζουσαν αὐτῷ ζημιῶσαι [g] μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τὸν ποιήσαντα διαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τὸ βασιλίσσης κεκυρωμένα, ἔδοξε τῷ Οὐάστῃ ἐκβαλεῖν, καὶ δοῦναι τὸν ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

β'. Διακείμενον δὲ [h] τὸν βασιλέα πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρον τὸν διαζυγίαν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτῇ διὰ τὸν νόμον οὐκ ἠδύνατο· λυπούμενον δὲ, [i] ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετέλει. βλέποντες δ' αὐτὸν ἔτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [k] συνεβούλευον τὸν μὲν τῆς γυναικὸς μνήμην, καὶ τὸν ἔρωτα μηδὲν ὀφελοῦσαν [l] ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δὲ, πέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους ὑπερβαλλούσας, ὧν τὴν προκριθεῖσαν [m] ἔχειν εἰς γυναῖκα. σβέννυσθαι γὰρ τὸν πρὸς τὴν [n] προτέραν φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸν [o] πρὸς ἐκείνην εὔνοιαν ἀποσταζόμενον κατὰ μικρὸν [p] γίνεσθαι τῆς συνοίσης. πειθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσέταξέ πᾶσιν [q] ἐπι-

xi fecit, ut multæ myriades illic discumberent. Ministrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculum factis. Ministris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, sicut apud Persas fit; sed permitterent illis, prout accumbentium unicuique visum, hilariter agere. Dimissis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multosque dies pro regno suo festos agerent. Similiter & ipsa Vaste regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentissimam, convivis suis ostendere cupiens, ad se in convivium accersi jubet. Illa vero reverentia Persarum legum, quæ ab alienis spectari mulieres vetant, ad regem se non conferebat; & cum iterum iterumque spadones ad eam mississet, nihilominus ædibus suis mansit, venire recusans. adeo ut rex ira vehementi incensus solverit convivium, cumque surrexisset & septem è Persis acciviisset, quibus apud ipsos commissa est legum interpretatio, uxorem accusarit, dixeritque quemadmodum eum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipso vocata, ne semel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid reginæ faciendum esse lege statuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipsi soli in injuriam cedere, verumetiam Persis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus despectui habiti vitam *deinceps* agant inhonestam (nulla enim mulier maritum suum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adversus te qui omnibus imperas) hortareturque ut tam contumacem erga ipsum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; visum est ut Vasten repudiaret, ejusque honorem alteri traderet.

Regina Vaste ad Regem venire jussa non paret. Esth. 1.

2. Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipsi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non cessabat, ut qui voluntate sua in *tantas* difficultates se conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, consilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venustas & elegantes sibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *sensim* exstinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum subtracta in ipsam transeat quæ cum eo versabitur. Huic consilio obsequutus isti negotio certos præfecit, qui virgines for-

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deligat in matrimonium. Esth. 2.

[n] Ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα] Ὑφὴ λινέων καὶ πορφυρέων *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri potest. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videsis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30.

[o] Ἐκπώμασι χρυσέοις] Ἐν σκεύεσι *Hen.*

[p] Μὲ βιάζεσθαι,] Videsis *Brissonium*, l. 2. de *Regno Persarum*, p. 215. *Edit. Commel.*

[q] Τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς] Τὸν ποτὸν *Vat.*

[r] Ἀφιεμένους,] Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφεμένους in *Editis Aliisque.*

[s] Ἡ βασίλισσα] Ἡ βασίλισσα αὐτῆ συν. *Vat.* ἡ βασίλισσα ὁ αὐλὴ legisse videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.*

[t] Οὐάστη] אשתי LXX. ושתי *Hebr.* SPANH.

[v] Τοῖς ἐστιωμένοις ὁ βασιλεὺς,] Illud τοῖς ex *MSS.*

[x] Ἡ δὲ φυλακὴ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοφύλοις βλέπειν τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν,] Persarum lege vetitum Mulieres ab extraneis conspici. *Paraphr. Chald.* addit, jussum à Rege, ut nuda Vasthi compareret. SPANH.

[y] Ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν,] Ἀποστέλλοντος *Vat.* στέλλοντος *Busb.*

[z] Ἀνέμενε] Forte ἐκέμενε. apud Isocratem occurrit ἀναμένειν pro *perseverare*. COCC.

[a] Παρ' αὐτῆς.] Πρὸς αὐτῆς & mox πρὸς αὐτὸν *Hen.* & *Vat.*

[b] Προσέταξεν οὖν] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσέταξεν οὖν *Hen.* προσέταξε δ' οὖν in *Editis.*

[c] Μαχαὶα ὄνομα] Ita etiam in *plerisque* LXXII. *Codd.* Μαμυχαῖα in uno *Oxonienſi.* Αμαχαῖα *Hen.* & *Busb.* Forsan legendum Μαμαχαῖα.

[d] Τούτων γεγονέναι] Illud τούτων è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[e] Πᾶσι Πέρσαις,] Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Busb.*

[f] Παροξυνθέντα τε] Ita *Hen.* & *Busb.* παροξυνθέντα τὸν in *Editis.* παροξυνθέντα ὁ *Vat.*

[g] Μεγάλῃ ζημίᾳ,] Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Busb.*

[h] Ὁ βασιλεὺς] Illa ὁ βασιλεὺς nec agnoscunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.*

[i] Ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις] Ὡς ὑπ' ἀδυνάτοις *Vat.*

[k] Συνεβούλευον τὸν] Συνεβούλευσαν *Vat.*

[l] Ἐκβάλλειν·] Ita *MSS.* ἐκβαλεῖν in *Editis.*

[m] Ἔχειν εἰς γυναῖκα.] Ἔχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.*

[n] Προτέραν φιλόστοργον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἑτέραν in *cæteris.*

[o] Πρὸς ἐκείνην εὔνοιαν] Πρὸς ἐκείνης *Vat.*

[p] Γίνεσθαι τῆς συνοίσης.] Eo modo *Vat.* (& *Coccejus*) atque ita vel συνοικούσης legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ad cohabitantem posse converti.* γίνεσθαι τῆς συνουσίας in *Editis Aliisque.*

[q] Ἐπιλεξαμένοις τὰς εὐδοκίμους] Ἐπιλεξαμένους & mox εὐδοκιμούσας in *MSS.*

forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii ſui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ eſſent, inventa eſt quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Eſther (hoc enim ipſi nomen erat) omnibus pulchritudine præſtaret, vultuſque gratia ſpectantium oculos in ſe præcipue converteret. Poſtquam vero, ſpadoni cuidam, qui ipſam curaret, tradita eſſet, ei abunde proviſum eſt; ut quæ magna odorum copia & pretioſis unguentis, quibus corporibus opus eſt, *quotidie* fuerit delibuta. Atque iſta illis, numero quadringentis, adhibita erant per ſex menſes. Quando autem illo tempore ſatis curatas exiſtimaret virgines, ipſaſque jam dignas eſſe quæ ad Regis lectum irent, unam ſingulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo conſueſceret. Ille vero, poſtquam cum ea rem habuerat, ſtatim *ipſam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Eſther ad eum acceſſiſſet, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in juſtam uxorem ſibi accepit: nuptiaſque cum ea celebravit anno regni ſui ſeptimo, menſe duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimiſit, feſtum nuptiale eis indicens: ille vero Perſas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum menſem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingreſſa eſſet *uxor*, diadema ei impoſuit. Atque ita cum eo habitavit Eſther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Suſa Perſidos migraverat, illic degebat, & quotidie in regia verſabatur, quærebatque quomodo ſe haberet puella. amabat enim eam quaſi filiam ſuam.

Mardochæus. *Eſther.* *Eſther ab Eunucho curata.* *Eſth. 2.* *Rex Eſtherem ducit in matrimonium.* *Eſth. c. 2.*

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis ſuorum ad ſe, cum in ſolio ſederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum ſecuribus, ut ſi quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipſe ſedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem ſervare voluiſſet ex iis qui non vocati eum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

Lege cautum ne quis ad Regem Perſarum non vocatus accedat.

4. Aliquando autem poſt, cum Bagathous & Theodeſtes in eo eſſent ut inſidias Regi ſtruerent, Barnabazus alterius eunuchi ſervus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Eſtherem Regi inſidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæſita*

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Eſth. c. 2.

λεξαμένοις τὰς ἀδοκίμους ἐπ' ἀμορφίᾳ τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [r] σωαχθησῶν ἢ πολλῶν, ἀνέβη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανὴ, θρεφομένη τῷ [s] θείῳ Μαρδοχαίῳ, τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα αὐτῇ, τρεφομένη. ἔστω δ' ἦν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τῶν ἢ πρώτων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. πασῶν ἢ τῷ Ἐσθὴρ συνέβαινε, τοῦτο γὰρ ἦν [t] αὐτῇ τὄνομα, τῷ κάλλει διαφέρειν, καὶ [v] τῷ χαρίεν δ' προσώπου τὰς ὄψεις τῶν θεωμένων μᾶλλον [x] ἐπάγεσθαι. θεραπεύεσθαι ἢ αὐτὴ πινὶ τῶν εὐνούχων [y] εἰς ἐπιμέλειαν, πάσης ἐτύγχανε προνοίας, ἀρωμάτων ἀφθονία & πολυτελείᾳ τῶν ἀλειμμάτων, ὧν χρήζει τὰ σώματα, καταρδομένη. καὶ τούτων [z] ἀπέλαβον ἐπὶ μῆνας ἓξ, πρακτείαι τὸν ἀριθμὸν ἔσαι. ὅτε ἢ ἐνόμιζεν ἀποχρώντως τῷ προειρημένῳ [a] χρόνῳ [b] τῷ ἐπιμέλεσθαι ἔχειν τὰς παρθένους, καὶ δ' βαδίζειν αὐτὰς ἐπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [c] γενέσθαι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [d] μίαν ἔπεμπε τῷ βασιλεῖ συνευναζομένην. ὁ ἢ τοῦτο ποιῶν ἀεὶ τὰς ἀπέπεμπε πρὸς τὸν εὐνοῦχον. ἀφικνουμένης ἢ τ [e] Ἐσθὴρ πρὸς αὐτὸν, ἡσθεὶς αὐτῇ, καὶ πρῶτον τὴν κόρης εἰρέσθαι, νομίμως αὐτῷ ἄγει γυναῖκα· [f] καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ [g] ἑβδόμῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, [h] Ἀδὲρ καλουμένῳ. διέπεμψε ἢ τοὺς [i] ἀγγάρους λεγομένους εἰς πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [k] αὐτοῖς τοὺς γάμους προαγγέλλων· αὐτὸς ἢ Πέρσας [l] καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἐθνῶν εἰστία ἐπὶ μῆνα ὅλον ὡσπερ τῶν γάμων αὐτοῦ. [m] εἰσελθούσης ἢ εἰς τὸ βασίλειον, προετίθησιν αὐτῇ τὸ διάδημα. καὶ σωφρόνησεν ἔτως Ἐσθὴρ, μὴ [n] ποιήσασα φανερὸν αὐτῷ τὸ ἔθνος, ἐξ ὅπερ εἴη τυγχάνουσα. μεταβὰς δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτῆς ἐκ τῆς Βαβυλῶνος εἰς [o] Σῦσα τὴν Περσίδος, αὐτόθι διῆγε, ἑκάστης ἡμέρας [p] πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς κόρης τίνα [q] διαγωγὴν τρόπον. ἔτρεφε γὰρ αὐτὴν, ὡς αὐτοῦ θυγατέρα.

γ'. [r] Ἔθηκε δὲ νόμον ὁ βασιλεὺς, ὥστε μηδένα τ [s] ἰδίων αὐτῷ προσιέναι μὴ κληθέντα, ὁπλίσκα ἐπὶ θρόνου καθεζόμενον. [t] προεστήκεσαν ἢ τ θρόνου αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἀνθρώποι. πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ θρόνῳ. καθῆτο μέντοι [v] λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βασιλεύς. ᾧ, ὅταν τινὰ σῴζειν ἦθελε τ ἀκλήτως προσιόντων, ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἀπόμενος αὐτῆς, ἀκίνδυνος ἦν. καὶ πρὶν μὲν τούτων γνωσθῆναι ἡμῖν δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλεύσαντων τῷ βασιλεῖ [x] Βαγαθὼς & [y] Θεοδέστης, [z] Βαρνάβαζος τ εὐνούχων οἰκέτης ἕτερος, τὸ γένος ὢν Ἰουδαῖος, συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, τῷ θείῳ κατεμήνυσε τ γυναικὸς βασιλέως. Μαρδοχαῖος δὲ διὰ τῆς Ἐσθὴρ φανερὸς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ τὰς [a] ἐπιβου-

r Σωαχθεισῶν ἢ πολλῶν,] Συναχθεισῶν ἢ πρὸς αὐτὸν, *Vat.* non ita *Epiphan. Aliique.*

s Θείῳ Μαρδοχαίῳ,] *Patruelem* non *patruum* fuiſſe dicunt alii. Videſis *Druſium* in *Obſervatt.* l. 8. c. 14. *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650.

t Αὐτῇ τὄνομα,] Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.*

v Τῷ χάριεν δ' προσώπου] Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius*, & mox ἐπάγεσθαι. *Coccejus* verò ἀφ' τῷ χάριεν.

x Ἐπάγεσθαι.] Ita cum *MSS.* (& *Coccejo*) ἐπιλέγεσθαι in *Editis.*

y Εἰς ἐπιμέλειαν,] Φυλάττεσθαι εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum ſuſpicor vocem Φυλάττεσθαι, ad oram codicis appoſitam ἐξηγήσεως ἕνεκα, poſtea (ut fieri ſolet) irrepſiſſe.

z Ἀπέλαβον] Lege ἀπέλαυον. COCC.

a Χρόνῳ] Illud χρόνῳ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.*

b Τῷ ἐπιμέλειαν] Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Busb.*

c Γενέσθαι,] Γιγονέναι *Vat.* & *Hen.*

d Μίαν ἔπεμπε] Sic *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* deeſt μίαν.

e Ἐσθὴρ πρὸς αὐτὸν,] *Al* Ἐσθήρας.

f Καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖ] Ita *Vat.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ δωδ. *Hen.* & *Busb.* καὶ γάμον αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.*

g Ἑβδόμῳ ἔτει] Ἑβδόμῳ ἔτει *Vat.* & *Busb.*

h Ἀδὲρ καλουμένῳ] Mallem Ἀδάρ aut Ἀδάρ. HUDS. Ἀδὲρ. Menſis XII. Ita LXX. hoc loco. In *Hebr.* autem Menſe decimo, qui eſt טבת Eſth. II. v. 17. SPANH.

i Ἀγγάρους λεγομένους] Οὕτως ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλέως ἀγγέλους. *Suid.* Videſis *Druſii* Obſervatt. l. 12. c. 19. & *Stanlejum* ad *Æſchyli* Perſas, v. 247.

k Αὐτοῖς τοὺς γάμους προαγγέλλων·] Αὐτοῖς abeſt *Vat.*

l Καὶ τοὺς Μήδους] Illa καὶ τοὺς Μήδους deſunt *Vat.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.*

m Εἰσελθούσης ἢ] Εἰσελθόσῃ *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoſcit αὐτῇ.

n Ποιήσασα φανερὸν] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησάσης in *Editis.* Legi poteſt, καὶ συνοίκησεν ἔτως Ἐσθήρα (vel Ἐσθῆρι) μὴ ποιησάσῃ &c.

o Σῦσα] Ita *Busb.* & *Vat.* prout ſupra aliquoties. in *Editis* hic loci Σῶσαν. HUDS. Conf. ſup. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

p Πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων,] Περὶ τὰ βασιλεῖα *Zonar.*

q Διάγῃ τρόπον.] Διάγοι *Hen.*

r Ἔθηκε ἢ καὶ νόμον ὁ βασιλεύς,] Legem hanc à Dejoce primum latam oſtendit *Herodotus*, l. 1. c. 99.

s Ἰδίων αὐτῷ] Ἰουδαίων *Vat.* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan. Aliique.*

t Προεστήκεσαν ἢ τ θρόνου αὐτῷ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι.] *Al.* προεστήκεταν. HUDS. Sic Securigeri circa ſolium Teni aut Tenedi, quo ſecuri continuo plecterentur rei. SPANH. Vide Nummos.

v Λύγον χρυσέαν] De corona è λύγῳ ſeu ſalice, & quare Athenæ. lib. XV. p. 671. F. & 672. SPANH.

x Βαγαθὼς] Γαβαθὼς *Hen.* Forſan Βαγαθὼν legendum.

y Θεοδέστης,] Θεοδοσίτης *Vat.* An Θεόδοτος, aliorum eſto judicium.

z Βαρνάβαζος] Forſan Φαρνάβαζος.

a Ἐπιβουλεύσαντας.] Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύσαντας *Baſ.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσαντες *Busb.*

συλεύσας. παρεχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] πάλησὲς ἐξεῦρε. καὶ τὰς μὲν ἀνάγκας [c] ἀνεσώρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τότε μὲν οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτία τῆς σωτηρίας γεγονότι· μόνον δὲ αὐτοῦ [d] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημήνασθαι, καὶ παρεσμένειν αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄντα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

ε'. [e] Ἀμάνῃ δὲ [f] Ἀμαδάθου μὲν ἦν, τὸ γένος δὲ Ἀμαληκίτῃ, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσκυνοῦσιν οἱ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, παρ' αὐτῷ τιμὴν τιμώμενον [g] παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύοντος γενέσθαι. Μαρδοχαῖος δέ, διὰ σοφίαν τε τὴν οἰκοθεν αὐτοῦ νόμον, καὶ προσκυνητὸν ἄνθρωπον, [h] παρεφυλάξατο ὁ Ἀμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [i] πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνεῖν αὐτὸν, [k] ὅτου δὲ δοῦλου ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [l] τιμωρῆσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν παρὰ τοῦ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθνος αὐτοῦ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰρ φύσει τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένος τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ' αὐτῶν διέφθαρτο. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθνος εἶναί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τοῦτο κατὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένης οἰκουμένης, [m] ἄμικτον, ἀσύμφυλον, ὅτι θρησκείαν τινὰ αὐτὴν τοῖς ἄλλοις ἔχον, ὅτι νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῷ σῷ λαῷ καὶ ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθνος, εἴ τινα θέλεις τοῖς ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθέσθαι, κελεύσας πόρριζον "[n] ἀπολέσαι· μηδέ τι αὐτοῦ λείψανον καταλιπεῖν, μήτε "εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέντων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μηδεὶς μὴ ζημιωθῇ τὰς φόρους τοὺς παρ' αὐτῶν γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπηγγείλατο [o] μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τεσσαράκοντα, ὅπου ἂν κελεύσῃ. ταῦτα δὲ τὰ χρήματα παρέξειν ἤδεως ἔλεγεν, ἵν' ἀπὸ τούτων εἰρηνεύθῃ τὰ κακῶν ἡ βασιλεία.

ς'. Ταῦτα δ' Ἀμάνου ἀξιώσαντος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ, τι βούλεται. τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Ἀμάνης, παρεσκεύασε πέμψαι [p] διάταγμα ὡς δι' βασιλέως εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, ὧδε ἔχον τοῦτον τὸν τρόπον. "[q] Βασιλεὺς μέγας "Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑπτὰ καὶ "εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σατραπῶν ἄρχουσι, τάδε γράφει. Πολ- "λῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης ἧς ἐβουλήθην [r] κρατήσας "οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερήφανον μη- "δὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν, "ἀλλ' ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον ἐμαυτὸν παρέχων, καὶ προνοησά- "μενος [s] εἰρήνης καὶ ὁμονοίας αὐτοῖς, ἐζήτουν πῶς εἰς "ἅπαντα τούτων [t] ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο, διὰ τῆ μοὶ συ- "φροσύνη καὶ δικαιοσύνη παρ' ἐμοὶ τῶν πρώτων μοίραν "δόξης καὶ τιμῆς ἔχοντος, καὶ μετ' ἐμὲ δευτέραν μοῖραν "πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Ἀμάνου, [v] κηδεμονικῶς "ὑποδείξαντός μοι παντάπασιν ἀνθρώποις ἀναμεμίχθαι

veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci suffixit, Mardochæo vero, ut qui salutis ipsi auctor fuerat, tunc quidem nihil præstitit: tantum nomen ejus à commentariensibus in annales referri jussit, ipsumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime necessarios.

5. Tum quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere * Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, summisse venerarentur tam Persiæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperasset. Cum vero Mardochæus, propter sapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem non adoraret, Amanes, hoc observato, percontatus est undenam *ille* esset. Ubi autem didicit Judæum esse, indignatus est, sibique dixit, se quidem à Persis ingenuis adorari, illum vero utpote servum hoc facere dedignari. Cumque voluisset pœnas de Mardochæo sumere, parum quidem esse ratus est ipsum ad supplicium deposcere, illius vero ex gente universos delere secum statuit: etenim à natalibus erat Judæis infensus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accusationem instituit, dicens; "gentem "esse quandam malignam, eamque per universas "illius imperii regiones dispersam, segregem, in- "sociabilem, neque religionem cum aliis commu- "nem habentem, neque paribus utentem legibus, "sed & moribus & institutis pugnantem cum tuo "populo, cæterisque hominibus. Hanc gentem, "si quid beneficii & gratiæ subditis tuis vis con- "ferre, jube radicitus exstirpari, ita ut nullæ ejus "reliquiæ supererent, nemine quidem aut ad ser- "vitutem aut ad captivitatem servato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipse de suis bonis quadraginta argenti talentorum millia se daturum pollicitus est, ubicunque præceperit. Atque hanc summam libenter se largiturum esse dicebat, ut regnum *ejus* ab ista peste & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes Amalecita Judæis infestus. Esth. 3.

Amanes à Rege postulat ut Judæi perdantur. Esth. 3.

6. Postquam ista Amanes petiisset, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu suo statueret. Amanes autem, voti compos, statim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc sententiam. "Rex magnus "Artaxerxes centum & viginti septem satrapis, "ab India ad Æthiopiam, hæc scribit. Cum mul- "tarum gentium dominatum, & totius orbis quam "late volui imperium consequutus fuerim, nihil- "que superbum aut sævum in subditos necessitate "coactus admiserim, sed mitius & cum lenitate a- "gendo, curandoque ut pace justisque legibus fru- "antur, illis consuluerim, studuerimque quo mo- "do in omne ævum hæc firma illis maneant & "perpetua; Amanes autem, qui propter pruden- "tiam & justitiam à me præ cæteris decus & ho- "norem adeptus est, & ob fidem constantemque "benevolentiam proximum mihi locum obtinet, "me pro summa sua cura submonuerit, omnibus "per orbem hominibus permixtam esse gentem in- "fen-

Edictum ad Judaici nominis excidium scriptum. Esth. 3.

b Ταλήθεις ἐξεῦρε.] Καὶ ταλεθὶς ἐξούρεῶν, τὰς μ̄ *Hen.* & *Epiphan.*

c Ἀνεσώρωσε,] LXX. ἐκρέμασε, idque magis propriè juxta H. Grotium. SPANH.

* *Amalecitam,*] Vide Huetium D. E. p. 176.

d Τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα] Hac de re videsis *Brissonium* in lib. 1. de *Regno Persarum*, p. 93.

e Ἀμάνῃ δ'] Ita *MSS.* Ἀμᾶν in *Editis.*

f Ἀμαδάθου] Sic Gen. *Vat.* & *Vet. Interpr.* Ἀμαδάνι *Bas.* & *Hen.*

g Παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύοντος γένεσθαι.] Illa παρ' αὐτῶν ex *MSS.*

h Παρεφυλάξατο ὁ Ἀμάνης] Φυλάξας *Vat.*

i Πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν·] Ita *Vat.* & ut puto *Epiph.* πρὸς αὐτὸν in *cæteris.*

k Οὗτος δ' ὅλος] Ο δ' *Hen.*

l Τιμωρῆσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον,] Τιμωρήσασθαι *Hen.* & *Vat.*

m Ἀμίκτον, ἀσύμφυλον,] De Judæis *Tacitus:* Separati epulis, discreti cubilibus. SPANH.

n Ἀπολέσαι·] Ita *MSS.* & *Zonar.* ἀπολίσαι in *Editis.*

o Μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τεσσαράκοντα] Ἀργυρίου τάλαντα μύρια *Esth.* c. 3 v. 9.

p Διάταγμα ὡς δι' βασιλέως] Διατάγματα *Hen.* ut & *Epiphan.* qui mox etiam προσέχοντα legisse videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.*

q Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης] Exstat hæc Epistola in Versione LXX. Esth. III. post v. 13. cujus summa tantum traditur in *Hebr* III. v. 14. SPANH.

r Κρατήσας οἰκουμένης,] جها نكبو. REL.

s Εἰρήνης καὶ ὁμονοίας] Εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν *Hen.*

t Ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο,] Ita cum *Hen.* (Cocceio) *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαῦσιν in *Editis Aliisque.* utraque lectio ferri potest.

v Κηδεμονικῶς] Sic in *Gall.* & *Hen.* qui ad hunc modum legit.

"fensam omnibus, & aversam à legibus, & regum "imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* dis- "sentientem, summoque monarchiam odio habe- "re, & maligno in res nostras animo esse: *jubeo ac* "edico, ut qui vobis significati fuerint ab Amane, "altero meo patre, eos omnes cum uxoribus & "liberis perdatis, nemini omnino parcentes, ne- "que misericordiæ plus quam mandatis *nostris* tri- "buentes, contra edicta faciatis. atque hoc fieri "volo decimo tertio die duodecimi mensis instan- "tis anni, ut nostri undique inimici uno die deleti "vitam nobis in posterum quietam tranquillam- "que præstent." Hoc mandato in urbes & regiones perlato, omnes in Judæorum exitium & universum interitum die constituta parati erant. Atque in hoc properatum etiam Susis. Interca quidem Rex & Amanes epulis accumbebant & compotationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardochæus cæterique Judæi lugent. Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indutus, & pulvere conspersus, per urbem ibat, clamitans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit. non enim illi ejusmodi vestitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ promulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ quidam nunciaverant, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re auditâ consternata, mittebat qui ei vestimenta mutarent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus est, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum

Esther ex Mardochæo scisciatur quæ lugendi causa sit. Esth. 4.

misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam triste ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque habitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem rogante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in omnes provincias Regi subditas missum, summamque pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetraverat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cumque ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propositi, exemplar dedisset Estheri perferendum, jubebat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter o-

Mardochæus urget Estherem ut Judæorum patrocinium suscipiat.

randum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo deprecatura sit à Judæis interitus periculum. Amanem enim, Regi dignitate proximum, Judæos accusando fecisse, ut rex vehementer illis irasceretur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex

"δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόφυλον, καὶ τοῖς "βασιλεῦσιν ἀνυπότακτον, καὶ παρηλλαγμένον [x] τοῖς ἐθι- "σι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ δύσνουν τοῖς ἡμετέροις "πράγμασι· κελεύω τοὺς δηλωθέντας ὑπὸ σοῦ [y] δώτερα "μοι πατρὸς Ἀμάνου, πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [z] ἀ- "πολέσαι, μηδεμίαν φειδὼ ποιησαμένους, μηδ' ἐλεῆ- "σαι πλέον ἢ τοῖς ἐπεξελθοῦσι πολεμίοις πολίτας ἀδικήσαι [a] τῶν "γραμμάτων. καὶ τοῦτο γενέσθω βάλοντι τῇ πεμπτῃ καὶ [b] δε- "κάτῃ τοῦ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὅπως οἱ "πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ διαφθαρέντες, "τὸν λοιπὸν μετ' εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διαγὴν παρέχωσι." τούτου [d] κομισθέντος τοῦ προστάγματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες, ὅπως τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀπώλειαν [e] καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν προφημένην ἡμέραν ἐγένοντο. ἐπυνθάνετο δὲ τοῦτο καὶ ἐν [f] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Ἀμάνης πρὸς δώσεις καὶ πότους ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ' ἦν ἡ πόλις.

ζ. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὸ [g] γενόμενον, περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [h] ἐνδυσάμενος, καὶ πασχεάμενος σποδιάν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [i] μηδὲν ἀδικήσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξὸν εἰσελθεῖν αὐτῷ πένθους περικειμένῳ σχῆμα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [k] οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προετέθη γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τὰς κατηγγελμένας αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ' ἀπήγγειλάν τινες τῇ βασίλισσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν ἱστοῖς οἰκτρῷ σχήματι [l] πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, παραχθεῖσα πρὸς τὸν εὐνοῦχον, [m] ἐξέπεμπε τὰς [n] μεταμφιέσοντας αὐτόν. ὁ πεσόντος δ' ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, ὃ γὰρ ἐφ' ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεπῶσθαι τοῦτο, προσκαλεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [o] Ἀχραθαῖον, καὶ γὰρ [p] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν, [q] ἀπέστελλε πρὸς Μαρδοχαῖον, γνωσόμενον τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ σκυθρωπὸν πενθεῖ, καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο περικείμενος· ὁδὶ αὐτῆς προσκαλέσας ἀπέστειλε. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπιδιδοὺς τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό, τε γράμμα τὸ περὶ τῶν Ἰουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ χώραν διεμφέρον, καὶ τὴν [r] τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν, ἣν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔθνους [s] ὑπέσχετο τοῦ βασιλέως Ἀμάνης. δοὺς δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ ἐν [t] Σούσοις προτεθέντος κομίσαι τῇ Ἐσθήρι, καὶ περὶ τούτων δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ἐντεῦξιν, καὶ σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἔθνους μὴ ἀδοξῆσαι λαβεῖν σχῆμα πανηνὸν, ὡς [u] σωθησόμενοι τοὺς Ἰουδαίους κινδυνεύοντας ἀπολέσθαι. τὴν γὰρ τιμὴν δόντι ἔχοντα τῷ βασιλεῖ τιμιὸν Ἀμάνιον, κατηγορήσοντα τῶν Ἰουδαίων, παρωξυγκέναι κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα. ταῦτα γνοῦσα, [v] πέμπει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [x] ὅτι μήτε κληθεῖη πρὸς τοῦ βασιλέως, [y] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἄκλη-

git. κηδεμονικῶς ἁπάντων ἀποδείξαντός μοι πάσιν &c. in *cæteris* κηδαμονικῶς. Vocem κηδεμονικῶς non agnoscit *Epiphan.* qui, lectionem à nostra diversam sequutus, in hunc modum se habet, *unus qui sapientia ac fide cæteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus, & contra omnium gentium facions consuetudinem, regum iussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione violarit. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne genus hominum perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, jussimus, ut quoscunque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus meus est pater, monstraverat, cum conjugibus &c.* Confer etiam *Esth.* c. 3. v. 13. &c. HUDS. Vel κηδεμονικῶς· A κηδεμὼν, qui curam gerit apud Æschyl. Suppl. v 79. εἴ τις ἐσὶ κηδεμὼν, & apud Xenoph. Ἀναβ. p 297. A. Apud Euripid. verò pro genero in Medea v. 991. SPANH.

x Τοῖς ἔθεσι,] Ita *Hen.* & *Vat.* καὶ τοῖς ἔθεσι in *Editis.*

y Δώτερον ὑπὸ πατρὸς Ἀμάνου.] Eadem phrasis occurrit in *Esth* c. 3. v. 17 & in *Pseudo-Esth.* c. 16. v. 11.

z Ἀπολέσαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Vat.*

a Τῶν γεγραμμάτων.] Τῶν γεγραμμένων *Hen.* & *Vat.*

b Δεκάτῃ καὶ δωδεκάτου μηνὸς] Nempe Ἀδαρ de quo Esth. III. 7. & infr. §. 12. SPANH.

c Δωδεκάτου μηνὸς] Τοῦ δεκάτου *Hen.* ια'. *Vat.* perperam, ut constat ex *Esth.* c. 3. v. 17.

d Κομισθέντος καὶ προστάγματος] Διὰ βιβλιοφόρων LXX. Esth. III. 13. SPANH.

e Καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν,] Illa καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν desunt *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.*

f Τῇ Σούσῃ.] Mallem ἐν τοῖς Σούσοις, ut supra aliquoties. HUDS. Conf. supr. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

g Γενόμενον,] Γενόμενον *Busb.*

h Ἐνδυσάμενος,] Ἐνδὺς *Hen.* & *Busb.*

i Μηδὲν ἀδικῆσαν] Αἵτινες ἔθνος μηδὲν ἠδικηκὸς LXXII.

k Οἱ ἐν τοῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è Cod. *Hen.*

l Πρὸ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα,] Πρὸς τῇ αὐλῇ *Hen.*

m Ἐξέπεμπε τὰς] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐξέπεμψε in *cæteris.*

n Μεταμφιέσοντας αὐτόν.] Μεταμφιάσοντας *Gall. Vat.* & *Busb.*

o Ἀχραθαῖον,] Ἀκραβαῖον LXXII.

p Ἐτύγχανεν αὐτῇ παρὼν,] Ἔτυχεν *Hen.* & *Vat.*

q Ἀπέστελλε πρὸς Μαρδοχαῖον,] Ἀπέστελλε Μαρδοχαίῳ *Vat.*

r Τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν.] Illud τῶν ex *MSS.*

s Ὑπέσχετο] Ὑπέσχετο *Hen. Gall.* & *Busb* ἠτήσατο *Vat.*

t Σούσοις] Conf. lib. 10. c. XI. §. 7. SPANH.

v Πέμπει πάλιν] Ἀποστέλλει *Vat.*

x Ὅτι μήτε κληθείη] Ὅτι μὴ μετακληθείη *Hen.*

y Καὶ ὁ εἰσερχόμενος] Καὶ ὁ παρ' αὐτῶν [ἴσ. πρὸς αὐτὸν] εἰσελθὼν ἄκλητος *Hen.* & *Busb.*

z Ἀκλη-

ἀκλητ῾ῳ ἀποθνήσκῃ, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βουλόμεν῾ος ᾖ πεπίνφεν τὴν χρυσέαν ῥάβδον. ᾧ γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσειν ὁ βασιλεὺς, [z] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντι, οὗτ῾ος οὐκ ἀποθνήσκει μόν῾ος, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζε῾ται. Μαρδοχαῖ῾ος δ᾽, τούτοις κομισαμέν῾ος αὖτις τοῦ εὐνούχου πρὸς τ᾽ Ἐσθῆρ῾α τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους. εἰ γὰρ [a] ἀμελήσει τούτων νῦν, ἔσεσθ᾽ μὲν αὖτις βοήθεια πρὸς τ᾽ Θεοῦ παντὸς· αὐτὴν δ᾽ ἡ τ᾽ πατρῴαν οἰκον αὐτῆς ὑπὸ τ᾽ ὀλιγωρηθέντων ἀφῃρῆσθαι. ἡ δ᾽ Ἐσθὴρ [b] ἐπέστελε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ, τ᾽ αὐτὸν πέμψασα ἀφήκοντα, εἰς [c] Σοῦσα [d] προελθεῖν, τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι παντὸς ἀπεχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ᾽ αὐτὸ [e] ποιησαμένη μ῾ετ᾽ τ᾽ θεραπαινίδων, τότε πρόσεισι τῷ βασιλεῖ παρὰ τ᾽ νόμον ὑπομενεῖν, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομένειν.

η'. Καὶ Μαρδοχαῖ῾ος μὲν κατὰ τὰς τῆς Ἐσθῆρ῾ος ἐντολὰς, τόν τε λαὸν ἐπέτρεψε νηστεῦσαι, [f] καὶ τ᾽ Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑπερίδειν αὐτοῦ τὸ ἔθν῾ος ἀπολλύμενον, ἀλλ᾽ ὡς καὶ πρότερον αὐτὸ πολλάκις πρόνοιά τε καὶ [g] ἁμαρτῶν συνέγνω, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς κατηγγελμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h] ἁμάρτον τι [i] κινδυνεύσ῾ας ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k] ἀλλ᾽ αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς Ἀμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησε, μηδ᾽ ὡς σοὶ, δέσποτα, φησὶ, τιμὴν παρεῖχον, ταύτην ἐκείνῳ προσφέρειν [l] ὑπέμενα, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ προσβαινόντων [m] τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ᾽ αὐτὰς ἰδέᾳ καὶ τὸ πλῆθ῾ος φωνὰς, προσκαλοῦ [n] προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ἰσραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὴν εἶχον, ἤδη καὶ προσεδόκων. [o] καὶ Ἐσθὴρ δ᾽ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτὴν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα προβεβλημένη, [p] καὶ τροφῆ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν [q] ἀποπεζαμένη τρισὶν ἡμέραις, ἡνίκ᾽ τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτὴν, [r] δόξαν δ᾽ ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πραοτὴν μὲν τὸν λόγον προσκαλέσαι, τὸ δ᾽ εἶδ῾ος ὑπερεπερέχον [s] τῆς προτέρας ὥσαν, ἵνα ἀμφοτέροις καὶ πρὸς τὴν προσήτησιν τῆς ὀργῆς, εἴ τι [t] παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, χρήσαιτο, καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τ᾽ ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις, μῖσός τι γνέσθαι τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τ᾽ Ἰουδαίων, καὶ [v] τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ᾽ αὐτῆς, καταστρώσασθαι.

θ'. Ταῦτα ἱκετεύσου τ᾽ Θεοῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀποδυσα μὲν τὴν ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ τὸ χρῆμα μεταβάλλ῾ε, κοσμησαμένη δ᾽ ὡς ἐρχθῆναι τὴν βασίλισσαν, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲν ἐπερειδομένη αὐτὴν κόσμως ἔφερεν, ἡ δ᾽ ἑπομένη τὸ βαθὺ ἐνδύμα῾ος ἐμέχρι τ᾽ γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀπηώρει τοῖς δακτύλοις, ἦκε πρὸς τ᾽ βασιλέα, μεστὴ μὲν τὸ πρόσωπον ἐρυθήμα῾ος, πρόσοψιν

ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis universæ rationem habere. nunc enim si hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipsam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempserat. Tum Esther, eodem ministro remisso, Mardochæo mandavit, ut Susa profectus Judæos omnes, qui illic adsint, in concionem advocaret, qui pro ipsa jejunent, triduo omni cibo atque potione abstinentes; se vero, ubi idem cum suis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram esse pollicebatur, & si perire necesse habeat hoc ipsum non recusare. *Esther jubet Judæorum causam agere promittit.* *Esth.* 4.

8. Et quidem Mardochæus, prout Esther jusserat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis supplex Deum precatus est, ne nunc despiceret; sed, quemadmodum antea ipsius saluti sæpe prospexerat, vitiisque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim sua culpa accidisse ut vitæ per dedecus amittendæ discrimen adeat: sed ipsummet in causa esse cur Amanes adeo ira excandescat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præstare solebam, honorem ei habere non sustinui, iratus ista illis machinatus est, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obsecrans ut illorum saluti consuleret & provideret, omnesque per terrarum orbem Israëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam versabatur, & *diem ex die* exspectabant. Esther quoque Deo supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & veste lugubri amicta; ac per triduum à cibo abstinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut sortis quidem ipsius misereretur, ubi vero Regis in conspectum venerit, facunda videretur supplicantis oratio, & speciem præ se ferret pulchriorem quam usquam antea & venustiorem; ut ad Regis iram, si forte in eam exardescat, mitigandam utrisque uteretur, & in præsidium popularium suorum extremo in periculo versantium; Regisque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illisque exitium, si à Rege despectui habeantur, *brevi* occursurum pararunt. *Mardochæus Deum Judæis precatur propitium.* *Esth.* 4. *Esther Regem aditura Deum orat, ut, suorum miserius, Regis animum flectat. Esth.* 4.

9. Cum ista per triduum supplex petiisset à Deo, vestem lugubrem exuit, habitumque mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipsam leviter inclinatam ferebat, altera insequebatur & vestem promissam & humi fusam summis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas suffusa, formæque venustate decora quæ cum dignitate erat conjuncta. *Esther Regem adit, pro Judæis intercessura. Esth.* 5.

ad

z Ἀκλήτῳ πρός] Ἀκλήτῳ προσελθόντι *Vat.*

a Ἀμελήσει] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) ἀμελήσεις τοῦτο perperam in *Editis.*

b Ἐπέστειλε μ῾ὲν τῷ Μαρδοχαίῳ,] Sic *Basil.* & *Hen.* ἀπέστειλε in *reliquis.*

c Σοῦσα] Σοῦσαν *Hen.*

d Προελθεῖν,] Eo modo *MSS.* προσελθόντα in *Editis.*

e Ποιησαμένη μ῾ετ᾽ τ᾽ θεραπαινίδων,] Ποιήσασα *Busb.* ποιησαμένη *Vat.*

f Καὶ τ᾽ Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε,] Καὶ τ᾽ Θεὸν αὐτὸν ἱκέτευσε μηδὲ ὑπερίδειν αὐτὸ *Vat.*

g Ἁμαρτὼν συνέγνω,] Ἁμαρτὼν *Hen. à manu secunda.*

h Ἁμάρτον τι] Male in *Gen. Aliisque* ἁμάρτιον τι.

i Κινδυνεύσ῾ας ἀκλεῶς ἀποθανεῖν,] Κινδυνεύειν *Hen.* & *Vat.*

k Ἀλλ᾽ αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν] Ἀλλ᾽ αὐτὸν ἦ εἶναι *Hen.* ἀλλ᾽ αὐτὸν γὰρ εἶναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum ipse dominus nosset causam furoris Aman* &c. Quæ lectio præferenda sit, aliorum esto judicium.

l Ὑπέμενα,] Ὑπέμνον *Hen.* & *Vat.*

m Τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο.] Τὸν νόμον σου *Hen.*

n Προνοῆσαι τ᾽ Θεὸν τ᾽ σωτηρίας αὐτῶν,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προνοῆσαί τε τ᾽ Θεὸν in *Editis.*

o Καὶ Ἐσθὴρ δ᾽ ἱκέτευε] Ἱκετεύει δ᾽ καὶ ἡ Ἐσθὴρ *Hen.* & *Vat.*

p Καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν] Illa καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν ἀποπεζαμένη desunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῇ καὶ ποτῷ τοῖς ἡδέσι legit *Grotius* ad *Esth.* c. 4. v. 16.

q Ἀποπεζαμένη] Ἀπεπεζάσθη infr c. VIII. §. 6. SPANH.

r Δόξαν δ᾽ ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* δόξαν in *Editis Aliisque.*

s Τῆς προτέρας ὥσαν,] Τῆς τάχιον *Hen.*

t Παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) παροξυνθεὶς in *Editis.*

v Τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν,] Illud τὴν ex *MSS.*

ad ipsum vero ingrediebatur metu anxia *& solicita*. Cum autem in aspectum ejus veniret, in solio sedentis, stolis amicti regiis, ex veste variis coloribus intertexta, auro gemmisque distincta, atque ob ista, ut videre sibi visa est, terribilioris; cumque & ipse eam torvius intueretur, vultuque ira accenso, statim viribus ex metu destituitur, illisque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex consternatione pateretur, è solio desiluit, eamque ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono esse animo, nullaque mali tristioris suspicione teneri, quod ad eum non vocata accesserit. nam legem istam subditis esse latam, ipsi vero, cui commune cum illo imperium

Esther benigne à Rege excipitur. Esth. 5

est, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus sceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu solveret. Illa vero, cum istis adhibitis se collegisset, "Domine, inquit, eloqui haud facile possum, quid "mihi derepente acciderit. ut enim te videbam, "magnum & pulchrum & verendum, continuo "abscedebat spiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protulisset, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Estherem confirmare ut animum resumeret & meliora exspectaret, persuasumque haberet, se vel regni dimidium, si istud posceret, ei concessurum esse. Esther vero petiit, ut una cum

Regem & Amanem ad convivium invitat. Esth. 5.

Amane amico ad se comessatum veniret, nam ipsam convivium parasse dicebat. Quod cum annuisset, & *ambo* adessent, inter pocula *Rex* jussit Estherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamsi regni partem sibi dari postulaverit. At illa in crastinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, si modo cum Amane rediret ad convivium.

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

10. Rege vero *se adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egressus est, quod solus dignus sit habitus qui cum Rege ab Esthere convivio excideretur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit assequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidisset Mardochæum, de eo vehementer indignatus est: nam ipsi, in conspectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *suos* accersit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto esset in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut scilicet & ea die solus cum Rege ab ea vocatus esset ad convivium, & in crastinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, sibi displicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei suggesserat, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à

Amanes Mardochæo crucem uxoris suasu parat. Esth. 5.

Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: consilio laudato, domesticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi supplicium. Et hoc quidem paratum est. Deus autem spem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum nosset eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte somnum adimit. Ille vero, nolens vigilias nihil a-

ἢ ⸀ σεμνὴν ὀπτικῇ μένη τὸ κάλλ⸂ος. εἰσ⸀ἰὼν ⸁ πρὸς αὐτὴν μὴ δέος. ὡς ⸁ ἢ κ⸀ πρόσωπον αὐτοῦ, καθεζομένου ἐπὶ ⸂ θρόνου, γίνε⸁, τ̀ βασιλικὸν ⸂ εἰκυῖαν κόσμου, ὃς ⸀ ἐκ ποικίλης μὲν ἐσθῆτ⸂ος, χρυσοῦ ⸁ ἢ ⸀ λίθου πολυτελοῦς, φοβερώτερον ⸀ δὲ αὐτὰ μᾶλλον θεασαμένη, καί τι κἀκείνου ⸂ προσιδεῖν ⸀ αὐτῷ ἁπλούστερον, κ⸀ [x] διακεκαυμένῳ ⸁ τὸ τ̀ ὀργῆς τῷ ⸂ προσώπῳ. [y] παρεσις δ⸀ὺς αὐτῷ ⸁ τὸ δέος λαμβάνει· [z] κ⸀ τοῖς ⸂ ἅμα πλευραῖς ἅσιν [a] ἀχανὴς ἐπέπεσεν, ὁ ⸁ ἢ βασιλεὺς, κ⸀ βέλτιον οἴμην ⸂ θεοῦ, τῷ διάνοιαν μεταβαλε, κ⸀ δείσας ⸂ τ̀ γυναικὸς, μή ⸀ πάθῃ τι τ̀ χρόνου ⸁ τὸ ⸂ φόβου, ἀνεπήδησεν [b] ἀπὸ ⸂ θρόνου, κ⸀ τ̀ ἀγκάλας αὐτὴν [c] ὑπολαβὼν ἀνεκλ⸂ᾶτο, καταπαζομένος τι ⸀ προσομιλῶν ἡδέως, κ⸀ θαρρεῖν ⸂ διακελῶν, κ⸀ μηδὲν [d] ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἀκλητ⸂ὸς ἔλθοι. τ̀ γὰ νόμον τοῦτον πρὸς τὰς ὑπηκόους κεῖσ⸀· τὴν ⸁ ἢ, ὁμοίως αὐτῷ βασιλεύουσαν, πᾶσαν ἔχειν ἄδειαν. ταῦτα λέγων, τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐνεπήγ⸀ τῇ χειρὶ, κ⸀ τὴν ῥάβδον ἐξέτεινεν ἐπὶ τ̀ αὐχένα αὐτῆς διὰ τ̀ νόμον, ὑ⸀λαβείας αὐτὴν ἀπολύων. ἡ δ⸀ὺς ὑπὸ τούτων [f] ἀναζωπυρήσασα, "δέσποτα, εἶπεν, οὐκ ἔχω σοι τὸ αἰφνίδιον "⸀ συμβεβηκὸτ⸂ος μοι ῥαδίως εἰπεῖν. ὡς γὰ εἰδόν σε, μέγαν "κ⸀ καλὸν ⸀ φοβερὸν, ὀδὺς [g] ὑπεχωρ⸀ μου τὸ πνεῦμα, κ⸀ "κατελειπόμην ὑπὸ τ̀ ψυχῆς." μόλις δ⸀ὺς αὐτῆς ⸀ ταῦτα φθεγξομένης, κ⸀ μὴ ἀσθενείας, αὐτόν τε ἀγωνία ⸀ παραχὴ κατελάμβανε, κ⸀ τὴν Εσθ⸂ῆρα ὀλυχεῖν κ⸀ τὰ κρείττω ⸂ προσδοκᾶν παρεθῤῥυνεν, ὡς αὐτὸ ⸀ τὰ ἥμισυ τ̀ βασιλείας εἰ δέοιτο τυτων ⸂ θαχωρήσ⸀ αὐτῇ. ἡ ⸁ ἢ Εσθὴρ ὑπὸ ἑσίαζιν αὐτὸν μὴ Αμάνα ⸂ φίλα [h] πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε. παρεσκευάκειναι γὰ αὐτὴν δεῖπνον ἔλεγ⸀. ὡς ⁁ ἢ ἐπένδυσε ⸀ παρῆσαν, μεταξὺ πίνων, τὴν Εσθῆρα σκέλδυσεν αὖτ⸀ δηλοῦν τί βέλε⸁· μηδένος γὰ ἀτυχήσ⸀, μηδ⸁ ἂν τὸ μέρ⸀ τ̀ βασιλείας ἐθελήσῃ λαβεῖν. ἡ ⁁ ἢ εἰς τὴν ὑπιοῦσαν ἀνεβάλλετο φράζειν αὖτ⸀ τὴν αὐτῆς βέλησιν, εἰ πάλιν ἔλθοι πρὸς αὐτὴν μὴ Αμάνα πρὸς ἑσίαζιν.

ι'. Τ̃ ⁁ ἢ βασιλέως ὑποχομένου, ὁ Αμάνης ἐξῆλθε θειχαρὴς, ὅτι τῷ [i] μόνον ἠξιῶσθαι συνδειπνεῖν τῷ βασιλεῖ ⸂ παρὰ τῇ Εσθῆρι, κ⸀ ὅτι μηδεὶς ἄλ⸀ [k] τοσουτος τυγχάνει ⸂ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δ⸀ὺς ἐν τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, [l] ὑπερηγανάκτησεν· ᾔδεν γὰ αὖτ⸀ παρ' αὐτοῦ θεασαμένου πρὸς τιμὴ ἐλθ⸂ερ. κ⸀ παρελθὼν πρὸς αὐτὴν, τῷ γυναῖκα [l] Ζάραζαν σκάλεσε κ⸀ τοὺς φίλους. ὧν παρόντων διηγεῖτ⸂ο τῷ τιμῷ, ἧς ⁁ ἢ ⸂ παρὰ τῷ βασιλέως ἀπολαύοι [m] μόνος, ἀλλὰ κ⸀ ⸂ παρὰ τ̀ βασιλίσσης· κ⸀ γὰ σήμερον ὡς δειπνήσαι παρ' αὐτῇ μόν⸀ σὺ τῷ βασιλεῖ, [n] κ⸀ κληθεῖναι πάλιν εἰς τῷ ὑπιοῦσαν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶν⸂α ἐν τῇ αὐλῇ τ̀ Ιουδαῖον. τ̀ ⁁ ἢ γυναικὸς αὖτ⸀ Ζαράζας εἰπούσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, κ⸀ πρωῒ ⸂ παρὰ τ̀ βασιλέως αἰτησάμενον [o] ἀναστανρῶσαι τ̀ Μαρδοχαῖον· ἐπαινέσας τῷ γνώμῃ, προσετάξε τοῖς οἰκέταις ξύλον [p] ἑτοιμασαμένοις, ᾗσαι τ̃τ⸂ο ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. κ⸀ τ̃τ⸂ο μὲν ⸀ ἑτοιμον. ὁ ⁁ ἢ Θεὸς [q] κατεγέλα τ̀ Αμάνου πανηρᾶς ἐλπίδ⸀· κ⸀ τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἑτέρπετ⸂ο τῷ γνησομένῳ. ⸂ γὰ βασιλέως ⸁ διὰ νυκτὸς ἐκείνης ἀφαιρεῖται τ̀ ὕπνον. ὁ δ⸀ὺς ὁ βυλόμεν⸂ος [r] ἀργῶς ἀπολέσαι τῷ

x Διακεκαυμένῳ] Διακεκαλυμμένῳ *Vat.*

y Παρεσις] Conf. supr. lib. 9. c. xi. §. 3. SPANH. Παρεζις, *languor.* gloss. REL.

z Καὶ τοῖς ἅμα πλεύραις ἅσιν] Καὶ τῇ π. πλ. ἰδιοῖ *Zonar.* ταῖς ἅμα πλεύραις ἅσαις legisse videtur *Epiphan.*

a Αχανὴς,] Αχανὴς, ἀφθόγγ⸂ος, ἄφων⸂ος *Hesych.* Hæc autem de gravi illo Estheræ metu & deliquio non extant in Hebr. Estheræ, nec Græco LXX. SPANH.

b Απὸ ⸂ θρόνου,] Εκ ⸂ θρόνου *Vat.*

c Υπολαβὼν ἀνεκτᾶτο,] Ανακλαβὼν *Vat.*

d Υποπτεύειν σκυθρωπὸν,] Ita *MSS.* (& Coccejus) ὑποπτεύσειν in *Editis.*

e Εὐλαβείας] Η ⁁ εὐλάβεια σώζ⸀ πάντ⸀· Sophocl. Oedip. Col. v. 116. SPANH.

f Αναζωπυρήσασα,] Forte ἀναζωπυρηθεῖσα. COCC.

g Υπεχώρ⸀ μου τὸ πνεῦμα,] Υποχώρ⸀ μοι τὸ πν. *Hen.* & *Busb.*

h Πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε.] Επ' αὐτὸν *Vat.* & mox infr. hac §. ἐφ' ἑσίασιν.

i Μόνον ἠξιῶσθ⸂αι] Μόν⸂ος *Busb.*

k Τοσουτος τυγχάνει] Ταύτης τυγχάν⸀ π. τ. β. ⸂ τιμῆς *Hen.*

l Ζάραζαν] זרש *Hebr.* Esth. v. 10. SPANH.

m Μόνος,] Μόν⸂ος *Hen.*

n Καὶ κληθεῖναι πάλιν] Illud κ⸀ ἐ *MSS.*

o Ανασαυρῶσαι] Ανασαυρῶσαι (pro simpliciter cruci affigere, prout & alibi) de Hamane. REL.

p Ετοιμασαμένοις,] Ετοιμασαμένης *Hen.* & *Busb.*

q Κατεγέλα τ̀ Αμάνου πανηρᾶς ἐλπίδ⸂ος·] Ita *Hen, Busb.* & *Epiphan.* καταγελᾷ in *Editis.*

r Αργῶς] Αργὴς *Hen.*

τῶν

τὴν ἀρχυπνίαν, ἀλλ' εἴς τι [s] τῶν τῆς βασιλείας ἀφανῶν αὐτὸν ἀναλῶσαι, τὰ γραμματεῖα κομισάμενος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τὰ ὑπομνήματα καὶ τῶν [t] ἰδίων πράξεων, ἀναγινώσκειν αὐτῷ προσέταξεν. κομισάντος δὲ καὶ ἀναγινώσκοντος, εὑρέθη τις δι' ἀρετὴν ἐν τοῖς γέρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἐγέγραπτο. ἕτερον δὲ πίστιν δωρεᾶς πεπυσμένος [v] μιμούμενον, ἦλθε καὶ περὶ [x] Βαγαθῶου καὶ Θεοδέστου τῶν ἐπιβουλευσάντων δυνάστων τῷ βασιλεῖ, ὧν Μαρδοχαῖος μηνύτης [y] γενόμενος. φράσαντος δὲ τοῦτο μόνον τὰ γράμματα, καὶ [z] μεταβαίνοντος [a] εἰς ἑτέραν πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεύς, [b] πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μηδὲν εἶναι, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τῆς νυκτὸς ὥρα παρὰ τῶν [c] περὶ τοῦτο τεταγμένων ἐπυνθάνετο. μαθὼν δέ, ὡς ὄρθρος ἐστὶν ἤδη, προσέταξε τῶν φίλων ὃν ἂν πρὸ τῆς αὐλῆς εὕρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλοῦν. ἔτυχε δὲ ὥστε Ἀμάνην εὑρεθῆναι. θᾶττον γὰρ τοῦ συνήθους ὥρας [d] ἐληλύθει, πρὸς τὸν Μαρδοχαῖον θανάτου [e] δεησόμενος αὐτοῦ. τῶν οὖν θεραπόντων [f] εἰπόντων, ὅτι Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσκαλέσαι. εἰσελθόντος δέ, "Φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτῷ "[g] μόνον εὔνοιαι, συμβουλεῦσαί μοι παρακαλῶ, πῶς "ἂν τιμήσαιμί τινα τερπόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τὸν "ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως." ὁ δὲ Ἀμάνης λογισάμενος, [h] ὡς ἂν δοῦν γνώμην πιστὴν δώσειν ὑπὲρ αὐτοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον· [i] ὡς ὥστε ἀρίστην εἶναι, τούτῳ φανερὸν ἐποίησεν. εἶπε γάρ, "εἰ βούλοιο [i] τὸν ἄνθρωπον, ὃν φὴς ἀγαπᾶν, δό-"ξῃ θεῖσθαι, ποίησον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τῷ αὐ-"τῷ ἐσθῆτα σοὶ φοροῦντα, καὶ [k] περιαυχένιον χρυσοῦν "ἔχοντα, καὶ παρακαλοῦντα τῶν ἀναγκαίων φίλων ἕνα "κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι τούτῳ τυγχά-"νει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ." ὁ μὲν οὖν Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [l] ἥξειν τὴν τοῦ γέρως. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ παραινέσει, "πρόελθε, φησὶ, ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὴν "στολὴν καὶ τὸν στέφανον, ζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν "Ἰουδαῖον, καὶ ταῦτα σκεύασον δὸς, κήρυττε παράγων "αὐτὸν τὸν ἵππον. σὺ γάρ, ἔφη, μοὶ φίλος ἀναγκαῖος, "καὶ ἴσθι μάλιστα ὧν χρῄζεις σύμβουλος ἐμοί. ταῦ-"τα δὲ αὐτῷ περὶ ἡμῶν ἔσῃ σώσαντί με τὴν ψυχήν." τούτων ἀκούσας παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν φάσιν σωτηρίαν ἔλαβε, καὶ παρεῖς ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ [m] τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον· δύο δὲ τῆς αὐλῆς, σάκκον ἐνδεδυμένον, ἐκέλευσεν ἀποθέμενον ἐνδύσασθαι τὴν πορφύραν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς ταλήθη, ἀλλὰ χλευάζεσθαι νομίζων, "ὦ κάκιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶ-"πεν, ἕως ἡμῶν τῆς συμφορᾶς [n] ἐπιγελᾷς;" πεισθεὶς δὲ ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἴη δεδωκώς, ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἣν αὐτῷ παρέσχε, τὸν [o] τότε ἐπιβουλεύσαντας δυνάστας [p] ἐλέγξας, [q] ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, καὶ περιτίθεται τὸ

gendo conterere, sed in aliquid è summis imperii rebus impendere, præcepit scribæ ut rerum à se & à regibus sui antecessoribus gestarum commentarios afferret, sibique recitaret. Cum autem eos attulisset & legeret, inventus est quidam, quòd in re aliqua egregium se præstiterit, in præmium accepisse provinciam, cujus nomen etiam adscriptum erat. alium vero ob fidem *suam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodestis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam. Et cum hoc tantum scriba dixisset, & ad aliud rerum gestarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an scriptum haberet quid ex ea re præmii fuisset consequutus. Quo respondente, nihil *scriptum esse*, Rex jussit eum tacere, & quota hora noctis esset eos interrogabat, qui in id constituti erant. Cumque audisset quod jam diluculum esset, præcepit, ut si quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, sibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante consuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis supplicium posceret. Cumque famuli renunciassent, adesse Amanem in atrio, *tum Rex* jussit eum intro vocari. cui ingresso, "Cum norim, "inquit, te mihi amicum esse spectatæ præcæte-"ris benevolentiæ, da mihi obsecro consilium, "quo honore pro mea magnificentia eum afficere "debeam, quem valde diligo." Hîc Amanes ratus, quam sententiam dixisset eam in rem suam dicturum, (se enim solum à Rege *usque eo* amari) quam optimam esse existimabat eam protulit. Ajebat enim, "Si hominem, quem à te dicis *adeo* "amari in magna gloria esse volueris, facito ut "equo vehatur, eadem qua tu veste indutus, & "collo torquem auream habens, illumque antece-"dat aliquis ex amicis tuis necessariis, proclamet-"que per totam urbem, hunc ei honorem haberi, "quem Rex vult honorari." Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret istud sibi datum iri præmium. Cum autem Regi hoc consilium valde placuisset, "Ergo, inquit, agedum "(nam licet tibi capere equum & vestitum & torquem) quære Mardochæum Judæum, &, cum "illum istis donaveris, præconium facito, equum "illius antecedens. Tu enim, adjiciebat, amicus "meus necessarius, ea exsequere, quæ me optime "monuisti ut fierent. Hæc autem illi à me tribuentur ob vitam meam conservatam." Hisce præter omnem spem auditis, animo perturbatus & consilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *secum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum inveniisset pro foribus regiæ sacco amictum, jussit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, sese illudi existimans, "ô bipedum nequissime, "inquit, itane irrides & ludificaris calamitates no-"stras?" At ubi ei persuasum erat, Regem hoc ei præmium persolvisse, pro salute, patefactis olim eunuchorum insidiis, ab ipso sibi data, purpuram induit qua vestiri perpetui moris erat Regi, & colle torquem accommodat, & conscenso equo in am-

Rex jubet sibi legi commentarios. Esth. 6.

Mardochæi nomen in iisdem perscriptum reperit.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Esth. 6.

s Τῶν τῆς βασιλείας] Sic *Vat.* τῶν ἐν τῇ βασ. in *cæteris.*
t Ἰδίων πράξεων,] Sic *MSS.* ἰδίᾳ in *Editis.*
v Μιμούμενον,] Pro μιμούμενον f. μιμύτερον dona, quæ μιμυστέρια data, seu indicibus majoris alicujus rei, apud Æschyl. Eum. v. 245. μιμυστέρια ἀεθήκατε. SPANH
x Βαγαθῶου καὶ Θεοδέστου] Ita ut supra (§. 4.) edere visum est. Hic vero Βαγαθῶ καὶ Θεοδέστῳ habent *Bas.* & *Gen.* Βαγαθῶ καὶ Θεοδοτίτῳ *Gall* & *Vat.* Γαβαθῶου καὶ Θεοδέστῳ *Hen.*
y Γενόμενος.] Γεγυμνάσθαι *Hen.* & *Busb.*
z Μεταβαίνοντος] Μεταβάντος *Busb.* & *Zonar.*
a Εἰς ἑτέραν πρᾶξιν,] Εἰ δ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.*
b Πυθόμενος εἰ μὴ] Πυνθανόμενος *Hen.* & *Zonar.*
c Ἐπὶ τούτῳ] Εἰς τοῦτο *Vat.*
d Ἐληλύθει,] Εἰσεληλύθει *Vat.*
e Δεησόμενος αὐτοῦ.] Διαθησόμενος *Busb.*
f Εἰπόντων,] Φραπάντων *Hen.*
g Μόνον εὔνοιαν,] Μόνον non agnoscit *Epiphan.*
h Αὐτοῦ·] Ἑαυτῷ *Hen.* & *Busb.* αὐτῷ in *Editis.*
i Τὸν ἄνθρωπον] Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον *Hen.* & *Busb.*
k Περιαυχένιον χρυσοῦν] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH. Περιαυχένιον, *liliolum* gloss. REL.
l Ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἥκειν in *Editis.*
m Τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον.] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.
n Ἐπιγελᾷς;] Ἐσγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπισγελᾷς *Vat.*
o Τότε ἐπιβουλεύσαντας ἐνισχύς] Ita *MSS.* τότε in *Editis.*
p Ἐλέγξας,] Ἐλεγξαντα *Hen.* ἐλεγξαντ *Busb.*
q Ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει,] Conf. supr. lib. 10. c. xi. §. 2. SPANH.

ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege consequuturum "esse, qui ab illo amabitur & honore dignus ha-"bebitur." Cumque urbem circuitu perlustrassent, Mardochæus quidem ad Regem se recipit, Amanes vero præ pudore domum se contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigissent, narravit. Cui illi dixerunt, non posse in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipso stare.

Esther Amanem apud Regem accusat. Esth. 7.

11. Adhuc autem eis ista inter se loquentibus, adfuere Estheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, visa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæsivit quam ob rem in promptu eam posuerant, cumque didicisset Reginæ avunculo *eam paratam esse*, fore enim ut Amanes ipsum à Rege postularet ad supplicium, tunc quidem silebat. Cæterum postquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogasset Reginam ut ipsi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuscunque desiderio teneretur id impetratura esset: cœpit populi periculum deplorare, seque cum gente sua dicebat exitio addictam esse, & ideo *nunc* de istis verba facere. neque enim se molestiam ei creaturam fuisse, si in amaram servitutem ipsos vendi jussisset. malum enim hoc leviusculum. Itaque supplex orabat ut ab istis liberarentur. Cum autem Rex quæsivisset, quinam ista patraverat, tum demum Amanem palam accusabat; atque hunc, quod animo esset in eos maligno, insidias struxisse arguebat. At ubi Rex, hisce perturbatus, se è convivio in hortos proripuerat, Amanes Estherem orare cœpit, & obsecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat se in periculo esse. Cumque in Reginæ lectum prolapsus esset eique supplicaret, Rex ingressus, & hoc viso magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum sceleratissime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus invenisset crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipsi famulum ejus interrogatum dixisse, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine esse quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipsi constituere supplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: jussitque ut è vestigio de cruce ista suspensus mortem obiret. Unde mihi subit mirari *Dei* numen, & sapientiam ejus & justitiam vel ex hoc uno colligere; quod non solum Amanis improbitatem *merito* affecerit supplicio, sed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat,

Rex ira accensus in Amanem.

---

ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege consequuturum "esse, qui ab illo amabitur & honore dignus ha-"bebitur." Cumque urbem circuitu perlustrassent, Mardochæus quidem ad Regem se recipit, Amanes vero præ pudore domum se contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigissent, narravit. Cui illi dixerunt, non posse in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipso stare.

11. Adhuc autem eis ista inter se loquentibus, adfuere Estheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, visa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæsivit quam ob rem in promptu eam posuerant, cumque didicisset Reginæ avunculo *eam paratam esse*, fore enim ut Amanes ipsum à Rege postularet ad supplicium, tunc quidem silebat. Cæterum postquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogasset Reginam ut ipsi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuscunque desiderio teneretur id impetratura esset: cœpit populi periculum deplorare, seque cum gente sua dicebat exitio addictam esse, & ideo *nunc* de istis verba facere. neque enim se molestiam ei creaturam fuisse, si in amaram servitutem ipsos vendi jussisset. malum enim hoc leviusculum. Itaque supplex orabat ut ab istis liberarentur. Cum autem Rex quæsivisset, quinam ista patraverat, tum demum Amanem palam accusabat; atque hunc, quod animo esset in eos maligno, insidias struxisse arguebat. At ubi Rex, hisce perturbatus, se è convivio in hortos proripuerat, Amanes Estherem orare cœpit, & obsecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat se in periculo esse. Cumque in Reginæ lectum prolapsus esset eique supplicaret, Rex ingressus, & hoc viso magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum sceleratissime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus invenisset crucem Mardochæo paratam: hoc enim ipsi famulum ejus interrogatum dixisse, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine esse quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipsi constituere supplicium, quàm quod in Mardochæum excogitaverat: jussitque ut è vestigio de cruce ista suspensus mortem obiret. Unde mihi subit mirari *Dei* numen, & sapientiam ejus & justitiam vel ex hoc uno colligere; quod non solum Amanis improbitatem *merito* affecerit supplicio, sed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat,

---

ϖ Περὶ τὴν πόλιν,] Sic *MSS.* ϖερὶ in *Editis.*

ϛ Ταῦτ' ἴσῃ] Ita *MSS* & *Vet. Interpr.* τοῦτ' ἔσῃ in *Editis.*

τ Αὐτῷ,] Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat *Busb.* αὐτῷ malui reponere quam (ut in *Editis* factum est) subintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum.

ν Ἀξιον ἐοκιμάτη.] Ἀξιον ὑπαρχοντα δοκ. *Vat.*

χ Πρὸς αὐτὸν ϖροσῆγε,] Ita *Busb.* ϖρὸς αὐτὸν ὁ ϖροσῆγε in *Editis Aliisque.* Ἐπέστρεψε δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλὴν, Αμαν δὲ ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια LXXII. *Aman autem ad se recedens* vertit *Epiphan.* Αμὰν δὲ οἴκοι ὑπέστρεψε *Zonar.*

ψ Διηγεῖτο.] *Al* διηγεῖ.

ζ Οἱ δ' οὐκέτ' ἀμυνάσαν] Η δ' οὐκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγεν *Hen.*

α Σαβουχάδας] Ασηχαδὰς τε *Vat.* & *Gall.* Σαβυχάνης δὲ *Busb.* Βαγαθὰν LXXII. HUDS. Quod nomen non legitur in hac historia Esth VII. 11. תרבונה LXX. v. 9. Βαγαθὰν *Rufin.* Ut hoc loco *Sabuchadas.* SPANH.

β Επὶ τί τούτου] Επί τινα *Vat.* atque ita forsan legerit *Epiphan.* qui vertit *cujus causa.*

γ Δὲ ὡς ἐπὶ τῇ τ βασιλίσσης θείου,] Δὲ non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*

δ Δωρεᾶς] Παρ' αὐτῆ δωρεᾶς *Hen.*

ε Επιτυχεῖν,] Τυχεῖν *Vat.*

ζ Απεμποληθῶσι.] Lib. VI. Antt. c. X. §. 2. ἀπεμπολᾶι γάρ ἐστιν ὅτως τῶν δυνατέρων, μᾶλλον ἢ σωσοικίζων· ἀπιμπολητὴς Lycophron. p. 61. SPANH.

η Τὸ Αμάνι·] Illud δὲ è *Cod. Vat.*

θ Επιβαλλὼ] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* βαλλὼ in *Editis.*

ι Ηλιγξε.] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἔλεγε in *Editis.* ἠλέγχθαι *Hen.*

κ Συγγνῶναι τῇ ἡμαρτημένων.] Συγγώμην *Vat.*

λ Επί τε τὴν κλίνης] Επειτ' ἐπὶ κλ. *Hen.*

μ Αὐτῆς αὐτῇ πεσόντος] Αὐτῆς deest *Vat.* & *Vet. Interpr.*

ν Καὶ ϖρὸς τῷ ὄψιν] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ϖρὸς deest *Editis.*

ο Πάντων ἀνθρώπων,] Ανθρώπων post πάντων non agnoscunt *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

π Σαβαχάδας ὁ δυνὰχ] Σαβαζὴς in uno *Cod. Vat.* Ασηχαδὰς in altero. Ερμωνᾶς *Busb.* Forsan legendum Χερσωνᾶς, nam *Hebræis* est *Charbona.*

ϙ Τῷ Αμάνι,] Αὐτῷ pro δὲ Αμάνι habet *Busb.*

ρ Περιβαλεῖν] Περιβάλλειν *Vat.*

σ Παραχρῆμα] Conf. supr. lib. 10. c. 8. §. 2. SPANH.

τ Εξ οἰκείων δὲ σανιδῶν] Ita *MSS.* ἐξ οἰκείων σανιδῶν κριμαθέντα in *Editis.*

υ Και

ἐμαν, πότ᾽ ἂν ἐκεῖνα ποιήσειν ὃν εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις [v] μαθεῖν ἅτως γνῶναι παρεχηκότ᾽, ὡς ἃ καθ᾽ ἑτέρους παρεσκεύασε, ταῦτα λανθάνει καθ᾽ ἑαυτὸ πρῶτον ἑτοιμασάμενον.

ιϛ. Ἀμάνης μὲν οὖν [x] ἀμετρήτως τῇ τοῦ βασιλέως χρώμενος τιμῇ, τὸν διεφθάρη τ᾽ τρόπον· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ αὐτὸς ἐχαρίσατο τῇ βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δ᾽ προσκαλεσάμενος· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὸν συγγένειαν Ἐσθήρ· ὃν ἔδωκεν Ἀμάνῃ δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [y] δωρεῖται δ᾽ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὴν Ἀμάνου κτῆσιν· καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ περὶ τ᾽ ζωῆς φόβου τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, δηλοῦσα τὰ γραφέντα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπὸ Ἀμάνου τοῦ [z] Ἀμαδάθου. τ᾽ γὰρ πατρίδ᾽ αὐτῆς ἀφανείσης, καὶ τ᾽ ὁμοφύλων [a] ἀπολομένων, οὐκ ἂν ὑπομένειν τ᾽ βίον. ὁ δ᾽ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [b] ἐπιτηδεύσειν, μηδ᾽ οἷς βούλεται σαυτίον ἔσεσθαι· γράφειν δ᾽ ἃ βούλεται προσέταξε περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκείνῳ ὃν τοῦ βασιλέως ὀνόματος, καὶ σημηναμένῳ αὐτὸ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τοὺς γὰρ ἀναγνωσομένους τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαντῆρος ἠσφαλισμένας ἐπιστολὰς, οὐδὲν περὶ τῶν ἐγγεγραμμένων [c] σαυλιώσεσθαι. μεταπεμφθέντας οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, τοῖς τε [d] οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τ᾽ Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιεπτὰ σατραπῶν ἡγεμόνοις. τὸ δ᾽ γεγραμμένον τοῦτον εἶχε τ᾽ τρόπον. "[e] Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ "τοῖς ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μέγεθος "εὐεργεσίας, καὶ τιμῆς ἰδίου ὑπερβολὴν [f] τ᾽ χρησί- "της τῶν παρεχόντων [g] σκαρπῶνται, οὐκ εἰς τοὺς "ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ᾽ ἀπὸ αὐτοὺς ἀ- "δικεῖν ὠκνησαν τοὺς εὐεργετουμένους, τὸ ἀχάριστον ἐξ "ἀνθρώπων ἀναιροῦντες· καὶ δι᾽ ἀπειροκαλίαν [h] τῶν "οὐκ ἐξ ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, κέρδος εἰς τοὺς αἰτίους "ἀφέντες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ὅτι τούτοις νομίζουσι, καὶ "τὴν ἐξ αὐτοῦ διαφεύξεσθαι δίκην. ἔνιοι δ᾽ τούτων προσε- "σίαν πραγμάτων ἐπιτραπέντες παρὰ τῶν φίλων, καὶ "μίσος ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, παραλογισάμενοι "τοὺς κρατοῦντας, ψεύδεσιν αἰτίας καὶ διαβολαῖς "ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [i] ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλαβεῖν, "ὑφ᾽ ἧς κινδυνώδεσιν ἐπολέσθαι. [k] τοῦτο δ᾽ οὐκ ἐκ "τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἡμῶν γνωρίμων ἡμῖν, οὕτως "ἰδεῖν ἐστιν ἔχον, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ τῶν παρὰ τοὺς ἡμετέρους "ὄψεις πεπλημμένων· ὡς διαβολαῖς μὲν καὶ κατη- "γορίαις μὴ προσέχειν ἔτι τοῦ λοιποῦ, μηδ᾽ οἷς ἕτεροι "πείθειν ἐπιχειροῦσι, κρίνειν δ᾽ ὅσα τις αὐτὸς οἶδε πε- "πραγμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ἡ τοιαῦτα, χαρίζε- "σθαι δ᾽ ἂν ἕτερος ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ "τοῖς λέγουσι προσιέμενον. ὡς μὲν οὖν Ἀμάνης [l] Ἀμα- "δάθου μὲν παῖς, Ἀμαληκίτης δ᾽ τὸ γένος, [m] ἀλλό- "τριος ὢν τοῦ Περσῶν αἵματος, ὑπεξενωμένος ἡμῖν ἀ- "πηλαυσε τ᾽ θεὸς [n] ἅπαντας χρηστότητος, ὑπὸ ποσοῦτον

iplum plectendum esse curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo insciis in se paraverit.

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abusus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad se accivisset (nam & Regi indicaverat Esther, quæ sibi cum eo intercederet necessitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipsum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita est possessiones Amanis; Regique supplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii sui* regiones scripta miserat Amanes Amadathæ filius. patria sua ad vastitatem redacta, suisque popularibus peremptis, vitam sibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus est, se nihil quod ipsi displiceret data opera facturum esse, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: jussitque de Judæis scribere quod sibi visum fuerit Regis nomine, ejusque sigillo signatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epistolas regio sigillo munitas leget, iis quæ scripta fuerint vel minimum adversaturum esse. Scribis itaque regiis accersitis, præcepit eis pro Judæis scribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam usque, centum & viginti septem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum scriptæ sunt. "Rex "magnus Artaxerxes principibus, & iis qui stant "à nobis, salutem. Multi magnitudine beneficio- "rum, & honoris ex nimia largientium benignita- "te in eos collati, non solum inferiores injuria co- "nantur afficere, sed & in ipsos suos beneficos ma- "lum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex "hominibus tollentes; &, inepta ex insperata fe- "licitate insolentia elati, opum abundantiam in il- "los convertentes quorum beneficio iis aucti sunt, "ista Deo latitura esse arbitrantur, seque manus "ejus ultrices evasuros. Ex his vero quidam, ab "amicis rebus administrandis admoti, & privato "in nonnullos odio flagrantes, deceptis iis quos "penes summum est imperium, falsis criminibus "& calumniis effecerunt ut in innoxios ira effer- "rentur, ex qua salutis discrimen adierunt. id quod "adeo cernere licet, non ex iis quæ de rebus an- "tiquis memoriæ prodita sunt aut quæ fama & au- "ditione accepimus, sed istis ex facinoribus quæ "ante oculos nostros audacter patrata sunt: quo "deinceps operam demus, ut calumniis & crimi- "nationibus fidem non habeamus, iisve quæ alii "nobis persuaderi volunt; sed ea dijudicare quæ "nobis in notitiam veniunt, atque in illa animad- "vertere, si pœnam commeruerint, diverlaque ab "his præmio afficere, rebus ipsis intendentes non "aliorum sermonibus. Equidem simulac Amanes, "Amadathæ filius, genere Amalecita, à Persarum "sanguine alienus, & à nobis hospitio exceptus, no-

Esther muneribus aucta à Rege. Esth. 8.

Petiit à Rege ut Amanis decretum rescindatur. Esth. 8.

Artaxerxis litera, quibus Amanis edictum rescindit. Esth. 8.

---

v Μαθεῖν ἅτως] Forsan μαθεῖν ἅτως καὶ γνῶναι.

x Ἀμετρήτως] Ita cum *Hen.* & *Vat. Interpr.* ἀμετρήτῳ τῇ παρὰ *Vat.* ἀμετρήτῳ τοῦ in *Editis*.

y Δωρεῖται δ᾽] Δίδωσι *Busb.*

z Ἀμαδάθου,] Ἀμαθάδου *Vat.* tam hîc quam infra. Σαμαδάκου *Hen.*

a Ἀπολομένων,] Ἀπολωλυμένων *Hen.*

b Ἐπιτηδεύσειν,] Præteritum pro futuro aut præsenti: quod Græcis familiare esse ostendit *Vigerus*.

c Σαυλιώσεσθαι.] Σαντιώσασθαι *Hen.* & *Gall.*

d Οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν,] Nota, Οἰκονόμοι καὶ Ἄρχοντες *Rufinus* Primates & Magistratus. Sic LXX. Esth VIII. 9. SPANH.

e Βασιλεὺς μέγας] Literæ Artaxerxis quæ in Vers. LXX. Esth. VIII post v. 12. Sed paullo aliter, quàm hic apud Josephum. SPANH.

f Τῆς χρηστότητος τ᾽ παρεχόντων] Ita *Hen.* in *reliquis* τ᾽ desideratur.

g Σκαρπῶνται,] Ita legisse visus est *Epiphan.* σκαρπῶντο, μᾶλλον ἐφράσασε, καὶ οὐκ εἰς τοὺς &c.

h Τῶν οὐκ ἐξ ὧν] Id est, ὧν οὐ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum esse monuit Cl. *Lowthius*.

i Ἠδικηκότων ὀργὴν] Ἀδικηκότων in *Editis Aliisque*. ἀδικούντων *Hen.*

k Τοῦτο δ᾽ οὐκ ἐκ τ᾽ ἀρχαιοτέρων,] Τοῦτο δ᾽ οὐκ ἐκ τ᾽ ἀρχαιοτέρων ἀκοῇ γνώριμον *Hen.* Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depravantur.* & sic deinceps prout in *vulgata* versione *Bibliorum*.

l Ἀμαδάθου] Ἀμαθάθου παῖς, Ἀμαληκίτης τὸ γένος *Hen.* Ἀμαθάδου pro Ἀμαδάθου habet *Vat.*

m Ἀλλότριος ὢν] *Apocrypho* libro *Estheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότριος δὲ τ᾽ Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τ᾽ ἡμετέρας χρηστότητος, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν.

n Ἅπαντας χρηστότητος,] Ita pro ἅπαντα *Editorum* in *Codd. Busb.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Esth.* c. 16. v. 11. ἔτυχεν ὧν ἔτυχομεν παρὰ πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον &c.

o Τὸν

"noſtra uſus eſt humanitate, qua erga omnes præ-
"diti ſumus, eouſque ut pater noſter poſtea ap-
"pellaretur, & conſtanter ab omnibus coleretur,
"& regios honores ſecundum nos ab omnibus con-
"ſequeretur, felicitatem *ſuam* ferre non potuit,
"neque bene & ſapienter fortunæ magnitudinem
"temperare & moderari, ſed conatus eſt nos, qui-
"bus poteſtatem *ſuam* acceptam debet, regno pri-
"vare & ſpiritu, Mardochæum optime de nobis
"meritum & conſervatorem noſtrum, & Eſtherem
"vitæ noſtræ dimidium regnique ſociam nefarie &
"inſidioſe poſtulando ad necem. Hoc enim pa-
"cto, cum nos amicis orbaſſet, imperium ad alios
"transferre voluit. Nos vero, cum animadverte-
"rimus Judæos, ab iſto ſcelerato ad exitium pro-
"ditos, non eſſe maleficos, ſed optimis legibus &
"inſtitutis vivere, Deoque deditos eſſe, qui & no-
"bis & majoribus noſtris imperium conſervavit,
"non ſolum illos à pœna abſolvimus, cui eos ſub-
"jecerunt literæ non ita pridem ab Amane miſſæ,
"quibus ſi non attendatis recte facietis: verum-
"etiam volumus ut eos omni honore proſequami-
"ni, nam eum qui iſtas in illorum perniciem ex-
"cogitavit ad portas Suſorum crucifigendum cu-
"ravimus cum tota ſua familia, Deo, qui videt o-
"mnia, iſtas ei pœnas infligente. Vos autem ju-
"bemus, ut, epiſtolæ *hujus* exemplo locis omni-
"bus regni noſtri propoſito, ſinatis Judæos, ſuis
"utentes legibus, pace vivere, illoſque adjuvetis
"in eis (à quibus adverſis *ſuis* temporibus injurias
"acceperunt) ulciſcendis eadem die, videlicet de-
"cimatertia menſis duodecimi qui eſt Adar. Hanc
"enim diem Deus pro funeſta dedit eis ſalutarem.
"Sitque illis quidem læta, qui nobis bene volunt,
"monumentum vero ultionis de inſidiarum ma-
"chinatoribus. Volumus autem civitati & genti
"omni notum eſſe, quod, quæcunque iſtis ſingu-
"lis quæ ſcripta ſunt non fuerit obſequuta, ferro
"& igni vaſtabitur. Atque hæ literæ *palam* pro-
"ponantur in omnibus imperii noſtri regionibus,
"ſintque *Judæi* omnes ad eam diem parati ſuos
"ulciſci adverſarios.

Mardochæus à Rege honoratus. Eſth. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perferebant, è veſtigio profecti itinera ſuſcepta conficiebant. Mardochæus vero cum *in publicum* prodiiſſet regia veſte amictus & corona aurea & torque circumdatus, Judæi Suſiani, ubi eum conſpexerant adeo honoratum à Rege, ejus felicitatem ſibi cum illo communem eſſe exiſtimarunt. *Ingens* præterea gaudium & lumen ſalutare, regis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaſerat, pudenda circumcidentes, ſibi ſecuritatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem menſis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dyſtrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipſis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud ſatrapas & tyrannos & reges & ſcribas; nam formidine Mardochæi neceſſe habuerunt modeſte ſe gerere.

Judæi adverſarios ulciſcuntur. Eſth. 9.

Poſtquam vero Regis literæ per omnes ditionis ſuæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Suſenſis civitatis Judæi ex inimicis ſuis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex per-

"ὡς πατέρα μὲ τὸ λοιπὸν προσαγορεύεσθαι, καὶ προσ-
"κυνούμενον ἀφανιεῖν, καὶ μεθ' ἡμᾶς τὴν δεύτερα τ
"βασιλικῆς τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τὴν δι-
"τυχίαν οὐκ ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγε-
"θος τῶν ἀγαθῶν ἐταμίευσεν· ἀλλὰ τ βασιλείας
"ἐπεβάλλουσέ με καὶ τ ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τ ἐξ-
"σίας, ἀφελέσθαι, ὃ τ διεργέτην με καὶ σωτῆρα Μαρ-
"δοχαῖον, καὶ τὸν κοινωνὸν ἡμῖν τοῦ π βίου καὶ τ δρ-
"χῆς Ἐσθῆρα κακούργως καὶ μὴ ἀπάτης χάριν ἀπώλειαν
"αἰτησάμενον. τούτῳ γάρ με τῷ τρόπῳ τ δυνάντων
"ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν.
"ἐγὼ δὲ τὸν ὑπὸ τ ἀλιτηρίου χάριν ἀπώλειαν ἐκδοθέν-
"τας Ἰουδαίους, οὐ πονηροὺς καταγνούς, ἀλλὰ τ ἄ-
"ριστον πολιτευομένους τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ προσφι-
"λοῦντας, ὃς ἡμεῖς τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βα-
"σιλείαν διεφύλαξεν, οὐ μόνον ἀπολύω τῆς ἐκ τῶν
"προαπεσταλμένων ὑπὸ Ἀμάνου γραμμάτων ποινῆς,
"οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέχοντες, ἀλλὰ καὶ τιμῆς
"αὐτοὺς ἀπάσης τυγχάνειν βούλομαι, καὶ τ πᾶσι κατ'
"αὐτῶν μηχανησαμένων, προ τ πυλῶν τ ἐν Σούσοις ἀ-
"νεσκόλοπα μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ πάντα ἐφορῶντι Θεῷ
"παύτην αὐτῷ τὴν δίκην ὑπεβαλόντι. κελεύω δὲ ὑ-
"μᾶς, τὸ ἀντίγραφον τ ἐπιστολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπα-
"σαν τὴν βασιλείαν, τοὺς Ἰουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις
"νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐ-
"τοῖς, ὅπως τοὺς ἐν οἷς ἠτύχησαν καιροῖς ἀδικήσαντας
"αὐτοὺς ἀμύνωνται, ρ τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ δωδεκάτου
"μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδαρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ
"αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σωτήριον πεποίηκεν.
"ἔσται δὲ ἀγαθὴ μὲν τοῖς φίλοις ἡμῖν, ὑπόμνησις δὲ
"τ ἐπιβεβουλευκότων κολάσεως. εἰδέναι μέντοι βού-
"λομαι, καὶ πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, κἂν τ γεγραμμένων
"τινὸς ὑπερήκοον, ὅτι καὶ q πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθή-
"σεται. τὰ μέντοι r γεγραμμένα προτιθήτω καθ' ὅλης
"τ ἡμῖν ὑπηκόου χώρας, καὶ παρασκευαζέσθωσαν πάν-
"τως εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς
"μετέλθωσιν.

ιγ'. Οἱ μὲν οὖν s ἱππεῖς, οἱ τὰς ἐπιστολὰς ἀφορμί-
ζοντες, σὺν ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἤνυον. ὁ
δὲ Μαρδοχαῖος, t ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ
τ στέφανον τ χρυσοῦν, καὶ τ σκηπτὸν περιεβέβλητο προῆλθεν,
ἰδόντες αὐτὸν ὕτως τετιμημένον ὑπὸ τ βασιλέως οἱ ἐν Σού-
σοις ὄντες Ἰουδαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν εὐπραγίαν αὐτῶν.
χαρὰ δὲ σωτήριον φέγγος, σκηπτρούχων τ βασιλέως
γραμμάτων, καὶ τὰς κατ' πόλιν τ Ἰουδαίων καὶ τὰς κατ' χώραν
u περιέχειν· ὡς v πολλὰ καὶ τ ἄλλων ἐθνῶν, ἀφὶ τ w ἐκ τ Ἰου-
δαίων φόβον περιτεμνόμενα x τὴν αἰδῶ, τὸ ἀκίνδυνον αὐτοῖς
ἐκ τούτου πραγματεύσαντο. καὶ γὰρ τῇ δωδεκάτου μηνὸς τῇ τρις-
καιδεκάτῃ, ὃς κατ' μὲν Ἑβραίους y Ἀδαρ καλεῖται, κατ' δὲ Μα-
κεδόνας Δύστρον, οἱ κομίσαντες τὰ τ βασιλέως γράμματα
ἐδήλουν, ὅπως καθ' ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν
ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπολέσωσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τ σατραπῶν
καὶ οἱ τύραννοι z καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ γραμματεῖς εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς
Ἰουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς
σωφρονεῖν. τοῦ δὲ γράμματος τοῦ βασιλικοῦ ἀφὶ πάσης τ
a ὑπ' αὐτῷ χώρας γινομένου, συνέπεσεν ὥστε καὶ τοὺς ἐν Σούσοις
Ἰουδαίους ἀποκτεῖναι τ ἐχθρῶν περὶ πεντακοσίους. τοῦ δὲ βασι-
λέως

o Τὸν διεγέτην με] Oroſangæ διεργέτ) ϗ Πέρσαι βασιλέων. REL.

p Τῇ τρισκαιδεκάτῃ τ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Ἀδαρ,] Conf. ſupr. §. 6. SPANH.

q Πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσ).] Conf. lib. 10. c. 7. §. 4. λιμῷ δαπανηθείς· SPANH.

r Γεγραμμένα προτιθήτω] Γράμματα Hen. & Busb.

s Ἱππεῖς,] Ἱππεῖς οἱ τὰς ἐπιστολὰς ἀφορμίζοντες Vat.

t Ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν,] Illud ὡς deeſt Hen. & Busb. & mox (hac §.) ἰδόντες δ αὐτὸν habent.

u Περιέχειν·] Ita cum *Epiphanio*. ἐπῆχεν in Editis Aliiſque. εἶχεν Hen.

x Πολλὰ καὶ τ ἄλλων ἐθνῶν,] Πολλοὶ τ ἐθνῶν LXXII.

y Ἐκ τ Ἰουδαίων φόβου περιτεμνόμενα] In Hebr. VIII. 17. multi è populis terræ Judaïzantes. SPANH.

z Τὴν αἰδῶ,] Τὰ αἰδοῖα Busb.

a Ἀδαρ καλεῖ), καὶ Μακεδόνων Δύστρον,] Adar Macedonibus Δύστρον infr. lib. XII. c. 10. §. 5. SPANH.

b Καὶ οἱ βασιλεῖς] Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII.

c Ὑπ' αὐτῷ χώρας γινομένου,] Ὑπ' αὐτὸν Vat.

d Τὸν

λέως [d] τ̃ τ̃ ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλ. δηλώσαν]ες ἀριθμὸν Εσθ̃ηρ, καὶ ὡς ἐπὶ τ̃ χώρας τί πο]' εἴη γεγονὸς ἀμφισβητοῦ]ο, [c] καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις [ε]π' αὐτοὺς ἡδέως βούλε]αι πυθ̃σθαι, [b] προσέταξε γὰ, παρεκάλεσεν ὅπ]ως ἐπιτελῶσι τοῖς Ιουδαίοις ἐ τὴν ὑπ]ουῦσαν ἡμέραν οὕτω χρήσασθ̃ τοῖς ἐπανιστα]μένοις τ̃ ἐχθρῶν, [h] καὶ τοὺς δέκα τοῦ Αμάνη παῖδας ἀνασταυρῶσαι. καὶ τοῦτο μὲν προσέταξε τοῖς Ιουδαίοις ὁ βασιλεὺς, μηδὲν ἀντιλέγ]ν Εσθ̃ηρ βουλόμεν]ον. οἱ δ̃ πάλιν συ]γραφέντες [i] τῇ τετράδι ἐ δεκάτῃ τοῦ Δύσρου μη]νὸς, ἀπέκτει]αν τ̃ ἐναντίων ὡς [k] τριακοσίους, καὶ οὐδενὸς τ̃ ἐκείνοις ὑπαρχόν]ων ἥψαν]ο κτημάτων. ἀπέθανον δ̃ ἐ, ὑπὸ τ̃ ἐν τῇ χώρᾳ ἐ τ̃ ἄλλας πόλεσιν Ιουδαίων, τ̃ ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἑπτακισμύριοι ἐ πεντακισχίλιοι. καὶ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μη̃νὸς, τ̃ῷ δ̃ ἐχομένῳ ἑορτάσιμον ἐπέθηκαν. ὁμοίως δ̃ ἐ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ιουδαῖοι [l] τ̃ῷ τετράδι ἐ δεκάτῳ, καὶ τ̃ῷ ἐχομένῳ ἔ αὐτ̃ μη̃νὸς συναθροισθέντες διεχάρησαν. ὅθεν ἐ νυ῀ [m] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ιουδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, ἀποπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε δ̃ Μαρδοχαῖο τοῖς ἐν τῇ Αρταξέρξ βασιλέως ζῶσιν Ιουδαίοις, ταύτας φυλάσσειν τὰς ἡμέρας, καὶ ἑορτὴν ἄγειν αὐτὰς, καὶ τοῖς ἐκγόνοις παραδοῦναι, τ̃ῦ μὴ λήθ̃ παραπολέσθ̃. μελλησάντ]ας γὰ αὐτοὺς ἐν ταύταις ἀφθαρτέσθ̃ τ̃ ἡμέρας ὑπὸ Αμάνη, δίκαια ποιήσειν, εἰ ἀμφυγόντες μὲν τ̃ κίνδυνον ἐν αὐταῖς, τοὺς δ' ἐχθροὺς τιμωρησάμενοι, [n] παρατηρήσουσ]ι αὐτὰς, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. διὰ ταῦτα μὲν [o] οἱ Ιουδαῖοι τὰς προφημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, προσαγορεύοντες αὐτὰς [p] Φρουραίους. ὁ δ̃ Μαρδοχαῖο μέγας τε τ̃ῷ ὄντι ἐ λαμπρὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ συνδιῴκει αὐτ̃ τ̃ῷ δεσπότῃ, διαπολαύων ἅμα ἐ τ̃ κοινωνίας τοῦ βίου τ̃ῆ βασιλίσσ]ης. τοῖς δ̃ ἐ τοῖς Ιουδαίοις τὰ πράγματα δι' αὐτὸν ἀμείνω πίστεως ἐλπιδο῀. καὶ τὰ μὲν τότοις, βασιλεύον]ος Αρταξέρξου, συμβαίνω τοῦτον εἶχε τ̃ τρόπον.

emptorum in urbe numerum Eſtheri retuliſſet, & in provinciis quid actum fuiſſet *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam poſtridie liceret ita inimicos qui ſupereſſent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum eſt, nolente Eſtheri quidquam contradicere. Illi vero rurſum conglobati decima quarta die menſis Adaris ex adverſariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaſerunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adverſariorum ſeptuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem menſis decima tertia facta eſt, ſequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Suſenſes congregati, decima quarta die & ſequenti ejuſdem menſis conviviis verſabantur. Unde hodieque omnes per totum terrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter ſeſe fercula miſſitantes. Scripſit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot ſub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret feſtiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum abfuiſſent ab interitu, quam ipſis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, ſi periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hoſtes ſuos ulti, eos obſervent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi ſupra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illuſtri apud Regem, & ejus in imperio adminiſtrando ſocius, vitæque cum Regina ſocietatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam ſperare poterant. Atque hæc fere ſunt quæ illis ſub rege Artaxerxe evenerunt.

Phruræi dies. *Eſth.* 9.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Ιωάννης ἐν τῷ ναῷ τ̃ ἀδελφὸν αὐτ̃ Ιησοῦν ἀνεῖλε, καὶ ὡς Βαγώσης πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐξύβρισεν· οἷά τε ἔπραξεν ὁ Σαναβαλλέτης.

CAP. VII.

Quomodo Joannes fratrem ſuum Jeſum in templo interemit, utque Bagoſes multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballete.

VII.

Ἀποθανόν]ος δ̃ ἔ τοῦ ἀρχιερέως Ελιασίβου, τ̃ῷ ἀρχιερωσύνῃ [q] Ιούδας ὁ παῖς αὐτ̃ διεδέξατο· πελάσαντ]ος δ̃ ἐ τούτῳ, τ̃ῷ τιμίῳ [r] Ιωάννης υἱὸς ὢν αὐτ̃ παρέλαβε, δι' ὃν ἐ [s] Βαγώσης, ὁ στρατηγὸς ἔ [t] ἄλλ. Αρταξέρξ, τ̃ ναὸν ἐμίανε, καὶ φόρους ἐπέταξε τοῖς Ιουδαίοις,

MOrtuo autem pontifice Eliaſibo, ſucceſſit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *ſummi ſacerdotis* honorem accepit Joannes ipſius filius, propter quem Bagoſes, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis impoſuit, ut, priuſquam quotidianas offerrent

Eliaſibus pontifex moritur. *Judas ei ſuccedit,* *Judæ vero Joannes.* *Bagoſes Judæis infe-*

[d] Τῶν τ̃ ἀπολωλότων] Ita *Hen.* & *Busb.* βασιλέως τ̃ ἀπ. ἐν τῇ π. δ. τ̃ ἀριθμὸν in *cæteris.*

[e] Καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις] Καὶ τί *Hen.* & *Vat.*

[f] Ἐπ' αὐτοὺς ἡδέως βούλε]αι πυθέσθαι βούλε]αι *Vat.*

[g] Προσχθήσεσθ̃ γὰ,] Προσχθήσεσθ̃, ἡδέως γὰ παρ. *Hen.* προσχθησόμεθα ἡδέως γὰ παρ. *Vat.*

[h] Καὶ τοὺς δέκα τ̃ Αμάνη παῖδας ἀνασταυρῶσαι.] Καὶ τοὺς δέκα τοὺς Αμάνη π. in *MSS.* Notandum, antea occiſos fuiſſe Amanis liberos, ut conſtat ex p. 576. §. 12. Jam vero Eſtherem poſtulare, ut corpora eorum mortua ponantur oſtentui, more Hebræo.

[i] Τῇ τετράδι καὶ δεκάτῃ τ̃ Δύσρου μη̃νὸς,] Ita cum *Hen.* & *Vat.* τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ in *Editis.*

[k] Τριακοσίους,] Τετρακοσίους ſolus *Hen.*

[l] Τῷ τετράδι καὶ δεκάτῳ, καὶ τ̃ῷ ἐχομένῳ ἔ αὐτ̃ μη̃νὸς] Ita *Hen.* & *Vat.* quo modo fere in *Eſth.* c. 9. v. 18. ut & *Epiphan.* qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta ejuſdem menſis.* HUDS. Gen. τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἐχομένῳ τ̃ μη̃νὸς. Non XIVta, ſed XVta Suſis feſta Judæis Eſth. VIII. 18. & LXX. x. *Additam.* SPANH.

[m] Πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ιουδαῖοι] Οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ιουδαῖοι πάντες τὰς *Vat.*

[n] Παρατηρήσουσ]ι αὐτὰς,] Παρατηρήσασιν *Hen.* & *Vat.*

[o] Οἱ Ιουδαῖοι τὰς προειρημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι,] Illud οἱ ex *MSS.*

[p] Φρουραίους.] Φρουραῖς *Hen.* & *Vat.* Φρουραίας *Big.* & *Zonar.* Φυραίους *Phuræos*, id eſt *ſortium*, poſt alios legit *Grotius* ad *Eſth.* c. 2. v. 7. Verum cum *Joſephus* mendoſos, ut exiſtimatur, *ſeptuaginta Interpretum* codices (in quibus Φρουραῖ pro Φυραῖ) fuerit ſequutus, aut potius nomen à Φυρεῖν *ſervare* videatur derivaſſe, ut ex ſequentibus conſtat, vocem Φρουραίους (i. e. *Tutelares* aut *Præſidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, ſed ab ipſo *Joſepho*, Græca forſan voce ad ſonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius*. Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* de libro *Eſther*, §. 2. HUDS. Vel Φυραίους LXX. Φυρεαῖ Eſth. IX. 26. Sed Φυραῖ & Φυραίους legend. ab *Hebr.* פוּרִים Eſth. IX. 31. & quod monuit *H. Grot.* ad hunc locum. Nempe Hebr. Eſth. IX. v. 26. פּוּרִים. SPANH. Litera ρ abundat. Nil certius. *Purim* enim dicuntur hi dies. Interpres etiam Latinus quum *Phuræa* habet, legerat Φυραίας. Sed Φύελο῀ & Φυσελο῀ confundi in codicibus manuſcriptis aliquando quum videamus (confer Bœcleri Lectiones Polybianas pag. 33.) quis miretur in voce exoticæ dialecti idem contigiſſe? REL.

[q] Ιούδας ὁ παῖς αὐτ̃ διεδέξατο·] Ιωδαὲ *Zonar.* idem *Hebraïs* eſt *Jojada.*

[r] Ιωάννης υἱὸς ὢν αὐτ̃ παρέλαβε,] *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11.

[s] Βαγώσης,] Ita in *libris* omnibus, & *Vagoſes* apud *Epiphanium.* Sunt tamen qui Βαγωῆς reſcribendum cenſent. Videſis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10.

[t] Ἄλλ. Αρταξέρξ,] In *Editis* στρατηγὸς ἔ λαῦ Αρτ. unde ἔ Αχω Αρταξέρξ reponi jubet *Joſ. Scaliger* στρατηγὸς ἔ Αρτ. *Hen. Vat.* & *Zonar.* Ex ſententia autem *Voſſii* (*Conjecti*) *Aliorumque* ἄλλ. pro λαῦ ſubſtituimus, quemadmodum olim in ſuo codice legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis.* Per alium Artaxerxem deſignat *Joſephus* Artaxerxem Memorem, vel ſi mavis (inquit *Voſſius*) Artaxerxem Ochum. Recteque (ait) *Joſephum* omittere illos Perſarum reges, quibuſcum Ju-

rent hostias, in singulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujusmodi causa accidit. Erat Joanni frater Jesus: huic Bagoses ipsius amicus promisit, sese pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jesus, cum Joanne *fratre suo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem scelus, præsertim cum ipse sacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus exstiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob causam populus in servitutem redactus, & fanum à Persis profanatum est. Nam simulac Bagoses, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem suum in templo interemisset, statim Judæos adit, & eos cum iracundia sic alloqui insistit: "Vos in vestro templo ausi estis cædem face-"re?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos conversus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego sim purior, "quam qui in templo occisus est?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoses, id quod in animo habebat, exsequi volens, Judæos propter hanc Jesu necem septem annos infestavit.

Joannes fratrem in templo interficit.

2. Post Joannis vero obitum Jaddus ejus filius sacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manasses nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario missus in Samariam satrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti sunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem esse Hierosolyma, ejusque reges Assyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia facessisse, libenter filiam suam, Nicaso vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium sibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

Joanne mortuo ei in pontificatum succedit Jaddus.

Sanaballetes dat Manassi filiam suam in matrimonium.

[v] πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας ὑπὲρ [x] ἑνὸς ἑκάστου τελεῖν αὐτὸς δημοσίᾳ [y] δραχμὰς πεντήκοντα. τούτου δὴ τοῦ αἰτίαν τοιαύτην συνέβη γενέσθαι. ἀδελφὸς ἦν τῷ Ἰωάννῃ Ἰησοῦς· τούτῳ φίλῳ τυγχάνοντι ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τὴν ἀρχιερωσύνην παρέξειν. ἀπὸ τοίνυν τῆς πεποιθήσεως Ἰησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ἰωάννῃ, παρώξυνε τὸν ἀδελφὸν, [z] ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν μᾶλλον τὴν ὀργήν. τολμηθὲν δὲ ἀσέβημα δράσας κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἱερωμένον, δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε παρὰ Βαρβάροις, ὠμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης δὲ, ὁ στρατηγὸς Ἀρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τὸν Ἰουδαίων Ἰωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐφόνευσεν, ὀφλὺς ἐπιτιμίας τοῖς Ἰουδαίοις, μὴ θυμῷ ἤρξατο λέγειν· "[a] ἐπολ-"μήσατε [b] ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἐκώλυον αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, "πῶς [c] οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι τοῦ "[d] ἀνηρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τούτους παραμυθησάμενος τοὺς λόγους εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται. [e] ταύτην μὲν οὖν χρησαμένῳ τῇ ὑπεροψίᾳ Βαγώσης, τοὺς Ἰουδαίους ἑπτὰ ἔτεσιν ἐπὶ τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ τελευτῆς μετῆλθεν.

β'. Καταστρέψαντος δὲ τὸν Ἰωάννην τὸν βίον, παραδέχεται τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ [f] Ἰαδδοῦς. ὧν δὲ [g] τούτου ἀδελφὸς Μανασσὴς ὄνομα, ᾧ [h] Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τελευταίου βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν δὴ οἱ [i] Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πόλιν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ἀσσυρίοις δὴ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ κατοικοῦσι τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράγματα παρέχοντας, ἀσμένως συνῴκισε τῷ αὐτοῦ γαμβρῷ, [k] Νικασὼ καλουμένῃ. οἰόμενος τὴν ἐπιγαμίαν ὄμηρον αὐτοῦ γνήσεσθαι, ὡς τὸ ἀπὸ τούτου τῶν Ἰουδαίων ἔθνους παντὸς εὐνοϊαν.

VIII. CAP. VIII. ΚΕΦ. η'.

De Sanaballete & Manasse, temploque ab illis exstructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hierosolymorum urbem ingressus est, & quanta in Judæos beneficia contulit.

Περὶ Σαναβαλλέτου δὲ Μανασσοῦ, καὶ τοῦ ναὸν οἰκοδόμησαν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοὺς Ἰουδαίους εὐηργέτησεν.

Philippus moritur, regnumque capessit Alexander.

[l] Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐν [m] Αἰγαῖς ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεραστοῦ, ἐν ᾗ τῶν Ὀρεστῶν χώρᾳ, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. θυγατέρα δὲ καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καὶ Δρύας τὸν Ἐλλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ὅπλοις Γερανικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς. [n] ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ἰωνίαν δορυαλωτήσας, καὶ τὴν Καρίαν ὑποδραμὼν, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς [o] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Οἱ δὲ τῶν [p] Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δηλονότι δυνάμενοι

---

dæis nihil intercessit negotii: Judæorum quippe, non Persarum tradit historiam. Post mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arsis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminisset, nisi satrapa illius Bagoses templum polluisset. HUDS. Leg. Ἀχὺ Ἀρταξέρξου Scalig. Emend. Temp. p. 389. alterius Artaxerxis *Rufinus*. SPANH.

v Πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας] Ita *Busb.* πρὶν τὰς *Vat.* πρὶν τὰς in *Editis Aliisque.*

x Ἑνὸς ἑκάστου] Vetus, *pro unoquoque anno.* lege *agno* & in Græco ἀρνὸς vel ἀμνοῦ. COCC.

y Δραχμὰς πεντήκοντα.] Male in *Edit. Bas.* δραχμὰς μ'.

z Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν μᾶλλον τὴν ὀργήν.] Ὡστε αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ μᾶλλον τὴν ὀργὴν τηλικοῦτο ἀσέβημα δράσας κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς δεινὸν ἦν. καὶ ὥσθ' ὅπερ ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε π. β. ὠ. οὕτως καὶ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι *Hen. Busb.* & *Vat.*

a Ἐτολμήσατε] Cum interrogatione hæc, & sequentia πῶς οὐκ ἐγὼ κ. τ. λ. οὐτ. ναῷ, efferenda esse volui.

b Ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ] Ἐν τῷ ἱερῷ φόνον ἐργ. *Vat.*

c Οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι ἢ ἀνῃρημένου] Οὐ κἀγὼ *Busb.*

d Ἀνηρημένου ἐν τῷ ναῷ;] Ἀνῃρηκότος *Busb.*

e Ταύτην μὲν οὖν] Καὶ ταύτῃ μὲν οὖν *Hen.* & *Vat.*

f Ἰαδδοῦς.] Ἰωαδδοῦς *Hen.* & *Busb.* Ἰωαδὰ *Zonar.* is *Hebræis* est *Jaddua.*

g Τούτου ἀδελφὸς] Τούτῳ *Busb.*

h Σαναβαλλέτης,] *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum esse cujus meminit *Nehemias* passim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is quo Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obesse conatus est ne Hierosolyma munirentur, cujus filiam duxit Jesus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit is, qui sub Alexandro templum Garizitanum exstruxit, cujus filia Nicaso nupserat Manassi fratri Jaddi. *Is. Voss.* in *Chron. Sacr.* p. 149 Videsis etiam *Jac. Cappellum* in *Hist. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666.

i Σαμαρεῖς εἰσιν,] Σαμαρεῖται *Busb.*

k Νικασὼ] *Rufin.* Ysocha. infra c. 8. §. 2. νικασὼ *Gen.* SPANH.

l Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν] Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.*

m Αἰγαῖς ὑπὸ Παυσανίου] Αἰγέαις *Vat.* Αἰγαῖς *Busb. à manu secunda*, & *Epiphan.* Αἰγέαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic.* lib. 16.

n Ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ,] Ἐπελθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.*

o Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Sc. lib. 2. c. 16. §. 5.

* *Senatores Hierosolymitani*,] Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12.

p Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι,] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολύμων in *Editis.*

q Ἰαδ-

ὅπι τῷ τ [q] Ιαδδᾶ ϑ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ἀλλοφύλῳ συνοικοῦνα, μετιχλν τ ἀρχιερωσύνης, ἐσασίαζον πρὸς αὐτόν. ἡγοῦντο γὰρ τ τούτῳ γάμον ὀπιβάθραν τοῖς ὠφελομένοις τοῦ τὰς τ γυναικῶν συνοικήσεις βλησομένοις ἡμέας, κ τ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἄρχειν τοῦτο ἐσεσθ. ὑπάρξαι μέντοι ϛ τ πρότερας αἰχμαλωσίας αὐτοῖς ϛ τ κακῶν αἴτιον, τὸ τοὺς γάμους παλλακεῖσθαί τινας, κ ἀγαγέσθ γυναῖκας οὐκ [r] ὀπιχωρίας. κέλευον οὖν τ Μανασσῆ ἀφίζεύγνυσθ τ γυναικὸς, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [s] ϑ ὁ [t] ἀρχιερεὺς τῷ λαῷ συναγανακτοῦντι, κ εἴργοντι τ ἀδελφὸν ϑ βωμοῦ, ὠφελούμενος ὁ Μανασσῆς πρὸς τ πενθερὸν Σαναβαλλέτην, στέργλν μὲν ἔλεγε αὐτῷ τὴν θυγατέρα [v] Νικασὼ, τ [x] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μείζους ἔσης ἐν τῷ ἔθνει κ τῷ γένει ὠφελουμένους, ἀ βούλεσθ δι' αὐτὴν στέρεσθ. τὸν ϑ Σαναβαλλέτην μὴ μόνον τηρήσειν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ ϛ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν ϛ τιμὴν ὑπερκειμένην, κ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, [y] βούλομενον συνοικεῖν αὐτῷ τῇ θυγατρὶ, κ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [z] ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ὀπὶ τοῦ [a] Γαριζεὶν ὄρους [b] ὃ κ τὴν Σαμάρειαν ὁρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, κ [c] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλόμενον μὴ τ Δαρείου γνώμης τοῦ βασιλέως, ἐπαρθεὶς τ ὑποχέσεσιν ὁ Μανασσῆς, [d] παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην οἰόμενος ἕξειν Δαρείου δόντος. κ γὰρ συνέβαινε τ Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν ϑ ἱερέων ϛ Ισραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ὀπιπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ ταραχὴ τοὺς Ιεροσολυμίτας. ἀφίσταντο γὰρ ἅπαντες πρὸς τ Μανασσῆν, τοῦ Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς κ χρήματα, κ χώραν εἰς γεωργίαν κ καλοίκησιν ἀπομερίζοντος, κ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

γ'. Κατὰ ϑ τοῦτον τ καιρὸν Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τ Ελλήσποντον ζεύξας Αλέξανδρος, κ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ κ Γρανικὸν μάχῃ [e] κρατήσας πρόσω τόπων χωρεῖ, στρατιὰν ἱππικὴν τε ϛ πεζικὴν συνήθροιζεν, ἀπαντήσων [f] ζήλου τοῖς Μακεδόσι περὶ ἢ πάσαν αὐτοὺς ὀπιόντας καταστρέψασθ τὴν Ασίαν. περαιωσάμενος οὖν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, κ τὸν Ταῦρον τὸ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθὼν, [g] εἰσω τ Κιλικίας τοὺς πολεμίους, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡδεὶς ϑ τῇ Δαρείου καταβάσει ὁ Σαναβαλλέτης, θύων ἔλεγε τῷ Μανασσῇ τὰς ὑποχέσεις [h] πολλάκις, ὡς ἂν Δαρεῖος κρείττους [i] τ πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέπεισο γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ ϛ πάντες οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ, μηδ' εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἥξειν τὸν Μακεδόνας, διὰ τὸ πλῆθος. ἀπέβη δ' ἔχ ὡς προσεδόκων. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. κ πολλῶ τ σατραπῶν ἀπολέσας, ληφθέντων αἰχμαλώτων αὐτοῦ τ μητρὸς κ [k] γυναικὸς ϛ τ τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Αλέξανδρος ϑ [l] εἰς Συρίαν προσελθόμενος, Δαμασκὸν αἱρεῖ, κ Σιδῶνος κρατήσας ἐπολιόρκει Τύρον· ἤδει τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τ τ Ιουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, κ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι προσφέρειν, κ ὅσα

ferentes Jaddi pontificis fratrem, qui uxorem haberet externi generis, † consortem esse sacerdotii, ab eo dissidebant. Judicabant enim ejus matrimonium gradum esse iis qui in re uxoria peccare vellent, idque initium fore incundæ societatis cum extraneis. Jam vero superioris captivitatis & malorum causam eis fuisse, quòd quidam in connubiis peccavissent, & peregrinas uxores duxissent. Itaque jubebant Manassi, ut aut divortium cum uxore faceret, aut ad aram ne accederet. Igitur cum pontifex pariter ac populus indigne hoc ferret, & fratrem ab ara arceret, adit Manasses socerum Sanaballetem, & se quidem amare dicebat filiam ejus Nicaso, sic tamen ut sacerdotali honore (qui in gente sit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad hæc cum Sanaballetes promisisset non solum sacerdotium ei se servaturum, verumetiam pontificiam potestatem & honorem præstiturum, & omnium, quibus ipse præerat, locorum præsidem effecturum, modo filiam suam retinere velit uxorem, dixissetque, templum se ædificaturum, Hierosolymitani simile, in monte Garizin, qui in Samaria est cæterorum montium altissimus, idque de Darii regis sententia facturum; his promissis elatus Manasses hæsit Sanaballeti, pontificatum se Darii munere obtenturum sperans. nam & Sanaballetes jam senior erat. Et quia multi sacerdotes & Israëlitæ erant ejusmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbæ Hierosolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manassem, Sanaballete eis pecuniam suppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibusque modis genero gratificante.

Manasses uxorem, Sanballetis filiam, repudiare vult.

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexisset Alexandrum trajecto Hellesponto, superatisque ipsius præfectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo consilio, ut Macedonibus obviam iret, priusquam totam pervasissent Asiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxisset, Taurumque Ciliciæ montem superasset, hostes intra Ciliciæ fines opperiebatur, ut ibi cum eis prælio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii descensu lætatus, Manassi dicebat, se promissa præstiturum, simulac Darius victis hostibus rediisset. Erat enim persuasum non ei solum, sed etiam omnibus qui erant in Asia, ne congressuros quidem cum Persis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit, quam exspectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congressus, victus est, & magna exercitûs parte amissa, & capta ejus matre & uxore & liberis, fugit in Persas. Alexander vero, in Syriam profectus, capit Damascum; & Sidone potitus Tyrum obsidet: missisque ad Judæorum pontificem literis, postulat ut sibi auxilium mittat, & exercitui commeatum suppeditaret, ac quæcunque antea

De Dario per Alexandrum victo.

Alexander à Judæis deditionem postulat.

q Ιαδδᾶ ϑ ἀρχιερέως] Ιναδδᾶ *Hen.* & *Busb.* Hic putatur esse Jaddua, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11.

† *Consortem esse sacerdotii,*] Pontificatus patricipem esse, *Seld.*

r Επιχωρείας.] Επιχωρείας *Hen.* & *Vat.*

s Τῷ δ' ἀρχιερεῖ] Ita *Hen.* & *Vat.* Τῷ δ' ἀρχιερεῖ ἀγαναπτοῦντι τῷ λαῷ in *Editis.* ἐν τῷ λαῷ ἀγαναπτοῦντι *Busb.* forsan pro συν τῷ λαῷ ἀγαναπτοῦντι. *Epiphanius* vertit, *principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.*

t Ἀρχιερεὺς τῷ λαῷ συναγανακτοῦντι,] Cum populo hoc indignè ferebat. *Rufin.* SPANH.

v Νικασὼ,] Ιχασὼ juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. sup. c. 7. §. 2. SPANH.

x Μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς,] Ita *MSS.* (& *Coccejus*) μέντοι in *Editis.*

y Βουλόμενον συνοικεῖν αὐτῇ τῇ θυγατρὶ, κ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Conf. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

z Ομοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Κρείττονα ἐν Ιεροσολύμοις *Busb.* & *Zonar.*

a Γαριζεὶν ὄρους] Ita *MS.* Γαριζὶν in *Editis.* HUDS. Γαριζεῖ ὄρει supra lib. 5. c. 1. §. 19. & infra §. 6. Γαριζὶν ὄρει· ubi *Gen.* Γαριζὶν ὄρει· De Templo simili Hierosolymitano ibi extructo. SPANH.

b Ο κ τὴν Σαμάρειαν ὁρῶν ἐστιν ὑψηλόταν,] Ita *MSS.* & *Zonar.* & *Vet. Interpr.* ϑ κ Σαμάρειαν, ὃ τ ἅπαν ὁρῶν ἐστιν ὑψηλότατον in *Editis.*

c Τοῦτο ποιήσειν] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ταῦτα in *reliquis.*

d Παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ,] Κατέμενε ὠφελῷ τῷ *Hen.*

e Κρατήσας προσωτέρω χωρεῖ,] Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.*

f Διαγνὺς] Διεγνωκὼς *Hen.* & *Busb.*

g Εἴσω τ Κιλικίας] Εν Ισσῷ πόλει τ Κιλ. *Hen.* ἐν Ἰσσῷ τ Κιλ. *Busb.*

h Τελέσειν,] Sic *MSS.* τελεῖν in *Editis.*

i Τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ.] Τῶς πολεμίους solus *Hen.*

k Γυναικὸς κ τ τέκνων,] Τῆς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.*

l Εἰς Συρίαν προσελθόμενος,] Εἰς Πέρσας πρ. *Vat.* & *Busb.*

tea Dario ſtipendia pendebant ei ſolvat, & Macedonum ſequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis reſpondiſſet, ſe Dario cum jurejurando promiſiſſe, adverſus eum arma non laturum, idque nunquam ſuperſtite Dario violaturum dixiſſet; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non ſtatuit: ſed minatus eſt ſeſe, ea ſubacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus oſtenſurum, quibuſnam jusjurandum ſervare debeant. Inde acrius obſidionem urgens, Tyrum expugnat: & conſtitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiſcitur, atque Gazam & præſidiis in ea præfectum nomine Babemeſem obſidet.

Sanaballetes ad Alexandrum ſe confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum ſe tempus nactum eſſe ad id quod inſtituerat, à Dario defecit, ſumptiſque octo ſubditorum ſuorum millibus, ad Alexandrum ſe contulit: & nactus eum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, ſeſe quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admiſiſſet, Sanaballetes, ſumpta jam fiducia, de inſtituto ſuo ſermonem injecit, demonſtrans generum ſe habere Manaſſem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multoſque alios ejuſdem gentis homines ei adeſſe, qui jam velint in ſua ditione fanum conſtruere. & id quidem Regi utile eſſe, in duo dividi Judæorum vires, ne ſi quando conſentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium faceſſeret, ſicut & antea feciſſet Aſſyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manaſſem ſacerdotem conſtituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ ſuæ natis. Deinde, poſt ſeptem menſes in obſidione Tyri conſumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hieroſolymitarum urbem aſcendere contendit.

Templi Garizim conſtructio.

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

Aſt hoc audito pontifex Jaddus in anguſtia erat atque metu, ſolicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter ſuperiorem contumaciam. Itaque indictis populo ſupplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* poſt ſacrificium obdormiret, monuit eum in ſomnis Deus, ut bono eſſet animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis veſtibus, ipſe vero cum ſacerdotibus ornatus ad præſcriptum legis obviam irent, nihil

Δαρείῳ πρότερον ἐτέλουν δῶρα [m] τούτῳ διδόναι, τὴν Μακεδόνων φιλίαν [n] ἑλόμενον, οὐ γὰρ μεταμελήσειν ἐπὶ τούτοις. τοῦ δ' ἀρχιερέως [o] ἀποκεκριμένου τοῖς γραμματοφόροις, ὡς ὅρκους εἴη Δαρείῳ δεδωκὼς, μὴ βασιλεύσειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, καὶ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ προδοθήσεσθαι φήσαντος, ἀκούσας Ἀλέξανδρος παρωξύνθη, καὶ τὴν μὲν Τύρον οὐκ ἔκρινε καταλιπεῖν, [p] ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι· [q] προσήκειν δ' ἡγεῖτο τούτῳ, ἠπείλησε [r] στρατεύσειν ἐπὶ τὸ [s] τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, καὶ διδάξειν πάντας [t] δι' αὐτοῦ, τίσι [u] δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους. ὅθεν πονικώτερον χρησάμενος τῇ πολιορκίᾳ, λαμβάνει τὴν Τύρον· καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τὴν [x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, καὶ τὴν τε Γάζαν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ φρούραρχον ὄνομα [y] Βαβημήσῳ ἐπολιόρκει.

δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τὴν ἐπιβολὴν, Δαρείῳ μὲν ἀπέγνω, καὶ λαβὼν [z] ὀκτακισχιλίους τῶν δεχομένων [a] ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς Ἀλέξανδρον ἦκε· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν δεχόμενον τὴν Τύρου πολιορκίας, ὧν τε αὐτὸς ἄρχει τόπων, ἔλεγεν, αὐτὸν προδιδόναι τούτους, καὶ δεσπότην αὐτὸν ἕξειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου βασιλέως. ἀσμένως δ' αὐτὸν προσδεξαμένου, θαρρῶν ἤδη περὶ τῶν προκειμένων ὁ Σαναβαλλέτης αὐτῷ λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς γαμβρὸν μὲν ἔχοι [b] Μανασσῆν, ἀδελφὸν δὲ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ· πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αὐτῷ συμπαρόντας τῶν ὁμοεθνῶν ἤδειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκείνῳ τόποις ἤδη καθιδρυσάμενον. τοῦτο δ' εἶναι καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [c] διαιρεῖσθαι τὴν τῶν Ἰουδαίων δύναμιν, ἵνα μὴ [d] ὁμογνωμονοῦντα τὰ ἔθνη μηδὲ σπένδοντα, εἰ νεωτερίσαί ποτε, χαλεπὸν ᾖ τοῖς βασιλεῦσι, καθὼς καὶ πρότερον τοῖς Ἀσσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πᾶσαν εἰσενεγκάμενος σπουδὴν, ᾠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τὸν ναὸν καὶ ἱερέα τὸν Μανασσῆν κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐκ τοῦ γυναικὸς γνησίοις τοῦτ' ἔσεσθαι. μετὰ δὲ ἐπτὰ τῇ Τύρῳ πολιορκίᾳ διελήλυθότων, καὶ δύο τῇ [e] Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξελὼν τὴν Γάζαν, [f] ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [g] ἀναβαίνει ἐσπουδακώς. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [h] Ἰαδδοῦς, τὸ μὲν ἀκούσας, ὡς ἐν ἀγωνίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσῃ τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχανῶν, ὀργιζομένου δὲ βασιλέως ἐπὶ τῇ πρότερον ἀπειθείᾳ. προθυσίας οὖν ἐποιεῖτο τῷ λαῷ, καὶ θυσίαν μετὰ αὐτοῦ τῷ Θεῷ [k] προσφέρων, ἐδεῖτο καταπαῦσαι δὲ ἔθνους, καὶ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξαι. καθ' ὑπνους δὲ γενομένῳ οἱ μὲν τὴν θυσίαν ἐξενεμάτισεν αὐτῷ καὶ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς θαρρεῖν, καὶ στεφανοῦντας τὰς πύλας ἀνοίγειν, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [l] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων τὴν νομίμοις στολαῖς πρεπούσαις τὴν ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας

[m] Τούτῳ] Forte αὐτῷ. COCC.

[n] Ἑλόμενον,] Ἑλομένους *Vat.* & *Gall.*

[o] Ἀποκεκριμένου] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἀποκεκριμένῳ in *ceteris.*

[p] Ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι.] Ὅσον ὅπως *Hen.* & *Busb.* ὅσον οὐδέπω *propemodum*, ut vertit *Politianus* in *Herodiano.* Videſis Cl. *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 57. p. 764.

[q] Προσηκέναι τοῦτο ἡγεῖτο, τούτῳ] Προσηκόμενος τούτῳ ἠπείλ *Hen.* & *Vat.*

[r] Στρατεύσειν] Στρατεύσειν ſolus *Busb.*

[s] Τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα,] Ita ex *MSS.* ut infra ſeq. poſt Μανασσῆ, ἔχειν, ubi τὸν deeſt *Editis.*

[t] Δι' αὐτοῦ,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *ut omnes per eum diſcerent* &c. in *ceteris* δι' αὐτῶν deſiderantur.

[u] Δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους.] Δεῖ αὐτοὺς *Hen.* quod ſane mox poſtularet *φυλάσσειν* pro *φυλακτέον.*

[x] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν,] Τῶν Γαζαίων *Hen.* Γάζιον *Vat.* & *Busb.* & mox ἔλυθεν habet *Vat.* Ἐπὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτὸν καὶ τὰ &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

[y] Βαβημήσῳ ἐπολιόρκει.] Βαβημάσῳ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Bibimaſin*, aut *Babimaſin*, aut *Abymaſin.* Verum *Arriano* dicitur Βάτις, *Curtio* autem *Betis.*

[z] Ὀκτακισχιλίους] Δὶς ὀκτακισχιλίους *Vat.*

[a] Ὑπ' αὐτοῦ,] Ita *Hen.* & *Busb.* quod uſitatius quam παρ' αὐτῷ *Editorum Aliorumque.*

[b] Μανασσῆν, καὶ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν·] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

[c] Διαιρεῖσθαι] Διηρῆσθαι in *MSS.*

[d] Ὁμογνωμονοῦντα τὰ ἔθνη μηδὲ σπένδοντας,] Sic in *MSS.* ὁμογνῶν in *Editis.*

[e] Γάζῃ,] Forte Γάζης. COCC.

[f] Ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (conſentientibus *Talmudicis* in *Joma*, f. 69. & *Taanith*, c. 9. & Auctore *Commentarii Majoris* in *Leviticum*, ſect. 13.) pro fabuloſis habentur ab *Ant. Van-Dale* in *Diſſertatione ſuper Ariſtea*, & *Thoma Wagſtaffe* in *Reſponſione* ad *L. Lloydii Epiſt.* ad *Scherlockium*, *Aliiſque nonnullis*: præcipue quod ea ſilentio præterierint *Curtius*, *Diodorus*, *Arrianus* & *Plutarchus.* Verum *Juſtinum* l. XI. c. 10. (ubi dicit *Alexandrum obviam cum infulis multos Orientis reges habuiſſe*) ad hanc hiſtoriam reſpicere exiſtimat *Iſ. Voſſius*, in notis ad *Juſtini* locum jam allatum. Hiſque fidem habuiſſe *Originem*, conſtat ex lib. 5. contra *Celſum*, p. 265. ubi dicit, ὡς καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος παθεῖν τι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τοι γε μὴ βουληθέντα, λέγουσί τινες σωθῆναι τοὺς ὅρκους, ἀναλαμβάνειν ὅπλα καὶ τοῦ Δαρείου. τότε φασὶ καὶ τὸ Ἰουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδύντα τὴν ἱερατικὴν στολὴν, προσκεκυνηκέναι τῷ τοῦ Ἀλεξάνδρου, φάσκοντος ὀφθῆναι αὐτῷ τότε τῷ σχήματι τινα, ἐπαίρειν κελεύοντα αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπὲρ ὑπερέχειν τῶν Λευκῶν ὄλων.

[g] Ἀναβαίνει ἐσπουδακώς.] Quo anni tempore id contigerit docemur in Megillath Taanith, videlicet menſe Caſleu, qui fere cum Novembri coincidit: nam diem 21 hujus menſis feſtum egerunt, quod favore Alexandri de Samaritanis triumpharent. REL.

[h] Ἰαδδοῦς,] Hic putatur eſſe *Iaddua*, F. Jonathanis, nominatus Nehemiæ XII. 11. HUDS. in *Add.*

[i] Περὶτῆς ἀπειθείας·] Περὶτέρα ſolus *Busb.*

[k] Προσφέρων,] Προσφέρειν *Gall.*

[l] Ἐσθῆσιν,] Ἐσθήσεσιν hic & infra in *MSS.*

[m] Προ-

τας πίστεως δεινὸν, προνοούμενος ὑπὸ Θεοῦ. Ἀφικνεῖται οὖν ἐκ ὑπνου, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτὸς, καὶ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μηνύσας, καὶ ποιήσας ὅσα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ παρηγγέλη, τὴν τοῦ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

ε. Πυθόμενον δὲ αὐτὸν, ὡς πόρρω τῆς πόλεως ὄντα, [m] προέσι μὲν τῶν ἱερέων καὶ τοῦ [n] πολιτικοῦ πλήθους, ἱεροπρεπὴ καὶ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν πομπὴν τῷ προσάντησιν εἰς τόπον τινὰ [o] Σαφὰ λεγόμενον. τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν [p] σκοπὸν σημαίνει· ὅθεν δὴ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναὸν ἐκεῖθεν σκέπεσθαι ἀφορᾶσθαι. τῶν δὲ Φοινίκων καὶ τῶν ἀκολουθούντων [q] Χαλδαίων, ὅσοι βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ὑπετρέμον αὐτοῖς, τήν τε πόλιν διαρπάσειν, καὶ τὸν ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τὰ ἐναντία τούτων ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ πόρρωθεν ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν τοῖς [r] λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς δὲ ἱερεῖς πρεσβυτέρους ἐν τοῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν τῇ [s] ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ, καὶ ὀπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ Θεοῦ [t] ἐγέγραπτο ὄνομα, προσελθὼν μόνος, [v] προσεκύνησε τὸ ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασαμένων, καὶ κυκλωσαμένων αὐτὸν, οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντος κατεθαλάγησαν, καὶ διεφθάρθαι τῷ βασιλεῖ τὴν διάνοιαν ὑπελάμβανον· Παρμενίωνος δὲ μόνου προσελθόντος αὐτῷ, καὶ πυθομένου, τί δήποτε προσκυνουμένου αὐτὸν ἀπάντων αὐτὸς προσεκύνησε τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, "ὃν οὐ τοῦτον, εἶπε, προσεκυνήσα, τὸν δὲ Θεὸν, ὃν [x] τῇ ἀρ-"χιερωσύνῃ αὐτὸς τετίμηκε. τοῦτον γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδον "ἐν τῷ νῦν [y] σχήματι, [z] ἐν [a] Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων. "καὶ πρὸς ἐμαυτὸν διασκεπτομένῳ μοι πῶς ἂν κρατήσαιμι "τῆς Ἀσίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαί-"νειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τῆς [b] στρατιᾶς καὶ [c] τὴν Περ-"σῶν καταδώσειν ἀρχήν. ὅθεν ἄλλον μὲν οὐδένα θεασάμενος "ἐν [d] τοιαύτῃ στολῇ, τοῦτον δὴ νῦν ἰδὼν, καὶ τὸν κατὰ τοὺς "ὕπνους [e] ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καταπελεύσεως, [f] νο-"μίζω θείᾳ πομπῇ τὴν στρατιὰν πεποιημένον Δαρείου "νικήσειν, καὶ τὴν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν, καὶ πάντ' "ὅσα κατὰ νοῦν ἐστί μοι προχωρήσειν." ταῦτ' εἰπὼν πρὸς τὸν Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενον τὸν ἀρχιερέα, [g] τῶν ἱερέων παραπεμπόντων, εἰς τὴν πόλιν παρεγίνετο· καὶ ἀνελθὼν [h] ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θυσίαν μὲν τῷ Θεῷ καὶ τὴν ὑπ' [i] ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν δὴ τὸν ἀρχιερέα [k] καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. δεικθείσης δὲ αὐτῷ τῆς Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ τινα τῶν Ἑλλήνων καταλύσειν τὴν Περσῶν ἀρχὴν ἐδήλου, [l] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμενος,

mali sibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex somno, & ipse magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factisque omnibus quæ ei in somnis mandata fuerant, Regis adventum præstolabatur.

Alexandri adventus in urbem Hierosolymorum.

ſ. Atque ubi eum non procul abesse ab urbe intellexit, prodit una cum sacerdotibus & civili turba, venerabili & diverso ab aliis gentibus occursu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, si Græce interpretemur, speculam significat: inde enim & Hierosolyma, atque templum conspiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* sequebantur fore putarent (quæ verisimile erat Regem præ iracundia illis permissurum esse) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra se haberent. Alexander enim, procul adhuc conspicatus multitudinem in albis vestibus, & sacerdotes præcedentes in byssinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veste & auro distincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inscriptum erat: solus accessit, & nomen veneratus est, priorque pontificem salutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum salutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obstupuerunt, & Regem mentis impotem esse sunt suspicati: Parmenione vero solo eum aggresso & percontato, quî factum sit ut omnibus eum adorantibus, ipse Judæorum pontificem adorarit; "non hunc, inquit, adoravi, sed "Deum, cujus ille summo sacerdotio decoratus est. "Hunc enim secundum quietem vidi in hoc ha-"bitu, cum essem in Dio in Macedonia; ac cogi-"tantem me apud meipsum, quonam pacto potiri "possem Asia, hortatus est ne cunctarer, sed con-"fidenter trajicerem: sese enim exercitui meo præ-"iturum, mihique Persarum imperium traditu-"rum. Itaque cum alium nullum in tali veste vi-"derim, & nunc conspicatus hunc, & illius in "quiete visi & cohortationis recordatus sim, puto "me, divino missu facta expeditione, Dario supe-"riorem fore, & Persarum potestatem aboliturum, "atque omnia quæ mihi sunt in animo successura." Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, sacerdotibus eum cursu comitantibus, in urbem venit; & in templum ascendit, ac Deo ad sacerdotis præscriptum sacrificavit, ipsumque pontificem & sacerdotes magnifice honoravit. Ostensoque ei Danielis libro, in quo fore significabat, ut Græcorum quidam Persarum imperium aboleret, ille se eum esse qui significaretur existimans, tunc quidem lætatus multitudinem dimisit:

Alexandri somnium.

Alexander Hierosolymorum templum adit, & sacra facit.

postri-

m Προέσι μὲν τῶν ἱερέων] Προέσεσι minus recte in *MSS.*

n Πολιτικοῦ πλήθους,] In Megillath Taanith dicuntur præcipui cives Hierosolymitani & בולישין *βελευταὶ* cum eo profecti via Gaza Hierosolymas per Σκοπὸν. REL.

o Σαφὰ λεγόμενον.] Σαφὰν *Hen.* Σαφὴν *Busb.* Σαφεὶν *Vat.* Hebraïce צפע. HUDS. In Megillath Taanith dicitur usque Antipartida urbem obviam iviſse Alexandro Simeonem. Forsitan quia Antipatris olim dicta fuit Caphar vel vicus *Saba*, crediderunt Σαφὰ esse eundem locum ac *Caphar Saba*. REL. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 1. SPANH.

p Σκοπὸν σημαίνει.] Σκοπὸν *Busb.* & *Vat.* & rectè. HUDS. in *Add.* Locum itaque hunc *Speculatorem* appellarunt, urbi (ut videtur) superimminentem, qualis in Epipolæ erant Syracusis. HAV.

q Χαλδαίων,] Χαθαίων (post *Schotanum* in Tom. 2. *Bibl. Hist.* S. p. 1214.) reponendum censet *L Loydius*, *Episcopus Wigorniensis*, in *Epistola* ad *Sherlockium* de Facto Jadduæ, p. 16.

r Λευκαῖς ἐσθῆσι,] Id etiam in Megillath Taanith legitur, primores populi qui cum Pontifice erant בלבנים albis vestibus fuisse indutos. In Gemara Joma, ubi eadem historia narratur, de eo nihil. REL.

s Ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ,] Ὑακινθίνῳ in *MSS.* συνδεδυμένον τὸν ὑακίνθινον στολὸν καὶ διάχρυσον *Zonar.* Per ὑακίνθινη intelligit *pallium*, per διάχρυσον *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Vest. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 853.

t Ἐγέγραπτο ὄνομα,] Ἐπεγέγραπτο *Busb.* & *Zonar. Coccejus* vero ἐνεγέγραπτο.

v Προσεκύνησε] Simeonem ipsum adoraſſe dicitur Alexander in Megillath Taanith, & ita mox etiam Parmenio rogat cur adoraret Pontificem, quod in Megillath ita exrat מלך גדול ככותך ישתחוה ליהודי *Rex magnus, qualis tu es, adorat Judæum?* REL.

x Τῇ ἀρχιερωσύνῃ] Ita in *MSS.* τὸν ἀρχιερωσύνην in *Editis.*

y Σχήματι,] Φησὶ post σχήματι inserunt *Hen.* & *Busb.*

z Ἐν Δίῳ] Τῆς Μακεδονίας ἔνδον aut ἐσχάτῃ τῆς Μακεδονίας in *MSS.* ἐσχάτης ὧν ἔτι Μακεδονίας *Zonar.*

a Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων·] Alia urbs Syriæ *Gen.* Δία, de qua inf lib. 13. c. 15. §. 3. Δίου πόλιν. & ἄλλως. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

b Στρατιᾶς καὶ] Ita cum *MSS.* στρατίας in *Editis.* ac præterea μοι pro μοὶ in uno *MSS.*

c Τὴν Περσῶν] Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, hac ead. §. τὴν in *Editis.*

d Τοιαύτῃ στολῇ,] Τῇ αὐτῇ *Busb.*

e Ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ καταπελεύσεως,] Ἀναμνησθεὶς in *MSS.*

f Νομίζω θείᾳ πομπῇ] Καὶ σὺν Θεῷ νομίζω τὴν στρατιὰν πεποιημένον Δαρείου ἡττήσειν *Zonar.*

g Τῶν ἱερέων παραπεμπόντων,] Τῶν Ἰουδαίων solus *Vat.*

h Ἐπὶ τὸ ἱερὸν,] Judæi etiam in Megillath Taanith memorant, Alexandrum Macedonem in Templo Hierosolymitano fuisse, ad 23 diem mensis Sivan. Gebiha ben Pesisa æstu usus effecit ut quum ad montem templi adscenderet, calceos exueret. REL.

i Ἀρχιερέως ὑφήγησιν] Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερέως in *ceteris.*

k Καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* desiderantur.

l Νομίσας αὐτὸς εἶναι] Νομίσας αὐτὸν εἶναι τὸ σημαινόμενον *Hen.*

In Judæos beneficia confert.

postridie vero ejus diei eos advocat, quæque ipsi velint dona postulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque septimo quovis anno tributis essent immunes, omnia *eis* concessit. Cumque illi ab eo petiissent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus suis uti sineret, libenter promisit facturum quæ *ab eo* postularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, si qui secum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & secundum eos viverent, paratum esse *eos secum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritarum ingenium.

6. Igitur Alexander, compositis in hunc modum Hierosolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem positam, & à desertoribus Judaïcæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, statuerunt Judæos se profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, sicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adversis negent suos esse cognatos, tunc quidem id quod verum est profitentes. Sed si forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem insiliunt, suos esse consanguineos dicentes, genusque suum à Josephi natis, Ephraïmo & Manasse, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in cum studii significatione, Regi occurrunt haud procul Hierosolymis. Cumque illos Alexander laudasset, Sicimitæ ad eum accedunt, assumptis quos Sanaballetes ad eum miserat militibus: rogantque, ut ipsorum urbem adiret fanumque *sua præsentia* cohonestaret. Ipse vero ad eos se venturum promittit, simulatque redierit. Ac postulantibus sibi anni septimi tributa condonari, quippe cum nec ipsi eo anno sementem facerent, quæsivit, quinam essent qui hæc peterent. Cumque dixissent, Hebræos se esse, vocari autem Sicimorum Sidonios: iterum interrogavit, an Judæi essent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis ista dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi visum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimisit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipsum in Ægyptum sequerentur: illic enim agros eis divisurum. id quod paulo post fecit in Thebaïde, ubi eis regionem tuendam mandavit.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

Jaddi obitus.

Onias pontifex.

7. Alexandro autem vita defuncto, imperium inter successores divisum est: templumque in monte Garizin mansit. Quod si quis ab Hierosolymitis reus agebatur comesi profani cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, seque injuste accusatum dicebat. Per id vero tempus vita decesserat Jaddus pontifex, eique in pontificatum successerat Onias ejus filius. Atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

Finis Libri undecimi.

τότε μὲν ἡδεῖς ἀπέλυσε τὸ πλῆθος· τῇ ὑπαύσῃ προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸς αἰτεῖσθαι δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοὶ θέλωσι. τοῦ δ' ἀρχιερέως αἰτησαμένου, χρῆσασθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἀνεισφορον εἶναι, συνεχώρησε· πάντα. προσκαλεσάμενος δ' αὐτῶν, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ Μηδίᾳ Ιουδαίους τοῖς ἰδίοις ὑπηρετῶσι νόμοις [m] χρήσωνται, ἀσμένως ὑπέσχετο ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δ' αὐτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [n] συστρατεύειν, τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐμμένοντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες, ἑτοίμως ἔχειν ἐπήγγειλαν, πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ στρατείαν ἠνέτησαν.

ε'. Ὁ μὲν οὖν Αλέξανδρος, ταῦτα διοικησάμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ὑπὲρ τὰς ἐχομένας πόλεις. πάντων δ' αὐτὸν πρὸς ὃς ἀφίκετο φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμαρεῖται, μητρόπολιν τότε τῶν [o] Σίκιμα ἔχοντες, κειμένην πρὸς τῷ [p] Γαριζεῖν ὄρει, καὶ καλουμένην ὑπὸ τῶν ἐποικούντων Ιουδαίων ἔθνους, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ιουδαίους Αλέξανδρος οὕτω λαμπρῶς τετίμηκεν, ἐγνωσαν [q] αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν. εἰσὶ γὰρ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τὴν φύσιν, ὡς ἤδη που [r] πρότερον δεδηλώκαμεν, [s] ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους ξένους συγγενεῖς [t] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τὴν ἀλήθειαν. ὅταν δέ τι πρὸς αὐτοὺς λαμπρὸν ἴδωσιν ἐκ τύχης, ἐξαίφνης ὑπεισδύσιν αὐτῶν τῇ κοινωνίᾳ, προσήκειν αὐτοῖς λέγοντες, καὶ ἐκ τῶν Ιωσήπου γενεαλογοῦντες αὐτοὺς ἐκγόνων Εφραίμου καὶ Μανασσῆ. μὴ λαμπρότητος [u] ὢν καὶ πλοῦτον ἐνδεικνύμενοι πρὸς αὐτὸν προθυμίαν, ἀπιστοῦσι τῷ βασιλεῖ, μικρὰ δεῖν ἐγγὺς τῶν Ιεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δ' αὐτοὺς Αλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προσαπαλαλαγόντες καὶ ὡς Σαναβαλλέτης πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ἀπέστειλε· καὶ παρεκάλουν, προσαγορεύοντες [x] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν, τιμῆσαι καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δ' ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑποστρέφων ἦξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δ' [y] ἀφιέναι τὸν φόρον αὐτοῖς τοῦ [z] ἑβδομαδικοῦ ἔτους· ὃ δὴ γὰρ αὐτοὺς σπείρειν ἐν ᾧτῳ· τίνες ὄντες ταῦτα προσκαλοῦσιν ἐπυνθάνετο. τῶν δ' εἰπόντων, Εβραῖοι μὲν εἶναι, [a] χρηματίζειν δ' οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι, πάλιν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ιουδαῖοι; τῶν δ' οὐκ εἶναι φαμένων, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ιουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοιγε καὶ διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοῖς μὲν οὖν Σικιμίταις ἄτως [b] ἀπεκρίνατο. τοὺς δὲ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς δώσειν κλήρους γῆς. ὁ δὲ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φερεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ Αλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [c] εἰς τοὺς διαδόχους [d] ἐμερίσθη· τὸ δ' ὄρος τὸ Γαριζεῖν ἱερὸν ἔμεινεν. εἴ δέ τις αἰτίαν ἔσχε πρὸς τοῖς Ιεροσολυμίταις κοινοφαγίας, ἢ τι [e] ἐν τοῖς Σαββάτοις παρανομίας, ἤ τιν' ἄλλα τοιαῦτα ἁμαρτήματα, πρὸς τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [f] ἐγκεκλῆσθαι. τελευτήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ τοῦ ἀρχιερεὺς Ιαδδοῦ, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην Ονίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρειληφώς. τὰ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Ιεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑνδεκάτου.

m Χρήσασθαι,] Χρῆσθαι hic loci in omnibus *MSS.* At supra post αἰτησαμένου, χρῆσθαι habet solus *Busb.*

n Συστρατεύειν,] Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.*

o Σίκιμα ἔχοντες,] Σίκιμαν *Hen.* & *Busb.* Σίκιμαν *Vat.* & infra p. 583. & mox Σικιμίτας.

p Γαριζεῖν ὄρει,] Conf. supr. §. 2. SPANH.

q Αὐτοὺς Ιουδαίους ὁμολογεῖν.] Ἑαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra post γενεαλογοῦντες.

r Πρότερον δεδηλώκαμεν,] *Sc.* lib. 9. c. 14. §. 3. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7.

s Ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ιουδαίους ἀρνεῖν,] συγγενεῖς ἔχειν,] Conf. sup. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

t Ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε] Vocem ἔχειν non agnoscunt *Hen.* & *Vat.*

u Ἐνδεικνύμενοι πρὸς αὐτὸν προθυμίαν,] *Al.* δεινύμενοι.

x Πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν,] Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.*

y Ἀφιέναι τὸν φόρον] Ἀφεῖναι in *MSS.*

z Ἑβδομαδικοῦ] Lege ἑβδομαδικὸν. COCC.

a Χρηματίζειν δ' οἱ] Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sichimitas autem à Sidoniis nuncupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hist.* S. tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer. l. XII. c. 7.

b Ἀπεκρίνατο.] Conf. supr. c. 6. §. 8. SPANH.

c Εἰς τοὺς διαδόχους] Εἰς διαφόρους *Vat.*

d Ἐμερίσθη· τὸ] Διεμερίσθη *Hen.* & *Busb.*

e Σαββάτοις παρανομίας,] Ita *MSS.* ἐν τοῖς Σάββασι in *Editis.*

f Ἐγκεκλῆσθαι.] Ita *MSS.* ἐσκεκλῆσθαι in *Editis.* HUDS. Corrigit D. Hoornbekius σκεκλεῖσθαι. Vetus *culpari*; sed Basilecensis ἐγκλῆσθαι. rectè. COCC.

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗι ΔΩΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγυ, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον [b] κατῴκισεν.

1. *Quomodo Ptolemæus, Lagi filius, Hierosolymis & Judæis dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.*

β'. Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλάδελφος, τοὺς [c] Ιουδαίων νόμους εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσεν, Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν χαριζόμενος, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

2. *Quomodo filius ejus Ptolemæus, Philadelphus appellatus, Judaicas leges Græce transferendas curavit, & multos captivos, in gratiam Eleazari illorum pontificis, manumisit, plurimaque donaria Deo consecravit.*

γ'. Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν κλιθείσαις πόλεσιν.

3. *Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.*

δ'. Εκ τῆς γνωμένης ἀτυχίας ἐπανόρθωσις ὑπὸ Ιωσήπου τοῦ Τωβίου ποιησαμένου φιλίαν πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Επιφανῆ.

4. *Josephus Tobiæ filius malo medetur, quo laborabant Judæi, inita cum Ptolemæo Epiphane amicitia.*

ε'. Φιλία καὶ συμμαχία Λακεδαιμονίων πρὸς Ονίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων.

5. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Judæorum pontifice.*

ς'. Σπάσις τῶν δυναστῶν Ιουδαίων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὡς [d] ἐπεκαλέσαντο Αντίοχον τὸν Επιφανῆ.

6. *Judæi potentiores inter sese dissident, & quomodo Antiochi Epiphanis opem implorarunt.*

ζ. Οτι στρατεύσαντος Αντιόχου ὑπὲρ Ιεροσόλυμα, τήν τε πόλιν παρέλαβε, καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν.

7. *Quod Antiochus, expeditione facta in Hierosolyma, & urbem cepit & templum diripuit.*

η'. Ως Αντίοχος κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος [e] ὁ Ασαμωναίου παῖς [f] Ματταθίας καταφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε.

8. *Quemadmodum, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Assamonæi filius, Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit.*

θ'. Ματταθίου τελευτὴ, γήρᾳ μὲν ὄντος ἤδη, βεβαιότατος δὲ τῆς τῶν πραγμάτων μεταστάσεως τοῖς παισίν.

9. *Mattathiæ obitus in summa senectute, rerum administratione filiis relicta.*

ι'. [g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας, τοῖς Αντιόχου στρατηγοῖς μαχεσάμενος, τοὺς Ιουδαίους εἰς τὸ πάτριον ἐπανήγαγε πολιτείαν, καὶ ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

10. *Quomodo filius ejus Judas, cum Antiochi copiarum ducibus congressus, id assequutus est ut Judæi patriis institutis viverent; atque ipse à populo pontifex constitutus est.*

ια'. Ως Αντίοχου στρατηγὸς Απολλώνιος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλὼν, ἡττηθεὶς ἀπέθανεν.

11. *Quomodo Apollonius, Antiochi exercitus dux, incursione in Judæam facta, victus interiit.*

ιβ'. Η [h] Λυσίου καὶ Γοργίου στρατηγία ὑπὲρ τὴν Ιουδαίαν, καὶ ἥτια καὶ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου.

12. *Lysiæ & Gorgiæ contra Judæos expeditio & clades, & exercitûs interitus.*

ιγ'. Οπως πολεμήσαντες Ιούδας καὶ Σίμων, ὁ μὲν ὑπὲρ Αμμανίτας καὶ τὴν [i] Γαλαδίτιν, ὁ δὲ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὑπὲρ Τυρίους καὶ Πτολεμαεῖς, κρατήσαν αὐτῶν.

13. *Quod Judas & Simon, ductis exercitibus, ab illo in Ammanitas, à Simone fratre ejus in Tyrios & Ptolemæeos, illos devicerunt.*

ιδ'. [k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἐτελεύτησεν ἐν Πέρσαις.

14. *Quomodo Antiochus Epiphanes apud Persas diem obiit.*

ιε'. Ως Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ, στρατεύσας ὑπὲρ Ιουδαίους μετὰ Λυσίου, καὶ νικήσας, ἐπολιόρκει Ιουδαίους εἰς τὸ ἱερὸν ἐγκλείσας.

15. *Quomodo Antiochus, cognominatus Eupator, una cum Lysia susceptâ in Judæos expeditione, victoria potitus Judam in templo obsidet.*

ις'. Οτι πολλοῦ χρόνου τῇ πολιορκίᾳ τριβομένου, φιλίαν

16. *Quod, longo tempore in obsidione consumpto, Antiochus*

[a] Εν τῇ δωδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ.
[b] Κατῴκιζεν.] Μετῴκησεν *Hen.*
[c] Ιουδαίων νόμους] *Al.* Ιουδαίους.
[d] Επεκαλέσαντο] Απεκαλέσαντο *Hen.*
[e] Ο Ασαμωναίου παῖς] Ita *MSS.* in *Editis* deëst articulus.
[f] Ματταθίας] Ita ubique cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ματθίας passim in *Editis.*
[g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας,] Hunc titulum insertum dedi ex *MSS.*
[h] Λυσίου καὶ Γοργίου] Ita juxta *Epiphanii* Codd. *MSS.* Σίλωνος in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαΐωνος *Hen.*
[i] Γαλαδίτιν,] Γαλαδίτιν *Vat.*
[k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς] Λυσίου στρατεία, καὶ Αντιόχου στρατηγοῦ, ἐπὶ Ιουδαίους [Ιούδαν *Gall.*] καὶ ἥτια inter hunc & præcedentem titulum inserunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

tiochus cum Juda fœdus feriit, & ex Judæa non sine gloria discessit.

17. Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, cum exercitu contra Judæos profectus, re infecta ad Regem reversus est.

18. Quomodo Nicanor, dux post Bacchidem missus, una cum exercitu periit.

19. Quod Bacchides denuo missus contra Judæam, victoria potitus est.

20. Quomodo Judas in prælio occubuit.

πιησάμενος πρὸς Ἰούδαν, διαπεπῶς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Ἀντίοχος.

ιζ. Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐπιστρατεύσας μετὰ δυνάμεως τοῖς Ἰουδαίοις, ἀπράκτως ἀνέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα.

ιη. Ὡς Νικάνωρ, μετὰ τὸν Βακχίδην πεμφθεὶς στρατηγὸς, ἀπώλετο σὺν [1] τῷ στρατῷ.

ιθ. Ὅτι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Βακχίδης ἐπεμφθεὶς, ἐκράτησεν.

κ. Ὡς Ἰούδας διεφθάρη μαχόμενος.

[1] Τῷ στρατῷ.] Τῇ στρατιᾷ in duobus *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hierosolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ τὲ ἁπάσῃ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῇ Ἰουδαίᾳ, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

Alexandri successores.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν συμφερόντων κατασκευάσας τρόπον, πλοῦτόν τε βίου· μεταπεσούσης εἰς πολλὰς τὴν ἀρχῆς, Ἀντίγονος μὲν τὴν Ἀσίας [c] ὑπεκρατήσε, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος τε καὶ τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος δὲ τὸν Ἑλλήσποντον διεῖπε, τὴν δὲ Μακεδονίαν [e] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἰλήφει. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πολέμους τε συνεχεῖς καὶ μακροὺς [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πόλεις κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς δὲ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου, Σωτῆρος τότε χρηματίζοντος, πανταχοῦ παθεῖν αὐτὸ τὴν ὀπτικλησίαν. κατέσχε δὲ ὅτος δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, δόλῳ δὲ ἁπάτῃ [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς τὴν πόλιν ὡς θύσων, μήτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, διὰ γὰρ ὑπενόουν πολέμιον, καὶ διὰ τὸ ἀνύποπτον δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἀργίᾳ δὲ ῥᾳθυμίᾳ τυγχανόντων, ἀπόνως ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἤρξεν αὐ-

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

Judæi, Hierosolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

[a] Ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.] Ita in omnibus *MSS.* tam *Latinis* quam *Græcis*. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol. S.* cap. XI. p. 150.

[b] Τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν] Illa τὰ κατὰ desunt *Cod. NC.*

[c] Ἐπικρατεῖ,] Ἐπεκράτει *NC.*

[d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος] Σέλευκος δὲ ὁ Νικάτωρ ἐπικαλούμενος *NC.*

[e] Τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν,] Τῶν ἄλλων ἐθνῶν *NC.*

[f] Εἶχε Κάσσανδρος,] Εἶχε abest *Hen.* mox Κάσσανδρος ex *nummis* pro Κάσσανδρος edidimus.

[g] Εἰλήφει.] Εἴληθεν in nonnullis *MSS.*

[h] Συνέβαινε γίνεσθαι] Συνέβη γίνεσθαι *Hen.* συνέβαινε ἀεὶ γίνεσθαι *NC.*

[i] Ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων] Ἀπολλύναι *NC.*

[k] Χρησάμενος.] Χρησάμενος, ἀρχιερεὺς ὢν δὲ ἔθνους ἐκεῖνα κατὰ καιρὸν ἡμέρας Σαββάτου, εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

[l] Τὰς

αὐτῆς. μαρτυρεῖ ἢ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ [l] τὰς τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι' αὐτὴν ἀποβαλόντας τὴν ἐλευθερίαν, λέγων οὕτως. "ἔστιν ἔθνος Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ "πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες Ἱεροσόλυμα, παρίσχον ὑ- "περῃδον τῷ Πτολεμαίῳ γιγνόμενον, ὥστε λαβεῖν αὐ- "τοὺς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον δεισιδαιμονίαν χαλεπὸν "ὑπομεῖναν ἔχειν δεσπότην." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν περὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήνατο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν περὶ τὸ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ τῶν [m] ἐν Γαριζεὶν, καθῆκεν [n] ἀπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών. [o] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τὴν τῶν ὅρκων φυλακὴν καὶ τὰς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [p] ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευσαμένῳ περὶ αὐτοὺς, μὴ τὸ κρατῆσαι Δαρείου τῇ μάχῃ· [q] πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια [r] καταλοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν [s] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ' αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις [t] δι' ὅλου διαμένοντα τὴν πίστιν διαφυλάξωσιν. οὐκ ὀλίγοι [u] δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς τὴν Αἴγυπτον παρεγένοντο, καὶ τε [v] ἀρετῆς τῶν τόπων αὐτοὺς καὶ τῆς [w] Πτολεμαίου φιλοτιμίας προσκαλουμένης. πάσης μέντοι τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὸν πάτριον ἀγωγὴν τῶν [x] ἐθνῶν διασώζειν προαιρουμένοις, ἐγίνοντο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκεῖ πέμπειν ἀξιούντων· τῶν δὲ [y] Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελευόντων.

clementer. Hisce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à successoribus *Alexandri* gestas conscripsit, testimonium perhibet, superstitionem nobis exprobrans, ut qui libertatem propter eam amiserimus, istiusmodi verbis. "Est "gens quæ Judæorum dicitur, qui urbem inco- "lentes magnam & bene munitam *nomine* Hiero- "solyma, passi sunt eam in Ptolemæi potestatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "superstitione intempestiva crudeli dominatui se- "se subjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente nostra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, locisque circa Hierosolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum transtulit. Cumque Hierosolymitanos jurisjurandi fideique observantissimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legati post victum ab eo Darium responderant, multos eorum in præsidiis disposuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac sacramento adstrinxit, servaturos fidem posteris ejus, qui ipsis mandasset eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum sua sponte profecti sunt, allecti partim bonitate soli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum posteros instituta patria retinere studentes existebant contentiones, iique inter sese decertabant, dum Hierosolymitani suum templum sanctum esse contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæi in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τὰς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

CAP. II.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaïcas Græce transferendas curavit, multosque captivos manumisit, & multa donaria Deo consecravit.

II.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος πεντήκοντα, ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου παραλαβὼν ὁ φιλάδελφος, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' [a] ἔτη ἐνὸς [b] δέοντος πεντήκοντα, [c] τόν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [d] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν [e] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα [f] τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνούμενος, [g] εἴ τι που μόνον

CUM autem Alexander duodecim annos regnasset, & post eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaïcam* curavit transferendam, & servientes in Ægypto Hierosolymitanos servitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujusmodi causa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, si fieri posset, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepisset studio dignum fore Regisque volun-

Ptolemæus Philadelphus secundus Ægypti rex.

Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemaïcæ præfectus.

---

[l] Τὰς τῶν Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενος,] Forsan in libris τοῦ Ἀσίας, quos laudant *Diodorus*, *Phlegon*, *Lucianus* & *Athenæus*.

[m] Ἐν Γαριζεὶν,] Ἐν τῷ ὄρει τῷ Γαριζεὶν *NC*.

[n] Ἀπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών.] Quorum Samaritanorum in Ægyptum deductorum reliquias putat *Scaliger. de Emend. Temp.* l. VII. p. 663. eos, qui Synagogam magnam habent in Caïro; Item qui Insulam in Mari Rubro occupant, teste Geographo Arabe. SPANH.

[o] Ἐγνωκὼς δὲ] Ἐπεγνωκὼς *Hen. Busb.* & *NC*.

[p] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰαδδοῦς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρῳ πρεσβεύσαντι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὃς μὴ τὸ κρ. *NC*.

[q] Πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια καταλοχίσας] Vid. infr. c. 2 §. 4. & adv. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH.

[r] Καταλοχίσας] Καταλοχισάμενος *NC*.

[s] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας,] Judæi in Alexandria cum Macedonibus Ἰσοπολίται. Ita etiam Antiochiæ infr. c. 3. §. 1. SPANH.

[t] Δ' ὅλου] Forte δὲ καὶ. COCC.

[u] Ἀρετῆς] Ἀρετὴ hic pro εὐδαιμονία, ut quandoque apud Homerum. SPANH.

[x] Ἐθνῶν διασώζειν προαιρουμένοις,] Ἐθνῶν *Vat.* & *NC*.

[y] Σαμαρειτῶν] Σικιμιτῶν (*Lugd. Bat*) *NC*. & *Vet. Interpr.* in nonnullis codicibus.

[z] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου] Ita *Busb. NC.* & *Vet. Interpr.* nec non *Is. Vossii* MS. (nunc *Lugd. Bat.*) nisi quod τεσσαράκοντα καὶ ἓν pro τεσσαράκοντα præ se ferat. in *Editis* desiderantur ista, Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τεσσαράκοντα. In *Cod. NC.* (cui titulus est Πτολεμαϊκὸν) caput incipit ad hunc modum, Τελευτήσαντος δὲ Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται Διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθείς, διὰ τὸ καὶ τὸν θεὸν σέβεσθαι καὶ τοὺς ὁμοφύλους εὐνοεῖν. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videsis *Usserium* ad A. M. 3721.

[a] Ἔτη ἐνὸς δέοντος πεντήκοντα,] Porphyrius apud Eusebium XXXVIII. annis regnasse eum dicit. SPANH.

[b] Δέοντος πεντήκοντα,] Δέοντα *Hen.* & *Busb.*

[c] Τόν τε νόμον ἡρμήνευσε,] De sola Legis versione sub hoc Ptolemæo. vid. Proœm. c. 1. §... ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ νόμου παραδόσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρειαν· & superius ibid. ὅπου μοι καὶ μέλλησις ἐγένετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ ξένην διάλεκτον σωθῆναι· Vide quæ de hoc suo consilio, quæ in Hebræis voluminibus contenta in Græcam linguam transferendi, ait infr. §. 10. ubi διφθέραις, quibus Lex scripta, aureis litteris: ut ita de solis Legis Libris versis à LXX. agat semper Josephus, & sic infr. §. 12. de Versione illa facta ἀναγνῶναι τὸν Νόμον· & contr. Appion. lib. 2. §. 4. SPANH. Nihil præter Pentateuchum tunc Græce versum fuisse ex istis colligunt viri docti. & certe Græcus cæterorum librorum stylus arguit, eos, qui Ptol. Philadelphi rogatu Pentateuchum Mosis interpretati sunt, reliquos libros sacros non convertisse. *Pet.* Var. Lect. IV. 9. HUDS. in *Add.*

[d] Ὄντας δώδεκα μυριάδας,] Ὄντας περὶ δώδεκα in *iisdem MSS.*

[e] Βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως,] Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Mensuris & Ponderibus*, p. 166. & *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3719.

[f] Τὰ] Abest a *L. B.*

[g] Εἴ τι που μόνον] Εἴ που τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

Ptolemæus, ex consilio Demetrii, de legibus Judaicis Græce transferendis cogitat.

luntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum desiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Ptolemæo autem aliquando ab ipso quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? respondit esse jam circiter *ducenta millia, & brevi congesturum ad quingenta. sibi etiam, adjiciebat, indicatum multos esse apud Judæos de ipsorum institutis libros studio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & sermone scripti sint, rem fore magni laboris & molestiæ, si in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum scriptura plane similis esse Syrorum scripturæ, vocemque reddere consimilem, contigit tamen ut sui generis sit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in biliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro suo libros colligendi studio, sibi optime consulere existimans, Judæorum pontifici scribit, ut hæc fiant.

2. Jam quidam *nomine* Aristæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modestiam, sæpe antea Regem orare statuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno essent, manumitteret, hoc vero sibi idoneum ad ea postulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum satellitum præfectis, Sosibio Tarentino & Andrea, eos obsecrans, ut se in eis quæ sit à Rege postulaturus adjuvent. Cumque Aristæus eorum, quos memoravimus, sententiam accepisset, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. *Aristæi oratio ad regem Ptolemæum.* "Non decet committere "nos, ô Rex, ut decipiamur, sed verum pate- "facere. Cum enim id nobismet negotii dari vo- "luerimus, ut Judæorum leges in tuam gratiam "non solum transscribantur, verum etiam vertan- "tur, quanam ratione hoc facere possimus, cum "multi Judæi serviant in regno tuo? Quos certe "non alienum erit à tua magnificentia & bonita- "te liberare à calamitate: quandoquidem qui "Deus eis leges tulit, is est qui tuum regnum "regit, quantum ego quidem quærendo compe- "ri. Conditorem enim universitatis Deum & i- "psi & nos colimus, familiari sermone Ζῆνα (i. "e. *Jovem*) vocantes, indito à vivendo nomine, "quòd is vitam conferat omnibus. Quapropter "ad honorem Dei, iis, qui Deum præcipua re- "ligione venerantur, redde patriam, ut eis in na- "tali solo vitam agere liceat. Illud quidem scito, "Rex, me nec genere eis, nec natione propin- "quum, hæc pro eis postulare. Sed cum omnes "homines Dei sint opificium, & sciam eum be- "nefacientibus delectari, ad benefaciendum te "cohortor.

Ptolemæi ad Aristæum responsum.

3. Hæc loquutum Aristæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas esse eorum, qui manumittendi sunt? Cumque Andreas, qui tum forte adstiterat, subjecisset, paulo plura esse quam centum decem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Aristæe, postulas? Cumque Sosibius, & qui ad-

ἀκόσῃς ἀτιμῆς ἄξιον [h] ἢ ἡδὺ τῇ τ βασιλίσσῃ πρᾶγμα, μάλιστα γὰ [i] ὡς τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συσπηγωνίζετο. ἐρομένῳ δ' αὐτὸν ποτὲ τ Πτολεμαίῳ, πόσας ἤδη μυριάδας [k] ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων; τῶν μὲν ὑπαρχόντων [l] εἶπεν εἶναι ὡς εἴκοσιν, ὀλίγῳ δ' χρόνῳ εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. μεμωῦσθαι δ' ἐλεγῷ αὐτῷ πολλὰ εἶναι Ϲ ἐθνῶν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, ἀτιμῆς ἄξια Ϲ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς σκεύεσιν χαρακτῆρσι Ϲ τῇ Ἑβραΐδι γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖ μὲν γὰ εἶναι τῇ ἰδιότητι τ [m] Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς [n] ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον δ' αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. ὅθεν οὐκ ἔλεγε κωλύειν Ϲ ταῦτα μεταβάλλειν· δύναται γὰ τῆς εἰς ταῦτα χορηγίας ἀπορεῖσθαι· ἔχειν γὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. [o] δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἄριστα τ Δημήτριον φιλοδημέμενον ὡς [p] τὸ πλῆθος αὐτῷ τ βιβλίων ὑποπεσεῖν, γράφει τῷ τ Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γενέσθαι.

β'. [q] Ἀριστέᾳ δέ τις, φίλος ὢν [r] ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, [s] καὶ ἀποδεχόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μεγέθη, πολλάκις μὲν Ϲ πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι τ βασιλέα, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς [t] αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, ὅσοι κατ' τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ. καιρὸν δ' ὑπιτήδειον εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τ δέησεως, πρώτοις ὡς τοῦτο διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τ σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συναγωνίσασθαι ὡς ἂν ἐντυχάνῃ μέλλῃ τῷ βασιλεῖ παρακαλῶν αὐτούς. προσλαβὼν οὖν καὶ τὴν τ προφερημένων γνώμην ὁ Ἀριστέας, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους ποιεῖται τοιούτους ἐπὶ τούτοις. "ὃ χρὴ ἀπαλλομένους ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, "[u] ποιεῖσθαι, ἀλλὰ παλῃδὲς ἀπελείφθην. τοὺς γὰ τ Ἰουδαίων "νόμους ὑ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ [x] ἑρμηνεῦσαι διεγνω- "κότες εἰς τὸ σοὶ κεχαρισμένον, [y] τίνι λόγῳ χρώμενοι τοῦτο "πράξαιμεν ἂν, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δε- "δουλωμένων; ἀλλ', τῇ σαυτοῦ μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι ποιῶν "ἀνελεύθερος, ἀπόλυσον τ παλαιπωρίας, τῷ βασιλείαν "σὺ διέπων Ϲ θεμένῳ τοὺς νόμους αὐτοῖς Θεῷ, καθὼς "ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν ὑπῆρξε. τ γὰ ἅπαν- "τα συνισάμενον Θεὸν καὶ ὅτι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, Ζῆνα κα- "λοῦντες αὐτὸν [z] ἐτύμως, ἀπὸ Ϲ σύμπασι ἐμφυὲς τὸ ζῆν "τοῖς ἐπίκλησιν αὐτοῦ [a] νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν Ϲ Θεοῦ, "[b] τοῖς ἐξαίρετον τοῖς εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, "ἀπόδος αὐτοῖς τὴν παλαιόδα, καὶ τ ἐν αὐτῇ βίον [c] ἀπλη- "φόζιν. ἴσθι μέντοιγε, ὦ βασιλεῦ, ὡς ὅπερ γῆν πρασπό- "κων αὐτοῖς, ὅτε ὁμόφυλος [d] αὐτῶν ὢν ταῦτα ποιεῖ αὐ- "τῶν ἀξιῶ. πάντων γὰ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων Ϲ "Θεοῦ, [e] καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς ἀγαθοῖς, [f] ὑπὲ "τούτῳ καὶ σὲ θεραπεύω.

γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀριστέου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ Ϲ χρησάμενος τῷ προσώπῳ, πόσας, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τ ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας; ὑποτυχόντος γὰ Ἀνδρέου, παρεστηκὼς γὰ, καὶ φράσαντος ὀλίγας πλείονας ἔσεσθαι τῶν [g] δέκα μυριάδων. ἢ μικρὰν ἄρα [h] ἡμᾶς, εἶπεν, Ἀριστέᾳ, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν πα-

h Η ἡδὺ] Οι ὃν εἴδοι *L. B.*
i Περὶ] Τὰ ὡς περὶ *L. B.*
k Ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων.] Sic *MSS.* ἔχοι in *Editis.*
l Εἰπεῖν εἶναι ὡς εἴκοσιν,] Illud εἰπεῖν ex *MSS.* agnoscunt etiam *Epiphanii* libri, *Aristeas*, & *Eusebius.*
* *Ducenta millia,*] In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta.*
m Σύρων] *L. B.* Συρίων.
n Ἀπηχεῖν,] *L. B* ἀπέχειν.
o Δόξας] *L. B.* δίξας.
p Τὸ πλῆθος αὐτῷ τ βιβλίων] *L. B.* πλήθους αὐτῷ βιβλίων.
q Ἀριστεῖδέ τις,] Ita passim *Flavius.* Ἀριστέας *Alii.*
r Ἐν τοῖς] *L. B.* ἐν τοῖς.
s Καὶ ἀποδεχόμενος] *L. B.* ἐποδεχόμενος.
t Αἰχμαλώτους Ἰουδαίους,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deëst *Editis.*
v Πεφροξᾶν,] Πεφροξᾶν τι *NC.*
x Ἑρμηνεῦσαι] Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.*
y Τίνι λόγῳ χρώμενοι] Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Busb.* τίνι τῷ λόγῳ *L. B.*
z Ἐτύμως, ἀπὸ Ϲ σύμπασι] Lege ἐτύμως ἀπὸ πασῶν &c. COCC. & ita corrigere jubet HUDS. in *Addendis*, sicuti fecimus pro ἑτοίμως. HAV.
a Νοήσαντες·] *L. B.* θέντες.
b Τοῖς ἐξαίρετον τοῖς εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, ἀπόδος αὐτοῖς] *L. B.* τοὺς —— —— πεποιημένους ἀπόδος τοῖς &c.
c Ἀπειληφόσιν.] Ἀπολελοιπόσιν *Hen. Busb.* (*Cocc.*) & *NC.* HUDS. ἀπολειπόσιν *L. B.*
d Αὐτῶν ὢν ταῦτα] Αὐτῶν desideratur in *iisd. MSS.*
e Καὶ γινώσκων αὐτὸν] Καὶ δὴ γινώσκων *Hen.* & *Busb.*
f Ἐπὶ τούτῳ καὶ σὲ θεραπεύω.] Ἐπὶ τοῦτο *NC.* & *Lugd. Bat.*
g Δέκα μυριάδων.] Ita cum *Aristea*, *Eusebio*, *Vet. Interpr.* & *Josepho* ipso infr. §. 4. ἑπτὰκαι in *Editt. Bas.* & *Gen.* nec non in *MSS.*
h Ἡμᾶς, εἶπεν,] *L. B.* εἶπεν ἡμᾶς.

παι-

παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν [i] δεῖ τὸ αὐτοῦ μεγαλοψυχίας τῷ παρεχηκότι τῷ βασιλείᾳ Θεῷ χαρισήμενον ποιήσασθαι· [k] διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις ἀποδιδῶσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [l] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. καὶ ᾗ ὧν [m] ἠξίωσε ποιήσειν γράμματα ὑπέσχετο [n] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀριστέου προαίρεσιν βεβαιώσειν, καὶ [o] περὶ ταύτης τῆς τοῦ Θεοῦ βούλησιν· καθ' ἣν ὁ μόνον τοὺς [p] ὑπὸ τοῦ πατρὸς αἰχμαλώτους αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκείνου [q] στρατιᾶς [r] ἀπολύσειν ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεισήχθησαν. πολλῶν [s] δὲ καὶ παραχθέντων πολλῶν [t] τὴν ἀποκατάστασιν γενήσεσθαι φαμένων, ταῦτά τε συνεχώρησε, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προστάγματος, εἰς δήλωσιν τῆς βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [v] ἔγνωσαν ἀσφαλίζαι. ἦν δὲ τοιοῦτο. "Ὅσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῖν "τῷ πατρὶ, τήν τε [x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν "Ἰουδαίαν καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα, "διεκόμισαν εἴς τε τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ [y] τὴν χώραν, καὶ ταῦτα "ἀπημπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, "καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν, οἱ παρ' "αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνοντες "δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μὴ καὶ τὰ ὀψώνιον, "οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι "τὰ λύτρα. νομίζω γὰρ αὐτοὺς καὶ θεοῦ τὴν καὶ πατρὸς προ"αίρεσιν καὶ θεοῦ τὸ δέον [z] ἡσυχαιτέρως, τήν τε χώραν αὐ"τῶν διὰ τὴν στρατικὴν αὐθάδειαν κεκακωμένην, καὶ διὰ "τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μετάγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν ἐκ "τούτου τοῖς στρατιώταις γεγονέναι. τὸ δίκαιον οὖν σκοπῶν "καὶ τοὺς [a] καταδουλουμένους θεοῦ τὸ προσῆκον ἐλεῶν, "ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν [b] οἰκετείαις ὄντας Ἰουδαίους, "τὸ προσταχθὲν κομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφά"λαιον [c] τοὺς κεκτημένους· καὶ μηδένα περὶ τούτων κα"κουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προστεταγμένοις. [d] βούλομαι "δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέ"ρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας, προδεικνύ"ντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ [e] καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ "πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσαγγελλέτω δὲ τοὺς "ἀπογραφομένους ὁ βουλόμενος, ὧν τοὺς οἴκους εἰς τὴν βασι"λικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." τοῦτο δὲ [g] τὸ προστάγμα [h] ἀναγνωσθὲν τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχον, μόνον δὲ λεῖπον τὸ περὶ τοῦ πλήθους καὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεσάφησεν, προσέθηκεν αὐτοὺς μεγαλοφρόνως καὶ τὸ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [i] διαφόρων δόξιν ἴσον ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν [k] πραγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς

erant, dixiſſent, debere eum dignam ſua munificentia gratiam Deo rependere, qui ei regnum conciliaſſet: *Rex* ex illis gaudio perfuſus juſſit, ut cum militibus ſtipendia ſolverent, etiam pro captivis, qui apud eos eſſent, penderent in ſingula capita drachmas centum viginti. Ac de ipſius poſtulatis promiſit libellos ſe magnifice ſcriptos editurum, quibus Ariſtæi propoſitum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non ſolum ductos à patre ſuo & ejus exercitu liberaturum ſe dixit, ſed etiam eos qui ante erant in regno, & ſiqui poſtea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent pluſquam quadraginta talenta poſcere, *nihilominus* conceſſit; atque edicti exemplar, quo illuſtrior eſſet Regis magnanimitas, *poſteris* conſervari voluerunt. Erat autem hujuſmodi. "Quicunque ſub patre noſtro militantes Sy- *Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.*
"riam & Phœnicem incurſarunt, pervaſtataque
"Judæa mancipia inde in urbes regionemque no-
"ſtram deportarunt ac vendiderunt; itemque qui
"ante nos erant in meo regno, & ſi qui nunc ad-
"ducti ſunt, hos manumittunto, qui penes ſeſe
"habent, accipientes pro ſingulis capitibus drach-
"mas centum viginti, ita ut milites quidem una
"cum ſtipendiis, reliqui autem à menſa regia re-
"demptionis pretium reportent. Arbitror enim
"eos contra patris voluntatem, contraque æqui-
"tatem, captivos eſſe factos, eorumque terram
"licentia militari afflictam, & ex eorum in Ægy-
"ptum tranſlatione magnam utilitatem partam ei-
"ſe militibus. Quapropter juſtitiæ rationem ha-
"bens, & eorum miſericordiam capiens qui ini-
"que opprimuntur, impero iis, qui Judæos ha-
"bent in ſuo ſervitio, ut eos manumittant domi-
"ni pro præſcripta ſumma; neve quiſquam in
"hac re dolo malo agat, ſed imperatis obediat.
"Volo autem ut intra triduum, ex quo allatum
"erit hoc edictum, apud eos, qui huic negotio
"præſint, profiteantur, eiſque ſimul etiam cor-
"pora oſtendant: hoc enim etiam è re mea eſſe
"duco. Quod ſi qui dicto audientes non fuerint,
"eorum nomina qui volet deferto, eorumque bo-
"na in fiſcum regium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum eſſet Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero deſideraretur, quo cautum eſſet illis quoque, qui vel ante *aderant* vel poſtea ſunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid eſt benigni eis pro ſua magnanimitate indulſit, juſſitque ſolutionem, ut quæ multiplex & cumulata eſſet *futura*, inter rerum agendarum miniſtros partiri & regios nummularios. Hoc autem *Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.*

[i] Δεῖ] Idem δοῦναι.

[k] Διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν,] Διαχυθεὶς δὲ μᾶλλα τοῖς ὀψωνίοις Ariſtea.

[l] Δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι.] Pro ἑκατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Joſephi* libris, tam *Græcis* quam *Latinis*) εἴκοσι iterum iterumque habent *Ariſteæ* exemplaria, quod ſane mihi veriſimilius videtur. Vide *Uſſerium* in *Annalibus Vet. Teſt.* ad A. M. 3727.

[m] Ἠξίωσε] *L. B.* ἀξίωσιν. Lege ἀξίωσιν. COCC.

[n] Μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα,] Μεγαλοπρεπῶς ἦ ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα *Busb.* & *L. B.*

[o] Περὶ] *L. B.* περὸς.

[p] Ὑπὸ τοῦ] Abeſt ultima a *L. B.*

[q] Στρατιᾶς] *Al.* στρατείας.

[r] Ἀπολύσειν ἔλεγεν,] Ita cum (*L. B.*) & *NC.* ἀπολύειν in *cæteris.*

[s] Δὲ ἦ] *L. B.* ἦ ἡδὴ.

[t] Τὴν ἀποκατάστασιν] Forte τὰ τῆ ἀπολ. COCC.

[v] Ἔγνωσαν ἀσφαλίζαι.] Ita *Busb.* (*L. B.*) *N. C.* & *Epiphan.* ἔγνων in *cæteris.*

[x] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν ἢ Φοινίκην ἐπέδραμον in *Editis.*

[y] Τὴν χώραν,] Χώρα proprie Ægyptus interior. Græv. ad gloſſ. Iſidori. REL.

[z] Ἡσυχαιτέρως,] Sic *MSS.* αἰχμαλωτίως in *Editis.*

[a] Καταδουλουμένους] *L. B.* καταδιδωσαδουμένους in *MSS.*

[b] Οἰκετείαις] *L. B.* οἰκετίαις. Lege οἰκιΐαις. COCC.

[c] Τοὺς κεκτημένους·] Κεκτημένοι *heri* dicti reſpectu ſervorum. *Ariſtoph, Plut.* p. 1. τῷ κεκτημένῳ· vid. Athen. lib. XIV. p. 657. E. Sic κεκτημένη hera *Ariſtoph.* Ἐκκλησ. p. 757. & Lucian. in Aſino p. 122. SPANH.

[d] Βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς,] Ita *Baſ.* & *Gen.* βούλομαι δὲ τὰς προγραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας, προδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. nec aliter in *MSS.* niſi quod ἡμῖν pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *Diſpoſitiones autem meas præcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora ſtatim oſtendentes.* Apud *Ariſteam*, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ἐν ἡμέρας τρεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκκει[illegible] τὸ προσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κατεσταλμένους πρὸ τούτων, καταδεικνύντας ἡμῖν καὶ τὰ σώματα, unde reſcribendum cenſui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπέμφθησαν [τὸ προσταγμένα,] πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπαρχοντας ποιεῖσθαι, προδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis ἡμῖν pro αὐτοῖς malit, non repugnabo.

[e] Αὐτοῖς] *L. B.* ἡμῖν. Lege ἡμῖν. *Vetus* ſtatim. COCC.

[f] Καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν] Καὶ deeſt *Hen.* & *NC.* Forſan τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ τοῖς πρ.

[g] Τὸ προσταγματον ἀναγνωσθὲν] Τὸ γράμματον ἀναγνωσθὲν *L. B.*

[h] Ἀναγνωσθέντος] Ita cum *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.* ἀνενεχθέντος in *Editis.*

[i] Διαφόρων] Ita *Gall.* & *Ariſt.* τῶν ἀφ' φόρων *NC.* τῶν φόρων in *Editis Aliiſque.*

[k] Πραγμάτων ἀπομερίσαι] Sic *Hen. NC.* (*L. B.*) *Vet. Interpr.* & *Ariſt.* ταγμάτων in *Editis Aliiſque.*

tem facto, Regis jussa septem non amplius diebus peracta sunt, impensis in eam liberationem talentis plus quadringentis sexaginta. Nam etiam pro parvulis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quasi Rex etiam eorum nomine solvi jussisset, dum scripsisset accipiendum pro singulis capitibus quod dictum est.

Ptolemæus jubet Demetrium suam de legibus Hebraïcis interpretandis sententiam scriptis sibi proponere.

3. Hæc ubi ex sententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipse de Judæorum libris describendis sentiat sibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam administratum, sed omnia multa cum diligentia fieri consueverant. Unde mihi visum est libelli *hujus* & epistolarum exemplaria ordine collocare, necnon missorum etiam donariorum numerum, cum proprio singulorum apparatu, ut exquisita opificis magnificentia ab omnibus spectetur, & ex operum præstantia eximia quis uniuscujusque artifex sit primo intuitu cognoscatur. Et quidem libelli exemplar ita se habet.

Demetrii ad Regem supplex libellus.

"Regi magno Demetrius. Quod mihi dederas in "mandatis, ô Rex, ut qui ad bibliothecæ com- "plementum deessent, ii per me libri congererentur, & ut illis, quibus aliqua forte exciderint, "cura debita adhiberetur, summa hac in re dili- "gentia defunctus significo tibi libros legislatio- "nis Judæorum à nobis desiderari cum aliis. Nam "cum Hebraïco charactere & patria ipsorum lin- "gua scripti sint, intelligi à nobis non possunt. "Contigit autem & ipsos negligentius, quam *ab* "*auctoribus* se habent, * notatos esse; quod non- "dum regia eis cura consuluerit. Oportet ideo ut "istos etiam ad amussim exactos penes te habeas. "nam ita comparata est ea legislatio; ut altioris cu- "jusdam sapientiæ & sinceritatis integritatis plena "sit, utpote à Deo profecta. Quare nec poëtæ, nec "qui historias conscripsere ejus meminerunt, quem-

Hecatæus Abderita.

"admodum Hecatæus Abderita testatur, adeo- "que nec hominum illorum, qui ex ejus præce- "ptis vitam instituerunt, quod casta esset *& augu- "sta*, & profano ore *& sermone* exponi non opor- "teret. Quam ob rem, si ita tibi visum fuerit, ô "Rex, scribes ad Judæorum pontificem, ut ad te "mittat seniores sex ex singulis tribubus, legum "peritissimos, à quibus postquam librorum illo- "rum apertum & consonum sensum intellexeri- "mus, & accuratam acceperimus rerum interpre- "tationem, digna hæc desiderio tuo colligamus.

Regi visum est ad Judæorum pontificem scribere & dona mittere.

4. Hujusmodi itaque libello *supplice* oblato, jussit Rex, ut de his scriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique simul manumissio declararetur servientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices misit auri

τραπέζιτας. γινομένης δὲ τούτου, ταχέως ἐν ἐπιλόγῳ τῶν πάσας ἡμέρας τελῶν εἰλήφει τὸ δοχθὲν τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα ἐπτακόσια τῶν λύτρων ἐγένετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν νηπίων εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι ἑκάλουν δραχμὰς, ὡς δὲ βασιλέως ἐκέλευον ὑπὲρ τούτων δίδοναι κελεύσαντος, ἐν τῷ προσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν τὸ προειρημένον.

γ'. Ἐπιδοὺς δὲ ταῦτ' ἐγίνετο κατὰ τὸν δ' βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τὸν Δημήτριον [l] ἐκδοῦναι καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. ἐώδει γὰρ εἰκὸς τοῖς βασιλεῦσι [m τούτοις] [n] ὡκονόμητο, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράττετο. διὸ καὶ τὸ δ' [o] ἐκδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ὑπηρετῶν [p] κατατέτακται, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθὲν, ὡς ἀκριβεστάτην εἶναι τὴν δ' τεχνίτου τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχὴν, τὸν ἑκάστου δημιουργὸν εἶναι λίθους γνώριμον. τῆς μέντοιγε ἐκδόσεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοιοῦτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ "[q] παρὰ Δημητρίου. Προστάξαντός σου, ὦ βασιλεῦ, πε- "ρί τε τῶν ἐπιλειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιο- "θήκης συγγραμμάτων, ὅπως συναχθῇ, καὶ περὶ τῶν "διαπεπωκότων ὅπως [r] τῆς δεούσης [s] ἐπιμελείας τύχῃ, "πάσῃ κεχρημένῳ περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶ σοι τὰ δ' "Ἰουδαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. "χαρακτῆρι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ "ἐθνικῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσαφῆ. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀ- "μελέστερον ἢ [t] ἔχῃ σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικῆς ἄ- "που πεπυχηκέναι προνοίας. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ "ταῦτα σοὶ διηκριβωμένα. Φιλοσοφώτερον γὰρ "καὶ ἀκέραιον τὴν νομοθεσίαν εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν "ὖσαν Θεῖαν. διὸ καὶ τὰς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγρα- "φεῖς τῶν ἱστοριῶν, οὐκ [v] ἐπιμνηθῆναι, φησὶν [x] Ε- "κατῶν ὁ Ἀβδηρίτης, ὐδὲ τῶν κατ' αὐτὸν πολιτευ- "σαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἀγνῆς ὔσης, καὶ μὴ δέον αὐτὴν "βεβήλοις στόμασι διασυρῆναι. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ, "βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως "ἐκλεξάμενος τῶν πρεσβυτέρων ἐξ ἑκάστης φυλῆς, "τοὺς ἐμπροτάτους τῶν νόμων, [z] ἀφ' ὧν τὸ τῶν βι- "βλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [a] ἐκμαθόντες, καὶ τὸ κα- "τὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν [b] πραγμά- "των, ἀξίως τοῦτο τῆς σῆς προαιρέσεως σπουδάσω- "μεν.

δ'. Τοιαύτης οὖν τῆς [c] ἐκδόσεως γενομένης, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τὴν Ἰουδαίων γραφὴν περὶ τούτων, ἅμα δὲ τὴν ἄφεσιν τῶν δουλούντων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλοῦσαν αὐτῷ. καὶ πρὸς [d] παράκλησιν δὲ κρατήρων

καὶ

l Ἐκδοῦναι] In *Aristeæ* libris εἰσδοῦναι.

m [Τούτοις] Illud τούτοις, uncis inclusum, ex Aristea adjectum esse volui.

n Ὡκονόμητο,] Διῳκεῖτο *Aristeæ*.

o Ἐκδόσεως ἀντίγραφον] Ita *NC.* & *Euseb.* de *Præp. Evang.* p. 353. in *Josephi Editis Aliisque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Aristeæ* libris.

p Κατατέτακται,] Κατακεχώρικα in *Aristeæ* libris, unde forsan aliquis hîc loci malit κατατέταχα, aut media voce κατατέταγμαι, præsertim cum *Epiphanius* vertat *designavimus*.

q Παρὰ Δημητρίου.] Ita cum *Aristeæ* & *Eusebii* libris, ut & *NC.* (atque *L. B.*) qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίου. Verum *Aristeæ* Editores verba illa non pro inscriptione accipiunt, sed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video.

r Τῆς δεούσης] Καὶ δ' δ. *NC.*

s Ἐπιμελείας] Ἐπισκευῆς *restitutionis* aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Aristeas*, significantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *specimine Emendationum Psalmorum* &c. p. 47.

* *Notatos esse*;] Id est *consonis literis absque subjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *scriptos interpunctosque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaïca exstitisse, sed imperfecta & mendosa. atque alii demum *expositos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quasdam* ante Alexandrum Græce redditas fuisse. Vide *Huetium* in *Demonstr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. §. 1.

t Ἔχῃ σεσημάνθαι,] Καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχῃ apud *Aristeam*, pro quo καὶ οὐχ ὡς ὑπ' ἀρχὴν εἶχε reponendum censet *Meibom.* p. 48. *Josephi* verbis mendum subesse existimant *Viri Eruditi*. unde ἰσχέτω pro ἔχῃ post alios substituit *J. Clericus*. ἔῶς *J. Davisius*. nihil mutari volui, sine auctoritate *MSS.* præsertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent*.

v Ἐπιμνηθῆναι,] Ita *MSS.* ἐμνηθῆναι in *Editis*.

x Ἑκατῶν ὁ Ἀβδηρίτης,] In *Historia de Judæis*, cujus meminit *Euseb.* de *Præp. Evangel.* l. 9. c. 4. HUDS. Hecatæus Abderita, quæ de Judæis scripsit vid. adv. Apion. lib. 1. §. 22. ubi Hecatæi verba apud Euseb ex F. p. 408. & contr. Apion. lib. 1. §. 22. ut & lib. 2. §. 4. SPANH.

y Ἑκάστης φυλῆς,] Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuisse abductas in Mediam, sed jam à temporibus Salmanassaris reliquias nonnullas permansisse.

z Ἀφ' ὧν τὸ τῶν βιβλίων] Παρ' ὧν in *MSS.*

a Ἐκμαθόντες,] Sic *MSS.* ἀμαθόντες in *Editis*.

b Πραγμάτων,] Γραμμάτων L. B.

c Ἐκδόσεως γενομένης,] In *Editis* εἰσδόσεως *suggestionis*, ut vocem hîc loci interpretantur & *Epiph. Gelenius*. Supra tamen *Epiphanio* εἴσδοσις est *allegatio*. de qua voce videsis *Du-Cangium* in *Glossario*.

d Παράκλησιν] Κατασκευὴν *NC.* (*L. B.*) & *Arist.*

e Πα-

καὶ φιαλῶν τὲ ἀπονδείων, ἔπεμψε χρυσᾶ μὲν ὁλκῆς τάλαντα πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προσέταξε δὲ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτῶν, ἐν αἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τῷ σκλογλυφῷ τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, ὅπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους, ἀποτελέσαι. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματα εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μὴ τὸ προσῆκόν τι ἀντίγραφον τῆς ἀποστολῆς τῶν γραφείσης Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, παρ' ὅτου λαβόντες τὴν πρώτην ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f]τελευτήσαντος Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ [g]Σίμων γίνεται Δικαιόχου, ὁ δὲ δίκαιος ἐπικληθείς, διό περ τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. ἀποθανόντος δὲ τούτου, καὶ νήπιον ὄντα καταλιπόντος τὴν κληθεῖσαν Ονίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ελεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ γράφει Πτολεμαῖος τάδε τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ελεαζάρῳ "τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [h]Πολλῶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳκισμένων Ιουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν "ὅτ' ἐκράτουν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐτίμησε, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρατιωτικὰ κατέταξεν ἀπὸ μείζοσι μισθοφορίαις, τισὶ δὲ γνωμένοις ἐν Αἰγύπτῳ [i]σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια ἐπέτρεψε καὶ τούτων φυλακὴν παρέδωκε, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ὦσι φοβεροί· [k]τοὺς δὲ ἐμοὶ "ἐγὼ θεὸν λαβὼν πᾶσι μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μάλιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας "αἰχμαλώτων ὄντων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν "ἐκ τῶν ἐμῶν λύτρα καταβαλών. τοὺς δὲ ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίας εἰς τὴν [l]στρατιωτικὴν καὶ ἄλογον κατέταξα· τινὰς δὲ τῶν πε"ρὶ ἐμὲ [m]καὶ τὴν ἐμῆς αὐλῆς πίστιν εἶναι δυναμένους, τούτους "ἠξίωκα, νομίζων ἐμοὶ τῷ Θεῷ τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθη"μα τοῦτο καὶ μέγιστον ἀναθήσειν. βουλόμενος δὲ τούτοις χα"ρίζεσθαι, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίοις, τὸν νόμον ὑ"μῶν ἔγνων μεθερμηνευθῆναι, καὶ γράμμασι Ελληνικοῖς ἐκ τῶν "Εβραϊκῶν μετενεχθέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. "καλῶς οὖν ποιήσεις ἐπιλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐξ ἑκάστης "ἑκάστης φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [n]πέμψας· οἱ δὲ διὰ τὸ "χρόνον ἐμπείρως ἔχειν τῶν νόμων, καὶ δυνήσεσθαι τὴν ἑρμηνείαν "αὐτῶν ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τούτων ἐπιτελεσθέν"των, μεγίστην δόξαν ἡμῖν προσγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι "περὶ τούτων διαλεξομένους, Ανδρέαν τὸν ἀρχισωματοφύλα"κα καὶ Αριστέαν, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀνα"θημάτων εἰς τὸ ἱερὸν [o]καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλ"κα, τάλαντα ἀργυρίου ἑκατόν. καὶ σὺ δὴ ἡμῖν ἀποστέλλων, "περὶ ὧν ἂν ἐθέλῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

ε'. Τῆς δὲ ἐπιστολῆς ταύτης βασιλέως κομισθείσης πρὸς Ελεάζαρον, ἀντιγράφει [p]πρὸς αὐτὸν ὡς ἂν μάλιστα φιλοτίμως. "Αρχιερεὺς Ελεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ἐρρωμέ"νων σῶν τε καὶ [q]τῆς βασιλίσσης Αρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς "ἡμῖν ἔχει πάντα. τὴν δὲ ἐπιστολὴν λαβόντες, μεγά"λως ἠσθημεν ἐπὶ τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροί"σαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτὴν, ἐμφανίζοντες "αὐτῷ ὅσην ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπεδείξα"μεν δὲ αὐτῷ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς

quidem talenta quinquaginta, gemmarum vero inæstimabilem multitudinem: jussitque custodes capsarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuscunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad sacrificia & reliquos usus * in templum usque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo singula fabricata erant, si prius exemplar adduxero scriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob causam quam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon successit, is qui Justus cognominatus est, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & superstite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum suscepit; cui scripsit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus Eleazaro *Regis Ptolemæi litera ad pontificem Eleazarum.*
"pontifici salutem. Cum multi in regno meo ha"bitarent Judæi, quos à Persis, dum imperium
"tenebant, captos meus pater honoravit, & par"tim ad militiam majoribus stipendiis destinavit,
"partim videlicet iis, qui cum eo venerant in Æ"gyptum, castella eorumque custodiam assigna"vit, ut essent Ægyptiis terrori: ego principatum
"adeptus, cum omnes humane tractavi, tum ma"xime cives tuos, quorum supra centum millia
"captivorum in libertatem vindicavi, soluto de
"mei facultatibus pretio dominis eorum. Ex his
"vero, quotquot per ætatem arma ferre possent
"in militiam allegi: nonnullos etiam eorum qui
"circa nos erant, quorum & fides id mereri vide"batur, in aulicos meos cooptavi, cogitans gra"tum Deo pro ejus de me curâ donarium hoc &
"maximum à me oblatum iri. Atque ut tum his
"tum omnibus toto orbe Judæis gratum faciam,
"statui legem vestram interpretatione donare, &
"de Hebræo in Græcum traductam in mea bi"bliotheca reponere. Quare recte facies si dele"ctos viros, ex unaquaque tribu sex, jam ætate
"provectos, ad me miseris, qui & per ætatem le"gum sint periti, & eas accurate possint interpre"tari. Sic enim existimo, his perfectis, maxima
"nos gloria affectum iri. Misi autem colloquutu"ros hisce de rebus tecum, Andream satellitum
"præfectum & Aristæum, homines magnæ apud
"nos existimationis, per quos etiam donariorum
"primitias ad templum & sacrificiorum reliquo"rumque misi, argenti talenta centum. Et tu, si
"nobis quæ voles scripseris, rem gratam feceris.

ε. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis respondit quam fieri potuit amicissime. *Eleazari pontificis responsum.*
"Eleazarus pontifex Ptolemæo regi salutem. Si
"& tu vales, reginaque Arsinoë, & liberi, nobis
"omnia bene se habent. Acceptis literis tuis, ma"gnam ex *præclara* tua voluntate lætitiam cepi"mus, convocataque multitudine illas recitavi"mus, palam eis facientes tuam erga Deum pieta"tem. Phialas etiam abs te missas protulimus,
"aureas viginti, ac triginta argenteas, crateras item
quin-

e Πεντήκοντα,] Πεντήκοντα καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑβδομήκοντα in *Aristea*.

* *In templum usque ad centum talenta erogari.*] *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legisse videatur, sicuti exstat in *NC.*

f Τελευτήσαντος Ονίου] Illa τελευτήσαντος Ονίου δὲ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται Δικαιόχου, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθείς, διά τε τὸ πρὸς θεὸς εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν, quæ in principio capitis habet *NC.* hîc loci in eodem codice omittuntur: & post τοιαύτης sequuntur ista, ἀποθανόντος γὰρ Σίμωνος καὶ νήπιον &c.

g Σίμων] Is ipse est quem tanto encomio prosequitur *Siracbides, Ecclesiastici* cap. 2.

h Πολλῶν] Illud monendum est, Epistolas Ptolemæi & Eleazari non iisdem referri verbis ab *Aristea, Josepho, Eusebio,* & *S. Epiphanio* in lib. *de Mensuris & Ponderibus. J. Alb. Fabricius.*

i Σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακήν] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

k Τοὺς δὲ ἐμοὶ ἐγὼ] Ita *Bas.* & nonnulli *MSS.* τὴν δὲ ἀρχὴν ἐγὼ in *Edit. Gen.* τὴν ἀρχὴν δὲ ἐγὼ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* καὶ ἡμεῖς ὑποδεδώκαμεν τὴν βασιλείαν apud *Aristeam.*

l Στρατιωτικὸν καὶ ἄλογον κατέταξα·] Sic *MSS.* στρατικὸν in *Editis.*

m Καὶ τὴν ἐμῆς αὐλῆς πίστιν εἶναι δυναμένους,] Καὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν *Hen.* & *Busb.* τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν ἱκανὴν εἶναι δυν. *NC.* τοὺς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι, τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν πίστεως ἀξίους ἐπιχείρων κατεστήσαμεν *Aristeas.* HUDS. *Lugd. Bat.* ἀπιστεῖν. Forte ἀπιστεῖν. COCC.

n Πέμψας·] Illud πέμψας abest *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* nec agnoscit *Aristeas.*

o Καὶ θυσιῶν] Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Aristeas.*

p Πρὸς αὐτὸν] Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν &c. *Aristeas.*

q Τῆς βασιλίσσης Αρσινόης] Juxta *Aristeam* & *Eusebium,* τῆς βασιλίσσης Αρσινόης, τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τῶν τέκνων. Vide *pag. seq.* οὗτος οὖν ὑπὲρ σοῦ & *Usserium* ad A. M. 3727.

"quinque, & *mensam consecratis muneribus ex-
"cipiendis addictam, ut & sacrificiis faciendis ac
"cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit,
"comparandis, centum talenta, quæ Andreas &
"Aristæus ex amicis tuis honoratissimi, viri ho-
"nesti bonique ac doctrina præstantes, tuaque vir-
"tute digni, attulerunt. Scire autem te velimus,
"nos tibi in commodum tuum gratificaturos,
"etiamsi quid præter ingenium nostrum facere
"oporteat. nam tuis beneficiis in cives nostros
"multifariam collatis paria referre debemus. Qua-
"re hostias confestim & tua, & sororis, & libero-
"rum, amicorumque causa immolavimus; & vo-
"tis Deo nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti
"omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant, re-
"gnumque tuum pacis tranquillitate conservetur,
"tibique bene vortat legis interpretatio, & felicem
Septuaginta duo Interpretes. "quem optas sortiatur exitum. Delegimus etiam
"seniores, ex unaquaque tribu sex, quos ad te una
"cum lege misimus. Tuæ autem erit pietatis ac
"justitiæ curare, ut lex, absoluta ejus interpreta-
"tione, ad nos remittatur, salvis etiam iis qui
"eam ad te apportarunt. Vale.

Nominum recensio omissa. 6. Hæc quidem pontifex rescripsit. Mihi vero haud necessarium visum est nomina septuaginta seniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt: (illa enim subscripta erant epistolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, magnificentiam & opificium narrando percensere, non supervacaneum esse duxi, ut singulare Regis erga Deum studium omnibus innotescat. Etenim cum sumptus ad ista Rex large suppeditaret, & opificibus præsens adesset, atque opera inspiceret, nihil eorum quæ facta sunt oscitanter & negligenter fabricari sinebat. quorum uniuscujusque, quoad ejus fieri potest, magnificentiam persequar; non quod historia hujusmodi forsan narrationem postulet, sed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri existimem.

Ptolemæi in donariis parandis munificentia. 7. Primo autem quæ ad mensam spectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immensæ molis elaborare. jussit autem ut mensæ quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta esset, & an major confici posset. Cumque intellexisset qualis ea esset, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri posset, dixissetque se quintuplo ea majorem velle facere, sed vereri ne propter nimiam ejus molem ad ministeria fiat inutilis, (cupere enim se ut donaria, quæ ipse consecraret, non in spectaculum solum essent, sed ad sacrorum etiam usum accommodata) ideoque arbitratus esset priorem mensam non ob auri inopiam modica exstitisse amplitudine; constituit eam, quæ ante posita erat, dimensionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præstantiorem efficere. Cumque ingenio esset ad rerum omnium naturas perspiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipse tum ista quibus nulla erat sculptura, inventione sua solerter adhibita ostensaque opificibus, fabricari jussit, tum quæ cœlata erant ad expressas rerum formas respiciendo identidem perfici.

Mensa aurea. 8. Itaque cum illud in se recepissent *opifices*,

"εἴκοσι, καὶ ἀργυρᾶς τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε,
"καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἅτε εἰς θυσίαν καὶ εἰς ἀπο-
"σκοὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν, τάλαντα ἑκατὸν, ἅπερ
"ἐκόμισαν Ανδρέας καὶ Αριστῆς οἱ τιμιώτατοί σε τῶν
"φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ
"τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον,
"κἂν ἢ τι παρὰ φύσιν, ἐποιησομένους. ἀμείβεσθαι γὰρ
"ἡμᾶς δεῖ ταῖς σαῖς εὐεργεσίαις, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμε-
"τέρους πολίτας κατατεθείσαις. θύσας οὖν ὑπέρ σου καὶ
"τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων ποιησο-
"μένου θυσίας, καὶ τὸ πλῆθος δυχὰς ἐποιήσαμεν
"εὐχέσθαι σοι τὰ κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναι σε τὴν
"βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ, τύχῃ τε τῷ νόμῳ μεταχαφθῇ
"ὑπὲ συμφέροντα τῷ σῷ λαῷ εἶναι ὅ τε παρὰ πᾶσι. ἐπε-
"λέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἐξ ἑκάστης φυλῆς
"ἑκάσης, οὓς πεπόμφαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἐσομένης δὲ
"τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγεγραμμένον
"τὸν νόμον εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μὴ ἀσφαλείας τῶν
"κομιζόντων. ἔρρωσο.

ε'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐδόξεν εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμιζον ὑπὸ Ελεαζάρου πεμφθέντες, δηλοῦσι· ἐν γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ· τὴν μέντοιγε τῶν ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, ἣν ἀπέδειξεν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμενοι διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τοῦ θεοῦ φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥαθύμως εἶα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἕκαστα, ὡς οἷόν τε, τὴν πολυτέλειαν διηγήσομαι· τὸ μὲν ἰσομέτρως ἴσως οὐκ ἀπαγγέλσης τὴν ἀπαγγελίαν, τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον ὅτως συνήσειν τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὑπολαμβάνων.

ζ'. Πρῶτον δὲ τὸν περὶ τὴν τραπέζης κατασκευὴν. εἶχε μὲν οὖν διὰ ἐννοίας ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγεθεστάτην τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα. πειραθεὶς δὲ μαθεῖν τὸ μέγεθος τῆς ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τί ἐστιν, καὶ εἰ δυνατὸν μεῖζον τοῦτο κατασκευασθῆναι. μαθὼν δὲ ὅσον τὸν ὄγκον, ἠλίπησε τοῦτο, καὶ ὅπως αὐτῆς οὐδὲν κωλύοι μείζονα γενέσθαι φήσας δὲ πενταπλασίονα τὴν ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τὸν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενον συμφέρον κατασκευάσαι τὸν πρότερον τράπεζαν, ἀλλ' ὃ διὰ παντὸς τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ ἔγνω τὸν προϋπάρχοντα ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ καὶ τῷ κάλλει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. δεινὸς δὲ ὢν καταδεῖν πρασμάτων παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβὼν ὑπόνοιαν ἔργων καινῶν καὶ παραδόξων, καὶ ὅσα ἐν ἀρρήτοις τὸν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὸν σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσε ταῦτα κατασκευάζειν, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν ὑποβλέποντας ὁμοίως ἐπιτελεῖν.

η'. Τοιησάμενοι τοίνυν ποίησιν τὴν τράπεζαν, δύο μὲν

* *Mensam consecratis muneribus excipiendis addictam,*] Mensam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

r Καὶ τὴν ἀδελφὴς σου καὶ τῶν τέκνων] Soror nempe simul & uxor Philadelphi. Hinc ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ inscrip. utriusque in Nummis antiquis. SPANH. Vide Tab. in fine Tomi II.

s Πραοτέρῃ τύχῃ.] Ita *Hen.* πρεσβείᾳ aut πρεσβείᾳ in *aliis.*

t Εἰς ἡμᾶς] Εἰς ut hic pro πρὸς sæpe apud Atticos; sic εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι Demosth. adv. Spudiam p. 649. B. & adv. Leochar. p. 671. A. SPANH.

v Τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων,] Τῶν οϛ'. *NC.*

x Επὶ τὸν Θεὸν] Περὶ τὸν Θεὸν *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

y Ταῦτα] L. B. αὐτὰ.

z Οἷόν τε,] *Lugd. Bat.* οἷον ὦ.

a Τοῦτο κατασκευασθῆναι.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) τούτοις in *Editis Aliisque.*

b Καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα·] Illud καὶ ex *MSS.*

c Καλδεῖν πραγμάτων παντοδαπῶν,] Συνιδεῖν *Hen. NC.* & *Aristeam.*

d Αγεαφα τὴν εὕρεσιν] Αγεωπτα juxta *Aristeam.*

e Δύο μὲν καὶ ἡμίσους] Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Aristeæ.* Vide *Exod.* c. 25. v. 23. & c. 37. v. 10. & *Josephum* ipsum, p. 135. §. 5.

μὲν κ᾽ ἡμίσυς πηχῶν τὸ μῆκ⊙, ἑνὸς ⸗ τὸ εὖρ⊙, τὸ δ᾽ ὕψ⊙ ἑνὸς κ᾽ ἡμίσυς, ἐκ [f] χρυσῦ τλῶ ὅλῳ καταςκευῶ ⸗ ἔργ⊙ ποιήμενοι, τλῶ μὲν οὖ [g] στεφάνῳ παλαιστιαίαν εἰργάσαντ⊙, τὰ ⸗ [h] κυμάτια στρεπτὰ, τλῶ ἀναγλυφὴν ἔχοντα χοινικηδῆ, τῇ τορείᾳ θαυμασῶς ἐκ τ᾽ τριῶν μερῶν μεμιμημένω. τριγώνων γὰρ ὄντων αὐτῶν, ἑκάστη γωνία τὴν αὐτὴν τ᾽ ἐκτυπώσεως εἶχε διάθεσιν, ὡς στρεφομένων αὐτῶν μίαν κ᾽ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμπαρέφερεσθ. τ᾽ ⸗ στεφάνης τὸ μὲν κατὰ τὴν τράπεζαν [i] ἐγκεκλιςμένον ὠρραίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δ᾽ ἔξωθεν πεποιημένον ἔτι μᾶλλον τῷ κάλλ⸗ τ᾽ ἐργασίας ἦν ἐκπεπονημένον, ὡς κατ᾽ ὄψιν Ⓒ θεωρίαν ἐρχόμενον. [k] διὸ κ᾽ τὴν μὲν ὑπερογὴν ἀμφοτέρων τ᾽ μερῶν ὀξεῖαν σπανίσαντ⊙ γενέσθ, κ᾽ μηδεμίαν γωνίαν, τριῶν ὄντων ὡς προεῖπαμεν, φανῆναι τὴν μεταγωγὴν τ᾽ τραπέζης ἐλάττονα βλέπ⊙θ. ἐνδιέχ⸗τ᾽ ⸗ τ᾽ χοινίσι τ᾽ τορείας λίθοι πολυτελεῖς ⊙ᾗ ἀλλήλοι, περόναις χρυσαῖς διὰ γραμμάτων κατηλημμένοι. [l] τὰ δ᾽ ἐκ πλαγίου τ᾽ στεφάνης κ᾽ [m] κατ᾽ ὄψιν ἀναπίνοντα ὠῶν ἐκ λίθου καλλίστου πεποιημένων ὁμοί⸗ [n] καταγεγόμ⸗), ῥάβδοις τλῶ ἀναγλυφλῶ ἐοικότων πυκναῖς, αἳ φανεῖ τ᾽ κύκλον τ᾽ τραπέζης εἱλίλ⸗. κατὰ ⸗ τλῶ τ᾽ ὠῶν διάτυπωσιν, στέφανον φανέντα οἱ τεχνῖται, πανοίοις καρπῶ φύσιν ἐντιθέντες, ὡς ἀποκρέμασθαί τι βότρυς, κ᾽ στάχυς ἀναςῆναι, κ᾽ [o] ῥοιὰς ἀποκεκλεῖσθ. τὰς ⸗ λίθους εἰς πᾶν γέν⊙ τ᾽ φερομένων καρπῶν, ὡς [p] ἑκάστῳ τλῶ οἰκείαν τετυπῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι, συνέδησαν τῷ χρυσῷ φανεῖ ὅλῳ τλῶ τραπέζαν. κατὰ ⸗ τ᾽ στέφανον ὁμοίως ⸗ τ᾽ ὠῶν διάθεσις πεποίηται, [q] κ᾽ ⸗ τ᾽ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ, τ᾽ τραπέζης ὡς ἑκατέρου μέρ⊙ ἔχειν τλῶ αὐτλῶ τ᾽ ποικιλίας τ᾽ ἔργων Ⓒ γλαφυρότητ⊙ θέαν κατεσκευασμένλω· ὡς Ⓒ τλῶ τ᾽ [r] κυμάτων θέσιν Ⓒ τλῶ τ᾽ στεφάνης, [s] μηδὲ τ᾽ τραπέζης ἐφ᾽ ἕτερον μέρ⊙ ἐναλλατ⸗μένης, γίνεσθαι διάφορον, τλῶ δ᾽ αὐτλῶ ἄγειν Ⓒ τ᾽ ποδῶν ὄψιν τ᾽ ὑπὸ τεχνήσεως διαπεπάσθαι. [t] ἔλασμα γὰρ χρυσῦ τὸ πλατ⊙ τεσσάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ᾽ ὅλ⸗ τ᾽ τραπέζης πλάτος, εἰς τοῦτ⸗ τὰς ποδας αὐτῆς [v] ἀνέθεσαν, ἔπειτα περόναις κ᾽ καταγλείσαις αὐτὰς ἐνέσφιγξαν τῇ τραπέζῃ κατὰ τλῶ στεφάνλω· [x] ἵνα τλῶ θέαν τ᾽ καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ᾽ ᾧ τὶς ἂν [y] ςήσῃ τλῶ τράπεζαν μέρ⸗, παρέχωσι τὴν αὐτήν. ὅπερ ⸗ τῆς τραπέζης [z] μαίανδρον ἐξέγλυψαν, λίθους οὕτω κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα Ⓒ τ᾽ σμάραγδον, ἥδιστον θεσπαραζόντως αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τ᾽ τε ἄλλων λίθων ὅσοι πρωτεύουσι κ᾽ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τλῶ πολυτέλειαν τ᾽ φύσεως ὑπάρχουσι. μί⸗ ⸗ τ᾽ [a] μαίανδρον πλέγμα τι χοινικῶδες [b] περιῆκε, ῥόμβ⸗ τλῶ κ᾽ μέσον ὄψιν ἐμφέρες, ἐφ᾽ ᾧ κρύσταλλός τε λίθ⊙, κ᾽ ἤλεκτρον ἐντετόπωτο, [c] τῇ θαλλήλῳ τ᾽ ἰδέας κτενιάσῃ ψυχαγωγίαν θαυμασλῶ παρέχον τοῖς βλέπουσι. τ᾽ ⸗ ποδῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ἐκφύσεις, τ᾽ πεπάλων κατὰ τλῶ τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν ⸗ τλῶ βλάσησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ ⸗ βάσις

ut mensam exstruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & semis, atque in latitudinem unius, altitudine vero sesquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *mensæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura restis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum essent triangularia, unusquisque angulus eandem formarum dispositionem habebat: adeo ut situ mutato una eademque species ante oculos versaretur. Loricæ quidem pars inferior mensam versus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia splendescebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conspectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent nullusque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum mensa transfertur, *justo* minor videretur. Resticulis autem tornatis ordine alterno insertæ erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehensæ. At circa latera loricæ, ad aspectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretiosis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam mensam intercurrente densa virgularum sculptura. Subter hanc ovalem speciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræsentans, adeo ut racemi pendere, spicæ surgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam secundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos mensæ circumdederunt. Sub hac corona rursum alia series ovorum priori similis facta est, eademque virgularum sculptura, ut in mensa ex utraque parte spectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne mensa quidem in utramvis partem versa, cerneretur diversitas, sed idem artificium ad imos usque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, mensæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta esset, in eam pedes ejus inseruerunt, deinde fibulis & clausuris eos mensæ adstrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque mensa verteretur, speciem exhiberent. Supra ipsam autem mensam sculpserunt mæandrum, qui lapides pretiosos, *tot* stellularum ad instar, varii coloris in medio haberet, carbunculum & smaragdum, ambos spectantium oculos grato fulgore irradiantes, aliosque diversi generis, quotquot, ex naturæ suæ præstantia, summa cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum resticulata quædam textura circumquaque discurrebat, relicta in medio specie quæ rhombo admodum similis, cui impressum erat crystallum, & electrum, quod, alterna formæ *sua* vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis sub mensam resupinis, ita ut stamina

[f] Ἐκ χρυσῦ τλῶ ὅλῳ καταςκευῶ ⸗ ἔργ⊙ ποιήμενοι.] Κατεσκεύαζον ἐκ χρυσῦ τλῶ ὅλῳ κατασκολῶ ⸗ ἔργ⊙ π. *Hen.* (& *L. B.* qui transponit ⸗ ἔργ⊙ καταςκολῶ) & *C.*

[g] Στεφάνῳ παλαιστιαίαν] Στεφάνλω παλαιστῆ LXX. *Exod.* xxv. 24. SPANH.

[h] Κυμάτια] Κυμάτια LXX. *Exod.* xxv. v. 11. SPANH.

[i] Ἐγκεκλεισμένον ὠρραίαν εἶχε τλῶ διατύπωσιν·] Eo modo *Hen.* (ut & *L. B.* nisi quod διατύπωσιν præferat.) & *Epiphan.* τὸ κεκλεισμένον, ὡραίαν ἔχον τλῶ διατύπωσιν in *Editis.* ἐγκεκλιμένον ὡραίαν ἔχει τλῶ διατύπωσιν *NC.*

[k] Διὸ κ᾽ τλῶ μὴ ὑπερογλῶ] Διὰ τλῶ ὑπερογλῶν ἐξεῖναι εἶναι τ᾽ δύο χλιμάτων συμέτρων. *Aristi.*

[l] Τὰ δ᾽ ἐκ πλαγίου τ᾽ στεφάνης κ᾽ κατ᾽ ὄψιν ἀναπίνοντα ὠῶν] Partes, quæ per latera coronæ cernebantur in speciem ovorum. *Rufin.* SPANH.

[m] Κατ᾽ ὄψιν] *L. B.* πρὸς ὄψιν.

[n] Καταγεγόμ⸗,] *L. B* κατακεκόσμ⸗.

[o] Ῥοιὰς ἀποκεκλεῖσθ.] Sic *MSS.* ῥοιάς in *Editis*, forsan pro ῥοιάς.

[p] Ἑκάστῳ τλῶ οἰκείαν τετυπῶσθ.] *L. B* ἑκάστ⸗ τ. ο. ἐντετυπῶσθ.

[q] Καὶ ἡ τ᾽ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ,] Ita distinxi: cum antea esset, κ᾽ ἡ τ᾽ ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ τ᾽ τραπέζης, ὡς ἑκατέρου μέρ⊙ &c. Rectius forsan, ὡς ἐπ᾽ ἀμφότερα μέρ⊙ τὴν τράπεζαν ἔχειν &c.

[r] Κυμάτων] *L. B.* ἄλλων κυμάτων.

[s] Μηδὲ] Idem *L. B.* μή.

[t] Ἔλασμα γὰρ χρυσῦ] Inf. mox ἔλασμα τ᾽ ποδῶν· Confer & lib. VIII. Antt. c. 3. § 3. SPANH.

[v] Ἀνέθεσαν,] *L. B.* ἐνέθεσαν.

[x] Ἵνα τλῶ θέαν τ᾽ καινουργίας κ᾽ πολυτελείας, ἐφ᾽ ᾧ τὶς] Sic *MSS.* διὰ τὴν θέαν τ᾽ κ. κ. πολυτελείας, ἵν᾽ ἐφ᾽ ᾧ in *Editis.*

[y] Στήσῃ τλῶ τράπεζαν μέρ⸗,] Στήσῃ in aliquot *MSS.*

[z] Μαίανδρον ἐξέγλυψαν,] Μαιανδρ⊙· *Hesych.* μαιανδρ⊙ κόσμ⊙ τις ὀργανικός· *Rufin.* Mæandrum fluvium sculpserunt. Ita *Gallic.* Interp. Iterum infr. hic §. 9. μαιανδρ⊙, πηχιαῖ⊙. SPANH.

[a] Μαίανδρον] In margine ms. Lugd. Bat. Μαίανδρον τὸ σχολιὸν φησὶ κατασκεύασμα. εἴρηκε δὲ περὶ τ᾽ μαιανδρ⊙ τοῦτο σχολιάζ⸗τ⊙. τοσοῦτον ἰστ᾽ πορείαν ποιεῖ σχολιὰν ὡς ἐκ τούτ⸗ πᾶν τὸ ἐν γλυφαῖς κ᾽ λοιποῖς κατασκευάσμασι σχολιὸν μαίανδρον ἐπονομαθῆναι· καθώς φησι Τερέντιος ἐν λόγῳ δωδεκάτῳ. HAV.

[b] Περιῆκε,] Περιέκειτο *NC.*

[c] Τῇ θαλλήλῳ] Ita *MSS.* τῇ γὰρ θαλλήλῳ in *Editis.*

d Αὐ-

mina crocea intus incluſa erecta oſtenderent. Baſis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis ſpeciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. ſinguli etiam pedes ornati erant toreumate tenuiſſimo & operoſiſſimo, conſtante ex hedera & palmitibus & racemis, *idque ea arte*, ut nihil à veris diſcrepare putarentur. nam cum vento, propter ſubtilitatem & ſummitatis ſuæ extenſionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis ſpeciem præ ſe ferebant. Verum etiam opus ita deſignarunt, ut totius menſæ figuram veluti triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti poſſet qua junctura coirent. Fiebat autem ut craſſitudo menſæ *totius* non minor eſſet dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita ſe habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expreſſa: illo auctore & agente, ut ſi non magnitudine hæc menſam Deo prius appoſitam ſuperatura eſſet, certe arte ipſa, & opificii novitate, & ornamentorum ſplendore longe præſtantior & aſpectu pulchrior redderetur.

Crateres. 9. Crateres autem duo quidem aurei erant, ſquamas habentes torno exſculptas ab imo uſque ad præcincturam, variis lapidibus ſpiris inſertis. Hanc ſculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificioſe admodum compoſitus. Secundum hunc erat virgata ſculptura: ac deinde uſque ad labrum rhomborum ad ſimilitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad ſummum decus & ſplendorem deeſſet. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utroſque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis ſpecula ſplendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expreſſius in iis corporis ſui faciem contemplaretur. Inſuper & Rex phia-
Phialæ. las triginta conficiendas curavit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretioſis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis ſculptilibus ſolerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non ſolum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte ſua excellebant, ſed & multo magis Regis ſtudio & munificentiæ, quæ in cauſa erant ut ſummam perfectionem acciperent. Etenim non ſolum ſumptus ad artifices large & magnifice ſuppeditabat, verum etiam, omiſſa publicorum negotiorum adminiſtratione, ipſe operi faciundo præſens aderat, totumque opus inſpiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem ejuſque hac in re ſtudium ſpectantes, ſtrenue magis & naviter operibus incubuerunt.

[d] Αὐτοῖς ἦν] Eo modo *Hen.* & *C.* αὐτᾶς in *reliquis.*

[e] Καθ' ἃ] Ἐφ' ὃν ἐπίκειται τὸ παρέλασμα τῶν ποδῶν. *Ariſt.* apud quem forſan τῶν ἔλασμα ſcribendum.

[f] Ελασμα τῶ ποδῶν] Vid. mox ſup. SPANH.

[g] Φιλοπόνῳ τῇ] *L. B.* φιλοπονωτάτῃ.

[h] Βότρυσιν] *L. B.* καὶ βότρυσιν.

[i] Ακρον αὐτῶν] Sic *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἐπάνω αὐτῶν in *Editis Aliiſque.*

[k] Τέχνης] Ita *MSS.* τέχνη μιμητῶν in *Editis.*

[l] Σχῆμα τῆ ὅλης κατασκευάτῳ τραπέζης.] Apud *Ariſteam*, ἐποίησαν ὃ τελμεῖς τὸ σῶμα [ἴσ. χῆμα] τῆ τραπέζης οἱονεὶ τείπτυχον.

[m] Τῶν δὲ κρατήρων χρύσοι μὲν ἦσαν δύο · φολιδωτὴν] Crateres *φωλιδωτοί* · *Ruſin.* ſculpturam viperam &c. *Gall. Interpr.* Sailles en ecailles. SPANH.

[n] Φολιδωτὴν] Ita ex *MSS.* & *Ariſtea.* φωλιδωτὴν perperam in *Editis.*

[o] Μίσον δὲ ἁρμοσμάτων τὴν τορείαν,] Μίσον δὲ μέσου *Ariſt.* HUDS. Athenæ lib. v. p. 205. C. τὸ δὲ ἐπισύλιον ὃν χρυσοῦ τὸ ὅλον, ἐφ' ᾧ ἁρμόσματα ἐφῆμσε, *Dalechamp.* cui diazoma adaptatum, in Not. ad verbum *precinctio.* Vitruvius lib. v. c. VII. p. 90. gradus, diazomata, pluteos ubi *Philander* Præcinctiones, & veluti tranſverſa cingula, i. e. interjectas gradibus areolas. SPANH.

[p] Λίθων ταῖς ἀτείρως ποικίλων ἐνδεδεμένων.] Cum λίθων τε ἀτείρως ποικίλων ἐνδεδεμένων habeat *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) & λίθων ταῖς ἀτείρως ποικίλως ἐνδεδεμένων *Baſ. G. Aliique*; placuit edere λίθων ταῖς ἀτείρως ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Ariſteam*, τὸν δὲ λίθων ἀνὰ μέσον τῶν φολίδων τυπώδεσιν πολυτέχνως ἔχοντες &c.

[q] Επ' αὐτῆ] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐπ' αὐτῆ *NC.* ἐπ' αὐτῆς in *cæteris.* εἶτα μαίανδρῳ ἐπέκειτο *Ariſt.*

[r] Μαίανδρῳ, πηχυαίῳ] Conf. præced. §. 8. SPANH.

[s] Ασπίδια τετραδακτύλων] Ασπιδίσκοι *Ariſt.* ἀσπίδι *Hen.* perperam.

[t] Ανεπλήρου] Ita *MSS.* ἀνεπλήρουν in *Editis.*

[v] Περιεσείφετο] Iterum ex *MSS.* ἐξεισείφετο male in *Editis.*

[x] Τὰς μὲν οὖν χρυσᾶς κρατῆρας,] Ita *MSS.* τούτους in *Editis.*

[y] Χωρεῦντας] Sic *MSS. Ariſteas* & *Vet. Interpr.* Φορεῦντας in *Editis.*

[z] Αμφορέας,] Μετρητὰς *Ariſteæ.*

[a] Περιφερομένων] Περιαχθέντων *Ariſt.* περιφερομένων *Lugd. Bat.*

[b] Περιτ-

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ιεροσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος ἀναδεὶς αὐτὰ, καὶ πομπεύσας τὰς κομισαμένας, καὶ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα. παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν, καὶ τὸν ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐληλυθότας, οὓς μεταπέμπει τὸν Ανδρέαν καὶ τὸν Αρισταῖον τοὺς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ἐπιστολὰς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ἀπὸ λόγων ἐπύθετο, ταῦτα ἐδήλωσαν. πεισθεὶς δὲ ἐντυχεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν Ιεροσολύμων ἥκουσι [b] πρεσβυτέροις [c] ὑπὲρ τῆς ἑρμηνείας τῶν νόμων, τοὺς μὲν ἄλλους, οὓς χρείαν ἕνεκα παρεῖναι συνέβαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολύσαι, παρήδοξον τοῦτο πιεῖν καὶ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ πιστῶν αἰτιῶν ἀχθέντες, μετὰ πέμπτης ἡμέρας αὐτῷ παρῆσαν· οἱ δὲ πρεσβεύοντες, μετὰ μῆνας. τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους, τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ Ελεαζάρου ἐθεάσατο. ὡς δὲ παρῆλθον μὲν τῶν δώρων οἱ γέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ [d] τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους [e] χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. ὡς δ' ἀποκαλύψαντες τῶν [f] ἐνειλημάτων [g] ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς τὴν ἰσχνότητα τῶν ὑμένων, καὶ τὴν συμβολῆς τὸ ἀνεπίγνωστον, ὅτῳ γὰρ ἥρμοστο, καὶ τῶν ραφίδων χρόνῳ τηλείονι, χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσι, καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, παρὰ δὲ πάντων τῷ Θεῷ, ὧν τοὺς νόμους εἶναι συμβέβηκεν. ἐκβοησάντων δ' [h] ὑφ' ἓν καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, διὰ τοσούτου ἡδονῆς εἰς δάκρυα πᾶσιν ἔπεσε. φύσει τε μεγάλης χαρᾶς παρούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. [i] κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοθῆναι τοῖς ὑπὸ τὴν τάξεως, τότε τοὺς ἄνδρας ἠσπάσατο· δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρῶτον παρ' ὧν αὐτὸς μετεπέμψατο ποιησάμενον τοὺς λόγους, ἔπειτα κἀκείνους προσφωνῆσαι. τῇ μέντοιγε ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἦλθον πρὸς αὐτὸν; ἐπιφανῆ ποιήσειν, καὶ κατ' πᾶν ἔτος ἐπίσημον εἰς ὅλον τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, ἐπηγγείλατο. ἔτυχε γὰρ ἡ αὐτὴ εἶναι τῆς παρουσίας [k] αὐτῶν, καὶ [l] τῆς νίκης, ἣν [m] Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε. σωθεῖσαθῆναί τε αὐτῷ αὐτὸς ἐκέλευσε, καὶ καταλύσεις αὐτοῖς προσέταξε δοθῆναι τὰς καλλίστας [n] πρὸς τῇ ἄκρᾳ.

ια'. Ο δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ξένων ἀποδοχῆς τεταγμένος [o] Νικάνωρ, Δωρόθεον καλέσας, ὃς εἶχε τὴν περὶ τούτων πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς τὴν διαίταν. διετέτακτο δὲ [p] τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον. χρὴ γὰρ πάλιν ἑκάστῳ, [q] ὅσαν ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνῳ περὶ τὴν διαίταν, ὧν τούτων ὑπεμελόμενος, καὶ χρῆναι τὸ τῶν ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκευάζετο, ἵνα τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς διαίτης διωκόμενοι μᾶλλον ἥδωνται, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλοίως ἔχον δυσχεραίνωσιν. ὁ δὴ καὶ περὶ τούτους ἐγένετο, Δωροθέου διὰ τὴν περὶ τὸν βίον ἀκρίβειαν ὑπὸ τούτοις καθεστῶτος. [r] συνέγραψε δὲ πάντα

10. Ista quidem donaria à Ptolemæo Hierosolyma *ad templum* missa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocassèt, eosque honorassèt qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dedissèt, ad Regem *eos* remisit. At postquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & septuaginta senatorum *simul* venisse, protinus legatos Andream & Aristæum curat accersendos. Qui, ubi ad eum accessèrunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens senatores alloqui, Hierosolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti jussit: id quod inusitate & contra ejus consuetudinem factum est. Qui enim ob hujusmodi causam adducebantur, quinto demum die eum conveniebant; legati vero post unum mensem. Tunc igitur, dimissis aliis, missos ab Eleazaro exspectavit. Atque ubi seniores illi advenerunt, dona secum sibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus scriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei ostendissent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiscretas earum commissuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias se illis habere dicebat, qui venissent, & majores ei qui misissèt, longe vero maximas Deo, cujus leges ut essent contigit. Cumque seniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fausta omnia comprecati essent, pro nimio gaudio lachrymas emisit. ita *enim* à natura comparatum est, ut idem summæ lætitiæ, quod doloris, signum esset. Dein cum jussissèt libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus est, dixitque æquum esse ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accersivissèt, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promisit sese insignem facturum, eundemque singulis annis, quamdiu ipse viveret, solenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies esset eorum adventus, & victoriæ quam ipse de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos sibi convivas esse jussit, eisque sub ipsa arce dari pulcherrima hospitia. *Congressus regis Ptolemæi & Seniorum* LXXII.

11. Nicanor autem, qui excipiendis hospitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, jussit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum constituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc administraret, & hospitibus omnia ad ipsorum morem curanda pararet, ut consueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *senioribus* factum est, Dorotheo, quod accurate nosset omnia ad victum per- *Nicanoris jussu Dorotheus parat omnia* LXXII. *senioribus necessaria.*

ti-

[b] Πρεσβυτέροις] *L. B.* πρεσβύταις.

[c] Επὶ τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν νόμων,] Conf. supr. §. 1. SPANH.

[d] Τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους χρυσοῖς γράμμασιν,] Confer supr. §. 1. SPANH.

[e] Χρυσοῖς γράμμασιν,] *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari dicunt, si aureis literis scribatur. Vide *Vogelsangii* Exercitationes Theologicas, p. 176 HUDS. At non licere aureis literis Legem scribere in Talmude Judæi ajunt. Id est, codices, qui in Synagogis aut templo servantur, non licet scribere aureis literis. Sed in usum privatum licet: tales in nostra patria inveniuntur. REL.

[f] Ενειλημάτων] Libri legis involuti ἐνειλήμασιν. hæc *pallia* dicuntur Tertulliano. REL.

[g] Επέδειξαν αὐτῷ,] Ita *MSS.* Επέδειξαν *Gen.*

[h] Υφ' ἓν καὶ τῶν] Ita *MSS.* ὑφὶν in *Edit. Bas.* HUDS. καὶ ex *L. B.* est additum. HAV. ὑφ' ἓν, uno ore. SPANH.

[i] Κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοθῆναι] Κελεύσας δὲ εἰς τάξιν ἀποδοῦναι τὰ τάχα, τοιαῦτα ἀπαντάμενος τοὺς ἄνδρας, εἶπεν, δίκαιον εἶναι, ἂν χάριν ὑμᾶς μεταπεμψάμενος, ἐκείνοις πρῶτον ἐνδιατρίβειν, μὴ ταῦτα τοῖς δεξιοῖς ὑμῖν προτιθέναι *Arist.*

[k] Αὐτῶν,] Ita legisse visus est *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.*

[l] Τῆς νίκης, ἣν Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] De classe Antigoni ab Ægypto fugata & instituto inde epulo à Ptolemæo, non Philadelpho quidem, sed patre ejus Lagi, vidend. Diodor. lib. xx. p 806. SPANH.

[m] Αντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε.] Hac de re vide *Vogelsangium* in *Exercit. Theolog.* p. 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56.

[n] Πρὸς τῇ ἄκρᾳ.] Πλησίον τῆς ἄκρας, *Arist.*

[o] Νικάνωρ,] Hic Nicanor ἀρχιατρὸς dicitur *Aristeæ.*

[p] Τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτων in *Editis.*

[q] Οσαν τοῖς αὐτοῖς] Οσαν τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἣν γὰρ ἕκαστα διατεταγμένον διὰ βασιλέως. ὅσαν γὰρ πόλεις εἰσὶν, ὡς συγχρῶν τοῖς τοτὲ καὶ βραχὺ καὶ σφοδρὰς, τοσοῦτοι καὶ σφετερῶτες ἦσαν *Arist.*

[r] Συνέγραψε] *L. B.* συνέβησε. Vetus, *præparaverat.* Forte συνεπόρισε. COCC.

tinentia, his rebus præfecto. Isque per seipsum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis jussu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta se collocari, alteram vero partem in altera mensa post suam, nihil omittens quod illis honori esset. Postquam ita discubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad eum ex Judæa venissent, eodem iis ministraret. Itaque sacros præcones, & sacrificos, & alios quibus preces peragere mos erat, ipsi visum est repudiare: & hospitum unum, nomine Eliassæum, sacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, stans in medio, Regi ejusque subditis fausta precatus est. Deinde omnes cum lætitia applauserunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas se converterunt. Et Rex, cum moram, quantam satis esse judicabat, interposuisset, philosophari cœpit, & singulis eorum quæstionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæsitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, disserent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujusmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæstiones in convivio agitatas singillatim scire desiderat, licet cognoscere ex Aristæi libello, quem hac de re conscripsit.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæstiones in convivio agitata.

12. Cum autem eos non solum *Rex* demiratus esset, sed & Menedemus philosophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem esse † indeptos, finis statim id genus disquisitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat sese jam maxima bona percepisse ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didicisset regis officium) jussitque singulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hospitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis assumptis heptastadium transgressus, aggerem in mari ad insulam pertinentem, & transito ponte, cum boream versus progressus esset, congregavit eos in domum prope littus extructam, ad contemplationem rerum ob solitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut postquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus esset, ad arbitrium suum haberent, negotium expedirent. Illi vero, summo studio & labore ad legem accurate interpretandam aggressi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando se dabant, iis quæ ad victum pertinerent large suppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipsius *Regis* jussu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum salutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, seque lustrantes, ita demum ad legum interpretationem

Menedemus Philosophus.

Demetrius ducit LXXII. seniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

διʼ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποδοχὰς, καὶ διμερῆ τὴν κλισίαν ἐποίησεν, ὅπως παρεξαίρηται ὁ βασιλέως. τὰς μὲν οὖν ἡμίσεις εἰσέλθουσιν ἀνὰ χεῖρα κατακλίθηναι· τὰς δὲ λοιπὰς μετὰ τὴν αὐτοῦ κλισίαν, ὅθεν ἀποβλέπων ὁ εἰς τὰς ἀνδρας τιμᾷ. ἐπὶ δὲ ὅτῳ κατεκλίθησαν, εἰσέλθοντες τὸν Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ιουδαίας πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, καὶ ταῦτα ὑπηρετεῖν. [c] διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας, καὶ θύτας, καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ τὰς κατευχὰς ἐποιοῦντο, [v] παρητήσατο· τὸν δὲ προσαγορευόμενον ἕνα, [x] Ελιασαῖον ὄνομα, ὄντα ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποιήσασθαι καλὰς εὐχάς. ὁ δὲ, στὰς εἰς μέσον, εὔχετο τῷ βασιλεῖ τἀγαθὰ, καὶ τοῖς ἐρχομένοις ὑπʼ αὐτοῦ. εἶτα πρότερον ἐξ ἁπάντων μετὰ χαρᾶς ὁ βοῆς ἦρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς ὠχαῖαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρεσκευασμένων ἐτράπησαν. διαλιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφʼ ὅσον ἐδόκει ἀποχρῶντα καιρὸν εἶναι, φιλοσοφεῖν ἤρξατο· καὶ ἕκαστον αὐτῶν, λόγους ἐπηρώτα [y] φυσικοὺς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων θεωρίαν. ἀκριβῶς δὲ εἰδὼς ἁπάντων περὶ πάντος ἐπυνθάνετο, ὁ λέγων αὐτοῖς προσηδεῖν, διασαφούντων, [z] ἡδόμενος παῖζον ἐφʼ ἡμέρας [a] δώδεκα [b] συμπόσιον ἐποιήσατο. ὡς τῷ βουλομένῳ τε καὶ μέρος γνῶναι τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ζητηθέντων εἶναι μαθεῖν, ἀναγνόντι [c] τὸ Αριστέου βιβλίον, ὃ συνέγραψε διὰ ταῦτα.

ιβ. Θαυμάζοντος δὲ αὐτὸν, οὐ μόνον τὸν βασιλέως, ἀλλὰ καὶ [d] Μενεδήμου τοῦ Φιλοσόφου [e] προνοίαν διοικεῖσθαι πάντα φρονοῦντος, [f] καὶ διὰ τοῦτ᾽ εἰκὸς καὶ τὸν λόγον δύναμιν καὶ κάλλος εὑρῆσθαι, πολύν τινα μὲν χρόνον περὶ τούτων ἀπιζητοῦντες. γεγηθότα δὲ αὐτὸν τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ἤδη παρόντων αὐτῶν· ὠφεληθέναι γὰρ παρ᾽ αὐτῶν, μεμαθηκότα πᾶς δεῖ βασιλεύειν· κελεύειν τε αὐτοὺς ἀεὶ τέλεα δοθῆναι τάλαντα, καὶ τοὺς ἀποκαταστήσοντας ἐπὶ τὸν κατάπλουν. διελθόντων δὲ τριῶν ἡμερῶν, θαλαβὼν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ [g] ἑπταστάδιον, [h] χῶμα τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν [i] νῆσον, καὶ διαβὰς [k] πρὸς τὸν βορέαν, [l] προελθὼν ἐπὶ τὰ βόρεια μέρη, συνέδριον ἐποίησεν ἐν τῷ παρὰ τὸν λιμένα κατεσκευασμένῳ οἴκῳ, πρὸς διάσκεψιν πραγμάτων ἐρημίας καλῶς ἔχοντα ἀγαγὼν οὖν αὐτοὺς ἐκεῖ παρεκάλει, πάντων, ὧν ἂν δεηθεῖεν εἰς τὸν ἑρμηνείαν [m] τοῦ νόμου, παρόντων, ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον. οἱ δὲ ὡς ἕνι μάλιστα φιλοτίμως [n] καὶ φιλονόως τὸν ἑρμηνείαν ἀκριβοῦν ποιούμενοι, μέχρι μὲν ὥρας ἑνάτης πρὸς τῷ διεπίλοιπον ὄντες ἐπὶ τὰ σώματα ἀπηλλάγησαν θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν τὸν δαῖταν χορηγουμένων, καὶ πρόσθεν τοῦ Δωρόθεου πολλὰ τῶν διδασκαλομένων τῷ βασιλεῖ, προσέταξε γὰρ, αὐτοῖς παρέχοντος. πρωῒ δὲ πρὸς τὸν αὐλὸν διαγινόμενοι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι, πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν [o] ἀπῆσαν τόπον, [p] καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀποπλυνόμενοι, καὶ καθαιρόντες

s Καὶ ταῦτα ὑπηρετεῖν.] Καὶ ταῦτα καὶ τούτοις ὑπ. *Busb.*

t Διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας,] Διὸ καὶ τοὺς *Hen.*

v Παρητήσατο·] Ita cum *MSS.* διαιτήσατο in *Editis.*

x Ελιασαῖον ὄνομα,] Eleazarum appellat *Aristeas.*

y Φυσικοὺς,] Ex *Aristea* constat ζητήματα ista πολιτικὰ potius quam φυσικὰ exstitisse. *Philo* (lib. 11. de *Vita Mosis*) λόγους vocat ἀστείους καὶ σπουδαίους.

* *Etiam ad res quæsitas contemplandas.*] Et ad contemplationem quæstionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propositum pertinentem, *Castal.*

z Ηδόμενος παίζων τοιοῦτον] Ηδόμενος τούτοις ἐφʼ ἡμ. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡδόμενος μέντοι ὅτου ἐφʼ ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον.

a Δώδεκα συμπόσιον] Ημέρας ἑπτὰ juxta *Aristeam.*

b Συμπόσιον ἐποιήσατο.] *L. B.* τὸ συμπόσιον.

c Τὸ Αριστέου βιβλίον,] De Aristæo, adv. Apion. lib. 2. §. 4. SPANH.

d Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου] De eo videsis *H. Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

e Προνοίαν διοικεῖσθαι] Quod vero *Menedemus* dixit προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα accepit à suo magistro *Platone*, qui primus philosophorum hanc vocem usurpavit, teste *Diogene Laërtio.*

f Καὶ διὰ τοῦτ᾽] Cum *Aristeas* habeat ἀκολουθεῖ πᾶσαν δυνάμεως καὶ λόγου κάλλος εἶναι θεοῦ κατέχειν, *Petitus* suspicatur olim apud *Josephum* scriptum fuisse, καὶ διὰ θεοῦ τὸν εἰκὸς καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος ἐρρῶσθαι, *etiam per Deum, ut verisimile est, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.*

† *Indeptos*,] *A Deo & προνοίᾳ*, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *ideoque consentaneum esse sermonis etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

g Επταστάδιον.] Vide *Valesium* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22 c. 16. & *Hodium* contra *Aristeam*, c. VIII.

h Χῶμα] *L. B.* χωρίον.

i Νῆσον,] Sc. *Φάρου*, de quâ vide *Philonem*, l. 2. *de Vita Mosis*, p. 659.

k Πρὸς τὸν βορέαν,] Apud *Aristeam*, καὶ διὰ τὴν γέφυραν.

l Προελθὼν] Ita *Bas. Altique.* προστιλθὼν habent *nonnulli.*

m Τοῦ νόμου,] Ita *MSS.* τὸν νόμων in *Editis.* mox alii distinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ.

n Καὶ φιλοπόνως] Illud καὶ è *MSS.*

o Απῆσαν] Sic *MSS.* ἀπίεσαν in *Editis.*

p Καὶ τῇ ——— ἐκβάπτοντες.] Purificationes per aquam marinam apud Gentiles itidem usitatæ, unde Euripid. Iphig. Tau. v. 1039. πόντου τε πηγαῖς ἁγνίσαι βλεπόντων· Philo autem περὶ θυσιῶν p. 848. C. docet, lustrationes quidem à Gentilibus factas aqua marina aut fluviatili &c. θαλάττῃ μὲν πολλοὶ, οἱ δὲ ποταμοῖς &c. Hebræorum verò purificationes Lege Mosis factas cinere præparato cum ignis reliquiis & tincto in eodem hyssopi ramento. SPANH.

q Αὖ-

ρονλες [q] αὐτὰς, ὅτως ἐπὶ τλὴ τ νόμων ἑρμλωείαν ἐτρέπετο. μεταχραφέντ@ δ' αὐ τ νόμ, κ τ κ τλὴ ἑρμλωείαν ἔργ πλ@ ἐν ἡμέραις [r] ἑβδομήκοντα δυσὶ λαβόντ@, συναγαγὼν ὁ Δημήτρι@ τὰς Ἰουδαίας ἅπαντας εἰς τ τόπον ἔνθα μετβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων τ ἑρμλωέων, ἀνέγνω τάτ. τὸ δ' πλῆθ@ ἀπεδέξατ μὲν τὰς ἀφανεφήσαντας πρεσβυτέρας τ νόμον· [s] ἐπῄνεσαν δ τ Δημήτριον τ ἐπινοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἀρετλὴ γεγνημένον, [t] παρεκάλεσάν τε δ̓ναι τ τοῖς ἡγμένοις αὐτῶν ἀναγνῶναι τ νόμον. [u] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ, τε ἱερεὺς τ ἑρμλωέων οἱ πρεσβύτροι, κ τὸ πολιτύμαλ@ οἱ προεστηκότες, ἐπὶ καλῶς τὰ τ ἑρμλωείας [x] ἀπήρτισται, κ ἀφμεῖναι ταῦθ' ὡς ἔχει κ μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἀπάντων δ' [y] αὐτῶν ἐπαινεσάντων τλὴ γνώμλν, ἐκέλδυσαν, εἴτις ἢ πρόσθεν τι προσγεγραμμένον ὀρᾷ τῷ νόμῳ, ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοπῆσ@ τὸ τ ποιῆσ@ φανερὸν διορθῶσ, σωφρόνως τὸ πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [z] εἰς ἀεὶ ἀφμείνῃ.

ιγ'. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, κ ἐπὶ τάτῳ τλὴ αὐτ προαίρεσιν εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [a] πεπλειωμένλν. ἤσθη δ μάλισα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτ, κ τλὴ ἀφόνοιαν κ τλὴ σοφίαν ἐξεπλάγη τ νομοθέτ· κ πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατ ποιεῖσθαι λόγς, πῶς ὅτως θαυμασῆς ὢν τῆς νομοθετικῆς, ἀδεὶς ὅτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς ὅτε τ ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δ Δημήτρι@, μηδένα τολμῆσαι τ τῶν νόμων τάτων ἀναγραφῆς [b] ἅψασθαι, ἀφ' τὸ θείαν αὐτλὴ εἶναι τ σεμνλὴ, ἔφασκε, κ ὅτι βλαβέντ ἤδη τινες, τάτοις [c] ἐπιχειρήσαντες, ὑπ' δ Θεοῦ. δηλῶν [d] ὡς Θεόπομπός τε, βλητεὶς ἱστορῆσαί [e] τι περὶ τάτων, ἐπεχείρησε τλὴ ἀφόνοιαν, πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἡμέραις, κ παρὰ τὰς ἀνέσεις ἐξιλάσκετ τ Θεὸν, ἐπεύξατο αὐτ γνῶναι τλὴ παραφροσύνλν ὑπολαμβάνων· ὁ μὲν ἄλλα τ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τάτ αὐτ συμβαίη περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα, [f] κ ταῦτ' ἐκφέρειν [g] ἐπὶ κοινὰς ἀνθρώπους θελήσαντι, κ ἀποχόμεν@ κατέσχε τλὴ ἀφόνοιαν. ἐδήλλ δ τ περὶ [h] Θεοδέκτλ δ τῶν τραγωδλῶν ποιητ ἀναφέρεσθ, ὅτι βλητεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μνησθῆναι, τὰς ὄψεις [i] γλαυκωθείη, κ συνιδὼν τλὴ αἰτίαν ἀπαλλαγείη δ πάθς, ἐξλμενισάμεν@ τ Θεόν.

ιδ'. Παρελαβὼν δ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπὸ δ Δημητρίς, καθὼς προείρηται, προσκυνήσας αὐτοῖς, ἐκέλδυσε πλλὴ ποιεῖσθ τῶν βιβλίων τλὴ ἐπιμέλφαν, ἵνα ἀφμεῖνη ταῦτα καθαρῶς· [k] τούς τε ἑρμλωεύσαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀφικνέσθαι. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς πρὸς τιμλὴν τλὴ παρ' αὐτ, κ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν [l] δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν. νῦν μὲν γὰρ εἶναι δίκαιον αὐτὰς ἐκπέμπειν ἔλεγε, ἑκόντας δ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων, ὧν ἥτε αὐτῶν ἐστι σοφία δικαία τυγχάνειν, κ ἡ ἐκείνς μεγαλοφροσύνη θαυμάζεσθαι ἱκανή. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτούς, δοὺς ἑκάστῳ φιάλας ἀργυρᾶς τρεῖς, κ χρυσᾶ τάλαντα δύο, κ κυλίκιον τάλαν-

sese conferebant. Deinde transcripta lege, & interpretationis opere duobus & septuaginta diebus absoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo versæ leges fuerant, Judæis omnibus, præsentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo seniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exstitisset; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus suis legem legendam daret; postularuntque omnes, tum sacerdos, tum interpretum seniores, & reipublicæ administratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum sententiam laudassent, jusserunt, ut si quis in lege vel superfluum aliquid scriptum videret, vel curtum, id iterum inspiceret, planumque redderet & corrigeret; sapienter hoc ipsum facientes, ut quod semel rectum judicatum esset, id perpetuo maneret. *Interpretatio legis absoluta & approbata.*

13. Et quidem Rex gavisus est, videns suum hac in re institutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus est recitatis ei legibus, & legislatoris mentem atque sapientiam stupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, quî fieret, ut cum tam admirabilis esset ea lex, nullus nec historicorum nec poëtarum ejus meminisset? Ad quod Demetrius respondit, propterea neminem ausum * eam attingere, quod divina esset & augusta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentassent, læsos fuisse divinitus. Eique demonstravit, ut Theopompus, cum horum aliquid scribere instituisset, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuisset; itaque intermittente malo, Deum precibus placassset, inde sibi insaniam ortam esse suspicatus: quinetiam in somnio vidisset id sibi propterea evenisse, quòd divina tractasset, & in profanum vulgus proferre voluisset; atque adeo, ubi destiterat, mentem ei constitisse. Narravit etiam *ei* de Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluisset in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in sacro libro scripta forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidisset; & intellecta causa convaluisset, propitiato Deo. *Theopompus Historicus.* *Theodectes Poëta Tragicus.*

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut supra memoratum est acceptis, eos veneratus, jussit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatusque est interpretes, ut ad se frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus esset. Nunc quidem æquum esse dicebat ut eos dimitteret: verum si deinceps ad se sua sponte venirent, assequuturos omnia quæ & ipsorum sapientiæ deberentur, & à liberalitate sua præstari possent. Igitur eos tum dimisit, cum quidem unicuique tres egregias vesles, & auri talenta duo dedisset, & * calicem unius *Regis in interpretes benignitas.* *Dona interpretibus data & Eleazaro missa.*

q Αὐτὰς,] Ἑαυτὰς *NC.*

r Ἑβδομήκοντα] *Septuaginta dies* juxta *Epiphanium*, numero rotundo.

s Ἐπῄνεσαν δ] Ἐπῄνεσεν *Hen.*

t Παρεκάλεσάν ——— αὐτά.] Παρεκάλεσεν δ' ὧν *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. supr. §. 1. SPANH.

u Ἠξίωσάν] Ἀξιώσαντες πάντες *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

x Ἀπήρτισαι,] Ἀπήρτισο *Hen.*

y Αὐτῶν ἐπαινεσάντων τλὴ γνώμην,] Αὐτῶν deest *NC.*

z Εἰς ἀεὶ Ἀφμείνῃ.] Ἐσαεὶ Ἀφμείνῃ *NC.*

a Πεπλειωμένλν.] Πεπλειωκέναι, μάλισα δ τ γ. *Busb.* πεπλειωμένλν, μάλισα ὡς δ τ γ. *Hen.* & *NC.*

* *Eam attingere,*] *Vel*, legum illarum descriptionem suscipere.

b Ἅψασθαι,] Ἅψαιτο ἐπιχειρήσατο *Busb.* qui mox omittit ἔφασκε.

c Ἐπιχειρήσαντ@,] Ἐγχειρήσαντες *Hen.* & *Busb.*

d Ὡς Θεόπομπός τε,] Ὡς ὁ Θεόπομπ@ *NC.*

e Τι περὶ τάτων,] Illud τι non agnoscit *Lugd. Bat.* & forsan non est ab Josepho, quum plerique etiam *MSS.* sicut & *L. B.* paullo post habeant κ ταῦτ' non κ τᾶτ'. HAV.

f Κ ταῦτ' ἐκφέρειν] Ita *MSS.* κ τᾶτ' ἐκφέρειν in *Editis.*

g Ἐπὶ κοινὰς] L. B. εἰς κοινὰς.

h Θεοδέκτλ] Θεαιτήτ *Hen.* Verum non dubito quin vera lectio sit Θεοδέκτ: atque apud *Syncellum* pro Θεοδέκτης τραγικὸς legendum Θεοδέκτης τραγικός. HUDS. Legit quoque Θεαιτήτη *L. B.* verum altera atque vera lectio ad marg. adscribitur. HAV. Theodectes Tragœdiarum Scriptor; cujus meminit Aristotel. de Poët. c. XVII. SPANH.

i Γλαυκωθείη,] Ita cum *Gall.* & *Cod. NC.* γλαυκωθείς in *ceteris.*

k Τούς τε ἑρμλωεύσαντας] Hinc colligit *Is. Vossius* (de LXXII. *Interpr.* cap. VIII.) istos Interpretes, si non omnes, saltem complures postea quoque Ægyptum petiisse, & quidem sæpius: ac tum demum cæteros (præter *Pentateuchum*) S. Scripturæ libros Græce vertisse. Videsis *Vogelsangium* in *Exercitt. Theolog.* p. 211. & *H. Hodium* contra *Aristeam.*

l Δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν.] Δώρων in *MSS.*

* *Calicem unius talenti,*] *Potius* poculorum thecam, *juxta Casaubonum, ad Athenæi* lib. XI. c. 3.

unius talenti, & tori veſtem ſtragulam. Et hæc quidem ipſis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos miſit decem lectos argenteis pedibus, unà cum eorum inſtrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea veſtes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byſſinæ telæ ulnas centum: & inſuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus eſt etiam eum per literas, ut ſi qui illorum hominum ad ſe venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia ſerere; ſibique gratiſſimum eſſet, opes ſuas iſtiuſmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus ſunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.

τα, καὶ τῷ [m] ξ συμποσίῳ χρωμενῷ. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δ' ἀρχιερεῖ Ελεαζάρῳ δ' αὐτῶν ἔπεμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα, καὶ τὸν ἀναλθθον αὐτῶν ὑποκαλῷ, καὶ κυλίκιον παλαίστων [n] τριάκοντα. πρὸς τούτοις ἦ καὶ [o] στολὰς δέκα, καὶ πορφύρεαν, καὶ στέφανον διάπεπῆ, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἰσχὺς ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ τρυβλία, καὶ ἀποδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. παρεκάλεσε δ' αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως [p] εἴ τῶν ἀνδρῶν τούτων [q] θελήσειέν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὑπηρέτηται· ὡς μάλιστ' ἂν ἡδόμενος τῷ μὴ τῶν ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων σπουδαίαν, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων καταθήσεσθαι. καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν [r] τῶν Ιουδαίων τοιαῦτα πρὸς Πτολεμαῖον ξ φιλαδέλφως σπουδὴν ἠνέχθη.

III. CAP. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Aſiæ, & conditarum à ſe urbium civitate donaverunt.

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore conceſſæ.

COnſequuti ſunt & ab Aſiæ regibus honorem, quoniam ſub eis militaſſent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Aſia & inferiore Syria, & in ipſo regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento eſt, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ ſumma pro olei pretio ſolvitur à gymnaſiorum præfectis. Quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et poſtea orbis terrarum imperium tenente Veſpaſiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenſes, ut Judæi privarentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perſpici & intelligi poteſt, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Veſpaſianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores ſuſtinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, ſed pugnantes ad extremum manſerint, nulla tamen re jus ipſorum prædictum imminutum eſſe voluerunt: verum & iræ qua olim exarſerunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni eſſent, precibus reſtiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel ſuæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio conceſſerint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra ſe arma tulerant & pugnam inierant jam ſatis ſuppliciorum dediſſe, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum ſuis ſpoliari privilegiis.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

ΚΕΦ. γ'.

Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν τοῖς ἀπ' αὐτῶν κληθείσαις πόλεσιν.

[s] ΕΤυχον ἦ ἐξ τῶν βασιλέων τῆς Ασίας τιμῆς, ἐπειδὴ συνεστράτευσαν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [t] Νικάτωρ, ἐν αἷς ἔκτισε πόλεσιν ἐν τῇ Ασίᾳ ἐξ [v] τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν [x] ἰσοτίμους [y] ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὸν πολιτίαν ταύτην [z] ἔτι ἐξ νῦν διαμένειν. [a] τεκμήριον ἦ τοὺς Ιουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [b] ἐλαίῳ χρήσασθαι, λαμβάνειν ὠρισμένον τὸ [c] παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἔλαιον [d] τιμὴν ἀργύριον. ὁ ξ δῆμος τῶν Ἀντιοχέων ἐν τῷ νῦν πολέμῳ λύσαι προαιρούμενος, Μυκιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐπήρησε. καὶ μὴ ταῦτα κρατήσαντι Οὐεσπασιανὸς ἐξ Τίτου ξ ὑὸς αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης, δεηθέντες οἱ Αλεξανδρεῖς καὶ Ἀντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τῆς πολιτίας μηκέτι μένῃ τοῖς Ιουδαίοις, οὐκ ἐπέτυχον. [e] ἐξ ὧν τις ἂν καταγνοίη τὸν Ρωμαίων ὑπείκαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μᾶλλον ἦ τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐξ Τίτου. ὅτι καὶ τοὺς πολλὰ πονήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ιουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δ' ἐσχάτου πολεμοῦντες ὑπέμειναν, ὅμως αὐτοὺς τῆς ὑπαρχόντων καὶ τῶν προῤῥημένων πολιτείας [f] ἀφείλοντο· ἀλλὰ ἐξ τὸ πρότερον ὀργῆς καὶ τῶν Αλεξανδρέων καὶ Ἀντιοχέων δήμων [g] μείζονα προσκλήσεως ἐκράτησαν, ὥστε μηδὲν μηδ' ὑπὸ τοῦ πρὸς τούτους χαλεπῶς, μηδ' ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς πολεμηθέντας μισοπονηρίας ἐνδῶναι, πρὸς τὸ λύσαι τῶν ἀρχαίων τοῖς Ιουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ἀναιρεθέντας αὐτοῖς ὅπλα καὶ χωρήσαντας εἰς μάχην δεδωκέναι δίκην φήσαντες, [h] τοὺς δ' ὅλως ἐξαμαρτόντας ὑ [i] δίκαιον ἀποστερεῖν τῶν ὑπαρχόντων.

β'. ο.

---

m Τῷ συμποσίῳ χρωμένῳ.] Totumque convivatorium *Ruſin.* SPANH.

n Τριάκοντα.] Ita edidit *Hudſ.* atque etiam expreſſe legitur in *L. B.* ſed *Gen.* κ'. HAV.

o Στολὰς δέκα, καὶ πορφύρεαν,] Ita *MSS. Epiph.* & *Ariſteas.* καὶ στολὰς δέκα πορφυρᾶς in *Editis.*

p Εἴ τῶν ἀνδρῶν τούτων] Εἴποτε *NC.*

q Θελήσειέν τινες] Θελήσειάν τινες *Hen. Gall.* & *Busb.* Θελήσειέν τινες in *reliquis.*

r Τῶν Ιουδαίων] *L. B.* Ιουδαίοις.

† *Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præſtitit.*] De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Caſaub.* ad *Athenæi* lib. v. c. 9.

s Ετυχον ἦ] In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκὸν) Μετὰ ἦ τὸ Φιλάδελφον τὸν βασιλείαν κατέχει Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ἔτεσιν κε'. τὸν ἦ τιμὴν τῆς ἀρχιερωσύνης μὴ Ελεάζαρος ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσὴς παρέλαβεν, μὴ ἦ τὸ ἀναθαπεῖν Μανασσὴν γίγονεν ἀρχιερεὺς Ονίας Σίμωνος ὢν ὁ ὑὸς ξ Δικαίου. Σίμων δ' ὁ ἀδελφὸς Ελεαζάρου. ἀπέθανε ἦ καὶ Ονίας τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε ἦ καὶ τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος καὶ ξ τῆς &c.

t Νικάτωρ,] Ita *NC.* & *Busb.* cum *antiquis nummis.* Νικάνωρ in *reliquis.*

v Τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Αντιοχείᾳ] Antiochia Metropolis τῆς κάτω Συρίας f. τῆς κοίλης Συρ. conf. infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

x Ισοτίμους ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὸν πολιτείαν ταύτην ἔτι καὶ νῦν διαμένειν.] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

y Απέδειξε Μακεδόσι] Απέφηνε *Busb. Hen.* & *C.*

z Ετι καὶ νῦν διαμένειν.] Εως καὶ νῦν *C.*

a Ελαίῳ χρήσασθαι,] Τεκμήριον ἦ τούτου τὸ τοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* τεκμήριον ἦ τὸ τοὺς C.

b Ελαίῳ χρήσασθαι,] Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnaſiorum dedicatione: eorumque exemplum ſequutus eſt Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. XIV. *Gymnaſium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiti, ſenatui, Græca facilitate.* Idemque de eo teſtatur *Sueton.* in *Nerone*, c. 12.

c Παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἐλαίου τιμὴν ἀργύριον.] Nefas enim Judæis uti Oleo non præparato à tribulibus, qua de re *alibi.* lib. 2. c. 21. §. 2. & Vita Joſephi §. 13. SPANH.

d Τιμὴν ἀργύριον.] Τίμιον *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Ἐξ ὧν] Ἐξ ὅ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

f Αφείλοντο·] Ita cum *C.* & *NC.* ἀφείλαντο in *Editis Aliiſque.*

g Μείζονα προσκλήσεως] Μείζονα ὄντων *NC.*

h Τοὺς δ' ὅλως ἐξαμαρτόντας] Τοὺς ὅλον vel τοὺς ὅλου in *MSS.*

i Οὐ δίκαιον ἀποστερεῖν] Οὐκ εἶναι δίκαιον *Hen.* (& *Lugd. Bat*) οὐκ ἔστι δίκαιον *NC.*

β'. Ομοιον δέ τι τούτων καὶ Μάρκον Αγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ιουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ιώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ δεομένων τοῦ Αγρίππα, ἵνα τὴν πολιτείαν ἣν αὐτοῖς ἔδωκεν Αντίοχος [k] ὁ Σελεύκου ἔγγονος, [l] ὁ παρὰ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [m] μετέχωσιν, ἀξιούντων δ' εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ιουδαῖοι, σέβειν τοὺς [n] ἰδίους αὐτῶν θεοὺς, καὶ δίκης περὶ τούτων συστάσης, ἐνίκησαν οἱ Ιουδαῖοι τοῖς [o] αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ μὲν γὰρ Αγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτῷ καινίζειν ἐξεῖναι. τὸ δ' ἀκριβὲς εἴ τις βούλοιτο καταμαθεῖν, ἀναγνώτω τοῦ Νικολάου ἱστοριῶν τῷ [p] ἑκατοστῷ καὶ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ. περὶ μὲν οὖν τοῦ τὸν Αγρίππαν κρείττονα γενέσθαι, οὐκ ἔστιν ἴσως θαυμάζειν, ἐν γὰρ ἐπολέμῳ τότε Ρωμαίοις τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Οὐεσπασιανοῦ δ' ἄν τις καὶ Τίτου τὸν μεγαλοφροσύνῳ εἰκότως ἐκπλαγείη, μεθ' [q] πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὓς ἔσχον πρὸς ἡμᾶς, μετριοπαθησάντων. [r] ἐπανάγω δὴ τὸν λόγον ὅθεν μοι δοκῶ δι' ἀκριβείας.

γ'. Τὸν γὰρ Ιουδαίους, ἐπ' [s] Αντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ασίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ παλαιπωρῆσαι τῆς γῆς αὐτῶν κακουμένης, καὶ τὸν τῶν Κοίλων Συρίαν νεμομένους. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὸν [t] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, τὸν [v] κληθέντα Επιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς καὶ νικῶντος, καὶ παίοντος ταὐτὰ πάσχειν. ὡς' ἦδεν ἀπέλαφον χειμαζομένης νεὼς, καὶ πονουμένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν κλυδώνων, μεταξὺ τῆς Συρίας τε καὶ Αντιόχου καὶ τοῦ θατέρου αὐτοῦ τροπῆς τῶν πραγμάτων κειμένου. [x] νικήσας μέντοι τὸν Πτολεμαῖον ὁ Αντίοχος, τὴν Ιουδαίαν [y] προσήγετο. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Φιλοπάτορος, [z] ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλῃ ἐξέπεμψε δυνάμει, καὶ [a] στρατηγὸν [b] Σκόπαν, [c] ὃς τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῶν πόλεις ἔλαβε, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον [d] γὰρ αὐτῷ προσέθετο. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Σκόπαν Αντίοχος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [e] πρὸς [f] τὰς πηγὰς τοῦ Ιορδάνου, καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τῶν στρατιᾶς διέφθειρεν. [g] ὕστερον δ' Αντίοχος κρατήσας τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας κατεῖχεν, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἐκουσίως αὐτῷ προσέθεντο Ιουδαῖοι, καὶ τῇ πόλει δεξάμενοι, [h] πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ εἰς τοὺς ἐλέφαντας [i] ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὲρ Σκόπα καθαλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ιεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντι προθύμως συνεμάχησαν. ὁ οὖν Αντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὴν τῶν Ιουδαίων πρὸς αὐτὸν προθυμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς στρατηγοῖς αὐτοῦ εἰς τοὺς φίλους, [k] μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις [l] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάθοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων διέγνω προσοίσειν

2. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Ones, commoti adversus Judæos, Agrippam orassent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Scleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, soli fruerentur, postularentque, ut si Judæi eorum essent cognati, eosdem cum ipsis deos colerent, atque ea de re judicium esset constitutum, obtinuerunt Judæi, ut sibi solitis moribus uti liceret; usi patrocinio Nicolai Damasceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil sibi innovare fas esse. Quæ exactius si quis nosse cuperet, ipsum Nicolaum Damascenum legat Historiarum libro centesimo vicesimo tertio & quarto. Verum Agrippæ sententiam nihil est quod miremur; ea enim tempestate gens nostra bellum non gerebat adversus Romanos. Vespasiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obstupescat, qui, post tot bella & certamina nobiscum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digressa est, revertatur oratio.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

Nicolaus Damascenus.

Vespasiani & Titi in Judæos merita.

3. Regnante in Asia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vastata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adversa paterentur. Eo enim belligerante adversus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut si is superior fuerit, affligerentur, si inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud dissimiles essent navi in tempestate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res prospere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, misit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem nostram cepit. oppugnata enim, in ejus partes concessit. Non multo post, Scopam prælio vicit Antiochus, ad fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Postea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque subegisset, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiserunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde suppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hierosolymitana præsidiarios oppugnantem strenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum esse judicans, ut Judæorum erga se studium & liberalitatem remuneraretur, literas scripsit ad suos duces & amicos, testimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipso meriti fuerint, simulque significans quæ munera illis vicissim dare decreverat. Atque earum exemplar subjiciam,

Antiochus Magnus vexat Judæos.

Scopas, in Cœles-Syriæ incolas missus: victus ab Antiocho.

Antiocho M. se dedunt Judæi.

---

k Σιλεύκου ἔγγονος,] Σελεύκου Busb. Σιλεύκου υἱὸς Hen.

l Ο παρὰ τοῖς Ελλησι Θεὸς λεγόμενος,] Antiochus Seleuci Nepos, Græcis Θεὸς dictus, nempe à Milesiis. Appian. Syriac. p. 210. SPANH.

m Μετέχωσιν,] Ita cum *Cod. Busb.* μετέλθωσιν in *reliquis.* in *Epiphanii* versione, *soli possiderent.*

n Ἰδίους] Abest a *L. B.*

o Αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι,] Eo modo in *NC.* & *Lugd. Bat.* ex quo præterea illud οἷ additur. αὐτοῖς in *ceteris.* in *Epiphanii* versione, *ut suis uterentur moribus.*

p Ἑκατοστῷ καὶ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τεταρτῷ.] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* (*L. B.* καὶ εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ) τῷ ρκγ'. καὶ δ'. *Bas.* τῷ ἑκατοστῷ εἰκοστῷ τρίτῳ καὶ τετ. *Gen.*

q Πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* πόλεμον in *Editis.*

r Ἐπανάξω δή] Ἐπανάγω οὖν τὸν λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβην *Hen.* & *Lugd. Bat.*

s Ἀντιόχου ——— Ἐπιφανῆ,] De Antiocho Magno, ut & ejus bellis cum Ptolemæo Philopatore & Ptolem. Epiphane, vid. Polyb. lib. v. c. LXXXV. SPANH.

t Εὐπάτορα Πτολεμαῖον,] Alibi constanter *Philopatorem* eum vocat.

v Κληθέντα Ἐπιφανῆ,] Ἐπικληθέντα in *MSS.* Plenius in *Cod. NC.* ad hunc modum. πολεμοῦντος γὰρ αὐτῷ πρὸς Φιλοπάτορος Πτολεμαῖον (ὃν γὰρ μὴ τὸν Εὐεργέτην τὸν Αἰγύπτου βασιλέα) πολεμοῦντος δὴ καὶ πρὸς τὸν τούτου υἱὸν Πτολεμαῖον, ἐπικληθέντα δὲ Ἐπιφανῆ, καὶ κ.τ.λ. &c.

x Νικήσας μέντοι] Ὅσα μέντοιγε διεπράξατο εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ὁ τοῦ δευτέρου τὸν Πτολεμαϊκὸν ἡμῖν ἔτη ἄρξας, νικήσας &c. *NC.*

y Προσήγετο.] Προσηγάγετο *NC.*

z Ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλῃ ἐξέπεμψε δυνάμει,] Ὁ παῖς Πτολεμαῖος ὁ Επιφανὴς μεγάλῃ *NC.* Melius (inquit Jac. Cappellus in *Hist. S. & Exot.* ad A. M. 3797.) *Eusebius* hæc tribuit *Ptolemæo Philopatori* viventi, quam *Epiphani* infanti. Contra *Usserius* (in *Ann. V. Test.*) ad A. M. 3800.

a Στρατηγὸν Σκόπαν, ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ·] Vid. Polyb. Exc. Vales. p. 76. SPANH.

b Σκόπαν,] Vide *Excerpta Valesiana*, p. 77. & *Hieronymum* in *Danielis* cap. XI.

c Ἐπὶ τὰς] Absunt à *L. B.* Scribæ incuria.

d Αὐτῷ προσέθετο.] Παρ' αὐτῷ *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.*

e Πρὸς τὰς πηγὰς] Περὶ τὸ Πάνιον in *Excerptis Vales.*

f Ταῖς ——— πόλεσι,] Vid sup. lib. 8. c. 8. §. 4. & infr. lib. 13. c. 9. §. 2. SPANH.

g Ὕστερον ——— πόλεις,] Polyb. Excerpt. p. 77. & 79. τὰ Κοίλα Συρίας περὶ τὸ Πάνιον· SPANH.

h Πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ] Πᾶσαι *NC.*

i Ἀφθονίαν] Φιλίαν *NC.*

k Μαρτυρῶν τοῖς Ιουδαίοις] Ita *Hen. C. NC.* & *Epiphan.* μαρτυρῶν τε τοῖς in *ceteris.*

l Ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάθοι,] Iterum ex *iisdem MSS.* ὑπὲρ ὧν δίκαιος πρὸς αὐτῶν in *Editis Aliisque.*

jiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis noſtris faciendam ſcripſit Polybius Megalopolitanus. Nam in hiſtoriarum ejus libro decimo ſexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptole-
Polybius Megalopolitanus. "mæi dux, ad regiones ſuperiores verſo impetu, "per hyemem Judæorum gentem ſubegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa "ab Antiocho ſuperato, Antiochus Batanæam "& Samariam & Abilà & Gadara recepit: atque "paulo poſt Judæi ſeſe ei tradiderunt, quotquot "circa fanum Heroſolyma nuncupatum incole-"bant. de quo cum multa dicenda habeamus, de-"que præſentia Dei in fano, quæ narranda ſu-"perſunt in aliud tempus differemus." Et hæc quidem Polybius in hiſtoria ſua. Nos vero orationem vocabimus ad narrationem inſtitutam, poſtquam ante oculos poſuerimus Antiochi epiſtolas.

REX ANTIOCHUS PTOLEMÆO SALUTEM.

Antiochi Magni literæ in Judæorum gratiam. "Cum Judæi, ſimulac in eorum fines ingreſſi "ſumus, ſtudium erga nos ſuum declaraverint, "& in urbem ſuam venientes ſplendide accepe-"rint, cumque ſenatu obviam prodierint, & mi-"litibus elephantiſque omnia abunde præbuerint, "noſque in expugnando Ægyptiorum in arce "præſidio adjuverint: viſum eſt nobis eos pro his "remunerari, & eorum urbem, caſibus, qui ſo-"lent hominibus accidere, adverſis labefactatam, "recreare, atque frequentare, revocatis in eam iis "qui ſunt diſperſi. Ac primum eis decrevimus, "religionis cauſa * præbenda conficere ad ſacri-"ficia, de pecudibus quæ ſacrificari ſolent, & "vino, & oleo, & thure, ad pretium argenteo-"rum vicies mille, † & ſimilæ artabas ſacras ſe-"cundum regionis iſtius morem ſex, & tritici "medimnos mille quadringentos ſeptuaginta, & "ſalis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis ſolvi "volo, quemadmodum imperavi: templique o-"pus expediri, & porticus, & ſi quid aliud ædi-"ficandum eſt. Materia autem apportetur ex i-"pſa Judæa, aliiſque regionibus, & Libano, nec "ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* exigatur. "Idem dico de aliis, quibus ad ſpecioſiorem tem-"pli apparatum opus erit. Vivant autem omnes "ejus nationis homines ex legibus patriis: immu-"niſque ſit ſenatus, & ſacerdotes, & ſcribæ tem-"pli, & ſacri cantores, & ab eo quod pro capi-"te pendunt, & ab auro coronario, aliiſque tri-

αὐτοῖς, ἐμφανίζων. Ἀσπαζόμενοι γὰρ τὰς ὑπηκόλας [m] τοῖς στρατηγοῖς περὶ αὐτῶν γραφείσας, προσελθόντες ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις [n] Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰρ τῇ [o] ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, φησὶν οὕτως. "ὁ γὰρ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς "τοὺς ἄνω τόπους, κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ιου-"δαίων ἔθνος." λέγει δ' ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ "Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Αντιόχου, τὴν μὲν [p] Βαταναίαν "καὶ Σαμάρειαν καὶ [q] Αβιλα καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Αντιο-"χος· μετ' ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ τῶν Ιουδαίων οἱ "περὶ τὸ [r] ἱερὸν [s] τὸ προσαγορευόμενον Ιεροσόλυμα κατοι-"κοῦντες. ὑπὲρ οὗ καὶ [t] πολλὰ [v] λέγειν ἔχοντες, καὶ μάλιστα "[x] διὰ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ὑπεροψίαν, εἰς [y] ἕτερον καιρὸν "[z] ὑπερθησόμεθα τὴν διήγησιν." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα [a] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ' ἐπανάξομεν τὸν λόγον ὅπου τὴν διήγησιν, ποιησάμενοι πρῶτον τὰς ὑπηκόλας [b] τοῦ βασιλέως Ανιόχου.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ιουδαίων δὲ αὐθυντικὰ μὲν, ἡνίκα τὴν χώραν ἐπέβη-"μεν αὐτῶν, ὑπεδέξαμένων τὸ σὸν ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ "προσδεχομένους δ' εἰς τὴν πόλιν [c] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδε-"ξαμένων, καὶ μετὰ μὲν τῆς γερουσίας ἀπαντησάντων, ἄφθονον δὲ τὴν "χορηγίαν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, "συνεξελόντων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τῶν Αἰγυπτίων· "ἠξιώσαμεν [d] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τὴν πό-"λιν αὐτῶν ἀναλαβεῖν κατεφθαρμένην [e] ὑπὸ τῶν πολιτῶν "ἀνθρώπους συμπεσόντων, καὶ συνοικίσαι τῶν διεσπαρμένων εἰς "αὐτὴν πάλιν συνελθόντων, πρῶτον δ' αὐτοῖς ἐκρίναμεν "διὰ τὴν εὐσέβειαν θυσιαστηρίων τὴν εἰς τὰς θυσίας συντάξιν, "κριῶν τε θυσίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [f] καὶ λιβάνου, σεμιδά-"λεως δραχμὰς [g] μυριάδων δύο, καὶ [h] σεμιδάλεως δραχμὰς ἱερὰς "[ἑξ] καὶ τὸν ὑπάρχοντα νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους πε-"τρακοσίους ἑξήκοντα, καὶ ἁλῶν μεδίμνους τριακοσίους ἑβδο-"μήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοῖς ταῦτα βούλομαι, κα-"θὼς ἐπέσταλκα· καὶ τὸ περὶ τὸ ἱερὸν ἀπαρτισθῆναι ἔργον, "τάς τε στοὰς, καὶ εἴτι ἕτερον οἰκοδομῆσαι δέοι. ἡ δὲ τῶν ξύλων "ὕλη καταπεμπέσθω [i] ἐξ αὐτῆς τῆς Ιουδαίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλ-"λων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδενὸς [k] πρασσομένου τέ-"λους. [l] ὁμοίως δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς ἂν ὑπαρχέτωσαν "γένεσθαι τῷ ἁγίῳ ἱερῷ ὑποκοῦσαι δέοι. πολιτεύεσθωσαν δὲ "πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἔθνους καὶ τοῖς [m] πατρίοις νόμοις· ἀπολυέ-"σθω δὲ ἡ γερουσία, καὶ [n] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς [o] τοῦ ἱεροῦ, "καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τελοῦσι, καὶ τοῦ

"P 5-

m Τοῖς στρατηγοῖς] Τὰς τοῖς Sp. *Hen.* & C.

n Πολυβιος —— ἱστόρηκεν.] Deſunt hæc hodie in Polybio, & in Excerptis, quæ de Judæis extant. SPANH.

o Ἐκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ] Τῇ ἑνδεκάτῃ *NC.* & *Epiphan.* π. *Gen.* verum *Lugd. Bat.* habet prout eſt editum.

p Βαταναίαν καὶ] In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Bathaniam*, aut *Bethinſam*.

q Αβιλα] Αβολα *Gall.* & C. Αβελα juxta quoſdam *Epiphanii* codices. HUDS. Αβιλη ad Jordanem ſupr. lib. IV. c. 7. §. ult. ὅπου νῦν ἐστὶν Αβιλη· & lib. V. c. 1. §. 1. ἀπὸ τῆς Αβίλης ἐπὶ τὰ Ιορδάνου· Alia forte eſt Αβιλα plur. neutr. hoc loco. SPANH.

r Ἱερὸν τὸ προσαγορευόμενον] Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, τὸ νῦν ὀνομάζης περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας εἰς τὸ ἕτερον &c.

s Τὸ προσαγορευόμενον] Illud τὸ ex *L. B.* additum. HAV.

t Πλείον] *L. B.* πλείω.

v Λέγειν ἔχοντες,] Ita cum *Cod. C.* (& *L. B.*) ἔχειν λέγοντες in *cæteris*.

x Διὰ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν,] *Lugd. Bat.* περὶ τὸ νῦν ὀνομάζης περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας.

y Ετερον] *Lugd. Bat.* ὕστερον.

z Υπερθησόμεθα τὴν διήγησιν.] Υπερθησόμεθα *Gall. C.* (*L. B.*) & *NC.*

a Ιστόρηκεν.] Ιστόρηται *Hen.* & C.

b Τῶν βασιλέως Αντιόχου.] Τὰς δὲ βασιλέως Ανιώχου μεγάλου *NC.*

c Αὐτῶν] Αὐτῶν deëſt *N.* & *C.*

d Καὶ ἡμεῖς] Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & *NC.*

e Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς ἀνθρώπους συμπεσόντων,] Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς πολίτας *Hen.* (*L. B.*) & *C.* non agnoſcuntur ab *Epiphanio*.

* *Prebenda conficere ad ſacrificia*,] *Al.* penſionem annuam (*vel* ſtipendium) dare.

f Καὶ λιβάνου,] Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμῆς μυριάδας δύο *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *libaminis pretium, argenti viginti millia*. unde (prout §. 1. præc. poſt εἰς ἑλαίου τιμὴν) forſan legendum λιβάνου τιμῆς ἀργυρίου μυριάδας β'. prout conjecerat *Cl. Louthius*.

g Μυριάδων,] *L. B.* μυριάδας.

† *Et ſimilæ artabas ſacras ſecundum regionis iſtius morem ſex*,] Similæ artabas ſacras (ἀσαρώνας vocabant Ἑλληνες) quantum lex poſtulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3806.

h Σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς] Ita cum *Grotio*, qui ἱερὰς ſ. ſcriptum fuiſſe conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς καὶ τ. ἱπ. νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοὺς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *& ad ſimilam ſecundum provincialem legem tritici modios mille quadringentos ſeptuaginta quinque & ſalis modios trecentos ſeptuaginta quinque. Præberi autem* &c. ac ſi legiſſet, εἰς σεμιδάλιν (omiſſis ἀρτάβας ἱερὰς) καὶ τ. ἱ. τ. πυρῶν μεδίμνους ἀνυσί. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοσ. Locum mutilum corruptumque eſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum refingendum, καὶ σεμιδάλιος καὶ. ἀρτάβας ἱερᾶς κ. τ. ἱ. νόμον, καὶ πυρῶν μεδ. & ſic deinceps prout edidimus. HUDS. Plane prout edidit *Hudſ.* exhibet *Lugd. Bat.* niſi quod non agnoſcat ἑξ ante καὶ neque καὶ ante ἑξήκοντα. HAV.

i Ἐξ αὐτῆς τῆς Ιουδαίας,] Ἐξ αὐτῆς τε τῆς *NC.* HUDS. ut & *Lugd. Bat.* non male. HAV.

k Πρασσομένου τέλους.] *L. B.* εἰσπραττομένου τέλους. ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις.

l Ομοίως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις,] Ομοίως δὲ καὶ τοῖς *Hen.* C. & *NC.*

m Πατρίοις] *L. B.* πατρίως.

n Οἱ ἱερεῖς,] Illud οἱ ter reſtituimus ex *iiſdem MSS.*

o Τοῦ ἱεροῦ,] Τοῦ λαοῦ *NG.*

p Στε-

"Στεφανίτης φόρου, καὶ τοῦ περὶ τῶν ἄλλων. ἵνα δὲ ῥᾷττον ἡ πό-
"λις κατοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν κατοικοῦσι, καὶ κατ-
"αδυσωπήσασι ἕως [q] τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς, [r] ἀτελείαν εἶναι
"μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς
"τὸ τρίτον μέρος τῶν φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν
"βλάβην· καὶ ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἁρπαγέντες δουλεύουσιν, αὐ-
"τούς τε τούτους καὶ τοὺς ἐκ τούτων γεννηθέντας ἐλευθέρους
"ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι κελεύομεν.

δ'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ ταῦτα περιεῖχε. στεφάνων δὲ
τὸ ἱερὸν, πρόσχαμμα καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἐξέθηκε,
[s] περιέχον πάδε. "Μηδενὶ [t] ἐξὸν εἶναι ἀλλοφύλῳ εἰς τὸ περί-
"βολον εἰσιέναι ἔνδον ἱερᾶς [u] τῆς ἀπηγορευμένου τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ
"μὴ οἷς ἂν ἁγνισθεῖσιν ἔστιν ἔθιμον καὶ τὸ πάτριον νόμον.
"μηδὲ εἰς τὴν πόλιν εἰσφερέσθω ἵππεια κρέα, μήτε ἡμιό-
"νεια, [x] μήτε ἀγρίων ὄνων δὲ ἡμέρων, παρδάλεών τε δὲ
"ἀλωπέκων δὲ λαγωῶν, καὶ καθόλου πάντων τῶν ἀπηγορευ-
"μένων ζώων τοῖς Ἰουδαίοις. μηδὲ τὰς δορὰς εἰσφέρειν ἐξεῖ-
"ναι, ἀλλὰ μηδὲ χρῆσθαι τινὶ [y] τούτων ἐν τῇ πόλει. μόνοις
"δὲ τοῖς γενομένοις θύμασιν, ἀφ' ὧν καὶ τῷ Θεῷ δεῖ
"καλλιερεῖν, [z] ἐπιτρέπεσθαι χρῆσθαι. [a] ὁ δὲ τούτων τι
"ποιῶν, [b] ἀποτινύτω τοῖς ἱερεῦσιν [c] δραχμὰς τρισχιλίας."
ἔγραψε δὲ μαρτυρῶν ἡμῖν εὐσέβειάν τε καὶ πίστιν, ἡνίκα νεωτερίζοντα τὰ περὶ τὴν Φρυγίαν καὶ
Λυδίαν ἐπύθετο, [d] καθ' ὃν δὴ καιρὸν ἐν τοῖς ἄνω σατρα-
πείαις, [e] κελεύων [f] Ζεῦξιν, τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ ἐν τοῖς
μάλιστα φίλον, πέμψαι τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶ-
νος εἰς Φρυγίαν. [g] γράφει δὲ ὧδε.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ [h] ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩι ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔῤῥωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὴ καὶ αὐτός. συν-
"θανόμενος τοὺς ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας,
"μεγάλης ἐπιστροφῆς ἠξιώμην τοῦτό μοι δεῖσθαι. καὶ βου-
"λευσαμένῳ μοι μετὰ τῶν φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς
"τὰ φρούρια, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τῆς ἄνω
"Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους δισχι-
"λίους σὺν ἐπισκευῇ μεταγαγεῖν. πεπόσμημαι γὰρ εὐνοῦς αὐ-
"τοὺς ἔσεσθαι τῶν ἡμετέρων φύλακας, [i] διὰ τὸν [k] πρὸς
"τὸν θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρουμένους δ' αὐτοὺς
"ὑπὸ τῶν προγόνων [l] εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς
"ἃ προσκαλοῦμαι. βούλομαι τοίνυν καὶ περὶ ἐργάδας
"ὄντας [m] τούτους μεταγαγεῖν [n] ὑποχόμενος νόμοις [o] αὐ-
"τοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δ' αὐτοὺς ἀγάγῃς εἰς τοὺς
"προειρημένους τόπους, εἰς τε οἰκοδομὰς οἰκιῶν δώσεις αὐ-
"τοῖς τόπον ἑκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ φυτείαν
"ἀμπέλων, καὶ ἀτελεῖς τῆς ἐκ τῆς γῆς καρπῶν [p] ἀνήσεις
"ἐπ' ἔτη δέκα. μετρείσθωσαν δὲ, καὶ ἄχρις [q] ἂν τοὺς πα-
"ρὰ τῆς γῆς ἄρτους λαμβάνωσιν, σῖτον εἰς τὰς τῶν θερα-
"πόντων διατροφὰς· διδόσθω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας
"ὑπηρετοῦσι τὸ αὐτάρκες, ἵνα, τῆς παρ' ἡμῶν τυγχά-
"νοντες φιλανθρωπίας, προθυμότερους παρέχωσιν αὐτοὺς
"περὶ τὰ ἡμέτερα. προσήκειν δὲ δοκεῖ καὶ ἔθνους καὶ τὸ δυ-

4. Et epistola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi sunt. "Nemini liceat alieni-"genæ, intra templi conseptum ingredi, etiam "Judæis interdictum, nisi quibus lustratis mos "est *introire* ex lege patria. Neve in urbem im-"portetur equina caro, neve mulina, neve asini, "sive feri sive cicuris, neve pardalina, aut vul-"pina, aut leporina, aut cujusvis omnino eorum "animalium quæ Judæis vetita sunt. Neve pel-"les inferre liceat, sed nec ullum tale animal in "urbe alere: sed solis majorum sacrificiis uti li-"ceat, quibus placari Deus debeat. Qui contra "aliquid horum fecerit, solvito sacerdotibus ar-"genti drachmarum tria millia." Literis etiam suis amplum pietatis ac fidei nostræ testimonium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepisset, eo tempore quo *ipse* in superioribus erat *Persarum* satrapiis, quibus jussit Zeuxidem ducem, amicumque suum intimum, mittere nostratum quosdam à Babylone in Phrygiam. Scribit autem in hunc modum.

Antiochi libelli in honorem templi.

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

"Si vales, bene est, ego quoque valeo. Cum "intelligerem quosdam in Lydia & Phrygia rebus "novis studere, magnopere hoc mihi prospicien-"dum curavi. ac consultanti mihi cum amicis, "quid facto sit opus, visum est in castella & loca "maxime necessaria transferre ex Mesopotamia & "Babylonia Judæorum bis mille familias, cum "eorum suppellectili. Credo enim nostrarum re-"rum custodes fore benevolos, tum propter eo-"rum erga Deum pietatem, tum quia novi, eis à "majoribus nostris testimonium datum fidei, & "prompti obsequii in eis ad quæ rogantur. Ita-"que hoc volo, quamvis eos traducere laborio-"sum sit, fide illis data, ut suis legibus uti per-"mitterentur. Cum autem eos in ea quæ dixi "loca transtuleris, dabis singulis ad ædificandas "domos locum, & agrum ad agriculturam, vi-"nearumque sationem, & immunitatem frugum "terræ concedes in annos decem; ac donec ter-"ræ fruges perceperint, demensum frumentum "accipiant in famulorum alimoniam: illisque de-"tur qui eis inservient, quantum opus erit, ut "benigne à nobis habiti, studiosiores se rerum "nostrarum præbeant. Da etiam operam, quoad "ejus fieri potest, ut ei genti à nemine incommo-"de-

Antiochi litera ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

[p] Στεφανίτης φόρου,] Στεφανίλαῦ *C.* & *L. B.*
[q] Ὑπερβερεταίου μηνὸς,] Illud ℈ ex *MSS.*
[r] Ἀτελείαν εἶναι] Ita cum *MSS.* ἀτελεῖς in *Editis.*
[s] Περιέχον τάδε.] Sic *Hen.* & *C.* περιέχων in *Editis.* περιέχει δὲ ὧδε *NC.*
[t] Ἐξὸν εἶναι] *Al.* ἐξέναι τὸ ἀλλοφύλου. *Lugd. Bat.* ἐξένην ἀλλοφύλῳ. Sed in Marg. ἐξόν.
[u] Τῆς ἀπηγορευμένου τοῖς Ἰουδαίοις,] Ita *Hen. C.* & *NC.* perperam in *Editis Aliisque* τὸ ἀπηγορευμένον.
[x] Μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων,] Μήτε ἀγρίων καὶ ἡμέρων in *Cod. C.* quo fere modo & *Epiphan.*
[y] Τούτων ἐν τῇ πόλει.] Τοιούτων *NC.*
[z] Ἐπιτρέπεσθαι χρῆσθαι.] Ἐπιτέτραπται *Hen. C.* & *NC.* atque ita forsan *Epiphan.*
[a] Ὁ δὲ τούτων] Ὁ δέ τι τούτων π. *Hen.*
[b] Ἀποτινύτω] Ἀποτινύτω *Hen.*
[c] Ἀργυρίου δραχμὰς τρισχιλίας.] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *NC.* ἀργύρεον in *Editis Aliisque.*
[d] Καθ' ὃν καιρὸν] Sic *Hen. C.* & *NC.* istiusmodi lectionis vestigia videre est apud *Epiphanium*, qui vertit, *eo tempore, quo ad superiores Persarum terat provincias.* καθ' ὃν καιρὸν in *Editis.*
[e] Κελεύων] Καὶ κελεύων *NC.*
[f] Ζεῦξιν,] Ζεύξιδι *Hen.* & *Busb.*
[g] Γράφει δὲ ὧδε.] Ita *MSS.* γράφει ὧδε in *Editis.*
[h] Ζεύξιδι τῷ πατρὶ χαίρειν. Εἰ ἔῤῥωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὴ καὶ αὐτός.] Simile initium litterarum Ciceronis: *Si vales bene est; ego quoque valeo.* SPANH.
[i] Διὰ τὸν] Sic *MSS.* Διά τε τὸν in *Editis.*
[k] Πρὸς τὸ Θεοῦ] Πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν *NC.*
[l] Εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν] Illud εἰς deest *NC.*
[m] Τούτους.] Ita ex *Lugd. Bat.* alii ℈. HAV.
[n] Ὑποχόμενος] Lege ὑποχόμενον COCC. Melius forte ὑποχομένοις, ut velit suis non tantum, sed & promissis vivere legibus. HAV.
[o] Αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις.] Ita in *Editis.* αὐτοῖς in *MSS.*
[p] Ἀνήσεις ἐπ' ἔτη δέκα.] Ἐάσεις ἐπὶ ἔτη *C.*
[q] Ἂν τοὺς παρὰ τῆς γῆς ἄρτους] *Lugd. Bat.* ἂν ὑ. τοὺς παρὰ τ. γ. κ. Sed in Marg. καρπούς.

"detur." Atque hæc à nobis in teſtimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno cum Judæis interceſſit, dicta ſufficiant.

"γαλον., ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἐνοχλῆται." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀντίοχος φιλίας καὶ μεγάλα πρὸς [r] τοὺς Ἰουδαίους τοῦτο ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω [s] μαρτύρια.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percuſſit cum Ptolemæo. utque Onias ad iram commovit Ptolemæum Euergeten: & Joſephus, rebus omnibus in integrum reſtitutis, cum ipſo amicitiam iniit. quæque alia is geſſit, & filius ejus Hyrcanus.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Poſtea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac diviſis in duos reges tributis, optimates ſuæ quiſque patriæ tributa redimebant: & redactam, quæ imperata erat, ſummam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus uſi ſecundis, multa Judæos læſerunt, agros eorum vaſtando, & corpora prædando; quæ quidem ſub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, ſucceſſit in pontificatum Manaſſes ejus avunculus: poſt cujus deceſſum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Juſto cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, ſicuti jam dixi. Hic Onias ſordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non ſolvit, quod ejus majores regibus de ſuo pendere ſoliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Euergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque miſſo Hieroſolymam legato, incuſavit Oniam, qui tributa non ſolveret: minatuſque eſt, ſeſe eorum agrum diviſurum, niſi ſolverentur, & eò militum coloniam deducturum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti ſunt: ſed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Eleazaro defuncto Manaſſes fit pontifex: eoque mortuo Onias Simonis filius.

Onias ex avaritia tributa non ſolvit: quod acerbe tulit Ptolemæus.

IV. *Joſephus, patriæ amans, Oniam avunculum objurgat.*

2. Joſephus autem quidam, ætate juvenis, ſed gravitate & prudentia & juſtitia apud Hieroſolymitas celebris, patre Tobia natus ex ſorore Oniæ pontificis, cum à matre didiciſſet adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipſe) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium ſalutis rationem non haberet, ſed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi adminiſtrationem & ſummi ſacerdotis honorem adeptum eſſe dicebat. Quod ſi pecuniæ uſque adeo cupidus erat, ut ejus cauſa ſuſtineret videre patriam periclitantem, civeſque ſuos indigna quæque paſſos, ei perſuaſum eſſe voluit, ut adiret Regem, & ſibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari poſtularet. Cum autem Onias reſpondiſſet, ſe minime principatum velle, dixiſſetque ſe vel ſummum ſacerdotium, ſi fieri poſſet, paratum eſſe deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim ſeſe omnino non curare; tum cum rogavit *Joſephus*, utrum ſibi per-

Joſephus ſtatuit legationem obire ad Ptolemæum.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντίοχος ἐπῆρεν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ὀνίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, πρεῖτα φιλίαν πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἔπραξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὑρκανός.

Μετὰ δὲ ταῦτα φιλίαν καὶ σπονδὰς [t] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ [v] τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, ἀπογραφὰς αὐτῷ τὰς Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, Φερνῆς ὀνόματι. καὶ διαιρεθέντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς τοὺς φόρων, τοὺς ἰδίους ἕκαστοι τὰ ἁπάντων ὠνούμενοι πατρίδας φορολογεῖν, καὶ σωματροίζοντες τὸ προστεταγμένον κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐτέλουν. [x] ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πεάσσοντες πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν τεμόντες, καὶ σώματα διαρπάσαντες. [y] ἐγένετο δὲ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίου. τελευτήσαντος δὲ Ἐλεαζάρου, τοῦ ἀρχιερωσύνῃ ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς [z] ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστρέψαντα τὸν βίον, Ὀνίας τὴν τιμὴν [a] ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ Δικαίου κληθέντος, Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου, καθὼς προεῖπον. ἦν δ' ὁ Ὀνίας, [b] βραχὺς λίαν τὴν διάνοιαν, καὶ χρημάτων ἥττων, καὶ διὰ τοῦτ' τὸν φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, πάλαι εἰκὸς ἦν λέγειν μὴ δοῦναι, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα πρεσβευτήν, ἠπείλησε τῷ Ὀνίᾳ, μὴ προσόμενος τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βαλόμενος [c] προήσεσθαι διὰ τῶν χρημάτων ἀποστέρησιν, [h] δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ προστασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς ἐπιτυχεῖν. εἰ δ' ἐρωτικῶς οὕτως ἔχοι τῶν χρημάτων, ὡς δι' αὐτὰ καὶ τὴν πατρῴαν κινδυνεύουσαν ἰδεῖν ὑπομένειν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν παθόντας αὐτοὺς τοὺς πολίτας, συνεβούλευσεν, ἀπελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, δεηθῆναι αὐτοῦ ἢ πάντων αὐτῷ χαρίσασθαι τῶν χρημάτων ἢ μέρους. τοῦ δ' Ὀνίου μήτε ἄρχειν θέλειν ἀποκεκηρυγμένου, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δι' [i] εἰ δυνατὸν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθέσθαι λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, μέλειν γὰρ οὐδὲν αὐτῷ περὶ τούτων· εἰ πρεσβεύειν αὐτῷ [k] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον συγχω-

r Τοὺς Ἰουδαίους] Illud τοὺς ex *MSS.*

s Μαρτύρια.] Vocem μαρτύρια adjectam eſſe volui ex *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. C.* & *Epiphan.* qui vertit, *pro teſtimonio dicta ſint.*

t Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.*

v Τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον,] Appian. in Syriac. SPANH.

x Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Καὶ ὁ τοὺς χρόνους Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης οἱ Σαμαρεῖς οὐκ ἀδικοῦντες *NC.*

y Ἐγένετο δὲ ταῦτα] Ἐβδόμῳ δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίου. μετὰ δὲ Ἀπφανῆν Μανασσὴν [τὸν ἀρχιερωσύνην] Ὀνίας ἐδέξατο *NC.*

z Ἔλαβε·] Παρείλαβε *Busb. Hen. Lugd. Bat.* & *C.*

a Ἐδέξατο,] *L. B.* ἐπεδέξατο.

b Βραχὺς λίαν τὴν διάνοιαν,] Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias ſane legerem, πάχυς λίαν τὴν διάνοιαν, *erat ſtolidus & pinguis ingenii.*

c Οὐκ ἀποδιδόντα] Ὡς οὐκ ἀπὸ. *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

d Ἐδυσώπησε] Ἐδυσώπει *Hen. Busb.* & *NC.*

e Καὶ δικαιοσύνῃ] Δικαιοσύνης *Hen. Lugd. Bat. NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *juſtitiæ gloriam habens.*

f Φιχόλαν] Φικόλαν in aliquot *MSS.* HUDS. Ægyptiacus articulus πτ. uti in Piromis, Piouro, ſed hic locus in Palæſtina fuit. REL.

g Παρασῆσαι] Παρασῆσαι *Busb.* παρεῖσαι *Hen.*

h Δι' ἃ καὶ τοῦ λαοῦ] Ita *NC.* & *Gen.* δι' ἃς *Baſ. Aliique.* Eſt qui malit δι' ὃς. *dum per ipſum populum* &c. in verſione *Epiphanii.*

i Εἰ δυνατὸν] Ἔστιν addit *Lugd. Bat.*

k Πρὸς τὸν Πτολεμαῖον] Πρὸς τὸν Εὐεργέτην Πτολεμαῖον *Hen.* (*L. B.*) & *NC.*

l Διὰ

χωρᾶ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἐπηρώτησε. φήσαντ⟨ος⟩ δ' αὐτοῦ ἐπιτρέπειν, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπ⟨ος⟩, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθ⟨ος⟩ εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν παράπλεως μηδὲ φοβεῖσθαι παρήνεσε διὰ τὸν Ὀνίᾳ τοῦ θείου τῶν αὐτῶν ἀμέλειαν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ τῆς ἀπὸ τῆς σκυθρωποτέρας ἐλπίδ⟨ος⟩ ἀφάνειαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· πρεσβευτὴν γὰρ αὐτοὺς ἐπαγγέλλεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθ⟨ος⟩, τούτων ἀκούσαν, ἡυχαρίστει τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ' αὐτὸς [m] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ξενίᾳ τε ὑπεδέχετο τὸν ἀφ' Ἡρώδου πρεσβευτὴν ἥκοντα, καὶ δωρησάμεν⟨ος⟩ αὐτὸν πολυτελέσι [n] δωρεαῖς καὶ ἐπὶ πολλαῖς ἑστιάσεις φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [o] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμ⟨ος⟩ πρὸς τὴν ἄφιξιν τὴν ἀφ' Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, τοῦ πρεσβεύσαντος προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντ⟨ος⟩ εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται ἀφ' Ἡρώδου τυχεῖν αὐτὸν πείσοντος [p] ὑποσχομένου. τὸ γὰρ ἐλευθέριον αὐτοῦ καὶ τὸ σεμνὸν καὶ ἤθους λιαν ἡσθήσεσθαι.

γ'. Καὶ ὁ μὲν πρεσβευτὴς, ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ Ὀνίου ἀγνωμοσύνην, καὶ ὡς εἰ τοῦ Ἰωσήπου χρηστότ⟨ης⟩ ἐδήλου, καὶ ὅτι [q] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν [r] παραιτησόμενον τὸ ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθ⟨ος⟩· εἶναι γὰρ αὐτοῦ πρεσβύτερον. ἀμέλει τοσούτῳ εἰσέτι τὸν νεανίσκον διαπλέσαι χρόνῳ, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, [s] προθυμότατα ἔχειν πρὸς τὸν Ἰώσηπον ἔτι παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπ⟨ος⟩ ἀποπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμεν⟨ος⟩ ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἑτοιμασάμεν⟨ος⟩, ἐσθῆτάς τε καὶ σκευὰς καὶ ὑποζύγια, καὶ τοῦθ' [t] ὡς εἰσὶ δισμυρίας δραχμὰς ἀφικνουμένας, εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρεγένετο. ἔτυχε δὲ καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάντως ἀναβαίνειν τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους [u] καὶ ἄρχοντας, ἐπὶ τὸν [x] τῶν πόλεων ὠνὸν. καθ' ἕτ⟨ος⟩ δὲ τοῦτο τοῖς δυνατοῖς τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπέτρεπεν ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες δὲ αὐτὸν καὶ τὴν ὁδὸν τὴν Ἰωσήπου, ἐχλεύαζον ἐπὶ πενίᾳ καὶ λιτότητι. ὡς δ' εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμεν⟨ος⟩, ἐν Μέμφει τὸν [y] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ὑπαντήσομεν⟨ος⟩ [z] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθεζομένου δὲ βασιλέως ἐπὶ ὀχήματ⟨ος⟩ μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ Ἀθηνίων⟨ος⟩ τοῦ φίλου· ἔτ⟨ος⟩ δ' ἦν οὗτος ὁ [a] πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ [b] Ἰωσήπου ξενισθείς· θεασάμεν⟨ος⟩ αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, διὰ τοῦ βασιλέως γνώμονος, [c] λέγων τοῦτον εἶναι φῶς ἀφ' οὗ ἀφικόμεν⟨ος⟩ ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμ⟨ος⟩ νεανίσκ⟨ος⟩. ὁ δὲ Πτολεμαῖος⟨ος⟩, πρῶτός τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ὄχημα [d] παρεκάλεσε. καὶ καθεζομένου τοῦ Ὀνίου πρεσβευομένων ἤρξατο ἐκκαλεῖν. ὁ δέ, συγγνῶσκε, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. οὐδὲ γὰρ λανθάνει σε πάντως, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τοῦ αὐτοῦ διάνοιαν ἔχειν συμβέβηκε. [e] φθάνει δὲ ἡμῶν ἔστιν σοι τὰ νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ χάριτι καὶ [f] τῇ εὐτραπελίᾳ τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένον ἠγάπα ἤρξατο, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g] κελεύσαι [h] ἐνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν τὴν ἰδίαν ἔχειν.

mitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum ſuſcipere. Cum autem ille dixiſſet, *ſeſe* permittere, *continuo* in templum adſcendit Joſephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus eſt, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quòd ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à triſti exſpectatione liberarent obſecravit: ſe enim legatum ad Regem iturum eſſe promittebat, perſuaſurumque ei *ipſos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, iſtis auditis, Joſepho gratias egit. Ille verò, cum è templo deſcendiſſet, Ptolemæi legatum hoſpitio excipit, & ipſum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmiſit ad Regem, dicens ei ſe quoque ſubſequuturum. nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, ſeque ei, quæcunque à Ptolemæo poſtulaſſet, impetraturum promiſerat: quippe * Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Ptolemæi legatum Hieroſolymis ſplendide excurſ.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ † ſordes regi commemorat, & Joſephi bonitatem *multis* oſtendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam ampliſſimis proſequutus tantis laudibus extulit, ut in anteceſſum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præſenti conciliaverit. Et Joſephus, miſſis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratiſque iis quæ ad iter pertinerent, & veſtibus poculiſque & jumentis comparatis, impenſis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiſcitur. Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiſcerentur. illa enim Rex quotannis cujuſque urbis potentiſſimis vendebat. Hi itaque videntes in via Joſephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, poſtquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi eſſe audivit, aſcendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru ſedente cum uxore & Athenione amico ſuo, (ille vero erat qui Hieroſolyma legatus iverat, & hoſpitio exceptus erat à Joſepho) Athenion ipſum conſpicatus ſtatim Regi indicavit, dicens, hunc eſſe illum, de quo Hieroſolymis reverſus ipſi narravit, quod bonus eſſet juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipſum ſalutavit, & ut in currum aſcenderet hortatus eſt. Deinde, ſedente Joſepho, cœpit de Oniæ facto expoſtulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus ſenectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum eſſe ut ſenum & infantium mens eadem ſit. Sed à nobis juvenibus omnia conſequeris, ita ut nihil conqueraris. Hac juvenis venuſtate & urbanitate Rex delectatus, eum, quaſi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere juſſerit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde poſt-

Legatus Ptolemæo Oniæ ſordes commemorat, & Joſephum miris laudibus prædicat.

Joſephus Alexandriam proficiſcitur.

Joſephi & Ptolemæi congreſſus.

l Διὰ τὸν Ὀνίου] Illud Διὰ ex *Hen.* (*Lugd. Bat* in quo νεὶ δία & *Coccejo*) *NC.* & *Epiphanio.*
m Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ,] Ἐκ τοῦ ἱεροῦ *Hen.*
n Δωρειαῖς] Δώροις *NC.*
o Αὐτὸν ἀκολουθήσειν.] Αὐτὸς *Busb. Hen.* & *NC.*
* *Joſephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.*] *Al.* Joſephi liberalibus & honeſtis moribus mirifice delectatus.
p Ὑποχομένου.] Ita cum *Hen.* & *NC.* ὑποσχημένου in *cæteris.*
† *Sordes Regi commemorat,*] *Al.* dementiam.
q Μέλλοι] Sic *Hen.* & *NC.* μέλλει in *reliquis.*
r Παραιτησόμενον] In marg. *L. B.* ἀντὶ τοῦ ἐξιλεωσόμενον.
s Προθύμότατα ἔχειν] Οἰκείως ἔχειν προσκυσάσαν *Busb.*
t Ὡς εἰσὶ δισμυρίας] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. *Lowthius.*
u Καὶ ἄρχοντας,] Τοὺς ἄρχοντας *Hen.*
x Τῶν πόλεων ὠνοῦ.] Illud τῶν ex *MSS.* deëſt in *Editis.* τῶν πόλεων ὠνητοῦ *NC.*
y Βασιλέα Πτολεμαῖον] Βασιλέα omittunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*
z Ἀνέβαινεν αὐτῷ.] Αὐτῶ ἀνέβαινεν *NC.* αὐτῷ ἀνὶ *Busb.* ἀναβαίνειν αὐτῷ διάγων *NC.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* in cujus præterea margine ὑπαντασάμενος συνέβαλεν αὐτῷ. HAV.
a Πρεσβεύσας] Περισβούσαμενος *C.*
b Ἰωσήπου ξενισθείς·] Περὶ Ἰωσήπου in *MSS.*
c Λέγων τοῦτον εἶναι] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.*
d Παρεκάλεσε.] Παρεκάλουν *Busb.* & *Zonar.*
e Παρὰ δ' ἡμῶν] Παρ' ἡμῶν δ' ἔστιν *Busb.*
f Τῇ εὐτραπελίᾳ δὲ νεανίσκου] Illud τῇ, ut & mox καὶ poſt ἡδὲ, accepimus è *MSS.*
g Κελεύσαι] Ita *MSS.* & mox ἔχειν. in *Editis* κελεύσας & ἔχων.
h Ἐνδιαιτᾶσθαι] Διαιτᾶσθαι in aliquot *MSS.*

postquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Josephum cum eo sedentem vidissent, graviter ferebant.

Vectigalium auctio.

4. Post ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in suis patriis dignitate præstabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excrescerent, accessit Josephus, & licitatores quidem criminatus est, tanquam ex composito in se recepissent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipse vero duplum pollicetur, cique bona missurum eorum qui in ejus domum peccavissent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur. Cum autem Rex ista libenter audivisset, dixissetque se ei, ut qui reditus suos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos sponsores dare posset; festive admodum respondit. dabo enim, inquit, bonos & honestos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui sint isti diceret. Teipsum, subjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte sponsores do. Hic subridens Ptolemæus ei vectigalia sine fidejussoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui posthabiti fuerint. & illi quidem suas quisque in patrias non sine pudore redierunt.

Vectigalia Josepho addidit Ptolemæus.

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

5. Josephus autem, acceptis à Rege duobus peditum millibus (petiverat enim sibi copias *in auxilium*, ut si qui in urbibus ipsum contemnerent, cogere posset) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Ascalonem venit, tributumque ab Ascalonitis exegit, atque illi non modo nihil solvere voluerunt, sed ipsum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eosque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi misit, & quidnam egerit ei demonstrat. Ptolemæus itaque ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi potestatem permittit. Cum hoc fama accepissent Syri, perterriti sunt, & Ascalonis cives occisos in grave contumaciæ exemplum habentes, Josephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia solvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recusarent, quæ antea nihil hæsitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem misit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat stabiliendam * usus est: bene ac sapienter facturum ratus, si occasionem sibi & causam præsentis felicitatis conservaret, ope illorum quæ acquisiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Ascalonitæ pœnas luunt ob vectigalia non soluta.

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Josephus Regi & Reginæ multa dona mittit.

6. Ea autem felicitate usus est *Josephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore septem, & ex sui fratris Solymii filia unum nomine

Josephi divitiæ & liberi. Hyrcani ortus.

γομένῃ δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τ Συρίας συγκαθεζόμενον αὐτῷ τ Ἰώσηπον, ἀηδῶς ἔφερον.

δ'. Ἐνταῦθα γ τ ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πραθήσεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν τοῖς πατρίοις διαφέροντες. εἰς ὀκτακισχίλια γ τάλαντα συναθροιζομένων τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τ Φοινίκης καὶ Ἰουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ἰώσηπος, τοὺς μὲν ὠνουμένους διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγου αὐτῷ πιμιὼ [k] ὑφίστασθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς γ διπλάσιον δώσειν [l] ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m] ἁμαρτόντων εἰς τ οἶκον αὐτοῦ τὰς οὐσίας ἐκπέμψειν αὐτῷ. [n] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπεπράκτο. τοῦ γ βασιλέως ἡδέως ἀκούσαντος, καὶ ὡς αὔξοντι τὸν πρόσοδον αὐτοῦ κατακυρῶν τῷ ὠνουμένῳ τ τελῶν ἐκείνῳ φήσαντος, [o] ἐρομένου γ καὶ τοῦτο, εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν ἔχοι [p] δοῦναι, σφόδρα ἀστείως ἀπεκρίνατο. δώσω γὰρ, εἶπεν, ἀνθρώπους [q] ἀγαθούς τε καὶ καλοὺς, οἷς οὐκ ἀπιστήσετε. λέγων γ τούτους οἵ πινές [r] εἰσιν εἰπάντος· αὐτὸν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σέ τε & τὴν γυναῖκα τὴν σὴν, ὑπὲρ ἑκατέρου [s] μέρους ἐγγυησομένους, δίδωμί σοι. γελάσας δ' ὁ Πτολεμαῖος, συνεχώρησεν αὐτῷ, δίχα τ ὁμολογηθέντων, ἔχειν τὰ πλήθη. τοῦτο σφόδρα τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας ἐλύπησεν, ὡς παρῳδοκιμηθέντας. καὶ οἱ μὲν ἐπανῆκον [t] εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας μετ' αἰσχύνης.

ε'. Ὁ γ Ἰώσηπος, λαβὼν παρὰ τ βασιλέως πεζῶν στρατιωτῶν [v] δισχιλίους· ἠξίωσε γὰρ [x] τινα βοήθειαν λαβεῖν, ἵνα τοὺς ἐν τ πόλεσι καταφρονοῦντας ἔχῃ βιάζεσθαι· καὶ δανεισάμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, παρὰ τῶν τ βασιλέως φίλων, τάλαντα πεντακόσια, εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γνόμενος γ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοὺς φόρους ἀπαιτῶν τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἐπεὶ μηδὲν ἐβούλοντο διδόναι, ἀλλὰ καὶ προσύβριζον [y] αὐτὸν, συλλαβὼν αὐτῶν τοὺς πρωτείονσας ὡς εἴκοσι, ἀπέκτεινε. καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς χίλια τάλαντα ἀθροισθείσας, ἔπεμψε τῷ βασιλεῖ, δηλῶν αὐτῷ & τὰ γεγνημένα. θαυμάσας δ' αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ φρονήματος, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσας αὐτόν, ἐφῆκεν αὐτῷ ποιεῖν ὅ, τι βούλοιτο. τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ [z] Σύροι καταπτοήθησαν, καὶ τὸ τῆς ἀπειθείας χαλεπὸν ἔχοντες τοὺς τῶν Ἀσκαλωνιτῶν ἄνδρας ἀνῃρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο προθύμως τ Ἰώσηπον, καὶ τοὺς φόρους ἐτέλουν. ὑπερχομένων γ καὶ [a] Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζειν αὐτὸν, καὶ μὴ παρέχειν τοὺς φόρους αὐτῷ, ἓξ μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς πρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. συναγαγὼν γ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τ ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ δραμεῖναι τὴν ὑπαρχοῦσαν αὐτῷ δυναμιν τοῖς ὑπ [b] κατεχομένοις, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτῷ & τὴν ὑπόθεσιν τ τότε εὐτυχίας τηρεῖν φρόνιμον ἡγεμὼν ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν δυναστείαις, ὠνούμενος διὰ τούτων τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ς'. Ἀπήλαυσε γ ταύτης τῆς εὐτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, πατὴρ μὲν γενόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτὰ, ποιησάμενος γ καὶ ἐκ τῆς & ἀδελφῆς [f] Σο-

i Τῶν τ Κοίλης Συρίας τελῶν,] Καὶ τ τ & mox καὶ τ Φ. in aliquot *MSS.*

k Ὑφίσασθαι] Ita *MSS.* ὑφίστασθαι in *Editis.* HUDS. *Gen.* ὑφίσασθαι. leg. ὑφίσασθαι. SPANH.

l Ὑπισχνεῖτο,] Sic *MSS.* ὑπισχνεῖ] in *Editis.*

m Ἁμαρτόντων] *Al.* ἁμαρτωλῶν.

n Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο,] Καὶ γὰρ ταῦτα τ. τ. συνεπέπρασκε in aliquot *MSS.*

o Ἐρομένου γ καὶ τοῦτο,] Ἐρομένῳ δ' εἰ καὶ τοῦτο *Hen.* (*L. B.*) C. & *NC.*

p Δοῦναι,] Δοῦναι deest nonnullis *MSS.* nec legisse videtur *Epiphan.* Erit forsan qui comma post ἔχειν ponendum censebit.

q Ἀγαθούς τε καὶ καλοὺς,] Atticismum non observat in ordine harum vocum. REL.

r Εἰσιν εἰπόντος·] Εἶεν *NC.* & *Hen.*

s Μέρους ἐγγυησομένους.] Μέρους deest *Gall.*

t Εἰς τὰς οἰκείας] Εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστοι μετ' αἰσχ. in aliquot *MSS.*

v Διχιλίους·] Χιλίους *Gall.* & *C.*

x Τινα βοήθειαν λαβεῖν,] Δυνάμιν τινα λαβεῖν C.

y Αὐτὸν,] Αὐτὸν deest *Hen. C.* & *NC.*

z Σύροι κατεπλάγησαν,] Ita *MSS.* Σύριοι in *Editis*

a Σκυθοπολιτῶν] Conf. lib. VI. cap. 14. §. 8. SPANH.

* Usus est:] *Alii vertunt*, abusus est.

b Κατεχρήσαθ] Κατεσχέθη *NC.*

c Αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν] Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *ceteris.*

d Ὑπο χεῖρα τῷ βασιλεῖ] Τῶν ὑπὸ χεῖρα malit Cl. *Louthius.*

e Ἔπεμπε,] Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.*

Σο-

[f] Σολυμίᾳ θυγατρὸς ἕνα τρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ ἢ παῖς τὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν ἀδελφῷ ποτε εἰς Αλεξάνδρειαν ἐλθὼν, ἄγοντι καὶ τὸν θυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὸν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπιφανῶν Ιουδαίων, καὶ δειπνῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἐρχηγεύσης εἰσελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον ὑπερπεπωκότες ἐγρηγορότες, τῷ ἀδελφῷ τὸν μεθύοντα, παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ πεκώλυται [h] τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ πλησιάζειν γυναικὶ, συγκρύψαντα τὸ ἁμάρτημα, καὶ λήθην ἀγαθὸν ἡγούμενον, παρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν παρακλησιν, κοσμήσας τὴν αὑτοῦ θυγατέρα νυκτὸς ἦγαγε πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμησεν. ὁ δὲ, ὑπὸ μέθης ἀγνοήσας τὸ ἀληθὲς, συνέρχεται τῇ τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρί· καὶ τοῦτο γινόμενον πολλάκις, ἠρέθη σφοδρότερον. ἔφη δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρᾶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἧς ἴσως οὐκ ἂν αὐτὸν παραχωρῆσαι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακελεύεται, [k] ἀπολαύειν δ' ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὸν φήσαντος, καὶ πολλὰς αὐτῷ φανερὸν ποιήσαντος, ὡς ἕλοιτο μᾶλλον τὸν ἰδίαν [l] ὑβρίσαι θυγατέρα, ἢ τοιοῦτόν τι ἐν αἰσχύνῃ γινόμενον· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ιώσηπος τῆς Φιλαδελφίας, συνῴκησεν αὐτὸν τῇ θυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν τρκανὸν [m] ὄνομα, ὡς προεφήκαμεν. [n] ἐπεὶ δὲ ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν ἦν ὁ παῖς νεώτερος ἐπιδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλοτυπηθῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φθονηθῆναι δυνάμενον, ὃς δὴ Ιωσήπου γνῶναι βουληθέντος τίς αὐτῶν τῶν υἱῶν πρὸς ἀρετὴν [o] εὐπέφυκε, καὶ καθ' ἕνα πέμψαντος πρὸς τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἔχοντας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥᾳθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς ἐπανῆκον αὐτῷ. μετὰ δὲ ἐκείνους τὸν νεώτατον τρκανὸν, δὺς αὐτῷ τριακόσια ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τὴν [p] ἐρημίαν, ἀστρουῶτα τὴν γῆν, ἀποκρύψας τὰς [q] ζυγατῆρας ἱμάντας. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῷ τόπῳ καὶ τὰς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βουλατῶν γνώμης κατελόγησε, συμβουλευόντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιοῦντάς τινας τὰς ἱμάντας· τὸν δὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλυῶσι τριβόμενον τοὺς ἀποσταλησομένους, ἐπενόησέ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας πρεσβύτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε· τιμὰς δὲ τὰς δορὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [r] ἐνέδησε τούτοις τὰ [s] ζυγεῖα· καὶ [t] τοῦτον τὸν τρόπον ἀπέρασε λίαν ὁ πατὴρ αὐτῷ [v] προστάξαι γῆν, ὑποστρέψαι πρὸς αὐτόν. ἐλθόντα δὲ ὁ πατὴρ ὑπερηγάπησε τοῦ φρονήματος· καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπῃνέσας, ὡς μόνον ὄντα γνήσιον, ἔτι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ.

ζ'. Ὡς δὲ ἀπήγγελέ τις αὐτῷ κϛ' τοῦτον τ' καιρὸν γόνον τῷ βασιλεῖ [x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας τε καὶ ὑπηκόων χώρας ἑορτάζοντες [y] τὴν γενέσιον ἡμέραν τοῦ παιδὸς, μετὰ μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κα-

mine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujusmodi causa. Cum forte Alexandriam se contulisset una cum fratre, (ducente secum filiam nubilem; ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, saltatriculæ forma egregia, in convivium ingressæ, amore captus esset, hoc ipsum fratri indicavit, illum orans atque obtecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipse, peccato suo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem suam expleret. Frater autem, libenter pollicitus se voluntatis ejus ministrum fore, filiam suam ornatam noctu ad eum deduxit; & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc sæpiuscule fecisset, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, se de vita periclitari ex amore saltatriculæ ne forte Rex nollet eam sibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo esset anxio & solicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixisset, & quid factum fuerit ei aperuisset, quod maluerit filiæ suæ injuriam fieri, quam ipsum pati tale in sese dedecus admittere: Josephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipsius sibi matrimonio junxit: filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ se ferret animi fortitudinem & ingenii præstantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei invideretur; ipseque Josephus scire voluerit quis præcipue omnium à natura esset ad virtutem factus formatusque, & unumquemque ad eos miserit qui ad alios instituendos tunc maxime idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob segnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Post illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis misit bidui itinere in solitudinem ad terram conserendam, loris jugalibus clam subductis. Ille vero cum ad locum perveniisset, & lora non haberet, contempsit quidem boves agitantium sententiam, qui suadebant ut ad patrem quosdam mitterent qui lora sibi afferrent: ratus vero non oportere se tempus perdere, dum exspectaret illos qui mitti deberent, rem callidi consilii prudentiæque magis senilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios distribuit; sectis autem in lora tergoribus, iis juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram conseviisset, quam sibi in mandatis dederat pater, ad eum se recepit. Pater autem reversum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extulisset, quod non minus rem exsequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quasi solus ei germanus esset filius, ipsum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus.

Eiusque indolem.

Callidum Hyrcani commentum.

7. Cum autem ei nunciaretur sub id tempus Ptolemæo natum esse filium, atque omnes primi Syriæ & regionis subjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem senio reti-

Josephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

ne-

[f] Σολυμίᾳ θυγατρὸς] Σολίᾳ juxta *Epiphanii* libros.
[g] Συνοικίσῃ τινὶ] Ita *Busb.* & *C.* συνοικίσῃ in *Editis Aliisque.*
[h] Τοῖς Ιουδαίοις ἀλλοφύλῳ] Παρὰ τοῖς Ιουδαίοις in plerisque *MSS.*
[i] Κινδυνεύοι] Κινδυνεύοιτο ζῆν in aliquot *MSS.*
[k] Απολαύειν] Απολαύσειν *Busb.*
[l] Ὑβρίσαι θυγατέρα,] Ὑβρίσθαι *NC.*
[m] Ονομα,] Illud ὄνομα abest plerisque *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[n] Επεὶ δὲ ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν] Mallem sane τεσσάκοντα.
[o] Εὐπέφυκε,] Ita recte *Bas.* non ὑπέφυκε. IBBETSON.
[p] Ερημίαν,] Ερημον *NC.*
[q] Ζυγατῆρας] Ζυγατῆρας in *plerisque* (ut & *L. B.*) *MSS.* quorum nonnulli etiam ἱμάντας non agnoscunt.
[r] Ενέδησε τούτοις] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐνέδυσε in *Editis.*
[s] Ζυγεῖα·] Τὰ ζυγὰ in *plerisque* (ut & *L. B.*) *MSS.*
[t] Τοῦτον τ' τρόπον] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.*
[v] Προστάξαι γῆν,] Κατέλιπε *Busb.*
[x] Πτολεμαίῳ γεγονέναι,] Πτολεμαίῳ τῷ Επιφανεῖ *NC.*
[y] Τὴν γενέσιον ἡμέραν] Γενέσιος ἡμέρα *natalis*; non γενέθλιον. REL.

nebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficiſci vellet. Cum grandiores recuſaſſent, & ſeſe ad tales congreſſus ruſticiores eſſe dixiſſent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent conſilium ei dediſſent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire poſſet, paratuſque ſit, interrogat. Qui cum ſe iturum promiſiſſet, dixiſſetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut ſatis futura ſint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus eſt pueri moderatione. Deinde parvo ſpatio interjecto, patri conſulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, ſed ſibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipſi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretioſiſſima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impenſurum eſſe muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter eum monuiſſet, Arioni diſpenſatori ſcripſit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Joſephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & inſtante die præſtituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, ſcribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptiſque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, ſcribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant.

Fratres inſidias ſtruunt Hyrcano.

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Poſtquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæſiviſſet, quot talenta vellet accipere (ſperabat enim eum poſtulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille ſibi mille opus eſſe diceret, iratus eum objurgabat, ut luxurioſe admodum vivere volentem; eique oſtendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus reſiſtens, congeſſerit, moneatque, ut parentis imitatorem ſe præbeat. ſe quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accenſus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipſum Cleopatræ indicaſſet, oraſſetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion ſummo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, miſſis ad Hyrcanum nunciis, dicebat ſe *magnopere* mirari, quî factum ſit ut ad ſe à patre legatus in conſpectum ſuum non veniſſet, & inſuper procuratorem in vincula dediſſet: itaque juſſit ut ei ſignificatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, reſponſo ad Regis nuncium dato, ferunt dixiſſe, ipſum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius ſacrificium guſtaret, niſi prius in templum intraſſet, Deoque ſacrificaſſet. Eaque ratione neque ſe ad eum veniſſe, quod exſpectaret, dum dona ferre poſſet homini de ſuo patre bene merito. Quod ad ſervum attineret, ſeſe in eum propterea animadvertiſſe, quod ſibi dicto audiens non fuiſſet. nihil enim intereſſe, utrum parvus aliquis ſit herus an magnus. Quòd niſi

Seſe coram Rege defendit Hyrcanus.

πίχερ, τ̃ δ' ἰῶν ἀπεπέμψῃ εἴ τις αὐτῶν βέλτιον ἀπελθεῖν πρὸς τ̀ βασιλέα. τῶν ὃ πρεσβυτέρων ὠθιαιτησαμένων, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀχρειοτέρων ἔχειν φησάντων, τ̀ ἀδελφὸν ὃ Ὑρκανὸν πέμπειν συμβουλευόντων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τ̀ Ὑρκανὸν, καὶ εἰ δύναιτο πρὸς τ̀ βασιλέα βαδίσαι, καὶ εἰ προθυμός ἐστιν ἀνέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου δ' [z] πορεύσεσθαι, καὶ δεῖσθαι χρημάτων ἀπὸ πολλῶν φήσαντος εἰς τὴν ὁδὸν, ζήσεσθαι γὰρ ἁπλουστικῶς, ὥστε δέκα μόνας αὐτῷ δραχμὰς μυρίας, ἥδη δ' παιδὸς τῇ [a] σωφροσύνῃ. ἀφαιρῶν δ' ὀλίγον ὁ πατὴρ [b] συνεβούλευε τῷ πατρὶ, δῶρα μὲν [c] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τῷ βασιλεῖ, δόναι δ' ἐπιστολὴν πρὸς τ̀ [d] Αλεξανδρείᾳ οἰκονόμον, ὅπως αὐτῷ [e] παρέχῃ πρὸς ὠνὴν ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων ἐκ πολυτελῶν χρήματα. ὁ δ' νομίζων δέκα ταλάντων ἔσεσθαι τὴν εἰς τὰς δωρεὰς τῷ βασιλεῖ δαπάνην, καὶ τ̀ υἱὸν ἐπαινέσας ὡς φρονίμως καλῶς, γράφει τῷ οἰκονόμῳ Ἀρίωνι, ὃς ἅπαντα τὰ ἐν Αλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτοῦ διώκει, ὄντα ἐλάττω τριακοσίων ταλάντων. ὁ δὲ Ἰωσηπος τὰ ἀπὸ τ̃ συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, καὶ [f] τ̃ [g] προθεσμίας ἐνισταμένης, καθ' ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ τὰς φόρους ἀπαρθμεῖν, ἔγραφε τῷ [h] Ἀρίωνι τοῦτο ποιεῖν. πρὸς οὖν τοῦτον ἀπαντήσας τ̀ πατέρα ὁ [i] λαῶν ἀπιστολὴν, εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντος δ' αὐτοῦ, γράφουσιν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τ̃ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

η'. Ὡς δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τῷ Ἀρίωνι τὴν ἀπιστολὴν, ἐπερωτήσαντος αὐτοῦ, πόσα βέλτιον τάλαντα λαβεῖν· [k] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βραχεῖ τούτων πλέον· εἰπόντος χιλίων χρῄζειν, ὀργισθεὶς ἐπεπλήττειν αὐτῷ, ὡς ἀσώτως ζῆν διεγνωκότι, καὶ πῶς ὁ πατὴρ αὐτοῦ σωφρονοῦντι τὴν οὐσίαν, ὡς πονῶν καὶ τῆς ἁπλουστίας ἀντέχων, εὑρήκει, καὶ μιμητὴν αὐτὸν ἠξίου γενέσθαι τοῦ γυναικός. δώσειν δ' [l] οὐδὲν πλέον τάλαντα δέκα, καὶ ταῦτ' εἰς δωρεὰν τῷ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ πῶς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τῆς δὲ γ' Ἀρίωνος γυναικὸς τοῦτο δηλωσάσης τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ δεηθείσης ὅπως ἐπιπλήξῃ τῷ παιδί· σφόδρα γὰρ ἐν τιμῇ παρ' αὐτῇ· φανερὸν τῷ βασιλεῖ τοῦτο ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἀποστελεὶς πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὔπω ὀφθείη αὐτῷ, καὶ προσέτι δήσειε τὸν οἰκονόμον· ἐλθόντα οὖν τὴν αἰτίαν αὐτῷ μηνύειν ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [m] ἀποκρινάμενον τῷ θεσμῷ τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτῷ, ὅτι νόμος ἐστὶ [n] παρ' αὐτῷ κωλύων [o] τὸν γευσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν καὶ θύσαι τῷ Θεῷ. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λογισμὸν [p] ἦλθ' αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, προειμένου δῶρα κομίσαι τοῦ πατρὸς εὐεργέτῃ [q] γενομένῳ. τὸν δὲ δῆλον κωλύσαι θεσμοθέτας ὧν προστάξαι. διαφέρειν δ' ἔδει, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότην ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [r] κωλύσωμεν τοὺς τοιούτους, καὶ σὺ προσδόκα ἐπὶ τῶν

z Παρεύσεσθαι,] Παρελεύσεσθαι in nonnullis *MSS.*

a Σωφροσυνῃ.] Ita cum pleriſque *MSS.* (ut & *L. B.*) & *Vet. Interpr.* Φρονήσει in *Editis.*

b Συνεβούλευε τῷ πατρὶ] Ita *MSS.* & *Epiphan.* συνεβούλευσε in *Editis.*

c Αὐτόθεν μὴ πέμπειν] Sic *MSS.* αὐτόθε in *Editis.*

d Αλεξανδρείᾳ] Εν Αλεξανδρείᾳ in aliquot (ut & *L. B.*) *MSS.*

e Παρέχῃ] Παρέχοι *C.*

f Τῆς προθεσμίας] Illud τ̃ ex *MSS.*

g Προθεσμίας] Hinc προθεσμίας νόμος seu præſcripti temporis in Jure Attico *Demoſth. adv. Phorm.* p. 603. & *adv. Nauſim.* p. 635. B. Hinc ἐπιπρόθεσμος δίκη, & ἐμπροθημήσειν, ultra præſcriptum judicio tempus differre ſolutionem judicati, Ulpian. in Midiam. p. 399. C. SPANH.

h Ἀρίωνι] Ἀρείωνι paſſim in aliquot *MSS.*

i Λαῶν ἐπιστολὴν,] Tranſponit hæc *L. B.* ἐπιστολὴν λαῶν.

k Ηλπισε δ'] Ita ex *Hen. Busb. C.* & *NC.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν in *Editis.* ἐλπίζει δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.*

l Οὐδὲν πλέον] Οὐδὲν πλέον ἔλεγε ταλάντων δ'. in aliquot *MSS.*

m Αποκεινάμενον] Αποκρίνασθαι τῷ π. τ. β. φ λέγειν in aliquot *MSS.*

n Παρ' αὐτῷ κωλύων] Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τ̀ χυηθέντα γεύσασθαι θυσίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem eſſe apud Judæos quæ prohibet commenes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum eſſe ſuſpicatur *Scholtenus.*

o Τὸν χυηθέντα] Horum verborum verſio in aliis *Edit.* præter *Hudſ.* deſideratur, atque ab illis intelligitur, tanquam de Judæorum ritu ſermo eſſet. HAV.

p Οὐδ' αὐτὸς ἐλθεῖν] Οὐδ' αὐτὸς & mox θεμιθῶν in aliquot *MSS.*

q Γενομένῳ.] Γεγονυμένῳ *Hen. C.* & *NC.*

r Κωλύσωμεν τους τοιούτους,] Κωλύσωμεν *Busb. Hen. C.* & *NC.*

τῶν δεχομένων καταφρονηθήσεσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

θ'. Μαθὼν δ' ὁ Ἀρίων ὅτι τοῦτον ὁ βασιλεὺς διετίθη τὸν τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοήθειά ἐστιν αὐτῷ, δὸς τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τὰ δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τρεῖς ἀφαλιπὼν ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἠσπάσατο τοὺς βασιλέας. οἱ δ' ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ [a] φιλοφρόνως εἰστίασεν ἀφ' ἑαυτῷ πρὸς τὸν πατέρα πρῶτον. λάθρα δ' ὡς τοὺς ἐμπόρους ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα δεδιδαγμένους καὶ ἀκριβοπάτους, ἑνὸς ἕκαστον τάλαντον, ἑκατὸν δὲ παρθένους τὰ αὐτὰ τιμῆς ἑκάστῳ. κληθεὶς δ' ἐφ' ἑστίασιν ὡς τὸν βασιλέα, μετὰ τῶν πρώτων τῆς χώρας, κατακλίνεται πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς παῖς ἐπὶ τῇ ἡλικίαν κατὰ τοὺς τόπους καὶ τὴν ἀξίαν διανεμόντων. [b] τῶν δὲ συγκαθακειμένων πάντων τὰ μερῶν τὰ ὀστᾶ· [x] ἀνήρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωρεύσαντων ἔμπροσθεν δὲ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν προκειμένην αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὃς ἦν δὲ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τὰς ἐν τοῖς πότοις γέλωτας [y] ἀνεδέδεκτο, προσκαλεσάντων αὐτὸν [z] τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ, παρεσῶς τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ προκείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ τούτου [a] σοχάσαι, ὅτι δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ [b] τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν ὡς ἔστι τοῦτο τῶν σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ πρὸς τὸν Τρύφωνος λόγον δὲ βασιλέως, καὶ ἐρομένου τὸν Ὑρκανὸν ὅτι τοσαῦτα οὕτω προκείται ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τὰ ὀστᾶ σὺν τοῖς κρέασι καταφθείρειν ὥσπερ ἔστι, πρὸς τοὺς κατακειμένους ἀποβλέπων, ὅτι [c] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἕκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τὰ κρέας ἐσθίουσι, τὰ δ' ὀστᾶ ῥίπτουσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ σοφὴν ὄντα γνωμένην, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τὸ δευτεραπλάσιος [d] ἀποδεχομένους αὐτόν. τῇ δ' ὑστέρᾳ πρὸς ἕκαστον τῶν δὲ βασιλέως φίλων προϋόμενος τὸν [c] πρὸς τὴν αὐλὴν δυνατῶν, τοὺς μὲν ἠσπάζετο, πρὸς δὲ τῶν οἰκετῶν [f] ἀπεπυνθάνετο, τί μέλλοιεν δώσειν τῷ βασιλεῖ δῶρον ἐν τῇ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ γενεθλίῳ. τῶν δὲ, τοὺς μὲν ἀνὰ [g] δώδεκα τάλαντα [h] μέλλειν δώσειν φησάντων, τοὺς δ' ἐν ἀξίᾳ τοῦ μέγεθος τῆς οὐσίας ἑκάστου αὐτῶν, [i] πρὸς ἕκαστον [k] ὑπερβάλλεσθαι λυπεῖσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοιαύτην προσενεγκεῖν δωρεάν· πολὺ γὰρ πέντε ταλάντων οὐκ ἔχειν. οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτ' [l] ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς κατεγνωσθησομένου τοῦ Ἰωσήπου, καὶ προσκρούσοντος τῷ βασιλεῖ διὰ τὸν βραχύτητα τῆς δωρεᾶς, ἐνιαυσίου τῆς ἡμέρας, οἱ μὲν ἄλλοι προσέφερον τῷ βασιλεῖ [m] τάλαντον, οἱ λίαν μεγαλοδωρεῖσθαι νομίζοντες, ἓν τάλαντον εἶχον· ὁ δὲ Ὑρκανὸς ἓξ ὠνήσατο παῖδας ἑκατὸν καὶ παρθένους τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δοὺς προσήγαγε, τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ, τὰς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὸν παρ' ἐλπίδα τὸν δώρων πολυ-

tales puniemus, exspecta tu quoque futurum, ut à tuis subditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus est.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum esse, & opem sibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis solutus est: & triduo interjecto Hyrcanus * Reges salutavit. Illi vero eum libenter viderunt, & comiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde *is* mercatores secreto aggressus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eosdemque valentissimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis* ex *cujusque* dignitate loca assignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium ossa (nam carnes iis ipsi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut mensam ipsi appositam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad scommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adstiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum ossium ante Hyrcanum jaccat? Ex his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam spoliaverit, quemadmodum hic ista nudavit carnibus. Rege vero ad hunc Tryphonis sermonem in risum effuso, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent ossa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim est ossa una cum carnibus devorare, sicut isti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil ossium ante eos reperiatur: homines autem comesis carnibus ossa solent abjicere, quod & ego, homo cum sim, etiam nunc feci. Ibi Rex, responsi ejus acumen miratus, jussit universos ei plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipsos quidem salutavit, à famulis vero quæsivit, quæ munera Regi daturi essent die natali filii ejus. Cumque illi dixissent, quosdam largituros esse talenta duodecim, alios autem in dignitate constitutos pro suarum quemque facultatum magnitudine, coram singulis simulavit se dolere, quod ejusmodi munera afferre non potuerit: sibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta suppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciayerunt. Illis autem gaudentibus Josephum *parsimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offensurum esse muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad summum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis singula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipsisque adeo Regibus, insperatam largitionis magnificentiam & sumptus; insuper & amicis famulisque Regis do-

Benigne excipitur à Rege & Regina.

Locus in Hyrcanum.

Facetum Hyrcani responsum.

Ejus munificentia.

* *Reges salutavit.*] *Id est*, Regem & Reginam.

a Φιλοφρόνως εἰστίασεν] Conf. ἄλλως. lib. 3. c. 2. §. 4. SPANH.

b Ἐλθὼν] Ἀπελθὼν in iisdem *MSS.*

c Τῶν δ' συγκατακειμένων] Τῶν δ' ἐν κατακ. *NC.*

x Ἀνήρουν γὰρ] Ἀφῄρουν *Busb.* & *Hen.*

y Ἀνεδέδεκτο,] Ita *Hen.* ἐπεδέδεκτο *Busb.* ἀνεδέδεκτο in *Editis Aliisque.*

z Τῶν καθακειμένων τῇ τραπέζῃ,] Alii sic distinguunt, τῶν καθακειμένων, τῇ τραπέζῃ παρεισῶς, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, &c.

a Στοχάσαι] Στοχάσασθαι *Busb. Hen.* & *Gall.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* haud pejus vulgari lectione, unde & recepi. Pariter Latini. Lucret. L. 2. versu 16. —— —— *Nonne videre*
Nil aliud sibi naturam latrare? HAV.

b Τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν] *Spoliavit* περιέδυσεν αὐτὸν infra lib. 13. c. 15. §. 3. ἐξεδίδυσκε ἄλλως. lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

c Μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο·] Μηδὲν τῶν ἔμπροσθεν *Hen.* forsan pro μηδὲν τῶν ὀστῶν ἔμπρ.

d Ἀποδεχομένους αὐτόν.] Ἀποδεχόμενον *Hen.* & *NC.*

e Παρὰ τὴν αὐλὴν δυνατῶν,] Περὶ τὴν αὐλὴν *Hen.* & *NC.*

f Ἀπεπυνθάνετο,] Ἐπυνθάνετο *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

g Δώδεκα] *Lugd. Bat.* δέκα.

h Μέλλειν διδόναι φησάντων,] Illud μέλλειν acceptum debemus *MSS. Hen. Busb.* & *NC.*

i Πρὸς ἕκαστον] Ita auximus ex *Lugd. Bat.* est enim significantius, atque propter præcedentium similitudinem ex aliis codicibus excidisse videtur. HAV.

k Ὑπερβάλλεσθαι λυπεῖσθαι] Ὑπερείναι *NC.*

l Ἀκούσαντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις.] Ἀκούσαντες *Hen.* & *NC.* & mox ἀπήγγελλον *NC.*

m Τάλαντον,] Τάλαντα & dein ἓξ πλείω εἶχ. *Busb.* τάλαντον, & ἓξ πλείονα εἶχ. *Hen.* & *NC.* τῶν γὰρ ἄλλων ἀπάντων, τὰ μὲν ἀνὰ δέκα τάλαντα προσαγόντων τῷ βασιλεῖ, τὰ δὲ μείζω δωρεμένων ὀχ ὑπερβαίνοντα τὰ ἑκατόν. *Zonar.*

dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim scripserunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adolescentis, jussit ut quod vellet donum postularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipso scriberet. Rex itaque eum maximo honore prosequutus, amplisque donis muneratus, scriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes suos præsides procuratoresque literis, eum dimisit. Fratres autem, cum additione accepissent quæ Hyrcanus à Rege consequutus est, eumque redire cum ingenti honore, obviam egressi sunt ut eum necarent, etiam patre sciente. quippe ei iratus, ob insumptas in dona pecunias, de salute ejus minus erat solicitus. Verumtamen iram in filium dissimulabat Josephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congressis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos suorum fratrum interfecit: cæteri Hierosolyma ad patrem evaserunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, seque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens sibi tributa solvere, commoratus est.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggressi sunt, interficit, & trans Jordanem se recipit.

Josephus moritur, regnante Seleuco Antiochi Magni filio.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit* & in splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœniceque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem successit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Onia & Simone mortuis, pontificatum obit Onias Simonis filius.

V. REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem litera.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo invenimus ejusdem generis esse Judæos & Lacedæmonios, & ex Abrami domo oriundos. "Quamobrem æquum est, ut vos, qui sitis fratres nostri, nobis significetis, si quid est quod "velitis. Etenim nos idem faciemus, & quæ vestra sunt nostra existimabimus, & nostra vobiscum communia habebimus. Demoteles, qui literas affert, mandata *ad vos* gerit. Scriptura est "quadrata, sigillum est aquila draconem tenens.

Mortuo Josepho oritur seditio.

11. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter e-

πλῆθον, καὶ τ βασιλέων αὐτῶν· καὶ τοῖς φίλοις ἐπὶ τοῖς ωρὶ τὸν θεραπείαν τ βασιλέως ἦσι, πολλῶν ἄξια παλάντων δῶρα ἐδωκεν, ὡς [n] διαφυγεῖν τ ἐξ αὐτῶν κίνδυνον. τότοις γὰρ [o] ἐγεγράφεσαν αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ διαχρήσασθαι τ Υρκανόν. Πτολεμαῖος δ, τὸν μεγαλοψυχίαν [p] ἀγασάμενος τ μεγέθες, προσέταξεν αὐτῷ δωρεὰν ὧν βούλοιτο λαμβάνειν. ὁ δ' οὐδὲν πλέον ἠξίωσεν αὐτὸν γράψαι περὶ αὐτ, ἢ γράψαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ωρὶ αὐτ. πέμσας οὖν αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ δωρεὰς ὧν λαμπρὰς, [q] καὶ τῷ τε πατρὶ γράψας καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτ καὶ ἐπιτρόποις, ἐξέπεμψεν. ἀκέσαντες δ οἱ ἀδελφοὶ τότων πυνθάνονται τ Υρκανὸν ωρὸς τῷ βασιλέως, καὶ μ' μεγάλης [r] ἐπανερχόμενον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντησόμενοι, καὶ διαφθεῖραι αὐτὸν, καὶ τ πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμενος δ αὐτῷ, ἕνεκεν τ εἰς τὰς δωρεὰς χρημάτων, σὺν ἐφρόντιζε τ σωτηρίας αὐτ. τ ὀργὴν μέν τοι τὴν ωρὸς τ ἰδιον Ἰωσηπον ἀπεκρύπτετο, φοβέμενος τ βασιλέα. συμβαλόντων δ' αὐτῶν τ ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλους τε τ σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπέκτεινε, καὶ δύο τ ἀδελφῶν· οἱ δ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα ωρὸς τ πατέρα. διαβληθέντος δ' αὐτὸν εἰς τὴν πάλιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [s] εἰς τὴν πέραν τ Ἰορδάνε ποταμὸν, κἀκεῖ διέτριβε φορολογῶν τὺς βαρβάρους.

ι'. Ἐβασίλευσε δ κατ' ἐκεῖνον τ καιρὸν τ Ἀσίας Σέλευκος ὁ [t] Σωτὴρ ἐπικαλέμενος, ὑὸς ὢν Ἀντίοχε τ Μεγάλε. πολιᾶ δ ἐπὶ τ Υρκανῷ τ πατρὶ Ἰώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος καὶ μεγαλόφρων, καὶ τ τ Ἰουδαίων λαὸν ἐκ πονηρίας καὶ πραγμάτων ἀθέτων εἰς λαμπροτέραν ἀφορμὰς τ βίε καταστήσας, [v] εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο τὴν τ Συρίας πόλιν καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας κατασχών. ἀπέθανε δ καὶ ὁ θεῖος αὐτ Ονίας, τ ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [x] καταλιπών. τελευτήσαντος δ καὶ τότε, ὁ ὑὸς αὐτ Ἀλέξανδρος τ τιμῆς αὐτ Ονίας γίνεται, [y] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [z] Ἀρειος πρεσβείαν τινὰ ἔπεμπε καὶ ἐπιστολὰς, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι [a] τοιῦτον.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ [b] ΑΡΕΙΟΣ, [c] ΟΝΙΑ. ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἐντυχόντες γραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς [d] ἐξ ἑνὸς εἶεν "[e] φύλης Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, [f] καὶ σὺν τ πρὸς [g] Ἀβρα"μον οἰκειότητι. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ἡμᾶς ὄντας "ἀναπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιή"σομεν δ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ, καὶ πάτα ὑμέτερα ἴδια νομί"μεν, καὶ τὰ [h] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν. Δημοτέ"λης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, ἀπέσταλκε [i] τὰς ἐπιστο"λάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [k] πετράγωνα, ἡ σφραγὶς ἐστιν "ἀετὸς δρακόντ ἐπιλημμένῳ.

ια'. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ, ἡ πεμφθεῖσα [l] πρὸς τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέως, τοῦτον ἔσχε [m] τρόπον. ἀποθανόντος δ Ἰωσήπου, τ λαὸν σωθὲν στασιάσαι διὰ τὺς παῖδας αὐτ.

n Διαφυγεῖν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπιφυγεῖν *Bas.* & *G.*

o Ἐγεγράφεισαν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* ἐγγεγράφησαν in *Editis.*

p Ἀγασάμενος δ μεγέθες,] Sic *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit *admiratus.* ἀπασασάμενος in *Editis.* ἄγαν θαυμάσας *NC.*

q Καὶ τῷ τε πατρὶ] Καὶ τότε πάτερι *Hen.*

r Ἐπανιεχόμενον τιμῆς,] Ἐπανιόντα *Busb.*

s Εἰς τὸν πέραν δ Ἰορδάνε ποταμὸν,] Εἰς τὸ πέραν *Busb. Hen. C.* & *NC.* ut & infra in libris omnibus (§. 10.) τοῖς πέραν δ Ἰορδάνε.

t Σωτὴρ ἐπικαλέμενος,] In *Cod. NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S.* & *Exot.* ad A. M. 3754. & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Fos-Vaillant* de *Seleucidarum Imperio*, p. 159.

v Εἴκοσιν ἔτη καὶ δύο] Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτη *NC.* perperam, ut constat ex præced. §. 6. cæterisque omnibus dissentientibus.

x Καταλιπών.] Καταλιπὼν, ὡς φαίνεται solus *NC.*

y Πρὸς ὃν] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (*in Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p. 128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus.* hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821.

z Ἀρειος πρεσβείαν] Passim Ἀρειος in aliquot *MSS.*

a Τοιῦτον.] Τῦτο *Hen.*

b Ἀρειος,] Ονιάρης Βασιλεὺς &c. 1 Maccab. XII. 20. SPANH.

c Ονία,] Conf. infr. lib. 13. c. 5. §. 8, SPANH. Epistolæ hujus fit mentio in 1 Maccab c. 12. v. 7. Videtamen *J. Scaliger.* in *Isag.* l. 3 p. 332. & in Euseb. p. 128. HUDS. *in Add.*

d Ἐξ ἑνὸς εἶεν φύλης Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Conf. *ibid.* lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

e Γένης Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι,] Ita cum *MSS.* φύλ male in *Editis.* De ista, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7.

f Καὶ σὺν τ πρὸς] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

g Ἀβρααμον οἰκειότητι.] Ita cum *Cod. Hen.* Ἀβραὰμ C. Ἀβραὰμ in *cæteris.*

h Αὐτῶν κοινὰ] Ἡμῶν ex conjectura *Schotani.*

i Τὰς ἐπιστολάς.] Hoc est, τὰς σύστολάς. Non enim dubium est *Josephum* ἀναφέρεσθαι illa *prioris Maccabæici*, ἐπειδήπερ ὧν ὅπως ἀπαλγείλωσιν ὑμῖν καὶ ταῦτα. *Scalig.*

k Τετραγώνα,] Τετραγώνῳ juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτῃ. Verum verba ista, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josephi* potius quam *Arei* fuerint. PETITUS in *Observatt. ἀκριβόταις*, tom. 4. p. 81. Atqui sequentia tum minus cohærent. HAV.

l Παρὸ δ Λακεδαιμονίων βασιλέως,] Ὑπὸ δ in aliquot *MSS.* & mox φεύξῃ *NC.*

m Τρόπον.] Forte τύπον. HUDS. *in Add.*

αὐτ. τ γὰ πρεσβυτέρων πόλεμον ἐξενεγκαμένων πρὸς Υρκανὸν, ὃς ἦν νεώτατ⟨ος⟩ τ Ιωσήπ τέκνων, διέση τὸ πλῆθ⟨ος⟩. κ οἱ μὲν πλείους τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχυν, κ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δ Υρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [a] οὐκ ἐπὶ διέγνω εἰς Ιεροσόλυμα. [o] προσκαθῆσθαι δ τοῖς πέραν Ἰορδάνυ, συνεχῶς ἐπολέμ τὸς Αραβας, ὡς πολλὰς αὐτῶν καὶ ἀποκτεῖναι καὶ λαβεῖν αἰχμαλώτους. ᾠκοδόμησε δ [p] βάριν ἰσχυρὰν, ἐκ λίθ λευκῆ κατασκεύασας ἅπασαν [q] μέχρι κὴ τ στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγεθέστατα. περίκλειγε δ αὐτὴ εὐρύν μέγαν καὶ βαθύν. ἐκ δ τ [r] κατ' ἀντικρὺ Ἰ ὄρους πέτρας διατμηθὲν αὐτῆς τὸ προέχον, ἀπήλικα πολλῶν σταδίων τὸ μῆκ⟨ος⟩ κατεσκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια, τοὺς δ εἰς ὕπνον καὶ διαιταν ἐποίησεν. [s] ὑδάτων δὲ ἀθροίσεις πολλ⟨ὰς⟩ ⟨ποιήσ⟩ας, ἃ καὶ πρόψις ἦν καὶ κόσμ⟨ος⟩ τ αὐλῆς, εἰσήγαγε. τὰ μέν[τοι] σώματα τῶν ἀπηλαίων, ὥστε ἕνα δι' αὐτῶν [t] εἰσιέναι Ἰ μὴ πλείους, βραχύτερα ἤνοιξε. κ ταῦτ' ἀπίτηδες, ἀσφαλείας ἕνεκα τ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν [v] κινδυνεύσαι ληφθείς, κατεσκεύασε. [x] προσωκοδόμησε δ Ἰ αὐλὰς τῷ μεγέθ διαφερούσας, ὰς κ ἀδελφεισμὸς ἐκόσμησε παμμήκεσι. κ τοιοῦτον ἀπεργασάμεν⟨ος⟩ τ τόπον, [y] Τύρον ὠνόμασεν. ἔστ⟨ι⟩ δ τόπ⟨ος⟩ ἐστὶ μεταξὺ τ τε Αραβίας Ἰ τ Ιουδαίας πέραν Ἰ Ἰορδάνυ, ὰ πόρρω τ [z] Εσεβωνίτιδ⟨ος⟩. ἦρξε δ' ἐκείνων τῶν μερῶν ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ, [a] πάντα τ χρόνον ὃν Σέλευκ⟨ος⟩ τ Συρίας ἐβασίλευσεν. ἀποθανόντ⟨ος⟩ γὰ τότε, μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Αντίοχ⟨ος⟩, ὁ κληθεὶς Επιφανὴς, τὴν βασιλείαν κατέσχε. τελευτᾷ δ Ἰ Πτολεμαῖ⟨ος⟩ ὁ τ Αἰγύπτ βασιλεὺς, κ αὐτὸς καλούμεν⟨ος⟩ Επιφανὴς, καταλιπὼν δύο παῖδας, ἔτι νεαρὰς τὴν ἡλικίαν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερ⟨ος⟩ φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο, [b] Φύσκων δ ὁ νεώτερ⟨ος⟩. Υρκανὸς δ ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τ Αντίοχον, κ δείσας μὴ κ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτ κολασθῇ διὰ τὰ πρὸς τὺς Αραβας αὐτῷ πεπραγμένα, τελευτᾷ τ βίον αὐτόχειρ αὐτ γιόμεν⟨ος⟩. τὴν δ' οὐσίαν αὐτ πᾶσαν Αντίοχ⟨ος⟩ [c] λαμβάν.

jus natos. Cum enim grandiores bellum intulissent Hyrcano, qui natu minimus erat, scissa est multitudo. majorque pars à grandioribus stabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hierosolyma deinceps non redire statuit. at trans Jordanem capta sede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum castellum, quod è candido marmore totum exstruxit usque ad tectum, insculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppositi autem montis petra, saxa ejus prominentia & *prærupta* perforando, speluncas multorum stadiorum in longitudinem construxit. Deinde in illa œcos quosdam in convivia, alios vero ad somnum capiendum & ad vitæ consuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In speluncis vero ostia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus solus posset ingredi. idque de industria incolumitatis ergo, ne à fratribus obsessus in illorum manus incidendi discrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis spatiosis ornavit. Et cum hujusmodi locum absolvisset, Tyrum eum nominavit. Locus iste est inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Essebonitide. Illos autem tractus rexit per septennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipse vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Physcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehensus ab eo propter illatas Arabibus injurias supplicio afficeretur, vitam finivit mortem sibi consciscendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invasit.

Hyrcanus infestat Arabas, & castellum validum ædificat.

Tyrus nominatur Hyrcani castellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemeus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Physcona. Hyrcanus mortem sibi consciscit.

ΚΕΦ. ε'. CAP. V. VI.

Ως στασιάζοντων πρὸς ἀλλήλους τ Ιουδαίων περὶ τ ἀρχιερωσύνης, ἐστρατεύσεν Αντίοχ⟨ος⟩ ἐπὶ Ιεροσόλυμα, κ πόλιν προσλαβὼν τ ναὸν ἐσύλησε κὴ Ιουδαίους ἐκάκωσε. κὴ ὡς Ιουδαίων πολλοὶ τὰς πατρίους νόμους κατέλιπον, κ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ελληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζεὶν ἱερὸν Ελληνίῳ Διὸς προσηγόρευσαν.

Quomodo Antiochus, Judæis de sacerdotio inter se discordantibus, exercitum duxit in Hierosolyma, captaque urbe templum spoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria instituta deseruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

ΥΠΟ δ τ αὐτὸν καιρὸν [d] ἀποθανόν⟨τος⟩ Ἰ [e] Ονίᾳ Ἰ ἀρχιερέως, τῷ ἀδελφῷ αὐτ Ιησῷ τὴν ἀρχιερωσύνην

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jesu summum sacerdotium

Onia defuncto, Jesus (Jasondicius) fit pontifex.

n Οὐκ ἔτι διέγνω] Οὐκ ἔτι ἔγνω in plerisque *MSS.*

o Προσκαθίσαι] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *NC.* προσκαθίσας in *Editis Aliisque.*

p Βάριν] Conf. supr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

q Μέχρι κὴ τ στέγης,] Μέχρι κὴ τ γῆς *Hen. NC.* & *Epiphan.* qui vertit *& totam usque ad terram sculpsit eam diversis animalibus*; quasi lectum & distinctum fuisset, ἐκ λίθ λευκῆ κατασκευάσας, ἅπασαν μέχρι κὴ τ γῆς ἐγγλύψας ζώοις παμμεγεθεστάτοις.

r Κατ' ἀντικρὺ Ἰ ὄρους] Καθ' ἑαυτοὺς *Hen.* forsan pro κατ' ἀντικρύς, quod habet *NC.*

s Ὑδάτων δ ἀθροίσεις πλῆθ⟨ος⟩,] Ita cum *MSS.* ὑδάτων δ θεάτων in *Editis.* HUDS. Voluit & id *Lugd. Bat.* in quo ἀθροίσεως πλήθη. Adscripserat Codici suo *Coccejus*, forte πλίθη. HAV.

t Εἰσιέναι] Εἰσδύναι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.* εἰσδύειν *Busb.*

v Κινδυνεύσαι ληφθείς,] Καὶ κινδυνεῦσαι *Hen.* πολιορκηθεὶς ὑ. τ. ἐδ. κ κινδυνεύσαι *NC.*

x Προσωκοδόμησε δ κ αὐλὰς] Περιῳκοδόμησας δ *NC.*

y Τύρον ὠνόμασεν.] Ea ratione qua plurima in terrâ Israëliticâ oppida nomine *Rama* insignita sunt, quia nempe loco edito sita erant; eadem etiam plurima nuncupata sunt nomine *Tyri*, quia scilicet ædificata fuerunt in loco petroso. HUDS. Vide Relandi Palæst. p. 134.

z Εσεβωνίτιδ⟨ος⟩.] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνίτ⟨ος⟩. Verum cum Εσεβὼν urbs alibi memoretur à *Josepho*, non dubito quin Εσεβωνίτ⟨ος⟩ vera sit lectio. Vide *Eusebium* de *Locis Hebr.* voce Εσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. HUDS. Sebonitide regione *Rusin.* infr. l. 13. c. 15. § 4. Εσεβὼν· SPANH.

a Πάντα τ χρόνον] Σέλευκ⟨ος⟩ ὃν ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τ Συρίας κ Ασίας ἔτη δώδεκα. ἀποθανόντ⟨ος⟩ δ τότε &c. *NC.*

b Φύσκων δ ὁ νεώτερ⟨ος⟩.] Φύσκων δ ὁ νεώτερ⟨ος⟩. κατέχε δ τὴν βασιλείαν τ Αἰγύπτ Πτολεμαῖ⟨ος⟩ ὁ Φιλομήτωρ. τότε ἦκον ἐπ⟨ὶ⟩ τ βασιλείας, ὅτι Ανίοχ⟨ος⟩ ὁ Επιφανὴς ἐβασίλευσε τ Ασίας, Υρκανὸς &c. *NC.*

c Λαμβάν.] Ελαβεν *NC.*

d Αποθανόντ⟨ος⟩] *Josephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabaici Scriptoris*, 2 *Maccab* IV. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, p. 683. ἐνταῦθα προσημαίνει τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτάσσειν Ονίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ τὸν Ιησοῦ δ κ Ιάσονα⟨ν⟩, κ Ονίᾳ δ κ (ita enim lego. nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενέλαν. τοῦτον γὰ προτερ⟨ον⟩ μὲ ὁ Ιάσων, ὡς τ Ανίοχον θραύειν, τ οἰκεῖον ἀδελφὸν τ ἀρχιερωσύνης ἐξέβαλεν· ὁ δ Μενέλα⟨ος⟩ δῶρα κ χρυσίον ἀπείρατον κομίσας τῷ Ανιόχῳ, εἰς ἑαυτὸν πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην μεταθεὶς, ἐξήλασε τ Ιάσονα. Videsis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Success. ad Pontif. Ebr.* & *Usserium* ad A. M. 3829. & *Simsonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.*

e Ονίᾳ δ ἀρχιερέως, τῷ] Pontificiæ hujus domus hæc est Genealogia:

Onias

tium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum ſpectant, ſuo loco declarabimus. Jeſum vero (nam ille frater Oniæ) ſummo ſacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jeſus quidem Jaſoni ſibi nomen impoſuit: Onias vero Menelaus appellatus eſt. Igitur orta ſeditione inter priorem pontificem Jeſum & Menelaum, qui poſtea pontifex factus eſt, ſciſſaque in partes multitudine, à Menelao ſteterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jaſonem ſequuta eſt, cujus vim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum ſe receperunt; ei dicentes, * velle ſe, relictis patriis legibus & inſtitutis, ſequi regia & Græcanicos mores tenere. Itaque eum orarunt, ut ſibi permitteret ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumque hoc eis conceſſiſſet, genitalium etiam circumciſionem obtexêre, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omiſſis, cæterarum gentium facta imitati ſunt.

Jeſus ab Antiocho pulſus Pontificatu: eique ſuffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta ſeditione inter Jeſum & Menelaum, Menelaus ſe recepit ad Antiochum, moreſque Græcorum aſſumſit.

1 *Maccab.* c. 1.

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipſius arbitrium ſuccedentibus, ſtatuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; ſimulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc eſſent, necdum res tantas adminiſtrare poſſent. Igitur ad Peluſium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiiſſet, eamque cepiſſet, Alexandriam contendit, ut eam obſidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in ſuam poteſtatem redigeret. Verum repulſus eſt non ſolum ab Alexandria, ſed etiam ab univerſa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abſtineret, ſicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem ſpectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere ſummatim *tantum* ea attigerim, neceſſarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius perſequi & altius repetere.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

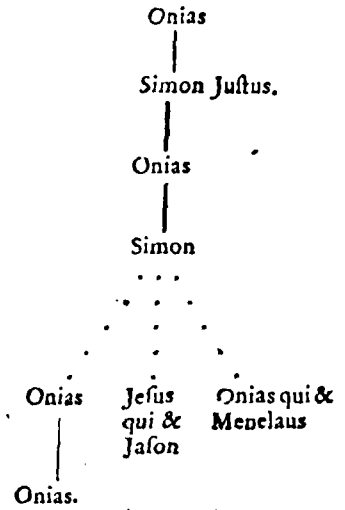

hic condidit in Ægypto templum. REL.

f Διέδωσι.] Ἀντίοχος δίδωσιν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

g Παιδίᾳ τούτῳ] Παιδὸς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

h Τῷ Ονίᾳ,] Ο Ὀνίας *Hen.* & *NC.*

i Βασιλέως,] Βασιλίως Ἀντ. *NC.*

k Καὶ δόντος ——— τοῦνομα.] Conf. Alex. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

l Καθὼς διεδηλώκαμεν.] Illa καθὼς διεδηλώκαμεν abſunt *NC. Busb.* & *Hen.*

m Ιάσωνα] *Al.* Ιάσονα.

n Πλεῖον ἢ λαῷ] Πλεῖον *Busb.* & *NC.*

o Ο, τι ——— ἀνεχώρησαν,] Vid. ea de re Alex. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

* *Velle ſe*,] Se velle, relictis patriis inſtitutis ac legibus, imperata regia ſequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden.* de *Synedriis*, l. 2. c. 15. §. 3.

p Οἰκοδομῆσαι ——— ἐπεκάλυψαν,] 2 Maccab. 1. v. 15. 16. SPANH.

q Γυμνάσιον] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12.

r Τῷ τὰ αἰδοῖα σκέλλειν] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam deſcribit *Celſus*, VII. 25. quod ſane prohibet *Apoſtolus* 2 *Corinth.* 7, 18. ad quem locum vide *G. Eſtium*, & *Th. Bezam.*

s Διέγειν σοφιστάς,] Ἐγὼ σοφίζεσθαι *Busb.* διέγειν σχετάζεσθαι *Hen.* & *NC.*

t Πτολεμαίου παίδων] Πτολεμαίου Ἐπιφανοῦς *NC.*

v Κατὰ τὸ Πηλούσιον,] Meminit ejus expeditionis, ſed & infra alias res geſtas hujus Antiochi *Polyb. in Exc. Valeſ.* p. 131. & inde *Diodor. in Supp. Exc.* pag. 312. SPANH.

x Περιελθών,] Ἐκπεριελθὼν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *NC.*

y Ὡς πολιορκίας] Ὡς πολιορκίᾳ διαχειμάσειεν Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omiſſis. atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obſidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.*

z Ἀπεκρούθη ——— χώρας,] Vid. Liv. XIV. c. XVII. SPANH.

a Παραλογισλάντων ἀπέχειν] Vide *Juſtini* Hiſt. l. 34.

b Καθὼς ἤδη] Illa καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν non agnoſcit *NC.* & cum nullibi, quod ſciam, hujuſce rei meminerit *Joſephus*, quis non ea inſititia eſſe ſuſpicaretur?

c Καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις διεδηλώκαμεν.] Nempe *alex.* l. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

d Περὶ τούτου βασιλέα,] Περὶ τούτου τοῦ βασ. *Busb.* & *Hen.*

e Ὡς τοῦ τε Ιουδαίων ἐκεκράτηκε] Ὡς legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Et ita quum clare quoque exhibeat *Lugd. Bat.* totam ejus ſcriptionem expreſſi prout ſeſe habet, non, prout in *Vulg.* legitur, atque *Huſd.* ὡς τοῦ. Verti itaque debet, *quomodo videlicet & Judæam &c.* HAV.

f Τῇ πρώτῃ μετὰ πραγματείᾳ] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πτολεμαϊκὸν dicitur) in hæc verba deſinit, διηγήσομαι ἓν μέρος τοῦ λόγου περὶ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, ὃς τοῦτο Ἰουδαίους ἐχειρώσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμίανεν, ἐν τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. *Nicephorus* etiam in *Eclogis* iſta habet, αἰνίττεται ὁ Ἰώσηπος ὅτι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συνέγραψε. λέγει γὰρ τὰ πράγματα Ἀντίοχον χθόμενα, καὶ φησίν· ὅτι νῦν ἐν πλάτει ταῦτα ἐρῶ. ἐπέκειτο ἐν τῇ πρώτῃ πραγ-

μα-

γ. [g] Ὑποστρέψας δὲ ὁ Αἰγύπτου ἀφ' τὸ φόβῳ Ρωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐπὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἐξεστράτευσε καὶ ἡγούμενος ἐν αὐτῇ ἔτη ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ μετὰ τὴν ἀπὸ Σελεύκου βασιλείας, [h] ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς πύλας, ὅσοι τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δὲ [i] ἐστῶν τῶν Ἱεροσολύμων ἡγούμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινεν [k] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

δ'. Συμβαίνει δὲ μετὰ δύο, τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει, μηνὸς [l] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃν καλοῦσιν κατὰ μὲν ἡμᾶς [m] Χασλεύ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖον, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνῃ ἀπάτῃ παρελθεῖν τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὴ τότε καὶ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν ἀφ' τὸν ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσὸν γὰρ εὗρεν πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε τὰς πρὸς ἐκείνους αὐτῷ σπονδὰς παραβῆναι. [n] παρεδύσας οὖν τὸν ναὸν, ὡς καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, [o] λυχνίας χρυσέας, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [p] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τῶν καταπετασμάτων ἀποχόμενον, ἅπερ ἦν ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπών, εἰς μέγα τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ τούτοις πένθος ἐνέβαλε. καὶ γὰρ [q] τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν· [r] καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἔλαβεν, ὡς τῶν ζωγρηθέντων πρὸς μυρίους ἡγεῖσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δὲ αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ καταβαλὼν τὸ τεῖχος, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει [s] ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ ἐπιτερκομένη τὸ ἱερόν· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς ἐπύργοις, Φρουρὰν Μακεδονικὴν ἐγκατέστησεν. ἔμενον δὲ ἐν αὐτῇ οἵ τε πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [t] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὲ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ βωμὸν ὁ βασιλεὺς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν οὐ νόμιμον οὐδὲ πάτριον τῇ Ἰουδαίων θρησκείᾳ παντὶ τῷ ἔθνει. ἠνάγκασε δὲ αὐτοὺς ἀφεμένους [v] τῶν ἐκεῖ τῶν αὐτῶν Θεῶν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβεσθαι· [x] οἰκοδομήσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ κώμῃ τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσαντας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς σῦς καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ [y] καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κέλευσιν ἀπειλήσας, εἴτις φανεὶς τοῦτο ποιῶν εὑρεθείη. κατέσχε δὲ

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reversus, contra Hierosolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, absque pugna urbem capit; portas illi aperientibus suæ factionis hominibus. Ubi autem is in sua potestate habuit Hierosolyma, multos diversarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit. VII. *Contra Hierosolymitanos exercitum movet.*

4. Accidit autem, post duorum annorum spatium, anno *Seleucidarum* centesimo quadragesimo quinto, vigesimo quinto die mensis, qui à nostris Chasleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hierosolyma ascenderet, paceque simulata, astu urbem circumveniret. Tunc sane ne ipsis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: sed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano viderat, aliumque donariorum ornatum pretiosissimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod ipse cum iis fecerat, violare sustinuit. Templum itaque depeculatus, ita ut vasa Dei *inde* auferret, candelabra aurea, & aram auream, & mensam, & thuribula; ac ne velis quidem abstinens quæ ex byssо coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis thesauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & sacrificia quotidiana, quæ offerre solebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam deprædatus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia esset. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectisque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipsique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisset, in ea præsidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum est ut cives multa & acerba subinde paterentur. Quin & rex cum aram altari superstruxisset, in ea sues mactavit, sacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui consentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipsorum cultu omisso, eos colere quos ipse Deos existimaret; &, cum fana ipsorum oppidatim vicatimque exstruxissent & aras collocassent, quotidie ibi immolare sues. Porro in mandatis dedit, ipsis non circumcidendos esse filios; pœnam comminatus, si quis contra hæc feciisse inveniretur. Constituit quoque curatores qui populum *Urbem dolo occupat, & templum depeculatur. 1 Macc. c. 1.* *Antiochus, urbe vastata, savit in Judæos, multosque Græcari cogit.*

ματείαι περιφλαυσθῆς αὐτῶν ἐμπόδιον. ἀλλαχοῦ δὲ ἀδυμοῦ ἀναγεγράφθαι τὸ χωρίον τοῦτο Ἀντίοχον, εἰ μὴ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraïce scriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum historiam hausit *Josephus*.

g Ὑποστρέψας] Male hoc anno Antiochum jussu Romanorum ab Ægypto recessisse existimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt secunda, non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simsonus* ad A. M. 3835. Aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui locum istum ad hunc modum vertit, *Reversus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, vicesimo & quinto die mensis Kisleu, quem Macedones Apellæon apellant, cepit eam sine conflictione cujuspiam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus consentiebant. Ingressusque civitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit; multaque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reversus est. Postquam autem exspoliavit templum, ita ut vasa Dei auferret* &c. At nostram lectionem sequutus est *Zonaras*.

h Ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν,] In 2 Maccab. v. 11. urbem δορυάλωτον *armis* cepisse dicitur. Ipseque *Josephus* in *Belli Judaïci* l. 1. non solum τὴν πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, *vi urbem expugnavisse* eum refert; sed etiam κατὰ μνήμην ἦν τοῖς τὴν πολιορκίαν ἐπαθον, *eorum quæ in obsidione pertulerat memoria* efferatum fuisse adjicit. *Usserius* ad *A. M.* 3834. quem videsis.

i Οὗτος τῶν Ἱεροσολύμων ἡγούμενος,] Οὗτος *Busb. & Hen.*

k Τῶν ἐναντία φρονούντων] Τὰναντία φρονούντων in *iisdem*.

l Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι,] Πεντεκαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1. 54.

m Χασλεύ, μῆνα Μακεδόνας Ἀπελλαῖον,] Ita legendum censui. Χασλεὺς in *Editis*. Χασλεῦ *Hen.* HUDS. Χασλεὺς Mensis, Macedonibus Ἀπελλαῖος, qui à 24. Septembr. ad 24. Octobr. Ολυμπ. ρνγ'. Ita etiam in Chronico Eusebii. 1 Maccab. 1. v. 57. Χασελεῦ inf. c. 7. §. 6. Χασλεῦ· *Gen.* כסלו· SPANH.

n Παρεδύσας τὸν ναὸν,] Conf. ἀλλον. lib. 1. c. 26. §. 4 SPANH.

o Λυχνίας —— θυσιαστήρια,] Vid. *Reland.* de Spoliis templi Hierosol. p. 19.

p Θυσιαστήρια,] Hîc cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum censeo, nolui tamen sine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem istam in textum recipere

q Τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον] Conf. ἀλλον. lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

r Καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν,] Omnia per Heliodorum gesta Antiocho tribuit, ut auctori suo notatum *Usserio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2.

s Ὠκοδόμησεν ἄκραν.] Τὴν πόλιν Δαυὶδ & ἐχυρὸν αὐτοῖς εἰς ἄκραν 1 Maccab. 1. v. 35. SPANH.

t Καὶ δεινὰ] Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.*

v Τῶν ἐκεῖ τῶν αὐτῶν Θεῶν θρησκείας,] Τὴν ἐκεῖ τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.*

x Οἰκοδομήσαντας δὲ] Οἰκοδομήσαντο & mox καθιδρύσαντο *Busb.*

y Καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα,] Conf. ἀλλον. lib. 1. c. 1. §. 2. SPANH.

pulum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi eum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ ejus, quam ille non obedientibus minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali male peribant.

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, * *ut prius*, *fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infra ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho
Samaritarum litera ad Antiochum.
"Deo Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sicima habitantes. Majores noſtri propter crebras "in regione coörtas peſtilentias, veterem quandam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetudinem in"ſtituerunt diem iſtam obſervandi, quæ apud "Judæos vocatur Sabbatum: temploque ſine no"mine in monte qui Garizin appellatur ædifica"to, ibi victimas pro more ſolennes offerebant. "Cum autem tibi viſum fuerit cum Judæis agere "pro eo ac mereatur eorum malitia, regii mi"niſtri exiſtimantes nos, propter conſanguinita"tem, eadem cum illis facere, ſimili nos damnant "crimine, cum ſimus ab origine Sidonii. id quod "manifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus "ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut man"dare velis Apollonio regionis præfidi & Nica"nori regiorum negotiorum procuratori, ne "quid *poſthac* nobis moleſti ſint, eadem ac Ju"dæis crimini dantes, à quibus tam diverſi ſu"mus & moribus & origine: atque *obſecramus* "ut templum, quod nullo nomine inſignitur, "Jovis Hellenii appelletur. hoc enim facto eri"mus à moleſtiis liberi; operibuſque ſine metu "vacantes majora tibi poterimus tributa ſolve"re." Samaritis iſta petentibus viciſſim miſit
Antiochi reſponſum ad Samaritas.
Rex epiſtolam hujuſmodi verbis. "Rex Antio"chus Nicanori. Sidonii qui Sicima incolunt "miſerunt ad nos *petitionis* commentarium *quem* "hiſce incluſum *dedimus*. Quoniam igitur no"bis & amicis in conſilium adhibitis repræſenta"runt *legati* ab iis miſſi, ea quæ Judæis vitio ver"tuntur nihil ad ſe pertinere, ſed illis placere ex

καὶ ἐπισκόπους, οἱ πρόσαναγκάσειν αὐτοὺς τὰ ἐπιτελλόμενα ποιεῖν. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων, οἱ μὲν ἑκόντι, οἱ δὲ καὶ διὰ φόβον τὴν ἐπηγγελμένης τιμωρίας, κατηκολούθουν οἷς ὁ βασιλεὺς διετάκτο, οἱ δὲ δοκιμώτατοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἀγλεῖς, οὐκ ἐφρόντισαν αὐτῶν, τὴν δὲ παλαιῶν ἐθῶν πολλοῦ λόγον ἔχον τὴν τιμωρίας, ἵν' ὑπομένοντες ἐπείλησεν αὐτοῖς· καὶ διὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν [z] αἰκιζόμενοι καὶ πικρῶς βασανιζόμενοι ἀπέθνησκον. καὶ δὴ μαστιγούμενοι, καὶ τὰ σώματα λυμαινόμενοι, ζῶντες ἐπὶ καὶ ἐμπιέζοντες [a] ἀνεσταυροῦντο· τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν ἃς περιέτμητον, καθ' ὃν τρόπον βασιλέως προείρητο, ἀπῆγχον, καὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν [b] ἀνεσταυρωμένων γονέων ἀπαρτῶντες. φανίζετο δὲ εἴπερ βίβλος ἔνθεσμος ἱερὰ καὶ νόμος, καὶ παρ' οἷς [c] εὐσεβεῖς καὶ ὅτοι [d] κακοὶ κακῶς [e] ἀπώλοντο.

6. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ἰουδαίους, [f] οὐκέθ' ὡμολόγουν [g] αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐν Γαριζεὶν ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [h] τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα, ἵν' δεδηλώκαμεν, καὶ λέγοντες αὐτοὺς Μήδων ἀποίκους καὶ Περσῶν· καὶ γὰρ εἰσι τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἀντίοχον πρέσβεις, καὶ ἐπιστολὴν, ἐδήλωσαν τὰ ὑπογεγραμμένα, "Βασιλεῖ Ἀντιόχῳ Θεῷ Ἐπιφανεῖ ὑ"πόμνημα τῶν ἐν Σικίμοις Σιδωνίων. Οἱ ἡμέπ"οροι πρόγονοι διά τινας [i] συνηθείας τῆς χώρας λοιμούς, "συνηθηθέντες ἀρχαίᾳ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἐθ"έπισον σέβειν τὴν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις λεγομένην "[k] Σαββάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι ἐν ἀνώνυμον ἐν τῷ "Γαριζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἔθυον ἐπ' αὐτοῦ τὰς "καθηκούσας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ἰουδαίοις τῆς πονη"ρίας αὐτῶν ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ διω"κωῦντες, οἰόμενοι κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [l] ταὐτὰ ποιεῖν "ἐκείνοις, τῆς ὁμοίας αἰτίας [m] παρεπίπτομεν, ὄντων "ἡμῶν τὸ ἀνέκαθεν Σιδωνίων. καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν "ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀναγεγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε, "τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, παρακέσθαι Ἀπολλωνίῳ τῷ "[n] μεριδάρχῃ, καὶ Νικάνορι [o] τῷ τὰ βασιλικὰ πρά"γματα, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, παρακαλοῦσι τοὺς τῶν Ἰου"δαίων αἰτίας, ἡμῶν καὶ τῷ γένει καὶ τοῖς ἔθεσιν ἀλ"λοτρίων ὑπαρχόντων· παρακαλοῦμεν δὲ τὸ ἀνώ"νυμον ἱερὸν [p] Διὸς Ἑλληνίου. γενόμενα γὰρ τοῦτο πω"σόμεθα μὲν ἐνοχλούμενοι· τοῖς δ' ἔργοις μετ' εὐδείας "παρανέχοντες, μείζονάς σοι ποιήσομεν τὰς παρο"δους." ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν δεηθέντων, ἀντέπεμψεν αὐτοῖς γράμματα ὁ βασιλεὺς τοιάδε. "Βασι"λεὺς Ἀντίοχος Νικάνορι. Οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι "ἐπέδωκαν τὸ κατακεχωρισμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ "σὺν [q] συμβουλευομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων πα"ρέσχον οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς "τῶν Ἰουδαίων ἐγκλήμασι παρακεῖται, ἀλλὰ τοῖς Ἑλ"ληνικοῖς ἔθεσιν αἱρούμενοι ζῆν, ἀπολύομέν τε "αὐ-

[z] Αἰκιζόμενοι] Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. xi. v. 35, 36.

[a] Ἀνεσταυροῦντο·] Crucifixio Syriaca pœna. REL.

[b] Ἀνεσταυρωμένων γονέων] *Al.* ἀνασταυρωμένων.

[c] Εὐσεβεῖοι] *Al.* ὅσιοι & ἐσεβεῖς.

[d] Κακοὶ] Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gataker.* in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 20. HUDS. Tollendum putat *Coccejus*; immerito, nam omnes *MSS.* etiam *Lugd. Bat.* agnoſcit. HAV.

[e] Ἀπώλοντο.] Ἀπώλοντο *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[f] Οὐκέθ' ὡμολόγουν αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν,] Vid. lib. xi. c. 8. §. 6. lib. 9. c. 14. §. 3. *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdemque* Acta & Monumenta, p. 460. & 470. HUDS. Conf. ſup. lib. 9. c. 14. §. 3. SPANH.

[g] Αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς] *Al.* ἑαυτούς.

[*] *Ut prius*,] Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

[h] Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα,] Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα ὧν δεδηλώκαμεν.

[i] Συνηθείας] Ἀύχμοὺς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[k] Σαββάτων ἡμέραν.] Τῶν σαββάτων in *iiſdem MSS.*

[l] Ταὐτὰ ποιοῦν ἐκείνοις,] Ita ex *Epiphanio* reſcripſi. ταῦτα in *Editis* & *MSS. Gr.*

[m] Παρεπίπτομεν,] Περιέπτωσι (*Lugd. Bat.*) *Busb.* περιέπτωσιν *Hen.*

[n] Μεριδάρχῃ,] Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσιάρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium.* HUDS. Μεριδάρχῃ, noſtrarum partium Judici. *Ruſin.* SPANH.

[o] Τῷ τὰ βασιλικὰ πράγματι,] Ita *Hen.* τὰ deeſt *ceteris.*

[p] Διὸς Ἑλληνίου·] Ita & *Zonaras.* Διὸς Ἑλλανίου *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Græci Jovis*, in aliis, *Græci Jovis.* Διὸς Ἑλλανίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſſerium* ad A. M. 3837. HUDS. Διὸς Ἑλλανίου templum, quod in monte Garizim. Ejuſdem Jovis eo nomine à Græcis culti mentio in antiquis nummis Syracoſanorum ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ, item in Ægina culti apud Ariſtophan. Equit. p. 157. & Pindar. Nem. Od. v. p. 370 ἐν βωμῷ πατέρος Ἑλληνίου· SPANH. Vide Nummos in fine Tomi II. & Commentarium noſtrum ad Parutam. HAV.

[q] Συμβουλευομένοις ἡμῖν] *Al.* Συμβεβουλευμένοις.

r Ἐπίσκ-

r "αὐτὺς τῶν αἰτιῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθὰ-
"περ ἠξιώκασι, φρουρηθήτω Διὸς Ἑλλωΐου." ταῦ-
τα δὲ καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ s ἐπέστειλεν ἔτ[ους]
ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ, μηνὸς t Ἑκατομβαιῶνος
u ἑκτωκαιδεκάτῃ.

"Græcorum institutis vivere, & culpa quam
"sustinent eos libero, voloque ut eorum tem-
"plum, quemadmodum petierunt, Jovis Helle-
"nii cognominetur." Eadem etiam & Apollo-
nio regionis præsidi scripsit anno XLVI. mensis
Hecatombæonis XVIII.

Templum Gurizitanum Jovis Hellenii cognominatum.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἀντίοχος κωλύσαντος τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους, μόνος ὁ Ἀσαμωναίου παῖς Ματταθίας παρεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Ἀντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ τελευτῆς Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

CAP. VI.

VIII.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, solus Mattathias Asamonæi filius Regis mandata contempsit, & postea Antiochi duces prælio superavit. De obitu Mattathiæ & successione Judæ.

Κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ἐν [x] Μωδεΐμ κώμῃ τῆς Ἰουδαίας, [y] ὄνομα [z] Ματταθίας, υἱὸς Ἰωάννου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [a] Ἀσαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας [b] Ἰωαρίβου, Ἱεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε, Ἰωάννης ὁ καλούμενος [c] Γαδδῆς, καὶ Σίμων ὁ κληθεὶς [d] Ματθῆς, καὶ Ἰούδας ὁ καλούμενος [e] Μακκαβαῖος, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ κληθεὶς [f] Αὐρὰν, καὶ [g] Ἰωνάθης ὁ κληθεὶς [h] Ἀπφοῦς. ὅτου οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν κατάσκαψιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως ἁρπαγὴν, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν σύλησιν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς συμφορὰς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ὅτως [i] ἀδόξως.

β'. Ἐλθόντων δὲ εἰς τὴν [k] Μωδεΐμ κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως [l] καθεσταμένων [m] ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους ἃ διετέτακτο, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελεύοντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσαι· ἀφὶ δὴ τὴν δόξαν, τήν τε ἀφὶ πᾶλλα καὶ ἀφὶ [n] τὴν εὐπαιδίαν, ἀξιούντων τὸν Ματταθίαν πρωτοκαθέρχειν τῶν θυσιῶν, καταχθλεθήσειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πολίτας, καὶ ἀφὶ τούτῳ τιμηθήσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε ποιήσειν, οὐδ' εἰ πᾶλλα πάντα ἔθνη τοῖς Ἀντιόχου προστάγμασιν ἢ ἀφὸ φόβου ἢ δι' [o] ἀρέσκειαν ὑπακούοι, πεισθήσεσθαί [p] πω αὐτὸς

2. Cum autem in Modim vicum venissent, qui à Rege *in hoc* constituti erant ut Judæos ad mandata ejus exsequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex jusserit; atque Mattathiam rogassent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina assequutus fuerat, ut præiret immolando, sequuturos enim eum cives, & id ipsi honori fore apud Regem: Mattathias, se non ita facturum esse, dicebat, nec, si aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, sive ob metum sive placendi studio, obsequerentur,

Mattathias Maccabæorum pater. 1 *Maccab.* c. 2.

r Ἐπέστειλεν ἔτ[ους]] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ἐπέστειλα. mallem sane ἐπεστείλαμεν, si illa τοῦτα ϗ καὶ, &c. pars essent Epistolæ Antiochi.

s Ἑκατὸν καὶ τεσσαρακοστῷ,] Anno XLVI. sed nescio à qua Epocha deducto. *Usserius.* Samaritani supplicationis ad Antiochum missæ responsum non anno XLVI. (ut est apud *Josephum*) sed XLVI. mensis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* XI. pergratum acceperunt. *Foy-Vaillant* in *Historia Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro μϛ'. legendum sit ϛμϛ'. secundum æram *Seleucidarum.* Vide infr. c. 7. §. 2.

t Ἑκατομβαιῶνος] Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: nisi, quod credo, fuerit is Ἑκατομβαιὼν Calippicus Lunaris. & sane non dubito, quin verum sit. SCALIG. lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Ἑκατομβαιῶνος hic ferri non potest. Asiæ enim reges non utuntur mensium Atticorum appellationibus: in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Υπερβερεταίου ιή'. [μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος Υπερβερεταίου ιή'. (ἑκτῷ καὶ δεκάτῃ *Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Hen.*] Quæ scriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Ὑπερβερεταῖος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* versio, *mense Echato* [*mense Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐχάτου *mensis ultimi*, id est, *Gorpiæi.* qua voce sciolus aliquis nomen proprium mensis Syro-Macedonici mendosum latere existimans, Ἑκατομβαιῶνος rescripsit; quod ad ἐχάτου ex omnibus mensium nominibus proxime accedit. PETITUS in *Animadvers. ἀνεκδότοις*, tom. 3. p. 673.

u Ὀκτωκαιδεκάτῃ.] Id est, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A. M. 3833.

x Μωδεΐμ] Μωδεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῖν *Busb.* Μωδαεῖ (*Lugd. Bat.*) *Hen.* Μωδαεὶμ *Suid.* ex *Josepho.* Varie Μωδεὶμ, Μωδεὶν, Μωδεῖν, Μωδεὶν in *Maccabaïcis.* Μωδεεὶμ *Eusebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videsis *Drusium* ad *Sulpicium* l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Palæstina Sacra*, p. 901. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 1. §. 3. item infr. c. XI. §. 2. SPANH.

y Ὀνομα] Ὀνόματι *Hen.*

z Ματταθίας,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliisque.* HUDS. Ματταθίας 1 Maccab. 1. conf. infr. lib. 14. c. 10. §. 4. SPANH.

a Ἀσαμωναίου,] Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ἀσαμοναίου in *reliquis.* Videsis *Simsonum* ad *A. M.* 3837. & *Usserium* ad *A. M.* 3837.

b Ἰωαρίβου,] Perperam Ἰωαεὸς *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίας prima est 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

c Γαδδῆς,] Ita etiam *Zonaras.* Rectius forsan Γαδδὶς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Καδδὶς 1 Macc. II. 3. Conf. infr. lib. 13 c. 1. §. 2. SPANH.

d Ματθῆς,] Θαδὴς *Busb.* Θαθὲς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θασὶ cum *Maccabaico* legas an Ματθὲς cum *Josepho.* utrumvis enim dicas, Syriacè *ferventem* significat. HUDS. Pro Ματθὲς 1 Macc. II. v. 3. Θασὶ *Rufin.* Thasi. SPANH.

e Μακκαβαῖος,] Ideo Judas dictus est *Maccabæus*, quod in vexillis scriptum habuerit per sigla (ut *Justinianus* loquitur) sententiam eam quæ extat *Exod.* 15. v. XI. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis similis tui inter Deos, Domine* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii causa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis.

f Αὐρὰν,] Non aliter *Zonaras.* Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. HUDS. Αὐαρὰν 1 Macc. I. 5. Confer infr. c. 9. §. 4. ὁ Σαυαρὰν 1 Maccab. VI. 43. SPANH.

g Ἰωνάθης] *Al.* Ἰωνάθαν & Ἰωνάθας.

h Ἀπφοῦς.] In Græcis *Josephi* Ἀπφοῦς vel Ἀφοῦς, in *Latinis*, inverso ordine, *Eleazarus qui Apphus*, *Jonathan qui Abaron.*

i Ἀδόξως.] *Lugd. Bat.* ἀτιμῶς.

k Μωδεΐμ] Μωδαεὶ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) vide *Annott.* ad super. §. 1.

l Καθεσταμένων] Ita ex *Lugd. Bat.* Reliqui καθισταμένων. HAV.

m Ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν,] Ἐπὶ τὸ ποιεῖν *Hen.*

n Τὴν εὐπαιδίαν,] Male vertitur *doctrina.* De Mattathiæ enim doctrina nihil, de liberis multum habet Josephus: neque unquam εὐπαιδία ad doctrinam, ad liberos semper refertur. Εὐτεκνίαν certe (id enim εὐπαιδία) in magna parte felicitatis ponit *Aristoteles*; & apud Judæos potissimum honorifica fœcunditas, infamis sterilitas. Non numerum autem solummodo, sed & indolem liberorum complectitur εὐπαιδία, sive εὐτεκνία, τέκνων (*Sc.*) ὧν ἡ πόλις χρῆται ἀγαθῇ, ut ait *Aristoteles* Rhetor. I. 22. Ed. *Sturm.* IBBETSON.

o Εὐαρέσκειαν] Εὐαρεστίαν solus *Busb.* HUDS. Εὐαρεστήσεως in Schol. Græc. ad Exod. XXIV. 18. & Λάρεσιν LXX. Gen. v. 23. VI. 9. &c. SPANH.

p Πω' αὐτὸς] Πω' αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

tur, *eousque* obsequuturum se cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, accessit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis sacrificavit. id quod videns Mattathias indignatus, ipse cum filiis suis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipsum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *sacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "si "quis patrii ritus studiosus est Deique cultus, "exeat post me." Atque hæc loquutus cum filiis in solitudinem contendit, relictis in oppido suis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipsi cum liberis & uxoribus in desertum profugerunt, & in speluncis habitarunt. Ista cum audissent duces regii, assumptis quotquot in arce Hierosolymitana erant militibus, Judæos in solitudinem insequuti sunt: eosque assequuti, primum quidem illis persuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem suam essent, neque eam sibi necessitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, sed in diversam irent sententiam, pugna cum illis commissa est die Sabbati: & ita ut erant in speluncis combusti sunt, nihil repugnantes, & ne obsepto quidem *specus* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abstinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis essent, profanare. Lege enim sancitum est, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *suis* uxoribus & liberis in speluncis suffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaserunt, &, cum Mattathiæ sese adjunxissent, eum sibi ducem constituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "si hoc non fecerint, "legem etiam servantes, sibi ipsis hostes fore, "quandoquidem fiet ut inimici illos eo die ag- "grederentur, cum vim non propulsarent, adeo- "que nihil prohibiturum esse, quin omnes hoc "pacto absque pugna pereant & tollantur." Ista loquutus *hoc ipsum* eis persuasit: atque hactenus nobis mansit *consuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente necessitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa se manum collegisset, & aras evertit, & defectores occidit, quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu dispersi fuere) puerosque nondum recutitos circumcidi jussit, pulsis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias judæum deastris sacrificantem obtruncat. 1 Maccab. c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 Maccab. c. 2.

Mattathias persuadetur etiam Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.

3. Cum autem annum imperasset & in morbum incidisset, advocatis filiis, ubi illos circa se stitisset, "Equidem ego, inquit, filii, viam o- "mnibus calcandam ingredior. At vobis consi- "lium meum commendo, oroque & obsecro ne "male id custodiatis, sed, illius qui vos genuit "nutrivitque voluntatis non immemores, serva- "te ritus patrios, veteremque reipublicæ for- "mam, in discrimen adductam, ite restitutum, "non seducti ab iis, qui, aut sponte aut necessi- "tate coacti, *eam *hostibus* produnt: sed vosmet

Mattathias filios suos ad legis defensionem animat. 1 Maccab. c. 2.

μὴ τῶν τέκνων τὸν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς δὲ σιωπήσαντος αὐτοῦ, προσελθών τις τῶν Ιουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν καθ' ὰ προσέταξεν Αντιοχος, ζηλώσεις ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν παίδων, ἐχόντων κοπίδας· καὶ αὐτόν τε σκεῦνον διέφθειρε, καὶ τὸν στρατηγὸν Βασιλέως Απελλῆν, ὃς [q] ἐπηνάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν ἀνέκραξεν, εἴπερ ζηλωτὴς ἐστὶ τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ [r] πολλοὶ ποιήσαντες [s] μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις διῆγον. ἀκουσάντες δὲ ταῦτα οἱ τοῦ Βασιλέως στρατηγοὶ, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶναι συνέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ιεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ιουδαίους. καὶ καταλαβόντες, τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπεχείρουν πείθειν μεταγνόντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσέχειν αὐτοῖς ἀναίτιον ὥστε αὐτοῖς [t] χρήσασθαι [v] πολέμῳ νομῷ. μὴ προσδεχομένων δὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ τἀναντία φρονούντων, συμβάλλουσιν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτων ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον οὕτως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφραξαντας. [x] οἱ δὲ ἀμύνεσθαι μὲν τὴν ἡμέραν ἀπέχουσι, μηδὲ ἐν κακοῖς προσβῆναι τὸν [y] Σαββάτου πυλῶν θελήσαντες. λέγειν γὰρ ἡμῖν ἐν αὐτῷ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [x] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ διασωθέντες, τῷ Ματταθίᾳ προσέθεντο, καὶ τὸν ἄρχοντα ἀπέδειξαν. ὁ δὲ [y] καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ ποιήσουσι τοῦτο, [z] Φυ- "λαττόμενοι τὸ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσονται πολέμιοι, τῶν "μὲν ἐχθρῶν κατ' ἐκεῖνο τὴν ἡμέραν αὐτοῖς προσ- "βαλλόντων, αὐτῶν δὲ οὐκ ἀμυνομένων· [a] κωλύσει τε "μηδὲν, οὕτως ἁμαχητὶ πάντας ἀπολέσαι." ταῦτ' εἰ- πὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ [b] ἄχρι δεῦρο μένει παρ' ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δεήσει, μάχεσθαι. ποιήσας οὖν δυνάμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας, τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀπέκτεινεν, ὅσους λαβεῖν ὑποχείριους ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι' ἀλλοφυλίαν διεσπάρησαν εἰς τὰ περιξ ἔθνη. τῶν τε παίδων τοὺς οὐ περιτετμημένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι, τοὺς [c] ὅτε τῶν κωλύσαι καθιστημένους ἐκβαλών.

γ'. Ἀρξας δ' ἐνιαυτὸν καὶ καταπεσὼν εἰς νόσον, προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ παρησαμένους αὐτοὺς, "ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἅπειμι [d] τὴν τῆς "εἱμαρμένης πορείαν. [e] παραπέμπω δ' ὑμῖν τοῦτον "φρόνημα, καὶ παρακαλῶ μὴ ψεύσασθαι κακὸν αὐτὸ "φύλακας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑ- "μᾶς καὶ θρεψαμένου προαιρέσεως, ἔθη τε σώζειν τὰ "πάτρια, καὶ κινδυνεύσαντα οἴχεσθαι τὴν [f] ἀρχαίαν "πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ ὑπὸ "βία-

---

q Επιωάγκαζε,] Επιανάγκατε *Hen.*

r Πολλοὶ ποιήσαντες] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *cæteris.*

s Μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν] Μετὰ τέκνων *Busb.*

t Χρήσασθαι πολέμῳ νομῷ.] Χρήσασθαι *Hen.*

v Πολέμῳ] *Lugd. Bat.* πολεμομάχους.

x Συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις] Εμπνιγέντες *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι,] Vid infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Hic de pugna Judæorum die Sabbati ante omissa; ibi vero Sabbatis, ut contra hostes pugnarent Judæi, auctor Mattathias. Confer infr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH. An vitæ discrimen pellat Sabbatum olim ambigebatur. REL.

z Φυλαττόμενοι τὸ νόμιμον,] Id est Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati observandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones plerisque insint legibus, nulla est aut receptior aut justior quam ea quæ fluit ex necessitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

a Κωλύσει τε μηδὲν,] Κωλύσειν μηδὲν τὸ ἁμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι *Busb.*

b Αχρι —— μάχεσθαι.] Vid. *alibi.* lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. lib. 13. c. 1. §. 3. Ita apud Synesium Epist. IV. p. 162. C. Navis gubernator Judæos, omisso navis gubernaculo Parasceves tempore, in summa etiam tempestate, media nocte ad illud redit: νῦν γάρ, φησιν, ὁ νόμος ἐάσησιν, ἐπειδὰν νὺξ σαφῶς τὸ ὑγιὲς τῆς ψυχῆς θέωμαι. Ita Thalmudici de Sabbato, & Ramban in Jad. adde Petav. in Not. ad Synes. p. 47. SPANH.

c Επὶ τῷ κωλύειν] Επὶ τὸ κωλύειν *Hen.*

d Τὴν τῆς εἱμαρμένης πορείαν.] Τὴν εἱμαρμένην πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Παρατίθεμαι ὑμῖν] Παρατίθημι *Hen.*

f Αρχαίαν πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι·] Ita *Hen. Busb.* (*L. B.*) & *Epiphan.* πατρῴαν in *Editis Aliisque.*

* *Eam* hostibus *produnt:*] Ea aut perdunt aut produnt, *Epiphan.*

"βλησιν ἢ δι' ἀνάγκλω προδιδῶσιν αὐτλω, [g] ἀλλ'
"ἀξίως παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγ-
"κης ἐπάνω ψυχάσθω, τὰς ψυχὰς ἅτως [h] παρεσκευασ-
"μένους, ὥστε ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δέῃ, λο-
"γιζομένους τοῦθ' ὅτι τὸ θεῖον, πιστοὺς ὑμᾶς ὁρῶν, οὐκ
"ὑπερόψεται, τὰ δ' ἀρετῆς [i] ἀγασάμενον, ἀποδώσῃ
"πάλιν ὑμῖν [k] αὐτὰ, καὶ τλω ἐλευθερίαν ἣν [l] ζήσεσθε
"μετ' ἀδείας τῶν ἰδίων ἀπολαύοντες ἐθῶν ἀποκατασήσῃ.
"θνητὰ μὲν γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν ἐστὶ φύσεως, τῇ δὲ τῶν
"ἔργων μνήμῃ τάξιν ἀθανασίας λαμβάνῃ· ἧς ἐραστέν-
"τας ὑμᾶς βούλομαι διώκειν τλω εὐκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα
"ὑφισαμένους, μὴ οἰκεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον.
"μάλισα δ' ὑμῖν ὁμονοεῖν παραινῶ, καὶ [m] πρὸς ὃ τὶς
"ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων φρατρὸς, πρὸς τοῦτ' εἴκοντας
"ἀλλήλοις οἰκείως χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ. καὶ Σίμωνα μὲν
"τὸν ἀδελφὸν, σωφρονέστατα πεφυκότα, πατρὸς [n] ἡγεῖσθε, καὶ
"οἷς ἂν ὅτῳ συμβουλεύῃ πείθεσθε· Μακκαβαῖον δὲ τὸν
"στρατιᾶς, δι' ἀνδρείαν καὶ ἰσχύν, στρατηγὸν ἕξητε. τὸν γὰρ
"ἐθνῶν ὅτων ἐκδικήσοντα, καὶ ἀμυνοῦντα τοὺς πολεμίους.
"[o] προσίεσθε δὲ καὶ τοὺς δικαίους καὶ θεοσεβεῖς, καὶ τλω δυνα-
"μιν αὐτῶν αὔξετε.

δ'. Ταῦτα μὲν εἰπὼν τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν δεξάμε-
νος σύμμαχον αὐτοῖς γνώμῃ, καὶ τῷ λαῷ τλω ἰδίαν ἀνα-
σῶσαι πάλιν καὶ βίον σωτήριον, μετ' [p] ὀλίγον τελευτᾷ, καὶ
θάπτεται μὲν ἐν [q] Μωδείμ. πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα
καὶ λαὸς πᾶσος ποιησάμενος, διεδέξατο τλω προστασίαν τῶν
πραγμάτων ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος, ἐνάτῳ μὲν ἐτει
ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ [r] ἕκτῳ. σωτεφθέντων δ' αὐτῷ προθύμως τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων, τοὺς τε πολε-
μίους ἐξέβαλεν ἐκ τῆς χώρας, καὶ τοὺς παρανομήσαντας εἰς
τὰ πάτρια τῶν ὁμοφύλων διεχρήσατο, καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ
παντὸς μιάσματος τλω γλῶ.

"liberos me dignos præstantes & vi omni & ne-
"cessitate superiores estote, paratis animis, ut
"pro lege, si ita res ferat, moriamini, cogitan-
"tes Deum vos ipsos, si tales videat, non ne-
"glecturum, † sed æstimatione virtutis reddituru-
"rum vobis quod amisistis, eamque vivendi li-
"bertatem restituturum, ut cum securitate mori-
"bus vestris perfruamini. Corpora enim vobis
"mortalia & caduca, sed *præclare* gestorum me-
"moriâ immortalitatem consequuntur; cujus a-
"more inflammatos vos aspirare volo ad gloriam,
"& ut maxima aggredientes non gravemini illis
"exsequendis immori. Præcipue autem vos ad
"concordiam hortor; & qua præstantiorem na-
"tura quemque fecerit, eatenus alii aliis cedatis,
"virtutem quisque suam exercentes. Et Simo-
"nem quidem fratrem, prudentia præcellentem,
"patris loco habete, ejusque consiliis *semper* ob-
"temperate: Maccabæum vero, fortitudine &
"robore egregium, in bello gerendo militiæ du-
"cem habebitis. ille enim popularium injurias
"persequetur, atque ulciscetur hostes. Denique
"conciliate vobis justitiæ & pietatis cultores, &
"*hoc pacto* vires illorum augebitis.

4. Ista filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio esse dignaretur, & populo pristinum suum vivendi morem restitueret, non multo post diem supremum obit, & in Modim sepelitur. Postquam autem à populo universo planctu magno deploratus est, rerum administrationem in se suscepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centesimo quadragesimo sexto. Cumque ei opem alacriter tulissent ipsius fratres aliique, & hostes è regione expulit, & populares suos patria instituta violantes ferro peremit, terramque *suam* ab omni inquinamento expiavit.

IX. *Mattathias defuncto Judas Maccabæus principatum occupat.* 1 *Maccab.* c. 3.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίου καὶ Σήρωνος δυνάμεις κατέστρεψεν, αὐτός τε στρατηγὸς ἀπέκτεινεν· καὶ, μετ' οὐ πολὺ Λυσίου καὶ Γοργίου ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς τὸν ναὸν ἐκάθαρε.

CAP. VII.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus prostigavit, ipsosque duces occidit: & non multo post Lysia & Gorgia superatis, Hierosolyma ascendit, templumque repurgavit.

X.

ΤΑΥΤ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατηγὸς, ἀναλαβὼν τλω δυνάμιν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, ὃν καὶ τλω μάχαιραν, ἣ [s] κρύψασθαι σπεύδοντα ἐκεῖνον, σκυλεύσας [t] εἶχε· πολλὰς δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλῷ λείαν ἐκ τῆς στρατοπέδης λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δὲ, ὁ τῆς [v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσκεχωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δυνάμιν ἤδη προβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἔγνω στρατεύσασθαι· προσήκειν ὑπολαμβάνων τοὺς εἰς τὸ τῆς βασιλείας προστάγματα παρανομοῦντας πειρᾶσθαι κωλύειν. συναγαγὼν οὖν δυνάμιν, ὅση παρῆν αὐτῷ, προσκαταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν παρεγένετο. προσελθὼν δὲ

HÆC cum audisset Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egressus est. Ille vero ei obviam ivit & conser-tis manibus prælio superat, atque hostium mul-tos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti ensem, quo tum forte usus est, *postea semper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hostium ca-stris direpta recessit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi sese Judæ ad-junxerant, atque *is* satis copiarum ad prælia bel-lumque gerendum jam comparaverat, statuit ex-ercitum contra eum educere, suâ interesse pu-tans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes se habuit militibus, adjunctisque Judæo-rum etiam perfugis & impiis contra Judam pro-fectus est. Cumque Bethoron usque Judææ vi-cum

Judas Apollonium vincit. 1 *Maccab.* c. 3.

Seron Judam adoritur. 1 *Maccab.* c. 3.

[g] Ἀλλ' ἀξίως παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης] Ἀλλ' ἀξιώσας παῖδας ὄντας ἐμοὺς ἐμμεῖναι καὶ βίας ἁπάσης *Hen.* (ἀλλ' ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἐμμεῖναι, καὶ β. π. *Lugd. Bat.*) ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀξιῶ βίας τε πάσης *Busb.*

[h] Παρεσκευασμένους,] Προσκαταστησαμένους *Hen.* & *Busb.* Προσκαταστησαμένους in *Editis Altisque.*

† *Sed æstimatione virtutis redditurum vobis quod amisistis,*] Sed veltram virtutem inspiciens reddet vobis libertatem, & retri-buet quandoque ut cum securitate vestris moribus perfruami-ni. *Epipham.*

[i] Ἀγασάμενον,] Ἀποκαταστάσαντα solus *Hen.*

[k] Αὐτὰ,] *L. B.* αὐτὰς.

[l] Ζήσεσθε μετ' ἀδείας] Ita in *Cod. Gall.* (& *L. B.*) ζῆσθαι in *reliquis.*

[m] Πρὸς ὃ τὶς ὑμῶν πέφυκεν] Πρὸς ἃ τὶς, dein πρὸς ταῦτα *Busb.*

[n] Ἡγεῖσθε,] Ita *Busb.* & mox πείθεσθε. quo modo legisse vi-detur *Epiphan.* ἡγεῖσθαι & πείθεσθαι in *reliquis.*

[o] Προσίεσθε δὲ] Προσίεσθαι *Hen.* & *Gall.* προσάξατε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου 1 *Maccab.* c. 2. v. 67.

[p] Οὐ πολὺ τελευτᾷ,] Conf. *Anon.* lib. 1. c. 1. §. 3. SPANH.

[q] Μωδείμ.] Ita legit & distinguit *Hen.* Μωδαεῖ, πένθος ἐπ' αὐτῷ μ. τ. λ. π. ποιησαμένου. Διαδέξασθαι δὲ τλω τῆς.

[r] Ἕκτῳ.] καὶ ἑκτῷ *L. B.*

[s] Κρύψασθαι] *L. B.* κρῆναι.

[t] Εἶχε·] Αὐτὸς εἶχε *Busb.* & *Hen.*

[v] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς] Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13.

cum processisset, illic castra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit suos, tum quia pauci & inedia confecti essent, (nam *eo die* jejunaverant) ad pugnam *ineundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, "non in multitu- *Judas suos animat. 1 Maccab. c. 3.* "dine *militum* sitam esse victoriam, triumphum- "que ex hostibus reportatum, sed in pietate er- "ga Deum: idque compertissimum haberi *plu-* "*rimis* majorum exemplis, qui cum ex jure & "pro legibus suis & liberis dimicassent, multas "sæpe hostium myriadas fuderunt. nemini enim "injuriam facere magnas dat vires." Hæc ubi dixit, suis persuasit, ut, contempta hostium multitudine, cum Serone manus conferrent; con- *Seron à Juda caditur. 1 Maccab. c. 3.* gressusque fugavit Syros. prostrato enim duce universi sese in fugam conjiciunt, quasi omnis in eo posita esset salutis spes. Illos vero in campum usque persequutus, ex hostibus occidit ad octingentos: reliqui evaserunt in regionem maritimam.

XI. *Antiochus Epiphanes in Persidem proficiscitur. 1 Maccab. c. 3.*

2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, istis vehementer iratus, copias suas omnes coëgit, multisque ex insulis mercenariis militibus assumptis, paravit primo vere in Judæam irrumpere. Verum cum, stipendio illis *in annum* numerato, vidisset thesauros deficere pecuniæque inopiam esse (nam neque tributa omnia reddebantur propter seditiones in gentibus *conflatas*, & ipse, vir magni animi & largitor, iis quæ habuerat non contentus erat) statuit primum in Persidem pro- *Antiochus relinquit Lysiam, qui Judæos ulciscatur. 1 Maccab. c. 3.* ficisci, & regionis istius tributa colligere. Cum itaque reliquisset Lysiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipsum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate usque ad fines Ægypti & inferioris Asiæ, atque copiarum & elephantorum partem, jussit ut Antiochum filium suum usque ad reditum suum diligenter educaret, utque Judæa eversa, ejusque incolis in servitutem abductis, deleret Hierosolyma, & genus Hebræorum exstingueret. Et ista quidem cum Lysiæ in mandatis dedisset rex Antiochus, profectus est in Persidem, anno centesimo quadragesimo septimo, & Euphrate trajecto ascendit ad superiores provincias.

Lysias milites colligit, ut cum Judæis congrederetur. 1 Maccab. c. 3.

3. Lysias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemæo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentissimis, cos cum quadraginta peditum millibus & septem equitum millibus dimisit in Judæam. Illi vero, ad urbem usque Emmauntem progressi, in loco campestri castra metantur. Illisque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugæ Judæi: necnon & mercatores quidam, veluti illos empturi qui in servitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent secum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, castris conspectis & adversariorum multitudine animadversa, mili- *Judas suos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Maccab. c. 3.* tes suos hortabatur ut forti essent animo, suade-

---

x Ἄχελ Βεθωρὸν] Ita in *Editis Aliisque.* Βαιθωρῶν *Hen.* ἕως ἀκβάσεως Βαιθωρῶν, vel Βεθωρῶν in 1 *Maccab.* c. 3. v. 6.

y Βεθωρὸν] *Gen.* Βεθώρων· 1 Macc. III. 16. Βαιθωρῶν. SPANH.

z Οὐκ ἐν ——— εὐσεβείᾳ·] Victoria scil. non est in multitudine, sed infiducia in Deum & alacritate bellatorum posita. vid. lib. 1. Antt. cap. XI. §... τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ &c. SPANH.

a Ἄχελ τοῦ πεδίου,] Εἰ τῇ καθαρᾷ Βαιθωρῶν ἕως τοῦ πεδίου 1 *Maccab.* c. 3. v. 24.

b Εἰς τὴν Γαλιλαίαν.] Εἰς γῆν Φυλιστιείμ 2 *Maccab.* 3. v. 24.

c Τῶν νήσων] Al νῆσοι, Græcia. ים. REL.

d Ανατολέων,] Περσολαέων *Hen.*

e Ορων] *Gen.* ὀρέων.

f Διψχοῖα ποταμὸν,] Ex *Epiphanio* aliquis suspicaretur eum διέποντα legisse.

g Καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως] Καὶ τὰς ἡμίσεις τῆς δυνάμεων 1 *Maccab.* c. 2. v. 34.

h Ανῆοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ] Ita ex *MSS.* τὸν Ανῆοχον in *Editis.*

---

x ἄχελ y Βεθωρὸν κώμης τῆς Ιουδαίας, αὐτὸς στρατοπεδεύεται. ὁ δὲ Ιούδας ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἑώρα τοὺς τῷ μάχῃ διά τε τὴν ὀλιγότητα καὶ δι' ἀσιτίαν, νενηστευκότας γὰρ ὀκνοῦντας, παρεθάρσυνε λέγων· "a οὐκ ἐν "τῷ πλήθει τὸ νικᾶν εἶναι καὶ τῶν πολεμίων κρατεῖν, "ἀλλ' ἐν τῷ τοῖς τὸ θεῖον δίσεβεῖν· καὶ τάτε σαφέ- "στατον ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ διὰ δι- "καιοσύνην καὶ τὸ περὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ τέκνων ἀ- "γωνίζεσθαι, πολλὰς πολλάκις ἤτησαν μυριάδας. τὸ "γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δυνάμις." ταῦτ' εἰπὼν πέ- πεισε τοὺς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσαντας τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ὁμόσαι χωρῆσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πάντες φεύγειν ὥρμησαν, ὡς ἐν τούτῳ τὴν σωτηρίας αὐτοῖς ἀποκειμένης. ὑπὲρ δισχιλίους δ' b ἄχελ τοῦ πεδίου, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν b εἰς τὴν Θαλασσαν.

β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγονόσι, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀθροίσας, καὶ πολλοὺς ἐκ c τῶν νήσων μισθοφόρους d ἀναλαβών, ἡτοιμάζετο περὶ τὴν ἐαρινὴν ὥραν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ τὰ στρατιωτικὰ χρήματα, ἐώρα τοὺς ἡσαυροὺς ὑπολείποντας, καὶ χρημάτων ἔνδειαν οὖσαν· οὔτε γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐτελοῦντο διὰ τὰς τῶν ἐθνῶν στάσεις, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος· ἐκ ἠρκεῖτο τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα πορεύσεις, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναξαμένων. καταλιπὼν οὖν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, δόξαν ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ μέχρι τοῦ Αἰγύπτου e ὅρων ἕως τοῦ κάτωθεν Ασίας ἀπὸ Εὐφράτου f διέχοντα ποταμοῦ, g καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως ἕως τῶν ἐλεφάντων, τρέφειν μὲν h Αντίοχον τὸν ὑὸν αὐτοῦ μέχρις πάσης φροντίδος ἐνετείλατο ἕως ἂν παραγένηται, καταστρεψάμενον δὲ τὴν Ιουδαίαν, καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν ἐξανδραποδισάμενον, ἀφανίσαι τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἀπολέσαι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπιστείλας τῷ Λυσίᾳ ὁ βασιλεὺς Αντίοχος, ἐξήλασεν εἰς τὴν Περσίδα i τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ περαιωσάμενος τὸν Εὐφράτην ἀνέβαινε k ἐπὶ τοὺς ἄνω σατράπας.

γ'. Ο δὲ Λυσίας ἐπιλεξάμενος Πτολεμαῖον τὸν Δορυμένους καὶ Νικάνορα καὶ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς l τῶν βασιλέως φίλων, καὶ ἀποστείλας αὐτοῖς πεζῶν μὲν δυνάμεως μυριάδας τέσσαρας, ἱππέων δὲ ἑπτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ὑπὲρ τὴν Ιουδαίαν. οἱ δ', ἄχελ m Εμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες, ἐν τῇ πεδινῇ καταστρατοπεδεύουσι. προσγίνονται δὲ αὐτοῖς σύμμαχοι n ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς πέριξ χώρας, καὶ πολλοὶ τῶν πεφυγότων Ιουδαίων· ἔτι γε μὴν καὶ τῶν ἐμπόρων τινὲς, ὡς ὠνησόμενοι τοὺς αἰχμαλωτισθησομένους, o πέδας μὲν κομίζοντες αἷς δήσουσι τοὺς ληφθησομένους, ἀργύριον δὲ καὶ χρυσὸν τιμὴν αὐτῶν καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ὁ Ιούδας κατανοήσας, ἔπειθε τοὺς ἰδίους θαρρεῖν· καὶ παρεκελεύετο τὰς ἐλπίδας

---

i Τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει,] Æra Seleucidarum CXLVII. sic 1 Macc. III. 37. SPANH.

k Πρὸς τοὺς ἄνω σατράπας.] Id est, ὡς τοὺς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad superiores provincias*: nisi forsan ὡς τοὺς ἄνω σατραπείας legerit. ὡς τοὺς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 27.

l Τῶν τοῦ βασιλέως φίλων,] Τῶν φίλων τοῦ τοῦ βασιλέως *Hen.* τοῦ φίλων τοῦ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38.

m Εμμαοῦς πόλεως] Alibi apud *Josephum* Αμμαοῦς. Juxta Emmaus quæ nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Εμμαοῦμ aut Εμμαοὺμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Grotius*, qui censet ultimas literas vocis Εμμαοὺς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 758.

n Απὸ τῆς Συρίας] Απὸ τε Συρίας *Hen.* & *Busb.*

o Πέδας μὲ κομίζοντες] Πέδας μὲ κομίσαντες *Hen.* Ex hoc loco constat, πέδας pro παῖδας reponendum esse 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio.*

τ νίκης ἐχοντας ἐν τῷ Θεῷ, τὸν ἱκετεύειν τῷ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους περιθεμένους, καὶ τὸ σύνηθες αὐτῷ σχῆμα τ P ἱκετείας ἀναλαβόντας μεγάλους κινδύνους ὑποδείξαντας, τούτῳ δυσωπῆσαι προσαγαγεῖν αὐτοῖς τὸ κῦ τ ἐχθρῶν κράτος. διατάξας δὲ τ ἀρχαῖον αὐτοῖς τρόπον καὶ πάτριον κῦ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους, καὶ q τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τοῦτων ἀπόλαυσιν φιλοζωοῦντες ἀπολεμότερον μάχωνται, κατασεὶς τοιούτοις r παρορμᾷ λόγοις πρὸς τ ἀγῶνα τοὺς αὐτοῦ γραπτώτας. "καιρὸς μὲν s ὑ-
"μῖν οὐκ ἄλλου ἀναγκαιότερου ἢ παρόντος, ὦ ἐπί-
"οροι, εἰς δύψυχίαν καὶ κινδύνων καταφρόνησιν t κατα-
"λελειπται. νῦν γὰρ ἔστιν ἀνδρείως u ἀγωνισαμένοις τοῦ
"ἐλευθερίαν ἀπολαβεῖν, ἣν ἅπασιν ἀγαπη-
"τὸν εἶναι, ἡμῖν x ἔτι ἐξουσίας τ θρησκεύειν τὸ θεῖον
"ἔτι ποθητοτέραν εἶναι συμβέβηκεν. ὡς ἂν οὖν ἐν τῷ πα-
"ρόντι κειμένων ὑμῶν, y παντὶ ἀπολαβεῖν, καὶ τ δι-
"δαίμονα καὶ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· ἔστω δὴ
"ἐν τοῖς ὁ κῦ τοὺς νόμους καὶ τοῦ πάτριον σύνηθειαν· ἢ γὰρ
"αἴσχιστα παθεῖν, καὶ μηδὲ σπέρμα τ ὑμῶν z ἀπο-
"λειφθῆναι, κακῶν ἐν τῇ μάχῃ γινομένων, ἢ τως ἀγω-
"νίζεσθε. τὸ μὲν δὴ ἀποθανεῖν ἐμὲ μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν
"ὑπάρξειν ἡγούμενοι· τὸ δὲ ὑπὲρ τηλικούτων ἐπάθλων,
"ἐλευθερίας, πατρίδος, νόμων, εὐσεβείας, αἰώνιον τοῦ
"εὔκλειαν καταστοχάζειν πεπισευκότες, ἑτοιμάζεσθε τοι-
"χαρεῖν, ἢ τως τὰς ψυχὰς b ἡδυπεπισμένοι ὡς ἄριστον
"ἅμα ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις.

δ. Καὶ ὁ μὲν Ιούδας τούτοις προθαρσύνων τοῦ στρατὸν c ἔλεγε. τ δὲ πολεμίων πεμψάντων Γοργίαν μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων, ὅπως διὰ τ νυκτὸς ἐπιπέσῃ τῷ Ιούδᾳ, καὶ πρὸς τοῦτο ὁδηγὸς ἔχοντα αὐτοῦ τινας τ προδότων Ιουδαίων, αἰσθόμενος ὁ τ Ματταθίου παῖς, ἔγνω καὶ αὐτὸς τοῖς ἐν τῇ παρεμβολῇ τ πολεμίων ἐπιπεσεῖν, καὶ ταῦτα διῃρημένης αὐτῶν τ δυνάμεως. καθ' ὥραν οὖν δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ἐπὶ τ στρατοπέδου, δι' ὅλης d ὥδευε τ νυκτὸς ἐπὶ τοὺς ἐν e Εμμαοῦς τ πολεμίους. οὐκ ἀφρὼν δὲ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑπονοήσας ἀναχωρήσαντας αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, πορευθεὶς ἔγνω ζητεῖν ὅπου ποτ' εἶεν. ὡς δὴ τ ὄρθρου ἐπιφαίνεται τοῖς ἐν Εμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ιούδας μετὰ τρισχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄρτι πεφραγμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, παρεσκεύασεν f τοὺς Ιουδαίους, ὡς ἐν γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι g δέοι, καὶ τὸ θεῖον ἤδη ποτὲ ἐν τοῖς οὕτως ἔχουσι τὸ κῦ τ πολλόων ἐν ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀγασάμενον αὐτοὺς τ δύψυχίας, ἐκέλευσε σημῆναι τοὺς σαλπιγκτάς. h ἐπιπεσὼν δὴ ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐκπλήξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ταράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνθισταμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς διώκων ἦλθεν i μέχρι k Γαδάρων, καὶ τ πεδίων τ l Ιδουμαίας καὶ m Αζώτου καὶ n Ιαμνείας. ἔπεσον δὲ αὐτῶν ὡς πρὸς τρισ-

batque ut ſpem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio ſupplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes, ad eum hoc modo exorandum ut vires illis contra hoſtes ſuppeditaret. Diſtributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimiſſis novis maritis, quique poſſeſſiones nuper acquiſiverant, ne illis fruendi deſiderio vitæ amantes timidius dimicarent, poſthæc milites ſuos ad pugnam excitat hujuſmodi oratione. "Non *Cum hoſti-*
"aliud quidem tempus, ô ſocii, magis neceſſa- *bus congreſ-*
"rium vobis relictum eſt ad fortitudinem & pe- *ſurus ſuos*
"riculorum contemptum, quam quod in mani- *oratione*
"bus habetis. Nunc enim fortiter dimicantibus *confirmat.*
"licet libertatem aſſequi, quæ ſuapte natura o- *1 Maccab.*
"mnibus deſiderabilis, nobis adhuc deſiderabilior *c. 4.*
"eſſe contigit, inde poteſtatem habituris Deum
"*rite* colendi. Quaſi itaque res veſtræ in eo eſ-
"ſent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam bea-
"tam felicemque renovetis (ex legibus ſcilicet
"patriaque conſuetudine inſtitutam) vel turpiſſi-
"ma patiamini, & cum omni ſtirpe veſtra perea-
"tis, minus ſtrenue voſmet in pugna gerentes,
"cum hac cogitatione inite prælium. Et quidem
"vobis, etiamſi non pugnetis, moriendum eſſe
"exiſtimantes, perſuaſique præter tanta præmia,
"libertatem, patriam, leges, pietatem, vos æter-
"nam manere gloriam, vos igitur accingite, ita
"animis parati ac ſi cras prima luce cum hoſtibus
"congreſſuri.

4. Et iſta quidem Judas, ut ſuis militibus animos adderet, verba faciebat. At hoſtes Gorgiam miſerunt cum quinque peditum millibus & mille *delectis* equitibus, ut noctu Judæorum caſtra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipſe etiam ſtatuit in hoſtes caſtra tenentes impetum facere, idque *magis* quod diviſæ eſſent illorum copiæ. Cœna itaque tempeſtive ſumpta, multiſque in caſtris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hoſtes qui circa Emmauntem conſederant. Gorgias autem cum hoſtium neminem in caſtris offendiſſet, eoſque ſuſpicaretur metu ceſſiſſe & in montes ſeſe abdidiſſe, *inde* profectus ſtatuit ubinam eſſent quærere. At Juda ſub diluculum in hoſtium, qui ad Emmauntem erant, conſpectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidiſſet hoſtes valide loricatos periteque admodum caſtra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita ſe habentes fecerit ſuperarare multitudinem majorem armatamque, eorum fortitudine mirifice delectatus; juſſit tubicines ſigna dare. Hoſtes diende ex improviſo adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *ſibi* reſiſtentes occidit, reliquos vero perſequutus eſt uſque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Ceciderunt autem

Judas ſtratagemate hoſtes ſuperat. 1 Maccab. c. 4.

il-

p Ικετείας] *L. B.* ἱκεσίας.

* *Conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes,*] Sc. *Deus.* At malim *conſueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

q Τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις] Vid. 1 Macc. III. v. 56. SPANH.

r Παρορμᾷ λόγοις] Παρώρμα *Hen.*

s Ὑμῖν γὰρ οὐκ ἄλλου ἀναγκαιότερου ἢ παρόντος,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ὑμῖν in *Editis Aliisque.*

t Κατελέλειπται.] *L. B.* καταλείπεται.

u Ἀγωνισαμένοις] Ἀγωνισαμένους *Hen.*

x Ἔτι ἐξουσίας] Ὑπὲρ ἐξουσίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Παντὶ ἀπολαβεῖν,] Παντὶ τε ἀπολαβεῖν *Hen.*

z Ἀπολιφθῆναι,] Ὑπολειφθῶσιν *Hen.* ἀπληφθῶσιν perperam in *Editis.*

a Ὑπάρξειν ἡγούμενοι·] Ὑπάρξον *Hen.*

b Ἡνυτεπισμένοι] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* cæteris deëſt vox ἡνυτεπισμένοι.

c Ἔλεγε.] *L. B.* ἔλεξε.

d Ὥδευε τ νυκτὸς] Ita *Hen.* ὤδευσε in *reliquis.*

e Εμμαοῦς τ πολεμίους.] Εμμαοῖ *Busb.* Εμμαοῦ *Hen.*

f Τοὺς Ιουδαίους.] Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris.

g Δέοι,] *L. B.* δεῖ.

h Ἐπιπεσὼν δὴ ἀπροσδοκήτως] Εἶτα ἐμπεσὼν ἀπροσδοκ. *Busb.* Ἐπειτ' ἐμπεσὼν *Hen.*

i Μέχρι] Αχρι Γαζαίων *Busb.* ἄχρι Γαζάων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Paleſtina S.* p. 679.

k Γαδάρων,] Γαζαίων in aliis MSS. SPANH.

l Ἰδουμαίας] Ἰωάννας malit *Relandus*, tam hic loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. HUDS. Confer Relandi Palæſtinam p. 68. 371. 598. 606. 759. 825. HAV.

m Αζώτου] Ασαριμωθ. 1 Macc. IV. 15. SPANH.

n Ιαμνείας.] Ιαμνίας *Hen.* & 2 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833.

o Τῶ-

illorum quasi ad tria millia. Judas vero suos milites hortatus est, ut spolia non concupiscerent: adhuc enim illis supereſſe certamen & prælium cum Gorgia ejusque exercitu. illis autem debellatis tum ſecuros ſpolia lecturos esſe dicebat, ut qui hoc ſolum faciendum haberent, & nihil aliud exſpectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani *è monte* eminentes proſpiciunt exercitum, quem in caſtris reliquerunt, fuſum fugatumque, & caſtra incenſa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conſpiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi iſta ita ſe habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipſi etiam territi in fugam verſi ſunt. Judas vero, quaſi devictis abſque pugna Gorgianis militibus, reverſus, ſpolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum ſe recepit, lætus laudanſque Deum ob res proſpere geſtas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 *Maccab.* c. 4.

5. Lyſias autem, clade illorum qui miſſi erant confuſus, ſequenti anno contractis delectorum hominum millibus ſexaginta, & equitum quinque millibus aſſumptis, impetum in Judæam fecit; &, cum montana aſcendiſſet, apud Bethſura Judææ vicum caſtra poſuit. *Illi* obviam profectus eſt Judas cum decem *hominum* millibus; animadverſaque hoſtium multitudine, Deum precatus ut ſibi auxilio eſſet, præcurſores hoſtium aggreditur, illoſque ſuperat; cumque ex iis ad quinque millia cecidiſſent, reliquis terrorem incuſſit. Lyſias ſcilicet ſecum reputans quo animo eſſent Judæi, ad moriendum quidem parati, niſi cum libertate vitam agere liceret; eorumque deſperationem, ut vim *inſuperabilem* veritus, collectis quæ ſupererant copiis Antiochiam reverſus eſt: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impreſſionem facere.

Lyſias bellum redintegrare parat. 2 *Maccab.* c. 4. *Judas cum Lyſia exercitu inferior pugnaturus, Deum implorat.* 1 *Maccab.* c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, poſt tot victorias eis à Deo conceſſas, Hieroſolyma aſcendere, & templum purificare, atque conſuetas hoſtias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hieroſolyma acceſſit, & fanum deſertum inveniebat, & portas exuſtas, & ſponte enata in templo ob ſolitudinem virgulta, lamentari cum ſuis cœpit, templi ſpectaculo confuſus. Deinde quibuſdam è ſuis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui cuſtodiebant arcem oppugnarent, donec ipſe fanum luſtraſſet. Cum autem illud ſumma cura repurgaſſet, *ei* intulit nova vaſa, candelabrum, menſam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad oſtia vela appendit, foreſque ipſas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro acciſis, exſtruxit. Vigeſima autem & quinta die menſis

Judas, hoſtibus toties profligatis, ad fanum luſtrandum ſe confert. 1 *Maccab.* c. 4

λίας. Ιούδας ὁ τ μὲν σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τὸς αὐτῷ στρατιώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα & μάχλω εἶναι πρὸς Γοργίαν & τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατήσαντας ὁ & τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγεν, ° τοῦτο μόνον ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἐπὶ τούτοις ἀθροιζομένου τοῦτα πρὸς τὸς στρατιώτας, P ὑπερκύψαντες οἱ τ Γοργίου τὴν μὲν στρατιὰν, ἣν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι πεπαρεμμένην, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόρρωθεν οὔσι & συμβεβηκὸς δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν ταῦθ' ὕτως ἔχοντα ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, καὶ τὸς μὴ Ιούδα πρὸς τὴν διάταξιν ἑτοίμως κατανοήσαντας, καὶ αὐτοὶ δείσαντες εἰς φυγὴν ἐτράποντο. ὁ δὲ Ιούδας, ὡς ἐμάχετο q τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἠττημένων, r ἀποστρέψας s ἀνῃρεῖτο τὰ σκῦλα· πολὺν δὲ καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ ὑάκινθον λαβὼν, εἰς τὴν οἰκείαν t ὑπέστρεψε, χαίρων, καὶ ὑμνῶν τ Θεὸν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις. ἐ μικρὰ γὰρ αὐτοῖς ἡ νίκη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν συνεβάλετο.

ε'. Λυσίας δὲ συγχυθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν ἀποπεμφθέντων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων συναθροίσας ἑξ, καὶ πεντακισχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐσέβαλεν εἰς τὴν u Ιουδαίαν· καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐν x Βεθσούροις κώμῃ τῆς Ιουδαίας ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπήντησε δὲ μετὰ μυριάδων Ιούδας· καὶ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, y σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν δίκαιον, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, νικᾷ τούτους, καὶ φονεύσας αὐτῶν ὡς πεντακισχιλίους, τοῖς λοιποῖς τὸ δεῖμα ἐνέβαλεν. ἀμέλει κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ιουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι πολεμεῖν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλεύθεροι, καὶ δείσας αὐτῶν τὴν z ἀπόγνωσιν ὡς a ἰσχὺν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Αντιόχειαν· καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ξενολογῶν, καὶ προσκαλούμενος μείζονα στρατὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν.

ς'. Τοσαυτάκις δὲ ἡττημένων ἤδη τ Αντιόχου & βασιλέως στρατηγῶν, ὁ Ιούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μὴ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀναβαίνειν δεῖν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ ναὸν καθαρίσειν, καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς δὲ προσιόντες b μὴ πολὺς & πλῆθος εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ τ ναὸν ἔρημον εὗρε, καὶ κατακεκαυμένας τὰς πύλας, καὶ φυτὰ ἀφ' ὑπάρχης αὐτόματα ἐν τῷ ἱερῷ c βεβλαστηκότα, θρηνεῖν ἤρξατο μὴ τ ἰδίων, ἀλλὰ τῆς ὄψεως & ναοῦ συγχυθείς. ἀπιλεξάμενος δέ τινας τ αὐτοῦ στρατιωτῶν, προσέταξε τούτοις ἐκπολεμῆσαι d τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας, ἄχρι ἂν αὐτὸς e τ ναὸν ἁγνίσῃ. καθάρας δὲ ἀπὸ μιαλῶν αὐτὸν, f εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμὸν, g ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, h ἀπήρτησε δὲ & τὰ i ἐπίπτασματα τ θυρῶν, καὶ τὰς θύρας αὐτὰς ἐπέθηκε. καθελὼν δὲ & τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, k ἃ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ δὲ & εἰκάδι & [1] Χασ-

o Τοῦτο μόνον ἔχοντας,] Ita *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.* jubebat quoque ita vel μηδένα ſcribere *Coccejus*) τοῦτον in *Editis Aliiſque*, quo admiſſo μηδένα ἕτερον reponendum cenſeo.

p Υπερκύψαντες] Εκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. HUDS. Μέρος τι ὑπεκύπτων ἐκ & ὄρους 1 Macc. IV. v. 19. SPANH.

q Τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἠττημένων,] Τῶν μὴ Γοργίου *Hen.*

r Αποστρέψας] Υποστρέψας *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.*

s Ανῃρεῖτο τὰ σκῦλα·] Sic *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* ἀνῃρεῖ) perperam in *Editis*. Si quis ἀνῃρεῖ) malit, per me licet.

t Υπέστρεψε, χαίρων,] Υπέστρεψε χαίρων, χαίρων *Hen.* & *Lugd. Bat.*

u Ιουδαίαν·] Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ιδουμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 29. Verum cum munimentum fuerit Judæorum καὶ φρούριον τ Ιδουμαίας (ut 1 *Macc.* c. 4. v. 61. 2 *Macc.* c. 13. v. 19.) & urbs ſita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adſcribi poteſt tam Idumææ quam Judææ.

x Βεθσούροις κώμῃ] Βαιθσούροις *Hen.* Βαιτσούροις 1 *Macc.* 4. 29. & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 658. HUDS. Conf. *alios*. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

y Σύμμαχον ἕσεσθαι τ Θεὸν] Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἕσεσθαι *Hen.* HUDS. Ἐπ' αὐτὰ *L. B.* quod forſan non eſt contemnendum. HAV.

z Απόγνωσιν] Conf. ſupr. lib. 11. c. 3. §..... τὸν ἀπόγνωσιν & τόλμαν &c. ἀπόγνωσις, ἀνελπισία *Heſychius*, malè ibi ἀνελπία, quod jam viderunt alii; hîc *deſperationem* dicit. SPANH.

a Ἰσχὺν,] Ἰσχυρὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Μετὰ παντὸς & πλήθους] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Busb.* μετασώτου & πλήθους perperam in *Editis*.

c Βεβλαστηκότα,] Αναβεβλαστηκότα *Hen.* & *Busb.*

d Τίνας τὴν ἄκραν φυλάττοντας] *Lugd. Bat.* τὸν. Rectior tamen videtur *vulg.* lectio, opponitur enim mox ἄχρι. HAV.

e Τὸν ναὸν ἁγνίσειε.] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τ ναὸν αὐτῶν ἁγνίσειε in *Editis*.

f Εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη,] Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσεκόμισε καὶ καινὰ σκ. in *Editis*.

g Εκ χρυσοῦ πεποιημένα,] Ex ligno fuiſſe hunc lychnuchum in Gemara legitur; ex ſententia nempe R. Joſe. REL.

h Απήρτησε] *L. B.* ἀπῆρτον.

i Περιεπετάσματα τ θυρῶν,] Εκπετάσματα *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* HUDS. Vela januarum ἐκπετάσματα, non καλυπτάσματα. REL.

k Οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου] *L. B.* λελαξευμένων ὑπὸ σιδήρου.

[1] Χασ-

[l] Χασλεὺ μηνὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Ἀπελλαῖον καλοῦσι, ἡψάν τε φῶτα ἐπὶ τῶν λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἄρτους [m] ἐπὶ τὴν τραπέζαν [n] ἐπέθηκαν, καὶ ὁλοκαύτωσαν ἐπὶ τοῦ καινοῦ θυσιαστηρίου. ἔτυχε δὴ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γίνεσθαι καθ' ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μετὰ ἔτη τρία. ὁ γὰρ ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ' Ἀντιόχου διαμεῖναι τοιοῦτον ἔτεσι συνέβη τρισίν· ἔτει γὰρ πέμπτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταῦτα κατὰ τὸν ναὸν ἐγένετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἀπελλαίου [o] μηνὸς, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ. ἀνενεώθη δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν ἡμέραν πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Ἀπελλαίου μηνὸς, ὀγδόῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δ' ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλου προφητείαν, ὃς [p] τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ γενομένων ἐτῶν. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτόν.

Chasleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram suffitum fecerunt, panes mensæ imposuerunt, solidaque sacrificia super novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta sunt, qua triennio elapso mutata est eorum religio in profanam impuramque consuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho desolatum eo in statu tribus annis permanserit. nam anno centesimo quadragesimo quinto ista templo contigerunt, vigesima & quinta die Apellæi mensis, Olympiade supra centesimam quinta & trigesima. Instauratum vero erat eadem die, quinta & vigesima Apellæi mensis, octavo & quadragesimo & centesimo anno, Olympiade vero centesima & quinquagesima quarta. Accidit autem ut templi desolatio fieret secundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. ostendit enim ipsum à Macedonibus eversum iri.

Ζ Ἐώρταζε δὴ Ἰούδας μετὰ τῶν πολιτῶν ἀνάκλησιν τοῦ θείου τοῦ ναοῦ θυσίας ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἶδος, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν καὶ λαμπραῖς τὰς θυσίας καλλωχῶν αὐτὸς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [q] τιμῶν, αὐτὸς δὲ τέρπων. τοσαύτη δ' ἐχρήσαντο τῇ θείᾳ τοῦ ἀναγνώσιν τῶν ἐθῶν ἡδονῇ, μετὰ χρόνον πολλὰ ἀπροσδοκήτως ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενοι τῆς θρησκείας, [r] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ' αὐτὸν, ἑορτάζειν τοῦ ἀνάκτησιν τοῦ θείου τοῦ ναὸν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [s] μέχρι δεῦρο. τοῦ ἑορτὴν ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν [t] φῶτα· ἐκ δὲ παρ' ἐλπίδας οἶμαι ταύτην ἡμῖν φανῆναι τοῦ ἐξουσίαν, τοῦ προσηγορίαν θέμενοι τῇ ἑορτῇ. τειχίσας δὲ ἐν κύκλῳ τοῦ πάλιν, καὶ πρὸς τὰς ἐπιθέσεις τῶν πολεμίων πύργους οἰκοδομησάμενος ὑψηλοὺς, φύλακας ἐν αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ [u] τοῦ Βεθσοῦραν ἐχύρωσεν, ὅπως ἀντὶ φρουρᾶς αὐτῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθαι.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies instaurationem sacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, sed magnificis splendidisque sacrificiis eos excipiens, hymnis etiam & psalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum restitutione, libertate religionis post multum temporis inexspectato recuperata, ut legem posteris fecerint, quotannis solennes agere dies octo ob res templi restitutas: & ex eo tempore in hodiernum usque diem celebramus id solenne quod dicitur Lumina. hac festivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex insperato affulserit *agendi* potestas. Cum autem urbi mœnia circumdedisset, turresque altas ædificasset contra hostium incursus, custodias in eis imposuit, urbemque Bethsuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, si quando ab hostibus in necessitatem adactus esset.

Judæorum lætitia ob sacrorum instaurationem.

Luminum festum institutum.

1 *Maccab.* c. 4.

1 *Maccab.* c. 4.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἰούδας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίων καὶ Πτολεμαέων ἐκράτησεν· καὶ ὡς Ἰούδας τὸν Τιμόθεον νικήσας φεύγειν ἠνάγκασε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τοῦ Ἰωσήπου καὶ Ἀζαρίου ἦθλα.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas subegit, & Simon Tyrios & Ptolemæos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa gessit post Josephi & Azariæ cladem.

Τούτων δὲ γενομένων, τὰ πέριξ ἔθνη πρὸς τοῦ ἀναζωπύρησιν καὶ τοῦ ἰσχὺν τῶν Ἰουδαίων χαλεπῶς ἐνεγκόντα, πολλοὺς ἐπισωρευόμενα διέφθειρεν, ἐπίδρασις καὶ ἐπιβουλαῖς [x] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτους πολέμους συνεχεῖς [y] ἐκφέρων Ἰούδας, ἐπεῖχεν αὐτοὺς τῶν καταδρομῆς, καὶ ὧν ἐπέφερον [z] κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπεξῆρε. καὶ τοῖς [a] Ἠσαῦ υἱοῖς Ἰδουμαίοις κατ' [b] Ἀκραβατήνην

HIS ita gestis, finitimæ gentes, Judæorum vires exsuscitatas recreatasque ægre admodum inferentes, conspiratione facta multos occiderunt, insidiis doliisque eos in potestatem suam redigentes. Cum istis Judas assidue bellum gerens, conabatur eos ab incursibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Esavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & depræ-

Judas Idumæos ulciscitur & Baianenses & Ammanitas.

1 *Maccab.* c. 5.

datus

[l] Χασλεὺ μηνὸς,] Ex præced. c. 5. § 4. Χασλεὺ μηνὸς rescripsi. Χισλεὺ in *Editis Aliisque.* Χασλεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τεβὲθ μηνὸς *Hen.* HUDS. Conf. sup. c. 5. §. 4. SPANH.

[m] Ἐπὶ τὴν τράπεζαν] *Gen.* ἐπὶ negligit.

[n] Ἐπέθηκαν,] Ἐπέθεσαν *Busb.* ἔθεσαν *Hen.*

[o] Μηνὸς, —— ἔτει,] Ita *Hen. Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* μηνὸς, ᾗ ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τετάρτῳ. τοῦ δὲ ἐρήμωσιν &c. *Bas.* μηνὸς, ἡ κάθαρσις δ' ἐγένετο ἡ. κ. ῥ. καὶ μ'. ἔτει, Ὀλυμπιάδι ῥ. καὶ ν'. καὶ δ'. τοῦ δ' ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Isa.* 28. p. 294. & *Vossium* in *Chronol. S.* p. 152.

[p] Τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ] *Gen.* υ'. καὶ η'. Sed *Lugd. Bat.* τετρακοσίων scripturæ vitio. Vetus quoque *quadringentos & octo.* HAV.

[q] Τιμῶν,] Ἐτίμων, αὐτὸς δ' ἕτερον *Hen.* ἴδιμα, καὶ αὐτὸς ἕτερον *Busb.* ἴδιμα, καὶ ἑαυτὸς ἕτερον legisse videtur *Epiphan.*

[r] Ὡς νόμον θεῖναι] Καὶ νόμον ἔθεντο *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[s] Μέχρι δεῦρο,] Μέχρι δὲ τοῦ δεῦρο *Hen.* (μέχρι δὲ δεῦρο *L. B.*)

[t] Φῶτα·] Vocabatur (ut inquit *Grotius* ad *Joann.* c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc festo & festo Sortium agitur, traditum est. Videsis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. HUDS. Festum annuum restaurati à Maccabæo Templi indictum, quod Φῶτα vocarunt, Judæi 1 *Macc.* IV. v. 59. ἡμέραι ἐγκαινισμοῦ· *Hebr.* חנוכה & *Gr.* Λυχνοκαῖα vid. Joseph. ἀρχ. lib. XI. c. 4. §. 7. & *Scalig. de Emend.* p. 435. Item *Contra Apion.* lib. 2. §. 9. & 39. λυχνοκαΐαι apud Judæos frequentes. De cultu ἑβδομάδων, de quo ibi vide Selden. de Jur. Græc. & Hebr. SPANH. Festum luminum. At חנוכה nomen est, quod & olim & nunc huic festo datur. Id φῶτα non notat, sed ἐγκαίνια. Forsan tunc quoque ab usu lucernarum plurimarum, quibus hoc festum celebrant, nomen gessit. Ceterum quod putet Josephus lumine illo designari lumen libertatis, quod iis insperato affulsit, non existimem. Solebant Judæi lumina in signum lætitiæ, uti & aliæ gentes, accendere: & in festo tabernaculorum, ad cujus imitationem hos dies octo celebrarunt, thyrsos quoque manibus gestantes (uti notatur 2 Hasmon. 10. 6. 7.) notum est quales delicias fecerint lychnis noctu accensis; sic ut inde potius hanc λυχνοκαΐαν repetendam crediderim. REL.

[u] Βεθσοῦραν] Βεθσοῦραν *Hen.* Vide *Annott.* ad præced. §. 5. HUDS. Conf. ἄλωσ. lib. 1 c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα.] Αὐτῶν κρατήσειν οἰόμενα *Hen.* (*L. B.*) *Busb.* & C.

[y] Ἐκφέρων Ἰούδας,] Ἐκφερῶν ὁ Ἰούδας *Hen.* & *Busb.*

[z] Κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις ἐποίησαν.] Κακῶν *Hen. Busb.* & C.

[a] Ἠσαῦ] Ita C. & *Vet. Interpr.* Ἠσαῦ υἱοῖς καὶ Ἰδουμαίοις *Hen.* Ἠσαῦ δὲ υἱοῖς Ἰδουμαίοις in *Editis.*

[b] Ἀκραβατηνήν] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & C. Ἀκραβατηνὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5, 3. & Ἀκραβατίνην in *MS. Collegii Novi.* Ἀκραβιττίνην in *Editis.* Forsan Ἀκραβατηνήν legendum. Vide *Relandum*

datus est: porro & Baani filios, qui *per vias* insidiati sunt Judæis, conclusos *in* turribus admoto exercitu obsidebat, turresque illorum incendebat, hominesque *ferro* trucidabat. Postea inde progressus in Ammanitas, validam manum numerosumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductisque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incensa, in Judæam reversus est. Cum autem vicinæ gentes intellexissent ipsum revertisse, coëunt in Galaaditin adversus Judæos, qui in ipsorum finibus degebant. At illi in Dathema castellum fuga elapsi, missis ad Judam nunciis ei significabant, Timotheum festinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc istæ recitabantur epistolæ, cum *ecce* adsunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes convenisse Ptolemæeos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judei à Juda per literas auxilium petunt.
1 Maccab. c. 5.

XII.

2. Judas igitur, cum cogitasset quid fieri oporteret ad utrasque quæ *sibi* nunciatæ erant necessitates sublevandas, Simoni quidem fratri suo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defensum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipse vero assumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus est. Josephum autem Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præessent, reliquit, cum præcepto ut diligenter custodirent Judæam, & cum nemine ante ipsius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, postquam in Galilæam venit, congressus est cum hostibus, eosque terga vertere coëgit; & fugientes persequutus usque ad portas Ptolemaïdis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum spolia sustulisset, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum sarcinulas abducens, domum se recepit.

Id negotii Simoni dat ut Judæorum hostes ulciscerentur.
1 Maccab. c. 5.
Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiscitur.
1 Maccab. c. 5.
Simon in Galilæa vincit hostes.
1 Maccab. c. 5.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emensi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narrassent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multosque illorum malis conflictari, compulsos in castella & oppida Galaaditidis, atque eum monuissent ut properaret ire adversus alienigenas, summaque ope niteretur populares suos ab illis vindicare, *iis* obsequutus iter per solitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethsuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos conclusos esse contigit, Timotheo cum copiis suis locum obsidente, prima luce eò pervenit. Cum-

Nabatæi Judæ opem implorant.

νλω ἐπιπεσὼν, πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτηνε Ϛ ἐσκύλευσε. συγκλείσας ἢ Ϛ τὰς ὑὰς ἅ [c] Βαάνε λοχῶντας τὰς Ιουδαίας, ϖϱοκαθίσας ἐπολιόρκει, ϗ τὰς τε ϖύργας αὐτῶν ἐνεπίμπρα, ϗ [d] τὰς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰς Αμμανίτας [e] ὁρμήσας, δυνάμιν μεγάλην Ϛ πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [f] ϗ τούτους χϱωσάμενος, τὴν [g] Ιαζωρὸν [h] ἑξεῖρε πάλιν· ϗ τὰς τε γυναῖκας αὐτῶν ϗ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, ϗ τὴν πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τὴν Ιουδαίαν [i] ἀνέϱρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ γλαυνεύοντα τῶν ἐθνῶν [k] ἀναϱαφέντα, συναθροίζεσθαι εἰς τὴν [l] Γαλααδῖτιν ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς [m] ὁρίοις αὐτῶν Ιουδαίους. οἱ ἢ [n] καταφυγόντες εἰς [o] Δάθεμα τὸ φρούριον, πέμψαντες ϖϱὸς Ιούδαν, ἐδήλουν αὐτῷ, ὅτι λαβεῖν ἐπιτίθεται ὁ Τιμόθεος τὸ χωρίον εἰς ὃ συνεπεφεύγεισαν. ἀναγινωσκομένων ἢ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, καὶ ἦν Γαλιλαίας ἄγγελοι ϖαραγίνονται σημαίνοντες ἐπεσωπῆχθαι τοὺς ἐκ Πτολεμαΐδος Ϛ Τύρου Ϛ Σιδῶνος, [p] ϗ τ' ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.

β'. Πϱὸς οὖν ἀμφοτέϱας τὰς τῶν ἠγγελμένων χϱείας σκεψάμενος ὁ Ιούδας ὅ, τι χϱὴ ϖοιεῖν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν ϖϱοσέταξεν ὡς τεχιλίους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ιουδαίοις. αὐτὸς ἢ ϗ Ιωνάθης ὁ ἕτεϱος ἀδελφὸς μετὰ χιλίων ὀκτακισχιλίων [q] ὥϱμησαν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. [r] κατέλιπεν ἢ, ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων τὴν δυνάμεως, Ιώσηπόν τε τὸν τοῦ Ζαχαρίου ϗ Αζαρίαν, ϖϱοστάξας αὐτοῖς φυλάττειν ἐπιμελῶς τὴν Ιουδαίαν, ϗ συνάπτειν πόλεμον ϖϱὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων ϖοϱευόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ϗ συμβαλὼν τοῖς ἐχθϱοῖς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἔτϱεψε, ϗ μέχϱι τῶν πυλῶν τῆς Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτηνεν αὐτῶν ὡς ϖερὶ τεχιλίους. ϗ τὰ τε σκῦλα λαβὼν τῶν ἀνηϱημένων, ϗ τοὺς ἁλωτισμένους ὑπ' αὐτῶν Ιουδαίους, ϗ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέϱρεψεν.

γ'. Ιούδας ἢ ὁ Μακκαβαῖος Ϛ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ιωνάθης, διαβάντες τὸν Ιοϱδάνην ϖοταμὸν, ϗ ὁδὸν ἀπ' αὐτοῦ τϱιῶν ἀνύσαντες ἡμεϱῶν, [s] τοῖς Ναβαταίοις εἰϱηνικῶς ὑπαντῶσι ϖϱοσετυγχάνουσιν. ὧν διηγησαμένων τὰ ϖεϱὶ τοὺς ἐν Γαλααδίτιδι, ὡς ϖολλοὶ ϗαϰοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς φϱουϱίοις [t] ἀπολημμένοι Ϛ ὑπὸ ϖόλεσι τῆς Γαλααδίτιδος, ϗ ϖαϱαινούντων αὐτοῦ ϖϱοσεύδειν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, ϗ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τοὺς ὁμοεθνεῖς, ϖϱοθύμως ὑπέϱρεψεν εἰς τὴν ἔϱημον· ϗ ϖϱοσπεσὼν ϖϱώτοις τοῖς τῆς [v] Βοσοῤῥᾶς ϗαπιϰοῖσι, ϗ λαβὼν αὐτῆς, [x] ϗαταβαλὼν πᾶν τὸ ἄῤῥεν ϗ μάχεδαι δυνάμενον διέφθϱε, ϗ τὴν ϖόλιν ὑφῆψεν. ἐπιχϱομένης ἢ νυϰτὸς, οὐδ' ὅτως ἐπέσχεν, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ Φοῤῥίον, ἔνθα τοὺς Ιουδαίους ἐγκεϰλεῖσθαι συνέβαινε, ϖεϱικαθεζομένης τὸ χωρίον Τιμοθέου μετὰ τῆς δυνάμεως, ἕω-

ϑεν

Idumæa in *Palæstina S.* p. 176. & 191. HUDS. Ακϱαβατίνην 1 Macc. v, 3. Ακϱαβατινὴ & MS. Big. Ακϱαβατινὴ ἀλωσ. lib. 11. c. 12. §. 4. Big. *Ox.* & cap. 20. §. 4. & lib. 4. c. 9. §. 3. ubi *Gen.* Ακϱαιβατινὴ· & c. 22. §. 2. Ακϱαβατινῶν. SPANH.

c Βαάνε λοχῶντας τὰς Ιουδαίας,] Σαβαάνε *Hen.* & C. Βαιάνε juxta 1 *Maccab.* c. 5. v. 4.

d Τὰς ἄνδϱας διέφθειϱεν.] Τὰς ἄνδϱας αὐτῶν διέφθειϱεν *Hen.* & C.

e Ορμήσας,] Εξόϱμησε *Hen.* & C.

f Καὶ τούτους χειϱωσάμενος ὁ ϗ τούτους *Hen.* & *Lugd. Bat.*

g Ιαζωρὸν] Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 5. v. 8.

h Εξεῖρε πάλιν·] Εξαιρεῖ *Hen.* (*L. B.*) & C.

i Ανέϱρεψε.] Υπέϱρεψεν *Hen.* & C.

k Αναϱαφέντα,] Αναϱέφοντα *Hen.* & C.

l Γαλααδῖτιν] Γαλαδινὴν *Hen.*

m Ορίοις] Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 9. (ὄϱεσι *L. B.*) ὀϱείοις in *Editis.* HUDS. Ορείοις est montanis: at interpres ὁμείοις finitimis legisse videtur. REL.

n Καταφυγόντες] Καταφόβητοι *Hen.* & *Epiphan.*

o Δάθεμα τὸ φρούριον,] Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Διάθεμα *Hen.* & C. HUDS. Διάθεμα τὸ ὀχύρωμα 1 Maccab. v. 10. SPANH.

p Καὶ τ' ἀλλοφύλων τῆς Γαλιλαίας.] Τῆς τ' ἀλλοφύλων Γαλιλαίας malit *Schotanus.* Πάσης Γαλιλαίας ἀλλοφύλων 1 *Macc.* c. 5. v. 15. ϗ τ' ἄλλων ἐθνῶν τῆς Γαλιλαίας *Hen.* (*L. B.*) C. & *Epiphan.*

q Ὡϱμησαν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν.] Ὡϱμησεν C. & *Vet. Interp.*

r Κατέλιπεν ὁ] Κατέλειπεν C.

s Τοῖς Ναβαταίοις] Ναβαταίους Αρωβας infr. lib. 13. c. 1. §. 2. SPANH.

t Απειλημμένοι] Σωειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* Κατειλημμένοι legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod multi ex iis tribularentur.*

v Βοσοῤῥᾶς] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 26. (*L. B.* Βοσόϱᾳ) Βόϱᾳ juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis *Barasa*, ut & in *vulgata* versione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσοῤῥᾶ distinguitur à Βοσόϱ urbe Gileaditide ab ipso *Josepho* & *Scriptore* lib. 1. *Maccab.* sic ut Βοσόϱ possit haberi eadem atque בצר in tribu *Ruben*, & Βοσοῤῥᾶ pro *Bostris*. *Relandus* in *Palæst.* p. 665. בצרה significat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx inversis literis Βύϱσαν Græcis; ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Esaias* c. 34. v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidos, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24. illa in 2 *Maccab.* & *Josepho* Βοσοῤῥᾶ dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βόϱα, hæc veto Βοσὸς tam 1 *Macc.* quam *Josepho*. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26. HUDS. Βοσὸς 1 Macc. v. 28. supra lib. 4. c. 7. §. 4. βόσοϱα μὲν, ἐπὶ τοῖς ὁϱίοις τῆς Αϱαβίας· SPANH.

x Καταβαλὼν] Καταλαβὼν *Hen.* & *L. B.*

y Επ-

ϑεν [y] ἐπ' αὐτὸ ϖροϛγίνε]. καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς πέρασι [z] ϖροσβεβληκότας τὰς πολεμίους, καὶ τοὺς μὲν κλίμακας ὡς ἀναβαίνων ἐπ' αὐτὰ, τοὺς δὲ μηχανήματα ϖροσφέροντας, κελεύσας τὸ σαλπιγκτὴν [a] σημῆναι, καὶ παρορμήσας τοὺς στρατιώτας [b] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν διακινδυνεῦσαι ϖροθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸ στρατὸν ἐπιπίπτει καὶ νῶτα τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ ϖερὶ τὸ Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖός εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ ϖότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ ἐν τοῖς πολέμοις δυτυχίας εἰληφότες, [c] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐφεπόμενος δὲ μετὰ στρατεύματος ὁ Ἰούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [d] εἰς ὀκτακισχιλίους. ὀπονεύσας δὲ εἰς [e] Μάλλου πόλιν [f] ἣν λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαμβάνει καὶ ταύτην· καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας ἅπαντας ἀποκτείνει, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [g] ἐμπίμπησιν. ἄρας δὲ ἐκεῖθεν, τὴν τε [h] Χάσφωμα, καὶ [i] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καταστρέφεται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ὁ πολλῷ Τιμόθεος δυνάμιν μεγάλην ϖροσκυασάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε ϖροσλαβὼν, καὶ Ἀράβων πινὰς μισθῷ πίσας αὐτῷ συστρατεύειν, ἦκεν ἄγων τὴν στρατιὰν πέραν [k] τοῦ χειμάρρου [l] Ῥαφῶν ἀνίκρυς. πόλις δὲ ἦν αὕτη. καὶ παρεκελεύετο τοῖς στρατιώταις, εἰ συμβάλοιεν εἰς μάχην τοῖς Ἰουδαίοις, ϖροθύμως ἀγωνίζεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸ χείμαρρον. διαβάντων γὰρ ἦτταν αὐτοῖς ϖροέλεγε. Ἰούδας δὲ ἀκούσας παρεσκευάσθαι τὸ Τιμόθεον ϖρὸς μάχην, ἀναλαβὼν [m] ϖᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδεν ἐπὶ τὸ πολέμιον, καὶ περαιωσάμενος τὸ χείμαρρον [n] ἐπιπίπτει τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν [o] ὑπαντιάζοντας ἀνῄρει, τοὺς δὲ εἰς δέος ἐμβαλὼν ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν ἠνάγκασε. καί τινες μὲν αὐτῶν διέφυγον· οἱ δὲ εἰς τὸ καλούμενον ἐν [p] Καρναΐν τέμενος συμφυγόντες, ἤλπισαν [q] πύξεσι σωτηρίας. Ἰούδας δὲ τὴν πόλιν [r] καταλαβόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησε, ποικίλη χρησάμενος ἰδέᾳ τῆς ἀπωλείας τῶν πολεμίων.

ε'. Ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι Ἰουδαίους μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀποσκευῆς, οἷός τε ἦν εἰς τὴν [s] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν. ὡς δὲ ἦκεν ἐπί τινα πόλιν [t] Ἐφρὼν ὄνομα, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, καὶ ὅτι ἄλλως αὐτῇ τραπομένῳ βαδίζειν δυνατὸν ἦν, ὅτι ἀναστρέφειν ἤθελεν, πέμψας ϖρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ, παρεκάλει τὰς πύλας ἀνοίξαντας ἐπιτρέπειν αὐτῷ διὰ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν. τὰς τε γὰρ πύλας λίθοις ἐμπεφράκεσαν, καὶ τὴν διέξοδον [u] ἀπετέμνοντο. μὴ πειθομένων δὲ τῶν Ἐφρωίων, παρορμήσας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ κυκλωσάμενος, ἐπολιόρκει· καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [x] ϖροσκαθίσας, [y] ἑξεῖρει τὴν πόλιν, καὶ πᾶν ὅσον ἄρρεν ἦν

que jam offendissent hostes mœnibus admotos, atque alios scalas ad ea ascendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, jusso tubicine canere, suosque adhortatus milites, ut alacriter sese periculis objicerent pro fratribus & cognatis, divisis trifariam copiis hostes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum esse cognoscentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti essent, è vestigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu suo eos insequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum:* atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipsam incendit. Illinc autem profectus, & Chasphoma & Bosor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Judas Timotheanis cladem infert. 1 Maccab. c. 5.

4. Non multo post Timotheus cum magnas coëgisset copias, alioque sibi in auxilium assumpsisset, & Arabibus quibusdam mercede suasisset secum in bellum ire, trans torrentem duxit exercitum, *castraque posuit* ex adverso urbis *Raphôn: & milites hortabatur, ut, si forte prælio congrederentur cum Judæis, alacriter dimicarent, & arcerent eos à transitu torrentis. Si enim transirent, prædicebat fore ut cladem sui acciperent. Judas autem, audito quod Timotheus ad pugnam ineundam esset paratus, copiis suis omnibus assumptis hostem versus ire properavit, trajectoque flumine inimicos adoriturs, & quosdam eorum sibi occurrentes peremit; alios vero metu perculsos, abjectis armis, in fugam compulit. atque horum nonnulli *è periculo* evaserunt: quidam vero in fanum, quod erat Carnaï *ita* vocatum, confugientes, se salvos fore *religione loci* sperarunt. At Judas, capto oppido, & ipsos interemit & fanum incendit, hostibus variis modis morte affectis.

Timotheus bellum renovat. 1 Maccab. c. 5.

Judas Timotheanos profligat. 1 Maccab. c. 5.

5. His gestis, cum Galaaditidis Judæos liberosque & uxores omnemque eorum supellectilem coëgisset, in eo erat ut illos in Judæam reduceret. Ubi autem ventum est ad urbem Ephronem nomine, in via positam, & neque sibi potestas erat declinandi in alterutram partem, neque animus retrorsum revertendi, missis ad eos qui in ea erant nunciis, orabat ut portas aperirent, eumque per urbem discedere paterentur. nam & portas lapidibus obstruxerant, & transitum *ei* præciderant. Sed cum Ephronitæ ei noluissent parere, milites suos adhortatus, coronaque facta, urbem obsidebat. Et postquam diem noctemque assederat, urbem expugnat; omnibusque in ea maribus occisis, eaque

Judas Ephronem urbem obsidet & expugnat. 1 Maccab. c. 5.

---

[y] Ἐπ' αὐτὸ ϖροσγίνε]. Ἐπ' αὐτῷ C.

[z] Περσβεβληκότας τὰς πολιτείας,] Ita mallem cum *Bas.* (*L. B.*) & *Hen.* ϖεσθεβληκότας perperam in *Gen.* *Aliisque.*

[a] Σημῆναι,] Σημῆναι *Hen.*

[b] Ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν] Ita *Bas. Hen.* & C. ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.*

[c] Εἰς φυγὴν τρέπονται]. Φυγὴ χρῶνται *Hen.* & *L. B.*

[d] Εἰς ὀκτακισχιλίους.] Illud εἰς omittunt *Genevenses.*

[e] Μάλλου] Μάλλα *Hen.* Μαλλῶν C. in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μάλλου *Josephi* eandem esse credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Μασφὰ, & in *Codd. Alex.* & *NC.* Μασφὰ, & *Ptolemæo* Μαλιάθα. & *Stephano* Μαλσάν. unde pro ἐν Αλέμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis transpositis ἐν Μαλέοις. HUDS. Μασφὰ 1 Macc. v. 35. SPANH.

[f] Οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων,] Illa οὕτω λεγομένη non agnoscit *Epiphan.*

[g] Ἐμπίμπησιν.] Sic *Hen.* & *C. ἐμπίπρησιν* in *Editis.*

[h] Χάσφωμα, καὶ Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις] Χαμοφάκλα *C.* (Καφωμάχλα *Lugd. Bat.* & in marg. Καπωμάκλα,) Καθωμαχεῖ *Hen.* in *Epiphanii* libris *Castomachi* vel *Casthomachi.* Χαφὼ 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque semel *Chesbon* habet *Vulgatus Interpres.* HUDS. Χασφὼν, Μαχλδ. Βοσὸρ καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις· 1 Macc. v. 36. SPANH.

[i] Βοσὸρ,] Σοβορίαν, *C.* transpositis (ut credo) literis pro Βοσορίαν (ita exstat in *L. B.*) sicuti Σχαφὼς pro Χασφὼ habet *NC.*

[k] Τοῦ χειμάρρου] Sic Ραφὼν ἐν πέρα τοῦ χειμάρρου 1 Macc. v. 37. SPANH.

[l] Ῥαφῶν] *L. B.* βαμφῶν.

* *Raphôn:*] Κατὰ ϖρόσωπον Ραφὼν ἐν πέρα τοῦ χειμάρρου 1 *Macc.* c. 5. v. 37. *Raphana* urbs Syriæ *Plinio*, l. 5. c. 18. *Paphanæa Ptolemæo & Stephano.* Ῥαμφὼν *Hen.*

[m] Πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν,] Απασαν *Hen.* & C & mox post τὸ χείμαρρον, ἐμπίπτει in *utrisque*, & post τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδε, & post τὰ ὅπλα φεύγειν, ἠνάγκαζε *Hen.*

[n] Επιμπίπτει] *L. B.* ἐμπίπτει.

[o] Ὑπαντιάζοντας αὐτῷ,] Ita *MSS.* perperam ὑπαντιάζοντας in *Editis.*

[p] Καρναΐν τέμενος] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 43. in *Epiphanii* libris *Grana*, &, literis (ut puto) trajectis, *Crana* pro *Carna.* (ἐγκαρναΐμ *L. B.*) ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ Ατεργατείον 2 *Macc.* c. 12. v. 26. Videsis Grotium ad loca ista; & *Relandum* in *Palæstina* S. p. 598, 621, 696. HUDS. Τὸ τέμενος τὸ Καρναΐν 1 Maccab. v. 44. SPANH.

[q] Τοῦ ξυλοις σωτηρίας.] Τοῦ ξυλοις *Hen.* & C.

[r] Καταλαβόμενος,] Ita ex *C.* (ut & *L. B.*) *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 24. καταβαλόμενος in *Editis.* HUDS.

[s] Ἰουδαίαν] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν διεγνώκει C. quod ferri potest, omissis οἷός τε ἦν. quorum ad ἐξέγνωσαν forsan oræ libri primitus appositum erat.

[t] Εφρὼν] Quod *Epiphanii* libri *Ephron* & *Efron* habeant & Εφραίων paulo infra *Hen.* (*L. B.* habet Ενφρὼν, sed mox inferius Εμφραίων) ut & Εφρὼν 1 *Macc.* c. 5. v. 46. mutavi Εμφρὼν *Editorum* in Εφρὼν & mox Εμφραίων in Εφραίων. Videsis *Grotium.* HUDS. Εφρὼν 1 Macc. v. 46. Εμφρων hic etiam *edit. Basil. Rufin.* Ephron. SPANH.

[u] Απετέμνοντο.] Επετέμνοντο in *Edit. Gen.*

[x] Προσκαθίσας,] Προσκαθίσας *Hen.*

[y] Ἐξεῖρει τὴν πόλιν,] Ita cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἐξαίρει in *Editis Aliisque.*

que tota exusta, facere iter incipiebat. tantus autem erat occisorum numerus, ut super mortuorum corpora transirent. Ita trajecto Jordane, pervenerunt in Campum magnum, in conspectu urbis Bethsanæ positum, quæ Græcis dicitur Scythopolis. atque inde profecti in Judæam venerunt, cum cantibus & laudibus, omnique ludendi licentia, qua in victoriis celebrandis uti solent: hostias etiam votivas mactarunt pro rebus feliciter gestis, pariterque pro incolumitate exercitus. nam Judæorum nemo istis in præliis cadebat.

Josephus & Azarias cum Gorgianis male pugnant. 1 Maccab. c. 5.

6. Interea Josephus Zachariæ filius & Azarias, quos copiarum duces reliquerat Judas, quo tempore Simon in Galilæa bellum gerebat contra Ptolemæos, ipse vero Judas & frater ejus Jonathas in Galaaditide, volentes & ipsi ducum bellica virtute insignium gloriam sibi acquirere, cum suis militibus profecti sunt ad Jamniam. sed eis obviam egresso Gorgia Jamniæ præfecto, pugnaque commissa, homines de suis ad duo millia amittunt, & terga vertentes usque ad Judææ fines fugati sunt. Hæc autem clades illis propterea accidit, quod iis non obsequuti sunt quæ mandavit Judas, ut scilicet cum nemine, antequam ipse adesset, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus consilia solertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Josephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram esse intellexit, si vel tantillum ab iis discederent quæ in mandatis dederat. At Judas ejusque fratres Idumæos bello persequi non destiterunt: sed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepissent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incensis, extraneorum regionem depopulabantur, urbemque Marissam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem spoliorum & prædæ secum asportantes, in Judæam reversi sunt.

Judæ expeditio in Idumæam. 1 Maccab. c. 5.

ἐν αὐτῇ κτείνας, καὶ καταπρήσας ἅπασαν αὐτὴν, ὁδὸν ἔχε. ποσοῦτο δ' ἦν τὸ τῶν πεφονευμένων πλῆθος, ὡς ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν τῶν νεκρῶν. Διαβάντες δὲ τὸν Ἰορδάνην, ἦκον εἰς [z] τὸ Μέγα πεδίον, οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις [a] Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις. κἀκεῖθεν ὁρμηθέντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεγένοντο, ψάλλοντές τε καὶ [b] ὑμνῳδοῦντες· [c] καὶ τὰς σωτηρίας ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιᾶνας ἄγοντες· ἔθυσαν δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπέρ τε τῶν [d] καθορωμένων, καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ σφετερισθῆναι σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ ἐν τούτοις τοῖς πολέμοις τῶν Ἰουδαίων ἀπέθανεν.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὁ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας, οὓς [e] καταλιπὼν στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας, καθ' ὃν καιρὸν Σίμων μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πολεμῶν τοὺς ἐν Πτολεμαΐδι, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, βουληθέντες καὶ αὐτοὶ δόξαν περιποιήσασθαι στρατηγῶν τὰ πολεμικὰ γυναίων, τοῖς ὑπ' αὐτοὺς δυνάμιν ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Ἰάμνειαν. Γοργίου δὲ τοῦ Ἰαμνείας στρατηγοῦ ὑπαντήσαντος, συμβολῆς γενομένης διχόθεν πίπτουσι τῶν στρατιωτῶν, [f] καὶ φεύγοντες ἄχρι τῶν Ἰουδαίας ὁρίων διώκονται. σωτηρία δ' αὐτοῖς τὸ πλῆθος τῶν ἀναιρέσεων ὧν αὐτοῖς Ἰούδας [g] ἐπέστειλε, μὴ συμβαλεῖν εἰς μάχην μηδενὶ πρὸ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ στρατηγήμασι, καὶ τὸ μὴ τὸν Ἰώσηπον καὶ τὸν Ἀζαρίαν πλῆθος θαυμάσειέ ἄν τις, ὃ σωτῆρα εἰ ἀναγκαίως τι τῶν ἐπεσταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [h] πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐπέκειντο παντάχοθεν αὐτοῖς. τήν τε Χεβρῶνα πόλιν [i] καταλαβόμενοι, ὅσον ἦν ὀχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδήουν τὴν [k] ἀλλοφύλων χώραν, καὶ [l] Μάρισσαν πόλιν, εἰς τε Ἄζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκῦλα καὶ λείαν [m] κομίζοντες, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψαν.

XIII. CAP. IX. ΚΕΦ. θ'.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipsum in templo obsidebat: ac postea, pace facta, discessit. De Alcimo & Onia.

Περὶ τελευτῆς Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς. ὡς Ἀντίοχος Εὐπάτωρ στρατεύσαμενος πρὸς Ἰούδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Ἀλκίμου καὶ Ὀνίου.

Antiochus Epiphanes ab Elymaïde repulsus. 1 Maccab. c. 6.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, superiores tractus peragrans, audivit urbem esse in Perside opibus præstantem, Elymaïda nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertum; arma etiam & loricas *ibi* esse, quæ fama acceperat reliquisse Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaïda properavit, admotoque exercitu eam obsidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. Cum enim illum ab urbe repulissent, facta eruptione eum

ὑπὸ [n] τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, [o] τὴν ἄνω χώραν [p] ἐπερχόμενος, ἀκούει πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν [q] Ἐλυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ παντοδαπῶν ἀναθημάτων πλήρες εἶναι· ἔτι γε μὴν ὅπλα τε θώρακας, ἃ καταλιπεῖν ἐπυνθάνετο [r] τὸν υἱὸν Φιλίππου, βασιλέα τε Μακεδόνων Ἀλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν [s] ὑπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἐλυμαΐδα, καὶ προσκαλῶν [t] αὐτὴν ἐπολιόρκει. τῶν δὲ ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ χαλεπῶς ἀνθεξόντων, ἀποκρουσθεὶς τῆς ἐλπίδος. ἀπωσάμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπεξελθόντες ἐδίωξαν·

---

z Τὸ Μέγα πεδίον,] Conf. sup. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

a Βεθσάνη,] Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 5. v. 52. atque Σκυθῶν πόλις dicitur 2 *Macc.* c. 12. v. 29. HUDS. Conf. lib. VI. c. 14. §. 8. SPANH.

b Ὑμνῳδοῦντες·] *L. B.* ὑμνοῦντες.

c Καὶ τὰς —— ἄγοντες·] Καὶ τὰς σωτηρίας ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιᾶνας (*L. B.* παιᾶνας) ἄγοντες *Hen.* & *C.*

d Καθορωμένων,] Καταρωμένων *Gall.* & *C.*

e Καταλιπὼν στρατηγὸς ὁ Ἰούδας,] Καταλειπε στρατηγὸς Ἰούδας *C.*

f Καὶ φεύγοντες] Καὶ φύγασιν ἔχει τῶν τῆς Ἰουδαίας ὅρων. σωτηρία *Hen.*

g Ἐπέστειλε,] Gen. ἀπέστειλε.

h Πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις] Πολεμοῦντες τὰς Ἰουδαίας in *Cod. C.* Πολεμοῦντες τοῖς ἀλλοφύλοις *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολεμοῦντες τὰς Ἰδουμαίας in *Editis Aliisque.* ipse mutavi in πολ. τοῖς Ἰδουμαίοις. Si quis malit πρὸς τὰς Ἰδουμαίας, per me licet.

i Καταλαβόμενοι,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *C.* καταλαμβανόμενοι in *Editis Aliisque.*

k Ἀλλοφύλων χώραν,] Ἀλλόφυλοι *Hen.* & *C.*

l Μάρισσαν] Μάρεσσαν *Hen.* & *C.* atque ita vel Μαρεσσὰν juxta *Epiphanii* libros. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 889. HUDS. Conf. ἀλλοφ. l. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

m Κομίζοντες,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Vet. Interpr.* κομίσαντες in *Editis Aliisque.*

n Ὑπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

o Τὴν ἄνω —— διαφέρουσαν] Conf. ἀλλοφ. lib. 1. c. 1. §. 4. & infr. lib. 13. c. 7. §. 2. SPANH.

p Ἐπιχόμενος,] Ὑπερχόμενος solus *Hen.*

q Ἐλυμαΐδα τοὔνομα,] Ita *Hieronymus* in *Danielem*, cap. 11. *Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaïde, quod erat ditissimum, spoliare conatum.* In Elimæis etiam Dianæ templum collocat *Strabo*, l. 16. p. 744. D. Vide *Bocharti* Phaleg. l. 2. c. 2. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 16. p. 491.

r Τὸν υἱὸν Φιλίππου,] Sic in *Cod. C.* τὸν υἱὸν τοῦ Φιλίππου in *Editis Aliisque.*

s Ὑπὸ τούτων,] Ἐπὶ τούτῳ *Hen.*

t Αὐτὴν ἐπολιόρκει.] Αὐτῇ *Busb.* & *Hen.*

Κα-

ξαν· ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῆς φαλάγγος. λυπουμένῳ δ' ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τῶν στρατηγῶν ἥτταν, ἃς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις [v] κατελελοίπει, καὶ τὸν ἰσχυὸν ἤδη τῶν Ἰουδαίων. προσχωμένης οὖν καὶ τῆς περὶ τούτων φροντίδος τῇ πρόφρᾳ, συγχυθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μηκυνομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, σημεῖς ὅτι [x] μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τὸν τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὸν οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ τοῦτο ὅτι ταῦτα πάσχει [y] κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, περιδήλως, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τὸν Θεὸν καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, [z] ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βεβηλώσαντα τὸ ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. [a] τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βεβουλευμένον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον ἔτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν πεπλυτῆσαι τὸν [b] βασιλέα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου [c] διαφέρομεν, τῶν ὑπὸ τῶν Μεγαλοπολίτου λεγομένην [d] αἰτίαν, ταύτην δὲ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομίζομεν.

β'. Ὁ δ' Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾶν, [e] καλέσας φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, [f] τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἐκέλευσε κομίσαντα δοῦναι, δεηθεὶς [g] προνοῆσαι τῆς ἀναφορᾶς [h] αὐτοῦ, καὶ τηρῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐνάτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δὲ, αὐτοῦ τὸν θάνατον δηλώσας τῷ πλήθει, τὸν μὲν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, [i] ἀποδεικνὺς βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτορα.

γ'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [k] θύσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκπεσόντες οἱ φρουροὶ διέφθειρον. ἐπέκειτο γὰρ τῷ ἱερῷ [l] ἡ ἄκρα. τούτων δὲ συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν διέγνω τὸν φρουρόν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ καρτερῶς ἐπολιόρκει. [m] ἔτους δὲ ἓνὸς τοῦτο τὸ δέκατον καὶ ἑκατοστὸν ὑπὸ Σελεύκου, ἐπάλξεσιν ἐκαλλώπιζον. καταστήσας δὲ μηχανήματα, καὶ χώματα [n] ἐγείρας, Φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τῆς ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν, καί τινες τῶν ὁμοίων καὶ ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἦλθον πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "οὐκ ἀξιοῦντες ἑαυτοὺς ὑπερορᾶσθαι δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων, καὶ ταῦτ' ὑπομένοντας διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὴν "μὲν πάτριον αὐτῶν [o] καταλύσαντας θρησκείαν, οἷς δὲ "προσέταξε τούτοις ἀνυπομένους. κινδυνεύειν σοὶ ὑπὸ "Ἰούδα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τοὺς "φρουροὺς τοὺς ὑπὸ σοῦ βασιλέως καταστᾶσθαι, εἰ μή τις "παρ' αὐτοῦ βοήθεια πεμφθείη." ταῦτ' ἀκούσας ὁ [p] παῖς

perſequuti ſunt: adeo ut fuga ſe Babylonem receperit, magna exercitus parte amiſſa. Dolenti autem, quod tam male ei res ceciderant, nunciant quidam duces etiam profligatos eſſe, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepiſſe incrementa. Hac de re nova ſolicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam ſibi eſſe moriendum, amicos convocat, & morbum ſuum illis gravem eſſe ſignificabat, ac præterea illud declarabat, ſe iſta paſſum eſſe, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque ſpoliaverat, & Deum contempſerat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari ſubeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir eſſet alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periiſſe, quod Dianæ templum apud Perſas expilare voluiſſet. voluiſſe enim tantum nec feciſſe haud pœna dignum erat. Quod ſi Polybio videatur Antiochum ob hujuſmodi cauſam finiiſſe vitam: multo veriſimilius eſt, ob ſacrilegam templi Hieroſolymitani direptionem exſtinctum eſſe. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui cauſam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic noſtræ præferendam eſſe arbitrantur.

Antiochus moriens ſuos allaquitur. 1 Maccab. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

XIV. 2. Cæterum Antiochus, priuſquam moreretur, Philippo uno de ſodalibus ſuis vocato, ipſum regni curatorem conſtituit: traditoque ei diademate, veſtituque ſuo & annulo, juſſit ut ad Antiochum filium ſuum perferret eique redderet, orans & obſecrans ut ipſum educandum curaret, & regnum ei ſervaret. Atque *ita* diem ſupremum obiit Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. At Lyſias, poſtquam ipſum mortuum eſſe populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

Antiochus Philippum regni curatorem conſtituit. 1 Maccab. c. 6.

Moritur, eique in regno ſuccedit Antiochus Eupator. 1 Maccab. c. 6.

3. Hoc autem tempore arcis Hieroſolymitanæ cuſtodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo aſcendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis accideriſent, id Judæ in animo erat ut præſidium iſtud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centeſimus quinquageſimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *obſidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egreſſi, &, coactis quibuſdam ſui ſimilibus & impiis, ad Antiochum regem ſe conferebant, poſtulantes "ut ipſos non negligeret, dum à popularibus ſuis dira paterentur, "atque illa ſuſtinerent patris ipſius gratia, quod "religionem patriam reliquiſſent, illamque ab eo "inſtitutam ſequerentur. nunc vero periculum eſſe, ne Judas & qui cum eo ſunt & arcem capiant "& præſidium à Rege *in ea* conſtitutum, niſi *mature* ab ipſo ſuppetiæ mitterentur." His auditis, An-

Judas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 6.

Iſraëlitæ quidam Judam apud Eupatorem criminantur.

---

v Κατελελοίπει.] *Al.* καταλελοίπει.

x Μέλλει τελευτᾶν.] Μέλλοι *Hen.* (*L. B.*) & C.

y Κακώσας τὸ Ἰουδαίων] Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν *Hen.*

z Ὃς, ἀγαθὸς —— ἄξιον.] Desunt hæc hodie in Polybio, ac proinde hinc inter ejus fragmenta à Caſaubono relata pag. 997. SPANH.

a Τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον] Vide *Seldenum* de *Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

b Βασιλέα.] Ita cum *Hen. C.* & *Vet. Interpr.* τελευτῆσαι τὸν βίον in *Editis*.

c Διαφέρομαι,] Διαφέρομαι *Hen.*

d Αἰτίαν,] Αἰτίαν, ταύτην ὑφ' ἡμῶν ἀληθῆ νομιζόμενον *Hen.* & C.

e Καλέσας Φίλιππον,] 1 Maccab. VI. 14. SPANH.

f Τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον] 1 Macc. VI. 15. SPANH.

g Προνοῆσαι τῆς ἀναφορᾶς] Ita cum *MSS.* (in *L. B.* προῆσαι ſcribentis vitio) & *Vet. Interpr.* ἀφεῖσθαι in *Editis*.

h Αὐτοῦ,] Illud αὐτοῦ ex *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphanio*.

i Ἀποδεικνὺς βασιλέα,] Ἀποδείκνυσι in *MSS.* ut & *L. B.*

k Θύσαι βουλομένους,] Καὶ θύσαι ſolus *Hen.*

l Ἡ ἄκρα.] Arx igitur olim Templo Hieroſolym. imminens. de Ἀκρᾳ ἁλωτ. lib. 5. c. 4. §. 1. SPANH.

m Ἔτους —— πεντακοσιοστόν.] Æræ caput Seleuci imperium. REL. Quia ſcilicet eadem à principio regni ejus venit computanda. Confer doctiſſimum Noriſii librum de Epocha Syro-Macedonum. HAV.

n Ἐγείρας,] Alii ſic diſtinguunt, ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο &c.

o Καταλύσαντες —— ποιουμένους.] Ita locum hunc reſtituimus ex *L. B.* in *Vulg.* enim hactenus legebatur καταλιπόντος & τούτοις ποιουμένους. nimis languide. HAV.

p Παῖς Ἀντίοχος,] Nonum ætatis annum agebat, cum vita diſcederet Antiochus Epiphanes, teſte *Appiano* in *Syriacis*, p. 177.

Antiochus puer iratus est: accersitisque ducibus & amicis, jussit eos milites colligere mercenarios, virosque è regno *suo* qui militaris essent ætatis. & *brevi* coactus est exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiscitur. 1 Maccab. c. 6.

4. His copiis Rex Antiochia profectus est cum Lysia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam perveniſſet, inde ad Bethſuram ascendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumsessam oppugnare cœpit. Bethſuranis autem fortiter resistentibus, & machinas ab ipso paratas, incursionibus *subinde* factis, incendentibus, multum temporis in obsidione consumptum est. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis desistit: Regique obviam profectus, castra posuit ad anguſtias in loco qui Bethzacharia dicebatur, septuaginta stadiorum intervallo ab hostibus. At Rex, digressus Bethsura, exercitum duxit ad fauces, versusque Judæ castra. Primo autem mane copias in aciem instruxit. Cumque non posset elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum anguſtias, jussit ut unus post alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique stiparent: gestabantque elephanti turres excelsas & sagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium ascendere, amicis in duces eis præpositis. Cum autem jussisset exercitum clamorem *militarem* tollere, hostes aggreditur, aureis æreisque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes respondebant. Nec tamen Judas his visis animo consternatus est: sed, excepto fortiter hostium impetu, ad sexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conspicatus elephantum alios omnes supereminentem, regiis thoracibus loricatum, suspicatus in eo esse Regem, animose admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremisset, alioſque dimovisset, sub ventrem subiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapsus, suo pondere virum opprimit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hostibus perdidisset, hoc modo vitam finivit.

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. 1 Maccab. c. 6.

Eleazarus.

Eleazarus occiso elephanto ab ipso opprimitur. 1 Maccab. c. 6.

Judæi cedunt. 1 Maccab. c. 6.

Bethsuritæ obsessi deditionem faciunt. 1 Maccab. c. 6.

5. At Judas, ubi hostium vires animadvertit, Hierosolyma se recepit, seque ad obsidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethsuram missa, cum reliquis copiis Hierosolyma profectus est. At enim Bethsuritæ *hostium* multitudine territi, videntesque commeatus eos deficere, semet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta se nihil mali à Rege passuros esse. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem suorum præsidio firmavit. Verum cum longo tempore assideret oppugnando fanum Hierosolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro* salute *sua* propugnantibus. nam contra

Fanum Hierosolymitanum oppugnatum. 1 Maccab. c. 6.

Αντίοχος, ὠργίσθη· καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἐκ φίλης μετα-πεμψάμενος, ἐκέλευσε μισθοφόρους συναγαγεῖν, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. καὶ συνήχθη στρατὸς [q] πεζῶν μὲν, [r] ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ δισμύριοι, ἐλέφαντες δὲ δύο καὶ τριάκοντα.

δ. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Λυσίου, πάσης τῆς στρατιᾶς ἔχοντος τὴν ἡγεμονίαν. καὶ διαβαλόμενος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [s] Βεθσύραν ἀναβαίνει πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν καὶ δυσάλωτον. καὶ περικαθίσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς δὲ ἀντεχόντων τῶν [t] Βεθσυραίων, καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν τῶν μηχανημάτων ἐμπρησάντων, ἐπεξῆλθον καὶ αὐτοί, χρόνον ἱκανὸν διέτριβε πολὺς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ἰούδας δὲ, τὴν ἐφοδον τοῦ βασιλέως ἀκούσας, ἀφίστησι μὲν τοῦ ἄκρου πολιορκεῖν· ἀπαντήσας δὲ τῷ βασιλεῖ, βάλλει στρατόπεδον ἐπὶ τῶν στενῶν, ἔν τινι τόπῳ [v] Βεθζαχαρίᾳ λεγομένῳ, σταδίους ἀπέχοντα τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Βεθσύρας, ἤγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὰ στενὰ, καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα στρατόπεδον. ἅμα ἡμέρᾳ δὲ πρὸς μάχην διέταττε τὴν στρατιάν. τοὺς μὲν οὖν ἐλέφαντας ἐπέστησεν ἀλλήλοις ἑπόμενα διὰ τὴν στενοχωρίαν, ὁ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλάτους πεπάχθαι. εἰς δὲ κύκλον ἐλέφαντος ἑκάστου [x] συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι· ἔφερον δὲ [y] οἱ ἐλέφαντες πύργους τε [z] ὑψηλοὺς καὶ τοξότας. τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐπέστησεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὄρη, τοὺς φίλους [a] αὐτῆς προτάξας. κελεύσας δὲ ἀλαλάξαι τὴν στρατιὰν, προσέβαλλε τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τὰς τε [b] χρυσοῦς καὶ [c] χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχει δὲ τὰ ὄρη καθειλημμένα αὐτῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ἰούδας ἐκ καταπλαγὴς, δεξάμενος δὲ γυναίως τοὺς πολεμίους, τῶν προδρόμων περὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. Ἐλεάζαρος δὲ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὃν [d] Αὐρὰν ἐκάλουν, ἰδὼν τὸν ὑψηλότατον τῶν ἐλεφάντων κατωπλισμένον δόξαν βασιλικοῖς, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα εἶναι, [e] παρεβάλλετο σφόδρα δικαιοδίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσας. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα κτείνας, τοὺς ἄλλους διεσκέδασεν· ὑποδὺς δὲ ὑπὸ τὸν γαστέρα ἐκ πλήξας, ἀπέκτεινε τὸν ἐλέφαντα. ὁ δὲ ἀπικατασχεθεὶς τῷ Ἐλεαζάρῳ, [f] διαφθείρει τὸν ἄνδρα ὑπὸ τὸ βάρος. καὶ [g] ἔτυχεν, ἀψύχως πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τούτῳ τὸν βίον κατέστρεψεν.

ε. Ὁ δὲ Ἰούδας, ὁρῶν τὴν τῶν πολεμίων ἰσχὺν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [h] καὶ περὶ πολιορκίαν παρεσκεύαζετο. Ἀντίοχος δὲ, τὸ μὲν τῆς στρατιᾶς εἰς Βεθσύρας ἐπέμψε, πολεμήσων αὐτὴν, τῷ λοιπῷ δὲ τῆς δυνάμεως αὐτὸς ἦκεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ μὲν οὖν [i] Βεθσυραῖοι, τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες, καὶ παντέλειαν βλέποντες τὰ ἐπιτήδεια, παρεδίδοσαν [k] αὐτοὺς, ὅρκους λαβόντες παρὰ τοῦ μηδὲν πεῖσαι δεινὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἀντίοχος δὲ, λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν αὐτοὺς οὐδὲν διέθηκεν, ἢ μόνον γυμνοὺς ἐξέβαλε. φρουρὸν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ἐν τῇ πόλει. πολλῷ δὲ χρόνῳ τὸ ἱερὸν πολιορκῶν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις [l] περιεκάθιζετο, καρτερῶς τῶν [m] ἔνδον ἀμυνομένων.

[n] περὶ

[q] Πεζῶν —— δισμύριοι,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[r] Ὡσεὶ δέκα μυριάδες,] Jason Cyrenæus (2 Macc. c. 13.) totam hanc historiam aliter narrat: atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide Jac. Cappellum ad A. M. 3837.

[s] Βεθσύραν] Βησυρὰ Busb. Βησὺρ & Βεθσυρὰ alibi apud Josephum. HUDS. Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[t] Βεθσυραίων,] Iidem Βεθσυρεῖς mox §. 5. SPANH.

[v] Βεθζαχαρίᾳ,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 1. §. 5. SPANH.

[x] Συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι] Προήισαν Busb. & Hen. συμπαρῆσαν L. B.

[y] Οἱ ἐλέφαντες πύργους τε ὑψηλοὺς καὶ τοξότας] Julian. Imp. Orat. 11. p. 63. B. καὶ ἵστεσαν ἐπὶ σιδήρου πύργους τοξοτῶν πλήρεις. SPANH.

[z] Ὑψηλοὺς] Ὑψηλοὺς καὶ ἰσχυροὺς, καὶ τοξ. Hen.

[a] Αὐτῆς προτάξας.] Αὐτῷ Hen. & Busb.

[b] Χρυσοῦς] Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato.

[c] Χαλκᾶς —— λαμπράν.] 1 Maccab. VI. v. 39. SPANH.

[d] Αὐρὰν] Ita etiam Zonaræ. Αὐρὰν C. Λύμαν 1 Macc. c. 2. v. 6. Vide Annot. ad p. 611. §. 1. HUDS. Vid supr. c. 6. §. 1. SPANH. Αυρὰν. filius Saura. 1 Macc. 6. 43. REL.

[e] Παρεβάλλετο σφόδρα δικαιοδίως] Παρεβάλετο Hen. (L. B.) & C.

[f] Διαφθείρει τὸν ἄνδρα] Διέφθειρε Hen. C. & Epiphan.

[g] Οὕτω δὲ.] Οὕτως Hen.

[h] Καὶ περὶ πολιορκίαν] Ita Busb. (L. B.) C. & Zonaras. περὶ deest Editis Alisique.

[i] Βεθσυραῖοι,] Βησυραῖοι Busb. HUDS. Conf. sup. §. 4. SPANH.

[k] Αὐτοὺς,] Ἑαυτοὺς Hen. αὐτοὺς in Editis.

* *Nulla alia injuria eos affecit*,] Quod quidem à Rege non nisi salute tenus servatum est: alioqui nudis ejectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit, Gelen.

[l] Περιεκαθίζετο,] Περιεκαθέζετο Hen. (Legd. Bat.) & C.

[m] Ἔνδον ἀμυνομένων.] Ita etiam Epiphan. ἔνδοθεν Busb. (Legd. Bat.) Hen. & C.

[n] περὶ

[a] πρὸς ἕκαστον γὰρ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ἔσησε μηχάνημα, κἀκεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [o] αὐτοῖς ἐπελελοίπει, τὰ μὲν ὄντα ἀπεγνωκόσι καρπῶν, τὴν δὲ γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεγεωργημένης, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃν νόμος ἦν ἡμῖν ἀργὴν ἐᾶν τὴν χώραν ἀπόρου μεμενηκυίας. πολλοὶ τοιγαροῦν τῶν πολιορκουμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ἐν τῷ ἱερῷ καταλειφθῆναι.

5. Καὶ τοῖς μὲν πολιορκουμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ βασιλεὺς [p] Ἀντίοχος, ἐπειδὴ [q] Φίλιππος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Περσίδος ἥκων ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν κατασκευάζειν, εἶχον μὲν ὡς τὴν πολιορκίαν ἀφέντες ἐπὶ τὸν Φίλιππον ὁρμᾶν· ἃ μὲν οὖν τῶν ποιήσειν φανερὸν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἔγνωσαν. ἀλλὰ σκέλλουσι τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διαλεχθῆναι, μηδὲν μὲν τῶν [r] περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [s] χρονιωτάτη γένοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ χωρίου, καὶ ὅτι τὰ τροφῆς αὐτοῖς ἤδη ἐπελελοίπει, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταστῆσαι τὰ ἐν τῇ βασιλείᾳ πράγματα, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι σπονδὰς ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ἀπαιρεῖσθαι αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρίοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες [t] νεωτέρων ἐπολεμώθησαν, χωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ Λυσίου φήσαντος, ἤρεσθη τό, τε στράτευμα καὶ [u] οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

6. Atque illis quidem, qui in fano obsidebantur, ita res ceciderunt. Lysias vero copiarum dux & Antiochus rex, postquam eis nunciatum erat, Philippum è Perside venire, & rerum summam sibimet vendicare, in ea erant sententia ut soluta obsidione adversus Philippum ire contenderent; id tamen *consilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lysiæ, ut in concione cum ipsos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero subindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque esse munitissimum, & commeatus eos jam defecisse, multaque in regno constituenda esse, adeoque longe melius videri fœdus cum obsessis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & sinere eos uti patriis legibus *& institutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum ista Lysias loquutus esset, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit sententia.

Lysias persuadet Antiocho ut cum Judeis componat. 1 Maccab. c. 6.

Antiochus Lysiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda. 1 Maccab. c. 6.

7. Tum Rex, missis ad Judam & qui cum eo obsessi erant nunciis, pacem illis se datum ire promisit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis istis libenter obsequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingressus animadvertisset locum egregie adeo munitum; datum à se jusjurandum violavit, præcepitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent soloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reversus est, secum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lysias consilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, si vellet Judæos quiescere, nullumque que sibi negotium facessere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem extitisse, patri ipsius persuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Berœam Syriæ urbem ablegatum, interfici jussit, post decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum sibi adstrueret, gentem coëgit à propriis legibus desciscere. Post Menelai autem obitum pontifex factus est Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendisset Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in potestatem suam redactum extremo supplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo suo sublato, pontificatum Alcimo dedisset, qui non erat de genere pontificali, persuasus nempe à Lysia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra

XV.

Antiochus fœdus init cum Judæis. 1 Maccab. c. 6.

Fidem datam violat. 1 Maccab. c. 6.

Menelaus supplicio afficitur. 2 Maccab. c. 13.

Alcimus fit pontifex.

Philippus occiditur.

---

[a] Πρὸς ἕκαστον] Καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ὧν Ἀντίοχος μηχανημάτων *Busb.*

[o] Αὐτοῖς ἐπελελοίπει,] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.*

[p] Ἀντίοχος] Vocem Ἀντίοχος insertam dedi ex *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[q] Φίλιππος] Ita *C.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliisque* ὁ βασιλεὺς Φίλιππος.

[r] Περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα,] Περὶ τοῦ Φιλίππου *C.*

[s] Χρονιωτάτη] Πολυχρονιωτάτη *Hen.* & *C.*

[t] Νεωτέρων ἐξεπολεμώθησαν,] Ex *Lugd. Bat.* additum νεῶν. HAV.

[u] Οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.] Illud οἱ ex *Hen.* & *Busb.*

[x] Πατρίοις] *L. B.* πατρίοις.

[y] Χρωμένους ζῆν.] Χρωμένοις *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[z] Περισᾶσαι κωλύειν] Περισᾶσαι *Hen.* & *Epiphan.*

[a] Βέροιαν τῆς Συρίας] Ita *Hen. C.* & *Nummi Veteres.* Βίβλον in *Editis Aliisque.*

[b] Τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον] Τὸν Μενελάου *Hen.* & C. ut alicubi supra.

[c] Ἀλκιμος] Hisce repugnare videtur locus in 1 *Macc.* c. 7. v. 5. Sed *Josepho* eum conciliat *Grotius.*

[d] Ἰάκειμος] Ἰωακειμος ἐπικληθεὶς *Busb.* & *C.* Ἰάκιμος *Hen.*

[e] Ὃν πρόσθεν] Scilicet, supr. c. 5. §. 1.

[f] Οὐκ ὄντι] Ita ex *Hen.* & *C.* οὐκ ὄντι τῆς ἀρχιερέων γενεᾶς in *Editis.*

[g] Ἀρχιερέων γενεᾶς,] Erat tamen stirpis Aaronicæ, 1 *Macc.* c. 7. v. 14. Vide *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontific. Hebr.* c. 9.

[h] Μεταθῆναι τὸ τιμιὸν] Μεταθεῖναι *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

ὁ Αὐ-

Onias in Ægypto templum ædificat.

tra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione † Heliopolitana, ubi templum Hierosolymitano simile ædificavit. Sed de istis dicendi locus erit magis opportunus.

γυναικὸς [i] αὐτοῦ Κλεοπάτρας, λαμβάνῃ τόπον ἀξιώσας [k] ἐν τῷ νόμῳ τῷ Ηλιοπολίτῃ, ἐν ᾧ Ϛ ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ὠκοδόμησεν ἱερόν. [l] περὶ τούτων μὲν οὖν ὕστερον ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

CAP. X.

ΚΕΦ. ι'.

XVI. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos suscepta, infecto negotio reversus est: utque Nicanor non multo post contra Judam missus cum universo exercitu periit. De obitu Alcimi, & successione Judæ.*

Ως Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐπισταλθεὶς τοῖς Ιουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετ' ὀλὺν χρόνον κατ' Ιούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλεσε σὺν τῷ στρατῷ. περὶ τελευτῆς Αλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ιούδα.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Maccab. c. 7.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema sibi imposuit: atque militibus aliquot mercenariis sibi comparatis, * regiam ingressus est, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & semet ei submittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lysiam comprehendissent, *ipsos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è vestigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnasset Antiochus, sicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum sese aggregassent, & cum eis Alcimus pontifex, accusabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipsius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus studebant ipsumque exspectabant, etiam illos perdiderint, & ipsos propria è terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; postulabantque ut *uno* aliquo ex amicis suis misso ex ipso disceret quæ à Juda patrata fuerint.

Eupator & Lysias ab eo necantur. 1 Maccab. c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Maccab. c. 7.

Υπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ὁ τοῦ Ρώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [m] καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν, περιέθηκε μὲν [n] αὐτῷ διάδημα· συναγαγὼν δὲ τινας τῶν περὶ αὐτὸν μισθοφόρους [o] εἰς τὴν βασιλείαν [p] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [q] καὶ προδιδόντων αὐτούς. συλλαβόντες δὲ Αντίοχον τὸν βασιλέα καὶ Λυσίαν, ζῶντας ἀνήγαγον αὐτῷ· καὶ ὅτι μὲν, κελεύσαντος τοῦ προχρήματος Δημητρίου, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Αντιόχου [r] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη που καὶ [s] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συνεφέλκοντο δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ιουδαίων πονηροὶ καὶ παράνομοι, καὶ μετ' αὐτῶν Αλκιμος ὁ ἀρχιερεύς, κατηγόρουν δὲ ἔθνους παντὸς, καὶ δὴ Ιούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [t] ἀπέκτειναν, καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνου [v] φρονοῦντες καὶ θεραπεύοντες αὐτὸν ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολωλεκέναι, αὐτοὺς τε τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [x] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιηκέναι, [y] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τοῦ καὶ τοῦ Ιούδαν πεπραγμένα.

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Maccab. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Mesopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipsi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, postquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere. Sed ille fidem *ipsi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adesset, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique sibi ab Alcimo, *utpote* populari suo, nihil mali eventurum esse, ad eos se contulerunt: & jurejurando ab urisque accepto, nec ipsos nec qui ejusdem secum erant voluntatis mali quidquam passuros esse, eorum fidei sese commiserunt. Bacchides autem, jurejurando insuper habito, sexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipsum se recipere, *à proposito* a-

Bacchides Judæ insas sum struit insidias. 1 Maccab. c. 7.

Multos sibi fidem habentes interficit. 1 Maccab. c. 7.

Βακχίδης δὲ ὁ τοῦ βασιλέως Δημητρίου παροξυνθεὶς ἐκπέμπει Βακχίδην, φίλον [z] Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς βασιλέως, ἄνδρα χρηστὸν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἅπασαν πεπιστευμένον, δοὺς αὐτῷ δυνάμεων, καὶ τὸν ἀρχιερέα προστάξας [a] ἐντελάμενον ἀποκτεῖναι Ιούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐξορμήσας δὲ ἀπὸ [b] τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχείδης μὴ τῇ δυνάμει μόνῳ, καὶ προσμίξας εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ πρὸς φιλίας καὶ εἰρήνης διαλεγόμενος. δόλῳ γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο λαβεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἐπίστευσεν· εἶδε γὰρ ὅτι μὴ στρατιᾶς [c] παρέξει τοσαύτης, μεθ' ὅσης ἐπὶ πολεμόν τις, ἀλλ' οὐκ ἐπ' εἰρήνην ἔρχεται. τινὲς μέντοι γε τῶν ἐκ τοῦ δήμου προσέχοντες οἷς ὁ Βακχίδης ἐπεκηρυκεύσατο, καὶ νομίσαντες οὐδὲν αὐτοὺς ὑπὸ Αλκίμου [d] πείσεσθαι δεινὸν ὄντα ὁμόφυλα, πρὸς αὐτὸν ἀνεχώρησαν. καὶ λαβόντες ὅρκους [e] παρ' ἀμφοτέρων, μήτε αὐτούς τι παθεῖν, μήτε τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας προαιρέσεως, ἐπίστευσαν αὐτοῖς ἐκείνοις. ὁ δὲ Βακχίδης ὀλιγωρήσας τῶν ὅρκων, ἑξήκοντα μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἄλλους ὅσοι διενοοῦντο πρὸς αὐτὸν ἀναχωρεῖν [f] ἀπέτρεψε, τοῖς πρὸ-

[i] Αὐτοῦ Κλεοπάτρας,] Αὐτοῦ abest *Hen.* & C. agnoscitur tamen ab *Epiphanio.*

* *Heliopolitana,*] *Josephum* de Onia erroris arguit D. *Hieronymus* in Comment. in Esaiam, p. 132. Edit. *Bened.*

[k] Ἐν τῷ —— ἱερόν.] Templum in Heliopolitana præfectura in Ægypto extructum, simile Hierosolymitano. vid. infr. lib. 13. c. 3. §. 2. & cap. 10. §. 4. ut & lib. 20. c. 9. §. 1. item *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[l] Περὶ τούτων μέν] Ita etiam *Epiphan.* περὶ τούτου μὲν οὖν ἐρῶ. *Hen.* & C.

[m] Καταλαβόμενος τὴν Συρίας Τρίπολιν,] Λαβὼν *Busb.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 1.

[n] Αὐτῷ διάδημα.] Ἑαυτῷ *Busb.* & C.

* *Regiam ingressus est,*] *Vel*, regni sedem.

[o] Εἰς τὴν βασιλείαν] Εἰσπορεύεται εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *sc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Usserius* ad A. M. 3842.

[p] Εἰσῆλθε,] Ita *Busb. Hen.* C. & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ε. π. κ. π. αὐτὸς, *vulg.* in *Editis.*

[q] Καὶ προδιδόντων αὐτούς.] Illa καὶ προδιδόντων αὐτοὺς nec agnoscit *Busb.* nec *Vet. Interpr.*

[r] Ετη δύο,] Sic & *Eusebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in Græc. *Euseb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2. c. 21.) unus tantum annus & sex menses illi adscribantur. *Usser.*

[s] Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ἐν ἄλλῳ C. Sed ubi? suspicor verba illa, καθὼς ἤδη που καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται, hîc loci & alibi margini à sciolo aliquo adscripta, postea in textum irrepsisse.

[t] Απέκτειναν,] Απεκβεβήκασι *Busb.* & *Hen.*

[v] Φρονοῦντες] Ἐφρόνουν *Busb.*

[x] Ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν,] Ἀλλοτρίους *Gall.*

[y] Ηξίουν τε πέμψαντα] Ita *Busb. Hen.* C. & *Epiphan.* ἀξιοῦντες πέμψαι in *Editis.*

[z] Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς βασιλέως,] Αντιόχῳ Επιφανεῖ βασ. *Busb. Hen.* Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς ἀνδρὸς χρ. C.

[a] Εντελάμενον] Ita *Busb. Hen.* & C. ἐντελάμενον αὐτῷ πᾶσαν in *Editis.*

[b] Τῆς Αντιοχείας ὁ Βακχείδης] Τῆς Αντιόχου Βασ.

[c] Παρέξει τοσαύτης,] Πάρεστι *Busb.* (*Coccejus*) C. & *Epiphan.*

[d] Πείσεσθαι δεινὸν] Πείσασθαι C.

[e] Παρ' ἀμφοτέρων,] Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Αλκίμου *Busb.* ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[f] Απέτρεψε,] Επέτρεψε *Hen.* & C. ἐπέτρεψε *Busb.*

πέμ-

πεώτης τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπὶ δ' ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἀπελθὼν, κατὰ κώμην [g] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐλθὼν, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομολούντων καὶ τινας τῶν λαῶν, καὶ, πάντας ἀποκτείνας, ἐπέταξε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [h] πᾶσιν ὑπηκόοις Αλκίμῳ· καὶ μέρος τινὰς τούτων, ἵν' ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν αὐτῷ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Αντιόχειαν πρὸς τὸ βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

γ'. Αλκιμος δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ βεβαιούμενος βεβαιώσασθαι, καὶ σωτὴς ὅτι κατασκευάσας εὔνοιαν τὸ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἄρξει, χρηστοῖς ἅπασι ὑπήγετο λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλετο· τούτων δ' ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ πεφυγαδευμένων, οἷς ὑπηρέτης καὶ στρατιώτης χρώμενος ἐπήρχετο τὴν χώραν, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τὰ Ιούδα φρονοῦντας εὗρισκεν, ἐφόνευσεν, ὁρῶν δὲ τὰ Αλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ιούδας γιγνόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ [k] ὁσίων ἔθνους, καὶ αὐτὸς, ἐπιπορευόμενος τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [l] τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας. βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Αλκιμος ἀντίσχειν τῷ Ιούδᾳ μὴ δυνάμενον [m] ἀλλ' ἡττώμενον αὐτὸς τῆς ἰσχύος ἐπὶ τὴν πρὸς Δημήτριον καὶ βασιλέως συμμαχίαν ἔγνω τραπέσθαι. προσελθόμενος οὖν εἰς Αντιόχειαν, παρώξυνεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ιούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πεπόνθοι κακὰ, πλείω δ' ἂν γένοιτ' ἂν, εἰ μὴ προκαταλήψοιτο, καὶ δῶ δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ' αὐτὸν ἀποστελείσης.

δ'. Ο δὲ Δημήτριος, τότ' ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ἐπισφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι, τὸ περιιδεῖν Ιούδαν ἐν ἰσχύι τοσαύτῃ γιγνόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τὸν ἐνδεέστατον αὐτῷ καὶ πιστότατον τῶν φίλων· ἦν γὰρ ἐκ τῆς Ρωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δοὺς δύναμιν ὅσην ἐρκέσειν ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τὸν Ιούδαν, ἐκέλευσεν [n] αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τῶν ἐθνῶν. ὁ δὲ Νικάνωρ, παραγενόμενος εἰς Ιεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν οὐδὲν ἐδιέγνω τῷ Ιούδᾳ, δόλῳ δ' ὑπερχείριον λαβεῖν κρίνας, [o] προσπέμπει λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, "μη-"δεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ "κινδυνεύειν, ὅρκους δ' αὐτῷ διδόναι περὶ τοῦ μηδὲν πεί-"σεσθαι δεινόν. ἥκειν γὰρ μετὰ φίλων ἐπὶ τῷ ποιῆσαι φα-"νερὰν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως διάνοιαν, "[p] ὡς περὶ τοῦ γένους αὐτῶν φρονεῖ." ταῦτα διαπεσταθέντος τοῦ Νικάνορος, ὁ Ιούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πιστεύσαντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, δίδόασι πίστεις αὐτῷ, καὶ δέχονται τὸν Νικάνορα μετὰ τοῦ δυνάμεως. ὁ δὲ ἀπασαμένος τὸν Ιούδαν, [q] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [r] οἰκείοις τὸ σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ιούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, ἐκπηδήσας πρὸς τοὺς ἰδίους συνέφυγε. φανερᾶς δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνέδρας γιγνομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ιούδᾳ· [s] καὶ συγκροτήσας [t] καὶ προσκαυσάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβαλὼν κατά τινα κώμην [v] Καφαρσαλαμὰ, [x] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τὸν Ιούδαν [y] ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.

vertebat, prioribus fide non ſervata. Poſtquam vero Hieroſolymis digreſſus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum; quibuſdam è ſuis emiſſis, comprehendit perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, juſſit ut quot-quot in ea regione eſſent Alcimo parerent: reliſtisque cum eo militibus, qui ipſum in provincia ſua cuſtodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reverſus eſt. *Bacchides in Bethſuritas cadet graſſatur. 1 Maccab. c. 6.*

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum ſibi firmaret, ſentienſque ſecurius ſe regnaturum eſſe, ſi populum ſibi benevolum fecerit, omnes blandis ſermonibus deliniebat, & ad gratiam ſingulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum ſibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus miniſtris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judæ rebus ſtudere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam creviſſe potentiam, multoſque de gente *ſua* viros bonos ſanctoſque interfeciſſe, ipſe quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns ſe non poſſe Judæ *exercitui* reſiſtere, viribuſque eo inferiorem eſſe, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere cum in Judam irritabat, ipſum accuſando, quod plurimas ab eo paſſus eſſet injurias, pluresque ab eo fierent, niſi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum miſſo exercitu. *Alcimus, quotquot Judæ rebus ſtudere comperit, morte afficit. 1 Maccab. c. 7.* *Judas Alcimum ſævientem reprimit. 1 Maccab. c. 7.* *Alcimus Judam apud Demetrium acerbè criminatur. 1 Maccab. c. 7.*

4. Tum Demetrius id ſuis rebus periculoſum eſſe exiſtimans, ſi Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis ſummæ erga ipſum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipſo urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum ſatis eſſe putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *iſta* parceret. Nicanor autem, cum Hieroſolyma veniſſet, è veſtigio adverſus Judam præliari non decrevit, dolo vero ipſum in poteſtatem ſuam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, dicens, "nihil cauſæ eſſe cur armis de-"certarent & diſcrimen adirent, ſeque paratum "eſſe fidem jurejurando dare, illum nihil mali paſ-"ſurum eſſe. ideo enim ſe venire cum amicorum "comitatu, ut mentem Demetrii regis illis pate-"faceret, qualiter de genere illorum ſentiat." Cum iſta per legatos promiſiſſet Nicanor, Judas ejuſque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi ſuſpicantes, fidem ei *viciſſim* dant, & Nicanorem cum exercitu ſuſcipiunt. Ille vero, cum Judam *dolis* amice ſalutaſſet, ſignum quoddam, dum inter ſe colloquerentur, ſuis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, inſidiis intellectis, proſiluit, & ad ſuos ſe recipiebat. Nicanor autem, conſilio ſuo patefacto, doliſque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere ſtatuit: cumque copias *undique* contraxiſſet & ad pugnam *eas* paraſſet, prælio commiſſo ad vicum quendam Caphariſalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hieroſolymis erat, fugere compulit. *Nicanor à Demetrio contra Judam miſſus. 1 Maccab. c. 7.* *Cum Juda doloſe agit. 1 Maccab. c. 7.* *Dolis deteclis ad prælium ſe parat. 1 Maccab. c. 7.* *Fundit fugatque Judæ milites.*

5. Cum

[g] Βηθζηθὼ] Βηρζηθῶ *Hen.* & *C.* Βηζαὼθ forſan pro Βηθζαὼθ 1 *Macc.* c. 7. v. 19. HUDS. Βηζὶτ 1 Maccab. VII. 19. infr. c. XI. §. 1. *Gen.* Βηρζηθὼ· Ελιανὸ 1 Maccab. VIII. 5. *Ruffin.* Barziton. SPANH.

[h] Πᾶσιν ὑπηκόοις Αλκίμῳ·] Sic *Busb. Hen.* & *C.* πάσῃ in *Editis.*

[i] Αὐτῷ,] Αὐτῷ ſolus *Busb.*

[k] Οσίων δ' ἔθνους,] Οσιοι δ' ἔθνους. inde nomen Eſſæorum. REL.

[l] Τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας.] Ita *Baſ.* ταῦτα ἐκείνῳ φρ. habet *Hen.* τὰ αὐτὰ Ιωακείμῳ φρ. *Busb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. *C.* τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ *Gen.*

[m] Ἀλλ' ἡττώμενον αὐτὸν τῆς ἰσχύος,] Ἀλλὰ κρὶ πολὺ λειπόμενον αὐτῷ *Hen.*

[n] Αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι δ' ἔθνους.] Αὐτῷ deeſt *Hen. Busb.* & *C.*

[o] Προσπέμπει λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ,] Προσπέμπει *C.*

[p] Ως περὶ δ' γένους] Οσα περὶ δ' γ. *Hen.* & *C.*

[q] Μεταξὺ προσομιλῶν] Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.*

[r] Οἰκείοις τὸ σημεῖον,] Οἰκείοις σημεῖον *C.* & *Vet. Interpr.*

[s] Καὶ συγκροτήσας] Eſt qui legit, ὡς συγκροτήσας, & poſt καὶ νικήσας, infr. ἀναγκάζει τὸν Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuiſſe oſtendit auctor libri 1 *Macc.* in c. 7. v. 32.

[t] Καὶ προσκαυσάμενος πρὸς τὴν μάχην,] Καὶ προσκαυσάμενος τὰ πρὸς τὴν μάχην *Hen.* (*L. B.*) & *C.*

[v] Καφαρσαλαμὰ,] Χαφαρσαλαμὰ 1 Maccab. VII. 32. SPANH.

[x] Καὶ νικήσας,] Καὶ νικᾷ, νικήσας δ' ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾷ. Ιούδας δ' εἰς τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν ἠναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839.) legendum cenſet, καὶ νικᾷ), καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ιούδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[y] Ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.] Ita etiam *MSS.*

Nicanor, templo minatur excidium. 1 Maccab. c. 7.

5. Cum autem in eo esset ut ex arce in templum descenderet, sacerdotum nonnulli & senatorum obviam facti eum salutabant, ostensis sacrificiis, quæ se Deo pro Rege oblaturos esse dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus est, nisi populus Judam sibi traderet, templum excisurum esse cum rediret. Et post has quidem minas jactatas exiit Hierosolymis: sacerdotes vero, propter mœrorem ex istis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque supplicabant ut ipsos ex hostium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hierosolymis egressus ad vicum quendam perveniisset Bethoron vocatum, illic castra locavit, ubi & alius ei ex Syria accessit exercitus: Judas autem castra posuit apud Adasa, alium vicum, qui à Bethoro triginta stadiis aberat, non amplius quam mille homines *secum* habens. Istos valde hortatus, ut animis minime consternati essent ad hostium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi essent, sed ut, quales ipsi & pro qualibus præmiis periculum subeunt secum reputantes, animose obviam irent hostibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congressus, editoque acri certamine, adversarios superat, & multos illorum peremit, tandemque ipse Nicanor egregie pugnans occubuit. Quo cæso, nequaquam subsitit exercitus: sed ubi ducem amiserat, abjectis armis sese fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos persequens magnam stragem edidit, signumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hostes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, istis auditis, armati prosiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti opposita. adeo ut ex hac pugna nemo *salvus* evaserit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die mensis, qui à Judæis Adar, à Macedonibus Dystrus appellatur. atque in eo votiva sacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro festo habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: postea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congressus, superatur & occiditur. 1 Maccab. c. 7. 2 Maccab. c. 15.

Alcimi mors. 1 Maccab. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à sanctis prophetis exstructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multisque diebus cruciatus vita decessit,

Judas pontificatum obit.

quadriennium functus pontificatu. Illo vero mor-

ε'. [z] Ἐπὶ δ' αὐτῷ καταίοντι [a] ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν, [b] ἀπαντήσαντες τ ἱερέων τινες καὶ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [c] ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τ βασιλέως ἔλεγον [d] προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δ' βλασφημήσας [e] αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [f] παραδῷ τ Ἰούδαν ὁ λαὸς αὐτῷ, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τ ναόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τ Ἱεροσολύμων· οἱ δ' ἱερεῖς εἰς δάκρυα ἀφ' ὧν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους [g] προέπεσον, καὶ τ Θεὸν ἱκέτευον ῥύσασθαι σφᾶς τ πολεμίων αὐτῶν. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τ Ἱεροσολύμων ἐξελθὼν, ἐγγὺς κατά τινα κώμην [h] Βεθωρὸν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύεται, προσγινομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως· Ἰούδας δ' ἐν [i] Ἀδασοῖς ἑπτὰ κώμῃ, σταδίους ἀπέχούσῃ τριάκοντα τ [k] Βεθωρᾶ, στρατοπεδεύεται, εἰς [l] χιλίους [m] ἄνδρας ἔχων. τούτους παρορμήσας μὴ καταπλαγῆναι τὸ τ ἐναντίων πλῆθος, μηδὲ λογίζεσθαι πρὸς ποσοὺς ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ ποῖα ἐπάθλων κινδυνεύσειν ἐνθυμουμένους, ἀψύχως ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ τῷ μάχῃ ἐξαγαγὼν καὶ [n] συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τ μάχης γενομένης, κρατεῖ τ ἐναντίων, καὶ πολλούς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [o] τελευτῶντα αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. ἧττον δὲ πεσόντος, ὅδε τὸ στράτευμα ἔμενεν· ἀλλὰ τ στρατηγὸν ἀπολέσαντες, [p] εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, ῥίψαντες [q] τὴν παντοπλίαν. ὑπηδίκων δὲ ὁ Ἰούδας ἐφόνευσε, καὶ [r] τ σάλπιγξι τ περὶ κώμας ἐσήμηνεν, ὅτι νικῶσι τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἐν αὐτοῖς ἀκούσαντες, ἐξεπήδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτούς, γυμνοὺς καὶ ἀσκύλους. ὥστε ἐκ τ μάχης ταύτης ὀλίγοι διέφυγον, ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. τὴν δὲ νίκην συνέβη γενέσθαι ταύτην τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, ὃν λεγόμενον παρ' μὲν Ἰουδαίοις [s] Ἀδὰρ, καὶ δὲ Μακεδόσιν Δύστρον. [t] ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια καὶ πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [u] χρόνου πρὸς ὀλίγον τὸ τ Ἰουδαίων ἔθνος τ [x] πολεμίων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦον, [y] ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους κατῆλθεν.

ς'. Τῷ δὲ [z] ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τεῖχος τοῦ ἁγίου, ὃν παλαιὸν ἐκ προφητῶν [a] ἁγίων προφηλῶν, πληγή τις αἰφνίδιος ἐκ τοῦ Θεοῦ πρόπεσεν· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ἐπὶ τὴν γῆν κατῳκέχθη, καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερεύσας

[b] ἔτη

(sed *L. B.* ἔτι) & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν τ Ἱεροσολύμων ἀκρόπολιν *Zonar.* εἰς τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν legendum censet *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 32.

[z] Ἐτι δ' αὐτῷ καταίοντι] Ita *Hen. Busb.* & C. ἐπεὶ δ' in *Editis.*

[a] Ἐκ τ ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν,] Ἀπὸ τ ἄκρας *Hen.*

[b] Ἀπαντήσαντες] Ὑπαντήσαντες *Hen.* & C.

[c] Ἐπεδείκνυον] Ὑπεδείκνυον C.

[d] Προσφέρειν τῷ Θεῷ.] Ἐπιφέρειν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

[e] Αὐτοῖς ἠπείλησεν,] Ita legisse videtur *Epiphan.* τῷ λαῷ ἠπείλησε habet *Zonaras.* in *Editis Aliisque* βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε. quæ quomodocunque distinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε in uno *Cod.* quæ sane ferri possunt, modo comma ponatur post αὐτὸν.

[f] Παραδῷ τ Ἰούδαν] Παραδώῃ *Busb. Hen.* C. & *Zonar.*

[g] Προέπεσον,] Προσέπεσον C.

[h] Βεθωρὸν] Βηθώρων *Hen.* Βαιθαρὼν C. Vide *Annot.* ad præced c 7. §. 1. HUDS. Βήθαρα πόλις prope Hierosolyma Euſ. H. Eccl. l. IV. c. VI. p. 118. Βαιθωρὸν 1 Maccab. VII. 39. infr. lib. 13. c. 1. §. 3. ubi *Gen.* Βεθωρὸν· SPANH.

[i] Ἀδασοῖς] Sic *Hen.* C. & *Vet. Interpr.* ἐν Ἀδασοῖ in *Editis.* ἐν Ἀδασὰ 1 *Macc.* c. 7. HUDS. Conf. ἄλσος. lib. 1. c. 1. §. 6. SPANH.

[k] Βεθωρᾷ,] Ita mox supra post τετὰ κώμῃ & *Vet. Interpr.* Librariorum vitio Βεθωρῷ in *Editis.* Βηθώρων *Hen.* Βαιθωρὼν C. HUDS. *Gen.* Βεθωρῷ· leg. Βεθωρῶ· SPANH.

[l] Χιλίους] Haud aliter & hic loci & infra c. XI. §. 1. initiò. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto *Cod.* C. qui διχιλίους habet. τελχιλίους 1 *Macc.* c. 7. v. 40.

[m] Ἄνδρας ἔχων.] In *Hen.* & aliquot *Epiphanii* libris ἔχων τοὺς ἄνδρας· ὡς παροιμ.

[n] Συμβαλὼν τῷ Νικάνορι,] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox μετὰ τούτων *Busb.*

[o] Τελευτῶντα αὐτὸς] Καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν πολέμῳ 1 *Macc.* c. 7. v. 43.

[p] Εἰς φυγὴν ἐτράπησαν,] Εἰς φυγὴν οἱ αὐτῶ ἐτράπησαν *Busb.*

[q] Τὴν παντοπλίαν.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τὰς παντοπλίας in *Editis Aliisque.*

[r] Τοῖς σαλπιγξι] *L. B.* τῷ σάλπιγγι.

[s] Ἀδὰρ, καὶ ὃ Μακεδόσιν Δύστρ.] Conf. *ſup.* lib. XI. c. 6. §. 13. SPANH.

[t] Ἄγουσιν δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια καὶ πᾶν ἔτος,] Νικητήρια ſingulis annis à Judæis celebrata in memoriam devicti à Juda Nicanoris. 1 Maccab. VII. 49. SPANH. Festum anniversarium die 13 Adar ob devictum Nicanorem. Ita & in Megillath Taanith legitur. nunc eo die jejunant ob Jejunium Estheræ ante Purim. REL.

[u] Χρόνου πρὸς ὀλίγον] Τὸ χρόνῳ C. *Busb.* & *Hen.*

[x] Πολεμίων ἀναπαυσάμενον,] Πολεμίων ſolus *Hen.*

[y] Ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας] Πάλιν εἰς ἀγ. καὶ κιν. C. Hac in re manifesti erroris ex 1 *Macc.* 9. 54, 55, 56. convincitur *Josephus*: ubi post Judæ exceſſum vita functum fuisse Alcimum clarissime ostenditur. Ipseque *Josephus*, errore postea agnito (*ſc.* l. 20. c. 8.) Jacimo ſive Alcimo nullum omnino succeſſisse retulit, ſed per totum ſeptennium Hierosolymam pontifice caruisse. *Usserius* ad A. M. 4843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ usque ad τελευτήσαντος, in hunc locum intruſum esse ſuſpicatur *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεψιότητος in *Josephum*, Tom. 4. p. 89.) atque inſeri debere lib. 13. c. 1. §. 3. post verba illa, καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τ τρόπον.

[z] Ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ] Ἀρχιερεῖ Ἀλείμῳ *Hen.* ἀρχιερεῖ Ἰακείμῳ *Busb.*

[a] Ἁγίων προφητῶν,] Vocem προφητῶν additam fuisse existimat *Jos. Scaliger.* (in *Elencho Trihæres. N. Serarii*, p. 316.) ob verba ista in *Chronico Euſebii*, Ἀλκιμος ὁ ἀπὸ τοῦ τείχους τ αὐλῆς τ ἁγίων ἱερέως ἔθους πεσεῖν θανών. Verum locus *Esdræ*, c. 5. v. 6. quem suæ sententiæ firmandæ affert *Scaliger*, vulgatæ potius lectioni favet.

[b] Ἔτη

[b] ἔτη τέσσαρα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ λαὸς τῷ Ἰούδᾳ δίδωσιν· ὃς ἀκούσας περὶ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅτι καταπεπολεμήκασι τούς τε Γαλατίαν [*] τὴν Ἰβηρίαν, καὶ Καρχηδόνα τὴν Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τὴν Ἑλλάδα κεχείρωνται, καὶ τοὺς βασιλεῖς [c] Περσέα τε [†] Φίλιππον, καὶ τὸν [d] μέγαν Ἀντίοχον, [e] ἔγνω Φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς αὐτοῦ φίλους Εὐπόλεμον τὸν Ἰωάννου υἱὸν, καὶ Ἰάσονα τὸν Ἐλεαζάρου, παρεκάλεσε δι' αὐτῶν συμμάχους εἶναι καὶ φίλους, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς πρεσβευτὰς ἡ σύγκλητος δέχεται· καὶ διαλεχθεῖσα περὶ ὧν ἐπέμφησαν, [f] τὴν συμμαχίαν ἐποιήσατο. ποιησαμένη δὲ περὶ τούτου δόγμα, τὸ μὲν ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δὲ εἰς τὸ Καπιτώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγγράψασα δέλτους, ἀνέθηκεν. [g] ἧς ἦ [h] τοιοῦτον. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας τοῦ πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Μηδένα τῶν ὑποτεταγμένων Ῥωμαίοις πολεμεῖν τοῖς Ἰουδαίων ἔθνει, μηδὲ τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον ἢ πολεῖα ἢ χρήματα. ἐὰν δέ τινες Ἰουδαίοις ἐπίωσι, βοηθεῖν Ῥωμαίους αὐτοῖς κατὰ τὸ δυνατόν. καὶ πάλιν, ἂν τοῖς Ῥωμαίων ἐπίωσί τινες, Ἰουδαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν δέ τι πρὸς ταύτῃ τῇ συμμαχίᾳ θελήσωσι τὸ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνος ἢ [k] προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν, τοῦτο κοινῇ [l] γνέσθαι γνώμῃ καὶ δόξῃ τῶν Ῥωμαίων. ὃ δ' ἂν προσεθῇ, τοῦτ' εἶναι κύριον. [m] ἐγράφη τὸ δόγμα ὑπὸ Εὐπολέμου καὶ Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ Ἐλεαζάρου, ὅτε "ἀρχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, στρατηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ "ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τὴν μὲν πρώτην Ῥωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, οὕτω συνέβη γενέσθαι.

tuo populus Judæ pontificatum dedit: qui cum multa audiisset de Romanorum potentia, eosque subegisse, * & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa, ac præterea Græciam in suam potestatem redegisse, regesque Persea & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Missis igitur Romam, ex amicis suis, Eupolemo Joannis filio & Jasone Eleazari filio, voce illorum obsecrabat, ut societatem secum inirent & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne *posthac* Judæos bello lacesseret. Cumque Romam venissent Judæ legati, *benigne* eos excipit senatus: habitoque de iis quorum gratia missi erant sermone, societatem coire placuit. *Mox* facto hac de re senatus-consulto, exemplar ejus in Judæam missum est; illud vero ipsum, in tabulas æneas incisum, in Capitolium relatum est. Erat autem hujusmodi. "Decretum senatûs de societate & bene-"volentia erga gentem Judæorum habenda. Ne "quis Romanæ ditionis cum gente Judæorum "bellum gerito, neque bellum gerentibus frumen-"tum aut naves aut pecuniam subministrato. Si "quis Judæos invadat, Romani illis opem feruno-"to pro viribus. vicissim, si quis Romanos inva-"dat, Judæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc so-"ciale fœdus voluerit gens Judæorum addere aut "ab eo demere, id fiat cum consensu populi Ro-"mani. & quod sic additum fuerit, ratum esto. "Scriptum est hoc Senatus-consultum per Eupo-"lemum Joannis filium & Jasonem Eleazari, Ju-"da gentis pontifice & duce Simone fratre ipsius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & societatem factam esse.

Romanorum potentia. 1 Maccab. c. 8.

Judas mittit qui societatem cum Romanis coëant. 1 Maccab. c. 8.

Romanorum senatus-consultum de inita cum Judæis societate. 1 Maccab. c. 8.

ΚΕΦ. ιά'.

Ὅτι πάλιν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, καὶ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

CAP. XI.

Quod Bacchides denuo in Judam missus ipsum superavit: utque Judas strenue se gerens occubuit.

XVIII.

Ἡμέρᾳ δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τὸν Νικάνορος τελευτὴν, καὶ τὴν ἀπωλείας τῆς περὶ αὐτὸν στρατιᾶς, πάλιν τὸν Βακχίδην μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν [n] Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύει. καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ [o] συμπεφεύγασιν· ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν, ἄρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα παρεγένετο. μαθὼν δὲ τὸν Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ [p] Βηθζηθὼ τοὔνομα κατεστρατοπεδευκέναι, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο μετὰ πεζῶν μὲν δισμυρίων, ἱππέων δὲ [q] διχιλίων. τῷ Ἰούδᾳ δ' ἦσαν [r] οἱ πάντες [s] χίλιοι. ὅτε τὸ Βακχίδου πλῆθος θεωρήσαντες ἔδεισαν, καὶ τὴν παρεμβο-

Cæterum Demetrius, nunciata sibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, misit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem castra metatur. Cumque illos qui in istius loci speluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digressus Hierosolyma properabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto castra posuisse, adversus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures secum habebat quam mille homines. Illi, visa *exercitûs* Bacchidis multitudine, territi erant, relictisque castris omnes diffugerunt præ-

Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 Maccab. c. 9.

Judas multis è suis dilapsis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 Maccab. c. 9.

[b] Ἔτη τέσσαρα.] Triennium vero ei assignat in lib. 20. c. 8. Vide *Usserium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Success. in Pontif.* c. 10.

[*] *Et Galatiam*] Gallias *Epiphan* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta est, intelligendam esse censet *Grotius*: quod tota Galatia serius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio subacta post pacem cum Antiocho Magno.

[†] *Et Iberiam,*] Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis; Vaccæis vero per L. Posthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illustris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

[c] Περσέα τε καὶ Φίλιππον,] Περσέα καὶ Φιλ. *Busb.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perses victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio.

[d] Μέγαν Ἀντίοχον,] Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8.

[e] Ἔγνω φιλίαν ποιήσασθαι.] Conf. *Alvar.* lib. 1. c. 1. §. 4. SPANH.

[f] Τὴν συμμαχίαν ἐποιήσατο] Συμμαχεῖν ἐποιήσατο *Busb.*

[g] Ἧς ἦ τοιοῦτον. Δόγμα συγκλήτου,] Vid. infr. lib. 14. c. 8. §. 5. & lib. 16. c. 2 §. 4. SPANH.

[h] Τοιοῦτον.] Ita ipse distinxi. prius erat, ὧν ἦ τοιοῦτο δόγμα &c.

[i] Ἐπίωσί τινες Ἰουδαίοις,] Ἐπιῶσι hîc & seq. lineâ secundâ in *Cod. Hen.*

[k] Προσθεῖναι ἢ ἀφελεῖν] Προσθῶσι *Hen.*

[l] Γενέσθαι] Γίγνεσθαι *Hen.*

[m] Ἐγράφη τὸ δόγμα] Hanc ὑπογραφὴν commentitiam esse & à *Josepho* adjectam existimat *Usserius* ad A. M. 3843. nam quis credet Judæ superstite alium imperatorem fuisse quam ipsum Judam; aut si alius exstitisset, illum non Jonathanem potius fuisse, quam Simonem, qui post illius demum mortem principatum est adeptus.

[n] Ἀρβήλοις πόλει] Ἀρβαήλοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 575. HUDS. Conf. de Vita §. 37. SPANH.

[o] Συμπεφεύγασιν·] Ita in *Editis.* συμπεφεύγεσαν *Hen.* & *Busb.*

[p] Βηθζηθὼ] Hoc modo etiam supr. c. 10. §. 2. Βηζηθὼ hîc loci in *Editis.* Βεζηθὼ *Hen.* Βηζηθοῖ *Busb.* HUDS. Conf. sup. c. 10. §. 2. SPANH.

[q] Διχιλίων.] Χιλίων solus *Hen.*

[r] Οἱ πάντες χίλιοι.] Verum 1 Maccab. VIII. v. 6. dicuntur τριςχίλιοι ἄνδρες ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ· *Rufin.* verò hic, Judæi verò fuerunt omnes duo millia, ut pro χιλιοι legerit hic διχίλιοι· SPANH.

[s] Χίλιοι.] Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 640.) quin litera numeralis è *Josephi codicibus* exciderit, & à manu ipsius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. τριχίλιοι. *Zonaras* tamen receptam *Josephi* lectionem agnoscit.

præter octingentos. Judas autem à ſuis militibus deſertus, cum hoſtis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula ſuſtinerent, juſſit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus ſe nequaquam poſſe cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque ſuadentibus ut in præſentia quidem recederet & ſaluti ſuæ conſuleret, poſtea vero copiis ſuis collectis cum hoſtibus manus conſereret, "ne hoc, "inquit, ſol factum aſpiciat, ut terga mea hoſti- "bus obverſa oſtendam. Sed ſi nunc fatalis hora "venit ut moriar, & omnino neceſſe eſt ut per- "eam ſi pugnem, * fortiter *tamen* ſtabo, & quic- "quid futurum ſit malo excipere, quam ut res "præclare geſtas gloriamque ex illis partam turpi "fuga jam dedecorem." Atque iſtis quidem verbis reliquos de ſuis hortabatur, ut ſpreto contemptoque periculo cum hoſtibus prælium committerent.

Suos hortatur. 1 *Maccab.* c. 9.

XIX. *Prælium atrox inter Bacchidem & Judam.* 1 *Maccab.* c. 9.

2. Interea Bacchides, cum copiis ex caſtris egreſſus, aciem ad pugnam inſtruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & ſagittarii totam phalangem præcederent; ipſe vero eſſet in dextro cornu. Sic inſtructa acie, quamprimum hoſtium exercitui admoveretur, juſſit tubicinem ſignum dare, militeſque clamore ſublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hoſtibus congreditur, & utrinque acriter dimicantibus, pugnaque ad ſolis occaſum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro eſſe cornu, aſſumptis animoſiſſimis quibuſque in iſtam aciei partem impetum fecit: eoſque qui illic erant aggreſſus diſſolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hoſtes* penetraſſet, eos in fugam compulit, perſequiturque uſque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in ſiniſtro cornu, pulſos qui erant in dextro conſpicati, Judam ſequentes circumiverunt, atque in tergum converſi ipſum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, ſed undique hoſtibus ſeptus eſſet, conſtitit cum ſuis & *ſtrenue* pugnabat. Cumque multos adverſariorum fudiſſet, atque labore & *vulneribus* conficeretur, ipſe etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare geſtis, quam ex ſimilibus dum moreretur *conſpicuus*. Juda autem proſtrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem ſequerentur, tantoque duce orbati, fugæ ſeſe mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hoſtibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi ſepelierunt, cum illum populus *univerſus* aliquammultis diebus luxiſſet, atque ſolemnibus exſequiis honoraſſet. Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicoſiſſimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium ſuorum libertate omnia & agere & pati ſuſtinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *poſt ſe* reliquit gloriam ſuique memoriam, gente *ſua* in libertatem vindicata & è Macedonum ſervitute erepta: cumque tres eſſet

Judas occumbit.

Magno cum ploratu ſepelitur. 1 *Maccab.* c. 9.

λεὼ καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ὀκτακοσίων. Ἰούδας ᾗ καταλειφθεὶς ὑπὸ τ οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ πολεμίων ἐπικειμένων, καὶ μηδένα καιρὸν αὖθις πρὸς συλλογὴν τ δυνάμεως ἐπιτρεπόντων, οἷός τε ἦν μὴ τῶν ὀκτακοσίων συμβαλεῖν τοῖς μετὰ τοῦ Βακχίδου· καὶ προτρεπόμενός γε τούτους ἀψύχως ὑφίστασθαι τ κίνδυνον, παρεκάλει χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχην. τῶν ᾗ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ πρὸς τοσοῦτον μέγεθος στρατιᾶς ἀξιόμαχοι, συμβουλεύοντων δὲ νῦν μὲν ἀναχωρεῖν & σώζειν αὐτούς, αὖθις δὲ συναγαγόντα τοὺς ἰδίους τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, "μὴ τοῦτ', εἶπεν, ἥλιος ἐπίδοι γιγνόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ "νῶτά μου δείξω τοῖς πολεμίοις. ἀλλ' εἰ & πεπρωτὸν ὁ "πατήρ μοι καιρὸς φέρει, καὶ δεῖ πάντως ὀλέσθαι μαχό- "μενον, οὐκ ἀνάξιον γνναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ "τοῖς ἤδη καλῶς διαπραξαμένοις & τῇ περὶ αὐτῶν δόξῃ προσ- "βαλὼν τὴν ἐκ τ νῦν φυγῆς ὕβριν." & ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας, θαρραλέων τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἔλεγεν.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ἐκ τ στρατοπέδου τὴν δύναμιν, πρὸς μάχην παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τ κεράτων ἔταξε, τοὺς ᾗ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεπέμψατο ἁπάσης τ φάλαγγος, αὐτὸς δ' ἐν τῷ ὑπὲρ τ δεξιὸν κέρας. ὕστως ᾗ συντάξας τὴν στρατιὰν, ἐπὶ προσέμιξε τῷ τ πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆνάι τ σαλπιγκτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν φαλαγγα ἀλαλάξασαν προσιέναι. τὸ δ' αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ καρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ τ μάχης μέχρι δυσμῶν διατεινομένης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τ Βακχίδην καὶ τὸ κρατερὸν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνον τ φαλαγγος, προσκαλεσάμενος τοὺς ὑψυχοτάτους, ὥρμησεν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τ τάξεως, καὶ προσβαλὼν τοῖς ἐκεῖ, διέφθειρε αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὠσάμενος δ' εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐποιήσατο, καὶ διώκει μέχρις [x] Ἀζὰ ὄρους οὕτω λεγομένου. ἰδόντες ᾗ τὴν τροπὴν τὴν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ διώνυμον ἔχοντες, [y] ἐκυκλώσαντο τ Ἰούδαν διώκοντες, καὶ λαμβάνουσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γιγόμενοι. ὁ ᾗ [z] φεύγειν ὰ δυνάμενος, ἀλλὰ περιεχόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλοὺς ᾗ κτείνας τ ἀντιπάλων, καὶ κατακοπεὶς [a] γιγόμενος, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, οὐκ καλοῖς μὲν πρότερον γεγυμνασμένοις, ἐφ' ὁμοίοις ᾗ ὅτε ἀπέθνησκε τὴν ψυχὴν [b] ἀφιείς. πεσόντος ᾗ Ἰούδα, πρὸς μηδένα τὸ λοιπὸν ἀφορᾶν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, στρατηγὸν ᾗ τοιοῦτον στερηθέντες ἔφυγον. λαβόντες ᾗ τὸ σῶμα παρὰ τῶν πολεμίων ὑπέστρεψαν Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰούδα, καὶ κομίσαντες εἰς τὴν [c] Μωδεὶμ κώμην, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τεθαπτο, κηδεύσι, [d] πενθήσαντος ὅτι συχνὰς αὐτὸν τ πλήθους ἡμέρας, καὶ τιμήσαντος κοινῇ τοῖς νενομισμένοις. καὶ πᾶς μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ἰούδαν, ἄνδρα γνναῖον καὶ μεγαλοπάλεμον γιγόμενον, καὶ τ τοῦ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίᾳ μνήμονα· καὶ πάνυ ὑπὲρ τ τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας & δράσαι & παθεῖν ὑποστάντα. τοιοῦτος οὖν τὴν ἀρετὴν ὑπάρξας, μέγιστον αὐτὸς κλέος καὶ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος, καὶ τ ὑπὸ Μακεδόσιν ἐξαρπάσας [e] αὐτὸ δουλείας· καὶ τὴν ἀχειρωσύνην

* Fortiter *tamen* ſtabo,] *Al.* ſtabo *tamen* omnia potius ſuſtinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομένων μᾶλλον ἢ τοῖς.

t Καὶ ὁ μὲ ταῦτα] Ita diſtinxi, prius erat, καὶ ὁ μὲ ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας θαρραλέων, & κινδύνῳ καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione ſervata, eſt qui ἔπειθεν pro ἔλεγεν reponit.

y Ἔλεγεν.] Forte ἔπειθεν. COCC.

x Ἀζὰ ὄρους] In *Epiphanii* libris *Gazara* aut *Gazarat*. 1 *Macc.* c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτου ὄρους. perperam, ut puto. HUDS. Conf. ſup. lib. VII. c. 12. §. 2. SPANH.

y Ἐκυκλώσαντο τ Ἰούδαν διώκοντες,] Ἐκύκλωσαν τ Ἰούδαν διώκοντα *Busb.*

z Φεύγειν ὰ δυνάμενος,] Ita *Hen.* φυγεῖν in *Editis Aliisque.*

a Γινόμενος,] Iterum cum *Hen.* γιγνόμενος in *ceteris.*

b Ἀφιείς.] Sic *Hen.* ἀφεὶς in *reliquis.*

c Μωδεὶμ κώμην,] Μωδαεὶ *Hen.* Vide præced. c. 6. §. 1. HUDS. Conf. ἀλώσ. lib. 1. c. 1. §. 3. & vid. 1 Maccab. IX. 18. SPANH.

d Πενθήσαντος] *L. B.* πενθήσαντα.

e Αὐτὸ δουλείας·] Illud αὐτὸ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

ſ Ἐτ-

αὐτῷ [f] ἔτ☉ τρίτον καταχὼν, ἀπέθανεν.

Τέλ☉ ξ βιβλίου δωδεκάτου.

annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Finis Libri duodecimi.

[f] Ετ☉ τρίτον καταχὼν, ἀπέθανεν.] Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3839.) ac si dixisset, obiisse triennio solido post repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia usurparit Aleimus. Vide super. cap. 9. §. 7.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Ιωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ιούδα, [b] τελευτήσαν☉ αὐτ☉, τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum suscepit.*

β'. Ως πολεμήσας Βακχίδῃ, ἠνάγκασεν, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τ☉ χώρας.

2. *Quomodo bello cum Bacchide gesto, coëgit eum, post factam cum ipso amicitiam, è Judæa discedere.*

γ'. Οτι Αλέξανδρ☉, ὁ τ☉ Επιφανοῦς Αντιόχου ὑὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

δ'. Ως Δημήτρι☉, πρεσβευσάμεν☉ πρὸς Ιωνάθην, ποιῆται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτὸν τε πολλοῖς δωρησάμεν☉ Ĉ τὸ ἔθν☉ ἡμῶν.

4. *Quomodo Demetrius, missa legatione ad Jonatham, cum eo societatem init, multis ipsi gentique nostræ datis muneribus.*

ε'. Ως Αλέξανδρ☉, ταῦτ' ἀκούσας, Ĉ ὑπερβαλὼν τὰ [d] Ē Δημητρίου, Ĉ ἀποδείξας Ιωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus superasset & Jonatham pontificem fecisset, ipsum in suas partes pertraxit.*

ς'. Η Ονίου φιλία πρὸς τ☉ Φιλομήτορα Πτολεμαῖον Ĉ τ☉ αὐτὸν καιρὸν γνωμένη. Ĉ ὡς ᾠκοδόμησε τ☉ Ονίου καλούμενον ναὸν πρὸς τ☉ ἐν Ιεροσολύμοις ὄντα.

6. *Sub id tempus Oniæ intercessit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad similitudinem Hierosolymitani.*

ζ'. Οτι Αλέξανδρ☉, ἀποθανόντ☉ Δημητρίου, σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην.

7. *Quod Alexander, post mortem Demetrii, Jonatham summo in honore habuit.*

η'. Ως Δημήτρι☉ ὁ Δημητρίου παῖς, πλεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, Ĉ πολεμήσας τ☉ Αλέξανδρον Ĉ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ποιησάμεν☉.

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajecisset, belloque Alexandro illato eum devicisset, ipse regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

θ'. Ως Τρύφων ὁ Απαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Αντιόχῳ τῷ Αλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμεν☉ Ĉ αὐτὸς σύμμαχον Ιωνάθην.

9. *Quomodo Tryphon Apamensis, post devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipso in societatem recepto.*

ι'. Ως Δημητρίου ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέν☉, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τ☉ Ιωνάθην, Ĉ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, Ĉ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τ☉ ἀδελφὸν αὐτ☉ Σίμωνα.

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipsumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

ια'. Ως Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτ☉ τὴν στρατηγίαν ἐπεχείρισε [f] τὸ ἔθν☉, Ĉ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipsumque pontificem creavit.*

ιβ'. Ως [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχ☉ γενόμεν☉ Αντιόχῳ τῷ Δημητρίου ἀδελφῷ, τῷ Ĉ Εὐσεβεῖ ἐπικληθέντι.

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita societate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*

ιγ'. Ως Τρύφων☉ ἀναιρεθέν☉, [g] Αντιόχ☉ ἐπολέμησε Σίμωνα, κἀκεῖν☉ Κενδεβαῖον τ☉ στρατηγὸν αὐτ☉ νικήσας, τ☉ Ιουδαίας ἐξέβαλεν.

13. *Quomodo, Tryphone sublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio superatum Judæa expulit.*

14. *Quod*

[a] Ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ, vel ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτου λόγου.

[b] Τελευτήσαντ☉] Τῷ τελευτήσαντ☉, αὐτὸς τὴν *Hen.*

[c] Αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμεν☉] Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & mox καὶ τὸ ἔθν☉ ἡμῶν desunt in *Editis Aliisque.*

[d] Τῶν Δημητρίου,] Illud Ē ex *MS.*

[e] Ο Τρύφων] Ita *Gen.* ὁ Τρύφων desunt *Aliis.*

[f] Τὸ ἔθν☉] Illa τὸ ἔθν☉ non agnoscit *Hen.*

[g] Αντιόχ☉] Ita cum Cod. *Hen.* in cæteris Αντίοχον ἐπολέμησε Σίμωνι, Ĉ Κενδεβαῖον &c.

14. *Quod Simon, à genero suo Ptolemæo inter convivandum dolo occisus, diem supremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus est imperium sibimet asserere.*

15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obsedit, in arcem inclusum, cui nomen erat Dagon.*

16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hierosolymitanæ, obsidionem solvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & societate cum eo amicitiaque facta.*

17. *Hyrcani, post mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*

18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*

19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obsessis ferendum venisset, fusus fugatusque est, & ab Hyrcani filiis Judæa pulsus.*

20. *Quod Aristobulus, susceptο imperio, primus sibi diadema imposuit.*

21. *Quomodo, Aristobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium successit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hostibus subegit.*

22. *Ptolemæi Lathuri cum eo pugna & victoria.*

23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipsum superavit.*

24. *Antiochi, Dionysi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*

25. *Quomodo post obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novennium tenuisset, & in pace & gloria vixisset, vita decessit.*

ιδ'. Οτι ὑπὸ [h] τῦ γαμβρῦ Πτολεμαίυ ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμῶς, δήσας αὐτὸ τὴν γυναῖκα & τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπεχείρησε κατασχεῖν.

ιε'. Ως ὁ νεώτατος τῶν Σίμωνος υἱῶν Υρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν σφαλεὶς, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τ Πτολεμαΐον, εἰς π Φρούριον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.

ις'. Ως στρατευσάμενος ἐφ' Υρκανὸν Αντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ προσκαθίσας τῇ τ Ιεροσολυμιτῶν πόλει, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν παρὰ Υρκανῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν & φιλίαν [i] συνθέμενος.

ιζ'. Υρκανῦ στρατεία, μετὰ τὴν Αντιόχυ τελευτὴν ἐν Μήδοις ἀποθανόντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις καὶ κρατῆσε εἶλεν.

ιη'. [k] Φιλία πρὸς Υρκανὸν Αλεξάνδρυ & [l] Ζεβινᾶ κληθέντος.

ιθ'. [m] Ως Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθήσων τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκουμένοις πρὸς Υρκανῦ, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωξάντων αὐτὸν τ Ιουδαίων τῶν υἱῶν Υρκανῦ.

κ'. Οτι Αριστόβυλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [n] πρῶτος ἐπιτίθεται.

κα'. Ως τελευτήσαντος Αριστοβύλυ ὁ ἀδελφὸς αὐτὸ Αλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν Ιουδαίων, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν & Φοινίκην & Αραβίαν, καὶ πολλὰ τ ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.

κβ'. Πτολεμαῖος & Λαθῦρος πρὸς αὐτὸν μάχη & νίκη.

κγ'. Ως στρατευσάμενος Δημήτριος ὁ Εὐκαιρος ἐπὶ Αλέξανδρον ἐκράτησεν αὐτῦ.

κδ'. Αντίοχυ [o] & Διονύσυ λεγομένυ στρατία ἐπὶ Ιουδαίαν, καὶ ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ.

κε'. Ως μετὰ τὸν Αλεξάνδρυ τελευτὸν ἡ γυνὴ αὐτῦ Αλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετ' εἰρήνης & δόξης ἀπέθανεν.

h Τῦ γαμβρῦ Πτολεμαίυ] Hoc lemma, pariter ac istud quod sequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Henneb.* In *ceteris* ita se habebant: Οτι ὑπὸ γαμβρῦ Πτολεμαίυ ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Οτι Πτολεμῶς τὴν ἀρχὴν ἐπιχείρησε κατασχῶν, καὶ τῶς Υρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν περίλαβεν.

i Συνθέμενος.] Sic *Cod. Hen.* θέμενος in *reliquis.*

k Φιλία πρὸς Υρκανὸν Αλεξάνδρυ] Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.*

l Ζεβινᾶ] Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Eusebii*, p. 227.

m Ως Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς.] Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* Ως ἡττηθεὶς ὑφ' Υρκανῦ Αντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέπεσε τ Ιουδαίας.

n Πρῶτος ἐπιτίθεται.] Περιέθετο πρῶτος *Hen.*

o Τῦ Διονύσυ] Καὶ Διονύσυ *Hen.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀγδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ιωνάθης μετὰ τὸν ἀδελφὸν Ιούδαν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

[b] ΤΙΝΙ μὲν οὖν τρόπῳ τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, κατουδιωσαμένων αὐτὸ τῶν [c] Μακεδόνων, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πηλίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ιούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὸν τελευτὴν Ιούδα, πάλιν ὅσον οὔπω τὰ ἀσεβῆ, καὶ παραβεβηκότων τὸν πάτριον πολιτείαν, [d] ἐπιφὴν τοῖς Ιουδαίοις, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀπεμάζον [e] σκάπτοντες. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὸν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς ἀφ' ἑαυτῶν ἀπάγειν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τὸ μὴ δυνάσθαι τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ὅπου τι ἐκ λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ιουδαίων τοὺς ἁπανταχοῦ τὰ πάτρια σωτηρίας, καὶ τὸ κοινὸν βίον προηρημένους συναθροίσας, τούτοις ἐνεχείρισε τὸν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ιούδα φίλους, καὶ τοὺς ἐκείνῳ φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [f] παρέδοσαν. ὁ δέ, βασανίζων πρῶτον αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, [g] ἐπὶ ἅπασι διέφθειρε. τοιαύτης δὲ συμφορᾶς τοῖς Ιουδαίοις τηλικαύτης γενομένης, ἡλίκης οὐδὲ ἦσαν πεπειραμένοι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [h] φειλειφθέντες τῶν ἑτέρων ἐκ Ιούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [i] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσπεσόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ιωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν

CAP. I.

Quomodo Jonathas, post Judam fratrem, principatum suscepit; utque una cum Simone ejus fratre bellum gessit adversus Bacchidem.

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in servitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantisque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *strenue* pugnans; superiori libro declaravimus. Judæ vero post interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria instituta violaverant, Judæos adoriebantur, * animisque resumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob necessariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hostibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus desciverant & profanam vitæ consuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis administrationem commisit. At illi, comprehensis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate constitutis, quantam non experti fuerant post *suum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ sociis, cum viderent gentem miserabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fra-

Juda defuncto, Bacchidis permissu male tractantur Judæi. 1 Maccab. c. 9.

---

a Ογδοήκοντα καὶ δύο.] Ita *Hen. Busb. Gall.* 2. 3. 5. *Voss.* & *Bas.* Vide *Is. Vossium* in *Chronologia S.* c. XII. p. 152. & 155.

b Τίνι μὲν οὖν τρόπῳ] Τίνα μὲν οὖν τρόπον *Hen.* (*L. B.*) & *Gall.*

c Μακεδόνων,] Hebræi solent reges Syriæ מלכי יון & hos quidem solos reges Græcos nominare. Μακεδόνων nomen alii usurpant non pro Syris modo, sed aliis ex successoribus Alexandri. Eusebius histor. eccles. lib. v. c. 8. ex Irenæo. Πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κρατοῦσαν τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ασίαν κατεχόντων Πτολεμαίου τοῦ Λάγου. *Antequam Romani imperium suum confirmassent, quum Macedones adhuc Asiam obtinerent, Ptolemæus Lagi.* &c. mox narrat Judæos Ptolemæo petenti codicem Sacrum annuisse, ὑπήκουον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσι πότε, *parebant enim tunc Macedonibus*, id est, Ægyptiis. Ceteroquin enim ratio non esset cur regi Ægyptio debuerint id concedere, quia parebant Macedonibus, nisi ipse inter Macedones habeatur. Syncellus in Chronographia p. 277. notat illam Monarchiam, quæ Persicam secuta est Ἑλλήνων & Μακεδόνων dici, Ἕλληνας γὰρ καὶ Μακεδόνας ἐκ τῶν τῶν Μακκαβαίων τοὺς αὐτοὺς μεμαθήκαμεν, *ex libris enim Maccabaicis didicimus eosdem esse qui Græci & Macedones dicuntur*, addens imperium τὸ τῶν Μακεδόνικον post Alexandri mortem divisum fuisse in Ægyptium, Syriacum & Macedoniæ ipsius. Africanus in Chronico (vide Syncellum p. 276.) Ἀπὸ Αλεξάνδρου δὲ κτίσεως χρόνων ὑποδυόντες Ιουδαῖοι τῇ Μακεδόνων ἀρχῇ ποτὲ μὲν Πτολεμαίοις, ποτὲ δὲ Αντιόχοις ἐτέλουν ὑποφόροι. *A tempore Alexandri conditoris imperii Judæi fuerunt subjecti regno Macedonum, & modo Ptolemæis, modo Antiochis paruerunt.* Hic & Ægyptii & Syri appellantur Macedones. Tacitus lib. v. histor. 8. *Judæi Macedonibus invalidis sibi ipsi reges imposuere.* REL.

d Επιφὴν τοῖς Ιουδαίοις,] Adhærere Judæis, i. e. eos urgere & infectati sunt. Sic דבק Hebræis. In vernacula etiam lingua similis locutio. IBBETSON.

* *Animisque resumptis eos undique vexabant.*] *Vel* numeroque aucti, *aut* viribusque pollentes.

e Εσκαπτον.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* σκάπτειν in *Editis Aliisque.*

f Παρέδοσαν.] Παρεδίδοσαν *Busb.* & *Hen.*

g Επειθ' ἅπασι διέφθειρε.] Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum ἅπασι nec agnoscitur à *Busb.* nec ab *Epiphanio*, præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε.

h Περιλειφθέντες] Ita *Gen.* & *Gall.* φειλειφθέντες *Bas.* & *Hen.*

i Οἰκτρῶς τὸ ἔθνος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (*Lugd. Bat.* idem volebat scribens οἰκτρῶς) πικρῶς in *reliquis.*

k Απερ-

fratrem ſuum ſibi in exemplum proponeret, ejuſque de popularibus ſuis curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & ſine defenſore non relinqueret gentem, præſertim cum in extremum diſcrimen adduceretur. Tum Jonathas, cum dixiſſet ſe pro illis mortem obiturum eſſe, atque exiſtimaretur nihilo inferior eſſe quam frater, Judæorum dux declaratur.

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Maccab. c. 9.

2. Quod ubi reſcivit Bacchides, *is* veritus ne Jonathas negotium faceſſeret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *vaſrum* conſilium nec Jonatham, nec Simonem ipſius fratrem latebat: ſed enim illi, hac re cognita, ſociiſque ſuis omnibus aſſumptis, in ſolitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant; cumque veniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animiſque deficerentur, & illic loci conſiderent, adverſus eos cum omnibus ſuis copiis profectus eſt, & poſitis trans Jordanem caſtris *exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra ſe veniret, mittit fratrem ſuum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amaræi filii, ad inſidiandum ex urbe Medaba egreſſi, & ipſum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctiſque quæ ferebantur direptis, & Joannem & ſocios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob iſta, quam commeruerunt, fratribus ipſius perſolvebant, de qua haud multo poſt verba faciemus.

Deinad verſus eos cum copiis proficiſcitur. 1 Maccab. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Maccab. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus caſtra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero ſocios adhortatus, additoque inſuper quod vita illis in periculo eſſet, in medio hoſtes inter fluviumque concluſis, ut qui non habeant quò ſe fuga recipere (nam hoſtes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hoſtibus. quorum multis proſtratis, ubi cernebat Bacchidem in ſe cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinaſſet, *Jonathas* cum ſociis in fluvium inſiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaſerunt, quod hoſtes non amplius amnem tranſirent, ſed Bacchides è veſtigio ad arcem Hieroſolymitanam ſe reciperet. De ſuo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amiſit. Cæterum multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Hierichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha,

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recepit. 1 Maccab. c. 9.

Per Judæam præſidia ſtatuit. 1 Maccab. c. 9.

ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνῳ τῶν ὁμοφύλων πρόνοιαν ἔχειν, ὑποθανόντος ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐλευθερίας, καὶ μὴ πλειόρᾶν [k] ἀπροστάτευτον τὸ ἔθνος, μηδ' [l] ἐν οἷς φθείρεται. ὁ δ' Ἰωνάθης φήσας ἐτοίμως ἔχειν ὑποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς [m] κρεῖττον μηδὲν εἶναι χείρων τοῦ ἀδελφοῦ, στρατηγὸς ἀποδείκνυται τῶν Ἰουδαίων.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης ἀκούσας τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ πλέονα πράγματα τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ἰωνάθης, ὡς καὶ πρότερον Ἰούδας, ἀποκτείναι δόλῳ τοῦτον ἐζήτει. παύτῃ δ' ἔχων τὴν προαίρεσιν οὐκ ἔλαθε τὸν Ἰωνάθην, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα· ἀλλὰ μαθόντες ἔτοι καὶ προσλαβόντες τοὺς ἑαυτῶν ἅπαντας, εἰς [n] τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως τὸ πάχος ἔφυγον, καὶ προσγγιόμενοι ὅπι τὸ ὕδωρ τὸ καλούμενον [o] λάκκυ Ἀσφὰρ, αὐτόθι διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτοὺς [p] ἀπορηκότας, καὶ ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνουσας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου στρατοπεδευσάμενος, ἀνελάμβανε τὴν δυνάμιν. Ἰωνάθης δὲ, γνοὺς τὸν Βακχίδην ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμπει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ [q] Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τοὺς [r] Ναβαταίους Ἄραβας, ἵνα παρ' αὐτοῖς ἀποθηται τὴν ἀποσκευὴν [s] ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰρ φίλοι. τὸν δὴ Ἰωάννην ἀπόντα πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐνεδρεύσαντες ἐκ [t] Μηδάβας πόλεως [v] οἱ [x] Ἀμαραίου παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζετο, [y] κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ πάντας. δίκην μέντοι γε τούτων ὑπέσχον τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ὑφ' ὑμῶν δὲ πολὺ δηλώσομεν.

γ'. Ὁ δὲ Βακχίδης, γνοὺς τὸν Ἰωνάθην [z] ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου καταστρατοπεδευμένον, σαββατίζοντα [a] τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ' αὐτὸν ἦκεν, ὡς ἐν μαχόμενον [b] ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τοὺς ἑταίρους, καὶ περὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς εἶναι τὸν κίνδυνον, εἰκὼς, μέσους ἀπειλημμένους καὶ ποταμοῦ καὶ τῶν πολεμίων, ὡς φυγεῖν οὐκ ἔχοντας· οἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν [c] ἐπίεσον, ὁ ποταμὸς δ' ὑπὸ κατόπιν αὐτῶν· ἐξάμενος δὲ τῷ Θεῷ νίκην αὐτοῖς παράσχειν, σωτῆρι τῶν πολεμίων. ὧν πολλοὺς κατεβαλών, ἐπεὶ τολμηρῶς εἶδε προερχόμενον αὐτῷ τὸν Βακχίδην, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς πλήξων αὐτόν. ὁ δὲ προσδοκήσας τὴν πληγὴν ἐκκλίναι, ὑποπηδήσας μετὰ τῶν ἑταίρων εἰς τὸν ποταμὸν, διενήξατο, καὶ τῶν διασωζόντων τὸν τρόπον εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τῶν πολεμίων οὐκ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐπιδιωκόντων, ἀλλ' ὑποστρέψαντος. οὕτως τοῦ Βακχίδου εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν. ἀπέβαλε δὲ τῆς στρατιᾶς [d] ὡς περὶ δισχιλίους. πολλὰς δὲ τῆς Ἰουδαίας [e] κατεβαλλομένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν [f] Ἱερειχοῦν καὶ [g] Ἐμμαοῦν, καὶ [h] Βεθωρὸν, καὶ [i] Βεθήλ-

k Ἀπροστάτευτον] Ἀπροστάτητον *Busb.* & *Hen.* HUDS. Chryſoſt. Serm. XI. T. V. p. 56. ἀπροστάτευτον ὄντα καὶ ἔρημον. SPANH.

l Ἐν οἷς φθείρε].] Ἐν οἷς κακοῖς φθείρε] *Busb.* ἐν οἷς κακῶ (ἴσ. κακῶς) φθείρε]. *Hen.*

m Κατὰ —— Ἰουδαίαν.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

n Τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως] Ἐρημον Θεσιτὴ 1 Maccab. IX. 33. vid. de Vit. §. 75. & ἀλλοι. lib. 6. c. 6. §. 3. SPANH.

o Λάκκυ Ἀσφὰρ,] Ita & 1 *Macc.* c. 9. v. 33. Ἀκκὼσφαρ *Hen.* Non *lacum* fuiſſe, ſed *foſſam* exiſtimat *Grotius*. Ad occaſum lacûs Aſphaltitis fuiſſe videtur. Videſis *Relandum* in *Palæſtina* S. pag. 267. HUDS. Lacus Aſſur *Ruſin.* 1 Maccab. IX. 34. itidem ut hic λάκκυ Ἀσφὰρ. SPANH.

p Ἀπειρηκότας,] *L. B.* ἀπηρκότας.

* *Exercitum reficiebat.*] Confluentem illic militem recipiebat, *Gelen.*

q Γαδδὶν] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. SPANH.

r Ναβαταίους Ἄραβας,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 8. §. 3. SPANH.

s Ἕως ἂν πολεμήσωσι] Ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην *Hen.*

t Μηδάβας πόλεως] Ita & *Suida*. Μήδαβα *Ptolemæo*. In *Græcis* 1 *Macc.* c. 9. v. 36. Ναβαθὰ 9, & in quibuſdam *Epiphanii* libris *Nabath*. Γαβαθὰ veram lectionem eſſe apud *Joſephum* ſuſpicatur *Grotius*. Vide *Relandum* in *Palæſtina* §. p. 893. HUDS. Ex Μηδαβὰ 1 Maccab. IX. 36. Nabath *Ruſin.* SPANH.

v Οἱ Ἀμαραίου παῖδες,] Υἱοὶ Ἰαμβρὶ 1 Maccab. IX. 36. filii Amri *Ruſin.* SPANH.

x Ἀμαραίου παῖδες,] Fuerit illorum parenti nomen *Amri*, quale regi cuidam Iſraëlis, 1 *Reg.* 16, 22.

y Κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην] Κτείνουσιν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς *Hen.* αὐτόν τε κτείνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ *Busb.*

z Ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου] Jordanis paludes vid. inf. §. 5. SPANH.

a Τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. & ἀλλοι. lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

b Ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον.] Ἐν ἐκείνῃ *Hen.*

c Ἐπίεσον,] Ἐπήεσαν *Hen.* & *L. B.*

d Ὡς περὶ δισχιλίους.] Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 *Macc.* c. 9. v. 43.

e Κατεβαλλομένας πόλεις] Κατελαβομένας *Busb.* (κατελαβόμενος *L. B.*) *Hen.* & *Vet. Interpr.*

f Ἱερειχοῦν —— Γάζαν.] Urbes Judææ præſidiis à Bacchide munitas legimus etiam 1 Maccab. IX. 50. erantque Ἱερειχ. Ἐμμαοὺς, Βαιθὴλ, Θαμνιθὰ καὶ Φαραθωὶ καὶ τὸν Τιφών. SPANH.

g Ἐμμαοῦν,] Ἀμμαοῦν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.*

h Βεθωρὸν,] Βαιθαρὸν (forſan pro Βαιθαρὸν, *Hen.* Βεθωρὸν malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 50. Adi *Relandum* in *Palæſtina* §. p. 637. HUDS. Conf. ſupr. lib. 12. c. 10. §. 5. SPANH.

i Βεθήλ-

[i] Βεθήλαν, καὶ [k] Θαμναθὰ, καὶ [l] Φαραθὼ, καὶ [m] Τοχόαν, καὶ Γάζαρα. καὶ πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων οἰκοδομήσας, καὶ πίσχη περιβαλὼν αὐτῶν καρτερὰ, καὶ τῷ μεγέθει διαφέροντα, δυνάμιν εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως κακῶσι ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ιουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν [n] ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ καὶ τοὺς τῶν πρώτων τῶν Ιουδαίων παῖδας ὁμήρους, εἰς τὴν ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [o] καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.

δ'. Τοῦτον τὸν αὐτὸν [p] δὲ καιρὸν διαγγελθέντος περὶ Ιωνάθην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Αμαραίου παῖδας ἀπήγγειλεν αὐτοῖς γάμον ἐπιτελοῦντας, καὶ τὴν νύμφην ἄγοντας, ἀπὸ [q] Γαβαθᾶ πόλεως, θυγατέρα τινὸς ὧν τῶν ἐπιφανῶν μετὰ τῆς Αραβίων, μέλλειν δὲ γίνεσθαι [r] διαπομπὴν τῆς κόρης λαμπρὰν καὶ πολυτελῆ. οἱ δὲ περὶ τὸν Ιωνάθην καὶ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ [s] νομίσαντες αὐτοῖς [t] παραφάναι, καὶ λήψεσθαι τὴν ὑπὲρ Ιωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας ὑποληφθέντες, ἐξώρμησαν εἰς [v] Μηδάβαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τὴν παρθένον, καὶ τὸν νυμφίον, καὶ φίλων σὺν αὐτοῖς οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τῶν ἐνέδρας ἀπέκτειναν ἅπαντας· καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὴν ἄλλην ὅση τότε εἰπεῖν λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. καὶ τιμωρίαν μὲν ὑπὲρ Ιωάννου τοῦ ἀδελφοῦ ἔσχε τῶν υἱῶν Αμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ ὅτοι καὶ οἱ συνεπόμενοι φίλοι καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [x] ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν καὶ Ιωνάθης, εἰς [y] τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ ὑποστρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν φρουραῖς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα. [z] καὶ τότε μὲν ἐπ' ἔτη δύο τὰ τῶν Ιουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ Φυγάδες καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τὸν Ιωνάθην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μὴ πολλῆς ἀδείας ἐνδιατρίβοντας τῇ χώρᾳ διὰ τὴν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα, παρακαλοῦντες [a] ἀποστεῖλαι Βακχίδην καὶ τὴν Ιωνάθου σύλληψιν. [b] εὐήλωτον γὰρ αὐτὴν ὑπόνως ἐσομένην, καὶ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδεκῶσιν αὐτοῖς ἐπιπεσοῦσαν, [c] ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [d] ὃ δὴ βασιλέως σκέμψαντος τὸν Βακχίδην, γνόμενος ἐν τῇ Ιουδαίᾳ πᾶσιν ἔγραψε τοῖς φίλοις καὶ Ιουδαίοις καὶ συμμάχοις, [e] συλλαβεῖν αὐτὸν τὸν Ιωνάθην. ἀγρυπνούντων δὲ πάντων καὶ μὴ δυναμένων κρατῆσαι τοῦ Ιωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [f] σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [g] γνησθεὶς· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς Φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα, πεντήκοντα [h] αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ιωνάθης σὺν τοῖς ἀδελφῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [i] Βηθαλαγὰν

& Pharathonem, & Techoam, & Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificasset, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdedisset, in illis præsidia collocavit, ut factis inde excursionibus Judæos infestarent. Maxime vero *omnium* Hierosolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obsides accepisset, eos in arcem inclusit, atque ita custodiebat.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illisque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, sponsam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujusdam de viris illustribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum splendido & sumptuoso apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus sibi opportunissimum oblatum esse ad fratrem ulciscendum, opinatique se facillime posse Joannis *occisi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti sunt, & ad montem in insidiis locati inimicos exspectabant. Cumque eos animadvertissent virginem ducentes, sponsumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri solet, amicorum turbam, exsilierunt in eos ex insidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc sequebatur præda, reversi sunt. Atque hujusmodi supplicium ab Amaræi filiis sumpserunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipsi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occisi sunt.

Jonathas & Simon opprimunt Nabataos nuptias celebrantes. 1 Maccab. c. 9.

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reversi, illic confederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præsidiis muniviſſet, ad Regem se recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & scelerati, cum viderent Jonatham cum suis pacis beneficio quietos securosque in regione agere, ad Demetrium regem *quosdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore significabant, unaque nocte omnes, si eos de improviso adoriretur, opprimi posse. Cum autem Rex *eò* Bacchidem misisset, ille ubi in Judæam venit, scripsit ad amicos suos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehensum ad se adducerent. Postquam vero omnes summo studio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *sibi* valde cavebat, intellectis *eorum* insidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falso ad ipsum pariter ac Regem detulissent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre suo-

Proditores Bacchidem accersunt ad occidendum Jonatham. 1 Maccab. c. 9.

Bacchides, frustra id conatus, perfugis iratscitur. 1 Maccab. c. 9.

rum-

[i] Βεθήλαν,] Βεθήλα *Hen.* HUDS. Βεθήλα supr. lib. 1. c. 19. §. ult. & lib 5. c. 1. §. 22. ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελοῦντα πεδίον· & lib. 6. cap. 4. §. 2. & Βηθηλῶν supr. lib. 6. cap. 3. §... & cap 7. § 1. ἐν πόλει Βεθήλῳ. SPANH.

[k] Θαμναθὰ,] *Eusebio* Θαμνὰ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. HUDS. Θαμνὰ supr. lib. 5. c. 10. § 1. vel 2. εἰς Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων· nempe hic additur terminatio Syriaca θὰ. SPANH.

[l] Φαραθὼ,] Βαραθὼ *Hen.* Φαραθῶνα aut Φαραθὼν legisse videtur *Vet. Interpres.* HUDS. Φαραθωνιτῶν supr. lib. v. c. 9. § ult. πόλεως ἧς Φαραθωνιτῶν γιγονώς· & mox ibid. ταφῆς ἐν Φαραθὼ λαμπρᾶς τυγχάνει· SPANH.

[m] Τοχόαν,] Θοκόαν *Hen.* Τοφὰν malit *Grotius* ex 1 *Macc.* c. 9. v. 50.

[n] Ἰσχύρωσε.] Ὠχύρωσε *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.] Illa καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον non legisse videtur *Epiphan.* ἐνέκλεισε, καὶ ἐφύλαττεν. ὧδε &c. *Busb.*

[p] Δὲ καιρὸν διαγγελθέντος] Δὲ *Hen.*

[q] Γαβαθᾶ] Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Ναδαβαθὰ malit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαβαθὰ præfert *Grotius*. HUDS. Supr. lib. 5. c. 1. §. ult. τόδε τὸ Γαβαθᾶ πόλει &c. lib. 6. c. 4. §. 2. ἰλθὼν εἰς Γαβαθὰ & §. 6. ἀπεχομένῳ εἰς Γαβαθὼν, & lib. 8. c. 7. §. ult. ἐπὶ τὴν πολιορκίαν τῶν Γαβαθῶν. SPANH.

[r] Παραπομπὴν τῆς κόρης] Μετὰ διαπομπῆς λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς *Busb.* μετὰ πολυτελοῦς ἀποπομπῆς *Zonar.* μετὰ διαπομπῆς μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37.

[s] Νομίσαντες αὐτοῖς] Τοῦτον νομίσαντες *Busb.*

[t] Παραφάναι,] Παραφαίνειν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[v] Μηδάβαν,] Τὰ Μηδαβὰ *Hen.* & *Lugd. Bat.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[x] Ὡς τετρακόσιοι.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄντες ὑ. in *Editis.*

[y] Τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ] Conf. supr. §. 4. SPANH.

[z] Καὶ τότε μὲ] Post Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9 v. 57.

[a] Ἀποστεῖλαι Βακχίδην] Ὑποστεῖλαι *Hen.*

[b] Εὐήλωτον γὰρ αὐτὴν] Ita legisse videntur *Epiphan.* & *Zonaras*, male in libris omnibus ἐδήλου.

[c] Ἀποκτενεῖν ἅπαντας.] Ἀποκτεῖναι *Hen.*

[d] Τοῦ δὲ βασιλέως] Ὁ δὲ Βακχίδης καλεῖ καὶ ψευσθέντος *Busb.* ὁ δὲ Βακχίδης ὑπὸ τοῦ βασιλέως καλεῖς καὶ ψευ. juxta *Epiphanium.*

[e] Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαβῶν.

[f] Σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν] Illud σφόδρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[g] Ηὐθημένον,] Αἰσθόμενον *Hen.*

[h] Αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας] Ἐξ αὐτῶν *Busb.*

[i] Βηθαλαγὰν —— ἐρῆμον;] Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaïca*, בית עגלה. nam ע per Γ sæpe vertitur Græce, & literæ frequenter transponi solent in ejusmodi nominibus. Βαιθέγλαι dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuisse in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* HUDS. Βαιθέγλαι τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ Maccab. 1. IX. 62. Vithalagam *Rufin.* SPANH.

rumque manu Bacchidis metu Bethalagam seceſſit, vicum in ſolitudine ſitum: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, ſeſe à periculo ſecurum conſervabat. At Bacchides, iſtis auditis, cum copiis quæ tum ſibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus eſt, ejuſque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipſum obſidebat. Ille vero acri oppugnantium ſtudio nihil cedit, ſed, cum fortiter reſtitiſſet, Simonem fratrem in urbe relinquit, adverſus Bacchidem præliaturum: ipſe vero clam in regionem egreſſus, magnaque inter ſuæ factionis homines manu collecta, nocte in caſtra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidiſſet, Simoni etiam fratri palam fit, quod hoſtes eſſet adortus. nam & is ſentiens ſtragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obſidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos graſſatur. Bacchides autem, cum vidiſſet ſeſe ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipſum urgentes, in deſperationem animique conſternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obſidionis præter ſpem cecideriſent. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipſum à Rege accerſiverant, convertit, quaſi ab eis deceptus: volebatque, obſidione finita, cum dignitate, ſi fieri poſſet, domum redire.

Bacchides Bethalagam oppugnat. 1 *Maccab.* c. 9.

Obſidionem ſolvit. 1 *Maccab.* c. 9.

II. 6. Quod ejus conſilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & ſocietate *ineunda*, *ea conditione* ut ſibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujuſmodi diſceſſionem ſibi *aliâ* honeſtiorem fore ratus, paciſcitur cum Jonatha amicitiam, ſibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptiſque captivis, Antiochiam ad Regem reverſus eſt: & poſt hunc diſceſſum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc ſecuritatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res adminiſtrabat: atque ſceleratos & impios ſupplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

Jonathas cum Bacchide componit. 1 *Maccab.* c. 9.

ἀναχωρεῖ· κώμην ἄσων ἐν τῇ ἐρήμῳ, φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· καὶ οἰκοδομήσας πύργους, καὶ πίχη [k] περιβαλόμενος, [l] αὐτὸν ἔχεν ἀσφαλῶς περιεσπημένον. Βακχίδης δὲ [m] ταῦτα ἀκούσας, τὴν τε [n] μετ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων, καὶ τοὺς Ἰουδαίων τοὺς συμμάχους προσκαλεῖται, ἦλθε τὸν Ἰωνάθην ἐπὶ, καὶ περιβαλὼν αὐτὸ τοῖς ὀχυρώμασιν, ἐπὶ πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ δὲ πρὸς τὴν παρουσίαν τῆς πολιορκίας οὐκ ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιστὰς, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [o] ἐν τῇ πόλει καταλείπει, τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λαθὼν δὲ αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐξελθὼν, καὶ πολλοὺς ἀγαγὼν χεῖρα πολλὴν προσλαβὼν τῶν [p] παρὰ αὐτοῖς φρονούντων, [q] νυκτὸς ἐπιπίπτει [r] τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ, καὶ συχνοὺς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς ἐστὶ τοῖς ἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ δὴ ἔτι αἰσθόμενος [s] τοὺς πολεμίους ὑπ' αὐτοῦ κλεινομένους, ἐπέξεισιν [t] αὐτοῖς, καὶ τὰ τε μηχανήματα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἱκανὸν εἰργάσατο. θεασάμενος δὲ αὐτὸν ὁ Βακχίδης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπολημμένον, καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοὺς δὲ ὄπισθεν προσκειμένους, εἰς ἀθυμίαν ἅμα καὶ παραχὴν τῆς διανοίας ἐνέπεσε, τῷ παρ' ἐλπίδας ἀποβαλεῖν [u] τὴν πολιορκίαν συγχυθείς. τὸν μέντοιγε ὑπὲρ τούτων θυμὸν εἰς τοὺς φυγάδας, οἳ μετεπέμψαντο αὐτὸν, [x] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο δὲ [y] πλείους τὴν πολιορκίαν ὑπεξεπῶς, [z] εἰ δυναίατο, εἰς τὴν [a] οἰκείαν [b] ὑποστρέφειν.

ς'. Μαθὼν δὲ αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Ἰωνάθης, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις ὧν εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας δὲ ταῦτα [c] ὑπεξεπεσέναι ὁ Βακχίδης τὴν ἀναχώρησιν, ἀπένδει πρὸς τὸν Ἰωνάθην φιλίαν· καὶ ὤμοσαν μὴ [d] στρατεύειν ἔτι κατ' ἀλλήλων. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους ἀπέδοσαν, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενος, ἀπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ μὴ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, οὐκ ἔτι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐστράτευσεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης, πίστης τε ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιήμενος ἐν [e] Μαχμᾷ πόλει τὴν διαίταν, αὐτόθι τοῖς ὄχλοις διῆπτε τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς κολάζων [f] ἐκάθηρεν οὕτως ἀπὸ τούτων τὸ ἔθνος.

III. CAP. II. ΚΕΦ. β'.

Quomodo Alexander bellum gerens adverſus Demetrium Jonathæ multa elargitus eſt, & pontificatu ei delato ipſum in ſocietatem ſuam pertraxit, quamvis illi majora polliciſus eſſet Demetrius. De obitu Demetrii.

Ὡς Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ἰωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ, εἰ καὶ μείζονα ἐκείνῳ ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Alexander Ptolemaïdem occupat. 1 *Maccab.* c. 10.

ANno autem centeſimo ſexageſimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam aſcendiſſet, Ptolemaïdem occuparet, proditione militum qui eam præſidio tenebant. infenſi enim erant Demetrio, tum quod is ſuperbus eſſet, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus muni-

Demetrii malum ingenium.

ΕΤΕΙ δὲ ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ [g] Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς [h] υἱὸν, ἀναβάντα εἰς Συρίαν, πυθέσθαι καταλαβέσθαι Πτολεμαΐδα, διὰ προδοσίαν τῶν ἔνδοθεν στρατιωτῶν. ἀπεχθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διά τε τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσέντευκτον. ἀποκλείσας γὰρ [i] αὐτὸν εἰς [k] πυργάπολίν τινα βασίλειον, ὁ κατασκευ-

[k] Περιβαλόμενος,] Περιβαλλόμενος *Hen.* & *Busb.*
[l] Αὐτὸν ἔχειν ἀσφαλῶς] Εαυτὸν εἶχεν *Busb.* αὐτὸν εἶχεν *Hen.* αὐτῷ ἔχειν ἀσφαλῶς περιεσπημένον juxta *Vet. Interpr.*
[m] Ταῦτα ἀκούσας,] Ταῦτα μαθὼν *Busb.*
[n] Μετ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων,] Μετ' αὐτῷ *Hen.*
[o] Ἐν τῇ πόλει] Ἐν τῇ πόλει ἅμα τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα *Busb.* & *Hen.*
[p] Τὰ αὐτὰ φρονούντων,] Τὰ αὐτῷ *Hen.*
[q] Νυκτὸς ἐπιπίπτει] Νύκτα *Busb.*
[r] Τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ,] Τῷ Βακχίδῃ *Hen.*
[s] Τοὺς πολεμίους] Τοὺς πολεμίους adjecimus è *Cod. Hen.* & *Vet. Int.*
[t] Αὐτοῖς,] Αὐτοὺς *Busb.* ſed nec αὐτοῖς nec αὐτοὺς agnoſcit *Epiphan.*
[u] Τὴν πολιορκίαν συγχυθείς.] Περὶ τὴν πολιορκίαν *Hen.*
[x] Ἀπέσκηψεν,] Ita malui cum *Busb.* & *Hen.* præſertim quod eodem ſenſu occurrat apud *Dionyſ. Halic.* p. 368. v. 37. *Edit. Oxon.* ἐπέσκηψεν in *Editis.* HUDS. Verſ. *convertit.* potius *effudit.* IBBETSON.
[y] Πλείους] *L. B.* πελάτας.
[z] Εἰ δυναίατο,] Εἰ δυναιτὸν adjectum eſſe volui ex *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.*
[a] Οἰκείαν] Οἰκίαν *Hen.*
[b] Ὑποστρέφειν.] Ὑποστρέψαι *Busb.* & *Hen.*
[c] Ὑπεξεπεσέναι] Ὑπεξεπεσάτην *Busb.* & *Hen.*
[d] Στρατεύειν ἔτι κατ'] *Lugd. Bat.* στρατεύσειν ἐπὶ τὸν.
[e] Μαχμᾷ πόλει] Conf. lib. VI. c. 6. §. 1. SPANH.
[f] Ἐκάθηρεν] Ἐκάθαρεν *Busb.* ἐκάθαιρεν *Hen.*
[g] Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς] Verum non Antiochi filius, ſed ſortis extremæ juvenis à *Juſtino* dicitur lib. XXXV. c. 1. & *Appian.* in *Syriac.* Alexander Bala dictus *Euſeb. Gr. p.* 505. Item in ejus Nummis ΘΕΟΠΑΤΩΡ. 1 Maccab. c. X. v. 1. Ἀλέξανδρος ὁ ἐπὶ Ἀντιόχου ὁ ἐπιφανής· SPANH.
[h] Υἱὸν,] Id eſt, qui ſe filium Antiochi illuſtris dicebat. *Nomen ei* (ut inquit *Juſtinus*, l. 35.) *Alexandri inditur, genituſque ab Antiocho dicitur, ſortis extremæ juvenis* &c. in Epitome *Livii*, l. 2. 11. *Alexander homo ignotus & incerta ſtirpis.* ἐπισπασάμενος ὅ αὐτῷ τις Ἀλέξανδρος ψευδώνυμος εἶναι Σελευκείας γήμας, *Appian.* Dictus eſt ab adverſariis Balles. *Strabonis* l. XVI. ὁ Βαλλὰς Ἀλέξανδρος. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 1. Vide *Hiſtoriam Regum Syriæ* per *Foy. Vaillant*, p. 245.
[i] Αὐτὸν] Αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*
[k] Πυργάπολίν τινα βασίλειον] Πυργαπύργιον τὸ βασίλειον *Busb.* HUDS. For-

πσκεύασεν αὐτὸς ὃν ἄπωθεν τ̃ Ἀντιοχείας, οὐδένα παρεσ-
ήκε, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὰ πράγματα ῥᾳθυμῶ καὶ ὀ-
λίγωρῶ. ὅθεν αὐτῷ καὶ μᾶλλον τὸ φῦλον τῶν ὑποπε-
πτωκότων μισῶ ἐξήφθη, [l] καθὼς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις
δεδηλώκαμεν. γνόμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν Ἀλέξαν-
δρον ἀκέσας ὁ Δημήτριος, ἤγε ἅπασαν ἀναλαβὼν τὴν
δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε δὴ καὶ πρὸς Ἰωνάθην πρέσ-
βεις περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας. φῆσαι γὰρ τὸν Ἀλέ-
ξανδρον διέγνω, μὴ προδιαλεχθεὶς ἐκεῖνῳ αὐτῷ ἐλθεῖν
τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. [m] τότε δ' ἐποίει, φοβηθεὶς μὴ
μνησικακήσας ὁ Ἰωνάθης αὐτῷ τ̃ ἔχθρας συναπήντησ.
προσέταξεν οὖν αὐτῷ συναθροίζειν δύναμιν, καὶ [n] κα-
τασκευάζειν ὅπλα, καὶ τοὺς ὁμήρους, οὓς τῶν Ἰουδαίων
ἐκέκλεισε Βακχίδης ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων, [o] ἀπο-
λαβεῖν. τοιούτων οὖν αὐτῷ τῶν παρὰ Δημητρίου προσταγ-
μάτων, ὁ Ἰωνάθης παραγενόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα,
τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνω τ̃ βασιλέως, ἀκουόντων τ̃ τε λαοῦ
καὶ τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν. ἀναγνωσθέντων δ'
τούτων, οἱ ἀσεβεῖς καὶ φυγάδες ἐκ [p] τ̃ ἀκροπόλεως
λίαν ἔδεισαν, [q] ἐπιτεχνοφότου Ἰωνάθῃ τ̃ βασιλέως
στρατιὰν συλλέγειν καὶ τοὺς ὁμήρους ἀποδοῦναι. ὁ δ' τοῖς
γονεῦσιν ἑκάστῳ τ̃ ἴδιον ἀπέδωκε. καὶ ἔτους μὲν Ἰωνά-
θης ἐν Ἱεροσολύμοις τὴν μοναρχὴν ἐποιεῖτο, καινίζων τὰ
κῆ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ βούλησιν κατασκευά-
ζων ἕκαστον. ἐκέλευσε γὰρ οἰκοδομηθῆναι καὶ τὰ τείχη τ̃
πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων, ὡς ἂν ᾖ πρὸς τοὺς [r] πο-
λεμίους ἀσφαλέστερα. ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ τῶν Φρουρίων
τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φύλακες, ἐκλιπόντες αὐτὰ πάντες
ἔφυγον εἰς Ἀντιόχειαν, παρεξ τῶν ἐν [s] Βεθσούρᾳ πόλῃ,
κῆ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων. ἔτοι γὰρ ἡ πλείων
μοῖρα τῶν ἀσεβῶν Ἰουδαίων καὶ [t] πεφυγότων ἦσαν, καὶ
διὰ τοῦτο τοὺς Φρουροὺς οὐκ ἐγκατέλιπον.

β'. Γνοὺς δ' Ἀλέξανδρος τὰς τε ὑποσχέσεις ἃς ἐποιή-
σατο Δημητρίῳ πρὸς Ἰωνάθην, καὶ εἰδὼς καὶ τὴν ἀν-
δρείαν αὐτοῦ, καὶ ὅποσα διέθηκε πολεμῶν τοὺς Μακεδό-
νας, καὶ πάλιν οἷα πεπονθὼς αὐτὸς εἴη ὑπὸ Δημητρίου
καὶ Βακχίδου τ̃ [v] Δημητρίου στρατηγοῦ, σύμμαχον οὐκ
ἂν εὑρεῖν Ἰωνάθου ἀμείνω πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγε τῷ
παρόντι καιρῷ· ὃς καὶ πρὸς τοὺς [x] πολεμίους ἐστὶν ἀν-
δρεῖος, καὶ μῖσος οἰκεῖον ἔχει πρὸς Δημήτριον, πολ-
λὰ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ κακὰ καὶ πεποιηκώς. εἰ τοίνυν
τοῦτον δοκεῖ φίλον ποιεῖσθαι [y] αὐτὸν κατὰ Δημητρίου,
νῦν ἐστιν οὐκ ἄλλο τι χρησιμώτερον προσκαλεῖν αὐτὸν
ἐπὶ τὴν συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὐτῷ, καὶ τοῖς φί-
λοις πέμπειν πρὸς τ̃ Ἰωνάθην, γράφει τοιαύτην ἐπιστο-
λήν. [z] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑ-
ΘΗ ΤΩ ΑΔΕΛΦΩι ΧΑΙΡΕΙΝ. "Τὴν μὲν
"ἀνδρείαν σε καὶ πίστιν ἀκηκόαμεν πάλαι, καὶ διὰ
"τοῦτο πεπόμφαμεν πρός σε φιλίας καὶ συμμα-
"χίας. [b] χειροτονοῦμεν δέ σε σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ἰου-
"δαίων, καὶ φίλον ἐμὸν καλεῖσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι
"καὶ δωρεάς, στολὴν πορφυρᾶν καὶ στέφανον χρύσεον,
"καὶ προσκαλῶ τιμῆσαί σε ὑφ' ἡμῶν ὅμοιον γίνεσθαι πρὸς
"ἡμᾶς.

γ'. Δεξάμενος [c] δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωνάθης, ἐνδύε-

tam se conclusisset, quam ipse non procul ab Antiochia extruxerat, neminem *in eam* admittebat: sed in rebus administrandis socors erat & negligens. unde & subditorum in eum odium magis accensum erat, sicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama acceperat Alexandrum esse in *urbe* Ptolemaïde, copiis suis omnibus assumptis contra eum profectus est. Quin & legatos ad Jonatham misit, ut eum sibi socium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior colloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipsum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obsidesque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hierosolymorum arcem concluserat. Igitur cum mandata ejusmodi ad eum à Demetrio delata essent, Jonathas, ubi ad Hierosolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præsidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi sunt, quod Jonathæ facta esset à Rege exercitum colligendi potestas, obsidesque sibi habendi. Ille vero eos parentibus suis quemque reddidit. Atque ita quidem Jonathas Hierosolymis habitabat, urbem instaurans & pro arbitrio suo unumquodque construens. jussit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut essent illi ab hostibus tutiores. Ista autem cum animadverterent qui in præsidio erant munitionum per Judæam, cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethsuram tenebant & Hierosolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præsidia non deserebant.

IV. *Demetrius Jonatham sibi conciliare conatur.* 1 *Maccab.* c. 10.

2. Alexander autem, cum didicisset, quid Demetrius Jonathæ promiserit, simul & resciviſſet, & quam egregie se gesserit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque vicissim ille passus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium habere quam Jonatham: qui & fortis est adversus hostes, & singulari Demetrium odio prosequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multisque vicissim cum affecerit. Itaque si *idem ipsis* videatur, ut illum sibi amicum *sociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re sua erit illum invitare ad societatem ineundam. Cum igitur ita visum esset ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujusmodi literas scribit. REX ALEXANDER JONATHANI FRATRI S. "Jamdudum audivimus de fide tua & fortitudine: "ideoque ad te misimus *qui* de amicitia & societate agant. Porro te facimus hodie Judæorum pontificem, & ut noster amicus dicare *statuimus*. "Quin & munera tibi mittenda curavi, stolam "purpuream & auream coronam: teque obsecro, "ut à nobis honoratus similiter erga nos affectus "sis.

V. *Alexander id etiam agit ut Jonatham sibi conciliet.* 1 *Maccab.* c. 10.

Alexandri litera ad Jonatham. 1 *Maccab.* c. 10.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem stolam

Jonathas stolam pontificalem induit. 1 *Maccab.* c. 10.

Forte τετράπυργόν τι &c. COCC.

l Καθὼς ἤδη] Ubi hoc demonstratum dedit, plane nescimus.

m Τότε δ' ἐποίει] Ita cum *Hen.* τότε ὃ ποιεῖ in *Editis Aliisque.*

n Κατασκευάζειν ὅπλα,] Ita *Hen.* & in 1 *Maccab.* c. 10. v. 6. κατασκευάζειν in *Editis.*

o Ἀπολαβεῖν.] Ἀπολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.*

p Τῆς ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν,] Οἱ ἐκ τ̃ ἀκρ. *Hen.* κῆ οἱ ἐκ τ̃ *Busb.*

q Ἐπιτεχνοφότου] *L. B.* ἐπιτεχναφότου.

r Πολεμίους ἀσφαλέστερα] Sic *Busb.* & *Hen.* πολέμιος in *Editis.*

s Βεθσούρᾳ πόλῃ,] Βαθσουρᾷ *Hen.* Vide lib. 12. c. 8. §. 4. & *Relandum* in *Palæstina* S. p. 658. HUDS. Βεθσοῦρα, locus Judææ munitissimus. vid. infr. c. 5. §. 6. SPANH.

t Πεφυγότων ἦσαν] Τὸν νόμον καταλιπόντων 1 *Macc.* c. 10. v. 14.

v Δημητρίου στρατηγοῦ] Ita *Hen.* & *Epiphan.* Ϝ στρατηγοῦ in *Editis Aliisque.*

x Πολεμίους] Πολίους solus *Hen.*

y Αὐτὸν κῆ Δημητρίου,] Τὸν Ἰωνάθου *Busb.*

z Βασιλεὺς —— χαίρειν.] Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθῃ χαίρειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teste *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inscriptione Antiq. Grot.* HUDS. Conf. infr. c. 4. §. 9. SPANH.

a Φιλίας κῆ συμμαχίας.] Illa φιλίας κῆ absunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

b Χειροτονοῦμέν σε] Καὶ χειροτονοῦμέν σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legisse videtur *Epiphan.* De voce χειροτονεῖν videsis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Heb.* p. 730.

c Δὲ τὴν ἐπιστολὴν] Δὲ abest *Hen.* & mox ὁ deest *Hen.* & *Busb.*

ſtolam induit, inſtante Umbraculorum feſto, quadriennio poſt fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque ſuam ſibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obſequio Jonathæ benevolentiam demerendo, ſed illi ſatis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipſe literas ſcribit ad Jonatham populumque in hanc ſententiam. "REX "DEMETRIUS JONATHÆ ET JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam amicitiam nobiſ- "cum initam ſervaſtis, & ad noſtros inimicos qui "vos tentarunt non defeciſtis, hanc veſtram fidem "laudo, hortorque ut in iiſdem permaneatis, be- "neficii gratiam à nobis viciſſim conſequuturi. "Pleroſque enim veſtrum tributis & penſionibus "levabo, quæ & regibus anteceſſoribus meis & mi- "hi jam ante pendebatis. Et nunc vobis vectiga- "lia remitto quæ ſolvere ſemper conſueviſtis. Ac "præterea pretium ſalis vobis condono, & coro- "narum, quas nobis afferre ſoliti eratis; & quod "mihi, pro tertiis frugum & dimidiis fructûs ar- "borum, jure cedebat, ex hodierno die *in* poſte- "rum vobis remitto. Et quod in ſingula capita "mihi dari oportebat, ab his qui Judæam inco- "lunt & qui ſunt in tribus toparchiis, quæ Judææ "adjacent, Samariæ & Galilææ & Perææ, id vo- "bis concedo ab hoc tempore in perpetuum. Et "urbem Hieroſolymitarum ſacram & inviolabi- "lem eſſe volo, & à decumis vectigalibuſque im- "munem qua patet ejus territorium. Arcem etiam "ejus permitto pontifici veſtro Jonathæ, & quos "ipſe pro amicis & fidis habuerit præſidio ejus "adhibere, ut eam nobis cuſtodiant: ac præterea "Judæorum eos, qui bello capti in terris noſtris "ſerviunt, dimitto liberos. Ad hæc jubeo ut Ju- "dæorum jumenta ad angarias non adigantur: at- "que Sabbata & feſta omnia & tres dies feſtum "antecedentes immunes ſint. Similiter & Judæos "in meo regno degentes dimitto liberos nulliſque "injuriis affectos: & qui mecum militare voluerint, "eos ſino, liceatque illis *in exercitum meum deſcri-* "*bi* ad *hominum* millia triginta: idemque ſtipen- "dium, quod noſtri milites accipiunt, illis, ubi- "cunque ierint, numerabitur. Ex iis autem quoſ- "dam in præſidiis collocabo, alios vero in cor-

Demetrii literæ ad Jonatham. 1 Maccab. c. 10.

μὲν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τῇ Σκηνοπηγίας ἑορτάσης [d] μῆ- ἔτη τέσσαρα, ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ Ἰούδαν ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ οὐδὲ κατ' τοῦτον τὸν χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συναγὼν δὲ δύναμιν πολλὴν, καὶ πλῆθος ὅπλων ἐκάλκευε. Δημήτριον δὲ ταῦτα [e] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τὴν βραδυτῆτα ἑαυτὸν ἐπέτρεπεν αἰτιᾶσθαι, ὅτι μὴ προλαβὼν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [g] ἐφιλανθρωπεύσατο τὸν Ἰωνάθην, ἀλλ' ἐκείνῳ κατέλιπε καιρὸν εἰς τοῦτο. γράφει [h] μέντοι καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τούτων τῷ Ἰωνάθῃ καὶ τῷ δήμῳ δηλοῦσαν τάδε. "ΒΑΣΙ- "ΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ ΚΑΙ ΤΩΙ ΕΘΝΕΙ "ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἐπειδὴ [i] διετηρήσατε τὴν "πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ παρέμειναν ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς "ἐχθροῖς οὐ προσεθέσθε, καὶ ταύτῃ μὲν ὑμῶν ἐπαινῶ "τὴν πίστιν, [k] καὶ προσκαλῶ εἰς τοῖς αὐτοῖς [l] ὑπομέ- "νειν, [m] ἀπολήψομένους ἀμοιβὰς παρ' ἡμῶν καὶ χάρι- "τας. τοὺς γὰρ πλείστους ὑμῶν ἀνήσω τῶν φόρων καὶ τῶν "συντάξεων ἃς [n] προσετέλεῖτε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦ- "σι καὶ ἐμοί. νυνὶ τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀεὶ "παρείχετε. πρὸς τούτοις καὶ τιμὴν ὑμῖν χαρίζομαι τῶν "ἀλῶν. καὶ τῶν [p] στεφάνων οὓς προσφέρετε ἡμῖν· καὶ ἀντὶ "τῶν [q] τρίτων τοῦ καρποῦ, καὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ ξυλίνου καρποῦ τὸ "ἡμέτερον ἐμοὶ μέρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέ- "ρας. [r] καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης ὃ εἰθὶ μοι δίδοσθαι [s] τῶν ἐν "τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων, καὶ [t] τῶν τριῶν τοπαρχιῶν τῶν τῇ Ἰου- "δαίᾳ προσκειμένων, Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας καὶ Περαίας, "ταῦτα προσχωρῶ ὑμῖν ἀπὸ τοῦ νυνὶ εἰς [u] ἅπαντα χρόνον. "καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [x] ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι βού- "μαι, καὶ ἐλευθέραν ἕως [y] ὅρων αὐτῆς [z] ἀπὸ τῆς δεκάτης "καὶ τῶν τελῶν. τὴν δὲ ἄκραν ἀφίημι τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν "Ἰωνάθῃ, ὡς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστὸς καὶ φίλος, "τούτους ἐν αὐτῇ φρουροὺς καταστῆσαι, ἵνα φυλάσσωσιν "[a] ἡμῖν αὐτήν· καὶ Ἰουδαίων ὧν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας καὶ "δουλεύοντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω "δὲ μηδὲ [b] ἀγγαρεύεσθαι [c] τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια· τὰς δὲ "Σαββατικὰς, καὶ ἑορτὰς ἅπασας, [d] καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς "ἡμέρας, ἐσῶσαν ἀτελεῖς. [e] τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐν τῇ "ἐμῇ καλοικουμένους Ἰουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρεάστους "ἀφίημι· καὶ τοῖς γραπτέοις μετ' ἐμὲ βουλομένοις ὑπηρε- "τεῖν, καὶ μέχρι τελεσμυρίων ἐξέστω τοῦτο· τῶν δὲ αὖ- "τῶν, ὅποι ἂν ἀπαιτῶσι, πεύξονται ὧν καὶ τὸ ἐμὸν τρέ- "φεται μεταλαμβάνῃ. καταστήσω δ' αὐτῶν, οὓς μὲν "εἰς τὰ φρούρια, τινὰς δὲ καὶ παρὰ τὸν φύλακα [f] τῶν- "μῶν

[d] Μετὰ ἔτη τέσσαρα,] Anno *nono* poſt mortem Jonathanis, non *quadriennio* poſt, ut vult *Joſephus*. qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo ſuccedente, eſt prognatus, quem ab ipſo *Joſepho* (ſc. l. 20. c. 8.) agnitum fuiſſe comperimus. *Uſſerius* ad *A. M.* 3852. *Oclennio* poſt mortem Jonathanis pontificem factum eſſe cenſet *Petitus*, adeoque reſcribendum, μῆ ἔτη δ' ἀφ' ἡ'. ἢ τὸν ἀδ'. ac ſi excidiſſet numeralis ἡ'. propter ἢ ſequens, & librarius mutaſſet ϛ ἀφ' in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadverſ.* p. 93. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* c. XI. p. 151.

[e] Σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα,] Illud σφόδρα è *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

[f] Ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι,] Ἑαυτὸν ἠτιᾶτο *Busb.* ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιάσασθαι *Hen.*

[g] Ἐφιλανθρωπεύσατο τὸν Ἰωνάθην,] Φιλανθρωπεύσατο *Busb.*

[h] Μέντοι καὶ αὐτὸς] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere* &c. γράφει τοίνυν in *Editis*, *Aliiſque.*

[i] Διετηρήσατε] Ἐτηρήσατε *Hen.*

[k] Καὶ προσκαλῶ] Καὶ abeſt *Hen.*

[l] Ἐπιμένειν,] Ἐμμένειν *Busb.*

[m] Ἀπολήψομένους] Ita *Busb. Hen.* & *Gall.* ἀπολήψομένοις in *Editis.*

[n] Προσετελεῖτε] Ἐτελεῖτε *Hen* & mox καὶ μοί.

[o] Ἀλῶν.] Ita *Gen. aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἄλλων *Baſ.* & *Hen.* perperam. Id enim ſibi vult *Joſephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad ſal eximendum è ſalinis in Judæa. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10 v. 29. & c. 11. v. 35.

[p] Στεφάνων] Coronas Judæi ſoliti erant regibus offerre quotannis: poſtea *aurum* quod vice coronarum ſolvebatur aut in coronas impendebatur, dictum eſt *coronarium*, & φόρος στεφανίτης ſupr. lib. 12. c. 3. §. 3. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29.

[q] Τρίτων δὲ καρποῦ,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τρίτων τοῦ δὲ καρποῦ in *Editis Aliiſque.*

[r] Καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης] Καὶ ὃς ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκ. εἰθὶ μοι δι- δόναι. *Busb.* & *Hen.*

[s] Τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων,] Τῶν omittit *Hen.*

[t] Τῶν τριῶν τοπαρχιῶν] Τῶν πατρικῶν τοπαρχιῶν ſolus *Hen.* τῶν τελῶν νομῶν τῶν προσκειμένων αὐτῇ ἀπὸ τοῦ Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τῶν πρ. τοπ. τῶν ἐν τῇ Ἰουδ. in *Editis Aliiſque.* Voculam ἐν (cum *Cod. Hen.*) ejectam eſſe volui, præſertim quod nec eam agnoſcat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samariæ* &c. ac ſi legiſſet τελῶν τοπαρχιῶν τῶν ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum eſſe monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui præterea ſcribendum cenſet ἐν Σαμαρείαις &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii.*

[u] Τοῦτο προσχωρῶ] Ita *Busb.* τούτους in *Editis Aliiſque.* πάντα aut πᾶν legiſſe videtur *Vet. Interp.* qui habet *univerſa concedo.*

[x] Ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι] Videſis *Ez. Sphanhemium* de *præſtantia & uſu Numiſm.* in *Diſſert.* IX.

[y] Ὅρων αὐτῆς] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὁρῶν in *reliquis.*

[z] Ἀπὸ τῆς δεκάτης] Ὑπὸ τελῶν ἡ δεκάτης *Busb.* ὑπὸ τελῶν τῆς δε- κάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.*

[a] Ἡμῖν αὐτήν·] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis.*

[b] Ἀγγαρεύεσθαι] Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparſione ad Paſſ. Chriſti*, p. 182. HUDS. Menander in Συκωνίᾳ in Exc. H. Grot. p. 745. ἐὰν ἔχῃ τι μαλακὸν, ἀγγαρεύσει. SPANH.

[c] Τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια·] Τὰ τῶν Ἰουδαίων ſolus *Busb.*

[d] Καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἡμέρας,] Καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ ἑορ- τῆς καὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ ἑορτὴν 1 *Macc.* c. 10. v. 34.

[e] Τὸν αὐτὸν τρόπον] Τὸν δ' αὐτὸν *Hen.*

[f] Τῶνμῶν σώματος,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τοῦ σώματος in *reliquis.*

"μῶ σώματ☉, καὶ ἡγεμόνας ☽ ποιήσω [g] τῶν ἐμοὶ "τιμὴ αὐλίζ. ὑπηρέπω ☽ καὶ τοῖς πατρίοις "χρῆσθαι νόμοις Ϲ τούτους φυλάσσειν, [h] καὶ τοῖς τρισὶ "τοῖς προσκειμένοις τῇ Ιουδαίᾳ νομοῖς ὑπηκόοις εἶναι βού- "λομαι, καὶ τῶν ἀρχιερεῖ ὑπομελὲς εἶναι, ἵνα μηδὲ εἷς "Ιουδαῖ☉ ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν προσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ ἐν "Ιεροσολύμοις. [i] δίδωμι δὲ ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τὴν δαπά- "νην τῶν θυσιῶν κατ' ἔτ☉ [k] μυριάδας πεντεκαίδεκα, τὸ "ὂν τοσούτου τῶν χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι· "τὰς ☽ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τῶν ἱερῶν οἱ "βασιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, καὶ τὰ [l] προσήκοντα αὐτοῖς [m] τοῖς "ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. καὶ ὅσοι δ' ἂν φύγωσιν εἰς "τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ εἴ τι [n] ὑπ' αὐτῷ χρημα- "τίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα, ἢ δι' ἄλλην "αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [o] ὅτι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς "σῶα ἔστω. ὑπηρέπω ☽ Ϲ ἀνακαινίζειν τὸ ἱερὸν Ϲ οἰκοδο- "μεῖν, [p] καὶ εἰς ταῦτα δαπάνης ἐκ τῶν ἐμῶν γινομένης, καὶ τὸ "τεῖχος ☽ συγχωρῶ τὸ τῆς πόλεως [p] οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πύρ- "γους ὑψηλοὺς ἐπάρθ, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν [q] ἀνιστέν- "τας. εἰ δέ τι Ϲ φρούριόν ἐστιν, ὃ συμφέρ[r] τῇ Ιουδαίων "χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, καὶ τοῦτ' ἐκ τῶν ἐμῶν κατασκευα- "σθήτω".

δ. Ταῦτα [s] μὲν ὑπισχνούμεν☉ καὶ χαριζόμεν☉ τοῖς Ιουδαίοις [t] ἔγραψε Δημητρι☉. Ἀλέξανδρ☉ ☽ ὁ βασι- λεὺς, δυνάμων μεγάλων συναγαγὼν μισθοφόρων Ϲ τῶν προσθεμένων ἐκ τῆς Συρίας αὐτῷ στρατιωτῶν, ὅπῃ τὸ Δημή- τριον ἐστράτευσε. καὶ μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ☧ Δημητρίου τρέπεται τοὺς ἐναντίους εἰς φυγὴν, καὶ ἐδίωξεν ἄχρι πολλῶν, κτείνων τε συχνοὺς αὐτῶν Ϲ διαφθείρων τὸ στρατόπεδον· [v] τὸ ☽ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ἥπτηται. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτρι☉ ☽ γενναίως μαχόμεν☉ ἐκ ὀλίγους μὲν ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων, διώκων ☽ τοὺς ἄλλους, εἰσπλαυσὶ τὸν ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ καὶ δυσεκπόρευτον, ἔνθα συνέβη, πεσόν☉ [x] αὐτὸς ἀπὸ ἵππου, μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς αὐτῷ ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, καὶ κυκλωσάμε- νοι τὸν Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠγωνίζοντο. ὁ ☽, πλέος ὢν, γενναίως ἀπεμάχετο, καὶ πολλῶν τραύματα λαβὼν πολλὰ, καὶ μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμεν☉, κατέπεσε. [y] καὶ τέλ☉ μὲν πεσὼν τὸν Δημήτριον κατέλαβεν, ἔτη βασι- λεύσαντα [z] ἕνδεκα, ὡς Ϲ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

"poris mei cuſtodes habebo, præfectoſque faciam "illorum qui ſunt in regia mea. Permitto etiam "eis patriis legibus vivere, caſdemque ſervare; "voloque illos imperare tribus præfecturis Judææ "attributis, pontificique id curæ eſſe, ut nemo "Judæus aliud templum habeat, ad Deum vene- "randum, præter illud quod Hieroſolymis eſt. "Inſuper ſingulis annis de meo *fiſco* largior cen- "tum & quinquaginta millia *drachmarum* in ſum- "ptum ſacrificiorum, & quicquid pecuniæ ſuper- "eſt *id* veſtrum eſſe volo: illa autem decem mil- "lia drachmarum, *quæ de templo reges accipie- "bant, vobis remitto, quod pertineant ad ſacerdo- "tes rem divinam in templo procurantes. Qui- "cunque etiam confugerint in templum Hieroſo- "lymitanum † & in ejus pomœria, qui debitores "eſſent pecuniæ fiſcalis, aut ex alia re, abſolvantur "& ipſi, & res eorum ipſis ſalvæ ſunto. Tum au- "tem permitto ut inſtauretur templum & ædifice- "tur, ſumptibus ad iſta ex fiſco meo ſuppeditatis: "quinetiam concedo ut mœnia urbis exſtruantur, "turreſque altæ excitentur, ita ut iſta *omnia* meis "impenſis erigantur. Denique ſi quod caſtellum "ſit, quod Judæorum regioni expediat munitum "eſſe, ſumptibus meis opera fiant & munitiones.

4. Iſta quidem Demetrius, promiſſa faciens vo- lenſque gratificari Judæis, *ad eos* ſcripſit. Alexan- der autem rex, ingenti exercitu coacto, tam ex mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum acceſſerant, contra Demetrium profectus eſt. Cumque pugna committeretur, ſiniſtrum Deme- trii cornu eos qui ſibi oppoſiti erant in fugam vertit, & diu perſequutum eſt, multoſque illorum occidit & caſtra diripit; dextrum vero, in quo for- te erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem omnes in fugam ſe conjecerunt: at Demetrius, for- titer dimicans, hoſtium non paucos interfecit, dumque alios ſubſequitur, equo invectus eſt in cœ- num profundum & tranſitu difficile, ubi contigit ut ille, cum prolapſo equo effugere non potuerit, occideretur. nam hoſtes, viſo quod ei acciderat, reverſi ſunt; cumque Demetrium circumdediſſent, eum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam pedibus eſſet, fortiter propugnabat, tandemque multis vulneribus confectus, cum diutius reſiſten- do non eſſet, occubuit. Atque hoc modo vitam finivit Demetrius, anno regni ſui undecimo, ſicut & alibi declaravimus.

Pugna inter Demetrium & Alexandrum. 1 *Maccab.* c. 10.

Demetrius occiſus. 1 *Maccab.* c. 10.

ΚΕΦ. γ'.

Η Ονίᾳ φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον· καὶ ὡς ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις.

CAP. III.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: utque Onias in Ægypto templum exſtruxit Hieroſolymitano ſimile.

VI.

Ὁ Δὲ [a] Ονίᾳ ☧ ἀρχιερέως υἱὸς, ὁμώνυμ☉ ☽ ὢν τῷ πατρὶ, ὃς ἐν Αλεξανδρείᾳ φυγὼν πρὸς τὸν [b] Βα-

Onias ſtatuit templum in Ægypto ædificare.

ζ Τῶν πρὸς τιμὴ αὐλίζ.] Iterum cum *Hen.* τὸν deëſt *ceteris.*

h Καὶ τοῖς τρισὶ] Ita cum *Grotio* ex præced. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38. antea erat καὶ τ. τρ. τ. προσκ. ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, *tribus propoſitis in Judæa legibus obedire*, ut vertit *Epiphan.* καὶ τοὺς τρεῖς νομοὺς τοῖς προσκειμένοις ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, reſcribit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1292.

i Δίδωμι δὲ ἐκ τῶν ἐμῶν,] Δίδωμι ☽ καὶ ἐκ ſolus *Hen.*

k Μυριάδας πεντεκαίδεκα,] Locus hic pleriſque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel ſubintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Fac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας ς'. & mox τὰς ☽ δισμυρίας. Videſis *Villalpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401.

* *Quæ de templo reges accipiebant*,] *Sc.* quæ ex primitiis, unde vivebant ſacerdotes ἐκ ἐφημερίας, decerpebant.

l Προσήκειν αὐτοῖς] Ἀνήκειν 1 *Macc.* c. 10. v. 42.

m Τοῖς ἱερεῦσι] Καὶ τοῖς λειτουργοῖς τοῦ ἱεροῦ *Hen.* & *Busb.*

† *Et in ejus pomœria*,] Vel, *& in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus aſyli dat templo, & ſpatio definito circa templum. *Grotius.*

n Ὑπ' αὐτῷ χρηματίζοντα,] Ἀπ' αὐτοῦ *Hen.*

o Οὗτοι,] Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτοῖς pro ταῦτα.

p Οἰκοδομεῖσθαι,] Οἰκοδομῶν *Hen.*

q Ἀνιστάντας.] Ἀνισᾶν πάντα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

r Τῇ Ιουδαίων χώρᾳ] Τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων *Hen.*

s Μὲν ὑπισχνούμεν☉] Μὲν ὖν ὑπισχνούμεν☉ *Hen.*

t Ἔγραψε Δημήτρι☉.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἔγραψε Δημήτρι☉ τοῖς Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

v Τὸ ☽ δεξιὸν,] Τὸ ☽ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ἥπτηται *Busb.*

x Αὐτὸς ☧ ἵππου.] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.*

y Καὶ τέλ☉ μὲν] Similiter & lib. 12. c. 11. §. 2. circiter fin. καὶ τέλ☉ μὲν τοιοῦτον κατέχειν Ιούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτρι☉ *Busb.*

z Ἑνδεκα,] *Polybius*, *Porphyrius*, *Euſebius*, & *Severus Sulpicius* ei aſſignant annos XIII. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3834. & Simſonum ad A. M. 3853.

a Ονίᾳ ☧ ἀρχιερέως υἱὸς,] Σίμων☉ ὁ υἱὸς dicitur in *Bello Judaïco*, l. 8. ἁμαρτήμασι μιαιφονικοῖς, ut puto. de Onia vide Hieronymum in Iſaiam, p. 182. Ed. *Ben.*

b Βασιλέα Πτολεμαῖον] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deëſt in reliquis.

Ptolemæum regem cognomine Philometorem *se contulit* & Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque sibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, missis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut sibi liceret in Ægypto templum ædificare Hierosolymitano simile, & in eo Levitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem volebat, præsertim quod Esajæ vate confideret, qui, cum ante sexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ hujusmodi literas scribit.

Hæc de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

"CUM MULTA magnaque belli munera Dei "auxilio in vestram utilitatem confeciſſem, atque "in Cœlen-Syriam Phœnicemque me contuliſſem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfectu- "ræ Heliopolitanæ urbem aliaque *istius* gentis lo- "ca perveniſſem, & quamplurimos animadvertis- "sem templa contra atque oporteret habentes, & "idcirco sibi invicem infensos, id quod Ægyptiis "etiam accidit propter multitudinem templorum "& diversas de religione sententias, invento loco "maxime opportuno in arce, Dianæ agrestis no- "mine vocata, varia materia abundante, sacrisque "animalibus pleno, rogo ut fanum isthic nulli sa- "cratum numini jamque collapsum mihi liceat re- "purgare, & in templum Deo maximo exstruere "ad similitudinem Hierosolymitani, iisdem *plane* "mensuris, pro te tuaque conjuge & liberis, ut "Judæi qui Ægyptum incolunt, illic conveniен- "tes ex mutua inter se concordia, tuis utilitatibus "pareant. Nam & Esajas vates hoc prædixit: fu- "turum esse in Ægypto altare domino Deo *sacra-* "*tum*. & multa id genus alia propter locum *illum* "vaticinatus est.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exstruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi scribit: de ipsius autem & Cleopatræ ejus sororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis istis respondерunt epistola. fecerunt enim ut peccatum hoc legisque prævaricatio in caput Oniæ recideret. nam in hunc modum *ei* rescripserunt.

Ptolemæi & Cleopatræ literæ ad Oniam.

"PTOLEMÆUS REX ET CLEO- "PATRA REGINA ONIÆ S. Legimus tuam "petitionem, qua *nos* oras ut tibi permittatur il- "lud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolita- "næ templum, quod Bubastis agrestis vocatur, col- "lapsum repurgare. Unde fit ut mirari subeat, an "poterit Deo gratum esse templum, quod exstru- "cturus es in loco impuro & sacrorum animalium "pleno. Quandoquidem vero tu dicas id ipsum "ab Esaja vate jamdudum prædictum esse, pote-

σιλέα Πτολεμαῖον τὸν ἐπικαλούμενον Φιλομήτορα δεῖξαι, ὡς δὲ πρότερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ἰουδαίαν κακουμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, [c] βουλόμενος ἐν αὐτῷ μνήμην καὶ [d] δόξαν αἰώνιον καταλιπεῖν, διέγνω πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσῃ ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παραπλήσιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ λεύτας καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου γένους καταστήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο θαρρῶν μάλιστα [e] τῇ προφητείᾳ [f] Ἡσαΐᾳ, ὃς, ἔτεσιν ἔμπροσθεν [g] ἑξακοσίοις πλέον γενομένοις, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου. Διὰ ταῦτα οὖν ἐπηρμένος ὁ Ὀνίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [h] τοιαῦτα ὑπομνήματα. "ΠΟΛΛΑΣ καὶ μεγά- "λας ὑμῖν χρείας τετελεκὼς ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἔργοις "μετὰ [i] τοῦ Θεοῦ βοηθείας, καὶ γινόμενος [k] ἐν τῇ Κοίλῃ "Συρίᾳ δὲ Φοινίκῃ, [l] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν τὴν Ἡλιο- "πολίτιδα σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ [m] εἰς ἄλλους τόπους ἀφι- "κόμενος τῶν ἐθνῶν, καὶ πλείστους δύρων φθορὰ τὸ καθῆκον "ἔχοντας ἱερά, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὁ καὶ Αἰ- "γυπτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ "[n] περὶ τὰ θρησκεῖα οὐχ [o] ὁμοδοξεῖν, ἐπιτηδότατον [p] τό- "πον δύρων ἐν τῷ περιεχομένῳ [q] τῆς ἀγρίας [r] Βουβά- "στεως ὀχυρώματα, βρύουσα ποικίλης ὕλης καὶ τῶν ἱερῶν ζώων "μεστὸν, δέομαι συγχωρῆσαί μοι, τὸ ἀδέκαστον ἀνακαθά- "ραντι ἱερὸν καὶ συμπεπλωκὸς, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίστῳ "Θεῷ, καθ' ὁμοίωσιν δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέ- "τροις, ὑπάρ τι σὺ δὲ καὶ [s] γυναικὸς δὲ [t] τέκνων, ἵν' "ἔχωσιν οἱ τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, εἰς αὐτὸ "συνιόντες καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, ἣν σοὶ ἐξυπε- "ρετεῖν χρείαις. καὶ γὰρ Ἡσαΐας ὁ προφήτης τοῦτο προεῖπεν· "ἔσται θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "ἄλλα προεφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα διὰ τοῦτον.

β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ὀνίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. καταγνοίης δ' ἂν τις αὐτὸ τοῦτο δικαίως δὲ Κλεο- πάτρας καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικὸς, ἐξ ἧς [v] ἀντέγραψαν ἐπιστολῆς. τῷ γὰρ ἁμαρτίαν καὶ τὸν τοῦ νόμου παραβάσεως εἰς τὸν Ὀνίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντέγραψαν γὰρ ὧδε. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΚΑΙ "ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἀνέ- "γνωμέν σου τὴν [x] παράκλησιν, ἀξιοῦντος ἐπιτρα- "πῆναί σοι τὸ ἐν [y] Λεοντοπόλει [z] τῆς Ἡλιοπολίτου ἱερὸν συμ- "πεπλωκὸς ἀνακαθᾶραι, προσαγορευόμενον ἀπὸ τῆς ἀγρίας "[a] Βουβάστεως. διὸ δὲ θαυμάζομεν, εἰ ἔσται τῷ Θεῷ κε- "χαρισμένον τὸ [b] καθιδρυόμενον ἱερὸν ἐν ἀσελγεῖ τό- "πῳ δὲ πλήρει [c] ζώων [d] ἱερῶν. ἐπεὶ δὲ σὺ φῂς Ἡσαΐαν τὸν "προφήτην ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦτο προφητεύειν, συγχω- "ρεῖν

[c] Βουλόμενος] Hoc modo *Busb.* atque ita, vel βουλόμενός τε legisse videtur *Epiphan.*

[d] Δόξαν αἰώνιον] Quod Oniæ consilium Templum illud exstruendi arguitur *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[e] Τῇ προφήτῃ Ἡσαΐᾳ,] Conf. *alibi.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH.

[f] Ἡσαΐᾳ,] Locus, quo ad sacrilegam suam ambitionem statuminandam abusus est Onias, reperitur apud *Esajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עִיר הַהָרֶס *civitate destructionis*, ob maximam literarum similitudinem עִיר הַחֶרֶס olim legebatur, id est, πόλις Ἡλίου, ut interpretatus est *Symmachus*. Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una.* & *Chaldæus paraphrastes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ destruetur.* Qua occasione fortasse & Ἡλιοπολίτην νομὸν Oniam elegisse, in quo templum suum construeret, conjicit *Scaliger. Usserius* ad A. M. 3854. Videsis *Hieronymum* in *Esajæ* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Biblioth.* S. p. 1300.

[g] Ἑξακοσίοις πλέον γενομένοις,] Ἑξακοσίοις πλείοσι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[h] Τοιαῦτα ὑπομνήματα.] Περὶ τούτων ante τοιαῦτα inserit *Busb.*

[i] Τοῦ Θεοῦ βοηθείας,] Ita *Hen.* & deest *reliquis.*

[k] Ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ,] Sic *Hen.* ἔνθα τῇ in *ceteris.*

[l] Καὶ εἰς Λεόντων] πόλιν] Est qui malit καὶ Λεόντων τὴν πόλιν τῆς Ἡλ.

[m] Καὶ εἰς ἄλλους τόπους] Illud καὶ non agnoscit *Hen.*

[n] Περὶ τὰ θρησκεῖα] Ita malui cum *Hen.* ὧδε τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξον in *ceteris.*

[o] Ὁμοδοξεῖν,] Ita quoque in *Lugd. Bat.*

[p] Τόπον δύρων] Sic *Hen.* δύρων τὸ τόπον in *Editis Aliisque.*

[q] Τῆς ἀγρίας Βουβάστεως ὀχυρώματα,] Βουβαστίτου πολεμικὰ Adverſ. Apion. lib. 1. §. 14. SPANH.

[r] Βουβάστεως] Sc. *Dianæ*, nam Ægyptiace Βούβαστος erat *felis.* & Βούβαστις *Diana*, teste *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videsis *Bochartum* in *Hieroz.* lib. 1. c. 10. p. 63.

[s] Γυναικὸς] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in *reliquis.*

[t] Τῶν τέκνων,] Καὶ τέκνων *Hen.*

[v] Ἀντέγραψαν ἐπιστολῆς.] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντέγραψεν hic loci in *Græcis* omnibus, at infra post ἀνέθεσαν cum *Epiphanio* ἀντέγραψαν habet *Busb.* hoc modo, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντέγραψαν ὧδε.

[x] Παράκλησιν,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστολὴν in *reliquis.*

[y] Λεοντοπόλει] Λεόντων πόλιν *Busb.*

[z] Τῆς Ἡλιοπολίτου ἱερὸν συμπεπτωκὸς ἀνακαθάραι,] Conf. *supra* lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

[a] Βουβάστεως.] Βουβάστεως hîc & *super.* §. 1. *Hen.*

[b] Καθιδρυόμενον] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* καθιδρυθησόμενον.

[c] Ζώων ἱερῶν.] *Coislin.* & *Lugd. Bat.* ἀνίερον· ἐπειδὴ. at mox ἱερῶν ζώων.

[d] Ἱερῶν.] Ita etiam *Epiphan. Hen.* & *Busb.*

"ῥᾳμέν σοι, εἰ μέλλῃ τᾶτο ἔσεσθαι κ᾽ τ̀ νόμον, ὥστε μηδὲν "ἡμᾶς δοκεῖν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

"ſtatem tibi facimus, modo res futura ſit ex lege, "ne nos in Deum deliquiſſe videamur.

γ'. [c] Λαβὼν οὖν τ̀ τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, μικρότερον ᾗ καὶ πενιχρότερον. τὰ ᾗ μέτρα αὐτᾶ καὶ τὰ σκεύη νῦν σὺν ἔδοξέ μοι δηλοῦν, [f] ἐν γὰ τῇ [g] ἑβδόμῃ μᾶ βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε ᾗ Ονίας καὶ Ιουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τᾶ ἱεροᾶ τάτου [h] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

γ'. Λαβὼν οὖν τ̀ τόπον ὁ Ονίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, μικρότερον ᾗ καὶ πενιχρότερον. τὰ ᾗ μέτρα αὐτᾶ καὶ τὰ σκεύη νῦν σὺν ἔδοξέ μοι δηλοῦν, [f] ἐν γὰ τῇ [g] ἑβδόμῃ μᾶ βίβλῳ τῶν Ιουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε ᾗ Ονίας καὶ Ιουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τᾶ ἱεροᾶ τάτου [h] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad inſtar Hieroſolymitani, ſed minuſculum & pauperculum. Menſuram vero ejus & vaſa mihi non viſum eſt in præſentia indicare: nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro ſeptimo quem ſcripſi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quoſdam ſui ſimiles, & ſacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic inſtaurarent. Sed de hoc quidem templo ſatis nobis dictum eſt.

Templum in Ægypto conditum.

δ'. Τὰς ᾗ ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους καὶ Σαμαρεῖς, [i] οἳ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει προσεκύνουν ἱερὸν οἰκοδομηθὲν κ᾽ τὰς Αλεξάνδρᾳ χρόνους, συνέβη στασιάσαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ τ̀ ἱερῶν ἐπ᾽ αὐτᾶ Πτολεμαίῳ διακρίνοντας· τ̀ μὲν Ιουδαίων λεγόντων κ᾽ τὰς Μωϋσέως νόμους [k] ᾠκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, τ̀ ᾗ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζεὶν. [l] παρεκάλεσαν ἓν σὺν τοῖς φίλοις καθίσαντα τ̀ βασιλέα, τὰς περὶ τάτων ἀκοᾶσαι λόγους, καὶ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [m] ζημιῶσαι. τ̀ μὲν οὖν ὑπὲρ τ̀ Σαμαρέων λόγον Σαββαῖος ἐποιήσατο, κ᾽ Θεόδοσος· [n] τ̀ ᾗ ὑπὲρ τ̃ Ιεροσολυμιτῶν & Ιουδαίων, Ανδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν ᾗ τ̀ Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ἢ μὲν ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κ᾽ τὸν νόμον· [o] παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ ἀναβαίνοντα τὰς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλὰς τ̀ φίλων εἰς συμβουλίαν ἀναλαβὼν, ἐκάθισεν ἀκουόμενος τ̀ λεγόντων. οἱ ᾗ ἐν τῇ Αλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ιουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τ̀ ἀνδρῶν, οἷς [p] ἀγανακτεῖν [q] ὑπὲρ ᾧ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερᾷ συνέβαινε. χαλεπῶς γὰ ἔφερον εἰ τᾶτο πᾶσι καταλύσουσιν, ἅτως ἀρχαῖον καὶ διασημότατον τ̃ κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχον. ᾧ ᾗ Σαββαίᾳ & Θεοδοσίᾳ συγχωρησάντων τῷ Ανδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τὰς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων [r] ἐκ ᾧ νόμου καὶ τῶν [s] διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἕκαστος παρὰ πατρὸς τὴν τιμὴν ἐκδεξάμενος ἦρξε ᾧ ναᾶ, καὶ ὅτι πάντες οἱ τ̃ Ασίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι καὶ λαμπροτάτοις δωρεαῖς· ᾧ ᾗ ἐν Γαριζεὶν, ὡς οὐδὲ ὄντος, οὐδεὶς λόγον οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἐποιήσατο. [t] πάντα λέγων Ανδρόνικος καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κρῖναι μὲν κατὰ τὰς Μωϋσέως νόμους οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν, [v] ἀποκτεῖναι ᾗ Σαββαῖον καὶ Θεοδόσιον. καὶ τὰ μὲν γνόμενα τοῖς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίοις κ᾽ Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα, πάντα ἦν.

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, ſub Alexandro *Magno* exſtructi, religionem introduxerunt, forte exorta eſt ſeditio: atque iſtuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis diſceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moyſis præſcripta conditum eſſe templum Hieroſolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogárunt, ut ab eo in amicorum conſeſſu cauſa hæc cognoſceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur. Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodoſius; pro Hieroſolymitanis vero & Judæis Andronicus Meſſalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, ſeſe probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut eum morte multaret, quem jurejurando non ſtetiſſe deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in conſilium amicis, conſedit cauſam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hieroſolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, ſi quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorſus eſt rem demonſtratam dare, & à ſucceſſione pontificum, uti quiſque poſt patrem dignitatem adeptus templo præfuiſſet, quodque omnes Aſiæ reges majeſtatem ejus donariis muneribuſque ſplendidiſſimis auxiſſent, Garizitani vero, ac ſi ne quidem exſtitiſſet, neminem habuiſſe rationem illudve reſpexiſſe. Dum hæc diceret Andronicus & his multa ſimilia, Regi perſuaſit, uti decerneret, templum Hieroſolymitanum de ſententia Moyſis exſtructum eſſe, Sabbæum vero & Theodoſium morti addicendos. Atque iſta quidem ſunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt ſub Ptolemæo Philometore.

Contentio inter Judæos & Samaritas.

Provocant ad Regem.

Is, cauſa audita, judicium fert pro Judæis.

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αλέξανδρος σφόδρα ἐτίμησεν Ιωνάθην· καὶ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Αλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ιωνάθην ἐποιήσατο.

CAP. IV.

VII.

Quomodo Alexander Jonatham ſummo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

Δημητρίου ᾗ ὑποφανέντος ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Αλέξανδρος, τὴν [x] τ̃ Συρίας βασιλείαν, γράφει τῷ Φιλομήτορι Πτο-

CUM autem Demetrius vitam in pugna amiſiſſet, ſicut ſuperius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, ſcribit Ptolemæo Philome-

Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium. 1 Maccab. c. 10.

[e] Λαβὼν οὖν τ̀ τόπον ὁ Ονίας,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 1. §. 1. SPANH.

[f] Εν γὰ ——— ἀναγέγραπται.] Conf. *Antiq.* lib. 7. c. 10. §. 3. SPANH. Libros de bello antea ſcripſit. REL.

[g] Ἑβδόμῃ μᾶ βίβλῳ τ̃ Ιουδαϊκῶν πολέμων] Non procul à fine.

[h] Ἀρκούντως] Περισσότερον ἐστὶ γεγράφθαι *Busb.*

[i] Οἳ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει] Ita *Busb.* & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *qui templum temporibus Alexandri Macedonis ſuper Garizin montem conſtruxerunt.* οἳ τὸ ἐν Γαριζεὶν προσκυνοῦν ἱερὸν, κ᾽ τοὺς Αλ. in *Editis.*

[k] Ωκοδομῆσθαι] Sic *Busb.* οἰκοδομεῖσθαι in *Editis.* οἰκοδομηθῆναι *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) non male

[l] Παρεκάλεσαν ἓν] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) παρεκάλεσαν γὰν *Hen.* προσεκαλέσάντε in *Editis.*

[m] Ζημιῶσαι.] Sic *MSS.* ζημειῶσαι in *Editis.*

[n] Τὸν ᾗ ὑπὲρ τ̃ Ιεροσολυμιτῶν] Ita *Hen.* τοὺς in *reliquis.*

[o] Παρεκάλεσάν τε] Παρεκαλέσαντες τ̀ Πτολεμαῖον ὃν ἂν λάβῃ π. τ. ὅρκους ἀποκτεῖναι *Hen.*

[p] Αγανακτεῖν] Ita in *Græcis omnibus*: mallem tamen ἀγωνιᾶν, quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.*

[q] Υπὲρ ᾧ ἐν Ιεροσολύμοις] Ita cum *Busb.* & *Hen.* περὶ in *cæteris.*

[r] Ἐκ ᾧ] *L. B.* ἀπὸ τ̃ ᾧ.

[s] Διαδοχῶν τ̃ ἀρχιερέων,] Διαδόχων *Hen.*

[t] Ταῦτα λέγων Ανδρόνικος] Διαλεχθέντων μέντοι τ̀ πρὸς ἀντιδίκων, ὁ βασιλεὺς κρίνει τὰ *Busb.*

[v] Αποκτεῖναι ᾗ] Αποκτείνας ᾗ τοὺς περὶ αὐτᾶ ζητοῦντας καθαίρειν τὸ καὶ τὰ τὰ *Busb.* ἀποκτεῖναι ᾗ τοὺς περὶ τ̀ Σαββ. *Hen.*

[x] Τὴν Συρίας βασιλείαν.] Illud τ̀ è *MSS.*

metori, filiam ejus nuptum ſibi dari depoſcens; æquum eſſe dicens, ut ipſum affinitate dignetur; cum paternum imperium recuperaſſet, Deique providentia eò provectus fuiſſet, & Demetrium ſuperaſſet, atque cætera futurus eſſet ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus poſtulatis annuiſſet, reſcripſit, dicens, ſe gaudere quod paternum regnum adeptus eſſet, promiſitque filiam *ei* daturum eſſe; juſſitque ut ad Ptolemaïdem ſibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipſum enim eam ab Ægypto huc uſque comitaturum eſſe, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his ſcriptis, omni feſtinatione Ptolemaïdem pervenit cum Cleopatra filia *ſua*. Cumque Alexandrum, ſicuti per epiſtolam imperaverat, illic jam obviam ipſi profectum inveniſſet, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Jonathas Ptolemaïdem venit ad Alexandri nuptias. 1 *Maccab.* c. 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, juſſit ei ut Ptolemaïdem veniret. Qui cum ad Reges veniſſet, eoſque ſplendidis muneribus donaſſet, honorem ab utroque conſequutus eſt. Alexander eum, vocte ſua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum ſecum in ſolio ſedere feciſſet, ducibus *ſuis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progreſſi ediceret, nemini licere eum criminis inſimulare, eive ulla de re negotium facceſſere. Quod cum duces feciſſent, ubi illi, qui ad accuſationem *inſtituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propenſaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipſum etiam primum amicorum *ſuorum* ſcripſerit.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiſcitur.* 1 *Maccab.* c. 10.

3. Anno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Laſthenes Cretenſis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem miſit, dicens, "rem indignam eſſe, ut is ſolus ſecurus "ageret * ſuique ad arbitrium, Regi non ſubje- "ctus: idque ipſi ab omnibus opprobrio verti, "quod illum Regi non ſubjecerit. Ne igitur, *in-* "*quit*, in montibus deſidens teipſum decipias, va- "na opinione tui roboris: ſed ſi quid viribus tuis "confidis, deſcende in planum, ut cum noſtris mi- "litibus fiat contentio; & palam erit, fortiſſimum "eſſe qui victoriam conſequetur. Veruntamen ſci- "to, quod è ſingulis urbibus fortiſſimi quique me- "cum militant. nam & illi ſane ipſi ſunt qui tuos

Apollonius Demetrii prætor Jonatham ad pugnam provocat. 1 *Maccab.* c. 10.

λεμῶ μνησθόμενος αὐτοῦ πρὸς γάμον τῆς θυγατέρος· δίκαιον εἶναι λέγων τῷ τῆς πατρῴας ἀρχῆς κεκοινωνημένῳ, καὶ διὰ τῆς θεοῦ προνοίας εἰς αὐτὴν προσαχθέντι, καὶ κεκτήσασθαι [y] Δημητρίδα, καὶ μηδὲ τἄλλα ἐσομένῳ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀναξίῳ, σωσάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος ὁ πρόσδεξάμενος ἡδέως τὴν μνηστείαν, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ὅτι τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ πατρῴαν ἕδραν ἀπειληφέναι, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ἐπαινεῖται, [z] ἀπαντᾶν δ' [a] αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα τὴν θυγατέρα μέλλοντι ἄγειν ἐκέλευσεν. [b] αὐτὸν γὰρ αὐτῷ μέχρι ταύτης πρόσεσθαι ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτῷ τὴν παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας πρόσεισιν εἰς Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα. εὑρὼν δ' ἐκεῖ τ' Αλέξανδρον, καθὼς ἐπέσταλτο, παραπλησίως, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ φερνὴν, ἀργυρόν τε καὶ χρυσὸν, [c] ὅσον εἰκὸς ἦν δῶναι βασιλέα.

β'. Τῶν δὲ γάμων ἐπιτελουμένων, Αλέξανδρος Ιωνάθην τῷ ἀρχιερεῖ χράψας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. προσελθόμενος δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ δωρησαμένους [d] αὐτοὺς λαμπρῶς, τε παρ' ἀμφοτέρων ἀπήλαυσε τιμῆς. Αλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [e] ἀποδυσάμενον τὴν [f] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθεδῆναι ποιήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος, προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν εἰς μέσον μετ' αὐτοῦ [g] προελθοῦσιν τῷ πάλιν κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν καθ' αὐτοῦ [h] ἐφέδρᾳ, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τοῦτο δὲ ποιησάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁρῶντες τὴν πρὸς τοῦ βασιλέως κεκηρυγμένην [i] Ιωνάθῃ τιμὴν οἱ κατηγορεῖν [k] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μή τι προσλάβωσί κακὸν, δεδιότες. τοσαύτη δὲ ἀπορία [l] πρὸς Ιωνάθην ὁ βασιλεὺς Αλέξανδρος [m] ἐλήφθη, ὥστε αὐτὸν τῶν [n] πρώτων ἀναγράψαι τῶν φίλων.

γ'. [o] Ετῳ δὲ πέμπτῳ τοῦ ἐκπεσοῦς τοὺς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, ὃς παρέσχεν αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρας [p] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλευσεν εἰς Κιλικίαν. [q] τοῦτο δὲ Αλέξανδρον ἀκούσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ παρεσκευάσατο· [r] ἐνέβαλε· καὶ σπουδαῖόν τι ἐν τῇ Φοινίκης εἰς Αντιόχειαν ἔσπευσεν, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [s] μὴ ἦν Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς ᾖ. καταλιπὼν δὲ τῆς Κοίλης Συρίας Απολλώνιον τὸν [t] Δάου ἡγεμόνα. ὃς, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Ιάμνειαν ἐλθὼν, ἔπεμψε πρὸς Ιωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, "ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν "ἐπ' ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, ἀλλ' ὑποπαστόμενον τῷ "βασιλεῖ· τοῦτο δ' αὐτῷ σπουδῇ πάντων ἐνεικόν φέρειν, "ὅτι μὴ ὑποτάξειν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ τοίνυν [*] σὺν- "τὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενον ἐξαπατᾶ, νομίζων ἰσχὺν "ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαρρεῖς τῇ σαυτοῦ δυνάμει, καταβὰς εἰς "τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ φαλαγγὶ συγκείσθω, καὶ τὸ τέλος "τῆς νίκης ἐπιδείξει τὸν [x] ἀνδρειότερον. ἴσθι μέντοι γε τοὺς "ἀρίστους [y] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἐμοὶ συστρατεύεσθαι. [z] καὶ "γὰρ

[y] Δημητρίδα,] Ita cum *Cod. Hen.* Δημήτριον in *reliquis*.
[z] Απαντᾶν δ'] Σωαυτᾶν ᾗ *Hen.* & *Busb.*
[a] Αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα] Sic cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὸν & dein μέλλοντα in *Editis*.
[b] Αὐτὸν γὰρ αὐτῷ] Ita *Hen.* αὐτὸς in *ceteris*. quod ſi quis malit, per me licet.
[c] Οσον εἰκὸς] Ως εἰκὸς ἦν δῶναι *Hen.*
[d] Αὐτοὺς λαμπρῶς] *Hen.* ſolus αὐτοῖς. αὐτοὺς in *reliquis*. Verum vocem hanc in T. receptam minime oportuit; cum ſine dubio αὐτοὺς vera ſit lectio, quæ in omnibus excepto *Hen.* habetur. firmant multa Joſephi loca. v. l. 13. c. 15. §. 1. l. 15. c. 4. §. 2. appoſitiſſime etiam ad hunc locum l. 15. c. 6. §. 7. δωρησάμενος αὐτοὺς δωρεαῖς αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους ---- neque unquam, quod ſcio, aliter, niſi forſan l. 15. c. 9. §. 5. ὧν ἑκάστοις ἐδωρεῖτο; ubi tamen ſi ejuſdem *Hen.* auctoritate legatur αὐτοὺς, ſibi conſtabit *Joſephus*. IBBETSON & HUDS. *in Add.*
[e] Αποδυτάμενον] Sic *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἀπὸ. in *Editis*.
[f] Οικείαν ἐσθῆτα,] Ιδίαν *Hen.* & *Busb.* & mox βαλεῖν.
[g] Προελθόντας] Ita *Hen.* προελθόντων in *ceteris*.
[h] Εφεδρᾷ,] Sic *Busb.* & *Hen.* ἐφέδρᾳ in *reliquis*.
[i] Ιωνάθῃ τιμὴν] Τῷ Ιωνάθῃ *Hen.*
[k] Παρεσκευασμένοι,] Παρασκευασκότοι *Hen.* & *Busb.*
[l] Πρὸς Ιωνάθην ὁ βασιλεὺς] Περὶ τοῦ Ιωνάθου *Hen.* & *Busb.*
[m] Εχρήσθη,] Εχρῆτο *Busb.*
[n] Πρώτων ἀναγράψαι τῶν φίλων] Conf. infr. §. 4. Fibula aurea ſolis Regis cognatis permiſſa 1 Maccab. x. v. 89. vid. inf. c. 5. §. 4. SPANH.
[o] Ετῳ δὲ πέμπτῳ] Forſan Εν ἔτῳ, vel Επ' ἔτῳ.
[p] Απὸ Κρήτης,] Ita cum *MSS.* ἀπὸ τῆς Κρήτης in *Editis*.
[q] Τοῦτο δὲ Αλέξανδρον] Τοῦτο Αλέξανδρον *Hen.* τοῦ Αλέξανδρον ἀκούσαντα τοῦτο *Busb.*
[r] Ενέβαλε·] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἀνέβαλε in *ceteris*.
[s] Μὴ ἦν] Μὴν ἦν Δημήτριον] ἐλθεῖν ἀσφαλῶς ᾖ *Busb.*
[t] Δάου ἡγεμόνα.] Ita etiam apud *Zonaram*. Ταῶν *Gall.*
[*] *Suique ad arbitrium*,] *Al.* cum poteſtate.
[v] Σαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι] Σαυτὸν deëſt *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατᾶ habent.
[x] Ανδρειώτατον.] Ανδρειότατον *Busb.* & *Hen.*
[y] Ἐξ ἑκάστης πόλεως] Ita malui cum *Hen.* ἐξ deëſt *ceteris*.
[z] Καὶ γὰρ δὴ,] 1 *Macc.* c. 10. v. 72. διὸ ἐπεποίηντο οἱ πατέρες σὺν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.

"γὰ δὴ τὰς σὰς πατρίνας [a] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν ἕτοι.
"[b] πίσῃ γὰρ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [c] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ
"λίθοις σοι ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [d] ἀμύνεσθαι, καὶ τόπον
"εἰς ὃν ἀπαγόμενον φεύξῃ.

δ'. Παροξυνθεὶς δ' ὑπὸ τούτοις ὁ Ιωνάθης, μυρίους ὑπολεξάμενος στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ιεροσολύμων, καὶ Σίμωνα [e] τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ [f] παραγενόμενος ἐν [g] Ἰόππῃ, στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως ἔξω, τῶν Ἰοππιτῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. Φρουρὰν γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Απολλωνίου καταστηθεῖσαν. ὧν ὁ Ιωνάθης [h] πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν παρασκευαζομένων, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐξέλῃ καὶ κρατήσῃ, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δὲ Απολλώνιος, ἀκούσας τὴν Ἰόππην ὑπὸ Ιωνάθου κατειλημμένην, τρισχιλίους ἱππεῖς σὺν στρατεύμασι καὶ πεζοὺς ὀκτακισχιλίους, εἰς Αζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἄρας, πρόφασιν καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [i] ἀνελθὼν δ' εἰς τὴν Ἰόππην, [k] ὡς ἀναχωροῦν, ἕλκει τὸν Ιωνάθην εἰς τὸ πεδίον, τῷ ἵππῳ [l] μέγα φρονῶν, καὶ τὰς τῆς νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῇ. προσελθὼν δὲ ὁ Ιωνάθης, ἐδίωκεν [m] εἰς Αζωτον τὸν Απολλώνιον. ὁ δέ, ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέβη [n] γενέσθαι [o] τὸν πολέμιον, [p] ὑποστρεψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. καὶ δὴ Απολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν [q] ἔν τινι χαράδρᾳ, ὡς ἂν κατόπιν [r] ὑπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθόμενος ὁ Ιωνάθης τὴν κατασκαφὴν· τάξας δὲ τὴν στρατιὰν ἐν σχήματι, κατ' ἀμφότερα τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ τὸ πρόσωπον καὶ [s] καθ' ὁπότερα ἐπελθοῦσιν [t] ἐναντίον ἀντιτάξας. τὸ δὲ μάχης ἕως ἑσπέρας προβαινούσης, δοὺς Σίμωνι [u] τῷ ἀδελφῷ μέρος τῆς δυνάμεως, τοῦτον μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ φάλαγγι τῶν ἐχθρῶν· αὐτὸς δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ προσέταξε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [x] ἀποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τῶν ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δὲ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφέντες τὰ βέλη μέχρι καὶ ἐξεκενώθησαν, οὐδὲν αὐτοὺς ἔβλαπτον. οὐ γὰρ διικνεῖτο τῶν σωμάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμένας ἢ τε ἀσπὶς καὶ συνειλημμένας ὑπὸ πυκνότητος ἐπιφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκφεύγειν, καὶ ἀπράκτως ἐφέρετο. ὡς δὲ παρεῖχον ἀπὸ πρωῒ μέχρι δείλης ὀψίας ἀκροντίζοντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτοὺς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· καὶ προθυμίᾳ χρησαμένων πολλῇ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. θεασάμενοι δὲ τοὺς πεζοὺς [y] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, οὐκ αὐτοὶ μένουσιν, ἀλλὰ πάρεσαν μὲν ὄντες αὐτοὶ διὰ τὸ μέχρι δείλης μάχεσθαι, τὸ δὲ πρόθυμον τῶν πεζῶν ἐλπίδος αὐτοῖς [z] ἀπολωλυίας, ἀκόσμως καὶ συγκεχυμένως ἔφυγον, ὡς διαφθείρας αὐτοὺς διὰ παντὸς διασκορπισθῆναι τὸ πεδίον. διώκων δ' αὐτοὺς Ιωνάθης μέχρι τῆς Αζώτου, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογνόντας τὸ σωτηρίας ἀνάγκασεν ὑπὸ τὸν [a] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, [b] ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ. λαβὼν δ' ἐξ ὁδρομῆς Ιωνάθης τὴν πόλιν, αὐτήν τε ἐνέπρησε, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κώμας. [c] ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐνέπρησε, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος

"majores semper vicerunt. Quin & prælio nobis-
"cum dimicabis in ejusmodi terra, ubi armis non
"saxis pugnandum est, neque locus victo ad per-
"fugium *erit*.

4. His *verbis commotus* animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hierosolymis egressus est, excito in auxilium Simone fratre suo: cumque Joppen venisset, extra urbem castra metatur, quod portas ipsi clauserant Joppenses. nam intus illis præsidium erat ab Apollonio constitutum. Jonatha autem ad obsidionem semet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque ascensum Joppen *versus* fecisset, recessu simulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, spemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progressus, Apollonium ad Azotum usque persequitur. Ille vero, ubi factum est ut hostis in campum processerit, conversus pugnam cum eo commisit. cumque mille equites in insidiis ad torrentem quendam posuisset Apollonius, qui à tergo sese hostibus in conspectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo consternatus est: sed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus est suos ut utrinque hostem propulsarent, acie ex adverso ita instructa ut tam à tergo quam à fronte adorituris resisterent. Cumque prælium vesperam usque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, jussit hunc cum hostium phalange congredi; ille vero suo agmini imperavit, ut objectis scutis se muniendo tela hostium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exsequuti sunt: hostium vero equites, jaculati in eos tela usque dum exhaurirentur, nihil eos læserunt. nam missilia in corpora non pervadebant, sed in clypeos projecta, in unum coactos interque se densissime junctos, facile superata erant & in irritum cadebant. Cum vero hostes à mane ad vesperam in eos jaculando *tandem* languescerent, ubi illos defatigatos esse animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum esset, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipsi, simul ac conspexerunt pedites terga vertentes, non amplius restiterunt, sed, quod defessi essent usque ad vesperam pugnando, spesque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periisset, turpiter confuseque fugiebant, ut dissipati lateque per planitiem dispersi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum usque persequens, multisque cæsis, reliquos desperata salute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepisset, & ipsam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abstinuit; sed & illud igni cremavit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque. 1 Maccab. c. 10.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit.

a Οἱ αἰὲὶ νικῶντες] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* οἱ abest *Editis Aliisque.*
b Πολέμῳ γὰρ] Ita cum *Busb* & *Hen.* ποιᾷ *Basil.* ποιήσεις *Gen.*
c Τοιαύτῃ γῇ,] Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.*
d Αμύνεσθαι,] Ἀγωνίσασθαι *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
e Τὸν ἀδελφὸν] Ita *Hen.* prout paulo infra τὸν ἀδελφῶ.
f Γενόμενος —— πύλας.] 1 Maccab. x. v. 75. &c. SPANH.
g Ἰόππῃ,] Haud aliter *Hen.* Ἰόπῃ & mox Ἰοππιτῶν *Busb.*
h Πρὸς πολιορκίαν] Πρὸς πολιορκεῖν αὐτὸς *Hen.* πρὸς τὸ πολ. αὐτὸς *Lugd. Bat.*
i Ἀνελθὼν] Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.*
k Ὡς ἀναχωροῦν,] Iterum cum *iisdem.* in *Editis* ἀναχωροῦν absque ὡς.
l Μέγα φρονῶν,] Ita ex *Lugd. Bat.* in reliquis καταφρονῶν. HAV.
m Εἰς Αζωτον τὸν Απολλώνιον.] Ita cum *Hen.* prout supra, mox hac §. εἰς τὴν Αζ. in *reliquis.*
n Γενέσθαι] Sic *Busb.* & *Hen.* γενέσθαι συμβῆναι in *ceteris.*
o Τὸν πολέμιον,] Πόλεμον solus *Hen.*
p Ὑποστρέψας εἰς μάχην] Ὑποστραφεὶς *Busb.* & *Hen.*
q Ἐν τινι χαραδρᾳ,] Ἐν χαραδρᾷ i. e. in valle בקעה. REL.
r Ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις,] Ita *Bas. Big.* & *Samb.* (ἐπιφανεῖ *Lugd. Bat.*) ἐπιφανεῖν *Gen.* 1 Maccab. c. 10.
s Καθ' ὁπότερα ἐπελθοῦσιν] Τοῖς ὁπισθεν *Hen.* & *Busb.*
t Ἐναντίον ἀντιτάξας.] Ἑαυτὸν ἀντιτ. *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Lugd. Bat.*
u Τῷ ἀδελφῷ] Τῷ ἀδελφῷ solus *Busb.*
x Ἀποδέχεσθαι] Ἀποδέχεσθαι *Busb.* & *Hen.*
y Φεύγοντας οἱ ἱππεῖς,] Φυγόντες *Busb.*
z Ἀπολωλυίας,] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀπολωλείας in *Editis Aliisque.*
a Δαγῶνος ναὸν] *Dagon* apud *Philistinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Graecos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2.
b Ὃς ἦν ἐν Αζώτῳ.] Dagonis Templum Azoti, de quo capto & incenso à Jonatha 1 Maccab. x. v. 84. SPANH.
c Ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ,] De Dagonis forma ex piscino corpore & humana facie constante, eodemque cum *Atargati*, *Astargati* aut *Derceto* Syrorum numine vid. Seld. de D. Syr. Syntagm. 11. c. 111. SPANH.
d Συμφυγόντας διέφθειρε.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat. Cocceius*

omnis hostium nnmerus, qui vel prælio cecidêre vel flammis in templo interiêre, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Ascalonem venit: & cum extra urbem castra posuisset, ei Ascalonitæ obviam prodierunt, munera ei hospitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digressus Hierosolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit superatis hostibus. Alexander autem, audito quod victus esset dux ejus Apollonius, lætitiam simulabat, quòd *ille* præter animi sui sententiam adortus esset Jonatham, sibi amicitia & societate junctum: & Jonathæ in hujus rei testimonium pariter ac in præmium honoremque *monile mittit aureum, quale solet regum dari consanguineis; tum & Accaronem ejusque toparchiam hæreditatis jure possidendam ei concedit.

Ptolemæus Philometor in Syriam se confert. 1 Maccab. c. 11.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedestribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omnesque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accusabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vastaverat, multosque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, iis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & splendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hierosolyma revertit.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Maccab. c. 11.

Ptolomæo per Ammonium insidiæ structæ ab Alexandro.

6. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exspectationem perveniisset, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro insidiis petitus per Ammonium, qui ipsi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad Alexandrum, ut Ammonium ad supplicium deposceret, dicens insidias ipsi ab eo intentatas esse; ideoque se postulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recusaret, conjectura inde facta illum *ipsum* esse insidiarum auctorem, vehementer ei iratus est. Antiochenos autem jam ante sibi infensos habuerat Alexander propter Ammonium.

Ammonius cæsus.

nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, cum id egisset ut muliebri amictu sese occultaret, sicut alibi diximus.

Ptolemæus filiam suam Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 Maccab. c. 11.

7. At Ptolemæus, de se questus, quod & filiam suam Alexandro locaverat, & adversus Demetrium societatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim sua *ei* ablata, confestim ad Demetrium mittit *legatos* de societate & amicitia, pollicitus se filiam ei in uxorem daturum esse, ipsumque in regnum paternum restituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & societatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo supererat certamen, ut Antiochensibus per-

τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων καὶ καταφλεχθέντων ἐν τῷ ἱερῷ τῷ πολεμίων, ἦσαν ὀκτακισχίλιοι. κρατήσας οὖν τοσαύτης δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τῆς Αζώτου εἰς Ασκάλωνα παραγίνεται· καὶ καταστρατοπεδεύσαντος ἔξω τῆς πόλεως αὐτῆς, [c] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ [f] οἱ Ασκαλωνῖται, ξένια προσφέροντες αὐτῷ καὶ τιμῶντες. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν προαίρεσιν, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος λείαν, ἣν [g] ἔλασεν ἐκεῖθεν νικήσας τοὺς πολεμίους. Αλέξανδρος δέ, ἀκούσας ἡγημένον τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Απολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι μὲν τὴν αὐτοῦ γνώμην σωτέβαλεν Ιωνάθῃ, φίλῳ ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ πέμπει πρὸς Ιωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ καὶ γέρα δὲ [h] τιμὰς δίδοὺς, [i] πόρπην χρυσέαν, [k] ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς τῶν βασιλέων συγγενέσι, καὶ Ακκάρωνα καὶ τὴν παρχίαν αὐτῆς εἰς κληρονομίαν ἀποτρέπει.

ε'. Τὸν δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν [l] καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος, ὁ φιλομήτωρ ἐπικληθείς, ναυτικῷ ἄγων δυνάμιν καὶ πεζῷ, εἰς Συρίαν ἦκε, συμμαχήσων Αλεξάνδρῳ. [m] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ. καὶ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Αλεξάνδρου κελεύσαντος ἐκδεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Αζώτου πόλεως, [n] ἔνθα πάντες κατεβόων αὐτοῦ τοῦ ἐμπεπρησμένου ἱεροῦ αὐτῶν Δαγῶνος, κατηγόρουν τε Ιωνάθου τοῦτο ἀφανίσαντος, καὶ τὴν χώραν πυρπολήσαντος, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντος. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα ἀκούσας [o] ἡσύχασεν· Ιωνάθης δὲ, εἰς Ιόππην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνει καὶ τιμῆς ἀπάσης· ἔπειτα προπέμψας αὐτὸν ἕως τοῦ [p] Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα.

ς'. Γενόμενος δ' ἐν [q] Πτολεμαΐδι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, μικροῦ [r] διεφθάρη Πτολεμαῖος, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Αλεξάνδρου δι' Αμμωνίου, ὃς ἐτύγχανεν αὐτῷ φίλος ὤν. Φανερὰς δὲ τῆς ἐπιβουλῆς γενομένης, Πτολεμαῖος γράφει τῷ Αλεξάνδρῳ, πρὸς κόλασιν ἐλαύνων τὸν Αμμώνιον, ἐπιβεβουλεῦσθαι λέγων [s] πρὸς αὐτοῦ, καὶ δίκην ἀξιῶν [t] ὑποσχεῖν. οὐκ ἐκδιδόντος δὲ τοῦ Αλεξάνδρου, σωεὶς [v] ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἐπιβουλεύσαντα, χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διέκειτο. τοῖς δ' Αντιοχεῦσι δὲ πρότερον ἦν προσκεκρουκὼς Αλέξανδρος διὰ τὸν Αμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ [x] πεπόνθεσαν κακά. τιμωρίαν μέντοι τῶν τετολμημένων Αμμώνιος ὑπέσχε, καταφαγεὶς αἰσχρῶς ὡς γυνὴ, κρύπτειν ἑαυτὸν ἀξιώσας σκληρᾷ γυναικείᾳ, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζ. Πτολεμαῖος δὲ, μεμψάμενος αὐτὸν ἐπί τε συνοικίσει τῇ θυγατρὶ Αλεξάνδρου, καὶ τῇ συμμαχίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν συγγενέσθαι. ἀποστάσας γὰρ τῆς θυγατρὸς, πέμπει πρὸς Δημήτριον αἰτῶν τὴν συμμαχίαν καὶ φιλίαν, συνοικήσειν [y] τῇ θυγατρὶ δώσων αὐτὸν εἰς γυναῖκα, καὶ καταξιώσων αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δὲ Δημήτριος ἡδέως [z] τοῖς πεπραγμένοις, δέχεταί τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὸν γάμον. [a] ἓν δέ τι Πτολεμαίῳ [b] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Αν-

κατεφυγόντας) συμφυγόντας in *Editis*.

c Προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ] Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10. v. 86. προσῆλθον mutavi in προῆλθον.

f Οἱ Ασκαλωνῖται,] De Ascalonitis, qui obviam Jonathæ facti 1 Maccab. x. 86. SPANH.

g Ελασεν ἐκεῖθεν νικήσας] *Lugd. Bat.* ἔλαβε νικήσας.

* *Monile mittit aureum*,] *Al.* fibulam auream.

h Τιμὰς —— ἐπιτιθεῖ.] Conf. supr. §. 2. SPANH.

i Πόρπην χρυσέαν,] Καὶ πόρπην legisse videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis*.

k Ως ἔθος ἐστὶ] Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forsan legendum conjiceret, ὃν τρόπον ἔστιν ἔθος δίδοσθαι εἰ μὴ τοῖς &c.

l Καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος,] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, ναυτικῷ in *ceteris*.

m Γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ.] Γαμβρὸς ὢν αὐτοῦ *Busb.*

n Ενθα —— Δαγῶνος,] 1 Maccab. xi. v. 4. &c. SPANH.

o Ησύχασεν·] Mallem ἠσύχαζεν.

p Ελευθέρου καλουμένου ποταμοῦ,] Hujus etiam fluvii meminit *lib.* 1. de *Bell. Jud.* Ελεύθερον *Hen.* & *Lugd Bat.* HUDS. De hoc Syriæ fluvio vid. infr. De Bell. Jud. lib. 1. c. 18. §. 5. τὸν ἐντὸς Ελευθέρου ποταμοῦ πάσας· & Antt. lib. 15. c. 4. §. 1. & lib. 13. c. 5 §. 10. SPANH.

q Πτολεμαΐδι] Alii sic distinguunt, Πτολεμαΐδι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μικροῦ &c.

r Διεφθάρη Πτολεμαῖος,] Διεφθάρη ὁ Πτ. *Busb.*

s Πρὸς αὐτοῦ,] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.*

t Ὑποσχεῖν.] Ὑπέχειν *Hen.*

v Ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἐπιβουλεύσαντα,] Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.*

x Πεπόνθεσαν κακά.] Πεπόνθεσαν *Busb.* & *Hen.*

y Τῇ πρὸς αὐτὸν συνηθείαν.] Illud τῇ ex *MSS.*

z Τοῖς πεπραγμένοις,] Τοῖς πεπραγεσθαμένοις non agnoscunt *Hen.* & *Busb.*

a Εν δέ τι] *L. B.* ἓν δ' ἔτι.

b Λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο,] Vel λοιπὸν vel κατελείπετο redundare videtur.

Αν-

c Καὶ

Αντιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρῳνόμησε. κατεπράξατο δὲ καὶ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὸν Ἀμμώνιον, ὡς δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Ἀντιοχείας, ἦκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν στρατευμάτων ἀναδείκνυται, [c] καὶ ἀναγκασθεὶς δύο περιθέσθαι διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ἀσίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. χρηστὸς δὲ ὢν φύσει καὶ δίκαιος, [d] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ μέλλοντα λογίσασθαι σοφὸς, φείσασθαι δὲ [e] μὴ δόξαι εἶναι τοῖς Ρωμαίοις ἐπίφθονος ἐκείνοις· καὶ συναγαγὼν τοὺς Ἀντιοχεῖς [f] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτούς, [g] λέγων, "ὡς εὐδενὸς μνησικακήσειν "αὐτοῖς ἃ δι' τὸν πατρὸς αὐτοὺς ἠδικήθη· διδάσκαλόν τε "ἀγαθὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα ἕξειν ὁμολογήσαντα, καὶ φαύ- "λοις [h] ἐγχειροῦντα πράγμασιν οὐκ ἐπιτρέψειν ὑπάρχειν "τοῦτο. αὐτὸς δ' ἔφασκεν ἀρκεῖν τιμὴν τὴν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

η'. Τοῦ δ' Αλεξάνδρου σὺν στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντος ἐκ τῆς Κιλικίας [i] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Ἀντιοχέων γῆν ἐμπρήσαντος καὶ διαρπάσαντος, [k] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [l] μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ αὐτῷ δεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Αλέξανδρον. ὃς μὲν οὖν εἰς Αραβίαν φεύγει. συμβὰν δ' ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τὸν Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, παραχθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ὑποσφάμενον [m] καταβαλεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ πολλὰ δόντας αὐτῷ καὶ τὰ κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τοῦ θανάτου καταστῆσαι. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἐξαρπασάντων, χαλεπῶς ὅπως εἶχεν ὡς ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας μήτε συνιέναι τι, μήτε [n] φθέγξασθαι δυνηθῆναι. ᾧ [o] δὴ Αλεξάνδρου τοῦ κεφαλὴν ὁ τῶν Αράβων [p] δυνάστης ὑποτεμὼν [q] Ζάβδηλος, ἀπέστειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [r] ἀνενεγκὼν ἐκ τῶν τραυμάτων τὴν φρόνησιν, ἥδιστον ἄκουσμα καὶ θέαμα, τοῦ Αλεξάνδρου πεπυτοῦ ἅμα καὶ τοῦ κεφαλοῦ, ἀκούσας καὶ ἰδών· καὶ μετὰ πολὺ πληθεὶς τῆς ἐπ' Αλεξάνδρῳ πεφυκυίᾳ χαρᾶς, καὶ αὐτὸς κατέστρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ασίας [s] Αλέξανδρος, ὁ [t] Βάλας λεγόμενος, ἔτη [v] πέντε, [x] καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

θ'. Παραλαβὼν δὲ τοῦ βασιλείαν Δημήτριος ὁ [y] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος, [z] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν τὸ τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικόν, [a] ἔτι τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας ἐκλαθόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς οἱ αὐτός, καὶ διὰ τὴν Κλεοπάτρας γάμον συγγενής. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται φεύγουσιν αὐτοῦ [b] τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν· τῶν δὲ ἐλεφάντων Δημητρίου ἐγκρατὴς γίνεται. Ιωνάθης δ' ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ιουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν,

suaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipsum perfecit. nam Antiochenses Alexandrum perosi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti sunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulsus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenses se contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactusque duo sibi diademata imposuit, unum Asiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura esset bonus justusque & alieni non appetens, scienſque præterea de futuris bene conjicere, *ab Asiæ regno*, ne Romanis sibi invidendi occasionem daret, abstinere decrevit: atque Antiochensibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, "quod beneficiis ipse "affectus illis ignosceret ob injurias patri illatas: "se quoque *ili* magistrum fore ducemque declara- "vit, & si mali quidpiam aggrederetur, *illum se* "non permissurum esse promisit. Ægyptique re- "gnum sibi satisfacere, ajebat." His dictis, eò "perducit Antiochenses ut Demetrium reciperent.

Demetrio Antiochia pulso, Ptolemæo regnum deferunt Antiochenses. 1 *Maccab.* c. 11.

Antiochenses hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 *Maccab.* c. 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupisset, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vastasset, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam suam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam se recipit· in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorso* excussum humi prosterneret: adeo ut hostes hoc viso in eum impetum fecerint, multisque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hostibus* eum cripuissent satellites, tam male se habebat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynasta, Alexandri caput abscissum Ptolemæo misit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad se reversus, rem auditu visuque jucundissimam, Alexandrum mortuum esse caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo post satiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipse vitam finivit. Asiæ vero imperio per quinquennium potitus est Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum est.

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 *Maccab.* c. 11.

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 *Maccab.* c. 11.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & societatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipsius esset, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam concesserunt: sed elephanti Demetrio in potestatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hierosolymorum arcem oppugnandam ag-

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi militer.

c Καὶ —— Αἰγύπτου.] 1 Maccab xi. v. 13. SPANH.

d Καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis*.

e Μὴ δόξαι εἶναι] Μὴ δόξαι Ρωμαίοις *Hen.*

f Εἰς ἐκκλησίαν,] Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.*

g Λέγων,] Λέγων ὡσεὶς μνησικακήσειν αὐτοῖς ὧν ἔπαθεν αὐτοῦ ὁ πατὴρ, διδασκαλός τε ἀγαθὸν αὐτῷ καὶ ἡγεμὼν ἔσεσθαι ὁμολογῶν *Hen.* & *Busb.*

h Ἐγχειροῦντα πράγματι] Ἐγχειροῦντι *Hen.*

i Εἰς Συρίαν,] Εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν τῶν Αντιοχέων.

k Πτολεμαῖος] Ο Πτολεμαῖος *Hen.* & *Busb.*

l Μετὰ γαμβροῦ Δημητρίου·] Μετὰ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ.

m Καταβαλεῖν·] Ita *Hen.* & *Busb.* καταβαλεῖν in *Editis Aliisque.*

n Φθέγξασθαι] Φθέγξασθαι *Hen.* & *Busb.*

o Τοῦ δὴ —— Ζάβδηλος,] Alexandri Balæ caput ab Arabum Dynasta abscissum & missum Ptolemæo. vid. 1 Maccab. xi. v. 17. SPANH.

p Δυνάστης ὑποτεμὼν] Id est, unus duodecim Φυλάρχων.

q Ζάβδηλος,] Σαβδιὴλ 1 *Macc.* c xi. v. 14. unde Ζαβδήλου apud *Josephum* reponendum censet *Grotius*. HUDS. Pro Ζάβδηλος Maccab. Ζαβδιὴλ. *Syr.* Zarid. SPANH.

r Ἀνενεγκὼν] Ita cum *Hen. Busb.* & *Zonara.* ἀναδήσας in *Editis.*

s Αλέξανδρος, ὁ Βάλας λεγόμενος,] Ο Βάλας *Gen.*

t Βάλας λεγόμενος,] Sic *Busb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλας *Gall.* ὁ Βάλλας in *Editis Gratis.* Est qui malit Βαλᾶς aut Βαάλης.

v Πέντε,] Alexandro quinquennium tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menses quinque circiter quinquennio detrahendos esse censet *Usserius*, ad A. M. 3859.

x Καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν in *Editis Aliisque.*

y Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος,] Ita ex *Nummis.* Νικάτωρ in *libris.* HUDS. Lege Νικάτωρ ἐκ Nummis: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. SPANH.

z Ὑπὸ πονηρίας] Πονηρίᾳ *Busb.* & *Hen.* atque ita legisse visus est *Epiphan.*

a Τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας] Ita *Hen.* & *Busb.* τῆς τε συμμαχίας in *Editis Aliisque.*

b Τὴν πονηρίαν εἰς Αλεξάνδρειαν·] Τὸν πόνον solus *Busb.*

Jonathas arcem Hierosolymitanam oppugnat. 1 Maccab. c. 11.

aggressus est, occupatam à Macedonum præsidio, & à sceleſtis quibusdam, aliisque qui mores patrios deseruerant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confisi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapsi ad Demetrium veniebant, arcisque obsidionem ei nunciabant. Ille vero, istis ad eum delatis iratus, cum exercitu ex Antiochia profectus est adversus Jonatham: cumque Ptolemaïdem perveniſſet, literas ei scripsit, imperavitque ut è vestigio Ptolemaïdem ad se properaret. Cæterum ille obsidionem non omisit, verum cum populi senioribus & sacerdotibus, & aurum secum deferens & argentum & vestem & alia multa munera, ad Demetrium profectus est; istisque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, similiter ac ab ejus anteceſſoribus eum nactus est, sibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accusarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa universa, & tribus toparchiis, Samariæ & Perææ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de istis omnibus literas, in hunc modum scriptas. "REX DEMETRIUS "JONATHÆ FRATRI ET GENTI JU- "DÆORUM SALUTEM. Exemplum epistolæ, quam ad Lasthenem consanguineum nostrum "scripsimus, vobis misimus ut *eam* sciatis. REX "DEMETRIUS LASTHENI PATRI S. "Genti Judæorum nobis amicæ, & necessitudinis, "quam nobiscum habent, jura servanti, decrevi "benevolentiæ gratiam referre. Itaque tres præ- "fecturas, Apherima, & Lydda, & Ramatha, "quæ Judææ ex Samaria additæ sunt, omniaque "ad eas pertinentia, ac præterea quicquid ante me "regibus moris erat accipere à sacra facientibus "Hierosolymis, & tributa omnia ex terræ frugi- "bus & arborum fructibus, aliaque quæ nobis de- "bebantur, ut & lacuum salis vectigal, coronasque "ad nos adferri solitas, illis remitto, & nihil horum "hinc in perpetuum *ab illis* extorquebitur. Qua- "re operam da, ut harum literarum exemplum "exscribatur, & Jonathæ detur, & in illustri loco "adyti templi collocetur". Et literæ quidem *regiæ* ita se habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum sublatum esse, dimisit milites, eorumque stipendium minuit; & solis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliisque insulis ascenderant, illud *in posterum* numerabat.

A Demetrio accersitus ad eum proficiscitur. 1 Maccab. c. 11.

Ab eo Judææ immunitatem impetrat. 1 Maccab. c. 11.

Militum in Demetrium odium. 1 Maccab. c. 11.

Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipse quidem nihil amplius dari vo-

[c] προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν, ἔχουσιν Μακεδονικὴν φρουράν, καὶ τοὺς ἀσεβῶν τινας καὶ τοὺς πρὸς τῶν πατρίων σωμηθέντας. ὅπερ ἦν τὸ μὲν πρῶτον καταφρόνημα τῶν Ιωνάθης ἐμηχανᾶτο πρὸς τὴν αἵρεσιν, πεποιθότες τῇ ὀχυρότητι καὶ χωρίοις· νυκτὸς δέ τινες τῶν ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἦκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ τῆς ἄκρας ἐμήνυον. ὁ δὴ τοὺς ἠγελμένους παροξυνθεὶς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἦκεν ἐκ τῆς Αντιοχείας ἐπὶ τὴν Ιωνάθην. γνόμενος δὲ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφει κελεύων αὐτὸν σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα· ὁ δὲ, τὴν μὲν πολιορκίαν [d] οὐκ ἔπαυσε, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ λαὸν προσκαλεσάμενος τοὺς ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα καὶ πολλὴν ξενίων κομιζόμενος, ἦκε πρὸς τὸ Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπείᾳ τὴν ὀργὴν καὶ βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λαμβάνει [e] βεβαίαν ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς καὶ [f] προσῆκτο τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἐκεκλήκει. κατηγορουμένων δὲ αὐτοῦ τῶν Φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ [g] προσκαλεῖται αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τῆς Ιουδαίας ἀπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [h] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, [i] τριακόσια [k] τάλαντα, δίδωσι [l] καὶ περὶ πάντων ἐπιστολὰς αἳ περιέχουσι τὸν τρόπον τοῦτον. "[m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑ- "ΘΗι ΤΩι ΑΔΕΛΦΩι [n] ΚΑΙ ΤΩι ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψαμεν "Λασθένει τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [o] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν ἵν' εἰ- "δῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΣΘΕΝΕΙ ΤΩι "[p] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ιουδαίων ἔθνει ὄντι φίλῳ, "καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς φυλάττοντι, τὴν εὔνοιαν "ἐκείνα χάριν ἀποδοῦναι. καὶ τοὺς τριῶν [q] νομοὺς, "[r] Αφερεμὰ καὶ [s] Λύδδα καὶ Ραμαθὰ, οἱ τῇ Ιουδαίᾳ προσ- "τέθησαν [t] ἀπὸ τῆς Σαμαρειτίδος, [v] καὶ τὰ προσκυρή- "ματα τούτοις, ἔτι τε ὅσα ἀπαρχὰ τῶν θυσίων ἐν Ιερουσολύ- "μοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἀπὸ "τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ πάλλα τὰ "προσήκοντα [x] ἡμῖν, καὶ [y] τοὺς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ "τοὺς κομιζομένους ἡμῖν στεφάνους, ἀφίημι αὐτοῖς, καὶ "πάντων [z] ἀπροσδιαθήτως τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν, ἀεὶ εἰς τὸν "[a] ἅπαντα χρόνον. Φρόντισον οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον "δοθῇ, καὶ δοθῇ Ιωνάθῃ, [b] καὶ ἐν ἁγιωτάτῳ τόπῳ τοῦ ἁγίου "ἱερᾶς πεθῇ." τὰ μὲν δὴ γεγραμμένα ταῦτ' ἦν. ὁρῶν δὲ ὁ Δημήτριος εἰρήνην οὖσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πολέμου φόβον ἐπάρχοντα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῶν ἐμείωσε· καὶ μόνοις [c] τοῖς ξενολογηθεῖσιν, οἳ συνανέβησαν ἐκ Κρήτης αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων, ἔχθρᾳ [d] τοιαρουῶ αὐτῷ ἐμισοῦντο ἐκ τούτου γένεται πρὸς τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν ἐξὸν οὐκ ἔπ

c Προσβαλὼν,] Προσβαλὼν omittunt *Busb.* & *Hen.* qui mox habent ἐν τοῖς Ιεροσ.

d Οὐκ ἔπαυσε,] Negationem retinet & Textus Maccab. L. 1. c. 23. quidam tollunt.

e Βεβαίαν ἔχειν] Βεβαίως *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

f Παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ] Ἐπὶ τοῦ solus *Hen.*

g Παρακαλεῖται αὐτὸν] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* προσκαλέσαιτο in *Editis.*

h Περαίας καὶ Γαλιλαίας,] Ita ex præced. c. 3. §. 3. & 1 *Macc.* c. 10, 30. si quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam *MSS.* quam *Editis*) Ἰόππης inseritur loco Περαίας. Videsis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. x. v. 30. & c. xi. v. 28. ut & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 178, 179.

i Τριακόσια τάλαντα, δίδωσι] Tributum 300 Talentorum de universa Judæa, & tribus Toparchiis, Samaria, Joppe & Galilæa 1 Maccab. xi. 28. SPANH.

k Τάλαντα,] Sic *Busb.* (& *L. B.*) τέλη in *Editis Aliisque.*

l Καὶ] Abest καὶ à *L. B.*

m Βασιλεὺς —— Ἀδελφῷ] Ita supra c. 2. §. 2. Alexandri Balæ Epistola ad eundem Jonatham cum Fratris titulo; 1 Maccab. xi. v. 30. SPANH.

n Καὶ τῷ Ιουδαίων ἔθνει] Καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ιουδαίων solus *Hen.* Eadem epistola exstat 1 *Macc.* c. xi. v. 30. &c. sed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam studiosus fuerit *Josephus* purioris Græcitatis.

o Ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν] Ita ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. xi. v. 31. ἔγραψα in *Editis Aliisque.* non refragabor, si quis malit ἔγραψα & mox ἀπέσταλκα μὲν.

p Πατρὶ χαίρειν.] Solebant reges viros summæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani postea *imperatores.*

q Νομὸς,] Perperam antea νόμους.

r Αφερεμὰ καὶ Λύδδα καὶ Ραμαθὰ,] Αφερεμὰ in quibusdam *MSS.* ἀφίημι ῥεμὰ in *L. B.* HUDS. Αφαίρεμα καὶ Δύδδαν (*MS. Alex.* Λύδδα) καὶ Ραμαθεμ. in *MS. Alex.* Ραθαμὶν· *Rufin.* Afferema, Belscalidai vel Ramathe Lydda prima Samaritica Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. Vid. infr. lib. 14. c. 10. § 6. SPANH.

s Λύδδα] Λύδδαν καὶ Ραμαθεὶμ *Macc.*

t Ἀπὸ τῆς Σαμαρειτίδος,] Synedoche, pro ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ Περαίας καὶ Γαλιλαίας. *Gron.* ad 1 *Macc.* c. x. v. 30. & *Macc.* c. xi. v. 34.

v Καὶ τὰ προσκυρήματα τούτοις,] Καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς 1 *Macc.* c. xi. v. 34. προσκειμένων *L. B. Vetus. his attinentia.*

x Ἡμῖν,] Ita *Hen.* (*L. B.*) & *Macc.* ut & mox infra ὑμῖν male in *Editis Aliisque.*

y Τοὺς λίμνας τῶν ἁλῶν,] Λίμνας τῶν ἁλῶν· sic 1 Maccab. xi. 35. τὰς δὲ ἁλὸς λίμνας, salis stagna. *Vulgat.* areas Salinarum. SPANH.

z Προσδιαθήσει τούτων] Προσδιαθήσει *Hen.*

a Ἑπόντα] *L. B.* ἅπαντα.

b Καὶ ἐν ἁγιωτάτῳ τόπῳ] Καὶ πλησίον τοῦ ἁγίου ἐν τόπῳ 1 *Macc.* c. xi. v. 37.

c Τούτοις ἐχρήσθη] Ita *Busb.* & *Hen.* τούτων in *Editis.*

d Τοιαρουῶν αὐτῷ] Sic *Busb.* & *Hen.* ᾧ ἐν in *ceteris.*

e Μάλ-

ἔπ παρῆχεν, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἐπ' εἰρήνης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν' εὐνοϊκῶς ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἰ δεήσει ποτε εὐθύμως.

luit, reges vero ejus anteceſſores id ipſum etiam pacis tempore illis perſolvebant, ut eos *ſibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus eſſet, obeunda promptos paratoſque.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Τρύφων, καταπαλεμήσας Δημητρίου, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, πιστωσάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπράσσθωσεν Ἰωνάθης.

Ἀμέλει ταύτην νοήσας τὴν δύσνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Ἀλεξάνδρου τὸς στρατηγός, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθείς, προσγίνεται πρὸς [c] Μάλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν [f] Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [g] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν ἐκ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν ὑπ' ἀπιστίας· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος καὶ Τρύφωνος σκηπτόμενον τὴν προαίρεσιν εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου [h] πάνδρος ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

β'. Ὁ δ' ἀρχιερεὺς Ἰωνάθης [i] ὑπεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς Ἰουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [k] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ Φρουροῖς, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ πρεσβύτας παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοὺς Ἰουδαίους ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ οὐ τοῦτο μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ὑπεχνεῖτο, μετὰ τοῦ ἐν χερσὶ πόλεμον· [l] τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν. ἠξίου δ' αὐτὸν καὶ συμμαχίαν πέμψαι, δηλῶν ἀποστῆναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ὁ μὲν Ἰωνάθης τρισχιλίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ἔπεμψεν.

γ'. Ἀντιοχεῖς δὲ μισοῦντες τὸν Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [m] πεπόνθεσαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς, ἀπεχθανόμενοι δ' αὐτῷ καὶ διὰ τὸν πατέρα Δημήτριον, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [n] ἐξαμαρτόντα, καιρὸν ἐπετήρουν λαβεῖν καθ' ὃν [o] ἐπίθοιντο αὐτῷ. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παρεῖναι τῷ Ἰωνάθῃ τῷ Δημητρίῳ, καὶ συμφρονήσαντες ὅτι πολλοὶ ἀθροίσαι δύναμιν εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτὸν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ φθάσαντες τοῖς βασιλείοις αὐτοὶ τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους διαλαβόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τὸν βασιλέα. [p] ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τὸν Ἀντιοχέων ἐπιπεπολεμωμένον πρὸς αὐτὸν [q] καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα, προσκαλεῖται τοὺς μισθοφόρους, καὶ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ [r] τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους, συμβάλλει τοῖς Ἀντιοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἠθροισμένων. βλέπων δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς κρατοῦντας [s] οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπὶ τοὺς στέγας τῶν βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [t] αὐτούς, καὶ τοῦ μὲν αὐτοὶ τὸ παρὸν ὑπ' αὐτῶν ὄντες προπετέστερον διὰ τὸ ὕψος, πολεμίους δ' αὐτοὺς κακῶς διὰ τὸ ἄνωθεν μάχεσθαι, [v] τῶν συμεγγὺς αὐτοὺς οἰκιῶν ἀπώσαντο, καὶ ταύτας μὲν δύῃς πῦρ

CAP. V.

IX.

Quomodo Tryphon, poſt devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipſo in ſocietatem recepto: & quas res geſſit Jonathas bellis & legationibus.

VErumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexiſſet quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuiſſet quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei ſuadebat ut Antiochum ſibi traderet; ut qui regem eum facturus eſſet, & in regnum paternum reſtituturus. Ille primum quidem ſe difficilem præbebat, quod non ſatis ei fideret; poſtea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perſeveraſſet, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita ſe habebant.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem deficit. 1 Maccab. c. 11.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hieroſolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus iſtius regionis præſidiis, miſſa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, ſe non hæc ſolum ei præſtiturum, ſed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim ſe jam totum occupari. ipſum autem, ut auxiliares mitteret copias orabat, indicans ſuos omnes defeciſſe milites. Et quidem Jonathas tria millia lectiſſimorum militum *ei* miſit.

3. Cæterum Antiochenſes, infenſi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos affecerat, tempus obſervabant quo poſſent eum adoriri. Cumque animadverſiſſent auxilia ei à Jonatha ſuppetias veniſſe, ſecumque reputaſſent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, niſi ipſum mature prævenirent, correptis armis regiam circumſteterunt, ac ſi eam oppugnaturi eſſent, exitibuſque viarum occupatis, regem in poteſtatem ſuam redigere ſtudebant. Ille vero videns populum Antiochenſem ſibi hoſtem factum, & in armis eſſe, aſſumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliaribus cum Antiochenſibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* ceſſit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna eſſe ſuperiores, in tectum regiæ aſcenderunt, & inde *miſſilibus* ipſos feriebant, atque longius quidem ab illis diſtantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è ſublimi pugnarent, facile

Jonathas cum ſuis Demetrium Antiochia in ſeditione tutantur. 1 Maccab. c. 11.

eos

---

c Μάλχον τὸν Ἄραβα,] Μαλχηλον malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. XI. v. 39.

f Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον·] Conf. *alibi* lib. 1. c. 2. §. 1. πρός τι τὸν Ἀντίοχον &c. item ἐπίτροπον μὲν ὢν Ἀντίοχου παιδὸς &c. ibid. SPANH.

g Τὸν Δημήτριον,] Illud τὸν ex *MSS.*

h Τάνδρος ὁ τούτοις ὑπῆρχεν.] Τὰ ἀνδρὸς *Hen.*

i Ὑπεξελεῖν] Ita reſcripſi, ſenſu id poſtulante. ἐπεξελθεῖν in *Editis.* ἐξελεῖν *Busb.* eraſo θ. ἰλεῖν juxta *Vet. Interpr.* HUDS. Ὑπεξελθεῖν eſt *perſequi, ulciſci, punire*, qui ſenſus huic loco optime convenit. IBBETSON.

k Τοὺς ἐν ἅπασι] Ita fere in 1 *Macc.* c. XI. v. 41. καὶ τοὺς ἐν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ Φρουροὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.*

l Τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν.] Ita cum *Busb.* τούτων γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν in *Editis.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν *Lugd. Bat.*

m Πεπόνθεσαν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς,] Ita *Hen.* πεποίηθεσαν *Busb.* πεπόνθεσαν in *Editis.* Vide ſuper c. 4 §. 3.

n Ἐξαμαρτόντα,] Ita *Busb.* (*L.B.*) & *Epiphan.* ἐξαμαρτάντα in *Editis Aliiſque.*

o Ἐπίθοιντο αὐτῷ.] Ἐπίθωνται *Busb.*

p Ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τὸν Ἀντιοχέων] Ὁ δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁρῶν ἐπιπολ. *Busb.* ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν ἐπιπ. juxta *Epiphanium.*

q Καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα,] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.*

r Τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους,] Articulum inſertum dedimus è *Cod. Hen.*

s Οἱ Ἰουδαῖοι,] Illud οἱ è *Cod. Busb.*

t Αὐτούς,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Ἀντιοχεῖς in *Editis Aliiſque.*

v Τῶν συμεγγὺς αὐτοὺς οἰκιῶν] Τὰς συμεγγὺς οἰκίας αὐτοὺς ἀπώσαντο *Hen.* & *Busb.*

eos repulerunt à propinquis ædibus, illiſque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte conſtructis, univerſam *fere* depaſcebatur. Antiochenſes vero, cum non potuiſſent opem ferre, aut incendium exſtinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud tranſilirent, atque ita eos perſequerentur, contigit ut incredibilis eſſet infectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in ſervandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum ſtragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, ſeque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dediſſet, ſeditionem compeſcuit. Judæos autem ſpoliis locupletatos, gratiiſque iis quaſi auctores ei victoriæ exſtiterant relatis, Hieroſolyma ad Jonatham remiſit, auxilii *opportune* lati teſtimonium ei tribuens. At poſtea maligne in eum ſe geſſit, & promiſſa fefellit, bellumque ei minatus eſt, niſi tributa omnia ei redderet, * quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque iſta peregiſſet, niſi Tryphon eum inhibuiſſet, feciſſetque ut copias in Jonatham paratas ad ſui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reverſus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adoleſcentulus admodum) diadema ei impoſuit; & deficientibus ad ſe omnibus militibus, qui Demetrium deſeruerant ob ſtipendia non ſoluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commiſſo eum ſuperat, & tum elephantos in ſuam poteſtatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 Maccab. c. 11.

Antiochus Alexandri filius, victo Demetrio, Jonatham ſibi conciliat. 1 Maccab. c. 11.

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam ſe recepit: *puer vero Antiochus*, miſſis ad Jonatham legatis literiſque, *illum* amicum ſibi ſociumque adſcivit, & pontificatum ei confirmavit, ceſſitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vaſa aurea & pocula veſtemque purpuream, data illis utendi poteſtate, ad eum miſit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratem imperatorem conſtituit à Scala Tyriorum uſque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, miſſis ad eum ſimul & Tryphonem legatis, promittebat ſe illi amicum fore ſociumque, & cum ipſo arma juncturum adverſus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retuliſſet, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo conſequutus, ſed maleficia pro beneficiis repoſuiſſet.

Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in poteſtatem rediigeret. 1 Maccab. c. 11.

5. Cum igitur Antiochus ei conceſſiſſet, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, ſtatim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem eum ſplendide exceperunt, ſed milites ei dare diſtulerunt. Cum autem illinc ad urbem Aſcalonem ſe contuliſſet, & Aſcalonitæ certatim cum muneribus ei occurriſſent, & hos ipſos hortabatur & ſingulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent &

[x] ἐνῆκαν. ἡ δ' φλὸξ ἐφ' ὅλην διεπίνετο τὴν πόλιν, πυκνῶν τ οἰκιῶν ὑσῶν, καὶ τὰ πολλὰ ἐκ ξύλων ᾠκοδομημένων, πᾶσαν αὐτὴν ἐνεμετο. οἱ δ' Ἀντιοχεῖς, μὴ δυνάμενοι [y] βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τ πυρὸς, εἰς φυγὴν ἐτράποντο. τ δ' Ἰουδαίων ἀπὸ δώματος ἐπὶ δῶμα διαπηδώντων, καὶ τὸν αὐτὸν διωκόντων τ τρόπον, ἀβέβαιόν τινα ποιεῖ τὴν διωξιν. ὁ δ' βασιλεὺς ὁρῶν τὸν Ἀντιοχεῖς, σῶσαι τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἐπιχειροῦντας, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι μαχομένους, δι' ἄλλων αὐτοῖς ἐπιτίθεται στενωπῶν, καὶ συμβαλὼν πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὡς ἀναγκαδῆναι ῥίψαι τὰς πανοπλίας, καὶ παραδοῦναι αὑτοὺς τῷ Δημητρίῳ. συγγνοὺς δ' αὐτοῖς τ πεπλημμελημένοις, καθάπαξ τὴν ὀργὴν. δωρησάμενος δ' τοὺς Ἰουδαίους τ ἐκ τ σκύλων ὠφελείας, καὶ [z] ὡς αἰτίοις αὐτῷ τ νίκης γεγενημένοις δεχαρίσατο, ἀπέπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἰωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ τ συμμαχίας. ὕστερον δ' πονηρὸς εἰς αὐτὸν ἐγένετο, καὶ τὰς ὑποσχέσεις διεψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπείλησεν, εἰ μὴ τοὺς φόρους αὐτῷ πάντας ἀποδοῖ, οὓς ὤφειλε τὰ τ Ἰουδαίων ἔθνη ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων. καὶ ταῦτα ἐπέτρεπεν ἄν, εἰ μὴ Τρύφων αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ τὸν διὰ τ Ἰωνάθην αὐτῷ πρόσκαιρον ἀντιμετέπεμπεν εἰς [a] τὰς περὶ αὐτὸν φροντίδας. ὑποστρέψας γὰρ ἐκ τῆς Ἀραβίας εἰς τὴν Συρίαν μετὰ τ παιδὸς Ἀντιόχου· μειρακιον δ' ἔτι ἦν [b] ἐπὶ τὴν ἡλικίαν· περιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καὶ προχωρήσαντι τ στρατιώταις πάντες, [c] ὁ καταλελοιπὼς τ Δημήτριον διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν μισθῶν, πόλεμον ἐκφέρει πρὸς τ Δημήτριον· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ, κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τοὺς τ ἐλέφαντας, καὶ τὴν τ Ἀντιοχέων πόλιν λαμβάνει.

δ'. Δημήτριος μὲν οὖν ἡττηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν· ὁ δὲ παῖς Ἀντίοχος, πέμψας πρὸς Ἰωνάθην πρεσβευτὰς ἐ χάμμαξα, Φίλον τε ἐ σύμμαχον αὐτὸν [d] ἐποιήσατο, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [e] ἐβεβαίωσε, καὶ τ τεσσάρων παρεχώρησε νομῶν, οἷς [f] τῇ χώρᾳ τ Ἰουδαίων προσετέθησαν. ἔτι γε μὴν σκεύη χρυσᾶ καὶ σκεπάσματα, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα, χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέπων, ἀπέστειλε. καὶ [g] πόρπη δ' αὐτὸν δωρεῖται [h] χρυσέα, καὶ [i] τ πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων. τ ἀδελφὸν δ' αὐτοῦ Σίμωνα, στρατηγὸν τ παραλίας [k] ἀπὸ Κλίματος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου καθίστησιν. Ἰωνάθης δέ, [l] ὅτι τούτοις παρ' Ἀντιόχου μεγάλοις εἰς αὐτὸν ἠδεῖς, πέμψας πρὸς αὐτόν τε καὶ Τρύφωνα πρεσβευτὰς, εἶναί τε φίλον ὡμολόγει ἐ σύμμαχον, καὶ πολεμήσειν σὺν αὐτῷ πρὸς Δημήτριον, διδάσκων ὡς δι' αὐτοῦ χάριτας ἀποδώη, πολλῶν παρ' αὐτοῦ χρηστῶν ἐν οἷς εὐεῖτο τυχών, ἀλλὰ προπαδικήσειεν ἀνθ' ὧν εὖ παθοι.

ε'. Συγχωρήσαντος οὖν Ἀντιόχου δύναμιν αὐτῷ συναγαγεῖν πολλὴν ἔκτε Συρίας καὶ Φοινίκης τοῖς Δημητρίου πολεμήσουσι στρατηγοῖς, ὁδὸν ὥρμησεν [m] εἰς τὰς πόλεις. αἱ δὲ λαμπρῶς μὲν [n] αὐτὸν ἐξεδέξαντο, στρατιὰν δ' οὐκ ἔδοσαν. θυμούμενος δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἀσκάλωνα πόλιν, καὶ τῶν Ἀσκαλωνιτῶν φιλοτίμως αὐτῷ μετὰ δώρων [o] ὑπαντησάντων, αὐτός τε τούτους παρεκάλει, [p] καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων ἑκάστῃ, ὅπο-

[x] Ἐνῆκαν.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ἀνῆκαν in *Editis.*

[y] Βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τ πυρὸς,] Illa βοηθῆσαι μηδὲ desunt *Busb.* & *Vet. Interpr.*

[z] Ὡς αἰτίοις] Ὡς αἰτιωτάτοις *L. B.*

* *Quæ Judæorum gens debuit à primis* Syriæ *regibus.*] Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus ſolvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*

[a] Τὰς περὶ αὐτῷ φροντίδας.] Τὰς ἑαυτῷ φροντίδας *Hen.*

[b] Ἐτι τὴν ἡλικίαν·] Illud ἔτι è *MSS.*

[c] Καταλελοιπὼς] Καταλελοιπὼς *Busb.*

[d] Ἐποιήσατο,] Ita è *Cod. Hen.* ἐποιεῖτο *Busb.* ποιεῖ in *Editis.*

[e] Ἐβεβαίωσε,] Ἐβεβαιοῖ *Busb.*

[f] Τῇ χώρᾳ τ Ἰουδαίων] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque ſupra emendata dedimus c. 2. §. 3. τὴν χώραν τ Ἰουδαίων προσεῖπε. in *Editis Aliisque.*

[g] Πόρπη —— φίλων.] Conf. ſupr. c. 4. §. 2. SPANH.

[h] Χρυσέα,] Χρυσῆ ſolus *Hen.*

[i] Τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων.] Καὶ εἶναι τ φίλον ἐ βασιλέως 1 *Macc.* c. XI. v. 57. τ πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλοι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[k] Ἀπὸ Κλίματος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου] Ita è *Cod. Hen.* niſi quod (ex *Joſepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. XI. v. 59.) Κλίματος pro Κλίματος repoſuerim. Ἀπὸ ἐ κλίματος τ Τυρίων ἕως τ Αἰγύπτου in *Editis Aliisque.* HUDS. A Regione Tyri utque ad Ægyptum *Rufin.* Lege κλίματος, ſic *alter.* lib. 2. c. 10. §. 2. τῷ δ' ὑψηλοτάτῳ, κατ' ἀρκτοῦ, ὃ καλοῦσι Κλίματα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι· SPANH. Κλίματος lego. Κλιμακ Τυρίων eſt ſcala Tyriorum. REL.

[l] Ἐπὶ τούτοις] Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.*

[m] Εἰς τὰς πόλεις.] Ἐπὶ τὰς πόλεις *Busb.* & *Hen.*

[n] Αὐτὸν ἐξεδέξαντο,] Ita *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deeſt *Editis.*

[o] Ὑπαντησάντων,] Ἀπαντησάντων *Busb.* & *Hen.*

[p] Καὶ τ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων] Καὶ ἐν τ ἐν τῇ K. *Busb.* & *Hen.*

[q] Εἰς

ὑποσῶσαι Δημητρίῳ, πεισθέντας μὲν Ἀντιόχῳ, σὺν αὐτῷ δὲ πολεμήσοντας πειρᾶσθαι τῶν Δημητρίου δίκην λαμβάνειν ὧν ἁμάρτοι ποτὲ εἰς αὐτούς. εἶναι δ' αὐτῆς βουλομένοις ταῦτα φρονεῖν πολλὰς αἰτίας. πείσας δ' ὁμολογῆσαι πρὸς τὸν Ἀντίοχον συμμαχεῖν τὰς πόλεις εἰς Γάζαν παρεγένετο, προσαξόμενος καὶ τὴν τούτων εὔνοιαν Ἀντιόχῳ. πολὺ δ' εὗρε τῆς προσδοκίας τὰς Γαζαίους ἀλλοτριώτερον ἔχοντας. ἀπέκλεισαν γὰρ αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὸν Δημήτριον ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Ἀντιόχῳ προσχωρῆσαι. τῷ παρώξυνεν [q] εἰς πολιορκίαν τὸν Ἰωνάθην καὶ τὴν χώραν τὴν κάκωσιν· [r] μέρος γὰρ τῆς στρατιᾶς προσκαθίσας τῇ Γάζῃ, τῷ λοιπῷ τὴν γῆν αὐτὸς ὅπλων διέφθειρε καὶ ἐνέπιπρα. τοῦτα δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυποῦν ἤδη παρὸν, τὸ δ' ὠφελῆσον μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ προσέσοιτο, [s] σῶφρον ἔκριναν [t] εἶν' αὐτῷ ἀφέντες παραμένειν [v] ἐκεῖνον θεραπεύοντας. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, φιλίαν τε ὡμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὸ πείρας τῶν δεινῶν, ἃ συνιᾶσι τὸ συμφέρον, ἀλλ' ὅταν ἔν τινι κακῷ γιγόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ' ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν ποιεῖν, ταῦτα ὕστερον ζημιωθέντες αἱροῦνται. ὁ δὲ σωθέντα πρὸς αὐτὸν φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [x] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

ς'. [y] Τῶν δὴ Δημητρίου [z] στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτὸν παραγενέσθαι εἰς [a] Κέδασσαν πόλιν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, [b] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάξειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπέλαβον [c] ὅτι τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τοὺς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτοῦ ἀ προθύμους πολεμήσειν ἔμελλεν· [d] ὑπολιπόντα αὐτοῖς, τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ὃς [e] τὸν στρατὸν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐνὸν ἱκανώτατον, τὴν [f] Βεθσύραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [g] φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὴ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [h] ὡς δὴ, χώματα μὲν ἐγείραντος τῷ Σίμωνι, [i] μηχανήματα [k] δ' ἑτέρωθεν, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρωμένου τοῦ τὴν Βεθσύραν πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἑλόντος τὸ χωρίον διαφθαρῶσι, πέμψαντες πρὸς τὸν Σίμωνα, ἠξίουν ὅρκοις λαβόντες, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν, [l] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὴ, δοὺς ταύτας αὐτοῖς τὰς πίστις, ἐκβάλλει μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὴ φρουρὰν καθίστησιν ἰδίαν.

ζ. Ἰωνάθης δὴ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων

Antiocho se adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illisque volentibus causas multas esse cur ista facere in animum inducerent. Cum autem civitatibus persuasissēt, ut pollicerentur cum Antiocho belli societatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipsum animo esse invenit quam exspectabat. nam portas ei occluserunt, relictoque Demetrio noluerunt sese Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infestaret: nam urbe ab una exercitus parte obsessa, dum reliqua, excursionibus factis, terram vastavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent se ista pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præsens esse, quod vero adjumento foret longe abesse, spemque ejus adventus esse incertam, bene ac sapienter se facturos judicarunt, si illo deserto Jonatham obsequiis demererentur. Missis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* societatem *ei* promittebant. nam ita comparatum est ut homines, antequam mala *subeant* & experiantur, quid è re sua futurum sit non intelligant, sed ubi in calamitatem aliquam incidunt, tunc mutata sententia, quæ priusquam læderentur facere præstitissēt, illa demum male multati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obsidibusque acceptis, istos quidem Hierosolyma misit, ille vero totam regionem ad Damascum usque peragravit.

Gazæi à Jonatha male multati.

6. Cum autem audivissēt Demetrii duces cum magnis copiis profectos esse ad urbem Cedasam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quasi *suis* opem laturum, Galilæos enim suæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum esse) illis obviam ivit, fratre *suo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethsuram castris eam oppugnavit; locum *totius* Judææ munitissimum. is enim *valido* tenebatur præsidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum est. Cum autem, postquam Simon aggeres excitasset, machinasque *ei* adhibuissēt, & ingenti studio obsidionem urgeret, veriti essent custodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, missis ad Simonem nunciis, obsecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea juravisset, illos urbe ejicit, suoque eam præsidio firmavit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethsuram oppugnat, eaque potitur. 1 Maccab. c. 11.

7. Interim Jonathas, castris motis è Galilæa ab

* aquis *prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 Maccab. c. 11.*

q Εἰς πολιορκίαν] Πολιορκίαν αὐτῶν legisse videtur *Epiphan.*

r Μέρος ——— Γάζῃ,] Ergo non adeo ἔρημος Gaza à tempore Alexandri. REL.

s Σῶφρον ——— θεραπεύειν.] Optimum esse decreverunt, hunc dimittentes, illi obedire *Rufin.* SPANH.

t Εἶν' αὐτῷ ἀφέντας] *L. B.* εἶναι ταῦτα ἀφέντας θεραπεύειν ἐκεῖνον &c. Forte εἶναι τὸ αὐτῷ ἀφέντας θεραπεύειν ἐκεῖνον &c. COCC.

v Ἐκεῖνον θεραπεύειν.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) ἐκεῖνο in *reliquis.*

x Μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.] Ἐπῆλθεν *Hen.*

y Τῶν δὴ Δημητρίου] Τῶν Δημ. *Hen.* & *Busb.* HUDS. Totum locum ita concipit *L. B.* Τῶν δὴ Δημητρίου στρατιωτῶν αὐτῷ προσελθεῖν εἰς Κίδασσαν σὺν πολλῇ στρατιᾷ· μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ Γαλιλαίας. HAV.

z Στρατηγῶν ἀκηκοότων αὐτῷ προσελθεῖν] Ita ex *Hen. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audissēt* (al. *audissent*) *ad Cedessam cum multa manu venisse.* quo fere modo 1 *Macc.* xi. v. 63. καὶ ἦλθεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατιωτῶν αὐτῷ προσελθόντων εἰς K. in *Editis.*

a Κίδασσαν] 1 *Macc.* c. xi. v. 63. Κάδης & Κήδες in *Cod. Alex.* Κιδὶς *Josh.* c. xix. v. 37. HUDS. Κέδασσαν τὴν Τυρίων· *alias.* lib. 2. c. 18. §. 1. ἐπὶ Κέδασσαν τὴν Τυρίων Κάδης τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ 1 Maccab. xi. 63. *MS. Alex.* Κήδις. SPANH.

b Μεταξὺ] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ ὅταν τε τι T. *Busb.* πλησίον δ' ἐστὶν αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ Γαλιλαίας in *Editis.*

c Ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον,] Ἐπὶ τῆς Γαλιλαίων συμμαχίαν *Hen.* (ut & *L. B.* qui addit τὴν post ἐπὶ) εἰς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omissis, legisse videtur *Epiphan.*

d Ὑπολιπόντα αὐτοῖς,] Ὑπολίπτειν ἐν αὐτοῖς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

e Τὸν στρατὸν] Καὶ στρατὸν *Hen.*

f Βεθσύραν] Βεσσοῦραν ἐπολιόρκει, χωρίον *Busb.* HUDS. Conf. supr. c. 2. §. 1. SPANH.

g Φρουρὰ Δημητρίου.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* φρουρὰ Δημήτριος in *Editis.*

h Ὡς δή, ——— ἐνόντος,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὡς δὴ χ. λ. ἐγείροντος τοῦ Σίμωνος, μηχανήμασι δ' ἑνόντος in *Editis.* Mallem sane, quo modo legisse visus est *Epiphanius*, rescribere, ὁρῶντες δὴ χώματα μὲν ἐγειρόντα τὸν Σίμωνα, μηχανήματα (vel μηχανήμασι) δ' ἑνόντα, κ. π. σ. χρώμενον. atque ita recte sequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *interirent. Et mistentes* &c.) πέμψαντες ἐν τὸν Σίμωνα.

i Μηχανήματα δ' ἑνόντος,] *Gen.* μηχανήμασι.

k Δ' ἑνόντος,] *L. B.* δ' ἰσάντος.

l Καταλιπεῖν τὸ χωρίον] Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ. π. Δ. ἀπελθεῖν desunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.*

m Τῶν

* aquis Genneſaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu conſediſſet, ad campum Aſor appellatum proceſſit, ignorans illic hoſtes eſſe. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præſenſerant, cum inſidias ei poſuiſſent & homines in monte *delitescentes* collocaſſent, ipſi cum exercitu *ex adverſo* ei in planitie occurrebant. Quos conſpicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipſe cum ſuis militibus, quoad potuit, aciem inſtruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in inſidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hoſtibus* circundati perirent, in fugam ſe conjecerunt: atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, ſubſtiterunt, & *cum iis* Mattathias Abſalomi filius & Judas Chapſæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quaſi *de ſalute* deſperantes in hoſtes irruiſſent, & animis intrepidi in conſternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hoſtium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos perſequendi; & id fecerunt uſque ad Cedaſa, ubi caſtra erant hoſtium.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hoſtium millibus cæſis, Hieroſolyma reverſus eſt. Cumque videret omnia, providentia Dei, ſibi ex voto ſuccedere, legatos Romam miſit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim interceſſerat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reverſione ſua à Roma Spartanos adirent, illiſque in memoriam revocarent *veterem* cum ipſis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam veniſſent, & in Senatum ingreſſi ea expoſuiſſent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *ſcilicet* illos miſiſſet ad priorem ſocietatem confirmandam, poſtquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eiſque literas dederat ad reges omnes Aſiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *ſuo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum eſt hoc. "JONATHAS GENTIS Judæorum "Pontifex & Senatus & Commune Judæorum, "Lacedæmoniorum Ephoris & Senatui Populo- "que fratribus *ſuis* ſalutem. Si valetis, & res ve- "ſtræ publicæ privatæque proſpere cedunt, erunt "omnia ex voluntate noſtra: nam nos quoque va- "lemus. Superioribus temporibus cum perlata eſ- "ſet ad Oniam pontificem noſtrum ab Ario rege "veſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cogna- "tione quam nobiſcum habetis, cujus exemplum "infra poſitum eſt, & literas eas cupide accepi-

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

Jonathæ litere ad Lacedæmonios.

[m] τ̃ Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐσκηνωδοκὼς, εἰς τὸ καλούμενον [n] Ασὼρ πεδίον παρῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὄντας ἐν αὐτῷ τοὺς πολεμίους. μαθόντες γὰρ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ τ̃ Δημητρίου μέλλειν [o] Ιωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐνέδραν αὐτῷ ἔ τοὺς [p] λοχήσαντας ἐν τῷ ὄρει καθῆσαν, αὐτοὶ μὲν τῆς φαλάγγος ἀπήντων εἰς τὸ πεδίον. ὡς ἰδὼν ὁ Ιωνάθης ἑτοίμους πρὸς μάχην, παρεσκεύαζε καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους φαλαγίτας πρὸς τ̃ ἀγῶνα, ὡς ἠδύναρο. τ̃ δὲ εἰς τὴν ἐνέδραν ὑπὸ τ̃ Δημητρίου φαλαγγῶν κατασκεθέντων καὶ νῦν τοῖς Ιουδαίοις γνωμένων, δείσαντες μὴ μέσοι [q] ληφθέντες ὀπόλωνται, φεύγειν ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, τ̃ Ιωνάθην κατέλιπον, ὀλίγοι δέ τινες, [r] ὡς περὶ πεντήκοντα τ̃ ἀριθμὸν, ὑπέμειναν, καὶ [s] Ματθίας ὁ Αψαλώμου, καὶ Ιούδας ὁ [t] Χαφαίου, τῆς ἀπάσης δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [v] οἱ τολμηρῶς δὲ καὶ μὴ ἀπογνώσεως εἰς τοὺς πολεμίους ὠσάμενοι, τῷ τε [x] θάρσει κατέπληξαν αὐτοὺς, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δ' ἀναχωρήσαντες τ̃ Ιωνάθου φαλαγγῶν, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ὁπλισάμενοι ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοὺς διώκειν· καὶ τοσοῦτοι ἐποίησαν μέχρι Κεδασῶν, ὅ τὸ στρατόπεδον ἦν [y] τ̃ πολεμίων.

η'. Κρατήσας οὖν Ιωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [z] δισχιλίους τ̃ ἐχθρῶν ἀποκτείνας ὑπέστρεψεν εἰς Ιεροσόλυμα. ἰδὼν δ' ὅτι πάντ' αὐτῷ καὶ νοῦν ποιοῦσα Θεὸς χωρεῖ, πρὸς Ρωμαίους πρεσβύτας ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι [a] βουλόμενος τὴν γνωσθεῖσαν πρὸς αὐτοὺς ἔμπροσθεν φιλίαν. τοῖς δ' αὐτὰ πρεσβύταις ἐπέστειλεν ὑπὸ τῆς Ρώμης ἀναστρέψασι πρὸς [b] τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπομνῆσαι φιλίαν [c] καὶ συγγένειαν. οἱ δὲ ὡς [d] ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην, παρελθόντες εἰς τὸ βουλεῦ αὐτῶν, καὶ τὰ παρὰ Ιωνάθου τ̃ ἀρχιερέως εἰπόντες, ὡς πέμψειεν αὐτοὺς [e] ὅπως τὴν τ̃ συμμαχίας βεβαίωσιν, τ̃ βουλῆς ὑπηκρωσάσης τὰ πρόσφορα αὐτῇ πρὸς τ̃ Ιουδαίων [f] φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ δόντες ὑπολὰς πρὸς ἅπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ασίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς κομίζειν, ὅπως [g] ἀσφαλῶς τ̃ εἰς τὴν [h] οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τὴν Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τὰς ὑπολὰς, ἃς ἔλαβον παρὰ Ιωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δ' ἀντίγραφον [i] τῶν τόδε. "ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩ- "ΝΑΘΗΣ [k] ἔθνους τ̃ Ιουδαίων καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοι- "νὸν [l] τῶν Ιουδαίων, Λακεδαιμονίων ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ "καὶ [m] δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. Ἐῤῥωμένοις ὑμῖν "καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια χωρεῖν κ̃ νοῦν, ἔτως ἂν ἔχοι "ὡς βουλόμεθα· ἐῤῥώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. [n] ὅπ τοῖς ἔμ- "προσθεν χρόνοις [o] κομιθείσης Ονίᾳ, τῷ γνωμένῳ ἀρ- "χιερεῖ παρ' ἡμῖν, ὡσαὶ Αρείᾳ [p] βασιλεύοντ@ ὑμῶν "ὑπισολὴς ἀφὶ Δημοτέλους, ὡς τ̃ ὑπαρχόσης ἡμῖν "πρὸς

[m] Τῶν Γεννησάρων] Eo modo *Hen.* Γεννησαίρων in *cæteris.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Paleſtina* S. HUDS. Aqua τ̃ Γεννησάρων· Ὑδωρ Γεννησὰρ 1 Maccab. xi. v. 67. SPANH.

[n] *Aquis Genneſaris,*] *Id eſt,* lacu Geneſaret.

[o] Ασὼρ πεδίον] Conf. ſupr. lib. 9. c. xi. §. 1. SPANH.

[p] Ιωνάθου] Τὸν Ιωνάθου *Hen.* & mox Ιωνάθης ſine articulo.

[q] Λοχήσαντας] Λοχήσοντας *Busb.*

[r] Ληφθέντες ὀπόλων,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* λειφθέντας in *Editis.*

[s] Ως περὶ πεντήκοντα τ̃ ἀριθμὸν,] Sic *Busb.* & *Hen.* ὑπέμειναν ὡς περὶ ν'. τ̃ ἀριθμόν in *Editis.*

[t] Ματθίας,] Ita *MSS.* Ματθίου in *Editis.*

[u] Χαφαίου,] Ο Χαλφὶ, 1 *Macc.* c. xi. v. 70. unde forſan hîc loci Χαλφαίου ſcribendum, ut notavit *Grotius.*

[v] Οἱ τολμηρῶς δ'] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* οἱ deëſt *cæteris.*

[x] Θάρσει κατέπληξαν αὐτοὺς,] Θράσει *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

[y] Τῶν πολεμίων.] Τοῖς πολεμίοις *Hen.*

[z] Δισχιλίους τ̃ ἐχθρῶν] Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam *Gr.* Verum in 1 *Macc.* c. xi v. 74. τελχιλίους habemus. unde forſan & *Joſephum* ita ſcripſiſſe conjicit *Grotius.*

[a] Βουλόμενος τὴν γνωσθεῖσαν] Βουλόμενος deëſt *Busb.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio Aliiſque.*

[b] Τοὺς ——— συγγένειαν.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

[c] Καὶ συγγένειαν.] Ita *Hen.* & *Busb.* καὶ τὴν συγγένειαν in *Editis Aliiſque.*

[d] Ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην,] Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθον in *Editis.*

[e] Ἐπὶ τὴν τ̃ συμμαχίας βεβαίωσιν,] Ἐπὶ τῇ τ̃ συμμαχίᾳ βεβαιώσῃ *Hen.*

[f] Φιλίας ἐγνωσμένα,] Vide ſupr. lib. 12. c. 4. §. 10. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis,* c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7.

[g] Ἀσφαλῶς] *Gen* ἀσφαλοῦς.

[h] Οἰκείαν κομιδῆς] *L. B.* interſerit χώραν. quod ſatis tuto abeſſe poteſt. HAV.

[i] Τῶν Ιουδαίων] *Lugd. Bat.* ἰερέων.

[k] Δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.] Καὶ δημόταις (καὶ ἀδελφοῖς addit *L. B*) χαίρειν. Εἰ ἐῤῥωμβροις ὑ. ν. τ. κ. κ. τ. ἴ. χωρεῖ *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.*

[l] Ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις,] Ἐπειδὴ *Hen.*

[m] Κομισθείσης Ονίᾳ, τῷ γνωμένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῖν,] Conf. ſupr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

[n] Βασιλεύοντ@ ὑμῶν] Ita *Baſ.* (*L. B.*) & *Hen.* Βασιλεύοντ@ *Gen. Aliique.*

* Non

"πρὸς ὑμᾶς συγγνώμης, ἧς ὑποτέτακ) τὸ ἀντίγραφον,
"τῷ τε Ὑπισολῷ ἐδεξάμεθα πρόθυμως, καὶ τῷ Δημοτι-
"λῇ Ϲ τῷ Ἀρείῳ Συνοικῶς διετέθημεν, [o] οἱ δεόμενοι τ[δ]
"παιότης ἀποδείξεως, ἀλλὰ τὸ ὃκ [p] τ ἱερῶν ἡμῶν [q] πι-
"πῖϛ γραμμάτων. τὸ μὲν οὖν πρωτάρχειν τ ἀνα-
"γνώσεως οὐκ ἐδοκιμάζομεν, μὴ [r] καὶ παραπίζειν δο-
"κῶμεν τῷ παρ' ὑμῶν [s] δεδομένῳ δόξαν. πολλῶν δ' χρόνων
"διαγεγονημένων ἀπὸ τ ἐξ ἀρχῆς [t] ἀναπληθείσης ἡμῖν
"οἰκειότη)ϛ, ἐν τ ἱεραῖς Ϲ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυσίας τῷ
"Θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τ ὑμετέρας σωτηρίας τε καὶ
"νίκης αὐτῶν προσκαλῦμεν. πολλῶν δ' ἡμᾶς πολέμων
"περιστάντων διὰ τὸ τ γειτνιώντων πλεονεξίαν, ἤθ'
"ὑμῖν ἴσ' [u] ἄλλοις τ προσηκόντων ἡμῖν σχολὴν ἄγει-
"ναμεν. καταγωνισάμενοι δὲ τὰς [x] πολεμίας, πέμψαντες
"πρὸς Ρωμαίους Νουμήνιον τ [y] Ἀντίοχα Ϲ Ἀντίπατρον τ
"Ἰάσονο), τ ἀπὸ τ γερουσίας ὄντων [z] παρ' ἡμῖν ἐν πι-
"μῇ, ἐδώκαμεν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ὑπιστολὰς, ὅπως
"ἀνανεώσωνται τὴν πρὸς ὑμᾶς [a] ὑπάρχουσαν ἡμῖν φι-
"λίαν. καλῶς οὖν ποιήσετε Ϲ αὐτοὶ γράφοντες ἡμῖν, καὶ
"εἴ ὧν ἂν δέησθε ὑπισέλλοντες, ὡς εἰς ἅπαντα προθυ-
"μηθησομένοις ὑπὲρ τ ὑμετέρας προαιρέσεως." [b] οἱ
"μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοὺς τε πρεσβύτας φιλοφρόνως
"ὑπεδέξαντο, καὶ ψήφισμα ποιησάμενοι περὶ φιλίας καὶ
συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλαν.

θ'. [c] Κατὰ δὴ τ χρόνον τοῦτον [d] τρεῖς αἱρέσεις [e] τ Ἰου-
δαίων ἦσαν, αἳ περὶ τ ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαφόρως ὑπελάμβανον. [f] ὧν ἡ μὲν Φαρισαίων ἐλέγετο, ἡ δὲ
Σαδδυκαίων, ἡ τρίτη δὲ Ἐσσηνῶν. οἱ μὲν οὖν [g] Φαρι-
σαῖοί τινα καὶ εἱμαρμένην εἶναι λέγουσιν ἔργον,
τινὰ δ' [h] ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε [i] καὶ γίνεσθαι. τὸ δὲ τ Ἐσσηνῶν γένο), πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης
ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷ. Σαδδυκαῖοι δὲ, τὴν μὲν εἱ-
μαρμένην ἀναιροῦσιν, εἶδέναι εἶναι ταύτην ἀξιοῦντες, ὅτι
κατ' αὐτὴν τὰ [k] ἀνθρώπινα πάλο) λαμβάνειν, ἅπαντα δὲ
ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς πίπτειν), ὡς ἐκ τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς
[l] αὐτοὺς γινομένους, καὶ τὰ χείρω τῇ ἰδίᾳ ἀβελίαν
λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβέστερον [m] πεποίη-
μαι δήλωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ [n] τ Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.

"mus & Demoteli atque Ario ſummam benevo-
"lentiam exhibuimus; * non egentes hujuſmodi
"teſtimonio, quod nobis ea de re perſuaſum eſſet
"ex ſacris libris noſtris. Et quidem nos non con-
"ſultum eſſe judicabamus ut recognitionis initium
"primi faceremus, † ne præripere etiam videre-
"mur gloriam à vobis conceſſam. Cum autem
"multum temporis interceſſerit, ex quo primum
"‡ nobiſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo, in
"ſacris *tamen* feſtiſque diebus rem ſacram Deo fa-
"cientes, ipſi ſupplicamus ut & ſalutem vobis im-
"pertiat & victoriam. Et cum multa nos circum-
"ſtetiſſent bella ex nimia in vicinis habendi cupi-
"dine, noluimus *tamen* vobis aut aliis ex propin-
"quis *noſtris & amicis* graves eſſe. Nunc vero,
"hoſtibus debellatis, cum ad Romanos miſerimus
"Numenium Antiochi & Antipatrum Jaſonis
"filium, viros ex ordine Senatorio apud nos ho-
"noratos, illis etiam dedimus literas ad vos, ut mu-
"tuam inter nos amicitiam renovarent. Quare
"recte facietis, ſi vos quoque nobis reſcripſeritis,
"atque ſignificaveritis ecqua re *noſtra* opus habea-
"tis, perſuaſi nos in omnibus veſtræ voluntati
"prompte obſequuturos eſſe." Et quidem Lace-
"dæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum
decretum de amicitia & ſocietate factum ad illos
miſerunt.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum ſectæ, quæ de rebus humanis diverſe ſentiebant. quarum una Phariſæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Eſſenorum. Et quidem Phariſæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati eſſe opera, eſſe enim & quædam in noſtra poteſtate, ut fiant aut non fiant. Eſſeni vero omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil eſſe exiſtimantes, neque iſta quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, ſed omnia etiam noſtro arbitrio ſubjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipſis auctores ſimus, tum mala nobiſmet per ſtultitiam noſtram accerſamus. Verum iſta plenius & accuratius indicavi in ſecundo rerum Judaïcarum libro. *Phariſæorum, Eſſenorum & Sadduceorum ſecta.*

10. Cæ-

* *Non egentes hujuſmodi teſtimonio*,] Non egentes hujus rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è ſacris noſtris ſcripturis, *Gelen.* Non egentes hujuſmodi declaratione, quod ſacræ literæ noſtræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c.

o Οἱ δεόμενοι] Vid. *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* prop. IV. c. 8. §. 10, 11, 12.

p Τῶν ἱερῶν ἡμῶν] In quibus ſcilicet de *Cethuræ* ſcriptum eſt poſteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelaſgis*: illi vero *Pelaſgi*, ſive *exſules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami* & *Cethuræ* poſteri ſedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* 11. 17, 28.) ubi dicitur *Phalegum* fuiſſe filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelaſgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: ideoque cognationem habuere cum *Judæis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. lib. 3. c. 4.

q Πιπτῖϛ γεγραμμένων.] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πεπιστῦϛ in *reliquis.*

r Καὶ παραπίζειν] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.*

† *Ne præripere etiam videremur gloriam à vobis conceſſam.*] Ne præripere videamur gloriam veſtram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occaſionem præripere, *Gelen.*

s Δεδομένῳ δόξαν.] Διδομένῳ *Hen.*

t Ἀναπληθείσης ἡμῖν οἰκειότη)ϛ,] Ἀναπληρωθείσης *Hen.* Eſt qui ἀναπληρθείσης ſcribendum conjicit. HUDS. Sophocl. Philoct. v. 1270. καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ' ἔπη· SPANH.

‡ *Nobiſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo*,] Ita cum *Gelenio*, cujus verſionem firmant iſta ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. Δὶς ταῦτα βούλ καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ' ἔπη, *Bis me eundem ac ter vis iterare ſermonem.* ubi notat, *Scholiaſtes*, ἀναπολεῖν, τὰ αὐτὰ λέγειν, ἀπὸ τ δὶς τρὶς ἀναπολήτων τὴν ῥητορικὴν μέλ γλῶ.

u Ἄλλοις τ προσηκόντων ἡμῖν] Ita *Hen.* ut & mox (cum *Lugd. Bat.*) ἡμῖν. quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἄλλῳ & ὑμῖν in *cæteris.*

x Πολεμίας,] Iterum cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* πολίμους in *reliquis.*

y Ἀντίοχα] Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii* Αντιμάχα.

z Παρ' ἡμῖν ἐν τιμῇ,] Illa παρ' ἡμῖν è *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Vet. Interpr.* deſunt in *Editis Aliiſque.*

a Ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν.] Ita *Hen.* ὑπάρχουσαν abeſt *cæteris.*

b Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι] Οἱ δὲ *Lam. Hen.* & *Busb.* & forſan *Epiphan.*

c Κατὰ δὴ τ χρόνον τοῦτον] Annos circiter viginti poſt Haſidæos exſtinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c. 22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891.

d Τρεῖς αἱρέσεις,] De tribus iſtis Sectis vide lib. 2. ἀλώσεως, ut & *Schultetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apoſtol. Diſſert. poſter.* c. IV.

e Τῶν Ἰουδαίων ἦσαν,] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

f Ὧν ἡ μὲ —— Ἐσσηνῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 1. item inf. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.

g Φαρισαῖοί τινα] Φαρισαίοις λέγουσί τινα καὶ ὃ π. τ. εἱ. ἔργον εἶναι *Hen.* τὴν εἱμαρμένην λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c. *Busb.*

h Ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν,] Cum l. 18. c. 2. dicat, πράσσειν εἱμαρμένη τὰ πάντα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud* c. 12. εἱμαρμένη τε καὶ Θεῷ προσάπτουσι πάντα, illa τινὰ καὶ ὃ è margine in textum irrepſiſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv.* ἀνεκδότων, p. 546.) & quidem corrupta, ex hiſce, τί; ναὶ καὶ ὄ; *quid? etiam & non?* quæ ſtudioſus aliquis oræ libri adſcripſerat, exiſtimans *Joſephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Caſaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconſtantia liberat *Joſephum*, docens Phariſæos, mediam inter Eſſenos & Sadducæos viam ingreſſos, ita fato tribuiſſe omnia, ut hominum liberum arbitrium non tollerent. Ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.*

i Καὶ γίνεσθαι.] Cl. *Lowthius* malit ἢ ὃ γ. *Lugd. Bat.* καὶ μὴ γ.

k Ἀνθρώπινα τίλο) λαμβάνειν] Ἀνθρώπεια *Busb.* & *Hen.*

l Αὐτοὺς] Αὐτοῖς pro αὐτοῖς reſcripſi è *Cod. Hen.*

m Πεποίημαι —— πραγματείας.] Vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

n Τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.] Juſtuſne פרגמטיא librorum de bello titulus? Ἰουδαϊκῆς πραγματείας. REL.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non ausi, fugiunt. 1 *Maccab.* c. 12.

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam reſarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam proceſſit in regionem Amathitim. ceſſando enim noluit ſpatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta ſtadia ab hoſtibus conſediſſet, mittit qui caſtra illorum explorarent & *perſpicerent* quo modo ea ſe haberent. Cum autem ſpeculatores ei omnia nunciaſſent, & aliquos noctu comprehendiſſent, qui *ei* indicabant hoſtibus in animo eſſe eum aggredi; hoc præcognito ſecuritati ſuæ proſpexit, & procubias extra caſtra habendo, & faciendo ut milites ſui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo eſſent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte ſi opus fuerit pugnaturi, * ne illis fraudi ſit *callidum* eorum conſilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexiſſe, non amplius animis valebant, ſed *territi* erant & perturbati, quod in re ipſa deprehenſi eſſent ab hoſtibus; nullaque illis ſupereſſet ſpes alio modo vincendi, poſtquam inſidiæ male adeo ceciderant: nam ſi aperto Marte certaminis aleam ſubirent, ſe Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati ſunt, & multis *per caſtra* ignibus incenſis, ut hoſtes his viſis ipſos arbitrarentur *illic* manere, *clam* diſceſſerunt. Jonathas autem, cum prima luce ſeſe illorum caſtris admoviſſet, eaque deſerta eſſe deprehendiſſet, cognito hoſtes aufugiſſe, illos inſequebatur: non tamen eos aſſequutus eſt. jam enim fluvium Eleutherum trangreſſi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converſo illinc in Arabiam itinere, fuſiſque Nabatæis, & multa præda abacta captiviſque abductis, Damaſcum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæſtina uſque ad Aſcalonem, caſtella munivit: cumque ea & ædificiis & cuſtodiis firmaſſet, Joppen ſe contulit, eaque occupata validum ei præſidium impoſuit. audiverat enim Joppenſes *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fuſi. 1 *Maccab.* c. 12.

Jonathas Hieroſolyma & Judæam communit. 1 *Maccab.* c. 12.

11. Itaque cum has res *geſſiſſent* & ordinaſſent Jonathas & Simon, Hieroſolyma reverſi ſunt. atque Jonathas, populo univerſo in templum convocato, cum eis ſtatuit Hieroſolymorum mœnia inſtaurare, & templi ſeptum, quod dirutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præſidiarios in arce foro excludere, eoſque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea caſtella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc ſententia etiam populo viſa fuiſſet ſe recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimiſit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Meſopotamiam pervenit, eo animo ut hanc ſimul &

ι'. Οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ τὴν γενομένην ἧτταν ὁ ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι, πολεῖν τὴν μητέρα δυνάμιν συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τὸν Ιωνάθην. ὁ δὲ, ἐπιόντας πυθόμενος, ὀξέως ἐπανῆτησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Αμαθῖτιν. ᵖ ἐπεὶ γὰρ ἔγνω χολὴν αὐτοῖς μὴ δοῦναι ἐπισχεῖν, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δὲ τῶν πολεμίων ἀπὸ σταδίοις πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πῶς εἶεν ἐστρατοπεδευκότες. τῶν δὲ κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καί τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἳ αὐτῷ μέλλειν ἐπιτίθεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐμήνυον· προγνοὺς ἠσφαλίσατο, προφυλακάς τε ποιησάμενος ἔξω τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὴν δύναμιν ὅλης τῆς νυκτὸς ᵠ ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων ʳ ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐτοῖς ˢ τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι, καὶ τὴν διάνοιαν ἄτρεπτον ἔχειν, ὡς ἐκ διὰ τῆς νυκτὸς εἰ δέοιτο μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτῶν τὴν προαίρεσιν. οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸν Ιωνάθην ᵗ ἐγνωκέναι, οὐκ ἐπὶ τῇ γνώμῃ ἦσαν ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐτάραττεν ᵘ αὐτοὺς τὸ καταφῶρας τοῖς ἐχθροῖς γεγενέσθαι, ˣ καὶ μηδενὶ προσδοκωμένους αὐτῶν ἐπικεκλῆσθαι ἑτέρῳ, τῆς ἐπιβουλῆς διημαρτημένης· οὐκ γὰρ ἐκ φανερᾶς διακινδυνεύσεις οὐκ ἐνόμιζον εἶναι τοῖς Ιωνάθου ἀξιομάχοις. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Ιωνάθης ἕως μὲν προσμίξας αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ καταλαβὼν ἔρημον αὐτὸ, συνεὶς ὅτι πεφεύγασιν, ἐδίωκεν· ὑ μέντοι φθάνειν καταλαβεῖν. ἤδη γὰρ τὸν ʸ Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος οὖν ἐκεῖθεν τὴν ὑποστροφὴν ᶻ πρὸς Αραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς ᵃ Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα ᵇ ἀπέδοτο. Κατὰ δὲ αὐτὸν καιρὸν καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ᶜ τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπελθὼν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἕως Ασκάλωνος, ᵈ ἠσφαλίσατο τὰ Φρέατα, καὶ ποιήσας ταῦτα ἐπὶ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ τὰ Φυλακαῖς ᵉ ὀχυρώτατα ᶠ ἦλθεν εἰς Ιόππην, καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ιοππηνοὺς ᵍ βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τὴν πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διεπραγμένου ὅ, τε Σίμων καὶ Ιωνάθης, ʰ ὑπέστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν ἅπαντ' εἰς τὸ ἱερὸν Ιωνάθης, ⁱ συνεβούλευε τάπὶ τὰ Ιεροσολύμων ᵏ ἐπικαταskευάσασθαι τείχη, καὶ τὸ καθῃρημένον δὲ περὶ τὸ ἱερὸν περιβόλῳ πάλιν ἀναξῆσαι, καὶ πύργοις ὑψηλοῖς ἐξοχυρῶσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δὲ καὶ μέσην τῆς πόλεως ἄλλο τεῖχος ˡ ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροῦς τοῦ ᵐ ἀγορᾶν, καὶ τῆς ἐπωνίας αὐτοὺς τὰ σιτίων τοῦτον ἀποκλεῖσαι τὸν τρόπον· ἔτι γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τῆς δὲ γνώμης δοκιμασθείσης καὶ τῷ πλήθει καλῶς ἔχειν, αὐτὸς μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ᾠκοδόμει, Σίμωνα δὲ τὰ κατὰ τὸν χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δὲ Δημήτριος διαβὰς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἦκε, πείθων βουλόμενος καὶ τὴν

---

o Αναμαχίσασθαι βουλόμενοι,] Ita etiam *Zonaras*. ἀναμάχεσθαι *Hen.*

p Οὐ γὰρ ἔγνω χολὴν] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.*

q Εν τοῖς ὅπλοις] Εν ὅπλοις ἦσαν *Hen.*

r Απασαν,] Vox ἅπασαν deeſt *Busb.*

s Τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι,] Τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένας εἶναι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Ne illis fraudi ſit* callidum *eorum conſilium.*] Nequid eos fallat hoſtium conſilium, *Gelen.* non ignorato eorum conſilio, *Al.*

t Εγνωκότα,] Μεμαθηκότα *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

u Αὐτοὺς —— μηδενὶ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

x Καὶ μηδενὶ] Ita *Baſ. Gen.* & plerique *MSS.* καὶ μηδὲν προσδοκωμένων αὐτῶν ἔτι κρατήσειν ἑτέρως *Hen.*

y Ελεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν,] Ελεύθερον ſolus (ut & *Lugd. Bat.*) *Hen.* HUDS. Conf. ſupr. c. 4. §. 4. SPANH.

z Πρὸς Αραβίαν,] Εἰς τὴν Αραβίαν *Busb.* & *Hen.*

a Ναβαταίους,] Ναβαταίων *Busb.* (*L. B.*) & *Hen.* Ζαβαδαίους aut Ζαβαδαίους 1 *Macc.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic ſcribendum eſſe monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quanquam olim amici Judæ, manſerint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum ſequuti fuerint.

b Απέδοτο.] Επέδετο *Hen.*

c Τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν] Ιουδαίαν πᾶσαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ιουδαίαν ἅπασαν ἐπιὼν καὶ Παλ. *Busb.*

d Ησφαλίσατο τὰ Φρέατα,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* nec aliter *Epiphanius.* ἠσφαλίσαθο φρεάτιοις in *Editis.*

e Οχυρώτατα] Ita *Lugd. Bat.* Reliqui ἰσχυρὰ. HAV.

f Ηλθεν εἰς Ιόππην,] Ηκεν *Busb.* & *Hen.* (εἰς Ιόππην ἦκε *Lugd. Bat.*)

g Βουλομένους] Βούλεσθαι *Busb.* βουλομένοις *Hen.*

h Υπεστρεψαν εἰς Ιεροσόλυμα.] Sic *Busb.* & *Hen.* atque ita, vel ἐπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35.) legiſſe vitium eſt *Epiphan.*

i Συνεβούλευε] Eo modo *MSS.* συνεβούλευσε τῷ Ιερεῖ. in *Editis.*

k Επικατασκευάσασθαι τείχη,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπισκευάσαι in *Editis.*

l Ανοικοδομησαμένους] Ανοικοδομησάμενον *Busb.* & *Hen.*

m Αγορᾶν,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* πόλιν in *ceteris.*

n Πα-

τὴν Βαβυλῶνα καταλαχεῖν, καὶ τ' ἄνω σατραπῶν ἐγκρατὴς γενόμενον· ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι τὰς ὅλης τῆς βασιλείας ἀφορμάς. καὶ γὰρ οἱ ταύτῃ κατοικοῦντες Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτὰς ἀφίκοιτο, [a] παραδώσοντες μὲν αὐτὰς ὑπισχνούμενοι, συγκαταπολεμήσειν δὲ Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθων βασιλεῖ. ταύταις ἐπαρθεὶς τῇ ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτὰς, εἰ [c] καταστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, καὶ γένοιτο αὐτῷ δυνάμεις, τὸν Τρύφωνα πολεμήσων [p] διαγωὴς, καὶ τῆς Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, συναγαγὼν δύναμιν ἐπολέμησε [q] πρὸς τ' Ἀρσάκῃ, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν [r] ἀποβαλὼν, αὐτὸς ζῶν ἐλήφθη, καθὼς ἐν ἄλλοις [s] δεδηλώκαμεν.

Babylonem occuparet, utque potitus superioribus satrapiis, * inde occasionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, sese deditionem facturos, simulque cum eo bellum susceperunt contra Arsacen Parthorum regem. Hac spe elatus ad eos contendit, eo consilio, ut, si Parthos debellaret virosque ei supperetent, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepissent istius regionis homines, copiasque coëgisset, bellum intulit Arsaci, totoque exercitu amisso, ipse vivus captus est, sicut alibi jam retulimus. *Demetrius ab Arsace capitur. 1 Maccab. c. 13.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς, Ἰωνάθου ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅσα τε ἐκείνῳ ἀνδρείως ἐπράξατο, μάλιστα κατὰ Τρύφωνος.

CAP. VI.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiso, Judæi Simonem constituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter gesta erant, præcipue adversus Tryphonem.

[t] Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τὸν Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα τέλος, οὐκ ἔτι ἐπὶ Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς καταλάβοι. ἐνεπόδιζέ γε μὴν αὐτῷ τὴν περαίρεσιν τοῦτον ὁ περὶ Ἰωνάθου φόβος, φίλος τυγχάνοντος Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐσκόπει πρῶτον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ἰωνάθην πρῶτον ἐγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρίνας ἀνελεῖν, εἰς [x] Βεθσάνην τὴν ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑφ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων αὐτῷ μυριάδων Ἰωνάθης ἀπαντήσεν ἐπίλεκτόν τε στρατόν. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἤκειν ὑπελάβετο. [y] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γενὸς τὸν Ἰωνάθην, ὑπερέχεται δώροις αὐτὸν καὶ φιλοφρονήσει, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ παρχεῖν Ἰωνάθῃ [z] προστάξε· τούτοις παραινέσας βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, ἁδὸν προορώμενον. τήν τε στρατιὰν [a] συνεβούλευσεν ἀπολύσαι· καὶ γὰρ νῦν ἀδεῶς αὐτῷ ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν οὐκ ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα· καταχόντα μέντοι γε αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τάττε ἄλλα πάντ' ὅσα καὶ τὴν χώραν εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [b] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

Ergo Antiochum perfidus Tryphon.

Tryphon Jonatha insidiatur. 1 Maccab. c. 12.

β'. Ὁ μὲν οὖν Ἰωνάθης, ἁδὲν τούτων ὑπονοήσας, ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας καὶ [c] γνώμῃ ἀληθεῖ τὸν Τρύφωνα συμβεβληκέναι ταῦτα πιστεύσας, τὴν μὲν στρατιὰν ἀπέλυσε. τρισχιλίους δὲ καταλαχὼν μόνους, τοὺς μὲν δισχιλίους ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ μετὰ χιλίων [d] ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα [e] σὺν Τρύφωνι. τὰς δ' ἐν τῇ Πτολεμαΐδι κλεισάντων τὰς πύλας, τότε γὰρ ἐπὶ τούτοις ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος πεπραγμένον, [f] τὸν μὲν Ἰωνάθην ἐζώγρησε, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ πάντας [g] ἀπέκτεινεν. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καταλειφθέντας δισχιλίους, ὅπως ἂν καὶ τούτους ἀπολέσωσιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν, ὑπὸ φήμης τὴν περὶ τὸν Ἰω-

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* suspicatus, confisusque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi sententia ista suaderet, exercitum dimisit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero secum duces Ptolemaïdem cum Tryphone se contulit. Portis autem à Ptolemaïdensibus clausis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Misit etiam *suos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, istis quæ Jo- *Capitur Jonathas. 1 Maccab. c. 12.*

nathæ

n Παραδώσειν γὰρ αὐτὰς] Καὶ παραδώσειν & mox τὸν τῶν Πάρθων βασ. *Hen.*

* *Inde occasionem arriperet totum imperium occupandi.*] *Al.* inde in universum regnum sese inferret.

o Κατασχεῖν αὖθ] Κατασχέθοιτο *Hen.*

p Διαγωὴς,] Διαγωνιῶς *Hen.*

q Πρὸς τ' Ἀρσάκῃ,] Πρὸς Ἀρσάκην, καὶ τ. ς. πᾶσαν ἀποβαλὼν, ἀ. ζ. ἀπελιφθη *Busb.* & *Hen.* Arsacen & *Josephus* & *Maccabæorum* auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.*

r Ἀποβαλὼν, —— δεδηλώκαμεν.] Demetrius II. Nicator à Parthis captus, postea dimissus ab Arsace inf. c. 7. §. 1. & c. 8. §. 4. De eo capto ab Arsace 1 *Maccab.* c. XIV. v. 3. Idem Ζωῆς dictus Demetrius II. vid. c. 10. §. 1. SPANH.

s Δεδηλώκαμεν.] Alii δεδήλωται.

t Τρύφων] Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

u Ἀντιόχῳ.] Ἀντιόχου *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

x Βεθσάνην] Ita prout edidimus supr. lib. 12. c. 8. § 5. Βίθσαν in *Editis Aliisque.* Βαθσὰν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. HUDS. Βηθσὰν supr. lib. VI. c. 14. §. 8. infr. c. 10. §. 2. SPANH.

y Ὁ δ' ἕτοιμον] Ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην Ἰωνάθου ἰδὼν *Busb.* & *Hen.*

z Προστάξε·] Προστάσσει *Hen.* προστάτατε *Busb.*

a Συνεβούλευσεν ἀπολύσαι·] Συνεκέλευσεν ἀπολῦσαι *Busb.* & *Hen.*

b Ὑπ' αὐτῷ.] Ἐπ' αὐτῷ *Hen.*

c Γνώμῃ ἀληθεῖ] Γνωμῶν ἀληθῶς *Hen.*

d Ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα] Ita *Busb.* & *Hen.* ἦλθεν in *Editis Aliisque.*

e Σὺν Τρύφωνι.] Σὺν τῷ Τρύφωνι *Busb.* & *Hen.* & mox ὑπὸ Τρύφωνος.

f Τὸν μὲν Ἰωνάθην ἐζώγρησε,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 1. SPANH.

g Ἀπέκτεινεν] Ἀπέκτειναν *Hen.*

nathæ acciderant exauditis, priusquam advenerint quos miserat Tryphon, armis tecti è regione excesserunt. Qui vero ad eos persequendos missi erant, ubi viderunt paratos esse ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reversi sunt.

XI. *Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.*

3. Hierosolymitani autem, cum fama accepissent Jonatham captum esse & qui cum eo erant interiisse milites, & illum ipsum ob ea quæ evenerant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus justusque eis incussus animos valde solicitabat; ne, cum Jonathæ virtute simul & cura & moderatione destituti essent, gentes finitimæ illis infestæ, Jonathæque metu *eousque* quiescentes, nunc in eos insurgerent, belloque illato extrema discrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exspectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipse etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam ascenderat, bellum gerere adversus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hierosolymitanos ex istis in terrore esse atque metu, volens eos oratione audaciores reddere ad Tryphonis impressionem alacriter sustinendam, populi concione in templum vocata, hujusmodi verbis eos consolari cœpit. "Equidem jam non "est ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum "patre meo & ego & fratres mei pro libertate "vestra ausi fuerimus mortis periculum libenter "adire. Cumque hujusmodi exemplorum abun-"de habeam, etiam ex eo quod decretum sit no-"stræ familiæ mortem obire pro lege & religione, "nullus tantus erit metus, qui hanc nostrorum "sententiam ex anima mea ejiciet, ejusque in lo-"cum inducet vitæ amorem & gloriæ contem-"ptum. Quapropter, tanquam ductore non egen-"tes, qui vel maxima pro vobis pati atque facere "paratus sit, sequimini me alacriter quocunque "vos duxero; neque enim meis sum fratribus præ-"stantior ut vitæ meæ parcam, neque deterior "quam illi, ut quod iis pulcherrimum visum est, "mori pro legibus cultuque Dei vestro, hoc ipse "fugiam & *aliis* relinquam. quibus autem me o-"portet meipsum germanum illorum fratrem præ-"stare, istis memet ejusmodi esse ostendam. per-"suasum enim habeo me pœnas ab hostibus re-"petiturum esse, vosque omnes cum uxoribus & "liberis ab illorum injuriis erepturum, atque tem-"plum Dei auspiciis ab omni vastatione sartum "tectum conservaturum. nam gentes video, con-"temptu vestrûm, utpote ducem non habentium, "bellandi impetum cepisse.

Simon populum consolatur. 1 Maccab. c. 13.

Summa rerum à populo ei defertur 1 Maccab. c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixisset, populum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exanimatus esset & dejectus *statim* melius se haberet, & ad bene sperandum excitaretur: ita ut universi * confertim exclamarent, Simonem sibi ducem esse, ipsumque pro Juda & Jonatha fratribus suis principatum habere, seque ei, in omnibus quæ imperaverit, di-

γ'. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀκούσαντες τὴν Ιωνάθου συλληψιν, καὶ τὴν τῶν συὺ αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπώλειαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ὅτι τοῖς συμβεβηκόσιν ὠλοφύροντο, καὶ δεινὴ πάνδρὸς ὑπεζήτησις ἦν παρὰ πᾶσιν ὧν, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [k] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τῆς Ιωνάθου ἀνδρείας ἅμα καὶ στρατηγίας [l] ἀφῃρημένοι, τὰ περιὼ ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτὸς, καὶ μᾶλλον Ιωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ὑπόπτως, καὶ πολεμοῦντες εἰς τὰς τῶν ἐχάτων κινδύνους ἀναγκάζωντας [m] καθίστασθαι. καὶ δὴ [n] τοῦτ' αὐτοῖς ὡς ὑπνόου συέπεσε. τὸν γὰρ Ιωνάθου ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τοὺς Ιουδαίους [o] ὡς ἀστρατοῦτας ἡγεμόνος. αὐτὸς δ' ὁ Τρύφων, δυνάμιν [p] συναγαγὼν, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ιουδαίαν πολεμεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ. Σίμων δ' ὁρῶν πρὸς ταῦτα τοὺς Ιεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βυλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸ ὑπομῆναι προθύμως ὑπόντα τὸν Τρύφωνα θαρραλεωτέρους πεῖσαι τῷ λόγῳ, [q] συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπέτρεψεν αὐτοὺς προσκαλεῖν ἤρξατο. "τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς [r] ὑμετέρας ἐ-"λευθερίας, [s] ἄνδρες ὁμόφυλοι, μετὰ τοῦ πατρὸς ἐγὼ "τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου ὡς ἐτολμήσαμεν ἀσμένως ὑπε-"θανεῖν, [t] οὐκετ' ἀγνοεῖτε. τοιούτων δ' ὑποδειγμάτων δ' πιστῶν "ὑποροῦντός μου, κἀκ τοῦ θνήσκειν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ "τῆς θρησκείας [v] τὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμέ-"νου, φόβος ὐδεὶς ἔσται τηλικοῦτος, ὃς ταύτην ἡμῶν "τὴν διάνοιαν [x] ἐκβαλεῖ τῆς ψυχῆς, [y] ἀντεισάξει δ' εἰς "αὐτὴν φιλοζωίαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. ὅθεν [z] ὡς "οὐκ ἀστρατοῦντες ἡγεμόνος, οἷός τε καὶ παρὰν ὑπὲρ [a] ὑ-"μῶν τὰ μέγιστα καὶ δρᾶν, ἕπεσθέ μοι προθύμως ἐφ' "ὃς ἂν ἡγῶμαι· ὅτι γὰρ κρείττων ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀδελ-"φῶν ἵνα φείσωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, ὅτι χείρων, "ἵνα ὁ κάλλιστον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ πολεμεῖν ὑπὲρ τῶν "νόμων & τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, τοῦτ' ἐγὼ φύγω "καὶ καταλίπω. οἷς δέ με δεῖ γνήσιον ἀδελφὸν ἐκείνων "φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν [b] δείξω. θαρρῶ γὰρ ὡς καὶ "δίκῃ ληψόμενος παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ πάντας "ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως "ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀσύλητον μετὰ τοῦ Θεοῦ διαφυλάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέπω καταφρονήσαντα ὑμῶν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, πρὸς τὸ πολεμεῖν ὠρμηκέναι.

γ'. Τούτοις ποιησαμένου τοῦ Σίμωνος τοὺς λόγους ἀνεθάρρησε τὸ πλῆθος, καὶ τῶν ψυχὰς ἐνδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [c] ἀνηγέρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἁθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [d] ἀντὶ τοῦ Ιούδα καὶ Ιωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [e] αὐτὸν τὴν προστασίαν ἔχειν, ἕπεσθαι γὰρ πρὸς ὅ, τι [f] κελεύοι

h Εθθασαν] Ita cum *Cod. Busb.* ἔρθησαν in *ceteris.*

i Ιδόντες ἑτοίμως] Ως εἶδον *Hen.*

k Αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει,] Illud αὐτοῖς insertum dedi ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Αφημημένοι,] Αφημημένων *Hen.* (& *Coccejus*, quod & volebat *L. B* in quo ἀφημημένον ἦν) sed ἀφημημένοι loco suo movere nolui, quod sæpe pro Genitivis absolutis Nominativus more Attico videri possit adhibitus.

m Καθίσασθ.] Ita *MSS.* καθίσασθ *Gen. Aliisque.*

n Τοῦτ' αὐτοῖς] Ταῦτ' αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.*

o Ως ἀστρατοῦντας ἡγεμόνος.] Illud ὡς ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

p Συναγαγὼν,] Συμμίγων *Hen.*

q Συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν] 1 Maccab. XIII. 2. &c. SPANH.

r Υμετέρας ἐλευθερίας,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέρας in *Editis Aliisque.*

s Ανδρες ὁμόφυλοι,] Vocem ἄνδρες ex *iisdem* (& *Lugd. Bat.*) repositui.

t Οὐκέτ' ἀγνοεῖτε.] Οὐκ ἀγνοεῖτε *Busb*

v Τὰς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμένου,] Ita cum *Cod. Busb.* favente nonnihil *Hen.* qui habet τῆς ἐκ. in *Editis Aliisque* deest τὰς. Quid sibi velint *Codd. Gall.* in quibus καὶ τῆς θρησκείας ἐκ τ. φ. οἰκίας ἡγουμένους, φόβος &c. plane nescio.

x Εκβαλῇ τῆς ψυχῆς,] Εκβαλεῖ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Αντεισάξῃ] *L. B.* ἀντεισάξῃ.

z Ως οὐκ ἀστρατοῦντες ἡγεμόνος,] Illud ὡς reposui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.*

a Υμῶν τὰ μέγιστα] Ημῶν *Hen.*

b Δείξω.] *L. B* ἐπιδείξω.

c Ανηγέρθη] Ανήρθη πρὸς τὸ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰ ἐλπίδα *Hen. Vat.* & *Busb.*

* *Confertim exclamarent,*] *Al.* continue.

d Αντὶ τοῦ Ιούδα] Αντὶ Ιούδα *Hen.*

e Αὐτὸν τὴν προστασίαν] Ita cum *Cod. Hen.* αὐτῷ in *ceteris.*

f Κελεύοι πειθωίως.] Κελεύῃ *Busb.* κελεύσει *Hen.*

λεύσῃ πλημνίας. σωναθροίσας ὁ πᾶν [g] εὐθὺς ὅσον ἰκὼ τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἔσπευδε τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτὴν [h] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμενος, ἀπέστελε μὲν Ἰωνάθην τινὰ φίλον Ἀψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ἰόππην, προστάξας αὐτῷ τὰς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει γὰρ μὴ προδῶσιν ἅτε τῷ πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δ' [i] ὑπομείνας ἐφύλαττε τὰ Ἱεροσόλυμα.

δ'. Ὁ δὲ Τρύφων, ἄρας ἐκ Πτολεμαΐδος μετὰ στρατιᾶς πολλῆς, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [k] παραγίνεται, [l] καὶ τὸν Ἰωνάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δ' αὐτῷ καὶ Σίμων μετὰ τοῦ αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [m] Ἀδδίδα πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τοῦ Ἰουδαίας πεδία. γνοὺς δὲ [n] ὁ Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα τῶν Ἰουδαίων [o] καθεστῶτα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν ἀπάτῃ καὶ δόλῳ περιελθεῖν βουλόμενος, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλει λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ἰωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ δύο τῶν παίδων [p] Ἰωνάθου ὁμήρους ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστήσῃ τὴν Ἰουδαίαν [q] τοῦ βασιλέως. ἄρτι γὰρ αὐτὸν διὰ τὸ ἀργύριον, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμενος [r] ὤφειλε, φυλάττεσθαι δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὴν τέχνην τὴν τοῦ Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ σωτηρίας ὅτι [s] ἀπολέσει δὺς [t] τὸν ἀδελφὸν ἐλύσει, μετ' αὐτοῦ δὲ [u] τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος μὴ διαβληθῇ πρὸς τὸ πλῆθος ὡς αἴτιος αὐτὸς ταῖς τοῦ ἀδελφοῦ θανάτου γιγόμενος, ὅτι μηδὲ τὰ χρήματα μηδὲ τοὺς υἱοὺς [x] δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, συναγαγὼν τὴν στρατιὰν, [y] ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ τοῦ Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα μὲν ἐπίφορα καὶ δόλιον ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον [z] εἶναι πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος παραβαλλομένοις μὴ ὑπακούσασι λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σίμων μὲν τοὺς τε Ἰωνάθου παῖδας [y] ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [z] οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην· ἀλλὰ, τὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν, ἐκστρατεύσας τὴν χώραν, καὶ διὰ τῆς Ἰδουμαίας ἀναβαίνων διεγνώκει τὸ λοιπὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ παραγενόμενος ἦκεν εἰς [a] Ἀδωρα πόλιν τῆς Ἰδουμαίας. [b] ἀνθυπαρῆγε δὲ ὁ Σίμων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἀεὶ καταστρατοπεδεύομενος ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

ε'. [c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ παρακαλούντων σπεῦσαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκεύασε τὴν ἵππον, ὡς διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ἱεροσολύμοις ἐσόμενος. ἀλλὰ χιὼν [d] διὰ νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τὰς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵπποις μᾶλλον [e] ὀδοιπορίαν ὑπὸ βάθους τὴν παρεῖσαν [f] παρέχουσα, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [g] εἰς Ἱεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὴν Κοίλην ἀφικνεῖται Συρίαν· σπουδῇ τε εἰς τὴν [h] Γαλααδῖτιν ἐμβαλὼν, τόν τε Ἰωνάθην ἀποκτείνας αὐτόθι [i] ταφῆναι

4. Tryphon autem, Ptolemaïde profectus magno cum exercitu, in Judæam se confert, Jonatham etiam vinctum secum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum suis copiis ad urbem Addida, in monte positam, cui subjecta erant Judææ campestria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis ducem constitutum esse, misit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipsum etiam fraude doloque circumveniret; eique mandat, si fratrem Jonatham dimitti vellet, ut mitteret argenti talenta centum & duos de Jonathæ filiis obsides, ne dimissus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipsum in vinclis retineri propter pecuniam, † quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis astutias non ignoravit; sed cognito quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus insuper hosti deditus esset, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri causa fuisset interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito insidias fraudemque sub illis latere, optabilius tamen esse & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propositis à Tryphone non auscultando dare suspicioni locum, se fratrem servare noluisse. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* misit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non servavit Tryphon, neque Jonatham dimisit: sed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hierosolyma ascendere statuit, factoque itinere veniebat Adora usque Idumææ urbem. cui Simon cum suis copiis contra venire, castris ex adverso castrorum illius semper positis.

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 *Maccab.* c. 13.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum aufert. 1 *Maccab.* c. 13.

5. Interea qui erant in arce, missis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad se veniret, sibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quasi ea nocte futurus Hierosolymis. sed multa nix, noctu delapsa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis transitum reddens, illi obstitit quo minus Hierosolyma proficisceretur. Itaque Tryphon, inde digressus, in Cœlen-Syriam abiit: festinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & sepeliri jusso, ipse Antiochiam reversus est.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 *Maccab.* c. 13.

[g] Εὐθὺς ὅσον] Εὐθέως *Hen.*
[h] Ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς] Ὑψηλοτάτοις καὶ καρτεροῖς *Hen. & Vat.*
[i] Ὑπομείνας] Παραμείνας *Hen.*
[k] Παραγίνεται,] Παρεγένετο *Hen. & Busb.*
[l] Καὶ τὸν Ἰωνάθην] Καὶ deest *Busb.* & commode abesse potest.
[m] Ἀδδίδα] *Al.* Ἀδιδά. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338. HUDS. 1 Maccab. XIII. 13. Ἀδιδὰ *MS. Alex.* Ἀδίδοις· *alias.* lib. 4. c. 9. §. 1. Ἀδίδοις vid. infr. c. 15. §. 2. SPANH.
[n] Ὁ Τρύφων ἡγεμόνα] Articulum accepi ex *MSS.*
[o] Καθεστῶτα,] Καθεσταμένον *Hen.*
[p] Ἰωνάθου] Τῶν Ἰωνάθου *Busb. & Hen.*
[q] Τοῦ βασιλέως.] Illud δ' è *Cod. Busb.*
[r] Ὤφειλε,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὄφειλε in *Editis Aliisque.*
* *Quam regi acceptam deberet.*] Potius, *quam mutuam à Rege acceptam deberet.* IBBETS.
[s] Ἀπολέσει] Sic *Busb. & Hen.* ἀπωλίσῃ in *Editis*, forsan pro ἀπολίσῃ.
[t] Δίδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ,] Ita *Hen.* ἔδωκεν in *cæteris.*
[u] Ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ] Sic *MSS.* ἐδήλωσεν παρὰ αὐτῇ τὰ δ' Τρύφωνος in *Editis.*
[x] Εἶναι πέμψαι] Sic *Busb. & Epiphan.* ἔχει in *cæteris. L. B.* εἶναι ἔγνω.
[y] Ἐξέπεμψε] Ἐπεμψε *Busb. & Hen.*
[z] Οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην·] Sic *MSS.* οὐδὲ ἀπέλυσε τὸν Ἰωνάθην in *Editis.*
[a] Ἀδωρα] In Græcis omnibus Δῶρα. Verum cum in *lib.* 2. c. 13. *contra Ap.* scribat Δῶρα esse *urbem Phœnices, & quatuor dierum itinere distare ab Idumæa*, ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13. v. 20. ipsoque *Josepho*, infr. c. 9. §. 1. Ἀδωρα pro Δῶρα rescripsi: præsertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *addoram civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem*. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ἰδουμαίας solus *Hen.* HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 2. §. 2. & contra Apion. lib. 2. §. 9. nullam dari in Idumæa Doram, sed quatuor dierum spatio eandem Doram ab Idumæa dissitam, ac prope Carmelum montem sitam, sed pro Δῶρα ibi legendum puto Ἀδωρα, de qua Idumææ aut in vicino tractu *alias.* lib. 1. c. 2. §. 2. & cap. 8. §. 4. & 1 Maccab. XIII. 70. in narratione hujus facti Ἀδαρα. SPANH.
[b] Ἀνθυπαρῆγε δ' ὁ Σίμων] Παρῆγε *Busb.*
[c] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων] Ita *Busb. & Hen.* τῶν δ' ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.*
[d] Διὰ νυκτὸς] Sic *Hen.* διὰ τῆς νυκτὸς in *cæteris.*
[e] Ὁδοιπορίαν ὑπὸ βάθους] Πεζοῖς *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἵπποις μᾶλλον καὶ πεζοῖς legisse videtur *Epiphan.*
[f] Παρεῖσαν,] Παρενεχοῦσα *Busb.* καταχοῦσα *Hen. & Lugd. Bat.*
[g] Εἰς Ἱεροσόλυμα.] Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ἱερογ. in reliquis.
[h] Γαλααδῖτιν] Γαλααδίτιδα *Busb. & Hen.*

est. Simon autem, missis quibusdam ad Basca urbem, ossa *Jonathæ* fratris *inde* transfert. Atque is quidem eis justa solvit in *ipsius* patria Modim: magno vero luctu à populo universo deploratus est *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus suis monumentum amplissimum exstruxit ex lapide candido & polito. Cum autem illud in magnam & conspicuam altitudinem extulisset, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide singulas, opus visu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas septem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc usque diem servantur. Et Jonathæ quidem sepulturæ, structuræque monumentorum pro Simonis domesticis, hujusmodi studium adhibitum fuisse novimus. Diem autem supremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egisset & genti præfuisset. Atque ita quidem se habent quæ ad hujus interitum spectant.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat. 1 *Maccab.* c. 13.

6. Simon autem, pontifex constitutus à multitudine, primo sui pontificatus anno populum è servitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti sunt post annum septuagesimum & centesimum regni Assyriorum, ex quo Syria potitus est Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter se quam in publicis tabulis scriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna usi sunt felicitate, hostesque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in suam potestatem redegit Simon: expugnataque Hierosolymorum arce, solo eam æquavit, ne *posthac* esset hostibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti sunt*. Quo facto optimum visum est & è re sua, ut & montem deprimerent, cui arcem impositam esse contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præsidiariis & à Judæis perfugis passi sunt, porroque passuri essent, si regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præsidio teneret. His dictis populo persuasit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, mon-

Gazara aliasque urbes capit, & arcem Hierosolymitanam diruit. 1 *Maccab.* c. 13.

ναι κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Αντιόχειαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [i] Βασκὰ πόλιν, μεγαλομοίρᾳ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ ὀστᾶ. καὶ κηδευθὲν μὲν ταῦτα ἐν [k] Μωδεείμ τῇ πατρίδι· πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς ἐποιήσατο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον ὠκοδόμησε τῷ πατρὶ & τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λευκοῦ & ἀνέστησεν. εἰς πολὺ δ' αὐτὸ & πλεῖστον ἀναγαγὼν ὕψος, στοὰς περὶ αὐτὸ βάλλεται, καὶ στύλους μονολίθους, [m] θαυμαστὸν ἰδεῖν ἔργον, ἀνίστησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτά, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [n] ἑκάστῳ μίαν ὠκοδόμησεν, εἰς ἔκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένους, [o] αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ περὶ μὲν τὴν Ἰωνάθου ταφὴν, καὶ τὰ τῶν μνημείων οἰκοδομίας τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσαύτῃ σπουδῇ οἰδαμεν γεγονότα. ἀπέθανε δὲ Ἰωνάθης, [p] ἀρχιερατεύσας [q] ἔτη τέσσαρα, [r] περσὰς & γύας. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦτον τοιαῦτα ἐν τούτοις ἴσθι.

ς'. Σίμων δὲ, καταστὰς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτει [s] τὴν ὑπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [t] αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ [v] ἀνείσφορον [x] Ἰουδαίοις μετὰ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῆς [y] Ασυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος [z] ὁ Νικάτωρ ἐπικληθεὶς κατέσχε Συρίαν, ὑπῆρξε· τοσαύτη δὲ ἦν τοῦ πλήθους [a] περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία, ὥς τ' ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, [b] ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους γράφειν [c] Σίμωνος τοῦ διεργέτου Ἰουδαίων καὶ [d] ἐθνάρχου. εὐτύχησαν γὰρ ἐπ' αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τῶν [e] ἐχθρῶν τῶν οἰκείων ἐκράτησαν. καθεῖλε γὰρ Σίμων [f] Γάζαρά τε πόλιν & Ἰόππην & Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις [g] ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ἡ καταλαμβανομένοις αὐτὴν, καὶ κακῶς ποιεῖν ὡς ἐκ τόπου. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄμεινον ἐδόκει συμφέρον εἶναι, καὶ τὸ ὄρος, [h] ἐφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτο ἔπραξεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτὸ γενέσθαι, [i] ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἃ τε πάθοιεν ἄν, εἰ πάλιν κατάσχοι τὴν βασιλείαν ἀλλόφυλος, φρουρᾶς ἐν αὐτῇ καταστάσης. [k] ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ [l] συμφέροντα. καὶ πάν-

i Βασκὰ] Βασκόπολιν, ut supra Δωρόπολιν *Hen.* Βασκαμὰ 1 *Macc.* c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem esse urbem quæ Βασκαθ vocatur *Josuæ*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt esse *Botzkath* urbem Judæ. HUDS. 1 Maccab. XIII. 23. Βασκαμᾶ. SPANH.

k Μωδεείμ] Ita ut supra lib. 12. c. 6. §. 1. Μωδεὶν in *Editis*. Μωδαεὶ *Hen.* HUDS. Conf. *alibi*. lib. 1. c. 1. §. 3.

l Επωίησαθ.] Επόησον *Hen.*

m Θαυμαστὸν ἰδεῖν] Ita *Hen.* Θαυμαστόν τι ἰδεῖν χρῆμ' ἀπέφηνε in *Editis Aliisque*.

n Ἑκάστῳ μίαν] Sibi etiam meta una reservata. De hisce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 515. &c.

o Αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται.] Sic & *Euseb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

p Αρχιερατεύσας] Ita *Busb.* & *Hen.* Αρχιερατεύων in *Editis Aliisque*.

q Ετη τέσσαρα,] Apud *Zonaram*, μὴ τελείαν τὴν ἀρχιερωσύνης. HUDS. Scaliger animadvers. in Eusebium pag. 146. legit τέσσαρα καὶ δέκα περσὰς & γύας τὰ πάντα ιη'. *annum agens Pontificatus* 14, *quum jam* 18 *annos nationi præfuisset*. REL.

r Περσὰς & γύας.] At *Josephus* lib 20. c. *penult.* septem annos pontificatui ejus adsignat. Itaque *Scaliger* (in *Animadvers. Euseb.* p. 134.) mendum loco subesse putans scribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, περσὰς & γύας τὰ πάντα ιη'. probante *Casaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη θ'. vel ι'. καὶ μιᾶς τέσσαρας. Ab utrisque dissentit *Is. Vossius* qui (in *Chronol.* S. c. XII.) legit, ἀρχιερατεύων ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἔτι τέσσαρα περσὰς & γύας. Videsis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, post illa περσὰς & γύας sequuntur ista, *Et de Labore quidem mortis ejus in mutuis documentis, publicisque monumentis* &c. aliquammultis omissis quæ in *Græcis* omnibus exstant.

s Τῆς ὑπὸ ——— τελεῖν.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

t Αὐτοῖς τελεῖν.] Ita cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὰς in ceteris.

v Ανείσφορον] Τὸ ἀνείσφορον idem quod αὐτοτελὲς SPANH.

x Ἰουδαίοις μὲν ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη] Eo modo *Hen.* τοῖς Ἰουδαίοις in *reliquis*.

y Ασυρίων βασιλείας,] Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Assyrios* & *Syros* confundi solere notarunt *Geographi Alii*que. Sic apud *Justinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Assyrii, qui postea Syri dicti sunt*.

z Ο Νικάτωρ] Ο Νικάτωρ ut in Nummis. SPANH.

a Περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία,] Ita in *Editis Aliisque*, ὡς τὸν Σιμ. *Busb.* & *Hen.*

b Επὶ τοῦ ——— Ἰουδαίων] Επὶ Σίμωνος Αρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγεμόνος Ἰουδαίων 1 Maccab. XIII. 43. SPANH.

c Σίμωνος τοῦ διεργέτου Ἰουδαίων] Σίμωνος διεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐπάρχου *Busb.* & *Hen.*

d Εθνάρχου.] *L. B.* ἐπάρχου.

e Ἐχθρῶν] In marg. MS. *Lugd. Bat.* manus antiqua jubet legere ἐθνῶν. HAV.

f Γάζαρά τε πόλιν] Ita lego cum *Epiphanio.* in *Editis* Γάζαρά τε π. Verum Γάζαν τ. π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. rescribi jubet *Grotius*. malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Josepho* corrigere. præsertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάζαν appellat *Strabo*, l. 16. litera sibilante Syrorum more in δ conversa: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videsis *Relandum* in *Palæstina* S. p. 778. & *Casaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

g Ακραν,] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 2. § 2. SPANH.

h Εφ' ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι] Εφ' ᾗ in *Cod. Busb.*

i Ὧν τε ——— Ἰουδαίων] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὧν τι ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουραρχῶν καὶ τῶν φρουρῶν Ἰουδαίοις ὑπ. in *Editis*.

k Ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος] Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Busb.*

l Συμφέροντα.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἀμφότερα perperam in

πάντες ποσταλόντες καθῆρον τὸ ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [m] ἀπολυόμενοι ἔργου, τελσὶν αὐτῷ τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήγαγον εἰς ἔδαφος τὸ πεδίον λειότητα· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξεῖχεν [n] ἀπάντων τὸ ἱερὸν, ἡ ἄκρα καὶ τὸ ὄρος ἐφ' ᾧ ἦν [o] ἀνῃρημένων. καὶ τὰ [p] μὲν δὴ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

tem sustulerunt; tribusque in universum annis neque die neque nocte ab opere cessando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in posterum omnia supereminueret templum, arce & monte in quo posita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem gesta sunt in hunc modum se habuerunt.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σίμων, συμμαχήσας τῷ εὐσεβεῖ, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ' ὀλίγον Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὡς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

CAP. VII.

XII.

Quomodo Simon, inita societate cum Antiocho Pio, bellum gessit adversus Tryphonem, & non multo post contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occisus à genero suo Ptolemæo.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ [q] τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, [r] ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν, ἐπιτροπεύων αὐτοῦ, τέσσαρα [s] βασιλεύσαντος ἔτη. [t] καὶ τὰ μὲν, [v] ὡς [x] χθιζόμενος ἀποθάνῃ, διήγγειλε· τοὺς δὲ φίλους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν· [y] Δημήτριον μὲν γὰρ ὑπὸ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μειρακίων, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοῖς κακὰ, τὴν [z] ἀποστασίας ἀμυνόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες εὐπορίαν ἐκ τοῦ Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἄρχοντα. γνόμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν ὅσον πονηράν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸν ὠληθρον, καὶ μελετήτης ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἅπερ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπέδυσε τὴν ὑπόκρισιν, [a] καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τοὺς οὖν ἐχθροὺς [b] διὰ πάντα [c] ἐποιεῖτο κρείττονας. τὸ μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισοῦν ἀφίστατο πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ἐν Σελευκείᾳ μετὰ τέκνων ἐγκεκλεισμένην. [d] ἀλωμένου δὲ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, καὶ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτρα, καλοῦσα πρὸς αὐτὸν ἅμα τε γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. σκαλὴ δὲ τὰ Ἀντιόχου ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτὸν ἀναπειθόντων, ἅμα δὲ καὶ, τὴν πολιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

β. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῷ καθ' ἡμέραν αὐξομένης, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτὸν τῇ μάχῃ, [h] τὴν ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι ταύτης, εἰς τε [i] Δῶραν φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπλιόρκει συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα διὰ φιλίας καὶ συμμαχίας πέσβεις. ὁ δὲ προσδέχεται προθύμως αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ τροφὴν τοῖς τὴν Δῶραν πολιορκοῦσι στρατιώ-

NON multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita excesserat, sermonibus divulgabat; amicos vero suos & necessarios passim ad milites mittebat, promissa faciens se multum pecuniæ illis largiturum si ipsum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, si potiretur imperio, multa illis mala illaturum esse ad defectionem ulciscendam. Illi, in spem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum esset rerum summa, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obsequebatur, & moderationem simulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus est, larvam exuebat, & verum præ se ferebat Tryphonem. Itaque ex istis fiebat, ut hostes ipso potentiores evaserint. Nam milites, eum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipsum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium simul & regnum accersens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici ista ei persuaserant, tum quod sibi metuit, cum nonnulli è Seleucienfibus urbem Tryphoni tradere studerent.

2. Postquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie crescerent, *inde* profectus est Tryphoni bellum illaturus: eumque prælio victum è superiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo usque *illum* persequutus obsidione cinxit in Dora, quo se fuga receperat, præsidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & societate *cum eo ineunda*. Ille vero postulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mitten-

Demetrio capto Antiochum Deum perimit Tryphon.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

Postea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, se conferunt.

Antiochus, ad conjugium simul & regnum à Cleopatra accersitus, Tryphonis bellum infert.

Cum Simone amicitiam jungit.

1 *Maccab.* c. 15.

in *Editis Aliisque.* errore orto ex similitudine vocum ἀμφότερα & συμβέοντα in abbreviaturis.

m Ἀπολιόρθροι δὲ ἔργου,] Ἀφισάρθροι *Busb.*

n Ἀπάντων τὸ ἱερὸν,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἅπαν in *Editis.*

o Ἀνῃρημένων.] Docet margo *L. B.* in altero codice quodam fuisse καθαιρεθέντων. HAV.

p Μὲν δὴ Σίμωνος] Illud μὲν ex *MSS.*

q Τῆς αἰχμαλωσίας] Hic *Josephus* dissentit ab auctore *Maccabæorum*, c. 13. Videsis *Jac. Cappellum* ad A. M. 3860.

r Ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη,] Item in nummis ejus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. SPANH.

s Βασιλεύσαντος] *L. B.* βασιλεύσαντα.

t Καὶ τὰ —— διήγγειλε·] Κ. τ. μ. ω. χθιζ. &c. omittit hæc *Rufin.* in Versione. SPANH.

v Ὡς χθιζόμενος ἀποθάνῃ, διήγγειλε·] In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipsum calculi dolore consumi ad populum mentiti, dum secant, occidunt.

x Χθιζόμενος ἀποθάνῃ,] *L. B.* χαιζόμενος ἀποθάνοι.

y Δημήτριον —— γεγονέναι] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

z Ἀποστασίας ἀμυνόμενον.] Ἀποστάσεως *Hen.* & *Busb.*

a Καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν.] Καὶ ἀληθὴς *Hen.*

b Διὰ ταῦτα] Διὰ τοῦτο *Hen.*

c Ἐποιεῖτο κρείττονας.] Ἐποίη *Hen.* & *Busb.*

d Ἀλωμένου —— βασιλείας.] Antiochus Soter frater Demetrii Cleopatram eandem ducit. vid. inf. c. 10. §. 1. ubi Cleopatra uxor duorum fratrum, primo Demetrii, dein Antiochi Soteris SPANH.

e Σωτὴρ,] Sc. paterno cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius*. Apud *Trogum Pompejum*, in *prologo* lib. 39. & *Eusebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, sive à venatione (quæ Syris צידה est, & cui summe illum deditum fuisse tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, sive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem obsidendum profectum illum fuisse scribit *Syncellus*. *Usserius* ad *A. M.* 3864.

f Ἐκδιδόντων τινῶν] Ita cum *Hen* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* δίδοντων in *ceteris.*

g Αὐτὸν τῇ μάχῃ,] Αὐτὸν *Hen.*

h Τὴν ἄνω Συρίας] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 1. §. 4. sic Συρίη κάτω supr. lib. 12. c. 3. §. 1. & ὦνο χώρα de Syria ibid. c. 9. §. 1. SPANH.

i Δῶραν] Δῶρα *Hen.* pluraliter. Δωρᾶν 1 *Macc.* c. 15. v. 13.

&

tendo ad Antiochum, large ſuppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime neceſſarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugiſſet, atque in ea obſidione captus eſſet, interfectus eſt, poſtquam tres annos regnaverat.

XIII. *Simon cum filiis adverſus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiſcitur. 1 Maccab. c. 16.*

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus eſt eorum quæ Simon ei, cum neceſſitate premeretur, ſubminiſtraverat: copiiſque militaribus Cendebæo amico *ſuo* traditis, eum ad Judæam vaſtandam & Simonem comprehendendum emiſit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil juſti ab Antiocho fieri experiretur, ſumptoque animo ſupra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnaciſſimis præmittit: ipſe vero cum exercitu proceſſit diverſo itinere. Ac multis è ſuis ad anguſtias montium in inſidiis collocatis, nuſquam auſis excidit; ſed, ubique hoſtibus ſuperior reliquum vitæ tempus in pace agebat, inità etiam ab ipſo cum Romanis ſocietate.

XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit. 1 Maccab. c. 16.*

4. Et quidem octo in univerſum annos in Judæos regnavit: *in* convivio autem interiit ex inſidiis, ei à genero ſuo Ptolemæo inſtructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehenſis & in vincula conjectis, miſit qui tertium quoque interficerent, Joannem *ſcilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adoleſcens cum miſſos venire intellexiſſet, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat.

πης, πέμψας πρὸς Ἀντίοχον, ἀφθόνως ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον καιρὸν χρῆναι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ Δώρας φυγὼν εἰς [k] Ἀπάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διεφθάρη, βασιλεύσας ἔτη τρία.

γ'. Ὁ δ' Ἀντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας ἢ φαυλότητος, λήθην [l] τ ἐκ Σίμωνος αὐτῷ πρὸς τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δυνάμιν στρατιωτικὴν [m] Κενδεβαίῳ φίλῳ δοὺς τῷ φίλῳ, ὅπι τὴν τ Ἰουδαίας πορθήσων ἢ τὴν Σίμωνος ἄλωσιν ἐξαπέστελε. Σίμων δ' ἀκούσας τὴν ὑπ' Ἀντιόχου ἀδικουμένην, [n] καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ μὴ δικαίων τ παρὰ Ἀντιόχου γινομένων τυγχάνειν παρορμηθείς, καὶ τ ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [o] λαβών, νεανικῶς ἐστρατήγει τ πολέμου. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τ μαχιμωτέρων προεκπέμπει στρατιωτῶν· αὐτὸς δ' κατ' ἄλλο μέρος προῆγε μετὰ τ δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς φαραγγώδεσι τ ὀρῶν [p] τούτων εἰς ἐνέδρας καταστήσας, ἁμαρτάνειν μὲν ἀδεμιᾶς τ ἐπιχειρήσεως κρατήσας δ' [q] διὰ πάσης τ πολεμίων, ἐν εἰρήνῃ τ λοιπὸν διῆγεν χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν.

δ'. [r] Ἦρξε μὲν οὖν [s] ὀκτὼ τὰ πάντα τ Ἰουδαίων ἔτη· πλὴν δ' [t] ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίου μετὰ γαμβροῦ πότου [v] αὐτῷ συσταμένου. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τ τρίτον, τοῦτο δ καὶ Ὑρκανὸς λεγόμενον, [x] τοὺς ἀφεστεροῦντας. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, ἀφυγὼν τ [y] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, θαρρῶν τῷ πλήθει ἀπὸ τοῦ πατρὸς εὐεργεσίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῖς ὄχλοις μῖσος. ἀσφάλειαν δὲ καὶ Πτολεμαῖον εἰσελθεῖν δι' ἄλλης πύλης ὁ δῆμος [z] ἀπώσατο, τ Ὑρκανὸν ἤδη προσδεδεγμένος.

XV. *Hyrcanus pontificatum ſuſcipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac poſtea ſocietatis fœdus cum eo jungit.*

Hyrcanus fit pontifex, & adverſus Ptolemæum expeditionem facit.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam receſſit, ſupra Hierichuntem poſitam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum ſacrificiis exoraſſet, fecit adverſus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò ſe receperat* oppugnato, aliis quidem rebus ſuperior erat, tantum miſericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conſpicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, niſi ille ab obſidione deſiſteret. Atque is, putans quantum de ſtudio locum capiendi remitteret, tantum ſe gratiæ chariſſimis lucraturum, ne quid gravius paterentur, ſegnior aliquanto erat ad obſidionem urgendam. Veruntamen mater paſſis manibus eum orabat, ne

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

Ὑρκανὸς ἀρχιερωσύνῃ ὑποδέχεται, καὶ Πτολεμαῖον τ χώρας ἐκβάλλει. Ἀντίοχος στρατεύεται ἐφ' Ὑρκανόν, καὶ ἕπεται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν πιέσας.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἴς τι τῶν ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, [a] Δαγὼν λεγόμενον. [b] ὑπολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Ὑρκανὸς, καὶ [c] τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις εὐδαιτησάμενος, ὅπι τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν τῷ [d] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις πρεῖττων αὐτοῦ, ἡττᾶτο δὲ μόνῳ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οἴκτῳ. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος [e] ἀνάγων ὅπι τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠκίζετο, καὶ καταχρημνίσειν ὅσι ἀφίστατο τ πολιορκίας ἠπείλει. ὁ δ' ὅσον ἂν ἐνδῷη τ πρὸς τὴν αἵρεσιν τοῦ χωρίου ἀπεδῆς, [f] τοσοῦτο χαλίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἡγούμενος πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ σπουδαῖον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ λα-

---

& 25. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

k Ἀπάμειαν] Primo *Orthoſiadem* ſive *Orthoſiam*, inde *Apameam* ſe contulit. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 27. HUDS. 1 Maccab. xv. 37. Τρύφων ὁ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἤγαγεν εἰς Ὀρθωσιάδα· in Homil. Cleopatra XII. ſect. 1. p. 701. ἐν Ὀρθωσίᾳ & Tropoli vicina. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 2. SPANH.

l Τῶν ἐκ Σίμωνος] Τῶν ἐκ Σ' Σιμ. *Busb.*

m Κενδεβαίῳ] Κενδεβαίῳ τινὶ Δημᾶς τ φίλων *Hen.* & *Busb.*

n Καὶ πρεσβύτερος] *L. B.* καίτοι πρεσβ.

o Λαβὼν,] Ἀναλαβὼν *Hen.*

p Τούτων εἰς ἐνέδρας] Illud τούτων non agnoſcit *Vet. Interpr.* & commode abeſſe poteſt. ad ὀρῶν refertur à *Gelenio.*

q Διὰ πάσης] *L. B.* ἀπ' ἀρχῆς.

r Ἦρξε μὲν οὖν] Ita *Hen.* ἦρξεν μὲν ὀκτὼ *Busb.* ἦρξεν οὖν in *Editis.* ἦρξέ γ' οὖ τὰ π. *Petitus* in *Animadverſ. ἀνεκδότοις*, Tom. IV. p. 118.

s Ὀκτὼ τὰ πάντα] Octo annos & circiter tres menſes, poſt mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuiſſe ex *Maccabæica Hiſtoria* colligit *Uſſerius* ad *A. M.* 3869.

t Ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

v Αὐτῷ συσταμένου.] Ἐπ' αὐτὸν *Busb.* & *Hen.*

x Τοὺς ἀφεστεροῦντας.] Τοὺς αὐτὸν ἀφεστ. *Hen.* & *Busb.*

y Ἐξ αὐτῶν κίνδυνον] Ita *Baſ. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐξ αὐτῷ *Gen.*

z Ἀπώσατο,] *L. B.* ἀπεώσατο.

a Δαγὼν ——— Ὑρκανὸς, καὶ] 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δὼκ vel Δῶκον. HUDS. Vid. Arab. Maccabæis additis in Polyglot. Anglicanis c. XX. SPANH.

b Ἀπολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Ὑρκανὸς,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

c Τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις εὐδαιτησάμενος,] Sic cum *Busb.* (*Coiſlin. Lugd. Bat.*) & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hoſtiis placavit.* τ Θεὸν πρώτας θυσίας εὐδαιτησάμενος in *Editis.* ſi quis malit τῷ Θεῷ πρώτας θυσίας εὐδαιτησάμενος, aut τ Θεὸν πρώτας θυσίαις εὐδαιτησάμενος, per me licet.

d Χωρίῳ,] Φρουρίῳ lib. 1. de *Bello Jud.* c. 2.

e Ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ὑπερδεξίου ἠκίζετο,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τοσοῦτο χαλίζεσθαι] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis.*

g Πο-

λαμίζεσθαι δ' αὐτὸν, ἀλλὰ [g] πολὺ πλέον ὀργῆς χρώμενον ἐλεῖν ἀπασθάσαι τὸ χωρίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν [h] ὑπ' αὐτοῦ ποιήσαντα τιμωρῆσαι τοῖς φιλτάτοις. [i] ἤδιον γὰρ αὐτῇ τ' μετ' αἰκίας εἶναι θανατον, εἰ δίκην ὑπόσχοι τ' εἰς αὐτὰς ἀθεμιτομίας ὁ ταῦτα ποιῶν πολέμιος. τ' δ' Υρκανὸν, ταῦτα μὲν λεγούσης τ' μητρὸς, ὁρμή τις ἐλάμβανε πρὸς τὴν αἵρεσιν & φρονήσεως. ἡνίκα γὰ αὐτὸν τυπτομένων ἴδοι τ' ἀπαρακλητομένων, ἐξελύετο, καὶ τ' ὀπτὴ τοῖς εἰς τὸν μητέρα πεπραγμένοις συμπαθείας ἥττων [k] ἐγίνετο. ἐλθομένης δ' ἔτους εἰς χρόνον τ' πολιορκίας ἐνίστε δ' τὸ ἔτος ἐκεῖνο, [l] καθ' ὃ συμβαίνει [m] τοῖς Ιουδαίοις ἀργεῖν. [n] καὶ γὰ ἐπὶ ἔτη τοῦτο θεωρεῖσθαι, ὡς ἐν τ' ἐν ἑβδομάσιν ἡμέραις. καὶ Πτολεμαῖος, ὑπὸ τούτης ἀνεθεὶς τῆς αἰτίας & πολέμου, ἀποκτείνει τοὺς ἀδελφοὺς & Υρκανὸν καὶ τὴν μητέρα· καὶ τοῦτο δράσας πρὸς Ζήνωνα φεύγει, τ' ὀπικληθέντα Κοτυλᾶν, τυραννεύοντα τῆς [o] Φιλαδελφέων πόλεως.

β'. [p] Αντίοχος δ', χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ὑπὸ Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐνέβαλε, [q] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρώτῳ δὲ τῆς Υρκανοῦ ἀρχῆς, [r] Ολυμπιάδος ἑκατοστῷ & ἑξηκοστῷ & δευτέρῳ· ἐπιὼν δὲ τὴν χώραν, τ' Υρκανὸν εἰς αὐτὴν ἐνέκλεισε τὴν πόλιν. ἰδὼν ἐπὶ στρατοπέδοις θεϊλαίων, ἦνυε μὲν οὐδὲν ὅλως τὸ πρῶτον, διά τε τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, καὶ δι' αἰρετὴν τῶν [s] ἔνδον πολιορκουμένων, [t] ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτὸς ἀπέλυσεν ὄμβρος κατενεχθεὶς πολὺς θυομένης πανηδός. κατὰ δὲ τὸ [v] βόρειον μέρος & πόλεως, καθ' ὃ συνέβαινεν αὐτὸ καὶ ὑπαίθριον εἶναι, πύργους ἀναστήσας ἑκαίδεκα [x] τριωρόφους, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ πρόσβολὰς ὁσημέραι ποιησάμενος, τάφρον τε βαθεῖαν καὶ πολλὴν τὸ εὖρος καὶ [y] διπλῆν [z] τειχίσας, [a] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ δὲ, πολλὰς ἐκδρομὰς ἀντιπνοοῦντες, εἰ μὲν ἀφυλάκτοις ποτε προσπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτούς, [b] αἰσθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [c] ἀχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὸν κατενόησεν Υρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τ' ὀπτηδείων τάχιον ὑπ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς οἷον εἰκὸς [d] ἐκ πολυχειρίας ἔργα γινομένα, τὸ μὲν ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκρίνας ἐξέβαλεν, ὅσον δὲ ἦν ἀκμαῖον καὶ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Αντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀποκλειομένους ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ τείχεσι πλανώμενοι & περιαλήμενοι [e] τῷ λιμῷ, ἀπέ-

sua causa remolleſceret, quin eo majori indignatione commotus operibus inſtaret, ad locum expugnandum & hoſtem in poteſtatem ſuam redigendum, ut ſibi chariſſimos ulciſceretur. Ipſi enim ſuave eſſe cum cruciatibus necari, dummodo pœnas ſcelerum in ipſos editorum luat hoſtis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elangueſcebat, vincente miſericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obſidione, annus ille inſtat, in quo Judæis ociari mos eſt. nam per *ſingulos* annos ſeptenos hoc ipſum obſervant, ſicuti ſeptimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de cauſa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem ſe recipit, cognomento Cotylam, Philadelphenſium urbis tyrannum.

Annus ſabbaticus.

Ptolemæus fugæ dilabitur ad Zenonem.

2. Antiochus vero, Simonis adverſum ſe facta ægre ferens, Judæam invaſit anno regni ſui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centeſima ſexageſima ſecunda: vaſtatiſque agris Hyrcanum in urbem ipſam compulit. quam cum ſeptenis caſtris cinxiſſet, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obſeſſorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus ſub occaſum vergiliarum multus imber. A parte autem muri ſeptentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impreſſionem *in mœnia* feciſſet, atque altam & valde latam foſſam duxiſſet, eamque duplicem, incolas concluſit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excurſiones facerent, ſicubi hoſtes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, ſin ſentirent, facile ſe in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, poſtquam animadvertit ſuorum multitudinem ſibi detrimento eſſe, propterea quod & neceſſaria *ad victum* ab eis celerius abſumerentur, & veriſimile eſſet nihil à multis manibus quod ſit operæpretium fieri, inutilem turbam ſecrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id ſolum retinuit. Et quidem Antiochus excluſos prohibet exitu: illi vero, * inter muros oberrantes & fame confecti,

XVI. *Antiochus Demetrii frater oppugnat Hieroſolyma.*

[g] Πολὺ πλέον ὀργῆς] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῇ πλέον ὀργῇ in *Editis*.

[h] Ὑπ' αὐτοῦ ποιήσαντα τιμωρῆσαι] Υφ' ἑαυτῷ *Busb.*

[i] Ἥδιον γὰρ αὐτῇ τ' μετ' αἰκίας εἶναι θανάτου,] Conf. *ἀλλοτ.* lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

[k] Ἐγίνετο.] Ἐγίνεθ' *Hen.*

[l] Καθ' ὃ συμβαίνει τοῖς Ιουδαίοις ἀργεῖν.] Hîc *Joſephum* erroris arguit *Salianus* (ad *A. M.* 3919.) rectèque monet, anno Sabbatico belli adminiſtrationem, aut obſidionem urbium, aut propugnationem, nuſquam in lege Judæis fuiſſe prohibitam. Cui & nos hoc addimus: præſentem quidem annum revera fuiſſe Sabbaticum, non tamen poſt, ſed quatuor menſibus ante Simonis cædem illum cœpiſſe. *Uſſerius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluiſſe videatur, obſidionem eſſe ſolutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deeſſet, ob incultos agros. HUDS. Conf. *ἀλλοτ.* lib. 1. c. 2. §. 4. SPANH.

[m] Τοῖς Ιουδαίοις ἀργεῖν.] Τοῖς Ιουδαίοις *Hen.* & *Busb.*

[n] Καὶ —— ἡμέραις.] Hoc de ſoluta obſidione annô Sabbaticô refellit è 1 Maccab. c. xv. 10. Petav. de D. Temp. lib. 11. p. 154. SPANH.

[o] Φιλαδελφέων] Φιλαδελφωνὸς infra lib. 20. c. 1. §. 1. SPANH.

[p] Αντίοχος —— ἔπαθεν] In Arabicis additis Maccabæorum libris in Polyglot. Anglic. c. xxi. & *ἀλλοτ.* lib. 1. c. 2. §. 4. ἀπολύσας τ' Υρκανὸν πρόσκαθεζόμενον τοῖς Ιεροσολύμοις· SPANH.

[q] Τετάρτῳ μὲν ἔτει] Anno Antiochi quarto deſinente (inquit *Uſſerius*) Hyrcani primo inuente.

[r] Ολυμπιάδος ἑκατοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ δευτέρῳ·] Ita in *Editis Aliiſque.* Ολυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* Certe hîc (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euſeb.* p. 134, 135.) dormitabat *Joſephus.* nam mendum in codice non eſſe ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum eſt in Olympiade, ſi non in annis Sidetæ & Hyrcani. Ολυμπιάδος ρ'. καὶ ξά. τῷ β'. *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ολυμπιάδος ρ'. καὶ ξ. καὶ ά β. olim ſcriptum fuiſſe exiſtimat *S. Petitus*, (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id eſt, Olymp. centeſimæ ſexageſimæ primæ β'. ἔτει, *ſcilicet* anno ſecundo. imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ ά. expunxerunt. Ολυμπιάδος ρ' καὶ ξά ἔτει β. etiam ſcribendum contendit *Iſ. Voſſius* in *Chron. S.* c. 12. p. 154.

[s] Ἔνδον πολιορκουμένων,] Ita etiam legiſſe & diſtinxiſſe videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκημένων. ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτὸς ἀπ. in *Editis.* ἐμπολιορκημένων. ἔτι γε μὴν ἀπορίαν, αὐτὸς *Hen.* Quod ſi mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. ἀπορίαν, ἃ τ' εὐδίας αὐτὸς ἀπέλυσεν &c. *Busb.* καὶ ὕδατος ἀφθονίαν, ἐξ ἐπομβρίας ἄρα συμβᾶσαν *Zonar.* HUDS. Ita reſtitui ex *Lugd. Bat.* pro ἐμπολιορκημένων, quod alii omnes habent. HAV.

[t] Ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν,] Ita etiam *Lugd. Bat.* & verti poteſt: *quantum enim ad aquæ penuriam, eam exemit iis* &c. Dubium vero eſt, utrum iſta aquæ penuria obſeſſi, an obſidentes (ut ego puto) preſſi fuerint. HAV.

[v] Βόρειον μέρος & τείχους,] Sic *MSS.* & *Zonaras.* βόρειον perperam in *Editis.*

[x] Τριωρόφους,] Ita *MSS. Al.* τριοῤῥόφους. *Gen.* τριωρόφους. HUDS. F. τριωρόφους· ſic τριώροφα LXX. Gen. VI. *Heſych.* τριώροφα τείχεα· *Ruſinus* verò hic turres &c. numero centum tres, reſtè quoque &c. Editio *Baſil.* quam poſtea inſpexi itidem, ut emendarem, τριωρόφους. SPANH.

[y] Διπλῆν] Διὰ πλείων ſolus *Hen.*

[z] Τειχίσας,] Θριγμὸν *Hen.* & *Busb.*

[a] Απετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἀπετύχησε in *Editis.*

[b] Αἰσθομένοις δ',] Ita ſcribendum eſſe exiſtimo. αἰσθομένους in *libris omnibus.* quod ferri nequit, niſi ſuppleatur καταλαβόντες, aut ſimile verbum. HUDS. Forte αἰσθομένων COCC.

[c] Εὐχερῶς.] Εὐκαίρως *Hen.* & *Vet. Int.*

[d] Ἐκ πολυχειρίας,] Forte ἐν πολιορκίᾳ. COCC.

* *Inter muros oberrantes & fame confecti,*] *Al.* circà pomœrium.

[e] Τῷ λιμῷ,] Τοῖς βασάνοις *Hen.* & *Vet. Int.*

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus est.

eti, miserabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum festum instaret, qui erant in urbe, eos, miseratione commoti, rursum intro receperunt. Cumque Hyrcanus misisset ad Antiochum & petiisset inducias in septem dies propter festum, ille, pietati in Deum cedens, eas pacisci tur, ac præterea magnificum sacrificium intromisit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem sacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum dissimilis Antiocho Epiphani, qui capta urbe sues super altari mactabat, & jure carnium earum ædem aspergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarserit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter singularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Antiochi Epiphanis flagitia.

Hyrcanus immunitatem petit ab Antiocho Pio.

Antiochus, acceptis obsidibus & talentis ccc init cum Hyrcano societatem.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum studio, legatos misit ad eum, petitum ut ipsis concederet ex patriis legibus & institutis vivere. Atque ille, cum repudiasset eorum consilium qui gentem utpote nullam cum aliis vitæ consuetudinem habentem, delendam suadebant, hac de re non deliberabat: sed illud sibi persuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis respondit, ut obsessi arma traderent, & sibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præsidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera consentiebant, præsidium vero non admittebant, propter insociabilitatem suam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præsidio obsides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præsentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuisset obsides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero *murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus soluta obsidione discessit.

Hyrcanus aperit sepulchrum Davidis.

4. Hyrcanus vero aperto sepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & societatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice subministravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, eum comitatus est Hyrcanus. De his vero testimonium nobis perhibet Nicolaus Damascenus, ista narrans. "At Antiochus, erecto trophæo ad Lycum fluvium, "cum Indatem Parthorum ducem superasset, illic "per biduum substitit, ad preces Hyrcani Judæi, "quod forte inciderat patrium quoddam festum, "in quo Judæis non licebat iter facere." Et hæc quidem dicendo non fallus habetur. nam instabat Pentecoste post Sabbatum: atque nobis non licet

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos.

Nicolaus Damascenus.

θνησκον οἰκτρῶς. [f] Ἐπισάσης γε μὴν τῆς σκιωποιίας ἑορτῆς, ἐλεήσαντες αὐτὸς οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψαντος δ' Ὑρκανοῦ πρὸς Ἀντίοχον, καὶ σπονδὰς ἡμερῶν ἑπτὰ διὰ τὴν ἑορτὴν ἀξιώσαντος, ἠνέωτο, [g] τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων ἀπένδετο, καὶ πρόσθεν θυσίαν εἰσεπέμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [h] χρυσοκέρωτας, [i] καὶ μὴ παντοίων ἀρωμάτων, σκεύη χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα. καὶ τὴν μὲν θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἀντίοχος δὲ τὴν στρατιὰν εἱστία, πολὺν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς διενέγκας, ὃς τὴν πόλιν ἑλὼν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τὸ βωμὸν, τὸ νεὼν δὲ τῷ ζωμῷ τούτων ἐπερράνε, συγχέας τὰ Ἰουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐξεπολεμώθη τὸ ἔθνος, καὶ ἀκαταλλάκτως εἶχε. τοῦτον μέντοι τὸ Ἀντίοχον δι' ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ'. Ἀποδεξάμενος δὴ αὐτὸν τὴν ἐπιείκειαν Ὑρκανὸς, καὶ μαθὼν τὴν πρὸς τὸ θεῖον σπουδὴν, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν τὴν πάτριον αὐτοῖς πολιτείαν ἀποδοῦναι· ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [k] τὴν συμβουλὴν τῶν [l] παρεστώτων ἐξελεῖν τὸ ἔθνος διὰ τὴν πρὸς [m] ἄλλους αὐτῶν τῆς διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε· [n] πεισθεὶς δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα πιεῖν, τοῖς πρεσβεύσασιν ἀπεκρίνατο, τὰ μὲν ὅπλα τοὺς [o] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν αὐτοῖς τελεῖν Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [p] πόλεων, τῶν περὶ τὴν Ἰουδαίαν, Φόρους τε δεξαμένους ἐπὶ τούτοις ἀπολλάσθαι καὶ πολέμου. οἱ δὲ πάντα μὲν [q] ὑπέμενον, τὴν δὲ Φόρων οὐχ ὁμολόγουν, διὰ τὴν ἀμιξίαν [r] οὐκ ἐφικνουμένοις πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοι τῶν Φόρων ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν δοθέντων τὰ τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους προσδεξαμένου [s] Ἀντιόχου καὶ βασιλέως, ἔδοσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Ὑρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τὸν στέφανον τῆς πόλεως. ὑπὸ τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ [t] τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας, ὃς πλεῖστα τῶν πώποτε βασιλέων ὑπερέβαλλε, τρισχίλια μὲν [v] ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν. ὁρμώμενος δὲ [x] ἐπὶ τούτων [y] πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο· γίνεται δ' αὐτῷ καὶ πρὸς Ἀντίοχον φιλία καὶ συμμαχία· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πάντα τῷ στρατῷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιησάμενον τὴν ἐπὶ Πάρθους αὐτῷ στρατείαν συνεξώρμησεν Ὑρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ἐστι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, ἅδε ἱστορῶν. "στρατοπεδεύσας δέ φησιν Ἀντίοχος ἐπὶ τῷ Λύκῳ ποταμῷ, νικήσας [z] Ἰνδάτην τὸν Πάρθων στρατηγὸν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας δύο· δεηθέντος Ὑρκανοῦ "Ἰουδαίῳ διά τινα ἑορτὴν πάτριον, ἐν ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἔξεστιν ὁδοιπορεῖν." καὶ ταῦτα μὲν ὁ ψευδὴς λέγων. ἐνέστη γὰρ ἡ Πεντηκοστὴ ἑορτὴ μετὰ τὸ Σάββατον· [a] οὐκ ἔστιν

[f] Ἐπισάσης —— εἰσεδέξαντο.] Eadem *in Arab.* SPANH.

[g] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων ἀπένδετο,] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἴκων, ἴφη ἀπένδεσθαι, καὶ π. *Busb.* Ut & Margo *Lugd. Bat.*

[h] Χρυσοκέρωτας,] Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poëtis & Historicis notus.

[i] Καὶ, μὴ παντοίων ἀρωμάτων,] Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.*

[k] Τὴν συμβουλὴν] Τὴν ἐπιβουλὴν *Hen. pessimum consilium* in versione *Epiphanii.*

[l] Παρεστώτων] Προεστώτων *Hen.* Hac de re videsis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro XXXIV.

[m] Ἄλλους αὐτῶν] Ita, ut mox infra hac §. è Cod. *Busb.* legere placuit.

[n] Πεισθείς] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* πειθόμενος in *Editis Alisque.*

[o] Πολιορκουμένους,] Vocem λέγων post πολιορκουμένους adjicit *Busb.*

[p] Πόλεων, τῶν περὶ] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πόλεων, πάρεξ τῶν Ἰουδ. in *Editis Alisque.* ἅτε τῶν Ἰουδαίας *Zonar.*

[q] Ὑπέμενον,] Iterum cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* ὑπέμειναν in *Editis.*

[r] Οὐκ ἐφικνούμενοι πρὸς ἄλλους.] Ἐπιμιγνύμενοι *Busb.* & *Hen.*

[s] Ἀντίοχος δὲ βασιλέως,] Ἀντιόχου insertum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.*

* *Murorum urbis pinnas dejecit.*] *Al.* loricam urbis.

[t] Τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας,] Conf. *Joseph.* lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

[v] Ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν·] Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἀργυρίου deest *Editis.*

[x] Ἐπὶ τούτων] Ἐπὶ τούτων solus *Hen.* HUDS. Forte λαὶ τούτου. COCC.

[y] Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο.] Conf. *Joseph.* lib. 1. c. 2. §. 5. SPANH.

† *Magnifice subministravit.*] *Al.* cupide.

[z] Ἰνδάτῃ] In Chronico Eusebii est Σίνδαν τινα στρατηγὸν p. 71. REL.

[a] Οὐκ ἔστιν ἡμῖν] Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

b Σάβ-

ἢ ἡμῖν ὅτι ἐν τοῖς [b] Σάββασιν ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ ὁδεύων. [c] συμβαλὼν δὲ Αντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλοῦ τε [d] τοῦ στρατοῦ ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [e] ἀπόλλυται. τοῦ δὲ τῶν Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος διαδέχεται, Ἀρσάκης αὐτὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσας· καθ' ὃν χρόνον Αντίοχος εἰς τοὺς [f] Παρθυαίους ἐνέβαλεν, ὡς ἡμῖν ἔμπροσθεν [g] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

aut Sabbato aut festo *patrio* iter susciperé. Antiochus autem, commisso prælio cum Arsace Partho; & magnam exercitus sui partem amisit, & ipse mortuus est. Ei vero in regnum Syriæ successit ejus frater Demetrius, per Arsacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impressionem fecerat, ut alibi jam ante dictum est. *Antiochus in prælio cadit.*

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς μετὰ τὸν Αντίοχον θάνατον Υρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ρωμαίους. περὶ τῆς τελευτῆς Δημητρίου βασιλέως καὶ Αλεξάνδρου.

CAP. IX. XVII.

Quomodo, post Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obitu Demetrii regis & Alexandri.

Υρκανὸς δὲ, ἀκούσας τὸν Αντίοχον θάνατον, εὐθὺς ἐπὶ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [h] ἀῤῥήτους, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τε μαχίμων καὶ ῥύεσθαι δυναμένων. [i] Μηδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῷ παλαιπωρησάσης, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [k] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [l] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε πρὸς τούτοις καὶ Γαριζεῖν, τό τε Χουθαίων ἔθνος, ὅπερ ᾤκει τὸ εἰκαθένδε τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ἱερῷ ναόν, ὃν Αλέξανδρος ἐπέτρεψεν οἰκοδομῆσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ στρατηγῷ, Μανασσοῦ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Ιάδδου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, [n] ὡς καὶ [o] πρότερον δεδηλώκαμεν. σωιέβη δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μετὰ ἔτη διακόσια. Υρκανὸς δὲ καὶ τὴν Ιδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [p] Αδωρα, καὶ [q] Μάρισαν· καὶ, ἁπαντας τοὺς Ιδουμαίους ὑπηκόους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [r] περιτέμνοιντο τὰ αἰδοῖα καὶ τοῖς [s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θελοιεν. οἱ δὲ πόθῳ τῆς πατρίδος γῆς καὶ [t] τοῦ περιέμνεσθαι καὶ τὴν ἄλλην βίου δίαιταν ὑπέμειναν τοῦ αὐτοῦ Ιουδαίοις ποιήσασθαι. [v] κἀκεῖνο αὐτοῖς χρόνῳ ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ιουδαίους.

Cæterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confestim in urbes Syriæ expeditionem suscipit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defensoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus sui labore sexto *demum* mense cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hierosolymitani simile, quod Alexander permisit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipsius Manassis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vastari, postquam ducentos duravit annos. Hyrcanus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Marissam: subactisque omnibus Idumæis, permisit in regione *sua* manere, si pudenda circumcidere, Judæisque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *suæ* amore tum circumcisionem admiserunt, tum vitam in cæteris similiter ac Judæi agere sustinuerunt. Atque eo tempore ipsis contigit, ut deinceps Judæi essent. *Hyrcani expeditio in Syriam.* *Templum Garizitanum deletum.* *Idumæi fiunt Judæi.*

β'. Υρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνανεώσασθαι τοῦ πρὸς Ρωμαίους φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ ἡ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν φιλίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΥΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴ συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ [x] εἰ- "δῶν Φεβρουαρίων ἐν [y] Κομιτίῳ, παρόντος Λουκίου [z] Μαν- "νίου Λουκίου υἱοῦ [a] Μεντινᾶ, καὶ Γαΐου Σεμπρωνίου [b] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾶ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσε Σίμων Δοσιθέου, καὶ Απολλώ- "νιος Αλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ιάσωνος, ἄνδρες καλοὶ "καὶ ἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τῶν Ιουδαίων, οἳ διελέ- "χθησαν περὶ φιλίας τε ὑπαρχούσης τούτοις συμμαχίας "πρὸς Ρωμαίους, καὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ιόππη "καὶ λιμένες, καὶ [c] Γάζαρα [d] πηγαὶ, καὶ ὅσας πόλεις αὐτῶν "ἄλλας [e] χώρας πολεμίων [f] ἔλαβεν Αντίοχος περὶ τοῦ

Romanorum senatusconsultum pro Judæis.

"]ο

[b] Σάββασιν] *L. B.* Σαββάτοις.

[c] Συμβαλὼν δὲ Αντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ,] Conf. supr. c. 5. §. 11. SPANH.

[d] Τῆς στρατιᾶς] *L. B.* στρατιᾶν.

[e] Ἀπόλλυται.] Ἀπώλετο *Busb.* & forsan *Epiph.* Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3874.

[f] Παρθυαίους] Παρθιαίοις *Busb.* Παρθυήνοις (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

[g] Ἐν ἄλλοις δεδήλωται.] Supr. c. 5. §. 11.

[h] Εὐρύτερον,] Ita *Hen.* εὐρεῖν in *ceteris*.

[i] Μήδαβαν] Μηδαβὰ *Hen.* Vide supr. c. 1. §. 2. & 4. HUDS. Conf. *alsw.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[k] Σαμεγὰν,] Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaïco* c. 2. Σαμεγὰν *Hen.* (*L. B.*) & *Epiphan.* HUDS. Pro Σαμεγὰν *alsw.* lib. 1. c. 2. §. 6. Σαμαίαν. SPANH.

[l] Αὐτῆς αἱρεῖ.] Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*

[m] Μανασσοῦ τοῦ Ιάδδου] Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis*.

[n] Ὡς καὶ πρότερον δεδηλώκαμεν.] Vid. lib. xi. c. 8. §. 2. & 4. SPANH.

[o] Πρότερον δεδηλώκαμεν.] *Sc.* lib. xi. c. 8 § 4.

[p] Αδωρα, καὶ Μάρισαν.] In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum*. Vide *Annot.* ad super. c. 6. §. 4. HUDS. Conf. *alsw.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

[q] Μάρισαν.] Μάρησον *Hen.* HUDS. Conf. *alsw.* lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

[r] Περιτέμνοιντο τὰ αἰδοῖα] Περιτέμνοντο *Busb.* & *Hen.* Hac de re videsis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ιδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Præadamitis*, p. 105. & *Usserium* ad *A. M.* 3875.

[s] Ιουδαίοις νόμοις χρῆσθαι] Ιουδαίων νομίμοις *Hen* & *Busb.*

[t] Τοῦ περιέμνεσθαι] Idumæi tum circumcisi, ac inter Judæos relati. Hinc una cum iisdem Judæis accedunt ad Pentecosten. seq. lib. 15. c. 7. §. 9. & lib. 17. c. 12. §. 2. vid. & *alsw.* lib. 2. c. 3. §. 1. SPANH.

[v] Κἀκεῖνο αὐτοῖς χρόνῳ ὑπῆρχεν,] Κἀκείνοις αὐτοῖς χρόνοις ἦρχεν *Hen* & *Lugd. Bat.*

[x] Εἰδῶν Φεβρουαρίων] Ἰδῶν Φλωραλίων *Hen.*

[y] Κομιτίῳ,] Ita rescripsi cum *Brissonio*. ἐν κομιτίῳ in libris omnibus, literis ιτ in π coalescentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius*. Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit Francof*

[z] Μανίου Λουκίου] Μανίου υἱοῦ M. *Hen.*

[a] Μεντινᾶ,] Μεντινᾶ & mox Φαλερνᾶ malit *Pighius*, in *Annal. Rom.* lib. 13. p. 39.

[b] Γαΐου υἱοῦ Φαλερνᾶ,] Πετραίου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall. L. B.* Πετραίου & in Marg. πετιτε.

[c] Γάζαρα] Γάζωρα *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris *Abora*. Vide *Annot.* ad cap. sup. 6. §. 6

[d] Πηγαὶ,] Conf. supr. lib. 8. c. 8. §. 4. SPANH.

[e] Χώρας πολεμίων] Χωρία *Hen.* in *Epiphanii* versione *villas*.

[f] Ἔλαβεν Αντίοχος] Vox ἔλαβεν deest *Hen.* qui mox legit, δόγμα ἀφείλετο ταῦτα ἀπραγματεύτους.

"lo cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat per i- "pſorum aut ſubditorum fines iter facere. Item, "ut quæ per id bellum ab Antiocho attentata "ſunt præter Senatus ſententiam, irrita fiant: ut- "que miſſis legatis curent eis reddenda quæ per "Antiochum ablata ſunt, & regionem æſtiment, "quæ ab eo bello vaſtata eſt· utque eis ad reges "& liberos populos dentur literæ ad redeundum "tuto domum. Igitur de his rebus decreta ſunt "hæc, renovari amicitiam & ſocietatem cum viris "bonis, & à bono amicoque populo miſſis." De literis autem *allatis* reſponderunt ſe deliberaturos eſſe, cum Senatui per ſua negotia vacaverit; operamque daturos ut in poſterum nulla ejuſmodi afficiantur injuria; mandatumque eſſe prætori Fanio, ut eis pecuniam ſuppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimiſit, data eis pecunia ex ærario, necnon ſenatuſconſulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum uſque eis præſtare deberent.

Demetrius rex militibus inviſus.

3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum ſtatus hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris eſſet tum militibus inviſus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi miſiſſent ad Ptolemæum, cui Phyſcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut ſibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus miſiſſet Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaïdem; atque ab uxore non admiſſus, inde Tyrum profectus capitur, multaque paſſus ab oſoribus ſuis diem ſupremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

Alexander Zebinæus Demetrium vincit, & regnum adipiſcitur.

"συγκλήτε δόγμα, ταῦτα ἀποκατασταθῆ, ἵνα τε τῆς γα- "πώπης τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῆ διὰ τῆς χώρας [g] τῆς αὐτῶν "ἢ τ ὑπηκόων αὐτῶν διέρχεσθαι, ἢ ὅπως τὰ ὑπ' τ πόλεμον "ἐκεῖνον [h] ψηλαφηθέντα ὑπ' Ἀντιόχε ϖρὸς τὸ τῆς συγκλή- "τε δόγμα, ἄκυρα ᾖ πάντα, ἵνα τε πέμψαντες "ἀποδοθῆναί τε αὐτοῖς ποιήσωνται τὰ ὑπ' Ἀντιόχε ἀφαιρε- "θέντα, ἢ τὴν χώραν διαλιμήσωνται, τῷ ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένῳ, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς ὁ δῆμος "ἐλευθέρως γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς εἰς οἶκον "ἐπανόδε. ἔδοξεν οὖν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φι- "λίαν ϗ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, ἢ τὸν δῆμον "πεμφθέντας ἀγαθῆ ϗ φίλε." [i] περὶ μέντοι γραμμάτων, ἀπεκρίναντο [k] βεβουλεύσθαι, ὅταν ἀπὸ τ ἰδίων ἡ σύγκλη- τος ἀσχολήσῃ, ἀπροδάσκιν τε ϗ λοιπὸν μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτον γίνεσθαι, δοῦναί τε αὐτοῖς τ χρατηγὸν φάνιον χρήματα ἐκ τ δημοσίε, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανέλθοιεν. φάνιος μὲν οὖν ἔτως ἀπέπεμψε τοὺς τ Ἰουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τ δημοσίε, ϗ δόγμα συγκλήτε πρὸς τοὺς [l] ἀπο- πέμψοντας, ϗ ἀσφαλῆ παρεξομένους τὴν οἰκάδε παρουσίαν.

γ'. Τὰ μὲν οὖν [m] περὶ Ἰουδαίων τ ἱερεία ἐν τούτοις ἐτάραχε. Δημήτριος τῷ βασιλεῖ προθυμούμενος πρα- τεύειν ἐπὶ Ἰουδαίων, ἐκ ἐγίνετο καιρὸς ἐπ' ἀφορμῆ, τ τε Σύρων ϗ τ στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πο- νηρὸς γὰρ ἦν. καὶ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τ Φύσκωνα ἐπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως τινὰ τ ἐκ τ Σελεύκε γένους ϖροδῷ αὐτοῖς ἀποληψόμενον τὴν βασιλείαν, ἔπεμψε Πτο- λεμαῖος πέμψαντα Ἀλέξανδρον [n] μὴ στρατῷ τ [o] Ζεβινᾶ ἐπιλεγόμενον, ϗ μάχης πρὸς τ Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, Φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τὴν γυ- ναῖκα εἰς Πτολεμαΐδα, ϗ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τ γυναικὸς, ἐκεῖθεν εἰς Τύρον ἀπελθὼν ἁλίσκε), [p] ϗ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τ μισούντων ἀπέθανεν· Ἀλέξανδρος δὲ, τὴν βασιλείαν με- ταλαβὼν, φιλίαν ποιεῖ) πρὸς Ὑρκανὸν τ ἀρχιερέα. [q] ἐπὶ τε πολεμήσαντος αὐτῷ Δημητρίε παιδὸς Ἀντιόχε ϗ Γρυ- πὸς ἐπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [r] διαφθείρεται.

CAP. X.

ΚΕΦ. ι'.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam tenitus delevit: utque Hyrcanus, à Phariſæis avulſus, in Sadducæorum ſententiam conceſſit.

Ὡς, δύο ἀδελφῶν, Ἀντιόχε Γρυπὸς ϗ Ἀντιόχε Κυζικηνοῦ, ϖερὶ τῆς βασιλείας μαχομένων, Ὑρκανὸς τὴν Σαμά- ρειαν ἑλὼν πᾶσαν ἠφάνιζε· ϗ ὡς Ὑρκανὸς τῇ τ Σαδ- δουκαίων ϖροστεθῇ μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων διαφέρα- γείς.

Duobus Antiochis inter ſe diſſidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur.

CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito ſuum ex matre fratrem (cui & ipſi Antiocho nomen erat) contra ſe apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines ſuos ſe continens, ſtatuit in fratris ſui incurſum ſemet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus eſſet, cognominatus eſt. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater

Παρελαβὼν δὲ τὴν τῆς Συρίας βασιλείαν [s] Ἀντίοχος, ἐπὶ μὲν τὴν Ἰουδαίαν στρατιὰν ἐλαύνειν ἐβούλετο, τ ἀδελ- φὸν [t] ἀκούων [v] τ ὁμομήτριον, Ἀντίοχον δὲ καὶ αὐτὸν ὀνομαζόμε- νον, ἔτι ἐν τῇ μητρὶ ὄντα· ἐπεὶ δὲ ἐν Κυζίκῳ συλλεγέν- των δὲ τὴν χώραν, ἔγνω ϖροσκαλέσασθαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἔφοδον τὴν τ ἀδελφῷ, [x] ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη, διὰ τὸ τρα- φῆναι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. πατὴρ δ' ἦν Ἀντιόχῳ τῷ Σωτῆρι ἐπικληθέντες, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [z] ἦσαν δὲ ἀδελφοὶ ἀμφοῖν

[g] Τῆς αὐτῶν ϗ τ ὑπηκόων] Τῆς αὐτῶν ὑπηκόων ὄντων *Hen.* quo modo forſan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum ſubjecti ſint, tranſeant.*

[h] Ψηλαφηθέντα] Ψηφισθέντα *Hen.* HUDS. LXX. *Gen.* xxvii. 12. ψηλαφήσω & *Exod.* x. v. 21. ψηλαφητὸν· SPANH.

[i] Περὶ μέντοι γραμμάτων,] Περὶ μέντοι τ γραμμάτων *Hen.*

[k] Βεβούλευσθαι,] Ita *Hen.* βεβούλευται in *cæteris.*

[l] Διαπέμψοντας,] Sic *Hen.* ἀφαπέμψαντας in *reliquis.*

[m] Περὶ Ὑρκανὸν τ ἀρχιερέα] Immo ab eo tempore Hyrcanum Regem etiam appellatum tradit Arabic. Append. Maccab. c. xxii. SPANH.

[n] Μὴ τῷ στρατῷ] Μὴ τῷ στρατῷ *Busb.* & *Hen.*

[o] Ζεβινᾶ] Infra c. 10. §. 1. dicitur Ἀλέξανδρος ὁ Ζεβινᾶς. Zabinæ apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro xxxiv. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3877. HUDS. Alexander Ζεβινᾶς Diod. Exc. Peiresk. p. 378. inf. c. 10. §. 1. Ζεβιναίων. SPANH.

[p] Καὶ πολλὰ παθὼν] Aliter *Juſtinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3882. & ex eo *Pagi* in *Apparatu* ad *Crit. Baron* p. 9.

[q] Ἐπεὶ δὲ πολεμήσαντος αὐτῷ] Ἐφ' ᾧ πολ. αὐτῷ *Dem. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[r] Διαφθείρεται] *Al.* ἐπιδιαφθείρεται.

[s] Ἀντίοχος,] Ὁ Ἀντίοχος *Hen.* & *Busb.*

[t] Ἀκούων —— συλλεγέν.] Antiochus Cyzicenus ejus fratet Antiochi Soteris filius ſeu Euſebii item ſupr. c. 5. §. 11. ἀπατίδιος dictus *Alex.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

[v] Τὸν ὁμομήτριον,] Τὸν deëſt *Hen.*

[x] Ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη,] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

[y] Ἀντιόχῳ τῷ Σωτῆρι ἐπικληθέντος,] Conf. ſupr. c. 5. §. 11. SPANH.

[z] Οὗτος ἦν ἀδελφὸς ἢ Δημητρίε τῷ Γρυπῷ πατρός.] Scilicet *Antiochus Soter.* quo ſubintelleto nec opus eſt ut πατρὸς ejiciatur, aut πατὴρ ante Δημητρίε addatur, aut ut iſta omnia οὗτος ἦν ἀδελφὸς ἢ Δημητρίε τῷ Γρυπῷ πατρὸς tollantur. HUDS. Hæc corrupta ſunt, & ut puto gloſſa, quæ è Margine in textum irrepſit,

λῶ Δημητρίε τῦ Γρυπῦ πατρός. σωέβη μέντοι [a] μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς Ꞓ ἐν ἄλλοις [b] ἱστόρηκαμεν. ὁ δ' Κυζικηνὸς Ἀντίοχος ὠδυσμένος [c] εἰς Συρίαν, [d] πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Ὑρκανὸς δὲ πάντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε· καὶ γὰρ αὐτὸς μὴ τῷ Ἀντιόχῳ τελευτῶντι τῶν Μακεδόνων ἀπέκη, καὶ ἔτι ὡς ὑπήκοος, ἔτι ὡς φίλος, αὐτοῖς οὐδὲν ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ὧν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐν εὐπιδόσει πολλῇ Ꞓ ἀκμῇ κατ' τὰς Ἀλεξάνδρας τῦ [c] Ζεβιναίας καιρὰς, καὶ μάλις' ὑπὸ τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰρ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς πόλεμος χολὴν Ὑρκανῷ καρπῶσας [f] Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχει, ὡς ἄπορόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. Ἔτ μέντοιγε Κυζικηνῷ τῷ γλῶ κακῶν ὄντι, φανερῶς καὶ αὐτὸς τῷ [g] ἑαυτῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο· [h] καὶ τ' ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τ' Ἀντίοχον, καὶ αὐτὸν τε πράττοντα κακῶς καὶ τ' ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [i] κατεφρόνησεν.

β'. Καὶ στρατιᾷ μὲν ὑπὲρ Σαμάρειαν πάλιν ὀχυρωτάτην, πρὸς ἣν ὅτε καλεῖται νυῦ [k] Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ἡρώδου, καὶ [l] χώραν δηλώσομεν. προσβαλὼν δ' αὐτῇ φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, ὑπὲρ ὧν [m] Μαριστηνοὶ, ἄποικοι ὄντες Ἰουδαίων Ꞓ συμμάχους, ἠδίκησαν, ὑπακούσαντες τοῖς τ' Σύρων βασιλεῦσι. πρὸς βαλὼν οὖν τάφρον πανταχόθεν τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. οἷς [n] ὑπεκειμένοις, εἰς τοῦτο ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ προαχθῆναι τοὺς Σαμαρεῖς συνέπεσεν, ὡς [o] ἄψασθαι μὲν τ' ἀήθων, ὑπεκαλέσασθαι δὲ βοηθὸν Ἀντίοχον τὸν Κυζικηνόν. ὃς, ἑτοίμως ὑπὲρ τῶν συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τ' αὐτοῖς Ἀριστόβουλον ἠπάτα)· διωχθεὶς δ' ἄχρι [p] Σκυθοπόλεως ὑπὸ τ' ἀδελφῶν, διέφυγε. οἱ δ' ὑπὲρ τοὺς Σαμαρεῖς ὑποστρέψαντες, συνκλείσαι πάλιν εἰς τὸ τεῖχος αὐτοὺς, ὡς καὶ δεύτερον ὑπεκαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [q] πρὸς τ' αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, ὠδὲ Πτολεμαίῳ [r] τῷ Λαθύρῳ μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, ὡς ἀκούσης τ' μητρὸς ἐκεῖνος, καὶ ὅσον ἐπω τ' ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβεβληκυίας, [s] ἐξαπέστελε, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ τῶν ἐπόρθει τὴν Ὑρκανοῦ χώραν μὴ τ' Αἰγυπτίων ληστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον [t] οὐ τολμῶν, οὐ γὰρ ἰσόρροπος αὐτῷ, νομίζων δὲ τῇ κακώσει τ' γῆς, ἀναγκάσειν Ὑρκανὸν λῦσαι τὴν [v] ὑπὲρ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν. ἐπεὶ δὲ πολλοὺς τ' στρατιωτῶν ἀπώλλυεν ἐνέδραις ὑπὸ πίπτων, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τ' πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ὑποτρέψας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν οὖν, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [x] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [y] ὠδυσχέρημα διέφθαρη. Ἐπικράτης δὲ, [z] διὰ φιλοχρηματίαν, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ ἄλλα [a] πρὸς ταύτῃ χωρία, προὔδωκε φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν δὲ Σαμαρείας πολιορκίαν διαλῦσαι οὐκ ἠδυνάτο. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέθη μόνῳ

Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ſicut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, eum denuo accerſiverint in auxilium. qui, acciſis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, * & ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

XVIII. *Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.*

Samaritæ fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, † quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, ‡ ſed eam funditus delevit, inductis eò torrentibus.

Samaria excidium.

eam

---

pſit, paullo ante *Antiochus Grypus Demetrii filius* dictus, unde aut tollenda hæc, aut legendum ὁ δ. τῷ Ἀντιόχῳ τῷ Γρυπῷ, παῖς Δημητρίε πατρός· Idem error in *Rufino: frater erat Demetrii Criſpi* (l. Grypi) *Patris.* SPANH.

a Μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν,] Conf. ſupr. c. 7. §. 1. SPANH.

b Ἱστόρηκαμεν.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

c Εἰς Συρίαν.] Εἰς τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.*

d Πολλοῖς] Vid. infr. c. 12. §. 2. SPANH.

e Ζεβιναίας] Σεβιναίας *Busb.* Σεβεναίας *Vat* HUDS. Vid. ſup. c. 9. §. 3. SPANH.

f Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέχειν,] Τὴν Ἰουδαίαν *Hen. Vat.* & *Busb.* & mox παρεῖχεν *Hen.*

g Ἑαυτῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο·] Αὐτῦ *Busb.* & *Hen.*

h Καὶ τ' ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων] Καὶ τ' τε *Busb.* & *Hen.*

i Κατεφρόνησεν.] Κατεφρόνησεν ὁ Ὑρκανὸς *Busb.* & *Hen.*

k Σεβαστὴ] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 2. §. 7. SPANH.

l Χώραν δηλώσομεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* χολὴν in *Editis Aliisque.*

m Μαριστηνοὶ] Μαριστωνοὶ *Hen* Μαριστωνιοι *Vat.*

n Ὑπεκειμένοις,] Ἐγκειμένοις *Hen.* & *Busb.*

o Ἄψασθαι μὲν τ' ἀήθων,] Ἄψασθαι καὶ τ' *Hen. Vat.* & *Busb.*

p Σκυθοπόλεως] Σκυθόπολις antea Βηθσὰν vel Βηθσὰη ſupr. lib. VI. c. 14. §. 8. & lib. XIII. c. 6. §. 1. SPANH.

q Πρὸς τ' αὐτὸν Ἀντίοχον.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Louthius.* πρὸς deëſt *Editis.*

r Λαθύρῳ] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888.

* *Et ab ea principatu propemodum deturbatus*,] Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.*

s Ἐξαπέστελε,] Ἐξαπέστελλε· ὃς τὸ μὲν πρ. *Hen.* & *Busb.*

t Οὐ τολμῶν,] Μὴ τολμῶν *Busb.*

v Ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν.] Ἐπὶ τ' Σκαρείας *Hen.* & *Busb.*

x Προσενεχθεὶς,] Συμβαλὼν *Busb.*

y Παραχρῆμα διεφθάρη.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὠδυσχέρημα deëſt *Editis.*

† *Quippe quod pecuniæ avidus*,] *Al.* pecunia corruptus.

z Ὑπὸ φιλοχρηματίας,] Ὑπὸ χρημάτων *Hen.* & *Busb. Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.*

a Πρὸς ταύτῃ χωρία,] Πρὸς ταύτῃ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

‡ *Sed & eam funditus delevit*,] *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

eam enim effodiendo ita ſubruit, ut in cavernas delaberetur, & ne veſtigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congreſſum* ejus & colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille ſolus in templo pontifex thura adoleret, vocem audiviſſe, quæ ſignificaret ſuperatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipſe egreſſus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in ſtatu erant res Hyrcani.

Hyrcanus vates.

Cleopatra duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non ſolum qui Hieroſolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: ſed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio ſuo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diſſidens, duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hieroſolymitani ſimile conſtruxerat, prout alibi narravimus. Cum autem iſtis exercitum tradidiſſet Cleopatra, nihil abſque eorum ſententia faciebat, ſicut & nobis teſtimonio eſt Strabo Cappadox, ita dicens. "Plerique enim, & qui "nobiſcum ſe contulerunt Cyprum, & qui poſtea "à Cleopatra eò miſſi ſunt, confeſtim deficiebant "ad Ptolemæum: ſoli vero ex Oniæ factione Ju"dæi *fidi* permanebant, eo quod cives eorum Chel"cias & Ananias maxima eſſent in gratia apud Re"ginam." Et hæc quidem Strabo dicit.

Strabo Cappadox.

Phariſæorum in Hyrcanum odii cauſa.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res ſecundæ: & maxime Phariſæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum ſecta, ut ſuperius memoravimus. Tantæ autem ſunt auctoritatis apud plebem, ut ſi quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum diſcipulus & Hyrcanus erat, eiſque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocaſſet, & opipare accepiſſet, poſtquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, ſeſe velle eſſe juſtum, & omnia facere quibus Deo placere poſſet; id quod ipſi quoque Phariſæi profiterentur: petere tamen ſi quid peccare ſe & de via deflectere viderent, ut ſe in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus teſtimonium dediſſent, is quidem laudibus eorum delectatus eſt. ſed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & ſeditionis amans, quoniam, inquis, verum ſcire expetis, ſi vis eſſe juſtus, pontificatu tete abdica, & ſolo populi principatu contentus eſto. Cum autem cauſam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuiſſe tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falſum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Phariſæi omnes graviter offenſi ſunt.

τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, ἐπικλυσὰν τοῖς χώμασι ποιήσας. Ἀφικόμενος γὰρ αὐτὴν ὡς εἰς [b] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα ἔφη τινὰς ποτὲ πόλιν αὐτὴν [c] ἀφεῖλεν. Θαῦμα δέ τι ἐπὶ τῷ ἱερεῖ τὸν Ὑρκανὸν λέγουσι, τίνα τρόπον αὐτῷ τὸ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. Φασὶ γὰρ ὅτι καθ' ἑκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ὢν [d] ὁ ἀρχιερεὺς, ἀκούσαι φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [e] νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον. καὶ τότε, προελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, πᾶσι τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη ἔτως γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν [f] περὶ Ὑρκανὸν ἐν τούτοις ἦν.

δ'. Κατὰ δὲ τοῦτον ἔτυχε τὸν καιρὸν μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίους εὐπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [g] βασίλισσα πρὸς τὸν υἱὸν σφετέρα Πτολεμαῖον, τὸν Λάθυρον ἐπιλεγόμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [h] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱοὺς ὄντας Ὀνίου καὶ οἰκοδομήσαντας [i] τὸν ναὸν ἐν τῇ Ἡλιοπολίτῃ [k] νόμῳ πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. Θαῦμα δοῦσι δὲ τούτοις ἡ Κλεοπάτρα τῷ στρατιᾷ, οὐδὲν δίχα τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππαδόξ, λέγων ἔτως. "οἱ γὰρ "[m] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν καὶ οἱ ὕστερον ἀπιπεμ"πόμενοι Θαῦμα τὴν Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, μεταβάλλοντο "Θαῦμα πρὸς τὸν Πτολεμαῖον· μόνοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ Ὀνίου "λεγόμενοι συνέμενον Ἰουδαῖοι, διὰ [n] τὸ τοὺς πολίτας αὐ"τῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα Θαῦμα τῇ βασιλίσσῃ Χελκίαν τε "καὶ Ἀνανίαν." ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε'. Ὑρκανῷ δὲ [o] φθόνον [p] ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία Θαῦμα τῶν Ἰουδαίων· μάλιστα δὲ [q] οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τῶν Ἰουδαίων, ὡς [r] καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν. τοσαύτῃ δὲ ἔχουσι τὸν ἰσχὺν Θαῦμα τῷ πλήθει, ὡς καὶ κατὰ βασιλέως τι λέγοντες καὶ κατὰ ἀρχιερέως, εὐθὺς πιστεύεσθαι. μαθητὴς δ' [s] αὐτῶν ἦν καὶ Ὑρκανὸς, καὶ σφόδρα ὑπ' αὐτῶν ἠγαπᾶτο. καὶ δὴ καλέσας αὐτοὺς [t] ἐφ' ἑστιάσει, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [v] ἐπὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴσασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἶναι δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσκειν ἂν τῷ Θεῷ, [x] καὶ αὐτὸ δὴ Φαρισαίους φιλοσοφοῦσιν· [y] ἠξίου γε μὴν, [z] εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τὴν ὁδοῦ τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὸν [a] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τῶν δὲ μαρτυρησάντων αὐτῷ πᾶσαν ἀρετὴν, ὁ μὲν ἥδη [b] τοῖς ἐπαινουσιν. εἷς δέ τις τῶν καθημένων Ἐλεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ χαίρων τοῖς, ἐπεὶ, φησὶν, ἠξίωσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [c] εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκείτω σοι τὸ ἄρχειν τοῦ λαοῦ. τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ πυθομένου, δι' ἣν ἀποθοιτο τὴν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησὶν, [d] ἀκούομεν Θαῦμα τῶν πρεσβυτέρων, [e] αἰχμάλωτόν σε γεγονέναι τὴν μητέρα βασιλεύοντος Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. ψεύδεις δὲ ὁ λόγος ἦν· καὶ πρὸς αὐτὸν Ὑρκανὸς παρωξύνθη, καὶ πάντες δ' οἱ Φαρισαῖοι [f] σφόδρα ἠγανάκτησαν. ς'. Τῶν

b Χαραδρας μεταπιπτειν,] Χαραδραν *Hen.* & *Busb.*
c Αφειλε.] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀφείλατο in *ceteris.*
d Ο ἀρχιερευς,] Articulus abeſt *Busb.* & *Vat.*
e Νενικηκασιν αρτιως τ' Αντιοχον·] Νενικησασιν *Busb.*
f Περὶ Ὑρκανῦ οὖν τούτοις ἦν.] Περὶ Ὑρκανὸν *Hen.*
g Βασίλισσα] Βασιλὶς *Busb.*
h Χελκίαν,] Et hic & infra mox hac ead. §. Χαλκίαν *Gall.* nobiſcum faciunt *Epiphanii* libri.
i Τὸν —— Ιεροσολύμοις,] Conf. ſup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.
k Νόμῳ] *L. B.* τομῷ.
l Εν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.] Περὶθεν *Hen. Sc.* ſupr. lib. 12. c. 8. §. 7.
m Πλείους,] Πλείους συγκατιλθόντες καὶ οἱ ὕσ. *Hen.*
n Τὸ τοὺς πολίτας] Illud τὸ abeſt *Hen.*
o Φθόνον —— Ιουδαίων·] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.
p Εκίνησεν ἡ Διατριβὴ] Εκίνησεν Θαῦμα τῶν Ιουδαίων ἥτε αὐτὸ καὶ τῶν ἱερῶν Διατριβαὶ *Hen.*
q Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 5. § 2. SPANH.
r Καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν.] Καὶ εἴρηται ἤδη *Busb.*
s Αὐτῶν ἦν] Αὐτῶν καὶ Ὑρκανὸς ἐγεγόνει *Hen Busb. Zonar.* & forſan *Epiphan.*
t Εφ' ἑστιασει,] Ita *Hen.* ἐφ' ἑστιάσεις *Busb.* ἐπὶ ἑστίασιν in *Editis.*
v Επὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα,] Επὶ σφόδρα *Hen.*
x Καὶ αὐτὸ δὴ Φαρισαίους Φιλοσοφοῦσιν·] Καὶ αὐτοὶ γὰρ Φαρισαῖοι Φιλοσοφοῦσιν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* verba iſta non agnoſcit *Epiphan.*
y Ηξίου γε μὴν,] Ηξιῶν *Hen.* forſan pro ἠξιῶν.
z Εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα.] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέπουσιν in *Editis Aliiſque.*
a Επανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν.] Illa ἐπανάγειν καὶ ἐ *MSS.*
b Τοῖς ἐπαινοῦσιν.] Τοῖς ἐπαίνοις *Busb.* & *Hen.*
c Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος,] Εἰν θέλῃς *Busb.* & *Hen.*
d Ακούομεν Θαῦμα τῶν πρεσβυτέρων,] Ακούσιων *Hen.*
e Αἰχμάλωτόν σε] Captam fuiſſe in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog. S. Pr.* p. 77. in *verſione Vorſtii.* quem videſis in *Annott.* & *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 901.
f Σφοδρῶς ἠγανάκτησαν.] Σφόδρα ἠγανακτησαν *Busb.*

ς Οἱ

ς'. Τῶν δ' ἐκ τ Σαδδυκαίων αἱρέσεως, [g] οἱ τὴν ἐναντίαν τοῖς Φαρισαίοις σεσαρεζιν ἔχουσιν, [h] Ιωνάθης τῆς ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Υρκανῷ, τ κοινὴν πάντων Φαρισαίων γνώμην, ποιησαμένην τὰς βλασφημίας τ Ελεάζαρον ἔλεγε· καὶ τοῦτο ἐσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ' ἐκείνων, τίνος ἀξιός ἐστιν ὑπὸ τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. ζ δ' Υρκανὸς τὰς Φαρισαίους [i] ἐρομένους, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πεθήσεσθαι γὰρ ὑ μὴ τ ἐκείνων γνώμης γεγονέναι τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τ δίκης· πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. [k] ὑ γὰρ ἐδοκεῖ λοιδορίας ἕνεκα θανάτῳ ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει σφόδρα τὰς κολάσεις ἀπήκριβωσαν οἱ Φαρισαῖοι. σφόδρα τοῦτο λίαν [l] ἐχαλέπηνε, καὶ σφόδρα τὸ δοκοῦν ἐκείνοις ποιήσεσθαι τὰς βλασφημίας τ ἄνθρωπον ἐνόμισε. μάλιστα δ' αὐτὸν ἀπαρώξυνεν Ιωνάθης, καὶ διέβηκεν ἅτως, ὥστε [m] τῇ Σαδδυκαίων [n] ποιεῖσθαι προσθέσθαι μοίρᾳ, τ Φαρισαίων ἀποστάντα, καὶ τότε τὰ' αὐτῶν καταπεφευγότα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τὰς φυλακτορίας αὐτὰ κολάσαι. μεθ' οὗ συνέβη ἐνθένδε αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐξ δ' πλήθεσ [o] διενεχθῆναι. σφόδρα μέντοι τούτων αὖθις ἐροῦμεν. νῦν δ' δηλῶσαι βούλομαι ὅτι νόμιμα πολλά τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ [p] οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἃπερ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωυσέως νόμοις, καὶ διὰ τοῦτο παῦται τὰ Σαδδυκαίων ἔθνος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τ πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ σφόδρα τούτων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφορὰς γενέσθαι συνέβαινε μεγάλας, [q] τῶν μὲν Σαδδυκαίων τὰς ὑπάρχας μόνον πεθομένων, τὸ δ' δημοτικὸν οὐκ ἑπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τῶν δ' Φαρισαίων τὸ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ σφόδρα μὲν τούτων τῶν δύο [r] τῶν Εσσηνῶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ μου τῶν Ιουδαϊκῶν ἀκριβῶς [s] διεληλύθαμεν.

ζ'. Υρκανὸς δ', παύσας τὸν πόλεμον, καὶ μετ' αὐτὸν βιώσας δωδεκαμόνως, καὶ τὸν ἀρχὸν διοικήσας τ ἄριστον τρόπον [t] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα, πολλῷ, καταλιπὼν υἱὰς πέντε· [v] τελῶν τῶν μεγίστων ἀξιος ὑπὸ θεοῦ κριθείς, [x] ἀρχῆς δ' ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. συνῆν γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τὸν τῶν μελλόντων προγνῶσιν παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν ἅτως, ὥστε καὶ περὶ [y] τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι, προεῖπεν. ὧν τὸν καταστροφὸν εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τ δ' πατρὸς ὑπερέβησαν δυτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

6. Tum Jonathas quidam de secta Sadducæorum, qui contrarium tenent Pharisæis institutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Pharisæorum sententia conviciatum esse Eleazarum: idque ipsi fore manifestum, si ab illis quærat quanam pœna dignus sit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus a Pharisæis sciscitaretur, quam pœnam illum commeritum esse censeant, (se enim persuasum habiturum non ex illorum sententia sibi factum esse convicium, si illum pœna, quam postulat flagitium, affecerint) responderunt *illi*, verberibus & vinculis dignum esse. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Pharisæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes sint. Ea re graviter adeo offensus est *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum sententia contumeliam dixisse existimaverit. Et maxime Jonathas insuper incendit, & ita affecit, ut suaderet ei à Pharisæis deficere, & ad Sadducæorum partes transire, & præscripta à Pharisæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea servarint animadvertere. Itaque hinc natum est multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his postea dicemus. In præsentia autem demonstrare volo, Pharisæos multa instituta populo * tradidisse à patribus accepta, quæ in Moysis leges non relata sunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro institutis habenda quæ scripta sunt, quæ autem à patribus tradita sunt non esse servanda. Atque accidit ut de his quæstiones eis gravesque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes solum in suas partes pertrahentibus, Pharisæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *sectis* & Essenorum *tertia* accurate tractavimus in secundo quem scripsimus de rebus Judaïcis libro.

Jonathas Sadducæus Hyrcanum in Pharisæos irritat.

De Pharisæorum institutis.

7. Cæterum Hyrcanus, sedata contentione, cum post eam feliciter vixisset, & imperio optime annos unum & triginta præfuisset, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima consequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præsensionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus suis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio mansuros. De quorum interitu operæpretium est narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate supergressus est.

Hyrcani mors, & elogium.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Αριστόβουλος, τὴν ἀρχὴν διάδημα πρῶτος ἐπιτίθεται· καὶ τ ἑαυτοῦ ὠμότητος οὐδὲν τὴν μητέρα καὶ τῶν ἀδελφῶν οὐδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μετὰ τὴν Αντιγόνου ἀναίρεσιν αὐτὸς τελευτᾷ.

CAP. XI.

Quomodo Aristobulus imperio susceptio diadema sibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratresque reliqui facit. atque ut ipse post Antigoni cædem vitam finit.

XIX.

ΤΕλευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τ πατρὸς, ὁ [z] πρεσβύτατος [a] Αριστόβουλος [b] τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν

DEfuncto enim eorum patre Aristobulus ejus filiorum natu maximus, * cum sibi visum fuisset

Aristobulus ex pontificibus primus rex Judæorum.

---

g Οἱ τὴν ἐναντίαν] Ita *Hen. oi tlv* in *Editis. oi tines Busb.*

h Ιωνάθης] Ιωάννης in nonnullis *MSS.* HUDS. Ut & *Lugd. Bat.* at *Jonathas*, quoque est apud *Epiphan.* Inferius etiam idem nomen olim scriptum fuerat, sed mutatum est in Ιωνάθης: HAV.

i Ερομένους,] Τοῦτο ἐρωμένους· πεσθ. *Busb.*

k Οὐ γὰρ —— Φαρισαῖοι.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 1. SPANH.

l Εχαλέπηνε,] Εχαλέπαινε *Hen.* & *Busb.*

m Τῇ Σαδδυκαίων] Τῇ τ Σαδδ. *Hen.* & *Busb.* ut & mox infra.

n Ποιεῖσθαι] Ποιεῖσθαι deest *Busb.* ἐποιοῦντο *Hen.*

o Διενεχθῆναι.] Αὖ ἐχθοῖς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Οἱ Φαρισαῖοι] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

* *Tradidisse*] Vel, *ex patrum continuata traditione* IBBETS.

q Τῶν μὲν —— ἐχόντων.] Ditiores à parte Sadducæorum, plebs pro Pharisæis. vid. infr. c. 15. § 5. SPANH.

r Τῶν Εσσηνῶν, —— διεληλύθαμεν.] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 8. per tot. & Antt. lib. 15. c. 10. §. 4. SPANH.

s Διεληλύθαμεν.] Διελήλυθ *Hen.* & *Busb.*

t Ετεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα,] Εν καὶ τριάκοντα ἔτη τελευτᾷ legit *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 125. vel 147. Joannem Hyrcanum mortuum esse, cum per annos xxix summo functus fuisset sacerdotio, ex *Josepho* refert *Eusebius*, l. 8. *Demonstrat. Evang.* c. 2, ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. ix. licet in *nostris libris* & in *Epiphanii* versione, nunc anni xxxiii. (ut in lib. 1. *de Bello Jud.*) nunc xxxi, ut hic loci, & lib 18 *Usserius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vorstius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p. 277.) in *lib. de Bello* censendus est loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni sumpserit pro integris annis. Videsis *Is. Vossium* in *Chronol. S.* c. 12. p. 154, 155.

v Τελῶν τ μεγίστων ἀξιος] Καὶ τελῶν *Hen.*

x Αρχῆς —— προφητείας.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 2. §. 8. SPANH.

y Τῶν δύο τ πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων,] Τῶν deest *Hen.*

z Πρεσβύτατος] Πρεσβύτερος *Busb.* & *Epiphan.*

a Αριστόβουλος] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 3. §. 1. SPANH.

b Τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν] Alio nomine *Judas* dictus & *Philellen.*

* *Cum sibi visum fuisset*] *Aut*, cum in regium imperium trans-

isset (nam ita ipsi constitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema sibi primus imponit, post annos numero quadringentos octoginta & unum, mensesque tres, quam populus Babylonica servitute liberatus in proprias sedes revenerat. cumque Antigonum fratrum suorum sibi *aetate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipso de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis processit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in primis regni socium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficisci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo esset ut festum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Aristobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero ascenderet splendidissime ornatus in templum, ad festum celebrandum, una cum suis militibus armatis, potissimumque ad vota pro fratris salute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occasionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebusque ab eo feliciter gestis, regem adirent, eique festi apparatum, rem malitiose in majus augentes, exponerent, quasi singula quæ ab illo fierent non essent hominis privati, sed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eò venerit valida armatorum manu stipatus, quod stultum existimet, cum regnare liceat, communicato honore sibi videri *sat* magna assequutus.

Crudelis in fratres Matremque.

Antigonus calumniis petitus.

Regina Aristique Antigono necem machinantur.

2. Aristobulus autem his ægre inductus, quo & fratris suspicionem vitaret, & simul saluti suæ prospiceret, satellites suos in obscuro quodam loco subterraneo collocavit (decumbebat enim in turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eisque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; sed & Antigonum, si armatus intraret ad se, interficerent: ipse tamen ad Antigonum misit qui rogaret ut sine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono insidiabantur, nuncio persuadent ut contraria diceret, fratrem *scilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum parasse audierit, rogare ut ad se veniat armatus, quo eum apparatum videat. Antigonus vero, nihil mali fraudisve suspicans, sed fratris benevolentiæ con-

[c] μεταθῆναι δόξας, ἔκρινεν γὰρ ἔτως, Δι᾽ ἡμα [d] πρῶτος ἐπιτίθη μὴ [e] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ᾽ ὧ τ᾽ ὑπὸ Βαβυλωνίων δουλείας ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τὴν οἰκείαν [f] ἐπανῆλθε. στέργων δὲ [g] τ᾽ ἀδελφῶν τὸν μετ᾽ αὐτὸν [h] Ἀντίγονον, τὸν μὲν τῶν ὁμοίων ἠξίου, τοὺς δ᾽ ἄλλους εἶχεν ἐν δεσμοῖς. εἴρξε δὲ καὶ τὴν μητέρα ὡς τὰ ἀρχῆς αὐτῷ διαφερόντως· ἐκείνην γὰρ Ὑρκανὸς [i] τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μίσους τοσούτου ὠμότητος ἐπῆλθεν, ὡς [k] Διαφθεῖραι δεδεμένην. ἐπεβούλευσε δὲ τῇ μητρὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, [l] ὃν στέργειν ἐδόκει, μᾶλλον δὲ καὶ κοινωνὸν [m] εἶχε τῆς βασιλείας, ἐκ Διαβολῶν ἀπαλλοτριωθεὶς πρὸς αὐτόν. αἷς τὰ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσε, τὰ μὲν ἐπεὶ δὲ φιλεῖν αὐτὸν ὑπ᾽ ἐπισχὼν τοῖς λεγομένοις, τὰ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος Διαβαλλεσθαι. [n] δὲ δὴ Ἀντίγονος ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [o] στρατιᾶς ἐπανελθόντος, καὶ τὰ ἑορτὴν καθ᾽ ἣν σκηνοπηγοῦσι τῷ θεῷ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνστάσης, [p] ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τὸν δὲ Ἀντίγονον ἐπιπλουτοῦντα [q] τῇ ἑορτῇ ἀναβάσει λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μὴ τὸν ὡς αὐτὸν ὁπλιτῶν, εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τὰ παλαιὰ ὡς τὰ παιδελφοῦ σωτηρίας εὐχεσθαι· τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ Διαζῆσαι τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν ἐπιτυδακότας, ἀφορμῇ χρησαμένους τῇ τε πρὸς τὴν πομπὴν τοῦ Ἀντίγονος φιλοτιμίᾳ, καὶ τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ καταρθωμένοις, ἐλθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κακοήθως ὑπὸ τὸ μεῖζον ἐξαίρειν τὰ περὶ τὴν πομπὴν τὴν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς ὁ κατ᾽ ἰδιώτην ἕκαστον ἐν τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ φρονήματος ἔνδειξιν ἔχειν βασιλικὸν τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κρεῖττον αὐτὸν μέλλοι μὴ σὺν ἐλευθέρῳ καρπεῖν, [r] λογιζόμενα οὕτως αὐτὸν, βασιλεύειν ἐνὸν, τιμῆς μεταλαμβάνοντα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

β΄. Ἀριστόβουλος δὲ [s] τούτοις ἄχων πλήττεται, καὶ τὸ ἀνύποπτον εἶναι παιδελφῷ περὶ νοῶν, καὶ τὸ ἀσφαλείας ἅμα φροντίζων, [t] διέρπει τὰς σωματοφύλακας ἔν τινι τῶν ὑπογείων ἀφωτίστῳ· κατῴκητο δὲ [v] ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ· καὶ περιπαθὲς μὲν ἀπλοῦν [x] μηδενὸς, κτείνειν δὲ τὸν Ἀντίγονον ἂν ὡπλισμένον πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τὸν Ἀντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ βασίλισσα καὶ [y] οἱ συνεπιβουλεύοντες αὐτῇ κατ᾽ Ἀντίγονος, πείθουσι [z] τὸν πεμφθέντα τἀναντία λέγειν, [a] ὡς ἀδελφὸς ἀκέραιος ὅπλα καὶ κόσμον [b] πολεμικὸν, ἀναλημψόμενος πρὸς αὐτὸν ἀφαλεῖ ὡπλισμένον, ὅπως [c] ἴδοι τὴν κατασκευήν. ὁ δ᾽ Ἀντίγονος μηδὲν [d] ὑποπτεύων κακὸν

---

transferendum (ita enim ipsi placuit) suum statuisset principatum.

c Μεταθῆναι δόξας,] Μετιθέναι *Busb. Hen.* & *Zonar.*

d Πρῶτος ἐπιτίθε᾽] Alexandrum illius fratrem & successorem primum hoc feciisse dicit *Strabo* non habita ratione Aristobuli, quod is fortasse post assumptum diadema parum vixerit. *Usserius* ad *A. M.* 3892.

e Τετρακοσίων —— ἐνὸς] Ita etiam apud *Zonaram.* Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum ccccLxxi huic intervallo tribuit: & sic scripsisse *Josephum* contendit *Vossius*, demonstratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Aristobuli principatum sunt anni ccccLxxxi. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus est *Josephus.* υπϑ'. *Nicephorus* in *Eclogis.* Videsis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euseb.* p. 137.

f Ἐπανῆλθε.] Κατῆλθε *Hen.* & *Busb.* Ita etiam *Zonar.*

g Τῶν ἀδελφῶν] Τὸν ἀδελφὸν τὸν μετ᾽ αὐτὸν Ἀντίγονον legisse videtur *Epiphan.* τὸν δὲ μετ᾽ αὐτὸν Ἀντιγ, *Zonar.*

h Ἀντίγονον,] Id quod πρῶτος αὐτὸς ἰερέως ἀπέδειξεν ἑαυτὸν βασιλέα de Alexandro Aristobuli fratre & successore dicit Strabo lib. xvi. p. 762. G. H. Unde Josephum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 24. SPANH.

i Τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει·] Τῷ νόμῳ κυρίαν *Hen.*

k Διαφθεῖραι δεδεμένην.] Διέφθειρεν *Hen.*

l Ὃν στέργειν ἐδόκει, μᾶλλον δὲ καὶ κοινωνὸν] Levicula mutatio nescio quomodo commodiorem reddit sensum, ὃν στέργειν ἐδόκει μᾶλλον δὲ, καὶ κοινωνὸν. IBBETS.

m Εἶχε τὴν βασιλείας,] Ἔχειν *Hen.* & *Epiphan.*

n Τὸν δὲ] *Gen.* τὸ δὲ, Vel δὲ δὴ Ita etiam *editio Basil.* SPANH.

o Στρατιᾶς ἐπανελθόντος] Στρατείας *Busb.* (*Cocceius*) *Epiphan.* & *Zonar.*

p Ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον] Ἔτυχεν ὥστε τὸν *Busb.*

q Τῇ —— κεκοσμημένον,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 3. §. 2. SPANH.

r Λογιζόμενα οὕτως αὐτὸν, βασιλεύειν ἐνὸν,] *Lugd. Bat.* λογιζόμενον οὕτως &c. Malebat *Cocceius* λογιζόμενος. Si quid mutandum esset, ita scribi posset: λογιζομένῳ, οὕτως αὐτὸν βασιλεύειν ἐνὸν, ἢ τιμῆς &c. i. e. reputante illo secum, melius esse ut solus regnaret, quam participato imperio credere, sese satis magna esse assecutum. Verum satis proba est vulgata lectio. Οὕτως enim conjungi debet cum δοκεῖν, atque hic illam animi significat facilitatem & segnitiem, quæ stultitiæ vitium incurrit. HAV.

s Τούτοις ἄχων πεπληγμένος,] Τούτων ἀχθεὶς καὶ πεπ. solus *Hen.* HUDS. *Lugd. Bat.* similiter, sed καὶ πεπ. non agnoscit. HAV.

t Διέρπει τὰς σωματοφύλακας] Διέρπει *Hen. Vat.* & *Busb.*

v Ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ·] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

x Μηδενὸς,] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* μηδένα in *Editis.*

y Οἱ συνεπιβουλεύοντες] Illud οἱ ex *MSS.*

z Τὸν πεμφθέντα τἀναντία λέγειν,] Τὸν ἀγγελθέντα *Hen.* & *Busb.*

a Ὡς ἀδελφὸς ἀκέραιος] Ita etiam l. 1. de *Bello Jud.* ὡς ὁ ἀδελφὸς *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

b Πολεμικὸν,] Ita *Busb. Hen.* & l. 1. *de Bello Jud.* πολέμου in *Editis.*

c Ἴδοι τὴν κατασκευήν.] Sic *Busb.* & *Hen.* ἴδῃ *Bas.* ἴδῃ *Gen.*

d Ὑποπτεύων] Forte ὑποδεόμενον. COCC.

e Πα-

γον, ἀλλὰ θαῤῥῶν τῇ ψυχῇ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον, ὡς εἶχεν ἐνδεδυμένον τὴν πανοπλίαν [c] παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον, ὑπιδείξων αὐτῷ τὰ ὅπλα. γινόμενον δ' αὐτὸν κατὰ τὸν Στράτωνος καλούμενον πύργον, ὃ συνέβαινεν ἀφώτιστον εἶναι σφόδρα τὴν πάροδον, ἀποκλείουσιν οἱ σωματοφύλακες. διέδειξέ γε μὴν ὁ τάφος θάνατος, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνῳ μήτε ἀριστολῆς ἰσχυρότερον, μηδ' ὅ, τι μᾶλλον εὐνοίαν καὶ φυσικὴν οἰκειότητα διίσησιν ἢ ταύτας τὰς πάθη. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε καὶ [f] Ἰούδαν τινὰ, [g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος, ἀδέκαστον δὲ ἐν οἷς προεῖπε ἀληθεύσαντα πάντης. ὅτε [h] γὰρ, ἰδὼν τὸν Ἀντίγονον παριόντα τὸ ἱερὸν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ καὶ γνωρίμοις, οἷς διδασκαλίας ἕνεκα καὶ προλέγειν τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [i] διεψευσμένῳ ζῶντα Ἀντίγονον, ὃν σήμερον πεθνήξεσθαι προφητῶν ἐν τῷ καλουμένῳ Στράτωνος πύργῳ [k] παριόντα ὁρᾷ. [l] καὶ δὴ μὲν χωρίς σταδίους ἀπεχοῦσιν ἑξακοσίους, ὅπου φονευθήσεσθαι προεῖπεν αὐτὸν, τῆς ἡμέρας ἤδη δὲ πλείονος ἠνυσμένης, ὡς αὐτῷ κινδυνεύειν τὸ μάντευμα ψεύδες εἶναι. [m] πατὴρ οὖν λέγοντος αὐτοῦ καὶ κατηφοῦντος, ἀγγέλλεται πεθνεὼς Ἀντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, [n] ὃ καὶ αὐτὸ Στράτωνος πύργος καλεῖται, [o] ὁμώνυμον τῇ παραλίᾳ Καισαρείᾳ. τὰ μὲν οὖν μάντιν τοῦτον διεπεράσεν.

γ'. Ἀριστόβουλον δὲ τὰ ἀδελφοκτονίας ἔργους εἰσῆλθε μετάνοια, καὶ νόσος [p] ἐπ' αὐτῷ, τῆς διανοίας ὑπὸ δὲ [q] μύσους κεκακωμένης, ὡς, διαφθαρέντων αὐτῷ ὑπὸ ἀκρασίας τῆς ὀδύνης τὰ ἐντὸς, αἷμα ἀναφέρειν. ὁ δὲ διακονουμένων τις παίδων, καὶ [r] δαιμόνιον οἶμαι προνοίαν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὃ σφαγὴν Ἀντιγόνῳ πόλεως ἐπὶ δὲ αἵματος ἐκείνου συνέβαινεν εἶναι, χωμίζων, [s] ὀλισθὼν ἐξέχεε. γνωμένης δὲ βοῆς παρὰ τῶν ἰδόντων, ὡς δὲ παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχέαντος ἐκεῖ τὸ αἷμα, ἀκούσας Ἀριστόβουλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. καὶ μὴ λεγόντων, ἔτι μᾶλλον [t] ἐπεπείνετο μαθεῖν, φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπονοούντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δὲ ἀπειλοῦντος καὶ βιαζομένου τοῖς φόβοις, τἀληθὲς εἶπον, προχάτας μὲν αὐτῷ παρηγόρει τὴν διάνοιαν ὑπὸ δὲ συνειδότος πολλὰ δάκρυα, βυθιον δὲ ἀνοιμώξας, "οὐκ ἄρα, εἶπε, λή-"σειν ἔπ' ἀσεβέσιν ὕστω καὶ μιαροῖς τολμήμασι τὸν Θεὸν "ἔμελλον, ἀλλά με ταχεῖα ποινὴ συγγενῶν φόνων με-"πλήκτυκε. καὶ μέχρι τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, "ψυχὴν ὀφειλομένην [u] ἀδελφῶν καὶ μητρὸς καθέξεις "δαίμοσι; τί δ' οὐκ [x] ἀθρόαν αὐτοῖς ταύτην ἀποδί-"δως, καὶ μέρος δ' [y] ὑπαντένδω τοῦμὸν αἷμα τοῖς μιαι-"φονηθεῖσι;" ταῦτ' εἰπὼν ἐπαποθνήσκει τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν, χρηματίσας μὲν φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας [z] Ἰτουραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τὴν χώραν τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων νόμους ζῆν. [a] φύ-

fidens, ſicut erat toto corpore armatus, adit Ariſtobulum, arma ei oſtenſurus. At poſtquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obſcurus erat aditus, occiditur à ſatellitibus. Hujus ſane mors oſtendit, nihil livore & calumnia eſſe fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam iſtas perturbationes. Maxime autem alicui ſubeat mirari Judam quendam, genere Eſſenum, qui in prædictionibus ſuis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conſpicatus præter templum euntem, exclamavit apud ſocios familiareſque ſuos, qui diſcendæ futurorum prædictionis gratia aſſiduo cum eo erant, ſibi *quidem* mortem eſſe optandam, poſtquam falſum dixiſſet, vivente Antigono: quem, cum prædixiſſet moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo eum occiſum iri prædixiſſet, *illinc* ſtadiis ſexcentis abeſſet, & diei jam major pars præterita eſſet: adeo ut periculum ſubeat, ne falſum ſit ſuum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in ſubterraneo loco, qui & ipſe Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæſarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat.

Antigonus occiſus.

Ejus mors à Juda Eſſeno prædicta.

3. Ariſtobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo ſceleris conſcientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, ſanguinem emiſerit. quem dum quidam puerorum, qui ei miniſtrabant, divina ut opinor providentia, exportat uſque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapſus effudit. Hîc orto clamore ab iis qui viderunt, quaſi puer data opera ſanguinem illic effudiſſet, eo audito Ariſtobulus cauſam ſciſcitatus eſt. Atque illis non dicentibus, eo magis ſcire avebat; quod natura ita comparatum ſit, ut homines, cum quid ejuſmodi accidit, quæ ſilentio premuntur deterrima eſſe ſuſpicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorſit, ex conſcientiæ ſtimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, "ergo, inquit, fieri non poterat, "ut mea tam impia & conſcelerata facinora Deum "laterent, quin me celeris pœna cognati cædis in-"vaſit. Et quouſque, ô corpus impudentiſſimum, "retinebis deditam fratrum matriſque manibus "animam? Cur vero non univerſam ſimul reddis, "ſed paulatim meum ſanguinem iis libo, quos ne-"farie interfeci." Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnaſſet, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Iturîâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactiſque incolis, ſi in ſua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat

Fratris interitum dolet Ariſtobulus.

Ariſtobulus diem obit.

& [illegible]

[c] Παραγίνεται] Παρεγίνετο *Busb.* παρεγένετο *Fien.* & *Vat.*

[f] Ἰούδαν τινὰ, Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 5. & infr. lib. 17. c. 15. § 3. SPANH.

[g] Ἐσσαῖον μὲν τὸ γένος,] Ἐσσαῖον *Busb.* & *Hen.* atque ita in lib. 1. de *Bello Jud.*

[h] Γὰρ, ἰδὼν] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*

[i] Διεψευσμένῳ] Διαψευσαμένῳ *Hen.* HUDS. Et melius mihi inquit mori, quàm ſi mortem fuero mentitus Antigoni *Rufin.* SPANH.

[k] Παριόντα ὁρᾷ.] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* φθεινόν in *Editis.* HUDS. Editorum φθεινόν multum antepono huic lectioni, quæ forſan ex ſuperioribus παρεόντα τὸ ἱερὸν, irrepſit. Hominem propheram male habuit, quod Antigonum *ſuperſtitem* i. e. φθεινόν, nec, ut prædixerat, fato functum videret. IPBETSON.

[l] Καὶ δὴ μὲν χωρίς] Ita *Busb* & *Vat.* quo modo & *Vet. Interpr.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.* καὶ δὴ χωρίς μὲν σταδίους ἀπέχοντα νῦν χ. in *Editis Aliiſque*: juxta *Pſeudogorionidem* σταδίους ἀπ' χοντες φ'. Exiſtimo per notam numeralem χ non ſignificari ſtadiorum *ſexcentorum* numerum, ſed mille, χ poſito pro χιλίους. *Petitus* in *Animadv. ἀνεκδότοις* tom. 3. p. 719. Videſis *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 443.

[m] Ταῦτ' ὂν λέγοντος αὐτῷ] Ταῦτα λέγοντος αὐτῷ *Hen.* & *Busb.*

[n] Ὃ καὶ —— Καισαρείᾳ.] Illud ὃ non agnoſcit *Hen.* reperitur tamen & in l. 1. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

[o] Ὁμώνυμον] Ὁμωνύμως *Hen.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[p] Ἐπ' αὐτῇ,] Ἐν ταύτῃ *Busb.*

[q] Μύσους κεκακωμένης,] Ita *Busb.* (*Coccejus*) & in lib. de *Bello Jud.* μίσους perperam in *Editis Aliiſque.*

[r] Δαιμόνιον] *Lugd. Bat.* δαιμονίαν.

[s] Ὀλισθὼν] In Marg. *L. B.* ὀλιθήσας.

[t] Ἐπετείνετο μαθεῖν,] Ἐπίτενε δὲ μαθεῖν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[u] Ἀδελφῶν καὶ μητρὸς,] Ἀδελφᾶς *Busb. Hen. Vat.* & in l. 1. de *Bello Jud.*

[x] Ἀθρόαν αὐτοῖς ταύτην ἀποδίδως,] Ἀθρόον *Hen.* & *Busb.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 3. §. 6 SPANH.

[y] Ὑπαντένδω τοῦμὸν αἷμα] Ἐπιαντένδεις *Busb.*

[z] Ἰτουραίαν,] Ἰτουραίους *Busb.* Ἰτουραίοις *Hen.* & *Vat.*

[a] Φύσει δ' ἐπιεικείᾳ κέχρητο,] Φύσει δὲ ἐπιεικεῖ ἐπέχρητο *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐχρῆτο *Busb.* Dubium an hoc de Ariſtobulo ex ſua ſententia dixerit *Joſephus*, an ex auctoritate *Timagenis.* pro

Strabo & Timagenes.

& admodum verecundus, ita atteſtante Strabone ex auctoritate Timagenis, hiſce verbis. "æquum "etiam ſeſe oſtendebat hic vir, valideque Judæis "utilem, quippe qui & ditionem eorum ampliaſ- "ſet, & partem gentis Ituræorum, circumciſionis "fœdere devinctam, illis adjunxiſſet.

οὗ δ' ἐπιεικεία κέχρητο, καὶ σφόδρα ἰῶ αἰδῆς [b] ἥπιον, ὡς μαρτυρεῖ τῦτο καὶ [c] Στράβων ἐκ τῦ Τιμαγένους [d] ὀνόματος λέγων ἅτως. "Ἰδιάκης τε ἐγίνετο ἄτος ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὰ "τοῖς Ἰουδαίοις χρήσιμος· χώραν τε γὰρ αὐτοῖς προσεκτή- "σατο, καὶ τὸ μέρος τῦ τῶν Ἰτυραίων ἔθνους [e] οἰκήσαντος, "δεσμῷ συνάψας [f] τῶν αἰδοίων προσεποιῆ.

XX. CAP. XII.

ΚΕΦ. ιβ'.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaïdem, & metu Ptolemæi Lathuri obſidionem ſolvit: utque ipſi, quod Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſit & cum eo amicitiam ſimulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna ſuperat.

Ὡς Ἀλέξανδρος, τὸν ἀρχὸν Ζαβδιλαίων, φαντὶ δὴ τὸν Πτολεμαίδα, καὶ ὕστερον δείσας Πτολεμαῖος ὁ Λαθῦρος πολιορκίαν λύει· καὶ ὡς ἐκεῖνος, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀφιέμενος καὶ φιλίαν πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνύμενος, πολεμεῖ Πτολεμαίῳ, καὶ Ἰουδαίους μάχῃ νικᾷ.

Salome que & Alexandra.

Alexander Jannæus Judæorum rex.

ARiſtobulo autem vita defuncto, Salome ejus uxor, quæ à Græcis Alexandra dicitur, ſoluti ejus fratribus (eos enim in vinculis ut jam diximus, habebat Ariſtobulus) Jannæum, qui *idem eſt* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præſtabat: cui accidit, ut, ſimulatque natus eſt, patri eſſet inviſus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conſpectum veniret. Odium autem ex hujuſmodi cauſa fuiſſe perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum ſuorum grandiores, Antigonum & Ariſtobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in ſomnis apparuit) quiſnam filiorum ſibi futurus eſſet ſucceſſor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam oſtendiſſet, ægre ferens, eum ſibi omnium bonorum hæredem fore, * in Galilæa ubi natus eſt educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, poſt Ariſtobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere inſtituentem, in honore habuit.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Ἀριστοβύλου, [g] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτῦ, λεγομένη δὲ ὑφ' Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρα, λύσασα τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῦ, δεδεμένους γὰρ [h] αὐτοὺς εἶχεν Ἀριστόβουλος, ὡς προειρήκαμεν, [i] Ἰανναῖον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι, [k] τὸν καθ' ἡλικίαν πρέποντα καὶ μετριότητα· ᾧ καὶ συνέβη γενομένῳ αὐτοῦ μισηθῆναι παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτὸ μηδέποτ' εἰς ὄψιν ἀφίκεσθαι. τὸ δὲ αἴτιον τοῦ μίσους τοιόνδε λέγεται γενέσθαι. [l] ἔριφον μᾶλιστα τῶν παίδων Ὑρκανὸς τὸν πρεσβύτερον, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον, φανέντα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τὸν Θεὸν ἐπηρώτα, τίς αὐτοῦ τῶν παίδων μέλλοι ἔσεσθαι διάδοχος. ὁ δὲ Θεὸς τοῦτο χαριζόμενος δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅτι τῶν ἀγαθῶν αὐτῷ πάντων ἔτος ἔσται κληρονόμος, γινόμενον εἶασεν ἐν τῇ [m] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέντοι Θεὸς οὐ διέψευσται τὸν Ὑρκανόν. τῷ δὴ βασιλείαν, μὴ τῷ Ἀριστοβύλου πρωτοτόκῳ, ἔτος παραλαβὼν, τὸν μὲν τῶν ἀδελφῶν ἐπιχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [n] τὸν δὲ ἕτερον, ἀπαγμόνως ζῆν προαιρούμενον, εἶχεν ἐν τιμῇ.

Alexander in Ptolemaïdenſes expeditionem facit.

2. Compoſito deinde principatu *ejus*, quo modo ſibi conducere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civeſque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obſidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza ſolæ ſubigendæ reſtabant, necnon Zoïlus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejuſque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter ſe bellum gerunt, ſuaſque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdenſibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obſidione, aderat Zoïlus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, † legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdenſibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis ſperari aliquid ſubſidii poſſet. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus de-

Β'. Καταστήσαμενος δὲ τὸν ἀρχὸν, ὃν ὥετο συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, φαντὶ δὴ Πτολεμαΐδα· τῇ δὲ μάχῃ κρατήσας, ἐνέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν πόλιν, καὶ προκαθίσας αὐτοὺς ἐπολιόρκει. τὰ γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ Πτολεμαὶς αὐτῷ ἔτι Γάζα μόναι χειρωθῆναι κατελείποντο, καὶ Ζωίλος δὲ ὁ κατέχων τὰ Στράτωνος πύργον τύραννος ἦν Δώρων. ἐπὶ δὲ [p] Φιλομήτορα Ἀντίοχος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀντίοχος, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, πολεμοῦντες ἀλλήλους, καὶ τὸν αὐτῶν δυνάμιν ἀπολλύοντων, τῷ πόλει τοῖς Πτολεμαεῦσι βοήθεια παρ' αὐτῶν. ἀλλὰ πιεζομένοις τῇ πολιορκίᾳ, Ζωίλος, ὁ τὰ Στράτωνος πύργον κατασχὼν ἔτι τὰ Δώρων, παρῆν στράτευμα τρέφων ξαλικωτικὸν, καὶ τυραννίδι ἐπιχείρων, διὰ τὸ τὰ βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἁμιλλαν, μικρὰ τοῖς Πτολεμαεῦσι παρεβοήθει. οὐδὲ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἅτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτὸς ὡς ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἑκάτεροι γὰρ πως τοῖς ἀθληταῖς ἔπα-

---

Joſepho tamen reſponderi poteſt, eum dixiſſe Ariſtobulum fuiſſe natura mitem & modeſtum, non in vita vel rebus geſtis. nam ſæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex neceſſitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229.

b Ἥπιον,] Ita cum *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & *MSS.* quibus uſus eſt *Petitus.* κρείττων in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius*, qui vertit *naturæ valde modeſtæ erat & pudoris ingenui*, aliis conjiciendum relinquo.

c Στράβων] Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ ſuperſunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suſpicor tamen potius Timagenem Syrum fuiſſe quam Mileſium, quem laudat *Joſephus.*

d Ὀνόματος] ἐκ τοῦ ὀνόματος, בשם. REL.

e Οἰκήσαντος,] Lege ὠκειῶσθαι. COCC.

f Τῶν αἰδοίων περιθεμένου.] Τῇ τὰ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

g Σαλώμη ἡ] Ita in omnibus libris, quibus uſi ſumus, tam *Lat.* quam *Gr.* præter *MSS. Gall.* & *Vat.* qui habent Σαλίνα cum *Euſebio Aliiſque.* ut videre eſt apud *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diverſam facit *Uſſerius* ad *A. M.* 3892. Videſis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897. HUDS. Judæi in Megillath Taanith hoc nomen ſcribunt שלמיון, & id nomen dant uxori Regis Jannæi. Sic μήτηρ αὐτῶν Σολομίης appellatur mater 7 fratrum, in MSto codice libri quarti de Machabæis. REL.

h Αὐτοὺς εἶχεν] Αὐτοὺς non agnoſcit *Hen.*

i Ἰαννᾶιον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι,] Ἰαννέαν *Hen. Busb. Nicephor. in Eclogis* & *Zonar.*

k Τὸν καθ' ἡλικίαν] Τὸν κ' καθ' ἡλ. & mox ᾧ συνέβη *Hen.*

l Στρέφων] *Lugd. Bat.* στρέφων τι. Adſcripſit Codici meo *Cocceius*, Forte εἰς τὰ. HAV.

* *In Galilæa ubi natus eſt educandum curavit.*] Genitum in Galilæa nutriri dimiſit, *Epiphan.*

m Γαλιλαίᾳ] Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut conſtat ex *Actis* c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73.

n Τὸν δὲ ἕτερον,] Qui Abſalomus dictus eſt.

o Τῷ δὲ ——— ἀλλήλους,] Antiochus Philometor & Antiochus Cyzicenus *Philometor* idem qui *Grypus* in Exc. Scalig. p. 227. vid. de mutuis eorum bellis ſupra c. 10. §. 1. SPANH.

p Φιλομήτορα] Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. in Græcis *Euſebii*, p. 227.

† *Legionem militum alens*,] *Al.* una cum legione militum quam alebat.

q Ἐπὶ-

ἔπαχον, οἱ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορευκότες, αἰσχυνόμενοι δ' ὧδε χωρῆσαι διετέλουν, δεγόμενοι δ' ἀναπαύσει διαφέροντες τὸν ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ ὡς τὸν Αἰγύπτου βασιλέων, καὶ τὴν Κύπρον ἔχοντα Πτολεμαῖον τὸν Λαθύρον, ὃς ἦν υἱὸς τῆς μητρὸς Κλεοπάτρας τὴν ἀρχὴς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετο. πέμψαντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλουν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου χειρῶν αὐτοὺς ῥύσασθαι κινδυνεύοντας. ἐπελπισάντων δ' αὐτὸν τῆς πρέσβεων, ὡς διαβὰς εἰς Συρίαν ἔξει Γαζαίους καὶ Σιδωνίους τοὺς τῆς Πτολεμαΐδος Ζώϊλον, ἐπ' ἐμοὶ δὲ Σιδωνίους καὶ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς πρὸς τὸν ἔκπλουν ἔσπευδεν.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς Πτολεμαεῖς Δημαίνετος, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε καὶ δημαγωγῶν, μεταβάλλεσθαι τὰς γνώμας ἐπέτρεψεν, "ἄμεινον εἶναι φάσας ἐπ' ἀδήλῳ τῷ γενη-"σομένῳ διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μᾶλλον ἢ φα-"νερὰν εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότην προδιδόντας αὐτούς, "καὶ πρὸς τούτῳ μὴ τὸ παρόντος μόνον ἔχειν πόλεμον, ἀλ-"λὰ καὶ πολὺ μείζονα τὸν ἀπ' Αἰγύπτου. τιμὴ γὰρ Κλεο-"πάτραν ἀφεῖσθαι δυνάμιν αὐτῷ καταπολεμοῦ-"μενον Πτολεμαῖον ἐκ γειτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' αὐτοὺς "μετὰ μεγάλης στρατιᾶς· πεπεῖσθαι γὰρ αὐτὴν ὥστε καὶ τὸν "Κύπρου τὸν ἴδιον ἐκβαλεῖν. εἶναι δὲ Πτολεμαίῳ μὲν ἀφε-"μαρτῶντι τῆς ἐλπίδος ἀποφυγεῖν πάλιν εἰς τὴν Κύ-"προν· αὐτοῖς δὲ κίνδυνον τὸν ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος κατὰ τὸν πόρον μαθὼν τὴν τῶν Πτολεμαέων μεταβολὴν, ἧδεν ἤτοι ἔπλευσε, καὶ καταχθεὶς εἰς τὴν λεγομένην Συκάμινον, ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐξεβίβασεν. ἦν δὲ ὁ πᾶς στρατὸς αὐτοῦ πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι πολὺ τελεμυέλοις· ὃς προαγαγὼν ὀλίγον τὴν Πτολεμαΐδος, καὶ στρατοπεδευσάμενος, ἐπεὶ μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τοὺς λόγους ἠκροῶντο, μεγάλως ἐφρόντιζεν.

δ'. Ἐλθόντων δὲ πρὸς αὐτὸν Ζώϊλός τε τῶν Γαζαίων, καὶ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς περθομένης αὐτῶν τὴν χώρας ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τῶν Ἀλεξάνδρου, λύσιν μὲν τῶν πολιορκίαν δείσας τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀλέξανδρος· ἀπαγαγὼν δὲ τὴν στρατιὰν εἰς τὴν οἰκείαν ἐστρατήγει τὸ λοιπὸν, λαθρᾳ μὲν τὴν Κλεοπάτραν ὀπὶ τὸν Πτολεμαῖον μεταπεμπόμενος, φανερῶς δὲ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμενος. καὶ τεσσαράκοντα δὲ ἀργυρίου τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζώϊλον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν τύραννον, καὶ τὴν χώραν τοῖς Ἰουδαίοις προστιθέναι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἡδέως τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν χρῆται τῷ Ζώϊλον· ὕστερον δὲ ἀκούσας λάθρᾳ διαπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύει τὰς γεγομένας πρὸς αὐτὸν ὅρκους, καὶ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν Πτολεμαΐδα, μὴ δεξαμένην αὐτόν. καταλιπὼν δὲ ὀπὶ τὴν πολιορκίας στρατηγὸς καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, αὐτὸς τῷ λοιπῷ τὴν Ἰουδαίαν καταστρεψόμενος ὥρμησεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τὴν τοῦ Πτολεμαίου διάνοιαν μαθὼν, συνήθροισε μὲν αὐτὸς πεντε μυριάδας τῶν ἐγχωρίων, ὡς δ' ἔνιοι συγγεγραφῆς εἰρήκασιν, ὀκτώ· καὶ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτολεμαῖος δὲ ἐξαίφνης ὀπιπεσὼν Ἀσωχεῖ τῇ τῆς Γαλιλαίας πόλει, Σάββασιν αἱρεῖ καὶ κρατεῖ αὐτὴν, καὶ πολὺ μυριάδας σώματα πολλὴν ἐτέραν ἔλαβε λείαν.

fecti & laſſati, cedere tamen erubeſcentes, perſeverarent, atque quieſcentes & reſpirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una ſpes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum ſe contulerat. Igitur hunc oratum miſerunt Ptolemaïdenſes, ut ſibi ſuppetias ferret, ipſoſque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei ſpem feciſſent legati, quod in Syriam trajectus habiturus eſt Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdenſibus ſtantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium acceſſuros, his rebus ille elatus navigationem adornare feſtinabat. *Ptolemæum Lathurum in auxilium accerſunt Ptolemaïdenſes.*

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenſes valebat, fecit ut ſententiam illi mutarent, dicens "præſtare incerto eventu periclitari cum "Judæis, quam manifeſtam accipere ſervitutem, "domino ſe tradendo: & inſuper non modo præ-"ſens habere bellum, ſed etiam multo majus ab "Ægypto *exſpectare*. Non enim rerum ſuarum "adeo negligentem fore Cleopatram ut permiſſu-"ra eſſet Ptolemæum vires ſibi comparare ex vi-"cinis, ſed eos magna manu aggreſſuram eſſe: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere co-"netur. Eſſe autem Ptolemæo, ſi ſua ſpe dejectus "ſit, receptum rurſus in Cyprum; ipſis vero ex-"tremum periculum *adeundum*." Et quidem Pto-"lemæus, cognito dum proficiſceretur, quod Pto-"lemaïdenſes conſilium mutarint, nihilominus na-"vigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulſus, ibi cum copiis ſuis exſcenſionem fecit. Erat autem in univerſum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factiſque caſtris, cum *cives* neque ipſius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æſtuabat. *Demænetus ſuadet Ptolemaidenſibus, ut Ptolemæum in urbem non reciperent.*

4. Poſtquam vero Zoilus & Gazæi ad eum veniſſent, oraſſentque ut ſibi auxilium ferret, agris eorum vaſtatis à Judæis & Alexandro, obſidionem quidem, præ metu Ptolemæi, ſolvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps aſtu rem gerebat, clanculum Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſens, aperte vero amicitiam & ſocietatem cum eo ſimulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum ſe promiſit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, libenter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in poteſtatem ſuam redigit: verum poſtea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem ſuam Cleopatram nuncios mittere, ſolvit quod ei præſtiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem, quæ eum non admiſerat, adgreſſus obſidet: atque relictis in obſidione ducibus & parte copiarum, ipſe cum reliquis ad Judæam populandam profectus eſt. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipſe ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut ſcriptores quidam tradiderunt, octoginta; & aſſumptis copiis Ptolemæo obviam proficiſcitur. Ptolemæus vero Aſochin Galilææ urbem Sabbato de improviſo adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit. *Ptolemæus Lathurum & Alexandrum. Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum. Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus. Aſochim expugnat. Ptolemaïdis obſidionem ſolvit Alexander.*

5. Dein-

q Ἐσῶτας μὴ τῶν Πτολεμαείων] *Lugd. Bat.* σωτεῶτας μὴ ἓξ Πτολεμαίου.

r Πρὸς τὸν ἔκπλουν ἔσπευδεν.] Τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν *Busb. & Hen.*

s Δημαίνετος,] Δημήτριος juxta quosdam *Epiphanii* libros.

t Ἐποίησεν,] Ἐπεισεν *Busb. & Hen.*

v Γενησομένῳ διακινδυνεύειν] Γενηθησομένῳ διακινδυνεύειν *Vat.*

x Εἰσδέξασθαι δουλείαν,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* & forsan *Epiphan.* qui vertit *ſuſcipere*. εὐδείξασθαι in *Editis Aliiſque*. Forſan ὑποδέξασθαι legendum.

y Καθαπολαζόμενον] *L. B.* καταπολαζομένῳ.

z Διαμαρτῶντι τῆς ἐλπίδος] Διαμαρτόντι *Hen.*

a Κίνδυνον τὸν ἔσχατον.] Κινδύνων *Hen.*

b Κατὰ τὸν πόρον μαθὼν] Καθὰ τὴν πορείαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

c Μεταβολὴν.] *L. B.* μεταβουλὴν.

d Αὐτοῦ] Αὐτῷ *Hen* & *Vat.*

e Πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι] *L. B.* πεζοί τε ἅμα σὺν ἱππεῦσι.

f Αὐτῶν τὴν χώραν] Ita *Gen.* αὐτὸν *Baſ.* αὐτοῦς *Vat.*

g Πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν] Πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρου *Busb.*

h Διαπεμπόμενον αὐτὸν] Διαπεμψάμενον *Vat.*

i Τῷ λοιπῷ] Μετὰ τὸν λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Busb.*

k Τὴν Ἰουδαίαν] Ita *MSS.* τὴν Ἰουδαίων *in Editis.*

l Ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ.] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἀπαντᾷ in *Editis.*

m Ἀσωχεῖ] Hæc urbs alibi *Joſepho* dicitur Ἀσωχεῖς & Ἀσῶχις. *Epiphanio* autem *Aſochiton* aut *Aſocron*. at *Sachan* appellat *Pſeudogorionides*. Ἀσωχείτου τῆς Γαλ. in *Cod. Vat.* HUDS. Conf. de Vita §. 41. SPANH.

XXI. *Ptolemæus & Alexander pugnæ se parant.*

ς. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multisque ibi amissis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Asophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hostes castra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui scutis ære tectis utebantur. itemque Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos gestabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum subierunt: sed non parum eis audaciæ addidit Philostephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens transire fluvium qui inter castra positus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non existimavit. nam facilius hostes, si fluvium à tergo haberent, se superaturum esse credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriusque exercitûs facta erat cædes. Cumque superiores evaderent Alexandri milites, Philostephanus, partitus copias *suas*, cedentibus commode subsidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti succurrente, fiebat ut isti fugerent, qui in proximo erant *illis* non subvenientibus, sed simul cum eis in fugam se conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. Nam Judæis instantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos persequebantur, tanta strage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delassarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occisa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidisse*) atque alios partim captos, partim domum fuga dilapsos.

Aciei quo modo ordinata.

Alexandri copiæ fusæ fugataque.

Timagenes historicus.

Ptolemæi Lathuri crudelitas.

6. Ptolemæus vero, post victoriam regionem populatus, vespere mansit in quibusdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & frustatim dissecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjecissent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio clapsi fuerint & ad eos venerint, hostes humana carne vesci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

Strabo & Nicolaus Damascenus.

ε'. Πειράσας ὴ κὴ [n] Σεπφώρην μικρὸν ἄπωθεν τ̃ πεπορθημένης, πολλὰς ἀποβαλὼν ἦει πολεμήσων Αλεξάνδρῳ. [o] ἠπλώτησε δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ιορδάνῃ ποταμῷ Αλέξανδρος, πρός πνα τόπον λεγόμενον [p] Ασωφὼν, ὃ πρόρρωθεν μ̃ Ιορδάνης ποταμός· κὴ βάλλεται στρατόπεδον πλησίον τ̃ πολεμίων. εἶχε μέν[ν]οι τὰς [q] πεζομαχομένας ὀκταχιλίλιας, ὰς Εκατονταμάχας προνομάσθησεν, ἀσπιχάλκοις χρωμένας τοῖς θυρεοῖς. ἦσαν ὴ κὴ τοὺς τῷ Πτολεμαίῳ [r] πεζομαχ̃σιν ἀσπιχάλκοι αἱ ἀσπίδες. τοὺς μέν[ν]οιγε ἄλλους ἔλαττον ἔχοντες οἱ τῷ Πτολεμαίῳ, δίλαβέστερον σωτ̃ψαν εἰς τ̀ κίνδυνον· θάρσος ὴ αὐτοῖς ὐκ ὀλίγον [s] ἐποίησεν ὁ τακτικὸς Φιλοστέφανος, Διαβῆναι κελεύσας τὸν ποταμὸν, ὃ μεταξὺ ἦσαν ἐστρατοπεδ̃κότες. Αλεξάνδρῳ ὴ κωλύειν αὐτῶν τὸν Διάβασιν ὐκ ἔδοξεν. [t] ἐνόμισε γὰρ εἰ κατὰ νώτου λάβοιεν τὸν ποταμὸν, ῥᾴον αἱρήσειν τὰς πολεμίους, φεύγειν ὐκ ἐ μάχης ὀ δυναμένους. [v] κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν παρ' ἀμφοτέρων ἰσ̃ ἔργα χειρῶν κὴ προθυμίας θαυμαστὰ, κὴ πολὺς ἐγίνετο φόνος ἐξ ἑκατέρων [x] τ̃ στρατευμάτων. ὑπερτέρων ὴ τ̃ Αλεξάνδρου γινομένων, φιλοστέφανος, διελὼν τινὰ δυνάμιν, δεξιῶς τοῖς ἐνδιδοῦσιν ἐπεκέρα· μηδενὸς ὴ τῷ κλιθέντι μέρει τ̃ Ιουδαίων προσβοηθοῦντος, [y] τοῦτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθουμένοις [z] τ̃ πλησίον, ἀλλὰ κοινωνοῦσι τ̃ φυγ̃ς, οἱ ὴ τῷ Πτολεμαίῳ πάνυ τοῦτον ἔπραττον. ἑπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ιουδαίους, κὴ τὸ τελευταῖον τραπέντας αὐτοὺς ἅπαντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως ὃ ὁ σίδηρος [a] αὐτοῖς ἠμβλυώθη κτείνουσι, κὴ αἱ χεῖρες παρείθησαν. τρισμυρίους γοῦν ἔφασαν [b] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης ὴ, πεντακισμυρίους εἰρηκε· τ̃ ὴ ἄλλων, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθ̃ναι, τοὺς δ' εἰς τὰ οἰκεῖα Διαφεύγειν χωρία.

ς'. Πτολεμαῖος ὴ μ̃ τῷ νίκῃ [c] προσκαθαρμὸν τῷ χώρᾳ, ὀψὲ [d] ἀπηλλομένης ἔν [e] τισι κώμαις τ̃ Ιουδαίας κατέμεινεν· ὰς γυναικῶν ὤρων μεστὰς κὴ νηπίων, σκιλεύσας τοὺς τραλιώτας, ἀποσφάξας αὐτὰς ὐ κρεουργήσας, ἔπτα εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπάρχεσθ̃. τοῦτο ὴ προσέταξεν, ἵν' οἱ Διαφυγόντες ὐκ τ̃ μάχης, [f] κὴ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους [g] νομίζωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους, κὴ Διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [h] καταπλάγωσι τοῦτ' ἰδόντας. [i] λέγ ὴ ὐ ὐ Στράβων ὐ Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐξενήνατο τ̃ τρόπον, καθὼς κἀγὼ προείρηκα. [k] ἔλαβε ὴ ὐ τῷ Πτολεμαΐδα κ̃ῦ κράτος, ὡς κ̃ ὐ ἄλλοις φανερὸν πεποιήκαμεν.

---

n Σεπφώρην] Ita *Hen.* & *Vat.* & recte, cum ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σεμφώρην in *Editis Aliisque.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304 & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 999. HUDS. *Gen.* Σεμφώρην, vel Σέπφωρην. malè etiam *Gen.* Σαμφόροις seq. lib. 14. c. 5. §. 3. Vel Σεπφωρῆς· lib. 17. c. 12. §. 5. Σεπφώρην, ubi *Gen.* Σέπφωρην· & ἀλωσ. lib. 2. c. 4. §. 1. Nummi ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. SPANH.

o Ηπλώτησε δ' αὐτῷ] Υπλώτησε *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

p Ασωφὼν,] Σαφων veram scripturam esse existimat *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 724. eundemque locum esse credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon.*

q Πεζομαχομένας ὀκταχιλίλιας,] Μαχουίνας legisse videtur *Epiphan.* unde nonnihil firmari videtur, quod loco jam citato asserit *Petitus*; scilicet, eos non fuisse qui in prima acie pugnant, *velites*, sed *triarios*, in quibus totius exercitus spes, quorum singuli *centum hominum* impetum sustinere poterant.

r Πεζομαχ̃σιν] Ita cum *Hen.* πεζομαχῶσιν in *cæteris.*

s Εποίησεν] Επεποίηκεν *Hen.* & *Vat.*

t Ενόμισε γὰρ] Ενόμιζε *Vat.*

v Κατ' ἀρχὰς] Ως ὴ σωτ̃ψαν, κατ' ἀρχὰς μ̃ παρ' ἀμφοτέροις ἰσ̃ ἔργα χειρῶν κὴ προθυμία θαυμαστὰ, κὴ πολὺς φόνος ἐξ ἑκατ. *Busb.*

x Τῶν στρατευμάτων.] Illud τ̃ ex *MSS.*

y Τούτοις μ̃ συνέβαινε φεύγειν,] Τούτους *Hen.* & *Busb.*

z Τῶν πλησίον,] Μηδὲ τ̃ πλ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Αὐτοῖς ἠμβλυώθη κτείνουσι,] Αὐτῶν *Vat.*

b Ανδρῶν ἀποθανεῖν.] Ita *Hen. ἀνδρας Busb.* αὐτῶν in *Editis.*

c Προσκαθάρσιον] Προσκαλεῖν *Vat.*

d Απηλλομένης] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἀφιεμένης in *Editis.*

e Τισι κώμαις τ̃ Ιουδαίας] Hoc modo *Hen.* & *Vat.* τῶν in *reliquis.* & χώραις pro κώμαις *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

f Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες,] Καὶ abest *Hen.* & *Busb.*

g Καταπλάγωσι ταῦτ' ἰδόντας.] Καταπλαγῶσι *Vat. Hen.* & *Busb.* καταπλαγῶσι in *Editis.* mox ταῦτα ἰδόντες *Hen.* quod una cum καταπλαγῶσι ferri potest, si αὐτοὶ pro αὐτοὺς scriberetur.

h Λέγ ὴ ὐ κὴ Στρ. κὴ Νικόλαος,] Illi λέγ ὴ ὐ κὴ & cætera usque ad ἔλαβε desunt in *Epiphanii* libris.

i Ελαβε ὴ κὴ τῷ Πτολεμαΐδα κ̃ῦ κράτ.,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἔλαττον in *Editis.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Ως Αλέξανδρος, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένης, στρατεύει ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτει· καὶ ὡς πολλὰς Ιουδαίων κατ' αὐτὴν στασιασάντων μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Αντιόχου Γρυπός, Σελεύκου, Αντιόχου Κυζικηνοῦ καὶ Εὐσεβοῦς, καὶ ἄλλων.

Κλεοπάτρα δ' ὁρῶσα τὸν υἱὸν αὐξανόμενον, καὶ τὴν τῶν Ιουδαίων ἀδεῶς πορθοῦσα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ὑπήκοον ἔχουσα, προεῖδεν οὐκ ἐγνω τοῦτον ἐπὶ πύλαις ὄντα, καὶ πολλῶν τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω ἡγούμενον· ἀλλὰ [k] παρασκεύασμα καὶ μὴ ναυτικῆς καὶ [l] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ' αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τε ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [m] Χελκίαν καὶ Ανανίαν τοὺς Ιουδαίους. τὰ τε πολλὰ δὴ [n] πλούτου, καὶ τοὺς υἱωνοὺς καὶ ἀφθήκας πέμψασα [o] Κώοις [p] παρέθηκεν. κελεύσασα [q] δὲ τὸν υἱὸν Αλέξανδρον στόλῳ μεγάλῳ [r] πρὸς πολεῖν εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταστάσης αὐτῆς ἦκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὴν τῶν [s] Πτολεμαέων [t] ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Πτολεμαῖος δ' ἀπελθὼν ἐκ τῆς Συρίας [v] εἰς Αἴγυπτον ἔπλευσεν, ἀσφαλῶς αὐτὴν οἰόμενος κενὴν οὖσαν στρατιᾶς καθέξειν. ἀλλὰ διημαρτάνε τῆς ἐλπίδος. καὶ [x] τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, συνέβη καὶ Χελκίαν, τὸν ἕτερον τῶν Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν πρὸ Κοίλης Συρίας, [y] διώκοντα Πτολεμαῖον.

β'. Ακούσασα δ' ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι τε πρὸ τῆς Αἰγύπτου οὐκ ὀνησιδόκα τρόπον [z] προκεχώρηκεν αὐτῷ, πέμψασα μέρος τῆς στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [a] ἀπὸ τῆς χώρας. καὶ ὁ μὲν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάλιν ὑποστρέψας, τὴν χώραν [b] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δ' ἐν τούτῳ τῷ ἐν Πτολεμαΐδι φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [c] λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν. Αλεξάνδρῳ δ' αὐτῇ μὲν δώρων προσελθόντι, καὶ θεραπείας οἵας ἄξιον ἦν, [d] πεπυσμένος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαΐδος, καταφυγῆς δ' ἐκ ἄλλης ἢ ταύτης ὑπαρχούσης, τινὲς μὲν τῶν φίλων καὶ ταῦτα συνεβούλευον [e] αὐτῷ λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθόντα κατασχεῖν, καὶ μὴ προεῖδεν ὅτι ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ιουδαίων κείμενον. Ανανίας δὲ συνεβούλευε τἀναντία, [f] λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτὴν, εἰ "σύμμαχον ἄνθρωπον [g] ἀφαιρήσεται τῆς ἰδίας, ἐξουσίας, καὶ "ταῦτα συγγενῆ ἡμέτερον. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι "τὸ πρὸς τοῦτον ἄδικον ἐχθρὰς ἅπασιν ἡμᾶς σοὶ τοὺς Ιουδαίους "[h] καταστήσει." ταῦτα δὴ [i] Ανανίου παρακαλέσαντος, ἡ Κλεοπάτρα πείθεται μηδὲν ἀδικῆσαι τὸν Αλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλει τῆς Κοίλης Συρίας.

γ'. Ο δὲ, τὸν ἐκ Πτολεμαΐδος φόβων ἐλευθερωθεὶς, στρατεύει μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· [k] αἱρεῖ δὲ Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ καὶ Αμαθοῦντα μέγιστον ἔρυμα τῶν [l] ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην καλουμένων, ἔνθα καὶ τὰ

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, postquam Cleopatra cum ipso societatem iniisset, expeditionem facit in Cœlen-Syriam, & Gazæorum urbem funditus evertit: utque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipsum seditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliisque.

CLeopatra autem videns filium crescere, & Judæam arbitratu suo vastare, urbemque Gazæorum in sua potestate habere, statuit non adeo sui negligens esse ut eum pateretur, cum jam ad portas esset, majorque factus Ægypti imperium cuperet: sed confestim cum navalibus pedestribusque copiis adversus eum proficiscitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis. magnam autem facultatum suarum partem, nepotesque & testamentum ad Coos depositum misit: jussoque filio suo Alexandro in Phœnicen ingenti cum classe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem fecisset, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdensibus non admissa, urbem obsidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, existimans ab exercitu vacuam posse de improviso opprimi. Sed eum spes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum persequitur.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiscitur.

Cleopatra Ptolemaïdem obsidet.

2. At Cleopatra, audito filii conatu, & ut in Ægypto non qualem sperabat successum res habuissent, missa exercitus parte eum è regione *ista* expulit. Atque ille quidem, ab Ægypto iterum reversus, Gazæ hyemabat. Cleopatra interea Ptolemaïdis præsidium urbemque obsidione capit. Cum autem eam Alexander adiisset cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus esset, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei suadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet: neque permitteret ut tanta strenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum Ananias longe aliter consulebat, dicens, "injuste facturam si socium hominem sua "potestate privaret, idque cognatum nostrum. "Non enim ignorare te volo, inquit, si huic facta "fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis "hostes." Cum autem ista *eam* admonuisset Ananias, adducta est Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin societatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Ptolemaïdem capit.

Cum Alexandro societatem facit.

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem mensium obsidione expugnat. Insuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jor-

Alexander, expeditione facta, multas urbes in potestatem suam redigit.

[k] Παρασκεύασμα καὶ μὴ ναυτικῆς] Παρασκεύασμα μὴ καὶ ναυτ. *Vat.* παρ. μὴ ν. *Busb.* & *Hen.*

[l] Πεζικῆς δυνάμεως] Πεζῆς *Hen.* & *Busb.*

[m] Χελκίαν καὶ Ανανίαν] Vide supr. c. 10. §. 4.

[n] Πλούτου,] Πλούτου αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* ἧς αὐτῆς *L. B.*

[o] Κώοις] *Apud Côn insulam commendans* in *Editis Epiphanii*, in *MSS.* vero *apud Coos commendans.* Κῶς πόλις Αἰγύπτου *Steph. Byzant.* Κῶς νῆσος Ægypti, apud *Ptolemæum.*

[p] Παρέθηκεν.] Παρέθετο *Hen. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

[q] Δὲ τὸν υἱὸν] *L. B.* τὸν υἱόν.

[r] Πρὸς πλεῖν ——— Πτολεμαΐδα] Παραπλεῖν, εἰ ἡ φυγὴ γνοίη. ἡ Κλεοπάτρα ἡ μὴ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως *Hen.* (*Lugd. Bat.*) παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μὴ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἦκεν *Vat.* & *Busb.* in *Epiphanii* libris, *cumque jussisset filium suum Alexandrum cum maxima classe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit.*

[s] Πτολεμαέων] Πτολεμαίων *Busb.* & *Hen.*

[t] Επολιόρκει τὴν πόλιν.] Πολιορκεῖ *Vat.*

[v] Εἰς Αἴγυπτον ἔπλευσεν,] Επὶ τὴν Αἴγυπτον *Vat.* & *Hen.* εἰς τὴν Αἴγυπτον *Busb.*

[x] Τοῦτον δὲ] *L. B.* τοῦτον γδ.

[y] Διώκοντα Πτολεμαῖον.] Ita etiam *Epiphan.* διδιόντα τὸν Πτολ. solus *Hen.*

[z] Προκεχώρηκεν αὐτῷ,] Προσκεχωρηκέναι *Hen.* satis recte; modo deleatur ὅτι in superioribus. προσκεχώρηκεν *Lugd. Bat.*

[a] Απὸ τῆς χώρας.] Ex τ. χ. *Hen.* & *Busb.*

[b] Διέτριβεν ἐν Γάζῃ.] Ita *Hen.* & *Busb.* διέτριψεν in *Editis.*

[c] Λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) πολιορκίᾳ λαμβάνει *Busb.* λαβὲ ἐκ πολιορκίας καὶ τὴν π. in *Editis.*

[d] Πεπυσμένος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαΐδος,] Καὶ αἰσθόντος ἐπαρκήσειν πεπυσμένοι & mox δύπορεῖσθαι *Busb.*

[e] Αὐτῷ λαβεῖν,] Αὐτὴ & mox ἐπελθόσῃ *Hen.*

[f] Εναντία,] Τἀναντία *Busb.*

[g] Αφαιρήσεται] Αφαιρεθήσεσθαι *Hen.*

[h] Καταστήσει.] Κατασκευάσει *Busb.*

[i] Ανανίου παρακαλέσαντος,] Ανανίᾳ παρακαλέσαντος *Busb.* Ανανίου παραινέσαντος *Hen.*

[k] Αἱρεῖ δὲ Γάδαρα] Αἱρεῖ *Hen.*

[l] Ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην καλουμένων,] Ὑπὲρ τὸν Ιορδάνην *Hen. Vat.* atque l. 1. de *Bello Jud.* in *MS. Lipsiensi* ὑπὲρ Ιορδάνου, forsan pro πρὸς Ιορδάνου. Vide *Relandum* in *Palæstina S.* p. 560. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 401.

Jordanem ſitæ erant maximam, ubi rerum ſuarum pulcherrimas & chariſſimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggreſſus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non eſt attonitus, ſed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui poſtea rex Herodes Agrippiadi nomen impoſuit) expeditionem facit, quam & ipſam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejuſque matrem Cleopatram in Ægyptum receſſiſſe, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem imploraſſent, urbem obſidebat agrumque eorum vaſtabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem millibus domeſticorum noctu, Judæorum caſtra invaſit; ac quantiſper nox erat vincebant Gazæi, (hoſtes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum eſſe qui ipſos adortus eſſet) verum orta die, animiſque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, ſeſe in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi reſiſterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæſorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hoſtis poteſtatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem ſibi auxilio venturum ſperabant, quod ita promiſerat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lyſimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille ſtatim ut ingreſſus eſt placide ſe gerebat; verum poſtea milites in Gazæos immiſit, & eos ulciſci permiſit. Illi autem alii aliò verſi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem ſegnes animos præbuerunt, quin in ſe irruentibus ita reſtiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipſi. Nonnulli vero deſerti domos incenderunt, ne ulla ex eis ſpolia ſupereſſent quibus potirentur hoſtes. Erant etiam qui liberos uxoreſque *ſuas* ſuis manibus perimebant, coacti eos hoſtium ſervitute ita liberare. erant autem conſiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs eſt, ſenatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hieroſolyma, poſtquam eam unum annum obſederat.

Gazam obſidet.

Gazæi fortiter ſe gerunt.

Gaza capta.

Magna ſtrages Gazæorum & Judæorum.

Mors Antiochi Grypi.

4. Cæterum ſub id ipſum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex inſidiis Heracleonis, cum quidem annos vixiſſet quinque & quadraginta, regnaſſet vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum ſucceſſiſſet, bellum adverſus Antiochum movebat, patris *ſui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; i-

Seleucus ei in regnum ſuccedit.

κάλλιστα ⸌ ἀγαθῆς ἄξια [m] Θεόδωρος ὁ Ζήνωνος εἶχεν. ὃς ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν τοῖς Ἰουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [n] ἀποκτείνει, καὶ τῷ ἀποσκευῇ Ἀλεξάνδρου ἁρπάζει. ταῦτα μὲν οὖν [o] ἀ καταπλήττει Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐπιστρατεύει [p] τοῖς [q] ἐπιθαλατταίοις μέρεσι, Ῥαφίᾳ καὶ Ἀνθηδόνι, ἃ ὕστερον [r] μὲν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππαδα μετωνόμασε, καὶ κατέσκαψε. ἐλθὼν ⸌ ταύτῃ. ὁρῶν δὲ τὸ Πτολεμαῖον ἐκ τῆς Γάζης εἰς Κύπρον [s] ἀνακεχωρηκότα, τήν δὲ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαίου ἐπεκαλέσαντο βοηθόν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [t] ἐπορθεῖτο. Ἀπολλοδότου δὲ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Γαζαίων, μετὰ δισχιλίων ξένων καὶ [v] μυρίων οἰκετῶν, νύκτωρ ἐπιπεσόντος τῷ τῶν Ἰουδαίων στρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲν ἐπῆρχεν ἡ νύξ, ἐοίκασιν οἱ Γαζαῖοι δόκησιν παρέχεσθαι τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπεληλυθότος αὐτοῖς Πτολεμαίου· γενομένης δὲ ἡμέρας καὶ τῆς δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες οἱ Ἰουδαῖοι τἀληθές, ἐπισυρρέουσι, καὶ τοῖς Γαζαίοις ἐπιπεσόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν ὡσεὶ [x] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντισχόντων, καὶ μήτε [y] ὑπὸ τῆς ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀναιρεμένων ἐνδιδόντων· πᾶν γὰρ ὑπέμενον παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ γενέσθαι· [z] προσεπήγειρεν αὐτῶν τὴν [a] προθυμίαν ⸌ Ἀρέτας ὁ Ἀράβων βασιλεύς, ἐπιδοξότατος ὢν [b] ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχος ἐπαγγειλάμενος. ἀλλὰ συνέβη πρῶτον τὸν Ἀπολλόδοτον ἀναιρεθῆναι. [c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [d] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τῷ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν, κλείνας αὐτὸν καὶ στρατιώτας συγκροτήσας, ἐκδίδωσιν [e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν. ὁ δὲ εὐθὺς μὲν [f] εἰσελθὼν ἠρέμει· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν δύναμιν ἐπαφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ἐπιτρέψας τιμωρεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῇ [g] τραπόμενοι, τοὺς Γαζαίους ἀπέκτειναν· ἦσαν δ' οὐδ' ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀγωνεῖς, ἀλλὰ ⸌ τοῖς παροῦσιν ἀμυνόμενοι τοὺς Ἰουδαίους οὐκ ἐλάττονας αὐτῶν διέφθειραν. ἔνιοι δὲ μονούμενοι τὰς [h] οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἶναι [i] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τῶν πάνυ καὶ γυναικῶν αὐτόχειρες ἐγίνοντο, τῆς ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [k] αὐτοὺς δουλείας οὕτως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τῶν δὲ βουλῶν ἦσαν οἱ πάντες [l] πενταακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν· σωτηρίων γὰρ τὴν ὄψιν σωθῆναι γνώσεσθαι· ὁ δ' Ἀλέξανδρος [m] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [n] αὐτοῖς ἐπικαταστρέψας ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνιαυτῷ πολιορκήσας.

δ'. [o] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν καὶ Ἀντίοχος, ὁ Γρυπὸς ἐπικληθείς, ἀποθνήσκει ὑπὸ Ἡρακλέωνος ἐπιβουλθείς, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαράκοντα ⸌ πέντε, [p] βασιλεύσας δ' ἐννέα ⸌ εἴκοσι. Διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκος, ἐπολέμει μὲν τῷ [q] πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, νικήσας

[m] Θεόδωρος] De hoc Theodoro infr. §. 5. SPANH.
[n] Ἀποκτείνει,] Ἀπέκτεινε & mox διήρπασε *Busb.*
[o] Οὐ καταπλήττει] *L. B.* οὐ non agnoſcit.
[p] Τοῖς —— μετονόμασε,] Rhaphia & Anthedon, maritima loca, poſterior *Agrippias* ab Herode dicta. Idem *alibi*. lib. 1. c. 4. §. 4. & lib. 4. c. XI. §. 5. Ῥάφειαν, Συρίας ἀρχήν· SPANH.
[q] Ἐπιθαλαττίοις] Τοῖς θαλαττίοις *Hen.* & *Busb.* Legi poteſt, τοῖς ἐπὶ θαλαττίοις *m.*
[r] Μὲν Ἡρῴδης] Illud μὲν ex *MSS.*
[s] Ἀνακεχωρηκότα,] Μετακεχωρηκότα *Busb.* & *Hen.*
[t] Πορθοῦμενον.] Πορθεῖσθαι legendum cenſeo.
[v] Μυρίων οἰκετῶν,] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* χιλίων in *Editis.*
[x] Χιλίους.] Διχιλίους ſolus *Hen.*
[y] Ὑπὸ τῆς ἐνδείας,] Mallem ſane ὑπὸ δίης aut δεινίας.
[z] Προσεπήγειρεν αὐτῶν] Προσεπήγειρεν αὐτῶν *Busb.* Προσεπέγειρε δ' αὐτῶν forſan pro προσεπήγειρε δ' αὐτῶν *Vat.* προσεπέγειρε δ' αὐτῶν in *Editis.*
[a] Προθυμίαν καὶ Ἀρέτας] Εὐψυχίαν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*
[b] Ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχον ἐπαγγειλάμενον.] Ἥκειν *Busb.*
[c] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[d] Ζηλοτυπῶν αὐτὸν] Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ *Busb.*
[e] Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν.] Gazæ deditio & vaſtatio. Hinc *Act.* VIII. 26. de Gaza αὕτη ἐστὶν ἔρημος· Eadem ab Alexandro M. ante vaſtata, καὶ μένουσα ἔρημος *Strabo* lib. XVI. SPANH.
[f] Εἰσελθὼν ἠρέμει·] Εἰσελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρέμει *Busb.* ἐρεμεῖ *Hen.* ἠρέμα *Vat.* εἰσῆλθεν ἠρέμα in *Editis.* in *Epiphanii* verſione *ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quievit.*
[g] Τραπόμενοι] Ita *Busb.* & *Vat.* τρεπόμενοι in *Editis.*
[h] Οἰκίας ἐνεπίμπρασαν,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* οἰκείας in *reliquis.*
[i] Τοῖς πολεμίοις λαβεῖν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολέμιοι λάβοιεν *Busb.* ὡς μ. αὐτῶν λ. εἰ. τοὺς πολεμίους λ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* verſione, *ne aliqua ſpolia adverſarii poſſent invenire.*
[k] Αὐτοὺς δουλείας] Αὐτῶν *Hen.*
[l] Πενταακόσιοι,] Συμφυγόντων *Busb.*
[m] Τούτους] Τούτους μὲν *Busb.*
[n] Αὐτοῖς ἐπικαταστρέψας] Αὐτῶν ἐπισυ. *Busb.*
[o] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καιρὸν *Busb.*
[p] Βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι.] Βασιλεύσας δὴ ἐξ καὶ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3907.
[q] Πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ,] Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. *Busb.*

σας δ' αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἀπέκτεινε. μετ' ὀ πολὺ ἦν ὃ Κυζικηνὸς παῖς [r] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, ἀφιγμένοις εἰς Ἀραδον, καὶ φερομένου διαδήματος πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, καὶ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [s] τῆς Συρίας. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Κιλικίαν, καὶ ἁλισκόμενος [t] ἐν τῇ Μόψῳ ἐσία πάλιν αὐτὸς εἰσέπραττε χρήματα. ὁ δὲ τῶν [v] Μαψουεστέων δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [x] αὐτοῦ τὰ βασίλεια, καὶ [y] διέφθειρεν αὐτὸν μετὰ τῶν φίλων. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνοῦ παῖδος [z] Βασιλεύων τῆς Συρίας, Ἀντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἐκφέρει πόλεμον πρὸς [a] αὐτὸν, καὶ νικηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῆς στρατιᾶς. μετὰ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, διαδήματος φερομένου, μέρους τινὸς τῆς Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάθυρος τὸν πέμπτον αὐτοῦ ἀδελφὸν [b] Δημήτριον, τὸν [c] Εὔκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατέστησεν ἐν Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις δὲ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς καρτερῶς [d] ἀνθιστάμενον Ἀντίοχον, ταχέως ἀπέθανεν. [e] Λαοδίκη γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῇ τῶν [f] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ, Πάρθους πολεμούσῃ, μαχόμενος [g] ἀνδρείως ἔπεσε. τὴν δὲ Συρίαν [h] κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Φίλιππος, καθὼς ἐν ἄλλοις [i] δεδήλωται.

ε'. Ἀλέξανδρος δὲ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὸν στασιαζόντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τὴν ἑορτὴν ἀγομένης, καὶ ἑστὼς αὐτὸς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ θύειν μέλλων, [k] κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμος γάρ ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [l] θύρσους ἐκ φοινίκων καὶ [m] κιτρίων, δεδηλώκαμεν δὲ καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [n] προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν [o] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, καὶ τὴν τιμὴν οὐ τοῦ θεοῦ ἀνάξιον. διὸ τούτοις ὀργισθεὶς, κλεῖσαι μὲν αὐτῶν πρὸς ἑξακισχιλίους· δρύφακτον δὲ ξύλινον πρὸ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ναὸν βαλλόμενος μέχρι τοῦ [q] θείγκου, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τούτῳ τῷ τρόπῳ τοὺς

psumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo post Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum perveniſſet & diadema ſibi impoſuiſſet, Seleuco bellum infert, & *armis* ſuperatum ex univerſa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus eſſet in Ciliciam & in Mopſueſtiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopſueſtienſis, *iſta re* irritatus, regiæ ipſius flammas ſubjecit, ipſumque cum amicis *illic* perire fecit. Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victuſque vitam ſimul & exercitum amittit. Poſt eum vero pater ejus Philippus, impoſito *ſibi* diademate, in parte Syriæ regnavit. Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damaſcum conſtituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus ſtrenue reſiſteret, brevi diem obiit ſupremum. Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adverſus Parthos *tum* bellum gerenti; fortiter dimicans *in prælio* cecidit. Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, ſicut alibi narratum eſt.

Antiochus Cyzicenus occiditur.
Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum infert.
Seleuci interitus.
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.
Demetrius Eucærus rex Syriæ.
Antiochus, in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.
Demetrius & Philippus Syriæ reges.

ſ. Quod autem ad Alexadrum attinet, cum in ipſum ſeditionem ſui moviſſent, (in eum enim gens inſurrexit) dum feſtum ageretur, & ipſe aræ aſtaret rem divinam facturus, citriis eum petebant (more *eo* apud Judæos obtinente in Umbraculorum feſto, ut ſinguli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque convicia ei dixerunt, quaſi ex captiva genitus eſſet, ideoque honore *pontificali* & ſacra faciendi poteſtate indignus. iſtis *ille* iratus occidit eorum ad ſex millia: & exſtructo circa aram & templum ſepto ligneo uſque ad *ſeptum* iſtud intra quod ſolis ſacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis ad

Mota in Alexandrum ſeditio.

[r] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς] Ita lego ex fide Hiſtoricorum (*Appiani* in *Syr.* p. 132. & *Gr. Euſebii* p. 232.) non auctoritate librorum *Joſephi*, qui nobis ſuperſunt. in quibus (tam *Lat.* quam *Gr.*) Ἀντίοχος καὶ Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος ἀφιγμένοις εἰς Ἀ. καὶ φερομένου διαδήματος πολιτεύσοι τῷ Σ. καὶ κρατήσαντες ἐξήλασαν. niſi quod unicus *Busb.* habeat Ἀντώνιος ὁ Εὐσ. & mox ἀφιγμένοι. eraſis in fine tribus aut quatuor literis, deinde διαδήμα. poſtremoque πρὸς τὴν Σελ. Verum quod hoc (inquit *Petav.* l. 10. de *Doctr. Temp.* c. 45. p. 233.) hiſtoriæ portentum? aut quis ille eſt Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præſt. & Uſu Numiſm.* p. 410. *Edit. Lond.*) dicit ex verbis iſtis *Joſephi* expungendum eſſe ὃς Ἀντωνῖνος, tanquam Gloſſema alicujus Magiſtelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβὴς nomine dictus ſit apud Romanos Antoninus, ad marginem forte adnotatum, inde autem librariorum imperitia in textum aſſumptum. idque ſane à ſæculis aliquot ante Epiphanium natum. HUDS. Antiochus Cyzicenus à Seleuco v. cæſus Trog. Epit. XL. At hic *Antonini* nomen gloſſema eſt, quod ideo, quia Εὐσεβὴς etiam dictus, è margine, ubi adſcriptum fuerat, in Textum irrepſit. Quod mirum, idem occurrit apud *Rufinum*: Antiochus & Antonius Pius. Idem etiam gloſſema in Edit. Baſil. SPANH.

[s] Τῆς Συρίας.] Illud τῆς ex *MSS.*

[t] Ἐν τῇ —— χρήματα.] Vide de hoc Antiochi Grypi interitu Mopſueſtiæ Appian. qui idem tradit Syriac. p. 132. SPANH.

[v] Μοψουεστέων δῆμος,] Ita *Busb.* & *Hen.* Μοψοσσέων in *Editis Aliiſque.*

[x] Αὐτοῦ τὰ βασίλεια,] Sic *Busb.* & *Vat.* (*Lugd. Bat.*) αὐτῷ βασίλεια in *Editis Aliiſque.*

[y] Διέφθειρεν αὐτὸν.] Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3911.

[z] Βασιλεύοντος τοῦ Συρίας,] Sic *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλεύοντος in *ceteris.*

[a] Αὐτὸν,] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *reliquis.*

[b] Δημήτριον,] Demetrius Eucærus IV. frater, Rex Damaſci. Hi Antiochus & Philippus fratres *Gemelli* dicti à *Porphyrio in Exc. Scaligeri.* SPANH.

[c] Εὔκαιρον λεγόμενον,] Ἀκαιρον *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* Potuit quidem Demetrius per ludibrium ita appellari (uti obſervavit Cl. *Aldrichius*) ſicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes*, & Ptolemæus *Kacergetes* pro *Euergetes.*

[d] Ἀνθιστάμενον Ἀντιόχου,] Ἀνθαβιστάμενον *Busb.*

[e] Λαοδίκη] Ἐν Λαοδίκῃ *Hen.* τὸν Λαοδικίας *Busb.* τὸν Λαοδικίας in *Editis Aliiſque.* Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti cum ſocius advenisſet*, reſcripſi Λαοδίκῃ è *Cod. Hen.* & voculam τὸν delevi, ut quæ detracta fuiſſet ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videſis *Foy-Vaillant*, in *Hiſtoria Regum Syriæ*, p. 376. HUDS. Ἐν Λαοδίκῃ· *Rufinus.* Nam Laodiciæ Gæmiorum reginæ &c. *Edit. Baſil.* ut hoc τὸν Λαοδικίας τῶν Γαλαδηνῶν. Laodicea quippe urbs in Galadena regione trans Jordanem. Verum hunc Antiochum Euſeben non mortuum in eo prælio, ſed fugientem in Oronte ſubmerſum tradit Porphyrius Exc. Græc. Scalig. Eundem verò Antiochum regno Syriæ à Tigrane ſpoliatum tradit Appianus Syriac. p. 119. Laodice verò hæc Calamanorum Regina Porphyr. SPANH.

[f] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ,] Γαλιτῶν *Hen.* & *Busb.* (Γαλιλαίων *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* verſione *Gaminorum.*

[g] Ἀνδρείως ἔπεσε.] Quod negat *Vaill.* quem conſule in Hiſt. Regum Syriæ pag. 376.

[h] Κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ] Κατέσχον *Busb.*

[i] Δεδήλωται.] Δεδηλώκαμεν *Hen.*

[k] Κιτρίοις —— ἄθοις.] Conf. ſupr. lib. VIII. c. 4. §. 4. SPANH.

[l] Θύρσους ἐκ φοινίκων] Sc. lib. 3. c. 10. §. 4. Videſis *Pſeudogorionidem*, l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv. ἀνεκδότοις* tom. 3. p. 729. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad *A. M.* 3910.

[m] Κιτρίων,] Κιτρέα leg. nam citrea geſtabant mala læva, non thyrſos ex citreis. REL.

[n] Προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν] Προσεξελοιδόρησαν *Busb.* & *Hen.* προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες οἷς &c. legendum cenſet *Petitus* (in *Animadv. ἀνεκδότοις* tom. 3. p. 738.) quod hoc fere modo legiſſe videatur *Epiphan.* qui vertit, *contumelioſe eam aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiva genitum.*

[o] Ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα,] Ita ex *Epiphanii* verſione jam allata, & *MSS.* (ut & *L. B.*) lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτου. in *Editis* οἷς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non poteſt. nam ſacerdoti captivo, qui olim fuiſſet, non interdicebatur ſummo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτου, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide ſupr. c. 10. §. 5.

[p] Ἀνάξιον.] Εἶναι ἀνάξιον *Hen.*

[q] Θείγκου,] Τείγχει *Busb.* & *Hen.* *Joſephus* in templi deſcriptione χάσιον vocat *ſepimentum* ὅσον πήχυαῖον ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum ſepimentum, quo ἀλλόφυλοι arcebantur, vocat θώρακτον λίθινον *loricam è lapide.* Idem alibi quod Græci vocant θρῆνον id ait χάσον vocari ἐπιχώριον γλῶτταν, cum tamen ea vox Hebræa non ſit origine, ſed, ut multæ aliæ, ex Græco ſermone in Hebræum tranducta. *Grot.* ad *Matt.* p. 282. Exiſtimo (inquit *Petitus*, p. 741.)

ad ſe aditum obſtruxit. Alebat & peregrinos milites, Piſidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infenſus, non utebatur. Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes ſunt, ſubegiſſet, ut inde tributum exigeret, demolitus eſt etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conſerere. Congreſſus autem cum Obeda Arabum rege, inque inſidias delatus in locis aſperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detruſus eſt apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipſe ægre evaſit. Cumque inde fugeret, Hieroſolyma pervenit: atque præter acceptam clademà gente laceſſitus, bello cum ea ſex annos geſto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut ſimultatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus eſſet, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miſerunt, qui *ipſum* in auxilium aſciſcerent.

Moabitas aliaſque gentes ſubigit Alexander.

Multa cum cede in Judæos graſſatur.

Demetrius Eucærus à Judæis in auxilium accerſitus.

ἐπ' αὐτὸν [r] ἀπέφραξεν εἴσοδον. ἔτρεφε γὰρ ξένους, Πισίδας, καὶ Κίλικας. [s] Σύροις γὰρ πολεμεῖν οὐκ ἐχρῆτο. καταστρεψάμενος δὲ [t] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [v] κατέῤῥιπτε καὶ Ἀμαθοῦντα, [x] Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. σπάνιως δὲ μάχῃ πρὸς [y] Ὀβεδᾶν τὸν Ἀράβων βασιλέα, [z] καὶ [a] πεσὼν εἰς ἐνέδραν ἐν χωρίοις τραχέσι καὶ δυσβάτοις, ὑπὸ πλήθους [b] καμήλων εἰς βαθεῖαν καὶ ῥαγάδα [c] φάραγγα καὶ Γάδαρα κώμην τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διασώζεται. Φεύγων δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀφικνεῖται. καὶ πρὸς τὴν κακοπραγίαν αὐτοῦ ἀπηχθημένοις ἔθνεσι, πολεμήσας πρὸς αὐτὸ [d] ἔτη ἓξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἔλαττον πέντε [e] μυριάδας. ἀθροιζομένου δὲ πάσαις ταῖς πρὸς αὐτὸν δυσμένειαις, ἔτι μᾶλλον ἐμίσουν αὐτὸν διὰ τὰ συμβεβηκότα. πυνθανόμενοι δ' αὐτοῦ [f] τὸ ὀφεῖλον ῥῆμα, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτόν, καὶ πρὸς Δημήτριον [g] Εὐκαιρον ἔπεμψαν [h] ἀθροιζόντες ἐπὶ συμμαχίαν.

XXII.

CAP. XIV.

Quomodo Demetrius Eucærus ſuperavit Alexandrum & non multo poſt Judæorum metu diſceſſit: utque Alexander, magna Judæorum ſtrage edita, turbis ab illis concitari ſolitis liberatur. De obitu Demetrii.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Δημητρίου [i] ὁ Εὐκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' ὀλίγον δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρησε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλὰς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, ἐφ' ὑπ' αὐτῶν παρεχῆς ἀπαλλάττεται. Περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Is Alexandrum bello petit & ſuperat.

AT ille, cum exercitu profectus, iiſque aſſumptis qui ſe acciverant, apud urbem Sicima caſtra fecit. Alexander vero cum mercenariorum ſex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adverſus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata ſunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem ſolicitat; ille vero ſtantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris perſuaderi potuit, in prælium deſcenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique ſunt fideliter & fortiter ſe gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

Ὁ δὲ, μετὰ [k] στρατιᾶς ἐλθών, καὶ προσλαβὼν [l] τοὺς ὀπαδοὺς παραλεσαμένους, πρὸς Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπέδευσεν. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ διακοσίων, Ἰουδαίων τε [m] περὶ δισμυρίους οἳ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου πεφαλαβὼν, ἀντεπῆλθε τῷ Δημητρίῳ· τούτου δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν δὲ μυριάδες τέσσαρες. [n] πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπεχάχθη, καὶ μέχρι τοῦ τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πρωμένου καὶ τοὺς σὺν Δημητρίῳ Ἰουδαίους. μηδετέρου δὲ πεῖσαι δυνηθέντος, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρείας ἀπόδειξιν ποιησάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν.

Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.

Β'. Φυγόντος δ' Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ ὄρη, κατ' οἶκτον τῆς μεταβολῆς συλλέγονται παρ' αὐτῷ [o] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι. καὶ τότε μὲν δείσας, [p] ὑπεχώρει Δημητρίῳ· μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. κατακλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν [q] Βεθόμῃ πόλει, ἐπολιόρκει. λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀπήγαγε εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἔδρασεν. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀσπίδι μετὰ τῶν

Alexandri crudelitas.

τὸ θεγγὸν conjungendum eſſe atque referendum ad τὸ ξυλινὸν, nam τῷ θεγγεῖ nomine intelligitur *teſtacea lorica*, qua ſepes iſta lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, eſt itaque vertendum quaſi ita ſcriptum eſſet, φραγμὸν ξύλινον μιχεὶ θ' θεγγεῖ τοῦ τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ναοῦ βαλλόμενον, *ſepem de ligno ad loricam teſtaceam uſque circa altare & templum exſtruxit* Hujus *ſepis lignea* vice ſuffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. ἀντέστησε δὲ καὶ τὸν τε ναὸν καὶ τὸν βωμὸν ἰσχυρῶς τε καὶ χαλεπὸν γενέσθαι, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὃ διεῖργε ἐξωτέρω τοῦ δήμου λίθου τοῦ ἱερέως.

r Ἀπέφραξεν εἴσοδον.] Ἐπέφραξεν *Busb.* & *Hen.*

s Σύροις γὰρ πολεμεῖν οὐκ ἐχρῆτο.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

t Τῶν Ἀράβων Μωαβίτας] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ Ἀράβων in *Editis Aliiſque.*

v Κατέῤῥιπτε καὶ Ἀμαθοῦντα,] Κατέῤῥιπτε *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

x Θεοδώρου] Vid. de Theodoro ſupr. §. 5. SPANH.

y Ὀβεδᾶν τοῦ] Ὀβέδου τοῦ Ἀρ. *Busb.* & *Hen.* Ὀβέδου in *lib.* 1. de *Bello Jud.*

z Καὶ πεσὼν] In *Epiphanii* verſione, & *incidiſſet in inſidias altiſſime vallis juxta Galaaditidem.* adeo ut aut verba nonnulla in ſuo codice non habuerit, aut inter vertendum omiſerit.

a Πεσὼν —— θεγγεῖ·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

b Καμήλων] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. de *Bello Jud.* καμίλων hic loci in *cæteris*, tam *MSS.* (præterquam *Lugd. Bat.* in quo καμήλων) quam *Editis.* Scio *Schol. Ariſtoph.* & *Suidam* diſtinguere inter κάμηλον & κάμιλον, ſed an hoc diſcrimen ullibi obtineat, me neſcire fateor.

c Φάραγγα] Χαράδραν ſolus *Hen.*

d Ἔτη ἓξ,] Ἔτεσιν ἓξ *Busb. Hen.* & *Vat.*

e Μυριάδας.] Μυριάδων *Busb.* Legi poteſt οὐκ ἔλαττον ἢ μυριάδα. Sed conjecturis parum tribuo.

f Τὸ ὀφεῖλον ῥῆμα,] Τί δεῖ γ. *Busb.*

g Εὐκαιρον] Ἀκαιρον *Vat.* (*Coiſlin.* & *L. B.*) vid. ſupr. c. 13. §. 4. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

h Παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.] Παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ σ. *Busb.* & *Vet. Interpr.*

i Ὁ Εὐκαιρος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 4. SPANH.

k Στρατιᾶς ἐλθών.] Στρατιᾶς *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Τοὺς ὀπαδοὺς παραλεσαμένους,] Αὐτοὺς ἐπικαλεσαμένους *Busb.*

m Περὶ δισμυρίους] Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.*

n Πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπεχάχθη,] Vid. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 5. SPANH.

o Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι.] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliiſque.*

p Ὑποχωρεῖ Δημητρίῳ·] Ὑποχωρεῖ *Hen.* & *Busb.*

q Βεθόμῃ πόλει,] Βεθόμαις *Busb.* & fortaſſe *Epiphan.* (Βεθόμαν *Lugd. Bat.*) Βεθομᾶς *Hen.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 6. SPANH.

r Ἀπέ-

τῶν παλλακίδων, ἀναστεφῶσαν προσέταξεν αὐτῶν ὡς ὀκτακοσίους· τὰς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων αὐτῶν καὶ τὰς ἐκείνων ὄψεις [r] ἐπέσφαξεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἀνθρωπον πιστὸν εἰσπραττόμενος τὴν δίκην, εἰ καὶ μάλιστα ὅπερ ἐστὶν εἰκὸς ἐπελαμβάνετο τοῖς [s] πρὸς αὐτὸν πολέμοις, καὶ εἰς τοσοῦτον ἦλθε [t] κινδύνων ψυχῆς τε πέρι καὶ βασιλείας, ὥστε δεκαμένων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγόντων, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοῦτο ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε μὲν καταρρίψασθαι γῆν ἐν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ παραδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ξυναίρηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτὸν πόλεμον, ἄλλά τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ἐπήρειαν πραξάντων. ἀλλ' οὖν οὐκ ἀπαιδεύτως [v] δοκεῖν πᾶσι δεδρακέναι· ὥστε διὰ τὴν τῆς ὠμότητος ὑπερβολὴν ἐπικληθῆναι αὐτὸν [x] παρὰ τῶν Ἰουδαίων [y] Θρακίδαν. οἱ δὲ [z] ἀντιστρατιῶται αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτὸς, καθ' ὃν ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ ἔτος μὲν, ἀπηλλαγμένος τῶν ἐκ τούτων παραχῆς, μόνος τὸ λοιπὸν ἠρεμίας [a] ἐβασίλευσε.

γ'. Δημήτριος δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπελθὼν εἰς [b] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ περὶ μὲν μυρίων, χιλίων δὲ ἱππέων. Στρατῶν δὲ ὁ τῆς Βεροίας τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, [c] Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπεκαλεῖτο, καὶ Μιθραδάτην τὸν Σινάκην, τὸν [d] Παρθυαίων ἔπαρχον. ὧν ἀφικομένων μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκούντων Δημήτριον ἐπὶ πολὺ χαρακώμασιν, [e] εἰς ὃ τοῖς τε τεχνίταις [f] καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τοὺς περὶ αὐτὸν σφᾶς παραδοῦναι. καταγαγόντες δὲ καὶ τὸν Δημήτριον παραλαβόντες, τὸν μὲν τῷ Μιθραδάτῃ, τῷ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν. [g] τοὺς δὲ Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἶναι συνέβαινε, τούτους παρεῖκα τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθραδάτης δὲ ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ τιμῇ τῇ πάσῃ, μέχρι νόσῳ κατέφρεψε Δημητρίου τὸν βίον. φίλιππος δὲ, μετὰ τὴν μάχην ταύτην, ἐπὶ Ἀντιόχειαν ἐλθὼν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

laretur in conſpicuo loco cum *ſuis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: eiſque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipſorum conſpectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciſcens, ſed tamen ſeverius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala graviſſima, quod veriſimile erat, ab ipſis conjectus, dum adverſum illum belligerarent, & in extremum vitæ regniique diſcrimen fuerit adductus, cum non illis ſuffecerit contra ſe invicem dimicare, ſed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo anguſtiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione ſubegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipſum ſocietatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen iſta non ex neceſſitate feciſſe videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter ſummam crudelitatem, Thracidas. Cæterum ejus adverſarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietiſſime. *Alexander dictus Thracidas.*

3. At Demetrius, à Judæa Bercœam profectus, Philippum fratrem ſuum oppugnavit, ſecum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Berœæ tyrannus, Philippi ſocius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithradatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, poſtquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in caſtris obſident: in quibus eum telis & ſiti conſtrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, eum quidem ad Mithradatem, qui tum in Parthis regnabat, miſerunt, Antiochenſium vero quotquot captivos factos eſſe contigit, eos gratis Antiochenſibus reddiderunt. At Mithradates Parthorum rex Demetrium apud ſe omni in honore habuit, donec *ipſe* Demetrius morbo interiit. Philippus vero *iſtatim* poſt pugnam *iſtam* profectus eſt Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus eſt. *Demetrius & Philippus fratres inter ſe bellum gerunt.* *Demetrius captus.* *Ad Mithradatem delatus moritur.*

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας ἐστράτευε ἐπὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὅτι τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἷά τε συνεβούλευσε τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

CAP. XV.

Quomodo Antiochus Dionyſus, & poſt eum Aretas expeditionem facit in Judæam: utque Alexander, multis civitatibus captis, reverſus eſt Hieroſolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ conſuluit.

XXIII.

Ἐπειτα [i] Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [k] Διόνυσος, [l] ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τὴν ἀρχὴς ἀνιπτάμενος, εἰς Δαμασκὸν

POſtea Antiochus cognomine Dionyſus, Philippi frater, ad principatum aſpirans Damaſcum ve- *Antiochus Dionyſus Syriæ rex.*

r Ἐπέσφαξεν,] Ἀπέσφαξεν *Hen.* & *Busb.*

s Πρὸς αὐτὸν πολέμους,] Πρὸ αὐτῶν *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* verſione *bello contra eos.* Eſt qui malit πρὸς αὐτούς.

t Κινδύνων] Κινδυνον *Hen.*

v Δοκεῖν ταῦτα δρᾶσαι·] Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* HUDS. Mavult & *Coccejus*, quod *Epiphan.* quoque *videtur* habeat. Sed & ſuperius quoque iſto infinitivo uſus eſt *Joſephus.* HAV.

x Παρὰ τῶν Ἰουδαίων] Ὑπὸ τῶν *Hen.* & *Busb.*

y Θρακίδαν.] Vocem Θρακίδας *Joſ. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *trucida*, quaſi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidarit.* Sed probabilius eſt eum nomen hoc inveniſſe à crudelitate qua non inferior erat ipſis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris: multas enim habebat pellices, uti Thraces uxores, teſte *Heraclide Pontico*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraïcum verbum דקר alluſerit. HUDS. חרשין *Aquilæ.* ita Titum vocat. Sed magis placet ita dictum à cognomine ipſi dato à Judæis ob hoc facinus והדוקר *transfodiens.* Σώκηραν. Syncellus in chronico pag. 294. ſcribit eum Θρακηδᾶν ab inimicis dictum eſſe ὡς ἀδικώτατον, *ut injuſtiſſimum.* REL.

z Ἀντιστρατιῶται αὐτοῦ,] Ἀντισπασιῶται ſolus *Vat.*

a Ἐβασίλευσε.] Ἐβασίλευσε *Busb.*

b Βέροιαν,] Ita *Hen.* Βέρροιαν in *Aliis.*

c Ζίζον] *Lugd. Bat.* Τίτον.

d Παρθυαίων] Παρθυίων ἔπαρχον *Busb.* Παρθιαίων ὕπ. in *Editis Aliiſque.* Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων reſcripſi, & ſupra (cap. 8. §. 4.) Παρθυαίῳ pro vulgato Παρθυίῳ ex *iiſdem* ſcribendum cenſeo.

e Εἰς ὃ τοῖς τε τεχνίταις] Εἴσω τοῖς τεχ. *Busb.*

f Καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν,] Καὶ τῇ δίψῃ hic loci omittit *Busb.* & poſt ἠνάγκασαν inſerit. adeo ut forſan legendum ſit, εἰς ὃ τοῖς τεχνίταις συνέχοντες αὐτὸν ἠνάγκασαν τῇ δίψῃ τοὺς σ.

g Τῶν δὲ Ἀντιοχέων] Τῶν δὲ αἰχμαλώτων ὡς [ὅσους *Hen.*] Ἀντιοχέων εἶναι πολίτας συνέβη. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.*

h Μιθραδάτης δὲ] Μιθριδάτης ὁ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι ν. *Busb.*

i Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς Διόνυσος,] Antiochus Dionyſus quintus frater, ſeu Antiochi Grypi filius. Dictus in Nummis ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΔΙΟΝΙΣΟΣ SPANH.

k Διόνυσος,] Διονύσιος perperam *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς Διόνυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater.

l Ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

venit, & ibi rerum potitus rex factus est. Cum autem ille expeditionem fecisset in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damascum se contulit. Urbe autem ipsi à Milesio qui arcis relictus erat præfectus & à Damascenis tradita, cum in *Ut Philippus Damasci potiunda spe excidit.* *Milesium ingratum sese ostendisset, nihilque eorum quæ speraverat ab eo *in urbem* recepto præstitisset, maluissetque videri sui terrore urbem cepisse quam gratiâ Milesii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in suspicionem venit, & rursus Damascum perdidit. Nam ipsum in circum *equestrem* egressum exclusit Milesius, & Damascum Antiocho servavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reversus est: moxque profectus in Judæam ducit *Antiochi in Judeam expeditio.* exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, fossam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua sola parte aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus istis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum cederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus *Antiochus in prælio occumbit.* acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

Aretæ Syrie regis in Judæam expeditio. 2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi * Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit. 3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Et triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliarumque gentium subactæ. 4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Marissam, & Samariam,

---

m Καταλίειπε] Κατειλίειπε *Busb.* & *Hen.*

n Τῆς ——— Δωδόντος] Vel corrigenda distinctio ---- φύλαξ καὶ τῶν Δαμασκηνῶν, Δαδόντος ---- vel, quod verius puto, legendum ---- τὴν ἄκρας φύλαξ τῶν Δαμασκηνῶν, Δωδ ----. IBBETSON.

* *Milesium ingratum sese ostendisset*,] Suspicor *Eudemum* aut simile nomen excidisse.

o Καὶ τῶν Δαμασκηνῶν] Forsan μὴ τῶν Δαμ.

p Μὴ δωρήσαντος αὐτοῦ] Sensus postulat voculam μὴ, quam uncis inclusam dedi. nam abest *Editis* & *MSS.* & quæ sequuntur δωρήσαντος αὐτοῦ οἷς ἐχολῶ nec agnoscit *Busb.* nec ea legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Recte inseruit *Hudsonus* voculam μὴ, & quoniam in præstantissimo nostro *Lugd. Bat.* exstat, uncinulas quoque illas, quibus incluserat, delevi. HUDS.

q Χαβαρζαβᾶ] Καβαρσαβᾶ *Busb.* & *Hen.* nec aliter in *Epiphanii* libris. *L. B.* Χαβαρσαβᾶ.

r Μεσοπύργια,] Μεταπύργια *Hen.*

s Φεύγει εἰς Κανὰ κώμην,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 7. SPANH.

t Κανὰ κώμην,] Κανὰν πόλιν *Busb.* & mox Δαδθείσης.

u Τῶ Μενναίου] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

* *Mennæi.*] Lego Μενναίου ex infr. c. 16. §. 3. & in Lib. de Bello. non τῶ Μενναίου ut in *Editis* & *MSS.*

x Αδδίδα] Αδίδαν χῶρον *Busb.* Αδιδὰ χωρίον *Hen.* HUDS. Conf. supr. c. 6. §. 4. SPANH.

y Δίον πόλιν,] Ita cum *Epiphanio*, ipsoque *Josepho* non multo post. Δίαν hîc in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

z Εσσαν,] *Essemon* aut *Essamon* in *Epiphanii* versione.

a Μάχῃ] *Lugd. Bat.* ἀμαχεί, id est sine pugna, tradentibus se oppidanis, melius forsan. HAV.

b Γαύλανιν] Γαυλανὰ *Hen.* Γαυλὰν in lib. 1. de *Bello Jud.* Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 815. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

c Τὴν Αὐλίσχα λεγομένην Φάραγγα] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

d Γάμαλα τὸ φρούριον.] Γάμαλα πόλις infr. lib. 18. c. 1. §. 1. & ἀλωσ. lib. 1. c. 4. §. 8. lib. 2. c. 20. §. 4. SPANH.

e Περιέδυσεν αὐτόν·] Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 9. SPANH.

f Διὰ τὸν καιρὸν] Ita cum *MSS.* ὃν abest *Editis.*

g Πόλεις εἶχον] Καὶ Κιλίκων adjicit *Busb.* HUDS. Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

h Ιουδαῖοι.] Οἱ Ιουδαῖοι *Busb.* & *Hen.*

i Ρινοκόλουραν.] Ita cum *Epiphanii* libris. Ρινοκόραν in *Editis Aliisque.* Ρινοκόρυλαν *Hen.* forsan pro Ρινοκόλουραν. Ρινοκόρουραν *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 610. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 969. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

k Αδωρα,] *Aboram* in omnibus *Epiphanii* libris.

l Καὶ Σαμάρειαν,] *L. B.* ὅλη Ιδουμαίαν καὶ Σαμ.

m Γά-

μάφαν, Καρμήλιον ὄρ☉, καὶ τὸ Ιταβύριον ὄρ☉, Σκυθο-
πολιν, [m] Γάδαρα, Γαυλανίτιδα, Σελευκίαν, [n] Γάβαλα,
Μωαβίτιδας, [o] Εσεβὼν, Μήδαβα, [p] Λεμβᾶ, [q] Ορώναν,
[r] Γελίθωνα, Ζάρα, [s] Κιλίκιον αὐλῶνα, Πέλλαν· ταύτην
δὲ [t] κατέσκαψαν, διὰ τοὺς οἰκοῦντας τὰ οἰκήματα εἰς τὰ
πάτρια τῶν Ιουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι. ἄλλας τε πόλεις
περιῴκουσας τὴν Συρίαν, [v] αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Αλέξανδρ☉ ὁ βασιλεὺς, ὡς μέχρις
εἰς νόσον καταπεσὼν, καὶ τρισὶν ἔτεσι [x] τεταρταίῳ πυρετῷ συσχε-
θεὶς, οὐκ ἀπέστη τῶν [y] στρατιῶν, ἕως δὲ [z] τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς
ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὄροις, πολιορκῶν Ραγαβὰ Φρούριον
πέραν τοῦ Ιορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [a] πρὸς τὸ τε-
λευτᾶν ὄντα, καὶ μηδεμίαν [b] ὑπογράφοντα μηκέτι σωτηρίας
ἐλπίδα, κλαίουσα & [c] κοπτομένη, τὴν μελλούσης ἐρημίας αὐτὴν
τε & τοὺς παῖδας [d] ἀπωδύρετο, & "τίνι καταλείπῃς ἄντως
"ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [e] τὰ παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα,
"πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς διάκεισαι [f] πρὸς
"σὲ δυσμενῶς τὸ ἔθνος". ὁ δὲ συνεβάλλετο [f] αὐτῇ, "πεί-
"θεσθαι μὲν οἷς ὑποθήσει, πρὸς τὸ τὴν βασιλείαν ἀσφα-
"λῶς κατέχειν μὴ τὰ τέκνων, κρύψαι δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ
"πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλῃ τὸ χωρίον· ἔπειτα
"[g] ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς εἰς τὰ Ιεροσόλυμα [h] βαδιοῦμαι φο-
"μένη, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ παρασχεῖν. τούτους γάρ,
"ἐπαινέσας αὐτὼν ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνουν καταστήσειν αὐτῇ
"τὸ ἔθνος. [i] δύναται δὲ πολὺ παρὰ τοῖς Ιουδαίοις τούτους
"ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους διακειμένους
"ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεται παρὰ τῷ πλήθει ὡς ὧν
"[k] ἂν καὶ φθονοῦντες τὰ καλὰ λέγωσιν, αὐτόν τε παρα-
"κρῦσαι τῷ ἔθνει διὰ τούτους ἔλεγε, ὑπεριδόντας [l] περὶ αὐτοῦ.
"σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις γενομένη, μετάπεμ-
"ψαι μὲν τοὺς [m] πρωτεύοντας αὐτῶν· ἐπιδείξασα δὲ τὸ σῶ-
"μα τὸμὸν ἐκείνοις, ὅπως μοι βούλῃ) χρῆται μὴ πολλῆς
"ἀξιοπρεπείας ἀπόντος, εἴτε καλλωπίζειν ἀπαφίᾳ μὲ βε-
"λήσουσι τὸν νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλῳ
"τινὰ κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι προσφέρειν βουλήσει).
"καὶ μηδὲν δίχα τῆς ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ [n] διαπρά-
"ξασθαι ἰσχυέτω. [o] ταῦτά σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος,
"[p] ἐγώ τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι παρὰ αὐτῶν κηδείας,
"ἧς ἂν ἔτυχον ἐκ σοῦ, μηδὲν διὰ τὸ ἐξεῖναι ποιεῖν μὲ κα-
"κῶς τὸν νεκρὸν διαθῆναι γελασάντων· [q] σὺ δὴ βεβαίως ἄρ-
"ξεις." ταῦτα προσαινέσας τῇ γυναικὶ πλείστᾳ, βασιλεύ-
σας ἔτη ἑπτὰ & εἴκοσι, βιώσας δ' ἐνὸς [r] δέοντα πεντήκοντα.

montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala; Moabitidas *etiam*, Essebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt, ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt se ad ritus Judaïcos transituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ *itidem* erant eversæ.

ς'. Postea autem Alexander ex ebrietate lapsus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non destitit, donec laboribus exhaustus obiit in Gerasenorum montibus, obsidens præsidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis esse, & nullam amplius salutis spem præ se ferentem, flebat & lamentabatur, se suosque natos deplorans, qui deserti futuri essent: &, "cui me, ipsi dicebat, ita re- *Alexandri prudens consilium.*
"linquis & liberos ope aliena indigentes, propter-
"ea quod non ignores quam infensa sit tibi *Judæo-*
"*rum* gens." Ille vero ei consuluit, "ut suis mo-
"nitis pareret, ut regnum & liberos tuto conser-
"varet, mortem vero suam milites celaret, donec
"locum expugnasset: deinde quasi victrix splendi-
"de Hierosolyma se conferret, & Pharisæis pote-
"statem aliquam præberet. hos enim, eam ob ho-
"norem laudantes, conciliaturos ei nationis bene-
"volentiam. Hos scilicet plurimum posse apud *Pharisæo-*
"Judæos dicebat, & lædere quos oderint, & juva- *rum auctoritas.*
"re quibus bene velint: maxime enim eis vulgò
"credi, si de quopiam, quamvis per invidiam,
"maledicant; seque adeo in odium gentis propter
"eos incurrisse, quod eos affecisset contumelia.
"Quare tu, subjiciebat, ubi Hierosolyma perve-
"neris, accersito eorum primarios: illisque meo
"corpore ostenso, potestatem eis facito, probe
"composita ad fidem oratione, utendi me arbitra-
"tu suo, sive cadaveri meo, sepulturæ honore pri-
"vato, voluerint illudere, ut qui multa à me per-
"pessi fuerint, sive aliam quamcunque injuriam
"corpori meo ex iracundia facere libuerit. teque
"nihil in regno sine eorum sententia facturam
"promittito. Hæc te ad eos loquutâ, & ego
"splendidiore funere ab eis efferar, quam à te ef-
"ferrer, propterea quod, quia eis me mortuum in-
"juriose tractare licebit, id facere non libebit: &
"tu tuto regnabis." Hæc ille postquam uxorem *Alexandri*
monuit, vitam finivit, cum quidem regnasset an- *obitus.*
nos viginti septem, vixisset que undequinquaginta.

[m] Γάδαρα,] Γάζαρα *Hen.* Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679. Verum ejus verba non respiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, sed alteram non procul à Joppe & Jamnia.

[n] Γάβαλα,] Mallem hîc Γάμαλα rescribere cum *H. Norisio* in *Dissert.* III. de *Epochis Syro-Maced.* p. 294. *Edit. Lipsi.*

[o] Εσεβὼν] In *Epiphanii* libris *Sebon.* eadem est ac *Chesbon.* HUDS. Conf. supr. lib. 12. c. 4. §. 10. & lib. 15. c. 8. §. 5. SPANH.

[p] Λεμβᾶ,] Λίμβα, Ορῶν, Αἶμα, Γαλαθῶνα, Ζάρα *Hen.* Λεμβᾶ, Ορῶνας, Αἱμᾶ, Τελίθωνα, Ζαρᾶ *Vat.* in *Epiphanii* Editis, *Lembaoronem, Mega, & Onzorom*, & similia aut majora nominum portenta in *MSS.*

[q] Ορώνας, Γελίθωνα, Ζάρα,] Conf. infr. lib. 14. c. 1. §. 4. SPANH.

[r] Γελίθωνα,] *Lugd. Bat.* Ματαὶ, Λαιθωνὰ.

[s] Κιλίκιον αὐλῶνα,] In *Rufino* distinguuntur ut diversa loca, *Cilicum*; *Aulonem*: Certe αὐλὼν de Syriæ convalli seu potius Hierichuntina dicta, ubi balsamum. Ita forte pro Κιλίκιον legendum Κίδαν, seu Κιδίτας, de quibus in Palæstinorum ditione supra lib. 6. c. 13. §. 1. ἐμβεβληκότας εἰς τὴν Κιλικῶν χώραν & §. ead. χωρεῖ ὁ Σίλλ☉ ἀναστὰς ἐκ Κίδα τῆς Δαυίδου· mox οἱ Κιλικῆ) ἀνδρώσει· item ὁδὸς ἡ Κιλικῶν· SPANH.

[t] Κατέσκαψαν,] *L. B.* Κατέσκαψεν.

[v] Αἳ ἦσαν κατεσκαμμέναι.] Quæ erant subversæ. SPANH.

[x] Τεταρταίῳ πυρετῷ] Conf *alsor.* lib. 1. c. 4. §. 8. SPANH.

[y] Στρατειῶν,] Στρατιωτῶν *Hen.*

[z] Τοῖς πόνοις] Ἐν τοῖς πόνοις *Hen.* & *Busb.* Crediderim (inquit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 959.) in hoc nomine Ραγαβᾶ esse vestigium nominis *Argob in Basan*, uti *Sacer Codex* loqui solet. Vide *Euseb.* in *Locis Hebr.* v. Αργοβ.

[a] Πρὸς τὸ] Πρὸς τῷ solus *Busb.*

[b] Υπογράφοντα] Υποτίθεντα *Busb.*

[c] Κοπτομένη,] Vox propria in luctu, sic Jeroboami uxor κοπτομένη, plangens filium mortuum supra lib. 8. c. 11. §. 1. Ἐπὶ τέκνῳ κοπτομένῃ τελευτῶντι· & lib. 7. c. 1. §. 6. κοπτομένους τε καὶ θάπτοντας &c. Hinc κόπτ☉ & κοπετὸς de tali luctu in funere proximorum. vid. Æschyl. Choëph. v. 21. ἐξύχεται σοὶ κόπτων, & de luctu ob cædem Agamemnonis. sic LXX. *Gen.* L. v. 10. ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν (f. κόπτον) de inferiis Jacobi. SPANH.

[d] Απωδύρετο,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὠδύρετο sine augmento in *reliquis.*

[e] Τὰς παρ' ἄλλων βοηθείας δεομένα,] Sic in Cod. *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem.* παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis Aliisque.* τὰ παρ' ἀλλήλων βοηθ. *Vat.*

[f] Αὐτῇ,] Iterum ex *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* αὐτῷ in *ceteris.*

[g] Ως ἂν νικήσῃ λαμπρῶς] Ως ἀπὸ νίκης *Busb.* & *Zonar.*

[h] Παραγενομένη,] Παραγενομένῳ *Busb.* & *Zonar.*

[i] Δύναται ——— ὠφελῆσαι·] Confr. supr. c 10. §. 6. SPANH.

[k] Αν καὶ φθονοῦντες] Καὶ φθονοῦσιν *Hen.* καὶ φθονοῦντες *Lugd. Bat.*

[l] Περὶ αὐτοῦ.] Ὑπ' αὐτῷ *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*

[m] Πρωτεύοντας αὐτῶν] Στρατιῶτας *Hen.* & *Vat.*

[n] Διαπράξασθαι ἰσχυέτω.] Διαπράξαι *Busb.* & *Coccejus.*

[o] Ταῦτα σε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος,] Καὶ ταῦτα *Hen.*

[p] Εγώ τε λαμπροτέρας] Εγωγε *Busb.*

[q] Σὺ δὴ βεβαίως ἄρξεις] Σύ τε *Hen.* & *Busb.*

[r] Δέοντα] Δέοντα *Lugd Bat.*

XXIV. CAP. XVI.

Quomodo Alexandra, Phariſæorum benevolentia ſibi conciliata, regnum per novennium tenuit; &, cum multa præclare geſſiſſet, cum gloria è vita exceſſit.

Alexandra, Phariſæis ſibi conciliatis, regnum adminiſtrat.

ALexandra vero, expugnato præſidio, * ut mariti monita poſtulabant, & Phariſæos alloquuta eſt, & omnibus in eorum poteſtate poſitis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram ſedavit, eoſque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progreſſi conciones habebant, res geſtas Alexandri recenſentes & juſtum ſibi regem periiſſe dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius ſit elatus, quam quiſquam regum qui eum anteceſſerant. Cæterum reliquit Alexander duos filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, ſed regnum Alexandræ teſtamento commiſit. E pueris autem Hyrcanus ad res adminiſtrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Ariſtobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus & Ariſtobulus filii Alexandri.

Hyrcanus ſit pontifex.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus ſegnitiem, & omnia Phariſæis gerenda permiſit: quibus & multitudinem obedire juſſit; & ſi quod inſtitutum Hyrcanus ejus ſocer aboleverat, eorum quæ Phariſæi à patribus accepta tradiderant, id illa reſtituit. Itaque regni nomen habebat ipſa, poteſtatem vero *habebant* Phariſæi. nam & exſules iſti revocabant, & vinctos ſolvebant, & prorſus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multoſque milites mercede conductos collegit, & ſuas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obſides ab eis acceperit: eratque univerſa regio quieta, exceptis Phariſæis. nam illi reginam turbabant, ſuadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *ſimul* necaret. Tandemque ipſi eorum unum occiderunt, *nomine* Diogenem, & poſt eum alios ſupra alios, donec potentiores in regiam ingreſſi, una cum Ariſtobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ ſe ferebat, ſi vires nactus eſſet, non ſe ea permiſſurum matri) commemorabant *ei*, "quanta feliciter geſ-
"ſerunt pericula adeundo, quibus ſe fidos firmoſ-
"que domino probaverant, adeo ut ab eo maxima
"conſequuti fuerint, orantque ne ſuas ſpes velit
"prorſus in contrarium vertere. nunc enim qui
"ex hoſtium periculo elapſi eſſent, domi ab ini-
"micis more pecudum mactari, nemine ipſis opem
"ferente. ajebantque ſi adverſariis jam interfectis
"contenti ſint, propter innatum erga Dominos
"affectum patienter ſe laturos quæ acciderant;
"ſin in eiſdem perſeveraturi ſint, petebant inpri-

Pharisæi, nimium iis permittente Alexandra, ſeviunt in Judæos.

Ariſtobulus Aliique hac de re queruntur.

ΚΕΦ. ις'.

Ως Αλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν ὑπάγουσι τὰς Φαρισαίους, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατέχε, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μὴ δόξης ἀπέθανεν.

[s] Ἡ δὲ Αλεξάνδρα, τὸ φρόνημον ἐξελοῦσα, καὶ τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποθήκας, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις ἦν μένη, [t] τότε μὲν τῷ νεκρῷ, καὶ τὰ περὶ τὴν βασιλείας, τῆς μὲν ὀργῆς αὐτὸς τῆς πρὸς Αλέξανδρον ἔπαυσεν, εὐνοῦς δὲ ἐποίησε καὶ φίλους. οἱ δὲ εἰς τὸ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [v] τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιος αὐτοῖς [x] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὸ δῆμον εἰς πίστιν, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερον ἢ τινα τῶν [y] περὶ αὐτὸν βασιλέων αὐτὸν σκηδάσαι. δύο μέντοι υἱοὺς Αλέξανδρος κατέλιπεν, Υρκανὸν δὲ Αριστόβουλον, τὸν μὲν βασιλείαν εἰς τὸν Αλεξάνδρου διέθετο. τῶν δὲ παίδων, Υρκανὸς [z] μὲν ὢν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠσκηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Αριστόβουλος, ὁρασήριός τε ὢν καὶ θαρσαλέος. ἐσέργετο μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσχεραίνειν.

β'. Ἡ δὲ χειροτέρα μὲν ἀπεδείκνυσιν Υρκανὸν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἄπραγμον αὐτοῦ. καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπει ποιεῖν· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἐκέλευσε πιθαρχεῖν, καὶ εἴ τι [a] καὶ τῶν νομίμων Υρκανὸς ὁ πενθερὸς αὐτῆς κατέλυσεν, [b] ὧν εἰσηνέγκαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τὴν πατρῴαν παράδοσιν, τότε πάλιν ἀπεκατέστησε. τὸ μὲν ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτὴ, [c] τὴν δὲ δυνάμιν οἱ Φαρισαῖοι. [d] καὶ γὰρ φυγάδας ὅτοι κατῆγον, καὶ δεσμώτας ἔλυον, καὶ καθάπαξ ὅδεν δεσποτῶν διέφερον. ἐποιεῖτο μέντοι καὶ ἡ γυνὴ τῆς βασιλείας πρόνοιαν, καὶ πολὺ μισθοφορικὸν [e] συνίστησι, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν [f] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς καταπλῆξαι τοὺς περιοίκους, καὶ λαβεῖν ὅμηρα αὐτῶν. ἠρέμα δὲ ἡ χώρα πᾶσα πάρεξ τῶν Φαρισαίων. ὅτοι γὰρ ἐπετάραττον τὴν βασιλίσσαν, πείθοντες ὡς [g] κτείνοιεν τοὺς Αλεξάνδρῳ συμπαρασταθέντας ἀνελεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶτα αὐτοὶ τούτων ἕνα σφάξειαν [h] Διογένην, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [i] εἰς τὸ βασίλειον, καὶ μετ' αὐτῶν Αριστόβουλος· ἐῴκει γὰρ τοῖς [k] γινομένοις δυσκαταχέλεσι, καὶ δῆλος ἦν καθάπαξ εἰ ἀφορμὴν [l] λάβοιτο, μὴ ὑπερίδειν τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον "ὅσα [m] κατορθώ-
"σαιεν τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [n] τὸ σφίσι βέβαιον τῆς πίστεως
"πρὸς τὸν δεσπότην ἐπεδείξαιεν, ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτοῦ μεγίστων
"ἠξιώθησαν, καὶ ἐδέοντο [o] μὴ ἄχει τὸν παντὸς ἐμπαλιν τρέ-
"ψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [p] ἀποφυγόντας γὰρ [q] τὸν ἐκ πο-
"λεμίων κίνδυνον, [r] ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκη-
"μάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [s] τιμωρίας ὄσης. ἔλεγόν τε,
"ὡς εἰ μὲν ἀρκεσθείεν τοῖς ἀνηρημένοις οἱ ἀντίδικοι, λοιπὸν
"τὸ πρὸς τοὺς δεσπότας γνήσιον μελέτης οἱονεὶ τὰ ξυμβαί-
"νοντα, εἰ δὲ αὖ μέλλοιεν ταῦτα [t] μελετᾶν, ἡτιῶντο μᾶλλον
"μὲν

[s] Η δὲ ——— θεμένη,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. ἤδη καὶ λέγεται τὰ ὅλων ἐγίνοντο.

* *Ut mariti monita poſtulabant,*] *Vel*, ex mariti conſilio.

[t] Τότε μὲν τῷ νεκρῷ,] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ μὲν in *Editis Aliiſque.*

[v] Τοῦ Αλεξάνδρου διηγούμενοι,] Τοὺς Αλεξ. *Hen.* & *Busb.*

[x] Ἀπόλοιτο] Ἀπώλοιτο *Hen.* ἀπώλυτο *Busb.*

[y] Περὶ αὐτὸν] Deeſt in *Gen.*

[z] Μὲν ὢν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν] Illud μὲν è *MSS.*

[a] Καὶ τῶν νομίμων] Καὶ τὰ ν. *Busb.*

[b] Ὧν εἰσηνέγκαν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς εἰσ. in *aliis.*

[c] Τὴν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

[d] Καὶ γὰρ φυγάδας] Καὶ γὰρ καὶ *Busb.*

[e] Συνίστησι,] Συνίστασε *Busb.*

[f] Ἀπέδειξε πλείονα,] Ἐπίδειξε διπλασίονα *Busb.* & forſan *Epiphan.* ἐπίδειξε πλείονα *Hen.*

[g] Κτείνοιεν] Κτείνειεν *Busb.* & *Hen.* κτείνειε *Lugd. Bat.*

[h] Διογένην,] *L. B.* Διογήν.

[i] Εἰς τὸ βασίλειον,] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.*

[k] Γινομένοις δυσκαταχέλεσιν,] Γενομένοις *Busb.*

[l] Λάβοιτο,] *Gen.* Γένοιτο.

[m] Κατορθώσαιτο τοῖς κινδύνοις,] Καθορθώσαιθ *Busb.*

[n] Τὸ σφίσι βέβαιον] Τὸ βέβαιον ἐν σφίσι πίστεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Μὴ ἄχει τὸν παντὸς ἐμπαλιν] *L. B.* μὴ ἔσπαλιν, reliquis deſtitutis.

[p] Ἀποφυγόντας] Ἀποφυγόντος *Hen.*

[q] Τὸν ἐκ πολεμίων κίνδυνον,] Τὸν ἐκ π. κινδύνου *Busb.*

[r] Ἐν τῇ οἰκίᾳ] Ἐν τῇ οἰκείᾳ *Busb.* & *Cocceius.*

[s] Τιμωρίας ὄσης.] Τιμωρία, βοήθεια *Schol.* ad *Thucyd.* p. 15. *Edit. Oxon.* HUDS. Sic τιμωρία pro βοήθεια ſæpe apud Thucydidem, ut l. 1. p. 18. B. & l. 111. p. 183. SPANH.

[t] Μελετᾶν,] Μετιέναι *L. B.*

"μὴν δοθῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν. οὐ γὰρ ἂν ὑπομεῖναι
"χωρὶς [v] αὐτῆς πορίσασθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμενίζειν
"[x] θνήσκοντες ταῖς βασιλείοις, ὡς μὴ [y] συγγνῶεν [z] αὐ-
"τοῖς. αἰσχός τι εἶναι σφίσι τῇ βασιλίσσῃ, εἰ παῖδες αὐ-
"τῆς ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀνδρὸς ἐκδεχθείησαν·
"ἀντὶ παντὸς γὰρ ἂν [a] τιμήσασθαι Ἀρέταν τὴν Ἀραβίαν καὶ τὰς
"[b] μονάρχας, εἰ δοξενολογήσαιεν τοσόσδε ἄνδρας, οἷς
"ἓν τοῦτο φέρειν καὶ τὸν θάνατον πρὸν ἀκοῦσαι. εἰ δὲ μὴ
"τόγε δεύτερον, εἰ τοῖς Φαρισαίοις αὐτὴν προστιμᾶν ἔγνωσαν,
"καταπεῖσαι ἕκαστον αὐτῶν ὡς τοῖς Φαρισαίοις. εἰ γὰρ ὧδε
"δαίμων τις ἐνεμέσησεν τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτὸς γε
"μιᾶ ἂν [c] δοποδέξαι ἐν παντὶ χρόνῳ βιοτεύοντας.

γ'. Πολλὰ δὲ [d] τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς οἶκτον τῶν πεθνεώτων ἐπὶ τῶν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμονας ἐπικαλουμένων, ἅπαντες οἱ παρεστῶτες ὥρμησαν εἰς δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλος, ὅπως [e] ἔχοι γνώμης, ἐδήλου, πολλὰ τὴν μητέρα κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν αὐτοὶ σφίσιν [f] αὐτοῖς τῶν συμφορῶν ἐγένοντο, καὶ φιλαρχίαν ἐκλελυσημένῃ γυναικὶ παρὰ τὸ εἰκὸς βασιλεύειν, ἡβώσῃ [g] ἐν ἀκμῇ ὄσης, ἐπιτρέψαντες. ἡ δὲ, οὐκ ἔχουσα ὅ, τι πράξῃ μὴ τὰ ὑπερπαῖς, τὴν φυλακὴν τῶν χωρίων σφίσιν ἐπίστευσεν, ὅπη μὴ [h] Τρκανίας ἢ [i] Ἀλεξανδρείας ἢ Μαχαιρουντος, ἔνθα τὰ πλεῖστα ἄξια ἦν αὐτῇ. καὶ μετ' ὀλίγον τὸν Ἀριστόβουλον μετὰ στρατιᾶς ἐξέπεμψεν ἐπὶ Δαμασκὸν, καὶ Πτολεμαῖον τὸν Μεννναίου λεγομένου, ὃς βαρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ' ὁ μὲν ὀδὲν ἐργασάμενος ἀξιόλογον [k] ὑπέστρεψεν.

δ'. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἅμα μυριάσι στρατιωτῶν [l] πεντήκοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἀφιξόμενος. τοῦτ' ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν καὶ τὸ ἔθνος· [m] καὶ δῶρα ἦν πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμπουσιν αὐτῇ καὶ πρέσβεις, [n] πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα. βασίλισσα γὰρ [o] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη, τότε ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [p] ἣ δὴ ἐπήγαγε τοὺς ἐποικοῦντας ἐπικλῆσαι Τιγράνην. [q] συνετύγχανον οὖν αὐτῇ, καὶ ἐδέοντο χρῆσθαι τῇ βασιλίσσῃ καὶ τῷ ἔθνει συγγινώσκειν. ὁ δὴ, ἀποδεξάμενος αὐτὰς τὰ ἐκ Διὸς ἱερεῖα, ἐλπίδας [r] ὑπέθετο χρηστάς. ἄρτι δὴ τὸ Πτολεμαΐδος ἁλωκυίας, ἀγγέλλεται Τιγράνῃ, [s] Λεύκυλλον διώκοντα Μιθριδάτην, ἐκεῖνα μὲν Διαμαρτεῖν, εἰς τὰς [t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν παρῃσκευάσθαι πολιορκεῖν. Τιγράνης δὴ, ταῦτα πυθόμενος, ἀνεχώρει τὴν ἐπ' οἴκου.

ε'. Μετὰ δὴ τοῦτο, τὴν βασίλισσαν εἰς νόσον χαλεπὴν ἐμπεσοῦσαν, δόξαν Ἀριστοβούλῳ τοῖς πράγμασι [v] ἐπιτηδεῖόν τι, τὴν νύκτος ὑπεξελθὼν μετ' ἑνὸς τῶν θεραπόντων, [x] ἦλθεν ἐπὶ τὰ φρούρια, [y] ἵνα οἱ πατρῷοι κατεπάχθησαν αὐτῷ φίλοι. πάλαι γὰρ ἀχθόμενος οἷς ἔπραττεν ἡ μήτηρ, πολὺ μᾶλλον [z] ἔδεισε, μὴ ὑποθανούσης ἐπὶ τοῖς φαρι-

"mis sibi dari missionem: neque enim eos esse qui
"sine regina salutem ullam sibi quærere sustine-
"ant, qui libenter in regia morituri sint, si ipsis
"venia non detur. turpe *quidem* & ipsis esse & re-
"ginæ, si ab ea neglecti à mariti inimicis excipian-
"tur: in maximis enim posituros Aretam Arabem
"cæterosque principes, si liceat conducere tot vi-
"ros, quorum vel nomen fortasse terribile erat eis
"priusquam *plane* auditum. Quod si nec posterius
"hoc placeat, si Pharisæis tantum tribuere statuit,
"se diversos in præsidiis disponat. Si enim dæmon
"aliquis Alexandri domum usque adeo persequa-
"tur, se quidem non recusare quo minus in humi-
"li conditione vivant.

3. Hæc autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque misericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumstantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Aristobulus quomodo esset animatus ostendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem sibiipsis calamitatum auctores fuerunt, qui feminæ imperii cupidine furenti contra fas commiserunt regni habenas, *Regia* prole ætate jam florente. Itaque ipsa non habens, quod honeste faceret, custodiam locorum *munitorum* ipsis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machærunte, ubi pretiosissima quæque habebat. Et haud multo post filium suum Aristobulum cum exercitu misit Damascum, adversus Ptolemæum cognomine Mennæum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili gesta reversus est.

Aristobulus etiam Alexandræ convicia fecit.

Illa locis plerisque munitis credit.

Aristobulus adversus Ptolemæum Mennæum missus, re infecta redit.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invasisse Syriam, & adoriturus Judæam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *universam*: quo factum est ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obsidenti Ptolemaïdem. Regina enim Selene, quæ & Cleopatra dicebatur, Syriæ imperabat; quæ & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur eum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judæorum* nihil nisi bonum statueret, orarunt. Ille verò collaudatis eis, quod ex longinquo se coluissent, bonam spem eis fecit. Jam vero Ptolemaïde modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithradatem persequitur, illum quidem non esse assequutum, quia in Iberas effugisset, sed Armeniam depopulatum esse, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum se recipere contendit.

Tigrani adversus Syros & Judæos expeditio.

Cleopatra Selene.

Tigranes metu Lucculli domum revertitur.

5. At post hæc, Regina difficili morbo correpta, Aristobulus aggrediendas sibi res arbitratus, noctu clam egressus, cum uno famulo, adiit præsidia, ubi paternos amicos dispositos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus universum genus esset in Pharisæorum potestate. videbat

Morbus Alexandræ, & Aristobuli conatus.

[v] Αὐτῆς ποεῖσαθαί] *L. B.* ποεῖσαζ tantum.
[x] Θνήσκοντες] *L. B.* θνήσκοντας.
[y] Συγγινῶεν] Συγγινῶσιν *Gall.*
[z] Αὐτοῖς.] *L. B.* ἑαυτοῖς.
[a] Τιμήσαζ Ἀρέταν] Τιμήσειαζ *Hen.*
[b] Μονάρχας,] Conf. *αλων.* lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. μοναίρχας *L. B.*
[c] Ἀποδέξαι] Ἀποδέξαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[d] Τοιαῦτα λέγοντων αὐτῶν,] Illud τοιαῦτα è *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.*
[e] Ἔχοι γνώμης] *L. B.* χοίη γνώμης.
[f] Αὐτοῖς] Abest à *L. B.*
[g] Ἐν ἀκμῇ ὄσης.] Fortius multo videtur, quod in *Lugd. Bat.* est ὡς ἀκμῇ ὄσης, *prole* (*Regia*) *ætate florente*, quod scilicet maxime populo periculosum erat, quam, quod hactenus in editis circumferebatur ἥτις μὴ ὄσης, quodque ideo verterat *Hudsonus* ita: *quasi* Alexandro *deesset posteri.* HAV.
[h] Τρκανίας] Conf. *αλων.* l. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
[i] Ἀλεξανδρείας] Conf. inf. lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.
[k] Ὑπέστρεψεν.] Ἀνέστρεψεν *Hen.* ἀπὸ οἱ μ ὠδὶν ἐγγαπάμβροι απ. ἄ. ὑπέστρεψαν *Busb.* & *Epiphan.*
[l] Πεντήκοντα,] Ita in *Editis* & omnibus *MSS. Gr.* præter *Busb.* qui habet πεντήκοντα, consentiens cum *Epiphanii* libris. Suspicor à *Josepho* fuisse μυριάσι στρατιωτῶν Δ.
[m] Καὶ δῶρα ἦν] Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὴ πολλὰ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*
[n] Πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα.] Πολιορκοῦντα ἦν Πτολ. *Hen.* & *Vat.*
[o] Σελήνη,] Videsis *Simsonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3934. & *Usserium* ad A. M. 3934.
[p] Ἣ καὶ ἐπήγαγε τοὺς ἐποικοῦντας,] Ἣ κατ' ἐμοῦ ἐπήγαγε *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[q] Συνετύγχανον οὖν αὐτῷ] Ἐπετύγχανον *Hen.*
[r] Ὑπέθετο χρηστάς.] Ὑπετίθετο *Busb.*
[s] Λεύκυλλον διώκοντα Μιθριδάτην,] Ἀτίλλιον *Busb.* & *Zonar.*
[t] Ἴβηρας ἀναφυγόντος,] Vide *Usserii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.*
[v] Ἐπιτήδειόν,] Ἐπιθέσθαι *Hen.*
[x] Ἦλθεν ἐπὶ τὰ φρούρια,] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ in *Editis Aliisque.*
[y] Ἵνα οἱ πατρῷοι κατεπάχθησαι αὐτῷ φίλοι.] Apud *Zonaram* ὅπου οἱ π.
[z] Ἔδεισε,] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἤδεσε in *Editis Aliisque.*

debat enim infirmitatem fratris, qui in principatum ſucceſſurus erat. Ejus autem facti conſcia erat ſola conjux; quam ibi cum prole ſua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæſtes *unus* ex potentibus erat, admiſſus eſt ab eo. Orta autem die ſentit Regina fugam Ariſtobuli: & aliquandiu arbitrata eſt non rerum novarum ſtudio diſceſſiſſe. Verum poſtquam alii ſuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præſidium occupaſſe, deinde ſecundum, & univerſa: (ſtatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium ſequebantur) tunc quidem in maximis turbis eſſe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi principatum confirmare poſſet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiſſent. Itaque viſum eſt eis ejus uxorem & liberos in præſidio collocare, quod ſupra fanum erat. Ad Ariſtobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ſtiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus ſibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem ſequentes, facile obtemperabant: accedebat eò, quod ſperabant, ſi eum in rebus non ſperatis adjuviſſent, non minorem ex regno fructum ad ſe rediturum, ut qui ei ejus obtinendi cauſa exſtitiſſent. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus adierunt Reginam; & ut ſuper inſtantibus conſilium daret, orarunt. Ariſtobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. ſe autem non decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite, conſilii aliquid ſeorſim capere. periculum autem jam eſſe pene pro foribus. At illa juſſit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reſtare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fiſci pecuniam. ſibi quidem parum jam curæ eſſe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Ariſtobulo creſcunt vires & potentia.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus ſit.

Alexandræ conſilium.

Moritur Alexandra. Eius elogium.

6. Poſtquam iſta dixiſſet, non multo poſt obiit; cum regnaſſet annos novem, & vixiſſet in univerſum LXXIII. Mulier* quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit *prodititve*. nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut quæ maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oſtendit, & quam hebetia ſint virorum ingenia, qui in imperandi poteſtate titubare ſolent. Nam præſentia futuris potiora exiſtimans, aliiſque omnibus inſuper habitis modo imperioſe dominaretur, nec honeſti nec juſti, illorum ſaltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res ſuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam mul-

σώμοις τὸ πᾶν γῆρᾳ αὐτῆς ὑπαίξειεν. εἰώρα γὰρ τὸ ἀδύνατον ἔτ μέλλον ἀπροσδέχητον τῷ δρόμῳ ἀδελφῷ. ᵃ ξωνήθη δ' ἡ ᵇ αὐτὴ γυνὴ τῇ πράξει μόνη, ἣν κατέλιπεν αὐτόθι μετὰ τῆς ὑγιείας. καὶ πρῶτον ἀφικόμενος εἰς ᶜ Αγαβα, ἔνθα ᵈ Γαλαιστὴς ἐκ τῶν δυναστῶν, ὑπεδέχθη παρ' αὐτῷ. μεθ' ἡμέραν δὲ τῇ βασιλίσσῃ αἴσθησις γίνεται τῆς Αριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ὥετο γεγονέναι τὴν ἀναχώρησιν σὺν ὀργῇ νεωτερισμοῦ. ὡς μέντοι ἦκον ᵉ ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις, ὅτι κατάσχοι τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· δύης γὰρ ἑνὸς δεξαμένου πάντα ᶠ ὑπῆγετο πρὸς τὸ ἐκείνου βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίστῃ παραχαῖς ὑπῆρχεν ἡ τε βασίλισσα καὶ τὸ ἔθνος. ἤδεισαν γὰρ ὡς πάρεργον τῷ δυνάσθαι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ κεφαλῶσαι τὸν Αριστόβουλον ὄντα· μάλιστα δ' ἔδεισαν μὴ ποινὴν εἰσπράξαιτο ὧν παρώνησαν ᵍ αὐτοῦ τοῖς. ʰ δόξαν δὲν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ὠφελεῖν ⁱ εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατίδρυσαν. Αριστόβουλος δὲ ᵏ ὡς ἂν ἐκ πολλῶν ˡ συχνὰ ᵐ συναισθάνοιτο, ἀφ' ὧν δὴ καὶ κόσμῳ ἤδη βασιλείῳ πρὸς αὐτὸν ἦν. σχεδὸν γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὅθεν ἀφορμὰς ἔχων, στρατιὰν ἤθροιζεν ἀπό τε Διβάνων καὶ Τραχώνος, καὶ τῶν ⁿ μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῷ πλείονι ὑπαγόμενοι, ῥᾳδίως ὑπήκουον· ἄλλως τε νομίζοντες εἰ ᵖ ξυλλάβοιεν αὐτῷ ᵠ τὴν μὴ προσδοκωμένων ἐκ ἦσαν χαρισάσθαι τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ δι' κρατήσαι πρόφασιν ἡμπέσοντες τῶν Ιουδαίων οἱ πρεσβύτεροι καὶ Γερουσία εἰσέπεμψαν ʳ πρὸς τὸν βασίλισσαν, καὶ ἐδέοντο ὑποθέσθαι γνώμην περὶ τῶν ἐπιόντων. τὸν γὰρ Αριστόβουλον, τῶν πάντων χωρῶν ἤδη κυρεύοντα, ὁπόσα χωρίων τοσούτων κρατήσειν. ἄτοπον δὲ εἰ καὶ τὰ μάλιστα κάμνοι περὶ τὴν αὐτῆς καὶ σφᾶς βουλεύσαι. περιεσόμενον δὲ τὸν κίνδυνον ἐκ μιᾶς μαχῆς σφίσιν. ἢ δὲ αὐτὸς ἐκέλευσε πράττειν ὅ, τι δοκοῖεν χρήσιμον εἶναι· πολλὰς δὲ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιπέσθαι, τό τε ἔθνος ἐῤῥωμένον, καὶ ˢ τὴν δύναμιν, καὶ τὰ ἐν τοῖς χαλκοφυλακίοις χρήματα· αὐτὴ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τῶν πραγμάτων, ὡς ᵗ ὑπολείπουσα ἤδη τὸ σῶμα.

ς'. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα. ᵛ γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ δὲ φύλῳ κατ' οὐδὲν χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον ᵡ ἐν πᾶσι μάλιστα ἡρημένη διέλεγξεν ἔργοις τό, τε πρακτικὸν ἐν αὐτῇ γνώμης, ʸ καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν ἀεὶ παιόντων περὶ τὰς δυνατείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα δὲ μέλλοντος, καὶ πάντα δεύτερα πεφυκέναι δὲ ᶻ ἐγκρατῶς ἄρχειν, ἔτε καλῶς ἔτε δικαίως, ἕνεκά γε τούτων, ᵃ ἐπεστρέφετο. εἰς γοῦν τοῦτο ᵇ τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε μὲν μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ πολλαπλασίους

ᵃ Ξυνήδε δ'] Ita ex *MSS.* συνῆδε in *Editis*, forſan pro συνεῖδε, ut in *Codd. Gall.*

ᵇ Αὐτὴ γυνὴ] Illud αὐτὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

ᶜ Αγαβα] Αγαβὰ *Busb.* Αγαβὰ *Hen.* Γαβαθὰ juxta *Epiphanii* libros.

ᵈ Γαλαιστὴς] Παλαιστὴς *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeſtis.*

ᵉ Απαγγέλλοντες,] Αγγέλλοντες *Hen.* & *Busb.*

ᶠ Υπήγετο] *Lugd. Bat.* ὑπείγετο.

ᵍ Αὐτῷ τὸν οἶκον.] Αὐτῷ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

ʰ Δόξαν δὲν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ] Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12.

ⁱ Εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατίδρυσαν.] *Gen.* εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱερ. Caſtrum infra Templum Αντωνία, antea Βάρις dictum ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 3. SPANH.

ᵏ Ως ἂν ἐκ πολλῶν] *Al.* ὡς τάχα.

ˡ Συχνὰ] Illud συχνὰ è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) idemque agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circumdatum ornatu.*

ᵐ Συναισθάνοιτο,] Συνήχθη *Busb.* συναίχθη *Hen.* ἀνηνέχθη *Lugd. Bat.*

ⁿ Τραχώνος,] Τραχανίτιδι juxta exemplaria *Epiphanii.*

ᵒ Μοναρχῶν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH. Μοναρχῶν *Lugd. Bat.*

ᵖ Ξυλλάβοιεν αὐτῷ] Συλλάβοιεν ſolus *Hen.*

ᵠ Τῶν μὴ προσδοκωμένων] *Lugd. Bat.* τῶν ἀπροσδοκήτων.

ʳ Ως τὸν βασίλισσαν,] Εἰς τὸν ſolus *Busb.*

ˢ Τὸν δύναμιν,] Illud τὸν ex *MSS.*

ᵗ Υπολείπουσα ἤδη τὸ σῶμα.] Υπολιπούσῃ *Hen.*

ᵛ Γυνὴ τῷ ἀσθενεῖ δὲ φύλῳ] Γυνὴ ὡς ἀσθενεῖ τῷ φύλῳ κατ' οὐδὲν χρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

* *Quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit* prodititve.] Quæ debilitati ſui ſexûs nunquam ſuccubuit, *Epiphan.*

ˣ Εν τοῖς μάλιστα ἡρημένη] Εν ταῖς μάλιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

ʸ Καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν ἀεὶ παιόντων] Suſpicor hunc locum in mendo cubare. HUDS. Neque temere; nam neque optimus ille *Lugd. Bat.* probam omnino lectionem exhibuit, mendum tamen latere, dum variat a vulgata, monſtrat. Scriptio ejus hæc eſt: καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν ἐν αὐτῇ παρόντων &c. Puto ſcripſiſſe Joſephum καὶ τὸ σφαλὲς τῶν ἐν ἀκμῇ παρόντων &c. Ut ita dicat mulierem iſtam, anum licet, oſtendiſſe tamen operibus, melius ſeſe regnum adminiſtrare potuiſſe, quam multos viros, qui ætate integra & florente ad rempublicam gerendam acceſſerunt. Eadem hæc vox immerito ſedibus ſuis expulſa fuerat ſuperius hoc cap. §. 3. ubi ex eodem hoc Codice *Lugd. Bat.* a nobis in priſtina ſede locata fuit. HAV.

ᶻ Εγκρατῶς ἄρχειν,] Eadem phraſi utitur *Thucydides* p. 43. *Edit. Oxon.*

ᵃ Επεστρέφετο.] Juxta *Heſychium* φροντίδα ἐποιήσατο.

ᵇ Τῷ οἴκῳ ἀτυχίας] Ita cum *Cod. Hen.* τὸν οἶκον in *ceteris.* HUDS. Τῶν οἰκῶν *Lugd. Bat.* Lege τὸ οἶκον. COCC. Sed recte *Vulg.* Lectio. HAV.

λαιπερῶν ἀπεκτήσατο δυναστείαν, ἐπιθυμίᾳ τῶν μὴ προσηκόντων γυναικὶ, χρόνοις ὑ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρεθῆναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν αὐτῶν τῷ αὐτῷ γνώμῃ [c] προσθέσθαι, τῷ δ' ἄρχῃ ἔρημον τῶν [d] προηγημένων ποιησαμένη. καὶ ξυμφορῶν δ' ἐπέπλησε καὶ ταραχῆς ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο καὶ μὴ τῷ τελευτῷ τὸ βασίλειον. ὑ μὲν ἀλλὰ καθάπερ ἔτους ἄρξασα, ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [e] τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τῇδε εἶχε [f] τέλος.

Τέλος τῆς βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

tis periculis & laboribus paraverat, desiderio eorum quæ mulieri non conveniebant, haud multo post amiserit; ut quæ eadem cum illis senserit qui animo essent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præsidio destitutum reliquerit. prætereaque ex sua dum viveret reipublicæ administratione regiam post obituna calamitatibus turbisque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio se gesserit, gentem in pace conservavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Finis Libri decimi tertii.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗι ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO
HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ
HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως μὲν ὁ Αλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς τῶν παίδων Αριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Υρκανὸν τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτοῦ σπεδίωξεν εἰς τὴν ἐν Ιεροσολύμοις βάσιν· ἐφ' ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Αριστόβουλον, Υρκανὸν δ' ἰδιωτεύειν.

1. *Quomodo post mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Aristobulus de regno bellum gessit cum Hyrcano fratre, victumque persequutus est usque ad arcem Hierosolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*

β'. Περὶ τε Αντιπάτρου καὶ γένους αὐτοῦ, καὶ πόθεν πρόπον [b] ἐκ μικρῶν καὶ τῆς τύχης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [c] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶν προῆλθε, καὶ μέγεθος δυνάμεως· καὶ ὅτι πεισθεὶς Υρκανὸν Αντιπάτρου φυγεῖν ἐξ Ιεροσολύμων πρὸς Αρέταν τὸν τῶν Αράβων βασιλέα, ἱκέτευσεν ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν, γῆ τε πολλὴ δώσειν καὶ χρήματα ὑποσχόμενος.

2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipse ejusque filii pervenerunt: utque ejus suasu Hyrcanus, Hierosolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipsum restitueret in regnum, supplicavit, factis promissis se ei daturum multum terræ pecuniæque.*

γ'. Ως Αρέτας, προσδεξάμενος τὸν Υρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, καὶ συμβαλὼν καὶ κρατήσας τῇ μάχῃ σπεδίωξεν ἐπὶ Ιεροσόλυμα, καὶ πολιορκήσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepisset, bellum intulit Aristobulo: utque cum prælio congressus eum vicisset, persequutus est eum usque Hierosolyma, exercituque urbi admoto eam obsidet.*

δ'. Ως Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Αρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνος Πομπήϊος, ἦκον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Υρκανοῦ καὶ Αριστοβούλου πρέσβεις περὶ συμμαχίας προσκαλοῦντες αὐτόν.

4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miserat Pompejus Magnus, legati ab Hyrcano & Aristobulo venerunt, ipsius auxilium implorantes.*

ε'. [d] Οτι Σκαῦρος τεσσαράκοντα ἀφαιρεθεὶς ταλάντοις Αριστοβούλῳ προσέθετο.

5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Aristobuli rebus studebat.*

ς'. Ως Πομπήϊος εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Αρμενίας ἐλθόντος, Αριστόβουλος καὶ Υρκανὸς ἐπ' αὐτὸν ἦκον περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι. [e] ὑπέρθεσις Πομπήϊος, περὶ ὧν ἐγκαλοῦσι ἀλλήλοις δίκην γνώσεσθαι φήσαντος, ἕως ἂν εἰς τὴν ἐκείνων χώραν παραγένηται.

6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damascum profecto, Aristobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno disceptantes. utque Pompejus, cum se causam querelarum cognoturum dixisset, rem distulit donec in eorum regionem veniret.*

7. *Quod*

---

c Προσθέσθαι, *Lugd. Bat.* προσθέσθα.

d Προηγημένων] *L. B.* προσηκόντων. *Cocceius* corrigit προσηκόντων. Josephi sensus est mulierem hanc ambitione sua populum privasse viris, qui juste cum imperio (quales filii ejus) ipsi præesse possent. HAV.

e Τὰ μὲν οὖν] In *Cod. Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ Αλεξάνδραν τοῦτο εἶχε τέλος. ἔρχομαι δ' λέξων τὰ τοῖς ἡμῖν αὐτῆς συμβεβηκότα, Αριστοβούλῳ καὶ Υρκανῷ, μὴ τῷ ἐκείνης τελευτῷ τὸν τῇ μὴ ταύτῃ μου βίβλῳ.

f Τέλος.] *Lugd. Bat.* τὸ τέλος.

a Εν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ] *Al.* ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ δεκάτῳ λόγῳ.

b Εκ μικρῶν] Non dicit Josephus Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum esse, sed solummodo ducem totius Idumææ ab Alexandro & Alexandra constitutum. Summariorum auctor hic sequi videtur *Eusebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuisse, ut filium a latronibus raptum præ inopia redimere non potuerit.* Quam sententiam redarguit *Christ. Noldius* in *Historia Idumæa*, p. 1, 2 &c. Videsis *Usserium* ad *A. M.* 3932.

c Δόξαν ἅμα] Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμει in *Edit. Bas.*

d Οτι Σκαύρος] Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.*

e Υπέρθεσις Πομπήϊος,] Illa ὑπέρθεσις F II. &c. usque ad ἡγεμονεύσαντος desunt in *Edit. Bas.*

f Ο-

7. *Quod Ariſtobulus, cum intellexiſſet quo eſſet in eum animo Pompejus, in Judæam diſceſſit: utque Ariſtobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adverſus eum profecto, in Alexandrium ſe recepit, præſidium bene firmum & expugnatu difficile.*

8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc reſciverat, ſtratagemate uſus ſuaſit Ariſtobulum relicto præſidio ad ipſum deſcendere, ut qui principatum ei firmaturus eſſet. quibus obſequutum, poſtquam cum fratre ſæpius diſceptaverat, coëgit Pompejus præſidiorum præfectis ſua manu ſcribere, ipſique caſtella tradere.*

9. *Quomodo Ariſtobulus, cum hoc præ metu feciſſet, & poſtea rem ægre tuliſſet, quod nihil eorum quæ ſperabat à Pompejo nactus eſſet, diſceſſit, in Hieroſolyma ſemet incluſurus.*

10. *Quomodo Ariſtobulus, Pompejo è veſtigio eum cum exercitu ſubſequuto, ſententiam mutavit, & Hierichuntem uſque progreſſus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus eſt: utque Gabinio cum militibus lectiſſimis à Pompejo miſſo ad urbem & pecuniam accipiendam, Hieroſolymitani, cum viderent Ariſtobulum in cuſtodia detentum, Romanis portas occluſerunt.*

11. *Quomodo hanc ob rem ira incenſus Pompejus Ariſtobulum in vincula conjecit, adductiſque copiis urbem obſidebat: ipſumque in urbem ſuperiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Ariſtobulo ſtabant in fanum fugiunt.*

12. *Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio menſe expugnat Pompejus. deque ipſius modeſtia & religione.*

13. *Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic eſſet pecuniæ vis.*

14. *Quod cum iſta geſſiſſet & Judæam Romanis vectigalem feciſſet, & Hyrcanum ethnarcham conſtituiſſet, Ariſtobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.*

15. *Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabumregiam, eaque obſeſſa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi perſuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.*

16. *Quomodo Alexander Ariſtobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam ſe contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.*

17. *Quomodo Alexander à Gabinio pugna ſuperatus, & in caſtellum Alexandrium compulſus obſidetur.*

18. *Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexiſſet ut ſui caſtellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimiſit; ac præterea ſcripſit Senatui, ut fratres ipſius cum Ariſtobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicata quâ eſſet in Romanos fide, quodque digna eſſet cui hæc gratia tribueretur.*

19. *Quomodo Ariſtobulum à Roma in Judæam pro-*

ζ. Οτι σωσεὶς ὁ Αριστόβυλ⊙ τίνα ἔχοι γνώμην ὁ Πομπήι⊙, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· καὶ ὡς ἀγανακτήσοντ⊙ αὐτῷ, καὶ στρατεύσοντ⊙ ἐπ' αὐτὸν, εἰς Αλεξάνδρειον Αριστόβυλ⊙ ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν [f] ὂν ⊂ δυσκαταμάχητον.

η. Ως Πομπήι⊙, τῷ τε σωισθῆν, στρατηγήματι χρησάμεν⊙ ἔπεισε τ' Αριστόβυλον, καταλιπόντα τὸ φρούριον, καταβαῖναι πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πιθόμενος, καὶ πολλάκις διαλογησάμενον πρὸς τ' ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς Φρουράρχοις τῇ αὐτοῦ χειρὶ γράψαι, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὰ Φρούρια.

θ. Ως Αριστόβυλ⊙ τὴν πομπὴν ἀφ' φόβου, ἐπιπαν δυσχεράνας, [g] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν πεποιθόκα παρὰ Πομπηίῳ τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ιεροσόλυμα [h] ἐγκλείσων αὐτόν.

ι. Ως, Πομπηίῳ καὶ πόδας μετ' στρατιᾶς καταβαλλομένῳ⊙, μετενόησεν Αριστόβυλ⊙, καὶ πορευθὲν ἄχρι Ιερι-χοῦντ⊙ ἀπλώτησεν αὐτῷ, καὶ συγγνώμης τυχεῖν δεηθεὶς περὶ τ' ἁμαρτημένων, τήν τε πόλιν ⊂ τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπέσχετο· καὶ Πομπηίῳ πέμψαντ⊙ Γαβίνιον μετ' ὀπλιτῶν ἐκέλευον στρατιώτων ὑπὸ τε τὴν πόλεως παραλαβεῖν ⊂ τ' χρημάτων, οἱ Ιεροσολυμίται, τ' Αριστόβυλον ὁρῶντες ἐν φυλακῇ καθεστῶτα, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ρωμαίοις.

ια. Ως ὑπὸ τούτ⊙ παροξυνθεὶς Πομπήι⊙ Αριστόβυλον μὲν [i] ἔδησεν, πορευόμενος ἐπ' τὴν δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· καὶ δέχονται μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Υρκανοῦ φρονοῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δ' Αριστοβούλ⊙ συναστασιῶν φεύγουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

ιβ. Ως αἱρεῖ καὶ κρατεῖ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπήι⊙ τῷ τρίτῳ μηνί. καὶ πρὸς τ' ὀλιγωρίας αὐτοῦ ⊂ θεοσεβείας.

ιγ. Οτι Πομπήι⊙ μηδενὸς ἥψατο τ' ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

ιδ. Οἳ τότε διαπεραξάμεν⊙, καὶ τὴν Ιουδαίαν πολλοῖς φόροις ὑποτελῆ, καὶ Υρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Αριστόβυλον μὲν δέσμιον μετ' τῆς γυναικὸς εἰς Ρώμην [k] ἀνήγαγε, Σκαῦρον δὲ τῆς Συρίας [l] ἐπίτροπον κατέστησεν.

ιε. Οτι Σκαύρ⊙ στρατεύσαντ⊙ ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον ὄντ⊙ τ' Αράβων, καὶ πολιορκοῦντ⊙, ἐν ἀπορίᾳ τ' στρατιωτῶν αὐτ⊙ γινομένων, Αντίπατρ⊙ πείθει τ' Αραβα, δόντα Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν ποιήσασθ'.

ιϛ. Ως Αλέξανδρ⊙ Αριστοβούλ⊙ παῖς, φυγὼν Πομπήιον, καὶ καταφυγόμεν⊙ εἰς τὴν Ιουδαίαν, στρατιᾶς αὐτῷ πολλῆς γινομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν πρὸς Υρκανὸν καὶ Αντίπατρον.

ιζ. Ως ὑπὸ Γαβινίου κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Αλέξανδρ⊙, καὶ καταφυγὼν εἰς Αλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο.

ιη. Ως Γαβίνι⊙, πεισθεὶς τ' μητρὸς τ' Αλεξάνδρ⊙ παραδοῦναι αὐτόν τε καὶ τὸ φρούριον, λαβὼν τ' μὲν Αλέξανδρον ἀφῆκεν· [m] ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ⊙, οἳ ἦσαν μετ' Αριστοβούλ⊙ ⊂ πατρὸς δεδεμένοι, λύσαι, καὶ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [n] αὐτῆς τὸ πρὸς Ρωμαίους πιστὸν, καὶ ὡς ἔστιν ἀξία παρὰ τ' χάριτ⊙ τυγχάνειν.

ιθ. Ως μετ' τοῦτα Φυγόντ⊙ ἐκ Ρώμης Αριστόβυλον εἰς τὴν Ιου-

[f] Οτι καὶ δυσκαταμάχητον.] Τύγχανον post δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

[g] Επὶ τῷ μηδενὸς ὧν πεποιθόκα] Επὶ τὸ *Vat.*

[h] Εγκλείσων αὐτόν.] Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Baſ.*

[i] Εδησεν,] Εδησε perperam *Ed. Baſ.*

[k] Ανήγαγεν,] Ηγαγεν in *Ed. Baſ.*

[l] Επίτροπον κατέσησεν.] Κατέλιπεν ἐπίτροπον in *Ed. Baſ.*

[m] Εγραψε δὲ] Ita *Codd. Vat.* & *Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δὲ καὶ & quæ ſequuntur uſque ad finem *Summarii* deſiderantur in *Ed. Baſ.*

[n] Αὐτῆς] Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.*

, Ant-

Ιουδαίαν λαβὼν Γαβίνιος αἰχμαλώτων, πάλιν [o] ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.

κ'. Κράσσος ἐπὶ τὴν Πάρθων στρατείαν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀναβασις, καὶ σύλησις τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

κα'. Φυγὴ Πομπηίου εἰς Ηπειρον, καὶ Σκιπίωνος τοῦ αὐτοῦ πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, [p] ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Αλέξανδρον.

κβ'. [q] Οτι Καῖσαρ, λύσας Αριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μετὰ δύο ταγμάτων εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἔφθη δὲ ὑπὸ τῶν τοῦ Πομπηίου φρονούντων ἀφθαρεὶς Αριστόβουλος [r] φαρμάκῳ.

κγ'. Καίσαρος εἰς Αἴγυπτον στρατεία, καὶ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Υρκανός τε ὁ Αντιπάτρου, καὶ τοὺς Ιουδαίους σύμμαχους ἐποίησαν.

κδ'. Ανδιπάτρου προθύμως ἀγωνισαμένου καὶ τὴν μάχην ἀριστεία, καὶ διὰ τοῦτο φιλίας πρὸς Καίσαρα· καὶ ὡς Υρκανὸν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίρων ἐτίμησε μεγάλως, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὰ τοῦ πατρὸς ἀνασῆσαι κατεσκαμμένα τείχη, ἔτι τε Αντιπάτρῳ τὸν τοῦ Ιουδαίας ἐπιτροπὴν ἐνεχείρησεν.

κε'. Καίσαρος ἐπιστολαὶ, καὶ δόγματα συγκλήτου περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ιουδαίους φιλίας.

κς'. Οἷς Αντίπατρος τοῖς παισὶν, Ηρῴδῃ μὲν τὴν τοῦ Γαλιλαίας πρώτοις, Φασαήλῳ δὲ ἐπέτρεψε τὴν Ιεροσολύμων· καὶ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑπὸ Ηρῴδου ἡγεμόνος ὄντος ἐν Συρίᾳ, μείζονι ἐνδόξῳ ἐπίησεν Ηρῴδῃ, κατασήσας ἄρχοντα τῆς Κοίλης Συρίας.

κζ'. Ως Κάσσιος, Καίσαρος δολοφονηθέντος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀναβὰς, τὴν τε χώραν ἐπάκωσε, καὶ πάλαι ὀφλήματα παρ' αὐτῶν εἰσπράξας φορολογήσας· καὶ πῶς Ηρῴδης ἐκ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων εὐδαίμων [s] ἔδοξε Κασσίῳ.

κη'. Ως Μάλιχος ἐπιβουλεύων Αντίπατρον ἀνεῖλε φαρμάκῳ, διαφθαρεὶς χρήμασι τοῦ οἰνοχόου Υρκανοῦ.

κθ'. Ως Ηρῴδης ἐπιστείλαντος αὐτῷ Κασσίου τὸν Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.

λ. Ως Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου βοηθήσαντα πρὸς τοῦ Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ηρῴδης ἀπαντήσας περί τε τὴν τῶν Ιουδαίων ἐκβάλλει.

λα'. Οτι μὴ τὸ ἡττηθῆναι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς τοῦ νέου Καίσαρος καὶ Αντωνίου, Ηρῴδης ἐν Βιθυνίᾳ προσαγαγόμενος πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Αντώνιον· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν αὐτοῦ βεληθέντας οὐκ ἐδέξατο Αντώνιος. καὶ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν.

λβ'. Οτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Αντωνίου, καὶ κατηγορούντων τινῶν Ηρῴδου καὶ Φασαήλου, ὃ μόνον οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τετράρχας αὐτοὺς κατέστησεν, ἔτι δὲ τῶν κατηγόρων δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.

λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τὸν Αριστοβούλου υἱὸν Αντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.

λδ'. Ως Υρκανὸν καὶ Φασάηλον τὸν ἀδελφὸν Ηρῴδου αἰχμαλώτους ἔλαβον.

λε'. Ως Ηρῴδης φεύγων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν, καὶ διαγενόμενος εἰς τὴν Ρώμην, καὶ δεηθεὶς Αντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποσχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπατος ὁ συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ιουδαίας.

λς'. Ἐκπλεύσας Ηρῴδης μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ρώμης, καὶ μάχη πρὸς Αντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ρωμαϊκῆς ἑπομένης, καὶ ἡγεμόνος Σίλωνος.

λζ'. Ως, Σίλωνος Ιεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσίου καὶ Ηρῴδου Αντίγονος διεφθάρη.

fugum comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.

20. *Craſſus in expeditione contra Parthos in Judæam aſcendit, ſacraſque pecunias depeculatur.*

21. *Pompeji fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.*

22. *Quod Cæſar, cum Ariſtobulum vinclis exemiſſet, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Ariſtobulus à Pompejanis veneno necaretur.*

23. *Cæſaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, feceruntque ut Judæi ſemet ei adjungerent.*

24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæſare amicitia: & quemadmodum Cæſar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permiſſo ei ut everſos patriæ civitatis muros excitaret; ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem conſtituit.*

25. *Cæſaris literæ, & Senatuſconſulta de amicitia cum Judæis inita.*

26. *Antipater filiis adminiſtrationem mandat, Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum: utque Sextus Cæſar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux eſſet, acceptis, magnum & glorioſum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præſidem eum conſtituendo.*

27. *Quomodo Caſſius, cum in Judæam Cæſare mortuo aſcendiſſet, & regionem afflixit, & ſeptingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Caſſio ſui ſtudioſus viſus eſt.*

28. *Quomodo Malichus per inſidias Antipatrum veneno ſuſtulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*

29. *Quomodo Herodes juſſu Caſſii dolo interfecit Malichum.*

30. *Quomodo Antigonum Ariſtobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*

31. *Quomodo, Caſſio in Macedonia ſuperato à Cæſare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum ſibi conciliavit: ideoque Herodem accuſare volentes non admiſit. quodque Tyriis pro Judæis ſcripſit.*

32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam veniſſet & nonnulli Herodem & Phaſaëlum accuſarent, non ſolum hos repudiavit, ſed & illos tetrarchas conſtituit, & decem ex accuſatoribus interfecit.*

33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reſtituerunt.*

34. *Quomodo Hyrcanum & Phaſaëlum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*

35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & poſtea Romam profectus, cum Antonium obſecraſſet multum pecuniæ pollicitus, creatus eſt à Senatu & Cæſare rex Judææ.*

36. *Herodes poſt hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono; adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*

37. *Quomodo, Hieroſolymis à Silone obſeſſis, Antigonus à Soſio & Herode oppreſſus eſt.*

[o] Ἀνέπεμψεν εἰς Ρώμην.] Legi poteſt ἀνέπεμψε.

[p] Ἐντολὴν ἔχοντος] Sic Cod. *Vat.* & *Epiphanii MSS.* illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Αλέξανδρον omittit *Ed. Baſ.*

[q] Οτι Καῖσαρ,] Hoc *Summarium* habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.* & *Epiphanii MS.* nihil ejus reperitur in *Ed. Baſ.*

[r] Φαρμάκῳ.] Καὶ ὅτι Σκιπίων, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηίου, τὸν Αλέξανδρον πελέκει διεχρήσατο adjicit *Gall.*

[s] Ἔδοξε Κασσίῳ.] Ita cum *Edit. Baſ.* ἔδοξεν ὑπάρχων Κασσίῳ in *Cod. Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τριάκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Aristobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Aristobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: utque non multo post Hyrcanus, suasu Antipatri, ad Aretam fugit.

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντες ἐκείνου βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' οὐ πολὺ Ὑρκανὸς, ὑπ' Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejusque obitum spectant. Quæ vero deinceps consequuta sunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut historiam scribamus, resque propter vetustatem plerisque ignoratas *pro virili* prosequamur, idque dictionis elegantia illustratas, quantum fieri potest, ex verbis eorumque structura, aliisque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum suavitate & voluptate rerum peritiam assequantur. Omnium vero maxime, scriptoribus curæ esse debet accurata diligentia, verumque istis dicendi studium, qui in iis quæ ipsi plane nesciunt fidem illis habituri sunt.

Josephi in scribendo propositum.

Historici munus.

Ἃ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ περὶ τούτων ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ συνεχῆ νυνὶ ἐρῶμεν· οὐκ ἄλλως τινὸς, ἢ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάματον τῆς μνήμης, προμηθούμενοι. τῷ γὰρ ἰσορίαν καὶ τὸν μίγνυσιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὸν ἀρχαιότητα δίδομεν, καὶ τὸ τῆς ἐπαγγελίας κάλλος, ὅσον δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἔκπαλαι τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγινωσκομένοις, ὡς ἂν μὴ χαρίτος τινὸς καὶ ἡδονῆς τὸν ἐμπειρίαν διαλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, τῆς ἀκριβείας τοὺς συγγραφεῖς σχολάζειν δεῖ, καὶ παρρησίαν λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.

Aristobuli & Hyrcani de regno bellum.

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniisset, anno tertio Olympiadis * centesimæ septimæ, Romæ consulibus Quinto Hortensio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confestim infert Aristobulus: & commisso apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Aristobuli uxor & liberi ipsius à matre in custodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adversarios, qui intra templi septum con-

β'. Ἀρξαμένου τοίνυν τῆς ἀρχιερωσύνης Ὑρκανοῦ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς τὴν ἑκατὸν Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Ῥωμαίων Κοΐντου Ὁρτησίου καὶ Κοΐντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπικαλεῖτο, πόλεμον αὐτοῖς ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτῷ γενομένης πρὸς Ἱεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. ὃν γενόμενον, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα συνέβαινε κατοικίζεσθαι τὸν Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς προεῖπα-

---

a Τεσσάκοντα καὶ δύο.] Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. XIII. p. 156.

b Τὰ μὲν οὖν] Τῶν μὲν οὖν π. & mox τὰ τούτοις οὖν ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ τῷ Αλ. & dein διεληλυθότων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hen.* atque ita legisse videtur *Epiphan.*

c Μηδὲν παραλιπεῖν] Ergo Jesu quoque mentionem fecisse Josephus credendus est. REL.

d Δίκην,] Si cui duriusculum videatur δίκην μιδόντι, in locum vocis δίκην, per me licet, substituat δίζησιν. HUDS. *Lugd. Bat.* δίκῃ· καὶ. Lege (inquit *Coccejus*) δεῖ μὲ καὶ. Ego nihil mutandum censeo. HAV.

e Ἐπαγγελίας] Forte ἀπαγγελίας.

f Τῆς ἀκριβείας —— μέλλουσιν.] Accurationis & Veritatis studium in Historico vid. supr. lib. 8. c. 2. §. 8. ἀλλὰ μηδεμιᾶς ὑπόνοιαν τυγχάνειν παραλείπειν, ἂν μὴ μετὰ δείξεως, καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν δυνάμεθα τὴν ἀλήθειαν· SPANH.

g Ἀρξαμένου τοίνυν] Παραλελειμμένου τῆς βασιλείου Ὑρκανοῦ *Busb.* verum nec ista, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ἀ. Ὑρκανοῦ agnoscit *Vet. Interpr.* & mox hac §. egit τῷ Ὑρκανῷ.

h Ὑρκανοῦ] Πρώτου Ὑρκανοῦ *Vat.*

i Τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς] Pro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Versione* aut *centesima octogesima tertia Olympiade*, aut *centesima octogesima Olympiade*, aut *centesima septuagesima tertia Olympiade*. Videsis *Langium* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 336. HUDS. Malè *Rufinus* centesima octuagesima Olympiade, mutatione τῆς π ολ. pro τῆς ζ καὶ ο ολ. vid. *Casaub.* Exer. Baron. p. 155. SPANH.

* *Centesimæ*] Vide *Casaub.* contra Baron. p. 155.

k Κοΐντου Ὁρτησίου,] Κοΐντου Ὁρτησίου *Hen.* & *Vat.* Κοΐντου τοῦ Ὁρτησίου *Busb.*

l Κατέρχεται] *Lugd. Bat.* κρατεῖται.

m Κα-

ρηκαμεν· καὶ τὰς ἀνδριαντοποιήτας ἢ [l] καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν προέβολον, [m] αἱρεῖ προσβαλών. καὶ λόγους ποιησάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν περὶ [n] συμβάσεως, καταλύει τὴν ἔχθραν, ὅπως τῷ βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, καρπούμενον ἀδεῶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ κελεύσειν. ταῦτα [o] ὀμόσαντες ἐν τῷ ἱερῷ συνθέμενοι, καὶ ὅρκοις καὶ δεξιαῖς πιστωσάμενοι τὰς ὁμολογίας, καὶ καταπασάμενοι ἅπαντες ἀλλήλους, ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, Ὑρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [p] εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ἀριστόβουλου.

γ'. Φίλος δέ τις Ὑρκανῷ [q] Ἰδουμαῖος, Ἀντίπατρος λεγόμενος, πολλῶν μὲν ὑπαρχων χρημάτων, δραστήριός τε τὴν φύσιν ὢν καὶ στασιαστής, ἀλλοτρίως εἶχε πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον καὶ διαφόρως, διὰ τὴν [r] πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μὲν[s] οὖν φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [s] τοῦτον εἶναι [t] γένει τῶν ἐκ τῶν πρώτων Ἰουδαίων, τῶν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικομένων. ταῦτα δὲ λέγω χαριζόμενος Ἡρῴδῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, βασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τύχης τινὸς [v] γενομένῳ. περὶ οὗ καιρὸν δηλώσομεν. οὗτος τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, [x] Ἀντίπας τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ [y] τοῦτο τὸ ὄνομα· ὃν Ἀλέξανδρος καὶ βασίλισσα καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ στρατηγὸν ἀποδειξάντων ὅλης τῆς Ἰδουμαίας, ποιήσασθαι φιλίαν πρὸς τοὺς [z] ὁμόρους αὐτῷ Ἀραβας καὶ Γαζαίους καὶ Ἀσκαλωνίτας λέγεται, πολλαῖς αὐτοὺς καὶ μεγάλαις ἐξιδιωσάμενον δωρεαῖς. τέλος οὖν καὶ Ἀριστοβούλου δυναστείαν ὁ νεώτερος Ἀντίπατρος ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι πάθῃ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, [a] ὑπισχνεῖται κρύφα κατ' αὐτοῦ διαλεγόμενος τοῖς Ἰουδαίων τοὺς δυναστεύοντας· ἄδικον εἶναι λέγων περιορᾶν Ἀριστόβουλον ἀδίκως ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκβεβληκότα, πρεσβύτερον ὄντα, κατέχοντα δ' αὐτὸν οὐσίαν ἐκείνου διὰ τὸ πρεσβεῖον. [b] τούτους δὲ συνεχῶς καὶ πρὸς τὸν Ὑρκανὸν [c] ποιούμενος διατελῶν τοὺς λόγους, καὶ ὅτι κινδυνεύοι [d] τὸ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ποιήσας αὐτὸν ἐκποδών. τοὺς γὰρ φίλους τοῦ Ἀριστοβούλου μηδένα [e] παραλιπεῖν καιρὸν ἔλεγε, συμβουλεύοντας αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς τότε βεβαίως ἕξοντα τὴν ἀρχήν. τούτοις Ὑρκανὸς πιστεύσας τοῖς λόγοις, φύσει χρηστὸς ὢν, καὶ διαβολὴν δι' ὑπουλίαν οὐ προσιέμενος ῥᾳδίως. ἐποίει δὲ αὐτὸν τὸ ἀπραγμον καὶ τὸ παρειμένον τῆς διανοίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγνωμοσύνη καὶ ἀνανδρον δοκεῖν· τῆς δ' ἐναντίας φύσεως ὢν Ἀριστόβουλος, δραστήριος καὶ διεγηγερμένος [f] τὸ φρόνημα.

δ'. Ἐπεὶ δὲ τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, ὃ προσέχοντα ἑώρα τοῖς λόγοις τὸν Ὑρκανὸν, ὃ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας πλαττόμενος καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλον, ὡς [g] ἀποκτεῖναι θέλοντα· καὶ μόλις ἐγκείμενος πείθει πρὸς Ἀρέταν αὐτῷ συμβουλεύσας φυγεῖν, τὸν Ἀράβων βασιλέα. παθένη γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι συμμαχον [h] ὑπισχνεῖτο. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούων ἔλεγε, [i] συμφέρον εἶναι τὸ πρὸς τὸν Ἀρέταν ἀποδρᾶναι. ἔστι δὲ ὅμορος τῇ Ἰουδαίᾳ ἡ Ἀραβία. καὶ δὴ πέμ-

fugerant, vi expugnat. Deinde cum ad fratrem de compositione verba fecisset, inimicitias deponit iis conditionibus, ut regnaret Aristobulus, ipse vitam ociosam ageret, suisque facultatibus placide frueretur. Hoc fœdere ita facto in templo, cum quidem pacta jurejurando & dextris confirmassent, & invicem spectante universa multitudine complexi fuissent, discesserunt: ille quidem in regiam, Hyrcanus vero ut homo privatus in ædes Aristobuli. *Fœdus ineunt Aristobulus & Hyrcanus.*

3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & seditiosus, qui alieno ab Aristobulo erat animo & ab eo diffidebat ex sua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damascenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *suo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipsius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum constituissent, ajunt fecisse amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Ascalonitis, qui secum sentirent; eosque sibi multis & magnis muneribus conciliavisse. Itaque *hic* juvenis Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter suum in illum odium, excitat adversus eum clandestinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum esse dicens pati ut Aristobulus injuste principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter *ætatem deberetur imperium. Hos autem sermones assidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum esse dicebat, nisi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Aristobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei consulerent, ut Hyrcanum interimeret, quasi ita demum firmum habiturus principatum. His sermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro sua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remissio fecerunt ut degener & imbellis spectantibus videretur: at natura diversus erat Aristobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto. *Antipater Idumæus Herodis pater. Nicolaus Damascenus. Antipater Judæos excitat in Aristobulum. Hyrcani elogium.*

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum suis dictis aurem non præbere videt, non desinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Aristobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; sicque acrius urgendo persuadet, cum ei consuluisset ut ad Aretam Arabum regem perfugeret. nam pollicebatur, si sibi obtemperaret, se quoque ei socium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re sua esse ad Aretam fugam maturare. Est autem *Antipater auctor est Hyrcano ut ad Aretam fuga se recipiat.*

Ju-

l Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν προέβολον, αἱρεῖ προσβαλών] Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν προέβολον αἱρεῖ. προσβαλὼν δὲ καὶ λ. Busb. αἱρεῖ, προσβαλὼν δὲ καὶ Hen.

m Αἱρεῖ προσβαλών.] Gen. αἴρει. L. B. ἱερεῖ. Legendum αἱρεῖ. COCC.

n Συμβάσεως,] Συμπάσεως Hen.

o Ἐπὶ τούτοις] Ita ex Vet. Interpr. & lib. 1. de Bello Jud. ἐπὶ τοῖς in Codd. Gr. & Editis & MSS. Est qui vertit, *in eorum præsentia qui in templo erant.*

p Εἰς τὴν οἰκίαν] Εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ar. Vat. εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ar. Hen.

q Ἰδουμαῖος,] Ἰουδαῖος in Cod Gall. Ἰδουμαῖος in ceteris omnibus, tam Lat. quam Gr. HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 6. §. 2. SPANH.

r Πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν.] Πρὸς τὸν Ὑρκ. Hen. & Busb.

s Τοῦτον εἶναι φησὶν] Idem in *Historia Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum πολυγλώττων Parisiensium* [& *Londinensium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Usserius* ad *A. M.* 3932. quem videsis.

t Γένει] *L. B.* γνώμῃ. Forte γνώμην inquit *Coccejus*. Nihil tamen muto. HAV.

v Γενομένῳ.] Γεγονυίᾳ Busb.

x Ἀντίπας] *Antipatri* & *Antipæ* idem est nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Grot. ad Luc. c. 1.*

y Τοῦτο δὲ τοῦνομα·] Dissentit *Eusebius* (*Hist. Eccl. l. 1. c. 6.*) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuisse scribit. Verum fidem potius *Josepho* quam *Eusebio* habendam esse ostendit *Chr. Noldius*, sub initium *Historiæ Idumææ.*

z Ὁμοροῦντας] Ὁμόρους αὐτῶν Busb. ὁμορεῦντας αὐτῷ Hen. (& *Lugd. Bat.*) in *Epiphanii* versione, *cum finitimis Arabibus.*

a Ἐπισωισᾷ κρύφα κατ' αὐτοῦ] Ἐπισυνισᾷ κατ' αὐτὸν κρύφα τῶν Ἰουδ. *Hen. Busb. & Vet. Interpr.*

* *Ætatem deberetur imperium.*] *Al.* ætatis prærogativam.

b Τούτους δὲ] Ita *Hen. & Busb.* τούτοις τι συνεχῶς πρὸς in *Editis Aliisque.*

c Ποιούμενος] Ἐποιεῖτο τοὺς λόγους *Busb.*

d Τὸ ζῆν,] Ita *MSS.* (certe *Lugd. Bat.*) τῷ ζῆν *Busb.* τῷ ζῆν *Gen. Aliisque.*

e Παραλιπεῖν] *L. B.* παλαίειν.

f Τὸ φρόνημα.] Φρονήματι *Busb.*

g Ἀποκτεῖναι θέλοντα·] Ita *Hen. & Busb.* κτεῖναι in *reliquis.*

h Ὑπισχνεῖτο.] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. & Epiphan.* ὑπισχνεῖτο in *Editis Aliisque.*

i Συμφέρον] *Lugd. Bat.* σύμφορον.

Judææ finitima Arabia. Itaque miſit Hyrcanus primum Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non eſſe inimicis traditurum ſi ad eum ſupplex veniſſet. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hieroſolyma. Et haud multo poſt aſſumpto eo, noctu egreſſus eſt urbe, & longo itinere expedito eum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc ſingulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* perſuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promiſit, ſi reductus & in regnum reſtitutus eſſet, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipſius pater ab Arabibus abſtuliſſet. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabaſa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Lyſſa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

πρῶτ[ος] Υρκανὸς] Πρῶτον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

πολλὰ ἀνύσας ὁδὸν,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πολλῷ in *Editis Aliiſque.*

Πέτραν, ὅπου τὰ βασίλεια] Πέτρα Arabum Regia. Eadem Ἀρεμίμη dicta, ſupr. lib. 4. c. 7. §. 1. quæ Arabum primaria urbs, Græcis Πέτρα. ſupra Πέτρα hæc eadem, quæ prius Ἀρκη dicta lib. 4. c. 4. §. 7. Alia nempe hæc Ἀρκη ab altera in Phœnice, quæ Ἀρκη ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ dicitur ſupr. lib. 1. c. 7. §. 1. ubi natus Alexander Severus Imperator. *Lamprid.* in Alexand. Sever. Ab hac Ἀρκη Phœniciæ alia Arabiæ, poſtea Πέτρα dicta, de qua loc. cit. lib. 4. c. 7. §. 1. ſuperioris Ἀρκης mentio iterum lib. 5. c. 1. §. 22. Ἀρκη ἡ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν &c. item lib. 8. c. 2. §. 3. Ἀρκλα Φηλίκων. SPANH.

Οπου τὰ βασίλεια] Οπου τὰ βασίλεια τῷ Ἀρέτα. παρεκάλει ὁν αὐτὸν Υρκανὸς ἱκαρῆξαι οἱ ἀδικημένῳ, καὶ καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ιουδαίαν, καὶ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκατασῆσαι, ὑπισχνέμενος δώσειν αὐτῷ π. *Busb.* atque ita fere *Zonaras.*

ὁ Ὁ παιὴρ —— Αγαλλα,] XII. Urbes Arabibus ereptæ ab Alexandro Judæorum Rege, vid. ſupr. lib. 13. c. 15. §. 4. SPANH.

Ναβαλλὼ,] In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabaletha.*

Λιβιὰς] Λαβιὰς juxta aliquot *Epiphanii* libros.

Θαραβασὰ,] Θαραλαβὰ *Hen.* Αραβατὰ aut Αραβαθὰ *Epiphan.*

Αγαλλα,] *Galata* & *Galathone* in *Epiphan.* pro Αγαλλα, Αθὼν.

Ζώαρα,] Ζωάρων τ' Ἀραβίας· ἀλλοι. lib. 4. c. 8. §. 4. & Ἀρχ. lib. 1. c. xi. §. 4. ζόαρ ἔστι καὶ παρὰ λίγυῃ· *Hebr.* ὀλίγ[ος], nempe צוער. SPANH.

Ορώναι,] Ορῶν Λιγμᾶ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Monſtingo Adiſſa* aut *Ediſſa*: dein *Ribdalaſa*, *Oriblo.* HUDS. Conf. ſupra Antt. lib. 13. c. 15. §. 4. Ορώνας· SPANH. Poſt Ορωναι in *Lugd. Bat.* ſubjungitur Λυγμὼ, inque ejuſdem MS. margine adnotatur alia lectio Λιγμάν. Quum vero tot Codices novam adjungant urbem, plurimi vero legant Λιγμᾶ, ſubſtitui debere judico Λεμβᾶ, quam urbem conjungit Joſephus cum Oronis, Mariſſa aliiſque ex his urbibus, quas enumerat etiam ſuperius Lib. 13. c. 15. §. 4. HAV.

Λύσσα,] Λέσσα *Hen.* Λύσα *Ptolemæo.* Vide *Bocharti* Phaleg. p. 350.

Ἀριστοβούλῳ συστρατιώτην.] Τῶ Ἀριστοβούλῳ *Busb. Hen.* & *Vat.*

Βαλόμβῳ τὰ στρώματα] Ita *Busb.* βαλόμβῳ in *reliquis.* Forſan ἔξω βαλόμβῳ, inquit *Cl. Lowthius.*

Γινομένων,] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γινομένων in *ceteris.*

Φάσκα λέγομεν,] Πάσχα *Busb.*

Ονίας ὁ] Ονίαν δέ τινα, δίκαιον ὄντα καὶ θεοφιλῆ *Busb.* atque ita *Zonaras*, qui ſubjungit, ὃς αὐχμοῦ ποτὲ γενομένου, ἐκ τοῦ θεοῦ δυσωπήσας, ἵλεων τὴν ἀνομβρίαν, ἔφη οἱ Ιουδαίοις ἐξελθεῖν ἐξ Αριστοβούλου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ· ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο. ὡς δ' ἐώρα, ὡς θεὸς β. τ. ὄλων, εἶπε &c.

ὃς ἀνομβρίας ποτὲ ὄσης] Illud ὃς deeſt *Hen.* HUDS. Hiſtoria hæc narratur in Gemara Taanith fol. 23. 1. & his verbis in Megillath Taanith fol. 49. fac. 2. יצא רוב אורז ולא ירדו גשמים הלך אצל להם חוני המעגל אמרו לו התפלל שירדו גשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה וטמר בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי וכתיב אשיב על תוכחתי אמר רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמים יורדין. *Maxima pars menſis Adar jam effluxerat, & pluviæ nondum deſcenderant. Adierunt Oniam, circularem dictum* (ob rationem mox indicandam) *rogantes ut pluviam à Deo peteret. Reſpondit, ite & furnos paſchales intro ferte, ne à pluvia liquefiant. Precatus eſt, at non deſcenderunt aquæ pluviæ. Tunc circulum deſignavit humi & ſe in medio ejus conſtituit, exemplo Chabacuci, qui dixit* cap. 2. 1. *in cuſtodia mea ſtabo & figam gradum ſuper locum munitum* (undique qualis eſt figura circuli) *& contemplabor, ut videam quid dicatur mihi & quid reſpondeam arguenti me. Dixit Onias, Domine hujus univerſi, oculi filiorum tuorum in me converſi ſunt, quoniam veluti filius domus tuæ ſum coram te: juro per nomen tuum magnum me ex hoc loco non digreſſurum antequam miſeritus fueris filiorum tuorum. Mox cæperunt pluviæ deſcendere.* REL.

* *Deo Charus,*] *Al.* Dei amicus.

III. CAP. II.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adverſus Ariſtobulum, & Hieroſolyma obſident: utque Scaurus Romanus obſidionem ſolvit. De obitu Oniæ.

ΚΕΦ. β'.

Ως Ἀρέτας καὶ Υρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, καὶ πολιορκοῦσιν Ιεροσόλυμα. καὶ ὡς Σκαῦρ[ος] ὁ Ρωμαῖ[ος] λύει τὴν πολιορκίαν. Περὶ Ονίου πλούτης.

Aretas in Ariſtobulum expeditionem facit, eumque ſuperat, dein templum oppugnat.

HIS promiſſis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Ariſtobulum, cum quinquaginta equitum ſimul & peditum millibus, eumque prælio vincit. Cum autem multi poſt hanc victoriam ad Hyrcanum defeciſſent, deſertus Ariſtobulus fugit Hieroſolyma. At rex Arabum, copiis ſuis omnibus ſecum adductis, fanum aggreſſus oppugnat Ariſtobulum, populo ab Hyrcano ſtante & oppugnationem adjuvante, cum ſoli ſacerdotes eſſent apud Ariſtobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque caſtris, obſidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum feſtum, quod Paſcha vocamus, Judæorum præcipui, relictis ſuis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir juſtus & * Deo charus, (qui aliquando, cum ficcitas eſſet, Deum oravit ut ardores depelleret, Deuſque precibus exauditis pluviam miſit) ſeſe

ΤΟύτων αὐτῷ τῶν ὑποχέσεων γενομένων, Ἀρέτας ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, μετὰ πεντε μυριάδων ἱππέων ἅμα καὶ πεζῆς φαλάγγος, καὶ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν δὲ μετὰ τὴν νίκην πρὸς Υρκανὸν αὐτομολησάντων, μονωθεὶς ὁ Αριστόβουλος ἔφυγεν εἰς Ιεροσόλυμα. ὁ δὲ τοῦ Ἀράβων βασιλεὺς, πᾶσαν τὴν φάλαγγα ἀγαγὼν, καὶ προσβαλὼν τῷ ἱερῷ, τὸν Αριστόβουλον ἐπολιόρκει, προσειλημένου καὶ δήμου τῷ Υρκανῷ, καὶ συμπολιορκοῦντος αὐτῷ, μόνων δὲ τῶν ἱερέων τῷ Αριστοβούλῳ προσμενόντων. ὁ μὲν οὖν Ἀρέτας ἐξῆς βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Ιουδαίων, ἰσχυρῶς ἐπέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τούτων δὲ γινομένων καὶ τοῦ καιροῦ τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, ἣν Φάσκα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατοι τῶν Ιουδαίων, ἐκλιπόντες τὴν χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. Ονίας δέ τις ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ καὶ θεοφιλὴς, ὃς ἀνομβρίας ποτὲ ὄσης ἠύξατο τῷ Θεῷ λύσαι τὸν αὐχμὸν, καὶ γενόμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς ὕσαι, ἐκρύψεν αὐτὸν ἀφ' οὗ τὸ τῶν στα-

Onias, vir juſtus, & Deo charus.

σιν [e] ὁρᾶν ἀπιμένουσιν. ἀναχθὼς δ' εἰς τὸ στράτοπεδον τῶν Ιουδαίων, ἠξίουν ὡς ἅπασι τοῦ ἀνομβρίου εὐξάμενος, [f] ἵν' ὕτως ἀρᾷς καὶ Ἀριστοβούλῳ καὶ τῶν συστασιαστῶν αὐτοῦ ἀπέλθωσιν. ἐπὶ δ' ἀντιλέγων καὶ δεόμενος ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, [g] στὰς μέσος αὐτῶν εἶπεν, "[h] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπὶ οἱ μετ' ἐμοῦ νῦν "ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ πολιορκούμενοι δὲ ἱερεῖς "σοί, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [i] ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, "μήτε κατ' ἐκείνων ἃ νῦν δεδέηνται εἰς τέλος ἀγα- "γεῖν." καὶ τὸν μὲν τοῦτ' εὐξάμενον περιστάντες οἱ πονηροὶ τῶν Ιουδαίων κατέλευσαν.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς τούτοις αὐτοὺς θαρρεῖν ἐπιμορφώσας τὸ ὠμότητος, καὶ δίκην εἰσπραξάμενος δι' Ονίαν φόνου τούτου τρόπον. [k] πολιορκουμένων τε ἱερέων καὶ δι' Ἀριστοβούλου, συνέβη τοῦ ἑορτοῦ ἐπιόντος τοῦ καλουμένου Φάσκα, καθ' ὃν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν τῷ Θεῷ. ἀπορουμένοις δὲ θυμάτων οἱ περὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἠξίουσαν [l] αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους θαρρεῖν, χρήματα [m] λαβόντας ἀντὶ τῶν θυμάτων ὅσα θέλουσι. τῶν δ', εἰ [n] βούλοιντο λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, προθύμως ὁ, τε Ἀριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέστησαν, καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθιμήσαντες [o] ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοῦτο πονηρίας ἦλθον, ὥστε θαρρῦναι τοὺς πέλας καὶ ἀσεβῆσαι εἰς τὸν Θεὸν, τὰ πρὸς τοῦ θύσιαν μὴ [p] θαρραλέους τοῖς δεομένοις. [q] θαρσαπονδηθέντες δὲ οἱ ἱερεῖς ηὔξαντο τῷ Θεῷ, δίκην [r] αὐτῶν εἰσπράξασθαι θαρρὰ τῶν ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, τὸν καρπὸν ἀπάσης τῆς χώρας διέφθειρεν, ὡς τὸ μόδιον δι' σίτου τότ' [s] αὐτοῖς ἐξωνεῖσθαι δραχμῶν ἕνδεκα.

γ'. [t] Ἐν τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήιος, αὐτὸς ὢν ἐν [v] Ἀρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἔτι Τιγράνῃ. ὁ δὲ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, Λόλλιον μὲν καὶ Μετέλλον νεωστὶ τοῦ πάλιν ἡρηκότας εὐρὼν, αὐτὸς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπείγετο. [x] θαρσυνομένῳ δὲ πρέσβεις ἦκον παρ' αὐτοῦ τε Ἀριστοβούλου πρὸς αὐτὸν καὶ Τρκανοῦ, [y] συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ. [z] ὑπισχνουμένων δὲ, Ἀριστοβούλου μὲν [a] τετρακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Τρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προσδέχεται τοῦ Ἀριστοβούλου ὑπόσχεσιν, ὡς δὴ εὐπόρου χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος ὢν, καὶ μειρακιώδη ἐξίων τυγχάνων· ὁ δὲ καὶ πένης ὢν, καὶ γλίσχρος, [b] καὶ πρὸς μειζόνων τοῦ ἄπιστον πεῖσιν ἐπαγγελίαν. ὡς δὴ ἴσον ὂν βίᾳ πάλιν ἑλεῖν, [c] ἐν τοῖς μάλιστα ὀχυρὸν καὶ δυνατὸν, [d] ἢ φυγάδας σκεδάσειν μὴ τοῦ [e] Ναβαταίων πλῆθος, οὐκ εὐπρόσμαχον πόλεμον [f] διαφέρον. τούτῳ πίνυν προσθέμενος διὰ τὰς προφερομένας αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τὴν πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Ἀρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ρωμαίων ἀποδειχθή-

abdidit, quoniam durare seditionem videbat. Sed *illi*, eo in Judæorum castra perducto, postulant, ut quemadmodum siccitatem precibus finierat, ita nunc Aristobulum & ejus factionis homines diris ageret. cumque contradicens & deprecans coactus esset à multitudine, stans in medio eorum dicebat, "O Deus rex universitatis, quandoqui- "dem qui mecum nunc stant, tuus populus est, "itemque qui obsidentur sacerdotes tui sunt, pre- "cor ut neque contra hos illos audias, neque quæ "hi contra illos orant ad exitum perducas." Et illum quidem ista precatum circumstantes Judæorum pessimi quique lapidibus necarunt. *Onias lapidatur.*

2. Deus autem mox illos ob hanc crudelitatem ultus est, cædisque Oniæ pœnas exegit ad hunc modum. Obsessis sacerdotibus & Aristobulo, accidit ut festum instaret quod Pascha vocatur, in quo nobis moris est multas hostias Deo immolare. At cum victimis carerent qui cum Aristobulo erant, populares suos rogarunt ut eas *ipsis* præberent, & pro iis quantam vellent pecuniam acciperent. cumque illi, si habere velint, in singula capita mille drachmas dari postularent, Aristobulus & sacerdotes conditionem libenter acceperunt, & demissam per muros pecuniam illis dederunt. Atqui illi, accepta pecunia, victimas non dederunt: sed eo improbitatis processerunt, ut fidem violarent, & impii essent in Deum, ea quibus ad sacra facienda opus erat egentibus non suppeditando. Sacerdotes autem contra fidem datam decepti Deum orarunt, ut se in populares suos ulcisceretur. Atque ille vindictam non distulit: sed immisso magno violentoque vento totius regionis fruges corrupit, adeo ut eo tempore tritici modius undecim drachmis emeretur. *Fides violata ab obsidentibus.* *Illos ob scelus ulciscitur Deus.*

3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pompejus, cum ipse esset in Armenia & adhuc adversus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damascum profectus, Lolliumque & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è vestigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Aristobulo & Hyrcano legati, auxilium postulantes utrique. Cumque Aristobulus quidem promitteret se quadringenta talenta daturum esse, Hyrcanus vero his non pauciora datum iri, Aristobuli promissionem accipit, quippe hominis pecunios & magnifici & æquiora postulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus esset, & incredibilia pollicetur cum majora postularet. non enim ejusdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitissimam & potentissimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur causas cum Aristobulo pacisci- tur, acceptaque pecunia solvit obsidionem, jubens Aretam discedere, aut *ni pareat* hostem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damascum *IV. Scaurus, in Syriam à Pompeio missus, mox in Judæam contendit.* *Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Aristobulus.* *Scaurus, acceptâ ab Aristobulo pecunia, Hierosolyma ab obsidione liberat.*

e Ὁρᾶν ἐπιμένουσιν] Ὁρᾶν ἐχυρὸν ἐπ. *Hen.* HUDS. Et *Lugd. Bat.* neque male forsan. HAV.

f Ἵν' ὕτως ἀρᾷς] Ἵν' ὕτως ἀρᾶς θῇ κ' Ἀρ. κ. τ. συστασιωτῶν αὐτοῦ. ἐπεὶ *Hen.* & *Busb.*

g Στὰς μέσος αὐτῶν] Semper stabat in circulo, uti dicitur ibid. abusus ad id verbis Haggæi. REL.

h Ω Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων,] Ω Θεὲ Βασ. *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb. Vat.* & *Zonar.* HUDS. Eadem fere phrasi utitur in precibus suis, quas Talmudici habent. REL.

i Ἐκείνοις ἐπακοῦσαι, μήτε κατ' ἐκείνων] Ita *Hen. Vat.* & forsan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) nisi quod ὑπακούσῃς habeant. ἐκείνοις ἀκοῦσαι, μήτε κατ' ἐκείνων in *Editis.* ἐκείνοις ἐπαρήξῃς, μήτε μὴν κατ' ἐκείνων τούτοις *Zonar.*

k Πολιορκουμένων τε ἱερέων] Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* πολιορκουμένων δὲ τε in *Editis.*

l Αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους] Αὐτοῖς non agnoscit *Busb.* αὐτοὺς habet *Vat.*

m Λαβόντας] Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.*

n Βούλοιντο] λαβεῖν,] Βούλοιντο *Busb.* & *Vat.* εἰ βούλοιντο] μισθὸν χιλίας δραχμὰς *Hen.*

o Ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα.] Ἔδοσαν δὲ ποτε ἀποδοῦναι *Hen.*

p Παρρησιάσαντες τοῖς δεομένοις.] Παραχώσαντες *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Παρρησιασθέντες] Conf. de Vita §. 59.

r Αὐτῶν εἰσπράξασθαι] Αὐτῶν deest *Hen.* & εἰσπράξαι habet *Busb.* paulo post ὡς pro ὡς.

s Αὐτοῖς] *Lugd. Bat.* αὐτοὺς.

t Ἐν τούτῳ —— Πομπήιος,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 8. §. 1. item infra c. 5. §. 1. SPANH.

v Ἀρμενίᾳ] Vide *Usserii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.*

x Παρρησιαζομένῳ] *L. B.* θαρσυνομένῳ.

y Συμμαχεῖν ἀξιοῦντες ἑκατέρῳ] *Lugd. Bat.* εἰ βούλοιτο συμμαχεῖν. ἀ. ἑκατέροις.

z Ὑπισχνουμένων δ',] Ὑπισχνουμένου *Hen.* & *Busb.*

a Τετρακόσια δώσειν τάλαντα,] Τετρακόσια *Vat.* & *Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex seq. cap. 2. §. 5. ab init. HUDS. Conf ἀλλοι. lib. 1. c. 6. § 3. SPANH.

b Καὶ πρὸς μειζόνων] Ita *Bas. Hen. Busb.* & *Vat.* ὑπὲρ μειζόνων in *Ed. Gen.*

c Ἐν τοῖς μάλιστα] Ἐν τοῖς μ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Ἢ φυγάδας] Cl. *Lowthius* ἢ pro ἡ reponendum censet.

e Ναβαταίων] Ναβαταῖοι de Arabibus. SPANH.

f Διαφέρον.] Διαφερόντων *Busb.* & *Lugd. Bat.*

scum iterum petiit: Aristobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congressus, prælio superat, & hostium circiter septem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

σεσθαι. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Ἀριστόβουλος δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπί τε Ἀρέταν καὶ Ὑρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [g] ἐπὶ τὸ καλούμενον [h] Παπυρῶνα, νικᾷ τῇ μάχῃ καὶ κτείνει ὡσεὶ [i] ἑξακισχιλίους τῶν πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [k] καὶ Φαλίων ὁ Ἀντιπάτρου ἀδελφός.

V. CAP. III.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant de regno disceptantes: utque Aristobulo in castellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones sibi traderet.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς πρὸς Πομπήιον ἔρχονται περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι· καὶ ὡς Ἀριστόβουλος εἰς Ἀλεξάνδρειον φεύγει, Πομπήιος ἐπ' αὐτὸν στρατιάν, καὶ τὰ ἐρύματα παραδίδοναι κελεύει.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Aristobulus.

NON multo autem post, cum Pompejus Damascum venisset, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Misit enim ei ingens donum Aristobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Memini autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, cum "corona aureorum quatuor mille, & ex Judæa sive "vitis sive hortus: quod opus τερπωλὼ *delectationem* "nem nominabant. Hoc donum vidimus etiam "nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedica"tum, cum inscriptione ALEXANDRI JU"DÆORUM REGIS. Æstimabatur autem "quingentis talentis. Et quidem fertur, Aristo"bulum Judæorum dynasten hoc misisse.

Strabonis de ea testimonium.

Μετὰ δὲ πολὺ ἦλθε Πομπήιος εἰς Δαμασκὸν ἀφικόμενος, καὶ Κοίλῃ Συρίᾳ ἐπιόντι, ἦκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῆς Ἰουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πεντακοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου καὶ Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων ὅτως. "ἦλθε δὲ καὶ ἐξ Αἰγύπτου πρεσ"βεία, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς "Ἰουδαίας εἴτε [l] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [m] τερπωλὼ [n] ὠνό"μαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον ἰσορήκαμεν "καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπε"τωλίου, ἐπιγεγραφὼς ἔχον [o] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐπιμήθη δὲ εἶναι πεντακοσίων "ταλάντων. Ἀριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτο λέγει πέμψαι [p] τῶν "Ἰουδαίων δυνάστου.

Multa in Syria præclare gesta à Pompejo.

2. Non multo autem post venerunt rursus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Aristobulo: * qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat*; hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* jussis iis, qui controversias habebant, ineunte vere *ad se* venire, educto ex hybernis exercitu in agrum Damascenum contendit: & in transitu arcem Apamiæ; quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, & † Ptolemæi Mennæi regionem consideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus, securi percussus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus stipendium solvit. Expugnavit etiam Lysiada præsidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertransissет, & montem superasset Cœlen-Syriam ut appellatur disterminantem, à Pella Damascum se contulit;

Hyrcani & Aristobuli legati ad Pompejum veniunt.

Β'. Μετὰ δὲ πολὺ ἦλθον [q] ἦκον πάλιν πρέσβεις πρὸς αὐτὸν, Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Ὑρκανοῦ, Νικόδημος δὲ ὑπὲρ Ἀριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγόρει τῶν λαβόντων χρήματα, [r] Γαβινίου μὲν πρώτου, Σκαύρου δὲ ὕστερον, ὧν μὲν πεντήκοντα, ὧν δὲ τριακόσια τάλαντα, [s] πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐχθροὺς καὶ τούτους αὐτῷ καταστάζων. κελεύσας δὲ ἥκειν τοὺς ἀμφισβητοῦντας, ἐνισταμένου ἔαρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν [t] χειμαδίων, ὥρμησεν [v] ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν· καὶ τήν τε ἄκραν ἐν παρόδῳ τὴν ἐν Ἀπαμείᾳ κατέσκαψεν, ἣν ὁ Κυζικηνὸς [x] ἐτείχισεν Ἀντίοχος, καὶ τὴν Πτολεμαΐδα καὶ Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [y] οὐδὲν ἐλάττονος Διονυσίου τοῦ Τριπολίτου, καὶ πελεκισθέντος, [z] ὅστις καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίοις μέντοι ταλάντοις ἐξωνησαμένου τὴν ὑπὲρ τῶν [a] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήιος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξεῖλε δὲ καὶ Λυσιάδα χωρίον, οὗ τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ἰουδαῖος. διελθὼν δὲ [b] τὰς πόλεις τήν τε [c] Ἡλιόπολιν καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὸ διέχον ὄρος ὑπερβαλὼν τὴν Κοίλην προσαγορευομένην Συ-

σ Ἐπὶ τὸ καλούμενον] Περὶ *Busb.*

h Παπυρῶνα,] Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. SPANH.

i Ἑξακισχιλίους] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἑπτακισχιλίους *Basil. Gen.* & *aliquot MSS.* HUDS. Ὀκτακισχιλίους; ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3. MSS. ibi ἑξακισχιλίους, unde Ox. ἑπτακισχιλίους· SPANH.

k Καὶ Φαλίων] Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φαλίωνα, hic loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10. §. 1.) καὶ Φαλίων rescripsi pro Καιφαλίων. (*Lugd. Bat.* Κιφαλίων) Verum juxta *Vet. Interpr.* hic Κεφαλὼν legendum, illic Κεφαλῶνα. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 6. §. 3 SPANH.

l Ἄμπελος εἴτε κῆπος] Vide *Plinii* Nat. Hist. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuisse videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt: sed, ut verisimile est, κειμήλιον erat domus Hasmonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Trihæres. Nic. Serrarii*, c. 5.

m Τερπωλὼ] Ita *Hen.* τερπολὼ in *Editis Aliisque.* τερπνὸν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Τερπολὴ de vite aurea Hierosolymis Romam missa. SPANH. Τερπολή. מרפלין REL.

n Ὠνόμαζον τὸ δημιούργημα.] Iterum cum *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant.* in *cæteris* ὀνόμαζε.

o Ἀλεξάνδρου] Ita in *Græcis* plerisque, tam *Editis* quam *MSS.* Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρου habet *Busb.* in *Epiphanii* versione *Aristobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forsan rescribendum censeret, Ἀριστοβούλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Usserio* (in *Annalibus* V. T. p. 248. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hierosolymitano repositum, & à filio ejus Aristobulo ad Pompejum inde transmissum.

p Τῶν Ἰουδαίων δυνάστου.] Τὸν Ἰουδ. *Hen.* τοῦ τῶν Ἰουδ. *Vat.*

q Ἦκον πάλιν] Ἦκον πρὸς αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.*

* *Qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant,*] Qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepissent, ille trecenta talenta, alter quadringenta, *Epiphan.*

r Γαβίνιος] Ita cum *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* Γαβίνιος in *cæteris.*

s Πρὸς τοῖς ἄλλοις] Πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τούτους ἐχθροὺς αὐτῷ κατ. *Hen.*

t Χειμαδίων,] Χειμαδείων *Hen.*

v Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν·] Ἐπὶ τὴν Δαμασκηνῶν *Busb.* (ut & margo *Lugd. Bat.*) ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν *Gall.*

x Ἐτείχισεν] Ita ex *MSS.* (etiam *L. B.*) & *Vet. Interpr.* ἐπεῖχεν perperam in *Editis.*

† *Ptolemæi Mennæi regionem consideravit,*] Id est *qui Mennæus dicebatur:* aliis vero, *Mennæi* filii. Vide supr. lib. 13. c. 16. §. 3. & supr. lib. 13. c. 15. §. 2.

y Οὐδὲν ἐλαττόνος] Οὐδὲν ἔλαττον *Busb.*

z Ὅστις καὶ κηδεύων] Sic in plerisque *MSS.* (ut & *L. B.*) ὅστε in *Editis.*

a Ἡμαρτημένων τιμωρίαν,] Sequutus sum *Cod. Hen.* in *Editis Aliisque* ἁμαρτημάτων.

b Τὰς πόλεις] Καὶ πόλεις ἑτέρας solus *Busb.*

c Ἡλιόπολιν] Ita cum *Cod. Hen.* Ἡλίαν πόλιν in reliquis. In *Epiphanii* versione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem transissет, in medio positum montem ascendit, & in inferiorem Syriam Damascumque pervenit.*

d Ἦκον

Συρίαν, ἀπὸ τ Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [d] ἦκεν· ἔνθα δὴ κ τ Ιουδαίων διήκουσε κ τ [e] ἡγεμένων αὐτῶν, εἰ πως τι ἀλλήλους διαφέροιτο, ὅ, τε Ὑρκανὸς κ Ἀριστόβουλος, κ τὸ ἔθνος πρὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν σὺν ἀξίωσιν [f] βασιλεύεσθαι, πάτριον γὰρ εἶναι τοῖς ἱερεῦσι τ [g] τιμωμένου παρ' αὐτοῖς Θεῷ πᾶσιν ἄρχειν, ὄντας δὴ τούτους ἀπογόνους τ ἱερέων εἰς ἄλλην μεταγαγεῖν δέχεσθαι τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως ἦ [h] δῆλοι γένωνται. Ὑρκανὸς μὲν κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [i] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον ὑπ' Ἀριστοβούλου, κ μικρὸν ἔχοι μέρος τ χώρας ὑφ' αὐτῷ, τὰ δὲ ἄλλα βίᾳ [k] λαῶν Ἀριστοβούλου· πρός τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, κ τὸ πολεμικὸν τὸ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἶναι τ συνήσεσθαι [l] διέβαλλεν, οὐκ ἂν δικαίως ἀποφῆναι λέγων τὸ ἔθνος, [m] εἰ μὴ βιαιός τε κ παρανόμως ὑπῆρχε. συνηγόρουν δ' αὐτῷ [n] πλείους τὰ λέγοντες ἢ χίλιοι τ δοκιμωτάτων Ιουδαίων, Ἀντιπάτερα καθιστάντες. ὁ δὲ μὲν σκοπεῖν αὐτὸν τ ἀρχῆς τὰ ἐκείνου φύσιν ἠτιᾶτο, ἄπρακτον ὄντα, κ διὰ τοῦτ' οὐκ ἀποφρόνητον. αὐτὸν δ' ἔλεγε φόβῳ μὴ τοῖς ἄλλοις μεταδῶναι τὰ ἀρχεῖα, ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ συναπελθεῖν, τοσούτοις ἐνεδεδεμένον δ' αὐτὸν τούτοις ὅπερ κ Ἀλέξανδρον τ πατέρα. κ δὴ μάρτυρας τούτων ἐκάλει τοὺς νέους κ σωφρονεστέρους, ὧν ἐκεκόσμηντο τὰς πορφυρίδας κ τὰς κόμας κ τὰ φάλαρα, κ τ ἄλλον κόσμον, ὃν ὥσπερ ἀ δίκαια ὑφέξοντες ἀλλ' ὡς εἰς πομπὴν πορευόμενοι [o] ὑπέκειντο.

γ'. Πομπήιος δὲ τούτων ἀκούσας, κ καταγνοὺς Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲν αὐτὸς ἀπέπεμψε διαλεχθεὶς πρᾴως· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔλεγε διατάξειν ἕκαστα, [p] ἐπιδὰν τὰ τ Ναβαταίων πρῶτον [q] ἴδοι. τέως δ' [r] ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, θεραπεύων ἅμα τ Ἀριστόβουλον, μὴ τὴν χώραν ἀποσήσῃ κ διακλεισθείη τῶν παρόδων. ἔτυχε μέντοι τοῦτο ἐξ Ἀριστοβούλου γιγνόμενον. ἀ γὰρ ἀναμενίους ἰδὼν ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Πομπήιος, [s] εἰς [t] Δήλιον πόλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζεται δὲ ἤδη τούτοις Πομπήιος, κ τὴν ἐπὶ τοὺς Ναβαταίους ἀναλαβὼν στρατιὰν, ἔκπε Δαμασκοῦ κ τ ἄλλης Συρίας [v] ἐπικουρίαν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ Ρωμαίων τάγμασιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τ Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ παρέμιξαν Πέλλαν κ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἦκεν, ἥπις ἐστὶν ἀρχὴ τ Ιουδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγαιον, [x] ἐνταῦθα εἴς τι προκαλλὲς ἔρυμα, ἐπ' ἄκρου δ' ὄρους ἱδρυμένον, [y] Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφυγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν πρὸς αὐτόν. ὁ δ', παραινούντων πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ρωμαίοις, κάτεισι· κ, διαλογισάμενος πρὸς τ ἀδελφὸν περὶ τ ἀρχῆς, πάλιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνει Πομπηίου συγχωρήσαντος. κ τοῦτ' ἐποίησε δὶς κ τρὶς, [z] ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τ βασιλείας ἐλπίδα, κ πρὸς ἕκαστον ὧν [a] ἐκέλευσε Πομπήιος ὑπανιόντα ὑπακροώμενος, ἅμα δ' ἀναχωρῶν εἰς [b] τὰ ἐρύματα [c] ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν αὐτὸν, κ πρὸς τὸ πολε-

ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipsi inter se dissidebant, Hyrcanus scilicet & Aristobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio subjici detrectans, quod patrium esset, sacerdotibus ejus Dei, qui apud ipsos coleretur, ut obedirent, hosque sacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in servitutem redigatur: Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipse ab Aristobulo privatus esset jure ætatis; parvamque terræ partem sub se haberet, reliquam vi abstulisset Aristobulus; eumque esse criminabatur, qui & incursionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor exstitisset: gentem nunquam fuisse rebellaturam dicens, nisi ille violentus & turbidus fuisset. Atque hæc ei atteslabantur supra mille de Judæorum illustrissimis, quos Antipater subornaverat. At Aristobulus eum principatu excidisse suæ ipsius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava esset, ideoque facile contemneretur. se vero, ajebat, imperium necessario subiisse ne ad alios transferretur; ipsum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante se* usus est. Atque harum rerum testes citabat juvenes quosdam insolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioso *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quasi causam dicturi, sed quasi pompam obituri sumpserant.

Querela Judæorum de Hyrcano & Aristobulo.

Hyrcani querela de Aristobulo.

Aristobuli defensio.

3. Pompejus, his auditis, Aristobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimisit: seque in terram eorum profectum omnia compositurum dicebat, postquam prius Nabatæorum res inspexisset. at interea quietos se tenere jussit; Aristobulum simul colens, ne nationem averteret & transitum ei intercluderet. neque tamen non est id ab Aristobulo factum. Nam nulla re exspectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam se contulit.

Pompejus, Hyrcano favens, Aristobulum dimittit.

4. Istis autem Pompejus irascitur, & assumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damasco reliquaque Syria auxilio, aliisque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus est adversus Aristobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium est Judææ, illic in quoddam præsidium pulchrum admodum, in montis vertice situm, Alexandrium *dictum*, cum Aristobulus confugisset, *Pompejus ei* significatum misit ut ad se veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, descendit: & postquam cum fratre de potentatu disceptaverat, iterum in arcem ascendit permissu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, simul semet adulari sinens spe regni ab ipso obtinendi, & ad omnia ejus imperata se obedientem esse simulans, simulque in castellum se, ne vires amitteret, recipiens, & VI.

Pompejus in Aristobulum exercitum ducit.

Aristobulus castella Pompejo tradit.

[d] Ηκει·] Ηλθει *Busb.*
[e] Ηγεμόνων αὐτῶν,] Ηγεμόνου *Busb.*
[f] Βασιλεύεσθαι,] Βασιλεύσασθαι *Busb.*
[g] Τιμωμένου] Τιμωμένῳ *Hen.*
[h] Δῆλοι γένοιντο] Δῆλον γένοιτο *Busb.* & *Hen.*
[i] Ἀφαιρεθείη] Ἀφαιρεθῆ τὸ πρεσβεῖον *Vat.* ἀφαιρεθείη δ πρεσβεῖα *Busb.*
[k] Λαῶν Ἀριστόβουλος·] Λαοῖν Ἀριστόβουλον *Busb.*
[l] Διέβαλλεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* διέβαλεν in *cæteris.*
[m] Εἰ μὴ βιαιός τε] Αὐτὸς post ἔθνος addit *Busb.*
[n] Ταὐτὰ λέγοντες] Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *cæteris.* id quod admitti potest, si λέγοντι legamus cum duobus *MSS.*
[o] Ὑπέκειντο.] *Lugd. Bat.* non male ἐφέροντο. HAV.
[p] Ἐπειδὰν] Καλῶν post ἕκαστα addit *Hen.*
[q] Ἴδοι.] Ἰδὴ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*
[r] Ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν,] Ἐδόξεν *Busb.*
[s] Εἰς Δήλιον πόλιν ἦλθε,] In *lib.* 1. *de Bello Jud.* ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζεται, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delon civitatem venit.*
[t] Δήλιον πόλιν] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.
[v] Ἐπικουρίαν,] Ἐπικουρικὰς, σὺν τοῖς ὑπ. *Hen.*
[x] Ἐνταῦθα] Ἐνταῦθα ἐστὶ πέρατ. ἔ. ἐ. ἀ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς ὃ Ἀρ. συμπεφυγότος, πέμψας in *Editis.* ἔ ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον συμπεφυγότος Ἀριστόβουλος, ἔρυμα ἦ τοῦτο προκαλλὲς ἐπ' ἄκρου δ' ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non displiceret, nisi quod nimium à *vulgata* recedat. Ἐνταῦθα εἴς τι προκ. ἔρ. ἐ. ἄ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς Ἀριστ. *Hen.* &c. unde textum (omisso εἰς ὃ *Editorum*, aut εἰς *Cod. Hen.* & ἐστὶ in ἥς τι mutato) restituendum censui.
[y] Ἀλεξάνδρειον,] Ἀλεξάνδρειον Castrum Judææ infr. c. 5. §. 2. item supr. lib. 13. c. 16. §. 3. SPANH.
[z] Ἅμα μὲν κολακεύων] Ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ἀπ' αὐτοῦ *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[a] Ἐκέλευσε Πομπήιος] Κελεύσειεν *Hen.*
[b] Τὰ ἐρύματα] Ita *Lugd. Bat.* quomodo scribendum esse etiam sequentia docent. *Alii* τὸ ἔρυμα. HAV.
[c] Ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν αὐτόν] Ὑπὲρ δ μὴ καταλύειν ἔξω αὐτοῦ, *ne extra illud diverteret*, legendum conjicit *Schotanus.* Ὡς μὴ πρὸ καταλύειν δόξειεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.*

d Πα-

& ad bellandum opes ſibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum. At jubente Pompejo ut caſtella traderet & præſidiorum præfectis ſua manu ſcriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit ille quidem; ſed ægre id ferens, Hieroſolyma conceſſit, ſeque ad bellum præparavit. Atque haud multo poſt Pompejo, adverſus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithradatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio ſuo peremptus erat.

Mithradates à Pharnace occiſus.

μεῖν ἀφορμὴν αὐτῷ παρασκευαζόμενον, δεδιὼς μὴ τὴν ἀρχὴν εἰς Ὑρκανὸν περιήκῃ. κελεύοντος δὲ Πομπηίου [d] παραδιδόναι τὰ ἐρύματα, καὶ τοῖς [e] φρουράρχαις ὑπεγγύῃ τῇ ἑαυτοῦ χρῆ, παρεδέχετο δὲ ἄλλως [f] ἀπείρητα, πείθει μὲν, δυσαναχθήτων ἢ ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, κἀκεῖ παρασκευῇ ἐχρῆτο πολεμεῖν ἐγίνετο. Ὡς μετ' ὀλίγον Πομπηίῳ, γραμμὰν ἐπ' αὐτὸν ἄγοντι, καθ' ὁδὸν [g] ἀφικόμενοί τινες ἐκ Πόντου τὸν [h] Μιθραδάτου πλοῦτον ἀπήγγειλαν, ὑφὰ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς [i] αὐτὸν ἀναιρεθέντα.

VII. CAP. IV.

Quomodo Pompejus Hieroſolyma, poſtquam cives ei portas clauſerant, obſidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Πομπήιος Ἱεροσόλυμα, τῶν πολιτῶν αὐτῷ τὰς πύλας ἀποκλεισαμένων, πολιορκεῖ καὶ κρατεῖ· οἷά τε ἄλλα τότε ἔπραξεν ἐν Ἰουδαίᾳ.

Pompejus Hieroſolyma contendit.

CUM autem apud Hierichuntem caſtra poſuiſſet *Pompejus*, (ubi palmæ naſcuntur vigentque, & opobalſamum unguentum præſtantiſſimum, quod fruticibus acuto lapide inciſis inſtar ſucci exſudat) mane Hieroſolyma contendit. Et Ariſtobulus mutata ſententia eum adit; atque pecuniam ſe ei daturum, & Hieroſolymis receptum eſſe pollicens, orabat ut bello ſuperſedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dediſſet Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum eſt: quin reverſus eſt Gabinius, urbe excluſus, nec accepta pecunia, quod Ariſtobuli milites conventa ſervari non permiſerunt. Has ob cauſas ira incenſus eſt Pompejus, &, cum Ariſtobulum in cuſtodiam dediſſet, ipſe ad urbem proficiſcitur, cætera quidem firmam, tantum ſeptentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra ſe fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum.

Gabinio, Pompeji legato, portas claudunt Hieroſolymitani.

Σταθμευόμενος δὴ [k] ὅτι Ἱερειχοῦντα, [l] ἔνθα τῶν Φοινίκων τρέφεται συμβέβηκε, [m] καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον, ὃ τὸ [n] θάμνων τιμωμένων ὀξεῖ λίθῳ [o] ἀναπιδύει ὥσπερ ὀπὸς, ἕωθεν ὅτι [p] Ἱεροσόλυμα ἐχώρει. καὶ μεταγνούσης Ἀριστοβούλου ἀφικνεῖται πρὸς Πομπήιον· καὶ χρήματα [q] δώσων, καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίοις αὐτὸν εἰσδεχόμενος, παρεκάλει παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πράττειν μετ' εἰρήνης ὅ, τι βούλεται. συγγνοὺς [r] ὁ Πομπήιος αὐτῷ δεομένῳ, πέμπει Γαβίνιον καὶ στρατιώτας, ὅτι τε τὰ χρήματα καὶ τὴν πόλιν. ἃ μὲν ἐπράχθη τούτων, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῆς τε πόλεως ἀποκλεισθείς, καὶ τὰ χρήματα μὴ λαβών, τῶν Ἀριστοβούλου στρατιωτῶν οὐκ ἐπιτρεψάντων τὰ συγκείμενα γενέσθαι. ὀργὴ δὴ ὅτι τούτοις Πομπήιον λαμβάνει, καὶ, τὸν Ἀριστόβουλον ἐν φυλακῇ κατασήσας, αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ἤρχε· τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἄσπονδον ὀχυρὰν, μόνῳ δὲ τῷ βορείῳ μέρει φάυλως ἔχουσαν. περιέρχει γὰρ αὐτὴν φάραγξ εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα, ἐντὸς ἀπολαμβάνουσα τὸ ἱερὸν, λιθίνῳ περιβόλῳ καρτερῶς πάνυ τετειχισμένον.

Gabinius, Pompeji legatus, portas claudit Hieroſolymitanis.

VIII. 2. Erat autem hominum intus diſſidium, quid facto opus eſſet non conſentientium. nam quidam cenſebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Ariſtobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum eſſe ſuadebant, quoniam Ariſtobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, ſeſe ad ſuſtinendam obſidionem parantes: alii vero, admiſſo exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, miſſo Piſone legato cum exercitu, urbem & regiam præſidiis firmabat: domoſque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non deſcenderent, circumjecta loca muro ſepſit, Hyrcano ad omnia ſtudioſe ei ſubſerviente. Porro Pompejus caſtra collocavit extra, à fani parte ſeptentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & foſſa depreſſa erat, profundaque valle circun-

Hieroſolymorum una pars Pompejo tradita, altera obſeſſa.

Pompejus templum oppugnare parat.

β'. Ἦν δὴ τῶν ἀνθρώπων ἔνδον στάσις, οὐχ ὁμονοούντων περὶ τῶν ἐνεστώτων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει παραδιδόναι Πομπηίῳ τὴν πόλιν· οἱ δὲ τὰ Ἀριστοβούλου φρονοῦντες ἀποκλείειν τε καὶ πολεμεῖν παρῄνουν, τῷ κρείττονι ἔχειν δεδεμένον. φθάσαντες δὲ ὅτοι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν πέτραν ἀπ' αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκψαν, εἰς πολιορκίαν ἐτράπησαν. οἱ δὲ ἔτεροι δεξάμενοι τὴν στρατιὰν [s] συνεχείρισαν Πομπηίῳ τήν τε πόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Πομπήιος δὲ Πείσωνα [t] τὸν ὑποστράτηγον πέμψας σὺν [v] στρατῷ, τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐφρούρει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [x] περὶ τὸ ἱερὸν, καὶ ὅσα ἐντὸς ἔξω περὶ τὸ ἱερὸν ὠχύρου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, λόγους συμβατηρίους τοῖς ἐντὸς προσέφερεν· ἐπεὶ δὲ ὑπακούσαντες εἰς ἃ προσεκαλεῖτο, τὰ περὶ ἐπίκτητα χωρία, πρὸς ἅπασαν Ὑρκανῷ προθύμως ὑπηρετοῦντος. Πομπήιος δὲ ἔσωθεν στρατοπεδεύεται, κατὰ [y] τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος, ὅθεν ἐμάχοντο. ἀνεστήκεσαν δὲ καὶ ἐνταῦθα μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ [z] ὁρώρυκτο, καὶ βα-

d Παραδιδόναι τὰ ἐρύματα,] Παραδοῦναι *Hen.*

e Φρουράρχαις] Φρουράρχοις *Hen. & Busb.*

f Ἀπείρητα,] Ita *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat. & Zonar.* ἀφείετο in *Editis.* ἀπείρητ') *Gall.*

g Ἀφικόμενοί] In *Epiphanii* verſione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hauſto veneno defunctum, quod illi filius ſuus Pharnaces confecerat.*

h Μιθραδάτου τοῦ πατρὸς] Mithridates à filio Pharnace occiſus. Item ἄλλων. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

i Αὐτὸν ἡμιόλιον.] Αὐτῷ ſolus *Hen.*

k Ἐπὶ Ἱεριχοῦντα,] Περὶ Ἱερ. *Busb. & Hen.*

l Οὗ τὸ —— ὀπὸς,] Conf. ἄλλων. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

m Καὶ τὸ ὀποβάλσαμον] Καὶ τὸ δὴ βαλσάμου μύρον *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον *Busb.* τὸ μύρον τὸ ἀκρότατον *Zonar.*

n Θάμνων τιμωμένων] Πρίσμασι in l. 1. de *Bello Jud.*

o Ἀναπιδύει] Similiter fere ac *Joſephus* ſcribit *Strabo* l. 10. p. 763. τὸ φλοιὸν ἐπιχίσαντες ὑπολαμβάνουσιν αἰγείοις τοῦ ὀπὸν, γλιχρῷ γάλακτι ἐοικότα. HUDS. In marg. *Lugd. Bat.* adnotatur, ἀντὶ τοῦ ἀναδίδωσι τὸν ὀπὸν δίκην ἱδρῶτος· γίνεται γὰρ ἐκ τοῦ ἰδίου τὸ ἰσρὸν. οἱ δὲ ἐκ τοῦ πίνω φ. αὐτὸ. ἔνθεν καὶ πίδαξ καὶ πιδύω καὶ ἀναπιδύω. HAV.

p Ἱεροσόλυμα ἐχώρει.] Ἱεροσολύμων. *Hen. & L. B.*

q Δώσων,] Hic loci eſt temporum ἐνάλλαξις, præſenti pro future poſito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131.

r Ὁ Πομπήιος] Ita etiam *Zonaras* & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet ὧν.

s Ἐνεχείρισαν Πομπηίῳ] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) ἐνεχείρισαν in *cæteris.*

t Τὸν ὑποστράτηγον] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* τὸν τὸ στρατηγὸν) τὸ στρατηγὸν in *Editis.*

v Στρατῷ,] *L. B.* στρατιᾷ.

x Περὶς τὸ ἱερὸν,] Περὶς τῷ ἱερῷ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

y Τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος,] Περὶς τὸ βορειότατον κλίμα· ἄλλων. lib. 1. c 7. §. 3. SPANH.

z Ὁρώρυκτο,] Ὠρυκτο ſolus *Busb.*

βα-

βαθεία περιείχετο φάραγξι. ἀπερρώγει δὲ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, ἡ γεφύρας ἀναπεπταμένης ἐφ' ἃ διῆγε Πομπήιος· καὶ τὸ χῶμα ὁσημέραι [a] παλαιπωρούμενον ἐγήγερτο, [b] περιτεμνόντων τὴν περιοχὴν Ρωμαίων. καὶ ἐπιδὴ τοῦτ' εἶχεν ἱκανῶς, μόλις πληθείσης τῆς πάφρας μέχρι βάθους ἄπρου, προσβαλὼν μηχανὰς καὶ ὄργανα ἐκ Τύρου [c] κομισθέντα, ὀπτήρησιν κατήραντο τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἄγειν [d] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. [e] ἀρχοντας [f] γὰρ μάχης ἐν τυπτοντας ἀμύνασθαι δίδωσιν [g] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι δρῶντας τὰς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ'. Ὁ δὴ καὶ Ρωμαίοις [h] συνιδόντες, κατ' ἐκείνας τὰς [i] ἡμέρας, ἃς δὴ Σαββατα καλοῦμεν, ὅτ' ἔβαλλον τοὺς Ἰουδαίους, ὅτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [k] ἀπλωτων, χεῦν ἦ ἐς πύργους ἀνίεσαν, καὶ τὰ μηχανήματα προσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἑτοιμὰ ταῦτα εἶναι. μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν περὶ τὸ Θεὸν εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιορκίας μᾶλλον φόβου [l] ἐμποδιζομένων πρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε καὶ περὶ ἐνάτην ὥραν, ἱερουργούντων ὑπὸ βωμῷ, καὶ μηδ', εἴ τι περὶ τὰς προσβολὰς δύσκολον εἴη, τὰς θυσίας παρειμένων. καὶ γὰρ ἁλόντος τῆς πόλεως [m] περὶ [n] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [o] νηστείας ἡμέρᾳ, [p] καὶ τὴν ἐνάτην ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Αντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ πρὸς ταῖς θυσίαις οὐδὲν ἧσσον ἱερουργοῦντες διετέλουν, ὥστε καὶ ἐκ φόβου καὶ περὶ τὴν ψυχήν, ὥστε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκασθέντες ὑποδραναι, πᾶν δ', ὅ, τι δέοι παθεῖν τοῦτο παρ' αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοῖς βωμοῖς κρεῖττον εἶναι νομίζοντες, ἢ παρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅτι δὲ ὁ λόγος τοῦτο μόνον [q] ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδὴς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀληθὲς, μαρτυροῦσι πάντες οἱ τὰς ἐκ Πομπήιου πράξεις ἀναγράψαντες· ἐν οἷς καὶ [r] Στράβων καὶ Νικόλαος, καὶ πρὸς τούτοις [s] Τίτος Λίβιος, ὁ τὴν Ρωμαϊκὴν ἱστορίαν συγγραφεύς.

δ'. Ἐπεὶ δὲ μηχανήματος προσαχθέντος, σεισθεὶς ὁ μέγιστος τῶν πύργων κατωκλάσθη, καὶ παρέρρηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. πρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα παῖς σὺν [t] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τοῦ τείχους, μετὰ δὲ αὐτὸν, [v] Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις ἀπὸ θατέρου μέρους· [x] διὰ μέσων δὲ φάβιος, καὶ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν σφῷ καρτερῷ. φόνος δὲ ἦν πάντα [y] ἀνάπλεω. [z] καὶ τῶν Ἰου-

data. Erat enim prærupta pars ea quæ in urbem ſpectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore ſurgebat, ſecantibus proximas arbores Romanis. Ac poſtquam ab olutum erat opus, foſſa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum ſaxis miſſilibus quatere inſtitit. At niſi nobis patrium fuiſſet ſeptimis diebus feriari, non fuiſſet perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim laceſſentes & ferientes hoſtes repellere permittit lex, ſed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

3 Itaque cum id intellexiſſent Romani, iſtis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conſerebant, ſed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis poſtridie uterentur. Licet autem vel hinc diſcere, quam immenſo pietatis ſtudio Deum colamus, & quam obſervantes legum ſimus, quod *ſacerdotes* ex obſidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus ſacra peragerent; ſed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, ſiquid in oppugnatione difficile inciderit, ſacrificia omiſerint. Etenim capta urbe, tertio *demum* menſe, die jejunii, Olympiade centeſima ſeptuageſima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone conſulibus, cum vi ingreſſi hoſtes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui ſacra procurabant nihilo ſecius rem divinam facere perſeverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæſorum multitudine in fugam compulſi, quicquid pati neceſſe erat illud ad aras ipſas laturos eſſe melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præſcriptum omitterent. Quod autem iſta non ſint fabula, unice ad falſæ pietatis laudem oſtendendam adhibita, ſed *ipſamet* veritas, teſtimonio ſunt qui res à Pompejo geſtas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, hiſtoriæ Romanæ Scriptor.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

Templum captum.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

4. Atque poſtquam admota machina maxima turrium concuſſa cecidit, ſecumque ruinam traxit & locum aperuit, hoſtes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius cum ſua militum cohorte murum aſcendit; poſt eum vero Furius centurio, cum eis qui ipſum ſequebantur ex altera parte: atque inter utrumque Fabius, & ipſe centurio, cum valida ſuorum manu. Omnia autem plena cædibus erant.

Magna Judæorum cædes.

a Ταλαιπωρούμενον ἐγήγερτο,] Ταλαιπωρουμένοις Busb. ταλαιπωρούμενον Hen. ταλαιπώρως Lugd. Bat.

b Περιτεμνόντων] Ita ex Lugd. Bat. Alii τεμνόντων. HAV.

c Κομισθέντα,] Alii ſic diſtinguunt, κομισθέντα ἐπισχόντας, κατήραντο τ. ἱ. τ. πετροβόλοις.

d Τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας,] Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37 p. 141. *Edit. Sylburg.*

e Ἀρχοντας —— οὐκ ἐᾷ.] Die Sabbati licet Judæis vim inferentes repellere, non autem impedire hoſtem opus prementem. Vid. infr. lib. 18. c. 10. §. 2. & 6. & ſupr. lib. 12. c. 6. §. 2. Item *alibi*. lib. 1. c. 7. 3. SPANH.

f Γὰρ μάχης] Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.*

g Ὁ νόμος,] Lege utique non ſcripta, ſed à Doctoribus tradita, poſt tempora Matrathiæ Maccabæi.

h Συνιδόντες,] Συνειδότες *Hen.*

i Ἡμέρας,] Ἡμέρας ἃ καταδαλλόμεν *Hen.* reliquis omiſſis.

k Ἀπλώτων,] Ὑπλώτων *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

l Ἐμποδιζομένων] Aut ἱερέων ſubintelligendum monuit Cl. *Louthius*, aut ἡμῶν.

m Περὶ —— Ὀλυμπιάδα,] Pro ἐπὶ τέτον μῆνα, *Scaliger* & *Caſaubon.* legunt ἐπὶ τέταρτον &c. & explicant de Jejunio *Tammus*, qui quartus menſis Judæorum. Quod improbat & *Petavius* ac *Steph. le Moyne* Obſervat. in V. L. p. 663. qui de tertio obſidionis Menſe, quo expugnata à Pompejo Hieroſolyma & Jejunium νηστείαν de ſolenni Judæorum jejunio nempe *Coppernia* explicant Conf. *alibi*. lib. 1. c. 7. §. 4. SPANH.

n Τρίτον μῆνα,] Τέταρτον poſt *Scaligerum* malit *Caſaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic menſis (ut inquit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις) non eſt anni ſed obſidionis, ut conſtat ex lib. 1. *de Bello Jud* ubi dicit τρίτῳ μηνὶ τῆς πολιορκίας &c. Adde *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 1. c. 18. p. 337. & *Steph. le Moine* in notis ad *Barnabæ* Epiſt. p. 602. Monet tamen *Uſſerius* ad *A. M.* 3940. intelligi menſem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) menſis Ciſleu viceſimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani viceſimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompejo Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum ſignificare.

o Νηστείας ἡμέρᾳ,] Τῇ ἱερᾷ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐκ προσηκόντως ἡ ἡμετέρα ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς *Joſ.* ſub finem hujus libri. De Jejunio iſto videſis *Langium*, *Monachum*, & *Uſſerium* locis jam citatis.

p Καὶ τὴν ἐνάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα,] Eadem etiam Olympias de Tempore capti Templi, in Epitom. Temp. Scalig. pag. 259. SPANH.

q Ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδὴς εὐσεβείας] Illud ἐστὶ non agnoſcit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legiſſe videtur ἐγκώμιον ψευδῆ.

r Στράβων] Lib XVI. p. 762. *Edit. Pariſ.* HUDS. & SPANH.

s Τίτος Λίβιος,] *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hiſt. c. 9. HUDS. & SPANH.

t Τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphanius* qui vertit, *cum ſuis militibus* Τοῖς ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* eſt qui legendum cenſet, τοῖς σὺν αὐτοῦ.

v Φούριος] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 7 §. 4. SPANH.

x Διὰ μέσων δὲ φάβιος] Διὰ μέσου *Hen.* Διὰ μεσοῦ *Lugd. Bat.*

y Ἀνάπλεω.] Ἀνάπλεα *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

z Καὶ τῶν Ἰουδαίων,] Τῶν γὰρ Ἰουδ. *Busb.*

erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à ſuis occidebantur: nonnullique per prærupta ſeſe dejiciebant, aut ſuccenſis ædibus ſeipſos comburebant, non ſuſtinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam eſt Abſalomus, Ariſtobuli avunculus & idem ſocer. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. At Fauſto & aliis, qui primi murum conſcenderunt, digna præmia perſolvit. & urbem quidem Hieroſolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius ſubegerant ab eis abſtulit, & Romano prætori ſubjecit: univerſamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra ſuos fines concluſit. Et Gadara quidem, paulo ante everſa, inſtauravit, in gratiam Demetrii Gadarenſis, liberti ſui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Mariſſam, & Azotum, & Jamniam, & Arethuſam, ſuis habitatoribus reſtituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter everſa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt) Pompejus omnia libera eſſe ſivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abſtinet ſacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hieroſolyma Romanis ſubdita.

Gadara inſtaurata.

Urbes Judæis adempta.

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

5. Hujus cladis Hieroſolymis cauſam dederunt diſſenſione ſua Hyrcanus & Ariſtobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus poteſtatem; & regionem, quam armis captam à Syris abſtulimus, hanc ipſam compulſi ſumus Syris denuo reſtituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: † ſublataque regia adminiſtratione, honore *ſcilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta eſt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam uſque ad

δαίων, οἱ μὲν ὑπὸ Ρωμαίων, οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἀνηρουῶντο· εἰσὶ δ' οἳ καὶ κατὰ κρημνῶν ἑαυτοὺς [a] ἔῤῥιπτον, καὶ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, τὰ γινόμενα καρτερεῖν οὐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δή, τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [b] μυρίους καὶ δισχιλίους, Ρωμαίων δὲ πάνυ ὀλίγοι. ἐλήφθη δ' αἰχμάλωτος καὶ [c] Ἀψάλωμος, θεῖος ἅμα καὶ πενθερὸς Ἀριστοβούλου. [d] παρῆσαν δὲ οὐ μικρὰ τοῦ ναοῦ, ἄβατόν τι ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ καὶ ἀόρατον. παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήιος, καὶ τὰ μὲν αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι, καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ [e] μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν. [f] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, καὶ λυχνίας ἱερᾶς, καὶ σπονδείων, καὶ πολλῆς ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν τοῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δυο χιλιάδας ταλάντων, [g] οὐδενὸς ἥψατο δι' ὁσίαν, ἀλλὰ καὶ τούτῳ τῆς περὶ αὐτὰ ἀξίως ἔπραξεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθήρειν τοὺς ἀγγελίας τὸ ἱερὸν τοῖς [h] ναοπόλοις, καὶ τὰ νόμιμα ὑπέφερεν τῷ Θεῷ, τιμὴν δεξιρωσιμένην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· ἄλλά τε πολλὰ ὅσα χρήσιμον ὑπῆρξεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τὸν κατὰ τοῦ χώρου Ἰουδαίους Ἀριστοβούλῳ συμπολεμοῦντα ἐκώλυσε· καὶ τοὺς αἰτίους δὲ πολέμου τῷ πελέκει διεχρήσατο. τοὺς μὲν φεύγοντας, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι [i] τὸ τεῖχος εὐθυμως ἐπέβησαν, τοὺς πεπτωκότων αἰσχίστων ἠξίωσε. καὶ [k] τὰ μὲν Ἱεροσόλυμα ὑποτελῆ φόρου Ρωμαίοις ἐποίησεν· ἃς δὲ οἱ ἔνοικοι πρότερον πόλεις ἐκράτησαν τῆς Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἔταξε, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ὑπὸ μέγα πρότερον αἰρόμενον, ἐντὸς τῶν ἰδίων ὅρων συνέκλεισεν. καὶ [l] Γάδαρα μὲν, μικρὸν ἔμπροσθεν [m] καταστραφέντα, ἀνέκτισε, [n] Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ἵππον, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ [o] Δίον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισσαν, καὶ Ἄζωτον, καὶ Ἰάμνειαν, καὶ Ἀρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ τοὺς μὲν ἐν τῇ μεσογείῳ, χωρὶς τῶν κατοσκαμμένων, [p] Γάζαν τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ Ἰόππην, καὶ [q] Δῶρα, καὶ Στράτωνος τὸν πύργον· ἣν κτίσαντος αὐτοῦ Ἡρώδης μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος, μεγαλομάθη Καισάρεια· πάσας ὁ Πομπήιος ἀφῆκεν ἐλευθέρας, καὶ προσένεμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

ε'. Τότε δὲ πάθος [r] τοῖς Ἱεροσολύμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τοῦ τε γὰρ ἐλευθερίας [s] ἀπεστάλημεν, καὶ [t] ὑπήκοοι Ρωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς Σύροις ἐκπεσόντες ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ πρὸς τούτοις ἀργύριον ἡμᾶς Ρωμαῖοι ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρ' ἡμῶν εἰσπράξαντο· [v] καὶ βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς κατὰ γένος [x] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν. Πομπήιος δὲ τὴν Κοί-

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

---

a Ἔῤῥιπτον,] Ἐῤῥίπτουν *Busb.* ἔῤῥιψαν *Hen.*

b Μυρίους καὶ δισχιλίους,] Δισμυρίους καὶ δισχιλίους *Hen.* & *Epiphan.* Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea conſentiat *Eutropius*.

c Ἀψάλωμος,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

d Παρῆσαν μικρὰ —— ἀόρατον.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 6. SPANH.

e Μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν.] Η μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.*

f Ὄντων δὲ —— ἀρωμάτων,] Εὑρὼν δὲ τραπέζας χρυσᾶς, καὶ λυχνίας πέλεξ, καὶ σπονδεῖα καὶ πλῆθος ἀργυρωμάτων *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *invenerunt autem menſam auream & circa eam candelabra, & libatoria non pauca* &c. Videſis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586.

g Οὐδενὸς ἥψατο δι' ὁσίαν,] Habemus & Pompeji moderationis illuſtre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco*, hiſce verbis; *Cn. Pompejus, captis Hieroſolymis, victor ex illo fano nihil attigit.*

h Ναοπόλοις] Ναόπολοι videntur eſſe iidem ac Νεόκοροι, qua voce utitur ipſe *Joſephus*, lib. 1. *de Bello.*

i Τὸ τεῖχος εὐθύμως ἐπέβησαν,] Τῷ τείχει *Hen.* & *Vat.*

k Τὰ μὲν —— ἐποίησεν·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. § 6. & lib. 2. c. 16. §. 4. & 5. SPANH.

l Γάδαρα —— ἀνέκτισε,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

m Καταστραφέντα] Ad πόλιν, quæ poſt vocem Γάδαρα ſubintelligenda eſt, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda ſunt, oſtendit Cl. *Noriſius* in Diſſert. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lipſ.*

n Δημητρίῳ χαριζόμενος] Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate*, c. 8. & *Plutarchus* in *Pompeio* & *Catone Uticenſi.*

o Δίον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 6. §. 4. SPANH.

p Γάζαν τε —— ἐπαρχίᾳ.] Gaza, Joppe, Dora, Straboniſ Turris ſeu Cæſareæ, Liberæ à Pompejo declaratæ. *ἀλωσ.* lib. 1 c. 7. §. 7. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς Ἀζώτου, Γάζαν, Ἰόππην, Δῶρα &c. Inde etiam initium æræ Græcorum in Euſ. Coll. Gr. Scalig. p. 195. nempe Olymp. CLXXIX. Coſſ. Silano & Murena. SPANH.

q Δῶρα,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 7. §. 7. SPANH.

r Τοῖς Ἱεροσολύμοις] Τῶν Ἱεροσολύμων *Busb.* τοῖς οἱ Ἱεροσολύμοις *Hen.*

s Ἀπεστάλομεν,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἀπεστάλημεν in *cæteris.*

t Ὑπήκοοι] *Al.* ὑπήκοον Ρωμαίοις.

† *Sublataque regia adminiſtratione*] *Al.* & regnum, quod prius Sacerdotalis generis hominibus conferebatur, Honor plebejorum virorum factum eſt. Herodis ſcilicet & ejus poſterorum. Vide Cl. Cleric. in Proleg. ad. Hiſt. Eccleſ. p. 21. HUDS. in *Add.*

v Καὶ βασιλεία,] Καὶ ἡ βασιλεία *Busb. Hen.* & *Vat.*

x Τιμὴ,] Τιμὴ abeſt *Hen.* nec legiſſe videtur *Epiphan.*

y Ἐπὶ-

Κοίλω Συρίαν, ἕως Εὐφράτᾳ ποταμῷ & Αἰγύπτῳ, Σκαύρῳ τῷδε καὶ δύο τάγμασι Ρωμαίων, ἐπὶ Κιλικίαν ὤχετο, ἐπειγόμενος εἰς Ρώμην. [y] ἐπήγετο δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Ἀριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Ἀλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ [z] νεώτερος Ἀντίγονος [a] συνεκομίζετο εἰς Ρώμην ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς.

Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidisset, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire festinans. Duxit autem secum etiam Aristobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum suis sororibus deportabatur. *Scaurus Cœles-Syriæ præfectus.* *Aristobulus liberique ejus Romam abducti.*

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Σκαῦρος συμμαχίαν ποιεῖται πρὸς Ἀρέταν· οἷά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱόν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

[b] Καὶ περὶ μὲν τῆς Πέτραν τῆς Ἀραβίας στρατείας, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολώτατον εἶναι τὸ ἐν κύκλῳ δηλοῦντος αὐτῆς, καὶ ὅτι στρατιῶται λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ' ἐπιταγὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἆλλα ὅσων ἐνέδει [c] παρεῖχεν. πεμφθείς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβευτὴς ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δηωθῆναι τὴν χώραν δοῦναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ ὅτι τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐχ ἧττον αὐτὸς ἢ σωφρόνησεν Ἀρέταν ὀπιθυμεῖν τούτου βουλόμενος.

β'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τὴν Ἰουδαίαν καταστρέχοντος δι' Ἀριστοβούλου παιδός, [d] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ρώμης εἰς Συρίαν ἦκεν· ὃς ἄλλά τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ὅτι Ἀλέξανδρον ἐστράτωσε, μηκέτι Ὑρκανὸν πρὸς τὴν ἐκείνου ῥώμην ἀντίσχειν δυναμένου, ἀλλ' ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ὑπεχειροῦτο, ὅπερ εἶλε Πομπήιος. ἀλλὰ τούτου μὲν αὐτὸν ἐπίσχον οἱ ἐνταῦθα Ρωμαῖοι. πλείονα δὲ ἐν κύκλῳ τὴν χώραν, πολλοὺς ὡπλίζε τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, [e] Ἀλεξάνδρειόν τε ὀχύρου, τὸ πρὸς ταῖς [f] Κορέαις ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [g] ἔρχεται οὖν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Ἀντώνιον προπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν· οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ρωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ὑπηκόους Ἰουδαίους, ὧν Πειτόλαος ἡγεῖτο καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἐπικουρικὸν ὑπλίτων Ἀλεξάνδρῳ· ἠντιάθη δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γενομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ρωμαῖοι τῶν πολεμίων περὶ τρισχιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

γ'. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ὡς τὸ Ἀλεξάνδριον ἐλθών, προκαλεῖτο τοὺς ἔνδον εἰς διάλυσις, συγγνώσεσθαι περὶ τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ὁμολογῶν. στρατοπεδευομένων δὲ πολλῶν πρὸ χάρακος πολεμίων, ἐφ' οὓς ἀνήεσαν οἱ Ρωμαῖοι, Μάρκος Ἀντώνιος διαφανῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας, ἔδοξεν ἠρίστευκέναι. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς φαλάγγος [h] ἐνταῦθα καταλιπών, ὡς ἂν σκοπιορκηθείη τὸ χωρίον, [i] αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ἤει, καὶ ὅσαις γε ἐνετύγχανε καθῃρημέναις τῶν πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδών, καὶ Ῥαφία, καὶ [k] Δῶρα, Μάρισά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δὲ ἀνθρώπων πθομένων

CAP. V. IX.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Aristobuli filio, in Judæa gessit.

CUM autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem fecisset, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani jussu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hospes esset, persuasit *ei* ut pecunia vastationem agri redimeret. & ipse trecentorum talentorum sponsor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipse hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit. *Scauri expeditio in Petram.*

2. Aliquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Judæam incursante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna gessit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires sustinere amplius nequiret, sed jam Hierosolymorum murum à Pompejo dirutum erigere institueret. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (castellum prope Coreas situm) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur eum aggreditur Gabinius, præmisso Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, assumpto insuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipse cum * gravi armatura sequebatur. Et quidem Alexander prope Hierosolyma se recepit: cum vero ad manus illic ventum esset, præliumque committeretur, interfecerunt quidem Romani hostium circiter tria millia, vivosque ceperunt non pauciores. X. *Gabinius in Syriam venit.* *Alexandrum, Judæam incursantem, persequitur.* *Prælio superat.*

3. Interea Gabinius, ad Alexandrium profectus, eos qui intus erant ad compositionem invitabat, veniam eis ante peccatorum sese daturum promittens. Cum autem multi ex hostibus ante munimentum castra haberent, quos adorti sunt Romani, Marcus Antonius egregie pugnando, magnamque cædem faciendo *reliquis* palmam præripuisse visus est. Cæterum Gabinius, relicta ibi parte exercitûs, ad locum expugnandum, ipse reliquam Judæam obibat, & in quascunque incidebat urbes eversas, instaurari jubebat: & refectæ sunt Samaria, & Azotus, & Scythopolis, & Anthedon, & Raphia, & Dora, & Marissa, & Gaza, & aliæ non paucæ. Dumque homines Gabinii *Alexandrum se opugnatum.* *Urbes aliquot eversas instaurari jubet.*

[y] Ἐπήγετο δὲ] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἐπάγεται in *Editis Aliisque.*

[z] Νεώτερος] *Lugd. Bat.* νεώτατος.

[a] Συνεκομίζετο] Συναπεκομίζετο *Busb.* συνεπεκομίζετο *Hen.*

[b] Σκαύρου —— στρατώσαντος,] Conf. supr. c. 2. §. 3. SPANH.

[c] Παρεῖχε.] Παρεῖχε *Hen.*

[d] Στρατηγὸς Γαβίνιος] Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275.

[e] Ἀλεξάνδρειόν] Conf. supra lib. 14. c. 3. §. 4. SPANH.

[f] Κορέαις ἔρυμα,] Al. Κορεαῖς.

[g] Ἔρχεται] ὧν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος,] Ἔρχεται δ' ὧν *Busb.*

* *Gravi armatura sequebatur.*] Cum legione, *Epipham.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

[h] Ἐνταῦθα καταλιπών,] Ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum esse puto vocis ἐνταῦθα. *Lugd. Bat.* ἐνταυθοῖ.

[i] Αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην] Αὐτὸς ἐπὴ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ὅσ. *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[k] Δῶρα,] Conf. *alter.* lib. 1. c. 2. §. 6. SPANH.

binii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, postquam diu deserta fuerant.

Alexandrium aliaque castella diruta à Gabinio.

4. Ille vero, istis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obsidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de castellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et ista quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat; quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum venisset, concessit ei quæcunque postulabat: & compositis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hierosolyma, fani curam habiturum. Deinde constitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem divisit: ita ut alii jus peterent ad Hierosolyma, alii ad Gadara, alii ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Judæorum rectionis mutatio.

οἷς ὁ Γαβίνιος [l] προσέταξε, βεβαίως [m] οἰκηθῆναι σωίζαινε τότε τὰς πόλεις, πολὺν χρόνον ἐρήμους γιομένας.

δ. Ταῦτα δὴ διαπεραξάμενος κὴ τὴν χώραν ἐπανὴλθεν εἰς τὸ Αλεξάνδρειον· κὴ τὴν πολιορκίαν αὐτὸ κρατύναντος διαπρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν Αλέξανδρος, συγγινώσκειν τε αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος, κὴ παραδιδοὺς τὰ ἐρύματα [n] Τρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὴ κὴ Αλεξάνδρειον. κὴ [o] ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. τὴν Αλεξάνδρα δὲ μητρὸς πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης, [p] ἣ ἐφρόνει τὰ Ρωμαίων, καὶ τινος ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ἐν Ρώμῃ ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ ταῦθ' ἅπερ ἠξίου· κὴ διοικησάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν, Τρκανὸν κατῆγε εἰς Ιεροσόλυμα, χρόνου τὴν τοῦ ἱερὰ ἐπιμέλειαν. [q] πέντε δὲ συνέδρια κατασήσας, εἰς ἴσας μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος· κὴ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, οἱ δὲ ἐν [r] Γαδάροις, οἱ δ' ἐν Αμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν Ιερειχοῦντι, κὴ τὸ πέμπτον ἐν [s] Σαπφώροις τῆς [t] Γαλιλαίας. κὴ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι [v] τῆς δυναστείας, ἐν ἀριστοκρατείᾳ διῆγον.

XI. CAP. VI.

ΚΕΦ. ς'.

Quomodo Gabinius Aristobulum, post fugam à Roma captum, Romam remittit: utque Gabinius ex Ægypto reversus prælio superat Alexandrum & Nabatæos.

Ως φυγόντα ἐκ Ρώμης Αριστόβουλον λαβὼν Γαβίνιος ἀναπέμπει εἰς Ρώμην· κὴ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Αλεξάνδρου καὶ Ναβαταίων.

Res gestæ ab Aristobulo à Roma in Judæam profugo.

CUM autem Aristobulus Roma in Judæam profugisset, & Alexandrium, quod nuper erat eversum, reficere institueret, mittit Gabinius adversus eum milites, & duces Sisennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipsumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Aristobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus studebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hierosolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: sed eorum qui ei se adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Aristobulus ad Machæruntem se conferre statuisset, eos dimisit, quod non essent instructi (sibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) assumptisque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus est. Sed Romanis eos acriter aggressis, victi sunt egregie Judæi: & animose præliati hostium vi in fugam versi sunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero dissipati, sibimet, ut poterant, consulere conabantur. Aristobulus tamen, plus mille secum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire instituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas spes habebat. Sed postquam duos dies obsidionem sustinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio suo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Aristobulus, cum ea sibi fortuna obtigisset, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, postquam rex & Pontifex fuisset annos tres & sex menses, vir præclarus & magni animi. Verum

Αριστόβουλος δὲ Αλεξάνδρου ἐκ Ρώμης εἰς τὴν Ιουδαίαν, κὴ [x] τὸ Αλεξάνδρειον, ὅπερ ὀλίγῳ νεωστὶ κατασκαμμένον, ἀνατείχιζειν προῃρημένος, πέμπει Γαβίνιος [y] πρὸς αὐτὸν στρατιώτας κὴ ἡγεμόνας, Σίσεννάν τε καὶ Αντώνιον καὶ [z] Σερβίλιον, [a] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν καταλαβεῖν, κὴ συλλήψομένους αὐτόν. πολλοὶ δὲ Αριστοβούλῳ τῶν Ιουδαίων κὴ τὴν παλαιὰν εὐκλειαν προσφέροντες, κὴ διὰ καινοτέροις χαίροντες πράγμασι. Πιθόλαος γάρ τις, ὑπερφρονῶν ἐν Ιεροσολύμοις ὢν, μετὰ χιλίων ἡτοιμάσατο πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τούτῳ προσῳκειωμένων ἦσαν ἄοπλοι. διεγνωκὼς δὴ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίστασθαι Αριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [b] ἀπόρους ὄντας· ἀ γὰρ ἐγίνοντο αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ὡπλισμένους περὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας ἀναλαβὼν ὤχετο. κὴ προσπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ρωμαίων καρτερῶς, ἡττῶντο τῇ μάχῃ γενναίως οἱ Ιουδαῖοι· [c] καὶ πρόθυμως ἀγωνισάμενοι βιασθέντων [d] τε τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπονται. καὶ φονεύονται μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [e] σκεδασθέντες, ὡς ἐδύναντο σώζειν [f] αὐτοὺς ἐπειρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Αριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγε, ὠχύρωτό τε τὸ χωρίον, καὶ πρᾶγμα κακῶς ἤδη ἦν ἐλπίδος ἀγαθῆς εἶχεν. δύο δὲ ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Αντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγε ἐκ Ρώμης αὐτῷ, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ τοιαύτη μὲν Αριστόβουλος χρησάμενος τύχῃ, πάλιν εἰς Ρώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [g] αὐτόθι κατείχετο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας [h] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς καὶ μεγαλόψυχος γενόμενος. τὰ μέντοι τέκνα αὐτοῦ

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

l Προστάτλε,] Παρεκελεύσατο *Busb.*

m Συνέβαινε οἰκηθῆναι] Οἰκισθῆναι *Busb.*

n Τρκανίαν] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

o Ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε.] De diruta à Gabinio Macherunte *αλωσ.* lib. 7. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ἡ ἐφρόνει] Ἐφρόνει γὰρ *Hen. Lugd. Bat.* simpliciter ἐφρόνει.

q Πέντε δὲ συνέδρια καθέσησας,] Vide *Seldenum* in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. §. 5. & *Vorstium* de *Synedriis*, §. 14. HUDS. Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

r Γαδάροις,] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 5. SPANH.

s Σαπφώροις] Ita *Busb* (*Lugd. Bat.* in quo Σεσφώρει) *Vat.* & *Epiphan.* Σαμφόροις in *Editis*. Σαμφώρεως *Hen.* HUDS. Conf. *supr.* lib. 13. c. 12. §. 5. & *αλωσ.* lib. 1. c. 16. §. 2. SPANH.

t Γαλιλαίας.] Sic *Busb. Gall.* (*Coccejus*) *Epiphan.* & ipse *Josephus* l. 1. *de Bello Jud.* Ιουδαίας in *cæteris*.

v Τῆς δυναστείας.] Τῆς abest *Busb.* & *Hen.*

x Τὸ Αλεξάνδρειον, —— ἀνατειχίζειν] Herodes fratrem Pheroram jubet ἀνατειχίζειν καὶ Αλεξάνδρειον infra c. 15. §. 4. hic Aristobulum. SPANH.

y Πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας,] Επ' αὐτὸν *Busb.*

z Σερβίλιον,] *L. B.* Σαρβίδιον.

a Κωλύσοντάς τε] Κωλύσαντας τε *Busb.* & *Hen.*

b Απόρους ὄντας·] In *Cod. Busb.* ἀόπλους, *armis inopes*, ut vertit *Epiphan.*

c Καὶ] *L. B.* καίπερ.

d Τε] Abest à *L. B.*

e Σκεδασθέντες,] Διασκεδασθέντες *Busb.*

f Αὐτοὺς ἐπειρῶντο.] Εαυτοὺς *Busb.*

g Αὐτόθι κατειχέτο,] Sic *Basil. Busb.* & *Epiphan.* αὐτοὺς in *reliquis*.

h Ετη τρία καὶ μῆνας ἓξ,] Ita in omnibus *Josephi* libris, tam *Lat.* quam *Gr.* βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία *Zonar.* præcise. ἔτη ς'. καὶ μῆνας γ'. legendum censet *Jac. Capellus* ad *A. M.* 3937. Cum regnum tenuisse dicitur annos tres & menses sex,

αὐτὸ ἀνῆκεν ἡ σύγκλητος, Γαβινίᾳ γράψαντος τὰ ἐρύματα. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν [i] Ἰουδαίαν [k] ἐπανέρχεται.

β'. [l] Γαβινίῳ δὲ ὅτι Πάρθους στρατεύοντι, καὶ τὸν Εὐφράτην [m] ἤδη πεπερασιωμένῳ, μετέδοξεν εἰς Αἴγυπτον [n] ἐπιστρέψαντα καταγαγεῖν Πτολεμαῖον εἰς αὐτήν. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, κατὰ τὴν στρατιὰν ἣν [p] ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων ὄντας αὐτῷ προσηγάγετο καὶ συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀριστοβούλου παῖς Ἀλέξανδρος, παρελθὼν ἐξ ὑστέρας πάλιν ὅτι τὴν ἀρχὴν κατέσχε βίαν, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων ἀπέστησεν· στρατεύματι δὲ μεγάλῳ τὴν χώραν ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσους ὅπιτύχοι τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσέκειτο πολιορκῶν.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαῦτα κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβών, Ἀντίπατρον, σωφρονοῦντα γὰρ λίαν, προπέμπει πρὸς τοὺς νεωτερίσταις, εἰ πάσῃ δυνηθείη τῆς παραφροσύνης αὐτοὺς, καὶ πίσῃ πρὸς τὸν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [q] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο τῷ δέοντι· [r] τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατὸν γὰρ τρεῖς οὗτος ἔχων μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπλήτισε Γαβινίῳ, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, πεσόντων αὐτῷ μυρίων περὶ τὸ [s] Ἰταβύριον ὄρος.

δ'. Καταστησάμενος δὲ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, ὡς ἐπὶ Ἀντιπάτρῳ ἤλαυνε, ὅτι Ναβαταῖοι ἔρχεται. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ· [t] Πάρθων δὲ φυγάδας Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην, πρὸς αὐτὸν ἐληλυθότας, [v] πέπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀποδρᾶναι αὐτόν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν [x] στρατείαν δράσας, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κράσσῳ παραδοὺς τὴν ἐπαρχίαν. περὶ δὲ Πομπηίου καὶ Γαβινίου στρατείας ὅτι Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππαδόξ, ἄδειν [y] ἕτερος ἑτέρα καινότερον λέγων.

ejus liberos dimisit Senatus, propterea quod scripsit Gabinius, id se eorum matri castella tradenti promisisse. atque ita rediere tum in Judæam. *Aristobuli liberi dimissi.*

2. Gabinius vero, cum in eo esset, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit sententiam; & reversus est in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum restitueret. *Et hæc quidem etiam in aliis *scriptis* memorata sunt. Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adversus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam suppeditavit: eique Judæos, qui supra Pelusium collocati custodes erant aditum Ægypti, idem conciliavit, sociosque fecit. Deinde reversus ex Ægypto Syriam offendit seditione & tumultu laborantem. Nam Aristobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incursans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, cosque obsidione urgebat. *Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducentem, adjuvat.* *Alexander Aristobuli filius principatum occupat.*

3. Gabinius autem, cum hoc in statu Syriam offendisset, Antipatrum (nam prudens erat & *rerum peritus*) ad rebelles præmittit, si forte posset eorum amentiam sanare, cosque ad meliorem mentem consilio suo revocare. Ille *eò* profectus multos quidem repressit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congressus victus est, amissis suorum decem millibus apud montem Itabyrium. *Gabinius contra Alexandrum proficiscitur.* *Eum prælio superat.*

4. Deinde Gabinius, constitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hierosolymitarum rebus, adversus Nabatæos proficiscitur. Et hos quidem prælio superat: Mithradatem vero & Orsanem Parthorum perfugas, qui ad ipsum se receperant, deduxit, sparso rumore, quod ab eo fuga dilapsi essent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras gessisset, Romam discessit, tradita Crasso provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert. *Aliis rebus gestis Romam redit.* *Nicolaus Damascenus & Strabo.*

sex, hoc ipsum *Arabice Hist. Jud. Collector* (ad calcem *Bibliorum* πολυγλώττων editus) cap. 40. de prioris principatûs spatio accipit, *donec captivus adductus est prima vice*, quum de priore illo & posteriore hoc, simul sumptis, intelligendum potius fuisse videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menses totidem (ut in lib. 20. *Antiq.* c. 8. diserte *Josephus* confirmat) post reditum vero ex urbe Roma, & ante secundam captivitatem tres alios menses in regno ille exegerit. *Usserius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.*

i Ἰουδαίαν] Ἰδουμαίαν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

k Ἐπανέρχεται.] Ita *Hen.* (*L. B.* στρατηγὸν *Busb.*) & *Vat.* ἐπανίεχον in *reliquis*. HUDS. *Si vertas rediere*, ἐπανέρχοντο cum cæteris legendum. IBBETSON.

l Γαβινίῳ δὲ ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντι,] Alex. lib. 1. c. 8. §. 7. Γαβινίῳ δὲ ἐπὶ Πάρθους ὡρμημένῳ &c. SPANH.

m Ἤδη πεπερασιωμένῳ,] Ita *Hen.* ἤδη deest *cæteris*.

n Ὑποστρέψαντα —— αὐτόν.] Ὑποστρέψαντι *Vat.* & *Hen.*

* *Et hæc quidem etiam in aliis* scriptis *memorata sunt.*] Hæc vero & per alios historiarum scriptores monstrata sunt, *Epiphan.*

o Στρατιὰν ἣν] Στρατείαν ἣν ἐφ' Ἑλλ. *Busb.* HUDS. Forte ἐπ' Αἴγυπτον. COCC.

p Ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο,] Prius erat ἐφ' Ἑλλανὸν ἐστείλατο in *Edit. Basil.* quod falsum, & contra omnem Historiæ fidem, cui etiam ipse *Josephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ὑφ' Ἑλλανὸν in *Edit. Gen.* quod nulla nititur verisimilitudine. Γαβινίῳ μέντοι στρατιώτας Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε legisse visus est *Epiphan.* qui vertit, *Gabinii deinde militibus Antipater ministravit* &c. Unde *Montacutius* in *Apparat.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 275.) legendum esse conjicit, Γαβινίῳ μέντοι κατὰ τὴν στρατιὰν ἣν ἐστείλατο, Ἑρκανὸς καὶ Ἀντίπατρος ὑπηρέτησαν &c. Est qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐστείλατο. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV.) dixerit, *A. Gabinius proconsul Ptolemæum reduxit in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem sibi regem adsciverant* &c. placuit rescribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο.

q Ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐσωφρόνησε in *Editis Aliisque*.

r Τὸν δὲ Ἀλεξανδρον οὐκ ἠδυνήθη καθέξειν.] Conf. infr. c. 8. §. 4. SPANH.

s Ἰταβύριον ὄρος.] Vid. *Alex.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

t Πάρθων δὲ φυγάδας,] Eo ordine *Hen.* Πάρθων δὲ Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην φυγάδας in *cæteris*. Καὶ Μιθραδάτην καὶ Ὀρσάνην φυγόντας ἐκ Πάρθων κρύφα μὲν ἀπέπεμψε, ὡς δὲ τῆς φυγὴν ἔλεγεν ἀποδρᾶναι, lib. 1. *de Bello Jud.*

v Πέπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀποδρᾶναι αὐτόν.] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 8. §. 7. SPANH.

x Στρατείαν δράσας] Στρατηγίαν *Busb. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

y Ἕτερος ἑτέρα καινότερα λέγων.] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἄλλην ἑτέρᾳ in *Editis Aliisque*.

XII. CAP. VII.

Quomodo Craſſus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Caſſius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam aſcendit.

Craſſus in Judæam venit & ſacras pecunias depeculatur.

CRaſſus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & ſublata quæ in templo erat pecunia, quam Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à ſe impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum ſpoliaret. Cepit & trabem ſolido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit ſacerdos *ſacri* theſauri cuſtos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & juſtus, ſed cum concreditam haberet velorum templi cuſtodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere ſumptuoſa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Craſſum colligendo auro incumbentem, metuens de univerſo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando aſtrinxiſſet, nihil aliud ex templo moturum, ſed eo contentum fore quod ab ipſo daretur, quod quidem eſſet multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, ſolus vero ſciebat Eleazarus. At Craſſus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ eſſent in templo, ſumpſit, & contra jusjurandum omne templi aurum ſuſtulit.

Fidem, Eleazaro ſacrorum theſaurorum cuſtodi datam, violat Craſſus.

Unde ſacræ Judæorum pecuniæ.

2. Ne cui autem mirum ſit, quod tantæ divitiæ in noſtrum templum congeſtæ eſſent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Aſia, per multa retro ſecula eò munera contulerint. Nec teſtibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex oſtentatione noſtra, aut rem verbis exaggerandi ſtudio, in immenſum adeo extollitur: ſed cum alii multi ex ſcriptoribus nobis teſtimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hiſce verbis. "Mithradates autem in Co miſit qui ſibi *inde* pecuniam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi depoſuerat, ut & Judæorum octingenta talenta". Nobis autem nulla eſt publica pecunia niſi quæ Deo ſacra. Atque perſpicuum eſt, Judæos in Aſia hanc pecuniam in Co tranſtuliſſe metu Mithradatis. Haud enim veriſimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co miſiſſe. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipſum feciſſe credibile eſt, ut qui nihil Mithradatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco teſtatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum geſturus contra Mithradatem, Lucullum etiam miſiſſe ad compeſcendam in Cyrene ſeditionem gentis noſtræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. "In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant *hominum claſſes*,

Strabonis teſtimonium.

Aliud ejuſdem teſtimonium.

ΚΕΦ. ζ'.

Ως Κράσσος, εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν ἔ τ' ναὸν συλήσας, ὃν ἡ Πάρθους ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν κατεπιποιούμενος, τοὺς Πάρθους ἐμπεδὼν εἶχε, καὶ εἰς Ιουδαίαν ἀνέβη.

Κράσσος δ' ὁπὶ Πάρθους μέλλων στρατεύειν ἦκεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομπήιος καταλελοίπει, διχίλια [z] δ' ἦν τάλαντα, βασάσας, [a] οἷός τε ἦν καὶ τὸ χρυσοῦν ἅπαντα, τάλαντα ὄντος ἦν ὀκταχιλίων, κατεῖδεν [b] τὸν ναόν. λαμβάνει δὲ καὶ δοκὸν ὁλοσφύρηλατον χρυσοῦ, ἐκ μνῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ δὲ μνᾶ παρ' ἡμῖν [c] ἴσχει λίτρας δύο ἥμισυ. παρέδωκε δὲ αὐτῷ τοιοῦτον τὸν δοκὸν ὁ τ' [d] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς, Ελεάζαρος ὄνομα, ἀ δι' εὐσέβειαν, ἀγαθὸς δὲ ἦν καὶ δίκαιος, ἀλλὰ πεπιστευμένος τὴν τ' καταπετασμάτων ἔ ναοῦ φυλακὴν, ὄντων θαυμασίων τὸ κάλλος ἔ πολυτελῶν τὴν κατασκευὴν, ἐκ ἂν δοκοῦ τοιούτης ἐκκεκαμένων, ἐπεὶ τ' Κράσσον εὐθὺς περὶ τὴν χρυσοῦν γινόμενον συλλογὴν, δείσας περὶ τῷ παντὶ κόσμῳ ἔ ναοῦ, τὴν δοκὸν αὐτῷ τὴν χρυσῆν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν μηδὲν ἄλλο κινήσειν [e] τ' ἐκ ἔ ναοῦ, μόνῳ δ' ἀρκεσθήσεσθαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθησομένῳ, πολλῶν ὄντι μυριάδων ἀξίῳ. ἡ δὲ δοκὸς αὕτη ἦν ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κενῇ· καὶ τοῦτο τὸν μὲν ἄλλον ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ δ' Ελεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος καὶ ταύτην, ὡς ὀδενὸς ἀψόμενος ἄλλου τ' ἐν τῷ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ σφαλεὶς τοὺς ὅρκους ἅπαντα τ' ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

β'. [f] Θαυμάσῃ δ' μηδεὶς εἰ τοσοῦτος ἦν πλοῦτος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [g] πάντων τ' κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων, καὶ σεβομένων τ' Θεὸν, [h] ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τ' Ασίας καὶ τ' Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι δ' ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προσφερομένων χρημάτων, οὐδὲ [i] ὑπὸ ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιλογίας ὅτι τοσοῦτον ἐξαίρεται πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππαδοξ ὧδε λέγων. "[k] πέμψας δὲ Μιθραδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ ἔθετο ἐκεῖ "Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ιουδαίων ὀκτακόσια τάλαντα." ἡμῖν δὲ δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι ταῦτα μετηνέγκαν εἰς Κῶ τὰ χρήματα οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ Ιουδαῖοι, διὰ τὸν ἐκ Μιθραδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ τὸν ναὸν, πέμπειν χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ιουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐστὶ ποιῆσαι, μηδὲν Μιθραδάτην [l] δεδιότας. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐτέρῳ τρόπῳ αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι κατ' ἐκεῖνον καιρὸν διέβη [m] Σύλλας εἰς τὴν Ελλάδα, πολεμήσων [n] Μιθραδάτην, [o] καὶ Λεύκολλον πέμψαι ὅτι τὴν ἐν Κυρήνῃ στάσιν ἔ ἔθνους ἡμῶν, ὃν [p] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωτο, λέγων οὕτως. "[q] τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἥπερ τῶν

πο-

z Δ' ἦν τάλαντα,] *Vaticanus* habet μ pro δ.

a Οἷός τε ——— τ' ναόν.] Conf. *alter.* lib. 1. c. 8. §. 8. SPANH.

b Τὸν ναὸν.] *L. B.* ἔ ναοῦ.

c Ισχὺ λίτρας δύο κ' ἥμισυ.] Ισχύ *Busb.*

d Θησαυρῶν φύλαξ ἱερεύς,] Χρημάτων *Busb.*

e Τῶν ἐν ἔ ναοῦ,] Τῶν ἐν ναῷ *Busb.*

f Θαυμάσῃ δ μηδεὶς] Θαυμάσῃ *Hen.* & mox ναῷ pro ἱερῷ in *Eodem.*

g Πάντων τ' κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίων,] Tanta vis auri Hieroſolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis ſparſi ſedes incolebant disjunctiſſimas, ut ad ſummum culmen evecta fuerit Hieroſolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Meſopotamia, & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitiſſimas, Neerdam & Niſibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam ſiti omnes theſauri erant, quos in Palæſtinam identidem, cum tempus eſſet, infinita hominum multitudo devehebat. *Cunæus* de *Rep. Hebr.* l. 2. c. 23.

h Ἔτι δ' ——— χρόνων.] Conf. *alter.* lib. 5. c. 5. §. 1. SPANH.

i Υπὸ] *Lugd. Bat.* ἀπὸ.

k Πέμψας δ' ——— τάλαντα.] Πλείονας pro πέμψας aliquis legendum ſuſpicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* HUDS. Strabonis verba, quæ in eo hodie non exſtant. SPANH.

l Δεδιότας.] Ita *Hen.* δεδειότας in *Editis Aliiſque.*

m Σύλλας εἰς τὴν Ελλάδα,] Sic *Hen.* Σύλλας in *cæteris.*

n Μιθραδάτην,] *Lugd. Bat.* in *Marg.* Μιθριδάτη.

o Καὶ Λεύκολλον πέμψαι] Hic Λεύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λεύκολλον.

p Ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται,] Illud ἡ è *MSS.*

q Τέτταρες δ'] Iſta quæ ſequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* deſumpta, in ejus *Geographicis* non exſtant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* ſint, ex ejus *Hiſtoricis*, ſive ὑπο-μνη-

"πλιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοί-
"κων, καὶ τετάρτη ἡ τῶν Ἰουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν
"πάλιν ἤδη [r] παρεληλύθῃ, καὶ τόπον οὐκ ἔστι ῥᾳδίως εὑ-
"ρεῖν τῆς οἰκουμένης, ὃς οὐ [s] παραδέδεκ') τοῦτο τὸ φῦλον,
"μηδ' ὑπακροᾶσθαι τῶν αὐτῶν. τῷ τε Αἰγύπτου καὶ τῷ
"Κυρηναίας, ἅτε τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων τυγχάνουσι, τῶν
"τε ἄλλων συνήθη ζηλοῦσιν τρόπον, καὶ δὴ τὸ συμπάγμα-
"τε τῶν Ἰουδαίων θρέψαι [t] διαφερόντως, καὶ συναυξή-
"σαι χρώμενα τοῖς πατρίοις τῶν Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γῇ
"Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων ἐστὶ δεδογμένη, χω-
"ρὶς καὶ τῆς [u] τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἀφώρισται μέγα
"μέρος τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίσταται γὰρ καὶ ἐθνάρχης αὐ-
"τῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ διαλύσεις κρίσεις, καὶ
"συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προσταγμάτων, ὡς ἂν πο-
"λιτείας ἄρχων αὐτοπολῆς. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν ἰσχυρὸν τὸ
"ἔθνος, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς, καὶ
"ἀφ' οὗ τὸ πλησίον ἔστη [x] τοῦ καταοικίαν τὴν ἀπολιπόντας
"ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τὴν Κυρηναίων μετῴκησε, ἀφ' οὗ καὶ
"τοῦτο ὅμορον εἶναι τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, καθάπερ τοῦ
"Ἰουδαίαν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον."
Στράβων [y] δὴ οὖν ταῦτα λέγει.

γ'. Κράσσος δὲ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρό-
πον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Παρθυαίαν· καὶ αὐτὸς [z] μὲν δὴ σὺν
παντὶ διεφθάρη τῷ στρατῷ, ὡς [a] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσ-
σιος δὲ εἰς Συρίαν φυγών, καὶ προκαταλαβόμενος αὐτοῦ, παρ-
θοις ἐμποδὼν ἦν, [b] ἐπιθέσεις ἐπ' αὐτοῦ ἀφ' οὗ τοῦ κρ' Κράσ-
σου νίκου· αὐθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν
Ἰουδαίαν. [c] Ταριχαίας μὲν οὖν προσπεσὼν [d] ῥᾳδίως αἱρεῖ,
καὶ περὶ τετρισμυρίους ἀνθρώπους ἀνδραποδίζεται, Πειθόλαόν τε
τὸν τοῦ Ἀριστοβούλου στάσιν ἀφανισθέντος κτείνει, πρὸς τοῦ
αὐτὸν Ἀντίπατρος [e] παρασκευασάμενος, ὃν πολὺ δὲ παρ' αὐτῷ
συνέβαινε δυνάσθαι, καὶ τολείσῃ τότε ἀξιοῦν τοῦ καὶ παρὰ
Ἰδουμαίοις, παρ' ὧν ἄγεται γυναῖκα τὴν ἐπισήμων ἐξ Ἀρα-
βίας [f] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο παῖδες,
Φασαήλου, καὶ Ἡρῴδης, [g] ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε), Ἰωσηπός
τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. ἔστιν ὁ Ἀντίπατρος
[h] ἐπεποίητο δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φιλίαν καὶ ξενίαν,
μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἄραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς
Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀναστρατοπεδευ-
σάμενος ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἤπειγεν, ὑπαντιάσουν τοῖς
ἐκεῖθεν ἐπιοῦσιν, ὡς καὶ παρ' ἄλλων δεδήλωται.

δ'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καῖσαρ, καταλαβὼν Ῥώμην μετὰ τὸ
Πομπήιον καὶ τὴν σύγκλητον φυγεῖν πέραν τοῦ Ἰονίου, πάντας
τοὺς δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διεγνωκὼς πέμπειν,
δύο τάγματα αὐτῷ παραδίδωσι, ὡς ἂν ἐπιτηδείοις τὰ κατ'
αὐτὸν διαλῦσαι ὤν. [i] Ἀριστόβουλος δὲ οὐκ ἀπώναντο τῆς ἐλπί-
δων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τῆς παρὰ Καίσαρος ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸν
φθάσαντες [k] οἱ τὰ Πομπήιου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθεί-
ρασιν, θάψασι δ' αὐτὸν οἱ τὰ Καίσαρος θεραπεύοντες πρά-
γματα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο [l] ἐν μέλιτι κεκηδυμένος

μνήμασιν. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7.

r Παρεληλύθῃ,] Ita *Gall.* (*Coccejus*) & *Hen.* παρελήλυθεν in *Editis Aliisque.*

s Τοῦτο τὸ φῦλον,] Τούτῳ δ' φύλῳ τὸ πλῆθος *Hen.* & *Lugd. Bat.*

t Διαφερόντως,] Διαφερόντων in *Codd. Gall.*

u Τῶν Ἀλεξανδρέων ——— τούτῳ.] Infr. lib. 19. c. 5. §. 2. ἴσης πολιτείας δὲ τοῖς βασιλέως τετυχότας. & *alibi.* lib. 2. c. 18. §. 7. ut & mox infr. c. 10. §. 1. Alexandrinæ urbis magna pars Judæorum, quibus etiam Ἐθνάρχης, quare Judæi Alexandriæ cives in Columnis æreis declarati à J. Cæsare. Hinc apud *Philon. ad Caium* p. 1020. A. de jure Alexandrinæ civitatis, quo gaudebant Judæi, eoque in periculum adducto. vid. Philon. in Flaccum p. 971. B. C. & p. 975. D. de Γερουσίᾳ Judæorum Alexandriæ Augusti decreto constituta. De Jul. Cæs. vid. mox infr. c. 10. §. 1. SPANH.

x Τοῦ ——— ἐκείθεν.] Præpositionem κτ' subintelligendam puto.

y Δὴ οὖν ταῦτα λέγει.] Μὲν δὴ *Hen.* & mox seq. §. μὲν οὖν σὺν π.

z Μὲν δὴ σὺν παντὶ] *L. B.* μὲν οὖν παντὶ.

"una civium, altera agricolarum, tertia inquilino-
"rum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in
"urbes universas *fere* invaserat, haudque facile est
"locum in toto orbe invenire, quin hoc genus ho-
"minum *sedibus* exceperit, & ab eo teneatur. nam
"factum est ut & Ægyptus & Cyrenæa, utpote
"iisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ re-
"giones horum mores imitentur, magnumque Ju-
"dæorum numerum peculiariter foveant, & cum
"iis *opibus viribusque* crescant, patriis Judæorum
"usi institutis. Etenim in Ægypto concessum est
"Judæis habitare, & magna pars urbis Alexandri-
"næ seorsim huic genti assignata est. Quin &
"suus illis ethnarcha est, qui gentis res admini-
"strat, & judicia exercet, curatque contractus &
"mandata, quasi esset perfectæ reipublicæ prin-
"ceps. Et quidem in Ægypto plurimum pollet
"hæc gens, quod Judæi ex Ægyptiis originem ha-
"buerint, & quod ab iis digressi sedibus *illis* vici-
"ni essent. Trangressum autem est in Cyrenæam,
"quod hæc finitima fit Ægyptiorum ditioni,
"quemadmodum etiam Judæa est, vel potius pars
"olim fuerit regni Ægyptiaci." Strabo nimirum hæc dicit.

3. Crassus autem, omnibus arbitratu suo com- *Crassus in Parthia perit.*
positis, in Parthorum regionem profectus est: & ipse quidem *illis* cum universo exercitu periit, ut alibi narratum est. Cassius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Crasso victoriam, incursionibus vexabant. Deinde rursus ad Tyrum profectus, ascendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Aristobuli seditionis successorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat existimationis etiam apud Idumæos, à quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor sustulit, Phasaëlum, & Herodem, eum qui postea rex erat, & Josephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios sibi principes conjunxerat amicitia & hospitio, & potissimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Aristobulo. Et quidem Cassius, motis castris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hostibus occursurus, ut ab aliis memoriæ proditum est. *Cassius Parthis repressis, in Judæam tendit.* *Antipatri uxor & liberi.* *Herodes rex.*

4. Aliquanto autem post Cæsar, potitus Roma XIII.
postquam Pompejus & senatus trans Ionium mare fugerant, Aristobulum, vinculis solutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui posset illic negotia componere. At Aristobulo nihil profuit spes, quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat: sed, antequam id agere posset, Pompejani Aristobulum veneno sustulerunt, ipsum vero Cæsareani sepeliverunt. Atque corpus ejus, * melle conditum, aliquandiu jacuit, do- *Pompeji fuga in Epirum.* *Aristobulus à Pompejanis veneno sublatus.*

a Καὶ ὧν ——— αὐτοῦ,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 8. §. 9. SPANH.

b Ἐπιτείχισιν ἐπ' αὐτοῦ] Εἰσπεσεῖν *Busb.*

c Ταριχαίας] Ταριχίας *Hen.* HUDS. Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 8. § 9. SPANH.

d Εὐθὺς αἱρεῖ,] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀθύμως πρὸς πολὺ αἱρεῖ in *cæteris.*

e Παρασκευασάμενος, ὃν πολὺ] *L. B.* παρασκευάσας, ὃν πολύ τι.

f Κύπρου ὄνομα,] *Al.* (ut & *Lugd. Bas.*) Κύπρῳ. Sed male, quum Κύπρις Græcum sit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraïcum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris suæ constrúxit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadverss* in *Eusebium*, p. 149. HUDS. Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 8. c 9. SPANH.

g Ὃς ὕστερον βασιλεὺς γέγονε),] Ὃς καὶ ὕστερον *Bas.*

h Ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας] Ἐπεποίηθο *Hen.*

i Ἀριστόβουλος δ'] Ἀριστόβουλος δὲ τοῦ αὐτοῦ *Hen.*

k Οἱ τὰ ——— ἀφθείρασιν,] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c. 9. §. 1. SPANH.

* *Melle conditum,*] Mellis natura est, ut corpora non sinat computrescere *Plinius Nat. Hist.* XIV. 13. HUDS. in *Add.*

l Ἐν μέλιτι] Conf. ἀλλαχ. lib. 1. c 9. §. 1. SPANH.

m Σκη-

donec id Antonius postea misit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei significatum fuisset literis Pompeji, ut Alexandrum Aristobuli filium interficeret, instituta in juvenem accusatione propter superiora ejus in Romanos commissa, ipsum securi percussit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus verò fratres ad se recepit Ptolemæus Mennæi filius dynasta Chalcidis sub monte Libano *positæ*: missoque filio suo Philippione Ascalonem ad Aristobuli conjugem, jussit eam una mittere filium suum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Postea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejusque fratrum deinceps curam gerebat.

Alexander ejus filius jussu Pompeji à Scipione occisus.

Ptolemæus ad se recipit Aristobuli liberos.

ἔτι χρόνον πολιὰ, ἕως Ἀντωνίῳ, αὐτὸν ὕστερον ἀποπέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐν τ βασιλικαῖς θήκαις ἐπίμησε τεθῆναι. [m] Σκιπίων δὲ, ἀπιστειλάντι αὐτῷ Πομπηίου ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον τ Ἀριστοβούλου, αἰτιασάμενος τ νεανίσκον ἔτι τοῖς τὸ πρῶτον εἰς Ῥωμαίους ἐξημαρτημένοις, τῷ πελέκει διεχρήσατο. καὶ ὁ μὲν ἔτως ἐν Ἀντιοχείᾳ τελευτᾷ. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτοῦ [mm] Πτολεμαῖος ὁ Μεννάιου παρέλαβε, διωκισεύων Χαλκιδος τ ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· καὶ πέμψας τ ἡγεμονίαν τ εἰς Ἀσκάλωνα σὺν τῶν Ἀριστοβούλου γυναῖκα, ἐκέλευσεν ὁ αὐτὸν συναποστέλλειν τ ἡγεμόνα Ἀντίγονον, καὶ τὰς θυγατέρας, ὧν τ ἑτέρας [p] Ἀλεξάνδρας [q] ἐρασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπελλῶν. αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [r] γαμεῖται τῷ Ἀλεξάνδρᾳ, καὶ τ ἀδελφῶν αὐτῆς προνοίαν ποιούμενος διετέλει.

XIV. CAP. VIII.

Judæi auxilium ferunt Cæsari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæsare amicitia. Honores à Romanis & Athenienſibus habiti Judæis.

ΚΕΦ. η'.

Ἰουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ' Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Ἀντιπάτρου ἀρετὴ, καὶ φιλία πρὸς Καίσαρα. τιμαὶ παρὰ Ῥωμαίων & Ἀθηναίων πρὸς Ἰουδαίους.

Cæsari in Ægypto succurrit Antipater.

POst Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæsari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem se præbuit Antipater Judæorum administrator, idque jussu Hyrcani. Ad Mithradatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Pelusium iter facere valentem, sed apud Ascalonen hærentem, veniebat Antipater, secum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipsum Syri omnes opem Cæsari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæsarem, & Jamblichus dynasta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithradates vero, motis è Syria castris Pelusium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortissime se gessit; & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Pelusium obtinuit. Antipatrum autem & Mithradatem ad Cæsarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis persuasit, ut idem cum popularibus suis sentirent, maxime ostensis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæsaris essent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibusque necessariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem consentire, *Mithradati* parebant. Ilios vero ubi accessisse audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipsi ad se Mithradatem: & ille, eò profectus, eos quoque assumpsit.

Mithradati in Pelusio capiendo operam navat.

ΜΕτὰ δὲ τ Πομπηίου θάνατον τῷ νίκῃ τῇ ἐπ' αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ' Αἴγυπτον [s] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέσχεν Ἀντίπατρος, ὁ τ Ἰουδαίων ἐπιμελητὴς, ἐξ ἐντολῆς τῆς ἐκείνου. Μιθραδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ [t] κομίζοντι [u] ἐπικουρικὸν, καὶ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου πιέσασθαι τὴν πορείαν, δεῖ δὲ Ἀσκάλωνα διαβαίνοντι, ἦκεν Ἀντίπατρος ἄγων Ἰουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Ἀραβίας τε συμμάχους ἐλθεῖν ἐπεσπασατο τοὺς ἐν τέλει· καὶ δι' αὐτὸν οἱ κατὰ τὴν Συρίαν ἅπαντες ἐπεκούρουν, ἀπολειπεσθαι τ ὑπὲρ Καίσαρος προθυμίας ἀθέλοντες, Ἰάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, [x] καὶ [y] Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν, ἅ τε πόλεις σχεδὸν ἅπασαι. Μιθραδάτης δ' ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [z] ἀφικνεῖται· καὶ μὴ δεχομένων αὐτὸν τ ἀνθρώπων ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἡγεῖτο δ' Ἀντίπατρος, καὶ πρῶτος [a] καθαιρεῖ τι τ τείχους, ὁδὸν εἰσόδου παρέχων τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὸ μὲν Πηλούσιον ἔτως εἶχε. τοὺς δὲ περὶ Ἀντίπατρον ἐν Μιθραδάτῃ, ἀπιόντας πρὸς Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ἰουδαῖοι Αἰγύπτιοι, [b] οἱ τὴν Ὀνίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πεισθέντες δὲ τούτοις τὰ αὐτῶν φρονῆσαι [c] καὶ τὸ ὁμόφυλον Ἀντιπάτρου, καὶ μᾶλλον ἐπιδείξας αὐτοῖς τοὺς Ἰουδαίους ἐπιστολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, καὶ ξένια ἐν πάντα τὰ ἐπιτήδεια χορηγεῖν τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν, ὡς εἶδον τ Ἀντίπατρον ἐν τ ἐρμηνείᾳ [d] συμφέροντας, ἐπείθοντο. τούτοις δὲ πεφοβημένοις ἀκέραντος [e] οἱ περὶ Μέμφιν, ἐκάλουν ἐν αὐτοὶ τ Μιθραδάτῃ [f] πρὸς αὐτούς· κἀκεῖνος ἐλθὼν ἐν τούτοις συναλαμβάνει.

XV. *Mithradates cum Ægyptiis congreditur.*

β'. [e] Ἐπεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα ἤδη περιεληλύθει, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις περὶ τὸ καλούμενον [b] Ἰουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθραδάτης, τὸ δὲ εὐώνυμον Ἀντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνει τὸ

[m] Σκιπίων δ', —— Ἀριστοβούλου,] Conf. infr. lib. 15. c. 7. §. 4. SPANH.

[mm] Πτολεμαῖος —— ὄρει·] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 9. §. 2. SPANH.

[n] Τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει·] Τῆς ἐν τῷ Λιβ. *Busb.*

[o] Αὐτὸν συναποστέλλειν] Αὐτῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλειν *Busb.*

[p] Ἀλεξάνδρας] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 9. § 2. SPANH.

[q] Ἐρασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα.] Ἐρασθεὶς ὁ Φιλιππίων *Hen. Busb.* & *Vat.*

[r] Γαμεῖται τῇ Ἀλεξάνδρᾳ,] Γαμεῖ τε *Hen.* & *Vat.*

[s] Εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν] Εἰς deest *Busb.* & *Vat.*

[t] Κομίζοντι ἐπικουρικὸν,] *Rufinus ineptè*: dum per Choracum transfiret. *leg.* ἐπὶ Κυρηνικὸν. Vid. *Casaub. ad Apparat.* Baron. p. 155. & Dion. lib. XXXIX. p. 204. SPANH.

[u] Ἐπικουρικὸν] Ἐπὶ κυρηνικὸν certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane sensu, vertit, *dum per Choricum transiret.*

[x] Καὶ Θολομαῖος] Illa καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoscit *Hen.* (ut nec *Lugd. Bat.*) nec legisse videtur *Epiphan.* ὁ σωσάσης καὶ Πτολεμαῖος ὁ Οὐαίμου Λιβ. *Vat.* cæteris omissis. Confer l. 1. *de Bello Jud.*

[y] Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν,] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 9. § 3. SPANH.

[z] Ἀφικνεῖται·] Ita *Busb.* & *Hen.* ἱφικνεῖ) in *reliquis*.

[a] Καθαιρεῖ τι τ τείχους,] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

[b] Οἱ τὴν Ὀνίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 9. §. 3. SPANH.

[c] Κατὰ τὸ ὁμόφυλον] Nota Antipatrum contribulem dici hîc Judæis, qui erat Idumæus. De Herode tamen ejus filio infra c. 15. §. 2. *idiωτη τε ὄντα, καὶ Ἰδουμαίῳ τυτίῳ ἐμπεσόντα.* SPANH.

[d] Συνθέλοντας,] Ita cum *Cod. Vat.* συμβάντας in *reliquis*.

[e] Οἱ περὶ Μέμφιν,] Οἱ περὶ Μέμφιν i. e. Memphitæ ipsi. REL.

[f] Πρὸς αὐτούς·] Πρὸς αὐτὸς *Busb.* πρὸς ἑαυτὸς *Vat.*

[g] Ἐπεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα] Ita è *Cod. Vat.* favente *Josepho* in lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit, κἀκεῖνος ἤδη τὸ Δέλτα περιελθὼν συνέβαλε &c ἐπεὶ δὲ [ἐπεὶ δὲ *Gen.*] τὸ π. Δέλτα ὡς ἤδη παρελήλυθε *Bas. Aliique.*

[h] Ἰουδαίων στρατόπεδον.] Conf. *alibi*. lib. 1. c. 9. §. 4. SPANH.

ὑπὸ Μιθραδάτου κέρας, καὶ παθεῖν ἂν ἐκινδύνευσε τὰ δλνότατα, εἰ μὴ αὐτὸς τὸν ἡνίοχον ἐκ πλαμῶ, σὺν τοῖς οἰκείοις στρατιώταις, Ἀντίπατρος ἀναβοήσεων, νενικηκὼς ἤδη τοὺς πολεμίους, τοὺς μὲν ῥύπτοντας, τρέπει δὲ εἰς φυγὴν τοὺς νενικηκότας Αἰγυπτίους. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν τὸ στρατόπεδον, ὑπομείνας τὴν διώξιν· τόν τε Μιθραδάτην ἐκάλεσε, πολεῖσον ἐν τῇ τροπῇ μεμακρυσμένον. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν περὶ τὸν ὀκτακόσιοι, τῶν δὲ Ἀντιπάτρου πεντήκοντα. Μιθραδάτης δὲ περὶ τούτων ὑπιστείλε Καίσαρι, τήν τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τῆς σωτηρίας αἴτιον τὸν Ἀντίπατρον ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινέσαι αὐτὸν, κεχρῆσθαι δὲ αὐτῷ πάντα τὸν πόλεμον εἰς τὰ κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι σφέδρα αὐτὸν τοὺς ἀγῶνας αὐτῷ.

γ'. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [l] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ δοὺς καὶ [m] ἀτέλειαν πανταχοῦ. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν, τούτης κοινωνῆσαι τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδόξ, λέγων ἐξ [n] Ἀσινίου ὀνόματος ὧδε. "μετὰ δὲ τὸν Μιθραδάτην [o] εἰσβαλεῖν εἰς "τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ὑρκανὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς ὧδε Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει ὧδε. "τὸν μὲν Μιθρα- "δάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα δ' εἰς Ἀσκάλωνα "Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιμελητὴν, "τελευτίους αὐτῷ στρατιώτας συμπαρασκευάσαι, καὶ τοὺς "ἄλλους δυνάστας παρορμῆσαι, κοινωνῆσαι δὲ τῆς στρα- "τιᾶς καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα." τοῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δ'. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε πρὸς Καίσαρα, τήν τε τοῦ πατρὸς [p] ἀπωδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν ἀποθάνοι φαρμάκοις ἀναιρεθεὶς Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτείνας πελέκει [q] Σκιπίωνος, ἐδεῖτό τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένου· Ὑρκανοῦ δὲ ὅτι τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγμένων τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς αὐτὸν ἀδικημάτων. παρὼν δὲ Ἀντίπατρος ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἐώρα κατ' αὐτὸν τὴν κατηγορίαν [r] γιγνομένην. νεωτερισὰς δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [s] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπεμίμνησκεν ὅτι τοῖς [t] στρατηγήμασι, ποιούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς ἦν μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγε Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [v] ἁρπασθέντα γενέσθαι, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· [x] τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [y] κρατηθέντα ὅτι ληστεία ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος ἦν, ἀλλ' ἐπὶ κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [z] ὑπὸ τοῦ δεσπότου.

ε'. Τούτοις Ἀντιπάτρου πεισαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δ' δίδωσι δωρεὰς, ἃς αὐτὸς προαιρεῖται, [a] τούτου ἐπ' αὐτῷ [b] ποιησάμενος τὴν κρίσιν, [c] ὅτιτροπον αὐτὸν [d] ἀποδείκνυς τὸ

datis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset. Cumque in iis persequendis perseveraret, castris eorum potitur; & Mithradatem revocat, qui pulsus longissime aberat. Ceciderunt autem ex Mithradatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithradates vero de his scripsit ad Cæsarem, victoriam simul salutemque suam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæsar & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis usus sit; usque adeo ut Antipatrum in præliis vulnerari contigerit. *Antipatri egregium factum.* *Cum Cæsare amicitia.*

3. Cæterum aliquanto tempore post Cæsar, cum finito bello in Syriam navigasset, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis socium fuisse & in Ægyptum venisse: atque verbis meis testimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Asinii ita dicens. "Postquam Mithradates Ægy- "ptum invasit, & cum eo Hyrcanus Judæorum "pontifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, ex auctoritate Hypsicratis, in hæc verba. "Mi- "thradatem quidem solum profectum esse, Anti- "patrum vero Judææ procuratorem, ab ipso "Ascalonem accitum, cum tribus militum milli- "bus auxilium ei tulisse, & *ad idem faciendum* "alios dynastas hortatum esse, atque expeditioni "etiam Hyrcanum pontificem interfuisse." Et "hæc quidem Strabo. *Cæsar magnum Antipatro honorem habet.* *Strabonis testimonium ex Asinio.* *Alterum ejusdem ex auctoritate Hypsicratis.*

4. Quin & eodem tempore Antigonus Aristobuli filius, cum ad Cæsarem venisset, & patris sui fortunas deplorabat, quodque propter ipsum mortuus esset Aristobulus veneno sublatus, atque frater ejus à Scipione securi percussus, orabatque ut sui misereretur è paterno imperio expulsi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, qui gentem per vim regerent, & ipsi *Antigono* injuriam fecissent. Verum Antipater, qui præsens aderat, pro se respondebat iis de quibus accusationem contra se institutam videbat, & Antigonum novarum rerum studiosum seditiosumque esse ostendebat: commemorabat etiam quantum ipse laborasset, eumque in consiliis militaribus adjuvisset, verba de iis faciens, quorum ille testis erat *oculatus*. Aristobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum esse, ut qui perpetuo hostis esset & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipsius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas subiisse, non autem per vim & injuriam id ipsum passum esse ab eo qui intulerat. *Antigonus Aristobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accusat.* *Antipatri defensio.*

5. Cum hæc Antipater verba fecisset, Cæsar Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro potestatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipsum *totius* Judææ procuratorem faciens. * Hyrcano vero etiam patriæ muros *Cæsar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro dat potestatem.*

[l] Ἀποπλεύσας] Vide *Usserii* Annales V. T. p. 351. *Edit. Lond.*

[m] Ἀτέλειαν πανταχοῦ.] Ἀτέλειαν πανταχοῦ ἣ λέγεται ὑπὸ π. *Busb.*

[n] Ἀσινίου ὀνόματος ὅτως.] Utrum Asinius fuerit *Trallianus*, ut vult *Usserius*, an *Quadratus*; & quinam fuerit *Hypsicrates* mox laudatus, aliis discipiendum relinquo.

[o] Εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον,] Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσβάλλειν in *ceteris*.

[p] Ἀπωδύρετο τύχην] Ita cum *MSS.* (ut & *L. B.*) ἐπωδύρετο in *Editis*.

[q] Σκιπίωνος,] *L. B.* Σκηπίωνος.

[r] Γενομένην,] Γεγονυῖαν *Vat.* γινομένην *Hen.*

[s] Ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς] Ὅσα τε ποιήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς *Busb.* & *Vat.*

[t] Στρατηγήμασι,] Στρατόμασι *Busb.* & *Vat.*

[v] Ἁρπασθέντα γενέσθαι,] Ἁρπασθέντα *Vat.* & *Hen.* & mox γενόμενον pro γίγνεσθαι in *Busb.* & *Vat.*

[x] Τοῦ δὲ —— ὧν,] Nempe Antigoni. Uterque enim, ille & Alexander securi percussus jussu Scipionis, Aristobuli filii. vid. infr. c. 6 §. 3. SPANH.

[y] Κρατηθέντα ἐπὶ ληστείᾳ] Κολασθέντα *Busb. Vat.* & *Epiphan.*

[z] Ὑπὸ δεσπότου.] Illud ὑπὸ è *Cod. Busb.*

[a] Τούτου ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος] Τούτοις ἢ *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ταύτης ἢ *Busb.*

[b] Ποιησάμενος] *L. B.* ποιησαμένου.

[c] Ἐπίτροπον —— τύχης,] Conf. ἀλλοτ. lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

[d] Ἀποδείκνυς] Ἀποδείναι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Vat.*

* *Hyrcano*,] In Libro *de Bello Jud.* primo Antipatro hoc concessit. HUDS. in *Add.*

Hyrcano permittit Cæsar urbis muros reficere.

ros reficere permiſit, ut qui hanc gratiam rogave-
rat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) ſcri-
pſitque Romam ad conſules ut hoc *ipſum* in Capi-
tolio perſcriberetur. atque Senatuſconſultum fa-
ctum eſt in hunc modum; "LUCIUS VALE-
"RIUS LUCII FILIUS PRÆTOR retulit
"ad ſenatum idibus Decembribus in æde Concor-
"diæ. Decreto ſcribendo adfuerunt Lucius Co-
"ponius Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius
"Quirina, quibus de rebus Alexander Jaſonis,
"Numenius Antiochi, & Alexander Dorothei,
"legati Judæorum, viri boni & ſocii, egerunt, ve-
"terem erga Romanos benevolentiam & amicitiam
"renovantes, & clypeum aureum, in ſignum ſo-
"cietatis, attulerunt, ex quinque millibus aureo-
"rum, & literas ſibi dari petierunt & ad liberas
"civitates & ad reges, ut regionem eorum & por-
"tus ſecure poſſint adire, & nemini fiat injuria.
"Placuit igitur *Senatui* cum iis amicitiam & gra-
"tiam inire, & quæ à nobis poſtularunt illa ipſis
"concedere, clypeumque allatum accipere."
Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principa-

Antipatro honos ab Athenienſibus habitus.

tus anno nono menſe Panemo. Quinetiam Hyrca-
no honos habitus eſt à populo Athenienſi, quo-
niam in eos multa beneficia contuliſſet: miſerunt-
que ad eum decretum in hæc verba. "PRYTA-

Decretum Athenienſium.

"NE ET SACERDOTE DIONYSIO FI-
"LIO Aſclepiadis menſis Panemi definentis die
"quinto, traditum eſt Ducibus decretum Athe-
"nienſium, archonte Agathocle. Eucles Me-
"nandri Alimuſius ſcribam agebat, Munychionis
"*menſis* undecimo die Prytaniæ, habito præſidum
"concilio in theatro. Dorotheus pontifex popu-
"lum in ſuffragia miſit, cæterique præſides ejus
"collegæ. Dionyſius Dionyſii filius *hanc ſententiam*
"dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri filius, Pon-
"tifex & Judæorum Ethnarcha, perpetuo tam
"publice populum quam privatim civium unum-
"quemque benevolentia proſequitur, ſummumque
"ſtudium in eos confert; & quotquot Athenien-
"ſium, vel legationis cauſa, vel propter privata
"negotia, eò profecti fuerint, perhumaniter apud

Ιουδαίας. [c] ἐπιμέλεσθαι δὲ τοῦ Ὑρκανοῦ τοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀναστῆ-
σαι τείχη, ταύτην αἰτησαμένῳ τὴν χάριν· [f] ἐρήμου [g] γὰρ
ἔτι Πομπηΐου καταβαλόντος· καὶ [h] τοῦτ' ἐπιστεῖλαι τοῖς
ὑπάτοις εἰς Ῥώμην ἀναγράψαι ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. καὶ
[i] τὸ γνώμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγμα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.
"[k] ΛΕΥΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ
"ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ συνεβουλεύσατο τῇ συγκλήτῳ εἰδοις
"Δεκεμβρίαις ἐν τῷ τῆς Ὁμονοίας ναῷ. [l] γραφομένῳ
"τῷ δόγματι παρῆσαν Λεύκιος Κωπώνιος Λουκίου υἱὸς
"Κολλίνα καὶ Παπίριος Κυείνα, οἷς ἐν Ἀλέξαν-
"δρου Ἰάσονος, καὶ Νουμηνίου Ἀντιόχου, καὶ Ἀλέξαν-
"δρου Δωροθέου, Ἰουδαίων πρεσβυταὶ, ἄνδρες ἀγαθοὶ
"καὶ σύμμαχοι, διελεχθησαν, ἀνανεούμενοι τὰς πρὸ-
"περγμένας πρὸς Ρωμαίους [m] χάριτας καὶ τὴν φιλίαν,
"καὶ ἀσπίδα χρυσῆν [n] σύμβολον τῆς συμμαχίας ἠνεγκαν
"ἀνηνεγκαν δὲ ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ χρά-
"ματ' αὐτοῖς ἠξίωσαν δοθῆναι, [o] πρός τε τὰς αὐτονομι-
"μένας πόλεις καὶ πρὸς βασιλεῖς, ὑπὲρ τοῦ τὴν χώραν
"αὐτῶν καὶ τοὺς λιμένας ἀδείας τυγχάνειν, [p] καὶ μηδένα
"ἀδικεῖσθαι. [q] ἔδοξεν οὖν σωθῆναι φιλίαν καὶ χάριτας
"πρὸς αὐτούς, καὶ ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν ταῦτ' αὐτοῖς πα-
"ρασχεῖν, καὶ τὴν ἡμιθεῖσαν ἀσπίδα [r] προσδέξασθαι."
[s] ταῦτα ἐψηφίσατο ἐπὶ Ὑρκανοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου, ἔτους
ἑνὸς καὶ [t] μηνὸς Πανέμου. [v] ἡύρεται δὲ καὶ ἐν τοῖς Ἀθη-
ναίων δήμου τιμαῖς Ὑρκανὸς, [x] πολλὰ χρήσιμος γενόμε-
νος εἰς αὐτούς· ἔπεμψάν τε ψήφισμα χρᾶψαι εἰς αὐτὸ,
τοῦτον ἔχον τὸν τρόπον. [y] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [z] ΙΕ-
"ΡΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ Ἀσκληπιάδου μηνὸς Πανέμου
"πέμπτῃ ἀπιόντος, ἐπεδοθη τοῖς στρατηγοῖς ψήφισμα Α-
"θηναίων, ἐπὶ Ἀγαθοκλέους ἄρχοντος. Εὐκλῆς Μενάν-
"δρου Ἀλιμούσιος ἐγραμμάτευε, [a] Μουνιχιῶνος ἐνδεκά-
"τῃ τῆς Πρυτανείας, ἐκκλησίας γενομένης ἐν τῷ θεάτρῳ
"[b] τῶν προέδρων. ἐπεψήφισε Δωρόθεος [c] ἀρχιερεὺς καὶ οἱ
"συμπρόεδροι τῷ δήμῳ. Διονύσιος Διονυσίου εἶπεν· ἐπει-
"δὴ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰου-
"δαίων, διατελεῖ κοινή τι τῷ δήμῳ καὶ ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν
"ἑκάστῳ δυνατῶν, καὶ πάσῃ χρώμενος προθυμίᾳ τοῖς αὐτοῦ παρουσι,
"καὶ

e Επιτρέπει —— τείχη,] Conſer *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 3. SPANH.

f Ἐρήμου] Ἐρείπιον *Vat.*

g Γὰρ ἔτι Πομπηΐου] Hic γὰρ pro δὲ ſubſtitui ex auctoritate *MSS.*

h Τοῦτ' ἐπιστεῖλαι] Ταῦτα *Busb.* & *Hen.*

i Τὸ γνώμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγμα] Conf. ſupr. lib. 12. c. 10. § 6 SPANH.

k Λεύκιος —— συνεβουλεύσατο] Hic *Joſepho* (inquit *Kepplerus* de *Anno Natali Chriſti*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de reſtauratione Hieroſolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *ſuper amicitia & ſocietate*. Credibile eſt aliud *Joſephum* præcepiſſe, aliud exſequutum eſſe Amanuenſem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum*. ad primum enim hujus nominis ſacerdotem pertinet, quod *Joſephus* hic refert ad poſteriorem. Decretum vero, quod hic profitetur, paulo infra ſequitur in faſciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæſare V. Coſ. Vide *Scaligerum* in *Notis* ad *Euſebium*, p. 145. *Uſſerium* in *Annalibus*, p. 119. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p 250. HUDS. De his duobus decretis Romanorum & Athenienſium, ut alieno loco poſitis, & quæ Joannis Hyrcani Avi tempore data fuerant, non ſub Nepote. vide *Petav. Doct. Temp.* P. 11. p. 250. SPANH.

l Γραφομένῳ —— Κυείνα,] Ita lego & diſtinguo ex *MSS.* (ut & *L. B*) prius erat γραφομένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν δὲ Λεύκιος Κωπώνιος Λουκίου υἱὸς καὶ Παπίριος Κυεινᾶς.

m Χάριτας καὶ τὴν φιλίαν,] Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας· καὶ τὴν φιάλην, καὶ *alii*. in *Editis Aliiſque*.

n Σύμβολον τῆς συμμαχίας ἠνεγκάν] Iſta delenda cenſet Scaliger.

o Πρός τε τὰς αὐτονομουμένας] Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt καὶ πρὸς βασιλεῖς, & dein ſequnt τὴν χώραν.

p Καὶ μηδένα ἀδικεῖσθαι.] Μηδὲν *Hen.* & *Busb.*

q Ἔδοξεν οὖν σωθῆναι] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε δὲ in *Editis Aliiſque*, forſan pro ἔδοξε δή.

r Προσδέξασθαι.] Προδέξασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

s Ταῦτα Πανέμου.] Annus ille IX. Hyrcani ſumendus ab eo jam Ethnarchia à Gabinio illi conceſſa. vid. Dodwell. p. 82. 83. SPANH.

t Μηνὸς Πανέμου.] Quomodo hoc fieri poteſt, quum ſcriptum fuerit Idibus Decembribus (ut conſtat ex ſuperior.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano reſpondeat? *Uſſer. in Annalibus*, p. 120. 271. Locum ſanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ἑνὸς καὶ μηνὸς Πανέμου ἡύρεται δὲ καὶ &c. ut quod hic habetur de menſe Panemo referendum ſit ad Athenienſium pſephiſma. unde ſequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum ſenatuſconſultum & hoc Athenienſium pſephiſma, ſcripta fuiſſe anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero menſe Panemo. HUDS. Menſis Πανέμου, de quo hac §. initium à XXV. Junii Juliani ſtatuitur à Dodwell. de Cycl. Calyp. p. 83. de quo vide Uſſerium & Dodwell. de hoc Joſephi loco Diſſert. de Cycl. Calyp. p. 81. SPANH.

v Ηὕρεται δὲ] Εὕρεται δὲ *Vat.* εὕρεται δὴ *Hen.*

x Πολλὰ χρήσιμος] Πολλὰ χρήσιμος εἰς αὐτοὺς ἡμῖν *Hen.* πολλὰ καὶ αὐτὸς εἰς αὐτοὺς χρήσιμος ἡμῖν, ἔτιμψε τι αὐτῷ ψήφισμα, τοῦτον &c. *Vat.*

y Επιτρυτάνευσεν —— ἀπιόντος,] Athenienſium decretum pro Judæis, quod refertur in Chronico Euſebii ad Ann. MDCCCCLXX. ſed quod incertum putat Scaliger Anim. p. 157. SPANH.

z Ιερέως Διονυσίου] De decretis Pontificum nominibus ſignatis videſis *Ez. Spanhemium* in Diſſ. VIII. de *Præſt. Numiſm.* p. 693. & *Dodwellum* in *Diſſ* 3. de *Cyclis Veterum* p. 191, 192.

a Μουνιχιῶνος ἑνδεκάτῃ τῆς Πρυτανείας,] Hic menſis Attici nomen habemus, ſed numerum diei duntaxat ſecundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l 1. p. 77.) ſuſpicatur librarii culpa diei numerum excidiſſe, ſive *Munychionis*, ſive τῆς Πρυτανείας. nam & ἑνδεκάτῃ ad Μουνιχιῶνος referri poteſt, quod & *Epiphanius* ſequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omiſſum. Quid ſi referamus Μουνιχιῶνος ἑνὶ καὶ νέᾳ, δεκάτῃ τῆς Πρυτανείας, aut aliquid hujuſmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18.

b Τῶν προέδρων.] פרחדרין. REL.

c Ἀρχιερεὺς] Is non alius ab eo fuiſſe videtur, qui olim Πρυτανέων ἐπιστάτης appellari ſolebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in ſuffragia mittebant, πρόεδροι dicti ſunt, & primus eorum ἐπιστάτης, & reliqui συμπρόεδροι.

d Πα-

"καὶ τὰς [d] παραγινομένους Ἀθηναίων, ἢ καὶ πρεσβείαν ἢ "κατ' ἰδίαν πρόφασιν, ὡς αὐτὸν ὑποδέχεται φιλοφρό- "νως, καὶ προπέμπῃ τὰ ἀσφαλῆ αὐτῶν ἐπανόδῳ προνοού- "μενος, ἐμαρτυρήθη μὲν ἔτι πρότερον περὶ τούτων, [e] δέ- "δοκται δ' ἔτι νῦν, "[f] Θεοδοσίῳ τῷ Θεοδώρου Συνιέως εἰση- "γησαμένου, καὶ περὶ [g] τῆς ἀνδρὸς ἀρετῆς ὑπομνησθέντος "τὸ δῆμον, καὶ ὅτι προαίρεσιν ἔχει ποιεῖν ἡμᾶς ὅ, τι ποτ' "ἂν [h] δύνηται ἀγαθὸν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ, "ἀριστείῳ τε τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτοῦ εἰκόνα χαλκῆν "ἐν τῷ τιμένι τῷ [i] Δήμου καὶ τῶν Χαρίτων, ἀνειπεῖν "δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳ- "δῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [k] Παναθηναίων καὶ "Ἐλευσινίων, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἐπιμελη- "θῆναι δὲ τὰς στρατηγὰς ἀξιωμένοντί τε αὐτῷ, καὶ ἀξι- "φυλάττοντι τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, εἶναι πᾶν ὅ, τι "ἂν ἐπινοήσωμεν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς ἀνδρὸς ἀρε- "τῆς καὶ φιλοτιμίας. ἵνα τούτων γινομένων φαίνηται ὁ "δῆμος ἡμῶν ἀποδεχόμενος τὰς ἀγαθὰς, καὶ τῆς "προσηκούσης ἀμοιβῆς ἀξίων, καὶ ζηλώσῃ τὴν πρὸς "ἡμᾶς ἀρετὴν ἐκ τῶν ἤδη τετιμημένων· ἐλέσθαι "δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, οἵ τινές τε "αὐτῷ κομιοῦσι τὸ ψήφισμα, καὶ παρακαλέσουσι προσ- "δεξάμενον τὰς τιμὰς πειρᾶσθαί τι ποιεῖν [l] ἀεὶ ἀγαθὸν "ἡμῶν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν παρὰ Ῥωμαίων καὶ [m] δῆμου τῶν Ἀθηναίων τιμαὶ πρὸς Ὑρκανὸν ἡμῖν δεδήλωνται ἱκανῶς.

"se excipit, curatque deducendos, ut salvi & in- "columes redeant prospiciens, quibus & antea "quidem perhibitum fuit testimonium, visum est "etiam nunc, Theodosio Theodori filio Sunienſi "referente, populumque de virtute hujus viri ad- "monente, deque voluntate ejus nobis quoad po- "tuit benefaciendi, honorare ipsum corona aurea, "præmio legitimo, statuamque *ei* ex ære item "collocare in Templo * Populi & Gratiarum: "& præconis voce pronunciari coronæ donatio- "nem in theatro, Dionysiis, dum Tragœdiæ no- "væ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in "Gymnicis certaminibus; curæque esse Ducibus, "ut, dum ille *in amicitia colenda* perseverat, & in "benevolentia erga nos conservanda, omnia, quæ "in honorem ejus & gratiam excogitari possunt pro "ipsius in nos studio & liberalitate, ei *vicissim* tri- "buantur, quibus rebus fiet ut se ostendat popu- "lus noster grato esse erga bene merentes animo, "velleque alios, ut par est, remunerare; quò ille "jam honoribus affectus studium nostrum imite- "tur: prætereaque legatos ex omni Athenienſium "numero legi, quibus id negotii datum erit ut & "ad illum decretum hoc perferant, ipsumque hor- "tentur ut honores *à nobis* assequutus deinceps "studeat de civitate nostra bene mereri." Et qui- dem de honoribus, qui à Romanis & populo A- thenienſi habiti sunt Hyrcano, satis à nobis dictum est.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ἀντίπατρος Ἡρῴδῃ τῷ τῆς Γαλιλαίας στρατάρχῃ Φασαήλῳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιτρέπει· καὶ ὡς Ἡρῴδης, Ἰουδαίων τῷ Ἀντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται πρὸς Ὑρκανόν.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ administrationem mandat, Phasaëlo Hierosolymorum: utque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accusatur.

Ὁ Καῖσαρ δὲ, διοικήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέπλευσεν. ὡς δὲ Καίσαρα προπέμψας ἐκ τῆς Συρίας Ἀντίπατρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπανέστρεψεν, [n] ἀνεγείρει μὲν λύσας τὸ τεῖχος, ὑπὸ Πομπηίου καθῃρημένον, καὶ τὴν κατὰ τὴν χώραν [o] θόρυβον ἁπάντων κατέσχεν, ἀπολλῦσί τε ἅμα καὶ συμβουλεύων ἠρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Ὑρκανῷ φρονοῦντας ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, καὶ βιώσεσθαι τῶν ἰδίων ἀπολαύοντας κτημάτων ἀπερίσπαστος· πεισθέντας δὲ τὰ ἐπὶ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι προσανέχοντας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ προστάτου δεσπότην, Ὑρκανὸν δὲ [p] ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ῥωμαίους δὲ καὶ Καίσαρα πικροὺς ἀνθ' ἡγεμόνων πολεμίους. οὐ γὰρ ἀνέξεσθαι μεταχινούμενον ὃν αὐτοὶ κατέστησαν. τοῦτα λέγων [q] καθίστα δ' ἑαυτῷ τὰ κατὰ τὴν χώραν.

β'. Βραδὺν δὲ ὁρῶν καὶ [r] νωθῆ τὸν Ὑρκανὸν, Φασαήλου μὲν τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ τῶν παίδων Ἱεροσολύμων καὶ τῶν περὶξ στρατηγὸν ἀποδείκνυσι· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρῴδῃ τῷ Γαλιλαίας [s] ἐπίτροπον, [t] νέῳ παντάπασιν ὄντι. [v] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη.

CÆsar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare discessit. Antipater vero, postquam, deducto à Syria Cæsare, in Judæam reversus est, confestim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum qui in ea erat, compescebat, partim minando, partim ut quiescerent consulendo. Si enim ab Hyrcano starent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, suisque bonis absque turba fruentes vitam agerent: sin rerum novarum spe ducerentur, & ab eis quæstum sectarentur, ipsum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæsarem pro ducibus hostes acerbos. non enim passuros eum summoveri, quem constituissent ipsi. Cum hæc dixisset, ad res regionis ordinandas se solum accingebat.

Antipater Hierosolymorum muros reficit.

Tumultuantes compescit.

2. Videns autem Hyrcanum tardum esse atque segnem, Phasaëlum filiorum suorum natu maximum Hierosolymorum finitimique agri præfectum constituit; Herodi vero, qui illum ætate sequebatur, Galilæam commisit, cum esset omnino juvenis. nam * quindecim tantum annos natus erat. ve-

XVII. *Phasaëlo mandat Hierosolyma, Herodi Galilæam.*

[d] Παραγινομένους Ἀθηναίων,] Παραγινομένους *Hen.* & *Vat.*

[e] Δέδοκται δ' ἔτι νῦν,] Δεδόχθαι *Vat.*

[f] Θεοδοσίῳ τῷ Θεοδώρου] Διονυσίῳ τῷ Θεοδώρου *Vat.*

[g] Τῆς τοιάδε ἀρετῆς] Ita *Hen.* τῆς ἀνδρὸς in *reliquis.*

[h] Δυνάται] Δύνηται *Hen.* & *Vat.*

[i] Δήμου] Videsis *Meursium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. HUDS. Δήμου, *Demi* rectè, non *populi*. REL. & SPANH.

[k] Παναθηναίων καὶ Ἐλευσινίων,] Forsan legendum Παναθηναϊκοῖς καὶ Ἐλευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius*.

[l] Ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν.] Illud ἀεὶ ex *MSS*.

[m] Δήμου τῶν Ἀθηναίων] Ita cum *Cod. Hen.* καὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν Ἀθ. in *Editis Aliisque*. Δήμου τοῦ Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων legendum conjicibat *Lowthius*.

[n] Ἀνεγείρει ——— καθῃρημένον,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

[o] Θόρυβον] *L. B.* θρύλον.

[p] Ἀντὶ βασιλέως τύραννον,] Βασιλέως nomen solum gerere Hyrcanum ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 6. τοὔνομα μόνον βασιλέως ἔχων ἄνευ βασιλείας ἐξουσίας. SPANH.

[q] Καθίστα δὲ ἑαυτῷ] Καθίσταθ *Busb.* καθίσταθ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[r] Νωθῆ τὸν Ὑρκανὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

[s] Ἐπίτροπον,] Ἐπιτρέπει *Busb.*

[t] Νέῳ παντάπασιν ὄντι.] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 10. §. 4. & infr. lib. 19. c. 9. §. 2. SPANH.

[v] Πεντεκαίδεκα] Isaacus Casaubonus epistola ad Thuanum, quæ est 936. contendit ιε legendum: *nos*, scribit, *contendimus & clarissime demonstramus scribendum esse ιε, nec movemur librorum consensu aut Photii assensu*. Mox dixerat: magni momenti est hic locus ad investigationem annorum τῆς Σωτῆρος. REL.

* *Quindecim tantum annos natus erat.*] Quid mirum (inquit *Noldius* p. 59.) cum etiam infra eam ætatem, *Alexander Severus*, adhuc puer, in imperio &c. vide *Prideaux*.

verum illi juvenilis ætas nihil eſt quidquam incommodi: ſed quoniam animi generoſi erat adoleſcens, ſtatim invenit exercendæ ſuæ virtutis occaſionem.

Herodes Ezechiam latronem interficit.

Cum enim offendiſſet Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incurſantem, illum nactus interficit, & multos ejus gregales latrones. Ipſum autem ob hoc facinus magno amore proſequuti ſunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari deſiderabant, purgavit. itaque cum hanc ob cauſam paſſim per urbes vicoſque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut bonis ſuis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam Sexto Cæſari innoteſceret, cognato magni Cæſaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata eſt Phaſaëlo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus eſt, ut ſtuduerit non deteriorem ſibi parare famam, & Hieroſolymitas ſibi reddiderit amiciſſimos, urbem quidem per ſe regendo, ſed ita ut nec inhoneſte rebus uteretur, neque poteſtate ad cujuſquam injuriam abuteretur. His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui ſolent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto eſſet ex rebus iſtis ſplendore, deceſſit quidquam, ut plerumque evenit, ſuæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Sextus Cæſar procurator Syriæ.

Antipater magno in honore.

3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum creſcere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam inſtituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulſo ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipſe muneris gratiam ad ſe transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* miſit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam Antipatrum accuſabant; &, "Quouſque, inquiunt, iſta quæ fiunt quietus feres? Annon vides "Antipatrum & ejus filios principatu ſuccinctos, "teipſum vero regni ſolum nomen audientem? "Atqui hæc ignorare non debes, neque te extra "periculum putare, dum temet atque regnum "juxta negligis. non enim jam rerum tuarum pro"curatores ſunt Antipater & ejus filii, ne te fal"lat hæc opinio, ſed domini manifeſte habentur. "Etenim Herodes ipſius filius Ezechiam & ejus "ſocios interfecit contra legem noſtram, quæ ho"minem quamvis malum interfici vetat, niſi prius "ad hoc ſupplicium ex ſententia Synedrii damna"tus fuerit: & tamen ille, non accepta à te po"teſtate, hoc auſus eſt.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium.

Antipatrum ejuſque filios accuſant.

4. His auditis Hyrcano perſuaſum eſt: atque

Hyrcano ira in Herodem accenditur.

Βλάπτει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τῷ φρονήματι γυναῖ⟨ος⟩ ὁ νεανίας, ἀφορμὴν δείσκῃ ⟨π⟩ραγμ⟨ά⟩των εἰς ἐπίδειξιν τ⟨ῆ⟩ς ἀρετῆς. καταλαβὼν γὰρ Ἐζεκίαν τ⟨ὸ⟩ ἀρχιλῃστὴν, [x] τὰ ⟨π⟩ροσεχῆ τ⟨ῆ⟩ς Συρίας καταγεχοντα συὺ μεγαλῳ στίφ, τοῦτον [y] καταχὼν κτείνει, καὶ πολλοὺς τ⟨ῶ⟩ν συὺ αὐτῷ λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτοῦ τὸ ἔργον τοῦτο ἠγάπησαν οἱ Σύροι· ⟨π⟩αθόντες γὰρ αὐτοὺς ἀπηλλάχθαι τῶν λῃστηρίων τὴν χώραν, ἐκαθάρθησαν. ὕμνουν γοῦν αὐτὸν ὅτι τούτου [z] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, [a] ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα, καὶ ἀσφάλειαν τ⟨ῶ⟩ν κτημάτων ἀπολαῦσιν. ἐγίνετο δὲ ⟨π⟩ερὶ τοῦτον καὶ [b] Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμος, ὄντι συγγενεῖ καὶ μεγάλου Καίσαρος, καὶ [c] διεπομπὴ [d] τὴν Συρίαν. ζηλοῦται δ' ἐμπίπτει τ⟨ῆ⟩ς Ἡρῴδη πεπραγμένων φασηήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ ⟨π⟩ρὸς τὴν δόκιμησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [e] ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι τ⟨ῆ⟩ς ὁμοίας δόξης, [f] καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις δυναστεύοντας ἐποίησε, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, ὅτε δ' ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι ⟨π⟩ροσφερόμενον, ὅτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. τοῦτ' Ἀντίπατρον ἐποίησε θεραπείας ⟨π⟩αρὰ τ⟨ῶ⟩ν ἐθνῶν τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἵων ἄν τις [g] μεταλαμβάνοι τ⟨ῶ⟩ν ὅλων ὢν δεσπότης. ἐπὶ μέντοι τ⟨ῆ⟩ς ἐκ τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, εἶδεν [h] τ⟨ὴ⟩ν ⟨π⟩ρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας καὶ πίστεως παρέβη.

γ'. Οἱ δ' ἐν τέλει τ⟨ῶ⟩ν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τ⟨ὸν⟩ Ἀντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλως αὐξανομένους, εὐνοίᾳ τε τῇ ⟨π⟩αρὰ τ⟨ῶ⟩ν ἐθνῶν καὶ ⟨π⟩ροσόδῳ τῇ τε ⟨π⟩ρὸς τ⟨ὴ⟩ν Ἰουδαίας καὶ τ⟨ὸ⟩ν Ὑρκανὸν χρημάτων, κακῶς εἶχον ⟨π⟩ρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ φιλίαν Ἀντίπατρος ⟨π⟩εποιημένος ⟨π⟩ρὸς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας· καὶ χρήματα ⟨π⟩έμψαι τ⟨ὸ⟩ν Ὑρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν [i] νοσφίζεται τὴν δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ὑρκανῷ δίδοντος, ἔπεμψε. τοῦθ' Ὑρκανὸς ἀκούων οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. ἐν δὲ ⟨τ⟩ῇ ⟨π⟩ρώτοι τ⟨ῶ⟩ν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τ⟨ὸν⟩ Ἡρῴδην βίαιον καὶ πολέμιον, καὶ τυραννίδος γλιχόμενον· καὶ ⟨π⟩ροσελθόντες Ὑρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Ἀντίπατρος, καὶ "μέχρι "τοῦ ἔφασαν, ὦ τὶ τοῖς ⟨π⟩ραττομένοις ἡσυχάσεις; ἢ οὐχ ὁ"ρᾷς Ἀντίπατρον μὲν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τῇ ἀρχῇ ἐν"ζωσμένους, [k] σωτὸν δὲ τ⟨ὸ⟩ βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκούον"τα. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε ταῦτα, μηδὲ ἀκινδύνως ⟨π⟩ερι"εῖναι νόμιζε, ῥᾳθυμῶν ⟨π⟩ερὶ τι σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ. "ὁ γὰρ ἐπίτροπός σε τ⟨ῶ⟩ν ⟨π⟩ραγμάτων Ἀντίπατρος καὶ οἱ "παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσι, μὴ δὲ ἀπάτα σαυτὸν τὸν οἰόμε"νον, ἀλλὰ δεσπότην φανερῶς ἀνωμολόγηται. καὶ γὰρ "Ἡρώδης ὁ παῖς αὐτοῦ Ἐζεκίαν ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, "παραβὰς τ⟨ὸ⟩ν ἡμέτερον νόμον, [l] ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον "ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ ⟨π⟩ρότερον καταγνοίη "τοῦ ⟨π⟩αθεῖν τοῦτο δι' [m] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ ἐξουσίαν "παρὰ σοῦ, ταῦτα ἐτόλμησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὴ, ἀκούσας ταῦτα, πείθεται· ⟨π⟩ροσεξῆψαν δὲ

Cum hucuſque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, abſque auctoritate *MSS.* etiam hic nolui κε'. pro ιθ'. reſcribere. id quod faciendum eſſe monuerunt viri quamplurimi eruditiſſimi, quos laudat *Caſaubonus* in *Exercit.* c. *Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Caſaubonus* etiam in *Epiſt.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 52. immo demonſtratum dederunt *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 252. *Edit. Lond.* & *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis*, *Diſſert.* 2. c. 6. p. 160. illis aſſentiente viro doctiſſimo *Antonino Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum eſt ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 334. *Edit. Amſt.*) ex ſcribarum lapſu arripit occaſionem ſugillandi *Joſephum*. Quam male autem ſeſe tueatur ex verbis τῷ παντάπασιν ὄντι, perſpicere licet omnibus, qui cum eo conferent *If. Caſaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

x Τὰ ⟨π⟩ροσεχῆ τ⟨ῆ⟩ς Συρίας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

y Καταχὼν κτείνει,] Συλλαβὼν *Busb.* & *Hen.*

z Κατὰ κώμας καὶ πόλεις,] Ita etiam *Vet. Interpr.* κατὰ τὰ χώρας καὶ κατὰ πόλιν *Busb.* κατὰ τὰς κώμας καὶ κατὰ πόλιν *Hen.*

a Ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

b Σέξτῳ Καίσαρι] Sextus Cæſar Συρίας ἡγεμών. REL.

c Διεπομπὴ τὴν Συρίαν.] Διοικεῖν τὴν Συρίαν· ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 5. SPANH.

d Τὴν Συρίαν.] Τὰ τῆς Συρίας *Hen.*

e Ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι] Ἐφιλοκαλήσατο *Busb.*

f Καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις] Καὶ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις δυναστείας *Busb.*

g Μεταλαμβάνοι] Παραλαμβάνοι *Hen.*

h Τ⟨ὴ⟩ν ⟨π⟩ρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας] Τῆς ⟨π⟩ρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας ἐ παρέβη καὶ πίστεως *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) Vel propoſitio ἐκ aut λάθ ſubintelligenda eſt, aut dicendum ἐδεῖ ἐκ ſ. ſcriptum fuiſſe à *Joſepho*.

i Νοσφίζεται —— ἔπεμψε.] Νοσφίζεται, ἰδιοποιεῖται *Heſychius*. quandoque pro *interfici* Æſchyl. Choëph. v. 489. ἐκνοσφίθη· SPANH.

k Σαυτὸν —— ἀκούοντα.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 6. & ſupra §. 1. SPANH.

l Ὃς κεκώλυκεν —— συνεδρίου·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. § 6. SPANH.

m Συνεδρίου.] Videſis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14. §. 3. & l. 3. 9. §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22.

ἢ αὐτὸ τὴν ὀργὴν ☾ αἱ μητέρες τ̃ ὑπὸ Ηρώδ̃ [h] πεφονευμένων. αὗται γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ συγκαλοῦσαι τ̃ βασιλέα ☾ τ̃ δῆμον, ἵνα δίκην Ηρῴδης ἐν τῷ συνεδρίῳ τ̃ πεπραγμένων ὑπόσχῃ, διετέλουν. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων Υρκανὸς Ηρῴδην ἐπὶ καλῇ δικαζόμενον, ὑπὲρ ὧν διεβάλλετο. ὁ δ' ἦκε, ☾ πατρὸς [o] αὐτῷ παρενεστηκότος, μὴ ὡς ἰδιώτης, μηδ' ἀσφαλείας [p] μετασχεῖν, καὶ φυλακῆς τ̃ περὶ τὸ σῶμα, τά τε πρὸς τὴν Γαλιλαίαν ὧν ἐνόμισεν [q] αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος, καὶ [r] μετὰ σὺν δορυφόρων ἀποχρώντων αὐτῷ πρὸς τὴν ὁδὸν, ὡς μήτε ὀπτοφόβου Υρκανῷ [s] δόξειε μεῖζον μετασχηματίζεσθαι τάγματος, μήτε γυμνὸς καὶ [v] ἀφυλάκτως ἴοι πρὸς τὴν δίκην. Σέξτου μέντοι, ὁ τ̃ Συρίας ἡγεμών, γράμματα κομίσαντος Υρκανὸν ἀπολῦσαι τ̃ Ηρῴδην ἐκ τ̃ δίκης, καὶ μεταπεμψάμενος μετασχεῖν. [x] τῷ δ' ὧν ἀφορμὴ [y] καὶ τὰ παρὰ ☾ Σέξτου γράμματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἐκ ☾ συνεδρίου παθόντα ἀπολῦσαι τ̃ Ηρῴδην· ἠγάπα γὰρ αὐτὸν ὡς υἱόν. καταστὰς δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ μετὰ ☾ σὺν αὐτῷ τάγματος Ηρῴδης, [z] κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐθάρρει τὸ λοιπὸν οὐδεὶς τῶν περὶ ἀφικέσθαι προσδαλλόντων· ἀλλ' ὧν ἡσυχία, καὶ ☾ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. βαρυνομένων δ' ἅττως, εἷς τις [a] Σαμέας τέννομα, δίκαιος ἀνὴρ, καὶ διὰ τὸ ☾ [b] δεδιέναι κρείττων, ἀναστὰς [c] εἶπεν· "Ανδρες συνέδροι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκην μὲν ὅτ' αὐτὸς "οἶδά τινα τῶν πώποτε [d] ὑπ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς κε"κλημένων ἅτω προσελθόντα, ὅτε ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν "ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δίκαστ' οὖν ἀφίκται εἰς "τὸν τὸ συνέδριον καθησόμενος, ταπεινὸς παρέστακε, "καὶ χρῆμα δεδοικὼς, καὶ ἔλεον ἠρωμένος παρ' ἡμῶν, "κόμην τε ὑπερεῖσας καὶ ἐσθῆτα μέλαιναν ἐνδεδυμένος. "ὁ δὲ βέλτιστος Ηρῴδης, [f] φόνου δίκην φεύγων ☾ ἐπ' αἰ"τίᾳ τοιαύτῃ κεκλημένος, ἔσηκε τὴν πορφύραν πρει"μένος, καὶ τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ σωφρο"σύνῃ τ̃ κόμης, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔχων ὁπλίτας, ἵν' ἂν κατα"κρίνωμεν αὐτὸν καθ' τὸν νόμον, κλείνῃ μὲν ἡμᾶς, αὐ"τὸς δ' σωθῇ βιασάμενος τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ηρῴδην μὲν "ὅτι τούτοις οὐκ ἂν μεμψαίμην, εἰ τὸ αὐτῷ συμφέρον "ποιεῖται περὶ πλείονος ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς δ' καὶ τ̃ "βασιλέα τοσαύτην ἄδειαν αὐτῷ προσχόντας. ἴσθ' μέν"τοι μέγαν τ̃ Θεὸν, καθ' ὅτου οὐν νῦν Υρκανὸν ἀπολῦ"σαι βούλεσθε, [g] κολάσει ὑμᾶς ποτὲ καὶ αὐτὸν τ̃ βασιλέα." διήμαρτε δ' οὐδὲν τ̃ εἰρημένων. ὁ γὰρ Ηρῴδης, τὴν βασιλείαν προσλαβών, πάντας ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, insuper ejus iram accenderunt matres occisorum ab Herode. nam & illæ singulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium subiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat *ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuisset pater, ut non privati hominis more, sed cum præsidio corporisque custodia *Hyrcanum* adiret, compositis Galilææ rebus quo modo è re sua esse judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter satis esset, ut nec Hyrcano metuendus videretur, si cum majoribus copiis venisset, neque nudus & incustoditus committeret se judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præses Hyrcanum literis monuit, ut Herodem ‡ judicio liberaret, minis si non pareret adjectis. Huic autem in causa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio supplicio affectum dimiserit; quippe quem amaret ut filium. Postquam vero Herodes in Synedrio cum agmine constitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* ausus est accusationem instituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: sed *altum* erat silentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem sic se habentibus, unus quispiam nomine Sameas, justus homo, ideoque timere nescius, surrexit, & *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, viri mecum judi"ces, tuque ô Rex, neque ipse quenquam unquam "novi, neque vos nominare posse arbitror, qui in "judicium apud vos ut causam diceret vocatus ita "stiterit: quin quisquis omnium unquam in hoc "synedrium venit judicium subiturus, humilis "comparet, & habitu metuentis, & à nobis mise"ricordiam aucupantis, capillis promissis *horridus*, "& veste pulla indutus. At iste bonus Herodes, "cædis reus, & ob tam grave crimen appellatus, "astat hic purpura amictus, & caput ornatus cæ"sarie *pulchre* composita, & armatis hominibus sti"patus, ut si eum ex lege condemnaverimus, tru"cidet nos; ipse vero violato jure evadat. At He"rodem haud equidem ob ista reprehenderem, si "utilitatis suæ majorem quam legum rationem "habuerit: sed vosmet & Regem, qui tantam ei "licentiam præbuistis. Veruntamen scitote po"tentem esse Deum, & quod iste, quem nunc pro"pter Hyrcanum vultis absolvere, & vos aliquan"do & ipsum Regem *merita* pœna afficiet." Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit. nam Herodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Syne-

Herodes in judicium vocatur.

Sameæ oratio contra Herodem.

Sameas postea magno in honore apud Herodem.

n Πεφονεύμενων.] *Sc.* eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pseudo-Gorionides*, l. 6. c. 44.

* *Judicium subiret Herodes.*] Ita placuit interpretari δίκην ὑπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus sonant, *pœnas subire*. Ut coram confessu judicum facti sui rationem cogeretur reddere, *Gelen*. Ut facti causam diceret coram concilio, *Castal.* Ante concilium de actis suis redderet rationem, *Epiphan.*

o *Ad dicendam causam super iis quorum insimulabatur.*] Rationem redditurum de iis quorum accusabatur, *Aliis.* Satisfacturum de criminibus sibi illatis, *Epiphan.*

p Αὐτῷ προσχόντας,] Αὐτὸν solus *Busb.*

q Αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος,] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* αὐτὸς in *ceteris.*

r Μετὰ σίφους ἀποχρώντος] Μετὰ καρτερᾶς σίφους· ἀλωσ. lib. 1. c. 10. §. 7. SPANH.

s Δόξειε μὴ μεῖζον] Sic *Bas. Busb.* & *Hen.* δόξειν *Gen.* & *aliquot MSS.*

t Παραγυιόμβρου τάγματος,] Ita *Hen.* προγυιόμβρου in *reliquis.*

v Ἀφυλάκτως ἴοι] Ἀφύλακτος ἴοι *Vat.* ἀφύλακτος εἴη *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

† *Veruntamen Sextus Syriæ*] Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præses, *Aliis.*

‡ *Judicio liberaret*,] *Al.* crimine absolveret.

x Τῷ δ' ὧν ἀφορμὴ] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* τὸ δ' ἦν in *Editis Aliisque.* τούτῳ δ' ὧν legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

y Καὶ τὰ παρὰ Σέξτου γράμματα,] Καὶ τὸ παρὰ Σέξτου γράμμα *Busb.*

z Κατέπληξεν ἅπαντας,] Κατέπληξε πάντας.

a Σαμέας τέννομα,] Σαμαίας ὄνομα *Hen.* Σχαμᾶς ὀνόματι *Busb.* & *Zonar.* Vide *Annott.* sub initium libri xv. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. SPANH.

b Δεδιέναι κρείττων,] Ita cum *Busb.* & *Hen.* δεδοικὼς in *Editis Aliisque.*

c Εἶπεν·] Hæc conveniunt cum historia, quam Talmudici narrant de Simeone ben Shetach. Gem. Sanhedrin. 19. 2. REL.

d Ὑπ' αὐτῆς] Ὑφ' ὑμῶν legisse videtur *Epiphan.* qui vertit *à vobis.* id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forsan ὑπ' ἐξουσίας.

e Κόμην τε ὑπερείσας] Id opponitur homini τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένῳ τῇ τυπώσει τ̃ κόμης, uti liquet ex iis quæ mox sequuntur. Id Hebræi dicunt פרוע ראש & גדל פרע, quod caput incomtum indicat & comas non in statione positas sed demissas. Vetus Scholiastes Juvenalis Sat. xv. 137. *puellares capilli tristitia & squalore longiores. Cum enim rei tenemur & capillos demittimus.* Solebant veteres non fœminæ modo sed viri capillos componere. Servius id docet ad x Æneid. *Antiquo more quo viri sicut mulieres componebant capillos. Quod verum esse statuæ nonnullæ antiquorum docent & personæ, quas in tragœdiis videmus, similes in utroque sexu quantum ad ornatum pertinet.* REL.

f Φόνου δίκην φεύγων] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 10. § 7. SPANH.

g Κολάσει —— βασιλέα.] Hæc non Sameæ, sed Pollioni tribuit infra lib. 15. c. 1. §. 1. De Pollione & Samea eorumque sectatoribus eod. libr. c. 10. §. 4. & lib. 15. c. 10. § 1. SPANH. Simillimam plane de Julio Cæsare divinationem monitionemque Sullæ eventus quoque, teste Suetonio, comprobavit *Vincerent*, ajebat apud illum in Vita Cæsaris cap. 1. *ac sibi haberent; dummodo scirent, eum, quem involumem tanto opere cuperent, quandoque Optimatium partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum.* HAV.

Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipſum, interfecit, excepto Samea. ipſum enim propter ejus juſtitiam magno habebat in honore; quodque, poſtea obſeſſa urbe ab Herode & Soſio, populum monuiſſet, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipſos* eum propter peccata effugere non poſſe. Et de iſtis quidem ſuo loco dicemus.

Hyrcanus ſinit Herodem effugere.

§. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem diſtulit, & clam Herodi conſultum miſit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evaſurum. Et ille quidem Damaſcum ſe, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæſarem veniſſet, reſque ſuas in tuto collocaſſet, ita erat animatus, ut ſi denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipſum facere. idque eum non latebat, ſed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præſidem feciſſet (hoc enim ipſi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes ſibi etiam bellum inferret: * id quod non multo poſt hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipſum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad cauſam dicendam in Synedrio vocatus fuiſſet. Verum *ejus* pater Antipater & frater, eum prohibuerunt ab impreſſione in Hieroſolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hoſtile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adverſus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus eſt. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio ſe ſiſteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimiſſus, atque adeo gratiam haberet, & non ad ſeveriora ſe reciperet, & pro ſalute accepta ingratum ſemet oſtenderet: utque ſecum reputaret, quod, ſi belli caſus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipſi ſperandam eſſe, bellum illaturo regi & ſocio, qui multis *ipſum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiſerit; & quod ad ea quorum inſimulatur, ut ut per malos conſiliarios, per ſe nullam ipſi ſuſpicionem dederit, feceritve quidpiam quod rei durioris ſpeciem præ ſe ferebat. Iſtis flectitur Herodes, arbitratus ſibi ſatis eſſe ad *futuras* ſpes ratas habendas, quod hoc ſaltem aſſequutus eſſet ut genti potentiam ſuam oſtenderet. Et hoc quidem in ſtatu erat Judæa.

Herodes ad Sextum Cæſarem profiſcitur.

Ab eo Cæle-Syriæ præficitur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hieroſolymitanis.

CAP. X.

Honos à Romanis aliiſque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

Hyrcani legatio ad Cæſarem.

CÆſar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum geſturus. Cæterum Hyrcanus ad eum miſit rogatum, ut amicitiam ſecum initam

ΚΕΦ. ί.

Ρωμαίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν πρὸς καὶ συμμαχίαι πρὸς τοὺς Ιουδαίους.

ΟΚαῖσαρ, ἀπελθὼν εἰς Ῥώμην, ἔτιμα τὸν Ἀφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι καὶ Κάτωνι. πέμψας δ' Ὑρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλ[ε]ι βε-βαιώ-

---

h Χωρὶς —— πολιορκημένης] Vid. infra lib. 15. c. 1. §. 1. SPANH.

i Σαμέᾳ.] Σαμαίᾳ *Busb.* & *Hen.*

k Σοσίᾳ,] Σοσίᾳ in aliquot *MSS.*

l Δυνάσθαι ἀφυγεῖν αὐτόν.] Ita *Hen. δυνήσεσθαι ἀφυγεῖν Busb. δύνασθαι φυγεῖν* in *Editis.*

m Ηρῴδῃ] Τῷ Ηρῴδῃ *Hen. τῷ* Ηρώδῃ *Lugd. Bat.*

n Ανεβάλετο,] Ita *Busb. ἀνεβάλλετο* in *cæteris.*

o Συνεβούλευσεν αὐτῷ] Συνεβούλευεν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο,] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen. χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο Baſ. χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο Gen. Aliiſque.* HUDS. F. ἀφ' χρημ. nam hoc ei pecuniis vendidit *Ruſin.* SPANH.

* *Id quod non multo poſt hunc metum accidit.*] Nec morabatur diu poſt hunc metum ſed ven. *Schotan.*

q Καὶ ἐπ' αὐτόν.] Illud καὶ ex *MSS.* eſt.

r Τούτῳ δ' δίκης ἐφεῖδωιτο.] Τῷ δίκης *Vat.* τὸ δίκῳ *Busb.*

s Στρατὸν] *Lugd. Bat.* στρατιὰν.

t Πρὸς τὸ λόγου ὑπέχειν] Ita *Baſ.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* πρὸς τὸ λ. *Gen. Aliiſque.*

v Προσβαλεῖν τοῖς Ιεροσολύμοις,] Προσβάλλειν *Busb.*

x Ἔργῳ] *L. B.* ἴργων.

y Μόνον] Μόνον deëſt *Busb.* μόνῃ legit *Hen.* & *Lugd. Bat.*

z Κληθέντα] Κληθῆναι *Busb.* qui mox omittit ἰλθεῖν, & (poſt χάριν infr.) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit.

a Δίκῃ] *L. B.* δίκης.

b Εἰ καὶ —— ἄδηλον,] Eadem ἄλλως lib. 1. c. 10. §. 9. niſi quod ibi τὸ στρατείας τὸ ἄδικον. SPANH.

c Αὐτὸν εἰργασμένῳ] Εἰς αὐτὸν εἰργασμένῳ *Hen.* & *Lugd. Bat.*

d Παρεχημένῳ.] Παρεχημένῳ *Hen.* qui mox legit πείθει) τούτοις ὁ Ηρώδης.

e Αὐτῷ καὶ τῷ ἰσχὺ ἐπιδείξασθαι] Αὐτῷ τὸ καὶ *Hen.* & *Vat.*

f Ο δὲ Καῖσαρ,] Καῖσαρ δὲ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην *Busb.*

g Συμ-

ξωώσεσθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [g] συμμαχίαν. [h] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πᾶσιν ἐκθέσθαι τὰς γεγραμμένας Ρωμαίοις καὶ τοῖς αὐτοκράτορσιν αὐτῶν τιμὰς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὰς ἄλλας ἅπασας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ παντὸς ἔχον ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ καὶ πολλοὶ, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστοῦσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ καθ' ἕκαστα παρεῖναι μηδ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀποκεῖσθαι τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καὶ παρ' ἄλλοις τισὶ βαρβάρων· πρὸς δὲ τὰ ὑπὸ Ρωμαίων δόγματα οὐκ ἔστιν ἀντιπεῖν, ἔν τε τοῖς δημοσίοις ἀνακεῖσθαι τόποις τῆς πόλεως, καὶ ἔτι νῦν ἐν τῷ [i] Καπιτωλίῳ, ἀλλὰ καὶ στήλαις ἀναγεγράφθαι χαλκαῖς. [k] ἃ μὲν οὖν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [l] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκοῦν στήλην, ἐδήλωσεν, ὅτι [m] Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. οὐκ ἔστιν ποιήσομαι καὶ τοῦτων ἐπίδειξιν. παραθήσομαι δὲ καὶ τὰ γεγραμμένα ὑπό τε τοῦ συγκλήτου δόγματος καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, πρός τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

β. "[n] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟΚΡΑ-"ΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Σιδωνίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε εὖ ἂν ἔχοι, "κἀγὼ δ' ἔρρωμαι σὺν τῷ στρατοπέδῳ. Τῆς γεγομένης ἀνα-"γραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Ὑρκανὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρ-"χιερέα καὶ ἐθνάρχην Ἰουδαίων, πέπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον, "ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνακεῖται γράμμασι. βούλομαι "δὲ καὶ Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις ἐν δέλτῳ χαλκῇ τοῦτο ἀναπε-"φῆναι. ἔστι δὲ τοῦτο. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκρά-"τωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς, μετὰ συμβουλίου γνώμης "ἐπέκρινα. Ἐπεὶ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος, καὶ νῦν καὶ "ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, πίστιν τε "καὶ ἀσφάλειαν περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς "οὕτω πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [o] καὶ ἐν τῷ "ἔσχατα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων πεντακοσίων "στρατιωτῶν ἦκε συμμαχῶν, καὶ πρὸς Μιθραδάτην ἀπο-"σταλεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς [p] ἐν τάξει ὑπερέ-"βαλε, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ "τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶναι βούλομαι, ἱερεω-"σύνην τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [q] κατὰ πάτρια ἔθη, εἶναί "τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῶν, ἔτι τε ἐν "τοῖς [r] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε καὶ τοὺς "ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν [s] ἀρχιερατικὰ ἢ φιλανθρωπά, "ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἂν δέ "μεταξύ τινος ζήτησις περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀγωγῆς, "ἀρέσκει μοι κρίσιν [t] γενέσθαι παρ' αὐτοῖς. σχῆμα δὲ "ἢ χρήματα [v] πράσεσθαι οὐ δοκιμάζω.

γ. "[x] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδογμένα,

& ſocietatem *denuo* firmaret. Mihi autem *jam* neceſſarium eſſe viſum eſt percenſere omnes honores genti noſtræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & ſocietatis fœdera *memorare*, ut alios univerſos non lateat, quod & Aſiæ & Europæ reges noſtrûm ſtudioſi fuerint, ex amore fortitudinis noſtræ fideique. Siquidem multi, propter ſuum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Perſæ & Macedones de nobis ſcripſerunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis exſtent, ſed apud nos & alios quoſdam Barbarorum aſſerventur: non eſt tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant; nam in urbium locis publicis repoſita ſunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inſcripta. Quin & Julius Cæſar, Judæis qui Alexandriæ ſunt factâ æneâ columnâ, palam fecit *omnibus*, eos cives Alexandrinos eſſe. atque ex iſtis rem demonſtrabo. præterea etiam decreta à ſenatu facta & Julio Cæſare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque noſtram ſpectant.

Recenſio honorum Judæis habitorum à Romanis Aliisque.

2. "CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPE-"RATOR, & pontifex maximus, dictator ite-"rum, Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui, popu-"lo ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoque & "exercitus valemus. Miſi ad vos exemplar decre-"ti in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexan-"dri filium, pontificem & ethnarcham Judæum, "attinet, ut in veſtris actis publicis reponatur. "Volo etiam ut Græce Latineque tabulis æreis "mandetur. Eſt autem hoc. JULIUS CÆSAR "imperator iterum, & pontifex maximus, ex con-"cilii ſententia decrevi. Quoniam Hyrcanus Ale-"xandri *filius* Judæus, & nunc & ſuperioribus "temporibus, tam pace quam bello, fidem & di-"ligentiam noſtris in negotiis præſtitit, id quod "ei multi Imperatores atteſtati ſunt; & nuperri-"me in bello Alexandrino in auxilium venit cum "mille & quingentis militibus, & ad Mithrada-"tem à me miſſus omnes in agmine fortitudine "ſuperavit; has ob cauſas Hyrcanum Alexandri "*filium*, filioſque ejus Judæorum ethnarchas eſſe "volo, & pontificatum Judæorum perpetuo reti-"nere more patrio; eſſeque ipſum & filios ejus "ſocios nobis, prætereaque in ſingularibus amicis "recenſeri; quæcunque etiam, propriis illorum le-"gibus ad pontifices pertinent, aut *aliorum* beni-"gnitate illis conceſſa ſunt, ipſum filioſque ejus "habere jubeo: ſiqua vero inter eos de Judaicis "inſtitutis quæſtio oriatur, placet mihi judicium "penes ipſum eſſe. ut vero illic hyemetur, aut "pecuniæ ab illis exigantur, mihi non placet.

C. Julii Cæſaris litteræ ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

3. "CAII CÆSARIS conſulis placita, con-"ceſſa,

Alia à C. Cæſare decreta.

[g] Συμμαχίαν.] Poſt *συμμαχίαν* adjicit *Busb.* ὁ ἦν, μετὰ τὸ συγκλήτου, δόγμα περὶ τούτου ποιοῦνται. dein ſtatim ſubjicit ea quæ ſequuntur, πρός τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio ſunt omiſſis.

[h] Ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί] Εδοξα *Gall.*

[i] Καπιτωλίῳ,] Καπιτωλίῳ *Gall.*

[k] Οὐ μὲν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος,] Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ Κ. *Vat.*

[l] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκοῦν στήλην,] Ita diſtinxi. antea erat, Ἰουδαίοις, ποιήσας χαλκοῦν στήλην ἐδήλωσεν, ὅτι.

[m] Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν.] Conf. ſupr. c. 7. §. 2. SPANH.

[n] Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ,] Γ. Ι. Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεύς malit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις. tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β. ἀρχιερεύς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25.

[o] Καὶ ἐν τῷ ἔσχατα] Hæc verba non ſinunt nos dubitare (inquit *Petitus* p. 24.) quin Hyrcanus ipſe in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæſarem, prout teſtatur *Strabo* apud *noſtrum* paulo ſupra, cap. 8. §. 3.

[p] Ἐν τάξει] *L. B.* ἐν τινι τάξει. Legendum ἐν τῇ τάξει. HAV.

[q] Κατὰ πάτρια ἔθη,] Κατὰ τὰ πάτρια ἔθη *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[r] Κατ' ἄνδρα φίλοις] Inter varia amicorum epitheta, frequens eſt illud apud Latinos, quo *ſingulares* dicuntur. Id uſurpaverat dubio procul Julius Cæſar in hoc decreto. unde *Joſephus*, vel ſi quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amiciſſimos eſſe cenſendos.* bene ad ſenſum, quanquam errore Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Cotelerius* in notis ad *Monumenta Eccleſ. Gr.* ad p. 64 *Tom.* 2.

[s] Ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα,] Ita primus reſcribendum eſſe monuit *Iſ. Caſaubonus*, teſte *Seldeno* in lib. 2. *de Synedriis*, c. 15. § 12. id quod firmatur ex ſequentibus, §. 6. & ex *Cotelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, ad p. 180. Ἀρχιερατικὰς καὶ φιλανθρώπους reponendum cenſet *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 2. p. 26. HUDS. Vel ἀρχιερατικὰ καὶ φιλάνθρωπα, immo ex MSS. ἀρχιερατικὰ καὶ φιλάνθρωπα· *Selden. de Succeſſ. Pontif.* ex Caſaubono p. 137. SPANH. Quum itaque optimus *L. B.* lectioni Caſaub. adſtipuletur, non eſt cur de alia ſolliciti ſimus. HAV.

[t] Γενέσθαι παρ' αὐτῷ.] *L. B.* γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς.

[v] Πράσεσθαι] *L. B.* πράττεσθαι.

[x] Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου] Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου *Vat.* ὑπὸ αὐτοῦ *Lugd. Bat.* Γαΐου Καίσαρος, διὰ τοῦ, ὑπάτου legiſſe videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59.) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου ι. Sed & alia deſunt. nam Hyrcani mentio certe præceſſerat, unde hic habes cum pronomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani ſcilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere ut ſint nota temporis quo factum eſt decretum, *C. Cæſare Coſ.* nam vix eſt ut ſignificent iſta à Cæſare decreta & conceſſa: cum ad hunc ſenſum exprimendum addi oporteat præpoſitio.

"ceſſa, decreta, ita ſe habent. Ut filii ejus princi-
"patu Judæorum gentis & locis ſibi conceſſis
"fruantur; atque pontifex ipſe & Judæorum eth-
"narcha eos defendat qui injuria afficiuntur. mit-
"tendoſque eſſe ad Hyrcanum Alexandri filium
"Judæorum pontificem legatos de ſocietate & a-
"micitia acturos; æreamque tabulam iſta conti-
"nentem dedicandam, & in Capitolio, & apud
"Sidonem & Tyrum, & Aſcalonem, & in tem-
"plis inſcriptam Romanis Græciſque literis; *cu-*
"*randumque* ut & hoc decretum ad omnes ſingu-
"larum urbium quæſtores earumque prætores &
"ad amicos *ſuos* perferantur, quò legatis lautia
"præbeantur, & mandata hæc paſſim divulgen-
"tur.

C. Cæſaris alterum decretum.

4. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator, "conſul, honoris & virtutis & benignitatis ergo, "conceſſit, quod felix fauſtumque ſit ſenatui "populoque Romano, uti Hyrcanus Alexandri "filius, & pariter ac ipſe ejus filii, pontifices & "ſacerdotes fiant Hieroſolymorum totiuſque gen-"tis, eodem jure rituque quo & majores eorum "ſacerdotium tenuerunt.

Ejuſdem aliud decretum.

5. "CAIUS CÆSAR, quintùm conſul, de-"crevit, ut iſti habeant muniantque Hieroſolymo-"rum urbem, atque Hyrcanus Alexandri *filius* Ju-"dæorum pontifex & ethnarcha eam occupet "quemadmodum ipſe voluerit: & ut Judæis ſe-"cundo *quoque* frugum locationis anno de reditibus "eorum ſubducant; * & neque fiat *tributorum* re-"demptio, nec eadem tributa *ſemper* ſolvantur.

Iterum aliud ejuſdem.

6. "CAIUS CÆSAR, imperator iterum, ſta-"tuit, ut † propter urbem Hieroſolymorum tribu-"ta pendat tota Judæorum ditio, excepta Joppe, "idque ſingulis annis, niſi ſit annus ſeptimus, "quem Sabbaticum appellant, quod mos eſt in eo "neque fructus arborum legere neque ſeminare. "utque in Sidone ſecundo quoque anno tributum "reddant quartam ſatorum partem; ac præterea "Hyrcano ejuſque filiis decimas ſolvant, quas eo-"rum etiam majoribus ſolvebant. utque nemo vel "Præſes vel dux vel legatus in finibus Judæorum "auxilia colligat: neve militibus liceat pecunias ab "his exigere ad hybernandum, aut alio quocunque "nomine, ſed ubique ſint injuriâ immunes. quæ-"cunque etiam poſtea habuerint & poſſederint, "aut emerint, his omnibus fruantur. Joppen civi-"tatem præterea, quam ab initio habuerunt Judæi, "cum ſocietatem cum Romanis facerent, illorum "eſſe, quemadmodum & antea, nobis placere: "tributa quoque hujus civitatis nomine habere "Hyrcanum Alexandri filium ejuſque filios ab "agri cultoribus, propter frumentum è regione & "portu quotannis in Sidonem exportatum, mo-"dios viginti mille ſexcentos ſeptuaginta quinque,

"ſυγκεχωρημένα, πεφσκεκριμένα, ἐστὶν ὅτως ἔχοντα.
"ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ ἔτι Ιουδαίων ἔθνους ἄρχῃ, καὶ τὰς δε-
"δομένους τόπους καρπίζωνται, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ
"ἐθνάρχης τῶν Ιουδαίων [y] πεφίσῃ τῶν ἀδικουμένων. πέμψαι
"τε πρὸς Υρκανὸν Αλέξανδρον υἱὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων,
"πρεσβευτὰς τοὺς περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας διαλεξομέ-
"νους· ἀναστῆναι τε καὶ χαλκοῦν δέλτον ταῦτα περιέχουσαν,
"ἔν τε τῷ Καπετωλίῳ, καὶ Σιδῶνι καὶ Τύρῳ, καὶ ἐν Ασκάλω-
"νι, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχαραγμένῳ [z] γράμμασι Ρω-
"μαϊκοῖς τε καὶ Ελληνικοῖς, ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο πᾶσι
"τοῖς κατὰ πόλιν τιμίους καὶ τοῖς τούτων ἐγγόνοις, εἴς τε
"τοὺς φίλους ἀνενέγκωσι, καὶ ξένια τοῖς πρεσβευταῖς πα-
"ρασχεῖν, καὶ διαπέμψαι πέμψαι παντάχοῦ.

δ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, [a] δικτάτωρ, "ὑπατος, τιμῆς καὶ ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἕνεκεν, "συνεχώρησεν ὅπως συμφερόντως τὸ συγκλητικὸν καὶ ὁ δῆμος τῶν "Ρωμαίων, Υρκανὸν Αλεξάνδρου υἱὸν, αὐτόν τε καὶ τὰ τέκνα "αὐτοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς Ιεροσολύμων καὶ τὸ ἔθνος εἶ-"ναι ὅπως τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις, οἷς καὶ οἱ πρόγο-"νοι αὐτῶν τῷ ἱερωσύνῃ [b] κατεῖχον.

ε'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [c] ὕπατος τὸ πέμπτον, ἔκρι-"νε, τούτους ἔχειν καὶ τηρεῖν τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, καὶ "κατέχειν αὐτῷ Υρκανὸν Αλεξάνδρου, ἀρχιερέα Ιου-"δαίων καὶ ἐθνάρχην, ὡς ἂν αὐτὸς [d] προαιρῆται· ὅπως "τε Ιουδαίοις [e] ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦ μισθώσεως ἔτει τοῦ προσό-"δου [f] χόρον ὑποξέλωνται, καὶ μήτε [g] ἐργολαβοῦσί τινες, "μήτε φόρους τοὺς αὐτοὺς πλῶσιν.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, ἔκρι-"σε κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως πλῶσιν [h] ὑπὲρ τῆς Ιεροσολυμιτῶν "πόλεως, ἰόππης ὑποξαιρουμένης, χωρὶς τοῦ ἑβδόμου ἔτους, "ὃν [i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν, ἐπιδὴ ἐν αὐ-"τῷ μήτε ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι μήτε σπεί-"ρουσι· καὶ ἵνα ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τοῦ [k] φόρου ἀποδιδῶσι, "τὸ τέταρτον τῶν σπερμένων· πρὸς τούτοις ἔτι καὶ Υρκανῷ καὶ
"τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας πλῶσιν, ἃς ἐπέλουν καὶ
"τοῖς προγόνοις αὐτῶν. καὶ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε
"στρατηγὸς ἢ πρεσβευτὴς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ιουδαίων [l] συνιτᾶ
"συμμαχίαν, καὶ [m] στρατιώτας [n] ἐξείη, ἢ τὰ χρήματα τέ-
"των εἰσπράττεσθαι, ἢ εἰς ἀναγκασίαν, ἢ ἄλλῳ τινὶ
"ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρέαστους. ὅσα τε μὴ
"ταῦτα ἔχουν [o] καὶ [p] ἐνεμέθησαν, ἢ ἐπρίαντο, ταῦτα πάντα
"αὐτοὺς ἔχειν. Ιόππην δὲ πάλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς εἶχον Ιου-
"δαῖοι ποιούμενοι τὴν πρὸς Ρωμαίους φιλίαν, αὐτῶν εἶναι
"καθὼς καὶ τὸ [q] πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν· φόρους τε ὑπὲρ
"ταύτης τῆς πόλεως Υρκανὸν [r] ἔχειν Αλεξάνδρου υἱὸν καὶ τοὺς
"ἄλλους αὐτοῦ, ὧνπερ τοῦ τὴν γῆν νεμομένων, χώρας καὶ λιμέ-
"νος ἐξαγωγίου κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίους δισμυρίους
"[s] ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑποξαιρουμένου τοῦ
"[t] ἐ-

[y] Πρόσῃ) τοῦ ἀδικουμένων.] Vim paſſis adeſſet *Ruſin.* SPANH.
L. B. π. τ. Ιουδαίων.

[z] Γράμμασι Ρωμαϊκοῖς τε καὶ Ελληνικοῖς,] Conf. infr. c. 12. §. 5. SPANH.

[a] Δικτάτωρ, ὕπατος,] Abeſt à *Lugd. Bat.*

[b] Κατέχον.] *Lugd. Bat.* διαχατέχον.

[c] Υπατος τὸ πέμπτον,] Υπατος τὸ τρίτον reſcribendum cenſet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam miſit ad Cæſarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore; eoque anno Cæſar, quo tertium conſul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit.

[d] Προαιρῆται.] *L. B.* προαιρῇ.

[e] Εν τῷ —— προσόδου] *Ruſin.* in ſecundo anno locationis ex reditibus cori p. e. triginta modii ſubducantur, neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. SPANH.

[f] Κόρον ὑποξέλωνται,] Κόρους malit Cl. *Lowthius*, ſuſpicans numerum *cororum* librariorum negligentia excidiſſe. *Petitus* cenſet κόρον pro ſingulis *binis jugeribus* ſolutum fuiſſe.

[g] Εργολαβοῦσί τινες,] Conf. διαφορ. lib. 1. c. 25. §. 2. SPANH.

* *Et neque fiat* tributorum *redemptio*,] Immuneſque ſint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.*

[h] Υπὲρ τῆς Ιεροσολυμιτῶν] *Epiphanius* legiſſe videtur, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πόλεως Ιοππαίων, ὑποξαιρουμένου τοῦ ἑβδόμου ἔτους. Sed male, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere hac ead. §.

† *Propter urbem Hieroſolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio*,] *Id eſt*, ad reficienda Hieroſolymorum mœnia.

[i] Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν,] Confer mox infr. §. eadem & διαφορ. lib. 2. c 17. §. 1. SPANH.

[k] Φόρου.] *Gen.* φόβου. SPANH.

[l] Ενιτᾶ συμμαχίαν] Ανιτᾶ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[m] Στρατιώτας ἐξείη,] Ita ex conjectura. prius erat σταλιώτας. dein μὴ ἐξείη legendum conjicit Cl. *Lowthius.* quod ſane poſtulare videtur loci ſententia.

[n] Εξείη,] *L. B.* ἐξίη.

[o] Καὶ ἐνεμέθησαν, ἢ ἐπρίαντο,] *L. B.* καὶ ἐπρίαντο καὶ διαφορ. καὶ διενεμήθησαν.

[p] Ενεμέθησαν,] Cum alii exiſtimarint ἐνθυμέσθησαν nulla ſignificatione verbi ἐνθυμέομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμέθησαν reſcribere è *Cod. Vat.* Ενθυμάθησαν, leviſcula mutatione, voluit *Petitus*, ab ἐνθυμάζω invado, ex *Heſychio* voce ἐνθύμημα.

[q] Πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν·] *L. B.* πρῶτον ἡμῖν ἀρέσκῃ.

[r] Εχειν] Abeſt à *L. B.*

[s] Εξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε,] *L. B.* ἑξήκοντα, ἑβδομήκοντα πέντε.

[t] ἐ-

"ἑβδόμῳ ἔτει ὁ [v] Σαββαλικὸν καλοῦσι, καθ' ὃ [x] οὔτε ἀρῶ-
"σιν οὔτε τὸ ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι. τούς τε κώ-
"μας τοὺς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ, οὓς Ὑρκανὸς ὁ οἱ πρόγο-
"νοι αὐτοῦ πρότερον ἐλάκατίχον, [y] ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ
"ταῦτα Ὑρκανὸν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους ὅπη τοῖς δικαίοις οἷς
"καὶ πρότερον εἶχον· μενεῖν δὲ καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια,
"ὅσα πρὸς ἀλλήλους Ἰουδαίοις ὁ [z] τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐθέ,
"πατε φιλάνθρωπα, ὅσα τῷ δήμῳ ψηφισαμένῳ ὁ τὴν
"συγκλήτῳ ἔχον. ὑπὲρ τούτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆναι αὐ-
"τοὺς ἐξεῖναι ἐν [a] Λύδδοις. τούς τε τόπους ὁ χώρας καὶ
"ἐποίκια, ὅσα βασιλεῦσι Συρίας ὁ Φοινίκης συμμάχοις
"ὖσι Ρωμαίων καὶ δωρεὰν ὑπῆρχε καρπᾶσθαι, ταῦτα δο-
"κιμάζει ἡ σύγκλητος Ὑρκανὸν τὸν ἐθνάρχην ὁ Ἰουδαίους
"ἔχειν. δίδοσθαί τε Ὑρκανῷ, καὶ πέμπει τοῖς αὐτοῦ ὁ πρέσ-
"βεσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν, ἐν τε πυρμῇ μονο-
"μάχων ὁ θηρίων καθεζομένους μετὰ τῆς συγκλητικῶν θεω-
"ρεῖν· [b] καὶ αἰτησαμένους ὧδε δικτάτορος ἢ ὧδε ὑπ-
"πάρχειν παρελθεῖν, ὅταν εἰς τὸν σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ
"[c] ἀποκείμενα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα τῆς
"ἀπάσης, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

ζ'. "ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [d] αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ
"τέταρτον, ὕπατός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ἀποδεδειγμέ-
"νος ἐπὶ βίᾳ, λόγους ἐποιήσατο περὶ τῶν δικαίων τοῦ Ὑρκανοῦ
"τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου, τοιούτους.
"[e] Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων [f] ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις μαρτυ-
"ρήσασιν Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ Ἰουδαίων καὶ Ἰουδαίοις, ὅτι τε
"συγκλήτῳ καὶ δήμῳ Ρωμαίων, Διοφανὴς Ἀπολλωνίου τε καὶ δήμῳ
"καὶ τῇ συγκλήτῳ αὐτοῖς, [g] καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ἀπομνημο-
"νεύειν καὶ προνοεῖν ὅπως Ὑρκανῷ καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων καὶ
"τοῖς Ὑρκανοῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτου καὶ δήμου Ρωμαίων
"ἀξία τῶν πρὸς ἡμᾶς διανοίας αὐτῶν καὶ ὧν διεπράξαντο
"ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῇ.

η'. "[h] ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατος Ρω-
"μαίων, Παριανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, [i] καὶ δήμῳ χαίρειν.
"ἐντετύχηκόν μοι Ἰουδαῖοι ἐν Δήλῳ, καί τινες τῶν παροίκων
"Ἰουδαίων, παρόντων καὶ τῶν ὑμετέρων πρέσβεων· καὶ ἐνεφά-
"νισαν ὡς ὑμεῖς τε ψηφίσματι κωλύετε αὐτοὺς, τοῖς πα-
"τρίοις ἔθεσι καὶ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν οὐκ ἀρέσκει τοῖς
"τῶν ὑμετέρων φίλων καὶ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψη-
"φίσματα, καὶ κωλύεσθαι αὐτοὺς ζῆν τοῖς αὐτῶν ἔθεσι, [k] καὶ
"χρήματα εἰς συνδεῖπνα καὶ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τοῦτο ποιεῖν
"[l] αὐτῶν μηδὲ ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων. καὶ γὰρ Γάιος Καῖ-
"σαρ, ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς καὶ ὕπατος, ἐν τῷ διαταγματι
"κωλύων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους τούτους οὐκ
"ἐκώλυσεν, οὔτε χρήματα συνεισφέρειν, οὔτε συνδεῖπνα
"ποιεῖν. ὁμοίως δὴ κἀγὼ τοὺς ἄλλους θιάσους κωλύων,

"excepto ſeptimo anno quem Sabbaticum vocant,
"in quo neque arant neque fructum ex arboribus
"colligunt. vicos autem quos in Magno campo
"Hyrcanus ejuſque majores olim poſſederunt, Se-
"natui placere iſtos habere Hyrcanum & Judæos,
"eodem jure quo & prius habuerunt: manere
"etiam jura quæ ab initio erant inter Judæos &
"pontifices, ut & beneficia quæ à populo & ſenatu
"conceſſa habuerunt. prætereaque eodem jure li-
"cere uti & in Lyddis. loca etiam & agros & vil-
"las, quæ fuerunt regum Syriæ & Phœniciæ ſo-
"ciorum populi Romani, quorum uſumfructum
"ceperunt ex eorum donatione, placet ſenatui ut
"Hyrcanus ethnarcha & Judæi habeant. item
"Hyrcano licere ejuſque filiis & legatis ab eo miſ-
"ſis, ut in ludis Gladiatoriis & pugnis cum beſtiis
"inter ſenatores ſpectandi gratia ſedeant: cumque
"petiverint à dictatore aut magiſtro equitum ut
"in publicum prodeant, illis, in ſenatum introdu-
"ctis, reſponſum reddendum, intra decem in uni-
"verſum dies, ex quo factum fuerit ſenatuſconſul-
"tum.

7. "CAIUS CÆSAR, imperator, dictator C. *Cæſaris poſtremum decretum.*
"quartùm, conſul quintùm, perpetuus dictator de-
"claratus, hujuſmodi verba fecit de jure Hyrcani
"Alexandri filii, Judæorum pontificis & ethnar-
"chæ. Quandoquidem imperatores, qui ante me
"fuerunt, teſtimonium dederunt Hyrcano ponti-
"fici Judæorum & Judæis, tam in provinciis quam
"coram ſenatu populoque Romano, atque gratias
"eis populus & ſenatus egerit, bonum factum, ut
"nos quoque meminerimus & operam demus, ut
"Hyrcano & Judæorum genti filiiſque Hyrcani
"à ſenatu populoque Romano debitæ eorum erga
"nos benevolentiæ & beneficiis in nos collatis
"gratiæ referantur.

8. "CAIUS JULIUS, prætor, conſul Roma- *Cæſ. Julii decretum.*
"norum, Pariorum magiſtratibus, ſenatui, *ac* po-
"pulo ſalutem. Convenerunt me Judæi in Delo,
"& quidam ex Judæis *inſulæ* inquilinis, præſenti-
"bus etiam veſtris legatis; & ſignificarunt, quod
"vos etiam decreto eos prohibetis patriis ritibus
"& ſacris uti. Quocirca mihi non placet ejuſmo-
"di decreta contra amicos & ſocios noſtros fieri;
"vetarique eos ex ſuis inſtitutis vivere, & confer-
"re pecunias in epulas & rem divinam, præſertim
"cum nec Romæ iſta facere prohibeantur. Nam
"Cajus Cæſar, prætor noſter & conſul, cum edicto
"vetaret ullas in urbe coitiones haberi, ſolum iſtæ
"ne fierent, ſimulque ne pecuniam conferrent aut
"convivia agitarent, non interdixit: ſimiliter &
"ego, alias coitiones prohibens, illis ſolis permit-
"to

[v] Ἑβδόμῳ ἔτει] Ita expreſſe è *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat*) & *Vet. Interpr.* Ϛ ὁ'. ἔτει in *Editis Aliiſque.* ὑπεξαιρουμένῳ δὲ κύκλῳ ἔτους *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. ο pro κύκλῳ poſito, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis, recurrebat quippe in orbem. Sed pari jure reſcribere liceret Ϛ ὅλῳ ἔτει, quod ο ſit litera initialis vocis ὅλῳ.

[x] Οὔτε ἀρῶσιν] Abeſt à *Gen.*

[y] Ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ] Ita ex præced. h. ejuſd. §. ἐμοὶ ἀρέσκει· ſi quis utroque loco malit ἀρέσκῃ, per me licet.

[z] Τοῖς ἀρχιερεῦσιν] Hiſce etiam καὶ τοῖς ἱερεῦσιν addit *L. B.* HAV.

[a] Λύδδοις.] Λύδδα, Samaritica antea Præfectura, iis adempta & Judæis data à Demetrio. ſupra lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

[b] Καὶ αἰτησαμένους] Locus antea ſic ſe habebat, θεωρεῖν· αἰτησαμένους ὧδε δικτάτορος ἢ ὧδε ὑπάρχειν παρελθεῖν ὅταν εἰς τὸν σύγκλητον εἰσάγωσι. καὶ τὰ ἀποκείμενα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἁπάσαις, ἀφ' ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται). aliter diſtinxi, καὶ tranſtuli ab hac voce ad αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι, ἀποδίδοσθαι reſcripſi, & ἀφ' ἧς reſtitui ex *MSS.*

[c] Ἀποκείμενα] *L. B.* ὑποκείμενα.

[d] Αὐτοκράτωρ,] Αὐτοκράτωρ τὸ τέταρτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omiſſa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet rectè expungatur δικτάτωρ, male ſe habet αὐτοκ. τὸ τέταρτον, nam imperator ſextùm dictus eſt in quinto conſulatu, ſi nummis fides, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QUINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare reſcribendum αὐτοκράτωρ τὸ ϛ'. ὕπατος τε τὸ ε'. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui ſuſpicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duorum reſcriptorum Cæſaris inſcriptiones diverſas in unam coaluiſſe, librariorum vitio. Præterea videſis *Petitum*, p. 57.

[e] Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων] Imperatores hi videntur fuiſſe, *Pompejus*, *Sciaurus*, *Gabinius*.

[f] Ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις] Ἐν τοῖς ἐπ' ἀρχῆς malit *Petitus*, ut ſenſus ſit, *cum iis qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à ſe in magiſtratu geſtis, in Senatu & apud populum Romanum teſtim. &c.*

[g] Καλῶς ἔχει] Quod autem dixit in hac oratione Cæſar, καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν &c. eo monente præſtitum fuiſſe à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatuſconſulti fuiſſe, quod legitur in hæc verba, Γαΐου Καίσαρος δόγματα &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Petitus*, p. 58. & 59.

[h] Ἰούλιος Γαΐος,] Ἰούλιος Γάϊος, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte ſe habere, ſed ὕπατος delendum eſſe cenſet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuiſſe Ἰούνιος Γάϊος.

[i] Καὶ δήμῳ χαίρειν.] Illud καὶ additum ex *Lugd. Bat.* HAV.

[k] Καὶ —— εἰσφέρειν,] Conf. infr. §. 12. SPANH.

[l] Αὐτῶν μηδ' ἐν Ρώμῃ κεκωλυμένων.] *L. B.* αὐτοῖς μ. ε. P. κεκωλυμένοις.

"to ex patriis moribus & institutis congregari & "in eo persistere. Quare bonum factum *erit*, ut "vos etiam, si quid contra amicos nostros & so- "cios edixeritis, id *ipsum* abrogatum iretis, pro- "pter illorum erga nos merita & benevolen- "tiam.

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in senatum introducunt.

9. Post mortem autem C. Cæsaris, M. Antonius & P. Dolabella consules senatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum postulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi senatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonstrationem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus historiæ. Erat vero tale.

M. Antonii & P. Dolobellæ decretum.

10. "Senatusconsultum ex ærario descriptum "ex tabulis publicis quæstoriis, Quinto Rutilio "C. Cornelio quæstoribus urbanis, tabula secunda "& ex primis. ANTE DIEM TERTIUM i- "dus Apriles in æde Concordiæ scribendo adfue- "runt Lucius Calpurnius *tribu* Menenia Piso, "Servius Papinius Lemonia Potitus, Cajus Cani-

"τάτης μόνης ὑπηρέτῃ κ᾽ τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα "συνάγεσθαί [m] τε καὶ ἱστάναι. κ᾽ ὑμᾶς οὐ καλῶς ἔχει, "εἴ τι κ᾽ τῶν ἡμετέρων φίλων κ᾽ συμμάχων ψήφισμα "ἐπισήσητε, τοῦτο [n] ἀκυρώσαντας δι᾽ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν "ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν.

θ'. Μετὰ δ᾽ τὸν [o] Γαΐου θάνατον, Μάρκου Ἀντωνίου κ᾽ Πόπλιου Δολοβέλλας, ὑπάτοι ὄντες, τὴν τε σύγκλητον συνήγαγον, κ᾽ [p] τὰς Ἰουδαϊκὰς πρέσβεις προσαγαγόντες, δι- ελέχθησαν περὶ ὧν ἠξίουν, κ᾽ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς [q] ἐ- ποίησαν· κ᾽ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψη- φίσατο, ὅσων [r] τυγχάνειν ἐβούλοντο. [s] προσπέμψαι δ᾽ ἐς τὸ δόγμα, ὅπως τὴν ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἐσχύειν ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τὴν [t] πραγματείαν. ἰστέον δ᾽ τάδε.

ι'. "Δόγμα συγκλήτου [v] ἐκ δ᾽ ταμιείου ἀνηνεγμένο- "γον [x] ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιευτικῶν, [y] Κοίντῳ "Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις κ᾽ πάλιν, [z] δέλτῳ δευτέρᾳ δ᾽ "[a] ἐκ τῶν πρώτων. [b] ΤΗι ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ εἰδῶν Ἀπριλίων ἐν "τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας γραφομένῳ παρῆσαν, Λούκιος [c] Καλ- "πούρνιος Μενενίᾳ Πείσων, Σερούιος Παπίνιος Λεμωνίᾳ Πο-

[m] Τε κ᾽ ἱστάναι.] Voces τε κ᾽ ἱστάναι non interpretatur *Epiphan.* κ᾽ ἱστάναι legendum esse conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi displicet conjectura.

[n] Ἀκυρώσαντας] *L. B.* ἀκυρῶσαι.

[o] Γαΐου θάνατον,] Καίσαρος *Busb.* Forsan Γαΐου Καίσαρος.

[p] Τὰς Ἰουδαϊκὰς πρέσβεις προσαγαγόντες,] Τὰς malui cum *Busb.* quam δ᾽ *Editorum Aliorumque.*

[q] Ἐποίησαν·] Ἐποιήσαντο *Busb.*

[r] Τυγχάνειν ἐβούλοντο.] Ita ex *Codd. Voss.* in *Vulgatis* & *ceteris* omnibus (quod sciam) libris *MSS.* τυγχάνειν ἐβούλοντο· κ᾽ Δο- λοβέλλας ὁ λαὸν προσέταττε γράμματα ἐπιστεῖλαι τοῖς κατὰ τὴν Α- σίαν ἅπασαν, κ᾽ τὴν Ἐφεσίων πόλιν, πρατοῦσαν δ᾽ Ἀσίας ὅλης. Δο- λοβέλλας αὐτοκράτωρ &c. reliquis omissis. Non ita tamen in codicibus *Latinis*, utpote plenioribus: quorum etiam defectus in sequentibus notare non gravabor.

[s] Προσπέμψαι δ᾽ κ᾽ τὸ δόγμα,] Hic incipit ingentis lacunæ supplementum à *Jacobo Gronovio* sartum, cujus deinceps integras notas subjecimus. Dedicationem vero, atque Præfationem, inter similia Collectanea suis locis collocavimus. HAV.

[t] Πραγματείαν.] MS. πραγματίαν.

[v] Ἐκ δ᾽ ταμιείου] Satis caute peculiarem hanc designationem loci vel ipse auctor addidit, vel istæ urbes, quibus id SCtum exhibitum fuit, & unde Josephus exscripsit ac repetiit, eas voces habuerunt adscriptas. Sic enim probabatur legitima ejus auctoritas, non tantum quod hinc patebat exstare, sed quoniam decretum tale vix ante posset vindicare aliquam vim, nisi postquam illuc delatum esset, quo spectat locus Taciti lib III. Annal. cap. 51. & alia tam multa antiquorum verba, ut fere erubescendum sit recentiores fecisse, ut id ipsum adeo sæpe ab ipsis itererur, ac denuo per typos moneretur, tanquam non unicuique patens. Inde ergo petitum est hoc fidei & probationis pignus, quo illa tum vigere incepit. GRONOV.

[x] Ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιευτικῶν.] An non satis multa verba? & posset videri abundantia supervacua Quum enim ærarium foret cura propria quæstorum, non tantum ratione pecuniarum sed etiam tabularum publicarum, ut per quos etiam consulta publica in id deferebantur, certe alterutrum sufficeturum erat. Nimirum ita res se habuit, ut & tabulæ de pecuniis seu redactis ex provincia seu variorum redituum imperii, omnes illæ forent etiam publicæ & per quæstores conficerentur; ut hinc quum distincte loqui oporteret, videatur sufficisse ad has pecuniarias intelligendas, si dicerentur tabulæ publicæ, quod ab initio quæsturæ inceptum videtur continuavisse in perpetuum. Sed postea quum ad eosdem quæstores fuit delata etiam cura servandi Senatusconsulta & decreta; tabulas, quas de iis conficiebant, & ex quarum dispositione patebat singulorum locus, & ex delatione firmitas, videntur dixisse tabulas, ut erant, etiam quidem publicas, sed simul quæstorias, quod in ea potissimum parte ærarii servarentur, quæ in cura quæstorum esset. Quippe haud dubie ærarium sic fuit distinctum, ut conclave aliud (unum sive plura) inservierit custodiæ pecuniarum, aliud SCtis. Itaque quum Josephus supponi debeat hæc olim hausisse vel ex exemplo, quod patuit in templo Hierosolymitano, vel loco ærarii Saturni quo æra legum & SCtorum deferri & servari solebant, apparet unicum specimen præscriptionis, quæ solebat præponi apographis illis, quæ auctoritate publica ex authentico sumptæ & descriptæ erant, cui simile nullum memini legisse. GRON.

[y] Κοίντῳ Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ] Memorandi istius anni DCCIX quæstorum urbanorum nomina penitus interciderunt, ut patet ex Fastis per viros doctos collectis. Est quidem apud Pigium Cornelius Spinther, sed non alia ejus mentio, quam quod titulo Exquæstoris extra urbem & Italiam fuerit, ut hinc ea pars instaurari queat. Notabis tamen vocem Ῥουτιλίῳ tantum esse positam in margine, ut quædam quoque alia, sed tamen omnia egregia ad restitutionem hujus loci, ut videatur ea vir doctus in margine notavisse collecta ex pleniore codice Manuscripto, ut idcirco etiam de hoc nomine dubitare non sustineam & ideo posui suo ordine. Alioquin si res ita habuisset, facile & credibile erat auctorem scripsisse Κοίντῳ Κορνηλίῳ ταμίαις, ut solent in his collegiis Romani per negligentiam copulativæ. GRON. In *Epiphanii* libris, *sub Quinto Rutilio ærarii custode; dum tertio idus Aprilis in templo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calpurnio & reliquo Senatu. Publius Dolobella & M.*

[z] Δέλτῳ δευτέρᾳ] Magis etiam notabilis est hæc designatio, nempe quod hoc SCtum fuerit tabula secunda & ex primis. Sic enim videmus in hoc specimine finiri velut ex more communi verba solita præmitti exemplis decretorum publicorum; quæ describerentur publico jussu, & descripta in alias mitterentur regiones aut provincias aut urbes, addito non tantum loco, quem in ærario obtinebant, sed etiam præpositis nominibus quæstorum, qui tunc erant, quum illa describerentur; prout nunc censeo considerari debere nomina quæstorum, quæ hic posita cernimus. Illud itaque ταμιείου τῶν δέλτων τῶν ταμιευτικῶν supponi oportet bene magni spatii, sive id haberi oporteat unum conclave, sive in plura diductum, ut illic tot æra, quæ fuerunt innumera in tanto & tanti temporis imperio, in manifesto penderent oculis statim exposita, & ibidem διὰ δευτέρων κ᾽ ἐκ τῶν πρώτων hanc fuisse, ut decretorum tabulæ illic fuerint fixæ numero facto & collecto ab ipso ingressu, ut diceretur tabula prima, secunda, tertia &c. prout propinqua esset ingressui: nec tantum, sed etiam primæ aut secundæ aut tertiæ pro ordine, in quem erant digestæ ab summo tabulato ad infimum solum, vel vice versa, ubi profecto potuerunt plures esse ordines, non secus ac hodie forulos librorum formamus. Est aliquid simile in tabernis veterum, quas ita depingit Martialis I, 18.

Hoc nomen dominus gerit tabernæ,
De primo dabit alteroque nido
Raſum pumice, purpuraque litum.

Quinimo talis ordo tabularum in porticibus ornandis apud Cl. Sponium in Miscellan. pag. 337. σήμαινε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τὰς πρώ- τιζας πρώτης τοῦ Δωρικοῦ, ubi vir doctus reddidit *statuam ejus collocent juxta tabulas primæ* (h. e. incipientis, & prope ingressum, ut ego explico) *porticus Dorica*, confundens tabulas & mensas. GRON.

[a] Ἐκ τῶν πρώτων.] Diversi, ut puto, forulí erant, Decretis adservandis destinati, signatique numeris, I. II. III. &c.

[b] Τῇ πρὸ τριῶν εἰδῶν Ἀπριλίων] Itaque nec mensis integer prætorlapsus fuit ab Idibus Martiis occiso Cæsare inclitis, ut hinc pateat, quantopere urserint Iudæi, homines ardenti fervidoque ingenio & præsertim in suis commodis, confirmationem favoris & privilegii ab Julio sperati; quum tantæ curarum moles confluerent de universi imperii lapsantis custodia, hi tamen de suis per Asiam sparsis civibus cupiverunt esse certi. Nempe ad id impetrandum ab utroque consule plurimum valuit imber aureus, ut palam de M. Antonio scribunt cum infamia ejus perpetua veteres scriptores. GRON.

[c] Καλπούρνιος Μενενίᾳ.] Ita nisi fallor jure edidi, quum in MSto reperirem vitiosum κ᾽ καρπώνιος μενίᾳ, quum in eo sequerer exempla doctorum hominum, quibus in aliis scriptoribus occurrit idem error. Mox in MS. erat Σεργίου Παπτί- νιος Νεμωνίᾳ Τάϊντος, ubi prima vox videbatur abundare duabus literis ιν, quas expuli. Certe id mihi probabilius visum fuit, ad similitudinem præcedentis decentius, (ubi etiam tamen poterat videri scripsisse Λούκιος Γαΐου ὑὸς Καλπ.) quam si vellem tentare Σερ. Σερ. υἱὸς, hoc est, *Servius Servii filius.* Falsa ista Nemonia tribus mox adhuc occurrit. Et recte spero mutaviſſe. GRON. Καὶ Καρπώνιος Μενίᾳ. Πείσων Σεργίου Παπτίνιος Νεμωνίᾳ Τάϊντος in *MSS. Voss.* Verum in textu exprimendo sequutus sum *Gronovium*, cui in notis non displicet ut legatur Λούκιος Γαΐου ὑὸς Καλπ.

[d] Τη-

"Ποπίης, Γάϊος Καινίνιος [d] Τηλωτίνα [c] Ρεβίλιος, Πόπλιος
"[f] Τιδήτιος, Λεύκιος [g] Απυλῖνος Λευκίε ὑὸς Σεργία, [h] Φλά-
"βιος Λευκίε Λεμωνία, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίε Παπ-
"ειρία, Μάρκος [i] Ακύλιος Μάρκε Μενία, Λεύκιος [k] Ερύκιος
"Δευκίε [l] Σπελλατίνα, [m] Μάρκος Κοίντιος [n] Μάρκε ὑὸς
"Πολλία [o] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέργιος. Πόπλιος Δολο-
"βέλλας, Μάρκος Αντώνιος ὕπαλοι [p] λόγως ἐποιήσαντο. ωεὶ
"ὧν [q] δόγματι συγκλήτε Γάϊος Καῖσαρ ὑπὲρ Ιουδαίων
"ἔκρινε, κ) εἰς τὸ ταμιεῖον σὺν ἔφασεν ἀνενεχθῆναι, ωεὶ
"τούτων ἀρέσκει ἡμῖν ψυέαχ, [r] ὡς κ) Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ κ)
"Μάρκῳ Αντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ταῦτα
"εἰς δέλτους Ĉ πρὸς τὰς κ) πάλιν ταμίας, ὅπως φροντίσω-
"σι κ) αὐτοὶ ἐν δέλτοις ἀναθεῖναι διπτύχοις. [s] ἐγένετο πρὸ
"πέντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναῷ τ Ομονοίας. οἱ ὃ
"πρεσβεύσαντες παρ' Υρκανε ὃ δεξιερέως ἦσαν ἔτοι· Λυσι-
"μαχος Παυσανίου, Αλέξανδρ Θεοδώρου, Πατρόκλος
"Χαιρέου, Ιωνάθης Ονείου.

ια. Επεμψε ὃ τούτων Υρκανὸς [t] τ πρεσβύτων ἕνα κ)
[v] πρὸς Δολοβέλλαν τ τ Ασίας τότε ἡγεμόνα, ωαρακαλῶν
λυπλῦσαι τὰς Ιουδαίους τ στρατείας, κ) τὰ πάτρια τηρεῖν
αὐτοῖς ἔθη, [x] ἐπιτρέπειν τε κ) ταῦτα ζῆν. [y] λαβὼν γὰρ ὁ Δο-
λοβέλλας τὰ ωαρὰ Υρκανε γράμματα, μηδὲ βουλευσά-
μενος ἐπιστέλλ [z] τοῖς κ) πᾶν Ασίαν ἅπασι γράψας κ)
τῇ Εφεσίων πόλ [a] πρωτεύσῃ τ Ασίας, [b] ωεὶ τῶν Ιουδαίων·
ἡ ὃ ἐπιστολὴ τοῦτον ωεῖχε τ τρόπον.

"nius Terentina Rebilius, Publius Tidetius, Lu-
"cius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Favius Lucii
"*filius* Lemonia, Publius Platius Publii *filius* Pa-
"piria, Marcus Acilius Marci *filius* Mœcia, Lu-
"cius Erucius Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quin-
"tius Marci filius Pollia Plancillus, Publius Serius.
"Publius Dolabella, Marcus Antonius conſules
"verba fecerunt. In quibus rebus ſenatuſconſulto
"Cajus Cæſar pro Judæis decrevit, neque ante cu-
"ravit in ærarium deferri, de his placet nobis fie-
"ri, ſicut etiam Publio Dolabellæ & Marco An-
"tonio conſulibus viſum fuit, & deferre iſta in
"tabulas, & ad quæſtores urbanos, ut & ipſis curæ
"ſit ea in tabulis duplicibus reponere. Factum eſt
"ante diem quintum idus Februarias apud ædem
"Concordiæ. Legati autem ab Hyrcano pontifi-
"ce erant iſti: Lyſimachus Pauſaniæ *filius*, Ale-
"xander Theodori, Patroclus Chæreæ, Jonathas
"Oniæ.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Aſiæ præ- *Legatum ad Dolobellam mittit Hyrcanus.*
erat, Hyrcanus unum ex his legatis miſit, obſe-
crans ut dimitteret Judæos à militia, & ſervaret
eis patria inſtituta, ſineretque ex illis vitam agere.
Dolabella vero poſt acceptas ab Hyrcano literas,
nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Aſiati-
cis epiſtolam miſit, tum etiam Epheſiorum urbi,
quæ prima erat Aſiæ, de Judæis. Atque epiſtola
illa erat hoc exemplo.

12. "PRY-

d Τηλωτίνα Ρεβίλιος,] Id quoque probatum iri ſpero, quum ſic repono pro τηλωτίνα ρενίλιος, etſi potuit Joſephus, & in prima voce literam ι omiſiſſe quocunque caſu. Nam ultimam partem cognominis etiam extulerit per λιος, ut ſæpe Græci, & infra adeſt Κοιντίλιφ. ſed quum non ſit credibile etiam ſic exſtitiſſe in primigenio, opinor recte etiam me vertiſſe. GRON.

e Ρεβίλιος, Πόπλιος] Sic *Gronov.* Ρενίλιος in *MSS.* Forſan Τερεντίνα Ρεγίλιος.

f Τιδήτιος, Λούκιος] Mallem Τιδέτιος.

g Απυλῖνος Λευκίε ὑὸς Σεργία,] Forſan Ακυλῖνος.

h Φλαβῖνος Λευκίε Λεμωνία,] Huic nomini præreptum eſt ſuum prænomen, quod videtur fuiſſe ei antepoſitum, forſan interceptum ab voce præcedente σεργία, quaſi fuerit *Aulus Flavius.* GRON. A. Φλαύϊος legendum recte conjicit *Gronov.* prænomine forſan abſorpto à litera finali in voce præcedente.

i Ακύλιος Μάρκε Μενία,] Nomen valde dubium ad Latine exprimendum, utrum fuerit *Acilius*, an *Aquilius.* GRON. Ita edidit *Gronov.* Ακυίλιος in *MSS.* an pro Ακιλιος vel Ακυίλιος, aliorum eſto judicium.

k Ερύκιος Λευκίε Τηλιτιλίνα.] Sic erat in MS. plana aberratione, ut mihi videbatur, pro Στελλατίνα. GRON.

l Στελλατίνα,] Non dubitavi Στιλλατίνα in textum recipere, prout legendum eſſe conjecerat *Gronov.* Τηλιτιλίνα corrupte in *MSS.*

m Μάρκος Κοίντος Μάρκε ὑὸς Ποπλία] Verba iſta ſic exſtant in MS. varie corrupta, quum ſecunda vox ut alterum prænomen tolerari nequeat, unde ad Quintios retuli, quorum quum ſint talia cognomina jam olim. quæ deducuntur ex nominibus familiarum aut aliis cognominibus, ut Criſpinus ab Criſpus, Flamininus ab Flaminius, poteſt etiam tolerari Plancilus pro Plancillus ab Plancus vel Plancius, ut in Arriis eſt Balbillus, quamvis exſtare hactenus hoc tantum loco novi Plancillum, cui valde affine eſt cognomen Pacilus jam in republica uſurpatum. Tribum illi dedi, quæ proxima erat ſcripturæ corruptæ. GRON.

n Μάρκε ὑὸς Ποπλία] Ita *Gronov.* Μάρκ Κοίντ Μάρκε ὑὸς Ποπλίᾳ in *MSS.* Ποπλίᾳ forſan pro Ποπλιλίᾳ vel Ποβλιλίᾳ.

o Πλαγκίλλ, Πόπλι Σέργ.] Πλαγκίλι in *MSS.* Πλαγκίλ *Gronov.*

p Λόγως ἐποιήσαντο.] Sic *Gronov.* λόγοις & mox δόγμασι in *MSS.* Sed in poſteriori verbo ſextæ literæ ſuperſcribitur T.

q Δόγματι —— ἔκρινε,] Sic loquitur, quaſi plane iſta res jam fuiſſet acta in ſenatu & conſulto ejus firmata ante necem Julii. Quod ſi ita eſt, jam intelligimus interiorem cauſam, cur in exterarum gentium multitudine necem Julii ejulante ſic eminuerit inſania Judæorum, ut diſerte notat Suetonius, quod viri docti non ſatis perſpiciunt, quum in hoc arcano ea res ſita ſit. Quid ſi tamen non videatur factum fuiſſe vivo Cæſare, ſed univerſum hoc includi & pendere ab uno SCto de ratis habendis actis Cæſaris, ut ſint verba plena doli & ex violentia ac juſſu M. Antonii ſic compoſita? Hactenus tamen ſequimur quod ſcriptum eſt. GRON.

r Ως κ) Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ] Ως κ) συγκλήτῳ ἔδοξεν juxta *Epiphanium*, qui vertit, *ſicut & Senatui viſum eſt ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt. Quinto i-*

dus Februarias &c.

s Εγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν] Nempe iſta delatio SCti in ærarium. Tantum ſcilicet temporis traxit iſta ad pleniſſimam SCti confirmationem requiſita nota, antequam poſſet peragi, ſive ob moleſtias reipublicæ exortas, ſive artibus utriuſque Conſulis rapaciſſimi per annum ſuum, ut inde adhuc fieret hæc res Judæis pretioſa magis & carior, & per decem menſes concurſare debuerint ad impetrandam hujus rei conſummationem, ac SCtum æri incidendum, & quidem ita, ut tabulæ eſſent duplices. Erant enim alioquin ἁπλᾶ. & hinc quoque talia inde ſumpta exempla, ut notum ſatis. Sed nunc etiam id ipſum ſingulare eſt, tanquam SCta omnia in ærario non ſint inciſa uni & patenti tabulæ, ſed multa duplicibus, ut haberentur plane δίπτυχα, atque unum per duas tabulas extenſum complicari poſſet & ſic dimidium loci tantum occupare, quam alioquin teneret. An vero pertinuit hoc ad SCta de provinciis & regionibus exteris, ut illis ſeparatim deſtinatum fuerit conclave, idque juxta parietes habuerit ſuſpenſas δέλτους διπτύχους vel δίθυρους, tam bene illuſtratas olim ab Salmaſio, quam facinoroſe tractatas nuperrime ab clericato omnium librorum, quos non legit, editore. Ex hoc loco utique præclara antiquitatis illuſtratio non tantum ærarii Saturni, ſed ubi illa δίπτυχα vel δίθυρα fuerint, notabiliter uſurpata. GRON.

t Τῶν πρεσβύτων ἕνα] Quis ille ſpeciatim fuerit exprimitur ab Joſepho in ſequentib. ex teſtimonio ipſius Dolabellæ ad civitatem Epheſinam, nempe Alexander Theodori filius. Sed pariter inde probatur illic ſcribi admodum minute Δολοβέλλας ὃ λαβὼν παρὰ Υρκανοῦ γράμματα, ſed quæ patet per fraudem quandam & aſtum ex pleniore hiſtoria fuiſſe repetita; item, quam abſurde vertatur ibidem *Atque ita Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus eſt.* locus ille Græcus κ) ταῦτα μὲ Δολοβέλλας Υρκανῷ πρεσβευταμένῳ ωερὶ αὐτὸν ἐχαρίσατο. GRON.

v Πρὸς Δολοβέλλαν τ τ Ασίας τότε ἡγεμόνα,] Eximie id convenit cum hiſtoria, quæ dictat jam menſe Junio Dolabellam has regiones petiſſe & occupaviſſe. GRON.

x Επιτρέπειν τε κ) ταῦτα ζῆν.] Επιτρέπειν τε habui è *Cod. Busb.* qui niſi in hoc loco convenit cum *Editis*, in quibus κ) κ) τ. ζ.

y Λαβὼν γὰρ ὁ Δολοβέλλας] Voculas aliquot ante λαβὼν excidiſſe ſuſpicor; eoque magis, quod in *Epiphanio* ſit, *quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella* &c

z Τοῖς κ) πᾶν Ασίαν ἅπασι γράψας κ) τῇ Εφεσίων πόλ] Si inſpexeris vulgatas editiones, agnoſces alteram fraudem. Cæterum hæc urbs ſpeciatim notanda erat velut caput omnium; in cujus titulo iſto, quo dicitur πρωτεύουσα, quale reſederit privilegium & quæ auctoritas, apparet ex fine epiſtolæ, ut nempe illa partim exemplo ſuo, partim dignitate aliis imperaret. Et certe in ea urbe multos fuiſſe Judæos etſi Acta Apoſtolorum non habuerint occaſionem ſignificandi, tamen ibi conſediſſe multitudinem diſcimus ex Suida in voce Ιουδαῖοι, ubi legimus Τερέντιος ἀρχηγὸς τ τῶν Εφεσίων Ιουδαίων. Quin etiam Norbani Flacci epiſtola ad Epheſios memorat apud Philonem pag. 1036. GRON.

a Πρωτεύσῃ τ Ασίας,] Ita in *Apographis* noſtris & *Editis* Joſephi. Εφεσίων πολιτευούσῃ in *MSS.* ut dicit *Gronov.*

b Περὶ τῶν Ιουδαίων.] Forſan ὑπὲρ τ. niſi ωεὶ hic idem valeat ac ὑπέρ.

Dolobellæ literæ ad Ephesios.

12. "PRYTANE ARTEMONE, die primo Lenæonis, Dolabella imperator senatui Ephesiorum & magistratibus & populo salutem. "Alexander Theodori filius, legatus Hyrcani, "filii Alexandri, pontificis Judæorum & ethnarchæ, mihi significavit non posse populares suos militiæ nomen dare, idcirco quod nec arma ferre queant, nec iter illi facere diebus Sabbatorum, neque cibos patrios & quibus consueverant seorsum comparare. Propterea ego do illis, sicut etiam magistratus, qui ante me fuerunt, immunitatem à militia, permittoque ut utantur patriis institutis, cum propter sacra & res divinas ex more suo congregantur, & ad oblationes in sacrificia faciendas, & vos volo literas de istis per urbes singulas dimittendas curare.

Decretum L. Lentuli consulis.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos misisset, gratificatus est nostris. "LUCIUS vero Lentulus consul dixit; Cives "Romanos Judæos, * sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso, pro tribunali religionis ergo ab militia dimisi, ante diem duodecimum calendas Octobres, Lucio Lentulo "Cajo Marcello consulibus. Adfuerunt Titus Appius Titi filius Balgus Horatia legatus, Titus "Tongius Titi filius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi *filius* "Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina "Bracchus tribunus militum, Publius Clusius "Publii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Ca-

ιϛ'. "[c] ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [d] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Λη"ναιῶνος πρώτῃ, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Ἐφεσίων "βουλῇ καὶ ἀρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεο"δώρου, πρεσβεύσας τρικαρὴ [f] Ἀλεξάνδρου τοῦ ἀρχιερέως "καὶ ἐθνάρχου τῶν Ἰουδαίων, ἐνεφάνισέ μοι ὡς [g] μὴ δύνα"σθαι στρατεύειν τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ [e] μήτε ὅπλα "βαστάζειν δύνασθαι, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς ἐν [f] ἡμέραις "τῶν Σαββάτων, μήτε τροφῶν τῶν πατρίων καὶ σιτή"σιμα [f] κατ' αὐτοὺς ἀπορεῖν. ἐγώ τε οὖν αὐτοῖς, καθὼς "καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [g] τὴν ἀσφάλειαν, καὶ "συγχωρῶ χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα "καὶ ἁγίων συναγομένοις, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ "τῶν πρὸς τὰς θυσίας [h] ἀφαιρεμάτων, ὑμᾶς τε βούλο"μαι ταῦτα γράψαι κ[ατὰ] πόλεις.

ιγ'. Καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας [i] Τρικαρὴ πρεσβευσαμένῳ πρὸς αὐτὸν [k] ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. "ΛΕΥΚΙΟΣ "Ὁ Λέντλος [l] ὕπατος εἶπε· Πολῖται Ῥωμαίων Ἰουδαίους, "ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ἔχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, [m] περὶ ἧς βή"ματος [n] δεισιδαιμονίας ἕνεκα σεμνείας ἀπέλυσα, [o] πρὸ "δεκαδύο καλανδῶν Ὀκτωβρίων, Λευκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ "Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. [p] παρῆσαν [q] Τίτος Ἀππιος Τίτου "υἱὸς Βάλγως Ὁρατία πρεσβεύτης, Τίτος Τόγγιος Τί"του υἱὸς Κερουμίνα, Κόιν[τος] [r] Ραίσιος Κοίντου, Τίτος "Πομπήιος Τίτου Λογγῖνος, Γάιος Σερβίλιος Γαΐου "[s] Τηρλωτίνα Βρόγχος χιλίαρχος, Πόπλιος [t] Κλώ"σιος [v] Ποπλίου [x] Ἐρωείᾳ Γάλλος, Γάιος [y] Σέντιος "[z] Γα-

c Ἐπὶ Πρυτάνεως] Atqui ex nummis docent viri docti summos magistratus in urbe Epheso fuisse aut Ἀρχιερέας aut Γραμματέας, sicut Rhodo præfuisse Prytaneis tam ex nummis quam ex scriptoribus probant. Discamus igitur in urbe Epheso si non fuit magistratus, quia mox agnoscit ἄρχοντας, certe Prytanes usos hoc honore fuisse, ut præscriberentur in decretis; id quod jam pertractatum est. Cæterum ex instauratione hujus præscriptionis apparet violentia illorum, qui in Josepho dominari voluerunt sublata ista parte, quæ erat curiosissima. GRON.

d Ἀρτέμωνος] Ita juxta meliores *Epiphanii* libros, & in *Gronovii Editione*, & uno ex *Apographis* nostris: Ἀρτεμώνιος in altero, & Ἀρτεμίωνος in *MSS. Voss.* teste *Gronovio*.

e Μήτε ὅπλα βαστάζειν δύνασθαι,] Vide simile Rescriptum nomine Augusti ad Ephesios pro Judæis apud Philon. Leg. ad Cajum p. 1036. A. B. & infra lib. 16. c. 6. §. 4. SPANH.

f Κατ' αὐτοὺς] Forte καθ' αὐτούς. COCC.

g Τὴν ἀσφάλειαν,] Ita *Gronov.* τὴν ἀσφαλίαν in *Apographis* nostris & *Editis Josephi.* τὴν σφαλείαν in *MSS. Voss.* ut ait (in Var. Lect. in ima pagina subjectis) *Gronov.*

h Ἀφαιρεμάτων,] Retinui hanc vocem ex Josepho, quum in MS. legatur id quod subnotatum vides contextui ἀφαιρεμάτων, solita hæsitatione inter diphthongum αι & vocalem ε, unde & infra notabam in MSto ἰαιφτοποίαι, item ἀγόρεον, & antea Μεχίαι. Sed miror cur hunc locum non annotaverit in Thesauro Stephanus, quum male in Josepho vertatur *& conferentes in offerenda templo sacrificia.* Video autem quid ex Christianis apportet idem Stephanus. Ego aliter censui. GRON. Sic etiam in *Apographis* nostris. ἀφερεμάτων in *MSS. Voss.* teste *Gronov.*

i Τρικαρῇ πρεσβευσαμένῳ] Ita *MSS. Voss.* & *Epiphan.* Τρικαρῇ πρεσβευσαμένῳ sine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Josephi.*

k Ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις.] Quanto rectius & mollius hoc ipsum occurrit tibi, mi lector, quam ista compilatio & mutatio nominis cum participio Τρικαρῇ πρεσβευσαμένῳ? GRON.

l Εἶπε·] Forte tollendum. COCC.

* *Sacra Judaïca habentes iisque operantes in urbe Epheso*,] Judaicis sacris addictos, iisque operatos, *Gronov.*

m Περὶ ἧς —— ἀπέλυσα,] Plura hic sequuntur in *Rufino* cap. XXI. p. CXVI. Decreta Romanorum, Deliorum, Sardianorum &c. in gratiam Judæorum, quæ hic in Græco Josephi contextu aut Gelenii Versione non leguntur. Eadem omissa in postrema Versione Gallica. Vide etiam infra lib. 16. c. 6. §. 1. & 4. ubi similia Decreta Sardianorum, Cyrenæorum, Ephesiorum referuntur. SPANH.

n Δεισιδαιμονίας ἕνεκα] Non de se ita jactavit Lentulus, sed sic loquutus fuit respectu Judæorum, a quibus scrupulum omnem removere voluit, ut possent indulgere δεισιδαιμονίᾳ, qua esse obsessos Judæos & noverant & videbant quotidie Romani: unde in bonam partem accepi de religione, prout aptissime descriptio ejus huc convenit ex lapide, qui scribitur esse in urbe Pola, *Matri pientissimæ religioni Judaicæ metuenti*, apud Gruterum p. 721., 11, quamvis meminerim Romanos ubique Judaicam superstitionem agitare. GRON.

o Πρὸ δεκαδύο καλανδῶν] Πρὸ δώδεκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλὰ δ' ἔστι καὶ ἀλλὰ &c. in *Editis Josephi*, reliquis omnibus omissis usque ad c. 10. §. 25. v. 13. In *Epiphanii* libris: *duodecimo Kalendarum Octobris, L. Lentulo & C. Marcello Coss. præsente Senatu, Balbus Legatus & vicarius Ephesiorum* &c.

p Παρῆσαν Τίτος Ἀππιος] Satis clara diversitas est, qua nunc illud γεγραμένῳ, vel ut Latini dicunt *scribendo*, omittit, quod supra addebat. Istic enim agebatur de legitimo SCto in urbe facto: nunc autem etsi præscribantur etiam Consulum duorum nomina, tamen illi cum Pompejo non tantum ex urbe fugerant, sed & ex Italia, ut tanquam in provincia hoc decernatur, ubi non licuit implere solennitatem Romæ usurpatam. Et sic habuerunt alia Collegia hinc quandam imitationem, sed ut abstinerent ab illo senatorio *scribendo*. Certe apud Sponium in Miscellaneis pag. 5. in decretis Fratrum Arvalium occurrit identidem *in collegio adfuerunt*, & *adstantibus fratribus Arvalibus*. Item pag. 69. *Nomina quæ adscripserunt decuriæ ea quæ i. s. s.* Ex quibus primum exstat etiam *apud Brissonium* libro 1. de Form. pag. 104. in voto Fratrum Arvalium pro Nerone & Octavia. *In collegio adfuerunt Sulpicius* &c. Ea vero quæ recensentur deinceps octo nomina vere Romana sunt, eorum scil. qui adhærebant Pompejo & consulibus fugientibus, ut adversarii Cæsaris, quos idcirco satis magno numero oportuit illic fuisse, quocunque in oppido id decrerum fuerit conceptum, ut plane hic sit eadem species, quam describit Tacitus 2. annal. 74. *Consultatum inde inter legatos, quique alii senatorum erant.* GRON.

q Τίτος Ἀππιος Τίτου υἱὸς Βάλγως] Retineo (quippe venerabile est antiquum) in hoc incerto lectionem in MS. positam, exponens more Romano de Appio Valgo, alioquin ignoto, quum etiam Valgus inter cognomina Romana ignoretur; attamen nihil vetat fuisse, perinde ut Varus, aut Vatia. Alioqui sunt Romana alia nomina his admodum vicina, sive Ampius Balbus, sive Atius Balbus: sed infra plane repetitur Ἄτιος Βάλβος, qui videtur non fuisse multum ab hoc remotus, etsi augeatur titulo ἀνθυπατίκου, ut multi tunc fuerunt. GRON.

r Ῥαίσιος Κοίντου,] Ita *Gronov.* Ῥάϊος in *MSS.* & mox Τερεντία.

s Τηρλωτίνα Βρόγχος] Prius more sueto corruptum adjuvi, ut antea. Posterius quod rarissimum in Romanis, quum haberet sibi proximum Γρόγχος, tamen non sustinens mutare, sibi reliqui, quamvis facile quarta litera transiret ad molliorem ac vicinam illi γ, ut fieret Βρόγχος sumpto cognomine ex Mileti oraculo, Latine Branchus; tamen quia nec id invenio inter cognomina Romana, intactum transii. Sunt quidem Brochus, Broccus, *Brocchus Furiorum cognomen*, Broccius, Brocchius, Brocco, Barchius. Sed quis aliquid pro vero præstet? Etiam apud Reinesium est Julius Barneus. GRON.

t Κλώσιος] Κλώδιος in *Apographis* nostris.

v Ποπλίου Ἐρωείᾳ Γάλλος,] Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐετωρείᾳ legendum esse. Videsis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409.

x Ἐρωείᾳ] Tali appellatione non memini censeri ullam tribum, nec in libris, nec in monumentis aliis. In hoc tamen fragmento bis occurrit. Idcirco nisi placuerit referre inter ignota inscriptionum nomina, quæ in tribubus passim causantur viri docti, fere correxeram Ὀρνείᾳ, quod tamen remotius est. Sed quum adverterem antecedere vocem Ποπλίου, credidi ultimam diphthongi formam non iteratam a scriba sic obumbravisse lectionem Josephi, qui scripserat Ποπλίου οὐιρνείᾳ,

La-

"[z] Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα. [a] Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλ-
"βος, πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λέκιος Λέν-
"τλος ὕπατος, ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τῆς
"στρατείας. [b] αἰτησάμενον δὲ ἐμὲ παῦτα καὶ παρὰ Φαννίου τοῦ
"ἀντιστρατήγου καὶ παρὰ Λουκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιστρατήγου ἐπι-
"τυχόν, ὑμᾶς τε βούλομαι φροντίσαι μή τις διενοχλῇ.

ιδ'. ΨΗΦΙΣΜΑ [c] ΔΗΛΙΩΝ. "Ἐπὶ ἄρχοντος Βοιω-
"τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ χρηματισμὸς στρατηγῶν.
"[d] Μάρκος Πείσων πρεσβευτὴς, ἐνδημῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν,
"ὁ καὶ τεταγμένος ἐπὶ τὴν στρατολογίας, παρακαλέσαντος
"ἡμᾶς καὶ ἱκανοὺς τῶν πολιτῶν, παρέσχεν, ἵνα, εἴπερ τινες
"[e] Ἰουδαῖοι πολῖται Ρωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ περὶ
"στρατείας, διὰ τὸ τὸ ὕπατον Κορνήλιον Λέντλον δέσιδαι-
"μονίας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας.
"διὸ πείθεσθαι ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ." ὅμοια δὲ τούτοις καὶ
Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

ιε'. "[f] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου ὑὸς, στρατηγὸς, ὕπα-
"τος, Κώων ἄρχουσι χαίρειν. Βούλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι
"πρέσβεις Ἰουδαίων μοι παρῆλθον, ἀξιοῦντες λαβεῖν τὰ
"ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γενόμενα. ὑπολέ-
"πεται δὲ τὰ δεδομένα. Ὑμᾶς θέλω φροντίσαι καὶ παρακο-
"σαι τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ συγκλήτου δόγμα, ὅπως μὴ τῆς
"ὑμετέρας χώρας εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀνακομισθῶσι.

ις'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [g] λέγει, πο-
"λίτας Ρωμαίων Ἰουδαίους, οὓς μοι ἱερὰ ἔχειν καὶ
"ποιεῖν Ἰουδαϊκὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας
"ἕνεκα ἀπέλυσα. τῇ προτεραίᾳ πρὸ [h] δεκαπέντε καλανδῶν Ὀκτωβρίων.

ιζ'. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου ὑὸς, [i] ἀν-
"τιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βου-
"λῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι παρα-
"γενόμενοι μοι ἐπέδειξαν ἑαυτοὺς συνόδους ἔχειν ἰδίας καὶ
"τοὺς πατρίους νόμους ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν
"ᾧ τά τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας
"κρίνουσι· τοῦτο τε αἰτησαμένοις, ἵν' ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν,
"τηρῆσαι καὶ ὑπερεῖψαι ἔκρινα.

"ji * * filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius Bul-
"bus, legatus & prætor, Ephesiorum magi-
"stratibus, senatui, populo salutem. Judæos qui
"in Asia sunt Lucius Lentulus consul, me pro il-
"lis intercedente, dimisit à militia. Postea vero
"cum idem petiissem à Fannio imperatore & à
"Lucio Antonio proquæstore *id ipsum* impetravi,
"voslque volo curare, ne quis *eis* molestiam creet.

14. DECRETUM DELIORUM. "Ar- *Decretum Deliorum.*
"chonte Bœoto mensis Thargelionis die vigesimo
"responsum prætorum. Marcus Piso legatus, cum
"in urbe nostra ageret, præesset que delectui ha-
"bendo, nobis multisque civium advocatis impe-
"ravit, si qui Judæi cives Romani *essent*, eos ne
"quis vexaret propter militiam, idcirco, quòd
"consul Cornelius Lentulus religionis ergo Ju-
"dæos à militia dimiserit. Quam ob causam vos
oportet prætori obtemperare". Similia autem
his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

15. "CAIUS FANNIUS Caji filius, impera- *Decretum C. Fannii consulis.*
"tor, consul, Coorum magistratibus salutem. Vo-
"lo vos scire, legatos Judæorum ad me accessisse,
"orantes ut acciperent decreta senatus de ipsis fa-
"cta. Ea vero consulta subjuncta sunt. Vos volo
"ex senatusconsulti sententia his hominibus curam
"adhibere & prospicere, ut per regionem vestram
"secure in suam revehantur.

16. "LUCIUS LENTULUS consul dicit, *L. Lentuli decretum.*
"cives Romanos Judæos, qui mihi videbantur sa-
"cra habere & colere Judaïca in urbe Epheso,
"religionis ergo dimisi. Id factum est ante diem
"tertium decimum calendas Octobres.

17. "LUCIUS ANTONIUS Marci filius, *L. Antonii litèræ ad Sardianos.*
"proquæstor & prætor, Sardianorum magi-
"stratibus, senatui, populo salutem. Judæi cives
"nostri, cum ad me accessissent, ostenderunt, se
"suos habere cœtus ex legibus patriis jam in-
"de ab initio, & locum proprium, in quo
"de negotiis & controversiis inter ipsos ortis ju-
"dicium ferunt: cumque à me petiissent ut id i-
"psis facere liceret, eadem illis servari permittique
"decrevi.

18. MAR-

Latine *Venuria*, quæ apud Sponium in Itiner. tom. 1. pag. 409. Οὐενυσηΐα. GRON.

f Σέντιος Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] Ecce genus fraudis, quod perfrequens libris antiquis illatum est, ut vox aliqua, quoniam in proximo aut sequente illum versu iterabatur, traxerit oculos describentis ab suo loco ad illum, quem debebat differre paulisper, & sic aliqua iste omiserit, immo etiam falsa ad posteros propagaverit. Id fecit in hac parte vocabulum Γαΐου, quod prænomen quum fuisset hujus patri, eodemque usus fuisset ille Cajus Polupejus, ut infra scribitur, qui vere erat tribu Sabatina, eam falsè transfert scriba ad Sentium, qui censebatur tribu Æmilia, ut egregie & liquide in repetitione hujus consularis auctoritatis, quæ infra posita est, discimus; unde hunc locum in versione supplevi, Græca notavi lacuna paris spatii, ut oportebat. Hoc quidem opinor necessarium factu fuisse, quoniam falsa tribus adsignabatur Sentio. In eodem infra loco etiamnum in proxime sequentibus vides citari plures, quos hic locus prætermittit; quo casu aut jure, nescio, sed in illis nihil ausus fui. GRON.

z Γαΐου * * ὑὸς Σαβατίνα.] In nostris *Apographis*, Γαΐου ὑὸς Σαβατίνα, nullo intercedente hiatu. Lacunam hic in *Græcis* inter Γαΐου & ὑὸς Σαβατίνα reliquit *Gronovius*: supplevit tamen in *Latinis* ex seq. §. 19. Locum in versione eo modo repræsentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clarissimus.

a Τίτος Ἀτίλιος Τίτου ὑὸς Βόλβος,] Erit Atilius, si vetera monumenta sequimur, ubi Atilius Bulbus occurrit, & videtur ipsa corruptela huc ducere, idque exhibui in versione; sunt alioqui affines & Ausidius Balbus & Aurelius Balbus & super omnes notus Atius Balbus. Sed abstinere præstat. GRON. Erit Ατίλιος, si vetera monumenta sequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum vestigia huc ducere, ait *Gronov.*

b Αἰτησάμενος δέ] Ita in nostris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii*. Ἀντισάμενος in *MSS. Voss.* teste *Gronovio*.

c Δηλίων] In quibus tum frequentes etiam fuisse Judæos patet ex ipso Josepho, ubi inter Cæsaris Julii decreta, hoc est, in ipsa fere hujus narrationis parte ac tempore refert verba hæc ex ejus edicto ad Parianos: Ἐντύχοι μοι Ἰουδαῖοι οἱ Δήλῳ καὶ τινες τῶν παροίκων Ἰουδαίων. Magnum profecto fuit in tam urgente necessitate Judæis remitti potuisse ab Pompejanis militandi vexationem, quum alios omnes ad eam compellerent nulla adhibita conniventia. Oppressit haud dubie Pisonem admiratio auri & argenti, quod in vicem ipsorum Judæorum cessit. GRON. Judæos multos fuisse in Delo constat supr. ex §. 8.

d Μάρκος Πείσων.] Admodum notabile indicium in Pompejanorum consiliis, qui quum versus omnia miserint ad colligendas copias, ad Cycladas hunc illustris nominis virum delegarunt tali muneri exsequendo: ut ita historia hujus Pisonis alioqui in toto bello civili non nominati, referri debeat ad libri III. de bello isto caput IV. apud Cæsarem, ubi ex Bœotia & Achaja magnus numerus supplementi nomine distributus legitur. Et hinc Cæsar III. Civil. cap. 4. ait Pompejum effecisse legiones duas ex Asia, quas Lentulus conscribendas curaverat. GRON. Historia hujus *Pisonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæsaris* de *Bello Civili*, c. 4.

e Ἰουδαῖοι] MS. Ἰουδαῖοι.

f Γάϊος Φάνιος Γαΐου ὑὸς στρατηγὸς, ὕπατος] Est hic ergo Fannius alius illo, quem ponit Josephus XIII, 17, ubi tractatur materia similis, sed quem ponit absque prænomine, & dicitur Μάρκου υἱὸς, & tantum στρατηγὸς. Itaque hæc est momentosa accessio ad consummandos fastos hujus temporis, si constaret quo anno titulum hunc usurpaverit. Certe enim inter Consules, ne quidem suffectos, occurrit quisquam Fannius consul. Itaque ut hoc nescimus, ita egregie evenit, ut hunc Fannium noscamus ex Cicerone, unde allegavit Pigius pag. 442 inter duces Cn. Pompeii eumque in Græciam sequutos C. Fannium f. n. Strabonem cognomine, quod ut inde accipimus, ita ex hoc loco haurimus patrem ei fuisse Cajum. Neque enim causa ulla nos monet de Cæpione cogitare. Interea consulatum hujus Fannii videbimus, quum exoriretur notitia consulatus C. Rabillii, qui infra ciatur. GRON. De hoc Fannio videsis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.*

g Λέγει,] Εἶπεν legisse videtur *Epiphan.*

h Δεκαπέντε καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.*

i Ἀντιφαμίας] *MSS.* ἀντὶ ταμίας.

M. Publii aliorumque testimonium.

18. "MARCUS PUBLIUS Spurii filius & "Marcus Marci & Publii filius Lucius dicunt. "Cum Lentulum proconsulem adiissemus, illum "edocuimus, de quibus rebus Dositheus Cleopa- "tridæ filius, Alexandrinus, verba fecit, ut Judæos "cives Romanos sacra Judaïca celebrare solitos, "* siquidem ei videretur, religionis ergo dimitte- "ret; & dimisit ante diem tertium decimum ca- "lendas Octobres.

Senatus decretum.

19. "*Mense* QUINTILI Lucio Lentulo, Ca- "jo Marcello consulibus. Aderant Titus Appius "Titi filius Balbus Horatia legatus, Titus Ton- "gius Crustumina, Quintus Ræsius Quinti *filius*, "Titus Pompejus Titi filius, Cornelius Longi- "nus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Brac- "chus tribunus militum, Publius Clusius Publii "filius Veturia Gallus, Cajus Teutius Caji *filius* "Æmilia tribunus militum, Sextus Atilius Sexti "filius Æsquilina Serranus, Cajus Pompejus Caji "filius Sabatina, Titus Appius Titi *filius* Menan- "der, Publius Servilius Publii filius Strabo, Lu- "cius Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus "Furius Auli filius Tertius, Appius Menas. His "præsentibus Lentulus decretum pronunciavit; "Judæos cives Romanos, qui sacra Judaïca facere "consueverunt in urbe Epheso, pro tribunali re- "ligionis ergo dimisi.

Laodicensium litera ad C. Rabilium.

20. "LAODICENSIUM magistratus Cajo "Rabilio Caji filio consuli salutem. Sopater Hyr- "cani pontificis legatus reddidit nobis à te episto- "lam, qua significabat nobis, ab Hyrcano Judæo- "rum pontifice quosdam profectos attulisse literas "de gente ipsorum scriptas, ut Sabbata Judæis li-

ιη'. "[k] ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [l] Σπυρίε υἱὸς ϗ Μάρ- "κ⟨ου⟩ Μάρκε καὶ Ποπλίε υἱὸς Λύκι⟨ος⟩ λέγουσι. Λέν- "τλω τῷ ἀνθυπάτῳ συμπαρόντες ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ "ὧν [m] Δωσίθε⟨ος⟩ Κλεοπατρίδε Ἀλεξανδρεὺς λόγους ἐ- "ποιήσατο, ὅπως [n] πολίτας Ρωμαίων [o] Ἰουδαίους ἱερὰ Ἰ- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰώθοτες, ἂν αὐτοῖς φανῇ, δεισιδαιμονίας "ἕνεκα ἀπολύσῃ· καὶ [p] ἀπέλυσε πρὸ [q] δεκαλ⟨ε⟩ῶν κα- "λανδῶν Ὀκτωβρίων.

ιθ'. "[r] ΚΤΙΝΤΙΛΙΩι Λουκίῳ [s] Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρ- "κέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτ⟨ος⟩ Ἄππι⟨ος⟩ Τίτε υἱὸς "Βάλβ⟨ος⟩ Ὁρατία πρεσβεύτης, Τίτ⟨ος⟩ Τόγγι⟨ος⟩ Κρυστ- "μίνα, Κόιντ⟨ος⟩ [t] Ῥαίσι⟨ος⟩ Κοίντε, Τίτ⟨ος⟩ [v] Πήδ⟨ιος⟩ "Τίτε υἱὸς, [x] Κορνήλι⟨ος⟩ Λογγῖν⟨ος⟩, Γαΐ⟨ος⟩ Σερουί- "λι⟨ος⟩ Γαΐε Τηρεντίνα Βράκχ⟨ος⟩ χιλίαρχ⟨ος⟩, Πόπλι⟨ος⟩ "Κλύσι⟨ος⟩ Ποπλίε υἱὸς Ἐρουλία Γάλλ⟨ος⟩, Γαΐ⟨ος⟩ [y] Τεύ- "τι⟨ος⟩ Γαΐε Αἰμιλλίᾳ χιλίαρχ⟨ος⟩, Σέξτος Ἀτίλιος Σέξτε "υἱὸς [z] Αἰσυμία Σέσρανος, Γάϊος [a] Πομπήιος Γαΐε υἱὸς Σα- "βατίνᾳ, Τίτος Ἄππιος Τίτου Μένανδρος, Πόπλιος [b] Σε- "ρουίλιος Ποπλίου υἱὸς Στράβων, Λεύκιος Πάκκιος Λουκίε "Κολλίνᾳ Καπίτων, [c] Αὖλος Φούριος Αὔλου υἱὸς Τέρτος, "Ἄππιος Μίνως. ὑπὲ τούτων ὁ Λέντλος δόγμα [d] ἐξέ- "νεγκε· πολίτας Ρωμαίων [e] Ἰουδαίους, οἵτινες ἱερὰ Ἰου- "δαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Ἐφέσῳ, πρὸ ⟨τοῦ⟩ βήμα⟨τος⟩ δει- "σιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κ'. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ῥαβιλίῳ Γαΐε υἱῷ "ὑπάτῳ χαίρειν. [f] Σώπατρος Ὑρκανοῦ ϗ [g] ἀρχιερέως πρεσ- "βεύτης ἐπέδωκεν ἡμῖν τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐδή- "λου ἡμῖν περὶ Ὑρκανοῦ ϗ Ἰουδαίων ἀρχιερέως ἐληλυθότας "τινὰς γράμματα κομίσαι περὶ ϗ ἔθνους αὐτῶν γεγραμμένα, "ἵνα

k Μάρκος Πόπλιος] Quinam fuerint isti duo Marci cum tertio Lucio, quum in scripto nulla quidem sit nota dignitatis, sed varia habeant addita forsan ad distinctionem, tamen nihil ad eam nobis conferunt, & in Romanum morem admitti queunt, si statuamus eos ex plebe fuisse, & hinc Judaicis sacris addictos, ut præter prænomina de illis nihil dicatur; unde licet alia cogitari possint, judicavi tamen intacta relinqui. GRON.

l Σπυρίε υἱὸς] Ita in nostris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* (in V. L. Gronovii ἴχνεια ος πυρίε. Sic MS. media sunt in margine) Ποπλίε juxta *Epiphanium*.

m Δωσίθεος Κλεοπατρίδε Ἀλεξανδρεὺς] Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voss.* δώσι κλεοπατρίδε ἀλεξανδρεὺς λόγους.

n Πολίτας Ρωμαίων Ἰουδαίους ποιῆσῃ] Hoc postremum verbum sic plane exstat in MSto, quum prorsus sit supervacuum nec ullum tueatur locum: non enim agitur de Judæis ut fiant cives Romani, sed ut illi, qui jam erant cives Romani, beneficio aliquo per eum adficerentur. Hinc satis mihi fuit id verbum uncis inclusisse, & in vertendo omisisse. GRON.

o Ἰουδαίους ἱερὰ] Verbum ποιῆσῃ (quod post Ἰουδαίους habent *MSS.* & uncis inclusum dedit *Gronov.*) omisi, præsertim cum illud non agnoscat *Epipham.*

* *Siquidem ei videretur*,] *Vel*, si hoc ad eum deferatur.

p Ἀπέλυσε] Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσα in *MSS.*

q Δεκαλῶν καλανδῶν Ὀκτωβρίων.] *MSS.* δρεκατζιῶν καλχυρίων.

r Κυϊντιλίῳ Λουκίῳ Λέντλῳ,] Prima vox continet Romanum nomen satis bene notum ubique, sed ut opinor, male huc conveniens, ut illud aberraverit forsan ad illudendum lectoribus, quippe destitutum voce antecedenti; ut hinc fere videatur jus sibi arrogare veniendi in censum propriarum appellationum sequentibus annectendum. Cæterum existimo vocem *μλωι* præcessisse, ut temporis titulus inter prima legeretur, etsi fateär eum aliter conceptum esse in antecedentibus. Ita certe egi in versione, & ideo signum defectus non apposui. GRON. Vox Κυϊντιλίῳ abest *Vet. Interpr.* Μλωι excidisse suspicatur *Gronov.* ideoque *Mense* ante *Quintili* posuit in versione. Hoc decretum, omissis senatorum nominibus, in *veteri versione* sic se habet. *L. Lentulo & C. Marcello Coss. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud.* &c.

s Λέντλῳ, Γαΐῳ] MS. Λεντλαγαίῳ.

t Ῥαίσ⟨ιος⟩ Κοίντε, Τίτ⟨ος⟩ Πήδ⟨ιος⟩] En locum plenum nodi, & tantum ulceris, ut difficulter expurges. Immo hinc apparet scribam hujus codicis non esse laudandum ab doctrina, sed ab fide, qua persequutus est vestigia literarum in volumine, quod describebat. An noluerunt hic Ræsius cum Cornelio ostentare suam tribum, quum in inscriptionibus occurrant duo Ræsii, alter Palatina, alter Fabia, etiam cognominibus diversi? Quumque omnes gaudeant prænomine, an Cornelius Longinus id fuit aversatus solus? In MS. tamen non aliter habetur. Si placet nos exercere in appellatione Πήδ⟨ιος⟩ quidem potuit latere aliquis Pedius, cujus familia bene clara. Sed ex loco superiore nequimus ambigere, quin istæ quinque literæ sint posterior pars vocis Πομπήδ⟨ιος⟩, ut omnino significetur hîc tres illos adfuisse Κόιντ⟨ος⟩ Ῥαίσι⟨ος⟩ Κοίντε, Τίτος Πομπήδ⟨ιος⟩ Τίτε υἱὸς, Κορνήλιος Λογγῖνος. Et quid opus est alia tentare? Mox pro Τάλλιος probabilius ante exstat nomen Σίλλιος. GRON.

v Πήδιος Τίτε υἱὸς,] Ita *MSS.* Verum e super. §. 13. Πομπήδ⟨ιος⟩ legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.*

x Κορνήλιος Λογγῖν⟨ος⟩,] Supra §. 13. decrat Κορνήλιος.

y Τάλτιος Γαΐε Αἰμιλίᾳ] Pro Τάλτιος ante exstat Σίλλιος, supr. §. 13. ei affines sunt Τέτλιος & Τίτιος.

z Αἰσυμία Σίσρανος,] Sic edidi omissa litera ς, quæ insuper in fine adhærebat. Vult enim exprimere nomen tribus, quæ quomodo vocata fuisse supponetur? Utique *illud* nomen est ignotum Romæ. Vicina sunt *Ausonia* itemque *Auximia* ab claro oppido *Auximum*, sane colonia quondam & municipio; etiam quandoque scriptum *Ausimum*, ut vides in Cluverio. Verum & has tanquam tribuum appellationes perinde istic insolitas animadvertimus, ut hic idem lusus sit. An vero dicemus aliquid in his contigisse, quod nos docent scholia in Luciani Vitam Demonactis? Οὐ γὰρ ἴδᾳ αὐτὸν ὅτι τῇ Ρωμαίων ἐπιμανεῖ με πολιτείᾳ. ἀλλ⟨ὰ⟩ γνώστου γὰρ τοῦτο καὶ ἄδηλον, ποίᾳ τινι ἐστεγνώμε- το αὐτὸν φατρίᾳ ἐκ πολλῶν φατριῶν ἡ Ρωμαίων πολιτείας συγκειμέ- νης, οἷον Οὐεστίλιον, Φλαβίων, καὶ ἄλλων πλείων. Cæterum meditanti varia visum fuit latere illic nomen tribus Esquilinæ, quomodocunque illud fuerit editum; & forsan Αἰσκυλίᾳ. Notant diversitatem ab Græcis admissam in hoc Latino ad suam linguam concinnando tutores Dionysii Halicarnassei, ut modo Ισκ, modo Εσκ. incipere, sed & occurrere Αἰσκυλίνου deprehenderint. Nam quod statim sequebatur nomen Πολυπίλιος in MS. codice, non existimo me peccasse, dum celebratissimum supposui. GRON. Αἰσυμίας Σισρανος, pro quibus verisimiliter Αἰσκυλίᾳ vel Αἰσκυλίνῳ Σίβρανος reponendum censuit *Gronov.*

a Πομπήδ⟨ιος⟩ Γαΐε υἱὸς] Πομπήιος pro Πολυπίλιος substitui cum *Gronovio*.

b Σερούιλιος Ποπλίε υἱὸς] Φούλβιος in *Apographis* nostris.

c Αὖλος Φούριος Αὔλε.] Ita firmus reparavi simpliciter morem & nomen Romanum, quum in MS. vitiaretur Αὖλως Φούριος Παύλε. GRON. Ita *Gronov.* Αὔλιος Φούριος Παύλε υἱὸς in *MSS.*

d Ἐξώνεγκε· πολίτας Ρωμαίων Ἰουδαίους, εἶναι] Hæc optime cohærere possunt, si modo sola possent in se considerari, & non sequentia deberent his annecti; unde apparet non egisse Lentulum de eo, si Judæi tales forent cives Romani, sed si illi Judæi, qui sacra sua Ephesi colerent, ac cives Romani essent, immuniratem haberent aut habituri essent ab militia. Hinc clare colligis verbum εἶναι ex supervacuo his insertum esse, idque omisi in versione. GRON

e Ἰουδαίους,] Ἰουδαίους εἶναι in *MSS.* sed εἶναι (quod non agnoscit *Epipham.* & in versione sua omisit *Gronov.*) facessere jussi.

f Σώπατρος Ὑρκανοῦ ϗ] Σωσίπατρος juxta *Epiphanium*.

g Ἀρχιερέως] *MSS.* ἀρχαιρέως sed correctum.

h Επι-

"ἵνα τὰ Σάββατα τοῖς Ιουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ἐπι-
"τελεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς
"[b] ἐμποδὼν, [i] διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ συμ-
"μάχους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ,
"ὡς Τραλλιανῶν τι [k] ἀντιπάλων κατὰ τοῦτο μὴ ἀρέσκεσθαι
"τοῖς παρ' αὐτῶν δεδομένοις [l] ἐπιτάξας ταῦτα ὕτως γενέσθαι·
"ἐπιγνοὺς δέ γε, ὥστε καὶ ἡμῖν πολλὰ γράψαι περὶ αὐτῶν.
"ἡμεῖς οὖν, καταπειθόμενοι τοῖς ἐπιταχθεῖσιν ὑπὸ σου,
"τὸ τε ἐμπορεῖον τὸν ἀποδοθεῖσαν ἐδεξάμεθα καὶ κατεχω-
"ρίσαμεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλ-
"λων ὧν ἐπέταξας, φροντίσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

κά. "ΠΟΠΛΙΟΣ Σερουίλιος Ποπλίου υἱὸς [m] Γαλβας
"ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ, καὶ δήμῳ χαίρειν.
"Πρυτανὶς Ερμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, παραγενόμενός μοι
"ἐν Τράλλεσιν ἄγοντι τὸ [n] ἀγόραιον, ἐδήλου μοι περὶ τοῦ ἡμε-
"τέραν γνώμην Ιουδαίοις ὑμᾶς [o] φιλοφρονεῖσθαι, καὶ κω-
"λύειν αὐτοὺς τά τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πά-
"τρια πολεῖν, καὶ τοὺς καρποὺς μεταδιδόναι, [p] καθὼς
"ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτόν τε καὶ τοὺς νόμους τεθηκέναι τὸ
"ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ
"[q] λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γιγνομένων, ἐπέκεινα μὴ κω-
"λύειν Ιουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι.

κϐ. "ΨΗΦΙΣΜΑ [r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [s] Ἐπὶ Πρυτάνεως
"Κρατίππου Δαισίου πρώτῃ γνώμῃ στρατηγῶν. Ἐπεὶ οἱ Ρω-
"μαῖοι, καταπειθόμενοι τῇ τῶν προγόνων ἀγωγῇ, τοὺς
"ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους
"ἀναδέχονται, καὶ φιλοτιμοῦνται [x] τοὺς συμμάχους καὶ φίλους
"ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ [y] καταστῆσαι εἰρήνῃ, πέμψαν-
"τος πρὸς αὐτοὺς ἔθνους τῶν Ιουδαίων καὶ Υρκανοῦ ἀρ-
"χιερέως αὐτῶν πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Απολ-
"λώνιον Αλεξάνδρου, Αἰνείαν Ανδιπάτρου, Αριστόβουλον
"Αμυντοῦ, Σωσίπατρον Φιλίππου, ἄνδρας καλοὺς κἀγα-
"θοὺς, καὶ περὶ τῶν κοινῇ μερῶν εμφανισάντων, ἐδοξάτησεν ἡ
"συγκλητος, περὶ ὧν ἐποιήσαντο τοὺς λόγους, ὅπως μηδεὶς
"ἀδικῇ Ανιοχος ὁ βασιλεὺς Αντιόχου υἱὸς Ιουδαίους συμ-
"μάχους Ρωμαίων, ὅπως τὰ φρούρια καὶ λιμένας καὶ χώ-
"ρας, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐτῶν, ἀποδοθῇ, [a] καὶ
"ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξάγειν, ἵνα τε μηδεὶς
"ἀτελὴς [a] ᾖ τῆς Ιουδαίων χώρας, ἢ τῶν λιμένων αὐ-
"τῶν ἐξάγων βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μόνος Πτολε-
"μαῖος ὁ Αλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ εἶναι σύμ-
"μαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τὸν ἐν Ιόπῃ ὑπὸ
"φρουρὰν ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς τε βου-
"λῆς ἡμῶν [b] Λεκτίου Πετίου ἀνὴρ καλὸς κἀγα-
"θὸς παρεστάξεν, ἵνα [c] φροντίσωμεν ταῦτα ὕτως γέ-
"νεσθαι, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, παρανο-
"σά τε τὸ ἀσφαλὲς εἰς οἶκον τῶν πρεσβέων [d] ἀνακο-
"μισθῆς. ἀπεδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βιβλον καὶ τὴν

"ceret ac reliqua ſacra peragere ex patriis legibus,
"& ut nullus eis imperet, quia amici noſtri ſunt
"& ſocii, ac nemo eos injuria afficiat in noſtra
"provincia, utpote qui & Trallianis coram con-
"tradicentibus non placere hæc de illis decreta,
"imperaris illa ſic fieri: ſed inſuper hoc ſe roga-
"tum eſſe, ut nobis quoque iſta de illis ſcriberes.
"Nos igitur, præceptis tuis obſequentes, epiſto-
"lam traditam accepimus & in publicas noſtras
"tabulas repoſuimus; & cætera *omnia*, quæ in
"mandatis dediſti, nobis curæ erunt, ne quid re-
"prehendatur.

21. "PUBLIUS Servilius Publii filius Galba *P. Servilii litere ad Mileſios.*
"proconſul Mileſiorum magiſtratibus, ſenatui,
"& populo ſalutem. Prytanes Hermæ filius ci-
"vis veſter, cum ad me veniſſet in *urbe* Tralli-
"bus, ubi conventum agebam, ſignificabat vos
"præter ſententiam noſtram tractare Judæos, &
"prohibere illos tum Sabbata celebrare, tum ſa-
"cra patria facere, & fructus pro ſua conſuetu-
"dine adminiſtrare, ipſumque ſe ex legibus au-
"ctorem fuiſſe hujus decreti. Volo igitur vos
"ſcire, me, verbis auditis quæ ultro citroque ha-
"bita ſunt, tandem decreviſſe, non prohibendos
"Judæos uti ſuis moribus.

22. "DECRETUM PERGAMENO- *Pergameno-rum decre-tum.*
"RUM. Prytane Cratippo, primo Dæſii men-
"ſis die decretum prætorum. Quoniam Roma-
"ni, majorum inſtitutis obſequentes, pericula
"pro communi omnium hominum ſecuritate ſu-
"ſcipiunt, & certatim id agunt ut ſocios ami-
"coſque in felicitate & firma pace conſtituant,
"cum ad illos miſiſſet natio Judæorum & Hyrca-
"nus eorundem pontifex legatos, Stratonem
"Theodoti, Apollonium Alexandri, Æneam
"Antipatri, Ariſtobulum Amyntæ, Soſipatrum
"Philippi *filium*, viros bonos & probos, atque
"hi præcipua quæque negotiorum ſignificaſſent,
"decrevit ſenatus, de quibus rebus verba fece-
"runt, ne qua injuria Antiochus rex Antiochi fi-
"lius Judæos ſocios Romanorum afficiat, utque
"præſidia & portus & regionem & ſi quid aliud
"ab eis abſtulit, id reddatur, atque liceat *illis ſuis*
"ex portubus exportare *quodcunque volunt*, & ne
"quis ſine vectigalibus ex Judæorum regione aut
"ex portubus eorum quidquam exportet, *ſive*
"rex ſive populus, præter ſolum Ptolemæum
"Alexandrinorum regem, quia eſt ſocius noſter
"& amicus; immo & præſidium quod eſt Joppe
"expellendum eſſe, ſicuti petiverunt, & ſena-
"tus noſtri *unus* Lucius Pettius, vir bonus &
"probus, mandavit, ut nobis curæ eſſet illa ita
"fieri quemadmodum ſenatus decrevit, atque
"provideremus ut legati in patriam ſalvi & inco-
"lumes redeant. Quin etiam admiſimus in ſena-
"tum

[b] Ἐπιῶσῃ,] Ἐμποδίζῃ forſan in *ſuo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quicquam impediat.*

[i] Διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι] Sic *Gronov.* διὰ τὸ in *MSS.*

[k] Ἀντιπόντων] *MSS.* ἀντιπόντων.

[l] Ἐπίταξας ταῦτα ὕτως γίνεσθαι·] Ita in *Apographis* noſtris. ἐπιτάξας in *Editione Gronovii*, forſan *Typothetarum* errore.

[m] Γαΐου ἀνθύπατος] Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάϊος in *MSS.*

[n] Ἀγόραιον,] *MSS.* ἀγόρεον ſed correctum.

[o] Φιλοφρονεῖσθαι,] Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. φιλοφρονεῖσθαι τοῖς πολεμίοις ἡμερώτατα *hoſtes mitiſſime tractare.*

[p] Καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς,] Ita ſcribitur in MSto, quod quum ſit manifeſte vitioſum, ita interpretatus ſum, ut minima mutatione unius tantum literæ ο in ω defungerer, ut ſimplex ſit uſurpatum pro compoſito ἔξεστι. Utrum id ſufficit? an apparet etiam ſatis clare coaluiſſe in unum voces καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς? prout hic ſenſus aliquoties ante occurrit. GRON. Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus ſua conſuetudine colligere.* καθὼς ἐστὶν in *MSS.* quod in καθὼς ἔστι mutavit *Gronov.* ut ἔστι acciperetur pro ἔξεστι, quo modo & ſupra, p. 383. v. 30.

[q] Λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γιγνομένων,] Sic *Gronov.* λέγων in *MSS.*

[r] ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ] Forte ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. HUDS. In *Add.* Inde, opinor, id putat *Hudſonus*, quod in fine hujus §. dicant majores ſuos amicos Judæis Abrahami fuiſſe temporibus, verum (ut ex Joſepho *Antt.* l. 12. c. 4. §. 10. & *de Bello* l. 1. c. 25. §. 1. patere poteſt) Lacedæmoni non modo de amicitia, ſed & propinquitate generis cum Abrahamo & Judæis gloriabantur HAV.

[s] Ἐπὶ Πρυτάνεως Κρατίππου Δαισίου] Verba illa Ἐπὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine exſtent *MSS. Voſſ.*

[t] Δαισίου] *MSS.* Περγαμίλιος δεσίου.

[v] Προγόνων] *MSS.* μπρογονων.

[x] Τοὺς συμμάχους] *MSS.* τὰς ὑπαχους.

[y] Καταστῆσαι] *MSS.* Κτασῆσαι.

[z] Καὶ ἐξῇ αὐτῶν] Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius.* in *Apographis noſtris*, καὶ μὴ ἐξῃ. unde καὶ ἐξῇ reſcripſi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat* &c

[a] Ἡ τῶν Ἰουδαίων χώρας] In *MSS.* ἧς. atque ita edidit *Gronov.* verum ς expunxi, quod ἐξῇ in ſuperiori verſiculo detractum voculæ ᾖ adhæſiſſe ſuſpicor.

[b] Λέκτιος Πέτιος] *Lucius Petius* in *Editis Epiphanii.* at *Lucius Petitus* in *MSS*

[c] Φροντίσωμεν] *MSS.* φρεφρὶ τίσωμθμ, unde tres literæ ραι poſtea fuerunt inductæ.

[d] Ἀνακομισθῆς.] *MSS.* ἀπαποωηδῆς.

"tum & in concionem Theodorum, cumque ab "ipso epistolam accepissemus & senatusconsul- "tum, atque ipse magno studio verba fecisset, "& virtutem Hyrcani declarasset ac magnanimi- "tatem, quod tam communiter universos quam "privatim singulos, qui ad ipsum veniunt, be- "neficiis afficiat, ideo & literas in publicis archi- "vis nostris deposuimus, & nos quoque ipsi, ut- "pote Romanorum socii, omnia etiam Judæis "præstare ex senatusconsulto decrevimus. Insu- "per Theodorus, qui epistolam nobis reddidit, "prætores nostros obsecravit, ut mitterent Hyr- "cano exemplum decreti, & legatos qui populi "nostri *erga illos* studium significarent, & horta- "rentur ad conservandam augendamque ipsorum "erga nos amicitiam, & ad novum aliquod bene- "ficium conferendum, ut qui debitam gratiam "meritamque consequuturi sint, meminerintque "quemadmodum etiam Abrami temporibus, qui "pater erat omnium Hebræornm, majores nostri "fuerint illis amici, prout in * acta publica rela- "tum invenimus.

Decretum Halicarnassensium.

23. "DECRETUM HALICARNASSEN- "SIUM. Sacerdote Memnone Orestidæ *filio*, & "per adoptionem Euonymi, Anthesterionis die

"ἐκκλησίαν τὴ Θεόδωρον, ἐπιλαβόντες τε τῶ ἐπισ- "λῶ παρ' αὐτὸ καὶ τὸ τὴ συγκλήτε δόγμα, καὶ πᾶσαν "μέν μ τολλῆς σπεδῆς [e] αὐτὸ λόγες, ὧ τῶ Υρκα- "νῶ ἐμφανίσαντος ἀρετῶ ὧ μεγαλοψυχίαν, ὧ ὅτι κοι- "νῆ πάντας εὐεργετεῖ, [f] καὶ κατ' ἰδίαν τὰς πρὸς αὐτὸν "ἀφικνεμένες, τά τε γράμματα εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν "ἀπεθέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάντα ποιεῖν ὑπὲρ Ιεδαίων, "σύμμαχοι ὄντες Ρωμαίων, κατὰ τὸ συγκλήτε δόγμα "ἐψηφισάμεθα. ἐδεήθη ὖ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τῶ ἐπι- "στολῶ ἡμῖν δοδὲς, τὸ ἡμετέρων πρεσβεγῶν, ἵνα πέμ- "ψωσι πρὸς Υρκανὸν τὸ ἀντίγραφον τε [g] ψηφίσμα- "τος, καὶ πρέσβεις δηλώσοντας τῶ ἔ ἡμετέρε δήμε "σπεδῶ, καὶ προσκαλέσοντας σωτηρῖν καὶ αὔξειν αὐ- "τῶν τῶ πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθόν τινος αἴτιον "γίνεσθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς προσηκέσας ἀπολήψόμε- "νον, μεμνημένον τε [h] ὡς καὶ ἐν τῖς κ Αβραμον κα- "ροῖς, ὃς ὢν πάντων Εβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν "ἦσαν αὐτοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις εὑρίσκομεν "γράμμασι.

κγ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Επὶ ἱερέως "Μέμνονος τ [i] Ορηστείδ, κατὰ ὧ πόμπην Εὐωνύμε, "[k] Ανθεσηριῶνος . . . ἔδοξε τῶ δήμω, εἰσηγησαμένε "Μάρ-

[e] Αὐτῦ λόγες,] Ita rescribendum censui. αὐτὰς edidit *Gronovius ex MSS.*

[f] Καὶ κατ' ἰδίαν] *MSS.* κ κατηδίαν.

[g] Ψηφισματ.] *MSS.* ψίσματ.

[h] Ως κ ἐν τοῖς κ Αβραμου καιροῖς,] En Chronologiæ caput novum & incognitum, & fere deridendum ab unoquoque, qui Abrahamum, illum verum & priscum, cogitet, quem hi Phryges aut Pergameni statuunt quasi principem constitutæ reipublicæ fuisse, qui fœdera cum externis non tantum, sed & longissime remotis sanciverit, ut vel ipse Abrahamus vel propinquo gradu ab eo orti habuerint jam Phrygas amicos, idque signatum hi publice servaverint. Habes medii temporis testationem inconditam & fraudulente captatam ex veteris Ilii & veterrimorum Phrygum recordatione ad insinuandum, cui forsan occasionem dedit historia Herodoti, unde tradebatur Ægyptios etiam sub Psammiticho, aliis testantibus de Sesonchosi, inquirentes agnovisse tandem Phrygas fuisse ipsis vetustiores, quum sese antea jactavissent tales esse. GRON.

* *Acta publica*] Vide *Grotium* in 1 Maccab. cap. 12. & *Huet.* in D E. p. 96. HUDS. in *Add.*

[i] Ορηστείδ,] Αρηστείδ in *Apographis* nostris. Αρεστείδ edidit *Vossius* in notis ad *Catullum*, p. 313. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.*

[k] Ανθεσηριῶνος] Nihil amplius exhibetur in MS. Sed spatii aliquid vacui sequitur, quod Vossius hanc partem edens in Observationibus ad Catullum corripuit ac plane abolevit, nescio an satis perite & licite, quum ipse opiner non frustra evenisse; sed esse locum, ubi posita fuerit nota diei in isto mense, forsan Ανθεσηριῶνος ε' id est, ἕκτη, nisi velis primam sequentis verbi excidisse ι, ut de quinta die intelligatur, ut solebat fieri in decretis Græcorum & sequitur infra in Ephesino. Sed ipse nihil prætento, quia lectori cuivis facile patet ex contextu hujus decreti aliqua excidisse, non tantum quia post ἔδοξε τῶ δήμω sequitur ἐδόχθαι, sed etiam quia in fine dicitur τῶδε τῶ ψηφισμάτι, quod nullum deprehenditur in ipso decreto, nec aliquod nominatum est, forsan omittente ipso Josepho, qui tantum sectatus fuit verba ad Judæos pertinentia. Etiam nosci oportet Vossium edidisse Ανθεσηριῶν, quasi non statuisset appellationem mensis, sed viri, sed vane & contra MS. Insuper scias eundem Vossium dedisse in citando & describendo ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ & Αρεστείδ, item Ιεδαίους τὰς βυλομένας aliter quam in MS. exhibentur.

Neque tamen vel laudis vel necessitatis, cur publicari hæc decreta & istam operam Josephi in vitam velut revocari interat, summa etiamnum mihi expressa fuit. Aliud commoditatis publicæ quasi cornu & inde enascentem magnæ hæsitationis dispulsionem prodere statuebam. Etenim inter ea, quæ tum me nondum nato, tum per meam ætatem agitavisse eruditas plurium horas deprehendi, fuit illud caput de Apostolo Paulo, unde illi nascenti adfuerit jus civitatis Romanæ. Quod quum distraheretur inter duas sententias, utrum contingeret ex natalis urbis Tarsi a Cæsaribus locupletatæ communi privilegio, an ex peculiari patriæ domus, quæ id sibi impetraverit, lætitia & successionis in Paulum transgressu, non vidi ab ullo tale quid proferri, quo anxietas illa tollatur. Novissimus se ad eam causam exuit Conditor Romani Orbis, in quo magna pars capitis XVII. impenditur huic deliberationi velut summam manum impositura. In qua etsi denique vergat ad rectum, & ad Grotii opinionem, tamen sic quoque quam turbide & parum constanter pag. 143.? [ut nempe civitate Romana iidem (majores S. Pauli) quacunque tandem causa, sint donati: aut vero ut eam, quod de Pauli patre dicitur, pecunia, haut insolito maxime illa ætate more, iidem redemerint] Nihil ergo habuit in hoc bivio, quorsum flecteret; unde quamvis haberet Græcorum scholia clare hic testari ausa, tamen suspensus & vacillans suspicari maluit de *quacunque tandem causa*, quam esset nunquam reperturus. Verissime scripserunt Græci. Neque pater S. Pauli aliam existimavit se inventurum viam ad tranquille & credule vivendum in urbe Tarso, quam tot alii Judæi per alias Asiæ minoris urbes constituerant & muniverant, nempe ex empto ab Romanis ducibus circa tempus belli civilis pecuniam solam spectantibus. Hinc alienam patet esse pronunciationem de ἰσοπολιτείᾳ Judæorum per Antiochiam, Alexandriam, Cyrenen & Cæsaream & quæ inde trahuntur privilegia huc non pertinentia. Judæi enim jam non curabant jus æquum cum aliis per illas urbes habere, sed obtrudebant se illis, quod clare apparet ex his decretis. Si quid tale proprium fuit in istis quatuor oppidis, certe id non desideraverunt obtinere per Asiam minorem, *quum videamus* invitis incolis urbium istarum ab Romanis *imperari*, ut tolerent Judæos, quorum sacra ante turbabantur ab iis: Romani ab eis fuerunt implorati, ut in hac & illa urbe nanciscerentur securitatem non solum vitæ, sed & religionis, non per aliam causam, quam quod uterentur titulo civitatis Romanæ, & dicere se possent Romanos, quod eis non adfuisset, nisi ab Romanis magistratibus per provinciam interventu pecuniæ unico impetravissent. Nihil ergo ad Judæos vel civitatis Laodiceæ aut Pergami & aliarum jus. Sed sicut Laodicea & Pergamum & omnes patebant civibus Romanis; hunc modum conati sunt in se transferre Judæi, ut quum essent facti cives Romani, irent habitatum ubique, nec tamen electi ad habitationem oppidi jura quidquam curarent, aut laborarent quoque dici cives Laodicenses aut Pergameni, quum essent cives Romani, & hoc titulo tuti contra insultationes. Aliquid sublimius adfectaverunt Judæi, ut in urbibus nequaquam jure civitatis Romanæ fruentibus ipsi viverent honore isto ipso decorati, & ex hoc capite cogerentur reliqui incolæ istarum urbium non tantum indulgere illis vitam disciplinæ, quam profitebantur, nempe Mosaicæ, convenientem, adeo ut & loca ad hanc rem eis adsignare & separare cogerentur; atque adeo sine molestia essent in iis, per quæ cultus inquinari videtur, ut loquuntur Digesta juris; sed etiam habere illos pro civibus Romanis, unde plura in eos derivabantur privilegia, quorum unum manifeste nunc innuit ipse Paulus Apostolus, *qui non* mittitur ad virgas, ut in eo cultus inquinaretur. Quo quid arrogantius poterat ab Romanis statui? quid magis recusandum ab Judæis postulari? quid intolerabilius illis, qui gentilissimo ab majoribus addicti erant, imperari? Sed & insuper in ista ratiocinatione incongruum est, quod quum in principio paginæ 144. agat de Agrippa & Antipatro & Josepho, & mox adjiciat verba Philonis de Augusti ætate, atque inde sic ut dixi sermocinetur, mox id probet per Ulpianum & Modestinum in longe ulteriora sæcula post varias temporum mutationes & hinc edictorum diversitates delapsos, ut illorum verba nihil de isto anteriori tempore adfirmare possint, sed tantum ut appareat eos de eadem materia loqui.

Ex hoc igitur supplemento patet hanc vitam tunc Judæorum fuisse. Quum per expeditionem Alexandri Magni, certe ab eius tempore contigerit, ut Judææ civitates magis magisque cœperint ab gentilibus simul incoli, (exemplum in Iamnia refert Philo pag. 1021.) etiam ipsi inde, avaritiæ dediti homines, excesserunt ad urbes gentilium, (patet ex loco Strabonis, quem

"Μάρκῳ Ἀλεξάνδρῳ. Ἐπὶ τὸ ϖοῦ τὸ θεῖον ϰαὶ εὐσεβὲς ϰαὶ "ὅσιον ἐν ἅπασι ϰαιρῷ ἀεὶ ϖροθύμως ἔχομεν, ϰαταϰο- "λουθοῦντες τῷ δήμῳ τ῀ Ῥωμαίων ϖάντων ἀνθρώϖων ὄντα

"... placuit populo, relatione facta à Marco "Alexandro. Quoniam pietatem erga Deum & "religionem omni tempore ſtudioſe colimus, ve- "ſti-

quem citat Joſephus XIV, 12. pag. 479. atque item ex Philone pag. 1031.) præſertim ubi apparebant illecebræ & oportunitates diteſcendi. Ad hanc rem uſi diu regibus tum Syriæ, tum aliarum gentium, poſtquam viderunt ad Romanos fortunam declinare, præſertim in Aſia minore, contemplati morem reipublicæ iſtius, viderunt ſtatim illic adminiculum firmius, quam ab Regibus nanciſci potuerant. Hi enim ornare eos tantum ſolebant & poterant, quum nihil aliud haberent, jure civitatium earum, in quibus morari conſtituerant, ut inſigni loco docet Hieronymus ex Euſebio: *Seleucus Babylonem obtinet, & in eas urbes, quas extruxerat, Judæos transfert, jus eis civium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.* At reſpublica Romana afferebat aliquid ſanctius, & magis invictum, & antea inauditum, nempe jus civitatis Romanæ, per quod & libertate agendi & inviolata ſecuritate eminebant ultra gradum incolarum illius urbis, in quam erant adſciti. Ad divitias autem maturandas perinde ut Romani fœneratores videbant ſatis nullam regionem Aſia minore efficaciorem. Hinc eam nubes & examina Judæorum per ſingula fere oppida inſederunt, ut non tantum ubique occurrant in Actis Apoſtolorum, ſed diſerte ſcribat Philo pag. 1027. Petronius ἐπιτρέχειν τ῀ χωρῶν, ὧν εἰς Ἰουδαίαν ϰαὶ ϰαθ' ἑϰάστην ϖόλιν εἶναι ϖαμϖληθεῖς Ἀσίας τε ϰ῀ Συρίας. Quem ipſum locum citat etiam Grotius ad Lucam VII, 5. ut habuerit eum ante oculos, & eo magis mirari oporteat notam ejus ad eundem Evangeliſtam XIX, 9. qua ſcribit aliquammultos Judæos fuiſſe donatos Romana civitate credibile eſſe. Qui enim in illis oppidis poſſent vivere, aut quod providendum erat, ſatisfacere palam ſacris, niſi jure illo fruerentur? ut de omnibus fere id ſupponi debeat per Aſiam minorem verſantibus. In numero iſtarum urbium ab Judæis electarum ad habitandum fuit etiam hæc ipſa Tarſus, in eamque conceſſerunt majores Pauli, ſive jam ſub dominatione Regum Syriæ, ſive demum prolato iſtuc imperio Romano, quando non ſolum id curarunt ut eſſent jure civium Tarſenſium, (quippe quod nequaquam erat ſatis validum) ſed ut, ne à gentilibus poſſent ludibrio haberi ac vexari, ipſum quoque jus civitatis Romanæ adipiſcerentur, fruerenturque iis omnibus, quæ occaſione hujus juris ab magiſtratibus provincialibus in eos conferri potuille & ſueviſſe patet ex hoc Supplemento. Non erant ab hac donatione alieni iſti magiſtratus; quippe quam ſtatuo ab eis non contigiſſe, niſi expugnatis magnitudine mercedis. Non alia ratione id impetrabatur, quam qua Herodes ab Sexto Cæſare impetravit τετραρχίαν ϰ῀ ϰοίλης Συρίας, de quo ſcribit Joſephus in hoc ipſo noſtro loco, χρήμασιν ὁ αὐτῷ τοῦτο ϖάντα ϖοιῶν, & XIV, 4. Ariſtobulo & Hyrcano certantibus de pace apud Scaurum: ὑϖισχνουμένων ὁ Ἀριστόβουλος ϖλ῀ ὑ δώσειν τάλαντα, ϰ῀ ὁ Ὑρϰανὸς τοῦτον οὐϰ ἐλάττω. Immo vel unum exemplum Julii Cæſaris hic licet divulgare ad omnes, quem teſtatur Sueronius in adminiſtratione Galliarum pretio dediſſe ſocietates ac regna; multo enim facilius hi per Aſiam ſive Judæis ſive aliis voluerunt civitatem Romanam dare, ſi quis pretio redimere cuperet. Tempeſtive in rem ſuam hoc commune jam inter Romanos proceres vitium traxerunt Judæi, quum & plus videantur offerre potuiſſe, quam alii, & cauſas graves habuiſſe, ut promptius ad id adſpirarent. Hoc ſimplex & clarum eſt: hoc ſequitur ex univerſa ratione hujus Supplementi, ut jejune iterans eadem ſcribat Orbis Romanus pag. 148. *quocunque demum titulo aut jure id majores ejus eſſent adepti.* Titulus fuit honeſtus & amicitia Hyrcani cum Romanis per legatos aliquoties commemorata: ſed hic titulus in publico propoſitus non fuit niſi particulatim magno argenti vel auri pondere eum ante corroborante.

Hæc igitur quum ſic conarer inſtaurare, debui tandem confirmari in eo, quod diu in ambiguo me ſuſpenderat. Nam quum ipſe Cl. Voſſius in verbis, quæ citavi in præfatione, memoret de antiqua interpretatione, quæ locum hunc exhibeat, ut idcirco & iſta exſtet, & ejus auctor in Græcis codicibus ipſum legerit; opinor miraturos plurimos, cur eam nunc non uſurpaverim & Græcis appoſuerim. Sed arceſſitam inſpectamque ut cœpi noſcere, ut fidem Muſarum imploravi! adeo credere nequivi talia unquam ſcribi poſſe, nedum ut implerent interpretationem Latinam. Secunda dubitatio fuit, an iſta verſio etiam hic publico eſſet exponenda conſpectui, necne. Ut poſterius cenſerem, faciebat fœditas ejus, quæ tanta eſt, ut merito inſtar obſcœni monſtri debeat removeri ab oculis noſtris; atque ita huc uſque pro certo conſtituebam. Nunc quum res venit ad ipſam ἀϰμὴν, immutor, & fateor additam me volente, vel ob illam cauſam, ut quum gratulari Joſepho conveniat de loco hoc certe aliquatenus reſtituto, etiam ex ipſa verſionis fœditate ab tempore noſtro abacta, rei literariæ gratulemur. Eheu! quæ fuit illius temporis ignorantia, quam ſordida cœcitas? Cui amovendæ non parum contulit hæc ipſa Lugduno-Batava Academia, tot nævis in doctrina humana abſterſis inclita, cui famæ utinam perpetim inſerviat! & Chriſtiani non pro vili negotio ducant intelligere Græca! Quin etiam quum editio iſta non ſit in omnium manibus, putabam oportune his admiſceri, ut poſſet in tempore inſpici. Denique id tertia cauſa exigebat, quo pluribus teſtibus præſentibus conſtaret fides ac veritas hujus Supplementi, non uni tantum innixa codici, ſed ſimul huic noſtro, ſimul alteri vel pluribus, quot adeſſe concinnatoribus verſionis illius potuerunt.

Sumta eſt ex editione Colonienſi anni 1524. *Subjuncta etiam Senatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt, quod tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario tranſcriptum de tabulis publicis, ſub Quinto Rutilio ærarii cuſtode: dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberentur, præſente Lucio Calphurnio, & reliquo ſenatu. Publius Dolabella & Marcus Antonius conſules, dixerunt: De his quæ per ſenatus decretum Cajus Cæſar pro Judæis decernens in ærario deponere non occurrit, ſic placet nobis, ſicut & ſenatui viſum eſt, ut hæc in tabulis æneis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus corent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt; Quinto idus Februarias, in Templo Concordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ, Alexander Theodori, Patroclus Cereæ, Jonathas Oniæ. Miſit autem & ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Aſiæ proconſulem, petens eum ſolvere Judæos a militia, ut patriam cuſtodirent conſuetudinem, quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet literas Hyrcani, nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam Judæis, & ad Epheſinam civitatem, primam totius Aſiæ, quæ hujuſmodi legebant, ſub judice Artemione, menſis Lenæonis die prima: Dolabella imperator Epheſiorum curiæ & magiſtratibus vel populo ſalutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filii Alexandri principis Sacerdotum & rectoris Judæorum, intimavit mihi, quod non poſſent cives ſui militare, dum nec arma portare poſſint, nec iter facere diebus ſabbatorum, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere: iccirco ego ſicut prædeceſſores mei imperatores, præbeo eis militiæ remiſſionem, & concedo patriis uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes, & congregare ſicuti ſolent pro ſacrificiis pecunias, & volo vos hæc per ſingulas conſcribere civitates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, noſtris donavit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos, templa habentes, Epheſi ante tribunal, religionis cauſa à militia dimiſſi duodecimo Kalendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Cajo Marcello conſulibus, præſente ſenatu. Balbus legatus & vicarius, Epheſiorum magiſtratibus, curiæ, & populo ſalutem. Judæos per Aſiam conſtitutos, Lucius Lentulus me pro ipſis petente, à militia dimiſit. Poſtulans vero poſt hæc & Fannium tribunum plebis & Lucium Antonium ærarium, impetravi. Vos aut cupio curare, ne quis eis moleſtiam inferat. Decretum Deliorum ſub præſide Bioto: menſe Thragelione, viceſima die ad titulationem judicum Marcus Phiſon legatus, adventens in civitatem noſtram, pro delectu militum convocans nos, & multos civium, præcepit, ut ſi qui ſunt Judæi cives Romani, nequaquam militare cogantur, eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Judæos dimittere placuit. Quapropter obedire conſuli vos oportet. His ſimilia Sardiani quoque de nobis decreverunt. Cajus Fannius Caji filius, Dux, conſul, magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo vos ſcire, quod legati Judæorum adierunt me, petendo accipere ſenatuſconſulta pro ipſis conſtituta, quæ etiam ſubjuncta ſunt. Igitur volo vos curare vel providere his hominibus ſecundum ſenatuſconſultum, quatenus per veſtram provinciam incolumes ad propria revertantur. Lucius autem Lentulus conſul dixit. Cives Romanos Judæos qui templa Judaica habere Epheſi videntur, dicentur religionis cauſa dimiſſi. Hoc factum eſt duodecimo Kalendarum Juliarum. Lucius Antonius, Marci filius vicarius ærarii vel proconſul, Sardianorum magiſtratibus curiæ & populo, ſalutem. Judæi cives noſtri adeuntes probaverunt nobis conſilium habuiſſe proprium ſecundum patrias leges ab initio, & locum proprium, in quo negotia vel judicia invicem movent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod cuſtodiri vel permitti decrevi. Marcus Pullius, filius Publii, & Marcus Lucius Marci Publii filius dicunt: Lentulum proconſulem adeuntes intimavimus ei, de quibus Doſitheus Cleopatridæ filius Alexandrinus verba fecit, ut cives Romanos Judæos templa Judaica facere ſolitos, ſi illi viſum fuerit religionis cauſa eos feciſſe, dimittat: & dimiſit duodecimo Kalendas Julias. Lucio Lentulo & Cajo Marcello conſulibus, Lentulus decretum protulit. Cives Romanos Judæos, ſacraria Judaica facere ſolitos, Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſſi. Laodicenſium principes C. Rabilio Caji filio conſuli ſalutem: Soſipater Hyrcani principis ſacerdotum legatus, porrexit nobis epiſtolam tuam, per quam deſignavit nobis, ab Hyrcano principe & ſacerdote Judæorum deſtinatos quoſdam cum literis, pro ſua gente conſcriptis, quatenus ſabbata Judæis liceat ſecundum patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores noſtri probantur: aut ne quis eis violentiam inferat in noſtra provincia: & licet Tralliani palam dicant, non ſibi placuiſſe quæ pro his decreta ſunt, tamen præcepiſti hæc ita fieri. Poſtulamus autem ita, ut & nobis ſcribas de his & eadem obſequentibus tuis præceptis. Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus, quam repoſuimus inter publica noſtra monumenta: & de reliquis quæ præcepiſti providemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Servilius, Publii Galbæ filius, proconſul, Mileſiorum magiſtratibus, curiæ & populo ſalutem. Pritanis Mercurii filius civis veſter, dum in Trallibus negotia tractarem, inſinuavit mihi præter noſtram ſententiam Judæis vos inquietudinem inferre, & prohibere eos ſabbata celebrare, vel templa patria perficere, fructuſque ſua conſuetudine colligere. Volo igitur vos ſcire, quomodo audiens verba ejus vel eorum qui contra eum differebant, decrevi ne prohiberentur.*

Decretum Pergamenorum ſub judice Cratippo menſe Deſio, ſententia principum. Quod Romani ſequentes ſuos majores, pro communi

"ſtigiis ſequentes populum Romanum de homi-
"nibus omnibus bene meritum & reſpicientes ad
"ea quæ de Judæorum amicitia & ſocietate ad
"*hanc* urbem ſcripſerunt, *ſcilicet* ut illis liceat Dei
"ſacris operari, feſta ſolennia & cœtus celebrare;
"nobis placuit ut jus poteſtatemque habeant Ju-
"dæorum quicunque volunt, ſive viri ſive mulie-
"res, tum Sabbata obſervandi, tum ſacra peragen-
"di ex legibus Judaïcis, & proſeuchas faciendi ad
"mare pro more patrio, quod ſi quis quidquam
"eos impedierit, vel magiſtratus vel privatus, huic
"mulcta eſto & urbi debeto.

Decretum Sardianorum.

24. "DECRETUM SARDIANORUM.
"Viſum eſt ſenatui & populo, relatione facta à
"prætoribus. Quoniam cives Judæi, urbem hanc
"noſtram incolentes, multis magniſque à populo
"per omne tempus cumulati fuerunt beneficiis, &
"nunc ingreſſi ad ſenatum & populum obſecra-
"runt, reſtitutis ipſis legibus & libertate à ſenatu
"& populo Romano, ut more rituque à legibus
"præſcripto cœtus agitent, & nullam illis con-
"troverſiam moveamus, locuſque illis ſit aſſigna-
"tus, in quo congregatis cum uxoribus & liberis

"διεργάτη, καὶ οἷς πρὸς τὸ Ἰουδαίων φιλίας καὶ [l] συμ-
"μαχίας πρὸς τὴν πόλιν ἔχειψεν, ὅπως [m] σωτηλῶνται
"αὐτοῖς αἱ εἰς [n] Θεὸν ἱεροπρέπειαι καὶ ἑορταὶ αἱ εἰθισμέ-
"ναι καὶ σύνοδοι· [o] δέδοκται ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλο-
"μένους [p] ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τάπὶ Σάββατα ἄγειν
"καὶ τὰ ἱερὰ σωτηλεῖν κατὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς νόμους, καὶ
"τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ τὸ πά-
"τριον ἔθος, ἂν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης,
"[q] ὅδε τῷ ζημιώματι ὑπεύθυνος ἔστω καὶ ὀφειλέτω τῇ
"πόλει.

κδ'. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Ἐδόξε τῇ βουλῇ καὶ
"τῷ δήμῳ, στρατηγῶν [r] εἰσηγησαμένων. Ἐπεὶ οἱ κατοι-
"κοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι πολίται, πολλὰ καὶ
"μεγάλα φιλάνθρωπα ἐκ παντὸς ὑπὸ τοῦ
"δήμου, καὶ νῦν εἰσελθόντες ἐπὶ τὸν βουλὸν καὶ τὸν δῆμον
"παρεκάλεσαν, ἀποκαθισταμένων αὐτοῖς τῶν νόμων καὶ τῆς
"ἐλευθερίας ὑπὸ τοῦ συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων,
"ἵνα καὶ τὰ νομιζόμενα ἔθη σωάγωνται, καὶ μηδὲν ἐμποδὼν
"ζώμεθα πρὸς αὐτούς, [s] δοθῇ τε αὐτοῖς καὶ πόπτον, εἰς
"ὃν συλλεγόμενοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐπιπλοίειν τοῖς
"πα-

omnium hominum tutela pericula ſuſcipiunt, & ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in felicitate vel firma pace conſiſtere, cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis Judææ legatos, Stratonem Theodori, Apollonium Alexandri, Æneam Antipatri, Ariſtobulum Amintæ, Soſipatrum Philippi, viros optimos, & hi ſingula demonſtraſſent, decrevit ſenatus de his quæ poſtulaverunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius lædat Judæos auxiliatores Romanorum, imò ut & caſtella & portus, vel provinciam, & ſi quid aliud ab eis abſtulit redderet: & liceat eis à portubus Judæorum ſeu vectigalibus deportare quæ volunt, & ut nullus rex vel populus à portubus Judæorum ſeu vectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit, imò etiam cuſtodiam à Joppe depelli, ſicut petierunt. Noſtræ vero curiæ Lucius Peticus vir optimus, juſſit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum ſenatus decrevit, & provideamus, quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire, nec non etiam Theodorum in curia, vel in conventu ſuſcepimus: Qui cum nobis Epiſtolam ex ſenatuſconſulto porrexiſſet, verba faciens, demonſtravit Hyrcani virtutem & liberalitatem, quia publice vel privatim cunctis prodeſt, qui ad eum convenerint: Literas vero inter publica conſcripta repoſuimus, & nos quoque omnia pro Judæis agere, tanquam auxiliatores Romanorum ſecundum ſenatuſconſultum decrevimus. Quippe etiam poſtulavit Theodorus dum epiſtolam nobis porrigeret, quatenus à magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantes noſtri populi ſententiam, & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias: & ut meminerit, temporibus Abraham, qui omnium Judæorum pater extitit, noſtros majores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis conſcriptis invenimus. Decretum Halicarnaſſeorum, ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro inſinuante, quod Judæi pietatis ſtudium omni tempore habent, populi Romani omnium hominum benefactores, pro Judæorum amicitiis vel auxiliis ad noſtram civitatem præcepta miſerunt, quatenus permittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Judæis viris vel mulieribus ſabbata celebrare, vel ſacrificia producere ſecundum leges Judaicas. Siquis vero hos prohibuerit, militiæ reus & debitor civitatis exiſtat. Decretum Sardianorum. Placuit curiæ, vel populo, ducibus intimantibus, quomodo noſtram civitatem habitantes Judæi, multa vel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt: nunc quoque cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus ſuis legibus, & libertate data à ſenatu populoque Romano ſecundum conſuetudinem congregentur, & judicia ſua diſponant, datus eſt illis locus, in quo cum uxoribus vel filiis poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur viſum eſt curiæ vel populo, concedere eis convenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges: deputari etiam eis locum quem aptum ædificationibus vel habitaculis putaverint. Habeant etiam curatores annonæ civitatis diligentiam, ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Epheſiorum ſub judice Minophilo, menſe Arthemiſio, prima die. Nicanor Euphimi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus, quomodo interpellaverunt in civitate Judæi, Marco Julio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata, & omnia facerent ſecundum patrias leges, nemine penitus impediente, proconſul conceſſit. Placuitque populo propter Romanos, nullum prohiberi obſervare ſabbatorum diem: imo concedere eis omnia facere, ſecundum Judaicas ſuas leges.

Ita habes, mi lector, non Joſephum, præclara & juſta Romanorum in variis locis decreta ſic colligentem, ut inde cognoſci queat mos eorum agendi in provinciis, ſi quid ſine exceptione vellent illic admitti & peragi; atque unde ſimul veritas ipſarum rerum ita pellucet, ut mereatur fidem & oſtendat Judæos illum titulum Romani civis affectantes; ſed profecto aliquem multiplicem ſonum velut bovis mugientis a capite ad ipſam calcem. Quid enim iſtam interpretationem perlegens ſolatii experiris, dum vel in Romano tempore vel in hac parte hiſtoriæ proficere cupiens illuc te confers? Et eſt tamen hoc ſplendidiſſimum tempus, quo ipſius DEI nomen ab Judæa ſic paulatim tenebroſis idolorum ineptiis immixtum intra eadem mœnia audiri cœpit, quæ modo nihil niſi μάτωρ complectebantur; & Romani licet tunc perditiſſimi, illi tamen fuerunt, qui ſuis mandatis illum DEUM & cultum ejus, quo nihil mirabilius, propugnaverunt. Inprimis autem manifeſte declaratur aut ignorantia aut malignitas interpretis, qui quum tot ſpeciatim ex Romano more nomina proferrentur, ea conſulto obſcurare voluit ponendo *reliqua ſenatu*, quod ibi nequit intelligi. Et tamen poſtea ne tantillum quidem admonere voluit; plane ut in decreto peregre facto, ubi nomina conſulum Lentuli & Marcelli adſcribuntur, vides addi *præſente ſenatu* vice tot nominum. Non mens ſenatuſconſulti bene percepta aut expreſſa, ut ad ſingulas civitates referantur, quæ proprie includebantur urbi Romæ. Sic Balbum vicarium, ſic Fannium tribunum plebis, ſic Antonium ærarium, ſic additulationem judicum, ſic Kalendas Julias circumfert Lentulus conſul, plane obnubilante ipſo ſermone, cur toties nominetur Lentulus & decretum ejus iteretur. Quam mendax finis decreti Laodicenſium, qui velint poſtulentque ut ipſis ſcribat Rabillius? Hic cernis Mercurii filium, negotia in Trallibus, Marcum Julium Brutum proconſulem, & talia infinita; quæ tamen omnia augentur in editione antecedente Veneta anni MCCCCXCIX. die XXIII. Octobris per Albertinum Vercellenſem, ubi rubricæ dicuntur ſi non antiquitatum, certe belli Judaici factæ per magiſtrum Franciſcum Macæratæ ordinis minorum, & in qua Hieronymus Squarzaficus ſcribit libros Joſephi a Rufino in linguam Latinam tranſlatos. Ibi longe graviora monſtra deprehendes.

Quæ quum ita comparata ſunt, tamen licet ex his tantis ſordibus aliquid proficere. Nam per hæc confirmatur in principio nomen Rutilii, ut in Græco illud adſcriptum ex alio MS. credi debeat: hinc Doſitheus Cleopatridæ filius, ubi in Græco erat tumultus: hinc dum ſcribit *& dimiſit duodecimo &c.* quaſi pag. 710. v 7. in ſuo MS. inveniſſet ἀπέλυσε: hinc ibid. v. 24. Σωτατρ Latine dicitur *Soſipater*, quaſi idem nomen foret, quod in pag. 711. v. 42. Immo perquam notabile in decreto Pergamenorum quum id dicitur factum *ſub judice Cratippo*, ut prorſus quoque obvia iſti interpreti fuerint in MS. ἐπὶ Πευτατίου Κρατίππου, quæ ſane exſtant etiam in MS. Lugdunenſi, ſed non in recto verborum & verſiculi ordine, ſed tantum adpoſita in margine, unde non ſuſtinui pro mere legitimis inferre, quum tamen nunc hæc interpretatio plane iſtud exigat. Mox notabilis ille *Lucius Peticus*, quaſi aliquem Sulpicium innuiſſet Joſephus, cujus familia habuit iſtud cognomen. Prima autem editio exhibet plane *Halicarnaſſeorum*. GRON. Proculdubio legendum, Ἀθεσηλεῶν ε'. vel Ἀθεσηλεῶν δ'. prout monuit *Gronov.* qui ex contextu hujus Decreti nonnulla excidiſſe ſuſpicatur, non tantum quia poſt ἔδοξε τῷ δήμῳ ſequitur (hac ead. §.) in *MSS.* δεδόχθαι, ſed etiam quia (in iiſdem *MSS.*) in fine dicitur (hac §.) τῷδε τῷ ζημιώματι, cum nulla ζημιώματος facta ſit mentio in decreto.

l Συμμαχίας] *MSS.* σπμαχίας.

m Σωτελῶν] Σωτελῶν αὐτοῖς in *MSS.*

n Ιερροπείας] *MSS.* ἱαμρροπείας.

o Δέδοκ[ται] ἡμῖν Ἰουδαίων τοὺς βουλομένους] Ita (infr. §. 24.) reſcripſi pro δεδόχθαι, quod habent *MSS.*

p Ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας] *MSS.* ἄνδρας τε γυίκας, & ſuper ſcr. αι.

q Ὅδε τῷ ζημιώματι] Ὅδε lego, ſenſu id poſtulante, pro τῷδε, quod exhibent *MSS.* Vide *Annot.* ad ſuperiora hac ead. §.

r Εἰσηγησαμένων.] *MSS.* ἐσηγησαμένων.

s Δοθῇ τε] Ita lego. ἐδίδη τε in *MSS.*

"πατρίους ἀρχὰς καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοκ) οὖν τῇ "βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκεχωρῆσθαι αὐτοῖς, [t] συνερχο- "μένοις ἐν τῇ [v] προαποδεδειγμέναις ἡμέραις, πράσσειν τὰ "κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆναι δ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν "[x] στρατηγῶν εἰς οἰκοδομίαν καὶ οἴκησιν αὐτῶν, ὃν "ἂν ὑπολάβωσι πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον, ὅπως τε τοῖς τῆς "πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ ἐκείνοις πρὸς τρο- "φὴν ἐπιτήδεια παρεῖν εἰσάγεσθαι.

κέ. "ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Ἐπὶ Πρυτανέως Μηνο- "φίλου, [y] μηνὸς Ἀρτεμισίου τῇ πρώτῃ, ἔδοξε τῷ δή- "μῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τῶν στρατη- "γῶν. Ἐπεὶ ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίων Μάρκῳ "Ἰουλίῳ Πομπηίου υἱῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ "Σάββατα, καὶ πάντα ποιῶσι κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη, "μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς συνεχώ- "ρησε· [z] δέδοκ) τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ἕνεκα πράγματος "Ρωμαίοις ἀνήκοντος, μηδένα κωλύεσθαι ἄγειν τὰς "τοῦ Σαββάτων ἡμέρας, μηδὲ πράσσεσθαι ζημίωσιν, "ἐπιτετράφθω δ' αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κατὰ τοὺς ἰδίους αὐ- "τῶν νόμους.

κς'. Πολλὰ [a] μὲν οὖν ἐστι καὶ ἄλλα [b] τῇ συγκλήτῳ τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ρωμαίων δόγματα πρὸς Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν γεγραμμένα, καὶ πάλαι ψη- φίσματα, καὶ γράμματα πρὸς τοὺς [c] περὶ τῶν ἡμετέρων δικαίων ἐπιστολὰς ἀντιφωνημένα τοῖς ἡμετέροις. περὶ ὧν ἁπάντων ἐξ ὧν [d] παρεθέμεθα πιστεύειν τοῖς [e] ἀναγνωσομένοις ἀβασκάνως ἡμῶν τὴν συγγραφὴν παρέσται. ἐπεὶ γὰρ ἐναργῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τῆς πρὸς Ρωμαίους ἡμῶν φιλίας γενομένης, ἐπιδεικνῦσι αὐτὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ μέχρι νῦν διαμένουσα καὶ διαμενοῦσι, τὴν μὲν πάντων ἄφεσιν, ὡς περιπλέον τι ἅμα καὶ ἀπρεπῆ, παρητη- σάμην. ἑνὸς δ' ἕτους ἠναισάμην σκαιὸν, ὃς ἐχὶ περὶ τῆς Ρωμαίων ἡμῖν πίστεως φιλίας, ὅτι πιστὴν καὶ βε- βαιοτάτην ἐπεδείξατο πρὸς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς ἐχ ὑπολήψεται περὶ ὧν εἶναί φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ἐπιδείξαμεν. τὴν μὲν οὖν πρὸς Ρωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γενομένην, δεδη- λώκαμεν.

"liceat patrias preces & sacra Deo facere; placuit "igitur senatui & populo, ut illis concessum sit "diebus præstitutis convenire, & perfungi omni- "bus prout leges postulant, insuper ut locus etiam "illis separetur à prætoribus ad ædificandum eis- "que habitandum, quem ad id accommodatum "existimaverint, utque ædilibus urbanis curæ sit, "etiam illa importare quæ ad victum ipsis idonea "habeantur.

25. "DECRETUM EPHESIORUM. Pry- "tane Menophilo, die primo mensis Artemisii, "placitum est populo. Nicanor Euphemi filius "dixit, relatione à prætoribus facta. Quoniam "Judæis qui in urbe sunt, Marco Julio Pompejo "Bruti filio proconsule compellato, ut liceret illis "Sabbata observare, & omnia facere ex patriis "eorum institutis, nemine eos quidquam impe- "diente, hoc ipsum prætor concessit; placuit se- "natui & populo, præsertim cum res ad Roma- "nos pertineat, neminem prohiberi à die Sabba- "torum celebrando, neque mulctam exigendam "esse, sed illis potestatem datum iri omnia ex pro- "priis ipsorum legibus faciendi. *Decretum Ephesio- rum.*

26. Et multa quidem extant & alia hujusmodi decreta à senatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentisque nostræ; necnon civitatum psephismata, & prætorum rescripta ad literas de juribus nostris *missas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis persuasissimum habere, qui nostra hæc scripta candide lecturi sunt. Quoniam enim clara & manifesta nostræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, universis hîc loci apponendis, ut qui id supervacaneum duximus simul & *legentibus* injucundum, supersedimus. Quippe neminem adeo perversum *fore* credidimus, ut de amicitia nostra cum Romanis inita, nobis non habiturus sit fidem, præsertim cum decretis pluribus nostrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonstravimus, nos id quod verum est dicere, animo præsumet. Atque ita quidem amicitiam & societatem, quæ Romanis nobiscum intercessit, declaravimus. *Alia decreta non affert, ut- pote supervacaneum putans.*

ΚΕΦ. ιά'.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα διαδέχεται Μάρκος, ὅτι τε ὑπὸ Καίσαρος ἀπεστάλη Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀφικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν σκάπτει· καὶ ὡς Μάλιχος Αντίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Basso insidiis perempto succedit Marcus, & post Cæsaris mortem in Syriam venit Cassius & Judæam afflixit: utque Malichus Antipatrum interfecit, & ipse ab Herode interficitur.

Συνέβη δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν, παραχθῆναι τὰ κατὰ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [f] Βάσσος [g] Κεκίλιος, εἷς τῶν τοῦ Πομπηίου φρονούντων, ἐπιβουλὴν συν- θεὶς ὑπὸ Σέξτον Καίσαρα, κτείνει μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ, τὸ στράτευμα αὐτοῦ προσλαβών, ἐκράτει τῶν πραγμά- των. [h] πόλεμός τε μέγας [i] περὶ Ἀπάμειαν συνέστη, τοῦ Καί- σαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μετ' ἱππέων καὶ πε- ζῆς δυνάμεως. τούτοις δὲ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμ- ψε [k] μετὰ τῶν τέκνων, καὶ μνήμην ὧν [l] εὐεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ καὶ δίκην πρὸ τοῦ

Sextò Cæsare ex insidiis occiso Bassus Cecilius rerum potitur.

ab

---

[t] Συνερχομένοις] *MSS.* συνιεχωμένοις.
[v] Προαποδεδειγμέναις] *MSS.* προαποδεδειμένοις.
[x] Στρατηγῶν.] *MSS.* στρητηγῶν.
[y] Μηνὸς] *MSS.* μυνὸς.
[z] Δίδοκ) τῇ βουλῇ] Iterum δέδοκ) reposui pro διδόχθαι, quod exstat in *MSS.* & ἐπιστραφθῶ (mox infer.) mutavi in ἐπιστετράφθω.
[a] Μὲν οὖν] Illud μὲ è *MSS. Voss.*
[b] Τῇ συγκλήτῳ] Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum censet Cl. *Lowthius* & mox περὶ τῶν ἡμ. δικαίων. proculdubio rectius, quam ut subintelligantur præpositiones.
[c] Περὶ] Hæc vox inserta est ex *Lugd. Bat.* HAV.
[d] Παρεθέμεθα πιστεύειν] Ita ex *Epiphanio* legendum esse censui. παρατιθέμεθα in *Editis.* (παρατιθέμεθα *Lugd. Bat.*) παρατιθεμένα *Vat.* & *Gall.*
[e] Ἀναγνωσομένοις ἀβασκάνως] Transponuntur in *Lugd. Bat.*
[f] Βάσσος Κεκίλιος,] Conf. *Annot.* lib. 1. c. 10. §. 10. SPANH.
[g] Κεκίλιος,] *Al.* Καικίλιος.
[h] Πόλεμός τε μέγας περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Conf. *Annot.* lib. 1. c. 10. §. 10. seq. SPANH.
[i] Περὶ Ἀπάμειαν συνέστη,] Περὶ τὴν Ἀπάμειαν *Vat.* & *Busb.* & mox (infr. post εὐεργετήθησαν) ὑπὸ δὲ Καίσαρος *Busb.*
[k] Μετὰ τῶν τέκνων,] Διὰ τῶν *Zonar.*
[l] Εὐεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος·] Εὐεργετηθέντας *Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* διεργετῆς *Zonar.* juxta canonas διεργετήθησαν.

Marcus Sexto in imperium succedit.

ab ejus interfectore repetere. Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *suscipiendum* Roma venit, & Cæsar à Cassio & Bruto in curia occisus est, postquam principatum tenuerat annos tres & sex menses. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum est.

XVIII. *Post mortem Cæsaris Cassius Syriæ prætor.*

2. Bello deinde ex morte Cæsaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias dispersis, venit in Syriam Cassius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: solutaque obsidione, ambos sibi conciliat Bassum & Marcum; urbesque peragrans, arma colligebat & milites, & ipsis *urbibus* gravia tributa imperabat.

Judæam afflixit.

Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* septingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione esse videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho sibi parum amico, partimque aliis *quibusdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Cassium gratiam iniit. Sapientis enim esse sibi visum est, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum suis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in servitutem redigit Cassius; quarum erant potentissimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Insuper eò præ iracundia processit Cassius, ut etiam Malichum occidisset, (nam in ipsum incitatus erat) nisi ejus impetum cohibuisset Hyrcanus, missis ei per Antipatrum centum talentis de suo.

Herodes apud Cassium gratiam init.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

3. Postquam vero Cassius à Judæa profectus est, Malichus Antipatro insidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus consilium latuit Antipatrum. Id enim cum sensisset, recepit sese trans Jordanem, & ex Arabibus simul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, insidias inficiabatur, se cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicensque*, fieri non posse, Phasaëlo Hierosolymorum præsidium tenente, & Herode armorum custodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns * sibi negotium non succedere, reconciliatus est Antipatro, conventumque est inter eos, cum Marcus Syriæ prætor esset: qui, postquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, sed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Malichus Antipatro struit insidias.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

XIX. *Summa rerum Herodi committitur.*

4. Nescibat Antipater, se sui interfectorem conservasse. Certe quidem Cassius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & cum Cœles-Syriæ præsidem fecerunt, attribu-

πφονδικότ@ εἰσπράξασθαι δίκαιον ἡγέμεν@. [m] χειμαζομένης δ' ἔτι πολέμου, [n] Μάρκ@ μὲν ἦλθεν [o] ἐκ Ρώμης εἰς τὴν ἀρχὴν [p] τῆ Σέξτου, Κάσσιος δ' ὡσὰν τ πρὶ Καίσαρον καὶ Βροῦτον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κλεινε), [q] καταλαχὼν τὴν ἀρχὴν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. τοῦτ μὲν οὖν Ε ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

Β'. Τῆ δ' ὑπὸ τῶ Καίσαρ@ θανάτῳ πολέμου συνεχόντος, καὶ τ ἐν πολλ πάντων ὑπὸ φιλίας συλλογὴν ἄλλων ἄλλη διεσπαρμένων, ἀφικνεῖτ@ Κάσσι@ ἐκ [r] Ρώμης εἰς Συρίαν, προσλαμβανόμεν@ [s] τὸ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν στράτευμα· καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρους προσαγαγὼν πρὸς τὸν Βάσσον καὶ τ [t] Μάρκον, τάς τε πόλεις ἐπερχόμεν@ ὅσαλά τε καὶ φιλίππους συνεῖρε, καὶ φόρους αὐτῆς μεγάλους ἐπέθηκε μάλιστα δὲ τὴν Ἰουδαίαν ἐπάκουσεν, [u] ἑπτακόσια τάλαντα λεγούσης εἰσπράττόμεν@. Ἀντίπατρ@ δ', ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ Ε πρόφασιν τὸ πρᾶγμα, μερίζει τὴν τ χρημάτων εἰσπραξιν, καὶ ἑκατέρῳ τ ἰδίων σώματι δίδωσι, τὸν δὲ Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακείμενῳ, τὸν δ' ἄλλοις προστάξεν εἰσπράξασθαι. καὶ πρῶτ@ Ἡρῴδης λαβὼν τ Γαλιλαίας εἰσπράξόμεν@ [x] ὅσα ἐκεῖνῳ αὐτῷ προσετεθείμενα, φίλ@ ἐκείνοις τὰ μάλιστα Καισαρι. σῶφρον γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ Ρωμαίοις ἤδη θεραπεύειν, καὶ παρ' αὐτῶν καταστάζειν ὠφελίαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ὑπερεώσκοντο δ' αὐτοῦ οἱ τῶν ἄλλων πόλεων ἐπιμεληταί, καὶ τέσσαρας πόλεις [y] ἐξανδραποδίζει Καίσαρ@· ὧν ἦσαν αἱ δυνατώταται), [z] Γόφνα τε Ε [a] Ἐμμαοὺς, πρὸς ταύταις δὲ [b] Λύδδα Ε Θαμνά. ἐπεξῆλθε δ' αὐτοῖς [c] ἐπ' ὀργῆς Καίσαρ@ ὥστε Ε Μαλίχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, [d] εἰ μὴ Ὑρκανὸς δι' Ἀντιπάτρου ἑκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἔσχε τ ὀργῆς.

Γ'. Ἐπεὶ δὲ Καίσαρ@ ἐκ τ Ἰουδαίας ἀπῆρε, [e] Μάλιχ@ ὑπεβάλλετο Ἀντιπάτρῳ, τὴν τούτῳ πλεύτλιν, ἀσφάλειαν Ὑρκανῷ τ ἀρχῆς ἔσεσθαι νομίζων. ὁ μὲν [f] ἔλαθε τ Ἀντίπατρον ταῦτα φρονῶν. αἰσθόμεν@ γὰρ ἐκεῖν@ ἐχώρει πέραν Ἰορδάνου, καὶ στρατὸν Ἀραβίων ἅμα καὶ ἐγχωρίων συνῆθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχ@, ἠνείχετο τὴν ὑπεβάλλου, ὑπολογούμεν@ μεθ' ὅρκων αὐτό τε καὶ τοὺς παῖδας, καὶ ὡς Φασαήλῳ μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα φρουροῦντ@, Ἡρῴδῃ δ' ἔχοντ@ τὴν φυλακὴν τῶν ὅπλων, ὅθ' ἂν εἰς νοῦν ἔβαλε τοιοῦτον ἐθέλειν. ὁρῶν δ' τὴν ὑποψίαν καταλλάσσεται πρὸς τ Ἀντίπατρον, καὶ συνίσησιν, [g] Μάρκῳ κατὰ Συρίαν στρατηγοῦντ@· ὃς, αἰσθόμεν@ νεωτεροποιοῦντα κατὰ τὴν Ἰουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὥστε σὺν μικρὸν αὐτὸν ἀνελεῖν, Ἀντιπάτρου δὲ παρακαλέσαντ@ πεμίσωσεν.

Δ'. Ἐλαθε δ' ἄρα φονέα πρισώσας Ἀντίπατρ@ αὐτὸ τ Μάλιχον. Καίσαρ@ μὲν γὰρ Ε [h] Μάρκ@, στρατὸν ἀθροίσαντες, [i] τὴν ὑπεμέλειαν ἅπασαν [k] ἐπεχείρισαν Ἡρῴδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐπῆραν, πολλὰ δόντες

---

m Χειμαζομένης δ' ἔτι πολέμου,] Τελουμένης δὲ τοῦ πολέμου *Busb.* & *Zonar.* Qui factum est ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752 D.

n Μάρκ@ μὲν ἦλθεν.] An *Josephus* hîc in errore sit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* Μάρκ@ habemus) incertum est. Marcum quidem Crispum *Dio* docet cum Cæcilio Basso depugnasse. Verum *Appianus* expresse dicit Murcum adversus Bassum à Cæsare missum fuisse. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Aliisque*, Μᾶρκον rescribi placet Viris doctissimis, *Casaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond. Montacutio* in Exercit. VIII. p. 279. *Usserio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edit. Lond.* & *Ez. Spanhemio* in Diss. VI. *de Præst. Numism.* Vide *Annott.* in lib. I. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. *alibi* lib. I. c. 10 §. 10. SPANH.

o Ἐκ Ρώμης.] Hausimus id ex *Lugd. Bat.* HAV.

p Τῆ Σέξτου.] *Lugd. Bat.* τὴν τοῦ Σέξτου.

q Καταλαχὼν τὴν ἀρχὴν.] Statim à Pompeji morte honores in Cæsarem effusi erant, & quamvis extra Italiam esset, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Josephus* arcessiverit, tres annos cum dimidio illi assignans. *Usserius*, p. 337.

r Ἐκ Ρώμης,] Ἐκ Ρώμης insertum dedi ex *Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ἰταλίας l. I. de *Bello Jud.*

s Τὸ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν στράτευμα·] Τὸ πρὸς τ. Α. στράτευμα *Vat.* & *Busb.*

t Μάρκον,] Vel Μᾶρκον. SPANH.

u Ἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου] In Lemmate XXVII. ἑπτακόσια ὅσα ἐκείνῳ αὐτῷ προσετεθείμενα,] Nempe 100 Talenta *alibi* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

x Ἐξανδραποδίζει Καίσαρ@·] Ἐξωνδραποδίσει τότε Καίσαρ@ *Busb.*

y Γόφνα] Conf. *alibi* lib. I. c. 2. §. 5. & lib. 5. c. 2. §. 1. SPANH.

z Ἐμμαοὺς,] Conf. *alibi* lib. I. c. 21. §. 2. SPANH.

a Λύδδα τε Θαμνά.] Conf. *alibi* lib. I. c. 21. §. 2. SPANH.

b Ἐπ' ὀργῆς Καίσαρ@] Ὑπ' ὀργῆς *Vat.*

c Εἰ μὴ —— τάλαντα] Ab Antipatro data illi C. Talenta *alibi* lib. I. c. 11. §. 2. SPANH.

d Μάλιχ@] Ita *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr. μάλιστα ἐπ'*. in *Editis Aliisque.*

e Ἐλαθε τ Ἀντίπατρον] Ἐλάνθανε, & mox ἀλλ' αἰσθόμεν@ ἐκεῖν@ ἐχώρει *Busb.* ἀλλ' αἰσθόμεν@ habet *Vat.*

* *Sibi negotium non succedere,*] *Vel*, rei tentatæ difficultatem.

f Μάρκῳ] Vel Μᾶρκῳ vid. *alibi* lib. I. c. 10. §. 10. SPANH.

g Μάρκ@,] Μᾶρκ@. SPANH.

h Τῶν ἐπιμέλειαν ἅπασαν] Τῶν τε ἐπιμ. *Busb.*

i Ἐπεχείρισαν Ἡρῴδῃ,] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπεχείρισαν in *cæteris.*

τις Ꞓ δυνάμιν ἱππικῷ τε Ꞓ πεζικῷ · ὑποσχόμενοι ϗ καὶ βασιλέα τ Ἰουδαίας ἀναδείξειν μετὰ [l] τ πόλεμον. συνεισῆκτ γὰρ τότε τοῖς τε Αντωνίου καὶ τ νέον Καίσαρος. Μάλιχ Ꞓ ϗ τότε δείσας μάλιστα τ Αντίπατρον, ὑπανδρῶν ἐπιεῖτο · καὶ πείσας δηλητῆρι τ Τρκανὸν οἰνοχόον, παρ' ᾧ ἑκάτεροι εἰστῶντο, [m] φαρμάκῳ κτείνῃ τ ἄνδρα. καὶ, ὁπλίτας ἔχων, ἐπετρέπιζε τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γνόντων ϗ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν κατὰ τ πατρὸς Ηρώδης καὶ Φασαήλ, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, [n] ἠρνεῖτο πάντα ὁ Μάλιχ Ꞓ, κ ἔξαρνος ἦν Ꞓ φόνου. καὶ Αντίπατρος μὲν δυσεβείᾳ κ δικαιοσύνῃ διενεγκών, κ τῇ περὶ τὸν πατρίδα σπουδῇ, τέλον ἐτελεύτησε τ τρόπον. τῶν ϗ παίδων αὐτὸν Ηρώδης μὲν ἐθὺς ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρί, μετὰ στρατιᾶς ἐπὶ Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ ϗ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον εἰδυῖᾳ περιγενέσθαι τὰνδρὸς, μὴ πολέμου καταρχειν νομισθῶσιν ἐμφυλίου. τῷ τε οὖν ὑπολογίαν [o] Μαλίχου προσδέχεται, κ πιστὴν ὑποκρίνεται, μηδὲν αὐτὸν περὶ τ Αντιπάτρου κακουργῆσαι θάνατον, [p] τάφον ϗ σκόσμῳ τῷ πατρί. καὶ φθάνοντος Ηρώδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [q] ἀνεκτᾶτο κ τὰ νείκη διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε'. Μετ' ὀ πολὺ ϗ, ἑστώσης τ ἐν Ιεροσολύμοις ἑορτῆς, [r] παρεγένετο σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν · κ δείσας Μάλιχ Ꞓ, ἔπεισεν Τρκανὸν μὴ ὑπερεῖδεῖν αὐτῷ εἰσένεγκ. κ πείθ μὲν Τρκανός · προβάλλ ϗ αἰτίαν τῆς ὑποκωλύσεως τὸ μὴ δεῖν [s] ὄχλον ἀλλοδαπὸν ἀγνεύοντ Ꞓ εἰσδέχεσθαι Ꞓ πλῆθος. ὀλίγον ϗ φροντίσας Ηρώδης τῶν ἀγγέλων, νυκτὸς εἰσῆσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φοβερὸς μὲν ἦν τῷ Μαλίχῳ · ὁ δ' οὐκ ἀνίησι τὴν ὑποψίαν, ἀλλ' ἐδάκρυε τ Αντίπατρον Ꞓ ἀνεκαλεῖτο φανερῶς [t] ὡς φίλ Ꞓ, κρύφα ϗ φυλακὴν Ꞓ σώματ Ꞓ ἐποιεῖτο. ἔδοξε ϗ Ꞓ τοῖς περὶ Ηρώδην μὴ ἀπελέσθαι αὐτὸ τὴν προπαροινησιν · ἀλλὰ Ꞓ αὐτὸς, εἰς τὸ ἀνύποπτον, ἀντιφιλοφρονεῖσθ τ Μάλιχον.

ς'. Καισίῳ μέντοι περὶ τ πλοῦτον [u] Ꞓ πλῆθος Ηρώδης [x] ἐπέστελλε. κἀκεῖν Ꞓ, εἰδὼς οἷ Ꞓ εἴη τ τρόπον Μαλιχ Ꞓ, ἀντιπέμψαι πρεσβεῖν τῷ πατρί · καὶ λάθρᾳ λοιπὸν πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ χιλιάρχους, κελεύων αὐτοὺς συμπράττειν Ηρώδῃ, [y] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς ϗ Λαοδίκιαν ἡρηκότ Ꞓ Καισίου, [z] πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ, στέφανός τι αὐτῷ κ χρήματα κομίζοντες, Ηρώδης μὲν προσεδόκα δώσειν τ Μάλιχον πρεσβεῖα σπεῦδοντα · ὁ ϗ περὶ Τύρον τ Φοινίκης ὑπενοεῖτο τὸ πρᾶγμα, μείζονα [a] ἐφήσεσθαι [b] ϗ, Ꞓ παῖδος [c] αὐτοῦ ὁμηρευόντ Ꞓ ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔγνω [d] τὸν τ ὑποκλέψαι, κ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπελθεῖν, ψευδοῦς τι ἐπ' Αντώνιον Καισίῳ, τὸ ἔθν Ꞓ ὑποσῆσας, αὐτὸς τὴν ἀρχὴν παθῆξειν. τοῖς ϗ βεβουλευμένοις ὁ, τι δαίμων ἀντέπραξε, κ δῆλος ὢν Ηρώδης, τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ κατανοήσας, προαπέμψας θεράποντα, τῷ μὲν δοκεῖν ἐπὶ δεῖπνα προκαλούμενος, κ γὰρ ἑστιάσειν αὐτοὺς ἅπαντας προθρήσας, τ ϗ ἀληθείας πρὸς τοὺς χιλιάρχους, [e] ἐξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον πεῖσαι μὴ ξιφιδίοις. οἱ δ' ἐξελθόντες, κ πλησίον τ πόλεως αὐτῷ προτυχόντες ἐπὶ Ꞓ αἰγιαλῷ, κατακεντοῦσι τ ἄνδρα. Τρκανὸς μὲν οὖν, [f] ὑπ' ἐκπλήξεως

ta ei classe, & equestribus pedestribusque copiis. polliciti etiam Judææ regem eum creaturos post bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæsare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia persuasisset pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum insidias patri *suo* factas resciviſſent Herodes & Phasaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus, & cædem *strenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & justitia & studio in patriam excellebat, hoc modo interiit. Ex filiis autem ejus Herodes protinus * patrem vindicare statuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phasaëlo natu grandiori potius videbatur hominem astu circumvenire, ne civile bellum incepisse putarentur. Itaque *ille* Malichi defensionem accipit, seque credere simulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admisisse, patrique sepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam venisset, eamque afflictam offendisset, *urbem* recreabat & hominum dissidia composuit.

Antipater ex insidiis à Malicho occisus.

Herodes statuit patris mortem ulcisci.

5. Non multo autem post, instante Hierosolymis † festo, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus suasit Hyrcano, ut eum intrare non sineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit: idque per speciem prohibendi alienigenarum turbam in lustratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de simulatione remittit, sed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, sed clam corporis sui custodiam agebat. Herodi autem visum est ejus simulationem non coarguere; sed, ad tollendam suspicionem, eum vicissim comiter accipere.

Hierosolyma ingreditur.

Malichum ex simulatione comiter accipit.

6. Attamen ad Cassium de obitu patris scripsit Herodes. Atque ille, sciens quo ingenio esset Malichus, Herodi rescripsit, ut patrem ulciscereturXX. & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipsi adjuvarent, ‡ quatenus æqua facturus esset. Capta autem à Cassio Laodicea, cum communiter ad ipsum iviſſent, coronas ei & pecuniam ferentes, sperabat quidem Herodes fore, ut postquam eo veniret Malichus pœnas daret. Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem suspectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obses servaretur, in animum induxit ut ingressus in urbem eum surriperet, & in Judæam proficisceretur, &, dum properaret adversus Antonium Cassius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipsemet occuparet. Sed consiliis ejus & Deus restitit, & Herodes homo attutus, animadverso illius proposito, per famulum præmissum, specie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, persuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egressi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus est Hyrcanus, ut vox ejus

Cassio placet ut Herodes patrem ulciscetur.

Malichus astute agit.

Herodis tamen astutia occiditur.

[l] Τὸν πόλεμον.] Illud τ è *MSS. Busb.* & *Vat.* ut & mox Ꞓ post κατὰ ante παιδὸς.

[m] Φαρμάκῳ κτείνῃ τ ἄνδρα.] Conf. *alior.* lib. 1. c. XI. §. 4. SPANH.

[n] Ἠρνεῖτο πάντα.] Ἠρνεῖτο πάλιν ὁ M. *Vat.*

* *Patrem vindicare statuit,*] *al.* parentare patri.

[o] Μαλίχου προσδέχεται,] Τῷ Μαλίχου *Vat.*

[p] Τάφον ϗ ἐκόσμει τῷ πατρί.] Τάφον τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Busb.*

[q] Ανεκτᾶτο κ τὰ νείκη] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακτᾶ Ꞓ *Gall.* ἀνακτᾶταί τι in *Editis.*

† *Festo,*] *Sc.* Pentecostes.

[r] Καὶ δείσας Μάλιχ Ꞓ,] Καὶ δείσας ὁ Μάλιχ Ꞓ ἀνέπεισεν *Busb.*

[s] Ὄχλου —— πλήθους.] Conf. *alior.* lib. 1. c. XI. §. 6. SPANH.

[t] Ὡς φίλ Ꞓ,] Ὡς φίλον *Zonar.* & *Vet. Interpr.*

[u] Τῷ πατρὸς Ηρώδης] Illud Ꞓ è *MSS.*

[x] Επέστελλε.] Επέστελλε *Busb.* & mox ἀντιπιφθῆ.

[y] Δίκαια μέλλοντι πράξειν.] Ἐπὶ δικαίοις πράξειν *Busb.*

‡ *Quatenus æqua facturus esset.*] Non *quatenus*, vel sub aliqua conditione, sed omnino justum aliquid, quodque ipse probabat, acturum. HAV.

[z] Πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν κοινῇ,] Ἀμφω (ἤτοι Μάλιχ Ꞓ κ Ηρώδης) πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν, *Zonar.*

[a] Ἐφήσεσθαι.] *Lugd. Bat.* ἅψεσθαι.

[b] Αὐτοῦ] *L. B.* αὐτῷ.

[c] Τοῦτόν τε ὑποκλέψαι,] Τοῦτον ὑποκλέψαι *Busb.*

[d] Ἐξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον] Λαθρᾳ ἐξελθεῖν *Busb.*

[e] Υπ' —— ἐτεράπη.] Conf. *alior.* lib. 1. c. XI. §. 8. SPANH.

ejus defecerit. Ubi autem ægre ad se rediit, quærit ab Herode quidnam accidisset, & quis Malichum occidisset. Cumque illi Cassium id jussisse dixissent, laudavit factum: hominem enim nequam exstitisse, & patriæ insidiatorem. Et has quidem pro scelere in Antipatrum admisso pœnas persolvit Malichus.

Factum laudat Hyrcanus.

Tumultus in Judæa motus ab Felice.

7. Cassio autem ex Syria profecto, oritur in Judæa tumultus. Felix enim relictus Hierosolymis cum exercitu, in Phasaëlum impetum fecit, & populus arma sumpsit. Herodes vero Fabium adibat Damasci præfectum: volensque ad fratrem currere, morbo impeditur, donec Phasaëlus per se superatum Felicem compellit in turrim, ac deinde per compositionem dimittit, & Hyrcanum accusabat, quod multis per eos beneficiis affectus hostes adjuvet. nam Malichi frater non pauca tum loca, ad defectionem perducta, præsidio tenebat, in quibus & Masadam omnium munitissimum. Haud ita multo post Herodes, cum convaluerat, illuc venit; & eum, de omnibus quæ tenebat locis deturbatum, * per compositionem dimisit.

Superatur Felix.

ξ γεγονότος εἰς [f] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ' ἀνενεγκὼν, ἐπυνθάνετο τὰ περὶ τὸ Ηρώδιον, [g] τί ποτ' εἴη τὸ γεγενημένον, καὶ τίς ὁ Μάλιχον ἀνηρηκώς; εἰπόντων δὲ Κάσσιον τῶν παρόντων, ἐπήνησε τὸ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶναι πάνυ, καὶ τὸν παλαιὸν ἐπίβουλον. καὶ Μάλιχος μὲν τούτῳ ὑπὲρ ὧν εἰς Αντίπατρον ἐφηνομίας δίκας ἐξέτισε.

ζ. Κασσίου δ' ἐκ Συρίας ἀπάραντος, παραχὴ γίνεται καὶ τῇ Ιουδαίᾳ. [h] Ελιξ γὰρ, ὑπολιφθεὶς ἐν Ιεροσολύμοις μετὰ στρατιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ Φασάηλον, ὅ, τε δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ηρώδης δὲ ὁ Φάβιον ἐπορεύετο ἐν [i] Δαμασκῷ στρατηγῶν τε, καὶ βουλόμενος προσβαλεῖν τοῖς τὸ ἀδελφὸν, ὑπὸ νόσου κωλύεται, ἕως ὑφαιρεθεὶς, [k] δι' αὐτοῦ [l] Ελικος κρείττων γιγνόμενος, καταβλεὶς μὲν αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δὲ ὑπάγοντα ἀφῆκε, τόν τε Τρκαιῶνα ἐμέμφετο, [m] ὡς πολλὰ μὲν εὖ παθόντα ὑπ' αὐτῶν, συμπράξαντα δὲ τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχου τότε ἐποιήσατο σὺν ὀλίγοις χωρία ἐφορᾶν, καὶ [n] Μασάδαν τὸ πάντων ἐρυμνότατον. ὅτε μὲν οὖν [o] τούτων [p] ῥᾳδίως ὁ Ηρώδης ἐκ τῆς νόσου ἀνέβλεψε, καὶ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑπάγοντα ἀπέλυσεν.

XXI. CAP. XII.

Antigonum Aristobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium sibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accusare volentes non admisit. Quænam Tyriis pro Judæis scripsit Antonius.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου τοῦ Ιουδαίας ἐκβάλλει Ηρώδης· καὶ Αντώνιον ἐν Βιθυνίᾳ ἀναγνόντα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν, ὃς διὰ τὴν τῶν κατηγορεῖν Ηρώδου βουλήσεως οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν Αντώνιος.

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius.

Antigonum autem, Aristobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coëgerat & Fabium sibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupasset, tyrannorum dominatu *eam* custodivit. Marion vero in Galilæam etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit; & tribus castellis potitus ea præsidiis munivit. Sed & eum aggressus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præsidia benigne dimisit, nonnullis etiam dona dedit ex sua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, & prælio cum eo congressus victoriam reportat, atque † *eum* jamjam extremos Judææ fines ingressum *inde* depulit. Postquam vero Hierosolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit. Erat autem jam per sponsalia gener factus Hyrcani: eoque magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Aristobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *postea* pater factus est trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat

Marion in Antigoni gratiam in Galilæam irrumpit.

Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit.

Ab Hyrcano & Hierosolymitanis honorifice excipitur.

Mariamne Hyrcani neptis Herodi desponsata.

Αντίγονον δὲ τὸν Αριστοβούλου, στρατιὰν ἀθροίσαντα, καὶ Φάβιον πεθεραπεύκοτα χρήμασι, [q] καταγει Πτολεμαῖος ὁ Μεννάιου διὰ τὸ κηδεμα. συνεμάχει δ' αὐτῷ [r] Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κασσιος τύραννον. [s] τυραννίσι γὰρ διαλαβὼν τὴν Συρίαν ὅτος ὁ ἀνὴρ ἐφεκράτησεν. ὁ δὲ Μαρίων καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον οὖσαν, ἐνέβαλε, καὶ τρία καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦτον Ηρώδης, [t] ἅπαντα μὲν [v] αὐτὸν ἀφείλατο· τὰς δὲ Τυρίων φρουρὰς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς καὶ [x] δωρεὰς δοὺς διὰ τὸ πρὸς τὴν πόλιν εὔνουν. τοῦτο διαπραξάμενος ἐπολιόρκησεν Αντίγονον, καὶ μάχῃ αὐτοῦ σιωπήσας νικᾷ, καὶ [y] ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβαίνοντα τῆς Ιουδαίας ἐξέωσεν. εἰς Ιεροσόλυμα δὲ σωθεὶς στεφάνοις [z] ἀνέδει Τρκανὸς τε καὶ ὁ δῆμος. [a] ἐγεγαμήκει δὲ ἤδη καθ' ὁμολογίαν τῷ Τρκανῷ ὑέϊ, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν [b] προσεῖχε, [c] μέλλων ἄγεσθαι τὴν Αλεξάνδρου τοῦ Αριστοβούλου θυγατέρα, Τρκανοῦ δὲ θυγατριδῆ, ἐξ ἧς πέντε γίνεται [d] τέκνων μὲν ἀρρένων, δύο δὲ θηλειῶν. ἧκε δὲ

---

f Αφωνίαν ἐτράπη,] Ita cum *Busb.* ἀφωνίαν in *reliquis.*

g Τί ποτ' εἴη] *L. B.* ὅ, τι &c.

h Ελιξ γὰρ,] Ita *Busb.* & in *lib.* 1. *de Bello Jud.* atque in *Epiphanii* libris *Felix*, aspiratione in digamma mutatâ. In *Editis Josephi* hîc loci & *reliquis MSS.* Ελιξ cum spiritu leni, & *Elichus* in *Pseud-Hegesippo.*

i Δαμασκῷ στρατηγῶντα] De Bello l. 1. c. 12. §. 1. eodem modo loquitur. SPANH.

k Δι' αὐτοῦ] Βίᾳ δὲ Ελικος κρείττων *Busb.*

l Ελικος] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

m Ως πολλὰ μέ] *L. B.* πόλλα μέ.

n Μασάδαν] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 12. §. 1. SPANH.

o Τούτων] *L. B.* τοῦτο.

p Ραϊσαι] Vid. *alsw.* lib. 1. c. 33. § 1. SPANH.

* *Per compositionem dimisit.*] Sub pactionis fœdere *Epiphan.*

q Καταγει] Ita *Busb.* & forsan *Epiphanius*, qui vertit, *ad Judæam ducebat.* atque hoc modo legendum esse conjiciebat Cl. *Lowthius*, quod cap. 13. §. 3. καταγοντες Αντίγονον, *regnum Antigono asserentes*, habeamus. in *Editis Aliisque* κτᾶ.) *sibi asciscit*, sicuti vertit *Castalio.* HUDS. In *Lugd. Bat.* κατῆγε, etiam satis bene. HAV.

r Μαρίων, —— τύραννον.] Conf. *alsw.* lib. 1. c. 12. §. 2. SPANH.

s Τυραννίσι γὰρ λαβὼν] Ita rescribendum censui ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi τυραννίσι πάσαν διαλαβὼν τὴν Συρίαν, *qui tot Syriæ tyrannos præfecerat*, prout vertit *Rufinus.* τυραννίδι in *Editis* & *MSS.* qua lectione admissa, vertendum *occupatam per vim Syriam præsidiis munivit.* HUDS. Itaque quum in *L. B.* etiam clare διαλαβὼν exstet, alterum λαβὼν, ut spurium, pariter ejeci. HAV.

t Απαντα μὲν αὐτὸν ἀφείλατο·] Αφείλατο † πολίμιον infr. c. 13. §. 10. SPANH.

v Αὐτὸν ἀφείλατο·] Ita *Busb.* & *Vat.* prout supra post προσγίνεται, καὶ αὐτῷ in *cæteris.*

x Δωρεὰς δοὺς] Δῶρα solus *Busb.*

y Οσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβαίνοντα] Αντιγόνῳ ἤδη τῶν ἄκρων τῆς Ιουδαίων γῆς ἐπιβαίνειν ὑπαντήσας, μάχῃ εἴλησε καὶ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ ἐξέωσεν, *Zonar.*

† Eum *jamjam extremos Judææ fines ingressum* inde *depulit.*] *Al.* ex ipso, quo ferme processerat, Judææ fastigio eum depulit.

z Ανέδει Τρκανός τε] Ανέδουν *Busb. L. B.* στέφανος ἀνέδουν.

a Εγεγαμήκει δὲ] Επεγαμβρεύκει *Busb.* ut & *L. B.*

b Προσεῖχε,] Προσεκήκει *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

c Μέλλων ἄγεσθαι τὴν Αλεξάνδρου] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Gall.* μέλλων *Editorum* forsan ferri potest, nominativo pro genitivo absoluto adhibito, more Attico.

d Τέκνων —— θηλειῶν.] Herodis è priori uxore Antipater,

ἡ

ἢ καὶ πρότερον γυναῖκα [e] δημότιν, [f] Δορὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος γένεται παῖς, Ἀντίπατρος.

β'. Κάσσιον μὲν οὖν χειρούμενα Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ ἐπὶ [g] φιλίπποις, ὡς καὶ παρ' ἄλλοις δεδήλωται. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [h] ἐπὶ μὲν [i] Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρε. γενομένῳ δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἀπάντων πρεσβεῖαι. παρῆσαν δὲ καὶ Ἰουδαίων οἱ ἐν τέλει, κατηγορήσοντες τῶν ἐπὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, [k] πρόσχημα μὲν εἶναι λέγοντες τὴν βασιλείας Ὑρκανόν, τούτους δὲ τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ἡρώδην δὲ Ἀντώνιος ἀφ' ἱκανῆς εἶχε τιμῆς, ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἐπ' ἀπολογίᾳ τῶν κατηγορηθέντων, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ σωφρόνως μηδὲ λόγου τυχεῖν τοὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο δὲ τοῦτο χρήμασιν Ἡρώδης παρ' Ἀντωνίου. ἐπεὶ δ' εἰς Ἔφεσον ἦλθεν Ἀντώνιος ἔπεμψεν Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος [l] τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· στέφανόν τε κομίζουσαν χρυσοῦν, καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Κασσίου Ἰουδαίους, ἃ νόμῳ πολέμου, χρήσαντα τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐλευθέρους ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν ἐν τοῖς Κασσίου καιροῖς ἀφῃρέθησαν, ἀποδοῦναι. ταῦτα κρίνας Ἀντώνιος δίκαια τοὺς Ἰουδαίους ἀξιοῦν, ἀπέστειλε γράμματα ἐγράψεν Ὑρκανῷ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέστειλε δὲ ἅμα καὶ [m] Τυρίοις διάταγμα περιέχον [n] ταῦτα.

γ'. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε, "εὖ ἂν ἔχοι, ἔρρωμαι δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύμα-"τος. Λυσίμαχος Παυσανίου, καὶ Ἰώσηπος Μενναίου, "καὶ Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβεύται, ἐν Ἐφέσῳ "μοι συντυχόντες, τήν τε ἔμπροσθεν ἐν Ῥώμῃ τελεσθεῖ-"σαν αὐτοῖς πρεσβείαν [o] ἀνανεώσαντο, καὶ τὴν νῦν ὑπὲρ "σοῦ καὶ τοῦ ἔθνους ἀπροφάσιστα διέθεντο, ἐν ἔχοις εὔνοιαν πρὸς "ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος οὖν ἐκ τῶν πραγμά-"των, καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὅτι οἰκειότατα ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, "καὶ τὸ [p] ἀγαθὸν ὑμῶν ἦθος καὶ τὸ θεοσεβὲς καταγνόντες, "ἴδιον [q] ἡγημαι. καταδραμόντων δὲ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τῶν "ἐναντιωθέντων ὑμῖν τε καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μή-"τε πόλεων μήτε [r] ἱερῶν ἀπεχομένων, μή τε ὅρκους "ὃς [s] ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς, ὡς ἂν οὐχ ὑπὲρ "ἰδίας μόνον ἀγῶνος, [t] ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων κοινῆς, "τὰς αἰτίας καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους ἀνομιῶν καὶ "τῶν εἰς Θεοὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· [v] δι' ἃ καὶ τὸν "ἥλιον [x] ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν, ὃς καὶ αὐτὸς ἀηδῶς ἐπι-"δὲ τὸ ἐπὶ Καίσαρι [y] μῖσος. ἀλλὰ [z] καὶ τὰς ἐπιβουλὰς "αὐτῶν τὰς ἀθεμίτους, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία, "καθάπερ ἴδιος [b] αὐτὸς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων [c] αἰτὴρ, "καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ἡμιμανοῦς [d] κακοήθους γνώμης, "ἣν κατὰ Φιλίππους τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν,

etiam prius uxorem plebejam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium sustulit natu maximum Antipatrum.

2. Cæterum Cassium Antonius & Cæsar in *campis* Philippicis vicerunt, sicut & ab aliis demonstratum est. Post victoriam autem Cæsar in Galliam profectus est, Antonius in Asiam inde movit. Atque ubi venit in Bithyniam, occurrebant ei undique legationes. Aderant etiam & Judæorum primarii, qui Phasaëlum & Herodem accusarent, dicentes Hyrcanum quidem regni speciem habere, illos vero omnem potestatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna existimatione, qui ad eum venerat, ut semet contra accusatores defenderet; eamque ob causam accidit, ut ne dicendi quidem locum adversarii obtinuerint. id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Ephesum venit Antonius, misit Hyrcanus pontifex & natio nostra legationem ad eum, quæ ei coronam ferret auream, oraretque ut scriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Cassius captivos reddidisset, utque eis restitueretur ager, quo Cassii temporibus mulctati fuissent. Hæc Judæorum postulata æqua esse judicans Antonius, confestim scripsit Hyrcano & Judæis, simulque Tyriis mandatum misit in hæc verba. XXII. *Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati. Legati accusant Phasaëlum & Herodem. Herodes pecunia Antonium sibi conciliat. Altera legatio ad Antonium.*

3. "MARCUS ANTONIUS imperator "Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum sa-"lutem. Si valetis bene est, ego quoque & exer-"citus valemus. Lysimachus Pausaniæ *filius*, Jo-"sephus Mennæi, Alexander Theodori, legati "vestri, cum apud Ephesum me convenissent, & "eandem quam prius Romæ gesserant legationem "renovarunt, & quam illis nunc mandasti dili-"genter obierunt, cum testificatione tuæ erga "nos benevolentiæ. Cum itaque tam ex rebus "quam verbis persuasum habuerim, vos animo esse "in nos amicissimo, vestrosque mores constantes "& pietatem reputaverim, meam rem *quidem* agi "existimo. Quoniam vero nostri atque populi "Romani adversarii incursibus vastarunt totam A-"siam, & neque civitatibus neque Divorum fanis "manus abstinuerunt, neque fidem jurejurando "datam servarunt, nos, ut qui non pro nostra "tantum salute, sed communi omnium dimicave-"rimus, eos vindicta persequuti sumus, qui & in-"juriarum erga homines & flagitiorum in Deos "auctores exstiterunt; propter quæ solem etiam "aversum fuisse credimus, qui & ipse scelus in "Cæsarem admissum invitus aspexit. Quin & in-"sidias illorum cœlo minantes, quas Macedonia "excepit, ceu propria impiorum facinorum regio, "& colluviem hominum animi malignitate furen-"tium, quam ad Philippos Macedoniæ congrega-"bant, *M. Antonii responsum ad legationem.*

è secunda seu Mariamne tres filii & duæ filiæ. *alios.* lib. 1. c. 12. §. 2. *Zonaras* autem *Annal.* Tom. 1. p. 228. C. ἦχε δὲ καὶ ἑτέραν γυναῖκα δημότιν, Δορίδα καλουμένην. SPANH.

e Δημώτιν,] *Cocceius* mavult δημότιν.

f Δορὶν ὄνομα,] Ita *Busb.* & in lib. 1. *de Bello Jud.* Δορὶδ in *ceteris.*

g Φιλίπποις] Post Φιλίπποις in suo *Codice* habuisse videtur *Epiphan.* ὡς καὶ τὰ ἄλλοις δεδήλωται. nam vertit, *sicut & ab aliis demonstratum est.* HUDS. Adstipulante itaque *Epiphanio* Codice nostro *Lugd. Bat.* reposuimus ejus lectionem, atque versionem interpolavimus. HAV.

h Ἐπὶ] Illud πᾶ ex *MSS.*

i Γαλλίας] Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίαν hic loci rescribendum esse monuit Cl. *Aldrichius.* HUDS. Conf. *alios.* lib. 1. c. 12. §. 4. SPANH.

k Πρόσχημα —— Ὑρκανὸν,] Vide quæ noto ad Julium Cæsarem p. 354. & Philon. in Flaccum p. 968. A. SPANH.

l Τὸ ἡμέτερον πρεσβεῖαν] Illa τὸ ἡμέτερον absunt *Hen.* & *Busb.*

m Τυρίοις] M. Antonii literæ ad Tyrios pro Judæis infra §. 4. SPANH.

n Ταῦτα.] Mallem ταυτά.

o Ἀνανεώσαντο,] Ἀνανεώσαντο solus *Hen.*

p Ἀγαθὸν] Μῖσος ἀραῖστον *Æschyl.* Suppl. v. 952. SPANH.

q Ἡγημαι.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἡγήσομαι in *reliquis.*

r Ἱερῶν] *Lugd. Bat.* ἱερῶν.

s Ἐποιήσαντο] *L. B.* ἐποίησαν.

t Ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων] Ἀλλ' ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.*

v Δι' ἃ —— μῖσος.] Vid. Plutarchum in M. Antonio. SPANH.

x Ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν,] Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis Aliisque.*

y Μῖσος.] Antea erat μῖσος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non potest. proculdubio levicula cum mutatione μῦσος legendum. HUDS. & COCC.

z Καὶ τὰς ἐπιβουλὰς] Illud καὶ reposui, quod ex hoc loco excidisse suspicor, & in versum sequentem irrepsisse. nam antea erat, ἀλλὰ τὰς ἐπ. α. τ. θ. ἃς ὑ. ἡ. M. καὶ καθάπερ. nostræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante καθάπερ non agnoscit.

a Καθάπερ] *Gen.* καὶ καθάπερ. verum *Hudj.* & *MSS.* illud καὶ non agnoscunt. HAV.

b Αὐτὸς] *L. B.* αὐτοῖς.

c Αἰτὴρ,] *Gen.* αἰτὴρ.

d Κακοήθους γνώμης,] Forsan κακοήθους legendum. ἡ ἡμιμανοῦς κακοηθείας κ' Φιλ. *Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ἡ ἡμιμανοῦς κακοήθους γνώμης κ' Φ. *Vat.*

"bant, locis etiam opportunis occupatis & usque "ad mare montium vallo munitis, ut per unicam "veluti portam pateret aditus, Diis ipsos ob injuria molimina exitio addicentibus, vicimus. Atque Brutus, cum Philippos confugisset, & à nobis obsessus teneretur, communem cum Cassio "habuit interitum. His *merito* supplicio affectis, "pace in posterum frui licere arbitramur, *nos*que "fecisse ut Asia à bello requiescat. Pacem itaque "à Deo nobis donatam cum sociis nostris communicamus: adeoque *universum* Asiæ corpus nostrâ victoriâ quasi è gravi valitudine nunc se recolligit. Tui igitur memor gentisque *beneficiis* augendæ, curæ mihi erit quicquid è re vestra futurum fit. Immo & literas edidi singulas per urbes, ut si qui liberi vel servi hastæ subjecti fuerint à C. Cassio, ejusve ducibus, illi dimittantur. "Voloque vobis rata esse quæcunque mea & Dolabellæ benignitate concessa habetis. Veto etiam "Tyrios vim vobis intentare; & quicquid de Judæis abreptum occupant, id totum restituendum "esse jubeo. Coronam autem, quam mittendam "curasti, accepi.

M. Antonii literæ ad Tyrios in gratiam Judæorum.

4. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salutem. Cum mihi Ephesi declarationem fecerint "Hyrcani pontificis & ethnarchæ legati, agros "ipsorum ditionis vos occupare dicentes, quos invasistis cum adversarii nostri rerum potirentur: "quoniam *itaque* bellum pro imperio suscepimus, "atque justitiæ & pietati prospicientes eos vindicavimus, qui neque beneficiorum memoriam neque jurisjurandi fidem servarunt, volo etiam "vos pacem colere cum sociis nostris, & quæcunque ab adversariis nostris accepistis *vobis* "non cedere, sed ipsa illis reddi à quibus ablata fuerint. Nemo enim illorum aut provinciam à senatu accepit aut exercitum, sed per "vim *omnia* sibimet arripuerunt, *aliisque erepta* "per vim largiti sunt injustitiæ suæ ministris. "Quandoquidem igitur illi *meritas* pœnas dederint, æquum censemus ut socii nostri ea quæ "ante habuerunt, nemine vetante, retineant: "vosque, si quos agros, qui Hyrcani Judæorum ethnarchæ erant vel una diecula antequam C. Cassius bello illicito moto provinciam "nostram invaserit, nunc possidetis, *eos* illi restituatis; nec ullam *vim* Judæis adhibeatis, quò minus valeant suis dominari. Si quid vero in vestri "defensionem ipsi dicendum habeatis, cum eò locorum venerimus, vobis licebit illud apud nos "proferre, ut qui constituimus singula sociis *nostris* æquo jure servare.

Altera ejusdem ad Tyrios literæ.

ϛ. "MARCUS ANTONIUS imperator "Tyriorum magistratibus, senatui, populo salutem. Edictum meum ad vos misi, de quo id vo"bis curandum esse volo, ut illud in tabulas publicas literis Græcis Latinisque referatis, idemque "scriptum reponatis in loco maxime illustri, ut ab *M. Antonii decretum pro Judæis.* "omnibus legi possit. MARCUS ANTO"NIUS imperator, *unus* è triumviris pro rebus

"καὶ τόπους ὑφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάττης "τῆς ἀποτειχισμένης ὄρεσιν, ὡς πύλη μιᾷ [c] τῷ "πάροδον ποιεῖσθαι, τῶν Θεῶν [f] αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς "ἀδίκοις ἐγχειρήμασι καταψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν. "καὶ Βροῦτον συμφυγόντα εἰς Φίλιππους, καὶ συγκλεισθέντος "ὑφ' ἡμῶν, ἐκοινώνησε Κασσίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας. "τούτων κεχολασμένων, εἰρήνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν "[g] νομίζομεν, καὶ [h] ἀναπεπαῦθαι τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ "πολέμου. κοινῷ οὖν πειώμεθα καὶ τοῖς συμμάχοις "τῷ [i] ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην· ὥσπερ οὖν ἐκ "νόσου μεγάλης τὸ τῆς Ἀσίας σῶμα νῦν διὰ τὴν ἡμετέ"ραν νίκην [k] ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ διὰ μνή"μης καὶ τὸ ἔθνος αὔξειν, φροντίσω τῶν ὑμῖν [l] διαφε"ρόντων. ἐξέθηκα γὰρ καὶ [m] γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως "εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [n] ἐπράθησαν ὑπὸ "Γαΐου Κασσίου ἢ τῶν [o] ὑπ' αὐτῷ πεπραγμένων, ἀπολυθῶ"σιν ἔτι. τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοῦσι καὶ δολοβέλλα φι"λανθρώπως χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. τυγχάνει τε κωλύων "βιαίους εἶναι ὠφελεῖν ὑμᾶς, καὶ ὅσα κατέχουσιν Ἰουδαῖοι, "[p] ταῦτα ἀποκαθιστᾶσθαι κελεύω. τὸ γὰρ σύμφορον, ὃν ἐπεμ"ψας, ἐδεξάμην.

δ. "[p] ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων "ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [q] Ἐμφανισάντων μοι "ἐν Ἐφέσῳ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβυ"τῶν, χώραν αὐτῶν ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς ὧν "ἐνέβητε, [r] κατὰ τῶν [s] ἐναντιουμένων ὑμῖν ὁπλοφο"ρῆσαι· ἐπεὶ τὸ μὲν τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξά"μεθα, καὶ τῶν δικαίων καὶ δικαίων ποιούμενοι πρόνοιαν "ἠμυνάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύσαντας, "μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τὴν ἀφ' ὑμῶν "εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ὑπάρχειν, καὶ ὅσα πα"ρὰ τῶν ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν, "ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. ὅτε γὰρ ἐπαρ"χίας ἐκείνων ἠξιοῦτε ὑπὸ στρατόπεδα τῆς συγκλήτου δυ"νάμεως ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχαρίσαντο "βιαίως τοῖς μὲν ἀ ἠδίκουν χρησίμοις αὐτοῖς γινο"μένοις. δίκην αὐτῶν οὐ δεδωκότων, τάς τε συμμά"χους τὰς ἡμετέρους ὅσα πρὸ εἶχον ἀξιοῦμεν ἀκωλύτους "διακατέχειν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χώρια Ὑρκανοῦ ὄντα "ἐθνάρχου Ἰουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάϊον Κάσ"σιον πόλεμον ἀ συγκεχωρημένον ἐπαγγεῖλαι ὁπλῖναι τὴν "ἐπαρχίας ἡμῶν, νῦν ἔχετε, ἀποδοῦναι αὖθις· βίαν τε "αὐτοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ὑπὲρ τῶν ἀδυνατούντων αὐτοὺς ποιεῖν "τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτὸν δι"καιολογίαν, ὅταν ἐλθωμεν ὑπὲρ τοὺς τόπους, ἐξεῖναι "ὑμῖν ταύτην χρῆσθαι, ἡμῶν ἕκαστα τοῖς συμμάχοις ὁ"μοίως τοῖς κείμασι Φυλασσόντων.

ε. "ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἀρ"χουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Διάταγμα ἐμὸν [t] ἀπέταλκα "πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἂν βούλωμαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς "τὰς δημοσίας [v] ἐντάξητε δέλτους, [x] γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς "καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ ἐν τῷ ὀφθησομένῳ ἔχητε αὐτὸ γεγραμ"μένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγνωσκεσθῆ [y] δυνήσῃ. ΜΑΡ"ΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [z] τριῶν ἀνδρῶν καθιε-

[c] Τῷ πάροδον ποιεῖσθαι,] Τῷ πᾶσαν πάροδον *Hen.*

[f] Αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) αὐτοῖς ἐπ. ἀδ. *in reliquis.*

[g] Νομιζόμεν] *Lugd. Bat.* ἐλπίζομεν.

[h] Ἀναπεπαῦθαι τῆν Ἀσίαν] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀναπαῦσαι *in cæteris.*

[i] Ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν] Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *Hen.*

[k] Ἀναφέρεται.] *Lugd. Bat.* ἀναφέρειν.

[l] Διαφερόντων.] *L. B.* συμφερόντων.

[m] Γράμματα κατὰ πόλεις,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* γράμμα *in reliquis.*

[n] Ἐπράθησαν ὑπὸ Γαΐου] Sic *MSS.* ἐπράχθησαν perperam *in Editis.*

[o] Ὑπ' αὐτῷ] Ὑπ' αὐτῶν solus *Hen.*

[p] Μαρκος ——— χαίρειν.] Conf. supra §. 2. SPANH.

[q] Ἐμφανισάντων] Ὑπαντησάντων & mox κατὰ χώραν legisse videtur *Epiphan.*

[r] Κατὰ ——— περὶ τοῦ] Καθὸ τῶν τοῦ ἐναντιωθέντων, & (versu seq.) ὑπὲρ τοῦ *in Cod. Hen.* κατὰ τῶν τοῦ ἐναντιωμένων & dein ὑπὲρ τοῦ *Vat.*

[s] Ἐναντιωμένων] *L. B.* ἐναντιωθέντων.

[t] Ἀπέταλκα] *L. B.* ἐπέταλκα.

[v] Ἐντάξητε δέλτους,] Ἐντάξῃ) solus *Hen.*

[x] Γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς,] Conf. supr. c. 10. §. 3. SPANH.

[y] Δυνήσῃ)] Δύνῃ) *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[z] Τριῶν ἀνδρῶν καταστάντων] Τυρίων *in Editis* & *MSS.* Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *Marcus Antonius imperator & triumvir dixit.* HUDS. Forte τριῶν, v. *triumphator. Gelen.* recte *Triumvir.* COCC.

a A-

"σάντων τοῖς τῶν δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Ἐπεὶ Γάιος Κάσ-
"σιος τότῃ τῇ [a] ἀποστάσῃ ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν κατεχομένην
"[b] ὑπὸ στρατοπέδων & συμμάχους ὄντας διήρπασε, καὶ ἐξεπο-
"λιόρκησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, φίλον ὑπάρχον τῶν Ῥωμαίων
"δήμῳ, τὴν ἀπείνειαν τὴν ἐκείνου τοῖς ὅπλοις κρατήσαντες, διαρ-
"πασθεῖσι & κελεύσιν ἐπανορθώσομεθα [c] τὰ ὑπ' αὐτοῦ [d] διηρ-
"πασμένα, ὥστε ἀποκατασταθῆναι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡ-
"μῶν· καὶ ὅσα ἐπράθη Ἰουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ [e] κτήσεις, ταῦτα
"ἀφεθήτω, τὰ μὲν σώματα [f] ἐλεύθερα, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἡ
"δὲ κτῆσις τοῖς [g] πρότερον κυρίοις. τὸν δ' ὃν ὑπακούσαντα
"τῷ ἐμῷ διατάγματι δίκην [h] ὑφίστασθαι βούλομαι· κἂν
"ἄλλῳ, τότε μοι τὸν & πράγματος ἀξίαν μέλησέ μοι [i] ὑπεξελ-
"θεῖν τὸν [k] ὑπακούσαντα.

5. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο & Σιδωνίοις & Ἀντιοχεῦσι & [l] Ἀραδίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [m] μὲν οὖν & ταῦτα δικαίως, πρόνοια [n] γινομένη τῆς Φαμὲν Ῥωμαίοις πίστεως ὑπὲρ & ἡμετέρου ἔθνους.

"publicis constitutis, dixit: Quoniam C. Cassius
"in hac defectione provinciam, quæ præsidiis te-
"nebatur, alienam diripuit, & socios expilavit,
"& Judæorum gentem oppugnavit, populo Ro-
"mano amicam, insolentia ejus armis *nostris* per-
"domita, edictis & judiciis quæ ab ipso depræda-
"ta erant redintegramus, ita ut ista sociis reddan-
"tur; & quæcunque Judæorum vendita fuerint,
"sive corpora sive bona, illa dimittantur, corpora
"quidem libera ut antea erant, bona vero ut prio-
"ribus dominis cedant. quisquis autem edicto meo
"non paruerit, pœnas luere volo: atque si depre-
"hendatur tunc pro rei dignitate curæ mihi erit
"persequendum esse contumacem.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochensibus & Aradiis scripsit. Et quidem ista opportune, *ut putamus*, apposuimus, ut quæ *manifesta* futura sint curæ illius indicia, quam Romanos genti nostræ adhibuisse dicimus. *Antonius Sidoniis aliisque scripsit, ut Judæis favorent.*

ΚΕΦ. ιγ'.

Πῶς Ἀντώνιος Ἡρῴδῃ & Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας κατέστησεν· καὶ ὡς Πάρθοι, Ἀντίγονον εἰς τὴν Ἰουδαίαν καταγόντες, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ἡρῴδου φυγή, καὶ οἷα ἔπαθον Ὑρκανὸς & Φασάηλος.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Ἀντωνίου παραγενόμενον, Κλεοπάτρα περὶ Κιλικίαν ἐντυχοῦσα δι' ἔρωτος αὐτὸν [p] ἐκεχείρωτο. καὶ δὴ πάλιν Ἰουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [q] παραγίνονται πρὸς αὐτόν, κατηγοροῦντες Ἡρῴδου & τῶν περὶ αὐτόν, προσποιούμενοι σφῶν αὐτῶν τὰς δεινοτάτας λέγειν. ἀντέλεγε δ' αὐτοῖς [r] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων [s] παρόντος & Ὑρκανοῦ, [t] ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη ὢν ἡμῖν. ἀκροασαμένου δ' ἀμφοτέρων Ἀντώνιος [v] ἐπὶ Δάφνης, πυνθάνεται Ὑρκανοῦ, πότεροι & ἔθνους ἄμεινον πεποίηκεν; φήσαντος & τοὺς περὶ Ἡρῴδην, Ἀντώνιος, καὶ πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, ἣν ἦγε σὺν Γαβινίῳ [x] παρὼν ἐπεπίστο πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, [y] τούτους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίστησι, [z] καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων αὐτοῖς ἐπιτρέπει πράγματα, χώρᾳ & χρήματα, [a] καὶ πενταισκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν ἔδησε. μέλλοντος & καὶ κτείνειν αὐτούς, παρητήσαντο οἱ περὶ Ἡρῴδην.

2. Ἡρέμουν & δὴ δ' ὅτως ἐπανελθόντες ἐκ τῆς πρεσβείας· ἀλλ' ἀπήντων πάλιν Ἀντωνίῳ χίλιοι εἰς Τύρον, ἐκεῖ δόξαντι ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Ἀντώνιος, πολλοῖς ἤδη διεφθαρμένος χρήμασιν ὑπό τε Ἡρῴδου καὶ & ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῷ κατὰ τόπον ἄρχοντι προσέταξε κολάσαι τοὺς πρεσβευτὰς & Ἰουδαίων, νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πρά-

CAP XIII.

XXIII.

Quomodo Antonius Herodem & Phasaëlum frustra accusatos tetrarchas constituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phasaëlum captivos fecerunt. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phasaëli.

CUM autem postea in Syriam venisset Antonius, Cleopatra in Cilicia ei obviam facta, amore illius captus erat. Ac tum centum Judæorum viri potentissimi eum iterum conveniunt, ut Herodem cum suis accusarent, delectis ad eam rem suorum eloquentissimis. Illis vero contradicebat Messalas pro adolescentibus, præsente etiam Hyrcano, * qui jam Herodis socer erat. Antonius vero, auditis apud Daphnem utrisque, quæsivit ab Hyrcano, utri gentem melius regerent? Cum autem *ille* respondisset, Herodem & suos, Antonius, cui jam ante cum illis intercesserit familiaritas ob paternum hospitium, quod, cùm una cum Gabinio adesset, cum patre corum fecerat, ambos quidem tetrarchas constituit, eisque rerum Judaicarum administrationem mandat, & ea de re literas scripsit, & quindecim adversariorum in vincula dedit. At cum ipsos etiam occisurus esset, *eum* pro illis deprecatus est Herodes. *Antonius Cleopatræ amore captus.* *Herodem accusant Judæi.* *Antonius tamen Herodem & Phasaëlum tetrarchas constituit.*

2. Neque tamen illi à legatione reversi quiescebant: quin Antonium rursus *eorum* mille adierunt apud Tyrum, quò venturum fama erat. & Antonius, multis jam pecuniis ab Herode & ejus fratre corruptus, ejus loci administratori præcepit, ut de Judæorum legatis supplicium sumeret, qui no- *Iterum accusationem instituunt Judæi.*

a Ἀποστάσῃ ἀλλοτρίαν ἐπιχειρίαν] In *libris* omnibus ὑποστάσῃ. quod ferri non potest. στάσει vel ἐφεστάσῃ legendum esse conjicit Cl. *Lowthius*. ipse levicula mutatione ἀποστάσῃ reposui.

b Ὑπὸ στρατοπέδων] Ὑπὸ στρατιώτου καὶ συμμάχου *Hen.*

c Τὰ ὑπ' αὐτοῦ] Καὶ τὰ *Busb.*

d Διηρπασμένα,] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Vet. Interpr.* διηρπαγμένα *Busb.* διηρτασμένα in *Editis Aliisque.*

e Κτῆσις] *L. B.* κτήσεις.

f Ἐλεύθερα,] Addit *L. B.* εἶναι.

g Προτέροις κυρίοις.] Πρότερον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.*

h Ὑφίστασθαι βούλομαι·] Ita ex conjectura rescripsi pro δίκλω στήσασθαι. quod mihi vix ferendum videtur, nisi paulo ante scribatur, τῷ δὲ μὴ ὑπακούσαντι.

i Ὑπεξελθεῖν] *L. B.* ἐπεξελθεῖν.

k Ὑπακούσαντα.] *L. B.* ὑπακούσοντα.

l Ἀραδίοις ἔγραψε] Ἀραβίοις *Vat.* (*Lugd. Bat.*) Ἀξίοις *Hen.*

m Μὲν οὖν καὶ ταῦτα δικαίως,] Illud μὲν ex *Cod. Vat.*

n Γινομένη] *L. B.* γενομένη.

o Ὑπὲρ & ἡμετέρου ἔθνους.] Quæ hic sequi debent vel potius supra, Cl. Gronovius edidit in libro cui titulus, Decreta Romana & Asiatica pro Judæis, in 8vo. quæ vide. Exstant & in veteri Latina interpretatione. REL.

p Ἐκεχείρωτο.] Rectius forsan ἐχειρώτο. vel ἐχειρώσατο. nisi hic Attica usus fuerit temporum ἐναλλαξὶ.

q Παραγίνονται] πρὸς αὐτὸν,] Παραγίνονται, & mox πρὸς αὐτὸν *Hen.*

r Μεσσάλας] Ita *Hen.* & *Epiphan.* (Μεσάλας *Lugd. Bat.*) Μασσαλὰς in *reliquis.* HUDS. Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

* *Qui jam Herodis socer erat.*] Qui jam Herodi affinis erat, malit *Basnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quod non nisi post quadriennium Herodis cum Mariamne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clarissimi, æque potuit dici *socer* ac *affinis*, postquam neptem jam suam Herodi desponderat. HUDS. Virgil. de Chorœbo, futuro Priami genero,

Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat.

Æneid. lib. 2. ℣. 344. HAV.

s Παρόντος καὶ Ὑρκανοῦ,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 12 §. 5 SPANH.

t Ὃς κηδεστὴς ἐτύγχανεν ἤδη ἡμῖν ὤν.] Κηδεστὴς γὰρ ἐπ. *Hen.*

v Ἐπὶ Δάφνης,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

x Παρὼν ἐπεπίστο] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) πρεσβὼν in *ceteris.* ἣν σὺν Γαβινίῳ πρεσβὼν ἐπ. legisse videtur *Epiphan.*

y Τούτους —— πράγματα,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

z Καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων] Ita *MSS.* (ut & *Lugd. Bat.*) καὶ τῶν Ἰουδαίων in *Editis.*

a Καὶ πενταισκαίδεκα τῶν ἀντιστασιαστῶν] *L. B.* καὶ πέντε καὶ δέκα ἕνα τῶν στασιαστῶν.

Eosque Antonius supplicio affici jubet.

novis rebus ſtuderent, Herodique principatum ſtabiliret. Herodes vero (nam ante urbem in arena conſtiterant) protinus antegreſſus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut diſcederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, ſi ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, ſtatim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga dilapſi, quietos ſe trepidi tenuerunt. Populo vero adverſus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant. Lyſanias Antigoni amicitiam ambit.

XXIV. 3. Anno autem ſecundo Syriam occuparunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum ſatrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius; ejuſque filius Lyſanias, occupato principatu, amicitiam inſtituit cum Antigono Ariſtobuli filio, uſus ad id opera ſatrapæ, qui apud Antigonum multùm poterat. Antigonus autem Parthis mille talenta & quingentas feminas pollicebatur, ſi ſibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum ſuis interficerent: neque vero dedit. & tamen Parthi eam ob cauſam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero ſatrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluſerunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaïdenſes admiſerunt. Cæterum Pacorus equitum turmam miſit in Judæam, quæ regionem ſpecularetur & Antigonum adjuvaret, ducemque *una cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum ſe contuliſſent, & parati eſſent cum eo una irrumpere, ſperabat Antigonus ſe horum opera partem aliquam regionis adepturum eſſe: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurriſſent, Hieroſolyma dein homines *iſti* clam pergunt: & quorundam acceſſione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque oppugnabant. opem autem ferentibus Phaſaëlo & Herode, commiſſaque in foro pugna, adverſarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulſis, miſerunt armatos quoſdam in vicinas domos, qui eas cuſtodirent, quos aggreſſus populus auxilio deſtitutos cum ipſis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo poſt adverſarios ulciſcitur Herodes, cum iis prælio congreſſus, ita ut multos illorum interfecerit.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

Hieroſolyma oppugnant Parthi.

Fanum & urbem occupant.

4. Cum autem quotidianæ velitationes inter eos fierent, exſpectabant hoſtes multitudinem ad Pentecoſten, ut vocatur (ipſa autem feſtum eſt) è

μάτων, καὶ τοῖς περὶ Ηρώδην συναθισταναι τὴν ἐφοδον. ταχὺ δὲ Ηρώδης, [b] ἱδρωτι γὰρ ὅλῃ τὸ ψάμμῳ περὶ τὸ πόλεως, [c] περίων ἀπέναι παρεκελεύετο, σωθῆναι δὲ [d] αὐτὸ καὶ Υρκανὸς, ὡς μεγάλα κακὰ, εἰ προέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένα. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. θᾶσσον δὲ ἐκδραμόντες [e] Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [f] πλείους δὲ κατέτρωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ διαφυγόντες [g] ἐπ' οἴκου προεθέεις ἡσύχαζον. ὃ δὲ δῆμος κατεβοᾶ Ηρώδου, παροξυνθεὶς Αντώνιος τοὺς δεδεμένους ἀπέκτεινεν.

γ'. [h] Δευτέρῳ δὲ ἔτει Συρίαν κατέχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [i] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [k] Πάρθων. τελευτᾷ δὲ Πτολεμαῖος ὁ [l] Μεννιαίου· καὶ τὴν ἀρχὴν [m] αὐτοῦ ὁ παῖς [n] Λυσανίας θᾶσσον διαδέχεται φιλίαν πρὸς Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου, πρὸς τῷ χρήσιμον τὸ σατράπῃ θᾶσσον, μέγα παρ' αὐτῷ δυναμενον. Αντίγονος δ' [o] ὑπισχνεῖτο [p] χίλια τάλαντα καὶ πεντακόσιας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχὴν Υρκανὸν ἀφελόμενοι θᾶσσον δοῖεν αὐτῷ, καὶ τοὺς περὶ [q] τὸν Ηρώδην [r] ἀνέλοιεν· ὁ μὲν ἔδωκεν. οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τοῦτο δὴ τὴν Ιουδαίαν ἐστράτευσαν, [s] καταγοντες Αντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τῆς θαλαττίης, ὁ δὲ σατράπης [t] Βαρζαφάρνης διὰ τῆς μεσογείου. Τύριοι μὲν οὖν ἀπεκλείσαν Πάκορον, Σιδώνιοι δὲ καὶ [u] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [x] εἶλεν μέντοι Πάκορος ἱππεῖον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκεψομένην τι τοῦ [y] χωρίου, καὶ Αντιγόνῳ συμπαράξουσαν, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον τῷ βασιλέως οἰνοχόον. ὄρος δέ τι περὶ Καρμηλον τὸ ὄρος Ιουδαίων πρὸς Αντίγονον ἐλθόντων, καὶ συναποθανεῖν ἑτοίμως ἐχόντων, προσεδόκα [z] δι' αὐτὰς τὰς χώρας μέρος τι λαβεῖν ὁ Αντίγονος· [a] Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. καί τινων [b] παραλιπόντων αὐτὸς, [b] διεκπίπτουσιν εἰς Ιεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. προσπολεμούμενοι δέ τινων, πολλοὶ συγκαφέντες ὅλῃ τὰ βασίλεια ἦσαν, καὶ ταῦτα ἐπλήρουν. προσβοηθούντων δὲ τοῖς φασαήλου καὶ Ηρώδου, καὶ μάχης γενομένης καὶ τὴν ἀγορὰν, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ συνωθίσαντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τὰς πλησίον οἰκίας, φθειρήσοντας αὐτὰς, ἃς ἐπανασεὶς ὁ δῆμος συμμάχων οὔσας ἐρήμας σὺν αὐτοῖς [c] οἰκοις κατέπρησεν. ὑστερον μὲν οὖν τὴν ἀδικίας ταύτης Ηρώδης μετ' ὀλίγον τιμωρίαν ἔλαβε τῶν ἀντιστασιωτῶν λαμβάνει, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην ἐν πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας.

δ'. [d] Γινομένων δὲ ὁσημέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμενον οἱ πολέμιοι τὸν ἐκ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὴν καλουμένην [e] Πεντηκοστὴν, [f] ἑορτὴ δέ ἐστιν αὕτη, μεθ' ἑπτὰ

b Ιδρωτι γὰρ ἐπὶ τῷ ψάμμῳ] Ita cum *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἱδρῶτι in *ceteris*.

c Περίων] *L. B.* προσίων.

d Αὐτῷ καὶ Υρκανὸς,] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud.* quod me monuit Cl. *Lowthius*.. in Græcis omnibus αὐτοῖς. nec aliter *Epiphan.* Ita ſi legas, verte, *hortabatur* (*aderat una cum eis etiam Hyrcanus, quippe* &c.

e Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις,] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* Ιουδαῖοι σὺν ἐγχωρίοις in *Editis Aliiſque*.

f Πλείους δὲ κατέτρωσαν.] Πλείους *Busb.* ἑνίους (*Lugd. Bat.*) *Hen.*

g Ἐπ' οἴκου] Εποίκου *Gen.* ἐπ' οἴκου. SPANH.

h Δευτέρῳ δὲ ἔτει] Scilicet ab adventu Antonii in Aſiam.

i Βαρζαφάρνης] Βαρζαδαεμάνης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφρανὴς *Hen.* atque ita nonnullis *Epiphanii* libris.

k Πάρθων.] Πάρθοι *Busb.* & *Vet. Interpr.*

l Μεννιαίου·] *Al.* Μιναίου.

m Αὐτοῦ] Αὐτοῦ παῖς *Vat.* Lyſaniam Iturææ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum eſſe narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.*

n Λυσανίας] Imo Lyſanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut notavit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum ſuſciperent.

o Υπισχνεῖτο] Ita cum *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ὑπισχνεῖτο in *reliquis*.

p Χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας] Conf. *alter.* lib. 1. c. 13. §. 1. SPANH.

q Τὸν Ηρώδην] Ita *Vat.* τὸν perperam in *ceteris*, τὸν omittit *Zonar.*

r Ανέλοιεν·] Ανέλωσιν *Busb.* ἀνελῶσιν *Vat.*

s Καταγοντες Αντίγονον·] Καθαγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono ſecum adducto.*

t Βαρζαφάρνης] Vox ea ex *Epiphan.* (*Lugd. Bat.*) & *Cod. Hen.* qui legit Βαρζαφρανὴς.

u Πτολεμαεῖς] Πτολεμαῖοι *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliiſque*.

x Εἶλεν μέντοι] Id malui cum *Hen.* etymologiæ cauſa. ἶλεν in *reliquis*.

y Καὶ τὴν χώραν,] Περὶ *Busb.*

z Δι' αὐτὰς τὰς χώρας] Cum in *Editis Aliiſque* fuerit, προσεδόκα διὰ τὰ χ. conſtat voculam aliquam excidiſſe. διὰ τὰς τὰ χ. legendum monuit *Lowthius*. ipſe δι' αὐτὰς prætuli. δι' ἃς προσεδόκα legiſſe videtur *Epiphan.* προσεδόκα δὲ τὰ χ. *Hen.* HUDS. A *Lugd. Bat.* illud διὰ abeſt, ubi ita legitur προσεδόκα τὰ χώρας μέρος τι λαβεῖν. & forte ſuo loco motum fuit, debuitque conjunctim legi διαλαβεῖν. in compoſitis enim illud διὰ amavit auctor. HAV.

a Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον] Δρυμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in verſione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 23. Per δρυμὸν campeſtria *Saronæ* intelligenda eſſe docet Cl. *Relandus* in *Palaſt. S.* p. 188. HUDS. Conf. *alter.* lib. 1. c. 13. §. 2. SPANH.

b Διεκπίπτουσιν] Forſan διαπίπτουσιν.

c Οἴκοις κατέπρησεν.] Τὰς οἰκίας *Busb.*

d Γινομένων δὲ] Γενομένων *Busb.*

e Πεντηκοστὴν,] Vide *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 340. &c.

f Ἑορτὴ δέ ἐστιν] Conf. *alter.* lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

ἦξειν. τ δ' ἡμέρας ἑστώσης πολλαὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡπλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν οἱ παρόντες, πλὴν τῶν περὶ τὰ βασίλεια· τούτοις γὰρ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις οἱ περὶ Ηρώδην ἐφρούρουν. Φασάηλος μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλασσεν, Ηρώδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέξεισι τοῖς πολεμίοις [b] καὶ τὸ προάστιον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος πολλάς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν φυγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, ἔστι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἐκῶ γάρ τι αὐτόθι. παρεβοήθει δὲ καὶ Φασάηλος· Πάκορος δὲ ὁ [h] Πάρθων στρατηγὸς σὺν ὀλίγοις Αντιγόνου δεηθέντος εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [i] καταπαύσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασάηλος δ' ὑπαντήσας καὶ δεξαμένου ξενίᾳ, Πάκορος πείθει πρεσβεύσασθαι πρὸς [k] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον τινὰ τοῦτον [l] σωτηρίας. καὶ Φασάηλος ὁδὸν ὑποδόμενος πείθεται, μὴ ἐπιγνοὺς Ηρώδου τοῖς πραττομένοις, διὰ τὸ τῶν Βαρβάρων ἄπιστον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ὑπιστεύσας κελεύσαντι.

ε'. Ωχοντο γὰρ πρεσβεύοντες, Υρκανός τε καὶ Φασάηλος· Πάκορος δὲ καταλιπὼν Ηρώδου διακοσίους ἱππεῖς καὶ δέκα [m] τῶν Ελευθέρων λεγομένων, πρόπεμψεν αὐτούς. γιγνομένοις δ' ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μετ' ὄπλων ὑπαντῶσιν οἱ ταύτῃ τῶν [n] πόλεων ἐφεστῶτες. καὶ Βαρζαφάρνης τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται σπουδῇ, καὶ δώροις δίδωσιν· [o] εἶτα ἐπιβάλλει. πλησίον γὰρ μὴ ἱππέων [p] ὑπὲρ θαλάττης [q] οἱ περὶ Φασάηλον κατάγοντας. καὶ ἐντεῦθεν ἀκούσαντες, ὡς Αντίγονος ὑποσχοίτο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτῶν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς Βαρβάρους. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐπιβάλλοιμένους αὐτοὺς [r] ἀπήγγελέ τις, φυλακῆς [s] αὐτοὺς [t] ἐκ παφανοῦς σπειρομένης. καὶ συνελήφθησαν ἂν εἰ μὴ περιμένον ἕως ἂν οἱ περὶ Ιεροσόλυμα Πάρθοι Ηρώδην συλλάβοιεν, μὴ προαπηρημένων τούτων ἐκεῖνον αἰσθόμενον [v] διαφύγοι. καὶ ἦν τότε ἕτως ἔχοντα, καὶ οἱ φύλακες αὐτῶν ἐωρῶντο. Φασάηλῳ μὲν οὖν παρῆνουν τινες δῆθεν [x] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ περιμένειν· [y] μάλιστα μέντοι πρὸς ταῦτα αὐτὸν [z] Οφέλλιος ἐνῆγεν, ὃς [a] ἥκηκόει παρὰ [b] Σαραμάλλα τοῦ πλουσιωτάτου τῶν ἐν Συρίᾳ τότε, καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν [c] ὑπισχνεῖτο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δ' Υρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, οὐδὲ παραπροδοῦναι τῷ ἀδελφῷ· προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, ἃ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν ἔλεγε, ταῦτα βουλόμενον παρ' αὐτῶν. χρημάτων τε γὰρ δεομένῳ πλείονα ἕξειν παρ' αὐτοῦ ὧν Αντίγονος δίδωσι· καὶ ἄλλως, δεινὸν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πίστει συνελθόντας πρεσβευτὰς ἀποκτεῖναι μηδὲν ἀδικοῦντας. ὁ δὲ Βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [d] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψευδεῖς αὐτὸν ὑποψίας παρέχειν· ἀπήει τε πρὸς Πάκορον.

ς'. Οἰχομένου δ', τῶν Πάρθων ἐδεσμώτου τινὲς Υρκανὸν,

tota regione venturam. Atque instante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phasaëlus mœnia custodiebat, Herodes vero cum suorum manu in hostes per suburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phasaëlus auxilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per speciem quidem compescendæ seditionis, re autem vera ut illum in adipiscendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiisset Phasaëlus, & eum hospitio excepisset, persuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipse legatus iret: id quod fraudulenter egit. Et Phasaëlus nihil *mali* suspicatus obtemperat, non assentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, sed Pacorum cæterosque venientes invadi jubente. *Pacorus Hierosolyma adit.*

5. Igitur in eam legationem profecti sunt Hyrcanus & Phasaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum est, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos studiose excepit, & muneribus donavit: deinde insidiabatur. Diversabatur autem Phasaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audivissent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promisisse Parthis contra ipsos, cœperunt suspectos habere Barbaros. Accessit eò, quod insidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita custodia. Et sane comprehensi fuissent, nisi exspectatum esset, donec Parthi, qui ad Hierosolyma erant, Herodem cepissent: ne, si hi prius essent interfecti, ille id sentiens effugeret. Atque ista sic se habebant, & eorum custodes cernebantur. Itaque Phasaëlum monebant nonnulli, ut statim equo aufugeret, nec exspectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Saramalla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletissimo, hoc ei suasit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deserendum censebat, neque fratri periculum creandum: sed Barzapharnem aggressus, eum non recte facere dicebat, qui hæc in ipsos moliatur. nam si pecunia egeat, majorem à se habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus esse, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere insontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum esse eorum quæ suspicaretur, sed eum fallis suspicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus est. *Insidiatur Hyrcano & Phasaëlo.*

6. Eo digresso Parthorum quidam Hyrcanum con- *Eosque in vinculis conjici jubet.* XXV.

---

g Καὶ τὸ προάστιον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 3. SPANH.

h Πάρθων στρατηγὸς] Πάρθων βασιλεὺς *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan. cæterique.*

i Καταπαύσων τὴν στάσιν,] Καταπαύσει *Busb.* καταλύσων *Zonar.*

k Βαρζαφάρνην] Hîc loci Βαρζαβαρμάνην *Vat.* & infra seq. §. 5. ut & Βαρζαβαρμάνης ibid. superius. Vide Annott. ad super. §. 3. HUDS. Βαζαφαρμάνην Zonaras Annal. Tom. 1. p. 229. D. SPANH.

l Συνθεὶς.] Σωθεὶς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

m Τῶν Ελευθέρων λεγομένων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

n Πόλεων ἐφεστῶτες] Πολεμίων *Vat.* & *Busb.*

o Εἶτα ἐπιβάλλει.] Επειτα *Busb* & *Zonar.*

p Ὑπὲρ θαλάττης] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

q Οἱ περὶ] *L. B.* ὑπὲρ.

r Ἀπήγγελέ ——— φειδόμενος.] Nempe Saramalla Syrus ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

s Αὐτὸς] Ita *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* αὐτοῖς in *reliquis.*

t Ἐκ παφανοῦς] Vel ἔκ τ' ἀφανοῦς· SPANH.

v Διαφύγοι.] Eo modo *Hen.* & *Busb.* Διαφύγῃ in *cæteris* & *Zonara.*

x Αφιππάσασθαι,] Παρεππάσασθαι solus *Busb.* παρεππάσασθαι *Zonar.*

y Μάλιστα μέντοι πρὸς ταῦτα] Μάλιστα δ' *Busb.*

z Οφέλλιος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 4. SPANH.

a Ηκηκόει παρὰ] Ita *Vat.* ἀκηκόει in *cæteris.* utrum horum fuerit à manu *Josephi*, incertum est.

b Σαραμάλλα] Παρὰ Σαραμάλλα in lib. 1. de *Bello Jud.* HUDS. *Lugd. Bat.* Σαραμάλλα quoque hic, & Σαραμάλα ibi alter Codex *Lugd. Bat.* ita ut non dubitem, quin hic quoque ita scripserit Josephus, non Σαμαραΐαν, quod *Alii* habent, & in textu ipse *Hudsonus* retinuerat. HAV.

c Υπισχνεῖτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ὑπισχνεῖ) in *reliquis.*

d Ωμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι] Ita *Busb.* & *Gall.* ὄμνυε in *Editis Aliisque.*

constringunt, & Phasaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pocillator autem ad Herodem missus, in mandatis habebat, cum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phasaëlo missi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hostes cepissent, Herodes Parthorum adit, & Parthorum potentissimos quosque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conscii, malitiose dissimulabant; dixeruntque oportere cum extra muros cum ipsis egredi, & literas afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adversariis comprehensos, sed ad significandum Phasaëli successum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehensionem audivisset. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiam ipse sibi desponderat) magis etiam suspectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auscultabant: ipse vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

Herodes sibi à Parthis cavet.

7. Interim dum Parthi quid facto opus sit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in posterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione constitutus, magisque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum insidiis acceperat,* quam allatis in contrarium fide habita, ubi vespera venit, statuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quasi in incerto essent pericula ex hostibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impositis in jumenta mulieribus, matre sua, & sorore, & filia Alexandri Aristobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujusque matre, Hyrcani filia, & fratre suo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, insciis hostibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus est, qui, cum iis quæ agerentur adesset, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctosque amicos, & de se nihil quod bene habeat exspectantibus.

Cum suis noctu aufugit.

8. Verum Herodes, animo supra calamitatis ictum sublato, & ipse, periculo impendente, fortiter se gerebat; atque per viam singulos obeundo bono esse animo hortabatur, & mœrori nequaquam succumbere: hoc enim ipsis officere & obstare in fuga, in qua sola salutis spem positam esse contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obsequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipse sibi manus afferret, everso vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipsa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hostes insequentes eum comprehenderent. ipsum itaque, cum gladium strinxisset, & in eo esset ut seipsum ense feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluissent, dicerentque non committendum esse, ut ipsos in hostium potestate futuros relinqueret, non enim viri fortis esse, ut, cum semet è periculis liberasset, amicos in ipsis *hærentes* negligeret. Itaque à vi sibimet intentata abstinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebantur,

Quænam Herodi in fuga acciderunt.

καὶ φασάηλον, πολλὰ τὴ ἀπιορκίας κακίζοντα τὺς Πάρθυς. ὁ δ' ἀπὸ τ Ηρώδιν ἀπεσταλμένος [c] οἰνοχόος, ἐντολὰς εἶχε [f] παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τὸ τείχυς συλλαμβάνειν. ἔτυχον δ' ἄγγελοι φασάηλ πεμφθέντες ἀπὸ δηλώσοντ τὴ Πάρθων ἀπιστίας· ὡς τῶν πολεμίων συλλαβόντων, γυὺς Ηρώδης πεῖσαι Πακόρω καὶ [g] τῶν Πάρθων τοῖς [h] δυνατωτάτοις, ὡς ὄσι τῶν ἄλλων διαφόροις. οἱ δ', τὸ πᾶν εἰδότες, ὑπεκρίνοντο [i] δολίως· καὶ δεῖν αὐτὸν ἔφασαν μὴ σφῶν ἐξελθόντα πεὸ τὸ τείχυς ὑπανιέναι τοῖς τὰ γράμματα κομίζουσιν· ἤδεσαν γὰρ αὐτὺς εἰλῆφθαι πεὸς τῶν ἀνθιστασιωτῶν, ἥκειν μέντοι δηλοῦντας ὅσα κατορθώσαντες φασάηλ. τύτοις Ηρώδης οὐκ ἀπίστευεν· ἠκηκόει γὰρ τὴν σύλληψιν παὸ ἑτέρων. καὶ πεῖσαι μάλιστα ὁ [k] τ Τρκανῦ γυναικὸς, ἣν ἐμνήστευτο τὴν [l] θυγατέρα, ἔτι μᾶλλον [m] ὑπώπτευσε τὺς Πάρθυς. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι [n] αὐτῇ δ' πεῖσθεν· αὐτὸς δ' ἀπίστει λίαν ἔμφρονι γυναικί.

ζ. Βαλλομένων δ' τ Πάρθων τί χεὴ ποιεῖν· δ' γὰρ ἤρεσκεν αὐτοῖς οὐκ ἐξ φανερᾶ ἐπιχειρεῖν ἀνδρὶ πλείστῳ· καὶ [o] ὑπερθεμένων εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἐν τοιαύταις παραχαῖς Ηρώδης ἐγνω μεν, καὶ μᾶλλον οἷς ἤκυσε πεὶ ἀδελφᾶ καὶ τ Πάρθων ἐπιβελῆς, ἢ τοῖς ἐναντίοις [p] πεοθέμενος, ἐπῆρας ἐπελθέσης ἔγνω ταύτῃ πεὸς φυγὴν χεήσασθαι, καὶ μὴ ἀμμέλλειν ὡς ἐπ' ἀδήλοις τοῖς [q] πεὸ τ πολεμίων κινδυνοις. ἄγει δὲν σὺν οἷς εἶχεν ὀπλίταις, καὶ τὰς γυναῖκας τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιθέμενος, μητέρα τε αὐτ καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἣν ἔμελλεν ἄγεσθαι πεὸς γάμον Αλεξάνδρυ θυγατέρα τ Αριτοβύλυ παιδὸς, τὴν τε ταύτης μητέρα, Τρκανῦ δ' ἣν θυγατηρ, καὶ τ νεώτατον ἀδελφὸν, τήν τε θεραπείαν [r] πᾶσαν, καὶ τ ἄλλον ὄχλον τ σὺν αὐτοῖς, ἐδίωκε τὴν ἐπὶ Ιδυμαίας, λαθὼν τὺς πολεμίυς. οὐ ῥᾴδις ἂν ἄτω σέρρω τὴν φύσιν εὑρεῖν, ὃς πεπ παρὼν τοῖς πεπτομένοις οὐκ ἂν ὤκτιρεν αὐτὺς τ τύχης, γυναίων ἐπιγομένων νήπια τέκνα, καὶ μ' δακρύων καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπομένων τὴν πατρίδα & φίλυς ἐν δεσμοῖς, καὶ πεὶ αὐτῶν ᾐδεν ἔτι χεῆσιν πεοσδεχομένων.

η'. Αλλ' Ηρώδης ἐπίνω τ ὐκ ἐξ δεινῆ πληγῆς τὸ φρόνημα ποιησάμενος, αὐτός τε ἐπὶ τὸ δεινὸν εὐψυχος, καὶ παιλών καὶ τὴν εὖαν θαῤῥεῖν ἕκασον [s] παρεκέλευε, καὶ μὴ παρέχειν [t] αὐτὸν ἔκδοτον τῇ λύπῃ. τῶτο γὰρ αὐτὲς βλάπτειν πεὸς τὴν φυγὴν, ἐν ᾗ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς μόνῃ κεῖσθαι συμβέβηκε. καὶ οἱ μὲν, ὡς Ηρώδης παρήνει, φέρειν τὴν συμφορὰν ἐπῆρῶντο. μικρᾷ δ' αὐτὸν διεχρήσατο & ζεύγυς πειραπίνης, καὶ τ μητρὸς αὐτῷ κινδυνωδάσης ἀποθανεῖν, ἀφ' τε τὸ ἐπ' [u] αὐτῇ πάθος, καὶ ἀφ' τὸ φοβεῖσθαι μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι διώκοντες, τελευτῆς [x] πεῖ τὸ πρᾶγμα γιομένης. ἀπασάμενον γοῦν αὐτὸν τὸ ξίφος, καὶ μέλλοντα πλήττειν αὐτὸν, κατέχον οἱ παρόντες, τῷ τε πλήθει καπχύσαντες, καὶ ὡς οὐκ ἐχρὴν αὐτὸν ἐγκαταλιπεῖν ἔτι τοῖς ἐχθροῖς ἐσομένυς λέγοντες, ἀ γὰρ εἶναι γυναῖα, τ δεινῶν αὐτὸν ἐλευθερώσαντα, τὺς φίλυς ἐν αὐτοῖς ὑπερίδειν. βιαθεὶς οὖν ἀποχέσθαι & [y] κατ' αὐτὸν τολμήματος, αἰδοῖ τε τῶν λεγομένων, καὶ πλήθ τῶν οὐκ ἔτι-

---

c Οἰνοχόος,] Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur supr. §. 1. & lib. 1. *de Bello Jud.* ὠνόχος in *reliquis.*

f Παγαγαγὼν αὐτὸν] Παραγαγὼν αὐτὸν ἔξω τειχῶν *Busb.*

g Τῶν Πάρθων] Τῶν deëst *Vat.* & *Busb.*

h Δυνατωτάτοις,] *L. B.* δυνατοῖς.

i Δολίως·] Δολερῶς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Τῆς Υρκανῦ θυγατρὸς,] Mariamne dicitur hæc Hyrcani filia *alibi.* lib. 1. c. 13. §. 5. Υρκανῦ θυγάτης Μαριάμμη συνοικοῦσα γυναικών. SPANH.

l Θυγατέρα,] *Lugd. Bat.* παῖδα.

m Υπώπτευσε] Ita *Busb.* ὑπόπτευε *Vat.* ὑπόπτευς in *Editis Aliisque.*

n Αὐτῇ δ' πεσσεῖχον·] Ταύτῃ *Vat.*

o Υπερθεμένων] Ita *MSS. Gen.* ὑποθεμένων.

p Προσιθέμενος,] Προσιθέμενος *Vat.*

* *Quam allatis in contrarium fide habita,*] *Epiphanius* vertit, *quam adversariis fides hab.* &c.

q Παρὰ τ πολιμίων κινδύνοις.] Est qui malit παρὰ τ πολ. HUDS. Neque video, cur πεὸ fuerit ab Editore prælatum, nisi quod MS. absfuerit auctoritas, qua nunc videlicet *Lugd. Bat.* accedente, illud παρὰ prætuli. HAV.

r Πᾶσαν,] Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Busb. Epiphan.* & *Zonara.*

s Παρεκέλευε,] *L. B.* παρεκέλευεν.

t Αὐτὸν ἔκδοτον τῇ λύπῃ.] Εαυτὸν *Busb.* ut & mox hac ead. §. αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

v Αὐτῇ] *L. B.* αὐτῆς.

x Πεεὶ τὸ πρᾶγμα γιομένης.] Πεεὶ τὸ πταῖσμα *Busb.* atque ita forsan *Epiphan.*

y Κατ' αὐτὸν] Forte κατ' αὐτὸν. COCC.

ὑπιτρεπόντων αὐτῷ τῇ χρείᾳ διαχωνεῖν οἷς [z] ἐντεθύμητο, ἀνακτησάμενος τὴν μητέρα, [a] καὶ, θεραπείας ἧς ὁ καιρὸς ἤπτετο ἀξιώσας, ἐβάδιζε τὴν προκειμένην ὁδὸν, σπουδοτέραν ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς [b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα. πολλὰς δὲ μάχας πρὸς τοὺς ἐπεξελθόντας καὶ διώκοντας τῶν Πάρθων μαχεσάμενος, ἐνίκησε [c] πάσας.

θ'. Ἔμεινε δ' αὐτῷ πρὸς τὴν φυγὴν ὠδὲ τὰ πρὸς τῶν Ἰουδαίων ἀσφαλῆ. [d] συνεπέπετο γὰρ καὶ ἕτοι γυμνοῖς ἀπὸ [e] σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν. ὡς δὲ καὶ τρεψάμενος καὶ κρατήσας, οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τῆς τοιαύτης καθέστως, ἀλλ' ὡς κάλλιστα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ πρείττονος πρὸς πόλεμον [f] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε, μετὰ χρόνον [g] βασιλεύσας, ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ, [h] Ἡρωδίαν προσαγορεύσας. γυμνάσιον τε [i] Ἰδουμαίας ἐν [k] Θρήσσῃ χωρίῳ οὕτω καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ἰώσηπος ἐτείχισε· καὶ βουλὴν περὶ τῶν ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλοῦ μὲν πλήθους ἑπομένου, καὶ δίχα τῶν μισθοφορούντων αὐτοῖς, ἃ δὴ χωρία τὴν Μασάδας, [l] εἰς ὃ προύκειτο συμφυγεῖν, ἐλάττονος ὄντος ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τοὺς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ἑπτακισχιλίους ὄντας, ἄλλον ἀλλαχῇ κελεύσας χρῆσθαι τὴν Ἰδουμαίας σώζειν αὐτούς, δὸς ἐφόδια. ὅσοι δ' ἦσαν κῶφοι, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους ἀφαλεῶν εἰς τὸ ἔρυμα ἀφῆκεν· καὶ καταλέμενος αὐτοῖς τάς τε γυναῖκας [m] καὶ τοὺς ἑπομένους, ἦσαν δ' ὡς ὀκτακόσιοι, σίτου τε ὄντος ἐν τῷ χωρίῳ ἔτι ὕδατος ἔτι τῶν ἄλλων ὑπηρδείων ἀπάντων [n] διαρκούντως, ἐξώρμησεν αὐτὸς ἐπὶ [o] Πέτραν τὴν Ἀραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι ἔτι τὸ βασίλειον, μόνων ἂν ἀπέσχοντο τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων· τὰ δ' ἐπὶ [p] εἰς τριακόσια τάλαντα. πολλὰ δὲ τῶν Ἡρῴδου [q] διέφυγον, καὶ μάλιστα ὅσα καὶ [r] προκεκομίσθαι καὶ προμηθίαν πάνδρος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐφάνη. τὰ μὲν οὖν καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἀπέσχησε τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ ἔτι τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες σκάπτουσιν, Μάρισσάν τε πόλιν δυναστῶν ἀνέστησαν.

ι'. Καὶ Ἀντίγονος, μὲν ἔτω καταχθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν Πάρθων βασιλέως, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας παραλαμβάνει. σφόδρα δ' ἐπὶ ἀθυμοῦντι τὸν γυναικῶν αὐτὸν ἀφαφυγοῦσῶν, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνεθυμεῖτο δώσειν, [s] τοῦτον αὐτοῖς μὴ τῶν χρημάτων τὸν μισθὸν ὑποσχόμενος. φοβούμενος δὴ τὸν Ὑρκανὸν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαλέσῃ [t] παραυτὰ, ἐτήρει δὴ ὑπὸ τῶν Πάρθων, [v] ἀποτίμῳ αὐτῷ [x] τὰ ὦτα, πρασμαλούμενος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφ' τὸ λελωβῆσθαι, ἣν νόμος τῶν ὁλοκλήρων εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιοῖ. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσαι τὴν εὐψυχίας, ὃς, γνοὺς αὐτὸν ἀποσφάττεσθαι

tur, partim multitudine eorum qui non sinebant ut manu sua exsequeretur quæ in animo versaverat, matre recreata & pro temporis angustia curata, iter institutum persequitur, majori cum festinatione rectâ pergens ad Masadam castellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *subinde* incurrantes & persequentes dimicasset, universis victoriam reportavit.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipsi sexagesimo ab urbe stadio illos aggressi sunt, in itinere eos adorti manusque conferentes. Quos nimirum cum fudisset fugassetque, ac si non in angustia fuisset & necessitate, sed quasi optime & magna rerum copia ad bellum instructus, eo ipso in loco, ubi Judæos vicit, postea rex factus, ædificavit, & exstruxit palatium excellentissimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Thressam venit, occurrit ei frater ejus Josephus, & de toto negotio quid agendum esset deliberationem proposuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos sequeretur, locus vero Masadæ, in quem confugere decrevissent, angustior esset, quam ut posset tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimisit, quæ fuit supra novem millia: jussitque ut diversi per Idumæam abeuntes saluti suæ consulerent, eisque viaticum dedit. Deinde assumptis expeditissimis quibusque & maxime necessariis, in castellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna esset frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium necessariarum copia, ipse ad Petram Arabiæ ire contendit. Cæterum, simul ac orta dies est, Parthi reliqua omnia Hierosolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abstinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaserunt, præsertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non suppetebant, sed egressi suburbanam regionem affligebant, & Marissam urbem potentem everterunt.

Judei Herodem in fuga adoriuntur.

Masadam venit Herodes.

Inde Petram se confert.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hostibus dare in animo habebat, hanc *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis custodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum restitueret, aures ei abscidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus esset, cum lex id munus integrorum esse velit. Verum Phasaëlum alicui mirari subeat ob animi fortitudinem, qui, cum se

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phasaëlum.

Hyrcano aures amputat Antigonus.

[z] Ἐντεθύμητο,] *L. B.* ἐντεθύμηθο.

[a] Καὶ, θεραπείας] Θεραπείας ἣν ὁ κ. *Vat.* θεραπείας, ὡς ὁ καιρὸς ἐπέτριψε *Zonar.*

[b] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα.] Μασάδα passim *Busb.*

[c] Πάσας.] Abest à *L. B.*

[d] Συνεπέπετο ἤ] Συνεπίθεντο ἢ αὐτῷ καὶ Ἰουδαῖοι ὁμόρμοι *Busb.*

[e] Σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως,] Ita in *Ed. Gen.* & *aliquibus MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* σταδίων ς'. *Bas.* (*L. B.*) & *Vat.*

[f] Παρεσκευασμένος,] Sic *Vat.* παρασκευασμένος in *cæteris.* παρασκευασάμενος in *L. B.*

[g] Βασιλεύσας, —— αὐτὸ,] Βασιλεύσας, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. καὶ πόλιν ἔκλησε ἀπὸ αὐτοῦ malit Cl. *Louthius.* HUDS. Forte, καὶ βασ. κατ. ἀξ. καὶ πόλιν ἀπὸ αὐτὸ ἔκλησεν. COCC.

[h] Ἡρωδίαν] Alibi Ἡρώδιον & Ἡρωδεῖον. Forsan Ἡρωδία cum de *urbe*, Ἡρώδειον cum de *castello* accipitur. Verum Ἡρώδιον legisse videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

[i] Ἰδουμαίας] Ita ex *Epiphan.* & l. 1. de *Bello Jud.* Ἰουδαίας in *Editis Aliisque.* Frequenter in codicibus *Josephi* permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία.

[k] Θρήσσῃ] Alibi Ῥῆσσα. quod forsan rectum, voce θ orta ex aspiratione. (*Lugd. Bat.* θρήσσῃ) in *Epiphanii* libris, *Rissa*, & *Rissa.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.

[l] Εἰς ὃ προύκειτο συμφυγεῖν,] Εἰς ὃ προσῆκεν ἐκτίσατο *Busb.* προσῆκεν *Lugd. Bat.*

[m] Καὶ τοὺς ἑπομένους,] Ex lib. 1. de *Bello Jud.* suspicaretur aliquis hîc legendum, καὶ τοὺς ἑπομένους σὺν τοῖς φύλαξιν, ἦσαν δ' ὀκτακόσιοι, &c. nam illic legimus, καταλιπὼν δ' ἐκεῖθεν τοὺς γυναιξὶν ὀκτακοσίους φύλακας καὶ ἀφεκὴ τάπιτήδεια &c.

[n] Διαρκούντως,] Διαρκοῦντα αὐτοῖς *Busb.*

[o] Πέτραν τὴν Ἀραβίας.] Idem Zonaras Annal. T. 1. p. 230. B. SPANH. *Lugd. Bat.* πέτρας τῆς Ἀραβ.

[p] Εἰς τριακόσια τάλαντα.] Εἰς ἑξακόσια *Busb.* & *Zonar.*

[q] Διέφυγον,] Διέφυγε *Busb.*

[r] Προκεκομίσθαι] Ὅσα κομισθῆναι *Busb.* qui mox habet Ἰουδαίαν pro Ἰδουμαίαν, quo modo & *Vat.*

[s] Τοῦτον] Rectius forsan τοῦτον. HUDS. Addo & verius, teste *Lugd Bat.* ejeci itaque τοῦτον, & pro *harum* reposui *hanc* in Versione. HAV.

[t] Παραυτὰ,] Illud παραυτὰ omittunt *Epiphan.* & *Zonar.*

[v] Ἀποτίμῳ ἀξιοῦντος.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 13. §. 9. Eadem *Zonaras* p. 234. B. vid. & infr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

[x] Τὰ ὦτα,] Τὸ ὠτίον *Vat.*

se occisum iri resciviſſet, mortem nihil habere quod ſit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miſerabile ac turpiſſimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus ſibimet inferre, alliſo ad ſaxum capite, ſemet quidem vita privavit, pulcherrime ut ſibi viſum eſt in tali anguſtia, hoſti vero poteſtatem præripuit ipſum ad libidinem perimendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere ſaucius eſſet, Antigonum, ſummiſſis medicis per ſpeciem curandi eum occidiſſe, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorſus animam egiſſet Phaſaëlus, audito à quadam muliercula fratrem ſuum Herodem ex hoſtibus evaſiſſe, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis ſuæ ultorem poſt ſe reliquerit, cui in manu eſſet ab inimicis pœnas exigere.

Phaſaëlus vinctus, alliſo ad ſaxum capite, vitam finit.

Phaſaëlus, audito Herodem effugiſſe, placide obit.

μέλλοντα, ἐπὶ τ θάνατον ἠγήσατο δεινὸν, τὸ δ' ὑπ' ἐχθρᾶ τᾶτο παθεῖν [y] οἰκτρότατον & αἴσχιστον ὑπολαβὼν, τὰς χεῖρας ἔτι ἔχων ἐλεύθερας ὑπὸ δεσμῶν πρὸς ἀναίρεσιν, [z] πέτρᾳ [a] προσρήξας τὴν κεφαλὴν, ἐξήγαγε μὲν ἑαυτὸν & ζῆν, ὡς εὐσχήμ καλλίστᾳ δὴ τοιαύτῃ ἀποφάσει, τ δ' ἐξουσίας & κτεῖναι πρὸς ἡδονὴν αὐτὸν [b] ἀφεῖλετο τ πολέμιον. λέγουσι δ' ὡς τραύματι μεγάλᾳ χωμένᾳ, φαρμάκοις αὐτὸν, ὑποπέμψας ἰατρὸς Ἀντίγονος ὡς ὄντι ἰατρικῆ, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένων εἰς τὸ τραῦμα. πρὸς μέντοι & [c] πλέως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν ὁ Φασαήλ, ἀκούσας δή τινος γυναικὸς τ ἀδελφὸν Ἡρώδην τὸν πολεμίως διαπεφυγότα, σφόδρα τῇ πλάτει ἤνεγκε, καταλιπὼν [d] τ ἐκδικήσοντα τ θάνατον αὐτᾶ, ἐν τοῖς ἐχθροῖς τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege recedens, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæſare creatus eſt rex Judææ.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἡρώδης, ἀπὸ τῶν Ἀράβων βασιλέως ἀπαλλαχθεὶς, ἔσπευδε ἐπ' Αἰγύπτου, ἐκ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἐπείγετο· ἐν, χρήματα πολλὰ Ἀντωνίῳ ὑποσχόμενος, ἀποδείχθη ὑπό τε τ συγκλήτου & Καίσαρος βασιλεὺς τ Ἰουδαίας.

Herodes ad Arabiæ regem ſe recipit & repudiatur.

AT Herodem malorum, quæ ipſum circumſteterint, magnitudo non perterruit, ſed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occaſiones. Ad Malchum enim regem Arabum, plurimis à ſe beneficiis antea affectum, proficiſcebatur; ab eo viciſſim aliquid reportaturus, cum maxime opus eſſet, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præſertim cum ab ipſo multa conſequutus fuerit. Ignarus enim quo in ſtatu res fratris eſſent, properabat eum ab hoſtibus liberare, etiamſi in pretium ejus redemptionis nummum ſolverit ad trecenta uſque talenta. Hanc ob cauſam ducebat ſecum & Phaſaëli filium ſeptennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurriſſent ei *miſſi* à Malcho nuncii, per quos juſſit eum diſcedere; interdictum enim ſibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depoſitum, quod acceperant, interverterent) illis reſpondit, non ſe veniſſe ut eis ulla in re moleſtus eſſet, ſed ut duntaxat cum rege de rebus ipſi maxime neceſſariis colloqueretur.

Ἡρῴδῃ ἢ τὸ μέγεθος τ περιεσηκότων αὐτὸν κακῶν ἐ κατέπληξεν, ἀλλ' ἐπὶ δεινὸν διέβαινεν [e] ἐπιβολὰς ἔργων [f] παραβόλων. πρὸς γὰρ Μάλχον τ Ἀράβων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [g] διηργετημένον ἀπ' αὐ, τῇ ἀμοιβῇ χαριούμενος, ὅτι μάλιστα ἐδεῖτο, χρήματα λημψόμενος εἴτε δάνειον εἴτε δωρεάν, [h] ὡς παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτᾶ τετυχηκότος. ἐ γὰρ εἰδὼς τὰ κατ' τ ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι [i] παρὰ τ πολεμίων αὐτὸν, λύτρων ὑπὲρ αὐτᾶ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπήγετο γὴ & τ Φασαήλου παῖδα διὰ τοῦτο τὴν αἰτίαν, ἐπιδείξων τυγχάνουσα, [k] παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι. ἀγγέλων δ' αὖτῳ ὑπαντησάντων παρὰ & Μάλχου, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [l] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθους Ἡρῴδῃ μὴ δέχεσθαι· ταύτῃ δ' ἐχρῆτο προφάσει [m] ὑπὲρ & μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα, ἐκ τ ἐν τέλει παρὰ τοῖς Ἄραψιν εἰς τὸν ἔπαινον, ὅπως ἀποστερήσωσι τὰς παρακαταθήκας, ἃς παρὰ & Ἀντιπάτρου λαβόντες ἔτυχον· ἀπεκρίναντο αὐτοῖς μηδὲν ἐνοχλήσειν [n] ἀφικέσθαι πρὸς αὐτὸν, μόνον ἐν διαλεξόμενος ἦλθε τ ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πραγμάτων.

In Ægyptum proficiſcitur.

2. Deinde ubi diſcedere viſum eſt, * caute admodum abiit Ægyptum verſus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum ſuorum multos reliquit. Poſtero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, poſt Herodem cucurrit, ſed nihil eo profecit: quippe cum ille abeſſet longiſſime properans ad Peluſium. Quò poſtquam pervenit, cum naves, quæ illic in ſtatione erant, eum navigatione ad Alexandriam prohibuiſſent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen perſuadere non potuit, ut apud ſe maneret, quippe qui Romam

Β'. [o] Ἐπειδὴ δέξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῆλθε μάλα σωφρόνως τὴν ἐπ' [p] Αἰγύπτου. καὶ τότε μὲν ἔν τινι ἱερῷ κατέλυσε· καταλελοίπει γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ διαγλυφόμενος εἰς [q] Ῥινοκόλουρα, ἐκεῖ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκουσε. Μάλχῳ δ' [r] μεταγνόντι, καὶ μεταθέοντι τὸν Ἡρῴδην, ὐδὲν τούτῳ περισσότερον ἐγένετο. προῤῥωπάτω γὰρ ἦν ἤδη πεύσων τὴν ὄντα Πηλουσίου. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὡρμοῦσαν αὐτόθι εἶργον & ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλεῖν, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' αἰδῶ καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πεῖσαι μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ῥώ-

y Οἰκτρότατον & αἴσχιστον ὑπολαβὼν,] Deterrimum Busb.

z Πέτρᾳ —— & ζῆν,] Phaſaëlus in vinculis alliſo ad ſaxum capite periit. Vid. alibi. lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

a Προσρήξας] Προσαράξας (præter Lugd. Bat.) Busb. & mox αὐτὸν pro ἑαυτὸν.

b Ἀφείλετο τ πολέμιον.] Conf. ſupr. c. 12. §. 1. SPANH.

c Τελέως ἀφεῖναι τὴν ψυχὴν] Τελείως ἀφεῖναι Busb. & Coccejus.

d Τὸν ἐκδικήσοντα τ θάνατον αὐτᾶ,] Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικῆσαι & τὸν Busb.

e Ἐπιβολὰς ἔργων] Ἐπιβουλὰς Vat.

f Παραβόλων.] Conf. alibi. lib. 5. c. 11. §. 3. SPANH.

g Εὐηργετημένον ἀπ' αὐ] Ita Vat. Διεργεθθέντα Busb. Διεργεθθέντων in reliquis, omiſſo augmento.

h Ὡς παρὰ πολλῶν] L. B. ὡς ἂν πολλῶν.

i Παρὰ τ πολεμίων.] Ex Lugd. Bat. additum παρὰ. HAV.

k Παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι.] Ῥύσιον θεὶς & λυτρωμένου παῖδα. alibi. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

l Παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ] Παρεγγεῖλαι Busb. & Lugd. Bat.

m Ὑπὲρ & μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα,] Nihil tamen de pecunia Herodi à Malcho debita dicitur, vel ante vel alibi. lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

n Ἀφικέσθαι] L. B. ἀφικνεῖσθαι.

o Ἐπειδὴ δέξαν ἀναχωρεῖν,] Ita cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. ἐπεί τε in ceteris.

p Αἰγύπτου.] Ita Busb. & Vat. Αἴγυπτον in ceteris.

* Caute admodum abiit Ægyptum verſus:] Al. modeſte.

q Ῥινοκόλουρα,] Ita ex Epiphan. quo modo apud Strabonem. Ῥινοκόρουρα in Editis Aliiſque. Ῥινοκόρουρα Busb. (& Lugd. Bat.) juxta Ptolemæum & Steph. Byzant. HUDS. Conf. alibi. lib. 1. c. 14. §. 2. SPANH.

r Μεταγνόντι,] Sic Vat. (Lugd. Bat.) & Busb. μεταγνῶναι in reliquis.

† Cum

Ῥώμλω ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντος, καὶ τῶν κῶν τλὼ Ιταλίαν ἐν παραχῇ καὶ σάλῳ πολλῷ [a] δηλυμένων.

γ. Ἀναχθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ χειμῶνι σφοδρῷ περιπεσὼν, μόλις εἰς Ῥόδον διασώζεται, φορτίων ἀποβολῆς γιομένης. καὶ δύο μὲν συνηντησαν τῶν φίλων αὐτῷ σωλυτησων, Σαπφίνας τε καὶ Πτολεμαῖος. διρὼν δὲ τλὼ πόλιν ὑπὸ Κασσίῳ πολέμῳ [b] κεκακωμένλν, [c] καὶ ἐν ἀπόροις ὢν εὖ ποιεῖν αὐτλὼ ὤκνησεν, ἀλλὰ καὶ θῶν δυνάμιν αὐτλὼ [d] ἀνεκτᾶτο. τριήρη τε κατασκευάσας, καὶ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ἀπὸ Ιταλίαν, εἰς Βρεντήσιον κατάγεται· κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμλω ἀφικόμενος, [e] πρῶτῳ μὲν Αντωνίῳ φράζει τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τλὼ Ιουδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φασάηλος ὑπὸ Πάρθων [f] ἀπώλυτο συλληφθεὶς, καὶ Ὑρκανὸς ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος ἔχοιτο, καὶ ὡς Αντίγονον καταστήσαι βασιλέα, χρήματα δώσων ὑποσχόμενον χίλια τάλαντα, καὶ γυναῖκας πενταικοσίας, αἳ τῶν πρώτων [g] καὶ ἐξ ἡβῆς [h] τῶν αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. καὶ ὅτι ταύτας νυκτὸς [i] ἐκκομίσαι, καὶ διαφύγοι τὰς τῶν ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας ταλαιπωρίας. εἶτα ὅτι διὰ κινδυνειάν αὐτὸς τὰς οἰκείας ὑπὲρ πολιορκημένας, καὶ ὡς τελεύτᾳ τε διὰ χειμῶνος, καὶ παντὸς καταφρονήσας δεινοῦ, πεύθων ἀπὸ τὰς ἐλπίδας τὰς περὶ αὐτὸν ἐν τλὼ μόνλω βοήθειαν.

δ. Αντώνιον δὲ οἶκτος εἰσέρχεται τὴν Ηρῴδλ μεταβολῆς, καὶ τῷ κοινῷ χρησάμενος λογισμῷ περὶ τῶν ἐν ἀξιώμασι τοσούτῳ καθεζώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κατὰ μνήμλω τὴν Αντιπάτρου ξενίας, τὰ δὲ ἐν χρημάτων ὧν αὐτῷ Ηρῴδης ὑπέσχετο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεὺς, καθὼς ἐν πρότερον [j] ὅτε τετραρχης ἀποδεδείκτο, πολὺ μέντοι μᾶλλον διὰ τὸ πρὸς Αντίγονον μῖσος, στασιαστὴν γὰρ ἐν Ρωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπελάμβανε, πρόθυμος λῶ οἷς Ηρῴδης παρεκάλει συλλαμβάνεσθαι. Καίσαρι μὲν οὖν ἐν διὰ τὰς Αντιπάτρου στρατείας, ἃς κατ' Αἴγυπτον αὐτὸς τῷ πατρὶ συνδιήνεγκε, καὶ τλὼ ξενίαν, καὶ τλὼ ἐν ἅπασιν εὔνοιαν, [k] χαριζόμενος ἦν καὶ Αντωνίῳ, σφόδρα περὶ τὸν Ηρῴδλω ἐσπουδακότι, πρὸς τλὼ ἀξίωσιν καὶ τλὼ ὧν ἐβούλετο Ηρῴδης συνεργίαν ἑτοιμότερος λῶ. συναγαγόντες τε τλὼ βυλὼ Μεσσάλας [l] καὶ μετ' αὐτὸν Ατρατῖνος, προαγαγόντες τε τὸν Ηρῴδλω, τάς τε ἐκ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσίας διεξῆεσαν, καὶ λῶ αὐτὸς πρὸς Ρωμαίους εἶχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγοροῦντες ἅμα καὶ πολέμιον [m] ἀποφαίνοντες Αντίγονον, οὐκ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον παρεσκεύασεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' [n] ὅτι καὶ πρὸς Πάρθων τλὼ ἀρχὴν λάβοι, Ρωμαίοις ὑπεναντίων. τῆς δὲ βυλῆς [o] ἐπὶ τούτοις παροξυμμένης, παρελθὼν Αντώνιος ἐδίδασκεν αὐτὴς, ὡς καὶ πρὸς τὸν κῦ Πάρθων πόλεμον, Ηρῴδλω βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτο πᾶσι ψηφίζονται.

ε. Καὶ τοῦτο μέγιστον ἦν τῷ Αντωνίῳ περὶ τὸν Ηρῴδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτῷ τὴν βασιλείαν σὺν ἐλπίζοντα περιεποιήσατο· [p] ἀλλὰ καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνέθη τοῦτο αἰτησόμενος

festinaret, † cum & tempus esset procellosum, resque Italiæ magno in motu esse & perturbatione nunciarentur.

3. Igitur cum inde solvisset Pamphyliam versus, & in gravem tempestatem incidisset, ægre in Rhodum evasit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem inveniisset Cassiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus est ei beneficere, immo & supra vires eam recreabat. Deinde exstructa triremi, cum illinc cum amicis solvisset in Italiam, Brundusium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio exposuit quæ sibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phasaëlus captus à Parthis occisus sit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem constituissent, pecuniam eis pollicitum usque ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atque è genere ipsorum: & quod eas noctu asportasset, & è manibus hostium evasisset, multas passus ærumnas. Deinde *narravit* suos sibi maximo esse in periculo, ex obsidione; utque *ipse* per medias tempestates navigasset, & mala omnia *impendentia* contempsisset; festinans ad ipsum, in quo omnem spem repositam habuit & unicum auxilium.

Herodes Rhodum appulsus inde Romam se confert; quæque acciderant Antonio exponit.

4. Antonium autem subit miseratio mutatæ Herodis fortunæ, cumque secum, quod fieri solet, animo reputasset fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate constituti sunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipse usus fuerat hospitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum se promittebat Herodes, si rex factus esset, quemadmodum antea, cùm tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipsum enim seditiosum & Romanis infensum existimabat) paratus erat Herodem in suis postulatis adjuvare. Et quidem Cæsar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipsius patre functus fuerat, propterque ejus hospitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis studiosissimo gratificaretur, ‡ promptiori erat animo ad dignitatem *ipsius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato senatu, Messala & post eum Atratinus, producto Herode, patris ipsius beneficia narrando recensuerunt, ejusque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accusantes simul hostemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, sed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. His commoto senatu, Antonius in medium progressus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuisset, decretum faciunt.

XXVI. *Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judæa.*

5. Atque hoc summum erat Antonii erga Herodem studium, quod non solum id egit ut is præter spem suam regno potiretur (non enim ob ascen-

Summum Antonii erga Herodem studium.

† *Cum & tempus esset procellosum,*] Ita interpretatus sum, sicuti *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p. 16. *Norisius* in *Cenotaph. Pisan.* p. 136. & *Basnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Christi* p. 341.

‡ *Promptiori erat animo ad dignitatem* ipsius tuendam,] *Al.* promptiori animo ejus petitioni concessit, & ad ea quæ volebat Herodes operam suam contulit.

[a] Δηλυμένων.] Κεκμένων *Busb.*

[b] Κεκακωμένλν,] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 3. & lib. 7. c. 4. §. 1. SPANH.

[c] Οὐδ' ὁπόθεν ὢν] Ita elegantius *Lugd. Bat.* quam reliqui, qui habent οὐδ' ὁπόθεν ὢν. HAV.

[d] Ανεκτᾶτο. —— καθάπερ]·] Conf. *Αλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 3. SPANH.

[e] Ιταλίαν,] *Lugd. Bat.* Ιταλίαις.

[f] Πρώτῳ μὲ Αντωνίῳ] Πρῶτον *Busb.* & *Vat.* πρῶτα *Lugd. Bat.*

[g] Απώλυτο συλληφθεὶς,] Απόλοιτο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[h] Καὶ ἐξ ἡβῆς] Καὶν ἐξ γ. *Busb.* & αὐτὰς ead. §. & ἐπικινδυνεύσει ead. §.

[i] Τῶν αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι.] Τῷ αὐτῷ legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *de genere suo. Lugd. Bat.* ἐξ αὐτῶν.

[j] Εκκομίσαι,] Abduxisset. SPANH.

[k] Οτε τετράρχης ἀπεδέδεικτο,] Ita lego cum *Cod. Vat.* ὁ τετράρχης in *ceteris* tam *Editis* quam *MSS.*

[l] Χαριζόμενος ἦν καὶ Αντωνίῳ] Καὶ χαριζόμενος Αντωνίῳ *Busb.*

[m] Προαγαγόντες τε τὸν Ηρῴδλω ——— πᾶσι ψηφίζονται.] Herodes Judæorum Rex in Senatu declaratus Olympiade, ut mox, CLXXXIV. SPANH.

[n] Επὶ τούτοις παροξυμμένης,] Επὶ τούτῳ *Busb.*

[o] Οὐ γὰρ —— αἰτησόμενος,] Verba illa, ἀ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέθη τοῦτο αἰτησόμενος, otiosa esse & Græculi alicujus glossatoris manum redolere, pronunciat *G. E. Phaletranus* in *Diss. de Scep-*

tro

scendit illud sibimet petiturus, nam minime putabat id ipsi concessuros Romanos, qui id regii generis hominibus dare consuessent, sed uxoris suæ fratri illud ambiturus, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani) verum etiam quod intra septem in universum dies efficiebat, ut ipsi, quæ non speraverat assequuto, liceret ex Italia discedere. Et hunc quidem adolescentem *postea* Herodes interfecit quod suo tempore indicabimus. Dimisso autem Senatu, medium stipantes Herodem Antonius & Cæsar exierunt; deducentibus consulibus, una cum aliis magistratibus, ad sacrificandum, & decretum in Capitolio reponendum. Ac primo regni Herodis die convivio eum excepit Antonius. Atque ita quidem ille regnum suscipit, illud adeptus Olympiade centesima octogesima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum & Cajo Asinio Pollione consulibus.

Herodem, regem à senatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæsar.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Masadæ oppugnat, cæteris quidem necessariis abundantes, sed aquæ penuria laborantes; ut eam ob causam Herodis frater Josephus cum ducentis suorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commissorum in Herodem pœnitere. Ipsum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam cisternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: sed cum omnes jam animos sumpsissent, idque magis ex rei desideratæ affluentia, quasi Dei providentia hæc ipsa illis contigisset, eruptiones *crebro* facientes, manusque cum Antigonianis conserentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ad Parthos Syria arcendos, post illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Josepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque castris proxime Hierosolyma positis, satis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipse discessit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipsum coluit Antigonus, ne quid sibi noceret, sperans iterum Parthos sibi subsidio futuros.

Herodis familia ab Antigono obsessa & oppugnata.

Ventidius in Judæam venit.

ν, ὁ γὰρ ἐνόμιζεν αὐτῷ τὰς Ρωμαίους παρέξειν, [m] τοῖς ἐκ τοῦ ἔθνους ἐξουσίας αὐτὴν δίδοναι, [n] ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων, ἡνιῶ τυγχάνοντι πρὸς μὲν πατρὸς Ἀριστοβούλου, πρὸς δὲ μητρὸς Ὑρκανοῦ· ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡμέραις παρέσχεν αὐτῷ, τυχόντι τῶν ὑπὸ προσδοκηθέντων, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας. τὸν μὲν οὖν τὸ νεανίσκον Ἡρῴδης ἀπέκτεινεν, ὡς κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς, [o] μέσον ἔχοντες Ἡρῴδην Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξῆλθον, [p] προαγόντων ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀρχαῖς τὰ ὑπατεύοντα, θύσοντές τε εἰς τὰ δόγματα [q] καταβησόμενοι εἰς τὸ Καπετώλιον. εἰσία δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν Ἡρῴδης τῆς βασιλείας Ἀντώνιος. καὶ ὁ μὲν ὕστερον τὴν βασιλείαν προλαμβάνει, τυχὼν αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἑκατοστὴν καὶ ὀγδοηκοστὴν καὶ [r] τετάρτην Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος [s] Γαΐου Δομιτίου [t] Καλουΐνου τὸ δεύτερον, καὶ Γαΐου Ἀσινίου [v] Πωλίωνος.

ς'. Τὸν δὲ ἅπαντα τοῦτον χρόνον Ἀντίγονος ἐπολιόρκει τοὺς ἐν [x] Μασάδᾳ, τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῖς ἐπιτηδείων ὑπαρχόντων, μόνης δὲ [y] ἀπανίζοντος ὕδατος· ὡς καὶ διὰ τοῦτο [z] καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Ἰώσηπον σὺν διακοσίοις τῶν οἰκείων ὑποδράναι βουλεύσασθαι πρὸς Ἄραβας. ἠνίκα γὰρ [a] καὶ Μάλχον τὸν εἰς Ἡρῴδην ἁμαρτημάτων μετανοεῖν. κατέσχε δ' αὐτὸν ὕσας διὰ τῆς νυκτὸς ὁ Θεός. τῶν γὰρ ἐκδοχείων πλησθέντων τοῦ ὕδατος, [b] οὐκ ἔτι τὴν φυγῆς ἐδεῖτο· ἀλλὰ πεφορτισμένοι ἤδη, [c] καὶ πλέον κατὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀπανίζοντος, ὡς ἐκ θεοῦ [d] προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης, ἐπεξίεσαν, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον, τοῖς μὲν φανερῶς τοῖς δὲ καὶ [e] λαθραίως, πολλοὺς αὐτῶν διέφθειραν. κατὰ τοῦτο [f] Οὐεντίδιος ὁ Ρωμαίων στρατηγὸς, πεμφθεὶς ἐκ Συρίας ὥστε Πάρθους ἀπείργειν, μετ' ἐκείνους εἰς Ἰουδαίαν [g] παρέβαλε, τῷ λόγῳ μὲν Ἰωσήπῳ συμμαχήσων, τὸ δ' ὅλον εἰς αὐτὸν στρατήγημα, χρήματα παρ' Ἀντιγόνου λαβεῖν. ἔγνωσται γοῦν Ἱεροσολύμων στραπεδώσαμενος, [h] ἀπρακώλυτος [i] ἠρνήσατο τὸν Ἀντίγονον, καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν σὺν τῇ πλείονι δυνάμει. ἵνα δὴ μὴ [k] καταφωρον γένηται τὸ τόλμημα, Σίλωνα μέρος τινὸς τῶν στρατιωτῶν κατέλιπεν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐθεράπευσεν Ἀντίγονος, ὅπως μηδὲν ἐνοχλεῖν, προσδοκῶν δὲ πάλιν αὐτῷ Πάρθους ἐπαμύνειν.

---

ptri Jud. ablatione, p. 435. *Edit. Ultrajecti.* A *Gelenio* quidem, ut multa alia, omittuntur: sed ea agnoscit *Epiphan.* ideoque retinuimus. HUDS. Quem minime petiturus adscenderat supplex. *Rufin.* SPANH.

m Τοῖς ἐκ τοῦ —— γενναῖς.] De Regis dignitate eadem, ab Augusto restituta, infr. lib. 15. c. 6. §. 7. SPANH.

n Ἀλλὰ διὰ τὸ μὲν γυναικὸς ἀδελφῷ.] Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Ἀλεξάνδρῳ, ἡνιῶ &c. Quid enim? (inquit *Phaletranus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teste *Josepho* ipso supr. c. 13. §. 7.) pater fuit, ut & Aristobuli junioris, quem in piscina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum esse, infra narratur. Ipse vero Alexander, filius fuit senioris Aristobuli, fratris Hyrcani, ipsius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib. xv. ipse indicat *Josephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum est, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Ἀριστοβούλου Ἀλεξάνδρᾳ ἡνιῶ τυγχάνοντι, ἡνιῶ δὴ πρὸς μὲν πατρὸς Ἀρ. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati consentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Ἀλεξάνδρᾳ delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri suæ conjugis id præberi volebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. si quis Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρῳ reponi vult, absque ulla alia mutatione, per me licet.

o Μέσον —— Καπιτώλιον.] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 14. §. 4. SPANH.

p Προαγόντων] *L. B.* συμπροαγόντων.

q Καταβησόμενοι εἰς Καπετώλιον.] Θησόμενοι *Vat.*

r Τετάρτης Ὀλυμπιάδος,] Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Christi*, lib. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) post *Usserium* (in *Ann. V. T.* p. 424.) ε'. pro δ'. substituendum censet; nisi *Josephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra scriptorum suumque morem, quo Olympias absolute posita pro ineunte non expleta capi solet. Vide *Norisium* in *Diss. secunda* de *Cenotaph. Pisanis*, p. 139 & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron* p. 17. ut & *Basnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16.

s Γαΐου] Κοΐντου legendum esse ostendit *Tillemontius* in Proleg. ad Harm. Evang. p. 9.

t Καλουΐνου] Al. Καλβίνου. *L. B.* & Ἀλβίνου.

v Πωλίωνος.] In *Lugd. Bat.* Ποππαίου. Sed quomodocunque scribatur, id certum est per duplex λ scribi oportere, ita enim in Nummis quoque utroque modo scribitur, sicuti patere potest ex Spanhemii Opere Majore Tom. 1. p. 510. atque ex ipsis Nummis, à nobis in fine Tomi II. in suis Tabulis exhibendis. HAV.

x Μασάδᾳ,] Ita cum *Busb.* quod alibi Μασάδας in *cæteris* Μασάδη.

y Σπανίζοντος] *L. B.* ἀπανίζοντας.

z Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Ἰώσηπον.] Illud καὶ omittit *Vat.* & mox τὸν ante Ἡρῴδου ponit *Busb.*

a Καὶ Μάλχον] *L. B.* Ὡς Μάλχον.

b Οὐκ ἔτι τὴν φυγῆς ἐδεῖτο·] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 15. §. 1. SPANH.

c Καὶ πλέον] Καὶ πλέον ἢ κατὰ *Busb.*

d Προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης,] Τῆς θεοπέμπτου *Busb.* θεοπέμπτου αὐτῆς *Lugd. Bat.*

e Λαθραίως,] *L. B.* λάθρα.

f Οὐεντίδιος ὁ] *Al.* Βεντίδιος.

g Παρέβαλε,] Ita *Bas. Busb.* & *Vat.* παρέλαβε *Gen.* (*Lugd. Bat.*) cum *Aliis.*

h Ἀπρακώλυτος] Καὶ ἀπρακώλυτος ἀργυρολογήσας τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς μὲν *Busb.*

i Ἠργυρολόγησε τὸν Ἀντίγονον,] Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

k Καταφωρον γένηται τὸ τόλμημα,] Ita *Busb.* (& *Cocceius*) κατάφορον in *reliquis.* HUDS. Conf. *Ælian.* lib. 1. c. 15. §. 2. SPANH.

ΚΕΦ. ιε'.

Ως Ηρώδης ἐκπλεῖ εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ιταλίας ἐπ μάχεται πρὸς Αντίγονον· οἷά τε ἄλλα κατ' τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ιουδαίᾳ συνέβη.

CAP. XV.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia sub idem tempus in Judæa acciderunt.

XXVII.

Ηρώδης δ' ἐπ τ Ιταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [1] συναγηοχὼς δύναμιν οὐκ ὀλίγην ξένων τε ἅμα ἐ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τ Γαλιλαίας ἐπ' Αντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [m] Δελλίου συγκατάγειν Ηρώδην, ὃν πεμφθέντ ὑπ' Αντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς παρασκὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν τ πόλεσιν ὅσας καθιστάμεν, Σίλων δ' ἐν Ιουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Αντιγόνου διεφθαρμέν. Ηρώδη μέντοι προσιόντι καθ' ἡμέραν [n] δυνάμεις ἤυξανε, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσέθετο. [o] ὡρμηκότι δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον ἦν λύειν τὸ σῶσαι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ιόπην γενέσθαι. πολεμίαν γὰρ ἔσεσθαι αὐτὸν ἐχρῆν ἐξελεῖν πρότερον, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται καθ' νῶτα τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωρούντ ἐπὶ Ιεροσολύμων. ποιησαμένου δὲ καὶ Σίλωνα ταύτην πρόφασιν τ ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ιουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ηρώδης μετ' ὀλίγων σίφρα ἐπέρχεται, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ιουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἐλθὼν δὲ τὴν Ιόπην, ἔσωσε ῥυσάμεν τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ καὶ ἀμοιβὴν τ παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας· [q] ἃς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἶχον.

β'. Ηὔξησε δ' ἡ δύναμις βαρεῖα, καὶ προϊόν Αντίγονος τῶν παρόδων τοὺς ἐπιτηδείους τόπους ἐνέδραις καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ οὐδὲν ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ [r] μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ηρώδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβών, καὶ [s] ῥῆσαν τὸ φρούριον, ἦλθε πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα, συνεπετο δ' αὐτῷ τὸ μὲ Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τ πόλεως τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένου δὲ καὶ τὸ [t] πρὸς δύσιν τ πόλεως κλῖμα, οἱ καθ' τοῦτο τεταγμένοι φύλακες ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον [v] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ ἐ καθ' ἕκαστον ἐκπηδώντων, καὶ τοῖς πρωτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ηρώδης [x] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν πρὸ τοῦ τεῖχος, "ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τε [y] παρεῖη "ἐ δήμῳ ἐ σωτηρία τ πόλεως, μηδὲν μηδὲ [z] τοῖς φανεροῖς "τ ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων ἐ τοῖς ἁμαρτήμασι τοῖς "ρωτάτοις ἀμνηστίαν τ εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων." ἐ δὲ Αντίγονος πρὸς τὰ ὑπὸ ἐ Ηρώδου κηρυχθέντα λέγοντος, πρός τε Σίλωνα ἐ τὸ τ Ρωμαίων στράτευμα, "ὡς ἐπὶ τῷ αὐτῶν δικαιοσύνην Ηρώδης δώσοντι τῷ βασιλείαν, ἰδιώτης τε "ὄντι ἐ [a] Ιδουμαίῳ τυγχάνειν [b] ἡμιιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ ἐ γένους ὄντι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νεωτέρῳ πρὸς αὐτὸν ἔχοντι χαλεπῶς, καὶ τῷ βασιλείαν, ὡς λαβόντα παρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [c] δεδιέναι εἶναί γε πολλοὺς ἐκ ἐ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους καθ' νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, "μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ρωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν "εἰκότα πάσχοιεν τ πρὸς [d] στερόμενοι." ταῦτα πρὸς ἀλλή-

Herodes Roma reversus copias ducit adversus Antigonum.

Silo suspecta fide dux.

Herodes ad liberandos suos, qui in Masada erant, properat. Joppen capit.

Herodes suis è Masada receptis, captaque Ressa, Hierosolyma oppugnat.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

Ηρώδης δὲ ἐπὶ τὴν Ιταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ [1] συναγηοχὼς δύναμιν οὐκ ὀλίγην ξένων τε ἅμα ἐ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τ Γαλιλαίας ἐπ' Αντίγονον. συνελάμβανον δ' αὐτῷ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [m] Δελλίου συγκατάγειν Ηρώδην, ὃν πεμφθέντ ὑπ' Αντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς παρασκὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν τ πόλεσιν ὅσας καθιστάμεν, Σίλων δ' ἐν Ιουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ' Αντιγόνου διεφθαρμέν. Ηρώδη μέντοι προσιόντι καθ' ἡμέραν [n] δυνάμεις ἤυξανε, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτῷ προσέθετο. [o] ὡρμηκότι δ' αὐτῷ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον ἦν λύειν τὸ σῶσαι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ιόπην γενέσθαι. πολεμίαν γὰρ ἔσεσθαι αὐτὸν ἐχρῆν ἐξελεῖν πρότερον, [p] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται καθ' νῶτα τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωρούντ ἐπὶ Ιεροσολύμων. ποιησαμένου δὲ καὶ Σίλωνα ταύτην πρόφασιν τ ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ιουδαίων διωκόντων αὐτόν, Ηρώδης μετ' ὀλίγων σίφρα ἐπέρχεται, καὶ τρέπει μὲν τοὺς Ιουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἐλθὼν δὲ τὴν Ιόπην, ἔσωσε ῥυσάμεν τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ' ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτῷ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ καὶ ἀμοιβὴν τ παρ' ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας· [q] ἃς ὡς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἶχον.

2. Cum autem valida manu coacta procederet, Antigonus adituum loca opportuna obsessione & insidiis occupabat. sed nihil omnino hac ratione hostibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, suis ex Masada receptis, necnon Ressa munitione, Hierosolyma adibat: ipsumque subsequebantur Silonis copiæ, cum multis Hierosolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem castra fecerat, qui illac dispositi erant custodes, sagittis eum & missilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus consererent, Herodes primum proclamari jussit circa mœnia, "Sese pro- "pter populi utilitatem urbisque salutem adesse; "ne apertos quidem adversarios ulturum, sed etiam "inimicissimorum in se peccata oblivioni traditu- "rum." Cum è contra Antigonus ad ista Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, "Præter ipsorum justitiam facturos, si He- "rodi regnum dederint, homini privato & Idu- "mæo, hoc est semi-Judæo, cum id *regii* generis "hominibus præberi deberet, ut est eorum con- "suetudo. Quod si nunc sibi succensent, & à se "regnum auferre, quoniam id à Parthis accepe- "rit, statuerunt, esse quidem multos sui generis, "in regnum *jure* successuros, qui, cum neque quic- "quam contra Romanos peccassent, & sacerdotes "essent, indigne paterentur honore *isto* privari." Hæc

[1] Συναγηοχὼς] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

[m] Δελλίου] Sic lego (prout monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δελίου hîc loci in *Impressis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βδελίου: ut & *Lugd Bat.* qui Βδελλίου. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 3. SPANH.

[n] Δύναμις ἤυξατο,] Η δύναμις ἤυξετο *Busb.*

[o] Ωρμηκότι δ' αὐτῷ] Ωρμηκότα ἦ αὐτὸν *Busb.* & *Vat.*

[p] Οπως μηδὲν ὑπολίπηται] Οπως ἂν μηδὲν ὑπολείπηται *Busb.*

[q] Ας ὡς ἐπὶ βασιλεῖ] Illud ὡς ex *Lugd. Bat.* adjecimus. HAV.

[r] Μικρὸν] *L. B.* μικρά.

[s] Ῥῆσαν τὸ φρούριον,] Supra Θρῆσσα dicitur. Hic *Lugd. Bat.* Ῥῆσσαν. Vet. *Risan.* Vide *Annott.* ad p. 646. v. 11.

[t] Πρὸς δύσιν τ πόλεως κλῖμα,] Κατὰ τὸ προσάρκτιον κλῖμα· ἀλωσ. lib. 1. c. 7. §. 3. SPANH.

[v] Πρὸς αὐτόν.] Εἰς αὐτὸς *Busb.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

[x] Τὸ πρῶτον ἐκέλευσε] Τὸ μὲ πρῶτον *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[y] Παρεῖη ἐ δήμῳ] Παρεῖη *Gall.* παρῇ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[z] Τοῖς φανεροῖς τ ἐχθρῶν] Conf. ἁλ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

[a] Ιδουμαίῳ τυγχάνειν ἡμιιουδαίῳ.] Conf. supr. c. 8. §. 1. SPANH.

[b] Ημιιουδαίῳ] Ita cum *Cod. Baf.* ἡμιουδαίῳ in *cæteris*.

[c] Διεγνώκασιν,] Διεγνώκεσαν εἶναί τε π. *Vat.*

[d] Στερόμενοι.] *L. B.* στερήμενοι.

Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, * Antigonus ſuis de muro propugnare permittit. Illi vero, cum jacularentur, magnamque contra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

Silonis perfidia ſe prodit.

3. Tunc & Silo palam fecit, ſe pecunia corruptum eſſe. nam militum ſuorum non paucos ſummiſit, qui & clamitarent commeatus eſſe penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, ſeque in idonea loca ad hybernandum deduci *poſtularent*, vaſtatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis ſublata fuiſſent omnia. Ita exercitum movebat & diſcedere conabatur. Verum Herodes inſtabat, ſubjectos Siloni duces & milites cohortando ne ſe derelinquerent, miſſum à Cæſare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui proviſurum, eiſque abundantiam eorum quæ poſtularent facile præbiturum. Ac ſtatim poſt eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni diſcedendi occaſionem reliquit. Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo ſperaſſet; ſuiſque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimiſit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, conſederunt montibus ut illos obſervarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: ſed aſſumptis decem cohortibus, quarum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiſcuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem ſe confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum ſuis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimiſit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas. Et quidem rex, relicto Hierichunte præſidio, reverſus eſt: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimiſit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lyddà acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum eſt ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quieſcerent.

Herodes Silonianis commeatum abunde ſuppeditat.

Romani Hierichonta diripiunt.

Herodes, Joſepho fratre in Idumæam miſſo, Sepphorim capit.

4. Herodi autem otium agere non viſum eſt, ſed fratrem ſuum Joſephum cum peditibus bis mille & equitibus quadringentis miſit in Idumæam: ipſe vero in Samariam profectus, & depoſita ibi matre aliiſque ſuis conſanguineis, qui jam è Maſada fuerant egreſſi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præſidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum eſſet, & Antigoni præſidium clam inde proficiſceretur, nactus eſt ſummam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in ſpeluncarum receſſibus habitarent, equitum turmam

λας αὐτῶν λεγόντων & πορευθόντων εἰς βλασφημίας, [e] Αντίγονον & ἀμύνασθαι [f] τοῖς ἀπὸ τ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς ἰδίοις. οἱ δ, τοξεύοντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ κατ' αὐτῶν χρώμενοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τ πύργων ἐτρέψαντο.

γ'. Τότε καὶ Σίλων ἀπεκαλύψατο τὴν δωροδοκίαν. [g] καθῆκε γὰρ τῶν οἰκείων φιλτάτων οὐκ ὀλίγους, [h] ἀπαγγεῖν τε τῶν ὑπηκόων κατάβοιαν, καὶ χρήματα εἰς τροφὰς αἰτεῖν, καὶ χειμάσοντας [i] ἀπαγαγεῖν εἰς τοὺς ὑπηκόους τόπους, τῶν [k] πρὸ πολλοῦ ὄντων ἐρήμων, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Αντιγόνου φιλτάτων ἀνεσκάφθαι. σκῆνός τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἀναχωρεῖν ἐπειρᾶτο. Ηρώδης δ' ἐνέκειτο, παρακαλῶν τούς τε ὑπὸ τῷ Σίλωνι ἡγεμόνας, καὶ φιλίππους μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν, Καίσαρός τε καὶ Αντωνίου καὶ τῆς συγκλήτου πεπεμψάντων αὐτόν. προνοήσειν γὰρ [l] αὐτῶν τῆς ὑπερίας, καὶ παρέξειν αὐτοῖς ἀφθονίαν ὧν ἐπιζητοῦσι ῥᾳδίως. καὶ μετὰ τὴν δέησιν ὠθοῦς ἐξορμήσας εἰς τὴν χώραν, οὐκ ἔτ' ἐᾶν μίαν Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως πρόφασιν ὑπελείπετο. καλῶς γὰρ ὅτου ἀπ' ἐλπίδος τις τῶν ὑπηκόων σκόμισαι, τοῖς τε περὶ Σαμάρειαν ὠνουμένοις πρὸς αὐτὸν ἐπέστελλε, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ βοσκήματα τά τε ἄλλα πάντα [m] καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα, & μηδὲ τὰς ἑξῆς ἡμέρας τὴν χορηγίαν [n] τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν. οὐκ ἐλανθανεν δ' ταῦτ' Αντίγονον, ἀλλ' ὠθοῦς ἀπέπεμψε κατὰ τὴν χώραν τοὺς εἰρξοντας καὶ λοχήσοντας τοὺς σιτηγοῦντας. οἱ δ πυθόμενοι τοῖς Αντιγόνου πρόσταγμασι, καὶ πολὺ πλῆθος ὁπλιτῶν πρὸς Ιεριχοῦντα συναθροίσαντες, παρεφύλασσον [o] ὅπῃ τῶν ὁρῶν καθεδοῦνται τοὺς τὰ ὑπηκόεια κομίζοντας. ὁ μὲν Ηρώδης τούτων πραττομένων ἠρέμει· [p] δέκα δ σπείρας ἀναλαβὼν, ὧν πέντε μὲν Ρωμαίων, πέντε δ Ιουδαίων ἦσαν, καὶ μισθοφόρους μιγάδας, πρὸς οἷς ὀλίγους τῶν ἱππέων, ὅπῃ τὴν Ιεριχοῦντα [q] παραγίνεται· καὶ τὴν μὲν πάλιν ἐκλελειμμένην καταλαβὼν, πεντακοσίους δ τοὺς ἄκρα κατέχοντας σὺν γυναιξὶ καὶ θυγατράσι, τούτους μὲν ἀπέλυσε λαβών, Ρωμαίους δ εἰσπεσόντες [r] διήρπασαν τὴν πάλιν μεστὴν ὑπαρχόντων παντοίων κειμηλίων τῆς οἰκίας. Ιεριχοῦντα μὲν οὖν φρουρὰν ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν ὑπέστρεψε· καὶ χειμάσουσαν τὴν Ρωμαίων στρατιὰν εἰς τὰς μεσοκωμίας διέφθειρεν, Ιδουμαίαν καὶ Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν. ἔτυχε δ καὶ Αντίγονος μὲν Σίλωνος ἀπὸ δωροδοκίας, ὥστε ὑποδέξασθαι & στρατῷ μοῖραν ἐν Λύδδοις, θεραπείων Αντωνίου. καὶ Ρωμαῖοι μὲν ἐν ἀφθόνοις διῆγον, ἀνειμένοι τ ὅπλων.

δ'. Ηρώδῃ δ' οὐκ ἐδόκει μένειν ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν Ιδουμαίαν τ ἀδελφὸν Ιώσηπον [s] σὺν διχιλίοις ὁπλίταις καὶ τετρακοσίοις ἱππεῦσιν ἐξέπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς Σαμάρειαν ὡδεύομεν, καὶ καταλήμψεσθαι αὐτόθι τήν τε μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἐξεληλυθότας ἤδη ἐκ τ Μασάδας, ὅπῃ Γαλιλαίας ἦχετο, ἐξαιρήσων τινὰ τ χωρίων ὑπ' Αντιγόνου φρουρᾶς κατειλημμένα. ἐλθὼν δ' εἰς [t] Σέπφοριν νίφοντος & θεοῦ, καὶ τ Αντιγόνου φρουρῶν ὑπεξελθόντων, ἐν ἀφθόνοις ἦν τοῖς ὑπηκόοις. εἶτ' ἐκεῖθεν λῃστῶν τινῶν ἐν αὐλαίοις κα-

τοι-

e Αντίγονον ἀμύνασθαι τοῖς ἀπὸ τ τείχους] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Antigonus*] Vide de Bello lib. 1. c. 15. §. 5.

f Τοῖς ἀπὸ τ τείχους] Ἀμύνασθαι τοὺς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνεσθαι τοῖς *Busb.* ἀμύνεσθαι τοὺς ἀπὸ τ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς σφετέροις in lib. 1. de *Bello Jud.*

g Καθῆκε] In *Marg. Lugd. Bat.* καθεῖκε.

h Σπάνιν] Σπάνιν τ ἐπιτ. *Busb.* καταβοᾶν & Ηρώδην διὰ σπάνιν τ ἀναγκαίων *Zonar.*

i Απαγαγεῖν] *Lugd. Bat.* ἀγάγειν.

k Πρὸ πόλιν ὄντων ἐρήμων,] Περὶ τὴν πόλιν *Vat.*

l Αὐτῶν τ εὐποιΐας,] Αὐτὸν *Busb.*

m Καταγαγεῖν εἰς Ιεριχοῦντα,] Καταγειν *Busb.*

n Τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν.] Τοῖς στρατιώταις *Busb.*

o Επὶ τ ὁρῶν καθεδοῦνται] Επὶ τ ὁρίων διεκαθίζοντο & φυλάσσοντες &c. in lib. 1. de *Bello Jud.*

p Δέκα δ σπείρας ἀναλαβὼν,] Ἀλλὰ πλῆθος ἀναλαβὼν solus *Busb.*

q Παραγίνεται·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

r Διήρπασαν —— οἰκίας.] Hierichus plena χιλίοις à Romanis direpta. ἀλωσ. lib. 1. c. 15. §. 6. SPANH.

s Σὺν διχιλίοις ὁπλίταις] Ita non modo ſcribitur in Lib. 1. de Bello c. 16. §. 1. verum & hic agnovit *Epiphan.*, ſcribens *cum duobus millibus* &c. ut mirer effugiſſe *Hudſoni* induſtriam, qui nihil hoc loco adnotavit. Securos denique de numero jubet nos eſſe *Lugd Bat.* cum quo repoſuimus διχιλίοις, & in Verſione *bis mille*, duplicato numero. HAV.

t Σεφφορεν] Ita *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) & in lib. 1. de *Bello Jud.* Σέμφορεν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 2. & ſupr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.

πολιτῶν, ἱππέων ἐπ' αὐτὸς [v] εἴλῳ σκέπτεται, καὶ ὁπλιτικὴν τρία τέλη, πᾶσαν κακοεργοῦντας ἐγνωκώς. ἔγνωσε δ' ὧδε ταῦτα [x] κώμης Ἀρβήλων λεγομένης. εἰς ἣν πορευθεὶς ἡμέραν αὐτὸς ἦκε παυσταλὴς, καὶ [y] θρασέως ἐξελθόντων τῶν πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ δύνυμον αὐτῶν κέρας τὴν Φάλαγγα· ὑπιφανεὶς δ' αὐτὸς μετὰ τάξεως, τρέπει μὲν εἰς Φυγὰς τὸς πάλαι νικῶντας, ἀναστρέφει δὲ τὸς Φεύγοντας. ἐνέκειτο δὲ διώκων τὸς πολεμίους ἄχρις Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ, Φεύγοντας κατ' ἄλλας ὁδός. καὶ κατεσάγετο μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν, [z] πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. [a] Διεμέμει δὲ [b] καὶ δραχμὴν κατ' ἄνδρα ὁς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα δραχμὰς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλεῖον, [c] καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἦκε παρ' αὐτὸν [d] καὶ ἡγεμόνες τὸν ἐν τοῖς χειμαδίοις, Ἀντιγόνου τροφὰς παρεχόν ὁ θέλοντος. μᾶλλα γὰ ὁ πλέον ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ἔθρεψε. διέπεμψε δὲ καὶ πρὸς τὸς κύκλῳ κελεύων τὴν χώραν ἀνασκάπτεσθαι, καὶ εἰς τὰ ὄρη Φυγεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντες Ρωμαίοις τῶν ἀναγκαίων λιμῷ διαφθαρεῖεν. Ἡρώδης δὲ τὸν μὲν τούτων πρόνοιαν φερώρα τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν ὑπιτρέπει, [e] κελεύσας αὐτὸν ἀναπλάσαι τὴν Αλεξάνδρειαν. ὁ δὲ ταχέως τε τὸς σφαλιώτας ἐν ἀφθονίᾳ πολλῇ τῶν ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Αλεξάνδρειον ἠρημωμένον ἀνέκλησεν.

ε'. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Αντώνιος μὲν [f] ἔτριβεν ἐν Αθήναις· κατὰ δὲ Συρίαν Οὐεντίδιος Σίλωνα μεταπεμπόμενος ὑπὲρ τὸς Πάρθους [g] ἐπέσταλε πρῶτα μὲν Ἡρώδῃ συλλαμβάνειν τῶδε τοῦ πολέμου, ἔπειτα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ σφέτερον καλεῖν τὸς συμμάχους. ὁ δ' ὑπὲρ τὸς ἐν τοῖς σπηλαίοις λῃστὰς ἐπειγόμενος, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν Οὐεντιδίῳ· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἦν δ' ἐν ὄρεσι τὰ σπήλαια πλέως [h] ἐξερρωγόσι, καὶ κατὰ τὸ μεσόγαιον ἀποκρήμνως ἔχοντα τὰς παρόδους, καὶ πέτραις ὀξείαις ἐμπεδιεχόμενα. ἐν δὴ τούτοις μετὰ πάντων τῶν οἰκείων [i] ἐφώλευον. ὁ δὲ βασιλεὺς, λάρναξι ἐπ' αὐτὸς πηξάμενος, καθὰ ταύτας σιδηραῖς ἁλύσεσιν ἐκδεδεμένας ἀφ' μηχανῆς ἀπὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους, μήτε κάτωθεν ἀνιέναι ἀφ' τὴν ὀξύτητα τοῦ ὄρους δυναμένων, μήτε ἄνωθεν καθέρπειν ἐπ' αὐτός. αἱ δὲ λάρνακες πλήρεις ὁπλιτῶν [k] ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς ἔμελλον τὸς ἀνθεστῶτας ὑπαιρώμενοι κλίνειν καταφερομένους. τὴν μέντοι [l] κάθεσιν τῶν λαρνάκων σφαλερὰν εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθος ἀπείρου [m] γινομένην· ἔνδον [n] μέντοι παρῆν αὐτοῖς καὶ τὰ ὑπηδεια. ὡς δὲ [o] καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες, ἐτόλμα δ' οὐδεὶς προσελθεῖν τῶν ὑπὸ τῶν σπηλαίων, ἀλλ' ὑπὸ δέους ἠρέμουν, μάχαιράν τις περιζωσάμενος τῶν ὁπλοφόρων, καὶ ταῖν χεροῖν ἀμφοτέραιν δραξάμενος ἁλύσεως ἀφ' ἧς ἤρτητο ἡ λάρναξ, κατέβη ὑπὸ τὰ σπήλαια, δυσχεράνας τὴν περιβολὴν τῶν ἐπεξιέναι μὴ τολμώντων. καὶ γυμνὸν κατά τι σπήλαιον, πρῶτα μὲν [p] παλτοῖς ἀνακόπτει τὸς πολλὸς τῶν ὑπὸ τοῦ σπήλαιου, ἔπειτα ἅρπῃ τὸς ἀνθεστῶτας [q] ὑπαιρώμενος ὤθει κατὰ τοῦ κρημνοῦ, καὶ τοῖς ἔνδον ἐπεισελθὼν ὑποσφάττει πολλὸς, καὶ εἰσελθὼν εἰς

& peditum cohortes tres adversum eos mittit, eo consilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem ista *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipse quadragesimo die eò venit cum omni exercitu, atque hostibus audacter *ad pugnam* egressis, sinistra ejus aciei pars inclinavit: sed ubi ipse cum sua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *suos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hostes usque ad Jordanem fluvium diversis viis dilapsos persequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in speluncis habitabant. Deinde suis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimisit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recusarit. nam mense uno & non amplius eos sustentavit. Quin & ad omnes in circuitu misit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *destruerentve*, & ad montes se reciperent, ut Romani necessariis *ad victum* destituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum suorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è vestigio curavit, ut & milites magna necessariorum copia affluerent, & Alexandrium desolatum refecit.

Herodes in Galilea cum hostibus pugnat eosque vincit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

ς'. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adversus Parthos accersens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod sibi in manibus erat socios vocaret. At Herodes, ad latrones speluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimisit; ipse vero adversus illos ire contendit. Erant hæ speluncæ sitæ in montibus abruptissimis, ac in media circiter altitudine *angustos &* præcipites habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas sese abtrudentes cum domesticis suis delitescebant. Rex autem, cum arcas compegisset, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ subsidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis fastigium ascendere, nec è summitate ad eos reptando quidem devenire quisquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eosque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demissionem periculosam esse contigit, propter immensam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia necessaria. Cum autem demissæ essent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora speluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, sed præ timore quieti consisterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehensa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tulisset cunctationem illorum, qui in eos egredi non sustinuerunt. Cumque ori cuidam *speluncæ* appropinquasset, primo quidem jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde resistere conatos falcata hasta attractos præcipites dejiciebat; moxque penitius reconditos ador-

Silo à Ventidio jussus Herodi supetias ferre.

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

[v] Εἴλῳ] Ita prout supra. ἴλῳ in *Editis Aliisque.*
[x] Κώμης Ἀρβήλων] Conf. de Vita §. 37. SPANH.
[y] Θρασέως] *Lugd. Bat.* ταχέως.
[z] Πλὴν —— κατοικούντων.] Conf. *bell.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
[a] Διεμέμει] Διένειμε *Busb.* & ita forsan *Epiphan.*
[b] Καὶ] *L. B.* τὸ.
[c] Καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε.] Illud καὶ deest *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε.
[d] Καὶ ἡγεμόνες τοῦ] Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac si verba hoc modo distincta fuissent, καὶ ἡγεμόνες, τοῦ τὸν τοῖς χειμαδίοις Ἀντιγόνου τροφὰς &c.
[e] Κελεύσας —— Αλεξάνδρειον.] Conf. sup. c. 5. §. 3. SPANH.
[f] Ἔτριβεν ἐν Ἀθήναις·] Διέτριβεν *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*
[g] Ἐπέσταλε πρῶτα] Ἐπιστέλλει in *Iisdem.* Vide *Montacutii* Apparat. p. 153.
[h] Ἐξερρωγόσι,] Ἐξιδιωγόσα, καὶ μὴ τὸ μ. *Vat.* De speluncis istis videsis *Fulleri Miscell.* lib. IV. c. VI. & *Steph. Monachi* notas in *Barnabæ* Epist. p. 822.
[i] Ἐφώλευον] *L. B.* ἐφώλρευον.
[k] Ἦσαν,] Ὑπῆρχον *Busb.*
[l] Κάθεσιν τῶν λαρνάκων] Ita è *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθίεσιν in *reliquis.*
[m] Γινομένην·] Γενομένῳ *Busb.*
[n] Μέντοι παρῆν αὐτοῖς] Illud μέντοι non agnoscit *Epiphan.*
[o] Καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες,] Καθιμῶν δὲ λάρνακες· *bell.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.
[p] Παλτοῖς ἀνακόπτει] Πέλτας *Busb.* & *Vat.*
[q] Ἐπιωσάμενος ὤθει] Ἐπιωσάμενος ὤθει *Busb.*

Zzzz 2 r Καὶ

ortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reversus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & salutis desperatio. ne tamen opus perficeretur nox superveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, sui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex canistris impetum in eos faciendo, & ante ostia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint spelunceæ. in ipsis enim multa congesta erat materia. Senex autem quidam intus erat inclusus cum septem liberis & uxore, qui, orantibus ipsis ut sibi permitteret exire & hostibus semet tradere, stetit in ostio, & ut natorum quisque egressus est eum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, postremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, seipsum insuper dejecit, mortem servituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant prospiciebat) dextram porrigente & omnimodam securitatem. Et quidem hac ratione specus omnes tandem subactæ sunt.

Latronis veterani atrox facinus.

6. Deinde rex, præposito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiscitur cum equitibus sexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum prospere cessit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipsum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inaccessa loca confugiunt, regionem universam vastantes ac diripientes. Herodes autem reversus supplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipsos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi studio urbes etiam centum talentis mulctat.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiscitur.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuisset, & Parthi male pugnassent, mittit subsidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum sollicitante, præter Herodis sententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipsius exploraturus. Verum Antigonus suspectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admisit, sed fundis impetitum repulit, & qua esset voluntate non dissimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem sibi optima suasisse, seque peccasse consilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem se recepit: & in quoscunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, sive hostes sive amicos, iratus ob ea quæ sibi acciderant. At rex iis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus sociis egere, qui ipsum magis quam hostes læderent: se etiam ad debellandum Antigonum satis esse. Machæras vero eum comitatus, orabat ut maneat: atque si adeo ire cupiit, at fratrem suum Josephum sibi adjunctum esse velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes*: & Josepho cum exercitu illic relicto, monuit

Ventidius, cæso Pacoro, Parthos debellat.

Machæra Herodi subsidio venit, sed mala fide agit.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

τὴν λάρνακα ἡσύχασε· φόβῳ δ' εἶχε τοὺς ἄλλους ἡ οἰμωγὴς ἀκούοντας, [r] καὶ τὸ σωτηρίας ἀπήγωσις. τὸ μέντοιγε πᾶν ἔργον [s] ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα· καὶ πολλοὶ, συγχωρήσαντος δὲ βασιλέως [t] ἐπικηρυκωσαμένου, παρέδοσαν σφᾶς [v] ὑποσπόνδους. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐχρήσαντο τῇ περιβολῇ, μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς πολέμασιν ἐπεξιόντων αὐτοῖς καὶ χεῖρας μαχομένων, πῦρ τε ἐνιέντων, ἐξαφθέντων τε τῶν ἀνδρῶν. πολὺ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. πρεσβύτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις καὶ γυναικὶ, δεομένων τούτων ἐᾶσαι σφᾶς [x] ὑπεξελθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, [y] ὡς ἐπὶ βοσμὸν, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἐξιόντα τῶν παίδων ἀπέσφαττεν, εἰς ὃ [z] καὶ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὴ καὶ τὴν γυναῖκα, [a] καὶ ῥίψας κεῖσε τοὺς νεκροὺς, ἐπικαπέβαλεν ἑαυτὸν, θάνατον πρὸ δουλείας ὑπομένων. [b] πολλὰ δὲ πρῶτον ὠνείδισεν τῷ Ηρώδῃ εἰς ταπεινότητα, καί τοι τοῦ βασιλέως, ὃν μὲν αὐτῷ ἄπορα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτεινόντος καὶ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν αὐτόματα τούτων γινομένων ἤδη πάντα ἐκεχείρωτο.

5'. Καταῤῥήσας δ' ὁ βασιλεὺς τοῖς αὐτοῦ στρατηγὸν Πτολεμαῖον, εἰς τὴν Σαμάρειαν ὤχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τρισχιλίοις, ὡς μάχῃ κριθησόμενος πρὸς Αντίγονον. ὁ μὲν τῷ Πτολεμαίῳ προὐχώρησε τὰ κατὰ τὴν στρατηγίαν· ἀλλ' οἱ κατόπιν τὴν Γαλιλαίαν παραλαβόντες, ἐπεξελθόντες αὐτὸν διεχρήσαντο, καὶ τῶν φρασάντων συμφεύγειν εἴς τε τὰ ἕλη καὶ τὰ δύσβατα τῶν χωρίων, [c] ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες τὴν αὐτοῦ πᾶσαν. πυνθάνεται δὲ ταῦτα Ηρώδης ἐπανελθών· τοὺς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τῶν ἀποστάντων, τοὺς δὲ ἀναφυγόντας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ προσαιρήσεται, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δὲ, παύσας ἅπαξ τὴν νεωτεροποιΐαν, καὶ τοὺς πόλεις ἑκάστους πολίταις.

ζ'. [d] Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρῳ πεσόντι ἐν μάχῃ, καὶ τῶν Πάρθων [e] πλειόνων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ηρώδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ τάγμασι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ὑπατευδόντος Ασινίου. Μαχαιρᾶς μὲν οὖν, Αντιγόνου καλοῦντος αὐτὸν πρὸς τὴν Ηρώδου γνώμην, χρήμασι διεφθαρμένος, ἀπῆλθ' ὡς κατασκεψόμενος αὐτοῦ τὰ πράγματα. τὴν δὲ ἀφορμὴν ὑποδόμενος αὐτὸς τὴν ἐξ ἀφίξεως Αντιγόνου, [f] ἐς δὲ προσδέξασθαι, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀνῆρεν, καὶ διεδήλωσε τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. αἰσθόμενος δὲ τὰ βέλτιστα Ηρώδης αὐτὸς πρασινᾶσα καὶ ἑαυτὸν διημαρτηκότα, πρασκόψας τὴν σκηνὴν συμβουλίας, ἀνεχώρει μὲν εἰς [g] Εμμαῦν πόλιν· οἷς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Ιουδαίοις περιετύγχανε, [h] τούτους ἀπέσφαττεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους, ὀργιζόμενος ὑπὲρ ὧν [i] πεπόνθει. παροξυνθεὶς δὲ ὑπὸ τούτοις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ Σαμαρείας ἦλθ· πρὸς γὰρ Αντώνιον ἔγνω περὶ τούτων ἀφικέσθαι. δεινὰς γὰρ εἶχε τοιούτων συμμάχων, οἳ βλάψειν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους· [k] ἐξαρκεῖν δὲ οἱ αὐτὸν πρὸς τὴν Αντιγόνου καθαίρεσιν. προσελθὼν δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἐδεῖτο μένειν· εἰ δὲ ἄτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτοῦ Ιώσηπον προκαθίσαι σφίσιν πρὸς πολεμίους Αντιγόνῳ. καὶ προσλαλήσας μὲν Μαχαιρᾷ πολλὰ δεηθέντος· καταλιπὼν

r Καὶ τὸ σωτηρίας ἀπήγωσις,] Περὶ τὸ σωτ. *Vat.* & *Busb.*

s Ἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα·] Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lowthio* (ut & *Colcejo* in ora codicis mei) legendum censui. Antea erat ὑπέσχεν ὑπεξελθεῖν. nullo plane sensu. Ἐπέσχεν ἐπεξελθεῖσι *Busb.*

t Ἐπικηρυκώσαμένου,] Ἐπικηρυκώσαμένῳ deest *Vat.* & inter vertendum omisit *Epiphan.* HUDS. Lege ἐπικηρυκωσάμενοι. COCC.

v Ὑποσπόνδους.] Εἶναι post ὑποσπόνδους addit *Busb.* ut & *Lugd. Bat.*

x Ὑπεξελθεῖν] *Lugd. Bat.* ἐπεξελθεῖν.

y Ὡς ἐπὶ —— ἀπέσφαττεν,] Singulare factum Senis Judæi, de quo etiam ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

z Καὶ πάντας διεχρήσατο,] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

a Καὶ ῥίψας κεῖσε τοὺς νεκροὺς,] Καὶ ῥίψας κεῖσε τοῖς νεκροῖς ἐπικατέβαλεν *Busb.*

b Πολλὰ δὲ —— ταπεινότητα,] Ex λείπτω λιπόλειπτον· ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. Vid. infr. lib. 15. c. 2. §. 3. SPANH.

c Ἄγοντες καὶ διαρπάζοντες] Ἀγοντές τε *Busb.* & mox τιμ. δὲ καὶ, & hac §. δήπουθεν.

d Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ] *Sc.* Octavo mensis Julii die, ut demonstrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19.

e Πλειόνων,] Τεσσάρων *Busb.* & forsan *Epiphan.*

f Οὐ δὲ] *L. B.* ἐ.

g Εμμαῦν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 4. SPANH.

h Τούτους —— φίλους,] Πάντας *Busb.*

i Πεπόνθει.] *L. B.* πεπόνθ.

k Ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν] Ἐξαρκεῖν δ' ἑαυτῷ *Busb.* ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτῷ *Vat.*

λιπὼν δὲ τ Ἰώσηπον αὐτόθι σὺν στρατῷ, παρήνεσε μὴ ἀποκινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η'. Αὐτὸς δὲ πρὸς Αντώνιον ἔσπευδε · l ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν m Σαμόσατα, τὸ n πρὸς τῷ Ευφράτῃ χωρίον · σὺν ἱππόταις τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ παρῆσι. διαγνόμενος δ' εἰς Αντιόχειαν, καὶ πολλοῖς ἀθροισμένοις, καὶ πρὸς Αντώνιον μὲν βαδίζειν ἐχθροῖς σπουδῇ, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐνεδρεύεσθαι τοὺς Βαρβάρους καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖν, ἀ πολεμώνιος ἐξορμᾷν, θαρσαλεώτατος αὐτὸς ἡγεμὼν γίνεται τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δεύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν Βαρβάρων ἐνέδρα τοὺς φοιτῶντας πρὸς Αντώνιον, o δρυμῶν δὲ p τὰς εἰσβολὰς q εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, προλοχίζουσιν αὐτόθι τῶν ἱππέων οὐκ ὀλίγους, ἡρεμήσοντας ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον οἱ διεξιόντες ἔλθοιεν. ὡς δ' οἱ πρῶτοι διεξῆλθον, r ὠπισθοφυλακῇ μὲν Ηρῴδης, προσπίπτουσι δὲ ἐξαπιναίως οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ τρεψαμένων τοὺς πρώτους, ἐπιδραμὼν ὁ βασιλεὺς τῇ s ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν διαχρῆμα μὲν ἀνακόπτει τοὺς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ θαρραλέους ἀπεργάζεται · καὶ τῶν πάλαι φυγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχόθεν οἱ Βάρβαροι. ἐπέκειτο γὰρ ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διηρπασμένα, πολλὰ δ' ἦν σκευοφόρα καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος πρόθ. τ πλειόνων αὐτοῖς ἐπιτεθειμένων τῶν ἐκ τοῦ δρυμῶνος, οἱ πλησίον τ εἰς τὸ πεδίον t ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις προσμίξας αὐτὸς μετὰ σφῶν καρτερᾶ τρέπεται, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκλείνας, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δὲ σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτὸν u ἀπεκάλουν.

θ'. Επεὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων x ἐγεγόνει, πέμπει τὸ στράτευμα ὑπαντησόμενον Αντωνίῳ σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμῶν Ηρῴδην παρόντα, καὶ ἐπιχειρείας ἕνεκα. τὴν γὰρ τῶν Βαρβάρων ἠκηκόει κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν. καὶ δὴ παρόντα τε εἶδεν ἀσμένως, καὶ, τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε φιλαδῶν αὐτὸν Αντωνίῳ ὡς εἶδεν y ἀσμένως ἠσπάζετο, πρωτίμα τε z ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Αντίοχος δὲ μετ' ὀλίγον τὸ ἔρυμα παραδόντος, καὶ διὰ τέλους παυσαμένου τοῦ πολέμου, a Σοσίῳ μὲν Αντώνιος b παραδίδωσι · παρασκευαζομένῳ δὲ Ηρῴδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς c ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσιος μὲν δύο τάγματα, d ἐπικουρήσοντα Ηρῴδῃ, πέμπει εἰς τὴν Ιουδαίαν · αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἠκολούθει.

ι'. Ετυχε δ' ἤδη κατὰ τὴν Ιουδαίαν πεφευγὼς Ἰώσηπος τρόπῳ e τούτῳ. λήθην μὲν ὧν αὐτῷ παρήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Αντώνιον f ἀπερχόμενος λαμβάνει. στρατοπεδευσάμενος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη · πέντε γὰρ αὐτῷ σπείρας Μαχαιρᾷ δόντος ἐπὶ Ιεριχοῦντος ἤπειγε βουλόμενος ἐκλέξασθαι τ σῖτον αὐτῶν · καὶ h νεοσυλλέκτου τ' i Ρωμαϊκοῦ στρατεύματος ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samosata, locum munitum apud Euphratem *situm*) cum equitibus & peditibus qui ipsi in auxilium adessent. Cum autem Antiochiam perveniisset, & quamplurimos *illic* congregatos offendisset, qui ad Antonium iré magnopere volebant, præ metu tamen ne se in via Barbari adorirentur multosque interficerent, proficisci non audebant, ipse *eos* cohortatus viæ ducem se præbuit. Cum autem duabus mansionibus abessent Samosatis, illic quidem Barbari erant in insidiis locati, qui commeantes ad Antonium infestarent, quà vero sylvæ clauderent aditus in campestria præstructæ erant insidiæ ab equitibus aliquammultis, tantisper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui transituri erant. Ubi vero primi pertransierant, in Herodem, qui novissimis præsidio erat, ex improviso irruunt equites fere quingenti in insidiis dispositi; cumque eos qui præcesserant in fugam vertissent, rex, cum eo quod circa se erat robore in eos invectus, hostem statim repulit. Qua re suorum animos erigit, & paulum à metu respirare facit: iisque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum strages. Rex autem cæde *eos* persequebatur: cumque erepta recuperasset, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam instituerat* perrexit. Et cum plures è saltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipsos adorirentur, hos quoque ille valida suorum manu aggressus in fugam vertit, multisque illorum occisis, securum iis qui sequerentur iter præstitit. Illi vero servatorem cum & protectorem *suum* appellabant.

Herodes Antonium adit ad Samosata.

Barbaros multos fundit fugatque.

9. Postquam vero prope Samosata ventum est, exercitum ei occursurum suo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium suppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos feciisse. Itaque & præsentia ejus & aspectu lætatus est, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius suspiciebat: ipseque eum ut in conspectum venit complexus Antonius alacriter admodum salutabat, * majoremque ei honorem habebat, ut qui nuperrime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem fecisset, & propterea finiretur bellum, Sosio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandavisset ut Herodem adjuvaret, ipse proficiscebatur in Ægyptum. Tum Sosius duas legiones Herodi auxiliares præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur.

Herodes ab Antonio honorifice excipitur.

Antiocho deditionem faciente, Sosio provinciam mandat Antonius.

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria excidunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bel-

Josephi Herodis fratris mors.

l Ετύγχανε γὰρ] Ετύγχανε δὲ πολ. *Busb.*

m Σαμόσατα, —— χωρίον·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 16. §. 7. SPANH.

n Πρὸς τῷ Εὐφράτῃ] Πρὸς Εὐφράτῃ *Busb.*

o Δρυμῶν] *L. B.* δρυμώτα.

p Τὰς] Forte κὴ τὰς. COCC.

q Εἰς] *L. B.* τὰς εἰς.

r Ωπισθοφυλακῇ μὲ Ηρώδης,] Ita *Busb.* ὀπισθοφυλακὴ in *ceteris.*

s Ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτόν] Sic visum est rescribere è *Cod. Busb.* qui habet τῇ ῥώμῃ τοῦ περὶ αὐτόν in *Editis Aliisque.* τῇ ῥύμῃ τῇ π.

t Ἐκβολῆς ἦσαν,] Ἐκδρομῆς *Busb.* & mox συμμίξας.

u Ἀπεκάλουν.] *L. B.* ἐπεκάλουν.

x Ἐγεγόνει,] Γεγόνει *Busb.* & *Vat.*

y Ἀσμένως ἠσπάζετο,] Ἀσμένως non agnoscunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.*

* *Majoremque ei honorem habebat,*] Sibique præponebat quem paulo ante regem monstraverat, *Epiphan.*

z Ὡς νεωστὶ] Abest à *L. B.* ὡς.

a Σοσίῳ] Al. Σωσίῳ & Σεσσίῳ. HUDS. Conf. Αλωσ. lib. 1. Proœm. §. 7. SPANH.

b Παραδίδωσι·] Συνέλαβε παραδίδωσι forsan legendum lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χώραν παραδ. malit, per me licet.

c Επ' Αἰγύπτου ἐχώρει.] Ita *Busb.* ἐπ' Αἴγυπτον in *ceteris.*

d Επικουρήσοντα Ηρώδῃ,] Επικουρικὰ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

e Τούτῳ.] *L. B.* τοιούτῳ.

f Απερχόμενος λαμβάνει.] Απερχόμενον *Vat.* nec aliter infra alicubi.

g Επὶ Ιεριχοῦντος ἐπείγετο] Ita *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἐπὶ Ιεριχοῦντα perperam in *ceteris.*

h Νεοσυλλέκτου] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 17. §. 1. SPANH.

i Ρωμαϊκοῦ στρατεύματος] Ρωμαίων *Busb.*

bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus desciviſſent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Galilei ab Herode deficiunt.

Macharas Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu movisset cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandum* occurrebant: & prælio victi concluſi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coörta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in proximos pagos abducit. Cumque ad eum venisset ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulcisci in animo habens. Postquam vero castra fecisset, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimisisset, in cubiculum se recepit: Hîc liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo mirum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos territabant: leviſque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, sese tanquam viribus superiorem bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se oppoſuit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidisque incensis adversus Pappum rediit. is autem castra habebat ad vicum Isanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hostes ventum est, cum illi audacter eum invasissent, collatis signis prælio eos superat, &, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde persequebatur. Cumque domus armatis essent re-

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

Herodes Pappum superat, hostesque in domos compulsos conficit.

μάχε στρατεύμαλ⊙ ὄντ⊙, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντ⊙, καὶ γὰ πολὺ ἐκ Συρίας ἰὼ [k] κατειλεγμένον, [l] ἐπιθεμένων αὐτόθι τῶν πολεμίων, ἀποληφθεὶς ἐν [m] δυσχωρίαις, αὐτός τε ἀποθνήσκ ἀνδραγαθίσας μαχόμεν⊙, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπέβαλεν· ἐξ γὰ ἁπάντων διεφθάρησαν. κεφαλὴν δὲ τῶν νεκρῶν Ἀντίγον⊙, ἀποτίμη τὼ Ἰωσήπε κεφαλὼ πεντήκοντα ταλάντων [n] αὐτῶ ῥυομένε Φερώρα τὰδελφῶ. καὶ μετὰ τῶτο ἀποστάντες Γαλιλαῖοι τῶν ἀφ' σφῶν δυνατῶν, τὺς τὰ Ἡρώδε Φρονοῦντας [o] ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν· καὶ τῆς [p] Ἰδουμαίας πολλὰ ἐνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς γ' [q] Γιτθῶν χωρίον ἐξωχύρε.

ιά. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῶν πεπραγμένων ὡς τ' βασιλέα· καὶ [r] ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας εὗρόντες αὐτῷ τῶ κατὰ τ' ἀδελφὸν τύχω, προσδεχομένῳ μέντοι καὶ αὐτῷ ἀφ' τινας ὀνείρων ὄψεις, τραχέως προφαινόσας τ' ἀδελφῶ θάνατον. ἐπιχθεὶς οὖ κατὰ τῶ πορείαν, ὡς κατὰ Λίβανον τὸ ὄρ⊙ γένεται, ὡς ὀκτακοσίες μὲν τῶν αὐτόθι προσλαμβάνων, ἔχων δὲ καὶ Ῥωμαϊκὸν ἐν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα ἀφικνέται· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναζεὺς μετὰ ἧ στρατῦ, πορεύ ἀφ' τ Γαλιλαίας. ὑπαντῶντων δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [s] εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὡρμημένοι τῇ στρατείᾳ. πορσοδολὰς δὴ τενταῦθεν ἔωθεν ἐποιῆτο. καὶ πολλῶ χειμῶν⊙ καταῤῥαγέντ⊙ οὐδὲν ποιῆν δυνάμεν⊙, ἀπάγ τῶ στρατὸν εἰς τὰς πλησίον κώμας· ἐλθόντ⊙ δ' αὖτῳ παρ' Ἀντωνίε καὶ δύο τάγματ⊙, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες φοβηθέντες νυκτὸς ἐξέλιπον αὐτό. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπανῆλθεν ἐπὶ Ἱεριχοῦντ⊙, τιμωρήσασθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτὸς ὑπὲρ τὰδελφῶ. ἐπεὶ δὲ κατέζευξεν, εἰσὶα μὲν τὺς ἐν τέλει· μετὰ δὲ τῶ σωτηρίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπολύσας τὺς παρόντας. ἐντῶθα ἴδοι τις ἂν ἧ βασιλέως τ' ἐκ ἧ Θεῶ εὔνοιαν. πίπτ μὲν γὰ ἡ σκέπη τῶ οἰκήμαλ⊙, ἐκεῖνα γ' ἀπολαβοῦσα διέφθρεν. ὥστε πάντας πιστεῦσαι τ' Ἡρώδη εἶναι θεοφιλῆ, μέγαν ἔτω καὶ παράδοξον ἀφυγόντα κίνδυνον.

ιβ. Τῇ δ' ὑστεραία τ πολεμίων ἑξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων καπόντες τ ὀρῶν εἰς μάχην, ἐφόβουν τὺς Ῥωμαίους. οἱ γ' [t] γυμνῆτ⊙ προσιόντες τοῖς [v] παλτοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις τὺς περὶ τ βασιλέα ἐξελαυνόντας, αὐτόν τε παλτῶ τὸς παρὰ τὴν [x] λαπάραν ἔβαλεν. Ἀντίγον⊙ δ' ὅπι τ Σαμάρειαν πέμπ στρατηγὸν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμ τινὶ, βουλόμεν⊙ παράσχειν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμοῦντας ἐκ περισσοῦ. [y] ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ [z] παρεκάθητο· Ἡρώδης γ' πέντε πόλεις παραλαβὼν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας περὶ διακοσίους ὄντας ἐφόνευσεν, αὐτάς τε τὰς πόλεις ἐμπρήσας ἐπανῆλθεν ὅπι τ Πάππον. ἐστρατοπεδεύετ δ' οὗτ⊙ ὅπι κώμῃ [a] Ἰσάνας καλουμένῃ. καὶ πολλῶν αὖτῳ προσρεόντων ἐκ τ [b] Ἱεριχοῦντ⊙ καὶ τ Ἰουδαίας, ἐπεὶ πλησίον γίνε, τ πολεμίων ἐπιξελθόντων αὐτοῖς ὑπὸ θάρσες, [c] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τιμωρῶν τὰδελφῷ, φεύγοντ εἰς τὴν κώμην [d] ἐπέκτ κτείνων. πεπληρωμένων γ'

[k] Κατειλεγμένον,] *L. B.* τὸ κατ.

[l] Ἐπιθεμένων αὐτόθι] Ἐπιτιθεμένων *Busb.*

[m] Δυσχωρίαις,] Sic *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* δυσχειμίαις in *Editis Aliisque.* forsan pro δυχερείαις.

[n] Αὐτῶ ῥυομένῳ] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

[o] Ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν·] Idem Zonaras T. I. p. 232. C. SPANH.

[p] Ἰδουμαίας] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 2. SPANH.

[q] Γιτθῶν.) Forsan legendum Γιτλῶν vel Γιτθῶν. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 813. HUDS. Conf. Antiq. Jud. lib. VI. c. I. §. 2. SPANH.

[r] Ἐν Δάφνῃ τ Ἀντιοχείας] Idem Zonaras p. 232. C. SPANH.

[s] Εἰς χωρίον,] Εἴς τι χωρίον *Busb.*

[t] Γυμνῆτ⊙] *L. B.* γυμνῆτες.

[v] Παλτοῖς —— παλτῷ] Ita ut supra, §. 5. πιλτοὶς in libris & mox πιλτῷ. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 4. SPANH.

[x] Λαπάραν] De voce λαπάρα *Galen. de Officin. Medic.* p. 51. T. XIV. & prognost. lib. II. p. 680. T. VIII. & Hippocr. *de Artic. T.* XII. p. 224. vid. etiam *Athenæ.* p. 286. C. SPANH.

[y] Ἀλλ' ὁ μὲ Μαχαιρᾶ τῷ στρατηγῷ] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 5. SPANH.

[z] Παρεκάθητο·] Προσκάθητο *Busb.* & mox κατελαβὼν.

[a] Ἰσάνας] Conf. supra lib. 8. c. XI. §. 3. & ἀλωσ. lib. I. c. 17. §. 5. SPANH.

[b] Ἱεριχοῦντ⊙ καὶ τ Ἰουδαίας,] Ita ut alibi edere placuit, Ἱεριχοῦς hic loci in libris.

[c] Συμβαλὼν κρατεῖ] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις *Busb.*

[d] Ἐπέκτ] *L. B.* ἐπιβ.

ἢ τ̃ [c] οἰκίων ὁπλῖων. καὶ πολλῶν ἀναφυγόντων ἐπὶ τὰς στέγας, κρατεῖ τάτων· [f] καὶ τὰς ὀρόφους τ̃ οἴκων ἀνασκάπτων, ἔμπλεα τὰ κάτω τ̃ σταλιῶτῶν ἑώρα [g] ἀθρῴων ἀπλημμένων. τάτους μὲν οὖ πέτραις ἄνωθεν βάλλοντες [h] σωρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνῄρουν. καὶ θέαμα τ̃ δεινότατον ἦ καὶ τόνδε τ̃ πόλεμον, νεκρῶν τὸ πλῆθος ἀπείρων [i] ἐκτὸς τ̃ τείχων ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τ̃ τὸ ἔργον μάλιστα τὰ φρονήματα τ̃ πολεμίων ἔκλασεν, καραδοκάντων τὸ μέλλον. ἐωρῶντο γὰρ πάμπληθεῖς πρόρριζοι συγχυνόμενοι τῇ τότε κώμῃ, οἱ τότε ἔφυγον· καὶ εἰ μὴ [k] χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς, ἦκεν ἂν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ἡ βασιλέως στρατιὰ, θαρρήσασα τῷ νενικηκέναι, καὶ τὸ πᾶν ἦ ἂν εἰργασμένη. καὶ γὰρ Ἀντίγονος ἤδη τότε παντελῶς φυγῇ ἐσκόπει ἀπαναστάσιν ἐκ τ̃ πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ὀψίας γὰρ ἦ, δεῖπνον εἰς ἕλειν κελεύσας τοὺς στρατιώτας. αὐτός τε, ἐκπεμπόμενος γὰρ, εἰσελθὼν εἴς τι δωμάτιον, τῇ λουτρὸν ἦν. [l] ἔνθα ἐκίνδυνος αὐτῷ μέγας πιέπεσεν, ὃν καὶ θεῖα προνοίᾳ διέφυγε. γυμνὸς γὰρ ὄντος αὐτοῦ, καὶ μετὰ παιδὸς ἑνὸς ἀκολάθου λουμένου, ἐν τῷ ἐντὸς οἰκήματι τ̃ πολεμίων τινὲς ὡπλισμένοι συμπεφυγότες αὐτόθι διὰ φόβον ἦσαν· καὶ μεταξὺ λουμένου, ὁ πρῶτος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν καὶ διὰ θυρῶν χωρεῖ, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος, καὶ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, ὅθεν βλάψαιεν τ̃ βασιλέα ὑπ' ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες ἢ τῷ μηδὲν αὐτοὶ παθόντες εἰς τὸ πρόσθεν διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τῇ μὲν Πάππου κεφαλῇ, [m] ἀνῃρῆτο γὰρ, ἀποκόψας φερούσα ἔπεμψε, ποινὴν ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ παθοι· ἔτος [mm] καὶ ἦ [n] αὐτόχειρ ἐκείνου γεγονὼς. ιδ'. Λήξαντος [o] δὲ χειμῶνος, ἄρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων ἔρχεται, καὶ πλησίον στρατοπεδεύει τ̃ πόλεως. τρίτον [p] αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦ ἐξ οὗ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ ἀποδεδειγτο. ἀναστρατοπεδευσάμενος [q], καὶ πλησίον ἐλθὼν τ̃ τείχους καὶ τὸ ἐπιμαχώτατον, ᾗ δὲ ἱερὰ κατεστρατοπεδεύετο, [r] πειρᾶσθαι διεγνωκὼς ὡς ἐπ [s] πότερον ποτὲ Πομπήιος. τρισὶ γὰρ ἀφαλέσιν χώμασι τ̃ τόπον πύργοις [t] ἀνίσησι, πολλῇ τε χειρὶ πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, καὶ τέμνων τῇ πέλεξ ὕλην. ἐπιτακτήσας γὰρ τοῖς ἔργοις τὰς ἐπιτηδείους, ἱδρυμένης ἔτι τ̃ στρατιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ἐπὶ τ̃ γάμον ᾤχετο, ἀξόμενος τῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα. ταύτῃ γὰρ [u] ἠγγυημένος, ὡς μοι ἐν [v] πρότερον εἴρηται.

fertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evulsis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conspicit. Et hos quidem jactis superne saxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat spectaculum, quam immensa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congesta. Atque hæc res maxime fregit animos hostium, sollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hoc conspicati* refugiebant: & nisi hyemis asperitas prohibuisset, invasisset Hierosolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregisset. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe discessionem.

13. Et tunc quidem rex (jam enim ferum erat) jussit milites cœnatum ire; atque ipse, utpote defatigatus, in cubiculum ingressus ad lavandum se parabat. ubi & maximum discrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evasit. Cum enim ipse inermis esset & cum uno puero, qui ei pedissequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hostium aliquot armati in fugam conjecti sese præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus stricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter; itidemque tertius, similiter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læserint, contenti sine noxa sese ex ædibus proripere. Postero autem die Herodes Pappi caput, nam occisus erat, amputatum Pheroræ misit, † pœnam repetens ob ea quæ fratri ipsius acciderant. nam & is eum sua manu interfecerat. *Ut Herodes è magno discrimine evasit.*

14. Hyeme autem * finita, cum inde exercitum movisset, Hierosolyma venit, & prope urbem castra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde castra movisset & prope muros accessisset, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obsepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores secans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, sedente adhuc exercitu, ipse Samariam ad nuptias proficiscitur, filiam ducturus Alexandri Aristobuli filii. nam illa ei desponsata erat, ut jam ante à me dictum est. *Ad Hierosolyma castra facit.* *Mariamnem uxorem ducit.*

ΚΕΦ. ιε'.

Ὡς Ἡρῴδης, Μαριάμμην γαμήσας, μετὰ Σοσίου Ἱεροσόλυμα κατὰ κράτος αἱρεῖ· καὶ ὡς ἡ τῶν Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

CAP. XVI.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Sosio Hierosolyma vi expugnat: utque Asamonæorum principatus deficit.

ΜΕτὰ δὲ τὰς γάμους, ἦλθε μὲν διὰ Φοινίκης Σόσιος, προεκπέμψας τὴν δύναμιν διὰ τ̃ μεσογείου· ἦλθε δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς, πολὺν ἔχων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. παρεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ τ̃ Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [x] πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων· ἦν γὰρ τρισμυρίους γὰρ ἦσαν. πάντες δὲ τὸ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο πρὸς τῷ [y] βορείῳ πλευρᾷ τ̃ πόλεως. *Sosius & Herodes ingentes copias contra Hierosolyma ducunt.*

POST nuptias autem venit per Phœnicem Sosius, præmissis per mediterranea copiis: post quas venit etiam dux ipse *magnam* habens equitum peditumque multitudinem. Ipse quoque rex advenit à Samaritide, non parvum exercitum præter veterem agens: quippe qui esset plus minus triginta millium. Isti autem omnes ad mœnia Hierosolymorum convenerunt, & à muri parte septentrionali

---

e Οἰκίων] *L. B.* οἰκήσεων.

f Καὶ τὰς ὀρόφους τ̃ οἴκων] Ita *Busb.* & *Zonar.* (ut & *L. B.* nisi quod οἰκίων habeat) καὶ τ̃ ὀρόφων τὰς οἴκους ἀνασκάπτων, ἔμπλεα ταῦτα τ̃ σρ. in *Editis Aliisque.*

g Ἀθρῴων] *L. B.* ἀθρόων.

h Σωρηδὸν] *Gen.* σορηδὸν.

i Ἐκτὸς τ̃ τειχῶν] Ita lego (id quod me monuit Cl. *Lowthius*) ex iis quæ sequuntur πόρρωθεν &c. & ex ipso *Josepho* in lib. 1. de *Bello Jud.*

k Χειμὼν ἐπέσχε βαθὺς.] Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 433. *Edit. Lond.* & *Norisium* in *Cenotaphiis Pisanis*, p. 144. & *Pagi* Apparat. ad *baron.* tom. 1. p. 19.

l Ἔνθα κ̃ —— λουμένου,] Conf. *alius.* lib. 1. c. 17. §. 7. SPANH.

m Ἀνῃρῆτο γὰρ.] Ἀνῃρέθη *Busb.*

mm Καὶ ἦν] *Gen. alter.* γὰρ ἦν.

n Αὐτόχειρ ἐκείνου] Conf. *alius.* lib. 1. c. 17. §. 8. SPANH.

† *Pœnam repetens ob ea*] Proprie, *in pœnam pro iis, quæ* &c HAV.

o Τ̃ χειμῶνος.] Χειμῶνος de hyeme explicandum bene monet Pagius in Critic. ad Baron. p. 20. & 21. SPANH.

* *Finita*,] *Al.* ubi hyems desæviit, *aut* rigor hyemis cessit, *aut* ineunte vere.

p Αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦ] Αὐτῷ *Busb.*

q Περιστρατοπεδευσάμενος] Περιστρατοπεδεύσας *Busb.*

r Περιστρατοπεδεύετο ἐγνωκὼς] Περιστρατοπεδεύειν ἐγνωκὼς *Busb.*

s Ἀνίσησι,] *L. B.* ἀνίσῃ.

t Ἠγγυημένος] Ἐγγεγυημένος *Busb.* & *Vat.*

v Πρότερον εἴρηται.] *Sc.* c. 12. §. 1.

x Πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων·] Πρὸς τῷ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

y Βορείῳ] Vid. *alius.* lib. 1. c. 18. §. 1. καταστρατοπεδεύσας ἐπὶ βορείῳ τείχους πλευρᾷ· SPANH.

nali conſederunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus ſex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hoſtis declaratus eſſet) ipſe pro illo regnaret ex ſenatuſconſulto.

Judæi obſeſſi ſtrenue ſe defendunt.

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote univerſa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia concluſi; multaque circa templum jactabant, & populo fauſta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia ſuſtulerunt, ut nec alimenta relicta eſſent hominibus aut jumentis, & clandeſtinis latrociniis *hoſti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes iſta animadvertiſſet, adverſum latrocinia locis opportunis inſidias diſponebat: atque, ad neceſſaria miſſis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus eſſet copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere verſaretur, facile perfecti ſunt tres aggeres: nam & æſtas erat, nihilque ad ſtructuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipſi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excurſionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, ſed ingenio ſuperabantur. Quin & adverſus machinas dirutis primis ædificiis alia exſtruebant, & ſub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac deſperatione magis quam providente conſilio utentes, bellum ad extremum perſequebantur, idque magno licet exercitu circumſeſſi, & fame rerumque neceſſariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem

Romani muros aſcendunt.

muros conſcendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Soſii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, ſecundus vero quindecim, & quædam circa templum porticus combuſtæ erant; quas *poſtea* Herodes ab Antigono incenſas calumniabatur, data induſtria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem ſuperiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo ſacra peragere prohiberentur, legatos miſerunt qui poſtularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni conceſſit, deditionem facturos arbitratus. Aſt ubi nihil ab eis eorum quæ ſuſpicabatur fieri videbat, ſed eos fortiter pro Antigoni regno propugnare, * urbem aggreſſus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obſidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adverſarium relinquere ſtudentibus. Ita denſi in angiportibus, & per domos conſtipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec ſenum

Templi pars exterior & ima urbs in hoſtium poteſtatem redacta.

Urbs ſuperior & interiora templi capta.

λεως, φαλιὰ ἕνδεκα μὲν ἔσπ τέλη [z] ὁπλιτικῶν, ἐξ ἧ χιλιάδες ἱππέων, ἄλλά τε ἐπικερμικὰ ἀπὸ τ Συρίας. δύο δ' [a] ἡγεμόνες, Σόσι@ μὲν ὑπ' Αντωνίυ ταλεῖς συμμαχ@, Ηρώδης δ' ὑπὲρ αὐτ, ὡς Αντίγονον ἀφελόμεν@ τὴν ἀρχὴν, ἀποδειχθέντα ὑπ Ρώμη πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνυ βασιλεύσετε κ τὸ συγκλήτυ δόγμα.

β'. Μετὰ πολλῆς ἧ σπουδῆς ὁ ἔρυδ@, ἅπ συμπαντ@ ἠθροισμένυ ἔ [b] ἔθνυς, οἱ Ιουδαῖοι τῆς περὶ τ Ηρώδην ἀντεπολέμυν, καταλειφθέντες ἐντὸς ἔ τείχυς, [c] πολλά τε [d] ἐπεφήμιζον περὶ τ ἱερὸν, κ πολλὰ ἐπ' εὐφημία ἔ δίμυ, ὡς ῥυσομένυ τ κινδύνων αὐτὲς τ Θεός· τά τε [e] ἐκτὸς τ πόλεως ἀπεσκεύασπο, ὡς μηδ' ὅπα τροφὴ δύναμιν εἶναι ὑπολιπεῖν ἢ ἀνθρώπις ἢ ὑποζυγίοις, λησείαις τε λάθρα χρώμενοι ἐπορίαν παρέχον. ταῦτα δ' Ηρώδης σωιδὼν, πρὸς μὲν τὰς λησείας [f] τὰς ἐπικαιροτάτυς τόπυς προσελόχιζε· πρὸς ἧ τὰ ἐπιτηδεῖα πέμπων ὁπλιτικὰ τέλη, πόρρωθεν ἀγορὰν σωνεκόμιζεν, ὡς ὀλίγυ χρόνυ πολλὴν ἀφθονίαν αὐτῆς γενέσθαι τ ἀναγκαίων. ἤρτ ἧ, συχνῶς ἤδη πολλῆς χερὸς ἐργαζομένης, κ τὰ τρία χώματα ἐπετῶς· θέρ@ τε γὰ ἦ, κ ὕδεν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάσασιν, ἔτ' ἀπὸ τ ἀέρ@, ἔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήματα προσαγον-τες, κατεῖδον τὸ τεῖχ@, κ πάσης ἐχεῶντο πείρας. ὁ μὲν ἐξέωλητέον τὲς ἔνδον, ἀλλ' ἀντεῖχον κἀκεῖνοι πρὸς τὰ ἀφ' τούτων γινόμενα οὐκ ὀλίγα· ἐπεκθέοντές τε, τὰ μὲν ἡμίεργα ἐνεπίμπρασαν, τὰ ἧ ἐξειργασμένα, εἴς τε χεῖρας ἰόντες, ὕδεν κακίες Ρωμαίων ἦσαν τὰς τόλμας, ἀπιςίᾳ δ' ἐλείποντο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀνετείχιζον, ἐρειπομένων τ πρώτων οἰκοδομημάτων, ὑπ' γῆ τε ἀπαντῶντες [g] μεταλλεύσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ ἧ τὸ πλέον ἢ [h] προμηθείᾳ χρώμενοι [i] προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τύχατον, κ ταῦτα μεγάλᾳ σφαλῇ πεικαθημένοι σφᾶς, κ λιμῷ παλαιπωρέμενοι ὁ ἁπάνῃ τ ἀπιτηδείων. τ γὰ [k] ἑβδομαδικὸν σπανὸν σωέβη [l] κ ταὐτὸν εἶναι. ἀναβαίνσι ἧ ἐπὶ τὸ τεῖχ@ πρῶτον μὲν λοχάδες εἴκοσι, ἔπειτα [m] ἑκατονταάρχαι Σοσίυ. ἠρέθη γὰ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχ@, ἡμέραις πεσαράκοντα, τὸ ἧ δεύτερον πεντεκαίδεκα, κ πύλαι τ περὶ τὸ ἱερὸν ἐνεπρήσθησαν σφῶν· ἃς Ηρώδης Αντίγονον ἐμπρῆσαι διέβαλλε, μισ@ αὐτῷ πεσπαλόμεν@ παρὰ τ Ιουδαίων φθόνῳ. ἠρημένυ ἧ ἔ ἔξωθεν ἱερὸ κ τ κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἔσωθεν ἱερὸν ὁ τὴν ἄνω πόλιν Ιουδαῖοι σωέφυγον. δείσαντές τε μὴ ἀφαιρεθῶσιν αὐτὲς οἱ Ρωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ἀπιτελεῖν τῷ Θεῷ, πρεσβεύονται ἀπιτρέψαι [n] φιλανθρώπες θύματα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσεθαι. ὁ δ' ὡς ἐνδεᾶς ὢν αὐτῶν σωεχώρει ταῦτα. κ ἐπὶ μηδὲν ἑώρα γινόμενον παρ' αὐτῶν ὧν ὑπενόει, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντεχόντας ὑπὲρ τ Αντίγονυ βασιλείας, προσβαλὼν κ κράτ@ εἶλε τὴν πόλιν, κ πάντα ἀβλὲς ὑπὸ φόνων ἀνάπλεα· τ μὲν Ρωμαίων ἐπὶ τριςὶ τ πολιορκίας διωργισμένων, τοῦ ἧ περὶ Ηρώδην Ιουδαϊκοῦ μηδὲν ὑπολιπεῖν ἀπεύδοντ@ ἀντίπαλον. ἐσφάττοντο ἧ [o] σωεχεῖς ἔν τε τοῖς στενωποῖς κ κ τὰς οἰκίας σωωθούμενοι, κ τῷ ναῷ προσφεύγοντες. ὑπ τε οὖ-

z Οπλιτικῶν,] *L. B.* ὁπλιτικόν.

a Ηγεμόνες,] Ησαν poſt ἡγεμόνες habet *Busb.* & mox κ Ηρώδης ὑπ.

b Εθνυς,] Πλήθυς *Busb.*

c Πολλά τε —— δίφημίᾳ] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

d Επεφήμιζον] *L. B.* ἐφήμιζον.

e Εκτὸς τ πόλεως ἀπεσκεύασπο,] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐντὸς in *reliquis.*

* *Difficultatem afferebant.*] *Al.* inopiam faciebant.

f Τὰς ἐπικαιροτάτυς τόπυς προσελόχιζε·] Ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις *Busb.* & *Lugd. Bat.*

g Μεταλλεύσι διεμάχοντο·] Ita ex *Vet. Interpr.* μεταλλεύσυσι *Baſ.* μεταλλεύσεσι *Gen.* ἐν τοῖς μεταλλεύσεσι *Busb.* & *Vat.*

h Προμηθείᾳ χρώμενοι] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* προθυμίᾳ in *reliquis.*

i Προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ] Καὶ aute προσελιπάρουν delevi, auctoritate *Cod. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

k Εβδομαδικὸν ἐνιαυτὸν σωέβη] Vide *Scaligerum* in *Can. Chron.* p. 282. HUDS. Annus ſeptimus Sabbaticus. de hoc loco vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p. 276. & contra Scaligerum. SPANH. Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

l Κατὰ ταυτὸν εἶναι.] Κατ' αὐτὸν *Busb.*

m Εκατονταάρχαι Σοσίυ.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* ἑκατονταάρχης in *reliquis.*

n Φιλανθρώπες θύματα] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Epiphan.* καλῶντες in *Editis.*

* *Urbem aggreſſus vi cepit,*] *Al.* totis viribus urbem aggreſſus eam cepit.

o Σωεχεῖς] *L. B.* πυκνοῖς.

οὔτε νηπίων οὔτε γήρως ἔλεω, οὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλὰ καί τι [p] ωξεπέμποντο τ βασιλέως, καὶ φειδεσθαι ωαρεκαλοῦντο, δόξεις σκράτησε τ δεξιᾶς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπεξῆεσαν. ἔνθα δ Αντίγονος, μήτε τ πάλαι μήτε τ τότε τύχης ἔννοιαν λαβών, καθῆστο μὲν ἀπὸ τ βάρεως, ωεφασπίσα ὑ τοῖς Σοσίᾳ ποσί. κἀκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας ωρὸς τὴν μεταβολὴν, ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς, καὶ Αντιγόνην σκάλεσεν· ἃ μὲν ὡς γυναῖκα γε Φρυγὸς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁ μὲν δεσμοῖς ἐφυλάττετο.

γ'. Πρόνοια δ' ἦν Ηρώδῃ κρατοῦντι τ πολεμίων, καὶ κρατῆσαι καὶ τῶν [q] ἀλλοτριοφύλων συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν ωᾶν ὅπῃ θέαν τῶν ἱερῶν καὶ τῶν κατὰ τ ναὸν ἁγίων. ὁ δ' βασιλεὺς τὰς μὲν ωαρακαλῶν, τοῖς δ' ἀπειλῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέστειλεν, ἤδη χαλεπωτέραν ἡγούμενος τὴν νίκην, εἴ τι τῶν ἀθεάτων παρ' αὐτῶν ὀφθείη. διεκώλυέ τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἁρπαγάς, πολλὰ [r] διαπυνόμενος ωρὸς Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ρωμαίοι τὴν πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ὅπῃ τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βεβαχὺ καὶ τὴν τ οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀντάλλαγμα [s] κεῖνται. καὶ ἦν ἀντὶ τ πολιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοῖς στρατιώταις ὑπεξέπειν φάμενος, αὐτὸς ἔφη διανέμειν ἐκ τ ἰδίων χρημάτων τὰς μισθὰς ἑκάστοις. ὕτω τε τὴν λοιπὴν ἐξωνησάμενος πόλιν, τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν γὰρ ἕκαστον στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τοὺς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δ' αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων ὑπερουῦντας.

δ'. [t] Τῷ τὸ πάθος συνέβη τῇ Ιεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπαλεύοντος ἐν Ρώμῃ Μάρκου Αγρίππου καὶ [v] Καινίου Γάλλου, [x] ἐπὶ τ πεμπτης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς [y] Ολυμπιάδος, [z] τῷ τρίτῳ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ τ νηστείας, ὥσπερ ἐκ περιτροπῆς τ γινομένης ἐπὶ Πομπηίου τοῖς Ιουδαίοις συμφορᾶς. καὶ γὰρ ὑπ' ἐκείνου τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, [a] μετὰ ἔτη [b] εἰκοσικαιεπτά. Σόσιος δὲ, χρυσῆν [c] ἀναθέμενος τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ιεροσολύμων, Αντίγονον ἄγων δεσμώτην Αντωνίῳ. δείσας δὲ Ηρώδης, μὴ φυλαχθεὶς Αντίγονος ὑπ' Αντωνίου, καὶ κομισθεὶς εἰς Ρώμην ὑπ' αὐτοῦ δικαιολογήσηται ωρὸς τὸν σύγκλητον, [d] ἀπέδειξεν [c] αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ηρώδην δ' ἰδιώτην, καὶ ὅπ ωρόσηκεν αὐτοῦ βασιλεύειν τοὺς παῖδας ἀφ' ἡμῶν, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ρωμαίους ἐπεξήμαρτε· ταῦτα φοβούμενος, πολλοῖς χρήμασι πείθει τ Αντώνιον ἀνελεῖν τ Αντίγονον. ὃ γενόμενον, ὃ δεῖσας μὲν Ηρώδης ἀπαλλάσσεται· πάσεται δ'

misertum est; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, sed tanquam rabiosi in omnem ætatem sævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præsentis fortunæ memor, ex arce descendit, Sosioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miseratus mutatam ejus fortunam, intemperanter *ei* insultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è custodia liberum emisit; sed in vinculis quidem ipse asservabatur. *Antigonus sessio se dedit.*

3. Herodi autem curæ erat, postquam hostes superaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum sacraque templi res aspiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repressit, victoriam clade graviorem existimans, si quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aspici fas est. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Sosium etiam atque etiam interrogasset, utrum Romani, urbe pecuniis virisque exinanita, regem se solitudinis essent relicturi: quippe se vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum esse putare. Cumque ille pro obsidionis labore prædam se militibus merito concedere dixisset, respondit Herodes, se sua pecunia mercedem singulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promissum præstitit. Nam & singulos milites magnifice, & duces pro rata parte, & Sosium plane regie muneratus est, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati discederent. *Herodes laborabat ne in templum grassarentur peregrini milites.* *Urbisque direptioni obstitit.*

4. Hæc urbi Hierosolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Caninio Gallo consulibus, Olympiade centesima & octogesima quinta, mense tertio, jejunii solennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam & eodem die ab illo post septem & viginti annos *Hierosolyma* capta fuerant. Sosius vero, corona aurea Deo consecrata, Hierosolymis profectus est, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio servatus Antigonus & ab eo Romam perductus causam suam apud senatum ageret, ostendens se quidem regia stirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios suos, licet ipse in Romanos deliquerit, nascendi forte regnare pertineat: ista metuens multa pecunia persuasit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero defuit domus Asamonæi prin- *Quando ex pugnata erant Hierosolyma.* *Antigonus captivus.* *Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.*

[p] Περιεπέμποντο τ βασιλέως,] Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* ωεπεμπόντο in libris *Græcis* omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui verterit, *rege dejinante.*

[q] Αλλοτριοφύλων] *L. B.* ἀλλοτρίων.

[r] Διατεινόμενος ωρὸς Σόσιον,] Διατεινάμενος *Busb.*

[s] Κεῖνται.] *L. B.* κεῖνται.

[t] Τῷ τὸ ——— Ρώμη,] Hierosolyma à Sosio capta A. ab U. C. 718. contendit *Harduin.* in *Num. Herodiad. p.* 4. & 19. & eò refert Nummum, in quo hinc cap. Antonii Triumviri, illinc SOSIVS IMP. Tropæum & infr. duo Captivi manibus vinctis post terga, ob captam Judæam. nummus à reperto Gazæ Regiæ. SPANH.

[v] Καινίου Γάλλου,] Καιδίου ex Josepho profert Georgius Syncellus chronici pag. 306. REL. Antea erat Καινίου veteri mendo ex Historicorum fide non dubitavi rescribere Καινίου. HUDS. *Agrisius* Caninii Galli vid. Pagium ad Annal. Baron. p. 21. SPANH.

[x] Επὶ τ ——— Ολυμπιάδος,] Apud *Euseb.* in *Coll. Stat. Græc.* p. 197. A. IV. Olymp. PIIE. SPANH.

[y] Ολυμπιάδος,] Anno illius tertio: ut inquit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videsis *Apparatum Ant. Pagi* ad Ann. *Baron.* p. 22.

[z] Τῷ τρίτῳ μηνὶ,] *Sc.* Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Usserius* in *Annalibus Veteris Testamenti*, p. 261. *Edit. Lond.* Confer cum eo *Langium* de *Annis Christi*, lib. 2. c. 18. p. 343. & *Petitum in Animadversionibus ἀνεκδότοις*, tom. 1. p. 47. qui de Anno tertio obsidionis intelligendum esse contendit.

[a] Μετὰ ἔτη εἰκοσικαιεπτά.] Nempe capta Hierosolyma à Pompejo Anno U. C. . . . . 11. Olymp. CLXXVIII. ab Herode & Romanis IV. Olymp. CLXXXV. Vid. Græc. Eusebiana. SPANH.

[b] Εἰκοσικαιεπτά.] Ita quidem in *Græcis Eusebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p 306. Verum *Jos. Scaliger* (in libro *de Emend. Temp.* p. 451. *Edit. Colon.*) μετὰ ἔτη κε'. legendum esse contendit. Atque ita *Usserius*, nisi μετὰ ἔτη κζ'. *anno post vicesimo septimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μετὰ τρεῖς ἡμέρας *post dies tres* resurrecturum fuisse Christum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propositum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipsum *Josephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μετὰ ἔτη δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δευτέρῳ ἔτει exponitur. Plura in hanc sententiam ab *eodem* allata videre est, p. 435. ἀπὸ εἰκοστοῦ ἐτῶν habet *Cod. Busb.*

[c] Ἀναθέμενος τῷ Θεῷ] Ἀνεθεὶς *Busb.*

[d] Ἀπέδειξεν] Ἀποδείκνυς ex Josephi hoc loco Eusebius profert in Chronico pag. 73. pro καὶ ὅτι, ἢ ὅτι Eusebius loc. cit. Ηρώδην Eusebius non agnoscit. pro Ασαμωναίου, Eusebius legit Ασαμωναίων, quod præfero. Ita mox Eusebius quoque Ασαμωναίων γένους. Sed tamen Syncellus in Josepho hoc loco legit Ασαμωναίου. vide Chronicon ejus pag. 307. pro ρκς MS. *L. B.* p. ρκζ'. Sed Syncellus ρκς. pro γένους Euseb. γένους τε. REL.

[e] Αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων,] Εαυτὸν *Zonar.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.*

Asamonæorum finis.

principatus, poſtquam centum viginti ſex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illuſtris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione geſtis. Verum hi, propter mutuas diſſenſiones, principatum amiſerunt; iſque ad Herodem tranſlatus eſt, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus ſubjecti. Atque hunc quidem Aſamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Finis Libri decimi quarti.

ἔτως [f] ἡ δ' Ασαμωναίων ἀρχὴ μέχ' [g] ἔτη ἑκατὸν ϛ εἴκοσι ἕξ. οἴκῳ λαμπρὸς ἦν ὁ λεώ, καὶ διὰ τὴν [h] γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερωσύνης τιμῆς, ὧν τε αὐτὸς δ' ἔθνους οἱ γονεῖς αὐτῆς διεπράξαντο. ἀλλ' ὅτι μὲν, διὰ τὰς αὐτῶν ἀλλήλους στάσιν, τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλον· μετῆλθε δ' εἰς Ηρώδην τ' Αντιπάτρου, οἰκίας ὄντα [i] δημοσίας, καὶ γένους ἰδιωτικοῦ, καὶ [k] ὑπηκόου τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τὰ μὲν τὸ τέλος [l] τῆς Ασαμωναίων γενεᾶς παρειλήφαμεν.

Τέλος δ βιβλίου τεσσαρεσκαιδεκάτου.

[f] Ἡ δ' —— ἔτη ἕξ.] Aſſamonæorum in Judæa Imperium per annos CXXVI. Apud Zonaram verò T. 1. p. 233. D. ἐπ' ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα· à Mattathia primo Judæorum Principe ex Aſſamonæorum genere, de quo ſupr. lib. 12. c. 6. §. 1. ſeq. Nempe juxta Euſebianos calculos Mattathiæ hujus incepit principatus A. 4. Olymp. CLIII. Deſiit autem in Antigono Regnum Aſſamonæorum A. 2. Ol. CLXXXV. qui efficiunt annos CXXVI. Ασαμωναῖοι dicuntur in Collect. Græcis Euſebii p. 69. SPANH.

[g] Ετη ἑκατὸν] Velim omnino videas *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Voſſium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156.

[h] Γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερωσύνης τιμῆς,] Γένους τε ἕνεκα καὶ τῆς ἱερᾶς τιμῆς. *Busb.* & *Vat.* ἡγούς τε quoque legit *L. B.* verum in reliquis conſentit.

[i] Δημοτικῆς,] *Sc.* non *Sacerdotali.* Nam qui è familia *ſacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obſcuri, ignobiles, & privati cenſebantur ab Hebræis: ſicut in Romanis Hiſtoriis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Caſaubonum* hac de re fuſe agentem, in *Exerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.*

[k] Υπακούοντος τοῖς βασιλεῦσι.] Herodes ΕΘΝΑΡΧΗΣ in Nummis hoc anno dictus apud *Harduin. de Num. Herod.* p. 4. Judæa tantum cum Samaria Herodi mandata, & qui in ſolutionem Æris alieni, quod J. Cæſari fœnori dederat Herodes *Herod.* p. 21. Nugæ & fabulæ Galilææ non ſane fuerunt Herodi Ibid. p. 23. SPANH.

[l] Τῆς Ασαμωναίων ἡγεσίας] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat. Græcis Euſebii, Zonara* & *Syncello.* Ασαμωναίων ἡγούς in *Editis Aliiſque.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως ληφθείσης τ̃ Ιεροσολυμίτων πόλεως ὑπὸ Σοσίου & Ηρώδου, Αντωνίῳ μὲν Αντίγονον ἐπελέκισεν ἐν Ανλιοχείᾳ, Ηρώδης δ̀ πέντε καὶ τεσσαράκοντα τ̃ ἐκείνου φίλων πρώτους Ιεροσολυμιτῶν [a] ἐπανείλετο, καὶ τὴν πόλιν ἠργυρολόγησεν.

1. *Quomodo, Hierosolymis à Sosio & Herode expugnatis, Antonius Antigonum securi feriit apud Antiochiam, & Herodes quadraginta quinque ex ejus amicis, Hierosolymitarum primos interfecit, & pecuniam ab urbe exegit.*

β'. Ον τρόπον Υρκανὸς, [b] ὁ πρῶτῳ βασιλεὺς Ιουδαίων & ἀρχιερεὺς, ἀφεθεὶς ὑπὸ & τ̃ Πάρθων βασιλέως Αρσακου, πρὸς Ηρώδην ὑπέστρεψεν.

2. *Quo pacto Hyrcanus, antea Judæorum rex & pontifex, à Parthorum rege Arsace dimissus ad Herodem rediit.*

γ'. Ως Ηρώδης Αριστόβουλον, τ̀ τ̃ γυναικὸς Μαριάμμης ἀδελφὸν, ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀ πολὺ ἀφανίζειν παρεσκεύασεν.

3. *Quomodo Herodes Aristobulum, Mariamnes uxoris suæ fratrem, pontificem constituit, & non multo post interficiendum curavit.*

δ'. Ως Κλεοπάτρα τ῀ τ̃ Ιουδαίων & Αράβων ἐπιβουλεύσασα βασιλείᾳ, μέρη λαβεῖν αὐτῶν ἴσχυσε παρ' Αντωνίου.

4. *Quomodo Cleopatra Judæorum & Arabum regnis insidians, partem eorum ab Antonio impetrat.*

ε'. Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ιουδαίαν παρουσία.

5. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

ς'. Ως Ηρώδης ἐπολέμησεν Αρέτᾳ, καθ' ὃν καιρὸν Αντωνίῳ ὑπὸ Καίσαρι & ἐν τῇ κατ' Ακτιον νικᾶται μάχῃ.

6. *Quomodo Herodes bellum infert Aretæ, quo tempore Antonius à Cæsare pugnâ Actiacâ debellatur.*

ζ'. Περὶ τ῀ γενομένου σεισμοῦ κ῀ τὴν Ιουδαίαν, & τ̃ φθορᾶς τ̃ ἀνθρώπων & βοσκημάτων.

7. *De terræ motu qui in Judæa accidit; & internecione hominum & jumentorum.*

η'. Λόγῳ Ηρώδου πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἀθυμοῦντας πρὸς τὰ πάθη & τὴν ἤτταν τὴν γενομένην.

8. *Herodis concio ad Judæos adversis casibus & clade iis allata perterritos.*

θ'. Ως ἀνάγκην ἔχων Ηρώδης ἀπεῖναι πρὸς Καίσαρα νενικηκότα, διέφθειρεν Υρκανόν· [c] καὶ ὡς ἔσχε πρὸς Καίσαρος τ̀ βασιλείαν, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν ἐπ' Αἴγυπτον.

9. *Quomodo Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, Hyrcanum interfecit: utque à Cæsare regnum obtinuit, ipsumque in Ægyptum deduxit.*

ι'. [d] Ως Ηρώδης ἀφικόμενος εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Καίσαρος πολλὰ φιλοφρονηθεὶς ἐτιμήθη.

10. *Quomodo Herodes, Alexandriam profectus, à Cæsare, quem multa cum elegantia excepit, honoratus est.*

ια'. Ως ἐπανελθὼν [e] ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου ψευδέσι διαβολαῖς παρωξύνθη τὸν γυναῖκα Μαριάμμην ἀποκτεῖναι.

11. *Quomodo ille ipse ex Ægypto reversus falsis calumniis ad uxorem Mariamnem interficiendam incitatus est.*

ιβ'. Περὶ τ῀ λιμοῦ & τὴν Ιουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος, καὶ ὡς διέσωσε τὰ πλήθη καὶ τὰς πόλεις Ηρώδης.

12. *De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes populi & civitatum saluti prospexit.*

ιγ'. [f] Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων, ἃς Ηρώδης ὁ βασιλεὺς πρὸς χάριν ἐποιήσατο.

13. *De exstructione urbium Græcarum, quas Herodes rex speciosas admodum fecit.*

ιδ'. Ως Ηρώδης, [g] καθελὼν εἰς ἅπαν τ̀ ἀρχαῖον τ̃ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἀνέστησε μὴ παραπλήσιον ἐτῶν ἑξακοσίων, διπλοῦν τοῖς μέτροις ὑπάρχοντα.

14. *Quomodo Herodes diruto veteri Judæorum templo aliud pro eo exstruxit, postquam annos sexaginta duraverat, magnitudine duplum ejus.*

[a] Επανείλετο.] Ita *Vat.* ἐπανελθὼν ἀνείλετο in *Editis Aliisque.*
[b] Ο πρῶτῳ.] *Gen.* πρῶτῳ. Forte ὁ πρῶ῀ Ε. COCC.
[c] Καὶ ὡς ἔσχε.] Sic in *MSS. Vat.* Ως Ηρώδης ἔσχεν κ῀ π. in *cæteris.*
[d] Ως Ηρώδης.] Hoc lemma habuimus è *Cod. Vat.*
[e] Ο αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου.] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è *Cod. Vat.*
[f] Περὶ κτίσεως πόλεων Ελληνίδων.] Iterum è *Cod. Vat* Κτίσις π. Ε. ἃς Ηρώδης ἐποιήσατο in *reliquis.*
[g] Καθελὼν.] Ita demum è *Cod. Vat.* Ως καθελὼν ὁ Ιεροσολύμοις τ̀ ἀρχαῖον τ̃ Ιουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀνέστησε μὴ ἔτη χ'. διπλοῦν τοῖς μέτροις.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵ιη'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Pollione & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero illis cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum adeptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

Pollio & Sameas honoribus auctis.

Judæi divitiis spoliati.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quin-

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος & Σαμέου. Ἡρώδης τ̀ Ἀντιγόνου φίλων τὰς πρώτας ἀναιρεῖ, κ̀ τὴν πόλιν ἀργυρολογεῖ· Ἀντώνιος πελεκίζει Ἀντίγονον.

ΟΣΙΟΣ μὲν οὖν & Ἡρώδης ὡς κ̀ κρατ̀ος ἔλαβον Ἱεροσόλυμα, κ̀ ὡς τότις αἰχμάλωτον [b] Ἀντίγονον, ἡ ὡς τοῦτ̀ ἡμῖν ἐδήλωσε βίβλος. [c] τὰ δ̀ ἐκείνοις συνεχῆ νῦν ἐρῶμεν. [d] ἐπειδὴ δ̀ [e] τ̀ ὅλης Ἰουδαίας ἐκεχειρώθη τὴν ἀρχὴν Ἡρώδης, & κ̀ τὴν πόλιν πολλὴν [f] ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἔτι τὰ ἐκείνου φρονοῦντες, [g] ἐν πρωτοκλησίαις τούτους ἐποίησε, τοὺς δ̀ τὰ τ̀ ἐναντίων ἑλομένους οὐκ ἐπέλιπε τιμωρούμενος κ̀ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐτιμώρει δ̀ μάλιστα περ' αὐτῷ [h] Πολλίων [i] ὁ Φαρισαῖος & [k] Σαμέας ὁ τούτου [l] μαθητής. πολιορκουμένων γὰρ τ̀ Ἱεροσολύμων, ὅτε συνεβούλευον [m] τοῖς πολίταις δέξασθ̀ τ̀ Ἡρώδην, ἀνθ' ὧν & τοὺς ἀμοιβὰς ἀπελάμβανον. ὁ δ̀ [n] Σαμέας ἔτος, & [o] κρινομένου ποτὲ Ἡρώδου τὸν θάνατον, [p] προεῖπεν ἀνειδίζων Ὑρκανῷ & τοῖς δικάζουσιν ὡς σωθησόμενος Ἡρώδης ἀπάντων αὐτοὺς [q] μεταδώσειεν. & τοῦτο χρόνῳ πρᾶξαι, & θεὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ πληροῦσθαι.

β'. Ἐν δ̀ τῷ τότε κρατήσας τ̀ Ἱεροσολύμων, πάνυ σωρὸν [r] τ̀ ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι & τὰς εὐπόρους ἀφαιρούμενος, & συναγαγὼν πολὺν ἀργύρου & χρυσοῦ, πολλὰ τούτῳ τ̀ Ἀντωνίου ἐδωρεῖτο & τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δ̀ [r] τεσσαράκοντα πλείους τοὺς

---

a ͵ιη'.] Ita *Basil. Voss. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Vossium* in *Chronol.* S. c. 14. p. 157.

b Ἀντίγονον,] Conf. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

c Τὰ δ̀ ἐκείνοις] Ita refinximus ex *Lugd. Bat.* Antea erat τὰ δ̀ ἐκείνης. at non agetur in posterum, quid libro priori sit cohærens, sed quid acciderit post captas Hierosolymas & vinctum Antigonum. Debet itaque verti *illis*, sicuti fecimus pro *ei*. HAV.

d Ἐπειδὴ] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐπειδὴ γ̀ in *Editis Aliisque*.

e Τ̀ης —— Ἡρώδης,] A captis Hierosolymis nova etiam Epocha regni Herodis quandoque apud Josephum; vid. Petav. D. Temp. P. 11. p. 290. 291. vid. inf. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

f Ὅσοι μ̀] Sic *Vat.* & *Busb.* ὅσον in *reliquis*.

g Ἐν πρωτοκλησίαις τούτους ἐποίησε,] In dignitatibus eos constituit. *Rufinus*. Sic ea de re ἀλλοι. lib. 1. c. 18. §. 5. τοὺς τιμιωτάτους καθίσασθ̀. SPANH.

h Πολλίων ὁ Φαρισαῖος & Σαμέας] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. infr. c. 10. §. 1. SPANH.

i Ὁ Φαρισαῖος &] Ita è *Cod. Busb.* in *ceteris* deëst articulus.

k Σαμέας] Σαμαίας *Busb.* Σαμαῖος malit *Drusius* in *Observat.* l. IX. c. 22. Vide *Arnott.* ad lib. 14. c. 9. §. 4.

l Μαθητής.] Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 20.

m Τοῖς πολίταις] Eo ordine *Busb.* δέξασθ̀ τοὺς πολίτας in *ceteris*.

n Σαμέας ἔτος,] Cum Σαμαίας habeat *Cod. Busb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi. quo modo (nisi ἀμάρτημα fuerit μνημονικὸν *Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi; *Drusius*, loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium*, p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 231. & *Vorstius* de *Synedriis Hebræorum*, §. 12. HUDS. Id de Samea ante retulit, non de Pollione. REL.

o Κρινομένου] Καὶ κρίν. Ἡρώδου πρώτου *Busb.*

p Προεῖπεν —— σωθησόμενος] Conf. sup. lib. 14. c. 9. §. 4. SPANH.

q Μεταδώσειεν.] Ita cum *Cod. Busb. Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho*, sup. c. 9. §. 4. ἐπιδώσει in *reliquis*.

r Τεσσαρακοντα πέντε] Τεσσαρακοντα τὰς πρ. *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus.

πρώτους ἐκ τ αἱρέσεως Ἀντιγόνου, φύλακας θεῖναι τοὺς τῆς πύλας τῶν τάφων, ἵνα [s] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τοὺς νεκροὺς ἐρεύνων, καὶ πᾶν τὸ εὑρισκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ βασιλεῖ. πέρας τε κακῶν οὐδὲν ἦν. τὸ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία τ κρατούντων διεφόρει ἐν χρείᾳ γιγνόμενα, τὸ δὲ χώραν μένειν ἀνεώργητον τὸ [t] ἑβδομαδικὸν ἠνάγκαζεν ἔτος. [u] ἐνεστήκει γὰρ τότε, καὶ σπείρειν ἐν ἐκείνῳ τῷ γῇ ἀπηγορευόμενον ἐστὶν ἡμῖν. Ἀντώνιος δ', λαβὼν αἰχμάλωτον τ Ἀντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι τ θριάμβου φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθνος, καὶ τῇ πρὸς Ἡρῴδην μίσους εὔνοιαν Ἀντιγόνῳ δεδεμένον, ἔγνω τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ [x] πελεκίσαι· ῥᾴδιον γὰρ οὕτω μόνως ἠρεμεῖν ἠδύναντο Ἰουδαῖοι. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππαδόξ λέγων ὧδε. "[y] Ἀντώνιος "μὲν Ἀντίγονον τ Ἰουδαῖον ἀχθέντα εἰς Ἀντιόχειαν πελε- "κίζει· καὶ ἔδοξε μὲν [z] ὅδε πρῶτος Ῥωμαίων βασι- "λέα πελεκίσαι, ὡς οἰηθεὶς ἕτερον τρόπον μεταθεῖναι "ἂν τὰς γνώμας τῶν Ἰουδαίων, ὡς τε δέξασθαι τ αὐτ' "ἐκείνῳ καθεσταμένου Ἡρῴδου. ὧδε γὰρ βασιλιζόμε- "νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμενον, ὥστε μέ- "γα τὶ ἐφρόνουν περὶ τοῦ [a] πρώτου βασιλέως. τὸν οὖν "ἀπιμίαν ἐνόμισε μειώσειν τῆς πρὸς αὐτὸν μνήμης, μει- "σήν δ' [b] καὶ τὸ πρὸς Ἡρῴδην μῖσος." ταῦτα μὲν ὁ Στράβων.

que primos Antigoniarum partium, constitutis ad murorum portas custodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum preciosarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter summam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus septimus. tunc enim instabat, & in illo nobis ne terram seramus interdictum est. Antonius autem, cum captivum cepisset Antigonum, decreverat usque ad triumphum servare vinctum. Sed cum audiret rebus novis studere gentem, & præ Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, statuit cum Antiochiæ securi feriendum: alioquin quiescere Judæi minime poterant. verbisque meis testimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius Antigonum Judæum "Antiochiam perductum securi ferit: & hic qui- "dem Romanorum primus, visus est regem secu- "ri percussisse; ratus non posse alia via flecti Ju- "dæorum animos, ut Herodem in illius locum "suffectum *pro rege* agnoscerent. nam ne tormen- "tis quidem adigi poterant, ut eum regem appel- "larent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur existimavit, ut memoria ejus "ignominiâ *sensim* minueretur, & odium illorum "in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* hæc quidem Strabo.

Antigonus securi percussus.

Ea de re testimonium Strabonis.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ὑρκανὸς ὑπὸ τ Πάρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ἡρῴδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἐπεβάλετο Ἀλεξάνδρα, ὅτε Ἀνάνηλον ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἠκηκόει.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem rediit: quæque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

Κατεχόντων δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρῴδην, πυθόμενος Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ὢν ἔτι παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος, ἀφικνεῖται πρὸς Ἡρῴδην τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθείς [c] τρόπῳ τοιῷδε. [d] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορος οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοὶ, λαβόντες αἰχμαλώτους, Ὑρκανὸν τ πρῶτον ἀρχιερέα γεγόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρῴδου Φασάηλον, εἰς Πάρθους ἀνῆγον. καὶ Φασάηλος μὲν ὁ φέρων τὴν ἐν τοῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης ἂν ζωῆς κρεῖττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμενος θάνατον, αὐτὸς ἑαυτῷ γίνεται [e] φονεὺς καθὼς προεῖπον.

Β'. [f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τ Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, τὸ τ ἀγχιστείας [g] αὐτοῦ λόγισμον προπεπυσμένος. λαβὼν τοίνυν δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι δ' κατοίκησιν παρεῖχεν, ἔνθα καὶ [h] πολὺς ὄχλος ἦν Ἰουδαίων. ἔστι τ Ὑρκανὸν ἐτίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτου

CUM autem Herodem regnum occupasse fama accepisset Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus est & deinde rex, & fratrem Herodis Phasaëlum captivos fecissent, eos ad Parthos abducebant. Et Phasaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori satius esse ducens quam quomodocunque vivere, ipse sua se manu jugulavit, sicuti jam ante diximus.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

II. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiisset, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimisit, & Babylone degere concessit, ubi erat etiam Judæorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & universa Judæorum gens, quæ usque ad Euphratem

Id agit, contra nitentibus Judæis, ut ad Herodem redeat.

[s] Μή τι συνεκκομισθῇ] Ita cum *Bush.* & *Epiphanio*, qui vertit, *ne quid deportari possit cum defunctis.* atque hanc veram esse lectionem declarant sequentia, καὶ τοὺς νεκροὺς ἐρεύνων, *scilicet*, ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur.

[t] Ἑβδομαδικὸν] Forte ἑβδομαδικὸν. COCC.

[u] Ἐνεστήκει —— ἡμῖν.] Anno Sabbatico nefas Judæis serere: ἐνεστήκει γὰρ τότε, qui in cursu jam erat, juxta Petav. D. Temp. P. 11. p. 277. non, *qui instabat*, quod ἐνεστήκει sit tempus plusquam perfectum. SPANH.

[x] Πελεκίσαι·] Cum *Josepho* facit *Plutarchus* in *Antonio*. At Dio l. 49. Ἀντίγονον ἐμασίγωσε σαυρῷ προσδήσας. *Euseb.* ad A. MDCCCLXXVIII. Ἀντίγονον ἀξιομαχεσάμενον ἀναιρῆται. Ubi *Scaliger* fortasse nimis rigide, qui hos auctores sibi contrarios facit. Nam non necesse est πολλὰ ἀξιομαχεσάμενον interpretari, *post multa tandem prælia*. sed sufficiat ita reddere, *cum multum repugnasset*, ut apud *Euripidem* ἀξιομάχομαι τ' ἐκ θανεῖν. Atque nihil aliud innuisse videtur *Dio*, quam Antigonum alligatum ad palum securi percussum fuisse. nam σαυρὸς apud *Thucydidem* aliosque *auctores Græcos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. idemque plane significat vox Danica *staure*, Græcæ certe originis, & apud Anglos septentrionales *stoure*. HUDS. Dio à Josepho non dissentit, quamvis eum σαυρῷ alligatum dicat & dein occisum. σαυρὸς crux non est, sed palus, ὀρθὸν ξύλον. REL.

[y] Ἀντώνιος —— μῖσος.] Antigonus securi Antiochiæ percussus, Strabo; quæ hodie apud eum non leguntur. conf. infr. lib. 17. c. 8. §. 1. SPANH.

[z] Οὗτος πρῶτος·] Videsis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis*, c. 13. §. 9.

[a] Πρώτου] Forte ὡς ἕτ.

[b] Καὶ τὸ] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[c] Τρόπῳ τοιῷδε.] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Bush.*

[d] Βαρζαφάρνης] Βαρζαφερνάπης *Vat.* Βαρζαφαρνάπης *Gall.*

[e] Φονεὺς καθὼς προεῖπον.] Conf. supr. lib. 14. c. 13. §. 10. SPANH.

[f] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι,] Hic dativus absolutus loco genitivi, sicuti alibi apud *Josephum*, *Ælianum*, *Aliosque*. Ἀναχθέντι δ' αὐτῷ ὡς Φραάτην τ βασιλέα ἐκεῖνον ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, λαβὼν τὸ τ ἀγχιστείας αὐτοῦ λόγισμον, καὶ δεσμῶν μὲν αὐτὸν ἀφῆκεν. *Bush.*

[g] Αὐτοῦ] *Gen.* αὐτῷ.

[h] Πολὺς ὄχλος Ἰουδαίων.] Babylone multitudo Judæorum; hinc apparet quosdam de Petro Babylonem ac Romam profecto ad Judæos ibi convertendos argumentum hausisse, quod convellere tentat *Pearf.* de Succeff. Episc. p. 52. vide tamen seq. c. 3. §. 1. ὁ δὲ ὀλίγαι μυριάδες &c. Judæorum in Babylone. Item lib. 18. c. 10. §. 1. & *Philon. Leg. ad Cajum.* de insecura clade Judæorum in Babylonia. Adde infr. Contra Apion. lib. 2. §. 5. & 6. SPANH.

tem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexisset, spem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod eum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & supplicio liberavit. Itaque hac de re Judæis sermonem injecit, qui ipsum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret suadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei decesse quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præstari potest: quodque majus esset, hæc eum Hierosolymis propterea consequi non posse, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui varro consilio facet Herodes.

3. Cum ista ei è re sua esse suggererent, discedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic essent Judæos, ne ei communem regni potestatem habituro inviderent. Nunc enim tempus esse & sibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conservatus fuisset, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano scribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramallam, & complura dona: cum etiam comiter orans ne se homini bene de se merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo desiderabat: sed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus est, quærebatque Hyrcanum in potestate sua habere, aut etiam omnino tollere. id quod postea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus & in magno honore habetur.

4. Cæterum tunc, postquam spei plenus aderat, à Partho dimissus & à Judæis pecunia instructus, cum eum honorificentissime excepisset *Herodes*, primam in conventibus sedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco superiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem insidiarum suspicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domesticam seditionem excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illustribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine sacerdotem, eique pontificatum dat.

Ananelo Herodes dat pontificatum.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Aristobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Aristobulum, alterum vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venustate insignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, si eo superstite adscitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* scribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam suam ei præstante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Dellius persuadet Alexandræ, ut Aristobuli & Mariammes picturas Antonio mittat.

6. Antonio autem segnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter

νεμόμενον Ιουδαίων ἔθνος· τῷ δ' ἰδίῳ ἀγαπητὸν τοῦτο. πυθόμενος δ' τ Ηρῴδην παρεληφέναι τὴν βασιλείαν i ἀντιμεταχωρεῖ τῇς ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοφρονούμενος, καὶ τ χάριτος ὑπομνηθησεσθαι προσδοκῶν, ὅτι κρινόμενον, καὶ μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, k κινδύνου καὶ τ κολάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν l προσεφέρετο τοῖς Ιουδαίοις, ἵνα μὴ παρ' αὐτὸν m ἐπιδημήσῃ. οἱ δ' ἀντεῖχοντο καὶ μένειν ἠξίουν, τάς τε ὑπουργίας ἅμα καὶ τὰς τιμὰς λέγοντες, ὡς ἀδεὲς ἐνδεὲς αὐτῷ τ εἰς τὴν ἀρχιερεῖς ἢ βασιλέας τιμῆς ἐξ αὐτῶν εἴη· καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ σκεῖ τούτων μεταλαβεῖν δύναιτο, n κατὰ λώβην τ σώματος ὑπ' Αντιγόνου πάθοι, τάς τε χάριτας οὐκ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι τῶν βασιλέων ἃς ἔλαβον ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτὰς οὐκ ὀλίγως τ τύχης.

γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτιθέντων, Τρκανὸς πόθον εἶχεν ἀπέναι· καὶ γράφων Ηρῴδης παρεκάλει δεῖσθαι Φραάτου καὶ τῶν σκεῖ Ιουδαίων, μὴ φθονῆσαι n δυνάμει κοινῇ ἔχοντι τὴν βασιλείαν. ἅρπ γὰ εἶναι καιρὸν αὐτῷ μὲν σκῆψαι τὰς χάριτας ὧν εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ σωθείς, σκείνῳ δ' κομίζεσθαι. τοιαῦτα γράφων Τρκανῷ, πέμπ καὶ Σαραμάλλαν τ Φραάτῃ πρεσβευτὴν o Σαραμάλλαν, χ δῶρα πολλά, μὴ διακωλῦσαι τὰς εἰς τ διηγάπην αὐτῷ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπούμενος. ἵνα δ' οὐκ ἐντεῦθεν ἡ ἀπορδή. p διὰ δ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐσεδοίκει τὰς ἐξ ὀλόγων μεταβολάς, χ τ Τρκανὸν ὑποχείριον ἔχειν ἔστιν ὅτε, ἢ καὶ παντάπασιν q ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τοῦτο γὰ ἔπραξεν ὑστέρω.

δ'. Τότε μέντοι γε ἐπιδὴ παρῆν r πεπομένος, ἀφέντο τε χ Πάρθου καὶ τῶν Ιουδαίων χρήματα φέροντος, ἀπάσῃ τιμῇ s ἀποδεξάμενος αὐτὸν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τ πρῶτον ἔνειμε τόπον, χ τὰς ἑστιάσεις παρακαλινῶν ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ t παντελῶς τὸ τ ὀπιθοκλῆς ἀνύποπτον πραγματευόμενος. u ἀποκαθίσατο δ' καὶ τάλλα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀρχῆς, ἐξ ὧν αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανώρθωτο. φυλαττόμενος γάρ τινα τ ὀπαδῶν x ἀποδεικνύει ἀρχιερέα χ Θεῦ, μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἱερέα τ ἀσημοτέρων y Ανάνηλον ὀνόματι, τότῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν.

ε'. Εὐδὺς δ' οὐκ ἤνεγκεν Αλεξάνδρα τὴν ἐπήρειαν, θυγάτηρ μὲν Τρκανοῦ, γυνὴ δ' Αλεξάνδρου χ Αριστοβούλου βασιλέως, ἐξ Αλεξάνδρου παῖδας ἔχουσα· z τ μὲν ὥρᾳ κάλλιστον, Αριστόβουλον καλούμενον, τὴν δ' Ηρῴδῃ συνοικοῦσαν a Μαριάμμην, διαφορὰ διάσημον. ἐτεπέραλτο δ' καὶ χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀπιμίαν χ παιδὸς, εἰ μὴ τοῦτος σκείνων τῶν ὀπικλήτων τὴς ἀξιώσῃ τῆς ἀρχιερωσύνης· καὶ γράφει Κλεοπάτρᾳ, μισθοῦ τινὸς αὐτῇ συμπραγματευόμενον τὸ σὸν τὴν κομιδὴν τῶν γραμμάτων, αἰτεῖσθαι παρ' Αντωνίου τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην.

ς'. Αντωνίου δ' ῥᾳθυμότερον ὑπακούοντος, ὁ φίλος αὐτῷ b Δέλλιος c εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν ὅτι πινας χρείας, ὡς

i Αντιμεταχωρεῖ] Αντιμετεχώρει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

k Περιεφέρετο τοῖς Ιουδαίοις,] Περιέφερε *Busb.* & *L. B.*

l Επιδημήσῃ.] Επισταθμήσῃ *Busb.* & *L. B.*

m Κατὰ —— τύχας.] Conf. *supr.* lib. 14. c. 13. §. 10. & *alibi*, lib. 1. c. 13. §. 9. SPANH.

n Δυνάμει] Ita reposui ex *L. B. Reliqui* δυνάμεως. HAV.

o Σαραμάλλαν,] Σαραμάσδαν juxta *Epiphanii* libros. HUDS. Nos & hic & superius *Epiphanium* & *L. B.* sumus secuti, nam cum uno λ. extulerat Ed Anglus. HAV.

p Διὰ δ —— μεταβολὰς,] Conf. *alibi*, lib. 1. c. 16. §. 4. & *supra* lib. 14. c. 15. §. 5. πολλὰ δ' αὐτῶν ἀνεῖδισιν τ Ηρῴδῃ εἰς ταπεινότητα. SPANH.

q Εκποδὼν ποιήσασθαι.] Ex πολλῶν δέος τ Τρκανοῦ *Zonaras* p. 234. C. SPANH.

r Πεπομένος,] Συμπεπομένος *Busb.* & *L. B.*

s Αποδεξάμενος] *L. B.* δεξάμενος.

t Παντελῶς] Παντοδαπῶς *Busb.*

u Αποκαθίσατο δ'] Ita cum *Cod. Busb.* ἀπεκαθίσατο in *ceteris.*

x Αποδεικνύει] Αποδεικνύσας ἀρχιερέα τ καὶ *Busb.*

y Ανάνηλον ὀνόματι] Ανάηλον passim in *Codd. Busb.* & *Pat.* HUDS. Ανάηλ ὄνομα *Zonaras* p. 234. SPANH.

z Τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον,] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Vat.* & *Zonar.* τὸν μὲν ἄκρα κάλλιστον in *Editis Aliisque.*

a Μαριάμμην,] Clarum est ita scribi oportere, si nominis originem spectemus. מרים *Miriam* enim est, quod more Syrorum in *Marjam* vertitur, uti solent illi M initiali pro Chirek dare Perocho, sed Syncellus & alii Μαριάμην scribunt: quod mihi videtur suavius esse pronuntiatu. REL

b Δέλλιος] Hic Dellius (inquit *Usserius*) fuit Historicus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta est mentio, & cujus epistolæ lascivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suasoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi consuetudine ipsi Antonio devinctum fuisse innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Vossium* de *Hist. Gr.* l. 6. c. 15. *L. B.* Γέλλιος hic & infra. HUDS. Δέλλιος, Gellius *Rufino*. *Zonaras* p. 234. D. SPANH.

c Εἰς Ιουδαίαν] Εἰς τὴν Ιουδαίαν *Busb.*

Dellius persuadet Alexandræ, ut Aristobuli & Mariammes picturas Antonio mittat.

ὡς εἶδε τ̀ Αριστόβουλον, [d] ἡγάσθη τε τῆς ὥρας, καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τῦ παιδὸς, οὐχ ἧσσον ᾗ τὴν Μαριάμμην συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά πινα τὴν Αλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης ᾗ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πείθει γραψαμένην ἀμφοτέρων εἰκόνας Αντωνίῳ ἀποπέμψασθαι. θεασαμένου γὰρ ἀδήνως [e] ἀξιοῖ. τότοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Αλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Αντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐπεραιτύετο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν ἀλλά πινος Θεῦ γεγένθαι τὰς παῖδας. ἐπεραγαλεύετο ᾗ δι' αὐτῦ πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τ̀ Αντώνιον. ὁ ᾗ, τὴν μὲν κόρην ἠδέως μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένην Ηρῴδῃ, καὶ τὰς εἰς Κλεοπάτραν ἀβολὰς οὐκ ἔχ τοιότε φυλαττόμενος. ἐπέστελλε ᾗ [f] πέμπειν τ̀ παῖδα σὺν ἀσφαλείᾳ, πρόσταξεις, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τότων ἀπενεχθέντων πρὸς Ηρῴδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρα τε κάλλιον ὄντα τ̀ Αριστόβουλον, ἐκκαιδεκαέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ γῆμαι προῦχοντα πέμπειν πρὸς τ̀ Αντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλος [g] τότε Ρωμαίων, ἕτοιμον ᾗ τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποθεῖναι, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀπαραιτήτως οὐκ ἔχ δύναται περιζόμενον. ἀντίγραψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειράκιον, ἅπαντα πολέμια καὶ παραχῆς ὑποσαλευθήσεται, Ιουδαίων ἐλπιζόντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐπ' ἄλλῳ βασιλεῖ.

ζ'. Τότοις ᾗ πρισταμένου τ̀ Αντώνιον, ἔγνω μὴ μέχρι παντὸς ἀτιμάζειν τ̀ παῖδα καὶ τὴν Αλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ τ̀ γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδῶναι τὸν ἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κρίνων, ἵνα μηδ' ἀποδημῆσαι δυνατὸν ᾖ τετιμημένῳ, [h] σύλλογον ποιήσας τ̀ φίλων, ἠτιᾶτο πολλὰ τὸν Αλεξάνδραν· "κρύφα τε βουλεῦσαι, λέγων, τῇ "βασιλείᾳ, καὶ διὰ τ̀ Κλεοπάτρας πράττειν ὅπως "αὐτὸς μὲν ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν, τὸ ᾗ μειράκιον ἀντ' "αὐτῦ πρισταλάξει τὰ πράγματα δι' Αντωνίᾳ, καὶ παῦ- "τα βλέπειν μὲν ἐκείνῳ ἀ δικαίως, ὁπότε καὶ τὴν "γυναῖκα [i] συναποστερῶν τ̀ ἴσης αὐτῇ τιμῆς, καὶ τα- "χέως ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ πραγματεύοιτο, πολλὰ πονή- "σαντι αὐτῷ, καὶ κτησαμένῳ κινδύνοις τοῖς ἀ τυχῦ- "σιν, ἀ μὴν, ἀπομνημονεύσας αὐτὸς ὢν ἀ καλῶς ἐκεί- "νη πράξειεν, ἀποφήσεσθαι ᾗ δίκαιος εἶναι πρὸς αὐτὸς, "ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφη, διδόναι τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερω- "σύνην, καὶ πάλαι προκαταρήσασθαι τ̀ Ανάνηλον, παῖ- "δα παντάπασιν ὄντα Αριστόβλε." τοιαῦτα λέγοντ- ος οὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ' ὅπερ ἠξίου μάλιστα πεφροντι- σμένως, εἰς ἀπάτην γυναικῶν καὶ τ̀ συμπαραληφθέν- των φίλων, προπαθὴς ἅμα, καὶ χαρᾷ τ̀ ἀ προσδο- κηθέντων καὶ δέει τ̀ ὑποψίας, Αλεξάνδρα μὴ δακρύων ἀπελογεῖτο, "τὴν μὲν τ̀ ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁ- "ποιῶν ὑπ' ἀδοξίας ἀποβάσαι, βασιλείᾳ ᾗ [k] μήτε "ἁπτήσθαι, μήτ' ἂν εἰ καὶ πρόσοι βέλεσθαι λαβεῖν, "καὶ νῦν ἀποχρώντως τιμῆς ἔχουσα, διὰ τὸν ἀρχὸν "τὸν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐκ ᾗ δύνασθαι "μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι τῷ γένει πρόσον, "νῦν τε νενικημένη τῆς διεργασίας, δέχεσθαι μὲν εἰς τ̀ "ἦθον τὸν πιμὸν, ἔσεσθαι ᾗ πρὸς πᾶν ὑπήκοος, πρόφα- "σιν ᾗ κἂν εἴ τι διὰ τὸ γένος καὶ τὸν ἶσον αὐτῇ "παῤῥησίαν προπετέστερον ὑπ' [l] ἀναξιοπαθείας δράσειεν."

quædam negotia venerat, ut vidit Ariſtobulum, & pueri venuſtate *plane* obſtupuit, & procceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus eſt, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac ſe pulchrorum matrem natorum Alexandram exiſtimare præ ſe ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium veniſſet, perſuadet ut depictas amborum imagines Antonio miſſum iret. iis enim viſis, nihil non ab illo impetraturam eſſe. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immenſum exaggeravit, dicens non ab hominibus ſed à quopiam Deo natos videri ſibi pueros. eo enim animo ipſe id agebat, ut ad voluptates Antonium alliceret. Ille vero puellam quidem accerſere verecundatus eſt, quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejuſmodi re criminationes vitaret: ſed * ut puerum mitteret ſcripſit, idque honeſte fecit, addens, niſi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *ſibi* tutum eſſe judicavit, forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentiſſimum, eundemque paratum ut illo ad amores *ſuos* uteretur, & voluptates invere-cunde (quoniam quicquid ſibi lubebat facere poſſet) conquirentem. Reſcripſit igitur Herodes, ſi vel pedem è regione efferret adoleſcentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes reſque novas *ſub* alio rege ſperantibus.

Ariſtobulum ad ſe mittendum poſtulat Antonius: ſed per Herodem ſtetit, quo minus mitteretur.

7. Cumque ita Antonio ſe excuſaſſet, ſtatuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxore ejus Mariamne aſſiduis precibus illum obtundente, ut fratri ſuo pontificatum reſtitueret, cum & è re ſua eſſe judicaret, ut ei in honore conſtituto non fas ſit peregre abeſſe, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur; dicens, "& "ipſam clam regno inſidiari, & per Cleopatram "id agere, ut ipſe regno exueretur, & adoleſcens "ope Antonii rerum adminiſtrationem ſuſciperet, "idque eam haud juſte conſtituiſſe, quando & fi- "liam ſuam de honoris poſſeſſione deturbaret, & "tumultus faceret in regno, quod ille multis laboribus ac periculis non levibus quæſiſſet, neque "tamen ipſum, memorem eorum quæ nefarie egerit, deſiturum eſſe ſemet illis æquum præbere, "ſed & nunc, dicebat, ſe filio ejus pontificatum "dare, atque antea Ananelum pontificem creaſſe, "quod puerulus omnino eſſet Ariſtobulus." Cum iſta non temere, ſed, quod maxime volebat, conſulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exſpectaverat tum metu ne ſuſpecta foret, cum lachrymis pro ſe verba faciebat, dicens, "ſe de ſacerdo- "tio quidem præ ignominia magnopere laboraſſe, "de regno vero nequaquam cogitaſſe, neque, ſi ad "ſe delatum foret, *illud* velle accipere, ut quæ ſatis honoris habuerit, quod ille principatum teneret, & abunde ſecuritatis *ſuæ* familiæ, quod "is magis quam alii ad imperandum à natura factus ſit; atque nunc quidem ſibi gratum eſſe honorem in filium collatum, ſe vero ad omnia *poſthac* obedientem fore, veniamque petere ſi quid "propter generis neceſſitudinem ſuique nimiam "fiduciam rei indignitate commotus inconſultius "feciſſet." Poſt hoc colloquium, majori etiam cum

Herodes ſtatuit ab Ariſtobulo & Alexandra gratiam inire.

Herodis de Alexandra querela.

Herodi ſe excuſat Alexandra.

d Ηγάσθη τε τ̀ ὥρας] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vet. Interpr.* ἠράσθη in *ceteris.*

e Αδιήσειν ὢν ἀξιοῖ.] Ατευκτήσειν *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) quod forſan olim margini appoſitum, ἐξηγήσεως ἕνεκα. Nam ἀδετάσθη cum genitivo conſtrui notavit *Suidas*, atque vocem per *fraudari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi.* HUDS. Ατσυκτήζειν ὢν ἀξιοῖ· *Zonaras p.* 235. A. SPANH.

f Πέμπειν —— εἰ μὴ] Quid ſi mutata paulum diſtinctione legatur, πέμπειν τ̀ παῖδα, σὺν ἀσφαλείᾳ πρόσταξις, εἰ μὴ &c. *ut mitteret puerum, honeſtatis gratia addens, niſi* &c. HUDS. *in Add.*

* *Ut puerum mitteret ſcripſit*,] Scripſit ut aliquo honeſto prætextu puerum ad ſe mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

g Τότε Ρωμαίων,] Εν τῷ τότε Ρωμ. *Busb.* τ̀ τότε Ρωμ. *Vat.*

h Σύλλογον ποιήσας] *L. B.* σύλλογον ὢν ποι.

i Συναποστερῶν] In marg. *L. B.* eſt συναποστερεῖν.

k Μήτε ἐπιθέσθαι,] Μηδέποτε ἐπιθέσθαι *Vat.*

l Αναξιοπαθείας] Mox infra c. 3. §. 2. ἀναξιοπάθ. & lib. 16. c. 7. §. 2. ut & lib. 18. c. 3. §. 4. ἀναξιοπάθειαν. SPANH.

Gratia fidelis reconciliata.

cum ſtudio quam antea, fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur ſuſpicione ſublata.

ἄτως ἀλλήλοις ὁμιλήσαντες [m] καὶ ἀσφαλέστερον ἢ πρότερον ἐν δεξιαῖς [n] διελύοντο, πάσης ὑποψίας ὡς ἐδόκουν ἐξηρημένης.

III. CAP III.

Quomodo Herodes Ariſtobulum pontificem conſtituit, & non multo poſt interficiendum curavit: utque coram Antonio cauſam ſuper Ariſtobulo dicebat. Deque Joſepho & Mariamne.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat.

IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, ſed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujuſce populi millia circa Babylonem habitatum deportata ſunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu ſibi conſuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus eſt, ipſe vero *poſtea* honorem ei abrogavit, ut domeſticas turbas ſedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit, ubi ſemel cum acceperit. Sed primus quidem Antiochus Epiphanes eam legem violavit, abdicato Jeſu & fratre ejus Onia ſubſtituto: ſecundus vero Ariſtobulus Hyrcanum fratrem ſummovit; tertius autem Herodes principatum *ſacerdotii* Ariſtobulo puero reddidit.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſervatur.

2. Et tunc quidem ſibi viſus eſt malis domeſticis remedium adhibuiſſe. neque tamen, ut par fuit, poſt gratiam reconciliatam à ſuſpicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur ſibi juſtam cauſam eſſe arbitratus, tum ſi res novas moliendi occaſionem nacta ſit. Itaque juſſit eam in regia degere, neque quicquam * per poteſtatem facere. Quin & cuſtodes eam ita obſervarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi conſuetudinem agere poſſet quod non reſciſceretur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* ſuccreſcebat. Cum enim ſuperbia muliebri eſſet inflata, curam ſuſpicioſam ſibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiduciâ privata, honoris ſpecie in ſervitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus ſuis continenter conquerendo, & illam ut ſibi pro viribus ſubveniret orando. Illa vero juſſit, ut clanculum cum puero ad ſe perfugeret in Ægyptum. id quod ei facere viſum eſt, & artem hujuſmodi comminiſcitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has ſeipſam & filium impoſuit, poſtquam famulis conſciis imperaſſet ut ſe noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, naviſque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æſopus, cum forte in Sabbionem ejuſdem amicum incidiſſet, quaſi cum conſcio lo-

Fugam adornat in Ægyptum.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἡρῴδης Ἀριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' ὀλίγου ἀφανίζειν παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Ἀντώνιον περὶ τοῦ εἰς Ἀριστόβουλον ἀπελογεῖτο. Περί τε Ἰωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρῴδης, οὗτος μὲν ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀνάνηλον, [o] ὄντα μέν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐκ ἐπιχώριον, ἀλλὰ τῶν ἄνωθεν Εὐφράτου ἀποικισθέντων Ἰουδαίων. [p] ὀλίγαι γὰρ μυριάδες τῶνδε ἐξ λαοῦ πρὸς τὴν Βαβυλωνίαν ἀποικίσθησαν, ἔνθεν δὴ Ἀνάνηλος, ἀρχιερατικῆς γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ἡρῴδῃ ἀσπαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [q] ἐτίμησεν ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν, ὅτι τῷ παῦσαι τὰς [r] οἰκίας ταραχὰς, παρανόμως ποιῶν. ὁ γὰρ [s] ἄλλως γέ τις ἀφῃρέθη τὴν τιμὴν ἅπαξ προσλαβών. ἀλλὰ πρῶτος μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ἰησοῦν, καθίσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ὀνίαν· δεύτερος δὲ Ἀριστόβουλος Ὑρκανὸν ἀφείλετο τὸν ἀδελφὸν, Ἡρῴδης δὲ τρίτος [t] ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλῳ τῷ παιδί.

β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει πεπαῦσθαι τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ὁ μὲν γὰρ ὅπερ εἰκὸς ἐν Μαλλαγαῖς ἀνυπόπτως διετέλει, τὴν Ἀλεξάνδραν ὅτι τε τοῖς [v] ἐγχειρηθεῖσιν ἤδη, καὶ καιρὸν εἰ [x] λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἠζιωκὼς δεδοικέναι. προσέταττεν οὖν ἔν τε τοῖς βασιλείοις διατρίβειν, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾶν. ὑπεμελεῖτο τε ἀκριβῶς αἱ φυλακαὶ, λανθάνουσα δὴ εἴ τι πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ὑπιτηδεύοιτο. ταῦτα πάντα κατὰ μικρὸν αὐτῇ ἐξηγρίαινε, καὶ μῖσος ἐπεφύετο. φρονήματος γὰρ ἔμπλεως ὢσα γυναικεία, ἐκ τῆς ὑποψίας ὑπιμελείας [y] ἀνηξιοπάθει, [z] πάντως ἔστιν ὃ ἀξιοῦσα μᾶλλον, ἢ τῆς [a] παῤῥησίας στερομένη, τιμῆς ὑπεροψίᾳ, μᾶλλον δουλείας καὶ [b] φόβῳ καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν δὴ τὴν Κλεοπάτραν [c] ἐν οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ δὴ καλοῦσα βοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσα ἐκέλευσεν ἐπ' Αἰγύπτου σὺν τῷ παιδὶ πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. ἐδόκει τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται παιδί. δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν, σκευασαμένη, ταύτας αὐτῇ καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ὑπιτάξασα τῶν οἰκετῶν τοῖς σωτηρίοις δὴ νυκτὸς ἐκφέρειν. ἵν' ἡ πομπεύθεν ὑπὸ θαλάσσαν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [d] ᾧ δὴ ἀσφαλεύσειν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλον [e] παρεσκευασμένον. ταῦτα Σαββίωνι τῷ ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει πρόσπεσών, ὡς εἰδότι φράσας. πυθόμενος δὴ [f] Σαββίων, καὶ

---

m Καὶ ἀσφαλέστερον ἢ πρότερον] Illa καὶ ασ. ἢ πρ. ἐν δεξιαῖς non agnoſcunt *Busb.* & *Zonar.*

n Διελύοντο,] Διελύθη *Busb.* & *Vat.*

o Ὄντα μέν] Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲν ὡς καὶ πρ. uſque ad ἐπὶ τῷ παῦσαι) tollendum eſſe exiſtimo, ut quæ olim in *Joſephi* codicibus non exſtiterit, quod in *Epiphanii* verſione de illa nec vola, quod dicitur, nec veſtigium apparet: aut legendum, hac ead. §. οὐκ ἀρχιερατικῆς γένους, καὶ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco καὶ pro καίπερ reddendum eſt) *ob veterem conſuetudinem Herodi eſſet in pretio. Phaletranus* in *Diſſert. de Ablatione ſceptri* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικῆς γένους retineamus, cum verba intelligi poſſint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Aſamonæorum, qui quidem illuſtres erant, cæterique omnes, ſi cum iis contendantur, pro obſcuris & ἀσημοτέροις habendi.

p Οὐ γὰρ —— ἀποικισθῆναι,] Conf. ſupr. c. 2. §. 2. SPANH.

q Ἐτίμησεν] Ἐτίμησε τὴν βασιλείαν προσλαβών, αὐτὸς ὃ κατέλυσεν *Vat.*

r Οἰκίας ταραχὰς,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* οἰκείας in *cæteris.*

* *Haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit,*] *Id eſt,* non enim ſine injuria quiſpiam &c.

s Ἄλλως γέ] Sic lego. ἄλλος γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore ſemel accepto privari.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim ſolebat honor hic ſemel aſſumptus abrogari.*

t Ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν] Sic in *pleriſque.* προσλαβὼν τὴν ἀρ. Ἀ. τ. παιδί, τότε μὲν ἐδόκει *Busb.*

v Ἐγχειρηθεῖσιν] *L. B.* ἐγχειρισθεῖσιν.

x Λάβοι] *L. B.* λάβοιεν.

* *Per poteſtatem facere.*] *Vel,* ſuapte auctoritate.

y Ἀνηξιοπάθει,] Conf. ſupr. c. 2. §. 7. SPANH.

z Πάντως ἔστιν] Πάντως ἐστιν ὧν *Busb.*

a Παῤῥησίας] *L. B.* παρέσης.

b Φόβῳ καταζῆν.] Φόβων *Busb.* & *Zonar.*

c Ἐν οἷς εἴη συνεχῶς] Forſan aliquis malit, ἐν αἷς εἴη συνεχῶς.

d ὯΙ ἀσφαλεύσειν] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Zonar.* & *Epiphan.*

e Παρεσκευασμένον.] Sic *Vat.* & *Busb.* προσκευασμένον in *cæteris.*

f Σαββίων,] Σαβίων *Busb.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* libris.

g Ἀπαγ-

καὶ γὰρ ὢν ἐχθρὸς Ηρῴδῃ πρότερον, ὅτι τῶν ἀπεσταλμένων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τὴν Φαρμακείαν εἷς ἐνομίζετο, τὸ μὲν [B] ὑπαλλάξεσθαι [h] τῇ πρὸς τὴν μίσησιν δόξῃ τὴν περὶ τὸν θάνατον ἐδόκησε. καὶ καταλέγει τῷ βασιλεῖ τὸν Ἀλεξάνδρου ἀπεσταλμένον. ὁ δ', τὴν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τοῦ δράσαντος συνέλαβε. περῆκε δὲ τὴν ἁμαρτίαν, χαλεπὸν μὲν οὐδέν, εἰ καὶ σφόδρα [i] βουλόμενον [k] αὐτῷ [l] διαθεῖναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀναστέλλειν Κλεοπάτραν αἰτίαν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν μίσει λαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ἀπιστίας αὐτῆς συνεγνωκέναι· προὔκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μειράκιον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδ' ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

γ'. Καὶ τὴν σκιροφορίας ἑορτήν, [m] ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τετιμένη, τεσσάρας τὰς ἡμέρας ὑπερβάλλει, καὶ πρὸς [n] εὐφροσύνας αὐτός τε ὁ τὸ λοιπὸν πλῆθος ἦν. ἐκίνησε δ' αὐτὸν ὅμως καὶ τὰ τούτων ἀπιστεῦσαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς προεξιόντα ὁ φθόνος. τὸ γὰρ μειράκιον Ἀριστόβουλος, [o] ἑβδομον ἀπὸ τοὺς δέκα [p] γεγονὼς ἔτος, ἐπειδὴ κατὰ νόμον ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν βωμὸν σὺν πλέσσοντα τὰ θύματα, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τῶν ἱερέων, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐκπελῶν, κάλλει τε κάλλιστος, καὶ μεγέθει πολὺ ἢ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὑπεραίρων, τάχα μὲν [q] περὶ ᾧ ἡλικιώμασι πολὺς ἐν τῇ μορφῇ διαφαίνων, ὁρμή τε τῷ πλήθει πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἐγίνετο, καὶ τὸν Ἀριστόβουλον τῷ πάππῳ πεπραγμένων [r] ἐναργὴς μνήμη παρέστη. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο τὰς διαθέσεις, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχεόμενοι, καὶ φωνὰς εὐφήμους εἰς αὐτὸν ἀφιέντες εὐχὰς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν εὔνοιαν τοῦ ὄχλου, καὶ προθυμότερον [s] ἐν βασιλείᾳ δοκεῖν τὴν ὧν εὖ πεπονθέναι ὁμολογίαν. ὅτι πᾶσιν Ηρῴδης ἔγνω τὴν προαίρεσιν διὰ εἶχεν εἰς τὸ μειράκιον ἐξεργάσασθαι. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰσιὼν μὲν ἐν Ιεριχοῦντι, δεχομένης αὐτὸν τὸν Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος ἦ τὸ μειράκιον καὶ προσελθὼν εἰς [t] ἀδεᾶ τόπον, ἥπιος διὰ συμπαίζειν τε [v] νεανιεύεσθαι κεχαλασμένως ἐκείνῳ. ἅμα ἦ προὶ τὸν τόπον ἰδιωτικώτερα τυγχάνοντος, σπειλεσμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες· καὶ τῶν [vv] κολυμβήθρας ὑπεστάντες, αἱ μεγάλαι πρὸ τοῦ αὐλείου ἐτύγχανον, ἀνέψυχον τὸ θερμώτατον τῆς μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἐώρων [x] τοὺς νεανίσκους τῶν οἰκετῶν τε φίλων· ἔπειτα προσαχθέντος καὶ τῷ μειρακίῳ τῷ καὶ τὸν Ηρῴδου παροξύναι, τῶν φίλων οἷς τοῦτο ὑπετέτακτο, σκότος [y] ὑπέχοντος, βαρούμενοι ἀεὶ τε βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον, τέως ἀνῆκαν ἕως τε παντάπασιν ἀποπνίξαι. [z] καὶ διεφθάρη μὲν ἔτος Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [a] μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη, τὴν δ' ἀρχιερωσύνην κατασχὼν ἐνιαυτὸν, ὃν Ἀνάνηλος ἐκόμισαν πάλιν.

δ'. Ἐξαγγελθέντος δὲ τοῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ἐκ μεταβολῆς θρῆνος ὃν [b] ὑπὲρ προκειμένῳ

queretur rem enunciat. Quo cognito Sabbion (qui prius Herodi inviſus eſſet, quod unus eorum eſſe putaretur qui Antipatri venenum porrexiſſent) ſperavit hujus indicii benevolentia ſeſe odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandræ conſilium narrat. Ille vero paſſus eam uſque ad *rei* aggreſſionem procedere, cum jam in eo eſſet ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadverſurus eſſet, *ſtatuere* auſus: († non enim Cleopatram, propter ſuum in eum odium, laturam putabat, ut illa accuſaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementia ignoviſſe putaretur: ſed omnino adoleſcentem è medio tollere ei propoſitum erat. Verum ut probabilius latere poſſet, non ſtatim id, neque mox poſt illa quæ perpetraverant, faciendum videbatur.

A ſervo proditur; eique metu Cleopatræ ignoſcit Herodes.

3. Cumque jam inſtaret umbraculorum feſtum, quod apud nos maxima cum ſolennitate ſervatur, eos dies præteriit, atque voluptati una cum populo ſeſe dedidit: quæ tamen res in cauſa fuit, ut eum invidia manifeſte ad id quod ſtatuerat celerius exſequendum incitarit. Nam adoleſcens Ariſtobulus, annos ſeptemdecim natus, cum ad aram ex lege ſacra facturus aſcendiſſet, & veſtitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens, tam pulchritudine quam magnitudine ætatem antecellens, neque non in forma plurimam generis ſui nobilitatem oſtendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eiſque non obſcure avi ejus Ariſtobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipſum animo palam faciebant, gaudentes ſimul & mœrentes fauſtiſque acclamationibus preces miſcentes, adeo ut populi in ipſum benevolentia facile perſpiceretur, & plus juſto *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum teſtificationi ſtudere. His omnibus de cauſis decrevit Herodes, quod inſtituerat adverſus adoleſcentem perficere. Itaque feſtis tranſactis, cum Hierichunte epulatus eſſet ipſos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum ſecurum adoleſcentem proliceret. quo facto ita ſe comparabat, ut ſimul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo æſtuoſior eſſet, congregati cito exierunt præ languore, & piſcinis adſtantes, quæ ſatis magnæ aulam circumfluebant, plagæ meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum ſpectabant quoſdam è ſervulis & amicis *ſuis* natantes: deinde poſtquam provocante Herode adoleſcens quoque eis ſe miſcuiſſet, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebræ eſſent, per luſionis ſpeciem deprimere & mergere natantem non prius deſtiterunt, quam eum plane ſuffocaſſent. Atque ita quidem exſtinctus eſt Ariſtobulus, cum annos in univerſum octodecim vixiſſet, & pontificatum anno tenuiſſet, quem Ananelus iterum ſuſcepit.

Ut populus gaudio geſtit ex conſpectu Ariſtobuli.

Ariſtobulo Herodes inſidias ſtruit.

Ariſtobuli mors.

4. Cum autem id quod acciderat mulieribus nunciatum eſſet, ſtatim quidem ex mutatione in-

Luctus Alexandræ ex morte Ariſtobuli.

[g] Ὑπαλλάξεσθαι] Ὑπαλλάξασθαι *Vat.* & *Gall.*

[h] Τῇ πρὸς τὴν μίσησιν δόξῃ] Ita ex *L. B.* Nam alii habent τὴν πρὸς τ. μ. δόξαν. HAV.

[i] Βουλόμενον] Forſan βουλομένῳ, ut apud *Ælianum*, ᾧ σοι βουλομένῳ ἐστίν.

[k] Αὐτῷ] *Gen.* αὐτῆ.

[l] Διαθεῖναι, τολμήσας] Διαθεῖναι *Busb.*

† *Non enim Cleopatram.*] *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accuſaretur quod ipſum odio habuerit.

[m] Ἑορτὴ —— τετιμένη,] Conf. ſup. lib. VIII. c. 4. §. 5. SPANH.

[n] Εὐφροσύνας] Forte ἀφροσύνας. COCC.

[o] Ἑβδομον ἐπὶ τοῖς δέκα γεγονὼς ἔτος,] At ne Sacerdotes quidem ante vigeſimum ætatis annum fas fuiſſe munere ſacerdotali fungi tradunt Talmudici. REL.

[p] Γεγονὼς] Scribe γεγονὸς. COCC.

[q] Περὶ ᾧ ἡλικιώμασι] Περὶ τὸ ἡλικίωμα *Busb.* & *Vat.*

[r] Ἐναργὴς μνήμη παρέστη.] Ἐναργὴς ἡ μνήμη *Busb.* & *L. B.*

[s] Ἐν βασιλείᾳ] Forte ἢ ἐν βασιλείᾳ. COCC.

[t] Ἀδεᾶ τόπον,] Ita *Busb.* prout ſupra alicubi. ἀδῆ in *Editis Aliiſque.*

[v] Νεανιεύεσθαι κεχαλασμένως] Ἐνεανιεύετο Zonaras de Herode in narratione hujus facti p. 236. B. SPANH.

[vv] Κολυμβήθρας] In Jordane ſuffocatum Ariſtobulum ſcribit auctor רברי כלכי בית שני Chronici regum templi ſecundi pag. 104. 1. Sed non tanti eſt, quiſquis ille eſt, ut Joſepho opponi mereatur, quem ipſe citat. Joſephus hic contrarium teſtatur, & ultimo capite libri XX Antiqq. ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐν Ιεριχοῖ πηγῶν μηχανησάμενος κολυμβώντα, *ſuſtulit illum dolo Jerichunte natantem.* REL.

[x] Τοὺς νέους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων·] Τοὺς νεωτάτους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων νηχομένους *Busb.* τοὺς νέους τ. οἰ. κ. φίλων *Vat.* ſine νηχομένους.

[y] Ἐπίσχοντος,] *L. B.* ἐπίσχοντος.

[z] Καὶ —— πάλιν.] Conf. ἀλωσ. lib. I. c. 22. §. 2. SPANH.

[a] Μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη.] Οὐ πάντα *Busb.* ὅτε τὸ ὀκτωκαίδεκα ἀνύσας ἐνιαυτὸν *Zonar.*

[b] Ἐπὶ προκειμένῳ] Ita *Busb.* (Cocc.) & *Vat.* ὅτι in *Editis Aliiſque.*

exspectata fletus fiebat & luctus continuus super mortuo ante oculos jacente; totaque urbs sparso rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum rescivit, vehementer affecta est; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum necesse habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et sæpe quidem eo ventum est, ut sibi manus afferendo vitam finiret, tamen se cohibuit si forte vivendo posset opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per insidias injuste peremptus erat; propterea magis vitam retinebat: ac, dissimulando se scire filium de industria necatum fuisse, existimabat hoc sibi satis esse ut aliquando factum ulcisci posset. Et illa quidem se reprimebat, † ne eum suspicaretur. Herodes vero omnibus qui foris essent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuisse, non solum id agendo ut nihil ad luctus *solennes* deesset, verum etiam lachrymas emittendo, & se ex animo vereque lugere ostendendo. ac fortasse à dolore victus fuerit ad conspectum exstincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametsi arbitraretur pueri mortem sibi in securitatem cedere: sed perspicuum erat ista ab eo facta esse, ut semet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum excessit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimisque cum eo sepultis ornamentis; adeo ut * mulieribus excusserit mœstitiam & dolorem, atque hac *saltem* parte solamen eis præbuerit.

Herodis dissimulatio.

IV. *Insidias Herodis filiique necem Cleopatræ per literas significat Alexandra.*

5. At hujusmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; sed indies magis magisque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atque adeo per literas Cleopatræ significat Herodis insidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus satisfacere cuperet ejusque vicem doleret, eam rem pro sua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciscendam impellere non desinit: haud enim æquum esse, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad se nihil pertinens adeptus est, ejusmodi scelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad causam super Aristobulo dicendam veniat: insidias enim, si ab ipso factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ simultatem veritus, quæ Antonium in se incitare non intermitteret, statuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Josepho avunculo suo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, si quid ipse ab Antonio passus esset, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum esse, ut conjugis tumeliam timeret, si se mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. summatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiisset. Et quidem Herodes, his præceptis, cum spe de summa rerum dubia ad Antonium proficiscitur.

Antonius Herodem ad causam dicendam evocat.

Herodis mandatum secretum de conjuge occidenda.

Josephus arcanum detegit.

6. Josephus autem, cum regni negotia administraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id postularent & homœstas & dolentes in stuporem dederit.

τῷ νεκρῷ καὶ πένθος ἄχετον· ἥπτο πόλις ἓξ λόγου λαβοῦσα περιήλγει, πάσης ἑστίας οἰκειουμένης τὴν συμφορὰν ὡς οὐκ ἐπ' ἀλλοτρίῳ γιγνομένην. Αλεξάνδρα δὲ καὶ μᾶλλον ἐκπαγὴς ἦν πρὸς τὴν ἀπωλείας. τὸ μὲν ἀλγεῖν οὐκ ἔξ γινώσκειν ὅπως ἐπράχθη τελεῖον ἔχουσα, τὸ δὲ καρτερεῖν ἀναγκαῖον ὂν μείζονος κακοῦ προσδοκίᾳ πεισμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρίᾳ ἀπαγαγέσθαι βίον, ἐπίσησε δ' ὅμως εἰ δυνήσεται ζῶσα προσαρκέσειν τῷ κατ' ἐπιβουλὴν ἀνόμως διεφθαρμένῳ, τό τε πλέον ἐντεῦθεν αὐτὴ παρακράτει τὸν βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑποψίαν [c] ἐπιδεῖναι ἔξ κατὰ προῖσιν ἀπολέσθαι τὸν υἱὸν ἑκαστὸν εἰς δικαιρέσιν [d] ἀμύνης [e] ἐνομίζετο. κἀκείνη μὲν ἐγκρατῶς ἔφερε τὴν ὑποψίαν. Ηρώδης δὲ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πιθανῶς [f] ἐπεσκεύαζετο, μὴ μετὰ προνοίας γεγενῆσθαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα πρὸς πένθος ἐπιτηδεύων μόνον ἀλλὰ καὶ δάκρυσι χεόμενος, καὶ σύγχυζιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινήν. τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ἀπονικῶντος αὐτὸν, ἐν ὄψει τῆς τε ὥρας καὶ τοῦ κάλλους, εἰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος τοῦ παιδὸς ἐνομίζετο· [g] δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν αὐτὸ πραγματευόμενος. τάχα μὲν εἰς τὴν τελευτὴν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον [h] ἐπεδείξατο, πολὺν μὲν τὴν θεραπείαν περί τε τὰς θήκας καὶ τὸ ταφῆναι τῶν θυμιαμάτων ποησάμενος, πολλῷ δ' συγκαταθάπτων κόσμον, ὡς σκεπάζαι τὸ λυπηρὸν τῆς ἐν γυναιξὶν ἀληθοῦς, καὶ θαυμασθῆναι τούτῳ τῷ μέρει.

ε'. Τὴν δ' Αλεξάνδραν ἤπτησε μὲν ἐδὲν τῶν πιστῶν, ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἡ μνήμη ἓξ νεκρᾶς παρέχουσα τὴν ὀδυνηρὰν ὀδυρμὸν ἐποίει δὲ φιλόνεικον· καὶ γράφει τὴν ἐπιβουλὴν Ηρώδης τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τὴν ἀπώλειαν ἓξ παιδός. ἡ δὲ, καὶ πάλαι πεπυσμένη προσαρκέσειν δεομένη, καὶ τοὺς ἀτυχίας εἰκπίρωσιν τὴν Αλεξάνδρας, [i] αὐτῆς ἐποιεῖτο τὸ πᾶν πρᾶγμα, καὶ Αντώνιον οὐκ ἀνίει πείθουσα τὸν φόνον ἓξ παιδὸς [k] παροξύνασθαι· οὐδὲ ἄξιον Ηρώδην, δι' αὐτὸ καθιστάντα βασιλέα τὸν ἐδένα προσηκόντως δεχῆς, εἰς τὰς ὄντως βασιλεῖς πικρίας ἐπιδείκνυσθαι παρανομίας. τέλος ἀναπείθουσιν Αντώνιον, ὡς ἐπὶ Λαοδικείας ἐστάλη, πέμπειν κελεύων Ηρώδην ἐλθόντα τὸν εἰς Αριστόβουλον [l] ἀπολογήσασθαι· πεπράχθαι γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὴν ἐπιβουλὴν, εἰ δι' αὐτοῦ γέγονεν. ὁ δὲ τὴν τε αἰτίαν δεδοικὼς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ὡς οὐκ ἀνήκεν ἐξερεθιζομένη κακοήθως αὐτῷ τὸν Αντώνιον ἔχειν, ἔγνω μὲν ὑπακούειν· ἐδὲ γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἐξῆν· καταλιπὼν δὲ τὸν θεῖον αὐτοῦ Ιώσηπον ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς τῶν οἰκείων πραγμάτων, ἐνετείλατο λελήθοτος, [m] εἰ πάθοι τι παρ' Αντωνίῳ, θανατῆσαι [n] τὴν Μαριάμμην ἀνελεῖν. [o] ὕτως τι γὰρ ἔχειν φιλοσόργως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἰ τεθνηκὼς οἰκείνη κατ' ὠμορφίαν ἄλλῳ τινὶ παραδοίη. τὸ δὲ σύμπαν ἐνέφαινεν ὁρμὴν Αντωνίου πρὸς τὴν ἄνθρωπον, [p] ὅτι τὸ πάλαι θαυμασίως ὑπῆρ τῆς ὠμορφίας ἐτύγχανεν. Ηρώδης μὲν δὴ ἐπιστείλας ταῦτα, καὶ τὰς ἐλπίδας οὐκ ἀσφαλεῖς [q] ἔχων [r] ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀπῆρε πρὸς Αντώνιον.

ς'. Ο δὲ Ιώσηπος ἅπτεται τῆς διοικήσεως [s] ὧν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ λάβρος τὸν πανικῶς ἐπιτυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, πρός τι πραγματείας τὸ πρὸς αὐτὴν ἔνεκεν διὰ ἔδη

c Επιδῶναι] *L. B.* ἐπιδεῖναι.

d Αμοιβῆς ἐνομίζετο.] Ιλεων καὶ ἀμοιβὴν (*Gen.* ἀμοιβὰν) εἶναι infr. lib. 19. c. 4. §. 6. SPANH.

e Ενομίζε.] *L. B.* ἐνόμιζε.

† *Ne eum suspicaretur.*] Dicere vult, astute & magnanime odium atque suspicionem de Herodis perfidia texisse Alexandram. HAV.

f Επεσκευάζετο] Απεσκευάζετο *Bas.* Ηρώδης δὲ πάντα ἐπετήδευεν, ἀπαμβλυνόμενος [*amoliens*] τὴν ὑπόνοιαν, καὶ δάκρυσιν, καὶ συγχεόμενος &c. *Zonaras.*

g Δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν] Aliquis forsan malit, δῆλος δ' ἐπ' αὐτῷ εἰς ἀπολογίαν ταῦτα πραγματευόμενος.

h Υπεδείξατο,] *Lugd. Bat.* ἐπεδείξατο.

* *Mulieribus excusserit mœstitiam & dolorem,*] *Vel*, mulieres mœstas & dolentes in stuporem dederit.

i Αὐτῆς] Αὐτῆς *Gen.* forte αὐτῆς. SPANH.

k Παροξύνασθαι.] Ερεθίζεσθαι *Busb.* atque ita legisse videtur *Zonaras.*

l Απολογήσασθ'.] *L. B.* ἀπολύσασθ'.

m Ει πάθοι] Εἰ πάθοι τι παρ' Αντωνίῳ *Busb.*

n Καὶ τὴν] *L. B.* interserit αὐτὸν.

o Οὕτως τι] *L. B.* αὐτός τε.

p Οὗ ποτὲ πάλαι] Ita lego pro ὅτι ποτὲ ex *Epiphanio*, qui vertit, *cum olim* &c.

q Εχων] Ita distinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀπῆρε.

r Υπὲρ τῶν ὅλων,] Υπὲρ τῶν ἄλλων *Busb.*

s Ὧν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων,] Των post ὧν addunt *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* t Κα-

ἐδὴ βασιλεύσῃ παρ' αὐτῷ γένεσθαι, [t] καθ' εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας ὑπὲρ τ Ηρῴδε πρὸς αὐτὸν εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας. ἐξεργαζομένων ἢ [v] γυναικείως τὰς λόγας, καὶ μάλιστα τ Αλεξάνδρας, ὑπερεπτοδακὼς ὁ Ιώσηπος ἐπιδεῖξαι τὴν Ἡρῴδου εὔνοιαν καὶ βασιλέως, προῆκτο καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐντολὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτὰ ποιούμενος, ὡς οὐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δυνατὸν, καὶ εἰ πάσχοιτο δεινὸν ὑπὸ αὐτοῦ τοῦτο οὐδὲ θανάτῳ ἀφιδρυθῆναι. ταῦτα μὲν ὁ Ιώσηπος. αἱ δὲ γυναῖκες, ὡς εἰκὸς, ὑπὲρ τὸ φιλόστοργον τ πρὸς τ Ηρῴδην ἀφέσεως, τὸ δὲ χαλεπὸν, εἰ μηδὲ ἀποθνήσκοντος ὑστερήσαι ἀπωλείας ἐκ θανάτου τυραννικοῦ, [x] προσλαμβάνουσαι, χαλεπὴν τὴν ὑπόνοιαν ἔ ῥηθέντος εἶχον.

ζ. Ἐν δὲ τούτῳ ἐκ λόγος ἐχώρει καὶ τὴν πόλιν τ Ιεροσολυμιτῶν ὡς ἀπὸ τ ἐν ἔχθρᾳ τ Ηρῴδου ἐκόντων, ὡς Ἀντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [y] ἀπεκτείνειεν. ἡ δὲ φήμη πάντας μὲν [z] ἐτάραξεν, ὡς εἰκὸς, τὰς περὶ τὸ βασίλειον, [a] μάλιστα δὲ τὰς γυναῖκας. Αλεξάνδρα δὲ ἐκ τ Ιώσηπον ἀναπύθῃ, τ βασιλείων ἐξελθόντα, σὺν αὐτοῖς [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις ἔ Ρωμαϊκοῦ παῤῥματος, ὃ τότε περὶ τὴν πόλιν ὑπὲρ φρουρᾶ τ βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγεμόνα Ιούλιον. ἀφ' ὧν τὸν πρῶτον μὲν, εἴ καί τις ἀπαντήσειεν [d] παραχὴ περὶ τὴν αὐλὴν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἀφίξειν αὐτὸν Ρωμαίους ὑμενεῖς ἔχοντες· ἔπειτα καὶ [e] πεύσεσθαι πάντας ἠλπικέναι, τὸν Μαρκάμμιλλον Αντωνίου θεασαμένους, ὃν ἔ ἐν τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν εὐγενείᾳ βασιλικῇ γεγονόσιν.

η. Επὶ τούτων δὲ τ λογισμῶν [f] τετυχηκόσιν αὐτοῖς, γράμματα παρ' Ηρῴδου περὶ τ ὅλων [g] ἀφίκετο, τ φήμης ἐναντία καὶ τ προληφθέντων. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένετο παρ' Αντωνίῳ, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἦκεν ἐκ τ Ιεροσολύμων· ταχὺ δὲ τ ὁμιλίας παρεσήσατο μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, οἵ τε τ Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τὸ [i] ἐξ ἐκείνων θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν. ἀ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Αντωνίου βασιλέα περὶ τ κτ τὴν ἀρχὴν γεγραμμένων λύπας ἀπαλεῖν, ἅτως γὰρ ἂν εὖδε βασιλεύς εἴη· δόντας δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τ ἐξουσίας καταξιώσαντας, ἐᾶν αὐτῇ χρῆσθαι. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [k] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι περὶ τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔγραφεν Ηρῴδης, καὶ τὰς ἄλλας διεξῄει τιμὰς, ἃς ἔχοι παρ' Αντωνίῳ, [l] συνθωκῶν ἐν τ Διαγνώσεσιν, καὶ πυνθανόμενος ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, [m] καὶ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπῆς εἰς τὰς Διαβολὰς οὕτω τ Κλεοπάτρας ὄσης· [n] ἢ, πόθῳ τῆς χώρας [o] ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσγενέσθαι, πάντα τρόπον [p] ἐπιχειρήσει ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. δικαίᾳ μέν τοι τυγχάνων Αντωνίου, μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ ἐκ βαθέος ἥξειν, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτοῦ προσγενῶς τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τῆς πλεονεξίας, δόντος Αντωνίου ἀνθ' ὧν ᾔτει τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ διὰ τάδε παρηγορήσαντος ὁμῶς καὶ ἀποσοβήσαντα τὰς ἐπιτυχεῖς, ἃς ὑπὲρ τῆς Ιουδαίας ἐποιεῖτο.

nos quem reginæ ab ipso haberi oportuit, eò devenit ut sæpe memoraret Herodis erga ipsam benevolentiam & amorem. Cumque illæ, præsertim Alexandra, id quod diceret femineo more deriderent, Josephus monstrandi regis animi plus justo cupidus, eò provectus est etiam ut ea detegeret quæ sibi data in mandatis essent, illa in argumentum patefaciens, quod nec sine ea vivere posset, neque si quid gravius pateretur ab ea disjungi vellet. Hæc quidem Josephus. Mulieres vero, ut verisimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, sed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quasi illo mortuo ipsis pereundum esset & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad gravissima quæque suspicanda adductæ sunt.

7. Interea rumor per urbem Hierosolymitarum sparsius erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum esse. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata est, præsertim feminæ. Itaque persuasit Alexandra Josepho, ut ex regia egressus sese una cum ipsis sub legionis Romanæ signa reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce castra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, si quis in aula tumultus oriretur: ipsos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde sibi spem factam esse omnia se consequuturam si Mariamnem vidisset Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Rumor vanus de morte Herodis.

Alexandræ consilium irritum.

8. Cum autem hac de re sermonem instituissent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum statim donis (quæ Hierosolymis apportaverat) sibi conciliavit: ac statim ut cum eo colloquutus est, effecit ut ei ne succenseret quidem aut irasceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adversus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere à rege rationem eorum reposci, quæ gessisset in imperio, ita enim ne regem quidem eum fore; atque par esse ut qui honorem ei dederint & potestatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti sinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum esse curiosam. Hisce de rebus scripsit Herodes, necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi assideret, & quotidie conviviis ejus interesset, atque ista ab eo assequeretur, infensa licet atque ipsum incusante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut sibi regnum obveniret, modis omnibus studuerat ut eum è medio tolleret. Verum sibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exspectandum esse, sed brevi venturum, firmiore illius erga regnum resque suas fretum benevolentia, & Cleopatræ nullam amplius plus habendi spem reliquam esse; cum Antonius, vice eorum quæ postulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo simul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ desisteret.

Antonium Herodes muneribus placat & sibi conciliat.

Herodis litera ad amicos suos de honoribus ipsi ab Antonio habitis.

9. His

t Καθ' εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) καθ' εἰς συνεχῶς in *Editis Aliisque.*

v Γυναικείως] Τῶν γυναικῶν *Busb.* & *Epiphan.* Vulgata lectio bene ferri potest.

x Προσλαμβάνουσαι,] Προλαμβάνουσαι *Vat.*

y Ἀπεκτάνειεν.] Ἀποκτείνειεν *Busb.*

z Ἐτάραξεν,] Ita *MSS.* ἐτάραττεν in *Editis.*

a Μάλιστα δὲ] Μάλιστα δὴ καὶ τὰς γ. *Vat.*

b Συνεφυγεῖν τοῖς σημείοις] Προσφυγεῖν *Vat.*

c Ἡγεμόνα Ιούλιον.] Ἡγεμόνα γὰρ Ιούδα *Vat.*

d Παραχὴ] Ita *Busb.* παραχῇ in *Editis Aliisque.*

e Τεύξεσθαι πάντας ἠλπικέναι,] Τεύξασθαι *Busb.*

f Τετυχηκόσιν αὐτοῖς] Οὖσιν pro τετυχηκόσιν habet *Busb.*

g Ἀφίκετο,] Ἀφίκτο τ Φ. σὺν καὶ τ προσλαβόντων *Vat.*

h Πρὸς ——— ἐδυνήθησαν.] Πρὸς τὸ ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Vat.* πρὸς τὸ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν *Busb.*

i Ἐξ ἐκείνων] *L. B.* ἐξ ἐκείνου.

k Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι] Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς συμφέρειν *Vat.*

l Συνθωκῶν ἐν ταῖς Διαγνώσεσιν,] Usitatius συνθακῶν. in *Busb.* & *Vat.* συνθηκῶν. HUDS. M. Antonio adsidens in conventu, seu disceptationibus Judiciorum h. e. pro tribunali. Sic Zonaras p. 237. A. συνέδρου αὐτῷ ἐν ταῖς Διαγνώσεσι· SPANH.

m Καὶ τούτων] Καὶ τούτων ὅπως τυγχάνοι, χαλεπῆς *Vat.* καὶ ὅτι τούτων τυγχάνει, καὶ ταῦτα τ Κλεοπάτρας χαλεπῆς ὄσης αὐτῷ πρὸς Διαβολὰς *Zonar.*

n Ἢ, πόθῳ τ χώρας] Πόθῳ γὰρ τ χώρας (absque ἢ) in *Cod. Vat.*

o Ἐξαιτουμένη τὸν βασιλείαν] Ἐξαιτουμένη γὰρ αὐτῇ τὸν β. *Busb.*

p Ἐπιχειρήσει ἐκποδὼν ποιεῖσθαι.] Ita *Busb. Vat.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* in *reliquis* deest ἐπιχειρήσει. præterea ποιήσασθαι pro ποιεῖσθαι habet (præter *L. B.* quoque) *Busb.*

Accusatio contra Josephum & Mariamnem instituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos se recipiendi, tanquam mortuus esset *Herodes*, statim restinctus est. neque tamen non rescitum est illorum consilium. Nam postquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiscente, in Judæam rediit, ejus soror Salome & mater ei protinus Alexandræ institutum declararunt: & insuper Salome contra maritum suum Josephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne consuetudinem habuerit. Ista autem hac de causa dicebat, quòd ei jampridem infensa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa; plus justo fastidiosa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in Mariamnem semper ardore flagrabat amatorio, statim turbatus est, & obtrectationis impatiens erat: verum semet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem seorsum interrogavit de congressibus cum Josepho. Sed ea jurante, & omnia quæ insontibus inesse solent ad sui purgationem allegante, regi paulatim persuadebatur, & ira sedabatur, vincente eum conjugis amore eousque ut sese excusaret, quòd iis quæ audierat credidisse videretur, ejusque modestiæ magnas gratias ageret, & singularem suum erga ipsam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaserunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magisque ei fidem faceret, eamque ad ipsum redamandum pertraheret: *sane* non est amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, si quid ipsi gravius accideret ab Antonio, ego una peream nihil commerita. Hoc elapso verbo, rex percussus eam statim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipse sibi capillos vellebat: manifestum se dicens indicium habere Josephi cum ea consuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuisse quæ seorsum audiisset, nisi magna illis apud se invicem fides fuisset. Sic affectus parum abfuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, postquam se dolenter & ægre continuisset, hunc impetum reprimebat: veruntamen Josephum, ne in conspectum quidem suum admissum, necari jussit; & Alexandram, tanquam omnium causam, in custodiam dedit.

Mariamne apud Herodem se excusat, & cum eo in gratiam redit.

Herodes Josephum necari jubet, & Alexandram in custodiam dat.

Postea ob verbum sibi elapsum invita periculum venit.

Θ'. Τούτων τ γραμμάτων ἀπενεχθέντων ἐπαύσατο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς, ἦν ὡς ἀπολωλότ ἔσχον καταφυγεῖν ἔτι τὰς Ρωμαίους. ἃ μὲν ἔλαθεν αὐτὸν ἡ προαίρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ ἀφῆκεν ὁ βασιλεὺς Αντώνιον ἐπὶ Πάρθους εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπέστρεψεν, [q] εὐθὺ μὲν ἥ τε ἀδελφὴ Σαλώμη Ϲ ἡ μήτηρ [r] αὐτῷ τὴν Αλέξανδραν, ἣν ἔχον οἱ πρὸ τὴν Αλεξάνδραν, ἀπεσήμηναν· ἡ δὲ Σαλώμη Ϲ [s] κατ' ἀνδρὸς Ιωσήπου λόγον εἶπεν, ὡς Αλεξᾶς πιθανὸς, καὶ τῇ Μαριάμμῃ συγγινόμενον Αλεξᾶν. ἔλεγε δὲ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὸν ἐκ πλείονος, ὅτι κατ' τὰς Αλεξᾶς Φρονήματα μείζονα, τοῦ ἐκείνου ἐξωνείδιζε δυσγένειαν. Ηρώδης δὲ θερμῶς ἀεὶ καὶ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὴν Μαριάμμην ἔχων, εὐθὺ μὲν [t] ἐξεπτοήθη, καὶ τὴν ζηλοτυπίαν οὐκ ἔφερεν· ἀπεκρύπτετο δὲ, καὶ μὴ πρόπετῶς τι ποιήσαι διὰ τὸν ἔρωτα, σωτίνως τῷ πάθει Ϲ τῷ ζήλῳ παρωξυμμένος, ἰδίᾳ τὴν Μαριάμμην ἀνέκρινεν ὑπὲρ τ πρὸς τ Ιώσηπον. διαμυουμένης δ' ἐκείνης, καὶ πάνθ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτόντι πρόσωπον εἰς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθετο καὶ μικρὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ μετέβαινεν ἐκ τ ὀργῆς [u] ἡπλώμενος τ πρὸς τὴν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογίᾳ πρὸς ὃν ἔδοξεν ἀκέραιος πεπιστεύκέναι, καὶ πρὸς τῆς προμύθειαν αὐτῇ πολλὴν ὁμολογεῖν χάριν, αὐτός τε ὅπως ἔχοι στοργῆς, καὶ ὁμοίας πρὸς αὐτὸν [x] ἀνομολογεῖ· καὶ τέλος, ὡς ἐν πᾶσι ἐρωτικοῖς φιλεῖ, περιπεσόντες εἰς δάκρυα μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἔβασιλέως [y] πεπεμένος, καὶ ὅτι τὴν αὐτοῦ Αλέξησιν ἔλκοντος· ὁ Φιλῶν ος, εἶπεν ἡ Μαριάμμη, τὸ κατ' τὴν ἐπιβολὴν, εἰ πάσχοι τι χαλεπὸν ὑπ' Αὐτωνίου [z] κἀμὲ συναπολέσαι τὴν ἀθέους αἰτίαν. τότε [a] περιπεσόντος δὲ λόγου, φρενιτικὸς ὁ βασιλεὺς, εὐθὺ μὲν ἐκ τ χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐβόα δὲ, [b] καὶ τ αὐτοῦ τριχῶν αὐτὸς ἐσπάραττε, φανερὸς [c] φόβον ἔχων τῆς δὲ Ιωσήπου πρὸς αὐτὴν κοινωνίας λέγων. ὃ γὰρ ἂν ἐξεπιεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως [d] ἐγγεγωμένης. ἅτως δὲ ἔχων, ὀλίγα μὲν ἀπέκλεινε τὴν γυναῖκα. νικώμενος δὲ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, [e] ταύτῃ μὲν τὴν ὁρμὴν ἐκόπτετο, ἑαυτῷ διαφαρτήσας ὀδυνηρῶς καὶ δυσχερῶς· [f] τ μέν τοι Ιώσηπον εὐθὺ εἰς ὄψιν ἐλθόντα διαχρήσασθαι προσέταξεν· καὶ τὴν Αλεξάνδραν, ὡς ἁπάντων αἰτίαν, δήσας ἐφύλαττεν.

CAP. IV.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetrasset, in Judæam venit: utque Herodes, ipsam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

Cleopatræ insana avaritia.

INterea autem turbatum est in Syria, Cleopatra non desinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim persuadebat, ut auferens cuique suam dynastiam ipsi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura esset alieni appetens, nihil utcunque injustum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem sibi in regnum successurum norit, ve-

ΚΕΦ. δ'.

Ως Κλεοπάτρα, τ Ιουδαίας Ϲ τῆς Αραβίας μέρη τινὰ παρ' Αντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ιουδαίαν ἀφικνεῖτο· καὶ ὡς Ηρώδης, αὐτῇ πολλοῖς δωρούμενος, ἐπ' Αἰγύπτου προπέμπει.

ΕΝ ε δὲ τούτῳ καὶ τὰ περὶ τὴν Συρίαν παρεσκεύαζεν εἶχε, οὐκ ἀνιεῖσης τῆς Κλεοπάτρας τ Αντώνιον μὴ πᾶσιν ἐπιχειρεῖν. ἔπειθε γὰρ ἀφαιρούμενον ἑκάστων τὰς δυναστείας αὐτῇ διδόναι. καὶ πλεῖστον ἴσχυεν ἐκ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἐπιθυμίας. φύσει δὲ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, τ δικαιοσύνης οὐδὲν ἔλιπε, τὸν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ἤδει γνησιωτέρῳ, περιπελάσαι φαρμάκοις, πεντεκαιδέκατον ἔτος ἔχοντα· τοῦ δ' ἀ-

---

q Εὐθὺ] Ita MS. quoque *Lugd. Bat.* & mox ipse Josephus, ne quis cogitet δίθυς esse reponendum. HAV.

r Αὐτῷ τὴν Αλέξιαν,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμαναν.

s Κατ' ἀνδρὸς] Κατὰ δ' ἀνδρὸς *Busb.* κ' τανδρὸς *Vat.*

t Εξετιτάγχθ,] Εξετιτρίτλ *Busb.*

u Ηπλώμθ] Ηπλημιν τῇ π. τ. γ. φιλοστοργίαι *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra cap. IV. §. 1. post τὸ μὲν ὅλον, ἠπλώμθ τ γυναικὸς exstet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam censui.

x Ανωμολογει·] Ανθμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.*

y Πεισμένου,] Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.* ἀπεισμένου nullo plane sensu in *Editis.*

z Κἀμὲ συναπολέσαι] Κἀμὲ ἐν ἀπολέσαι *Vat.*

a Περιπεσόντος] *L. B.* πρόπεσόντος.

b Καὶ τ αὐτοῦ τριχῶν] Καὶ τ αὐτὸς ἑαυτοῦ τριχῶν ἐσπάραττε *Vat.*

c Φόβον] Julian. Orat. II. p. 52. C. καὶ τὰ φόβια τὰ ὑστεῦθεν φοβέον, κλέμμα Hesychius. SPANH.

d Εγγεγωμένης] Εγγεομένης *Vat.* & *Busb.* HUDS. F. ἐγγεγυημένης. SPANH.

e Ταύτῃ μὲ τὴν ὁρμὴν] *L. B.* ταύτης μὲ τ ὁρμῆς. Utrumque dicitur; sed malo Lect. Vulg. ob secundum casum mox sequentem. HAV.

f Τὸν μὲ —— προσέταξεν·] Confer infr. c. 7. §. 9. SPANH.

g Δὲ] *Gen.* δὴ.

h Ἀ-

δ' ἀδελφὴν [h] Ἀρσινόην ἱκετεύσασιν ἐν Ἐφέσῳ [i] ἐκ τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποκτεῖναι δι' Ἀντωνίαν. χρημάτων [k] μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπερ μόνον ἐλπιδεία, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [l] περιωμόθησαν, οὐδ' ἱερόν τινα οὕτως ἀσυλον δόξαν ἐκ μὴ [m] διαρπαγῆναι τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βεβήλου, μὴ πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀπηγορευμένων παθόντος, εἰ μέλλοι μόνον [n] πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς ἀδικούσης τελεσθήσεσθαι. τὸ δ' ὅλον οὐδὲν αὔταρκες ἦν γυναικὶ [o] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ ταῖς ἐπιθυμίαις, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς τὴν ἐπίνοιαν ἐνδεῖν ὧν ἐσπουδάκει. διὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀντώνιον [p] ἤπιγε ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενον αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβαίνειν οἱ ἐκείνῃ τὴν Συρίαν ἐπὶ νοῦ κτῆμα ποιήσασθαι. [q] Λυσανίαν μὲν οὖν τὸν Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ἥτει δ' παρ' Ἀντωνίου τήν τε Ἰουδαίαν καὶ τὴν τῶν Ἀράβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας [r] αὐτὴν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡδέως ἔσεσθαι συνέβαινε τῆς γυναικὸς, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπακούειν εἰς ὅ, τι ἂν ἐκείνη [s] θέλῃ. τὸ μέντοι φανερὸν τῆς αἰδοῦς [t] ἐξεδυσώπει, μὴ μέχρι [v] τοσούτου κατήκοον ἡγούμενον ὅτι μεγίστοις ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μήτ' ἀρνηθῇ παντάπασι, μήθ' ὅσα προσέταττεν ἐκείνη διαπραξάμενος [y] ἐκ φανερᾶς δόξῃ κακὸς, μέρη τε χώρας ἑκατέρα παρελόμενος, τύραννις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ [z] τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρα ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χώρας Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ προγόνων εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῇ δοθῆναι.

β'. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, καὶ διαπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' Ἀρμενίαν στρατεύοντα, [a] ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ Δαμασκῷ, παρῆλθε δὴ καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν· Ἡρῴδης συντυγχάνει αὐτῇ, καὶ τῆς τε Ἀραβίας τὸ δοθέντα καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἱεριχουῦντα φοίνικας Ἡρῴδης μισθωσαμένης. [b] Φέρει δ' ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, ὃ τιμιώτατον τῶν ἐκεῖ, καὶ διὰ μόνους φύεται, τόν τε φοίνικα πολὺν καὶ καλόν. ἐν τούτοις ὄσα, καὶ τελείου αὐτῆς σωτηρίας [c] περὶ τὸν Ἡρῴδην γινομένης, διεπέρασεν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπεριφανῶς ταῖς ἐντεῦθεν ἡδοναῖς χρωμένῃ, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ἐνέδρας δεχομένῳ τινὶ [d] ἐπ' αὐτῷ γενησομένῳ ὕστερον ὑποκαθαιρόμενον. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ἐπιθυμίας ἡδέως διέφαινεν. Ἡρῴδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὔνους ἦν τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπῶς εἰς ἄπαντας ἐπιζήμιον, τότε δὲ καὶ μισεῖν ἀξιῶν εἰ δι' ἀσελγείαν εἰς τὸν πρόσθεν, καὶ [e] φθόνῳ τιμωρούμενον, εἰ συνεδρεύοι τοιούτοις [f] ἐγχειρῶν, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g] βουλὴν δ' ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὑποχείριον ἔχων ἀποκτεῖναι. πολλῶν δὲ ἀπαλλάξειν κακῶν ἄπαντας οἷς ἐχθρά τε ἤδη καλεπὴ καὶ προσδοκᾶτο· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ

neno pridem sustulerat; & sororem Arsinoën, Ephesi in templo Dianæ supplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, sicubi vel minima ejus spes affulgeret, & templa & sepulchra violata erant: nec quis locus sacer adeo à violentia tutus existimatus, quem non suis ornamentis spoliavit, nec profanus qui non passus est quodcunque fieri nefas esset, si vel tantillum faceret conferretque ad injustam alieni cupidinem. ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ atque cupiditatibus servienti, quo minus omnia ei deesse viderentur, quorum studio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* solicitabat, ut aliis ablata ipsi largiretur; atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in possessionem suam redigere cogitabat. Et Lysaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipsum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipsum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Confiebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non solum quod cum ea consuesceret, sed fascinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quousque ipsa voluerit. veruntamen manifestæ injuriæ verecundia ipsum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obsequendo in maximis offenderet. Ne itaque *postulanti* prorsus recusaret, neve quæcunque ipsa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abstulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ sunt intra Eleutherum flumen usque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas esse sciret, licet illa ut sibi darentur multum flagitante.

Arsinoën sororem interfecit.

Cleopatra Lysaniæ necem machinatur.

Arabiæ & Judææ partem ab Antonio impetrat.

2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, usque ad Euphratem deducto, reversa est, & Apamiam Damascumque venit, & in Judæam processit; Herode ipsam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balsamum fert, rem ejus loci pretiosissimam, & nusquam alibi provenientem; itemque palmas multas, easque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic essent, & forsan etiam illius amore capta, aut, quod verisimilius, clam id agens, ut ex stupro quod ab illo passura esset, insidiarum occasionem nanciscceretur. Summâ autem, amore irretitam esse præ se ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes molestam esse, insuper & tunc, si ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipsa pœnas sumendo, si ex insidiis ad hujusmodi aliquid aggrederetur, ejus sermonem à se repulit, & cum amicis consultavit, utrum eam cum posset occidere deberet. malis enim multis omnes *se* liberaturum esse, quibus & jam molesta fuit ac porro futura sit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipsum fac-

V. *Cleopatræ in Judæam adventus.*

Balsamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo erat Cleopatram necare.

tu-

h Ἀρσινόῃ —— Ἀντωνίου.] Arsinoën apud Miletum, Dianæ Leucophrynes supplicem, immissis percussoribus ab Antonio sublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676.

i Πρὸς τῷ τῆς Ἀρτεμιδος] *L. B.* πρὸς τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ.

k Μὲν] Abest à *L. B.*

l Περιωμόθησαν,] Eo modo *MSS.* περιωμόθησαν in *Editis.*

m Διαρπαγῆναι] *L. B.* ἐξαρπαγῆναι.

n Πρὸς ἐπιθυμίαν] *L. B.* εἰς ἐπιθυμίαν.

o Πολυτελεῖ,] Πολυτελεῖ, ἐπιθυμίας τε δουλεύσῃ *Busb.*

p Ἤπιγεν ἀεὶ] Ita cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliisque* ἐπῆγεν ἀεί τε, dein mox Λυσανίαν μὲ τὸν & post κτίσιν.

q Λυσανίαν] Sc. Lysaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Iturææ regem.

r Αὐτὸν] *L. B.* αὐτῶν. forte melius. HAV.

s Θέλῃ.] *L. B.* θέλῃ.

t Ἐξεδυσώπει,] Δυσωπέω *Zonaras p.* 237. D. SPANH.

v Τοσούτου κατήκοον] Aut μέχρι τοσούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοσοῦδε (cum *Busb.*) legendum. perperam μέχρι τοσοῦτον in *Editis.*

x Ἀρνηθῇ] *L. B.* ἀνηθείη.

y Ἐκ φανερᾶς] Εἰς τὸμφανὲς *Busb.*

z Τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρα ποταμοῦ πόλεις] Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 4. & alibi. lib. 1. c 18. §. 5. SPANH.

a Ἀνέστρεψε.] *L. B.* ἀνέστρεφε.

b Φέρει δ' —— φύεται,] Conf. alibi. lib. 1. c. 6. §. 6. SPANH.

c Περὶ τὸν Ἡρῴδην γινομένης,] Πρὸς τὸν Ἡρῴδην γενομένης *Busb.*

d Ἐπ' αὐτῷ] Ἐπ' αὐτῇ *Busb.* & *Vat.*

e Φθόνῳ] *L. B.* ὀφθῶσιν.

f Ἐγχειρῶν,] Lege ἐγχειρεῖν. COCC.

g Βουλὴν δ' ἐποιήσατο] Βουλὴν δ' ἐποιεῖτο *Busb.*

Ab ea re amici eum avertunt.

cturum, quandoquidem nec ei se fidelem præstitura esset, * si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem suggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifestum adire discrimen; deinde urgendo & obsecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipsi perspicuum foret magno id ei esse emolumento: immo & amorem ipsi magis accendet, quod vi & ex insidiis ea orbari existimaretur, nec aliquid adesse quod in commodam excusationem afferri posset, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentissimam, & utilitas, si qua esse putaretur, cum audacia & amoris illius reprehensione conjuncta videatur. Ex quibus manifestum, regnum ipsius & domum malis impletum iri magnis & non desituris: cum nihil vetet, quin amoliendo peccatum, ad quod ipsa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum absterrendum dicentes, & periculum ex verisimilibus repræsentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulsisset, ad Ægyptum eam deduxit.

Herodes Cleopatram ad Ægyptum deducit.

Armenia ab Antonio debellata.

Artabazes.

Artaxias.

Tigranes.

3. Antonius autem, Armenia subjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & satrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eosque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapsus est. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar ejecissent, Tigranem juniorem ipsius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem postea contigerunt.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite solvebat Herodes; parum tutum existimans, Cleopatræ causam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipso exigendam recepisset, quippe qui pro eo spopondisset, aliquandiu ducenta illa talenta ei solvit; sed postea pravus tardusque ad pensiones factus est: quod si quam partem ægre solvebat, ne id quidem sine fraudatione faciebat.

Αντωνίῳ λυσιτελήσειν, οὐδ' ἐκείνῳ πιστῆς ἐσομένης, εἴ τις αὐτὸν καιρὸς ἡ χρεία κατάσχη, τοιούτων δεησόμενον. ταῦτα βουλόμενον ἐκώλυον οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράττοντα [b] κίνδυνον φανερώτερον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοι ἅμα καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ περιττείας ὀπτηδεύειν. οὐ γὰρ ἀναχάσθαι τὸν Αντώνιον, οὐ δ' εἰ σφόδρα τις αὐτῷ τὸ συμφέρον φήσαι πρὸ τῶν ὀμμάτων· τὸν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ἐκκαυσθήσεσθαι, τὸ δοκεῖν βίᾳ [l] καὶ κατ' ἐπιβουλὴν αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε οὐδὲν εἰς τὴν ἀπολογίαν [k] φαίνεσθαι, ἅ μὲν ἐπιχειρήματα εἰς γυναῖκα γεγυμνένα, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐσχηκυῖαν τὸ γένος, τῆς δ' ὠφελείας, εἰ μὴ παντὶ τις οἰηθείη, σὺν αὐθαδείᾳ καὶ καταγνώστου ἐκείνου ἀλαζόνος φαινομένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπόρων κακῶν ἀναπλησθήσεται τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ καὶ τὸ ἦθος, ἔξον, ἀποκρουσάμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἣν ἐκείνη παρακαλεῖ, ἥδιστα τὸν καιρὸν εὐσχημόνως. τοιαῦτα δεδιδόμενοι καὶ τὸ κινδυνῶδες [l] ἐξ εἰκότων προδηλοῦντες, ἐπέσχον αὐτὸν τὴν [m] ἐπιχειρήσεως. ὁ δὲ τὴν Κλεοπάτραν δωρεαῖς θεραπεύσας ἐπ' Αἰγύπτῳ πέμπει.

γ'. Αντώνιος δὲ, τὴν Αρμενίαν [n] καταλαβών, [o] Αρταβάζην τὸν Τιγράνου, [p] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δέσμιον εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμπει, δωρεμένου τύπις τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τῆς βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Αρμενίας δ' ἐβασίλευσεν [q] Αρταξίας ὁ πρεσβύτερος τούτου τῶν ἐκείνου παίδων, ἀλλαχοῦ ἐν τῷ τόπῳ. καὶ τοῦτον Αρχέλαος καὶ Νέρων Καῖσαρ ἐκβαλόντες, [r] Τιγράνην τὸν νεώτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καθήγαγον. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

δ'. Περὶ δὲ τὰς φόρους ἃς ἔδει τελεῖν, τὸ ὑπ' Αντωνίῳ δοθείσης χώρας, ὁ μὲν Ηρώδης δίκαιος ἦν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος διδόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δ' Αραψ, Ηρώδου τὴν φορὰν [s] ἐπιδεξαμένου, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ ἀλλόσια πάλαντα· μὴ ταῦτα δὲ κακοήθης ἦν ἑκὼν βραδὺς εἰς τὰς [t] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἴ τι μέρη τινὰ ἀφλύσειεν, οὐδὲ ταῦτα διδόναι δοκῶν ἀζημίως.

VI.

CAP. V.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis præliis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptus est. Deque magno terræ motu.

ΚΕΦ. ε'.

Ως Ηρώδης ἐχώρει τὸν Αραβα, καὶ συμβολὰς πολλάκις τελευτῶσαν νικᾷ, καὶ τροσκαθίζει τὸ ἔθνος τὸ τῶν Αραβίων ἠρέμα. Περί τε σεισμὸν μεγάλα.

Herodes cogitat de Auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

HErodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet justo & debito, in eo erat ut armis illum persequeretur, sed rem distulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exspectaretur pugna Actiaca, quæ in centesimam & octogesimam septimam Olympiadem incidit, Cæsar quidem cum Antonio de summa rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, &

Ηρώδης δὲ, τοῦτον τὸν τρόπον ἀγωνιουμένου τελευτῶντος ἐπὶ τὸ δικαίων τινῶν ἐθέλοντος, εἶχε μὲν ὡς ἐπολεμούμενος, [u] τροθυμία δὲ ἐχρῆτο [x] Ρωμαϊκῷ πολέμῳ. τὸ γὰρ ἐπ' Ακτίῳ μάχης τροσδοκωμένης, ἐν ᾧ ἔμελλε [y] τὸ ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ολυμπιάδος γνώσεσθαι σαφῶς, Καίσαρι μὲν Αντωνίου τροῦ τὸ ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ηρώδης δὲ καὶ [z] τὴν χώραν ἐβεβαίου μενούσης αὐτῷ πολλῷ

* *Si unquam opportunum & utile ei foret ut ita se gereret.*] *Vel*, si quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco esset) ut illius officio opus haberet.

h Κίνδυνον] *L. B.* κινδύνων τ'.

i Καὶ κατ' ἐπιβουλὴν] Illud καὶ è *MSS.*

k Φαίνεσθαι,] *L. B.* φανῆσθαι.

l Εξ εἰκότων] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εἰκότος in *reliquis.*

m Επιχειρήσεως.] Επιχειρήσεσιν *Vat.* & *L. B.*

n Καταλαβών,] Παραλαβὼν *Busb.*

o Αρταβάζην τὸν Τιγράνου,] Aliis *Artavasdes* dicitur, *Oroſio* vero *Arabanes.* Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.*

p Σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις,] Ita *Busb.* σὺν τοῖς παισὶ σατράπαις in *aliis.* Forsan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. HUDS. Id etiam innuitur in *Margine L. B.* cui adscribitur plane eadem lectio. HAV.

q Αρταξίας] Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54. p. 526.

r Τιγράνην τὸν νεώτερον] A *Vellejo* patris nomine *Artavasdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes.* Adi *Lipsium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Usserium* p. 510.

s Επιδεξαμένου,] Επιδεξαμένου *Busb.*

t Αποδόσεις,] Sic *MSS.* ἐόσεις in *Editis.*

u Προθυμία] Προθυμία pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hîc loci: nonnihil favente *Vet. Glossario.* atque eundem sensum voci tribuit *Valesius* ad *Eusebium* in *Hist. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

x Ρωμαϊκῷ πολέμῳ.] Τῷ Ρωμαίων π. *Busb.*

y Τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς] *L. B.* ἑβδόμης καὶ εἰκοστῆς ἀφὸς ταῖς ἑκατόν.

z Τὴν χώραν ἐβέβαιου] Conf. supr. lib. 9. c. 10. §. 3. SPANH.

a Ku-

λωὶ ἤδη χρόνον, καὶ πολλῶν καὶ δυναμέων ἐρημένων, Ἀντωνίῳ συμμαχίαν [a] κατέλεξεν, [b] ἐπιμελέστερος τῶν βασιλικῶν χρησόμενος. Ἀντώνιος δέ, τὸ μὲν ἐκείνῳ συμμαχικὸς οὐδὲν ἔφη δεῖσθαι, τὸν δὲ Ἄραβα, καὶ γὰρ ἠκηκοέναι πολλά τε αὐτοῦ καὶ τὸ Κλεοπάτρας τῷ ἀπιστίαν, ἐπεξελθεῖν προσέταξε. [c] ἤξιε γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα, λυσιτελῆ αὐτῇ τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη. τούτων αὐτῷ περὶ Ἀντωνίου λεχθέντων, ὑποφρίξας Ἡρῴδης συνῆκε τὸ γραπτὸν, [d] ὡς δίκης εἰς τὸν Ἄραβα [e] ἐμβαλῶν. καὶ παρασκευασθεὶς ἱππικοῦ καὶ πεζῆς δυνάμεως, εἰς [f] Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τὸν Ἄραβα ἐπὶ συστάσεσιν· ὁ γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτούς· καὶ μάχης παρατεθείσης, ἐκράτησαν οἱ Ἰουδαῖοι. μὴ δὲ τούτου πολλὴ γραμμὴ τῶν Ἀράβων [g] εἰς Κανὰ συνῇ, χωρία δ' ἐστὶ ταῦτα τῆς Κοίλης Συρίας. Ἡρῴδης δὲ παρεσκευασμένος, ἦκεν ἄγων ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλεῖστον ἧς εἶχεν δυνάμεως· καὶ καταστήσας ἐν [h] Κανὰ στρατοπεδεύεσθαι διεγνώκει, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ ἐπιμελείας τῆς μαχουμένης ἀπέχεσθαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ διατιθεμένου, ἐβόα τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων, περιελόμενον τὸ σχέτλιον, ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας. ὥρμητο δὲ καὶ τῷ συντεταχθαι παρεῖναι καλῶς, καὶ τὴν εὐθυμίαν ἄμεινον ἐχόντων ὅσοι τῷ πρώτῳ μάχῃ νενικήκεσαν, ἀλλ' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιρρίψαντες τοῖς πολεμίοις. θορυβούντων δὲ καὶ πᾶσιν ἐπιδεικνυμένων ἀνδρίαν, ἔγνω τῇ εὐθυμίᾳ χαλάσας ὁ βασιλεὺς ἀποχρήσασθαι· καὶ προφὼν εἰς ἃ λελείψεσθαι τὸ ἐκείνων ἀρετῆς, [i] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο, πάντων κατ' οἰκείαν [k] τάξιν συναναλαβόντων. ἔκπληξις δὲ εὐθὺς ἐμπίπτει τοῖς Ἄραψιν. ἀνασείσαντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς ἑώρων ἀμάχους ὄντας, καὶ μεστὰς φρονήματος ἔφυγον οἱ πολέμιοι σκεδασθέντες· κἂν διεφθάρησαν, [l] εἰ μὴ [m] Ἀθηνίων κακώσαντος Ἡρῴδου τοὺς Ἰουδαίους. ἦν γὰρ ὢν στρατηγὸς μὲν Κλεοπάτρας ἐπὶ τοῦ τόπου, [n] διάφορος δὲ Ἡρῴδῃ, τὸ μέλλον οὐκ ἀπαρασκεύως ἐσκόπει, δρασάντων μέν τι λαμπρὸν τοὺς Ἄραβας ἐγνωκὼς ἡσυχίαν ἄγειν, [o] πταισάντων δέ, ὁ μὲν σωθῇ, τοῖς δοτὸν τὴν χώραν σὺν ἐλπίδι τοῦ [p] οἰκείων [q] παρασκευασμένον ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκότι τε καὶ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν, πολλὰ ἐποίει φόνον. τὰς τε γὰρ εὐθυμίας εἰς τὰς ὁμολογουμένας ἐχθρὰς ἐκδαπανήσαντες Ἰουδαῖοι, καὶ τῷ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, ταχὺ τοὺς ἐπιχειρησάντων ἡττῶντο· καὶ πολλὰς ἐλάμβανον πληγὰς ἐν χωρίοις [r] ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πολέμιον τὸ ἐμπέδιον εἶχον οἱ τῷ ἐπίθεσιν ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πάσχόντων, οἵ τε Ἄραβες [s] αὐτοὺς ἀνελήφεσαν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες [t] ἔκτεινον ἤδη τεταραμένους. ἐγίνοντο δὲ πανταχοῦ κτεινυμένων ἀπώλειαι· καὶ τῶν Διαπιπόντων [v] οἱ πολλοὶ συνέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρῴδης, ἀπεγνωκὼς τὸ καθ' τῷ μάχῃ, ἀφιππάζεται βοήθειαν ἄξων. [x] οἱ μὲν διέφθη καὶ περ ἐσπουδακὼς ἐπαρκεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν στρατόπεδον ἦλω τῶν Ἰουδαίων. οἱ δὲ Ἄραβες οἱ μετρίως δυστυχήσαντες ἐκ προλόγου, νίκῃ τε ἧς ἔλπιζον ἀπεδέησαν ἀνάξιοι, καὶ πολλῶν τῶν ἑαυτῶν ἀφῃρημένοι δυνάμεων. τὴν-

magnos reditus atque opes quæsiviſſet) delectum habuit, apparatu accuratiſſimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus ſe ſubſidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipſo Herode, tum à Cleopatra, audiviſſet) *bello* adoriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ exiſtimaret è re ſua eſſe, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuiſſent ab Antonio, reverſus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invaſurus eſſet Arabiam. Cumque equeſtres pedeſtreſque copias paraſſet, ad Dioſpolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus: (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commiſſo prælio, Judæi victores evaſerunt. Poſtea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam ſuarum virium partem: atque ubi ad Cana appropinquavit, ſtatuerat caſtra facere, eaque foſſa valloque munire, ut cum opportunum eſſet prælia faceret. Sed hæc eo inſtituente, conclamat Judæorum multitudo, ut ſe in Arabes nulla interpoſita mora ducat. Quippe inceſſerat eos cupiditas, quod ſe pulchre ordinatos credebant: & omnes qui ſuperiorem pugnam, ne ad manus quidem hoſtes venire paſſi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ ſe ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti; præfatuſque ſe eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus eum ordine ſequentibus. Statim autem terror Arabes invaſit. quippe cum pauliſper reſtitiſſent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam verſi ſunt; atque conciſi fuiſſent, niſi Athenion Herodi & Judæis injuriam feciſſet. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux eſſet illius tractus; & ab Herode diſſideret, quid futurum erat non imparatus attendebat: ut qui ſtatuerat, ſi quid egregium Arabes geſſiſſent, quietum ſe tenere, ſin inferiores eſſent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus unà cum ſuis qui ex ea regione convenerant. Et tunc laſſos & ſe vincere putantes aggreſſus de improviſo, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hoſtes manifeſtarios effudiſſent Judæi, & paulo remiſſius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti ſunt, & magnam cladem accipiebant in locis petroſis & ad equitandum parum idoneis, in quibus aſſuetiores erant qui laceſſebant. Poſteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos reſumpſerunt, & converſi eos in fugam jam verſos occiderunt. Atque ita modis omnibus perempti interibant: paucique admodum clapſi in caſtra ſe recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna deſperaſſet, citato equo ſubſidium accerſit: neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, ſubvenire potuit, quin capta ſunt caſtra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inſperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hoſtiumque viribus

Herodes, juſſu Antonii, bellum Arabibus infert.

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male ceciderunt Judæis, ex Athenionis perfidia.

[a] Κατέλιξεν,] Κατέλιγεν *Vat.*

[b] Ἐπιμελέστατος] *L. B.* ἐπιμελέστατα.

[c] Ἠξίει γὰρ] Ita diſtinxi. antea erat, ἠξίει γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελεῖν αὐτῇ, τὸν ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη.

[d] Ὡς δίκης] Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in *ceteris*.

[e] Ἐμβαλών.] Ἐμβαλὼν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingreſſurus*.

[f] Διόσπολιν] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 18. §. 1. SPANH.

[g] Εἰς Κανὰ] Εἰς Κανάτας συνῇ *Vat.* Εἰς Κάναθα adjecta terminatione in lib. 1. de *Bello Jud.* Sibi equidem perſuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. Ἄννα) hanc eſſe urbem quæ *Stephano* Ἄννα, *Joſepho* l. v. Αἴνα, & *Joſ.* c. 8. v 8 Ain. & inde forſan terminatione addita Αἴνα. In textu Hebraïco *Joſ.* XIX. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII diverſa ſcribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad aſperiorem ſonum molliendum, ſæpiſſime permutant literas, *Ajin*, *Caph*, *Coph*. &c. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 7. SPANH.

[h] Κανὰ] Κάλῳ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon*.

[i] Πρῶτος ὢν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο,] Πρῶτος αὐτὸς ὢν τοῖς *Busb.*

[k] Τάξιν] Abeſt à *L. B.*

[l] Εἰ μὴ] Deëſt in *L. B.*

[m] Ἀθηνίων κακώσαντος] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 19. §. 2. τὸν δὲ τῶν Καναθων ἐπιχωρίων ἡγεμόνα Ἀθηνίωνα &c. SPANH.

[n] Διάφορος ὢν Ἡρῴδῃ,] Διάφορος ὢν ὧν Ἡρῴδῃ *Busb.*

[o] Ἡττηθέντων,] Ἡττηθέντων *Busb.*

[p] Τῶν οἰκείων] Forte κατὰ τὸν οἰκείων. COCC.

[q] Παρεσκευασμένον ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις.] Ita *Vat.* & *Busb.* Διασκευασμένον in *Editis*.

[r] Ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν,] Πετρώδη καὶ δύσβατα χωρία· *ἀλωσ.* lib. 1. c. 14. §. 1. SPANH.

[s] Αὐτοὺς] *L. B.* ἑαυτούς.

[t] Ἔκτεινον ἤδη τεταραμένους.] Sic *Vat.* Ἔκτεινων in *reliquis*, & mox συνέφυγον.

[v] Οἱ πολλοὶ] *L. B.* οἱ πολλοί.

[x] Οὐ μὲν διέφθη] Οὐ μὲν ἔφθη *Vat.* & *L. B.*

Postea Herodes incursibus Arabiam infestat.

ribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multisque factis excursionibus Arabiam incursibus vastabat in montibus castra faciens; atque in universum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hostibus assiduitate & labore incommodabat, & suorum casum omni ratione corrigere studebat.

VII. *Terra motus in Judaa.*

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæsari cum Antonio fuit anno regni Herodis septimo, concussa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum stragem fecit per *totam* regionem, oppressaque sunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: sed exercitui, quòd erat sub dio, in ea, quam alii passi sunt, calamitate, illæsus mansit. Quæ cum Arabes fama accepissent, plura etiam quam vera essent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adversus Judæos* gratificabantur, majores spiritus sumpserunt, quasi, eversa hostium terra deletisque hominibus, nihil jam supereße videretur quod ipsis obstaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant post ista quæ acciderant pacem facturi) comprehensos interfecerunt, & in eorum exercitum omni studio ire contenderunt. At Judæi incursum illorum excipere detrectarunt, animosque ex calamitate despondentes omnem de rebus suis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde desperatæ essent. non enim sperabant post tot clades in præliis acceptas æquis viribus decertaturos esse, neque auxilium ullum exspectabant rebus suis domi afflictis. Igitur cum ita se haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione persuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibusdam de præstantioribus, ad universam multitudinem jam verba facere ausus est, cum antea gravaretur id facere, ne sibi difficile esset eos tractare, utpote adversis casibus vexatos. Cohortationem autem suscipiebat, hujusmodi ad vulgum habita oratione.

Arabes Judæis bellum inferunt.

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

3. "Non nescii sumus, Viri fortissimi, quod "multa hoc tempore evenerint conatibus nostris "adversa: & fortasse vix iis in hujusmodi rebus "bono esse animo detur qui fortitudine plurimum "præstant. Sed quoniam bello urgemur, & ni"hil eorum quæ acciderint ejusmodi est, quod "non una re præclara gesta in melius restituere "potestis, maxime sane volui vos cohortari, si"mulque monere quo pacto vobis constabit ani"mi vestri *robur* & magnitudo. Primum qui"dem, quod ad bellum attinet, vobis declarabo, "quam justis de causis illud suscipiamus, adversa"riorum injuriis eò compulsi; nam & hoc, si "rescisscatur, maximam vobis alacritatem affe"ret: deinde ostendam, quare pro nihilo ha"bendum sit quicquam malorum quæ nos pre"munt, & magnam nobis supereße victoriæ "spem. A primo autem exordiar, vosque ipsos "testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis "utique & ipsi quam injuste egerint Arabes, & "quanta fuerint erga alios quoque omnes perfi"dia, ut usu venit barbaris & de Deo nihil co-

πῦθεν ὁ μὲν Ηρώδης ληστείαις [y] ἐχρῆτο, καὶ τὰ πολλὰ καταβρέχων τὼ τῶν Αραβων σκάκη τ' ἐπιδρομαῖς, σκηνοπηγῶν ἐπὶ τῶν ὀρῶν, καὶ τὸ μὲν σύμπαν ἐξίστο καὶ τὰμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν· οὐκ [z] ἀζημίως γινόμενος τῇ συνεχείᾳ καὶ τῷ [a] Φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπιμελεῖτο παντὶ τρόπῳ τὸ πάθημα διορθούμενος.

β'. [b] Ἐν τούτῳ καὶ τὸ ἐπ' Ακτίῳ μάχης συνεστώσης Καίσαρι πρὸς Αντώνιον [c] ἑβδόμου ὄντος Ηρώδου τὸ βασιλείας ἔτους, σείεται ἡ γῆ τ' Ιουδαίων, ὡς οὐκ ἄλλοτ' ἐδοκεῖ, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλὰ φθορὰν ἐπίηεν, ἐφθάρησαν δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς πεπτωκυίας οἰκίας [d] περὶ μυρίους· τὸ μέντοι σφαπτώλιον, ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμενον, ἔδεν ὑπὸ τῶν πάθους καπελάβη. τότε πτοηθεμένοις τοῖς Αραψιν, καὶ μᾶλλον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τὰς ὑπὲρ τ' γεγονότων λόγους τῷ μίσει τ' ἀκουομένων ἐχαρίζοντο, μείζονα ἐπὶ φρονεῖν, ὡς τῆς τε χώρας ἀναπεφαμμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθορότων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μεσὶ εἰς αὐτοὺς ἀντίπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τ' τε Ιουδαίων τοὺς πρέσβεις, ἤδη γὰρ ὑπὸ τοῖς γεγυμνασμένοις εἰρωνίαν ποιησάμενοι, [e] συλλαβόντες ἀπεκτείναν, καὶ μετὰ πάσης εὐθυμίας ἐχώρουν ὑπὸ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. οἱ δ' ὅτε τὴν ἔφοδον ἐξεδέξαντο, καὶ, πρὸς τὰς συμφορὰς ἀθύμως διακείμενοι, προῆντο τὰ πράγματα, τάλιξον ἀπογνώσεως ἐπ' αὐτοῖς πεπονθότες. ἀ γὰρ ἴσασιν ὅτε ἰσοπαμίας ἐλπὶς προηγημένοις ἐν τοῖς μάχαις, ὅτε βοηθείας κεκακωμένων αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. οὕτως οὖν ἐχόντων, ἐπῆρε ὁ βασιλεὺς λόγῳ τε πιθῶν τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμενος ἀναλαμβάνειν αὐτῶν [f] πεπτωκότα τὸ φρόνημα. προδιακινήσας δὲ καὶ ὠθαθαρρύνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐτόλμησεν ἤδη καὶ τῷ πλήθει διαλέγεσθαι, πότερον οἰκνῶν αὐτὸ, μὴ καὶ [g] χαλεπῶς χρήσηται διὰ τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δὲ τοιάδε ποιούμενος [h] εἰς τ' ὄχλον τοὺς λόγους.

γ'. "[i] Οὐκ [k] ἀγνοοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ πε"ὶ τόνδε τ' καιρὸν γεγόνατε πρὸς τὰς πράξεις ἡμῖν "ἐναντιώματα, καὶ θαρρεῖν εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις ἔδε "τὰς πλείστων ἀνδρεαγαθία διενεγκόντας. ἀλλ' ἐπει"δὴ κατεπείγει τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων ἔδεν "ἐστιν τοιοῦτον, ὃ [l] μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθὲν "τ ἐπανορθώσετε, θαρσαλέως προσειπεῖν ὑμᾶς "ἅμα καὶ διδάξαι [m] δι' ὧν ἂν ἐμμένητε τοῖς οἰκείοις "φρονήμασιν. βούλομαι δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ ὧν πο"λεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιούμεν ἐπιδείξαι, διὰ τὸ "ὕβριν τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον γὰρ, εἰ "μάθοιτε τοῦτο, εὐθυμίας αἴτιον ὑμῖν ἔσται· μετὰ δὲ "[n] τοῦτο δεῖξαι διότι καὶ τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν ἔδεν ἐστιν, "καὶ πλείστας εἰς τὸ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι "δὲ ἀπὸ ὧν πρώτων, μάρτυρας ὑμᾶς ποιούμενος ὧν λέγω. "τὼ γὰρ τῶν Αραβων ἀθυμίαν ἴστε μὲν ὅπου, καὶ ὡς "τὰς ἄλλας ἅπαντας ἴσως ἀπίστως [o] διακειμένω, ὡς "εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον ἔθνος ἀνευνόητον θεοῦ. πολέμια μὲν "τοι προσέκρουσαν ἡμῖν πλεονεξίᾳ καὶ φθόνῳ, καὶ τ' περι"χαρεῖς

[y] Εχρῆτο] Εχρᾶτο *Busb.*

[z] Αζημίως] Ita ex *L. B. Reliqui* ἀζημίως. HAV.

[a] Φιλοπόνῳ,] *Gen.* φιλίππῳ.

[b] Ἐν τούτῳ —— συνισαμένης] Accidit itaque pugna Actiaca anno septimo imperii Herodis. REL.

[c] Ἑβδόμου ὄντος] Scilicet à morte Antigoni, circa mensem Sextilem anni *Periodi Julianæ* 4676. hîc & deinceps numerati. *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 466.

[d] Περὶ μυρίους] Περὶ πεντακισμυρίους *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.* πρὸς μυριάδας in lib. 1. *de Bello Judaïco.* HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 3. SPANH.

[e] Συλλαβόντες ἀπέκτειναν,] Legati Judæorum ab Arabibus necati. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.

[f] Πεπτωκότα τὸ φρονήματα.] Πεπτωκότων *Busb.*

[g] Χαλεπῶς] Forte χαλεποῖς. COCC.

[h] Εἰς τ' ὄχλον τοὺς λόγους.] Πρὸς τ' ὄχλον *Busb.*

[i] Οὐκ —— πολλὰ] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 18. §. 4. SPANH.

[k] Αγνοοῦμεν,] *L. B.* ἀγνοοῖμεν.

[l] Μὴ δι' ἑνὸς ἔργου] Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editis Aliisque.* utra lectio melior sit, aliorum esto judicium.

[m] Δι' ὧν ἂν ἐμμένητε] Δι' ὧν ἂν ἐμμείνητε *Vat.*

[n] Τοῦτο δεῖξαι] Illud τοῦτο δεῖξαι habuit *Cod. Vat.* (adstipulante in ora codicis sui *Coccejo*) sensu plane ejusmodi quid postulante. antea editum erat μετὰ δὲ τὸ ὑποδεῖξαι.

[o] Διακειμένω,] Διακειμένων *Vat.*

"χαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑποψίας. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ
"λέγειν; ἀλλὰ κινδυνευόντας αὐτοὺς τὴν οἰκείαν ἀρχῆς ἐκ-
"πεσεῖν, καὶ δυσεύδη Κλεοπάτραν, τίνες ἄλλοι ἢ δεῦρο
"ἀπήλλαξαν; ἡ γὰρ ἐμὴ πρὸς Αντώνιον φιλία, κἀκείνου
"πρὸς [p] ἡμᾶς διάθεσις αἰτία μεγίστη, μηδὲ τούτους ἀνή-
"κεστόν τι παθεῖν, φυλαττομένου πάντος μηδὲν ὑπὲρ τη-
"δευθ', ὃ δύναιτ' ἂν ὑποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθέν[τ]ος δ'
"ὅμως Κλεοπάτραν μέρη τινὰ χωρῶν ἀφ' ἑκατέρας τῆς
"ἀρχῆς, καὶ τοῦτο διοικησάμενον ἐγὼ καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς
"[q] ἰδία, τὰ μὲν ἀσφαλεῖς ἀμφοτέροις ἐπορισάμην, τοὺς δὲ
"δαπάνας αὐτὸς ἀνέλαβον, διακόσια μὲν δοὺς τάλαντα,
"διακοσίων δὲ [r] ἐγγυητὴς γενόμενος, καὶ τῇ μὲν γῇ πρόσοδον
"μείζω [s] γεγονέναι, αὐτοὶ δὲ ὑπὲρ τούτων ἀπεστερήμεθα. καίτοι γε
"ἄξιον μὲν ἦν μηδενὶ τῶν ὄντων Ιουδαίοις φόρον, ἢ τὴν χώραν
"ἀπομοιραν τελεῖν. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' οὐχ ὑπέρ γε τούτων
"ὧν αὐτοὶ σεσώκαμεν· ἀδὲ τοὺς Αραβας ὁμολογήσαν-
"τας [t] μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως καὶ χάριτος, ὅτι τῷ
"ἀρχῷ ἐδόκουν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ἀποστεροῦν-
"τας, καὶ ταῦτα ὑ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους.
"ὡς ἥ γε πίστις ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [u] πολεμιωτάτους
"τέτραν, τοῖς γε φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετηρῆσθαι. ἀλλ'
"ὁ μὲν τούτοις οἰ τὸ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου
"κάλλιστον ὑπειλήφασιν, [x] τὸ δ' ἀδικεῖν οὐκ ὄφε-
"ζήμιον εἰ μόνον κερδαίνειν δυνηθεῖεν. ἔστιν οὖν ἔτι ζή-
"τησις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκους [y] τιμωρήσασθαι, τοῦτο καὶ
"τῷ Θεῷ βουλομένῳ, καὶ ἀπαγγέλλοντος ἀεὶ μισεῖν
"τὸ ὕβριν καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ ταῦτα ὁ μόνον δί-
"καιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον ἐπεξιόντων; ὁ γὰρ
"[z] ὡμολόγηται πρὸς ἅπαντας τοῖς τε Ελλησι, καὶ τοῖς
"Βαρβάροις, ταῦτα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις
"ἀποσφάξαντες αὐτούς. τὸ μὲν Ελλήνων ἱερὸς καὶ ἀσύ-
"λους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων, ἡμῶν δὲ τὸ κάλ-
"λιστα τῶν δογμάτων, καὶ τὰ σεμνότατα τῶν ἐν τοῖς νό-
"μοις δι' ἀγγέλων παρὰ τοῦ Θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ
"ὄνομα καὶ ἀνθρώποις Θεὸν εἰς ἐμφάνειαν [a] ἄγειν, καὶ
"πολεμίους διαλλάττειν δυνατόν. ποῖον οὖν μεῖζον ἂν
"γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀποκτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ
"τοῦ δικαίου διαλεγομένους; πῶς δ' ἂν ἔτι δυνάιντο,
"ἢ μᾶλλον τὸν βίον εὐσεβεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν πόλεμον εὐτυχεῖν
"τοιούτων αὐτοῖς πεπραγμένων; ἐμοὶ μὲν ἀδαμῶς δοκῶ-
"σιν. ἴσως τοίνυν [b] ἐρεῖ τις, τὸ μὲν ὅσιον καὶ δίκαιον
"μεθ' ἡμῶν, ἀνδρειότεροι δὲ καὶ πλείους ἐκεῖνοι τυγχάνα-
"σιν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ὑμῖν ταῦτα λέγειν. μεθ'
"ὧν γὰρ τὸ δίκαιόν ἐστιν, μετ' ἐκείνων ὁ Θεός. Θεοῦ δὲ
"παρόντος καὶ πληθος ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ τὰ
"καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, νενικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ,
"συμβαλόντες τῷ δευτέρῳ οὐδὲ ἀντέσχον ἡμῖν, ἀλλ' ἔ-
"φυγον εὐθὺς οὐχ ὑπομείναντες τὸν ἐφοδον καὶ τὰ φρο-
"νήματα. νικῶσιν δ' ἡμῖν Αθηνίων ἐπέτρεψε, πόλεμον ἀκή-
"ρυκτον ἐπαγων. πότερον ἀνδραγαθία τοῦτ' ἔστιν ἐκείνων,
"ἢ δευτέρα ἀφροσύνη, καὶ ἐνέδρα; τί ἂν ἔλαττον φρονῶ-
"μεν, ἐφ' οἷς μείζους ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπίδας; πῶς δ' ἂν
"καταπλαγείημεν τοὺς, ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνι-
"ζωνται, πάντοτε νικωμένους· ὅταν δὲ κρατεῖν νομιζῶσιν,
"ἐξ ἀδικίας αὐτὸ ποιοῦντας; πῶς δ' ἂν, εἰ καὶ γυναίους ἥ-
"γηταί τις αὐτοὺς, ὁ παρ' αὐτὸ τοῦτο καὶ μᾶλλον ὁρμητέον;
"τὸ γὰρ εὔψυχον, οὐκ ἐν τῷ τοῖς ἀσθενεστάτοις ἐπιχει-
"ρεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ δύναται καὶ τοῖς ἰσχυροτέροις κρατεῖν. εἰ
"δέ τινα [c] καταπλήττει τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ τὰ πρὸς τὸ

"gitantibus. Sed in nos maxime offenderunt a-
"varitia & invidia, & cum in turbis eramus subi-
"to nos & insidiose aggrediendo. Multa quidem
"quid memorem? Verum, cum illis immineret
"è principatu excidere & Cleopatræ servire,
"quinam alii *eos* metu liberarunt? Nam meus
"erga Antonium amor, & illius in nos benevo-
"lentia in causa fuit, ne quid gravius isti pate-
"rentur, illo cavente aliquid agere quod nobis
"suspectum foret. Attamen cum vellet partes
"ex utraque ditione quasdam Cleopatræ dare, i-
"pse hujus rei curam in me suscepi: &, datis de
"meo magnis muneribus, securitate utriusque
"viam munivi, impensasque ipse feci, talenta præ-
"stando cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ ter-
"ræ imperata erant, cujus reditus perceperunt;
"nos vero defraudarunt. quamvis par erat ut Judæi
"nemini de bonis suis tributum penderent, aut
"terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero,
"saltem non pro iis quos ipsi servavimus: neque
"Arabes, qui cum nos compellarunt gratiasque e-
"gerunt, fassi sunt, quod *nostra opera* imperium
"tenere videantur, *decet* injuria nos afficere &
"fraudare, idque non hostes sed amicos. quippe
"cum fides etiam inter inimicissimos locum ha-
"beat, inter amicos necessario servanda sit: at non
"apud eos qui omni modo lucrum quærere ho-
"nestum putant, injustitiam autem cum lucro
"conjunctam haud damno futuram. Vóbisne igi-
"tur dubium est, an injustos ulcisci oporteat, Deo
"hoc jubente & volente ut semper odio habeamus
"injuriam & improbitatem; præsertim, cum non
"modo justum, sed & necessarium bellum perse-
"quamini? Quæ enim & apud Græcos & Barba-
"ros habita sunt iniquissima, ista admiserunt in le-
"gatos nostros, quos jugularunt: cum Græci le-
"gatos sacros esse & inviolabiles dicant, & nos do-
"gmatum potissima & sanctissimam legum partem
"per * Angelos à Deo acceperimus. hanc enim
"vim habet hoc nomen, ut Deum hominibus co-
"ram sistat, & hostes cum hostibus in gratiam
"redire faciat. Quæ major igitur esse potest im-
"pietas, quam legatos trucidare de jure agentes?
"Vel quî dehinc aut in vita tranquilli aut in bel-
"lo felices esse possunt, hoc in se suscepto facino-
"re? Mihi quidem minime videntur. Dicat tamen
"fortasse aliquis, fas quidem & jus nobiscum est,
"illos tamen fortiores esse vel plures contigit. Sed
"primum quidem vobis haud convenit hæc ora-
"tio. Cum quibus enim est jus, cum illis & Deus:
"Deus autem si adsit, adsunt simul & copiæ &
"robur. Ut autem & res à nobis gestas conside-re-
"mus, prima pugna vicimus, commissa secunda,
"vix nobis restiterunt, sed statim fugiebant, non
"sustinentes impressionem adeo animosam. Victo-
"res autem nos aggressus est Athenio, bellum in-
"ferens non denunciatum. Utrum hæc est eorum
"virtus, an secunda iniquitas, & insidiæ? Cur igi-
"tur abjectiore sumus animo ob eam rem, quæ
"efficere debet ut majorem spem concipiamus?
"Et quî fit ut illi terrorem nobis injicerent, qui,
"quoties sine dolo congrediuntur, semper superа-
"ti sunt; si quando autem victores esse existimen-
"tur, id ex improbitate consequuntur? Quod si
"quis eos etiam fortes putet, cur non ea ipsa de
"causa majori *pugnandi* ardeat cupiditate? Animo-
"sum enim arguit non imbecillos adoriri, sed pos-
"se etiam viribus superiores vincere. Si quem au-
"tem

[p] Ημᾶς ἀφέθεις] Ita ex *Epiphanio*. ὑμᾶς in *Græcis* omnibus.
[q] Ιδια,] Forte *ἰδίᾳ*. COCC.
[r] Εγγυητὴς γενόμενος,] Ποιητὴς *Vat.*
[s] Γεγονέναι,] Juxta canones *ἐγεγονέναι*. verum *γέγονεν* habet *Vat.* & *L. B.*
[t] Μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως] Illa μετὰ πολλῆς desunt *Vat.*
[u] Πολεμιωτάτους τόπου,] Πολεμίους *Vat.*
[x] Τὸ δ' ἀδικεῖν] Τὸ δ' ἄδικον *Vat.*
[y] Τιμωρήσασθαι,] Τιμωρεῖσθαι *Vat.*
[z] Ωμολόγηται] Ωμολογεῖται *Vat.*
[*] *Angelos à Deo acceperimus.*] *Sc.* nuncios, *aut* legatos.
[a] Αγειν,] Αγεῖ *Vat.*
[b] Ερεῖ τις,] Illa ἐρεῖ τις desunt *Vat.* & *Epiphanio.*
[c] Καταπλήττει] τὰ οἰκεῖα πάθη,] Καταπλήξει] *Vat.* In *Marg. L. B.* καταπλήττῃ.

"tem terrent domeſtici caſus, & quæ in terræ "motu acciderunt, primum quidem reputet, quod "hoc ipſum etiam Arabibus imponit, majora quæ "facta ſunt quam pro rei veritate exiſtimantibus; "deinde non decere, ut quæ illis audaciæ, nobis "ſit ignaviæ cauſa. Neque enim illi quidem, quod "boni aliquid ipſis obtigerit, animos ſumunt, ſed "quia ſperant nos jam malis ſuccumbere. Si nos "autem contra eos proficiſcamur, magnos eorum "animos contundemus; & hoc etiam lucrabimur, "ut non iterum cum ferocibus pugnemus. Ne- "que enim adeo affligimur; neque, ut putant qui- "dam, id quod accidit Dei iræ indicium eſt: ſed "caſus ſunt hæc, & infortunia. Atque ſi Dei con- "ſilio facta ſunt, patet ejuſdem conſilio deſiiſſe, "ut qui præteritis contentus ſit. Si enim voluiſ- "ſet adhuc amplius nobis nocere, non *tam cito* mu- "taſſet *ſententiam*. Bellum autem illius voluntate "ſuſcipi, & juſtum ab eo exiſtimari, ipſe oſtendit. "Nonnullis enim terræ motu per totam regionem "peremptis, nemini armatorum mali aliquid acci- "dit, ſed vos omnes ſalvi eſtis; *hoc ipſo* declarante "Deo, quod ſi univerſi cum liberis & conjugibus "militaſſetis, ne quidem gravius aliquid pati vobis "contigiſſet. Cum hæc vobiſcum reputaveritis, "& quod plus eſt, quod propugnantem ſemper "habeatis Deum, juſte & fortiter perſequimini in "amicitia infidos, in bello implacabiles, in legatos "impios, & à vobis ſemper virtute ſuperatos.

Judæi Arabes vincunt.

4. Judæi, iſtis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, ſacrificiis rite peractis, eos ſecum aſſumptos propere adverſus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hoſtibus caſtra metatur. Sibi utique viſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare: nam & ſibi id uſui fore putavit, tum ad hoſtem celeriter prælio laceſſendum, tum ad caſtrorum munitionem, ſi pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo eſſet, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquam- multi, cum res ad manus veniſſet, utrinque cadebant, donec victi Arabes ceſſerunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad ſpem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad caſtra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulſi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ ſpe freti. Veruntamen manus conſeruerunt, tum quia numero ſuperabant, tum quia eos animum ſumere cogebat pugnandi neceſſitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam verſi ſunt. Tantaque eorum cædes facta eſt, poſtquam cedere cœperunt, ut non ſolum ab hoſtibus interierint, verum etiam ſibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem, tum quia confuſi ruebant, conculcatis & ſuis ipſorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæſa ſunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evaſit. Sed certa ſalutis ſpe deſtituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perſe-

"σμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἐνθυμείσθω, ὅτι τὰ
"αὐτὸ καὶ τοὺς Ἀραβας ἐξαπατᾷ, μείζω τὰ ἡμέτερα τῆς
"ἀληθείας ὑποπτεύοντας· ἔπειτα ὡς ὁ καλὸν ἐκείνοις πα-
"τόλμης ἐν ἡμῖν δειλείας τῷ αὐτῷ αἰτίαν ἡγεῖται. οἱ
"μὲν γὰρ, οὐκ ἐξ οἰκείου τινὸς ἀγαθοῦ τὸ εὔψυχον ἔχουσιν·
"ἀλλ' ἐκ τοῦ θεῖν ἡμᾶς, ὡς κάμνοντας ἤδη τοῖς κακοῖς,
"ἐλπίζουσι. ἡμεῖς δὲ χωρήσαντες ἐπ' αὐτοὺς, θαρσήσομε-
"θα μὲν ἐκείνων τὸ μεῖζον φρονεῖν· ἀναλήψόμεθα δ'
"αὐτοὶ, τὸ μηκέτι θαρσοῦσι μάχεσθαι. καὶ γὰρ ὅτι κακῶ-
"μεθα τοσοῦτον, οὐθ' ὅπερ οἴονταί τινες ὀργῇ Θεοῦ [d] παρέ-
"χειν τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ταῦτα συμπτώματα γίνεται κατὰ
"πάθη τινά. καὶ εἰ κατὰ Θεοῦ γνώμην πέπρακται, δῆλον ὡς καὶ
"πέπαυται κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην δεηκμένα τοῖς γεγονό-
"σι. βουλόμενος γὰρ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐκ ἂν [e] μετε-
"βάλετο. τὸ δὲ πόλεμον, ὅτι ἐξ ἐκείνου τοῦτον [f] ἐνεργεῖται,
"καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐνίων γὰρ ἐν τῷ πα-
"σμῷ θεοῦ τὴν χώραν ἀπολομένων, οὐδεὶς οὐδὲν ἔπαθε τῶν
"ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθητε· φανερὸν ποιοῦ-
"των τοῦς [g] Θεοῦ, διότι κἂν εἰ παυδημεὶ μετὰ τέκνων καὶ γυναι-
"κῶν ἐστρατεύεσθε, ἀβλαβῆ ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀπήεσαν παθεῖν.
"ταῦτα ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ μεῖζον ὅτι [h] θεὸς πάντα καὶ-
"ρὸν προϊσάμενον ἔχετε τὸν Θεὸν, ἐπεξέλθετε δικαίαις
"ἀνδραγαθίαις τοὺς ἀδίκους μὲν πρὸς φιλίαν, ἀπονόους
"δὲ ἐν τῷ μάχαις, ἀνοσίους δὲ εἰς πίστεις, ἀεὶ δὲ ὑμε-
"τέρας ἀρετῆς ἡττημένους.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνους ἐξήεσαν πρὸς τὴν μάχην. Ἡρώδης δὲ, θυσίας καὶ τὰ νο-
μιζόμενα ποιήσας, καὶ μετὰ σπουδῆς ἀναλαβὼν αὐτοὺς ἐξῆν ἐπὶ
τοὺς Ἀραβας, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν· [h] καὶ τῶν μὲν πο-
λεμίων στρατοπεδευόντων πλησίον. ἐδόκει δ' αὐτῷ φρούριον ἐν
μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. ἅτως γὰρ αὐτὸς μὲν ὠφεληθή-
σεσθαι, καὶ πρὸς τὸ ῥᾴδιον σωσάμενος τὴν μάχην, κἂν εἰ [i] πα-
ρέλκειν δέον, ἐρυμνὸν αὐτῷ πεπερισμένον τὸ στρατόπεδον.
[k] τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν Ἀράβων προνοήσων, ἄμικτα γένεσθαι πρὸς
ἄλληλα. [l] καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [m] εἶτα δὲ
καὶ πλείους, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον,
ἕως ἡττηθέντες οἱ τῶν Ἀράβων ἀπεχώρουν. τάχος εὐθὺς εἰς
ἐλπίδας τοῖς Ἰουδαίοις ὀλίγον ἐγένετο. καὶ τὴν δύναμιν αὐ-
τῶν [n] ἐννοούμενος πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἰέναι βου-
λόμενον, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τοῦ χάρακα διαπο-
ρᾶν, καὶ τῶν στρατοπέδων [o] προσιόντων [p] ἀπλέως. τότοις γὰρ σκε-
δασθέντες, [q] προήεσαν ἀτάκτοι, καὶ προθυμίας ἢ τοῦ εἰς τὸ νι-
κᾶν ἐλπίδος ἀδοτιᾶν ἐσχηκότες. ὅμως δ' οὖν εἰς χεῖρας
ἦεσαν, πλείους τε ὄντες καὶ λαμπρὰν ἔχοντες τὴν διὰ τὸ πλημ-
μὸν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στρατηγούμενοι· καὶ μάχη γίνεται καρ-
τερὰ, πιπτόντων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγων. τέλος δὲ τρα-
πέντες οἱ Ἄραβες ἔφυγον. [s] ὧν δὴ πολὺς φόνος σκε-
δαννύντων, ὡς μὴ μόνον ὑπὸ τῶν πολεμίων θνήσκειν,
ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀφθαρσίαν γίνεσθαι τῶν κακῶν, ὑ-
πό τε πλήθους καὶ φορᾶς ἀτάκτου συμπατουμένων, καὶ
προσπιπτόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντακισχίλιοι γοῦν
αὐτῶν ἐκλείποντο νεκροί· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἔφθη μὲν
εἰς τὸ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δ' οὐκ ἐς βεβαίαν
τινὰ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ
μᾶλλον ὕδατος. [t] οἱ δὲ Ἰουδαῖοι διώκοντες σφοδρότερον
μὲν

d Παρέχειν τὸ γεγονὸς,] Παρέχῃ *Vat.* & *Coccejus.*

e Μετεβάλετο.] *L. B.* μετεβάλετο.

f Ἐνεργεῖται,] Ita *Vat.* & *Hen.* ἀνεργεῖται perperam in *Editis Aliiſque.*

g Παρὰ πάντα καιρὸν] Ita *Vat.* ὡς πάντα καιρὸν in *ceteris.*

h Καὶ —— πλησίον.] Circa Philadelphiam *ἀλωσ.* lib. 1. c. 19. §. 5. στρατοπεδευσάμενος ὁ ὡς φιλαδελφίαν, ἰσχυὸς τῶν πολεμίων· SPANH.

i Παρέλκειν δέον,] Sic *Vat.* παρελθεῖν in *reliquis.*

k Τὸ δ' αὐτὸ] Τῷ δ' αὐτῷ *Busb.*

l Καὶ πρῶτον] Ita *Busb.* καὶ πρῶτον μὲ ἀκροβολισμοῖς *Vat.* καὶ πρῶτον μὲ ἀκροβολισμοὺς in *Editis.*

m Εἶτα δὲ καὶ πλείους,] Εἶτα δὲ καὶ *Vat.* εἶτ' ἤδη καὶ in *Editis.* εἶτα καὶ *Busb.* unde mihi viſum eſt εἶτα δὲ reſcribere.

n Ἐννοούμενον] Καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἕτοιμον πάντα μ. in *Editis.* καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν συνορμοῦν πάντα μ. *Vat.* unde ipſi edidi, καὶ τὴν δ. αὐτῶν συνορμοῦν π. id quidem ſenſu poſtulante. *L. B.* συνορμοῦν π. μ. ἢ π. μ. ι. βουλόμενος. *Coccejus* legit αὐτὸς δ' συνορμοῦς &c.

o Προσιόντων] *L. B.* προσιόντα.

p Ἀπλέως. τότοις] Videndum an nihil hîc deſit. SPANH.

q Προήεσαν ἄτακτοι,] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσῆσαν in *Editis Aliiſque.*

r Δὲ πραπέντες] Illud ὧν è *Codd. Vat.* & *Busb.* ut & mox καὶ ante σφίσιν ex eodem *Cod. Vat.*

s Ὧν ὧν ποσοῦτος] Ὧν ὧν φόνος σκληρότατον πολὺς *Vat.* & *Busb.*

t Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι] Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *Judæi autem licet perſequerentur* &c. οἵ τε in *Græcis* omnibus.

τοὺς

μὲν ἀ κατίχυσαν, ϖϵικαθεζόμενοι ᾗ τ χάρακα, καὶ ϖαρατηροῦντες [v] εἰσόδους τε τὰς ἐπαρχωσίας καὶ ἐξόδους φυγεῖν βυλομένυς εἶργον.

ε'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντες οἱ Ἀραβες ἐπρεσβεύσαντο [x] παρὰ τ Ἡρώδην, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ διαλύσεως, ἔπειτα, τὸ γὰρ δίψει ἤπιγε, πᾶν ὁτιοῦν [y] ὑφίσασθαι, καὶ τυχεῖν εἰς τὸ παρὸν ἀδείας ἠξιωκότες. ὁ δ' ὥτε πρέσβεις, ὥτε λύτρα τ ἡλωκότων, ὅτ' ἄλλό τι μέτριον ϖροσίετο, φιλόνεικος ὢν ἐκδικῆσαι τὰς ϖροπηλακίας τὰς εἰς αὐτὸν ἐξ ἐκείνων γεγενημένας. [z] καταναγκαζόμενοι οὖν τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ δίψει, ϖροϊόντες αὐτὸς ἐνεχείριζον ἄγειν ἐ δεῦν· καὶ πέντε μὲν ἡμέραις [a] τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἐάλωσαν. τῇ δ' ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [b] ἐξιέναι πολέμῳ νόμῳ χωρήσαντες ὅπῃ τὰς ἐναντίας ἐγχειρεῖν· εἰ καὶ δέοι τὶ πάσχειν αἱρούμενοι, καὶ μὴ διαφθείρεσθαι κατ' ὀλίγους ἀδόξως. ταῦτα δ' γνόντες, ἐξῆλθον μὲν ὑ χαρακώματος, διήρκεσαν δ' ὐδαμῶς τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲν ἀγωνίσασθαι κεκακωμένοι ἐ τὰς ψυχὰς ἐ τὰ σώματα τόπον οὐκ ἔχοντες, κέρδος δ' εἰ θνήσκοιεν, τὸν συμφορὰν [c] τὸ ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἐν τῇ ϖροτερχίᾳ μάχῃ [d] ϖερὶ [e] ἑπτακισχιλίους. τοσαύτη δ' πληγὴ χρησαμένων, φρονήματος μὲν ὅσον ἰδ αὐτοῖς ϖρότερον ἀφῄρητο· τελσαμαχήτες δ' ἐν τ οἰκείαις συμφοραῖς τὸν Ἡρώδου γραπηγίαν, εἰς τε τὸ λοιπὸν εἶξαν, καὶ [f] ϖροσάτου [g] ἀπέφηναν ᾧ ἔθνος. ὁ δ' πλεῖσον ὅπῃ τοῖς [h] εὐημερήμασιν ἠξιωκὼς φρονεῖν, ἀνέστρεφεν εἰς τὸν οἰκείαν, μέγα ϖροπληθὼς ἀξίωμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνδραγαθίαν.

quuti, cum una cum eis irrumpere nequiviſſent, vallum circumſident; &, cuſtodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capeſſentes exitu prohibebant.

5. Quamobrem eò *anguſtiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compoſitione mittunt: deinde, utpote ſiti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præſens ab interitu ſecuris eſſe. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciſcendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & ſiti coacti ſeipſos abducendos conſtringendoſque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti ſunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus viſum eſt, facta more bellico eruptione cum hoſtibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc ſtatuiſſent, extra vallum prodierunt, ſed prælium ſuſtinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, lucro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: ceciderunt*que* primo conflictu circiter ſeptem millia. Cum autem hanc cladem accepiſſent: priorem quidem fiduciam omnem amiſerunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in ſuis calamitatibus mirati, & in poſterum ei ceſſerunt, & pro gentis domino eum habuerunt. Qua felicitate ille multum elatus domum reverſus eſt, cum magna exiſtimatione ob rem fortiter geſtam.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

Magna Arabum clades.

IX.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Ὑρκανὸν ἀποκλείνας, ἠπείγετο ϖρὸς Καίσαρα, καὶ ϖαρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἔσχεν· ὡς τε Καίσαρα μετὰ ϖολὺ ἐν Πτολεμαΐδι ϖάσῃ τιμῇ ἐδέξατο.

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidiſſet, properavit ad Cæſarem, & ab ipſo regnum obtinuit: utque non multo poſt Cæſarem apud Ptolemaïdem honorifice admodum excepit.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα [i] καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δυσπιχειρήτῳ καὶ ϖάντα γεγυμνένῳ· κίνδυνος δ' ἐμϖίϖτει τὸν ὑϖὲρ τ ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Ἀντώνιον Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἀκτίον μάχῃ νενικηκότος. τότε γὰρ [k] ἀπέγνωσαν αὐτῷ τε Ἡρώδῃ τὰ ϖράγματα, καὶ τοῖς ϖερὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις. [l] ἃ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀτιμώρητον μένειν τοσαύτης αὐτῷ ϖρὸς Ἀντώνιον φιλίας γεγυμνένης. ἦν μὲν οὖν, τοῖς μὲν φίλοις ἀϖόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' [m] ἐχθρῶς εἶχον, ἐδόκων μὲν ἐξ ἐμφανοῦς ϖωλάχθαι, ϖάθος δ' ἦ λεληθὸς ἐφηδομένων εἶχον, ὡς ἀμείνονος τυχόμενοι τῆς μεταβολῆς. [n] αὐτός τε Ἡρώδης. τ Ὑρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐϖ' ἀξιώματος βασιλικοῦ, συμφέρειν ᾤετο μηκέτ' ἐμποδὼν εἶναι. εἰ μὲν ϖεισθείη καὶ διαφύγῃ τ κίνδυνον, ἀσφαλὴς ἡγούμενος, ϖρὸς τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις ° αὐτοῦ καιροῖς [p] ἐφορμῶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ δ' καὶ ϖάσχοι τι διὰ Καίσαρος, φθάνω τ μόνον ὑϖὲρ τῆς βασιλείας ὑϖοψυμῶν ἐξελεῖν.

Β'. Ταῦτα δ' αὐτὸς δι' ἐννοίας ἔχοντος, ἐνεδόθη τι καὶ

AT enim dum cæteræ res ſuæ bene ſe haberent, utpote quod difficile eſſet ipſum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, poſtquam Cæſar Antonium in pugna Actiaca viciſſet. Tunc enim actum de ſe putavit & Herodes ipſe, ejuſque amici pariter ac inimici. nam haud veriſimile erat ut ipſe pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta intereſſit amicitia. Quo ſane factum eſt, ut amici quidem de ſpe ſua deciderent deque eo deſperarent; quotquot vero ipſi inimici erant infeſtique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito geſtiebant, quaſi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipſe, cum Hyrcanum ſolum videret in dignitate regia eſſe, ſuâ referre plurimum exiſtimabat ut is è medio tolleretur: ſi quidem incolumis foret & è periculo evaderet, ſibi proviſum eſſe putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno ſe dignior; ſin vero quid gravius à Cæſare de ipſo ſtatuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui ſolus ſibi in regnum ſucceſſurus ſit.

Pugna Actiaca.

Herodes, ad Cæſarem ire neceſſe habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

2. Quæ dum in animo verſat *Herodes*, illi ei non-

Hyrcanus, ſuaſu Alexandræ, ad Malchum ſe recipere decrevit.

---

[v] Εἰσόδους] Εἰσόδα & mox ἐξόδα *Vat.* (& *L. B.*) utraque lectio ferri poteſt.

[x] Παρὰ τ Ἡρώδην,] Πρὸς τ Ἡρώδην *Vat.*

[y] Ὑφίσασθαι,] Ita in *Editis Aliiſque. ὑφιέμενοι Busb.* & *Vat.*

[z] Καταναγκαζόμενοι] Καταναγκαζόμενοί τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb.* & *Vat.*

[a] Τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος] Τετρακισχίλιοι ὄντως ἑάλωσαν *Busb.* (*L. B.*) & *Vat.*

[b] Ἐξιέναι] Ita cum *Busb.* ἐξιέναι in *reliquis.*

[c] Τὸ ζῆν ποιούμενοι·] Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea eſſet ᾧ ζῆν. ὡ συμφορᾷ τὸ ζῆν *Vat.*

[d] Περὶ ἑπτακισχιλίους.] Conf. *ἀλωτ.* lib. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[e] Ἑπτακισχιλίους.] Ἑξακισχιλίους *Busb.*

[f] Προσάτου ἀπέφηναν ᾧ ἔθνος.] Conf. *ἀλωτ.* l. 1. c. 19. §. 6. SPANH.

[g] Ἀπέφηναν] Ἀπέφηναντο *Busb.* & *Vat.*

[h] Εὐημερήμασιν] Τὰς εὐημερίας infrà c. 7. §. 2. Callimach. Hymn. in Cerer. v. 136. Ἐν τ' εὐημερίᾳ. SPANH.

[i] Καλῶς εἶχεν αὐτῷ,] Ἀσφαλῶς εἶχεν *Busb.*

[k] Ἀπέγνωσαν αὐτῷ,] Ita *Vat. Hen.* (*L. B.*) & *Busb.* ἐπέγνωσαν in *Editis.*

[l] Οἷ γὰρ ἦν] Sic in *iiſdem MSS.* ἃ γὰρ εἶναι in *Editis.*

[m] Ἐχθρῶς] *L. B.* ἐχθρωδῶς.

[n] Αὐτός τε Ἡρώδης,] Ἡρώδης δ τ. *Busb.*

[o] Αὐτοῦ καιροῖς] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in *cæteris.* Fuit cum mallem ut αὐτοῦ proponatur τῷ ἀξιωτέρου quam voci καιροῖς.

[p] Ἐφορμῶν] *L. B.* ἐφορμεῖν.

nonnullam ejus rei occasionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti esset ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis se miscere volebat, nec novis rebus studebat, fortunæ concedens, ut quodcunque sors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis spe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem suum solicitabat, ne Herodis in domum suam scelera in perpetuum perferret, sed futuras spes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem scriberet, utque illos acciperet & eò salvos perduceret: si enim post ipsorum discessum Herodi accideret, ut Cæsaris inimico accidere consentaneum esset, ipsos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum ista ipsi suadere niteretur, Hyrcanus ejus sermonibus non auscultabat: cum vero pertinacia muliebri ipsa uteretur; & nec die nec nocte cessaret, sed de istis continuo & de insidiis ipsis ab Herode structis verba faceret,

Per Dositheum ea de re literas mittit.

tandem ei persuadetur ut cuidam Dositheo literas daret, in quibus statuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & usque ad lacum Asphaltiten deduceretur, qui à finibus Hierosolymitanis abest trecentis stadiis. Dositheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipsum tum Alexandram colebat, neque non minimas causas Herodem odio prosequendi habebat. nam & consanguineus erat Josephi ab Herode occisi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen istis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano se ministrum præstaret: sed cum pluris fecerit quæ à rege speraret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit.

Dosithei perfidia.

Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc insuper officium injunxit, ut clausas signatasque literas Malcho redderet, literasque vicissim ab illo acciperet. nam sua maxime interesse, ut ejus quoque animum cognosceret. Cum autem ista libenter fecisset Dositheus, rescripsit Arabs, se Hyrcanum ejusque comites omnes, atque adeo quicunque ab eo starent Judæos *non gravatim* recipere, & homines missurum qui eos tuto perducerent, neque ulla in parte illius postulatis defuturum. Postquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è vestigio accersit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille negasset, literas in concilio ostendit, & Hyrcanum *protinus* interfici jussit.

Hyrcanus occiditur.

Alia de Hyrcano narratio.

3. Atque hæc ita scribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita se rem habuisse. Non enim ob hujusmodi quid Herodem, sed magis ex insidiis accusationem adversus Hyrcanum instituisse existimant, atque ita illum occidisse. nam sic scribunt. Quæsivisse in convivio quodam (nullam dando suspicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepisset: illumque literas in quibus ab illo salutaretur, accepisse confessum. atque Herodem rursus interrogasse, ecquod donum accepisset: cumque respondisset, nullum nisi quatuor jumenta, ab eo missa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, cum ad supplicium duci imperasse. Atqui nullius culpæ affinem

παρ' [q] ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Ὑρκανὸς ἁπλικείᾳ τρόπῳ, καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, οὐκ ἠξίᾳ πλυπραγμονεῖν, οὐδὲ νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν τὸ δι' [r] ἐκείνῳ γινόμενον εὐαπηκέναι. φιλόνεικος δ' ἦν Ἀλεξάνδρα, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ἀκεραίως φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πατέρα, μὴ μέχρι παντὸς ἀναμεῖναι τὴν Ἡρῴδου ἀνομίαν εἰς τὸν [s] αὐτοῦ οἶκον, [t] ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐθις ἐλπίδας, ἠξίᾳ τε πρὸς τούτων Μάλχου γράφειν τῷ τὴν [v] Ἀραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτὸς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑπεξελθόντων γὰρ εἰ τὸ [x] πρὸς Ἡρῴδου ἔτως χωρίσθεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἔχθρᾳ Καίσαρος, αὐτὸς ἔσεσθαι τὸν ἀρχὴν ἀπολαμβάνοντας μόνος, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τοῦ ὄχλου. ταῦτα πθόησε, ὁ μὲν Ὑρκανὸς διωθεῖτο τοὺς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεπονθυίας, καὶ μήτε νύκτα μηθ' ἡμέραν ἀπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τούτων ἐν τῷ Ἡρῴδου πρὸς αὐτὸν ὑποβολῆς διαλεγομένης, ἀνεπείσθη τέλος ὑποστολὴν δοῦναι [y] Δοσιθέῳ τινὶ τῶν πρὸς αὐτὸν φίλων, ὃν ἡ συντιτακὸς πέμψειν αὐτῷ τοὺς Ἄραβας τοὺς ἀναληψομένους ἐν ᾧ ἀπέμψουσιν ἵππους ὑπὲρ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην· αὕτη δ' ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [z] ὅρων, σταδίους τριακοσίους. ὑπῆρχε δὲ τῷ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτὸν ἐν αὐτῷ ἐν τῇ Ἀλεξάνδρᾳ, καὶ τοῖς πρὸς Ἡρῴδην [a] δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντι. ἰωσήπου τε γὰρ ὃν ἐκείνου ἀνηρηκὼς συγγενὴς ἦν, καὶ τοὺς ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Ἀντωνίου πρότερον ἀδελφούς. οὐμὴν [b] ἐπήγαγε ταῦτα τῷ Δοσίθεον Ὑρκανῷ πιστὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν γενέσθαι· προθυμήσας δὲ τοὺς ἐκείνου τοὺς ἐν ᾗ βασιλεύοντος ἐλπίδας, ὑπεδίδωσιν Ἡρῴδῃ τῷ ὑποστολεῖ. ὁ δὲ τὴν εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔπι δὲ τούτῳ [c] προσυπουργήσαι παρεκελεύετο, πίζαντα τῷ ὑποστολεῖ δὲ κατασημηνάμενον ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διάφορον, καὶ τοῦ ἐκείνου γνώμην αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ ᾗ Δοσίθεος προθύμως ὑπουργήσαι τοῦ, ὁ μὲν Ἄραψ [d] ἀντεπέστειλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέχεσθαι εἰς τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [e] ἢ εἰ Ἰουδαίων ὅσοι τὰ ἐκείνου φρονοῦσι, δυνάμιν τε [f] πέμψειν τοῦ μὴ ἀσφαλείας αὐτὸς χωρίσασαν, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταῦτα Ἡρῴδης ἐδέξατο τοῦ ὑποστολεῖ [g] εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ τοῦ τῶν φιλουμένων αὐτῷ συνήκων πρὸς τὸν Μάλχον ἀνέκρινεν. [h] ἀρνησαμένου δὲ, τὰς ὑποστολὰς δείξας τῷ συνεδρίῳ [i] διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.

γ'. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ βασιλέως Ἡρῴδου πεπείσθαι. τοῖς δ' ἄλλοις ὁ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. τὸ γὰρ Ἡρῴδου οὐκ ὀπὶ πιστοῖς δοκεῖν, ἀλλ' [k] ἐξ ὑποβολῆς μᾶλλον Ὑρκανῷ τῷ αἰτίαν [l] ἐπαγαγόντα, κατὰ τὸν [m] αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι. γράφεσι γὰρ ἔτως. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας [n] ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ὑποστολὰς παρὰ τοῦ Μάλχου λάβοι· καὶ τὸν μὲν ὁμολογῆσαι προσυγγραφικὰ γράμματα κομίσασθαι. τὸ δὲ εἰ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερέσθαι· τοῦ δ', μηδὲν ὠλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πέμψαντος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν τὸ τοιοῦτον ἐπαναφέρουσα δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [o] ἀπαγαγεῖν προστάξαι τὸν ἄνδρα. πεπιμη-

q Ἐκείνων.] Ἐκείνου *Busb.*
r Ἐκείνῳ γινόμενον ἠγαπηκέναι.] Ἐκείνης ᾗ δόμενον *Hen.* (*L. B.*) & *Vat.*
s Αὐτοῦ οἶκον] Αὐτῶν *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Vat.*
t Ἀλλὰ προλαβεῖν] Ἀλλὰ προστλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὐθις ἐλπίδας δίξασθαί τε αὐτὸν καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίᾳ τοῦ *Vat.*
v Ἀραβίαν] *L. B.* Ἀραβεσχίαν.
x Περὶ Ἡρῴδου] Περὶ Ἡρῴδου *Hen.* & *Vat.*
y Δοσιθέῳ τινὶ] Δωσιθέῳ *Hen.*
z Ὅρων,] Ὁρῶν *Hen.* (*L. B.*) & *Busb.*
a Δυσνοίας δὲ μικρὰς αἰτίας ἔχοντος.] Δυσνοίας δὲ μικρᾶς *Busb.* & *Hen.*
b Ἐπήγαγε ταῦτα] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπήγαγε in *Editis Aliisque.*
c Προσυπουργῆσαι παρεκελεύετο,] Προσυπουργεῖσθαι *Busb.* & *Vat.*
d Ἀντεπέστειλεν αὐτόν] Ἀντεπεστειλεν *Hen.* & *Zonar.*
e Ἢ εἰ Ἰουδαίων] Vocula ᾗ abest *Hen.*
f Πέμψειν τοῦ] Πέμπειν *Hen.* quod sane mallem, nisi è mox præc. cum *Zonara* δίξασθαι legatur.
g Εὐθὺς μεταπέμπεται] Illud εὐθὺς è *Codd. Busb. Hen.* & *Epiphan.*
h Ἀρνησαμένου —— ἄνδρα.] Conf. infr. c. 7. §. 4. SPANH.
i Διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.] Διεχείρισε *Hen.*
k Ἐξ ὑποβολῆς] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐξ deest *ceteris.*
l Ἐπαγαγόντα,] Ἐπάγοντα *Busb.* & *Vat.*
m Αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι.] Αὐτῷ *Vat.*
n Ἐνδιδόντα,] *L. B.* ἐνδόντα.
o Ἀπαγαγεῖν] Ἀπάγχειν solus *Hen.* & *Lugd. Bat.*

πεμψάμενα ἢ ἓξ μηδὲν [p] ἁμαρτόντα τοιούτῳ τέλει ὑποπτεύσειν, καταλογίζονται τῷ ὑπείκειαν ἓξ τρόπῳ, καὶ τὸ μηδ' ἐν νεότητι θράσους ἢ ὑπερπετείας ὑπόδειξιν [q] πεποιῆσθαι, μηδ' ὅτι τῷ βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ κἂν τούτῳ τὰ πλεῖστα τῆς ἓξ τῷ διοικήσειν Ἀντιπάτρῳ πεφηκεχωρηκέναι. [r] τότε ἢ πλείω μὲν ἢ ὀγδοήκοντα γενῶν ἐτύγχανεν ἔτη, κρατοιῖτο ἢ μὴ πάσης ἀσφαλείας τὴν Ἡρῴδου [s] ἥψατο, ἀμφεβεκηκὼς ἢ καὶ τὴν Εὐφράτου, τὰς ἐν τῷ πέραν τιμῶντας αὐτὸν καταλιπών, [t] ὅλως ἐπ' [v] ἐκείνῳ τε γνησόμενον· ἐγχωρεῖν [x] τι καὶ καινοτέρων ἁπλῶς ἁπάντων ἀπιστανώτατον, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκείνου φύσεως, [y] ἀλλὰ παῦται σκῆψιν Ἡρῴδῃ γνώσῃ.

δ'. [z] Τὸν μὲν τὸ τέλος Ὑρκανῷ συνέπεσε ἓξ βίου, ποικίλαις καὶ πολυτρόποις χρησαμένῳ τῇ ἐν τῷ ζῆν τύχαις. εὐθὺς μὲν [a] γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος [b] αὐτοῦ ἡ μητρὸς Ἀλεξάνδρα, ἀρχιερεὺς καταστᾶσα ἓξ Ἰουδαίων ἔθνους, ἐπέσπεν ἐννέα τοῦ τιμοῦ κατέσχε· μετὰ δὲ ταῦτα Ἀριστοβούλου ἢ τὴν βασιλείαν ἀποθανόντος ἡ μητρὸς αὐτῷ, καὶ τούτου καταισχὼν [c] τρεῖς μῆνας, ἐκπίπτει μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλου ἓξ ἀδελφοῦ· κατάγεται δ' αὖθις ὑπὸ Πομπηίου, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀπολαβών, [d] ἔτη τεσσαράκοντα διετέλεσεν ἐν αὐτοῖς. ἀφαιρεθεὶς ἢ τὸ δεύτερον ὑπ' Ἀντιγόνου, καὶ λωβηθεὶς τὸ σῶμα, μετὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος ἐγένετο. κἀκεῖθεν εἰς τὴν [e] οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ, μετὰ τὰς ἐξ Ἡρῴδου [f] πεπομφυμένας ἐλπίδας· ὧν οὐδὲν αὐτῷ κατὰ δόκησιν ἀπέβη, πολυπαθείᾳ βίου χρησαμένῳ. [g] τὸ δυσχερέστατον ἢ, ὡς προφήκαμεν, ἐν γήρᾳ [h] τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν. δοκεῖ γὰρ ὑπεικὴς καὶ μέτριος ἐν πᾶσι γενέσθαι καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀρχῆς ὑπὸ διοικητῇ ἄγειν, ἡ πολυπράγμων, οὐδὲ δεινὸς ὢν βασιλείας ὑπερβαίνειν· Ἀντιπάτρῳ τε καὶ Ἡρῴδῃ μέχρι τοῦδε προελθεῖν ἐγνώσθη διὰ τὴν ὑπείκειαν τὴν ἐκείνου, καὶ τὸ πέρας ὅτι δίκαιον ὅτι εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὑρεῖν [i] τοιοῦτον τέλος.

ε'. Ὁ μὲν Ἡρῴδης, ὡς καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἐποιήσατο, πρεσβεύων πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδὲν ἐλπίσας πρὸ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων δυνάμενον χρηστὸν ἐκ τῆς γνωμένης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὕποπτον μὲν εἶχε τὴν Ἀλεξάνδραν, μὴ τῷ καιρῷ συνεπιθεμένη [k] τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ καὶ στασιάσῃ τὰ πρὸς τὴν βασιλείαν πράγματα. παρεπέμψατο ἢ πάντα Φερώρᾳ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν μητέρα Κύπρον καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν γνώσιν ἅπασαν ἐν Μασάδοις κατεστήσατο· παρακελευσάμενος, εἴ τι [l] πρὸς αὐτὸν ἀκούσῃ δυσχερές, ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων. Μαριάμμην ἢ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα· δυσκόλως γὰρ ἐδόκει ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [m] καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου δίαιταν τὴν αὐτὴν ἕξειν· [n] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σὺν Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ κατεστήσατο, Ἰώσηπον τὸν ταμίαν καὶ τὸν Ἰτουραῖον Σόαιμον [o] ἐπ' αὐτῷ καταλιπών, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γενομένους αὐτῷ, τότε ἢ πρῶτον τιμῆς φροντεῖν ἀπολειφθέντας τὰς γυναῖκας. ἐκεῖ ἢ κἀκείνοις ἐντολὴ, μαθοῦσάς τι πρὸς αὐτοῦ δυσχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [p] διαχειρίσασθαι, τῷ τε βασιλείαν εἰς δύναμιν hujusmodi exitum habuisse, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitissimus, ut cum juvenis esset nihil audaciæ aut temeritatis præ se tulerit, ac ne tum quidem cum regno potiretur, sed in eo pleraque omnia administranda Antipatro permiserit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogesimum excesserit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto esse, quin & Euphratem transierat, relictis qui trans amnem eum in summo honore habuerant, atque semet ejus potestati subjecturus: adeoque maxime omnium incredibile esse, & ejus ab ingenio alienum ut aliquid moliretur, novisque rebus studeret; potiusque ista ab Herode conficta videri.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diversas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, statim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium suscepisset, illudque tribus mensibus tenuisset, eo excidit à fratre Aristobulo ejecto. restituitur autem à Pompejo, receptisque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permansit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem passus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto post tempore domum reversus est, spe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ speraverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque gravissimum est, ut modo diximus, in *summa* senectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuisse videtur & moderatus in omnibus, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, à negotiis aversus, regnandique artium imperitus: fiebatque ut Antipater & Herodes, quod is tanta fuerit lenitate, eo usque processerint; atque ad extremum coactus est ab illis contra jus ac fas hujusmodi mortem oppetere. *Varia Hyrcani fortuna.*

5. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, nihilque boni habens quod de rebus suis speraret propter suam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem suspicabatur, ne per occasionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus seditionem suscitaret. Itaque omnia Pheroræ fratri suo mandat, & Cyprum matrem & sororem & liberos omnes apud Masada collocat: dato *fratri* in mandatis, ut si quid durius sibi accidisse fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à sorore & matre ipsius *regis* dissideret, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Josepho quæstore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidissimis, tunc vero honoris specie ad mulieres custodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut si quid *mali* gravioris de ipso intellexissent, statim ambas necarent, regnumque suis filiis una cum fratre *Herodis ad Augustum properantis mandata de Mariamne uxore.*

[p] Ἁμαρτόντα τοιούτῳ] Ita *Busb.* & *Hen.* ἁμαρτῶντα in *reliquis*.
[q] Πεποιῆσθαι,] Πεποιεῖσθαι *Hen.*
[r] Τότε —— γενῶν] Τότε ἢ ἐνὸς πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Busb.* tamen non ita *Epiphan.* HUDS. Ὀγδοήκοντα ὡς ἐνὶ seu LXXXI. annos Hyrcano tribuit Zonaras p. 231. D. SPANH.
[s] Ἥψατο,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπίσατο in *Editis*.
[t] Ὅλως] *L. B.* ὡς ὅλου.
[v] Ἐκείνῳ τε γνησόμενον·] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) ἐκεῖνοι *Bas.* ἐκείνων *Gen. Aliique.*
[x] Τι] *L. B.* ἢν τι.
[y] Ἀλλὰ ταῦτα] Διὰ ταῦτα καὶ πλείω ἕτερα σκῆψιν Ἡρῴδῃ τὰ πρὸς Ὑρκανὸν ἐκείνου γνώσεσθαι *Busb.*
[z] Τὸν —— βίου,] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 22. §. 1. SPANH.
[a] Γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλεύοντος] Illud γὰρ è *Cod.* (*Lugd. Bat.* quoque) *Hen.*
[b] Αὐτοῦ ἡ μητὲρ Αλιξάνδρας,] Ita *Bas.* in *plerisque aliis* αὐτῷ.
[c] Τρεῖς μῆνας,] Τρεῖς ἐνιαυτὲς vel τρία ἔτη forsan scribendum, ut monuit *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.*
[d] Ετη τεσσαράκοντα] Ετη πγ'. pro ἔτη μ'. reiscribi debere censet *Scaliger* in *Animadversionibus Eusebianis*, p. 118.
[e] Οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ,] *Al.* οἰκίαι. atque ita *Coccejus. L. B.* οἰκείας.
[f] Περιπεμφυμένας ἐλπίδας·] Περιτεινομένας *Hen.*
[g] Το δυσχερέστατον ἢ,] Ita *Gall.* antea erat τῷ δυσχερίστατον.
[h] Τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν.] Τέλους οὐκ ἀξίου τούτου τυχεῖν *Hen.* & *Lugd Bat.*
[i] Τοιοῦτον τέλος.] Mallem τοιοῦτο τέλους.
[k] Τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ] Τὸ, τε πλῆθος *Hen.*
[l] Περὶ αὐτὸν ἀκούσῃ δυσχερὲς,] Π. ἐὰν αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* dein ἀκούσαι *Hen. Busb.* & *Vat.*
[m] Καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου] Καὶ τὴν μητέρα ἐκείνου *Hen.* & *Vat.*
[n] Εν Αλεξανδρείᾳ —— Διατηρεῖν.] Eadem *Zonaras*, & iisdem verbis. p. 279. A. SPANH.
[o] Ἐπ' αὐτῷ καταλιπών,] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Vat.* ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliisque*.
[p] Διαχειρίσασθαι,] Μεταχειρίσασθαι *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

tre pro viribus conservarent.

X. *Herodes, cum in Cæsaris conspectum venisset, diadema deponit.*

6. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæsarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema deposuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Postquam vero in ejus congressum colloquiumque venisset, multo magis animi sui magnitudinem ostendit, neque ad supplicationes (ut par erat in hujusmodi rebus) versus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; sed impune factorum rationem reddens. *Magna cum fiducia Cæsarem alloquitur.* Nam Cæsari dicebat, "& amicitiam sibi maximam "cum Antonio fuisse, seque omnia pro virili præ- "stitisse, ut summa rerum penes illum esset, armis "tamen cum non adjuvisse, quod tum bello Ara- "bico distineretur, sed tantum ei pecuniam fru- "mentumque suppeditasse. nec tamen se hac in "parte officio suo satisfeciisse. Qui enim se *alicui* "amicum esse profitetur, sibique conscius est il- "lum de se bene meruisse, debet ad vitam non mi- "nus ac opes profundendam omne cum eo discri- "men adire. ex quibus licet ipse minus quam "oportebat ei reddiderit; hoc tamen se præclare "fecisse sibi persuasissimum esse, quod cum pugna "Actiaca victum non deseruerit; neque fortuna "jam plane mutata, ad spes novas se transtulerit, "sed quamvis pro auxiliatore satis idoneo sese non "gesserit, consiliarium tamen Antonio optimum "semet probaverit, ut qui unicam salutis viam ra- "tionemque sibi omnia salva conservandi ei osten- "derit, nempe ut Cleopatram interficeret: ipsa "enim perempta sibi rerum potiundi spem subes- "se, atque illi facilius esse gratiam à te inire quam "inimicitias tecum habere. Quæ cum ille nulla- "tenus secum reputasset, temerarium consilium "meo prætulit, quod sibi in damnum tibi in com- "modum cessit. Nunc igitur si Antonio subiratus "me *hoc crimine* condemnaveris, quod huic adeo "studuerim, confitentem habes reum, neque me "pigebit coram dicere, quanto illum amore pro- "sequutus sim. Sin vero, commutata persona, re- "quiras qui vir sim erga beneficos, qualisque ami- "cus, licebit tibi ex præteritis edocto nos *optime* "cognoscere. Mutato enim nomine, erit nihilo- "minus ut amicitiæ nostræ firmitudinem alteri "approbemus.

Herodes ab Augusto Cæsare regnum obtinet.

7. Cum ista diceret, & quo esset animo ingenuo ei ostenderet, non mediocriter Cæsarem allexit, virum generosum & magnificum; ita ut illa ex quibus accusatio institueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rursus imposuit, eumque monuit ut sibi non minus amicus esset quam ante fuisset Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad se scripsisse, Herodem omni studio sibi opem tulisse in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus esset, atque ex insperato videret regnum rursus ab integro sibi magis confirmatum, tam dona-

μιν τοῖς πεμπὶν αὐτὸ σὺν [q] τἀδελφῷ Φερώρα Δίατηρεῖν.

ς'. [r] Ταῦτα ἐντελάμενος, εἰς Ρόδον ἠπείγετο Καίσαρι συντυχεῖν. κἀπιδὴ κατέπλευσεν εἰς τὴν [s] πόλιν, ἀφῄρητο μὲν τὸ Διάδημα, ἔχων δ' ἄλλα πρὸς αὐτὸν ἀξιώματος [t] ἁδὲν ὑφεικώς. ὅτε ἡ κὴ κοινωνῆσαι λόγων κὴ τὴν συντυχίαν ἠξίωσε, πολὺ μᾶλλον ἐνέφηνε τὸ μεγαλεῖον ἔχων κατ' αὐτὸν φρονήματος, ἅτ' εἰς ἱκεσίας ὡς εἰκὸς ἐπὶ πιστοῖς τραπόμενος, ἅτε δέησίν τινα προσφέρων, ὡς ἐφ' [v] ἁμαρτήμασιν, ἀποδὲς ἡ τ' λογισμὸν τ πεπραγμένων [x] ἀνυποδυμήτως. [y] ἔλεγε γὰρ τῷ Καίσαρι, "καὶ φιλίαν "αὐτῷ μεγίστην γνήσιός τε πρὸς Αντώνιον, κὴ πάντα πράξαι "[z] κὴ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ γένοιτο τὰ πράγμα- "τα· χρείας μὲν ἃ κοινωνήσας κὴ συμβολὰς τ Αρά- "βων, πέμψας ἡ κὴ χρήματα κὴ σῖτον ἐκείνῳ. κὴ ταῦτ' "εἶναι μετριώτερα τ ὑπερβαλλόντων αὐτῷ γνήσιος. τ γὰρ ὁ- "μολογοῦντα μὲν εἶναι φίλον, εὐεργέτην δ' ἐκεῖνον ἐ- "πισάμενον, παντὶ μέρει ἐ ψυχῆς ἐ σώματος ἐ πε- "ρουσίας συγκινδυνεύειν δέον, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ κα- "λῶς εἶχεν ἀναφανεὶς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε σωτηρίαν κα- "λῶς ἑαυτῷ πεποιηκότι, τὸ μηδ' ἡττηθέντα τὴν ἐν Ακτίῳ "μάχην καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβῶσαι τ ἐλπίσι φα- "νερῶς ἤδη [a] μεταβαινούσης τ τύχης, φυλάξαι δ' αὐ- "τὸν εἰ κὴ μὴ σωαγωνισῖὼ ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [b] σύμ- "βουλόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ, τὴν μίαν αἰτίαν ἔχων κὴ "σώζεσθαι, κὴ μὴ τ πραγμάτων ἐκπεσεῖν, [c] ὑπο- "δεικνύτα Κλεοπάτραν ἐπανελέσθαι· [d] προαιρημένης "γὰρ ἐκείνης, αὐτῷ τε τ πραγμάτων ἄρχειν ὑπάρξαι, "κὴ τὰς πρὸς σὲ συμβάσεις ῥᾷον εὑρίσκεσθαι τ ἔχθρας. "ὧν ἁδὲν ἐκεῖνος ἐννοηθεὶς, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, "συμφερόντως δὲ σοὶ προετίμησε τὴν ἀβουλίαν. νῦν οὖν "εἰ μὲν τῇ πρὸς Αντώνιον ὀργῇ κρίνεις κὴ τὴν ἐμὴν "προθυμίαν, ὁρᾷς ἂν εἴη μοι τ πεπραγμένων ἄρνησις, "ἀδ' ἀπαξιώσω τὴν ἐμαυτοῦ πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν ἐκ "τ φανεροῦ λέγων. εἰ δ' τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, τίς "εἰμὶ πρὸς τὰς εὐεργέτας, κὴ τοῖς φίλοις ἐξετά- "ζοις, [e] ἔστιν σοι πεῖρα τῶν ἤδη γεγυμνασμένων ἡμᾶς εἰδέ- "ναι. τοῦ γὰρ ὀνόματος ἀλλαγὴν, ἁδὲν ἔλατ- "τον αὐτὸ τὸ τ φιλίας βέβαιον ἐν ἡμῖν εὐδοκιμεῖν δυ- "νήσεται.

ζ'. Τοιαῦτα λέγων, κὴ [f] παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ τ ψυχῆς ἐλεύθερον, οὐ μετρίως ἐπεσπάσατο τ Καίσαρα, φιλότιμον ὄντα κὴ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ τὰς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύστασιν ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας πραγματεύεσθαι. κὴ τότε [g] Διάδημα πάλιν ἐπικαθίσησιν αὐτῷ, κὴ, περιστρεψάμενος μηδὲν ἐλάττω περὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ὢν περὶ τὸν Αντώνιον φαίνεσθαι, διὰ πάσης ἦγε τιμῆς. πυθόμενος ὅτι [h] Κόιντος Δίδιος γράψειεν, [i] ἁπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τὰς [k] μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τ Ηρῴδῃ. τοσούτης ἐπιδοχῆς [l] ἀξιώμενος, κὴ παρ' ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν ἐξ

[q] Τἀδελφῷ Φερώρᾳ Διατηρεῖν.] Conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 2. SPANH.

[r] Ταῦτα ἐντειλάμενος,] Ταύτας δὲ τ�ας ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ρόδον *Busb.* & *Hen.* atque ita forsan *Epiphan.*

[s] Πόλιν,] Πόλις de Roma *Zonaras* p. 239. εἰς Ρόδον ἐπείγετο πρὸς τ Καίσαρα· Καταπλεύσας δ' &c. nempe εἰς τὴν πόλιν, & quod malè ibi expressit Zonaræ Interpres. SPANH.

[t] Οὐδὲν ὑφεικώς.] Οὐδὲν ὑφῆκεν, ἀλλ' ὅτε κὴ καινολογῆσαι λόγῳ *Busb.*

[v] Αμαρτήμασιν,] Ημαρτημένοις *Busb.* & *Hen.*

[x] Ανυποδυμήτως.] Forte ἀνεπιλημήτως. COCC.

[y] Ελεγε —— γνήσιος] Herodis Oratio ad Cæsarem ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 1. & seq. SPANH.

[z] Κατὰ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνῳ] Κατὰ τὴν αὐτῷ δύναμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui (cum *Lugd. Bat.*) mox habet ἐπ' ἐκείνῳ.

[a] Μεταβαινούσης τ τύχης,] Μεταβαινούσης κὴ τ τύχης *Vat.*

[b] Σύμβουλόν τε ἀξιώτατον Αντωνίῳ,] Σύμβουλόν γε δεξιώτατον *Vat.*

[c] Υποδεικνύτα Κλεοπάτραν] Ita cum *Cod. Vat.* ὑποδεικνύτα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Bas.* & *Hen.* προδεικνύτα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Gen.* HUDS. Eadem ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 1. SPANH.

[d] Προαιρημένης γὰρ ἐκείνης,] Πρὸς αἱρεσιμένης in *Editis.* προαιρεμένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum censui προαιρεμένης. id quod me monuit Cl. *Louthius.*

[e] Εστιν σοι πεῖρα] Ενεστί σοι *Vat.*

[f] Παρ' αὐτῷ ἐμφαίνων] Εν ἅπασι *Busb.* παράπαν *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[g] Διάδημα πάλιν ἐπικαθίσησιν αὐτῷ,] Conf. sup. lib. 14. c. 14. §. 5. SPANH.

[h] Κόιντος Δίδιος] Ita & hic loci & libro 1. *de Bello Jud.* rescripsi ex *Dione* p. 447. cum assensu virorum Clarissimorum, *Casauboni*, *Ussersi*, *Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 347.) utroque in loco Βιτιδιος malit. Antea editum erat Καπιδιος, pro quo Ταϊδιος vel Ταυδιος in *MSS.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

[i] Απάσῃ προθυμίᾳ] Εν ἁπάσῃ προθυμίᾳ *Vat.*

[k] Μονομάχους] Μονομάχους pro μονάρχας (*L. B.* μοναρχας) substitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum esse monuerunt Viri jam laudati, *Casaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond. Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 2. SPANH.

[l] Αξιώμενος] Ηξιωμένος *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Vat.*

[m] Επ'

ἐξ ὑπαρχῆς βεβαιοτέραν τῷ βασιλείαν, δόσῃ Καίσαρος, καὶ δόγματι Ρωμαίων, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτῷ πρὸς τὸ βέβαιον ἐπεπραγματεύσατο, παρέπεμψεν [m] ἐπ' Αἰγύπτῳ Καίσαρα, δωρησάμενος ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶσαν ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν. ἠτεῖτο δὲ καὶ τῶν Αντωνίῳ συνόντων [n] Αλέξανδρον, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔτυχεν, ὅρκῳ προκατειλημμένος Καίσαρος. [o] ἐπανιὼν δὲ πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν πλείονί τε τιμῇ καὶ παῤῥησίᾳ, καὶ τοῖς τὰ ἐναντία προδοκήσασιν ἔκπληξιν παρέσχεν, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κινδύνων κατ' εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ προσεπικτώμενος. [p] εὐθὺς μὲν οὖν πρὸς τὴν ὑπόδοχὴν ἐγεγόνει Καίσαρος ἀπὸ Συρίας εἰς Αἴγυπτον [q] εἰσβαλεῖν μέλλοντος. καὶ δὴ παρῆν, δέχεται μὲν αὐτὸν ἐν Πτολεμαΐδι [r] πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρέσχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονίαν. καὶ τοῖς εὐνουστάτοις ἐξητάζετο, τάς τε δυνάμεις [s] ἐκτάττοντος [t] συνιππαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐτὸν καὶ φίλους [u] ἀνδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [x] πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρέσχε δὲ καὶ τὴν [y] ἄνυδρον διερχομένοις, τὴν τῶν ἐπιγόνων χορηγίαν, ὡς μήτε οἶνος, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ σταλιώτοις, ὑστερηθῆναι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα πολλοῖς ὀκτακοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέσχεν ἅπασιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [z] ἔτυχε πολὺ μείζω καὶ [a] λαμπρότερα τὰ τῆς ὑπαρχίας ἐπεδείξατο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πίστιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ὑπεποίησε, καὶ πολὺ ἦν ἐγκαλὸν τῇ χρείᾳ καὶ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν πρώτων [b] οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας ἧττον ἐφάνη.

tione Cæſaris, quam Romanorum ſenatuſconſulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæſarem in Ægyptum *proficiſcentem* dedu- *Cæſarem*
xit, eumque & ejus amicos ſupra vires muneratus *magnis muneribus donatum in Ægyptum deduxit.*
eſt, ſeſe quam potuit magnificentiſſime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: ſed illud quidem non impetravit, impediente Cæſarem jurejurando. Rurſus autem in Judæam ſe recepit, majore cum honore & fiducia; coſque qui contraria exſpectaverant attonitos reddidit, quaſi Dei benignitate majorem ſemper ex periculis ſplendorem ſibi acquireret. Et quidem continuò Cæſarem ut *Poſtea Cæſarem ejuſque exercitum honorifice excipit.*
acciperet operam dedit, qui à Syria invaſurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaïdem eum omni regio apparatu excepit: inſuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum neceſſariarum copiam. quo factum eſt ut inter fidiſſimos *poſtea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & luſtraret, ipſumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaquaginta viris *comitatus*, qui ad miniſteria ſplendidiſſima & ſumptuoſiſſima omnes exercitati erant. Qnin & ipſos per eam regionem tranſeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis neceſſaria erat militibus, caruerint. immo Cæſari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes exiſtimarent, quod majorem in modum & luculen- *Cæſarem* DCCC. *talentis donat.*
tius quam regni facultates ferebant omnia ſuppeditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia prioribus non minora præſtitit.

Ως Ηρώδης Σόημον ἐν Μαριάμνῃ ἀπέκτεινεν· ἔπειτα Αλεξάνδραν, καὶ Κοστόβαρον, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, τέλος δὲ τοὺς Βάβα υἱούς.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandram, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

Τότε μέντοι ἐλθόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ, πεπραγμένῳ αὐτῷ τῷ οἰκίαν καταλαμβάνει, καὶ χαλεπῶς ἐχούσας [c] τῷ τε γυναῖκα Μαριάμμῃ καὶ τῇ μητέρᾳ τῇ ἐκείνης Αλεξάνδραν. οἰηθείσαι γὰρ, ὅπερ γ' [d] ἦν ὑποπτον, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τῶν σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καταπεφευγέναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς [e] φρουρὰν, [f] μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων μηδ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, χαλεπῶς ἔφερον. ἥ τε Μαριάμμη τὸν μὲν ἔρωτα τοῦ βασιλέως, ὑπούλοις ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῷ [g] ἡμμένῳ, ἀπάτῃ ὑπελάμβανεν· ἤχθετο δὲ τῷ μηδ' εἰ πάσχοι τι δεινὸν ἐκεῖνος ἐλπίδα τοῦ [h] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσχηκέναι· καὶ τὰς Ιωσήπῳ δοθείσας ἐντολὰς ἀνεμιμνήσκετο, ὥστ' ἤδη καὶ θεραπείας εἶχε τὰς φρουρὰς καὶ μᾶλλον τοῦ Σόημον, ἐν ἐκείνῳ τὸ πᾶν ἡσκημένη. Σόημος δὲ [i] κατὰ μὲν τὰς δεχὰς πίστεως ἦν, ὅθεν ὧν Ηρώδης [k] ἐνετείλατο παρεῖς. λόγοις δὲ καὶ δωρεαῖς λιπαρέστερον τῶν γυναικῶν ἐκθεραπεύοντος αὐ-

Unc vero in regnum reverſus, domum ſuam *Mariamne & Alexandra inſenſa Herodi.*
turbatam offendit, uxoremque Mariamnen & illius matrem Alexandram male compoſitas. ratæ enim, id quod ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut & nihil rerum alienarum ſuarumve in ſua poteſtate haberent, ægerrime *id* ferebant: & Mariamne regis amorem, ipſius præſertim commodo ſimulatum, fallaciam eſſe exiſtimabat. Illam autem *vehementer* angebat, quod per eum ſteterit, quo minus, ſi quid gravius pateretur, ipſi vitæ ſpes ſupereſſet: ſibique in memoriam revocabat quæ mandata erant Joſepho, ita ut cuſtodes modis omnibus demereri ſtuderet, & in primis Soëmum, gnara ejus in manu eſſe omnia. Ab initio quidem Soëmus fidus erat, ita ut nihil eorum omiſerit quæ præceperat Herodes. Cum autem mulieres ſtu- *Soëmus ad Herodis mandata enunciando adductus.*
dioſius eum blandis ſermonibus & muneribus demu-

[m] Επ' Αἰγύπτῳ Καίσαρος,] *Al.* (ut & *L. B.*) ἐπ' Αἴγυπτον.
[n] Αλέξανδρον,] Αλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Αλέξας & Αλέξανδρος idem nomen, ut pluribus oſtendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Lucæ.* HUDS. Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
[o] Επανιὼν δὲ πάλιν] Ita *Busb.* & *Hen.* perperam *ἐπανιὴν* in *Editis Aliiſque.*
[p] Εὐθὺς μὲν οὖν] Εὐθὺς ἦν *Hen.*
[q] Εἰσβαλεῖν μέλλοντος.] Εμβαλεῖν *Hen.* & *Busb.*
[r] Πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ·] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ (præter *Lugd. Bat.*) *Hen.*
[s] Εκτάττοντος] An ἐξετάζοντος prout in *de Bello?*
[t] Συνιππαζόμενος] Conf. *ἀλλαχ.* lib. 1. c. 20. §. 3. *συνιππάσατο τοιαυτάκις τὸν Πτολεμαΐδα τὰς δυνάμεις ἐξέτασιν.* SPANH.
[u] Ανδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα,] *Epiphanius* vertit, *in* CL. *domibus ornatis cum amicis ſuſcepit*, ac ſi legiſſet *ἀνδρῶσιν.*
[x] Πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις.] Ita *Hen.* πλούτων in *reliquis.*
[y] Ανυδρον διερχομένοις,] Iterum cum *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) *ἀνυδρίαν* in *ceteris.*
[z] Ετυχε πολυ] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*
[a] Λαμπρότερα] Λαμπρότερα τοῦ τὰς ὑπαρχίας ἐπεδείκνυτο *Hen.*
[b] Οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας] Οὐδεὶς εἰς τὰς ὑπαρχίας *Hen.* & *Lugd. Bat.*
[c] Τῷ τε γυναῖκα] Sic *MSS.* τῷ γυναῖκα in *Editis.*
[d] Γ' ἦν ὕποπτον,] Ita *Lugd. Bat.* nam *Alii* ἦν ὕποπτον. HAV.
[e] Φρουρὰν] *L. B.* Φρουρᾷ. Forte ἐν φρουρᾷ. COCC.
[f] Μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων] *Al.* μηδ' ἑνός.
[g] Γεγομμένῳ,] *L. B.* γεγομένῳ.
[h] Βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσχηκέναι·] Βιώσασθαι *Busb.*
[i] Κατὰ μὲν] *L. B.* καὶ τὰ μέν.
[k] Ενετείλατο παρεῖς.] Ita *Hen.* ἐντέταλτο παρεὶς in *ceteris.*

Επι-

mulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata expoſuit: præſertim quod non ſperaret eum cum eadem poteſtate reverſurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas veriſimile erat ſuam retenturas eſſe dignitatem, immo & majorem gratiam ſibi referendi poteſtatem hâbere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura eſſet. nec tamen minorem ſpem concipiebat, ſi Herodes, rebus ex ſententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam ſciebat regem Mariamnes amore juſto vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova ſibi ſemper alia ex aliis ab Herode naſci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optanſque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem eſſe ſibi perſuaderet. id quod poſtea non diſſimulavit, aperte faſſa quid ipſam male haberet.

Herodes reverſus parum benigne à Mariamne excipitur.

2. At ille quidem cum *domum* revertiſſet; magna præter ſpem feliciter aſſequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de iſtis nunciabat, ſolamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more ſuo ſalutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris ſui ſucceſſum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem ſuum occultare potuit; ſed, dignitatis quippe & nobilitatis ſuæ conſcia, dum ſalutaretur ingemiſcebat, & ex narratione ejus triſtitiam magis quam lætitiam præ ſe ferebat: ut jam Herodes non tam ſuſpicionibus quam factis manifeſtis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in ſe habere odium inopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquiſſime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, ſemperque ab uno ad alterum tranſiens in utroque varius erat & inconſtans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum ſæpe eam ob ſuperbiam pœna perſequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à ſe* ſummoveret. Ad ſummam, cum valde eam punire cuperet, veritus eſt ne in ſeipſum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

Acriores ei ſtimulos ſubdunt mater ejus & ſoror.

3. Cum autem ſoror ejus & mater animum illius in Mariamnen intellexiſſent, pulcherrimam ſe occaſionem nactas exiſtimarunt ſuum in eam odium exercendi: & Herodem, dum ſermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci poſſet. Atqui neque ille hujuſmodi verba libenter audiebat, neque in uxorem, quaſi illis fidem haberet, aliquid ſtatuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliſcebatque utrinque malum, dum & illa affectum ſuum non diſſimulat, & hic amorem aſſidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid ſtatuturus. Sed cum interea nunciaretur Cæſar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuiſſe, Cæſari celeriter obviam proficiſcens domum ſuam in eo ſtatu reliquit. At diſcedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui ſui ſedulo curam geſſiſſet, eique præfe-

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Auguſtus.

τὸν, ἡδέως κ' μικρὸν ἤδη, κ' πάλ@ ἐξῆπεν ἁπάσας τὰς ἐντολὰς Ϝ βασιλέως, μάλιστα μὲν ὀλ' ἐλπίσας αὐτὸν ὑπὲ τ αὐτῆς [l] ὑπισρέψειν ἐξουσίας. ἐν ᾧ κ' μᾶλλον [m] ἐκφεύγων τ ἀπ' αὐτ' κίνδυνον, ὁ μικρὰ [n] χαρίσασθ τ γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, αἷς ἰῶ εἰκὸς οὐκ ἀποδυσάσθ Ϝ πρείονθ ἀξιώματ@, ἀλλὰ Ϲ πλέον εἰς τὸ ἀμοιβὴν ἐξεῖναι, [o] βασιλεύσης ἢ Ϝ βασιλεύοντ@ ἀγχῦ ἡμπομένης. ἐπήλπιζε ὀλ' αὐτὸν οὐκ ἤδιον, εἰ Ϲ πάντα κ' νῦν πράξας ὑποσρέψειεν Ηρῴδης, μηδὲν ὅπ τῇ γυναικὶ δυνήσεσθ βουλομένῃ γ' ἀντιπεῖν. ἠπίσαλο γὰ τ πρὸς τὸν Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγ τῷ βασιλεῖ. [p] ταῦτα τὰ [q] προσελκύσαντα τὰς ἐντολὰς ἐξαγγέλλ. Μαριάμμη ᾗ χαλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τ ἐξ Ηρῴδ κινδύνων ἔσοιτ· χαλεπῶς ᾗ διέκειτο, μηδενὸς μὲν τυχεῖν αὐτὸν τ ἴσων εὐχομένη, δυσπρισον ὀλ' εἰ [r] τύχῃ τ μετ' αὐτ' βίον κρίνουσα. κ' τῦτ' [s] διέδειξεν ἐν ὑσέρῳ, μηδὲν ὑπικρυψαμένη Ϝ κατ' αὐτὸν πάθ@.

Β'. Ο μὲν γὰ ὑπὶ μεγάλοις οἷς παρ' ἐλπίδας [t] ἠντυχήκ καταπεπλδικὼς, πρώτῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τύτων εὐηγγελίζετο. μόνλυ ὀλ' [u] ἐκ πάντων ἀφ' τ ἔρωτα κ' τὸν ὅσον αὐτῷ συνήθειαν προπιῶν ἠπάζετο. τῇ ὀλ' ὅτε τὰς [x] εὐημερίας διηγεμένη χαίρειν μᾶλλον ἢ χαλεπῶς φέρειν συνέβαινεν, ὅτ' ὑπικρύπτεσθαι τὸ πάθ@ δυνατὸν ἰῶ. ἀλλ' ὑπ' [y] ἀξίας κ' τ πρείσης εὐγνοίας, πρὸς μὲν τὰς ἀσπασμὰς ἀνέτεινε, τοῖς ᾗ διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συγχαίρειν ἐνέφαινεν, [z] ὡς ἐκ ὑποπτα μόνον, ἀλλὰ κ' καταφανῆ γινόμενα τ Ηρῴδ[ι] [a] ὑπιτραχύτερ. ἠδημόνει μὲν γὰ ὁρῶν τὸ πρόδηλον τ γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσ@ οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο ᾗ τῷ πράγματι κ' τ ἔρωτα φέρειν [b] ἀδυνατῶν, τ τε ὀργῆς κ' τ ἀλλαγῆς οὐκ ἐνέμενεν, ἀεὶ ᾗ ἀπὸ θατέρυ μεταβαίνων εἰς θάτερον ἐφ' ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. [c] ἕτως ἰῶ ἐν μέσῳ Ϝ συνεῖν κ' στέργειν ἀποληφθεὶς, κ' πολλάκις ἕτοιμ@ ὢν ἀμύνασθαι τ ὑποφανίας αὐτὴν, ἀφ' τὸ πρόκαταλῆφθαι τὴν ψυχὴν ἀσθενέσερος εἰς τὸ [d] μεταχήσεσθ τὴν ἄνθρωπον ἐγίνετο. τὸ ᾗ σύμπαν ἡδέως ἂν σκείνην κολάσας, ἐδεδοίκ μὴ λάθῃ παρ' [e] αὐτ' μείζονα τὴν τιμωρίαν ὑποδυόμενος εἰσπραξόμενος.

γ'. Σωιδᾶτα ᾗ αὐτὸν ἕτως ἔχοντα πρὸς τὴν Μαριάμμην ἥτε ἀδελφὴ κ' ἡ μήτηρ, κάλλιστον ὠήσαντο τ καιρὸν τοῦ πρὸς σκείνην μίσυς εἰληφέναι· κ' διαλάλουν ἀ μικραῖς παροξυόμεναι τ Ηρῴδην ἀφορολαῖς, μῖσ@ ὁμᾶ κ' ζηλοτυπίαν ἐμποιῆν δυναμέναις. ὁ ὀλ' οὔτε τ τοιύτων ἀηδῶς ἤκουε λόγων, ὅτε ὁρᾶν τι κ' τ γυναικὸς ὡς πισικὸς ἐπεθαῤῥεῖ. χεῖρον μέντοι πρὸς αὐτὴν εἶχεν ἀεὶ, κ' τὸ πάθ@ ἀνπζεκαίετο, τ μὲν οὐκ ἀποκρυπομένης τὴν ἀφορὴν, Ϝ ᾗ τ ἔρωτα πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντ@· κ' εὐθὺς ἐπράχθη τι τ ἀνηκέσων. νῦν ᾗ Καίσαρ@ ἀγγελθέντ@ κρατεῖν τῷ πολέμῳ, κ' τεθνηκότων Αντωνίυ κ' Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπεγόμεν@ εἰς τὸ Καίσαρ ἀπαντᾶν, κατέλιπεν ὡς εἶχε τὰ πρὸ τὴν οἰκίαν. ἐξιόντ ᾗ Μαριάμμη προσησαμένη τ Σόεμον, πολλὴν τε χάριν τ ὑπηρεσίας ὡμολόγ, κ' μεριδαρχίαν αὐτῷ προσ-

Ϝ

l Επισρέψειν] *L. B.* ὑποσρέφειν.

m Εκφύγων] *L. B.* ἐκφυγὼν.

n Χαρίσασθαι ταῖς γυναιξὶν] Χαρίζεσθαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

o Βασιλεύσης ἢ Ϝ βασιλεύοντ@] Βασιλεύσας & mox γηνσομένας *Hen* (& *Lugd. Bat.*) unde aliquis (ſicuti & *Coccejus* in ora codicis ſui) forſan βασιλεύσαις & γηνσομένας legendum eſſe conjiceret. βασιλεύσης Ϝ βασ. *Vat.*

p Ταῦτα —— ἐξαγγέλλ·] *Ruſinus:* Itaque cum hujuſmodi illum fefelliſſet ſpes, ſecreta omnia indicavit. SPANH. *L. B.* ταῦτ' ἦν.

q Προσελκύσαντα] Ita ex conjectura. προσελκύσαντα in *libris* omnibus, nullo plane ſenſu.

r Τύχῃ] *L. B.* τύχοι.

s Διέδειξεν] *L. B.* ᾗ ἔδειξεν.

t Ηντυχήκ] Ita *Busb.* ἐντυχήκ in *cæteris.*

u Εκ πάντων] Ex πασῶν legiſſe videtur *Gelenius*, non item *Ruſinus* Solamque præponens omnibus. SPANH.

x Εὐημερίας] Conf. ſupr. c. 5. §. 5. SPANH.

y Αξίας κ' τ πρείσης εὐγνοίας.] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀδοξίας in *Editis Aliiſque.* Eſt qui legendum conjicit, ὑπ' ἀδοξίας αὐτῆ κ' τ πρείσης αὐτῆς εὐγνοίας.

z Ως ἐχ] *L. B.* ὡς ὀλ' ἐχ.

a Επιτραχύτερ.] Επιτραχέτερ *Hen.*

b Αδυνατῶν,] Αδύνατ@ ἰῶ *Hen.* & *Lugd. Bat.* ſed in *marg.* ἀδυνατῶν.

c Οὕτως ἰῶ] *L. B.* ὅτως ὦν.

d Μεταχήσεσθαι τὴν ἄνθρωπον ἐβούλετο.] Μεταῦσαι *Busb.* μεῖσαι *Hen.* & *Vat.*

e Αὐτῶ] *L. B.* αὐτῆς.

ſta-

τῆς βασιλέως ἠτήσατο. καὶ κεῖνος μὲν τυγχάνει τῆς τιμῆς. Ἡρῴδης δὲ ἡνίκα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τε μὴ πάλαι συγγεγονὼς παῤῥησίας, ὡς ἤδη φίλος, καὶ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτρας δορυφορούντων Γαλατῶν τετρακοσίους αὐτὸν ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν· διὰ δὲ ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δὲ καὶ τῇ βασιλείᾳ [g] Γάδαρα καὶ Ἵππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δὲ τὴν παραλίαν Γάζαν καὶ Ἀνθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

Ἐπιτυχὼν δὲ καὶ τούτων λαμπρότερος διὰ· καὶ τὴν μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Ἀντιοχείας. αὐτὸς δὲ ἐπανελθών, ὅσον ὤφελε τὰ πράγματα αὐτῷ διὰ τὴν ἔξωθεν ὑπόνοιαν πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἔκαμνε τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τὸν γάμον, ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. [h] ἔρωτα γὰρ ἐδένος ἐλάττω τῶν ἰσορροπούντων ἐπέπονθε μὴ δικαίως τὴν Μαριάμμης. ἡ δὲ, [i] τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν διά. εἶχε δέ τι τὸ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἱκανῶς μὲν [k] ἐντρυφῶσα δεδιωλωμένῳ διὰ τὴν ὑπεροψίαν, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι καὶ κρατεῖν [l] ἄλλου αὐτῆς δ' συγκαταλογιζομένη τῷ καιρῷ, πολλάκις μὲν ὑβριστικῶς αὐτῷ προσηνέχθη, καὶ τότ' ἐκεῖνο ἐξειρωνευόμενον ἔφερεν εὐκαταφόρως καὶ μειζόνως. ἀναφανδὸν γὰρ [m] τήν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ὑπὸ δυσμενείας διεκλεύαζε, καὶ κακῶς ἔλεγε· ὡς ἤδη τέσιν ἐν ταῖς γυναιξὶν εἶναι καὶ μῖσος ἀσπονδον, ἐν ᾗ τότε καὶ διαβολὰς μείζονας. ἥ τε ὑπονοία τρεφομένη παρέτεινεν ἐνιαυτὸν μῆνας, ἐξ οὗ πάλιν Καίσαρος Ἡρῴδης ὑποστρέφει. πέλεον μέντοι προοικονομούμενον ἐκ παλαιοῦ ἐξερράγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [n] ἐκφυομένης. κατακλινόμενος ὁ βασιλεὺς [o] ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὸ φιλοστοργίας ἧς ἀεὶ περὶ αὐτὴν εἶχεν. ἡ δὲ εἰσῆλθε μὲν, ὡς μὴν καὶ κατεκλίθη, [p] παροξύνουσα ἐκφαυλίσεσι καὶ προσλοιδορηθεῖσα, [q] τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν [r] αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει. χαλεπῶς δ' ἐκείνου τὸν ὕβριν ἐνεγκόντος, καὶ γενομένης εἰς προπέτειαν ἑτοίμου, τὸ παραχθὲν αἰσθομένη μεῖζον ἡ δὲ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ παλαιοῦ τὸ οἰνοχόον [s] εἰσπέμπει, κελεύσασα λέγειν, ὡς πείθει Μαριάμμη φίλτρον αὐτῇ συγκατασκευάσαι τῷ βασιλεῖ. κἂν παρέλθῃ καὶ πιθήνηται τί ποτε τοῦτ' ἐστὶν, λέγειν ὅτι φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχούσης, αὐτὸ δὲ ἀφανισθῆναι παρακαλυμένης. μὴ κινηθεὶς δὲ [t] ὑπὸ τὸ φίλτρον, τὸ λόγον δρᾶν ἐᾶν· οὐδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰσπέμπει ἀφαλεξόμενον. ὁ δὲ [v] πιθανὸς ἅμα καὶ μὴ ἀπιθὴς εἰσῆλθε, δῶρα μὲν αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [x] παρεχηθαι λέγων, ἀναπείθειν δὲ φίλτρον αὐτῷ διδόναι. [y] ὡς δὲ τοῦτο ἀφικνηθεὶς, τὸ φίλτρον ἔλεγε εἶναι φάρμακον ὑπ' ἐκείνης διδόμενον, ἃ τὴν δύναμιν αὐτὸς οὐκ [z] εἶδε· διὸ

ceturam à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæsare confidenter, jam ut amicus, colloquutus est, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæsar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ stipatores, dono dedit, terramque ei restituit, qua propter Cleopatram mulctatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim. *Herodis ditionem auct.*

4. Quas ille insuper res consequutus, magnificentior evasit: & Cæsarem quidem ad Antiochiam usque comitatus est. Ille vero reversus; quantum res suas prospero foris successu crescere putabat, tanto plus malorum in domesticis habebat, præsertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus esse videbatur. Flagraverat enim, idque merito; Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur historiæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: sed ingenium habebat mulierbre paulo odiosius; quippe quæ eum amore devinctum satis imperiose tractaret, atque tum quidem, non secum reputans quod in regno viveret & alterius imperio subesset, sæpe in eum petulantius se gereret, id quod ille dissimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipsa palam regis matrem & sororem, & de eis ob ipsarum generis obscuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* esset simultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ: atque ea suspicio *magis magisque* fota integrum annum duravit post Herodis à Cæsare reditum. Postremo alitum diu malum erupit ex hujusmodi occasione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro suo perpetuo in eam amore ad se vocabat. Illa vero ingressa quidem est, tamen non cum eo cubuit, sed cum hoc vellet contempsit & contumelia affecit, quasi patris ipsius fratrisque necis auctor exstitisset. Cum autem ille graviter contumeliam tulisset, & ad temerarium aliquid committendum se parasset, Salome regis soror, majorem turbam sentiens, eò summisit regis pocillatorem à se jampridem subornatum, jussitque ut diceret, à Mariamne rogatum se ut ipsam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod si rex turbatus quæsivisset quid esset, diceret amatorium penes ipsum esse, sed se ab ea oratum ut id regi porrigeret. sin hac amatorii mentione rex non moveretur, fileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita instructum tempore ipso misit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compositus ad fidem & cum studio ingressus, dicit, Mariamnen sibi dona dedisse, suasisseque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat esse pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis esset nescire se: hac de causa se id *regi* indicasse, ra- *Herodes ab uxore iudies magis offensus est.* *Mariamnes ingenium paulo morosius.* *Mariamne ex superbia odium sibi concitat.* *Herodi maleficia exprobrat.* *Salome falsum simulat contra Mariamnem subornat.*

[f] Γαλατῶν τετρακοσίοις αὐτὸν ἐδωρήσατο,] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.

[g] Γάδαρα —— πύργον.] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 20. § 3. Verum mox Gazam etiam Costobaro datam ab Herode §. 9. seq. scribit, ubi regnum adeptus. Unde repugnantia hic à Josepho dici contendit Harduin. de Numm. Herod. p. 23; vid. & de Costobaro uno è Primatibus Idumæorum & Salomes marito *Antiq.* lib. 2. c. 17. §. 4. SPANH.

[h] Ἔρωτα γὰρ] Ἔρωτα μὲν γὰρ *Busb.*

[i] Τὰ μὲν ἄλλα σώφρων] Ita *MSS.* & *Zonar.* τὸ μὲν ἄλλο in *Editis.*

[k] Ἐντρυφῶσα δεδιωλωμένῳ] Καταντρυφῶσα *Zonar.*

[l] Ἄλλου αὐτῆς] Sic *Busb.* & *Hen.* ἄλλων in *ceteris.*

[m] Τήν τε μητέρα] Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis.*

[n] Ἐκγινομένης.] Ἐγγενομένης *Hen.*

[o] Ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας ὥρας,] Ὡς ἀναπαύσασθαι *Hen.* & *Busb.*

[p] Παροξύνουσα ἐκφαυλίσεσι] Παροξύνουσα (hic absolute sumptum) non agnoscunt *Hen. Busb.* & *Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam esse vellem, ut esset, ἃ μὲν κατεκλίθη καὶ παροξύνουσα, ἐκφαυλίσεσι καὶ προσλοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, ἃ μὲν κατεκλίθη, καὶ παροξύνουσα ἐκφ. aut demum, ἃ μὲν κατεκλίθη, καὶ παροξύνουσα ἐκφ. quo modo legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *festinantem eam depulit.*

[q] Τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν] Τὸν πάππον αὐτῆς habet hic *Zonaras* p. 240. A. Alexander enim Mariamnes Pater non ab Herode cæsus, sed Antiochiæ à Scipione Pompeji jussu securi percussus supr. lib. 14. c. 7. §. 4. *Patris* tamen & *fratris* habet hic etiam *Rufinus*. Hyrcanus verò ab Herode cæsus Avus Maternus Mariamnes. vid. supr. c. 6. §. 2. SPANH.

[r] Αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει.] Sic *MSS.* αὐτῇ perperam in *Editis.*

[s] Εἰσπέμπει] Ita cum *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* εἰσπέμπει in *ceteris.*

[t] Ἐπὶ τὸ φίλτρον,] Ἐπὶ τῷ φίλτρῳ *Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Hen.* utraque lectio satis commoda.

[v] Πιθανὸς ἅμα] Πιθανῶς *Busb.* & *Hen.*

[x] Παρεχῆθαι λέγων,] Παρεχηνεῖναι *Busb.*

[y] Ὡς δὲ τοῦτο ἀφικνηθεὶς] Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, ὡς δὲ τοῦτο ἀφικνηθεὶς, καὶ τί τὸ φίλτρον εἴη ἐρωτήσαντος, φάρμακον εἶπεν ὑπ' ἐκείνης διδόμενον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui.

[z] Εἶδε·] *L. B.* εἶναι.

ratum id & ſibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus eſſet, etiam magis exacerbatus eſt: & de ſpadone, qui erat Mariamne fidiſſimus, quæſtionem habuit ſuper pharmaco, ſciens abſque illo nihil tantum tantulumve potuiſſe fieri. At homo in anguſtias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in ſe odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixiſſet. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore ſublato, dicebat, Soëmum, antea & ſibi & regno *ſuo* fideliſſimum, nunquam fuiſſe mandata enunciaturum, niſi majus ei, quam par eſſet, cum Mariamne commercium interceſſiſſet. Atque ita Soëmum quidem è veſtigio comprehendi & necari juſſit: de uxore vero judicium habuit, convocatis ſuis familiariſſimis, & accuſatione in ipſam magno ſtudio inſtituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam eſſe in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt. Tamen lata ſententia, & ipſi & nonnullis qui præſentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, ſed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome ſedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi perſuaſit, conſulendo ut populi motus caveret, qui poſſent exiſtere, ſi ea viva conſervaretur. Atque ita quidem ad necem ducta eſt Mariamne.

Soëmum necari jubet Herodes.

Mariamne capite damnata.

5. Alexandra vero, quo loco res eſſet animadvertens, & ſibi exiguam ſpem ſupereſſe videns ne ipſa ita plecteretur ab Herode, contra quàm in ſuperiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta eſt. Ut enim ſe eorum, de quibus illa accuſaretur, inſciam eſſe oſtenderet, exſiliit foras, & omnium in præſentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adverſus maritum ingratam fuiſſe, & merito ei accidere quæ ejuſmodi res auſa fuiſſet. haud enim quæ oportebat retribuiſſe, de omnibus ipſis bene merito. Hæc dum inhoneſte ſimulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut veriſimile erat, fœdam ejus ſimulationem culpabant; maxime vero eam culpare viſa eſt illa ipſa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorſus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offenſionem reſpiciebat; ſed excelſo quaſi animo ut erraverit, præſertimque manifeſtam ejus turpitudinem ſe ægre ferre monſtravit. Ipſa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta eſt, generis ſui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conſpiceretur, præ ſe ferens.

Alexandra indecore ſe gerit erga Mariamnen.

Mariamnes mors.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata. ipſi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congreſſibus, plus quam dici poteſt, cæteris ſuæ ætatis antecellebat: quæ potiſſima cauſa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minuſque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil aſperius duriuſve ab eo exſpectaretur

Ejus elogium.

κὴ προσαγγεῖλαι τᾶτ' ἀσφαλέστερον αὐτῷ κὴ τῷ βασιλεῖ διᾳληφότα. τοιᾶτων ἀκούσας ὁ Ηρῴδης λόγων, κὴ πρότερον κακῶς διακείμενος, ἔτι μᾶλλον [a] ἠρεθίσθη, τόν τ' εὐνοῦχον, ὃς ἰῶ τῇ Μαριάμμῃ πιστότατος, ἐβασάνιζεν ὡς περὶ φαρμάκων, γινώσκων ὡς χωρὶς ἐκείνου ἐδυνατὸν ἰῶ ἔτι μεῖζον ἢ ἔλαττόν τι πεπρᾶχθαι. φυόμενος δ' ἐν τῇ ἀνάγκαις ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν μὲν ὧν ἔνεκεν ἐβασανίζετο λέγειν εἶχε· τὸ μέντοι τῆς γυναικὸς ἔχθος εἰς αὐτὸν ἔφη γνῶναι, διὰ τοὺς λόγους οὓς ὁ Σόαιμος αὐτῇ [b] φέροιτο. ταῦτα δ' ἔτι λέγοντος, μέγα βοήσας ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἀν, ἔφη, Σόαιμον πιστότατον ὄντα τ' ἄλλον χρόνον αὐτῷ τε ἐν τῇ βασιλείᾳ καταπροδοῦναι τὰς ἐντολάς, εἰ μὴ ἐ θᾶσσόν τε [c] προσεληλύθη τὰς πρὸς τὴν Μαριάμμην κοινωνίας. κὴ τὸν μὲν Σόαιμον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀποκτεῖναι συλλαβόντας· τῇ δ' γυναικὶ κρίσιν ἀπέδωκε, συναγαγὼν τοὺς οἰκειοτάτους αὐτῷ, κὴ τὴν κατηγορίαν [d] ἐσκευασμένην παρῆν· ὑπὲρ τε κὴ τὰς διαβολὰς φίλτρων κὴ φαρμάκων. ἐν δ' ἀκρατὴς ἐν τῷ λόγῳ, κὴ κρίσεως [e] ὀργιλώτερος· κὴ πάλαι ἔτως ἔχοντα γινώσκοντες αὐτὸν οἱ παρόντες, θανάτου αὐτῆς κατεψηφίσαντο. [f] διενεχθείσης δὲ τῆς γνώμης, [g] κατεχώρησε μέν τι κὴ τοιᾶτον αὐτῷ τε καὶ παρ' ἐκείνοις τῶν παρόντων, μὴ σφοδρῶς ἔτως ἀναιρεῖν, κατασχεῖν δὲ εἰς ἔν τι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ φρουρίων. ἐσκευάσθη δὲ [h] τοῦτο τοῦ Σαλώμου, σκηπτὸν ποιήσασθαι τοῦ ἀνδρώπου· κὴ μᾶλλον ἔπεισαν τὸν βασιλέα, τὰς παρασκευὰς δι' ὀλίγου, εἰ ζῶσα [i] τύχοι, φυλάξασθαι συμβουλεύσαντες. Μαριάμμη μὲν [k] οὖν ἔτως ἦλθε τοῦ θανάτου.

ε'. Συνθεωρήσασα δὲ τὸν καιρὸν ἡ Αλεξάνδρα, κὴ ὅτι μικρὰς ἐλπίδας ἔχοι μὴ κὴ αὐτὴ τῶν ὁμοίων ἐκ Ηρῴδου τύχοι, σκαιότατα πρὸς τὸ πρῶτον θρασὺ κὴ λίαν ἀπρεπῶς μετεβάλετο. [l] βλωμένη γὰρ ἐμφῆναι τοῦ ἀγνοιαν ὧν ἐκείνη τὰς αἰτίας εἶχεν, ἐκπηδήσασα κὴ λοιδορουμένη τῇ θυγατρὶ πολλῶν ἀκούσης, ἐβόα, κακοῦ κὴ ἀχάριστον πρὸς τὸν ἄνδρα γεγένθαι, κὴ δικαια πάσχειν [m] ὑπὸ τοιούτοις τολμήμασιν. ἃ γὰρ ἀμείψασθαι δεόντως τῶν πάντων αὐτῶν εὐεργετῶν. τοιαῦτα μεταξὺ καθυποκρινομένης ἀσημόνως, κὴ τολμώσης ἐφάπτεσθαι κὴ τοῦ τείχους, πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς κὴ θᾶσσον τῶν ἄλλων ἡ κατάγνωσις ἰῶ τῆς ἀπειπᾶς πρόσποιήσεως· μᾶλλον δ' ἐνεφάνη παρ' αὐτῆς τὸν ἀποθανούμενης. ἔτι γὰρ λόγον δοῦσα τοῦ ἐρεῖν, ἔτι παρασχεθείσα πρὸς τὴν ἐκείνης δυσχέρειαν ἐπέβλεπεν· ἀλλ' ὡς ἐπὶ φρονήματος τοῦ ἁμαρτίαν, καὶ μᾶλλον ἄσχετα ἐφαίνετο ἀσημονοῦσα ἐνέφηνεν. [n] αὐτὴ γε μὴν ἀτρεμοῦσα τῷ καταστήματι, κὴ τῇ χρόᾳ τῆς σαρκὸς ἀμεταβλήτῳ πρὸς τὸν θάνατον ἀπῆλθε, τοῦ εὐγλωττίαν ἀεὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἄδηλον τοῖς ὑπολαμβάνουσιν αὐτοῦ ἐμφαίνουσα.

ς'. Καὶ εἶν μὲν οὕτως ἀπέθανεν, γυνὴ καὶ πρὸς ἐγκράτειαν κὴ πρὸς μεγαλοψυχίαν ἄριστα γεγυμνασμένη. τὸ δ' ὑπεικὲς ἔλειπεν αὐτῇ, κὴ πλεῖον [o] ἰῶ ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον, κάλλει δὲ σώματος καὶ τῷ πρὸς τὰς ἐντεύξεις ἀξιώματι μειζόνως [p] ἢ ὡς φρόνημα τὰς κατ' αὐτοῦ [q] ὑπερῆρθαι· ἥ τε πλείων ἀφορμὴ δι' μὴ κεχαρισμένως τῷ βασιλεῖ μηδὲ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐπιθυμοῦσα [r] ἐγεγόνει. ἐκκαιδουμένη γὰρ διὰ τὸν ἔρωτα, κὴ δυσχερὲς ἔδειν ἐξ ἐκείνου προσδοκῶσα, τοῦ παῤῥησίαν ἀσύμμετρον εἰ-

a Ηρεθίσθη,] *L. B.* ἀνηρεθίσθη.

b Φοροῖτο.] Ita *Busb.* & *Zonar.* φοροῖ *Gall.* φοροῖμι in *Editis Aliisque.*

c Προσεληλύθει] Sic *Hen.* & *Busb.* προσεληλύθη in *reliquis.*

d Εσκευασμένην τοιούτου,] Εσκευασμένου *Busb.*

e Οργιλώτερος·] Οργίλως κατ' αὐτὸν διέκειτο *Zonaras* p. 240. C. SPANH.

f Διενεχθείσης δὲ τῆς γνώμης,] Διελεγχθείσης *Vat.* in *Epiphanii* versione, *dum hæc ſententia pronunciaretur.*

g Υπεχώρησε μὲν] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſubvenit.* ἐπεχώρησε in *cæteris.*

h Ταῦς πρὸς τοῦ Σαλώμου] Τοῖς πρὸς τοῦ Σ. *Hen.*

i Τύχη,] Τύχοι *Busb.* & *Hen.*

k Οὖν ἔτως ἦγετο] Illud οὖν è *Cod. Hen.* & *Epiphan.*

l Βλωμένη γὰρ] Βλωμένη δὲ ἐμφῆναι *Vat.* Βλωμένη δὲ ἐμφῆναι in *Editis.*

m Επὶ τοιούτοις τολμήμασιν.] Ita in *MSS.* ἐπὶ ταῖς τοιούτοις in *Editis.*

n Αὕτη] *L. B.* αὐτὴ.

o Ην δὲ τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον,] Illud ἰῶ è *MSS.*

p Η ὡς φρόνημα] *L. B.* ἢ φρόνημα.

q Υπερῆρθαι·] Forte ὑπερῆχθαι.

r Εγεγόνει.] Εγένετο *Hen.*

ἦ Καὶ

εἶχεν· ἡνία δ' αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὴν οἰκείους, [s] καὶ πάντα πάντα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπεπόνθει λέγειν ἠξίου· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐχθρὰς αὐτῇ γενέσθαι τήν τε μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ζ'. [t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε μᾶλλον ἐξήφθη τὰ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, ἔχοντος μὲν ἔτως ὡς πρότερον ἐδηλώσαμεν. ὁ γὰρ ἀπαθὴς ὁσίου οἷος ἂν [v] ἐκ συνηθείας ἦν ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως· ἀλλὰ πρότερον ἦρξεν ἐνθυσιαστικῶς, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τῆς συμβιώσεως σὺν [x] ἀπενικήθη μὴ πλείων ἀεὶ γίνεσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐδόκει τῇ νέμεσίν τινα [y] τῇ τοῦ Μαριάμμου ἀπωλείας ἐπιθέσθαι, καὶ πολλάκις μὲν ἀνακλίσεις ἦσαν αὐτῆς, πολλάκις δὲ καὶ θρῆνος ἀχήμων, ἐπενόει δὲ πᾶν εἴ τι δυναῖτο εἰς ψυχαγωγίαν, πότος τε συνουσίας αὐτῷ πραγματευόμενος. καὶ τούτων ἐδέν ἤρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τῆς τοῦ βασιλείας παρῃτεῖτο, καὶ τοσοῦτον ἦλθε τῷ πάθει, ὥστ' αὐτὸν ἤδη τε καλεῖν τοῦ Μαριάμμου πρόσταξαι τοῖς ὑπηρέταις, [z] ὡς ζῶσαν ἔτι τε δυναμένου ὑπακούειν. ἔτως δὲ ἔχοντος, ἐπιγίνεται λοιμώδης νόσος, [a] ἣ τε τῶν ὄχλων τε καὶ φίλων τοὺς πολίτας τε ἐνλαμπροτάτους διέφθειρε, καὶ παρέσχεν ἄπασιν [b] ὑπονοῆσαι κατὰ μῆνιν [c] τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, διὰ τὸν γεγενημένον παρανομίαν ἐπὶ τῇ Μαριάμμῃ. χεῖρον οὖν διετέθη καὶ τοῦτ' αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν λίδους, καὶ προφάσει κυνηγεσίων ταύτας ἐναδημονῶν, σὺν ἕξει πολλὰς διενεγκεῖν ἡμέρας, καὶ προσέπεσε νόσῳ δυσχερεστάτῃ. [d] Φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πῖσις δεινὸς, καὶ τὴν διάνοιαν παραλλαγή· τῶν τε ἰατρευμάτων ἐδὲν ὄ, τι καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐξηύρεν, ἀλλ' ἐναντιούμενα τέλος εἰς ἀπόγνωσιν ἦγεν. ὅσοι τε περὶ αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ προσέφερον βοηθήμασιν οὐδὲν ὑπῆκουσε τῇ νόσῳ, τὰ δὲ ἢ τοῦ βασιλέως σὺν ἔχοντος ἄλλως ἢ τὸ βιαζόμενον τῆς ἀῤῥωστίας διαπαῦσαι, πάντ' οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθεὶς παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τῆς σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τῆς Διδύμης ἀναπλήντες τῇ τύχῃ. κἀκεῖνος μὲν ἐν [e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [f] Σεβαστῇ, τοῦτον τὸν τρόπον ἐνοσηλεύετο.

η'. Διατρίβουσα δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἀλεξάνδρα, καὶ πυθομένη τὰ κατ' αὐτὸν, ἐπιβουλὰς τῶν περὶ τὴν πόλιν φρουρίων ἐγκρατὴς γενέσθαι. [g] δύο δ' ἦν, ἐν μὲν αὐτῆς τῆς πόλεως, ἕτερον δὲ τοῦ ἱεροῦ· καὶ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑπερχείμενον τὸ πᾶν ἔθνος ἐχήκασι. τὰς μὲν γὰρ θυσίας σὺν ἄνευ τούτων οἷόν τε γενέσθαι. τὸ δὲ μὴ ταύτας ἐπιτελεῖν ἐδενὶ Ἰουδαίων δυνατὸν, ἢ ζῆν ἑτοιμότερον ἂν προαχωρησάντων ἢ τῆς θρησκείας, ἣν εἰς τὸν Θεὸν εἰώθασι σπουδάζειν. τοῖς οὖν ὑπὸ τούτων τῶν φυλακτηρίων Ἀλεξάνδρα προσλύεγκε τὰς λόγους, ὡς δέον αὐτῇ καὶ τοῖς ἐξ Ἡρώδου παιδίοις, μὴ [h] φθῇ τις, ἐκείνοις μεταλλάξαντος, ἑτέρους ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων· ῥᾴθυμοι μὲν γὰρ, ἐδεὶς ἀσφαλέστερον τῶν [i] οἰκείων διατηρήσει. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς σὺν ὀλιγωρίας ἤνεγκαν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ret libertate usa est immoderata. Quin & ea ipsam male habebant quæ suis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum passa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infestas sibi reddidit & matrem regis & sororem, illumque ipsum, cui unice fidebat quod non laturus esset ut gravius aliquid pateretur.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi desiderium exarsit, ut qui ita se haberet sicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis esse solet, ejus erga illam erat amor: sed cum primum ad insaniam usque eam deperiret, *postea*, licet liberius fidentiusque se in vitæ consuetudine gesserit, nihil de amore remisit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: adeo ut eam subinde inclamaret, subinde turpiter ploraret, omnesque quas poterat voluptates consectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus desiderium leniret. sed istis nihil proficiebat. Quare & res regni administrare recusabat, & adeo affectu victus est, ut etiam famulis suis imperaret ut Mariamnen appellarent, quasi ea adhuc viveret & audire posset. Cum autem ita se haberet, oritur pestis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem sustulit, cosque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus suspicionem fecit, divina ira id accidisse, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipsum affecit: tandemque in solitudinem egressus, & ibi per speciem venationis semet afflictans, non potuit se per aliquot dies sustinere, quin difficillimum in morbum inciderit. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla, quæ vel minimum ei prodesset, sed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita desperaretur. Atque omnes circa ipsum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere censebant quæ postularet, spem salutis, in victus potestate sitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaste appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Herodes ex uxoris nece perturbatus.

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

Deo vindice oritur pestis.

Herodis morbus.

8. Alexandra autem, quæ Hierosolymis degebat, his de eo intellectis conata est urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipsius, altera vero templi; quibus qui potiuntur, universam gentem in sua potestate habent. nam sine iis sacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à seipso impetrare potest ut sacra non faciat; quippe quod eo sint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem solebant Deo præstare. Alexandra igitur cum harum munitionum præsidiis colloquuta est, demonstrans eas sibi & Herodis filiis debere tradi, ne, si ille mortuus esset, alius quispiam rerum administrationem occupare anteverteret: sin convaluisset, neminem tutius eas servaturum quam ejus domesticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide sua tunc perstiterunt, quam & antea regi

Alexandra absente Herode id agit, ut arces in potestatem suam redigeret.

præ-

[s] Καὶ ταῦτα πάντα πρὸς ἐκεῖνον] Additur ex *L. B.* πάντα. nihil non videlicet, & magna & parva male habuerunt irritaveruntque Mariamnes asperitatem. HAV.

[t] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε] Ἀναιρεθείσης δ' αὐτῆς *Hen.* & *Busb.*

[v] Ἐκ συνηθείας] Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρως *Gall.*

[x] Ἀπενικήθη] *L. B.* ἀπενεμήθη.

[y] Τῆς τοῦ Μαριάμμου ἀπωλείας] Forte τῇ π. M. ἀπωλείᾳ.

[z] Ὡς ζῶσαν ἔτι καὶ δυναμένου ὑπακούειν.] Ἀλλοσ. lib. 1. c. 22. §. 4. ὑπὸ κακώσεως δὲ ὡς ζώσῃ προσλαλεῖν· SPANH.

[a] Ἣ καὶ —— σὺν ὠμοτάτους] Ἣ τε τῶν ὄχλων τοὺς πλείους καὶ τῶν φίλων αὐτῇ τοὺς σὺν τιμιωτάτους *Hen.* & *Busb.* HUDS. *Lugd. Bat.* vulgata (ut puto) concinnius, ita scribit. Ἣ τε τῶν ὄχλων τοὺς πλείους καὶ τῶν φίλων τοὺς σὺν τιμιωτάτους διέφθειρε. HAV.

[b] Ὑπονοῆσαι καὶ μῆνιν] Ἐξυπονοῆσαι *Hen. Busb.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

[c] Τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι,] Ita è *Cod. Vat.* τοῦτο Θεοῦ συν. in *cæteris.*

[d] Φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πῖσις δεινὸς] Eadem *Zonaras* p. 241. SPANH.

[e] Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ Σεβαστῇ,] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 2. §. 7. & c. 21. §. 2. SPANH.

[f] Σεβαστῇ,] Id est *Augustæ*, in honorem Augusti.

[g] Δύο δ' —— ἐχήκασι.] Duæ Arces Hierosolymis, una in Urbe circa Regiam, altera ad Templum Antonia dicta, quas qui obtinent, totius gentis Domini. Vid. infr. c. 8. §. 5. SPANH.

[h] Φθῇ τις,] *Gen.* φθῆτις· *Distingue* φθῇ τις, præveniat aliquis. SPANH.

[i] Οἰκείων διατηρήσει.] Οἰκειοτάτων *Hen.* & *Busb.*

præſtiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege deſperare quamdiu ſuperſtes eſſet. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat conſobrinus. Itaque eum continuo, nunciis miſſis, de Alexandræ inſtituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici juſſit: ipſe vero, poſtquam ex morbo difficulter, nec ſine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ ſimul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de cauſa ſupplicium ſumeret. Quinetiam amicos ejus maxime neceſſarios interficit, Coſtobarum, & Lyſimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, inſuper & Doſitheum, ex hujuſmodi cauſa.

Quam ob rem Herodis juſſu interficitur.

Herodes ſevit in amicos.

Coſtobarus Idumæus Salomes maritus.

9. Erat Coſtobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere ſacerdotum Coze; quem Deum exiſtimant Idumæi. Hunc Coſtobarum, poſtquam Hyrcanus eos ex patriis inſtitutis in Judæorum mores legeſque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum conſtituit; eique ſororem ſuam Salomen nuptum dedit, interfecto Joſepho qui eum ante duxerat, ut *ſupra* indicavimus. Coſtobarus autem, iſta læte admodum & præter ſpem aſſequutus, felicitate *ſua* valde elatus eſt, paulatimque modum exceſſit, neque ſibi honeſtum exiſtimans imperantis Herodis juſſa facere, nec Idumæis in Judæorum poteſtate eſſe, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, ſignificans Idumæam ſemper majoribus ipſius Cleopatræ paruiſſe; ideoque æquum eſſe ut ea ab Antonio regionem illam poſtularet: ſe enim paratum eſſe, ſuam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; ſed quod arbitrabatur, acciſis Herodis viribus, facile ſe poſſe gentis Idumææ dominatum adipiſci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem ſpem, occaſionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas aſſidua quæſiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem iſtam ab Antonio *impenſe* flagitaſſet, eam non impetravit. Herodes autem iſta de re certior factus eſt, atque in eo erat ut Coſtobarum interficeret; ſed, ſororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; ſic tamen ut cum deinceps ſuſpectum haberet propter illum conatum.

Conatur Idumææ principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & ſorore exoratus, ei veniam dat.

10. Aliquanto deinde poſt, cum forte inter Salomen & Coſtobarum ortum eſſet diſſidium, ea illi continuo miſit libellum ad diſſuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ ſponte diſceſſerit, alteri

Diſſidium inter Coſtobarum & Salomen.

νον πιστὸν ὄντις, ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ τότε διέμειναν, μίσει τε τῆς Ἀλεξάνδρας, καὶ τῷ μηδ' ὅσιον ὑπολαμβάνειν ζῶντα τὸν Ἡρῴδην ἀπεγνωκέναι. φίλοι γὰρ ἄνωθεν ἦσαν· εἰς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως [k] Ἀχιάβου λεγ. εὐθὺς οὖν ἐξήγγελλαν πέμψαντες ἐκείνῳ τὴν γνώμην τῆς Ἀλεξάνδρας. ὁ δὴ τὴν μὲν ὀδὲν ἀναβαλλόμενον ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὴ μόλις καὶ σὺν κακοπαθείᾳ διαφυγὼν τὴν νόσον, [l] χαλεπῶς λεγ [m] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένῳ ὁμῶς πρὸς τὸ δυσάρεστον, καὶ πάσαις ταῖς αἰτίαις [n] ἑτοιμοτέρως εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχέτω. φονεύσῃ δὴ καὶ τὸν ἀναγκαιότατον αὐτῷ φίλον, Κοστόβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τὸν Γαδίαν καλούμενον Ἀντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

θ'. [o] Κοστόβαρος λεγ ἦγε μὲν Ἰδουμαῖος, ἀξιώματος τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευόντων τῷ [p] Κοζέ· Θεὸν δὲ τοῦτον Ἰδουμαῖοι νομίζουσιν. [q] Υρκανὸς δὲ τὴν πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταρρυθμίσαντος, [r] Ἡρῴδης τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἄρχοντα τῆς Ἰδουμαίας καὶ Γάζης ἀπέδειξε τὸν Κοστόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, [s] ἰώσηπον ἀνελὼν τὸν εἰληφότα πρότερον αὐτήν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοστόβαρος δὲ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ παρὰ δόξαν, ἦρθη [t] μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, ὥστ' αὐτῷ καλὸν ἡγεμόνος, ἄρχοντος Ἡρῴδου τὸ προσταγμένου ποιεῖν, ὅτε τοῖς Ἰουδαίοις ἔθεσι τοὺς Ἰδουμαίους χρωμένους ὑπὸ ἐκείνοις εἶναι. [v] Διαπέμπεται οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ἰδουμαίαν Φάμενος ἀεὶ τῶν ἐκείνης προγόνων γεγῆσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' εἶναι δίκαιον αἰτεῖσθαι [x] παρ' Ἀντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος εἶναι μεταφέρειν τὴν εὔνοιαν εἰς ἐκεῖνον. ἔπραττε δὴ ταῦτα, τῇ Κλεοπάτρᾳ μὲν οὐδέν τι μᾶλλον εἰς τὸν ἔρχον χρησόμενος· εἰ δὲ [y] περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ἡρῴδης [z] εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὐτὸν ἀρχὰς τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, καὶ [a] μεῖζον πράξειν. ὑπεδέξατο γὰρ τὰς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ χώρας καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ διανοητοῦς αἰσχροκερδίας ἐπήρατο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Ἀντωνίου δεηθεῖσα τῆς χώρας ταύτης ὑπετυγχάνει. λέγονται δὲ πρὸς Ἡρῴδην οἱ λόγοι, καὶ ἐκεῖνον ἕτοιμον [b] λεγ ὑποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφῆκε καὶ συγγνώμης ἠξίωσεν, οὐκ ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τότε.

ι'. Χρόνου δὲ διελθόντος, [c] ἐπεὶ συνέβη τὴν Σαλώμην στασιάσαι πρὸς Κοστόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῇ [d] γραμμάτιον, ἀπολυομένη τὸν γάμον, οὐ κατὰ τοὺς [e] Ἰουδαίων νόμους. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ διαχωρισθείσῃ καθ' αὐτὴν γαμηθῆναι,

Herodes ea de re certior factus, à matre & ſorore exoratus, ei veniam dat.

k Ἀχίαβος λεγ.] Ἐχίαβος *Vat.* in *Epiphanii* verſione *Amabec.*
l Χαλεπῶς λεγ] Χαλεπὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*
m Ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένῳ] Τῷ ψυχῷ καὶ σώματι *Busb.*
n Ἑτοιμοτέρως] Ἑτοιμότερον *Busb.*
o Κοστόβαρος] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 24. §. 6. & ſupr. §. 3. SPANH.
p Κοζέ·] Κοζὲ Idumæorum Deus, *Goze Ruſino.* SPANH.
q Υρκανὸς —— μεταρρυθμίσαντος,] Vid. ſup. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.
r Ἡρῴδης —— Κοστόβαρον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 20. §. 3. SPANH.
s Ἰώσηπον —— ἐδηλώσαμεν.] Vid. ſup. c. 3. §. 9. SPANH.
t Μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,] Μάλα *Busb.*
v Διαπέμπεται] ὃν] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ Διαπέμπεται] πρὸς Κλ. in *reliquis.*
x Παρ' Ἀντωνίου τὴν χώραν·] Iterum cum *Cod. Hen.* παρ' Ἀντωνίῳ in *ceteris.*
y Περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ἡρῴδης] Rurſus prout *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) παρεθείη in *Editis Aliiſque.* HUDS. Confer lib. VI. c. 13. §. 8. & lib. 5. *ἀλωσ.* c. 1. §. 5. SPANH.
z Εὐεπιχείρητον εἶναι] Εὐεπιχείρητον ἤδη νομίζων καθ' αὐτὸν *Vat.* (& *Lugd. Bat.*) Διεπιχείρητον εἶναι νομίζων καὶ καθ' αὐτὸν *Hen.*
a Μεῖζον πράξειν.] Καὶ μᾶζον αὐτῶν πράξειν *Vat.*
b Ἡ διαπτεῖναι τὸν Κοστόβαρον,] Sic *Hen.* & *Busb.* ὃν in *reliquis.*
c Ἐπεὶ συνέβη] Ἐπισυνέβη τ. Σ. ς. πρὸς τὸν Κ. καὶ πέμπει μ. δ. αὐ. γραμματεῖον *Hen.* & *Busb.*
d Γραμμάτιον,] *L. B.* γραμματεῖον.
e Ἰουδαίων νόμους.] Ἰουδαίων *Hen.* & *Busb.*

* *Neutiquam vero feminæ,*] Uxori vero nullatenus ſeparari & ducere alium, niſi prius à marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparavit. *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimiſſis quidem fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra inſtitura Judaïca, & ipſi *Joſepho* inauditum. & miror à viris doctiſſimis (*Joſepho Scaligero* in *Animadverſionibus* in *Euſebium*, p. 159, & *Nic Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Gelenii*. Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ ſponte abierit nubere, niſi prius à viro dimittatur. Veruntamen Salome, non lege generali* (*ſeu communi*, ſc. *Hebraïca*) *ſed tamen ea quæ auctoritatem ac vim obtinuit uſa conjugio renunciavit.*

ναι, μὴ ϛ [f] πρότερον ἀνδρὸς [g] ἀφιέντ⟨ος⟩. οὐ μὴν ἡ Σαλώμη [h] τὸ ἐν γῇ νόμον, ἀλλὰ τὸ [i] ἐπ' ἐξουσίας ἐλομένη, τῷ τε συμβίωσιν προαπηγόρευσε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ηρώδην ἔλεγεν ὑπὲρ τῆς εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ὑπομηναι τὰνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Ἀντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε ϛ λόγου, τοὺς [k] Βάβα παῖδας, ὅτι ἀφεσώζοιντο [l] παρ' αὐτῷ χρόνον ἐναυτῶν ἤδη δώδεκα. τοῦτο γὰρ εἶχεν ἔτος· [m] καὶ πολλῷ ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας ἀκουσθέν, ἐκεκίνητό τε μᾶλλον ὑπὲρ τῷ πιστευθέντι ϛ λόγου. τὸ γὰρ περὶ τοὺς Βάβα παῖδας [n] ἐπιτύδευσε πρότερον ἐπιξενηθῆναι αὐτοὺς, δυσμενεῖς γενομένους τῇ ἀφέσει. τότε γὰρ ἀφ' οὗ μῆκος ϛ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξεληλύθεσαν. ἡ γὰρ ἔχθρα πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μίσος ἀπὸ πιστῶν λῶν. Ἀντιγόνου τῷ βασιλείαν ἔχοντος, Ηρώδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τὴν τῶν [o] Ιεροσολύμων πόλιν· ὑπὸ γὰρ χρείας καὶ κακῶν [p] ὅσα πολιορκουμένοις [q] παρέσεται, πολλοὶ ἦσαν οἱ τὸ Ηρώδου ὀνομαζόμενοι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπονεύοντες ἤδη τῆς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματος οἱ τοῦ Βάβα παῖδες, καὶ πρὸς τῷ πλήθει δυνατοὶ, πιστοὶ διετέλουν Ἀντιγόνῳ, τόν τε Ηρώδου διέβαλλον ἀεὶ, καὶ συμφυλάττειν τοῖς βασιλεῦσι τὴν ἐκ γένους ἀρχὴν παῤῥησιάζοντο. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτοῖς νομίζοντες, ὅτι πιστῶν ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ κρατουμένων τῶν πραγμάτων Ηρώδου, Κοσσώβαρος ἀποδειχθεὶς [r] τὰς διεκβολὰς ἀναφράττειν καὶ φρουρεῖν τὴν πόλιν, ὡς μὴ ἀμπίπτειν ἐξ αὐτῆς τοὺς ὑποχρέως τῶν πολιτῶν ἢ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένους, [s] εἰδὼς ἐν ὑπολήψει καὶ τιμῇ τοὺς ϛ Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρος αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυψεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ηρώδῃ, διελήλυθε γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ὑπόψις, πιστωσάμενος ὅρκοις, ἢ μὴν εἰδέναι τῶν καθ' ἐκείνους, ἀφεῖτο τῆς ὑπονοίας. αὖθις δὲ [t] κηρύγματα ϛ μήνυτρα ϛ βασιλέως ἐκδοθέντος, καὶ πάντα τρόπον ἐρεύνης ὑπενοῦντος, οὐκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῷ τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι, τὸ φωραθῆναι τοὺς ἄνδρας [v] οὐκ ἀνυποτίμητος αὐτῷ πεπισμένος, ἀ μόνον οὐκ ἐκ εὐνοίας, ἀλλὰ ϛ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἤδη ϛ λανθάνειν αὐτοὺς προείχετο. [x] περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ ἀφὸ τοῦ ἀδελφοῦ, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τοὺς τόπους ἐν οἷς ἀφεθέσειν ἐμυήθησαν, ἐκείνους τε καὶ τοὺς συγκατατιθεμένους ἀπέκτεινεν· ὥστε εἶναι μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τοῦ γενικοῦ συγγενείας, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν αὐτεξούσιον [y] αὐτῷ, μηδενὸς ὄντος ἐπ' ἀξιώματος ἐμποδὼν ἴσεσθαι τοῖς πραγματευομένοις.

nubere fas est, nisi prius à marito dimittatur. Veruntamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, sed eâ quæ tum valebat, usa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, se propter suam in eum benevolentiam à marito discessisse: quoniam comperisset eum & Antipatrum & Dositheum novis rebus studere. Atque ad fidem sermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Costobarus decimum jam annum servaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obstupuit rex, cujusmodi quid audiens quod nunquam suspicatus est, eoque magis commotus est, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam sibi infensi repugnassent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum causa fuit hujusmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obsidebat Hierosolymorum urbem, & propter necessitatem & calamitates quibus obsessi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & spe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *esse* perseverarunt, Herodemque semper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam suam præstarent in tenendo principatu quem à patribus accepissent. atque illi quidem, dum & ista *magno* commodo fieri existimarent, hujusmodi rebus studuerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Costobarus, præcludendis exitibus & urbi custodiendæ præfectus, ne cives qui fontes essent & regis adversarii evaderent; cum sciret Babæ filios esse in existimatione & honore apud universum populum, cogitaretque, si eis salutem daret, id sibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos subtraxit & † certis in locis abscondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat suspicatus est, jurejurando fidem fecit, se nihil quicquam de illis scire, eique suspicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium proposuisset, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: sed quòd primum inficiatus esset, si postea viri deprehenderentur non se impune laturum persuasum habens, non solum benevolentia sed necessitate tenebatur eos occultare. De istis quæ sibi nunciata erant à sorore cum rex misisset ad loca ubi esse dicebantur, & ipsos, & alios cum ipsis accusatos interfecit: ut nihil jam reliquum esset de Hyrcani *genere & cognatione*, sed regnum plane in sua potestate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis superstite, qui quæ contra legem fierent impedire posset.

Salome ei repudium mittit, & accusationem instituit.

De Babæ filiis à Costobaro servatis.

Babe filios necari jubet Herodes.

[f] Πρότερον ἀνδρὸς] Πρότερόν forsan *Epiphan.* Vide Grotium ad Matth. c. 5. v. 31.

[g] Ἀφιέντ⟨ος⟩.] Ἐφιέντ⟨ος⟩ solus *Busb.*

[h] Τὸν ἐν γῇ νόμον,] Ἐνγῆν *Hen.* forsan pro ἐγγενῆ (in *Lugd. Bat.* ἐγγενῆ νόμον) prout in *Cod. Busb.*

[i] Ἐπ' ἐξουσίας] Ἐπ' ἐξουσίας *Hen. & Busb.*

[k] Βάβα παῖδας,] Baba vir erat pietate insignis, ex stirpe Asamonæorum (ut constat ex hac ead. §.) qui singulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus mensis *Tisri*, sacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat sibi conscius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cheritoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchasin.*

[l] Παρ' —— δώδεκα.] Παρ' αὐτῶν *Busb.* mallem παρ' αὐτῷ.

[m] Καὶ πολλὴν ἔκπληξιν] In *Cod. Hen.* (ut & *Lugd. Bat.*) ὃ καὶ, & mox *Cod. Hen.* ἐνεποίησεν.

[n] Ἐπιτύδευσε πρότερον] Ἐπιτυδεύθη μὲ αὐτῷ πρ. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[o] Ιεροσολύμων πόλιν·] Ἱεροσολυμιτῶν *Gen. Hen.* & *Epiphan.*

[p] Ὅσα πολιορκουμένοις] Ὅτα τοῖς πολίταις πολιορκ. *Hen.* & *Busb.*

[q] Παρέσεται,] Παρέσεται in *iisdem* (ut *Lugd. Bat.* nam in aliis est ἔσεται)) & *Vat.* nec aliter legisse visus est *Epiphan.*

[r] Τὰς διεκβολὰς ἀναφράττειν] Τὰς ἐπιβολὰς ἀπατρίπτειν καὶ Φρ. *Vat.* ut & Margo *Lugd. Bat.*

[s] Εἰδὼς] *L. B.* εἰδὼς δ'.

* *Ad novas res moliendas,*] *Al.* Siqua interveniisset rerum mutatio.

† *Certis in locis abscondit.*] In propriis prædiis, *Epiphan.* suis in agris, *Gelen.*

[t] Κηρύγματα καὶ μήνυτρα] Ita cum *Cod. Hen.* (& *Lugd. Bat.*) μήνυτρα καὶ κηρύγματα in *cæteris.*

[v] Οὐκ ἀνυποτίμητος αὐτῷ πεπισμένος,] Illud οὐκ, quod in sua versione agnovit *Epiphanius*, inserendum esse volui, sensu id postulante. HUDS. Recte, confirmante nunc etiam clara lectione MS. *Lugd. Bat.* ex quo insuper reposuimus ἀνυποτίμητος, pro quo hactenus lectum fuit ἀνυποτιμήτου, non quidem male, sed fides *Cod.* nostri ostendit maluisse Josephum hoc in versu dicere ἀνυποτιμήτως, sicuti in præcedenti ἔξαρνος. HAV.

[x] Περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων] Vocula περὶ (quam delet & *Cocejus*) commode satis abesse potest. Si quis τὸ περὶ τούτων malit, per me licebit.

[y] Αὐτῷ,] Τυγχάνειν post αὐτῷ adjicit *Busb.*

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria instituta, decem cives conjurarunt. De exstructione Sebastes & Cæsareæ, aliarumque munitionum.

Herodes à patriis moribus recedit.

HAC de causa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis institutis antiquum rerum statum subinde labefactavit, quem inviolatum esse, & integrum manssisse oportebat. unde temporis processu magna mali labes nobis illata est, illis insuper habitis, quibus populus antea adductus erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos quinquennales instituit Cæsari, & theatrum Hierosolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conspiciendum, sed à moribus Judaïcis alienum. horum enim usum & spectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum splendore celebravit, missis qui eum finitimis indicerent, & *spectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accersiti erant spe præmii propositi gloriæque ex victoria. confluxeruntque exercitatissimi quique in ludicris hisce studiis. nam non solum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, sed & in musica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine constituit præmia; atque in id omni cura incumbebat ut nobilissimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo singulari *vincentibus* proponenda curavit: & quæcunque uspiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant studiose æmulabatur, modis omnibus agens ut spectaculum eximium daret & illustre. Theatrum vero ipsum splendidissime ornatum erat, depictis per circuitum Cæsaris gestis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat vestis adeo pretiosum, nihil gemmarum ornatûs *adeo splendidum*, quod non cum ludionibus qui spectarentur simul in conspectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quamplurimis ipsius jussu conquisitis, aliisque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel istæ inter se committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *summa* erat admiratio sumptuum, simul & animorum oblectatio ex periculorum conspectu: indigenis vero manifesta videbatur morum, qui ipsis summo in honore erant, dissolutio. Res ipsa enim indicabat plane impium esse, homines ad bestias projicere in hominum ex spectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam cum ea putarent imagines esse armis inclusas, ideo quod patriis legibus istiusmodi quid colere nefas esset, indignissime eas ferebant.

Ludi & theatra ab Herode facta.

Herodes spectacula exhibet magnifica.

Judæos offendunt trophæa.

2. Neque vero nesciebat Herodes eos turbari, *Herodis ista de re consilium.*

ΚΕΦ. η'.

Ως κατ' Ηρώδην, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι θεραπαίνοντα τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες συνώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαστῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων.

ΑΛΛΑ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶν [z] πατρίων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν. ὑποδιέφθειρε τὴν πάλαι κατάστασιν, ἀπαρεγχείρητον οὖσαν. ἐξ ὧν ὀλίγου καὶ σφεῖς τὸν αὐθις χρόνον ἠδικήθημεν, ἀμεληθέντων ὅσα πρότερον ἐπὶ τῇ εὐσεβείαν ἦγε τοὺς ὄχλους. [a] πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν, αὖθις τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, σφόδρα μὲν ἄμφω τῇ πολυτελείᾳ, οὐ μὴν κατὰ τοὺς Ιουδαίους ἔθους ἀλλότρια. [b] χρῆσις τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ἐπίδειξις, οὐ [c] παραδέδοται. τῷ μέντοι πανηγυρεῖν σκηνῇ ἐπιφανεστάτῃ τῇ τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγείλας τε τοῖς πέριξ, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθληταὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς νίκης [d] εὐδοξίαν, συνελέγοντό τε οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ [e] διαγωνομένοις, [f] θυμελικοῖς καλουμένοις, πρόπαν μέγιστα νικητήρια· καὶ διατιθέασι πάσας τὰς ἐπισημοτάτας ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἄμιλλαν. πρόθυμος δὲ καὶ [g] περὶ τοὺς ἱππους καὶ συνωρίσι καὶ κέλησιν ὁ μικρὸς δωρεάς· καὶ πάντ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ συμποσίων παρ' ἑκάστοις ἐπιτήδευσε, Φιλοτιμίᾳ τοῦ Διὸς μὴν ὠνεῖσθαι τὴν ἐπίδειξιν, ἐξεμιμήσατο. τὸ γε μὴν θέατρον ἐπιγραφαὶ κύκλῳ περιῆχον Καίσαρος, καὶ τροπαῖα τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [h] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσοῦ τε ἀπείρου καὶ λογάδος πάντων αὐτῷ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν οὐδὲν οὕτως ἦν, οὔτ' ἐσθῆτος τίμιον, οὔτε σκεύης λίθων, ὃ μὴ τοῖς ὁρωμένοις ἀγωνίσμασι συνεπεδείκνυτο. θηρσὶν δὲ καὶ θηλείαις ἐχρῆτο, λεόντων τε πλείστων αὐτῷ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τὰς [i] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ παραγιώτερα· τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτὰ τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὴν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ἐπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν πεμπομένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβὲς μὲν γὰρ ἐκ περδήλου κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑποβρίπτειν, [k] ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας· ἀσεβὲς δὲ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [l] θεσμούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δοκοῦντες γὰρ εἰκόνας εἶναι τὰς τῶν ὅπλοις περιειλημμένας, ὅπερ μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ελάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν Ηρώδην ἐκπεραπόμενοι, καὶ

z Πατρῴων] *L. B.* πατρίων.

a Πρῶτον μὲν γὰρ —— ἀλλότρια.] Conf. *Antiq. lib.* 1. *c.* 21. §. 7. τάγε τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων ἀμφιθέατρον, καὶ θέατρον, καὶ ἀγορὰν ἄξια τῆς ἡγεμονίας ἐκόσμησε, καὶ πενταετηρικὰς &c. Athletica certamina quinquennalia in honorem Cæsaris, & Theatrum Hierosolymis ab Herode erectum, & Amphitheatrum in Campo. SPANH.

b Χρῆσίς τε] *L. B.* χρήσει τε. & mox ἐπιδείξεις.

c Παραδέδοται.] Παραδίδοται *Vat.*

d Εὐδοξίαν,] Ita *Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *victoriæ gloria.* (εὐδοξίας *Lugd. Bat.*) δεξίων in *reliquis.*

e Διαγωνομένοις,] *L B.* ἀγωνιομένοις.

f Θυμελικοῖς καλουμένοις,] In *Græcis* omnibus καὶ θυμελικούς. verum auctoritate *Epiphanii*, (qui vertit, *quos Thymelicos vocant*) καὶ expunxi: quasi per θυμελικοὺς intelligendi essent Citharœdi, Citharistæ, Lyristæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si καὶ retineatur, necesse est ut per *Thymelicos* Histriones intelligamus. *Thymele* quidem suggestum erat: & qui semet illic exercebant *Thymelici* appellabantur. Videsis *Baldi* Lexicon *Vitruvianum*, p. 130.

g Τεθρίπποις καὶ συνωρίσι] *Gen.* nec non quadrigarii ac trigarii; immo *bigarii*. SPANH.

h Ἐκεῖνος ἐκτήσατο,] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐκείνους in *Editis Aliisque.*

i Ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας] Ἄλκας ὑπερβολὰς *Hen.*

k Ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας·] Ἐπὶ τέρψεσι *Busb.*

l Θεσμούς.] Εθισμοὺς *Vat.*

καὶ [m] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ὤετο· καθωμίλει δ' ἑνίους καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν σκῆνον τοιοῦτον θεμένων, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [n] εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν οἷσὲ, [o] μὴ φέρειν εἰκόνας [p] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ εἶναι πάτριον αὐτοῖς. Ηρῴδης δὲ τεταραγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν μεταπεισθέντας, εἰ μὴ τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους, εἴς τι θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [q] τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα ἐπύθετο. τῶν δ' ἐκβοησάντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ἐπιτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸν ὡρισμένον κόσμον, ἐπιδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [r] τὰ ξύλα. τὰ δ' εὐθὺς ὑπὸ λύπης ἀποσυληθέντα, γέλως καὶ πλεῖστον εἰς ἅπαντας ἐδιώκθη, τῷ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἐν εἰρωνείᾳ τίθεσθαι τὰς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τέως μὲν οὖν τὸν τρόπον αὐτοῦ μεταχαραξαμένου τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ὁρμὴν ὑπ' [s] ἐπεπόνθεσαν ἐξ ὀργῆς διαχέασθαι, οἱ πλείους μὲν εἶχον ὡς μεταβεβλῆσθαι, μὴ χαλεπάνειν ἔτι. τινὲς δ' αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τῶν οὐκ ἐξ ἔθους ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὸ καταλύεσθαι τὰ πάτρια μεγάλων ἡγούμενοι ἄρχειν κακῶν, [t] ὅσιον ὠήθησαν ἀποκινδυνεῦσαι μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἐξαλλαττομένης αὐτοῖς τῆς πολιτείας, θεωρᾶν Ηρῴδην, πρὸς βίαν ἐπισάγοντα τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲν βασιλέα, τῷ δ' ἔργῳ πολέμιον φαινόμενον ἅπασι ἔθνεσι. [u] ἐκ τούτου σωφρονισθέντες πάντα κίνδυνον ὑποδύεσθαι δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, τὰ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις [x] ὑπολαβόντες· ἦν δέ τις αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [y] ἤκουσεν, καὶ τῶν διεφθορότων τὰς τοῦ ὀφθαλμοὺς σωφρονισμένος, οὐκ ὡς [z] συνεργήσαί τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὸς, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταστήσεις αὐτὸν, παθεῖν εἴ τι κἀκείνοις [a] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὴ μετρίαν τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν ἡγεῖσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συμβουλίου εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδ' αὐτὸν Ηρῴδην [b] διαφεύξεσθαι, προσπεσόντων [c] ἐξ ἀφανοῦς, πολλοὺς δ', εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκεῖνα, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ ταῦτ' αὐτοῖς ἀρκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζειν ἐδόκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [d] οὖν προκατασκευάσαντες, ὅτι τοιαύτης ἦσαν [e] προθυμίας. εἷς δέ τῶν [f] ὑφ' Ηρῴδου πολυπραγμονεῖν καὶ διαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξαπίνης ὅλου τὴν ἐπίθεσιν, εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι μέλλοντι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δέ, ἅτε οὐκ ἀνοίκειον ὑπολαβὼν τὸν λόγον, εἰς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ σφίσιν ἐκ τῶν πλείστων αὐτῷ, καὶ τὰς πραχθείσας τοῖς καθ' ἕκαστα [g] γινομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνομαστὶ τοὺς ἐν τῇ αἰτίᾳ ἐκάλει. προσπιπτόντων δ' αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτόφωροι λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν διαφύγοιεν ἤδεσαν· ἐπεκτήσαντο δὲ τὴν ἀναγκαίαν [h] καταφρονῶ καὶ τέλος, τῷ μηδὲν ὑφιέναι καὶ φρονήματος. ἅμα γὰρ συναπέντες, ἅτε δεινὸν ἡγησάμενοι τὴν πρᾶξιν, ἀνέδειξαν ἤδη κρείττονα τὰ ξίφη· [i] ὡμολόγησάν τε καλῶς καὶ

& vim *illis* inferre intempestivum existimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione solveret. Verum nihil proficiebat: sed quod moleste ferrent ea, quibus illum flagitium admittere existimabant, uno consensu vociferabantur, si omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non passuros. haud enim moribus patriis fas esse. Herodes vero, cum videret illos turbatos esse, & non facile ei cessuros, nisi solatii aliquid adhiberetur, eorum præcipuos vocat, & in theatrum ductis trophæa monstrat, quæritque quidnam hæc eis videantur. Cumque exclamassent, hominum esse imagines, *tunc ille*, ubi jusserat ornamenta detrahi, merum lignum eis ostendit. Atque ista repente suo denudata erant ornatu, & risus in omnium ora vultusque diffusus est; quippe qui jam ante imaginum apparatus pro ridiculo ducerent.

3. Cum autem populum hoc pacto repulisset, atque impetum quo irati ferebantur dissipasset, plerique sic erant ut mutati pacatique esse viderentur. tamen eorum nonnulli in offensione ex mutatis moribus perseverabant; &, cum crederent ex patriis institutis violatis magna oritura esse mala, satius esse putarunt vel quodvis periculum subire, quam videri Herodem sinere, mutato rerum statu, quidquam contra receptos per vim introducere, &, dum pro rege se gereret, revera se toti genti inimicum infestumque ostendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones sub vestibus sumpserunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quasi eos in facinore patrando multum adjuturus, sed cum eis adversa pati paratus, si eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offensi.

Decem viri contra Herodem conjurant.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, spei pleni ne Herodem quidem ipsum evasurum, cum ex improviso eum adorituri essent: aut certe si ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atque ita regi ipsi occasionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamsi ipsis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emissariis, cui datum erat istiusmodi de rebus satagere eique referre, totum negotium, ab ipso deprehensum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere visum est, si vel ad odium respiceret, quod sibi à plerisque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere singulis coortas) recepit se in regiam, & conjuratos suis nominibus evocabat. Cum autem à satellitibus, illos adortis, in ipso facinore comprehensi essent, ubi intellexerunt se crimen effugere non posse, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honestarent, de animo suo nihil remittendo. non enim eos facti suppuduit, aut quidquam sunt inficiati; sed cum jam tenerentur, pugiones ostenderunt: confessique sunt

Detegitur conjuratio.

Libera conjuratorum confessio.

m Βίαν δὲ ἐπάγειν ἄκαιρον ὤετο·] Ita *Busb.* βία vel βίᾳ in *ceteris.*

n Εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν] Εἰ καὶ τὰ πάντα *Hen.*

o Μὴ φέρειν ——— λέγοντες.] Conf. *Aluor.* lib. 1. c. 33. §. 2. & inft. lib. 17. c. 6. §. 2. SPANH.

p Ανθρώπων ἐν τῇ πολ.,] Ανθρωπων ὁρᾶν ἐν τῇ π. *Busb.*

q Τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς] Τί ποτ' ἔχειν δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα *Vat.*

r Τὰ ξύλα.] Τὰ ξύλα ἀπ' ἀλλήλων *Vat.*

s Επεπόνθεισαν ἐξ ὀργῆς διαχέασθαι,] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπεπόνθεισαν in *Editis.*

t Οσιον ὠήθησαν ἀποκινδυνεῦσαι μᾶλλον,] Ita *Hen.* & *Busb.* ὅσιον δὲ ὠήθησαν in *Editis Aliisque.*

u Εκ δὲ τούτου σωφρονισθέντες] Εκ δὴ τούτου *Busb.*

x Υπολαβόντες·] Υποβαλόντες *Hen.*

y Ηκουσεν,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *audiebat.* ἤκουσεν in *Editis Aliisque.* ἤκουσεν *Hen.* ἤκουεν *L. B.* ἠκουεν *Coccejus.*

z Συνεργήσαί τι] Ενεργῆσαί τι καὶ δρᾶν εἰς *Hen.*

a Συμβαίνῃ δυσχερές·] Συμβαίνοι *Vat.* συμβαίνει *L. B.*

b Διαδράσεσθαι,] Διαφεύξεσθαι *Hen.*

c Εξ ἀφανοῦς;] Ita cum *Hen.* & *Busb.* δι' ἀφανοῦς in *reliquis.*

d Οὖν προκατασκευάσαντες,] Illud δὲ è *Codd. Hen. Busb.* & *Vat.*

e Προθυμίας.] Ita *Hen.* & *Busb.* qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τῇ αὐτῆς. Non est cur dubitem, quin *Epiphanius* legerit προθυμίας, qui vertit, *cumque parati cum audacia properarent.* προθεσμίας in *Editis Aliisque.* mallem tamen ἐπὶ ταυτῆς ἦσαν προθεσμίας.

f Υφ' Ηρώδου] Sic *Busb.* & *Vat.* ἐφ' Ηρώδου in *reliquis.*

g Γινομένας,] Γινομένοις παρυφισαμένας, διαχωρήσας *Hen.*

h Καταφρονῶ δὲ τέλους,] Ex hoc loco aliquis forsan suspicaretur *Josephum* scripsisse τὸ πέρας δὲ τέλους supr. cap. 6. § 4.

i Διωμολογήσαντο] Ita *Hen.* & *Busb.* διωμολογήσαντες in *Editis Aliisque.*

sunt se pulchre ac pie conjurationem fecisse, ne quidem quæstus ullius gratia, neque suis ut obsequerentur affectibus; sed, quod majus, pro institutis publicis, quæ par est ut omnes aut custodirent aut pro illis vitam amitterent. Istis quidem ab illis de suo insidiandi proposito magna cum fiducia dictis, à regiis circundati *militibus* abducti sunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt. Verum cum & indicem istum, qui illis odio erat, quidam non multo post corripuissent, non solum interfecerunt, sed & membratim discerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quisquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæstionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confessiæ sunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadversum est, à totis familiis pro temerario ausu pœnas repetendo. At populi perseverantia, & in legum tuitione intrepida constantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, nisi se tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumsepire, ne hujusmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim discerptus.

Herodes seipsum munit.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipse, & templum validitate munitionis, quæ Antonia vocabatur, quam ipse construxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum esse posse Samariam, quam nominavit Sebasten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris esse momenti, locum valide munivit, distantem quidem Hierosolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter usui esse posset. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem, quæ quondam Stratonis turris appellabatur, ab ipso vero Cæsarea nominata est. item in Magno campo, cum ex lectis circa ipsum militibus forte quosdam duxisset, castellum construxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Esebonitim. Et ista quidem in singulis, ad *locorum* securitatem semper aliquid adjiciens, totamque gentem custodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu leviissimo fieri solebant, neque laterent cum concitari cœperint, dum nonnulli semper in promptu haberentur qui motus resciscere & impedire possent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eò coloniam, tum eorum quorum opera in bello usus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate erigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in sui securitatem etiam munificentiæ valde studebat; atque nomine ejus mutato Sebasten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, divisit incolis, ut in

Stratonis turris dicta Cæsarea.

Samaria munitur & Sebaste vocatur.

---

k Τὸ ᾗ πλέον] Τὸ δ' ἅπαν *Busb.*

l Α κ᾽ πᾶσιν ἢ φυλάττειν ἢ ϑηράσειν] Ita *Busb.* & *Hen.* ἃ κ᾽ πᾶσι φυλάττειν in *Editis Aliisque.*

m Αὐτοῖς τ᾽ βασιλικῶν ἤγοντο,] Αὐτὰς *Hen.*

n Μελισὶ διειλόντα γιγόμενα,] Μελισὶ διειλόντες itidem *Zonaras* p. 241. B. SPANH.

o Τὰ γιγόμενα,] *L. B.* ταῦτα γιγόμενα.

p Πικρότερον κ᾽ φιλονεικον] Eo modo *Hen.* πικρότερον in *reliquis.*

q Ετιμονὴ] *L. B.* ἐπιδρομὴ.

r Κρατῶν.] *L. B.* κρατοῖν.

s Ὑπὸ τ᾽ —— Αντωνίαν,] Conf. supra cap. 7. §. 9. SPANH. Hic duo *φρούρια* Hierosolymitana indicat. REL.

t Διηρᾶτο] Lege Διαιρᾶτο. COCC.

v Επιόησεν] Ita *L. B. Alii*, minus recte. HAV.

x Καλίσας μ᾽ αὐτὸ Σεβαςὸ] Conf. ἄλλο. lib. 1. c. 2. & c. 21. §. 2. SPANH.

y Γίνεσϑ τοῦτο ὁδὸν ἔλαττον,] Ita *Hen.* in *reliquis* οἱόμεν᾽ ᾗ κ᾽ τ᾽ χώρας ὁδὸν ἔλαιζον ἰχυροποιεῖν τ᾽ τόπον.

z Στρατωνο᾽ πύργον,] Conf. ἄλλο. lib. 1. c. 21. §. 4. Στρατωνος ἐκαλεῖτο πύργος. SPANH.

a Εν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Εν ᾗ τῷ μέγ. *Hen.*

b Τῷ μεγάλῳ πεδίῳ] Conf. sup. lib. VIII. c. 2. §. 3. SPANH.

c Αποκληρώσας] Απεκληρώσας iterum in *Cod. Hen.*

d Γάβα] Eo modo *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Epiphan.* adsentiente *Stephano Byzantino*, apud quem Γάβα πόλις Γαλιλαίας. in *Editis Aliisque* Γάβαλα. HUDS. Eusebius in Chron. pag. 76. vocat τὸν ἐν Γαλιλαίᾳ Γαμαήλ. Locus est mutilus. At *Gamala* legendum videtur גמלא גמלי nota est Hebræis. de qua alibi. REL. Conf. supr. lib. 9. c. 9. §. 1. SPANH.

e Εσεβωνῖτιν.] Ita *Hen.* (& *Lugd. Bat.*) nec aliter *Epiphan.* cujus in libris *Sebonitidem*, aut *Sobonitidem*. Εσμωνῖτιν in *Editis Aliisque*, ε mutato in σ, & β in μ. Vide lib. 13. c. 15. §. 4.

f Επιξυλίσκων,] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐξυλίσκων in *cæteris.*

g Απ᾽ ἐξυσίας] Ita ex infer. c. 9. §. 3. ἀπ᾽ ἐξυσίας in (*Lugd. Bat.*) *Editis Aliisque.*

h Συμμαχησάντων κ᾽ τὰς πολίμους,] Συμμαχησάντων αὐτῷ *Vat.*

i Επετήδυεν,] Sic *MSS.* ἐπιτήδυεν, & mox ἐπιτηδύεῖο in *Editis.*

k Νεὼν ἐγείρειν,] Aut ναὸν aut ναὸν scribendum. male in *libris* νέον. HUDS. Atque etiam in *L. B.* expresse ναὸν (quod reponi pro ναὸν jussi) exstat. HAV.

l Διὰ τὸ σφέτερον] Δι᾽ αὐτῶ σφέτερον ἐὸν *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Vat.*

m Οτι σφὰς ἀσφάλειαν αὐτῷ] Οτι κ᾽ σφὰς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτῶν τὸ φιλ. *Hen.* & *Vat.*

n Σεβασὴν καλῶν,] De Samariæ sub Σεβαςὴ nomine ab He-

ἐυσεβείᾳ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς ἡγεῖσϑαι, κέρδος μὲν οὐδενὸς, οὐδ᾽ οἰκείων ἕνεκεν παϑῶν, [k] τὸ ᾗ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐϑῶν, [l] ἃ κ᾽ πᾶσιν ἦ φυλάττειν ἢ ϑνήσκειν σφῶν αὐτῶν ἄξιον. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῇ σφετέρᾳ δ᾽ ἀπονοίᾳ ἐμπαρρησιασάμενοι, πιστευόντων [m] αὐτοῖς τ᾽ βασιλικῶν ἤγοντο, κ᾽ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ᾽ οὐ πολὺ ᾗ κ᾽ τὸν τοῦτο μηνύσαντα κατὰ μῖσο᾽ ἁρπασάμενοί τινες, οὐκ ἀπέκτειναν μόνον, ἀλλὰ κ᾽ [n] μελισὶ διελόντες πρῶτα ἔσυρον κυσίν. ἐωρᾶτο ᾗ πολλοῖς τῶν πολιτῶν [o] τὰ γινόμενα, κ᾽ κατεμήνυσεν οὐδείς, ἕως Ηρώδης [p] πικρότερον κ᾽ φιλόνεικον ποιησάμενος τὴν ἔρευναν, ἐκβασανιϑεῖσαί γυναῖκές τινες ὡμολόγησαν ἃ πραχϑέντα εἶδον. κ᾽ τ᾽ μὲν ἐνεργησάντων ἐχώρει τιμωρία, παυσικὶ τὴν περιπέτειαν αὐτῶν ἐπεξιόντ᾽. ἡ δ᾽ [q] ἅπιμονὴ κ᾽ πλῆϑος, κ᾽ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκατάπληκτον, ῥᾴδιον ἐποίᾳ τ᾽ Ηρώδῃ, εἰ μὴ μετὰ πολλοῦ᾽ ἀσφαλείας [r] κρατῴη. κ᾽ λέγω πάντοϑεν περιειληφέναι τὸ πλῆϑ᾽, ὡς μὴ νεωτερίζόντων φανερὰν ἰδέᾳ τινὶ ἀπόστασιν.

ε'. Ἐξωχυρωμένης οὖν αὐτῷ τῆς πόλεως μὲν [s] ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἐν ᾗ [t] διητᾶτο, ᾧ ᾗ ἱερὸ τῇ πόλει τὸ φρούριον ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Αντωνίαν, τὸ κατασκευασϑὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ, τρίτον πάντι τῷ λαῷ τὴν Σαμάρειαν [v] ἐπενόησεν ἀντιτείχισμα, [x] καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαςὴν, οἰόμεν᾽ ᾗ κατὰ τῆς χώρας [y] γενέσϑαι τῶν ὁδὸν ἔλαττον, ἰχυροποιεῖ τ᾽ τόπον, ἀπέχουσα μὲν Ιεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὖχρησον δ᾽ ὄντα κ᾽ κοινὸν ἅπ τε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ κ᾽ τῇ πόλει χωσομένοις. τῷ ᾗ ἔϑνει πάντι φρούριον ἐκωκοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲν καλούμενον [z] Στράτων᾽ πύργον, Καισάρειαν δ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ προσαγορεύϑεν. [a] ἔν τε [b] τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῶν ἁπλέκλων ἱππέων πρὸς αὐτὸν [c] ἀποκληρώσας, χωρίον συνέκλεισεν ἅπ τε τῇ Γαλιλαίᾳ [d] Γάβα καλούμενον, κ᾽ τῇ Περαίᾳ τὴν [e] Εσεβωνῖτιν. πᾶσι μὲν οὖν ἐν τοῖς κ᾽ μέρ᾽, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [f] ἐπιξυλίσκων, κ᾽ ἀλαλαμβάνων φυλακαῖς τὸ πᾶν ἔϑν᾽, ὡς ἦκισα μὲν [g] ἀπ᾽ ἐξυσίας εἰς τὰς παραχὰς προπίπτειν, οἷς ἐ μικρᾷ κινήμα᾽ ἐγχωμένᾳ συνεχῶς ἐξῶντ᾽, λανϑάνειν ᾗ μηδ᾽ εἰ ϑᾶσσον κινοῖεν, ἐφεστηκότων ἀεὶ τινῶν πλησίον οἳ ἐ γινώσκῃ ἐ κωλύῃ ἐδύναντ᾽. τότε ᾗ τὴν Σαμάρειαν ὁρμημέν᾽ τελεῖν, πολλὰς μὲν τ᾽ [h] συμμαχησάσῃς κ᾽ τὰς πολέμους, πολλὰς ᾗ τ᾽ ὁμόρων συμπολιζειν [i] ἐπετήδευεν, ὑπό τε φιλοτιμίας ᾧ [k] νεὼν ἐγείρειν, κ᾽ [l] ἅμα τὸ πρότερον οὐκ ἐν τῷ ἅπασιν ὄσον, κ᾽ μᾶλλον [m] ὅπ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐπετηδεύϑη, τήν τε προσηγορίαν ὑπήλλαξε, [n] Σεβαςὴν καλῶν, κ᾽ τ᾽ χώρας ἀρίςου ὄσον τὸ πλησίον καϑεμέρισε τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς [o] ἐπὶ-

ipso statim adventu feliciter agerent: & validō muro urbem circumdedit, usus declivitate loci ad firmitatem, comprehensoque spatio, non quantum fuerat prius, sed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque stadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio sacrum sesquistadii locum reliquit, omnibus rebus ornatissimum, & ibi templum exstruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in singulis ejus partibus indies decorabat, sibi quidem necessarium esse videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam castelli ad instar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut posset ex elegantiæ studio beneficentiæ etiam monumenta posteris relinquere. *Templum Samariæ ab Herode exstructum.*

ΚΕΦ. Θ'.

Περὶ τῦ λιμῦ κ τὴν Ιυδαίαν Συρίαν γενόμ· κ ὡς Ηρώδης, γάμον ἑαυτῷ προσκατεργασάμεν, Καισάρειαν κ πόλεις ἄλλας Ελληνίδας ἀνακτίζει.

Κατὰ τῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν, [v] τεσσαρακαιδέκατον ὄντα τ Ηρῴδυ βασιλείας, πάνη μέγισα τὴν χώραν [x] ἐπέλαβεν, εἴτε δὴ τ Θεῦ μίσει· ἢ κὴ κ τὴν [y] ἀπαντήσαντ· τ κακῦ. [z] πρῶτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διήνεκεῖς [a] ἐγένοντο, κ [b] διὰ τὸ τοιῦτον ἄκαρπ· ἡ γῆ, [c] μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν εἴωθεν ἀναβλαστάνειν φέρσα· ἔπειτα τ διὰ τῆς κ τὴν ἔνδειαν τ σιτίων ἐξαλλαττομένης, νόσοι τ σωμάτων τ πάν· ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διήνεκῶς ἀντεφοδιαζομένων αὐτοῖς τ κακῶν. τό, τε γὰρ [d] ἠπορῆσθαι θεραπείας τ τροφῆς ἐπέτεινεν εἰς πολὺ δεξαμένην ἰσχυρῶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥτε φθορὰ τ ἄντων ἀπολλυμένων ἀφῃρεῖτο κ τὰς πολίονας εὐθυμίας, ἐπεὶ προσαρκεῖν τ ἀπορίας ἐξ ὑπαμελείας [e] οὐκ ἦν. φθορά γε μὴν τ [f] ἐπ' ἔτους καρπῶν, κ τ ὅσοι πρότερον ἀπέκειντο δεδαπανημένων, ἤδεν εἰς ἐλπίδα [g] χρησὸν ὑπελείπετο, μᾶλλον ἢ κ προσδοκίαν ὑπιτίνοντ· ἐκ κακῦ, κ ἤδε κατ' ἐκεῖνον τ ἐνιαυτὸν μόνον. ὡς αὐτοῖς εἶναι μὲν ἤδεν ὑπόλοιπον, ἀπολωλέναι δ' [h] κἀκ τ πολιόντων τὰ σπέρματα, [i] μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνεῖσης τ γῆς. ἡ τε ἀνάγκη πολλὰ διὰ τὰς χρείας σκαιωρεῖσθαι. κ τὰς ἀπορίας ὑπὸ ἐλαττῦς εἶναι συνέβαινεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τ τε φόρων ὡς ἐλάμβανεν ἀπὸ τ γῆς ἀφῃρημένῳ, κ τὰ χρήματα δεδαπανηκότι [k] πρὸς φιλοτιμίαν ὧν τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. [l] ὧν τε ἤδεν ὅ, τι κ βοηθείας ἄξιον [m] ἐδόκει, προσκατηφόρ· ἐκ κακῦ κ μῖσ· εἰς αὐτὸν ὑπ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ ὑπ εὖ πράτειν φιλαίτιον [n] ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.

β'. [o] Ἐν τοιούτοις διενοεῖτο βοηθεῖν τῷ καιρῷ. χαλεπὸν δ' ἦν, ὅτε τῶν πλησίον ἔχόντων ἀποδίδοσθαι σιτία, τῷ μηδ' αὐτὸς ἐλάττω πεπονθέναι, χρημάτων

CAP. IX. XII.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias sibimet adornasset, Cæsaream & alias urbes Græcas instaurat.

Cæterum eodem anno, qui regni Herodis xxx^us^ fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaserunt, sive ex Dei ira, sive malo statis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat siccitas, & inde insequuta est sterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ solita erat sponte sua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & pestilentiæ morbus grassabatur, *aliis post alias* calamitatibus perpetuo in ipsos *irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, pestis vehementer ingravescens magis exacerbatur, & strages eorum qui ita moriebantur etiam superstitibus omnem de se spem eripuit, ut qui necessitatibus suis nulla cura subvenire possent. Porro corruptis anni fructibus, & absumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod sperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, & non in istum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis restaret, sed etiam semina reservata perierint, terra secunda vice nihil reddente. Quin & necessitas fecit ut ad inopiam sublevandam novis quamplurimis excogitandis studerent. fiebatque ut ipse rex non minus egestate laboraret: ut qui nihil tributi, prout consueverat, è terra acceperit, & pecuniam consumpserit in liberalitate erga eos, quorum urbes instauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum esset subditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus prospere cedant, in eos qui præsunt querelas adhibeant. *Fames in Judæa, & ex fame pestis.*

2. Cum ita se res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum suppeditaret, ut qui *Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.*

Herode restauratæ anno. *Harduin.* de Nu Herod. p. 60. SPANH.

o Εὐθὺς ἐν εὐδαιμονίᾳ] Εὐθὺς *Hen.* & *Lugd. Bat.*

p Συνόντες οἰκεῖν·] Συνόντας solus *Hen.*

q Περιλαβε,] Ita *Hen. Vat.* προσέλαβε in *reliquis.*

r Ημισταδίων] *L. B.* ἥμισυ σταδίων. *Epiphan.* unius & semis.

s Καὶ ——— ἤγειρεν·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 2. ναόν τε ἐπιδημοτάτῳ τῷ Καίσαρι μέγιστον· SPANH.

t Διὰ πάντων εὐμοίρῳ κοτωῶν] Διὰ πάντων εὐσόμῳ *Hen.*

u Τεσσαρακαιδέκατον] *Sc.* ab Antigoni morte, ut dicit *Usserius* ad A. M. 3679.

x Επέλαβεν,] Ita *MSS.* ἐπέβαλεν *Gen.*

y Απαντήσαντ· δὲ κακῦ.] Οὕτως ἀπαντήσαντ· *Hen. Busb.* & *Vat.*

z Πρῶτον ——— ἡ γῆ,] Gelu percussa terra. *Rufin.* SPANH.

a Εγίνοντο,] Εγένοντο *Busb.* & *Hen.*

b Διὰ τὸ τοιῦτον] Διὰ τοῦτο *Busb.*

c Μήθ' ὅσα κατ' αὐτὴν] Sic *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.* μηδ' ὅσας κατ' αὐτὴν in *Editis Aliisque.*

* *Irruentibus.*] Ita verto auctoritate *Glossarii Veteris*, in quo, ἐφοδιάζω *impetum facio, irruo.*

d Ηπορῆσθαι θεραπείας κ τροφῆς] Ita sane cum *Hen.* (& Coccejo) vel ἀπορεῖσθαι legendum. antea erat ἠπορῆσθαι.

e Οὐκ ἦν.] Οὐκ ἠδύναντο *Hen.* ἐδύναντο. *Lugd. Bat.*

f Επ' ἔτους καρπῶν,] Επ' ἔτους *Hen.* (*Lugd. Bat.*) & *Busb.*

g Χρησὸν] Lege χρησίμων. COCC.

h Κἀκ τ πολιόντων τὰ σπέρματα,] Ita *Hen.* κ τ in *cæteris.*

i Μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνείσης τ γῆς.] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.*

k Πρὸς φιλοτιμίαν] Πρὸς φιλοτιμίας *Busb.*

l Ων τε ——— προεστηκότων.] Deest horum explicatio in *Rufino.* SPANH.

m Εδόκει, ——— μῖσ·] Εδόκει, προσκατειληφότ· δὲ κακῦ. κ μ. *Basil.* & *Lugd. Bat.* ἐδόκει, προσκατειληφότ· δὲ κακὸ, κ μ. *Gen.*

n Αεὶ κατὰ τ προεστηκότων.] Ita cum *Cod. Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀεὶ κ τῶν ἡγεστηκότων *Busb.* ἀεὶ τ ἡ προεστηκότων in *Editis Aliisque.*

o Εν τοιούτοις διενοεῖτο] Ita *Basil.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις ἂν διεν. *Hen.* & *Lugd. Bat.*

qui iisdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* suppeteret, si quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuisset. Par tamen esse existimans, ut nihil omnino omitteret ad illos sublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vasis cura elaboratis nec arte pretiosiori factis pepercerit. Mittebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæsare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem necessitatem ad eum confugientibus, cum privatim esset Herodis amicus, ejusque subditos conservatos esse vellet, primis ipsis concessit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in universum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ causam suæ *populi* curæ adscribendo, non modo eos qui prius illi succensebant, in aliam de se opinionem traduxit, sed & palam omnibus fecit, se animo plane benigno illorum saluti prospicere. Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant sibi ipsis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactissimo, distribuit: deinde quia multi erant quibus propter senium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia sibimet præparanda, his *etiam* providebat pistores illis assignando, & quæ ad victum suppeditant parando. Porro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui vestium etiam inopia laborarint, perditis planeque consumptis pecoribus, ut nec lana illis ad usum suppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta esset, finitimis quoque urbibus subvenire cogitabat, Syriæ incolis semina subministrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde provisum fuerit. In summa, messe appetente, divisit per regionem quinquaginta millia hominum, quos ipse aluerat, atque hac ratione cum regnum afflictum summa cura sublevasset, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iisdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipsius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus prospiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipsum confugientes quæ desiderarunt assequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum distracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipso vero regno ad octogies mille. Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ sibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum sermone pererebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipso violata, ex animis populi universi jam fuerit deletum, sibique persuaserint ex ejus liberalitate abunde satisfactum esse, ope in malis gravissimis suppeditata. Quin & magna erat apud ex-

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum suppeditat.

Herodis cura & diligentia in populo sublevando.

Inde populi benevolentiam sibi conciliavit.

τε ὄντων, εἰ μὴ δυναῖτο ὀλίγον ὑπὸ πολλοῖς εὐπορηθῆναι. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [p] πάντως εἰς τὴν βοήθειαν μὴ ἀμελεῖν, τὰ ὄντα κόσμον ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτὸς συνέκοψεν ἀργυρίᾳ καὶ χρυσίᾳ, μήτε τὰ ἐν ταῖς καταδυάσαις ὑπομελείαις, μήτ' εἴ τι τίχοι τίμιον ἦν, τούτῳ φειδόμενος. ἔπεμπε δὴ εἰς Αἴγυπτον τὰ χρήματα, [q] Πετρωνίᾳ [r] τὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ Καίσαρος εἰληφότος. ἔτος οὐκ ὀλίγων ἐπ' αὐτὸν [s] καταφυγόντων διὰ τὰς αὐτὰς χρείας, ἰδίᾳ τε φίλος ὢν Ἡρῴδῃ, καὶ διασώσασθαι θέλων τοὺς [t] ὑπ' αὐτῷ, πρώτοις μὲν ἔδωκεν ἐξάγειν τὸν σῖτον, εἰς ἅπαντα δὲ κατὰ τὴν ὠνὴν καὶ τὴν ἔκπλουν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν γενέσθαι ταύτης [v] τῆς βοηθείας. ὁ γὰρ Ἡρῴδης, τούτων ἀφικνουμένων, ἐν ἀφορμῇ τὴν ὑπομέλειαν τὴν αὐτοῦ [x] ποιησάμενος, οὐ μόνον ἀντιμετέσχε τὰς γνώμας τῶν πρότερον χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μείζω ἐποίησατο τὴν [y] ὑπόδειξιν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς προθυμίας. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι' αὐτῶν [z] τὰς τροφὰς σκευεῖν, ἔνειμε τοῦ σίτου τὴν [a] ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἳ κῆρας ἢ πινὰ ποσῶσιν ἄλλην ἀσθένειαν ἔχ ἱκανῶς εἶχον αὐτοῖς σιτίζειν τὰ σιτία, πρόνοιά καταστήσας δεσποίνας, καὶ παρέχων [b] ἑτοίμας τροφάς. ὑπεμέλετο δὲ καὶ τοῦ μὴ διαχειμάσαι μετὰ κινδύνων αὐτὸς ἐποίησατο, συγκατηλγηκὼς καὶ τοῖς τὰς ἐσθῆτας ἀπορίᾳ, ἐφθαρμένων καὶ παντάπασιν ἐξαναλωθέντων τῶν βοσκημάτων, ὡς ὥστε ἐρίων εἶναι χρῆσιν, ὥστε τῶν ἄλλων σκεπασμάτων. ἐκπεμφθέντων δὲ αὐτῷ καὶ τούτων, ταῖς πλησίον ἤδη πόλεσιν ἐπεβάλλετο τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς ἐν Συρίᾳ διδούς. καὶ τοῦτ' ὤνησεν ἔχ ἧττον [c] αὐτὸν, [d] εὐτυχηθεὶσης εἰς εὐφορίαν τῆς χώρας, ὡς ἅπασιν ἁρμόττειν τὰς τροφὰς γενέσθαι. τὸ δὲ σύμπαν ἀμήτου τοῦ τὴν γῆν ὑπεφαινέτου, οὐκ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, ὡς αὐτὸς [e] ἔθρεψεν, εἰς τὴν χώραν διέπεμψε, καὶ [f] τούτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὑπὸ πάσης [g] φιλοτιμίας καὶ ἀπορίας ἀναλαβών, οὐκ ἤκισα καὶ τοὺς περὶ ξ, ἐν ταῖς αὐταῖς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπεκούφισεν. ὁ γὰρ ἔθ' ὅστις ὑπὸ χρείας ἐντυχὼν ἀπελείφθη μὴ βοήθειαν [h] εὐρέσθαι τῆς ἀξίας. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τῶν ἰδιωτῶν ὅσοις ἀτυχία διὰ τὸ πλειόνων προῖσεσθαι συνετύγχανεν, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγοντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε γενέσθαι λογιζομένῳ, τὰς μὲν ἔξω τῆς δοχῆς δοθείσας, σπυρὸς μυρίας· ὁ δὲ κόρος δυσὶ μεδίμνοις Ἀττικοῖς δέκα· τὰς δὲ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν σὺν ὀκτάκις μυρίας. τοιγάρτοι ἡ αὐτοῦ τὴν ὑπομέλειαν, καὶ τὴν τοῦ χάριτος εὐκληρίαν, ὅτως ἐν αὐτοῖς τι τοῖς Ἰουδαίοις ἰσχύσαι συνέβη, καὶ διαβεβηκέναι [k] πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μὲν πάλαι μῖσος κινηθέντα, διὰ τὸ [l] παραχαράττειν ἔνια τῶν ἐθῶν καὶ τῆς βασιλείας, ἐξαιρεθῆναι [m] τοῦ παντὸς ἔθνους, ἀντικαταλλαγμα ἢ φανέντος τὴν ἐν τῇ βοη-

p Πάντως εἰς τὴν βοήθειαν] Sic *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἐκ παντὸς *Busb.* πάντας in *Editis.* πάντως εἰς τὴν βοήθειαν ἀνελεῖν τὰ ὄντα κόσμον *Vat.*

q Πετρωνίᾳ —— εἰληφότος.] Petronius Ægypti Præfectus sub Augusto. Strabo lib. XVII. Dio Cass. lib. LIV. p. 524. SPANH.

r Τὴν ἐπαρχίαν] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὴν ἀρχὴν in *Editis Aliisque.*

s Καταφυγόντων] Καταπεφυγότων *Busb.* & *Hen.*

t Ὑπ' αὐτῷ,] Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ' αὐτὸν in *ceteris*, forsan pro ὑπ' αὐτόν.

v Τῆς βοηθείας.] *L. B.* τῆ βοηθείᾳ τῆ Ἡρῴδου. quæ ex sequentibus nata videntur; de Petronio enim jam est sermo, non de Herode. HAV.

x Προσιθεὶς,] *L. B* προσθεὶς.

y Ἐπίδειξιν] In Marg. *L. B.* ἀπόδειξιν.

z Τὰς τροφὰς σκευεῖν,] Τὰ περὶ τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

a Ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος·] Forsan ἐξέτασιν. HUDS. In *Marg. L. B.* legitur ἔκτασιν καὶ ἐξέτασιν. HAV.

b Ἑτοίμας τροφάς.] Ἑτοίμους τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.*

c Αὐτὸν,] Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *ceteris.*

d Εὐτοχηθείσης εἰς εὐφορίαν τῆς χώρας,] Sic *Hen* (& *Lugd. Bat.*) εὐτοχηθείσης *Busb.* εὐθὺς τε γενέσθαι in *Editis Aliisque.*

e Ἔθρεψεν,] Εὐρισκε καὶ ἀφειδοίποιεν εἰς τὴν χ. *Busb.* & *Hen.*

f Τούτῳ τῷ τρόπῳ] Τοῦτον τὸν τρόπον *Hen.* & *Busb.*

g Φιλοτιμίας] Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel industria recuperasset.*

h Εὑρέσθαι τῆς ἀξίας.] Eo modo *Hen.* εὕρεσθαι in *Editis Aliisque.* si quis malit εὑρέσθαι, per me licet.

i Μεδίμνοις Ἀττικοῖς δέκα·] Hic vel legendum (inquit Capellus de *Mensuris* & *Pond.* p. 108.) μεδίμνοις Σικελικοῖς, ut causa erroris sit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Ἰταλικοῖς pro Ἀττικοῖς rescribendum esse contendit G. *Agricola de Mens.* & *Pond.* Receptam *Josephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & *Zonaras* hisce verbis, ὁ δὲ κόρος δυσὶ τὴ Ἰουδαίοις μεδίμνοις Ἀττικοῖς δέκα. Videsis *Salmasii* Epist. 67. p. 142.

k Παρὰ τοῖς ἄλλοις,] Illud πρὸς è *Codd. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

l Παραχαράττειν ἔνια τῶν ἐθῶν] Demosth. Philip. I. SPANH.

m Τοῦ παντὸς] *L. B.* τῷ δὲ παντὸς, non male. HAV.

n Πα-

βοηθείας τ̃ δεινοτάτων φιλοτιμίαν. εὐκλεια ỹ κ̀ τ̃δε τ̃ ἐξωθεν ἰδ̀ , κ̀ δοκεῖ τὰ δυσχερ̃ συμβ̃ναι μὲν ἀιπ̀ μείζω λόγυ , κακώσαντα ỹ τὴν βασιλείαν ὀχ ἥκιστα πρὸς εὐδοξίαν ὠφελ̃σαν. τὸ γ̀ ἐν τ̃ις ἀπορίαις μεγαλόψυχον τ̃δε δόξαν ἐπιδεικνύμεν@ ἀντιμετέτησε τὰς ὄχλας , ὡς ἐξ ὑπαρχ̃ς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τ̃ πάλαι γεγ̃μένων , ἀλλ' οἷον ἡ μ̃ τ̃ χρείας ἐπιμέλειαν [n] παρέσησε.

γ'. Περὶ ỹ τ̃ χρόνον ἐκεῖνον , κ̀ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πεντακοσίας ἐπιλέκτυς τῶν σωματοφυλάκων , ὃς [o] Γάλλ@ Αἴλι@ τ̃δὲ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν ἦγε , εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτ̃ γ̃ομένυς. πάλιν οὖ αὐτ̃ τῶν πραγμάτων πρὸς ἔπιδοσιν [p] εὐθ̃μουμένων , βασίλ̃ον ἐξωκοδόμ τ̃δὲ τὴν ἄνω πόλιν , ὑπερμεγέθεις οἴκους ἐγείρων , κ̀ κόσμῳ κατασκευάζων πολυτελεστάτῳ χρυσ̃ κ̀ λίθων κ̀ [q] κατακλιμάτων· ὡς ἕκαστον αὐτῶν κλισίας μὲν [r] ἔχ̃ν πεμπόλλυς ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, [s] κατὰ μέτρα ỹ κ̀ τὰς προσηγορίας. ὁ μὲν γ̀ Καίσαρ@ , ὁ ỹ Αγρίππα [t] ἐκέκλητο. προσελάμβανε ỹ κ̀ γάμον αὐτῷ , κινηθεὶς ἐξ ἐρωτικ̃ς ἐπιθυμίας , μηδένα τ̀ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζ̃ν [v] ὑπολογισμὸν ποιούμεν@. ἐχ̀ δ' αὐτ̃ τῶν γάμων ἐγγύε τοιάδε. [x] Σίμων τ̀ν Ιεροσολυμίτης , υἱὸς Βοηθ̃ τιν@ Αλεξανδρέως , ἱερεὺς ὢν τοῖς γνωρίμοις , εἶχε ỹ θυγατέρα καλλίστην τῶν τότε νομιζομένων. ὄντ@ οὖ λόγυ πρὸς τοῖς Ιεροσολυμίταις περὶ αὐτ̃ς , τὸ μὲν πρ̃τον ὑπ' αὐτ̃ς ἀκ̃ς κεκινῆσθαι τὸν Ηρώδην συνέβαινεν. ὡς ỹ κ̀ θεασάμενον ἡ τ̃ς παιδὸς ἐξέπληξεν ὥρα , τὸ μὲν [y] ἀπ' ἐξυσίας χρώμεν@ διαπλεῖν ἅπαν ἀπεδοκίμαζεν , ὑποπτεῦον , ὅπερ ἰδ̀ , εἰς βίαν κ̀ τυραννίδα διαβλ̃θ̃σθαι· βέλτιον δ' ἄνερ γάμῳ τὴν κόρην λαβεῖν. κ̀ ỹ Σίμων@ ὄντ@ ἀδοξοτέρᾳ μὲν ἢ πρὸς οἰκειότ̃τα , μείζον@ δ' ἢ καταφρονεῖσθαι , τ̃ ἁπλουστέρου τρόπου μετὴ τὴν ἐπιθυμίαν , αὔξων αὐτὸς κ̀ τιμιωτέρᾳ ἀποφαίνων. αὐτίκα γοῦν Ιησοῦ τ̃ ỹ φάσκοντ@ ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην , Σίμωνα ỹ καθίσησιν ἐπὶ τ̃ τιμ̃ς , κ̀ τὸ κ̃δ@ πρὸς αὐτὸν συνάπτεται.

δ'. Τελευτ̃ντ@ ỹ αὐτ̃ ỹ γάμῳ , προσκατασκευάσας φρούριον ἐπὶ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐνίκα Ιουδαίους , ὅτε [z] τ̃ς ἀρχ̃ς ἐκπεσόντ@ Αντίγον@ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦν. τοῦτο ỹ τὸ φρούριον ἀπέχ̀ μὲν Ιεροσολύμων πρὸς ἑξήκοντα σταδίυς , φύσ̀ ỹ ὀχυρὸν , κ̀ πρὸς κατασκευὴν ἐπιτηδειότατον. ἔστι γ̀ ἐγγὺς [a] ἐπίκλ̃ς κολωνὸς , εἰς ὕψ@ ἀνιὼν χθροπίητον , ὡς εἶναι μασ̀δ̃ τὴν περιφερ̃. διείληπται ỹ κυκλωτεροῖς πύργοις , ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον , ξεστοῖς βαθμίσιν ἐξωκοδομημένην εἰς διακοσίυς. ἐντὸς δ' αὐτ̃ καταγωγαὶ βασίλ̃οι πολυτελ̃ς , εἰς ἀσφάλ̃αν ὁμ̃ κ̀ κόσμον πεποιημέναι· πρὸς ỹ τὴν βάσιν ἔχ̃ λόφυ , διατριβαὶ κατασκ̃ς ἀξιοθεάτυ , τάτε ἄλλα κ̀ τ̃ς εἰσαγωγ̃ς τῶν ὑδάτων , ὑ γ̀ ἔτ@ ὁ τόπ@ ἔσχηκεν , ὀκ μακρᾷ [b] κ̀ πολλῶν ἀναλωμάτων πεποιημένης. τὰ δ' ἐπίπεδα πρὸς οἰκοδόμησιν , πόλεως ἡμισείας ἐλάσσω , τ̃ λόφου ἀκρόπλιν

teros gloria: videturque in difficultates incidisse pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *summis* angustiis *omnium* opinione majorem ostenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio cum exstitisse putarint, non qualem jam ante experti sunt, sed qualem ex cura illorum in necessitatibus sese exhibuit.

3. Sub illud autem tempus misit & Cæsari subsidio quingentos lectos homines de suis satellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno usui fuerunt. Cumque iterum res secundas & auctiores haberet, regiam in superiore urbe condidit, tricliniis exstructis amplissimis exornatisque auro sumptuosissime & marmoribus & lectis decubitoriis; ut illorum unumquodque lectis instrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujusque illorum* & appellationis. nam unum Cæsaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem sibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulsu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo suo obsequeretur. Nuptiæ autem factæ sunt ex hujusmodi occasione. Erat Simon *quidam* Hierosolymitanus, Alexandrini cujusdam nomine Boëthi filius, sacerdos, vir illustris, habebatque filiam omnium ejus (ut existimabatur) temporis formosissimam. Itaque cum in ore atque sermone Hierosolymitanorum esse cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, simul vero ac visa formæ venustate animum illi perculit puella, noluit uti sua potestate ad desiderium explendum, suspicans id, quod erat, sibi vitio versum iri ac si per vim & tyrannice ageret, satius vero arbitrabatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis esset, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati suæ satisfaciendi viam persequutus est, illos honoribus augendo & illustriores reddendo. Mox igitur Jesu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *istum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

Cæsari quingentos ex suis satellitibus mittit Herodes.

Regiam Hierosolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jesu pontificatum abrogat, Simonem in ejus locum substituit, filiamque ejus uxorem ducit.

4. Cum autem nuptias celebrasset, castellum etiam in eo loco construxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod castellum abest ab Hierosolymis plus minus sexaginta stadiis, natura munitum & ædificationi aptissimum. est enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu suo mammæ formam & similitudinem præ se ferat: distinguitur autem turribus rotundis, arduum habens ascensum, eumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis structum. intus vero diversoria sunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes structuræ spectatu dignissimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua destitutus erat) ex longo intervallo & magnis impensis factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro ar-

Castellum ædificat stadia circiter LX ab Hierosolymis.

---

n Παρέσησε.] *L. B.* παρεισέσαβε.

o Γάλλ@ —— Σάλασσαν.] Pro Αἴλι@ Γάλλ@ *Petav. Doct. Temp.* P. II. p. 291. leg. Αἴλι@ Λάργ@ è Dion. l. LIII. ubi Ælius Largus in Arabiam Felicem expeditionem duxisse dicitur. Malè autem ex hoc Josephi loco *Casaub. ad Sueton. Aug.* cap. LXVI pro Cornelio Gallo Ægypti Præfecto Aulum Gellium legendum putat. Decesserat hic enim antequam Petronius, de quo paullo antè, Ægypto præesset. SPANH.

p Εὐθ̃μουμένων,] Ita *Busb. Hen* (*Coccejus*) & *Vat. Lugd. Bat.* εὐθυμουμένων. εὐθυμορ̃ων in *Editis*.

q Κατακλιμάτων·] Περικλειμάτων *Busb.* (*Coccejus*) & *Hen.* περικλοιμάτων *Vat.* περικλημάτων *L. B.*

r Ἔχειν πεμπόλλης ἄνδρας] Εἶχε *Vat.*

s Κατὰ μέτρα] Κατὰ τὰ μέτρα *Hen.* κ̃ μέτρα προσηγορίαν τὴν οἰκίας , τ̃ μ̃ Καίσαρ@ καλ̃ν , τ̃ ỹ Αγρίππα. πς. *Busb.* κ̀ τὰ μέτρα *L. B.*

t Εκέκλητο.] Κέκλ̃ται *Hen* & *Vat.*

v Υπολογισμὸν ποιούμεν@.] Υπόλογον ποιούμεν@ juxta *Demosthenem.*

x Σίμων —— νομιζομένων.] Conf. ἀλωτ. lib. I. c. 30. §. 7. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2 SPANH.

y Απ' ἐξυσίας χρωμέν@.] Επ' ἐξυσίας *Hen.*

z Τ̃ς ἀρχ̃ς ἐκπεσόντ@.] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* τὴν ἀρχὴν in *ceteris*.

a Επίκλ̃ς κολωνὸς,] Επίνικος *Hen.* & *Vat*

b Κ̀ πολλῶν ἀναλωμάτων] Ita *Busb.* & *Vat.* ὀκ μακρᾷ ỹ κ̀ πολλῶν ἀλ. πλ. in *Editis Aliisque.*

arce ſubjectis domibus imminente.

Herodis mores.

5. Cum autem omnia quæ ſperaverat bene ei cecidiſſent, ne minima quidem tenebatur ſuſpicione de ullo in regno ſuo motu, ut qui ſubditos utrinque ad obſequium adſtrictos haberet, & timore, quod nemini ſupplicium remittebat, & cura ſua, quod dum premerentur calamitatibus ſeſe magnificum oſtenderit. Veruntamen foris ſecuritatem quæſivit, quaſi in ſui munimentum contra ſubditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynaſtas ex occaſione colebat, quorum ſingulos muneribus proſequebatur, majoribus non omiſſis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus eſſet; ita ut ſua omnia undique incrementa caperent ex proſpero rerum ſucceſſu. Atqui ex hac magnificentia, ſtudioque demerendi Cæſarem & Romanorum potentiſſimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulachra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes *ita* inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet quidem purgans, quod non ſuapte ſponte ſed ex juſſu & mandatis hæc faceret, à Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus ac illorum honori ſtuderet; dum tamen ipſe in ſumma ſuæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illuſtriora ſui dominatus monumenta poſteris relinqueret. Quo factum eſt ut in animum induxerit urbes inſtaurare, & in eum finem immanes profuderit ſumptus.

XIII. *Cæſareæ conſtructio.*

6. Cumque animadvertiſſet in ora maritima locum urbi *condendæ* aptiſſimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice deſcribendam aggreſſus eſt, & ædificia ejus univerſa dilapſa non tenui opera excitando, ſed è candido lapide, tamque regiis ſumptuoſiſſimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operoſiſſimum, portu quam tutiſſimo, magnitudine Piræco pari, in quo naves commode ſtationem haberent & ſubducerentur, eoque magis ſtructura viſendo, quod locus ipſe nihil ſuppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, ſed materia aliunde advecta & immenſis ſumptibus omnia perfecta eſſent & abſoluta. Sita quidem eſt hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternavigatur, Dora inter & Joppen. Iſtæ autem urbeculæ maritimæ ſunt, importuoſæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam ſtationem quietam eſſe patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in ſalo morari neceſſe habeant. Cum autem in eo eſſet ut hanc regionis incom-

Cæſareæ ſitus.

[c] ἔχουσα τ ἄλλης οἰκήσεως.] Eſt perplexa conſtructio & σολοικοφανὴς. quam ſi quis omnino retinendam eſſe duxerit, utpote quod eam habeant *MSS.* vox πόλις ſubintelligenda videtur. Verum σολοικοφανία tollitur, ἔχοντα legendo.

[d] Παραστησάμενος,] Παρασκευασάμενος *Hen. Lugd. Bat. Busb.* & *Vat.*

[e] Ἐξωθεν ἀσφάλειαν,] Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Lugd. Bat. Hen. Epiphan.* & *Zonar.*

[f] Αὐτῷ γὲ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιοῦντος.] *L. B.* tranſpoſita oratione, τοῦτο τοῖς ἀρχ. αὐτῷ ποιοῦντος.

[g] Εν εὐνομίας,] Vocula ἐν deeſt *Busb.* & *Hen.*

[h] Ἑκάστοις ἐδωρεῖτο,] Ἑκάστης *Hen.*

[i] Ἐθῶν ὠφελούμενος] Sic *Busb.* (& *Coccejus*) ἐθνῶν *Hen.* proculdubio mendoſe pro ἐθῶν. in *Editis Aliisque* ἠθῶν.

[k] Ως ——— ὁρᾶτον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

[l] Ιουδαίοις ——— ἐποιεῖτο.] Ιουδαίοις μὲ &c. uſque ad finem ſectionis ἐποιεῖτο, non explicantur à *Rufino.* SPANH.

[m] Τὸ μηδὲν τ οἰκείων] Τῷ μηδὲν *Hen.*

[n] Υπολείπεται.] In *Marg. L. B.* ὑπολιπεται.

[o] Οθεν ——— ἐκκενῶ,] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[p] Καισάρων ἢ καὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo fere modo in lib. 2. *de Bello Jud.* καισαρῶν ἢ πρὸς τ. in *Editis.* HUDS. De Cæſarea exſtructa infra lib. xvi. c. 5. §. 1. & *Harduin. de Num. Herod.* p. 28. Hinc *Joſ. Scaliger Prolegom. in Euſeb.* meritò redarguit id, quod dicitur in *Juſtiniani Novell.* cit. Veſpaſianum Stratonis Turrim CAESAREAM à ſe vocâſſe, quia is in partibus Palæſtinæ Cæſar fuit ſalutatus &c. Sed impoſuit Triboniano Colonia deducta in eam Urbem à Veſpaſiano non Patre, ſed Tito, cujus Nummus habet ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ. *In Nummis:* AUG. CAESAREA SPANH.

[q] Επιξάλλει,] Επιξάλετο *Busb.* & *Hen.*

[r] Μεγέθος μὲ κ τ Πειραικ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

[s] Υρόμους,] Λιμένα & λιμένι vocat Strabo, ubi de Tyro. REL. Innuit forte locum Strabonis, qui exſtat p 757. ubi urbs illa ſimiliter dicitur habere ἐνὸ λιμένι. HAV.

[t] Αλλ' ——— δαπάνας.] Conf. infr. lib. 19. c. 7. §. 3. SPANH.

[v] Καῖσ ——— Δώρων.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 5. Cæſarea inter Dora & Joppen, in Phœnice hic dicitur ſita, ab aliis in Palæſtina. *Flavia* eadem in Nummis dicta à Flaviorum temporibus. Hoc de Cæſareæ ſitu à Joſepho adſcriptum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 28. SPANH.

[x] Ταῦτ' ἐσὶ πεμφλικα,] Ταῦτ' ἐσὶ κ ζαφλικα *Busb.*

[y] Αἱ, τὰς ὁν & πόντῳ] Αἱ ἀεὶ τὰς *Busb.*

[z] Τῦτο τὸ δυσθετῦν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* τῦτό τε δύσθετον in *cæteris.*

[a] Καὶ περιεγράψε τ κύκλον] Περιεγράψας *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* quo admiſſo mox puto legendum (prout in lib. 1. de *Bel-*

lo

γραψε τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἱκανὸν αὔταρκες ᾖ τοῖς τῇ χέρσῳ μεγάλοις στόλοις ὁρμεῖσθαι, λίθους ὑπερμεγέθεις καθιεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυιὰς εἴκοσιν, [b] οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ [c] πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ, [d] τὸ βάθος ἢ ὑπέρα, τούτων οἱ μὲν μείζους οἱ ἢ ἐλάττους. ἡ ἢ ἐνδόμησις ὅσιν ἐπεβάλετο κατὰ τὴν θαλατταν εἰς ἀφετσίους [e] πόδας. τούτων τὸ μὲν ἥμισυ προβέβλητο τῷ [f] κυμαγωγίας ὡς ἀπομάχεσθαι προκλώμενον ἐκεῖ τὰ κλύδωνα, [g] προκυμάτια γοῦν ἐκάλεῖτο· τὸ ἢ λοιπὸν προβεβηκε λίθινον τοῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος [h] Δρῦσος ὀνομάζεται, πάνυ καλόν τι χρῆμα, τιμῶ προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ Δρούσου τοῦ Καίσαρος προγόνου, πλουτησαντος νέου. ψαλίδες ἢ ἐπεπτέρωντο συνεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ ἢ [i] πρὸ αὐτῶν ἀπόβασις [k] πλατεῖ κύκλῳ προεξεφάνωκε τὰ πάντα λιμένα, προέπιπτε τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. ὁ ἢ εἴσπλους κατὰ τὸ στόμα πεποίηται πρὸς βορρᾶν, [l] ὡς ἀνέμων αἰθριώτατος. βάσις ἢ ἅπασι προβόλου παντὸς, ἐν ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλεόντων, πύργος [m] προκειμένου ἀπὸ πολὺ στερρῶς ἀντέχειν· κατὰ δεξιὰν δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, καὶ ἅπαν [n] κατὰ θάτερα πύργοι μείζους, ὀρθοὶ δὲ καὶ συνεζευγμένοι. [o] προέκειντο δ' ἐν κύκλῳ τὰ λιμένα, λειοτάτου λίθου καταστρωθῆ, συνεχεῖς οἰκήσεις, κἀν τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' ᾧ νεὼς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ρώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥτις πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [p] καλῆς τε ὕλης καὶ κατασκευῆς τετυχηκυῖα. τὰ δ' [r] ὑπ' αὐτῷ, ὑπόνομοί τε καὶ λαῦραι πραγματείαν οὐκ ἐλάττω τῶν ὑπερωκοδομημένων ἔχουσι. τούτων αἱ μὲν καταιγίσι συμμέτρα ἀφιᾶσι ῥεύματα φέρουσιν εἰς τὰ λιμένα καὶ τὴν θάλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑπέζωκεν, ὡς τὰς τε ὄμβρους εὐμαρῶς καὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδίδοσθαι, τοῦ τε θαλάττου, ὅταν ἔξωθεν ἐπιγίνηται ἀφρρεῖν, καὶ τοῦ σύμπασαν ὑποκλύζειν πόλιν. [s] κατεσκεύασε δ' αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας, καὶ πρὸς τῷ νατίῳ τοῦ λιμένος ὄπισθεν ἀμφιθέατρον, πολλὴν ὄχλου ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, καὶ κείμενον ἐπιτηδείως ἀποβλέπειν εἰς τὴν θάλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις ὕστως ἐξεπελέσθη [t] δωδεκαέτει χρόνῳ, καὶ τῶν ἐργασιῶν οὐκ ἐγκαμόντος, καὶ τῆς δαπάνης [v] ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

moditatem corrigeret, tantum in circuitu portus ſpatium deſcripſit quantum terram verſus magnis claſſibus recipiendis ſufficeret, immenſæ magnitudinis ſaxis in viginti ulnarum profundum demiſſis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hiſce majora, rurſuſque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exſtruxit, ducentorum pedum latitudine erat. horum dimidium undarum agitationi oppoſuit, ut fluctuum circumquaque alliſorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus diſtinctum, quarum maxima (quæ ſpecioſa admodum erat) Druſus nominabatur, appellatione deſumpta à Druſo privigno Cæſaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diverſoria: præque fornicibus exſcenſus lato ambitu toti portui circundatus erat, locus ad inambulandum animi cauſa jucundiſſimus. Aditus autem & oſtium portûs obverſum eſt Aquiloni, ventorum placidiſſimo. Ad imum vero totius ambitus, à ſiniſtra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverſo majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata ſerie, lapide politiſſimo exſtructæ, tumulo in medio exſtante, in quo templum Cæſaris iis qui adnavigant eminus viſum, habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæſaris: atque urbs ipſa Cæſarea appellatur, tam materia quam ſtructuræ artificio conſpicua. Quod autem ad ſubterranea ſpectat, cuniculos meatuſque anguſtos, non minori opere conſtantes quam quæ ſuperſtructa erant. horum nonnulli paribus à ſe invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero tranſverſus omnes ſuccinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æſtu foris accedente, totam etiam urbem ſubluat. Exſtruxit autem urbi & theatrum è ſaxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportuniſſimo ſitum, ut ei pateat proſpectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta eſt annis XII, cum nec operi rex ſuccubuiſſet, nec ei defuiſſet unde ſumptus faceret.

Turris Druſus nominata.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἡρώδης αὐτοῦ παῖδας εἰς Ρώμην πέμπει· καὶ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρου καὶ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, καὶ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ Φαρισαίων καὶ Ἐσσηνῶν, καὶ Μαναήμου.

CAP X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: utque à Zenodoro & Gadarenis accuſatus abſolvitur, & Cæſaris benevolentiam ſibi conciliat. De Phariſæis & Eſſenis, & Manahemo.

ΕΠΙ τοιούτοις ἢ ὧν, καὶ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτοῦ πέμψειν εἰς Ρώμην, Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον, [x] σωτιθέμενος Καίσαρι.

HIS autem abſolutis, & Sebaſte jam ante ædificata, ſtatuit Romam filios ſuos mittere, Alexandrum & Ariſtobulum, * ut ſe Cæſari offerrent.

Herodes filios Romam mittit.

lo Jud.) καθίσ. Quin & καὶ ante ἀφίγμενε tollendum videtur.

b Οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν] *L. B.* πεντόκ. π. ἦσαν οἱ πλείους.

c Πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτὼ,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

d Τὸ βάθος ἢ ὑπέρα,] Εἴρος δέκα, τινὶς ἢ καὶ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.*

e Πόδας.] *L. B.* πόδις.

f Κυμαγωγίας] Forte κυματογιῶς. COCC.

g Προκυμάτια] Προκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* προθυμία *Busb.* forſan pro προκυμία, aut προκυμάια. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

h Δρῦσος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 6. SPANH.

i Πρὸ αὐτῶν ἀπόβασις] Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ᾧ αὐτῷ in *Editis.*

k Πλατεῖ κύκλῳ προεξεφάνωκε] Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.*

l Ὁ εἴσπλους αἰθριώτατος] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

m Προκειμένου ἀπὸ πολὺ] Προκειμένου *Hen.* προκειμένους *Busb.*

n Κατὰ θάτερα πύργοι] Ita cum *Cod. Busb.* καθ' ἑκάτερα in *Editis Aliiſque.*

o Προέκειντο δ' ἐν κύκλῳ τὰ λιμένα,] Sic *Hen.* & *Busb.* προέκειντο ἢ κύκλῳ in *ceteris.*

p Καλῆς τε ὕλης] Καλλίστης καὶ τῆς ὕλης *Busb.* Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 7. SPANH.

r Ὑπ' αὐτῷ,] *Gen.* ὑπ' αὐτῶ.

s Κατεσκεύασε —— ἀμφιθέατρον,] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος, καὶ ὄπισθεν ἀμφ.

t Δωδεκαέτει χρόνῳ,] Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Theſauro Gr.* tom. 1. p. 1294. antea erat δωδεκαετῆ. verum δωδεκαετεῖ habent *Busb. Coccejus* & *Hen.* HUDS. Scribe (inquit *Huds.* in *Add.*) δεκαετεῖ χρόνῳ. Vide ad l. 15. c. 5. HAV.

v Ἐπαρκέσαντος] *L. B.* κατεπαρκέσαντος.

* *Ut ſe Cæſari offerrent.*] *Al.* ut ſalutarent Cæſarem.

x Σωτιθέμενος Καίσαρι.] Ἐντιθέμενος *Busb.* & *Zonar.*

Herodis filii à Pollione hospitio excipiuntur.

rent. Eò postquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ studiosissimum, diverterunt: eisque permissum est etiam apud Cæsarem diversari. nam & ipse eos accepit humanissime, & Herodi potestatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi; eique insuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atque Auranitidem: & dedit ob hujusmodi causam. *Erat* Zenodorus quidam, *qui* Lysaniæ domum conduxerat. Hic quidem non satis magnos reditus habebat; eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat supplebatque. Nam ea loca incolebant desperatæ vitæ homines, qui Damascenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impediebat, quin & ipse prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adversus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæsari de Zenodori injuriis scriberet flagitabant. Cæsar, his ad eum allatis *querelis*, rescripsit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, isque Herodi traderetur; ut ejus cura & diligentia cautum sit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum possessiones erant, sed tantum receptacula subterranea & speluncæ, ubi vitam cum pecoribus suis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut possent ex occulto diu resistere. Verum aditus *ad eos* sunt angusti, ut non plures quam singuli transire possint, sed interiora incredibili sunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum superius solum non supereminet, sed propemodum terræ æquale est. Id totum rupes est dura, & aditu difficilis nisi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ sed valde flexuosæ factæ sunt semitæ. His hominibus, si quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris est ut alii alios spolient, adeo ut à nullo scelerum genere sibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donato à Cæsare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abstinerent, finitimisque pacem & securitatem præstitit.

De Zenodoro & Trachonitide.

Zenodorus & Gadarenses Herodem accusatum proficiscuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus esset præfectura, deinde, & quidem potissimum, quod Herodi principatum assequuto invideret, profectus est Romam ut eum accusaret. Et ille quidem re infecta reversus est. Agrippa vero missus est, ut provincias trans mare Ionium Cæsaris nomine procuraret: eumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amicissimus & familiarissimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenses quidam Herodem apud Agrippam accusatum iverunt: ac ille, cos nullo dignatus responso, regi vinctos remisit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus dissidium creare conabantur, idque de causa ut tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim, de suis rebus jam despe-

τύτοις ἀνελθοῦσι καταγωγὴ μὲν ἐν ὁ [y] Πολλίωνος οἶκος, ἀνδρὸς τ μαλιστα απασασάντων τῆι τὼ Ηρώδε Φιλίαν. ἐφεῖτο ἢ κἀν τοῖς Καίσαρος καταγεσθαι, καὶ γὰ ἐδέξατο μὴ πάσης φιλανθρωπίας τὰς πᾶσας, καὶ δίδωσιν Ηρώδη τὼ βασιλείαν ὅτω βέλεται βεβαιωῦ τ ἐξ αὐτοῦ γεγονότων, καὶ χώραν ἐπ τὸν π [z] Τραχωνα καὶ [a] Βαταναίαν καὶ [b] Αὐρανῖτιν· ἔδωκε ἢ ἀφ ταιαύτω [c] αἰτίαν. [d] Ζηνόδωρός τις [e] ἐμεμίσθωτο τ οἶκον Λυσανίε. τύτω τὰ μὲν χ τὰς προσόδους οὐκ ἦρκε· ληστήρια ἢ ἔχων ἐν τῶ Τραχωνι, ταλαίω τὼ πρόσοδον ἔφερεν. οἰκοῦσι γὰ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ζῶντες τὰς τύχας, οἱ τὰ Δαμασκηνῶν ἐληίζοντο. καὶ Ζηνόδωρος ὅτ' εἰρκτὴ, χ αὐτὸς τ ὠφελειῶν ἐκοινώνει. κακῶς ἢ πάσχοντες οἱ [f] πλησιόχωροι, [g] Ουάρρωνος καπεδόων [h] τ τότε ἡγεμονεύοντος, καὶ γράφειν ἠξίουν Καίσαρι τ Ζηνοδώρε τὼ ἀδικίαν. Καίσαρ ἢ, ἀνενεχθέντων τύτων, [i] ἀνέγραφεν ἐξελεῖν τὰ ληστήρια, τὼ ἢ χώραν Ηρώδη [k] προσνέμειν, ὡς ἀφ τῆς ὑπιμελείας τῆς ἐκείνε μηκέτ' ἂν ὀχληρῶν τῶν τὸ Τραχωνα ὠφεσομένων τοῖς πλησίον. ῥᾴδε γὰ ῥᾴδιον ἐν ὑπισχεῖν αὐτὸς, ἐν ἦ τὸ ληστεύειν πεπισμένος, καὶ βίον ἐκ ἄλλοθεν ἔχοντας. ὅτε γὰ πόλις αὐτοῖς, ὅτε κτῆσις ἀγρῶν ὑπῆρχε, [l] ὑπόφυγαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, χ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων δίαιτα. μεμηχάνηντο δὲ καὶ σιραγωγὰς ὑδάτων καὶ προπαρασκευὰς σιτίων, καὶ δύνανται πλέονα ἐξ ἀφανῆς ἀντέχειν. αἱ γε μὲν εἴσοδοι εἰσὶ [m] χ καθ' ἕνα παρερχομένων, τὰ δ' ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ προὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ' ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος ὐχ ὑψηλὸν, ἀλλ' οἷον ἐξ ὑπαίθρε. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρὰ, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ τέλεως χρῶτό τις ἐξ ὁδηγίας. ῥᾴδε γὰ αὖται κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [n] ἐξελίττουσαι. τύτοις ἐπῆν τῶν εἰς τὸς πλησίον κακουργημάτων ἐκωλύοντο, χ [o] κατ' ἀλλήλων ἐν ὁ τ ληστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τύτω [p] λελεῖφθαι. λαβὼν ἢ τὼ χάριν Ηρώδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὼ χώραν, ὁδηγῶν ἐμπειρία, τὸς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς πέριξ ἀδεῆ τὼ εἰρήνην παρέσχεν.

Β'. Ο ἢ Ζηνόδωρος ἀχθόμενος, πρῶτον μὲν ὅτι τῆ τ ἐπαρχίας ἀφαιρέσε, μᾶλλον ἢ καὶ φθόνῳ τὼ ἐκείνω Ηρώδε μετεληφότος, ἀνῆλθεν εἰς Ρώμην κατηγορήσων αὐτ. κἀκεῖνος μὲν ἄπρακτος ἀνασρέφει. πέμπεται ἢ Αγρίππας [q] τ πέραν Ιονίε ἀφέδρος Καίσαρι· καὶ τύτω τοῦ [r] Μιτυλήνη χειμάζοντι συντυχὼν Ηρώδης, ἐν γὰ εἰς τὰ μάλιστα φίλος καὶ σωτὴρ, εἰς τὼ Ιδαίαν πάλιν ἀνασρέφει. [s] Γαδαρέων δέ τινες ἐπ' Αγρίππαν ἦλθον κατηγορῶντες Ηρώδε, καὶ τύτες ὀκεῖνος, ὐδὲ λόγον αὐτοῖς δὺς, ἀναπέμπει τῶ βασιλεῖ δεσμίες. οἵ τε Αραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες τοὺς τὼ ἀρχὼ τὼ Ηρώδε, διεκεκίνηντο, καὶ σασιάζειν ἐπεχείρουν αὖθις τὰ πράγματα τότε, καὶ μετ' αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογοτέρας. ὁ γὰ Ζηνόδωρος, ὀπογινώσκων ἤδη

y Πολλίωνος οἶκος,] Videsis *Casaub.* adv. *Baron.* p. 90. & *Montacutium* in *Exercit.* IV. p. 158. HUDS. Asinii Pollionis, alius proinde à Pollione Pharisæo, de quo supr. lib. 14. c. 9. §. 4. item lib. 15. c. 1. §. 1. & paulo post §. 4. SPANH.

z Τραχωνα] Vid. infr. §. 3. SPANH.

a Βαταναίαν] Βαταναίδι supr. lib. 4. c. 7. §. 4. vid. & alibi. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

b Αὐρανῖτιν·] Sic lego ex lib. 1. de *Bello Jud.* Αὐρανῖτιν in *Editis.* Αὐρανίτιδα *Hen.* χ Αὐρανῖτιν ἔδωκε ἀφ τ. *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 2. & alibi. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

c Αἰτίαν.] *L. B.* αἰτίαν ἀξιολόγων, quasi delendum foret ἀφ. HAV.

d Ζηνόδωρος —— Λυσανίε.] Hic forsan ille est, cujus meminit Strabo lib. 16. p. 756. Ed. *Paris.* HUDS. in *Add.* Id. de Zenodoro alibi lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

e Εμεμίσθωτο τ οἶκον] Εμισθώσατο *Busb.*

f Πλησιόχωροι,] Lege πλησιόχωροι.

g Ουάρρωνος καπηλίων χ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita cum *Casaubono* lego ex *Vet. Interpr.* antea erat Ουάρρωνος. HUDS. Conf. alibi. lib. 1. c. 20. § 4. SPANH.

h Τὰ τότε ἡγεμονεύοντος,] Ita *Hen.* & *Vat.* Τ Τραχωνος ἡγεμ. *Busb.* Τ ἡγεμ. in *Editis.*

i Ανεγραφεν ἐξελεῖν] Αντέγραφεν *Busb.* & *Hen.*

k Προσνέμειν,] Προσνεῖμαι *Busb.*

l Υποφυγαὶ] Ita ex *L. B.* posuimus. *Vulgati* & *Alii* φυγαὶ. HAV.

m Καὶ καθ' ἕνα] Illud χ ἐ *Cod. Hen.*

n Εξελίττουσι.] Εξαλλάττουσι? solus *Vat.*

o Καὶ κατ' ἀλλήλων] Ita *Hen.* καταλλήλων absque χ in *ceteris.*

p Λελεῖφθαι.] Ita *Hen.* (*Coccejus*) & *Gall.* λελεῖφθαι in *ceteris.*

q Τὸν πέραν Ιονίε ἀφέδρος] Trans Ionium *Rufin.* SPANH.

r Μιτυλήνη] Μυτιλ. ex Nummis. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ. SPANH.

s Γαδαρέων] Mox §. 3. Γαδαρηνοὶ· Nummi ΓΑΔΑΡΕΩΝ seu ΓΑΔΑΡΩΝ. SPANH.

ἤδη τῶν κατ' αὐτὸν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τι τὴν [s] Αὐρανῖτιν αὐτοῖς ἀποδόσθαι ταλάντων πεντήκοντα. ταύτης ἐμφιεχομένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρεθέντες, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν τὴν καταδρομὴν, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ πρὸς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπειθον δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν στρατιωτῶν, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [v] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἐνδιδόντες, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πράττοντες τὸν βίον. ταῦτα δὲ μακρᾷ γινώσκων Ἡρῴδης, ὅμως οὐκ εἰς τὸ δυσμενὲς, ἀλλ' ἐξ ὑπολογισμοῦ παρηγόρει, τὰς παραχαὶς οὐκ ἀξιῶν ἀφορμὰς ἐνδιδόναι.

γ'. Ηδη δ' [x] αὐτοῦ [y] τὴν βασιλείας [z] ἐπτακαιδεκάτην [a] παρελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γαδαρέων κατοικούντων οἱ πλεῖστοι κατηγόρουν Ἡρῴδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ὑπερτάγμασι καὶ τυραννικὸν εἶναι. ταῦτα δὴ ἀπερόλμων μᾶλλον ἐγκειμένων καὶ [b] διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ ὀμνύντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφελέσθαι μὲν τὴν Ἡρῴδου βασιλείας, μεταθήσειν δὲ τῇ διοικήσει Καίσαρος. τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ [c] Γαδαρηνοὶ [d] ἀπ' ὀλίγων [c] καταβοὴν ἐποιήσαντο, θεᾶσθαι δὲ μηδὲ τὰς ὑπ' Ἀγρίππα πεπομφθείσας ἐν τιμωρίᾳ γενέσθαι, διαφέντος Ἡρῴδου καὶ μηδὲν κακὸν εἰργασμένου· καὶ γὰρ, εἴ τις ἄλλος, ἐδόκει δυσπαραίτητος μὲν ὑπὲρ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ὑπὲρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτάνουσιν ἀφιέναι. κατηγορούντων οὖν ὕβρεις καὶ ἁρπαγὰς καὶ καταστροφὰς ἱερῶν, ὁ μὲν Ἡρῴδης ἀπαρακλήτους ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδεξιοῦτο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, ἤδη τοῦ παραχῆς καὶ πολλῆς μεταβαλὼν τὴν εὐνοίας. καὶ καθ' μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, οἱ περὶ τούτων [f] ἐρέθισαν λόγοι· τῇ δ' ἐξῆς οὐκέτι [g] προῆλθε διάγνωσις. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ τε Καίσαρος καὶ τῶν συνέδρων, καὶ προσδοκήσαντες ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐκδοθήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ φόβον αἰκίας οἱ μὲν ἀπέσφαξαν αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, τινὲς δὲ καθ' ὕψους [h] ἀφέσαν, ἄλλοι δ' εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπίπτοντες ἐκθνῃσκειν διεφθείροντο. τοῦτο δὴ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τῆς προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ἔνθεν δὴ μελήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ἡρῴδην. ὑπισυμπίπτει δὲ ἄμεινον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. [i] ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ σπλάγχνου, καὶ πολλοῦ τοῦ ἀθρόου ὑποχωροῦντος αἵματος, [k] ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας σκληρὸν τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τὴν τούτου μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ἡρῴδῃ ἐδωρήσατο, ἣ μεταξὺ τοῦ [l] Τραχωνίτου καὶ τῆς Γαλιλαίας ἐστὶ, [m] Οὐλάθαν καὶ [n] Παναιάδα καὶ τὴν περὶ ἕξ χώραν. ἐγκαταμίγνυσι δὲ αὐτὸν καὶ τοῖς ὑπερορεύσι τῆς Συρίας, συνθλάμενον μὲν τὰ ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τὸ δὲ, τι σωτήριον εἰς τὸν περιῆλθεν εὐτυχίας, ὥστε δύο τούτων τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διεπόντων, τοσοῦτο τὸ μέγεθος ἦσαν, Καίσαρος καὶ μετ' αὐτὸν Ἀγρίππα, τοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, Καίσαρι μὲν ἀδελφὸν μετ' Ἀγρίππαν Ἡρῴδης προετίμησεν, Ἀγρίππας

rans, eis suæ præfecturæ partem, Auranitidem *scilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæsar, continebatur, tanquam injuste ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incursiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & sibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infesti erant, semper sperantes, & novis rebus studentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hostiliter agebat, sed eos prudenter leniebat, neque turbis occasionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ suæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodis injuriam sensi.

3. Cum autem jam annum decimum septimum in regno egisset *Herodes*, venit Cæsar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expostulare cœperunt, imperiosum esse acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, instigando, & de Herode conquerendo, jurandoque se nunquam deserturum eos, quin Herodis regno adempturum esse & Cæsaris ditioni adjecturum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* sustulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dedissent, sed ab Herode dimissi, nihilque mali ab eo passi fuissent: etenim, si quis alius, in suos inexorabilis esse existimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem se præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum eversionibus accusaretur, Herodes imperturbatus parabat causam suam defendere: sed Cæsar ei dextram dedit, neque quidquam de sua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hisce rebus actum est; die vero sequenti non perrectum est in cognitione. Nam Gadareni, propensionem tum ipsius Cæsaris tum assessorum videntes, & se regi traditum iri (ut erat verisimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim se noctu interfecerunt, partim *ex alto* se præcipitarunt, aliique se in fluvium dejicientes mortem sibimet conscivernnt. Ista autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæsar sine ulla dubitatione Herodem absolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum cessit. Nam Zenodorus, rupto intestino, multoque, cum viribus deficeretur, amisso sanguine, vita decessit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæsar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam posita) *scilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eisque, ne quid sine Herodis sententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo isti regerent, Cæsar eique proxime Agrippa, ex *singulari* in eum benevolentia, Cæsar quidem neminem secundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero secundum Cæsarem Herodi primum in amicitia sua locum tribuerit. Itaque

Augustus Cæsar in Syriam venit.

Gadareni Herodem accusant.

Causa suæ diffisi semetipsos male mulctant.

Zenodori mors.

Cæsaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

Herodes tetrarchiam à Cæsare Pheroræ impetrat.

[s] Αὐρανῖτιν] Supra §. 1. *Gen.* Αὐρανίτιν SPANH.

[v] Ελπίζοντες ἀεὶ] Επελπίζοντες *Busb.* & *Vat.*

[x] Αὐτοῦ τὴν βασιλείας ἐπτακαιδεκάτην] Anno XVII. Regni Herodis profectio Augusti in Syriam. *Petav. D. Temp.* l. IV. c. 1. vertenda hæc statuit: *Cum jam regni* XVII. *annus Herodi præterisset.* quod probat Pagius adv. Baron. p. 28. SPANH.

[y] Τῆς βασιλείας] Τῇ βασιλείᾳ *Hen.*

[z] Επτακαιδεκάτην] *Sc.* à morte Antigoni. *Usserius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Christi*, l. 2. c. 18. p. 347.

[a] Παρελθόντος ἔτους,] Παρελθόντος *Busb.* παροιχομένου *Hen.*

[b] Διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου,] Καὶ διαβάλλοντος αὐτὸν *Busb.*

[c] Γαδαρηνοὶ] Γαδαρεῖς *Hen.* & *Busb.* & in *Epiphanii* versione *Gadarenses.* HUDS. Supra §. 2. Γαδαρέων. SPANH.

[d] Οὐ μικροῦ] Illud ὦ è *MSS.*

[e] Καταβοὴ] Sic καταβοᾶν sup. lib. 4. c. 3. §. 1. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τοῦ αἰτιᾶσθαι· καταβοὴ *Thucyd. lib.* 1. *p.* 48. SPANH.

[f] Ερέθισαν λόγοι·] Ερρέθησαν *Busb.* rectius ἐρρέθησαν *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[g] Προῆλθε] *L. B.* παροιχήθη.

[h] Αφέσαν,] Ηφίεσαν *Hen* & *Busb.*

[i] Ο γὰρ —— αἵματος,] Vixisse Zenodorum Tetrarcham ad initia Herodis & Philippi Tetrarcharum censet Harduin. de Numm. Herod. p. 25. 26. SPANH.

[k] Εν —— τὸν βίον.] Conf. ἀλωτ. lib. 1. c. 20. § 4. SPANH.

[l] Τραχωνίτου] Verum Trachonitida Zenodoro tribuit infr. lib. 16. c. 9. §. 1. & supr. §. 1. & Dio Cassius lib. LIV. 602. SPANH.

[m] Οὐλάθαν] Infra lib. 17. c 2 §. 3. Οὐλαθᾶ. SPANH. Οὐλάνθαν *Lugd Bat.*

[n] Παναιάδα] Παναιάδα *Eusebio Aliisque.* HUDS. Vel Παναιάδα· SPANH.

[o] Καίσαρος —— Καίσαρα] Idem ἀλωτ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[p] Πρῶ-

que pro ea quæ ſibi ex *gratia* nata eſt fiducia, à Cæſare * tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ, atque ipſe ei centum talentorum reditum de ſuo regno dedit, ut ſi forte moreretur *Herodes*, eſſet in tuto Pheroræ res, nec ea potirentur Herodis filii. Poſtquam autem Cæſarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exſtruxit, ex candido ſaxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus eſt pulchra admodum in monte, eique ſubjectus eſt terræ hiatus & vorago prærupta immenſæ altitudinis, ſtagnantis aquæ plena: ſupra autem mons ingens imminet, & infra ſpecum oriuntur fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo inſuper exornavit *Herodes*, quod Cæſari ſacrum eſſe voluit.

Jordanis ortus.

4. Tunc etiam ſui regni hominibus tertiam vectigalium partem remiſit, prætextu quidem ut ſemet poſt *terræ* ſterilitatem recrearent reficerentque: ſed id magis faciebat, ut ab illis ſibimet infenſis gratiam iniret. Nam ejuſmodi opera quibus adeo ſtuduerit, quaſi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant. atque in ore erat omni populo, quippe ſemper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occaſiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, ſimulve ambulare aut vivere non liceret, obſervantibus omnia cuſtodibus: atque ſi quis deprehenſus eſſet, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum ſecreto, in Hyrcaniam caſtellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui obſervarent ſi qui convenirent. Quin ipſum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexiſſe: ac ſæpe veſtitu privati hominis ſeſe noctu turbis immiſcuiſſe, ut experiretur & reſciſceret quid de principatu *illius* ſentirent. Quod ſi qui obſtinate in mores conſentire recuſarent, eos modis omnibus perſequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos cenſebat, atque ipſos compulit ut ſacramento ſe aſtringerent fidelitatem ei in imperio conſervaturos eſſe. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ poſtulabat conſenſerunt: qui vero faſtidioſe ſtomachabantur, & ſeſe cogi non ſuſtinebant, eos quavis ratione è medio tollebat. Volebat etiam Pollionem Phariſæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: ſed illi in eam rem non conſenſerunt; neque tamen, ut cæteri qui juramentum detrectarunt, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem neceſſitate ex-

Herodes Judæos indies majore ſervitute premit.

Pollio & Sameas Phariſæi.

Eſſæi Pythagoricis ſimiles.

---

p Πρῶτον —— Ηρώδη.] Illa πρῶτον ἀπεδίδα Φιλίας τόπον Ηρώδῃ accepta debemus *Codd. Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.* ὑπὸ μὲ Κώσαρ ἐφιλεῖτο μετ' Αγρίππαν, ὑπ' Αγρίππα ὃ μὴ Καίσαρα, lib. 1. *de Bello Jud.*

* *Tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ,*] *Id eſt*, unam de quatuor regionis partibus.

q Φερώρα —— τετραρχίαν,] Conf. *alibi* lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.

r Εἰ καί τι πάθοι,] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* εἰκῆ in *Editis Aliiſque.*

s Πλησίον τῷ Πανίῳ καλουμένῳ.] Conf. ſup. lib. VIII. c. 8. §. 4. Πάνιον montem extitiſſe negat, ſed factum Harduin. de Num. Herod. p. 10. Verum mons etiam dicitur infr. *alibi* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

t Πανίῳ] Ita in libris omnibus *Joſephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνιον πωλεῖται Παλαιστίνης *Stephano Byzant.* Juxta *Euſebium* tamen (in *Hiſt. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνιον ſcribendum. Videſis *Scalig.* in *Euſeb.* p. 157. *Salmaſium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Noriſium* de *Epocha Syro-Maced.* Diſſ. IV. *Spanhemium* de *Præſt. Num.* Diſſ. IX. *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 918.

v Στήλαιον] Πανίᾳ ὄρει meminerunt *Euſeb.* & *Philoſtorgius.* nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Joſephus*, nec alii Veterum quod ſciam ulli præter iſtos. Nec eſt quod quis nummum objiciat, qui habet, KAIC. CEB. IEP. KAI ACY. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. cum illa ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ poſſint æque referri ad ſpecum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut oſtendit *Relandus* in *Paleſtina S.* p. 324.

x Λάρατοι] Λάρατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto.

y Αἱ πηγαὶ τοῦ Ιορδάνου ποταμοῦ.] Vide *Noldium* p. 274. & *Reland.* in P. S. 922. HUDS. in *Add.* Conf. *alibi* lib. 1. c. 21. §. 3. SPANH.

z Καὶ λόγου ὃν πάντων ἐγίνετο] Καὶ λόγοι ὃν πάντων ἐγίνοντο *Hen.* & *Vat.*

a Ην ὃ —— ἀναγόμενοι,] Idem Zonaras p. 242. SPANH.

b Καὶ λεληθότως] Ita *MSS. Gen.* ut. *Cocceius* v.

c Τραχανίαν] Conf. *alibi* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.

d Ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* (ἐπὶ *Lugd. Bat.* at *Cocceius* conjicit pro οἱ reponendum forte eſſe ἴσως) οἱ ἐπὶ in *Editis Aliiſque.*

e Εξανθαδιαζομένους,] In *Editis* ἐξανθαδιαζομένους, proculdubio pro (ut & corrigit *Cocceius*) ἐξανθαδιζομένους. verum ἐξανθαδιζομένους habent *Busb.* & *Hen.*

f Συμπεριφέρειν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* συμπαραφύειν in *Editis Aliiſque.*

g Συνωμόσαντες αὐτῷ] Συνωμόσαζεν *Vat.*

h Επὶ τῇ ἀρχῇ ὁμολογεῖν.] Επὶ τὴν ἀρχὴν *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

i Σωφρονεῖν δὲ] Ita *MSS.* & *Zonar.* σωφρονεῖν perperam in *Editis.*

k Τὰς —— Σαμέαν,] Conf. ſup. lib. 14. c. 9. §. 4. & ſupr. hoc eod. cap. 1. SPANH.

l Σαμέαν,] Σαμαίαν *Busb.* & *Hen.* ſicuti lib. 1. c. 1. §. 1. Videſis *Caſaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Hiſtoria Doctorum Miſnicorum.*

m Αφείθησαν δὲ ταύτης] Ita in *MSS.* ἀφίεσαν in *Editis.*

n Ημῖν] *Gen.* ὑμῖν.

---

* Ex-

στῶοι καλούμενοι. γλῶ ᾗ τοῦτ' ἐστὶ Δικαίτη χρώμενον τῇ παρ' Ελλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις σαφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Εσσαίους ἀφ' οἵας αἰτίας ἐτίμα, μεῖζόν τι Φρονῶν ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπεικὸς ὁ λόγος φανεῖται τῷ τῆς ἱστορίας γένει, σαφηνίζων καὶ τὰ ὑπὲρ τούτων ὑπολειφθέν.

ε'. Ην τις [p] τῶν Εσσαίων [q] Μανάημος ὄνομα, καὶ τἆλλα κατὰ τὴν προαίρεσιν ἐξ βίου καλοκἀγαθίᾳ [r] μαρτυρόμενος, καὶ [s] προγνῶσιν ὑπὸ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων. ὅτε ἔτι παῖδα τὸν Ηρώδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα παιδῶν, βασιλέα Ιουδαίων προσηγόρευσεν. ὁ δ' ἀγνοεῖν ἢ καταγινώσκεσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δ', μειδιάσας ἠρέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [t] κατὰ τὸν γλουτὸν, "ἀλλά τοι καὶ "βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [u] ἀπάρ- "ξεις, [x] ἠξίωσας γὰρ ὑπὸ Θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μα- "ναήμου μεταπτώσεων. ἄριστος γὰρ ὁ τοιοῦ- "τος λογισμὸς, [y] εἰ καὶ δικαιοσύνην ἀγαπήσας, καὶ "πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, ἡμερότητά τε πρὸς τοὺς "πολίτας· ἀλλ' ἐγὼ οἶδά σε τοιοῦτον ἔσεσθαι, τὸ πᾶν "ἀπισάμενος. [z] εὐτυχίαν μὲν γὰρ ὅσην οὐκ ἄλλος δι- "οίσεις, καὶ πολλὴ δόξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας "οὐκ ἔχεις καὶ τοῦ δικαίου. τοῦτα δ' οὐκ ἂν λάθοι [a] τὸ "θεῖον ἀπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου, [b] τῆς αὐτ' αὐτῶν ὀρ- [c] γῆς [c] ὑπομνημονευομένης." τούτοις αὐτίκα μὲν ἤκιστα τὸν νοῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτῶν, Ηρώδης. κατὰ μικρὸν δ' ὡρμᾶτο, ἕως καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς [d] μεταπέμπει τὸν Μανάημον, καὶ περὶ τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [e] ἐπιμανθάνει. Μανάημος δ', τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δ' σιωπῶντι αὐτῷ, μόνον εἰ δέκα γενήσονται τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὶ προσεπύθετο· καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπών, ὅρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τῆς προθεσμίας. Ηρώδης δ' ἀχθεσθείς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ [f] πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Εσσηνοὺς τιμῶν διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ ὑπερβάλλοντα δόξαν, δηλῶσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ [g] διὰ τοιούτων ὑπὸ καλοκἀγαθίας καὶ τῶν θείων ἐμπειρίας ἀξιοῦνται.

cepti fuerunt etiam qui Eſſæi appellantur. iſti autem ſunt genus hominum qui ſimili vitæ inſtituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Eſſenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab hiſtorica narratione alienus videbitur hujuſmodi ſermo; præſertim cum oſtendat, quam de iſtis opinionem homines habuerint.

5. Erat Eſſenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ inſtituto ob morum honeſtatem bene audiens, & qui futura divino inſtinctu prævideret. Hic conſpicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut ſui notitiam non habere aut jocari arbitratus, ſubmonuit *eum*, ſe privatum eſſe. At Manahemus, leniter ſubridens, & ei nates manu feriens, "Atqui & regnabis, inquit, & imperium "(à Deo quippe dignus habitus) feliciter auſpi- "caberis: & memento ictuum Manahemi, ut hoc "tibi ſit indicium mutationum fortunæ. Optima "enim erit hujuſmodi cogitatio, ſi juſtitiam & "pietatem erga Deum amaveris, & erga cives cle- "mentiam: verum ego, totius rei gnarus, ſcio te "non talem futurum. Vitam enim fortunatam tu "quidem, ſi quiſquam alius, ages, & laudem tibi "paries æternam, ſed pietatis & juſtitiæ oblivio- "nem capies. Hæc autem Deum ſane non late- "bunt, dum ſub vitæ tuæ finem de te pœnas ob "iſta ſumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei ſpem nullam haberet. ſed poſtquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus eſt, in ipſo imperii vigore Manahemum accerſit, & ex eo quamdiu regnaturus eſſet quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: ſed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum eſſet regnum: ad quod ille reſpondit, etiam viginta aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præſtituit. Herodes vero etiam hiſce contentus, & Manahemum dextra ei data dimiſit, ac deinceps Eſſenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene ſuperant, nobis tamen viſum eſt lectoribus indicare, & de noſtris id palam facere, quod multi illorum in hujuſmodi rebus propter vitæ honeſtatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Manahemus Eſſenus, vates.

Quare Eſſenos in honore habuit Herodes.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ηρώδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μεῖζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξετέλεσε· καὶ περὶ τὸ βάρεως, ὃν Αντωνίαν ἐκάλεσεν.

Τότε [h] γοῦν [i] ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ηρώδου βασιλείας [k] γενομένου ἐνιαυτῷ, μὴ πάσι προφρημένας πρόῤῥησις,

CAP. XI.

XIV.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atque altius & magnificentius exſtruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

Tunc igitur decimo octavo regni Herodis anno, poſt ea facta quæ ſuperius dicta ſunt, arduum

o Εσσαῖοι καλέσθωσι.] Εσσηνοὶ, qui Εσσαῖοι, Εσσαῶν apud Zonaram p. 243. A. B. conf. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. item ſupr. lib. 13. c. 10. §. 8. Porphyr. de Abſtin. lib. IV. c. XI. XII. Euſeb. Præp. lib. IX. c. 11. Item *Philo* libro Quod omnis ſtudioſus liber. SPANH.

p Τῶν Εσσηνῶν.] Conf. ſup. §. 4. SPANH.

q Μανάημος ὄνομα,] Hunc illum Manahemum eſſe ajunt, cujus meminit Autor *Juchaſin*, tanquam collegæ ipſius *Hillelis*, antequam ei acceſſerat *Schamajas*. Vide *Juchaſin*, fol. 19.

r Μαρτυρόμενος,] Μαρτυρούμενος *Busb.* & *Vat.* Vide *Pricæum* ad *Act.* c 6. v. 3.

s Προγνῶσιν ὑπὸ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 12. SPANH.

t Κατὰ τὸν γλουτὸν,] Κατὰ τῶν γλουτῶν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

u Απάρξεις,] Απάξεις *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

x Ηξίωσας γὰρ ὑπὸ Θεοῦ.] Sic è *MSS.* ἀξίωσας in *Editis*

y Εἰ καὶ δικαιοσύνην] Voculam καὶ ex *L. B.* additam eſſe volui. HAV.

z Εὐτυχίαν μὲν γὰρ ὅ.] Εὐτυχίας *Busb.* & *Hen.*

a Τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ βίου] Τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. *Busb.* & *Hen.*

b Τῆς αὐτ' αὐτῶν ὀργῆς] Vers. *de te pœnas ob iſta ſumet*, potius *pœnæ ob iſta te manebunt.* vel totam periodum ſic verterem. *Hæc autem Deum non latere, pœnæ ab iſta ſub vitæ finem in te immiſſæ monebunt.* Dele itaque comma poſt βίου. IBBETS.

c Υπομνημονευομένης.] Απομνημονευομένης *Busb.* & *Hen.*

d Μεταπέμπει τὸν Μανάημον,] Μεταπέμπεται *Busb. Hen.* & *Vat.* μεταπαλεῖ *Zonar.*

e Επιμανθάνει.] Διεπιμανθάνει *Hen* & *Vat.*

f Πάντας —— διετέλει.] De Eſſenis & eorum inſtitutis vid. infr. lib. 18. c. 1. §. 5. & ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

g Διὰ] Abundat. COCC.

h Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

i Οκτωκαιδεκάτῳ] *Sc.* poſtquam Herodes regnum adierat, captis Hieroſolymis, ut dicit *Caſaub.* quem videſis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. HUDS. Malè ιε in Ed. Gr. vid. Petav. Doct. Temp. P. II. p 221. ἀλωσ. lib. 1. c. 21. §. 1. anno πεντεκαιδεκάτῳ Herodis inſtauratum Templum dicitur. *Zonaras* autem p. 243. C. ὀκτωκαιδεκάτῳ ſeu A. Regni XVIII. id factum dicit. SPANH.

k Γενομένου ἐνιαυτῷ,] Non de ineunte ſed adulto jam Hero-

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

duum opus aggressus est, *scilicet* ut Dei templum sua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentissimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam fecisset præclarius, sicuti erat, si illud perficere ei contigerit, atque futurum ad sempiternam *sui* memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum esse intelligeret, neque facilem habiturum esse ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocasset, verba fecit in hunc modum. "De

Herodis concio ad populum.

"aliis quidem ex quo regnare cœpi à me factis, "viri populares, nihil necesse mihi dicere arbitror, "quanquam ita comparata fuerint, ut vobis plus "securitatis quam mihimet ornamenti attulerint. "Nam cum in rebus difficillimis neque ea negle- "xerim quæ ad vestras necessitates levandas face- "rent, neque in iis quæ ædificavi studuerim ut i- "pse magis quam vos omnes ab injuriis sarti tecti "essetis, mihimet persuadeo quod Dei voluntate "Judæorum gentem ad eam, quam nunquam antea "habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæterum, "*ut dixi*, sigillatim omnia, quæ per provinciam "perfecimus, quotque urbes in ea & regione ei "contributa excitando genus vestrum maximis or- "namentis auximus, vobis commemorare, qui ea "probe nostis, supervacaneum mihi videtur. Quod "autem in præsentia mihi in animo est aggredi, "id omnium pientissimum, vobisque pulcherri- "mum fore nunc *paucis* ostendam. Fuit quidem "templum hoc summo Deo à parentibus nostris "ædificatum, cum à Babylone revertissent. Ve- "rum ei ad altitudinem desunt cubiti sexaginta:

Solomonis templi altitudo.

"tanto enim altius erat primum illud à Solomo- "ne constructum. nemo tamen negligenttiam pie- "tatis nostrorum parentum accuset. nam per illos non stetit, quo minus hoc magnitudine prius adæ- "quaret: sed Cyrus & Darius Hystaspis filius hunc "ædificii modum præscripserunt; quibus illi sub- "jecti, eorumque filiis, & post illos Macedonibus, "facultatem non habuerunt * primum *hoc* pieta- "tis *illorum* exemplar ad eandem magnitudinem "perducendi. Quoniam vero nunc ego quidem "Dei beneficio regnum adeptus sum, & longa pa- "ce fruor, & divitiis affluo, & magnis reditibus "abundo: quodque maximum est, cum Romanis, "omnium (ut ita loquar) dominis, in amicitia sum "& gratia, operam dabo, ut, id quod necessitate "& superiorum temporum servitute omissum est "resarciendo, perfectam Deo, pro illius in me be- "neficiis, hujusce regni pietatem reddam.

Populus mœstus & sollicitus, ne Herodes opus nimis arduum & impeditum aggrederetur.

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero sermone ejus attoniti sunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredibile minime-

ἔργον οὐ τὸ τυχὸν ἐπεβάλετο, τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ [l] οἱ αὐτοῦ [m] κατασκευάσασθαι, μείζω τε τὸν περίβολον, καὶ πρὸς ὕψος ἀξιοπρεπέστερον ἐπαίρειν, ἡγούμενος ἁπάντων αὐτῷ τ' [n] πεπραγμένων [o] ἀποσημότερον, ὥσπερ ἦν, ἐκπλεύσεσθαι τοῦτο, καὶ πρὸς αἰώνιον μνήμην ἥκειν. οὐκ ἕτοιμον δ' ἡγούμενος τὸν λαὸν ἐπὶ τοσοῦτον, οὐδὲ ῥᾴδιον ἔσεσθαι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἠξίου λόγῳ προπαρασκευάσας ἐγχειρῆσαι τῷ πάντι, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. "τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν βασι- "λείαν [p] πεπραγμάτων, ἄνδρες [q] ὁμόφυλοι, θαρρῶν "ἀπολαμβάνω λέγειν, καί τι τοῦτον ἐγχωρεῖν τὸν "τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ τὸν [r] ἀπ' αὐτῶν κό- "σμον, πλείω δ' ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. ἔστι "γὰρ ἐν τοῖς δυσχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς "ὑμετέρας χρείας διαφερόντων, [s] ἔτι ἐν ταῖς κα- "τασκευάσμασιν ἐπιτηδεύσας ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ "πᾶσιν ὑμῖν τὸ ἀνεπηρέαστον, οἶμαι σὺν [t] τῇ τοῦ Θεοῦ "βουλήσει, πρὸς εὐδαιμονίαν ὅσον ἐφ' ἑτέρου ἀγαγεῖν "ναὶ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος "ἐξεργασθέντα πρὸ τῆς χώρας καὶ πόλεις, ὅσας ἐν "αὐτῇ καὶ τοῖς ἐπικτήτοις ἐνείσαντες κόσμῳ τῷ καλ- "λίστῳ, τὸ γένος [u] ὑμῶν ηὐξήσαμεν, περιττὸν μοι "δοκεῖ λέγειν εἰδόσι. τὸ δὲ τ' ἐπιχειρήσεως, [x] ἧς "νῦν ἐπιχειρεῖν βούλομαι, πανὸς εὐσεβέστατον καὶ "κάλλιστον ἐφ' ἡμῶν γενέσθαι νεὼ σταφανῶ. τὸν γὰρ ναὸν "τοῦτον ᾠκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέ- "τεροι, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [y] ἀνάκλησιν. ἐν- "δεῖ δ' αὐτῷ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [z] ἑξή- "κοντα πήχεις· τοσοῦτον γὰρ ὑστερεῖται ὁ πρῶτος "ἐκεῖνος ὃν Σολομὼν ἀνῳκοδόμησε. καὶ μηδεὶς [a] ἀ- "μέλειαν εὐσεβείας τῶν πατέρων καταγνώτω. γέγονε "γὰρ ὑπ' ἐκείνους ἐλάττων ὁ ναός· ἀλλὰ τοῦτο "καὶ Κῦρος καὶ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, τὸ μέτρον "τῆς δομήσεως ἔδοσαν, οἷς ἐκείνοι καὶ τοῖς ὑπογε- "νομένοις δουλεύσαντες, καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ "ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ πρῶτον τῆς εὐσεβείας ἀρχέτυ- "πον εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν μέγεθος. [b] ἐπεὶ δ' ἦν νεὼ "ἐγὼ μὲν δέχω Θεοῦ βουλήσει, πρέπει δὲ καὶ μῆκος "εἰρήνης, καὶ κτῆσις χρημάτων, καὶ μέγεθος "προσόδων, τὸ δὲ μέγιστον, φίλοι καὶ δι' εὐνοίας "οἱ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν κρατοῦντες Ῥωμαῖοι, πρ- "οόμαι, τὸ περιμεμηνυμένον ἀνάγκῃ καὶ δουλείᾳ δ' "πρότερον χρόνου διορθώμενος, τελείαν ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ τὴν ἀνθ' ὧν ἔτυχον τῆσδε τῆς βασιλείας εὐσέ- "βειαν.

β'. Ὁ μὲν Ἡρώδης ταῦτ' εἶπεν, [c] ἐξέπληξε δὲ τὸν πολλὰς ὁ λόγος ἀφορμὰς δόξαν ἐμποιῶν· καὶ τὸ μὲν τῆς ἐλπίδος ἄπιστον οὐκ ἐπήγαγεν αὐτούς. ἠθημόνουν δὲ, μὴ φθά-

dis anno XVIII capiendum esse *Josephum*, ostendit *Bassnagius*, tom. 1. p. 66.

l Δι' αὐτοῦ] Δι' αὐτοῦ, id est δι' αὐτοῦ, vel δι' ἑαυτοῦ. Verum δι' αὐτοῦ non agnoscunt *Busb.* & *Epiphan.* τ' νεὼν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν legit *Hen.*

m Κατασκευάσασθαι,] Ita *MSS.* κατεσκευάσθαι in *Editis.* κατασκευάζεσθαι legit *Montacutius.* Exercit. 10. §. 6. *Harduinus* (in *Nummis Herodiadum*, p. 336.) *Josephi* historiam de instaurato ab Herode Templo in augustiorem formam mendacii insimulat: sed frustra; quod ostenderunt viri summi, *Casaubonus*, c. *Baron.* n. 22. *Simsonus* ad A. M. 3987. & *Torniellus* ad A. M. 4032. Vide infra ad §. 2.

n Πεπραγμένων] Πραγμάτων *Gen.* perperam.

o Ἐπισημότερον,] *L. B.* σεσημότερον.

p Πραγμάτων,] *L. B.* πεπραγμένων, forte melius. HAV.

q Ὁμόφυλοι,] Judæos vocat ὁμοφύλους, quamquam fuit Idumæus ad captandam benevolentiam. SPANH.

r Ἀπ' αὐτῶν κόσμον,] Τὸν ἀπάντων κόσμον solus *Hen.*

s Οὔτε —— ἔθνος.] Instauratio tamen Templi potius, quam Novum Templum ob συνεχισμὸν seu continuata sacrificia. vid. Scalig. de Emend. Tempor. lib. VI. p. 635. Eadem Templi hujus structura finita demum LXXXIII. annis tribus ab Herode cœpto anno XVIII. regni & circa belli Judaici initium infra lib. 20. c. 8. §. 7. De Templo Herodis marmoreo loquuntur Talmudistæ Ord. 2. Moed. Cod. 9. Succ. & p. 9. tractat. Quo tempore antea hanc illi fabulam consignarint, aliàs Deo dante aperimus. Fictam autem ac fabulis refertam *Josephi* narrationem, de renovatione Ædis ab Herode &c. jamdudum Salianus docuit ad A. M. 4035. Harduin. de Numm. Herod. p. 27. SPANH.

t Τῇ δὲ Θεοῦ βουλήσει,] Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.*

v Ὑμῶν ηὐξήσαμεν,] Ἡμῶν *Hen.* & *Vet. Interpr.* Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.*

x Ἧς νεὼ ἐπιχειρεῖν βούλομαι,] Ἣν νεὼ ἐπιχειρεῖν ἐπιτίθεμαι *Hen.* & *Lugd. Bat.*

y Ἀνάκλησιν.] Ἐπάνοδον *Hen.* & *Lugd. Bat.* quod pro interpretamento habeo.

z Ἑξήκοντα πήχεις·] Ἑπτὰ *Busb.* & *Vat.* errore orti ex similitudine inter ξ & ζ. in *MSS.*

a Ἀμέλειαν εὐσεβείας] Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμέλειαν in *ceteris.*

* *Primum* hoc *pietatis* illorum] *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem &c. ut πρῶτον ante ἀρχέτυπον subintelligatur.

b Ἐπειδὴ δ' νῦν] Sic *Hen.* ἐπεὶ. δὲ νῦν *Vat.* ἐπειδὴ γὰρ in *Editis.*

c Ἐξέπληξε δὲ] Ἐξέπληξε *Busb.* & *Hen.*

d Ἀπ-

φθάσας καταλῦσαι τὸ πᾶν ἔργον οὐκ ἐξαρκέσαι πρὸς τέλος ἀναγεῖν τὴν προαίρεσιν· ὅ, τε κίνδυνος αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον ἐδόκει τὸ μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς. ὄντων δ' αὐτῶν ἀθυμούντων, παρεθάρρυνεν ὁ βασιλεὺς, ὡ πρότερον καθαιρήσειν φάμενος τὸν νεὼν ἢ πάντων [d] αὖθις τὰ εἰς τὴν σωτηρίαν παρεσκευασμένων. καὶ ταῦτα προειπὼν οὐκ ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [e] εὐτρεπίσας ἁμάξας, αἳ βαστάσουσι τοὺς λίθους, ἐργάτας τε μυρίους τοὺς ἐμπροσθάτους ἐπιλεξάμενος, καὶ ἱερεῦσιν ἃ ἀριθμὸν χιλίοις [f] ἱεραϊκὰς ὠνησάμενος στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [g] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἤρξατο τῆς κατασκευῆς, ἁπάντων αὐτῷ προθύμως προσφερομένων.

γ'. [h] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν ἤγειρε, μῆκος μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δ' ὕψος εἴκοσι πρὸς τοῖς, [i] ὡς τῷ χρόνῳ [k] συνιζήσαντων τῶν θεμελίων ὑπέβη. καὶ τοῦτο μὲν καὶ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπιχειρεῖν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, οὐ λίθων μὲν, λευκῶν τε καὶ [m] κρατερῶν, τὸ μέγεθος ἑκάστων πρὸς πέντε καὶ εἴκοσι [n] πήχεις ὑπὲρ μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ πρὸς δώδεκα. καὶ παντὸς αὐτοῦ καθάπερ καὶ τῆς [o] Βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότατον, ὑψηλότατον δὲ τὸ μεσαίτατον, ὡς περίοπτον οὐκ ὀλίγων σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [p] κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες ἢ προσιόντες τύχοιεν. [q] θύραι δὲ ὑπὲρ τὰ εἰσόδους σὺν τοῖς ὑπερθύροις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμηντο, τὰ μὲν ἄνθη [r] ἀλουργέσι, κίονας δὲ [s] ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [t] ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν, ἄμπελος [v] διέτεινε χρυσῆ, τοὺς βότρυς [x] ἀπηωρημένους ἔχουσα· θαῦμα καὶ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον ἐν πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν λῦσαι. προσελάμβανε δὲ καὶ στοᾶς μεγίστους [y] τὸν ναὸν ἅπαντα, πρὸς τὴν ἀναλογίαν ἀποτελεύων, καὶ τὰς δαπάνας τοῦ πρὶν ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλος τις εἰδόκει ἐπικεκοσμηκέναι τὸν ναόν. [z] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλα τείχη, αὐτὸ δὲ τὸ πεῖχος ἔργον μέγιστον ἀνθρώπων ἀκοαῖς ἐπῆλθεν. λόφος λῦ

que sperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. sed anxii erant & soliciti, ne si totum opus jam dissolveret, non satis opum haberet ad perficiendum quod proposuerit: atque in majus illis crescebat periculum, & augeri visa est rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti essent, rex eos confirmabat, dicens, non se prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id absolvendum pertinerent, præparasset. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparasset, & decem peritissimorum opificum millia delegisset, & mercatus mille sacerdotibus vestes sacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuisset, opus aggressus est, omnibus diligenter præparatis.

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum super eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem *totidem* & viginti amplius, * qui viginti aliquanto post consistentibus fundamentis retro cesserunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem est templum ex lapidibus candidis & firmis; & singulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depressius, medio vero editius, adeo ut à multis stadiis regionis incolis conspicuum esset, maxime si qui ex adverso habitarent aut eò accederent. Fores in ingressu cum superliminaribus, ipsi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea, cum racemis ex illa sublime pendentibus; eâ quasi materiæ profusione facta, ut aspicientibus tam magnitudine quam arte stuporem incuteret. Quin & templo universo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habens, & sumptibus majores superans, ut nec quisquam alius videretur ita templum exornasse. Ambæ autem magno innitebantur muro: ipse vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petrosus, arduus, ad orientale

Templi ab Herode instaurati & exstructi descriptio.

Vitis aurea.

[d] Αὖτῷ τε εἰς τὴν σωτήριαν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* αὐτῶ in *reliquis*.

[e] Εὐτρεπίσας ἁμάξας,] Ita *MSS.* εὐτρεπήσας perperam in *Editis*, ut & mox προσυτρεπισμένων.

[f] Ἱεραϊκὰς] Videsis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. 11. p. 172, 173.

[g] Διδάξας οἰκοδόμους,] Vocem διδάξας in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sed & quosdam cementarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* Ἐπιτάξας οἰκονόμους legendum esse conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & κατασκευάς οἰκ. in *Antidiatriba* p. 247. Verum licet utrumque ferri possit, (aut ἀμάξας ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox οἰκονόμους repugnat *Josepho*, qui postea τὸν ναὸν ἅπαντα, περὶ τὴν ἱερὰν οἰκοδομηθέντα.

[h] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους] Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Christ. Rel.*) non ex ruinis resuscitatum fuit, sed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. *de Emend. T.* p. 500.) quia συνδιεχισμὸς & continuatio sacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. HUDS. Ex his verbis nonnulli collegerunt hoc, quod struxisse dicitur Herodes ædificium, habendum esse pro templo novo & quidem tertio, quod distinctum erat à templo secundo, quod ædificarunt Hebræi reduces facti ex Babylonia. Verum Judæi ipsi (quorum tamen maxime intererat hoc templum, si fieri posset, tertium appellare ut ita Messias noster dici non posset venisse stante illo templo, quod à Zorobabele & sociis ejus conditum fuit) templum hoc, uti ab Herode erat exædificatum & dein a Tito versum fuit, nunquam alio nomine in Talmude & aliis scriptis nuncupant, quod sciam, quam בית שני Templum secundum. Christiani autem nequeunt ullo modo dubitare, quin templum uti Herodes illud renovavit idem fuerit, adeoque templum secundum appellandum, ac illud quod Zorobabel excitavit, quoniam stante eodem illo templo secundo, quod Zorobabelis opera constitutum est, Messias venire debuit, uti Haggai cap. 2. prædictum est. Si autem templum Herodis fuerit templum tertium & plane novum haberi debeat, ac diversum a secundo, quomodo Christus venit stante Templo secundo? Denique, num cultus sacer unquam legitur interruptus fuisse tempore Herodis, quod factum oportuit, si Sanctum & Sanctum Sanctorum plane nova facta sunt, sublatis veteribus. REL.

[i] Οὓς τῷ —— ὑπέβη.] Per tempus fundamentis desiccatis resederunt. *Rufinus.* SPANH.

[k] Συνιζησάντων] Ita in *MSS.* συνιζησάντων perperam in *Editis*. Hanc rem pro impossibili habet *Villanpandus* ad *Ezech.* tom. 2. p. 577.

* *Qui viginti aliquanto post*] Versio nostra & sensus postulat ut sit ellipsis vocis κῦ ante ὃς. integre enim καθ' ὃς ὑπέβη.

[l] Καῖσι τοῖς Νέωνος] Vide lib. 20. c. 8. & *Torniellum* ad A. M. 4082. n. 7, 8. & *Usserium* ad A. M. 3987.

[m] Κρατερῶν] Κραταιῶν *Hen. Lugd. Bat.* & *Busb.*

[n] Πήχεις ἐπὶ μῆκος,] Ita *Busb.* & *Hen.* πηχῶν in *cæteris*.

[o] Βασιλικῆς στοᾶς] Βασιλείου *Hen. Vat. Lugd. Bat.* & *Gall.*

[p] Κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες] Κατ' ἀνατολὴν dicit, ut orientalem plagam designet. *L'Empereur* de *Mensuris Templi*.

[q] Θύραι δὲ] Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, sed interiorem portam, quæ ad fanum ducebat, intelligi vult.

[r] Ἀλουργέσι,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* ἀλυσγίσι *Gall.* ἀλυσγῆσι in *Editis Alisque*.

[s] Ἐνυφασμένους.] Ἐνυφασμένους *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

[t] Ὑπὸ τοῖς θριγκώμασιν,] Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. *de Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 234.) probante *Petito* in *Animadv.* tom. 4. p. 134. ὑπὸ τοῖς πτιχώμασι in *Græcis* omnibus. in versione *Epiphanii* omittuntur.

† *Supra hæc sub muri coronulis vitis expansa erat aurea*,] *Id est*, in fronte supra fores, *ut explicat Seldenus*.

[v] Διετείνε χρυσῆ,] Διεπετάλη *Hen.*

[x] Ἀπηωρημένους ἔχουσα·] Ita *Vat.* βότρυας ἀπαωρεμένης *Hen.* βότρυς ἀπεωρημένους (ἀπαιωρημένους *Cotelerius*) in *Editis Alisque*. Εἶχε δὲ καὶ πύλη καὶ τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτὰς ἀμπέλους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνθρωπίνης κατεκρέμαντο, lib. 1. *de Bello*, c. 6.

[y] Τὸν ναὸν ἅπαντα,] Est qui sic distinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα πρὸς τὴν ἀναλ.

[z] Ἄμφω δ' ἦσαν] Videtur esse Ellipsis præpositionis ἐπὶ, ut sit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλῃ τείχει.

tale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit, Dei *ipſius* inſtinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta eſt vallis admodum depreſſa, *eundem* vallavit ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis, ſemper aliquid ſpatii intus concludens, & alte progrediens, adeo ut immanis eſſet magnitudo pariter ac profunditas ſtructuræ, forma quadrangulari factæ, ut vaſtitas quidem lapidum à fronte quoad ſuperficiem in conſpectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulſas haberent. Opere ita continuato ut ſummitati colliſ jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigaſſet & cavitates intra murum comprehenſas repleviſſet, ſuperficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atque uuiverſum hoc ſeptum erat, quatuor ſtadiorum in circuitu, unoquoque * angulo in longitudinem ſtadium complectente. interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem ſuſtinens porticum pari cum muro longitudine, ſpectantem ad januas templi, quod ad medium ejus conſtitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique fixa erant ſpolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipſe reportarat.

Ingens opus Solomonis.

Spolia Barbarica.

4. Ad ſeptentrionale autem *ſepti* latus arx conſtructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem anteceſſerunt, Aſamonæo prognati, reges & ſacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi ſtola ſacerdotalis illis reponeretur, quam ipſe pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere ſolebat. Hanc ſtolam rex Herodes eo in loco cuſtodivit, & poſt ejus obitum fuit in poteſtate Romanorum, uſque ad tempora Tiberii Cæſaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hieroſolyma veniſſet, & à populo honorificentiſſime exceptus fuiſſet, volens eis gratiam referre, ipſe, quoniam obſecrarunt ut *ſacra* ſtola illis in poteſtatem permitteretur, hac de re ſcripſit ad Tiberium Cæſarem, atque ille eam conceſſit *eis*: manſitque penes Judæos ſtolæ ſacerdotalis poteſtas uſque ad deceſſum regis Agrippæ. Poſt eum Caſſius Longinus, qui tum Syriam adminiſtrabat, & Cuſpius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut ſtolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes ſe habere, ſicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæſarem miſerunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam perveniſſent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit ſuo rogatu

Turris Antonia.

Stola pontificalis ubi cuſtodita.

Caſſius Longinus Syriæ præſes.

Cuſpius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæſarem.

πετρώδης, ἀνάντης, ἠρέμα πρὸς τοῖς ἑῴοις μέρεσι τῆς πόλεως [a] ὑπολιμένος. ὅπερ τὸν κορυφὴν ἄκρον. τοῦτον [b] ὁ πρῶτος ἡμῶν [c] βασιλεύσας Σολομῶν, κατ' ἐπιφροσύνην τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐρυσίαις ἀπερίχλεν [d] ἄνωθεν τὰ πρὸς τὸν ἄκρον, ἀπερίχλε δὲ κάτωθεν [e] ὑπὸ τὰ ῥίζης ἀρχόμενος, ὃν βαθεῖα πρηνὴς φάραγξ, [f] ἧς λίθα τοῖς πέτρας μολίβδῳ δεδεμέναις πρὸς ἀλλήλας ἀπολαμβάνων [g] ἀπὸ τὰ ἔσω χώρας, καὶ πρόβυθεν εἰς βάθος, ὥστ' [h] ἄπορον εἶναι τὸ, τὸ μέγεθος δὲ [i] οἰκοδομῆς τὸ ὕψος περιεχούσης [k] ὑμοίνης, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μείωτος καὶ τὸν ὑπερφάνειαν ὁρᾶσθαι, τὰ δ' ἐντὸς σιδήρῳ διησφαλισμένα συνέχειν τὰς ἁρμογὰς ἀκινήτους τῷ παντὶ χρόνῳ. τὸ δὲ ἐρυσίας ὕτω συναπάσης εἰς ἄκρον τὸν λόφον, [l] ἀπεργασαμένου αὐτὸ τὸν κορυφὴν, καὶ τὰ κοῖλα τοῦ πρὸς τὸ πεῖχος ἐμπλήσας, ἰσοπέδον τοῖς καὶ τὸν ἐπιφάνειαν τὸν ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δὲ ὅλον τὸ πᾶν περιόλος, πεπάρων σταδίων τὸν κύκλον ἔχων, ἑκάστης γωνίας στάδιον μῆκος ἀπολαμβανούσης. ἐνδοτέρω δὲ τούτου περὶ αὐτὸν τὸν ἄκρον ἄλλο πεῖχος ἄνω λίθινον πρέπει, καὶ μὲν ἑῴαν ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ πείχει στοὰν ἔχων διπλῆν, ἐν μέσῳ δὲ νεὼ πετυχηκότος, ἀφορῶσιν εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ. ταύτην πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. ἔδει δὲ ἱερᾷ πάντος ὅλον ἐν κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικὰ, καὶ τοῦτα πάντα βασιλεὺς Ηρώδης ἀνέθηκε, προσθεὶς ὅσα ἐκ τῶν Ἀραβέων ἔλαβεν.

δ'. Κατὰ δὲ τὴν βόρειον πλευρὰν, ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐερκὴς ἐπετείχιστο, διάφορος ὀχυρότητι. ταύτην οἱ πρὸ Ηρώδου δὲ [m] Ασαμοναίων ἦσαν βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ᾠκοδόμησαν, καὶ [n] βᾶριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱερατικὴν αὐτοῖς ἀποκεῖσθαι στολὴν, [o] ὃν ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [p] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ηρώδης ἐφύλαξεν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ μὴ τὴν ἐκείνου τελευτὴν [q] ὑπὸ Ρωμαίοις ἦν, μέχρι τοῦ Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ἐπὶ τούτου δὲ [r] Οὐιτέλλιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ιεροσολύμοις, δεξαμένου δὲ πολίτας αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, θέλων αὐτοὺς τῆς εὐποιΐας ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν [s] αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε· καὶ παρέμενεν ἡ ἐξουσία [t] τῆς ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ιουδαίοις, μέχρι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς [v] Αγρίππας. μετὰ τοῦτον δὲ Κάσσιος Λογγῖνος, ὁ τὸν Συρίαν τότε διοικῶν, καὶ Κοῦσπιος Φάδος, ὁ τῆς Ιουδαίας ἐπίτροπος, κελεύουσι τοὺς Ιουδαίους εἰς τὸν [x] Αντωνίαν καταθεῖναι τὸν στολὴν· Ρωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς ἐπὶ πρότερον ἦσαν. πέμπουσιν οὖν Ιουδαῖοι πρέσβεις πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτων παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [y] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας, ἐν Ρώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ αὐτοκράτορος τὸν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐπὶ λα-

[a] Υπολίμπου] Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑπολίμπου perperam *Gen.*

[b] Ο πρῶτος ἡμῶν βασιλεύσας Σολομῶν,] Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, ὃν πρῶτον δειμαμένην τὸ συμπαν ἱερὸν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) ὃν Σολομῶν βασιλέως, ὃς καὶ τὸν ναὸν ἔκλισε.

[c] Βασιλεύσας] *L. B.* βασιλεύς.

[d] Ανωθεν τὰ πρὸς] Τὰ πρὸς τὸν ἄκρον ἄνωθεν *Hen.*

[e] Υπὸ τὰ ῥίζης ἀρχόμενον,] Απὸ τὰ ῥίζης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[f] Καθ' λίθα] *L. B.* ἡλίσαται.

[g] Απὸ τὰ ἔτω χώρας,] Αεί τε τὰ ἔτω χώρας *Hen.* & *Lugd. Bat.* qui habet in *Marg.* τὰ πρὸς. unde forſan legendum, ἀεί τι τὰ ἔτω χωρας.

[h] Απορον] *L. B.* ἄπειρον.

[i] Οικοδομης] Οικοδομήσεως *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[k] Γεγομένης,] *L. B.* & *Hen.* γεγυπμένης.

[l] Απεργασάμενον αὐτὸ] Τῆς ἄκρας καταεργασάμενοι τὸ ὕψος in lib. 6. *de Bello Jud.* c. 6.

* *Angulo longitudinem ſtadium complectente.*] *Id eſt*, latere inter angulos.

[m] Ασαμοναίων ἡμῖν] Ασαμωναίων *Busb.* & *Hen.*

[n] Βᾶριν] Conf. ſupr. lib. x. c. xi. §. 7. SPANH.

[o] Ην ὅταν δέῃ θύειν,] Videſis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152.

[p] Ταύτην ὁ βασιλεὺς] Ταύτην Ηρώδης ὁ βασ. *Hen.*

[q] Υπὸ Ρωμαίοις ἦν,] Archelai tempore penes Judæos fuiſſe dicit, l. xvii.

[r] Ουιτέλλιος —— ἐπέτρεψε·] De hoc facto Vitellii infra lib. 18. c. 5. §. 3. & lib. 20. c. 1. §. 2. ſtolam Pontificalem in Antonia Arce ſervatam Sacerdotibus in Templo cuſtodiendam permittit. Juſſi poſtea Judæi eandem ſtolam denuo in Antonia reponere. Stola Pontificalis ante prope Templum aſſervari ſolita, Judæis ſub Tiberio Imp. conceſſa. Eadem ſub Claudio primo in Arce Antonia, poſtea junioris Agrippæ cuſtodiæ. SPANH.

[s] Αὐτῶν] Ita *L. B.* αὐτῶν HUDS. Αὐτῆ *Gen.* HAV.

[t] Τῆς ἱερατικῆς στολῆς] Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* ultima vox *L. B.* deeſt.

[v] Αγρίππας.] *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* recte appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. *Grotius* ad *Act.* 12. v. 1.

[x] Αντωνίαν] Confer de Antonia Arce prope Templum infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[y] Ο νεώτερος βασιλεὺς Αγρίππας] Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo ſupra hac ead. §. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25, 13.

λαμένυ Οὐϊτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας [z] ὄντι στρατηγῷ. [a] πρότερον δ' ἦν ὑπὸ σφραγῖδι τῇ ἀρχιερέως καὶ τῶν χαλκοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [b] τῆς ἑορτῆς, ἐπὶ τὸ Ρωμαίων φρούραρχον ἀναβαίνοντες οἱ χαλκοφύλακες, καὶ καταμανθάνοντες τὴν [c] ἑαυτῶν σφραγῖδα, τὴν σολὴν ἐλάμβανον. εἶτ' αὖθις τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τὸν αὐτὸν κομίσαντες τόπον, καὶ τῷ φρουάρχῳ δείξαντες [d] σύμφωνον τὴν σφραγῖδα, καταπίπτουσι. ταῦτα μὲν οὖν [e] ὑπὸ τῶν πάνυ τῶν ἐπισυμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς Ηρώδης καὶ ταύτην τὴν βάσιν ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τε φυλακῆς τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Ἀντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ Ρωμαίων δ' ἄρχοντι, [f] μετωνόμασεν Ἀντωνίαν.

ε'. Ἐν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τοῦ περιβόλου, [g] πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν, αἱ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσι, τῆς ἐν μέσῳ φάραγγος εἰς δίοδον ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ προάστιον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμῖσι πολλαῖς κάτω τε εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ ταύτης ἄνω πάλιν ἐπὶ τὴν πρόσβασιν. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τοῦ ἱεροῦ, θεατροειδὴς οὖσα, περιεχομένη βαθείᾳ φάραγγι [h] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [i] τὸ δὲ πέταλον αὐτοῦ μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶχε μὲν αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐφ' αὑτοῦ δὲ τὴν [k] βασιλικὴν στοάν, τριπλῆν κατὰ μῆκος δίοδον ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ἐπὶ τὴν ἑσπέριον. ἃ γὰρ [l] σκπῖναι προσωπίρωσαν. ἔργον δ' ἦν ἀξιαφηγητότατον τὸ ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλα γὰρ ὄντος τοῦ φαραγγος ἀναλήμματος, καὶ [m] δι' ἀνεκτὸν καταβῆναι εἴ τις ἄνωθεν εἰς τὸν βυθὸν [n] εἰσκύπτοι, παμμέγεθες ὕψος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέσχεν, ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρας τοῦ πώτης πύργος ἄμφω σωτιθεὶς τὰ βάθη διοπεύοι, σκοτοδινιᾶν, οὐκ [p] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφέστασαν κατ' [q] ἀντίστιχον ἀλλήλοις ὑπὸ μῆκος τέτρακα· σωεδέδετο γὰρ ὁ τέταρτος τοῖχος λιθοδομήτῳ τείχει· καὶ πάχος ἦν ἑκάστου κίονος [r] ὡς τρεῖς ὑπισωαπτόντων ἀλλήλοις τὰς ὀργυιὰς περιλαβεῖν· μῆκος δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς αὐτοῖς [s] ὑπειλημμένης. πλῆθος δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ τὸν Κορίνθιον τρόπον ἐπεξειργασμένων γλυφαῖς, ἔκπληξιν ἐμποιούσαις διὰ τὴν τοῦ παντὸς μεγαλουργίαν. τεσσάρων δὲ στίχων ὄντων, τρεῖς ὑπολαμβάνουσι τὰς διὰ μέσου χώρας τῆς στοᾶς. τῶν δὲ αἱ δύο παραλλήλους τὸν αὐτὸν γεννοῦσι τρόπον, εὖρος ἑκατέρας ποδῶν τριάκοντα, μῆκος δὲ στάδιον, ὕψος δὲ ποδῶν ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρος μὲν ἡμιόλιον, ὕψος δὲ διπλάσιον. [t] ἀνεῖχε γὰρ πλέον παρὰ τὰς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ἐξήσκηνται γλυφαῖς, πολυτρόποις σχημάτων [v] εἰδέαις. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθος ὑπὲρ μεῖζον [x] ἤγερτο, περιπτυσσόμενον τοῖς ὑπισυλίοις περιμετωπίοις

apud imperatorem ut eam illis potestatem traderet, hoc ipso Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc* prætori. Antea erat sub sigillo pontificis & *sacri* ærarii quæstorum: & pridie festorum ibant quæstores ad præfectum Romani præsidii, & agnito suo sigillo eam auferebant. deinde rursum festis transactis in eundem locum referebant, &, sigillo quod concordabat ostenso præsidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui postea acciderunt casibus declarata sunt. Verum hanc turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi securitatem & custodiam; & in gratiam Antonii, amici sui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

Vitellius Syriæ præses.

Turris Antonia unde dicta.

ς'. A septi autem parte occidentali quatuor erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad transitum intercepta *& completa*; duæ in suburbium; postrema in * aliam urbem, multis gradibus distincta, ut in vallem descenderetur, & deinde ab ea rursus esset ascensus. nam urbs posita erat è regione templi, speciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipsa portas in † medio, simulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem usque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam sol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depressa admodum esset, ut inde caligarent oculi cujusquam ex alto in fundum despicientis, porticum immanis altitudinis super ea extruxit, ut si quis ex tecti ejus summitate altitudinem simul utramque visu penetrare vellet, periculum esset ne vertigine corriperetur, priusquam visus ad immensum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum series, ita ab uno porticus fine in alterum dispositæ, ut ex adverso sibi respondeant, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque crassitudo cujusque columnæ tanta erat, quantam possent tres *hominum* inter se contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum septem & viginti, duplici spira *cuilibet columnæ* subjecta. Numero autem universæ erant centum & sexaginta duæ, capitellis ipsarum more Corinthio sculptura obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor essent *columnarum* versus, ex illis tres spatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ sibi mutuo respondentes similiter factæ erant, ut utraque haberet xxx pedes in latitudinem, in longitudinem vero stadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine sesquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum supereminebat. Tecta vero sculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum species elaboratis: atque medium in majorem altitudinem evectum est, muro

Digressione finita, templi descriptionem prosequitur.

[z] Οὐϊτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας στρατηγῷ.] *Antistratego Hen. & Lugd. Bat.*

[a] Πρότερον ——— χαλκοφυλάκων,] Conf. infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[b] Τῆς ἑορτῆς] Notat *P. Molinaus* in *Vate* suo, c. 25. stolam hanc tribus tantum festis solennibus, sc. *Paschatis, Pentecostes*, & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuisse.

[c] Ἑαυτῶν σφραγῖδα,] Τῷ σφραγῖδα δείξαντες σύμφωνον *Hen. sc.* sigillum de quo convenerant. σύμφυτον, συμπορδόμενον *Hesych.* atque eo sensu vocem accipio.

[d] Σύμφωνον] Ita reponi jussi ex *L. B.* quum magis convenire huc videatur, quam *Vulg.* hactenus σύμφυν, quod dicit rem rei adeo arcte adhærentem, ut una cum illa nata atque orta videatur. Hic vero agitur de obsignationis cera & sigillo obsignante, quæ quidem duo semper debent esse σύμφωνα, seu secum convenientia; at σύμφυτα esse nunquam possunt. *Epiphanius* vertit, *simul cum sigillis.* At *Hudf.* ita, *& sigillo quod eam comitabatur ostenso*; pro quo reposuimus, *quod concordabat* &c. HAV.

[e] Ὑπὸ δὲ πάνυ] Forsan ὑπὲρ & mox προδεδηλώθη.

[f] Μετωνόμασεν Ἀντωνίαν.] Conf. mox supr. & infr. lib. 18. c. 5. §. 3. SPANH.

[g] Πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν,] Ita *Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* πύλας in *Editis Aliisque.*

* *Aliam urbem*,] *Sc.* Hierosolyma.

[h] Κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα.] Καθ' τὸ νότιον κλίμα *Vat.*

† *Medio*,] *Sc.* latere inter angulos.

[i] Τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον,] Ita *Hen.* & *Lugd. Bat.* τὸ δὲ τέταρτον δὲ μετώπου *Vat.* τὸ δὲ τέταρτον μετώπου in *Editis Aliisque.*

[k] Βασιλικὴν] *L. B.* βασίλειον.

[l] Ἐκτῖναι] *L. B.* in *Marg.* ἐκτοῖαι.

[m] Οὐδ' ἀνεκτὸν] Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν εἰς δ'. in *Editis Aliisque* ἃ δυνατὸν.

[n] Εἰσκύπτοι] *L. B.* εἰσκύπτοι.

[o] Τοῖχος ἄμφω] Στίχους *Hen.*

[p] Ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως] Ἐξινευμένης *Hen.*

[q] Ἀντίστιχον ἀλλήλοις] *Al.* Ἀντίστοιχον.

[r] Ὡς τρεῖς] Ita lego, sensu hujusmodi quid postulante. antea erat, εἰς τρεῖς ὑπὲ σωαπτόντων.

[s] Ὑπειλημμένης] Ἐπειλημμένης *Hen.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ἀνεῖχε] *L. B.* ἀνεί.

[v] Εἰδέαις.] *L. B.* οἰδέαις.

[x] Ἤγερτο, περιπτυσσόμενον] Ἠγείρθ περιδεδομημένον *Hen.* ἠγείρε-

ro frontali epistyliis circumsecto, & columnis insertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem istis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum, in quod paucis gradibus ascendebatur, circundante lapidea maceria, cum inscriptione quæ vetaret alienigenam intrare sub pœna capitis. Habebat autem interius conseptum à parte meridionali & septentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter se distantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare consuevimus. Adhuc autem interius erat sanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quò non nisi sacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo solida sacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingressus est rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam sacerdos non esset, sed totus in eo erat ut porticus & exteriora consepta curaret exstruenda. & ista octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν octo annis exstruitur.

Naos, sive Ædes, anno & sex mensibus absolvitur.

6. Postquam autem ædes à sacerdotibus uno anno & sex mensibus exædificata est, universus populus lætitiæ plenus erat, Deoque gratias agebant, primum quod tam cito factum fuisset, deinde quod eam operi diligentiam adhibuisset rex, festum diem agentes, & templi instaurationem faustis ominibus prosequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro sua quisque facultate: quorum numerum dicere haud fas est, quod ad veritatem quo pacto dicendus sit nos lateat. nam acciderat, ut idem esset dies inaugurationis regis, quem celebrare solitus erat, ac ille, quo templum fuit absolutum; atque adeo his duabus de causis festum illustrius.

Crypta subterranea.

7. Præterea regi facta est fossa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, super quam etiam sibimet turrim exstruendam curavit, ut per subterranea in ipsam ascenderet, quo caveretur à populo si quando adversus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum construebatur, non nisi noctu pluisse, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile est, si quis animum advertat ad alia quibus semet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem spectant hoc modo exædificata erant.

Finis Libri decimi quinti.

δίου [y] τοίχου, κίονας ἔχοντος ἐνδεδομημένους, καὶ ξεστῷ παντὸς ὄντος, ὡς [z] ἀπιστοῦσθαι τοῖς οὐκ [a] εἰδόσι καὶ σαφῶς ἐκπλήττεσθαι θεατὰς τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. τοιοῦτος [b] μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ἐν μέσῳ δ' ἀπέχων ὁ πλησίον δεύτερος, περισταλὸς βαθμίσιν ὀλίγαις, ὃν [c] περεῖχε λίθινος θριφάκτῳ, γεγραφῇ [d] κωλύων εἰσιέναι τὸν ἀλλοεθνῆ, θανάτῳ ἀπειλουμένης τῆς ζημίας. εἶχε δ' ὁ μὲν ἐντὸς περίβολος, κατὰ μὲν τὸ νότιον καὶ βόρειον κλῖμα, [e] τρισὶ πύλωσιν, ἀλλήλων διεστώσαις· κατὰ δὲ ἡλίου βολὰς, ἕνα τὸν μέγαν, δι' οὗ [f] παρήειμεν ἁγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ κἀκείνου γυναικὶ μὲν ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκεῖνον δ' [g] ἐνδοτέρω τέταρτον, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἐξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ἐν τούτῳ καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς ἦν, ἐφ' οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. [h] τούτων [i] εἰς μὲν τῶν τριῶν ὁ Βασιλεὺς Ηρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶν τοῖς [k] ἔργοις τὰ πρὸς τὰς στοὰς καὶ τὰς ἔξω περιβόλους ἐπεσπεύσατο, καὶ [l] ταῦτα ὠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.

ς'. Τὸ δὲ [m] ναὸν ἀφ' ὧν ἱερέων οἰκοδομηθέντων [n] ἐνιαυτῷ καὶ μηνὶ ἓξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ δι' τάχος πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐποιοῦντο, μεθ' ἃ καὶ [o] τὴν προθυμίας δ' βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ κατευφημοῦντες τὴν [p] ἀνάκλησιν. ὁ δὲ βασιλεὺς τελεσθείσης ἔθυσε τῷ Θεῷ [q] βόας, καὶ τὰ ἄλλων οἱ κατὰ δύναμιν· ὧν οὐκ οἶδ' ὅτε τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν, ἐκφεύγει γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπεπόνηκε γὰρ τῇ [r] προθεσμίᾳ δι' ὃν ναὸν ἔργα, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους [s] ἑώρταζεν, εἰς ταὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ πεισθέντων δι' ἀμφοῖν τὴν ἑορτὴν χαρᾷ.

ζ. Κατεσκεύασθη δὲ [t] κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας μέχρι δι' ἔσω ἱερᾶς πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θύραν, ἐφ' ἧς αὐτῷ δὲ πύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ μετὰ τῶν φυλάκων εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, τὴν ἐκ δήμου νεωτερισμὸν ὑπὸ τοῖς βασιλεῦσι φυλαττόμενον. λέγεται δέ, καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἰκοδομουμένου ναοῦ, τὰς μὲν ἡμέρας οὐκ ὕειν, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ γίνεσθαι τοὺς ὄμβρους, ὡς μὴ [u] κωλύειν τὸ ἔργον. καὶ τοῦτον τὸν λόγον οἱ πατέρες ἡμῶν παρέδωκαν. ἀσφαλὲς δὲ ἔστιν ἄπιστον, εἰ δὲ πρὸς τὰς ἄλλας ὑπόθοι τὰς ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν ναὸν ἐξωκοδομήθη τοῦτον τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πεντεκαιδεκάτου.

τὸ περιδεδομημένον Lugd. Bat.

y Τοίχου,] Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τοίχου, præter *Gall.* qui habet τοίχους. HUDS. Recte, & ita expresse *Lugd. Bat.* HAV.

z Ἀπιστούμενα] Ἄπιστα *Hen.* & *Lugd. Bat.*

a Εἰδόσι] Lege ἰδοῦσι. COCC.

b Μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν,] Ita *Vat.* & *Busb.* καὶ in *cæteris.*

c Περεῖχε] *L. B.* εἶχεν.

d Κωλύων εἰσιέναι] Legi etiam potest κωλύον, ut referatur ad ἱκίον.

e Τρισίχους] *L. B.* τρισοίχους, & in *Marg.* τριπλύχους.

f Παρῄειμεν ἁγνοὶ] Ita *Busb. Lugd. Bat. Vat. Hen.* & *Vet. Interpr.* παρῄεσαν in *Editis.*

g Ἐνδοτέρω] *L. B.* ἐνδοτέρω

h Τούτων —— παρῆλθεν.] Horum atrium nullo modo Rex intravit &c. *Rufin.* SPANH.

i Εἰς ἑνὸς.] Locus hic de mendo suspectus, adeo ut forsan legendum τούτων εἰς ἑβδόμου ὁ βασ. vel τούτων εἰς ἑβδόμου τοῦ δύο ὁ βασ. nisi βωμὸς in τῶν τριῶν numerum veniat, aut aliquid excideri textui de *Sancto Sanctorum.*

k Ἔργοις] Ita *Busb. Hen. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut & mox ἔξω. ἱερεῦσι & ἴσω perperam in *Editis Aliisque.*

l Ταῦτα ᾠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.] Ἐν ᾧ ὀκτὼ διεδόμησε ἔτεσι· *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

m Ναὸν] Notandum hîc τὸν ναὸν & τὸ ἱερὸν distingui, ut illa voce *ædes ipsa* sive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & structuræ designentur. Verum hæc distinctio non perpetuo observatur.

n Ἐνιαυτῷ] Etsi ista totidem annis ædificasse dicatur Herodes, non tamen nisi Agrippæ junioris temporibus, sexaginta circiter post Christum natum annis, absolutum esse totum templi ædificium, testatur *Jos.* l. 20. c. 8. Videsis *Casaub.* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Cappellum* in *Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20. p. 60. & *Usserium* ad *A. M.* 3987.

o Τὴν προθυμίας] Ita lego cum *Cod. Hen.* τῇ προθυμίᾳ in *Editis Aliisque.*

p Ἀνακλῆσιν.] Ἀνακλῆσαι Græcis urbem restaurare, ut apud Dion. Chrysost. Orat. 11. p. 36. SPANH.

q Βόας,] *L. B.* βοῦς.

r Προθεσμίᾳ] Hæc Encænia ab Herode semel sunt peracta; ob renovatum à se templum; itaque diversa sunt ab Encæniorum festo (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum.

s Ἑώρταζεν,] Ἑόρταζον *Vat.* ἑόρταζεν *Gen.* ἐώρταζον emendavit *Coccejus.*

t Κρυπτὴ διώρυξ τῷ βασιλεῖ,] Simillimum fuit institutum Tyrannorum Siciliæ, qui in urbe Syracusis tales etiam subterraneas exstruxerunt cryptas; in ea parte quæ *Acradina* appellabatur; cujus mirandæ adhuc supersunt reliquiæ, laudatæ à *Jo. Bonanno*, in *Syracusis Antiquis* pag. ed. Italæ 79. nostræ vero Latinæ pag. 57. atque singulari cum cura descriptæ atque depictæ à *Vincentio Mirabella*, in *Syracusis suis Antiquis* pag. ed. Italæ 78. nostræ vero Latinæ 98. Sunt autem hi libri inserti in Thesauro Antiq. Siciliæ. HAV.

u Κωλύσαι τὸ ἔργον.] *L. B.* uno verbo κωλυσιεργῆσαι.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOSEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. ΟΝ τρόπον Αλέξανδρος καὶ Αριστόβουλος ὑπὸ Ρώμης ἀπέστρεψαν πρὸς τὸν πατέρα· καὶ ὡς Σαλώμη καὶ Φερώρας, οἱ τοῦ βασιλέως ἀδελφοὶ, τοὺς κατ' αὐτῶν διαβολὰς ἐχρῶντο.

1. *Quomodo Alexander & Ariſtobulus Roma redierunt ad patrem: utque Salome & Pheroras, Regis fratres, eos calumniantur.*

β'. Ως γυναῖκας δοὺς τοῖς υἱοῖς Αλέξανδρον & Αριστόβουλον Ηρώδης πρὸς Αγρίππαν ἐξέπλευσεν εἰς Μιτυλήνην, κἀκεῖθεν αὐτὸν ἔπεισεν εἰς Ιουδαίαν ἀπελθεῖν.

2. *Quomodo Herodes, cum Alexandro & Ariſtobulo uxores locaſſet, ad Agrippam in Mitylenen navigavit, cique perſuaſit ut inde in Judæam veniret.*

γ'. [a] Εφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ὡς Ηρώδης τὸ δεύτερον ἐξέπλευσεν πρὸς Αγρίππαν εἰς τὸν Βόσπορον.

3. *Agrippæ in Ioniam profectio. & quomodo Herodes denuo ad Agrippam navigavit in Boſporum.*

δ'. Εντυξις τῶν Ιουδαίων Ιωνίας Αγρίππᾳ, παρόντος Ηρώδου, περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ελληνας.

4. *Judæorum in Ionia ſupplicatio ad Agrippam, præſente Herode, de iis quorum Græcos accuſabant.*

ε'. Ως Αγρίππας ἐβεβαίωσε μὲν αὐτοῖς τοὺς νόμους, Ηρώδης δὲ εἰς Ιουδαίαν κατέπλευσεν.

5. *Quomodo Agrippa ſuas illis leges confirmavit, & Herodes Judæam repetiit.*

ς'. [b] Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης, καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῖς ἀφῆκεν τῶν φόρων ὧν παρελήλυθότος ἔτους.

6. *Quomodo Herodes excepit Hieroſolymitanos, & quartam ſuperioris anni vectigalium partem eis condonavit.*

ζ. Ως ἐταράχθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ηρώδῃ, [c] πρεσβυτίμῳ μὲν Αντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τὰ περὶ Αλέξανδρον φερόντων τὸν ὕβριν.

7. *Quomodo domi Herodis oritur diſſidium, quod ille Antipatrum filium ſuum natu maximum pluris faceret, & res iſta ut contumelia doleret Alexandro.*

η'. Ως Αντίπατρος διατρίβοντος ἐν Ρώμῃ, τοὺς περὶ Αλέξανδρον & Αριστόβουλον Ηρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρος, αὐτῶν κατηγόρησεν.

8. *Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ductos accuſat.*

θ'. Αλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρος, καὶ διαλλαγὴ πρὸς τὸν πατέρα.

9. *Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.*

ι' Ως ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικὸς Ηρώδης ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει.

10. *Quemadmodum Herodes quinquennale certamen ob Cæſaream ædificatam celebravit.*

ια'. Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ασίας Ιουδαίων ὡς Καίσαρα περὶ ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ελληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Αγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

11. *Judæorum Cyrenenſium & Aſianorum legatio ad Cæſarem de iis quorum Græcos accuſabant: & exemplaria literarum quas Cæſar & Agrippa pro ipſis ad civitates ſcripſerunt.*

ιβ'. Ως ἀπορῶν χρημάτων Ηρώδης κατῆλθεν εἰς τὸν Δαυίδου τάφον, καὶ δεινάτων αὐτὸν παραξάντων, μνημεῖον ἔρηνεν ἐπὶ τῷ τάφῳ.

12. *Quomodo Herodes pecunia egens deſcendit in ſepulchrum Davidis, & terroribus perturbatus in oſtio ſepulchri monumentum exſtruxit.*

ιγ'. Ως Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Αλέξανδρον τῷ πατρὶ διήλλαξεν, [d] δηθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρότερον· καὶ ὡς ὁ μὲν εἰς Καππαδοκίαν, Ηρώδης δὲ εἰς Ρώμην ἀνῆλθεν.

13. *Quomodo Archelaus Cappadocum rex Alexandrum à patre in vincula conjectum ei reconciliat: utque Archelaus in Cappadociam, & Herodes Romam profectus eſt.*

ιδ'. Αποστασις τῆς Ηρώδου βασιλείας τῶν Τραχωνα οἰκούντων, καὶ ἀφαίρεσις ἀπὸ τῶν στρατηγῶν [e] τῆς χώρας.

14. *Trachonitæ deficiunt ab Herodis regno, atque à regionis præfectis iterum ei adjiciuntur.*

ιε'. Ως Ηρώδης τοὺς εἰς τὴν Αραβίαν ἀφυγόντας τῶν ἀποστάντων ἐζήτει, καὶ μὴ τυγχάνων ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτούς, ἐπιτρέποντος Σατορνίνου τοῦ ἡγεμόνος.

15. *Quomodo defectores, qui ſe in Arabiam receperant, depoſcebat Herodes; cumque iis potiri nequiſſet, exercitum in eos duxit permiſſu Saturnini ducis Cæſareani.*

ιϛ'. Ως κατηγόρησε Σύλλαιος ὁ Αραψ ἐπὶ Καίσαρος,

16. *Quomodo Syllæus Arabs Herodem apud Cæſarem ac-*

[a] Εφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν,] Illa Ἔφοδος Αγρίππα εἰς Ιωνίαν, καὶ ſupplevimus ex *MSS.*

[b] Ως διεδέξατο Ιεροσολυμίτας Ηρώδης,] Ita in *MSS.* antea in *Editis* hoc modo, ὑπέστρεψεν, καὶ τὸ τέταρτον &c.

[c] Περὶ μὲν Αντίπατρον] Sic *Vat.* πρότιμον in *Editis Aliiſque.*

[d] Δηθὲν ὑπ' αὐτοῦ] Eo modo *Vat.* διηθὲν ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὡς in *reliquis.*

[e] Τῆς χώρας.] Illa τῆς χώρας adjecimus è Cod. *Vat.*

[f] Καὶ

accusavit de impressione in Arabiam facta; utque Cæsare irato Herodes ope Nicolai crimina diluit.

17. *Euryclis ad Herodem calumniæ adversus ipsius filios, & quomodo eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit.*

18. *Quomodo Herodes Cæsaris permissu, Beryti in judicum assessu filios accusavit. Mors juvenum & corporum eorum sepultura in Alexandrio.*

ὡσὲρ τ ἐμβολῆς τ εἰς τὴν Ἀραβίαν, τῦ Ἡρώδυ· καὶ ὡς Δι᾽ Νικολάυ ἀπελύσατο τὰς αἰτίας Ἡρώδης, ὀργιζομένυ Καίσαρος.

ιζ. Διαβολὴ Εὐρυκλέους κ τ παίδων πρὸς Ἡρώδην· f καὶ ὡς ἔδησεν αὐτὰς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψεν.

ιή. Ὡς, Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ ἐπὶ τῷ συνεδρίῳ κατηγόρησε τ παίδων Ἡρώδης. g Θάνατος τ νεανίσκων, καὶ ταφὴ τ σωμάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

f Καὶ ἔδησεν αὐτὰς ὁ πατὴρ,] Quæ sequuntur usque ad Ως Καίσαρος accepta debemus *MSS.*
g Θάνατος τ νεανίσκων.] Καὶ ὡς θανόντες ἐτάφησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. *Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν α ιϛ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUSSEXTUS.

Continet hic liber tempus annorum XII.

CAP. I.

Herodis lex de furibus. Alexandrum & Aristobulum Roma reversos Salome & Pheroras calumniantur: iis tamen uxores dat Herodes.

Herodis lex de furibus.

CUM in reipublicæ administratione operam dedisset rex ut privatas omnes injurias, quæ tam in urbe quam in agris grassarentur, coerceret, *inter cætera* legem tulit, prioribus plane dissimilem, quam & ipse sanciit, *scilicet* ut extra regni terminos fures venditi educerentur. quæ res non solum facinorosis gravis erat, sed & ad mores patrios dissolvendos plurimum conferebat. nam servitutem servire apud exteros & diversam vivendi rationem habentes, & necessitate cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, magis religioni in injuriam cedebat, quam scelere deprehensis in supplicium, dum in priscis legibus de hujusmodi pœna cautum fuisset. Illæ enim jubebant furem quadruplo mulctari, aut si solvendo non esset vendi, sed non alienigenis, neque ut perpetuo serviat. oportebat enim ut post annos sex

Furti pœna juxta Moysis legem, Exod. 22.

ΚΕΦ. α.

Ἡρώδυ νόμος περὶ κλεπτῶν. Ἀλέξανδρον κ Ἀριστόβουλον ὑπὸ Ῥώμης ἐπανορθώσαντας Διαβάλλει Σαλώμη καὶ Φερώρας· αὐτοῖς μέντοι Ἡρώδης γυναῖκας δίδωσιν.

ΕΝ δὲ τῇ διοικήσει τ b ὅλων πραγμάτων ἐπανορθοῦτο ὁ βασιλεὺς τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας ἀναστέλλων, τῶν περὶ τὴν πόλιν ἢ τὴν χώραν ἁμαρτανομένων, τίθησι νόμον ἀδὲν ἐοικότα τοῖς πρώτοις, ὃν αὐτὸς ἐξέβαλε, τὸν c τοιχωρύχυ d ἀποδιδόμενος ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τ βασιλείας. ὅπερ οὐ σὺν εἰς τιμωρίαν μόνον τῶν πονηρῶν φερόμενον, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν e ὠφέλουν τῶν f πατρίων ἐθῶν. τὸ γὰρ ἀλλοφύλοις, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν διαιτᾶν τὸν ζῆν, δουλεύειν, καὶ βιάζεσθαι πάνθ᾽ ὅσα προστάττουσιν g ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν, ἁμαρτία πρὸς τὴν θρησκείαν οὖσα, ἡ κόλασις τῶν ἁλισκομένων, πεφυλαγμένης ἐν τοῖς πρώτοις τ τοιαύτης τιμωρίας. h ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι i τετραπλάσιον καταβαλεῖν τ κλέπτην, ἢν ἔχοντα ἢ πιπράσκεσθαι μὲν, k ἀλλ᾽ ὕπηγε τοῖς ἀλλοφύλοις, ἕως ἂν ὠφελήσῃ τὴν δουλείαν ὑπομένειν. ἐὰν γὰρ

a ιϛ'.] In hoc numero consentiunt *Codices* fere omnes, tam *Græci* quam *Latini*. adeo ut ista de re ne minima quidem occurrat difficultas.

b Ὅλων πραγμάτων] Vox ὅλων deëst *Busb.*

c Τοιχωρύχυς —— ζῆν,] Ita in *libris omnibus*. Alibi (prout & emendavit *Cocejus*) semper (quod sciam) in aliis auctoribus, τοιχωρύχους. Apud *Zonaram*, τὸν τοιχωρύχυς ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τ χώρας πιπρασκειν. HUDS. Idem *Zonaras* p. 244. A. SPANH.

d Ἀποδιδόμενος] Ἀποδιδόμενον *Busb.* Hunc locum, ut innumera alia non percepit *Vet. Interpr.* ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τ βασιλείας vendi, est *peregre venum ire, & sub ea lege, ne in patria moretur, exportandum venire.* Phrasi hac utitur *Dio*, l. 54. ut ostendit *Cujac.* ad *Paratitl. Cod.* l. 4. t. 55.

e Ὠφέλουν] Περιῆν *Busb.* & *Vat.*

f Πατρίων] Lege πατρίων. COCC.

g Ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν] Mallem hoc ordine, ἐκεῖνοι ἐξ ἀνάγκης ποιεῖν.

h Ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι] Vide *Antiquitatum* lib. IV. c. 27.

i Τετραπλάσιον καταβαλεῖν] Τετραπλᾶ καταβαλεῖν *Busb. Gall.* & *Vat.* τετραπλᾶν *Zonar.*

k Ἀλλ᾽ ὕπηγε τοῖς ἀλλοφύλοις.] Ἀλλ᾽ ὁ ὡς ἀλλοφύλως, ὡς δὴ γε ὁμοεθνεῖς, ἵνα μήτε τ θρησκείας ἁπτοίτοιτ, μήτε παρ᾽ ὅλον τ βίον δουλεύοιεν, ἀλλα τυγχάνοιεν μὴ ἐξαιτῶν ἀφίσεως. *Zonar.*

l Τὸν

γὰρ ἀφέσεως μὴ ἐξαιτεῖσθαι. [l] τόδε, ὥσπερ ὠρέχθη τότε χαλεπὸν ἐδόκει παράνομον γνώσεως τὴν κόλασιν, ὑπερηφανείας ἐδοκεῖ μέρος, ὡς βασιλικῶς, ἀλλὰ τυραννικῶς αὐτῷ, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ τῶν ἀγχομένων ὀλιγώρως, θεῖναι τὴν τιμωρίαν ἐνενοήκει. ταῦτα μὲν οὖν, καθ' ὁμοιότητα δ' [m] λοιπὰ τρόπα γινόμενα, μέρος ἦν τῶν Δημοκόλων, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ δυσνοίας.

Β'. Ἐν ᾧ τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ τὸ εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ἐποιοῦτο, Καίσαρί τι συντυχεῖν ὁρμηθεὶς, καὶ θεάσασθαι τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ῥώμῃ Δημοκόνους. Καίσαρ δ' οὖν τά τε ἄλλα φιλοφρόνως αὐτὸν [n] ἐδέξατο, καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἤδη πλεωθέντας ἐν τοῖς μαθήμασιν, [o] ἀπέδωκεν ἄγειν εἰς τὴν οἰκείαν. ὡς δ' ἦκεν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, αὐξομένη ἦν τὰ μεγέθη τῶν ὄχλων ἐπ', καὶ φιλόπολοι πᾶσιν ἐγεγόνεσαν, τῷ τε μεγέθει τῶν αὐτοὺς [p] τύχης κεκοσμημένοι, καὶ βασιλικὴν καὶ τὰς μορφὰς ἀξιώματος οὐκ ἀποδέοντες. Φιλόξενοί τε εὐθὺς ἐδόκουν, Σαλώμῃ τε τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ, καὶ τοῖς Μαριάμμης τῆς Δημοκόλους κατηγορισμένοις. [q] ὥστε γὰρ ὥοντο [r] δικαιοδόσεων αὐτῶν δίκην δώσειν τῆς εἰς τὴν μητέρα τῆς ἐκείνων φονευθείσης. τὴν αὐτὴν δὲ πότμον ὑπόθεσιν τοῦ δέους εἰς τὴν καθ' ἐκείνων Δημόκολον μεταφέρον, λογισάμενοι δὲ καθ' ἡδονὰς σωθῆναι τῷ πατρὶ, Δημόκολος τῆς μητρὸς θανάτου, ὡς μηδὲν ὅσιον εἶναι δοκεῖν ὑπὸ ταὐτὸν σωθῆναι τῷ τῆς κτείνης φονεῖ. ταῦτα γὰρ [s] ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὑπὸ τὸ πιθανὸν τῆς αἰτίας φέροντες, κακῶς ἐδύναντο, καὶ τὴν εὐνοίας ἣν εἶχεν εἰς τοὺς παῖδας ἀφαιρεῖν. ἐδὲ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἄντικρυς ἔλεγον, ἀλλ' εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος [ss] ἐσκόρπιζον τοὺς πιθανοὺς λόγους· [t] ἐξ ὧν πρὸς Ηρῴδου ἀναφερομένων ὑποκαλεσκάζετο μῖσος, ἀεὶ αὐτῇ τῇ φύσει χρόνῳ νικώμενον. ἐν μέντοι τῷ τότε πάσης ὑπονοίας δ' Δημόκολος μείζονι χρώμενος ὁ βασιλεὺς τῇ τοῦ γεγυμνακέναι Φιλοσοφίᾳ, καὶ τιμῆς ἧς εἶχε μεταδιδοὺς, καὶ γυναῖκας [v] ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν, Ἀριστοβούλῳ μὲν τοῦ Σαλώμης [x] θυγατέρα Βερενίκην, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τοῦ Ἀρχελάου τοῦ [y] Καππαδόκων βασιλέως Γλαφύραν.

manumitteretur. Hoc ipſum, ſicuti tunc æſtimatum erat in animadverſione pœnaque durum & iniquum, *ita* cum arrogantia conjunctum videbatur, quaſi non regio ſed tyrannico more, nulla ratione habita Judæorum reipublicæ, pœnam conſtituere in animum induxiſſet. Atque iſta quidem, eo modo quo conſueverat facta, in parte erant criminationum odiique in ipſum *popularis*.

2. Per id autem tempus profectus eſt in Italiam, quod deſiderarit & cum Cæſare colloqui, & filios ſuos, qui *tum* Romæ agebant, videre. Eumque Cæſar tum alias comiter excepit, tum filios ei, ut jam in diſciplinis perfectos, reddidit domum reducendos. Ubi ab Italia revertebantur, magnum erat populi erga juvenes ſtudium, & conſpicui fiebant omnibus, tum quod fortunarum amplitudine ornati erant, tum quod illis non deerat regiæ formæ dignitas: ſtatimque inviſi eſſe cœperunt & Salomæ regis ſorori, & iis qui calumniis ſuis Mariamnen confecerant. ita enim fore putabant, ut, ſi illi rerum potirentur, ipſi pœnas luerent ob illatam matri eorum injuriam. Itaque hanc ipſam metus cauſam adhibebant, ut calumnias illis ſtruerent, dictitantes, eos patris conſuetudine non delectari, propter necem matris, ut qui religioni ſibi ducerent cum illius interfectore degere. Ita enim à rei veritate ad rationem veriſimilem progredientes lædendi poteſtatem habuerunt, patrique eripiendi ſuam erga filios benevolentiam. neque enim illi quidquam palam dicebant, ſed in vulgus hujuſmodi rumores ſpargebant: quibus Herodi relatis, ſubinde oriebatur odium, quod poſtea natura ipſa vincere non potuit. Eo tamen tempore rex, cum adhuc ei maneret amor genitoris in liberos, omni ſuſpicione & criminatione potentior, & eis honorem habuit, quem debuit, & adultis uxores dedit, Ariſtobulo Berenicen Salomæ filiam, Alexandro vero Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam.

Herodis in Italiam profectio.

Herodis filios Romæ reverſos calumniantur Salome & Pheroras.

II.

Herodes filiis ſuis uxores locat.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ηρῴδης δὶς ἐξέπλευσεν πρὸς τὸν Ἀγρίππαν· καὶ ὡς τοὺς ἐν Ἰωνίᾳ Ἰουδαίων τοὺς Ἕλληνας ἐπαγτιασαμένων, Ἀγρίππας Ἰουδαίοις τοὺς νόμους ἐβεβαίωσεν.

CAP II.

Quomodo Herodes ſemel & iterum ad Agrippam navigavit: utque Agrippa, accuſatione à Judæis in Ionia contra Græcos inſtituta, Judæis leges ſuas confirmavit.

Ταῦτα διοικήσας, ἐπεὶδὴ δ' Μάρκον Ἀγρίππαν ἐπύθετο καταπεπλευκέναι πάλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπελθὼν πρὸς αὐτὸν, ἠξίωσεν εἴς τε τὴν βασιλείαν αὐτῷ παρελθεῖν, καὶ τυχεῖν ὧν ἔδει πρὸς ἀνδρὸς ξένου καὶ φίλου. κἀκεῖνος μὲν εἶξας λιπαρῶς ἐγκειμένου, [z] ἦκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ηρῴδης δ' οὐδὲν ἀρεσκείας ἀπέλειπεν, ἔν τε τοῖς νεοκτίστοις πόλεσιν ὑποδεχόμενος αὐτὸν, καὶ [a] μὴ τοὺς κατασκευὰς ἐπιδεικνύων, πᾶσαν ἐπολαύσιν Δημήτης καὶ πολυτελείας ἐξαλλάττων αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις, ἔν τε τῇ Σεβαστῇ, καὶ Καισαρείᾳ περὶ τὸ λιμένα τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασμένον, καὶ τοῖς ἐρύμασιν, ἃ πολλαῖς δαπάναις ἐξωκοδόμησεν, [b] τό, τε Α-

Herodes ad Agrippam navigat.

Agrippa in Judæam venit.

Agrippa magnificè excipitur ab Herode.

drio

[l] Τόδε, ὥσπερ ὠρέχθη] Ita reſcripſi. in *libris* τὸ δ' ὥσπερ. Si quis malit, τόδ', ὅτερ ὠρέχθη, per me licet.

[m] Λοιπὰ τρόπα γινόμενα,] Sic *Busb.* & *Vat.* κοινὰ τρόπα in *ceteris*

[n] Ἐδέξατο,] Ἐξεδέξατο *Vat.*

[o] Ἀπεδώκειν ἄγειν] Ἀποδώκειν *Vat.*

[p] Τύχης κεκοσμημένοι,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* Ψυχῆς in *ceteris*. ut vertendum ſit, *& quod animi magnitudinem præ ſe ferebant.*

[q] Οὕτω —— δώσειν] Forte ὅπως. HUDS. in *Add.* Dum putarent, ſi prævalerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur. *Ruſinus.* Unde pro ὥστε γ. legiſſe videtur, ὃς γὰρ οὐκ ᾠοῦτο δώσειν, εἰ &c. SPANH.

[r] Δικαιοδόσεων αὐτῶν εἶχεν δώσειν] Iterum cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *dum putarent, quod ſi prævalerent, ultionem exigerent de his quæ in matrem ſuam commiſſa videbantur.* δίκας δώσειν, εἰ μὴ δίκην in *Editis Aliiſque*.

[s] Ἀπὸ —— φέροντες,] Ita plane cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* in *Editis Aliiſque*, ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἄλλης αἰτίας φέροντες &c.

[ss] Ἐσκόρπιζον] Conf. lib VI. c. 6. § 3. SPANH.

[t] Ἐξ ὧν πρὸς Ηρῴδου ἀναφερομένων] Ἐξ ἃ *Busb. Hen.* & *Vat.*

[v] Ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐζεύγνυεν,] Ἐν ἡλικίᾳ *Vat.*

[x] Θυγατέρα Βερενίκην] De Berenice Matre Agrippæ. infr. lib. 18. c 7. §. 1. SPANH.

[y] Καππαδόκων] Ita *Vat. Busb.* & *Zonar.* Καππαδόκου in *Editis Aliiſque*.

[z] Ηκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν.] Vide *Philonem Judæum* in Legatione ad Cajum, p 1033.

[a] Μὴ —— ἐπιδεικνύων,] Sic lego cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αὐτῶν ἐπιδεικνύς in *ceteris*.

[b] Τό, τε Αλεξάνδρειον] Perplexa eſt conſtructio, qualis Atticis familiaris eſt, ut oſtendit *H. Steph.* in *Append. ad Dial. Gr.* p. 125. &c.

drio *scilicet* & Herodio & Hyrcania. Quin & in urbem Hierosolymitarum eum duxit, ubi ei populus obviam festo vestitu prodiit, faustisque acclamationibus eum excepit. Agrippa autem Deo centum boves immolavit, & populo convivium præbuit, nemini rerum lautissimarum copia cedens. Is vero, cum ad semet oblectandum etiam plures adhuc dies mansisset, propter anni tempus festinabat: sibi enim, necesse habenti Ioniam repetere, hyeme appetente navigare haud adeo tutum esse arbitrabatur.

Convivium lautissimum populo dat.

2. Atque ille quidem oram solvit, Herode ei, ejusque comitum clarissimis, multa largito. Rex vero, cum in sua ditione hyemem exegisset, ineunte vere eum iterum convenire properavit, sciens eum in Bosporum expeditionem parasse: Rhodumque & Coon navigando prætervectus prope ad Lesbum appulit, ratus se eo loco offensurum esse Agrippam. Sed à vento aquilonari correptus prohibetur navibus portum tenere. Ille vero *hac de causa* aliquot diebus apud Chium morabatur; *ubi* & multos, ipsum *salutatum* adeuntes benigne excipiens, regiis prosequitur muneribus: cumque urbis portam prolapsam animadvertisset, (quam, bello Mithridatico dejectam, haud facile erat illis, quemadmodum in cæteris fecerant, propter ejus magnitudinem & pulchritudinem instaurare) tantum pecuniarum eis contulit quantum satis superque esse posset ad structuram absolvendam, hortatus ut non cessarent, idque ocius facerent, ut suum urbi ornamentum restituerent. Ille vero, cum ventus leniter flaret, primum Mitylenen, deinde Byzantium delatus, ut audivit Agrippam jam ultra Cyaneos scopulos provectum, quanta potuit contentione eum sequutus est. Cumque apud Sinopen in Ponto eum inveniisset, ex insperato quidem visus est cum classe appellere, se tamen gratum præstitit, multumque inter se amicissime consalutabant, quippe quod Agrippa existimasset se maximum ejus erga ipsum benevolentiæ & amoris testimonium accepisse, cum rex tantum mari cursum confecisset, & illius rebus opportune interfuisset, quibus, regno utpote relicto rerumque suarum administratione, nihil prius & antiquius habuit. In universis itaque ei in illa expeditione aderat Herodes, in rebus gerendis socius & adjutor, & in singulis consiliarius & autor. ei etiam cum animum remitteret gratus & acceptus, solusque omnium particeps, difficilium quidem propter benevolentiam, jucundorum vero honoris ergo. Quamprimum autem ab illis confecta erant negotia Pontica, quorum causa Agrippa illuc missus fuerat, minime placuit navibus uti ad revertendum, sed Paphlagoniam & Cappadociam pertranseuntes, ac deinde itinere pedestri in Phrygiam majorem profecti Ephesum pervenerunt, unde in Samum navibus trajecerunt. Et quidem multa per singulas civitates, Herodis in gratiam, data erant ab *Agrippa* beneficia, prout supplicantibus opus erat. Quin & *Herodes* ipse nihil prætermisit, quod, pecuniam largiendo & amice *omnes* recipiendo, præstare potuit, sumptibus etiam de suo erogatis; quotiesque desideraretur aliquid interceSSit apud Agrippam, effecitque ut voti compotes fierent quicunque opem rogabant. Cum autem & ille esset *natura* benignus, animique magnifici ad largien-

Apud Sinopen comiter exceptus ab Agrippa.

Magna apud Agrippam est in gratia.

Agrippa, Herode intercessore, multa multis condonat.

III. *Herodes Agrippam denuo adit.*

λεξάνδρειον καὶ [c] Ηρώδιον καὶ τὴν Τραχανίαν. ἦλθε δὲ καὶ εἰς τὴν πάλιν τῶν Ιεροσολυμιτῶν, ὑπαντώντος αὐτῷ δήμου παντὸς ἐν ἑορτώδει στολῇ, καὶ δεχομένης τὸν ἄνδρα σὺν [d] εὐφημίαις. Ἀγρίππας δὲ τῷ Θεῷ μὲν ἑκατόμβην κατέθυσεν, [e] εἰσία δὲ τὸ δῆμον, ἀδένος τῶν μεγίστων [f] πλήθη λιπόμενον. αὐτὸς δὲ, ὅσον ἐπὶ τῷ καθ' ἡδονὴν καὶ ἐπὶ πλείους ἐπιμείνας ἡμέρας, διὰ τὸ καιρὸν ἠπίζετο· τὸ γὰρ πλοῦν, ἐπιβαίνοντι καὶ χειμῶνα, οὐκ ἐνόμιζεν ἀσφαλῆ κομιζομένῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν Ιωνίαν.

β'. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἀπέστελλε, πολλαῖς αὐτῶν δωρεαῖς τετιμηκὼς Ηρώδης, [g] καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους. ὁ δὲ βασιλεὺς, χειμάσας ἐν τοῖς οἰκείοις, ἔαρος ἠπίζετο σωτυχεῖν αὐτῷ [h] τὴν εἰς Βόσπορον εἰδὼς στρατιὰν συνηρημένον· καὶ πλεύσας διὰ Ρόδου, καὶ Κῶ παρασχὼν περὶ Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τὸν Ἀγρίππαν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ἀπολαμβάνει πνεῦμα βόρειον, εἴργον τὴν ἀναγωγὴν τῶν νεῶν. ὁ δὲ διατρίβει ἡμέρας πλείους ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν παρόντων αὐτῷ δεξιούμενος ἀνελάμβανεν βασιλικαῖς [i] δωρεαῖς. αὐτῆς δὲ τῆς πόλεως ἰδὼν πεπτωκυῖαν σφόδρα· ἰδίᾳ, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ καθῃρεθεῖσαν, οὐχ ὥσπερ τὰ ἄλλα διὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀνασῆναι ῥᾴδιον ἰδίᾳ· χρήματα δὲ ὅσον μὴ μόνον ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ περιεῖναι ἐδωρήσατο πρὸς τὴν σωτήλειαν καὶ κατασκεύασμα, ἐπέλιπε μὴ παρορᾶν, ἀλλὰ ζῆτον ἐποιεῖτο, ἐπικαθιστὰς τῇ πόλει τὸν ἴδιον κόσμον. αὐτὸς δὲ, λήξαντος τοῦ πνεύματος, εἰς [k] Μιτυλήνην κἀκεῖθεν εἰς Βυζάντιον παρακομισθείς, ὡς ἤκουσεν ὑπὸ Κυανέων ἤδη περιπεπτωκέναι τὸν Ἀγρίππαν, μετεπέμπετο ὡς ἑαυτόν. καὶ περὶ Σινώπην [l] τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν, ἀπροσδόκητος μὲν ὤφθη τοῖς ναυσὶν περιπλέουσιν, ἀσμένως δὲ ἐφάνη, πολλά τε φιλοφρονήσεις [m] ἦσαν, ὥστε ἐς μεγίστην πίστιν εἰληφέναι δοκοῦντος εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν [n] Ἀγρίππαν, τοσοῦτον μὲν πλοῦν ἀνύσαντος τοῦ βασιλέως, οὐκ [o] ἀπολειφθέντος δὲ τῆς ἐκείνου χρείας, ἀλλὰ μετὰ τοῦ καταλιπεῖν ἀχλὺν καὶ διοίκησιν οἰκείων πραγμάτων περιεργαιτέραν ἔθετο. πᾶν γοῦν ἀλλὰ αὐτῷ κατὰ τὴν στρατιὰν Ηρώδης, ἔν τε τοῖς πραγματικοῖς συναγωνιστὴς, καὶ τοῖς κατὰ μέρος σύμβουλος. ἡδὺς δὲ καὶ τοῖς ἀνέσεσι, καὶ μόνος ἀπάντων κοινωνὸς, ὀχληρῶν μὲν διὰ τὴν εὐνοιαν, ἡδέων δὲ διὰ τὴν τιμήν. ὡς δ' αὐτῆς καπήρασε καὶ τὸ πρὸς τὸν Πόντον, ὧν ἕνεκεν Ἀγρίππας ἐστάλη, τὴν ἀναχωμιδὴν οὐκ ἔτ' ἐδόκει πιεῖσθαι πλέουσιν. ἀλλὰ [p] διαμειψάμενοι τὴν τε Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, κἀκεῖθεν διὰ τῆς μεγάλης Φρυγίας ὁδεύσαντες, εἰς Ἔφεσον ἀφίκοντο, [q] πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου διεπλεύσαν εἰς Σάμον. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν εὐεργεσίαι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς χρείας τῶν ἐντυγχανόντων ἐγίνοντο. καὶ γὰρ αὐτὸς ὅσα διὰ χρημάτων ἢ δεξιώσεως ἐδεῖτο παρέλειπεν, ἐξ αὐτοῦ τὰς δαπάνας ποιούμενος· καὶ τῶν παρ' Ἀγρίππα [r] τινῶν ἐπιζητουμένων μεσίτης ἦν, καὶ διεπράττετο μηδενὸς ἀτυχῆσαι τῶν δεομένων. ὄντος δὲ κἀκείνου χρηστοῦ καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τὸ παρέχειν ὅσα, τοῖς ἠξιωκόσιν ὠφέλιμα ὄντα, μηδένα τῶν ἄλλων ἐλύπει, πλεῖστον ἢ τοῦ βα-

c Ηρώδιον] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 13. §. 8. SPANH.
d Εὐφημίας.] *L. B.* ἀφημίαι.
e Εἰσία ὃ τὸ δῆμον,] Εσιᾷ *Busb.* & *Hen.*
f Πλήθ λειπόμ.] Πλήθ λειπομένων *Vat.* πλήθος λειπόμ. *Busb.* πλήθ λειπόμ. *Lugd. Bat.*
g Καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπισημοτάτους.] Καὶ τὸ σὺν αὐτῷ *Busb.*
h Τὴν εἰς Βόσπορον] Videsis *Dionem*, l. 54. p. 538.
i Δωρεαῖς] Hæc & sequentia, usque verbum ἅπασι quod initio §. 4. occurrit, desunt in *L. B.*
k Μιτυλήνην] Conf. supr. lib. 15. c. 10. §. 2. SPANH.
l Τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν,] Τὴν ἐν Πόντῳ *Vat.*
m Ἦσαν,] Ἦσαν περὶ αὐτὸν *Busb.*
n Ἀγρίππαν,] Ἀγρίππαν *Hen.* à prima manu. Αγρίππα *Vat.*
o Ἀπολειφθέντος] Ita ex *Gall.* (adstipulante Cocceio) ἐκ ἀπολειφθέντος in *ceteris.*
p Διαμειψάμενοι] Mallem διαμειψάμενοι.
q Πάλιν ὃ ἐξ Ἐφέσου] Ita *Vat.* πάλιν ὃ ἐξ Ἐφέσου διαπλεύσαντες εἰν Σάμον in *Editis Aliisque.*
r Τινῶν ἐπιζητουμένων] Τιῶν *Gall.*

βασιλέως ἐποίει ῥοπὴ, προτρέπεται πρὸς τὰς εὐεργεσίας οὐ βεβαιώσαντα τ Αγρίππαν. [s] Ιλιεῦσι μὲν γὰρ αὐτὸν διήλλαξεν ὀργιζόμενον, διέλυσε δ Χίοις τὰ πρὸς τὰς Καίσαρος ἐπιτρόπους χρήματα, καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπήλλαξεν· τοῖς δ ἄλλοις καθ ὃ δεηθεῖεν ἑκάστοις παρῆσαν.

γ'. Τότε δ περὶ τῶν Ιωνίαν αὐτῶν ὄντων, πολὺ πλῆθος Ιουδαίων, οἱ τὰς πόλεις ᾤκει, προσῆλθε, καιρῷ καὶ παῤῥησίας ἐπλημμένοι· καὶ τὰς ἐπηρείας ἔλεγον ἃς ἐπηρεάζοντο, μήτε νόμοις οἰκείοις ἐώμενοι χρῆσθαι, δίκας τε ἀναγκαζόμενοι διδόναι κατ' ἐπήρειαν τῶν [c] εὐθυνόντων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις, καὶ τῶν εἰς Ιεροσόλυμα χρημάτων ἀναπεμπομένων ἀφαιροῦντο, στρατιῶν καὶ λειτουργιῶν ἀναγκαζόμενοι κοινωνεῖν, ἢ πρὸς ταῦτα δαπανᾶν τῶν ἱερῶν χρημάτων, ὧν ἀφείθησαν ἀεὶ, Ρωμαίων αὐτοῖς ἐπιτρεψάντων κατὰ τὰς οἰκείας ζῆν νόμους. τοιαῦτα κατακοούντων, [v] παρῆτησε μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκοῦσαι τὸν Αγρίππαν αὐτῶν [x] δικαιολογουμένων· Νικόλαον δέ τινα τῶν αὐτοῦ φίλων ἔδωκεν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δίκαια. ἔνθ δ Αγρίππας Ρωμαίων τε τοὺς ἐν τέλει, καὶ βασιλέων καὶ δυνατῶν τοὺς παρόντας αὐτῷ συνέδρους ποιησάμενος, καθεσθεὶς ὁ Νικόλαος ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων [y] ἔλεξεν.

δ'. "Απασι μὲν, ὦ μέγιστε Αγρίππα, τοῖς ἐν χρείᾳ "γενομένοις, ἀνάγκη καταφεύγειν ὅπῃ τοὺς ἀφελέσ- "τας τὰς ἐπηρείας αὐτῶν δυνησομένους· τοῖς δ νῦν ἐντυγχά- "νουσι καὶ παῤῥησίᾳ. τυχόντες γὰρ πρότερον [z] ὑμῶν "οἷς ἤξαντο πολλάκις, τὸ μὴ τὰς χαρίτας ἀφαι- "ρεῖσθαι δ' ὑμῶν [a] αἰτουμένων τῶν δεδωκότων, καὶ παῦ- "σαι εἰληφότες μὲν αὐτὰς ἀπὸ τούτων, οἷς μόνοις δι- "δόναι δυνάμεις, ἀφαιρούμενοι δ' ὑπ' ἄδενὸς κρείτ- "τονος, ἀλλ' ὡς ἴσον ἔχειν αὐτοῖς [b] ἐρχομένοις ὁμοίως "[c] ὑμῶν ἴσασιν. καί τοι γε εἰ μεγάλων ἠξιώθησαν, ἔ- "παινός ἐστι τῶν τετυχηκότων, ὅτι τοσούτων παρέχον αὐ- "τοὺς ἀξίους· εἰ δὲ μικρῶν, αἰσχρὸν μὴ καὶ ταῦτα βε- "βαιοῦν τοὺς δεδωκότας. οἵ γε μὴν ἐμποδὼν ὄντες "καὶ πρὸς ἐπήρειαν χρώμενοι Ιουδαίοις, εὔδηλον ὡς "[d] ἄμφω ἀδικοῦσι, τοὺς εἰληφότας, εἰ μὴ νομίζοιεν "ἀγαθοὺς οἷς [e] οἱ κρείττονες ἐμαρτύρησαν, ἐν τῷ καὶ "τοιαῦτα δεδωκέναι, καὶ τοὺς δεδωκότας, εἰ τὰς χά- "ριτας αὐτῶν ἀβεβαίους ἀξιοῦσι γενέσθαι. [f] εἰ δέ τις "αὐτοὺς ἔροιτο δύο τούτων θάτερον ἐθέλοιεν ἂν ἀφαιρε- "θῆναι, τὸ ζῆν, ἢ τὰ πάτρια ἔθη, τὰς πομπὰς, τὰς "θυσίας, τὰς ἑορτὰς, ἃς τοῖς νομιζομένοις προσάγε- "σι θεοῖς, εὖ οἶδ' ὅτι πάντα μᾶλλον αἱρήσονται πα- "θεῖν, ἢ καταλύσαι τι τῶν πατρίων. καὶ γὰρ τοὺς "πολέμους οἱ πολλοὶ διὰ ταῦτα αἱροῦνται, φυλαττό- "μενοι [g] μὴ θιγαλαίνειν αὐτά· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, "ἣν νῦν τὸ σύμπαν τ ἀνθρώπων γένος δι' ὑμᾶς ἔχει, "τούτῳ μετροῦμεν, τῷ ἐξεῖναι κατὰ χώραν ἑκάστοις "τὰ οἰκεῖα τιμῶσιν ἄγειν, καὶ διαζῆν. τοῦτο μὲν οὖν "οὐκ ἂν αὐτοὶ [h] παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται δρᾶν κατ' "ἄλλων, ὥσπερ οὐχ ὁμοίως ἀσεβοῦντες, εἴ τε τῶν οἰ- "κείων εἰς θεοὺς [i] ὁσίων ἀμελοῖεν, εἴ τε τὰ οἰκεῖα πα-

dum quicquid petentibus prodeſſet, modo alios non læderet, non leve momentum erat & in rege, ad incitandum Agrippam vel ſponte currentem ad beneficentiam. Nam Ilienſibus, cum eis iraſceretur, illum reconciliavit, & pro Chiis debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſolvit, & à tributis *eos* liberavit; itemque aliis, quacunque in re ſingulis opus eſſet, *libenter* adfuit.

3. Tunc vero, cum in Ioniam veniſſent, magna Judæorum multitudo (qui urbes illas incolebant) ad Agrippam, occaſione fiduciaque ſumpta, ſe contulerunt: & apud eum de injuriis, quæ ſibi fierent, expoſtulabant, ut qui ſuis uti legibus prohibeantur, & ſacris *diebus* in jus vocentur magiſtratuum iniquitate, & pecuniis ſpolientur quas Hieroſolyma *ad templum* mittere vellent, coganturque ad obeundam militiam & publica munera, & in ea ſacras pecunias inſumere, quibus ſemper ſoluti erant, cum eis Romani ſecundum patrias leges vivere permiſiſſent. Hæc dum vociferantur, rogavit Herodes Agrippam, ut illorum rationes audire vellet: allegavitque quendam ſuum amicum, nomine Nicolaum, qui Judæorum cauſam ageret. Cumque aſſeſſores ſibi advocaſſet Agrippa, Romanorum primos & qui aderant reges & principes, Nicolaus pro Judæis dicere aggreſſus eſt. IV. *Iones Judæi de Græcis apud Agrippam expoſtulant.*

4. "Equidem omnes, Agrippa potentiſſime, "qui in anguſtiis ſunt, neceſſe habent ad eos con- "fugere, qui malis ipſos levare poſſunt: hi vero, "qui nunc ſupplices adſunt, etiam fiducia freti ac- "cedunt. Cum enim vos jam ante habuerint quales "*ut eſſetis* multis votis expetiverunt, ne beneficia "illis *veſtra* eripiantur per vos poſtulant qui ea de- "diſtis: præſertim cum ea quidem ab iſtis accepe- "rint, quibus unica erat dandi poteſtas; eiſdem "vero privati ſint, non à ſuperioribus, ſed ab illis, "quos ſciunt æque ac ipſos veſtro imperio ſubje- "ctos eſſe. quanquam ſi magna aſſequuti fuerint, "id ipſis in laude ponendum, quod tantis ſeſe di- "gnos præſtiterint; ſin parva, turpe erit, quod ea "confirmare nolint ii ipſi qui dederint. Minime "enim dubium eſt quin iſti, qui Judæos impediunt "& modis indignis tractant, utrisque injurii ſint; "eis qui *beneficia* acceperint, ſi bonos eſſe non exi- "ſtiment, quibus viri optimi, tam præclare de il- "lis merendo, teſtimonium tribuerunt; & illis "etiam *injurii ſint* qui ea dederint, ſi gratiam illo- "rum irritam fieri poſtulant. Si quis autem eos "interroget, utrum horum malint ſibi eripi, vi- "tam, an patrios ritus, pompas, ſacrificia & feſta, "quæ Diis ſuis *in honorem* adhibentur; probe novi "quod omnia potius perpetienda eſſe ducent, quam "ut aliquid ex inſtitutis patriis imminui ſinant. "Quin & multi propter iſta bella movent, ſum- "mopere caventes ne quis ea tranſgrediatur: atque "felicitatem, qua nunc univerſum hominum ge- "nus per vos fruitur, eo ipſo metimur, quod per "provincias ſingulis liceat ſua ſolennia obſervare, "moreque ſuo vivere. Et hoc quidem, quod illi "ipſi ægre ferrent, contra alios facere vi conantur; "quaſi non æque nefarie agant, ſive ſuam in deos "pietatem negligant, ſive aliis contra jus faſque ſa- *Nicolai Damaſceni concio.*

[s] Ιλιεῦσι μέν] Vide Excerpta ex *Nicolao Damaſceno* edita per *Valeſium*, p. 418.

[t] Εὐθυνόντων] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀθυνόντων in *ceteris*.

[v] Παρητήσατο] Ita *Hen.* προῃτήσατο *Euſb.* παρεσήσατο in *Editis Aliiſque*.

[x] Δικαιολογουμένων] Sic *MSS.* διαλεγομένων in *Editis*.

[y] Ελεξεν.] Ελεγεν *Euſb.*

[z] Υμῶν οἷς] Ita cum *Cod. Vat.* ὑμῶν deeſt in *ceteris*.

[a] Αἰτούντων τ ὀφειλόντων,] Iterum è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* αἰτοῦντες in *Editis Aliiſque*.

[b] Ἀρχομένοις] Eo modo *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à prima manu. ἀρχομένους in *Editis Aliiſque*. HUDS. Lege ἀρχομένους ὁμοίως ὑμῖν. COCC.

[c] Υμῶν] *L. B.* ὑμῖν.

[d] Ἄμφω ἀδικοῦσι,] Præclara hæc emendatio debetur MS. *Lugd. Bat.* vulgatum enim fuerat hactenus ἐφ' ᾧ ſenſu valde contorto; atque verterat *Hudſ. eo ipſo, quod injurii ſint eis* &c. pro quo *utriſque* poſuimus. HAV.

[e] Οἱ κρείττονες ἐμαρτύρησαν] Οἱ κρείττονες *Vat.*

[f] Εἰ δέ τις] Ita *Vat.* εἴτις in *ceteris*.

[g] Μὴ θιγαλαίνειν] *Lugd. Bat.* μὴ τὸ. *Coccejus.*

[h] Παθεῖν ἑλόμενοι βιάζονται] *Gall.* παθεῖν θέλοιεν βιάζονται. *Lugd. Bat.* vero in *Marg.* π. ἐθέλοιεν ἢ βιάζονται.

[i] Ὁσίων ἀμελοῖεν,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ὁσίως in *Editis Aliiſque*.

"sacra sua adimi velint. Alterum vero *illud* jam con-
"sideremus. nunquid populus est, aut civitas, aut
"hominum natio, cui non maximum bonorum vi-
"sum est imperii vestri patrocinium, & populi Ro-
"mani potestas. Estne ullus qui vestra beneficia ir-
"rita esse desiderat? nemo certe, nisi mentis inops.
"neque enim reperiuntur qui illorum publice pri-
"vatimque participes non fuerunt. Atqui vestro
"quicunque munere concessa aliis auferre volunt,
"nihil sibimet, ex iis quæ vobis accepta debent,
"firmum & incolume relinquunt: quanquam ea
"ejusmodi sint beneficia quæ ex dignitate æsti-
"mari nequeunt. Nam si regnorum quæ olim fue-
"rint præsentisque imperii rationem haberent, in-
"ter multa ab eo ad felicitatem illis suppeditata,
"etiam & hoc instar omnium agnoscendum, quod
"non amplius servi sed liberi videantur. Nostræ
"autem res, licet præclare nobiscum agatur, non
"ita comparatæ sunt ut invidiam nobis pariant.
"per vos enim factum est ut una cum omnibus
"vitam feliciter degamus; & hoc solum cum aliis
"commune habere postulavimus, ut sine impedi-
"mento nobis liceat patriam pietatem colere. id
"quod & in se videatur haud invidendum, & è re
"illorum esse qui concesserint. nam si Deus ho-
"nore delectetur, illis etiam delectatur qui per-
"mittunt ut honore afficiatur. Porro nostris in
"institutis nihil ab humanitate alienum, sed pieta-
"ti omnia consentanea, & cum justitia salutari
"conjuncta. Neque enim præcepta *nostra* occul-
"tamus, quibus ad vitam instituendam utimur, ut
"*veteris* pietatis monumentis nostræque inter ho-
"mines professionis. Septimum etiam diem addi-
"cimus institutis nostris & legibus perdiscendis,
"volentes ut hisce, æque ac aliis quibuscunque,
"meditandis incumbamus, quibus obtemperando
"peccata vitabimus. Et pulchra quidem *appare-*
"*burt*, si cui lubet sigillatim ea discutere; nobis
"vero etiam antiqua esse *persuasum est*, licet non-
"nullis haud ita videantur: adeo ut à vetustatis il-
"lorum honore ægre discessuri sint, qui pia mente
"ea acceperunt & observant. Ista *tamen* nobis vi
"& injuria auferunt: immo & pecuniam, quam
"Deo dicandam colligimus, sacrilege diripiunt, &
"tributa à nobis exigunt, & festis diebus in judi-
"cia nos vocant, atque ad alia negotia obeunda,
"quibus non opus esset ex rerum contractarum
"fide, sed ut religionem nostram injuria affice-
"rent: cui & *illi* nobiscum conscii sunt, ut qui
"odio in nos præter jus & fas omne flagrarint.
"Nam cum vestrum in universos imperium ex
"æquo sit, ita comparatum est ut benevolentiam
"*mutuam* alat odioque obsistat, si qui huic potius
"quam illi studeant. Ista itaque te rogamus, A-
"grippa potentissime, ne quid mali patiamur, ne-
"que injuriose tractemur, neque institutis nostris
"uti prohibeamur, neque fortunis nostris spolie-
"mur, neque illorum vi opprimamur cum vim iis
"nullam adhibeamus. nam & ista non solum æqua &
"justa sunt, sed & antea vestro beneficio concessa.

"σιν ἀνοσίως [k] καταλύοιντο. τὸ δ' ἕτερον ἤδη [l] σκο-
"πήσωμεν. ἔστι τὶς δῆμος, ἢ πόλις, ἢ κοινὸν ἔθνος
"[m] ἀνθρώπων, οἷς ὐ μέγιστον ἀγαθὸν πέφηνεν ἡ παρὰ-
"σια τῆς ὑμετέρας δεχῆς, καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν κρά-
"τος; ἐθέλοι δ' ἂν τις ἀκύρους τὰς ἐπιὼσην εἶναι
"χάριτας; οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος. οὐδὲ γὰ εἰ-
"σὶν οἱ μὴ μετέχοντες αὐτῶν ἰδία καὶ κοινῇ. καὶ
"μὴν οἵ [n] τινες ὧν ὑμεῖς ἔδοτε ἀφαιρούμενοι, [o] βέ-
"βαιον ὰδ' αὐτοῖς ὰδὲν ὧν δ' ὑμᾶς ἔχειν [p] ὑπο-
"λείπουσι. καί τοι τὰς μὲν τούτων χάριτας, οὐ-
"δὲ μετεῖναι δυνατόν ἐστιν. εἰ γὰ ἐκλογίσαιντο τὴν
"[q] πάλαι βασιλείαν, καὶ τὴν νῦν ἔχιν, πλη-
"θῶν ὄντων ὅσοι παρὰ εὐδαιμονίαν αὐτοῖς ἐπέδωκεν,
"ἔτι κατὰ πάντων ἔκει τὸ μηκέτι δούλης, ἀλλὰ
"ἐλευθέρας φαίνεσθαι. τὰ δ' ἡμέτερα, καὶ λαμ-
"πρῶς πραττόντων, οὐκ ἔστιν ἀπίφθονα. δι' ὑμᾶς
"γὰ καὶ μετὰ πάντων εὐτυχοῦμεν, καὶ τούτου μό-
"νου μετέχειν ἠξιώσαμεν, ἀκωλύτως τὴν πάτριον
"εὐσέβειαν διαφυλάττειν, ὃ καὶ καθ' αὑτὸ δόξειεν
"οὐκ ἀπίφθονον, καὶ παρὰ τῶν συγχωρούντων εἶ-
"ναι. τὸ γὰ θεῖον; [r] εἰ χαίρει τιμώμενον, χαίρει
"τοῖς ὑπὲρ τέρους τιμῶν. ἐθῶν τε τῶν ἡμετέρων,
"ἀπάνθρωπον μὲν οὐδέν ἐστιν· εὐσεβὴ γὰ πάντα καὶ
"τῇ [s] σωζούσῃ δικαιοσύνῃ συγκαθωσιωμένα. καὶ οὐ-
"κ ἀποκρυπτόμεθα τὰ παραγγέλματα οἷς χρώμεθα πρὸς
"τὸν βίον, [t] ὑπομνήμασιν [v] τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν
"ἀνθρωπίνων ἐπιτηδευμάτων. τὴν τε ἑβδόμην τῶν
"ἡμερῶν [x] ἀνίεμεν τῇ μαθήσει τῶν ἡμετέρων ἐθῶν
"[y] καὶ νόμων, [z] μελέτην ὡσπερ ἄλλου τινὸς καὶ τού-
"των ἀξιοῦντες εἶναι, [a] δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.
"καλὰ μὲν οὖν ἐὰν ἐξετάζῃ τις καὶ καθ' αὑτὰ τὰ
"ἔθη, παλαιὰ γὰ ἡμῖν κἂν μή τισι [b] δοκῇ· ὡς αὐ-
"τῶν καὶ τὸ τοῦ χρόνου τίμιον [c] δυσαποδίδακτον εἶ-
"ναι τοῖς ὁσίως παρειληφόσιν καὶ διαφυλάττουσιν.
"τούτων ἡμᾶς ἀφαιροῦνται κατ' ἐπήρειαν, χρήματα
"μὲν ἃ τῷ Θεῷ συμφέρομεν [d] ἐπώνυμα [e] διαρπά-
"ζοντες, καὶ φανερῶς ἱεροσυλοῦντες, πέλη γὰ [f] ἀπι-
"θέντες, [g] καὶ τῶν ἑορτῶν ἄγοντες ἀπὶ δικαστήρια,
"καὶ πραγματείας ἄλλας, οὐ κατὰ χρείαν τῶν συν-
"αλλαγμάτων, ἀλλὰ κατ' ἐπήρειαν τῆς θρησκείας·
"ἵν' [h] καὶ συνίσασιν ἡμῖν, μίσει οὐ δίκαιον οὐδὲ
"ἀντιξούσιον αὐτοῖς πεπονθότες. ἡ γὰ ὑμετέρα κατὰ
"πάντων ἀρχὴ, γνωμένη μία, τὴν μὲν εὔνοιαν ἐνερ-
"γὸν, τὴν δύσνοιαν [i] ἀεργὸν παρεῖ τοῖς τοιούτων ἀντ'
"ἐκείνου πραγματευομένοις. ταῦτ' οὖν ἀξιοῦμεν, ὦ μέγιστε
"Ἀγρίππα, μὴ κακῶς πάσχειν, μηδὲ ἐπηρεάσεσθαι,
"μηδὲ κωλύεσθαι τοῖς ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις, μηδ'
"ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων, μηδ' ἃ μὴ βιαζόμεθα τέτας,
"ὑπὸ τούτων βιάζεσθαι. καὶ γὰ οὐ δίκαια μόνον
"ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν δεδομένα πρότερόν ἐστι.
"καὶ [k] δυνάμεθα καὶ [l] πολλὰ δόγματα τῆς συγκλή-
"του, καὶ τὰς ἐν τῷ Καπετωλίῳ κειμένας δέλ-
"τους,

k Καταλύοιντο.] Καταλυθεῖεν *Vat.* καταλύοιεν *L. B.*

l Σκοπήσωμεν.] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σκοπήσομεν in *reliquis.*

m Ἀνθρώπων,] Sic *Vat.* & *Epiphan.* ἀνθρώποις in *cæteris.*

n Τινες] *L. B.* τινὰ.

o Βέβαιον] *G.* βεβαιῶν.

p Ὑπολειπον.] *G.* ἀπολείπον.

q Πάλαι βασιλείαν,] Iterum cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* πᾶσαν in *Editis Aliisque.*

r Εἰ χαίρει τιμώμενον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ut puto. ἀεὶ χαίρει in *Editis Aliisque* qua lectione retenta, mox legendum, καὶ χαίρει, vel χαίρει τε τιμώμενον.

s Σωζούσῃ δικαιοσύνῃ] Συνιέθη *Vat.* forsan pro συνέθει.

t Ὑπομνήμασιν] *Gen.* ὑπομνήμασιν.

v Τῆς] *G.* καὶ.

x Ἀνίεμεν] *L. B.* in *Marg.* ἀνεῖμεν.

y Καὶ νόμων,] Καὶ νόμων μελέτη *Hen.* καὶ νόμου μελέτη *Vat.* forsan pro νόμων μελέτη.

z Μελέτην] *L. B.* μελέτη.

a Δι' ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα.] Illud δι' habuimus è *Cod. Vat.*

b Δοκεῖ.] Δοκεῖν *Hen.* δοκῇ *L. B.*

c Δυσαποδίδακτον εἶναι] Ita rescribere placuit è *Cod. Vat.* (& *Lugd. Bat.*) ὡς' αὐτῶν καὶ τῇ θ χρόνου τιμῇ τὸ δυσαπόδεκτον εἶναι in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt.*

d Ἐπώνυμα] An? ἐπώνυμα θ ἱερᾶ. HUDS. in *Add.*

e Διαρπάζοντες,] Διαφθείροντες *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit, *rapientes.*

f Ἐπιθέντες,] Ita *Vat.* ἐπιθέντες in *reliquis.*

g Καὶ] *G.* κἀν.

h Καὶ συνίσασιν] Καὶ non habet *L. B.*

i Ἀεργὸν] Ita reponi in *Addend.* jussit *Hudf. L. B.* vero expresse habet ἀναεργὸν. *Coccejus* emendat αὐ ἀεργὸν. *Editi* ἀργὸν. HAV.

k Δυνάμεθα] Δυνάμεθ' ἂν *Vat.*

l Πολλὰ δόγματα θ συγκλήτου,] Conf. supr. lib. 12. c. 10. §. 6. SPANH.

m Ἱστο-

"τους, ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκειν. ἃ δῆλον μὲν
"ὡς μετὰ πείραν τῆς ἡμετέρας εἰς ὑμᾶς πίστεως
"ἐδόθη, κύρια δὲ κἂν εἰ μηδενὸς [m] ὑπάρξαν-
"τος ἐχαρίσασθε. χεδὸν γὰρ οὐ μόνοις ἡμῖν, ἀλ-
"λὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ μὲν ὄντα [n] ἐφυλάξα-
"σθε, μείζω δὲ τῶν ἐλπισθέντων πεποιήκατε, εὐ-
"εργετεῖτε τῷ κρατεῖν. καὶ δύναιτ' ἄν τις ἐπεξιὼν
"τὰς ἑκάστων εὐτυχίας, ἃς δι' ὑμῶν [o] ἔσχηκεν,
"ἀπερίληπτον ποιῆσαι τὸν λόγον. ἵνα μέντοι καὶ δι-
"καίως ἁπάντων αὐτῶν τυγχάνοντας ἑαυτοὺς ἐπι-
"δείξωμεν, ἀρκεῖ πρὸς παῤῥησίαν ἡμῖν, τὰ πρό-
"τερον σιωπήσασιν, τὸν βασιλεύοντα νῦν ἡμῶν, καὶ
"σὺ παρακαλέζόμενον, εἰπεῖν. ὁποῖα μὲν εὔνοια
"πρὸς τὸν ὑμέτερον οἶκον προσαλείπηται; ποία δὲ πίστις
"ἐνδεὴς ἐστιν; τίς δὲ ἡ γενόμενη τιμή; [p] ποίαν δὲ
"χρείαν μὴ εἰς [q] πρῶτον [r] ὁρᾶ; τί δὴ κωλύῃ, καὶ
"τὰς [s] ὑμετέρας χάριτας τῶν εἰς τοσοῦτον εὐεργε-
"σιῶν ἀριθμὸν εἶναι; [t] δίκαιον δ' ἴσως μηδὲ τὸν
"ἐκ πατρὸς Ἀντιπάτρῳ προσλιπεῖν ἀνδρεῖαν ἀμυν-
"μόνευτον, ὃς, [v] εἰς Αἴγυπτον εἰσβεβληκότι Καί-
"σαρι, χιλίοις ὁπλίταις βοηθήσας, ἅτ' ἐν τοῖς
"κατὰ γῆν ἀγῶσιν, ἅπαντ' ὅτε νεῶν ἔδει, δευτερεῖ-
"α ἐξητάζετο. καὶ τί δεῖ λέγειν ὅσῳ ἐκεῖνοι παρέσχον
"ῥοπὴν τῷ τότε καιρῷ, καὶ ποσῶν καὶ ποίων δω-
"ρεῶν ὑπὸ Καίσαρος ἠξιώθησαν; [x] ἄνωθεν δέον [y] ὑ-
"πομνῆσαι τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς ἔγραψε τότε Καῖσαρ
"τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμὰς καὶ πολιτείαν
"ἔλαβεν Ἀντίπατρος. ἀρκέσει γὰρ [z] ταῦτα τεκμήρια
"τοῦ καὶ τὰς χάριτας ἡμᾶς κατ' ἀξίαν ἔχειν, καὶ
"σοὶ τὸ βέβαιον αὐτῶν αἰτεῖν, παρ' οὗ καὶ
"πρότερον μὴ [a] δοθείσας ἴσως ἐλπίσαι, τὸν τοῦ βα-
"σιλέως πρὸς ὑμᾶς λόγον καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς
"αὐτὸν ὁρῶσιν. [b] ἀπαγγέλλεται δὲ ἡμῖν ὑπὸ τῶν
"ἐκεῖ Ἰουδαίων, ὡς μὲν ἐπέβης τῆς χώρας εὐμε-
"νὴς, ὡς δὲ ἀπέδωκας τῷ Θεῷ τέλεια θύματα, τι-
"μῶν αὐτὸν [c] ὁλοτελείαις εὐχαῖς, ὡς δὲ τὸν δῆ-
"μον [d] ἑστιάσας, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐκείνῳ ξένια
"προσήκω. ταῦτα γὰρ πάντα καὶ ἐν [e] ἔθνει καὶ πό-
"λει πρὸς ἄνδρα τοσούτων ὁλοσχερῶν πραγμάτων
"δεξιώματα, καὶ σύμβολα φιλίας χρὴ δοκεῖν, ἃ
"ἀπέδωκας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, τῆς Ἡρώδου προξε-
"νήσης αὐτῷ ἑστίας. τούτων προμιμνήσκοντές σε, καὶ
"αὐτοῦ δὲ παρόντος καὶ συγκαλεζομένου βασιλέως ἠξιώ-
"καμεν προῖκα μηδὲν, ἃ δι' αὐτοὺς δεδώκατε, παρ' ἄλ-
"λων μὴ προικῶν ἀφαιρεμένους.

ε'. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Νικολάου διελθόντος, ἐγκλητος μὲν οὐδεμία τῶν Ἑλλήνων ἀνελκάσθησαν· οὐδὲ γὰρ ὡς ἐν δικαστηρίῳ, περὶ τῶν προκειμένων διελάμβανον, [f] ἀλλ' ἱκετηρίαν ὧν ἐδιάζοντο. κἀκείνων ὁμολογία μὲν ἀδεμία, τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν· πρόφασις δὲ, ὡς τὴν χώραν αὐτῶν νεμόμενοι, πάντα νῦν ἀδικοῖεν. οἱ δὲ [g] εὐγνώμονές τε [h] αὐτοὺς ἐδείκνυσαν, κἂν τῷ τὰ οἰκεῖα τιμᾶν, μηδὲν λυποῦντες οἰκεῖν. σωιδῶν οὖν Ἀγρίππας βιαζομένους, ἀπεκρίνατο τοῦτο. "Αὐτὸς
"μὲν τὴν Ἡρώδου πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν,
"ἕτοιμος εἶναι πᾶν ὁτιοῦν χαρίζεσθαι [i] Ἰουδαίοις ἀξιῶ-
"σαν, ἐκ τῶν ἔργων ἐπιδεδωκέναι· καὶ τοῦτο μὲν
"ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγενημένων ἐπιστολῶν, ἃς
"ἐποιήσατο πρὸς τοὺς ἐκεῖ κρατοῦντας, ἐπιδείξειν
"ἔφη· τοῦτο δὲ ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἰωνίᾳ
"πρὸς τοὺς ἐκεῖ κρατοῦντας ἐπιστολῶν, ἃς ἐποιήσατο
"ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, ἐπιδείξειν ἔφη

"etiam in se justa existimare: adeo ut si plura qui-
"dem petiissent, non gravaretur ea illis largiri,
"dummodo sine incommodo fieret imperii Ro-
"mani. quoniam vero *tantum* postulant ut quæ
"prius acceperint rata maneant, se confirmatum
"dare, ut nemo illis injuriam faciat instituta sua
"observare perseverantibus". Cum ista dixisset, concionem dimisit. Atque Herodes coram stans ipsum salutabat, & quod ita in illos affectus esset gratias agebat. Ille vero hisce delectatus paria referebat, illum in suos complexus accipiens salutansque. Et tunc quidem à Lesbo discessit. Rex autem Samo mari domum reverti statuit, atque ubi Agrippæ valedixerat oram solvit: & non multis post diebus Cæsaream appulit, vento usus secundo. Indeque Hierosolyma profectus convocavit omnem populum (ingens autem erat etiam ex agris multitudo) atque in mediam concionem progressus, eis totius itineris sui rationem exposuit, seque Judæis in Asia perfecisse, ut deinceps sua jura quiete retenturi essent. Prolixam etiam de rebus suis prosperis regnique administratione narrationem fecit, ut in omnibus utilitatis eorum studiosus fuerit; atque lætitia elatus, quartam superioris anni vectigalium partem eis condonavit. Illi vero, & gratia & oratione *regis* mirifice capti, vehementer lætati discesserunt, bona multa *prosperaque omnia* regi optantes.

A Lesbo digreditur.

Herodes, Hierosolyma reversus, quæ in itinere gesserit, populo exponit.

"σιν, καὶ καθ' αὐτὰ δὲ δίκαια δοκεῖν· ὡς εἰ μὲν
"ἐδέοντο καὶ πλειόνων, οὐκ ἂν ὀκνῆσαι τάχα [k] μὴ
"λυπεῖται τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν ὠφελοῦντα. [l] ἐπεὶ
"δὲ ἃ καὶ πρῶτον εἰλήφασιν ἄκυρα [m] μὴ γένηται,
"[n] βεβαιοῦν αὐτοῖς ἀνεπηρεάστως ἐν τοῖς οἰκείοις δί-
"πλειν ἔθεσι". τοιαῦτα εἰπὼν, [o] διέλυσεν τὸν σύλ-
λογον. Ηρώδης δὲ [p] πρεσβείως κατηπάζετο, καὶ τῆς
[q] πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ὡμολόγει χάριν. ὁ δὲ καὶ
εἰς ταῦτα φιλοφρονούμενος, ἴσον αὐτὸν παρεῖχεν ἀντιμεταλαμβανόμενος καὶ καταπαζόμενος. καὶ τότε μὲν
ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λέσβου. [r] ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς ἐπ' οἴκου διέγνω, καὶ τὸν Αγρίππαν προπεμψάμενος ἀνήχθη· κατέπλευσε δὲ εἰς Καισάρειαν ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις, πνεύμασιν ἐπιτηδείοις τυχών. κἀκεῖθεν
ἐλθὼν εἰς Ιεροσόλυμα, συναγαγὼν ἐκκλησίαν πανδημον.
ἦν δὲ πολὺς καὶ τῆς χώρας ὄχλος. ὁ δὲ παρελθὼν, ἀπολογισμόν τε τῆς ὅλης [s] ἀποδημίας ἐποιήσατο, καὶ τὰ πρὸς
τοὺς Ιουδαίους ὅσα κατὰ τὴν Ασίαν ἦσαν, ὡς δι' αὐτὸν [t] ἀνεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔχοντα. [v] διηγησάμενός τε σύμπαν ὅπη
τὰ εὐτυχίαις, καὶ τῇ διοικήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς [z] ἀδενὸς παραλείποιτο τῶν ἐκείνοις συμφερόντων, [y] ἀγαλλόμενός τε τὸ
τέταρτον τῶν φόρων ἀφῆσιν αὐτοῖς ἐφ' παρελήλυθότος
ἔτους. οἱ δὲ, καὶ τῇ χάριτι καὶ τῷ λόγῳ δεδημαγωγημένοι,
μὴ πλείσης ἀπῆσαν χαρᾶς, πολλὰ ἀγαθὰ [z] σωδυχόμενοι τῷ βασιλεῖ.

VI. CAP. III.

ΚΕΦ. γ'.

Quomodo domi Herodis oritur dissidium, quod ille Antipatrum filium suum natu maximum pluris faceret, & res ista ut contumelia doleret Alexandro.

Ως ἐτασιάσθη τὰ πρὸς τὸν οἰκίαν Ηρώδῃ, περιτιμῶντα μὲν Αντιπάτρου τοῦ πρεσβυτάτου υἱοῦ, χαλεπῶς δὲ τὰ πρὸς Αλέξανδρον φερόντων τὸν ὕβριν.

Oritur domi Herodis dissidium.

GLiscebat autem indies domesticum dissidium, crescendoque in deterius vergebat, dum Salome quasi jure hereditario in adolescentes odium exercebat, atque ex iis quæ bene cesserant contra matrem eò temeritatis & audaciæ efferebatur, ut neminem relinquere è natis conaretur, qui occisæ mortem ulcisci posset: atque adolescentes è contra feroces & in patrem malevoli fiebant, tum recordatione injuriæ matri illatæ, tum regnandi cupidine. Iterumque malum erat quale prius, quod & adolescentes Salomæ & Pheroræ libere & aperte maledicebant, atque illi malicioſi erant in adolescentes, eisque enixe insidias struebant. Nam odium quidem utrinque par erat, modus vero illud exercendi dissimilis. dum hi quidem palam conviciarentur & temere probra jacerent, præ rerum imperitia animi ingenui esse existimantes iram non dissimulare: illi vero, alia via aggredientes, calumniis callide & improbe confictis utebantur, juvenes ex omni occasione provocantes, reputantesque audaciam illorum versum iri in vim contra genitorem. nam, cum matris criminum eos non puderet, neque eam jure occisam esse putarent, fieri non posse colligebant, ut non eum ultum irent suis etiam manibus, quem cædis auctorem

Salome hæreditario odio Mariamnes filios prosequitur.

Προύβαινε δὲ [a] ἀεὶ τὰ πρὸς τὸν φύσιν τῆς συμφορᾶς, καὶ
χαλεπωτέραν ἐλάμβανε τὴν ὄψιδοσιν, ἀντιμεταλαβούσης μὲν ὥσπερ ἐκ κληρονομίας τὸ πρὸς τῶν νεανίσκων μῖσος τῆς Σαλώμης, καὶ πᾶν ὅσον εὐδοκιμήσει
πρὸς τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς ἀπόνοιαν καὶ θράσος λαμβανούσης, μηδένα τῶν ἐξ ἐκείνης καταλιπεῖν, ὃς [b] δυνήσεται τιμωρῆσαι τῷ θανάτῳ [c] τὴν ἀνηρημένης· ἐχόντων δὲ
πρὸς τῶν νεανίσκων θράσος εἰς τὸ γενήσεται, μνήμη τε τῆς μητρὸς οἷα πάθοι ὠφλημένης τὴν ἀξίαν, καὶ τῇ
πρὸς κρατεῖν ἐπιθυμία. πάλιν τε τὸ κακὸν ὅμοιον ἐγεγόνει
τοῖς πρώτοις, βλασφημίαι μὲν ἐξ ἐκείνων εἰς τε τὴν
Σαλώμην καὶ τὸν Φερώραν, κακηθῆναι δὲ τούτων εἰς τὰ
μειράκια, καὶ μὴ πραγματείας ἐπιβουλῆ. τὸ μὲν γὰρ
μῖσος ἴσον ἦν ἐξ ἀλλήλων, ὁ δὲ τρόπος οὐ μισεῖν ἐχ
ὁμοίως. ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τῷ φανερῷ λοιδορηθῆναι, καὶ
προσυνειδίσαι προπετεῖς, εὐχερῶς ἐπὶ τὸν ἀπειλὰς οἰόμενοι τὸ τοῦ [d] ὀργῆς ἀνυπόσχολον. [e] οἱ δὲ ὑπὲρ τοιοῦτον τρόπον,
ἀλλὰ πραγματικῶς καὶ κακηθῶς ἐρῶντες τῶν ἀδελφῶν,
[f] προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια, καὶ τὸ θράσος καταλογιζόμενοι βίαιον ἔσεσθαι πρὸς τὸν γενήσεται. τὸ γὰρ μὴ
αἰδεῖσθαι τὸν τῆς μητρὸς ἁμαρτίαις, πῶς οἴεσθαι δίκαια
παθεῖν ἐκείνην, ἄχετον εἶναι πρὸς τὸ μὴ τὸν αἴτιον δο-

χοῦν-

---

k Μὴ λυπῆται] Μὴ perperam *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Επεὶ δὲ ἃ] Επειδὴ ἃ καὶ πρότερον *Vat.* ἔδοξε δὲ ἃ καὶ πρότερον *Busb.*

m Μὴ γένηται,] Ita in plerisque *MSS.* μὴ γενέσθαι *Hen.* & *Bas.* Post μὴ γένηται subintelligendum ἀξιοῦσι, quod forsan alieno loco positum, mox supr.

n Βεβαιῶν αὐτοῖς] Διὸ βεβαιῶν *Busb.*

o Διέλυσεν] *L. B.* διέλυε.

p Πρεσβείως] *L. B.* πρέσβεσιν.

q Πρὸς αὐτὸν διαθέσεως] Εἰς αὐτὸν *Vat.*

r Απὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς] Ita quum expresse exstet in *L. B.* veram credidi lectionem, atque eam recepi. *Vulgati* omnes πλεῖν δ' ὁ βασιλεύς. HAV.

s Ο βασιλεὺς —— ἀνήχθη·] Rex autem domi (domum) reverti volens *Rufin. adde:* exorato Agrippa, *aut* impetrata ejus rei venia ab Agrippa; navigavit. *Omittit hæc Gelenius.* SPANH.

ss Αποδημίας ἐποιήσατο,] Ἐκδημίας *Vat.*

t Ανεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἔχοντα.] *Erit*, quod imperturbatè & tranquille deinceps degerent. SPANH.

v Διηγησάμενός τε σύμπαν] Διηγήσατο τότε σύμπαν *Vat.* (*Coccejus*) & *Busb.*

x Οὐδενὸς παραλείποιτο] Παραλείποιτο *L. B.* Οὐδὲν παραλείποι τῶν *Ed. Busb.*

y Αγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον] Αγαλλόμενος τὸ τ. *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

z Σωδυχόμενοι τῷ βασιλεῖ.] Επαυχόμενοι *Busb.*

a Ἀεὶ τὰ πρὸς τὸν φύσιν] Αὐτῷ pro ἀεὶ *Busb.*

b Δυνήσεται] *L. B.* Δωήσεται.

c Τῆς ἀνηρημένης·] Τῆς δὲ αὐτὸν ἀνηρημένης *Vat.*

d Ὀργῆς ἀνυπόσχολον.] Ανδρείως τε καὶ ἀνυποσχόλως Dio Chrys. Or. XIII. p. 223. B. SPANH.

e Οἱ δ' ὑπὲρ τοιοῦτον τρόπον,] Οἱ δὲ ὑπὲρ τὸν αὐτὸν τρόπον *Vat.* & *Lugd. Bat.*

f Προσέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια,] Προείλκοντες *Vat.*

κοινῶται [g] τιμωρήσεσθαι, καὶ δι' αὐτοχειρίας. τέλος οὖν [h] ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις τῶν τοιούτων λόγων, καθάπερ ἐν τοῖς ἀγωνίσμασιν, [i] ἠλέητο μὲν ἡ τῶν μειρακίων ἀπειρία, κατίσχυε δὲ ἡ τῆς Σαλώμης ἐπιμέλεια, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὰς ἀφορμὰς ἔλαβεν μὴ ψευδῆ λέγειν. οἱ γὰρ ἔτως ἀχθόμενοι τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς, ἐπειδὴ κἀκείνῳ ἐσφᾶς αὐτοὺς κακῶς [k] ἔλεγον, ἐφιλονείκουν ἐλεεινῷ μὲν ὥσπερ ὑπὸ φαίνεσθαι τῷ καταστροφῇ τῆς μητρὸς, ἐλεήσας δὲ αὐτοὺς οἱ τῆς ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκάζοντας συζῆν, καὶ τῶν αὐτῶν μεταλαμβάνειν.

β'. Ταῦτα περὶ μείζονος, καιρὸν ἔχούσης τῆς στάσεως ἐν ἀποδημίᾳ τοῦ βασιλέως. ὡς δ' ἐπανῆλθεν Ηρώδης, καὶ τῷ πλήθει διελέξατο καθὼς προεφήκαμεν, προσέπεσον εὐθὺς οἱ λόγοι περί τε τοῦ Φερώρα καὶ τῆς Σαλώμης, μέγαν αὐτῷ τὸν κίνδυνον εἶναι, τὸν περὶ τοὺς νεανίσκων ἀναφανδὸν διαπεπλεγμένων, ὡς οὐκ ἀνέξονται μὴ πασάμενοι τῆς μητρὸς τὸν φόνον. προσεπίθησαν [l] δέ τι, καὶ ὡς τοῦ παρ' Αρχελαου τοῦ Καππαδόκου ἐλπίσιν ἐπανειχοίεν, ὡς δι' ἐκείνου πρός τε Καίσαρα ἀφιξόμενοι, καὶ κατηγορήσοντες τοῦ πατρός. Ηρώδης δὲ πεπαρακλο μὲν ἐξ ὧν ἀκήκοεν τοιούτων, ἐξεπεπλήκτο δὲ μᾶλλον ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ἀπήγγελλον. [m] καὶ ἀνεκαμπτε τῇ συμφορᾷ πρός τε τὰ πρῶτα καταλογιζόμενος, ὡς ἅπαντων φιλτάτων ἅπαντα τὰ ἐρχομένης αὐτῷ γυναικὸς ὤναλο, καὶ τὰς [n] ἐγγινομένας παραχὰς καὶ τὴν οἰκίαν. [o] τό, τε μέλλον δὲ προσεπτοήκει ἤδη βαρύτερον καὶ μεῖζον ἔσεσθαι ὑπολαμβάνων, ἐν συγχύσει τὴν ψυχὴν εἶχε. τῷ γὰρ ὄντι πολλοῖς μὲν τῶν ἔξωθεν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς εὐτυχίαν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον προσεπῆκε· μέγιστον δὲ τῶν οἴκοι, καὶ μηδὲ προσδοκώμενα, δυσχερῆ αὐτῷ συνέβαινεν, ἑκατέρᾳ [p] προσιόντα· ὡς οὐκ ἂν τις εἴπῃ, καὶ παρέχοντα ἀμφήριστον τὸν ὑπερβολὴν, εἰ δέον τῷ τοσούτων εὐτυχιῶν τῶν ἔξωθεν πρα[illegible]μάτων [q] ἀλλάξαι τὰ οἴκοι κακῶν, ἢ τοιοῦτο μέγεθος τῶν περὶ τὰς οἰκείας συμφορῶν διαφυγεῖν, ἐν τῷ μηδὲ [r] τὰ [s] τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκλῆσθαι.

γ'. Ταραττόμενος [t] δὴ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον, [v] ὅτε καθαιρεσῇ τῶν μειρακίων ἕτερον αὐτῷ γνώμενον ἰδιωτεύοντα παῖδα προσήγετο, καὶ τοῦτον ἐδοκεῖ πιμᾶν· ἐκαλεῖτο δὲ Αντίπατρος· ὃν ὥσπερ ἐν ὑστέρῳ καὶ τελέως ἠπιστεῖς αὐτῷ, καὶ πάντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, οἰόμενος [x] προαιρεῖσθαι τῆς τοῦ Μαριάμμης, καὶ μᾶλλον εἰς νεότητα τὴν ἐκείνων [y] οἰκονομῶν αὐτό. τὸ γὰρ αὐθάδες οὐκ ἂν εἴη παρ' αὐτοῖς εἰ τοῦτο πεπεῖσθαι, ὅτι μὴ μόνως μηδὲ ἐξ ἀνάγκης ἡ παιδοχὴ τῆς βασιλείας ὀφείλεται. διὰ καὶ [z] καθάπερ ἔφεδρόν τινα τὸν Αντίπατρον [a] εἰσηγάγετο, οἰόμενος ὀρθῶς προνοεῖν, καὶ καταστελέντων τῶν μειρακίων ἐξεῖναι εὐκαίρως χρῆσθαι βελτίοσιν. τὸ δ' οὐχ ὥσπερ ἐνόησεν ἀπέβη. τοῖς τε γὰρ πᾶσιν ὁ μετρίως ἐδόκει εἶναι arbitrarentur. Tandem itaque factum est ut urbs hujusmodi sermonibus plena fuerit, &, ut fit in certaminibus, juvenum quidem imperitiæ misertum est, prævalebat autem Salomes cura & diligentia; atque ab illis ipsis occasionem captabat ad dicendum quod verisimile erat. Illi enim ægre adeo ferentes matris occasum, postquam & ipsi & illis maledictum esset, studiose agebant, ut miserabilis, sicuti revera erat, videretur matris interitus, ipsique etiam miserandi, qui necesse haberent una cum parentis interfectoribus vivere, & eadem cum illis participare.

2. Ista propterea crescebant, quod absente rege major erat dissensionis occasio. Quam primum vero reversus est Herodes, & cum populo, ut jam ante diximus, colloquutus est, statim sermones serebant Pheroras & Salome, magnum illi periculum imminere ab adolescentibus, qui ei aperte minarentur, non se matris necem inultam relicturos. Addebant & illud, eos sperare ab Archelao Cappadoce, fore ut ejus ope ad Cæsarem irent & patrem accusarent. His sermonibus auditis statim turbatus est Herodes, eoque magis perculsus est, quod eadem ab aliis accipiebat. Atque ex hac calamitate ei in memoriam & cogitationem veniebant quæ prius acciderant, quod propter dissidia inter domesticos orta nec charissimis sibi nec conjuge dilectissima frui potuerit. Atque futura præteritis graviora & majora fore suspicans, plane confusus erat animo. Nam revera foris quidem pleraque, etiam magis quam speraret, ad voluntatem fluebant, Dei beneficio: fiebat autem ut quæ maxima essent domi, etiam præter exspectationem, male ei cederent; rebus utrinque aliter quam opinio tulerit evenientibus, & incertum reddentibus utrum præstabilius fuisset, res foris quam felicissime gessisse ac deinde malis domi implicari, an calamitates adeo magnas inter domesticos effugisse, regnum detrectando & quæ homines in eo mirari solent. *Pheroras & Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant.*

3. Turbatus itaque & in hunc modum afflictus, ut pueros deprimeret, alterum filium, sibi natum cum adhuc privatus esset, (vocabatur autem Antipater) accersivit, & illum in honore habere statuit; non sicut postea cum ab eo plane victus esset & ad eum omnia referret: sed eo animo ut audaciam filiorum Mariamnes coërceret, magisque ut eos admoneret, id ita constituens. eo enim minus sibi arrogaturos, si illis persuasum esset, regni successionem neque solis sibi neque necessario deberi. Hac de causa Antipatrum, * quasi æmulum, ad se domum recepit, putans se bene ac sapienter rebus suis providere; atque, repressa juvenum ferocia, licere tempestive eos meliores habere. Verum longe aliter evenit ac putarat. Nam *Antipater Herodis filius.*

&

[g] Τιμωρήσεσθαι] Τιμωρήσασθαι *Vat.* (*Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Gall.*
[h] Ανεπλήσθη] *L. B.* ἐπλήσθη.
[i] Ηλείτο μέν] Ηλεῖτο *Gall.* & *Lugd. Bat.*
[k] Ελεγον,] *L. B.* ἔλεγεν.
[l] Δέ τι] *L. B.* δ' ἔτι.
[m] Καὶ ἀνέκαμπτε] *L. B.* ἀνέκαμπτε δ'.
[n] Εγγινομένας] *L. B.* ἐγχωριάς.
[o] Τό, τε μέλλον δὲ] Ita lego, sicut in ora libri à docta manu emendatum inveni. prius erat τότε μέλλον τ. π. ἢ. βαρὺ, καὶ μεῖζον ἐκείνων ὑπολ. in *Cod. Vat.* τότε μᾶλλον π. τ. ἢ βαρὺ καὶ μεῖζον ἐκείνων ὑπ' si rectum esset τότε μᾶλλον, (quod & in *L. B.* extat) in sequentibus legendum ἐκεῖνο pro ἐκείνων.
[p] Προσιόντα] *L. B.* προσιόντ.
[q] Αλλάξαι τὰ οἴκοι κακῶν.] Αλλάξασθαι *Vat.*
[r] Τὰ τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.] Ita *Vat.* τὰ βασίλεια θαυμαζόμενα κτήσασθαι in *Edd. Alisque.* Omnia fere à τῷ γὰρ ὄντι &c. à §. 2. usque ad παρασκάμπτω in versione sua prætermisit *Epiphan.* At *Gelenius* in hunc modum interpretatus est, *Revera enim quemadmodum foris supra spem fortuna utebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebant; ut merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa ejus calamitas domestica; an satius esset carere ex æquo utraque, & intra privatam fortunam consistere.*
[s] Τῆς] Illud τῆς ex *L. B.* additum, qui in reliquis *Vat.* adstipulatur. HAV.
[t] Διὰ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον] Ita lego & interpungo auctoritate *Epiphanii.* antea in *Editis*, παρασκάμπτω ὃ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον ἐπὶ π. τ. μειρακίων, ἕτερον &c.
[v] Επὶ καθαιρέσῃ τῶν μειρακίων] De cæde filiorum, *quæ omittit Gelenius, aut aliter vertit.* SPANH.
[x] Παραιρεῖσθαι δ'] Forsan προαιρεῖσθαι.
[y] Οἰκονομῶν αὐτό.] Ita *Vat.* οἰκοδομῶν αὐτὸν in *Editis Aliisque.* HUDS. Omnia in eum trastulit *Rufinus.* SPANH.
[z] Καθάπερ ἔφεδρόν τινα] Appositè hic ἔφεδρος Antipater, quasi tertiarius in duorum fratrum vicem subsidiarius juxta *Schol. ad Ajac. Sophol.* v. 618. ἔφεδρος ὁ παρισκαδασμὸς, ὅταν δύο τινὲς παλαίσωσι, παλαίσει τῷ νικήσαντι· Hinc *Lucianus in Gallo.* ἐγὼ ἔφεδρος ἐγὼ καὶ ἀνθέλκω καὶ διδάσκω· Vide plura quæ noto de hac voce ad *Æschyli Choëph.* v. 861. μόνος ἐμὸς ἔφεδρος Δίκαιος μετὰ θεὸς Ορέστης &c. Idem vero hic *Zonaras* p. 245. B. ὡς ἔφεδρόν τινα τὸν Ἀντίπατρον εἰσηγάγετο. Infra αὖθις. lib. 1. c. 42. ὥσπερ ἐπιτείχισμα τοῖς ψεῦσι &c. SPANH.
* *Quasi æmulum,*] Succedaneum, *Gelen.*
[a] Εισηγάγετο,] Εἰσῆγεν *Vat.*

Παι-

& pueri gravi ſe injuria affici interpretabantur: & Antipater, homo verſutus, poſtquam ſemel eò venit ut ſperare auderet quod antea non ſperabat, id unum dabat operam, ut fratres male tractarèt, & primum eis locum non cederet, patrique adhæreret, qui jam ab illis alienatus erat per calumnias, & in id cui ſtuduerat facile adduci potuit, ut in eos indies magis magiſque irritaretur, calumniis oneratos. Omnes itaque rumores ab illo erant diſſeminati, qui *tamen* cavebat ne ipſe videretur hujuſmodi quid *ad patrem* deferre: ſed in eam rem uti maluit opera hominum, in quos nulla caderet ſuſpicio, quique id ex ſua in regem benevolentia facere crederentur. Jam vero multi Antipatrum propter ejus ſpem colebant, & hujuſmodi ſermonibus Herodi plane perſuadebant, quod ex ſuo in illum amore profecti viderentur. Cumque hæc per multos inter ſeſe fideles certatim agebantur, tum etiam ipſi adoleſcentes magnam ejus rei præbebant occaſionem. Nam frequenter lachrymas ob contumeliam, qua afficerentur, emittebant, & matrem appellabant: quinetiam aperte apud amicos patrem ut iniquum redarguere conabantur. quæ omnia, pro ea qua erat malitia, opportune aucupatus Antipater, Herodi non ſine additamento renunciabat, quibus factum eſt, ut domeſtica lis ſenſim deterior evaderet. Rex enim calumniis *iſtis* offenſus, & Mariamnes filios deprimere volens, Antipatrum indies novis augebat honoribus; adeo ut tandem victus ejus matrem domum aſciverit. Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribens, privatim hunc ei officioſiſſime commendabat. Cumque Agrippa quidem in eo eſſet ut Romam, poſtquam annos decem res Aſiæ adminiſtraſſet, peteret, à Judæa profectus *Herodes* ad illum navigavit, eique Antipatrum, quem unum ſecum duxerat, tradidit, Romam ducendum cum multis donis, ut fieret Cæſaris amicus: adeo ut jam omnia penes illum eſſe, adoleſcentes vero ſpe regni prorſus excidiſſe viderentur.

Mariamnes filios male tractat, eiſque inſidias ſtruit.

Atque Herodes ad eos deprimendos Antipatrum ad honores evehit.

Antipater Romam mittitur ad Cæſarem.

κεχρῆσθαι τῇ τῶν αὐτὸς ἐπιπειρίᾳ· καὶ δεινὸς ὢν τὸ τρόπον Ἀντίπατρος, ἐπιδὴ [b] παῤῥησίας τινὸς τὸ πρότερον ὕστερος ἐλπίδος ἀντεποιήσατο, μίαν ἔχων ὑποθήκην [c] κακῶς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ παραχωρεῖν τὸ πρωτείων, ἀλλ' [d] ἐνέχεσθαι τῷ πατρὸς, ἤδη μὲν ἠλλοτριωμένῳ τοῖς Ἀλεξάνδροις, εὐμεταχειρίστῳ δ' ὄντι εἰς ὅπερ ἐπιτηδείως πολὺ χαλεπώτερον ἀεὶ γίνεσθαι τοῖς Ἀλεξανδρίνοις. ἦσαν οὖν [e] ὅτοι παρ' αὐτῷ μόνοι οἱ λόγοι, Φυλαττόμενος δ' αὐτὸς δόξαι τὰ τοιαῦτα καταμηνύειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχρῆτο συνεργοῖς τοῖς ἀνυποπτοις, καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα πιστωθησομένοις αὐτὸ πιεῖν. ἤδη δ' πλείοις [f] ἐγεγόνεσαν οἱ κἀκεῖνον ἐφ' οἷς ἠλπικὴ θεραπεύοντες, καὶ τὸν Ἡρώδην ἐκ τοῦ δοκεῖν κατ' εὔνοιαν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὑπαγόμενοι. καὶ τούτων πλυσιωτέρως καὶ πιστῶς ἀλλήλοις συναγωνιζομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον αἱ [g] παρὰ τὸν μειρακίων ἀφορμαὶ [h] προσεγίνοντο. καὶ γὰρ καὶ δάκρυα πολλάκις ἐπ' κατ' ἐπήρειαν ὧν ἠμάλουν, καὶ τὸ μητρὸς [i] ἀνάκλησις, καὶ τὸ πατέρα φανερῶς ἤδη πρὸς τοὺς φίλους ὡς δίκαιον ἐλέγχειν ἐπιτηδὲς. ἅπερ ἅπαντα κακοήθως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον [k] καιροφυλακτούμενα, καὶ μειζόνως πρὸς τὸν Ἡρώδην ἐξαγγελλόμενα, προὔβαινεν ὡς μικρὰν ἀπεργαζόμενα τὴν τῆς οἰκίας σάσιν. ἀχθόμενος γὰρ ὁ Βασιλεὺς τὸν Δαμολαῦς, καὶ παπεινῶσαι βουλόμενος τὸν ἐκ τῆς Μαριάμμης, μείζονα ἀεὶ πρὸς τιμὴν Ἀντιπάτρῳ παρεῖχεν· καὶ τέλος ἠτήσεις, ἐπεισήγαγε [l] τὴν ἐκείνου μητέρα. Καίσαρι δὲ πολλάκις γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ σωίσῃ πατδαιότερον. [m] Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι εἰς τὴν Ρωμὴν, μετὰ τὴν διοίκησιν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀσίας [n] δεκαετῆ γενομένην, πλεύσας ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ συντυγχάνων μόνον τε τὸν Ἀντίπατρον [o] ἐπήγαγε, καὶ παρέδωκεν εἰς Ῥώμην ἀνάγειν μετὰ πολλῶν δώρων, Καίσαρι φίλον ἐσόμενον· ὥστε ἤδη πάντα δοκεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, καὶ [p] παρεῶσθαι παντάπασιν ἐκ τῆς ἐλπίδος τὰ μει-

[a] Ἀντίπατρος Δαμασκόνδε ἐν Ῥώμῃ, τὸν μὲν Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρα, αὐτῶν κατηγόρησεν. Ἀλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρα, καὶ διαλλαγὴ πρὸς τὸν πατέρα.

CAP. IV.

VII. *Quomodo, Antipatro Romæ degente, Herodes Alexandrum & Ariſtobulum ad Cæſarem ductos accuſat. Alexander cauſam ſuam agit ad Cæſarem, & pater cum filiis in gratiam redit.*

Antipater Romæ id agit ut literis patrem incenderet adverſus fratres.

AT enim iſta peregrinatio plurimum Antipatro profuit, tum ad honorem, tum ut *fratribus* prælatus videretur: quippe Romæ, cum de eo ſcripſiſſet Herodes ad omnes amicos ſuos, illuſtris fiebat. Cæterum ægre ferebat quod *patri* non adeſſet, neque commodam haberet occaſionem fratribus perpetuo maledicendi: eoque magis veritus eſt ne pater mutaretur, ſi quid mitius de Mariamnes filiis ſentire in animum induceret. Dum iſta ſecum reputaret, à propoſito ſuo non deſiſtebat: ſed & Roma, quoties ſperabat ſe poſſe patrem contriſtare & irritare in fratres, aſſidue literas mittebat, magnam de eo ſolicitudinem ſimulando, * revera autem, qua erat ingenii malignitate, ex ſpe in ſe magna quæſtum faciens, donec eo indi-

Πρὸς μὲν οὖν πολὺ, καὶ τὸ πρῶτον εἶναι δοκεῖν, Ἀντιπάτρῳ συνέχωρει τὰ κατὰ τὴν ἀποδημίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ Ρώμῃ, πᾶσιν ἐπεξελκύστως Ἡρώδῃ τοῖς φίλοις, διάσημος ἦν. ἤχθετο δ' τῷ μὴ παρεῖναι, μηδὲ ἔχειν ἐξ εὐκαίρου διαβάλλειν ἀεὶ τοὺς ἀδελφούς· καὶ μᾶλλον ἐδεδοίκει μεταβολὴν τοῦ πατρὸς, εἴ τι καὶ καθ' αὐτὸν ἀξιώσειεν ὑπεικέστερον εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης φρονεῖν. πάσῃ δ' διανοίας ἔχων, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως· ἀλλὰ κἀκεῖθεν, [q] ὅτε ἀνιόντι τι καὶ παροξύνειν ἤλπιζεν τὸν πατέρα κατὰ τῶν ἀδελφῶν, σωφρόνως ἐπέστελλεν· πρόφασιν μὲν, ὡς [r] ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ, τὸ δ' ἀληθὲς, ἀφ' ἧς εἶχεν ἐν φύσει κακοηθείας, τὸν

[b] Παῤῥησίας] Forte διὰ vel μετὰ addi debet. COCC.

[c] Κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς,] Ita è *Codd. Gall. & Lugd. Bat.* κακῶν τοὺς ἀδελφοὺς μὴ παραχ. *Busb.* κακοῦ τοὺς ἀδελφοὺς μὴ παραχ. *Hen. & Vat.* κακῶ, τοῖς ἀδελφοῖς μὴ παραχωρεῖν in *Editis.*

[d] Ἐνέχεσθαι τοῦ πατρὸς,] Ἐχεσθαι *Busb. & Zonar.* ἀνέχεσθαι *Lugd. Bat.*

[e] Οὗτοι παρ' αὐτῷ] *L. B.* ἢ παρ' αὐτοῦ.

[f] Ἐγεγόνεσαν οἱ κἀκεῖνον] Ita *Vat.* γεγόνεσαν in *reliquis.*

[g] Παρὰ τὸ μειρακίων ἀφορμαὶ] Vox παρὰ deeſt *Hen. & Vat.*

[h] Προσεγίνοντο.] Προσεγίνοντο *Busb.*

[i] Ἀνάκλησις,] Ἀνακλήσεις *Busb.*

[k] Καιροφυλακτούμενα,] Καιροφυλακόμενα *Busb.*

[l] Τὴν] Μὴν τὴν *G.*

[m] Ἀγρίππα μὲν οὖν ἀνιόντι] Ἀγρίππα *G.* Ἀγρίππα τί μεταῤῥυθμίζω *Lugd. Bat. Cocceius* legit Ἀγρίππα γε μὴν ἀνιόντι. HAV.

[n] Δεκαετῆ γενομένην,] *Sc.* ex quo à Cæſare in Syriam & Aſiam miſſus Lesbi permanſit. *Uſſerius* ad *A. M.* 3992. vide *Caſaub.* contra *Baron.* p. 136.

[o] Ἐπηγάγετο,] Ἐπήγετο *Busb. & Hen.*

[p] Παρεῶσθαι —— μειρακία.] Eadem hîc *Zonaras* p. 245. C. SPANH.

[q] Ὅτε ἀνιόντι τι καὶ παροξύνειν] *L. B.* ὅ, τι ἀνιόντι καὶ ὅ, τι καὶ π.

[r] Ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ] Ita *Vat. & Gall.* ὑπὲρ ἀγωνίαν & ὑπὲρ ἀγωνίαν perperam *Editis.*

* *Revera autem,*] *Sed revera ad ſperatam regni ſucceſſionem malis artibus viam ſibi præmuniens, donec &c.* vertit Gelen. plane omiſit *Epiphan.*

τὴν ἐλπίδα μεγάλην καθ' ἑαυτὴν ἔσαν ἐμπροσθόμενον, ἕως εἰς τέλος προήγαγε τὸν Ηρώδην ὀργῆς [s] ἐκ δυσφημίας, ὡς ἤδη μὲν ἔχειν δυσμενῶς τοὺς μεγάλους. [t] ἐν ᾧ τῷ κατοκνεῖν εἰς πίστιν [v] ἐμβλῶσαι πάθος, [x] ὡς μητ' ἀμελῶν [y] μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι, χρεῖττον ἡγήσατο πλεύσας εἰς Ρώμην, ἐκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν πρὸς Καίσαρα, [z] καὶ μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ὑπιτρέπειν, ὃ καὶ μεγάλῃ τῆς ἀσεβείας ὕποπτον ἦν. ὡς δ' ἀφῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην, ἐγίνετο μὲν μέχρι τῆς [a] Ακυληίας πόλεως Καίσαρι συντυχεῖν ἐπηγόμενος. ἐλθὼν δ' εἰς [b] λόγους, καὶ καιρὸν αἰτησάμενος ὑπὲρ μεγάλων [c] οἷς εἰδὼς δυσχεῖν, [d] παρεσήσατο μὲν τοὺς παῖδας, ἠπάτα δὲ τὴν ὑπονοίας καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, "ὡς ἐχθρῶς ἔχουσιν "ἅπαντα τρόπον ἐπιβουλεύσοντες μισεῖν τὸν ἑαυτῶν [e] πα- "τέρα, ὥστε ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν καὶ τὴν βασι- "λείαν ὠμοτάτῳ τρόπῳ σφαλλεῖν. ὁ δ' ὑπὲρ τηλι- "κούτων ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ κρίσει σφαδοῦναι τῷ "Δημοσίᾳ πρὸς αὐτὸν εὐσεβεστέρῳ σφᾶς Καίσαρι "ἐξουσίαν ἔχοι. τοῖς δ' ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν τὸ πλέον, "ἀλλ' εἰ καὶ παύσης στροῖντο καὶ ζῆν [f] ἔλαττον λόγου, εἰ "μόνον ἀποκλεῖσαι τὸν πατέρα δυνηθεῖεν. ὅτως ἄγριόν τι "καὶ μιαρὸν ἐνεπεπήκειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν [g] μῖσος. καὶ "παύσαι τὴν ἀτυχίαν αὐτὸς ἐκ μακρᾶς φέρων ἀναγκα- "σθῆναι νῦν ἐξηγεῖσθαι Καίσαρι, καὶ μιαίνειν αὐτοῦ τὰς "ἀκοὰς τοιούτοις λόγοις. καί τοι τί μὲν εἶπαν πάσχοντες "ἐξ αὐτῶν δυσχερές; ὑπὸ τίνι δ' μέμφονται) [h] βαρυύονται; πῶς "δ' οἷον) καὶ δίκαιον ἦν αὐτὸς ἐκτήσατο πολλοῖς χρόνοις "καὶ κινδύνοις λαχών, παύσης σὺν ἐᾶν κύριον εἶναι, κρα- "τῆν τε, καὶ δίδοναι τῷ κατ' ἀξίαν. ὡς τοίνυν μὴ τὰ ἄλ- "λων ἄθλων εὐσεβείας [i] ἐκπέσοιεν τῷ [k] μέλλοντι ποτὲ "τὴν ποτὲ γνήσεσθαι τοιούτῳ τιμὴν ἐπιμέλειαν, ἅπερ καὶ "τὰ ἀμοιβῆς τοσῆσδε ἄσης ὑπιτυγχάνειν. ὅπερ δ' μηδὲ "εὐσεβὲς αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου πολυπραγμονεῖν, εὔδηλον. "ὁ γὰ ἀεὶ τὸ πρὸ τὰ βασιλείας εὐθυμούμενος, συλλο- "γιζέσθω τὰ ἥκιστα ξηλωτὸν γενησόμενος, μεθ' ὃν ἄλλως "σὺν ἔσιν τῷ κρατεῖν ἀσφαλεῖν. αὐτὸς δ' ὅσα βασι- "λεύομένοις καὶ βασιλέως παισὶν ἐκ ὑστέρησεν, μέχρι νῦν "ἀποδιδοὺς, ἐ κόσμον, ἐκ ὑπηρεσίαν, ἐ τροφὴν, ἀλλὰ "καὶ γάμους τοὺς ὑπισημοτάτους παρεχόμενος, τῷ μὲν σὺν τὴν "ἀδελφῆς, Αλεξάνδρῳ δὲ τῷ Αρχελάου τὴν βασιλέως θυ- "γατέρα συνοικίσας. τὸ δὲ μέγιστον ἐδὲ ὑπὲ τοιούτοις λῶ "εἶχεν ἐξουσίαν ταύτην κατ' αὐτῶν χρησάμενος ἀγαγεῖν "ὑπὲ τὸ κοινὸν εὐεργέτην Καίσαρα, καὶ παρελόμενον αὐτοῦ "πᾶν ὅσον ἦ πατὴρ ἀσεβήσας ἦ βασιλεὺς ὑπεβλάβο- "μεν δύναι), κρίσεως ἰσοτιμίαν παρεσκεύαζεν. [l] δεῖσθαι "μέντοι μὴ παλάπαζιν αὐτὸν ἀτιμώρητον ἡμέας, μηδ' "ἐν τοῖς μεγίστοις φόβοις καταζῆν, [m] ἐδ' ἐκείνοις λυ- "σιτελοῦντος, ἐφ' οἷς ἐνεθυμήθησαν, ὁρᾶν τὸν ἥλιον, εἰ

gnationis ex falsis rumoribus Herodem perduxit, ut jam adolescentibus infensus esse cœperit. Dum vero pigratur talem induere affectum, ne quid negligenter aut temere committeret, visum est ei satius Romam navigare, ibique eos coram Cæsare accusare, nihilque sibi tale permittere, quod ex magnitudine *sua* impietatis suspicionem daret. Ac postquam Romam pervenit, progressus est ad *urbem* Aquilejam, Cæsarem convenire festinans. Quamprimum vero datum esset sermonem cum eo habere, cumque orasset ut se de maximis, quibus implicari videbatur, incommodis, audire vellet, filios coram adduxit, deque eorum indole deplorata querebatur, atque de *nefario* eorum conatu, "quam sibi inimici infestique erant, ut qui "modis omnibus id egerunt ut suum in patrem o- "dium ostenderent, eo usque ut illum perimerent, "regnumque crudelissimo facinore sibimet arripe- "rent. dum & ipse potestatem habeat à Cæsare "regnum relinquendi, cum moreretur, non ex "necessitate sed judicio, filio isti qui in maxima "erga se pietate perseverarit. Illis vero non tam "magni imperium, quam, si illo priventur, parvi "penditur vita, dummodo patrem possent inter- "ficere. adeo immane & fœdum illorum animis "penitus insedit & inveteravit odium. eamque "calamitatem diu toleratam nunc demum se coa- "ctum esse Cæsari aperire, & aures ejus hujusmodi "sermonibus offendere. Atqui, quid ab eo durius "perpessi sint? aut qua de re graviori querantur? "Quomodo justum & æquum esse putant, ut quem "ipse principatum longo tempore per multa pe- "ricula quæsisset, ejus non sinant esse dominum, "eoque potiri, & optime merenti dare. nam hoc "cum aliis pietatis præmiis proponitur ei cui in "animo est præcedentem diligentia æquare, ut- "pote qui speret talem sibi gratiam relatum iri. "Quod vero nefas sit illis hac de re satagere, ma- "nifestum. nam qui semper regnum in animo ha- "bet, simul cogitat de patris interitu, cum non "nisi post illum assequuturus sit regnum. Ille vero "quænam ipsis, ut in regio imperio viventibus "regiisque liberis, hactenus non largiendo deesse "passus est, non ornamenta, non ministerium, non "delicias; immo & conjugia illis honoratissima "procurasse, alteri suæ sororis, Alexandro vero "Archelai regis filia collocata. Et quod maxi- "mum est, ne post talia quidem *ansa* sua se pote- "state in eos usum, sed ad communem benefacto- "rem Cæsarem adduxisse, & cedendo de omni eo "quod aut pater læsus aut rex insidiis petitus age- "re potuit, æquo cum illis jure disceptatum ve- "nisse: rogare tamen ne ipse omnino inultus sit, "neque in summo metu ætatem agat; cum, post "ea quæ moliti sunt, ne ipsis quidem, si nunc *pœ*- "*nam* effugiant, expediat diutius vivere, malorum "ex-

Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam duxit.

Apud Cæsarem eos accusat.

[s] Ἐκ δυσφημίας] Ita lego ex conjectura, καὶ in ἐκ mutato, cum antea esset καὶ δυσφημίας. Verum καὶ μανίας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *ad tantum iræ vel furoris perduxisset.* HUDS. Forte δυσθυμίας. COCC.

[t] Ἐν ᾧ τῷ κατοκνεῖν] Ἐν κλονεῖν *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

[v] Ἐμβλῶσαι πάθος,] Ita *Vat. Gall.* & *Lugd. Bat.* ἐκβλῆσαι in *reliquis.*

[x] Ὡς] *L. B* ὡς ἦ.

[y] Μητ' ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι,] Μήτε καὶ προπ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[z] Καὶ —— ἐπιτρέπειν,] Sic *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* nec aliter ut puto *Epiphanius*, qui vertit, *nihilque sibi tale permittere* &c. ὡς μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐκβλῆσαι πάθος in *Editis Aliisque.*

[a] Ακυλήιας πόλεως] Ακυλείας *Hen.* unde pro Ακυλίας *Editorum* fecimus Ακυληίας è *Cod.* (cui & adstipulatur *Lugd. Bat.*) *Gall.* HUDS Id Romæ factum tradit *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

[b] Λόγους,] Καίσαρα post λόγους addit *Busb.*

[c] Οἷς εἰδὼς δυσχεῖν,] Οἷς ἐσκεῖ συνδυσχεῖν *Vat.* & *Hen.* à prima manu. in *L. B.* in *Marg.* exstat δύσχειν.

[d] Παρεσήσατο μὲν τοὺς παῖδας] Solum tamen Alexandrum ad Cæsarem adduxisse dicitur, & accusasse apud eum ἄλως lib. 1. c. 23. §. 3. τὸν γὰν Αλέξανδρον σὺν ᾧ μήκει Ρώμης ὁ πατὴρ &c. Cum Josephi hoc loco: σὺν τοῖς παισὶ &c. *Zonaras* p. 245. D. SPANH.

[e] Πατέρα] ὥστε ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν,] Ita è *Cod. Busb.* nonnihil favente *Zonara*, hisce verbis, ἠτιᾶτο δὲ τὴν ὑπονοίας, ὡς τὸν ἑαυτῶν πατέρα μισοῦντας, καὶ ἀφαιρεῖσθαι μελετῶντας αὐτὸν, καὶ ὥστε τὴν βασιλείαν λαβεῖν, in *Editis* πατέρα καὶ μεταχειρίσασθαι τὴν βασ. paulo aliter *Vat.* & *Lugd. Bat.* πατέρα μεταχειρίσασθαι καὶ τὴν βασ.

[f] Ελαττον] *Gall* & *Lugd. Bat.* ἐλάττων.

[g] Μῖσος.] Deest *Gall.* & *L. B.*

[h] Βαρυύονται;] *L. B.* Βαρεῖ ὄντα.

[i] Ἐκπέσοιεν] *L. B.* ἐκλείποιεν.

[k] Μέλλοντι —— ἀμοιβῆς] Ita *Hen.* & *Vat.* μέλλοντι ποτὲ γνήσεσθαι τοιούτῳ τὴν ἐπιμελείας τε (ἅτε *L. B.* ὥστε *Coccejus*) καὶ τὰ ἀμ. in *Editis Aliisque.*

[l] Δεῖσθαι μέντοι] Mallem δεήσειν.

[m] Οὐδ' ἐκείνοις λυσιτελοῦντος,] Quæ sequuntur usque ad finem orationis corrupta esse suspicor. neque facile existimari potest quomodo legerit *Epiphanius*, qui vertit, *Et auferens à se totum quantum aut pater læsus aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in judicio secum fecisse astare: & reliquum esse aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse viveret; aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum aut opprobrium forent. Cum hæc Herodes* &c.

"extrema, quemadmodum patrarunt, certissime "passuris.

Pueri patris accusatione confusi lachrymabantur.

2. Ista quidem Herodes magna cum vehementia filiis suis objecit coram Cæsare. Juvenes autem etiam eo dicente confusi lachrymabant, magis vero postquam Herodes dicendi finem fecit. nam se quidem extra hujusmodi impietatem esse ex conscientia bonæ mentis persuasum habuerunt, contra ea vero quæ illis pater crimini dedisset, difficile esse, id quod erat, sese defendere probe noverant, cum libere etsi opportune verba facere haud eos deceret, ut patrem, dum violenter semper & nimium festinanter ageret, in errorem inductum ostenderent. Quid ideo dicerent non habebant, lachrymæque illis obortæ sunt & tandem vehementius suspirabant, veriti quidem, ne, si silerent, ex conscientia *sceleris* viderentur hæsitasse, haud vero invenientes quo pacto defensionem sui expedirent, propter ætatis infirmitatem animique consternationem. Non tamen Cæsar, aspiciens ipsos quemadmodum perturbati erant, non sentiebat eos ex imperitia & modestia potius hærere & impediri, quam ex facinorum conscientia. nec quisquam aderat quem non eorum misereseeret: immo & patrem ita affecerunt, ut vere animo moveretur.

VIII. *Ex populi misericordia paululum recreantur.*

3. Postquam vero *juvenes* animadvertunt & patrem illis aliquanto magis benevolum, ipsumque etiam Cæsarem, insuper & aliorum singulos, partim vicem ipsorum dolentes, partim à lachrymis non temperantes, alter illorum Alexander, patre appellato, crimina diluere aggressus est, dicebat- *Alexandri oratio.* que, "Pater, qua es in nos benevolentia satis de- "clarat hoc ipsum judicium. nam si quid in nos "durius in animo agitasses, nunquam ad omnium "servatorem nos adduxisses. etenim poteras, vel "pro regia vel patria potestate, de sontibus sup- "plicium sumere. Cæterum Romam nos ducere, "& hunc ipsum testem adhibere, servare volentis "*indicium* est. nemo enim, cui in animo est quen- "quam interficere, ad templa cum sacrariaque per- "ducit. Verum pejori adhuc statu res nostræ "sunt. non enim amplius vivere sustineremus, si "talem patrem nos læsisse cuiquam persuasum es- "set. Fortasse & hoc isto deterius: ut cum mori "debuissemus boni & innocentes, sceleris suspecti "viveremus. Jam vero si quid valeret fiducia ex "veritate, nobis lætissimum esset tibi fidem face- "re, & periculum effugere. Quod si ita vincit "calumnia, satis superque nobis præsens hic dies, "quem quorsum suspecti intueremur? Et quidem "dum dicis nos regnum affectare, accusationem "in juvenes bene accommodas, dumque adjicis "istam à matris miseræ interitu petitam, ex hac "infelicitate præsenti cumulus accedit. Sed vide "obsecro, annon hæc nobis cum omnibus com- "munia similiter *de iis* dici possint. Nihil enim "vetabit, quin rex, cui filii sint juvenes & matri "defunctæ superstites, eos in suspicionem vocet, "quasi *patri* struant insidias. sed suspicio non sa- "tis est ad fidem hujusmodi impietati faciendam.

"νῦν ἀφεύγοιεν, [n] ἔργῳ μέγιστε τ̃ ἀνθρωπείων κ̀ "θράσους κ̀ πεσομένους.

β'. Ταῦτα [o] μὲν Ηρώδης ἐμπαθῶς ἠπάσατο πρὸς Καίσαρα τὰς αὑτ̃ παῖδας. τῶν δ̀ νεανίσκων ἤδη μὲν κ̀ λέγοντ@ δάκρυα κ̀ σύγχυσις ἦν, μᾶλλον δ̀ ἐπεὶ κατέπαυσεν Ηρώδης τὸν λόγον. τὸ μὲν γ̀ ἐξω τ̃ τοιαύτης ἀσεβείας [p] γνέσθαι, [q] τὸν λόγον πιστὸν [r] εἶδον ἐν τ̃ συνειδότι, τὸ δ̀ ἐκ ἔ πατρὸς ὑπενεχθέντα τὰς διαβολὰς, δυσαπολόγητον, ὡσπερ ἦν, ἡδεσαν, οὐκ εὐχερημονοῦντ@ οὐδὲ τὸ κατὰ παρρησίαν λόγου τοῦ πρὸς τὸν καιρὸν, εἰ μέλλοιεν ἐκ βίας ἀεὶ κ̀ κατὰ ἀσυνθέτου ἐλέγχειν πεπλανημένον. ἦν οὖν ἀπορία τοῦ δύνασθαι λέγειν, κ̀ δάκρυα, κ̀ τὸ ἐπ@ οἰμωγὴ συμπαθέστερα, δεδοικότων μὲν [s] ὡς εἰ σιγῶεν δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότ@ ἠπορῆσθαι, ῥᾳδίαν [t] δ̀ οὐκ εὑρισκομένων τὴν ἀπολογίαν [v] ὑπὸ νεότητ@ κ̀ παραχῆς ἧς ἐπεπόνθεσαν. [x] ὁ μὲν γε ὁ Καῖσαρ, ὑπολέπων αὐτοὺς [y] ὡς εἶχον, ἀσυνέτους [z] ἐποιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνείδησιν [a] ἀπιστεραν, ἀλλὰ ἐξ ἀπειρίας κ̀ μετριότητ@ ἀκνεῖν. ἐλεεινοί τε ἐγεγένεσαν [b] τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ, κ̀ τὸν πατέρα διεκίνησαν ἀληθινῶ [c] τῷ πάθ̀ συνεχόμενον.

γ'. Ἐπεὶ δ̀ συνεῖδον εὐμένειάν τινα, κ̀ παρ' ἐκείνᾳ, κ̀ ὡς ἔ Καίσαρ@, [d] κ̀ τῶν ἄλλων ἕκαστον, τὰς μὲν συνδακρύοντας, ἅπαντας δ̀ συναλγοῦντας, ἅτερ@ αὐτῶν Αλέξανδρ@, ὑπικαλεσάμεν@ αὐτὸν, ἐπεχείρ̀ διαλύειν τὰς αἰτίας, κ̀, "πατερ, εἶπεν, ἡ μὲν σὴ πρὸς ἡμᾶς εὔνοια δῆλη, "κ̀ παρ' αὐτ̃ τ̃ κρίσιν. οὐκ ἂν γ̀ εἴ τι δυσ- "χερὲς [e] ἐνενόεις ἐφ' ἡμῖν, ὑπὸ τὸν [f] πάντα σώζον- "τα προήγαγες. κ̀ γ̀ ἐξ̃ν, [g] παρὸσης μὲν ἐξου- "σίας ὡς βασιλεῖ, παρούσης δ̀ ὡς πατρὶ, τὰς ἀδι- "κὲνζας ἐπεξιέναι. τὸ δ̀ εἰς Ρώμ̃ ἄγειν, κ̀ τὸν "τοιοῦδε μάρτυρα, σώζοντ@ μ̃. οἶδεις γ̀ ἀ- "ποκτεῖναί τινα προαιρούμεν@, εἰς ἱερὰ κ̀ ναοὺς ἄ- "γ. τὸ δ' ἡμέτερον ἤδη χεῖρον. ἃ γ̀ ἂν ὑπομεί- "ναμεν ἔτι ζ̃ν, εἰ πείσαν ἠδικηκέναι πατέρα πε- "πιστεύμεθα. κ̀ μήποτε τοῦτο ἐκείνᾳ χεῖρον, ἀντὶ "τ̃ πεφυκέναι μηδὲν ἀδικοῦντας, [h] τὸ ζ̃ν ἀδικεῖν ὑ- "ποπτευόμενοις. εἰ μὲν ἓν εὕροι λόγον τ̃ς ἀληθείας ἡ "παρρησία, μακάριον [i] κ̀ σὲ πεῖσαν, κ̀ τ̃ κίν- "δυνον ἀφυγεῖν. εἰ δ' ὅτως ἡ διαβολὴ κρατεῖ, "πρεπτὸς ἡμῖν ὁ νῦν ἥλι@, ὃν τί δεῖ βλέπειν μετὰ "τ̃ς ὑποψίας; τὸ μὲν ἓν φάναι βασιλείας ὑπ- "ημεῖν, εὔκαιρ@ εἰς νέους αἰτίᾳ, κ̀ τὸ πρεσβ- "ύτην τὴν τ̃ς ἀθλίας μητρὸς ἱκανὸν ἐκ τ̃ς πρώ- "της τὴν νῦν ἀτυχίαν ἐξεργάζεσθαι. βλέψον δ̀ εἰ "μὴ κοινὰ ταῦτα κ̀ πᾶσιν ὁμοίως λέγεσθαι δυνησό- "μενα. κωλύσῃ γ̀ ὀδὲν τῷ βασιλεύοντι, παῖδες εἰ "εἰσὶ νέοι κ̀ μήτηρ αὐτῶν ὑποθανοῦσα, πάντας ὑ- "ποπτους εἶναι ἔ πατρὸς ὑπεύθυνους δοκεῖν. ἀλλ' ὁ "τὸ ὕπτιον πρὸς τοιαύτην ἀσέβειαν δρεκτέον. εἰπάτω "[k] δή τις, ἡμῖν εἰ πετόλμηταί τοιοῦτον, ᾧ κ̀ τὰ μὴ "πρὰ

n Εργω μέγιστε τ̃ ἀνθρωπείων] *L. B.* ἔργων μ. τ. ἀνθρωπίνων.
o Μὲν Ηρώδης] Illud μ̃ è *Codd. Busb. & Vat.*
p Γενέσθαι,] *Gall.* γεγονέναι.
q Τὸν λόγον πιστὸν] Τὸν λόγον redundare puto.
r Εἶδον ἐν τῷ συνειδότι,] Εἶπον *Hen. & Vat.* Forsan εἶχον.
s Ως εἰ σιγῶεν] Illud ὡς ante εἰ, ut &'σιγῶεν, quod statim sequitur, habuimus ex *Zonara*, qui præterea legit, δόξουσιν ἐκ ἔ συνειδότ@ μὴ δύνασθαι ἀπολογίας.
t Δ' οὐχ εὑρισκομένων] In *Cod. Vat.* δ' ὡς οὐχ.
v Υπὸ νεότητ@] Ista ὑπὸ νεότητ@ κ̀ παραχῆς ἧς ἐπεπόνθεσαν desunt in *Cod. Hen.* nec agnoscuntur ab *Epiphanio.* ὑπό τε τ̃ ν. *Vat.*
x Ού μὲν γε ὁ Καῖσαρ,] Ita lego. ὃ μὲν ὅγε Καῖσαρ in libris omnibus.
y Ως εἶχον] Ως εἶχεν *Vat. & Hen.* à prima prima.
z Εποιεῖτο] *L. B.* ἠγεῖτο.
a Απιστεραν,] Ita *Gall. & Lugd. Bat.* ἀποστάτην in *Editis Aliisque.* ἄποπ@ *facinorosus* in *Vet. Gloss.* nec aliter intellexit *Epiphanius*, qui vertit *ex conscientia facinorosa.*
b Τοῖς παρεῦσιν ἰδίᾳ,] Forsan sic distinguendum, τοῖς παρεῦσιν, ἰδίᾳ κ̀ τ̃ π.
c Τῷ πάθ̀] Ita lego è *Cod. Gall. & Lugd. Bat.* τε πάθ̀ in *Editis Aliisque.*
d Καὶ τ̃ ἄλλων ἕ ἕκαστον,] *L. B.* κ̀ ὡς τ̃ ἄλλων ἑκάστ κ̀ &c.
e Ενενόεις] *L. B.* ἐνόεις.
f Πάντα] *L. B.* πάντας.
g Παρεῦσης] *L. B.* in *Marg.* παρεῖτ@ ἕ ω. π. τὸ τὰς.
h Τὸ ζ̃ν ἀδικεῖν] *L. B.* primam voculam delet.
i Καὶ σὲ πεῖσαν,] *Gall.* καὶ πείσαντα.
k Δή τις,] *L. B.* δέ τις.

l Υπὲρ

"πρὸ πίστιν εἴωθεν [l] ὑπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν. Φαρ-
"μάκῳ μὲν γὰρ ἀσφαλῶς ἐλέγχειν δύναταί τις, ἢ σιωπῶ-
"σίαν ἡλικιωτῶν, ἢ ἀλοφύρσεις οἰκετῶν, ἢ γεγραμμέ-
"να κατὰ σῦ γεγραμμένα; καίτοι τούτων ἕκαστον ἐφ'
"ὅπῃ καὶ μὴ γιγνόμενον ἐκ ἀβουλίας ἐπλάσθη. χα-
"λεπὸν γὰρ ἐχ ὁμοίοις οἶκος ἐν βασιλείᾳ· καὶ τοῦ
"δρχὼ, ἵνα σὺ φῇς ἔπαθλον εὐσεβείας, συμβαί-
"νῃ πολλάκις αἰτίαν [m] γίνεσθαι τοῖς πονηροτάτοις ἐλ-
"πίδων, δι' ἃς ἅδε μίαν ὑποστολὴν ποιῶνται κακοη-
"θείας. ἀδίκημα μὲν γὰρ οὐδεὶς εἰρεῖ καθ' ἡμῶν. τὰς
"δ' ἀβουλίας πῶς ἂν λύσαιεν, ὁ [n] ἀκοῦσαι μὴ θέλων;
"ἐλαλήσαμεν τί μετὰ παῤῥησίας; οὐκ εἰς σὲ, τοῦ-
"το γὰρ ἴνα ἄθεμιν, ἀλλ' εἰς τὰς ἁδ' ὅ, τι λελά-
"ληται μὴ σιωπῶντας. τίνα μητέρα τῆς ἡμῶν ἔκλαυ-
"σεν; ἐχ ὅτι τέθνηκεν, ἀλλ' ὅτι ἡ νεκρὰ κακῶς ἤ-
"κουσεν ὑπὸ τῶν οὐκ ἀξίων. δρχῆς ἐπιθυμοῦμεν,
"ἧς [o] ἴσμεν ἔχουσα τὸν πατέρα; τί καὶ θέλον-
"τες; εἰ μὲν εἰσὶν ἡμῖν τιμαὶ βασιλέων, ὥσπερ
"εἰσὶν, οὐ κενοπονοῦμεν; εἰ δ' οὐκ εἰσὶν, οὐκ
"ἐλπίζομεν; ἢ σὲ ἀφαιρεσάμενοι κρατήσειν τοῦ
"βασιλείου προσεδοκήσαμεν, οἷς οὔτε γῆ βάσι-
"μος, οὔτε πλωτὴ θάλαττα μετὰ τοιοῦτον ἔργον;
"ἢ ἣ τῶν δρχομένων εὐσέβεια, καὶ θρησκεία τοῦ
"παντὸς ἔθνους, ἐπέσχεν ἂν πατροκτόνους ἁπὶ τῶν
"πραγμάτων εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον ὑπὸ
"σοῦ καθοσιωθέντα ναὸν εἰσιέναι; τί δ' εἰ καὶ
"τῶν ἄλλων καταφρονήσαμεν, ἐδυνάτο τις φονεύσας
"ἀπιμώρητος μένειν, ζῶντος Καίσαρος; οὐτ' ἀσε-
"βεῖς οὕτως ἐγμνήσας, οὔτε ἀλογίστους, ἀτυχεστέ-
"ρους δ' ἴσως ἢ σοὶ καλῶς εἶχεν. εἰ δ' μήτ' αἰ-
"τίας ἔχεις, μήτ' ἐπιβουλὰς εὑρίσκεις, τί σοι πρὸς
"πίστιν αὐτοκτόνος τοιαύτης δυσσεβείας; ἢ μήτηρ τε-
"θνηκεν. ἀλλά τοι τὸ [p] κατ' ἐκείνου, ἃ παρο-
"ξύνειν ἡμᾶς, ἀλλὰ νουθετεῖν ἐδύνατο. πλείω μὲν
"ἀπολογεῖσθαι βουλόμεθα, λόγον δ' οὐκ ἐπιδέ-
"χεται τὰ μὴ γιγόμενα. διόπερ, ἐπὶ τῷ πάντων
"δεσπότῃ Καίσαρι μεσιτεύοντι τὸν παρόντα καιρὸν, σω-
"θῆναι τούτου τοῦ σωθέντος. εἰ μὲν
"ἀνύποπτον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας τοῦ πρὸς ἡμᾶς
"βλέψεσιν ἀπολαμβάνεις, ὦ πάτερ, ζήσωμεν, οὐδ'
"οὕτως μὲν εὐτυχῶς. δεινὸν γὰρ τῶν μεγάλων κα-
"κῶν καὶ ψευδὴς αἰτία. παρούσης δ' πνὸς ὀῤῥωδίας,
"σὺ μὲν ἐν τῇ κατὰ σαυτὸν εὐσεβείᾳ μένε, δώσο-
"μεν δ' λόγον ἡμεῖς ἑαυτοῖς. οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡ-
"μῖν τίμιος, ὡς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδω-
"κότος.

δ'. Τοιαῦτα δ' λέγοντος, ὁ, τε Καῖσαρ, ἁδὲ πρότερον πιστεύων τῇ μεγέθει τῆς ἀβουλίας, ἔτι μᾶλλον ἐξηλλάττετο, καὶ [q] συνεχὲς εἰς τὸν Ηρώδην ἀπέβλεπεν, ὁρῶν κἀκεῖνον [r] συγκεχυμένον· ἀ-
γωνία τε τοῖς παροῦσιν ἐνεπεπλώκει, καὶ πρὸς τὸν αὐ-
λικὸν ὁ λόγος ἀβουλίας ἁπίθανον ἐποίει τὸν βα-
σιλέα. τὸ γὰρ ἄπιστον τῆς ἀβουλίας, καὶ τὸ πρὸς τὰς
νεανίσκας ἐν ἀκμῇ καὶ κάλλει σωμάτων ἐλεεινὸν [s] ἐπε-
σπᾶτο βοήθειαν. [t] ἔτι δ' μᾶλλον ἐπειδὴ καὶ τῷ λό-
γῳ δεξιῶς καὶ μετὰ φρονήσεως ἀπλώτησεν Αλέξαν-
δρος. [v] ἀλλ' ἁδ' ἐκείνοις ἔτι πάντων χῆμα, κλαυ-
σί μὲν ὅμως καὶ σὺν κατηφείᾳ πρὸς τὸν γῆν νε-

"Dicat itaque quiſpiam, an tale aliquid auſi fue-
"rimus, unde & incredibilia propter *hominum* cre-
"dulitatem fidem acquirere conſueverunt. Poteſt
"ne quiſquam indicare venenum paratum, aut
"conjurationem cum æqualibus, aut corruptos *pe-*
"*cunia* famulos, aut ſcriptas contra te literas? atqui
"horum ſingula interdum de nihilo fingit calu-
"mnia. Grave enim regno eſt diſſidium & diſſen-
"ſio in regia: atque ſæpe fit ut principatus, quem
"tu dicis eſſe pietatis præmium, homines flagi-
"tioſiſſimos ad ſpem excitet, quæ facit ut nihil
"mali intentatum relinquant. Cæterum injuriam
"alicui factam nemo nobis objicit. nos vero ca-
"lumniis quomodo liberabit, qui nobis auſcultare
"recuſat? An paulo liberius loquuti ſumus? at non
"in te; nam hoc nefas eſſet: ſed in eos, qui nihil
"quod dictum fuerit ſilentio premunt. An no-
"ſtrûm quis matrem deflevit? *at* non quod inter-
"ierit: ſed quod mortua ab hominibus inhoneſtis
"male audierit. Num regnum appetimus quod
"ſcimus à patre teneri? at quid in animo habentes?
"ſi enim nobis ſint regii honores, id quod faten-
"dum, nonne fruſtra laboramus? ſin minus, non-
"ne eos ſperare licet? An te interfecto in regnum
"ſucceſſuros eſſe exſpectavimus; quibus, tali faci-
"nore commiſſo, nec terra ambulanda nec mare
"navigandum? num ſubditorum pietas, & totius
"gentis religio ferre potuerit, ut parricidæ ſumma
"rerum potirentur, & in ſanctiſſimum à te inſtau-
"ratum templum ingrederentur? Sed quid? ſi cæ-
"teros contemnere datum fuiſſet, num qui te in-
"terfecerit, dum Cæſar in vivis eſſet, pœnam ef-
"fugere potuerit? Non tam impios genuiſti,
"neque tam ſtultos, ſed infeliciores forſan quàm
"rebus tuis expediat. Quod ſi nec aliquid nobis
"vitio vertendum habes, nec inſidias *tibi locatas*
"inveniſti, quid tanti erat ut poſſet ejuſmodi im-
"pietatis tibi fidem facere? Mater *quidem* occidit.
"illius vero caſus *miſerabilis* nullam nos irritandi,
"ſed admonendi vim habuit. Equidem pluribus
"cauſam agere nobis in animo eſt: ſed excuſatio-
"nem non admittunt quæ nunquam commiſſa
"erant. Quapropter coram Cæſare, omnium do-
"mino noſtroque in præſentia ſequeſtro, hanc
"tecum pactionem facimus. Si poſſis, ô pater,
"revera affectum in nos induere ab omni ſuſpicio-
"ne vacuum, liceat nobis vivere, quamvis haud
"ita feliciter. grave enim eſt magnorum malorum
"etiam falſo inſimulari. verum ſi quid eſt quod
"timeas, perge tibimet cautionem adhibere, nos
"nobiſmet rationem reddemus. non enim uſque
"adeo chara nobis eſt vita, ut eam in autoris da-
"mnum conſervare velimus.

4. Cum ita cauſam ageret, tum Cæſar, qui jam ante gravi adeo calumniæ non credebat, magis ad-huc mutatus eſt, & Herodem, quem nonnihil etiam confuſum animadvertit, continenter aſpexit; tum omnes, qui aderant, anxii erant & ſoliciti de juvenibus, ſermoque *de illis* per aulam diffuſus regem in odium adducebat. Nam quod calumnia parum credibilis illis viſa eſt, juveneſque in flore ætatis erant ſummaque corporum pulchritudine, illorum miſertum eſt, & miſeratio omnes ad opem illis ferendam trahebat. Sed multo magis poſtquam Alexander tam ſolerter prudenterque patris accuſationi reſpondiſſet. Verum non illis idem manebat oris vultûſque habitus, lachrymantibus qui- *Subit omnes juvenum miſeratio.*

l Υπὲρ εὐεργείας λαμβάνειν.] Εὐεργεία, δόκησις Heſych. Verum ὑπ' εὐεργείας habet *Vat.* ὑπεὶ εὐεργείας *Lugd. Bat.* ὑπὲρ εὐεργείας *Hen.*

m Γενέσθαι] *L. B.* γίνεσθαι.

n Ἀκοῦσαι] *L. B.* ἀκούειν.

o Ἴσμεν ἔχουσα] Ita *Gall.* εἴσμεν in *cæteris.*

p Κατ' ἐκείνου,] Κατ' ἐκείνης *Vat.* & mox ἁδὶ παρ. & ſtatim ἡδυνάτο.

q Συνεχὲς εἰς τ' Ηρώδην] Συνεχῶς *Busb.*

r Συγκεχυμένον·] Ὑποσυγκεχυμένον *Busb.* & *Zonar.* ut & alibi apud *Joſephum.*

s Ἐπεσπᾶτο βοήθειαν,] Ἐπεσπάσατο *Busb.*

t Ἔτι δὲ μᾶλλον] Ἔτι δὲ μ. *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu.

v Ἦν δ' ἁδ' ἐκείνοις] Ἦν ἁδ' ἐκείνοις *Hen.* Ἀλλ' δ' ἐκείνοις *Busb.* atque ita accepiſſe videtur *Gelenius*, qui vertit *manentibus reis in eodem habito, & præ mœſtitia humentes oculos in terram dejicientibus.*

quidem & præ mœstitia in terram intuentibus: ſpei tamen melioris nonnihil effulgebat, atque rex, ex iis quibus ipſe ad perſuadendum uſus eſt haud juſte accuſaſſe viſus, excuſatione aliqua egebat, ut qui nihil ipſe haberet quo dicta redargueret. At Cæſar, paulatim cunctatus, adoleſcentes, licet à crimine abeſſe viderentur, tamen in eo peccaſſe dicebat, quod non ſe tales erga patrem præſtitiſſent, ut hominum ſermones reprimerent. Herodemque hortatus eſt, ut, depoſita omni ſuſpicione, cum pueris in gratiam rediret. Iniquum enim eſſe talia de iis, quos genuiſſet, credere; fierique poſſe ut animorum mutatio non ſolum medeatur iis quæ utriſque acciderant, ſed & alliciat ad benevolentiam, dum invicem excuſantes ſuſpicionis temeritatem, æquum cenſebunt ut majori ſtudio ad mutuum amorem ferantur. Has inter admonitiones pueris innuit: cumque illi patri ad pedes accidere & veniam orare pararent, antevertit pater eos orantes complecti, & in collum utriuſque invadere; adeo ut nemo præſens eſſet, ſive ingenuus ſive ſervus, qui non ad miſericordiam adduceretur.

Quid de illis ſenſerit Cæſar.

Patri reconciliantur.

5. Et tunc quidem Cæſari gratias egerunt, & una diſceſſerunt, comitante Antipatro cum ſimulatione lætitiæ ob amoris redintegrationem. Sequentibus autem diebus largitus eſt Herodes Cæſari trecenta talenta, ludos agenti & Romano populo congiaria dividenti: & Cæſar ei dimidium reditum æris Cyprii donavit, & alterius dimidii curam commiſit, & præterea hoſpitiis & manſionibus eum honoravit, atque de regno ei poteſtatem dedit, quem vellet filiorum ſucceſſorem ſuum conſtituendi, aut honorem in ſingulos pro rata parte dividendi. Cumque Herodes id è veſtigio facere vellet, negavit Cæſar permiſſurum ſe, ut non per omnem vitam dominus eſſet & regni & filiorum.

Antipater lætitiam ſimulat ex reconciliatione patris & fratrum.

6. Poſtea ille rurſus in Judæam rediit. Dum autem peregre abeſſet, Trachonitæ, ejus ditionis pars non exigua, rebellarunt: ſed relicti illic duces eos ſubegerunt, iterumque ſub imperium redegerunt. Cæterum Herodes, cum filiis navigans, ubi juxta Ciliciam appulit ad *inſulam* Eleuſam, quæ nunc mutato nomine Sebaſte dicitur, illic offendit Archelaum Cappadociæ regem, qui eum perhumaniter excipit, lætus admodum quod cum filiis in gratiam rediiſſet, quodque Alexander, qui filiam ejus *in matrimonio* habuit, crimina ei objecta diluiſſet: atque munera, quæ regibus convenirent, ſibi invicem largiti ſunt. Inde Herodes in Judæam reverſus, ingreſſuſque in templum, de iis quæ in profectione ſua egiſſet orationem habuit, Cæſaris in ipſum liberalitatem narrando perſequens, ut & præcipua quæque ab ipſo geſta, quæ non neſcire aliorum intereſſe exiſtimabat: & in extremo ſuæ orationis filios ſuos monitis inſtruxit, aulicoſque & reliquum populum admonuit, ut concordiam tuerentur; declaravitque filios poſt ſe regnaturos, primum Antipatrum, deinde Mariamnes liberos, Alexandrum & Ariſtobulum. In

Trachonitæ rebelles domantur.

Herodis poſt reditum concio ad populum.

νδικήσιν· ἡ δ' ἐλπὶς ἀμείνων ὑπεφαίνετο, καὶ δόξας ὁ βασιλεὺς ἐξ ὧν [x] αὐτὸς ἔπαθεν [y] οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι, [z] Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν ἐξελέγχειν, ἀπολογίας τινὸς ἐδεῖτο. Καίσαρ δ' μικρὸν ὀπισχὼν, τὰς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ πόρρω τῆς ἐπ' αὐτοῖς Διαβολῆς δοκεῖσιν, αὐτόγε τοῦτο ἁμαρτεῖν ἔφη, τὸ μὴ τοιούτους αὑτοὺς παρέχειν τῷ πατρὶ, ὡς μηδὲ ψεύδεσθαι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. Ἡρῴδην δ' παρεκάλει, πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀφελόντα, διαλάττεσθαι τοῖς παισίν. ἃ γὰρ εἶναι δίκαιον ἀδὲ πιστεύειν τὰ τοιαῦτα κατ' ἐξ αὐτῶν· δύνασθαι δ' τὴν μετάνοιαν ἀμφοτέροις ἀ μόνον ἰάσασθαι τὰ συμβεβηκότα, παροξύναι δ' τὴν εὔνοιαν, ἐν ᾧ τὸ πρέπειν ἑκάτεροι τῆς ὑπονοίας ἀπολογούμενοι, ταχέως ἂν πλείονι σπουδῇ ἀλλήλους ἀξιώσαιεν κεχρῆσθαι. ταῦτα νουθετῶν, [a] ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις. ἐκείνων δ' βουλομένων ὑποπεσεῖν ὀλοφυρομένοις, προαναλαβὼν αὐτοὺς ὁ πατὴρ δακρύοντας ἠσπάζετο, παρ' ἕκαστον ἐν μέρει πρεπόντως, ὡς μηδένα τῶν παρατυγχανόντων, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀπαθῆ γενέσθαι.

ε'. Τότε μὲν οὖν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπῆεσαν, [b] καὶ σὺν αὐτοῖς Αντίπατρος ὑποκρινόμενος ἐφήδεσθαι τῇ διαλλαγῇ. [c] ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἡμέρᾳ Ἡρῴδης μὲν ἐδωρεῖτο Καίσαρα τεσσαράκοντα τάλαντοις, ἄγοντι τε καὶ Διονυσίοις [d] ποιούμενον τῷ Ρωμαίων δήμῳ· Καίσαρ δ' αὐτῷ δὲ μετάλλου δὲ Κυπρίων χαλκοῦ τὸ ἡμίσεια τοῦ τέλους τὸ ἡμισείας τοῦ ὀπτηρείαν ἔδωκεν, καὶ τἄλλα ξενίαις καὶ καταγωγαῖς ἐτίμησε, καὶ πρὸς τὴν βασιλείας αὐτῷ τὸ ἐξουσίαν ἐφῆκεν, ὃν ἂν αἱρῆται τῶν παίδων Διάδοχον [e] καθιστάναι, ἢ καὶ Διανέμειν μέρος ἑκάστῳ τὴν τιμῆς εἰς πάντας [ee] διελόμενος. ἐκείνῳ δ' ἤδη βέλτιον αὐτὸ ποιεῖν, [f] οὐκ ἐπιτρέπειν ἔφη ζῶντι μὴ καὶ τὴν βασιλείας καὶ τῶν παίδων κρατεῖν.

ς'. Ἐπὶ τούτοις ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ιουδαίαν. ὑποδημοῦτος δ', ὃ μικρὸν μέρος ἀπεῖχε τὴν ἀρχῆς, τὸ πρὸς τὴν [g] Τραχῶνα· καὶ τούτους οἱ καταλειφθέντες στρατηγοὶ χειρωσάμενοι, πάλιν ὑπακοῦειν ἠνάγκασαν. Ἡρῴδης δ' πολέων σὺν τοῖς παισὶν, ὡς ἐχώρει [h] κατὰ Κιλικίαν ἐν [i] Ελεύσῃ, τῇ μετωνομασμένῃ νυνὶ [k] Σεβαστῇ, καταλαμβάνει τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Αρχέλαον, ὃς αὐτὸν ὑπεδέχετο φιλοφρόνως, ἡδόμενος μὲν τῆς τῶν παίδων Διαλλαγῆς, καὶ τῷ τὸν Αλέξανδρον, ὃς εἶχεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, [l] τὰς αἰτίας ὑπολελύσθαι· δωρεάς τε [m] ἀντέδωκαν ἀλλήλοις ἃς εἰκὸς βασιλεῖς. ἐντεῦθεν Ἡρῴδης, ὅτι [n] Ιουδαίας ἐλθὼν, καὶ γενόμενος [o] ἐν τῷ ἱερῷ, [p] περὶ τῶν πεπραγμένων [q] κατὰ τὴν ὑποδημίαν διελέγετο τὴν Καίσαρος εἰς αὐτὸν φιλοφροσύνην, καὶ πάντα διῆξιεν, ὅσα κατὰ μέρος αὐτῷ πεπραγμένα συμφέρειν ἡγεῖτο καὶ [r] τὰς ἄλλας εἰδέναι· τέλος δὲ τὴν νοθεσίαν τῶν παίδων κατέστρεψε τὸν λόγον, τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν εἰς ὁμόνοιαν παρακαλῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς μετ' αὐτὸν ὑποδεχνύων βασιλέας γενέσθαι, [s] πρῶτον μὲν Αντίπατρον, εἶτα καὶ τοὺς ἐκ Μα-

[x] Αὐτὸς ἔπαθεν] Ita lego. αὐτὸν (quod tamen abeſt a *Lugd. Bat.*) in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

[y] Οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι,] Illud οὐκ inſerui è *Cod. Busb.*

[z] Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν] Διὰ τὸ μηδὲν αὐτὸν ἐλέγχειν *Busb.* Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, ἀπλ. *Hen.* & *Vat.*

[a] Ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις.] Apud *Zonaram*, ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις προσπεσεῖν τῷ πατρί. atque in forſan *Epiphanius* legebat, qui vertit, *juvenibus innuit ad veſtigia patris ſeſe projicere. qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter complexus* &c.

[b] Καὶ σὺν αὐτοῖς] Καὶ μετ' αὐτῶν *Busb.*

[c] Ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἡμέρᾳ] Τῇ δ' ὑστεραίᾳ *Busb.* & *Zonar.* ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ *Lugd Bat.*

[d] Ποιούμενον] *L. B.* ποιούμενος.

[e] Καθιστάναι,] Καθιστᾶν *Zonar.*

[ee] Διελόμενος.] Ἐλόμενος *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[f] Οὐκ ἐπιτρέπειν] Οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη, ζῶντι δὲ τὴν βασιλείας ἔφη κρ. *Hen.* & *Vat.*

[g] Τραχῶνα·] *L. B.* τραχῶνα.

[h] Καθ' Κιλικίαν ἐν] Conf. ἀλλως. lib. 1. c. 22. §. 4. SPANH.

[i] Ελεύσῃ,] Ελεύσα νῆσος, πρόσκειται τῇ Ηπείρῳ, ὧν συνάπτουσι Αρχέλαος, καὶ κατεσκεύασε βασίλειον. *Strabo*, l. 14.

[k] Σεβαστῇ,] Νῆσος Κιλικίας, ἡ νῦν Σεβαστή. *Steph. Byzant.* voce Ελαιοῦσα.

[l] Τὰς αἰτίας ὑπολελύσθαι.] Τῆς αἰτίας *Busb.* & *Cocceius.*

[m] Ἀντέδωκαν ἀλλήλοις] Ita *Vat.* ἀντέδοσαν in *reliquis.*

[n] Ιουδαίας ἐλθὼν,] Ιουδαίαν *Busb.*

[o] Ἐν τῷ ἱερῷ,] Quomodo itaque ante dixit Herodi, quia Sacerdos non erat, non licuiſſe in ullum e tribus περιβόλοις intrare; ubi templum deſcribit. REL.

[p] Περὶ —— διελέγετο,] Exſtat ea Herodis Oratio infr. ἀλλως. lib. 1. c. 22. §. 4. & ſeq. SPANH.

[q] Κατὰ τὴν ὑποδημίαν] Περὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[r] Τὰς ἄλλας εἰδέναι·] Τὰς ὅλας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. ut & mox κατέστρεφε.

[s] Πρῶτον μὲν Αντίπατρον,] Πρῶτον μὲν τὸν Αντίπατρον, εἶτα τοὺς τῆς Μαριάμμης *Busb.*

Μαρίαμμης Αλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον. ἐν ᾧ τῷ τότε πάντας ᵛᵛ ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν ἀξιῶν, καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην ἁπάντων δοκεῖν, μήτε γήρᾳ ὠθούμενον, ἐν ᾧ ἔτι χρόνῳ τὸ τοῖς ἄρχειν ἐμπρόσθεν ἔχειν, ἔτι τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν ἐλαττούμενον, ἃ δύναται καὶ βασιλείας κρατεῖν καὶ πάντων ἄρχειν· τούς τε ἡγεμόνας καὶ τὸ στρατιωτικὸν, εἰ τοῖς ἕνα βλέπειν αὐτὸν, ἀπράγμονα ἔφη τὸν βίον ἕξειν, καὶ πᾶσαν ἀφορμὴν εὐδαιμονίας ἐξ ἀλλήλων ἔσεσθαι. ταῦτ' εἰπὼν, ἀφῆκεν τὴν ἐκκλησίαν· τοῖς μὲν πολλοῖς ᵛ ἀρεστὸς ᵛ διειλεγμένος, ἐνίοις δὲ οὐχ ὁμοίως. νέοι γὰρ ὄντες τὴν ἀμείλιξιν καὶ τὰς ἐλπίδας ἃς ἐδεδώκει τοῖς πατρὶν, ἐνεωτέριζον πολλὰ, καὶ νεωτέρων ἐφιέμενοι.

præſentia autem edixit ut omnes in ipſum intuerentur, eumque pro domino & rege ducerent, nihil ſenectute impeditum, quæ ex omni vitæ tempore rerum uſu aptiſſima ad imperium exercendum, atque aliis non cedit inſtitutis, quibus poſſumus regna moderari & liberos regere: duces quoque cum exercitibus, ſi ſe unum reſpiciant, ſumma tranquillitate vitam acturos eſſe dicebat, ſibique invicem omnino fore felicitatis auctores. His dictis, conventum dimiſit: fuitque ejus oratio grata multis, ſed aliis non item. jam enim ex contentione & ipe quam filiis dederat, multi res novas moliebantur earumve deſiderio tenebantur.

ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ἡρῴδης ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει· ὡς τε τόπους πολείους μεγαλοπρεπῶς ᾠκοδόμησε καὶ ἐκόσμησε, πολλά τε ἄλλα λαμπρῶς ἔπραξεν.

CAP. V.

IX.

Quomodo Herodes quinquennale certamen ob Cæſaream ædificatam celebravit: utque loca quamplurima magnifice ædificavit ornavitque, atque alia multa ſplendide geſſit.

Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον ˣ σωτέλειαν ἔλαβεν ἡ Καισάρεια ʸ Σεβαστὴ ἤδη ᾠκοδόμητο, ᶻ δεκάτῳ μὲν ἔτει πρὸς πόλει ἐλθόντος αὐτῷ τοῦ ὅλου κατασκευῆς, ἑκατοστῷ δὲ τοῦ προτερήματος εἰς ᵃ ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τοῦ ἀρχῆς, ᵇ ἐπ' ᶜ Ολυμπιάδος δευτέρας καὶ ἑνενηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατόν. ᵈ ἤδη οὖν εὐθὺς πρὸς τῇ καθιερώσει μείζων ἑορτὴ, καὶ θεάσεις πολυτελέσταται. κατηγγέλκει μὲν γὰρ ἀγῶνα μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν ἀθλημάτων. παρεσκεύακει δὲ πολὺ πλῆθος μονομάχων καὶ θηρίων, ἵππων τε δρόμον, καὶ τὰ πολυτελέστερα τῶν ἐν τῇ Ρώμῃ ᵉ καὶ παρ' ἄλλοις ποιν ἐπιτηδευμάτων. ἀνεθήκει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι, ᶠ ἧς πενταετηρίδα παρεσκευασμένος ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ αὐτῷ πᾶσαν πρὸς εἰς τὰ τοιαῦτα θεάσεις ἀπὸ τῶν οἰκείων διεπέμπετο, πρὸς φιλοτιμίαν ἐπιχωρίων ᶠᶠ ἰδίᾳ δὲ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος ᵍ Ιουλία, τὰ πολλὰ τῶν ἐκεῖ πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν, ὡς ʰ μηδὲν ὑστερεῖν. τὰ πάντα συντιμώμενα ταλάντων πεντακοσίων. συνελθόντος δὲ εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πολείου καὶ θεωρίαν, ⁱ καὶ πρέσβεων ὃς ἔπεμπον οἱ δῆμοι, δι' ἃς ἐπεπόνθεσαν εὐεργεσίας, ἅπαντας ἐξεδέξατο καταγωγαῖς, καὶ τραπέζαις, καὶ διαιτήσεσιν ἑορταῖς, τε πανηγύρεως ἐν μὲν ταῖς ἡμέραις ἐχούσης τὰς ἀπὸ τῶν θεαμάτων ψυχαγωγίας, ἐν δὲ τε νυκτὶ τὰς εὐφροσύνας καὶ τὴν εἰς τοῦτο πολυτέλειαν, ὡς ἐπίσημον γενέσθαι τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. εἰς πάντα γὰρ, ἅπερ ἂν ἐπιτηδεύσειν, ἐφιλονείκει τὴν τῶν ἤδη γεγονημένων ἐπίδειξιν ὑπερβάλλεσθαι. καὶ φασὶν αὐτόν τε Καίσαρα καὶ Αγρίππαν πολλάκις εἰπεῖν, ὡς ἀποδέοι τὰ τῆς ἀρχῆς Ηρῴδῃ τῆς ἕξεως ἐν αὐτῷ μεγαλοψυχίας· ἄξιον γὰρ εἶναι καὶ Συρίας ἁπάσης καὶ Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ἔχειν.

CIrca id tempus Cæſarea Auguſta, quæ ab eo condebatur, perfecta & abſoluta eſt, decimo quidem anno ad finem perducto toto opere, ſtata autem ſolennitate in annum ejus regni duodetrigeſimum & Olympiadem centeſimam nonageſimam ſecundam incidente. Statim itaque ad eam dicandam magnam adhibuit celebritatem & ſumptuoſiſſimum apparatum. Indixit enim certamen muſicum, & ludos gymnicos. nam gladiatorum magnum numerum & ferarum præparaverat, curſuſque equorum & quicquid ejuſmodi ſtudii pretioſius erat & Romæ & alibi uſpiam. Quin & hoc certamen Cæſari conſecravit: quod ita inſtituit, ut per ſingula quinquennia inſtauraretur. * Ille autem omnem ad iſtiuſmodi ſpectacula apparatum propriis ſumptibus ſuppeditari voluit, ut inde major eſſet liberalitatis ſuæ laus. Verum & de ſuo † Julia, Cæſaris uxor, multa ex iis, quæ in Italia maximo in pretio habita, mittenda curavit, ut nihil ad *ſplendorem* deeſſet. ſumma omnium efficiebat quingenta talenta. Cum autem in urbem ſpectatum conveniſſet ingens multitudo, & legationes, quæ à *diverſis* populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diverſoriis & menſis & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia ſpectaculis ſe totos dies oblectat, noctu vero lætitiis & ſumptibus in eas profuſis: adeo ut ab univerſis extolleretur ob animi magnitudinem. Nam in omnibus, quibus ſtuderet, id agere contendebat, ut quæ prius offenſa erant longe ſuperaret. Atque perhibetur & Cæſarem ipſum & Agrippam aliquoties dixiſſe, Herodis imperium minime reſpondere animi ejus magnitudini: dignum enim eſſe qui totius etiam Syriæ & Ægypti regno potiretur.

Herodes, exadificata Cæſarea, ludos agit.

Ludorum magnificentia.

2. Poſt

ss Αποβλέπειν εἰς αὐτὸν] Confer dictum Severi apud *Spartianum* cap. 18. *Tandem ſentitis caput imperare, non pedes.* HAV.

t Αρεσκὸς] Αρεστὸς *Busb. Hen.* & *Vat.*

v Διειλεγμένος,] Ita *Busb.* διειλεγμένος *Vat.* διελεγμένος in *Editis Aliiſque.*

x Συντέλειαν —— ᾠκοδόμητο,] Conf. ſupr. lib. XV. c. 9. §. 6. SPANH.

y Σεβαστὴ ἤδη ᾠκοδόμητο,] Σεβαστὴ abeſt ab *Epiphanii* libris. καὶ μετεκομίσθησαν ἐκ τῆς μητροπόλεως εἰς τὴν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τῶν σεβασμίων Σεβαστῶν. *Philo* in Legat. ad Cajum, 1034.

z Δεκάτῳ μὲν ἔτει] Lib. XV. c. IX. p. 695, v. 39. ἡ μὲν πόλις (Καισάρεια) ἐξετελέσθη δωδεκάτῃ χειρὶ. adeo ut forſan hic reſcribendum δωδεκάτῳ. id quod probare conatur *Petitus* in *Animadverſ. ἀνεκδότοις*, tom. 3. p. 319.

a Ογδοον καὶ εἰκοστὸν] Anno regni Herodis (poſt Antigoni mortem inchoati) XXVIII. *Uſſer.* ad A. M. 3994.

b Επ' —— ἑκαλό] Αλλοι. lib. 1. c. 21. §. 8. ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς ἐνενηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος· Olymp. XCV. 11. Harduin. Num. Herod. p. 28. SPANH.

c Ολυμπιάδος —— ἑκαζν.] Anno videlicet illius tertio. *Id.* Vide *Noriſii* Cenotaphia Piſana, p. 153.

d Ηδη δὲ οὕτως] Η. δὲ οὕτως καθιερώσει μείζονες ἑορταὶ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

e Καὶ παρ' ἄλλοις] Καὶ πολλοῖς τισιν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

f Καῖς πενταετηρίδα] Καὶ πεντ. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

* *Ille*] Immo Auguſtus. SPANH.

ff Ιδίᾳ δὲ] In libris ἰδία, abſque puncto ſubſcripto.

g Ιουλία,] Ita Liviam, Auguſti uxorem, paſſim appellat, ut & alii, poſtquam in familiam Juliam adſumeretur ex teſtamento Auguſti, ut narrat *Tacitus* in *Annalium* libro primo. Vide quæ habet *Caſaub.* ad *Sueton.* p. 291. HUDS. Livia, Καισαρος Ιουλία h. e. Livia. Unde de utroque Auguſto & Livia explicandum puto duos hujus Cæſareæ nummos ſub Neronе percuſſos cum Inſcrip. ΜΗΤΡ. ΚΑΙΣΑΡΙΑ Η ΠΡΩ. ΣΕΒΑΣΤΩΝ. non verò de Auguſto & Claudio cum Eumenio Pacato, ſeu P. Harduino. SPANH.

h Μηδὲν ὑστερεῖν] In libris, ὡς μηδὲν ὑστερεῖν τὰ πάντα &c. nulla diſtinctione adhibita.

i Καὶ πρέσβεων] Ita *Busb.* & ut puto, *Epiphan.* καὶ πρεσβείας ἃς in *Editis Aliiſque.*

Herodes oppida quædam condit.

2. Poſt hanc autem celebritatem & lætitiam aliam urbem condidit in campo qui dicitur Capharſaba, electo ad hoc loco irriguo, & terra arboribus accommodata, & amne urbem ipſam circumfluente, & luco *eam* circumdante pulcherrimo, pro arborum magnitudine. Hanc ab Antipatro patre nominavit Antipatridem. Ædificavit & alium locum ſupra Hierichuntem, magnæ ſecuritatis nec minoris ad habitandum amœnitatis, quem matris ſuæ nomine Cypron appellavit. Porro fratri Phaſaëlo, ex ſuo erga illum amore, monimentum dedicavit pulcherrimum, turrim in ipſa urbe exſtructam, quæ magnitudine Phariam adæquaret, eamque Phaſaëlum nuncupavit, quæ & urbi partim eſſet in ſecuritatem & *fratri* defuncto in memoriam propter appellationem. Itemque urbem ipſi cognominem conſtruxit in valle Hierichuntia, qua itur boream verſus: quæ in cauſa erat, ut terra omnis finitima, *antea fere* deſerta, incolarum induſtria cultior evaderet. hanc autem Phaſaëlidem nominabat.

Antipatris exſtructa.

Cypron conditum.

Phaſaëlus turris & oppidum.

Herodis in exteros liberalitas.

3. Quin & alia ejus beneficia longum eſſet dicere, quæ contulit in civitates, tum in Syria, tum in Græcia, & ubicunque eum verſari contigit. nam & ingentem pecuniæ vim impendiſſe videtur pluribus muneribus publicis, & publicorum operum exſtructionibus, operibuſque non ſatis curatis, exhauſta, quæ jam ante ſuppeditata erat, pecunia. Maxima vero & nobiliſſima ab eo facta erant in Rhodiorum gratiam, quibus Pythium templum ſuis ſumptibus exædificavit, & ad naves compingendas multa argenti millia præbuit. Nicopolitarum autem urbi, apud Actium à Cæſare conditæ, ad pleraque loca publica exſtruenda, plurimum contulit. Antiochenſibus etiam, maximam in Syria urbem habitantibus, plateam, mediam ejus longitudinem ſecantem, porticibus ex utraque parte incluſam dedit, & viam ejus ſubdialem lapide polito ſtravit, ad maximum ejus ornamentum & incolarum commoditatem. Porroque fecit ut ludi Olympiaci, propter pecuniæ inopiam nominis gloriæ haud ſatis reſpondentes, majori in honore haberentur, annuos eis reditus aſſignando: & quoad ſacrificia aliumque apparatum magnum celebritati honorem conciliavit. Ob hanc itaque liberalitatem fere omnium voce perpetuus in tabulas relatus erat Agonotheta.

Pythium templum ab Herode exſtructum.

Ludi Olympii ab eo magnifice inſtaurati.

Herodis ingenium varium, & hujus diverſitatis cauſa.

4. Jam vero alios forſan ſubeat mirari tantam in eo animi ingeniique diverſitatem. Nam ſi ejus liberalitatem ſpectemus & beneficentiam, qua erga omnes uſus eſt, non eſt ſane ut quiſquam, qui vel minimum ei tribuerit, inficias eat, quod natura propenſiſſimus fuerit ad benefaciendum. Sin autem quis reſpexerit ſupplicia & injurias, quibus ſubditos affecit & ſibi conjunctiſſimos, ſecumque perpendat quam durus fuerit & inexorabilem ſe præbuerit, victus fatebitur ipſum videri ferum & immanem & ab omni manſuetudine alienum. unde *plerique* exiſtimant voluntatem ei variam fuiſſe &

Β'. Μετὰ δὴ τὴν πανήγυριν ταύτην καὶ τὰς ἑορτὰς, πόλιν ἄλλην ἀνήγειρεν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ λεγομένῳ [k] Καφαρσαβᾶ, τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίστην φυτοῖς ἐκλέξας, ποταμῷ τε περιρρέοντι τὴν πόλιν αὐτὴν, καὶ καλλίστῳ κατὰ μέγεθος τῶν φυτῶν περιφυτόντι ἄλσει. ταύτην δὲ Ἀντιπάτρᾳ τῷ πατρὸς Ἀντιπατρίδα προσηγόρευσεν. ἐπώνυμον δὲ καὶ τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱερειχοῦντα οἰκοδομήσας, ἀσφαλείᾳ τε διαφορον, καὶ καταγωγαῖς ἥδιστον, ἐκάλεσε [l] Κύπρον. Φασαήλῳ τε τῷ ἀδελφῷ μνημεῖα διὰ τὴν γεγυμνένην πρὸς αὐτὸν φιλοστοργίαν [m] ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα, πύργον ἐπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἀναρίθμητος, [n] ὑδὲν ἐλάττω τοῦ [o] κατὰ τὸν Φάρον, ὃν προσηγόρευσεν [p] Φασάηλον, ἀσφαλείας τε τῇ πόλει μέρος ὄντα, καὶ μνήμης τῷ τετελευτηκότι διὰ τὴν προσηγορίαν. ὁμώνυμον δὲ αὐτῷ, καὶ πόλιν ὠκοδόμησε τῇ [q] αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος ἔκτισεν, [r] ἀπόντων καὶ βορρᾶν ἄνεμον, δι' ἧς καὶ τὴν περὶ χώραν ἔρημον ὄσαν ἐποίησεν τὴν ἐπιμέλειαν τῶν οἰκητόρων. [s] Φασαηλίδα καὶ ταύτην ἐκάλει.

Herodis in exteros liberalitas.

Γ'. Τὰς δὲ ἄλλας εὐεργεσίας ἄπορον εἰπεῖν, ὅσας ἀπέδωκεν ταῖς πόλεσιν, ἔν τε Συρίᾳ, καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρ' οἷς ποτ' ἂν ἀποδημήσας τύχοι. καὶ γὰρ πλείους λειτουργίας, καὶ δημοσίων ἔργων καταβολὰς, καὶ χρήματα τοῖς δεομένοις ἔργοις [t] εἰς ἐπιμέλειαν, τῶν προτέρων ἐκλελοιπότων, ἄφθονα χαρίσασθαι δοκεῖ. τὰ δὲ μέγιστα καὶ διασημότατα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, [v] Ῥοδίοις μὲν τό τε Πύθιον ἀνέστησεν εἰκείοις ἀναλώμασι, καὶ παρέσχεν δεξαμενὰς πολλὰ τάλαντα πρὸς ναυπηγίαν. [x] Νικοπολίταις δὲ τοῖς ἐπ' Ακτίῳ κτισθεῖσιν ὑπὸ Καίσαρος τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων συγκατεσκεύασεν. [y] Ἀντιοχεῦσι δὲ, τοῖς ἐν Συρίᾳ μεγίστῃ πόλιν οἰκοῦσιν, διὰ μῆκος τετραπλατεῖα, [z] ταύτην αὐτὴν σταδίους παρ' ἑκατέρᾳ, καὶ λίθῳ τὴν ὑπαίθριον ὁδὸν ξεστῷ καταστρέσας, πλεῖστον εἰς κόσμον καὶ τὴν τῶν οἰκητόρων εὐχρηστίαν ἀφέλησεν. τόν γε μὴν Ὀλυμπιάσιν ἀγῶνα, πολὺ τῆς προτερείας ἀδοξότερον ὑπ' ἀχρηματίας διατεθειμένον, τετιμώτερον ἐποίει, χρημάτων προσόδους καταπήσας· καὶ [b] πρὸς θυσίας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον [c] ἐσεμνοποίησεν τὴν πανήγυριν. Διὰ δὴ ταύτην τὴν φιλοτιμίαν [d] διαπρεπὴς ἀγωνοθέτης πᾶσι τοῖς πλείοσιν ἀνεγράφη.

Ludi Olympii ab eo magnifice inſtaurati.

Pythium templum ab Herode exſtructum.

Δ'. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐπέρχεται θαυμάζειν τὸ διεζευγμένον τῆς ἐν τῇ Φύσει προαιρέσεως. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰς φιλοτιμίας καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀποβλέπωμεν, αἷς ἐκέχρητο πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν τις αὐτὸν καὶ [e] τῶν ἐλαττόνων [f] τετιμηκότων ἡγήσῃ μὴ σωμολογεῖν εὐεργετικωτάτῃ κεχρῆσθαι τὴν Φύσει. ὅταν δὲ εἰς τὰς τιμωρίας καὶ ἀδικίας, ἃς εἰς τοὺς δεχομένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους ἐπεδείξατο βλέψῃ [g] τις, καὶ καταμάθῃ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ [h] δυσπαραίτητον τοῦ τρόπου, νικηθήσεται θηριώδη δοκῶν καὶ πάσης μη-

Herodis ingenium varium, & hujus diverſitatis cauſa.

[k] Καφαρσαβᾶ,] Lib. XIII. c. XV. p. 598. v. 4. ἀπὸ τοῦ Χαβαρσαβᾶ, ἢ τῶν Ἀντιπατρὶς καλεῖται. adeo ut idem eſſe videatur nomen urbis & campi. Hic loci etiam Καβαρσαβᾶ habet *Cod. Gall.* HUDS. Καφαρτόβα Urbs Idumææ *ἀλωσ.* lib. 4. c. 8. §. 1. SPANH.

[l] Κύπρον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 4. & lib. 2. c. 18. §. 6. hic de Caſtro condito ab Herode. SPANH.

[m] Ἀνέθηκε τὰ κάλλιστα,] Ἔθηκε *Vat.* & *Busb.*

[n] Οὐδὲν ἐλάττω] Οὐδὲν ἔλαττον *Hen. Busb* & *Vat.*

[o] Κατὰ τὸν Φάρον,] Tacitus. *procul intuentibus Phari.* de turribus Hieroſolymitanis. vulgo *pares* legitur. REL.

[p] Φασάηλον,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[q] Αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος] De hoc Theophr. H. Pl. IX. c. VI. de Balſamo: γίνεται δὲ τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν· vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[r] Ἀπόντων] *L. B.* ἐπιόντων.

[s] Φασαηλίδα] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

[t] Εἰς ἐπιμέλειαν,] Mallem εἰς ἐπιτέλεσιν.

[v] Ῥοδίοις —— ἀναλώμασι,] Munifica opera Herodis apud Rhodios lib. 1. c. 21. §. 10. ἐμπεσθεν δὲ τὸ Πύθιον, ἰδίοις ἀναλώμασι &c. SPANH.

[x] Νικοπολίταις δὲ] Ita *Suetonius* de Nicopoli: *Quoque Actiaca victoriæ memoria celebrior in poſterum eſſet, urbem Nicopolin apud Actium condidit, ludoſque illic quinquennales conſtituit.*

[y] Ἀντιοχεῦσι —— πλατεῖαν.] Idem *ἀλωσ.* lib. 1. cap. 21. §. 10. SPANH.

[z] Ταύτην αὐτὴν] Hic verbum aliquod excidiſſe ſuſpicor, quod æquiviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ex utraque parte porticibus ornavit.*

[a] Διατεθειμένον,] Διαλελειμμένον *Busb.*

[b] Πρὸς] *L. B.* πρός τε.

[c] Ἐσεμνοποίησεν] Ita *MSS.* ἐσεμνοποίησεν in *Editis.*

[d] Διαπρεπὴς ἀγωνοθέτης] Vid. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 10. SPANH.

[e] Τῶν ἐλαττόνων] Ita *Gen.* τῶν ἐλαττόνων τετιμηκότων *Baſ.*

[f] Τετιμηκότων] Τετιμημένων *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[g] Τις, καὶ καταμάθῃ] Illud τις è *Cod. Busb.*

[h] Δυσπαραίτητον τοῦ τρόπου,] Δυσπαρακλήτου *Vat.* & *Hen.* à prima.

μετριότητι· ἀλλότριον. ἔνθεν καὶ διάφορόν τινα τῇ μαχομένῳ ἐπ' οὐδενὶ νομίζειν ψεύδεσθαι τὴν προαίρεσιν. ἐγὼ δ' οὐκ ἄτοπα ἔχων, μίαν αἰτίαν ἀμφοτέρων τούτων ὑπολαμβάνω. φιλότιμος γὰρ ὢν, καὶ τούτου μάλιστα πάθους [i] ἡττημένος ἰσχυρῶς, προσήγετο μὲν εἰς μεγαλοψυχίαν, εἶπε μνήμης εἰς αὖθις ἡ κατὰ τὸ παρὸν εὐφημίας ἐλπὶς ἐμπέσοι. τῆς δὲ δαπάναις ὑπὲρ δύναμιν χρώμενος, ἠναγκάζετο χαλεπὸς εἶναι τοῖς ὑποτεταγμένοις. τὰ γὰρ εἰς ἃς ἐδαπάνα πολλὰ γινόμενα, [k] κακὸν πορίσαι ἐξ ὧν ἐλάμβανεν ἐποίει. καὶ σωειδὼς ἐφ' οἷς ἠδίκει τὰς ὑποτεταγμένας μισούμενον ἑαυτὸν, τὸ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τὰς ἁμαρτίας ὀ ῥᾴδιον ἐνόμιζεν· ὀδὲ γὰρ εἰς τὰς ψυχὰς λυπηρὲς ἦν. ἀντεφιλονείκει δὲ τὴν δύτνοιαν αὐτῷ εὐπορίας ἀφορμὴν ποιούμενος. ψεῖ μὲν [l] οὖν τὰς οἰκείας εἴ τις λόγῳ μὴ θεραπεύοιτο δῆλον ἐξομολογούμενος, [m] ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι ψεύδικινεῖν, οὐκ ἱκανὸς ἑαυτὸν κρατεῖν ἐγίνετο, καὶ διεξῆλθεν ὁμοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἴσα τοῖς ἐμοὶ τιμωρούμενος, οὐκ ἐκ μόνου θέλειν τετιμῆσθαι τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἀναλαμβάνων. μαρτύριον δέ μοι τούτου τοῦ πάθους, ὅτι μέγιστον ψεῖ αὐτὸν ἦν, καὶ τὰ γινόμενα εἰς τὸν Καίσαρα καὶ Ἀγρίππαν καὶ τῶν ἄλλων φίλων τιμάς. οἷς γὰρ ἐθεράπευεν τοὺς κρείττονας, τούτοις καὐτὸς ἠξίου θεραπεύεσθαι. [n] καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ἔφερ παρέχειν, τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου. τόγε μὴν Ἰουδαίων ἔθνος ἀλλοτριώτατα νόμῳ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ σωειδὸς τὸ δίκαιον ἀντὶ δόξαν ἠγαπηκέναι· διόπερ οὐκ ἦν αὐτῷ κεχαρισμένον, ὅτι μὴ δυνατὸν [o] εἰκόσιν, ἢ ναοῖς, ἢ τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν κολακεύειν τὸ βασιλέως φιλότιμον. αἰτία μὲν αὕτη μοι δοκεῖ τῆς Ἡρώδου ψεῖ μὲν τὰς οἰκείους καὶ συμβούλους ἁμαρτίας, ψεῖ δὲ τοὺς ἔξω καὶ μὴ προσηκούσας εὐεργεσίας.

sibi dissentientem. Ego vero, seorsum ab iis sentiens, unam eandemque utriusque causam fuisse arbitror. Eo enim quod honoris esset cupidissimus & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis aut in posterum memoriæ: quare quod profusior esset sumptibus quam res pateretur, subditis asper & iniquus esse cogebatur. nam cum aliis plurimum largiretur, necesse erat id aliquando ab aliis male quærere. sibique conscius, quod subditorum in odium incurrerit ob injurias illis factas, difficile quidem arbitrabatur vitia ista corrigere *& offensas lenire* (neque enim fieri potuit nisi reditus suos minueret) contra vero nitebatur, ex illorum malevolentia captans occasionem suas augendi facultates. Et quidem ad familiares quod attinet, si quis ad ejus voluntatem non loqueretur, servum se ei *obsequentissimum* profitendo, aut aliquid in regnum ejus moliri creditus fuerit, ex impotentis animi effrenatione cognatos simul & amicos persequebatur, tanquam in hostes vindicatum esset, istiusmodi in se peccata admittens, quod ipse solus honorari vellet. Quam vehementi autem hujus rei desiderio teneretur, mihi testimonio sunt isti honores, quos Cæsari & Agrippæ aliisque amicis deferendos curavit. quemadmodum enim majores colebat ipse, ita sibi *à minoribus* fieri volebat; & quod ille optimum se dare putabat, id *ab aliis* ipsum desiderare indicio erat. Atqui Judæorum gens lege sua ab istis omnibus abhorrebat, & assuefacta erat majorem justi & æqui quam gloriæ rationem habere. quapropter ipsi non adeo grata erat & accepta, quod non potuisset statuis & templis & hujusmodi rebus *insanam* regis ambitionem adulari. Mihi quidem hæc causa videtur, cur familiares & consiliorum participes male tractando peccaverit, dum exteros & alienos beneficiis demereri studuerit. *Herodes cut in exteros liberalis, in suos servus fuerit.*

ΚΕΦ. ϛ'. CAP. VI. X.

Judæorum Cyrenensium & Asianorum legatio ad Cæsarem de iis quorum Græcos accusabant: & exemplaria literarum quas Cæsar & Agrippa pro ipsis ad civitates scripserunt.

Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ἀσίας Ἰουδαίων πρὸς Καίσαρα ἐπ' ὧν ἠτιῶντο τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πόλεσιν.

Τοὺς δὴ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰουδαίους, καὶ ὅσους [p] ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη κατέχει σκήνωμα αἱ πόλεις, τὸ μὲν [q] πρότερον βασιλέων ἰσονομίαν αὐτοῖς παρεχημένων, ὑπ' ἐκείνων τότε δι' ἐπηρείας ἐχόντων τῶν Ἑλλήνων αὐτούς, ὡς καὶ χρημάτων [r] ἱερῶν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι καὶ καταβλάπτειν [s] ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι. πάσχοντες δὴ κακῶς, καὶ πέρας οὐδὲν εὑρίσκοντες [t] τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας, ἐπρεσβεύσαντο [v] πρὸς Καίσαρα καὶ περὶ τούτων. ὁ δὲ αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἰσοπολίαν ἔδωκεν, γράψας τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας· ὧν ὑπεταξάμεν τὰ ἀντίγραφα μαρτύρια τῆς Δαθέσεως ἵν' ἔχον ὑπὲρ ἡμῶν ἄνωθεν οἱ κρατοῦντες.

Judæorum Asianorum legatio ad Cæsarem.

Cæterum Judæi, qui in Asia & Lybia Cyrenensi degebant, à civitatibus vexabantur, cum à superioribus quidem regibus in suo jure defensi fuissent, tunc vero per Græcos injuriis afficerentur, adeo ut sacra pecunia spoliarentur, & privatim læderentur. Quapropter cum in ea calamitate essent, neque Græcæ crudelitatis finem ullum invenirent, miserunt etiam istis de rebus legatos ad Cæsarem. Ille vero iis eadem jura concessit, & ad provinciales ea de re scripsit: cujus rescripti exemplar subjecimus, ut nobis testimonio sit, qua in nos voluntate erant imperatores superiores.

β'. "[x] ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, ΔΗ-
"ΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. ἐπειδὴ τὸ ἔθνος

2. "CÆSAR AUG. PONT. MAX. TRIB.
"POTEST. EDICIT. Quandoquidem Judæo-
"rum

Augusti Cæsaris edictum.

i Ἡττημένου ἰσχυρῶς,] Πεπωμένου *Busb.*

k Κακὸν πορίσαι] Κακὸν πορίσαι ἔξωθεν ὑπελάμβανέ μοι ποιεῖν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

l Οὖν τὰς οἰκείας] Οὖν deest *Vat.*

m Ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχὴν τι ψεύδικινεῖν,] Ἢ καὶ τινος ὑπόνοιαν ἔχειν ἴδιόν τι ἀρχῆς, ἤ τι τοιοῦτο ψεύδικινεῖν. *Zonaras.*

n Καὶ τὸ κάλλιστον] Plenius in *Cod. Vat.* καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ἔφερ παρέχειν ἐν τῷ διδόναι τὴν δὲ τυχεῖν τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου.

o Εἰκόσιν,] *L. B.* εἰκὼς ἦν. *Coccejus* εἰκόσιν ἦν.

p Ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη] Judæos illic plurimos fuisse etiam docemur Act. 2. 10. Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην. quare sæpe junguntur Judæi Libyes, Cyrenenses & Alexandrini. Syncellus chronographiæ pag. 347. de iis quæ Trajano imperante contigerunt, Ἰουδαῖοι καὶ Λίβυες καὶ Κυρηναῖοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Ἀλεξανδρεῖς, *Judæi qui in Libya & Cyrene, & Ægypto & Alexandria erant.* Quare quum Act. 6. 9. junguntur Synagogæ Judæorum Λιβυστίνων, Ἀλεξανδρέων, Κυρηναίων, non dubito quin iisdem intelligantur, & corrupta sit ibi in Actis Apost. lectio Λιβερτίνων. Notum est Libyssinus formari a Libya æque ac Libys. Catullus epig. 60.

——— *lexna montibus Libyssinis.* REL.

q Πρότερον βασιλέων] Πρότερόν *Busb.*

r Ἱερῶν ἀφαίρεσιν] Illud ἱερῶν è *Codd. Gall. Busb.* & *Vet. Interpr.*

s Ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι.] Αὐτὰς ἐπὶ μέρους *Busb.*

t Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας,] Καὶ τῆς τῶν Ἑλ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

v Πρὸς Καίσαρα,] Πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ περὶ τούτων *Busb.* Πρὸς Καίσαρα καὶ π. *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

x Καίσαρ ——— λεγό.] Conf. supr. lib. 14. c. 10. §. 8. & 13. SPANH.

y Συμ-

"rum gens non ſolum hoc tempore fida & grata "populo Romano inventa fuerit, ſed & multo an- "te, maximeque ſub patre meo Cæſare imperato- "re, & in primis pontifex maximus Hyrcanus: "placuit mihi & conſiliariis meis auctoratis, de "ſententia populi Romani, ut Judæi ſuis moribus "uti ex patria ipſorum lege ſinerentur, quemad- "modum uſi fuiſſent tempore Hyrcani pontificis "ſummi Dei; neque eorum donaria attingerentur, "ſed Hieroſolyma mitti *permitterentur*, & iis tradi "quibus eſſet recipiendi munus Hieroſolymis de- "legatum: neve cogerentur ad vadimonia præſtan- "da Sabbatis, aut quæ ante hæc fuerit præparatio "ab hora nona. Quod ſi quis furatus ſacros eorum "libros aut ſacram pecuniam, ex cella Sabbataria "aut ex cella conclavium virorum, compertus eſ- "ſet, pro ſacrilego haberetur, ejuſque bona in pu- "blicum populo Romano addicerentur. Decretum "etiam quod mei in honorem ſcripſerunt, ob me- "um in univerſum hominum genus pietatem, & "ob Caji Marcii Cenſorini *in illos* merita, una "cum hoc edicto reponendum eſſe jubeo in loco "celeberrimo à communi Aſiæ mihi Ancyræ con- "ſecrato. Si quis contra ea, quæ ediximus, fece- "rit, non levi mulctabitur pœna".

Auguſti Cæſaris litera.

Inſcriptum eſt columnæ in templo Cæſaris.

3. "CÆSAR NORBANO FLACCO S. "Judæis ubicunque gentium degentibus, qui ex "veteri inſtituto ſoliti erant etiam pecuniam ſa- "cram Hieroſolyma mittere, liceat hoc facere ne- "mine prohibente". Atque hæc quidem Cæſar.

Agrippæ litera ad Epheſios.

4. Porro & ipſe Agrippa pro Judæis ſcripſit in hunc modum. "AGRIPPA EPHESIORUM "MAGISTRATIBUS, SENATUI, ET PO- "PULO S. Pecuniæ ſacræ, quæ Hieroſolyma "in templum mitti ſolebat, procurationem & cu- "ſtodiam penes Judæos in Aſia eſſe volo more "patrio: & ſi qui ſacram Judæorum pecuniam fu- "rati ad aſyla confugerint, eos inde abſtrahi volo "& Judæis *in ſupplicia* dari, quo jure abſtrahi ſo- "lent ſacrilegi. Inſuper & Silano prætori ſcripſi, "ne quis Judæum Sabbatis compellat ad vadimo- "nia præſtanda.

Ejuſdem litæ ad Cyrenenſes.

5. "M. AGRIPPA CYRENÆORUM "MAGISTRATIBUS, SENATUI, POPU- "LO S. Quæ ad me delata ſunt, Judæos ſuos "habere, & ſuis ſacris uti, & ſacram pecuniam "ad Hieroſolyma mittere, ſi quis ex ipſis ve- "lit, & ſi quis ex ipſis ad me veniat, ut ſuis ſa- "cris utatur, & ut ſacram pecuniam ad Hieroſo- "lyma mittat, ſi quis ex ipſis velit, ut ſuis ſacris "utatur, & ut ſacram pecuniam ad Hieroſolyma "mittat, ſi quis ex ipſis velit, ut ſuis ſacris uti- "tur, & ut ſacram pecuniam ad Hieroſolyma mit- "tat, ſi quis ex ipſis velit, ut ſuis ſacris utatur, "& ut ſacram pecuniam ad Hieroſolyma mittat, "ſi quis ex ipſis velit, ut ſuis ſacris utatur, & ut "ſacram pecuniam ad Hieroſolyma mittat, ſi quis "ex ipſis velit, ut ſuis ſacris utatur, & ut ſacram "pecuniam ad Hieroſolyma mittat, ſi quis ex ipſis "velit, ut ſuis ſacris utatur, & ut ſacram pecu- "niam ad Hieroſolyma mittat

"Ιουδαῖοι, ὑπὲρ ὧν ἤδη ὁ Σεβαστὸς ἔπεμψεν πρὸς τὸν ἐν "Λιβύῃ στρατηγὸν [s] τότε ὄντα [t] Φλάκκον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλ- "λους τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπιμεληθέντας, ἵνα ἀνεμποδίστως "ἀναπέμπωσι τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ιεροσόλυμα, ὡς "ἔστιν αὐτοῖς πάτριον, ἐνετύχόν μοι νῦν, ὡς ὑπό τινων "συκοφαντῶν [v] ἐπηρεάζοιντο, καὶ ὡς ἐν πρόφασί τελῶν "μὴ ὀφειλομένων κωλύοιντο· οἷς ἀποκαθίστασθαι κατὰ "μηδένα τρόπον [x] ἐνοχλουμένοις, καὶ εἴ τινων ἱερὰ χρή- "ματα ἀφῄρηται τῶν πόλεων τὰς εἰς ταῦτα ἀποκεκρι- "μένας, καὶ ταῦτα διορθῶσαι τοῖς ἐκεῖ Ιουδαίοις κε- "λεύω.

ς'. "ΓΑΙΟΣ ΝΟΡΒΑΝΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ ΑΝΘΥΠΑ- "ΤΟΣ [y] ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ [z] ΑΡΧΟΥΣΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Καί- "σαρ μοι ἔγραψε κελεύων μὴ κωλύεσθαι τὰς Ιουδαίας, "[a] ὅσοι ἂν ὦσιν καὶ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος [b] συναγα- "γοντες, χρήματα ἀναπέμπειν εἰς Ιεροσόλυμα. ἔγραψα "ἂν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε ὅτι Καῖσαρ κἀγὼ ἅτως θέλομεν γί- "νεσθαι.

ζ'. Οὐδὲν ἧττον [c] Ἰούλιος Αντώνιος ἀνθύπατος ἔγρα- "ψεν. "ΕΦΕΣΙΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗΙ, ΔΗΜΩΙ "ΧΑΙΡΕΙΝ. οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ κατοικοῦντες Ιουδαῖοι ἰδοῖς Φε- "βρουαρίοις δικαιοδοτοῦντί μοι ἐν Ἐφέσῳ ἐπεδείξαν, Καί- "σαρα τὸν Σεβαστὸν καὶ Αγρίππαν συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς "ζῆσθαι [d] τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε ἃς "ἕκαστος αὐτῶν ἐκ τῆς ἰδίας προαιρέσεως εὐσεβείας ἕνε- "κα τοῦ πρὸς τὸ θεῖον [e] ἀνακομιδῆς συμπροθυμένους, ποιεῖν "ἀνεμποδίστως. ἦτταν τε ὅπως κἀγὼ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τῆ "Σεβαστῇ Ἑλληνικοῖς δοθεῖσιν τιμῇ ἐμοὶ γνώμῃ βε- "βαιώσω. ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἰδέναι, [f] ἐν τοῖς τῆ Σε- "βαστῇ Ἑλληνικοῖς βουλήμασιν, συνεπιτρέπειν [g] αὐτοὺς "ζῆσθαι Ἑλληνικοῖς καὶ τὰ πάτρια χωρὶς ἐμποδισμοῦ.

η'. Ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην ἐξ ἀνάγκης, ἐπει- δὴ μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ πλέον εἰς τοὺς Ελληνας ἰέναι, δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι πάσης τιμῆς [h] ἄνωθεν ὑπετυγχάνοντες, οὐδὲν τῶν πλείστων ἐκωλύθημεν ὑπὸ τῶν κρατούντων πράττειν, [i] ἀλλὰ καὶ συνεργοῦμεν τὰ τῆς θρησκείας ἔχοντες καὶ τῶν εἰς τὸ Θεὸν τιμῶν. πιστοῦμαι δὲ πολλάκις αὐτῶν τὴν μνήμην ὑπομιμνῄσκων τὰ ἔθνη, καὶ τὰς ἐμπεφυκυίας [k] ἀλο- γίστους ἡμῶν τε [l] κἀκείνοις μίσους αἰτίας ὑποξαιρούμε- νος. ἔθεσιν μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι γένος ὃ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ χρῆται, [m] κατὰ πόλεις ἔθ' ὅπη πολλῆς ἐγγινομένης τὴν διαφορᾶς. τὸ δίκαιον δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως [n] ἐπιτηδευόμενον λυσιτελέστατον ὂν Ελλησίν τε καὶ Βαρβάροις, οὗ πλεῖστον οἱ παρ' ἡμῖν νόμοι λόγον ἔχοντες ἅπασιν ἡ- μᾶς, εἰ καθαρῶς ἐμμένοιμεν αὐτοῖς, εὐνους καὶ φί- λους ἀπεργάζονται. διὸ καὶ ταῦτα παρ' ἐκείνων ἡμῖν ἀπαιτητέον, καὶ δέον οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ὑπο- τηδευμάτων οἰεσθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς καλοκἀγαθίαν ὑποτιθείως ἔχειν. τοῦτο γὰρ κοινὸν [o] ἅπασιν, καὶ μόνον ἱκανὸν διασώζειν τὸν τῶν ἀνθρώ- πων βίον. [p] ἐπάνειμι δὲ ὅπῃ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστο- ρίας.

"LO S. Judæi Cyrenenſes, pro quibus jam Au- "guſtus ſcripſit Flavio Libyæ prætori, aliiſque "iſtius provinciæ procuratoribus, non eſſe vetan- "dos mittere ex more patrio ſacram pecuniam "Hieroſolyma, nunc me interpellarunt, dicentes "ſe vexari à delatoribus quibuſdam improbis, ve- "tarique hoc facere ſimulatione quorundam tribu- "torum quæ minime debentur: quibus ſine ulla "moleſtia in integrum reſtitui jubeo, etiam ſacram "urbis uniuſcujuſque pecuniam, ſi quæ homini- "bus erepta fuerit ad eam colligendam cuſtodien- "damve delectis, curarique *in poſterum* ut res iſtæ "Judæis, qui illic ſint, in melius cedant.

6. "CAJUS NORBANUS FLACCUS "PROCOS. SARDIANORUM MAGI- "STRATIBUS S. Cæſar mihi ſcripſit, jubere "ſe, ut Judæi, qui more patrio *ſacram* pecuniam "collegerint, nequaquam vetentur eam Hiero- "ſolyma mittere. Vobis itaque ſcripſi, ne vos la- "teat quod & Cæſar & ego hoc ita fieri volu- "mus.

7. Nec aliter Julius Antonius procoſ. reſcripſit *Julii Antonii literæ ad Epheſios.* "EPHESIORUM MAGISTRATIBUS, SE- "NATUI, POPULO S. Judæi, Aſiam habi- "tantes, mihi, idibus Februariis Epheſi jus red- "denti, indicaverunt, Cæſarem Auguſtum & A- "grippam ipſis conceſſiſſe, ut ex ſuis legibus & "inſtitutis viverent, & primitias, quas unuſquiſ- "que ſponte ſua ex pietate in Deum ſolvet, liceat, "nemine prohibente, cum comitatu *Hieroſolyma* "deportare. rogabantque ut ipſe, convenienter iis "quæ à Cæſare & Agrippa conceſſa erant, meam "ſententiam decreto ſancirem. Volo itaque vos "ſcire, Cæſaris & Agrippæ voluntatem eſſe, ut "permittantur pro libitu vivere atque agere juxta "patriam conſuetudinem.

8. Et hæc quidem apponere neceſſe habui, ut oſtenderem Græcis, quorum in manus maxime perventura ſunt quæ de rebus noſtris geſtis per- ſcripſi, quod ſuperiore tempore omni in honore habiti, nequaquam à magiſtratibus prohibiti fue- rimus ex patriis legibus vitam inſtituere; ſed eo- rum etiam auctoritate freti & muniti religionem Deique cultum conſervavimus. Sæpius autem il- lorum mentionem facio, ut gentes *nobis* reconci- liem, odiique in nos & illum cauſas in hominibus nihil penſi habentibus inſitas ejiciam. Nam gens quidem nulla eſt, quæ tota eiſdem utitur inſtitu- tis, ſed oppidatim *fere* diſcrepatur plurimum. At jus ipſum omnibus ex æquo hominibus accom- modatur, tam Barbaris utile quam Græcis: cujus quidem rationem habentes maximam quæ apud nos ſunt leges, faciunt nos, eas recte modo obſer- vemus, cunctis hominibus benevolos & amicos. Quamobrem par eſt, ut & iſta ab illis expetamus; neque nos arbitrari à ſe alienos debent *alii*, in eo quod inſtitutis differamus, ſed id potius ſpectare an ad virtutem & probitatem comparata ſint. Hoc enim ad omnes communiter pertinet, ſolumque per ſe ſufficit ad tuendam hominum vitam. Sed ad narrationem inſtitutam redeo.

s Τότε ὄντα] Τόν τε ὕπατα *Vat.* & *Hen.*
t Φλάκκον,] *L. B.* Φάκιον.
v Επηρεάζοιντο,] Επηρεάζοιεν *Vat.*
x Ενοχλουμένοις,] Ενοχλουμένους *Hen.* & *Vat.*
y Σαρδιανῶν] ΕΦΕΣΙΩΝ apud *Philonem* in lib. *de Legatione ad Cajum*, p. 1036.
z Αρχουσι] *L. B.* ἄρχοντι καὶ βουλῇ.
a Οσοι ἂν ὦσιν] Forſan ἃ ἂν ὦσιν, ut apud *Philonem.*
b Συναγαγόντες,] *L. B.* συνάγοντες.
c Ιούλιος Αντώνιος ἀνθύπατος] *Ruſinus* Proconſul. SPANH.
d Τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε] Deſunt in *L. B.*
e Ανακομιδῆς συμπροθυμουμένους,] Rectius forſan ἀνακομιδῆς χάριν συμπροθυμουμένους ποιεῖν. Verum hoc non ſufficit ad locum integritati ſuæ reſtituendum. Videſis *Annott.* HUDS. Videntur quædam deeſſe. Fortaſſis hoc modo defectus ſupplebitur: καὶ ἐρρῶσθαι, ἀνακομιδῆς χάριν συμπροθυμουμένους ποιεῖν. COCC.
f Εν] Fortè ἐμοὶ. COCC.
g Αὐτοὺς χρῆσθαι] Αὐτοῖς *Vat.*
h Ανωθεν ὑπετυγχανοντες,] Αὐτοῖς *Vat.* & *Hen.* à prima manu.
i Αλλὰ καὶ] Ita è *Cod. Vat.* vel συνεργοῦμεν, quomodo *Epiphanius* legiſſe videtur, qui vertit, *ſed & defendebamus, religiones & honores in Deum ſervantes.* ἀλλὰ καὶ συνεργοῦς μαθηματων τὰ ἔθ. in *Editis Aliiſque.*
k Αλογίστους ἡμῶν] Τοῖς ἀλογίστοις ἡμῶν *Vat.* & *L. B.* τοῖς ἀλογίστοις ὑμῶν *Hen.*
l Κἀκείνοις] *L. B.* κακείνων.
m Κατὰ] *L. B.* καὶ κατὰ.
n Επιτηδεύεσθαι λυσιτελέστατον ὄν] Επιτηδεύοντες *Vat.* & *Hen.* à pr. m. HUDS. *L. B.* ὡς ἐπιτηδεύοντες, ſed *Coccejus* ita corrigit ὁμοίως ἐπιτηδεύειν; vel ἐπιτηδεύειν ὡς λυσιτελέστατον. HAV.
o Απασιν,] *L. B.* ἅπασι ὄν.
p Επάνειμι δὲ] Επάνειμι ὃ πάλιν ἐπὶ τὰ σ. *Vat.*

CAP. VII.

XI. *Quomodo, poſt Herodis deſcenſum in ſepulchrum Davidis, ingraveſcebat diſſidium in domo Herodis.*

Herodes pecunia egens deſcendit in ſepulchrum Davidis.

HErodes vero, qui tum in regno ſuo tum extra ingentes ſumptus faciebat, cum jam ante audiviſſet, Hyrcanum ſuum in regno anteceſſorem, aperto ſepulchro Davidis, inde tria millia talentorum argenti abſtuliſſe, atque ibi multa adhuc plura reſtare, quæ ejus largitioni abunde ſufficerent, multo quidem ante in animo habebat ut idem faceret: tunc vero noctu recluſo ſepulchro, eo cum amicorum ſuorum fideliſſimis intravit, cavens ne id in urbe reſciſceretur. Et pecunias quidem depoſitas ſimiliter ac Hyrcanus non invenit, ſed aurea ornamenta multumque ſupellectilis pretioſæ, quæ omnia abſtulit. Ac, dum accurate rimatur, voluit & ulterius progredi etiam uſque ad conditoria, in quibus ſita erant corpora Davidis & Solomonis. Et duos quidem è ſuis ſatellitibus amiſit, flamma ex adytis (ut ferebatur) prodeunte quæ in intrantes incidit: ille vero perterritus exiit, & placandi numinis gratia, exſtruxit in oſtio ſepulchri magnis ſumptibus monumentum albo lapide. Hujus etiam operis meminit Nicolaus hiſtoriarum ſcriptor, qui eo tempore floruit; non tamen *memoravit* quod *in ſepulchrum* deſcenderit *rex*, ut qui præter decorum id factum eſſe noverit. Quin & in aliis ad hunc modum ſcribit. * Nam cum & in regno ejus vixerit & ſimul cum eo, quæ illi grata eſſent, eique inſervirent, ſcriptis mandavit, ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinerent: inſuper & multa ejus facinora manifeſto injuſta aliis coloribus depingens, & quantum potuit occultare ſtudens. Ille etiam Mariamnes ejuſque liberorum cædi, crudeliter à rege perpetratæ, ſpecioſam cauſam aſtruere volens, illam calumniatur quod impudice ſe geſſerit, juveneſque quod inſidias ſtruxerint. totoque opere idem fecit, quæ à rege præclare geſta erant nimium extollens, quæ vero improbe egerit excuſare laborans. Cæterum illi, ut dixi, facile quis poteſt ignoſcere. nam id ſibi negotii dedit, non ut res geſtas aliis narraret, ſed ut regi gratificaretur. Nos vero, qui etiam generis propinquitate Aſamonæorum reges attingimus, proptereaque ſacerdotii honore fungimur, minime id nos decere rati ut illorum gratia falſi quid audeamus, incorrupte ſinceréque res *ante* actas exponimus, multos quidem è poſteris illius regno potitos adhuc reverentes, ita tamen ut veritatem quam eos pluris fecerimus, † etſi, dum id honeſte fiebat, acciderit etiam, ut eos ipſos nobis iratos habuerimus.

Nicolaus Damaſcenus notatur.

Joſephus ex ſtirpe Aſamonæorum.

Herodis domeſtica turbæ.

2. Cæterum Herodis domeſticæ res, poſteaquam ſepulchrum aggreſſus eſt, indies deterius ha-

ΚΕΦ. ζ.

Ως ὠ τῳ Ηρώδῃ καταβασιν εις τ Δαυίδ τάφον, μέζόνως ἐτασιάσθη τὰ πρὸς τῳ οἰκίαν Ηρώδ.

ΟΓὰρ Ηρώδης, πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, εἰς π τὰς ἔξω καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χρώμενος, ἀκηκοὼς ἐπ τάχιον ὡς Υρκανὸς ὁ πρὸ αὐτ βασιλεὺς, ἀνοίξας τ Δαυίδ τάφον χρυσίᾳ λάβοι τριςχίλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων ἔπ, καὶ δυναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι τῆς χορηγίας, οκ πλείονος μὲν δ' ἐννοίας εἶχεν τῳ ἐπιχειρησιν· ἐν ᾗ τῷ τότε νυκτὸς ἀνοίξας τ τάφον, εἰσέρχε πραγματευόμενος ἥκιστα μὲν ἐν τῇ πόλ φανερῶς εἶναι, παρειλημμένως ᾗ τοὺς πιστοτάτους τ φίλων. ἀποθέσιμα μὲν οὖν χρήματα, καθάπερ Υρκανὸς, οχ εὗρεν· κόσμον ᾗ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολλὸν, ὃν ἀνείλετο πάντα. περιῆν δ' εἶχεν, ἐπιμελέστερον ποιούμενος τῳ ἐρεύναν, ενδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κ τὰς θήκας, ἐν αἷς ἴω ᾗ Δαυίδ κ ᾗ Σολομῶνος τὰ σώματα. κ δύο μὲν αὐτῶ τ δορυφόρων διεφθάρησαν, Φλογὸς ἔνδοθεν εἰσιούσης βαπανήσεως ὡς ἐλέγετο. φειδόμενος δ' αὐτὸς ἐξῆλθ, κ ᾗ δείσας ἱλαστήριον μνῆμα λιθικῆς πέτρας ἐπὶ τῷ στομίῳ κατασκευάσατο, πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ· τοῦτο δ Νικόλαος, ὁ κατ' αὐτὸν ἱστοριογράφος, μέμνηται ᾗ κατασκευάσματος, ὁ μὴν ὅτι κατῆλθεν, οκ εὐπρεπῆ τῳ πράξιν ὑπισχνούμενος. Διαπλεῖ ᾗ δ τὰ ἄλλα τὸν τ τρόπον χρώμενος τῇ γραφῇ. ζῶντι γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ δ συνὼν αὐτῷ, κεχαρισμένως ἐκείνῳ δ καθ' ὑπηρεσιαν ἀνέγραφεν, μόνον ἀπτόμενος τ πρὸς εὔκλειαν αὐτῷ φερόντων· πολλὰ ᾗ δ τ ἐμφανῶς ἀδίκων ἀντικατασκευάζων, κ μὴ πάσης αἰτιᾶς ὑπεκρυπτόμενος. ὅς γε δ τ Μαριάμμης δίκαιον, κ τ παίδων αὐτῆς ὡμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον, εἰς εὐπρέπειαν ἀναγὰν βυλόμενος, ἐκείνης τε ἀσέλγειαν, κ τ νεανίσκων ἐπιβουλὰς καταψευδε. καὶ διατετέλεκεν τῇ γραφῇ, τὰ μὲν πεπραγμένα δικαίως τῷ βασιλεῖ, πρόπορον ἐγκωμιάζων, ὑπὲρ ᾗ τ θανουμηθέντων ἐπαιτιασμένως ἀπολογούμενος. ἐκείνῳ μὲν οὖν, πολλῷ ἄν τις, ὡς ἔφην, ἔχοι τῳ συγγνώμην. ὁ γὰρ ἰσοτιμίαν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ ὑπεροχὴν τῷ βασιλεῖ τούτῳ ἐποίει. ἡμεῖς ᾗ δ γένους ὄντες ἀγχοῦ ᾗ ἐξ Ασαμωναίων βασιλέων, καὶ διὰ τὸν αὐ τιμὴν τῳ ἱεροσύνην ἔχοντες, τὸ ψεύσασθαί π ὑπὲρ αὐτῶν οκ εὐπρεπὲς ὑπολαμβάνοντες, καθαρῶς καὶ δικαίως ἐκτίθεμεν τὰς πράξεις, πολλοὺς μὲν τ ἐγγόνων τ ἐκείνου βασιλεύοντας ἔτι δ' ἐντροπὴν ἔχοντες, τῳ δ' ἀλήθειαν πρὸ ἐκείνων τετιμηκότες, ᾧ ὅτι δικαίως ἐγένετο, ρ σωθὲν τε παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ὀργῆς τυγχάνειν.

β'. Ηρώδης ᾗ διὰ τῳ ἐπιχείρησιν ᾗ ἐπαίνου τῷ πάθῳ, χεῖρον ἐδόκει πράττειν ἐν τοῖς κ τῳ οἰκίαν, εἴτε

q Ο γὰρ Ηρώδης,] Ηρώδης ᾗ *Busb.*

r Βασιλεὺς,] Βασιλεύσας *Busb.* & *Zonar.*

s Εἰ, κ δυναμένων] Ita lego cum *Cod. Hen.* πλειόνων ἔτι κ δ. in *aliis.*

t Περιμαθόμενος] Περιματεύόμενος *Busb.*

v Φανερῶς εἶναι,] Φανερὸς *Hen.* (*Coccejus*) & *Busb.*

x Κόσμον ᾗ χρυσοῦ] Κοσμον ᾗ πολὺ κειμελίων χρυσῶν *Busb.* & *Zonar.* κόσμον ᾗ χρυσοῦν κειμηλίων πολὺ *Vat.* & *Gall.*

y Ανείλετο] Ανείλατο in *Editis Aliiſque.*

z Δύο —— ἅπαντων] Inde *Zonaras* p. 247. A. B. SPANH.

a Ενδοθεν] Ενδον *Vat.* verum ἔνδοθεν juxta *Epiphan.*

b Απανθώσης ὡς ἐλέγετο.] Απανήσασης *Zonar.*

c Επὶ τῷ στομίῳ] Επὶ τ στομίων κατεσκεύασε πολυτελεστάτῃ δ'. *Busb.* ἐπὶ ᾗ ς. κατεσκεύασε πολυτελεστάτῃ δ'. *Gall.*

d Οὐ κατῆλθεν,] Καὶ κατῆλθεν *Busb.* & *Vat.* ἔτι κατῆλθεν *Hen.* à prima manu.

* *Nam cum & in regno eius vixerit & ſimul cum eo,*] *Nam cum vivente illo & regnante ſcriberet, regique, cujus gratiam magni faciebat, obſecutus eſt, eaque tantum attigit, quæ ad ipſius gloriam pertinerent.* &c. *Grot.* in Epiſt. p. 49.

e Ζῶντι] *L. B.* συνὼν ſed *Coccejus* jubet ſcribere ζῶν τι.

f Μόνον] Μόνων legit *Coccejus.*

g Τῶν πρὸς εὔκλειαν] Sic forſan *Epiphanius*, qui vertit, *quæ ad gloriam ejus pertinebant.* τ εὐκλειαν αὐτῷ φερόντων *Vat.*

h Εμφανῶς] Εμφανῶν ἀδίκων *Hen.* & *Vat.* atque in forſan *Epiphan.*

i Πάσης] Abeſt a *L. B.*

k Ωμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον,] Οὕτως ὡμῶς τ. β. πεπραγμένον *Vat.* ὕτως ὡμῶς τ. β. πεπραγμένων *Hen.*

l Ασχῦ ᾗ ἐξ Ασαμωναίων] Ασχῦ τ ἐξ Ασαμωναίων *Vat.* ἀσχῦ τ ἐξ Αταμουναίων *Hen.* & *L. B.*

m Τῷ ἱεροσυλίῳ] *L. B.* κ τῳ ἱεροσυλίῳ.

n Υπὲρ αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

o Ηι, ὅτε δικαίως ἐγίνετο,] Ita lego, ᾧ *Hen.* à prima manu. ᾧ in *Editis Aliiſque.* mox pro συνίεσθαι τι mallem συνέσαι. HUDS. Forte ὅ ὡ μὴ &c. COCC.

p Συνίεσθαι τι] Fortè μ συνίεσθαι. SPANH. *L. B.* συνίεσθαι ᾗ. *Coccejus* συνίεσθαι δή.

† *Etſi,*] Vel, *ſi quid forte, dum honeſte fiebat, ipſos offenderit.* ac ſi lectum fuiſſet συνίεσθαί τι.

q Πλείω

εἶτα δὴ ⸗ μιαίμαλ⸗ ὑπιδόν⸗ εἰς ἃ μάλιστα ἀ ποέπρον ἐνόσει, [q] πλείω γνέαζ [r] πρὸς ἀνηκέστους ἐξελθεῖν συμφορὰς, εἴτε καὶ τ τύχης ἐν [s] ἐκείνοις τῷ ὑπίθεσιν ποιμένης, [t] ἐν οἷς τὸ κ τῷ αἰτίαν εὔκαιρον ὀ μικρὰν πίστιν [v] παρεῖχε ⸗ διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῷ τὰς συμφορὰς ἀσπυντηκέναι. ἔσεις γὰ ὡ ὥσπερ ἐμφυλίου πολέμου [x] κ τῷ αὐλῷ, καὶ μίσος πρὸς ἀλλήλους ἀνθυπερβαλλομένων τῆς διαβολαῖς. ἐστατήκ δ' ἀεὶ κ τ ἀδελφῶν Ἀντίπατρ⸗, δεινὸς ὢν, [y] ἔξωθεν μὲν [z] περιβάλλειν αὐτὸς τῆς αἰτίαις, αὐτὸς ἢ πολλάκις ἀπολογούμενος τόπον [a] λαμβάνειν, ἵν' ἢ τὸ δοκοῦν εὔνοιαν πίστιν αὐτῷ πρὸς τὰς ὑπιχειρήσεις ὧν ἐδόκει. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποικίλως ἐκπεριελήλυθέ τ πατέρα, μόν⸗ ὑπὲρ τ ἐκείνου σωτηρίας ἅπαντα πράττειν αὐτὸς [b] πεπιστευκώς. ὁ ἢ κ Πτολεμαῖον, ὃς ὢν [c] αὐτῷ διοικητὴς τ τ βασιλείας πραγμάτων, Ἀντιπάτρῳ σωίστη, καὶ μ τ ἐκείνου μητρὸς ὑπὲρ τ ἐπιόντων ἐβουλεύετ⸗. καὶ καθόλου τὰ πάντα ἦσαν ὅτοι, καὶ πράττειν ὅσα θέλοιεν, καὶ πρὸς δύσνοιαν ἄγειν τὸν βασιλέα τ ἔξωθεν [d] οἷς ἐδόκει συμφέρειν. οἱ δ' ἐκ τ Μαριάμμης χαλεπώτερον ἀεὶ διετίθεντ⸗, [e] κ τὴν ἀτιμίαν ἐπ' εὐγενείας ὁρῶντες ἔφερον [f] παρεωσμένοι, καὶ τάξιν ἀτιμοτέραν ἔχοντες. αἵγε μὲν γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα, θυγατὴρ Ἀρχελάου Γλαφύρα, μίσ⸗ εἶχεν εἰς τὴν Σαλώμην, καλά τε τὴν πρὸς τ ἄνδρα διάθεσιν, κἀκ τ πρὸς τὴν ἐκείνης θυγατέρα δοκεῖν ὑπερηφανώτερον διακεῖσθ⸗. συνῴκει μὲν γὰ Ἀριστοβούλῳ, τὴν ἢ ἰσοτιμίαν αὐτῆς [g] ἀνηξιοπαθοῦσα Γλαφύρα.

γ'. Δωρὰς ἓν τούτης ἦρτο⸗ ἐμπεπωκυίας, ὑπ' ὁ ⸗ βασιλέως ἀδελφὸς Φερώρας ἐξ ὧν παρεσχῆς τὴν. ἰδίαν ἢ ὑπόθεσιν ὑποψίας κ μίσους εἶχεν. [h] ἐμπεπωκὼς μὲν γὰ εἰς ἐρωτα δουλόσους αὐτῷ γυναικὸς, ἥτις ἢ τ ἀνθρώπου μεμνόστως ὅτι τοσοῦτον κρατούμεν⸗, ὡς' αὐτῷ ⸗ τ ⸗ βασιλέως ἐγγυησείσης θυγατρὸς, τὴν μὲν ὑπερηφανῆσαι, πρὸς ἢ [i] τῇ δούλῃ τ νοῦν εἶχεν. ἤχθετ⸗ ἢ ἀτιμασθεὶς Ἡρῴδης τῷ πολλὰ μὲν εὐεργετῆσαι τ ἀδελφὸν, [k] δυνάμ ἢ ⸗ κοινωνὸν ἔχειν τ βασιλείας, οὐχ ὅμοιον εἰς τὰς ἀμοιβὰς ὁρῶν, καὶν τῷ προσώπῳ δυσυχεῖν ὤετ⸗. κ τὴν μὲν κόρην, μὴ τυχὼν Φερώρα δικαίᾳ, παιδὶ Φασαήλου δίδωσιν· αὐτὸς ἢ, χρόνου διελθόν⸗ οἰόμεν⸗ ἤδη παρηκμακέναι τὴν ὑπιθυμίαν [l] τῷ ἀδελφῷ, πρῶτόν τε τ πρώτων ἠτιᾶτ⸗, κ τὴν δευτέραν ἠξίου λαμβάνειν· Κύπρ⸗ δ' ὀνομαζέτ⸗. Φερώρα ἢ [m] συμβουλεύει Πτολεμαίῳ⸗ ἤδη παυσαμένῳ τ εἰς τ ἀδελφὸν ἀτιμίας, καταβαλεῖν τ ἔρωτα. κ γὰ αἰσχρὸν εἶναι δούλης ἡττώμενον, ὑποστρέφειν μὲν αὐτὸν τ εὐνοίας τ ⸗ βασιλέως, αἴτιον ἢ κἀκείνῳ παρεσχῆς ⸗ μίσους πρὸς αὐτὸν καθίστασθ. ταῦτ' ἐκεῖν⸗ [n] εἰδὼς λυσιτελήσοντα, τῷ κ πρότερον ἐν Διαβολαῖς γνόμεν⸗ [o] συνεγνῶσθαι, τὴν μὲν ἄνθρωπον, ἤδη ⸗ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἔχων, ὑποπέμπε⸗· βασιλεῖ ἢ ὡμολόγ λήψεσθ τ δευτέραν αὐτὸ θυγατέρα, κ τριακοστὴν ἡμέραν συνέθετ⸗ τ γάμ, συνεπομνύμεν⸗ ὡς οὐδὲν ἔτι κοινώνημα πρὸς τὴν ὑποπεμφθεῖσαν ἕξει. διελθουσῶν ἢ τ τελάκοντα ἡμερῶν, τοσοῦτον ἦν ἥττων ⸗ ἔρωτ⸗, ὥστε μηδὲν μὲν ἔτι ποιῆ-

bebant, ſive diris ultricibus in eam partem invadentibus qua jam ante maxime laborabat, ut malum ingraveſceret ad inſanabilem uſque calamitatem, ſive fortuna eo tempore in illum impetum faciente, quo res opportunè adeo ceciderunt, ut fidem haud parvam facerent ipſum propter impietatem in miſerias iſtas incidiſſe. Diſſidium enim erat in regia quod belli civilis ſpeciem præ ſe ferebat, & mutua creſcebant odia, unde alii alios certatim calumniis onerabant. Antipater autem ſemper aliquid adverſus fratres moliebatur, adeoque malitioſe verſutus erat, ut eos ab aliis inſimulandos curaret, & ipſe ſæpe eos ſimulate excuſaret, ut quoniam benevolus videretur facilius conata ſua perficere poſſet. Atque hoc pacto ita callide patrem circumveniebat, ut crederet unum eſſe Antipatrum, cui patris ſalus ſummæ curæ foret. Quinetiam Ptolemæum, negotiorum regni ſui procuratorem Antipatro commendavit *rex*, ac magnis de rebus cum Antipatri matre conſultabat. In ſumma ii omnia erant, ut & quæ vellent facerent, & in alios prout iis videretur regis odium commoverent. Erat autem ea res Mariamnes filiis indies gravior; & quod ad omnia ſumma nati eſſent, minimum eos pupugit dedecus, neque ſe repelli ſuamque dignitatem minui ferre poterant. Immo & de feminis, Glaphyra Archelai filia Alexandri conjux, ſimultatem cum Salome exercebat, partim propter ſuum in maritum amorem, partim quia habita eſſet paulo inſolentior in ejus filiam. nam nupta quidem erat Ariſtobulo, quam illa pari ſecum dignitate eſſe indigne ferebat.

Antipatri callliditas.

Diſſidia inter mulieres.

3. Cæterum altera hac lite exorta, etiam turbas ciebat Pheroras regis frater. Illi vero erat privata ſuſpicionis & odii cauſa. Nam amore quidem captus eſt ſervæ mulierculæ, quam habebat, atque ita perdite eam adamavit, ut ſpreta regis, quam ſibi deſponderat, filia, ſervæ totus adhæreſceret. Quam rem ægre ferebat Herodes, quaſi contumelia affectus, cum frater quem tot beneficiis ornaverat & eo potentiæ evexerat ut pene regni ſocius eſſet, ſibi in amore parum reſponderet: atque in eo homine ſeſe infelicem eſſe exiſtimabat. Et puellam quidem, cum parum æquum haberet Pheroram, Phaſaëli filio nuptam locavit: tempore vero aliquanto poſt, arbitratus fratris amores jam refrixiſſe, de prima apud eum expoſtulavit, & ut ſecundam, nomine Cypron, duceret, poſtulavit. Tum Ptolemæus Pheroræ conſilium dat ut omiſſis amoribus ſuis * fratri opprobrio eſſe deſineret. Turpe enim eſſe, ſervam deperiundo, ſemet privare regis amicitia, eique moleſtiam faceſſere & ſibi odium conflare. Ille itaque, id è re ſua eſſe videns, quod ſibi ante accuſato venia data fuiſſet, cum muliere, quamvis ex ea jam filium haberet, divortium facit: regique pollicebatur, ſe filiam ejus ſecundam ducturam, & nuptias in diem trigeſimum conſtituebat, fide jurejurando data ſibi cum repudiata nihil amplius rei fore. Verum præteritis triginta diebus, adeo amore victus erat, ut nihil eorum præſtiterit quæ pepigerat, ſed iterum ſervæ adhæſerit.

Pheroras in regis odium incurrit, quod ſervam mulierculam regis filiabus prætuleris.

q Πλείω γνῶναι] Supple ὡς. COCC.
r Πρὸς] *L. B.* κ πρὸς.
s Ἐκείνοις τὴν ἐπίθεσιν ποιουμένης] Ἐν ἐκείνῳ *Vat.* & *Hen.*
t Ἐν οἷς] *L. B.* γνοίη.
v Παρεῖχε ⸗] *L. B.* παρείχετο.
x Κατὰ τὸν αὐλὸν,] Κατ' αὐλὸν τὸν βασιλικὸν *Zonar.*
y Ἐξωθεν] Δι' ἄλλων μ αὐτὸς ἀφεδράλλων αἰτίας, αὐτὸς ⸗ πολλάκις ὑπεραπολογούμεν⸗, ἵνα δοκῶν εὔνους ἐκείνοις, ἀνύποπτ⸗ εἴη τῷ πατρὶ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις, κ μόν⸗ τ ἐκείνου σωτηρίας φροντίζων δοκῇ. *Zonar.*
z Περιβάλλειν αὐτὸς] Περιβάλλων *Busb.*
a Λαμβάνῃ,] Λαμβάνων *Busb.* & *Vat.*
b Πεπιστευκώς.] *L. B.* in *Marg.* πεπφκὼς.
c Αὐτῷ διοικητὴς] Ἐπὶ τ σταλμάτων *Busb.*
d Οἷς] *L. B.* ὅσοις.
e Καὶ τὴν ἀτιμίαν] Καὶ τὴν αἰτίαν ὑπ' εὐγ. *Vat.*
f Παρεωσμένοι,] *L. B.* in *Marg.* habet παρεωσμένοι.
g Ἀνηξιοπαθοῦσα] Ita *Busb.* (& *Cocc. L. B.* ἀνειξιοπαθοῦσι) ἰδιαξιοπαθοῦσι *Hen.* à prima manu. ἀναξιοπαθοῦσι in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.
h Ἐμπεπωκὼς —— κρατούμεν⸗,] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH. *L. B.* ἐμπεπωκώς.
i Τῇ δούλῃ τ νοῦν εἶχεν.] Τῷ δούλῳ *Busb.*
k Δυνάμ ἢ κ κοινωνὸν ἔχειν τ βασιλείας,] Conf. ἀλλοσ. lib. 1. c. 24. §. 5. SPANH.
l Τὰδελφῷ,] *L. B.* τὰδιλφῷ.
m Συμβουλεύ⸗] Ita *Gall.* συμβουλεύῃ in *cæteris.*
* *Fratri opprobrio eſſe deſineret.*] *Al.* fratri obtemperaret. *Vol.* fratrem non amplius contemneret.
n Εἰδὼς λυσιτελήσοντα,] Ἰδὼν *Hen.* à pr. m. εἰδὼν *Vat.*
o Συνεγνῶσθ,] *L. B.* in *Marg.* habet συγγνώμης ἠξιώσθ.

ſerit. Quam rem Herodem ægre tuliſſe iratoque animo palam erat: dum ſibi ſemper aliquod ea de re verbum elabi ſinebat; unde multi ab ira regis occaſionem ſumebant de Pherora detrahendi. Jamque eò proceſſum eſt, ut non dies, non hora ulla quieta foret, quin ſemper novæ aliquæ ſimultates intervenirent, quas ejus conſanguinei & ſummi amici inter ſe exercebant. Nam hinc quidem Salome, quæ animo infenſo infeſtoque erat in Mariamnes filios, ne filiam quidem ſuam, Ariſtobuli juvenum alterius conjugem, paſſa eſt ita ſe in maritum gerere ut poſtulabat conjugium, ei perſuadens ut ſecreta illius colloquia renunciaret, ipſique proderet; & cum aliquid (ut fieri ſolet) offenſionis accidiſſet, multas ſuſpiciones injiciens. Quibus factum eſt ut omnia illorum arcana reſciſceret, & filiæ animum alienaret à marito. Atque illa matri gratificans narrabat, illos ſæpiuſcule, dum ſeorſum eſſent, mentionem facere Mariamnes, patrem vero odiſſe, atque identidem denunciare, ſi unquam rerum potirentur, facturos de filiis, quos Herodes ex cæteris uxoribus ſuſtuliſſet, ſcribas paganos; (ad quod munus idoneum fore ſtudium quod tum in literas impenderent) feminis vero, ſi unquam matris ſuæ mundo comptas viderent, minari, facturos, ut pro præſenti veſtitu & deliciis centonibus induti includerentur, ut ne ſolem quidem aſpicerent. Hæc continuo à Salome regi referebantur: atque ille ea dolenter quidem audiebat, operam vero dabat ut omnia componeret. Suſpicionibus autem adeo erat exagitatus, ut deterior indies fieret & omnibus contra omnes crederet. Quanquam tunc filios quidem objurgavit, & audita eorum purgatione, paulo melius in præſentia ſe habuit. at poſtea tamen longe pejora evenerunt.

Salome filiam ſuam eò perduxit, ut ſecreta domus mariti proderet.

Nonnulla à Salomes filia patefacta contra maritum.

4. Nam Pheroras cum ad Alexandrum veniſſet, qui Glaphyram, ut memoravimus, Archelai filiam *in uxorem* habuit, ſeſe ex Salome audiviſſe dicebat, Herodem efflictim amare Glaphyram, nec facile deſiderium ejus leniri poſſe. Qua re audita, ille, ex juventutis fervore & zelotypia vehementer inflammatus erat; & quam comitatem Herodes erga puellam ſæpe honoris cauſa exhibuit in pejorem partem vertebat, ſuſpicione injecta ex iis quæ audierat. Atque doloris ex ea re impatiens, patrem adiit, eique Pheroræ verba non ſine lachrymis refert. Herodes autem multo magis ira percitus, & ſe turpis adeo criminis falſo inſimulari non ferens, turbatus eſt, ſuorumque malitiam ſæpe deplorabat, exprobrans ipſis, quàm magnis eos affecerit beneficiis & quam indigne ab iis acceptus fuerit. Moxque Pheroram evocat, &, cum multis cum opprobriis oneraſſet, "Omnium, in-
"quit, *hominum* nequiſſime, adeone ſupra modum
"& inſigniter ingratus evaſeris, ut talia de nobis
"cogites, talia loquaris? Nonne perſpectam habeo
"quid velis, quod non ſolum ut nobis convicia
"faceres hujuſmodi ſermones cum filio inſtitueris,
"ſed ut ſuaderes mei in interitum inſidias & ve-
"neficia parari? Quis enim, niſi qui Deum præ-
"ſentem haberet ut iſte puer, non ultum iret pa-
"trem ob hujuſmodi criminis ſuſpicionem? Utrum
"tibi videris ſermonem in animum, an in dex-

Quod ægre ferat Herodes.

σαι τ ὠμολογημένων, πάλιν ὃ Δαιτελεῖν ὅλῃ τῇ πρώτῃ. ταῦτα Φανερῶς ἠδη τ Ηρώδιν ἐλύπᾳ, ϗ πρὸς ὀργὴν ἦγεν. ἦσαν οὖν λόγοι τινὲς ἀεὶ [p] παραπίπτοντες παρ' αὐτῷ, ϗ πολλοὶ τὴν ὀργὴν ℰ βασιλέως ἀφορμὴν τ Φερώρᾳ Δαβολῶν ἐποιοῦντο. διέλειπε δ' [q] οὐκέτι τὶς ἡμέρας ὁδὸς ὥρα, καθ' ἣν ἀτρεμεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἀλλ' ἀεί τι προσεπίπλεν [r] καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν ℰ φίλτατων εἰς ἀλλήλους [s] πεποιημένων. [t] τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Σαλώμη χαλεπὴ ℰ δύσνους ἦσα τοῖς ἐκ Μαριάμμης, ἅδε τῇ ἑαυτῆς θυγατέρᾳ συνοικοῦσα Αριστοβούλῳ πατρὶ τῶν νεανίσκων εἶα τῇ δ' γάμῳ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ χρῆσθαι, λέγων εἴπ [v] λαλήσειεν κατ' ἰδίαν ἀναπείθουσα ϗ μωύειν ἑαυτῇ, ϗὰν τοῖς προσκρούσμασιν, οἷα συμβαίνῃ, πολλὰς ὑποψίας εἰσάγουσα. δι' ὧν αὐτὴ μὲν ἅπαντα τὰ κατ' ἐκείνους ἐμάνθανε, δύσνουν δ' τῷ παῖδα τῷ νεανίσκῳ πεποιήκει. χαριζομένη δ' ἐκείνη τῇ μητρὶ πολλάκις ἔλεγεν ὡς μεμνῶτο μὲν ἰδιάζοντες ἐκεῖνοι τ Μαριάμμης, ἐσυγήκασι δ' τ πατέρα, σωεχὲς δ' Δαπελοῦσιν, εἰ τύχοιεν αὐτοὶ ποτε τ ἀρχῆς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν παῖδας Ηρώδη γεγυμνέους, [x] κωμογραμματεῖς καθίσαντες· [y] ἁρμόσειν γὰρ εἰς τοιαύτην χρείαν τὸ νῦν ὀπιμελὲς αὐτῶν ϗ πρὸς [z] παιδείαν ἐσπουδασμένον· τοὺς δὲ γυναῖκας, εἴ ποτε ϗ τούτους [a] εἴδοιεν δ' μητρῴῳ κόσμῳ μετάγουσας, ἀντὶ τ παρούσης ἀβρότητος ἀπελεῖν ὡς [b] τείχεσιν ἠμφιεσμένας [c] καθειργνῦσθαι, μηδὲ τ ἥλιον βλέπουσαν. ταῦτ' εὐθὺς ἀπηγγέλλετο Δι' τ Σαλώμης τῷ βασιλεῖ· κἀκεῖνος ἦκουεν μὲν ἀληθῶς, ἐπιεικὴς δ' διορθοῦτο. σκαιὸς δ' τῆς ὑποψίας, ϗ χείρων ἀεὶ γινόμενος ἅπασιν ἐφ' πάντων ὠργίσθη. ὁ μὲν ἀλλὰ τότε μὲν ὠπιστόλιξας τοῖς παισὶν, ἀπολογησαμένοις ῥᾴον εἰς τ καιρὸν ἐγένετο. τῆς δ' ἐξῆς πολὺ [d] χείρω προσέπεσεν.

Pheroras calumniatur Herodem de amore Glaphyræ.

δ'. Ο γὰρ Φερώρας ἐλθὼν πρὸς τὸν Αλέξανδρον, ἔχοντα τὴν Αρχελάου θυγατέρα Γλαφύραν, ὡς ἐδηλώσαμεν, Σαλώμης ἔφη λεγούσης ἀκηκοέναι, τ Ηρώδην ἠτιῆσθαι τοῦ τῆς Γλαφύρας ἔρωτος, ϗ δυσαπαρηγόρητον αὐτοῦ τὴν ὀπιθυμίαν εἶναι. τοῦτο οὖν ἐκεῖνος ἀκούσας, ὑπό τε νεότητος ϗ ζηλοτυπίας ἐξεκαίετο· ϗ τὰ κατὰ τὴν τιμὴν εἰς τὴν παῖδα γινόμενα παρ' Ηρώδου, πολλάκις δ' ἦσαν αἱ τοιαῦται Φιλοφρονήσεις, ὀπὶ τὸ χεῖρον ἐλάμβανεν, ἐξ ὑπονοιῶν Δι' τὸν σκῆπτοντα λόγον. οὐκ ἐκαρτέρησέ τι τὴν ὀδύνην δ' πράγματος, ἀλλὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν πατέρα, [e] καταμιγνὺς τὰ ὑπὸ δ' Φερώρᾳ ῥηθέντα μετὰ δακρύων. Ηρώδης δ' πολὺ μᾶλλον ἐκπαθὴς γιγνόμενος, ϗ τὸ σὸν αἰσχύνῃ τ Δημοβούλης ἐψευσμένον ὑ Φέρωρα, ἐτεκμήραλο. ϗ πολλάκις μὲν ὠδύρετο τὴν πονηρίαν τῶν οἰκείων, οἵους εἰς αὐτοὺς γιγνόμενος, οἵων τυγχάνοι. μεταπέμπεται δ' τ Φερώραν, ϗ προσονειδίσας, "[f] κάκιστε ἁπάν-
"των, εἶπεν, εἰς τοῦτο τ ἀμέτρου ϗ πρότητος ἦλθες
"ἀχαριστίας, ὡς τοιαῦτα μὲν περὶ ἡμῶν [g] νοῆσαι, πι-
"αῦτα δ' λαλεῖν; ἆρ' οὐχ ὁρῶ τὴν σὴν προαίρεσιν, ὡς ὑ
"βλασφημίας ἐσχασμένος, τοὺς τοιούτους λόγους τῷ
"παιδὶ προσήνεγκας, ὀπιβουλὴν δ' ϗ φάρμακον αὐ-
"τοῦς πορίσμενος τ ἐμῆς ἀπωλείας; τίς γὰρ ἂν, εἰ μὴ
"δαιμόνων ἀγαθῶν ἔτυχεν ὥσπερ [h] οὗτος ὁ παῖς, ἠνέ-
"σχετο

p Παραπίπτοντες] *L. B.* προσπίπτοντες.

q Οὐκέτι τὶς ἡμέρας] Οὐκ ἔσ' ὅτις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

r Καινὸν ἀγώνισμα τ συγγενῶν] Ita *Lugd. Bat.* nam Alii exhibent καινῶν ἀγωνισμάτων συγγενῶν, quæ mihi minus recta lectio viſa fuit. HAV.

s Πεποιημένων.] Forte πεποιημένων. COCC.

t Τοῦτο μ̀] Vide *Scheidii* Indicem ad *Herodianum*, voce ὅτος.

v Λαλήσειεν] Ita *Busb. Hen. Vat.* & *Epiphan.* λαλήσειαν in *Editis Aliisque.*

x Κωμογραμματεῖς] Conf. ſupr. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

y Αρμόσειν γὰ] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* ab altera manu. ἁρμόσῃ in *ceteris.*

z Παιδείαν ἐσπουδασμένον·] Ita *Hen.* & *Busb.* παιδίαν in *Editis Aliisque.*

a Εἴδοιεν δ' μητρῴῳ κόσμῳ] Ἴδοιεν *Busb.*

b Τείχεσιν] Τειχίνοις *Busb.* HUDS. Conf. αὐτ. lib. 1. c. 24. §. 3. SPANH.

c Καθειργνῦσθαι,] Καθεῖσθαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

d Χείρω προσέπεσεν.] Ita *Busb.* (Coccejus χεῖρον) χείρων in *reliquis.*

e Καταμιγνύς] Καταμιγνὺς τὰ *Vat.*

f Κάκιστε ἁπάντων,] Κάκιστε πάντων *Vat.*

g Νοῆσαι,] Νοῆσαί τε δ' λαλεῖν. *Vat.*

h Οὗτος ὁ παῖς,] Αὐτὸς ὁ παῖς *Vat.*

"χερ τ πατέρα μὴ πίσευδαι Δῆ τοιαύτῃ ὑποψίαι;
"πότερον ὃ λόγον [i] εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ ξίφ⊙ εἰς τὴν
"δεξιὰν ἐμβαλεῖν [k] αὐτῷ δοκεῖς κ᾽ ℰ γεγυμνηκότ⊙; τί
"δέ σοι βάλετα, τὸ μισοῦντά τε αὐτὸν ℭ τ ἀδελφὸν
"αὐτ῾, πρὸς μόνῃ τῇ κατ᾽ ἐμ῀ βλασφημίαν, εὖ-
"νοιαν ὑποκείναδαι, κ᾽ ωθεὶ τούτων λέγειν ἃ τ σῆς
"ἀσεβείας ἦν ℭ νοῆσαι ℭ Δῆβαλεῖν; ἔρρε κάκιστε εἰς
"εὐεργέτην ℭ ἀδελφὸν γνόμεν⊙, κ᾽ σοὶ μὲν ἡ σωειδη-
"σις [l] αὐτὴ συζήσεν· ἐγὼ ὃ [m] νικῶν ἀεὶ τοὺς ἐμοὺς,
"μήτε ἀμυνόμεν⊙ κατ᾽ ἀξίαν ℭ μειζόνως εὐεργετῶν ἢ
"τυχεῖν [n] εἰσι δίκαιοι.

ε. Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεύς. Φερώρας ὃ ἐπ᾽ αὐτο-
φώρῳ τῇ μοχθηρίᾳ [o] ἁλοὺς, Σαλώμῃ ἔφη ταῦτα [p] σεω-
ῆσαι, κ᾽ παρ᾽ ἐκείνης εἶναι τοὺς λόγους. ἡ ὃ ὡς μό-
νον ἤκουσεν, ἐτύχανεν ὃ παροῦσα, πιθανῶς ἀνεβόησεν,
ὡς οὐδὲν εἴη [q] παρ᾽ αὐτῆς τοιοῦτον, κ᾽ ὅτι Δῆ πᾶδός ἐστιν
ἅπασιν εἰς μῖσ⊙ [r] ἀγαγεῖν αὐτῷ ℰ βασιλέως, κ᾽
πάντα τρόπον [s] ἀνελεῖν Δῆ τὴν εὔνοιαν ἣν [t] ἔχῃ ωθεὶ τ
Ηρῴδην, ἀεὶ ωροσυνώσκουσα τὸς κινδύνους· ἐν ὃ τῷ πα-
ρόντι κ᾽ μᾶλλον ἐπιβουλεύεσ᾽. μόνῃ γὰ ἀναπείθουσα [v] τ
ἀδελφὸν [x] ἐκβάλλειν ἣν [y] εἶχε γυναῖκα, λαμβάνειν ὃ
θυγατέρα τῷ βασιλέως, εἰκότως ὑπ᾽ ἐκείνῃ μεμισῆσ᾽.
τοιαῦτα λεγέσης, κ᾽ πολλάκις μὲν ἐπισπαπομένης τ τρι-
χῶν, πολλάκις ὃ τυπίσης τὰ στέρνα, ἡ μὲν ὄψις εἶχε τὶ
ωρὸς τὴν ἄρνησιν πιθανὸν, ἡ ὃ κακοήθεια ℰ τρόπῳ τῷ ἐν
τοῖς [z] γνομένοις ὑποκεισιν ἀπεσήμηνεν. ὁ ὃ Φερώρας εἰς
μέσον ἀπείληπ᾽ο, μηδὲν εὔλογον εἰς ἀπολογίαν ἔχων, εἰ-
πεῖν μὲν ὡμολογηκὼς, ἀκῦσαι δ᾽ ἃ πισεύομεν⊙. ἐγένε
[a] ὃ ἐπὶ πολὺν ἡτε σύγχυσις, κ᾽ ἡ τ λόγων εἰς ἀλλήλους
ἅμιλλα. τέλ⊙ ὃ ὁ βασιλεὺς, τόν τε ἀδελφὸν κ᾽ τὴν ἀδελ-
φὴν μεμισηκὼς, ἀπεπέμπ᾽ο, κ᾽ τ υἱὸν ἐπαινέσας τ ἐγκρα-
τείας, κ᾽ ℰ ωρὸς αὐτὸν ἀνενεγκεῖν τὰς λόγους, ὀψὲ τ ὥρας
ωρὸς ἰατρείαν τῷ σώμα⊙ ἐχώρ᾽ο. τοιαύτης δὲ τ μάχης
ἐμπεσούσης, κακῶς ἤκουσεν ἡ Σαλώμη, παρ᾽ αὐτῆς γὰ ἐδοκῇ
κεκινῆσ᾽αι τὸ [b] ωρὸς τὴν Δῆβολήν· αἵτε τῷ βασιλέως γυ-
ναῖκες ἠχθοντ᾽ο, φύσῃ δυσχερεσάτῃ εἰδυῖα, κ᾽ γινομένῃ
ἄλλοτ᾽ ἄλλῃ κ᾽ καιροὺς [c] ἔχθραν ℭ φίλῃ. ἔλεγον οὖ
ἀεὶ τὶ ωρὸς τ Ηρῴδην κατ᾽ αὐτῆς, κ᾽ τὶ συμπεσὸν ἐπὶ
μεῖζον [d] ἤγαγ᾽ τὴν εἰς τοῦτο παῤῥησίαν.

ς. Ην μὲν γὰ ὁ τ [e] Αραβίας βασιλεὺς [f] Οβό-
δας, ἀπράγμων κ᾽ νωθὴς τὴν φύσιν· Σύλλαι⊙ δ᾽
αὐτῷ [g] διῴκῃ τὰ πολλὰ, δεινὸς ἀνὴρ κ᾽ τὴν ἡλικίαν
νέ⊙ ἔτι κ᾽ καλός. [h] οὕτ⊙ ὑπὸ χρείας οὖ πν⊙
ἐλθὼν ὡς τ Ηρῴδην, σωδειπνῶν [i] ἴδεν τὴν Σαλώμην,
κ᾽ τ νοῦν ἔχων ωρὸς αὐτήν· γνώσκων δ᾽ ὅτι κ᾽ χήρα
[k] τυγχάνῃ, διελέγετο. Σαλώμη δὲ κ᾽ χεῖρον ἢ
πάλαι φερομένη ωρὸς τὸν ἀδελφῶ, κ᾽ τ νεανίσκον οὐχ
ἁπαθῶς ἐρῶσα, ωρὸς τ γάμον ὥρμη᾽ο· [l] τῆς τε με-
ταξὺ φοιτώντων ὅτι τὸ δεῖπνον ἐπεφαίνε᾽ο πλείω τε κ᾽
μὴ μέτρια τ ἐκείνων ὁμολογίας. ταῦτα δὲ αἱ γυναῖ-
κες ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, Δῆγελῶσαι τὴν ἀχημοσύ-

"tram gladium inferuisse, quo parentem confice-
"ret? aut quid tibi voluisti, qui, cum & ipsum
"oderis ejusque fratrem, benevolentiam simulasti,
"duntaxat ut in me calumnias projiceres, atque
"ea *liberius* diceres, quæ tu solus, qua es impieta-
"te, in animo & in ore habere potuisti? Apage,
"pessime de benefactore & fratre meritus, & quam-
"diu vivas te angat crucietque scelerum conscien-
"tia: ego vero non desinam meos *benignitate* vin-
"cere, & debitas pœnas ab illis non exigendo, &
"majoribus quam mereantur beneficiis eos prose-
"quendo.

5. Atque ista quidem rex. Pheroras vero, in manifesto facinore deprehensus, Salomen ista commentam esse dicebat, & ab ea *prima* hæc verba prodiisse. At illa, cum præsens adesset, simulac hæc audivit, exclamavit ratione probabili, nihil tale ab ipsa profectum esse, sed omnes studere eam regi invisam facere, idque modis omnibus agere ut occideretur, propter suam erga Herodem benevolentiam, dum semper pericula prævidet: ac tunc sibi multo infensiores esse. ipsam enim solam fratri suadere, ut quam habebat uxorem repudiaret, regisque filiam duceret; itaque non mirum esse, si fratri invisa foret. Hæc dicens, & sibi capillos subinde vellens pectusque pulsans, ore vultuque fidem faciebat se vere omnia negare, sed ingenii ejus perversitas simulationem in factis esse coarguebat. Interea Pheroras medius tenebatur, nihil quidem ad semet excusandum habens, ut qui se ista dixisse non inficias iverit, sed aliunde audivisse non crederetur. Itaque duravit diutius ea perturbatio, & verborum mutua contentio. tandemque rex, & fratrem & sororem exosus, *eos* dimisit, filioque collaudato, qui ita continens fuisset, & eos sermones ad patrem tulisset, sero admodum ad curam corporis se contulit. Post id dissidium male audiebat Salome, quippe quæ prima videretur istam confinxisse calumniam: & eam regis uxores oderant, scientes eam natura difficilem esse, & quæ subinde mutaretur, & modo inimica modo amica, pro temporis opportunitate, fieret. Itaque Herodi semper aliquid adversus eam dicebant, & ad id majorem audaciam eis addidit casus quidam.

Culpam in Salomen rejecit Pheroras.

Salome se purgat.

Male tamen audit.

6. Erat Arabiæ quidem rex Obodas, homo natura segnis & tardus: hujus autem negotiorum pleraque administrabat Syllæus, vir acer & juvenis adhuc, idemque formosus. Hic *Syllæus* cum aliquando ad Herodem ob aliquod negotium venisset, & inter cœnandum Salomen vidisset, animum ad eam adjecit: & viduam esse cum sciret, cum ea verba fecit. Et Salome, quæ fratri minus quam antea chara esset, neque non juvenem valde amaret, in conjugium consentiebat: ac sequentibus diebus, cum ad cœnam ibatur, multa magnaque signa cernebantur eorum conventionis. Hæc regi referebant uxores, ejusmodi turpitudinem deridentes: & Herodes eadem de re quæsivit etiam ex

Syllei & Salomæ amores.

i Εἰς τὴν ψυχὴν] Εἰς τὴν ψυχὴν ℰ παιδὸς *Busb.* & *Zonar.*
k Αὐτῷ δοκεῖς] Αὐτῇ *Busb.* & *Zonar.*
l Αὐτὴ συζήσειν·] Ita vel αὕτη (prout expresse in *Lugd. Bat.* exstat) legendum censeo pro αὐτῇ, quod præ se ferunt libri omnes.
m Νικῶν] *L. B.* νικάλω.
n Εἰσὶ δίκαιοι.] Εἰσιν ἄξιοι *Vat.*
o Ἁλοὺς,] Abest a *Lugd. Bat.*
p Συνθῆσαι,] Συμπεσεῖν *Vat.* (ut & *Lugd. Bat.* & in *Marg.* συνθήσειν. *Coccejus* legit συνθῆκαι) *Busb.* & *Hen.* à pr. m. συνθεῖναι *Zonar.*
q Παρ᾽ αὐτοῖς τοιοῦτον,] Sic *MSS.* Δῆ deest *Editis.*
r Ἀγαγεῖν αὐτῷ] Καθιστάσειν *Busb.*
s Ἀνελεῖν] Ενέχειν *Vat.* ἀνέχειν *Hen.* à prima manu. & in *Marg. L. B.*
t Ἔχῃ] *L. B.* ἔχοι.
v Τὸν ἀδελφὸν ἐκβάλλειν] Pheroram. SPANH.
x Ἐκβάλλειν] Ἐκβαλεῖν ἣν ἔχῃ γυναῖκα, λαβεῖν ὃ θυγατέρα ℰ βασιλέως· Δῆ τοῦτο μεμισῆσ᾽ *Busb.*
y Εἶχε] *L. B.* ἔχῃ τῶν.
z Γενομένοις] *L. B.* συγκαμμένοις.
a Δὲ] *L. B.* μὲν οὖν.
b Περὶ τὴν Δῆβολήν·] Περὶ τ Δῆβολῆς *Busb.*
c Ἔχθραν] *L. B.* ἐχθραν.
d Ἤγαγ᾽ν] Ηρε τὴν κατ᾽ ἐκείνης ἔχθραν *Busb.*
e Ἀραβίας] *Sc.* Ναβαταίων, ut apud *Strabonem*, l. 16. p. 780.
f Οβίδας,] Οβάδας *Busb.* perperam, ut constat ex *Strabone*, l. 16. p. 781. ubi Οβίδας dicitur. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 1. c. 24. §. 6. SPANH.
g Διῴκει τὰ πολλὰ,] Hic Syllæus Ναβαταίων ἐπίτροπ⊙ dicitur *Straboni*, p. 780.
h Οὕτ⊙ ὑπὸ χρείας] Υπὸ χρείας δέ τι⊙ *Busb.* sine ὅτ⊙.
i Ἴδεν τὴν Σαλώμην,] Εἶδε *Busb.*
k Τυγχάνει,] *L. B.* τυγχάνοι.
l Τῆς τε μεταξὺ] Ita verto ac si lectum esset τῆς τε ἐξῆς, sc. ἡμέρας, aut μεταξὺ acciperetur pro *postea*. Est qui legendum esse conjicit, τοῖς τε μεταξὺ φοιτῶσιν, aut τῆς τε μεταξὺ φοιτησάσης.

ex Pherora, juſſitque ut in cœna obſervaret, quomodo ſe erga ſe invicem gererent. Ille vero retulit, facile ex eorum aſpectibus & nutibus intelligi poſſe, utrumque ad eam rem proclivem eſſe. Poſtea diſceſſit ſuſpectus Arabs: deinde poſt duos aut tres menſes rediit ob eam rem nominatim, & de ea cum Herode loquutus eſt, ab eo Salomen petens in matrimonium. fore enim ei hanc affinitatem non inutilem, ut commercium habeat cum Arabum * regno, quod & jam, ſi poteſtas ſpectetur, ſibi contigit, multoque magis penes ipſum futurum eſſet. Cum autem hoc ad ſororem referret Herodes, & eam interrogaret an ad nuptias conſentiret, protinus quidem illa annuit. Syllæus vero, cum rogaretur ut ipſe in Judæorum mores concederet, atque tum demum matrimonium iniret, (aliter enim fieri non poſſe) non conſenſit, dixitque, ſi faceret, ſe ab Arabibus lapidatum iri: atque ita diſceſſit. Inde Salome à Pherora, ut mulier intemperans, vituperabatur, magiſque etiam à feminis, quæ eam cum Arabe rem habuiſſe dicerent. Cum autem Salome filio ſuo è Coſtobaro nato puellam peteret, à rege fratri ſuo Pheroræ deſponſam, ei tamen non nuptam, quòd, ut antea dixi, *alterius* uxoris amore captus eſſet, *rex* quidem voluit illam ei locare; ſententiam vero mutavit ſuaſu Pheroræ, dicentis, haud fore ut amaret *eam* propter patris ſui cædem; atque ſatius eſſe ut ſibi *in generum* caperet ipſius filium, qui in Tetrarchiam ſucceſſurus erat. Atque ita *prioris offenſæ* veniam impetravit, ſimulque in ſuam ſententiam regem adduxit. Tum illa quidem, mutatis ſponſalibus, nuptum datur Pheroræ puero, rege centum talentorum dote eam locupletante & ornante.

Non fiunt nuptiæ, quod Syllæus in Judæorum mores concedere noluerit.

Herodis filia Pheroræ filio nupta datur.

νλω· Ηρώδης δὲ καὶ ϖῶς τοῦ Φερώρα ϖροσεπωϑάνετο, καὶ τηρεῖν ἐξίσ ϖῶς τὸ δεῖπνον, πῶς τὰ ϖρὸς ἀλλήλους ἐχήκασιν. ἐκεῖνο ἦ ἀπήγγελλεν, ὅτι καὶ νεύμασι καὶ βλέμμασιν οὐκ ἄδηλοι τὰ ὁρμῆς εἰσιν ἀμφότεροι. μετὰ τῦτο, ὁ μὲν Ἀραψ ὑπῆλθ᾽ ὃν ἀπῆλ· Διαλιπὼν ἦ δύο μῆνας ἡ τρεῖς, ἔρχεται πάλιν ὡς ἐπ᾽ αὐτὸ τῦτο, καὶ λόγους Ηρώδῃ ϖροσέφερεν, ἀξιῶν αὖτῳ τῷ Σαλώμῃ δοθῆναι ϖρὸς γάμον. ἔσεσθαι γὰρ οὐκ ἀλυσιτελὲς τὸ κῆδος· ϖλημμέλεια τῆς τῶν Ἀράβων δεχῆς, ἐὰν αὖτῷ καὶ νῦν ἡδὴ παρεῖναι δυνάμῃ, καὶ μᾶλλον ὀφείλεσθαι. ἐφ᾽ ἦ Ηρώδης τὸν λόγον ἀναφέροντος, καὶ ϖυνθανομένης τὰ ἀδελφῆς, εἰ ϖρὸς γάμον ἑτοίμως [m] ἔχοι, ταχέως μὲν ἐκείνη ϖροσήκατο. Σύλλαιος ἦ, ἀξιουμένων αὐτὸν ἐγγεφυρῶσαι τῆς τῶν Ιουδαίων ἔθεσιν, καὶ ϖότε γαμεῖν, ἄλλως γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν, ὐκ ὑϖομένους, ἀλλὰ καὶ καταλευσθήσεσθαι ϖρὸς τῶν Ἀράβων εἰϖὼν, εἰ τοῦτο ϖράξειεν, ἀϖεμάχετο. Σαλώμη οὖν ὅ, τε Φερώρας ἤδη διέβαλλεν εἰς ἀκρασίαν, καὶ μᾶλλον αἱ γυναῖκες, λέγουσαι κοινωνίαν αὐτῇ ἡμᾶς ϖρὸς τὸν Ἄραβα. τῷ ἦ κόρῳ ἐκῶ τὰδελφῷ κατηνεχήκει ὁ βασιλεὺς, ἐκῶ ὁ μὲν Φερώρας οὐκ ἔλαβεν, ὡς ϖρεῖπον, [n] ἠτιμένος τὴν γυναῖκα, αἰτήσας Σαλώμης εἰς τὸν ὁ τὸν οὐκ Κοσοβάρῳ γεγόμενον, ὥρμητο μὲν ἐκείνῳ [p] συνοικίσαι. μεταπείθει ἦ ὑϖὸ ϝ Φερώρα, τὸ νεανίσκον [q] οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι λέγοντος, Διὰ τὴν ἀπώλειαν ϝ πατρὸς, καὶ δικαιότερον εἶναι λαβεῖν τὸ αὐτὸ παῖδα τὸ τετραρχίας ὄντα Διάδοχον. ὕτω δὲ συγχώρησε ῆπειτο, [r] καὶ μετέπεσεν ὕτως. [s] ἐκείνη μὲν ἦν, ἀντιμεταθείσης τὸ ἐγγύης, ἐγαμεῖτο [t] τῷ Φερώρα μειρακίῳ, Φέρνην ὀπτὼ ἑκατὸν τάλαντα ϝ βασιλέως.

CAP III.

ΚΕΦ. η'.

Quomodo Herodes Alexandrum in vincula conjecit: quem non multo poſt Archelaus Cappadocum rex patri ejus Herodi reconciliat.

Ως Ηρώδης συλλαβὼν ἔδησε τὸν Αλέξανδρον, ὃν μετ᾽ ὀλὺ Αρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Ηρώδῃ αὐτῷ ϖατρὶ διήλλαξεν.

Nova turbæ domi Herodis.

ATtamen in tranquillo non erant res domeſticæ, ſed magis magiſque indies creſcebant turbæ. Atque iſtiuſmodi quid accidit, quod ab initiis non adeo honeſtis profectum magnas peperit difficultates. Erant ſpadones *quidam* regi propter formæ elegantiam chariſſimi. quorum unus ei erat à poculis; alter à menſa; tertius ſopiendi regis procurationem habebat, & regni maxima negotia adminiſtrabat. atque hos ab Alexandro *ejus* filio multa pecunia corruptos quidam regi indicavit. Illi vero, cum interrogati eſſent, an cum eo conſueverint & congreſſi fuerint, rem faſſi ſunt; aliud quiddam in patrem flagitium nullum ſcire. Sed cum acrius cruciarentur & in neceſſitatibus eſſent, & à miniſtris in gratiam Antipatri ſemper crudelius torquerentur, *in hanc ſententiam* dixerunt, Alexandrum ſcilicet patri eſſe infenſum, innatumque odium alere; ſeque ab eo monitos, † Hero-

Eunuchorum de Alexandro confeſſio.

ΟΥΚ ἀνεῖτο δὲ τὰ [v] κῆ τῷ οἰκίαν ἀεὶ καὶ [x] μείζως τὰς ϖαραχὰς λαμβάνοντα. [y] καὶ συμϖίϖτει τοιῦτον, ἐξ αἰτίας μὲν οὐκ εὐϖρεϖῆς, χωρῆσαι δὲ ϖρόσω κῆ δυχέρειαν. ἦσαν εὐνοῦχοι τῷ βασιλεῖ Διὰ κάλλος ὐ μετρίως ἐϖαϒδασμένοι. τούτων ὁ μὲν οἰνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον ϖροσφέρειν, ὁ δὲ [z] καταϰοιμίζειν [a] τὸ βασιλέα ϖεπίσῦτο, καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν τῇς ἀρχαῖς. [b] καὶ τὶς ἀγγέλλῃ τῷ βασιλεῖ [c] Διαφθαρῆναι τούτους ὑϖὸ Αλεξάνδρῳ τοῦ ϖαιδὸς ὅτι ϖολλοῖς χρήμασιν. [d] ἀνακρινομένῃσι δὲ ϖῶς [e] μὲν τῆς γεγυμνένης ϖρὸς αὐτὸν κοινωνίας καὶ μίξεως, ὡμολόγουν· ἄλλο δὲ ὐδὲν δυχερὲς εἰς τὸ ϖατέρα ϖωειδέναι. βασανιζόμενοι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν τῇς ἀνάγκαις ὄντες, ἐϖιτιθέντων ἀεὶ τῶν ὑϖηρετῶν, καὶ χαριζομένων τῷ Αντιϖάτρῳ τὸ τοιῦτον, ἔλεγον, ὡς εἴη δυσμένεια ϖρὸς τὸ ϖατέρα καὶ μῖσος ἔμφυτον Αλεξάνδρῳ· ϖροσαινοίη δ᾽ αὐτοῖς Ηρώδην

---

* *Regno*,] Principatu, quem jam ſibi nunc adeſſe, magis vero futurum ex plano credebat. *Epiphan.* cum Arabibus, quorum principatum & ſibi deberi & jam magna ex parte contigiſſe, *Gelen.*

m Εχει,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἔχῃ in *ceteris.*

n Ητιμῶσθαι τὴ γυναικός,] Ita *Vat.* & *Busb.* ἠτιμῶσθαι, forſan pro ἠτιῶσθαι (ut vult *Coccejus*) in *Editis Aliisque.*

o Τὸν ἐκ Κοσοβάρου] Articulus τὸν ex *L. B.* acceſſit. HAV.

p Συνοικίσαι.] Ita *Busb.* (& *Coccejus*) συνοικῆσαι in *reliquis.*

q Οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι] *Fidam non manſuram* vertit *Noldius* in *Hiſt. Idum.* p. 121. 122. qui negat puellam hanc Herode prognatam HUDS. in *Add.*

r Καὶ μετέπεσεν ὕτως.] Καὶ μὴ πείσας ὕτως *Vat.* & *Hen.* à pr. m. καὶ μετέπεσεν ὕτως *L. B.* ſed ſuperſcribitur ὕτως. Legit autem ὕτως *Coccejus.*

s Εκείνη μὲν οὖν,] Ἐκείνης *Hen.* & *Busb.*

t Τῷ Φερώρα μειρακίῳ,] Ita *Baſ.* τῷ τοῦ Φερώρα μειρ. *Busb.* τῷ Φερώρα μειρ. *Gen.*

v Καὶ τῷ οἰκίαν ἀεὶ] Sic lego (adſtipulante nunc *Lugd. Bat.*) & diſtinguo, quo fere modo *Busb.* qui οἰκίαν habet & κῇ poſt ἀεὶ omittit. κῆ τῷ οἰκίαν, ἀεὶ κῇ in *Editis Aliisque.*

x Μείζως τὰς ταραχάς] Μείζον *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Καὶ συμπίπτῃ τοιῦτον.] Καὶ συμπίπτῃ τι τοιοῦτον *Busb.* ἔτερόν τι συνίστασι *Zonar.*

z Καταϰοιμίζειν] Καταδαπάζειν *Zonar.*

a Τὸν βασιλέα πεπίσῦτο,] Illud τὸν è *Cod. Busb.*

b Καὶ τὶς ἀγγέλλει] Καὶ τὶς ἀναγγέλλει *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Διαφθαρῆναι τούτους ὑϖὸ Αλεξάνδρου] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 24. §. 7. SPANH.

d Ανακρινομένῃσι] Ita *Vat.* & *Busb.* ἀνακρίνονται in *Editis Aliisque.*

e Μὲν τῆς γεγυμνένης] Illud μὲν è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.*

† *Herodem imperium abdicaſſe*,] Herodem quidem ſpernere velut ſuperfluum, & cooperientem ſenectutis ſuæ tempora; dum annos ætatis celaret &c. *Epiphan.*

δην μὲν [f] ἀπεγνωκέναι βέλτιον ἤδη τετυχηκότα, καὶ [g] τῷ γήρᾳ ψιμάκαλυμμα καὶ χρόνῳ πιάμενον, μελαίνοντα τὰς τρίχας, καὶ κλέπτοντα τὸν ἔλεγχον τῆς ἡλικίας. [h] εἰ δ' αὐτῷ προσέχοιεν τὸν νοῦν [i] βιαζομένῳ τὴν βασιλείαν, λῷον καὶ μὴ βιαζομένου τοῦ πατρὸς ὄντα ἄλλου τινὸς εἶναι, ταχὺ τὸ πρῶτον ἕξειν ἐν αὐτῇ τόπον. ἀ γὰρ μόνον διὰ τὸ γένος, [k] ἀλλ' ἤδη καὶ ταῖς παρασκευαῖς ἕτοιμον αὐτῷ τὸ κρατεῖν εἶναι. πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἡγεμόνων, πολλοὶ δὲ τῶν φίλων συνεσπᾶσιν, [l] οὐχ οἱ πονηροὶ, πᾶν ὅτι οὖν δρᾶν καὶ πάσχειν.

β'. Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας Ηρώδης, ὅλος ἐγένετο τῆς ἐπηρείας καὶ τοῦ δέους, τὰ μὲν εἰς ὕβριν ῥηθέντα χαλεπῶς, τὰ δὲ εἰς ὑπόνοιαν οὐκ ἀκινδύνως σκληρῶν· ὥστε καὶ μᾶλλον ἐξ ἀμφοτέρων ἠρεθίζετο, καὶ πικρὸς ὢν ἐδεδοίκει [m] μηκέτι τῆς ἀληθείας συνεγκέναι ἐπ' αὐτὸν ἰσχυρότερον, ἢ φυλάξασθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. [n] ἔνθεν δὴ οὐκ φανερᾷ τινὶ ἐρεύναν ἐποιεῖτο, κατασκόπους ἢ τῶν ὑπονοουμένων διεπεμψεν· ὑποψία τε καὶ μίσος πρὸς ἅπαντας ἦν, καὶ τινὶ ὑπόνοια ἐπ' ἀσφαλείᾳ λαμβάνων πολλῷ, [o] καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων αὐτῇ χωρίων διετέλει. πέρας τε ἁπλοῦν ἦν, ἀλλὰ μένειν [p] οἱ νομιζόμενοι μᾶλλον, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἰσχύοντες, ἐδόκουν αὐτῷ φοβεροί· τοῖς δὲ οἷς οὐκ ἦν σωθῆναι πλείῳ ὀνομάσαι μόνον ἐδόκει, καὶ μέρος εὐθὺς ἀσφαλείας ἐδόκουν ἀπολλύμενοι. τέλος τε οἱ πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν βέβαιον εἰς ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπ' ἀλλήλοις ἐτράποντο, [q] νομίζοντες μὲν εἰ φθάσαις ἕτερος τὸν ἕτερον διαβάλοι, τοῦτ' αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν φέρειν. ἐπιφθονοι δὲ εἴ ποτε τυχοιεν ὄντες ἡξίουν γιγνόμενοι, καὶ [r] τῷ δικαίως αὐτοὶ παθεῖν ἐφ' οἷς ἀλλήλους ἠδίκησαν [s] προλαμβάνοντες μόνον. ἤδη δ' ἂν οἰκείας [t] τινὰς ἔχθρας ἐπέσχεσαν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, καὶ κατα-

dem imperium abdicasse, ut qui jam inutilis esset, & senectuti annorum operimentum faceret, capillos denigrando, occultandoque quicquid ætatem proderet. Quod si ejus partes sequi vellent; fore ut eo regnum adepto (quod vel invito patre ad alium neminem venturum esset) brevi primas in regno tenerent. sibi enim facile esse imperio potiri, non solum propter genus, sed etiam propter apparatum quem haberet. quippe quod multi & ducum & amicorum, nec ii mali homines, ab ipso starent, ad quidvis & faciendum & patiendum parati.

2. His auditis, Herodes iræ timorisque plenus erat, contumeliose dicta ægre ferens, quæque suspicionem movebant pro periculosis habens: adeo ut ex utrisque magis irritaretur, & exacerbatus metuerit nè quid revera gravius contra se conflatum esset, quam ut illo tempore de eo satis cavere posset. Quo factum est ut eam rem aperte non excusserit, sed homines miserit ad observandos eos quos suspectos habebat: atque adeo in omnes suspicione & odio laborabat, ratusque tutius esse ut multos suspicaretur, etiam de innocentium fide magnopere dubitabat. In summa, nullus modus erat: quo quisque magis eum frequentabat, eo magis timebatur, tanquam qui lædere magis posset; qui vero ad eum non itabant, eos plerumque vel tantum nominasse sat erat, statimque ad sui securitatem facere credebatur ut interficerentur. Ad extremum eò versi sunt aulici, quoniam certa spe salutis carerent, ut alii in alios inveherentur, dum pro se quisque cogitat, si alterum accusare anticipet, se posse esse salvum. Deinde, ubi quis alterum oppresserat, invisus erat, adeoque merito ob ea ulciscendus videbatur, quibus alios læserat, solummodo quod eos anteverteret. Quin hac ratione sese nonnunquam de privatis inimicitiis vindicabant: & ipsi vicissim deprehensi similiter pœnas dabant, & occasione tanquam machina & decipula in adversarios utebantur, ac deinde eodem, quem aliis obtenderant, laqueo capiebantur. Nam regem mox pœnitebat, quoniam quos necasset convicti non essent: quodque pejus erat, non utebatur ea pœnitentia ad talia deinceps cavenda, sed ad eos similiter puniendos, qui alios accusassent.

Ex qua irritatur Herodes.

Herodes, calumniis fidem habens, sævit in suos.

3. Hujusmodi quidem turbis agitabatur aula. Quinetiam multis amicorum denunciavit, non fore deinceps cur ad se officii causa ventitarent, aut in regiam intrarent: idque edicti eò fecit, quod propter eorum reverentiam minus peccare licenter audebat. Nam & tunc expulit *aula* Andromachum & Gemellum, qui erant de ejus veteribus amicis, & multum ejus domui, tum curandis regiis negotiis, tum legationibus & consiliis, profuerant, ejusque filios docuerant, * & sane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum: & alterum quidem, quod Demetrius ejus filius Alexandrum frequentaret; Gemellum vero, quod illum nosceret animo esse in Alexandrum benevolo. nam & ei pue-

Turbis mirum in modum agitatur regia.

Andromachus & Gemellus regia pulsi.

[f] Απεγνωκέναι] Non de abdicante dici puto ἀπεγνωκέναι, nisi addito χρῆν vel tale quid. Verto itaque, *monitos, Herodem omnem vitæ longioris spem abjecisse, utpote ætate provectum*, &c. multo autem facilius fiueret sensus, si legeretur, βέλτιον ἤδη τετυχηκότα τῷ γήρᾳ καὶ ψιμάκαλυμμα. IBBETSON.

[g] Τῷ γήρᾳ —— ἡλικίας.] De tincto Herodis capillitio sic ἄλλοι. lib. 1. c. 24 §. 7. ἀναιδεῖ γέροντι καὶ βαπτομένῳ τὰς κόμας. SPANH.

[h] Εἰ δ' αὐτῷ προσέχοιεν] Ἢν δ' αὐτῷ *Vat.*

[i] Πεβιαζομένῳ] *L. B.* βιαζομένου.

[k] Ἀλλ' ἤδη] Ἀλλὰ δὴ *Busb.*

[l] Οὐχ οἱ] *L. B.* in *Marg.* habet οὐχὶ. quasi vellet haud ineptos esse hos duces ad quidvis patiendum vel faciendum. HAV.

[m] Μηκέτι τῆς ἀληθείας] Hic τι post μηκετι subintelligendum videtur.

[n] Ἔνθεν δὴ] Ἐνθένδε δὴ] οὐκ φ. *Busb.*

[o] Καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων] Καὶ deest *Busb.*

[p] Οἱ νομιζόμενοι] *L. B.* οἱ νομιζόμενοι.

[q] Νομίζοντες] Νομίζοντες ἢ εἰ φθ. *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[r] Τῷ δικαίως] Τῷ pro τοῦτο. *L. B.* τὸ.

[s] Προλαμβάνοντες μόνον.] Προσλαμβάνοντες *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσελάμβανον *Busb.*

[t] Τινὰς] *L. B.* τινὲς.

[v] Ἁμαρτάνοντας] Ἁμαρτάνοντα ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο *Vat.* ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν γίνεσθαι) *Hen.*

[x] Ἡ παρεγχή.] Illud ἡ præponitur ex *L. B.* HAV.

[y] Πολλοῖς ἢ τῶν φίλων] Πολλοὶ ἢ τῶν φίλων ἤδη καὶ τοῦτ' αὐτὸ προεῖπον *Vat.*

[z] Εἰς τὸ βασίλειον εἰσιέναι·] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.* & *Zonar.*

[a] Τὸ βασίλειον] Conf. ἄλλοι. lib. 1. c. 24. §. 8. SPANH.

[b] Καθὸ ἡ παῤῥησίας] Καθ' ὃν ἡ παῤῥησία *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[c] Γεμελλον,] *L. B.* Γέμελλον.

* *Et sane primum tenuerant apud eum auctoritatis locum:*] *Magis ad verbum*, & quid enim aliud quam primum &c.

[d] Γέμελλον] *L. B.* Γεμελλον.

puero adhuc in ludo literario adfuerat, & Romæ commoranti comes adhæserat. Cæterum & hos expulit, porroque graviori pœna libenter affeciſſet: ſed ne licenter graſſari videretur in viros tantæ dignitatis, ſatis habuit honore eos & poteſtate ſibimet peccanti obſtandi privare.

Malorum auctor Antipater.

4. Horum autem omnium cauſa erat Antipater, qui, poſtquam inſanam patris licentiam animadverterat, cum jam diu ei à conſiliis fuiſſet, vehementer eum urgebat, eoque facilius quæ vellet perficere putabat, ſi omnes qui ſibi reſiſtere poſſent è medio tollerentur. Tunc igitur ejectis Andromacho & Gemello, ut regem alloqui & admonere non poſſent, cœpit rex in omnes tormentis quæſtionem habere, quos Alexandro fideles eſſe credebat, ut extorqueret ſi quid ille contra ſe molitus eſſet. Illi vero cum nihil dicere haberent, moriebantur. id quod regem reddebat furioſiorem, quia nihil eorum quæ male ſuſpicaretur deprehendi poſſet: & Antipater ita malitioſus erat, ut cum quis reipſa innocens reperiebatur, negaret innocentiam eſſe, ſed *orga Alexandrum* conſtantiam atque fidem, regemque inſtigaret ad quærendum ex aliis de arcanis inſidiis. Atque accidit, inter complures qui cruciabantur, ut unus fateretur, ſe noſſe Alexandrum dicere ſolitum, cum à corporis proceritate & jaculandi peritia cæterarumque virtutum ſingulari excellentia collaudaretur, eas ſibi naturæ dotes magis pulchras eſſe quam bonas, quippe patri inviſas & invidioſas. itaque ſe cum patre ambulantem ſeipſum ſupprimere ſolere atque demittere, ne illo major videretur: & in venatione cum patre jaculantem data opera aberrare, ut qui patrem gloriæ ſtudioſiorem norit, quam ut alios ferret ſibi laudem ex iſtis comparare. Deinde ſuper ea re tormentis interrogatus, remiſſo cruciatu illud addidit, Alexandrum cum fratre ſuo Ariſtobulo ſtatuiſſe in venatione patrem inſidiis perimere, & tum patrato facinore Romam ad petendum regnum perfugere. Repertæ ſunt præterea Alexandri ad fratrem literæ, in quibus de patre conquerebatur, qui inique Antipatro regionem daret, ex qua ducenta talenta ad eum rediret. Hic continuo ſibi viſus Herodes certum aliquod habere argumentum ſuſpicionis, quam de pueris conceperat, Alexandrum comprehendi & in vincula tradi jubet. Deinde ne ſic quidem moleſtus eſſe deſinebat, partim quia auditis non multum fidei adjungebat, partim quia rem perpendendo nihil apparebat cur deberet ab illis per inſidias appeti, ſed videbat querimonias eſſe & contentiones juveniles, neque credi poſſe ut qui patrem interfecerat palam Romam proficiſceretur. Quapropter majus argumentum culpæ filii habere volebat, & ſollicitus erat ne eum inconſideratius in vincula dediſſe videretur. Itaque ſummos amicorum Alexandri eouſque excruciavit ut multos ne-

Multi ex Alexandri amicis in tormentis necati.

Quidam, tormentorum vim non perferens, Alexandrum accuſat.

Alexander in vincula conjicitur.

τροφαῖς Ϲ τῇ [e] παιδίᾳ ϖϖδαγεγονϛ, ϗ τὼ ἐν τῇ Ρώμῃ σωδιέτριϐεν ἀποδημίαν. παρητήσαϲο ϑ Ϲ τύτυς [f] ἡδέως μὲν ἂν ϗ χεῖρον· ὑπὸ ϑ ϰ μὴ κατ' ἀνδρῶν ὁμοίων ἔχϛν τὼ ἀχεϱ τοσύτων παῤῥησίαν, τὼ τε τιμιὼ ϗ τὸ [g] δύναϖϖ κωλύϛν [h] ἁμαρτάνονϖα παρωρώμενϙ.

δ'. Ην ϑ τύτων ἁπάντων αἴτιϙ Αντίπαϱϙ; ὃς, ἐπιδὴ τὸ νενοσηκὸς τ Ϝ πατρὸς παῤῥησίας κατέμαθεν, ἔκπαλαι μὲν σωεδρεύων αὐτῷ ϖϱοσέκειτο, ϗ μᾶλλον εὐδοκ ϛ τι πϱαίνϛν, εἰ τ ἀντίχϛν δυναμένων ἕκαϲϙ ὑπεξαιϱεῖϛ. τότε γὰϱ τ ϖεῖ τ Ανδϱόμαχον ἀπελαθέντων λόγ ϗ παῤῥησίας, πϱῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσϱ ὤφϱ πιϛὺς Αλεξάνδϱῳ, βασάνοις ἀνέκϱινεν, εἴ τι κατ' αὐτ τολμηθὲν εἰδείησαν. εἰ ϑ ἀπέθνησκον, ϰδὲν ἔχοντες λέγϛν. [i] τὸ δ' ὧ Φιλονεικίας αἴτιον, εἰ μή τι τοιῦτον οἷον [k] ἐνόϛ κακῶς εὑϱίσκοιϖ· ϗ δεινὸς [l] Αντίπαϱϙ τ μὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναίτιον εἰς ἐγκϱάτειαν ϗ πίϛιν ἀϕαλείᾳ, ὑπεϱοχὴν ϑ ζητεῖν ἐκ πλείονων τὸ λανθάνον τ ὑπϙχϱήσεως. ϗ τὶς ἐν πολλοῖς τοῖς βασανιζομένοις εἶπεν, ὡς [m] εἰδείη τ νεανίσκον λέγονϖα πολλάκις, ὅταν ἐπαγϰάμεν ϙ αὐτὸς τύχοι τό τε σῶμα ὡς εἰη μέγας, ϗ τὼ τοξικὼ εὔσεχ ϙ, ϗ πάλλα τὰ πϱὸς ἀϱετὼ ὑπὲϱ ἅπαντας, [n] ὅτι τοῦτα αὐτῷ καλὰ μᾶλλον ἢπεϱ ἀγαθὰ ϖϖδὲ τῆς Φύσεώς ἐϛν· ἀχθεσθαι γὰ ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέϱα ϗ Φθονεῖν. αὐτὸς τι [o] ὅταν μὲν ἅμα ϖϱοπαλῶϛ συσέλλειν αὐτὸν, ϗ [p] καθαιϱεῖν ὡς μὴ [q] μᾶζον ὀϱᾶσθαι· τοξεύων ϑ ἐν τοῖς κυνηγεσίοις ἐκεῖνϰ παϱόντ ϙ [r] ἄπο σκοπ ῥίπτειν. τὼ γὰ [s] φιλοτιμίαν εἰδέναι τοῦ γενναιοτάτ ϙ, [t] τύτων εὐδοκιμούντων. [v] βασανιζόμεν ϙ οὐ Ϝ λόγ ϗ, ϗ ϖϱοσγινομένης ἀνέσε ϙ τῷ σώματι, ϖϱοστίθη, ὅτι, ϗ σωεϱγὸν [x] ἔχων τὸν ἀδελφὸν Αϱιστόϐυλον, [y] βυλεύσαιτο ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ἀνελεῖν τ πατέϱα, ϗ [z] φεύγϛν εἰς Ρώμλον, ἐπειδὰν τᾶτ' αὐτῷ πϱαχθῇ, τὼ βασιλείαν αἰτησόμεν ϙ. εὑϱέθη ϑ ϗ γϱάμματα τοῦ νεανίσκ ϖϱὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐν οἷς ἐμέμφετο τὸν πατέϱα μὴ δίκαια [a] ποιῆσϛν, Αντιπάτϱῳ χώϱαν δοὺς ἐνεγκεῖν τα ϖϱόσοδον Διακοσίων ταλάντων φέϱουσαν. ὅθεν τύτοις εὐθὺς μὲν [b] ἔδοξε τι πιστὸν ἔχειν Ηϱῴδης, ὡς ἄϱα, [c] κατὰ τῆς τῶν παίδων ὑπονοίας· ϗ συλλαϐὼν ἔδησε τὸν Αλέξανδϱον. αὖθις ϑ ὁ [d] ἀνὴϱ χαλεπὸς ὢν, τὰ μὲν ἀϕ' οἷς ἤκουσεν ἄγαν πεπισμένως· ἀναλογιζομένῳ [e] ϑ ἄξιον μὲν ὑπϱβολῆς ἐξ αὐτῶν ὁϱᾶν ἐϕαίνετο, μέμψεις δὲ ϗ νεανικαὶ φιλοτιμίαι, [f] ϗ τὸν κτείναντα ϕανεϱῶς εἰς τὼ Ρώμλον ὁϱμᾶν ἀπίστιον. ἠξίϖ δὲ ϗ μεῖζόν τι λαϐεῖν τῆς ϖεῖ τὸν ὑὸν ϖϖδανομίας πϱοκήδεμον, ϗ φιλόνεικ ϙ· ὧ μὴ δόξαι ϖϱοπετῶς τὰ δεσμὰ κατεγνωκέναι. τῶν δὲ φίλων τ Αλεξάνδϱ βασανίζων τὰς ἐν τέλ ϕ, διέϕθϱεν αὐτῶν ὁλί-

[e] Παιδίᾳ] Lege παιδίᾳ. COCC.
[f] Ηδίως μὲ] Ηδέως μὲ ἂν ϰ τύτυς, ὑπὸ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.
[g] Δυνάϖϖ κωλύειν] Δυνάϖϖ λύειν *Vat.*
[h] Αμαϱτάνονϖα παῤῥωμένϙ.] Αμαϱτάνοντας in *libris.*
[i] Τὸ δ' ὧ] *L. B.* τῷ δ' ἡν.
[k] Ενόει κακῶς εὑϱίσκοιϛ·] Ενοήσει *Busb.*
[l] Αντίπαϱϙ τ μὲ] *Lugd. Bat.* melius videtur legisse Αντίπ. ὢν, τὸ μὲ &c. ut ita *innocentia* & *fides* opponantur, non vero *fides* & *innocens*; mavult tamen *Coccejus* Αντίπ. ὧ τὸ μὲ &c. HAV.
[m] Εἰδείη τ νεανίσκον] Οἶδε *Busb.*
[n] Οὐ ταῦτα αὐτῷ καλὰ] Οὐ ταῦτα αὐτῷ τὰ καλὰ, λυπηϱὰ μᾶλλον *Busb.* ὅτι ταῦτα αὐτῷ κακὰ μᾶλλον ἢπιϱ *Vat.*
[o] Οταν μὲ ἅμα ϖϱοπαλῶν] Οταν μὲ ϖϱοπαλῶν *Vat.* & *Hen.* à prima manu. *Lugd. Bat.* ο. μ. α. ϖϱοπαλῶν.
[p] Καθαιϱεῖν] *Gen.* καθαίϱειν· forte καθαιϱεῖν à καθαιϱέω· καθαίϱειν enim à καθαίϱω hic non quadrat. SPANH. & COCC. Atque ita edidit *Hudsonus. L. B.* καθεϱεῖν.
[q] Μᾶζον] *L. B.* μάζαν.
[r] Απο σκοπ ῥίπτειν.] Ita edendum censui. ἀποσκοπῶ in *libris*, si quis ἀποσκοπὸς malit, per me licet.
[s] Φιλοτιμίαν] *L. B.* in *Marg.* habet κενοδοξίαν.
[t] Τύτων] Forte κ τ. COCC.

[v] Βασανιζόμεν ϙ οὐ Ϝ λόγ ϗ,] Βεζανιζομένω τῷ τε λόγῳ *Vat.* & *Hen.* à pr. m. βαζανιζομένων . . . τῷ λιγῳ *L. B.* βασανιζομένω οὐ Ϝ λόγ mavult *Coccejus.*
[x] Εχων τ ἀδελφὸν Αϱιστόϐυλον,] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. ἔχει in *Editis Aliisque.*
[y] Βυλεύσαιτο] Eo modo *Bas.* atque ita fere *Zonaras*, ϖϱοσϐυλεύσαιτο ϑ, ὡς [ὁ δ' ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.] ϰ βυλεύσαιτο σὺν Αϱισοϐύλῳ ἐν κυνηγεσίῳ ἀνελεῖν τ πατέϱα ϰ εἰς Ρώμλν ϕυγεῖν, τὴν βασιλείαν μετελθησόμεν ϙ. *Epiphanius* vertit, *addebat, quod patrem Aristobulum conscium haberet, ut in venatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumque peterent.* antea editum erat, sensu plane mutilo. Αϱισοϐύλου ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσαι ϕεύγειν εἰς Ρώμλν.
[z] Φεύγειν] *L. B.* Φεύγειν.
[a] Ποιῆσειν,] *L. B.* ποιεῖν.
[b] Εδοξε τι πιστὸν] *L. B.* τι delet.
[c] Κατὰ τ] *L. B.* τ κ'.
[d] Ανὴϱ χαλεπὸς ὢν,] Aviet *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[e] Δὲ ἄξιον μὲ ὑπϱβολῆς] Γὰϱ *Hen. L. B. Busb.* & *Vat.*
[f] Καὶ τ κτείναντα] Καὶ τ πατέϱα κτείναντας *Busb.* ϰ κτείναντας legisse videtur *Epiphan.*

ἐλίγως, ὧδεν εἰπόντας [g] ὧν ἐκεῖνος ὤφελε. πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον ἑτοιμότητος ὄσης, καὶ φόβου καὶ παραχῆς ᾠκει τὸ βασίλειον, εἷς τις τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν τῇ ἀνάγκαις ἐλύετο, Ἀφεστάναι ἔφη τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις τὴν Ἀλέξανδρον, ἀξιοῦντα κληθῆναι θᾶττον ὑπὸ Καίσαρος, ἔχειν [h] δὴ αὐτῷ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνιστάμενόν μιν, Μιθραδάτῃ τὸν βασιλέα Πάρθων ἐκ πατρὸς ἐχθρόμενον κατὰ Ῥωμαίων φίλον· εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι [i] παρεσκευασμένον.

ε'. Τούτοις ὁ Ἡρώδης, καί τινα θάρσους τῆς παρεπτείας εἴληφεν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν χειρόνων κολακεύόμενος. καὶ τὸ μὲν φάρμακον εὐθὺς ἐσπουδακὼς ζητεῖν οὐχ εὑρέθη, [k] τῶν δ' ὑπερβολῶν τῶν κακῶν Ἀλέξανδρος οὐ φιλονεικίας ὑπερῆρεν θέλων, εἰς μὲν ἄρνησιν οὐκ ἐτράπετο· μετὰ δὲ τῶν παρεπτείαν ὁ πατρὸς ἁμαρτία μείζονι, τάχα δὲ καὶ διὰ τοῦτο δυσωπῆσαι [l] βουλόμενος τὸ περὶ τὰς διαβολὰς ἕτοιμον, οὐχ ἥκιστα δὲ εἰ καὶ ἔτυχεν πεισθεὶς κακοῦ αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν περιῳημένον. γράμματα γὰρ γράψας ἐν βίβλοις [m] τέτταρσιν ἀπέστειλεν, ὡς οὐδὲν δεῖ βασανίζειν, οὐδὲ περαιτέρω χωρεῖν, φάσκων γὰρ τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ [n] τούτης συλλαμβάνειν τόντε Φερώραν καὶ τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ τῶν φίλων, Σαλώμην δὲ καὶ νυκτωρ ἐπεισελθόντων [o] ἀκονὶ μιγῆναι· καὶ πάντας ὑπὲρ τοῦτον ἥκειν, ἐκ θάτου ἐκεῖνον σκοπὸν ποιησαμένους, ἄδειαν τῆς ἀεὶ περιδοκίας ἔχειν. ἐν τούτοις καὶ Πτολεμαῖος διεβέβλητο καὶ [p] Σαπίννιος, οἱ πιστότατοι τῷ βασιλεῖ. [q] καὶ τί γὰρ ἢ καθάπερ λύσσης τινὸς ἐμπεσούσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι τεθηρίωντο, μήτ' ἀπολογίας μήτ' ἐλέγχου τόπον [r] ἐᾶν ἀληθείας ἐχόντων, ἀλλ' ἀεὶ γινομένης ἀκρίτου τινὸς εἰς ἅπαντας ἀπωλείας. καὶ τῶν μὲν δεσμὰ, τῶν δὲ [s] θάνατον, τῶν δὲ τὸ πάντα μέλλειν ἐπ' αὐτοῖς ὀδυρομένων, ἡσυχία τε καὶ κατήφεια τὸ βασίλειον ἀπεκόσμει τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. καὶ χαλεπὸς ἦν Ἡρώδῃ πᾶς ὁ βίος ἐκπεπαρωγμένῳ, καὶ τὸ μηδενὶ πιστεύειν μέγα τῆς περιδοκίας κολαστήριον ἔχοντι. πολλάκις γοῦν ὡς ἐπανιστάμενον αὐτῷ τὸν υἱὸν, ἢ καὶ ξιφήρη παρεστῶτα διὰ φαντασίας ἐλάμβανεν. ἔτως ἡ ψυχὴ, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν περὶ τοῦτο γινομένη, πάθος ἀνεμάξατο μανίας καὶ ἀγνοίας οὐκ ἄπιον. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐκεῖνον εἶχεν ἔτως.

ς'. Ἀρχέλαος ὁ τῆς Καππαδόκων βασιλεὺς, [t] ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν Ἡρώδου, ἀγωνιῶν τε ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἅμα καὶ γαμβροῦ νεανίσκου, καὶ συναλγῶν ἀνδρὶ φίλῳ τῆς ἐπὶ τοσόνδε παραχῆς, ἦκεν [v] οὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος τὰ πράγματα. καὶ καταλαβὼν ἔτως ἔχοντα, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν ἢ φάναι χρέων τὸ παρὸν οὐκ ἐνόμισεν εἶναι τὸ πρόσφορον εἰς τὸν καιρὸν ἡγήσατο. φιλονεικήσειν γὰρ κεκακωμένον, καὶ μᾶλλον ἀπολογεῖσθαι σπεύδοντα πλείονος ὀργῆς ἀναπληθήσεσθαι. [x] μετὰ δὲ πάσης ἐτέραν [y] εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἡτυχημένων, [z] ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ, κἀκεῖνον ὑπεικῆ λέγων, κᾶρ τῶν ἐπιτηδείων ὄντα, καὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐκ πολλῶν ἀγαθὸν ἐν τοῖς μάλιστα τετιμηκότα, μὴ δεῖν ἐπὶ τοῖς ἐκείνου κακοῖς ἐκείνου τὸν παῖδα κακὸν γενέσθαι· καὶ τὸν μὲν ἐκείνου θάνατον ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀνθρώπινον εἶναι, τὸν δὲ τοῦ παιδὸς ἐπὶ τοῖς τοῦ πατρὸς ἀνόσιον

Herodem hominem æquum esse pronunciando, qui nihil temere feciſſet. atque illud inſuper adjecit, ſe filiæ ſuæ & Alexandri matrimonium diſſoluturum, ac ne filiæ quidem jure parſurum eſſe, ſi quid ea ſciret quod Herodi non indicaſſet. Rex autem ubi Archelaum (quem ſibi adverſaturum putabat) à ſe ſtare vidit, ſuique in gratiam tantam præ ſe ferre iracundiam, aliquantulum de acerbitate ſua remiſit, & dum putaret jure facta videri quæ feciſſet, paulatim animum paternum induit. Jamque in utramque partem miſerandus erat. cum quidem nonnulli conjectas in Alexandrum calumnias refellebant, turbabatur; cum vero Herodem defendebat Archelaus, ad fletum convertebatur, graviterque dolore affectus erat: eò uſque ut eum oraverit, ne connubium diſſolveret, neque adeo juveni ob maleficia iraſceretur. Itaque ubi paulo æquiorem factum vidit Archelaus, vertit in amicos calumnias, ab iis dicens corruptum Alexandrum, qui juvenis eſſet, neque malitiam ſentiret: & ſuſpicionem etiam magis in *regis* fratrem detorſit. nam cum Pheroras etiam in Herodis indignationem incurriſſet, ille, cum neminem haberet per quem cum rege in gratiam redire poſſet, videns magnam eſſe Archelai auctoritatem, eum adiit atratus, omniaque ſigna de ſalute deſperantis præ ſe ferens. Tum Archelaus ſupplicis preces admiſit, fieri tamen poſſe negavit, ut tantam regis iram cito reſtingueret; proinde præſtare, ut ipſe ab illo veniam petitum iret, ſeque totius mali auctorem eſſe confiteretur. ita enim immodicam *regis* iram interquieturam, ſe vero tum in auxilium commode adfuturum. Cum autem hæc ei perſuaſiſſet, perfecit ut pax utrique componeretur. atque ita juvenis præter opinionem crimine ſublevatus eſt, & Pheroram Herodi reconciliavit: deinde ſe in Cappadociam recepit, Herodi ut temporibus illis gratior quam quiſquam alius. adeo ut cum muneribus pretioſiſſimis honoraverit Herodes, & in aliis magnificus fuerit, eumque pro ſummo amico habuerit. Pepigit etiam iturum ſe Romam, quoniam de ſuis negotiis ad Cæſarem ſcripſiſſet: iveruntque una Antiochiam uſque: & litem ibi compoſuit Herodes inter Archelaum & Titium Syriæ * præſidem; atque ita in Judæam reverſus eſt.

Archelaus in Herodis amicos Alexandri crimina transfert.

Herodes cum Alexandro & Pherora redit in gratiam.

Herodes comitatur Archelaum Antiochiam uſque, & lites componit inter Archelaum & Titium.

τῷ μηδὲν ἐκ προπετείας ἐγκαλεῖσθαι. τὸν τε γάμον ἀφαλύσειν ἔφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μηδ' ἂν τῆς θυγατρὸς Φερώρα δικαίως εἴ τι σφάλμα τούτῳ διαμιμύσειν. τοιαῦτα δ' ὄντος [b] Ἀρχελάου διὰ προσδοκίαν [c] ὧν ὁ Ἡρῴδης ἔφερε, [d] τὸ ἧττον ὑπὲρ αὐτοῦ τῇ ὀργῇ ἐπιδεικνυμένου, μεταπίπτει ὁ βασιλεὺς τῆς χαλεπότητος, καὶ λαθὼν ἐκ δικαίου δοκεῖν τὰ πεπραγμένα πεπαυκέναι, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τοῦ πατρὸς ἀντιμεθίστατο πάθος. [e] οἰκτρὸς ἦν ἐν ἀμφοτέροις, ὅτε μὲν ἀπελύοντο τινὲς τὰς τῶν νεανίσκων ἀφορμὰς εἰς ὀργὴν ἐκπεσὼν ἐπιθὴ Ἀρχέλαος συγκατηγόρει, πρὸς δάκρυα καὶ λύπην ἐκ ἀπαθῆ μεθιστάμενος· ἐδεῖτο γοῦν ἐκεῖνα μὴ περὶ ἀφαλύειν τὸν γάμον, ὀργῆς τε ἔλαττον ἔχειν, ἐφ' οἷς ὁ νεανίσκος ἠδίκηκεν. Ἀρχέλαος δ', ὡς ἀφαλεῶν ὑπιεικέστερον, εἴς τε τὰς φίλας μεταφέρειν τὰς ἀφορμὰς, ἐκείνων εἶναι λέγων νέον ὄντα καὶ κακοηθείας ἀναίσθητον ἀφῆσθαι· τόν τε ἀδελφὸν αὐτῷ μᾶλλον εἰς ὑποψίαν καθίστη. ἐξ οὗ Ἡρῴδης χαλεπῶς καὶ πρὸς τὸν Φερώραν ἔχοντος, ὁ μὲν ἀπορία ἐξ ἀφαλάζεσθαι, Ἀρχέλαον ὁρῶν μάλιστα δυνάμενον, αὐτὸς [f] τυχὼν πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο [g] μελανείμων, καὶ πάντα τὰ σημεῖα τοῦ μὴ μικρὸν ἀπωλείας ἔχων. Ἀρχέλαός [h] τε ἅτε ὑποκειδὲν τῷ ἐντυχεῖν, ὅτ' ἔφη δυνατὸς εἶναι ταχὺ μεταπεῖσθαι ἅτως ἔχοντα τὸ βασιλέα· βέλτιον δ' εἶναι αὐτῷ προσιέναι καὶ δεῖσθαι, τῶν πάντων αἴτιον αὐτὸν ὁμολογοῦντα. [i] λωφήσειν δ' ἅτως τοῦ θυμοῦ τὸ προσκαιρὸν, αὐτὸς δ' [k] συλλήψεσθαι παρών. ταῦτα δ' [l] πειθόμενος αὐτῷ, [m] σὺν ἀμφοτέροις ὢν ἀφαλῆ πραγμένον. οἵ τε ἀφαλαὶ φῶτα δόξαν ἀφῆρθαι τῇ νεανίσκῳ, καὶ Φερώραν Ἀρχέλαος ἀφαλάζας, ἅτως εἰς Καππαδοκίαν ἀπῆλθε, κεχαρισμένος, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῇ τότε πρεσβείᾳ τῶν καιρῶν, Ἡρῴδῃ χθόμενος. ὅθεν [n] δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις [o] μεγαλοπρεπὴς ἐν τοῖς μάλιστα φίλτατον ἡγησάμενος. ἐποιήσατο δ' [p] συνήκας εἰς Ῥώμην ἐλθεῖν, ἐπειδὴ περὶ τούτων ἐγεγράφει Καίσαρι, καὶ μέχρις Ἀντιοχείας ἦλθε τὸ αὐτὸ παρῆλθον. ἐκεῖ καὶ τὸν ἡγεμόνα Συρίας [p] Τίτιον, ἐκ διαφορᾶς Ἀρχελάῳ κακῶς ἔχοντα, διήλλαξεν Ἡρῴδης, καὶ πάλιν εἰς Ἰουδαίαν ὑπεστρέφη.

XIII. CAP. IX.

ΚΕΦ. Θ'.

De Trachonitarum defectione. Quomodo Syllæus Herodem apud Cæſarem accuſavit: utque Herodes, iratum habens Cæſarem, Nicolaum Romam mittere decrevit.

Περὶ ἀποστάσεως τῶν Τραχωνιτῶν. ὡς Ἡρῴδῃ κατηγόρησεν ὁ Σύλλαιος ἐπὶ Καίσαρος· καὶ ὡς Ἡρῴδης, ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἔγνω εἰς Ῥώμην Νικόλαον ἀποστέλλειν.

Trachonitarum rebellio, ejuſque cauſæ.

POſtquam autem Romam ivit, & inde revenit, bellum ortum eſt adverſus Arabas ob hujuſ-

Γενομένῳ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, κἀκεῖθεν ἐπανήκοντι, συνέστη πόλεμος πρὸς τοὺς Ἄραβας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [q] οἱ κα-

a Δικαίως εἴ τι συνειδῆται] Δικαίως abeſt *Vat.* & *Busb.*

b Ἀρχελάου] Ἀρχελάῳ repoſui è *Cod. Busb.* & *Vet. Interpr.*

c Ὧν ὁ Ἡρῴδης ἤνεγκε,] Ἣν Ἡρῴδης *Vat.* ὃν ὁ Ἡρῴδης *Hen.* à pr. m.

d Τὸ δὲ ἧττον ὑπὲρ αὐτοῦ] Τὸ δὲ πλέον ἐπ' αὐτῷ *Vat.* Ita interpretatur *Epiphanius*, ac ſi legiſſet τὸ πλέον αὐτῷ.

e Οἰκτρὸς δὲ ἦν] Ita lego cum *Cod. Busb.* (adſtipulante jam *Lugd. Bat.*) οἰκτρὸς in *reliquis.*

f Τυχὼν] Forte τυχὸν. COCC.

g Μελανείμων,] *Æſchyl Eum.* v. 372. ἐμπέπλοις ἐφόδοις μελανείμοσιν. SPANH.

h Τε] *L. B.* δὲ.

i Λωφήσειν γὰρ ἅτως] In *Editis Aliiſque* ὠφελήσειν. veteri mendo, quod & codices obſedit *Epiphanii*, qui vertit, *quia prodeſſent hæc ad ejus indignationem mitigandam.* Verum cum ὠφελεῖν habeat *Busb.* ὠφελήσειν reposui, prout legendum eſſe docuit *Cotelerius* in *Notis* ad *Monumenta Eccl. Gr.* Vol. 2. p. 578. Μαλάξειν γὰρ ἅτως τὸ σκληρὸν τοῦ ὀργίλου *Zonar.* HUDS. Veram lectionem ſine dubio repræſentat *Lugd. Bat.* ex quo illam recepimus, atque juxta eandem verſionem *Hudſoni* interpolavimus; verterat enim ille: *ita ipſum immodicam regis iram diminuturum.* Λωφᾶν autem ſignificat *reſpirare, laxe, interquieſcere*, ut ita dicat pauſam fore iræ regis, illumque a rabie ſe interim collecturum, atque quieturum. HAV.

k Συλλήψεσθαι παρών.] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Hen.* & *Zonar.* συνήψεσθαι in *Editis*, nullo plane ſenſu.

l Πειθόμενος αὐτῷ,] Πειθόμενος δὲ *Flor. Busb.*

m Σὺν ἀμφοτέροις ὢν] *L. B.* συναμφότεροι.

n Δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις,] Vid. *alios.* lib. 1. c. 25. §. 6. ἀπιόντα δὲ αὐτὸν Ἡρῴδης δωρεῖται, *talentum ducentorum* δώροις &c. SPANH.

o Μεγαλοπρεπὴς] Ita cum *Cotelerio* in *Notis* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 634. μεγαλοπρεπῶς in *libris* omnibus. & *omnibus magnifice ditavit* in verſione *Epiphanii.*

p Τίτιον,] Ita reſcripſi, prout exſtat in *Cod. Mediceo* & pleriſque *Epiphanii* libris *MSS.* atque apud *Strabonem*, l. 16. p. 515. Τίτιον in *Editis Aliiſque.* quod male ſe habere poſt *Caſaubonum* (in *Exercitt.* p. 136.) contra *Montacutium* (in *Apparatu*, p. 154.) oſtendit *Ill. Card. Noriſius* (adſtipulante jam etiam *Lugd. Bat.*) in *Cenotaphiis Piſanis*, pag. 206. &c.

* *Præſidem;*] Procuratorem, *Epiphan.*

q Οἱ —— Ἡρῴδῃ] Conf. ſup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

r Τὸ-

καλοικηθῶπες τ̃ Τραχωνα, Καίσαρ☉ ἀφελομένῳ Ζηνόδωρον κ̀ πεφθέν☉ Ηρῴδῃ τ̀ χώραν, λῃστεύ͵ν μὲν οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἔτι, γεωργεῖν ℌ κ̀ ζ̃ν ἡμέρως ἠναγκάζοντο. [r] τ̃τ' δ' οὖ͵ οὐκ ἐκείνοις ἦν αἱρετὸν, οὐδὲ λυσιτέλειαν ἔφερεν ἡ γ̃ πονουμένων. ὅμως ℌ [s] κατ' ἀρχὰς μὲν, οὐκ ἐπιτρέπον͵☉ τ̃ Βασιλέως, ἀπείχοντ' τ̃ εἰς τὰς πλησιοίκους ἀδικημάτων. κ̀ πολλ̀ Δι' τ̃το μ͵ῶ εὐδοξία τ̃ ἐπιμελείας Ηρῴδ. πλεύσα͵☉ ℌ εἰς τ̀ Ρώμην, ὅτε τ̃ παιδὸς Αλεξάνδρ κατηγόρει, κ̀ ἀπολογησόμεν☉ Αντίπατρον τ̀ υἱὸν παρελήλυθ Καίσαρι, λόγον ὡς [t] ἀπολωλὼς εἴη [v] Διαφθαρέντες οἱ τ̃ Τραχωνα νεμόμενοι, τ̃τ' τι ἀρχῆς ἀπέστησαν, κ̀ πάλιν ἐπὶ τὰ σφ͵ῶν τὰς πλησιοχώρους [x] ἀδικεῖν ἐτρέπον͵ο. τότε μὲν οὖ͵ αὐτὰς οἱ στρατηγοὶ, τ̃ Βασιλέως ἀπόν☉, ἐχειρώσα͵ο. [y] πεῖ δὲ παρῆκον-τα δέ τινες ἀρχηγέται, [z] κ̃ δέκα τ̃ ἡλωκότων, ἐξέλιπον μὲν τ̀ χώραν, εἰς ℌ τ̀ Αραβίαν ἀφορμήσα͵ες, Συλλαίᾳ δεξαμένῳ μ̃ τ̀ ἀποτυχίαν τ̃ Σαλώμης γάμ, τόπον τε ἔρυμνον ἐκείν δόν☉, ὤκησαν· κ̀ καταστρέχον͵ες ὐ μόνον τ̀ Ιουδαίαν, ἀλλὰ κ̀ τ̀ Κοίλην Συρίαν ἅπασαν ἐλῃί͵ο, παρέχον☉ ὁρμητήρια τ̃ Συλλαίᾳ, κ̀ κακῶς [a] ποιοῦσιν ἄδειαν. Ηρῴδης ℌ, ἐπανελθὼν ἀπὸ τ̃ Ρώμης, ἔγνω πολλὰ τ̃ οἰκείων αὐτῷ κεκακωμένα· κ̀ τ̃ μὲν λῃστῶν ἐγκρατὴς ὐ δυνάμεν☉ γενέσθαι Δι' τ̀ ἀσφάλειαν, τ̀ ὑπ' τ̃ Αράβων πεσ͵πασίας ἐπορί͵ο, χαλεπῶς ℌ ἔχων αὐτὸς τ̃ ἀδικημάτων, [b] πεῖελθὼν τ̀ Τραχωνα, τὰς οἰκείας αὐτῶν ἀπέσφαξεν. ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι μᾶλλον πεὸς ὁρκὰς ὧν [c] ἐπεπο͵ήκεσαν, ὅντ☉ αὐτοῖς κ̀ νόμ πάντα τρόπον [d] ἐπεξιέναι τὰς τ̃ οἰκείων φονεῖς, ἀνυπολ͵ήτως τ̀ Ηρῴδ πᾶσαν ἄγον͵ες Φέρον͵ες διετέλουν. ἐκεῖν☉ ℌ διε-λεγ͵ο πεῖ τούτων τοῖς [e] Καίσαρ☉ ἡγεμόσιν Σατορνίν τε κ̀ Οὐολομνίῳ, [f] ἐπὶ κολάσ τὰς λῃστὰς ἐξαιτέμεν☉. ὅθεν ἔτι μᾶλλον ἰσχυρῶς ἐχόν͵ων, πολεῖς μὲν ἐγίνο͵ο, πάντ ℌ ἐπάρατον ἐπαναστάσ, τ̃ Ηρῴδ βασιλείας χω-ρί κ̀ κώμας περθοῦντες, κ̀ τὰς λαμβανομένας τ̃ ἀνθρώπων [g] ἐπισφάττοντες, ὡς εἶναι πολέμῳ τ̀ ἀδικίαν [h] ἐοικυῖαν. ἐγεγόνεισαν γ̀ ἤδη πεῖ χιλίους· ἐφ' οἷς ἀχθόμεν☉ Ηρῴδης, τάς τε λῃστὰς ἐζήτ, κ̀ χρέ☉ ὁ Δι' Συλλαίᾳ δανείσας ἔτυχεν Οβόδᾳ, τάλαντα [i] ἑξήκον-τα, παρηκούσης αὐτ̃ τ̃ πεθεσμίας, ἀπολαβεῖν ἠξίου. Σύλλαι☉ ℌ τ̃ μὲν Οβόδαν παρεωσάμεν☉, αὐτὸς ℌ ἅπαντα διοικῶν, τάς τε λῃστὰς ἔξαρν☉ ἕω μὴ κ̃ τ̀ Αραβίαν εἶναι, κ̀ πεῖ τ̃ χρημάτων ἀνεβάλλετ, πεῖ ὧν ἐπί τε Σατορνίνου κ̀ Οὐολομνίου τ̃ Συρίας ἐπισκ͵οῦντων, ἐγίνοντο λόγοι. τέλ☉ ℌ [k] σωέθετ δ' ἐκείνων ἐντὸς ἡμερῶν τριάκον͵α, τότε χρήματα τ̃ Ηρῴδ ἀπολαβεῖν, [l] κ̀ τὰς ἀλλήλων ἐν ἑκατέρᾳ τ̃ βασιλείᾳ. κ̀ πεῖ μὲν Ηρῴδῃ, τ̃ Αράβων εὑρέθη τὸ σφ͵ῶλον, ὅτι ἐπ' ἀδικίας, ἤτε κατ' ἄλλον τρόπον· οἱ δ' Αραβες ἠλέγχοντο τὰς λῃστὰς παρ' αὐτοῖς ἔχ͵ν.

β'. Διελθ͵ούσης ℌ τ̃ πεθεσμίας ὁ Σύλλα☉, ὐδὲν τῶν δικαίων [m] πεποιηκὼς, εἰς Ρώμ͵ν ἀνέρχετ͵.

modi causam. Incolæ Trachonis, postquam Cæsar eam regionem, Zenodoro ademptam, Herodi attribuerat, amplius quidem latrocinari nequibant, terram vero colere & quiete vivere cogebantur; id quod eis parum placebat, † nec admodum idoneum agriculturæ solum *habebant*. veruntamen à principio, rege eos coërcente, finitimos nullis lacessebant injuriis. qua ex re Herodes magnam diligentiæ laudem adeptus est. Illo autem Romam profecto, cum & puerum Alexandrum accusabat, & Antipatrum suum filium commendaturus Cæsarem adibat, Trachonis incolæ mortuum esse Herodem sermonibus divulgarunt, rebellaruntque, & iterum finitimum agrum, ut ante consueverant, diripere & vastare cœperunt. At tum regii duces, absente ipso, eos domuerunt. Cæterum fuerunt circiter quadraginta latronum principes, qui, captorum exemplo territi, ex iis finibus cesserunt, seque in Arabiam receperunt, & à Syllæo, postquam is à Salomes conjugio aberraverat, accepti sunt, qui eis locum munitum dedit: qua habitatione usi, cœperunt non solum Judæam incursare, verum etiam universam Cœlen-Syriam, receptum & præsidium maleficis sceleratisque præstante Syllæo. Herodes autem, Roma reversus, comperit eos gravia damna suis intulisse: & quoniam latronibus ipsis potiri nequibat, quippe securitate ex Arabum tutela fretis, eas contumelias ægre ferens, Trachonem obiit, & latronum consanguineos necavit. Ea res, quam pro gravi injuria habuerunt, tanto reddidit irritatiores, præsertim quod legem habebant, quæ suorum interfectores omnibus modis ulcisci juberet: adeo ut, quicunque tandem sequuturus esset eventus, ex universa Herodis ditione prædas agere eamque diripere non cessarint. Ille vero, hac de re loquutus cum Saturnino & Volumnio, Cæsarianis ducibus, latrones ad supplicium depoposcit. Quamobrem latrones seipsos magis etiam confirmare, & numero aucti omnia perdere, loca pagosque Herodiani regni vastando, homines*que* quos ceperant interficiendo: adeo ut hujusmodi incursiones bellicis similes essent. homines enim jam circiter mille erant. Quam rem molestе ferens Herodes latrones deposcebat, & sexaginta talenta exigebat, quæ Obodæ per manus Syllæi mutua dederat, quorumque dies transacta jam erat. At Syllæus, qui Oboda rejecto omnia regebat, negare in Arabia esse latrones, & pecuniæ solutionem differre: qua de re coram Saturnino & Volumnio, qui tum Syriæ * præessent, disceptatum est. Tandem vero, illis ita decernentibus, convenit, Herodi intra dies triginta pecuniam solutum iri, & utrumque alterius homines redditurum, quos in suo regno haberet. Atque Herodes quidem neminem omnino Arabem habere compertus est, neque ob maleficium, neque ob aliam causam: at Arabes convicti sunt habere in suis finibus latrones.

Latrones à Syllæo recepti.

Eos ad supplicium deposcit Herodes.

2. Cæterum cum jam elapsa esset dies præstituta, Syllæus, antequam aliquid eorum quæ debebat XIV. *Syllæus, cum promissis non stetisset, Romam proficiscitur.*

r Τ̃το δ' οὖ͵] Τὸ δ' ἕω Busb. & Vat.

† *Nec admodum idoneum agriculturæ solum* habebant.] Neque terra respondebat laboribus. *Gelen.*

s Κατ' ἀρχὰς μ̃,] Διὰ τέλ☉ τ̃ βασιλέως Busb.

t Απολωλὼς εἴη] Ita rescripsi è *Cod. Gall.* (corrigente quoque sic *Coccejo*) cum ἀπλωλὸς & mox νεμώμ͵νοι antea editum esset. διεδιθη λόγ☉ ὡς ἀπλωλὼς εἴη. Δι͵αφθαρέντες ἂν οἱ τ̃ Τρ. Busb.

v Διαφθειρόντες] Διαφθείραντες COCC.

x Αδικεῖν ἐτρέποντο.] Η ἀδικεῖν pro ἀδικεῖν ἐτρέποντο in *Cod. Busb.* ἐτρέποντο *Gall.*

y Πεῖ τετ͵αρακοντα] Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *ex quibus* XL. *principes latronum cum cognatione sua à Trachone provinc.*

z Καὶ δέ☉] *Gen.* κ̃ 5.

a Ποιοῦσιν ἄδειαν.] Ποιοῦντ☉ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

b Πεῖελθὼν τ̀ Τραχῶνα,] Ἐκφυελθὼν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Επεπο͵ήκεσαν,] Επεπόνθεσαν ἠρεθίσθησαν *Busb.*

d Επεξιέναι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Coccejo*) ἐπεξεῖναι in *Editis Aliisque.*

e Καίσαρ☉ —— Οὐολομνίῳ.] Conf. ἀλλων. lib. 1. c. 27. §. 2. & infr. c. 10. §. 8. SPANH.

f Επὶ κολάσει] Eo plane modo *Vat.* τ̀ ἐπὶ κολ. in *reliquis.*

g Επισφάττοντες] Αποσφάττοντες *Busb.* ἀπόσφαττον *Vat.*

h Εοικυῖαν.] *Gen.* ἐοικυῖαν.

i Εξήκοντα,] Πεντακόσια *Busb.* non ita in *ceteris*, aut in *Epiphanii* libris.

* *Præessent*,] *Sc.* non æquata potestate & imperio. cum Saturninus id temporis esset Legatus Proprætor Syriæ, Volumnius vero tantum Procurator ejusdem provinciæ, ut ostendit *Norisius* in *Cenotaph. Pis.* p. 206. & *Pagi* ad *Ann. Baronii*, p. 30.

k Σωέθετ δ' ἐκείνων] Σωίθετ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

l Καὶ τὰς ἀλλήλων] Καὶ τὰς ἀλλήλων ἑκατέρᾳ ἀποκαταστῆσαι τῇ βασιλείᾳ *Busb.* quo sane modo legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& eos qui de utroque regno aufugissent invicem reddere.*

m Πεποιηκὼς,] Πεποίηκ͵, ἀλλ' εἰς P. *Busb.*

bat feciſſet, Romam profectus eſt. Herodes vero exſequebatur redditionem pecuniarum & latronum qui apud Arabas erant, Saturnino & Volumnio permittentibus ut contumaces etiam armis perſequeretur. Atque exercitum habens in Arabiam cum duxit, ſeptem manſiones triduo emenſus. Et poſtquam ad præſidium, quod latrones habebat, pervenit, omnes primo impetu cepit, & locum *munitum*, qui Raëpta vocabatur, complanavit: aliorum vero nihil violavit. Cumque latronibus Arabes, Nacebo duce, ſubſidio veniſſent, prælium committitur: in quo pauci quidem ex Herodianis *deſiderati ſunt*, Arabum vero dux Nacebus una cum ſuorum circiter viginti quinque ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Iſto autem de illis ſumpto ſupplicio, cum tria Idumæorum millia in Trachonitidem deportaſſet, regionis illius latrones coërcuit: totaque de re literas dedit ad duces qui erant in Phœnicia, quibus eos certiores fecit, quod nihil amplius, quam in contumaces Arabes *fieri* oportebat, ab eo actum fuiſſet. Et iſta quidem illi, cum in ea diligenter inquirerent, vera eſſe comperiebant.

Herodis expeditio in Arabiam.

XV. 3. Nuncii autem Romam celeriter ad Syllæum res geſtas pertulerunt, &, ut fere fit, ſingulas in majus auxerunt. Ille vero, qui jam id conſequutus erat ut Cæſari innoteſceret, & forte tum circa palatium erat, his auditis, confeſtim mutata veſte pullatus Cæſari indicatum ibat: Arabiam bello eſſe vexatam, & univerſum regis exercitum everſum ab Herode, qui regionem vaſtaverat. Ad hæc lachrymans querebatur, duo millia quingentos Arabiæ primarios cecidiſſe: eorumque ducem Nacebum occubuiſſe, amicum cognatumque ſuum: direptaſque divitias, quæ Raëptis eſſent, contempto Oboda ut ad bellum ſuſtinendum inferiore, quoniam nec ipſe Syllæus, nec Arabum exercitus adeſſet. Cum iſtiuſmodi verba faceret Syllæus, &, ut invidioſiorem redderet Herodem, illud etiam adjiceret, ſe eam profectionem ſuſcepturum non fuiſſe, niſi Cæſarem putaſſet daturum operam, ut cum omnibus omnes pacem haberent, neque, ſi ipſum ibi adeſſe contigiſſet, fauſtum Herodi bellum futurum fuiſſe; his verbis irritatus Cæſar, quæſivit ab Herodis amicis qui aderant, & à ſuis, qui ex Syria venerant, hoc ſolum, an Herodes exercitum duxiſſet. id quidem cum illi fateri neceſſe haberent, Cæſar vero quam ob cauſam & quo pacto non auſcultaret, cum ille magis ira exardeſcebat, tum ſcripſit acerbius Herodi, & inter alia, literarum ſumma hæc fuit, "Se eum aliquando in "amicis habuiſſe, nunc pro ſervo habiturum". Syllæus quoque ea de re ſcripſit ad Arabes. atque illi *literis ejus* elati neque prædones elapſos dediderunt, neque pecuniam ſolverunt, inſuper & paſcuis, quæ Herodis erant & ipſi conduxerant, gratis utebantur, quoniam Judæorum rex eſſet Cæſaris ira dejectus. Item Trachonitæ, hanc occaſionem nacti, in Idumæorum præſidium conſurgunt, atque una cum Arabibus latrocinantes, qui Idumæorum agrum populabantur, non ſolum lu-

Syllæus Herodem apud Cæſarem accuſat.

Cæſar in Herodem irritatur.

Trachonitæ in eum inſurgunt.

[n] ῥύσια ᾗ τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρ' ἐκείνοις λῃστῶν Ηρῴδης ἐπράττετο, καὶ τῶν τῷ Σατορνίνου καὶ Οὐολεμνίου ἐπιτρεπόντων ἀγνωμονεῖσθαι [o] ἐπεξιέναι. στρατιάν τε ἔχων, ἐσέβαλλε εἰς τὴν Ἀραβίαν, τρισὶν ἡμέραις ἑπτὰ σταθμοὺς διανύσας. καὶ ἡνίκα ἐπὶ [p] φρουρίᾳ τοὺς λῃστὰς ἔχοντας, αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας αὐτούς, κατασκάπτει ᾗ τὸ χωρίον, [q] Ραεπὰ καλούμενον· τῶν ᾗ ἄλλων [r] οὐδὲν ἐλύπησεν. ἐκβοηθησάντων ᾗ τῶν Ἀράβων ἡγουμένου Ναχέβου, μάχη γίνεται· καθ' ἣν ὀλίγοι μὲν [s] τῶν Ηρῴδου, Νάχεβος ᾗ ὁ τῶν Ἀράβων στρατηγός, καὶ σὺν εἴκοσι πέντε τῶν σὺν αὐτῷ πίπτουσιν, οἱ ᾗ ἄλλοι σὺν φυγῇ ἐτράποντο. πεισάμενος ᾗ τούτους, τετρακοσίους [t] Ἰδουμαίων ἐπὶ τῇ Τραχωνίτιδι κατοικίσας, [v] ἦρε λῃστὰς τοὺς ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτων τοῖς ἡγεμόσιν ἔπεμπεν περὶ Φοινίκην οὖσιν, ἀποδείκνυς ὅτι μηδὲν ἧττον ὧν ἀγνωμονοῦντας ἐπεξελθεῖν ἔδει τοὺς Ἄραβας αὐτῷ πεπραγκότας. ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι πολυπραγμονοῦντες εὕρισκον οὐ ψευδόμενον.

γ'. Ἀγγέλοι ᾗ Συλλαίῳ καταπεχήσαντες, εἰς Ῥώμην τὰ πεπραγμένα διεσάφουν, εἰς μεῖζον ὡς εἰκὸς ἕκαστα τῶν γεγονότων αἴροντες. ὁ ᾗ ἤδη μὲν ἐπιπραγματόπτρ γνώριμος εἶναι Καίσαρι, τότε ᾗ ὡς τὴν αὐλὴν ἀναστρεφόμενος, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς μεταμφιέννυται μέλαιναν ἐσθῆτα, καὶ παρελθὼν ἔλεγε [x] ὡς αὐτὸν, ὅτι πολεμῷ τὸ [y] ὡς τὴν Ἀραβίαν εἴη κεκακωμένα, [z] καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία σφῶν πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου. [a] δακρύων ᾗ, πενθαχοσίους μὲν ἐπὶ διχιλίοις Ἀράβων ἀπολωλέναι τοὺς πρώτους ἔλεγε, ἀνῃρῆσθαι ᾗ [b] καὶ τὸ στρατηγὸν αὐτῶν Νάχεβον, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ συγγενῆ, πολλῶν ᾗ διηρπάσθαι τὰ ἐν Ραεπόις. καταφρονηθῆναι ᾗ τὸ Οβόδαν, ὑπὸ ἀσθενείας σὺν δεχέσθαι τῷ πολέμῳ, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸν, μήτε τῷ Ἀραβικῷ δύναμιν παρεῖναι. τοιαῦτα δὲ Συλλαίου λέγοντος, καὶ πυνθανομένου ἐπιφθόνως, ὡς ἐάν αὐτὸς [c] ἀπέλθοι τὰ χώρας μὴ πεπισθυκὼς ὅτι Καίσαρι μέλοι τῷ εἰρήνῃ ἅπασιν εἶναι πρὸς ἀλλήλους, μηδ' εἰ παρὼν ἐτύγχανεν ἐκεῖ λυσιτελῆ ποιήσαι τὸν πόλεμον Ηρῴδῃ, παροξυνθεὶς ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὁ Καῖσαρ, ἀνέκλινε τὰς Ηρῴδου τὰς παρούσας, καὶ τὰ ἰδίων τὰς [d] ἀπὸ Συρίας ἥκοντας, αὐτὸ μόνον, εἰ τῷ στρατιὰν Ηρῴδης [e] κατάγοι. τὰ δὲ τοῦτο μὲν αὐτὸ λέγειν ἀνάγκῃ ἐχόντων, τὸ δὲ ἐφ' ὅτῳ καὶ πῶς οὐκ ἀκούοντος, ὀργή τε μείζων ἐγίνετο τῷ Καίσαρι, καὶ γράφει πρὸς τὰ Ηρῴδην, τότε ἄλλα χαλεπῶς, καὶ τοῦτο τὰ ἐπιστολῆς τὸ κεφάλαιον, "ὅτι πάλαι σοῦντος αὐτῷ "φίλῳ, νῦν ὑπηκόῳ χρήσῃ." γράφει δὲ καὶ Σύλλαιος ὑπὲρ τούτων τοῖς Ἄραψιν. οἱ δὲ ἐπαρθέντες ὅτε τὰ λῃστῶν ὅσοι διέφυγον ἐξεδίδοσαν, ὅτε τὰ χρήματα [f] διελύοντο, νομάς τε ἃς ἐκείνοι μισθούμενοι διεκαλεῖτο, ἀμισθὶ πάντας ἐχρῶντο, τεταπεινωμένου τὰ Ἰουδαίων βασιλέως διὰ τὴν ὀργὴν τὰ Καίσαρος. ἐπιπέμπεται ᾗ τῷ καιρῷ καὶ οἱ τὴν Τραχωνίτιν ἔχοντες, τῆς τῶν [g] Ἰδουμαίων φρουρᾶς καταξανασάντες, καὶ λῃστηρίοις χρώμενοι μετὰ τῶν Ἀράβων, οἱ ἐλεη-

[n] Ρύσια ᾗ τῶν χρημάτων] Redditionem pecuniarum. *Ruſinus.* SPANH.

[o] Ἐπεξιέναι.] Τοὺς Ἄραβας poſt ἐπεξιέναι addit *Busb.*

[p] Αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας] Ita *Busb.* ὥρᾳ in *Editis Aliiſque.*

[q] Ραεπὰ καλούμενον·] Αἰπὰ *Vat.* Ράπτα *Gall.* & *Lugd. Bat.* in *Epiphanii* libris *Repta.*

[r] Οὐδὲν] *L. B.* ἐδέν.

[s] Τῶν Ηρῴδου,] Illud τῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

[t] Ἰδουμαίων] Ἰδουμαίους *Busb.*

[v] Ἦρε] Lege Εἷρε. atque ita (cum *Coccejo*) *Busb.* IBBETS.

[x] Ὡς αὐτὸν,] Illa ὡς αὐτὸν deſunt *Busb.*

[y] Περὶ τὴν Ἀραβίαν] Καὶ τὴν Ἀραβίαν *Busb.*

[z] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος] Καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία σφῶν πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου in *Editis Aliiſque.*. καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία σφῶν πορθήσαντος αὐτῷ Ηρῴδου *Vat.* unde reſcribere non dubitavi, καὶ π. ἀ. ἡ. βασιλεία σφῶν π. nec aliter, ut puto, legebat *Epiphanius*, qui vertit, *totumque regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet.*

[a] Δακρύων ᾗ] Δακρύων μὲν *Hen.* à prima manu, & *Vat.* qui mox μὲν poſt πενθαχοσίους negligit.

[b] Καὶ τὸ στρατηγὸν] Illud καὶ è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

[c] Ἀπέλθοι τὰ χώρας] Ita lego pro ἐπέλθοι, quod in *Editis* exſtat & *MSS.* (præter *Lugd. Bat.* tamen, in quo edita hæc nova lectio invenitur) in *Epiphanii* verſione, *quod nec ipſe rediret in provinciam, neque ſi præſens fuiſſet, commodum fuiſſet cum Herode bellum committere.*

[d] Ἀπὸ Συρίας ἥκοντας,] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπὶ Συρίας in *Editis Aliiſque.*

[e] Κατάγοι.] Καταγάγοι *Busb.* & *Baſ.* ἐξαγάγοι *Lugd. Bat.*

[f] Διελύοντο,] Διωλύτων *Busb.* *Lugd. Bat.* *Hen.* & *Vat.*

[g] Ἰδουμαίων] Ἰουδαίων *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

ἐλεηλάτων τὴν ἐκείνων χώραν, οὐκ [h] ἐπὶ ὠφελείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μνησικακίας χαλεπώτεροι [i] τὰς ἀδικίας ὄντες.

δ'. Ηρῴδης δ' ταῦτα πάντα φέρων ἠνείχετο, μεταβεβληκὼς αὐτῷ τὴν παῤῥησίας, ἣν εἶχε πρὸς Καίσαρα, [k] καὶ τὸ μεῖζον [l] ἀφῆρητο τὸ φρονήματος. ὅθεν γὰρ πέμψαντος αὐτοῦ πρεσβείαν ἀπολογησομένου ὁ Καῖσαρ ἠνέσχετο, πάλιν δ' τὰς συνελθούσας ἀπράκτους ἀνέπεμψεν. ἦν δ' οὖν ἐπὶ τούτοις ἀθυμία καὶ δέος, ὅ, τε Σύλλαιος ὑπ' μετρίως ἐλύπει, πιστευθείς τε καὶ παρὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δ' καὶ μειζόνων ἀπόμενος. ὁ μὲν γὰρ Οβόδας ἐτεθνήκει, παραλαμβάνει δὲ τὴν τ' Αράβων ἀρχὴν Αἰνείας, ὁ μετονομασθεὶς [m] αὖθις Ἀρέτας. τοῦτον γὰρ ἐπεχείρει πρᾶγμα Συλλαῖος παρωσάμενος αὐτὸς [n] ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν, χρήματα μὲν πολλὰ δοὺς τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν, πολλὰ δ' Καίσαρι δώσειν ὑπισχνούμενος. ὁ δ' τῷ μὴ τ' Ἀρέταν ὑπεῖλήφει πρότερον αὐτῷ βασιλεύειν ὠργίζετο. πέμπει δὲ κἀκεῖνος πρεσβείαν καὶ δῶρα τῷ Καίσαρι, στέφανόν τε χρυσοῦν ἀπὸ πολλῶν ταλάντων. ἡ δὲ πρεσβεία κατηγόρει Σύλλαιον ὄντα πονηρὸν δοῦλον, Οβόδαν [nn] τε φαρμάκοις διαφθείραι, καὶ ζῶντος ἐπὶ κρατεῖν αὐτὸν, τάς τε τῶν Ἀράβων μοιχευόμενον, ὡς ἐξιδιώσαιτο τὴν ἀρχὴν. προσέχειν δὲ ὅθ' τούτοις ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ἀποπέμπει μηδὲν τῶν δώρων λαβών. τὰ δὲ περὶ τὴν Ιουδαίαν καὶ Ἀραβίαν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπεδίδου, τὰ μὲν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ' ὡς καταφρονουμένων μηδένα προϊστάναι. τῶν γὰρ βασιλέων ὁ μὲν, [o] ὅπου τὴν ἀρχὴν βεβαίαν ἔχων, οὐκ ἱκανὸς ἦν κωλύειν τοὺς ἀδικοῦντας· Ηρῴδης δ', ἐφ' οἷς [p] ἡμύνετο πάλαι ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἀπάσας τὰς εἰς αὐτὸν προπηλακίας φέρειν ἠναγκάζετο. πέρας δ' ὅθεν ὁρῶν τῶν προϊεμένων κακῶν, ἔγνω πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, εἴ τι δύναιτο μετριώτερον εὑρεῖν πρός τε τῶν φίλων, καὶ πρὸς αὐτὸν Καίσαρα τὴν εὐτυχίαν [q] ποιησόμενος. κἀκεῖ μὲν ὁ Δαμασκηνὸς ἀπῆλθε Νικόλαος.

cri sed etiam ultionis causa miris modis in eos sæviebant.

4. Herodes autem ista omnia ferre cogebatur, perdita, quam in Cæsare habuerat, fiducia, & animum multo quam ante demissiorem gerebat. nam *Cæsar* legationem missam ab Herode ob causæ suæ defensionem audire nolebat, eamque iterum venientem re infecta remisit. Itaque erat ex istis in magna solicitudine atque metu, & ei permolestus erat Syllæus, tum quod ei crederetur, tum quod Romæ esset, & eo tempore ad majora spiraret. Nam Obodas quidem diem supremum obierat, Æneas vero, mutato deinde nomine dictus Aretas, Arabum imperium occupat. Cæterum Syllæus eum per calumnias deturbare, regnumque invadere nitebatur, magnas largitiones aulicis faciens, multasque Cæsari promittens. Aretæ quoque Cæsar succensebat, quod regnum usurpasset, neque prius ad se scripsisset. Verum & ille literas cum muneribus ad Cæsarem mittit, & in his auream coronam multa talenta pendentem: quibus in literis Syllæum accusabat, ut qui malus servus esset & Obodam veneno sustulisset, quo etiam vivo rerum dominus fuisset, dum & Arabum uxores adulteraret, & pecuniam mutuaretur, ut imperium sibimet vendicaret. Cæsar autem ne hos quidem *legatos* audire dignatus est, sed nullo accepto dono remisit. Judææ vero & Arabiæ regna indies deterius se habebant, tam propter turbas, quibus agitabantur, quam quia nemo erat qui ei malo mederetur. Nam *duorum* regum alter nondum certo rex erat; alter vero Herodes, quod semet vindicatum iverit, Cæsarem iratum habens, omnes contumelias perpeti cogebatur. Cum autem nullum finem videret malorum, qui eum circumsteterant, Romam iterum mittere decrevit, si quid æquius amicorum gratia & precibus apud Cæsarem posset obtinere. Atque istam quidem legationem suscepit Nicolaus Damascenus.

Legatos ad Cæsarem frustra mittit Herodes.

Aretas Obodæ in Arabum regnum succedit.

Cæsar ei offensus.

Nicolaus Damascenus ad Cæsarem missus.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Εὐρυκλῆς τοὺς Ηρῴδου παῖδας διέβαλεν· καὶ ὡς ἔδησεν αὐτοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψε. περὶ Συλλαίου ὑπὸ Νικολάου κατηγορηθέντος.

CAP. X.

Quomodo Eurycles Herodis filios ad ipsum calumniatus est: utque eos in vincula conjecit pater, & de illis ad Cæsarem scripsit. De Syllæo à Nicolao accusato.

XVI.

Ἐξεπεπράκει δ' τὰ περὶ τὴν [r] οἰκείαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτῷ [s] πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. ὅλως μὲν γὰρ, [t] οὐδὲ τ' ἔμπροσθεν χρόνου [v] ἀσύνοπτον ἦν, ὡς τὸ μέγιστον καὶ δυσχερέστατον τ' ἀνθρωπίνων παθῶν [x] ἐπείλειπτο τῇ βασιλείᾳ πρὸς τ' τύχης· ἐπέβαινε δ' καὶ μᾶλλον ἠυξήθη τότε πρὸς τοιαύτην αἰτίαν. Εὐρυκλῆς ὑπὸ Λακεδαίμονος, οὐκ ἄσημος τ' ἐκεῖ, κακὸς δ' τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ κολακείαν δεινὸς [y] ἑκατέρων αὐτῶν ἔχειν τε καὶ μὴ δοκεῖν, ὑπεδημήσατο ὡς τ' Ηρῴδην, δῶρά τε δίδωσιν αὐτῷ, καὶ πολείτο παρ' ἐκείνου λαθών, ταῖς εὐκαιρίαις τῶν ἐντεύξεων ἐπαγματευσάμενος φίλος ἐν τοῖς μάλιστα γενέσθαι βασιλέως. ἦν δ' αὐτῷ καταγωγὴ μὲν ἐν τοῖς

VErum res suæ domi, filiorumque, qui multo magis in ipsum eo tempore exacerbati erant, valde turbari cœperunt. Omnino enim nec jam ante obscurum erat, fortunam malorum, quæ in homines cadunt, maximum & gravissimum regno *ipsius* minatam esse: tunc autem ingruebat & in majus crevit ex hujusmodi causa. Eurycles *quidam* Lacedæmonius, honesto loco natus, sed homo nequam, voluptatibus & assentationi deditus, ita tamen tecte ut non animadverteretur, cum peregre ageret apud Herodem, multis muneribus ei datis & majoribus acceptis, urbanitate sua sese in intimam regis amicitiam insinuavit. Antipatri quidem hospitio utebatur, ad Alexandrum vero itabat, multumque cum eo erat; ut qui se Archelao Cappado-

Eurycles Lacedemonius.

Eurycles in Herodis & Antipatri & Alexandri amicitiam se insinuat.

[h] Επὶ ὠφελείας μόνον,] Ἀπὸ ὠφελείας *Hen.* & *Vat.* ἀπιφιλείας *Lugd. Bat.* ἀπ' ὠφελείας *Cocejus* mavult.

[i] Τὰς] Lege σὺν τὰς. COCC.

[k] Καὶ τὸ μεῖζον] Καὶ μεῖζον *Hen.* & *Vat.*

[l] Αφήρητο] *L. B.* ἀφῃρεῖτο.

[m] Αὖθις Ἀρέτας.] Ex *L. B.* αὖθις hoc loco inseruimus, & in versione pariter expressimus. Regium enim illud nomen postea videtur assumpsisse, in regno confirmatus ab Augusto. Minus recte verterat *Hudson* cognomento Aretas. HAV.

[n] Αναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν,] Αναλαμβάνῃ *Vat.* & *Hen.* à prima manu.

[nn] Τε] *L. B.* ζ.

[o] Οὔπω τὴν ἀρχὴν βεβαίαν,] Ο μ' οὔπω τὴν ἀρχ. *Vat.*

[p] Ημύνετο] Ημύναλο *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[q] Ποιησόμενος.] *L. B.* ποιησάμενος.

[r] Οἰκείαν] Οἰκίαν *Busb.* & *Zonar.*

[s] Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας] Πολὺ χεῖρον ἐσχηκότα *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρὸς τ' in *ceteris.* χεῖρον ἔχει τὰ κατὰ τοὺς παῖδας *Zonar.*

[t] Οὐδὲ —— Λακεδαίμονος,] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 25. §. 1. SPANH.

[v] Ασύνοπτον] Ανύποπτον legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet sine suspicione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex hujusmodi causa prævaluit.*

[x] Ηπείλειπτο] Απειλεῖτο) in *Editis* & *MSS.* unde ἐπείλειπτο) fecimus.

[y] Εκατέρων] Cum in *Editis* *Aliisque* fuerit ἑκατέρων, rescripsimus ἑκατέρου. in *Cod. Vat.* ἑκάτερον. quod & *Cocejus* malebat.

dociæ regi familiariſſimum eſſe dictitaret. ideoque Glaphyræ honorem ſe præbere ſimulabat: atque in eo totus erat ut omnes clam coleret, & quæ dicerentur & fierent ſemper obſervabat, ut ita calumniis retineret hominum benevolentiam. Poſtremo id conſequutus eſt, ut, cum ſe in familiaritatem alicujus dedidiſſet, ejus amicus eſſe videretur; quod ſi alium frequentaret, id ejus gratia facere putaretur. Alexandrum itaque, ut juvenem, adeo ſibi conciliavit, ut ei perſuaſerit, ſe tuto poſſe ei querelas de iis quæ paſſus fuerat concredere, id quod alii audebat nemini. Suam igitur vicem dolens ei aperuit, ut pater *ab ipſo* alienatus eſſet, narravitque ei cuncta de matre, itemque de Antipatro, quod is, ipſis ab honoribus repulſis, omnem ſibimet poteſtatem arripuiſſet. Atque iſta haud ferenda eſſe dicebat, præſertim quod pater tantum in eos odium jam conceperat, ut cum ipſis, prout adjiciebat, nec convivia nec colloquia communicare ſuſtineat. Talia quidem ipſi, ut veriſimile erat, dolor ſuggerebat. Hæc autem verba Eurycles Antipatro referebat, dicens quidem, non illius gratia hoc ipſum ſe facere, ſed tanti eſſe momenti rem ut tacere nequeat, quò illi ab Alexandro cavendum eſſe putet. neque enim ſingula illorum ſine affectu eum dicere, quin non obſcuram præ ſe ferre nocendi voluntatem. Jam vero Antipater, cum ex iſtis eum ſibi amicum opinaretur, ei ſæpe liberaliter largiebatur: & ad extremum perſuaſit, ut ea referret Herodi. Ille vero, dum ex iis quæ ſe audiviſſe dicebat de Alexandri malevolentia verba faceret, non difficulter fidem inveniebat, atque ita regem affecit, orationis calliditate eum circumagens atque irritans, ut odium inexpiabile *in filium* ſuſciperet. id quod ea ipſa hora oſtendit. nam Eurycli extemplo quinquaginta talenta dedit. Is vero cum iſta accepiſſet, & Archelaum Cappadociæ regem adiiſſet, *ei* laudabat Alexandrum, ſeque ei in componenda cum patre pace magno uſui fuiſſe prædicabat. Hac arte Archelao etiam pecunia emuncto, antequam detegeretur malitia, diſceſſit. Et quidem Eurycles iſte, cum *poſtea* in Lacedæmone improbus eſſe non deſiiſſet, ob multa facinora à patria relegatus eſt.

Ab Antipatro & Herode muneribus donatur.

Archelao etiam pecuniam extorquet.

Herodes filiis fit infenſior.

2. Judæorum autem rex non ut ante ſatis habebat criminationes adverſus Alexandrum & Ariſtobulum audire: verum etiam tam inteſtino in eos odio flagrabat, ut, ſi nemo criminaretur, ipſe ad criminandum induceret, omnia ſpeculando & explorando; & omnibus, ſi quid contra eos haberent, dicendi poteſtatem faciendo: ac perfecit ut ei referretur, Evaratum Coum cum Alexandro conſpiraſſe. Et hoc quidem omnium libentiſſime audivit Herodes.

Jucundus & Tyrannus ſe ſolicitatos ab Alexandro; ut inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

3. Huc & majus quiddam contra juvenes accedit, dum novæ ſemper in eos excogitantur calumniæ, & omnes ut ita dicam certatim id agunt, ut grave aliquid de iis ad regem deferrent, quod pro ſalute ipſius facere videretur. Erant Herodi ſatellites duo, qui propter corporis fortitudinem

Ἀντιπάτρῳ, πεύσοδ⟨ος⟩ ἦ καὶ σωτήρια πρὸς τ̃ Ἀλέξανδρον· Ἀρχελάῳ γὰρ ἔλεγεν εἶναι τῷ Καππαδόκι λόγῳ ἀγαθῆς. ὅθεν καὶ τὼ Γλαφύρᾳ ὑπεκέκριτο τιμάν· καὶ πολὺς ὢν ἀφανῶς μὲν ἐθεραπεύων ἅπαντας, ἀεὶ ἦ τοῖς λαλουμένοις ἢ γινομένοις προσέχων, ὡς ἐξ αὐτῶν ἀντιχαρίζεσθαι τὰς διαβολάς. τέλ⟨ος⟩ ἦ [z] τοιοῦτ⟨ος⟩ [a] ἑκάστῳ κατὰ τὰς συντυχίας [b] ἀπέβαινεν, ὡς ἑκείνῳ μὲν εἶναι φίλ⟨ος⟩, τοῖς ἦ ἄλλοις δοκεῖν κατὰ τὸ συμφέρον ἐκείνῳ [c] προσεῖναι. [d] τ̃ οὖν Ἀλέξανδρον προσεκτήσατο νέον ὄντα, καὶ ᾧ ὧν ἐπεπόνθη μηδενὶ μέν, πρὸς ἐκεῖνον δὲ μόνον ἀδεῶς πεπισμένον ἐξεῖναι λέγειν· ἐνέφαινεν οὖν ἀχθόμεν⟨ος⟩ ὡς ὁ πατὴρ ἠλλοτρίωτο, καὶ τὰ περὶ τὴν μητέρα διηγεῖτο καὶ τ̃ Ἀντίπατρον, ὅτι παρωθούμεν⟨ος⟩ αὐτὸς τ̃ τιμῆς τὰ πάντα ἤδη δύναται. τούτων δὲ ἀνεκτὸν οὐδὲν ἔφη, κατεσκευασμένου πρὸς μῖσ⟨ος⟩ ἤδη ἔ πατρὸς, [e] μηδὲ συμποσίοις μηδὲ συλλόγοις ἀνέχεσθαι, λέγων. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖν⟨ος⟩, ὡς εἰκὸς, ἐφ' οἷς ἤλγει. τὰς δὲ λόγους Εὐρυκλῆς Ἀντιπάτρῳ τούτους ἀνέφερεν, λέγων μὲν ὡς οὐχ ἕνεκα σ̃ τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, [f] νικᾶσθαι ἦ ὑπὸ σ̃ τιμώμενος τῷ μεγίστῳ ἔ πραγμάτ⟨ων⟩, καὶ φυλαττέσθαι παρηκελεύετο τ̃ Ἀλέξανδρον. ἐ γὰρ ἁπλῶς [g] τούτων ἕκαστον λέγει, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς εἶναι τὴν αὐτοχειρίαν. Ἀντίπατρ⟨ος⟩ μὲν οὖν εὔνοιαν ὑπολαμβάνων [h] οὐ τούτων, μεγάλας αὐτῷ παρ' ἑκάστου δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τέλ⟨ος⟩ ἤδη πείθει πρὸς τ̃ Ἡρῴδην ἀναφέρειν τ̃ λόγον. ὁ δ' οὐκ ἐν τῷ Ἀλεξάνδρᾳ δύσνοιαν ἐξ ὧν ἔλεγεν ἀκηκοέναι διηγέμεν⟨ος⟩ [i] ἀπίθανον, ἀλλ' ὅτω διέθηκε τ̃ βασιλέα, θεώμενος ἀεὶ τοῖς ῥήμασι καὶ παροξυνόντων ποιῆσαι τὸ μῖσ⟨ος⟩. ἐδήλωσε ἦ καὶ πρὸς αὐτὸν τ̃ καιρόν. εὐθὺς γὰρ Εὐρυκλεῖ δίδωσιν πεντήκοντα τάλαντα δωρεάν. ὁ ἦ ταῦτα λαβὼν, καὶ πρὸς τ̃ Ἀρχέλαον [k] ἀναβὰς τ̃ βασιλέα τ̃ Καππαδόκων, τ̃ Ἀλέξανδρον ἐπῄνει, καὶ χρήσιμ⟨ος⟩ ἐλέγχῳ αὐτῷ εἰς πολλὰ πρὸς τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τ̃ πατέρ⟨α⟩ γενῶσθαι. χρηματισάμεν⟨ος⟩ ἦ καὶ παρ' ἐκείνου, πρὶν καταφωραθῆναι τ̃ κακοηθείας, ἀπῆλ. Εὐρυκλῆς μὲν οὖν, ὑδὲ ἐν τῇ Λακεδαίμονι παυσάμεν⟨ος⟩ εἶναι μοχθηρὸς, ὅπ πολλοῖς ἀδικήμασιν ἀπεστερήθη [l] τ̃ πατρίδος.

β'. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς οὐχ ὥσπερ πρότερον εἶχεν πρός τε τ̃ Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἀκούειν μόνον τὰς κατ' αὐτῶν διαβολὰς, ἀλλ' ἤδη διὰ μίσους οἰκείου γενομένους αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ λέγοι τις, [m] ἐξειργάζετο, ἀ⟨γ⟩ρυπνῶν ἕκαστα, καὶ πυνθανόμενος, καὶ πᾶσιν ἐνιδὼν τοῖς βουλομένοις, εἴ τις ἔχοι τι κατ' ἐκείνων εἰπεῖν, [n] Εὐάρατόν τε Κῶον Ἀλεξάνδρῳ συνεδέναι. καὶ τοῦτο μὲν ἦν [o] καθ' ἡδονὴν τὸ πᾶσιν ἥδιστον Ἡρῴδῃ ἐλάμβανεν.

γ'. Ἐπῆνετο ἦ κ̃ τ̃ νεανίσκων μεῖζόν τι, [p] σκωπτομένης ἀεὶ τ̃ κατ' αὐτῶν διαβολῆς, κ̃ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν ἄθλα τοῦτο προκειμένου, λέγειν τι περὶ ἐκείνων [q] δυσχερὲς, ὃ πρὸς τ̃ ἔ βασιλεύοντ⟨ος⟩ ἐδόκει σωτηρίας. σωματοφύλακες ἦσαν Ἡρῴδῃ δύο, κατ' ἰσχὺν καὶ μέγε-

θος

[z] Τοιοῦτ⟨ος⟩] Τοιοῦτο in *Cod. Gall.*

[a] Ἑκάστῳ] Ἐν ἑκάστῳ *Vat.*

[b] Ἀπέβαινεν,] Ita *Vat.* & *Busb.* ὑπέβαινεν in *Editis Aliiſque.*

[c] Προσεῖναι.] Προσεῖναι *Busb.*

[d] Τὸν οὖν Ἀλέξανδρον] Οὕτως Ἀλέξανδρον ἀθρόᾳ νέον ὄντα πρὸς ὃν ἐπεπόνθη μὴ ὡς πεπεισμένον μηδενὶ μέ, πρὸς ἐκεῖνον *Vat.*

[e] Μηδὲ συμποσίοις] Ὡς μηδὲ συμποσίοις ἢ συλλόγοις ἀνέχεσθαι *Vat.*

[f] Νικᾶσθαι —— πράγματ⟨ος⟩,] *Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio, ſed tuis jam victus honoribus, & rei magnitudine*, vertit *Rufinus* ut legiſſe videatur, τιμᾶσθαι ἦ ὑπὸ σ̃ τιμ. &c. SPANH. Quomodo legerit *Vet. Interpres* ſeu *Ruſinus*, apparet ex lectione Cod *Lugd. Bat.* qui diſtincte τιμώμ⟨ενος⟩ exhibet, quod inſerui pro vulgato τιμώμ⟨ενος⟩, unde patet totum locum ita eſſe legendum, λέγων μὲν ὡς οὐχ ἕνεκα σ̃ (pro vulgato τοῦ) τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, νικᾶσθαι ἦ, ὑπὸ σ̃ τιμώμ⟨ενος⟩, τῷ &c. i. e. *Dicens quidem, non ſui ipſius gratia ſeſe illud facere, verum illius, quod victus eſſet honore ejuſdem erga ſe, atque ipſius ſceleris magnitudine.* HAV.

[g] Τούτων ἕκαστον] Ita rurſus ex *Lugd. Bat.* quod fortius quam vulgatum τοῦτο ἕκαστον, & in verſione *ſingula illorum* reposui pro *hæc* &c. HAV.

[h] Οὐ τούτων,] Illa οὐ τούτων ὲ *Codd. Hen.* & *Vat.*

[i] Ἀπίθανον,] Πιθανὸς *Vat.*

[k] Ἀναβὰς τ̃ βασιλ⟨έα⟩] Διαβὰς *Busb.*

[l] Τῆς πατρίδ⟨ος⟩.] Τῆς ἑαυτῶ πατρίδ⟨ος⟩.

[m] Ἐξειργάζετο,] Περιεργάζετο juxta *Zonaram.* qui hoc ipſum ex *Joſepho* ad hunc modum narrat; Ἡρῴδης ἦ τοσοῦτον πρὸς τοὺς παῖδας ἐξώργισο, ὡς μηκέτι δεῖσθαι διαβολῶν, ἀλλ' αὐτὸς περιεργάζεσθαι τὰ ἐκείνων, κ̃ ἀγρυπνεῖν ἕκαστα.

[n] Εὐάρατόν τε Κῶον] De hoc Eurato Coo. *ælian.* lib. 1. c. 26. §. 5 SPANH.

[o] Καθ' ἡδονὴν τὸ πᾶσιν] Forſan κατ' ἀκοὴν.

[p] Σκωπτομένης —— διαβολῆς,] *Ælian.* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

[q] Δυσχερὲς,] Δυσχερὲς πρὸς τ̃ ἔ βασιλεύοντ⟨ος⟩ σωτηρίας *Vat.*

[r] Τὸ-

θος πιμώμενοι, Ιάκινδος καὶ [r] Τύραννος. ἅτε, μετοσκευάσαντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως ἀπεωσμένοι, [s] τοῖς περὶ Αλέξανδρον ἦσαν συνιππαζόμενοι, καὶ χρυσίον καὶ δωρεὰς ἄλλας ἐλάμβανον. εὐθὺς οὖν καὶ τούτους ὁ βασιλεὺς ἔχων ἐν ὑποψίᾳ, ἐβασάνιζεν. [v] οἱ δὲ διακαρτερήσαντες πολὺ χρόνον, ὕστερον ἔλεγον, ὅτι πεῖθοι φονεύειν αὐτὸς Ηρῴδου Αλέξανδρος, [x] ἐπεὶ περὶ κυνηγέσιον θηρίων δοκῶν [y] μετσθάλοι. [z] δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὡς λάθοι τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς [a] ἀναπαρείη τὸ ἑαυτοῦ λόγχαις. καὶ γὰρ μετρίως αὐτῷ τοιοῦτον [b] γεγονέναι πάθος. [c] ἐπέδειξαν δὲ καὶ χρυσίον μὲν ἐν ἵππων κατορωρυγμένον, καὶ τὸ δεσμοφύλακος ἐξήλεγχον, ὅτι [d] λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς, καὶ τοῖς Αλέξανδρου θεραπεύουσιν ὅπλα, κελεύσαντος ἐκείνου.

δ'. Μετὰ τούτους ὁ Φρούραρχος [e] Αλεξανδρείου ληφθεὶς ἐβασανίζετο· [f] καὶ γὰρ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε [g] δέξασθαι τὴν Φρουρὰν, καὶ παρέξειν τοῖς νεανίσκοις χρήματα ὑποσχέσθαι, τὰ κείμενα τῶν βασιλικῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ Φρούριον. αὐτὸς μὲν οὖν οὐδὲν ὡμολόγησεν· ὁ δὲ αὐτοῦ παρελθὼν τοῦτο ἔφη γνώσεσθαι, καὶ γράμματα ἐπιδοὺς ἔδωκεν, [h] ὡς εἶναι εἰκασθὲν τὰ Αλεξάνδρου [i] χειρός. "Τελέσαντες, σὺν Θεῷ εἰπεῖν, ἃ προεθέμεθα πάντα, ἥξομεν πρὸς ὑμᾶς· ἀλλὰ προάθητε, καθὼς [k] ὑπέσχεσθε, δέξασθαι ἡμᾶς τῷ Φρουρίῳ." μὴν τοῦτο τὸ γράμματεῖον, ὁ μὲν Ηρῴδης [l] οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε περὶ τῶν παίδων εἰς αὐτὸν ὑπιξνεῖσθαι. Αλέξανδρος δὲ [m] Διόφαντον ἔφη τὰ γράμματα μιμήσασθαι τὸν τύπον, καὶ δι' Αντιπάτρου κακουργηθῆναι τὸ γραμματίδιον. [n] ὁ γὰρ Διόφαντος ἐδόκει τὰ τοιαῦτα δεινὸς· ἐν ὑστέρῳ δὲ διελεγχθεὶς ἐπ' ἄλλοις, ἔτως ἀπέθανε.

ε'. Τοὺς δὲ βασανισθέντας ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸ πλῆθος προηγαγὼν ἐν Ιεριχοῦντι [o] κατηγορήσαντας τῶν παίδων· [p] καὶ τούτους μὲν [q] ἐκ χειρὸς οἱ πολλοὶ βάλλοντες ἔκτειναν. ὡρμημένων δὲ καὶ [r] τοὺς περὶ Αλέξανδρον ὁμοίως κτεῖναι, τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς παρεκώλυσε, διὰ Πτολεμαίου καὶ Φερώρα τὸ πλῆθος ἀναστείλας. ἐπὶ δὲ φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν, καὶ προσίει μὲν [s] οὐδείς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γινόμενα καὶ λαλούμενα. [t] καὶ τί γὰρ ἢ κατεδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. ἕτερος δὲ αὐτῶν Αριστόβουλος, ἐκ βαρυθυμίας [v] ἐπαγόμενος καὶ τῷ ἑαυτοῦ [x] πεθεᾷ καὶ πενθερᾷ συναλγεῖν αὐτῷ τῆς συμφορᾶς καὶ μισεῖν τὰ τοιαῦτα πειθόμενον, "ἃ γὰρ, ἔφη, καὶ σοὶ κίνδυνος ἀπωλείας, "[y] διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ κατ' ἐλπίδα [z] γάμων "ἅπαντα ταῦθάδε προμωύσειν"; τοῦτος ἐκείνη ταχὺ μάλα ταδελφῷ προσφέρει τοὺς λόγους. ὁ δὲ, οὐκ ἔτι καταχὼν αὐτὸν, δῆσάς τε κελεύει, καὶ διαφήσαντας ἀπ' ἀλλήλων ὅσα κακῶς ἐποίησαν ὑπὲρ τῷ

& proceritatem habebantur in pretio, videlicet Jucundus & Tyrannus. Ii, offenso rege depulsi, cum Alexandro equitabant, &, quoniam homines exercitati essent, erant in honore, & auri aliquantum, aliaque dona accipiebant. Quapropter rex eos statim suspectos habuit, & in quæstionem vocavit. Illi vero, postquam diu perstiterant, tandem dixerunt, Alexandrum sibi persuadere voluisse, ut Herodem in venatione feras persequentem occideret. facile enim confingi posse, equo delapsum suimet venabulis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. simulque indicaverunt aurum in equili defossum esse, & venatorum præfectum convicerunt, sibi regia venabula, & Alexandri aulicis arma, ipsius jussu, dedisse.

In Alexandri præfectum quæstio.

4. Post hos comprehenditur & torquetur præfectus præsidii Alexandrii: quippe accusatus, promisisse adolescentibus sese eos castello recepturum, eisque regiam pecuniam, quæ in ea munitione esset, traditurum. Atque ipse quidem *præfectus* nihil confessus est: sed prodiit ejus filius, & ita esse dixit; literasque tradidit scriptas, ut videbatur, manu Alexandri, *in hanc sententiam.* "Perfectis, si "Deus voluerit, omnibus quæ instituimus, venie- "mus ad vos: sed date operam, sicut promisistis, "ut nos castello recipiatis". Post hanc schedam non dubitabat Herodes, quin insidiæ sibi à filiis paratæ fuerint. Alexander autem dicebat, manum suam à Diophanto notario assimulatam, eamque schedam ab Antipatro malitiose effictam. Erat enim Diophantus assimulandarum literarum peritissimus; tandemque alias simulasse convictus morte pœnas dedit.

Litera ficta à Diophanto, manum Alexandri assimulante.

5. Eos autem, in quos fuerat habita quæstio, produxit rex Hierichunte ad populum, ut accusarent pueros: atque illos quidem † multi lapidibus obrutos necarunt. cum vero idem Alexandro & Aristobulo facturi essent, hoc ipsum quidem nè fieret prohibuit rex, per Ptolemæum & Pheroram populi impetum reprimendo. at pueros ita concludendos custodiendosque curavit, ut eos adiret nemo, cunctaque eorum facta & dicta observarentur. Et nihil omnino à condemnatis differebant infamia & *futuri* metu. Eorum autem alter Aristobulus tantum animi dolorem concepit, ut Salomæ amitæ socruique suæ persuadere tentaverit, ut ipsius calamitatem acerbe ferret, eumque odio haberet, qui se eò perduci sineret. "Etenim non- "ne tu quoque, inquit, in mortis periculo versa- "ris, cum omnia quæ hic fiunt Syllæo spe con- "jugii detegere dicaris"? Hæc verba illa protinus *Herodi* fratri narratum it. Ille vero, ut qui non amplius semet cohibere potuerit, eum sine ulla cun-

Alexander & Aristobulus in carcerem conjecti.

Operam dat Aristobulus ut Salomen Herodi infensam reddat.

Aristobulus, Salome ejus consilia Herodi narrante, constringitur.

r Τύραννος.] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

s Τοῖς περὶ Αλέξανδρον] Τοῖς deest *Vat.*

t Γυμνασίαν τιμώμενοι,] Γυμνάσια *Vat. Lugd. Bat. Busb.* & *Hen.* à manu secunda.

v Οἱ δὲ, —— ἔλεγον,] Conf. *alsor.* lib 1. c. 26. §. 3. SPANH.

x Επεὶ περὶ κυνηγέσιον] Επειτ' εἰς κυν. *Busb.* atque ita *Hen.* voce περὶ in ora libri posita. ἐπεί περί τι *Lugd. Bat.* ἐπεί τε περὶ καὶ *Vat.*

y Μετσθάλοι.] *L. B.* μετσκάλοι, in *Marg.* μετσκαλῇ.

z Δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν,] Δυνατὸν γὰρ εἶη λέγειν *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

a Αναπαρείη τῶν ἑαυτοῦ λόγχαις.] Εμπαρείη *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἀναπαρείη *Hen.* à pr. m. ἀναπαρείη τὰς ἑαυτοῦ λόγχας *Gen.*

b Γεγονέναι] *L. B.* γενέσθαι.

c Επιδειξαν δὲ] Επιδεῖξαν δὲ καὶ τὸ χρυσίον *Vat.*

d Λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς,] Eadem *Zonaras* p. 250. D. SPANH.

e Αλεξανδρείου] Conf. *alsor.* lib. 1. c. 26. §. 3. SPANH.

f Καὶ γὰρ ἐκεῖνος] Καὶ κατηγορίαν εἶχεν ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τῷ Φρουρίῳ *Busb.* καὶ ὁ Φρούραρχος δὲ Αλεξανδρείου ἠτιάζατο, ὡς ἐπαγγειλάμενος δέξασθαι τοὺς νεανίσκους ἐν τῷ Φρουρίῳ *Zonar.*

g Δέξασθαι] Forte οἴξασθαι.

h Ὡς εἶναι εἰκασθέν] Ὡς εἰκάσαι *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

i Χειρός.] Φορίζουσι post χειρὸς addit *Busb.*

k Υπέσχεσθε,] Υπέσχησθε *Vat.*

l Οὐκέτι εὐδοιασίμως εἶχε] Οὐκέτι εὐδοιάτως ἐπὶ τῷ *Zonar.* HUDS. Ita etiam *Zonaras* p. 251. A. SPANH.

m Διόφαντον ἔφη] Hujus Diophanti meminit *Tzetzes*, Chil. VI.

n Ο γὰρ Διόφαντος] Ο γάρ τοι. Δ. *Vat.*

o Κατηγορήσαντας] Καὶ τοὺς κατηγορήσαντας τῶν παίδων legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& accusatores eorum.*

p Καὶ τούτους] Καὶ βάλλοντες ἐπέκτειναν *Busb.*

q Εκ —— ἔκτειναν.] Manu jaculantes multi interemerunt. *Rufinus.* malè *Gelenius*: saxis sunt obruti. Βάλλειν tamen pro *saxis obruere* dictum infra cap. XI. §. 2. ubi *Zonaras* pro βάλλειν habet λιθολοῦσθαι· & §. 6. in genere τοὺς δυστυχοῦντας βάλλοντες. item *alsor.* lib. 1. c. 27. §. 5. ξύλοις βαλλόμενοι καὶ λίθοις. SPANH.

† *Multi*] Melius vertas per *vulgus.* HAV.

r Τοὺς περὶ Αλέξανδρον] Id est; *Alexandrum*; ut aliquanto post τοῖς περὶ Ολυμπον, ubi de Olympo agitur §. 9. REL.

s Οὐδείς.] Οὐδεὶς ἔτι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ τί γὰρ] Καὶ κατεδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. *Zonar.*

v Επαγόμενος] Υπαγόμενον *Vat.*

x Πεθεᾷ καὶ πενθερᾷ] Salomen vid. infr. lib. 17. c. 1. §. 1. ubi *Rufinus* male vertit *nutricem.*

y Διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ] Ita *Busb. Gall.* & *Zonar.* Διαβεβλημένης in *Editis Aliisque.*

z Γάμων] Γάμου *Vat.*

a Ταῦ-

cunctatione conſtringi jubet, & utrumque ab altero ſeparatum ſcripto prodere quicquid mali in patrem commiſiſſent. Illi vero, quoniam ita ipſis mandatum eſſet, ſcribunt, ſe in patrem inſidias neque cogitaſſe neque ſtruxiſſe: fugam autem adornaſſe, idque vi coactos, quia ſuſpectam moleſtamque vitam degerent.

Nonnulla ab Alexandro quærit Herodes coram Mela Archelai legato.

6. Eo tempore, cum veniſſet ex Cappadocia legatus ab Archelao, Mela quidam, unus ex illius dynaſtis, volens Herodes ei oſtendere Archelai in ſe malevolentiam, Alexandrum vinctum accivit ad ſe, & ex eo iterum quæſivit de fuga, quonam & quo pacto diſcedere decreviſſent? Ad quod reſpondit Alexander, "ad Archelaum, qui ſe inde "Romam eos miſſurum promiſiſſet: verum in pa- "trem nihil quidem ſceleris aut maleficii conatos "fuiſſe, neque eorum quæ ipſis ab adverſariis ma- "litioſe imponerentur, quicquid verum eſſe. vo- "luiſſe etiam *ſe*, ut de Tyranno & illo altero cir- "cumſpectius haberetur quæſtio, ſed illos celerius "periiſſe, auctore Antipatro, qui amicos ſuos in- "ter multitudinem ſummiſiſſet.

Interrogatur etiam de iiſdem Glaphyra.

7. Hæc eo dicente, juſſit *Herodes*, ut Melas & Alexander ad Glaphyram Archelai filiam ducerentur; & ex ea quæreretur, ecquid inſidias Herodi ſtructas ſciret. Quo ut ventum eſt, Glaphyra, ſimulac vinctum conſpexit Alexandrum, caput ſibi percuſſit, animoque conſternata magnum triſtemque ploratum edit. Quin & juveni manarunt lachrymæ, atque iis qui aderant miſerabile adeo erat ſpectaculum, ut diu id cujus cauſa venerant dicere aut facere nequirent. Tandem vero cum Ptolemæus (huic enim mandatum erat ut illum duceret) juſſiſſet dicere, ecquid ei factorum conſcia foret mulier; "quî potuit, inquit, non con- "ſcia eſſe, quæ mihi ſit vel ipſa anima charior, & "communes mecum natos habeat?" Ad hæc quidem illa exclamavit, "nullius ſe malæ rei con- "ſciam: ſed *tamen* ſi ejus utilitas poſtulet, ut ali- "quid vel contra ſeipſam mentiatur, omnia con- "feſſuram". Tum Alexander, "ſcelus quidem, "inquit, nullum eorum quæ ſuſpicantur quos mi- "nime omnium decebat, neque ego cogitavi, ne- "que tu noſti, niſi quod ad Archelaum nos reci- "pere decreveramus, & inde Romam". Iſta etiam illâ fatente, Herodes, ratus Archelaum malevolentiæ in ſe convictum eſſe, dedit Olympo & Volumnio literas, juſſitque ut inter navigandum ad Eleüſam Ciliciæ * *inſulam* appulſi Archelao ſcriptum de his redderent, &, poſt expoſtulationem quod inſidiarum particeps cum filiis ſuis fuiſſet, recta inde Romam navigarent. & ſi quid illic à Nicolao expeditum invenirent, adeo ut Cæſar † ipſi non ſuccenſeret, literas *ei* & teſtimonia traderent, quæ contra adoleſcentes parata mittebat. Cæterum Archelaus ſeſe purgabat, de ſuſceptione quidem juvenum confitendo, quod è re illorum ipſorum eſſet patriſque, * ne quid præterea du-

De fuga ad Archelaum ſe cogitaſſe fatetur Alexander.

Olympus & Volumnius Romam miſſi.

Archelaus Herodi ſe excuſat.

πατρὶ [a] τοῦτα γεγραμμένης ἀποφέρειν. εἰ δὲ, ἐπεὶ τοῦτο προσετέτακτο αὐτοῖς, ἐγγράφειν, ὅτι βουλοῖ μὲν [b] ὅτι νεῖσιν κατὰ τοῦ γεγωνηκότος, οὔτε συσκευάσασθαι, θρασυτῶ δὲ ἀποδιδράσκειν, καὶ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ἀτοπίᾳ καὶ δυσχεροῦς ὄντος αὐτοῖς τοῦ βίου.

ε'. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἥκοντος [c] ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβευτοῦ τινὸς Ἀρχελάου, Μήλα τινός, ὃς ἦν δυνάστης τῶν ἐκείνῃ, βουλόμενος Ἡρῴδης ἐνδείξασθαι τὴν δύσνοιαν Ἀρχελάου πρὸς αὐτὸν, ἐκάλει τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἦν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ πάλιν ἠρώτα περὶ τῆς φυγῆς, ὅπῃ καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν; ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "πρὸς Ἀρχέλαον, ἔφη, [d] κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ὁμολο- "γήσαντα διαπεμψθῆν· ἀλλ' ἴσθι ὅτι ἄτοπον ὅτι δυσχερὲς "ἐντεθυμῆσθαι καὶ σὲ πατρὸς, ἴσθι ὅσα συνεσκεύασεν κα- "κοηθείᾳ τῶν ἐναντίων ἀληθῆ εἶναί τινα τούτων. βέλεσθαι "δὲ [e] ἀνετάζειν καὶ τὸν περὶ Τύραννον εἰς ἐξέτασιν ἀ- "σφαλεστέραν, ἀλλὰ καὶ τούτους [f] ἀπολέσαι θᾶττον, ἀνθ- "πάτρου τῷ πλήθει τοὺς ἰδίους [g] ἐγκαθισάντος φίλους.

ζ'. Τοιαῦτα λέγοντος, ἐκέλευσεν ἅμα τὸν τε Μήλαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄγειν ὡς Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου, καὶ πυθέσθαι παρ' αὐτῆς εἰ μηδὲν ἠγνόει τῶν εἰς ἐπιβουλὴν Ἡρῴδου γιγνομένων. [h] ὡς δ' ἦκον, εὐθὺς μὲν ἡ Γλαφύρα, δεσμώτην ἰδοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν, καὶ καταπλαγεῖσα, μέχρι καὶ [i] συμπαθὲς ἀνώμωξεν. ὡς δὲ καὶ τῶν νεανίσκων δάκρυα, καὶ τῶν παρόντων ὀδυνηρά τις θέα, μέχρι πολλοῦ οὐδὲ ἐφ' οἷς ἦκον εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι δυναμένων. ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, [k] τοῦτο γὰρ ἄγειν αὐτὸν ἐπετέτακτο, φράζειν [kk] κελεύσαντος, [l] εἴ τι τῶν πραττομένων ἡ γυνὴ συνοίδεν αὐτῷ· "τί δ' οὐκ ἂν, ἔφη, "συνείγω [m] τῆς ψυχῆς ἐμοὶ συνεργούσης πλέον, καὶ τοι- "νῦν τέκνων; " ἢ δ' ὡς τοῦτα μὲν ἀνεβόησεν, "ὡς συνῳδίᾳ μὲν οὐδὲν ἄτοπον· εἰ δ' Φέροι [n] πρὸς σω- "τηρίαν τοῦ ἐκείνου τὸ καθ' [o] αὑτῆς τι ψεύσασθαι, "πάντα ὁμολογεῖν." ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "ἀσεβὲς μὲν "οὐδὲν, εἶπεν, οὐδὲ ὧν ὑπονοοῦσιν ἐς ἧκιστα ἐχρῆν, ὅτι "αὐτὸς ἐνενόησα, ὅτι [p] σὺ οὐδὲν οἶσθα, ἀλλ' ὅτι περὶ "Ἀρχέλαον ἀποχωρεῖν ἐγνώκειμεν κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην." τοῦτα κἀκείνης ὁμολογούσης, ὁ μὲν Ἡρῴδης, Ἀρχέλαον [q] ἐξελήλεγχθαι τὸ πρὸς αὐτὸν δυσνοϊκὸν [r] ὑπολαβών, δίδωσιν Ὀλύμπῳ καὶ Οὐολομνίῳ γράμματα, κελεύσας [s] ἐν Ἐλαίᾳ μὲν [t] Ἐλαίσῃ τῆς Κιλικίας προσχόντας, [v] Ἀρχελάῳ τὸ [x] περὶ τούτων ἀποδοῦναι, καὶ μεμψαμένους ὅτι τὸν [y] ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο τοῖς παισὶν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην πλεῖν. κἂν εὑρωσιν ἀνύσαντά τι Νικόλαον, ὡς μηκέτι οὕτω δυσχεραίνειν Καίσαρα, δίδοναι τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τὰς ἐλέγχους, ἃς κατὰ τῶν νεανίσκων [z] καθεσκευασμένας ἀπέφλεγεν. Ἀρχέλαος μὲν οὖν ἀπελογεῖτο, δέχεσθαι μὲν τοὺς νεανίσκους ὁμολογήσας ἀφ' τὸ

[a] Ταῦτα γεγραμμένης] Ταῦτα γεγραμμένους Καίσαρι ἀποφέρειν *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[b] Οὔτε νοῆσαι] Οὔτ' ἐνοῆσαι *Busb.*

[c] Ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβεύοντός] Ἐκ Καππαδοκίας τοῦ πρεσβευ. τοῦ τοῦδε *Vat.*

[d] Κἀκεῖθεν] Forte ἐκεῖθεν. COCC.

[e] Ἀνετάζειν] *L. B.* ἀνέτι ζῶ.

[f] Ἀπολέσαι] Ἀπολέσθαι *Lugd. Bat.* & *Vat.*

[g] Ἐγκαθισάντος] *L. B.* Ἐγκαθεσαντος.

[h] Ὡς δ' ἦκον,] Ita *Vat.* & *Busb.* nec aliter *Epiphanius*, qui vertit, *quo cum venissent.* ὡς δ' ἦκεν in *Editis.*

[i] Συμπαθὲς ἀνώμωξεν.] Περιπαθὲς *Busb.*

[k] Τοῦτο γὰρ ἄγειν] Τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἐπετετακτο *Busb.*

[kk] Κελεύσαντος,] Κελεύσαι, *Vat.*

[l] Εἴ τι τῶν πραττομένων] Εἴ τι τῶν πραττομένων συνοίδε τοῦδε *Busb.* quo ferè modo *Epiphan.* qui vertit, *interrogante Glaphyram* [*Ptolemæo*] *si quid de his quæ fiebant conosceret.*

[m] Τῆς ψυχῆς ἐμοὶ συνεργούσης] Ὑπὲρ τῆς ψυχῆς *Busb.*

[n] Πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἐκείνου] Πρὸς τοῦ σωτ. *Hen.* & *Vat.*

[o] Καθ' αὑτῆς] Lege καθ' αὐτῆς. COCC.

[p] Σὺ οὐδὲν οἶσθα,] Illud σὺ è Cod. *Busb.* & *Epiphan.*

[q] Ἐξελήλεγχθαι] Ἐξελήλιχθαι *Vat.*

[r] Ὑπολαβών,] Καταλαβὼν *Busb.* Σαλαβὼν *Hen.* à pr. m.

[s] Ἐν Σιδάπλῳ μὲ] Ἐν Σιδάπλῳ τῇ Κιλικίᾳ προσχόντας *Zonar.* unde pro Ἐλαίᾳ, quod (in *Lugd. Bat.* tamen est Ἐλαίᾳ) in libris omnibus exstat, rescripsi Ἐλαίσῃ. Vide supr. c. 4. §. 6.

[t] Ἐλαίσῃ τῆς Κιλικίας προσχόντας,] Ἡσίοδος τῆς Κιλικίας *Gen.* infr. lib. 18. c. 6. §. 4. Ubi *Rufinus*: Lesidi Ciliciæ civitatis, vel Hesidis. SPANH.

* Insulam —— *redderent*,] Civitatem *Epiphanio.* Vide *Annott.* supr. ad cap. 4. §. 6.

[v] Ἀρχελάῳ] Ἀρχελάῳ τε *Busb. Hen.* & *Vat.*

[x] Περὶ τούτων ἀποδοῦναι,] Περὶ τούτων ἐντυχεῖν *Busb.* & *Zonar.*

[y] Ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο] Ita è *Codd. Busb.* & *Gall.* ἐπιβολῆς in *reliquis.*

† *Ipsi non succenseret*,] *Sc.* Herodi.

[z] Κατεσκευασμένας ἀπέφλεγεν,] *L. B.* Καθεσκευασμένους ἐπέφλεγεν.

* *Ne quid præterea durius in eos statueret*,] Ne quod illi suspicionibus adacti minus se obsequentes patri præbuerant, id ipsa ira-

τὸ συμφέρον αὐτοῖς τι ἐκείνοις καὶ τῷ πατρὶ, [a] μὴ χαλεπώτερόν τι [b] προσθῆναι κατ' ὀργὴν ὧν ὑποπτως ἔχοντες ἐφασίαζον, ἀ μὲν Ϲ πρὸς Καίσαρα πέμψειν, ἀδὲ ἄλλό τι τῆ δύσνοιαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμολογῆσαι τοῖς νεανίσκοις.

η'. Εἰς ὃ τὴν Ρώμην ἀποχωρισθέντες, ἔχόν τε καιρὸν [c] ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα τῷ Καίσαρι, διηλλαγμένον εὑρόντες Ηρώδη. τὰ γὰρ πρὸς τὴν Νικολάου πρεσβείαν ἀπίδη τῶτον τὸ τρόπον. ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην, καὶ πρὸς τὴν αὐλὴν ἐγένετο, πρῶτον μὲν οὐκ ἐφ' οἷς ἐλελύθη μόνον, ἀλλὰ καὶ Συλλαίου κατηγορεῖν ἠξίου. καὶ [d] οἱ Ἄραβες δῆλοι πρὸ τ ἐντυχίας ἦσαν ἀλλήλοις πολεμοῦντες, [e] ὑπανοιχθέντες ἐξ αὐτῶ, καὶ τῷ Νικολάῳ προσελθόντες, τὰς ἀδικίας ἁπάσας ἐμήνυον, καὶ τ Οβόδα ὡς ἀφῃρημένων πλείσων σκφανῆ τεκμήρια παρεχοντες. ἐν γὰ καὶ τ γραμμάτων [f] αὐτῶ κ τὴν ἀπόστασιν [g] ὑφηρημένα, ἀφ' τούτων ἤλεγχον. ὁ ὃ Νικόλαος [h] ὀπιτυχίαν ταύτην ὁρῶν αὐτῷ προσηνεγμένην, δι' αὐτῆς ἐπραγματεύετο τὸ μέλλον, ἐπείγων ἐλθεῖν εἰς Ἀραβίαν πρὸς Ηρώδη [i] ποιῆσαι Καίσαρα. σαφῶς γὰ ἠπίστατο βουλομένῳ μὲν ἀπολογήσασθαι πρὸς ὧν ἔπραξεν οὐκ ἔσεσθαι παῤῥησίαν· ἐθέλοντι ὃ κατηγορεῖν Συλλαίου, γνώσεσθαι καιρὸν ὑπὲρ Ηρώδου λέγειν. σωεσώτων οὖν ἐπ' ἀλλήλοις καὶ δοξείσης ἡμέρας, [k] Νικολάου, παρόντων αὐτῷ τῶν Ἀρέτα πρέσβεων, τότε ἄλλα κατηγόρει Ϲ Συλλαίου, "τήν τε τ βασιλέως ἀπώλειαν λέ"γων καὶ πολλῶν Ἀράβων, χρήματά τε ὡς εἴη δεδα"νεισμένον ἐπ' ἐδένι ὑγιεῖ, καὶ μοιχείας ἐξελέγχων, "ἃ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ρώμῃ "γυναικῶν· προσετίθη ὃ τὸ μέγιστον, ὡς ἐξαναγκάσοι "Καίσαρα, μηδὲν ἀληθῆς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ηρώδη "πεπραγμένων". ὡς ὃ ἦκεν ἐπὶ τῶτον τὸν τόπον, ὁ μὲν Καίσαρ ἐξεῖργεν αὐτὸν τοῦ μόνον ἀξιῶν ὑπὲρ Ηρώδου λέγειν, "ὡς ἃ στρατιὰν ἤγαγεν εἰς Ἀραβίαν, "μηδὲ διχιλίους καὶ πενταχοσίους ἀποκτείνειεν τῶν ἐκεῖ, "μηδὲ αἰχμαλώτους λάβοι τὴν χώραν ἁπάσας". [m] πρὸς ταῦτα ὁ Νικόλαος, "ὑπὲρ τούτων, ἔφη, καὶ "μάλιστα διδάξειν, ὅτι μηδὲν ἢ τὰ πλεῖστά γε αὐτῶν "ἃ γέγονεν" ὡς σύ τε ἀκήκοας, καὶ δίκαιον ἐν ο χα"λεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς φέρειν". πρὸς ὃ τὸ εὐδόξον Καίσαρος εὐθέντος αὐτὸν ἀκροατὴν, τὸ δάνεον P εἰπὼν τῶν πενταχοσίων ταλάντων, καὶ τὴν συγγραφὴν, ἐν ᾗ καὶ τούτῳ ἐν q προσγεγεγραμμένον, ἐξεῖναι τῆς προθεσμίας παρελθούσης ῥύσια λαμβάνειν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας, "τὴν μὲν r στρατιὰν ἃ στρατιὰν ἔλεγε, "ἀλλ' ὅτι s δικαίαν τ ἰδίων ἀπαίτησιν χρημάτων· καὶ "μηδὲ ταχὺ t ταύτην, μηδὲ ὡς ἐπέτρεπον αἱ συγχα"ραί, πολλάκις μὲν ὅτι u Σατορνῖνον ἐλθόντα καὶ "Οὐολούμνιον τοὺς τ Συρίας ἡγεμόνας· τελευταῖον ὃ, "ἐν Βηρυτῷ τούτων ἐναντίον Συλλαίου τὴν σὴν τύχην "ἐπομόσαντος, ἢ μὴν ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα πα"ρέξειν τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἐχθρᾶς τῆς "Ηρώδου πεφυγότας. ὧν οὐδὲν ποιήσαντος Συλλαίου

rius in eos ſtatueret, dum illis ſuccenſeret ob ea quorum ex ſuſpicione orta eſſet diſſenſio; non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, neque aliud quidquam ex ſua in illum malevolentia juvenibus promiſiſſe.

Litera ab Olympo & Volumnio tradita Cæſari, Herodi ope Nicolai reconciliato.

8. Cum autem Romam perveniſſent, opportunitatem habuerunt literas tradendi Cæſari, quòd eum Herodi reconciliatum offenderunt. Nam Nicolai legatio hunc in modum ſe habuit. Quam primum Romam venit & in palatium profectus eſt, viſum eſt ei non ſolum id agere cujus cauſa venerat, verum etiam Syllæum accuſare. Nam Arabes, priuſquam cum iis colloqueretur, aperte inter ſe diſſentiebant, quorum nonnulli cum ſe à Syllæo ſubduxiſſent, ad Nicolaum ſe applicuere, facta omnia injuſta ei indicantes, manifeſtiſque indiciis oſtendentes, eum multos ex Obodæ hominibus interfeciſſe. cum enim diſceſſionem feciſſent ſubreptæ erant literæ, quibus ipſum redarguebant. Quam rem ſibi valde opportunam videns Nicolaus, ea utebatur ad id quod ſibi agendum erat, modis omnibus ſtudens ut Cæſarem cum Herode in gratiam redire faceret. Certo enim ſciebat, ſi vellet Herodis facta defendere, non habiturum audientiam; ſin Syllæum accuſare conſtitueret, fore ut occaſio ſibi daretur Herodis cauſam *melius* agendi. Conteſtata igitur lite, dictaque die, Nicolaus, adſiſtentibus ſibi Aretæ legatis, & alia Syllæo objiciebat, "& quod regi ſuo Arabumque "multis perniciem attuliſſet, quodque † ad per"turbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet; "eum etiam arguebat mulieres corrupiſſe, tam "Romæ quam in Arabia: &, quod maximum eſ"ſet, adjiciebat, Cæſarem alienaſſe, quod *ipſum* "nihil veri de geſtis ab Herode docuerit." ‡ Ubi autem ad hunc locum ventum eſt, eum interpellabat Cæſar, jubens hoc unum diceret de Herode, "annon exercitum in Arabiam duxiſſet, & bis "mille & quingentos homines illic occidiſſet, & "direpto agro abduxiſſet captivos?" Ad hæc Nicolaus, "de his ſe vel maxime, ajebat, docere poſ"ſe, hæc partim nihil habere veri, partim non ita "facta, ut tute intellexiſti, nec ut ob ea merito "ſuccenſere *Herodi* debeas". His præter opinionem auditis, & Cæſare attentiorem ſe præbente, cum narraſſet de quingentis talentis mutuo datis, & de Syngrapha, in qua cautum fuerat, ut liceret Herodi, ubi dies præſtituta ceſſiſſet, pignora capere ex univerſa *Arabum* terra, "hanc expeditio"nem non expeditionem eſſe dicebat, ſed juſtis "de cauſis pecuniæ ſibi debitæ exactionem. ne"que tamen huc feſtinanter decurriſſe *Herodem*, ne "tum quidem cum formula cautionis id permitte"ret, ſed poſt aditos aliquoties Syriæ duces Sa"turninum & Volumnium: denique, poſtquam "apud Berytum his coram Syllæus * per tuam "fortunam juraſſet, omnino intra trigeſimum "diem ſe & nomen exſoluturum, & dediturum "qui ex ditione Herodis *in Arabiam* profugerant. "& cum horum nihil Syllæus præſtitiſſet, iterum "ab

Syllæum apud Cæſarem accuſat Nicolaus.

Herodem criminibus ei falſo objectis purgat.

racunde magis quam paterne vindicaret, *Gelenius.*

a Μὴ χαλεπώτερον] Μὴ κὰ χαλεπώτερον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

b Προσθῆναι] Forte προσστεθῆ. COCC.

c Ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα] Ἀποδοῦναι *Busb.*

d Οἱ Ἄραβες] Illa οἱ Ἄραβες deſunt *Busb. Vat.* & *Hen.* à prima manu. mox autem poſt πολεμοῦντες in *iiſdem* habentur οἱ ὃ Ἄραβες.

e Ὑποιοιχθέντες] Forte κὰ ὑποιοιχθέντες. COCC.

f Αὐτῆ —— ἤλεγχον.] Αὐτῆ ὃ (ſcr. ἃ) κ τὴν ἀπόστασιν ὑφηρημένοι ἀφ' τούτων ἤλεγχον *Vat.* Forſan, ἐν γὰ τ γρ. ἃ κ. τ. ὑ. ὑφηρημένα, κὰ ἀφ' τ.

g Ὑφηρημένα,] *L. B.* ὑφηρημένοι. & in *Marg.* ἐτύγχανον.

h Ἐπιτυχίαν ταύτην] Εὐτυχίαν τινὰ ταύτην ὁρῶν *Busb.* & *Vat.*

i Ποιῆσαι Καίσαρα.] Ποιῆται deeſt *Vat.*

k Νικόλαος,] Ο Νικόλαος πρώτων αὐτῷ κ τ *Busb.*

† *Ad perturbandum ſtatum pecunias mutuo ſumpſiſſet*;] Pro nullo reip. commodo, *Epiphan.*

‡ *Ubi autem ad hunc locum ventum eſt*,] *Vel*, in hac orationis parte interfatus eſt Cæſar.

l Ὡς ἃ στρατιὰν] Εἰ μὴ στρατιὰν, & mox ἀπέκτεινεν, *Busb.* & *Vat.*

m Πρὸς ταῦτα] Ο ὃ Νικόλαος *Busb.*

n Ὡς σὺ τε ἀκήκοας,] Ὡς σὺ ἀκήκοας *Vat.* ὡς σύ τε ἀκήκοας *Hen.* à pr. m. ὡς σύγε ἀκ. ab altera manu.

o Χαλεπώτερον ἐπ' αὐτοῖς] *L. B.* ἐπ' αὐτοῖς χαλεπῶς.

p Εἰπὼν τ πενταχοσίων] Εἰπεῖν *Vat.*

q Προσγεγεγραμμένον,] Προσγεγεγραμμένον *Vat.*

r Στρατιὰν ἃ στρατιὰν ἔλεγεν,] Hic στρατιὰ ſumitur pro στράτευσις.

s Δικαίαν τ ἰδίων ἀπαίτησιν] Ita cum *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ut αἰτίαν aut πρόφασιν ſubintelligatur. forſan delendum ἐπὶ ante δικαίαν. in *Editis* δικαίων.

t Ταύτην,] Ita *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m. ταύτη in *reliquis.*

u Σατορνῖνον —— ἡγεμόνας.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 27. §. 2. SPANH.

* *Per tuam fortunam juraſſet*,] *Al.* per tuum Genium.

"ab Herode appellatos duces; cumque hi ei per-
"miſiſſent pignora capere, vix tandem cum ſuis
"profectum in Arabiam. Equidem hoc, inquit,
"eſt quod, tragice exaggerantes bellum appel-
"lant, atque ejuſmodi erat iſta expeditio. At quo
"modo bellum dicatur *hæc juris perſequutio*, poſt
"impetratam à ducibus à te datis veniam, idque
"ex præſcripto cautionis, poſt violatum & Deo-
"rum aliorum numen & tui, Cæſar, nominis ma-
"jeſtatem. Jam reſtat dicere, quæ ad captos ho-
"mines pertinent. Cum Trachonitæ latrocinari
"cœpiſſent, quadraginta primum, mox etiam com-
"plures, ne ab Herode ad ſupplicium raperentur,
"in Arabiam perfugerunt. Hos recepit Syllæus,
"& omnium hominum in damnum aluit, locum-
"que ad habitandum dedit, immo & horum ex
"latrociniis quæſtûs partem in ſe vertit. Eodem
"tamen juramento ſpopondit, hos ſe dediturum
"illa ipſa die, quæ & pecuniæ exſolvendæ erat
"præſtituta. nec poteſt oſtendere in præſenti
"quenquam alium præter hos ex Arabia abdu-
"ctum, ac ne hos quidem omnes, ſed qui latebras
"reperire nequibant. Jam cum videris illud invi-
"diæ plenum de hominibus captis nihil eſſe niſi
"calumniam, rogo aliud, Cæſar, cognoſcas ne-
"quiſſimum figmentum & mendacium, quo uſus
"hic eſt, ut te ad iram concitaret. Pro cognito
"enim affirmo, cum in noſtras partes irrupiſſet
"Arabum exercitus, & eorum qui Herodi pare-
"bant unus atque alter periiſſent, tum demum,
"& non ante, ſua tutante Herode, occubuiſſe Na-
"cebum illorum ducem, & una homines non ſu-
"pra xxv. è quorum iſte ſingulis centenos faciens,
"bis mille & quingentos narrabat occiſos.

Syllæus capitis damnatus.

9. Cæſarem *jam ante nutantem* hæc *maxime* commoverunt; & ad Syllæum verſus, jam manifeſtus iræ, quærit quot Arabes interierint. Illo autem hærente, & male ſe edoctum fatente, lecta eſt rei creditæ cautio, lectæ & ducum literæ, & civitatum querelæ de latrociniis. Tandem eò perductus eſt Cæſar, ut capitis quidem Syllæum damnaret, Herodi vero conciliaretur, ut quem jam pœniteret eorum, quæ calumniis inductus duriora ipſi ſcripſerat; & Syllæo hoc quoque exprobraret, ſeſe ejus falſis verbis adductum † ut in amicum *veterem* amicitiæ officia exueret. In ſumma, remittitur Syllæus jure functurus, & æs alienum ſoluturus, deinde afficiendus ſupplicio. Aretæ autem parum amicus erat Cæſar, quod per ſe non exſpectata ipſius voluntate regnum arripuiſſet. ‡ Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare: ſed huic rei obſtiterunt literæ; quas *de pueris* miſerat Herodes. Nam cum Olympus & Volumnius placatum eſſe Cæſarem audiviſſent, illico eis, prout juſſerat Herodes, viſum eſt, literas de filiis ei reddere & argumenta *ad inſidias illorum patefaciendas*. Quibus lectis Cæſar haud conſultum putavit, alterum imperium & ſeni & circa pueros laboranti addere. Itaque Aretæ homines admiſit: & eo ob id duntaxat reprehenſo, quod temere feciſſet, non exſpectando dum regnum à ſe haberet, munera accepit & ei principatum confirmavit.

Aretæ reconciliatur Cæſar.

"πάλιν ὅπῃ τοὺς ἡγεμόνας ἐλθεῖν Ηρῴδῃ, κἀκείνων
"ἐφέντων αὐτοῖς λαμβανειν τὰ ῥύσια, μόλις οὕτως ἐξ-
"ελθεῖν σὺν τοῖς τῶν αὐτῶν. [x] ὁ μὲν δὴ πόλεμος ὡς
"ὄντως τραγῳδοῦντες ἔλεγον, καὶ τὰ τῆς ἀπιστρα-
"τείας τοιαῦτα. καί τοι πῶς ἂν εἴη πόλεμος, ἀπο-
"τρεψάντων μὲν τῶν σῶν ἡγεμόνων, δεδωκυίας δὲ τῆς
"σωφρονης, ἐσεσημένης δὲ μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν, καὶ
"τοῦ σοῦ, Καῖσαρ, ὀνόματος. τὰ δὲ περὶ τοὺς
"αἰχμαλώτους ἐξῆς ἤδη λεκτέον. λῃσαὶ [y] τῶν τὴν
"Τραχωνα κατοικούντων, πυαραφρονησαντα τὸ πρῶτον,
"εἶτα αὖθις πλείονες, τὰς Ηρῴδου κολάσεις διαφευ-
"γοντες, ὁρμητήριον ἐποιήσαντο τὴν Αραβίαν. πύ-
"θους ὑποδεξαμ Σύλλαῖος ὅπῃ πάντας ἀνθρώ-
"πους τρέφων, καὶ χώραν ἔδωκε νέμεσθαι, καὶ τὰ
"κέρδη τῶν λῃσῶν αὐτὸς ἐλάμβανεν. ὡμολόγησε δὲ
"καὶ τούτους ὅπῃ τοῖς αὐτοῖς ὅρκοις ἀποδώσειν κατὰ
"τὴν αὐτὴν τοῦ δανείου προθεσμίαν. καὶ [z] δικαι-
"τον ἂν οὖν ὀπιδεῖξαι κατὰ τὸ παρὸν ἄλλόν τινα
"τῆς Αραβων χώρας, ἢ τούτους ἐξῃρημένους, οὐδὲ
"πάντας, ἀλλ' ὅσοι μὴ λαθεῖν ἴσχυσαν. οὕτως οὖν
"καὶ τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ὅπιφανοῦς συκοφαντήμα-
"τος πεφηνότος, μέγιστον, ὦ Καῖσαρ, κατάμαθε
"πλάσμα καὶ ψεῦσμα πρὸς τὴν σὴν ὀργὴν [a] αὐτὸ
"ποιηθέν. Φημὶ γὰρ, ἐπελθούσης ἡμῖν [b] τῆς Αραβων
"δυνάμεως, καὶ τῶν περὶ Ηρῴδην [c] πιστοτέρου ἑνὸς
"καὶ δευτέρου, τότε μόλις ἀμυνομένου, Ναβαῖον τὸν
"στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [d] τοὺς
"πάντας, ὧν ἕκαστον αὐτὸς εἰς ἑκατὸν ἀναφέρων, δισ-
"χιλίους [e] καὶ πεντακοσίους τοὺς ἀπολωλότας ἔλεγε.

Θ'. Ταῦτα μᾶλλον ἐκίνει τὸν Καίσαρα, καὶ πρὸς τὸν Σύλλαιον ὅπισταφεὶς, ὀργῆς μεστὸς, ἀνέκρινεν ὁπόσοι πεθνήκασι τῶν Αραβων. ἀπορουμένου δὲ αὐτοῦ, καὶ πολλακηδοῦς λέγοντος, αἱ τε σωθῆναι τῶν δανειων ἀνεγινώσκοντο, [f] καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα, πόλεις τε [g] ὅσαι λῃσθεῖσαι κατηλῶντο. καὶ πέρας εἰς τοῦτο κατῆλθε Καίσαρι, ὡς ὃ μὲν Συλλαῖος καταγνῶναι θανάτου, Ηρῴδης δὲ Δαμασκηνὸς, μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἐν Δαμασκῷ πικρότερον ἔγραψεν αὐτῷ πεπονθὼς, καί τι τοιοῦτον εἰπεῖν εἰς τὸν Συλλαιον, ὡς ἀναγκάσαντα αὐτὸν ψευδῆ λόγῳ πρὸς ἄνδρα φίλον ἀγνωμονῆσαι. τὸ δὲ σύμπαν, ὁ μὲν Συλλαιος [h] ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα τοῖς δεδανεικόσιν ἀποδώσων, εἶτα ὕστερον κολασθησόμενος. Αρέτας δὲ οὐκ εὐμενὴς ἦν Καίσαρι, ὅτι τὴν ἀρχὴν μὴ δι' ἐκείνου καθ' αὐτὸν ἔλαβεν. ἐγνωκὼς γὰρ καὶ τὴν Αραβίαν Ηρῴδῃ δεδόναι· διεκώλυσε δὲ τὰ [i] παρ' ἐκείνου πεμφθέντα γράμματα. [k] τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ολυμπον καὶ Οὐολούμνιον, εὐμενῆ Καίσαρα [l] πυθομένοις, εὐθὺς ἔδοξεν ἐξ ἐντολῆς Ηρῴδου τὰ περὶ τῶν παίδων γράμματα καὶ τὰς ἐλέγχους ἀναδιδόναι. Καῖσαρ δὲ ἀναγνὺς, τὸν μὲν ἀρχὴν ἄλλῳ [m] προσηκέναι γέρουλι, καὶ κακῶς περιπλουν τὰ περὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ὠήθη καλῶς ἔχειν. δεξάμενος δὲ τὰς περὶ Αρέτου, καὶ τοῦτο μόνον ὑπτιμήσας, ὡς προπεῖα χρήσοιτο, τῷ μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλειαν ἀναμεῖναι λαβεῖν, τά τε δῶρα προσήκατο, καὶ τὴν ἀρχὴν [n] ἐβεβαίωσατο.

x Ὁ μὲν δὴ πόλεμος] Ὁ μὲν οὖν δὴ πολ. *Vat.*

y Τῶν τὴν Τραχωνα καθιεμένων,] Illud τὴν è *Codd. Busb. & Vat.*

z Δικαιοῦν ἂν] Notatu dignum, adverbium negativum verbo poſtponi, licet conſtructio & Latinitas exigant ut præponatur. καὶ δικαιοῦν ἂν οὐκ ἐπιδεῖξαι κ. τ. παρὸν ἀλλ' ἄλλόν τινα *Vat.* καὶ δικαιοῦν ἂν ἐπιδ. κ. τ. παρὸν οὐκ ἄλλόν τινα *Busb.*

a Αὐτῷ ποιηθέν.] Αὐτῷ πεποιῆσθαι *Vat.* αὐτὸ ποιηθὲν *Busb.*

b Τῆς Αραβων δυνάμεως,] Τὰς τῶν Αραβων *Vat.*

c Πιστοτέρου ἑνὸς] Πιστοτέρων *Busb.*

d Τοὺς πάντας,] Συνιέντα πιστεῖν πάντας *Busb.*

e Καὶ πεντακοσίους] Illud καὶ è *Codd. Busb. & Vat.*

f Καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα,] Ita *Hen. Busb. & Vat.* καὶ τὰ ἡγ. in *Editis.*

g Ὅσαι λῃσθεῖσαι κατηλῶντο.] Ὅσαι τὰ λῃσθεῖσα *Vat.*

† *Ut in amicum* veterem *amicitiæ officia exueret.*] *Vel*, ut in amicum delinqueret. *vel*, diſcederet ab officiis amicitiæ. *vel*, virum ſibi amicum offenderet.

h Ἀνεπέμπετο, τὰς οἰκας καὶ τὰ χρέα] Diſt. ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας, κ. τ. χρ. &c. SPANH.

‡ *Conſtituerat enim & Arabiam Herodi dare:*] *Alii vertunt*, Itaque ſtatuerat *&c.*

i Παρ' ἐκείνου] Παρ' ἐκείνου pro τοῦ ἐκείνου repoſui è *Cod. Busb.*

k Τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ολυμπον καὶ Οὐολούμνιον,] Ita ſupra cap. 10. §. 5. τὰς περὶ Αλέξανδρον, de ipſo Alexandro. REL.

l Πυθομένοις,] Πυθανομένοις *Vat.*

m Προσηκέναι γέρουλι,] Προσῆκεν *Hen.* à prima manu. προσῆκαι *Vat.*

n Ἐβεβαίωσατο.] Ἐβεβαίωσεν *Vat. & Busb.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ια'.

Ὡς, Καίσαρ ἐξουσίαν δόντ, ἐν Βηρυτῷ τῇ τῷ πατρὶ καταγόρησε τῶν παίδων Ἡρῴδης· οἷά τε Τήρων, ἀμέτρῳ καὶ στρατιωτικῇ παῤῥησίᾳ χρώμενος, πέπονθε. περὶ τελευτῆς νεανίσκων, καὶ ταφῆς αὐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

CAP. XI.

Quomodo Herodes, Cæsaris permissu, Beryti in Judicum assessu filios accusavit: quæque Teron, immoderata & militari libertate usus, passus est. De morte juvenum & eorum sepultura in Alexandrio.

Ἡρῴδῃ δὲ γράφει διαλλαγέντι πρός τε τοὺς παῖδας ἀφίεσθαι, λέγων, "καὶ δέον εἰ μὲν ἀνοσιώτερόν τι τετολμήκασιν ὑπεξελεῖν πατροκτονίας "ὄντας· οὕτω γὰρ ἐφῆναι τούτοις τὴν ἐξουσίαν. εἰ "δὲ θράσους ἐνεκόπησαν, ἄλλως νουθετήσαντα μηδὲν "ἀνήκεστον διαπράξεσθαι. συμβουλεύειν δὲ ἔχειν αὐ"τῷ συνέδριον ἀποδείξαντα τοῖς Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κα"τοικοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ συγκαλέσαντα τούς τε ἡγεμό"νας, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων Ἀρχέλαον, "ὅσους τε τῶν ἄλλων οἴεται φιλίᾳ τε καὶ ἀξιώμα"τι εἶναι διαφανεῖς, μετὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὅπῃ χρὴ "διαλαμβάνειν.". Καῖσαρ μὲν τοιαῦτα ἐπέστειλεν. ὁ δὲ Ἡρῴδης, τῶν γραμμάτων ὡς αὐτὸν ἀπενεχθέντων, εὐθυχαρὴς μὲν εὐθὺς ὅτι τῆς διαλλαγῆς ἐτύγχανε, περιχαρὴς δὲ καὶ τῷ πάντα ἐξεῖναι κατὰ τῶν παίδων αὐτῷ. καὶ πῶς τὸ μὲν εὐπρόπτωτον, ἐν τῷ πρότερον χαλεπὸν μὲν, ἀλλ' οὔτε θρασυὸ, οὔτε προπετῆ, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων παρεῖχεν αὐτόν· ἐν δὲ τῷ τότε μεταβολῆς ἀμείνονος καὶ παῤῥησίας ἐπιλαβόμενος, τὸ μισος κεκαινοδόξει τὴν ἐξουσίαν. διέπεμπεν οὖν ὅσους ἐδόκει καλεῖν εἰς τὸ συνέδριον, Ἀρχελάου χωρίς. ἐκεῖνον γὰρ δι' ἔχθος οὐκ ἠξίου προσλυπεῖν, ἢ καὶ τῇ προαιρέσει νομίζων ἐμποδὼν ἔσεσθαι.

Herodi autem reconciliatus *Cæsar* ad eum scribit hujusmodi verbis, "Dolere se vicem "ejus, qui tales haberet filios, oportereque in eos, "si quid gravioris sceleris susceperant, ut parrici"das animadvertere: se enim ei ejus rei potestatem facere. Sin nihil nisi fugam instituerant, "corrigendos aliter, neque ad extrema veniendum. "Se etiam suadere, ut ea de re judicium haberet "concilio indicto apud Berytum, * in qua Ro"mani degerent, & advocatis ducibus, & Cappa"dociæ rege Archelao, omnibusque reliquis quos "sibi amicos & dignitate illustres putaret, eorum "sententiam in judicio ferendo sequeretur." Ita quidem Cæsar ad eum scripsit. Herodes vero, literis ad ipsum perlatis, lætitia statim gestiens exsultabat, tum quod Cæsar secum in gratiam rediisset, tum propter potestatem sibi factam de filiis pro arbitrio statuendi. Et *nescio* quo modo factum est, ut qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius, aut præceps ferebatur ad filiorum interitum; nunc rebus suis in melius mutatis & fiducia fretus, novo more laxaverit habenas odiis. Advocavit itaque quos visum est ad concilium; sed Archelaum non advocavit: noluit enim ut is interesset ex suo in eum odio, aut quod vereretur ne voluntati suæ repugnaturus esset.

Cæsaris ad Herodem litera.

Herodis in filios immanitas.

β'. Γενομένων δὲ ἐν Βηρυτῷ, τῶν τε ἡγεμόνων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσους ἀπὸ τῶν πολεων ἐκάλεσε, τοὺς μὲν παῖδας, οὐ γὰρ ἠξίου προσάγειν εἰς τὸ συνέδριον, ἐν κώμῃ τινὶ Σιδωνίων εἶχε, Πλατάνῃ καλουμένῃ, σταδίους τῆς πόλεως, ὡς ἔχειν εἰ κληθεῖεν παραχρῆμα. μόνος δὲ καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συγκαθημένων ἀνδρῶν, κατηγόρει κατηγορίαν οὐκ ὀδυνηρὰν ὡς πρὸς ἀνάγκῃ ὢν ἰδιώτῃ, σταλεῖσαν δὲ ἀπροικίαν ἡ πατὴρ ὅτι παισὶν εἶπεν. βίαιος γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τῆς αἰτίας ἐτεταραγμένος, καὶ μέγιστα θυμοῦ καὶ ἀγριότητος ἐνδείκτα σημεῖα, τούς τε ἐλέγχους οὐκ ἐκείνοις ἐπιτρέπων κατασκοπεῖν· ἀλλὰ συνηγορίαν αὐτοῖς προστιθεὶς, πατρὶ κατὰ παίδων ἀγχήμονα, καὶ τὰ γραφέντα δι' αὐτῶν ἐκείνων ἀναγινώσκων, ἐν οἷς ὑπόνοια μὲν ἢ τις ὑπούοια δυσσεβείας οὐκ ἐγέγραπτο, μόνον δὲ ὡς φυγεῖν βουλεύσαντο, καὶ λοιδορίαι τινὲς εἰς αὐτὸν ὀνείδη προσέχουσαι διὰ τὴν δύσνοιαν. ἐφ' αἷς ἐκεῖνος ὡς ἤλγησε, μᾶλλόν τε ἐξέβοα, καὶ τὸ πρὸς ὁμολογίαν τοῦ ὑποβολῆς δι' ἐκείνων ἤυξανε, ἐπομνύμενος, ὡς ἥδιον ἂν στέροιτο τῆς ζωῆς ἢ τοιούτων ἀκούσαι λόγων. τὸ δὲ τελευταῖον εἰπὼν, "ὅτι καὶ τῇ φύσει, καὶ "τῇ Καίσαρος δόσει τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχοι", ἐπε-

2. Postquam autem duces, atque alii, quos ab urbibus accersivit, Berytum advenerunt, filios quidem (nam in concilium eos adducere noluit) in vico Sidoniorum, nomine Platana, collocavit, prope urbem, ut sisti possent si *forte* vocarentur; solusque per se *in curiam* ingressus, centum & quinquaginta virorum in consessu usus est accusatione, non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri filios criminanti valde indecora. Nam vehemens erat, & in crimine demonstrando turbidus, & maxima furoris & agrestis immanitatis præ se ferebat indicia; non permittens assessoribus ut argumenta ponderarent atque perpenderent: sed, haud convenienter patri contra filios, ipse ea tuens atque defendens, & quæ ab illis scripta erant legens, in quibus nihil insidiarum inerat, aut sceleris quod machinati fuerant, sed tantum cogitatam fugam continebant, & maledicta quædam in patrem contumeliosa, propter ejus in eos malevolentiam. Ad quæ ubi ventum est, exclamabat etiam vehementius, crimenque exaggerabat, perinde ac si de insidiis confessi fuissent, jurans se vitam amittere maluisse quam talia audire. Postremo autem, cum dixisset, "se tum jure "naturæ, *utpote patrem*, tum permissu Cæsaris po-"te-

Eos accusat in concilio Beryti habito.

o Επεξέναι] Επεξιέναι *Busb.* (ut & Coccejus. *Lugd. Bat.* ἐρεῖναι.) ἐπεξιέναι ἀς παλαιοὺς *Zonar.*

p Παλαιολοίας ὄντας] Πατραλόας, forsan pro πατραλῴας, *Gall.* & *Vat.*

q Αὐτῷ γὰρ ἐφῶναι] Αὐτῷ γραφῇ εἶναι τ. *Vat.*

r Συμβουλεύειν ἔχειν] Συνεβούλευε *Vat.* & forsan *Epiphan.*

s Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι,] Romani Beryti habitantes. Colonia enim erat ab Augusto deducta, unde *Ulpianus de Cens. Bel. L. T.* xv. *Berytensis Colonia Augusto benefactis gratiosa*, ac inde in Nummis Augusti COL. IUL. AUG. FEL. BER. . . . SPANH.

* *In qua Romani degerent,*] *Id est*, quæ esset Romanorum colonia.

ss Ἀξιώματι εἶναι ἐπιφανεῖς,] Ἀξιώματιν *Busb.* ἀξιώματι ἐπιφανεῖς *Vat.*

t Επίστειλεν.] Επέστελλε *Busb.*

v Τὸ μὲν οὐκ εὐπρόπτωτον] Τὸ μὲν οὐκ εὐπρόπτωτον *Vat.* & *Lugd. Bat.*

x Κεκαινοδόξει] In *Marg. L. B.* legitur ἐν αἰῶ γρ. ἐκαινοδόξει.

y Διέπεμπεν οὖν] Εὐθὺς οὖν διέπεμπεν *Busb.* (& *Lugd. Bat.* neque male, nisi ex superioribus influxerit) & *Epiphan.*

z Δι' ἔχθος] Δι' ἔχθρας *Busb.* δι' ἔχθραν *Zonar.*

a Οσους δὴ τῶν πόλεων ἐκάλεσε,] Οσους τῶν πόλεων *Vat.*

b Σιδωνίων εἶχε,] Ita *Busb Lugd. Bat. Vat.* & *Epiphan.* & *lib.* 1. *de Bello Jud.* Σιδωνίῳ in *Editis.*

c Πλατάνῃ καλουμένῃ,] Πλατανῶ *Vat.*

d Δι' καθ' αὐτὸν εἰσελθὼν,] Δι' καθ' αὐτὸν *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

e Επίδειξιν τῆς αἰτίας ἐτεταραγμένος,] Απόδειξιν *Vat.*

f Εφ' αἷς ἐκεῖνος ὡς ἤλγησε,] Εφ' οἷς *Busb.* & *Gall.*

g Τῆς ζωῆς] Τὸ ζῆν *Vat.* & *Busb.*

h Δόσει] In *Marg. L. B.* legitur δόξῃ.

i Προστίθησι] Προστίθησι ἢ κ' *Hen.* à prima manu.

Lex Judeorum de filiis contumacibus.

"testatem habere," addidit & legem patriam quæ jussit, "ut, si parentes filio accusato manus "in caput imponant, necesse habeant circumstantes in eum lapides mittere atque ita eum occide- "re. quod cum ipse in sua patria & regno facere "potuisset, illorum tamen sententiam exspectasse: "qui tamen eò non ut judices (utpote in tam ma- "nifestis *insidiis*, quibus parum abfuit quin ipse "*extrema* passus fuisset à filiis) sed ut iræ suæ ad- "jutores opportune venissent, ac si par esset, ne- "mini, quamvis remoto, negligendas esse ejusmo- "di insidias.

Mitem sententiam ferunt Saturninus ejusque filii.

3. Hæc loquuto rege, & juvenibus ne ad causæ quidem suæ dictionem introductis, assessores, cum eum iratiorem esse percepissent, quam ut ad æquitatem aut concordiam perducere possent, potestatem ei confirmarunt. Et primus quidem Saturninus, vir consularis, & magnæ auctoritatis, sententiam protulit moderatissimam cum pietatis adjuncto. dicebat enim, "se damnare quidem He- "rodis filios, non vero justum censere ut morte "multentur, ut qui ipse filios haberet, cum ma- "jus esset hoc supplicium, quam omnia quæ ab "ipsis accidere mala potuissent." Deinde Saturnini filii (nam tres una secum legatos habebat) eandem sententiam sequuti sunt. Sed Volumnius è contra morte plectendos pronunciabat, qui se in patrem tam impie gessissent. In eadem deinceps ivit maxima pars reliquorum, adeo ut nil aliud crederetur, quam capite damnatos iri juvenes. Moxque illinc Tyrum proficiscitur Herodes, pueros secum ducens: & Nicolaum ad se Roma reversum interrogat, postquam ei acta Beryti narraverat, quænam fuerit amicorum suorum, qui Romæ essent, de pueris sententia. Cui ille respondit, "videri eis impios quidem esse filiorum in te co- "natus, debere tamen eos à te vinculis custodia- "que teneri. postea, si severior sententia placue- "rit, *morte* posse puniri, ne iracundia magis quam "ratione usus esse videare: sin mitiora malis, posse "absolvi, ne in immedicabile infortunium incidas. "Hæc sunt quæ plerique omnes amici tui Romæ "degentes censent." Tum ille, cum aliquandiu in tacita cogitatione fuisset, Nicolaum secum navigare jussit.

Duriorem Volumnius Alique.

Nicolai responsum ad Herodem.

Herodes filios secum ducit Cæsaream.

4. Ubi autem Cæsaream ventum esset, cœperunt statim vulgo de pueris loqui: atque per regnum ejus suspensi tenebantur, *cunctis* quo tandem res illorum evasuræ essent exspectantibus. metuebant enim omnes ne propter inveteratum dissidium immineret eis exitium, atque vicem illorum graviter dolebant: tamen nec vocem ullam temere vel emittere vel etiam audire ab alio licebat sine periculo; sed misericordiam, *quam de pueris habebant*, clausam tenebant, & tam atrox facinus dolenter quidem, sed taciti ferebant. Unus autem, nomine Tero, regis olim miles, qui filium habebat Alexandro æqualem atque amicum, quicquid alii quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe palam in vulgus exclamare cogebatur, di-

Tero verba facit ad populum paulo liberiora.

ἔθηκε τὸ πάτριον αὐτῷ νόμον, [k] ὃς κελεύει, "[l] εἰ "δέ κατηγορηθεντος οἱ γονεῖς ἐπιθοῖεν [m] τῇ κεφαλῇ "τὰς χεῖρας, ἐπάναγκες εἶναι πᾶσι τοῖς θεσπεσίοις [n] βάλ- "λειν, καὶ τὸν ἀποκτείνειν τὸν τρόπον. ὅπερ ἐπι- "μὸν ὢν αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῇ βασιλείᾳ πει- "σθῆναι, ὅμως ἀναμεῖναι τὴν κείνων κρίσιν· ἔχειν μέν- "τοι, δικαστὰς μὲν οὐκ ἄτοπος ἐπὶ φανεροῖς οἷς ἐκ "τῶν παίδων ὀλίγα πάθοι, [o] συνοργισθῆναι δὲ καιρὸν ἔχον- "τας, ὡς ἅδενι καὶ τὸν πρῶτα γεγονότων ἀμελήσαι τοιαύτης "ἐπιβουλῆς ἄξιον.

γ'. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος, καὶ τῶν νεανίσκων οὐδὲ ἕως τῆς ἀπολογίας παρεγμένων, συμφρονήσαντες οἱ κατὰ τὸ συνέδριον ὡς ἐπιτηδείας καὶ Ἑλλαγῶν χεῖρον ἔχοιεν, τιμὴ ἐξουσίαν [p] ἐβεβαίουν αὐτῷ. καὶ [q] πρῶτος μὲν Σατορνῖνος ἀνὴρ ὑπατικὸς, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος, ἀποφήνατο γνώμην [r] αἰδημονεστάτην θεσπέσιος χρώμενος. ἔφη γὰρ "κατα[s]δικά- "ζειν μὲν τῶν Ἡρώδου παίδων, κρίνειν δὲ οὐκ οἴεσθαι "δίκαιον, αὐτὸς παῖδας ἔχων, καὶ δὲ παῖδες μείζο- "νος ὄντος, εἰ καὶ πάντα δι' αὐτὸς δεδυσύχηκε." [t] μετ' ἐκεῖνον οἱ Σατορνίνου παῖδες, εἷπτο γὰρ αὐτῷ [v] τρεῖς ὄντες παρεσόμενοι, τιμὴ αὐτῶν γνώμην ἀπε- φήναντο. Οὐολύμνιος δὲ ἄντικρυς ἔφη κολάζειν θα- νάτῳ τὸς ἔτως ἀσεβήσαντας εἰς τὸ πατέρα. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τῶν ἐξῆς οἱ πλείους, [x] ὥστε μηκέτ' ἄλλο τι δοκεῖν, ἢ καταδεδικάσθαι τιμὴ θανάτῳ τὸς νεανίσκους. κἀκεῖθεν μὲν εὐθὺς Ἡρώδης ἦκεν, ἄγων αὐ- τὸς εἰς Τύρον, καὶ δέ γε Νικόλαϋ πελεύσαντος ὡς αὐ- τὸν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπιθυμοῦντα, πυθομένου τὰ ἐν Ῥηρυτῷ, διά τινα ἔχοιεν γνώμην περὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ [y] αὐτοῦ φίλοι. κἀκεῖνος εἶπεν, "ὅτι δοκεῖ μὲν [z] ἀσεβῆ εἶναι τὰ ἐκείνοις περὶ σὲ ἐγνωσμένα, "χρῆναι μέν τοι αὐτὸς [a] καθειρξάντα, δεσμώτας φυ- "λάττειν. καὶ εἰ μὲν [b] ἕτερόν σοι δοκοίη, κολάζειν αὐ- "τός, μὴ φαίνοιο ὀργῇ τὸ πρέον ἢ γνώμῃ κεχρῆσθαι· "εἰ δὲ ταὐαντία, ἀπολύειν, μὴ ἀνεπανόρθωτόν σε ἔῃ σοι "τὸ ἀτύχημα. τὰ αὐτὰ δὲ δοκεῖ καὶ ἐν Ῥώμῃ τοῖς πλεί- "στοις τῶν σῶν φίλων". καὶ ὃς σιωπήσας [c] ἐν πολλῇ ἐγίνε- σωνοίᾳ, κἀκεῖνον ἐκέλευσε συμπλεῖν αὐτῷ.

δ'. Ὡς δὲ [d] ἦκεν εἰς Καισάρειαν, γίνεται λόγος [e] εὐθὺς ἅπασι τῶν παίδων, καὶ μετέωρος ἡ βασιλεία, [f] πῇ ποτε χωρίσῃ τὰ κατ' αὐτὸς ἐκδεχομένων. δεινὸν γὰρ πάντας δέος ἐκ παλαιᾶς καταστασιαζομένους εἰς αὐτὸ τὸ πέρας ἐλθεῖν, καὶ τοῖς μὲν πάθεσιν ἐδυσχέραινον· οὐκ ἐᾶν δὲ εἰπεῖν τι προπετὲς, ἢ ἄλλα λέγοντος ἀκούειν ἀκινδύνως, ἀλλ' ἐγκεκλεισμένοι τὰ ἔλεον, ὀδυνηρῶς μὲν, ἀναύδως δὲ τιμὴ ὑπερβολὴν τῶν πάθεων ἔφερον. εἷς δὲ [g] αὐτῷ πάλαι στρατιώτης, [h] ὀνόματι [i] Τήρων, ᾧ [k] αὐτὸς καθ' ἡλικίαν ὄντος Ἀλεξάνδρου φίλος, πάν- τα, ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδυόμενα δι' ἡσυχίας ἐᾶν, [l] αὐτὸς ὑπ' ἐλευθεριότητος ἐξελάλει, καὶ βοᾶν ἠναγ- κάζετο πολλάκις ἐν τοῖς πλήθεσιν, ἀπερακαλύπτως λέ- γων,

k Ος κέλευσιν,] Εκέλευεν *Busb.*

l Εἰ δέ κατηγορηθείη] Εἴτε καὶ κατηγορήσαιτες *Busb. Vat.* & *Zonar.* Hac de lege confer *Deut.* c. 21. v. 19, & 20. & *Josephum* in *Antiq.* l. 4. c. 8. p. 168. 169. Videsis etiam *Seldenum* l. 3. de *Synedriis*, c. 13. p. 555. & *Grotium* ad *Deut.* c. 21. v. 20.

m Τῇ κεφαλῇ] Ἐν τῇ κεφαλῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

n Βάλλειν,] Conf supr. c. 10. §. 5. SPANH.

o Συνοργισθῆναι ἢ καιρὸν ἔχοι ἂς,] Συνοργισθῆναι ἢ καὶ καιρὸν *Hen.* à pr. m.

p Ἐπεβεβαίουν αὐτῷ.] Ἀνεβεβαίουν *Gall.*

q Πρῶτος μὲ] Πρῶτον *Vat.*

r Αἰδημονεστάτην] Ἀπτεστάτη *Vat.* αἰδημονεστάτη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Δίκαιον,] Ita *Gen. Gall.* & *Vat.* δικαίων *Bas. Busb.* & *Hen.*

t Μετ' ——— αὐτῷ] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 27. §. 2. & 3. SPANH.

v Τρεῖς ——— θανάτῳ] Δύο παρεσόμενοι hic dicuntur ἀλλοι. lib. 1. c. 27. §. 3. &c. SPANH.

x Ὥστε μηκέτι] Ὥστε καὶ μηκέτι *Vat.*

y Αὐτοῦ] *Gen.* αὐτῷ.

z Ἀσεβῆ εἶναι] Ἀσεβῆ μοι εἶναι *Hen.*

a Καθείρξαντα,] Καθειρξας *Hen.*

b Ἕτερόν σοι δοκοίη,] Ἑτέρως *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Ἐν πολλῇ ἐγίνε συνοίᾳ,] Ἐν πολλῇ σύνοιᾳ *Hen.* à pr. m. ἐν πολλῇ ἐγίνετο σύνοιᾳ *Vat.*

d Ἦκεν εἰς Καισάρειαν,] Ἦλθον *Busb.* & *Vat.*

e Εὐθὺς] *L. B.* ὃς ἐπ' εὐθύς.

f Ποῖ ποτε χωρήσει] Ita *Busb. Hen.* & *Bas.* ποίπτοι in *aliis.*

g Αὐτῷ πάλαι στρατιώτης,] Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.*

h Ὀνόματι Τήρων,] Ονομα *Busb. Vat.* & *Zonar.*

i Τήρων,] Conf. ἀλλοι. lib. 1. c. 27. §. 4. SPANH. Τέρων *L. B.*

k Αὐτῷ καθ' ἡλικίας ὄντος Ἀλεξάνδρῳ] *L. B.* αὐτῷ καθ' ἡλικίαν ὄντος Ἀλεξανδρῳ.

l Αὐτὸς ὑπ' ἐλευθεριότητος ἐξελάλει,] Αὐτὸς ἐπ' ἰλ. *Vat.*

m Κερ-

γων, "ὡς ἀπώλοιτο μὲν ἡ ἀλήθεια, τὸ δ' δίκαιον ἐκ "τ ἀνθρώπων ἀνῃρημένον εἴη, [m] κρατεῖν δὲ τὸ ψεῦσμα "τε καὶ ἡ κακοήθεια, καὶ τοσοῦτον νέφος ἐπάγειν τοῖς "πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰ μέγιστα τ ἀνθρωπίνων πα- "θῶν ὀρθοῦσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν". τοιοῦτος ὢν, ἐδόκει μὲν οὐκ ἀκινδύνως παῤῥησιάζεσθαι· τὸ δὲ εὔλογον ἐκεῖνο πάντας, οὐκ ἀνάνδρως αὐτοὺς πρὸς τ καιρὸν ἐσχηκέναι. διὸ καὶ πάντα, ἅπερ αὐτὸς εἶπεν, ἕκαστος ἡδέως ἤκουεν ὑπ' ἐκείνου λεγόμενα, καὶ τὸ καθ' αὑτοὺς ἀσφαλὲς ἐν τῷ σιγᾶν προορώμενοι, τὴν ἐκείνου παῤῥησίαν ὅμως ἀπε- δέχοντο. τὸ γὰρ προσδοκώμενον πάθος, ἐδιάζετο πάντα ὅν τινα σὺν ὑπὲρ αὐτοῦ λαλεῖν.

δ'. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τ βασιλέα μετὰ πάσης παῤῥησίας ὠσά- μενος, μόνος μόνῳ λέγειν ἠξίου· καὶ συγχωρήσαντος, [n] ἐ δυνάμενος, εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, [o] διακαρτερεῖν ὅτι τοιού- "τῳ πάθει, τὴν τολμηρὰν ταύτην παῤῥησίαν, ἀναγκαίαν "σοὶ, καὶ συμφέρουσαν εἰ [p] λάβοις τι χρήσιμον ἐξ αὐτῆς, "προῃρημένος τ ἐμῆς ἀσφαλείας. [q] τί ποτε ὄφελός σε, καὶ "πεπώκασιν ἐκ τ ψυχῆς αἱ φρένες; τί δὲ καὶ ὁ πρέπων "ἐκεῖνος νοῦς, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα [r] κατώρθωσας; τίς δὲ "ἡ τ φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; κενὸν δὲ, εἰδὲ παρόντας "αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς ἢ φίλους, οἳ πρεπόντως τοιοῦτον [s] μι- "σοῦσι τὴν μακαριζομένην ποτὲ βασιλείαν. σὺ δὲ σκέψαι "τὰ πραττόμενον [t] ἐστι; [v] δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος [x] σοὶ "γυναικὸς [y] γεγενημένους, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἄριστε, [z] ἀ- "ναιρήσῃς, σεαυτὸν ἐν γήρᾳ καταλιπὼν ἐφ' ἑνὶ παιδὶ κα- "κῶς οἰκονομήσοντι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, καὶ συγγενέσιν ὧν "αὐτὸς ἤδη τοσαυτάκις [a] κατίγνως θανάτου; οὐκ ἐννοῇς ὅτι "καὶ τ ὄχλων ἡ σιωπὴ τὴν ἁμαρτίαν ὅμως ὁρᾷ καὶ μισεῖ τὸ "πάθος· ἥτε σφαλερὰ πᾶσι, καὶ ταύτης οἱ πρωτεύοντες, ἔλεον "μὲν τ ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τ ταῦτα διαπραττομένων ἐχή- "κασιν"; ἤκουε τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐν δεχῇ μὲν ὁ παντά- πασιν ἀγνωμόνως· ἀλλὰ, τί δεῖ καὶ λέγειν, [b] διεκίνησεν ἑαυ- τὸν ἀψαμένου δὲ [c] Τήρωνος σφαλερῶς δὲ τε πάθους καὶ τ ὠμότ τῆς οἰκείας ἀπιστίας. αὖθις δ' ὁ μὲν ἐπειδὰ καὶ μικρὸν ἀμέ- τρως καὶ σφαλερῶς χρώμενος παῤῥησίᾳ. [d] τὸ γὰρ ἀπαίδευτον [e] ἐξέπιπτε δὲ καιρόν. παρεκτὸς δ' Ἡρῴδης ἐνεπιμπλατο, καὶ μᾶλλον ὀνειδίζεσθαι δοκῶν, ἢ πρὸς τὸ συμφέρον ἀκούειν τ λόγων, [f] ἐπεὶ καὶ τοὺς [g] διακειμένους σφαλιώτας καὶ τοὺς ἀγανακτοῦντας ἡγεμόνας ἐπύθετο, προστάξας [h] τ τε ὀνόμασι δηλω- θέντων ἅπαντας, καὶ τ Τήρωνα δήσαντας ἔχειν ἐν φυλακῇ.

ε'. Τούτῳ γνωσθέντος, ὑπεπτεν) τῷ καιρῷ ὁ Τρύφων τὶς κουρεὺς δὲ βασιλέως, ὃς ἔφη προσελθὼν ὡς πείθοι πολλά- κις ὁ Τήρων, [i] ὁπόταν [k] θεραπεύῃ τ βασιλέα ξυρῷ τ λαι- μὸν [l] ὑποτεμεῖν· ἔσεσθαι γὰρ ἐν πρώτοις [m] τοῖς περὶ Ἀλέξαν- δρον, καὶ μεγάλας λήψεσθαι δωρεάς. ταῦτα εἰπόντα συλλαμ- βάνειν κελεύει, καὶ μὴ ταῦτα βάσανον λαβεῖν δὲ τε Τήρωνος, καὶ δὲ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ δὲ κουρέως. Διακαρτερῆσαι δὲ δὲ Τή- ρωνος, ὁρῶν ὁ νεανίσκος τ πατέρα, χαλεπῶς μὲν ἤδη διακει- μενον, ἔχοντα δ' ἀδήμιαν ἐλπίδα σωτηρίας, [n] αὐτό τε τὸ μέλλον ἐκ τ παρόντος δυσχερείας πεῖσαι, ἔφη

cens, "interiiſſe veritatem, ſublatum jus ex homi- "nibus, vigere mendacium & malitiam, & tantam "nubem rebus inducere, ut à peccantibus ne ma- "xima quidem mala in homines cadentia cerni "poſſent." Hæc tam libere dicens, videbatur qui- dem non ſine periculo facere: ſed movebat omnes æquitas rei, quod animoſe & fortiter ſe illis tem- poribus gereret. quapropter omnia quæ ille dice- ret libenter omnes audiebant ut ab eo dicta, & cum ſibi cavendum eſſe ſilentio providerent, ta- men ejus confidentiam collaudabant. nam tanti mali exſpectatio unumquemque cogebat quodcun- que liberet pro eo loqui.

4. Ille vero regem ipſum adiit audaciſſime, & ſolum cum ſolo colloqui velle dicebat: ac facta poteſtate. "Non poſſum, inquit, ô Rex, diutius "ferre hanc animi anxietatem. Equidem audacem "hanc confidentiam, ſed tibi neceſſariam & con- "ducibilem, ſi quid ab ea utilitatis perceperis, "meæ vitæ antepoſui. Sanuſne es, aut ubi eſt ex- "cellens illud ingenium, quo tot tantaſque res af- "ſequutus es? quæ eſt iſta amicorum cognatorum- "que ſolitudo? quos equidem, quamvis præſentes, "nec cognatos nec amicos judico, qui tantum "ſcelus in quondam felici regno perpetrari fuſti- "neant. Et tu non aſpicies quid agatur? duos ju- "venes regina conjuge tibi natos, omni virtute "ornatiſſimos interficies, tuamque ſenectutem uni "puero committes, qui ſuſceptam de ſe ſpem ma- "le ſuſtinuit, & conſanguineis, quos ipſe toties "jam capitis damnaſti? Nonne cogitabis vulgus "ſilere, tamen peccatum videre, & facinus odiſſe: "exercitumque univerſum, & maxime præcipuos, "miſericordia commoveri erga infelices, odio er- "ga infelicitatis auctores?" Audiebat rex iſta, principio quidem non omnino * intemperanter: ſed ubi ſcilicet Tero facinus & domeſticorum per- fidiam aperte taxavit, commovit ſe rex. Et Tero è contra paulatim modum exceſſit immoderata & militari libertate uſus. nec tempus ſatis ſcite & commode cepit. Unde ita turbatus eſt Herodes, ut, ea verba pro conviciis magis quam pro utili admonitione ducens, ubi milites rem ægre ferre & duces indignari audivit, tam eos qui nominati fue- rant quam ipſum Teronem in cuſtodia vinctos ad- ſervari juſſerit.

Pari fiducia alloquitur regem.

Regem nimia libertate uſus offendit.

5. Hoc facto Tryphon quidam, regis tonſor, arrepta occaſione, regem adiit, eique nunciabat, Teronem ſæpe ſibi perſuadere voluiſſe, ut regi barbam tondens eum novacula jugularet: ita prin- cipem locum apud Alexandrum habiturus, & magna præmia conſequuturus. Hæc loquutum juſſit rex comprehendi: ac deinde de Terone & ejus filio & tonſore quæſtio habita eſt. Cumque Te- ro perſiſteret, juvenis patrem male jam mulcta- tum, nec ullam ſpem ſalutis habere videns, & quid futurum eſſet ex ſummis ejus angoribus conjici-

Tryphon Herodis tonſor Teronem accuſat.

cens

m Κρατεῖν] Lege κρατεῖν. COCC.

n Οὐ δυνάμενος,] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οὐδυνάμενος εἶπεν, ὦ βασιλεῦ Διακαρτέρει in *Editis Aliiſque*, niſi quod Διακαρτερεῖ habeat *Hen.* à pr. m.

o Διακαρτερεῖν] Ita quoque *L. B.*

p Λάβοις τι χρήσιμον] Ita *Vat.* & *L. B.* λάβοις in *ceteris.*

q Ποῖ ποτε ὄφελός σε,] Ποῖ ποτε οἴχοιτό σοι *Busb.* ποῖ ποτε οἴ- χοιτό σε *Vat.*

r Κατώρθωσας;] *L. B.* κατώρθως.

s Μῖσοῦσι] *L. B.* μῦσοῦσι.

t Ἐστι;] *L. B.* ἔτι. unde *Coccejus* legit τὰ πραττόμενα ἔτι.

v Δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος] Εἰ ἐκ ν. *Busb.*

x Σοὶ γυναικὸς γεγενημένους,] Illud σοὶ deeſt *Vat.*

y Γεγενημένους,] *L. B.* γενομένους.

z Ἀναιρήσεις,] *L. B.* εἰ ἀναιρήσεις.

a Κατίγνως θανάτου;] Κατέγνωκας *Busb.* & *Vat.*

* *Intemperanter*:] *Al.* libenter, *aut* non iracunde, *aut* æquis auribus.

b Διεκίνησεν ἑαυτὸν] Διεπίνησεν αὐτὸν *Vat.*

c Τήρωνος] *L. B.* Τήρωνος.

d Τὸ γὰρ ἀπαίδευτον ἐξέπιπτε δὲ καιρόν] Verto, *rerum enim imperitia mala decori magiſtra*, ut ſumatur γνωμικῶς —— Si ad Teronem —— referatur, ſic potius, —— *præ rerum enim imperitia à decoro deflexit.* IBBETSON.

e Ἐξέπιπτε δὲ καιρόν.] Ὑπεξέπιπτε *Vat.* ὑπερεξέπιπτε *Busb.*

f Ἐπεὶ καὶ τοὺς] Ἐπειδὴ *Busb.*

g Διακειμένους σφαλιώτας,] Ἀπεχθῶς, aut aliud adverbium exci- diſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo. *Epiphanius* vertit, *quia milites tum abhorrerent, & primates eorum ſibi indignarentur.*

h Τῶν τε ὀνόματι δηλωθέντων ἅπαντας,] Τῷ τε ὀνόματι δηλωθέ- ντων ἁπάντων *Vat. L. B.* τ τε ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων. *Coccejus* μὴ τ ὀνόματι δηλωθέντων ἁπάντων. τὰς τε ὀνόματι δηλωθέντας ἁπα- σας *Busb.*

i Ὁπόταν —— θεραπεύῃ.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 5. SPANH.

k Θεραπεύῃ τ βασιλέα ξυρῷ] Θεραπεύοι *Busb.* ὡς πολλάκις αὐτὸν ὁ Τήρων, ὁπόταν θεραπεύῃ *Vat.*

l Ὑποτεμεῖν·] Ἀποτεμεῖν *Vat.* τεμεῖν *Zonar.*

m Τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον,] Τοῖς abeſt *Vat.*

n Αὐτό τε τὸ μέλλον] Ἑαυτῷ τε τὸ μ. *Vat.* αὐτῷ τε τὸ μ. *Busb.*

ens, dicebat "se regi veritatem patefacturum, si "fore polliceretur ut & ipsi & patri tormenta & "cruciatus remitteret." Ubi autem rex ei fidem dedit, ajebat, "constitutum fuisse, ut Tero regi "manum afferret; ac factu facile esse ut solus solum "aggrederetur: quo perpetrato, si quid ei sinistrum "accidisset, id honori fore, dum Alexandro gra- "tificaretur." Iis quidem ab illo dictis, patrem à necessitate redemit: neque scitur, verumne dixerit vi coactus, an id fecerit ut à semetipso & patre dolorem depelleret.

Confessio filii Teronis.

6. Herodes vero si vel minimam antea de filiis *suis* occidendis dubitationem habuerit, jam ei nullo in anima loco relicto, sed ejectis omnibus quæ sibi vel tantillum melioris consilii suggerere possent, institutum exsequi properavit. Cumque in cœtu produxisset trecentos duces, in reos relatos, & Teronem cum suo filio, & tonsorem indicem, eos omnes accusavit: atque populus, conjectis quæcunque venerunt in manum, eos necavit. Alexander vero & Aristobulus, ducti Sebasten, jussu patris ibi strangulantur: & corpora noctu portantur Alexandrium, ubi siti erant maternus avunculus & multi ex majoribus eorum.

Teron, filius ejus, & tonsor lapidati.

Aristobulus & Alexander jussu Herodis strangulati.

7. Et forsan quidem aliquibus minime mirum videbitur, odium inveteratum adeo crevisse, & eousque processisse, ut ipsam naturam vinceret. Merito autem dubitari possit, an adolescentibus ejusmodi quid vitio vertendum, quod patri justam illis succensendi causam dederint; ac deinde ita eum perversitate sua irritarint, ut implacabilis evaderet: an quod ipse adeo durus fuerit & ferreus, & tam in aliis rebus gloriæ quam dominationis vehementer cupidus, ut neminem sibi *socium* assumendum putaret, quod quicquid ei placeret firmum ratumque haberi volucrit: an *quod dicendum* fortunam vim obtinuisse, omni consilio prudentiæ licet pleno potentiorem; unde & credere solemus, humanos actus à necessitate quadam præsancitos esse ut omnino fiant, eamque vim fatum vocamus, quod nihil sit quod illa non efficiat. Cæterum satis erit, ut arbitror, sententiam hanc, *quò refellatur*, cum illa conferre, quæ nobismet aliquid *in agendo* tribuit, nec prohibet quo minus sua cuique imputetur morum pravitas: quæ jam olim ante nos sapienter in *Lege tractata sunt. Ex duabus autem reliquis causis, ea quæ ad filios spectat *merito* culpari potest, tam ex juvenili arrogantia quam fastu regio, quod calumniis in patrem auscultarint, & in acta ejus & vitam parum æqui inquisitores fuerint; malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescii, & ob utrumque iis obnoxii qui id egerunt ut eos observarent, & ad gratiam captandam *Herodi*

---

o Μωύειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν,] Μωύσειν *Vat.*

p Οὐ ἐκεῖνο εἰπών,] Illud ἓν δὲ *Cod. Vat.*

q Οὐδὲ εἰ τὶ πρότερον] Οὐδ' εἰ τὸ πρ. *Vat. & Hen.* à pr. m.

r Ὑπόνοιαν —— ἐξαρχεῖν,] Ita cum *Cod. Vat.* μειζονα in *Editis Aliisque.*

s Παραγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν] Προάγων *Vat.* συναγαγὼν *Zonar.*

t Καὶ τῷ τοῦ ἐκείνου] Καὶ τῷ ἐκείνης *Busb.*

v Ἀπάντων αὐτῶν] Ἀπάντων ἐποιεῖτο *Busb.*

x Τοῖς ἐξατυχοῦσι βάλλοντες,] Conf. supr. c. 10. §. 5 SPANH.

y Προγόνων κειμένων.] Rufini Versio hujus libri hic desinit in morte & sepultura Herodis filiorum. Reliqua à verbis: ἴζως δὲ ὧν &c ad finem libri & capitis non ibi comparent. SPANH.

z Κειμένων.] Post κειμένων habemus τοῦτο τὸ τέλος τῶν ναυσίκων in *Cod. Busb.*

a Τῶν —— ἀναγαγόντας] Forte τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τοὺς ὀργῆς ἀγαγόντας. COCC.

b Πρὸς αἴτιον] *L. B.* προσαίτιον.

c Ἀναγαγόντας] Ἐναγόντας *Vat.* forsan pro ἐναγαγόντας. *L. B.* ἀγαγόντας.

d Τὴν τύχην —— γίγνεσθαι.] De Fortuna & vi Fati, sine qua nihil fiat, quæ Pharisæorum sententia, è quorum numero Josephus, vid. lib. 8. c. 15. §. 6. & *alibi.* lib. 5. c. 13. §. 7. SPANH.

e Προκαθωσιῶσαν] Προσκαθωσιῶσαν τῇ ἓξ ἡμέραις πάντως ἀνάγκη. & *Lugd. Bat.* Est qui malit ὑπ' ἐκείνης προκαθωσιῶσαν τῇ τ. γ. π. ἀνάγκῃ, per illam (*sc.* fortunam) quod eos evenire omnino necesse sit, à culpa esse præexemptos &c.

f Εἱμαρμένῃ,] Alludere videtur ad notationem Latini nominis potius quam Græci. nam *fatum* à *faciendo* dictum videri potest: at in Græco idiomate, quo usus est *Josephus*, εἱμαρμένη non ab *efficiendo* sed *sortiendo* deducitur. *Salianus* in *Ann. Eccl.* l. 6. p 386.

g Νομίζω τοὺς ἐκεῖνον ἀρκέσαι κρίνειν,] Ita conjicit vir doctissimus, *T. Terry Gr. L. Prof.* Antea in *Editis* erat, ὡς μείζω π. ἐ. ἀ. κινεῖν, & mox διαφορὰς, nullo plane sensu.

* *Lege tractata sunt.*] *Id est*, in Legis commentariis.

h Ἀποδιδόντα τι,] Ἀποδιδέντας τι & mox ποιοῦντας *Vat.* & *Hen.* à pr. m δεδεχόμεθα ἢ ἡμῖν τε αὐτοῖς ἀποδιδόντα τι &c. legendum censet *Salianus*, vertendumque, *verum hunc sermonem, qui causas humanis superiores attingat, movisse sufficiat; eum autem amplectamur, qui & nobis ipsis aliquid tribuit, nec varietatem studiorum obnoxiam faciat rationi reddendæ.* Vel, certe nihil addendo, ità si placet interpretemur, *hunc ergo sermonem, quem scilicet subjicio, ut illo utiliorem movere sufficiat, qui nobis ipsis tribuat aliquid, & non omnia fato, & multiplices actiones nostras examini subjiciat.*

i Νεωτερικῆς καὶ βασιλικῆς οἰήσεως,] Vide *J. A. Bosii* dissertationem de νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις ad 2 *Tim.* c. 2. v. 22. in *Thesauro Theologico Philologico*, vol. 2. p. 687.

k Καθ' —— ἐξετασαὶ,] Περὶ τὸν βίον *Vat.*

χάριν καταμιαίνειν. ὁ μέν τοι πατὴρ, ἅτε ἐντοπὸς ἔοικεν ἀξιοῦν φαίνεσθαι τοῦ περὶ ἐκείνους ἀσεβήματος, ὃς, ἔτι πίστιν ὑπιούσης ἐναργῆ λαβὼν, ἔτι ἐφεστηκότων ἐπιχειρήσεως ἐλέγχειν ἔχων, ἐπόλμησεν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐξ αὐτοῦ φυέντας, ἀρίστους μὲν τὰ σώματα, καὶ εὐειδεστάτους πᾶσι τοῖς ἀλλοτρίοις, οὐκ ἀποδεόντως ἢ ἐν τοῖς ὑπηνδεύμασιν, εἴπερ ἦν ἡρᾶν, ἢ γυμνάζεσθαι [l] τὰ πολέμια, ἢ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων ἐδεῖ. τούτων γὰρ ἁπάντων μετεῖχον, Ἀλέξανδρος ἢ καὶ μᾶλλον ὁ πρεσβύτερος. ἦρκει γὰρ, εἰ καὶ κατέγνω, κἂν ζῶντας ὅμως ἐν δεσμοῖς, ἢ ξενιτεύοντας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν, μεγάλῃ ἀσφαλείᾳ αὐτῷ πεπιστευμένῳ τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, δι' ἣν οὐδὲν οὕτε [m] ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ παθεῖν ἐδύνατο. τὸ δ' ἀποκτεῖναι ταχὺ, καὶ πρὸς ἡδονὴν τοῦ νικῶντος [n] αὐτὸν πάθους, ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποπτήτου. καὶ τῆς [o] ἡλικίας ἔτι οὔσης σὺν ἡμέρᾳ τοσούτου ἐξήμαρτεν. ἦν μὲν [p] παρολκὴ, καὶ τὸ χρονίζον συγγνώμην οὐκ [q] ἂν αὐτῷ τινα φέροι. ταχὺ μὲν γὰρ ἐκπλαγέντα καὶ κεκινημένον χωρῆσαι πρός τι τῶν ἀτόπων, εἰ καὶ δυσχερὲς, ἀλλὰ ἀεὶ συμβαῖνον· [r] ἐν ὑπισχνῇ δ', καὶ πολλάκις μὲν ὁρμηθέντα πολλάκις δὲ μεληθέντα, τὸ τελευταῖον δὲ ὑποστῆναι καὶ ἁμαρτάδα θαι, φονώσης καὶ δυσμεταχειρίστου ψυχῆς ἀπὸ τῶν χρόνων. ἐδήλωσε δὲ καὶ τοῖς αὐθις, οὐκ ἀποχόμενος οὐδὲ τῶν λοιπῶν ὅσους [s] ἐδόκει [t] φιλτάτους, ἐφ' οἷς τὸ μὲν δίκαιον ἔλαττον ἐπικαταμεῖδαι τοὺς ἀπολλυμένους, τὸ δὲ ὠμὸν ὅμοιον ἐκείνῳ, τῷ μηδὲ ἐκείνων [v] φεισαμένῳ. διέξιμεν δὲ ὑστερον αὐτῶν ἐξῆς ἀφηγούμενοι.

omnia indicarent. Veruntamen, non est ut pater justam excusationem inveniat suæ in filios impietatis, qui omni re ad fidem certam insidiis faciendam destitutus, nec aliud habens ad eos convincendos hujusmodi conatûs in *ipsius perniciem* parati, sustinuit ex se genitos interficere; forma egregia *juvenes*, & ab alienigenis omnibus valde expetitos, quibus nihil ad studia & exercitationes deerat, si aut venationi sese dare, aut militiæ muneribus vacare, aut pro re nata dicere oporteret. Horum vero omnium gnari erant peritique, præsertim Alexander natu major. Satis enim fuisset, etiamsi *eos* damnare libuisset, aut vivos in vinculis asservare, aut procul à regno relegare, cum abunde tutus ageret Romanorum potentia munitus, qua fretus non erat ut vel repentinum impetum aut vim *apertam* metueret. Tam cito autem eos occidisse, & ut impotenti affectui gratificaretur, quid aliud est quam argumentum impiæ licentiæ. præsertim quod adeo peccaverit, cum esset ætate provectior. Quin & neque mora aut dilatio facit ut ei quodammodo ignoscatur. Nam ut quis repentino casu perculsus & commotus ad atrocia facinora impelleretur, utut grave sit, sæpe tamen solet accidere. Verum ut re perpensa, cum sæpe incitaretur & subinde cunctaretur, postremo tale quidpiam aggrederetur & perpetraret, sanguinarii animi est & obstinati in deterius. id quod & postea declaravit, dum nec reliquis parceret quos charissimos habuerit: qui tametsi minus miserabiles erant, quod jure merito perirent; similem tamen exercuit crudelitatem, eò quod ab illorum cædibus non temperarit. Sed de his dicturi sumus in sequentibus.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑκκαιδεκάτης.

Finis Libri decimi sexti.

[l] Τὰ πολίμια,] Τὰ πάλεως *Vat.*

[m] Ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ] Vid. *alios* lib. 3. c. 6. §. 1. ἐξ ἐφόδου αἱρεῖν. & cap. 7. §. 1. ἐξ ἐφόδου. *Julian. Imp. Orat.* 1. p. 48. de Persis, ὡς ἐξ ἐφόδου τῷ Συρίᾳ ληψόμενοι, ubi *Petavius*: tanquam primo impetu Syria potituri. SPANH.

[n] Αὐτὸν πάθος,] Ita lego. (adstipulante jam quoque *Lugd. Bat.*) αὐτῷ in libris.

[o] Ἡλικίας ἔτι ὄντος σὺν ἡμέρᾳ] *L. B.* ἡλικίας ὄντος σὺν ἡμέρᾳ.

[p] Παρολκὴ,] Παρολκὴ de re aliqua superflua Basil. Epist. CCXXXIV. p. 1011. B. SPANH.

[q] Ἂν αὐτῷ τινα φέροι.] Illud ἂν è *Cod. Vat.* Cui jam quoque favet *L. B.* in quo totus locus ita legitur, καὶ τ. χ. σὺν δὲ αὐτῷ συγγνώμην τ. φ.

[r] Ἐν ὑπισχνῇ δ',] Ἐν ὑπισχνῇ δὴ καὶ μηκέτι πολλ. *Vat.* & *Hen.*

[s] Ἐδόκει] *Gen.* ἐδόξει.

[t] Φιλτάτους,] Forte supplendum ἔχειν.

[v] Φεισαμένῳ.] Φεισαμένοις *Vat.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO SEPTIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem: utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliare studebat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant.*

2. *Quomodo Herodes rex, cum vidisset regionem Trachonitidem in tranquillo esse non posse ob crebras Arabum incursiones, Zamarin Judæum, qui Babylone relicta in Antiochia degebat, accersivit, locumque ad habitandum dedit in Trachonitide, eoque usus est propugnaculo contra Arabes.*

3. *Quomodo Antipater, cum Herodes Alexandri & Aristobuli filiorum suorum filios sibi adsumpsisset, eisque Pheroræ filias desponsisset, patri suasit, ut illas è contra filiis suis desponsatas daret. utque Antipater Pheroram studiose colebat, eo animo ut ipso ad insidias patri struendas uteretur. utque Salome, regis soror, insidias sibi cognitas clam fratri narravit. utque Herodes Antipatro interdixit, ne ad Pheroram iret, neve arcani aliquid ei nunciaret. atque ille nihil horum palam faciebat, sed remotis arbitris: id quod Herodem non latebat.*

4. *Quomodo Antipater ad amicos suos Romæ degentes scripsit, eos obsecrans patri scriberent, ut ei suaderent ipsum Romam ad Cæsarem mittere cum ingenti pecunia: quibus obsequutus Herodes eò misit filium.*

5. *Quomodo Antipater Pheroræ suasit ut Herodem patrem suum pharmaco tolleret, quod ille Pheroræ dederat. utque Herodes rex jussit fratri ejus Pheroræ, ut uxorem suam repudiaret, aut è regno discederet. cui ille libenter morem gessit, & in suam Tetrarchiam se recepit, ubi non multo post diem supremum obiit.*

6. *Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.*

7. *Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.*

8. *Legatio ab Herode ad Cæsarem missa de Antipatro: utque Cæsar, accusatione audita, capitis eum damnavit.*

α'. Ως Αντίπατρος ἐμισήθη τοῖς πᾶσι διὰ τὸν φόνον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ρώμῃ πολλοῖς χρήμασι, καὶ τὸν πεπιστευμένον τῷ Συρίαν Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας.

β'. Ως Ηρώδης ὁ βασιλεὺς, ἰδὼν τὴν Τραχωνίτιν χώραν μὴ δυναμένην εὐσταθεῖν διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀράβων, Ζάμαριν Ἰουδαῖον, ἐκ Βαβυλῶνος ἀναχωρήσαντα, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ διαιτώμενον, μεταπεμψάμενος, κατοικίσειεν αὐτὴν, καὶ ἐχρήσατο αὐτῷ προβλήματι πρὸς τοὺς Ἄραβας.

γ'. Ως Ηρώδης τοὺς Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀριστοβούλου τῶν υἱῶν αὐτοῦ παῖδας προσποιησάμενος, καὶ τὰς θυγατέρας μνηστευσάμενος αὐτοῖς, Ἀντίπατρος ἔπεισε τὸν πατέρα τὴν μνηστείαν εἰς τοὺς παῖδας μεταθεῖναι τοὺς αὐτοῦ. καὶ ὡς ἐθεράπευσεν Ἀντίπατρος τὸν περὶ Φερώραν, βουλόμενος ἤδη δι' αὐτῶν ἐπιβουλεῦσαι τῷ πατρί. καὶ ὡς γνοῦσα ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Σαλώμη, κρυφαίως ἀπήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ. καὶ ὡς Ηρώδης παρήγγειλεν Ἀντιπάτρῳ μὴ φοιτᾶν πρὸς Φερώραν, μηδὲ ἀποῤῥήτων μηδὲν ἀπαγγέλλειν αὐτῷ. ὁ δὲ Φερώρας μὲν οὐδὲν ἐποίει, ἀλλὰ κρυπτῶς, καὶ ποτὲ δὲ καὶ ἐλάνθανε τὸν Ηρώδην.

δ'. Ως Αντίπατρος ἔγραψε τοῖς ἐν Ρώμῃ φίλοις, παρακαλῶν αὐτοὺς γράψαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, πείθοντας ἵνα πέμψῃ αὐτὸν πρὸς Καίσαρα μετὰ πολλῶν χρημάτων· καὶ πεισθεὶς Ηρώδης ἐξέπεμψε τὸν υἱόν.

ε'. [b] Ως Αντίπατρος ἔπεισε Φερώραν ἵνα ἀνέλῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ηρώδην φαρμάκῳ, δοὺς αὐτῇ τὸ φάρμακον Φερώρας. καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Ηρώδης παρήγγειλεν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Φερώρᾳ ἐκβαλεῖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς βασιλείας. ὁ δὲ ἀσμένως ἤκουσε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδίαν τετραρχίαν, κἀκεῖ μετ' ὀλίγον τελευτᾷ.

ς'. Κατηγορία τῆς γυναικὸς Φερώρα τοῦ ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντος φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ φάρμακον, κατασκευασμένον ἐπ' αὐτῷ τοῦ δι' αὐτοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Ἀντιπάτρου ἐπιβουλάς.

ζ. Κατάπλους Ἀντιπάτρου ἐκ Ρώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς τοῦ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ [c] Κοιντιλίου Οὐάρου τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης διαγνώσεως τοῦ Καίσαρος.

η'. [d] Πρεσβεία πεμφθεῖσα τοῦ Ηρώδου πρὸς Καίσαρα περὶ Ἀντιπάτρου· καὶ ὡς Καῖσαρ, ἀκούσας τὰς κατηγορίας, κατέγνω αὐτοῦ θανάτου. Θ'. Πε-

a Εγκατώκιστεν αὐτῇ,] Εγκατώκησεν in *Editis* & *MSS.*

b Ως Ἀντίπατρος ἔπεισε] Illa ὡς Ἀντίπατρος ἔπεισε &c. usque ad vocem Ηρώδης accepta debemus *Codd. Vat.* & *Gall.*

c Κοιντιλίου Οὐάρου] Ita cum *Strabone Aliisque.* Κυϊντιλίου in *Editis* & *MSS.*

d Πρεσβεία πεμφθεῖσα] Hoc summarium nobis conservarunt dederunt *MSS. Vat.* & *Gall.*

θ'. Περὶ τ Ηρώδε νόσε Ϲ ςάσεως τ Ιεδαίων [c] δι' αὐτὸν· κ κόλασις τ ςασιαςῶν.

ι'. Ως δόξαντος Αντιπάτρε Ηρώδην πεπελευτηκέναι, Αντιπάτρε Ϲ ἀφελεχθείη τῷ σωμαλοφύλακι περὶ ἀφέσεως· [f] κ ἀφ' τέτε Αντιπάτρε ἀναίρεσις.

ια'. Ηρώδε [g] πελευτὴ, κ διαθήκη Ϲ αὐτ πρὸς Καίσαρα, κ μερισμὸς πρὸς τὰς τρεῖς ὑὰς αὐτ, κ ὡς Αρχέλαον βασιλέα ποιεῖ τ Ιεδαίας.

ιβ'. [h] Επιςολὴ Ηρώδε πρὸς τ ςρατὸν, κ ἑκάςῳ αὐτῶν δωρεὰ, κ παράκλησις πίςεως πρὸς τ ὑὸν αὐτ Αρχέλαον.

ιγ'. [i] Τάφη Ηρώδε ἐν Ηρωδίῳ τῷ Φρεείῳ, κ ὡς ὁ λαὸς ἐςασίασε πρὸς τ ὑὸν αὐτ Αρχέλαον ἐν τῇ ἑορτῇ· κ ὡς Αρχέλα Ϲ τελιχιλίας αὐτῶν ἀνεῖλεν, αὐτὸς ὢ ἔπλευσε πρὸς Καίσαρα σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτ Ηρώδῃ εἰς Ῥώμην, πιςεύσας τὴν βασιλείαν αὐτ τῷ ἀδελφῷ Φιλίππῳ.

ιδ'. Ως Σαβῖν Ϲ ὁ ἐν τῇ Συρίᾳ Καίσαρ Ϲ ἐπίτροπ Ϲ ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, βίᾳ αἰτῶν τὰ Ηρώδε χρήματα Ϲ Φρέρα παρὰ τ Αρχελάε ἐπιμελητῶν. κ ὡς ἔπεισαν οἱ [k] Αρχελάε ἐπιμεληταὶ τ λαὸν χωρεῖν ἐπὶ ὅπλα, κ πολιορκῆσαι τ Σαβῖνον Ϲ ςρατὸν αὐτ ἐν τῇ Αντωνίᾳ. κ ὡς ταῦτα ἀκέσας ὁ Οὔαρ Ϲ μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἀνέβη εἰς Ιεροσόλυμα, κ ῥυσάμεν Ϲ τ Σαβῖνον ἐκ τ πολιορκίας, τὰς αἰτίας τ ςάσεως ἐκόλασε· κ καλῶς διαθεὶς τὰ ἐν τῇ Ιεδαίᾳ ἔγραψε Καίσαρι, δηλῶν [l] αὐτῷ τὰ περαχθέντα.

ιε'. Ως Καῖσαρ τὰς Ηρώδε διαθήκας βεβαίας ἐποίησε, φυλάξας τοῖς ὑοῖς αὐτ τὴν διαδοχήν· κ περὶ Ψευδαλεξάνδρε.

ιϛ'. [m] Καὶ ὡς κατηγορεῖται Αρχέλα Ϲ ὑπὸ τ συγγενῶν αὐτ ἐπὶ Καίσαρ Ϲ, κ νικήσας ἔλαβε τὴν βασιλείαν· κ βασιλεύσας μοχθηρῶς δεκαετίαν, πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίενναν, τὴν ὢ βασιλείαν αὐτ μετέθηκε Καίσαρ εἰς ἐπαρχίαν.

9. *De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi.*

10. *Quemadmodum Antipater, cum ei crederetur mortuum esse Herodem, verba fecit ad custodem de liberatione è vinculis: quam ob rem patris jussu interimitur.*

11. *Herodis mors, & quænam testamento legavit Cæsari, qualisque facta erat divisio in tres filios, & quomodo Archelaum Judææ regem constituit.*

12. *Herodis epistola ad exercitum, & munificentia erga milites, & cohortatio ad eos ut fidem Archelao filio suo præstarent.*

13. *Sepultura Herodis in Herodio castello, utque in festo seditionem movit populus contrà filium ejus Archelaum: & ut Archelaus tria seditiosorum millia occidit, atque ipse cum fratre suo Herode Romam navigavit ad Cæsarem, regni cura fratri suo Philippo commissa.*

14. *Quomodo Sabinus Cæsaris in Syria procurator Hierosolyma ascendit, vi contendens ut sibi Herodis pecuniæ & munitiones traderentur ab Archelai curatoribus. utque curatores ab Archelao relicti populo suaserunt, ut arma caperent, & Sabinum exercitumque ejus in Antonia obsiderent. & ut Varus, istis auditis, magna cum militum manu Hierosolyma ascendit, Sabinoque ab obsidione liberato in seditionis auctores animadvertit; ac deinde, rebus in Judæa compositis literis Cæsari significavit res a se gestas.*

15. *Quomodo Cæsar Herodis testamentum sancivit, custodita ejus filiis successione: & de falso Alexandro.*

16. *Et ut Archelaus à consanguineis suis coram Cæsare accusatur, & illis superatis regnum accepit; cumque decem annos imperasset, accusatione iterum in eum instituta, Viennam relegatus est, quo facto regnum ipsius in provinciam mutavit Cæsar.*

[c] Δι' αὐτὸν·] Ita *Gall.* δι' αὐτὸν *Vat.* desunt *Editis Aliisque.*

[f] Καὶ —— ἀναίρεσις.] Sic *Gall.* Ἀφ' ταῦτα in *reliquis.*

[g] Τελεύτη,] Eo modo *Vat.* τελευτὴ, διαθήκη πρὸς κ. in *Editis Aliisque.*

[h] Επιςολὴ Ηρώδε] Hoc summarium etiam debemus *MSS. Vat. & Gall.*

[i] Τάφη Ηρώδε ἐν Ηρωδίῳ] Illa κ ταφὴ Ηρώδε ἐν Ηρωδίῳ φρεείῳ, quæ in *Editis* subjiciuntur verbis istis βασιλεία ποιεῖ τ Ιεδαίας, in principio hujusce summarii habent *MSS. Vat. & Gall.*

[k] Αρχελάε ἐπιμεληταὶ] Illud Αρχελάε è *Cod. Vat.*

[l] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα.] Αὐτῷ τὰ πραχθέντα desunt in libris omnibus præter *Vat.*

[m] Καὶ ὡς κατηγορεῖ) Αρχέλα Ϲ] Illa κ ὡς κατηγορεῖ) usque ad vocem πάλιν accepta referimus *Codd. Vat. & Gall.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵ιδ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XIV.

CAP. I.

Quomodo Antipater genti universæ invisus erat ob fratrum ipsius cædem, utque ob hanc causam amicos, qui Romæ erant, ingenti pecunia sibi conciliabat, atque etiam Saturninum Syriæ præsidem, & duces qui cum eo erant. De Herodis conjugiis & liberis.

Antipater fratribus sublatis populo & militibus invisus.

ANTIPATRO autem, postquam fratres sustulisset, & patrem extrema nequitia & furiis illorum injurias ulciscentibus circumdedisset, nihil ad spem, quam de reliqua vita conceperat, firmandam affulgebat. Nam omni de imperio metu liberatus, quod nihil cum fratribus commune habiturus esset, tamen ut regnum adipisceretur opus arduum fore & impeditum sentiebat: odium in ipsum tam inveteratum genti penitus insederat. Cum autem & hoc ei grave esset & molestum, majorem adhuc solicitudinem ei injiciunt milites, animos ab ipso alienos habentes, quorum ex fide pendet omnis regnantium securitas, si quando gens *ipsa* novarum rerum studio teneatur. tantum periculi sibi conflavit ex fratrum interitu. Neque tamen non cum patre regnabat, nihil plane à rege discrepans: & majorem apud eum auctoritatem habebat, benevolentia sibi ex iis ob quæ periisse debuerat firmiori conciliata, quasi in Herodis securitatem fratrum delator exstitisset, non autem ex odio quo illos prosequebatur & in primis patrem. tales ipsum agitabant diræ. Quæ scilicet omnia Antipatro viam sternebant ad Herodem *submovendum*, id agenti ut nemo esset qui ipsum accusaret de iis quæ perpetrare cogitabat, utque Herodes perfugium non haberet aut auxilium, si Antipater semet hostem ei aperte profiteretur. Proinde ex odio in patrem factum est, ut fratribus insidiaretur. Sed tunc longe magis stin-

Cum patres Judæorum administrat.

Antipater patris necem machinatur.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἀντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐκτήσατο τοὺς ἐν Ῥώμῃ πολλοῖς χρήμασιν, καὶ τὸν πεπιστευμένον τὴν Συρίαν Σατορνῖνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἡγεμόνας. Περὶ Ἡρῴδου γάμων καὶ παίδων.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι δ', ἀραμένω τοὺς ἀδελφοὺς, [b] ἀσεβείᾳ τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ τοῦ ἐπ' αὐτῖς τὸν πατέρα ἐκβεβληκότι, ἔτι τ[c] κατὰ γνώμην ἡ ἐλπὶς τοῦ αὐθις βίου. ἀπαλλαγεὶς γὰρ φόβου τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς διὰ τὸ τοὺς ἀδελφῶν μὴ ὁπλοκινωνήσον, [d] ἐργωδέστερον καὶ ἄπορον αὐτῷ εὑρίσκεν [e] τὸ τὴν βασιλείαν κατορθωθῆναι· [f] τοσόνδε ἐφύη τῷ ἔθνει μῖσος πρὸς αὐτόν. οὕτως δ' [g] αὐτῷ καὶ τῇδε χαλεπῶς, πλείστους παρελύπει τὸ στρατιωτικόν, ἀλλοτρίως ἔχον τῇ γνώμῃ πρὸς αὐτόν, εἰς ὃν τὰ πάντα ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνακείμενα καὶ οἰκεία ἀσφαλὴς, ὁπότε τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων [h] ὀρεγνώμενον πραγμάτων. τοσόνδε κίνδυνον ἐμηχανήσατο αὐτῷ ὁ ὄλεθρος τῶν ἀδελφῶν. ἀ μὲν ἀλλὰ καὶ [i] συνῆρχέ τι τῷ πατρὶ, οὐδὲν ἄλλο [k] ἢ βασιλεὺς ὤν· καὶ ἐπιστεύετο παρ' αὐτῷ μειζόνως, ἐξ ὧν ὑποπλωλέναι καλῶς εἶχεν, εὐνοίας βεβαιώματα εὑρημένος, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τῆς Ἡρῴδου τοὺς ἀδελφοὺς [l] ἐνδεδειχώς, ἀλλ' ὄντα ἐχθρὰν τῷ πρὸς ἐκείνους καὶ [m] περὶ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. τοιαῦτα αὐτὸν περιεστᾶσαν ἀρά. ἅπερ δὴ πάντα μηχαναὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ Ἡρῴδου ὁδοῦ ἦσαν τῷ Ἀντιπάτρῳ, ἐρημοῦντι αὐτὸν μὲν [n] κατηγόρων ἐφ' οἷς πράσσειν διενοεῖτο, Ἡρῴδῃ δὲ καταφυγῆς, [o] οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ, ἢν Ἀντίπατρος φανερῶς πολεμίᾳ κατασκευῇ. ὥστε μισεῖ μὲν τῷ πρὸς τὸν πατέρα ἔπραττε τὰν ὑπερβολὴν τοῦ ὑπερβαλεῖν τοὺς ἀδελφούς. τότε δὲ [p] ἤπερ μᾶλλον

---

a Ιδ'.] Ita in *Græcis* omnibus & plerisque *Latinis*.

b Ἀσεβείᾳ τε τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ] Ἀσεβείᾳ τε ὑσ. & mox ἀλαστορίᾳ τ' π. *Busb.*

c Κατὰ γνώμην] *L. B.* κατὰ γνώμας.

d Ἐργωδέστερον] Ἐργωδέστερα ἦν ἡ τ' βασιλείας ἐπιτυχία *Zonar.*

e Τὸ τὴν βασιλείαν κατορθωθῆναι.] *L. B.* τὸ τ' βασιλείας κατεργινέσθαι.

f Τοσόνδ' ἐφύη τῷ ἔθνει] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Epiphan.* τοσόνδε φῦλ in *Editis Aliisque.*

g Αὐτῷ καὶ τῇδε χαλεπῶς,] Ita ex conjectura. αὐτῇ in *libris.* HUDS. Quam conjecturam verissimam esse, præclari codicis *L. B.* fides docet. HAV.

h Ὀρεγνώμονον] Euripid. Bacch. v. 1253. θηρῶν ὀρεγνῶτ'. infra c 6. τοῖς ἀρετῆς ἐρεγνωμόνοις. & c. 9. §. 2. ἐρεγνᾶσθαι· & sic *Gen.* h. l. ἐρεγνώμονα, ut & c. 13. §. 3. SPANH.

i Συνῆρχέ] *L. B.* συνῆργε.

k Ἢ βασιλεὺς] *L. B.* ὡς βασιλεύς.

l Ἐνδεδειχὼς,] Προδεδειωκὼς legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *proditor exstitisset.*

m Περὶ αὐτῶν] *L. B.* πρὸς αὐτῶν.

n Κατηγόρων] *Gen.* κατηγορῶν.

o Οἱ βοηθοῖεν αὐτῷ,] Ἡ βοήθεια, αὐτῷ δ' &c. Ita lego ex conjectura. εἰ βοηθοῖεν αὐτῷ in *Editis* & *MSS.* in *Epiphanii* versione *non habens qui sibi auxiliaretur.* HUDS. At conjectura doctiss. viri jam opus non est, quum certiorem lectionem nobis suppeditaverit inviolata *L. B.* manus; ex quo Codice distinctionem posuimus post illud αὐτῷ, δ' &c. HAV.

p Ἤπερ μειζόνως] Sic *Hen.* (*Cocceius*) & *Gall.* ἤπερ in *Editis Aliisque.* ἢ πρὸς in *L. B.*

νως [g] ἐγχεῖρεῖν μὴ ἀφ-ξεσθαι τ-περάξεως. ἀποθνήσκοντος μὲν γὰ Ηρώδε, βεβαίως αὐτῷ πεπιστευμένης τ-ἀρχῆς· ἐξικνουμένε δ' εἰς τὸ πλέον ὑποζῆν, κινδύνων [r] ἂν πεισάλλων ἐξαγγελτὰ γιγνομένης τ-περάξεως, ἧς συνήθεις γεγονὼς, πολέμιον ἀναγκάζετ πατέρα καταστῆσαι. [s] Ἀλλὰ τῆτο χαρίζεσθαι πολυπλῶς [t] τὸς πρὸ τ πατέρα, κέρδεσι μεγάλοις ἐκπλήσσων τὸ τ ἀνθρώπων μῖσος πρὸς αὐτὸν, καὶ μάλιστα τὸς ὑπὸ Ρώμης φίλες πομπῆς μεγάλων δωρεῶν εὔνες [u] καθιστάμενος, πρὸ πάντων δ' Σατορνῖνον, τ-τῆς Συρίας ὑπομελητήν. [x] Ὑποδέχεσθαί τε ἐλπὶς αὐτῷ καὶ τ Σατορνίνε ἀδελφὸν μεγέθει δώρων ἃ ἐδίδε, καὶ τῷ ἀδελφῷ βασιλέως, ἀνδρὶ πρώτῳ τ περὶ τ Ηρώδην συνοικῆσαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ χαρίσεται. ψευσάμενός τε φιλίαν πρὸς τὸς ὁμιλήτας ἐδύνατο λαθεῖν πεπιστευθεὶς, καὶ μῖσος ἀράμενος ἐφ' ἅς τινας ὑπεκρύψασθαι συνελώπα. ὁ μὲν ἡπάτα γε τὸν [y] πενθερὰ, πρόκαλα νενοηκῶν ἐκ πολέμιον αὐτὸν, καὶ μηκέτ' οἵαν ἔσεν πρόσφιλονεικῆσαι, καὶ μὰ τὸ ἤδη πρόσφατον τῇ πάση [z] ἀντιτεχνάσασθαι αὐτῷ πρὸς τὸ κακόηθες· καί τοι δυσκόλως αὐτῆς συνῳκῆ· ἦν δὲ πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρε προνοίᾳ τῇ ἐκείνε [a] Σαλαμπάξι, [b] λαβὼν τὸν κόρον πότερον Ἀριστοβούλῳ γεγαμημένον, [c] τὸν μὲν ἑτέραν ἐκ τ ἀνδρὸς αὐτῆς [d] Καλλαϊκὰ παῖς γυναῖκα εἶχεν· ἀλλ' ὅδεν ὑπὸ τῷ μὴ καλῶς ἔχειν πενητὸν ὄντα [e] τὸν ἡ ὑπογαμία τεῖχος, ὥσπερ ὁδὶ ἡ πρότερον συγγένεια πρὸς τὸ μὴ μεμισῆσθαι. τὸν δὲ Σαλώμην Ηρώδης, ἐπιθυμίαν Συλλαίῳ τῷ Ἀραβι γαμηθῆναι κατ' ἐρωτικὸν ἐπιθυμίαν, βιάζεται τῷ Ἀλεξᾷ συνοικεῖν, συμπρασσόσης αὐτῷ [f] Ἰουλίας δ' πρὸς τὸν Σαλώμην μὴ ἀνήνασθαι τ γάμον, μὴ καὶ [g] ἐχθρα καθίστηται αὐτοῖς πρᾶγμα, [h] ὀμωμοκότος Ηρώδε μὴ ἂν εὐνοήσειν Σαλώμῃ, μὴ ὑποδεξαμένῃ τ Ἀλεξᾶ γάμον. καὶ ἐπέθετο Καίσαρός τε ἔσῃ γυναικὶ τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ ἄλλως συμβαλλούσῃ πάνυ συμφέροντα. ἐν τούτῳ δὲ δ τὸν Ἀρχελάε θυγατέρα δ βασιλέως Ηρώδης ὡς τ αὐτῆς πατέρα ἐξέπεμψεν Ἀλεξάνδρῳ συνοικησομένην, ἐκ τῶν αὐτὸ τὸν πρόσθε δόσεως, ὥστε ἀμφισβήτημα αὐτοῖς μηδὲν εἶναι.

β'. Ἀνέτρεφε δ' αὐτὸς τ παίδων τὰ τέκνα πάνυ ἐπιμελῶς· [i] ἦσαν γὰ τῷ μὲν Ἀλεξάνδρῳ ἐκ Γλαφύρας ἄρσενες δύο, Ἀριστοβούλῳ δ' ἐκ [k] Βερνίκης τ Σαλώμης θυγατρὸς ἄρσενές τε τρεῖς, καὶ θήλειαι δύο· καί ποτε παρόντων αὐτῷ τ φίλων προσφωνήσας τὰ παιδάρια, καὶ τ ἱερῶν ἀνακλαύσας τὸν τύχον, ἠύξατο μηδὲν τοιόνδε παθεῖν τοῖς ἐκείνων συνελθεῖν· αὐξηθέντας δ' ἀρετῇ, [l] καὶ συμφορᾷ δ δικαίᾳ, τὰς τροφὰς ἀμείψασθαι ἃς [m] ποιοῖτο. [n] ἐνεγύητό τε εἰς γάμον, ὁπότε ἀφίκοιντο εἰς ὥρεν τὸν ἐπ' αὐτῷ, [o] τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τ Ἀλεξάνδρε παίδων φερώρε θυγατέρα, τῷ δ' Ἀριστοβούλε τὸν Ἀντιπάτρε, καὶ [p] θυγατέρα τὸν Ἀριστοβούλε ἐπωνόμαζε παιδὶ τῷ Ἀντιπάτρε, τὸν δ' ἑτέραν τῶν Ἀριστοβούλε θυγατέρων, Ηρώδῃ παιδὶ τῷ αὐτῷ, γίνεσθαι δ τῷ [q] βασιλεῖ ἐκ τ δ' ἀρχιερέως

mulabatur cœptos conatus perſequi. *ſcilicet* quod Herode defuncto pro certo regnum adepturus eſſet: ſin vero diutius viveret, magno in periculo foret, ne patefacto facinore, cujus ipſe auctor erat & machinator, patrem eo adigeret ut hoſtis ſibi fieret. Hac de cauſa nullis ſumptibus parcebat ut patris amicos demereretur, hominum in ſe odium abolere volens magnis beneficiis, præſertimque amicos qui Romæ erant, miſſione ingentium munerum ſibi benevolos reddens, & in primis Syriæ prætorem Saturninum. Fore etiam ſperabat, ut eorum quæ dono dedit magnitudine ſibi conciliaret Saturnini fratrem, iiſdemque artibus & regis ſororem, quæ uni de præcipuis Herodis amicis nupſerat. eratque mirus artifex fidem iis faciendi, quibuſcum verſaretur, veram eſſe quam ſimulavit amicitiam, & ad odium in quoſcunque illud ſuſceperat diſſimulandum callidiſſimus. Non tamen fallebat amitam, quæ eum jampridem explorauerat, nec jam decipi poterat, præſertim quod omnes adhibuerit machinas ad occurrendum ejus malitiæ: quamvis avus maternus Antipatri Salomæ filiam haberet in matrimonio, eam quæ antea nupſerat Ariſtobulo, auctore & conciliatore nuptiarum Antipatro, nam alteram ex ejus marito habebat Callææ filius in uxorem. Sed nec affinitas hæc effecit quo minus perſpecta eſſet ejus malitia, ſicut nec prior illa conſanguinitas odium extinguere potuit. Salomen autem, quæ Syllæo Arabi ex amatoria cupiditate matrimonio jungi ſtudebat, compulit Herodes ut nuberet Alexæ, operam ſuam ei præſtante Julia, & Salomæ ſuadente, ut nuptias non detrectaret, ne apertæ cum ipſa illi intercederent inimicitiæ, utpote quod juraverit Herodes, nunquam ſe eam amaturum, niſi vellet ſeſe nuptum dare Alexæ. Atque paruit Juliæ, & quod Cæſaris uxor eſſet, & quod præterea utilia admodum ſuaderet. Hoc ipſo tempore Herodes regis Archelai filiam, Alexandri uxorem, ad patrem remiſit, eique dotem de ſuo reſtituit, ne quid eſſet inter eos controverſiæ.

In demerendis patris amicis nullis ſumptibus parcit.

Amitam fallere non potuit.

Salomen ad Alexæ conjugium compulit Herodes.

Glaphyræ patri ſuo remiſſa.

2. Herodes autem filiorum liberos alebat accuratiſſime (ſuſtulerat enim Alexander ex Glaphyra duos mares, & Ariſtobulus ex Bernice Salomes filia tres filios & duas filias) & cum liberos aliquando, præſentibus amicis, in conſpectum eorum dediſſet, & filiorum fortunam deploraſſet, orabat ne tale quidquam illorum liberis accidat, ſed ut virtute aucti, inſuper & æqui bonique ſcientia, gratiam pro educationis cura dignam rependant. Spoponditque in matrimonium, ubi ad id ætatis adoleviſſent, Alexandri filio grandiori Pheroræ filiam, Ariſtobuli autem filio Antipatri filiam; Ariſtobuli autem filiam *unam* addicebat Antipatri filio, Ariſtobuli vero alteram Herodi filio ſuo, quem ex pontificis filia rex ſuſtulerat. nam mos nobis eſt patrius eodem tempore plures habere uxores.

Herodis progenies.

Nepotibus ſuis ſponſalia fieri curat Herodes.

Hæc

[g] Εἰσχεῖρεῖν μὴ ἀφίεσθαι] *L. B.* ἐγχειρεῖν μὴ ἀφίεσθαι. *Coccejus* legit ἐκ χειρῶν non male. HAV.

[r] Ἂν πεισαιτων] *L. B.* ἀντιπερισαίτων.

[s] Καὶ ἀλλὰ τῦτο χαρίζεσθαι] Καὶ ἀλλὰ δ' χαρίζεσθαι *Hen.* à pr. m.

[t] Τῆς] Forte τοῖς. COCC.

[u] Καθισάμενος,] Ita lego cum Cl. *Lowthio.* (imo jam etiam cum *L. B.*) καθισαμένης in *libris.*

[x] Ὑποδεξασθαί τε] *L. B.* in *Marg.* ὑπάρξεσθαι·

[y] Τιτθίδα,] Conf. ſupr. lib. 16. c. 10. §. 5. SPANH.

[z] Ἀντιτεχνάσασθαι] *L. B.* ἀντιτέχνημα. *Coccejus* ἀνθιστάσθαι.

[a] Θυγατρὸς μητρὸς Ἀνθιπάτρε] Salomes filia Berenice & ante Ariſtobuli uxor nupta Antipatri filio Avunculo. Vid. *alleg.* lib. 1. c. 28. §. 2. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. & c. 7. §. 1. & lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH. Vertunt *Avus maternus*; ſed θεῖος eſt *avunculus*, non *avus*, vel potius nomen generale, & *patruum* & *avunculum* complectens. Vide *Juſtin.* Inſtit. L. III. Tit. VI. §. 3. IBBETSON.

[b] Λαβὼν τὸν κόρον] Παραλαβὼν *Vat.* & *L. B.*

[c] Τὸν μὲν ἑτέραν ἐκ τ ἀνδρὸς] Τὸν δ' ἑτέραν ὁ ἐκ τ ἀνδρὸς *Vat.* & *L. B.*

[d] Καλλαϊκὰ] Καλλαΐου legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit *nam alteram Calleas viri ejus filius habebat uxorem. L. B.* Καλλία.

[e] Ἡ ὑπογαμία τεῖχος,] Illud τὸν è *Codd. Vat. L. B.* & *Gall.*

[f] Ἰουλίας] Ἰουλίας δ' Καίσαρος γυναικὸς *Busb.*

[g] Ἐχθρα καθίσταιτο] Ita *Busb.* ἐχθρᾳ in *reliquis.*

[h] Ὠμωμοκότος —— γάμον.] Jurabat quippe Herodes nunquam ſe circa Salomen benevolum fore, niſi conjugium Alexæ ſuſciperet, & obediret Juliæ &c. *Rufinus.* SPANH.

[i] Ἦσαν —— δύο.] Tigranes & Alexander Alexandri filii; Herodes, Agrippa & Ariſtobulus 3 filii Ariſtobuli, Herodias & Mariamnes 2 filiæ Αλλογ. lib. 1. c. 28. §. 1. & lib. Antt. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

[k] Βερνίκης δ' Σαλώμης θυγατρὸς] Βερενίκης *Vat.* & *L. B.*

[l] Καὶ συμφορᾷ δ' δικαίᾳ,] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.*

[m] Ποιοῖτο.] Gen. ποιεῖτο & clarè *L. B.* ποιοῖτο exhibet; neſcio itaque, unde ἐκποιεῖτο (quod exſulare juſſi) in *Hudſ. Edit.* irrepſerit. HAV.

[n] Ἐνεγύητό τε εἰς γάμον,] Ἐγεγύητο *Vat.*

[o] Τῷ —— αὐτῷ,] Conf. ἀλλογ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[p] Θυγατέρα —— αὐτῷ,] Herodias dicta eſt vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. & ἀλλογ. lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[q] Βασιλεῖ ἐκ τ δ' ἀρχιερέως θυγατρός.] Vocem ὅτῳ poſt βασιλεῖ addit *Vat.*

Hæc liberorum ſponſalia faciebat rex pupillorum miſericordia, ut eis Antipatri amorem ex affinitate conciliaret. Antipater autem non ceſſabat eundem animum erga liberos gerere, quem erga fratres habuerat. Patris etiam ſtudium, quod in eos exſtitit, vehementer illum irritabat, cui jam perſuaſum erat, illos fore potentiores ipſius fratribus, præſertim quod, cum forent adulti, Archelaus, vir regiæ dignitatis, nepotibus auxilium laturus eſſet, & Pheroras, qui & ipſe tetrarcha, pupillarum alteram filio ſuo conjugem accepturus. Quin & ipſum provocabat, quod populus miſeratione orbatorum parentis, odioque in ipſum malitiæ in fratres reum, cuncta *demum* patefacturus eſſet. Itaque tentabat ut patrem ad ſua decreta reſcindenda pertraheret, periculoſum ducens, ut eos in ſocietatem adſciſceret qui tanta eſſent poteſtate. Atque Herodes precibus Antipatri flexus à ſententia ſua diſceſſit, ita ut Antipater ducturus eſſet Ariſtobuli filiam, Antipatri vero filius Pheroræ filiam. Et ſponſalia quidem, invito rege, in hunc modum mutantur.

Antipatri odium in Ariſtobuli & Alexandri liberos.

Herodis uxores liberique.

3. Eo autem tempore Herodes rex uxores novem habebat, videlicet * Antipatri matrem; ac pontificis filiam, ex qua filium ſuſtulit ſibi cognominem, ut & fratris ſui filiam & *alteram* ſororis ſuæ filiam, quæ *duæ* liberos non habuerunt. Erat etiam illi inter uxores Samaritana una, ex qua filios *duos* procreavit Antipam & Archelaum, & filiam *nomine* Olympiadem, quæ poſtea Joſepho nupſit regis fratris filio. Archelaus autem & Antipas Romæ apud privatum quendam educabantur. Cleopatra etiam Hieroſolymitana ei nupta erat, ex qua filios genuit Herodem & Philippum; qui Philippus Romæ educabatur. Porro in uxoribus erat etiam Pallas, quæ ei Phaſaëlum filium peperit. Præterque illas habuit Phædram & Elpim, ex quibus duas filias ſuſtulit Roxanen & Salomen. Filias autem ſuas grandiores, Alexandri *filii ſui* ſorores ex eadem matre, quas ducere Pheroras recuſarat, elocavit, alteram quidem Antipatro ſororis ſuæ filio, alteram vero Phaſaëlo, qui & fratris ſui filius erat. Atque hæc fuit Herodis progenies.

θυγάλρός. [r] πάτριον γὰρ ἐν [s] ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν. ἔπεισε δὲ τὰς μνηστείας τῶν παίδων ὁ βασιλεὺς ἐλέῳ τῶν ὀρφανῶν, εἰς εὔνοιαν αὐτῶν ἀφορῶν τὴν Ἀντιπάτρου [t] προκαλούμενον. Ἀντίπαλρος δὲ [v] γνώμη τῇ [x] πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύειν οὐκ ἔλιπεν ἐς παῖδας αὐτοῖς γεγενότας. ἦτε δὲ πάλρος ἀεὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐφίλει αὐτὸν, [y] μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν προσδεχόμενον, καὶ μάλιστα ὁπότε ἀνδρωθείη, Ἀρχελάου [z] συλλήψομένου τοῖς θυγατρὸς βασιλέως ἀνδρὸς, καὶ Φερώρᾳ τῷ ἰδίῳ ληψομένῳ τὴν θυγατέρα· [a] τετράρχης δὲ ἐτύγχανε καὶ. ἐπῆρεν δὲ αὐτὸν, καὶ τὸ πᾶν πλῆθος ἐλεῶν μὲν τοὺς ὀρφανοὺς χρώμενον, μίσει δὲ τῷ πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἐξαγαγεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον [b] κακοπραγίας τὸν ὑπὸ τοῖς ἀδελφοῖς. ἐμηχανᾶτο οὖν λύσιν τῶν τῷ πατρὶ ἐγνωσμένων, ὡς δεινῷ πρήγματι [c] προσλίψοιτο τοσῆσδε αὐτὸς ὁμιλήσας δυνάμεως. καὶ μεταπέμπεται Ἡρῴδης εἰκὼν δεήσει τῇ Ἀντιπάτρου, ὥστε αὐτὸν μὲν [d] τὴν θυγατέρα Ἀρχελάῳ γαμεῖν, καὶ τὴν Φερώρᾳ τὸν υἱόν. καὶ τὰ μὲν τῶν ὁμολογιῶν ἐς γάμους τούτων κινεῖται τὸν τρόπον, ἀκοντὸς τοῦ βασιλέως.

γ'. [e] Ἡρῴδῃ δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τότε τὸ χρόνου πυνθάνομαι ἐννέα γυναῖκες, [f] ἥτε Ἀντιπάτρου μήτηρ, καὶ ἡ θυγάτηρ [g] τοῦ Ἀρχιερέως, [h] ἐξ ἧς ὁμώνυμος αὐτῷ [i] παῖς ἐγεγόνει. καὶ ἡ ἀδελφοῦ [k] παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ [l] ἀνεψιαὶ [m] σφῶν αὐτοῖς. καὶ τῇδε μὲν τέκνον οὐδὲν [n] ἐφύη. καὶ δὴ καὶ τῇ γυναικὶ κακὸν τοῦ Σαμαρέων ἔθνους μία, καὶ παῖδες [o] αὐτῇ [p] Ἀντίπας καὶ [q] Ἀρχέλαος, καὶ θυγάτηρ Ὀλυμπάς. καὶ ταύτῃ μὲν ὑστερον Ἰώσηπος γαμεῖ, βασιλέως ἀδελφιδοῦς ὤν. Ἀρχέλαος δὲ Ἀντίπας [r] ὑπὸ Ῥώμης ᾠδάπνι [s] ἰδιώτῃ τροφὰς εἶχον. Κλεοπάτρα [t] τε Ἱεροσολυμῖτις ἐγεγάμητο αὐτῷ, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς Ἡρῴδης τε ἐγεγόνεσαν καὶ Φίλιππος, οὓς καὶ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ τροφὰς εἶχεν. καὶ Παλλὰς ἦν ὧν τῶν γαμετῶν, [v] Φασάηλον πεποιημένη αὐτῷ παῖδα· ὧν γε μὴν τούτων Φαίδρα καὶ Ἐλπὶς ἦσαν, [x] ἐξ ὧν θυγατέρες δύο ἦσαν, Ῥωξάνη καὶ Σαλώμη. [y] τὰς δὲ πρεσβυτέρας αὐτοῦ θυγατέρας ὁμομητρίους τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλέξανδρον, ὧν ἀδελφὰ Φερώρᾳ τὸν γάμον, [z] συνῴκισε τῷ μὲν Ἀντιπάτρῳ [a] τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς παιδὶ ὄντι, Φασαήλῳ δὲ τῷ ἑτέρᾳ· καὶ ἦν Ἡρῴδης ἀδελφοῦ παῖς ἐγεγόνει. καὶ τοῦτο μὲν Ἡρῴδης τὸ γένος ἦν.

---

r Πάτριον —— συνοικεῖν.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

s Ταὐτῷ πλείοσιν ἡμῖν συνοικεῖν.] Καὶ ταὐτὸν Zonar.

t Προκαλούμενον.] Ita cum Cod. *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσκαλούμενον in *ceteris.*

v Γνώμη —— ἔλιπεν] *L. B.* γνώμην τὴν πρὸς τ. ἀδ. πολιτεύειν οὐκ ἔνλιπε, pro οὐκ ἐνέλιπε.

x Πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύειν οὐκ ἔλιπεν] Conf. infr. c. 3. §. 3. SPANH.

y Μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν] Sic *Hen.* à pr. m. μείζονα in *Editis Aliisque.*

z Συλλήψομένου] Προσδεχομένου in *Editis Aliisque.* προσληψομένου *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *nepotibus auxilium præbiturus* &c. unde συλληψομένου repoſui.

a Τετράρχης δὲ καὶ ἦν τοῦ βασιλέως.] Pheroras Herodis frater τετράρχης, de quo ſupra lib. 15. c. 6. §. 5. SPANH. Vocula καὶ ex *L. B.* inſeritur. HAV.

b Κακοπραγίας τὸν ἐπὶ] Κακοπραγίᾳ τῇ.

c Προσλήψοιτο τοσῆσδε] Εἰ προσλήψεσθαι τῆσδε αὐτὸς in *Editis Aliisque.* εἰ προσλήψεσθαι τοσῆσδε αὐτὸς *Vat.* & *Lugd. Bat.* προσλήψεσθαι σῆσδε *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *adverſum ſibi reputans ſi contra ſe talium adunaretur potentia.*

d Τὴν θυγατέρα Ἀρχελάου γαμεῖν,] Mariamne vid. infr. c. 15. §. 4. ubi Archelai cum Mariamne uxore divortium. Ariſtobuli filia deſponſa Antipatro ex Pheroræ filia Antipatri filio. SPANH.

e Ἡρῴδῃ —— γυναῖκες,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 24. §. 2. & c. 29. §. 2. SPANH.

f Ἥ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ;] Doris. SPANH.

* *Antipatri matrem;*] Scil. *Doridem.* Vide etiam *Petitum* Tomo IV.

g Τοῦ Ἀρχιερέως,] Simon vocatur lib. 18. c. 6. §. 1. ubi & de Herode ejus filio: Neque enim Herodes Tetrarcha ſacerdotis filia genitus *juxta Ruſinum.* SPANH. & ſupr. lib. 15. c. 9. §. ult. & ἀλωσ. lib. 1. c. 3. §. 7.

h Ἐξ ἧς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ] Ἐξ ἧς δὴ καὶ *Vat.* & *Busb.*

i Παῖς ἐγεγόνει.] De Herodis poſteris vid. inf. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

k Παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ ἀνεψιαὶ σφῶν αὐταῖς.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 28 §. 4. SPANH.

l Ἀνεψιαὶ] Ἐξαδέλφη ἑλλαδική· τὰς γὰρ ἐξαδέλφας ἀνεψιὰς καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ, ὡς ἔστιν εὑρεῖν παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ τῷ Πλαθέρχῃ, καὶ ἐν ταῖς βιβλίοις ταῖς νομικαῖς. *Zonar.* HUDS. ἀνεψιὰ —— Sororis filia è *Zonara*, qui per ἐξαδέλφη exponit. Verum per ἐξαδέλφη videtur intelligi non *ſororis filia* ſed *conſobrina*, vel *patruelis* quo ſenſu interpretatur *Phrynich.* IBBETSON.

m Σφῶν αὐταῖς] Σφῶν αὐτῇ *Vat. Busb.* & *Zonar.*

n Ἐφύη.] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐφύῃ in *Editis.* ἔφυε *Gall.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat.* & *Busb.*

p Ἀντίπας καὶ Ἀρχέλαος,] Conf. infr. c. 9. §. 4. SPANH.

q Ἀρχέλαος,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 31. §. 1. vid. etiam infr. c. 4. §. 3. & c. 8. §. 1. vid. & ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 1. ut & Antt. lib. 17 c. 9. §. 4. SPANH.

r Ἐπὶ Ῥώμης] Illa ἐπὶ Ῥώμης è *Cod. Vat.* & *Epiphan.*

s Ἰδιώτῃ] *L. B.* ἰδίῳ.

t Τε] Δὲ *L. B.*

v Φασάηλον] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

x Ἐξ —— Σαλώμη.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 29. §. 1. & infr. c. 13. §. 5. & ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

y Τὰς —— γάμους,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 22. §. 2. SPANH.

z Συνῴκισε —— ἑτέρᾳ·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 28. §. 6. & Antt. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

a Τοῦ βασιλέως] Ἀδελφῆς αὐτοῦ & mox ἦν ἀδελφοῦ αὐτοῦ π. *Busb.*

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ζαμάρεω Ἰουδαίου ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ ἐπιβουλῶν Ἀντιπάτρου κατὰ Ἡρώδου· καί τινα καὶ Φαρισαίων.

Τότε δὴ βουλόμενος ὁ [b] Τραχωνίτας ἀσφαλὴς εἶναι, κώμην, πόλεως μέγεθος οὐκ ὑποδέουσαν, ἔγνω [c] Ἰουδαίοις κτίσαι ἐν μέσῳ, δυσέμβολόν τε ποιεῖν τὴν αὐτοῦ, [d] καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξεργάσιον ὁρμώμενος, ἐμβαλὼν ἐκ τοῦ ὀξέως κακουργεῖν. καὶ ἐπισάμενος ἄνδρα Ἰουδαῖον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας [e] σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις ἱπποτοξόταις πᾶσι, καὶ συγγενῶν πλήθει εἰς ἑκατὸν ἀνδρῶν τὸν Εὐφράτην διαβεβηκότα καὶ τύχας, ἐν [f] Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῆς Συρίας διαιτᾶσθαι, Σατορνῖνον δὲ τότε στρατηγοῦντος εἰς ἐνοίκησιν αὐτῷ δεδωκότος χωρίον, [g] Οὐαλαθὰ ὄνομα αὐτῷ, μετεπέμπετο τοῦτον σὺν τῷ πλήθει τῶν ἑπομένων, παρέξειν ὑπισχνούμενος γῆν, [h] ἐν τοπαρχίᾳ τῇ λεγομένῃ Βαταναίᾳ, ᾧ ἔζευκτο ἡ αὐτὴ τῇ Τραχωνιτίδι, βουλόμενος πρόβλημα τὴν κατοίκησιν αὐτοῦ κατὰ τῶν· ἀτελῆ τε τὴν χώραν ἐπηγγέλλετο, καὶ αὐτοὺς εἰσφορῶν ἀπηλλαγμένους ἁπασῶν [i] αἷς εἰώθασι ἐγκατοικεῖν, τὴν γῆν [k] ἀπραγμον ἄγοντας.

Β'. Τούτοις πεισθεὶς ὁ Βαβυλώνιος ἀφικνεῖται, καὶ, λαβὼν τὴν γῆν, φρούρια ᾠκοδομήσατο, καὶ κώμην, [l] Βαθυρὰν ὄνομα αὐτῇ θέμενος. πρόβλημά τε ἦν ἔτι ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις πρὸς τοὺς Τραχωνίτας, καὶ Ἰουδαίων τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος ἀφικνουμένοις [m] διὰ θυσίας εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα μὴ ληϊσίαις ὑπὸ τῶν Τραχωνιτῶν κακουργοῖντο. πολλοί τε ὡς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ἀπανταχόθεν οἷς τὰ Ἰουδαίων θεραπεύειν πάτρια. καὶ ἐγένετο ἡ χώρα σφόδρα πολυάνθρωπος, ἀδεία δὲ εἰς πᾶσιν ἀπελῆς, ἃ [n] παρέμενεν αὐτοῖς Ἡρώδου ζῶντος. [o] Φίλιππος δὲ ὁ δεύτερος ἐκείνου, διαλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ὀλίγα τι ἐπ' ὀλίγον [p] αὐτοὺς ἐπεδάξατο. Ἀγρίππας μέντοι ὁ μέγας, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ [q] καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτούς, ἀ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠθέλησαν. παρ' ὧν Ῥωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, τὸ μὲν ἐλεύθερον αὐτοὶ τηροῦσι τὴν ἀξίωσιν, ὑπηκόοις δὲ τὸ φόρων εἰς τὸ πάμπαν ὑπέστησαν αὐτούς. καὶ τάδε μὲν ἡ καιρὸς ἀκριβώσομαι ποιούμενος τοῦ λόγου.

Γ'. Τελευτᾷ δὲ Ζάμαρις ὁ Βαβυλώνιος, [r] ὃν ἐπὶ κτήσει τῆσδε τῆς χώρας [s] Ἡρώδης [t] μεταπεμψάμενος, ζήσας μετ' ἀρετῆς, καὶ παῖδας [v] λειπόμενος ἀγαθούς· Ἰάκιμον μὲν, ὃς ἀνδρείᾳ γνώμης ἐπιφανὴς ἱππεύειν [x] συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὑτῷ Βαβυλωνίους, καὶ ἴλη τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἑορυφορεῖ τόνδε τὸν βασιλέα. καὶ Ἰάκειμος, ἐν γήρᾳ τελευτῶν, Φίλιππον ἄνδρα χείρας ἀγαθὸν κατέλιπεν υἱὸν, καὶ τἆλλα ἀρετῇ [y] χρήσασθαι [z] παρ' ὃν τινα οὐκ ἀξιόλογον. διόπερ φιλία τε πιστὴ καὶ εὔνοια ἀσφαλὴς οὕτω πρὸς Ἀγρίππαν γίνεται τὸν βασιλέα· στρατιὰν δὲ, ὁπόσῳ ὁ βασιλεὺς ἔτρεφεν, ἔστε ἀσκῶν διετέλει, καὶ ὅπη ἐξοδεύειν δέοιτο ἡγούμενος.

CAP II.

De Zamari Judæo Babylonio, de insidiis Antipatri contra Herodem; deque Phariſæis nonnulla.

EO autem tempore, cum vellet adverſus Trachonitas in tuto eſſe, ſtatuit vicum, qui urbi magnitudine non cederet, Judæis in medio condere, ut & ſuam terram contra irruptiones muniret, factoque è propinquo in hoſtes impetu, repentina incurſione eos infeſtaret. Cumque intelligeret Judæum quendam è Babylonia cum quingentis equitibus, qui omnes eſſent ex equo ſagittarii, & cognatorum multitudine ad centum homines, Euphrate forte trajecto, degere in Antiochia quæ eſt ad Daphnen Syriæ, eique Saturninum, qui tum prætor erat, locum dediſſe ad habitandum, nomine Valatha, hunc *ipſum* ejuſque comites accerſivit, pollicitus ſeſe ei terram daturum in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, eo animo ut ejus habitationem propugnaculum *in hoſtes* haberet: promiſitque regionem vectigalibus immunem, utque ipſi incolerent nullis tributis obnoxii, quæ pendi ſolebant, cum terram ab exactionibus liberam *eis* dediſſet.

Herodes urbem condit, quæ Judæis propugnaculo eſſet contra Trachonitas.

Zamaris, Babylonia relicta, in Syria habitat.

Eum in Batanæam pertrahit Herodes.

2. His inductus Babylonius venit, terraque occupata in ea caſtella ædificavit, atque vicum, quem Bathyram appellari voluit. Erat & iſte vir præſidio tum incolis adverſus Trachonitas, tum Judæis qui ex Babylonia Hieroſolyma veniebant ob ſacrificia, ne latrociniis eos vexarent Trachonitæ; multique ad eum ſe receperunt, & undique ii quibus curæ erant patria Judæorum inſtituta. Et facta eſt ea regio valde populoſa, quod ſecure ageretur cum immunitate in omnibus, quæ eis Herode vivente *ita* manſerunt. Philippus vero filius ejus, principatum adeptus, pauca & non diu ab eis exegit. Cæterum Agrippa Magnus & filius ejus ei cognominis eos etiam valde attriverunt, tamen libertatem eis adimere noluerunt. A quibus Romani cum accepiſſent principatum, libertatis dignitatem etiam illis conſervarunt, ſed tributis quæ imperarunt in univerſum eos oppreſſerunt. Et iſta quidem ſuo tempore accuratius deinceps perſequar.

Bathyram, aliaque loca condit Zamaris.

Philippus Herodis filius & Agrippa M. Zamaritas duriuſcule tractant.

3. Zamaris autem Babylonius, quem ad hanc regionem poſſidendam accerſit Herodes, moritur, poſtquam cum virtute vitam egiſſet, liberis egregiis poſt ſe relictis, & in his Jacimo, qui, fortitudine illuſtris, Babylonios ſuos ad equitandum inſtituit: atque turma horum virorum reges iſti in ſatellites uſi ſunt. Jacimus, cum ſenex eſſet, moritur, & Philippum filium reliquit, virum manu ſtrenuum, & in cæteris ob virtutem ſupra alium quemcunque memorabilem. quare fidam ei amicitiam firmamque benevolentiam præſtitit rex Agrippa: & milites, quotquot rex alebat, ille ad *militiæ munera* exercebat, & quocunque expeditionem facerent *eos* ducebat.

Zamaris moritur, Jacimo filio relicto.

Philippus Jacimi filius.

4. Cum

b Τραχωνίτας] Conf. *αλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

c Ἰουδαίοις] Ita cum *Epiphan.* Ἰουδαίων in *Græcis* omnibus.

d Τοῖς —— κακουργεῖν.] Hæc verba in MSS. *L. B.* notulis ∞∞∞ deſuper poſitis expungi videntur, neque etiam in utroque *Vet. Interp.* inveniuntur. Satis apte tamen locum ſuum tutantur HAV.

e Σὺν ἱππεῦσι πενταϰοσίοις] Illud σὺν è *MSS.* ἱππότας deeſt *Vat.*

f Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 12. §. 5. SPANH.

g Οὐαλαθὰ] Οὔλαθα *Vat.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 10. §. 3. SPANH.

h Ἐν τοπαρχίᾳ] Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ *Busb.*

i Αἷς εἰώθασιν ἐγκατοικεῖν,] *Sc.* εἰσφέρειν. antea diſtinctum erat, εἰωθέναι, ἐγκατοικεῖν τὴν γ. π. HUDS. Forte dicit ἔναν εἰσφέρειν. COCC.

k Ἀπραγμον ἄγοντας.] Fuit cum aut legendum cenſerem γῆν ἄπραϰτον, aut vertendum *terram feriatam.*

l Βαθυρὰν] Confer ſcripta ad Joſephi Vitam §. 11. in medio. SPANH.

m Διὰ θυσίας] Καὶ θυσίαν *Vat.*

n Παρέμενεν αὐτοῖς] Παρέμειναν *Vat.*

o Φίλιππος ὁ δεύτερος] Φίλιππος ὁ ὑὸς ἐκείνου *Vat.* & *Epiphan.*

p Αὐτοὺς ἐπεδάξατο.] Ita *Busb.* & *Coccejus.* αὐτοῖς in *Editis.*

q Καὶ ὁμώνυμος,] Dele καὶ. COCC.

r Ὃν] *L. B.* ὃς.

s Ἡρώδης] *L. B.* Ἡρώδη.

t Μεταπεμψάμενος] Sic *Vat.* & *L. B.* ποιεῖ) in *Editis.* ἐποιεῖ) *Hen.* à pr. m.

v Λειπόμενος ἀγαθούς] Λιπὼν *Busb.*

x Συνεκρότησεν τοὺς ὑφ' αὑτῷ Βαβυλωνίους] Συνεκρότησε τὸ ὑφ' αὑτῷ Βαβυλώνιον *Vat.*

y Χρήσασθαι] Χρῆσθαι *Vat.*

z Παρ' ὃν τινα οὐκ ἀξιόλογον.] Ita lego. παρόντα in *Editis.*

III. *Apud Herodem plurimum valebat Antipater.*

4. Cum autem Herodes in eo esset, quem dixi, rerum statu, omnia spectabant ad Antipatrum, neque ea quibus *aliis* prodesset rata faciendi potestate carebat, id quod & ipsi concesserat pater, bene sperans de ejus benevolentia & fide; adeo ut majorem in eis potestatem sibi vendicare ausus, quod patri latebat ejus nequitia & verbis facile fidem *ab eo* impetrabat, erat & omnibus formidabilis, non tam propter potestatis magnitudinem, quam propter versutam malitiam; maximeque eum colebat Pheroras, & ipse *vicissim* mirum in modum Pheroram, quem Antipater instructis in eum feminis callidissime irretiverat. erat enim Pheroras uxori suæ & socrui obnoxius & *uxoris* sorori, quamvis eas perosus propter injurias filiabus suis virginibus illatas: sed tamen ferebat, neque quidquam sine his feminis facere poterat, quæ hominem illaqueaverant, & aliæ aliis, omnibus in rebus quibus mutuo adjuvarentur, fideles erant. adeo ut eis esset Antipater addictissimus, tum per seipsum tum per matrem. eadem enim dicebant hæ quatuor feminæ. Sed exorta est inter Pheroram & Antipatrum dissensio ob nullius momenti causas. Eos quippe dissociabat regis soror, quæ jampridem rem totam explorabat, & cum eorum concordiam Herodi detrimentosam esse sciret, eam indicare non detrectabat. Itaque illi, cum suam concordiam regi non placere cognoscerent, ut quæ ei in damnum cederet, cogitarunt palam non convenire, sed mutua interdum odia & convicia simulare, præsertim præsente Herode, aut quopiam qui id ei dicturus esset: secreto tamen conjunctiores fore, quam unquam antea. id quod faciebant. Salomen autem neque latebat quod primum de ejusmodi rebus instituerant, neque procul erat cum eadem exsequi cœpissent. Sed & omnia pervestigabat, & fratri etiam in deterius aucta renuncians *ei* indicabat occultos congressus, & compotationes, & arcana consilia, "quæ, inquit, nisi in perni-"ciem illius struerentur, quo minus palam fierent "nihil prohibuisse. Nunc vero qui coram dissi-"dent & nihil non conviciorum jactant ad se in-"vicem lædendos, ubi ex omnium oculis sese abs-"tulere, benevolentiam profiteri, & cum secum "versentur ab arbitris remoti, amicitiæ indulgere, "non refugientes à conjuratione de illis oppu-"gnandis, quibus suam benevolentiam occultam "esse studuerunt." Et hæc quidem illa perscrutabatur, fratrique, cum ei adesset, accurate referebat, qui & ipse per se magnam jam partem sciebat, sed nihil audebat, quoniam suspectos habebat sermones sororis. Erat etiam Judæorum quædam secta, qui legis accuratam cognitionem profitebantur & de ea ferociebant, quibus, se Deo charos esse simulantibus, addictæ erant *feminæ. Ii Pharisæi vocantur, *homines* qui maxime regibus ausi sunt resistere, † cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti. Et quidem cum universa Judæorum natio jurasset se Cæsaris regisque rebus fauturos esse, ii non jurarunt, cum essent supra sex millia: cumque eos rex mulctasset, Pheroræ

Amicitia inter Antipatrum & Pheroram.

Feminarum sodalitium.

Salome Herodi mulierum aliorumque consilia aperit.

Pharisæi fidem regi jurejurando dare recusant.

Mulctantur, & Pheroræ conjux mulctam pro eis solvit.

δ. Ηρώδης δ' ἐν οἷς εἶπον ὄντος, ἀφεώρα τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ' οἷς [a] ὠφελήσατο κύριος οὐκ ἀπήλαττεν ἐξουσίας, ὑπεκεχωρήκει τε τῷ πατρὸς, ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, [b] ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι τιμὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθιστάμενος, [c] διὰ τὸ ἄδηλος τῷ πατρὶ εἶναι κακουργῶν, καὶ ἐφ' οἷς εἰπάτω πιστὸς ἦν. ἦν τε πᾶσι φοβερὸς ἐκ ὄντως ἰσχύι τῆς ἐξουσίας, ὡς τῷ κακοήθει τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἢ αὐτὸν Φερώρας ἐθεράπευε, καὶ ἀντεθεράπευεν δεινῶς, πάνυ τῷ Ἀντιπάτρῳ θαυμαζόμενος αὐτὸν καὶ τιμῶν γυναικωνῖτιν συνειλεγμένην τὰ πρὸς αὐτόν. ἐδεδήλωτο γὰρ Φερώρας γαμετῇ τε καὶ μητρὶ ταύτης, καὶ ἀδελφῇ, ἃς ταῦτα [d] μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων· ἀλλ' ὅμως ἠνείχετο, πάσχοντά τε οὐδὲν ἴδιον ἀλλὰ τὰ γυναικῶν [e] σκαιωθέντα τὰ ἀνθρώπων, καὶ ἀλλήλοις εὐνοίᾳ συμπίπτοντα τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων. ὥστε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος κατῆρτο αὐτῶν, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς μητρός. ταὐτὸν γὰρ ἐποίουν αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρᾳ μὲν πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ' οὐδαμινοῖς ποτε αἱ γνῶμαι διήλλαττον. [f] ἀντίπασμα δ' ἦν αὐτοῖς [g] ἡ βασιλέως ἀδελφὴ, θεασαμένη τὸ κεκωλυκὸς τὰ πάντα, καὶ [h] τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ὑπὲρ κακοῖς τοῖς Ηρώδου πραττομένοις εἰδυῖά τε, καὶ μηνύσαι οὐκ ἀποτολμήσασα. καὶ γνόντες ἐν ἀπεχθείᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν, [i] ὑπὲρ κακοῖς τοῖς Ηρώδου πραττομένοις ὄντες, ὑπενόησαν ὡς φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συνῳδὸν, μίσους δὲ λοιδορίαν [k] εἰ καιρὸς παρασκοίησιν, καὶ μάλιστα Ηρώδου θαρσύνοντος [l] ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν· κρυπτῶς δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐχυρώτερα καθίστασθαι. καὶ ἔπραττον ὄντως. ἐλάνθανε δὲ τὴν Σαλώμην, ὅτι πρῶτον ἡ Φάσηλος αὐτῶν ὑπὲρ τοιούτοις ὠρμημένων, ὅτι ἐπιδὴ τοῖσδε χρῆσθαι οὐκ ἀπήλαττε [m] αὐτή. πάντα δ' ἀνίχνευέ τε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλοῦσα ἀπεσημαίνετο, πολύς τε κρυπτὰς [n] πότους, βλαβερά τε ἀφανῶς καταπλασμένα· "ὧν μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου συμπεσόντων, κἂν περαιτέρω "θεὸς μὴ κεκωλυκὼς. νῦν δὲ τὰς μὲν ἐκ τοῦ πρόσθεν διαφορὰς "καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ βλάβῃ τῇ ἀλλήλων λέγουσας, εἰς δὲ τὸ ἀ-"φανὲς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀναπεπταμένας, καὶ ὁπότε ἀλλή-"λοις συμμονωτέον [o] φιλίᾳ πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένας "ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς ἃς λανθάνειν χρῄζουσι εὐνοίας "τῇ ἀλλήλων ἐπιστάσθαι." καὶ ἡ μὲν, ταῦτα ἀνιχνεύουσα ἀκριβῶς συντυγχάνουσα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, συνιέντι μὲν ἤδη τὰ πολλὰ δι' ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν ὑ [p] διακειμένῳ ὑπονοίων. καθιστάμενον δὲ διβολαῖς τὸν ἀδελφὸν, καὶ ἦν γὰρ μόριόν τι Ιουδαϊκῶν ἀνθρώπων [q] ἐπ' ἀκριβείᾳ μέγα [r] φρονούντων τῶν πατρίων νόμων, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον προστιθεμένων [s] ὑπῆκτο ἡ γυναικωνῖτις. φαρισαῖοι καλοῦνται, [t] βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀνθιστάσθαι, προμηθεῖς, καὶ ὃ πρᾶττε εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἑτοιμότατοι. πάντως γοῦν τῶν Ιουδαίων βεβαιοῦσθαι δὲ ὅρκων ἠναγκάσθησαν, οὐδὲ οἱ ἄνδρες οὐκ ὤμοσαν, ὄντες ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτοὺς βασιλέως ζημιοῦσθαι χρήμασιν, ἡ Φερώρα γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐ-

[a] Ὠφελήσατο] In *Marg. L. B.* ἐβελήσατο.

[b] Ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι] Illud ὡς deest *Vat.* & *L. B.*

[c] Διὰ τὸ ἄδηλος] Διὰ τῷ in *Editis* & *MSS.* ut & mox εἰπάτω.

[d] Μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων·] Μισῶν τὰς *Hen.* μισῶν τὰς *Busb.* μισοῦντος Ηρώδου τὰς ἀνθρ. malit Cl. *Aldrichius*, quem vide in *Annott.* ad l. 1. de *Bello Jud.*

[e] Εκπεπαιδευκυῖαν] Πεπαιδευκυῖά με &c. infr. c. 4. §. 2. SPANH.

[f] Αντίπασμα] Infra lib. 19. c. 1. §. 10. ἀντίπασμάτι

[g] Η βασιλέως ἀδελφὴ,] Salome. SPANH.

[h] Τὴν εὔνοιαν αὐτῶν] Ουένοιαν in primo *de Bello.*

[i] Επὶ κακοῖς τοῖς Ηρώδου πραττομένοις] Absunt hæc à *L. B.*

[k] Εἰ] *L. B.* ἢ.

[l] Η εἴ τις] Η οἱ πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλον *Vat.*

[m] Αὐτή.] Ita lego pro αὐτῇ *Editorum Aliorumque.* αὕτη *Vat.* & *L. B.*

[n] Πότους,] Κώμους vocat posteà. REL.

[o] Φιλίᾳ] In *L. B.* φιλίαι. An φίλια scribendum? HAV.

[p] Διακειμένῳ] Διὰ κενῆς ὑπονοιῶν *Gall.* & *Vat.* ὑπικῆς *L. B.* unde ὑ διακενῆς conjicit *Coccejus.*

[q] Επ' ἀκριβείᾳ] Επ' ἐξακριβώσει *Vat. L. B.* & *Busb.*

[r] Φρονούντων] Φρονιόντων *Busb.* Φρονεῖν *Coccejus.*

[s] Υπῆκτο] *L. B.* οἷς ὑπῆκτο.

* *Feminæ*] Gynecæum nempe Herodis.

[t] Βασιλεῦσι] Βασιλεῖ *Busb. Vat. Epiphan.*

† *Cauti, & ad aperte bellandum lædendumque prompti.*] Quæ non bene conveniunt; cauti enim aperta vi fere abstinent, nisi commoda se obtulerit occasio. Totam periodum sic verto. *Homines ad regibus resistendum maxime validi, circumspecti utpote, data etiam occasione ad aperte bellandum lædendumque promti.* IBBETSON.

αὐτῶν εἰσφέρει. οἱ δὲ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, προεγνωσαν ὑπ᾽ [v] ἐπεπιστεύοντο ὑπὸ θεοῦ, πρὸ λεγον ὡς Ηρῴδῃ μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ θεοῦ ἐψηφισμένης [x] αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ᾽ αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἰς τὸν ἐκείνου προελθούσης καὶ Φερώραν, παῖδάς τε οἱ εἶεν αὐτοῖς. καὶ ταῦτα, ἃ γὰρ ἐλανθανεν τὸν Σαλώμην, ἐξαγγέλται βασιλεῖ ἦν, καὶ ὅτι τῇ τοῦ αὐλικοῦ διαφθείρειέν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς τε Φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους ἀνεῖλε, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον [y] Καρόν τε τινὰ τῶν τότε προύχοντα ἀρετῇ τὰ εὐπρεπῆ, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτῷ. κλείνῃ δὲ καὶ πάνυ ὄ, τι τῶν οἰκείων συνειςήκει οἷς ὁ Φαρισαῖος ἔλεγεν. ἦρτο δὲ ὁ Βαγώας ὑπ᾽ αὐτῶν, ὡς πατρὶ τε καὶ εὐεργέτῃ ὀνομαθησόμενον τὸν ὑπακατεσταθησομένου βασιλέως· χὴ χάριν γὰρ ἐκείνῳ [z] πάντα εἶναι, παρέξοντα αὐτῷ γάμου τε ἰσχὺν, καὶ παιδώσεως τέκνων γνησίων.

conjux mulctam pro eis solvit. Pro quo beneficio ut ei gratiam referrent ‡ (credebantur enim futura scire ex afflatu divino) fore prædixerunt, ut Herodes ejusque progenies Dei decreto imperium amitterent, idque ad eam & ad Pheroram eorumque liberos deferretur. Atque hæc regi, nam Salomen non fugiebant, nunciata erant, & aulicorum nonnullos ab eis corruptos esse: quamobrem rex Pharisæorum nocentissimos interficit, & Bagoam spadonem, & Carum quendam regis pusionem, eo tempore pulchritudinis primas tenentem. Necavit etiam ex sua familia omnes, qui cum Pharisæorum dictis consenserant. Fuit autem per eos elatus Bagoas, quod dicerent eum patrem beneficumque appellatum iri ejus, qui ex eorum prædictione creandus rex esset: * habiturum enim eum regem omnium rerum potestatem, & Bagoæ vires conciliaturum cum muliere congrediendi, proprioque liberos gignendi.

Phatiseorum de novo rege vaticinium.

Bagoas & Carus plurimique ex Pharisæis eorumque fautoribus occisi.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ ἔχθρας Ηρῴδου πρὸς Φερώραν ἀπαρχήσης. ὡς Ηρῴδης ἔπεμψε τὸν Αντίπατρον πρὸς Καίσαρα. καὶ τὰ Φερώρας τελευτῆς.

CAP. III.

De inimicitia quæ Herodi cum Pherora intercessit. Quomodo Herodes Antipatrum misit ad Cæsarem. Deque Pheroræ obitu.

Ηρῴδης δὲ, κολάσας τοὺς Φαρισαίων τοὺς ὑπὲρ τούτοις ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε πολίτων τῶν φίλων, καὶ κατηγορίαν τῆς Φερώρα γυναικὸς, τόν τε ὕβριν τῶν παρθένων [a] τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς ἀνατιθεὶς, καὶ ἔγκλημα ποιούμενος ἀπιστίαν αὐτῷ πεποιήκειν, "ὥστε ἀγνοοῦντα εἶ"σιν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν [b] καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐ"τοῖς ἐκ λόγῳ ἐκ δι᾽ ἔργων ὅπα δύναιτο, τόν τε διάλυ"σιν τῆς ζημίας τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ ὑπεληθείσης πίστεσι διά"φθαρῆναι τοῖς ἐκείνης, τά τε γαμικῶν πεπραγμένων κόδε "ὅ, τι καὶ μετ᾽ αὐτῆς. ἀνθ᾽ ὧν [c] Φερώρα καλῶς [d] ἔχειν, "καὶ δείσαι [e] οὐδὲ γνώμῃ εἰσηγήσεως τῆς ἐμῆς, [f] αὐτοκέλευ"στον ἀποπέμψαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πολέμου τοῦ πρὸς "με σὺν αἰτίαν ἐσομένην· καὶ νῦν, εἴπερ ἀντιποιῇ συγγε"νείας τῆς ἐμῆς, ἀπείπασθαι τῶνδε τὸν γαμετόν. [g] μενεῖς "γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε ἐκ ἑτοίμως σὺν ἀπηλλαγμέ"νον." Φερώρας δὲ, καίπερ λόγων ἀρετῇ πειθόμενος, "οὔτε συγγνείας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔλεγε κινήσαι δίκαιον "οὐδὲν [h] οὔτε τὸν πρὸς τὸν γαμετὸν εὐνοιῶν· αἱρεῖσθαί τε πρό"τερον [i] θανεῖν, ἢ ζῶν τολμᾶν ἀπεστερῆσθαι γυναικὸς αὐτοῦ "κεχαρισμένης." [k] Ηρῴδης δὲ Φερώρα μὲν ὑπερεβάλετο "τὸν ὑπὲρ τούτοις ὀργὴν, καὶ περ ἀηδόνου πικρείαν εἰσπε"πραγμένος· Αντιπάτρῳ τε ἀπεῖπε μηδὲν τῇ ἐκείνῃ Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, μηδὲ τῶν γυναικῶν φυλάσσεσθαι τὸ εἰς τὸν τοιοῦτον σωφρονοῦν. οἱ δὲ ὡμολόγουν μὲν, πειθόμενοι δὲ καιρὸς, καὶ συνεκώμαζον Φερώρᾳ τε Αντίπατρος. ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμιλεῖν τε Αντιπάτρῳ τῷ Φερώρᾳ γυναῖκα, συμπεφασθαι αὐτοῖς τὰ εἰς τὴν σώσοδον τοῦ Αντιπάτρου μητρός.

Gitur Herodes, sumpto de Pharisæis convictis supplicio, convocat amicos, uxoremque Pheroræ accusat, & injurias virginibus illatas hujus feminæ audaciæ imputans, & de hac sibi facta contumelia actionem constituens, "utpote quod fa"ceret dissidium inter ipsum & fratrem, & ex in"genio *suo* hostilitatem inter ipsos, quoad pote"rat, tam factis quam verbis excitaret, suisque im"pendiis evitata esset solutio mulctæ ab ipso im"positæ, nihilque jam sine illa ageretur. Recte "igitur facturum Pheroram, si nec precibus nec "admonitionibus meis impulsus, sponte sua hanc "mulierem dimitteret, ut quæ nos in mutuas ini"micitias conjectura sit: & nunc, si fraternam ne"cessitudinem tibi vendices, oportet missam fa"cias hanc uxorem. Sic enim frater mihi germa"nus eris, & amore conjunctus." Pheroras autem, licet verborum vi moveretur, dicebat tamen "se neque ejus fratrem esse desiturum, neque fore "ut uxorem suam non amaret; morique malle, "quam amissa uxore dilecta vivere." Tum quidem Herodes suam ob ista in Pheroram iram distulit, gravi licet contumelia affectus: Antipatroque & ejus matri interdixit, ne cum Pherora colloquerentur, utque daret operam Antipater, ne feminæ convenirent. id quod illi quidem promiserunt: sed nihilominus conveniebant interdum, simulque convivia agitabant Pheroras & Antipater. Quinetiam rumor erat, habere Antipatrum cum Pheroræ uxore consuetudinem, Antipatri matre lenocinante.

Herodes Pherora uxorem accusat, suadetque Pheroræ ut eam dimitteret.

Pheroras uxorem dimittere recusat.

Herodes Antipatro interdicit colloquio cum Pheroræ.

β'. Υφορώμενος δὲ τὰ παρεχ, καὶ δεδιὼς μὴ εἰς

2. Patrem autem suspectum habens *Antipater*, & *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.* IV.

[v] Επεπιστεύντο.] Επιστεύοντο *Busb.*

‡ *Credebantur enim futura scire ex afflatu divino.*] Fortasse *eis antea comessa est futuri cognitio ex afflatu divino*, qui sensus verbi πιστεύειν frequens D Paulo. Sic Rom. III. 2. οἷς ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, & alibi. IBBETSON.

[x] Αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ᾽ αὐτοῦ,] Καὶ τῷ γένει τῷ *Busb.*

[y] Καρόν.] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τινα non agnoscitur ab *aliis.*

* *Habiturum* —— *gignendi.*] Non intellexerunt, qui ante *Hudsonum* manus *Josepho* admoverunt, quid sibi Auctor hoc in loco voluerit. Vertit enim *Epiphan.* ita: *In manibus enim ejus cuncta fore prædicabant, præbente illis rege & conjugii firmitatem & filiorum, veluti propriis filiis. Gelenius* sic: *Prospere enim cessura novo regi omnia, constabiliendo successionem prolis legitimæ.* Verum optime Josephi mentem intelliget, qui considerabit nebulones istos impia adulatione in Regem futurum detorsisse vaticinia de Messia agentia; atque in ipsum Bagoam expressa Esaiæ verba, quæ extant cap. LVI. 1 -- 5. ubi Eunuchis nomen liberis præstantius promittitur. HAV.

[z] Πάντα εἶναι,] Τὰ πάντα *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[a] Τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς] Καὶ τόλμαν τῆς γ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& virginum injuriam & audaciam mulieris exponens.*

[b] Καὶ πόλεμον] Illud καὶ insertum dedi ex *Epiphanio.* Forsan legendum, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον αὐτ.

[c] Φερώρᾳ] Eo modo ipse: antea erat Φερώρᾳ. in *Cod. Busb.* ὦ Φερώρᾳ.

[d] Εχειν,] Εἶχεν *Vat.*

[e] Οὐδὲ γνώμῃ] Forte ἀλλὰ γνώμῃ. COCC.

[f] Αὐτοκέλευστον —— ταύτην,] Αποπεμψαι) de dimissa seu repudiata Herodis Uxore, Matre Antipatri infr. c. 4. §. 2. dimittit seu repudiat. Eadem quæ hic apud *Zonaram* p. 254. D. αὐτοκελεύστως σε ἀλλὰ ταῦτα τὸ γυναῖον ἀποπεμψαι, muliercula ultro tibi repudianda. SPANH.

[g] Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε] Μένεις μὲν γὰρ οὕτως ἀδελφός τε *Vat.* & *L. B.*

[h] Οὔτε τῆς πρὸς τὸν γαμετὸν εὐνοιῶν·] Οὔτε τὴν πρὸς τ. γ. εὐνοίαν *Busb.*

[i] Θανεῖν *Busb.*

[k] Ηρῴδης δὲ —— σωφρονοῦν.] Conf. *Alex.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

[l] Τὸν

& ne ejus in se odium longius progrederetur metuens, scripsit ad amicos suos Romæ degentes, Herodi significare jubens, ut Antipatrum primo quoque tempore mitteret ad Cæsarem. id quod Herodes fecit, & Antipatrum magnis cum muneribus misit, necnon testamentum suum, in quo statuebat ut post mortem suam regnaret Antipater, sin vero prius moreretur, filius suus Herodes, quem habebat ex filia pontificis. Eodem autem tempore, quo Antipater, *Romam* profectus est Syllæus Arabs, cum quidem nihil eorum præstitisset quæ Cæsar imperaverat: eumque postulavit apud Cæsarem Antipater eorundem criminum, quorum ante fuerat postulatus à Nicolao. Quin & Aretas eum insimulabat interfectorum. Petræ, injussu suo, multorum, & quidem primariorum virorum, & potissimum Soëmi, ob suam in omnibus virtutem honore dignissimi, insuper & necis Fabati Cæsaris servi *eum accusabat*. Et in Syllæum *quidem* instituta erat accusatio ex hujusmodi causa. Habebat Herodes rex satellitem nomine Corinthum, cui summopere fidebat. Huic suasit Syllæus grandi pecunia ut Herodem occideret. id quod ille suscepit. Hoc ubi ipsius Syllæi indicio rescivit Fabatus, regi significavit. Ille vero Corinthum comprehendi jussit, & ab eo quæstione totius criminis confessionem expressit. curavit etiam comprehendendos Arabas duos, fidem habens Corinthi indicio; quorum alter tribûs præfectus, alter Syllæi amicus erat: qui & ipsi, quæstionem de eis habente rege, confessi sunt, scie venisse ut Corinthum adhortarentur, ne animo deficeret, promittentes, si res postularet, ei operam suam ad eam cædem perpetrandam. Hæc omnia cum exposuisset Herodes Saturnino, misit eos Romam Saturninus.

Antipater & Aretas Syllæum accusant apud Cæsarem.

V. 3. Pheroram autem, in conjugis amore obstinate perseverantem, jussit Herodes in suam regionem discedere. Ille vero, cum multa jurasset non se prius rediturum quam Herodem obiisse intelligeret, libenter in suam tetrarchiam se recepit: adeo ut cum rex ægrotans eum orandum curasset ut ad se veniret, quod ei quasi moriturus vellet aliquid coram mandare, noluit propter jurisjurandi religionem. non tamen in iis eodem animo se erga fratrem gessit Herodes, suam jam ante mutando sententiam: sed postea quam Pheroras ægrotare cœperat, etiam non vocatus, ad eum visendum ibat. cumque mortuum in feretro reponendum curasset, Hierosolyma deportatum sepultura dignatus est, luctuque ingenti prosequendum edixit. Ea res Antipatro, quamvis Romam profecto, malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo fratricidii pœnas. Totam autem de eo narrationem persequar, ut in posterum hominum generi documento sit, in omni vitæ instituto adhibendam esse virtutem.

Pheroras, Herodis jussu, in tetrarchiam suam se recipit.

Pheroræ obitus.

γ'. Φερώρην δὲ, ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὐτῆ Ἡρώδης κελεύει. ὁ δὲ ἀσμένως ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῆρεν, πολλὰ ὀμόσας ὡ πρότερον ἥξειν ἢ πύθοιτο Ἡρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσήσαντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπί τινων πιστεύσειν [b] ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐκ ὑπέσχετο [c] ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. οὐ μὴν Ἡρώδης γε μεμεῖται τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε ἐκείνου γνώμην [d] παραφρημένος ἔχει· ἀλλ' ἦκεν ὡς τὸν Φερώραν, [e] ἐπειδὴ ὕστερον ἄρξεται νοσεῖν, [f] καὶ μεταπλήσεως αὐτῷ μὴ γιγνομένης. Ἰανόντα δὲ προεισέλας ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀγόμενος ταφῆς ἔτυχε, καὶ πένθος μέγα ἐπ' αὐτῷ προσέθετο. τόν τε Ἀντιπάτρῳ καὶ τοῖς ἐπὶ Ῥώμης πεπλευκόσι κακῶν ἐγίνετο ἀρχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν [g] τινυμένου τοῦ Θεοῦ. διηγήσομαι δὲ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, παράδειγμα [h] τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον, τοῦ ἀρετῇ [i] πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.

---

l Τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλας.] Τὰς ἐν Ῥώμῃ *Vat.*

m Ἀπεδείκνυε βασιλέα,] Ἐπεδείκνυε *Busb.*

n Φθάσαντος —— γιγνομένου.] Conf. *supra* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

o Ὡς πολλὰς ἀπέκτεινεν] Ὡς πολλὰς ἀπεκτονὼς τὸν π. *Vat.* & *L. B.*

p Σύλλαιον ἄνδρα] Σύνδον *Gall.* & *Epiphan.* Σόημον *Vat.*

q Τῇ εἰς πάντα ἀρετῇ] Ita *Vat.* & *Busb.* τῇ εἰς πάντα *L. B.* τῇ πάντα in *cæteris.*

r Σύλλαιος —— ἐγκλημάτων.] Syllæus autem causas habuit ex iisdem criminibus propogatas. *Rufinus.* SPANH.

s Κόρινθος] Κορίνθιος ὁ τις Ἡρῴδου juxta quosdam *Epiphanii* libros. Κόρινθος δ' ὁ Ἡρ. *Vat.*

t Ὁ δὲ Κόρινθος] Ὁ δέ τις Κ. *Vat.*

v Ἀνάπυσα ὁ αὐτῷ] Ita lego cum *Cod. Busb.* (atque *Coccejo*) ἀνάκρισα perperam in *aliis.*

x Δύο ἑτέρους Ἄραβας] Δύο Ἄραβας in *Editis.* δυοτέρους Ἄραβας *Vat.* & *Hen.* à prima manu. unde cum *Josepho* in l. 2. *de Bello Jud.* δύο ἑτέρους Ἄραβας rescripsi.

y Πειθόμενος,] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *confessioni credens Corinthi.* πυθόμενος in *Editis Aliisque.*

z Οἱ καὶ αὐτοὶ,] Brevius in *Cod. Busb.* οἱ καὶ αὐτοὶ βασανισθέντες ὡμολόγουν.

a Ἐξεπίμψειν αὐτούς.] Ita cum *MSS.* ἐξέπεμπεν in *Editis.*

b Ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν,] Ἐντολῶν ὧν ἤμελλε τελευτᾶν in *Editis Aliisque.* ἐντολῶν, ἃ μέλλοι *Vat.* (atque etiam *Lugd. Bat.*) quod non displicet, vocula σὺν subintellecta, aut sine ea ἤμελλε τ. Verum cum *Josephus* (in l. 1. *de Bello Jud.*) habeat ὡς τεθνηξόμενος, levicula cum mutatione ὡς ἤμελλε τελευτᾶν reposui.

c Ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου.] Ἐπὶ τιμῇ *Vat.*

d Παραφρημένος ἔχει·] Παραπεφρενωμένος *Vat.* forsan pro παραφρονημένος. quod verbum in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum, meliorem circa Pheroram voluntatem suæ mentis ostendens.*

e Ἐπειδὴ —— προσίεσθε.] Conf. *supra* lib. 1. c. 29. §. 4. SPANH.

f Καὶ μεταπλήσεως αὐτῷ] Μεταπλήσεως αὐτῷ μηδὲ γινομένης *Busb.*

g Τινυμένου τοῦ Θεοῦ.] Τινυμένου *Vat.* perperam in *Editis* τιμωμένου.

h Τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον,] Τῷ ἀνθρωπίνῳ γενησόμενον *Gall.* & *Vat.*

i Πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.] Conf. *supra* c. 1. §. 2. περὶ τῶν ἀδελφῶν πολιτεύσει. SPANH.

ΚΕΦ. δ'.

Κατηγορία τ γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντ@ Φαρμάκῳ. καὶ ὡς Ηρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ Φαρμακον, καλεσκευασμένον ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ τ ἰδίᾳ αὐτ Αντιπάτρ, κ βασανίσας ἔγνω τὰς Αντιπάτρ ἐπιβουλάς.

CAP. IV. VI.

Pheroræ uxor à Pheroræ libertis accusatur occisi veneno mariti. utque Herodes, inquisitione facta, pharmacum invenit sibi à filio suo Antipatro paratum, & quæstione habita deprehendit Antipatri insidias.

ΕΠειδὴ Φερώρας τελευτᾷ, [k] πιθοί τε ἐγεγόνεσαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δύο [l] τῶν Φερώρα τιμίων, προσελθόντες Ηρώδῃ, ἠξίουν μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τ ἀδελφ τ νεκρὸν, ἀλλὰ ζητῆσιν ποιεῖσθ τ ἀλόγ τε & δυσχερ μεταστάσεως. τ δ' ὑπισχνουμέν@ τοῖς λόγοις, πιστὰ μὲν ἐδόκει, δειπνῆσαι μὲν αὐτὸν ἔλεγον ἀσθενοῦντα τῇ γυναικὶ τῇ προτέρᾳ τ νόσ, Φάρμακόν τε προσκομισθὲν ἐν βρώματι μὴ πρότερον εἰωθότι ἐμφαγόντα ὑπὸ τούτ τελευτῆσαι. κομιδῇ μέν τοι ψευδὲς τὸ Φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τ Αραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προποιήσιν ἐρώτων, φίλτρον γὰρ δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ Φερώρᾳ τελευτῇ. Φαρμακίδες δ' εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τ Αραβίας· ἣν ὑπ' ταῦτα ἐπεκάλουν, κ τ Συλλαίᾳ ἐρωμένην ἐν τ μάλιστα ὡμολόγητο εἶναι φίλη. πεισθεὶς τε αὐτοῖς ἐπὶ πᾶσι τ Φαρμάκ, εἰς τοὺς τόπους ἐληλυθήσαν, ἵνα τε μητὴρ [m] τ Φερώρᾳ γυναικὸς & ἡ ἀδελφὴ, κ ἐπανιέναι αὐτοῖς ἀφόμεναι τὸ δεῖπνον πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ. ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνθεὶς δούλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν [n] καί τινας ἐλευθέρας, κ ὄντ@ ἀφανοῦς & πράγματ@, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐξιπεῖν, τελευτᾶν τὴς, πλείσων [o] αὐτῇ τ ἀληθῶν, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδέν, Θεὸν δ' [p] ἐπικαλεῖσθαι τοιαῦτα αἰκίαις δοὺς περιβαλεῖν τῷ Αντιπάτρ μητέρα, κακῶν τ ἐπεχόντων αἰτίαν πᾶσι νομιζομένῳ. ταῦτα [q] εἰς ἔπιτασιν Ηρῴδ ἄγει, κ τὸ πανοῦργον βασάνοις τ γυναικῶν [r] ἀνάπυστον ἐῶ, οἵ τε κῶμοι, κ οἱ κρυπτοὶ σπονδοὶ, κ δὴ κ λόγων πρὸς μόνον τ ὑὸν εἰρημένων ἐξοίσης πρὸς τὰς Φερώρα γυναῖκας· [s] ἐῶ δ' παλαίτων ἕκαστον [t] δωρεὰν ἐπικρύπτεσθαι [v] ἐπὶ τῷ μὴ φθάσαι πρὸς Φερώραν τῷ Αντιπάτρῳ κέλευσις ὑπὸ πατρός· μίσ@ τε πρὸς τ πατέρα, κ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐπὶ μήκιστον & παιδὸς [x] βίᾳ ἐξημένα, κ [y] αὐτῷ μηδὲν ἐλάσσονος & γήρως ἐπικλιμένα, [z] ὡς μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν ὁμοίως εὐφρᾶναί ποτ' αὐτόν. ὥσθ' τρέφεσθαί τε πολλὰς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ & ἀδελφὰς & ἀδελφῶν παῖδας, ἐδαμῶς ἀδεῆ τὴν ἐλπίδα [a] παρεχομένας τὸ σφαλές· κ γὰρ δὴ & νῦν, εἴ τι [b] πάσχοι αὐτὸν [c] συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτ κελεύειν τὴν ἀρχὴν δίδοσθ. ὠμότητά τε πολλὴν κατηγόρει & βασιλέως, κ τὰς σφαγὰς τ υἱέων, φόβῳ τε μὴ & αὐτῶν ἄπλοιτο ἤδη, τ μὲν ἐπὶ Ρώμης ἄρασθ τέχνην ὑπενόησεν, Φερώραν δ' ἐπὶ τ αὐτ τετραρχίας.

β'. [d] Ταῦτα δ' συνῆδε τοῖς λόγοις τ ἀδελφῆς, κ πολὺ, & μὴ ἀπιστίαν ἔτι παρεπλεύσθ, [e] σωφρονεῖν αὐτῆς. ὁ δ' βασι-

Pheroræ liberti uxorem ejus veneficii accusant. *Narratio de Pheroræ veneno occiso.*

POst obitum Pheroræ solutasque ei exsequias, duo Pheroræ liberti, quos habuerat in pretio, Herodem *regem* adierunt, rogantes ne fratris necem inultam relinqueret, sed de eo ita misere & infeliciter mortuo quæstionem haberet. His verbis auscultante rege (videbantur enim vera esse) dicebant illum, pridie quam ægrotasset, cœnavisse domi uxoris suæ, comesoque pharmaco, quod ei in ferculo insolito appositum fuisset, inde interiisse. idque pharmacum allatum fuisse à quadam muliere Arabica, nomine quidem amatorii (philtrum enim appellari) sed re ipsa ad Pheroram *veneno* tollendum. Sunt autem Arabicæ mulieres veneficæ maximæ: & quæ tum insimulabatur, eam constabat amicæ Syllæi esse amicissimam. eique persuasuras ut pharmacum venderet, eò loci *ubi habitaret* profectas fuisse *ajebant* matrem & sororem uxoris Pheroræ, & in reditu secum illam adduxisse, uno die ante istam cœnam. His verbis incensus rex, feminarum servas torsit & nonnullas liberas: cumque nihil appareret, quòd nulla earum quidquam confiteretur, tandem una vehementer cruciata nihil aliud dixit, nisi se Deum precari ut talibus implicaret cruciatibus matrem Antipatri, quæ illorum omnium malorum causa esset. Ista Herodem eò perduxerunt, ut cruciatus intenderet, quo factum est ut omnia, mulieres torquendo, cognita haberet, convivia, clandestinos conventus, atque etiam verba quædam Pheroræ mulieribus enunciata, quæ ipse soli dixerat Antipatro (erant autem quæ pater Antipatro in mandatis dederat, ut celaret centum talenta *ab ipso data*, * ne cum Pherora colloquia misceret) odiumque Antipatri in patrem, & apud matrem querimonias de tam longa vita, dum interim etiam ipse consenescret, ut etiamsi regnum adipiscereturn, nunquam eo tantum delectaretur. esse etiam multos tum fratres tum fratrum filios, qui una secum in spem regni nutrirentur, quæ res spes sibi dubias redderet: quandoquidem jam nunc, si quid fatale sibi accidisset, fratrem suum, non filium, ab Herode regem constitui. Conquerebatur etiam de atroci regis crudelitate, & filiorum cæde; quorum malorum metu ipse sibi Romam proficiscendum prudenter excogitasset, Pheroras autem in suam tetrarchiam.

Herodes Antipatri & mulierum secreta detegit.

2. Conveniebant autem hæc cum sororis suæ dictis, multumque, ad elevandam perfidiæ suspi-

Doridem Antipatri matrem Herodes ejicit è regia.

cio-

k Τεθοί —— προτελθόντες] Ita lego & distinguo ex conjectura, firmat *Epiphanius*, dum vertit, *Pherora itaque mortuo, humatoque celebritate magnifica, duo ex liberis* [ἴσ. *libertis*] *ejus, qui in honore habebantur, ad Herodem veniunt, postulantes* &c. in *libris* ταθοῖ [ταθνῖ] *Busb.* & *Lugd. Bat.*] ἐγεγόνεσαν αὐτῷ [αὐτῇ *Vat.*] ἀπελεύθεροι δύο τ. Φ. τιμίων, ἅτοι προτελθόντες, Ηρώδῃ [προσ. Ηρώδη *Busb.*] ἠξίουν μὴ &c. Si quis ἅτοι retinendum censeat, aut in αὐτῷ vertendum, non refragabor.

l Τῶν Φερώρα τιμίων.] Τῷ Φερώρα *Vat.*

m Τῆς Φερώρα γυναικὸς] Τὴς & Φερώρα γ. *Vat.* τ Φερώρα γυν. *Busb.*

n Καί τινας ἐλευθέρας,] Καί τινας κ ἐλ. *Busb.*

o Αὐτῇ] Αὐτῆς *Vat* & *L. B.*

p Επικαλεῖσθαι τοιαῦτα] Επεκαλεῖτο *Busb.* & *Zonar.*

q Εἰς ἔπιτασιν] Εἰς ἐπίστασιν *Busb. Hen. L. B.* & *Vat.* εἰς ἐπίτασιν *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ad instandum*: εἰς ἔξετασιν legi potest.

r Ανάπυστα ἐῶ] Ita cum *Epiphanio.* & *Lugd. Bat.* ἀνάπιστα in *Editis.*

s Ηι δ' —— Φερώρας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

t Δωρεὰν ἐπικρύπτεσθαι] Sic lego. Δωρεὰς *Busb.* & *Vat.* δωρεᾶς *Hen.* à pr. m. δωρεὰ in *Editis Aliisque.*

v Επὶ τῷ μὴ Φθάσαι πρὸς Φερώραν] Illa ἐπὶ τῷ μὴ (quæ deërant in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*) inserta dedi ipsius *Josephi* auctoritate nixus, qui (in *lib.* 1. *de Bello Jud.*) ista habet, δῶρα γὰρ αὐτῷ πρῶτα ἐκεῖνα τάλαντα, ἐπὶ τῷ μὴ διαλέγεσθαι Φερώρᾳ.

* *Ne cum Pherora colloquia misceret*] Ut secretò Pheroræ persuaderent quidquid Antipater impetravit *Rufin.* SPANH.

x Βίᾳ ἐξηγμένα,] Βιᾶν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

y Αὐτῷ μηδὲν ἐλάσσονος & γήρως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτᾷ & mox γέρως in *Editis Aliisque.*

z Ως μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν] Ως μηδ' ἂν ἐλθοῦσαν *Vat.* & *L. B.* ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τ τ βασιλείας ἡδέως, ἔτι τε αὐτῷ ζῶντι, διὰ γῆρας ἡδὺ αὐτῷ ἐπικερᾶσαι *Zonar.*

a Παρεχομένας τὸ σφαλὲς] Ita *Busb.* παρεχούσην in *ceteris.*

b Πάσχοι αὐτὸν] Forte πάσχοι αὐτὸς. COCC.

c Συμβαίη,] Vocem συμβαίη acceptam debemus *Cod. Busb.*

d Ταῦτα] Pro διὰ ταῦτα. COCC.

e Συνῆρεν αὐτῆς.] Ita quidem lego cum *Cod. Busb.* nisi quod συνῆγεν αὐτοῖς in συνῆρεν αὐτᾶς mutaverim. ταῦτα, συνῆδε γὰρ τοῖς

cionem, feminas adjuvabant. Rex vero, cum in Antipatri malitia deprehendiſſet Doridem matrem illius, ubi omni ornatu, qui erat multorum talentorum, eam ſpoliaverat, poſtea dimittit, & cum feminis Pheroræ amicitiæ fœdus iniit. Maxime autem regem in filium ejus exacerbavit Samaritanus quidam *nomine* Antipater, ipſius Antipatri regis filii procurator, qui inter cruciatus dixit & alia, & hæc in primis; paratum ab Antipatro mortiferum venenum, quod Pheroræ dediſſet, eique mandaſſet ut cum peregre profectus eſſet, * ne in minimam rei hujuſmodi ſuſpicionem veniret, id patri porrigeret, allatumque fuiſſe id venenum ex Ægypto per Antiphilum, unum de amicis Antipatri, miſſum inde ad Pheroram à Theudione fratre matris Antipatri regis filii, atque ita perveniſſe ad uxorem Pheroræ, cui ſervandum Pheroras tradidiſſet. Illa vero cum rex eam *iſta de re* interrogaſſet, id quod erat confeſſa eſt; & quaſi venenum petitum ſe foras proripuiſſet, ſeipſam de tecto præcipitat; ſed in pedes delapſa non interiit. Atque ita, poſteaquam ipſam recreaſſet, eique & omnibus domeſticis veniam promittendo, dummodo nihil de veritate celaret, porroque extremos cruciatus *minando*, ſi obſtinate aliquid reticere decreviſſet; pollicetur, juravitque ſeſe rem omnem uti geſta eſſet dicturam, id quod fecit, nihil niſi verum, ut plerique dixerunt, proferens. "Apportatum eſt venenum, inquit, ex Ægypto "per Antiphilum, qui id ſui cujuſdam fratris me- "dici opera habuerat: cumque Theudio illud ad "nos pertuliſſet, ipſa ſervavi acceptum à fratre "meo, paratum ab Antipatro adverſum te. Igi- "tur cum Pheroras ægrotaret, & tu ad eum cu- "randum veniſſes, ille, animadverſa tua in ſe be- "nevolentia, fractus animo me evocat, &, ô u- "xor, inquit, circumvenit Antipater me, dum in "ſuum ipſius patrem eundemque meum fratrem "conſilia capit mortifera, & quod iis ſubſerviat "venenum comparat. Nunc igitur, quandoqui- "dem frater meus facile oſtendit nihil ſe de priſti- "na ſua erga me virtute diminuere, & ego non "diu ſuperſtitem fore me ſpero, age, ne parrici- "dali animo majores meos impiem, affer venenum, "& ſpectante me combure. ſeque, cum illud at- "tuliſſet, ſine cunctatione viri mandatis obſequu- "tam eſſe, maximaque pharmaci parte in ignem "conjecta, parum ſibi reſervaſſe, ut ſi poſt obitum "Pheroræ inclementius ipſam tractaret rex, vita "decederet *patiendi* neceſſitatem effugiens." His dictis pyxidem cum veneno in medium protulit.

Antipater Samarita Antipatrum accuſat.

Pheroræ uxoris confeſſio.

λεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ [f] τῷ Ἀντιπάτρῳ τὴν Δωρίδα τὴν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τὸν ὠῆλ αὐτὴν κόσμον παλάντων πολλῶν ὄντα [g] ἀφελόμενος, ἔπεμπε αὐτὴν [h] ἀποπέμπεται, καὶ τὴν Φερώρα γυναῖκιν Φιλίαν [i] ἐπεισάγ. μάλιστα δὲ ἐξώτρυνεν εἰς ὀργὴν καὶ τὸν παῖδος τὸν βασιλέα, Σαμαρείτης ἀνὴρ Ἀντίπατρος, ὀνομαζόμενος τὸν ἴδιον τὸν βασιλέως Ἀντίπατρον, ἄλλά τε αὐτοῦ ἐν τοῖς βασάνοις κατέπτων, καὶ ὅτι [k] φαρμακασάμενος Φάρμακον θανάσιμον, δοὺς Φερώρα, κελεύσας φέρειν τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, [l] ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσηκὼς τῶν ἐν τούτοις ὑποπτασμῶν, τῷ πατρὶ δῷεν· καὶ τοῖσι μὲν [m] Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἕνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, ταλεῖναι· τὸν δὲ ὡς Φερώραν διὰ [n] Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου τοῦ βασιλέως παιδὸς, ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὴν γυναῖκα τὴν Φερώρα, δόντος φυλάσσειν τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς. ἡ δὲ ὡμολόγει μὲν ἀνακεῖναι τοῦ βασιλέως, [o] καὶ δραμοῦσα ὡς κομίσαι, [p] ῥίπτει καὶ πίπτει αὐτὴν, ὁ μὲν πλοῦτος, [q] ἐπὶ πόδας τὸν πίωσεως γιγομένης. καὶ ὅτως ἐπεὶ [r] ἀνεκτήσατο αὐτὴν, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑποσχόμενος καὶ τοῖς οἰκείοις [s] μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ πάλη θεῖς τρεπομένη, τρέψειν γε μὴν κακοῖς τοῖς ὑστάτοις ἀγνωμονεῖν πεσθεμένην, ὑπισχνεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἡ μὲν [t] ἐρήσειν τὰ πάντα ὀν ἐπάχθη τρόπον, λέγουσα μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. "[v] ἐκομίζετο γὰρ ἐκ τοῦ Αἰγύπτου τὸ Φάρ- "μακον ὑπὸ Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνου ἰατρὸς ὢν "ἐπόμενος· καὶ Θευδίωνος ὡς ἡμᾶς κομίσαντος, ἐφύ- "λαττον αὐτὴ, φοβοῦ Φερώρα λαβεῖν ὑπὸ σὲ τὸν Ἀν- "τιπάτρου ἡτοιμασμένον. ἐπεὶ οὖν ἐνόσει Φερώρας, καὶ "[x] ἐθεραπεύες αὐτὸν ἀφικόμενος, ὁρῶν σε τὴν εὔνοιαν "[y] ἣν πρὸς αὐτὸν ἔχεις, ἐπικλαύθη τε τῇ διανοίᾳ, καὶ "μετακαλέσας με, ὦ γύναι, φησὶ, [z] προδέδυσέ με "Ἀντίπατρος ὑπὸ πατρὶ μὲν τῷ [a] ἑαυτοῦ, ἀδελφῷ δὲ "τῷ ἐμῷ, θανάσιμόν τε γνόμενον σπουδὴν δὲ Φάρμακον ὃ "διακονήσοιτο [b] αὐτῇ πεπεισμένος. νῦν οὖν, ἐπειδὴ ὅ, "τε ἀδελφὸς ἐδέν ἀρετῇ ἢ πρότερον ἔχοιτο [c] πρὸς ἐμὲ "ὑφαιρῶν ὠφέλειαν, ἐμέ τε ἐλπὶς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέσεσθαι "τοῦ βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ [d] ἀποσφάλλω "τοὺς πατέρας τοὺς ἐμαυτοῦ, τὸ Φάρμακον, [e] καίτε ἐμοῦ "βλέποντος, [f] κομίσασάν τε ἐδέν εἰς ἀναξολὰς πρὸς- "σὸν τοῦ ἀνδρὸς τοὺς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖον καύ- "σουσαν τοῦ Φαρμάκου τυχεῖν, ὑπολείπεσθαι δ' ὀλίγον, "ἵνα εἰ Φερώρας μεθύσειεν, [g] φείσεται καλῶς αὐτῶν ὁ "Βασιλεὺς, [h] μεθύσιον Διάδρασιν πισμένη τῶν ἀναγ- "κῶν." ταῦτα εἰποῦσα, τό τε Φάρμακον ἐκ τοῦ πυξίδα εἰς

λόγοις τοῦ ἀδελφοῦ καὶ πολὺ, ὃ μὴ ἀπιστῆσαι ἔτι ὑποπτεύεσθαι, συνῆγεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, πραγματεύμενον ἐπὶ κακίᾳ ὃ Ἀντ. τ. Δ. &c. in *Editis Aliiſque. Epiphanius* vertit, *Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones, quos ad ſe ſæpius detulerat. Incitabatur autem rex ſuper Antipatri nequitia, juſſitque matrem ejus ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtabant pretio talentorum. quæ poſtquam abſtulit rejecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicavit.* Si quis malit, ταῦτα, συνῆδε γὰρ τ. λ. τ. ἀδελφὸς, πολὺ &c. prout edidi, per me licet. HUDS. Forte συνῆδεν αὐτοῖς. COCC.

f Ἐᾷ —— ἀφελόμενον,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. SPANH.

g Ἀφελόμενον] Ἀφαιρεῖ) Zonar. qui ad hunc modum rem exponit, τούτοις ἤδη καταγνὺς Ἀντιπάτρου ὁ βασιλεὺς, ἀφαιρεῖ) μὲν τὴν ἐκείνου μητέρα τὴν Δωρίδα τὸν θεῖ αὐτὸ πάντα κόσμον, πολλῶν ὄντα πολλῶν· αὐτὴν δὲ ἀπέπεμπε) &c.

h Ἀποπέμπε) Ἐκπέμπε) (*foras ejicit*) legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 4. item ſupr. c. 3. §. 1. SPANH.

i Ἐπεισάγ.] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπείσαγ in *Editis Aliiſque.*

k Παρασκευασάμενον Φάρμακον θανάσιμον,] Παρασκευασάμενον *Busb.*

l Ἵν' ὡς πλεῖστον] Ἵν' ὅσον ἀφεσηκὼς τοῦ ἐν τοιούτοις *Vat.* ἵν' ὡς πλεῖστον ἀφεσηκὼς τοιούτων ὑποπτ. *Busb.*

* *Ne in minimam*] Potius, *nec in minimam.* IBBETSON.

m Ἀντίφιλον —— φίλων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

n Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου] Ita cum *Cod. Busb.* Θευδίωνος μητρὸς Ἀντιπάτρου ἀδελφοῦ in *reliquis.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 27. §. 1. SPANH.

o Καὶ δραμοῦσα] Καὶ ἀπιοῦσα κομίσαι *Zonar.*

p Ῥιπίζ καὶ τίγας αὐτὴν,] Ῥιπίζ καὶ ἔ τίγας ἑαυτὴν *Busb.* & *Zonar.*

q Ἐπὶ πόδας] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 30. §. 5. SPANH.

r Ἀνεκτήσατο αὐτὸν,] Ita etiam *Epiphan.* ἀνεκτήσατο αὐτὴν ſolus *Hen.*

s Μηδὲν ἐπ' ἀφανισμῷ] Μὴ ἐπ' ἀφανισμῷ *Busb.*

t Ἐρήσειν τὰ πάντα] Ἐρεῖν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

v Ἐκομίζετο γὰρ ἐκ τοῦ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον] Κεκομίζ τε γὰρ ἐκ τοῦ, & mox ἀδελφὸς ὢν *Busb.* & *Vat.*

x Ἐθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενος,] Ἐθεράπευσεν *Hen.* à pr. m.

y Ἣν πρὸς αὐτὸν ἔχεις,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* ἣν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Infra διέχεις lib. 18. c. 4. §. 4. SPANH.

z Προδέδυσέ με] Conf. ſupr. c. 2. §. 4. SPANH.

a Ἑαυτοῦ,] Αὐτοῦ *Busb.* & *Vat.*

b Αὐτῇ] Forſan αὐτῷ. HUDS. *Lugd. Bat.* locum totum ita legit ᾧ διακονήσει τῇ αὐτῇ. unde emendat Cl. *Cocceius* ᾧ διακονήσοιμι αὐτῇ. *Epiphan.* favet vulgatæ lectioni, rectius: *venenum in ejus perniciem nundinatus eſt.* HAV.

c Πρὸς ἐμὲ] Περὶ ἐμὲ & mox ἐμοί τε *Busb.*

d Ἀποσφάλλω] Ἀποτυσσίμω *Busb.* & *Vat.*

e Καίτε ἐμοῦ βλέποντος,] Καίγε τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

f Κομίσασάν τε ἐδέν] Κομίσασά τε *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat*

g Φείσεται] Ita *Busb.* φείσασθαι *Hen.* à pr. m. φείσαιτοῖ in *Editis.* HUDS. Φείσαιτοῖ *Gen.* vel φείσαιτοῖ SPANH.

h Μεθύσαι] Sic *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* μεθύσῃ) in *Editis.* μεθύσῃ αὐτῷ *Vat.* καθίσαι) *Hen.* à pr. m.

i Τὸν-

εἰς τὸ μέσον παρῆλθ. καὶ ἀδελφὸς ἦν Ἀντιφίλᾳ ἑτέρῳ καὶ μητὴρ αὐτῶν, ἀναγκαίως τε ὑπὸ βασάνων σφοδρότητι, [i] ταῦτα ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τὴν πυξίδα. κατηγορεῖτο δὲ καὶ [k] τῆς ἀρχιερέως ἡ θυγατὴρ, γυνὴ δὲ τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων τούτων [l] ἴστωρ γιγνομένη, [m] κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά. καὶ ἡ παῖς Ἡρῴδης ἐκείνῃ τε ἐξέβαλε, καὶ [n] τὸν ἴσον αὐτῆς ἐξέλειψε τῶν διαθηκῶν, [o] εἰς τὸ βασιλεῦσαι μεμνημένων ἐκείνης· καὶ τὸν πενθερὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφείλατο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, [p] καθίστη δὲ Ματθίαν [q] τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένει.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ Βάθυλλος ἐκ Ῥώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὐλόγως περὶ φαρμάκου κομίζων, δόσιν [r] τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ, ὡς εἰ τὸ πρότερον μὴ ἄπαιδα τὸν βασιλέως, τούτῳ γὰρ μεταχειρίζοιντο αὐτόν. [s] ἀφίκετο δὲ γράμματα καὶ τὰ ἐν Ῥώμῃ φίλων τῷ Ἡρῴδῃ, [t] γνώμῃ καὶ ὑποταγορεύσαντος Ἀντιπάτρου, ὅτι κατηγορία [v] Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου συγκείμενα· ὡς δῆθεν ἀλλοτρίοιόν τε τὸ πατέρα ὄντι σφαγῇ [x] τοῦ μὲν Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον, δι' οἴκτου δὲ καὶ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· [y] ἤδη γὰρ καὶ σκαλῶντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ' ἑτέροις, [z] ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους προαπολωλέναι τῆς κλήσεως αὐτῶν γινομένης. ταῦτα δὲ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τῷ Ἀντιπάτρῳ συνέπρασσον. γράφει δὲ καὶ Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μείζοσι τῶν αἰτιῶν, καὶ παντελῶς ἀπολλύοντι [a] φάσκων αὐτὰ μειράκια, τὰ δὲ λόγων τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἀνάλυσιν ποιήμενος. αὐτὸς δὲ, δι' ὧν τε περὶ Σύλλαιον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐγεγόνει, [b] κόσμος τε [c] ἀριστεπεῖς πολλῶν ἐώνητο ἀξιόχρεως. θαυμάσαι δ' ἄν τις ὅπως [d] τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτὸν κεκινημένων μηδὲν πρότερον ἐπᾴει, δῆλον ἦν. αἴτιον δ' ἦν ἥτε ἀκρίβεια φυλακῆς τῶν ὁδῶν, καὶ [e] μῖσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· οὐδεὶς γὰρ ἦν ὃς προθύμως, κινδύνῳ τῷ αὐτοῦ, πολλοὺς τὸν ἐκείνου ἀσφαλείαν καθίστατο.

Quin & alter Antiphili frater & mater ejus, tormentorum vehementia compulsi, eadem fatebantur, & pyxidem *quam attulerant* agnoscebant. Insuper & pontificis filia, eademque regis uxor, accusata est, ut quæ hæc omnia sciviſſet & celare voluiſſet. Hanc ob causam repudiavit eam Herodes, ejusque filium de testamento suo expunxit; quod ejus, ut qui regnaturus esset, meminerit: socerum quoque suum Simonem Boëthi filium pontificatu abdicavit, & eum honorem ad Matthiam Theophili filium, natu Hierosolymitanum, detulit.

Mariamnem pontificis filiam dimittit

Herodes filiumque ejus de testamento expungit.

3. Dum hæc fiunt, venit Roma Bathyllus Antipatri libertus: &, quæstione habita, deprehensus est venenum afferre, quod Antipatri matri & Pheroræ traderet, ut si prius in regem vires non habuisset, eum illo tollerent. Venerunt & Romaliteræ ab Herodis amicis, consilio & rogatu Antipatri, in quibus insimulabantur Archelaus & Philippus, quasi patrem ob interemptos Alexandrum & Aristobulum vituperassent, eorumque misereſcerent: seque jam à patre non aliam ob causam accersi dicerent, quam ut evocati ab eo similiter necarentur. obtinueratque ab amicis Antipater magnis largitionibus, ut sibi ad hæc operam suam commodarent. Quinetiam ipse Antipater de illis ad patrem scripsit, atrocibus eos onerans criminibus; & *sub finem* eos omnino excusat, juvenes esse dicens, eorumque verba ætati imputans. ipse interim decertabat contra Syllæum, & colendis primoribus incumbebat, & comparabat splendidis ornamentis ducentorum talentorum pretio. Mirum autem alicui videatur, quod septimum jam mensem tam multa adversus eum moverentur in Judæa, quorum ipse omnium ignarus esset. Verum in causa erat diligens itinerum custodia, atque hominum in Antipatrum odium: nemo enim erat qui suo periculo libenter vellet illius incolumitati consulere.

Simoni pontificatum abrogat Herodes, & Matthiam facit pontificem.

Archelaus & Philippus ab Antipatro accusantur.

ΚΕΦ. ε'.

Καπάωλος Ἀντιπάτρου ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θανάτου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κοιντιλίου Οὐάρου τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος.

CAP. V.

Antipater Româ navigans ad patrem venit. utque à Nicolao Damasceno accusatur, & capitis damnatus à patre, & à Quintilio Varo, tunc Syriæ præside, in vinculis adservatur, donec ea de re certior factus esset Cæsar.

VII.

Ἡρῴδης δὲ, Ἀντιπάτρου γεγραφότος πρὸς αὐτὸν, ὡς [f] τὰ πάντα οὐ χρὴ διαπεπραγμένου τρόπον ἥξοι ἐν τάχει, θπικρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπιστέλλει, κελεύων [g] μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, [h] μή καί τι πάθοι πρὸς τῆς ἐκδημίας αὐτοῦ· καὶ ἅμα τὴν [i] μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγου,

Herodes scribit Antipatro ut redire maturaret.

HErodes vero, cum ei scripsisset Antipater, se brevi omnibus rite confectis venturum, rescripsit, ira dissimulata, *cavere* jubens ne diu moraretur in itinere, ne quid sibi eo absente incommodi accideret: simulque leviter conquerebatur de ejus matre, promittens sese, postquam ille venisset,

i Ταῦτα ἔλεγον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ταῦτα in *reliquis.*

k Τῆς ——— βασιλέως,] Conf. *alsm.* lib. 1. c. 30. §. 7 SPANH.

l Ἴστωρ] Σωίστωρ *alsm.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH.

m Κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά.] Sic *Busb.* κρύπτειν ας. in *ceteris.*

n Τὸν ——— διαθηκῶν,] Conf. *alsm.* lib. 1. c. 29. §. 2. SPANH

o Εἰς τὸ βασιλεῦσαι] Ita plane *Zonaras.* si quis malit εἰς τὸ βασιλεύσαι μετ' Ἀντίπατρον μεμνημένου. per me licet. εἰς ὃ βασιλεύσοι μετ' αὐτὸν, καὶ τ. π. in *Editis Aliisque.* εἰς ἃς βασιλεύσοι μ. α. *Hen.* à prima manu. εἰ ὁ βασιλεύσοι μεμνῶν, καὶ τ. π. *Vat.* quo fere modo legisse videatur *Epiphan.* qui vertit, *filium autem ejus ex testamento delevit in ceteris permanente.* Est qui μεμνῆσθαι αὐτὸν legendum esse conjicit, è vestigiis *Cod. Vat.*

p Καθίστη δὲ Ματθίαν] Καθίσας *solus Vat.* καθίση *L. B.*

q Τὸν Θεοφίλου,] Τὸν τοῦ Θεοφ. *Hen.* à pr. m.

r Τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ,] Ita cum *Busb.* δώσειν τε τῇ αὐτοῦ in *Editis Aliisque.* δώσειν τε τῇ ἑαυτοῦ *Vat.*

s Ἀφίκετο δὲ γράμματα] Ἀφίκοιτο *Busb. Vat.* & *Hen.*

t Γνώμῃ καὶ ὑποταγορεύσαντος Ἀντιπάτρου,] Illud γνώμῃ restitui consentientibus tribus *MSS.* (insuper *Lugd. Bat.*) & *Epiphanio*, qui vertit, *consilio Antipatri & dictatione.*

v Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου] Archelaus Herodis à Samaritide, & Philippus à Cleopatra Hierosolymitana filii, de quibus supra c. 1. §. 3. SPANH.

x Τοῦ μὲν Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον,] Nota Græcismum pluries in Auctore hoc recurrentem REL.

y Ἤδη γὰρ] Ἤδη καὶ καλῶντος *Busb.*

z Ἀλλ' ἐπὶ τῷ κἀκείνους] Ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κακοῖσιν προαπολλυμένοις κατακλήσεως αὐτῶν γινομένης *Vat.* κατακλήσεως hic loci habet *Cod. Gall.*

a Φάσκων αὐτὰ μειράκια.] Φάσκων τὰ μειράκια τοῦ δὴ τῇ ἡλ. τ. ἀπ. αὐτὸς δὴ τὰ τοῦδε Σ. π. καὶ διαφθορὰ τ. ας. ἐγ. κόσμος τε ἀξιοχρεὼν παλαιστὴν ἑώνητο Ἀσκαλώνιον *Vat.*

b Κόσμος ——— Ἀσκαλώνιον.] Conf. *alsm.* lib. 1. c. 30. §. 1. Ἀσκαλῶνα γὰρ ἀναλώματος ἀνῆκεν παλαιοῦ. SPANH.

c Ἀριστεπεῖς] Ἀξιοπρεπεῖς *Busb. Hen. Lugd. Bat. Vat.* & *Gall.*

d Τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ] Τοσούτων *Vat.*

e Μῖσος τῶν ἀνθρώπων] Μῖσος τῶν ἀν. τὰ πρὸς Α. ἐ. γ. ἦν ὃς ας. κινδύνῳ δὲ αὐτοῦ προκρίνας τὸ σῶσαι ἀσφαλῶς κ. *Vat.*

f Τὰ πάντα] Τὰ πάντα ἐκ χρὴ διαπεπραγμένου ἥξειν *Vat.*

g Μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν,] Μὴ ἀπιέναι δὲ εἰς τὴν ὁδὸν *Vat.*

h Μή καί τι] Ita *Busb.* μήτι *Lugd. Bat.* μηκέτι in *ceteris.* HUDS. *Gen.* μηκέτι· Vel μὴ καίτοι· Edit. Basil. itidem μηκέτι· SPANH.

i Μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγου,] Μητρὸς αὐτοῦ *Vat.*

nisset, querelas illas missum facturum; atque modis omnibus amorem in illum præ se ferebat, ne quid ille suspicatus reditum ad ipsum non maturaret, sed *diutius* Romæ degens regno insidiaretur, & in ipsum etiam aliquid moliretur. Has literas accepit Antipater in Cilicia, cum quidem prius Tarenti eas accepisset quæ Pheroræ obitum declarabant: quem quidem obitum doluit, non Pheroræ amore, sed quia mortuus esset non interfecto patre, quod se facturum susceperat. Ubi autem ad Celenderim in Ciliciam venit, dubitare cœpit utrum in patriam ire deberet, matris ejectionem ferens iniquissime. Atque amicorum quidem alii suadebant ut exitum alicubi exspectaret, alii vero ut sine mora domum rediret: adventu enim suo crimen *matris* omne soluturum, at nunc una ejus absentia confirmatos esse delatores. Ab his persuasus oram solvit, appellitque ad portum nomine Sebastum, quem magno sumptu constructum in honorem Augusti Sebastum appellavit Herodes. Jam mala sua in conspectu habuit Antipater, utpote quod nemo ei obviam prodiret, salutaret nemo, ut in ejus discessu factum fuerat, cum quidem ei fausta omnia comprecati fuissent: quin è contra eum, nemine prohibente, exsecrabantur, putantes venire ad dandas de nece fratrum pœnas.

Antipater, Sebastum portum appulsus, male excipitur.

2. Erat eo tempore Hierosolymis Quintilius Varus; missus Saturnino successor ad gubernandam Syriam: veneratque Herodis rogatu, ut ei super præsentibus negotiis consilium daret. Atque his concilium habentibus, supervenit Antipater, ignarus totius negotii, & in palatium purpuratus adhuc intrat. Eum janitores ingredi sinunt, amicos excludunt. Tum vero ille turbari, quò redactus esset plane intelligens; præsertim cum à patre, ad quem salutandum accedebat, repelleretur, ei fratrum necem perpetratam & patris tentatam exprobrante; ac postridie Varum auditurum, & de toto negotio judicaturum *dicente*. Et ille quidem, tanto malo audito pariterque imminente, ad ejus magnitudinem animo distractus abiit, moxque ei occurrunt mater & uxor: (illa autem erat Antigoni filia, ejus qui ante Herodem regnaverat in Judæa) è quibus cum rem omnem reciviisset, sese ad causæ suæ defensionem præparavit.

Quintilius Varus Syriæ præses.

3. Postero die consederunt in concilio Varus & rex, advocatis eò utriusque amicis, regisque consanguineis, & ejusdem sorore Salome, & iis qui crimen aliquod indicaturi erant, & iis de quibus habita fuerat quæstio, & matris Antipatri servis, qui paulo ante ejus adventum comprehensi fuerant, literas ferentes, quarum summa hæc erat: "Ne reveniret, patrem enim de tota re certiorem "esse factum, jamque hoc unum ei superesse perfugium, ut ad Cæsarem se reciperet, neve simul "cum ipsa in patris manus veniret." Cum autem Antipater sese patris ad pedes abjecisset, orasset-

Antipater judicio sistitur coram Varo.

[k] καθήσεως μέμψεις ἐπαγγελλόμενος τὰς πρὸς αὐτὸν, ὁπότε ἐκεῖνος ἀφίκοιτο. παντί τε τρόπῳ φιλοτιμία τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνδείκνυτο, δεδιὼς [l] μὴ καί τι ὑποτοπήσας ὑπερβάλλοιτο μὲν ὀδὰς τὰς πρὸς αὐτὸν, τῇ δὲ Ῥώμῃ [m] ἐνδιατρίβων ἐφεδρεύοι τῇ βασιλείᾳ, καὶ δὴ [n] καὶ [o] διαπρέποι τό τι [p] αὐτῷ. τότοις ἐν Κιλικίᾳ τοῖς γράμμασιν ἐπιτυχάν, τοῖς δὲ τοῦ Φερώρᾳ τελευτοῦσι διαφθεῖσιν, ἐν Ταρσῷ πρότερον· ὀδυνῶς τε ἤνεγκεν ὅσα εὐνοίᾳ τῇ Φερώρᾳ, διότι δὲ ἐξ πατρὸς τοῦ ἀναίρεσιν ὁ διαπραξάμενος, ὥσπερ ὑπέσχετο, ἀπέθανεν. ὡς δὲ [q] Κελένδεριν τὴν Κιλικίας γιόμενος ἐνεδοίαζεν ἤδη ὡς ἐξ οἴκαδε πολῶ, δεινῶς τῇ ἐνδολῇ τῆς μητρὸς λελυπημένος. καὶ τῶν φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν πάντα πῃ καραδοκῆσαι [r] ἐπέχειν, οἱ δὲ μὴ διαμέλλειν τὸ οἴκαδε πολῶν· λύσιν γὰρ ἐσομένου αἰτίαν πᾶσιν, ὡς ἐκ τοῦ ἐχ ἑπρωσεν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐκείνου ἀπουσίαν, ἰσχὺν τοῖς κατηγόροις ὑπαγορεύειν. τότοις πιθόμενος ἔπλει τε καὶ ἐσπέυδε τῷ Σεβαστῷ λιμένι λεγομένῳ, ὃν κατεσκεύασε Ἡρώδης πολλῶν χρημάτων [s] ὑπὸ τιμῇ τῇ Καίσαρος, καλεῖ [t] Σεβαστόν. ἐν πρώτοις δ' ἐν Ἀντίπατρος ἤδη τοῖς κακοῖς, μήτε προσιόντος αὐτῷ μηδενὸς, μήτε προσαγορεύοντος, ὥσπερ ὅτε ἐξήει μετ' εὐχῶν ἐς ἀγαθῶν ὑπομνημάτων· τοῖς δ' ἐναντιωτάτοις ἀρὰς ὅσα ἐκώλυόν τε αὐτὸν δέχεσθαι, πονηροὺς τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτίνειν ὑπειληφότες.

Β'. Ἐτύγχανε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις τότον τὸν καιρὸν [u] Οὔαρος [x] Κυιντίλιος, διάδοχος μὲν Σατορνίνου τῆς ἐν Συρίᾳ ἀρχῆς ἀπεσταλμένος, [y] ἦκων δὲ αὐτὸς τε σύμβουλος Ἡρώδῃ, ὡς τὰ [z] ἐπεχηκότων αὐτῷ δεηθέντι. καὶ αὐτῶν συνεδρεύοντων, παρῆν ὁ Ἀντίπατρος ἀδόκητος αὐτοῖς ἐκπόσου γεγενότος. εἰσῆσι δὲ εἰς τὸ βασίλειον, ἐπὶ πορφυρίδος ἀμπεχόμενος. καὶ αὐτὸν μὲν δέχονται οἱ ἐπὶ θύραις, ἀνείργυσι δὲ τοὺς φίλους· ἐθορυβεῖτο δὲ ἤδη σαφῶς οἷ ἐληλύθει κακῶν, ἐπεὶ δὲ ὁ πατὴρ αὐτὸν προσιόντα ὡς ἀπάσατο ἀπώσατο, ἀδελφοκτονίαν τε ἐπικαλῶν καὶ βάλοιτο ὀλέθρῳ ἐξ ἐπ' αὐτῷ, πάντων τε ἀκροατῶν καὶ δικαστῶν ἔσεσθαι Οὔαρον τῷ ἄμεινον. καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα κακὰ ἅμα τε ἀκροαθεὶς καὶ παρὼν τῷ μεγέθει προσφερόμενα ὤχετο, ἀναπαύσοι δ' [a] αὐτὸν ἥ τε μήτηρ καὶ ἡ γυνή· αὕτη μὲν οὖν ἡ γνομένη Ἀντιγόνου παῖς τοῦ ποτὲ Ἡρώδου Ἰουδαίων βασιλεύσαντος· παρ' ὧν τὰ πάντα ἐκμαθὼν ἐν προσκλίσεις ἐξ ἀγῶνος ἦν.

Γ'. Τῇ δ' ἑξῆς [b] συνῆδρευε μὲν Οὔαρός τε καὶ ὁ βασιλεὺς, εἰσεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς βασιλέως, Σαλώμη τε ἡ ἀδελφὴ, [c] εἴ τι τινες μισύσειν ἔμελλον, καὶ ὧν [d] τινες βάσανοι γεγόνασιν, δοῦλοί τε [e] μητρῷοι ἐξ Ἀντιπάτρου, μικρῷ πρότερον συνειλημμένοι ἢ ἐκεῖνον ἥκειν, ὑπηρετοῦν φέροντες, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν γεγραμμένων ἦν, "μὴ [f] ἐπανιέναι, ὡς πάν"των τῷ πατρὶ ἡκόντων εἰς [g] πύστιν, μόνον τε ἂν κατα"φυγεῖν αὐτῷ λιπεῖν Καίσαρα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ μὴ τῷ "πατρὶ ὑποχείριον γενέσθαι." Ἀντίπατρος δὲ προσπεσόντος τῷ πατρὶ πρὸς τὰ γόνατα, καὶ ἱκετεύοντος μὴ προ-

[k] Καθήσεως μέμψεις] Ita cum *Cod. Busb.* (ut θήσεως μέμψεις in l. 1. *de B. J.*) καθίσεως in *Editis.* καθέσεως in *Vat.* καθήσεως *Gall.* & *L. B.* ἀναθήσεως μέμψεις αὐτῷ ἔπαγε. juxta *Zonaram.* HUDS. Ἀγαθήσεως αὐτὰς h. e. μέμψεις in narratione hujus facti. *Zonaras* p. 256. B. SPANH.

[l] Μή καί τι] *Gen.* μηκέτι· Vel μὴ καί τι· SPANH.

[m] Ἐνδιατρίβων] Vocem κτήσεις, quæ post ἐνδιατρίβων erat in *Editis Aliisque*, ejiciendam censui auctoritate *Cod. Busb.* Quid in suo codice habuerit *Epiphanius*, conjiciat, cui lubet, ex ejus versione, *ne Romæ demorans aliquas sibi possibilitates pararet, & in regno Rom. muneris alicujus fieret minister* &c.

[n] Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

[o] Διαπρέποι τι αὐτῷ] Διαπρέποι τι αὐτῷ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[p] Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῇ.

[q] Κελίνδιεν] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 31. §. 3. ὡς δὲ εἰς Κελίνδειν κατέπλη &c. SPANH.

[r] Ἐπέχειν,] *L. B.* ὑπέχειν.

[s] Ἐπὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος,] Ἐπὶ τιμῇ δὲ Κ. *Busb.*

[t] Σεβαστόν.] Conf. *alibi.* lib. 1. c. 21. §. 5. SPANH.

[u] Οὔαρος Κυιντίλιος,] Quintilius Varus, Præses Syriæ, Saturnini successor. vid. infr. c. 9 §. 3. SPANH.

[x] Κυιντίλιος,] Ita *Busb.* Κυιντίλλιος in *Editis* omnibus. Κοιντίλιος *Vat.* Vide *Var. Lect.* ad alium hujus libri locum.

[y] Ἥκων δὲ αὐτός.] Ἥκων δὲ καὶ αὐτὸς *Busb.* ἦκον δὲ αὐτός τι *Hen.* & *Vat.*

[z] Ἐπεχηκότων] *L. B.* ἐπιθηκότων. *Coccejus* ἐπιθυκότων.

[a] Αὐτῷ ἥτε μήτηρ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸ in *reliquis*, tam *Editis* quam *MSS.*

[b] Συνήδρευε μέν] Συνήδρευον *Zonar.*

[c] Εἴ τι τινὲς μισύσειν] Εἴτ' εἴτινες *Vat.* εἴτε εἴτινες *Lugd. Bat.*

[d] Τινὲς βάσανοι γεγόνασιν,] Vocem τινὲς non agnoscit *Vat.*

[e] Μητρῷοι] Nota matre adhuc vivente ita appellari. REL.

[f] Ἐπανιέναι,] Ἐπανιέναι *Hen.* & *Vat.* ἐπανήκειν *Busb.* & *Zonar.*

[g] Πύστιν,] Ita ex conjectura. πίστιν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Conjecturam appellare ulterius non possumus; firmat enim Clariss. Viri sententiam optimus ille *Lugd. Bat.* HAV.

[h] Αὐ-

προδιεγνωσμένῳ καταξῆναι δίκῃ, ἀλλ' ἀκριβόσεως [h] αὐτὸ ἡγουμένης περὶ τῷ πατρὶ, [i] ἀκεραίως μένειν δυναμένῳ, τοῦτον κελεύσας Ηρῴδης ἀπάγειν εἰς μέσον, "[k] αὐ-
"τὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων τὴν ποίησιν, ὡς ὅτι τοιαύ-
"ταις αὐτῷ τύχαις [l] ἡγουμένῳ, εἰς Ἀντίπατρον ἐμβα-
"λεῖν αὐτῷ τὸ γῆρας. τροφάς τε καὶ παιδεύσεις ἃς ποιή-
"σαιτο αὐτῶν ἐξηγούμενος, καὶ πάλιν εὐκαιρίαν ἐν
"καιροῖς ὡς ἐτελησθαι περιθεῖσαν εἰς πάντα· ὧν ἀ-
"δὲν ἐπ' ἐμποδισμοῖς ἡγέσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἄπιστον τῇ
"ἐκείνων κινδυνεύσαι τελευτῇν, ὑπὲρ τοῦ ἧσσον δυσ-
"σεβῶς τὴν βασιλείαν περιβαλεῖν, ἢ φύσεως νόμῳ
"μεταστάντος, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ. τόν-
"τε Ἀντίπατρον θαυμάζειν, τίνων ἐλπίδι ἐπαρθεὶς
"θαρσήσειεν ἐπὶ τοιούτοις χωρεῖν μὴ [m] ὑποτραπῆναι.
"Δόξαν μὲν γὰρ ἀποφήνασθαι διὰ γραμμάτων τὴν
"διαθήκης, ζῶντος ἔτι καὶ αὐτοῦ [n] μεταγνῶναι, ἀξιώ-
"ματός τε ἀπαξιοῦν καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντή-
"κοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόσοδον κομιζόμενον,
"δωρεὰν δ' εἰληφότα ὁδῷ τῆς εἰς Ῥώμην τριακο-
"σίων ταλάντων ἀριθμόν. ἐπικλεῖν τε καὶ τῶν ἀ-
"δελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν ποι-
"ησάμενον, μιμητὴν γεγονότι· [o] εἰ δὲ μὴ [p] διὰ κα-
"κῆς τοιῶνδε ἐπαγωγὰς ἐπάγοιτο αὐτῷ τῶν συγγενῶν.
"τὰ δὲ πάντα ἐδαμόθεν ἀλλαχόθεν μιμούσῃ τῇ ἐκείνου
"μεμαθηκότα, πρᾶξαι τὰ ἐπ' αὐτοῖς πεπραγμέ-
"να γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς ἀπολύειν κακοῦ παν-
"τὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας αὐτοῖς καθιστά-
"μενον.

δ'. Ταῦθ' ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέ-
γειν τι ἀπορῶν δοκῶν, καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς
φίλος τε ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ πάντα συνδιαι-
τώμενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πράγμασιν ὃν πραχθεῖσιν
τρόπον ἀπαραλόγως, δεηθέντι τοῦ βασιλέως τὰ λοιπὰ
εἰπεῖν, [q] ἐλεγμὸν ὅποσα ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων [r] ἐχό-
μενα ἦν. καὶ τὸν Ἀντίπατρον κατὰ δικαιολογίαν πρὸς
τὸν πατέρα τετραμμένον, καὶ ὅπου τεκμηρίοις
τὰ τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς
ἃς ὑπῆρχον αὐτῷ προφερόμενος, [s] ἃς μὴ ἄν ποτε
ἡγεῖσθαι μὴ οὐκ [t] ἀρετῆς ἄξιον εἰς αὐτὸν γεγονότι·
"καὶ γὰρ ὅπου προιδεῖν δεήσειε πάντων προβεβου-
"λευκέναι σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἐδεῖτο χειρῶν πόνῳ τῷ
"[v] αὐτοῦ σκεπτεμένου τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν
"ἀλλαχόθεν ἀπίστων τὸν πατέρα ἐξελόμενον αὐτὸν
"ἀπίστῳ αὐτῷ καταξῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν ἣν
"ἐπ' ἐκείνοις ἐμαρτύρει, κακίᾳ τῇ ἀπὶ τοῖσδε [x] μελ-
"λήσῃ σωιέναι. [y] καίτοιγε τῷ βασιλεύοντος δόξαν
"χον προαποδεδεῖχθαι, καὶ τὰ σωσπλαυσομένῳ τιμῶν,
"ἃ εἰς τὸ παρὸν προῆσαν, οὐκ ἀπικεκωλύθαι. εἰκός
"τε οὐκ εἶναι τῶν ἁπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ' ἀρετῆς
"ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μὴ ψόγων καὶ κινδύνων ἐφίεσθ
"τὸ ὅλον, ἄδηλον εἰ [z] δυναμένῳ προιδέσθαι· καὶ τοῦ-
"τα τεθεαμένον τὴν ζημίαν τῶν ἀδελφῶν, καὶ μιωυτὸν

que ne quidquam de se ex præjudicata opinione decerneret, sed sibi audientiam faceret pater, ut qui integer mansurus sit & incorruptus; Herodes, eo in medio collocari jusso, * "de filiis suis con- *Ab Hero-*
"queri aggreditur, per quos tot infortunia per- *de accusa-*
"pessus, in senectute incidisset in improbitatem *tur.*
"Antipatri. Deinde memorabat, quantum curæ
"illis educandis instituendisque impenderit, quan-
"tumque divitiarum opportune illis, quandocun-
"que voluerint, ad omnia suppeditarit, quibus se
"nihil profeciisse quo minus insidiis illorum in vi-
"tæ discrimen adduceretur; ut citius quam fata
"sinerent, aut quam jure liceret paterve vellet,
"scelerate regnum arriperet. Sibique mirum vi-
"deri ajebat, qua spe elatus Antipater, quave au-
"dacia fretus eo usque procedere non dubitârit.
"Successorem enim imperii jam scripto testamen-
"to designatum fuisse, sibi quoque viventi nec
"dignitatis splendore nec potestatis amplitudine
"cedere, talenta etiam quinquaginta, proventum
"in singulos annos, tulisse, cumque Romam pro-
"ficisceretur, dono accepisse talenta trecenta in
"viaticum. Quin & ipsi objiciebat, quod fra-
"trum, si quidem eorum, ut qui improbi essent,
"accusationem instituisset, imitator exstiterat: sin
"vero ut qui boni fuissent, quod inique adversus
"tales consanguineos criminationes ad se attule-
"rat. Se enim nec comperisse de iis quicquam ni-
"si ejus indicio, nec quicquam eorum quæ per-
"pessi sunt statuisse nisi ex illius sententia & con-
"silio: quos ipsum omni crimine absolvere, quip-
"pe parricidii illorum hæredem constitutum.

4. Hæc dicenti Herodi obortæ lachrymæ fi- *Nicolaus*
nem dicendi fecere. Atque Nicolaus Damascenus, *Damasce-*
qui & regi amicus erat & convictor prope quoti- *nus Anti-*
dianus, & plerisque suis rebus, quemadmodum age- *patri crimi-*
bantur, interfuerat, cum eum rogasset rex ut reli- *na exagge-*
qua adderet, quæ pertinerent ad criminum proba- *rat.*
tionem & redargutionem persequebatur. Tum
Antipater, ut causam suam defenderet, ad patrem
conversus, & quæcunque essent paternæ in eum
benevolentiæ exempla percurrens, honores ipsi *Antipatri*
habitos enumerabat, qui nunquam ei obtigissent, *defensio.*
nisi sua in ipsum pietate eos promeruisset: "se enim
"quæcunque providenda erant solerter prospexis-
"se, & sicubi res manuum operam postularet suo
"labore omnia confeciisse; atque haud verisimile
"esse, ut qui patrem aliorum ab insidiis eripuerit,
"ipse ei insidiaretur, & virtutem, quam in iis op-
"primendis ostenderat, malitia, hujusmodi facino-
"ra comitante, obscuraret. præsertim cum jam
"ante, nemine vetante, regni successor declaratus
"fuerit, & in partes venerit honorum quibus in
"præsens tempus fruitur. atque haud consentane-
"um esse, ut qui rerum omnium dimidium sine
"periculo & cum dignitate teneret, totum cum
"infamia & discrimine cupide appeteret, dum in
"incerto sit an obtineri possit: maximeque, post-
"quam vidisset quam gravia perpessi sunt fratres;
"quo-

h Αὐτῇ ἡγουμένης] Fuit cum putarem aut legendum esse αὐτῷ, aut συναιρέσει.

i Ἀνεραίως;] Forte ἀκεραίῳ. COCC.

* *De* —— *perpessus,*] Potius, *suam ipsius in liberis procreandis fortunam deflevit, per quos tot calamitates perpessus &c.* IBBETSON.

k Αὐτὸς ὠλοφύρατο τὴν παίδων] Herodis Oratio ad Quintil. Varum; infra ἀνωτ. lib. 1. c. 32. §. 1. SPANH.

l Γενομένῳ, εἰς Ἀντίπατρον] Γενομένῳ, περιττεῦον ἐκ τῆς δυσμενείας ἀπαραλόγως, καὶ εἰς Ant. Busb. ἡγουμένῳ, περιττεῦον ἦ (ἐκ *L. B.* in reliquis cum *Vat.* consentiens) τῆς δυσμενείας ἀπαραλόγως τὴν περίτειον, καὶ εἰς Ant. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *quod tales illi filios habere contigisset, per quos fortuna tales exsurgerent, aut unde tantam divinitatis indignationem comparaverit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset.*

m Ἀποτραπῆναι.] Ita cum *Cod. Vat.* (& *L. B.* nisi quod ibi legatur ἀπατροπῆναι) ὑποτραπῆναι in *reliquis.*

n Μεταγνῶναι,] Ita cum *Cod. Vat.* πλειονεκτεῖν in *cæteris.*

o Εἰ ἢ μὴ] Deest in *L. B.*

p Διὰ κακῆς] Διακενῆς, teste *Suida*, ἄνευ τινὸς περιφάσεως exponitur apud *Græcos Bibliorum Interpretes*, in *Psal.* 24. v. 3. atque ita hic loci διὰ κενῆς accipio.

q Ἐλεγμὸν ὅποσα ἀποδείξεων] Illud ἔλεγμὸν è *Cod. Busb.*

r Ἐχόμενα ἦν.] Supplendum forte περιεσκαζέτο. COCC.

s Ἃς μὴ ἄν] Voculas ἃς μὴ restitui è *Cod. Vat.*

t Ἀρετῆς] Forte ἀρετῇ. COCC.

v Αὐτοῦ] Ita MSS. *Gen.* αὐτῷ.

x Μελλήσῃ συνιέναι.] Ita lego ex conjectura. (emendavit quoque ita *Coccejus*) μέλλοντι in *Editis* & *MSS.* Forsan & καὶ ante ἀφανίζοντα & ἐπὶ ante τοῖσδε commode satis abesse possunt.

y Καίτοιγε τῷ βασιλεύοντος] In *Græcis* omnibus, καίτοιγε τῷ μέλλοντος. Verum cum μέλλοντος vox nihili sit, aut βασιλεύοντος aut βασιλείας reponendum censeo, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *præsertim, cum successor regni fuisset ostensus* &c.

z Δυναμένῳ] Forte δυναμένου. COCC.

"quorum ipſe, cum forſan delituiſſent, index erat "& accuſator, itemque ſupplicii autor, quampri- "mum nefarii in patrem ſceleris convicti fuerunt. "Atque iſtæ quidem, in quas domi venerat, con- "tentiones argumento eſſe, quam ſincera fide & "benevolentia in patrem ſe geſſerit. Quæ vero "Romæ egerit, teſtatiſſima eſſe Cæſari, * quem "æque difficile ſibi eſt ac Deum ipſum fallere & de- "cipere: quibus fidem faciunt literæ ab eo miſſæ, "quas periniquum eſſe hominum, id ſibi propo- "nentium ut ſeditionem turbaſque moverent, ca- "lumniis poſthaberi, ad quas magna ex parte con- "fingendas otii abunde nactos eſſe inimicos, dum "ipſe abeſſet, quod ſe præſente nunquam habere "potuerint." Quinetiam in quæſtiones invehebat, quibus factum eſt ut falſa dicerentur, quaſi ea eſ- ſet vis neceſſitatis ut homines ei ſubjectos adigeret ad multa loquenda in dominantium gratiam: tan- demque ſeſe in quæſtionem offerebat.

5. Cum ex his dictis mutatio facta eſſet totius conſeſſus, (miſerebat enim eos valde Antipatri, qui obſoleto vultu magnam vim lachrymarum profundebat, adeo ut ejus etiam adverſarii miſe- ricordia commoverentur; immo & ipſum Hero- dem jam flecti apparebat, licet id animadverti nol- let) Nicolaus orationem à rege cœptam atrocius perſequens, argumenta omnia ad accuſationem fir- mandam, quæ ex quæſtionibus aut teſtium fide haberi poterant, denſabat. "Imprimis vero regis "virtutem prædicabat, & merita in bene educan- "dis inſtituendiſque liberis, quorum ille non mo- "do fructum perciperet nullum, ſed inde in alias "ex aliis incideret calamitates. Neque tamen ad- "eo ſe mirari priorum filiorum temeritatem: fuiſ- "ſe enim juvenes, & à malis conſultoribus corru- "ptos, ut majori quam oporteret fruendi imperii "feſtinatione à naturæ legibus deſciſcerent. At "Antipatri ſtupendum plane ſcelus, quem tot pa- "tris merita non flexerint, venenati in morem ani- "mantis, niſi quod hujus quoque generis feritas "aliquid creditur benefactis emolliri; nec *fratrum* "quidem miſeranda exempla abſterruerint, quo "minus eos imitaretur obfirmato in duritatem "animo. Atqui tu ipſe, *inquit*, ô Antipater, index "fuiſti facinoris fratrum, tu argumenta ſuppedita- "ſti, tu in convictos ut animadverteretur feciſti. "Nec id culpamus quod in illis iram ſatiaſti: ſed "hoc miramur te tam ſubito æmulatum ipſorum "improbitatem: & hinc diſcimus quæ feciſti an- "tea, in iis propoſitam tibi fuiſſe non ſalutem pa- "tris, ſed fratrum perniciem, dum inſectando ſci- "licet ipſorum malitiam id conſequutus ut patris "amans filius credereris, majores inde vires & au- "daciam ad ſcelus aggrediendum ſumeres. id quod "docet res ipſa. Item & fratres ſuſtuliſti ob ea "quæ illos nequam factos redargueras: at conſcios "& adjutores eorum non dedidiſti, ut facile o- "mnibus appareat, te tacito cum his fœdere inito "accuſationem ingreſſum, eo nimirum animo ut "ſolus parricidii compos fieres, & ex duabus con-

"μὲν καὶ κατηγορητὴν ἡμόμενον λαυθάνειν δυναμένων, "κολαςὴν τε ἐπεὶ φανεροὶ κατέςησαν πονηροὶ τὸ θεὸς "τὸ πατέρα ὄντες. ᾗ τάδε μὲν αὐτῷ τῷ ςατάδην ἠγωνι- "σμένων θεμελειώματα εἶναι, τῷ ἀκριβάτῳ εὐνοίᾳ πρὸς "τὸ πατέρα πεπολιτευμένων. τῷ δ' ὅτι Ρώμης μάρτυ- "ς ἐξ εἶναι Καίσαρα, ὅτιοις τῷ Θεῷ ἀπατηθῆναι "οἱ ὄντα. ὧν πίςιν εἶναι τὰ ὑπ' ἐκείνε γεγρα- "μμένα ἐπιςαλμένα, ὧν ὁ καλῶς ἔχειν ἰσχυροτέρας "εἶναι τὰς ἀβουλὰς τῶν ςασιάζειν αὐτὸς πεθειμέ- "νων, τὰς πλείους ἀποδημίας τῇ αὐτῇ σωτεθῆναι "σχολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐγθυμένης, ἵν' οὐκ ἂν αὐτοῖς "ἀπόδημοιῶτ@ πεθυμέσθαι." Διαβάλλοντ@ δὲ ᾗ τὰς βασίνας εἰς ψυδολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φυ- σιν ἐχούσης διδάσκειν τὰς ἰσονομούσας ἡδονῇ τὰ πολλὰ τῶν ἐφεςηκότων λέγειν, [b] καὶ παρέχοντ@ αὐτὸν εἰς βάσανον.

ς'. Ἐπὶ τούτοις τροπῆς ᾗ σωεδρίε γενομένης· σφόδρα γὰρ ὠχλιεραν τὸ Ἀντιπατρον, δάκρυσίν τε καὶ [c] αἰκίαις ᾗ πεοσώπε χρώμενον, ὥςε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δ' οἰκτε καταςῆναι, [d] φανερὸν ᾖ καὶ Ηρώδῃ ἤδη καμπτομένον τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βυλόμενον ἐκδηλον εἶναι· Νι- κόλα@ δεξάμεν@ οἷς τε ὁ βασιλεὺς κατηξαρ [e] λό- γοις, μειζόνως σκαδεινῶν, καὶ ὁπόσα ἐκ βασάνων ἢ μαρ- τυρίων σωῆγε [f] τὴν ἀπόδειξιν ᾗ ἐγκλημα@. "μά- "λιςα ᾗ τὴν ἀρετὴν ἐπιπολὺ ἐξηγεῖτο ᾗ βασιλέως, "ᾗ [g] ἧπερ εἷς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρησάμεν@ τ "ἡέων, [h] ἀδαμόθεν εὑροιτο ὀνησιφόρον αὐτῷ, πεῖ- "παίων ἑτέροις ἀφ' ἑτέρων. καίτοιγε ἐκ' ἔτως θαυ- "μαζειν τῶν πεοτέρων τὴν ἀβελίαν· νεωτέρες γὰρ καὶ "κακίᾳ συμβύλων διεφθαρμένες ἀπαλεῖψαι τὰ τῆς "Φύσεως δικαιώματα, δεχῆς [i] θᾶσσον ἢ χρὴ μετα- "πειθῆναι ατοδόσεως. Ἀντιπάτρ δ' ἂν δικαίως τὴν "[k] μιαρίαν καταπλαγῆναι, μὴ μόνον ὑπὸ ᾗ πατρὸς "[l] εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν ὥσπερ τὰ ἰοβολώτατα τῶν "ἑρπετῶν μὴ μαλαχθέντ@, καίτοιγε κἀκείνοις πνὸς "ἐγγινομένης μαλακίας ᾗ ἀδικεῖν τὲς εὐεργέτας, ἀλλὰ "μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν πεὸς τὸ ᾗ μιμητὴν "αὐτῶν καταςῆναι τὸ ὠμότητ@ ἐμπόδων σάντ@. καί- "τοιγε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μιυυτής τε ὢν "τολμήσεων αὐτὸς ὢς, καὶ ἐρυνητὴς τῶν ἐλέγχων, καὶ "κολαςὴς [m] τῶν πεφωραμένων. [n] καὶ ὁ τὸ ἐπ' ἐκείνοις "ἐγκαλῆμεν ὑμῶ χρῆναι μὴ ἐλλείπον@, ἀλλὰ τὸ μι- "μεῖσθαι τὴν ἀσέλγειαν [o] αὐτῶν απυδάσκ@ ἐκπε- "πλήγμεθα, εὑρίσκοντες [p] κἀκεῖνα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ "τὸ πατρὸς, ἀλλ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραμέ- "να, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ' αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι "πεπισμένον@, ἀδεεςέραν ἐπ' αὐτῷ κακυργεῖν ἀφθα- "λάδοις δυνάμιν. ὁ δὴ Ⓒ τοῖς ἔργοις παρέσησας. [q] ἅ- "μα γὰρ καὶ τὲς ἀδελφὲς ἀνῄρεις ἐφ' οἷς ἤλεγχες πονηρὲς "γεγονότας, καὶ τὲς ὁμοπαγήποτας αὐτοῖς οὐκ ἐπεδί- "δες, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθιςὰς ὡς Ⓒ σωῆκλω πεὸς "αὐτὲς καὶ τὸ πατρὸς ποιησάμεν@, [r] ἐπὰν εἴλω κατη- γορεῖν,

Nicolaus Damaſcenus accuſationem ab Herode cœptam proſequitur.

* *Quem —— decipere*:] Inſeruimus vocem *ſibi*, nam *Græca* id docent atque poſtulant. HAV.

a Οἱ ὄντα.] *Editiones* Vulgatæ οἷόν τε ὄντα Epiphan. *quem juxta ac Deum fallere nemo poſſet. Lugd. Bat.* οἳ ὄντα unde conjiciebat Cl. *Coccejus* legi debere οἷον ὄντα. Poſſet alius inde facere ὁμοῖον ὄντα, verum nullum mihi ſubeſt dubium, quin οἱ vera ſit lectio, non intellecta, quod non adverterint in dandi caſu, ut plus ſemel, ab Auctore noſtro uſurpari. HAV.

b Καὶ παρέχοντ@] Paulo aliter legit & diſtinguit *Busb.* ad hunc ſcilicet modum; καὶ τέλ@ παρέχοντ@ ἑαυτὸν εἰς βάσανον. ἐπὶ τούτοις τροπὴ ᾗ συνεδρίε γέγονε. σφόδρα γὰρ &c. dein ἐκδηλον εἶναι. ὁ ᾗ Νικόλα@ &c. atque ita fere legiſſe & diſtinxiſſe viſus eſt *Epiphanius*.

c Αἰκίαις ᾗ πεοσώπε χρώμενον,] Ικετείᾳ ᾗ πρ. *Vat.*

d Φανερὸν ᾖ καὶ Ηρώδῃ ἤδη] Φανερὸν ᾖ ἤδη καὶ Ηρώδῃ εἶναι *Vat.* & *Lugd. Bat.*

e Λόγοις,] Παλιλογίᾳ poſt λόγοις addunt *Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

f Τὴν ἀπόδειξιν ᾗ ἐγκλήμα@.] Mallem εἰς ἀπό.

g Ηπιε εἴ τε] *L. B* ἢ πεῖτε.

h Οὐδαμόθεν —— ἑτέρων.] Quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in aliis ab aliis calamitatibus irruenti *Ruſinus*. SPANH.

i Θᾶσσον ἢ χρὴ] Ita *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἰχρὴ Coccejus. Θᾶσσον ἢ χρημάτων μετ. in *Editis Aliiſque*.

k Μιαρίαν καταπλαγῆναι,] Μανίαν *Vat.* & *Epiphan.*

l Εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν] Εὐεργετηθεὶν *Vat.*

m Τῶν πεφωραμένων.] Vocula τὰ non agnoſcit *Vat.*

n Καὶ ὁ ᾗ ἐπ' ἐκείνοις] Eo modo *Vat.* καὶ ὁ τὰ ἐπ' ἐκ. in *Editis Aliiſque*.

o Αὐτῶν απυδάσκ@] Illud αὐτῶν è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

p Κἀκεῖνα οὐκ ἐπ' ἀσφαλείᾳ ᾗ πατρὸς,] Κἀκεῖνά σοι οὐκ ἐπ' ἀσφ. *Vat.*

q Αμα ᾗ καὶ τὲς ἀδελφὲς] In *Cod. Vat.* ἅμα γὰρ καὶ τ.

r Επὰν εἴλω κατηγορεῖν,] Επὰν ἤπω *Vat.* ἐπειλῶ *L. B.* ἐπειλῶ *Coccejus*.

"γορεῖν, βυλόμενος σοὶ τὼ ἀπιβυλὼ τ̃ παιροκλονίας
"κερδαίνεις χ̃ μόνας, χ̀ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσύλω καρ-
"πυμενος, τροπ᾽ ὧ σ̃ ἀξίων. Φανερ̃ μὲν ὧ χ̃ τ̃ ἀδελ-
"φῶν, ὦ χ̀ ἠκάλλ᾽ ὡς ἀπὶ τοὶς μεγίσοις, χ̀ λὼ ἄξιον ἴτω
"φρονεῖν, εἰ ἦ μήγε, σὺ χείρων [s] οἷς κρυπῆναι δόλον κα-
"τὰ ὧ πατρὸς [t] συνετιθεις, ἐκείνυς μὲν, ἀχ ὡς τ̃ῳ
"πατρὶ ἀπιβεβυλυκότας μισῶν, ἃ γ̀ ἂν ἐξώκειλας
"αὐτὸς [v] αὐτοὶς ἀπὶ πρᾶξιν ἀφαιρησίαν, ἀλλ᾽ ὡς
"διαδόχυς τ̃ς ἡγεμονίας σ᾽ δικαιότερον ἂν ἡγομένυς·
"τὸν ἦ πατέρα ἀπισφάζειν τοὶς ἀδελφοῖς, ἵνα
"[x] ἧσσον ὡς ἐκείνων [y] ἀπικαταψεύδη μὴ ἐλεγχθῇς,
"χ̀ ὧν αὐτὸς δίκας φ̃ διαχεῖν ἄξιος, [z] γνοὺς, τού-
"τω φ̃ τὰ δυσχερ̃ [a] εἰσπεράσαις πατρὸς, ἀπι-
"νοῶν πατροκτονίαν ἀ χρινὼ, ἀλλ᾽ οἵαν μέχρι νυ῀ν
"ἀχ ἱσ́ρησεν ὁ βίος. ἀχ ἡσ γ̀ μόνον πατρὶ ἐπε-
"βάλλυες, ἀλλὰ χ̀ φιλοῦσι χ̀ εὐεργετησόη, χρι-
"νωνὸς τ̃ς βασιλείας ὢν τοὶς ἔργοις χ̀ διαδοχος
"προφανθεὶς, χ̀ τὼ μὲν ἡδονὼ τ̃ς ἐξυσίας ἤδη
"προλαμβάνειν μὴ ἀπικεκωλυμένος, ἐλπίδα ἦ τὼ
"εἰσω῀σις γνώμη τ̃ πατρὸς χ̀ γράμμασι προσφα-
"λισμένος. ἀλλ᾽ ἀχ ἅρα τ̃ῃ Ηρῴδυ ἀρετ̃ῃ τὰ
"πράγματα, γνώμη ἦ χ̀ πονηρία ἔκρινες τ̃ῃ ἑαυ-
"τ̃, βυλόμενος τ̃ πάντων σοι [b] ὑπακυσαν῀ος πα-
"τρὸς χ̀ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· χ̀ ὃν προσεπίσ
"τοις λόγοις σώζειν, τοὶς ἔργοις τ̃τον ἀφανίσαι ζητῶν,
"χ̀ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθιστάμενος, ἀλλὰ χ̀
"τὼ μητέρα [c] ὧ ἐπενόεις πιμπλὰς, χ̀ σασιοπιῶν τὼ
"εὔνοιαν τοὶς ἀδελφοῖς, χ̀ τολμῶν ῥηῖον ἀποκαλεῖν τ̃
"πατέρα, πάντος ἑρπετ̀ὸ χαλεπώτερον τὼ διάνοιαν
"κατασκυάσμενος, ἢ τ̃ ἐκεῖνον ἰὸν ἐπὶ τὰς συ῀γγενεστάτας
"χ̀ τὰς ἐπὶ τοσύτοις εὐεργέτας παρεκάλεις ἐπὶ συμμα-
"χίαις φυλάκων, χ̀ τέχναις ἀνδρῶν ὲ γυναικῶν φέρε-
"σμεν χ̃ τὰ γέρον῀τος, ὥσπερ οὐκ ἀρκύσης σ̃ τ̃ διά-
"νοίας μίσος τὸ ὑποικυρὸν [d] ἀφῆσῃσαι. χ̀ νυ῀ν ἐλήλυθας
"μ̃ βασάνυς ἐλυθέρων οἰκείων ἀνδράσι χ̀ γυναιξὶν διὰ
"σὲ γεγονύας, μιαύσεις τῶν σεσωσμοτῶν, ἀντιλέγων τ̃ῃ
"ἀληθείᾳ ψευδων, χ̀ χὶ μόνον τ̃ πατέρα ἀναιρεῖν
"μεμελετηκὼς ὐκ τ̃ ἀνθρωπείας, ἀλλ᾽ ἤδη ὲ [e] νόμον τ̃
"χ̃ σ̃ γεγραμμένον, χ̀ τὼ ἀρετὼ τ̃ Οὐάρυ, χ̀ τ̃
"δικαίᾳ τὼ Φύσιν. ἴτως ἄρα [f] τ̃ῃ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς
"ὥστε χ̀ βασανίζεσθαι ἀξιοὶς, χ̀ ψευδεῖς λέγων τὰς
"βασάνυς τ̃ προτεθεασανισμένων, ἵν᾽ οἱ μὲν ῥυόμενοί σ᾽
"τ̃ πατέρα ὐκκρυσθῶσιν τ̃ ἠληθευκένας· αἱ ἦ σαὶ βά-
"σανοι [g] δοκῶσι πίσαι; ἃ ῥύσῃ Οὔαρε τ̃ βασιλέα τ̃ ἐπη-
"ρείας τ̃ συ῀γγυῶν; ἃδε [h] ἀπολεῖς πονηρὸν ῥηῖον, ἐπ᾽
"ὀλέθρῳ μὲν τ̃ ἀδελφῶν εὔνοιαν προσποιύμενον τ̃ πα-
"τρὸς, ἔνθα ἦ μέλλοι χ̃ μόνας ταχέως ἀποίσασθαι τὼ
"βασιλείαν, πάντων αὐτὼ φανασιμώτατον ἀναφαινόμε-
"νον; [i] γνὰς ὅτι παιροκλονία κρινόν ἐσιν ἀδίκημα χ̀ τ̃
"φύσεως χ̀ τ̃ βίυ, [k] πεφυκὸς ἀδὲν ἧσσον ὡς τ̃ βε-
"βλαμμένυ· χ̀ ὁ μὴ κωλάζων ἀδικεῖ τὼ φύσιν.

ς'. Προστίθη [l] ἤδη τὰ τ̃ μητρὸς Αντιπάτρυ, ὁπόσα προς

"certationibus duplicem, sed utramque tuo di-
"gnam ingenio, perciperes voluptatem. palam
"quidem confectis fratribus, quo nomine, tan-
"quam rem præclare gessisses, ultro gloriaris, &
"merito quidem; sin minus, tu illis pejor, qui
"clam patris vitæ insidiatus es, illos, non quod
"patri moliti essent necem, odio habens, (nam si
"id esset non te obligasses eodem crimine) sed
"quod regni hæredes essent justiores: patrem au-
"tem interficere voluisti, scilicet fratribus super-
"additum, ut periculum effugeres, ne quæ in eos
"calumniatus es celeriter detegerentur, & quæ tu
"meritus es supplicia ea de infelici patre exigeres,
"repertor non vulgaris parricidii, sed quale hacte-
"nus ignorat *hominum* vita. Non enim tantum
"patri filius insidiatus es, sed & amanti te, bene-
"ficiis ab eo affectus, re ipsa jam particeps regni,
"& successor etiam designatus, immo & voluptа-
"tem imperii jam ante capere nequaquam prohi-
"bitus, spe futuræ possessionis certissima præmu-
"nitus, conscripta patris voluntate. At tu non He-
"rodis bonitate, sed pravitate ingenii tui res me-
"tiebaris, id agens, ut patri indulgentissimo par-
"tem quæ ei restabat de imperio auferres, & cu-
"jus conservator volueras dici, cum reipsa cona-
"reris interficere: ac quasi non satis esset temet
"malum esse, matrem etiam tuis pessimis consiliis
"implesti, atque fratrum concordiam dissociasti;
"ac deinde patrem ferам appellare ausus es, ipse
"pessimos serpentes exsuperans feritate animi, un-
"de illud virus in proximos sanguine & tantorum
"tibi bonorum auctores in promptu esset, stipato
"satellitiis, armato* astubus, nec virorum tantum
"sed & mulierum adversus senem, quasi tuus ille
"odio tam injusto infestus animus ad maleficia non
"sufficeret. Et nunc apparere hic audes, ut post
"tortos homines, liberos, servos, viros, feminas,
"tuam unius ob causam, post tot indicia eorum
"qui tecum conspiraverant, veritatem oppugnes:
"quasi quod patrem rebus humanis voluisti exi-
"mere parum sit, nisi insuper evertas legem in te
"scriptam, & Vari æquitatem, & ipsam vim ju-
"stitiæ. Itane tuæ confidis audaciæ & impuden-
"tiæ, ut etiam tormentis temetipsum subjici ve-
"lis, dum prius habitis quæstionibus fidem detra-
"his, ut illi scilicet, qui patrem tuum salvum vo-
"luerunt, mendaces habeantur; illis vero credatur
"quæstionibus quas tu rexisti? Quando regem li-
"berabis, Vare, à consanguineorum injuriis? quan-
"do exstingues portentum illud hominis, eum di-
"co qui in fratrum perniciem patris amorem si-
"mulavit; ac deinde cum solus brevi regno esset
"potiturus, fata ejus maxime omnium præcipi-
"tare voluit? Scis quippe parricidium in omnem
"ferri injuriam, † & naturæ pariter ac vitæ ho-
"minum esse infestum, nec ideo minus esse *parri-*
"*cidium* quia tantummodo cogitatum; & qui non
"punit, naturæ ipsi facere injuriam.

6. Addidit super hæc *Nicolaus* de matre Anti-pa- *Multa præterea contra Antipatrum addidit Nicolaus.*

s Οἷς κρύπλειν] *L. B.* ἐς κρυπ῀ν.
t Συνιλθεις,] Συνίλθεις *Vat.* & *L. B.*
v Αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν] Αὐτοὶς deest *Vat.* & *L. B. Coccejus* vero αὐτοῖς delet. mox αὐτὺς pro αὐτοῖς malit Cl. *Lowthius.* Forsan σὺ αὐτοῖς legendum, aut συνεξώκειλας αὐτὸς αὐτοῖς.
x Θᾶσσον] In *Editis* Θάσσων. sed Θᾶσσον malui cum Cl. *Lowthio. L. B.* Θεῖον.
y Επικαταψεύδῃ] *L. B.* ἐπικαλαψεύσαιο.
z Γνοὺς,] Γνοιο & mox εἰσπεράσαις *Busb.*
a Εἰσπερᾶσαις] *L. B.* εἰσπρᾶξαιο.
b Υπακυσαν῀ος] *L. B* in *Marg.* ὑπηκυσαν῀ος. unde *Coccejus* legit ὑποκυσαν῀ος, sed ego nihil mutandum esse censeo. HAV.
c Ω ἐπενόεις] *L. B.* ἃ ἐπενόεις.
* *Astubus,*] Vocem illam vix probo. IBBETSON.
d Παρασῆσαι.] *L. B.* ἀφῆλαι.
e Νόμων τ̃ χ̃ σ̃] Inseritur τ̃ ex *L. B.* HAV.
f Τῇ —— ψεύδεις] Illa τῇ ἀναιδείᾳ πεπιθὼς ὥστε χ̀ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, χ̀ è *Cod. Vat.* deprompta, & à *Veteri Interprete* confirmata, in textum recepimus. HUDS. Agnoscit eandem lectionem *Lugd. Bat.* sed ibi πίσειθαι legitur pro πιπoιθὼς.
g Δοκῶσι πίσαι;] Ita *Vat. L. B.* δόξωσι πίσαι. δοξοπισαι in *Editis Aliisque.*
h Απολεῖς] Deest in *L. B.*
† *Et* —— *infestum,*] Est qui vertit, *neque minus naturæ ac vitæ hominum esse infestum, quam ei cui exitium molitur.*
i Γνὰς —— βεβλαμμένυ] Vetus: scias quod parricidium communis injuria est & naturæ ipsius & totius vitæ hominum, neque minus facinorosus reputandus est qui cogitaverit, tametsi eum effectum non contigerit adipisci. Græca forte sic legenda. παιροκλονία κοινὸν ἐσιν ἀδίκημα χ̀ τ̃ φύσεως χ̀ ὧ βίυ τ̃ ἀνθρώπων, πεφυκὸς παιροκλονία ἀδὲν ἧσσον ὧ βεβλαμμένυ ὡς ὧ διεπεπραγμένυ. COCC.
k Πεφυκὸς ἀδὲν ἧσσον] *L. B.* τὼ πεφυκὸς παιροκλονίαν ἀδὲν ἧσσον &c. sed puto esse scholion. HAV.
l Ηδη] *L. B.* ἦ ἐδη.

m Ku-

patri nonnulla, quæ illa garrulitate muliebri effutierat, consultos vates, & sacra facta quibus rex devoveretur; & quæ in Pheroræ uxores Antipater in vino atque amoris æstu proterve fecerat; tum vero repetiit quæ tormentis comperta erant: multa autem & varia erant, & quæ testes partim præmeditati partim ex tempore coque certiora responderant. Homines enim, etiam si quid metu Antipatri, cujus facinora scire non refugerant, silentio premebant, cum viderent ipsum criminationibus eorum, * qui accusare cœperunt, obnoxium, & fortunam, quæ multa ei olim indulserat, manifesto illum inimicis, qui insatiabili in eum odio flagrabant, tradentem, tunc omnia prodebant. Præceps autem actus est *suum in exitium*, non adeo illorum inimicitiis qui ad accusandum aggressi sunt, ac magnitudine ausorum & scelerum quæ excogitavit, malevolentiæque in patrem fratresque; & quod domum *paternam* seditione & mutuis cædibus impleverat, nec odia justa exercens, nec amicitiam ex benevolentia colens, sed prout in rem suam fore videretur. Quæ omnia cum jamdudum multi observarint, (qui scilicet optime comparati erant ad judicandum de rebus, quod & ira non accensi facta suffragiis suis confirmarunt) atque antea prohibiti fuerint de iis gravius queri, quam primum tuto licuit, cœperunt pro se quisque ea proferre quæ scirent. Cumque varia criminum afferrentur indicia, quæ neque redargui neque falsitatis convinci potuerunt, quod neque ad regis gratiam plerique loquerentur, neque illis objici posset quod periculi metu silentio quidquam texerant; damnarunt *omnes* nefaria facinora, & Antipatrum non tam ob patris securitatem quam suam nequitiam omni supplicio dignum censuerunt. Multa etiam à multis, qui non interrogati erant, dicebantur, ita ut, licet Antipater callidissimus esset mendaciorum artifex frontisque perfrictissimæ, tamen nec respondere ad hæc aut omnino hiscere auderet. Postquam autem Nicolaus & dicere & dictorum probationes afferre desierat, jussit Antipatro Varus, ut semet ad criminationes depellendas accingeret, si quid paratum haberet, quo se non teneri criminibus quorum accusabatur, ostenderet; valde enim & se optare, scireque patrem quoque idem velle, ut in maleficio non deprehendatur. Ille vero, pronus humi jacens, Deum omnesque appellabat ut testatum fieret, se nulli culpæ affinem esse, aut ut manifestis signis ostenderetur se nihil adversus fratrem molitum fuisse. Solent nimirum omnes quibus deest virtus, cum scelus aliquod aggrediuntur, quasi Deum rebus humanis præsentem adesse negassent, suopte arbitrio ad agendum ferri: ubi vero deprehensi in judicii periculum venerint, Deum testem invocando *conari* omnia *contra se allata* evertere. id quod & Antipatro accidit. Postquam enim nefa-

Antipater ab universis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater manifestissimis indiciis convictus Deum invocat.

τινας ἰῶ [m] κηφολογίαι γυναικείως εἰρημένα, μανίας τε καὶ θυσίας ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονίας, καὶ ὅπως μὴ τὰ Φερώρα γυναικῶν Ἀντιπάτρῳ ἐσέλγητο μηδ' οἶνα καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τά τε βασάνων τὰς ἀνακρίσεις & ὅπως μαρτυρίων ἐχόμενα· πολλὰ ἦν & παντοῖα ἰῶ, τὰ μὲν προπεπαρασκευασμένα, τὰ δὲ πρὸς ἔξεως ἀπαγγέλλεσθαί τε & βεβαιοῦσθαι ἐφορμημένα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι κἂν [n] εἴ τι κατὰ φόβον τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ ἀλαθρασάμενοι [o] τὰ αὐτοῦ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ὑπεύθυνον τῶν κατηγορίας τῆς ἀρχάντων γεγονότα, καὶ τῷ τότε πολλῷ αὐτῷ συσσῶσαι τύχῃ προφανῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς προδεδοκῆσαι, οἱ & ἀπωλείας μίσος τὸ πρὸς αὐτὸν ἐπεφορτίζοντο, [p] [τότε πάντα ἐξέφερον.] καταπαθὼν ἦν [q] ὁ τοσοῦτον ἔχθρα τῆς ὑπερεχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθει τόλμης ὧν [r] ἐπενόησεν κακιῶν, καὶ δυσμενείας τῆς πρὸς τὸν πατέρα & τοὺς ἀδελφούς, στάσεως & ἀλληλοφθορίων ἀναπεπλημκὼς τὸν οἶκον, καὶ μήτε μίσει τινὶ δίκαιον μήτε φιλίᾳ δι' εὐνοίαν χρώμενον, ἀλλ' ὡς μελλήσοντι αὐτῷ συμφέρειν. ὧν ἀπάντων οὐκ ὀλίγον αὐτοῖς οἱ πολλοὶ προαπεσκεπημένοι, οἵπερ δὴ μάλιστα ἀρετῇ κρίνειν πεφύκασιν ὑπὲρ τῶν πράγματος, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς [s] ἀπηλλαγμένους ὑπολαμβάνειν τοῖς γεγονόσι, [t] καὶ καταβοὰς ἐν τοῖς πρὶν εἰρχθέντες παιδιᾶς, ὡς ἐξηγεμονευμένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὁπόσα εἰδεῖεν. πολύτροποί τε κακῶν ἀποδείξεις ἦσαν, ἐδαμόθεν ψευδεῖς αἰτίαν ἐγκαλεῖσθαι δυνάμεναι, διὰ τὸ μήτε εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ἡρῴδην λέγειν τοὺς πολλοὺς, μήτε ὑποψίᾳ κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχοιεν εἰπεῖν ἐγκαλυμένης. ἀλλὰ τῷ πονηρά τε ἡγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρῴδου, πονηρίᾳ δὲ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. [v] πολλά τε ἰῶ & διὰ πολλῶν οἷς μὴ παρῆγγελτο εἰπεῖν ἀγορεύόμενα, ὥστε τὸν Ἀντίπατρον καὶ περ ὑπὲρ πολεῖσον πάντα δεινότατον ὄντα ψεύσασθαι & [x] ἀπερυθριᾶσαι, μηδὲ ὅσον ἀπὸ φωνῆς [y] ὑπὲρ τὸ ἀντιλέγειν τῷ ἰσχυῷ εἰσφέρεσθαι. Νικόλαος δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὖαρος [z] ἐκέλευσεν Ἀντίπατρον [a] ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἴπερ αὐτῷ δοκοῖεν εἶναι τῶν ὑπαιτίων· καὶ γὰρ αὐτὸς εὔχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα φωράν. ὁ δ' ὑπὸ χθόνα ἔκειτο ἀναπεπταμμένος, τῷ τε Θεῷ καὶ πᾶσι [b] προσιὼν τὸ ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν, ἢ τεκμηρίοις ἐμφανέσι δηλῶσαι, μὴ σὺν ὑπόβολον αὐτὸν & πατρὸς γεγονέναι. εἰωθότες μὲν & πάντες οἷς ὑπολείπει ἀρετῆς, ὁπόταν μὲν ἐγκλήτου τινὰ κακῶν, [c] οἷον & θεὸν τὸ πᾶσιν δυστυχάνειν ἀφορμᾶσθαι, γνώμην τῇ αὐτῶν ὑπὲρ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὁπόταν δ' ἐφωρώμενοι κινδυνεύοιεν δίκην ὑποχεῖν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτὸ μαρτυρεῖν τὰ πάντα [d] ἐκτρέπειν. ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβεβήκει. τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ & θεὸν διαπεπραγμένος, [e] κα-

m Κηφολογίαι] Conf. infr. lib. 18. c. 8. §. 2. SPANH.

n Εἴ τι] Ἔτι εἰδεῖεν *L. B.*

o Τὰ αὐτοῦ,] Ita legi & distinxi, cum antea esset ad hunc modum, Ἀντιπάτρου μὴ διαθρασάμενοι τὸ αὐτοῦ σιγῇ &c. absque ulla interpunctione. *L. B.* διαθρᾶς ἀμύνοιθ αὐτὸς. *Vetus*: silentio prætereunda mandabant.

* *Qui accusare cœperunt, obnoxium,*] *Al.* qui in imperio erant.

p Τότε πάντα ἐξέφερον.] Verba illa uncis inclusa inserui non sine auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quod odio ineffabili adversus eum nitebantur: tunc omnia prodebant.* Quæ sane necessario postulat sensus, nisi οἱ κ ante ἀπλήστως deleamus.

q Οὐ τοσοῦτον] *L. B.* τοῦτο ὅτε τῇ. *Coccejus* τοῦτο ὐχ ὅτο.

r Επενόησεν κακιῶν] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) in *cæteris* ἐπενόησαν.

s Απηλλαγμένους] *L. B.* ἀπηλλαγμένοις.

t Καὶ καταβοὰς.] *L. B.* καταβοὰς.

v Πολλά ——— ἀγορεύόμενα,] Πολλὰ ἦν κ ἕτερα & διὰ πολλῶν οἷς μὴ παρήγγελτο εἰπεῖν κ' Ἀντίπατρον ἀγορεύόμενα *Busb.*

x Απερυθριᾶσαι,] Επερυθριᾶσαι *Vat.*

y Επὶ τὸ ἀντιλέγειν] Επ' ἀντιλέξῃ *Vat.* & *L. B.*

z Εκέλευσεν Αντίπατρον] Εκέλευσε τὸν Αντίπατρον *Busb.*

a Επ' ἀπολογίαν] Ita *Busb.* ἐπ' ἀπλογία, aut ἐπ' ἀπλογίᾳ in *Editis Aliisque.*

b Προσιὼν τὸ ὑπομαρτυρῆσαι] Προσιὼν *Vat.* τὸν Θεὸν ὑπικαλούμενον ὑπομαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν. *Zonar.*

c Οἷον ——— ἀφορμᾶσθαι,] Εἰ ἓν τοῦ εἶν τὸ πᾶσι τὸ & τὸ τυχὸν ἀφορμᾶσθαι in *Editis Aliisque.* εἰ ἓν & θεὸν τὸ πᾶσι & δυστυχάνειν ἀφορμᾶσθαι *Vat.* quam lectionem sequutus sum, nisi quod εἰ ἓν in οἷον mutarim, & ἀφορμᾶσθαι in ἀφορίσασθαι. *Epiphanius* vertit, *solent quippe universi, quibus justitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt dicere, sibi liberum arbitrium ex divinitate concessum: quando vero &c.* Fuit cum legerem, οἷον & θεὸν πᾶσι & δυστυχάνειν ὁ θηλάσαι. Legendum conjicit *Vir Doctus*, οἷον τὸ θεῖον πᾶσι & δυστυχάνειν ὁ φησάντες. HUDS. In *L. B.* ita totus locus concipitur: εἰχθρητὴ τῶν κακῶν εἶν & θεὸν τὸ πασὶ & τὸ τυχὸν (forsan pro & δυστυχὸν) ἀφορίσασθαι. In *Margine* ejus ita legitur, ἀμυνεῖσθαι & θεὸν & πᾶσι & δυστυχάνειν, quod ex glossa natum videtur. HAV.

d Εκτρέπειν.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐκτρέπειν in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* versione, *per invocationem ejus omnia testimonia conantur evertere.*

e Κα-

[e] κατειργάσης αὐτὸν παντάχοθεν τ̃ δίκης ἀποφεύγειν τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, [f] οἷς ἀπολύσωτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὖθις [g] ἐνεπαροίνῃ τῇ ἀρετῇ χ̃ θείᾳ, μαρτυρόμενος ὑπισχνήσων αὐτῷ, ὅπερ ἰσχύι τῇ ἐκείνου [h] πλεῖστον ἦν, εἰς μέσους [i] παράγειν ὅπου πλεῖ τῷ πατρὶ πρόσεστιν τολμᾶν οὐκ ἐλίπεν.

ζ'. Ὁ δὲ Οὔαρος, ἐπειδὴ πολλάκις ἀνακρίνων τ̃ Ἀντίπατρον, οὐδὲν εὐρίσκειν πλέον τ̃ ἀνακλήσεως τ̃ Θεοῦ, ὁρῶν ἀπέραντον ὂν τὸ γινόμενον, [k] ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνεγκεῖν, [l] ἵν' εἰδῇ τὴν πεῖραν αὐτῷ δυνάμιν. καὶ κομιζόντων τ̃ ὑπὸ θανάτου τῶν ἁλωκότων πίνειν κελευσάντων Οὔαρος, καὶ πραχθὲν ἔθανε. τότε δὲ ἐξαναστὰς ἀπὸ τ̃ συνεδρίου, καὶ τῇ ἑξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας· [m] ἅπερ δὴ ϵ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ αἱ διατρίβαι, διὰ τὸ Σύροις τὸν βασίλειον εἶναι. Ἡρῴδης δὲ πραχθὲν μὲν ἔδησε τ̃ υἱόν. ἄδηλοι δὲ τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὔαρος πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τί εἰπὼν ἀπεληλύθει. εἰκάζετο δὲ τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πράσσειν ὅπως πλεῖ τ̃ Ἀντίπατρον ἔπραξεν. δήσας δὲ αὐτὸν εἰς Ῥώμην ὡς Καίσαρα ἐκπέμπει γράμματα πλεῖ αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώσσης διδάξοντας τ̃ Καίσαρα τὴν κακίαν τοῦ [n] Ἀντιπάτρου. ἀλίσκεται δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ὑπόπτολη ὑπὸ Ἀντιφίλου πρὸς Ἀντίπατρον γεγραμμένη· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ αὐτὸς διέτριβε· καὶ λυθεῖσι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τάδε ἐδήλου. "Ἐπεμψά "σοι τὴν παρ' Ἀκμῆς ὑπόπτολην, μὴ φεισάμενός τ̃ "ἐμῆς ψυχῆς. οἶδα γὰρ ὅτι αὖθις κινδυνεύω ὑπὸ δύο "οἰκιῶν εἰ γνωσθείην. σὺ δὲ εὐτυχοίης πλεῖ τὸ πρᾶγμα." καὶ ἡ μὲν ὑπόπτολη τάδε ἐδήλου. ἐζήτει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ὑπόπτολήν. ὁ μὴν φανερά γε ἦν· καὶ ὁ τοῦ Ἀντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν παραλαβεῖν. ἀπορίας οὖν ἐχούσης τ̃ βασιλέα, τ̃ φίλων τις τ̃ τοῦ Ἡρῴδου θεώμενος ὑπερράμμενον τοῦ δούλου τ̃ ἐντὸς χιτῶνα, ἐνεδεδυκὼς γὰρ δύο, εἰκάσεν ἐντὸς [p] τ̃ ὑπαπτυχῆς κρύπτειν τὰ γράμματα. καὶ ἦν οὕτως. λαμβάνουσιν οὖν τὴν ὑπόπτολην, ἐγγεγραμμένα τε ἦν ἐν αὐτῇ τάδε. "ΑΚΜΗ ΑΝΤΙΠΑΤΡΩι. Ἔγραψα τῷ πατρί σου "οἵαν ἤθελες ὑπόπτολήν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τ̃ [q] πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν ὡς διὰ Σαλώμης ἔγραψα· ἦν ἀναγνούς, "οἶδ' ὅτι [r] τιμωρήσει Σαλώμην ὡς ὑπόπτολον." ἦν δὲ ἡ διὰ τ̃ Σαλώμης δοκοῦσα εἶναι πρὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπὸ Ἀντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τῷ Σαλώμης, ὅσα γοῦν ἡ Φάσηλος θέλοι [s] καταγορευομένη, λέξει δὲ σωέκδοτος αὐτῆς. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. "[t] ΑΚΜΗ ΒΑ- "ΣΙΛΕΙ ΗΡΩΔΗι. Ἐγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λαν- "θάνειν τ̃ κατ' σοῦ γινομένων, εὑροῦσα ὑπόπτολην Σαλώμης πρὸς "τὴν ἐμὴν κυρίαν κατ' σοῦ γεγραμμένην, ὑπεκινδύνως "ἐμαυτῇ, σοὶ δὲ ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, καὶ ἀπέστελά σοι. "παύσειν δὲ ἐκείνη ἔγραψε γήμασαν Συλλαίῳ θέλουσα. κα- "τάσχισον οὖν τὴν ὑπόπτολην ἵνα μὴ κἀγὼ τοῦ ζ̃ν κινδυνεύ- "σω." πρὸς δὲ αὐτὸν ἐγέγραπτο Ἀντίπατρον, [u] διασαφούσης ὅτι διακονουμένη κελεύσμασι τῇ ἐκείνου αὐτή τε γράψει πρὸς Ἡρῴδην, ὡς Σαλώμης ὑπόπτολος οὐπω πράσσουσαν ἐπιγομένης τὰ πάντα· καὶ ἀντίγραφον τ̃ ὡς πρὸς δέσποιναν τὴν αὐτῆς πεμφθείσης ὑπόπτολης ὑπὸ Σαλώμης ἀποπέμψαν αὐτῇ. [z] ἦν δὲ ἡ Ακμὴ, Ἰουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ἰουλίᾳ τῇ

ria omnia, tanquam è mundo ſublatum eſſet numen, perpetraſſet, ubi ſupplicii metu undique conſtringeretur plane deſtitutus juris præſidiis, quibus crimina dilueret, Dei iterum virtute petulanter abuſus eſt, eum conteſtans, ut ſuæ potentiæ acceptum tulerit quod adhuc ſuperſit, productis in medium quæ nullo puncto temporis intermiſſo facere auſus eſt pro patris incolumitate.

7. Tum Varus, cum crebris interrogationibus nihil ab Antipatro eliceret præter Dei invocationem, rem infinitam eſſe videns, venenum coram omnibus proferri juſſit, ut quænam ei vis ſupereſſet *è veſtigio* experiretur. Quod ubi allatum erat, Varique juſſu cuidam capitis damnato ut propinaretur datum, confeſtim exſtinctus eſt. Tunc ille ſurgit & è concilio diſcedit, & poſtridie Antiochiam proficiſcitur: ubi plurimum commorari ſolebat, quoniam id Syrorum palatium eſt. Herodes vero filium protinus vinculis aſtringendum curavit: neque vulgo ſciebatur, quid cum eo loquutus Varus fuiſſet, antequam diſcederet: multi tamen opinabantur ex ſententia illius acta eſſe quæcunque in Antipatrum admiſerat *Herodes*. Eo vincto, miſit de eo literas Romam ad Cæſarem, & una homines qui eum verbis de Antipatri malitia docerent. Per eos autem dies interceptæ ſunt literæ per Antiphilum ex Ægypto (ibi enim ille degebat) ad Antipatrum ſcriptæ: in quibus, à rege ſolutis, iſta continebantur. "Mitto tibi Acmes "literas, etiam cum vitæ meæ diſcrimine. noſti "enim mihi rurſus à duabus familiis imminere pe- "riculum, ſi deprehendor. Opto tibi in iſto ne- "gotio ſucceſſum." in hanc ſententiam ſcripta erat hæc epiſtola. Rex autem & alteram epiſtolam requirebat. Nuſquam tamen apparuit: & ſervus Antiphili, qui lectam attulerat, negabat ſe ullam præterea accepiſſe. Cum autem dubius hæreret rex, unus ex amicis ejus, animadverſa quadam futura in interiori ſervi tunica (nam duabus erat indutus) conjectavit in plicatura latere literas. atque ita erat. Epiſtolam igitur arripiunt, quæ *quidem* iſta ſcripta continebat. "ACME ANTI- "PATRO. Scripſi ad tuum patrem quales vo- "lebas literas, eique exemplum mitto fictarum "Salomes literarum ad Dominam meam, quibus "lectis ſcio ſumpturum de Salome tanquam inſi- "diatrice ſupplicium." Fuerant autem literæ hæ, quæ Salomes ad Acmes dominam eſſe videbantur, compoſitæ ab Antipatro Salomes nomine quantum ad ſenſum, ipſius vero Acmes verbis. Literæ autem ſic ſe habebant. "ACME REGI HE- "RODI. Ego dans operam ut nihil te lateat eo- "rum quæ contra te fiunt, nacta Salomes epiſto- "lam ad Dominam meam contra te ſcriptam, eam "mihi periculoſe ſed tibi utiliter exſcripſi, & tibi "miſi. Hanc illa ſcripſit volens nubere Syllæo. "Igitur literas conſcinde, ne ego de vita pericli- "ter." Ad ipſum autem Antipatrum ſcripta erat epiſtola, indicante *Acme* ſe mandatis ejus obſequutam eſſe, & ad Herodem ſcripſiſſe, quaſi Salome ei ut inſidiaretur omnia agere feſtinaret: inſuper & exemplar epiſtolæ ad Dominam ſuam à Salome miſſæ ad eam mittendum curaſſe. Erat autem hæc Acme Judæa genere, Juliæ Cæſaris uxoris ſerva: at-

Antipater in vincula conjectus.

Herodes legatos ad Cæſarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Herodem.

[e] Κατειργάσης] Ita lego (Legit quoque ita *Coccejus*) κατηργάσης in *libris* tam *Editis* quam *MSS.*

[f] Οἷς ἀπολύσαιτο] Οις τα ἐγκεκλημμένα λυθεῖεν ἐπαρσίνῃ τῇ ἀρετῇ *Vat.*

[g] Ἐνεπαρσίνῃ] *L. B.* ἐνεπαρώνει.

[h] Πλεῖστόν ἦν.] *L. B.* πλεῖστον.

[i] Παραγαγὼν] Παραγαγόντος *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[k] Ἐκέλευσε τὸ φάρμακον] Conf. ἀλῶσ. lib. 1. c. 32. §. 5. SPANH.

[l] Ἵν' εἰδῇ τὴν πεῖραν αὐτῷ δύναμιν.] Ἵν' εἰδῇ τὴν π. *Vat.*

[m] Οὗπερ δὴ] Ηπερ δὴ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ διατριβαὶ *Vat.*

[n] Ἀντιπάτρου. ἁλίσκε-] Inter Ἀντιπάτρου & ἁλίσκε-] verba illa καὶ Καισονίου γνώμην τὴν (τῇ *L. B.*) Καίσαρος posita habet *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* nullo plane ſenſu.

[o] Οἰκιῶν] *L. B.* οἰκείων.

[p] Τ̃ ὑπαπτυχῆς] Vel ὑπὸ πτυχῆς & ita *Edit. Baſil.* SPANH.

[q] Πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν] *Liviam* nempe, cujus ſerva aut Liberta Acme, uti mox infra. SPANH.

[r] Τιμωρήσει] *L. B.* τιμωρήσαιτο.

[s] Ὑπαγορευομένη,] Ὑπηγορευμένη *Vat.*

[t] Ακμὴ βασιλεῖ Ηρῴδῃ.] Nota in ſalutando *Acmes* nomen ipſi præponi nomini Regio. REL.

[u] Τὴν ἐμὴν κυρίαν] Conf. mox ſupra. SPANH.

[x] Καὶ ὑπέσκλά σοι.] Καὶ ὑπέσκλά σοι *Vat.*

[y] Διασαφούσης] Eſt qui malit Διασαφήσουσαν.

[z] Ην —— γυναικί·] Conf. mox ſuprà. SPANH.

atque ista faciebat in Antipatri gratiam, qui eam grandi pecunia corruperat, ut ipsum adjuvaret in nece maturanda patri amitæque.

Herodis in Antipatrum odium.

8. Herodes autem, singulari Antipatri malitia stupefactus, impetu ferebatur ad ipsum è vestigio tollendum, ut magnarum rerum turbatorem, & qui non sibi solum sed & sorori insidias struxerat, domumque Cæsaris corruperat. Quin & ipsum incitabat Salome, quæ pectus plangeret, teque occidi juberet; siquod argumentum istis de rebus fide dignum contra se afferri possit. Itaque Herodes filium evocavit & interrogavit, jussitque ut sine ulla dissimulatione diceret, si quid contra haberet. Illo autem *ad hæc* obmutescente, petiit ab eo *Herodes*, ut, postquam undequaque malus reperiretur, saltem suos in his sceleribus *socios* & adjutores sine mora nominaret. Ille vero Antiphilum omnium auctorem esse dicebat, neque quenquam alium indigitabat. Tum Herodes valde dolens, festinavit Romam mittere filium ad Cæsarem, pœnas daturum scelerum quæ mente agitaverat. Deinde veritus ne amicorum ope periculo eximeretur, cum in custodia, ut antea, habuit: iterumque legatos misit ad Cæsarem & literas ad filium accusandum, indiciaque eorum quæ Acme ad illius maleficia contulerat, adjunctis literarum, *quæ supra posita sunt*, exemplaribus.

Legatos literasque de eo Romam mittit.

Καίσαρ@· γυναικί· καὶ ἔπεισαν τοῦτο Φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, ὠνηθεῖσι ὑπ' αὐτοῦ, μεγάλῃ δόσει χρημάτων, συγκακουργεῖν [a] κατὰ γε [b] τοῦ πατρὸς καὶ τῆς [c] πεθιδ@·.

η'. Ἡρῴδης δ', ἐκπλαγεὶς μεγέθει τῆς Ἀντιπάτρου κακίας, ὥρμησε μὲν καὶ φθάσχρημα αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κύκηθρον μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐπιβεβουλευκότα, καὶ [d] Καίσαρ@· διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. ἐξώτρυνε δ' αὐτὸν καὶ ἡ Σαλώμη, [e] στερνοτυπουμένη, καὶ κελεύειν αὐτὸν κελεύσαι, εἴ τιν@· ἐπὶ τοιοῦσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων οἷά τε παρέχειν ψήφοιτο. Ἡρῴδης δ' μεταπέμψας, ἀνέκρινε τὸν υἱόν, κελεύων εἴ τι αὐτιφέρειν ἔχοι, λέγειν μηδὲν ὑποδεδοικότα. ἐπεὶ δ' ἀφασὴς ἦν, ἤρετο αὐτὸν, [f] ἐπειδὴ πανταχῇ περφώρατο πονηρὸς ὤν, τοὺς γοῦν [g] συγκακουργήσαντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλῆσαι [h] κατιπεῖν. ὁ δ' Ἀντιφίλῳ τοῦτο πάντων αἴτιον ἀνετίθη, ἕτερον δ' οὐδένα περιτίθη. Ἡρῴδης δ' θυμαλγῶν ὥρμησεν μὲν πέμπειν ἐπὶ Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λόγον ὑφέξοντα τῶν ἐπὶ τοῖσδε [i] βουλευμάτων. ἔπειτα δείσας [k] μὴ ἡ βοηθεία τῶν φίλων [l] εὐμήχανον τοῦ κινδύνου ἀφορμὴν διαφυγῆς, αὐτὸν μὲν δέσμιον ὡς καὶ πρότερον ἐφύλαττεν· αὖθις δ' [m] πέμπει ἐκέπεμψε καὶ γράμματα [n] ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱοῦ, ὅπερ καὶ Ἀκμὴ συγκακουργήσειν αὐτῷ, καὶ ἀντιγραφὰς τῶν ἐπιβουλῶν.

VIII. CAP VI.

De Herodis morbo, motaque ob eam causam seditione: & quomodo puniti erant seditiosi

ΚΕΦ. ς'.

Περὶ τῆς Ἡρῴδου νόσου καὶ στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι' αὐτὸν· καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν.

Herodes morbo correptus testamentum condit.

INterea, dum legati jam ante edocti quid responderent ad interrogata, & literas secum ferentes, Romam properabant, rex in morbum lapsus, testamentum fecit, in quo filiorum suorum natu minimo regnum dabat, ob odium quo tum Archelaum & Philippum ob Antipatri calumnias prosequebatur; Cæsarique mille talenta donabat, & Juliæ Cæsaris uxori & Cæsaris filiis & amicis & libertis quingenta. Filiis præterea suis pecuniam & pensiones & agros distribuebat, itemque nepotibus suis: Salomen etiam sororem suam valde locupletabat, quod in omnibus summam ei benevolentiam præstiterit, & nusquam aliquid adversus cum moliri ausa fuerit. Cumque *ex eo morbo* convaliturum se non speraret, quippe jam septuaginta circiter annos natus, *mirum in modum* efferatus est, & ex ira & acerbitate omnia stomachabatur; eoque præcipue nomine, quod contemni se gentemque suo malo delectari putabat. accedit quod exstiterunt quidam è maxime popularibus, qui in eum etiam consurrexerunt ob hujusmodi causam.

Herodis in senio amarulentia.

Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις [m] ἐπὶ τὴν Ῥώμης [n] ἐπήγοντο, ὁπόσα τε ἀνακρινομένους δεῖσαι λέγειν [o] προδιδαχθέντες, καὶ τὰ γράμματα φέροντες. εἰς νόσον δ' ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν [p] διαθήκας γράφει, [q] τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν διδοὺς, μετὰ [r] τοὺς περὶ τὸν Ἀρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν, Καίσαρί τε [s] τάλαντα χίλια, καὶ γυναικὶ Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρ@· καὶ τέκνοις καὶ φίλοις [t] καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρ@· πεντακόσια. ἔνεμε δ' καὶ τοῖς υἱέσι χρήματα καὶ προσόδους καὶ ἀγρούς, καὶ υἱέσι τοῖς ἐκείνων· Σαλώμῃ τε ἐπὶ μέγα [u] ἐπλούτιζεν τὸν ἀδελφὸν, [x] εὔνουν τε ἐν πᾶσι τοῖς αὐτὸν διαμεμενηκῶν, καὶ μηδαμόθι θρασυνομένῳ κακουργεῖν. ἀπεγνωκὼς δ' προϊόντι, [y] καὶ γὰρ ἦν ἔτ@· ἑβδομηκοστὸν [z] ἐξηγρίωσεν ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ καὶ πικρίᾳ [a] εἰς πάντα χρώμεν@·· αἴτιον δ' ἦν δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἡδονὴ τοῖς τύχοις αὐτὸ τὸ ἔθν@· φέρειν. ἄλλως τε ἐπιδή τινες [b] δημοτικωτέρων ἀνθρώπων καὶ ἐπανέστησαν αὐτῷ διὰ τοιαύτην αἰτίαν.

Judas & Matthias in Herodem conjurant.

2. Erant Judas Sariphæi & Matthias Marga-

β'. Ἦν [c] Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ [d] Μαργα-

---

a Καίτοί γε τοῦ πατρὸς] Καίτοι τε τοῦ π. *Vat.*

b Τιτθιδ@·.] *L. B.* τηθιδ@·.

c Στεργοτυπουμένη,] Στεργοτυπομένη *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

d Ἐπειδὴ πανταχοῦ] Ἐπειδὲ τὰ πάντα πανταχοῦ *Vat.*

e Συγκακουργήσαντας] Κακουργήσαντας *Vat.*

f Κατειπεῖν.] Ἀνειπεῖν *Vat.*

g Βουλευμάτων.] Βεβουλευμένων *Busb.*

h Μὴ ἡ βοηθεία] Illud κ' ex *L. B.* adjicitur. HAV.

i Εὐμήχανον τοῦ κινδύνου] Εὐμήχανοι τῶν κινδύνων ἀφορμὰς *Busb.*

k Πρόσθεσις ἐξέπεμψε] Προσέθεσαν *Vat.*

l Ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱοῦ,] Ἐπὶ κατηγορίᾳ *Vat.*

m Ἐπὶ τὴν Ῥώμης] Ἐπὶ τὸν Ῥώμης *Busb.*

n Ἐπήγοντο,] Ita *Gall.* ἀπήγοντο *Busb.* (& ita legi vult *Ibbetsonus* & *Coccejus*) ὑπήγοντο in *Editis Aliisque.*

o Προδιδαχθέντες,] Sic lego, προδεδιδαχθέντες in *Libris* tam *Editis* quam *MSS.*

p Διαθήκας γράφει,] Conf. inf. c. 9. §. 4. & alibi. lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH

q Τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν] Conf. alibi. lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

r Τῷ περὶ τὸν Ἀρχέλαον] Ita lego cum *Zonara.* Μετὰ τοὺς περὶ τὸν Ἀρχ. *Busb.* μετὰ τότε περὶ in *Editis.*

s Τάλαντα χίλια,] Ταλάντων χιλίων (χρήματα ταλάντων χιλίων *L. B.*) & mox πεντακοσίων *Vat. L. B.* & *Busb.*

t Καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρ@· πεντακόσια.] Καὶ ἀπελευθέροις περὶ πεντακόσια in lib. 1. *de Bello Jud.*

u Ἐπλούτιζεν τὸν ἀδελφὸν,] Sic *Vat.* & *Busb.* ἐπλούτιζε *L. B.* ἐπλούτισεν in *ceteris.*

x Εὔνουν τε ὢν πᾶσι] Εὔνουν τε αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι διαμ. *Vat.*

y Καὶ γὰρ ἦν ἔτ@·] Καὶ γὰρ ἦν ἔτ@· ἑβδομήκοντα ἐνιαυτῶν legendum esse contendit *S. Petitus* in *Animadversionibus ineditis*, Tom. 1. p. 524. ut & supra (lib. 14. c. 9. §. 2.) νέα παθήματα ὄντι, ις'. γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει κόνα ἔτη.

z Ἐξηγρίωσεν] Ita in *plerisque libris.* ἐξηγρίωτο (*Coccejus*, nam inferius quoque ἐξαγριώσας) *Busb.* & *Zonar.* ἐξηγρίωσε) *L. B.*

a Εἰς πάντα χρώμενον·] Mallem εἰς πάντας χρ.

b Δημοτικωτέρων ἀνθρώπων] Ita *Busb.* δημοτικώτερον *Vat.* δημοτικωτέρων in *Editis Aliisque.*

c Ἰούδας ὁ Σαριφαίου,] In *lib. 1. de B. J.* Ἰούδας τις υἱὸς Σεπφοραίου, καὶ Ματθίας Μαργαλώθ in *Marg. L. B.* Σαπφοραίου. HUDS. Conf. alibi. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Μαρ-

γαλώθρ Ιεδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ' ὅς τινας [c] τ πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ σφόδρα φιλεῖς διὰ παιδείαν [f] τ νεωτέρων· ὁσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες [g] οἷς σφόδρα σπουδῆς [h] ἐπετηδευεν. οἱ τε δυοῖν νούμενοι τ βασιλέως τὴν νόσον θεραπεύειν ἄπορον ὄσων, ἐξῆραν τὸ νεώτερον, ὡς ὁπόσα [i] παρὰ τ νόμον τ πατρίων κατασκεύασο ἔργα ὑπὸ τ βασιλέως, τότε [k] καθελόντες εὐσεβείας ἀγωνίσματα διὰ τ νόμων φέρεσθαι. καὶ γὰρ δὴ διὰ τὴν τόλμαν [l] αὐτῶν, παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, τ ποιήσεως, τότε ἄλλα αὖτε σωτυχεῖν οἷς διὰ τὸ εἰωθὸς τ ἀνθρώπων [m] διετρίβη, καὶ δὴ καὶ τὴν νόσον. ἦν γὰρ τῷ Ηρώδῃ πρὸ πραγματωθέντα διὰ τ νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τ Ιούδαν καὶ Ματθίαν. [n] κατεσκεύακε γὰρ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τ πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτελὲς, [o] ἀετὸν χρύσεον μέγαν. κωλύει γὰρ ὁ νόμος εἰκόνων τι ἀνατιθέναι ὑπονοεῖν καί τινων ζώων ἀναθέσεις ὑπιτηδεύεσθαι τοῖς βιοῦσι κατ' αὐτὸν [p] σεσημασμένοις. " [q] ὥστε σκέλλον οἱ σοφισταὶ τ "ἀετὸν καταπατᾶν· [r] καὶ γὰρ εἴ τις ἂν ἡσυχῇ κίνδυνος "[s] τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ, πολὺ τ ἐν τῷ ζῆν ἡδο- "νῆς λυσιτελέστερον φαίνεσθαι τὴν [t] σεσημασμένην ἀρε- "τὴν ὑπ' αὐτῶν, τοῖς ὑπὲρ σωτηρίας καὶ φυλακῆς τοῦ "πατρίου [v] μελλήσουσι πλοῦτον, διὰ τὸ αἰώνιον [x] τοῦ "ἐπαινεῖσθαι φήμην καταγκαζομένους, ἔν τε τοῖς γοῦν "ἐπαινεθήσεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημόνευτον κα- "ταλιπεῖν τ βίον. [z] καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμέ- "νοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὥστε καλῶς ἔχειν "τοῖς ἀρετῆς [a] ὀρεγομένοις τὸ κατεψηφισμένον [b] αὐτῶν "μετ' ἐπαίνων καὶ τιμῶν δεχομένους ἀπέναι τοῦ βίου. "[c] φέρειν δὲ κόφισιν πολλῷ τὸ ὑπὲ καλοῖς ἔργοις, ὧν "μνησθῆναι τ κίνδυνον εἶναι, πλοῦτον, καὶ ἅμα ἡέσι τοῖς "αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενοῦς καταλειποιντο ἄνδρες ἢ "γυναῖκες, καὶ τοσόνδε πεποιῆσθαι ὄφελος εὐκλείᾳ τῇ "ἀπ' αὐτῶν.

γ'. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῆραν τοὺς νέους. ἀφικνεῖται δὲ λόγος εἰς αὐτοὺς πιθανὰν [d] φεύζων τ βασιλέα, καὶ [e] συνέπεσε τοῖς σοφισταῖς. καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατάσπων τε, καὶ πελέκεσιν [f] ἐξέκοψαν τ ἀετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. καὶ ὁ στρατηγὸς τῦ βασιλέως, ἀγγέλλεται γὰρ ἡ ὑπόνοια πρὸς αὐτὸν, ὑπὸ μείζονος διανοίας ἢ ἐπέσπετο ὑπολαβὼν, ἄνεισι χεῖρα πολλὴν [g] ἀγόμενος, ὁπόσοι ἀνθέξοιεν τῷ πλήθει τ πρωμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· [h] ὑπιπτόντων τε μὴ προσδεχομένοις, ἀλλ' οἵᾳ ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἁμαρτεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ ὑπόντος προανεσκοπημένοις, τῶν τε νέων σὺν ἐλάσσοσι παραφανεῖσι ἀνδρῶν, οἳ ῥᾳδίως

lothi F. Judæorum eloquentissimi & legis patriæ interpretes præstantissimi, virique populo charissimi, quoniam juventutem docerent. qui enim virtuti comparandæ studebant, eos quotidie frequentabant. Hi *duo*, audientes regis morbum esse insanabilem, concitarunt juventutem, ut, sublatis operibus quæcunque à rege præter patriam consuetudinem facta fuissent, certaminis pro pietate præmia ex legibus ferrent. nam propter audaciam ipsius, & eorum effectionem, quæ lex vetabat, cum alia ei contigisse, quibus præter communem hominum morum vexatus fuerat, tum etiam hunc morbum. quippe nonnulla ab Herode contra legem fabricata fuerant, quæ ei crimini dabant Judas & Matthias. Fecerat enim rex & super majorem portam templi dedicaverat ingentem & magni pretii aquilam ex auro. Lege autem vetitum est iis, qui volunt ex ejus institutis vitam agere, vel quidquam cogitare de imaginibus erigendis, operamve dare animantium simulachris consecrandis. Atque adeo dictitabant illi magistri aquilam istam deturbandam esse: "quod si cui ejusmodi immine- "at periculum ut morti devoveatur, bonum ea ex "re propositum illis, qui pro legibus patriis con- "servandis tuendisque morituri sunt, longe magis "è re sua esse videri quam voluptatem ex vitæ u- "sura percipiendam, eo quod sempiterna sibi lau- "de comparata vitam relicturi sint, præsenti se- "culo celebrandam, futurisque in omne ævum "memorandam. Et quidem iis, qui sine periculo "vitam agunt, non effugiendam esse mortis cala- "mitatem, proinde recte facturos, qui virtutis de- "siderio tenentur, si, quod fors tulerit cum laude "& gloria amplectentes, diem obierint supremum. "quippe magnum *sortis* levamen, præclaris operi- "bus, ad quæ provocant pericula, immori, ut ex "gloria illorum ad filios redundet utilitas, ejusque "in partem tota cognatio tam viri quam feminæ "veniant.

Juventutem concitant ad ea tollenda quæ rex contra Moysis legem fecerat.

3. Dum illi his & aliis sermonibus juventutem incitant, nunciatur obiisse regem. id quod plurimum adjuvabat *istos* magistros. Itaque illi meridie aquilam demolitum eunt, atque eam securibus discindunt, spectantibus multis qui in templo morabantur. Hoc ubi regis prætori nunciatum est, is, suspicatus majorem aliquam rem, quam revera esset, tentari, eò cum magna manu proficiscitur, satis valida ad multitudinis impetum repellendum, quæ *tum* id agebat ut tolleretur quod rex dedicaverat: cumque inopinantes aggressus esset, (quales plerumque solet esse vulgus ad audendum aliquid magis opinione temere præsumpta quam tuta rerum provisione adductum) & incompositos *adortus*, quique nihil quod in rem suam esset animo pro-

Aquila aurea dejicitur.

Prætor regis milites ducit in conjuratores.

---

d Μαγαλώθρ] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH. *L. B.* in *Marg.* Μαγάλω.

e Τῶν πατρίων ἐξηγητὰς νόμων,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

f Τῶ νεωτέρω·] Τῶν νεωτέρων *Busb.* utraque lectio ferri potest

g Οἷς σφοδροῖς ἀρετῆς] Infra §. 6. σφοδρότης ἀρετῆς. SPANH.

h Επιτηδεύεν.] *L. B.* ἐπετετήδευν.

i Παρὰ τ νόμον] Παρὰ νόμον τ πατρίων *Busb.*

k Καθελόντες] Καθελόντας *Busb.*

l Αὐτῶν,] Nisi sic distinguatur post αὐτῶν & νόμος; legendum, ut me monuit *Vir doctus*, αὐτῶν παρ' ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος τ Μωϋσέως. αὐτῷ καὶ τ &c. scribit *Casaub.*

m Διετρίβη,] *L. B.* in *Marg.* συνέβη.

n Κατεσκεύακε] Κατεσκεύακε γὰρ ὁ βασ. *Busb.*

o Αἰῶν —— σεσημασμένους.] Imagines erigere aut animantium effigies consecrare, vetitum Judæis. *Rufinus.* Prohibet autem Lex imaginum elevationes vel animalium propositiones constituere. *Vid.* de Animalium effigie ad cultum prohibita supr. lib. 3. c. 5. §. 5. μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιήσασθαι σεβασμοῦ· & Lev. xxvi. 1. Philo: περὶ Γιγ. p. 196. Conf. & ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

p Προσημασμένους.] Ita *Busb.* σεσημασμένους in *Editis Aliisque.*

q Ωστε ἐκέλευον] Ωστε ἐκέλλον *Vat.*

r Καὶ γὰρ εἴ τις ἂν ἡσυχῇ κίνδυνος] Ηγαρ τις κίνδυνος διὰ τοῦτο ἡσυχῇ *Zonar.*

s Τῷ εἰς θάνατον ἀνακειμένῳ,] Τῷ αὐτὸν καταπατάσαι *Busb. HUDS. L. B.* ἢ ἐ. θ. ἀνακειμένων. neque forsan pejus, ut significet quoddam periculum agnatum iis, quæ cum morte solent esse conjuncta. HAV.

t Περισεσημασμένην ἀρετὴν] Περισεσημασμένων *Vat.*

v Μελλήσουσι τελευτῶν,] Μέλλουσι *Busb.*

x Τῦ ἐπαινεῖσθαι φήμην] Illud ἔ ὲ *Cod. Vat.*

y Καταλιπεῖν τ βίον.] Ita *Vat.* καταλιπεῖν τὸ κλέος in *cæteris.*

z Καίτοιγε τοῖς ἀκινδύνως] Paulo aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui vertit, *Nam etiamsi quisquam sine periculo valeat aliquando præclarum opus efficere, post paululum tamen venturam mortem naturæ lege non valebit effugere. Proinde pulchrum est his &c.*

a Ορεγομένοις] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

b Αὐτῶν] Αὐτῷ *Vat.*

c Φέρειν κόφισιν πολλῷ] Φέρει *Vat.* Φέρειν δὲ *Bas.*

d Φεύζων τ βασιλέα,] Vocem Φεύζων omittit *Busb.* & commode abesse potest.

e Συνέπεσε τοῖς σοφισταῖς.] Qui Sophistis illis admodum suffragatus sit. *Rufinus.* SPANH.

f Εξέκοψαν τ ἀετὸν,] Εξέκοπτον *Busb.* ἐξῆραν *Vat.* & *Josephus* ipse l. 1. de *Bello Jud.*

g Αγόμενος,] Επαγόμενος *Busb.*

h Επιπεσόντων τε] Ita *Vat.* & *Busb.* ἐπιπεσὼν μὴ σχ. in *cæteris.*

Judas & Matthias cum aliis ad Herodem perducti.

proſpexerant, juvenes ad quadraginta, qui reliquis fuga dilapſis eum animoſe exſpectarant, comprehendit, factique ſuaſores duceſque Judam & Matthiam, qui ſibi dedecori eſſe putarunt ad adventum ejus recedere; eoſque ad regem perduxit. Quos, cum rex, poſtquam ad eum venerant, interrogaſſet, an quod ipſe donaſſet, id dejicere auſi fuiſſent? "At nos, *inquiunt*, de iis quæ deliberata

Seſe arroganius excuſant.

"erant deliberavimus, & quod factum erat id fe-"cimus, atque ut viros bonos forteſque decuit. "Nam & iis ſuccurrimus quæ Dei honori ſacrata "ſunt, & de lege ex ejus auditione ſoliciti eſſe di-"dicimus. nihilque mirum ſi ſervatu digniora cre-"dimus juſſis tuis ea quæ Moyſes Deo docente & "ſuggerente ſcripta reliquit. nobiſque volupe erit "mortem, etiam quovis ſupplicio exacerbatam, "obire, ut qui conſcii erimus nos cum ea con-"greſſuros, non ob maleficia, ſed ob pietatis amo-"rem." Atque in iſtis quidem illi omnes conſentiebant, audacia verbis reſpondente adhibita, qua animati facinus aggredi non dubitarunt. Rex au-

Vinčli Hierichuntem mittuntur.

tem, ubi eos colligaverat, Hierichuntem nuncios miſit, Judæorum primores eò accerſens. Cumque illi convenifſent, concione advocata in ipſum theatrum, *is* in lectica jacens, quoniam ſtare non poſ-

De illis queritur Herodes ad Judæorum primores.

ſet, "enumerabat quot & quamdiu eorum cauſa "labores pertuliſſet, utque templum magnis ſuis "ſumptibus exſtruxiſſet, cum Aſamonæi nati cen-"tum viginti quinque annis (quibus regnaſſent) "nullum unquam tale opus ad Dei honorem fa-"cere potuiſſent. idque ſe ornaſſe *adjiciebat* præ-"cellentibus donariis, pro quibus ſe etiam poſt "mortem celebratum & collaudatum iri ſperaſſet. "Hic vero clamare cœpit, eos ne vivente quidem "illo à contumeliis abſtinere, quin luce palam au-"dere ſuis donariis manus admoliri, eaque detur-"bare, per ſimulationem eum contumelia afficien-"di, ſed reipſa (ſi res diligenter perpenderetur) "id eſſe ſacrilegium.

4. Illi vero ejus crudelitatis metu, ne forte, efferatus in ipſos, vindictam exigeret, negarunt id factum de ſua ſententia, ac *ſibi* videri facinus vindicandum. Atque ille in alios ſatis leniter ſe geſſit,

Jozarus pontifex ſuffectus in locum Matthiæ.

ſed Matthiam pontificatus honore, ut earum rerum nonnulla ex parte auctorem, abdicavit, & Jozarum uxoris ejuſdem *Matthiæ* fratrem pontificem creavit. Hujus Matthiæ pontificatu accidit, ut alius crearetur pontifex, in unam *duntaxat* diem, qua Judæi *ſolenne* jejunium agebant, ob hujuſmodi cauſam. Is Matthias, munere ſacerdotali fun-

Joſephus creatur pontifex in unam diem.

gens, ea nocte, quæ jejunii diem anteceſſit, viſus eſt ſibi ſecundum quietem rem habere cum mu-

ἔμενον ἐπιόντα εἰς φυγὴν ϗ λοιπὸν πλῆθος καταπτήσσον, συλλαμβάνει, ϗ τοὺς εἰσηγητὰς τῆς πλημμελείας Ἰούδαν ϗ Ματθίαν, ἄδοξον ἡγεμένους τὴν χωρεῖν τὴν ἐφοδον αὐτοῦ, [i] ϗ ἀνηγαγετο ἐπὶ τὸ βασιλέα. ἐρομένου δ' ἐπὶ αφίκοντο ἐπ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως, [k] εἰ τολμήσαιεν αὐτοῦ τὸ ἀναθημα καθελεῖν; "ἀλλὰ ϗ πεφρονήκαμέν γε ἡμῖν τὰ φρονηθέντα, "[l] ϗ πέπραχται τὰ πεπραγμένα, μετ' ἀρετῆς ἀνδράσι "[m] πρεπωδεστάτης. τοῦ τε γὰρ θείᾳ τῇ ἀξιώσει πεπιστευ-"μένα βεβοηθήκαμεν ὑφ' ἡμῶν, [n] ϗ τοῦ νόμου τῇ ἀκροάσει "[o] πεφρουτίσμεθα. θαυμαστὸν τε οὐδὲν εἰ τῶν δογμάτων "ἀξιωτέρους [p] τετηρήκαμεν [q] ἡγησάμεθα [r] τοὺς νόμους, οὓς Μωϋ-"σῆς ὑποθερεύσας ϗ διδαχῇ τοῦ Θεοῦ γραψάμενος κα-"τέλιπεν. ἡδονῇ τε τὸ θανατον οἰσόμεν, ϗ πυρείαν ἐπ' ἐμοὶ πο-"νᾶν ἐπιβάλοις, μὴ τὸ μὴ ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις ἀλλὰ φι-"λίᾳ τοῦ εὐσεβοῦς [s] μέλλειν σωτείσεσθαι τὸ ἐφομιλῆσαι αὐ-"τῷ." ϗ οἱ μὲν πάντα πάντες ἔλεγον, οὐδὲν ἐλλιπεστέ-ρα τῇ τόλμῃ τοῦ λόγου χρώμενοι, ἢ θαρσήσαντες τὸ ἔργον πρᾶξαι οὐκ [t] ἀπετράποντο. [v] βασιλεὺς δ' αὐτοὺς κατα-δήσας, ἐξέπεμψεν εἰς Ιεριχοῦντα, καλέσας Ιουδαίων τοὺς ἐν τέλει. ϗ θορυβουμένων, ἐξεκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον ὂν κλινιδίῳ κείμενος, ἀδυναμίᾳ τοῦ ϛῆναι, "τὸ [x] ἀγωνιῶν τε ἐφ' ὅσον [y] αἴτιοι ἦσαν ἐπ' αὐτοὺς γεγο-"νῶσι. ἀνηριθμεῖτο, ϗ τοῦ ναοῦ τοῦ κατασκευῇ ὡς μεγά-"λοις τέλεσι τοῖς αὐτοῦ χρήμασι, μὴ [z] δυνηθέντων ἕτερον "ἑκάτον εἰκοσιπέντε τῶν Ασαμωναίου ἐν οἷς ἐβασίλευον πιόν-"δέ τι ὂν τιμῇ πράξαι τοῦ Θεοῦ. κοσμῆσαι δ' ϗ ἀναθή-"μασιν ἀξιολόγοις, [a] ἀνθ' ὧν ἐλπίδα μὲν αὐτῷ χρῆναι [b] κἂν μὴ θανάτου καταλελεῖφθαι μνήμην τε αὐτοῦ ϗ "εὐκλειαν. κατεβόα τε ἤδη, διότι μηδὲ ζῶντα ὑβρίζειν "ἐπόχοιντο εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἡμέρας τε ϗ ἐν ὄψει τῆ "πλήθους ὕβρει χρωμένους ἅψασθαι τοῦ ναοῦ αὐτοῦ [c] ἀνα-"κειμένων, ϗ καθαιρήσειν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτὸν, ἀληθείᾳ δ' εἴ τις [d] ἐξεπίζοι τὸ γεγονὸς "ἱεροστολοῦντας.

δ'. Οἱ δ' ἀπὸ τοῦ ὠμότητος αὐτοῦ μὴ δή ϗ κατ' αὐτῶν ἐξαγριώσας εἰσπράξοιτο τιμωρίαν, οὔτε γνώμῃ ἔφασαν αὐτὰ πεπράχθαι τῇ αὐτῶν, φαίνεσθαί τε αὐτοῖς οὐκ ἀπλλαγμένα κηλάσεως αὐτὰ εἶναι. ὁ δ' τοῖς μὲν ἄλλοις πρᾳότερος ἔχεν, Ματθίαν δὲ τὸν ἀρχιερέα παύσας ἱερᾶσθαι ὡς αἴτιον τοῦ μέρους τούτων γεγονότα, [e] καθίστα Ἰώζαρον ἀρχιερέα, ἀδελφὸν γυναικὸς τοῦ αὐτοῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ [f] Ματθίου τούτου ἱερωμένου, συμβαίνει ϗ ἕτερον ἀρχιερέα καταστῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν διὰ Ιουδαίοις νηστείαν ἄγουσιν. αἰτία δὲ ἐστιν ἥδε. ὁ Ματθίας ἱερωμένῳ, ἐν νυκτὶ τῇ Φερούσῃ εἰς ἡμέραν ἡ ἡ νηστεία ἐνίστατο, ἔδοξεν [g] ἐν ὀνείρῳ

i Καὶ ἀνεγάγετο] Καὶ ἀπήγαγον *Vat.* & *Busb.* κατήγαγε in *lib.* 1. *de B. J.*

k Εἰ τολμήσειαν] Εἰ ἐτόλμησαν *Zonar.*

l Καὶ π. πεπραγ.] τὰ πεπραγμένα, Καὶ οἱ ἄνδρες, πέπραχθ', οἷον, ϗ θαυμάζειν ὡς χρὴ &c. *Zonar.*

m Πρεπωδεστάτης.] Πρεπωδέστατος *Gen.* Vel πρεπωδ. SPANH.

n Καὶ τ' νόμου] Καὶ τ' νόμου τε ἀκριβῶς τὸ σῶφρον. Θαυμ. *Vat.*

o Πεφρονήσμεθα.] *L. B.* in *Marg.* πεφρονήσμενα.

p Τετηρήκαμεν] *Al.* τετηρήκαμεν.

q Ηγησάμεθα] Ita lego cum *Cod. Vat.* ἡγήμεθα *Baſ.* ἡγέμεθα *Gen.* & *Lugd. Bat.*

r Τοὺς νόμους,] Illud τοὺς è *Cod. Busb.*

s Μέλλειν συνείσεσθαι] Ita cum *Cod. Vat.* qui mox habet ἐπομιλῆσαι. Locum hunc corruptum eſſe ſuſpicor. nec ad eum ſanandum quidquam confert *Epiphanius*, qui vertit, *non enim pro injuſto facinore ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt.*

t Απετράποντο.] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀπεπεράποντο in *cæteris.*

v Βασιλεὺς] Βασιλεὺς τε αὐτοὺς καταδήσας μετέπεμψεν εἰς Ιερεχοῦντα Ιουδαίων τοὺς ἐν τέλει. ϗ θορυβουμένων ἐξεκλησίαζεν εἰς τὸ *Vat.* βασιλεὺς δ' δήσας αὐτοὺς, ἐξέπεμψεν εἰς Ιερεχοῦντα, ϗ καλέσας *Busb.*

x Αγωνιῶν τε] Εὐποιῶν *Busb.* & *Zonar.*

y Αἴτιοι] *L. B.* ὃν τινες.

z Δυνηθέντων] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* δυνηθέντες in *Editis Aliiſque.*

a Ανθ' ὧν ἐλπίδα] Ανθ' ὧν ἐλπίδα χρείας αὐτῷ ϗ μὴ θάνατον *Busb.*

b Κἂν μὴ θάνατον] Κἂν μεθ' ὃ θάνοι *Vat.* quod & voluit *L. B.* in quo exſtat μεθοθάνοι.

c Ανακειμένων,] Ανακειμένων ϗ καθαιρήσειν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτὸν, *Vat.* ἀνατεθειμένων ϗ καθαιρεῖν ὑβρίζοντας τε ποιήσασθαι *Busb.*

d Εξεπίζοι τὸ γεγονὸς] Sic *Busb* ἐξεπίζοι τὸ γεγονὸς in *reliquis.* Forſan tamen legendum, ἀληθείᾳ δ' εἴ τις ἐξεπίζοι τὸ γεγονὸς.

e Καθίστα Ιώζαρον] Καθίστα *Busb.*

f Ματθίου] De Joſepho Matthiæ ſuffecto, nocturnam pollutionem paſſo, vide *Aliſſ. tom.* I. 1. Hujus etiam rei exſtat memoria in *Talm. Hieroſ. Horaijoth tom.* fol. 47. col 4.

g Εν ὀνείρῳ] Hæc adverſa videntur iis quæ in Talmude traduntur. Non ſolebant Pontifices ea nocte quæ antecedebat ſolemnem expiationis diem dormire, ob metum pollutionis, & in codice Joma cap. 1. miſn. 7. diſerte legitur נקש להתנמנם פרחי כהונה בפניו צדרה ואומרים לו אישי כהן גדול יעבור והפג אחרת על הרצפה. *Si quærebat ſe ſomno dare, ſacerdotes juniores digito indice percutiebant coram ipſo, & dicebant ipſi: Domine Pontifex Maxime, ita & pelle ſomnolentiam ſuper pavimentum.* Quodque hæc dicta confirmat, ne quis Judæos finxiſſe illa autumet & collegiſſe ita ſe rem habere debuiſſe, eſt quod hiſtorica fide tradat Zacharias ben Kebutal, ſe ipſum legiſſe ſæpius coram Pontifice illa nocte, ne videlicet ſomnus ei obreperet. Qua ratione ergo Joſephus teſtatur Pontificem ea nocte dormiviſſe? Nimirum ex teſtimonio Talmudicorum liquet conſuetudinis fuiſſe, ut Pontifex ea nocte vigilaret: nec longe quærenda eſt hujus moris ratio, ne videlicet dormiens polluereturVerum an inde colligitur nunquam ullum Pontificem in ſomnum incidere potuiſſe? Aliud eſt quum teſtor quid moris

ἐκλὶ [h] ὠμιλῆσαι γυναικί· καὶ Δι᾽ τόδε οὐ δυναμένῳ ἱερουργεῖν, Ἰώσηπος ὁ τοῦ [i] Ἐλλήμου συνιερᾶσαι αὐτῷ, συγγυνὴς ὤν. Ἡρώδης δὲ, τόν τε Ματθίαν ἐπεπαύκει τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τὸν ἕτερον Ματθίαν, ὃς ἐγηγέρκει τὸν στάσιν, καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἔκαυσε [k] ζῶντας. καὶ ἡ [l] σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν.

ε'. [m] Ἡρῴδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν θεομισούμενος ἐσκοπεῖτο θεοῦ. πῦρ μὲν γὰρ [n] μαλακὸν ἰὼ, [o] ὃς δὲ πολλοῖς ἀποσημαῖνον τοῖς ἁπτομένοις τὸν φλόγωσιν, [p] ὁποῖον τοῖς ἔντοσθεν παρεῖχε τὸν κάκωσιν. ἐπιθυμία δὲ δεινὴ [q] καὶ δεξιώσεώς [r] τι ἀπ᾽ αὐτοῦ· ὃ γὰρ ἰὼ μὴ ἐκ ὑπουργεῖν. καὶ [s] ἑλκώσεις τὰ τε ἐντέρων ἐμάλιστα καὶ κώλων δύναι ἀλγηδόνες. καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς πόδας ἐδιαγές· ὑδρωπικὸν δὲ [t] καὶ περὶ τὸ [u] ἧτρον κάκωσις ἰώ. [x] καὶ μὴν ἐν αἰδοίοις [y] σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα· πνεύματός τε ὀρθίου [z] ἔντασις, καὶ [a] αὐτῇ λίαν ἀηδὴς ἀκθηδόνι τῇ τῆς [b] ἀποφορᾶς, καὶ τῷ πυκνῷ καὶ ἄθματος, [c] σπασμός τε περὶ πᾶν ἰὼ [d] μέρος, ἰσχνὸν ἐκ [e] ὑπομενητὸν φερομένου. [f] ἐλέγετο οὖν ὑπὸ τῆς [g] θεαζόντων, καὶ οἷς τοῦτα περιφέγγεσθαι [h] σοφία [i] πρόκειτο, πανὶ τῷ [k] πολλῷ δυσεβεῖς τούτῳ ὁ θεὸς εἰσπράττεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. [l] ὁ δὲ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίσχοι ἄν τις παλαιπωρούμενος, ἐν ἐλπίδι [m] τοῦ ἀνασφῆλαι ἰὼ, ἰατρούς τε μεταπέμπων, καὶ ὁπόσα ἀρωγὰ ὑπαγορεύσιμα χρῄζοι [n] μὴ ἀποτετραμμένος· [o] πόλαμόν τε περάσας Ἰορδάνῃ, θερμοῖς τοῖς κατ᾽ [p] Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ᾽ ἀρετῇ ἐστὶν ἔντιμα. ἐξεισὶ δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς [q] λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην. κἀνταῦθα τοῖς ἰατροῖς δοκήσαν ὡς ἀναθαλπὴν αὐτὸν, καθιεῖσι εἰς πέλον ἐλαίου [r] πλέον, δόξαν [s] μεταστάσεως ἐνεποίησεν αὐτοῖς. τῶν δὲ οἰκετῶν οἰμωγῇ χρωμένων περιεσκῶν, καὶ μηδ᾽ ἥντινα ἀμφὶ τοῦ σωθησομένου ἐλπίδα ἔχων, τοῖς στρατιώταις [t] ἀνὰ πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ κελεύει νεμηθῆναι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν καὶ φίλοις τοῖς αὐτοῦ ἐδωρεῖτο, καὶ παρὼν αὐθις

liere: quam ob cauſam cum rem divinam facere non poſſet, ei vicariam operam præſtitit Joſephus Ellemi filius, ejus conſanguineus. Hunc autem Matthiam Herodes munus deponere coëgit: alterum vero Matthiam, qui ſeditionis auctor exſtiterat, & ejus ſociorum nonnullos, vivos igni cremavit. eadem etiam nocte fuit lunæ defectio. *Vivicombustum Judæ & Matthiæ.*

5. Herodi autem morbus magis magiſque ingraveſcebat, Deo pœnas ſcelerum illius exigente. Nam ignis quidem erat eum lente exurens, qui non tantum tactui ardorem prodebat, quantum partibus internis dolorem afferebat. Ab eodem malo erat vehemens aliquid aſſumendi deſiderium, cui quidem non obtemperare non licebat. aderat etiam inteſtinorum exulceratio, maximeque eum vexabant acerbi in colo cruciatus. quin & pedes occupaverat humor aqueus & pellucens, ſimiliſque erat circa abdomen mali labes. porro genitalium putredo gignebat vermes; & laborabat, cum erectus eſſet, gravi ſpirandi difficultate, quæ tum ob anhelitus fœtorem tum ſpiritus crebritatem erat moleſtiſſima. denique convulſiones per univerſa propemodum membra inſuperabile ipſi robur addebant. Ajebant porro divini, & qui in hujuſmodi vaticinandi ſcientia ſtudium ſuum collocaverant, hanc multiplicem impietatis pœnam Deum à rege expoſcere. Ille vero, licet gravius affligeretur quam ut quis cruciatum ferre poſſe videretur, ſalutem tamen ſperabat, & medicos accerſebat, & eorum conſiliis per omnia obſequebatur: trajectoque Jordane fluvio thermis utebatur Callirhoënſibus, quæ præter cæteras tot dotes etiam potui commodæ ſunt. Hæ aquæ in lacum influunt, qui bituminis ferax eſſe dicitur. Ibi cum medicis viſum eſſet, ut eum refoverent, demiſſus in ſolium olei plenum, *non multo poſt* in eo eſſe credebatur ut animam efflaret. ſed famulis ploratum edentibus ad ſe rediit: ac de ſalute ſua deſperans, quinquaginta drachmas militibus viritim juſſit diſ- *Herodis morbus & cruciatus.*

tri-

ris & conſuetudinis fuerit, aliud quid aliquando acciderit. An non recte dico, Levitas ſemper in templo noctu vigilaſſe? Et tamen inventos aliquando fuiſſe qui dormirent, liquet ex Talmude. Unum ejuſmodi factum, labefactare non poteſt auctoritatem dicti de conſuetudine prolati. Et multa eo tempore fiebant, & fieri poterant; quando Pontifices pro arbitrio Herodis mutabantur & homines impii eo munere fungebantur, ſecus ac bene ordinatis omnibus quæ ad ſacra ſpectabant. Illuſtrem dicta exemplo. Clarum eſt ex lege Dei & ſcriptis Judæorum non licuiſſe ante oblatum die 16 menſis Niſan manipulum falcem immittere in ſegetem. Conceſſerunt tamen aliquando ſapientes Jericbuntinis ante illum diem metere. Id ipſi fatentur in Talmude. Quod ſi hoc literis tradere neglexiſſent, ut facile fieri poterat, & Joſephus aut quis alius ſcriptor narraſſet ſe veniſſe octo diebus ante Paſcha Hieroſolymis Jerichuntem, ſed amicos ſuos domi non inveniſſe quoniam in agris metebant fruges, num protinus falſi poſtulandus eſſet Joſephus? Ita quibuſdam in more eſt poſitum. Ego malo judicium ſuſpendere, & quando nulla ratione conciliari poſſunt ſcriptores duo, fidem alterutrius ſuſpectam non reddere. REL.

h Ὠμιλῆσαι γυναικί·] Ὠμιληκέναι *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

i Ἐλλήμου συνιερᾶσαι αὐτῷ] Ἐλλήμου *Busb.* & *Epiphan.*

k Ζῶντας.] Ζωὰς *Vat.*

l Σελήνη δ᾽] Videſis *Scaligerum* in *Animadverſ. ad Chron. Euſeb.* p 162. *Keplerum* de *Anno Natali Chriſti* p. 80. *Petavium* in lib. X. *de Doctr. Temp.* c. 66. *Uſſerium* ad *A. M.* 4000. *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346. & *Pagi Apparat.* ad *Ann. Baronii*, p. 35.

m Ἡρῴδῃ δὲ μείζονος ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο,] Hunc locum de morbo Herodis: Ἡρῴδῃ δὲ μείζονος ἡ νόσος &c. adducitur ab Euſeb. H. Eccl. lib. 1. c. VIII. p. 25. A. B. ἐνεπικραίνετο *Euſeb.* δ᾽ ἐξαθυμία τις· ὑδὲ ἰὼ μὴ ὑπουργεῖν· καὶ ἑλκώσεις *Euſeb.* SPANH.

n Μαλακὸν ἰὼ,] Μαλθακὸν *Zonar.*

o Οὐδὲ πολλῷ] Οὐχ ὧδε πολλῷ *Vat. Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 8. & *Nicephorus Caliſtus* in *Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 15. HUDS. Οὐχ ὧδε πολλῷ &c. *Euſeb.* SPANH.

p Ὁποῖον] Apud *Euſeb.* & *Nimph.* ὅσον. HUDS. Ὅσον *Euſeb.* SPANH.

q Τῆ —— ὑπουργεῖν·] Confer mox initio. §. SPANH.

r Τι ἀπ᾽ αὐτοῦ·] Ita *Vat. L. B.* in *Marg.* nam καὶ ibi eſt in *Textu* & *Niceph.* τινὰ ἀπ᾽ αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* δ᾽ ἐξαθυμία τις, ὑδὲ ἰὼ μὴ ὑπουργεῖν *Euſeb.* omiſſis ἀπ᾽ αὐτοῦ, quæ ſuperflua eſſe exiſtimat *Valeſius.*

s Ἑλκώσεις] Ita *Busb. Epiphan. Zonar.* & meliores *Euſebii* libri. ἕλκωσις in *Editis Aliiſque*, ut & apud *Nicephorum.*

t Καὶ περὶ τὸ ἧτρον] Καὶ ἡ περὶ *Euſeb.*

u Ἧτρον κάκωσις ἰώ.] Ἧτρον, ſpatium inter umbilicum & pubem, quod aliter ὑπογάστριον dicitur Polluci onomaſt. l. 2. §. 170. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

x Καὶ μὴν] Καὶ μὲν ἰὼ *Niceph.*

y Σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα·] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

z Ἔντασις,] Ἔσατις *Vat.* & *Busb.* à pr. m. perperam.

a Αὐτῇ] Αὐτὴ *Euſeb.* & *Niceph.*

b Ἀποφορᾶς,] Ἐπιφορᾶς contra librorum omnium fidem legit *Gregorius* noſter, in tractatu *de Epiſcopo puerorum.*

c Σπασμός τε] Ita cum *Busb.* & *Zonar.* & quibuſdam *Euſebii* libris (*Marg. Lugd. Bat.* ἀσπασμός) ἐπισπερῶν τε in *Editis Joſephi.*

d Μέρος,] Μέλος *Busb. Zonar.* & *Niceph.*

e Ὑπομενητὸν φερομένου.] Ita *Vat. Busb. Euſeb.* & *Niceph.* ὑπομενητὸν in *Editis Aliiſque.*

f Ἐλέγετο οὖν] Ἐλέγετο γοῦν *Euſeb.*

g Θεαζόντων,] Iterum cum iiſdem & *Lugd. Bat.* θεαζόντων perperam in *Editis Aliiſque.* HUDS. Θεαζόντων *Euſ.* SPANH.

h Σοφία] Ita cum *Euſebii* libris. σοφία πρόκειτο *Niceph.* σοφία φερομένου in *Joſephi Editis* & *MSS.*

i Πρόκειτο,] Περούκειτο *Euſ.* SPANH.

k Πολλῷ δυσεβεῖ] Τῷ πολλῷ καὶ δυσεβεῖ in *Editis Euſebii* non ita in quibuſdam ejus *MSS.* quibuſcum conſentit *Joſephus.*

l Ὁ δ᾽,] Ita *Busb.* καὶ πιεζόμενος ſine ὁ δ᾽ in *Editis Aliiſque.*

m Τοῦ ἀνασφῆλαι] Τοῦ ἀναθαλπῆσαι *Vat.* HUDS. Ἀνασφήλας, ὑγιάνας *Heſychius.* SPANH.

n Μὴ —— ἔχων,] Καὶ ἀπτετρ. μὴ ἀναπομφόλυγος *Busb.* ſimiliſque lectio apud *Zonaram.*

o Ποταμόν τε περάσας] Hic locus de morbo Herodis paullo aliter refertur apud *Euſeb.* H. Eccl. l. 1. c. VIII. p. 25. A. B. C. SPANH.

p Καλλιρόην] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

q Λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 5. SPANH.

r Πλέον,] *L. B.* πλέων.

s Μεταστάσεως] Sic μεθίστασιν de Morte infr. lib. 19. c. 1. §. 10. SPANH.

t Ἀνὰ πεντήκοντα] Καθ᾽ π. *Vat.*

tribui. Insuper ducibus & amicis ingentem pecuniæ vim largitus est, ac deinde iterum Hierichuntem revertebatur: ubi atra bile correptus adeo exacerbatus est, ut ad extremum hujusmodi facinus excogitaverit. Cum totius gentis primores, ubicunque degerent, jussu ipsius ad eum convenissent (quæ fuit ingens sane multitudo, tota quippe gente evocata, & universis edicto obsequutis, quòd pœna capitis iis intentata esset qui mandata negligerent) rex, ut qui similiter in omnes insontes iontesque sæviret, eos in Hippodromum cunctos concluſit, deinde, accersita sorore sua Salome ejusque viro Alexa, dicebat, "se, nimirum quod tan-
"tis undique premeretur doloribus, non procul à
"morte abesse: quæ res tolerabilis & omnibus o-
"ptanda est. ut vero sine ulla lamentatione aut
"luctu, qui rege dignus sit, moreretur, hoc sibi
"animum urere. Se enim quæ sit Judæorum mens
"perspectum habere, nihilque illis sua morte o-
"ptatius lætiusque accidere posse, ut qui se viven-
"te rebellare ausi fuerint, suoque donario contu-
"meliam facere. Itaque illorum officii esse, ut ad
"se aliquantulum hoc dolore sublevandum aliquid
"decernerent. Nam si secum sentire voluerint,
"fore ut justa sibi splendida, & longe alia quam
"regibus solent, persolvantur, utque serio per uni-
"versam nationem luctu condecoretur, quem alio-
"quin non nisi per ludum jocumque deplorarent.
"Quare ubi illum animam egisse videbunt, debere
"eos collocare circa Hippodromum milites, mor-
"tis ejus adhuc ignaros (neque enim eam nisi hoc
"perfecto indicandam) jubereque se ut omnes
"ibi conclusos missilibus configant: atque ita, cum
"isti hoc modo perempti fuerint, ipsum eos bifa-
"riam delectaturos esse, dum & illi sui morientis
"voluntatem exsequantur, & is luctu memorabili
"cohonestabitur." Atque ille quidem eis ista mandavit, plorans miserabiliter, & per amorem consanguinitatis, perque fidem, quam Deo deberent, eos obtestans, ne sibi honorem hunc denegarent: id quod illi se facturos esse promiserunt.

Herodis crudelitas ultima.

Quid auctor de Herode senserit.

6. Jam vero qui fuerit homini isti animus, cui & priora forsan placebant, quod ex vitæ amore acta essent quæ in consanguineos suos perpetraverat, ex iis licet conjicere, quæ modo in mandatis, ab omni humanitate alienis, dederat; *scilicet* ut totam gentem in luctum & charissimorum desiderium conjiceret, jubendo unum aliquem è singulis familiis neci dari, nulla licet ipsum injuria affecerant, nec criminis cujuspiam ab aliis accusati fuerant: cum iis qui vel minimum sibi virtutis vendicant moris sit, in eos, quibuscum illis justæ inimicitiæ, in ejusmodi præsertim tempore odium deponere.

IX. CAP. VII.

Herodes conatur sibimet manus inferre; & paulo post Antipatrum interfici jubet.

Herodis legati, Roma venientes, læta nunciant.

INterim, dum ista cognatis suis mandat, advenium Roma literæ à legatis, quos ad Cæsarem

---

ΚΕΦ. ζ.

Ηρώδης Αλεξανδρεῖ τῷ φόνῳ αὐτόχειρ γίνεται, καὶ μετ' ὀλίγον Αντίπατρον ἀναιρεῖται κελεύει.

ΤΑῦτα μὲν ὑπεστέλλοντο αὐτοῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς, γράμματα παρὰ τῶν εἰς Ῥώμην πρέσβεων ἀπε-

---

ν Δὴ τελούντων πρᾶξιν] Ηδη *Busb.*
ξ Οπάπολε ἀξιολόγων·] Οποίπολε *Vat.* & *Busb.*
ο Επιτολῶν·] Εντολῶν *Busb.*
π Τῷ ἱπποδρόμῳ,] Circus Hierichunti. SPANH.
ρ Αλεξᾶν] Conf. *Antiq.* lib. 1. c. 33. §. 6. SPANH.
σ Περιεχόντων·] Περιπτυσσῶν *Vat.*
τ Ολοφυρμῶν ἢ ἄπειρον] Τὸ ἢ ὀλοφυρμῶν τε ἄπειρον *Vat.*
υ Αποσκοπεῖν] *L. B.* ἀπὶ σκοπᾶ.
φ Εὐκτῶ αὐτοῖς] Ἐκτὸς *Vat.* forsan pro ἐυκτὸς.
χ Γὰρ δὴ] *L. B.* δεῖ.
ψ Γενήσεσθαι,] *L. B.* γλύσαι.
ω Οὐδ' ἄλλοις βασιλεῦσι,] Ita cum *Cod. Vat.* ἐοὶ' ἄλλων in *Editis Aliisque.*
α Επὶ παιδιᾷ] Ita lego. ἐπὶ παιδίᾳ in *Editis.* ἐπὶ παιδὶ καὶ γ.

Vat. ἐπὶ παιδιᾶ *Busb.* qui & ὁλοφυρμῶν habet.
β Περᾶξαι·] Περᾶξεν *Vat.* & *Busb.*
γ Επιστείλειεν αὐτοῖς] Ita *Vat.* ἐπιστείλαιτο in *Editis Aliisque.*
δ Περισκαλῶν,] Eo modo *Vat.* & *Lugd. Bat.* περιστελῶν in *reliquis.*
ε Αὐτῷ] Abest a *L. B.*
ζ Καὶ ὅτῳ τὸ πρότερον ἤρεσκεν,] Est qui malit καὶ ὅτῳ. Forsan καὶ ὅτῳ, vel καὶ αὐτῷ, vel καίτοι αὐτῷ τὸ πρ.
η Εἰσφερομένων.] Ita ex conjectura. εἰσφερομένων in *Editis* & *MSS.*
θ Μεθαρμοσθῆναι,] Lego μεθαρμόσαι. COCC.
ι Περιστοίησις —— καθ' ἡδονὰς.] Conf. *supr.* §. 2. SPANH.
κ Τὰς δίκη ἐχθρὰς] Ita lego cum *Cod. Vat.* τὰς δὲ δίκη ἐχθρὰς γεγονότας τοιούτους κ. in *Editis Aliisque.*

κελμένων [t] εἰς Καίσαρα· καὶ ἀναγνωθέντων τὸ κεφάλαιον ὧ, ὡς τὸ τε Ακμῆς ὀργὴ τῇ Καίσαρος ἀνηρημένης, ἐφ' οἷς Αντιπάτρῳ συγκακουργήσειεν, αὐτόν τε Αντίπατρον, ὡς ἐπὶ γνώμῃ τῇ ἐκείνου [v] ποιεῖτο ὡς πατρὸς καὶ βασιλέως, εἴτε φυγάδα ἐλαύνειν ἐβούλετο, εἴτε [x] καὶ κτανεῖν. τούτων [y] ἀκροασάμενος Ηρώδης, βραχὺ μέν τις ἀνέψυξεν ἡδονῇ τῶν γεγραμμένων, θανάτῳ τε τὸν Ακμῆς ἐπαρόμενος, καὶ ἐξουσίαν τὸν ἐπὶ τῷ παιδὶ τιμωρίας. [z] σφιγγόμενος δὲ εἰς μέγα τὸ ἀλγηδόνων, [a] παρέμενε τετυπλαικωρημένος σιτίων· καὶ ἤτησε μῆλον καὶ μαχαίριον. ἦν γὰρ ἐν ἔθει καὶ πρότερον αὐτῷ, [b] περιλήψαιτο αὐτὸ δι' αὐτῆς καὶ κατ' ὀλίγον τιμωνδὶ ἐσθίειν. λαβὼν δὲ καὶ [c] ἀποκειψάμενος, γνώμῃ εἶχεν ὡς πάσων ἑαυτόν. [d] καὶ ἐπιπροάχθη, μὴ φθάσαι αὐτὸν καταλαβεῖν τὴν δεξιὰν [e] Αχιάβου, ὃς ἀνεψιὸς ἦν αὐτῷ. καὶ μέγα ἀνακεκραγὼς, οἰμωγή τε αὖθις ἀνὰ τὸ βασίλειον ἦν, καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου δὴ βασιλέως. [f] καὶ Αντίπατρος, πιστεύσας γὰρ τῷ ἀληθῶς τὸν πατέρα ἔχειν, θαρσαλέως τε [g] ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις, ὅλος ὡς ἤδη τῶν δεσμῶν [h] ἀφησόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτίκα [i] δεξόμενος εἰς χεῖρας· καὶ τῷ εἰρκτοφύλακι πολὺ ἀφέστεως ἦν αὐτῷ ἀβέλτερος, μεγάλα ὑποσχνούμενος εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ αὖθις, ὡς ἂν πολὺ πλείονος τοῦ ἀγῶνος [k] ἐνεστηκότος. ὁ δέ, οὐ μόνον ἀπῃδὴς ἦν πράσσειν ἐφ' οἷς ἠξίου Αντίπατρος, ἀλλὰ καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποπτεύοντι ἀβέλτερον τὸν ἐκείνου, πολλαῖς [l] καὶ προσόδοις παρ' αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Ηρώδης καὶ πρότερον οὐκ ἠσυχάζοντος [m] ἀεὶ εὐνοίᾳ καὶ ὑπὲρ, ἐπεὶ ἤκουσε τοῦ εἰρκτοφύλακος ταῦτα εἰρηκότος, ἀνεβόησέ τε ἀνατυψάμενος τὴν κεφαλὴν, καίπερ ἐν τῷ ὑστάτῳ ὤν, καὶ ἐπὶ [n] τὸν ἀγκῶνα πρόσαρας ἑαυτὸν κελεύσας πέμψαι [o] τινὰς τῶν δορυφόρων, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως [q] κτείναντας αὐτὸν ἐν [p] Τριχωνίᾳ [r] ταφῆς ἀσήμους ποιεῖσθαι.

miſerat, quibus ſignificabatur, Acmen indignatione Cæſaris interfectam eſſe, quod Antipatro facinorum adjutrix fuerit, ipſumque Antipatrum relictum eſſe arbitrio illius, ut patris & regis, ſive in exſilium eum pellere vellet, ſive morte multare. Cum iſta accepiſſet Herodes, meliuſcule ſe habuit ex tam læto nuncio, animis & ex Acmes interitu ſublatis & ex poteſtate de filio ſupplicium ſumendi ſibi permiſſa. Cruciatibus autem in immenſum creſcentibus, langueſcebat inedia confectus: atque pomum popoſcit & cultellum. ſolitus enim erat & antea manu ſua poma decorticare & fruſtatim comeſſe. Ubi id habuit, circumſpexit, & ſeipſum ferire voluit. Quod ſane feciſſet, niſi ejus ſobrinus Achiabus manum ei prehendiſſet, magnumque clamorem edidiſſet. unde tantus repente in regia ululatus & tumultus coortus eſt, quantus ſi mortuus rex fuiſſet. & Antipater, patrem vere mortuum credens cœpit confidenter, quaſi jam ſolvendus & rex nullo negotio futurus, loqui, cumque cuſtode carceris de miſſione agere, multa ei tum in præſens tum in futurum promittens, quaſi jam de re ejuſmodi inſtaret certamen. Ille vero non ſolum id, quod voluit Antipater, facere recuſabat, ſed & voluntatem ejus regi it nunciatum, poſtquam multas ab eo ſolicitationes expertus fuiſſet. Tum Herodes, qui jam ante male affectus erat erga filium, ubi audivit cuſtodem carceris iſta narrantem, cum exclamatione caput ſibi, quamvis in extremis eſſet, percuſſit, erectuſque in cubitum imperat, miſſis quibuſdam ſatellitibus, ut è veſtigio, ſine ulla cunctatione, Antipatrum interficerent, eumque in Hyrcania ignobili funere ſepelirent.

Herodes manus ſibi inferre cōnatur.

Mors Antipatri.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Ηρώδου πλευτῆς, διαθήκης καὶ ταφῆς.

CAP. VIII.

De Herodis deceſſu, teſtamento & funere.

ΤΑΣ δὴ διαθήκας αὖθις [s] μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένης· [t] Αντίπαν μὲν, ᾧ τὴν βασιλείαν καταλελοίπει, [v] τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας τε καὶ Περαίας, [x] Αρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν χαριζόμενος, τήν τε [y] Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βαταναίαν καὶ [z] Πανιάδα [a] φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ, Αρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι, [b] Ιάμνειαν δὲ καὶ Αζωτον καὶ [c] Φασαηλίδα Σαλώμῃ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ καταστήσας, καὶ δεκαεπτὰ ἄλλοις μυριάδας πεντήκοντα. πρεσβύτης δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, [d] ὅσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,

DEinde mutata voluntate teſtamentum ſuum denuo mutavit *Herodes*: & Antipam quidem (cui regnum reliquerat) Galilææ Perææque tetrarcham conſtituit, regnum vero Archelao dedit; atque Gaulonitidem & Trachonitidem & Batanæam & Peniadem Philippo filio ſuo, Archelai fratri, tetrarchiæ nomine conceſſit; & Salomæ ſorori ſuæ Jamniam & Azotum & Phaſaëlidem attribuit, & argenti ſignati quingenta millia. Quin & aliis, quotquot ſibi conſanguinei eſſent, proſpexit atque conſuluit, ſingulos, pecuniam

Herodis teſtamentum mutatum.

[s] Εἰς] *L. B.* ὡς.
[v] Ποιεῖτο] Ποιοῖτο *Busb.*
[x] Καὶ κτανεῖν.] Illud καὶ è *Codd. MSS.*
[y] Ακροασάμενος Ηρώδης,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἀκροώμενος in *reliquis.*
[z] Περιεσπᾶν δ'] Ita *Busb.* & *Vat.* σφιγγὸς & mox σφίγγο in *Editis.* σφὶς ὡς δ' *Gall.* τὸ δ' ἀλγηδόνων εἰς μέγα ἐρχόμενον, ἀπείχετο μὲν σιτίων *Zonar.*
[a] Παρέμενε] *L. B.* παρέητο. & in *Marg.* παρεῖτο.
[b] Περιλήψαιτο αὐτὸ] Περιγλύψαιτο *Busb.*
[c] Περιαποκειψάμενος,] *L. B.* σφιγλαψάμενος. *Cocceius* σφιγλίψαμενος.
[d] Καὶ ἐπιπροάχθη,] Καὶ πίπρασχεν ἂν *Busb.*
[e] Αχιάβου,] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
[f] Καὶ Αντίπατρος,] Καὶ ὁ Αντίπατρος *Vat.* & *Busb.*
[g] Εχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις,] Ita *Busb. Cocceius* & *Gall.* ἰσχρῆτο in *Editis Aliiſque.*
[h] Αποσώσων,] *L. B.* ἀφειμένος.
[i] Δεξόμενος εἰς χεῖρας·] Εξόμενος *Vat.*
[k] Ενεστηκότος.] Ita cum *Busb.* ἀνεστηκότος in *ceteris.*
[l] Καὶ προσοδοφορείς] *L. B.* καὶσισφορείς, unde conjiciebat *Cocceius* καὶ μεγάλας εἰσφορείς. dubium reliquit *Epiphan.* vertens: & quæ ab eo manera ſpondebantur. HAV.
[m] Οὐδὲ] Abeſt à *L. B.*
[n] Τὸν ἀγκῶνα προσάρας] Illud τὸν è *Codd. MSS.*
[o] Τινὰς τῶν δορυφόρων,] Sic *Busb. Zonar.* & *Joſephus* l. 1. *de Bello Jud.* τινὰ τῶν in *Editis.*
[p] Κτείναντας αὐτὸν] Ita *Busb.* κτειῶντας *Zonar.* κτείνασιν in *Editis Alliſque.*
[q] Τριχωνίᾳ] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 8. §. 2. SPANH.
[r] Ταφῆς ἀσήμους ποιεῖσθαι.] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ταφὰς in *reliquis.*
[s] Μετέγραφε μεταβολῆς αὐτῷ] Μεταγράφει *Busb.*
[t] Αντίπαν] Αντίπατρον *Busb.* HUDS. Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
[v] Τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας] Conf. inf. lib. 18. c. 8. §. 1. SPANH.
[x] Αρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. & lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.
[y] Γαυλωνῖτιν] Γαυλανῖτιν *Busb.*
[z] Πανιάδα] Πανεάδα *Busb.* videſis *Var. Lect.* ad p. 775.
[a] Φιλίππῳ, —— γνησίῳ,] Philippus hic Archelai germanus frater, qui tamen non ex eadem Matre natus dicitur. ſupr. c. 1. §. 3. & *αλωσ.* lib. 1. c. 31. §. 1. SPANH. Abſunt hæc à *Lugd. Bat.*
[b] Ιάμνειαν δὲ καὶ Αζωτον] *Al.* Ιάμνιαν.
[c] Φασαηλίδα] Conf. *αλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.
[d] Οπόσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,] *Epiphan.* verba *Joſephi* ſic vertit. *diſpoſuit autem de ceteris ſuis conſanguineis atque cognatis*, unde ſuſpicatur *Caſaubonus* (in Exerc. contra Baron. p. 282. Edit. *Lond.*) legendum eſſe ὁπόσοι αἵματος ἦσαν αὐτῷ. *quicunque ſanguine junctì erant aut cognatione.* Phraſis αἵματος occurrit apud *Orig.* c. *Celſum* p. 35. Ed. *Cant.* HUDS. in *Add.*

am iis largiendo redituſve *annuos*, egregie locupletans. Cæſari quoque *legavit* argenti ſignati centies centena millia, ac præterea vaſa *ſua* tam aurea quam argentea, pretiique ſtupendi veſtes. Juliæ autem Cæſaris uxori, & aliis nonnullis quinquagies centena millia. His factis, quinto poſt occiſum Antipatrum die vitam finivit, cum regnaſſet poſt interfectum Antigonum annos triginta quatuor; poſtquam autem à Romanis rex creatus fuerat, triginta ſeptem: vir pari in omnes immanitate, iræ effrenatæ, animoque jus faſque deſpiciente, fortuna autem, ſiquis alius, propitia uſus, ut qui ex privato ad regnum evectus fuerit, & innumeris circundatus periculis ex omnibus effugerit, & non niſi provecta ætate vita deceſſerit. Quod vero ad res domeſticas attinet, præſertimque filios ſuos, hîc quoque felix fuit ſua ſententia, quod ſe de inimicis victoriam reportaſſe exiſtimaverit, meo vero judicio pro miſero admodum & infelici habendus eſt.

Ejus deceſſus.

Auctoris de Herode judicium.

2. Cæterum Salome & Alexas, antequam divulgata eſſet regis mors, concluſos in Hippodromum domum dimiſerunt, dicentes regem jubere ut in provincias *ſuas* diſcederent, reſque domi curarent. ita quidem maximo beneficio ab illis affecta eſt gens *univerſa*. Atque jam mors regis in ore & ſermone omnium cœpit eſſe: ac Salome & Alexas, militia omni in Hierichuntis theatrum coacta, primum ſcriptas ad milites literas legerunt, in quibus rex eis ob fidem & gratum erga ſe animum, gratias agebat, & ut idem Archelao filio ſuo, quem regem inſtituiſſet, præſtarent orabat. deinde Ptolemæus, cui creditum erat regis ſigillum, teſtamentum recitavit, quod ratum eſſe non poterat, niſi prius inſpectum eſſet à Cæſare. Ac ſubito clamor exſtitit in honorem Archelai, eique milites gregatim, nec non duces, eandem, quam patri præſtitiſſent, amicitiam benevolentiamque præſtiterunt, Deumque ei ſecundum exoptarunt.

Salome & Alexas dimittunt Judæos in Hippodromum concluſos.

Archelao, ut regi, acclamatur.

3. At poſt hæc funus parabant regi, id agente Archelao ut pater ſplendidiſſime efferretur, atque omnem ornatum proferente ut *magna* cum pompa comitaretur mortuum. Ferebatur igitur in lectica aurea, multis & variis ingentis pretii lapidibus diſtincta; ſtragula murice fulgebat, & corpus purpura erat amictum, cujus vertici adhærebat diadema, ſupraque corona aurea; & dextra ſceptrum geſtabat. Lectum ſtipabant filii & cognatorum multitudo. His proximi erant milites per gentes ſuas diſtributi earumque nominibus diſtincti, in hunc modum diſpoſiti. Primi incedebant ſatellites; deinde *agmen* Thracicum; poſtea Germani; & deinceps Galli; ornatu omnes militari: reliqua deinde exercitus multitudo, ac ſi in bellum iretur, ſub ſuis ducibus eorumque centurionibus. Hos ſeque-

Exſequiæ Herodi ſolutæ.

[c] χρημάτων τε δόσεσι καὶ πεζοσόδων ἀναφορᾶις, ἑκάστης ἐν εὐπορίᾳ καθισάμενος. Καίσαρι μὲν ὀγδοήκοντα μυριάδας χιλίας, χωρὶς δὲ σκεύη τὰ μὲν χρυσᾶ, τὰ δ' ἀργύρια, καὶ ἐσθῆτας [f] παμπολυτελῆ. [g] Ἰουλίᾳ δὲ τῇ Καίσαρος γυναικὶ, καὶ τισιν ἑτέροις πεντακοσίας μυριάδας. ταῦτα πραξας ἡμέρᾳ πέμπτῃ, μετὰ τὸν Ἀντίπατρον κτείνας [h] τὸν υἱὸν, τελευτᾷ, βασιλεύσας μετὰ μὲν ἀνεῖλεν Ἀντίγονον, [i] ἔτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα, μετὰ δὲ ὑπὸ Ρωμαίων [k] ἀποδεδειγμένος, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἀνὴρ ὠμὸς μὲν εἰς πάντας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἥττων, [l] κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, τύχῃ δὲ εἰ καί τις ἕτερος κεχρημένος εὐμενεῖ. ἔκ τε γὰρ ἰδιώτου βασιλεὺς καθεστὼς, καὶ κινδύνοις πολλοῖς περιοχλούμενος μυρίοις, πάντων ἐκπίπτων ἀφόβως, καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ μήκιστον [m] ἐξίκετο. ὅσοι δὲ τὰ κατ' οἶκον περὶ τοὺς αὐτοῦ, ὅσα μὲν γνώμῃ τῇ ἐκείνου, [n] καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ κεχρημένος διὰ τὸ κρίνας ἐχθροὺς κρατεῖν οὐκ [o] ὑστέρησαν, δοκεῖ δέ μοι καὶ πάνυ δυσμενὴς.

β'. Σαλώμη δὲ καὶ Ἀλεξᾶς, πρὶν ἐκπυσθῆναι τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, τοὺς ὄντας τὸν ἱπποδρόμου καθεκλεισμένους σκέπτονται ὅτι τὰ αὐτῶν, Φάμενοι βασιλέα κελεύειν ἀπιέναι αὐτοὺς ὅτι τοὺς ἀρχοὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. πράττεταί τε [q] αὐτοῖς ἤδη εὐεργεσία μεγίστη εἰς τὸ ἔθνος. ἐφανερὸν δ' ἤδη ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως· καὶ Σαλώμη καὶ Ἀλεξᾶς, συναγαγόντες τὸ στρατιωτικὸν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι, πρῶτον μὲν ἀπιστολὰς ἀνέγνωσαν πρὸς τοὺς στρατιώτας γεγραμμένους, ὅτι τε πίστεως εὐχαριστίας καὶ εὐνοίας τοῦ εἰς αὐτὸν, καὶ παρακλήσεως τοῦ ὁμοίων [q] παρέξειν Ἀρχελάῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὃν βασιλέα [r] καθίστησι. εἶτα μέντοι Πτολεμαῖος, [s] τὸ σημαντῆρα τοῦ βασιλέως πεπιστευμένος, τὰς διαθήκας ἀνέλεγεν, αἳ λήψεσθαι κύριαι οὐδαμῶς [t] ἔμελλον, ἢ Καίσαρος ἐντυχόντος αὐταῖς. βοὴ δὲ εὐθὺς ἦν σκληρῶν Ἀρχέλαον βασιλέα, καὶ οἱ στρατιῶται καὶ σὺν τε αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες εὔνοιάν τε [u] ἐνεφάνιζον καὶ προθυμίαν [v] τὴν αὐτὴν, καὶ συλλήψεσθαι τοῦ Θεὸν παρεκάλουν.

γ'. Ἐντεῦθεν δὲ [x] πάσσον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ, μελήσειν Ἀρχελάῳ πολυτελεστάτην ἡγούμενοι τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ πατρὸς, καὶ πάντα τὸν κόσμον [y] προκομίσαντες εἰς ὃ [z] συμπομπεύσεσθαι τῷ νεκρῷ. ἐφέρετο δὲ ἐπὶ κλίνης χρυσέας λίθοις πολυτελέσι καὶ ποικίλοις διαπεπασμένης· [a] στρωμνή τε ἦν ἁλουργὴς καὶ [b] ἠμπέχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς, διαδήματα ἐσκιασμένος, ὑπερκείμενα στεφάνη χρυσέᾳ, σκῆπτρόν τε τῇ δεξιᾷ διαφερόμενον. πρὸ δὲ τῆς κλίνης οἵ τε υἱεῖς καὶ τὸ πλῆθος ἦν τῶν συγγενῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ στρατιωτικὸν [c] καὶ οἰκεῖα ἔθνη [d] καὶ πεζοπορίας διέκειντο, [e] ὧδε νεμεθέντες. πρῶτοι μὲν οἱ δορυφόροι, μετὰ δὲ τὸ Θρᾴκιον, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁπόσοι Γερμανοὶ, [f] καὶ τὸ Γαλατικὸν μετ' αὐτοὺς, ἐν κόσμῳ πάντες τῷ πολεμικῷ. τούτων δὲ κατόπιν ἦν πᾶς ὁ στρατὸς ὡς ἐς πόλεμον ἐξοδεύοντες, ὥσπερ ἀπὸ λοχαγῶν ἀγόμενος

[c] Χρημάτων τε δόσεσι] Χρημάτων δόσεσ Busb.

[f] Παμπολυτελῆ.] Πάνυ πολυτελῆ Busb. & Lugd. Bat. πάνυ πολλῷ τέλει Vat.

[g] Ἰουλίᾳ —— μυριάδας.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[h] Τὸν —— Ἀντίγονον,] Duplex Regni ejus Epocha, una ab expulſo Rege Antigono, de quo ſupr. lib. 15. c. 1. §. 1. & 2. Altera, à quo Rex à Senatu declaratus, de quo ſupr. lib. 14. c. 14. §. 4. SPANH.

[i] Ἔτη τέσσαρα] Joſephi numeros hic loci (poſt *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4001.) defendit explicatque *Ant. Pagi* in *Apparatu* ad *Annales Baronii*, p. 35. Videſis *Joſ. Scaligerum* de *Emend. Tem.* p. 433. in *Can. Iſagog.* p. 332. & in *Animadverſ. Euſeb.* p. 163. *Kepplerum de Anno Nat. Chriſti*, c. 9. & *Langium* de *Annis Chriſti*, p. 346.

[k] Ἀποδεδειγμένος,] Ita *Vat.* ἀποδεδειγ᾽ *Busb.* ἀποδέδεικτο in *Editis* & *Zonara.*

[l] Κρείσσων] *Gen.* κρέσσονος.

[m] Ἐξίκετο.] *L. B.* ἐξίκητο.

[n] Καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ] Ita lego ex *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* deerat vox τύχῃ in *Editis* & *MSS.*

[o] Ὑστέρησαν,] Ὑστέρησε *Busb.* & mox δοκῶν *Vat. L. B.* in *Marg.* ὑστέρησας.

[p] Αὐτοῖς] *Gen.* αὐτῆς.

[q] Παρέξειν —— καθίσατο.] Παροχῇ *Busb.* παρέξειν *Vat.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[r] Καθίσαι.] *L. B.* καθίσατο.

[s] Τὸν σημαντῆρα] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[t] Ἔμελλον,] Ἐλεγον *Vat.* qui mox habet σὺν τ' Ἀρχ.

[v] Τὴν αὐτὴν] Τὴν αὐτῶν *Vat.*

[x] Πάσσον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ,] Τὰ τῷ βασιλεῖ *Busb.*

[y] Προκομίσαντες καὶ ὡς ὁ συμπομπεύσεσθαι] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[z] Συμπομπεύσεσθαι] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* συμπομπεύσεσθαι in *Editis Aliiſque.* ἀλλὰ πάντα τὰ βασιλικὰ κόσμου προηγεῖτο, συμπομπεύσοντα τῷ νεκρῷ in lib. 1. de *Bello Jud.*

[a] Στρωμνή τε ἦν ἁλουργὴς] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 33. §. 8. SPANH.

[b] Ἠμπέχετο πορφυρίδι ὁ νεκρὸς,] Sic *Busb.* & *Vat.* ἠμπίσχετο πορφυρίδι in *Editis Aliiſque.*

[c] Καὶ οἰκεῖα ἔθνη] Ita cum *Cod. Vat. Lugd. Bat.* & *Epiphanio*, qui vertit, *per proprias diſtincta nationes & diſcreta nominibus.* καὶ οἰκείας προσηγορίας διέκειντο in *Editis Aliiſque.*

[d] Καὶ προσηγορίας διέκειντο,] *L. B.* προσηγορία τε διέκειτο.

[e] Οὕτως νεμεθέντες.] Ita lego ex conjectura, favente *Epiphanio*, qui vertit, *erant autem tali ordine diſtributi.*

[f] Καὶ τὸ] *L. B.* καὶ ἀν τὸ.

μενος

μενοι καὶ τοῖς ταξιαρχάσιν [g] αὐτῶν. [h] τούτοις εἵπετο πεντακόσιοι τῶν οἰκετῶν [i] ἀρωματοφόροι. ἦσαν δ' ἕως [k] Ηρωδίου [l] σταδία ὀκτώ. τοῦδε γὰρ αὐτὸν ἐβίωσε αἱ παραὶ κελεύσμασι τῷ αὐτοῦ. Ηρῴδης μὲν δὴ τοῦτον ἐτελεύτα τὸν τρόπον.

δ'. [m] Αρχέλαος δέ, ὅτι μὲν ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ πένθους [n] τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ πρῶτον διετέλεσε. τόσας γὰρ ἀφορισεν τὸ νόμιμον τοῦ πατρίου. ἑστιάσας δὲ τοὺς ὁμίλους, καὶ καταλύσας τὸ πένθος, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν. ἦσαν δὲ εὐφημίαι καὶ ἔπαινοι καθ' οὓς τινας ἴοι, ἑκάστων τὸ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων εἰς τὸ δοκεῖν μείζοσι [o] χρῆσθαι τῆς εὐφημίας. ὁ δὲ εἰς ὑψηλὸν βῆμα πεποιημένον ἀνελθών, καὶ ἱδρυθεὶς εἰς θρόνον [p] χρυσοῦ πεποιημένον, [q] ἀντεδεξιοῦτο τοὺς ὁμίλους, χάριτάς τε εὐφημιῶν τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἡδονῇ φέρων· χάριν τε [r] ὡμολόγει, "ὅτι μηδὲν αὐτῷ μνησικακεῖεν ἀνθ' ὧν ὁ "πατὴρ εἰς αὐτοὺς ὠργίσθη, καὶ [s] πειράσεσθαι μὴ "ἐλλείψειν ἀμειβόμενον τὸ πρόθυμον αὐτῶν. ἄρτι μέν- "τοι [t] φείδεσθαι βασιλείου ὀνόματος· τιμηθῆναι "γὰρ αὐτὸν τῇ ἀξιώσει, εἴπερ [v] βεβαίως Καῖσαρ διά- "κυρώσει τὰς διαθήκας, αἱ περὶ τοῦ πατρὸς ἐγράφη- "σαν αὐτῷ. διὰ δὲ αἰτίαν ἥδε τοῦ στρατεύματος ἐν Ιε- "ριχοῦντι [x] διάδημα αὐτῷ πρεπόντως προθυμουμένου, "δέχεσθαι τὸ πρεσβεύτατον τῆς ἐνθένδε τιμῆς, διὰ τὸ "μηδέπω τὴν κυρίως ἀποδοσομένην φανερὸν εἶναι προσχό- "μενον. πρεσβύτων μέν γε εἰς αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀ- "λείψειν ἀρετῆς τε ἀμειψομένου τὴν εὔνοιαν αὐτῶν. πρά- "δηλον γὰρ ἐν πᾶσι τὰ πρὸς αὐτὸν φανεῖσθαι τε πατρὸς "ἀμείνονα τὰ πάντα." οἱ δὲ, οἷον ὄχλος εἴωθεν φι- λεῖν, οἰόμενοι τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τὰς διανοίας ἐμφαίνειν τῶν παρόντων ἐπὶ τοιάσδε ἀρχάς, ὅσῳ πράως καὶ θρασπτικῶς ὁ Αρχέλαος διελέγετο αὐτοῖς, τοσῷδε μείζονως τε ἐπῄνουν τοῖς ἐπαίνοις, [y] καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν [z] ἐπεγράφοντο. οἱ μὲν εἰσφορὰς ἃς ἐνιαυσίας φέροιεν ἀπαφίζειν βοῇ χρώμενοι· οἱ δὲ αὖ δεσμω- τῶν, οἳ ὑφ' Ηρῴδου ἐδέδεντο, πολλοὶ δὲ ἦσαν καὶ πολλῶν χρόνων, ἀπόλυσιν. εἰσὶν δὲ οἱ ἄρσεις τῶν τελῶν, ἃ ἐπὶ πράσεσιν ἢ ὠναῖς [a] δημοσίαις ἐπεβάλλετο [b] πραττόμενα πικρῶς, ἠτιῶντο. ἀντέλεγέ τε ἠδέως Αρχέλαος, [c] ἐπεὶ ἤρατο ὁμίλοις ἀγαθαῖς ὧν πιεῖν πάντα, διὰ τὸ νομίζειν μέγα πρᾶγμα εἰς τήρησιν τῆς ἀρχῆς γνώσεσθαι, τὴν εὔνοιαν αὐτῷ τῆς πλήθους. ἐντεῦθεν δὲ θυσας τῷ Θεῷ κατ' εὐωχίαν τρέπε[ται] μετὰ τῶν φίλων.

batur quingenti famuli, aromata portantes. Ibant autem versus Herodium octo stadia: ibi enim, ut ipse mandaverat, sepultus est. Et Herodes quidem hoc modo è vita excessit.

4. Archelaus autem luctum dierum septem in honorem patris integravit. tot enim dies postulat patria consuetudo. Deinde cum multitudinem convivio excepisset, luctu finito, in templum ascendit. atque omnes, quaqua transibat, fausti is eum ominibus & præconiis prosequebantur, certatim id agentibus singulis ut quam lætissimas edere viderentur acclamationes. Tum vero ille, conscenso suggestu, sublimis in aurea sella residens, populum vicissim excipiebat, ostendens sibi gratam acceptamque esse illorum benevolentiam, lætis gratulationibus expressam, eisque gratias egit, "quod "paternarum in ipsos injuriarum memoriam de- "posuissent, seque sedulo conaturum *pollicebatur* ne "quid sibi desit, quo minus egregiæ illorum vo- "luntati vices rependeret. In præsenti quidem "regio nomine se abstinere: appellationis tamen "honorem consequuturum, si Cæsar testamentum "à patre scriptum auctoritate sua confirmaverit: "quam ob causam ipsum, cum studiose id ageret "exercitus, ut diadema ei imponeretur, honorem "inde adeo expetitum accipere noluisse, quod es- "set adhuc incerta voluntas ejus, qui istum vale- "re ratumque esse jussurus est. Verum, si fuerit "adeptus imperium, sibi non defuturam illius bo- "nitatem qui benevolentiam eorum remunerabit. "operam enim daturum ut in omnibus erga eos "patre melior esse videatur." Illi vero, quo mo- re vulgus solet facere, rati primis diebus aperiri mentem eorum, qui ad tantæ potestatis fastigium provehuntur, quo suavius & humanius eos alloquebatur Archelaus, eo magis eum collaudabant, & scribebant quæ sibi dari postulabant. Alii ut tributa annua diminuerentur clamabant; alii ut vincti solverentur, quos & multos & longo tempore Herodes habebat: erant etiam qui vectigalia, rebus in foro emptis venditisque imposita, & satis acerbe exacta, tolli efflagitabant. ad quæ Archelaus minime contradicebat, quoniam id susceperat ut multitudini in omnibus gratificaretur, quippe quod populi erga se benevolentiam permagni momenti esse existimaret ad confirmationem regni sui. Et hinc, facta re divina, ad convivium cum amicis se contulit.

Luctu finito Archelaus populum convivio excipit.

Ejus concio.

Archelai promissa.

Populi postulata.

ΚΕΦ. Θ'.

Ως ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τὸν Αρχέλαον· καὶ ὡς αὐτὸς ἔπλευσεν ἐπὶ Ρώμης.

Ἐν τούτῳ δέ τινες τῶν Ιουδαίων, συνελθόντες νεωτέρων ἐπιθυμίᾳ πραγμάτων, ὠδύροντο Ματθίαν καὶ τοὺς

CAP. IX.

Quomodo populus seditionem movit contra Archelaum: & ut ipse Romam profectus est.

INterea Judæi quidam, novarum rerum desiderio congregati, Matthiæ & ejus sociorum, ab He-

Tumultuose agunt Judæi ut occisos ab Herode ultum iret Archelaus.

g Αὐτῶν.] *Casaubonus* supplet ἑπόμβοι.

h Τούτοις εἵπετο] Τούτοις ἐπετέσχατο *π. Vat.*

i Αρωματοφόροι. —— ὀκτώ.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 33. §. 9. SPANH.

k Ηρῳδίου] Herodium secundum Josephum. l. 14 Antiq. c. 25. & de bell. l. 1. c. 11. & cap. 16. ab Hierosolymis aberat 60. stadiis. quo delatum Herodis mortui cadaver, pompa funebris comitante Archelao processit usque per octo stadia. lib. 17. ant. c. 11. p. 600. Quomodo igitur hic lib. 1. de bell. c. ult. dicitur quod τὸ σῶμα ἐκομίσθη σταδίους ἑξακοσίους εἰς ἡρῴδιον? nisi fortè postquam desiisset συμπομπεύειν ipse Archelaus, reliqua pompa per devium vel flexuosum iter ducta, quo pateret neutiquam exequiis spoliatum fuisse cadaver Herodis, 200. stadiorum viam confecerit. COCCEJUS FIL.

l Στάδια ὀκτώ] Vide *Annott.* ad extremum lib. 1. de *Bello Jud.*

m Αρχέλαος —— πατρίου.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 1. §. 1. SPANH.

n Τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ] Sic *Busb.* (& *Lugd. Bat.* licet ibi τῷ legatur) & *Vat.* πένθος τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλει *Bas. Aliique* ἐν τῷ π.

o Χρῆσθαι τῆς εὐφημίας.] Χρῆναι *Busb.*

p Χρυσοῦ πεποιημένον,] Χρυσοῦν *Busb. & Vat.*

q Αντεδεξιοῦτο τοὺς ὁμίλους,] Ita cum *Busb.* & *Vat.* ἀντιδεξιοῦτο in *Editis Aliisque.*

r Ωμολόγει,] Ομολογεῖν διότι μηδὲν *Vat.*

s Πειράσεσθαι] Πειράσασθαι *Busb.*

t Φείδεσθαι βασιλείου ὀνόματος.] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* Φειδοποιεῖσθαι in *Editis Aliisque.* HUDS. Φειδοποιεῖσθαι *Gen.* Vel Φειδοῦ ποιεῖσθαι· sic Φειδοῦ χρῆσθαι infr. lib. 19. c. 1. §. 5. & *ἀλωσ.* lib. 6. c. 2. §. 5. οὐδὲ Φειδοῦ τινα ἐν ταῖς ποιήμασιν. SPANH.

v Βεβαίως —— διάδημα,] Archelaus abstinet Regis nomine, donec à Cæsare confirmatum. SPANH.

x Διάδημα αὐτῷ πρεπείας] Τὸ διάδημα *Vat.* & *Busb.*

y Καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν] Καὶ κατ' αἰτήσεις *Vat.*

z Επεγράφοντο.] Επέφερον *Busb* ἐπετέινοντο *L. B.* ἐπιγράφατο *Vat.* ἐπὶ τὰς αἰτήσεις δωρεὰν ἐτραποντο *Casaub.*

a Δημοσίαις] Ita lego, *Epiphanio* vertente, *alii vero gravedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri vociferabantur.* ἡμισείαις in *libris* omnibus, nullo plane sensu.

b Πραττόμενα πικρῶς,] Eo modo *Busb.* πρασσομένας in *Editis Aliisque.*

c Επεὶ ἤρατο ὁμίλοις] Ita lectum esse volui prout conjecerat

Herode occiſorum, mortem deplorabant, (qui tunc temporis exſequiarum honore privati erant metu Herodis, erant quippe iſti ob dejectam aquilam auream morte multati) magnum edentes clamorem & lamentationem; inſuper & convicia quædam, quaſi in mortuorum ſolatium, in regem *defunctum* jactabant. Cumque in unum locum conveniſſent, ab Archelao contendebant, ut id facinus in eos vindicaret, quos habuerat Herodes in pretio: utque in primis pontificem abdicaret ab Herode conſtitutum, aliumque deligeret magis legitimum & ad munus obeundum puriorem. Iſtis Archelaus, licet graviter illorum impetum ferens, annuebat, quòd illi iter inſtaret quod ad Romam quam ocyſſime facere propoſuerat, ut voluntatem Cæſaris de ſe perſpectam haberet. Miſſo itaque duce qui perſuaſione uteretur, ut omiſſo propter iſta vindictæ ſtudio conſiderarent, & morte pœnas dediſſe illorum amicos ex lege, & poſtulatis eorum magnas ineſſe contumelias, & tempus hoc alia *conſilia* poſcere, opuſque eſſe concordia, donec ad ipſos reverteretur in imperio confirmatus approbatione Cæſaris; tunc enim de iis quæ poſtularent una cum illis conſultaturum eſſe: interim vero quieſcerent ne ſeditionis crimen incurrerent.

Archelaus ad populum ſedandum ducem mittit.

Ducem alium ve quempiam verba facere non ſinit multitudo.

2. Et ille quidem, cum iſta ſuggeſſiſſet edocuiſſetque, ducem miſit ad eos *hæc ipſa loquuturum*. Sed illi clamantes eum ne verbum quidem facere permiſerunt, mortiſque periculum ei intenderunt alterique cuipiam qui palam aliquid dicere auderet, quod eos ad ſanam mentem perduceret, averteretque ab hujuſmodi rerum ſtudio, quod plus ſuæ voluntati tribuerent quam præſidentium auctoritati; grave eſſe exiſtimantes, ſi chariſſimorum, quos vivo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio, animis incitati, atque id demum jus & fas reputantes quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur, & periculum ab eo *intentatum* providere neſcientes, etiamſi alicui de eo ſuſpicio foret, præſenti quippe lætitia nimium elato, quod eos ulturi eſſent, quos ſibi inimiciſſimos eſſe crediderunt. Et multis ab Archelao miſſis qui cum eis colloquerentur, quibuſdam etiam non ipſius juſſu ſed ſponte quaſi ſua *ad eos* advenientibus, ut ad mitiorem animum reducerentur, neminem eos vel tantillum alloqui paſſi ſunt. Et ſeditio mota eſt ab iis qui valde iraſcebantur, palamque erat tumultum valde auctum iri, magno hominum numero ad eos confluente.

Seditio mota in feſto Paſchatis.

3. Cum autem ſub id tempus inſtaret feſtum, quo Judæis patrium eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha enim illa feſtivitas appellatur, in memoriam exitus illorum ex Ægypto inſtituta, quam

---

Cetelerius in notis ad Volumen ſecundum *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*, pag 614. ἐπεὶ ἤρξατο ὁμίλας ποιεῖσθαι ὧν ποιεῖν πάντα in in *Editis*. ἐπείρατο ὁμ. ποι. ὧν ποιεῖν *Vat.* ἐπιχειρεῖν ὁμίλας ποι. ὧν ποιεῖν πάντα *Busb.*

d Ἐκ δὲ πειθεῖας] Ita cum *Cod. Busb.* εἰς τὸ πειθεῖας in *cæteris*.

e Ἀπεσείρωτο,] Sic *Busb* & *Vat.* ἀπεσείρυτο In *Editis Aliiſque*.

f Ἦσαν δὲ] Iterum cum *Cod. Busb.* ἦσαν δὲ οἱ τὰ in *reliquis*. ἦσαν δ' ὅτοι malit *Caſaub.*

g Καταδεδικασμένων·] Καταδεδικαωμένων *Busb.* δεδικαωμένων *Vat.*

h Ἐπὶ μέγα τε τῇ βοῇ] Ita *Vat.* ἐπὶ μέγα μὲν τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρ. *Busb.* ἐπὶ μέγα τε τ' βοῆς καὶ οἰμωγῆς χρ. in *Editis*.

i Γενήσεσθαι] *L. B.* γενέσθαι.

k Ἐκδηλότατον] *L. B.* ἐκδηλότατον.

l Τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέα καθεσταμένα] Illud τὸν è *Codd. MSS.*

m Παύσασθαι,] *Al.* παυσαμένους.

n Αἱρεῖσθαι.] Vocem ὑφ' ὧν ἁλῶναι non agnoſcit *Busb.*

o Τῷ ὁμιλῶ αὐτῶν,] Illa τῷ ὁμιλῶ αὐτῶν deſunt *Vat.* & deerant forſan codici *Epiphanii*. nam vertit, *Archelaus autem, licet iſta graviter ferret, annuebat tamen &c.*

p Ἔχων] *L. B.* ἐπέχων.

q Καὶ —— ἀπειλοῦντας] Καὶ ἐκέλευεν ὡς τοῖς ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίαις ἀπειλ. *Busb.*

r Συνέλθοι] *Gen.* συνέλθοι.

s Μᾶλλον] Μάλλον δ' ἐν τῷ ὁμ. *Busb.*

t Βυλεύσειν] Ita *Vat.* βυλεύειν in *cæteris*.

u Τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ φόβον] Ita *Vat.* τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ φόβον ἐκ τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα *Busb.*

x Ἐκπέμπειν] Ἐκπέμπῃ *Vat.*

y Ἀπολογούμενα ἐκεῖνον] Ita *Vat.* ἀπολογούμενον ἐκεῖνον καθ. in *Editis Aliiſque*. ἀπολελύσθαι οἰκτρῶς καθ. malit *Caſaub.*

z Οἰεγνῶσθαι] Conf. ſup. c. 1. §. 1. SPANH.

a Συγχωρεῖν,] Ita lego cum *Cod. Vat.* & *Epiphan.* συγχωρεῖν δεῖν in *cæteris*.

b Στερηθεῖεν] *L. B.* στερηθῆν.

c Ὠργισμένοις τοῖς γνώμαις,] Ὠργισμένοις *Vat.* Addit *Lugd. Bat.* κωλύοιντο.

d Ἀπ' αὐτοῦ] Sic *Vat.* ὑπ' αὐτοῦ φοβεῖσθαι in *reliquis*.

e Εἶτα ὑποπτεύθειν,] Εἶτι malit Cl. *Lowthius*, ita ut ὑπὸ vel ἕνεκα ante τὸ εὐδοκῆσαν ἀδοῦναι ſubintelligendum ſit.

f Δοκοῦντας αὐτοῖς.] Eſt qui malit δοκεῖν αὐτοῖς.

g Τῶν δὲ ἐκ ὡς ὑπ' ἐκείνου,] Τῶν τι ἑτέρων μὲ ὑπ' ἐκείνου, γνώμη δὲ *Vat.* Lectionem ab hac *Editaque* diverſam habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *aliis ex regis perſona loquentibus, aliis autem ex illius quidem ſententia, ſed veluti ex ſua mente monentibus &c.*

h Δοκεῖν παρεόντων,] Παρεόντων δοκούντων *Busb.*

i Ἀνάστασίς τε ὧν λίαν] Prima vox & ultima in *L. B.* deſunt.

k Ἑορτῆς, —— ἡμούμενης,] Conf. *Alex.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

l Πάσχα] *Al.* Φάσκα.

αὐτῶν ἡμένης, καὶ θύσειν [m] αὐτῷ προθύμως, πολῆταί τε ἱερεῖων [n] ὡς οὐκ ἐν ἄλλῃ καταθύσειν ἐστὶν αὐτοῖς νόμιμον, κάτεισί γε πολὺς ἀναρίθμητος ἐκ τῆς χώρας, ἤδη γὰρ καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας διὰ θρησκείαν τοῦ θεοῦ· καὶ οἱ νεωτερίσαι τὰς περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν ἐξηγητὰς τῶν νόμων ὀδυρόμενοι, συσάντες ἐν τῷ ἱερῷ τροφὴς ἠπορουντο, τοὺς στασιώτας οὐκ ὄν [o] ἐν αἰσχύνῃ μεταλλεῖν [p] αὐτῷ. καὶ δείσας Ἀρχέλαος [q] μηκέτι δεινὸν βλαβήσεσθαι αὐτῶν τῇ ἀπονοίᾳ, πέμπει στρατιώτου τε ὁπλιτῶν χιλίαρχόν τε τῷ ἑρμῷ [r] στασιάζόντων καταστεῖλαι πρὸ τοῦ πάντα ὄμιλον τοῦ μανιώδους αὐτῶν [s] πολέμου καταφῆναι· καὶ εἴ τινες ἀβέβηλοι [t] πολὺ τῶν ἄλλων καθιερωμένῳ προθυμίᾳ τοῦ στασιάζειν, ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν. [v] ἐπὶ τούτοις οἱ στασιῶται τῶν ἐξηγητῶν καὶ τὸ πολὺ θορυβῶδες [x] ἐξηγρίωσαν, βοῇ καὶ διακελεύσμῳ χρώμενοι· ὥρμησάν τε ἐπὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ προβιβάσαντες καταλεύουσι τοὺς πολίτας αὐτῶν. ὀλίγοι δέ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματίαι διέφυγον. καὶ τοῖς μὲν παροῦσι πράξασιν διὰ χειρῶν αὐθις ἡ θυσία ἦν. Ἀρχελάῳ δ' ἄπορον ἐδόκει σώζεσθαι τὰ πάντα, [y] μὴ οὐκ ἀνακόψουσι τὴν ἐπὶ τοῖσδε ὁρμὴν τὸ πολύ· ἐκπέμπει δὴ πᾶν τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἱππεῖς οἱ τοὺς τε [z] αὐτόθι ἐσκιωμαχήσαντας κωλύοιεν τοῖς περὶ τὸ ἱερὸν βοηθεῖν, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ἀπὸ τῶν πεζῶν δέχοιντο ἀντιλήψεσθαι καὶ ἀσφαλῶς ἤδη πεπιστευκότας. καὶ εἰς μὲν τρισχιλίους ἄνδρας ἔκλεισαν οἱ ἱππεῖς· τὸ δὲ λοιπὸν ὤχετο ἐπὶ ὄρη τὰ πολισίων ἰόντες. ἐκήρυσσε δ' Ἀρχέλαος ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ αὐτῶν πᾶσιν. οἱ δὲ ἀπήεσαν τὴν ἑορτὴν καταλιπόντες, φόβῳ κακῶν μείζονος, καίπερ θρασεῖς ὄντες διὰ τὸ ἀπράγμονον. Ἀρχέλαος δ' ἐπὶ θαλάσσης κατῆλθε μετὰ τῆς μητρὸς, [a] Νικόλαον καὶ Πτολεμαῖον καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἐπαγόμενος, φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ τὰ πάντα [b] ἐφεὶς καθίσασθαι οἴκου καὶ τῆς ἀρχῆς. συνεξῆλθε δ' αὐτῷ καὶ [c] Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ τὴν γνώμην ἀγομένη τὴν αὐτῆς. πολλοὶ δὲ τῶν συγγενῶν, λόγῳ μὲν ὡς συναγωνιούμενοι τῷ Ἀρχελάῳ ἐπὶ κτήσει τῆς βασιλείας, ἔργῳ δὲ ἀνησπάζοντες, καὶ μάλιστα τοὺς πεπραγμένους ἐν τῷ ἱερῷ ποιησόμενοι κατηγόρους. [d] ὑπαντιάζει δ' ἐν Καισαρείᾳ τῷ Ἀρχέλαον [e] Σαβῖνος, Καίσαρος ἐπίτροπος τῶν ἐν Συρίᾳ πραγμάτων, εἰς Ἰουδαίαν ὁρμημένος ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ἡρῴδου χρημάτων· καὶ αὐτὸν τὸ ἐπὶ τοῖσδε ὁρμῆς [f] ἐπέσχεν [g] ὁ Οὔαρος παρελθών. διὰ γὰρ Πτολεμαίου μετάπεμπτος ὑπ' Ἀρχελάου παρῆν· καὶ Οὐάρῳ Σαβῖνος χαριζόμενος, ὅτε τὰς ἄκρας [h] ὅσας γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἦσαν παρέλαβεν, ὅτε τοὺς φρουροὺς καταστήσατο, εἶτα δ' ἔσχεν Ἀρχέλαον μέχρι Καίσαρι δόξειέν τι περὶ αὐτῶν, καὶ ἔμενεν ἐν τῇ Καισαρείᾳ τῶνδ' ὑπεχόμενος. ἐπεὶ δ' ἐκωλύει μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμης Ἀρχέλαος, Οὐάρῳ δ' ἐπ' Ἀντιοχείας ἐγένοντο χαμιδαί, Σαβῖνος ἐπὶ Ἱεροσολύμων χωρήσας κατελαμβάνε τὰ βασίλεια. μεταπέμψας δὲ τοὺς φρουράρχους, καὶ ὁπόσοι διοικηταὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν, λόγους τε ἀπαιτεῖν προσῆλθε λεώ, καὶ τὰς ἄκρας καθίσατο ᾗ αὐτῷ [i] δοκοῖ. οἱ μὲν οἱ φύλακες [k] ἐν ὀλίγῳ τὰς Ἀρχελάου ἐντολὰς ἐποιοῦν-

quidem agant ingenti lætitia, tumque illis mos est majorem quam in ulla alia solennitate victimarum numerum mactare, atque magna vis hominum ex *universa* regione locisque extra illius fines *ad istam celebritatem* religionis erga convenit) etiam seditiosi illi, Judam & Matthiam *legis* expositores lamentantes, in fano cœtus habuerunt, non deficiente victu, quem perturbatores istos non pudebat mendicato quærere. Itaque Archelaus, veritus ne quid gravius oriretur ex illorum insolentia, misit eò centurionem cum cohorte militum qui seditiosos coërcerent, priusquam cætera multitudo hujus furoris inficeretur contagio: & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos etiam populum irritarunt qui è factione erant *legis* expositorum, clamoribus suis & cohortationibus: adeo ut impetum in milites fecerint, propiusque adstantes maximam eorum partem lapidarint. verum ipse centurio & alii pauci vulnerati effugerunt. Eoque facto manum iterum sacrificio admovent. Archelaus autem de rerum summa periclitari sibi visus est, nisi multitudinis impetum ex hujusmodi occasione retunderet: itaque milites omnes eò misit & equites, qui eos qui foris essent, iis qui in templo forent, succurrere prohiberent, & eos qui à peditibus evasissent, jam in tuto se existimantes, ferro exciperent. Ita occisa sunt ab equitibus circiter tria hominum millia: reliqui in montes qui in propinquo erant se receperunt. Et Archelaus proclamari jussit, ut omnes domum discederent: id quod illi fecerunt, & festum, quamvis audaces propter rerum imperitiam, deteriora veriti reliquerunt. Deinde Archelaus ad mare descendit una cum matre, secum ducens Nicolaum & Ptolemæum, multosque amicorum, relicta totius domus & principatus cura Philippo fratri suo. Eum comitata est Herodis soror Salome, una cum suis natis, multisque consanguineis, per speciem adjuvandi Archelaum ad regnum obtinendum, sed reipsa ad ei adversandum, & maxime ad conquerendum de eo quod in templo factum fuerat. Cæsareæ autem Archelao occurrit Sabinus, Cæsaris in Syria rerum procurator, in Judæam properans ad custodiendam Herodis pecuniam: sed Varus superveniens eum ab itinere avertit. aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum: inque Vari gratiam Sabinus neque Judææ castella occupavit, neque pecuniam consignavit, sed Archelao, donec de ea Cæsar statuisset, reliquit; eoque promisso Cæsareæ remansit. Sed postquam Archelaus Romam solvit, & Varus Antiochiam discessit, Sabinus Hierosolyma profectus palatium occupat. Deinde, accersitis præsidiorum præfectis omnibusque rerum administratoribus, demonstrat se rationes exigere, & de castellis statuit arbitratu suo. non tamen custodes Archelai mandata neglectui habuerunt: sed in tuendo omnia, quæ illis in mandatis dederat, perseve-

Magnam vim militum ad seditiosos coercendos mittit Archelaus.

Tria Judæorum millia occisa.

Archelaus Romam proficiscitur.

Sabinus & Varus in Judæa.

m Αὐτῷ προθύμως] Ita *Vat.* & *Busb.* αὐτῇ in *Editis Aliisque.*

n Ὡς] *Casaub.* ὅτα.

o Ἐν αἰσχύνῃ] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* μετ' αἰσχύνης in reliquis.

p Αὐτῷ.] Ita legere visum est, quod τῷ αὐτῷ habeat *Busb.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.*

q Μηκέτι] Μή καί τι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Στασιαζόντων] Ita lego cum *Cod. Busb.* favente Zonara, qui habet χιλίαρχον μετὰ στείρας ἐξέπεμψε, τῷ ὁμιλοῦντα δὲ δήμῳ στασιάζοντι. in *Editis* τῷ ὁμιλοῦντι τοῦ συνηκότων σφίσι τοῦ π. quæ lectio certe manca & vitiosa.

s Πλέω κατασκῶμαι·] In *Editis* μὴ πλέον, sed μὴ expunxi auctoritate *MSS.*

t Πολὺ τῶν ἄλλων] Ita *Vat.* & *Busb.* πολλοὶ τῶν ἄλλων καθίσαιτο in *Editis Aliisque.*

v Ἐπὶ τούτοις] Ἐπὶ τούτοις *Busb.* ἐπὶ τούτων *Vat.*

x Ἐξηγείσαντο,] Ἐξηγήσατο *Vat.* ἐξαγείσαντο in *Editis.* ὥστε καὶ πλῆθος ἐξαγελάσαι *Busb.*

y Μὴ οὐκ ἀνακόψουσι] Εἰ μὴ ἀνακόψει *Busb.* μὴ οὐκ ἀνακόψειεν *Vat.*

z Αὐτόθι ἐσκιωμαχήσαντας] Ita in *Cod. Vat.* αὖθις in *Editis Aliisque.*

a Νικόλαον καὶ Πτολεμαῖον] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

b Ἐφεὶς καθίσασθαι] Ἀφεὶς *Busb.*

c Σαλώμη Ἡρῴδου ἀδελφὴ] Σαλώμη ἡ Ἡρ. *Vat.* & mox πολλοί τε τῶν συγγενῶν λόγους μὲ ὡς σ.

d Ὑπαντιάζει] Ita hîc loci in *libris omnibus.* Supra tamen (p. 829. §. 3.) ὑπαντιάζω (è *Cod. Busb.*) jungitur cum dativo.

e Σαβῖνος, ——— πραγμάτων,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 2. SPANH.

f Ἐπέσχεν] Ita cum Cl. *Lowthio* pro ἔσχεν *Editorum* & *MSS.* in lib. 2. *de Bello Jud.* τοῦτον ἐπέσχε σφοδρότερον χωρεῖν Οὔαρος ἐπελθών.

g Ὁ Οὔαρος παρελθών.] Conf. supr. c. 5. §. 2. SPANH.

h Ὅσας γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις] Ὅσας ἐν τοῖς *Vat.*

i Δοκοῖ.] Δοκοίη *Busb.*

k Ἐν ὀλίγῳ] Mallem ἐν ὀλιγωρίᾳ. conjecturæ huic favente *Josepho* In lib. 2. de *Bello Jud.* c. 2. οἱ μὲν οἱ φρούραρχοι τὰ Ἀρχελάου κατημέλουν ἐντολῶν.

verabant, & præ ſe ferebant, quod cuncta Cæſari reſervarent.

Antipas Romam ſe confert.

4. Eo autem tempore Antipas quoque Herodis filius Romam ad obtinendum principatum profectus eſt, ſpe regnandi elatus ex Salomes promiſſis, ceu longe quam Archelaus dignior imperio, utpote in priore teſtamento rex inſtitutus, quod magis ratum eſſe deberet quam poſterius. Ille vero una ſecum ducebat matrem, & Nicolai fratrem Ptolemæum, quondam Herodi chariſſimum, & tum ſui ſtudioſum. At potiſſimum eum ad appetendum regnum impellebat Irenæus, qui orator erat & ob eloquentiæ exiſtimationem regni procurationem habuerat. unde etiam iis qui conſulebant ut cederet Archelao, qui & natu grandior & ultimo patris teſtamento rex conſtitutus eſſet, auſcultare nolebat. Poſtquam autem Romam pervenit, cognati omnes ejus partibus accedebant, non illi quidem ejus amore, ſed Archelai odio, cupientes ante omnia liberi eſſe, & ſub Romani præſidis adminiſtratione: quod ſi parum ſuccederet, Antipam magis è re ſua fore ſperantes quam Archelaum, operam ſuam Antipæ commodarunt ad regnum adipiſcendum. quin & Sabinus apud Cæſarem literis accuſabat Archelaum.

Ptolemæus frater Nicolai.

Irenæus orator.

Antipater Salomes filius Archelaum apud Cæſarem accuſat.

5. Cum autem Archelaus literas, in quibus jus ſuum tueretur, Cæſari miſiſſet, necnon patris teſtamentum, & Ptolemæum Herodianæ pecuniæ rationes ſigillumque ferentem, eventum exſpectabat. Ille vero poſtquam ſcripta iſta legerat, Varique & Sabini literas, & quantum pecuniarum annuique redditus eſſet *cognoverat*, utque Antipas regnum appetens literas miſiſſet, amicos convocat ut eorum ſententias audiat, & in his Cajum, Agrippæ quidem natum & Juliæ Auguſti filiæ, ſed ab ipſo *Auguſto* adoptatum, cui primum locum tribuit, imperatque ut qui velit de præſentibus negotiis verba faciat. Et primus quidem Antipater Salomes filius, homo in primis diſertus & Archelai adverſarius, dicebat, "Archelaum nunc per "ludibrium de regno agere, ut qui poteſtatem "ejus prius ſibimet vendicaſſet quam bona Cæſa"ris cum venia licuerit, ei objiciens audaciam qua "impulſus in feſto die tam multos interemerat. "Qui etiam ſi inique egiſſent, oportebat vindi"ctam externæ legitimæque poteſtati reſervari, "& non ab homine exigi, qui, ſi ſpectetur ut rex, "injuriam facit Cæſari, dum adhuc ignoret, quid "ille de ſe ſtatuet, ſin vero ut privatus, multo pe"jus erit, utpote cui, regiam dignitatem quæren-

ρ· ἀλλ' ἔμενον σώζοντες τὰ πάντα ἢ προσεπάκτο αὐτῆς. Καίσαρι δὲ φυλάσσειν ἔκασε λῶ προαιρήσις αὐτῆς.

δ'. Πλεῖ δὲ κ' τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπὶ Ρώμης ὁ Ἀντίπας, Ηρώδου μὲν παῖς, ἐπὶ ἀνλαποίσῃ τ' ἀρχῆς, ὑπαχθείς Σαλώμης ὑρμένος ἐπὶ τῷ ἄρξειν, κ' πολὺ [m] δικαιότερος Αρχελάου φθάσαι τὰ πρόσματα, [n] ἠξιωκὼς τὸ κ' τὰς προτέρας διαθήκας βασιλεὺς ἀναπεφάνθαι, ἃς ἀσφαλεστέρας εἶναι τ' [o] ὑπηρεφθσῶν. ἐπήγετο δὲ ἔτι τὴν [p] μητέρα κ' τ' ἀδελφὸν [q] τ' Νικολάου Πτολεμαῖον, φίλων τε Ηρώδῃ τιμιώτατον γεγενημένον κ' αὐτῷ προσκείμενον. μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐκίνησε ἐπ' ἀνλαποίσῃ τ' βασιλείας Φρενῆν [r] Εἰρηναῖος, ῥήτωρ ἀνὴρ, κ' δόξῃ δεινότητος τ' περὶ αὐτὸν τὴν βασιλείαν πεπισευμένος. διὸ δὴ κ' τ' κελεύοντων εἶχεν [s] Αρχελάῳ προσβυτέρῳ ὄντι, κἂν τ' διαθήκαις ὑπὸ τ' πατρὸς ἐγγεγραμμένῳ βασιλεῖ, σὺκ ἠνείχετο. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ρώμην ἀφίκετο, κ' πάντων τ' συγγενῶν δεήσεις ἦν πρὸς αὐτὸν, σὺκ εὐνοίᾳ τῇ ἐκείνου, μίσει δὲ τῷ πρὸς Αρχέλαον, μάλιστα μὲν ὑπὸ ἐλευθερίας, κ' τοῦ Ρωμαίων στρατηγῷ τετάχθαι· εἰ δ' ἄρα [t] τι ἀνλήσαιη, λυσιτελέστερον Αρχελάου τ' [v] Ἀντίπαν λογιζόμενοι, παρέπεσον Ἀντίπα τὴν βασιλείαν. κ' Σαβῖνον κατηγορῆσθαι Καίσαρι ὑπὲρ Αρχελάου διὰ γραμμάτων.

ε'. [x] Καίσαρι δ' Αρχέλαος εἰσπέμψας γράμματα, ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προστιθή τι αὐτῷ, κ' τὴν διαθήκην τ' πατρὸς, κ' τὰς λογισμὰς τῶν Ηρώδου [y] χρημάτων σὺν τῷ σημαντῆρι κομίζοντα Πτολεμαῖον, ἐκαραδόκει τὸ μέλλον. ὁ δ', πότερα τε ἀναγνὺς τὰ γράμματα, [z] κ' τὰς μὲν Οὐάρου κ' Σαβίνου ὑπισχνὰς, ὅσα τε χρήματα λῶ [a] κ' τί ἐπ' ἔτους ἐφοίτα, κ' ὡς Αντίπας ἐπ' οἰκείῳ τ' βασιλείας ἐπέμφθη γράμματα, σωφρονῆσαι ὑπὸ προσκοπῆς γνωμῶν τὰς φίλους, σὺν οἷς κ' [b] Γάϊον τ' Αγρίππου μὲν κ' Ιουλίας τ' αὐτοῦ θυγατρὸς υἱὸν, ποιησάμενον δ' [c] αὐτῷ [d] γνήσιον, πρῶτον τε καθεδόμενον παρέλαβε, κ' κελεύσαντος λέγειν τοῖς βουλομένοις περὶ τ' ἐνεγκόντων. κ' πρῶτος ὁ Σαλώμης υἱὸς Αντίπατρος, δεινότατός τε ὢν εἰπεῖν κ' τῷ Αρχελάῳ ἐναντιώτατος, ἔλεγεν, "Αρχελάῳ παιδιὰν τ' περὶ τ' ἀρχῆς εἶναι λό"γον, ἔργῳ τὴν δύναμιν αὐτῆς πρότερον ἢ Καίσαρος "συγχωρῆσαι παρειληφότι, [e] ὑπικαλῶν τὰ ὑπιτιμήμα"μένα ὑπὸ τοῖς ἀπολωλόσι κ' τὴν ἑορτήν. ὧν κ' ἀδι"κώτερον ἄλλως, [f] ἔχειν τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς [g] ἔξω "χρῆσθαι δυναμένους ἀναχθέντων εἶναι, κ' μὴ ὑπ' αὐ"τοῦ πεπρᾶχθαι, εἰ μὲν βασιλέως, ἀδικεῖσθαι [h] τὸ "Καίσαρος [i] ἀγνοίᾳ περὶ αὐτοῦ ἔτι χρώμενος, εἰ δ' ἰδιώ-

l Εκασε] *Gen.* ἐκάση.

m Δικαιότερος] Δικαιότερον in *MSS.*

n Ηξιωκως —— ἐπιγεγραφεισών] Ita cum *Cod. Vat.* ἠξιωκὼς τῷ κ' in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. ſupr. c. 6. §. 1. SPANH.

o Επιγεγραφεισών.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

p Μητέρα] Samaritidem vid. ſupr. c. 1. §. 3. SPANH.

q Τὸν Νικολάου] Τῦ Νικολάου *Busb.*

r Εἰρηναῖος,] Irenæus Orator. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. § 3. SPANH.

s Αρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 32. §. 7. Antipas tamen ante Archelaum nominatur, ſupr. c. 1. §. 3. SPANH.

t Τι ἀντισκάη,] Ita *Vat.* τὶς in *Editis Aliiſque.*

v Ἀντίπαν λογιζόμενοι] Ἀντίπατρον hic loci *Vat.* & mox v. 2. Αντιπάτῳ, & §. ſeq. 5. (poſt κ' ὡς) Ἀντίπατρος.

x Καίσαρι δ' Αρχέλαος] Ita *Busb.* Καίσαρι δ' Αρχελάου τε εἰσπέμψαντος εἰς αὐτὸν γράμματα σὺν οἷς τὰ δικαιώματα προστιθῇ τὰ αὐτῦ in *Editis Aliiſque.* niſi quod ὡς pro εἰς & dein τε αὐτῦ pro τὰ αὐτῦ habeat *Vat.*

y Χρημάτων σὺν τῷ σημαντῆρι] Ita *Busb Lugd. Bat.* & *Vat.* γραμμάτων αὐτῷ in *Editis.*

z Κ' τὰς δ' Οὐάρου] Κ' τὰς Οὐάρου *Vat.*

a Κ' τί ἐπ' ἔτους ἐφοίτα,] Ita *Busb.* κ' τὸ in *cæteris.*

b Γάϊον τ' Αγρίππου] Videſis *Salianum* in tom. 6. p. 410. *Caſaub. c. Baron.* p. 138. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* part. 1. p. 273. *Keplerum* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 90, 91. & *Noriſium* in *Cenotaph. Piſan.* p. 132.

c Αὐτῷ γεγονότα,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτῦ in *reliquis.*

d Γεγονότα] *Gen.* male αὐτῦ γεγονότα. SPANH.

e Επικαλῶν —— ὑπιλοίσι] Illa ἐπικαλῶν τὰ ἐπιτελλυχθέντα accepta debemus *Codd. Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* necnon *Epiphanio*, qui vertit, *hujus teſtimonium eſſe dicebat ejus audaciam, quæ præſumpſerat in die feſto Judæos interimere.*

f Εχειν] Εχειν *Vat.* & *L. B.*

g Εξω χρῆσθαι] Fuit cum legerem ἐξουσίᾳ χρῆσθαι δ.

h Το] *L. B.* τὸ ου.

i Διαγνοίᾳ περὶ αὐτῦ ἔτι χρωμένου,] Δι' ἄγνοιαν περὶ αὐτῦ ἐπεχόμενον in *Editis.* δι' ἀγνοίᾳ περὶ αὐτῦ ἔτι χρώμενον *Vat.* (ἔτι χρώμενον *Lugd. Bat.*) unde Δαγνοίᾳ (ex Δαγνοίαν *ignoro*, ſi *Lexicis* fides) pro δι' ἀγνοίᾳ ſubſtitui, & χρωμένου levicula mutatione pro χρώμενον. Si quis cum *Viro docto* malit, ἀδικεῖσθαι τὸ Καίσαρος Δαγνοῦσαν περὶ αὐτῦ ἐπεχόμενον, per me licet. *Epiphanius* locum ita vertit, *Qui & ſi injuſtum aliquid geſſiſſent, aliis eos debere ulciſci, qui eos poſſint legitima & ordinata poteſtate compeſcere, & non ab illo tantam cædem fieri oportere. qui ſi ut rex illud feciſſet, contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat, quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet, regia jam uti poteſtate præſumeret. Si autem uti privatus illa geſſiſſet, amplius eum deliquiſſe narrabat: quod regnum non poſſidens, ſupplicia quibuſlibet intulerit, de quibus decretum Cæſaris debuit expectari.* HUDS. Emendationem licet non reprehendam, verſionem tamen minus probo. an Δαγνοίᾳ *ignoro* ſignificet, mihi non compertum; certe ex analogia idem quod Δαγινώσκω, i. e. *dijudico, cognoſco, inquiro, ſtatuo* ſignificat, quem ſenſum poſtulat hic locus: ſic igitur verte: *Injuriam facit Cæſari, in cauſæ ipſius cognitione, vel examine, jam verſato.* Injuria erat, judicio nondum finito, auctoritatem ad ſe non pertinentem arripere. IBBETSON.

"ἰδιώτᾳ, [k] πολὺ χειρόνως, ἢ τὸ μὴ βασιλείας ἀντι-
"πιπμένῳ καλῶς ἄν τι συγκεχωρῆσθαι, ἢ τὸ Καίσαρα
"τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἐξουσίας ἀφαιρεῖσθαι. καθάπερ γὰρ αὐτὸς ἐ-
"γεμόνων τινῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ [l] μεταστάσης ὑπεκαλῶν,
"καὶ πεπαύσθαι ὑπὸ θρόνῳ βασιλείῳ, [m] καὶ δικῶν ἀφανι-
"σθεὶς ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένας, κατηγορίας τε αἰτή-
"σεων τοῖς δημοσίᾳ αἰτουμένοις, καὶ πάντων ἀφεῖσθαι,
"ὧν [n] οὐδὲν ἂν μείζονος ὑπονοῆσαι καθισταμένου αὐτὸν εἰς
"Καίσαρα εἰς τὴν ἀρχήν. ἀνετίθη γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ ἐκ τῆς
"ἱπποδρόμου δεσμωτῶν τὴν ἄφεσιν, καὶ πολλὰ τὰ μὲν γε-
"γονότα, τὰ δὲ [o] καὶ πιστευθῆναι δυνάμενα, ἢ τὸ φύσιν
"ἔχειν γενέσθαι ὑπὸ τε νεωτέρων καὶ [p] φιλοτιμίᾳ τῆς ἀρχῆς
"περιλαμβανόντων τὴν ἐξουσίαν. πένθους τε [q] τῷ ὑπὲρ τῆς
"παρεὶς [r] ἀμελείας, καὶ κώμους αὐτονυκτὶ τῇ ἐκείνης πε-
"λάσῃ γενομένους· ἐφ' οἷς δὴ καὶ τὴν πληθὺν ἐγκλῆναι τῆς
"στασιάζειν λαβεῖν. εἰ τοιαῦτα εὐεργετήσαντα Καίσαρα τὸν τῆς
"πατρὸς, καὶ ὄντα μεγάλων ἀξιωτάτου, τοιοῖσδε ἀμείβεσθαι
"τὸν νέκυν, ὥσπερ ὑπὸ σκηνῆς δακρύων μὲν περιστοιχιζό-
"μενον τὰς ἡμέρας, [s] ἀπολαύοντα δὲ ἡδονῇ τῇ ὑπὲρ τὰς ἐγ-
"κλῆσις ὅσας νύκτας, φανεῖσθαί τε καὶ περὶ τὸν Καίσαρα τοιού-
"τους ὄντας Ἀρχέλαον συγχωροῦντα τὴν βασιλείαν, ὁ-
"μοίως ἡμῖν ἐκ περὶ τὸν πατέρα. χορεύειν γὰρ ἐκ ᾄδειν,
"ὥσπερ ἐχθρὸν πεσόντα, ἀλλ' οὐκ ἀνδρὸς, ὅτως μὲν
"συγγενοῦς, τηλικαῦτα δ' εὐεργετοῦντος ἐξημένου. [t] δεινό-
"τατόν τε πάντων ἀπέφηνε τὸ νεῶ ἥκειν ἐπὶ Καίσαρα,
"καταγνούσῃ τῆς ἐκείνου χρησόμενον τῇ βασιλείᾳ, πάν-
"των αὐτῷ πεπραιημένων ὁπόσα ἡβούλετ' ἂν [u] ὑπ' αὐ-
"τῷ ἐκ βεβαίως ἤδη ἐκ αὐτοκράτορος πράσσοντος
"πρασσόμενα. μάλιστα δὲ τὸν σφαγὸν τῶν περὶ τὸ ἱερὸν
"[x] ἐδείνου τῷ λόγῳ καὶ τὸν δυσσεβειαν, ὡς ἑορτῆς τε
"ἐνεστηκυίας, καὶ ἱερείων ἐν τροπῷ σφαττοίεν, ἔνιοι
"μὲν ξένοι, οἱ δὲ ἐγχωριοι· πλησθῆναι δὲ τὸ ἱερὸν νεκρῶν.
"[y] οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλων, ἀλλὰ ἐκ τῶν νομίμων ὀνομάτων
"τῆς βασιλείας ἐφιεμένης τῆς πράξεως, ὅπως δυνηθείη
"πληρῶσαι τὴν φύσει τυραννίδος τὸν πᾶσιν ἀνθρώποις
"μεμισημένων ἀδικίαν. δι' ὧν μηδὲ ὄναρ ποτὲ ὀρέξασθαι τῆς
"βασιλείας αὐτῷ τὸν ἀφειδοχεῖ ἀρετῇ τῆς πατρὸς· ἐπί-
"στασθαι γὰρ [z] αὐτὸν τὸν τρόπον, [a] καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ ὄντα τῶν
"ἀφανισθέντων τῶν [b] ἰσχυροτέρων [c] Ἀντίπαν καθίστασθαι· κλη-
"θῆναι γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν βασιλείαν [d] ἀχὶ νε-
"κρᾶς ὄντος πρὸς τῷ σώματι καὶ τὸν ψυχῇ, ἀλλὰ
"ἀκραιφνεῖ μὲν τῷ λογισμῷ χρωμένης, ἀλκῇ δὲ σώ-
"ματος τοῖς πράγμασιν ἐφεθέντος. εἰ δὲ καὶ πρότε-
"ρον εἰς αὐτὸν ἐπίσης τοῖς νεῶ [e] διατεθεῖτο [f] τὸν πα-
"τέρα, [g] ἀποπεφάνθαι πᾶσιν ἂν ἡμῖν βασιλεὺς,
"τὸν μὲν κύριον πεπαυσθαι τὴν βασιλείαν Καίσαρα ἀφη-
"ρημένον τοῦ δῦναι τὴν ἐξουσίαν, τοὺς δὲ πολίτας ἰδιώ-
"την ὄντας ἀκινδύνως σφάζειν ἐν ἱερῷ μὴ ἀποτετραμ-
"μένον.

ς'. Καὶ Ἀντίπατρος μὲν τοιάδε εἰπὼν, καὶ μαρ-
τύρων παρισταμένων τὰ εἰρημένα [h] κρατυνάμενος πολ-
ti, haud fas esset quidquam *à Cæsare* concedi,
"quod Cæsarem in ipsos potestate privatum ive-
"rit. Quin & ipsum perstringebat, vitio ei verten-
"do quod duces nonnullos in exercitu mutaverit,
"& in solio regio sese collocaverit, & lites tan-
"quam rex extitisset dijudicarit, populique po-
"stulatis palam factis annuerit, in summa omnia
"ita fecerit, ut nihil amplius ei in mentem venire
"potuerit, si à Cæsare in imperio constitutus fuis-
"set. Illi quoque imputabat, quod in Hippodro-
"mo vinctos dimiserit, aliaque afferebat multa,
"partim vera, partim verisimilia, quod hujusce-
"modi res fieri consueverint ab adolescentibus, &
"qui regnandi cupiditate imperium festinanter
"præripiunt. Præterea ei crimini dabat neglectum
"patris luctum, & comessationes eadem qua ille
"obiit nocte celebratas: unde coortam esse popu-
"li seditionem. Si, cum pater tanta in eum con-
"tulisset beneficia & tam magna ei præstitisset,
"mortuo talem rependerit gratiam, ut interdiu
"tanquam personam induens lachrymas simularet,
"noctes vero singulas in voluptatibus regiis age-
"ret, non alium sese ostensurum esse erga Cæsarem,
"si ab eo regnum acceperit, quam erga patrem
"*sui amantissimum* se gessit. cantu quippe se oble-
"ctare & choreis tanquam in morte inimici, non
"sibi conjunctissimi & beneficentissimi. Omnium
"etiam indignissimum esse ostendebat, nunc veni-
"re ad Cæsarem, ut regnum ipsius munere & con-
"cessu accipiat, cum jam ante omnia *arbitrio suo*
"egisset, quæ ab ipso fieri poterant, postquam
"validam ea agendi potestatem dedisset rerum do-
"minus. Maxime autem cædem in templo nefarie
"factam verbis exaggerabat: utque festiva solen-
"nitate etiam victimarum more mactati fuerint,
"tam peregrini quam indigenæ; & cæsorum cor-
"poribus tanum fuerit repletum, idque non ab a-
"lienigena, sed qui legitimam regis appellationem
"prætexens ferebatur ad facinus, ut tyrannico suo
"ingenio obsequutus posset explere injustitiam o-
"mnibus odiosam. Quamobrem ne in somnis qui-
"dem spem successionis in regnum à patre habuisse,
"ut qui mores ejus probe norit, & in potioribus
"tabulis ejus adversarium Antipam *successorem* con-
"stituerit; à patre quippe ad regnum vocatum,
"non cum animam pariter ac corpus vires defi-
"cerent, sed dum integra esset mente & ratione,
"eoque corporis robore quod negotiis obeundis
"adhiberi potuit. Immo si jam antea tale de Ar-
"chelao fuisset patris judicium quale in posterio-
"ribus tabulis, ipsum tamen satis declarasse qua-
"lisnam rex futurus sit, qui Cæsarem, cujus erat
"regnum ei largiri, largiendi potestate ademptum
"iverit, & privatus adhuc cives in templo jugu-
"lare non dubitarit.

6. Et Antipater quidem hujusmodi verba lo-
quutus, multisque è consanguineis ad ea quæ di-
xerat

[k] Πολὺ χειρόνως,] Ita cum *Cod. Vat.* πολὺ χεῖρον, ὡς ἢ τὸ μηδεμίας βασιλείας in *Editis Aliisque.*

[l] Μεταστάσης ἐπικαλῶν,] Ita *Busb.* μεθέσεσιν *Vat.* μεταναστάσεις in *Editis & Aliisque.*

[m] Καὶ δικῶν ἀφανίσεις] Καὶ δικῶν ἀφάνσιν ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένας *Vat.*

[n] Οὐδὲν ἂν μείζονος ὑπονοῆσαι] Ita *Vat.* οὐδὲν μείζονος in *reliquis.*

[o] Καὶ πιστευθῆναι δυνάμενα] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

[p] Φιλοτιμίᾳ τῆς ἀρχῆς] Ita *Vat.* φιλοτιμίας in *Editis.*

[q] Τῷ ἐπὶ τῷ πατρὶ] Legendum sinè dubio τῷ ἐπὶ τῷ πατρὶ. IBBETSON.

[r] Ἀμελείας,] Ἀμελείας τε καὶ κώμους αὐτῇ νυκτὶ ἐπὶ τῇ ὁμ. *Busb.*

[s] Ἀπολαύοντα ——— νύκτας,] Ita hunc locum ex *L. B.* constituendum esse judico. HUDS. ἀπολ. ᾗ ἡδονῆς τ' &c. *Coccejus* ἀπολαύοντα ᾗ ἡδονῇ τ' &c. *Gen.* ἀπολαβόντα ᾗ ἡδονῆς τῇ &c. Verum illud videtur innuere Josephus, totas quidem dies in lamentis & plangoribus consumpsisse Archelaum; verum per noctes singulas recuperasse lætitiam quam per dies amiserat. HAV.

[t] Δεινότατόν τε πάντων] Ita cum *Cod. Vat.* δεινότατόν τε πάντων ἐπέφαινε τὸν νεῶ *Busb.* ἐξημένην, δεινότατόν τε πάντων ἀπέφαινε τῶν ἥκειν in *Editis.*

[u] Ὑπ' αὐτῷ καὶ βεβαίως ἤδη] Ὑπὸ σὲ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[x] Ἐδείνου τῷ λόγῳ] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.* ἐσείοις in *Editis Aliisque.*

[y] Οὐχ ὑπ' ἀλλοφύλων,] Deest ἀχ in *Cod. Vat.* qui mox habet ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν νομ.

[z] Αὐτὸν τὸν τρόπον,] Ἐπίσασθαι γὰρ αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ τὸ ἐχθρὸν αὐτῷ· καὶ ἀφ' τοῦτο ὁμ. τὸν ἀφεθ. τὸν ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν καθίσασθαι. nam videtur aliquid deesse. COCC.

[a] Καὶ τὸν] *L. B.* καί τοι.

[b] Ἰσχυροτέρων] *L. B.* ἰσχυρότερον Ἀντίπατρον.

[c] Ἀντίπαν καθίσασθαι.] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 32. §. 7. SPANH.

[d] Οὐχὶ νεκρᾶς ὄντος] Οὐχὶ νοσοῦντος πρὸς τῷ σ. *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[e] Διατεθεῖτο] Lege ἀφατετεῖτο. COCC.

[f] Τὸν πατέρα,] Ita *Vat.* in *ceteris* deest τὸν.

[g] Ἀποπεφάνθαι] *L. B.* ἀπεφάνθ'.

[h] Κρατυνάμενος] Ita *MSS.* κρατυσάμενος in *Editis.*

xerat teſtimoniis ſuis firmanda adhibitis, finem dicendi fecit. Surrexit vero Nicolaus, qui Archelai cauſam egit, dicebatque, "Illa quidem quæ in "templo facta erant obſtinatis potius eorum ani- "mis qui paſſi ſunt imputanda eſſe, quam Arche- "lai poteſtati. qui enim tales res cœptant, non eo "tantum injuſtos eſſe quod innocentes vexant, "ſed & quod pacis & æqui amantes in ultionem "impellunt. Hos autem homines verbo quidem "in Archelaum patraſſe hoſtilia, re ipſa autem in "Cæſarem res aperta eſt. Conſtat enim tumultu- "um auctores, eos, qui ad vim & injuriam pro- "pulſandam ab Archelao miſſi aderant, facto im- "petu occidiſſe, neque Deum neque fas dierum "nobis ſanctiſſimorum reverentes: & hi ſunt quo- "rum non puduit Antipatrum ſuſcipere tutelam, "ſive ut odio in Archelaum ſuo morem gereret, "ſive quod jus & æquum omne averſatur. Certe "qui adoriuntur alios, nihilque mali ſuſpicantes "injuriis laceſſunt, hi ſunt qui nolentes cogunt "ſui cauſa ad arma recurrere. Tum reliquorum "omnium, quæ objecta fuerant, cauſam aſſigna- "vit iis ipſis qui à conſilio erant accuſatoribus. "Nihil referri unde color quæratur injuriæ, quod "non ipſis factum ſit ſuaſoribus. Neque ea per ſe "eſſe improba, ſed in odium Archelai ita referri "ut improba videantur. Tanto illos agi ſtudio "lædendi cognatum hominem, de ipſorum pa- "rente bene meritum & ipſos omnibus amicitiæ "officiis proſequutum. Teſtamentum à patre fa- "ctum bene mentis compote, & haud dubie po- "ſteriores tabulas potiores eſſe prioribus, eoque "magis quod Cæſari omnium, quæ in iis ſcripta "ſunt, pleniſſimum arbitrium relinquitur. Non "timendum ne horum iniquitatem Cæſar imite- "tur, qui Herodis, ex cujus viventis potentia fru- "ctus plurimos cepere, nunc mortui voluntatem "oppugnant; idque ſatis ſibi conſcii, neutiquam "ſe de Herode ita meritos ut Archelaus fuit. "Non is eſt Cæſar qui viri amici, bellorum ſo- "cii, qui in omnibus etiam in hoc ipſo à Cæſare "pendere ſemper voluit, reſcindat teſtamentum "ſuæ commiſſum fidei. Multum ab horum mali- "gnitate abeſt Cæſaris virtus ac fides, toti huma- "no generi teſtatiſſima; neque id in eum cadit, ut "non ſanæ mentis pronuntiet regem, qui primum "filio bono hereditatem reliquerit, deinde in hoc "ipſius Cæſaris fidem imploraverit. Quando te- "ſtamentum condidit Herodes, ita ſapuit ut Cæ- "ſaris arbitratui cuncta ſubmitteret: ne in herede "quidem eligendo deſipere potuit.

Nicolaus pro Archelao reſpondet Antipatro.

Cæſar benigne alloquitur Archelaum.

7. Et Nicolaus quidem, cum iſta oratione percurriſſet, finem etiam dicendi facit. Cæſar autem Archelaum, qui ſeſe ad pedes ejus abjecerat, comiter allevavit, regno digniſſimum eſſe dicens: ſeque ſatis oſtendit ſic eſſe affectum, ut non aliter

λοῖς τῶν συγγνῶν; παύεται τὸ λέγειν. [i] ἀνίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, "τὰ μὲν ἐν "τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναπεισθῆναι μᾶλ- "λον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιούσδε "ἄρχοντας, ἃ μόνον [k] τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζουλι εἶ- "ναι πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζουλι εἰς τὴν ἄμυ- "ναν αὐτῶν εὐγνωμονεῖν παρορμῶντας. ὡς δὲ πο- [l]λέμια ἔδρων λόγῳ μὲν κατ' Αρχελάου, τὸ δὲ ἀλη- "θὲς εἰς Καίσαρα φανερὸν εἶναι. τοὺς γὰρ [l] ὑβριοῦν- "τας, κωλύτας [m] παρεληλυθότας [n] καὶ ὑπ' Αρχελάου "πεπομφότας, κτεῖναι ἐπιτηδεύσαντας, ὅτε τῷ θεῷ ἅτε "τῷ νόμῳ τῆς ἑορτῆς ἐν Φρουρίδι ἄγομένης, ὧν Αντι- "πάτρου σὺκ αἰσχυνέλαι σκοδικητὴν καθισάμενον ἐπὶ γε- "ραπείᾳ ἔχθρας τὸ αὐτὸ τοῖς Αρχέλαον, ἢ [o] μίσει τῇ "ἀρετῇ δικαίᾳ. οἱ παρελθόντες καὶ μὴ τοὺς Δεινουμέ- "νους ἄρχοντας ἀδίκων ἔργων, οἵδε εἰσὶν οἱ βιαζόμενοι "καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἀμυνομένους ἐφ' ὅπλα χωρεῖν. ἀ- "νεπίφθ ἢ καὶ τὰ λοιπὰ πᾶσι τοῖς ἐν βουλῇ τῇ [p] κατη- "γόρων. [q] εἶδεν γὰρ ὅ, τι μὴ ἐκ μίσους γνώμης τῶν αὐτῶν "γεγονημένον αἰτίαν καὶ ἀδικεῖν ὑπάρχειν. ἐκ τῆ [r] φύσει "τοιούτους αὐτὰ γεγονότα πονηρὰ εἶναι, ἀλλὰ τῷ βλά- "πτειν ἂν δοκεῖν Αρχέλαον. τοιόνδε αὐτοῖς εἶναι βου- "λεῦ καὶ ὑβριοῦντος εἰς [s] ἄνδρα συγγενῆ, καὶ πάλαι "μὲν εὐεργέτην, [t] σωφρονοῦντα καὶ Δία πάντας οἰ- "κείως πεπολιτευμένον. πάς γε μὴν Δαθήναις ὑπό τε "σωφρονοῦντος γεγράφθαι τὸν βασιλέως, καὶ [u] κυ- "ριωτέρας τὰ γεγραμμένων πρότερον, Δία τὸ Καίσα- "ρα δεσπότην τῶν ὅλων [x] καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρί- "σιν τῶν ἐν αὐταῖς γεγραμμένων. μιμήσεσθαί τε ἐκάμοῦς "Καίσαρα τὴν ὑβριν αὐτῶν, [y] οἳ τὸ Ηρῴδου πανοίκιος "ἀπολαύσαντες παρ' ὃν ἔζη καιρὸν δυνάμεως, τὰ πάν- "τα ὑβρει γνώμης ἐπέγουσιν αὐτῷ, ἐκ δ' αὐτῶν "πρὸς τὴν συγγνώμην τοιούτων γεγονότων. ἔκφυν Καίσαρά τε "[z] ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῷ πεπιημένα τὰ πάντα καὶ φίλα "καὶ συμμάχα καταλύσειν τὰς Δαθήκας, ὅτι πίστει "τῇ αὐτοῦ γεγραμμένας. ἐκ μιμήσεσθαι κακίαν τὴν "ἐκείνων τῷ Καίσαρι ἀρετὴν καὶ πίστιν, πρὸς ἅπα- "σιν τὴν οἰκουμένην ἀνευδοίαστον ἡγουμένην, καὶ μαίαν "καὶ [a] λογισμὸν ἔκστασιν [b] καταμένειν ἀνδρὸς βασι- "λέως, ἧς μὲν ἀγαθῷ τὴν Δεδοχὴν καταλελοιπό- "τι, πίστει ὃ τῇ αὐτοῦ προαιρεθύτι. ὑπ' ἀμαρ- "τάνειν Ηρῴδην ποτὲ φρὴ κρίσιν τὴν Δεδόχην, σωφρο- "σύνῃ κεχρημένον ἐπὶ τῇ Καίσαρι γνώμῃ τὰ πάντα "ποιεῖσθαι.

ζ'. Καὶ Νικόλαος μὲν, τοιάδε διελθὼν, καταπαύει τὸν λόγον. Καῖσαρ ὁ Αρχέλαον, προπεσόντα αὐτοῦ πρὸς τὰ γόνατα, φιλοφρόνως τε ἀνέσῃ, φάμενος ἀξιώτατον εἶναι τῆς βασιλείας· πολλά τε ἀπέφαινε προθυμῶ-

γώ-

[i] Ανίσα] —— πονηρὰς,] Ανίσταται ὁ Νικόλαος ὑπὲρ Αρχελάου. τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε ἄρχοντας ἃ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζειν εἶναι πονηρὰς in *Editis*. Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν, τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναθεῖς μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Αρχελάου. τοὺς γὰρ &c. *Busb.* & *Lugd. Bat.* Αρχελάου, καὶ ἔλεγεν· τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀναθεῖς μᾶλλον ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Αρχελάου· τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε ἄρχοντας, ἃ μόνον τὸ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζουλι εἶναι πονηρὰς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζουλι εἰς ἄμυναν τῶν εὖγν. *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *Surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus: dicebat itaque, Illa quidem quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum quæ paſſi ſunt, quam Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe, ut non ſolum injurias contumeliaſque jactarent, ſed etiam eos qui devote humiliterque vivere diſponebant, ulciſci prætenderent.* Ipſe lectionem *Vaticanam*, paucis mutatis, in textu exprimendo ſequutus ſum. Si cui inſolens videatur τῷ ὑβρίζοντι poni pro ὑβρίζειν & τῷ ἀναγκάζοντι pro ἀναγκάζειν, adeat *H. Stephani Append. ad al. Scripta de Dial. Attica* p. 164. Fuit cum pro καθ' αὑτοὺς legerem ἀθρόως vel καθ' ἁθρόους.

[k] Τῷ καθ' αὑτοὺς ὑβρίζοντι] Ita quoque exſtat in *L. B.*

[l] Υβριοῦντας,] Τοὺς ὑβρίσαντας.

[m] Παρεγνωμένους] Παρεγνωσμένους *Vat.*

[n] Καὶ] *L. B.* οἱ.

[o] Μίσει ἢ ἀρετῇ] Ita ex conjectura pro φύσει, aut ſane μίσει ἢ δικαίᾳ, ejecta voce ἀρετῇ. In *Epiphanii* verſione, *Vel odio magis quam natura juſtitiæ judicaret*, ac ſi legiſſet, καὶ μίσει μᾶλλον ἢ φύσει ἢ δικαίᾳ κρίναντα.

[p] Κατηγόρων·] *L. B.* Εν κατηγόροις. Forte νῶν. COCC.

[q] Οὐδὲν γὰρ ὅ, τι μὴ ἐκ μίσους γνώμης τῶν αὐτῶν] Senſus videtur eſſe, *nihil enim eorum eſſe quæ injuſtitiæ inſimulantur, quin ipſis auctoribus ſit factum.* IBBETSON.

[r] Φύσει τοιούτους αὐτὰ γεγονότας] Φύσει ὃ ὄντας αὐτὰ *Busb.* φύσει τῇ ὄντως αὐτὰ *Vat.*

[s] Ανδρα —— εὐεργέτην,] *L. B.* ἄνδρας συγγενεῖς, καὶ π. μ. εὐεργέτας.

[t] Συνιόθη ὃ αὐτοῖς καὶ] Ita è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* συνιόθη in *cæteris*.

[u] Κυριωτέρας τὰ γεγραμμένων] Vocem εἶναι poſt κυριωτέρας addit *Busb.*

[x] Καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρίσιν] Sic *MSS.* καταλεῖφθαι in *Editis*. Quin & Δία τὸ Καίσαρα ὡς δεσπότην τῶν ὅλων καταλελεῖφθαι habet *Busb.*

[y] Οἳ τὸ Ηρῴδου] In *Cod. Vat.* ὅτι τὸ Ηρῴδου.

[z] Ανδρὸς ὑπ' αὐτῷ] Ανδρὸς ἐν αὐτῷ *Vat.*

[a] Λογισμὸν ἔκστασιν] Λογισμῶν *Vat.*

[b] Καταμένειν] Lege καταμανῆν. COCC.

Παρ-

γνώμης τ αὐτὸ οὐκ ἄλλα [c] πράξειν, ἀλλ' ὁπόσα αἵ τε διαθῆκαι κατηγόρουν, καὶ Ἀρχελάῳ συνέφερεν. ὁ μέντοι γε σκεκύρωτο ἤδεν, [d] ὡς ἂν ἐκ τῆς εὐνοίας τῶν δεδειγμάτων χρώμενον ἐπ' ἀδείας Ἀρχέλαον εἶναι. καὶ διαλύσεως τῶν ἀνδρῶν γνομένης ἐσκοπεῖτο καθ' αὑτὸν εἴ τε Ἀρχελάῳ τὴν βασιλείαν [e] εἴη κυρώσων, [f] εἴ τε νομίοι αὐτῆς ποιεῖν παντὶ τῷ Ἡρώδου γένει, καὶ [g] πᾶσι πάντων πολλῆς ἐπικουρίας δεομένοις.

facturus esset, quam testamentum postularet, & è re Archelai esset. Verum, ubi Archelaum, ut qui *benevolentiæ ejus* indicio satis magno fretus esset, securum esse animadvertit, nihil sanxit. Postea dimisso concilio, dispexit ipse secum, utrum regnum Archelao confirmare deberet, an vero id omnibus Herodis filiis communiter dividere, idque quoniam omnes plurimum egerent auxilio.

ΚΕΦ. ι'.

Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαβῖνον· καὶ ὡς Οὔαρος τὰς αἰτίας αὐτῆς ἐκόλασεν.

Πρότερον δ', ἢ κύρωσίν τινα τούτων γενέσθαι, [h] Μαλθάκη τε ἡ Ἀρχελάου μήτηρ νόσῳ τελευτᾷ· καὶ ἅμα Οὔαρος ὁ Συρίας στρατηγὸς παρὼν γράμματα τοῖς Ἰουδαίων ἐπάρσασιν ἀφανοῦς ἔσχε. καὶ γὰρ Ἀρχελάου μὲν τ' ἐκπλοῦν ἐθορυβήθη τὸ πᾶν ἔθνος· καὶ Οὔαρος αὐτός, ἐπεὶ παρῆν, τάς αἰτίας τῆς κινήσεως πυνθάνεται βαρείας, καὶ τὴν εἰς τὸ στάσεως ἐπίσχεσιν ποιησόμενον πολλῆς γενομένης, ἐπ' Ἀντιοχείας τὸν ἀναζυγὴν ἐποιεῖτο, τάγμα ἐν τῇ σπείρᾳ ἐν Ἱεροσολύμοις λιπόμενος, τοῖς Ἰουδαίων [i] νεωτεροποιοῖσιν [k] ἐπισημήνασθαι. ὁ μὲν ἐπεφαίνετό γε ἤδεν ἐπὶ πλείστῃ τῇ [l] μὴ ὁ σπασιάσονται αὐτῶν. ὅτε γὰρ Οὔαρος ἀπῆν, καὶ Σαβῖνος [m] ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος κατεμένας αὐτόθι μεγάλως [n] τοὺς Ἰουδαίους καλεπαίνῃ, σπείρα τε τῇ καταλελειμμένῃ πιστεύων ὡς καὶ εὐνοίᾳ αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει. [o] πολλὰς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους ἐσχῆκε αὐτοῖς, ἐπείγων τοὺς Ἰουδαίους καὶ σκάπτοντας ἐπὶ δόσεσι. πάς τε γὰρ ἄκρας ἐξιάζετο διαλαμβάνειν, καὶ τὰ βασιλικῶν χρημάτων ἐπ' ἐρεύνῃ προθύμως ὥρμητο βίᾳ διὰ [p] κέρδη καὶ πλεονεξιῶν ἐπιθυμίας.

β'. [q] Ἐπιστάσης δὲ τῆς Πεντηκοστῆς, ἑορτὴ δὲ ἡμῶν ἐστι πάτριος τοῦτο κεκλημένη, ὅτι καὶ τοῦ θρησκείαν μόνον παρῆσαν, ἀλλ' ὀργῇ φέροντες τοῦ παροινίαν τῆς Σαβίνου ὕβρεως, μυριάδες [r] συνηθροίσθησαν ἀνθρώπων καὶ πάνυ πολλαί, [s] Γαλιλαίων τε καὶ Ἰδουμαίων, Ἱεριχουντίων τε ἡ πληθύς, καὶ ὁπόσοι περάσαντες Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσιν, [t] αὐτῶν τε Ἰουδαίων πολὺς λεὼς [v] ὁ πρὸς πάντας [x] συνελέχετο, καὶ πολὺ προθυμότεροι τῶν ἄλλων ἐπὶ τιμωρίᾳ τοῦ Σαβίνου ὡρμήκεσαν. καὶ τρία μέρη νεμηθέντες ἐπὶ τοιῶνδε στρατοπεδεύουσι χωρίων. οἱ μὲν [y] τὸ Ἱππόδρομον ὀπολαβόντες, καὶ τῶν δὲ λοιπῶν δύο μερῶν οἱ μὲν τῷ βορείῳ τοῦ ἱεροῦ πρὸς μεσημβρίαν [z] τεταγμένοι τοῦ ἑῴαν μοῖραν εἶχον· μοῖρα δὲ αὐτῶν ἡ τρίτη τὰ πρὸς δυόμενον ἥλιον, ἔνθα καὶ τὸ βασίλειον ἦν. ἐπεφαίνετο δὲ τὰ πάντα αὐτοῖς ἐπὶ πολιορκίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἀπηναγκασμένοις. καὶ Σαβῖνος, ἐδεδίει γὰρ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα ἀνδρῶν, ἐν ὀλίγῳ τὸ θανεῖν ποιουμένων ὑπὸ τοῦ ἡττᾶσθαι μὴ ἐθέλειν ἐφ' οἷς [b] ἀρετὴν κρίνειν [c] αὐτὸ

CAP. X.

Seditio Judæorum contra Sabinum: & quomodo Varus in auctores ejus animadvertit.

Antequam vero horum quicquam sanctum esset, obiit morbo Malthace mater Archelai: veneruntque à Varo Syriæ præside literæ, quæ Judæorum rebellionem declararent. Nam post Archelai discessum, seditionem fecit universa natio: & Varus, qui illic aderat, in ejus auctores animadvertit, ac seditione (quæ gravis sane fuit) maxima ex parte composita, Antiochiam profectus est, relicta Hierosolymis una legione ad Judæos reprimendos, si quid moverent. nec tamen quicquam proficiebat ad finem seditioni imponendum. Nam digresso Varo, Sabinus ibi, ceu Cæsaris procurator, manens, multum Judæis negotii facessebat, sperans eos iis copiis, quæ magnæ restabant, cohiberi posse. Circumducebat enim frequentes armatos satellites, per quos Judæos premens atque turbans rebellare cogebat. Etenim castella vi conabantur occupare, & ad pecunias regias vestigandas impetu animi magno acrique ferebantur, lucrorum & rapinarum cupidine incitati.

Malthace mater Archelai moritur.

Varus seditionem Hierosolymis compescit.

Sabinus Judæis molestus.

2. Instante autem Pentecoste, festum enim est nobis patrium ita appellatum, conventum est Hierosolyma non solum religionis gratia, sed etiam indignatione contumeliarum Sabini: coiveruntque plurima Galilæorum & Idumæorum & Hierichuntiorum millia, & omnes Transjordanini, & Judæorum magna vis, qui ad universos sese aggregaverunt, & plus aliis cupiditate incensi in Sabini ultionem festinarunt: atque in tres turmas divisi hoc modo castra metantur. Pars quidem una Hippodromum occupat, reliquarum vero duarum altera à septentrionali templi regione meridiem versus orientalia tenebat; tertia autem illorum pars ad occidentem posita erat, ubi regia locabatur. Atque ista illi agebant, ut Romanos ab illis undique inclusos obsiderent. Tum Sabinus (nam & multitudinem eorum formidabat, spiritusque hominum elatos, qui mori facile maluerunt quam victoriam non reportare, ubi vincere virtutis loco habetur) confestim per literas Varo rem significabat; atque, ut fieri solet, non intermittebat hortari

Turba in festo Pentecostes.

c Πράξειν,] *L. B.* πράξων.

d Ὡς ἂν ἐκ τῆς εὐνοίας τῶν δεδειγμάτων] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.* cujus *Margo* præterea exhibet ἂν ἐκ τῆς εὐνοίας.) ὡς ἀνέγνω in *Editis Aliisque.*

e Εἴη κυρώσων,] Ἐπικυρωτέον *Vat.* εἴη κυρωτέον *Busb.* & *Lugd. Bat.*

f Εἴ τε νομίοι αὐτῆς ποιεῖν] Sic *Cod. Vat.* εἴτε κοινὸν αὐτὸν ποιεῖν in *Editis Aliisque.*

g Ταῦτα πάντων] *L. B.* τούτῳ, *Coccejus* τούτων. sequens vox πάντων abest à *Lugd. Bat.*

h Μαλθάκη] Ita *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* Μαρθάκη perperam in *Editis Aliisque.* HUDS. Conf. *alibi* lib. 1. c. 24. §. 2. SPANH.

i Νεωτεροποιοῖσιν] Lege νεωτεροποιΐαν. COCC.

k Ἐπισημήνασθαι.] Ἐπισήμασα infr. lib. 18. c. 10. §. 8. & eodem c. §. 3. ἐπισήμασα. SPANH.

l Μὴ ὁ σπασιάσονται] Τῷ μὴ σπασιάσονται αὐτῶν *Vat.* & μὴ ὁ σπασιάσας αὐτοὺς *Busb.*

m Ὁ ἐπίτροπος] Illud ὁ insertum dedi è *Cod. Vat.*

n Τοὺς Ἰουδαίους κατεπόνει,] Τοὺς σπασίους *Busb.* τοὺς στρατιώτας *Vat.* & *Lugd. Bat.*

o Πολλὰς γὰρ ὁπλίτας δορυφόρους] Πολλοὺς δ' ὄντας ὁπλ. *Vat.* πολλοὺς ὄντας ὁπλ. *Busb.* πολλοὺς γὰρ ὄντας ὁπλ. *Busb.*

p Κέρδη] *Gen.* κερδῆ.

q Ἐπιστάσης] *L. B.* ἐνστάσης.

r Συνηθροίσθησαν] *L. B.* συνοίσθη.

s Γαλιλαίων ——— πλῆθος,] Conf. supr. lib. 13. c. 9. §. 1. SPANH.

t Αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος] Videsis *Casaubonum* contra *Baronium*, p 27. *Edit. Lond.*

v Ὁ] *L. B.* οἱ.

x Συνελέχετο,] Συνελέχοντο *Vat.* & *Lugd. Bat.*

y Τὸ Ἱππόδρομον] Hippodromus ad meridiem Templi; ergo Templum cum Hippodromo ad meridiem versum. COCC.

z Τεταγμένοι] In *Editis Aliisque* τεταγμένοι, οἱ δὲ τοῦ ἑῴου &c. verum οἱ δὲ expunximus, sensu ita postulante. Quin & *Epiphanius* & ipse *Josephus* (l. 2. *de Bello Jud.*) nostram lectionem firmant. HUDS. Forte τετραμμένοι. COCC.

a Ἀποκεκλεισμένοις.] Ita *Busb.* ἀπεκλεισμένοις in *Editis Aliisque.*

b Ἀρετὴν κρίνειν αὐτὸ νικᾶν,] *L. B.* ἀρετὴ κρίνοιτο ἂν τὸ νικᾶν.

c Αὐτὸ νικᾶν,] Sic *Vat.* qui & κρίνῃ habet. αὐτὸν νικᾶν in *Editis Aliisque.*

d A-

tari ut sibi celeriter auxilium ferret, legionem quippe ibi relictam in maximo versari periculo, quod non longe abesse exspectarent quin ipsi capti trucidarentur. Ille vero, arcis excelsissima turri occupata, (ea Phasaëlus appellabatur, in honorem Phasaëli Herodis fratris exstructa atque ita nominata, postquam à Parthis occisus fuerat) inde Romanis signum dedit, ut Judæos excuntes adoriantur. & cum ipse ne ad suos quidem amicos descendere auderet, postulabat ut alii propter ejus avaritiam se prius mortis periculo objicerent. Cumque Romani eruptionem fecissent, commissum est acre prælium: in quo licet hostibus revera superiores essent Romani, non tamen animis fracti erant aut desponderunt Judæi ad conspectum periculi, postquam multi de suis ceciderant: quin per circuitum conscensis porticibus, quæ circum exterius templi septum erant, magnaque pugna edita, & saxa dejiciebant, partim è manibus partim è fundis, utpote in hujusmodi pugnis bene exercitati. & sagittarii universi illis immisti Romanis multum nocebant, & quod superiore loco essent, atque expugnatu difficiles, ut qui attingi nequirent ab iis qui tela ad eos adigere conarentur, & hostes nullo negotio profligare possent. Et diu quidem hunc in modum pugnatum est. Deinde Romani,* rei indignitate commoti, ignem porticibus (insciis ipsis qui eò ascenderant Judæis) subjiciunt. atque ignis, eo quod multa apponerentur quæque etiam flammam excitare possent, quam celeriter tectum corripuit. Ejus vero materies, quod & pice & cera abundaret, prætereaque auro cera perunctò, confestim *flaminis* cedebat, atque opera magna & admiratione dignissima sensim evanuerunt, & quotquot super porticus erant improviso perierunt exitio. nam alios secum ruina tecti trahebat, alii ab hostibus undique cædebantur: multi, nihil reliqui ad salutem videntes, maloque eos circumstante attoniti, aut in ignem se conjiciebant, aut ut flammas effugerent scipsos gladiis suis occidebant. quicunque vero retro abscedendo qua ascenderant evadere conabantur, à Romanis omnes cæsi sunt, quippe inermes animosque debilitati, desperatione nihil eos adjuvante quod armis erant destituti. ex iis itaque qui tectum ascenderant ne unus quidem elapsus est. Tum Romani per flammam, quà dabatur, irruentes, thesauro potiebantur in quo recondita erat pecunia sacra. ejusque magna parte à militibus direpta, ipse Sabinus talenta quadringenta palam recepit.

Acre prælium inter Judæos & Romanos.

Ignis, porticibus templi subjectus, exitio est Judæis.

Sacri thesauri direptio.

3. Interea Judæos magno quidem dolore affecit amicorum calamitas, qui in ista pugna ceciderunt: illosque etiam male habuit † *ærarii* & donariorum direptio. veruntamen, conglobatis suorum fortis-

νικῶν, ὥ δὴ καὶ τὸ πῦρ ὡς τ' Οὔαρον ἔπεμπε κράμματα· καὶ, τὸ σωθῆναι, οὐκ [d] ἀνὴρ κελεύων ἐκ τοῦ ὀξέως βοηθεῖν, ὡς κινδύνου μέγιστα τὸ ἐγκαταλειφθὲν στράτευμα ἀπειλοῦντος, διὰ τὸ μὴ εἰς μακρὰν ἐλπίζειν κατακοπήσεσθαι ληφθέντας αὐτούς. αὐτὸς δὴ τὰ Φάσηλος [e] τὸ ὑψηλότατον τῶν πύργων καταλαβόμενος [f] Φασάηλον, ἐπὶ τιμῇ τοῦ Ηρώδου ἀδελφοῦ Φασαήλου ὠκοδομημένον τε ἔτους εἰρημένου, τελευτῆς ὑπὸ Παρθαίων αὐτοῦ γνωμένης, κατέσπευδε τοῖς Ρωμαίοις ἐπεξιέναι τοῖς Ιουδαίοις. αὐτὸς μὲν δὴ εἰς τὰς Φιλὰς τολμῶν καλέναι, τὰς δ' ἄλλας ἀποθνήσκειν αὐτοῦ τῆς πλεονεξίας δικαιῶν. τολμησάντων δ' εἰς τὴν ἔξοδον τῶν Ρωμαίων, μάχη [g] σωὶ καρτερᾷ· καὶ οἱ Ρωμαῖοι [h] τὸ πολεμίων ἔργῳ ἐκπάτιον, ἃ μὲν τὰ φρονήματά γε τοῖς Ιουδαίοις ἔκαμνε τῇ ὄψει τὰ δεινὰ πολλῶν αὐτοῖς πεπωκότων· πειρώμενοι δ' ἀνιᾶσιν ἐπὶ τὰς στοὰς, αἵπερ ἦσαν τοῦ ἱεροῦ τὸ ἔξωθεν περίβολον περίεχουσαι, καὶ πολλῆς μάχης γενομένης, λίθους τε [i] ἠφίεσαν, τοὺς μὲν [k] ἐκ χειρὸς ὑπάρχοντες, [l] οὓς δὲ σφενδονῶν, ἀθληταὶ [m] τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες. καὶ οἱ τοξόται πάντες πεπαταγμένοι [n] μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ρωμαίους, διὰ τὸ ὑπερδέξιοί τε εἶναι, καὶ ὑπηρεσίας μὲν ἄποροι διὰ τὸ [o] ἀνέφικτοι τοῖς εἰσακοντίζειν πρωμένοις εἶναι, ῥᾴους δὲ κεφαλὰς τοὺς πολεμίους ἔχοντες. καὶ πολὺ μὲν χρόνον ἡ μάχη σωίεσθαι τοιάδε ἔσα. ἔπειτα Ρωμαῖοι, δεινῶς φέροντες [p] τοῖς δρωμένοις, πῦρ ἐνιᾶσιν τ' στοαῖς, λαθόντες Ιουδαίων τοὺς ἀναβεβηκότας ἐπ' αὐτάς. καὶ τὸ πῦρ ὑπό τε πολλῶν [q] περιπεμένων καὶ μὴ τ' ἐγείρειν φλόγα δυναμένων, ἥπερ δ' ὀρόφῳ ἡ τάχος. ἡ δὲ ξύλωσις, [r] παρέχουσα πίστης τε καὶ [s] κηρῷ πολέων, [t] ἐπὶ δὲ κηρῷ χρυσὸν [v] ἐπαλληλιμμένον, εὐθέως [x] εἶκεν· ἔρχά τε μεγάλα σκεῦνα καὶ ἀξιολογώτατα [y] ἠφαίζετο, καὶ τὰς ὑπὲρ τ' στῶν ὄλεθρος ἅτος ἀπροσδόκητος καπλάβεν. οἱ μὲν γὰρ τῷ ὀρόφῳ καταῤῥαγέντος συγκαλεφέροντο αὐτοῖς, τὰς δὲ περισταδὸν ἔβαλλον οἱ πολέμιοι· πολλοὶ δὲ [z] ὑπερβαίνοντες σωτηρίας, καὶ σκολιζειν κακῶς δ' ἀπειρήκεσαν, οἱ μὲν εἰς τὸ πῦρ [a] εἰσήκεσαν ἑαυτούς· οἱ δὲ καὶ τοῖς ξίφεσι χρώμενοι διέφθειρον [b] αὐτοὺς ἐποιοῦντο. ὁπόσοι δὲ [c] εἰς τὸ κατόπιν χωρήσαντες ὁδῷ ἢ ἀναβεβήκεσαν ἐσώζοντο, οἱ Ρωμαῖοι πάντας ἔκτειναν γυμνούς τε ὄντας καὶ τὰ φρονήματα σκληρυμένους, διὰ τὸ ἀπονοίας διὰ τὸ ἀνοπλον βοηθεῖν δυναμένης. ἐσώθη δὲ τ' ἀνελθόντων ὀλίγοι τὸ πᾶν ὀλίγοι ὁπισθοῦ. καὶ οἱ Ρωμαῖοι, διὰ δὲ πυρὸς ἢ παρείχοι [d] ὠθέντες, σκεφάτευν δὲ θησαυρὸν, [e] καθ' ὃν ἱερὰ ἦν χρήματα. καὶ διεκλάπη μὲν πολλὰ ὑπὸ τ' σφετέρων, Σαβῖνος δὲ περιεποίησεν εἰς τὸ φανερὸν τετρακόσια τάλαντα.

γ'. Ιουδαίους δὲ ἐλύπει μὲν τὸ πάθος τῶν φίλων, οἳ ἐν τῇδε ἔπεσον τῇ μάχῃ· ἐλύπει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων ἡ ἀφαίρεσις. ὑμὴν ἀλλ' ὅπερ αὐτῶν ἐτύγχανεν σωτε-

d Ανήρ] *L. B.* ἀνίᾳ.

e Τὸν ὑψηλότατον τ' πύργων] Τὸ ὑψηλόταλον *Vat.*

f Φασάηλον.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 21. §. 9. SPANH.

g Σωὶ καρτερᾷ.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* συνὶᾳ in *reliquis.*

h Τὰν πολεμίων ἔργῳ ἐκπάτιον,] Iterum cum *Cod. Busb.* πολλῶν μὲ ἔργων in *Editis Aliisque. L. B.* πολημίων ἔργων. Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent.*

i Ηφίεσαν,] Ita *Busb.* & *Josephus*, l. 2. *de Bello Jud.* ἀφείσαν in *Editis.* ἐφείσαν *Vat.*

k Εκ χειρὸς ὑπάρχοντες,] Εκ χειρῶν *Busb.*

l Οὓς δὲ σφενδονῶν,] Usitatius τοὺς δὲ σφ. HUDS. Forte τοὺς δὲ ἐκ σφενδονῶν.

m Τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες.] Ita *Cod. Vat.* si quis malit τρόπου τοιούτου μάχης, non refragabor. fuit cum legerem, ἀθλητὰ τρόπου τοιούτου μαχαιρᾶς ὄντες.

n Μεγάλα ἔβλαπτον] Ita *Vat. Lugd. Bat.* & *Zonar.* μέγα in *Editis.*

o Ανέφικτοι] Ita *Busb.* ἀνέφικτον in *Editis Aliisque.*

p Τοῖς δρωμένοις.] *Sc.* Επὶ τοῖς δρωμένοις.

* *Rei indignitate commoti*,] Impune se talia perpeti non ferentes, *Epiphan.*

q Περιπεμένων καὶ] Ita *Vat.* περιεθειμένων *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in quo sequentia usque ὑπαμφίων desunt) περιεθέμενον in *Editis*: quo modo etiam *Epiphanius.*

r Παρέχουσα πίστης] Ita *Busb.* & *Vat.* παρέχειν in *Editis.*

s Κηρῷ πλέον,] Iterum cum *Cod. Busb.* κηρὸν in *ceteris.*

t Επὶ δὲ κηρῷ χρυσὸν] Ergo tectum Porticus fuit inauratum. REL.

v Επαλληλιμμένον,] Ita in *Editis.* ἐπαλληλειμένον *Busb.* & *Gall.*

x Εἶκεν·] Ita *Busb.* ἦκεν in *ceteris*, nullo plane sensu. ἥκειν in *L. B.*

y Ηφαίζετο,] Statim in medio §. 6. πολλάς τε καὶ ἄλλας τ' βασιλικῶν οἰκήσεων πολλαχῇ τ' χάρας πῦρ ἐνιεὶς ἠφάιζεν. HAV.

z Απορίαν τε σωτερίας,] Απορίαν σωτηρίας τε καὶ ἐκπλ. *Busb.* & *Vat.*

a Εἰσήκεσαν] *L. B.* ἐπαφῆσαν. *Cocceius* legit ἐπαφῆσαν.

b Αὐτῷ ἐποιοῦντο.] Illud αὐτῷ è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*

c Εἰς καθ' ὃν χωρήσαντες] Εἰς τὰ καθ' ὃν *Busb.*

d Ωθέντες,] Σωθέντες *Busb.* παρελθωθέντες corrupte in *Cod. Vat.* in *Epiphanii* versione, *Romani autem per illud incendium in fiduciam sublevati.*

e Καθ' ὃν] *L. B.* καθὸ.

† Ærarii *& donariorum direptio.*] Vocem *ærarii* ex *Epiphanio* adjectam esse volui.

σωτέ-

σωεσταμμένον καὶ [f] μαχιμώτατον, [g] τούτῳ [h] ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον, ἐπείλουν πῦρ τε [i] ἐνιέναι αὐτῷ, καὶ πάντας κτείνειν, κελεύοντες ἢ τάχιστα ἀπιέναι, καὶ πεῖσομένοις ὑπερίσχυσιν ἄδειαν καὶ Σαβίνῳ τοῦτο αὐτοῖς. καὶ τὸ βασιλικὸν τὸ πλεῖστον [k] ἐντεμόλησαν πρὸς αὐτούς· Ῥάφος δὴ καὶ Γρατος τρισχίλιοι [l] τῶν μαχιμωτάτων τὸ Ηρῴδου στρατεύματος ἔχοντες, ἄνδρας τοῖς σώμασι δρασκελεῖς Ρωμαίοις [m] προσεπίπτεσαν. καί τι καὶ ἱππικὸν ἦν [n] ὑπὸ τῷ Ῥάφῳ τεταγμένον, ὃ καὶ αὐτὸ προσθήκη τῶν Ρωμαίων ἐγένετο. Ιουδαίοις δὴ οὐκ ἠμέλητο ἡ πολιορκία. ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη μετήλλαττον, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις ἐκέλευον μὴ ἐμποδίζειν εἶναι [o] ὧν ἀπολειπομένη χρόνῳ παρῆσαν αὐτοῖς ἐλευθερίαν τοῦ πάτριον. Σαβίνῳ μὲν οὖν [p] εὔκτον [q] ἦν ἀπιέναι μὴ τῶν στρατιωτῶν, πιστεύειν δ' οὐκ οἷός τε ἦν ἅπερ τε πεπραγμένα, καὶ τὸ [r] λίαν εὔγνωμον τῶν πολεμίων ἐπ' ἀποτροπῇ τῶν [s] κατεσκευασμένων εἶχεν. ἅμα δὲ καὶ τὸ Οὔαρον ἥξειν [t] προσδοκῶν [u] ἐπέμενε [v] τοῦ πολιορκίαν.

δ'. Εν τούτῳ δὲ καὶ ἕτερα μύρια θορύβων ἐχόμενα τοῦ Ιουδαίαν κατελάμβανε, πολλῶν πολλαχόσε κατ' οἰκείων ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ιουδαίων ἔχθρας ὑπὸ τὸ πολεμεῖν ὡρμημένων. διχίλιοι μὲν τῶν ὑφ' Ηρῴδῃ ποτὲ στρατευσαμένων, καὶ ἤδη κατελελυκότες, [x] ἐν αὐτῇ Ιουδαίᾳ συστάντες προσεπολέμουν τοῖς βασιλικοῖς, ἀντιστατοῦντος αὐτοῖς [y] Αχιάβου τοῦ Ηρῴδου ἀνεψιοῦ· καὶ τῶν μὲν πεδίων εἰς τὰ μετέωρα ἀνεωσμένων δι' ἐμπειρίαν τοῦ εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἀνδρῶν, τοῖς δὲ δυχωρίαις σώζοντος ὁπόσα δυνατά.

ε'. [z] Ιούδας δὲ ὁ Εζεκίου τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς ὑπὸ μέγα δυνηθεὶς, [a] ὑφ' Ηρῴδου δὲ μεγάλοις ληφθεὶς πόνοις. ἦν οὗτος ὁ Ιούδας πρὸς [b] Σεπφώριν τὴν Γαλιλαίας, συστησάμενος πολὺ ἀνδρῶν ἀπονενοημένων, ὑπορμοῦ τῷ [c] βασιλείῳ ποιεῖται· καὶ ὅπλων κρατήσας ὁπόσα αὐτόθι ἀπέκειτο, ὥπλιζε τοὺς πρὸς αὐτὸν καθ' ἕνα, καὶ ἀποφέρεται χρήματα ὁπόσα [d] καταλείφθη αὐτόθι, φοβερός τε ἅπασιν ἦν ἄγων καὶ φέρων τοὺς προσυχάνοντας, ὑπερθυμίᾳ μειζόνων πραγμάτων καὶ ζηλώσει βασιλείου τιμῆς, οὐκ ἀρετῆς ἐμπειρίᾳ, ἀλλ' ἦν ὑβρίζειν ἐξουσίᾳ, [e] κτησάμενος προσδοκῶν γέρας τὸ ἐντεῦθεν.

ς'. Ην δὲ Σίμων δοῦλος μὲν Ηρῴδου τοῦ βασιλέως, ἄλλως δὲ ἀνὴρ εὐπρεπὴς, καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος ὑπὲρ μέγα πρέχων τε καὶ πεπιστευμένος. ἔτολμησε δὲ [f] τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων, διάδημά τε ἐτόλμησε περιθέσθαι, καὶ πλήθους συγκαλέσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς μανίᾳ τῇ ἐκείνων, καὶ εἶναι ἄξιος ἐλπίσας παρ' ὀλίγον, [g] τὸ ἐν Ιεριχοῦντι βασίλειον πυρπολήσαι δι' ἁρπαγῆς ἄγων τε [h] ἐγκαταλελειμένα· πολλάς τε καὶ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων, πολλαχοῦ τὴν χώραν πῦρ [i] ἐνιεὶς

simis quibusque, hisce regiam obsident, flammasque ei & extrema omnibus minitabantur, jubentes ut celeriter exirent, quo facto promittebant nihil ipsis & Sabino nocitum iri. Proinde regiorum maxima pars ad Judæos sese contulit. Sed Rufus & Gratus, qui tria millia è præstantissimis Herodis militibus habebant, viros corpore validos strenuosque, ad Romanos transierunt, quin & idem fecerunt equites quidam quibus præerat Rufus, & ipsi facti sunt accessio ad Romanos. Verum Judæi nihilominus obsidionem urgere, & cuniculos agere, atque obsessis clamare *ut exirent*, ne per ipsos stet quo minus tempus jam arripiant patriæ libertatem recuperandi. Et Sabino quidem nihil optatius, quam cum militibus exire; sed Judæis fidere non poterat propter ea quæ perpetraverat: & non vulgaris hostium lenitas, *ipsi utpote suspecta*, in causa erat quod conditiones rejecerit. adde quod à Varo exspectabat auxilium, eamque ob rem obsidionem sustinebat. *Rufus & Gratus ad Romanos transeunt.*

4. Ea autem tempestate existebant in Judæa mille aliæ turbæ, multique plurimis in locis, aut lucri cupiditate aut odio in Judæos, bellum concitabant. Nam duo quidem hominum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, jamque dimissi erant, in ipsa Judæa inter se conspirarunt, & regios oppugnare cœperunt; quibus Achiabus Herodis sobrinus resistebat, & ex agris in editiora loca compulsus (quippe ab hominibus rei militaris scientissimis) difficiles aditus insidendo servabat quæ poterat. *Tumultus in Judæa variis.*

5. Exstitit & Judas, Ezechiæ filius latronum præfecti, qui magnarum erat virium, quemque Herodes ægre oppressérat. Hic Judas apud Sephorim Galilææ *oppidum*, coacta profligatorum hominum caterva, palatium adortus, arma omnia ibi reposita occupavit, iisque suorum singulos armavit, & omnem illic repertam pecuniam abstulit, suique terrorem omnibus injecit, obvios quosque diripiens secumque abducens, rerum majorum desiderio regnandique cupiditate, eam adipisci sperans dignitatem non virtutis peritia sed effrenata nocendi licentia. *Judas latro.*

6. Fuit & Simon quidam regis Herodis servus, homo alioqui formosus, & corporis amplitudine & pulchritudine excellens, † creditusque excellere. Hic, sumpta ex rebus turbidis fiducia & diadema sibi imponere ausus est, & congregata hominum multitudine, cum & ipse rex illis insanientibus salutatus fuisset, seque aliis digniorem imperio existimasset, Hierichuntiam regiam à se direptam cremavit; aliasque multas regis domos in multis regionis locis incendit, omnibus quæ in illis *Simon diadema sibi imponit.*

f Μαχιμώταλον,] Μαχιμαίτατον *Busb.* ut & mox infra.
g Τούτῳ] *L. B.* τῶτο.
h Εμπεριέχοντες τὸ βασίλειον,] Εμπεριεῖχόν τε τὸ βασίλειον καὶ ἀπείλουν *Vat.*
i Ενίεσθαι αὐτῷ,] Ita *Busb.* ἐνιέσθαι in *cæteris.*
k Ηντομόλησαν πρὸς αὐτούς.] Ita *Busb. Zonar.* & *Epiphan.* ἠντομολήκεσαν σὺν αὐτοῖς in *Editis.*
l Τῶν μαχιμωτάτων] Τὸ μαχιμώτατον *Vat.* & *Lugd. Bat.*
m Προσετίθεσαν.] Προσίθεν *Busb.* & *Vat.*
n Υπὸ τῷ Ῥάφῳ] Τῶν ὑπὸ τῷ Ῥάφᾳ τεταγμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*
o Τῇ ἀπολειπομένῃ χρόνῳ] Τῇ ἀπολήψεσθαι χρόνῳ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πατρικὸν *Busb.* utram harum lectionum mavis per me licet accipias.
p Εὔκτον] *L. B.* in *Marg.* εὔκτατον.
q Ην ἀπιέναι] Εὔκτον ἀπιέναι *Vat.*
r Λίαν εὔγνωμον] Ita in *Cod. Vat.* λίαν μὲ εὔγνωμον in *Editis Aliisque.*
s Κατασκευασμένων εἶχεν.] Καταπαθεσκευασμένην *Vat.*
t Προσδοκῶν ὑπέμενε] Sic *MSS.* προσδοκῶν in *Editis.*
v Τοῦ πολιορκίαν.] Ita cum *Cod. Busb.* τῇ πολιορκίᾳ in *Editis Aliisque.*
x Ἐν αὐτῇ Ιουδαίᾳ συστάντες] Ita cum *Cod. Vat.* ἐν αὐτῇ ἰδίᾳ in *Editis Aliisque.* ἐν τοῦ Ιουδαίου in l. 2. de *Bello Jud.*
y Αχιάβου δὲ Ηρῴδου ἀνεψιοῦ.] Αλκιβιάδου *Vat.* HUDS. Conf. *alias.* lib. 1. c. 33. §. 7. SPANH.
z Ιούδας δὲ ὁ Εζεκίου τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς] Non alius fuisse videtur Judas hic, quàm Theudas ille de quo in *Act.* 5. 36. ut inquit *Usserius* ad *An M.* 4001. p. 538. *Edit. Lond* quem videsis. Alterius *Theudæ* meminit *Jos.* in *Antiqq.* l. 20. nec mirum est diversis temporibus plures exstitisse factiosos homines ejusdem nominis.
a Υφ' Ηρῴδου δὲ μεγάλοις ληφθεὶς] Desunt in *L. B.*
b Σεπφώριν τὴν Γαλιλαίας,] Conf. supr. lib. 13. c. 12. §. 5. SPANH.
c Βασιλείῳ ποιεῖται.] Ita ex *MSS.* (*Coccejo* approbante) βασιλεῖ in *Editis.*
d Καταλείφθη αὐτόθι,] Sic *Busb. Coccejus*, & *Epiphan.* καταλήφθη in *reliquis.*
e Κτησάμενος προσδοκῶν] Κτησιάζ *Vat.*
f Τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων] Τῇ ταραχῇ τῶν πρ. *Zonar.*
† *Creditusque excellere.*] Cui magna fuerant credita, *Epiphan.*
g Τὸ ἐν Ιεριχοῦντι] Τὸ, τι ἐν Ιερ. *Vat.*
h Εγκαταλελειμμένα.] Εγκατηλειμμένα *Vat.*
i Ενιεὶς ἐφώριζεν·] Sic *MSS.* ut & *L. B.* ἐνεὶς in *Editis.*

lis erant suis gregalibus in prædam concessis. Quin & majus quiddam perpetrassetˌ * nisi mature in eum animadversum fuissetˌ Nam Gratus, postquam regios milites Romanis junxissetˌ cum copiis suis omnibus Simoni obviam occurrit: & post longum & acre prælium, profligatis Simonianis, quippe Transjordaninis, & nullo ordine, audacia magis quam arte pugnantibus, Gratus nactus Simonem, per angustias, ut salutem sibi quæreret, fugientem, caput ei amputavit. Apud Amatha quoque, ad Jordanem fluvium posita, crematum est palatium ab hominum caterva Simonis similium. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet cujus justo fortique imperio multitudo regeretur: qui vero alienigenæ ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, graves superbia simul & avaritia.

Idem facit & Athronges opilio.

7. Deinde & Athronges, vir neque generis dignitate illustris, neque magna virtute aut opum abundantia fretus, sed opilio, cunctis cætera omnia obscurus *visus*, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, regnum affectare ausus est, cui adeo placebat major nocendi licentia, ut mori certus parvi penderit vitæ jacturam, quam male agendo facturus esset. Illi autem quatuor erant fratres, qui & ipsi grandi statura, & ad facinus quodvis arduum manu prompti habebantur, magni momenti esse visi ad conservationem imperii. atque hi singuli singulis cohortibus præerant. convenit enim ad eos magna hominum multitudo. Atque illi quidem turmarum præfecti erant, & cum per se itarent pro Athronge prælia faciebant. Ipse autem diadema sibi imposuit, & de rebus agendis concilium habuit, omniaque gerebat arbitratu suo: & diu in potestate permansit, regio nomine, faciens quæ vellet; magnasque tum ipse tum fratres cædes edebant tam Romanorum quam regiorum, utpote utrisque ex æquo infensi, his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter injurias quas tum ab illis acceperant. Tempore autem consequenti magis magisque pariter in omnes efferabantur: & vix quisquam interitum poterat effugere, partim quod quæstui inhiarent, partim ob interficiendi consuetudinem. Hi aliquando Romanorum cohortem (qui frumenta & arma militibus ferebant) prope Emmauntem aggressi, ita circundederunt, ut Arium centurionem, legionis ducem, & quadraginta ejus peditum fortissimos, missilibus confixerint. Reliqui, illorum clade attoniti *erant*, auxilio tamen Grati, qui eis cum regiis succurrit, evaserunt, relictis cæsorum

---

[k] ἠφάνιζεν, τοῖς ἐνεστηκόσι [l] λείαν ἄγειν τὰ ἐγκαταλελειμμένα ὑπὸ τῶν ἐπιόντων. ἐπέσχε δ' ἂν τι μεῖζον ἀπ' αὐτοῦ [m] μὴ ταχείας ὑπιδρομῆς γενομένης. ὁ γὰρ Γρᾶτος, τῶν βασιλικῶν στρατιωτῶν Ρωμαίοις συνεσκευασμένων, μεθ' ὧν εἶχε δυνάμεως ἐπαναλίσκει [n] τὸν Σίμωνα. καὶ μάχης αὐτοῖς μεγάλης ὑπὲρ πολλοῦ γενομένης, [o] τό τε πολὺ τῶν Περαίων, ἀσυντάκτους ὄντας, καὶ τόλμῃ μᾶλλον ἢ ὑπομονῇ μαχομένους διεφθάρησαν. καὶ αὐτὸν Σίμωνα, φυγῇ δὴ πρὸς [p] φάραγγα σώζοντα αὐτὸν, Γρᾶτος ἐντυχὼν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνει. καὶ ἐπῆλθε τὰ ὑπὲρ τῷ Ἰορδάνῃ [q] βασιλεῖα [r] Ἀμαθοῖς βασίλεια ἐπὶ πυρὶ συσκευῶν ἀνδρῶν Σίμωνι ὁμοφρονησάντων. ἦσαν πολλὴ ἀφορμὴ ἐνεστώσαις τοῖς ἔθνεσι, διὰ τὸ βασιλέα μὲν οἰκεῖον σφῶν εἶναι [s] τὰ πλεῖστα τὸ πλῆθος ἀρετῇ· τοὺς δὲ ἀλλοφύλους [t] ἐπαλθόντας σωφρονισμοὺς [v] τοῖς συσσιτοῦσι τῶν ἀνθρώπων, ἐπανάπαυμα αὐτῶν διά τε τὸ ὑβρίζειν ἐς πλεονεκτεῖν ἡφεῖτο.

ζ. Ἐπεὶ δὲ [x] Ἀθρόγγης ἀνὴρ, ἔτι προγόνων ὑπαρχὰς ἀξιώματι, ἔτι ἀρετῆς οὐσίᾳ, ἢ τινῶν πλήθει χρημάτων, πομπικὸς ἦν καὶ ἀνεπιφανὴς τοῖς πᾶσιν εἰς τὰ μάλιστα ὤν, ἄλλως δὲ, μεγέθει σώματος, καὶ τῇ κατὰ χεῖρας ἀλκῇ διαφέρων, ἐτόλμησεν ὑπὲρ βασιλείας [y] φρονῆσαι, καὶ διὰ τὸν ἡδονικὸν βίον πλέον ὑβρίσαι, καὶ θνήσκων οὐκ ἐν μεγάλοις πᾶσιν τὸ ψυχῆς τὸ ὑπὲρ τοιοῖσδε [z] ἀνάλωμα ἡγησάμενον. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ ἀδελφοὶ τέσσαρες, μεγάλοι τε καὶ αὐτοὶ, καὶ [a] ὑπὲρ μεγάλα πεφυκότι τῇ [b] κατὰ χεῖρας ἀρετῇ πεπιστευμένοι, [c] στράτευμα εἶναι τοῦ καθέξεως τοῦ βασιλείας δοκοῦντες. λόχον τε αὐτῶν ἦρχεν ἕκαστος. συλλέγει γὰρ μεγάλη πλῆθος πρὸς αὐτούς. [d] καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν, καὶ [e] ὑπεστράτευον αὐτῷ ὁπόσα εἰς τὰς μάχας φοιτῶντες δι' αὐτῶν. ὁ δὲ διάδημα περιθέμενος, βουλευτήριόν τε ἦγεν ὑπὲρ τοῖς [f] πραγμάτοις, καὶ τὰ πάντα γνώμῃ ἀνακείμενα εἶχεν τῇ αὐτοῦ. διέμενέ τε ἐπὶ πολὺ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἡ ἰσχὺς, βασιλεῖ τε κεκλημένῳ, [g] καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι μὴ ἀποστερουμένῳ, φόνῳ τε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπὶ μέγα προσκείμενοι Ρωμαίων τε καὶ τῶν βασιλικῶν, μίσει [h] πολιτευόμενοι ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους. [i] τούτους μὲν ὕβρει ἢ χρήσασθαι ἐπὶ τὴν Ἡρῴδου ἀρχῆς, Ρωμαίους δὲ [k] ὧν εἰς τὸ παρὸν [l] ἔδοξαν ἀδικεῖν. προϊόντος δὲ χρόνου, καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁμοίως [m] ἐξηγριώθησαν. [n] διαφθορὰς τε σὺν λῴ [o] τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι, τὰ μὲν κέρδους ἐλπίδι, τὰ δὲ καὶ συνηθείᾳ καὶ φονεύειν. ὑπῆρξεν δὲ [p] ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ καὶ [q] Ἐμμαοῦσιτα, [r] οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τὴν στρατιὰν ἔφερον. καὶ προελθόντες Ἄρειον μὲν τὸν ἑκατοντάρχον, ὃς ἡγεῖτο καὶ τάγματος, καὶ τεσσαράκοντα τῶν περὶ αὐτὸν, πρῶτον τοὺς κρατίστους [s] κατηκόντιζον. οἱ δὲ λοιποὶ, δείσαντες πρὸς τὸ πάθος αὐτῶν, Γρᾶτος σὺν τοῖς βασιλικοῖς οἱ περὶ αὐτὸν ἦσαν σκέπης αὐτοῖς [t] γενομένης, σώζουσι τοὺς νεκροὺς καταλιπόντες.

---

k Ηφάνιζεν,] Superius in medio §. 2. idem verbum in eadem habuimus significatione. HAV.

l Λείαν ἄγειν] Ita cum *Cod. Vat.* λείαν ἀναγαγεῖν in *cæteris.* ut & in *L. B.* in cujus *Marg.* est φέρειν.

* *Nisi mature in eum animadversum fuisset.*] Nisi celeriter mutatio contigisset, *Epiphan.* nisi mature occursum fuisset, *Gelen.*

m Μὴ ταχείας ἐπισροφῆς γενομένης.] Verto, *nisi mature cura fuisset adhibita. ἐπισροφὴ* enim non solum est, *animadversio*, sed sæpius *cura. Ni mature subventum foret*, diceret *Tacitus.*

n Τὸν Σίμωνα.] Τῷ Σίμωνι *Busb.*

o Τό τε πολὺ τῶν Περαίων] Τότε πολλοὶ *Busb.*

p Τὰ ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ] Τὰ ὑπὸ Ἰορδάνῃ *Vat.* & *Busb.*

q Ἐν Αμαθοῖς] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

r Ἀμαθοῖς] Videri posset Amathus *Josephi* esse eadem ac Ramoth in Gilead. Certe eandem urbem quam Ἀμαθὰ vocat *Antiqq.* 17. 12. alibi (viz. lib. 2. de *Bello Jud.*) Βηθαραμαθὼν vocat, quæ vox clara vestigia vocis *Ramoth* indicat. *Relandus* in *Pal. S.* p. 560

s Τὸν] Abest à *L. B.*

t Επιλθόντας] *L. B.* ἀπελθόντας.

v Τῷ συνιστοῦντι] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* & μὴ συσσιτοῦσιν in *Editis Aliisque.*

x Ἀθρόγγης] Ἀθρογγίῳ in l. 2. *de Bello Jud.* Ἀθρόγλης *Busb.* HUDS Conf. *ἀλωσ.* lib. 1. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρονῆσαι, —— ὑβρίσαι,] Φρονῆσαι, τῷ πτώματί τε αὐτοῦ ἡδονῆς πλέον *Vat.* Φρονῆσαι τῷ πτώματι τῷ αὐτοῦ (αὐτῆς *L. B.*) ἡδονῆς πλ. *Busb.* τῷ πτώματι δὲ αὐτῆς ἡδονῇ. *Cocceius* mavult.

z Ἀνάλωμα ἡγησάμενον] Ἀναλώματι *Vat. Busb.* & *Gall.*

a Επὶ μεγάλα πεφυκέναι] Επὶ μέγα *Vat.*

b Κατὰ χεῖρας] Καθὰ χεῖρας *Busb.* Vide etiam *Casaub.* c. *Baron.* p. 218.

c Στράτευμα εἶναι] Στράτευμα mendose in *Cod. Lugd. Bat.* & *Vat.* & στρατήλατα *Gall.*

d Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν,] Καὶ οἱ μὲν στρ. *Vat.* & *Busb.*

e Υπεστράτευον αὐτῷ] Υπεστρατήγουν *Busb.*

f Πολιτεύμασιν,] *L. B.* στρατοπέδοις.

g Καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι] Καὶ πράσσοντι ἅπερ ἤθελον *Busb.* omissis μὴ ἀποστερουμένῳ.

h Πολιτευόμενοι] Τὸν γάμον πολιτεύεσθαι τοῦτον *supr.* lib. 1. c. 16. §. 3. SPANH.

i Τούτους] *L. B.* τοῦτο.

k Ων εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν.] Illud ὧν infertum dedi è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* Est qui malit ὅτι.

l Εδοξαν] *Margo L. B.* ὠφίλησαν.

m Εξηγριώθησαν.] *L. B.* ἐξηγείρασαν.

n Διαφθορὰς τε] Διαζεύξεις *Busb.*

o Τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι,] Τοῖς πᾶσιν ἐμπείροις *Vat.*

p Ποτὲ καὶ Ρωμαίων λόχῳ] Ita *Vat.* & *Epiphan.* τότε in *Editis Aliisque.*

q Εμμαοῦσιτα,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 3. SPANH.

r Οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τὴν στρατιὰν ἔφερον.] Οἳ σῖτόν τε καὶ *Vat.* & *L. B.* οἳ σῖτα καὶ *Busb.*

s Κατηκόντιζον.] Κατηκόντισαν *Busb. Vat.* & in l. 2. *de Bello Jud.*

t Γενομένης,] Γενομένων *Busb.*

v Τοῖς

πόλεις. καὶ πολλὰ μὲν χρόνον [v] τοιούτοις τρόποις χρώμενοι μάχαις, Ρωμαίους τε παρελύπησαν [x] οὐκ εἰς ὀλίγα, καὶ τὸ ἔθνος σκάκωσαν ὑπὲρ μέγα. χειρούμενοι δ' οὖν χρόνῳ ὕστερον, ὁ μὲν Γράτῳ συμβαλὼν, ὁ δὲ Πτολεμαίῳ· καὶ τὸ πρεσβύτατον Αρχελάου λαβόντος, ὁ πλάτυ τῷ πάθει τε τῷ ἐκείνου [y] λελυπημένος, καὶ ἄπορον ὑπὲρ πλέον ὁρῶν τὴν σωτηρίαν [z] ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ φιλωθεὶς τὸ δυνάμενος, ἐπὶ δεξιαῖς καὶ πίστει θείᾳ Αρχελάῳ παραδίδωσιν αὐτόν. καὶ παῖδε μὲν ὕστερον γίνεται.

η'. Ληστηρίων δὲ ἡ Ιουδαία ἔμπλεως ἦν, καὶ [a] ὡς ἂν συμπέσοι τινὶ οἱ [b] συστασιάσαντες αὐτῷ, βασιλεὺς ποιούμενος ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ κοινοῦ ἠπείγετο, [c] ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις λυπηροὶ καθιστάμενοι, τοῦ δὲ ὁμοφύλου φόνον ἐπὶ μήκιστον ἐμποιοῦντες.

θ'. Οὔαρος δέ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πυνθάνεται τὰ πεπραγμένα, Σαβῖνον γράψαι πρὸς αὐτὸν, δείσας [d] περὶ τοῦ τάγματος, δύο τὰ λοιπὰ ἀναλαβών, τρία δὲ ἐπὶ Συρίας τὰ πάντα ἦν, καὶ ἴλας ἱππέων τέσσαρας, ὅπερ τε ὀπλιτικὰ ἢ βασιλεῖς ἢ τινες τετράρχαι τότε παρεῖχον, ἠπείγετο βοηθεῖν τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ τότε πολιορκουμένοις. εἴρητο δὲ πᾶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπείγεσθαι, ὅπερ οἱ προεξεπεμπτοι. ἐβοήθησάν τε αὐτῷ καὶ [e] Βηρύτιοι, διότι αὐτῶν τὴν πόλιν, ὀπλιτικήν τε πεζικὴν καὶ χιλίας. πέμπει δὲ καὶ Αρέτας ὁ Πετραῖος, ἔχθρα τε τῷ Ηρῴδου φιλίαν [f] τῶν Ρωμαίων κτώμενος, συμμαχίαν οὐκ ὀλίγην, χωρὶς πεζῶν τε καὶ ἱππέων. [g] συναχθείσης δ' ἐν Πτολεμαΐδι [h] πάσης ἤδη τοῦ δυνάμεως, μέρος τι ταύτης [i] τῷ υἱῷ ἐβούλετο, καὶ ἐνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων, Γαλιλαίας ἐξέπεμπε πολεμεῖν, [k] οἱ ὑπὲρ τοῦ Πτολεμαΐδος ἔχόμενοι καλοικοῦσιν. [kk] ὃς ἐμβαλὼν τοῖς τε ἀντικαταστᾶσιν εἰς μάχην τρέπει, καὶ Σεπφώριν ἑλὼν, τοὺς μὲν οἰκήτορας ἠνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν. αὐτὸς δὲ Οὔαρος ἐπὶ Σαμαρείας τῷ παντὶ στρατῷ ἐποιεῖτο, τοῦ μὲν πόλεως ἀπέχεσθαι διὰ τὸ ἀνέγκλητον ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς εἶναι· στρατοπεδεύει δὲ ἔν τινι κώμῃ Πτολεμαΐδος κλήματι, [l] Αρους ὄνομα αὐτῇ. καὶ οἱ Αραβες μισοῦντι τῷ Ηρῴδου ἐμπίμπρασιν αὐτῷ, ἐχθρῶς ἔτι πρὸς φίλους τοὺς ἐκείνου ἔχοντες. ἐκεῖθεν δὲ προιόντες [m] Σαμφὼ κώμην ἑτέραν διήρπασάν τε οἱ Αραβες καὶ ἔκαυσαν, πάνυ ἐρυμνὴν οὖσαν ἔτυχεν. ἐν δὲ τῇ πορείᾳ, ὅθεν αὐτοὺς διέφυγε, ἀλλὰ πυρὸς καὶ φόνου τὰ πάντα μεστὰ ἦν. πέμπεται δὲ καὶ Εμμαοῦς, Οὐάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τῶν [n] τελευτηκότων, προεκλιπόντα ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. ἐνθεῦτεν δὲ καὶ Ιεροσολύμοις ἤδη σημαίνει, καὶ Ιουδαίων οἱ τὴν πολιορκίαν [o] τοῦ τάγματος τοῦδε στρατοπεδεύοντες, τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου τῶν στρατευμάτων οὐχ ὑπομείναντες ἔσχον, ἀμύητον τὴν πολιορκίαν καταλιπόντες. οἱ δ' ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις Ιουδαῖοι, ὀφθῆναι δὲ Οὐάρου σφίσιν ἐκάλουν, ἀπελύοντο τὰς αἰτίας, ὡς τὸ μὲν σωθὲν τοῦ πλήθους διὰ τὴν ἑορτὴν ἀγομένην, καὶ δὴ πολέμου μηδαμῇ γνώμῃ τῇ αὐτῶν, τόλμῃ δὲ τῶν ἐπηλύδων, συνελθόντες αὐτοῖς, καὶ συμπολιορκηθέντες Ρωμαίοις μᾶλλον ἢ πολιορκεῖν προθυμίαν ἔχοντες. προσαπηλθάσαν δὲ τῷ Οὐάρῳ, Ιώσηπός τε [p] ἀνεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως, Γράτος τε καὶ Ρῆφος τοῦ ὑπ' αὐτοῖς

cadaveribus. In hunc modum longo tempore pugnas conferentes, & Romanis magna detrimenta intulerunt & gentem suam valde afflixerunt. Postea tamen subacti sunt, unus cum Grato prælio congressus, alter cum Ptolemæo: natuque maximo in Archelai potestatem redacto, ultimus qui supererat, ex fratris casu mœrore confectus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod ejus copiæ vel morbo vel continuis laboribus exhaustæ essent, accepta fide & jurejurando ipse quoque Archelao se dedidit. Sed hæc postea facta sunt. *Athronges cum fratribus subactus.*

8. Tunc autem Judæa plena erat latrociniis: & ut quisque seditiosorum cœtus coiverat, reges creabantur, qui omnia agebant in perniciem reipublicæ; ut qui parum admodum & in rebus tenuissimis Romanis nocerent, ipsi vero in populares suos longe lateque cædibus grassarentur. *Latrociniis plena Judæa.*

9. Interea Varus, ubi primum ex Sabini literis quæ gesta erant intelligit, solicitus de legione * *Hierosolymis relicta*, duas reliquas assumpsit, (quippe tres in universum erant in Syria) & quatuor turmas equitum, omniaque regum & tetrarcharum auxilia, atque celeriter obsessis in Judæa subsidio proficiscitur. omnibus autem jussum erat, qui præmittebantur, ut Ptolemaïdem properarent. Dant illi etiam Berytii, cum per urbem eorum iret, mille quingentos auxiliares. Aretas quoque Petræus, ex suo in Herodem odio amicus Romanis factus, alias ei suppetias affert præter pedites equitesque. Coactis itaque ad Ptolemaïdem suis copiis, earum partem filio & cuidam amico tradit, eosque ad bellum Galilæis supra Ptolemaïdem incolentibus inferendum mittit. Atque ille hostes prælio aggressus in fugam vertit, captoque & incenso oppido Sepphori incolas vendidit. Ipse Varus cum universo exercitu ad Samariam profectus, urbi (quod seditionis culpa careret) manus abstinuit: sed castra in vico, cui nomen est Arus, posuit, qui Ptolemæi ditionis erat: eumque vicum Arabes, *Varo ab Areta subsidio missi*, Herodis odio amicis quoque ejus infensi incenderunt. Illinc digressi Arabes, vicum alium, nomine Sampho, munitissimum & instructissimum, diripuerunt atque concremarunt. Quin toto itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Emmaus quoque, sed ab incolis deserta, jussu Vari cremata est, ut iis qui ibi fuerant occisi parentaret. Inde ad ipsa Hierosolyma ducit, ubi Judæi, qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum fugæ se mandarunt, obsidione semiperfecta relicta. Hierosolymitani autem Judæi, graviter à Varo increpati, sese purgarunt; demonstrantes ob festa coivisse populum, neque suo consilio bellum, sed externorum audacia susceptum; se quidem cum Romanis magis obsessos fuisse, quam eos obsidere in animo habuisse. Et jam ante Varo se obtulerant Josephus Herodis regis sobrinus, & Gratus & Rufus cum suis militibus; *Sepphoris cremata, ut Arus, Sampho & Emmaus.* *Berytii & Aretas Arabs suppetias mittunt Romanis.* *Varus Sabino successit.* *Varus Hierosolyma venit & legionem obsessam liberat.*

[v] Τοιούτοις τρόποις] Forte τοιουτότροπος. COCC.

[x] Οὐκ εἰς ὀλίγα,] Οὐκ ὀλίγα *Busb.*

[y] Λελυπημένος,] *L. B.* λελυμένος.

[z] Ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ] Ὑπὸ μονώσεως καὶ καμ. *Vat.* & *Lugd. Bat.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *nam se solum manssisse cernens, & omni manu militum spoliatum.*

[a] Καὶ ὡς ἂν συμπέσοι τινὶ οἱ] *L. B.* καὶ ὃς ἂν συμπέσοι τινῶν οἱ &c.

[b] Συστασιάσαντες] Forte συσκευάσαντες. COCC.

[c] Ολίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ρωμαίοις] Ολίγα μὲν Ρωμαίοις λυμαινομένοι, τοῦ δὲ ὁμοφύλου φόνον ἐπὶ μήκιστον ἐμποιοῦντες *Busb.* in *Vulgatis* autem *Aliisque* non aliter ac edidimus, *nominativis* pro *genitivis absolutis* more Attico adhibitis.

[d] Περὶ δὲ τάγματος,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* & in l. 2. de *Bello Jud.* περὶ δὲ τρίτου τάγματος in *Editis Aliisque.*

* Hierosolymis relicta,] Ita ex *Epiphanio.*

[e] Βηρύτιοι, —— χιλίους.] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[f] Τῶν Ρωμαίων κτώμενος,] Ita *Vat.* τὴν Ρωμαίων in *ceteris.*

[g] Συναχθείσης] *L. B.* συναθείσης.

[h] Πάσης ἤδη τοῦ δυνάμεως,] Sic *Vat. Busb.* & *Epiphan.* illa πάσης ἤδη in *ceteris* desiderantur.

[i] Τῷ μὲν υἱῷ ἐβούλετο, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων,] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[k] Οἱ ὑπὲρ —— καθίκουσιν] Οἱ τὴν Πτολεμαΐδος ἐχόμενα κατοικοῦσιν. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[kk] Ος ἐμβαλὼν] Οἷς ἐμβαλὼν *Busb.*

[l] Αρους] An *Atharus* sit, cujus meminit *Hieronymus*, judicent alii. HUDS. Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[m] Σαμφὼ κώμην] Σαπφὼ *Busb.* & *Lugd. Bat.* prout in l. 2. de *de Bello Jud.* HUDS. Conf. *ἀλλοι.* lib 2. c. 5. §. 1. SPANH.

[n] Τελευτηκότων,] Συντετελευτηκότων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[o] Τοῦ τάγματος] Τῶν τάγματος τὴν δὲ *Vat.*

[p] Ανεψιὸς Ηρῴδου βασιλέως,] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 5. §. 2. SPANH.

bus, & Romani qui obſeſſi erant. At Sabinus in Vari conſpectum non veniebat, ſed clam ex urbe ſe ſubduxit & ad mare profectus eſt.

Varus in ſeditionis auctores animadvertit.

10. Tum Varus per regionem copiarum ſuarum partem ad conquirendos ſeditionis auctores mittit. factoque indicio, in quoſdam ut cæteris nocentiores animadvertit, cæteros vero dimiſit; duobus millibus ob eam cauſam in crucem ſublatis. Deinde milites, quod ad nullam rem utiles eſſe videret, exauctoravit: multa enim peccaverant, Varique præceptis & voluntati non obtemperaverant, cupiditate lucri quod eis ex maleficiis provenerat. Ille vero, cum decem Judæorum millia coïviſſe intellexiſſet, eò celeriter ad eos opprimendos profectus eſt. atqui illi manus conſerere non auſi ſunt, ſed ex Achiabi ſententia omnes ſeſe dediderunt. Atque Varus, data plebejis defectionis venia, eorum duces omnes miſit ad Cæſarem. Cæſar autem pleroſque ex eis dimittit: at de illis qui ex Herodis conſanguineis ſeſe eis adjunxerant, ſupplicium ſumpſit, quod præter jus faſque contra neceſſarios ſuos arma tulerant.

τ γραλιωλῶν ἀγονλες, καὶ τ Ρωμαίων οἱ πολιορκέμενοι. Σαβῖνος ὃ οὐκ ἀφίκετο Οὐάρῳ εἰς ὄψιν, ἀλλ' ὑπεξῆλθε τ πόλεως [q] ἐπὶ θαλάσσης.

ι'. Οὔαρος δὲ, καὶ τὴν χώραν πέμψας τ γραλ῀ μέρος, ἐπεζήτει τὰς αἰτίας τ ἀποστάσεως. καὶ σημαινομένων, [s] τὰς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτας, εἰσὶ δ' ἃς ἀφῆκεν· [t] ἐγένοντο δ' οἱ διὰ τοιαύτην τὴν αἰτίαν φανερώτατοι διάφθοροι. μυ῀ριοι δὲ τῶν μὲν αὐτὰ γραλιῶν ἀποπέμπει, χρήσιμον [v] μὲν ὁρῶν ἐπ' [x] ἐδάμασι τοῖς πράγμασι. [y] πολλὰ γὰρ ἠτάκτησαν αὐτοῖς· [z] παρήκουσε τ δογμάτων, καὶ ὧν ἠξίου Οὔαρος, ἐφέσει κερδῶν ἃ ἐκ τ κακουργιῶν προεληφότες αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ, μυρίους Ἰουδαίους σωτηρίαν πρωτανόμενος, ἤπείγετο εἰς κατάληψιν αὐτῶν. οἱ δὲ οὐκ ἦκον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ παρέδοσαν αὐτὸς γνώμῃ τῇ Ἀχιάβου σωελθόντες. καὶ Οὔαρος, τῷ πλήθει συγχωρῶν τὰς αἰτίας τ ἀποστάσεως, ἔπεμπεν ὅπῃ Καίσαρα ὅποι ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῶν. Καῖσαρ δὲ τὰς μὲν αὐτῶν πολλὰς διῆκεν, ὁπόσοι [a] τε συγγενεῖς ὄντες Ἡρώδου σωεστράτευον αὐτοῖς, [b] τὰς δὲ ἐκόλασεν μόνας, οἳ μηδὲν φρονήσαντες τ δικαίων καὶ τ οἰκείων ἐστράτευον.

CAP. XI.

Judæorum legatio ad Cæſarem: & ut Cæſar Herodis teſtamentum confirmavit.

Archelaus cum Judæis litigat de Judæorum legatione ad Cæſarem.

VArus itaque, his perfectis, Antiochiam profectus eſt, relicta Hieroſolymorum ad præſidium priore legione. Romæ vero Archelao novum ortum eſt negotium ex hujuſmodi cauſis. Judæorum legatio, Varo genti mittendi poteſtatem faciente, Romam veniebat, ad poſtulandam ſuis legibus vivendi libertatem. Et legati quidem, ex decreto totius gentis miſſi, quinquaginta erant: illis vero Romæ ſeſe adjunxerunt ſupra octo Judæorum millia. Cumque Cæſar convocaſſet in ædem Apollinis, quæ ab ipſo magnis ſumptibus fuerat exſtructa, concilium tam amicorum quam primorum Romanorum, venerunt eò legati, eos proſequente Judæorum Romæ degentium turba; Archelaus autem è contra cum amicis *aderat*. Verum regis quotquot fuere conſanguinei ab Archelao ſtare recuſabant, quod eum oderant, & tamen in eadem cum legatis contra eum ire illis grave videbatur, id ſibi dedecori fore exiſtimantes, velle coram Cæſare adverſari homini tam propinqua neceſſitudine ſibimet conjuncto. Philippus quoque eò venit ex Syria, impulſu Vari, maxime quidem ut fratris partes adjuvaret, (nam eum amabat Varus) facta vero regni mutatione (idque ſuſpicabatur Varus fore ut regnum divideretur, quod multi eſſent qui ſuis legibus vivendi libertatem deſiderarent) ut ipſe ſibi non deeſſet quo minus partem ejus aliquam obtineret.

ΚΕΦ. ια'.

Ἰουδαίων πρεσβεία πρὸς Καίσαρα. καὶ ὡς Καῖσαρ Ἡρώδου διαθήκας βεβαίας ἐπέθηκεν.

Οὐαρος μὲν δὴ ταῦτα κατασησάμενος, καὶ φρουρὰν Ἱεροσολύμων τὸ [c] καὶ δεύτερον καταλιπὼν τάγμα, ἐπ' Ἀντιοχείας ἤπείγετο. [d] Ἀρχελάῳ δὲ ὅπῃ Ῥώμης ἑτέρων πραγμάτων ἐφύοντο ἀρχαὶ καὶ τοιαύτης αἰτίας. ἀφίκετο εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβεία Ἰουδαίων, Οὐάρου τ [e] ἀπόστολον αὐτῶν τῷ ἔθνει [f] ἐπιτετραμμένου ὑπὲρ αἰτήσεως [g] αὐτονομίας. καὶ ἦσαν [h] οἱ μὲν πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες γνώμῃ τ ἔθνους πεντήκοντα, [i] συνῆσαν δὲ αὐτοῖς τ ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων [k] ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους. Καίσαρός τε συνέδριον φίλων τε τῶν αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων τῶν πρώτων [l] συναγαγόντος [m] ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος, μεγάλοις τέλεσιν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυμένῳ, οἱ μὲν πρέσβεις μὴ τ πληθὺς τῶν [n] αὐτόθι Ἰουδαίων ἀφικνοῦντο· Ἀρχέλαος δὲ μὴ τῶν φίλων. ὁπόσοι δὲ συγγενεῖς ἦσαν τοῦ βασιλέως, Ἀρχελάῳ μὲν συλλαχθῆναι διὰ μίσος τὸ πρὸς αὐτὸν ὕστερον, τοῖς δὲ πρέσβεσιν ὁμοψηφεῖν κατ' αὐτοῦ δεινὸν ἡγοῦντο, ἐν αἰσχύνῃ τῇ αὐτῶν οἰόμενοι γνήσεσθαι τὸ διὰ Καίσαρα κατ' ἀνδρὸς οἰκείου τοιάδε πράσσειν [o] προθυμεῖσθαι. παρῆν δὲ ἤδη καὶ [p] Φίλιππος ὁπὸ Συρίας, ἐξορμήσαντος αὐτὸν Οὐάρου, τὸ μὲν κεφάλαιον ἐπὶ σωτηρίᾳ τὸ ἀδελφοῦ, πάνυ γὰρ εὐνοῦς Οὐάρος αὐτῷ, [q] γενομένης δὲ [r] τ βασιλείας μεταπλάσεως, καὶ παῖδα ὑπολιπόντα Οὐάρον, νέμησιν αὐτῆς ἡγήσεσθαι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς [s] αὐτονομίας ἁλισκομένους, οὐκ ὑστερῶν τοῦ καὶ αὐτὸς μοῖραν αὐτῆς τινα φέρεσθαι.

β'. Λόγοι οὖν τοῖς Ἰουδαίοις πρέσβεσι δοθέντος, οἱ ἐπὶ καταλύσει τῆς βασιλείας ἤλπιζον λέγειν, ἐπὶ κατηγορίᾳ

Judæorum legati Herodem & Archelaum accuſant apud Cæſarem.

2. Igitur ubi dicendi locus datus eſt Judæorum legatis, cum de regno diſſolvendo verba facere

---

q Ἐπὶ θαλάσσης.] Ἐπὶ θάλασσαν *Busb.* & *Vat.*

s Τὰς μὲν ἐκόλασεν] Ita *Vat.* τὰς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτας, εἰσὶ δ' ἃς ἀφῆκεν in *Editis Aliisque.*

t Ἐγένοντο] *L. B.* ἐγίνοντο.

v Μὲν ὁρῶν ἐπ' ἐδαμασι] *L. B.* in *Marg.* ὁρῶν ἐδαμῶς ἔτι.

x Οὐδαμοῖς] Οὐδαμοῖς ἐοῦσι πράγμασι *Vat.*

y Πολλὰ γὰρ ἠτακτήσω] Πολλά τε *Vat.*

z Παρήκουσε τ δογμάτων,] Ita cum *Cod. Vat.* παρήκουσαν in *reliquis.*

a Τε] *L. B.* δ.

b Τὰς δ] *L. B.* τάσδε.

c Καὶ] Abeſt à *L. B.*

d Ἀρχελάῳ —— ἀρχαὶ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

e Ἀπόστολον αὐτῶν] Cum *Caſaubono* (in *Exercit.* c. *Baron.* p. 312.) vocem ἀπόστολον capimus pro ἀπόλυτη *miſſio*, *ipſe miſſendi actus.* qua fere ſignificatione *literas dimiſſorias*, quæ aliter *libelli Appellationis* dicuntur, *Paulus* Juriſconſultus aliique Romani vulgo *Apoſtolos* dixerunt. Eſt tamen qui malit de viro quodam primario accipere, quem Varus Judæis ceu caput Legationis adjunxit.

f Ἐπιτετραμμένου] *L. B.* ἐπιχειρήσαντος.

g Αὐτονομίας.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

h Οἱ] Abeſt à *L. B.*

i Συνῆσαν δ' αὐτοῖς] Sic *Vat.* συνῆσαν] *Busb.* συνῆσαν in *Editis Aliisque.*

k Ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους.] Ὑπὲρ ὀκτακισχιλίοις *Vat.*

l Συναγαγόντος] Συνάγοντες *Vat.*

m Ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

n Αὐτόθι] *L. B.* αὐτόθεν.

o Προθυμεῖσθαι.] Προμηθεῖσθαι *Vat.*

p Φίλιππος ὑπὸ Συρίας,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 6. §. 1. SPANH.

q Γενομένης] *L. B.* γινομένης.

r Τῆς βασιλείας μεταπλάσεως,] Τῇ βασιλείᾳ *Vat.* & *Busb.*

s Αὐτονομίας] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 2. §. 3. SPANH.

† Πα-

γοείας τῶν Ηρώδε [t] παρανομιῶν τρέπονται· "βασι-
"λέα μὲν ὀνόματι ἀποφαίνοντες [v] αὐτὸν, τῶν δὲ ἐν
"ταῖς τυραννίσιν [x] ἑκάστης τὸ ἀνήκεστον [y] ἀναδεξά-
"μενον [z] εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Ιουδαίων συμ-
"φέροντα [a] ἔχθαι, τὰ πολλὰ καὶ φύσει τῇ αὐτοῦ πρὸς-
"κεκινδυνεῦκεν οὐκ ἀπειλλαγμένον. πολλῶν γοῦν ὄντων
"οἱ ὀλεθροις ἀπολώλοιεν, [b] ὅσους οὐκ ἰσορήσῃ [c] τῷ
"πρότερον, πολλῷ δυσχερέστερος τοῦ πάθους ἐκείνων
"τοὺς ζῶντας εἶναι, ὃ μόνον ὧν ὄψει καὶ διανοίᾳ
"ἐπ' αὐτοὺς ἀνιαθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ὧν ταῖς οὐσίαις.
"[d] πόλεις μέν γε τὰς μὲν προσοικίδας, καὶ ὑπὸ ἀλ-
"λοφύλων οἰκουμένας, κεκμωκῶτα μὴ πεύσεσθαι, [e] κα-
"ταλύσῃ τι καὶ ἀφανισμῷ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ
"κατῳκημένων. πενίας δὲ ἀπόρου τὸ ἔθνος ἀνα-
"πεπληκέναι, σὺν ὀλίγοις εὐδαίμον περιληφότα, τὸ
"τε εὐπατριδῶν ὁπότε κτείνειεν αὐτοὺς ἐπ' ἀλόγοις
"αἰτίαις τὰς οὐσίας ἀποφερόμενον, καὶ οἷς συγχω-
"ρήσαι τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν, φίλωσιν χρημάτων κα-
"τασκάζοντα. καὶ χωρὶς μὲν πράσσεσθαι φόρους
"ἐπιβαλλομένους ἑκάστοις τὸ ἐπ' ἔτος, χωρὶς δὲ
"[f] εὐπορίας εἶναι ἁρπαγὰς [g] αὐτῷ τι καὶ οἰ-
"κείοις καὶ φίλοις, καὶ τῶν δήλων, οἳ ἐπ' ἐκ-
"πράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν, διὰ τὸ μὴ εἶναι κλῆ-
"σιν τοῦ ἀνυβρίστου, [h] μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων
"διδομένων. παρθένων μέντοι φθορὰς, καὶ γυναι-
"κῶν αἰσχύνας, ὁπόσας ἐπὶ παροινίᾳ καὶ ἀπανθρω-
"πίᾳ δρωμένας, σιγᾶν, διὰ τὸ [i] ἡδονῇ ἴσον εἶναι
"τοῖς πεπονθόσι, τοῦ μὴ γεγονέναι, [k] τὴν ὀκ τοῦ
"ἀνέκπυστα αὐτὰ εἶναι. τοσοῦδε Ηρώδῃ ἐπεισάγε-
"σθαι τὴν ὕβριν αὐτοῖς, [l] ὁπόσῃ οὐκ ἂν θηρίον,
"ἀνθρώπων ἁπτεσθαι δυνάμεως αὐτῷ δεδομένης.
"νης. [m] πολλῶν γοῦν ἀνασταστῶν καὶ μεταστάσεων πα-
"ρελαβεσῶν τὸ ἔθνος, ἀδεμίαν [n] ἰσορῆσαι πώπο-
"τε τοιάνδε δυσχέραν [o] ἐπελθεῖσαν αὐτῷ [p] παράδειγμα
"κακώσεως, ᾗ [q] αὐτῷ Ηρώδης ἐπετίθη [r] τῷ ἔθνει.
"καὶ διὰ τοῦτ' εἰκότως ἂν νομισθεῖη τὸ ἀσμένως Ar-
"χέλαον βασιλέα προσφθεῖν, οἰομένους πάντα ἀνά-
"ναυσιν τὸν [s] ἐπὶ βασιλείᾳ ἐσόμενον Ηρώδου μετριώ-
"τερον [t] φανεῖσθαι, καὶ [u] τόν τε πατέρα συνολοφύ-
"ρασθαι χάριν θεραπεύοντας, εἰ δὲ μετρίου τυ-
"χεῖν [x] δυνηθεῖεν, καὶ τὰ ἄλλα οἰκειωμένους. ὁ δὲ,
"δείσαντα μὴ ἐκ Ηρώδου γνήσιος πιστεύοιτο υἱὸς,
"ἤδεν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως ἐπάξειν
"ἂν τῷ ἔθνει τὴν [y] διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα μη-
"δεπω πλέον [z] κρατυνάμενον [a] ἡγεμονίαν, διὰ τὸ
"[b] ἐπὶ Καίσαρι δοῦναι, καὶ μὴ, τὴν ἐξουσίαν εἶναι.
"[c] παράδειγμά τε τῆς εἰς αὖθις ἀρετῆς [d] πλέναι τοῖς

metuerent, ad iniquitatem Herodis accuſationem ſe convertunt. "nomine quidem eum regem ex-
"ſtitiſſe indicantes, at *re vera* graviſſima quæque
"in omni tyrannide in ſe recepiſſe, & in Judæo-
"rum perniciem conflata exercuiſſe, & à novis ali-
"quammultis ſuo etiam ingenio excogitatis non
"refugiſſe. Cum itaque plurimi diverſis mortis
"generibus occubuerint, quotquot ſuperiore tem-
"pore nuſquam reperire eſt, multo *tamen* infeli-
"ciores iis qui interierunt ſuperſtites eſſe, non ſo-
"lum quod ex vultu *illius* & animo in eos ma-
"ligno anxietate laborent, verum etiam quod de
"facultatibus ſuis in ſolicitudine verſentur. urbes
"quippe vicinas, ab exteris habitatas, ornare non
"deſiſſe, ut quæ in ſuo regno ſitæ ſunt ſumpti-
"bus exhauſtæ funditus perirent: & ad ſummam
"inopiam gentem ſuam adegiſſe, quam cum pau-
"cis florentem acceperat, nobilium, quoties ei vi-
"ſum fuerit eos levibus de cauſis interficere, bo-
"na diripiendo, quibuſque vitam conceſſerit for-
"tunis ſuis eos ſpoliando. ac præterquam quod
"annua tributa ſingulis impoſita exigerentur, in-
"ſuper etiam in uberiorem quæſtum munera col-
"lata eſſe & in ipſum & familiares ejus & amicos,
"ſervoſque illos qui vectigalibus colligendis præ-
"fuerint; quippe quod immunitas ab injuriis im-
"petrari non potuerit, niſi auri aliquid argentive
"daretur. Cæterum virginum corruptelas matro-
"narumque pudicitiam ſumma cum petulantia &
"immanitate attentatam ſilere neceſſe habemus,
"quod miſeris par fere ſolamen afferat ut iſta la-
"teant facinora ac ſi nunquam perpetrata fuiſſent.
"*In ſumma*, tantas ſe ab Herode paſſos injurias
"ut majoribus ipſos afficere non potuiſſet beſtia,
"ſi in homines imperium accepiſſet. Itaque cum
"multæ acciderint genti everſiones migrationeſ-
"que, nullum tamen exſtare in rerum monumen-
"tis mali exemplum, cum quo conferri poſſit
"præſens per Herodem genti illata calamitas.
"Quapropter merito ab eis Archelaum non ſine
"lætitia regem conſalutatum, quod ita putarent
"fieri non poſſe, quin quicunque tandem in re-
"gnum ſuccederet, ſeſe Herode moderatiorem
"præſtiturus eſſet, atque adeo in ejus gratiam pa-
"trem publico luctu cohoneſtaſſe, alia etiam fa-
"cturos ad demerendam ejus benevolentiam, ſi
"modo eum aliquanto mitiorem habere poſſent.
"At ille, quaſi veritus ne non germanus Herodis
"filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim
"quo eſſet in gentem animo oſtendit, idque priuſ-
"quam principatum firmiter tenuerat, utpote quod
"penes Cæſarem eſſet *imperium illi* dare negareve.
"Immo & ſubditis futuræ virtutis, modeſtiæ ſci-
"licet & æquitatis qua in eos uteretur, in ipſo ſta-

,, tim

t Παρανομιῶν] Conf. *alter.* lib. 2. c. 6. §. 2. SPANH.
v Αὐτὸν,] Illud αὐτὸν è *Codd. Busb.* & *Vat.*
x Ἑκάστης τὸ ἀνήκεστον] Ita *Gall.* ἑκάσοις *L. B.* ἑκάσης in *Editis Aliiſque.*
y Ἀναδεξάμενον] Sic *MSS.* ἀναδεξάμενοι in *Editis.*
z Εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ] Εἰς ταὐτὸν *Vat.* & *Lugd. Bat.*
a Χρῆναι, τὰ] *L. B.* χρῆσθαί τε.
b Ὅσους οὐκ ἰσορήσει] Vocem ὅσους inſerui, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit, *& tantos quidem Judæorum ejus crudelitatibus interiiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periiſſe cognoſcerent.* οὐκ ἰσορήσει τῷ πρότερον *Vat.* qui mox ἐπ' αὐτοῖς habet.
c Τῷ πρότερον,] *L. B.* πρὸ πρώτερον.
d Πόλεις μέν] Πόλεις τε τὰς *Vat.*
e Καταλύσῃ τε καὶ ἀφανισμῷ] *L. B.* καθαλύσε ὡς τε καὶ ἀφανισμῶ.
f Εὐπορίας εἶναι.] Cum *Epiphanius* vertat *lucrandorum gratia*, aut ἕνεκα poſt εὐπορίας excidiſſe aut ſubintelligendum eſſe exiſtimo.
g Αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις,] Ita cum *Cod. Vat.* αὐτῶν τε in *Editis Aliiſque.*
h Μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων διδομένων.] In *libris* omnibus (tam *Editis* quam *MSS.*) μηδὲ ἔτως (in *L. B.* tamen eſt ὄτως) μηδὲ ἀργυρίων διδομένων. nullo plane, ut mihi videtur, ſenſu. unde cum in *Epiphanii* verſione habeamus *auri vel argenti*, reſcripſi, μηδὲ χρυσῷ μηδὲ ἀργυρίῳ διδομένῳ. eſt qui malit μηδ' ὅτου ἀργ.
i Ἡδονῇ] *L. B.* μὴ ἡδονῇ.
k Τὴν ὀκ] *L. B.* ἢ ἀνέκπυστα.
l Ὁπόσῃ οὐκ ἂν θηρίον,] Ὁπόσῃ ὑπ' ἂν θηρίον *Vat.*
m Πολλῶν γοῦν ἀνασταστῶν] Ita è *Cod. Vat.* καὶ μεταστάσεων deſunt in *cæteris.*
n Ἰσορῆσαι πώποτε] Ἰσορεῖσθαι *Busb.*
o Ἐπελθεῖσαν αὐτῷ] Ita *Vat.* ἐπιελθεῖσαι αὐτῷ *Baſ.* & *Hen.*
p Παράδειγμα κακώσεως,] Illa παράδειγμα κακώσεως omittit *Busb.* & ſtatim habet οἷαν αὐτὸς Ηρώδης ἐπέλαβε τῷ ἔθνει. Sequuti ſumus *Cod. Hen.* perperam in *Editis* ᾧ αὐτὸ Ηρώδης ἐπιθεῖτο τῷ ἔθνει.
q Αὐτῷ] Forte αὐτὸς. COCC.
r Τῷ ἔθνει.] Ita in *Marg. L. B.* ipſe ut & *Gen.* τὸ ἔθνος.
s Ἐπὶ βασιλείᾳ] *L. B.* ἐπὶ τὴν βασιλείαν.
t Φανεῖσθαι,] Ita *Busb* φαίνεσθαι in *cæteris.*
u Τόν τε πατέρα] Τόν γε πατέρα *Hen.*
x Δυνηθεῖεν,] *L. B.* in *Marg.* δυνηθεῖεν.
y Διάνοιαν αὐτοῦ,] Απάνοιαν αὐτῷ *Busb.*
z Κρατυνάμενον ἡγεμονίαν,] Sic *MSS.* κρατυνόμενον in *Editis.*
a Ἡγεμονίαν,] *L. B.* τὴν ἡγεμονίαν.
b Ἐπὶ Καίσαρι] *L. B.* μᾶλλον Καίσαρος.
c Παράδειγμά τε] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in quo τε quoque abeſt) & *Hen.* καὶ παράδειγμα τῶν τ' ἐ. ἀ. ἀ. τ. τ. ἀ. μετριότητος καὶ ἐπιεικείας in *Editis Aliiſque.* μετριότητα καὶ ἐπιείκειαν habet *Busb.*
d Πλέναι] *L. B.* πλέεσθαι.

"tim primordio ſpecimen edidit, eo in cives & "Deum perpetrato facinore, quo tria ſuorum po- "pularium millia in templo necavit. Annon igi- "tur juſtis de cauſis odio habebitur, qui, ut reli- "quæ crudelitati hoc demum accederet, accuſa- "tionem in eos inſtituit, quod circa imperium ei "reſtiterint & contradixerint? In ſumma autem "hoc erat quod poſtulabant, ut regno & hujuſ- "modi principatu liberati Syriæ contribuantur, "prætorumque Romanorum adminiſtrationi ſub- "jiciantur: ita perſpicuum fore, utrum ſeditioſi "ſint rebuſque novis moliendis addicti, an quieti "modeſtique, cum illis contigerit ut moderato "imperio regantur.

Nicolaus Herodem & Archelaum excuſat.

3. Cum autem Judæi hujuſmodi orationem habuiſſent, Nicolaus etiam reges de criminibus purgavit, "Herodem quidem, quod nulla de re ab "illis accuſatus fuerit quamdiu viveret, neque fas "eſſe, ut, qui apud æquos *rerum judices* accuſare "& de vivente ſupplicium ſumere potuerint, mor- "tuo accuſationem conflarent; quæ vero ab Ar- "chelao acta eſſent, ad illorum improbitatem in- "juriaſque referebat, qui cum res contra leges af- "fectaſſent, & illorum cædes facere cœpiſſent "quibus curæ erat illos ab injuriis prohibere, nunc "de injuriis vindicatis queruntur: & illis objicie- "bat rerum novarum ſtudium, quodque ſeditio- "nibus delectarentur, ut qui juſtitiam colere legi- "buſque parere neſcirent, quod in omnibus vince- "re & *ſuperiores eſſe* vellent." Atque hæc quidem Nicolaus.

XIII. *Cæſar Archelaum Ethnarcham facit, regnique dimidium Philippo & Antipæ dividit.*

4. Cæſar autem hiſce auditis dimiſit concilium: at aliquot poſt diebus Archelaum quidem regem non declarat, ſed ejus ditionis, quæ Herodi erat ſubjecta, in partem dimidiam *ipſum* conſtituit Ethnarcham; pollicitus regii nominis honorem, * ſi dignam rege virtutem præſtitiſſet. Alteram vero partem dimidiam in duas partitus, reliquis duobus Herodis filiis diviſit, Philippo & Antipæ, qui cum fratre Archelao de toto regno contenderat. Et huic quidem paruit Transjordanenſis ager & Galilæa, quæ ei quotannis ducenta talenta penſitabant. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, ut appellabatur, domûs Philippo † datæ, ei talenta centum *reddebant:* Archelao autem tributæ erant Idumæa & Judæa & Samaria, quarta vectigalium parte condonata Samaritanis, Cæſaris decreto onere levatis, quod cum cæteris non rebellaſſent. Fueruntque Archelao ſubjectæ urbes, Stratonis turris & Sebaſte, Joppe & Hieroſolyma. nam Gaza & Gadara & Hippos fuere Græcæ

"δεχθησομένοις μετριότητα καὶ εὐνομίαν, ἢ χρήσαι- "το ἂν αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς ἐν πρώτοις ἀπαθεῖ- "χθείσης πράξεως, ὅτι τε τοῖς πολίταις καὶ τῷ Θεῷ, "τετραχιλίων ὁμοφύλων ἀνδρῶν σφαγὴν ἐν τῷ τιμένῳ "ποιησάμενον. πῶς οὐκ ἂν ἤδη [e] δικαίως μισεῖ χρήσαιτ' "κατ' αὐτῶν, πρὸς τῇ λοιπῇ ὠμότητι, καὶ ἔγκλημα τὴν "ἀνομίας ἐπὶ τῇ δεχῇ προσφερόμενον; "ἓν δὲ κεφάλαιον αὐτοῖς τῆς ἀξιώσεως, βασιλείας [f] μὲν "καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπηλλάχθαι, προθήκην δὲ συμ- "φορᾶς γεγονότας ὑποπτεύσαι τοῖς ἐκεῖσε πεμπομένοις στρατη- "γοῖς· φανερωθήσεσθαι γὰρ ἅπας εἴτε ἀληθῶς στασιώδεις "εἶεν ἐν νεωτερισμοῖς τὰ πολλὰ πεφυκημένοι, εἴτε καὶ "εὐτακτοι μετριωτέρων τυχόντες οἱ ὑπήκοοι δι' αὐτοῖς.

γ'. Τοιαῦτα μὲν τῶν Ἰουδαίων εἰρηκότων, Νικόλα- [g] τὸς τε βασιλεῖς ἀπήλλαττε τῶν ἐγκλημάτων, "Η- "ρῴδην μὲν, διὰ τὸ παρ' ὃν ἔζη χρόνον, τυχεῖν "ἀκατηγόρητον, ἃ γὰρ δεῖν τὸς ἐγκαλεῖν ἔχοντας "ὅτι μετρίοις, καὶ πρὸς ζῶντα τιμωρίαν λα- "βεῖν δυναμένους, ἐπὶ νεκρῷ κατηγορίαν σωτηρί- "ας, τὰ δὲ ὑπ' Ἀρχελάου πραχθέντα ὕβρει τῇ "ἐκείνων ἀνατίθει, οἳ [h] ἐρεγνώμενοι πραγμάτων "πρὸς τὸς νόμους, καὶ σφαγῆς ἄρξαντες τῶν κω- "λύειν ὑβρίζοντας πεφυκότων, ἀμυνόμενοι χρω- "μένης ἐγκαλοῖεν. ἐνεκάλει δὲ νεωτεροποιίας αὐ- "τοῖς, καὶ τοῦ στασιάζειν ἡδονῇ [i] ἀπροθύμως τοῦ "[k] πείθεσθαι δίκῃ καὶ [l] νόμοις, ὑπὸ τοῦ θέλειν τὰ "πάντα νικᾶν." ταῦτα μὲν οὖν Νικόλαος.

δ'. Καίσαρ δ' ἀκούσας ἀμφότερα μὲν τὸ σωφρόνιον, ὀλίγων δ' ἡμερῶν ὕστερον Ἀρχέλαον βασιλέα μὲν οὐκ ἀπεφαίνε, [m] τὸν δ' ἡμίσεως τὴν χώρας ἥπερ Ἡρῴδης ὑπετέλει [n] ἐθνάρχην καθίστατο· τιμήσειν ἀξιώματι βασιλείας ὑποσχόμενον [o] εἴπερ τὶς εἰς αὐτὸν ἀρετὴν προσφέροιτο. τὸν δ' ἑτέραν ἡμίσειαν νείμας διχῇ, δυσὶν Ἡρῴδαις παισὶν ἑτέροις παρεδίδου, φιλίππῳ τε [p] Ἀντίπατρι, τῷ περὶς Ἀρχέλαον τὸν ἀδελφὸν ἀμφισβητήσαντι καὶ τῆς ὅλης ἀρχῆς. καὶ [q] τούτῳ μὲν ἥπ Περαία, καὶ [r] τὸ Γαλιλαῖον ὑποτέλουν· φορὰ πᾶν ἦν, πάλαντα διακόσια τὸ ἐπ' ἔτος. [s] Βατανέα δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανίτις σύν τινι μέρει [t] οἴκου τοῦ [v] Ζηνοδώρου λεγομένου, φιλίππῳ πάλαντα ἑκατὸν προσέφερε· τὰ δὲ Ἀρχελάῳ συνετέλουν Ἰδουμαία τε καὶ Ἰουδαία, τό τε Σαμαρητικόν. [x] τεταρτημόρους δὲ ὅσοι τῶν φόρων παρελέλυντο, Καίσαρος αὐτοὺς κρίσιν ψηφισαμένου, διὰ τὸ μὴ συναποστῆναι τῇ λοιπῇ πληθύι. καὶ ἦσαν πόλεις αἱ Ἀρχελάῳ ὑποτέλουν, Στράτωνός τε πύργος, καὶ Σεβαστὴ σύν [y] Ἰόππῃ καὶ [z] Ἱεροσόλυμοις. [a] Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα καὶ [b] Ἵππος, Ἑλληνίδες εἰσὶ [c] πόλεις, ἃς

[e] Δικαίως μισεῖ χρήσαιτ' ἂν] Ita *Hen.* à pr. m. δικαίῳ in *Editis.* ἤδη καὶ δικαίῳ *Vat.* & *Lugd. Bat.*

[f] Μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν] Illud μὲ è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.*

[g] Τὸς τε βασιλεῖς ἀπήλλαττε] Τὸς τε βασιλεῖς, δι' ὧν ἔλεγεν, ἀπήλλαττε *Busb.*

[h] Ὀργισθέντες] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

[i] Ἀπροθύμως δὲ πείθεσθαι] *L. B.* ἀπροθύμως τε δὲ μὴ ἔτι πείθεσθαι.

[k] Πείθεσθαι δίκῃ] Πείθεσθαι *Busb.* & *Vat.*

[l] Νόμοις,] Νομίμοις *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

[m] Τὸν] *L. B.* τὸν.

[n] Ἐθνάρχην καθίστατο·] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[o] Εἴπερ —— προσφέροιτο.] *Epiphanius* aliter legiſſe videtur: ſic enim ille, *ſi laboribus & favoribus circa ſemetipſum meritus appareret.* Liquet codicibus uſum in quibus erat ſcriptum εἰς αὐτόν. quam lectionem inepta verborum ambage ipſe conatus eſt exprimere.

* *Si dignam rege virtutem præſtitiſſet.*] *Vel*, ſi virtutem exhiberet regno convenientem.

[p] Ἀντίπατρι,] Ἀντιπάτρῳ *Vat.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[q] Τούτῳ —— Φιλίππῳ] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[r] Τὸ Γαλιλαῖον ὑποτέλουν·] Sic infra τὸ Σαμαρειτικόν. Verum τὸ Γαλιλαίων habet *Busb.*

[s] Βατάναια δὲ σύν] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 20. §. 4. SPANH.

[t] Οἴκου δὲ Ζηνοδώρου] Cum dicat partem aliquam οἴκου Ζηνοδώρου (id eſt, *Abilenæ*) Philippo attributam, eo ipſo indicat partem ejus potiorem penes alium fuiſſe. Is autem fuit Lyſanias, cujus *Lucas* meminit, ex poſteritate illius Lyſaniæ qui eandem regionem (*Abylenam* dictam ab urbe Abyla; *Chalcidenen* aliis ab urbe Chalcide) Antonio per orientem imperante obtinuit, poſt patrem Ptolemæum Mennæi filium: à quo Lyſania regio iſta paſſim Αυσανίου dici cœperat. Et ſicut poſt prioris Lyſaniæ mortem dicta eſt *Zenodori Tetrarchia*, ita poſt Zenodori mortem, aut conductione ejus finita, cum alter Lyſanias priori cognominis eandem regionem tenuit, dici iterum cœpit *Tetrarchia Lyſaniæ. Grotius* ad *Luc.* c. 3. v. 1. Vide etiam *Caſaub. c. Baron.* p. 239. 240.

[v] Ζηνοδώρου λεγομένου, Φιλίππῳ] Conf. ἀλωσ. l. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

† *Datæ, ei*] *Reddebant.* IBBETSON.

[x] Τεταρτημόρους] Τεταρτημορίαν *Vat.* τετάρτας μερὶς *Busb.* τεταρτου μερ῀ος in *Editis.* unde levi mutatione reſcripſi τετάρτας μέρους.

[y] Ἰόππῃ] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[z] Ἱεροσολύμοις.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[a] Γάζα γὰρ καὶ Γάδαρα] Quum *Gaza* tam longe remota fuerit à *Gadaris* & *Hippo*, ſuſpicio naſci poſſet legendum Γέρασα, quæ urbs utrique vicina fuit. *Relandus* in *Paleſt. S.* p. 773.

[b] Ἵππος,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

[c] Πόλεις,] Πόλεις, ἀπερίξας αὐτὰς τῆς ἀκρας ἕως Συρίας πρ. π. in *Editis Aliiſque.* αὐτὰς τῆς ἀκροστιχίδος Συρίας *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *quas abſcindens a diſpenſatione Syriæ additamento Judææ regioni conjunxerat.* Verum (cum iſta male conveniunt cum ipſo *Joſepho*, in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi habet ἀποτιμούμενος τῆ

ἃς [d] ἀπορρήξας αὐτὸς διοικήσεως Συρίας προσθήκην ποιεῖται. προσῆψε δὲ Ἀρχελάῳ φορὰ χρημάτων τὸ καθ' ἑνιαυτὸν, εἰς [e] τάλαντα [f] ἑξακόσια, ἐξ ὧν παρέλαβεν ἀρχῆς.

ε'. Καὶ παῖδε μὲν τοῖς Ἡρώδου γίνοντο τῶν πατρῴων παρ' ὧν. Σαλώμῃ δὲ, πρὸς οἷς ὁ ἀδελφὸς ἐν τῇ Διαθήκῃ ἀπονέμει· [g] Ἰαμνία δὴ καὶ τὰ ταῦτα καὶ Ἄζωτος καὶ Φασαηλὶς, καὶ ἀργυρίου ἀπίσημα μυριάδες πεντήκοντα· [h] Καῖσαρ δὲ χαρίζεται καὶ [i] τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν. ἦν δὲ καὶ πασῶν προσόδων ἐκ πάντων, τάλαντα ἑξήκοντα [k] ἐπ' ἔτους· καὶ αὐτῆς ὁ οἶκος ἦν ἐν τῇ Ἀρχελάου ἀρχῇ. κεκλήρονται δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν βασιλέως συγγενῶν ὅποσα αἱ Διαθῆκαι διηγόρευον. [l] δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις, χωρὶς ὧν ὁ πατὴρ κατέλιπε, Καῖσαρ ἑκατέρᾳ δωρεὰν ἐπέθηκε [m] μυριάδας ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἀργυρίου ἀπισήμου, καὶ [n] πωλήσιμον αὐτὰς τοῖς φερούσαις ἵεσι. χαρίζεται δὲ καὶ ὅποσα αὐτῷ καταλέλειπτο τοῖς παισὶ τοῦ βασιλέως, ὄντα [o] πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων, ὀλίγα τῶν σκευῶν ὑποξελόμενος, οὐχ ὅτω μεγέθει τέλους ὡς μνήμῃ τοῦ βασιλέως αὐτῷ κεχαρισμένα.

civitates, quas ab ejus diœcesi avulsas Syriæ adjunxit *Cæsar*. Archelao autem ex suo principatu quotannis redibant sexcenta talenta.

5. Atque hæc quidem Herodis filiis ex patris possessionibus obtigere. Salomæ vero præter ea quæ frater ei legaverat, videlicet Jamniam & Azotum & Phasaëlidem & argenti signati quingenta millia, Cæsar regiam ei dedit Ascaloniam. Ejusque annui reditus summa erat talenta sexaginta, ac domus ei in Archelai ditione posita erat. Quin & cæteris regis consanguineis reddita erant legata, ita ut testamento caverat. Duabus autem filiabus ejus virginibus, præter illa quæ pater reliquerat *Herodes*, Cæsar utrique dono dedit argenti signati ducenta quinquaginta millia, easque Pheroræ filiis nuptum elocavit. Imo quicquid ei rex legaverat regis ipsius filiis distribuit, mille scilicet & quingenta talenta, paucis aliquot vasis sibimet reservatis, utpote donatis, non tam ob pretii magnitudinem quam ut regis memoriam conservarent.

Cæsaris erga Salomen liberalitas.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

ΚΕΦ. ιβ'.
Περὶ Ψευδαλεξάνδρου.

Τούτων δὲ οὕτω [p] διατεταγμένων ὑπὸ Καίσαρος, [q] νεανίας, Ἰουδαῖος μὲν τὸ γένος, ὅθεν δὲ τῆς Σιδωνίων πόλεως [r] ἀναπεφυρμένος παρά τινι τῶν Ρωμαϊκῶν ἀπελευθέρων, [s] εἰσῳκίσατο αὐτὸν εἰς τὴν Ἡρώδου συγγένειαν, ὁμοιότητι μορφῆς ἣ πρὸς Ἀλέξανδρον αὐτῷ τ' [t] ἀνῃρημένον ὑπὸ Ἡρώδου ἐμαρτυρεῖτο πᾶσι καὶ τοῖς θεωροῦσι. [v] καὶ τοῦτο παρόρμημα ἦν αὐτῷ εἰς τὸ μεταπιέσθαι τῆς ἡγεμονίας. καὶ ὁμοπάτριον μὲν Ἀχελαοῦν ὁμόφυλον οὐδέν, ἔμπειρον δὲ τῶν ἀμφὶ τὸ βασίλειον, [x] πονηρὸν δὲ ἄλλως, καὶ πρᾶξιν μεγάλα πράγματα [y] φύσιν ἔχοντα, καὶ τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ γιγνόμενον, ἀπέφαινεν αὑτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἡρώδου παῖδα ὄντα διαπεκλεμμένου [z] ὑπό τινων τῶν ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσταλμένων· κτείναντα γὰρ ἕτερον, οἳ ἀπατήσειν ἔμελλον τοὺς [a] θεωροῦντας, αὐτόν τε σῶσαι καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον. καὶ τούτοις αὐτός τε ἀνεπέρατο, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐκ ἀπήλαττε ἀπατᾶν· ἀλλὰ [b] Κρήτῃ προσενεχθείς, Ἰουδαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο, ἐπῆγεν εἰς πίστιν, καὶ χρημάτων εὐπορηθεὶς δόσει τῇ ἐκείνων, ὧπερ μάλιστα ἐδεῖτο. [c] πολὺ πλείονα δὲ ἐκ τούτου ἐπορίσατο ὅποσα αὐτῷ προσῆκε χρήματα, [d] πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας καὶ ἐλπίδι τοῦ ἀπολαβεῖν τὸν πάτριον ἀρχὸν, καὶ ἀμείψασθαι τοὺς εὐεργέτας.

CAP. XII. XIV.
De falso Alexandro.

HIS ita à Cæsare ordinatis, juvenis quidam, genere Judæus, in Sidoniorum urbe educatus apud quendam Romani civis libertum, semetipsum in Herodis familiam adoptavit, ex formæ similitudine quæ illi erat cum Alexandro Herodis filio, qui fuerat occisus: id quod attestati sunt omnes qui utrumque viderant. atque hoc ei incitamentum erat, ut ad imperium occupandum animum adjiceret. Itaque adjutore in rebus agendis sibi assumpto, homine ejusdem tribûs, rerum aulicarum perito, ac præterea nequam & improbo, & natura comparato ad magnas turbas excitandas, ipsique facto ejusmodi malarum artium magistro, se Alexandrum esse præ se ferebat, Herodisque filium, qui abditus fuisset ab eorum quodam, quibus fuerat ejus interficiendi commissum negotium: qui quidem, ut hominibus imponeretur, alios interfeciisset, se vero & fratrem Aristobulum conservasset. Hisce ille rebus elatus inflatusque eos fallere pergebat in quos inciderat: adeo ut, cum Cretam delatus esset, Judæi, quotcunque ibi nactus est, ei fidem habuerint, largiterque illi nummos suppeditarint, quibus fretus se in Melum trajecit. Atque illic ingenti pecunia auctus est, quod regio sanguine ortum crediderint, sperarintque fore ut regnum paternum recuperaret, & de se bene meritis vicem rependeret. Romam itaque propera-

Pseudalexander unde.

Judæis immonet.

βασιλείας προσέθηκε Συρίᾳ) non dubito quin scripserit, *quas abscindens ab ejus dispensatione Syriæ additamento conjunxerat*. unde ipse in textum reposui, ἃς ἀποτέμνων αὐτὸς τῆς διοικήσεως Συρίας προσθήκην ποιεῖται. *Pejus autem Rufinus*: quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Judææ Regioni conjunxerat. vid. *alibi*. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

e Τάλαντα ἑξακόσια,] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

f Ἑξακόσια,] Τετρακόσια in lib. 2. de *Bello Jud.* & *quadringenta* in quibusdam *Epiphanii* libris.

g Ἰαμνία δὲ] *Al.* Ἰαμνιᾶ.

h Καῖσαρ δὲ] Illud δὲ ex *L. B.*

i Τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν.] Quod ut fictum redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 59. SPANH.

k Ἐπ' ἔτους·] Τὸ ἐπ' ἔτους *Vat.*

l Δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις,] Roxanæ & Salomæ vid. *supr.* c. 1. §. 3. & *alibi*. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

m Μυριάδας] Ita lego cum *Busb.* *Alii* μυριάδων. HUDS. in *Add.*

n Συνωνίσιον αὐτὰς τοῖς φερούσαις ἵεσι.] Ita *Busb.* συνωνήσιον in *ceteris*. HUDS. Ita etiam *alibi*. lib 2 c 6. §. 3. SPANH.

o Πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων,] In lib. 2. de *Bello Jud.* πεντήκοντα μυριάδων ἀργυρίου. HUDS. Conf. *alibi*. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

p Διατεταγμένων] Διατεθειμένων *Vat.* & *Lugd. Bat.*

q Νεανίας, —— ἀπελευθέρου,] Conf. *alibi*. lib 2. c. 7. §. 1. SPANH.

r Ἀναπεφυρμένος] Τεθραμμένος *Vat.*

s Εἰσῳκίσατο αὐτὸν] Ita cum *Cod. Busb.* εἰσῴκησεν in *ceteris*.

t Ἀνῃρημένου ἡδέ] Ἀνῃρημένων *Bas.*

v Καὶ τοῦτο παρόρμημα] Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡγεμονίας μετεπεποίητο *Busb.* breviuscule, ut amat.

x Πονηρὸν δὲ ἄλλως,] Πονηρὸν δὲ *Vat.*

y Φύσιν ἔχοντα] Δυνατὸν *Busb.*

z Ὑπό τινων τῶν ἀνελεῖν] Ὑπὸ τῶν ἀνελεῖν ἀ. ἐς. *Vat.* ὑπὸ τινῶν τῶν ἀν. *Zonar.*

a Θεωροῦντας,] Θεωρουμένης & mox σῶσαι *Busb.*

b Κρήτῃ —— ἀφίκετο] Conf. *alibi*. lib. 2. c. 7. §. 1. SPANH.

c Πολὺ πλείονα] Ita *Vat.* (volebat idem *Lugd. Bat.* scribens πλέον, pro πλέα fortasse) πλείονα dedit *Editio*. ποῖα δὲ *Busb.*

d Πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας] Sic cum *Cod. Vat.* & *Epiphanio*. σωφρονεῖ in *Editis Aliisque*.

e Οὗτ-

perabat, hospitibus suis eum deducentibus; * ac Dicæarchiam appulso tam bene res ceciderunt, ut in similem fraudem istius loci homines impulerit. Immo & ei tanquam regi sese adjunxerunt, tam alii quam quot cum Herode hospitium *vetus* fuerat & amicitia. In causa erat hominum natura, libenter ea quæ de se prædicabat accipiens, fidem iis conciliante forma: quippe qui facile iis persuaderet, quibus cum Alexandro familiaritas intercesserat, non alterum esse, sed ipsissimum illum; id quod aliis etiam jurejurando firmarunt. Adeo ut, fama de illo *percrebrescente* & ad Romam perlata, universa Judæorum illic agentium multitudo obviam ei prodierit, Deo adscribentes quod præter omnium opinionem salvus & incolumis sit, magnoque cum gaudio eum excipientes *maxime* propter maternum genus, quacunque per vias in curru sublimis incederet regio plane apparatu: quæ res fiebat sumptibus ejus hospitum. quin & magnus ad eum factus est populi concursus, faustisque ominibus ei acclamabatur, & nihil non actum fuerat quod iis solet accidere qui adeo præter spem servati sunt.

Fraudem suspicatur Cæsar.

2. Cum autem hæc de eo Cæsari nunciata essent, fidem dicentibus non habebat, quod sciret Herodem haud facile potuisse decipi in re magna, quæ ipsum propius attingebat: nonnihil tamen suspicans, Celadum unum è suis libertis, cum adolescentibus familiariter *olim* versatum, mitti jubet ut Alexandrum sibi in conspectum adduceret. id quod ille fecit, non majori tamen quam vulgus ad eum discernendum erat perspicacia. Verum non ita deceptus est Cæsar. nam erat quidem similitudo, non tamen tanta ut eis imponeret, quibus paulo acrius erat judicium. Iste enim falsus Alexander & labore asperitatem manibus obductam habuit, & pro mollitudine corporis, qua esse debuerat, utpote delicatus & ingenuus, contra erat corpore scabriore & rigidiore. Postquam igitur animadvertit magistrum atque discipulum in eadem conspirare mendacia, inque eadem consentire loquendi libertate, quærebat *ex eo* quid factum sit Aristobulo, simul cum eo *è custodia* subrepto, & quam ob causam ille non venisset, ut jus tam præclaris natalibus debitum reposceret. Cui ille respondit, in Cypro insula, periculorum in mari formidine, relictum esse, ut si quid Alexandro humanitus accidisset, Mariamnes genus non funditus interiret, sed Aristobulus superstes exciperet insidiatores. Juvenem hoc affirmantem, cum eo consentiente qui commenti auctor erat, Cæsar seducit, & ita dicit, "si mihi verum dicere voles, hoc "tibi præmium erit quod veniam & salutem asse-"quuturus sis. age itaque, dic mihi quis tu sis, "& quis tibi ejusmodi res audere persuaserit. ista

Celadus ad rem explorandam missus.

ἐπὶ Ρώμης [c] οὐ ἐπείγετο, ϖϖέμπῃ τῶν ἰδιοξένων· καὶ [f] Δικαιαρχία ϖϖοσβαλὼν οὐκ ἐτύχῃ καὶ ϐ τοὺς· τῇδε Ιϐδαίϐς [h] ἐφ' ὁμοίας ἀπάτης ϖϖοσαγάγεθαι. ϖϖοσήεσάν τε ὥσϖερ βασιλεῖ οἵτε ἄλλοι, καὶ ὁπόσοις ξενία ϖϖὸς Ηρῴδ῀ καὶ εὔνοια ἦν. αἴτιον δὲ ἦν, τῶν ἀνθρώπων [i] τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τὰς λόγϐς σὺν τῷ [k] φερεγγύῳ τῆς μορφῆς· καὶ γὰρ τοῖς πάνυ ὠμιληκόσιν Αλεξάνδρῳ πολὺ τὸ πιϑὸν ἐνεπῆγ ϒ μὴ [l] ἄχ ἕτερ῀, ἀλλ' αὐτὸς εἶναι, καὶ ϖϖὸς τὰς ϖλησίον [m] καὶ ὤμνυσαν. ὥϛε καὶ [n] ϖϖοσελθόντ῀ εἰς τὸν Ρώμῃ [o] λόγϐ τοῦ ϖϖρὶ αὐτοῦ, ϖᾶν τὸ τῇδε Ιϐδαίων [p] ϖλῆθ῀ ὑϖαντιάζοντες ἐξήεσαν, τῷ ϖϖὸς δόξαν τῆς σωτηρίας [q] θειάζοντες τὸ ἔργον, καὶ χάρμα ποιούμενοι ϒὰρ τὸ μητρῷον αὐτῶν γέν῀, ὁπότε [r] χωρίῃ κατὰ τοῦ ϛενωπῦ διφροφορούμεν῀· καὶ [s] ϖᾶν τὸ βασίλειον ϖϖρὶ αὐτὸν ϗῆμα ἦν ἀναλώμασι τῶν ἰδιοξένων, [t] μεγάλαι τε ϖϖεισάσεις ἐγίνοντο τῆς ϖλήθ῀, ὑϖοϐοήσεις τε εὔφημοι, καὶ ὁπόσα εἰκὸς τοῖς ὕτω παρ' ἐλπίδα σωθεῖσι σωτυγχάνειν ἔδει ὄ, π οὐκ ἐπῆλθεν.

β'. Καίσαρι ϑ' [v] ὡς ἀφίκητο ἀγγελία ϖϖρὶ αὐτοῦ, ἠπίϛ μὲν διὰ τὸ μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀπατηθῆναι Ηρῴδ῀ ἐν πράγμασιν [x] ὑϖὲρ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ· διδοὺς δὲ τῇ ἐλπίδι, Κέλαδον τ῀ αὐτοῦ τινὰ ἐξελεύθερον, ὠμιληκότα τοῖς μειρακίοις, ϖέμϖᾳ κελεύσας ἀγαγεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ τ῀ Αλέξανδρον. ὁ ϑ' ἀνῆγε, ϖϖὸς οὐδὲν τι ϐελτίων ὑϖὲρ τῇ κρίσ῀ τ῀ ϖολλῶν ϒιόμεν῀. [y] ὁ μὲν Καῖσαρ διηπάτητο. ἀλλ' ἦν μὲν ἐμφερὴς, ὁ μὲν ὥϛε ἀπατῆσαι τοὺς σωφρόνως ϛκοπίζεσθαι δυναμένους. [z] αὐτηρία τε ϒὰρ [a] ἐϖιτεράχῳ ὁ Ψευδαλέξανδρ῀, καὶ ϖᾶσα τὸ σκεῦος [b] ῥοδαρὸν ϑ' σώμα῀ ὑϖὸ [c] τρυφῆς ϵ ϒυναικείᾳ῀ σωφερχόμενον, ϒιὰ τὸ ἐναντία τῷδε ὑϖὲρ [d] σκληρότερον ἐξεϐεϐήκει τὸ σῶμα. ϑεασάμεν῀ οὖν συμπόσιον ἐϖὶ ψευδολογίᾳ διδασκάλῳ ϵ μαθητὴ, καὶ λόγων τολμηρῶν συγκρότησιν, ἐξήταζε ϖϖρὸς Αριϛόϐουλον [e] τί ϵ γένοιτ' [f] ἂν ἐκκλαπεὶ῀ αὐτῷ, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ὁ [g] ϖϖαγεγονὼς μεταποιήσεται τ῀ ἀξίας, ἧς ϖϖοσῆκε τυγχάνειν τοὺς ὕτω γεγονότας. φαμένου ϑ' ἐϖὶ νήσου τ῀ Κυπρίων καταλελεῖφθαι, κινδυνίων ὑφορᾶσθαι τ῀ κ῀ ϑάλασσαν, εἰ [h] ϖϖρὸς αὐτὸν συρῴη τὸ δεινὸν μὴ [i] παντελὲς ἐξαλείφοιεν τὸ Μαριάμμης ϒέν῀, ἀλλὰ ϖϖειὼν Αριϛόϐουλ῀ μένοι τοὺς ὑϖοϐεϐουλευκότας. ταῦτα διιχνευομένου καὶ σωνεῳτ῀ αὐτῷ τ῀ μηχανοποιοῦ τ῀ ϖράξεως, Καῖσαρ καταμόνας ἀϖολαϐὼν τὸ μειράκιον, "ἀλλά σοι μισθὸς εἶϖε ϖϖοκείσεται "τ῀ μὴ καὶ ϖϖὸς ἐμὲ ἀϖάτης [k] χρησαμένου τὸ μὴ [l] ἀϖο-"λόμενον τ῀ σωτηρίας, φάθι δή μοι αὐτὸν τί ὃς ὢν "τυγχάνεις, καὶ ὅς σε τοιάδε [m] ἐξεϖόλμησε διανοεῖσθαι. "μεῖζον ϒὰρ τὸ ὑϖοϐούλευμα κακίας ἧς ἐγκειρήκας χρό-

---

e Οὖν ἐπείγετο,] Illud ὃν è *Cod. Busb.* (Coccejo consentiente) & *Epiphanio.*

* *Ac* —— *ceciderunt,*] Puteolos.

f Δικαιαρχία] Male Δικαρχία infr. lib. 18. c. 7. §. 3. SPANH.

g Τὰς τῇδε Ιϐδαίας] Ita *Vat.* (& *Coccejus*) τὰς τῇδε Ιϐδαίων in *Editis.*

h Εφ' ὁμοίας ἀπάτης] Ita *Vat.* ἀφ' ὁμοίας in *cæteris.*

i Τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τὰς λόγϐς] Eandem locutionem de Christo usurpat. REL.

k Φερεγγύῳ] *Æschyl. Theb.* v. 612. ϖϖρασσέτω φερέγγυος· *Schol.* φερέγγυ῀, ἀσφαλής, αξιόχρεως. SPANH.

l Οὐχ ἕτερ῀,] Οὐχ ἕτερον ἀλλ' αὐτὸν εἶναι *Busb.*

m Καὶ ὤμνυσαν.] Καὶ deest *Vat.* & *Busb.*

n Προσελθόντ῀ εἰς τὸν Ρώμῃ] Ita *MSS.* ϖϖοσελθόντ῀ in *Editis.*

o Λόγου ϑ' ϖϖερὶ αὐτοῦ,] Λόγῳ ϖϖερὶ αὐτοῦ *Vat.*

p Πλῆθ῀ ὑϖαντιάζοντες ἐξήεσαν,] Εθν῀ *Vat.*

q Θειάζοντες] *L. B.* ἐνθειάζοντες.

r Χωρῴη] *L. B.* χωροίη.

s Πᾶν τὸ βασίλειον] Sic *Vat.* πᾶν βασίλειον in *cæteris.*

t Μεγάλαι τε ϖϖεισάσεις] Μεγάλαι ϖϖεισάσεις *Vat.* & *Busb.*

v Ως ἀφίκητο ἀγγελία ϖϖερὶ αὐτοῦ,] Ως ἀφίκετο ἀγγελία ἡ ϖϖερὶ αὐτοῦ *Vat.* ὡς ἠγγιλθη ϖϖερὶ αὐτοῦ *Busb.*

x Επὶ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ.] Ita cum *Cod. Vat.* ἐπὶ μεγάλα in *Editis Aliisque.*

y Οὐ μὲν Καῖσαρ διηπάτητο.] Οὐ μὲν ϑ' Κ. *Busb,* ὁ μὲν Καῖσαρ γε ἠπατᾶτο *Vat.* ὁ μὲν Καῖσαρ ϑ' διηπάτητο *Hen.* à pr. m.

z Αὐτηρία τε ϒὰρ ἐτεταράχῳτο] Itidem Zonaras p. 263. ὑϖ' αὐτηρίας δ' ἐτεταράχῳτο, de hoc ipso Pseudalexandro. SPANH.

a Ετεταράχωτο ὁ Ψευδαλεξανδρ῀,] Ετέτρυτο *Vat.* atque ita forsan *Epiphanius*, qui vertit, *ex labore & opere valde attritus. Coccejus* ἐτετρύχωτο.

b Ροδαρὸν ϑ' σώματ῀ ὑϖὸ] Ita *Gen.* ῥοδαρὸν *Bas.* ῥάδιον *Vat.* ῥαδινὸν *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

c Τρυφῆς ϗ ϒυναικείᾳ῀ συνεχόμενον.] Sic *Busb.* & *Zonar.* & ut puto *Epiphan.* τροφῆς in *cæteris.*

d Σκληρότερον] Πρὸς τὸ σκληρότερον *Busb.* & *Zonar.*

e Τί κ῀ γένοιτ' ἂν] Ita *Bas. Hen.* & *Vat.* τί κ῀ ϒένοιτο *Busb.* τί ϒὰρ γένοιτ' *Gen.*

f Συνεκκλαπείη῀ αὐτῷ,] Συνεκκλαπὴς *Vat. Gall.* & *Hen.* à pr. m.

g Παραγεγονὼς] *L. B.* ϖϖαγεγονὼς.

h Περὶ αὐτοὺς] Ita lego. (Ita quoque exhibet *L. B.*) ϖϖερὶ αὐτῶν in *Editis.* ϖϖὸς αὐτὸν σὺν αὐτῷ *Busb.* ϖϖερὶ αὐτὸν φαὶν *Vat.* αὐτῶν ὁ φαὶν *Hen.* οἱ τὶ ϖϖὸς ἐμὲ συμβαίη *Zonar.*

i Παντελὶς ἐξαλείφοιεν] Παντελῶς ἐξαλείφοιεν *Coccejus.* Παντελὶς ἐξαλείφοιτο *Vat.* παντελῶς ἐξαλειφοίη *Busb.*

k Χρησαμένου] Χρήσασθαι *Busb.*

l Απολόμενον τ῀ σωτηρίας,] Forsan ἀπειλήμμενον.

m Εξετόλμησε] *L. B.* ἦξε τολμῆσαι.

n Επι-

"χρόνων ὃς γεγονὼς τυγχάνεις." καὶ δὴ, ὃ γὰρ ἰδίᾳ ἄλλως πράσσειν, φεύξῃ πρὸς τὸν Καίσαρα τὸ [n] ἐπιβούλημα, ὅντι τρόπον, καὶ ἐφ' ᾧ τυγχάνοι [o] συγκείμενον. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Ψευδαλέξανδρον, ὃ γὰρ εἰψεύσατο ὁμολογίαν τὴν πρὸς αὐτὸν, δεξιήλεον ὁρῶν αὐτεργήσαι τῷ σώματι, ἐρέσσειν ἐν ταῖς ναυσὶ καλῶν· τὸν δὲ ἀναπίστωτα κτείνει. καταδίκη δὲ ἦρκει Μηλίοις ὅσα [p] ἐπετελέκεσαν εἰς τὸν Ψευδαλέξανδρον ἀφανεῖς [q] ἀναλωκέναι. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ψευδαλεξάνδρου τολμηρῶς [r] συντεθέντα οὕτως ἀκλεῶς εἶχεν.

"enim quæ animo agitasti & aggressus es majoris "sunt malitiæ quam pro ætate tua." Tum ille, ut qui non posset aliud, totum commentum Cæsari exponit, & quo pacto, & à quo fuerit compositum. Et Cæsar Pseudalexandrum, nam fidem ei datam fallere noluit, ad remiges relegavit, quod corpore ad tolerandos labores validum videret; & ejus fraudis auctorem interfecit. Cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit pecuniarum amissio, quas in fictitium Alexandrum impenderant. Atque ita quidem cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consequutus est exitus.

Pseudalexander à Cæsare ad remiges relegatus.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἀρχέλαος πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίεννα.

Ἀρχέλαος δὲ, τὴν [s] ἐθναρχίαν παραλαβὼν, ἐπεὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖτο, [t] Ἰωάζαρον [v] τὸν Βοηθὸν ἀφελόμενος τὴν ἀρχιερωσύνην, [x] ἐπικαλῶν συγκεῖσθαι τοῖς στασιώταις, Ἐλεάζαρον τὸν ἐκείνου [y] ἀποκαθίστησι ἀδελφόν. ἀνοικοδομεῖ δὲ τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον σκέπης τε, τόν τε ὑδάτων ὅσον [z] Νεαρὰν τὴν κώμην [a] ὠφελεῖ ἐπιῤῥέουσα, ἐξ ἡμισείας ἀπέστρεψεν, ἐπαγαγὼν αὐτὴν πρὸς ἡμέρου τῷ πεδίῳ φοινίκων ὑπ' αὐτὸ πεφυτευμένῳ. κώμην δὲ κτίσας Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ τίθησι· [b] καὶ γὰρ πατρίδα ἔθος ἐστὶν ποιησάμενος, [c] Γλαφύραν μὲν τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα, Ἀλεξάνδρου δὲ ἀδελφῷ γαμετῇ γνησίῳ, ἐξ ἧς δὲ τέκνα ἦν αὐτῇ, [d] ἀπώμοσεν ὃν Ἰουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, γαμεῖ. Ἀλφταῖος δὲ ἦν τότε ὁ Ἐλεάζαρος ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ἀποκατασταθεὶς αὐτῷ ζῶντι Ἰησοῦ, [e] ὃς δὲ Σιὲ παῖδος.

β'. [f] Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Ἀρχελάου, οἱ πρῶτοι [g] τῶν ἀδελφῶν ἀνδρῶν ἔντε Ἰουδαίοις καὶ Σαμαρείταις, μὴ φέροντες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ τυραννίδα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ πρὸς Καίσαρα, καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἔγνωσαν αὐτὸν παραβεβηκότα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἐπιεικῶς ἀναστρέφηται πρὸς αὐτούς. ὁ τοίνυν Καῖσαρ ὡς ἤκουσεν, ὀργῇ φέρων, τὸ ἐπίτροπον Ἀρχελάου τῶν Ῥώμῃ πραγμάτων, Ἀρχέλαον δὴ καὶ τοῦτο ὄνομα ἦν, μεταπαλέσας, οὗτος, γράφει μὲν Ἀρχελάῳ ταπεινὸν ἡγεῖτο, σὺ δὲ παραχρῆμα, φησὶ, πλέων μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐπανάγου αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὃς ἔκπλους [h] ἐκ δὲ ὀξέως

CAP XIII.

Quomodo Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

POstquam autem Archelaus Ethnarcha factus in Judæam pervenit, Joazarum Boëthi * filium pontificatu privavit, eum cum seditiosis conjurasse criminatus, idque munus Eleazaro ejusdem fratri tradidit. Refecit etiam Hierichuntium palatium magnifice; & dimidiam aquam, qua Neara vicus irrigabatur, ductu ei facto, in campum divertit, quem palmetis totum conseverat. Vicum etiam constituxit, quem Archelaïdem nuncupavit: & contra leges patrias Glaphyram, Archelai *regis* filiam, Alexandri sui fratris quondam uxorem, ex quo ipsa liberos habebat, in matrimonium duxit, cum apud Judæos res detestanda sit fratris habere uxorem. Nec Eleazarus quidem in pontificatu permansit, suffecto in ipsius viventis locum Josua Siæ filio.

2. Anno autem decimo principatus Archelai, fratres ipsius cum primoribus Judæorum & Samaritanorum, ejus crudelitatem & tyrannidem non ferentes, eum apud Cæsarem accusant, maxime cum intellexissent contra Cæsaris fecisse mandatum, quo jubebatur eos tractare leniter. Quamobrem Cæsar, audita accusatione, cum iratus Archelai negotiorum quæ Romæ essent procuratorem, qui & ipse Archelaus vocabatur, accersivisset, non quidem Archelao quidquam scribere dignatus est, sed tu, inquit, è vestigio conscensa navi, age eum adeas, & nulla interposita mora ipsum

Joazarus pontificatu privatur, Eleazaro in ejus locum suffecto.

Eleazarus deponitur, eique successit Josua: Archelaus iterum accusatur.

---

[n] Ἐπιβούλημα,] Σκαιώρημα Zonaras in narratione hujus facti pag. 265. A. SPANH.

[o] Συγκείμενον.] Συγκεκιμένον Vat. forsan pro συγκεκινημένον.

[p] Ἐτετελικέσαν] Ita Vat. & Lugd. Bat. τετέλεκεν in cæteris. Fuit cum legerem τετελέκεσιν.

[q] Ἀναλωκέναι.] Ita quoque est in *Marg. L. B.* verum in ipso MS ἀνηλωκέναι.

[r] Συντεθέντα] Συνθέντα ἔτως ἀκλεῶς ἔχειν Vat.

[s] Ἐθναρχίαν παραλαβὼν,] Archelaus non Ethnarcha, sed Rex ab Augusto constitutus; Harduin. Num. Herod. p. 24. Malè *Tetrarchiam suscipiens* Rufinus. SPANH.

[t] Ἰωάζαρον τὸν Βοηθὸν] Ἰάζαρον *Busb.* Hujus in pontificatu Christum natum esse adnotat *Nicephorus*. sub Matthia potius existimat *Petavius* in lib. X. de *Doctr. Temp.* c. 55.

[v] Τὸν Βοηθὸν] Vel ex Simone filio nepotem. *Usser.* ad *A. M.* 4002.

[x] Ἐπικαλῶν] Ἐπικαλῶν αὐτὸν τῷ συνάψαι Vat. ἐπικ. αὐτῷ ὡς *L. B.* ἐπικαλῶν ὡς συνάψαντα *Busb.*

[y] Ἀποκαθίστησι] Ἐπικαθίσαι Vat.

[z] Νεαρὰν τὴν κώμην] Verba ista Νεαρὰν τὴν κώμην non agnoscit *Epiphan.* ὑδάτων ὃ ποτὲ Ἀναρὰν τὴν κώμην Vat.

[a] Ὠφελεῖ ἐπιῤῥέουσα,] Ὀφείλει in *Editis.* ὀφελεῖ Vat. unde ὠφελεῖ (pro ut quoque jam *Lugd. Bat.* expresse habet) rescripsi.

[b] Καὶ γὰρ πατρίδα] Τὰ πατρίδι νόμιμα ποιησάμενος *Busb.*

[c] Γλαφύραν] Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου μὲ θυγ. Vat.

[d] Ἀπώμοσεν ——— ἄγεσθαι,] Judæis lege vetitum fratrum uxores ducere; nempe quæ filios è priori marito seu fratre susceperat. Ita etiam, quem postea consului, *Zonaras* hunc locum exponit p. 264. A. ἀπειρημένα τῷ νόμῳ ἀδελφῶν ἄγεσθαι γυναῖκας, παῖδας ἐκ τοῦ τεθνεότων ἐχούσας· Vide simile de Herodiade, quæ duobus fratribus nupsit, judicium infr. lib. 18. c. 6. §. 6. SPANH.

[e] Τοῦ Σιὲ παιδὸς.] Σιὲ *Busb.* & Vat. Σὲ *Hen. à pr. m.* Σιὲ *Zonar.* In *Epiphanii* libris, *Sea fil.* Abest Σιὲ in *L. B.*

[f] Δεκάτῳ δ' ἔτει] At vero in *lib. 2. de Bello Jud.* non decem sed novem Archelao tribuuntur anni. Non tamen hoc mirum, (inquit *If. Vossius* in *Chron. S.* p. 158.) decimus enim Archelai annus non fuit absolutus (sed tantum inchoatus ut dicit *Usserius*, quem omnino vide in *Annalibus* ad A. M. 4010.) Forsan aristæ illæ plenæ, quas in somnis videt, novem tantum fuere numero, decima fracta aut non plena. Vide etiam *Pagi Critica* in *Baronium*, Vol. 1. p. 13. HUDS. Conf. *alibi.* lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

[g] Τῶν ἀδελφῶν] Ἀδελφῶν deest *Vat.* immo ἀδελφῶν ἀνδρῶν desunt *Busb.* nec ea agnoscit *Epiphan.* Forsan ἀνδρῶν fuerit à manu *Josephi*, sed ἀδελφῶν à margine in textum irrepserit. Verum *Dio* (l. 55. p. 567.) à fratribus accusatum fuisse prodidit, hisce verbis, ὅ, τε Ἡρῴδης ὁ Παλαιστινὸς (ita enim *Archelaum* appellat, nec hallucinatur ut recentes Historici scribunt, sed *Archelaum* duplex nomen tulisse nos edocet, sicut & *Archelaus* junior, qui *Herodes* dictus est. *Pagi* ad *Baron* p. 13.) αἰτίαν τινὰ λαβὼν τῶν ἀδελφῶν λαχεῖν, ὑπὸ τῶν Ἀλπεινῶν ὑπερωφλήθη. unde rescribendum censet *Petitus* (in *Animad. ἀνεκδότοις* tom. 1. p. 539.) οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν ὄντων Ἰουδαίοις. Forsan distinguendum legendumque, οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν, ἀνδρῶν τε ὄντων Ἰουδ. Ita verto ac si scriptum fuisset, οἱ ἀδελφοὶ σὺν πρώτοις τῶν ἀνδρῶν ἔντες Ἰουδ. HUDS. Dele ἀδελφῶν. SPANH. Deleri idem jubet *L. B.* sed *Hudsonii* lectio sicuti fieri potest, ita facile etiam inde duplex oriri scriptura potuit, quod utraque vox per compendium literarum, in duobus MSS. fuit scripta, ne quid periret, in describendo deinde utraque fuerit posita; vel quod ambigens scriba an ἀνδρῶν an ἀδελφῶν esset in suo exemplari, utrumque expresserit. Nihil certe perit, si ἀδελφῶν cum MSS. & *Epiphanio* deleatur. HAV.

[h] Ἐκ δ' ὀξέως] Ὀξέως, ταχέως, *Hesych.* infr. lib. 18. c. 4. §. 1. & c. 5. §. 6. SPANH.

pſum ad nos adducas. Atque ille prima navigatione tranſmiſſus in Judæam venit, & Archelaum cum amicis epulantem deprehendit: cui cum voluntatem Cæſaris expoſuerat, ad maturandam profectionem perpulit. Ubi autem *Romam* venit, Cæſar, poſtquam illum cauſam ſuam contra certos accuſatores agentem audivit, cum in exſilium abegit, Vienna Galliarum urbe in commorandi locum ei aſſignata; pecuniaque ſpoliavit.

In exſilium miſſus.

Archelai ſomnium.

3. Antequam autem evocatus Romam iret Archelaus, ſomnium hujuſmodi ſuis amicis narravit. "Viſus eſt ſibi videre decem ſpicas, tritici plenas, "jam perfectas, quas, ut ipſi videbatur, boves de-"paſcerent." Experrectuſque (putabat enim viſionem magna ſibi portendere) conjectores accerſit, qui in ſomniis verſabantur. Cum autem alii ab aliis diſſentirent (nam una eademque omnibus non erat interpretatio) Simon quidam Eſſæus, poſtulata dicendi venia, dixit Archelao, "Viſione il-"la ſignificari rerum mutationem, idque in de-"terius. Boves enim ærumnam declarare, quippe "laborioſum animal; itemque rerum mutationem, "quoniam humus, quæ ab eis coleretur, eodem "in ſtatu permanere non poſſet: ſpicas autem, "cum decem eſſent, totidem annorum indices eſſe, "quoniam una æſtate proveniat ſpica. itaque Ar-"chelao finem adeſſe imperii." Atque ſic ille ſomnium enucleavit. Quinto autem die, poſtquam hoc ſomnium viderat Archelaus, *alter ille* Archelaus qui eum evocabat, à Cæſare in Judæam miſſus veniebat.

Glaphyræ ſomnium.

4. Simile quiddam & Glaphyræ ejus uxori accidit, Archelai regis filiæ, quam, ut jam ante diximus, virginem in uxorem duxerat Alexander Herodis filius, Archelai frater: poſtea vero, quam Alexander à patre fuerat interemptus, nupſerat Jubæ Libyæ regi, cujus poſt deceſſum, viduam domi patris in Cappadocia degentem, in matrimonium accepit Archelaus, repudiata uxore ſua Mariamne. tantus erat ejus amor in Glaphyram. Igitur cum Archelai conjux eſſet, vidit hujuſmodi ſomnium. "Viſa eſt cernere aſtantem ſibi Ale-"xandrum, qua re gaviſa cupidiſſime cum comple-"xa eſt. At ille de ea quæſtus eſt, dixitque, Gla-"phyra, ergo tu vulgare verbum comprobas, quo "feminis fidendum non eſſe dicitur, quæ mihi de-"ſponſa & nupta virgo, genitis ex me liberis, a-"mores oblita meos, alii nupſeris, neque hac contu-"meliâ contenta, cum tertio marito *ſponſa* cubare "auſa ſis, cum dedecore & probro in domum meam "*iterum* ingreſſa, Archelaoque viro tuo, fratri no-"ſtro, nupſeris. Ego vero meæ in te benevolen-"tiæ idcirco non obliviſcar, quin te omni infa-"mia liberabo, meam facturus ut prius fuiſti."

πομπεύμενος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἰουδαίαν [i] καταλαμβάνει τὸν Ἀρχέλαον ἐν [k] εὐωχίαις ὄντα μετὰ τῶν φίλων, τήν τε βλάσφημον ἀποσημαίνει τῷ Καίσαρι, καὶ ὥρμησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔξοδον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφικομένῳ ἐπί τινων κατηγόρων ἀκροᾶται καὶ αὐτὸς λέγοντος, [l] καὶ ἐκεῖνον μὲν Φυγάδα ἐλαύνει, δὸς οἰκητήριον αὐτῷ Βιέννην πόλιν τῆς Γαλατίας· τὰ δὲ χρήματα ἀπηνέγκατο.

γ'. Πρότερον δὲ ἢ κληθεὶς [m] ἐπὶ Ῥώμης ἀνελθεῖν Ἀρχέλαος, ὄναρ τοιόνδε ἐκδιηγεῖται τοῖς φίλοις. "[n] Θε-"σάμενος [o] ἀσταχυας [p] δέκα τὸν ἀριθμὸν, πλέως πυρῶν τὴν "ἰδίαν ἀκμὴν ἀπληφόρους, δόξαι μοὶ [q] αὐτοὺς βιβρωσκομέ-"νους ὑπὸ βοῶν θεωρεῖν." καὶ [r] ἐξεγερόμενος, φέρειν μὲν εἰς μέγα δόξαι μοὶ τὴν ὄψιν αὐτῷ, μεταπεμψάμενος δὲ τοὺς μάντεις, οἷς ἐνυπνίων ἦσαν αἱ ἀναφοραί. σκιδναμένων δὲ ἑτέρων ἀφ' ἑτέρων, ὁ μὲν εἰς ἕνα ἕκαστος πᾶσιν ἀφίκετο, [s] Σίμων, ἀνὴρ γένους Ἐσσαῖος, ἀσφάλειαν αἰτησάμενος, "μεταβολὴν "πραγμάτων ἔλεγεν Ἀρχελάῳ φέρειν τὴν ὄψιν σὺν ἐπ' ἀγα-"θοῖς πράγμασιν. [t] Βοῦς μὲν γὰρ κακοπαθείας τε ἀποσημαίνειν, "διὰ τὸ ἔργοις ὑπαλγεῖν τὸ ζῶον, μεταβολὰς δὲ αὖ "πραγμάτων, διὰ τὸ τὴν γῆν, πόνῳ τῷ ἐκείνων ἀρομέ-"νην, ἐν ταὐτῷ μένειν οὐ δύνασθαι· τοὺς δὲ ἀστάχυας [u] δέκα εἶν-"αι, [x] τοσόνδε ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν ἐφέλκειν, [y] πεφυκέναι γὰρ ἕνα "τῶν σπερμάτων ἕκαστον χρόνον. καὶ τὸ χρόνον ἐξηγεῖτο Ἀρχελάῳ τὸ ἐπι-"μόνιας." καὶ ὁ μὲν [z] ταύτην ἐξηγήσατο τὸ ὄνειρον. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ μεθ' ὃ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἡ ὄψις Ἀρχελάῳ συνῆλθεν, ὁ ἀνακαλούμενος Ἀρχέλαος πέμπτος εἰς Ἰουδαίαν ὑπὸ Καίσαρος ἀφίκετο.

δ'. Παρεχωλήσια δὲ καὶ Γλαφύρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ [a] τυχάνει, βασιλέως Ἀρχελάου θυγάτηρ οὔσῃ, ἣν, ὡς πρότερον εἶπον, συνῴκει, παρθένον λαβών, Ἀλέξανδρος Ἡρῴδου μὲν υἱός, Ἀρχελάου δὲ ἀδελφός· ἐπεὶ δὲ συμβαίνει τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ πατρὸς πελεκηθῆναι, [b] Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται, μεταστάντος δὲ ἐκ Λιβύης χρεύσαντα ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἀρχέλαος ἄγεται, [c] τὴν [d] συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαρίαμμον ἐκβαλών. τοσοῦδε αὐτὴν ἡ Γλαφύρα [e] ἀνέστρεψεν ἔρως. καὶ [f] σωθῆναι τῷ Ἀρχελάῳ, τοιόνδε ὄναρ ἰδοῦσα. "ἐδοκεῖ, τὸν Ἀλέξανδρον ὑπαντήσασα θεασαμένη, χαίρειν καὶ φι-"λῆσαι μᾶλλον προθύμως. τοῦ δὲ καταμεμψίν τινα αὐτῆς ποιεῖσθαι, καὶ "φάναι, Γλαφύρα, σωηγορεῖς ἃ λέγω, [g] ὃς ἅπασι ἐλέ-"γχειν εἶναι γυναιξίν, ἢ [h] συνωμολογήσασί μοι καὶ συσκαλοι-"χιθεῖσαι παρθένος, παίδων ἡμῖν γεγονότων, λήθην παρεδί-"δους ἐρῶσάς τε ἐμοὺς, δευτέρων ὑπομείνασα γάμων. [i] πλη-"σθῶσα δέ σοι ἐδὲ ἅπαξ ὑδρεως, ἀλλὰ καὶ τέκνων ἐπάλμησας "[k] σωτῆρι Ἀλεξάνδρῳ νυμφίον, ἀπρεπῶς καὶ ἀναισχύ-"των [l] ὑπεξαιρεθεῖσα οἴκῳ τῷ ἐμῷ, καὶ [m] γάμῳ συνηρεμένη "πρὸς Ἀρχέλαον, ἄνδρα μὲν σεαυτῆς, ἀδελφὸν δ' ἐμέπε-"ρον. ἀλλ' οὐκ ἔσῃ λήθην ποιησομένη εὐνοίας τὰς σὰς, ἀπαλ-"λάξω δέ σε πάντως καὶ ὀνείδους, ἐμοὶ ὥσπερ [n] οὐκ κατασκευ-

[i] Καταλαμβάνει τὸν Ἀρχέλαον] Ita *Busb.* καταλαμβάνει in *ceteris.*

[k] Εὐωχίαις] Sic *Busb.* & *Vat.* ἑωχίαι in *Editis Aliiſque.*

[l] Καὶ ὁ ἐκεῖνον] Καὶ deeſt *Busb.* & *Vat.*

[m] Ἐπὶ Ῥώμης] Εἰς Ῥώμην *Busb.*

[n] Θεσάμενος] Τεθέαται *Busb.*

[o] Ἀσταχυας] Ita *MSS* ut infra mox. ἀσάχυς in *Editis.*

[p] Δέκα τὸν ἀριθμὸν,] Conf. ἀλλοι. lib. 2. c. 7. §. 3. SPANH.

[q] Αὐτῷ βιβρωσκομένους] Αὐτὰ *Busb.*

[r] Ἐξεγερόμενος,] *L. B.* ὡς ἐγρήγορα.

[s] Σίμων, ἀνὴρ γένους Ἐσσαῖος,] Supra de Juda quodam Ἐσσηνὸν τὸ γένος lib. 13. c. 11. §. 2. Conf. de Eſſæis ἀλλοι. lib. 1. c. 3. §. 5. & lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

[t] Βοῦς —— ζῶον,] Conf ſupr. lib. 2. c. 5. §. 6. ἀλλοι. lib. 2. c. 7. §. 2. SPANH.

[u] Δέκα εἶναι.] Alibi novem viſas refert. Sed in lib. *de Vita* decimum annum Archelai memorat, quare hoc vero propius videtur. REL.

[x] Τοσόνδε ἀριθμὸν] Τοσῶνδε *Busb.*

[y] Πεφυκέναι γὰρ ἕνα] Πεφυκέναι γὰρ ἐνὸς διαγίνεσθαι θέρος *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *unam quippe futuram æſtatem & tempus ſuppleri aſſeverebat Archelao, quod de principatu ſuæ poteſtatis exiret.*

[z] Ταύτην ἐξηγήσατο τὸν ὄνειρον.] Ita *Vat.* & *L. B.* prout ſupr. c. 14. §. 1, initiò. ταῦτα in *reliquis.*

[a] Τυγχάνει,] Συντυγχάνει *Vat.*

[b] Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται,] Eadem de tribus his Glaphyræ maritis ἀλλοι. lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

[c] Τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμμην ἐκβαλών.] Conf. ſup. c. 1. §. 2. SPANH.

[d] Συνοικοῦσαν] Συνῳκηκυῖαν *Vat* & mox (h. ead. §.) συνοικοῦσα, ut & *Busb.*

[e] Ἀνέστρεψεν ἔρως.] Ἐπέχει *Vat.*

[f] Συνῆναι] *L. B.* συνοικῆσαι.

[g] Ὃς ἅπασι ἔλεγεν εἶναι γυναιξίν,] Poſt γυναιξίν, diſtinguendum ὃς ἅπασιν εἶναι τοῖς ἀνδράσι τὰς γυναῖκας, φησὶ Zonaras p. 265. D. *Ruſinus* fidem mulieribus non habendam. SPANH.

[h] Συνωμολογήσασί μοι καὶ] Συνωμόσασά τι *Vat.*

[i] Πλησθῶσα] Infr. lib. 18. c. 7. §. 7. πλησθεῖσας τὸ ὕδατος. SPANH.

[k] Σωτῆρι Ἀλεξάνδρῳ νυμφίον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ταυτὴ *L. B.* αὐτὴ in *Editis Aliiſque.*

[l] Ἐπαισθεῖσα οἴκῳ τῷ ἐμῷ,] Ita *Vat.* & *Coccejus.* ἐπισισθεῖσα in *Editis.* ἐπισθεῖσα *Vat.*

[m] Γάμῳ συντιθεμένη πρὸς] Γάμου *Vat.* & *Busb.* &, ut videtur, *Hen. à pri. m.*

[n] Ὃς κατασκευασάμενος.] Ita cum *Cod. Busb.* ὡς in *reliquis.*

ρ Ἐπ-

"τασκδιασύμενος." τοῦτα διηγησαμένη πρὸς τὰς σωήθεις τ γυναικῶν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας τελδιῶ τ βίον.

ε'. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀλλότρια νομίσας αὐτὰ τῷδε τῷ λόγῳ εἶναι, διὰ τὸ περὶ τ βασιλέων αὐτὸν σωεσηκέναι, κ ἄλλως ° ὅπῃ πδαδεῖγμά π φέρῃ, τότε ἀμφὶ τὰς ψυχὰς ἀθανασίας ἐμφερῆς, κ δ' ἧττον περμηθεία τὰ ἀνθρώπινα πρειλημφότος τῇ αὐτῇ, καλῶς ἔχειν ἐνόμισα εἰπεῖν. ὅτῳ δὲ ἀπιστεῖται τὰ τοιάδε, γνώμης ἐνάμεν τ ἑαυτῷ κώλυμα οὐκ ἂν γένοιτο τῷ ἐπ' ἀρετὴν αὐτῷ προσηρημένῳ. P τ δὲ Ἀρχελάου χώρας ὑποτελῆς προσνεμηθείσης τῇ Σύρων, πέμπεται q Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, r ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν Συρίᾳ, κ τ Ἀρχελάου ἀποδωσόμενος οἶκον.

Hæc eum apud mulieres ſocias ſuas narraſſet, aliquot poſt diebus moritur.

5. Ego vero, iſta ab hac narratione non aliena eſſe ratus, quod mihi ſermo ſit de *ipſis* regibus, præſertimque quod aliquid in exemplum afferant, & ad probandam animarum immortalitatem, Deique circa res humanas providentiam, commodum eſſe exiſtimavi ut illa memorarem. Cui vero hæc videntur incredibilia, ſua dum fruitur opinione, illi rei non ſit impedimento, quæ ipſi datur pro incitamento ad virtutem. *Cæterum ditione Archelai Syriæ contributa, miſſus eſt à Cæſare Quirinus, vir conſularis, ut cenſum ageret bonorum in Syria, & Archelai domum addiceret.

Archelai Ethnarchia in provinciam redacta.

Τέλος δ βιβλίου ἑπταικαιδεκάτου.

Finis Libri decimi ſeptimi.

° Ἐπὶ πδαδεῖγμά τι φέρῃ,] Ἐπὶ πδαδείγματι Busb.

p Τῆς —— Συρίων] Mox lib. 18. c. 1. §. 1. προσθήκη τ Συρίας. SPANH.

* *Cæterum —— addiceret.*] Potius, *at regione quæ ſub Archelai ditione ---- fuerat vectigali* Syriæ *contributa, mittitur Quirinus à Cæſare, vir Conſularis, tributi penſitationem cenſu habito taxaturus, & ipſam Archelai venditurus domum.* Hac de vide *Poſſini* Spicilegium Evangel. §. XXIV. HUDS. vel IBBETSON. in *Add.*

q Κυρήνιος] Κυρίνιος *Straboni.* in aliquibus *Epiphanii* libris *Cyrinus*, in aliis *Cyrenius.* Verum δ Κυρίνιος nomen fuit *P. Sulpicius Quirinus*, ut monſtrat *Jac. Perizonius* in *Diſſ. de Auguſtea orbis Terr. deſcriptione*, p. 971. Rectius ſane ſcribendum Κυιρῖνος quam Κυρήνιος, niſi externis uſitatum fuiſſet cognomina Romanorum in ιος efferre. HUDS. Quirinius miſſus, ut cenſum ageret per Syriam. *Rufino* Cyrinus. De Quirinio infr. lib. 20. c. 4. §. 2. Κυρίνιος τ Ἰουδαίας τιμητὴς ὤν. Conf. *alios.* lib. 7. c. 8. §. 1. SPANH.

r Ἀποτιμησόμενος] Bis igitur à Cæſare in Syriam miſſus eſt, ſed non ex eadem cauſa. Prioris ἀπογραφῆς (cujus meminit *Lucas*, c. 2. v. 2.) cauſa, ut non tam in Judæa quam in toto orbe Romano omnes deſcriberentur, ut quot & quantos delectus ad bellum populus Romanus facere poſſet; tam ex provinciis quam ex ſociis regibus & civitatibus, ſciri poſſet. Poſterioris ἀπογραφῆς (cujus mentio *Act.* v. 37.) cauſa intra Syriam Palæſtinam, & unius Archelai patrimonium & Tetrarchiam ſtetit; nec mera & nuda erat ἀπογραφή, ſed redactio bonorum Archelai in fiſcum, & exactio tributi ſuper provinciales, Judæâ poſt exſilium Archelai redactâ in provinciam & Romanis præſidibus patere juſſa. Qui plura hac de re ſcire deſiderat, & de conciliatione *Lucæ* & *Joſephi*, adeat *Montacutium* in *Originibus Eccl.* parte pr. ſub initium, *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 4009. *Caſaubonum* contra *Baronium*, p. 127. *Grotium* ad *Luc.* c. 2. v. 2. *Pagium* in *App. Chronol. ad Baronium*, p. 31. & 32. *Jac. Perizonium* in *Diſſ. de Auguſtea Orbis Terr. deſcriptione.* *Reineſium* in *Epiſt.* LVII. *Ryckium* ad *Tacitum*, p. 38. & *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccleſ.* p. 108. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO OCTAVO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Ως Κυρίνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας Ϲ Ἰουδαίας, κ ἀποδωσόμενος τὴν Ἀρχελάου οὐσίαν, μεταπεσούσης τ Ἰουδαίας ἐκ βασιλείας εἰς ἐπαρχίαν· κ ὡς Κωπώνιος, ἐκ δ' ἱππικῆς τάγματος, ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίοις. κὰ ὡς Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος καί τινες ἕτεροι ἔπεισαν τὸ πλῆθος μὴ ἀποφέρεσθαι τὰς οὐσίας, κ πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῶν τ γνώμαις, μέχρι Ἰωάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς ἔπεισεν αὐτοὺς μᾶλλον ὑπακοῦσαι Ρωμαίοις, κ ἀποδόσθαι τὰς οὐσίας.

1. *Quomodo Quirinius ad cenſendam Syriam & Judæam miſſus eſt à Cæſare, & ad Archelai facultates addicendas, Judæa è regno in provinciæ formam redacta: utque Coponius ad procurandam Judæam miſſus eſt. Et quomodo Judas Galilæus & alii nonnulli populo perſuaſerunt, ut bonorum cenſum impedirent, multique in eorum ſententiam iverunt, donec Joazarus pontifex eos adduxit ad obedientiam Romanis præſtandam, & ad cenſum facultatum admittendum.*

β'. Τίνες αἱρέσεις, κ ὁπόσαι παρὰ Ἰουδαίοις [a] φιλοσοφίαι, Ϲ τίνες οἱ νόμοι.

2. *Quænam ſectæ, & quot apud Judæos philoſophandi genera, & quæ inſtituta.*

γ'. Ως Ἡρῴδης Ϲ Φίλιππος οἱ τετράρχαι πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος.

3. *Quomodo Herodes & Philippus tetrarchæ urbes in honorem Cæſaris ædificarunt.*

δ'. [b] Ως Σαμαρεῖς, ὀστᾶ νεκρῶν διαῤῥίψαντες εἰς τὸ ἱερὸν, τ λαὸν ἐπὶ ἡμέρας ἐμίαναν.

4. *Quomodo Samaritæ, mortuorum oſſa paſſim per templum diſpergendo, populum ſeptem dies polluerunt.*

5. Quo-

a Φιλοσοφίαι,] Ita lego pro φιλοσόφων.

b Ως Σαμαρεῖς,] Hoc ſummarium, & quod ſequitur, eruimus è *Codd. MSS.*

5. *Quomodo Salome Herodis ſoror bona ſua cum moreretur Juliæ Cæſaris uxori reliquit.*

6. *Quomodo Pontius Pilatus ſecum ſtatuit Cæſaris effigies in Hieroſolyma clam inferre; populuſque, ea re cognita, à ſeditione in eum movenda non deſtitit, donec imagines Hieroſolymis Cæſaream relatæ eſſent.*

7. *Quænam Judæis Romæ degentibus ſub id tempus acciderint, & de populo corruptela depravato apud Samariam, utque Pilatus complures interemit.*

8. *Pilatus à Samaritis accuſatur apud Vitellium. utque Vitellius eum Romam ad Cæſarem proficiſci compulit, ut factorum rationem redderet.*

9. *Vitellii profectio Hieroſolyma, & quomodo ei ſcripſit Tiberius Cæſar ut Artabano Partho perſuaderet obſides ei mittere, bellumque contra Aretam ſuſcipere.*

10. *Philippi obitus, & quomodo tetrarchia ejus facta erat provincia.*

11. *Herodes Tetrarcha bellum movet contra Aretam, & prælio ſuperatur.*

12. *Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt Philippi tetrarchiæ.*

13. *Quomodo Herodes tetrarcha Romam profectus & ab Agrippa accuſatus in exſilium miſſus erat; utque Cajus tetrarchiam ejus dedit Agrippæ.*

14. *Judæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio, & legatio utrorumque ad Cajum.*

15. *Judæi ab Apione cæteriſque cum illo legatis accuſantur, quod Cæſaris ſtatuam non haberent.*

16. *Ut Cajus iratus in Syriæ præfecturam mittit Petronium, cum mandatis ut exercitu coacto bellum inferret Judæis, niſi vellent ipſius ſtatuam recipere.*

17. *Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Aſinæi & Anilæi fratrum.*

ε'. Ως Σαλώμη ἡ ἀδελφὴ Ηρώδε πιλωτήσαζα τὰ αὐτῆς κατέλιπεν Ιυλίᾳ ☧ Καίσαρ☉ γαμετῇ.

ς'. Ως Πόντι☉ Πιλάτ☉ ἠθέλησε κρύφα εἰσενέγκαι εἰς Ιεροσόλυμα στρατιὰς Καίσαρ☉, γνὺς ☧ ὁ λαὸς ἐσασίασε σὺς αὐτὸν, ἄχρι ἐξενέγκωσιν αὐτὰς ἀπὸ Ιεροσολύμων εἰς Καισάρειαν.

ζ. Τὰ συμβάνζα Ιυδαίοις ἐν Ρώμῃ κ τότον τ καιρὸν, ☧ ὡσεὶ τ ἐν Σαμαρείᾳ καταφθορᾶς ☧ πλήθυς, ☾ ὡς πολλὺς ἀπώλεσε Πιλάτ☉.

η'. [c] Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτ☉ ὑπὸ Ουϊτελλίυ, ☧ ὡς Ουϊτέλλι☉ ἠνάγκασεν αὐτὸν ἀναβῆναι εἰς Ρώμην σὺς Καίσαρα, κ ἀποδοῦναι λόγον σῶν τ πεπραγμένων.

θ'. Ουϊτελλίυ ἀνάβασις εἰς Ιεροσόλυμα, ☧ ὡς Τιβέρι☉ Καῖσαρ ἔγραψεν αὐτῷ, Αρταβάνην μὲν [d] τ Πάρθον πίσαι ὁμήρους αὐτῷ πέμψαι, σὺς Αρέταν ἧ πολεμεῖν.

ι'. [e] Τελευτὴ Φιλίππυ, ☧ ὡς ἡ τετραρχία αὐτ ἐπαρχία ἐγένετο.

ια'. Πόλεμ☉ Ηρώδυ ☧ τετραρχυ σὺς Αρέταν τ τ Αρέτου βασιλέα ☾ ἧτ[τ]α.

ιϐ'. Απόστολος Αγρίππα ☧ βασιλέως εἰς Ρώμην σὺς Τιβέριον Καίσαρα, ☧ ὡς [f] κατηγορηθεὶς ὑπὸ ☧ ἰδίυ ἀπελεύθερυ ἐδέθη· ☧ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐυ μ☧ τὸν Τιβερίυ πλευτὸν, ☧ ἐγένετο βασιλεὺς τ Φιλίππυ τετραρχίας.

ιγ'. Ως Ηρώδης τετράρχης ἀναβὰς εἰς Ρώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Αγρίππα, ἐξωρίσθη· ☧ ὡς τὴν τετραρχίαν αὐτ ἐδωρήσατο Γάι☉ Αγρίππα.

ιδ'. Στάσις τ ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιυδαίων ☧ Ελλήνων, κ πρεσϐεία ἀφ' ἑκατέρων σὺς Γάϊον.

ιε'. [g] Κατηγορία Ιυδαίων ὑπὸ Απίων☉ ☧ τ συμπρεσϐέων ὅτι τῷ μὴ ἔχειν Καίσαρ☉ ἀνδριάνζα.

ις'. Ως [h] ἀγανακτήσας Γάϊ☉ πέμπ Πετρώνιον ἡγεμόνα εἰς Συρίαν, δὺς ἐντολὰς στρατολάζαι δύναμιν πολεμῆσαι Ιυδαίυς, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθ αὐτ τ ἀνδριάνζα.

ιζ'. Τὰ συμβάνζα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ιυδαίοις, δι' Ασιναῖον ☾ Ανιλαῖον τὺς ἀδελφύς.

c Κατηγορία —— Ουϊτελλίυ,] Verba iſta, Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτυ ἐπὶ Ουϊτελλίυ, accepta debemus *MSS.*

d Τὸν Πάρθον] Ita *MSS.* Τ Πάρθων in *Edit.*

e Τελευτὴ Φιλίππυ,] Hoc ſummarium habuimus è *MSS.*

f Κατηγορηθεὶς] Κατηγορηθεὶς ὑπὸ Τ Ιυλίυ ἰδίυ in *Cod. Vat.*

g Κατηγορία Ιυδαίων] Et hoc ſummarium nobis conſervarunt *Codd. MSS.*

h Ἀγανακτήσας] Vocem ἀγανακτήσας addidimus è *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ͵λϚ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum **XXXII.**

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας ἐπὶ Ἰουδαίας, καὶ ὡς Κωπώνιος ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας. περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ περὶ αἱρέσεως παρὰ Ἰουδαίοις.

CAP. I.

Quomodo Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus est à Cæsare, & Coponius ad procurandam Judæam. item de Juda Galilæo, & de Sectis apud Judæos.

[a] [b] ΚΥΡΗΝΙΟΣ δέ, τῶν εἰς τὸν βουλὸν συναγομένων ἀνὴρ, πάσι τε ἄλλαις ἀρχαῖς ἐπιτετελεκὼς, καὶ μετὰ πασῶν ὀδεύσας [c] ὑπατικοῦ γενέσθαι, [d] πάντα ἄλλα ἀξιώματα μείζονα; σὺν ὀλίγοις δὲ τοῖς Συρίας παρὼν, ὑπὸ Καίσαρος [e] δικαιοδότης καὶ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν ἰδίων γησόμενος. [f] Κωπώνιός τις αὐτῷ συγκαταπέμπεται, [g] πάγματος τῶν ἱππέων, ἡγησόμενος Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίας. [h] παρὼν δὲ καὶ Κυρήνιος εἰς τὸν Ἰουδαίων [i] προσθήκην τῇ Συρίας γενομένῃ, ἀποτιμησόμενός τε αὐτῶν τὰς οὐσίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὰ Ἀρχελάου χρήματα. οἱ δὲ, καίπερ τὰ κατ' ἀρχὰς ἐν δεινῷ φέροντες τῇ ἐπὶ τῇ ἀπογραφῇ ἀκροάσει, ὑπῆκουσαν δὲ εἰς τέλος ἑαυτοῖς δόξαι, πείσαντος αὐτοὺς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου· Βοηθὸς δὲ ἦν οὗτος υἱὸς Βοηθοῦ. καὶ οἱ μὲν, ἠπιωθέντες τοῦ Ἰωαζάρου τοῖς λόγοις, ἀπετίμων χρήματα, μηδὲν [k] ἐνδοιάσαντες· [l] Ἰούδας δὲ [m] Γαυλανίτης ἀνὴρ, ἐκ πόλεως ὄνομα [n] Γάμαλα, [o] Σαδδαῖον φατρίαν μεταπεισάμενος, ἠπείγετο ἐπὶ ἀποστάσει, τῇ τε ἀποτιμήσει οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀνίκητον δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ τὴν ἐλευθερίας ἐπ' ἀντιλήψει προκαλοῦντες τὸ ἔθνος. ὡς [p] παρέχον μὲν κατορθοῦν εἰς τὸ εὐδαίμονα ἀνακυμένης τῆς κτή-

NTEREA Quirinius, unus è Senatoribus *Romanis*, vir omnibus magistratibus jam perfunctus, & qui * per omnes honorum gradus ad consulatum usque provectus fuerat, aliis etiam dignitatum insignibus conspicuus, cum paucis militibus in Syriam pervenit, missus à Cæsare, tum ut jus redderet populo, tum ut census faculatum ageret. Mittitur etiam cum eo Coponius, vir ordinis equestris, qui summa cum potestate Judæis præesset. Quin & in Judæam Syriæ additam venit Quirinius, ut eorum bona censeret & Archelai pecuniam addiceret. Judæi vero, quamvis in principio vel nomen descriptionis ægre audire voluerant, paulatim tamen eò venerunt ut huic rei non adversarentur, idque suasu pontificis Joazari, qui Boëthi filius erat. Atque illi quidem, Joazari rationibus assentientes, sine controversia bonorum censum agi permiserunt: Judas vero Gaulanites, ortus ex oppido Gamalis, Sadduco Pharisæo sibi adjuncto, populum ad defectionem concitabat, *ambo* dicentes censum *eum* nihil minus secum afferre quam manifestam servitutem, & universam gentem ad libertatem vindicandam cohortantes: quasi *ipsis* darent rem quidem bene agere & facultates

Quirinius ad censendam Syriam & Judæam missus.

Coponius Syriæ præses.

Judas Gaulanita populum ad defectionem sollicitat.

---

a Λϛ'.] Ita in *Græcis* omnibus. in *Latinis* quibusdam XXXII. in aliis XXXIII.

b Κυρήνιος —— ἐπιτετελεκὼς, &c.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. § 1. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

* *Per* —— *fuerat*,] *Al.* Percurrit omnes magistratus, ut fuerit etiam Consul.

c Ὑπατικοῦ] Hunc Josephi de Quirinio locum adducit Eusebius H. Eccl. l. 1. c. v. p. 18. ὡς καὶ ἱστ. *Euseb.* SPANH.

d Τάντα ἄλλα ἀξιώματα] Est qui legendum censet, τά τε ἄλλα ἀξιώματα μείζονα, πλὴν ὀλ. in *Editis* hoc modo distinctum erat, τα τε ἄλλα ἀξιώματα μείζονα πλὴν ὀλίγοις, ἐπὶ Σ.

e Δικαιοδότης] Vide *Huet.* in D. E. p. 392.

f Κωπώνιος —— ἐξουσία.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

g Τάγματος τῶν ἱππέων,] In *Editis* talis erat interpunctio, τάγματος τῶν ἱππέων ἡγησόμενος, Ἰουδαίων τῆς ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσία. nec aliter *Epiphanius* legisse videtur, qui vertit, *ductor totius equestris agminis, potestatemque Judæorum omnium gerens.*

h Παρὼν δὲ καὶ Κυρήνιος] *Sc.* secundo missus ad censum agendum, cum antea id munus obiisset Sentio Saturnino Syriæ præside, cui censum priorem adscribit *Tertullianus* (lib. 4 contra *Marcionem* c. 48.) ab aliis Quirinio adscriptum, ut qui Saturnino, quod exacte didicisset res orientis, cum extraordinario imperio adjunctus fuerat. Videsis auctores in Not. mox citatos, ut & *Norisium* in *Cenotaph. Pis.* p. 321. & *Basnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* p. 203.

i Προσθήκην τῇ Συρίας] Infr. c. 5. §. 6. & c. 8. §. 2. προσθήκην τῇ Αἰγύπτου βασιλείᾳ· vid. & supr. lib. 17. c. 15. §. 5. ubi illam de Antipa mentionem ut falsam redarguit *Harduin.* eundemque fuisse illum Antipam, qui major Agrippa de Num. Herod. pag. 42. SPANH.

k Ἐνδοιάσαντες·] Ἐνδοιάσασις. Γαυλανίτης δέ τις ἀνὴρ *Busb. Vat.* & *Zonar.*

l Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

m Γαυλανίτης ἀνὴρ,] Lib. 20. à *Josepho* (qui satis accurate Galilæam & Gaulaniten distinguit) *Galilæus* appellatur. Verum *Judæ* quidni nomen duplex, unum ab urbe natali, alterum à loco educationis aut habitationis; sicuti *Apollonius*, Argonauticôn scriptor, qui patria *Ægyptius* erat, *Rhodius* appellatur.

n Γάμαλα,] Conf. supr. lib. 13. c. 15. §. 3. SPANH.

o Σαδδαῖον] Σαδδὰκ *Zonaras* p. 265. SPANH.

p Παρέχον] *L. B.* παρέχειν.

tates ſuas in tuto reponere, boni vero hiſce majoris ſecuritatem habere, gloriæ *ſciliret* & laudis ex animi magnitudine comparandæ; Deumque non alia ratione prompte eos adjuturum eſſe, quàm ſi conſultis ſuis ſtrenue operam navarint, præſertim ſi magnis rebus in animo agitatis, iis exſequendis nulli parcant labori. Atque ita (nam ſumma cum aviditate ea quæ dicerent accipiebant homines) in majus provehebatur temerarium quod auſi ſunt incœptum. nihilque fuit malorum, quo non, ex viris iſtis profecto, repleta erat gens, etiam ſupra quam dici poteſt: alioque poſt aliud bello exorto fieri non potuit, quin vi perpetua affligerentur, & amiſſione amicorum, qui ærumnas leviores facerent; accedente, quod frequens erat latronum graſſatio, magnaque primariorum virorum occiſio, prætextu quidem communis libertatis propugnandæ, revera autem lucri privati ſpe. unde coortæ ſunt ſeditiones, & ex his cædes publicæ, partim quidem popularium edita ſtrage, (dum in ſe invicem furerent homines eo animo ut nemo ex parte adverſa relictus eſſet) partim vero hoſtium: deinde ſequuta eſt fames, quæ omnem ad facinus quodcunque verecundiam ſuſtulit, urbium expugnationes, & excidia, uſquedum etiam templum ex iſta ſeditione igne hoſtili deflagraret. Tantum rerum novarum molitio & inſtitutorum patriorum mutatio valuit ad eos, qui in idem convenerant, perdendos. Siquidem Judas & Sadducus, qui quartum philoſophandi genus nobis invexerant & plurimos habuerant ſectatores ejus ſtudioſos, non in præſens tantum univerſam ſeditione rempublicam perturbarunt, ſed & mala futura, quæ tum radices egerant, ſeverunt irrigaruntque ejuſmodi philoſophia, cui non antea homines aſſueverant. De qua paucis volo differere, eoque magis quod juniores iſtis inſtitutis dediti rebus noſtris exitium attulerint.

II. *Judæorum Sectæ.*

2. Habebant Judæi à priſcis etiam temporibus tres patriæ philoſophiæ ſectas, unam quidem Eſſenorum, alteram vero Sadducæorum, tertiam autem, quam profitebantur Phariſæi nomine. Et quanquam de his egimus in ſecundo libro Judaïci belli, nunc tamen eas ſigillatim attingere non gravabimur.

Phariſæi.

3. Phariſæi enim tenuiter vivunt, nihil deliciis tribuentes: & quæ * ratio judicavit bona ac tradidit, eorum regulam ſequuntur, tuenda omni modo cenſentes quæ ab illa præſcripta ſunt. exhibent & honorem ætate provectioribus, non id ſibi ſumentes arrogantiæ ut contradicant eis rebus quas

στεως, [q] ἀσφάλισιν [r] ἢ τῶ ταύτης ωθείοντες ἀγαθῶ, πιμλῶ καὶ κλέος ποιήσεθαι τῶ μεγαλόφρονος, καὶ [s] τὸ θεῖον οὐκ ἄλλως ἢ ἐπὶ συμπεράξει τῶν βελεμάτων εἰς τὸ κατορθῶν [t] συμπροθυμεῖσθαι, μᾶλλον ἂν μεγάλων [v] ἐργάται τῇ διανοίᾳ καθιστάμενοι [x] μὴ ἐξαφίωνται πόνε ἔτ' αὐτοῖς. [y] καὶ, ἡδονῇ γὲ τὼ ἀκροάσιν ὧν λέγοιεν ἐδέχοντο οἱ ἄνθρωποι, πρόκοπλεν [z] ἐπὶ μέγα ἡ [a] ἐπιβολὴ τὸ τολμήματος. κακὸν ἢ οὐκ ἔστιν ὃ μὴ φύεται ὑπὸ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν, καὶ περαιτέρω ἔτ εἰπεῖν, ἀνετολήθη τὸ ἔθνος· πολέμων τε ἐπαγωγαῖς ἀφ' [b] οἵου τε [οὐκ] ἄπαυστον τὼ βίον ἔχον, καὶ ἀποστέρησιν φίλων, οἳ δ' ἐπελαφρύοιεν τὸν πόνον, ληστηρίων ἢ μεγάλων ἐπιθέσεσι καὶ διαφθοραῖς ἀνδρῶν τῶν πρώτων, [c] δόξα μὲν ἔτ [d] ὀρθυμένε τῶν κοινῶν, ἔργα ἢ οἰκείων κερδῶν ἐλπίσιν. ἐξ ὧν σάσις τε [e] ἐφύησαν, δι' αὐτὰς δ' φόνος πολιτικός· ὁ μὲν ἐμφυλίοις σφαγαῖς, μανία τῶν ἀνθρώπων εἰς τε ἀλλήλες [f] καὶ αὐτὸς χρωμένων ἐπιθυμία τε μὴ λείπεσθαι τῶν ἀντικαθεσηκότων, ὁ ἢ τῶν πολεμίων· λιμός τε εἰς ὑσάτω ἀναγκείμενος ἀναισχυντίαν, καὶ πόλεων ἁλώσις, καὶ [g] κατασκαφαὶ, μέχρι δὴ καὶ τὸ ἱερὸν τε Θεε ἐνέιματο [h] πυρὶ τῶν πολεμίων ἥδε ἡ σάσις. ἔτως ἄρα [i] ἡ τῶν πατρίων κίνησις καὶ μεταβολὴ μεγάλας ἔχει ῥοπὰς τε ἀπολυμένε [k] τοῖς συνελθοῦσιν. εἶχε καὶ Ἰούδας καὶ Σάδδυκος, [l] τετάρτω φιλοσοφίας ἠπείσακτος ἡμῖν ἐγείραντες, καὶ ταύτης ἐρασῶν εὑρηθέντες, ὅσῳ τε τὸ παρὸν θορύβων τὼ πολιτείαν ἐνέωλησαν, καὶ τῶν αὖθις κακῶν κατειληφότων ῥίζας ἐφυτεύσατο τῷ ἀσυνήθει πρότερον [m] φιλοσοφίας τοιάσδε. ὠθεῖ ἧς ὀλίγα βούλομαι διελθεῖν, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τῷ κατ' αὐτῶν ἀγωνιζομένῳ τοῖς νεωτέροις ὁ φθόνος τοῖς πράγμασι [n] συνετετύχει.

β'. [o] Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν ἐκ τῶ πάνυ δεχαίως τῶν πατρίων, ἥτε τῶν Ἐσσηνῶν, καὶ ἡ τῶν Σαδδυκαίων· τρίτων ἢ ἐφιλοσόφουν οἱ Φαρισαῖοι λεγόμενοι. καὶ τυγχάνει μέν τοι ὠθεῖ αὐτῶν ἡμῖν εἰρημένα [p] ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τε Ἰουδαϊκε πολέμε· μνησθήσομαι ἢ ὅμως καὶ νῦν αὐτῶν [q] ἐπ' ὀλίγων.

γ'. Οἵτε γὲ [r] Φαρισαῖοι τὼ δίαιταν ἐξετελίζουσιν, ὐδὲν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες· ὧν τε ὁ λόγος κέρνας παρέδωκεν ἀγαθῶν, ἔπονται τῇ ἡγεμονίᾳ, ὠθεμάχην ἡγάμενοι τὼ φυλακὼ [s] ὧν ωροαγορεύων ἠθέλησε. τιμῆς γε [t] τοῖς ἡλικίας ωρήκασι ωροχωρῶσιν, [v] ὐδὲν ἐπ'

---

q Ἀσφάλισιν] *L. B.* σφαλεῖσι.

r Δὲ ἔτ ταύτης ωθείοντ ἀγαθῶ,] Ita in *MSS.* ἢ ἔτ ὐκ ταύτης in *Editis.*

s Τὸ —— συμπροθυμεῖσθαι,] Idem locus de Juda Gaulonite adductus ab Euſebio H. Eccl. l. 1. c. v. vid. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

t Συμπροθυμεῖσθαι,] Antea diſtinctum erat, συμπροθυμεῖσθαι μᾶλλον, ἂν μεγάλων.

v Ἐργάται] *L. B.* ἐργασιῶ.

x Μὴ ἐξαφίωνται πόνε ἔτ' αὐτοῖς.] Iſta verba, μὴ ἐξαφίωνται πόνε ἔτ' αὐτῆς φόνε, omittunt interpretes, tam *Epiphanius* quam *Gelenius*: forſan quod mendoſa eſſent. cumque ipſe idem ſuſpicarer, mihi placuit φόνε ἔτ' αὐτῆς mutare in πόνε ἔτ' αὐτοῖς, duobus Viris doctis in id ipſum mecum conſentientibus. In *Cod. Busb.* καθιεάμενοι, ἐπὶ φόνον τε τῶν ταῦτ' ὐνεργήντων ἐρεθίζοντες, ἡδονῇ ἢ τῶ ἀκροᾶσιν ὧν λέγοιεν τῶν ἀνθρώπων διχόμοι, προέκοπτεν &c. HUDS. Acquieſcendum credo emendationi *Hudſonianæ*, cui aliquantum favet *L. B.* in quo exſtat μὴ ἐξαιρώντας φόνε ἔτ' αὐτοῖς. HAV.

y Καὶ, ἡδονῇ] Non aliter mihi ſenſus conſtare videtur, niſi ita diſtinguatur. prius erat, καὶ ἡδονῇ γὲ &c.

z Ἐπὶ μέγα] Ita è *Cod. Busb.* ἐπὶ μεγάλῃ ἐπιβολῇ ἔτ τολμήματος in *reliquis.*

a Ἐπιβολὴ] *L. B.* ἐπιβελῇ.

b Οἵου τε] *L. B.* ὥστο.

c Δόξα] Lege δεξῇ. COCC.

d Ὀρθυμένε τῶν κοινῶν,] Sic *Busb.* ὀρθομένε in *cæteris.*

e Ἐφύησαν,] Ita diſtinguendum cenſui. prius erat, ἐφύησαν δι' αὐτὰς, καὶ φόνος &c.

f Καὶ αὐτὸς] Ita *L. B.* nam reliqui καὶ αὐτῶν. HAV.

g Κατασκαφαὶ,] Καταφαγὰς in *Editis Aliiſque.* rectius κατασφαγαὶ *Busb.* ipſe tamen, (conſentiente in Ora Codicis mei *Coccejo*) *Zonaram* ſequutus, κατασκαφαὶ prætuli.

h Πυρὶ] *L. B.* πῦρ.

i Ἡ τῶν —— συνελθοῦσιν.] Ita reſcripſi è *Cod. Busb.* (conſentiente *L. B.* licet ibi perperam κίνησις & in *Margine* ſit κοίνωσις) ἔτως ἄρα τὰς τῶν πατρίων κινήσεις καὶ μεταβολὰς μεγάλας ἔχει χειρώνας ἔτ ἀπ' τ. συνελθοῦσιν in *Editis Aliiſque*, nullo plane ſenſu.

k Τοῖς συνελθοῦσιν.] An? *hominibus cum ſeditione concitatis.* vel, *in eandem ſectam coëuntibus.*

l Τετάρτω φιλοσοφίαν] Quarta φιλοσοφία, quarta Judæorum ſecta, præter tres Phariſæorum, Sadducæorum & Eſſenorum, de quibus vid. lib. 1. ἀλωσ. c. 5. §. 2. de hoc Juda, σοφιστὴ ἰδίας αἱρέσεως ἄλωσ. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

m Φιλοσοφίας τοιάσδε.] Vid. mox ſupr.

n Συνετετύχει.] Σωωδυτύχει *Hen.* συνιστύχει *Vat.* συνίσχει *L. B.*

o Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν] Τρία δὲ Ἰουδαίοις ἦν φιλοσοφεῖν. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. vid. & ſupr. lib. 13. c. 5. §. 9. SPANH.

p Ἐν —— πολέμῳ·] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 8. §. 2. SPANH.

q Ἐπ' ὀλίγων.] Ἐπ' ὀλίγον *Busb.* & *L. B.*

r Φαρισαῖοι τὼ δίαιταν ἐξετελίζουσιν,] Conf. ἀλωσ. lib. 1. c. 5. §. 2. SPANH.

† *Ratio*] Doctrina eorum vel Secta.

s Ὧν ωροαγορεύειν ἠθέλησε.] In *Editis* ὧν ωροαγ. Verum ὧν pro ὧν poſui è *Cod. Busb.* qui ὧν ἀπαγορεύειν habet. ὧν ὑπαγορεύειν *L. B.* ὧν ὑπαγορεύειν *Hen.* & *Vat.*

t Τοῖς ἡλικίαις] Ita cum *Cod. Busb. L. B.* τοῖς ἡλικ. & ἡλικίας πρ. in *cæteris.*

v Οὐδὲν ἐπ' ἀντιλίξει] Οὐδ' ἐπ' ἀντ. *Busb.* & *L. B.*

π Εἰς-

ἐπ' ἀντιλέξει τ [x] εἰσηγηθέντων ταῦτα [y] θεράπ ἐπαιρόμενοι. πεφασεδαί τι εἱμαρμένη τὰ πάντα ἀξιοῦντες, ἐδὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τ [z] ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ Θεῷ [a] κρᾶσιν γενέσθ, καὶ τῷ [b] ἐκείνης βουλητῷ καὶ τ ἀνθρώπων [c] τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μὴ ἀρετῆς ἢ κακίας. ἀθάνατόν τε ἰσχυὶ τ ψυχαῖς πίστις αὐτοῖς εἶναι, καὶ [d] ὑπὸ χθονὸς δικαιώσεις τε καὶ τιμὰς οἷς ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιτήδευσις ἐν τῷ βίῳ γέγονε· καὶ τ μὲν εἱργμὸν ἀίδιον προσδέδεσθαι, τ δ ῥαστώνην ἐ ἀναβιῶν. [e] καὶ δι' αὐτὰ τοῖς τε δήμοις πιθανότατοι τυγχάνουσι, καὶ ὁπόσα θεῖα [f] εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν παίσεως ἐξηγήσαθ τῇ ἐκείνων τυγχάνουσι πεφασόμενα. εἰς τοσόνδε ἀρετῆς [g] αὐτοῖς αἱ πόλεις ἐμαρτύρησαν ἐπιτηδευσθ τὰ ἐπὶ παῦν χρείσσονα, ἔν τε τῇ διαιτῇ τ βίᾳ ἐ λόγοις.

δ'. Σαδδυκαίοις δ τὰς ψυχὰς ὁ λόγ συναφανίζει τοῖς σώμασι. [h] Φυλακῆς δ' [i] ἐδαμῶν τινῶν μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τ νόμων. πρὸς γὰρ τὰς διδασκάλας σοφίας, ἣν μετίασιν, ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῦσιν· εἰς ὀλίγας τε ἄνδρας ἔτ ὁ λόγ ἀφίκετο, τοὺς μέντοι πρώτους τοῖς ἀξιώμασι. [k] πρᾶσσετά τε ἀπ' αὐτῶν ἐδὲν ὡς εἰπεῖν· ὁπότε γὰρ ἐπ' ἀρχὰς παρέλθοιεν, ἀκουσίως μὲν κατ' ἀνάγκας, προσχωροῦσι δ' οὖν οἷς ὁ Φαρισαῖος λέγ, διὰ τὸ μὴ ἄλλως ἀνεκτοὺς γενέσθ τοῖς πολήσιν.

ε'. [l] Ἐσσηνοῖς δ' ὅτι μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ τὰ πάντα ὁ λόγος. ἀθανατίζουσι δ' τὰς ψυχάς, πρεσβεύουσι δὲ τὸν ἡγούμενοι τῶ δικαίᾳ τὴν πρόσοδον. εἰς δ' τὸ ἱερὸν [m] ἀναθήματά τε στέλλοντες, θυσίας σὺκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν ἃς νομίζουσιν, διὰ [n] δ' αὐτὸ εἰργόμενοι τῆς κοινῆς τεμενίσματος, [o] ἐφ' αὑτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι. βελτίους δ' ἄλλως ἄνδρες τ τρόπον, καὶ τὸ πᾶν πονεῖν ἐπὶ γεωργίᾳ τετραμμένοι. ἄξιον δ' αὐτῶν θαυμάσαι παρὰ πάντας τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους τὸ δίκαιον, μηδαμῶς ὑπαρξάν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων πώποτε, [q] ἀλλὰ μησὶ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις δ' ἐκ παλαιοῦ γενόμενον, ἐν τῷ ἐπιτηδευέσθ· μὴ κεκωλῦσθ τὰ χρήματα κοινὰ αὐτοῖς εἶναι, ἀπολαύοι δ' ἕδεν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μείζονος, ἢ ὁ μησὶ ὅπ ἓν κεκτημένος· καὶ πάδε πράσσουσιν ἄνδρες ὑπὲρ τετρακισχίλιοι τ ἀριθμὸν ὄντες. καὶ ἔτε γαμετὰς εἰσάγουσ), ἔτε δούλων ἐπιτηδεύσει κτῆσιν, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρον ὑπολαμβάνοντες, τὸ δ' φύσεως ἐνδιδόναι ποίησιν· αὐτοὶ δ' ἐφ' ἑαυτῶν [s] ζῶντες διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις ἐπιχωροῦσ). ἀποδέκλας δ' τ προσόδων [t] χορηγοῦσι καὶ ὁπόσα ἡ γῆ φέρει, ἄνδρας ἀγαθοὺς [v] ἱερεῖς τε ἐφ' ποίησιν σίτου τε καὶ βρωμάτων. [x] ζῶσι δ' ἑδὲν παρηλλαγμένως, ἀλλ' ὅτι μά-

illi induxere. Cumque dicant fato omnia fieri, voluntatem hominis non privant impetu à seipsa pendente: quippe sic Deo placitum esse, ut certo temperamento miscerentur in unum fati decretum & ratio humana, si quis vellet accedere aut cum vitio aut cum virtute. Credunt etiam animis vim esse immortalem, ac sub terra vel præmiis vel pœnis eos affici, qui in hac vita virtuti se aut vitiis addixerint; & hos quidem sempiterno carcere clausos teneri, illis vero facultatem esse in vitam redeundi. & propter hæc *placita* tantæ apud populum sunt auctoritatis, ut quæcunque ad religionem pertineant, supplicationes & sacrificia, ista ex eorum interpretatione fiant. amplum adeo virtutis testimonium eis dederunt civitates, quod iis quæ optima essent studuerint, tam in vita quam oratione.

Sadducæi.

4. Sadducæorum vero doctrina facit ut animæ cum corporibus intereant. Nec illi quicquam aliud præter legem sibi servandum vendicant. nam contra magistros quidem ejus quam sequuntur sapientiæ disputare, præclarum ducunt: eorumque opinioni suffragantur pauci, sed dignitate primi. atque ab illis nihil fere agitur: nam si quando magistratus gerunt, inviti & necessitate coacti, Pharisæorum opinioni assentiuntur, quod eos alioquin non ferret populus.

Essæni, sive Essæi.

5. Essæni autem omnia Dei in manu relinquenda esse censent. Animas immortales faciunt; fructusque justitiæ magnopere expetendos ducunt. In templum autem donaria dum mittunt, ibi sacra non faciunt, propterea quod lustrationes habeant sanctiores: hac de causa communi delubro arcentur, & † sacra sua seorsum faciunt. Cæterum homines sunt optime morati, & agriculturæ prorsus addicti. Convenit autem illos mirari, supra omnes qui virtutis laudem sibi tribui volunt, propter justitiam, (minime quidem inter Græcos Barbarosque cultam, ab illis tamen non ad breve tempus sed à multis retro annis usurpatam) qua modis omnibus agebant, ne quid eos impediret quo minus habeant bona inter se communia, ita ut dives suis bonis non magis fruatur, quam qui nihil possidet: suntque super quatuor hominum millia qui hæc faciunt. & neque uxores ducunt, neque servos habere student, quod hoc iniquum, illud jurgiosum arbitrantur; sed separati vivunt, & alii aliis ministrant. Quæstores etiam suorum proventuum & terræ frugum creant viros bonos sacerdotes, qui frumentum parant & edulia. Vivunt omnes uno eodemque modo, & quammaxime referunt Dacas qui

x Εἰσηγηθέντων ταῦτα] Post εἰσηγηθέντων lacuna est in *Cod. Busb.* pro ταῦτα habet ταῦτα *L. B. Coccejus* vero αὐθαδίᾳ.

y Θεράπ ἐπαιρόμενοι.] Οἱ θεῷ ἐπ. in *Cod. Vat.* nec aliter *Hen. à pr. m.*

z Ἐπ' αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦν·] Sic *Busb.* & *L. B.* atque ita legendum esse conjecerat *Casaub.* in *Exercit.* c. *Baronium*, p. 58. ἐπ' αὐτοῖς nempe τοῖς ἀνθρώποις, *impetu qui est in hominis potestate*: ut sit periphrasis liberi arbitrii. ἐπ' αὐτῆς in *Editis.* ἀπ' αὐτῆς *Vat.* ἐπ' αὐτῇ legit *P. Molinæus* in *Vate suo*, l. 3. c. 6.

a Κρᾶσιν] *L. B.* κρᾶτος.

b Ἐκείνης] Ἐκείνῃ malit *Joan. Clericus* in Prolegom. ad Hist. Eccles. p. 7. καὶ τ ἐκείνης βουλητέον *L. B.*

c Τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν] Τὸ ἐθελῆσαν *Busb.*

d Ὑπὸ χθονὸς] Ὑποχθονίους *Busb.*

e Καὶ δι' αὐτὰ] Vide ejusdem *Clerici* Prolegom. p. 11.

f Εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν] Εὐχῶν τε ἐπιτ καὶ ἱερῶν π. *Vat.* εὐχῶν τε ἐπιτε καὶ *Busb.* εὐχὼν τε ἔχει καὶ *L. B.*

g Αὐτοῖς αἱ πόλεις] Ita *Hen.* & *Gall.* & *Coccejus.* ἀρετῆς αὐτῆς in *Editis Aliisque.* ἀρετῇ αὐτοῖς *Busb.*

h Φυλακῆς] *L. B.* φυλακῇ.

i Οὐδαμῶν τινῶν] Οὐδαμῶς *Busb.* & *Gall.* & *L. B.*

k Πρᾶσσετά τε] Πρᾶσσετέ γε *L. B.*

l Ἐσσηνοῖς] Confer sup. lib. 15. c. 10 §. 4. SPANH.

m Ἀναθήματά τε] Ἀναθήματα στέλλοντες θυσίας ἐπιτελοῦσιν *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*

n Δι' αὐτὸ εἰργόμενοι] Διὰ τοῦτο *Busb.*

o Ἐφ' αὑτῶν] Ἀφ' αὑτῶν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m. Coccejus* ἀπ' αὐτῶν.

* *Sacra sua seorsum faciunt.*] Vertendum, *in seipsis sacrificia peragunt*, i. e. sese ipsos Deo vovebant & consecrabant, & hoc est quod *Philo* dicit p. 676. *summa religione Deo serviunt, non mactando victimas, sed suas mentes componendo ad sanctimoniam.* Vide *Cuperum* in Epist. ad *D'outr.* sub finem Differt. *D'outr.* de *Clangore Evangelii* p 394. Vide etiam *Petit.* in Var. Lect. p. 203 795. IBBETSONUS.

p Τὸ δίκαιον, μηταμως] Τόδε, ἀφ' τοῦ μηδαμῶς &c. *L. B.*

q Ἀλλὰ μησὶ εἰς ὀλίγον,] Ita *Busb.* ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις ἐκ π. in *Editis Aliisque.*

r Μὴ κεκωλῦσθ τὰ χρήματα] Iterum è *Cod. Busb* μὴ κεκωλύσθ. τὰ χρήματά τε κοινὰ αὐτοῖς ἐστι in *Editis Aliisque.*

s Ζῶντες διακονίᾳ] Sic *Cod. Busb.* ζῶντες ἐπὶ διακονίᾳ τῇ ἐπ' ἀλλήλοις in *ceteris.*

t Χορηγοῦσι καὶ] Ita *Busb.* χορηγοῦντες, in *Editis Aliisque.*

v Ἱερεῖς τε —— βρωμάτων.] Ἱερεῖς δ' ἐπὶ ποιήσῃ σίτου τε καὶ βρωμάτων προσχωροῦσ) *Busb.* HUDS. Illud τε additur ex *L. B.* HAV.

x Ζῶσι —— λιγομβρίοις.] *Rufinus*: habitus insumptior est & mundus. Quum ergo Philosophiæ princeps Juda extitit &c. nulla de hujus loco de comparatione cum Dacis mentio. Natum autem de Dacis à Zamolxide Pythagorico, ut perhibetur, prout edoctis de immortalitate animæ, contemptu mortis, &c. De Πλεῖσις inter Dacos vid. Bocharti Epist. Oper p. 1051. &c. M. κλῆσις è Strabone lib. VII. p. 296. seu potius apud Strabonem Πλείσις legendum è Josepho. Πλεῖσ alias fluvius Delphidos, de quo Æschyl. Eum. v. 27. Callim. H. in Del, v.

qui Poliſtæ appellantur.

Judas Galilæus quárte Sectæ auctor.

6. Præter has tres ſectas, Judas ille Galilæus quartam introduxit, hominum qui cæteroquin cum Phariſæis ſentiunt, ſed libertatem ſic amant, ut eam mordicus tueantur, Deum unum pro rectore & domino habentes. Varias etiam mortes ſubeundas, cognatorumque ſupplicia & amicorum nihili faciunt, dummodo hominum neminem dominum appellent. Cum autem iſta multis perſpecta fuerint, de firma illorum in ejuſmodi rebus animi præſentia quidquam amplius dicere omiſi. Non enim veritus ſum ne mea de illis verba fidem non inveniant; ſed è contra ne minus quam debuit tam inſignem patientiam & doloris contemptum aſſequatur oratio. Hinc & iſta ex amentia ægrotare cœpit gens, Geſſio Floro præſide, dum poteſtate ſua abutitur, eos ex deſperatione adigente ad defectionem à Romanis. Atque ita philoſophatum eſt à Judæis.

λιστὰι [y] ἐμφέροντες Δακῶν τοῖς [z] Πολισϖῆς λεγομένοις.

ϛ'. Τῇ δὲ πεμπτῃ τῶν [a] φιλοσοφιῶν ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας ἡγεμὼν κατέϖη, [b] τὰ μὲν λοιπὰ πάντα γνώμης τῶν Φαρισαίων ὁμολογῶν, δυσκίνητος δὲ τοῦ ἐλευθέρου ἔρως ἐστὶν αὐτοῖς, μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν Θεὸν [c] ὑπολαμϐάνοντες. θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παραλαμϐάνειν τε ὀλίγῳ τίθενται, καὶ συγγενῶν τιμωρίας καὶ φίλων, ὑπὲρ δὲ μηδένα ἄνθρωπον προσαγορεύειν δεσπότην. ἐωρακότι δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάλλακτον αὐτῶν [d] εἰς ὑπὸ πιστοῖς ὑποστάσεως, περιττότερον διελθεῖν παρέλιπον. εἰ γὰρ δέδοικα μὴ εἰς ἀπιστίαν ὑπολημφθῇ τι τῶν λεγομένων ἐπ' αὐτοῖς, τἀναντίον ἂν μὴ [e] ἐλαττόνως δὲ ἐκείνων καταφρονήσαι, δεχομένου τὴν παλαιπωρίαν εἰς ἀληθόν, ὁ λόγος ἀφηγήται. [f] ἀνοίας τε τῇ ὑστεύσῃ ἤρξατο νοσεῖν τὸ ἔθνος, [g] Γεσσίου Φλώρου, ὃς ἡμῶν ἦν, [h] τῇ ἐξουσίᾳ δὲ ὑβρίζειν ὑπονοήσαντος αὐτὸς ἀποστῆναι Ῥωμαίων. καὶ φιλοσοφεῖται μὲν Ἰουδαίοις τοσάδε.

III.

CAP. II.

Quomodo Herodes & Philippus urbes ædificarunt in honorem Cæſaris. De pontificum & præſidum ſucceſſione: & quænam Phraati & Parthis acciderunt.

ΚΕΦ. Β'.

Ὡς Ἡρώδης καὶ Φίλιππος πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος. περὶ ἱερέων δὲ καὶ ἡγεμόνων διαδοχῆς· ἅ, τε σωϑέντα φεύγει δὲ τοῖς Παρθυαίοις.

Quirinii cenſus finitus.

QUirinius poſtquam Archelai pecuniam addixit & cenſui finem impoſuit, qui factus eſt anno trigeſimo ſeptimo poſt Cæſaris Actiacam victoriam Antonii, Joazarum cui cum plebe contentio fuerat, dignitate atque honore abdicavit, ejuſque muneri Ananum Sethi filium præfecit.

Ananus pontifex.

Herodes vero & Philippus in ſuæ uterque Tetrarchiæ poſſeſſionem invaſerunt. & Herodes Sepphorim munivit, & eam totius Galilææ * ornamentum fecit & urbem principem: item cum Betharamphtha (ipſa enim urbs erat) mœnibus cinxiſſet, Juliadem ab uxore imperatoris *eam* appellavit.

Herodes & Philippus urbes condunt.

Philippus quoque Paneadem apud Jordanis fontes poſitam conſtruxit, eique Cæſareæ nomen fecit: vicum etiam Bethſaidam, lacui Genneſaritico adſitum, cum ad dignitatem urbis perduxiſſet, multiſque habitatoribus & cætera opulentia auxiſſet, nomen ei dedit ab Julia Cæſaris filia.

Κυρήνιος δὲ τὰ Ἀρχελάου χρήματα διαδόμενος ἦλθε, καὶ τῶν ἀποτιμήσεων πέρας ἔσχεν, ἀγομένου [i] τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει μετὰ τὴν Ἀντωνίου εἰς Ἄκτιον ἧτταν ὑπὸ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καταστασιάσθεντα ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφελόμενος τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσϐυτέρου, [k] Ἄνανον τὸν [l] Σὴθ ἱερᾶ ἀρχιερέα. [m] Ἡρώδης δὲ καὶ Φίλιππος τετραρχίαν ἑκάτερος τὴν [n] ἑαυτοῦ παραλαϐόντες καθίστασϑον. καὶ [o] Ἡρώδης, Σεπφώριν τε τείχισας, [p] προκτῆμα [q] δὲ Γαλιλαίας πάσης, [r] ἧς ἦρξε [s] αὐτὴν αὐτοκεφαλοῦσαν [t] Βηθαραμφθᾶ δὲ, πόλις ἐστὶ καὶ [v] αὕτη, τείχει περιλαϐών, [x] Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγορεύσῃ τὸ γύναιον. Φίλιππος δὲ [y] Παναιάδα, [z] τὴν πηγὰς τοῦ Ἰορδάνου καταϐαλλόμενος, ὀνομάζει Καισάρειαν· κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν, πρὸς [a] λίμνην τῇ Γεννησαρίτιδι, πλείω ποιήσας ἀξίωμα, πολίτας τε οἰκήτορας καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, [b] Ἰουλίᾳ θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐπάλεσεν.

Samaritæ polluunt templum.

2. Cæterum Coponio, quem cum Quirino miſſum diximus, Judæam adminiſtrante, hujuſmodi quiddam accidit. In Azymorum feſto, quod Paſcha vocamus, ſacerdotibus moris erat poſt me-

β'. Κωπωνίου δὲ τὴν Ἰουδαίαν διέποντος, ὃν ἕπεσε Κυρηνίῳ συνεκπεμφθῆναι, τάδε πραχθῆναι. [c] τὰ [d] ἀζύμων τὴν ἑορτὴν ἀγομένην, ἣν Πάσχα καλοῦμεν, ἐκ μέσης νυκτὸς ἐν

92. Apollon. Rhod. lib. II. v. 713. Πλησιόφεω ἐπιχωρίου ϑεοῦ Thracum Herodot. lib. IX. cap. CCCLI. p. 556. SPANH.

y Ἐμφέροντες Δακῶν] Ἐμπαίους *Busb.*

z Δακῶν] In *Marg. L. B.* ἴστ' οἷς καὶ ἐν ἄλλοις.

zz Πολισϖᾶς] Πλείστοις in *Editis* & *MSS.* Primus (inquit *Scaliger* in *Elencho Trihæreſ.*) odoratus eſt *Ortelius* Κῦσας eſſe *Strabonis.* Verum Πολισϖᾶς malo. Idem enim Πολισϖὴ qui Κῦσαι. Omnes Scythæ & Thraces antiquitus *Nomades* erant, in plauſtris degentes. Primi inter illos Φιλοσοφῶντες quidam vicatim & oppidatim cœperunt habitare, qui ab eo Πολισϖὴ & Κῦσαι dicti: quum tamen Ἄστεα, in quorum finibus habitabant, palabundi viverent, quod eorum nomen indicat. Adde quod nimis recederetur à veſtigiis corruptæ lectionis: ſi pro Πλείστοις legamus Κτίσεις. Igitur Πολισϖᾶς veriſſimum. Videſis *Tho. Brunonem* in *Diſſert. de Therapeutis*, & *S. Bochartum* ad calcem *Geogr. S.* p. 1052. *Edit. Lugd. Bat.*

a Φιλοσοφιῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Φιλοσόφων in *Editis Aliiſque.*

b Τὰ μὲν λοιπὰ πάντα] Sic & *Zonaras.* Verum haud ita à *Joſephi* manu fuiſſe ſuſpicor: quod οἷς οἱ πρόσθιμοι τὰ μὲν habeat *Busb.* & *Epiphanius* vertat, *hujus ſequaces in veſtitu, in habitu, cæteriſque aliis, Phariſæis conſentiunt.*

c Ὑπειληφότι.] *L. B* ὑπειληφασι.

d Τῆς ὑπὸ τοιούτοις ὑποστάσεως,] Sic *Busb.* & deëſt *cæteris.* in *L. B.* τοῖς.

e Ἐλαττόνως δὲ ἐκείνων] Ita reſcripſi ex conjectura. prius erat ἐλαττοῖ. HUDS. Atque huic conjecturæ adſtipulatur jam *Lugd. Bat.* HAV..

f Ἀνοίας τε] Ἐντεῦθεν ἤρξατο τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος νοσεῖν ἐξ ἀνοίας λέγοντος, Γεσσίου Φλώρου δὲ ἡγεμόνος εἰς ταύτην αὐτὸν ἐρεθίσαντος ὕβριν &c. *Zonar.*

g Γεσσίου Φλώρου,] Γεσσίου φλόρου *Zonaras* p. 266. SPANH.

h Τῇ ἐξουσίᾳ] Additur τῇ ex *L. B. HAV.*

i Τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει] Joſephum hic redarguit Harduin. de Num. Herod. p. 36. SPANH.

k Ἄνανον] Is *Annas* dicitur ab *Evangeliſtis* & *Zonara.*

l Σὴθ ἱερᾶ] Σὴς *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Σεθὴ *Zonar.* Σεθὶ *nobiſcum*) *L. B.*

m Ἡρώδης] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Ἑαυτῆ παραληφότες] Παρ' αὐτῆ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Ἡρώδης,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

p Προκτῆμα] *Sc.* καλλίπισμα.

q Τῆς Γαλιλαίας] Eſt qui malit τὴν Γαλιλαίας ἁπάσης.

* *Ornamentum fecit & urbem principem:*] *Al.* propugnaculum fecit & regiam urbem.

r Ἧς ἦρξε] *L. B.* in *Marg.* ἧγεμόνευσε.

s Αὐτὴν αὐτοκεφαλοῦσαν] Αὐτοκεφάλου *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

t Βηθαραμφθᾶ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 4. §. 2. SPANH.

v Αὕτη,] Τυχὸν poſt αὕτη addunt *Busb.* & *Vat.*

x Ἰουλιάδα] Male Λιβιάδα apud *Euſeb.* ut oſtendit *Scalig.* in *Animadv. Euſeb.* p. 169. HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 3. c. 9. §. 7. SPANH.

y Παναιάδα,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 9. §. 1. SPANH.

z Τὴν —— Καισάρειαν·] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 2. §. 1. SPANH.

a Λίμνην τῇ Γεννησαρίτιδι,] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.

b Ἰουλίᾳ] Ἰουλίαν *Busb.* & *L. B.*

c Τῶν —— ἐν ᾗ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 1. §. 3. SPANH.

d Ἀζύμων τὴν ἑορτῆς ἀγομένης,] Videſis *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 17.

ἐν ἔθει τοῖς ἱερεῦσιν ἰῶ ἀνοιγνύναι τ ἱερ τὰς πυλῶνας. καὶ πρὶ [c] ἂν ἐπὶ τὸ πρῶτον γένη ἡ ἄνοιξις αὐτῶν, ἄνδρες Σαμαρεῖται κρῦφα εἰς Ἱεροσόλυμα ἐλθόντες διάρριψαν ἀνθρωπείων ὀστῶν ἐν ταῖς στοαῖς [f] ποιῆν· [g] δι' ὃ τ πάντας τ ἱερ εἴργαντο, [h] μὴ πρότερον ὅλη τοιούτοις νομίζοντες, τότε ἄλλα διὰ φυλακῆς [i] μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν. καὶ Κωπώνιος μετ' οὐ πολὺ εἰς Ῥώμην ἐπανεχώρει, διάδοχος ἧ αὐτῷ τ ἀρχῆς ᾠκονόμητο, Μάρκος [k] Ἀμβιούιος, ἐφ' οὗ καὶ Σαλώμη τ βασιλέως Ἡρώδου ἀδελφὴ μεταστᾶσα Ἰουλίαν Ἰαμνιάν τε καταλείπει, καὶ τὴν τετραρχίαν πᾶσαν, πλήν τῶν περὶ Φασαηλίδα καὶ Ἀρχελαΐδα, ἔνθα φοινίκων πολλὴ φύτωσις καὶ καρπὸς αὐτῶν ἄριστος. διαδέχεται δὲ τοῦτον Ἄννιος Ῥοῦφος, ἐφ' οὗ δὴ [l] τελοῦντα Καίσαρα, δεύτερος μὲν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ νομόμενος, ἐπὶ ἓξ καὶ πεντήκοντα τ ἀρχῆς ἔτη, πρὸς οἷς [m] μησὶν ἓξ, [n] ἡμέραις δυσὶν πλείοσιν· τοῦτο δὲ αὐτοῦ τοῦ χρόνου [o] τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη συνῆρξεν Ἀντώνιος· βιώσας ἔτη [p] ἑπτὰ δὲ ἑβδομήκοντα. διαδέχεται δὲ τῷ Καίσαρι τὴν ἡγεμονίαν, Τιβέριος Νέρων, τ γυναικὸς αὐτοῦ Ἰουλίας υἱὸς ὤν. τρίτος [q] οὗτος ἤδη αὐτοκράτωρ, καὶ [r] πέμπτος ἀπ' αὐτοῦ παρὰ Ἰουδαίοις ἔπαρχος, διάδοχος Ἀννίου Ῥούφου, Οὐαλέριος Γρᾶτος· ὃς πάσας ἱερατικὰς [s] Ἀνανον, [t] Ἰσμαήλου ἀρχιερέα ἀποφήνας [v] τ τοῦ [x] Φαβί. καὶ τοῦτον δὲ μετ' οὐ πολὺ μεταστήσας, Ἐλεάζαρον τ Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. ἐνιαυτοῦ δὲ διαγενομένου, καὶ τοῦδε πάσας, Σίμωνι τῷ [y] Καμίθου τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν. οὐ πολὺν [z] καὶ τοῦδε ἐνιαυτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ἰώσηπος, [a] καὶ Καϊάφας, διάδοχος ἰῶ αὐτοῦ. καὶ Γρᾶτος μὲν ταῦτα πράξας εἰς Ῥώμην [b] ἐπανεχώρει, ἕνδεκα ἔτη διαγεγενημένος ἐν Ἰουδαίᾳ· [c] Πόντιος ὁ Πιλᾶτος διάδοχος αὐτῷ ἦκεν.

γ'. Ἡρώδης ὁ τετράρχης, ὅτι μέγα ἐδύνατο ἰῶ τῷ Τιβερίου φιλίας [d] προσελθών, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτοῦ [e] Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις [f] ὑπικτίσας [g] αὐτὴν τ Γαλιλαίας ὅτι [h] λίμνη τῆ Γεννησαρίτιδι. θερμὰ δ' ἐστὶν ἄπωθεν [i] ἔνεστιν ἐν κώμῃ, [k] Ἀμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ. σύγκλυδες δ' ὤκησαν, ἐστὶν ὀλίγον δὲ τ Γαλιλαῖον [l] ἰῶ, καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τ [m] ὑπ' αὐτοῦ γῆς ἀναγκασθέντες, καὶ πρὸς βίαν εἰς τὴν κατοικίαν ἀγόμενοι, τινὲς δὲ τ ἐν τέλει. ἐδέξατο δ' αὐτοῖς συνοίκους ἐκ τῶν πανταχόθεν ὑπισωαγομένους ἄνδρας ἀπόρους, ἔστι δ' οἷς μήτε σαφῶς ἐλευθέρους, πολλά τε αὐτοῖς ἐκ [n] ὑπὸ πολλοῖς ἠλευθέρωσε καὶ εὐεργέτησεν, ἀνάγκασμα δὲ μὴ ἀπολείπειν τὴν πόλιν [o] ὑπῆρξεν, κατασκευῆς τε οἰκήσεων πλείους τ αὐτοῦ καὶ γῆς ἀποδοὺς, εἰδὼς θεσμὸν τ οἰκισμὸν ὄντα, καὶ ἀπὸ τ Ἰουδαίοις πάτριον

diam noctem aperire templi januas. tunc igitur, quamprimum apertæ sunt, Samaritani quidam clam Hierosolyma ingressi, ossa humana disjiciunt per porticus & per totum templum: ideoque *eos* omnes, præter suam in ejusmodi festivitate consuetudinem, à templo arcebant, cæteroquin & solito majorem fano custodiam adhibuerunt. Non multo autem post Coponius Romam revertitur, eique succedit in prætura M. Ambivius; sub quo etiam Salome Herodis regis soror, vita decedens, Juliæ reliquit Jamniam omnemque toparchiam, & Phaselidem in planitie & Archelaïdem, ubi magna palmarum copia quarum fructus erat præstantissimus. Huic succedit Annius Rufus, quo prætore mortuus est Cæsar *Augustus*, secundus Romanorum imperator, cum septem & quinquaginta annis imperasset, prætereaque sex mensibus & duobus diebus (quo tempore per quatuordecim annos ei in imperio socius erat Antonius) vixisset que annos septem & septuaginta. Cæsari autem in imperium succedit Tiberius Nero, uxoris ejus Juliæ filius. Hic tertius Romanorum imperator, & ab eo post Annium Rufum prætor in Judæam missus est Valerius Gratus: qui Ananum pontificatu privavit, & eum Ismaëli Phabi filio tribuit. atque hunc non multo post abdicavit, & id munus Eleazaro Anani pontificis filio commisit. uno autem post anno, sacerdotium huic ademptum Simoni Camithi filio tradidit: cumque is dignitatem non ultra anni *spatium* tenuisset, Josephus, cui etiam Caïaphæ nomen fuit, ei succedit. Et Grato quidem, cum in Judæa annos undecim exegisset, his actis Romam reverso, Pontius Pilatus succedit.

Ambivius Judææ procurator.
Salome moritur.
Annius Rufus procurator.
Augusti obitus.
Tiberius Nero imperator.
Valerius Gratus procurator.
Ismaël pontifex.
Simon pontifex.
Josephus Caiaphas, dictus, fit pontifex.
Pontius Pilatus Judææ procurator.

3. Herodes autem tetrarcha, nam magna ei cum Tiberio amicitia intercesserat, urbem ædificavit, ab ipso Tiberiadem appellatam, in parte optima Galilææ positam, ad lacum Gennesareth. Thermæ autem non procul in vico sunt, cui nomen Ammaus. Eamque convenæ habitarunt & quamplurimi ex Galilæa, coactique nonnulli è regione sub illius imperio & per vim eò ad habitandum deducti, quidam etiam ex optimatibus. Quin & pauperes undique collectos ad incolendum admisit, & nonnullos qui an liberi essent non constabat, illisque numero multis magnas facultates & immunitates dedit, utque tenerentur adstricti ad degendum in illo oppido, eorum domos *suis impensis* exstruxit eisque agros è suis assignavit, quod sciret habitationem esse Judaïcis legibus moribusque repu-

Tiberiadem ædificat Herodes.

[c] Οὗ ἐπεί] Illud ἂν è *Codd. MSS.* & *Epiphanio.*
[f] Ποιῆν.] Vox ποιῆν deest *Vat.* & *Hen* à pr. m.
[g] Δι' ὃ καὶ πάντας] Ita ex conjectura. antea in libris erat, καὶ διαπαντὸς δ' ἱερὰ ἤεξαν. in *Epiphanii* versione, *per templi cunctas porticus & per totum fanum ossa jaciunt mortuorum, & ex illo cœpit in templo custodia major adhiberi.*
[h] Μὴ πρότερον] Verba ista, μὴ πρότερον ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, desiderantur in *Cod. Busb.* relicta lacuna dimidii versiculi. nec ea quidem agnoscit *Epiphan.*
[i] Μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν.] Ita cum *Epiphanio.* μειζόνως in *libris.*
[k] Ἀμβιούιος,] Eo modo sane legendum cum *Casaubono*, vel Ἀμβίβιος. HUDS. Vel Ἀμβιούιος vel Ἀμβίβιος M. Ambivius. Casaub. ad Baron p. 229. SPANH.
[l] Τελοῦντα Καίσαρα,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 8. §. 1. μετὰ τὸν Αὐγούστου τελευτὴν &c. SPANH.
[m] Μῆνες ἓξ,] Μῆνες ε'. una litera minus malit *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 166.
[n] Ἡμέραις δυσὶν πλείοσιν·] Ita *Busb.* & *Zonar.* ἡμέρᾳ *Cod. Vat.* ut & in *Editis Aliisque.*
[o] Τεσσαρεσκαίδεκα] *L. B.* δεκαπέντε καὶ.
[p] Ἑπτὰ δὲ ἑβδομήκοντα.] *L. B.* ἑβδομήκοντα ἑπτά.
[q] Οὗτος ἤδη] *L. B.* ἤδη οὗτος.
[r] Πέμπτος —— Γρᾶτος·] Ita cum *Casaubono.* male antea πέμπτος. HUDS. πέμπτος *Gen.* Vel πεμπτὸς *missus* ut *Casaub. ad Baron.* p. 229. sic infr c. 4. §. 4. Valerius Gratus à Zonara etiam p. 266. non dicitur, quod quintus fuerit Judææ Præses. de Grato sub Tiberio Judææ Præfect. infr. c 7. §. 5. SPANH.
[s] Ἀνανον,] *Ananum Euseb.* & *Chron. Alex.*
[t] Ἰσμαήλου ἀρχιερέα] Conf. infr. lib. 20. c. 7. §. 8. SPANH.
[v] Τὸν τ Φαβί.] Τὸν τ Βαφὶ Euseb. H. E. p. 283. SPANH.
[x] Φαβί.] Βαφὶ *Euseb.* Βαφῆ *Chron. Alex.*
[y] Καμίθου] Καμαθεῖ *Chron. Alex.*
[z] Καὶ τοῦδε] *L. B.* ὃ καὶ τοῦδε.
[a] Ὁ καὶ Καϊάφας,] Ita cum *Euseb.* & *Niceph.* καὶ abest *Josephi* libris.
[b] Ἐπανεχωρεῖ,] *L. B.* ἐπανεχώρει.
[c] Πόντιος ὁ Πιλᾶτος] Conf. infr. c. 7. §. 5. Josephi testimonium hoc de Pilato, qui XII. Tiberii anno missus sit Judææ Procurator, citat Euseb. H. E. lib. 1. c. IX. p. 27. SPANH.
[d] Προσελθών,] *L. B.* προσελθών.
[e] Τιβεριάδα,] Confer Vitam Josephi §. 9. & infr. c. 7. §. 2. SPANH
[f] Ὑπικτίσας] Ἐπιτειχίσας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *mœnibus eam firmis fortibusque circumdans.*
[g] Αὐτὴν τ Γαλιλαίας,] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αὐτὴν abest *Editis.*
[h] Λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 20. §. 6. SPANH.
[i] Ἔνεστιν ἐν κώμῃ,] Ἔστιν in *Cod. Busb.*
[k] Ἀμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ.] *Al.* Ἐμμαούς. in nonnullis (ut in *L. B.*) *MSS.* Ἀμμαθούς. De *Emmao* videsis *Lud. Capelli* Spicileg. ad *Luc.* c. 24. v. 13.
[l] Ἰῶ,] Ita *MSS. Lô* abest *Editis.*
[m] Ὑπ' αὐτοῦ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἀπ' αὐτῷ *Hen.* ἀπ' αὐτῶν in *Editis Aliisque.*
[n] Ἐκ πολλοῖς] Ἐπὶ πολλοῖς *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[o] Ὑπῆρξεν,] *L. B.* ἐπῆλθεν.

pugnantem, propterea quod, ad Tiberiadem collocandam, ſublata fuerant multa, quæ illic erant ſepulchra, cum lex noſtra hujuſmodi incolas pollutos pronunciet in ſeptem dies.

Phrahates moritur.

4. Sub idem tempus etiam moritur Phrahates Parthorum rex, ex inſidiis illi à Phrahatace filio factis, hujuſmodi de cauſa. Phrahates, cum ei filii eſſent legitimi, ancillam Italici generis, cui nomen

Thermuſæ dolo & inſidiis Phrahataces regnum occupat.

Thermuſa, quæ, cum aliis muneribus ei à Julio Cæſare miſſa erat, primum quidem pro concubina habuit; captus vero formæ illius pulchritudine, aliquanto poſt tempore etiam filio ex ipſa Phrahatace ſuſcepto, eam in matrimonium duxit & honoravit. Illa quidem cum univerſa quæ diceret regi perſuaderet, & modis omnibus ageret ut Parthorum regnum filio adſtrueret, nihil ſe effecturam intellexit, niſi viam aliquam excogitaret ad ſubmovendos legitimos Phrahatis filios. Perſuaſit igitur marito ut filios legitimos Romam obſides mitteret. Et illi quidem, nam haud facile erat regi Thermuſæ voluntati morem non gerere, Romam mittuntur. Phrahataces autem, qui ſolus ad res adminiſtrandas educatus erat *& inſtitutus*, moleſtum ſibi reputabat & longum fore, donec regnum à patre traditum acciperet. quo fit ut inſidias patri paraverit, matre eum adjuvante, cum qua rumor erat eum ſtupri conſuetudinem habere. Itaque cum pro utroque in odium veniſſet, ſubditis inceſti cum matre flagitium nihilo minus parricidio habentibus, priuſquam magnis viribus auctus eſſet facta ſeditione regno pulſus eſt, atque ita interiit. Cum autem Parthorum nobiliſſimi in eo inter ſe conſenſiſſent, ſine rege rempublicam adminiſtrari non poſſe, & è *regio* Arſacidarum ſanguine eſſe debere qui regnarent (alios enim imperare haud fas eſſe, ſatiſque habere contumeliarum quas ſæpius & hucuſque pertulit regnum, ex nuptiis cum Italica concubina factis liberiſque inde ortis) Orodem per legatos acciverunt, ut qui è genere regio, quamvis alias populo inviſus culpæque affinis ob immanem ejus crudelitatem, quippe ingenio intractabili & ad iram proclivi. Igitur & hunc quidem, inita conjuratione, interemerunt, ut nonnulli tradunt, inter libationes & epulas, nam moris eſt omnibus gladios geſtare, ut vero plerique dicunt, cum ad venationem eum prolicuiſſent. Itaque legatione Romam miſſa, in regem petierunt unum ex obſidibus: mittiturque Vonones, cæteris fratribus prælatus. videbatur enim iſti fortunæ ſufficere, quam ei duo maxima interris offerebant imperia, ſuum & externum. Sed brevi barbarorum animos ſubiit conſilii mutatio, ut qui natura infidi *verſatileſque*, præſertim cum factis ſuis indigna accipiant. dedignabantur enim facere quæ alienum mancipium imperaret, ita vocantes obſidem, & illa appellatione exaggerantes ignominiam. non enim jure belli datum eſſe qui Parthis imperitaret, ſed, quod multo pejus, per pacis contumeliam. Confeſtim autem mittunt qui Artabanum accirent in Media regnantem, gene-

Phrahataces regno pulſus.

Orodes, evocatus ad regnandum, non multo poſt occiditur.

Vonones Roma miſſus ad imperandum.

Qui cum Parthis diſpliceret, Artabanus accitur.

τείᾳ, ἀφ' τὸ ὅπι μνήμασιν ἀ πολλὰ τῇδε ἰῶ ἀνηρημένοις τὴν ἵδρυσιν Τιβεριάδι γνίαθαι, μιαρὰς ἢ ὅπι ἑπτὰ ἡμέρας εἶναι τὰς οἰκήτορας [p] εἰσαγορεύῃ ἡμῖν τὸ νόμιμον.

δ'. Τελευτᾷ ἢ κ) Φραάτης ὁ Παρθυαίων Βασιλεὺς κ) τῶτον τ χρόνον, ὑπὸ υἱῶν. αὐτῷ γνομένης ἐκ [q] Φραατάκης ξ ἡέως, κ) ταυτίῳ αἰτίαν. Φραάτης, παίδων αὐτῷ γνησίων γνομένων, Ἰταλικὴ παλλακὴ, ὄνομα αὐτῇ [r] Θερμῦσα, ταύτῃ ἐκ [s] Ἰουλίᾳ Καίσαρι μετ' ἄλλων δωρεῶν ἀπεσταλμένη, τὸ μὲν πρῶτον παλλακίδι ἐχρῆτο· καταπλαγεὶς δὲ τῷ πολλῷ τ εὐμορφίας, προϊόν χρόνῳ κ παιδὸς αὐτῇ τὸ Φραατάκην γνομένου, γαμετὴν τε τὴν ἄνθρωπον ἀποφαίνει Ϲ [t] τιμίαν. ἤ γε ὅπι πᾶσιν εἰς εἶπι πιθανὴ τῷ βασιλεῖ γεγονῖα, κ) πεύθεσι τῷ αὐτῆς παιδὶ γνέαν τὴν Πάρθων ἡγεμονίαν, εἰρομένην μὴ ἀποσκευῆς αὐτῇ μηχανηθείσης τ γνησίων τὸ Φραάτου παίδων. πείθει οὖν αὐτὸν ἐκπέμπειν εἰς Ῥώμην ἐφ' ὁμηρείαν τὸς γνησίους παῖδας. κ) ἔτοι μὲν, ἃ γὰρ ἀντίπαν εὕρισκεν Φραάτην τοῖς Θερμύσης ὑπιτάγμασιν, ὅπι τ Ῥώμης ἐξεπεμπόμην. Φραατάκης δὲ μόνῳ ὅπι τοῖς πρόσθεν τρεφόμενος, δεινὸν ἡγεῖτο Ϲ ἅμα κρόνιον τὸ πατρὸς διδόνῳ τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν. ὥστε ἐπιβουλὴν τῷ πατρὶ συμπράξαι τ μήτηρος, ἣ δὴ Ϲ [u] συνίσης λόγος. κ) δι' ἀμφότερα μισητὴς, [x] ἔδεν ἧσσον τ πατρικίας [y] τὸ μύσος τ μητρὸς ἐρωτικῶν πεπτωκότων τ ὑπηκόων, ταῖς πολεμαθεὶς πρότερον ἢ φωτὶ μίσας, ἐξέπιπτε τ πρασσόντων, κ) ἔτω θνήσκει. συμφρονήσαντες δὲ οἱ γνησιώτατοι Πάρθων, ὡς ἀβασιλεύτοις μὲν ἀμήχανον πολιτεύειν, [z] οἱ δὲ βασιλεύσοντες ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, ἃ γὰρ ἑτέροις ἄρχειν νόμιμον, ἀπέχρη δὲ πολλάκις καὶ μέχρι νῦν πολεμίοις τὴν βασιλείαν ἐκ τε γάμων τ Ἰταλικῶν παλλακίδων καὶ γνήσεων, Ὀρώδην σκάλουν πρεσβεύσαντες, [a] ἰὼ δ' ἂν ἄλλως μὲν ὄπιφθονον ἦν διὰ τὸ πολλῷ καὶ ὑπαίπιον καθ' ὑπερβολὰς ὠμότητος, πάνυ γὰρ ἰῶ σκαιὸς καὶ [b] συνδιάθετος εἰς ὀργὴν, ἕνα δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους [c] Ἀρσακιδῶν. τέτον μὲν δὴ συσκάντες [d] ἀποκτείνυσιν, ὡς μὲν ἔνιοι φασὶν, ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις, μαχαιροφορεῖν γὰρ ἔθος ἅπασιν, ὡς δὲ ὁ πολείων κατέχει λόγος, εἰς [e] θήραν πρεσάγοντες. πρεσβεύσαντες δὲ εἰς Ῥώμην, ἠτοῦντο βασιλέα τῶν ὁμηρούντων· καὶ πέμπεται Βονώνης προκριθεὶς τῶν ἀδελφῶν. ἐδόκει γὰρ χωρεῖν τὴν τύχην, ἰὼ αὐτῷ δύο μέγιστα τῶν ὑπὸ τ ἥλιον ἡγεμονίαν προσφέρειν, ἰσχὺν καὶ ἀλκήν. ταχεῖα δὲ ἀνατροπὴ τὰς βαρβάρους ἔπεσιν, ἅτε καὶ σφαλερὰς φύσει ὄντας, πρός τι τὴν [f] ἀναξιοπάθειαν. ἀνδραπόδων γὰρ ἀλλοτρίων πεῖραν τὸ προστατόμενον [g] σὺκ ἠξίουν, τὴν ὁμηρείαν ἀντὶ δουλείας ὀνομάζοντες, καὶ τ ὑποκλίσεως τὴν ἀδοξίαν. ἃ γὰρ ἂν πολέμῳ δικαίῳ δεδόθαι τὸν βασιλεύσοντα Πάρθοις, ἀλλὰ, ὃ τῷ παντὶ χεῖρον, εἰρήνης ὕβρει. τοιαῦτα ἦν ἃ σκάλουν Ἀρτάβανον Μηδείας βασιλεύοντα, γένος Ἀρσακιδῶν. πείθεται δὲ Ἀρτάβανος καὶ μετὰ στρατιᾶς ἐπει-

p Εἰσαγορεύῃ] *L. B.* ὑπαγορεύῃ. *Coccejus* προσαγορεύῃ vel ὑπαγορεύῃ.

q Φραατάκης] Φραατάκτης *Vat.* & *Hen.* à pr. m. Φραάτης *Busb.* & *Epiphan.*

r Θερμῦσα,] Ita ex *Epiphanii* libris. Θερμοῦσα in *Græcis.* HUDS. Excepto tamen *L. B.* qui cum *Epiphanio* conſentit. HAV.

s Ἰουλίᾳ Καίσαρι] Στράτωνι pro Ἰουλίᾳ reponendum cenſet *Bucherius* in *Belgio Rom.* p. 12.

t Τιμίαν. —— γιγονῖα,] *L. B.* τιμίαν ἦγεν ε. π. ο. ε. πιθανὴ τ. β. γιγονῖα.

u Συνίσης] *L. B.* συνῆσαν.

x Οὐδὲν ἧσσον] Ita cum *Cod. Busb.* ἧττον τιθεμένων etiam habet *Vat.* οὐδὲν ἧσσον ὡς τ πατρικότητος τὸ μίσος, τ μητρὸς ἥττονα τιθεμένων in *Editis.*

y Τὸ μύσος τ μητρὸς ἧττον] *L. B.* μῦσος ἧττον μητρὸς ἧττον. *Gen.* μίσος &c.

z Οἱ ἢ βασιλεύσοντες] Οἱ ἢ βασιλεύσοντος *Vat.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *cæperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator.*

a Ἢν δ' ἂν ἄλλως] In *Hen.* ἰὼ δ' ἂν ἄλλως. (in *L.B.* οὐδὲν ἄλλως.) in *Vat.* ἰὼ δ' ὢν ἄλλως. unde reſcripſi ἰὼ δ' ἂν ἄλλως. in *Editis* ἰὼ ἢ κ ἄλλως, & mox ὑπίφθονος & ὑπαίτιος, pro quibus ὑπιφθόνου & ὑπαιτίου ſubſtitui è *Codd. Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

b Συνδιάθετος] *L. B.* δυσδιάθετος.

c Ἀρσακιδῶν.] Vocem Ἀρσακιδῶν inſertum dedi è *Cod. Busb.*

d Ἀποκτείνυσιν,] Ἀποκτίννυσιν *Hen.* & *Vat.*

e Θήραν πρεσάγοντες.] *L. B.* θήραν (lege θήρας) πρεσαγαγόντες.

f Ἀναξιοπάθειαν.] Ἀξιοπάθειαν *Busb.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſiquidem ſunt etiam natura mutabiles, manſuetudinem itaque ejus cæperunt contemnere, indignum putantes ut ſervo ſubjicerentur alieno.* HUDS. Conf. ſup. lib. 15. c. 2. §. 7. SPANH.

g Οὐκ ἠξίουν,] Illud σὺκ, ut ſenſus conſtaret, inſerui, favente *Epiphanio*, ut videre eſt ex ejus verſione jam allata. Si quis

ἔπειζιν. ὑπαντιάζει δὲ [h] αὐτὸν Βονώνης. καὶ τὸ μὲν πρῶτον συμφρονήσαντες αὐτῷ ἔ πλῆθος τῶν Πάρθων, παραταξάμενοι, [i] ἡττηθεὶς φεύγει πρὸς τὰς ὄρους τ Μηδείας Ἀρτάβανος· [k] καὶ μετ' ὀ πολὺ συναγαγὼν πολλὼ γραΐαν, συμβάλλει τε Βονώνῃ, καὶ νικᾷ, καὶ Βονώνης εἰς [l] Σελεύκειαν ἀφιππάζεται σὺν [m] ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Ἀρτάβανος ἢ πολλῷ τῇ τροπῇ φόνον ἐργασάμενος, ὑπὲρ ἐκπλήξεως τ Βαρβάρων, πρὸς Κτησιφῶντα μετὰ ἔ πλήθους ἀναχωρεῖ. κἀκεῖνος μὲν [n] ἐβασίλευεν ἤδη [o] Πάρθοις. Βονώνης ἢ εἰς Ἀρμενίαν διαπίπτει. καὶ καταρχὰς μὲν ἐφίετο τ χώρας, καὶ πρὸς Ρωμαίους ἐπρέσβευεν. ὡς δὲ αὖτῳ Τιβέριος μὲν ἀπῆπε. πρός τε τὴν ἀναυδρίαν καὶ ἔ Πάρθους τὰς ἀπειλάς· ἀναπρεσβεύειν γὰρ δὴ πόλεμον [p] ἀνατεινόμενος, μηχανὴ δὲ ὧν [q] ἑτέρα βασιλείας [r] ὐδεμία, καὶ γὰρ οἱ πρὸ Νιφάτην δυνατοὶ τ Ἀρμενίων Ἀρτάβανῳ προσήκαντο· παραδίδωσιν αὐτὸν Σιλανῷ τῷ τ Συρίας στρατηγῷ. κἀκεῖνος μὲν κατὰ αἰδῶ τῆς ἐν Ρώμῃ κομιδῆς ἐν Συρίᾳ παρεφυλάττετο· τὴν δὲ Ἀρμενίαν Ὁρώδῃ δίδωσιν Ἀρτάβανος, ἑνὶ τ ἑαυτῦ παίδων.

ε'. Ἐτελεύτησεν δὲ καὶ ὁ τῆς [s] Κομμαγηνῆς [t] βασιλεὺς Ἀντίοχος, [v] διέφθειρε δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὰς γνωρίμους, καὶ πρεσβεύουσιν ἀφ' ἑκατέρου μέρους, οἱ μὲν δυνατοὶ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τ πολιτείας εἰς ἐπαρχίαν ἀξιοῦντες, τὸ πλῆθος δὲ βασιλεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια. καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος Γερμανικὸν πέμπειν διορθώσοντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολήν, πρασσομένης [x] αὖτῳ τ τύχης εὐκαιρίαν ἔ θανάτου. καὶ γὰρ ἡγούμενος [y] κατὰ ἀνατολὴν, καὶ πάντα διορθώσας, ἀνῃρέθη φαρμάκῳ ὑπὸ Πίσωνος, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

re Arsacidem. Illi persuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipso stetissent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capessit: & non multo post magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, eumque superat, ita ut Vonones cum paucis è suis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in fusos fugatosque, quod animis consternati erant barbari, cum copiis suis Ctesiphontem se recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapsus, & statim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos misit: ut vero repulsam passus est à Tiberio, & propter ipsius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos se bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conservandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano se adjunxerunt) Silano Syriæ præsidi dedidit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud se in Syria asservabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis suis tradit Artabanus. *Vonones ab Artabano fusus fugatusque.* *Silano Syriæ præsidi se tradit.*

5. Ea tempestate moritur etiam Antiochus Commagenæ rex: & contentio orta est inter plebejos & nobiles, ita ut utraque pars legationem Romam mitteret, proceribus quidem regnum in provinciæ formam redigi postulantibus, plebe vero patrio more regum imperio subjici. quapropter Germanicus ex Senatusconsulto ad componendum Orientis statum mittitur, fortuna occasionem quærente illius exitio. Nam cum in Oriente esset, & res illic composuisset, Pisonis *ministerio & opera* veneno sublatus est; sicuti alibi memoratum est.

ΚΕΦ. γ'.

Στάσις Ιουδαίων πρὸς Πόντιον Πιλάτον. περὶ Χριστοῦ. οἷά τε συνέβη Παυλίνῃ Ἰουδαίοις ἐν Ρώμῃ.

CAP. III.

Judæorum contra Pilatum seditio. de Christo. & quænam acciderunt Paulinæ & Judæis Romæ.

ΠΙλάτος ἢ, ὁ τ Ιουδαίας ἡγεμὼν, στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθιδρύσας [z] χειμαδιοῦσαν ἐν Ιεροσολύμοις, ὅπῃ καταλύσῃ [a] τ νόμων τ Ιουδαϊκῶν, [b] εἰσέφρησε [c] προτομὰς Καίσαρος, αἳ [d] τ σημείοις προσῆσαν, [e] εἰσαγόμενος εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων πόμπην ἀπαγορεύοντος ἡμῖν ἔ νόμου. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες τ μὴ μὴ τοιῶνδε κόσμων σημείοις ἐποιοῦντο εἴσοδον τῇ πόλει. πρῶτος δὲ Πιλάτος, ἀγνοίᾳ τ ἀνθρώπων διὰ τὸ νύκτωρ γενέσθαι τὴν εἴσοδον, ἱδρύσατο τὰς εἰκόνας φέρων [f] εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. οἱ δὲ ἐπεὶ ἔγνωσαν καθ' ἡμέραν παρῆσαν εἰς Καισάρειαν, ἱκετείαν ποιούμενοι ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας, ὅπῃ μεταθῇσι τ εἰκόνων. καὶ μὴ συγχωρεῖν Arsacidem. Illi persuadetur, & cum exercitu venit. Cui Vonones occurrit; & cum primum quidem plerique Parthorum ab ipso stetissent, prælio Artabanus victus in Mediæ montes fugam capessit: & non multo post magno coacto exercitu cum Vonone congreditur, eumque superat, ita ut Vonones cum paucis è suis equitibus in Seleuciam fugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in fusos fugatosque, quod animis consternati erant barbari, cum copiis suis Ctesiphontem se recipit. Et ille quidem jam Parthis imperabat. Vonones autem fuga in Armeniam dilapsus, & statim quidem *ut eò venerat* regionis imperium affectavit, Romamque legatos misit: ut vero repulsam passus est à Tiberio, & propter ipsius ignaviam & Parthi minas (nam per legatos se bellum illaturum minatur, via enim alia ad regnum conservandum nulla erat, nam potentiores Armeniorum Niphatem accolentes Artabano se adjunxerunt) Silano Syriæ præsidi dedidit. Atque ille quidem eum utpote Romæ educatum reveritus apud se in Syria asservabat: Armeniam autem Orodi uni è filiis suis tradit Artabanus. *Vonones ab Artabano fusus fugatusque.* *Silano Syriæ præsidi se tradit.*

5. Ea tempestate moritur etiam Antiochus Commagenæ rex: & contentio orta est inter plebejos & nobiles, ita ut utraque pars legationem Romam mitteret, proceribus quidem regnum in provinciæ formam redigi postulantibus, plebe vero patrio more regum imperio subjici. quapropter Germanicus ex Senatusconsulto ad componendum Orientis statum mittitur, fortuna occasionem quærente illius exitio. Nam cum in Oriente esset, & res illic composuisset, Pisonis *ministerio & opera* veneno sublatus est; sicuti alibi memoratum est.

ΚΕΦ. γ'.

Στάσις Ιουδαίων πρὸς Πόντιον Πιλάτον. περὶ Χριστοῦ. οἷά τε συνέβη Παυλίνῃ Ἰουδαίοις ἐν Ρώμῃ.

CAP. III.

Judæorum contra Pilatum seditio. de Christo. & quænam acciderunt Paulinæ & Judæis Romæ.

ΠΙλατος ἢ, ὁ τ Ιουδαίας ἡγεμὼν, στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθιδρύσας [z] χειμαδιοῦσαν ἐν Ιεροσολύμοις, ὅπῃ καταλύσῃ [a] τ νόμων τ Ιουδαϊκῶν, [b] εἰσέφρησε [c] προτομὰς Καίσαρος, αἳ [d] τ σημείοις προσῆσαν, [e] εἰσαγόμενος εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων πόμπην ἀπαγορεύοντος ἡμῖν ἔ νόμου. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες τ μὴ μὴ τοιῶνδε κόσμων σημείοις ἐποιοῦντο εἴσοδον τῇ πόλει. πρῶτος δὲ Πιλάτος, ἀγνοίᾳ τ ἀνθρώπων διὰ τὸ νύκτωρ γενέσθαι τὴν εἴσοδον, ἱδρύσατο τὰς εἰκόνας φέρων [f] εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. οἱ δὲ ἐπεὶ ἔγνωσαν καθ' ἡμέραν παρῆσαν εἰς Καισάρειαν, ἱκετείαν ποιούμενοι ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας, ὅπῃ μεταθῇσι τ εἰκόνων. καὶ μὴ συγχωρεῖν Pilatus Cæsaris effigiem in urbem infert.

PIlatus autem Judææ prætor, cum exercitum è Samaria eduxisset & Hierosolyma in hyberna transtulisset, ut Judaïcas leges aboleret, * Cæsaris effigiem in militaribus signis *depictam* curavit intra urbem inferendam, cum lex imagines facere nos vetet. quam ob causam ejus decessores prætores soliti erant in urbem intrare cum signis quæ hujusmodi carerent ornamentis. sed Pilatus primus, ignorante populo, quippe noctu facto introitu, illatas imagines Hierosolymis statuit. Quam rem ubi populus rescivit, magno agmine Cæsaream profecti sunt, Pilatumque per multos dies orarunt, ut eas imagines aliò transferre vellet. illoque non con- *Inde oritur tumultus.*

---

quis malit ἀπηξίου, (prout emendat *Cocceius*) per me licet.

h Αὐτοι] *L. B.* αὐτῷ.

i Ηττηθεὶς φεύγει] Νικᾷ καὶ φεύγει *Vat.* & *Lugd. Bat.* forsan pro νικᾷ ἢ καὶ φεύγει.

k Καὶ μετ' ὀ πολύ] *L. B.* μετ' ὀ πολύ ἢ.

l Σελεύκειαν] Seleuciæ nempe ad Tigrim. Polyb. lib. v. p. 399. SPANH.

m Ολίγοις τοῖς περὶ αὐτόν.] Λόγοις *Busb.* forsan pro λόχοις.

n Ἐβασίλευεν ἤδη] Ita *Hen.* & *Vat.* ἐβασίλευσεν in *aliis.*

o Πάρθοις.] Πάρθων *Busb.*

p Ανατεινόμενος,] Ανατείναις, ἀπειλῆσαι *Hesychius.* SPANH.

q Ετέρα] *L. B.* ἑτέρας.

r Οὐδεμία, καὶ] Ita ex MSS. Editi καὶ ὁδεμία, γὰρ &c.

s Κομμαγηνῆς βασιλεὺς Αντίοχος] Conf. *alias.* lib. 7. c. 7. §. 11. ubi *Gen.* Κομαγηνῆς Αντίοχοι. unicô μ. SPANH.

t Βασιλεὺς Ἀντίοχος,] Vocem βασιλεὺς reposui è *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam) & *Epiphanio.*

v Διέφθειρε δὲ τὸ πλῆθος] Διέφθειρε *Gall. Lugd. Bat.* & *Busb.* διέφθειρεν *Vat.* & *Hen.*

x Αὐτῷ τ τύχης] Ita è *MSS.* αὐτῦ in *Editis.*

y Κατὰ ἀνατολὴν,] Καὶ τὴν ἀνατολὴν *Vat.*

z Χειμαδιοῦσαν] Χειμαδιοῦντος infr. c. 6. §. 3. SPANH.

* *Cæsaris effigiem*] Vide *Niceph. Callist.* p. 149.

a Τῶν νόμων] *L. B.* τῶν νομίμων.

b Εἰσέφρησε] Εἰσήνεγκε *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* forsan pro ἐφόρησε. ipse, sensu ita postulante, mutavi εἰσφέρεσθαι *Editorum Aliorumque* in εἰσέφρησε. *Lambecius* (in *Commentariorum* l. VIII. p. 19.) μεθοδεύσας pro καθιδρύσας reponit, & quæ sequuntur hoc modo distinguit & interpretatur, χειμαδιοῦσαν ὡς ἐς. ἐ. κ. τ. ν. τ. Ιουδ. εἰσφρῆσαι, προσθήκας αὖ τ. σ. προσῆσαν εἰσαγόμενος εἰς τὴν πόλιν· εἰκόνων π. ἀπ. ἡ. τ. νόμω, καὶ δ. τ. ὁ. π. ἐγ. τ. μ. μ. τ. κ. σ. ἐ. ἐ. τ. πόλει· πρῶτος ἢ Π. *Cæterum Pilatus, Judææ procurator, exercitum Cæsaream adducens, eumque insidiose studens cum eversione legum Judaicarum Hierosolymis hybernatum immittere; utpote imagines Cæsaris, quæ militaribus signis adjunctæ erant, in urbem introducens (cum tamen nostra lege cautum sit, ne hujusmodi faciamus imagines, ideoque omnes qui ante eum fuerunt procuratores cum signis militaribus absque tali imaginum ornatu ingressi fuerint) primus ille, ignaris omnibus, quia noctu introitus fieret, illatas imagines Hierosolymis statuit.*

c Προτομὰς —— νόμω.] Conf. *alias.* lib. 1. c. 33. §. 2. SPANH.

d Τοῖς σημείοις] Ita rescripsi cum *Cod. Busb.* τοῖς σημείοις in *Editis Aliisque.*

e Εἰσαγόμενος] *L. B.* εἰσάγειν.

f Εἰς τὰ Ιεροσόλυμα.] Ὡς τὰ Ιεροσόλυμα *Busb.*

concedente, utpote quod ea re Cæsari fieret contumelia, postquam illi eum urgere non desinebant, die septimo, cum milites occulte armasset, *ipse* suggestum in circo factum conscendit: quæ res collocatum in insidiis exercitum tegebat. Cumque Judæi eadem rursus ab eo flagitarent, signum militibus dedit, ut eos circumsisterent, eisque præsentem mortem minatus est, nisi quieti domum discederent. At illi humi procumbere, detectisque cervicibus dicere, se longe mori malle, quam ut auderent quidquam contra legum sapientiam committere. Atque Pilatus, animorum constantiam & firmitatem in legibus conservandis miratus, imagines è vestigio Hierosolymis Cæsaream referri jussit.

Pilatus imagines Cesaris submovet.

Aquam Hierosolyma inducturus seditionem concitat.

2. Tentavit etiam *Pilatus* aquam derivare Hierosolyma, idque sacrarum pecuniarum impensis, petito fontis capite ducentesimo ab urbe stadio. Sed Judæis displicebat quod circa aquam fecerat: coiveruntque hominum multa millia, qui vociferarentur ut ab instituto desisteret; nonnullis etiam id quod in turba promiscua fieri solet, convicia & contumelias homini dicentibus. Itaque ille magnum militum numerum habitu Judaïco, qui occultas sub veste sicas ferrent, misit in locum unde possent circundare Judæos; deinde Judæis ut se inde reciperent imperavit. Cumque Judæi convi-

Magna Judæorum strages.

ciis eum petere inciperent, signum quod convenerat militibus dat: illi vero longe atrocius, quam jusserat Pilatus, quietos æque ac seditiosos castigarunt. Isti autem de pertinacia nihil recedebant: adeo ut, inermibus inclementer acceptis ab armatis eos adorientibus, multi ex illis hoc modo perierint, alii saucii discesserint. Atque ita compressa est *hæc* seditio.

Illustre de Jesu Christo testimonium.

3. Eo etiam tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas est. Fuit enim * mirabilium operum effector, magister hominum qui verum cum voluptate accipiunt: multosque Judæos, multos item † Gentiles ad se ‡ pellexit. Hic erat Christus. quem cum Pilatus, ab homi-

ρουῶτ@· Δι᾽ ὃ τὸ [g] εἰς ὕβριν Καίσαρι φέρειν, ἐπεὶ πρὸ μὲν ἐξαιρεχώρουν λιπαροῦν, τῇ ἑκτῃ ἡμέρᾳ ἐν ὅπλοις ἀφανῶς ἐπικαθίσας τὸ γρατιώλικον, αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἦκε· τὸ δὲ ἐν τῷ γεδίῳ καπεσκευασ@, ὅπερ ἀπεκρυπλε τ᾽ ἐφεδρεύον@ γραῦον. πάλιν δὲ τ᾽ Ιουδαίων ἱκετία χρωμένων, ἀπὸ σιωπῆμα@ σεισ@ς τὰς γραλιώτας, ἠπείλ@ θανα@ον ἐπιθήσειν ζημίαν [h] ἐκ τ@ ὀξέως, εἰ μὴ παυσάμενοι θορυβεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀπιοιεν. οἱ δὲ πεπνεῦς ῥίψαν@ς ἑαυτὸς, καὶ [i] γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς, ἡδονῇ [k] δέξασθ᾽ τ᾽ θανα@ον ἔλεγον, ἢ τολμήσειν [l] τὼ σοφίαν σεβασθῆσθ᾽ τ᾽ νόμων. καὶ Πιλάτ@, θαυμάσας τὸ [m] ὀχυρὸν αὐτῶν ἐπὶ φυλακῇ τ᾽ νόμων, σεβασμα τὰς εἰκόνας ἐκ τῶν Ιεροσολύμων ἐπανενεγκεῖν εἰς Καισάρειαν.

Aquam Hierosolyma inducturus seditionem concitat.

β'. [n] Υδάτων δὲ ἐπαγωγὴν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἔπραξε, δαπάνῃ τῶν ἱερῶν χρημάτων, σκολιὸν τὸν ἀρχὸν ῥεύμα@, ὅσον ἀπὸ διακοσίων σταδίων. οἱ δὲ, οὐκ ἠρέσκοντο τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ [o] θρωμένοις, πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων συνελθοντες κατεβόων αὐτ, παντοδαπ@ δ᾽ ἐπὶ τοιούτοις σεθυμουμένοι· τινὲς δὲ ἐ λοιδορίᾳ χρώμενοι [p] ὕβριζον εἰς τ᾽ ἄνδρα, οἷα δὴ φιλεῖ πρὸς τὸν ὄμιλ@. ὁ δὲ, σολὴν τῶν ἐκείνων πολὺ πλῆθος γρατιωτῶν [q] ἀμπεχόμενον, οἳ ἐφέροντ@ [r] σκυτάλας ὑπὸ τ@ σολαῖς, ἀπέπεμψας εἰς ὃ σεριέλθοιεν αὐτὸς, αὐτὸς [s] ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν. τῶν δὲ ὡρμηκότων [t] εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀποδίδωσι τοῖς γραλιώταις ὁ σεσημένος σημεῖον. οἱ δὲ ἐ πολὺ μειζόνως, ἅπερ ἐπέπαλο Πιλάτ@, ἐχρῶντο πληγαῖς, τούς τε θορυβοῦντας ἐν ἴσῳ καὶ μὴ κολάζοντες. οἱ δ᾽ [u] εἰσέφερον τὸ μαλακὸν οὐδέν, ὥσε ὄσιοι ληφθέντες ὑπ᾽ ἀνδρῶν ἐκ σφαγῆς ἀπιφερομένων, πολλοὶ μὲν αὐτῶν τοῦτῃ ἐ ἀπέθνησκον, οἱ δ᾽ ἐ τραύματα ἀνεχώρησαν. καὶ ὕτω παύε᾽ ἡ σέσις.

γ'. [x] Γίνετα δ᾽ [y] κ᾽ τοῦτον τ᾽ χρόνον [z] Ιησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, [a] εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ σαραδόξων ἔργων σοιητὴς, διδάσκαλ@ ἀνθρώπων [b] τ@ ἡδονῇ τἀληθῆ [c] δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν [d] Ιουδαίους, πολλοὺς δ᾽ [e] καὶ τ@ Ελληνικ@ ἐπηγάγετο. [f] ὁ Χριστὸς οὗτ@ ἦν. καὶ κ᾽ αὐτὸν ἐνδείξ@

g Εἰς ὕβριν Καίσαρι φέρειν,] Ita *Bas. Busb.* & *Hen.* à *secunda manu*, quo fere modo τοῦτο σοὶ πολλῶν ἀδοξίαν σοι οἰζύν apud *Platonem*. Δι᾽ τὸ ὕβριν in *Ed. Gen.* Δι᾽ τὸ μὴ εἰς ὕβριν *Vat.* & *Hen.* à pr. m Legi potest, Δι᾽ τὸ ὑβρίζειν Καίσαρι ἐπιφέρειν,

h Ἐκ τ@ ὀξέως] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2 SPANH.

i Γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς,] Καὶ γυμνώμενοι σοὺς σφαγὰς *Busb.*

k Δέξασθ᾽ τ᾽ θανα@ον ἔλεγον,] Ita *MSS.* δέξασθ᾽ in *Editis*.

l Τὼ σοφίαν σεβασθῆσθ᾽ τ᾽ νόμων.] Inde σοφισὴς dicti, ipsi νομοδιδάσκαλοι qui aquilam detraxere templo. Ita mox cap. 5. σοφιῶν νόμων. REL.

m Ὀχυρὸν] *L. B.* ἰσχυρὸν.

n Υδάτων —— χρημάτων,] Aquæductus Hierosolymis è sacra pecunia Κορβανᾶς dicti ἄλλοι. lib. 2. c. 9. §. 4. καλεῖ᾽ δ᾽ κορβανᾶς &c. SPANH.

o Θρωμένοις,] Χρωμένοις in aliquot *MSS.*

p Ὑβρίζειν εἰς τ᾽ ἄνδρα,] Ὑβρίζειν *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

q Αμπεχόμενον,] *Gen.* ἀπεχόμενον. Αμπιεχόμενον *Busb.*

r Σκυτάλας] Vert. *Sicas.* sed *fustes* vel *claras* potius significat vox Græca. IBBETSON.

s Ἐκέλευσεν ἀναχωρεῖν.] Ἐκέλευεν *Busb.*

t Εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀποδίδωσι] Apud. Euseb. H. Eccl. lib. 1. c. xi. p 30. SPANH.

u Εἰσέφερον] *L. B.* ἐσεφέροντο.

x Γίνε᾽ —— Ιησοῦς,] Γίνε᾽ δὴ *Busb.* & *MS. Isidori Pelusiotæ Cæsareus*, quod probat *Lambecius*, ita ut verborum sensus sit, *Fuit porro circa hoc tempus* &c. Sic enim testimonium hoc de Christo cum præcedente narratione optime ac convenientissime connectitur. Tolerari tamen hîc potest etiam particula δ quia & hæc usurpatur pro δή. HUDS. Nonnemo hoc testimonium de Christo ex variante scriptura, quæ in Eusebio, Cedreno, Euthymio Zigabeno, Isidoro & Suida est, ita dedit, ut ab hac vulgata recederet quam maxime Γίνε᾽ δ᾽ (κατ᾽ ἐκεῖνον τ᾽ καιρὸν) Ιησοῦς (τις) σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν (ἐχρῆν.) ἦν γὰρ θαυμάσιος ἔργων σοιητὴς διδασκαλος τ@ τ᾽ ἀληθῆ (σεσεσμένων) κ᾽ πολλοὺς μὲ (τ@ Ιουδαϊκ@, πολλοὺς δ᾽ κ᾽ ἀπὸ τ@ Ελλαδικ@ ἠγαγετο) ὁ Χριστος οὗτ@ ἦν· κ᾽ αὐτὸν (αὐτῶν) ἐνδείξ@ τ@ (παρ᾽ ἡμῖν ἀρχοντων) καθήλωσαν σαυρῷ ἐπιτιμηκότ@ Πιλάτ@. Οὐκ (ἐξαυσαῖς, οἱ τὸ) σῷτον (αὐτὸν) ἠγαπήσανες τὰ αὐτ@ καταλιπεῖν, ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τεῖτλν ἡμέραν, παλιν ζῶν, τ᾽ θεῖον σροφητῶν ταῦτα κ᾽ ἄλλα (μαρτυρησάντων σερὶ αὐτ@ θαυμάσια κ᾽) εἰρηκότων. (ἴδε τοίνυν) τ᾽ χριστιανῶν ἀπ᾽ (ἀπελείφθη) τὸ φῦλον. In lib. 11. de bell.

c. 9. §. 3. idem hoc testimonium de Christo legitur in codice Petavii sed auctum pia fraude. vide quæ infra notamus. REL. Eadem *Rufinus* Interpres c. ix. SPANH. Brevitatis gratia hic nihil dicimus, Dissertatiunculam de fide Josephici hujus testimonii subjecturi ad finem Tomi II. HAV.

y Κατὰ τοῦτον τ᾽ χρόνον] *Aliis* κατ᾽ ἐκεῖνον τ᾽ χρόνον, & κ᾽ τ᾽ καιρὸν τοῦτον.

z Ιησοῦς,] Ιησοῦς τις *Eusebio* in *Hist. Eccl. l.* 1. c. XI. HUDS. At Mosen ipsum sæpe ἄνδρα nuncupat. An Christum Mosi ipsi prætulit? Sunt ab aliena manu. REL.

a Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Verba illa, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, agnoscunt nostri *Codd.* omnes, tam *Latini* quam *Graci*. Itaque *Vossius* in *Chronol. S.* c. 17. (quod in uno ejus *exemplari Latino* desideretur) sine ratione suspicatur ab aliena manu accessisse.

* *Mirabilium operum effector*,] Est qui vertit *incredibilium*. Sed (ut notavit *Lambecius*) differentiam esse inter παράδοξον & ἄπιστον liquet ex *Isocrate* ad *Nicoclem*, ἐν οἷς ὅτι παράδοξον, ὅτι ἄπιστον &c.

b Τῶν ἡδονῇ] Ita in *plerisque libris*, & sic loqui amat *Josephus*, ut paulo supra, & alibi τ@ σὺν ἡδονῇ *Busb.* & *Euseb.* in H E. τ@ ἐν ἡδονῇ *Cedren.* omittuntur ab *Euseb.* in *Dem. Evangel.* HUDS. Inde *Zonaras* p. 267. τ@ οὐκ ἀόν. In MSS. Reg. Gall. apud Huetium Dem. Eu. p. 33. σὺν ἡδονῇ *Euseb.* SPANH.

c Διεχομένων·] Σεβομένων *Euseb.* in *D. E.*

d Ιουδαίους,] Τῶν Ιουδαίων in *Euseb. H. E. Niceph.* & *Suid.* probante *Is. Vossio.* Ἓ Ιουδαϊκ@ *Euseb.* in *D. E.*

† *Gentiles ad se pellexit*] Omnes *Ethnicos*, qui in Deum verum non credebant, cujuscunque fuerint gentis, *Judæi* Ἕλληνας sive Ἑλληνικὸς vocabant.

e Καὶ Ἓ Ελληνικ@] Ita *Busb. Lugd. Bat. Hen. Vat. Isidor. Suid.* & *Zonar.* κ᾽ Ελληνικ@ *Bas.* & *Euseb.* in *D. E.* κ᾽ ἀπ᾽ Ἓ Ελλ. *Euseb.* in *H. E.* κ᾽ ἀπ᾽ Ἓ Ελληνισμ@ *Niceph.* quod cæteris præfert *Is. Vossius.* πολλοὺς γὰρ κ᾽ ἀπ᾽ Ελλήνων ἠγάγετ@ Χριστὸς *Niceph.* HUDS. Καὶ ἑλληνικὸς *Gen.* κ᾽ Ἓ Ελληνικ@ ibid. κ᾽ ἀπ᾽ Ἓ Ελληνικ@· *Euseb.* SPANH.

‡ *Pellexit. Hic erat Christus.*] Sibi adjunxit *Epiphan.* HUDS. Et melius quidem vertit ita *Epiph.* IBBETS.

f Ὁ Χριστὸς οὗτ@ ἦν.] Sc. ὁ λεγόμεν@ Χριστός. Sic enim *Pilatus* dixit, τί δὲ ποιήσω Ιησοῦ τ@ λεγόμεν@ Χριστόν. *Hieronymus* vertit, *& credebatur esse Christus*, unde, κ᾽ ἐπισάλῳ ἴσως Χριστὸς

δειξᾳ τ πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, στωρῷ ὑπατεύοντος Πιλάτου, σὸκ [g] ἐπαύσαντο [h] οἵγε πρῶτον [i] αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῃ [k] ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τ θείων προφητῶν [l] ταῦτά τε Ϲ ἄλλα [m] μυρία θαυμάσια περὶ αὐτ [n] εἰρηκότων. [o] εἰς ἔτι νῦν τ Χριστιανῶν [p] ἀπὸ τῶνδε [q] ὠνομασμένων σὸκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

4. Καὶ [r] τὰς αὐτὰς χρόνους, [s] ἕτερόν τι δεινὸν ἐθορύβησε τὰς Ἰουδαίας, κ περὶ τὸ ἱερὸν τ Ἰσιδ τὸ ἐν Ῥώμῃ πράξεις αἰσχρωῶν σὸκ ἀπηλλαγμέναι συντυχάνουσι. κ πρότερον ϗ τῶν Ἰσιακῶν τολμήμαθ μνήμην ποιησόμενοι, [t] ἕτω μεταδιδῶ τ λόγον ὅθι τὰ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις γεγονότα. [v] Παυλῖνα γὰρ τῶν ἐπὶ Ῥώμης προγόνων τι ἀξιώματι [x] τῷ τι καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχούσῃ κόσμῳ αἰρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι, δυνάμεί τε αὐτῇ χρημάτων ἰῶ, κ γενομένῃ [y] τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς [z] κ τ ὥρας ἐν ᾗ μάλιστα ἀγάλλονται αἱ γυναῖκες, εἰς τὸ σωφρονεῖν ἀνεκτο ἡ ὑπαρχοῦσα βίᾳ. ἐγεγάμητο ὑ Σατορνίνῳ, [zz] τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισταμένῳ τῶν περὶ αὐτὴν ἀξιολόγων. ταύτης ἐρᾷ Δέκιος Μοῦνδος, τῶν τότε ἱππέων ἐν ἀξιώματι μεγάλῳ· [a] κ μεῖζον γὰρ ὅσης ἦν ὥστε ἀλῶναι δώροις, ἅμα τὸ [b] κ πεμφθέντων εἰς πλῆθος [c] περιιδεῖν, ἐξῆπτο μᾶλλον, ὥστε Ϲ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν [d] Ἀττικῶν αὐτῇ δώσειν ὑποσχνεῖτο μιᾶς. κ μηδὲ ὡς ὑπικλωμένης, ἀ φέρων τὴν ἀτυχίαν ϗ ἔρωτος, ἐνδεὴς σιτίων θάνατον ὑπομεῖναι αὐτῷ καλῶς ἔχειν [e] ἐνόμιζεν ὑπὲρ Παυλίνης κακῶ ϗ καταγνόντος. κ ὁ μὲν ἐπεψηφίζέ τε [f] τοιαύτῃ πλάνῃ, κ πράσσειν σὸκ [g] ἀπηλλάσσετο. ἰῶ ὑ Ἰδη πατρῶος ἀπελευθέρα τῷ Μούνδῳ, παντοίων ἰδέας κακῶν· [h] ἣ δεινῶς φέρουσα ϗ νεανίσκε [i] τὸ ψήφισμα ϗ θανεῖν, ἀ γὰρ ἀφανὴς ἰῶ ἀπολλύμενος, ἀνεγείρέ τε αὐτὸν ἀφικομένη λόγῳ, πιθανή τε ἰῶ ἐλπίδων τινῶν [k] ὑποχέσθ ὡς ἁψεσαχθησομένων ὁμιλιῶν πρὸς τὴν [l] Παυλίναν αὖτ. κ δεχομένης τὴν ἱκετείαν ἡδονῇ, πέντε μυριάδων δεήσθαι αὐτῇ [m] μόνον ἔλεγε, [n] ὅπῃ ἀλώσοι τ γυναικός. κ ἡ μὲν ἐπὶ τούτοις ἀναγείρασα τ νεανίσκον, κ τὸ αἰτηθὲν λαβοῦσα δεχύμενον, ἀ τὰς αὐτὰς ὁδὸς ἐστέλλετο τοῖς προδιακονημένοις, ὁρῶσα τ γυναικὸς τὸ

num noſtrorum primis delatum, crucis ſupplicio addixiſſet, eum tamen amare non deſierunt, qui primum amaverant. Apparuit enim eis tertio die redivivus, divinis vatibus & hæc & mille alia de eo miranda effatis. atque ab eo denominata Chriſtianorum natio durat uſque ad hunc diem.

Sacra Iſidis fœdantur.

4. Circa eadem tempora etiam mali quiddam aliud Judæos perturbavit, Romæque accidit ut in fano Iſidis res ageretur, *ſumma* cum turpitudine conjuncta. Primum igitur facinus in Iſiacis commiſſum memorabo, ac tum demum orationem convertam ad ea perſequenda quæ apud Judæos evenerunt. Erat Romæ Paulina & natalium dignitate illuſtris, & ob ſtudium quod ipſa virtutis decori impenderat magni nominis, porroque divitiis affluens, & forma egregia, ea etiam ætate qua maxime lætitia geſtiunt mulieres, ac præter cætera vita ad pudicitiam compoſita. Nupta autem erat Saturnino, viro cum ipſa in omnibus quibus eminebat conferendo. Hujus amore correptus eſt Decius Mundus, vir magnæ inter equites *Romanos* dignitatis: qui, cum eam comperiſſet fruſtra muneribus ſolicitari, ut quæ ingentia ab eo miſſa rejecerat, tanto magis amore accendebatur; ita ut ei pro uno concubitu ducenta drachmarum Atticarum millia polliceretur. At cum *ea* nec hiſce animo flecti potuerit, illi, ſe amore deſtitui graviter ferenti, optimum viſum eſt, inedia mortem ſibi conſciſcere propter malum quod ei ex Paulina acciderat. Atque ita quidem ille vitam finire decreverat, nec ei mora quin id continuo faceret. Fuit autem Mundo paterna liberta, Ide nomine, omnium malarum artium perita: quæ, cum ei valde diſpliceret ut juvenis in obſtinato moriendi propoſito perſiſteret, nam palam erat ipſum ſe perditum ire, ad cum veniebat verbiſque afflictum excitabat, fidem ei faciens ſpem ingerendo fore ut Paulinæ complexibus potiretur. Illoque precibus libenter auſcultante, ſubjiciebat, ſibi tantum opus eſſe quinquaginta drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Et illa quidem, cum iſtis juvenis animum erexiſſet, quantumque pe-

Paulinæ Romanæ fraude ſacerdotis Iſidis à Mundo ſtupratæ.

Ide patris Mundi liberta.

ἐὸς à *Joſephi* manu fuiſſe exiſtimat. *Voſſ.* HUDS. Videtur eſſe gloſſema. In Veteri interprete etiam deeſt. REL.

[g] Ἐπαύσαντο] Ἐξεπαύσαντο *Euſeb.* in *H. E.* quem ſequitur *Voſſ.*

[h] Οἵγε πρῶτον αὐτὸν] Οἱ τὸ πρῶτον *Busb.* & *Suid.* probante *Voſſio.* HUDS. Οἱ τὸ πρῶτον αὐτοὶ ἀγαπ. *Euſeb.* οἱ τὸ MS. R. SPANH.

[i] Αὐτὸν] Ita lego cum *Cod. Busb.* & *Euſeb.* in *H. E.* & in *D. E.* aſſentiente *Voſſio.* cæteris deeſt αὐτόν.

[k] Ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν,] Vox ἔχων abeſt *Euſebio* in *D. E.*

[l] Ταῦτά τε κ] Ita *Busb. Iſidor. Euſeb.* in *H. E.* & *D. E.* ταῦτα κ ἄλλα &c. in *Editis Joſephi Aliisque.* ταῦτα κ ἄλλα μαρτυρησάντων περὶ αὐτῆ θαυμάσια κ εἰρηκότων *Cedren.* HUDS. Ταῦτά τε MSS. & *Euſeb.* SPANH.

[m] Μυρία θαυμάσια] Vocem μυρία omittendum cum nonnullis cenſet *Voſſius.* qui mox etiam cum illis mutato ordine legit περὶ αὐτῆ θαυμάσια εἰρηκότων.

[n] Εἰρηκότων.] Προειρηκότων ſolus *Hen.* HUDS. Uti videlicet Chriſtiani credebant: nam Judæus ex ſua ſententia id ſcribere nequit. Sed omne hoc de Chriſto teſtimonium merito ſuſpectum eſt corruptelæ, & a Chriſtianis interpolatum: uti & idem in quibuſdam (vide infra) MSS tis librorum de bello invenitur, adhuc magis interpolatum. Nam plane nullam feciſſe Joſephum mentionem Jeſu non putem, quum Jacobi fratris Jeſu & Johannis Baptiſtæ cum honore meminerit. REL.

[o] Εἰς ἔτι νῦν] Ita *Busb. Euſeb.* in *H. E. Niceph.* & *Zonar.* εἰς τε νῦν in *Editis Joſephi Aliisque.* ὅθεν εἰς ἔτι νῦν *Euſeb.* in *D. E.* HUDS. Εἰσέτι τε MSS. & εἰσέτι νῦν γε *Euſ.* SPANH.

[p] Ὑπὸ τῶνδε] Ἀπὸ τῶνδε ϗ χρόνου σὸκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον *Euſeb.* in *D. E.* cæteris omiſſis. Verum plura verba in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed & in hodiernum Chriſtianorum, qui ab ipſe nuncupati ſunt, & nomen perſeverat & genus.*

[q] Ὠνομασμένων σὸκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.] Ita *Hen.* & *Vat.* ὀνομασμένων *Aliis.*

[r] Τὰς αὐτὰς χρόνους,] Τὰς ϗ αὐτὰς *Busb.*

[s] Ἕτερόν —— Ἰουδαίας,] Id reſpicit ad ſeditionem ortam, quum Pilatus ſigna Cæſaris inferret Hieroſolymis: nec cohæret cum hiſtoria de Chriſto, uti nunc legitur. Et an dixiſſet de Chriſto, quem ita laudat, ἐθορύβησε; REL. Ita MSS. *Editi* ἕτερόν τι.

[t] Οὕτω μεταδιδῶ] Οὕτως μεταγάγω τ λ. *Busb.* ὅπως μεταδίδωμι τ λ. *Gall. Lugd. Bat.* ὅτω μεταδίδωμι τ. λ.

[v] Παυλῖνα ἰῶ] Παυλῖνά τις legiſſe videtur *Epiphan.* HUDS. Eadem hinc *Zonaras* p. 268. 269. SPANH.

[x] Τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχούσῃ] Τὸν καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχοῦσαν κόσμον ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι. δυνάμεί τε in *Editis Aliisque.* τῷ τε καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχούσῃ ἀρετῆς εἰς μέγα προϊοῦσα· δυνάμεί τε *Busb.* unde, quam minimum à veſtigiis vulgatæ lectionis recedendo, reſcripſi, κ τῷ καθ' ἑαυτὴν ὑπαρχούσῃ κόσμῳ ἀρετῆς &c. in *Epiphanii* verſione, *majorum dignitate præclara, ſtudio caſtitatis intenta, honeſtatis opinione perſpicua.*

[y] Τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς] Τῇ ὄψει *Busb.* & *Gall.*

[z] Καὶ τ ὥρας] Καὶ τ ἡλικίας *Zonar.*

[zz] Τῶν εἰς τὰ πάντα] Ita cum *Cod. Gall.* nec aliter *Busb.* niſi quod τῷ non agnoſcat. τ εἰς τὰ πάντα ἀντισταμένων τ π. in *Editis Aliisque.*

[a] Καὶ μεῖζον γὰρ ὅσης] Καὶ μεῖναι γὰρ ἄραι ἀλῶναι δώροις *Vat.* & *Hen.* à pr. m. κ μεῖζον γὰρ ἰῶ ἢ ὥστε ἀλ. in *Editis Aliisque.* κ μεῖζον ὅσης ἀλῶναι, *Busb.* omnibus perpenſis reſcripſi, κ μᾶζον γὰρ ὅσης ἢ ὥστε ἀλ.

[b] Καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος] Καὶ παρεμφθέντων *Busb.*

[c] Περιιδεῖν,] Ὑπεριδεῖν *Busb.*

[d] Ἀττικῶν αὐτῇ δώσειν] Ἀττικῶν pro αὐτῇ δώσειν habet *Busb.* Vocem Ἀττικῶν etiam agnoſcit *Zonar.* atque *Epiphanius* vertit, *ut etiam viginti myriadas drachmarum Atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet.* quibus factum eſt ut non dubitarim Ἀττικῶν in textum recipere.

[e] Ἐνόμιζεν ὑπὲρ Παυλίνης] Ἐνόμισεν *Busb.* & *Vat.*

[f] Τοιαύτῃ πλάνῃ,] Ita reſcripſi pro τοιούτῳ πλάνῃ. Si quis malit τοιούτῳ πλάνῃ, non repugnabo.

[g] Ἀπηλλάσσετο.] Ἀπηλλάττετο in *libris* omnibus.

[h] Ἡ δεινῶς φέρουσα ϗ νεανίσκε] Αὕτη *Busb.*

[i] Τὸ ψήφισμα ϗ θανεῖν] Ita in *Editis.* τῷ ψηφίσματι in pleriſque *MSS.*

[k] Ὑποχέσθ ὡς ἁψεσαχθησομένων] Ὑποχέσεσιν *Busb.*

[l] Παυλίναν αὐτῷ] *Al.* Παυλίνῳ.

[m] Μόνον ἔλεγεν,] Μόναν *Busb. Hen.* & *Vat.*

[n] Ὅπῃ ἀλώσοι τ γυναικός.] Ἐπὶ δίοι *Busb.*

petierat pecuniæ accepiſſet, alia ipſam aggreditur via, quam ii quorum opera uſus fuerat & miniſterio, quod mulierem videret majorem quam ut pecunia caperetur. Gnara enim eam vehementer addictam eſſe Iſidis cultui, tale quiddam commini-ſcitur. Conventis aliquot ex ejus ſacerdotibus, verbiſque ultro citroque habitis, ubi fidem quam maxime ſolennem acceperat, &, quod efficaciſſimum, pecuniam oſtentaverat, in præſens viginti quinque millia, & altera totidem re perfecta, indicat eis amorem juvenis, rogans modis omnibus adniterentur ut ei mulieris copiam facerent. Illi autem, auri vi magna inducti, id facturos recipiunt. & illorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, atque intromiſſus petiit ut remotis arbitris cum ea colloqueretur. quo conceſſo, venire ſe ajebat miſſum ab Anubide, Deo quippe illius amore capto, jubenteque ut ad ſe veniret. Illi verba iſta grata erant & optata, ſeque apud familiares ſuas jactabat ob honorem quo eam dignabatur Anubis: marito quoque indicat, condicta ſibi cœnam & cubile Anubidis. Ille vero conceſſit, ut qui probe norat pudicitiam uxoris. Itaque it *mulier* in fanum, & cum cœnaviſſet, quo tempore ſomni hora erat, clauſis januis à ſacerdote, intus in Sacrario etiam ablatæ erant lucernæ, nec Mundus, nam illic antea abditus fuerat, ab ejus conſortio aberravit; totamque noctem illi obſequuta eſt, Deum eſſe rata. Cumque ille abiiſſet, priuſquam moverentur ſacerdotes qui inſidias neſciebant, Paulina mane cum veniſſet ad virum, apparitionem Anubidis ei narrat, & propterea etiam apud familiares verbis *quam ampliſſimis* ſeſe extollit. Illi vero partim fidem negabant, rei naturam ſpectantes, partim mirabantur, ut qui non potuerint, id quod æquum, fide indigna judicare, quando ad ejus pudicitiam & nobilitatem reſpiciebant. Tertia autem die poſt facinus patratum Mundus, ipſi obviam factus, "Paulina, inquit, equidem mihi & ducen-"ta millia ſervaſti, quæ potuiſti facultatibus tuis "adjicere, & morem nihilominus meæ voluntati geſſiſti. nihil vero mea refert, quod Mundum "verborum contumeliis oneraſti; ſed *magnæ* mihi "res ipſa voluptati fuit ſub Anubidis nomine la-"titanti." Et is quidem iſta loquutus diſceſſit: illa vero, ut quæ tum primum aliquid de flagitio reſcivit, & veſtem ſibi lacerat, & marito *protinus* indicat omnem inſidiarum turpitudinem, eumque obſecrabat, ut ipſam vindicatum ire non negligeret. Is autem totum negotium imperatori aperit. Atque Tiberius, cum rem omnem, quæſtione de ſacerdotibus habita, probe intellexiſſet, & illos cruci ſuffixit, & Iden exitii illorum cauſam, utpote quæ omnia machinata eſt in mulieris injuriam: inſuper & templum evertit, & Iſidis ſimulachrum in Tiberim fluvium demergi juſſit. Mundum autem exſilio multavit, cauſam ſatis idoneam ratus

Anubis Deus.

Tiberius Iſidis ſacerdotes & Iden in crucem agit, Iſidis templum evertit, & Mundum in exſilium ablegat.

μηδαμῶς χρημάτων ἀλισκόμενον. εἰδυῖα δ' αὐτὴν θεραπείᾳ τῆς Ισιδος σφόδρα ὑπηγμένην, ο τεχνᾶταί τι τοιόνδε. τῶν ἱερέων πισὶν ἀφικομένη p διὰ λόγων ἐπὶ πίστεσι μεγάλαις, τὸ μὲν μέγιστον δόσιν χρημάτων, τὸ μὲν παρὸν μυριάδων δυοῖν q ἡμισείας, λαβόντος δ' ἔκβασιν τοῦ πράγματος ἑτέρᾳ ποθ' ἡμέρᾳ, διασαφεῖ τοῦ νεανίσκου τὸν ἔρωτα αὐτῆς, κελεύουσα παντοίως r ἐπὶ τῷ ληψομένῳ τὴν ἄνθρωπον ποιεῖσθαι. οἱ δ' ἐπὶ s πλήθει τοῦ χρυσίου t ἁλόντες ὑπισχνοῦνται. καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατος ὡς τὴν Παυλίναν ὡσάμενος, ἡδομένων εἰσόδων, u καταμόνας ποιεῖ λόγων ἐλθεῖν ἠξίου. καὶ x συγχωρηθὲν, y πεμπὸς ἔλεγε ἥκειν ὑπὸ τοῦ Ανούβιδος, ἔρωτι αὐτῆς ἁλισκόμενος τοῦ Θεοῦ, κελεύοντός πως αὐτὸν ἐλθεῖν. τῇ δ' z εὐκτὸς ὁ λόγος ἦν, καὶ ταῖς τε φίλαις ἐγκαλλωπίζετο τῇ ἐπὶ a τοῖς ἀξιώσει τοῦ Ανούβιδος, καὶ φέρει πρὸς τὸν ἄνδρα, δεῖπνόν τε αὐτῇ b εὐνὴν τ' Ανούβιδος εἰσηγάγετο. συνεχώρει δ' ἐκεῖνος, τὴν σωφροσύνην τῆς γυναικὸς ἐξεπισάμενος. χωρεῖ οὖν εἰς τὸ τέμενος, καὶ δειπνήσασα, c ὡς ὥρα καιρὸς ἦν, κλεισθεισῶν τῶν θυρῶν ὑπὸ δὲ ἱερέως, ἔνδον ἐν τῷ ναῷ καὶ τὰ λύχνα ἐκποδὼν ἦν, καὶ ὁ Μῶνδος, προεκέκρυπτο γὰρ τῆδε, ἐκ ἡμάρτανεν ὁμιλιῶν τῶν πρὸς αὐτήν· πανύχιόν τε αὐτῷ d διεκτενῆσαι, ὑπειληφυῖα Θεὸν εἶναι. καὶ ἀπελθόντος πρότερον ἢ e κίνησιν ἄρξασθαι τῶν ἱερέων, οἳ τὴν ἐπιβουλὴν οὐκ ἤδεσαν, πρωὶ ὡς τὸν ἄνδρα ἐλθοῦσα, τὴν ἐπιφάνειαν ἐκδιηγεῖται τοῦ Ανούβιδος, καὶ πρὸς τοὺς φίλους f ἐνελαμπύνετο λόγοις τοῖς ἐπ' αὐτῷ. οἱ δ', τὰ μὲν ἠπίστουν εἰς τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὁρῶντες· τὰ δ' ἐν θαύματι καθίσταντο, οὐκ ἔχοντες ὡς χρὴ ἄπιστα αὐτὰ κρίνειν, ὁπότε g εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ ἀξίωμα ἀπιδοιεν αὐτῆς. τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ μετὰ τὴν πρᾶξιν ὑπαντιάσας αὐτῇ ὁ Μῶνδος, "Παυλίνα, φησὶν, ἀλλά μοι καὶ εἴκοσι μυριάδας "διεσώσω, δυναμένῃ οἴκῳ συμφόρῳ τῷ h ἑαυτῆς, i διά-"κοσμεῖσθαί τε ἐφ' οἷς k προσκαλέμαι οὐκ ἐνέλιπες. ἀ "μέντοι εἰς Μῶνδον l ὕβρει m διεχρῶ μηδέν μοι μελήσαι τ "ὀνομάτων, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς πράγματος ἡδονῆς, Ανούβιον "ὄνομα ἐθέμην ἐμαυτῷ." καὶ ὁ μὲν ἀπῆλθε ταῦτα εἰπών· ἡ δ' εἰς ἔννοιαν τότε πρῶτον ἐλθοῦσα τῆς τολμήματος, συρρήγνυταί τε τὸν κόλπον, καὶ τὰνδρὶ δηλώσουσα τῆς παντὸς ὑπεβουλεύματος τὸ μέγεθος, ἐδεῖτο μὴ προϊδεῖν βοηθείας τυγχάνειν. ὁ δ' τῷ αὐτοκράτορι ἐπεσήμηνε τὴν πρᾶξιν. καὶ ὁ Τιβέριος, μαθήσεως ἀκριβοῦς αὐτῷ γενομένης ἐξετάσει τῶν ἱερέων, ἐκείνους τε ἀνεσταύρωσε, καὶ τὸν Ιδὸν ὀλέθρου ἡμένον αἰτίαν, καὶ τὰ πάντα ἐφ' ὕβρει σωθεῖσαν τῆς γυναικός· τόν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ισιδος εἰς n Θύβριν ποταμὸν ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν. ο Μόνδῳ δ' φυγῆς ἐπέθηκεν, p κώλυμα τοῦ μὴ μείζονος κολάζειν, τὸ μὴ ἔρωτος αὐ-

o Τεχνᾶταί τι τοιόνδε.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphanio*, qui vertit, *tale aliquid machinatur.* τεχνᾶται τοιόνδε in *ceteris.*

p Διὰ λόγων] Διειλέχθη *Busb.*

q Ημισείας,] Ημισέως *Busb.* (ἡμίσει *L. B.*) unde pro ἥμισυ *Editorum* repoſui ἡμισείας.

r Ἐπὶ τῷ ληψομένῳ] Ἐπιλήψεσθαι τὴν ἄνθρωπον *Busb.*

s Πλήθει δ' χρυσίου] Ita cum *Cod. Busb.* πλοῦτῳ in *ceteris.*

t Παραχθέντες ὑπισχνοῦνται.] Θελχθέντες *Zonar.*

u Καταμόνας] Κατ' ἀμόνας infr. c. 10. §. 3. & §. 6. SPANH.

x Συγχωρηθὲν,] Συγχωρηθῶσι *Busb.*

y Πεμπὸς] Conf. ſupr. c. 3. §. 2. SPANH.

z Εὐκτὸς] *L. B.* in *Marg.* εὐκταῖος.

a Τοῖς ἀξιώσει] Τοιούτοις *Busb.*

b Ὡς ὥρα καιρὸς ἦν,] Sic in N. T. clauſis foribus ὥρα καιρὸς ἦν. REL.

c Διεκτενῆσαι,] Mox hac ead. §. διακονεῖσθαι eadem de re. SPANH.

d Κίνησιν ἄρξασθαι τῶν ἱερέων,] Κινήσειν *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Immo vero (inquit *Petitus* in *Animadv. ineleganter*, tom. IV. p. 196.) ſurrexiſſe jam oportuerat, ut aperirent ei diſceſſuro fores. Adeo ut, cum moris illis fuerit ſummo mane Deam ſalutare, quas *ſalutationes* etiam *excitationes* appellabant, (ut conſtat ex *Arnobio*, l. VII.) non dubitem quin hanc *excitationem* appellet *Joſephus* κίνησιν, & locus hoc modo reddendus ſit, *cumque ille abiiſſet, antequam ſacerdotes doli conſcii excitationem canere capiſſent.* Verum ipſe ſimplici verborum ſenſu retento, malui cum V. Cl. *J. Clerico* (in *Heſiodum*, p. 136.) voculam οὐκ ante ἤδεσαν inſerere.

e Η Παυλίνα,] Ita *Busb.* Παυλίνα πρωὶ ὡς τὸν in *Editis Aliiſque.*

f Ενελαμπυνόμενος λόγοις] Ανελαμβάνετο *Hen.* & *Vat.*

g Εἰς τὴν σοφροσύνην καὶ] Illud εἰς ſupplevi è *Cod. Busb.*

h Ἑαυτῆς,] Σαυτῆς *Busb.* nolui tamen in textum reponere, quod *Budæus* exempla quamplurima afferat ἑαυτοῦ poſiti pro σαυτοῦ.

i Διακοσμεῖσθαί] Conf. mox ſupr. SPANH.

k Προσκαλέμαι οὐκ ἐνέλιπες.] Προσκαλούμαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

l Τὸ περὶ διεχρῶ] *L. B.* ὑβρίζειν ἐπιζῇ.

m Διεχρῶ] Conf. ſupr. lib. 17. c. 4. §. 2. ἐμοὶ καὶ αὐτὸς ἐχρῶ. SPANH.

n Θύβριν ποταμὸν] *Al.* (ut & *L. B.*) Θύμβριν.

o Μόνδῳ δ'] Μῶνδον *Busb.*

p Κώλυμα] Κώλυμα δὲ μείζονος κολάσεως *Busb.*

q Προ-

αὐτῷ ἡμαρτῆσθαι τὰ ἡμαρτημένα, ἡγησάμενος. καὶ τὰ μὲν ὠδὲ τὸ ἱερὸν τ Ισιδος τοῖς ἱερεῦσιν ὑβρισμένα, τοιαῦτα ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν τ ἐν Ρώμῃ Ιουδαίοις καὶ τότον τ χρόνον συντυχόντων, ὡς μοι καὶ [q] προεσήμηνεν ὁ λόγος.

ε'. Ην ἀνὴρ Ιουδαῖος, φυγὰς μὲν τ αὐτ, κατηγορία τε ὠφληκὼς [r] νόμων ὑπ δέος τιμωρίας τ ἐπ' αὐτοῖς, πονηρὸς δὲ εἰς τὰ πάντα. [s] καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ διαιτώμενος, προσεπεῖχε μὲν ἐξηγεῖσθαι σοφίαν νόμων τ Μωϋσέως, προσποιησάμενός τε τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰ πάντα [t] ὁμοιοτρόπους, τότοις ὑποφοιτήσασαν [v] φυλβίαν, τ ἐν ἀξιώματι γυναικῶν ὑπ νομίμοις προσεληλυθυῖαν τοῖς Ιουδαϊκοῖς, πίστιν παρφέρων [x] καὶ χρυσίον εἰς τὸ [y] ἐν Ιεροσολύμοις ἱερὸν διαπέμψασθαι· [z] καὶ λαβόντες, ἐπὶ [a] χρείας τοῖς οἰκείοις ἀναλώμασιν αὐτὰ ποιῶνται, ἐφ' ὅπερ ὑπ τὸ πρῶτον ἡ αἴτησις ἐπράσσετο. καὶ ὁ Τιβέριος, ὑποσημήνας γὰρ πρὸς αὐτὸν φίλος ὢν Σατορνίνος τ φυλβίας ἀνὴρ [b] ὑποκλέψῃ τ γυναικὸς, [c] κελεύει πάντα τὸν Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης [d] ἀπελαθῆναι. οἱ δὴ ὕπατοι, τετρακισχιλίους [e] ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν εἰς Σαρδὼ τὴν νῆσον· πλείους δὲ ἀπόλοντο [f] μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι, διὰ φυλακὴν τ πατρίων νόμων. καὶ [g] οἱ μέν, διὰ κακίαν τοσούτων ἀνδρῶν, ἠλαύνοντο τῆς πόλεως.

cur majori pœna non afficeretur, quod amoris vehementia deliquisset. Et ista quidem sunt, quibus templum Isidis dehonestarunt sacerdotes. Nunc autem ad ea narranda revertor, quæ per id tempus Judæis Romæ degentibus contigerunt: id quod jam ante facturum recepi.

ſ. Erat vir genere Judæus, patria quidem sua profugus, ut qui accusaretur quod contra leges fecerat & pœnam *ob maleficia* metueret, in omnibus vero nequam & improbus. Is tum Romæ degens, esse quidem legis Mosaïcæ interpretem profitebatur, & tribus aliis per omnia sui similibus in societatem ascitis, Fulviæ, feminæ nobili, quæ, legem Mosaicam amplexa, sese illis in disciplinam tradiderat, persuadent ut purpuram & aurum in templum Hierosolymitanum mitteret: qui cum ea accepissent, in proprios usus verterunt & profuderunt; quem in finem ea etiam ab initio postulaverant. Quo fit ut Tiberius, ei quippe rem indicaverat quo amico utebatur Saturninus Fulviæ maritus ex uxoris instigatione, juberet cunctos Judæos Roma pelli. Ex quibus consules delectu habito quatuor millia militum in Sardiniam insulam miserunt: plurimos etiam, qui ut servarent patria instituta militiam detrectarunt, pœnis affecerunt. Atque ita, propter quatuor hominum nequitiam, Judæi ejecti sunt è civitate.

V. *Judæi urbe Roma pulsi ob Fulviam pecunia emunctam.*

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ἐθορύβησαν οἱ Σαμαρεῖς, καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἀπώλοντο ὑπὸ Πιλάτ. ὡς κατηγορεῖται ὁ Πιλάτ, οἷά τε Οὐιτελλίῳ πεπραγμένα ὠδὲ τοῖς Ιουδαίοις ὑπ Παρθυαίοις.

Οὐκ ἀπήλλακτο δὴ θορύβου καὶ τὸ Σαμαρέων ἔθνος. συσπέφθ γὰρ αὐτοὺς ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ τὸ ψεῦδος [h] πιθέμενος, [i] καὶ ἐφ' ἡδονῇ τ πληθύος τεχνάζων τὰ πάντα, κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρος αὐτῷ συνελθεῖν, ὃ [k] ἁγιότατόν τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπειλῆφθαι, ἰσχυρίζετό τε [l] δηλώσειν δείξειν τὰ ἱερὰ σκεύη τῆδε κατορωρυγμένα, [m] Μωϋσέως [n] τῆδε αὐτῶν πεποιημένα κατάθεσιν. οἱ δὴ ἐν ὅπλοις τε ἦσαν, πιθανὸν ἡγούμενοι τ λόγον, καὶ καθίσαντες ἔν τινι κώμῃ, [o] Τιραθαβᾶ λέγεται, παρελάμβανον τοὺς ὀπισυλλεγομένους, ὡς μεγάλῃ σωλήνῃ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ ὄρος ποιησόμενοι. φθάνει δὴ Πιλάτος τὴν ἄνοδον αὐτῶν προκαταλαμβάνων [p] ἱππέων τε πομπῇ ὑπ ὁπλιτῶν, οἱ συμβαλόντες τοῖς ἐν τῇ κώμῃ προπηνθρισμένοις, ὠδὲ παρατάξεως γενομένης, τοὺς μὲν ἔκτειναν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τρέπουσι, ζωγρίᾳ τε πολλοὺς ἦγον, ὧν τοὺς κορυφαιοτάτους ὑπ τοῖς φυγάσι δυνατωτάτους ἔκτεινε Πιλάτος.

β'. Καταστάντος δὴ τόδε ὑπ θορύβου, Σαμαρέων ἡ βουλὴ ὠδὲ Οὐιτέλλιον ἀπαλιγὸν ἔασιν ἄνδρα συνείας τὴν

CAP. IV.

Quomodo tumultuabantur Samaritani, multosque ex illis occidit Pilatus. utque Pilatus accusatur, & quæ gesta erant à Vitellio apud Judæos & Parthos.

INterea ne Samaritani quidem tumultu caruerunt. Concitat enim eos vir *quidam*, qui mentiri pro nihilo ducebat & omnia ad ineundam à plebe gratiam faciebat; jubens ut secum montem Garizim conscenderent, montium apud eos sanctitatis opinione celeberrimum, illisque asseverabat, se ostensurum ipsis, ubi eò pervenirent, sacra vasa à Moyse istic defossa atque recondita. Illi vero, quæ diceret verisimilia esse credentes, *statim* arma sumpserunt; & in vico quodam Tirathaba nomine consedentes sibi adjungebant quotquot sese ad illos aggregarent, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior viam, qua iretur, occupat equitibus quos miserat & peditibus: qui congressi cum illis qui in urbem convenerant, primo conflictu alios occiderunt, alios in fugam verterunt, & multos etiam captivos abduxerunt, quorum præcipuos, & potentissimos eorum quos in fuga ceperant, interfecit Pilatus.

Seditio Samaritana.

Seditiosi à Pilato fusi fugatique.

2. Sedato autem hoc Samaritanorum tumultu, senatus *eorum* mittunt ad Vitellium, virum consu-

Pilatus cædis accusatus apud Vitellium & Romam missus.

---

[q] Προεσήμηνεν ὁ λόγος.] Προεπιστώσατο habet *Busb.*

[r] Νόμων καὶ δέος τιμωρίας] Τινῶν post νόμων addit *Busb.*

[s] Καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ρώμῃ] Καὶ οὗ ποτε *Busb.*

[t] Ομοιοτρόπους,] Ομοιοτέρους *Vat.*

[v] Φυλβίαν,] Φλαβίαν passim *Hen.* & *Vat.*

[x] Καὶ χρυσίον] Καὶ τὸ χρυσὸν *Busb.*

[y] Εν Ιεροσολύμοις ἱερὸν] Vocula ἐν abest plerisque *MSS.*

[z] Καὶ ——— ἀναλώμασιν] Καὶ λαβόντες, ἀνάλωμα ταῦτα ἐπὶ χρείας οἰκείας ποιῶνται· καὶ ὁ Τιβέριος ταῦτα μαθὼν ἐκ Σατορνίνου τ φυλβίας ἀνδρὸς ἐπισκήψει ταύτης κελεύσῃ πᾶν τὸ Ιουδαϊκὸν τ Ρώμης ἀπελθεῖν *Busb.*

[a] Χρείας] *L. B.* χρεῖας.

[b] Ὑποκλέψῃ τ γυναικὸς,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἐπισκήψει perperam in *cæteris.*

[c] Κελεύει ——— ἀπελαθῆναι.] Judæi Roma pulsi, & 4000. ex iis in Sardiniam missi. Vid. *Sueton. Tiber.* c. XXXVI. SPANH.

[d] Απελαθῆναι.] Απελθεῖν *Busb.*

[e] Ανθρώπων ἐξ] Ανδρας ἐξ αὐτῶν *Busb.* ἀνθρώπους in *MS.* quo usus est *Pontius.*

[f] Μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι,] Id privilegium sæpe Judæis concessum Josephus memorat à Romanis, ut liberi essent à militia, nam Sabbathi observatio, ciborum delectus & alia in bello nequeunt locum habere. REL.

[g] Οἱ μέν,] Καὶ οἱ μὲν δὴ *Busb.*

[h] Πιθέμενος,] Aliquid amplius in suo codice habuisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *vir quidam mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine.*

[i] Καὶ ἐφ' ἡδονῇ τ πληθύος] Καθ' ἡδονὴν *Busb.*

[k] Αγιότατόν τε αὐτοῖς] Αγιότατον αὐτοῖς *Busb.*

[l] Δηλώσειν δείξειν] Ita cum *Cod. Busb.* δείξαι μένοις in *cæteris.*

[m] Μωϋσέως] Ita etiam apud *Epiphanium* & *Zonaram.* Verum Ωζέως malit Cl. *Relandus* in *Dissert.* de *monte Garizim*, p. 155. & *Dissert. secunda de Nummis Samaritanis*, p. 45. & ex *Chronico Samaritano* recitat traditionem de arca & vasis sacris jussu Dei in monte Garizim reconditis sub pontificatu Oziæ, cujus mentio fit 1 *Chron.* c 6. v. 6. quam historiam aliter narratam videre est, 2 *Maccab.* c. 2. v. 4 id quod me monuit Cl. *Lowthius.* HUDS. Lege Ωζίας, Ozias. hic Pontifex fuit. Moses autem Jordanem non transierat. REL.

[n] Τῆδε αὐτῶν] Ενταῦ *Busb.*

[o] Τιραθαβᾶ] *L. B.* Τιραθανὰ, uti & statim inferius.

[p] Ιππέων τε πομπῇ] Πέμψας ἱππεῖς καὶ ὁπλίτας *Busb.*

ſularem & Syriæ præſidem, atque Pilatum cædis eorum qui interiêre accuſabant. non enim ut à Romanis deſciſcerent, ſed ut tutum à Pilati injuriis perfugium haberent, in Tirabatha ſeſe recepiſſe *dicebant*. Tum Vitellius, Marcello amico ſuo ad res Judæorum procurandas miſſo, Pilatum juſſit Romam proficiſci, ad objecta à Judæis *crimina* coram imperatore reſponſurum. Ita Pilatus, decem annis in Judææ provincia exactis, Romam properabat, Vitellii mandatis, quibus nihil contradicere audebat, obſequutus. At priuſquam Romam appelleret, deceſſit Tiberius.

Tiberius moritur.

VI. *Vitellius ab Hieroſolymitanis magnifice excipitur. Ejus erga Judæos liberalitas.*

3. Vitellius autem in Judæam profectus, Hieroſolyma aſcendit, ea tempeſtate, qua feſtum ageretur quod Paſcha appellatur. Cumque à Judæis magnifice exceptus fuiſſet Vitellius, vectigal fructuum venalium Hieroſolymitanis in univerſum remiſit, & ſtolam pontificis cum omni ejus ornatu paſſus eſt in templo, ut olim, à ſacerdotibus adſervari. ſed eo tempore in Antonia, quæ turris eſt ita nuncupata, depoſita erat hujuſmodi de cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus, ejus nominis primus, (nam plures erant eo nomine appellati) cum turrim in vicinia templi exſtruxiſſet, illic maxima ex parte vitam agebat, & ſtolam, quæ in ejus cuſtodia erat, eo quod ſibi ſoli licebat eam induere, ibi depoſitam habebat, quandocunque privata veſte reſumpta in urbem iret. idemque filii ipſius eorumque filii facere conſueverunt. Herodes autem, regnum adeptus, & turrim hanc, loco opportuno ſitam, magno ſumptu inſtruxit, Antoniæ nomine ei indito ex Antonio qui ipſi erat amicus, & ſtolam, ita ut ibi reperta eſt, apud ſe retinuit; ratus populum ea de re nihil novi contra ſe moliturum. Deinceps vero ſimiliter ac Herodes faciebat Archelaus, filius ejus, qui ei in imperio ſucceſſit: cujus regnum cum Romani ſibimet aſſumpſiſſent, nacti ſunt ſtolam pontificiam, in domo ex lapide conſtructa repoſitam, ſacerdotum cuſtodumque ærarii ſigillo obſignatam, caſtelli præfecto quotidie eo in loco lucernam accendente. Septem vero ante feſtum diebus illis ab arcis præfecto tradebatur: cumque ea * purificata uſus fuiſſet pontifex, die proxima poſt ſolennitatem rurſus eam in domum reponebat, ubi antea condita erat. idque quotannis fiebat, tribus feſtis & jejunio

Stola pontificia in turri Antoniæ olim depoſita.

ἡγεμονίαν ἔχοντα, καὶ Πιλάτῳ κατηγόρουν ἐπὶ τῇ σφαγῇ τῶν ἀποπολωλότων. ὁ γὰρ ἐπὶ ἀποστάσει Ρωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ ἀσφαλείᾳ φυγὴ τὸ Πιλάτου ὕβρεως, [q] εἰς τὴν Τιραθαθᾶ ἀφιγμένοις. καὶ Οὐιτέλλιος, Μάρκελλον [r] τὸν αὐτοῦ φίλον ἐκπέμψας ἐπιμελητὴν τοῖς Ἰουδαίοις ἡγησόμενον, Πιλάτον [s] ἐκέλευσεν ἐπὶ Ρώμης ἀπέναι, πρὸς ἃ κατηγορεῖν Ἰουδαῖοι [t] διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα. καὶ Πιλάτος, δίκα ἔτισεν ἀφαιρέψας ἐπὶ Ἰουδαίας, εἰς Ρώμην ἡπίγητο, τὸν Οὐιτέλλιον πρόθυμον ἐπόλαις, [v] οὐκ ὄν ἀντίπειν. πρὶν δὲ [x] ἢ τὴν Ρώμην προσχεῖν αὐτὸν, Φάνης Τιβέριος μεταστάς.

Tiberius moritur.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος, ἀνὰ Ἱεροσολύμων ἀνέβη, καὶ ᾗ αὐτοῖς ἑορτὴ· Πάσχα δὲ καλεῖται. δεχθεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς Οὐιτέλλιος, [y] τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν εἰς τὸ πᾶν τοῖς [z] ταύτῃ κατοικοῦσι, [a] καὶ τὴν στολὴν ἣν ἀρχιερεὺς, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς κόσμον συνεχώρησεν ἐν τῷ ἱερῷ κειμένην παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν ἔχειν τὸν ἀπὸ μέρους, καθάπερ ἐπέτρεπεν αὐτοῖς ἐξουσίαν. τότε δὲ ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ, Φρούριον δέ ἐστιν ὕστερος λεγόμενον, ἡ ἀπόθεσις αὐτῆς ἦν, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [b] τῶν [c] ἱερέων τις Ἰρκανὸς, πολλῶν δὲ ὄντων οἱ τόδε ἐκάλουν τὸ ὄνομα, ὁ πρῶτος, ἐπὶ τοῦσιον τῷ ἱερῷ [d] βάρει κατασκευασάμενος, ἐν ταύτῃ τὰ πολλὰ τοῦ βίου εἶχεν· [e] καὶ τὴν στολὴν, φύλαξ δὲ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ [f] καὶ μόνῳ συγχωρεῖν τε ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, [g] ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, ὅπερ εἰς τὸν πάλιν καιρὸν, ἀναλαμβάνοι [h] τὸν ἰδιωτικόν. καὶ οἱ τὰ ἐκείνων ἐκγόνοις παρέσχεν ἐπετήδευον, καὶ τέκνα ἐκείνων. Ἡρῴδης δὲ βασιλεύσας, τὴν τε βάρειν ταύτην, ἐν [i] ἀντωνείᾳ κειμένην, κατασκευάσας πολυτελῶς, [k] Ἀντωνίαν καλεῖ [l] ὄνομα, τῷ Ἀντωνίῳ φίλος ὢν, καὶ τὴν στολὴν [m] ὥσπερ καταλαμβάνει τόδε κειμένην [n] κατεῖχεν, πιστεύων ἐδὲν νεωτερεῖν ἐπ' αὐτῷ [nn] τὸ λαόν. δεῖθεν δὲ [o] ἔπραττεν ὅμοια τῷ Ἡρῴδῃ, καὶ ὁ ἀποκαταστὰς αὐτῷ βασιλεὺς Ἀρχέλαος υἱὸς ὢν· ἃ Ρωμαῖοι παραδεξάμενοι τὴν ἀρχὴν, σκέπτοιν τῆς στολῆς τὸ ἀρχιερέως, ἀποκειμένης ἐν οἴκῳ [p] λίθου [q] οἰκοδομητέλα ὑπὸ σφραγίδι [r] τῶν τε ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων, τὸ φρουράρχου τὸ ἐφ' ἡμέραν ἑκάστην λύχνον [s] ἄπονος. [t] ἑπτὰ δὲ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀπεδίδοτο αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ φρουράρχου· καὶ ἁγνισθείσῃ χρησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέ-

q Εἰς τὴν Τιραθαθᾶ] Εἰς τὸν κώμην Τιραβαθᾶ *Busb.*

r Τὸν αὐτοῦ φίλον] *L. B.* τῶν αὐτοῦ φίλων, ut & *Epiphanius*, qui vertit, *Marcellum, unum ex ſuis amicis.* HAV.

s Ἐκέλευσεν ἐπὶ Ρώμης] Ἐκέλευσιν *Busb.* & *Zonar.*

t Διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα.] Δικάζουσα *Busb.* & *Hen.* à pr. m.

v Οὐκ ὂν ἀντειπεῖν.] Οὐκ ἀντειπὼν *Gall.*

x Ἢ τὴν Ρώμην προσχεῖν] *L. B.* ἐν τῇ Ρώμῃ ἴσχειν.

y Τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνῆκεν] Nota quod τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν Romanis ſolvebant Judæi. REL.

z Ταύτῃ] Ταυτὴ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

a Καὶ ——— ἐξουσίαν.] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

b Τῶν ——— πρῶτος] De Hyrcano ejus nominis primo Pontifice, De Vita ſua §. 1. ὃς πρῶτος ἀρχιερεὺς ὑπομάθη. SPANH.

c Ἱερέων τις] Forſan ἀρχιερέων legendum.

d Βάρει] בירה Talmudicis, apud quos legitur, *in monte templi è regione* τοῦ Βάρεως רבירה לפני quædam cremata fuiſſe ex ſacris memoratis. REL.

e Καὶ τὴν στολὴν] Codicem *Epiphanii* uno commate auctiorem fuiſſe ſuſpicor. vertit enim barbare, *in loco templi vicino tabernaculum conſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ſtolam pontificalem habuit, ac cuſtos ejus exſtabat, propterea quod eam ſoli licebat induere quando intrabat templum: caterum quando in civitatem privatis indumentis utebatur* &c. Unde locus hoc modo refingi poteſt, καὶ τὸν στολὴν ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, φύλαξ δὲ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ καὶ μόνῳ συγχεχωρῆσθαι δὲ ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ὁπότε εἰσοίη εἰς τὸ ναὸν, ὁπότε δὲ εἰς τὴν πόλιν κατ.

f Καὶ μόνῳ συγχεχωρῆσθαι] Καὶ μόνῳ ἐφεῖσθαι ἐνδιδύσκεσθαι αὐτὴν, ταύτῃ εἶχεν ἀποκ. *Busb.*

g Ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην,] Ita *Busb.* ταύτην in *ceteris.*

h Τὸν ἰδιωτικὸν.] Nam in urbe & extra templum στολὴν ἱερατικὴν gerere nec Pontifici licebat nec ſacerdotibus, uti Talmudici contendunt. REL.

i Ἐπιτηδείῳ] *Caſaub.* addit τόπῳ.

k Ἀντωνίαν καλεῖ ὄνομα,] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

l Ὀνόματι,] Ὀνόματι Ἀντωνίᾳ φ. *Busb.* quo modo forſan *Epiphan.* qui vertit, & *Antoniam ex nomine Antonii, qui ei amicus erat.*

m Ὥσπερ ——— κατεῖχεν,] Τῷ ἀρχιερατικῷ λαμβάνει τόπῳ ᾧ . . . . πιστεύων ἐδὲν νεωτερίζειν δ' αὐτόν. ἔσχεν ᾧ ὄν. *Caſ.* ex *Euſ.* in D. E. l. 8.

n Κατεῖχεν,] Ita *Busb.* & *Euſeb.* κατεῖχεν, πιστεύων ᾧ, ἐδὲν in *Editis Aliiſque.*

nn Τὸν λαὸν.] Τὸν λαὸν ἀφ' τόδε· ἔσχασεν δ' ὅμοια *Busb.* τὸν λαὸν· ἐσχάσεθ δ' ὅμοια *Gall.* τὸν λαὸν δὲ αὐτῷ. ἔσχασεν δ' ὅμοια *Euſeb.* in *Dem Evangel.* l. 8. p. 399.

o Ἔπραττεν] *L. B.* ἀφ' τόδε ἔπραττε ᾧ.

p Λίθου] Λίθου addidi è *Codd. MSS. Epiphanio*, & *Euſebio.*

q Οἰκοδομητέλα ——— γαζοφυλάκων,] Conf. ſupr. lib. 15. c. XI. §. 4. SPANH.

r Τῶν τε ἱερέων] Τῶνδε ἀρχιερέων malit *Petitus.* Paulo aliter *Epiphan.* qui vertit, *ſub ſigillo ſane pontificum & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque ſervabatur, quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta vero feſtivitate iterum in loco proprio reponenda reddebatur, & per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis & per jejunia dabatur atque reddebatur.* Obſervandum itaque *Epiphanium* non legiſſe ἑπτὰ ᾧ ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς, ſed tantum ἡμέρας τῆς ἑορτῆς, neque item agnoſcere τὸ ἁγνισθείσῃ.

s Ἄπονος.] Ἀνάπτοντος *Busb.*

t Ἑπτὰ ᾧ ἡμέρας] Credibile eſt inquit *Petitus* (*in Animadv. ἀνεκδότοις*, tom. IV. pag. 116.) non ſeptimo ante feſtum die, ſed pridie tantum feſti petitam fuiſſe ſtolam: unde reſcribendum cenſeo, ἕκτῃ ᾧ ἡμέρᾳ πρὸ τῆς ἑορτῆς. HUDS. Id confirmat Talmudicorum traditionem in *Joma* I. I. & alibi ſeptem diebus ante feſtum Pontificem præparatum fuiſſe & cultum ſacrum peregiſſe. REL.

* *Purificata uſus fuiſſet pontifex,*] Nam non niſi ea luſtrata, ut quæ penes impuros alienigenas fuiſſet, utebatur ſummus Pontifex.

v Miae τῆς ἑορτῆς ἡμέρας] Is unus dies erit יום שוב dies maxime feſtus præ aliis diebus feſtis, uti dies 15. Niſan, dies octavus feſti tabernaculorum. REL.

x Ἢτις

ἡμέραν, ἀπιτίθετο αὖθις εἰς τ οἶκον, [x] ἵνπερ ἔκειτο πρότερον. καὶ [y] τῶν ἑπταέτερ τελσὶν ἑορτῶις ἑκάστ [z] ἔτους [a] καὶ τῇ νηστείᾳ. Οὐιτέλλιος ὃ ὅπι τῷ ἡμετέρῳ πατρίῳ πιεῖ) τιὼ στολιὼ, ἵνπε κείσιτο μὴ πολυπραγμονεῖν ὅπισκήψας τῷ Φρουάρχῳ, καὶ ὁπότε δέοι χρῆσθ. καὶ ταῦτα πράξας [b] ὅπι εὐεργεσίᾳ ἔθνους, καὶ τ ἀρχιερέα Ἰώσηπον [c] τ Κ Καϊάφαν ὅπικαλέμενον ἀπαλλάξας τ ἱερωσύνης, Ἰωνάθιω καθίσησιν Ἀνάνε ἀρχιερέως υἱόν. ἐπ' Ἀντιοχείας δ' αὖθις ἐπιτίτο τιὼ ὁδόν.

junii die. Vitellius autem facit ut *stola*, prout mos patrius ferebat, servaretur, dato arcis præfecto in mandatis, ut nec inquireret in locum ubi reconderetur, nec ad diem attenderet quo eâ uti oporteret. Cumque ista feciſſet ut à gente gratiam iniret, & Joſepho pontifici, cui etiam Caiaphæ nomen fuit, ſacerdotium abrogaſſet, Jonatham Anani pontificis filium in ejus locum ſubſtituit, ac deinde Antiochiam reverſus eſt. *Jonathas pontifex in locum Caiaphæ ſubſtitutus.*

δ'. Πέμπει ὃ καὶ Τιβέριος ὡς Οὐιτέλλιον γράμματα, κελεύων αὐτῷ πρᾶσσειν φιλίαν πρὸς Ἀρτάβανον τ Πάρθων βασιλέα. ἐφόβει γὰρ αὐτὸν ἐχθρὸς ὢν, καὶ Ἀρμενίαν πρεπασμένος, μὴ ἐπὶ πλέον κακουργῇ· [d] πιστεύειν ὃ τῇ φιλίᾳ [e] μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων, μάλιστα ὃ τ Ἀρταβάνε υἱέως. ταῦτα ὃ γράφων Τιβέριος πρὸς τ Οὐιτέλλιον, [f] μεγάλων δόσεσι χρημάτων πείθει καὶ τ Ἰβήρων καὶ τ [g] Ἀλβανῶν βασιλέα πολεμεῖν Ἀρταβάνῳ [h] μηδὲν ἐνδοιάσας. οἱ ὃ αὐτοὶ μὲν ἀντεῖχον, [i] Σκύθαις ὃ, δόσιν αὐτοῖς διδόντες ἀφ' τ αὑτῶν, καὶ τὰς ὁδοὺς [k] τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες, ἐπάγουσι τῷ Ἀρταβάνῳ. καὶ ἅτε Ἀρμενία ἀφύλακτε αὖθις, καὶ πολυθρυλήτοις πολέμων τ Παρθυαίων γῆς, οὔτε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκτείνοντο ἀνδρῶν, ἀναστατά τε ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα, καὶ ἔ βασιλεως ὁ υἱὸς [l] ἐκ τούτων τῶν μαχῶν [m] ἔπεσε μετὰ πολλῶν στρατᾶ μυριάδων. καὶ αὐτὸ τ πατέρα Ἀρτάβανον [n] Οὐιτέλλιος, πομπῇ χρημάτων εἴς τε συγγενεῖς [o] καὶ φίλους τὰς ἐκείνε γνωμένη, [p] ἐμέλλησε μὲν κλιννύειν ἀφ' τ τὰ δῶρα εἰληφότων. [q] αἰσθανόμενος ὃ τιὼ ὅπιβουλιὼ ὁ Ἀρτάβανος ἄφυκτον ὄντα, ἀφ' τὸ ὑπὸ πολλῶν καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν συντεθεῖσαν [r] μὴ ἀνεῖσθαι ἔ ὅπι περᾶς ἐλθεῖν, καὶ νομίζων καὶ ὅσον αὐτῷ καθαρῶς συνειδέναι, καὶ τόδε [s] ἤδη ἐφαρμένον ὅπι δόλῳ τιὼ εὔνοιαν προσποιεῖσθαι, ἢ πειρᾶς αὐτῷ γνωμένης [t] μεταπέμψασθαι πρὸς τὰς προσφεσηκότας, ἐπὶ τῶν ἄνω [v] σατραπῶν ἐσωζεν αὐτόν. καὶ πολλῷ μᾶ ταῦτα στρατιὰν ἀθροίσας [x] Δαῶν τε καὶ Σακῶν, καὶ πολεμήσας τὰς ἀνθεσηκότας, κατεῖχε τιὼ ἀρχιὼ.

Res à Vitellio gestæ contra Artabanum.

4. Tunc etiam Tiberius ad Vitellium literas mittit, cum mandatis ut amicitiam pangeret cum Artabano Parthorum rege. Eum enim territabat, quod inimicus eſſet & Armeniam occupaſſet, ne majora *imperio* damna inferret; eaque ſolum lege ejus amicitiæ credendum eſſe *monet*, ſi obſides illi traderentur, præcipue vero Artabani filius. Cum autem iſta Tiberius ad Vitellium ſcriberet, ille ingentis pecuniæ largitione Iberorum & Albanorum regibus perſuadet, ut ſine mora Artabano bellum inferrent. At illi quidem huic repugnabant, Scythas vero, data illis facultate per provincias ſuas itineris faciundi, pyliſque Caſpiis pateſactis, immiſerunt in Artabanum. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiſerunt, belloque per terram illorum pervadente, nobiliſſimi quique ejus gentis ceciderunt, regioque tota *ferro flammaque* vaſtata erat, atque alicubi inter pugnandum filius regis cecidit cum multis copiarum millibus. Porro in eo fere erat Vitellius ut patrem quidem illius Artabanum, pecuniam ad cognatos ejus & amicos mittendo, perimeret, ope illorum qui munera acceperant. Ille vero cum intelligeret ſe inſidias effugere non poſſe, quod neceſſe erat ut quæ à multis virisque primariis factæ eſſent ex illorum ſententia ſuccederent: cumque numerum iniret eorum qui ſibi adhærere profiterentur, & cogitaret etiam pleroſque ex illis *largitione* corruptos doloſe ſimulare benevolentiam, aut ſi periculum eorum faceret ad eos qui prius deſciverant tranſituros eſſe, *fuga* incolumis evaſit ad ſuperiores ſatrapias. Ac poſtea ex Dahis & Sacis magno coacto exercitu, & debellatis inimicis, imperium occupabat. *Armeniam amittunt Parthi.* *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium reſtitutus.*

ε'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Τιβέριος ἠξίωσε φιλίαν αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τ Ἀρτάβανον. ἐπεὶ ὃ κἀκεῖνος [y] προκληθεὶς, [z] ἀσμένως ἐδέχετο τ θεῖ [a] αὐτοῦ λόγον, ἐπὶ τ Εὐφράτου

5. Iſtis auditis Tiberius juſſit ut Artabanus ſibi amicitia adjungeretur. Poſtquam autem ille invitatus ſermonem de ſe habitum lubenter accepit, ad- *Amicitiam cum Artabano juſſu Tiberii iniita.*

---

x Ἧπερ ——— νηστείαν.] Ita cum *Cod. Busb.* καὶ πρότερον. τοῦτο ἔπραττ· (*L. B.* ἐπράττετο) πρῶτον ἱερταῖς. in *Editis Aliisque.*

y Τῶν ἑπτάστερ τελσὶν ἑορτῶν] Tria nempe Feſta Judæis præcepta Exod. XXIII, 14 15. SPANH.

z Ἔτους καὶ τῇ νηστείᾳ] Iterum cum *Cod. Busb.* κῦ τιὼ νηστείαν in *Editis* καὶ κατὰ τιὼ νηστείαν *Coccius.* καὶ τιὼ νηστείαν *L. B. Vat.* & *Hen.* à pr. m. ſi quis malit κατὰ τιὼ νηστείαν, non repugnabo. Ex his intelligimus quibus diebus pontifex indutus eſſet ἀρχιερατικῷ στολῇ *pontificum ornatum*: nempe tribus illis Feſtis ſolennibus; *Paſchatis* ſcilicet, *Pentecoſtes*, & *Scenopegiæ*, itemque die *jejunii*, quam diem *Propitiationum* nominant. Videſis *Bonfrerium* in *Leviticum*, p. 648. & *Petitum* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 4. p. 96. HUDS. Nam tempore jejunii anniverſarii, die X. Tiſri, etiam veſtes has erat indutus P. M. REL.

a Καὶ τῇ νηστείᾳ.] De Pontifice M. amicto ſacram ſtolam Jejunii tempore *alibi.* lib. 5. c. 5. §. 7. Lege καὶ κῦ τιὼ νηστείαν; Nempe Feſtum à tribus illis diverſum poſt Tubarum clangorem celebratum, & omnium Feſtum maximum, *Philoni* Σάββατον Σαββάτων de Septenar. p. 1194. C. 1195. B. Ita etiam hic *Ruſinus*, ut poſtea animadverti, & *per tres utique feſtivitates ſingulis quibuſque annis, & per jejunia* Hunc Joſephi locum καὶ κῦ τ. ν. &c. etiam emendare poſtea animadverti *Steph. le Moyne* in Var. S. p. 686. ſed ubi tacet, ita etiam legiſſe *Ruſinum*. SPANH.

b Ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἔθνους,] Vocula ἐπὶ abeſt quibuſdam *MSS.* ut & *Editis.*

c Τὸν κ Καϊάφαν ἐπικαλέμενον] Ita *Busb. Epiphan. Euſeb.* & *Zonar.* Ἰώσηπον Καϊάφαν in *cæteris.*

d Πιστεύειν ὃ τῇ φιλίᾳ] Πιστεύσειν τε *Busb.* forſan rectius.

e Μόνως ὁμήρων αὐτῷ διδομένων,] Ita *Baſ. Busb.* & *Hen.* μόνῳ in *cæteris.* quod bene ferri poteſt.

f Μεγάλων δόσεσι χρημάτων] Ita cum *Cod. Busb.* μεγάλως in *Editis.*

g Ἀλβανῶν βασιλέα] Sic *Busb. Epiphan.* & *Tacitus* in *Annalium* l. 6. c. 33. Ἀλανῶν in *Editis Aliisque.*

h Μηδὲν ἐνδοιάσας] Μὴ ἐνδοιάσῃ *Busb.* μηδὲ ἐνδ. *L. B.*

i Σκύθαις ὃ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris, & ex auctoritate *Taciti*, qui dicit, *Hiberos locorum potentes Caſpia via Sarmatas* [*Scytharum gentem*] *in Armenios raptum effudiſſe.* Ἀλανὸς aut Ἀλβανὸς in Græcis *Joſephi.*

k Τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες,] Sic *Busb.* τ Κασπίας & mox πλειθείσης in *Editis Aliisque.*

l Ἐκ τούτων] *L. B.* ἐν τούτοις.

m Ἔπεσε ——— μυριάδων.] Ἔπεσεν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. dein μᾶ ποιᾷ ſo. Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *atque ita devaſtatur Armenia, omniſque terra Parthorum hoſtibus impletur & cladibus. nam primi eorum paſſim ubique perimuntur, turbis & luctu cuncta complentur. filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo, nam multæ myriades ibi defecere Parthorum.*

n Οὐιτέλλιος] Οὐιτέλλιος ὃ πομπῇ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

o Καὶ φίλους] Voculam τὰς ante ἐκείνε omittit *Gen.*

p Ἐμέλλησε μᾶ κτιννύειν] Ἐμέλησε *Busb. Hen.* & *Vat.*

q Αἰσθανόμενος ὃ] Αἰσθόμενος *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Μὴ ἀνεῖσθαι] Ita *Busb. Hen. Lugd. Bat. Gall.* & *Vat.* δὴ ἀνεῖσθαι in *Editis.*

s Ἤδη] *L. B.* ἤτοι.

t Μεταπέμψασθαι] Ita *Hen.* & *Busb.* μεταθέσθαι *Baſ.* μεταθέσθαι *Gen.* quod ſane interpretamentum vocis μεταπέμψασθαι, ut conſtat ex *Scholiis* in *Thucydidem*, p. 53. n. 26. *Edit. Oxon.*

v Σατραπειῶν] Sic & *Epiphan* σατραπῶν *Vat.* & *Hen.* à pr. m. στρατιῶν *Busb.*

x Δαῶν τε καὶ Σακῶν,] Δακῶν *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m. incertum quid legerit *Epiphan.* HUDS. Conf. infr. lib. 20. c. 3. §. 2. SPANH.

y Προκληθεὶς,] Forſan προσκληθεὶς legendum.

z Ἀσμένως ἐδέχετο] Non, ut putavit *Joſephus*, ſub Tiberio, ſed ſub Cajo factum fuiſſe, ex *Suetonio* & *Dione* apparet. *Uſſe-*

ad Euphratem pervenerunt rex & Vitellius; junctoque fluvio in medio ponte obviam inter se facti sunt, cum suis uterque satellitibus. Et cum de fœdere convenissent, Herodes tetrarcha convivio eos excepit, in medio ubi transiretur magnis sumptibus erecto tentorio. Et non multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus: in quibus vir erat septem cubitorum proceritate *spectandus*, genere Judæus, Eleazarus nomine, qui ex magnitudine Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam revertus est, Artabanus in Babyloniam. Herodes autem, volens ut ipse primus Cæsari nunciaret de impetratis obsidibus, tabellarios mittit cum literis, in quibus singula accurate perscripserat, adeo ut nihil reliqui esset quod significaret legatus. Quo factum est, cum ipse etiam misisset literas, eique rescripsisset Cæsar, se omnia, ut qui ex Herode ea prius inaudivisset, *jam ante* rescivisse, ut Vitellius vehementer perturbatus, ratusque se graviorem, quam re vera erat, passum esse injuriam, iram in animo occultam gereret, usque dum vindictam sumeret, Cajo imperium adepto.

Artabanus Darium filium Tiberio dat obsidem.

Vitellius Herodi tetrarchæ infensus.

Philippus Herodis tetrarchæ frater diem obit.

Philippi elogium.

6. Tunc etiam Philippus, qui Herodis frater erat, vita decessit, anno quidem Tiberii principatus vigesimo, postquam vero ipse præfuisset Trachonitidi & Gaulanitidi atque etiam Batanææ, * anno trigesimo septimo. Vir suapte natura moderatus erga subditos, quietique ingenii; nam omnem vitam in sua ditione agebat. Quoties autem domo progrederetur, cum paucis delectis incedebat, atque in solio sedens unde jus diceret, quod dum iter faceret subsequebatur, si quis obviam factus ejus ope & auxilio egeret, sine mora & dilatione quà occursus erat posito throno, in eo *sublimis* sedens causam cognoscebat; & fontes pœnis afficiebat, aut iniquis criminibus irretitos solvebat. Diem obit supremum in Juliade, atque illatus in monumentum, quod jam ante sibi construxerat, magnifice sepultus est. Ejus autem principatum, nam sine † liberis decessit, cum sibi accepisset Tiberius, eum provinciæ Syriæ attribuit: tributa tamen quæ in Tetrarchia illius colligerentur, jussit in eadem adservari.

παρῆσαν, ὅ, τε Ἀρτάβανος ὁ Οὐιτέλλιος· καὶ ζεύξεως ἐν ποταμῷ γενομένης, καὶ τὸ μεσαίτατον τῆς γεφύρας ἀλλήλοις ἐπῳκοδόμησαν μὴ φυλακῆς ἑκάτερος τοῦ ἑτέρου ἕνεκα αὐτόν. καὶ λόγων αὐτοῖς [c] συμβατικῶν γενομένων, Ἡρῴδης ὁ τετράρχης εἰσίασεν αὐτούς, καὶ μέσον τὸν πόρον σκηνίδα ὑπεσκηψάμενος τῷ πόρῳ πολυτελῆ. καὶ Ἀρτάβανος μετ' ὀλίγον πέμπει Τιβερίῳ [d] ὅμηρον Δάρειον τὸν υἱὸν μετὰ πολλῶν δώρων, ἐν οἷς καὶ ἄνδρα ἐπιφανῆ τὸ μέγεθος, Ἰουδαῖον τὸ γένος [e] Ἐλεάζαρον ὄνομα, [f] ὃς ἀπὸ τοῦ μεγέθους Γίγας ἐπεκαλεῖτο. ἐπὶ τούτοις Οὐιτέλλιος μὲν ἐπ' Ἀντιοχείας ἦλθε, Ἀρτάβανος δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλωνίαν. Ἡρῴδης δέ, βουλόμενος αὐτὸς πρῶτος γνῶναι [g] πύστιν Καίσαρι τῶν ὁμήρων τε λήψεως, ἐκπέμπει [h] γραμματοφόρους, τὰ πάντα ἀκριβῶς γράψας εἰς ἐπιστολήν, καὶ μηδὲν ὑπολιπόμενος ἐπὶ μείζονι τῷ παλαιῷ. [i] πρὸς Οὐιτέλλιον δὲ ὑπεμφήσας ὑπατικῶν, καὶ ἐν Καίσαρος ὑπομνήματος πρὸς αὐτὸν ὡς δῆλα αὐτῷ γενοίτο, πρότερον πύστιν περὶ αὐτῶν Ἡρῴδης προτεθηκότος, παρακληθεὶς ὁ Οὐιτέλλιος μεγάλως, καὶ πεπονθέναι τι μᾶλλον ἢ ἐπιπρεπὲς ὑπολαμβάνων, ἄδηλον τὸν ἐπ' αὐτοῖς ἐκρυπτεν ὀργήν, μέχρι δὲ μετῆλθε, Γαΐου τὴν ἀρχὴν παραληφότος.

ς'. Τότε δὲ καὶ Φίλιππος, Ἡρῴδου μὲν ἀδελφός, τελευτᾷ τὸν βίον, [k] εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ [l] τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς [m] ἐπὶ δὲ τριάκοντα τῆς Τραχωνίτιδος δὲ [n] Γαυλανίτιδος, καὶ δὲ Βαταναίων ἔθνους πρὸς αὐτοῖς. μέτριον δὲ ἐν οἷς ἦρχεν ὡδοποιῶν τὸν τρόπον δὲ ἀπράγμονα· διαίταν μὲν γὰρ τὸ πᾶν ἐν τῇ γῇ τῇ ὑποτελεῖ ἐποιεῖτο. πρόοδοι δ' ἦσαν αὐτῷ σὺν ὀλίγοις τῶν ὑπὸ λέλων, καὶ ἐπὶ θρόνου εἰς ὃν κέλευσε καθιζόμενος ἐν τοῖς ὁδοῖς ἑπόμενος, ὁπότε τις ὑπαντιάσας ἐν χρείᾳ γένοιτο αὐτῷ ὑπὸ βοηθεῖν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' [o] ἐκ τοῦ ὀξέως ἱδρύσεως τοῦ θρόνου ἢ δὲ τύχοι γενομένης, καθιζόμενος ἠκροᾶτο· καὶ τιμωρίας τε ἐπέτιμα τοῖς ἀλοῦσιν, καὶ ἠφίει τοὺς ἀδίκως ἐν [p] ἐγκλήμασι γενομένους. τελευτᾷ δ' ἐν Ἰουλιάδι, καὶ αὐτοῦ κομισθέντος ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὃ ἐπὶ πρότερον ᾠκοδόμησεν αὐτός, ταφαὶ γίνονται πολυτελεῖς. τῶν δ' ἀρχῶν, ἃ μὲν κατέλειπε παῖδας, Τιβέριος ἐφάλλετο, [q] προσθήκην ἐπαρχίας ποιούμενος τῆς Συρῶν. τοὺς μέντοι φόρους ἐκέλευσε συλλεγομένους [r] ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου γενομένῃ καταθεῖναι.

VII. CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

Herodes tetrarcha bellum movet contra Arabum regem, & profligatur: deque morte Joannis Baptistæ. Quo modo Vitellius Hierosolyma ascendit: nonnullaque de Agrippa, & Herodis magni posteris.

Πόλεμος Ἡρῴδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν [s] τὸν Ἀράβων βασιλέα, καὶ ἧττα· αἰτία τε τοῦ θανάτου τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. ὡς Οὐιτέλλιος εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῆλθε· καί τινα περὶ Ἀγρίππα, καὶ τῶν Ἡρῴδου τοῦ μεγάλου ἐκγόνων.

Dissidium inter Aretam & Herodem.

SUB id autem tempus inter se dissidebant Aretas rex Petrææ & Herodes, hujusmodi de cau-

ΕΝ τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ [s] Πετραίων βασιλεὺς καὶ [t] Ἡρῴδης, λέγω τοιαύτην αἰτίαν. Ἡρῴδης ὁ τε-

---

rius ad *A. M.* 4040. Confer *Basnagium* in *Annalibus Eccles.* p. 489.

a Αὐτῷ λόγοι,] Ita *Busb.* αὐτῶν in *cæteris.*

b Αὐτόν.] Αὐτῷ *Busb.*

c Συμβατικῶν γενομένων] Ita *Busb* & *Lugd. Bat.* συμβιβατικῶν in *reliquis.*

d Ὅμηρον ——— δώρων,] *Sueton. Vitell.* c. 2. Artabanum Parthorum Regem summis artibus, non modò ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. SPANH.

e Ἐλεάζαρον ὄνομα,] Λαζαρον juxta *Epiphanii* libros.

f Ὃς ἀπὸ τοῦ μεγέθους] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἀπὸ μέντοι τοῦ μέγεθος γίγας ἐπεκαλεῖτο in *cæteris.*

g Πύστιν Καίσαρι] Sic *Busb.* (atque Coccejus) atque ita lego mox hac ead §. πίστιν utroque loco in *Editis Aliisque.*

h Γραμματοφόρους,] Γραμματοφόρου *Busb.*

i Πρὸς Οὐιτέλλιον] Πρὸς Οὐιτέλλιον *Hen. à pr. m.*

k Εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ] Ita in *Græcis omnibus* & *Zonara.* εἰκοστῷ καὶ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ ex *Epiphanis* libris emendant *Scaliger* & *Petavius.* Ἐξ ἔτῳ ἐνιαυτῷ legendum esse contendit *Chr. Noldius* in *Historia Idumea*, p. 277. & 278. Videsis *Langium* de *Annis Christi*, p. 349. & *Basnagium* in *Annalibus Politico Eccl.* p 445. & *Casaub.* c. Baron. p. 155. HUDS. *Rufin.* vigesimo secundo, quod tuetur *Scaliger de Emend. Temp.* p. 462. nempe εἰκοστῷ δεύτερῳ· cum vulgat. Casaub. Exercit. adv. Baron. p 155. SPANH.

l Τῆς Τιβερίου] Καὶ τοῦ *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

m Ἐπτὰ καὶ τριακοντα] Pro ἐπὶ δὲ τριακοντα in *MSS. Rufin. Anglican.* triginta duo. Pro vulgata lectione *Casaub.* ibid SPANH.

n Γαυλανίτιδος,] Alibi Γαυλωνίτιδος, & forsan rectius. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. p. 385. Est qui malit Αὐρανίτιδος.

* *Anno trigesimo septimo.*] Juxta Cod. Regium vet. versionis, *trigesimo secundo.* sed à vulgata scriptura stat ratio temporum.

o Ἐκ δὲ ὀξέως] Conf. supr. lib. 17. c. 15. § 2. SPANH.

p Ἐγκλήμασι] Lege ἐγκλήματι. COCC.

† *Liberis decessit,*] *Filiis* non *liberis* vertendum censet *Cellarius* (in *Dissert. de Joanne B.* p. 385.) quia hereditatis causa dixit, sive cur Tiberius ejus provinciam Syriæ adjecerit. Sed quid ita, si Herodias alterius Herodis Philippi fuerit uxor.

q Προσθήκην ἐπαρχίας ποιούμενος] Conf. supr. c. 1. §. 1. SPANH.

r Ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου] Ἐν τῇ τετραρχίᾳ τῇ ἐκείνου *Vat.* & *Busb.*

s Πετραίων βασιλεὺς] Πετραίων βασιλεὺς *Euseb.* Ἀράβων βασιλεὺς *Niceph.*

t Ἡρῴδης,] Conf. *alios*, lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

τε-

* Ἡρώ-

πετράρχης γαμῆ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα, καὶ συνὼν χρόνον ἤδη πολύ. στελλόμενον δ' αὐτὸν Ῥώμης, κατέγνω ἐν [x] Ἡρῴδου ἀδελφῷ ὄντι οὐκ ὀμομητρίῳ· ἐκ γὰρ [y] τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρῳδης ἐγεγόνει. [z] ἐρασθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τότε γυναικὸς, θυγατρὸς δὲ [a] Ἀριστοβούλου, καὶ ἀδελφὸς αὐτῶν, [a] Ἀγρίππου δὲ [b] ἀδελφὴ μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἄπερθεν περὶ γάμων. καὶ δεξαμένης, συνθῆκαι γίνονται [c] μετοικίσασθαι πρὸς αὐτὸν ὁπόταν ἀπὸ Ῥώμης ἀπαλλάττοιτο. καὶ δὴ ἐν ταῖς συνθήκαις, ὥστε καὶ τὴν Ἀρέτα τὴν θυγατέρα ἐκβαλεῖν. καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔπλει, ταῦτα συνθέμενος. ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρει ἀφικόμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφ' ἅπερ ἔστελλετο, ἡ γυνὴ, [d] πίστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὴν Ἡρωδιάδα συνθηκῶν γιγνομένης; πρὶν [e] ἔκπυστον αὐτῷ γενέσθαι τὰ πάντα ἐκμαθεῖν, κελεύει πέμπειν αὐτὴν ἐπὶ Μαχαιροῦντος· μεθόριον δέ ἐστι τῆς τε Ἀρέτα καὶ Ἡρῴδου ἀρχῆς· γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς. καὶ Ἡρῴδης [f] ἐξέπεμπε, μηδὲν ὑφιδομένην [g] τὴν ἄνθρωπον προσδοκῶν. ἡ δὲ, προαπεστάλκει γὰρ ἐκ πλείονος εἰς τ' Μαχαιροῦντα, [h] τότε παρὰ αὐτῆς ὑποπτεύσασα, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ [i] Ἀρέτα, παρεῖναι, καὶ [k] ἀφορμᾶται εἰς τὴν Ἀραβίαν κομιδῇ τῶν στρατηγῶν ἐκ Δαμασκοῦ, παρὼν τι ὡς τ' πατέρα ἡ τάχος, καὶ αὐτῷ τὴν Ἡρῴδου Δάνοιαν ἔφερεν. [l] ὁ δὲ ἀρχὴν ἔχθρας τοιαύτην ποιησάμενος, ὡς τε ὅρων ἐν τῇ γῇ τῇ [m] Γαμαλίτιδι, καὶ δυνάμεως ἑκατέρῳ συλλεγείσης, εἰς πόλεμον [n] καθίστανται, στρατηγοὺς ἀπεστάλκοτες ἀνθ' ἑαυτῶν. καὶ μάχης γενομένης, διεφθάρη πᾶς ὁ Ἡρῴδου στρατὸς, προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ' ἀνδρῶν Φυλάδων, οἳ ὄντες ἐκ τ' Φιλίππου τετραρχίας Ἡρῴδῃ συνεστράτευον. ταῦτα Ἡρῴδης γράφει πρὸς Τιβέριον. ὁ δὲ, ὀργῇ φέρων τὴν Ἀρέτα ἐπιχείρησιν, γράφει πρὸς Οὐιτέλλιον, πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἢ τοι ζῶντα ἐλόντα [o] ἀναγαγεῖν δεδεμένον, ἢ κτανόμενον πέμπειν τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτόν. καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πράσσειν ἐπέστελλε τῷ κ' Συρίαν στρατηγῷ.

sa. Herodes tetrarcha uxorem duxerat Aretæ filiam, & cum ea jam longiuſcule vixerat. Cum autem Romam proficiſceretur, divertit ad fratrem, non tamen ex eadem matre, Herodem. nam Herodes ex Simonis pontificis filia natus erat. Ac Herodiadis hujus uxoris amore captus, quæ filia erat Ariſtobuli, utriuſque illorum fratris, Agrippæque magni ſoror, auſus eſt cum ea de nuptiis ſermones ſerere. Cui cum non diſplicerent, convenit inter eos, illam in ejus domum conceſſuram ſtatim atque ipſe Roma rediiſſet: inſuper pactum erat ut Aretæ filiam ejiceret. Atque ille quidem Romam advehitur, poſtquam iſta pepigiſſet. Ubi autem reverteretur, rebus Romæ perfectis, quarum gratia profectus eſt, uxor ejus, fama eorum quæ Herodiadi pactus fuerat ad ipſam perlata, antequam eam ille cuncta reſciviſſe intelligeret, mitti petiit Machæruntem, *caſtellum* in confinio ditionis Herodis & Aretæ ſitum, de ſuo conſilio nihil *ei* indicans. Atque Herodes mittendam curavit, ne quidem ſuſpicans mulieri quidquam innotuiſſe. Illa vero, (nam aliquandiu ante miſerat ad Machæruntem, tunc in patris ſui ditione & poteſtate) omnibus ad iter ineundum ab Aretæ præfecto paratis, eò pervenit, atque inde in Arabiam properat ab uno præfecto ad alium advecta, & quam celerrime ad patrem venit, ipſique Herodis voluntatem aperuit. Inde autem ab eo inimicitiarum facto initio, accedente de finibus agri Gamalitici contentione, poſtquam utrique erant copiæ conſcriptæ bellum inter eos conflatum eſt, qui vicem ſuam legatos ſuos miſerunt. Commiſſoque prælio, Herodes victus eſt & omnis ejus exercitus cæſus, quippe proditus à quibuſdam profugis, qui cum eſſent ex Philippi tetrarchia merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes Tiberio per literas ſignificat. Ille vero, indigne ferens id quod aggreſſus eſt Aretas, ſcribit Vitellio, ut ei bellum inferat, & aut vivum captum in vinculis adducat, aut occiſi caput ad ipſum mittat. Atque Syriæ quidem prætori, ut iſta ageret, in mandatis dedit Tiberius.

Herodes tetrarcha Herodiadem Herodis Philippi, fratris ejus, uxorem ducit.

Aretas Herodis exercitum cædit.

Tiberius Vitellio ſcribit ut Aretæ bellum inferat.

β'. Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τ' Ἡρῴδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ τοῦτον Ἰωάννου [p] τὸν ἐπικαλουμένου Βαπτιστήν. [q] κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρῴδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, [r] καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελεύοντα, ἀρετὴν ἐπασκοῦσι, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τ' Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένοις, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, ἐπειδὴ καὶ τὴν ψυχὴν δικαιοσύνῃ προεκκεκαθάρκει. συστρεφομένων δὲ ἄλλων καὶ γὰρ ἥδιστα ἐπὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἐπαίρεσθαι, ἐφοβήθη ὁ Ἡρῴδης τὴν ἐπὶ τοσόνδε ἀνδρὸς πειθὼ μὴ ἐπὶ στάσιν τινὰ τρέψειεν· ἅπαντες γὰρ ἐοίκεσαν τῇ ἐκείνου συμβουλίᾳ πάντα ποιήσειν. κρεῖττον οὖν ἡγεῖται προλαβὼν τῷ ἐπιχειρήματι αὐτὸν ἀνελεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης ἐμπεσὼν εἰς πράγματα μετανοεῖν. καὶ τοιαύτῃ μὲν ὑπονοίᾳ τινὶ πρὸς τὸ σωφρονοῦν ἀνῃρέθη ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Μαχαιροῦντι φρουρίῳ. ἐπὶ δὲ τῷ Ἡρῴδου στρατεύματι τὸν θεὸν ἔδοξεν ὀργὴν ἐπιφέρειν, καὶ τοσαύτην κόλασιν οὐ δικαίως.

2. Erant autem quidam è Judæis qui exiſtimarent, Dei ira periiſſe exercitum Herodis, qui juſtas ob interfectum Joannem, cognomento Baptiſtam, pœnas dabat. Hunc enim Herodes necari juſſit, cum eſſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe, erga Deum autem pie agentes ad lavacrum accederent. Deo enim ita acceptum iri lavacrum *ajebat*, cum eo non ad expiationem criminum uteren-

Joannes Baptiſta ab Herode necatus.

[x] Ἡρῴδου ἀδελφοῦ] Cui etiam nomen Philippus. Immo veriſſimum (ut inquit *Grotius* ad *Matt.* c. 14. v. 3.) credo inter Herodis Magni filios, qui novem fuere, duos appellatos fuiſſe *Philippos*: ſed horum alterum, qui natus erat ex Simonis pontificis filia, dictum fuiſſe *Philippum Herodem*, quomodo & iſte de quo hæc narratur hiſtoria *Antipater* aut *Antipas Herodes* dicebatur; atque iſto additamento *Philippum* hunc *minorem* diſtinctum ab altero *majore*, qui Trachonitidis fuit tetrarcha. Neque duos in tot liberûm numero dictos fuiſſe Philippos magis mirum videri debet, quam duos itidem eodem in numero dictos *Antipatros*: nam *Antipatri* & *Antipæ* idem eſt nomen. Videſis *Chr. Arnoldum* in *Hiſtoria Idumeæ*; p. 201, 202, 203, 204. & p. 214, 215. *Montacutium* in *Originibus Eccl.* tom. 1. part. 2. p. 56, 57, 58. *Baſnagium* in *Annalibus Politico-Eccl.* tom. 1. p. 446. & *Noriſium* in *Paraneſi ad J. Harduinum*, p. 65.

[y] Τῆς —— ἐγεγόνει,] Conf. *Ἰλωσ.* lib. 1. c. 30. §. 7. & infr. lib. 19. c. 6. §. 2. SPANH.

[z] Ἐρασθεὶς —— καὶ] Clarius aliquanto *Zonaras*, ἐρασθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τ' δὲ ἀδελφοῦ γυναικὸς, θυγατρὸς Ἀριστοβούλου δὲ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἀδελφῆς δὲ δὲ μεγάλου Ἀγρίππα. HUDS. Conf. *Ἰλωσ.* lib. 1. c. 28. §. 2. SPANH.

[a] Ἀγρίππου δὲ ἀδελφὴ δὲ μεγάλου,] Eadem Herodias Agrippæ Magni ſoror. *Zonaras* p. 250. C. De Epitheto Agrippæ Magni vid. Harduin. de Num. Herod. ubi & Joſephum redarguit, quod Ἀγρίππου pro Ἀγρίππα, ut eſt in Nummis, dixerit. SPANH.

[b] Ἀδελφὴ] Ita *Hen.* & *Gall.* ἀδελφοῦ *Busb.* ἀδελφῆς in *Editis*.

[c] Μετοικίσασθαι] *L. B.* μεθοικίσασθαι. *Coccejus* μεθοικίσασθαι, vel μεθοικισθῆναι.

[d] Πίστεως] Vide ſupra c. 5. §. 5. πίστεως etiam hic habet *L. B.*

[e] Ἔκπυστον αὐτῷ γενέσθαι] Male in *libris* nonnullis ἔκπτωτον.

[f] Ἐξέπεμπε,] *L. B* ἐξέπεμψε.

[g] Τὴν ἄνθρωπον] *Gen.* τὴν non agnoſcit.

[h] Τότε παρὰ] Τῶτε παρὰ *Busb.* & *Hen.*

[i] Ἀρέτα, παρεῖναι,] *L. B.* ἅμα τὶ παρεῖναι.

[k] Ἀφορμᾶται] Ita cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* ἀφορμᾶτο in *Editis Aliiſque* pro ἀφωρμᾶτο ut puto.

[l] Ὁ δὲ ἀρχὴν] Niſi dicamus Nominativum pro Genitivo abſoluto more Attico poni, rectius forſan, οἱ δὲ ἀρ. i. ταύτην ποιησάμενοι.

[m] Γαμαλίτιδι,] Γαμαλιτῇ *Gall.* Γαμαλιτῇ juxta *Epiphanii* libros.

[n] Καθίστανται,] Iterum cum *Cod. Busb.* καθίσταται in *ceteris*.

[o] Ἀναγαγεῖν] Ἀγαγεῖν *Busb.*

[p] Τὸν ἐπικαλούμενον Βαπτιστήν.] Τὸν καλούμενον *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.*

[q] Κτείνει —— σωτῆναι.] De hoc Joſephi teſtimonio de Joannis Baptiſmo Origen. adv. Celſum l. 1. p. 35. Ἐν γὰρ τῷ ὀκταικαιδεκάτῳ τ' Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας ὁ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ἰωάννῃ ὡς Βαπτιστῇ γενομένῳ καὶ παθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ· *Hieronymus de Script. Eccleſ. in Jacobo & Joſepho*, & poſt eum Freculphus Tom. 11. Chr. lib. 11. c. v. & *Suidas*, tradunt Joſephum confiteri decimo octavo Antiquitatum libro *Joannem Baptiſtam verè Prophetam fuiſſe*, quod hic iis verbis non legitur. Item Euſeb. H. E. lib. 1. c. xi. Niceph. lib. 1. c. xix. xx. SPANH.

[r] Καὶ τοὺς Ἰουδαίους] Ita cum *Cod. Busb.* & *Zonara*. nec aliter in *Euſebii Edits. nuperis*. niſi quod ἐπασκῆσαι pro ἐπασκοῦσι habeant. κ' τ. l. ε. ἀ. ἐπασκοῦσι. & dein χρωμένοις in cæteris *Joſephi* & *Euſebii* libris, ut & apud *Nicephorum*.

rentur, ſed ad corporis munditiem, utpote mentibus jam ante per juſtitiam purificatis. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirum in modum elati erant) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas ſubditos ad defectionem impelleret (videbantur enim omnia de conſilio ejus facturi eſſe) ſatius eſſe duxit, priuſquam novi aliquid ex illo oriretur, illum è medio tollere, quam ut mutatione rerum facta, ipſe in diſcrimen adductus pœnitentiam ageret. Atque ille quidem ob hanc Herodis ſuſpicionem in vincula conjectus, miſſuſque ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra meminimus, ibidem cæſus eſt: Judæi vero perſuaſum habebant in ultionem necis ejus deletum eſſe exercitum, Deo propterea Herodi infenſo.

Vitellius in Aretam movet.

3. Vitellius autem cum ſe accinxiſſet quaſi ad bellum Aretæ inferendum, aſſumptis duabus legionibus, & quotquot circa illas erant levis armaturæ milites equiteſque à ſociis regibus miſſos ſecum ducens, Petram verſus properabat, & Ptolemaïdem pervenit. Cumque vellet per Judæam cum exercitu tranſire, ei obviam facti viri primarii deprecabantur iter per *ipſorum* regionem: neque enim ſui moris eſſe pati ſimulachra per eam ferri. multa autem eſſe *ſimulachra* in ſignis. Atque ille exoratus & mutavit quam ſibi iſtiuſmodi de rebus propoſuit ſententiam, cumque per magnam planitiem copias ire juſſiſſet, & ipſe cum Herode tetrarcha atque amicis aſcendit Hieroſolyma, Deo, in feſto Judæis patrio quod inſtabat, ſacrificaturus. Quo tempore cum adfuiſſet, & honorifice à Judæorum populo exciperetur, illic quidem triduum manſit, atque interim Jonatham pontificatu abdicavit, & fratrem ejus Theophilum in eo collocavit: illic vero quarto poſtquam venerat die, cum literas, quæ Tiberii obitum ſignificarent, accepiſſet, populum juramento adegit ut Cajo faverent. Quin & milites ex itinere revocatos in ſua quemque hiberna dimiſit; quod non amplius ei eadem ac antea belli gerendi poteſtas eſſet, rerum ſumma ad Cajum delata. Fertur etiam Aretam, augurio acto quamprimum expeditionis Vitellii nuncium acceperit, dixiſſe; fieri non poſſe, ut iſte exercitus Petram adiret, brevi enim moriturum eſſe ducem, vel qui belligerare juſſiſſet, vel qui illius conſilio morem gerere properaret, vel eum contra quem paratus eſſet exercitus. Et quidem Vitellius Antiochiam ſe recepit. Agrippa autem Ariſtobuli filius, anno antequam Tiberius moreretur, Romam proficiſcitur, de re quadam cum imperatore tranſacturus, ſimulac poteſtas primum ei data eſſet. Volo itaque fuſius aliquanto & uberius agere de Herode, deque illius fatu ortis diſſeminatiſque: & quia magni refert ad hiſtoriam illos percenſere, argumentoque eſt *certiſſimo* numen eſſe *aliquod*, quod nihil profit numeroſa ſoboles,

Vitellius honorifice ab Hieroſolymitanis excipitur.

Theophilus pontifex.

χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, [s] ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συρρεφομένων, καὶ γὰρ [t] ἥρθησαν ἐπὶ πλεῖον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ηρῴδης τὸ ἐπὶ τοσοῦδε πιθανὸν αὐτὸ τοῖς ἀνθρώποις μὴ [v] ἐπὶ ἀποστάσει τινὶ [x] φέροι, πάντα γὰρ [y] ἐῴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, [z] πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρίν τι νεώτερον [a] ἐξ αὐτοῦ γένεσθαι, [b] προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γινομένης [c] εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μεταγνοεῖν. καὶ ὁ μὲν, ὑποψίᾳ [d] τῇ Ηρῴδου, δεσμοῖς εἰς [e] Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται· [e] τοῖς δὲ Ιουδαίοις δόξαν εἶναι τιμωρίαν τῇ ἐκείνου [f] ὀλεθρον ἐπὶ τῷ στρατεύματι γενέσθαι, [g] θεοῦ κακῶς Ηρῴδῃ θέλοντος.

γ'. Οὐιτέλλιος δὲ παρασκευαζόμενος ὡς εἰς πόλεμον [h] τὸν πρὸς Αρέταν δυσὶ τάγμασιν ὁπλιτῶν, ὅσοι τε περὶ αὐτὰ ψιλοὶ καὶ ἱππεῖς συμμαχοῦντες ἐκ τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις βασιλειῶν ἄγόμενος ἐπὶ τὴν Πετραν ἐπείγετο, καὶ ἔφθασε Πτολεμαΐδα. ὡρμημένῳ δ' αὐτῷ διὰ τῶν Ιουδαίων ἄγειν τὸν στρατὸν, ὑποδεξάμενοι ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρητοῦντο διὰ τῶν χώρας ὁδόν. ἀθέμιτον γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον, [i] περιορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτῶν φερομένας. πολλὰς δ' εἶναι σημαίας [g] ἐπικειμένας. καὶ πεισθεὶς μεταβαλέσθαι τι τῆς γνώμης τὸ ἐπὶ τοιούτοις προβουλεῦσαι, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου κελεύσας χωρεῖν τὸ στρατόπεδον, αὐτός τε μετὰ Ηρῴδου καὶ τῶν φίλων εἰς Ιεροσόλυμα ἀνῆκε, [h] θύσων τῷ Θεῷ, ἑορτῆς πατρίου τοῖς Ιουδαίοις ἐνεστηκυίας. εἰς ὃν ἀπαντήσας καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τῶν Ιουδαίων πολίταις [i] εὐπρεπῶς, τρεῖς μὲν ἡμέρας ταύτῃ διέτριβεν ποιούμενος, ἐν αἷς Ιωνάθην τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Θεοφίλῳ· τῇ τετάρτῃ δὲ [k] καὶ γραμμάτων αὐτῷ διαφερόντων ἀπὸ Ἰταλίας τὴν Τιβερίου τελευτὴν, ὥρκισεν τὸν πλῆθος ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ Γαΐου. ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστον [l] χειμαδίοντας, πόλεμον ἐκφέρειν οὐκέτ' ὁμοίως δυνάμενος, διὰ τὸ εἰς Γάιον μεταπεπτωκέναι τὰ πράγματα. ἐλέγετο δὲ καὶ τὸν Αρέταν οἰωνοσκοπησάμενον πρὸς τὴν ἀγγελίαν [m] τῆς Οὐιτελλίου στρατείας φάναι, μηχανὴν οὐκ εἶναι τῷ στρατῷ τῆς ἐπὶ Πετρας εἰσόδου· πεύσεσθαι γὰρ τὸν ἡγεμόνα, ἢ τὸν πολεμεῖν κελεύσαντα, [n] ἢ τὸν γνώμῃ τῇ ἐκείνου ὡρμημένον μανήσεσθαι, ἢ ἐφ' οὗ γένοιτο ἡ θρασυδὴ τοῦ στρατεύματος. καὶ Οὐιτέλλιος μὲν, ἐπ' Αντιοχείας ἀνεχώρησεν. Αγρίππας δὲ ὁ Αριστοβούλου υἱὸς, ἐνιαυτῷ πρότερον ἢ πλουτῆσαι Τιβέριον, ἐπὶ Ρώμης ἄνεισι [o] πράξων τι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, δυνάμεώς τινος αὐτῷ προσηκούσης. βέλομαι δὲ εἰπεῖν ἐπὶ μακρότερον περί τε Ηρῴδου καὶ γένους αὐτοῦ ὡς ἐγένετο, ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἀνήκειν τῇ ἱστορίᾳ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, [p] ἅμα δὲ καὶ πρόσεσιν ἔχειν τοῦ θείου, ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ [q] πλῆθος, οὐδ' ἄλλη τις ἀλκὴ τῶν

s Ατε δὴ καὶ] Οὕτω γὰρ δὴ καὶ *Gall. Euſeb.* & *Niceph.* Verum *T. Faber* malit ἅτε δὴ τὰ τ. ψ. Vide *Epiſt.* 44. p. 133.

t Ηρθησαν ἐπὶ πλεῖον] Ηὐφησαν ἐπὶ πλεῖον *mirifice delectabantur*, in *Euſebii* libris.

v Επὶ ἀποστάσει] Επὶ σάσει *Busb. Vat.* & *Hen.* à pr. m.

x Φέροι,] Ita *Busb. Gall. Lugd. Bat. Niceph.* & *Zonar.* Φέρειν in *Editis Aliiſque.* HUDS. Φέρει *Gen.* Φοιτῷ Euſeb. SPANH.

y Εῴκεσαν συμβουλῇ] Εοίκασι *Busb. Vat* & *Hen.* à pr. m.

z Πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται,] Hæc impari uſu apud Euſeb. SPANH.

a Ἐξ αὐτοῦ] Απ' αὐτῶ *Euſeb.* & *Niceph* HUDS. Απ' αὐτῷ *Euſ.*

b Προλαβὼν ἀναιρεῖν] Ita cum *Euſebii* & *Nicephori* libris. προλαβὼν ἀπελεῖν, & μεταβολῆς γινομένης, μὴ εἰς τὰ πρ. in *Zonaræ* & *Joſephi* libris, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Nota Joſephum ignoraſſe veram cauſam mortis Johannis Baptiſtæ in Euangelio traditam. At forſitan, ut variæ ſunt opiniones hominum, Joſephus & alii quidam ſibi perſuaſerunt, Herodem ideo in carcerem conjeciſſe Johannem, ne ſeditionem excitaret; aut dici poteſt, eum dicendo regem impium eſſe, ſeditionem potuiſſe concitare. REL.

c Εἰς τὰ] Μ. εἰς τὰ *Gen.* μὲ deeſt *Euſeb.* SPANH. Delet illud μὲ quoque *Coccejus.* In *L. B.* eſt γινομένης μὴ εἰς πρ. HAV.

d Τῇ Ηρῴδου,] Τῇ δ' Ηρωδ. *Euſeb.* SPANH.

e Τοῖς δὲ Ιουδαίοις] Τοῖς δὲ Ιουδαίοις δόξα ἐπὶ τ. τ. ἱ. τ. ὀλέθρου δὲ στρατῷ γένεσθαι, & θεοῦ κακῶσαι Ηρῴδην θέλοντος *Busb.* atque ita *Zonaras*, niſi quod habeat δόξαν pro δόξα.

f Περιορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτῶν φερομένας.] Conf. *Ἰωσ.* lib. 1. c. 33. § 2. SPANH.

g Επικειμένας.] Abeſt à *L. B. Coccejus* legit π. δ. τ. σημαίας ἐπικειμένας.

h Θύσων τῷ Θεῷ] Nam holocauſta etiam Gentes offerebant in templo Hieroſolymis. REL. Sueton. in Aug. c. 93. *Sed & Cajum nepotem, quod Judæam prætervehens apud Hieroſolymam non ſupplicaſſet, collaudavit.* HAV.

i Εὐπρεπῶς,] *L. B.* ἐκπρεπῶς.

k Καὶ γραμμάτων] Illud καὶ abeſt à *L. B.*

l Χειμαδίοντας,] Conf. ſupr. c. 4. §. 1. SPANH.

m Τῆς Οὐιτελλίου στρατείας] Ita *Busb.* (*Coccejus* τ. Ο. ἐπιστρατείαν) τὸν Οὐιτελλίου στρατιωτῶν in *reliquis.*

n Ἢ τὸν γνώμῃ] Ἢ τὸν κελεύσοντα, ἢ *Busb.* brevius aliquanto.

o Πράξων τι] Πράξοντά *Hen.* à pr. m. & *Vat.*

p Ἅμα δὲ καὶ προσήκειν] Ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ π. *Busb.* plenius aliquanto quam ſolet, forſan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

q Πλῆθος,] *L. B.* πλῆθος.

r Επι-

τῶν ἐν ἀνθρώποις [r] ὑπιτιθυμένων, δίχα τῶν πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβειῶν· εἴγε ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδῳ, σπάνιοι πάλαι ὀλίγων, πολλοὶ δ' ἦσαν, διαφθαρεῖσαι τὰς Ηρώδου ἀπογόνους. φέροι δ' ἂν τι καὶ σωφρονισμῷ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, τὸ τὴν δυσχέραν αὐτῶν μαθεῖν· ἅμα δὲ καὶ τ' Αγρίππαν διηγήσασθαι θαύματος ἀξιώτατον γεγονότα, ὃς ἐκ πάνυ ἰδιώτου, καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν τῶν εἰδότων αὐτὸν, ἐπὶ τοσοῦτο ηὐξήθη δυνάμεως. [s] εἴρηκα μὲν οὖν καὶ πρότερον περὶ αὐτῶν, λεχθήσεται δέ μοι καὶ νῦν ἀκριβέστερον.

δ'. [t] Ηρώδῃ τῷ μεγάλῳ θυγατέρες, ἐκ Μαριάμμης τ' Υρκανοῦ θυγατρὸς, γίνονται δύο. [x] Σαλαμψιὼ μὲν ἡ ἑτέρα, ἣ γαμεῖται Φασαήλῳ τῷ αὐτῆς ἀνεψιῷ, Φασαήλου παιδὶ ὄντι τ' [y] Φασαήλου ἀδελφῷ Ηρώδου, δεδωκότος αὐτὴν τ' πατρός· Κύπρος δ' Αντιπάτρῳ καὶ [z] αὐτὴ ἀνεψιῷ, παιδὶ τ' ἀδελφῆς Ηρώδου Σαλώμης. καὶ Φασαήλῳ μὲν ἐκ Σαλαμψιοῦς γίνονται πέντε παῖδες, Αντίπατρος, Ηρώδης, Αλέξανδρος, θυγατέρες δ' Αλεξάνδρα καὶ [a] Κύπρος, ἣν Αγρίππας γαμεῖ ὁ Αριστοβούλου. Αλεξάνδραν δ' γαμεῖ μὲν Τίμιος Κύπριος, ἀνὴρ τ' ἀξιολόγων, παρ' ᾧ δὴ καὶ ἄτεκνος τελευτᾷ· Κύπρῳ δ' ἐξ Αγρίππου μὲν ἄρσενες γίνονται δύο, θυγατέρες δὲ τρεῖς, [b] Βερνίκη, Μαριάμμη, Δρουσίλλα. Αγρίππας δὲ τ' Δρούσου τοῖς ἄρσεσιν ὀνόμασε, ὧν ὁ Δρούσος πρὶν ἡβῆσαι τελευτᾷ. [c] ὁ δὲ πατὴρ τούτων [d] Αγρίππας ἐτρέφετο [c] μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδου τε καὶ Αριστοβούλου. ἐκ Βερνίκης [f] καὶ οἵδε παῖδες τ' ἡμέτερου Ηρώδου τε μεγάλου· [g] ἡ δὲ Βερνίκη [h] Κοστοβάρου καὶ Σαλώμης τῆς τ' Ηρώδου ἀδελφῆς. τούτους Αριστόβουλος νηπίους [i] θνήσκει λιπὼν ὑπὸ τ' πατρὸς σὺν Αλεξάνδρῳ τῷ ἀδελφῷ, [k] καθάπερ εἰρήκαμεν. ἡβήσαντες δ' ἄγονται, Ηρώδης μὲν θυγατέρα Ολυμπιάδος τ' Ηρώδου [m] τ' βασιλέως θυγατρὸς, καὶ Ιωσήπου [n] τ' Ιωσήπου παιδὸς, [o] ἀδελφὸς δ' ὢν τ' βασιλέως [p] Ηρώδου. ἴσχει δ' ἐξ αὐτῆς υἱὸν Αριστόβουλον. ὁ δὲ τρίτος τῶν Αγρίππου ἀδελφὸς Αριστόβουλος γαμεῖ Ιωτάπην [q] Σαμψιγειράμου θυγατέρα τ' [r] Εμεσῶν βασιλέως. θυγάτηρ δ' αὐτοῖς γίνεται κωφὴ, ὄνομα δὲ τῇδε Ιωτάπη. καὶ παῖδε μὲν τ' ἀρσένων πέντε. [s] Ηρωδιὰς δὲ αὐτῶν ἡ ἀδελφὴ [t] γήμασα Ηρώδῃ Ηρώδου τοῦ μεγάλου παιδὶ, ὃς γεγονὼς ἐκ Μαριάμμης τ' τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως, καὶ αὐτοῖς Σαλώμην γίνεται, μεθ' ἧς τὰς γονὰς [v] Ηρωδιὰς, ὑπὸ συγχύσει φρονήσασα τ' παρόντων, Ηρώδῃ γαμεῖται τῷ ἀνδρὸς τῷ ὁμοπατρίῳ ἀδελφῷ, [x] διαζῆσαι ζωῆς. τοῦ δὲ Γαλιλαίων τε-

neque ulla potentia quæ in hominibus dominatur, absque pietate erga Deum: si quidem intra centum annos contigerit, ut Herodis posteri, qui sane permulti erant, fere omnes interierint. Accedit quod humano generi documento sit, illorum perspectam habere infelicitatem: præsertim ubi de Agrippa narrationem fecero, viro admiratione dignissimo, qui ex vita privata, & præter omnium quibus notus erat exspectationem, ad tantæ potestatis fastigium provectus erat. Illorum quidem jam antea mentionem feci, nunc vero de illis agam accurate.

4. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. Altera quidem Salampsio, quæ nupsit Phasaëlo consobrino suo Phasaëli filio fratris Herodis, dante illam patre: Cypros vero *altera* Antipatro & ipsa nupsit consobrino, Herodis nepoti ex sorore Salome. Et Phasaëlus ex Salampsione genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit quidem Timius Cyprius, vir nobilis, cujus in matrimonio sine liberis defuncta est: Cypros vero Agrippæ duos filios peperit, & tres filias, Berenicen, Mariamnen, Drusillam. filii autem Agrippa & Drusus dicti sunt. Ex his Drusus ante quam pubesceret diem obit. Horum autem pater Agrippa cum aliis etiam fratribus educabatur, Herode & Aristobulo. nam & isti filii erant *Aristobuli* filii Herodis magni ex Berenice: Berenice vero Costobari & Salomes sororis Herodis filia erat. Hos Aristobulus infantulos reliquit, à patre cum Alexandro fratre occisus, quemadmodum diximus. Postquam autem ex ephebis excesserant, uxores ducunt, Herodes hic, Agrippæ frater, Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ & Josephi, filii Josephi qui Herodis regis frater erat: & ex ea suscepit filium Aristobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotapen Sampsigerami Emesorum regis filiam, & ipsis nata est filia surda, atque huic nomen Iotape. Et à maribus quidem hæc soboles erat. Herodias vero soror eorum nupsit Herodi Herodis magni filio, quem sustulit ex Mariamne Simonis pontificis filia; illisque genita est Salome, cujus post nativitatem Herodias, ut quæ in animum induxerat leges patrias violare, Herodi nupsit, viri sui, à quo vivo discessit, ex eodem patre fratri. Hic autem Galilææ tetrarchiam habebat. Ejus

Herodis progenies ex Mariamne.

r Επιτετθυμένων,] *L. B.* ἐπιτητθυμένων. *Coccejus* ἐπιτηθευμένων.
s Εἴρηκα μὲν] Εἰρηκὼς μὲν ἂν οὐκ ἐκ π. π. ἀ. λεχθείσῃ ἢ καὶ νῦν *Busb.*
t Ηρώδῃ —— ὄντι.] Conf. supr. lib. 17. c. 1 §. 3. SPANH.
v Της Υρκανοῦ θυγατρὸς,] Τῆς Αλεξάνδρας καὶ Αλεξάνδρας τ' θυγατρὸς Υρκανοῦ *Busb.*
x Σαλαμψιὼ —— ὄντι] Conf. αλωσ. lib. 1. c. 22. §. 2. & c. 28. §. 6. ut & supr. lib 17 c. 1. § 3. SPANH.
y Φασαήλου —— ἀνεψιῷ,] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat Φασαήλῳ παιδὶ ὄντι τ' Φασαήλου (*L. B.* Ηρώδου) ἀδελφῷ δεδωκότος αὐτὴν τ' πατρός, *Phasaëli filio dante illam Phasaëlo fratre patris.*
z Αὐτὴ ἀνεψιῷ,] Ita in *Editis.* αὐτῇ in *Cod. Hen.* & *Busb.*
a Κύπρος, ἣν Αγρίππας γαμεῖ] Conf. inf. c. 7. §. 2. SPANH.
b Βερνίκη,] *L. B.* Βερενίκη.
c Ο τ' —— ἐτρέφετο] Ita ex vestigiis corruptarum lectionum & lib 1. *de Bello Jud.* c. 28. pro modulo restituit, τῷδε παρὰ τούτων Αγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης τε καὶ Αριστόβουλος καὶ Βερνίκη. καὶ οἵδε παῖδες Ηρώδου, τ' ἡμέτερου τ' μεγάλου. ἡ δὲ Βερνίκη in *Editis.* τῷ δὲ πατρὶ τούτων Αγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ηρώδης τε καὶ Αριστόβουλος καὶ ἀδελφὴ Ηρωδιὰς Αριστοβούλου καὶ οἵδε παῖδες τ' ἡμέτερου Ηρώδου τ' μεγάλου. Βερνίκη δὲ *Kost. Busb.* in *Epiphanii* versione, *Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Aristobulus, & Beronice, etiam hi quoque filii fuerunt Herodis majoris.* in *Gelenii* versione, *cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud avum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice. Hi nepotes Herodis magni ex filio: Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est.* Αριστοβούλῳ δὲ ἐκ Βερνίκης τ' Σαλώμης θυγατρὸς, Ηρώδης τε καὶ Αγρίππας καὶ Αριστόβουλος ἡμῖν, lib. 1. de *Bello Jud.* Vide etiam *Antiqq.* p. 827. in fine.
d Αγρίππας ἐτρέφετο] *L. B.* Αγρίππαν ἐτρέφετο. *Coccejus* Αγρίππας αἰτρέφετο.
e Μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν,] Illa μετὰ καὶ ἑτέρων omittit *Epiphan.*
f Καὶ —— μεγάλου.] Conf. αλωσ. lib. 1. c. 28. §. 1. SPANH.
g Η δὲ Βερνίκη] Conf. αλωσ. lib 1. c. 28. § 2. SPANH.
h Κοστοβάρου —— ἀδελφῆς.] Conf. infr. lib. 20. c. 8. §. 4. SPANH.
i Θνήσκει λιπὼν] Λείπει θνήσκων *Busb.*
k Καθάπερ εἰρήκαμεν,] Ως ἤδη εἴρηται *Busb.*
l Ἀδελφὸς,] Ita *Busb. L. B.* & *Epiphan.* ὡς in *Editis Aliisque.*
m Τῆ βασιλέως θυγατρὸς,] Voculam τ' addidi è *Cod. Busb.*
n Τῆ Ιωσήπου παιδὸς,] Ista τ' Ιωσήπου παιδὸς restituit è *Cod. Busb.* Τῆ Ιωσήπου absque παιδὸς habent *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* Videsis *Chr Noldium* in *Historia Idumæa*, p. 269.
o Ἀδελφὸς δ' ὢν τ' βασιλέως Ηρώδου.] Conf. αλωσ. lib. 1. c. 24 §. 5 SPANH.
p Ηρώδου.] Ηρώδου nobis suppeditant *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* Βασιλέως θυγατρὸς ἴσχει *Hen.* & *Vat.*
q Σαμψιγειράμου θυγατέρα] Ita in *Græcis* omnibus *Josephi.* Σιγειράμου juxta *Epiphanium.* Σαμψικεράμου Ευστίων Φυλάρχης apud *Strabonem*, l. 16. p. 753. Videsis *Reinesii Var Lect* p. 110.
r Εμεσῶν βασιλέως.] Εμισῶν *Busb.* sic & *Emmesa* apud *Plinium.* ΕΜΙΣΩΝ & ΕΜΙΣΕΝΩΝ in *nummis.* τ' Εμεσηνῶν ἔθνους meminit *Strabo.* HUDS. Vel Εμισηνῶν. Nummi ΕΜΙΣΑ & ΕΜΙΣΗΝΩΝ. Conf. infr. lib. 19. c. 8. §. 1. SPANH.
s Ηρωδιὰς] Conf. supr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.
t Γήμασα —— παιδὶ,] Ita è *Cod Busb.* & *Epiphan.* γίνεται in *cæteris.*
v Ηρωδιὰς, —— τῷ] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 2. SPANH.
x Διαζῆσαι ζωῆς.] Διαζῆσαι τ' αὐτέρου γαμετῆ ζωῆς *Busb.* forsan ἐξηγήσεως ἕνεκα.

Ejus vero filia Salome nupta erat Philippo Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. eoque ſine liberis defuncto duxit eam Ariſtobulus filius Herodis, fratris Agrippæ: illi autem nati ſunt filii tres, Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et hæc quidem eſt Phaſaëli & Salampſionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit; ipſamque duxit Alexas Selcias, Alexæ filius: atque illis filia erat Cypros. Herodes autem & Alexander, quos Antipatri fratres fuiſſe dixi, ſine prole deceſſerunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius, qui à patre fuerat interemptus, Alexandrum & Tigranem filios ſuſcepit, ex filia Archelai Cappadocum regis. Et Tigranes quidem Armeniæ rex, dum Romæ accuſationem ſubiret, ſine liberis obiit. Alexandro autem Tigranes fratri cognominis naſcitur filius, qui à Nerone ad regnandum in Armenia mittitur: atque Alexandrum filium genuit. Ille vero Iotapen duxit, Antiochi Commagenorum regis filiam: & inſulæ in Cilicia rex à Veſpaſiano factus eſt. Et Alexandri quidem ſoboles fere ab utero deſeruit patria Judæorum inſtituta, ad ritus tranſiens moreſque Gentilium. Cæteris vero Herodis filiabus contigit, ut ſine prole decederent. Cum autem Herodis poſteri, quos percenſuimus, è medio non ſublati fuerint, eo tempore quo Agrippa magnus imperium adeptus eſt; cumque horum genus jam ante declaraverim, ſupereſt ut narrem quos in caſus fortuna Agrippam demiſerit, utque ex iis evaſerit, & ad maximam dignitatem & potentiam pervenerit.

τεταρχίαν εἶχεν ἔτι. ἡ δὲ γυνὴ αὐτῆς Σαλώμη φιλίππῳ γαμεῖ, Ἡρῴδῃ παιδὶ τῷ τετράρχῃ τ Τραχωνίτιδ. καὶ ἄπαιδ τελευτήσαντ, Ἀριστόβουλ αὐτὴν ἄγει, Ἡρῴδῃ παῖς τῷ Ἀγρίππᾳ ἀδελφῷ. [y] παῖδες δὲ ἐγένοντο αὐτῇ τρεῖς, Ἡρῴδης, Ἀγρίππας, [z] Ἀριστόβουλ. τὸν μὲν δὴ τ Φασαήλῳ καὶ [a] Σαλαμψιῶς ἔστι γῆ. Κύπρῳ δ' ἐξ Ἀντιπάτρου γυνὴ γίνεται Κύπρ, καὶ αὐτὴν Ἀλεξᾶς [b] Σελκίας γαμεῖ τῷ Ἀλεξᾷ· καὶ [c] αὐτῆς γυνὴ ἦν Κύπρος. Ἡρῴδης δὲ καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς ἀδελφοὺς ἔφην Ἀντιπάτρου, ἄπαιδες τελευτῶσιν. [d] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἡρῴδου παιδὶ τοῦ βασιλέως, τῷ υἱὸς τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένῳ, Ἀλέξανδρος καὶ Τιγράνης ἐγεννήσαντο ἐκ τ Ἀρχελάου τοῦ Καππαδόκων βασιλέως θυγατρός. καὶ [e] Τιγράνης μὲν [f] βασιλεύων Ἀρμενίας, κατηγορηθεὶς αὐτοῦ ὅτι Ῥώμης γενομένων, ἄπαις τελευτᾷ. Ἀλεξάνδρῳ δὲ Τιγράνης ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ γίνεται παῖς, καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας ὑπὸ Νέρωνος ἐκπέμπεται· ὃς τε Ἀλέξανδρος αὐτῷ γίνεται. γαμεῖ δ' ἔτος Ἀντιόχου τοῦ Κομμαγηνῶν βασιλέως θυγατέρα [g] Ἰωτάπην· [h] νησιάδος τε τ ἐν Κιλικίᾳ Οὐεσπασιανὸς αὐτὸν [i] ἴσαν βασιλέα. καὶ τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου γένος, εὐθὺς ἅμα τῇ φυτῇ, τὴν θεραπείαν ἐξέλιπε τ Ἰουδαίων ἐπιχωρίων, μεταταξάμενοι πρὸς τὰ Ἑλλήνων πάτρια. τῶν λοιπῶν θυγατέρων Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως ἀπάντων πλουσίαν συνέπεσεν. τ δὲ γενομένων Ἡρῴδου ἀπογόνων οὓς [k] καταλέξαμεν ὄντων, ἐν ᾧ χρόνῳ Ἀγρίππας ὁ μέγας τὴν βασιλείαν παρέλαβε, τέκνων τέ μοι τῶν γένους προδεδηλωμένου, διέξιμι λοιπὸν ὁπόσοις τε Ἀγρίππα τύχαι συνέλθοιεν, ὡς αὐτῶν ἀφόδρασιν ποιησάμενος, ὅτι μέγιστον ἀξιώματός τι ἅμα προκόψας καὶ δυνάμεως.

VIII. CAP. VI.

ΚΕΦ. ϛ'.

Agrippa rex Romam mari proficiſcitur ad Tiberium Cæſarem, utque à liberto ſuo accuſatus in vincula conjicitur: & quo pacto poſt Tiberii exceſſum à Cajo ſolutus eſt, & rex factus eſt, Philippi tetrarchiæ.

Ἀπόπλους Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ῥώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελυθήτω ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μὲν τὴν Τιβερίου τελευτὴν, καὶ ἐβασίλευσε τ φιλίππου τετραρχίας.

Agrippa Romæ degens ad inopiam redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, atque convictore quotidiano & familiari uſus Druſo, Tiberii imperatoris filio, nactus eſt etiam Antoniæ, Druſi majoris conjugis, amicitiam; utpote quæ Berenicen matrem in honore habuerit, filiumque dignitate augere voluerit. Cumque Agrippa natura eſſet magnanimus & munificus, quamdiu mater vixerit, voluntatem ſuam occultabat & diſſimulabat, quod noluerit ut mater ſibi hujuſmodi de cauſa iraſceretur. Poſtquam vero deceſſit Berenice, cum jam ſui eſſet arbitrii, facultates partim luxurioſe vivendo quotidie prodegit, partim immodica largitione profudit, maximos vero in libertos Cæſaris fecerat ſumptus, ſperans fore ut eorum opera adjuvaretur. Brevique ad inopiam redactus eſt, adeo ut non potuerit diu-

Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως ὀλίγον πρὸ τ τελευτῆς, Ἀγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβων, καὶ ὁμοτροφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γενομένης πρὸς Δρῦσον τ Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος υἱόν, καὶ Ἀντωνίᾳ τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ, εἰς φιλίαν ἀφίκετο, [l] Βερενίκης τ μητρὸς τιμωμένης παρ' αὐτῆς, [m] καὶ προαγαγεῖν ἐξισχύειν τ υἱόν. φύσει δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, καὶ δωρεᾶς πολυτελὴς, ζώσης μὲν τ μητρὸς, [n] οὐκ ἐξέφαινε τ ψυχῆς τὸ θέλον, διαδιδράσκειν αὐτῆς ἐξισχυούσης τὰ ἐπὶ τοιούτοις γινόμενα ὀργίλου. ἐπεὶ δ' ἡ Βερενίκη τελευτᾷ, γινόμενος ὅτι τῷ αὐτοῦ τρόπῳ, τὰ μὲν εἰς πολυτέλειαν [o] τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης, [p] τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ μέτρῳ τ δωρεῶν προϊέμενον [q] ἀναλῶσαι τ χρημάτων, τὰ πολλὰ δ' εἰς τοὺς Καίσαρος ἀπελευθέρους [r] ἐτελέλεστο, ἐλπίδι πράξεως τῆς αὐτῶν. πενίᾳ

γ Παῖδες —— Ἀριστόβουλος,] Conf. ſupr. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

z Ἀριστόβουλος.] Καὶ Ἀριστόβουλος ſolus *Busb.*

a Σαλαμψιῶς ἐστι γῆ.] Ita *Gall.* Σαμψιῶς mendoſe in *cæteris.*

b Σελκίας γαμεῖ τ Ἀλεξᾶ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ἐλκίας *Gall.* Ἐλκίας *L. B.* Σελκιος in *Editis Aliiſque.*

c Αὐτῆς θυγατὴρ ἦν Κύπρος.] Sic lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *Alexæ vero hujuſque mulieris filia, fuit item Cypros.*

d Ἀλεξάνδρῳ —— θυγατρός.] Conf. *alibi* lib. 1. c. 28. §. 1. & Antt. lib. 17. c. 1. §. 2. SPANH.

e Τιγράνης —— ἐκπέμπεται.] Conf. *alibi* lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

f Βασιλεύων Ἀρμενίας,] Βασιλέων *Hen.* & *Vat.*

g Ἰωτάπην.] Hujus Jotapes Commagenorum Regis filiæ nummus exſtat apud *Seguinum Select. Num.* p. 72. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΩΤΑΠΗ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ in av. ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ. SPANH.

h Νησιάδος τε τ ἐν Κιλικίᾳ] Ita lego ex emendatione Cl. *Harduini*, (in *Nummis Antiquis illuſtratis*, p. 150.) quam approbat *H. Noriſius* in *Epochis Syro-Macedonum*, p. 135, 136. Ἡσιόδος τε τ ἐν Κ. in *Editis.* Ἡσιόδος τε abſunt quibuſdam *MSS.* relicta lacuna. in pleriſque *Epiphanii MSS. Leſidis Ciliciæ civitatis à Veſpaſiano rex conſtituitur:* in nonnullis *Iſiadis* vel *Yſiadis* &c. Ἰσιάδος τε τ ἐν Κιλ. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 1. p. 541. Utpote quod Iſſus urbs ſit Ciliciæ, Ἰσσικὸν voce omnes illas urbes ſignificari exiſtimans, quæ erant conventus Iſſici. HUDS. Conf. ſup. c. 10. §. 7. SPANH.

i Ἴσαν.] Καθίσαι *Busb.*

k Καταλέξαμεν ὄντων.] *L. B.* καταλαξα ὕμβρον. forte pro καταλιξα ὕμβρον.

l Βερενίκης τ μητρὸς] Conf. ſupr. lib. 16. c. 1. §. 2. SPANH.

m Καὶ προαγαγεῖν ἐξισχύειν τ υἱόν.] Et venerabiliter appellaret *Ruſinus.* SPANH. Ante fuit προαγαγῶν. verum mutari ita juſſit *Hudſonus* in *Addend.* ita quoque in ora Cod. mei correxerat *Coccejus.* HAV.

n Οὐκ ἐξέφαινε τ ψυχῆς τὸ θέλον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* ἐξεφαίνετο τ ψυχῆς τὸ θέλον in *Editis Aliiſque.*

o Τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης,] Sic cum Cod. *Busb.* τ οἷς καθ' ἡμέραν διαίτης. in *cæteris.* Forſan εἰς τ καθ' ἡμ. id eſt, εἰς τὸ τ καθ' ἡμέραν διαίτης.

p Τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ] Iterum cum Cod. *Busb.* τὰ δ, ὧν τ δωρεῶν τὸ μὴ μέτρῳ προϊέμενον ἀναλῶσαι in *Editis Aliiſque.*

q Ἀναλῶσαι] *L. B.* ἀναλως. forte pro ἀναλῶσαι. HAV.

r Ἐτετέλεστο,] *L. B.* ἐτετέλετο.

νία τι ἐν ὀλίγῳ πρὸ αὐτὸν ἰὼν, ἢ τῦτ' ἰὼν κώλυμα τῆς ἐν Ρώμῃ ἀφίξης. καὶ ὁ Τιβέριος τοῖς φίλοις ἧς ἡβῆς πεπαλαιωκότος ἀπέπεμψε φοιτᾶν εἰς ὄψιν αὐτῷ, ἀφ' ὧ ἀνερεθίζεσθαι πρὸς τὸ λυπεῖσθαι μνημονεύων ἧς παιδὸς ἡλικία τῇ ἐκείνων.

β'. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὀπὶ τῆς Ιουδαίας πλέων ὤχετο κακοπραγῶν, καὶ τεταπεινωμένος ὀλέθρῳ τε ὧν εἶχε χρημάτων, καὶ ἀπορίᾳ τοῦ [s] σκέψοντος τὰ χρέα τοῖς δανείσασι, πολλοῖς τε ὄσι καὶ [t] ἀλεωρὰν ἐφ' ἰὼν τινα οὐκ ἐνεώρων. ὥστε ἀπορίᾳ τῶν παντῶν, καὶ αἰσχύνῃ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, ὑποχωρήσας εἴς τινα πύργον ἐν [v] Μαλάθοις τῆς Ιδυμαίας, ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ τοῦ μεταστήσοντος αὐτὸν ἰὼν. αἰσθάνεται δ' αὐτῆς τὴν διάνοιαν [y] Κύπρος ἡ γυνὴ, παντοία τε ἰὼν ἀπείργαζα τῶν ὀπὶ τοιούτοις βελτιόνων. διαπέμπεται γὰρ ὡς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ηρωδιάδα, Ηρώδῃ τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν γράμματα, δηλοῦσα τό, τε ὀπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ Αγρίππα [z] προβεβουλεῦσθαι, καὶ τὸν ἀνάγκην [a] ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγε. ἐκέλευέ τε συγγενῆ ὄσαν βοηθεῖν, [b] καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο διδασκαλάζειν, θεωροῦσαν ὡς αὐτὴ [c] πανοίκοις κινδύνοις τὸν ἄνδρα, καὶ τοῦτο [d] οὐκ ἐξ ὁμοίων ἀφορμῶν. οἱ δ' μετεπέμψαντες αὐτὸν, [e] οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα, καί τι καὶ ἀργύριον ὤνησαν εἰς τὸν δίαιταν, ἀγορανομίᾳ τε τῆς Τιβεριάδος ἐτίμησαν. ὁ μὲν ὀπὶ πλεῖον γε Ηρώδης ἐνέμενε τοῖς δεδογμένοις, καίτοι γε, ἐφ' ὡς ἀρκοῦντα ἰὼν. ἐν γὰρ Τύρῳ πρὸς συνουσίαν ὑπὸ οἴνῳ [f] τι γιγνομένων αὐτοῖς λοιδοριῶν, ἀνεκτὸν οὐκ ἡγησάμενος Αγρίππας, τοῦ Ηρώδου τε ἐπονειδίσαντος εἰς ἀπορίαν καὶ τροφῆς ἀναγκαίας [g] μετάδοσιν, ὡς Φλάκκον τὸν ὑπατικὸν εἰσιοῦσι, Φίλον ὀπὶ Ρώμης τὰ μάλιστα αὐτῷ γεγονότα πρότερον, Συρίαν δὲ ἐν τῷ τότε διεῖπεν.

γ'. Καὶ δεξαμένου Φλάκκου πρὸς τοῦτο διῆγε, [h] παρακαλεχηνότος αὐτοῦ σκηῆ Ἀριστόβουλον, ὃς ἀδελφὸς ὢν Αγρίππου ἀφόρητός τε ἰὼν. ὁ μὲν ἐβλάπτοντο ἔχθρᾳ τῇ ἀλλήλων, ὥστε μὴ φιλίᾳ τῇ ὑπαλλαγῇ τὰ εἰκότα τιμᾶν φέρειν. ὁ μὲν ὅ, γε Αριστόβουλος ἀνιᾶ τι τοῦ πρὸς τὸν Αγρίππαν δυσμενῶς, μέχρι ἐς ἔχθραν αὐτὸν Φλάκκῳ καθίσησιν, αἰτίαν τοιαύτην ἐπὶ τῇ δυσμενείᾳ πρόφασιν. Δαμασκηνοὶ Σιδονίοις περὶ ὅρων ἀφόρητοι καθεστῶτες, μέλλοντος Φλάκκου περὶ τούτων [k] ἀκροάσεσθαι, μαθόντες τὸν Αγρίππαν ὡς παρ' αὐτῷ [l] μέγα δυνάμενον, ἠξίουν μεριμνῆσαι αὐτῶν ἡγεμόνα, ἀργύριόν τε πλεῖσον ὁμολογήσαι αὐτῷ. ἢ ὁ μὲν πάντα ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Δαμασκηνῶν ὥρμητο πρᾶσσειν. Αριστόβουλος δ', ὡς γὰρ ἐλάνθανεν αὐτὸν ἡ ὁμολογία τῶν χρημάτων, κατηγορεῖ πρὸς τὸν Φλάκκον. ἢ βασανιζομένου τὸ πράγματος ἐπεὶ [m] φανερὰ ἰὼν, ἐξωθεῖ τὸν Αγρίππαν φιλίας τοῦ πρὸς αὐτόν. ὁ δ', εἰς ὑστάτην ἀπορίαν τραπόμενος, εἰς Πτολεμαΐδα παρῆν, καὶ ἢ τὸ ἄπορον τοῦ ἀλλαχόθεν Ιδαίτης γνώμην ἐποιεῖτο [n] ἐπὶ τὴν Ιταλίας πλεῖν. εἰργόμενος δ' χρημάτων ἀπορίᾳ, ἠξίου Μαρ-

tius Romæ commorari. acceſſit quod Tiberius filii ſui non ita pridem defuncti amicis interdixerat, ne in conſpectum ſuum venirent, ne ex illis viſis renovata filii memoria luctus ſuus redintegraretur.

2. His itaque de cauſis conſcenſa navi in Judæam profectus eſt, male ſe habens, animoque dejecto & quod omnem ſuam pecuniam abſumpſerat, & nihil ei ſupererat unde ſolveret quod creditoribus debebat, qui & multi erant & motus ejus omnes obſervabant ne quà effugeret. Eò igitur redactus, ut quid ageret, neſciret, factorumque eum valde puderet, ſeceſſit in caſtellum quoddam apud Malatha Idumææ, & de manibus ſibi afferendis cogitabat. Subolet autem hoc Cypro uxori quod ille in animo agitabat, atque modis omnibus agebat ut cum ab hujuſmodi conſilio depelleret: ad ſororem quoque ejus Herodiadem ſcripſit, Herodi tetrarchæ nuptam, ſignificans, & quid rebus ita ſe habentibus Agrippa decreverit, & qua neceſſitate adactus eò devenerit: hortataque eſt eam ut pro jure cognationis afferret auxilium, maritumque ad idem faciendum perduceret, præſertim cum cerneret ipſam omnes vias perſequi quibus virum ſublevaret, idque cum opibus non adeo abundaret. Accerſitus igitur à ſorore ejuſque marito, juſſus eſt habitare Tiberiade, aſſignata certa pecunia ut de victu caveretur, datoque ei in cumulum ædilitatis illius loci honore. Non tamen diu Herodes in ea voluntate perſtitit, quamvis ne ſic quidem ſatisfieret *Agrippæ* neceſſitatibus. Cum enim apud Tyrum convivium agerent, interque bibendum convicia *hinc inde* jacerentur, atque Herodes inopiam Agrippæ exprobraſſet, quodque victum ei ſuppeditaret, ille hoc nullo modo ferendum eſſe ratus, ad Flaccum virum conſularem ſe contulit, qui tunc Syriam adminiſtrabat, cum quo ſibi Romæ jam ante magna interceſſerat amicitia.

In Judæam reverſus de nece ſibi conſciſcenda cogitat.

Cypros uxor hac de re ad Herodiadem ſcribit.

Agrippam ad ſe accerſunt Herodes & Herodias; eique Tiberiadem ad habitandum dant.

Herodes Agrippæ inopiam exprobat.

3. A Flacco autem benigne exceptus, apud eum vitam agebat, ibi quoque ſecum Ariſtobulum habentem, fratrem quidem Agrippæ, ab ipſo vero diſſentientem. non impediit tamen hæc ſimultas, quo minus uterque viri conſularis uteretur amicitia, eundemque ut par erat honorem ab eo referret. At vero Ariſtobulus nihil de ſuo in Agrippam odio remittebat, nec quieſcebat donec Flaccum ei infenſum reddiderat, faciens ut ex hujuſmodi cauſa offenſionem exciperet. Damaſceni, orta cum Sidoniis de finibus controverſia, cum litem dijudicaturus eſſet Flaccus, cognito quod Agrippa multum apud eum valeret, rogaverunt ut adeſſet ipſorum partibus, magnam ei pecuniæ vim polliciti. Et ille quidem omnia ſtudioſe agebat ut Damaſcenis auxilium ferret. Ariſtobulus autem, (nam ipſum non latebat pactum de pecunia) *fratrem* apud Flaccum detulit. Quod cum facta inquiſitione ita eſſe deprehenderet, ab amicitia ſua Agrippam repulit. Ille vero in extremam egeſtatem relapſus venit Ptolemaïda, &, quod nuſquam alibi haberet unde viveret, in Italiam navigare decrevit. Cum au-

Ad Flaccum ſe confert Agrippa.

Ariſtobulus Flaccum ei infenſum reddit.

s Εκλύσοντος τὰ χρέα] Εκλύσας *Busb.* ἐκλύσοντος *Gall.*

t Αλεωρὰν] Αλεωρεῖς, ἀκρυγὴς *Heſych.* SPANH.

v Μαλάθοις] Eo modo *Busb* (*Lugd. Bat.* Μαλάθυς) & forſan *Epiphanius*, qui habet, *Malathoes.* Μααλάθοις in *Editis Aliisque.* Videſis Cl. *Relandum* in *Paleſtina S.* p. 885. HUDS. Malathois *Ruſin.* SPANH.

x Τοῦ μεταστήσοντος αὐτὸν ἰὼν.] Τῶ μεταστῆσαι *Busb.*

y Κύπρος ἡ γυνὴ,] Cypros Phaſaëlis è fratre Herodis filii, filia, uxor Agrippæ ſupra c. 6. §. 4. SPANH.

z Προβεβουλεῦσθαι,] Προβέβλημα *Busb.*

a Η ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν.] Ην ἐπ' αὐτὸ ἐξῆγεν *Busb.* ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν in *Editis Aliisque.* ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν *L. B.*

b Καὶ τὸν ἄνδρα] Illa, ἢ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο διδασκαλάζειν, habui è Cod. *Busb.* ἢ τὸν οἰκεῖον ἄνδρα πρὸς ἐπιμέλειαν πρόσκαλεῖν *Zonar.*

c Πανοίκοις] Lege πάντως. COCC.

d Οὐκ] Abeſt à *L. B.*

e Οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα,] Galilææ quippe, quæ Herodis Tetrarchia, Herodiadis mariti civitas, vid. ſupr. c. 2. §. 3. SPANH.

f Τι] Abeſt à *L. B.*

g Μετάδοσιν,] Ita *Busb.* & *L. B.* μεταδίδωσιν in *Editis Aliisque.*

h Παρακατεχηνότος] Locum reſtitui ex *Epiphanio*, qui vertit, *retinuit ibi quoque Flaccus Ariſtobulum fratrem Agrippæ*; πρὸς κατηλθότος σκῆ πρὸς Αριστόβουλον *Busb.* forſan pro Αριστόβουλον. in *Editis* Προκατεχηνότος αὐτοῦ σκῆ Αριστόβουλον, nullo plane ſenſu.

i Τὰ εἰκότα] *L. B.* in *Marg.* εἰς τὰ εἰκότα αὐτῷ.

k Ακροάσασθαι,] *L. B.* ἀκροᾶσθαι.

l Μέγα δυνάμενον] *Busb.* μέγα δυνάμενον ἐν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. a pr. m.*

m Φανερὰ ἰὼν,] *Sc.* ὁμολογία. Eſt qui malit φανερὸν, ut ad πρᾶγμα referatur.

n Επὶ τὴν Ιταλίας πλεῖν.] Εἰς Ιταλίαν *Busb.*

o Mr-

Agrippa ope Marsyæ pecuniam mutuatur.

autem ipsum inhiberet pecuniarum inopia, jussit Marsyam libertum suum, ut, omni arte in hujusmodi necessitate adhibita, mutuam alicunde pecuniam sumeret. Atque Marsyas adit Petrum, Berenices Agrippæ matris libertum, ejus vero testamenti jure Antoniæ ditionis factum, eumque hortatur ut pecuniam Agrippæ syngrapha fideque accepta daret mutuam. At ille, (nam Agrippam pecuniæ, quam retinuerat, insimulabat) Marsyam compellit syngraphum dare de viginti millibus drachmarum Atticarum, cum bis mille & quingentis minus accepisset. id quod ille fecit, ut qui ita facere necesse haberet. Accepta itaque pecunia, cum ad Anthedonem perveniisset, navemque nactus esset, in eo erat ut solveret. Quod ubi comperit Herennius Capito procurator Jamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quæ Cæsaris fisco ab eo debebantur dum Romæ ageret; à quibus illic manere coactus est. Et tunc quidem se jussa facturum esse simulabat; de nocte vero, præcisis retinaculis, Alexandriam navigavit. ubi ab Alexandro Alabarcha poposcit ut ducenta argenti millia ei crederet. Ille vero non ipsi se creditum dicebat: sed Cypro * *eadem postulanti* dare non recusabat, ut qui conjugalem ejus amorem cæteraque omnes virtutes obstupesceret. Illa autem cum fidejuberet, mox Alexander, quinque talentis Alexandriæ repræsentatis, promisit se reliqua daturum esse ubi primum Dicæarchiam veniret, de illis metuens quod sui profusum noverat Agrippam. Et Cypros quidem, cum virum in Italiam navigaturum dimisisset, ipsa cum liberis in Judæam reversa est.

Metu Herennii Capitonis Alexandriam navigat.

Pecuniam ab Alexandro Alabarcha impetrat.

Agrippa in Italiam redit.

Benigne à Tiberio excipitur.

4. Agrippa vero Puteolos appulsus literas dat Tiberio Cæsari, qui *tum* sese in Caprearum secessum abdiderat; venisse se officii causa illumque ut viseret significans, roganque ut sibi liceat in Capreas trajicere. Tiberius autem nil cunctatus & alia ad eum summa cum humanitate rescripsit, & quod gauderet ipsum iterum ad se Capreas venire. Cumque ille advenisset, non minore alacritate, quam præ se tulerat literis, eum amplexus est & hospitio excepit. Postridie vero Cæsari allatis ab Herennio Capitone literis, quod Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, è locis suæ ditionis sese fuga propripuisset, ita ut omnem ipsi pecuniam ab eo exigendi potestatem ademerit: cum istas legisset literas, ægerrime rem tulit Cæsar, & Agrippæ omnes ad se aditus præcludi jussit, usque dum debitum solveret. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici &

Postea Tiberius, acceptis ab Herennio Capitone literis, Agrippæ omnem ad se aditum præcludit.

σύαν, ὄντα αὐτοῦ ἀπελεύθερον, πρεσβὺν ἡνέσθαι τ ἐπὶ τοιούτοις ° μηχαναῖς, δανεισάμενον P ⸗δρα πίνων. καὶ ὁ Μαρσύας q Πέτρον κελεύῃ, Βερνίκης ὄντα ἀπελεύθερον τ Ἀγρίππα μητρὸς, διαθήκης ᾗ r τ ἐκείνα s δικαίως ἐπιτελοῦντα τ Ἀντωνίας, αὐτῷ γοῦν ⸗δρα χεῖν ἐπὶ γράμματα καὶ πίστ τῇ αὐτοῦ. ὁ ᾗ, ἐπεκάλῃ γὰρ τῷ Ἀγρίππᾳ χρημάτων τινῶν ἀποστέρησιν, t ἀναγκάζει τ Μαρσύαν v δύο μυριάδων Ἀττικῶν συμβόλαιον ποιησάμενον πεντακοσίας καὶ x χιλίας ἐλάσσονα λαμβάνειν. σωεχώρῃ ᾗ ἐκεῖνος κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ποιεῖν. εἰλημμένος ᾗ τοῦ χρήματος τούτου, Ἀγρίππας εἰς Ἀνθηδόνα ⸗δραμόμενος, καὶ λαὸν ναυῖ, y ἐν ἀναγωγαῖς ὤν. καὶ γνὺς Ἐρέννιος Καπίτων ὁ τ z Ἰαμνίας ἐπίτροπος, πέμπει στρατιώτας, οἳ εἰσπράξοντ αὐτὸν ἄγοντες τριακόντα μυριάδας ᾗσαυρῷ τῷ Καίσαρος ὀφειλομένας ὑπὸ Ῥώμης ἐκ αὐτοῦ, ἀνάγκας τε ἐπιτίθεσαν ἕ a μενοῦτος. καὶ τότε μὲν b πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις ⸗σασκευάζετο ὤν, νυκτὸς ᾗ ἀπηγμένης, κόψας τὰ ἀπόγεια, ᾤχετο ἐπ' Ἀλεξανδρείας πόλεων. ἔνθα Ἀλεξάνδρᾳ δεῖπνα τῷ c Ἀλαβάρχᾳ μυριάδας εἴκοσι d δάνεια αὐτῷ δοῦναι. ὁ ᾗ ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη ⸗δραχεῖν, Κύπρῳ ᾗ οὐκ ἠρνεῖτο, τῷ τε Φιλαδέλφου αὐτῆς e καταπεπληγμένος, καὶ τῷ λοιπῷ ἅπασαν ἀρετῷ. ἡ ᾗ f ὑπισχνεῖτο, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πέντε τάλαντα αὐτῆς g ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ δοὺς, τὸ λοιπὸν ἐν h Δικαρχίᾳ i γενομένῳ παρέξειν ἐπαγγέλλεται, δεδιὼς τῷ Ἀγρίππᾳ τὸ εἰς τὰ ἀναλώματα ἕτοιμον. καὶ Κύπρος μὲν, ἀπελλάξασα τ ἄνδρα, ἐπὶ τ Ἰταλίας k πλωσόμενον, l αὐτὴ μ τ τέκνων ἐπὶ Ἰουδαίας ἀνέζευξεν.

δ'. m Ἀγρίππας ᾗ, εἰς n Ποτίολους ⸗δραβαλών, ὑπηγγελμένου ὡς Τιβέριον Καίσαρα χράφοι διειλούμενον ἐν ° Καπρέαις, παρουσίαν τε τοῦ αὐτοῦ δηλῶν ἐπὶ θεραπείᾳ ὄψει τῇ ἐκείνου, καὶ ἀξιῶν ἔφεσιν αὐτοῦ γνῶναι εἰς Καπρέας ⸗δραβαλεῖν. Τιβέριος ᾗ, ἅδεν P ἐνδοιάσας, τά τε ἄλλα αὐτῷ χράφοι φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, q ἔπι ἐ χαίρειν ὑπομνήμασιν ἐπὶ τῷ σῶον ἐπανῆκεν εἰς τὰς Καπρέας. ἐπὶ ᾗ ἀφικνεῖται, μηδὲν ὑφελὼν τῶν ἐν τοῖς γράμμασι ⸗θυμίᾳ, ἠπάζετό τε ἐ ἐξένιζε. τῇ δ' ἑξῆς r Καίσαρι γεγραμμάτων ⸗δε Ἐρεννίου Καπίτωνος ἀφικνουμένων, ὅτι Ἀγρίππας μυριάδας τριάκοντα δάνεισμα ποιησάμενος, καὶ ⸗ὸς τὰς καταβολὰς σκλιπῶν χρόνον τ συγκείμενον ἀπαιτήσεως γινομένης, οἴχοιτο φυγὰς ἐκ τ ὑπ' αὐτῷ χωρίων, ἄκυρον αὐτὸν καθιστὰς τ ἐπὶ τ s εἰσπραττομένων ἐξουσίας· ταῦτα ἀναγνὺς τῷ ὑπηγγελμένῳ t ⸗θιαλγεῖται ὁ Καῖσαρ, καὶ διάκλεισιν γράφει τῷ Ἀγρίππᾳ κελεύων εἰσόδων τ ⸗ὸς αὐτὸν, ἄχρι δὴ v καταβαλῇ τὸ χρέος. ὁ ᾗ, μηδὲν τῇ ὀρ-

° Μηχαναῖς,] Δαπανῶν *Busb.* satis commode.

P Παρά τινων.] *L. B.* ⸗δρά τινος.

q Πέτρον κελεύῃ,] Ita *Buib.* & *Zonar.* πρῶτον in *reliquis.*

r Τῆς ἐκείνου] Μητρὸς subintelligendum.

s Δικαίως] *L. B.* δικαίου.

t Ἀναγκάζῃ τ Μαρσύαν] Ἀναγκάζῃ τ Ἀγρίππαν Μαρσύαν *Vat.* & *Hen. à pr.* m.

v Δύο —— λαμβάνειν.] Nota usuræ genus, quale Atticis dicebatur ἐπόγδοος τόκος, qui octavam sortis partem in anno reddit, seu in centum drachmas, duodecim & dimidiam. SPANH.

x Διχιλίας ἐλάσσονα λαμβάνειν.] Καὶ χιλίας ἔλασσον *Busb.*

y Ἐν ἀναγωγαῖς ὤν.] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* quo modo apud *Philonem Alios*que. ἐν ἀγωγαῖς in *Editis Aliisque.*

z Ἰαμνίας ἐπίτροπος,] Ἰαμνείας *Busb.*

a Μενοῦτος.] Μίνου *Busb.*

b Πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις] Πείθεσθαι τοῖς κεκελευσμένοις *Busb.* & *Lugd. Bat.*

c Ἀλαβάρχῃ] Ἀλαβάρχῃ *Busb.* Ἀλαβάρχῃ in *ceteris* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* atque ita (non Ἀραβάρχῃ) scribendum esse docent *Bosius* in l. 2 *Epp. ad Atticum*, Ep. 17. & *Noldius* in *Hist. Idumææ*, p. 458.

d Δάνεια αὐτῷ δοῦναι.] Δάνειον *Busb*

* Eadem postulanti *dare non recusabat*,] Ita *Epiphan.*

e Καταπεπληγμένος,] Τεθυπωμένος *Busb.*

f Ὑπισχνεῖτο,] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Bas.* ὑπισχνεῖ) *Busb.* ὑπισχνεῖτο *Gen.*

g Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ] Ἐπὶ τῇ Ἀλ. *Busb.*

h Δικαρχίᾳ] Ita contracte hic loci, alibi (prout etiam hic in *L. B.* invenimus) Δικαιαρχία. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 14. §. 1. SPANH.

i Γενομένῳ παρέξειν] Γενόμενον παρέξειν ἐπηγγείλατο *Busb.* γενόμενον παρέξειν ἐπαγγείλατο) *Hen.*

k Πλωσόμενον,] Illud malui quam Doricum πλωσούμενον, quod in *libris* exstabat.

l Αὐτῇ] Ita *MSS. Gen.* αὐτῇ.

m Ἀγρίππας —— γράφει &c.] Conf. *alios.* lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.

n Ποτίολους] Vel Πουτίολους infr. De Vita (§. 2.) ἐν Πουτίολοις Italoi &c.

o Καπρέαις,] Καπρεαίαις in *libris* plerisque. forsan pro Καπρίαις. HUDS. Vel Καπρεώαις· SPANH.

p Ἐνδοιάσας,] Vid. infr. §. 10. SPANH.

q Ἔτι ἐ χαίρειν ὑπομνημάτων] Ita *Busb.* ἔτι χ. in *ceteris.* HUDS. Ἐλλιπῆ τε χαίρειν *L. B.* Sed *Coccejus* legendum putat ἐλλιπῶς τι χαίρειν αὐτῷ σημαίνων. Vulgatæ tamen lectioni favet *Epiphanius.* HAV.

r Καίσαρι γεγραμμάτων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Καίσαρ γεγραμμάτων αὐτῷ π. in *Editis Aliisque.*

s Εἰσπραττομένων] *L. B.* εἰσπραξαμένων.

t Περιαλγεῖ) ὁ Καῖσαρ,] Περιαλγεῖ τι *Busb.* quod non displicet.

v Καταβαλῇ τὸ χρέος.] Καταβαλεῖ *Busb.* καταβάλοι *L. B.*

ὀργῇ ϛ Καίσαρ☉ καταπλαγείς, Αντωνίας δέῃτ, Γερμανικῆ τε μητρὸς Ⓒ Κλαυδίᾳ ϛ ὕστερον γνωμένῃ Καίσαρ☉, δάνεισμα αὐτῷ δοθῆναι [x] τ τεμάκοντα μυριάδων, ἵνα φιλίας [y] μὴ ἁμάρτοι τ πρὸς Τιβέριον. ἡ ϳ Βερνίκης τε μνημη τ μητρὸς αὐτ, σφόδρα γὰρ ἀλλήλαις ἐχῴτην. [z] αἵδε γυναῖκες, καὶ αὐτῷ ὁμοτροφίας πρὸς τὰς ἀμφὶ Κλαύδιον γεγνημένης, διδοῦσι τὸ δέγμενον, καὶ αὐτῷ ἀποπαύειν τὸ χρέ☉ ἀνεπικώλυτ☉ ἵνα ἡ φιλία ϛ Τιβερίῳ. αὖθις ϳ αὐτῷ Τιβέρι☉ ὁ Καῖσαρ σωίζησιν ἡγνὸν τ αὐτῆ, κελεύων τὰ πάντα αὐτ τ ἐξόδοις ἀφθονωτυχάνειν. Αγρίππας ϳ φιλίᾳ δεχθεὶς ὑπὸ τ Αντωνίας, καὶ θεράπαιναν τρέπε) τῷ Γαΐῳ ἡγνῆ τε ὄντ☉ αὐτῇ, καὶ εὐνοίᾳ ϛ πατρὸς εἰς τὸ πᾶτα τιμωμένῳ. καὶ [a] δή τις ἵνα Θάλλος [b] Σαμαρεὺς γένο☉, Καίσαρ☉ ϳ ἀπελεύθερ☉. ἀφ' ϟ τούτῳ δάνεισμα [c] μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμεν☉, τῇ τε Αντωνίᾳ καταβάλλει τὸ ὀφληθὲν χρέος, καὶ τ λοιπῶν τῶ ἀναλώματι θεραπεύων τ Γαΐον, μᾶζόνως ἐν ἀξιώματι ἵνα παρ' αὐτῷ.

ε'. Προϊόντος ϳ [d] εἰς μέγα τῷ Αγρίππᾳ [e] τ πρὸς Γάϊον φιλίας, [f] αἰωρυμένοις ποτὲ λόγ☉ περὶ ϛ Τιβερίῳ γίνε), καὶ ϛ Αγρίππᾳ κατ' εὐχὰς τραπμένῳ, μόνῳ δ' ἦσην, ἢ τάχ☉ Τιβέριον ὑπεκσάντα τ ἀρχῆς Γαΐῳ ἀφαχωρεῖν ἀξιοπίρῳ τὰ πάντα ὄντι. τούτων ἀκροᾶται τ λόγων Εὐτυχ☉, Αγρίππου δ' ἵνα ἀπελεύθερ☉ [g] καὶ ἡνίοχ☉, καὶ παρρησίᾳμα μὲν σιγῇ παρεδίδου. κλοπῆς ϳ ἱματίων αὐτῷ ϛ Αγρίππου ἐπικαλυμένης, καὶ ἀκριβῶς ϳ σκεκλόφῃ, φυγὼν Ⓒ ληφθεὶς ἀγωγῆς αὐτ ἐπὶ Πίσωνα ἡγουμένης, ὃς ἵνα φύλαξ τ πόλεως, ἐρομένου τὴν αἰτίαν τ φυγῆς, Καίσαρι, φησὶν, ἀπορρήτους ἔχειν λόγους εἰπεῖν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τ σωτηρίας αὐτ Φερονίας. ὥστε δίωας αὐτὸν ἔστελλεν εἰς τὰς Καπρέας καὶ Τιβερί☉ τῷ [h] αὐτ τρόπῳ χρώμεν☉, εἶχεν αὐτὸν δεσμιον, μελλητὴς εἰ καί τις ἕτερον βασιλέων ἢ τυράννων ἡγούμεν☉. ὅτε γὰρ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ἐκ ϛ ὀξέως ἐποιεῖτο, [i] ἡγεμόσιν τε [k] ἢ ἐπιτρόποις ὑπ' αὐτ σαλεῖσιν ἀδεμία ἵνα ἀναδοχὴ, ὁπότε μὴ φθαῖεν πεπλυτηκότες. ὅθεν καὶ δεσμωτῶν ἀκροάσεως [l] παυσπ☉ ἵνα. ὥστε Ⓒ τ φίλων ἐρομένων τὴν αἰτίαν αὐτὴν ϛ ὑπὸ τοιούτοις ὀλκῇ [m] χρωμένῳ, ἔφη, "τὰς μὲν πρεσβείας τρίβειν "ὅπως μὴ ἀπαλλαγῆς αὐτῆς ἐκ ϛ ὀξέως γνομένης, "ἕτεροι πρέσβεις ὑπιχρότονηθέντες ἐπανίοιεν, ὄχλ☉ τε "αὐτῷ γίνοιτο ὑπὸ δοχαῖς αὐτῶν Ⓒ πομπαῖς [n] παρεκπεμέ- "πω. τὰς δ' ἀρχὰς συγχωρεῖν [o] τοῖς ἄπαξ εἰς αὐτὰς "ὑπ' αὐτ καταξᾶσιν, αἰδῆς παρμηξία τ ὑποπτῶν. "φύσ☉ μὲν γὰρ εἶναι πᾶσαν ἡγεμονίαν [p] ϛ πλεονεκτεῖν. "τὰς ϳ μὴ [q] παγίως, ἀλλ' εἰς ὀλίγον Ⓒ ἄδηλον ὁπότε "ἀφαιρεθεῖεν, καὶ μειζόνως ἐξοτρωύειν ὑπὸ κλοπῆς τὰς "ἔχοντας. εἰ μὲν οὖν ἐφεῖκασιν εἰς πλέον [r] αὐτὰς, "[s] ἄδλον τ κλοπῶν ἔχειν ὑπὸ ϛ πολλῆ τ κεκερδημένων "ἀμβλυτέρως τὸ λοιπὸν αὐτῆς χρωμένους. Διαδοχῆς δ'

Claudii, qui poſtea Cæſar factus eſt, matre petiit mutuo trecenta millia, ne Cæſaris amicitiâ excideret. Illa vero, Berenices matris ejus memoria (iſtæ enim mulieres ſibi invicem perfamiliares erant) quodque ſimul ipſe educatus fuerat cum Claudio, argentum * *quod poſtulabat* ei ſuppeditat; cumque *Agrippa* æs alienum exſolviſſet, patefactus eſt ei aditus ad Tiberii amicitiam. Deinde ipſi Tiberius Cæſar nepotem ſuum commendat, dato in mandatis ut eum foris egredientem comitaretur. Agrippa vero, quod benigne adeo exceptus fuerat ab Antonia, cœpit Cajum ſtudioſe colere, utpote nepotem illius, & in ſummo apud omnes honore ex illorum in patrem ejus benevolentia. Erat etiam Thallus quidam, genere Samarita, Cæſaris libertus. à quo decies centena millia mutuatus, & Antoniæ ſolvit quod ei debebat, & cum reliquum in ſumptus erogaſſet quibus Cajum demereretur, majore auctoritate apud ipſum pollebat.

Ab Antonia pecuniam accipit Agrippa, & cum Tiberio in gratiam redit.

Cajum ſibi conciliare ſtudet.

ſ. Agrippa autem plurimum apud Cajum in gratia proficiente, quodam die dum una in curru geſtarentur & in ſermonem inciderent de Tiberio, accidit ut Agrippa (nam ſoli erant) *Deum* precaretur, ut Tiberius Cajo omnino digniori quamprimum imperio cederet. Has voces excepit Eutychus, Agrippæ libertus & auriga, & tum quidem ſilebat. Inſimulatus autem ab Agrippa, quod veſtem ei ſurripuerat (id quod revera factum erat) & ex fuga retractus, cum perductus eſſet ad Piſonem urbis præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædam Cæſari enuncianda, quæ ſalutis ejus intereſſent. quapropter ipſum in vincula conjectum Capreas mittebat: & Tiberius more ſuo vinctum ſervabat, quod cunctator, ſi quis alius aut rex aut tyrannus, factus eſſet. nam neque legationes ſine mora admittebat; neque curabat ut mitterentur qui præſidibus aut procuratoribus ab eo miſſis ſuccederent, niſi illi deceſſiſſent. unde fiebat ut vinctos quoque audire negligeret. Proinde cum amici cauſam ipſam quærerent, cur adeo procraſtinaret, dicebat, "legationibus quidem ſe mo- "ras nectere, ne illis cito dimiſſis, alii mox creati "ad ipſum denuo accedant legati, atque ita ſibi "continuo incumbat negotium illos accipiendi "ablegandique. Imperia autem illis, quibus ſemel "ea dederat, diuturna eſſe ſinere, ut aliquo ſaltem "pudore adhibito conſulatur ſubditis. ingenium "enim omnium hominum in magiſtratu proclive "eſſe ad avaritiam. qui vero haud perpetui ſunt, "ſed ad breve tempus, ut incertum ſit quando il- "lis auferatur poteſtas, majori aviditate ad rapinas "ferri. itaque ſi diutius ea fruantur, furtorum ſa- "tietate tandem expleti, ut qui ſatis ſuperque ſibi "acquiſiverint, deinde tardiores fieri ad rapiendum.

Agrippa, ab Eutycho liberto accuſatus, in cuſtodiam datur.

Tiberii tarditas & cunctatio.

---

x Τῶν τεμάκοντα μυριάδων,] Τὰς τεμάκοντα μυριάδας Busb.

y Μὴ] Οἱ Gen ἀχ. SPANH.

* Quod poſtulabat *ei ſuppeditat*;] Ita *Epiphan.*

z Αἵδε γυναῖκες,] Αἱ δὲ γυναῖκες Busb.

a Δή τις ἵνα Θαλλ☉] E *Cod. Busb.* ſcripſi, καὶ δή τις ἵνα pro καὶ γὰρ ἵνα & pro ἀλλ☉ ex conjectura poſui Θαλλ☉, quem inter Tiberii Auguſti libertos fuiſſe conſtat ex *Gruteri Inſcriptionibus*, p. DXCIX. n. 7. Videſis *Indices* ad *Gruterum* & *Reineſium*.

b Σαμαρεύς] Aliàs Σαμαρίτης. SPANH.

c Μυριάδων ἑκατὸν χρεῶν☉] Μυριάδας ἑκατὸν εὑρόμεν☉.

d Εἰς μέγα τῷ Αγρίππᾳ] Επὶ μέγα Busb.

e Τὰς πρὸς Γάϊον φιλίας,] Conf. *Annot.* lib. 2. c. 9. §. 5. SPANH.

f Αἰωρυμένοις] Ita cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐωρυμένοις π. λ. π. Τιβερίῳ in *Editis Aliiſque*. HUDS. *Gen.* ἐωρυμένοις Infr. §. 6. ἠωρῆτο ἐπὶ φοινίκων ubi *Gen* ἐωρῆτο, & mox ἠωρῆσθαι ἐφ' ἁμάξης, ubi *Gen.* ἐωρῆσθ. SPANH.

g Καὶ ἡνιό☉,] Illud καὶ inſertum dedi, auctoritate *Epiphanii*.

h Αὐτῷ] *Gen.* αὐτῷ *Lugd. Bat.* αὐτῇ.

i Ηγεμόσιν ——— τεπλυτηκότες.] Idem *Tacitus* de eo Annal. 1. cap. LXXX. Ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus aut præſidiationibus habere. SPANH.

k Η ἐπιτρόποις] Καὶ ἐπιτρ. παρ' αὐτῇ Busb.

l Παῦσ☉] Abeſt à *L. B.*

m Χρωμένῳ,] Χρῆσθαι Busb.

n Παρεκπεμπω.] Παρεκπέμψω & mox αἰδῆς non agnoſcit *Busb. Lugd. Bat.* παρεκπέμψων.

o Τοῖς ἅπαξ] Τοῖς ἅπαξ ὑπ' αὐτῇ καταξᾶσιν εἰς αὐτὰς Busb. HUDS. Suetonius id confirmat lepido Tiberii dicto de homine, qui muſcas abigi à corpore ſuo nolebat. REL.

p Τῷ πλεονεκτεῖν,] Ita, ut ellipſis ſit præpoſitionis ἐπὶ, in *libris noſtris*, omnibus præter Busb. (atque etiam *Lugd. Bat.*) qui habet οἰκείαν ϛ πλ. quæ ſane conſtructio alibi quod ſciam non reperitur. Legi poteſt οἰκεῖον ἔχειν τὸ πλεονεκτεῖν, omiſſo οἰκῳ. aut potius, φύσ☉ μὲν γὰρ πᾶσαν ἡγεμονίαν ϛ πλεονεκτεῖν ἐφιέσθαι.

q Παγίως] E *Cod. Busb* vocabulum παγίως (quod in *Lugd. Bat.* quoque reperitur in *Margine*) reſtitui in locum ϛ παρείσει, quod exiſtimo margini appoſitum ἐξηγήσεως ἕνεκα, & poſtea in textum irrepſiſſe.

r Αὐτὰς,] Forte αὐτοῖς vel οἱ αὐτοὶ. COCC.

s Ἄδλον τ κλοπῶν ἔχειν] Hic loci ſtructura eſt perplexe compoſita, cujus complura exempla videre eſt apud *H. Steph.* in *Append de Dial. Att.* p. 127. Alius forſan dixiſſet, ἄδλα τ κλοπῶν ἔχοντας & mox αὐταῖς χρήσεσθαι.

"dum. cum autem ocyus illis succedatur, nequa-
"quam fore ut magistratibus sufficiant qui illis in
"prædam expositi sunt, tanto eis tempore haud
"concesso, in quo antecessores sui spoliorum pleni
"de habendi cupiditate remitterent, quod revo-
"cati fuerant antequam satis diu magistratum obi-
"issent. Ac *deinde exemplo* utebatur. Quodam vul-
"nerato humi procumbente, magna vis mus-
"rum ulcera circumsedebat: ac viator, cum forte
"adesset, vicem ejus miseratus est, languidiorem es-
"se ratus quam ut illas arcere posset, propiusque
"accedens parabat eas depellere. Orante autem
"*saucio*, ut hujusmodi quid facere omitteret: *alter*
"subjiciens causam quærebat, cur ita liberari à
"præsenti molestia negligeret. Cui ille, gravius me
"læsum ibis illas abigendo. nam hæ jam plenæ
"cruoris non perinde ac ante certatim agunt ut mi-
"hi molestiam facessant; sed aliquantulum remis-
"sius insistunt. Quod si *his depulsis* recentes & fa-
"melicæ convenerint, & *me* jam attritum accepe-
"rint, etiam ad interitum usque exugent. Has igi-
"tur ob causas & ipsum subditis suis, multis expi-
"lationibus male multatis, haud ita frequenter, u-
"num post alium, rectores mittere, qui more mu-
"scarum eos infestarent, præsertim cum natura pro-
"pensis ad lucrum insuper ad cupiditatem augen-
"dam injiciatur metus, ne quæstus sibi adeo jucun-
"dus cito eripiatur." Huic quod dixi de ingenio Tiberii res ipsa testimonio est; quod, duobus & viginti annis rerum potitus, Judæis duos duntaxat miserit qui gentis *illius* res administrarent, Gratum ejusque in præfectura successorem Pilatum. nec talem se gessit erga Judæos, aliumque in cæteros imperio subditos. Quin & vinctorum causas se serius aliquanto cognoscere indicabat, ne capite damnati quibus premuntur malis leventur, id quod facinorosi isti nequaquam meriti sunt; sed ut angoribus præsentibus, dum diutius in custodia morantur, major accedat calamitas.

Agrippa rogat Antoniam, efficeret ut Tiberius Eutychum audiret.

6. Atque ob hanc quidem causam Eutychus ad cognitionem non delatus est, sed in vinculis servabatur: tempore vero aliquanto post Tiberius Capreis venit Tusculanum, stadiis fere centum ab urbe dissitum: & Agrippa rogavit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, de quibus ipsum accusaret. Erat autem Antonia magno in honore apud Tiberium, & cognationis gratia, Drusi enim fratris uxor fuerat, & propter pudicitiam: nam florente adhuc ætate vidua mansit, & secundas nuptias recusavit, quamvis eam hortatus est Augustus ut alicui nuberet, vitamque ab omni probro intactam conservavit. huc accedebat & privatum beneficium quo maxime devinxerat Tiberium. Magna enim conspiratione in eum facta à Sejano, (amico viri Antoniæ, & maxi-

Antoniæ elogium.

"ὑπαχθησομένης ἐκ τῶν ὀξέως, ἰδαμῶς ἂν ἀρκέσειν
"τοῖς ἄλλα τοῖς ἄρχουσι [t] προκειμένοις, [v] ἀναστροφῆς
"αὐτοῖς [x] ὁ διδομένης καιρῶν, ἐν οἷς πλήρεις οἱ πρότε-
"ληφότες γιγνόμενοι ὑπολιποῖεν τὴν σπουδὴν τῆς ἐπὶ τῷ
"λαμβάνειν, διὰ τὸ πρὶν ἐν καιρῷ γενέσθαι μεταστῆναι.
"[y] παράδειγμά τε αὐτοῖς φησὶ τραυματίαι τινὶ κειμένῳ
"μυῖαι κατὰ πολλὰς τὰς ὠτειλὰς [z] προσιζησαι· καὶ τὸν
"τὸ παράπαν ἰσχόντων [a] οἰκτείρας αὐτὸ τὴν δυσχέραν, καὶ νο-
"μίσας ἀδυναμίᾳ μὴ βοηθεῖν, οἷός τε ὢν ἀποσοβεῖν
"αὐτὰς παρασᾶς. καὶ δεομένῳ παύσασθαι τὸ ἐπὶ τοι-
"οῖσδε, ὑπολαβὼν [b] εἶπε τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπρο-
"μηθῆς εἰς τὸν παραφυλακὴν κακοῦ τοῦ ἐφεστηκότος.
"[c] μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικῇς με, εἶπεν, ταύτας ἀπα-
"γαγών. ταῖς μὲν γε ἤδη [d] πεπληρωθείσαις τοῦ αἵματο-
"τος, [e] οὐκ ἔσθ' ὁμοίως ἔπειξις, ὄχλον μοι παρα-
"σχεῖν, ἀλλὰ πη καὶ ἀνίσχυσιν. αἱ δ' [f] ἀκραιφνεῖς τῷ
"κατ' αὐτὰς λιμῷ σπανιζήσας, καὶ πετευμένον ἤδη πα-
"ραλαμβάνουσαι, καὶ ὀλέθρῳ [g] παραδοῖεν. διὰ ταῦτα ἂν
"καὶ τὸ πολλῶν τῶν κλοπῶν διεφθαρμένους τοὺς ὑπο-
"τελέσιν [h] προμηθῆς εἶναι, μὴ [i] συνεχὲς ἐξαποστέλλειν
"τοὺς ἡσσημένους, οἳ ἐν τρόπῳ μιᾶς ἐκπλεμώσειν αὖ-
"τοὺς, φύσει πρὸς κέρδος ὁρμορεσμένοις σύμμαχον πα-
"ραλαμβάνοντες τὴν ἐλπίδα καὶ παχέως [k] ἀφαιρησομέ-
"νοις τὴν ἔνδην ἡδονήν." μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ, πε-
ρὶ τῶν ἐπὶ τοιούτοις φύσεως, Τιβερίου τὸ ἔργον αὐτό. ἐπὶ
γὰρ δυοῖν πρὸς τοῖς εἴκοσιν αὐτοκράτωρ γενόμενος, δυοῖν τοὺς
πάντας Ἰουδαίοις ἐξεπεμψε διοικήσοντας τὸ ἔθνος, [l] Γρᾶ-
τον τε, καὶ [m] Πιλάτον, ὃς αὖθις διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ
οὐκ ἐπὶ μὲν Ἰουδαίων τοιοῦτος, [n] ἕτερος δ' ἐπὶ τῶν λοιπῶν
ὑπηκόων. ἀλλὰ καὶ τῶν δεσμωτῶν τὸν [o] ὑστερολιὸν τῆς
ἀκροάσεως ἀπεσήμηνεν [p] ὑπὸ δὲ δικαιωθεῖσι μὲν θανάτου
κύρσιν γενέσθαι τῶν ἀνεκφύτων κακῶν, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀρετῇ
τῶν ἐπὶ τοιούτοις τύχῃ σπουδεῖν· τρυφῶντας δὲ ἀχθηδόνι τῇ
ὑπικειμένῃ μείζονα προσρέπειν τὸν δυσχέραν.

5'. [q] Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὁ Εὔτυχος ἀκροάσεώς τε οὐκ
ἐτύγχανε, καὶ [r] δεσμοῖς ἐνείχετο. χρόνῳ δὲ ἐγγενομένῳ,
Τιβέριος τε ἐκ τῆς Καπρέων εἰς [s] Τουσκλάνον προήγε-
το, ὅσον ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν τῆς Ῥώμης. καὶ ὁ Ἀγρίππας
ἀξιοῖ τὴν Ἀντωνίαν διαπρέσβαν [t] τῷ γραφῇ τῷ Εὐτύ-
χῃ τὴν ἀκρόασιν ἐφ' οἷς ποτὲ τὴν κατηγορίαν ποιοῖτο
αὐτός. [v] τιμία δ' ἦν Ἀντωνία Τιβερίῳ εἰς τὰ πάντα, συγ-
γνείας τε ἀξιώματι, δρᾶσαι γὰρ ἦν ἀδελφῆς δὲ αὐτὸς γυνή,
καὶ ἀρετῇ τῆς σώφρονος· νέα γὰρ χηρεύειν παρέμεινε, γάμῳ
τε ἀπεῖπε τῷ πρὸς ἕτερον, καὶ περ τῆς Σεβαστῆς [x] κελευ-
σάσης τινὶ γαμεῖν, καὶ λοιδορίαν ἀπηλλαγμένον διεσώ-
σατο αὐτῆς τὸν βίον. ἰδίᾳ τε [y] εὐεργέτις ἦν εἰς τὰ μέγιστα
τῆς Τιβερίου. ὑπεβλήθη γὰρ [z] μεγάλης συστάσης ἐπ' αὐτὸν
ὑπὸ Σηιάνου, φίλου τε ἀνδρὸς, καὶ δύναμιν ἐν τῷ τότε με-

t Προκειμένοις,] Προσκειμένοις *Busb.*

v Ἀναστροφῆς] *L. B* ἀναπτοῆς.

x Οὐ διδομένης καιρῶν,] Illud ὁ insertum dedi è *Cod. Busb.* (approbante jam *Lugd. Bat.*) quod agnovisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quibus largitas temporis non est attributa.* dein post λαμβάνειν comma (quod in libris deerat) apposui, ut sequentia pendeant ab iltis præcedentibus, ἰδαμῶς ἂν ἀρκέσειν τοῖς ἄλλα τοῖς ἄρχουσι προκ.

y Παράδειγμά τε αὐτοῖς φησι.] Ita *Busb.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *exemplum etiam eis proferebat.* in *Editis Alisique* παραδείγματά τε αὐτοῖς φασι τοιοῦτον ἔλεγεν, aut τοῦτο ἔλεγεν aut φησὶ redundante. forsan, ὃς φασι τοιοῦτον ἔλεγεν. HUDS. *Lugd. Bat.* haud male τοῦτον τὸν λόγον, pro vulgato passim τοιοῦτον ἔλεγεν reponit. HAV.

z Προσιζήσαν.] Προσίσαται *Busb.*

a Οἰκτείρας αὐτὸ τὴν δυσχέραν,] Οἰκτήρας in *Editis.* οἰκτείρας αὐτὸν *Busb.* quod sane mox postularet τὴν δυσχέραν.

b Εἶπε τὴν αἰτίαν] Ἔφη *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.*

c Μειζόνως γὰρ ἂν] Καὶ ὡς μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικοίης. & mox ταῖς μὲν γὰρ *Busb.*

d Πεπληρωθείσαις] Ita ex *L. B* reposuimus. *Reliqui* πλησθείσας. HAV. Conf. supr. lib. 17. c. 15 §. 4. SPANH.

e Οὐκ ἔσθ' ὁμοίως ἔπειξις,] Οὐκ ἔστ' ὁμοίως *Busb.*

f Ἀκραιφνεῖς] Νεαλεῖς καὶ λιμώττουσαι *Zonar. L. B.* ἀκραιφνῆ.

g Παραδοῖεν.] Παραδιδοῖεν *Busb.*

h Προμηθὴς εἶναι,] Ita lego. προμηθὲς in *libris.*

i Συνεχὲς ἐξαποστέλλειν] Συνεχῆ *Busb.*

k Ἀφαιρησομένοις τὴν ἔνδην ἡδονήν.] Ἀφαιρεθησομένοις τὴν εὐεστὼ *Busb.*

l Γρᾶτον] Conf. supr. c. 3 §. 2. SPANH.

m Πιλάτον,] Conf. sup c. 3 §. 2. SPANH.

n Ἕτερος] *L. B.* ἑτεραῖος.

o Ὑστερολιὸν τῆς ἀκροάσεως] Ἀναξολιὸν *Busb.*

p Ὑπὸ δὲ δικαιωθεῖσι] Ὑπὲρ δὲ δικ. *Busb.* ὑπὸ τῷ δ. *Gall.*

q Διὰ μὲν δὴ] Διὰ μὲν δὲ ταῦτα καὶ ὁ Εὔτ. *Busb.*

r Δεσμοῖς ἐνείχετο.] Ita cum *Cod. Busb.* τὰ δεσμὰ ἰωείχετο in *Editis Alisque.*

s Τουσκλάνον προήγετο,] Iterum cum *Busb.* prout apud *Strabonem.* Τουσκολάνον in *Editis.* Τουσκωλάνον *Vat.*

t Τῷ γραφῇ τῷ Εὐτύχῃ] Illud τὸ è *Cod. Busb.*

v Τιμία δ' ἦν Ἀντωνία] Τιμία δ' ἰῶ αὐτῷ Ἀντωνία Τιβερίῳ *Vat.* & *Hen.* à pr. m.

x Κελεύσαντος τινὶ γαμεῖν,] Κελεύοντος *Busb.*

y Εὐεργέτις] Ita *Gall.* & *Lugd. Bat.* εὐεργέτης in *reliquis.*

z Μεγάλης συστάσης] Μεγίστης *Busb.*

μείζω ἔχοντ@ ἀφ' τὸ τ γραμμάτων εἶναι [a] ἡγεμονίαν αὐτῷ, καὶ τ τι βουλῆς οἱ πολλοὶ, καὶ τ ἀπελευθέρων προσέθεντο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν διέφθαρτο, πέρυσι τε ἡ ἐπιβουλὴ ὑπὲρ μέγα, κἂν ἐπέτυχε Σηιανῷ τὸ ἔργον, μὴ τ Αντωνίας τόλμη χρησαμένης σοφωτέρᾳ τ Σηιανοῦ κακουργίας. ἐπεὶ γὰρ μαθοῦσα τὰ ὑπὸ τῷ Τιβερίῳ [b] συγκείμενα, γράφει πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἀκριβῶς, καὶ [c] Παλάντι ὑπηρέτῃ τῶν γραμμάτων τῷ πιστοτάτῳ τ δούλων αὐτῆς, ἐκπέμπει πρὸς Τιβέριον εἰς τὰς Καπρέας. ὁ δὲ μαθὼν, τόν τε Σηιανὸν κτείνει, καὶ τὰς συνεπιβούλους· τιμᾷ τε Αντωνίαν, καὶ πρὶν ἀξιολόγως ἄγων, πιστοτέραν τε προσελάμβανε καὶ πᾶσι πᾶσιν ἐπετρόπευεν. ὑπὸ δὴ ταύτης τ Αντωνίας ὁ Τιβέριος παρακαλούμενος ἐξετάσαι τ Εὔτυχον, "ἀλλ' εἰ μὲν ψεύσεται, φησὶν "ὁ Τιβέριος, [d] ὅτι Αγρίππας τὰ εἰρημένα, Εὔτυχος δὲ κατ- "ὰ σὲ κομιζεῖ παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν ἣν ὑπέτιμηκα αὐτός· "εἰ δὲ βασανιζομένου ἀληθῆ [e] φανεῖ τὰ εἰρημένα, μήπου "κωλύσειν πυθῶν τ ἀπελεύθερον [f] ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον κα- "λοῖη τὴν δίκην." καὶ ὁ Αγρίππας ταῦτα φαμένης πρὸς αὐτὸν Αντωνίας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέκειτο ἀξιῶν ἐξέτασιν γενέσθαι τ πράγματος· καὶ ἡ Αντωνία, ἅτε γὰρ ἀνὴρ πολὺς ὢν ὁ Αγρίππας ὑπὸ τοῖσδε δεῖται, καιρὸν κατασχοῦσα τοιοῦτον, [g] ἐκωλύετο μὲν Τιβερίου ὑπὸ φορείου κειμένου, προϊόντων Γαΐου τε καὶ ἐκείνης ἡγουμένου Αγρίππου, ἀπ' ἀρίστου ἦσαν, [h] κατασπεισθεῖσα τῷ φορείῳ, παρεκάλει καλεῖσθαί τε τ Εὔτυχον, καὶ ἐξετάζεσθαι. ὁ δὴ, "ἀλλ' [i] ἴσως μὲν, εἶπεν, "Αντωνία οἱ θεοὶ ὅτι μὴ γνώμῃ τῇ ἐμαυτοῦ, ἀνάγκῃ δὴ τῆς "σῆς κατακλίσεως ἐξαγόμενον, πράξω τὰ [k] πεπρασ- "μένα." ταῦτα εἰπὼν κελεύει Μάκρωνα, ὃς Σηιανοῦ διάδοχος ἦν, τ Εὔτυχον ἀγαγεῖν. [l] καὶ ὁ μὲν, ἅδην εἰς ἀναβολὰς παρῆν. Τιβέριος δ' αὐτὸν [m] ἤρετο, τί καὶ ἔχοι λέγειν κατ' ἀνδρὸς ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεχηκοτος. ὁ δὴ φησὶν, "ὦ δέσποτα, [n] ἡνιοχοῦμεν μὲν ἐφ' "ἁμάξης, Γαΐός τε ὅτος καὶ Αγρίππας σὺν αὐτῷ, καὶ "σφῶν ἐζόμην ἐγὼ παρὰ τοὺς πόδας, λόγων τε πολλῶν "ἀνακυκλουμένων, Αγρίππας φησὶ πρὸς Γάϊον, [o] εἰ "γὰρ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα ἢ μεταστὰς ὁ γέρων ὅτος "[p] χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης. ἴδεν γὰρ ἡμῖν "Τιβέριος ὁ ἡνίοχος αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἐμποδὼν ὑπὸ σοῦ "πολλῶν· καὶ ἡ τε οἰκουμένη γένοιτ' ἂν μακαρία, κἀ- "γὼ [q] πρὸς αὐτῆς." Τιβέριος δὴ πιστὰ ἡγησάμενος τὰ εἰρημένα, καὶ ἅμα μῆνιν ἀναφέρων τῷ Αγρίππᾳ παλαιὰν, διότι κελεύσαντος αὐτοῦ θεραπεύειν Τιβέριον [r] ἡνίοχον αὐτοῦ γεγονότα, καὶ Δρούσου παῖδα ὄντα, ὁ Αγρίππας [s] ἀτιμίως ἦλθε διακρουσάμενος τὰς ἐντολὰς, καὶ πᾶς ὡς τ Γάϊον μετεκάθιζε, τοῦτον μὲν δὴ φησὶ Μάκρωνι δῆσαι. Μάκρων δὲ τὸ μὲν ἀσαφῶς ὄντινα ἂν προσέταξεν ἐξεπίτηδες, τὸ δὲ σὺν ἂν προσδοκῶν [t] περὶ τοῦ Αγρίππα αὐτὸν [v] βουλεῦσαί τι τοιοῦτον, ἐπανεῖχεν ἀκριβώσοντος τὰ εἰρημένα. [x] ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ προελθὼν τὸν ἱππόδρομον λαμβάνει τὸν Αγρίππαν ἑστῶτα, [y] καὶ μὲν δὴ φησὶ Μάκρων τοῦ-

mam eo tempore poteſtatem habente, quod ipſi mandata erat prætorianorum militum præfectura) & multi è ſenatoribus cum libertis ſeſe ei adjunxerunt, & corruptus erat exercitus, atque conjuratio non mediocres acceperat vires, reſque Sejano *proculdubio* ſucceſſiſſet, niſi Antoniæ audacia ſapientiâ ſuperaſſet Sejani malitiam. quam primum enim intellexit quæ in Tiberium machinati ſunt, omnia ei accuratiſſime perſcripſit, traditiſque literis Pallanti ſervorum ſuorum fidiſſimo miſit eum Capreas ad Tiberium. Ille vero, re cognita, Sejanum occidit & hujuſce conſilii participes; & Antoniam, quam antea magni faciebat, majore in honore habuit, eique in omnibus confidit. Ab hac itaque Antonia rogatus Tiberius ut Eutychum examinaret, "ſi quidem, inquit, mentitus fuerit "quod Agrippa iſte dixerit, Eutychus pœnam "ſatis gravem ſubiit, quam ipſe ei conſtitui; ſin "vero quæſtione habita vera eſſe deprehendantur, "*videndum* ne forte dum pœnas expetit à liberto, "faciat ut ſupplicium in caput ſuum recidat." At vero Agrippa, cum iſta ei narraſſet Antonia, eo magis precibus contendebat ut res diſcuteretur. Atque Antonia (nam rogare non deſiit Agrippa, multuſque in eo erat) tempus opportunum nacta, (vehebatur enim Tiberius in lectica jacens, præcedente ipſius nepote Cajo una cum Agrippa, cum jam pranſi eſſent) juxta lecticam ambulans, petiit vocari Eutychum & examinari. Ille vero, "Deos, inquit, teſtor, Antonia, quod non ex mea "ſententia, ſed precibus tuis coactus faciam quod "facturus ſum." Cum iſta dixiſſet, Macroni, qui ſucceſſerat Sejano, imperat Eutychum adducere. Et ille quidem ſine mora aderat. Tiberius autem illum interrogabat, quidnam habeat quod diceret contra virum qui ipſum in libertatem vindicaverat? Cui ille, "Domine, inquit, vehebantur in "curru Cajus hic & Agrippa cum eo, atque ipſe "ad illorum pedes ſedebam, & poſt verba ali- "quammulta ultro citroque habita, Cajo dixit "Agrippa, Utinam *tandem* veniat dies, quo ſenex "iſte decedens te principem orbis terrarum deſi- "gnet. nam Tiberius ejus nepos minime nobis "impedimento erit, ſi à te tollatur: atque orbis "*univerſus* felicitate fruetur, eritque ut ego ejuſ- "dem particeps fiam." Cum autem verba iſta Tiberius credibilia exiſtimaſſet, ſimulque ejus in animo vetus in Agrippam ira penitus inſideret, quod, juſſus ab eo Agrippa ut Tiberium nepotem ſuum Druſique filium coleret, ipſum contra quam mandaverat minus obſervaſſet, totumque ſe ad Cajum contuliſſet, ad Macronem verſus inquit, huic ſane injice vincula. At Macro, partim quod non ſatis intelligeret, quemnam vinciri juberet, partim quod non ſuſpicaretur ipſum quidquam tale de Agrippa ſtatuiſſe, cunctabatur donec certius ſciret quæ dixerit *Tiberius*. Poſtquam autem Cæſar, cum in circo per orbem iviſſet, Agrippam ſtan-

Sejani conſpirationem Cæſari patefecit.

Antonia obtinet à Tiberio ut Eutychus audiretur.

Accuſatio in Agrippam ab Eutycho inſtituta.

[a] Ἡγεμονίαν αὐτῷ,] Τὴν ἡγεμονίαν *Busb.*
[b] Συγκείμενα,] Σωτιθέμενα *Busb.*
[c] Παλάντι ὑπηρέτῃ] Ita *Gall.* nec aliter *Dio Caſſius.* Πάλαντι in *Editis Aliiſque.*
[d] Ὅτι Αγρίππας τὰ εἰρημένα,] Poſt Αγρίππας ſupple ἐπὶ aut ſimile verbum. niſi malis ἐπὶ Αγρίππᾳ, cum ὑπὲρ forſan pro ἐπὶ habeat *Busb.* HUDS. In *Lugd. Bat.* ἔστι ξ. in *Marg.* vero vulgata reponitur lectio. *Cocceius* emendabat ὅ, τιδὴ &c. Ego nihil novandum cenſeo; eſt enim locutio ut indignantis & iracundi impetuoſior atque abruptior, carens verbo ſuo relativo, vel ſero admodum accidente, videlicet tertio poſt verſu ἀληθῆ φανεῖν opponuntur enim, quæ *Agrippa* præ ſe ferebat, quæque ejus libertus, ut dicat Tiberius: *Quid ſi jam Agrippæ verba* vera fuerint; *ſatis gravem* &c. *Sin vero torti* Eutychi, quæſtione de eo habita, *verba vera deprehendantur, ne forte* &c. HAV.
[e] Φανεῖν,] Ita *MSS.* φανῇ *Gen*
[f] Ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον] Ἐφ' ἑαυτὸν *Busb.*
[g] Ἐκωλύετο] Conf. ſupr. §. 5. SPANH. *Gen.* habet ἐκωλῦτο. *Lugd. Bat.* ἐκωλεῖτο.
[h] Κατασπεισθεῖσα τῷ φορείῳ,] Ἥδε πτερ. *Busb.*
[i] Ἴσως μέν,] Ἴσωσαν εἶπεν *Busb. Gall.* & *Zonar.*
[k] Πεπρασμένα.] Πεπαχθησόμενα *Busb.* πραξόμενα *Lugd. Bat.*
[l] Καὶ ὁ μέν,] Καὶ ὃς μὲν ἀδὴν *Busb.*
[m] Ἤρετο, τί καὶ ἔχοι,] Ἤρετο τί καὶ ἔχοι *Busb.*
[n] Ἡνιοχοῦμεν] Αἰωρούμεθα *Busb.* ἐωχοῦντο in *Editis Aliiſque.* HUDS. Conf. ſupr. §. 5. SPANH.
[o] Εἰ γὰρ ἀφίκοιτό] Εἴθε γὰρ *Zonar.*
[p] Χειροτονοίη σε] Χειροτονήσει σε *Gall.* HUDS. Χειροθετοίησε *Gen.* forte χειροθετοίη σε. SPANH.
[q] Πρὸς αὐτῆς.] Πρὸ αὐτῆς *Busb. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à pr. m. ὡς ταύτης ἐγὼ *Zonar.* quod *Wolfius* vertit, *atque ego in primis.*
[r] Ἡνίοχον αὐτοῦ γεγονότα] Ἡνιόντι *Busb.*
[s] Οὐ τιμίως ἦλθε διακρουσάμενος] *L. B.* ἀτίμως ἦλθε διακρουσάμενος.
[t] Περὶ δὲ Αγρίππα αὐτὸν] Ita *Busb.* ὡς τῷ Αγρ. in *cæteris.*
[v] Βουλεῦσαί τι τοιοῦτον,] Προσάξαι τι τ. *Busb.*
[x] Ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ] Ἐπεὶ δ' ὁ Κ. *Busb.*
[y] Καὶ μὲν δὴ φησὶ] Καὶ μὰν δὴ *Busb.*

ſtantem deprehendit, ædepol Macro, inquit, hunc juſſi vinciri. Illo etiam tum requirente quemnam præciperet, Agrippam, inquit. Tum Agrippa ad preces convertitur, filium ei in memoriam revocans cum quo ſimul fuerat educatus, & Tiberium cujus inſtitutionis curam geſſerat. nihil tamen proficiebat, ſed ipſum, ita ut erat purpura amictum, vinctum agebant *ſatellites*. Atque tum, nam æſtus vehemens erat, quod inter veſcendum parum admodum vini ſuppeditaretur, gravis illi accendebatur ſitis. fiebatque ut animi nonnihil diſcruciaretur, remque ferret * indigne. Conſpicatus igitur quendam è Caji famulis, Thaumaſtum nomine, aquam in vaſe portantem, petiit *aliquantulum* ad bibendum. Illoque porrigente, cum bibiſſet, "certe, inquit, *quandoquidem hoc feceris*, tuo bono, "ô puer, factum eſt quod mihi miniſtraſti. cum "ex his vinculis effugero, nulla in me mora erit "quin libertatem tibi à Cajo impetrem, qui mihi "etiam vincto, prout antea cum dignitatis ſpeciem "habuerim, miniſtrare non gravatus es." Neque mentitus eſt cum iſta diceret, ſed gratiam ei repoſuit. nam regnum adeptus Thaumaſtum quam diligentiſſime, à Cajo, ubi Cæſar factus eſſet, impetratum manumiſit, & rerum ſuarum curatorem fecit; morienſque hunc filio ſuo Agrippæ & Berenice filiæ ſimiliter miniſtraturum reliquit. iſque in hoc honore ætate provecta obiit. Et hæc quidem poſtea contigerunt.

Agrippa in vincula conjectus.

7. Tunc vero Agrippa, dum in vinculis teneretur, cum aliquammultis itidem vinctis ante regiam ſtabat, præ languore *paululum* reclinatus in arborem. Cumque ales quidam inſediſſet arbori, in quam ſe rejecerat Agrippa, (alitem hunc Romani bubonem appellant) unus è vinctis *natione* Germanus, viſo alite, quæſivit à milite quiſnam eſſet ille purpuratus. cognitoque eſſe Agrippam quidem nomine, Judæum vero origine, virumque ex ea gente nobiliſſimum, rogavit militem, qui ei *vinculis* copulatus erat, ut propius accederet ut cum eo colloqueretur, velle enim ex eo *nonnulla* de rebus patriis percontari. Quo impetrato, cum ei aſtaret, intercedente interprete, "ô juvenis, in- "quit, te quidem contriſtat tanta ſubito facta mu- "tatio, quæ tibi multam magnamque importavit "calamitatem. nec facile meis verbis fidem habe- "bis, quæ explicant quid Deus tibi providerit, "ut è malis præſentibus effugias. Scito vero, "(Deos meos patrios Deoſque hujus loci *præſides* "teſtor, quorum voluntate in hæc vincula deve- "nimus) me dicturum omnia, nihil ut auribus tuis "darem petulanter loquendo, ſtudiove te vana ſpe "lactandi. nam hujuſmodi prædictiones, ſi hallu- "cinatus fuerit vates, revera *alicui* plus afferunt "triſtitiæ, quam ſi nihil omnino de illis accepiſ- "ſet. itaque æquum duxi vel cum meo periculo "tibi pateficere quid Dei futurum eſſe prænun- "ciant. Fieri *equidem* non poteſt quin tua brevi "ventura ſit ex hiſce vinculis liberatio; dein ad "ſummam dignitatem provectus eris & potenti-

Que Germanus quidam prædixerit Agrippæ in carcere.

τον εἶπον δεθῆναι. ὁ δ' ἐπανερομένῳ ὄντινα οιῶ, Αγρίππαν γε εἶπεν. καὶ ὁ Αγρίππας τρέπεται μὲν κατὰ δεήσεις, τοῦ τε παιδὸς ᾧ συνεπεθέμην μνημονεύων, καὶ τοῦ Τιβερίου τῆς ἀνατροφῆς. ἀ μὲν ἤνυεν γέ τι, ἀλλ' ἦγον αὐτὸν ἐν [z] πορφυρίσι δεσμίον. καὶ καῦμά τε ἦν σφοδρὸν λίαν, καὶ ὑπὸ οἴνου τοῦ [a] ἐπὶ σιτίοις μὴ πολλοῦ γεγονότος, διψῶν ἐξέκαιεν αὐτὸν, καί [b] τι καὶ ἀγωνία, [c] καὶ τὸ παρ' ἀξίαν [d] καταλάμβανε. θεασάμενος [e] οὖν τινα τῶν Γαΐου παίδων θαυμαστὸν ὄνομα, ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ κομίζοντα, ἤτησε πεῖν. καὶ ὀρέξαντος προθύμως πιὼν, "ἀλλ' εἴπερ "ἐπ' ἀγαθοῖς, φησὶν, ὦ παῖ τὰ τῆσδέ σε τῆς Δία- "κονίας γέγονε, Δία φυγῆς μοι γιγνομένης τῶνδε τῶν "δεσμῶν, οὐκ ἂν βεβαιώσαιμι ἐλευθερίαν ἀπεργασά- "μενός σοι παρὰ Γαΐου, ὃς καὶ δεσμώτῃ μοι γιγνόμενῳ "Δακονείδαν καθάπερ ἐν τῷ πρότερον καλεσκότι χρό- "μῳ τῆς πρὸς ἐμὲ ἀξιώσεως οὐκ [f] ἐνέλιπες." καὶ οὐκ ἐψεύσατο ταῦτα εἰπών, ἀλλὰ δὴ ἠμείψατο. ἐν ὑστέρῳ γὰρ βασιλεύσας τὸν θαυμαστὸν μείζονος ἐλευθερόν τε ἀφῆκεν παρὰ Γαΐου Καίσαρος [g] γενόμενος λαῶν, καὶ τῆς ὑσίας ὑπέρτερον καθίζησε. πλούτῳ τε τῷ ἰδίᾳ Αγρίππᾳ καὶ Βερνίκῃ τῇ θυγατρὶ ὑπὲρ τοὺς ὁμοίους Δακονησόμενον κατέλιπεν. ἐν τιμῇ τε ὢν παύτῃ γεραιὸς τελευτᾷ. καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

ζ. Αγρίππας δ' τότε δεθεὶς εἰσῆκε πρὸ τοῦ βασιλείου, πρός τινι δένδρῳ κλιθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας, μετὰ πολλῶν οἱ ἐδέδεντο. καί τινος ὄρνεως καθίσαντος ἐπὶ τοῦ δένδρου ᾧ Αγρίππας προσεκέκλιτο, [h] βύαινα δ' οἱ Ρωμαῖοι τὸν ὄρνιν τοῦτον καλοῦσι, τῶν δεσμωτῶν τις Γερμανὸς θεασάμενος, ἤρετο τὸν σταλιώτην, ὅστις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι. καὶ μαθὼν μὲν Αγρίππαν ὄνομα αὐτῷ, Ιουδαῖον δ' τὸ γένος, καὶ τῶν ἐκείνῳ ἀξιολογωτάτων, ἠξίωσε τὸν [i] συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην, πλησίον ἐλθεῖν Δι' λόγων· βούλεσθαι γάρ τινα ἀμφὶ τῶν πατρίων ἔρεσθαι αὐτόν. καὶ τυχὼν, ἐπὶ πλησίον ἴσας, δι' ἑρμηνέως, "ὦ νεανία, φησὶ, [k] κα- "ταχθεὶ μέν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πολλή τε "ἔτως καὶ ἀθρόαν ἐπαγαγὸν τὴν τύχην. ἀπιστία δέ "σοι [l] τῶν λόγων, οἳ ἐπὶ [m] φυγῇ κακοῦ τοῦ ἐφεστηκό- "τος [n] διηρωῦτο τοῦ θείου τὴν πρόνοιαν. ἴσθι γε μὲν "θεοὺς τοὺς ἐμοὺς πατρῴους, καὶ τοὺς τῇδε ἐγχωρίους, "οἳ τόνδε ἐπευτάνευσαν ἡμῖν τὸν σίδηρον, ἐπομνύμε- "νος, λέξω τὰ πάντα, ἵνα τε ἡδονῇ [o] γλωσσάργῳ δι- "δοὺς τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, ἵνα Δακονεῖς εὐθυμῇν σε "ἐπιχειρακώς. [p] αἱ γὰρ ἐπὶ τοιοῖσδε προαγορεύσεις ὑστε- "ρηκότος τοῦ [q] ἀποδείξοντος [r] ἔργῳ χαλεπωτέρας "προσίενται τὴν ἀχθηδόνα, [s] τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν "ἀκροάσαιτο αὐτῶν. ἀλλά καὶ τὸ ἐμὸν κινδυνοις πα- "ραβαλλόμενος, δίκαιον ἡγησάμην σοι Δίασωθῆναι "τὴν προαγόρευσιν τῶν θεῶν. οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὐ- "θέως ἀπαλλαγή τέ σοι τῶνδε τῶν δεσμῶν παρέσται, "καὶ

---

a Ποῤφυρίσι δίσμιον.] Ποῤφυρίδι Gall.

a Επι σιτίοις] Ita Busb. Lugd. Bat. & Gall. ἐπισιτίῳ in Editis Aliisque.

b Τι καὶ ἀγωνία,] L. B. τε γονία. Coccejus mavult ἡ ἀγονία.

c Καὶ τὸ παρ' ἀξίαν] Καὶ τὸ ἐκ ἀξίαν Vat. & Hen. à pr. m. Iſta in ſua verſione omittit Gelenius, at Epiphanius hoc modo vertit, *unde quoque anxius factus, præter decus atque dignitatem cœpit cuncta reſpicere, unde poſſet ſuis invenire remedium, & conſpiciens quendam ex famulis Caji, &c.*

d Κατελάμβανε.] Προσελάμβανε Busb. ἐλάμβανε L. B.

e Οιῶ τινα τῶν Γαΐου] Illud ὧν è Cod. Busb.

* *Indigne.*] *Vel*, non ex æquo.

f Ενέλιπες.] Ανέλιπες Vat.

g Γενομένου λαῶν] Ita cum Cod. Busb. & Lugd. Bat. γενόντα in *ceteris*.

h Βυαῖνα] De ſimili, ſed infauſto bubonis augurio infra lib. 19. c. 8. §. 2. SPANH.

i Συνδεδεμένον αὐτῷ] Τῶν δεδεμένων Vat. & Hen. à pr. m.

k Καταχθεὶ] Gloſſa in *Marg. L. B* καβάμενός.

l Τῶν λόγων,] Λόγον tantum in *L. B.*

m Φυγῇ κακοῦ] Αποφυγῇ Busb.

n Διηρῶτο τοῦ θείου] Διαιρεῖτο Gall. Δι᾽ειρεῖτο L. B.

o Γλωσσάργῳ] Γλωσσάλγῳ Busb. γλωσσαρίῳ L. B. atque ibidem in *Marg.* γλωσσάλγῳ. Coccejus cogitabat γλωσσαλγίας.

p Αἱ γὰρ ——— ὑστερηκότος &c.] Germani de Agrippæ viſo bubone vaticinium. Alioquin pro infauſto omine habitus viſus bubo. Ovid. Metam. lib. VI. ῾ῥs. 430.

——— *tecloque profanus*
Incubuit bubo thalamique in culmine ſedit.

Item infra pro infauſto omine ſidereque viſus bubo ſupra caput ejuſdem Agrippæ lib. 19. c. 8. §. 2. ubi *Euſeb.* ἱστορεῖ ἀθρόως εἶδεν ἄγγελον, nulla bubonis facta mentione, cæterum ad hunc locum *Euſebii* vide *Valeſii* Notas. SPANH.

q Αποδείξοντος] *Gen.* Δποδείξαντος.

r Εργῳ] *L. B.* ἔργου.

s Τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν] *L. B.* ἢ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχήν.

"καὶ πρόοδον ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματός τε καὶ δυνάμεως,
"ζηλωτὸς τε ἂν γήρᾳ πᾶσιν οἷ νῷ δι' οἴκτε τὰς τύχας
"σε λαμβάνουσιν · [t] εὐδαίμων τε ἂν [v] ποιῷ τῷ τε-
"λευτῷ, [x] παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενον.
"[y] μνημονεύειν ἢ ὁπότε εἰς αὖθις τὸν ὄρνιν θεάσαιο τοῦτον,
"πέντε ἡμέραις σοι τῷ τελευτῷ ἐσομένῳ. ταῦτα πε-
"πράξεται μὲν ἥπερ ἀποσημήνῃ σοι [z] τὸ θεῖον τὸ ἐξα-
"πατεῖλαν τυτονὶ τὸν ὄρνιν. προγνώσῃ τι αὐτῶν σύνε-
"σιν τῷ φθεγξομένῳ ἀποστερεῖν σε, ἄδικον ἡγησάμενος,
"ὅπως ἀπισάμενον ἀγαθῆ μέλλοντος λυσιτελεῖν, ἐν
"ὀλίγῳ τῷ ἀχθηδόνα ἕξ παρόντος [a] πάθοι. μνήμῃ ἢ
"[b] ποιεῖσθαι εἰς χεῖρές σε φθεγξομένε ἕξ εὐδαίμονος,
"καὶ ἕξ καθ' ἡμᾶς ἀφαυξομένε δυσχέρειαν ἢ παντῶ σύνε-
"σμεν." καὶ ὁ μὲν Γερμανικὸς τοσάδε προφθὰς, εἰς τοσόνδε
ὤφλε γέλωτα τῷ Ἀγρίππᾳ, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ὕστερον [c] κατε-
φάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος. ἡ δ' Ἀντωνία [d] χαλεπῶς φέρουσα
[e] τὸν Ἀγρίππα τῷ δυσχέρειαν, [f] τὸ μὲν Τιβερίῳ φεὶ αὐτὸ
ἀφελέγειν, ἐργωδέστερον ἐώρα, καὶ ἄλλως ἐπ' ἀπράκτοις
γνησόμενον. εὑρίσκετο δ' αὐτῷ φθὸ τῶ Μάκρωνος, στρα-
τιωτῶν τε μελέων ἀνδρῶν, οἳ φθαφυλάξαν αὐτὸν ἐν
Φροντίσῃ, καὶ ἐκαλουμάρχε ἐφεσηκότα τε ἐκείνοις καὶ συν-
θέτε ἐσομένε, λαλεῖά τε καθ' ἡμέραν συγχωρεῖν, καὶ ἀπε-
λευθέρων καὶ φίλων εἰσόδους, τῷ τε ἄλλῳ ῥαιῶνῶ ἢ τῷ σώ-
ματι γνοῖ' ἄν. εἰσήεσάν τε ὡς αὐτὸν φίλος τε Σίλας, καὶ τῶν
ἀπελευθέρων Μαρσύας & [g] Στοιχεὺς τροφὰς εἰσκομίζοντες
αἷς ἔχαιρε, καὶ δι' ἐπιμελείας πάσης ἔχοντες, ἱματιά τε
κομίζοντες ἐπὶ φθαπτοιήσῃ [h] πράσεως, ὁπότε νὺξ γνοῖτο
ὑπερρώννυσαν αὐτῷ συμπράξει τῶν στρατιωτῶν, Μακρωνος
φθρηκότος. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ
τὰ μὲν κῆ Ἀγρίππαν ἐν τούτοις ἦν.

ἡ. Τιβέριος δ' ἐπανελθὼν εἰς τὰς Καπρέας, ἐμα-
λακίζετο, τὰ μὲν πρῶτα μετρίως · ἐπιδόσης δ' εἰς
τὸ μᾶλλον τῆ νόσε, πονηρὰς ἔχων [i] ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλ-
πίδας, Εὔοδον, ὃς ἦν αὐτῷ τιμιώτατος τῶν ἀπελευθέρων,
κελεύῃ τὰ τέκνα [k] προσαγαγεῖν φθὸς αὐτόν · [l] χρῄζειν
γὰρ ἀφικέσθαι, φησὶ, λόγων πρὶν ἢ [m] τελευτᾶν. ἦσαν
ἤδη αὐτῷ παῖδες γνήσιοι μὲν οὐκέτι, Δρῦσος γὰρ δὴ, ὁ μόνος
αὐτῷ γεγονὼς, ἐτύγχανε πεθνεώς · υἱὸς δὲ τέτε κατ-
λείπετο Τιβέριος, ὀνομαζόμενος Γέμελλος, Γαΐός τε
Γερμανικῆ παῖς ἀδελφῆ υἱὸς γεγονὼς, νεανίας τε ἤδη καὶ
παιδείαν ἐκπεπονημένος ὑπὲρ φλεῖσον, εὐνοίᾳ τε ἕξ δήμε
τιμώμενος, διὰ τὴν Γερμανικῆ ἕξ πατρὸς ἀρετήν. ὑπὲρ
μέγιστον γὰρ δὴ ἔτος ἦλθε φθὸ τοῖς φλήθεσι τιμῆς, εὐσε-
βείᾳ τρόπε, καὶ δεξιότητι ἕξ ὁμιλεῖν ἀνεπαχθὴς ὢν, καὶ τὴν
ἀξίωσιν κλώμενος [n] τῷ βέλεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι. ἐξ ὧν ἐ
μόνον ὁ δῆμος καὶ ἡ βελὴ μείζονως ἦγον αὐτὸν, ἀλλὰ & τῶν
ὑπερφλῶν ἔκασον ἐθνῶν, οἱ μὲν [o] ὁμιληκότες ἁλισκόμενοι
τῇ χάριτι τῆ ἐπιεύξεως, οἱ δ' [p] πίστει τῆ ἐκείνων ἀφηγή-
σεως φθαλαμβάνοντες. πένθος τε αὐτῷ τελεσθήσεσθαι
πρώτην πᾶσιν, ἐ θεραπείᾳ τῆ λοιπῆς ὑπολυομένων τὴν
συμφορὰν, λύπῃ δ' ἀληθεῖ οἰκειυμένων, ἀφ' ὃ ἴδιον τυ-

"am, & omnes beatum te prædicabunt quos tuæ
"jam sortis miseret, felicemque habiturus es exi-
"tum, liberis, qui tibi nati sint, tuas relinquens
"opes. Memento autem, cum istam volucrem de-
"nuo videris, te quinque post diebus moriturum
"esse. Hæc quidem eventura sunt quemadmodum
"Deus significat, qui hunc tibi alitem mittere di-
"gnatus est. cumque ipse ea præsciverim, nefas
"esse putabam, tecum nolle ista quæ intelligerem
"communicare, ut de felicitate futura certior fa-
"ctus, leve esse existimes quod hoc tempore pa-
"tiaris. Cum autem ad hanc felicitatem perve-
"ris, fac nostri quoque memineris, ut calamitatem
"cum qua nunc conflictamur, *tandem* effugiamus." *Agrippa miseriam in custodia solatur Antonia.*
Hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quam postea admiratione dignum est habitum. At Antonia graviter ferens calamitatem Agrippæ, paulo quidem difficilius esse sentiebat de eo verba facere ad Tiberium, prætereaque nihil apud ipsum precibus loci relictum esse: hoc vero à Macrone assequebatur, ut milites viri essent humaniores & modesti, tam quibus curæ erat excubias agere quam centurio qui illis præesset & ei * copularetur; utque lavacra ei quotidiana concederentur, & liceret libertis & amicis eum adire, atque alia ei indulta essent quæ ad corporis curam facerent. Ingressique sunt ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stœchus, cibum ad comedendum afferentes quo delectabatur, omnemque erga ipsum officiosam sedulitatem adhibentes. quin & stragula quasi venalia apportantes, noctu ea ipsi subtternebant, militibus jussu Macronis operam suam conferentibus. Atque hæc facta sunt per sex menses, resque Agrippæ ita se habebant.

8. Tiberius autem Capreas reversus, primum quidem modice cœpit ægrotare, morbo vero ingravescente, cum de salute desperaret, Euodum, quem ex omnibus libertis maximi faciebat, liberos ad se jubet adducere: se enim desiderare, dicebat, ut eos ante obitum alloqueretur. Sui quidem non jam in vivis erant liberi, nam mortuus erat Drusus quem unicum habebat: verum filius hujus Tiberius supererat cognomine Gemellus, & Cajus Germanici fratris filius, jam adolescens, & doctrina liberaliter institutus, & gratiosus apud populum ob Germanici patris virtutem. Hunc enim populus maximo in honore habuit, quod esset moribus bene temperatis, in alloquiis comis & affabilis, quodque princeps dignatione cum omnibus par esse voluerit. Quibus fiebat, ut tam senatus quam populus majorem in modum eum diligerent colerentque; atque etiam è singulis gentibus in provincias redactis, alii quidem suavitate ejus in congressu & colloquiis capti, alii vero, ubi auditione eorum narrationis ea acciperent. ipsoque mortuo luctum omnes ingentem prætulerunt, non * ex observantia in imperium simulate calamitatem lugentes, sed sincero mœrore eam ut suam deplorantes, quod unus- *De Tiberio Gemello & Cajo Germanici filio.* *Germanicus populi delicia.*

t Εὐδαίμων τε] *L. B.* εὐδαίμονά τε.

v Ποιοῖο τῷ τελευτῷ,] Ita cum *Busb. Vat.* & *Zonara*, & *Lugd. Bat.* ποιοῖς in *Editis Aliisque.*

x Παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενον.] Παισὶν οἷς τὸν ὅλβον in *Editis.* παισὶν οἷς ἴσῃ τὸν ὅλβον *Vat.* Verum cum πᾶσιν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον habeat *Busb.* & *Epiphanius* in versione sua *divitias tuis filiis qui tibi nati fuerint relinques*: rescribere non dubitarim, παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὅλβον καταλειπόμενον. *Lugd. Bat.* τελευτῷ ἰσομένῳ παισὶν, (fortè ἐπὶ παισὶν Coccejus) οἷς ἦτε τὸν βίον καταλιπόμενον.

y Μνημονεύειν ἢ ὁπότε] Μνημόνευε *Busb.*

z Τὸ θεῖον τὸ ἐξαπατησάλαν] Θεῖ τὸ ἐξαπ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Θεῶ τὸ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

a Τίθοιο.] *Lugd. Bat.* in *Marg.* τίθεο.

b Ποιεῖσθαι εἰς χεῖρές] Ποιῶ εἰς χεῖρας σοὶ παρ. *Busb.*

c Κατεφάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος.] Κατεφάνη τὸ θαύματος ἄξιον *Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἐφάνη θαύματος ἄξιος *Busb.*

d Χαλεπῶς φέρουσα] Conf. lib. VI. sup. c. 14. §. 3. SPANH.

e Τὸν Ἀγρίππα τῷ δυσχέρειαν,] Illa τὸν Ἀγρίππα inserui, auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii.*

f Τὸ μὲν Τιβερίῳ] Τῷ μὲν Τιβ. *Busb.*

* *Copularetur*;] Is *scilicet* cui Agrippas in custodiam traditus erat. nam eadem catena & militem & reum copulabat, teste *Seneca*. Ep. 5. qua de re videsis *Brissonium* de *Formulis*. l. 5. p. 474. *Edit. Francof.*

g Στοιχεὺς τροφὰς] Cum ὁ στοιχὸς habeant *Codd. Gall* & *Busb.* & *Stœcheus* ocurrat in melioribus *Epiphanii* libris; placuit Στοιχεὺς pro Στυχεὺς *Editorum* rescribere.

h Πράσεως,] *Gen.* πράξεως.

i Ἐπ' αὐτῷ] Περὶ αὐτῷ *Busb.*

k Προσαγαγεῖν] *L. B.* Προσαγαγέσθαι.

l Χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι,] Χρῄζει γὰρ ἀφικέσθαι σφίσι ὁ λ. πρὶν τελευτᾶν *Busb.*

m Τελευτᾶν.] *L. B.* τελευτᾶν.

n Τῷ βέλεσθαι] Ita lego cum *Cod. Busb.* τῷ βέλεσθαι in *cæteris.*

o Ὁμιληκότες] Scribe ὁμιληκότες. COCC.

p Πίστει τῆ ἐκείνων] Ita lego. πίστει in *libris.* HUDS. Præterquam in *Lugd. Bat.* qui clare (ut ubique in hoc verbo) emendationem istam comprobat. HAV.

* *Ex —— lugentes*,] Quin & aliter verti potest, si ἀρχῆς referatur ad συμφορὰν.

unuſquiſque ejus mortem ſemetipſum propius attingere crediderit. Quæ res & filio ipſius plurimum profuerunt ad omnium benevolentiam conciliandam: interque alios maxime etiam milites adeo devincti tenebantur, ut in lucro deputarent vel mortem, ſi neceſſe eſſet, oppetere, modo ei imperium poſſent aſſerere.

Augurium Tiberii de ſucceſſore.

9. Tunc autem Tiberius, cum Euodum juſſiſſet poſtridie filios ſummo mane ad ipſum adducere, Deos patrios precatur, ut eum qui in principatum ſucceſſurus eſſet, manifeſto aliquo indicio ſibi oſtenderent, id quidem modis omnibus agens ut nepoti ſuo imperium relinqueret, plus vero ſigno, quod Deus oſtenſurus eſſet, fiſus, quam ſuæ ſententiæ aut voluntati. Augurium itaque ei propoſitum erat, illi ceſſurum eſſe imperium qui ſequenti die ad ſe prior acceſſiſſet. Cum iſta ſecum reputaſſet, mittit ad nepotis ſui pædagogum, jubens ut prima luce puerum ad ipſum perduceret, † exiſtimans Deum inſuper habiturum eſſe imperatoris munus. Deus autem quod ille deſignavit irritum eſſe juſſit. Quippe cum is ita cogitaſſet, ubi illuxit, juſſit Euodum ut puerum qui prior adeſſet intro vocaret. Ille vero egreſſus, cum Cajum pro cubiculi foribus offendiſſet, (nam Tiberius nondum aderat, cibo ipſi tardiuſcule parato, atque Euodus place neſciverat quid ſibi voluerit dominus) pater, inquit, te vocat, ſimulque eum introduxit. At Tiberius, ubi Caium aſpicit, tunc primum cogitare cœpit de Dei poteſtate, ſuumque ſibi plane ereptum eſſe imperium, ut qui non amplius poſſet quod ſibi viſum eſt ſtatuere. Multis itaque & ſeipſum quidem deploravit, cui adempta erat poteſtas ratum faciendi quod jam ante decreverat, itemque Tiberium nepotem ſuum, ut qui ex augurio acto & omni de ſpe imperii deciderit, vitæque diſcrimen adiret, quod foret ut ejus ſalus ab aliis iiſque potentioribus penderet, qui non ferendum cenſebunt, ut vitam cum illis ageret, nihil ipſi profutura cognatione, quem metuet ſimul & odio habebit rerum dominus, partim quod proximus ſit imperio, partim quod pro incolumitate utque rerum potiatur inſidias contra tendere non deſinet. Erat autem Tiberius maxime addictus prædictionibus ex natalitiis; ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens, magis quam ii qui ſe totos huic rei dediderant. adeo ut Galbam aliquando ad ipſum venientem conſpicatus, ad quoſdam ei maxime neceſſarios dixerit, ecce homo qui Romanorum imperio aliquando erit honoratus. atque ille maxime *omnium* ex imperatoribus omni quod

Cajus imperium præripit Tiberii nepoti.

Tiberius genethliacis deditus.

χεῖν ἑκάσοις τὴν μετάστασιν αὐτοῦ ὑπαιτιᾶσθαι. ὅτως ἀνεπαχθῶς ὁμίλησε τοῖς ἀνθρώποις [q] ἐξ ὧν μέγα ὄφελος τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ παῖσι [r] καταλέλειπτο· τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τὸ στρατιωτικὸν ἦρτο, [s] αἱρετὸν ἀριθμοῦντες τὸ καὶ τὸ δέχεσθαι ἐκείνῳ βεβλημένοις, εἰ δεήσοι καὶ τελευτᾶν.

θ'. Ὁ δὲ Τιβέριος, Εὐόδῳ πρόσταγμα ποιησάμενος κατὰ τὴν ὑστεραίαν ὑπὸ τὴν ἕω εἰσαγαγεῖν τοὺς παῖδας, εὔχεται τοῖς πατρίοις θεοῖς σημεῖόν τι [t] προφαῖνον αὐτῷ δεῖξαι περὶ τῆς τοῦ ἡγεμονίαν [v] ἀποδεξαμένοις, πανταχόθεν μὲν τῷ ἰδίῳ τὰ παιδὸς αὐτοῦ καταλιπεῖν, μεῖζον δὲ δόξης τε καὶ βουλήσεως τὸ αὐτοῦ πεπρωκὸς τῆς θεοῦ τὸ ἐπ' αὐτοῖς [x] ἀποφαινόμενον. οἰώνισμα δὴ οὖν αὐτῷ προὔκειτο, εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν, ὃς ἂν πρῶτος τὴν ἐπιοῦσαν ἀφίκοιτο πρὸς αὐτὸν πρότερος. ταῦτα διανοηθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν ἡμέτερον τὸν παιδαγωγὸν, κελεύων ὑπὸ πρώτην [y] ὥραν ἄγειν τὸν [z] παῖδα ὡς αὐτὸν [a] καταμελήσειν [b] στρατηγίας τὸ θεῖον ὑπολαμβάνων. ὁ δὲ ἀντεψήφιζεν αὐτοῦ τὴν χρηστολογίαν. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐνθυμησόμενος, ἅμα τάχιστα ἡμέρα ἦν, κελεύει τὸν Εὔοδον εἰσκαλεῖν τὸν παῖδων τὸν παρόντα πρότερον. ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖνος, καὶ τὸν Γάϊον πρὸ τῶν θυμάτων καταλαβών. ὁ γὰρ Τιβέριος ἐν παρέργῳ μετεώρως τὴν τροφὴν αὐτῷ γιγνομένης, [c] ἤδει δὲ ὁ Εὔοδος ἃ ἂν ἐβούλετο ὁ δεσπότης· καλεῖ σε, φησὶν, ὁ πατὴρ, καὶ [d] εἰσήγαγεν αὐτόν. Τιβέριος δὲ ὡς θεᾶται Γάϊον, τότε πρῶτον [e] εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν τῆς θείας τὴν ἐξουσίας, καὶ τὴν [f] κατ' αὐτὸν ἡγεμονίαν παντελῶς [g] ἀφῃρημένην, ὀδυρόμενος οἷς [h] ψηφίσοιτο δυνάμεως ἐκεῖθεν [i] αὐτῷ μὴ βεβαιωθείσης. πολλὰ δὴ [k] καθειλοφύετο, αὐτὸν μὲν τῶν ἐφ' οἷς προβεβουλεύκει κυρίων [l] ἀφῃρημένον· τὸ κράτος, Τιβέριον δὲ τὸν ἐκγονον, ὡς τὸν τε Ρωμαίων δεχῆς ὁμοῦ διαμάρτοι καὶ τῆς σωτηρίας κεχρημένον, διὰ τὸ [m] ἐπ' ἄλλων κρειττόνων σὺν ἀνεκλὸν [n] εἰσηγησαμένων τὴν σωναγωγὴν [o] κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν, αὐτῷ τῷ μὴ συγχωρῆσαι ὠφελεῖν δυναμένῳ, φόβῳ τε καὶ μίσει τῷ ἐφεξῆς χρησομένῳ πρὸς αὐτὸν, τὰ μὲν ὡς παρασκευάζοντα τὴν δεχὴν, τὰ δὲ ὡς ἀντεπιβουλεύοντα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων μὴ ἀφησόμενον. ἐν δὲ [p] γενεθλιαλογίᾳ Τιβέριος τὰ μάλιστα προσκείμενος, [q] κατὰ τὰ καλορθούμενα αὐτῆς μειζόνως τοῖς τόδε ἀνακειμένοις ἑκόντως τὸν βίον [r] ἐξησμένος. Γάλβαν οὖν ποτε θεασάμενος ὡς αὐτὸν εἰσιόντα, φησὶ πρὸς τοὺς ἀπιστοτάτους αὐτῷ, ὡς [s] φιλήσοιτο ἀνὴρ τῆς Ρωμαίων [t] ποτὲ τιμησόμενος [v] ἡγεμονίας. [x] τά τε πάντα μαντῶν ἅπερ ἐχόμενα πίστεως ἡγούμενος ἡγεμόνων μάλιστα ἀνὴρ ἔτος, ὑπὸ τῆς

[q] Ἐξ ὧν μέγα ὄφελος] Μέγα ὄφελος δὲ τοῦτον *Busb.*

[r] Καταλέλειπτο·] Καθαλέλειπτο *Hen.*

[s] Αἱρετὸν ἀριθμοῦντες] Αἱρετὼν ἀριθμοῦντες δὲ καὶ τὸ *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[t] Προφαῖνον] *L. B.* in *Marg.* προσφαῖνον.

[v] Διαδεξαμένοις,] Διαδεξομένοις *Busb.*

[x] Ἀποφαινόμενον.] Καταφανόμενον *Gall.*

[y] Ὥραν ἄγειν] Ἡμέραν *Busb.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Hen.* à *pr. m.*

[z] Καταμελήσειν] Antea diſtinctum erat, παῖδα, ὡς αὐτὸν.

[a] Καταμελήσειν —— ὑπολαμβάνων.] Hujus loci verſionem non aſſequor. itaque & mihi lubet experiri. verto, *ſperans fore ut in hoc ejus artificio conniveret Deus.* ad verbum, *ut hoc ejus artificium negligeret Deus*, i. e. *huic ſe non interponeret, nec impediret, quo minus optatum haberet eventum.* ut στρατηγία ſumatur pro στρατήγημα. IBBETSONUS.

† *Exiſtimans —— munus,*] Putans illa re numinis ſuperare ſententiam. *Epiphan.*

[b] Στρατηγίας] *L. B.* στρατηγίαι.

[c] Ἤδει δὲ ὁ Εὔοδος] Ita lego cum *Cod. Busb.* favente aliquantulum *Epiphanio.* antea erat, γιγνομένης ἤδει ὃ ἐδεῖν ἂν ἐβούλετο.

[d] Εἰσήγαγεν] *L. B.* εἰσῆγεν.

[e] Εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν] Εἰς εὔνοιαν *Busb.*

[f] Κατ' αὐτὸν] *L. B.* κατατὸν.

[g] Ἀφῃρημένην,] Ita diſtinxi, cum in *Editis* eſſet ἀφῃρημένῳ ἐπὶ τοῖς ψηφίσοιτο, δυνάμεως &c.

[h] Ψηφίσοιτο δυνάμεως] Ψηφίσαιτο *Gall.* & *L. B.*

[i] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

[k] Κατωλοφύετο,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* κατολοφυρόμενον in *cæteris.*

[l] Ἀφῃρημένον τὸ κράτος,] Ἀφῃρημένην *Vat.*

[m] Ἐπ' ἄλλων κρειττόνων] *L. B.* in *Marg.* notat ſcribendum forte, ἐπὶ ἄλλῳ κρείσσονι.

[n] Εἰσηγησαμένων τὴν συναγωγὴν] Ita pro εἰσηγησαμένῳ vel εἰσηγησαμένῃ ut in *Editis Aliiſque.*

[o] Κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν,] Hoc modo diſtinxi. prius erat, κείσεσθαι, τὴν σωτηρίαν αὐτῷ τῷ μὴ &c.

[p] Γενεθλιαλογίᾳ] Ideo Juvenalis Sat. 10. *Vs.* 94. ait eum Capreis hæſiſſe, *Cum grege Chaldæo.* REL.

[q] Κατὰ τὰ καλορθούμενα] Ita legendum cenſui levicula cum mutatione. antea erat, καὶ καλορθούμενα αὐτῇ μειζόνως τ. ἰ. τ. ἀ. ἑκόντων τ. β. ἐξηγμένον. nullo plane ſenſu. HUDS. Verſ. *ad eas quæ feliciter evenerant vitam exigens*, quæ perſpicuum non fundunt ſenſum. videtur etiam prior lectio levicula cum mutatione defendi poſſe. καὶ καλορθούμενα αὐτῇ, μειζόνως τοῖς εἰς τόδε ἀνακειμένων ἑκόντως, ἐξηγμένον. Sic lego mutato ſolum τόδε in τοῦδε, & verto, *illius virtutes prolixius etiam iis, qui ad hoc vitæ genus ſe ſponte contulerant, laudans & extollens.* neſcio tamen an ἐξηγμένον in ἐξηρμένον non ſit mutandum. IBBETSON.

[r] Ἐξηγμένος.] Κατηγμένων *Vat.* & *Hen. à pr. m.* κατηγμένον *Gall.*

[s] Παρεγένοιτο] *L. B.* Παρεγίνοιτο.

[t] Ποτὲ τιμησόμενον ἡγεμονίας.] Sic *Busb.* ποτιμησόμενον in *Editis Aliiſque.*

[v] Ἡγεμονίας.] Nota quod Imperatores ἡγεμόνες dicantur. REL.

[x] Τά τε —— ἡγεμόνων] De Tiberio oſtentis tribuente *Sueton. Tiber.* c. 72. SPANH.

τῷ

τῦ ἐπαληθεύοντος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐχρῆτο αὐτοῖς. καὶ τότε ἐν χαλεποῖς ὢν σωτυχίᾳ τῦ γεγονότ⊙, ὡς ἐπ' ἀπολωλότι τῷ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς ἀχθεινῶς [y] διατιθέμεν⊙, καὶ κατάμεμψιν αὐτοῦ ποιούμεν⊙, [z] ταύτῃ [a] οἰώνησιν προμηθὲς. παρὸν γὰρ ἂν αὐτῷ λύπης ἀπηλλαγμένῳ τελευτᾶν ἀμαθίᾳ τ̃ ἐσομένων, [b] διαφθείρεσθαι τῷ προεγνωκὼς τὰ ἐσομένα δυσχέραν τ̃ φιλτάτων τελευτήν. καίπερ ὢν σωτεπαραγμέν⊙ τῇ παρὰ δόξαν τ̃ ἀρχῆς εἰς ἃς οὐκ ἤθελεν προῆδε, ἄκων τε καὶ μὴ βουλόμεν⊙ φησὶ γοῦν πρὸς τ̃ Γάϊον, "ὦ παῖ, καί περ μοὶ συγχωρεσέ-"ρᾳ Τιβερίου ἢ κατὰ σὲ ὄντ⊙, δόξῃ τε τῇ ἐμαυτ̃, "καὶ [c] τῷ ὁμοψήφῳ ἐπ' αὐτῇ τ̃ θεῶν, σοὶ φέρων "ἐγχειρίζω τὰ Ρωμαίων ἡγεμονίαν. [d] ἀξιῶ ὢν σὲ μη-"δὲν ἀμνημονεῖν, ὁμιλήσαντα αὐτῇ, μήτε εὐνοίας τῆς "ἐμῆς, ὃς εἰς τοσόνδε σὲ ἀξιώματ⊙ καθίστημι μέχρις, "μήτε τοῦ πρὸς Τιβέριον συγγενὲς, ἀλλ' ὑπισχνούμενον, "ὡς σώ τι τοῖς θεοῖς, καὶ μετ' αὐτὸς τοιῶνδε σοὶ κα-"τασκήνην ἀγαθῶν πορισὶς, ἀμείβεσθαί μ τὸ ἐπ' αὐτοῖς "πρόθυμον, καὶ ἅμα Τιβερίῳ φροντίζειν ἀφ' τοῦ συγ-"γένειαν· ἄλλως τε [e] γινώσκειν ὡς τεῖχος σοι ἓ τῆς ἀρ-"χῆς ὁμᾶ ἓ τῆς σωτηρίας πρεῖον γένοιτο ἂν Τιβέριος, "φροίμιον ὢν ἓ δυσχερὲς μεθισταμένοις. [f] αἵ τε γὰρ μονώ-"σεις ὑπικινδυνοι τοῖς εἰς τηλικούτων πταισμάτων ὄγκον "[g] καταστᾶσιν, [h] καὶ θεοὶς οὐκ ἀπιμώρητα [i] ὁπόσα ἀφ' "δίκης πραχθέντα ἀφανίζοι ἓ νόμῳ τὸ ἑτέρως πρασ-"σόμενα ἀφαιρεῖσθαι." ταῦτα μὲν ὁ Τιβέριος ἔλεγε, ὃ μὲν πιθανὸς τῷ Γαΐῳ καί περ ὑποπτευόμενος· ἀλλὰ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχὴν, τόν τε Τιβέριον μαντείαις [ii] αἱρεῖται τῆς ἐκείνου, καὶ τὸς, ὑπο-βαλὼν [k] ἐπ' αὐτὸν συνθεσιτῶν, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ.

ι'. Τιβέρι⊙ ὢ [l] τότε τὸν Γαΐου ἀποδείξας ἀφάδοχον τῆς ἡγεμονίας, ὀλίγας ὑπερβὰς ἡμέρας, [m] ἐθα-νε, χρὼν αὐτὸς τῷ ἀρχῇ [n] ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας, πρὸς ἐνιαυτοῖν δυοῖν καὶ εἴκοσι. Γάι⊙ ὢ ἓ αὐτοκράτωρ τέταρτ⊙. [o] Ρωμαίοις μὲν δὴ, [p] πυθ τ̃ Τιβερίου τελευτῆς, [q] εὐφραίνονται μὲν τῷ ἀγαθῷ τ̃ ἀγγελίας· ὡ μὴν πιστεύειν γε θάρσ⊙ ἓ αὐτοῖς, ὡ τῷ μὴ βούλεσθαι, [r] πρὸ πολλῶν γὰρ ἂν ἐτίμησαν χρη-μάτων τὸ ἐπαληθεῦσαι τ̃ λόγων, δέει ὢ μὴ ψεύδος τῆς ἀγγελίας ὑπομένης προεξαιτοῦντες [s] ὑπόθλοι ὦσι ἓ αὐτῶν χάρματ⊙, εἶτ' [t] ἀπολοιντο ἀφ' ὧν ὑπομένης· πολὺς γὰρ ἀνὴρ εἰς ὢν ὁ Ρωμαίων τὰς εὐπατρίδας εἰργάσατο δεινὰ, δυσόργητ⊙ ὑπὸ πᾶ-σιν ὤν, καὶ ἀνήκεσ⊙ εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καθ' ὁσὰς, εἰ καὶ χωρὶς λόγου τοῦ αἰτίαν ἐπανέλοιτο ἓ μισεῖν, καὶ ὑπὸ πᾶσι μὲν οἷς [x] κέκνφεν ἐξαγριοῦν φύσιν ἔχων, εἰς

vel affine erat vaticinationibus credendum esse ratus, eo quod cum *aliquoties* non fefellerint, eas in rebus agendis adhibuit. Et tunc in angustiis erat propter eventum qui acciderat, graviter dolens ac si nepos jam extinctus esset, & semetipsum accusans quod de venturis solicitus augurio uti voluisset. cum enim sibi, à mœrore vacuo, liceret è vita excedere futurorum ignoratione, *jam* de se *plane* actum esse, ut qui moriturus esset cum præsensione malorum quæ sibi charissimis eventura erant. Quamvis autem conturbatus erat, quod inopinato adeo alii, quam ipse voluerit, imperii vices habituri sint, Cajo tamen invitus & præter voluntatem dixit, "Fili, etsi Tiberius mihi te genere pro- *Cajo imperium & Tiberium Gemellum commendat.*
"pinquior sit, ego tamen & meopte judicio & "Deorum suffragiis tibi in manus trado Romano-"rum imperium. te vero oro atque obsecro, ne "ei admotus obliviscaris aut meæ benevolentiæ, "qui te in tantæ dignitatis fastigium provexi, aut "tuæ cum Tiberio cognationis; sed, intelligens "quod Diis volentibus & secundum eos tantorum "beneficiorum tibi auctor fuerim, gratiam mihi "referas pro mea ad ista propensa voluntate, Ti-"beriique ut cognati rationem habeas: præterea-"que scias quod superstes Tiberius tibi erit im-"perii simul & salutis propugnaculum, interitus "vero illius calamitatum origo. periculosa enim "solitudo in ejusmodi rerum celsitudine constitu-"tis; nec Dii inulta patientur quæ † præter jus fas-"que perpetrata legem deleant alia agere præci-"pientem." Ista quidem loquutus est Tiberius, haud tamen Cajo persuadebat, licet ita facturum recipiebat: sed in imperio collocatus, & Tiberium *Tiberii nepotem* juxta illius præsagium tollit, & i- *Caium Tiberium nepotem Tiberii tollit.*
pse non multo post ex insidiis in semet structis interemptus est.

10. At Tiberius, cum eo tempore Cajum prin- *Ex Tiberii morte magna populi lætitia.*
cipatus successorem declarasset, paucis diebus *hac re* superstes vita decessit, postquam imperium tenuisset annos duos & viginti, ac præterea menses quinque & dies tres. Cajus autem quartus *Romanorum* erat imperator. Cumque Romanis quidem de morte Tiberii allatum esset, ex bono nuncio in sinu gaudebant, vix tamen ausi sunt inducere animum ut crederent, non quod id *magnopere* non vellent, nam verum esse quod nunciaretur vel ingenti pecunia redemptum irent; sed quod vererentur ne vano rumore ante tempus excitati gaudium suum proderent, deinde accusatione in eos instituta male perirent. Ille enim unus omnium patriciis Romanis mala quamplurima intulerat: homo ex qualibet re iracundia inflammatus, & qui ab ea exercenda cohiberi non potuit, etiamsi odii in aliquem temere causam arripuisset, & natura quidem procli-

[y] Διατιθέμεν⊙] Διακείμεν⊙ *Busb.*
[z] Ταύτῃ] *L. B.* ἓ κῇ τῷ.
[a] Οἰώνησιν] Scribe οἰώνισιν. COCC.
[b] Διαφθείρεσθαι] Ita quoque *L. B.* habet in contextu, sed in *Marg.* Διαστρέφεσθαι.
[c] Τῷ ὁμοψήφῳ] Τῇ ὁμοψήφῳ *Busb.*
[d] Ἀξιῶ ὢν σὲ μηδὲν ἀμνημονεῖν,] Ἀξιῶ τε σὲ μὴ ἀμνημονεῖν *Busb.*
[e] Γινώσκειν] *L. B.* γινώσκων. Cocceius ἄλλως τε καὶ γινώσκων.
[f] Αἵ τε ——— ἀφαλῶν.] De Tiberii Nepote, à Cajo interempto, Philo Legat. ad Cajum p. 995. D. E. & p. 996. SPANH.
[g] Καταστᾶσιν,] Ita lego. καθίστασιν in *libris.*
[h] Καὶ θεοῖς οὐκ] Οὐ γὰρ ἀτιμώρητα τοῖς θεοῖς *Busb.*
[i] Ὁπόσα ἀφ' ὕβρεως οἰκίων πρασσόμενα] Quod contra fas aut jus aut contra fœdus naturæ perpetratum *Rufinus.* SPANH.
[ii] Αἱρεῖται τῆς ἐκείνου,] Αἱρεῖ *Busb.* (αἱρεῖται) *Lugd. Bat.* Coccejus ἀναιρεῖται) forsan αἱρεῖ ταῖς.
[k] Ἐπ' αὐτὸν συνθεσιτῶν,] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*
[l] Τότε τ̃ Γάϊον ἀποδείξας] Illud τότε è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*
[m] Ἐθανε, ——— εἴκοσι.] Conf. ἄλλως. lib. 2. c. 9. §. 5. Pro πέντε μῆνας Zonaras, qui Josephum hic, ut solet, exscribit, habet ἐπτὰ μῆνας, sicut Dio, l. LVIII. p 619. B. SPANH.
[n] Ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας,] Cn. Acerronio Proculo & C. Pontio Nigrino Coss. mortem obiit XVII. Kal. Apr. (*Suet. Tib.* c. 72. *Tacit. Ann.* VI. 50.) seu potius VII. sive Martis die XXVI. quum post Augusti excessum imperasset annos XXII. menses VII. dies VII. ut refert *Dio* in fine libri 58. non menses V. dies III. ut hic loci. nec menses VI. dies III. ut in *lib.* 2. *de Bello.* Usserius in *Annalibus* ad A. M. 4750. *Zonaras*, qui *Josephum* solet exscribere, habet μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἴσας. Videsis *Pagi Criticam* ad *Baron.* p. 29. HUDS. At ipse lib. de bell 11. 8. sex menses ei spatio dat. Dio Cassus *septem menses, septem dies* habet. Error itaque est à librariis profectus hic aut illic. REL.
[o] Ρωμαῖοι ——— ἀγγελίας·] Ρωμαίοις ὢ ἦκε μὲ πύσις τ̃ Τ. τ. Εὐφράνοντό τε τῷ ἀγαθῷ τ. ἀ. ὡ μὲν ἐπίστευον. ὡ τῷ μὴ β. *Busb.*
[p] Πύσ] *Gen.* πίσ.
[q] Εὐφράνοντ] *L. B.* εὐφράνοντο.
[r] Πρὸ πολλῶν γὰ] Illud πρὸ non agnoscit *Busb.* qui mox habet ἐτιμήσαντο, & dein ἐπαληθεύσαι.
[s] Ἐπίθηλοι ὦσι] *L. B.* ἐπὶ θηλώσ.
[t] Ἀπολοιντο] Ita *Busb.* ἀπόλοιτο in *cæteris.* in *Lugd. Bat.* ἀπολοῦντο.
[x] Κέκνφεν] Videtur κέκνισεν legi debere. IBBETSON. Videlicet pro κέκνισεν, quod erat in *Hudf.* & omnibus aliis excepto *L. B.* ex quo restituimus. HAV.

clivis ad sæviendum pro arbitrio, mortemque vel leviſſimorum ſupplicium conſtituens. adeo ut cum rumorem de eo ſparſum libentiſſime audirent, lætitia perfrui quantum vellent inhibiti fuerint malorum metu, quæ fruſtrata ſpe ante oculos verſabantur. Marſyas vero Agrippæ libertus, audita Tiberii morte, contento curſu Agrippæ nunciatum properabat; cumque ipſum forte offendiſſet in via quæ duceret in balneum admoto ei capite, ſermone Hebraïco, mortuus eſt, inquit, leo. Ille vero, cum probe norit quid ſibi vellet iſtis verbis, & inde lætitia geſtiret, "at tibi, inquit, tum "pro cæteris officiis, tum pro læto hoc nuncio, "gratias omnes & ago & habeo, modo vera ſint "quæ nnncias." Tum centurio, qui præerat cuſtodiæ Agrippæ; cum animadverſiſſet qua feſtinatione accederet Marſyas, & quantum gaudii ex illius verbis obortum eſſet Agrippæ, ſuſpicatus ſermonem illis fuiſſe de re nova, *protinus* eos interrogavit, de ſermonibus quos inter ſe conferrent. Illi vero primum quidem diverticula quærebant, cum autem inſtaret *centurio*, Agrippa ei, ut qui jam amicus eſſet, ſine mora omnia aperit. Atque ille ex iis voluptate cum eo communi fruebatur, quod in rem facerent Agrippæ; eique epulas appoſuit. Cum autem iis adhiberetur, & meliuſcule biberent, aderat quidam, nuncians Tiberium vivere, & cis paucos dies in urbem reverſurum eſſe. Tunc centurio his verbis graviter turbatus, quod ea fecerat ex quibus vitæ diſcrimen adiret, ut qui morte Cæſaris audita hilariter cum vincto epularetur, Agrippam lectulo detrudebat, dicitque; "Tu me "impune, ut exiſtimaſti, falles mentitus mortem "imperatoris, & non capite lues hanc linguæ pe-"tulantiam?" His dictis, Agrippam, quem prius ſolverat, vinciri jubet, & accuratiorem ei quam antea cuſtodiam adhibet. atque eam noctem Agrippa in his malis exegit: poſtridie vero rumor in urbe de Tiberii morte increbuit, nec ab ea divulganda jam refugerunt homines, quibuſdam etiam *hac de cauſa* ſacra facientibus; moxque allatæ ſunt à Cajo literæ, alteræ ad ſenatum quibus Tiberii mortem ſignificabat ſeque in *defuncti* imperium ſucceſſiſſe, alteræ ad Piſonem urbi præfectum, quæ & hoc ipſum nunciarunt, juſſeruntque Agrippam è militum cuſtodia in eas ædes transferri quas habitabat antequam vinciretur: adeo ut vacuus à timore in poſterum illic ageret. nam in cuſtodia quidem ſervabatur, ita tamen ut remiſſius haberetur viveretque. At Cajus, poſtquam Romam venit; perducto ſecum Tiberii corpore, more patrio magnifice eum ſepelivit, voluitque eadem die Agrippam è vinculis dimiſiſſe, niſi ei obſtitiſſet Antonia, minime quidem ex odio in vinctum, ſed ut decori quod ad Cajum attinet ratio haberetur: ne, ſi confeſtim ſolveret quem ille vinxerat, cum læ-

Marſyas Agrippæ Tiberii mortem nunciat.

Rumor it Tiberium adhuc vivere.

Agrippa artiorem in cuſtodiam datur.

Cajus ſenatui & Piſoni ſignificat mortem Tiberii.

θάνατόν [y] τι καὶ τ κυφοτάτων ἀναπηδῆς τὰ ζημίαν. ὥστε ἡδονῇ ξ ἐπ' αὐτῷ λόγῳ φέροντες τῷ ἀκροάσιν, εἰς ὅσον ἐβάλοντο ἀπολαύσομαι χρῆσιν ἐκεκώλυντο δείμασι κακῶν, ἃ προεωρᾶτο ψευδέσι τῆς ἐλπιδος. Μαρσύας ὖ τ Ἀγρίππα ὁ ἀπελεύθερος, πυθόμενος [z] Τιβερίῳ τῷ τελευτῷ, [a] ἔθει δρομαίῳ [b] τῷ Ἀγρίππᾳ [c] ἀγγελιάμενος. καὶ καταλαβὼν ἐν ἐξόδοις οὖσαν εἰς τὸ βαλανεῖον, συνεύσας πρὸς αὐτὸν, γλώσσῃ τῇ Ἑβραίων, [d] τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν. ὁ ὖ συνεσίν τε ξ λόγου πιπρασκόμενος, καὶ χάρμασι [e] τ ἐπ' αὐτῷ πρεπόντως ἐνεχθείς, "ἀλλά "σοι τ ἀπαγγελόντων καὶ τ ὀφθαλμῶν τῶνδε εὐαγγελίας χάριτες ἐν "ἐμοὶ πᾶσαι [f] γένοιντ), μόνον ἂν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα "εἴη." καὶ ὁ ἑκατοντάρχης, ὅς γε τῇ Φυλακῇ ἐφεστήκει τὸν Ἀγρίππαν, θεώμενος τὸν πανδαλῶ μεθ' οἵας ὁ Μαρσύας ἀφίκετο, καὶ τὸ ἐκ τ λόγων χάρμα [g] Ἀγρίππᾳ συνελθόν, ὑποτοπήσας καινώσιν τινα γενομένην τ λόγων, [h] ἤρετο σφᾶς πρὸς ξ λόγου τὸν ἐφεστηκότα. οἱ ὖ πως μὲν παρέτρεπον, ἐγκειμένῳ ὖ ἀποσημαίνει ὁ Ἀγρίππας, ἤδη γὰρ φίλος ἦν, μηδὲν [i] ἐνδοιάσας. ὁ ὖ [k] σκοινῶτό τε τῷ ἡδονῷ τὸν λόγον, διὰ τὸ εἰς ἀγαθὰ τῷ Ἀγρίππᾳ φέρειν, πρόσθεν τε αὐτῷ δεῖπνον. [l] εὐωχουμένῳ δ' αὐτῷ, καὶ τὸν ποτὲ προϊόντα, παρῆν τις λέγων, ζῇ τε ὁ Τιβέριος, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανήξειν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ ἑκατοντάρχης δεινῶς θορυβηθεὶς τῷ λόγῳ, [m] διὰ τὸ εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχέναι, [n] δεσμώτην τε καὶ ἐπ' ἀγελίᾳ θανάτου [o] Καίσαρος συνδιητᾶσθαι μὴ χάρματος, ἀποθεῖται τ Ἀγρίππαν τῶν κλινιδίων· καὶ, "ἴθι, φησὶν, "λήσειν με γνοὺς θάνατον τὸν αὐτοκράτορος καταψευ-"σάμενος, ἀλλ' ὁ [p] κεφαλῇ τῇ σῇ τῶν [q] ἀναμαξάμενος τ λόγον;" ταῦτα εἰπὼν [r] κελεύει δῆσαι τ Ἀγρίππαν, λευκὸν πρότερον αὐτὸν, φυλακῇ τε ἀκριβεστέρᾳ [s] αὐτὸς ἢ πρότερον καθίσαντα. καὶ νύκτα μὲν ἐκείνην ὁ Ἀγρίππας ἐν τοιούτοις ἦν κακοῖς· τῇ ὖ ὑστεραίᾳ λόγου τε [t] πλείων ἦν καὶ τὴν πόλιν ἰσχυρίζομένου ὅτι τῇ τελευτῇ τὸν Τιβερίου, ἐθάρρουν τε οἱ ἄνθρωποι φανερῶς ἤδη [v] θρυλεῖν, καί τινες ἐς θυσίας ἐπετέλουν, ὑπισχνούμενοί τε ἀφίξεσθαι τῇ Γαΐου, ἡ μὲν πρὸς τὸν σύγκλητον τὸν Τιβερίου διάσωσιν [x] τὸν τελευτῆσαν ἐς τὸν αὐτὸν πρόνοιαν τὴν ἡγεμονίας ἡγουμένου, ἡ ὖ πρὸς [y] Πίσωνα τ φυλακὴν τ πόλεως, τοῦτό τε ἀγορεύσασα, καὶ τ Ἀγρίππαν ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μεταστῆσαι εἰς τὴν [z] οἰκίαν ἐν ᾗ [a] πρότερον ἢ δεθῆναι διαίταν εἶχεν· [b] ὥστε ἐν θείῳ λοιπὸν ἦγε τὸ πρὶν αὐτῆς. φυλακὴ μὲν γὰρ ἐς τήρησις ἦν, μετὰ μείζονος ἀνέσεως τ εἰς τὴν διαίταν. Γάιος δ' ὡς [c] ἐπὶ Ῥώμην παρῆν, ἄγων τὸν Τιβερίου τὸ σῶμα, ταφάς τε αὐτῷ ποιησάμενος πολυτελεῖς νόμοις τοῖς πατρίοις, Ἀγρίππαν ὖ αὐθημερὸν λύσας [d] ὄντα πρόθυμον, κώλυμα Ἀντωνία ἦν, [e] ἔκ τι μίσος τῷ πρὸς τ δεδεμένον, προμηθείᾳ ὖ τοῦ Γαΐου εὐπρεπὴς, μὴ δόξαν ἀπώσασθαι ἡδονῇ δεχομένου τὴν Τιβερίου μετάστασιν, ἀν-

[y] Τι] *L. B.* ξ.
[z] Τιβερίῳ τῷ τελευτῷ,] Τὸν Τιβερίου *Busb.*
[a] Ἐθεῖ δρομαῖος] Ὠθεῖτο *Busb.*
[b] Τῷ Ἀγρίππᾳ] Ita cum *Cod. Busb.* τ Ἀγρίππαν in *ceteris.*
[c] Ἀγγελιάμενος.] Eſt qui malit ἀγγελιάμενος, nihil tamen mutare volui, licet ſimplex ἀγγελίζομαι, à quo ἀγγελιᾶμαι, raro occurrat.
[d] Τέθνηκεν ὁ λέων, φησίν.] Familiare erat Judæis tyrannice dominantes appellare *Leones*, ut conſtat ex 2 *Tim.* c. 4. v. 17. *Eſth.* c. 14. v. 13. & *Ezech.* c. 19. Videſis *Grotium* ad 2 *Tim.* c. 4. v. 17. & *L. Capellum* in *Spicilegio* ad *Tim.* loco citato.
[e] Τῶν ἐπ' αὐτῷ] *L. B.* τῷ ἐπ' αὐτῷ. utrumque ferri poteſt. HAV.
[f] Γένοιντ),] Illud ἂν è *Cod. Busb.* qui etiam γένοιντο habet.
[g] Ἀγρίππᾳ] Τῷ Ἀγρίππᾳ *Vat.*
[h] Ἤρετο σφᾶς] *Al.* εἴρετο.
[i] Ἐνδοιάσας] Conf. ſupr. §. 4. SPANH.
[k] Ἐσκοινῶτό τε] *Gen.* ἐσκοινοῦτο τε.
[l] Εὐωχουμένῳ δ' αὐτῷ,] Εὐωχουμένων δ' αὐτῶν *Busb.*
[m] Διὰ τὸ εἰς θάνατον] Ὡς εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχὼς *Busb.*
[n] Δεσμώτην ——— χάρματος,] Conf. infr. cap. 9. §. 4. SPANH.
[o] Καίσαρος συνδιητᾶσθαι] Αὐτοκράτορος συνδιαιτώμενον *Busb.*
[p] Κεφαλῇ ——— λόγον;] Ex Homero Odyſſ. τ. v. 92. ἔρδουσα μέγα ἔργον, ὁ οἳ κεφαλῇ ἀναμάξεις. SPANH.
[q] Ἀναμαξάμενος τ λόγον;] Ἀναμαξόμενος *Gall.*
[r] Κελεύει δῆσαι τ Ἀγρίππαν,] Κελεύει δῆσαι, αὐτὸν ἤδη λευκὸν *Busb.*
[s] Αὐτὸς ἢ πρότερον καθίσαντα.] Η πρότερον αὐτὸν καθίσαι *Vat.* & *Hen. à pr. m.* αὐτὸν ἢ πρ. καθίσαι *Busb.*
[t] Πλείων ἦν τὴν πόλιν] Πλείονων *Busb.*
[v] Θρυλεῖν,] Θρόειν *Busb.* & *Lugd. Bat.* θρυλλεῖν *Gall.* HUDS. Lege θρυλλεῖν cum *Gall.* IBBETS.
[x] Τὸν τελευτὸν καὶ τὸν αὐτὸν] Τὸν θάνατον *Busb.*
[y] Πίσωνα τ φύλακα τ πόλεως,] Πίσωνα *Busb.*
[z] Οἰκίαν ἐν] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* οἰκείαν in *reliquis.*
[a] Πρότερον ἢ δεθῆναι διαιταν εἶχεν.] Πρότερον ἐν δεθῆναι *Busb.*
[b] Ὥστε ἐν θείῳ] Ita *Vat. Busb.* & *Epiphan.* ὥστε in *Editis Aliiſque.*
[c] Ἐπὶ Ῥώμην παρῆν,] Ἐπὶ Ῥώμης *Busb.*
[d] Ὄντα προθυμον,] Forte ὄντι προθύμῳ. COCC.
[e] Οὔ τι μίσος τῷ πρὸς τ δεδεμένον,] Ita etiam *Epiphan.* ἐ τιμίῳ σῷ τῷ πρὸς τ δ. *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Ἀπο-

ἄνδρα ὑπ' ἐκείνῳ δεδεμένον λύων ἐκ τοῦ ὀχέως. διελθόντων μέντοι ὀλίγων ἡμερῶν, μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς τὸ οἶκον, [f] ἀποκείρῃ τε αὐτὸν, καὶ μεταμφιέννυσιν· εἶτα ἐπὶ τὸ διάδημα τοῦτο τιθῆσι τῇ κεφαλῇ, καὶ [g] βασιλέα καθίστησιν αὐτὸν τῆς Φιλίππου τετραρχίας, [h] δωρησάμενος αὐτῷ ἔτι τὴν Λυσανίου τετραρχίαν, ἀλλάττῃ τε τὴν σιδηρᾶν ἁλύσει χρυσῆν ἰσόσταθμον. [i] ἱππάρχῃ τε [k] ὅτι τῆς Ἰουδαίας ἐκπέμπει Μάρυλλον.

ια'. Δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς Γαΐου Καίσαρος ἡγεμονίας, Ἀγρίππας αἰτήσας συγχωρησιν αὐτῷ πλεύσαντι τὸν τε δρόμον καταστήσασθαι, καὶ τὰ ἄλλα εἰς δέον οἰκονομησαμένῳ ἐπανιέναι. καὶ συγχωρήσαντος αὐτοκράτορος πάντα, παρ' ἐλπίδας τε ὤφθη πᾶσι βασιλεὺς, πολλήν τε τῆς τύχης ἐπεδείκνυεν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐξουσίαν τοῖς θεωροῦσιν ἐκ λογισμῶν ὁποίας τε τὸ πρότερον ὢν καὶ ἐν τῷ παρόντι εὐδαίμονος. καὶ οἱ μὲν ἐμακάριζον καὶ μὴ ἁμαρτίαν [l] χρησαμένην τῶν ἐλπίδων· οἱ δ' ἐν ἀπιστίᾳ τοῖς γιγνομένοις ἦσαν.

titia nuncium Tiberii mortis accepisse videretur. Veruntamen non multis post diebus, domum ad se accersitum tonderi, vestemque mutare jubet: impositoque deinde in ejus caput diademate, tetrarchiæ, quæ Philippi fuerat, regem constituit, adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia, & auream catenam pro ferrea ei dedit pari pondere. Marullum autem misit, qui equitum magister esset in Judæa. *Cajus Agrippam vinculis solvit, regemque creat.*

11. Anno autem Caji Cæsaris imperii secundo petiit Agrippa, id sibi concedi ut in regnum suum ejus ordinandi gratia navigaret, ea lege ut, cum omnia quo oportet modo composuisset, ad eum reverteretur. Et permittente imperatore patriam petebat, & præter exspectationem rex ab omnibus conspectus est, quantaque esset fortunæ potestas ostendebat hominibus, qui secum reputarent superiorem ejus egestatem præsentemque felicitatem. Et alii quidem beatum prædicabant, quod de spe sua non deciderit; alii vero vix poterant animum inducere, ut rem ita esse crederent. *Agrippa in regnum suum navigat.*

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἡρῴδης τετράρχης ἐξωρίσθη.

Ἡρῳδιὰς δὲ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππου, συνοικοῦσα [m] Ἡρῴδῃ, [n] τετράρχῃ ὄντι τῶν Γαλιλαίων καὶ Περαίας, φθόνῳ παρελθοῦσα τὴν ἐξουσίαν εἶδεν, ὁρῶσα ἐν μείζονι ἀξιώματι γεγενημένον ἀνδρὸς τοῦ αὐτῆς, διὰ τὸ φυγῇ μὲν τότε ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον, διαλῦσαι τὰ χρέα μὴ δυνάμενον, καθόδου τε μετ' ἀξιώματος, καὶ ὅτως πολλοῦ καὶ εὐδαίμονος. [o] ἐλυπεῖτο δὴ οὖν καὶ βαρέως ἔφερε [p] τῇ ὅτι τοσοῦτον μεταβολῇ, καὶ μάλιστα ὁπότε θεάσαιτο μὴ τῶν εἰωθότων ἀφανῶν τὰ βασιλεῖα ὑποφοιτῶντα τοῖς πολίταις, [q] ὑπεκρυπτέσθαι οὐκ ἠνείχετο τὴν δυσχέρειαν καὶ φθόνον, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα ἐξῆρε, κελεύουσα ὅτι τὰ Ῥώμης πολεῖν ὅτι μνησείας τῶν ἴσων. "ἃ "γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι, [r] φησὶ, τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας Ἀριστοβούλου "μὲν υἱὸς ὢν, θανεῖν ὑπὸ πατρὸς κατεγνωσμέ- "νος, πενίᾳ τε ὑπάρχων σφῶν, ὡς πόλεως αὐτῷ ὑπηκοΐ- "ζοντος πάντα τὰ ἐφ' ἡμέρας, φυγῇ τε τὰ δεδανεικό- "των τὸ πλοῦν πεποιημένος, ἐπανελήλυθοι βασιλεὺς, "αὐτὸς δέ γε ὢν παῖς βασιλέως, καὶ τῷ συγγενεῖ τῆς ἀρχῆς "καλοῦντος αὐτὸν ὅτι μεταποιήσῃ τὸν ἴσον, καθέζοιτο "ἀγαπῶν ἐν ἰδιωτείᾳ διαβιοῦν. ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν γε, "Ἡρῴδη, μηδὲν ἐλύπει σε τὸ ἐν ἐλάττονι τιμῇ πατρὸς ὄν "γέγονας εἶναι, νῦν γοῦν ὀρέχθητι συγγενοῦς ἀξιώμα- "τος· μηδὲ ὑπόμενε ἡσσᾶσθαι πρόχρησι τιμῆς ἀνδρὶ, "πλούτου τετραπλασιότι τὸν σὸν, μηδὲ πενίαν ὑποφήνῃς "τῶν ἐκείνου, τὴν ἡμετέρας εὐπορίας ἀρετῇ μᾶλλον χρῆσθαι "δυναμένῳ, μηδὲ διατρεύειν ἀνεπαίσχυντον ἡγοῦ τὴν "χθὲς καὶ πρώην ἐλεῶ τῷ σῷ διαβεβιωκυῖαν. ἀλλ' ὅτι "τὴν Ῥώμης ἴωμεν, καὶ μήτε πόνου φειδώ τις ἔστω, μήτε "δαπάνης καὶ χρυσίου, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀδα- "μινοῖς [s] ἐν βελτίοσιν γίνεσθαι τὴν τήρησιν αὐτῶν ἀνα- "λώσεως [t] τῆς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.

CAP. VII. IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exsilium missus est.

Herodias autem Agrippæ soror, conjux Herodis tetrarchæ Galilææ atque Perææ, * invidebat fratri hanc potentiam, quod eum in celsiore honoris sede, quam maritum suum, collocatum cerneret, & quod *de provincia* quidem cum fuga discesserit non valens debita dissolvere, reversus autem esset dignitate auctus, adeoque multa felicitate. Itaque dolebat, graviterque ferebat tantam *rerum* mutationem; maximeque cum illum vidisset regiis insignibus ornatum per turbas invehi, non *amplius* sustinuit * invidiæ suæ infelicitatem clam habere, sed virum exstimulavit suo hortatu ut Romam navigaret paremque honorem ambiret. "Sibi enim vitam non vitalem esse, dicebat, si Agrippa Aristobuli, à patre morte multati, filius, "& cum extrema inopia conflictatus, ut omnino "ei ad victum quotidianum necessaria *ab aliis* sup- "peditarentur, postquam metu creditorum fugam "per mare capessiverat, cum regia dignitate re- "verteretur; ille vero, cum esset regis filius, & "cognatio cum imperio eum excitare deberet ad "eundem statum sibimet vindicandum, vita priva- "ta contentus quiesceret. Atqui si antehac nun- "quam tibi, Herodes, molestum fuerit infra pa- "trem è quo ortus es deprimi, nunc saltem digni- "tatem tibi cognatam appete, neque sustine viro "cedere te præeunti in honore, quem non puduit "tuas aucupari divitias, neque facias ut illius ege- "stas plus valere potestate videatur quam nostra "rerum omnia copia atque affluentia, neque non "erubescendum existima illis inferiorem esse qui "heri & nudiustertius tua vixerant misericordia. "Sed Romam eamus, nec labori parcentes, nec "auri argentive impendiis, quod nequaquam me- "lius erit ea servare quam regno parando prodi- "gere. *Herodias Agrippæ fratris honoribus invidet.* *Herodias maritum suum ad regnum petendum hortatur.*

2. Il-

f Ἀποκείρῃ] Zonaras p. 276. A. κείρει τε τὸ θριξὶν τὸ πρόσθεν. SPANH.

g Βασιλέα —— τετραρχίας,] Conf. ἄλλοι. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

h Δωρησάμενος αὐτῷ] Δωρησόμενος rescribendum esse monuit Cl. *Petitus* in *Animadv. ἀνεπόδοτοις*, tom. 3. p. 238. utpote quod Lysaniæ tetrarchiam non dederit Cajus, sed se daturum promiserit, id quod postea præstitit Claudius, ut constat ex l. 19. c. 4. Non tamen opus est quidquam in textu mutare, cum familiare sit huic auctori (id quod etiam in *Polybio* observavit Casaubonus) *aoristo* ponere pro *futuris*.

i Ἱππάρχῃ] Ita quidem & *Epiphan.* forsan tamen ἵππαρχον legendum. HUDS. Ἱππάρχης in Judæam missus, Magister Equitum *Rufino*. Rectè hic *Gelen.* Præses. SPANH.

* Ἔπι —— Μάρυλλον.] Ex τ *Busb.*

l Χρησαμένην τῶν ἐλπίδων·] Χρήσασθαι *Busb.*

m Ἡρῴδῃ,] Conf. ἄλλοι. lib. 2. c. 6. §. 3. SPANH.

n Τετράρχης ὄντι τῶν Γαλιλαίας] Conf. supr. lib 17. c. 8. §. 1. SPANH.

* *Invidebat fratri hanc potentiam*,] Potestatem fratris ex invidia non terebat, *Epiphan.*

o Ἐλυπεῖτο δὴ οὖν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐλυποῦτο δὲ καὶ in *ceteris*.

p Τῇ ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολῇ,] Τῇ αὐτῇ μεταβολῇ solus *Busb.*

q Ὑπεκρύπτεσθαί τε *Busb.* quæ lectio satis commoda.

* *Invidiæ suæ infelicitatem clam habere*,] Si quis malit aliter interpretari, nimirum quasi ellipsis esset vocis ἔνεκα ante τοῦ φθόνου, per me licet.

r Φησὶ,] *L. B.* σφίσι.

s Ἐν βελτίοσιν] *L. B.* ἐν βιλτίοσιν ὄν.

t Τῆς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης.] In libris τὴς, tam *Editis* quam *MSS.* HUDS. Præter *Lugd. Bat.* qui emendationi huic adstipulatur. HAV.

Frustra ei obnititur Herodes.

2. Ille vero interim quidem repugnabat, otium & quietem diligens; † suspectasque habens res Romæ turbatas, conabatur etiam uxorem meliora edocere. Illa autem, in quantum ipsum videret *ab itinere* refugientem, vehementius instabat, jubens ut regnandi causa nihil intentatum relinqueret; nec prius destitit, quam Herodem, etiam invitum, in suam sententiam pertraxisset, ut qui forte defugere non potuerit quod ipsi agere constitutum erat. Ac cum omnia, quoad liceret, magnificentissime præparasset, ut nihil sumptibus parceret, Romam, Herodiadem secum ducens, navigabat. Agrippa vero, intellecto eorum consilio & apparatu, & ipse ‡ *ad idem iter* se parabat: & quamprimum eos ora solvisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum, unum è libertis suis ad imperatorem cum muneribus & literis contra Herodem *scriptis*, utque istis de rebus Cajum ipsum *viva voce*, si opportune posset, certiorem faceret. Ille Herodem è portu subsequutus, & secunda navigatione usus, ab Herode tantum modo à tergo relictus est, ut dum ille cum Cajo loqueretur, hic ipse adveniret & literas *ei* redderet. Uterque etiam Dicæarchiam adpulit, & Cajum apud Bajas reperiunt. id autem oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadia dissitum à Dicæarchia. atque illic prætoria sunt splendidissime instructa & apparata, quod imperatorum quisque superiorem vincere studuerit munificentia: calidaque lavacra suppeditat iste locus, sponte è terra scaturientia, quæ & utentibus prosunt ad instaurandam valetudinem, prætereaque ad vitæ delicias *plurimum* conferunt. Cajus autem, cum eodem tempore Herodem alloqueretur, in ipsum autem primum incidebat, & Agrippæ literas perlegeret, in Herodis accusationem compositas (accusabat autem eum & conspirationis cum Sejano contra Tiberii imperium, & jam cum Artabano Partho adversus Caji dominatum, atque hoc unum ad probanda ea quæ narraret afferebat, tantum armorum apparatum in ejus armamentariis esse repositum, qui satis erit instruendis virorum septuaginta millibus) & isto indicio commotus erat, & Herodem percontabatur, an vera essent quæ de armis nunciarentur. illoque arma se habere confitente (aliud enim dicere non poterat, ne veritati obloqueretur) *Cajus* credenda esse existimans quæ ei de defectione objicerentur, ademptam illi tetrarchiam Agrippæ regno adjecit, itidemque pecuniam Agrippæ donavit, & Herodem perpetuo exsilio damnavit, Lugduno Galliæ oppido ei ad habitandum assignato. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, & pecuniam, quæ ad ipsam pertineret, *ei* concessit, & ratus ipsam haud libenter fore calamitatis mariti participem, ipsi præsidio fore fratrem dicebat. At illa, "tu quidem, imperator, magnifice admodum, "sicut dignitatem tuam decebat, ista loquutus es,

Tandem precibus Herodiadis victus cum ea Romam proficiscitur.

Fortunatus Romam missus ab Agrippa ut Herodem accusaret.

Cajus ad Bajas.

Agrippæ literis fidem habet Cajus.

Herodem & Herodiadem perpetuo exsilio mulctat.

β'. Ο ὴ τὼς μὲν ἀπεμάχετο ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τῆς Ρώμης τ' ὄχλον δι' ὑποψίας λαμβάνων, ἀναδιδάσκειν τι αὐτὴν ἐπεφέρε. ἡ δ' ἐφ' ὅσον ἐξαναχωροῦντα εἶδε μειζόνως ἐπέκειτο, κελεύουσα μὴ ἀνιέναι πάντα πράττειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ· καὶ πέρας οὐκ ἀνῆκεν, ἕως ἐξεκίνησεν αὐτὸν ὁμογνώμονα [y] αὐτῇ ἀκουσίως γενέσθαι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως [x] ἀποφυγεῖν αὐτῆς τὸ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισάμενον. ὡδοιπορηκότα τι ὡς ἐνῶ πολυτελῶς, καὶ φιλοδοξοῦντος μηδενὸς χρώμενον, ἀνήγετο ἐπὶ τῆς Ρώμης, ἅμα ὴ καὶ τὴν Ηρωδιάδα ἄγοντα. Αγρίππας ὴ, τήν τε διάνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν παρασκευὴν αἰσθανόμενον, καὶ αὐτὸς παρεσκεύαζετο· ἐπεί τε σκαπτωλυκὸς ἀνήχθη, πέμπει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ρώμης φορτηγάτον αὐτοῦ τ' ἀπελεύθερον, δῶρά τε κομίζοντα τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ὑπισχνεῖται κῆ ἕ Ηρῴδῃ, ταῦτα καὶ αὐτὸν διδάξοντα εἰ καιρὸς τὸν Γάϊον. ὁ ὴ ἐπαναχθεὶς τοῖς ἀμφὶ τὸν Ηρῴδην, καὶ δεξιῷ χρησάμενον τῷ πλῷ, τοσόνδε ἀπέλειπε τὸν Ηρῴδην, ὥστε τὸν μὲν [y] ἐντυχεῖν Γαΐῳ, ὁ ὴ ὑπικατάγεται, καὶ τὰς ὑπισχνὰς ἀπενίδη. καὶ προσέπλευσαν ἀμφότεροι Δικαιαρχίᾳ, καὶ τὸν Γάϊον ἐν Βαΐαις λαμβάνουσι· πολίδριον δ' ἔστι καὶ τοῦτο τῆς Καμπανίας [z] ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε τ Δικαιαρχίας κείμενον. βασίλειοί τε εἰσὶν οἰκήσεις αὐτόθι πολυτελέσι κεχρημέναι κατασκευαῖς, φιλοτιμηθέντος τ αὐτοκρατόρων ἑκάστου [a] προγεγονότας ὑπερβάλλεσθαι· λουτρά τε παρέχεται τὸ χωρίον θερμὰ γῆθεν αὐτόματα ἀνιόντα, ἀγαθὰ ἐπί τε ἰάσει τοῖς χρωμένοις, καὶ ἄλλως τῷ [b] ἀνειμένῳ τῆς ζωῆς συμφέροντα. Γάϊος ὴ ἅμα τε προσαγορεύων τ Ηρῴδην, [c] πρῶτον ὴ αὐτῷ ἐνετύγχανεν, ἅμα τε τοῦ Αγρίππου τὰς ὑπισχνὰς [d] ὑπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τῇ ἐκείνου [e] συγκειμένας. [f] κατηγόρει ὴ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε πρὸς Σηϊανὸν καὶ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Αρτάβανον τ Πάρθον ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τῆς Γαΐου ἀρχῆς, ὡς ἀδείγματί τι ἰῷ αὐτῷ τῷ λόγῳ μυρίασιν ἑπτὰ ὁπλιτῶν ἀρκέσουσα κατασκευὴ ἐν τῷ Ηρῴδου ὁπλοθήκαις ἀποκειμένη· ἐκινεῖτό τε ὑπὸ τ εἰρημένων, καὶ ἤρετο τ Ηρῴδην, εἰ ἀληθὴς ὁ πρὸς τ ὅπλων λόγος. τὸ δὲ, ὃ γὰ ἰῷ ἕτερα εἰπεῖν ἀφ' τὸ ἀντιφθέγξασθαι ἀληθῆ, εἰπόντος εἶναι τὰ ὅπλα, πιστὰ ἡγουμένου εἶναι τὰ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει κατηγορούμενα, τὴν τετραρχίαν ἀφελόμενον αὐτὸν, [g] προσθήκην τῇ Αγρίππου βασιλείᾳ ποιεῖται, καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως τῷ Αγρίππα δίδωσιν, αὐτόν τε φυγῇ ἰδίῳ ἐζημίωσεν, ἀποδείξας [h] οἰκητήριον αὐτῷ [i] Λούγδουνον πόλιν τῆς [k] Γαλλίας. Ηρωδιάδα ὴ μαθὼν Αγρίππου ἀδελφὴν οὖσαν, τά τε χρήματα ἐδίδου ὁπόσα [l] ἐκείνη ἴδια ἦν, καὶ [m] τῷ μὴ κοινωνεῖν νομίσας τῷ ἀνδρὶ τῆς συμφορᾶς, πεῖθεν αὐτὴν τὸν ἀδελφὸν ἕλεσθαι. ἡ ὴ "ἀλλὰ "σὺ μὲν αὐτοκράτωρ, εἶπεν, μεγαλοφρόνως τε & ἀξιῶ"μαλις τῷ σαυτοῦ πρεπόντως ταῦτα λέγεις, κώλυμα δέ "μοι

† *Suspectasque habens res Romæ turbatas*,] Molestiam Romæ declinans, *Epiphan.*

‡ Ad idem iter *se parabat*:] Etiam ipse semetipsum præparat, *Epiphan.* ipse quoque se accinxit ad resistendum *Gelen.* Αγρίππας ὴ καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Ρωμαῖον παρεσκευάζετο, *Zonaras*: ex quo illa *ad idem iter* inserui. Agrippam animum mutasse existimat *Noldius* in *Hist. Idumææ*, p. 263. quod non constat eum Romam profectum esse: illudque (in lib. 2. *de Bello*, c. 8.) ἠκολούθησε γὰ αὐτῷ κατήγορος Αγρίππας, intelligendum esse per *literas* aut *legatos*. Hæc ille. Verum dubito, an statim Herodem sequi in animum induxerit Agrippa: quem aliquanto post, ubi omnia ad iter necessaria pro dignitate regia apparaverat, Romam se contulisse manifestum est ex cap. ix.

x Ἀποφυγεῖν αὐτῆς] Ἀποφυγὼν *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod sane mox postularet ὃ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισαμένῳ. in *Cod. Busb.* μὴ ὄντος ἄλλης ἀποφυγῆς αὐτῆς τὸ &c.

y Εντυχεῖν Γαΐῳ,] Εντυγχάνει *Busb.*

z Οσον ἀπὸ] Ita cum *Cod. Busb.* ὅσων in *reliquis.*

a Προγεγονότας] *L. B.* τοὺς προγεγονότας.

b Ανειμένῳ τ Δίαιτης συμφέροντα.] Vide *Scholiasten* ad *Thucydidem*, p 4. n. 4. *Edit. Oxon.*

c Πρῶτον ὴ αὐτῷ ἐνετύγχανεν,] Ita in *Editis Aliisque.* πρῶτόν ὴ *Busb.* πρῶτόν τε *Hen.*

d Επιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ] Επῇ *Busb.*

e Συγκειμένας] Ita ipse distinxi. prius erat, συγκειμένας κατηγόρει &c. dein ὁπλοθήκαις ἀποκειμένη ἐκινεῖτό τε.

f Κατηγόρει ὴ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε] Κατηγόρει τε αὐτοῦ *Vat.* κατηγορεῖ) αὐτοῦ *Hen.*

g Προσθήκην ——— ποιεῖται,] Conf. supr. c. 1, §. 1. Herodis Tetrarchia ei ablata & data Agrippæ. vid. Philon. p. 1037. C. SPANH.

h Οἰκητήριον ——— Γαλλίας.] Conf. *alter.* lib. 2. c. 9. §. 6. Hanc de Antipa mentionem, ut falsam redarguit Harduin. eundemque fuisse hunc Antipam putat, qui major Agrippa, de num. Herod. pag. 42. SPANH.

i Λούγδουνον πόλιν τ Γαλλίας.] Sed in lib. de bello dicit in Hispaniam missum & ibi mortuum. REL.

k Γαλλίας.] Galatiæ *Busb.*

l Εκείνη ἴδια ἦν,] Εκείνης *Busb.*

m Τῷ] *L. B.* ὃ *Coccejus* tolli vult, vel mox legi νομίσας. frustra, sensus est νομίσας μὴ κοινωνεῖν τῷ τ σ. τ. s. HAV.

n Εγκα-

"μοι ἐσὶν κεκωλῦσθαί σε τῇ χάριτι τῆς δωρεᾶς εὔνοια ἡ
"πρὸς τὸν γαμβρὸν, ἣ κοινωνόν με τῆς εὐδαιμονίας
"γενομένῳ, ἀδικαιον [n] ἐγκαταλιπεῖν διὰ τὰς τύχας
"καθιζάμενον." ὁ δ' [o] ὀργῇ τε μεγαλόφρονι αὐτὸν
ποιησάμενος, [p] συνήλασε καὶ αὐτὸν τῇ Ηρωδιάδι, καὶ
τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῷ Αγρίππᾳ [q] δίδωσιν. Ηρωδιάδι μὲν
δὴ φθόνῳ τὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ Ηρωδῃ γυναικείων ἀκροασαμένῳ [r] κυφολογιῶν, δικὴν ταύτην [s] ὑπέμεινεν ὁ Θεός. Γαΐου δ' τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν, καὶ τὸν ἐξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ μέτριον παρέχων, αὐτὸν [t] εἰς εὔνοιαν προσήγετο, ὡς δέ τι Ρωμαίοις αὐτοῖς καὶ τοῖς ὑπηκόοις. προϊὼν δ' ἐξίστατο τῷ [v] ἀνθρωπίνως φρονεῖν ὑπὸ μεγέθους τῆς ἀρχῆς ἐκφαίζων [x] αὐτὸν, καὶ [y] τὰ πάντα ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ θείου πολιτεύεσθαι ἤρξατο.

"sed mihi, quo minus tui muneris gratia uterer, "impedimento est meus erga maritum amor, cui "in secunda fortuna cum fuerim socia, non æquum "esse censeo ut eum in adversa desererem." At ille, ei quod tam elato esset animo vehementer iratus, ipsam quoque cum Herode *in exsilium* abegit, ejusque facultates Agrippæ largitus est. Hanc sane Herodiadi, quod fratri adeo inviderit, & Herodi, quod muliebris orationis vanitati fuerit obsequutus, pœnam intulit Deus. Cajus porro primo ac sequenti *sui principatus* anno *egregia* cum animi magnitudine res administrabat, atque moderate se gerens benevolentiam sibi conciliabat tam apud Romanos quam cæteros ei subditos. Aliquanto autem post imperii magnitudine elatus more humano de se sentire desiit, semet Deum faciens; & in numinis contumeliam nihil non agere ausus est.

Cajus sub imperii initium præclare res gerit.

Postea divinos sibi honores arrogat.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ πρεσβείας Ιουδαίων πρὸς Γάϊον. καὶ ὡς Γάϊος ἔπεμψε Πετρώνιον εἰς Συρίαν πολεμήσοντα Ιουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δεξασθαι αὐτοῦ τὰ ἀνδριάντα.

[z] ΚΑΙ δὴ στάσεως ἐν Αλεξανδρείᾳ γενομένης Ιουδαίων τε [a] οἱ ἐνοικοῦσι καὶ Ελλήνων, [b] τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας [c] τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες παρῆσαν πρὸς τὸν Γάϊον. καὶ ἦν γὰρ τῶν Αλεξανδρέων πρέσβεων εἷς Απίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐβλασφήμησεν, ἄλλα τε λέγων, καὶ ὡς [d] τοῦ Καίσαρος τιμῶν ἀφιορῴη. πάντων γοῦν [e] ὁπόσοι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἰσιν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ [f] νεὼς ἱδρυμένων, τά τε ἄλλα πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, μόνους τόνδε ἀδοξον [g] ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν καὶ ὄρκιον αὐτοῦ [h] τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. πολλὰ δὴ καὶ χαλεπὰ Απίωνος εἰρηκότος, ὑφ' ὧν [i] ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον, καὶ εἰκὸς ἦν, [k] φίλων ὁ πρεσβευτὴς τῶν Ιουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, [l] Αλεξάνδρου τε [m] Αλαβάρχου ἀδελφὸς ὤν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄπειρος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογίᾳ χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. ἀφικνεῖτο δ' αὐτὸν Γάϊος κελεύσας [n] ἐκποδὼν ἀπελθεῖν· [o] πρόσοργός τε ὢν, φανερὸς ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτούς. ὁ δὲ φίλων ἔξεισι πρόθυμος, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς Ιουδαίους, οἳ πρὸ αὐτοῦ ἦσαν· ὡς χρὴ θαρρεῖν, Γαΐου [p] λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου, ἔργῳ δὲ ἤδη [q] τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.

CAP. VIII. X.

De legatione Judæorum ad Cajum. Utque Cajus Petronium in Syriam misit, ut bellum inferret Judæis, nisi vellent ipsius statuam recipere.

ORta Alexandriæ seditione inter Judæos qui illic habitabant & Græcos, terni legati ex utraque factione lecti apud Cajum *imperatorem* aderant. atque unus ex Alexandrinorum legatis erat Apion quidam, qui multa acerbe & malitiose in Judæos dixit, tum alia eis objiciens, tum quod Cæsaris cultum aspernarentur. Nam cum omnes qui Romano imperio subditi erant, aras ac templa Cajo statuerent, prorsusque in aliis ei tanquam Deo honorem haberent, solos, *ajebant*, Judæos turpe existimare statuas illi dedicare ac per nomen ejus jurare. Hæc & alia gravissima Apion cum dixisset, quibus Cajum exasperatum iri sperabat, id quod verisimile erat, Philo princeps legationis Judæorum, vir undecunque clarissimus, Alexandrique Alabarchæ frater, & haudquaquam philosophiæ imperitus, ad respondendum ejus criminationibus se parabat. Verum prohibitus est à Cajo, jussusque ut ab ipsius conspectu secederet: tantaque erat *Cæsaris* iracundia, ut nemo dubitaret quin Judæos gravissime esset mulctaturus. At Philo contumelia affectus discessit, Judæisque circumstantibus dixit; bono ipsos animo esse oportere, quod Cajus verbis quidem ipsis succenseat, reipsa vero Deum sibi hostem constituerit.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

Apion & Philo legati ad Cajum.

Philo cum ignominia à Cajo dimissus.

2. Ve-

---

n Εγκαταλιπεῖν ἐπὶ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐγκαταλιπεῖν τὸ ἐπὶ τοῖς τύχαις καθισάμενον in *reliquis*.

o Οργῇ δὲ μεγαλοδρονῶν] Ita *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.* forsan pro ὁ δὲ ὠργῇ δὲ μ. ἀ. ποιησάμενος. in *reliquis* ὀργὴν. Est qui rescribendum censuit, ὁ δὲ ὀργὴν δὲ μεγαλόφρονος αὐτὸς ποιησάμενος.

p Συνήλασε καὶ αὐτῷ τῷ Ηρῴδῃ.] Vid. Philo Legat. ad Caj. p. 1037. C. τῷ Τραχονίτιν λεγομένῃ καὶ τῇ Γαλιλαίαν συναφῇ. Eandem in Hispania fugæ mariti sociam tradit *alius*. lib. 2. c. 9. §. 6. SPANH.

q Δίδωσιν.] Δῶρον δίδωσιν *Busb.*

r Κυφολογιῶν,] Conf. supr. lib. 17. c. 5. §. 6. SPANH.

s Επέκεινεν ὁ Θεός.] Απήτησεν *Busb.* HUDS. In *Marg. L. B.* ἀπέτισεν, sed novè hoc, ut plura, à Josepho dictum videtur, atque adnotari debet. HAV.

t Εἰς εὔνοιαν προσήγετο,] Εἰς εὔνοιαν προσῆγε *Busb.*

v Ανθρωπίνως Φρονεῖν] Ανθρωπικῶς *Busb.* & *Gall.*

x Αὐτὸν,] *L. B.* ἑαυτὸν.

y Τὰ —— ἤρξατο.] Conf. *alius*. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

z Καὶ δὴ στάσεως] Referuntur hæc ab Eusebio H. Eccl. l. 11. c. v. SPANH. Totum hoc caput ex Josepho descriptum inseruit Eusebius historiæ suæ ecclesiasticæ, lib. 11. c. 5 & quidem ad verbum κατὰ λέξιν ut ait. sed τοῖς οἰκοῦσι legit Eusebius. τοῦ Eusebius. οὐ πᾶσιν Eusebius. ἡγεῖσθαι Eusebius. θεοσεβῆ Eusebius. λόγῳ decst in Eusebianis, sed apte exprimit acumen dicti. Cajus sermone suo se iratum Judæis ostendit, at revera Deum sibi iratum reddidit. REL.

a Οἱ οἰκοῦσι καὶ Ελλήνων,] Τοῖς οἰκοῦσι *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 5.

b Τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας] Quinque legatos missos dicit *Philo* in *Legatione* sub finem.

c Τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες] Illud τῆς è *Cod. Busb.* & *Euseb.*

d Τοῦ Καίσαρος τιμῶν θελοιρῶεν.] *Al.* τὸν Καίσαρος τ.

e Οπόσοι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ] Οσοι *Euseb.* & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* p. 142.

f Νεὼς ἱδρυμένων,] Ναοὺς *Euseb.*

g Ηγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν,] Ita *Busb Euseb.* & *Niceph.* ἡγήσασθαι in *Editis Aliisque*

h Τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι,] Τὄνομα *Niceph.*

i Ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον,] Ἀναρθῆναι *Busb.*

k Φίλων —— πρεσβευτὴς] Vide eund. Philon. de hac Legatione. SPANH.

l Αλεξάνδρου τε τοῦ Αλαβάρχου] Ita *Busb. Euseb.* & *Niceph.* Αλεξάνδρου ὄντος in *Editis Aliisque*. HUDS. De Alexandro Alabarcha à Claudio liberato vid. infr. lib. 19. c. 5. §. 1. De hujus Alexandri filio infr. lib. 20. c. 4 §. 2. Idem, cujus mentio Act. IV. v. 6 juxta *Pearson. in Act. Apost.* p. 43. SPANH.

m Αλαβάρχου] Summus apud Judæos, in Alexandria jus civitatis habentes, magistratus, qui à *Philone* in *Flaccum* Γενάρχης dicitur. Videsis *Annott.* supr. ad cap. 7. §. 3. & *Valesium* ad *Euseb.*

n Εκποδὼν ἀπελθεῖν.] *Al.* ἐκ ποδῶν.

o Προσοργός τε ὢν,] Ita *MSS.* (*Lugd. Bat.* etiam, in cujus *Marg.* tamen est θελιμαπὴς) *Euseb.* & *Niceph.* θεῷ ὀργὴς male in *Editis*.

p Λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου,] Ita *Josephi* libri omnes, & *Niceph.* λόγῳ minus recte omittunt *Eusebii* codices.

q Τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.] Male τοῦ Θεοῦ apud *Nicephorum*. Videsis *Valesium* ad *Eusebium*.

XI. *Petronius in Syriam missus à Cajo, cum mandatis ut statuam ejus in templo Dei erigeret.*

2. Verum Cajus, indigne ferens à Judæis solis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium, Vitellii in imperio successorem, jubens ut cum magna manu in Judæam irrumpens, statuam ejus, si sponte quidem eam susciperent, in templo Dei collocarent: sin vero detrectarent, postquam eos vicisset id ipsum faceret. Petronius, susceptâ Syriæ administratione, Cæsaris exsequi jussa properabat: contractisque quantum poterat auxiliis, & duabus Romanorum legionibus assumptis, Ptolemaïdem veniebat, ut illic hyberna ageret, ac si *primo* vere bellum gesturus esset; quodque decreverat Cajo per literas significabat. Ille vero collaudata ejus alacritate, hortatus est eum ad agendum gnaviter, bellumque illis inferendum qui imperata non facerent. Judæorum autem multa millia Ptolemaïdem venerunt ad Petronium, orantium ne ad transgrediendum & patria instituta violanda cogerentur. "Quod si, *inquiunt*, tibi omnino constitutum sit, statuam afferre & *in fano* collocare, nobismetipsis prius interfectis quæ tibi visa sunt perfice, nam, usque dum vivimus, non est ut ea fieri patiamur quæ nobis vetita sunt, & legislatoris autoritate & proavorum nostrorum, qui ea ut vetarentur ad virtutem spectare suffragiis suis confirmarunt." Ad hæc Petronius subiratus respondit: "si ita facere cogitarem meapte auctoritate, meisque ipsius consiliis obsequutus, æqua & honesta videretur vestra postulatio. Nunc autem cum Cæsar ista fieri jusserit, necesse omnino habeo ejus decretis morem gerere, ne illis non obtemperando malum mihi gravissimum accersam." Cui Judæi. "Quoniam itaque hæc tua sententia est, ô Petroni, nihil eorum quæ Cajus præceperit omittendum esse, neque par est ut nos contra legis interdictum quidquam faciamus, qui Dei benignitate freti & majorum nostrorum perpessionibus hucusque in obedientia perseveravimus; neque erit ut sustineamus adeo nequiter agere, ut quæ Deus, si ea observemus, statuerit nobis in bonum cessura esse, ea mortis metu transgrederemur. Verum quamlibet calamitatem perferemus, dummodo leges patriæ maneant incolumes, ut qui certo scimus effugii spem illos manere, quibus propositum est periculis sese objicere, quod Deus à nobis erit, si propter ejus honorem gravia patiamur, & ancipitem fortunæ aleam experiamur: sin vero tibi pareamus, magnum ignaviæ dedecus admissuros esse, ut qui ex ea id nobis assumpserimus ut legem violaremus, simulque Deum nobis vehementer iratum habituros, qui vel te judice non potest non esse Cajo præstantior.

Judæi Ptolemaïdem veniunt flagitium istud à se deprecaturi.

Petronii responsum ad Judæos.

Instant & urgent Judæi, ne statua erigatur.

β'. Γαΐῳ δὲ ὑπὲρ τοσούτου φερομένῳ εἰς ὀργὴν Ἰουδαίων μόνων ἀφειδῶς ἔχειν, πρεσβεύτην ἀποστέλλει Συρίας σκῆπτρα [r] Πετρώνιον, ἀντὶ Μάρσου [s] Οὐιτελλίῳ τῆς ἀρχῆς, κελεύων στρατιᾷ πολλῇ [t] εἰσβαλόντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰ μὲν ἑκόντες [v] δέχοιντο, ἱστᾶν αὐτῷ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ· εἰ δ' ἀγνωμοσύνῃ χρῷντο, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν. καὶ Πετρώνιος, Συρίαν παραλαβών, ἠπείγετο [x] ἀφικνεῖσθαι τοῖς [y] ἐπιστολαῖς τοῦ Καίσαρος· συμμαχίαν δὲ πλείστην ὅσην ἠθροίσατο, καὶ τάγματα δύο τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως ἄγων, [z] ἀπὸ Πτολεμαΐδος περᾶν αὐτόθι χειμάζων, ὡς πρὸς ἔαρ τὸν [a] πολεμεῖν οὐκ ἀφεξόμενος, καὶ περὶ τοῦ Γαΐου [b] ἔγραφε πρὸς τοὺς [c] ἐπιτηδείους. ὁ δὲ ἐπήρτο τῆς προθυμίας αὐτὸν, καὶ σκέλλειν μὴ ἀνιέναι, πολεμεῖν δὲ μὴ [d] παθομένους ἐντεταλμένους. [e] Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸν Πετρώνιον εἰς Πτολεμαΐδα περὶ δείσεως, [f] μὴ ἀπὸ βραχείας σφᾶς [g] ἐπαναγκάζειν, καὶ βλάβοσθαι [h] τὰ πατρῖα νόμιμα. "εἰ δὲ σοὶ πάντως πρόκειται τὰ ἀνδριάντα φέρειν ἐν ἱεροῖς, ἡμᾶς αὐτοὺς πρότερον [i] μεταχειρισόμενος, ποίησον τὰ δεδογμένα. [k] ἃ γὰρ ἂν δυνώμεθα μηδὲν ἀπειθοῦντες συγχωρεῖν πράγματα ἡμῖν ἀπηγορευμένα ἀξιώματί τε τοῦ νομοθέτου καὶ προπατόρων τῶν ἡμετέρων, εἰς ἀρετὴν ἀνήκειν [l] αὐτὰ κεχειροτονηκότων." Πετρώνιος δὲ, ὀργὴν [m] λαβών, εἶπεν. "ἀλλ' εἰ μὲν αὐτοκράτωρ "ὢν βουλεύομαι χρῆσθαι τοῖς ἐμαυτοῦ, πάντα ποήσειν "ἐπενόουν, [n] κἂν δίκαιος ἦν ὑμῖν πρὸς ἐμὲ ὁ λόγος ὅτος. "νῦν δὲ μοὶ Καίσαρος ἐπεσταλκότος, πᾶσα ἀνάγκη ἀφη"κνεῖσθαι τοῖς ἐκείνου πεφανερωμένοις, ἀφ' τὸ εἰς "[o] ἀνηκεστότερον φέρειν ζημίαν τὴν παρακόασιν αὐτῶν. "ἐπεὶ τοίνυν ἅτω φρονεῖς, ὦ Πετρώνιε, φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, "[p] ὡς μὴ ἂν ὑπερβὰς τὰς Γαΐου παρελθεῖν, ἀλλ' ἂν αὐ"τοὶ παραβαίημεν τὸν νόμον τὸν πατρῷον. [q] Θεὸν πρ"θέντες ἀρετῇ καὶ προγόνων πόνοις τῶν ἡμετέρων εἰς νῦν "ἀπαράβατοι μεμενηκότες, ἀλλ' ἂν τολμήσαιμεν ὑπὲρ τε"σοῦτον κακὸν γενέσθαι, ὥστε ὁπόσα σκεύη δόξειε μὴ πρασ"σόμενα ἀγαθῷ ῥοπὴν ἡμῖν φέρειν, [r] αὐτοὶ παραβαίνειν "ποτ' ἂν ἀναλόγου φοβηθέντες. ὑπομενοῦμεν γὰρ εἰς [s] τύχας "ἰόντες, ὑπὲρ φυλακῆς τε [t] πατρίου, καὶ κινδυνεύειν προθε"μένοις ἐλπίδα ἴσην ἐξεπισάμενοι κἂν φθειρώμεθα, ἀφ' "τε τοῦ Θεοῦ τὸ σῳσόμενον μεθ' ἡμῶν, ὑπὲρ τιμῆς τε τῆς σκεί"νου τὰ δεινὰ ὑποδεχομένων, καὶ τὸ τύχης τὸ ἐπ' ἀμφό"τερα φιλοῦ τοῖς πράγμασι παραπυχάνειν. ἐκ γὰρ τοῦ "σοὶ πείθεσθαι, πολλὴν μὲν λοιδορίαν τοῦ ἀνάνδρου προσκτ"σομένῳ, ὡς [v] δι' αὐτὸ παραβᾶσιν τὸν νόμον προστοιχ"μένοις, καὶ ἅμα πολλὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐκ παρὰ σοὶ "δικαστοῦ γένοιτ' ἂν βελτίων Γαΐου.

γ'. Καὶ

---

r Πετρώνιον,] Publium Petronium, ut constat ex *Philone* in *Legatione ad Cajum* & ex *Antiquitatum*, l. 19. c. 6. de quo plura apud *Usserium* in *Annalibus*, p. 635. *Edit. Lond.* HUDS. Conf. ἀλλαχοῦ lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

s Οὐιτελλίῳ τῆς ἀρχῆς,] Οὐιτελλίου *Busb.*

t Εἰσβαλόντα εἰς τὴν Ἰουδαίαν.] Ἐμβαλεῖν *Busb.* & mox εἰ δὲ μή. v Δέχοιντο,] Δέχοιντο *Busb.* & *Gall.*

x Διακονεῖσθαι ταῖς ἐπιστολαῖς] Conf. infr. §. 4. SPANH.

y Ἐπιστολαῖς] Ἐντολαῖς *Busb.*

z Ἀπὸ Πτολεμαΐδος] Εἰς Πτολεμαΐδα παρὰ αὐτόθι χειμάσων *Busb.*

a Πολεμεῖν οὐκ ἀφεξόμενος,] Πολεμεῖν ἐξόμενος *Busb.* cui lectioni in versione adhæsi.

b Ἔγραφε περὶ τοῦ ἐπιγνωσθέντων.] Consilium suum per literas intimavit. *Rufinus.* SPANH.

c Ἐπιγνωσθέντων.] *L. B.* ἐπιγεγραμμένων. forte pro πεπραγμένων. HAV.

d Πεισθομένοις συντεταλμένοις.] Ita *Hen.* (& *L. B.* nisi quod in illo sit συντεταμένως) & *Vat.* πεισθομένους in *reliquis*.

e Ἰουδαίων —— Πτολεμαΐδα] Vide Philonem Legat. ad Cajum p. 1024. de confluxu Judæorum in Phœniciam ad Petronium tum ibi agentem quoque inf. ἀλλαχοῦ. lib. 2. c. 10. §. 1. SPANH.

f Μὴ ἐπὶ βραχείᾳ] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ἢ μηδὲν ἐπὶ in *ceteris*.

g Ἐπαναγκάζειν,] Καταναγκάζειν *Busb.*

h Τὰ πατρῖα] Ultima vox ex *L. B.* additur, potest tamen omitti, ut fit in fine hujus paragraphi. HAV.

i Μεταχειρισόμενος,] In libris μεταχειρισάμενος. verum Μεταχειρισάμενος habet *Zonaras*.

k Οὐ γὰρ ἂν δυνώμεθα] Οὐδὲ γὰρ δυνάμεθα πρόθυμοι ὄντες ποιεῖν πράγματα *Busb.* receptam lectionem agnoscit *Epiphan.*

l Αὐτὰ κεχειροτονηκότων.] Post αὐτὰ vel subintelligendum ἀπηγορευμένα εἶναι, vel supplendum μὴ ποιεῖν, μὴ πρασσόμενα, aut simile quid.

m Λαβών,] *L. B.* προσλαβών, forsan ab Auctoris manu. HAV.

n Κἂν δίκαιος ἦν] Δίκαιος ἦν absque κἂν *Busb. Vat.* & *Zonar.*

o Ἀνηκεστοτέραν φέρειν ζημίαν] Ἀνήκεστον *Busb.*

p Ὡς —— παρελθεῖν,] Ὡς ἂν τὰς ἐντολὰς τοῦ Γαΐου μὴ παρελθεῖν *Busb.* HUDS. Conf. infr. §. 4. SPANH.

q Θεὸν —— ἡμετέρων] Οὐ πεισθέντες *Vat.* & *Hen.* quo admisso, mox ἐκείνοις pro ἐκείνῳ legendum. HUDS. *L. B.* ita locum concipit Θεῷ πεισθέντες καὶ ἀρετῇ καὶ πόνοις τῶν ἡμετέρων προγόνων. quomodo fere etiam legisse videtur *Epiphan.* vertens: *qui virtute majorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usque sine transgressione vivimus &c.* Receptæ tamen lectionis non pœnitet. HAV.

r Αὐτοὶ παραβαίνειν] Αὐτοὺς *Vat.* & *Hen.*

s Τύχας] *L. B.* in *Marg.* ψυχάς.

t Πατρίου,] Idem in *Marg.* πατρίαν.

v Δι' αὐτὸ παραβᾶσιν τὸν νόμον] Δι' αὐτοὺς *Vat.* & *Hen.* διαντὸν *Lugd. Bat.* at Cocceius διὰ αὐτῶν.

x Θεο-

γ'. Καὶ ὁ Πετρώνιος, ἐκ τῶν λόγων [x] θεασάμενος [y] δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν, καὶ μὴ ἂν [z] ἁμαχὶ δύναμιν αὐτῷ συμπλακῆναι [a] διακινήσασθαι τῷ Γαΐῳ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀνδριάντων, πολὺ ἂν ἔσεσθαι [b] φόνον, τούς τε φίλους ἀναλαβὼν, καὶ θεραπείαν ἣ ᾤει αὐτὸν ἕξειν, ἐπὶ [c] Τιβεριάδος ἐπείγετο, ζητῶν κατανοῆσαι τὰ Ἰουδαίων τὰ πράγματα ὡς ἔχοι. καὶ Ἰουδαῖοι μέγαν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου κίνδυνον, πολὺ μείζονα ἂν κίνουντες τὸν ἐκ τοῦ παρανομεῖν, αὐθις πολλαὶ μυριάδες συνεπλήρουν [d] Πετρώνιον εἰς τὴν Τιβεριάδα ἰόντα, καὶ ἱκετεία χρώμενοι μηδαμῶς εἰς ἀνάγκας τοιαύτας αὐτὸν καθιστᾶν, μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντος ἀναθέσει τὴν πόλιν. "πολεμήσετε ἄρα Καί-"σαρι, Πετρώνιος ἔφη, μήτε τὴν ἐκείνου παρασκευὴν λογιζόμενοι, μήτε τὴν [e] ὑμετέραν ἀσθένειαν;" οἱ δὲ, "ὀλιγωρῶς [f] πολεμήσομεν, ἔφασαν, τεθνηξόμεθα "δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τοὺς νόμους." ἔπι τε τὰ πρόσωπα κείμενοι, καὶ τὰς σφαγὰς προδεικνύντες, ἕτοιμοι [g] καὶ κτεννύεσθαι ἔλεγον εἶναι. καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ τοῦ γεωργεῖν ἀπεῤῥωμένοι [h] τὸ λοιπὸν ἦσαν, καὶ ταῦτα τοῦ [i] ὥρας ὄσης πρὸς σπόρῳ· [k] πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς, καὶ τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμίας πρόθεσις, ἢ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος θεάσασθαι.

δ'. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων [l] τῶν πραγμάτων, Ἀριστόβουλος ὁ Ἀγρίππου τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, καὶ Ἑλκίας ὁ μέγας, ἄλλοι τε οἱ κράτιστοι τῆσδε τῆς οἰκίας, καὶ οἱ πρῶτοι σὺν αὐτοῖς, εἰσιασιν ὡς τὸν Πετρώνιον παρακαλοῦντες αὐτὸν, "ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν ὁρᾷ τοῦ "πλήθους, μηδὲν εἰς ὀπόνοιαν [m] αὐτὸν προκινεῖν, "[n] ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάϊον [o] τὸ ἀνήκεστον αὐτῶν πρὸς "τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀνδριάντος, πῶς τε ἀποστέντες "τοῦ γεωργεῖν ἀντικαθέζονται, πολεμεῖν μὲν ἀβούλο-"μενοι διὰ τὸ μηδὲ ἂν δύνασθαι, θανεῖν δὲ ἔχοντες "ἡδονὴν, πρὶν παραβῆναι τὰ νόμιμα αὐτοῖς, πῶς τε "ἀπορὸς τῆς γῆς γιγνομένης λῃστείαι [p] ἀναφύσουσι, ἀδυ-"ναμίᾳ καταβολῆς τῶν φόρων. ἴσως γὰρ ἂν ὑπικλα-"θέντα τὸν Γάϊον μηδὲν ὠμὸν διανοηθῆναι, μηδὲ ἐπ' "ἀνασκαφὴ φρονῆσαι τοῦ ἔθνους. "[q] ἐμμένοντος δὲ τῇ "τότε βουλῇ τοῦ πολεμεῖν, τότε δὴ καὶ τὸν ἄπειθαι "τοῦ πράγματος." καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἐπὶ τούτοις τὸν Πετρώνιον παρεκάλουν. Πετρώνιος δὲ, τῶν μὲν τὸν Ἀριστόβουλον πανοίκιον ὑπικειμένων, διὰ τὸ ὑπὲρ μεγάλων ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, καὶ πάσῃ μηχανῇ προχρησαμένων εἰς τὰς ἱκετείας, τῶν δὲ [r] καὶ τῶν Ἰουδαίων θεώμενος τὴν ἀνυπαράπαξιν τῆς γνώμης, καὶ δεινὸν ἡγούμενος τοσῇδε μυριάζειν ἀνθρώπων, μανίᾳ τῇ Γαΐου χαριζόμενος, ἐπαγαγὼν φανερὸν, ἐν αἰτίᾳ τὸ πρὸς Θεὸν σεβάσμιον [s] ἔχῃ, καὶ μετὰ πονηρᾶς τὸν μετὰ ταῦτα βίον ἐλπίδος διατεθῆναι, πολὺ κρεῖσσον ἡγεῖτο, [t] ὑπιστεῖλαι τῷ Γαΐῳ

3. Tunc Petronius, cum ex verbis *illorum* perspexisset quam obstinato & pervicaci essent animo, neque sine pugna fieri posse ut Cajo in statua dedicanda operam suam præstaret, sed multam factam iri cædem, assumptis amicis & famulitio quod secum habuerat, Tiberiadem properabat, ea mente ut quo in statu Judæorum res essent *melius* dispiceret. Atque Judæi, secum reputantes magnum sibi ex bello cum Romanis imminere periculum, multoque adhuc majus ex legibus violatis adituros esse, iterum ad multa millia occurrunt Petronio cum ad Tiberiadem venisset, supplicantes ne se ad ejusmodi necessitatem adigeret, neve statuæ erectione urbem pollueret. "Annon igitur, "inquit Petronius, bellum Cæsari illaturi estis, "neque *bellicos* ejus apparatus, neque vestram im-"becillitatem expendentes?" At illi, "minime, "inquiunt, bellum gesturi sumus, sed moriemur "citius quam ut contra legem aliquid faciamus." simulque proni procumbentes, jugulosque porrigentes, ad mortem oppetendam se paratos esse ajebant. Atque hæc per quadraginta dies *continuos* acta erant, ac ab humo colenda interim cessabant, idque cum sementis faciundæ tempus esset: firmiterque permanebant in suscepto consilio propositoque moriendi desiderio, antequam statuam *in urbe* positam conspecturi essent.

Petronius Tiberiadem profecturus.

Tiberiadem se conferunt Judæi, vehementius cum Petronio agentes.

4. Cum autem res ita essent, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Helcias *cognomine* Magnus, cum aliis ittius familiæ optimatibus & primoribus Judæorum, Petronium adeunt, ei supplicantes, "ut, "cum perspectam haberet obstinatam populi vo-"luntatem, nihil furiose moveret quo eos in de-"sperationem ageret, quin potius Cajo scriberet "quemadmodum Judæi nullis rationibus ad statu-"am recipiendam adduci possint; utque terræ cul-"tura relicta ex adverso sedeant, bellum quidem "gerere recusantes, quippe quod eis vires desint, "lubentissime vero morituri, prius quam aliquid "contra patria instituta admittant; atque semen-"te omissa latrocinia commissuri sint, quod nihil "eis suppetat ad tributa solvenda. Fortasse enim "Cajum de sententia moveri posse, ut nihil sævi-"us statuat, neque de gente evertenda amplius co-"gitet. Quod si in eo consilio persistat ut bellum "*nobis* inferat, tunc & ipsi licere ad rem aggredi." Et Aristobulus quidem & qui cum eo erant ad ista Petronium adhortati sunt. At Petronio, partim quidem Aristobulo cæterisque vehementius instantibus, ut qui pro rebus magni momenti preces adhiberent, atque omni arte & studio supplicationi incumberent, partim vero quod videret Judæorum in contrario proposito constantiam, * indignumque duceret, tot hominum millia, dum Caji insaniæ gratificatum iret, morte multando, vitio vertere pietatem & religionem erga Deum, ac deinceps magna cum solicitudine vitam agere, longe satius videbatur, ut per literas Cajo significaret,

Petronio etiam supplicant Aristobulus & Helcias & Judæorum primores.

Petronii responsum ad Aristobulum alios-que.

x Θεασάμενος δυσκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν,] Γνοὺς δυσκ. ἀ. τ. φ. π. μ. ἂν ἁμαχὶ καὶ φόνῳ δίκα *Busb.* omissis quæ sequuntur, πολὺν δ' ἔσεσθαι φόνον.

y Δυσκίνητον] *L. B.* δυσίκητον.

z Αμαχὶ] Corrige ἁμαχεὶ. COCC.

a Διακονήσασθαι] Lege διακινήσασθαι.

b Φόνον,] *L. B.* φόνον.

c Τιβεριάδος] Conf. *alios* lib. 2. c. 10. §. 2. πρὸς ἑλλάδα δ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, καὶ τοὺς γνωρίμους πάντας εἰς τὴν Τιβεριάδα· SPANH.

d Πετρώνιον] *L. B.* in *Marg.* Πετρωνίῳ.

e Υμετέραν ἀσθένειαν;] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέραν in *Editis Aliisque.*

f Πολεμήσομεν,] Ita cum *Zonara.* πολεμήσαιμεν, aut πολεμῆσαι μὴ in *Josephi* libris.

g Καὶ κτεννύεσθαι] Illud καὶ è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* κτεννύσθαι.

h Τὸ λοιπὸν] Ex *L. B.* additur τὸ. HAV.

i Ὥρας ὅσης] *Josephus* in hac narratione quædam habet contraria iis quæ tradit *Philo*, p. 1028. J. CLERICUS.

k Πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς] Πολλή τε ἦν αὐτοῖς ἡ θνησκεῖν ἐπιθυμία, εἰ μὴ ἀν. τ. ἀν. διάσασιν *Busb.*

l Τῶν πραγμάτων,] Ita *Busb Hen.* & *Vat.* τὰ abest *cæteris.*

m Αὐτὸν προκινεῖν,] Αὐτοὺς *Busb.* & προκαλεῖς *Lugd. Bat.*

n Ἀλλὰ —— αὐτῶν] Quod à Petronio factum *Philo Legat. ad Caium* p. 1027. E. SPANH.

o Τὸ] *Gen.* τὸν.

p Ἀναφύσουσι,] Ἀν φύσωσι *Busb.* & *Lugd. Bat.* quod forsan rectius.

q Ἐμμένοντος δὲ τῇ τότε βουλῇ] Ἐμμένοντος δὲ τῇ βουλῇ καὶ αὖθις τὸ π. *Busb.* εἰ δ' ἐμμένοι καὶ αὖθις τῷ ψήφῳ *Zonar.*

r Καὶ τῶν Ἰουδαίων θεώμενος] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

* *Indignumque duceret,*] Sævum quoque ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si vellet Caji furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus advivere, *Epiphan.*

s Ἔχειν,] Σχεῖν *Busb.*

t Ὑπιστεῖλαι τῷ Γαΐῳ] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπιστεῖλαι in *Editis Aliisque.*

caret, quam grave foret ut ei succenseret, quod non ocius exsequutus fuerit quæ jusserat, (forsan enim & ipsi quidem persuasurum esse) dein si in eadem ac antea permanserit mentis insania, ad bellum cum eis gerendum sese accincturum; sin vero iram ipsius in se convertat, decere virtutis cultores pro tanta hominum multitudine mortem non defugere. statuit itaque supplicum orationi auscultare.

Petronius convocat Judæos ad Tiberiadem.

5. Cum autem Judæos ad Tiberiadem convocasset (qui etiam ad multa hominum millia eò veniebant) eisque circundedisset totum quem secum habuit exercitum; non suam voluntatem esse declarabat, sed Cæsaris mandatum, ut sine mora statim in eos ira effunderetur, qui ea detrectare ausi fuerint quæ facere decreverat: quandoquidem sibi conveniret, qui illius gratia & beneficio tantum honoris assequutus fuerat, ei obsequium præstare.

Illisque pollicetur se Cajo scribere velle.

"Haud tamen *inquit* æquum esse arbitror, ut salu-
"tem honoremque meum non pro vestra incolu-
"mitate, qui multi admodum estis, impendam,
"dum operam vestram legi adeo præstanti addici-
"tis, pro qua utpote patria modis omnibus con-
"tendendum esse existimatis. Mihique, summa
"Dei auctoritate & potentia freto, religio erit
"templum pati principum licentia profanari. Ca-
"jo itaque mittam, ut eum de vestra voluntate
"certiorem faciam, quantum possum causam ad-
"juvans, ne vos negligam passuros ob ea quæ ho-
"neste *vob. sinet* proposuistis. Auxilioque sit Deus
"(illius enim potestas omni arte humana & po-
"tentia superior est) & ita pro imperio faxit, ut
"& vos patrios ritus servetis, † nec ille, humanis
"cupiditatibus modum transgressus, etiam consue-
"tis honoribus excidat. Quod si Cajus exacerba-
"tus graviter mihi succenseat & irascatur, quod-
"vis discrimen adibo, omnemque feram calamita-
"tem, quæ *in corpus* animamque inciderit, ne vos
"totidem numero pro iis quæ honeste facitis per-
"cuntes videam. Abite igitur quò suum quemque
"vocat negotium, & agriculturæ *strenue* incum-
"bite. Ipse autem Romam literas mitto: nec quid-
"quam, quod in rem vestram sit, tam per me quam
"per amicos, agere recusabo.

Petronius hortatur Judæos, ad operam agriculturæ impendendam.

6. Cum ista dixisset & Judæorum concionem dimisisset, magistratus hortabatur, ut agrorum colendorum curam agerent, & alloquiis suis populum ad meliora speranda animarent. Et ille quidem multitudinem exhilarare properabat. Deus autem Petronio præsentiam suam declarabat, seque illi in omnibus adjutorem fore. Simul enim ac ille orationem finierat, quam habuit ad Judæos, Deus pluviam ingentem demisit præter hominum

τὸ ἀνήκεσον [v] αὐτῷ, [x] ὀργῇ φέρονΤος μὴ ἐκ τοῦ ὀξέως [y] διαλαθοντημένε αὐτῷ τῆς ἐπιστολῆς, τάχα μὲν [z] γὰρ καὶ πείσειν, καὶ τῇ τὸ πρῶτον μανίᾳ τ γνώμης ἐπιμένοντΑ, ἄψασθαι πολέμου δ' ἐκ αὐτός· εἰ δέ τι ἄρα καὶ κατ' αὐτὸ [a] τρέποι τῆς ὀργῆς, καλῶς ἔχειν [b] τοὺς ἀρετῆς μεταποιημένους, ὑπὲρ τοσῆσδε ἀνθρώπων πληθύΟΝΤΑ πλοῦτᾶν. [c] ἔκεινε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖΤΑΙ τ δεομένων τ λόγον.

ε'. Συγκαλέσας [d] δὲ εἰς τὸ Τιβεριάδα τοὺς Ιουδαίους, οἱ δ' ἀφίκοντο πολλαὶ μυριάδες, καταστὰς ἐπ' [e] αὐτῶν τοῦ τε ἐν τῷ παρόντι [f] στρατιᾶς, ἣ γνώμης ἀπέφηνε τ αὐτὸ, τοῦ δ' αὐτοκράτορΟΣ τῶν πεπραγμάτων, τὸ ὀργὸν ὀδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ θᾶττον ἐξενεχθῆναι τοῖς πράγμασι τοῖς θᾶττον ἐπιφέρεσθαι τοῖς πεφραγμένοις ἥρΣΟΝ εἰσφερομένοις· ᾧ καλῶς [g] ἔχειν, τὸν γε τιμῆς τοσαύτης ἐπιτετυχότα συγχωρήσαι τῇ σκέψει, ὀδὲν ἐναντίον πεφανεῖν. "ἐ μὲν δίκαιον ἡγοῦμαι, ἀσφα-
"λείᾳ τε καὶ τιμῇ τοῦ ἐμαυτοῦ μὴ ἐκ ὑπὲρ τοῦ
"ὑμετέρου μὴ ἐπιλυμένῳ τοσούτων ὄντων ἀναλοῦν,
"[h] διακονημένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου, ὃν πάτριον ὄν-
"τα θεμιμάχητον ἡγεῖΣΘΕ. καὶ τῇ ἐπὶ πᾶσιν ἀξιώσει
"καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, [i] τὸν ναὸν ὀκ ἂν θεῖσθαι
"[k] τολμήσειμι ὕβρει πεσεῖν τῆς τῶν ἡγεμονευόντων ἐξου-
"σίας. [l] στέλλω δ' ὡς Γάϊον, γνώμας τε τὰς ὑμετέ-
"ρας βεβαιοφῶν, καὶ πᾶ καὶ σωτηρίαν χορηγήσων
"[m] ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς παρορᾶν πεπραμένους ἐφ' οἷς
"πεπράξεσθε ἀγαθοῖς. καὶ συμπράσσοι μὲν ὁ Θεός· βελ-
"τίων γὰρ ἀνθρωπίνης μηχανῆς καὶ δυνάμεως ἡ κατ'
"ἐκεῖνον ἐξουσία· πεπιστευμένων ὑμῖν τε τὴν τήρησιν τῶν
"πατρίων, [n] καὶ αὐτὸ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίνως θᾶσσον
"γνώμῃ βεβλήσεσι πρὸς τῶν [o] εἰωθότων ἁμαρτεῖν. εἰ
"δ' ἐκπεπερασμένοις ΓαΐΩ εἰς ἐμὲ πρέψει τὸ ἀνήκεσον τ
"ὀργῆς, τετήρημαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν παλαιστρα-
"είαν σωιζόμενον τῷ σώματι ἓ τῇ [p] ψυχῇ, ὑπὲρ τοῦ μὴ
"ὑμᾶς τοσόσδε ὄντας ὑπὲ ἔτους ἀγαθοῖς πράξεσι διατε-
"λυμένους θεωρεῖν. ἅπερ οὖν ὑπὲ ἔρχα τὰ αὐτῶν ἕκα-
"στοι, καὶ τῇ γῇ ὑπομένετε. πέμψω δ' αὐτὸς ἐπὶ Ρώ-
"μης, καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν δι' ἐμαυτοῦ καὶ τ φί-
"λων ὀκ ἀποτεκμήσομαι διακονεῖν.

ς'. Ταῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τῶν Ιουδαίων τ σύλ-
λογον, ᾠετο μηθεῖσθαι [q] τῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἡξίου τοὺς
ἐν τέλει, καὶ καθομιλεῖν τ λαὸν ἐλπίσι χρηστοῖς. καὶ
ὁ μὲν εὐθυμεῖν τὸ πλῆθος ἐπῴδυεν. ὁ Θεὸς δ' [r] παρου-
σίαν ἐπεδείκνυε τῷ αὐτοῦ Πετρωνίῳ, καὶ τῷ ἐπὶ τοῖς
ὅλοις σύλληψιν. ἅμα τε γὰρ ἐπαύετο τοῦ λόγου, ὃν ᾠετο
τοὺς Ιουδαίους εἰπεῖ, καὶ αὐτίκα ὑετὸν ἠφίει μέγαν [s] παρ'
ἐλπίδα τοῖς ἀνθρώποις γιγόμενον, διὰ τὸ ἐκείνῳ τῷ
ἡμέ-

[v] Αὐτῷ,] *L. B.* αὐτῶν.
[x] Ὀργῇ φέρονΤΙ] Ὀργῷ φέροντΟ *Vat.* & *Lugd. Bat.*
[y] Διαλαθοντημένε αὐτῷ τῆς ἐπιστολῆς,] Conf. supr. c. 7. §. 10. & infr. c. 9 §. 2. lib. 19. c. 1. §. 1. διακόνησιν τῷ ἐπιστολῷ. & ἐπιστολαὶ mandata infr. lib. 19. c. 1. §. 10. & *alibi*. lib. 2. c. 10. §. 5. SPANH.
[z] Γὰρ κὴ πείσειν,] Illud κὴ è *Cod. Busb.*
[a] Τρέποι] *L. B.* τρέποΤΟ.
[b] Τοὺς ἀρετῆς μεταποιημένους,] Sic *Busb.* τ ἀρετῆς in *reliquis*.
[c] Ἐκεῖνε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖΤΑΙ] Prius distinctum erat & lectum ad hunc modum, τελούτων, ἔκεινε πιθανὸν &c. Cum autem sensus mihi haud constare videtur, insertam dedi voculam γὰρ, pleniamque distinctionem posui post τελούτων.
[d] Δὲ] Abest à *L. B.*
[e] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτοὺς.
[f] Στρατιᾶς,] *L. B.* στρατείαν.
[g] Ἔχειν,] *L. B.* ἔχοι ἐγὶ.
[h] Διακονημένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου,] Ita legendum censeo. (ita legit quoque *Cocceius*, vel Διακονημένοι, ut de Petronio. in *Lugd. Bat.* erat Διακονήμενοι) Διακονήμενοι in *Josephi* libris.
[i] Τὸν ναὸν] Forte suppl. ἕ. τ. ν. COCC.
[k] Τολμήσειμι ὕβρει πεσεῖν] *L. B.* τολμήσαιμι ὕβρει θᾶσσον πεσεῖν.
[l] Στέλλω δ' ὡς Γάϊον,] Ὑπέσχεθ' ἐπιστεῖλαι Γαΐῳ γνώμας τε τὰς αὐτῶν Διασαφῶν καὶ πῆ κὴ σωτηρίαν χρ. ὑπὲρ. ἕ κατ' αὐτούς. infr. hac §. ead. συμπράξειν μὲ τ Θεὸν ἴσχυτο, & mox ἐμοὶ δ' μετὰ *Busb.*
[m] Ὑπὲρ ——— ἀγαθοῖς.] Ita lego ex conjectura, cui ansam dedit infr. h. ead. §. antea erat, nullo plane sensu, ὑπὲρ δ καθ' ὑμᾶς θᾶσσ γνώμῃ πεισομβίῳ (*Lugd. Bat.* πεισουένν, *Cocceius* πεισουενν.) οἷς πεπράξεσθε ἀγαθοῖς. *Epiphanius* vertit, *causam adjuvans & vestrum in bono propositum.*
† *Nec ille*,] Et me tutari ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus, *Epiphan.*
[n] Καὶ ——— ἁμαρτεῖν.] Ita *Busb.* κὴ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπίνως βαλούσεσι τισὶν τ εἰς θεῖον ἁμαρτεῖν in *Editis*. verum εἰωθῶν pro εἰς θεῖον omnibus MSS.
[o] Εἰωθῶν] Hoc verbum quoque habet *Lugd. Bat.*
[p] Ψυχῇ,] *L. B.* τύχῃ.
[q] Τῶν ——— τέλῃ,] Ex hoc ergo ostendi non potest, Autumno scriptam esse hanc Epistolam, neque ex verbis Philon. in Legat. ad Cajum (cum statuantur ἐν τέλῃ) cum maturæ essent segetes; ac inde utrumque in hujus rei narratione *vitiosa* accusat *Harduin. de Num. Herod.* p. 42. & 43. SPANH.
[r] Παρουσίαν ——— Πετρωνίῳ] Ita *Busb.* & *Epiphanius*, qui vertit, *Deus autem suam manifestavit repente præsentiam.* παύσασθαι ἐπιδείκνυτο in *Editis*. παῤῥησίαν ἐπιδείκνυτο *Hen. Lugd. Bat.* & *Vat.*
[s] Παρ' ——— γιγόμενον,] Μηδ' ἐν ἐλπίδι τότε τοῖς ἄλλοις. *Busb.*

[t] Οὐ-

ἡμέραν αἴθριον [t] ὄσαν εἶδεν [v] ὄμβριμον ὑποσημαίνειν ἐκ τῶν ὑδρῶν τὸν ἀέρα, [x] καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ μεγάλῳ κατεχημένον, ἐπ' ἀπογνώσει πιεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὕδατος ἄνωθεν, εἰ καὶ σωτήριόν ποτε ἡτήσαντο τὸν ἀέρα. ὥστε δὴ τότε πολλῷ καὶ μᾶλλον τὸ εἰωθὸς καὶ [y] παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν [z] ἀφιγμένον ὕδατος, τοῖς τε Ἰουδαίοις ἐλπὶς ἦν ἀδάμαστος ἀτυχήσειν Πετρωνίου ὑπὲρ αὐτῶν δεόμενον. ὁ Πετρώνιος δ' κατεπέπληκτο μειζόνως, ὁρῶν ἐναργῶς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων προμηθούμενον, καὶ πολλῷ ἀποσημήναντα τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς μηδ' ἂν τοῖς ἔργῳ προθεμένοις παναστὶ φρονεῖν ἰσχὺν ἀντιλέξεως καταλελεῖφθαι· [a] ὡς δ' καὶ [b] πρὸς τὸν Γάϊον σαφῶς τοῖς λοιποῖς ὕστερον ἐγράφειν. ἐπαγωγὰ δ' ἦν τὰ πάντα καὶ παντοίως προκαλούμενα μὴ τοσούτους μυριάδας ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἃς εἰ [c] κτείνοι, ἐς μὲν ἄλλα γε πολέμια προχωρήσειν δ' νομίμων τῆς θρησκείας, προσέσθαί τε τῆς ἀπ' αὐτῶν ὑποστρέφεσθαι, καὶ τῷ [d] προσώπῳ τῆς ἀρᾶς ὑποπτεύεσθαι τὸν μέλλοντα αἰῶνα. [e] καὶ ἄλλως θεῖόν δ' προεσηκότως αὐτῶν τὴν [f] δύναμιν ὡς ἀκραιφνῆ [ff] ἀπέφαινε, καὶ μηδὲν [g] εὐδοίασον ἐπὶ [h] δύναμιν τὴν [i] αὐτὸ ἐπιδείκνυσθαι [k] καταλιπεῖσαν. καὶ Πετρώνιος μὲν ἐν τούτοις ἦν.

ζ. [l] Ἀγρίππας δ' ὁ βασιλεὺς, ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ Ῥώμης διατρίβων, πρόσκαιρε φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν Γάϊον μειζόνως. καί ποτε προθεὶς δεῖπνον αὐτῷ, καὶ πρόνοιαν ἔχων πάντας [m] ὑπερβάλλεσθαι, πλήσει τε τοῖς εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ προσκαθ' δ εἰς ἡδονὴν φέροντος, ὡς μή ὅπως ἄν τινα τῶν λοιπῶν ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν Γάϊον ποτε ἰσωθῆναι [n] θελήσοντα ἢ ὅπως [o] ὑπερβαλέσθαι· τοσοῦτον ἀνὴρ τῇ προσκαθ' δ πάντας ὑπερῆρεν, [p] καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφρόντισαι προσκαθ' δ· [q] καὶ ὁ Γάϊος ἐκθαυμάσας τήν τε διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὡς ἐπ' ἀρετῇ τῇ αὐτοῦ βιάζοιτο καὶ ὑπὲρ δυνάμιν τῶν χρημάτων εὐπορίᾳ χρῆσθαι, βουλόμενός τε μιμήσασθαι τὴν Ἀγρίππου φιλοτιμίαν ἐφ' ἡδονῇ τῇ αὐτοῦ πεπαυμένῃ, ἀνειμένος ὑπὸ οἴνου καὶ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ἱλαρώτερον ἐκπεταμένος, φησὶν ἐν συμποσίῳ, προκαλούμενος εἰς πότον Ἀγρίππαν, "καὶ πρότε-
"ρον μέν σοι τιμῶν σαφῆ ἢ ἐγὼ [r] τὰ πρὸς ἐμὲ,
"καὶ πολλὴν εὔνοιαν μετὰ κινδύνων [s] ἀποδεικνῦσαν,
"οἷς ὑπὸ Τιβερίου προὐργίας δι' αὐτὸν, οὐκ ἐλλείπῃς
"τε ἰδὲν καὶ ὑπὲρ δυνάμιν [t] ἀρετῇ χρήσθαι τῇ
"πρὸς ἡμᾶς. ὅθεν, αἰσχρὸν γὰρ ἡσσᾶσθαί με ὑπὸ
"τῆς σῆς προθυμίας, ἀναλαβεῖν βούλομαι τὰ ἐλλεί-

exspectationem, quod illa dies utpote serena admodum nullum pluviæ signum è cœlo dederit, siccitasque magna per totum annum fecerit homines desperare de aqua superne descensura, etiamsi cœlum nubibus obductum cernerent. Quapropter cum largus imber tunc præter solitum & opinionem ingrueret, spes facta est Judæis non irritam fore Petronii pro illis supplicationem. Quin & Petronius eo magis admiratione perculsus est, ubi ei perspicuum erat Deum res Judæorum curare, clareque indicare se illis præsentem adesse, adeo ut qui revera aliter sentire in animum induxerant, quidquam contradicere non valerent: id quod & inter alia quæ scripserat Cajo significabat. omnia autem accommodata erant ad suadendum, eumque modis omnibus hortandum, ne tam multa millia hominum, * si hosce interficeret, ad insaniam adigeret (non enim nisi bello compulsos à religione patria discessuros) neve seipsum multaret reditibus ex ea gente accipiendis, & insigni apud eam maledicto & contumeliæ sese subjiceret in omne ævum. prætereaque Dei, qui illis præerat, potestatem, utpote manifestam, ostendebat, quæque nihil dubium reliquit ad vim ejus demonstrandam. Et in istis quidem totus erat Petronius. *Res Judæorum Cajo repræsentat.*

7. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ versabatur, magis magisque apud Cajum amicitia proficiebat. Cumque aliquando eum convivio exciperet, idque magno studio curaque ageret, ut cunctos & impensis in epulas factis, & in omnibus ad delicias & voluptates apparandis superaret, ita ut nemo è cæteris, immo nec ipse Cajus de istis æquandis cogitarit, multo minus superandis, (adeo ille universis epularum apparatu facile præstitit, desiderioque omnia Cæsari *ad luxum* suppetandi) tum Cajus animi ergo & magnificentiæ eum admiratus, ut qui etiam supra facultates sumptibus immensis sibi placere contenderit, volensque Agrippæ liberalitatem ad sui oblectationem accommodatam æmulari, cum animus vino laxatus esset & ad multam hilaritatem traductus, dixit in convivio, ipsum ad bibendum invitante Agrippa, "& ipse tibi jam antea conscius eram honoris quo "me prosequutus es, & quantam mihi benevolen-"tiam ostendisti, etiamsi ex ea te circumstreterint "pericula à Tiberio intentata; & *jam* nihil omit-"tis, quo mihi, fere ultra quam possis, gratifice-"ris. Quare, cum turpe mihi sit à te vinci tua "erga me voluntate & studio, omnia quibus antea "tibi deeram jam adjecta esse volo. Quod ad mu-"nera attinet quæ tibi dedi, ea levidensia esse fa-"teor: *Agrippæ apud Cajum gratia, cui convivium splendide parat & magnifice.* *Cajus Agrippæ magnificentia delectatus.*

t Οὖσαν] *L. B.* ἴωθεν.

v Ὀμβριμον] *L. B.* ὀμβρεῖον.

x Καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ] Τὰ γὰρ παντὸς ἔτους αὖ μ. κατεχημένα, ἐπ' ἀπογνώσει ἦσαν οἱ ἄνθρωποι ἢ ἄνωθεν ὕδατος *Busb.*

y Παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν] Ita *Vat.* (*Lugd. Bat.* quoque, nisi quod habeat ἑτέρῳ) & *Hen. à pr. m.* καὶ παρὰ τὸ ἑτερόδοξον in *Editis.* καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν δόξαν *Busb.*

z Ἀφιγμένον] *L. B.* ἐφιγμένης.

a Ὡς δ'] Voculam unam & alteram excidisse suspicor.

b Πρὸς τὸν —— ἀπόντων,] Conf. *ἄλλως.* lib. 2. c. 10. §. 5. εὐθὺς εἰθίσας ἐπέσχεν Καίσαρας· Aliter verò de hac Epistola Petronii *Philo* Leg. ad Cajum p. 1027. B SPANH.

* *Si hosce interficeret,*] Ita reposuimus. *Hudsonus* verterat: *ut eos interficeret.* HAV.

c Εἰ κτείνοι,] Κτείνοιτο *Gall.* unde pro ἐκτείνοι (tam in *Editis* quam cæteris *MSS.*) haud aliud mihi occurrebat præter κτείνοι. Non dubito tamen quin hic locus in mendo cubet. Si quis malit ἐπινοεῖν ἀποκτεῖναι, aut ἀπονοηθείσας κτείνειν, per me licet. *Epiphanius* vertit, *postulans ne tanta hominum millia contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli.* HUDS. Interpositione unius voculæ εἰ, quam ex *Lugd. Bat.* inseruimus (legitur enim ibi *si* κτείνοι) sanus satis esse videtur locus, si enim hasce myriadas hominum à patriis ritibus discedere nolentium, interfecisset Petronius, eo ipso infinitam illam reliquorum Judæorum multitudinem ad insaniam redegisset. HAV.

d Τροπαίῳ] Forte ἀποτροπαίῳ. COCC.

e Καὶ ἄλλως] *L. B.* πάλιν.

f Δύναμιν] Neque hic locus, ut puto, mendo vacat. nam δύναμιν aut hoc versiculo aut in proxime sequenti suspectum habeo. *Epiphanius* vertit, *super hoc quoque virtutem divinam Judæis præbere præsidium. nam exploratum esse firmabat pro Judæis evidenter indicium.* At *Gelenius* hoc modo *id quoque adjecit quam carus sit Deo populus, quamque manifestis signis declaret suam erga illos benevolentiam.*

ff Ἀπέφαινε,] *L. B.* ἀποφαίνει.

g Εὐδοίασον] Conf. infr. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

h Δυνάμιν τὴν] *L. B.* δυνάμει τῇ.

i Αὐτὸ ἐπιδείκνυσθαι] Antea αὐτῆς. Forsan τὴν αὐτὴν, deleto δυνάμιν.

k Καταλιπεῖσαν.] *L. B.* καταλείπουσαν.

l Ἀγρίππας —— διατρίβων,] Philo p. 1019. C. SPANH.

m Ὑπερβάλλεσθαι,] *L. B.* ὑπερβαλέσθαι.

n Θελήσοντα] *L. B.* θελήσοντα.

o Ὑπερβαλέσθαι·] Ita MSS. plurimi. *Al.* ὑπερβάλλεσθαι.

p Καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι] In *Editis,* καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρος (ἢ Καίσαρος *L. B.*) ἐκφρονήσαι π. quæ plane omiserunt *Epiphan.* & *Gelen.* Unde, cum ἐκφρονήσαι habeat *Hen.* (ἐκφρονήσας *L. B.*) & ἐκφρόνησαι (forsan pro ἐκφρόνησαν) *Gall.* rescripsi, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφρονήσαι προσκαθ'.

q Καὶ ὁ Γάϊος ἐκθαυμάσας] Ὡς καὶ Γάϊον ἐκθαυμάσαι *Busb.* & mox hac ipsa §. φάναι pro φησίν.

r Τὰ πρὸς ἐμὲ,] Illud τὰ deest *Busb.*

s Ἀποδεικνῦσαν,] Ὑποδεικνῦσαν *Busb.*

t Ἀρετῇ χρήσθαι] Fuit cum legendum esse suspicarer ἀφειδείᾳ χρῆσθαι.

τ Τὸ

"teor: id autem totum, quod tibi aliquid confe-
Quicquid ab ipso petierit, se ei daturum esse pollicetur.
"rat ad felicitatem complendam, alacriter & quo-
"ad potero tibi suppeditabo." Et ille quidem ista dicebat, ratus ampla latifundia postulaturum aut urbium aliquarum vectigalia. Is vero, quamvis sibi decretum esset quid peteret, id tamen *in præsens* animo reticebat, & statim Cajo respondet, "quod "neque prius, contra quam mandaverat Cajus, il-"lum coluerit, ut qui lucri aliquid exspectaret; "neque jam in ejus gratiam quidquam agere, ut "inde vel minimum lucri sibi quæreret. abunde "autem magna esse priora ejus beneficia; & ultra "quam speraret quisquam se paulo arrogantior: "nam etsi minora essent quam quæ dare potueras, "mea tamen qui ea acceperim exspectatione & "dignitate sunt majora." Tum Cajus, eum propter animi continentiam admiratus, magis instabat ut diceret, quidnam à se datum iri voluerit? Cui ille,
Agrippa nihil aliud poscit, quam ut mandatum, quod Petronio dederat, revocaret.
"quoniam ex tua in me benevolentia, domine, præ "te fers me dignum haberi cui præterea aliquid "largiaris, nihil quidem eorum quæ ad me locu-"pletandum attinent à te postulabo, quippe quod "tuæ gratiæ acceptum debeam ut iis rebus præ-"ter cæteros excellam; illud vero te rogo, quod "pietatis gloriam tibi conciliabit, facietque ut "Deus tuæ voluntati faveat & adjutor sit, & mi-"hi ad existimationem pulchrum erit apud eos "qui fama id acceperint, ut qui certum habuerim "omnia propter tuam potestatem impetraturum "esse quorum opus mihi fuerit. Oro igitur & ob-"secro te ut de statuæ dedicatione in Judæorum "templo, mandata Petronio, nolis amplius cogi-"tare.

Annuit Agrippæ, haud tamen libenter.
8. Et ille quidem licet hoc periculi plenum duceret, (nam quæ persuaderi non poterant Cajo ea mortem certissimam postulanti afferebant) quod tamen ea *quæ peteret* magna existimaret ut revera erant, fortunæ aleam in istis experiri statuit. Cajus autem *simul* officiosa Agrippæ liberalitate *mirifice* captus, pudendumque esse ratus mendacii in istis, ad quæ petenda Agrippam ultro provocaverat, coram tot testibus argui, ac si statim eum promissi pœnituisset, simulque Agrippæ virtutem *egregiam* miratus, quod de imperio suo, aut amplioribus reditibus aut alia potestate augendo, parum solicitus, publicæ tranquillitatis curam ageret, pro legibus intercedendo & numine divino, postulatis annuit: ac scribit ad Petronium, eum collaudans, & quod exercitum collegerat, & ipsum per literas consuluerat quid de Judæis faciendum censeret. "Cæterum nunc, *inquit*, si contigerit te jam sta-"tuam erexisse, ne tollatur: sin vero nondum eam "collocasses, ne quid amplius molestiæ ea de re "tibi faceßas; sed exercitum volo dimittas, disce-"dasque ad ea quæ primo tibi mandavi exsequen-"da. nihil enim mihi opus est ut statua erigatur, "Agrippæ gratificari cupienti, quem virum ma-"joris facio quam ut ejus desiderio & precibus "quidquam denegarem." Et hæc quidem Cajus

Cajus, Agrippæ virtutem miratus, scribit ad Petronium, in Agrippæ gratiam.

"μένα πρότερον. ὀλίγον γὰρ πᾶν ὁπόσον σοι δωρεῶν "ἐχόμενον ἀπεμοιρασόμενον. [v] τὸ γὰρ πᾶν, ὅπερ σοι ῥο-"πλοῦ ἂν [x] προθείη τοῦ εὐδαίμονος, [y] διακονήσε-"ται σοι προθυμία τε [z] καὶ ἰσχύι." καὶ ὁ μὲν ταῦ-τα ἔλεγε, οἰόμενος [a] γοῦν τε πολλοῦ [b] αἰτήσασθαι, ἢ καί τινων προσόδους πόλεων. ὁ δὲ, καίπερ τὰ πάν-τα ἐφ' οἷς [c] ἤτησε προδοκώμενος, οὐκ ἐφανέρου τοῦ Δράνοιαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως ἀμείβεται τὸ Γάιον, "ὅτι οὔτε πρότερον κέρδος τὸ ἀπ' αὐτοῦ καραδοκῶν "πρὸς τὰς Τιβερίου [d] ἐντολὰς θεραπεύσειν αὐτὸν, ὅ-"τε νῦν πράσσειν τι τῶν εἰς χάριν τοῦ ἐκείνου κερ-"δῶν οἰκείων ἕν ποσι λήψεσι· μεγάλα γὰρ εἶναι τὰ "προδεδωρημένα, καὶ περαιτέρω τῷ θράσει χρωμένῳ "τῶν ἐλπίδων· καὶ γὰρ εἰ τῆς σῆς ἐλάττονα [e] δυνά-"μεως, τῆς γέ μοι [f] εἰλικρότος Δρανοίας τε καὶ "ἀξιώσεως μείζονα. καὶ ὁ Γάιος, ἐκπλαγεὶς [f] τοῦ Δρά-νοιαν αὐτοῦ, πλειόνως ἐπέκειτο εἰπεῖν, [g] ὅ, τι χα-ρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσδοκώμενος. ὁ δὲ, "[h] ἐπί τε, "ὦ δέσποτα, προθυμίᾳ τῇ σῇ δωρεῶν [i] μὲ ἄξιον λογι-"ζόμενος, αἰτήσομαι τῶν μὲν εἰς ὅλον φερόντων ἀ-"δεῶς, Δρὰ τὸ μεγάλως με ἐνδιαπεφέρειν, οἷς ἤδη πα-"ρέχεις· ὃ, τι δ' ἂν σοι δόξαν προσποιῇ τοῦ εὐσεβοῦς, "καὶ τὸ θεῖον σύμμαχον ἐφ' οἷς θελήσεως προκαλῶ, "[k] καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο πρὸς τοῖς πιστευο-"μένοις, ὡς μηθ' ἑνὸς ὧν χρῄζοιμι ἄπρακτος τῆς σῆς "ἐξουσίας ἀτυχεῖν πώποτε γνόντι. ἀξιῶ [l] γοῦν σε τοῦ ἀν-"δριάντος τοῦ ἀνάθεσιν, ἣν ποιήσασθαι κελεύεις Πε-"τρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, μηκέτι πράσσειν Δρα-"νοεῖος.

ἡ. Καὶ ὁ μὲν, καίπερ ἀπικίνδυνον τοῦτο ἡγούμε-νος· εἰ γὰρ μὴ πιθανὰ ἔκρινε Γάιος, οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰς θάνατον ἔφερεν· Δρὰ τὸ μεγάλα νομίζειν τε ἢ εἶναι, κύβον [m] ἀναρριπτεῖν τὸν ἐπ' αὐτοῖς [n] ἠγεῖτο. Γάιος ἅμα τῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἀγρίππου ἐνειλημ-μένος, καὶ ἄλλως ἀπειρεπὴς ὑπολαμβάνων, ὅτι τοσῶνδε μαρτύρων ψεύδεσι γνόντα ἂν προθύ-μως ἐβιάζετο αἰτῆσθαι τὸν Ἀγρίππαν, μετὰ τοῦ ὀξέως μεταμέλῳ χρώμενος, ἅμα δὲ τοῦ Ἀγρίπ-που τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, [o] ἐν ὀλίγῳ αὔξειν τὴν οἰκείαν ἀρχὴν, ἤτοι προσόδοις χρημάτων ἢ ἄλλῃ δυ-νάμει, [p] τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας [q] ἐπιμελῶν, πρεσ-βεύων τοὺς νόμους [r] καὶ τὸ θεῖον, συγχωρεῖ· καὶ γρά-φει πρὸς τὸν Πετρώνιον, ἐκείνου τε τῆς ἀθροίσεως τοῦ στρατεύματος ἐπαινῶν, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν περὶ αὐτῶν ἀπερωτηκότος. "νῦν οὖν εἰ μὲν φθάνεις τὸν ἀνδρι-"άντα ἐστακώς, ἑστάτω· εἰ δὲ μήπω πεποίησαι τὴν ἀνά-"θεσιν, μηδὲν περαιτέρω κακοπαθεῖν. ἀλλὰ τὸν τε "στρατὸν Δράλυε, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἃ τὸ πρῶτόν σε ἔστειλα, "ἄπιθι. [rr] οὐδὲν γὰρ ἐπιδέομαι τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἀνδριάν-"τος, Ἀγρίππα χαριζόμενος ἀνδρὶ παρ' ἐμοὶ πε-"πωμένῳ μειζόνως, ἢ ὥστε με χρείᾳ τῇ σκείνου καὶ "οἷς κελεύσθαι ἀντειπεῖν." Γάιος μὲν δὴ ταῦτα γρά-φει

---

v Τὸ γὰρ —— ὁλόμοιος] Forte τὸ πᾶν ὧν, ὅπερ σ. ῥ. ἀ. π. τ. ὑδ. αὐτῷ. COCC.

x Προθείη δ' εὐδαίμονος] Ita è *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἂν ἐμπροθείη *Basil.* ἂν ἐμπροθείη in *aliis.* quin & γὰρ, quod antea sequebatur Δρακονήσεται, delendum esse volui, & paulo ante vocula ὃ inter τὸ & πᾶν insertam dedi.

y Διακονήσεται] *L. B.* διαδιακονήσεται.

z Καὶ ἰσχύι.] Addit *L. B.* τῇ ἐμῇ. quod nescio an sit necesse. HAV.

a Γοῦν τε πολλοῦ αἰτήσασθαι,] Τήν τε πόλιν τὴν προσόδου αἰτήσασθαι ἢ καί τινων *Vat.* τοῦ τε πόλιν τὴν προσόδου αἰτήσασθαι *Hen. à pr. m.* τοῦ τε πολλὴν τὴν προσόδου αἰτήσασθαι *Busb.*

b Αἰτήσασθαι,] Forte αἰτήσεσθαι.

c Ἤτησε] *L. B.* αἰτῆσαι.

d Ἐντολὰς] *L. B.* in *Marg.* ἐπιστολὰς.

e Δυνάμεως,] *L. B.* γέγονε δυνάμεως.

f Τοῦ Δράνοιαν αὐτοῦ,] Τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* in *Marg.*

g Ὅ, τι χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ προσδοκώμενος.] Ita *Busb.* ὅτι χαρίζοιτό τ' ἂν αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

h Ἐπεί τε, ὦ δέσποτα,] Hæc Epistola ab Agrippa ad Cajum scripto tradita pluribus refertur à Philone p. 1030. 1331. &c. SPANH.

i Μὲ ἄξιον λογιζόμενος,] Illud μὲ è *Cod. Busb.* ut & mox σὲ post αἰτήσομαι.

k Καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο] *Al.* καί μοι πρὸς ἄκλειαν γένηται.

l Γοῦν σὲ τοῦ ἀνδριάντος] Ita *Busb. Vat.* & *Zonar.* (voluit idem *L. B.* in quo σου legitur) ἀξιῶ γάρ σοι in *cæteris.*

m Ἀναρριπτεῖν] Forte ἀναῤῥιπτεῖν. IBBETS.

n Ἠγεῖτο.] Forte ἡγεῖτο. COCC.

o Ἐν ὀλίγῳ] Forte supplendum ὅτι. COCC.

p Τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας] Τοῦ κοινοῦ δ' εὐθ. *Hen. à pr. m.* & *L. B.*

q Ἐπιμελῶν,] Ἐπιμελούμενος καὶ τοῦτο τὸ νόμων πρεσβεύοντος συνεχῶς *Busb.* ἐπιμελὴ τὸ π. τ. ν. καὶ τ. θ. συνεχῶς *L. B.* ἐπεμελεῖτο *Coccejus* corrigit.

r Καὶ τὸ —— ἐκείνου] Vide Philon. p. 1038. B. SPANH.

rr Οὐδὲν γὰρ ἐπιδέομαι] Οὐδὲν γὰρ ἔτι δέομαι *Busb. Hen.* & *Vat.*

φῆ ωεὸς τ̃ Πετρώνιον, ωότερον [s] ἢ ἐντυχεῖν τ̃ αὐτ̃ ἐπιτο-
λαῖς ἐμφανισταις ἐπὶ ἀποστασία Ιουδαίους κ̃ τ̃ ἀνδριάντα
ἐπείγεσθ. [t] μηδεν ⊂ ἕτερον ἀποσημαίνειν τὴν διάνοιαν αὐ-
τῶν, ἀλλὰ πολεμον ἀνίκρους [v] Ρωμαίων ἀπτλεῖν. κ̃ ωεσαλ-
γήσας ὡς ἐπὶ πείρᾳ τ̃ ἡγεμονίας αὐτ̃ πεπολμηκότων, ἀνὴρ
ἐπὶ πᾶσιν ἥκιστα μὲν ⊄ αἰσχρ̃, κρείττων ἢ ⊄ βελτίων, κ̃
ἐφ' οἷς ποτε κρίνειν ὀργῆ χρῆσθαι παρ' ὃν τιν' ἂν ἐπιχώ-
μεν⊖, παρέδυσιν [x] αὐτῇ ἀσφ' ἱκ̃ τιν' οὐκ ωροσηθεὶς, ἀλλ'
ἐφ' ἡδονῇ τιθεὶς τῇ ἐκείνης τὴν κρίσιν ⊄ εὐδαίμονα⊖,
[y] γράφ πρὸς τ̃ Πετρώνιον. "ἐπιδὴ δῶρα ὁποῖα σοι οἱ Ιου-
"δαῖοι παρέσχον, ἐν μείζονι λόγῳ τ̃ ἐμῶν πεποίησαι ἐν-
"τολῶν, διακινεῖσθαι τὰ πάντα ἡδονῇ τῇ ἐκείνων κρί-
"θεις, ἐπὶ ωαιδεύσει τ̃ ἐμῶν ἐντολῶν, κελεύω σε,
"σαυτῷ κριτὴν γινόμενον, λογίσασθαι ωῶς ⊄ ποιητέα σοι
"ἐστὶ σύνεσις ὀργῇ τῇ ἐμῇ, ἐπεί τοι ωαράδειγμα [z] ποιοῦμ'
"ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι ⊂ ὁποσοι ὕστερον γένοιντ' ἂν, μη-
"δαμῶς [a] ἀκυροῦν αὐτοκράτορ⊖ ἀνδρὸς ἐντολάς.

θ'. Ταῦτα μὲν γράφ Πετρωνίῳ τὴν ἐπιστολὴν, ὁ μὲν φθάνει γε ζῶντ⊖ Πετρωνί⊖ δεξάμεν⊖ αὐ-
τὴν, βεβαιωθέντ⊖ ⊄ καὶ τοῖς φέρουσι εἰς τοσόνδε,
ὥστε Πετρωνίῳ γράμματα πρὸ αὐτῆς ἀφικέσθαι, δι' ὧν
μαθὼν τὴν Γαΐου πλοῦτον. Θεὸς γὰρ οὐκ ἀρ' ἀμνημο-
νήσων ἔμελλε Πετρωνίου, κινδύνων ὃς ἀνειλήφ ἐπὶ τῇ τ̃
Ιουδαίων χάριτι, κ̃ πρῶ τῇ αὐτ̃. ἀλλὰ τ̃ Γάιον ἀποσκυασάμεν⊖ [b]
ὀργῆς ὢν ἐπὶ σεβασμῷ τῷ αὐτ̃ πρώτ-
σιν [c] ἐτολμήσατε, τ̃ μισθὸν [d] χρεωλυσίαν [e] συνεργεῖ τῷ
Πετρωνίῳ ἡ τε Ρώμη, κ̃ πᾶσα ἡ ἀρχὴ, μάλιστα δ' ὁ-
σοῖσι τ̃ βουλῆς πλεῖστον ἀξιώματι, διὰ τὸ εἰς ἐκείνους
ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ χρῆσθαι τ̃ Γάιον. καὶ πλοῦτῳ μὲν ὀ μ̃
πολὺν χρόνον, ἡ χάρις τῷ Πετρωνίῳ τὴν ἐπὶ τὸ θανεῖν
ἀνακαμένην ἐπιστολήν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς πλοῦ-
τᾶ, καὶ τ̃ ἐπιβουλῆς τ̃ τρόπον ἀφηγήσομαι ωρούθ⊖
⊄ λόγῳ. Πετρωνίῳ ἢ ωρότερα μὲν παρῆν ἡ διαφθεῖ-
σα ⊄ Γαΐου τὴν πλοῦτον ἐπιστολὴ, μετ' ὀλίγον ἢ πλεί
λεύσαι αὐτὸν πλοῦτῶν αὐτόχειρα. καὶ ἤσθη τε τῇ σω-
τηρίᾳ ⊄ ὀλέθρῳ, ὃς τ̃ Γάιον κατέλαβε, καὶ ⊄ Θεῷ
τὴν πρόνοιαν ἐξεφώνησεν, ὀδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ
⊄ ὀξέως μισθὸν αὐτῷ πιστῆς τε τ̃ εἰς τ̃ ναὸν καὶ βοη-
θείας τ̃ Ιουδαίων σωτηρίας [f] ωραχομένῳ. καὶ Πετρω-
νίῳ μὲν ὅτως [g] μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς διεφεύχθη ῥᾳδίως ὁ κίν-
δυν⊖ ⊄ θανεῖν.

ad Petronium scripsit, literis illius nondum lectis, quæ significabant, Judæos ob statuam illam ad seditionem concitatos. quin & ex voluntatis eorum indiciis palam erat eos minitari bellum adversus Romanos. Itaque graviter dolens, quasi id ausi fuissent ut experirentur ejus imperium, homo *scilicet* nihil turpe ducens, nullamque honesti rationem habens, & in quemcunque pro arbitrio ira excandescens, cui nullam moderationem adhibuit, id sibi in felicitatem cedere reputans si iracundiæ maxime indulgeret, *denuo* scribit Petronio *in hanc sententiam*. "Quandoquidem munera, quibuscun- *Non multò*
"que te donarent Judæi, meis mandatis prætulisti, *post ei lite-*
"illis gratificari ausus alia quam jusseram facien- *ras dat a-*
"do, jubeo te, qui temet judicem constituisti, *cerbas & minarum plenas.*
"quid tibi agendum sit dispicere, cum iræ meæ
"onus sustinebis, postquam in te exemplum edam
"quod & præsentes & posteros moneat, non ne-
"gligenda esse imperatoris mandata.

9. Has quidem literas scribit ad Petronium: *Quæ, post-*
eas tamen, dum in vivis esset Cæsar, non accepit *quam de*
Petronius, retardata eousque perferentibus navi- *Caji morte*
gatione, ut aliæ literæ, quibus mortem Caji intelle- *alias acce-*
xerit, prius ad manus ejus venerint. Deus utique *pisset, ad*
haud immemor futurus erat periculorum, quæ *eum pervenirent.*
adierat Petronius in Judæorum gratiam Deique
honorem. sed cum Cajum è medio sustuliſſet, illi
infensus quòd cultum *divinum* sibimet arrogare
fuerit ausus, Petronio meritò persolvere anni-
tuntur omnes tam Romæ quam per universum im-
perium, præcipue vero quotquot è senatoribus
maxima erant dignitate, quod in eos iram suam
effuderit Cajus. Et ille quidem moritur non mul- *Caji obitus.*
to postquam ad Petronium literas scripserat, mor-
tem ei denunciantes. Causam autem propter quam
sublatus est *Cajus*, & quemadmodum instructæ
erant in eum insidiæ, in sequentibus narrabo. Ad *Petronius,*
Petronium autem primùm perlatæ sunt literæ Caji *acceptis Caji literis,*
mortem significantes, & non multo post ei reddi- *Dei provi-*
tæ sunt illæ, quibus semet sua manu interimere *dentia ob-*
jubebatur. simulque lætatus est quod ita evenerit *stupescit.*
ut Cajus mortem oppeteret, Deique admiratus est
providentiam, quod nulla interposita mora confe-
stim ei præmium dederit pro honore à se templo
habito, & auxilio Judæis lato. Et ita quidem Pe-
tronius è mortis periculo ipsi non prævisо facile
evasit.

[s] Η ἐντυχεῖν ταῖς αὐτ̃ ἐπιστολαῖς] Ita textum restituendum esse censui ex *Zonara*, qui hìc loci *Josephi* verba exscripsisse videtur. nec longe recedit *Busbequii* Cod. qui habet, ωότερον ἢ ἐντυχεῖν ταῖς αὐτ̃ ἐπιστολαῖς ἐμφανισάσας ἐπὶ ἀποστασίᾳ τὰς Ιουδαίους κ̃ δόξας αὐτὰς ἐπείγεσθαι. perperam in *Editis Aliisque*, ωότερον ἢ ἐντυχεῖν ἐπὶ ἀποστάσει αὐτὰς κ̃ δόξας ἐπείγεσθαι. A libris nostris valde discrepat *Epiphanius*, qui vertit, *Hoc enim Agrippæ gratiæ concessum esse volo, viro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando. Et Cajus quidem talia scribit Petronio, antequam seditio major oriretur. nam ita jam mentes omnium tumebant, atque talia voluntatum eorum indicia monstrabantur, ut si forte contrarium nuncium adveniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Cajus, cujus animus obnoxius erat turpitudini, alienus bono consilio; & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum, moderari se nullo modo sciens, sed beatitudinem judicans, si omne quod sibi esset voluptati perficeret, postea scribit Petronio &c.*

[t] Μηδὲν ⊄ ἕτερον ἀποσημαίνειν] Μηδὲν γὰρ ἕτερον *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[v] Ρωμαίων] *L. B.* Ρωμαίοις.

[x] Αὐτῇ] Ita, monente Cl. *Lowthio*, legendum censui. antea erat αὐτὴν. in *Lugd. Bat.* αὐτῆς.

[y] Γράφ ωρὸς τ̃ Πετρώνιον.] Γράφει αὖθις τῷ Πετρωνίῳ *Zonar.* in *Epiphanii* versione, *postea scribit Petronio hujusmodi verba.*

[z] Ποιοῦμ' ἂν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι] Ita cum *Cod. Busb.* (quo pacto in *Marg. L. B.* quoque exstat, nisi quod ibi sit οἵ γε pro οἵ τε) antea erat, ἐπεί τοι παράδειγμα ποιοῦμ⊖ σε οἵ τε νῦν πάντες, κ̃ ὁπόσοι &c. *Zonaras* habet παράδειγμα γὰρ σὲ ποιήσομαι τοῖς τε νῦν κ̃ τοῖς ἑπειτα &c. *Epiphanius* vertit, *jubeo temetipsum judicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantum iracundiæ concitasti, ut exemplum efficiare cunctis, & præsentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere.*

[a] Ακυρεῖν αὐτοκράτορ⊖ ἀνδρὸς ἐντολάς.] Eadem Zonaras Annal. p. 278. C. SPANH.

[b] Ὀργῆς ὢν ἐπὶ σεβασμῷ τῷ αὐτ̃] Id est, δι' ὀργῆς. HUDS. Forte ὀργῇ. COCC.

[c] Ετολμήσατε,] Scribe ἐτόλμητε.

[d] Χρεωλυτίαν συνεργεῖ] Conf. lib. VII. c. 15. §. 1. SPANH.

[e] Συνεργεῖ] *L. B.* συνεργετεῖν.

[f] Παραχομένῳ.] Ita (quomodo & suo codici adscripserat *Coccejus*) ex conjectura. παραχόμενον in *libris.*

[g] Μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς] Iterum ex conjectura αὐτῷ ὀφθεὶς. antea perperam in *libris* omnibus μὴ αὐτοπροσθεὶς. in *Lugd. Bat.* est ἀντοπαθεῖς.

XII. CAP. IX.

Quænam Judæis apud Babylonem acciderunt, ex factis Asinæi & Anilæi fratrum.

ΚΕΦ. Θ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίοις, ὑπ' Ἀσιναίου καὶ Ἀνιλαίου τῶν ἀδελφῶν.

Judæorum in Mesopotamia & Babylonia calamitas unde orta.

CÆterum *sub id tempus* Judæis in Mesopotamia, maximeque apud Babyloniam habitantibus, gravis incidit calamitas, & alia quacunque non minor; multaque facta est illorum cædes, quanta non antea in historia memoratur: de quibus accurate omnia expositurus, cladis illius causas prima ab origine repetam. Nearda urbs est Babyloniæ, & ex se populosa, & fertilem amplamque regionem possidens, quæ cum aliis *plurimis* bonis etiam hominibus abundat: ad hæc non patet hostium assultibus, undique Euphrate & firmis muris circundata. porro & Nisibis urbs * intra fluminis ejusdem ambitum posita est. Quapropter Judæi freti locorum natura, & didrachmum, quod à singulis *Judæis* Deo pendi moris erat, ibi deposuerunt, cæteramque votivam pecuniam. illis enim urbibus tanquam *communi* ærario utebantur: & inde Hierosolyma suo tempore transmissa erat *pecunia*, multaque hominum millia eam deferendam in se recipiebant, metu Parthorum latrociniorum, quibus *tum* vectigalis erat Babylonia. Etenim *ex istis Judæis* erant Asinæus & Anilæus, origine quidem Neardenses, fratres vero germani. atque illis mater, nam patre erant orbati, id negotii dedit, ut velorum conficiendorum artem addiscerent: id quod indigenis adeo non turpe erat, ut etiam viri lanificia exercerent. His *quadam die magister* qui operibus præerat, apud quem etiam artem didicerant, objecit quod tardiuscule venerant, eosque verberibus multavit. Illi vero castigationem sibi contumeliæ esse existimantes, cum arma omnia, quæ in ea domo adservabantur, arripuissent, in locum quendam se conferebant, ubi fluvii divortium est, & magna esse solebat pascuorum copia & ubertas fructuum, qui in hyemem possint reponi. Atque ad eos mox confluxit juvenum quisque egentissimus: quos cum armis instruxissent, & producibus se gerebant, & haud ægre fiebat quin illis maleficiorum autores & principes se præberent. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, ad pastores è suis dimittebant qui pecorum tributum illis imperarent, quantum satis esset in alimentum, adjicientes, se amicos illis futuros qui morem gererent, & ab hostibus undecunque ingruerent defensuros; sin imperata detrectarent, greges mactaturos. Illi vero, nam haud integrum eis erat quidquam aliud facere, mandatis obsequuti sunt, & oves quotquot poscerent mittendas curabant. Quo factum est, ut vires eorum augerentur, & potestatem haberent patrandi quodcunque illis, ex improviso alios adortis, allu-

Nearda & Nisibis Judæorum gazophylacia.

Asinæus & Anilæus Nearda profugi.

Inopes & egeni ad eos se recipiunt.

Asinæus & Anilæus, cum magnam ad se convivissent hominum multitudinem, raptu vivunt.

Γίνεται δὴ [h] καὶ τοῖς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ μάλιστα [i] τῷ Βαβυλωνίαν οἰκοῦσιν Ἰουδαίοις, συμφορὰ δεινὴ, καὶ ἀδεμιᾶς ἧς πρὸ ἐλάσσων, φόνος τε αὐτῶν πολὺς, καὶ οἷος οὐχ ἱστορημένος πρότερον. τοῖς οὖν δὴ τὰ πάντα [k] ἐπ' ἀκριβείας διηγησάμενος, ἐκθήσομαι καὶ τὰς αἰτίας, ἀφ' ὧν αὐτοῖς τὸ πάθος συνέτυχεν. [l] Νεαρδὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις, ἄλλως τε πολυανδρῶσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀνθρώπων [m] ἀναπλέων. ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος, περιόδῳ τε τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ἐντὸς αὐτὴν ἀπολαμβάνοντος, καὶ κατασκευαῖς τείχων. ἔστι δὲ καὶ [n] Νίσιβις πόλις ὑπὸ τὸν αὐτὸν ποταμὸν πεπρόωκεν. ὅθεν Ἰουδαῖοι, τῇ φύσει τῶν χωρίων πεπιστευκότες, [o] τό, τε δίδραχμον [p] τῷ Θεῷ καταβάλλειν ὃ ἑκάστοις πάτριον τοῦτο κατεστήκει, καὶ ὅσοι [q] ἄλλα ἀναθήματα. ἔχοντο [r] δὲ ὥσπερ [s] ταμιείῳ τῷδε τῇ πόλει. ἐντεῦθεν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα [t] ἀνεπέμπετο καιρὸς, [u] πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων τὸν κομιδὸν τῶν χρημάτων παρελάμβανον, δεδιότες τοὺς Παρθυαίων ἁρπαγάς. ὑπῆρχον γὰρ Ἀσιναῖος καὶ Ἀνιλαῖος, Νεαρδάται μὲν τὸ γένος, ἀλλήλων δὲ ἀδελφοί. καὶ αὐτοῖς, πατρὸς μὲν ἦσαν ὀρφανοὶ, ἡ μήτηρ παρέσχεν ἐσῶν μαθητὰς ποιήσεως· οὐκ ὄντος ἀπρεποῦς τοῖς ἐπιχωρίοις, ὥστε τοὺς ἄνδρας ταλασιουργεῖν παρ' αὐτοῖς. τύπτει ὁ τοὺς ἔργοις ἐφεστὼς, [x] παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν, βραδυτῆτα ἐπικαλέσας τῆς ἀφίξεως, σκώλασε πληγαῖς. οἱ δὲ ἐφ' ὕβρει τῷ δικαίωσιν λογιζόμενοι, καταπαύσαντες τὸν ὄπλων πολλὰ ὅσα ἐπὶ τῆς [y] οἰκίας φυλασσόμενα, ὤχοντο εἴς τι χωρίον, διάῤῥηξιν μὲν ποταμοῦ [z] ποιούμενον, νομὰς δὲ ἀγαθὰς παρέχειν πεφυκὸς, καὶ [a] χιλῶν ὅσοι εἰς τὸν χειμῶνα [b] ἀποτίθενται. συνῆσάν τε ὡς αὐτοὺς τῶν νεῶν οἱ ἀπορώτατοι, καὶ τούτους τοῖς ὅπλοις φρουροὺς στρατηγοί τε ἦσαν, καὶ τῶν κακῶν ἡγεμόνες οὐκ ἐκωλύοντο εἶναι. [c] προελθόντες γὰρ ἐπὶ τὸ ἄμαχον, καὶ καταστησάμενοι ἀκρόπολιν, διέπεμπον πρὸς τοὺς νέμοντας φόρον αὐτοῖς κελεύοντες καταβάλλειν τὸ βοσκημάτων, ἢ ἀρκοῦσα [d] ἐπιτροφὴ γένοιτ' ἂν, προσιόντες φιλίαν τε προφερομένοις, καὶ ἅμιλλαν τοῦ ἀλλαχόθεν ποθὲν πολεμίων, σφαγὰς δὲ τῶν ποιμνίων ἀπειλοῦσιν. οἱ δὲ, ἃ γὰρ ἐπὶ ἕτερα [e] φοβερὰ τοῦτα ποιεῖν, ἠρέοντο, καὶ τὰ προστάτων [f] ἕτοιμον ὅσα κελευσθεῖεν. ὥστε δὴ καὶ πλείων αὐτοῖς [g] συνελέγετο ἰσχὺς, κύριοί τε ἦσαν ἐφ' οἷς βουλεύσαιεν ἐν ᾗ ἐξέας ἐλαύνοντες κα-

κακρ-

h Καὶ ἀεὶ τοῖς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,] Illud καὶ è *Codd. Busb. & Vat.*

i Τῷ Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ἰουδαίους,] Conf. supr. lib. 15. c. 2. §. 2. SPANH.

k Ἐπ' ἀκριβείας] *L. B.* ἐπακριβοῦς.

l Νεαρδὰ] Νεῤῥδὰ *Busb.* Νειῤῥδὰ *Lugd. Bat.* Ναερδὰ *Steph. Byzant.* Verum e & *a* apud Orientales facile permutantur, ut notavit *Berkelius.*

m Ἀναπλέων.] Ita lego, nec aliter forsan *Epiphan.* cujus versionem adhibui. ἀναπλέως in *libris* omnibus. qua lectione admissa, verba ista, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἀνθρώποις ἀναπλέως redundare videntur, ut quæ in margine olim apposita fuerint, in interpretamentum τῶν, ἄλλως τε πολυανδρῶσα.

* *Intra* —— *est.*] Ita placuit locum interpretari, quod certissimum sit; Nisibin non *flumini Euphrati appositam fuisse*, prout vertit *Gelenius*, sed amni Mygdonio, qui in Tigrim influit.

n Νίσιβις] Νίσιβις· In nummis NECIBI. Infr. §. 9. τὰ Νεαρδαΐκὴ τὴν Νισιβιν· & lib. 20. c. 3. §. 2. Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ. SPANH.

o Τό, τε δίδραχμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν] Ita cum *Cod. Busb.* τοῦτο δίδραγμον τῷ Θεῷ καταβάλλειν &c. in *ceteris.*

p Τῷ Θεῷ] *L. B.* ὃ τῷ Θεῷ.

q Ἄλλ'] *L. B.* ἢ ἄλλα.

r Δὲ] *L. B.* τε.

s Ταμιείῳ] Ταμεῖον *Busb.*

t Ἀνεπέμπετο ἡ καιρὸς,] Ἀνεπέμποντο *Busb.*

u Πολλαί —— χρημάτων] Vid. Philon. Leg. ad Cajum eadem de re. SPANH.

x Παρ' ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *apud quem etiam ipsam artem didicerant.* (*Lugd. Bat.* καὶ γὰρ ἐμ. π. αὐ.) καὶ ἐμεμαθήκεσαν παρ' αὐτῷ in *Editis Alisque.*

y Οἰκίας φυλασσόμενα,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.* οἰκείας in *reliquis.*

z Ποιούμενον,] *L. B.* λεγόμενον.

a Χιλῶν] Χιλὸς, ἡ τροφὴ· χιλὼ τὸ αὐτὸ, καὶ χόρτος τῶν βοσκημάτων· *Hesychius.* SPANH.

b Ἀποτίθενται.] *L. B.* ἀποτίθεντο. *Coccejus* ἀποτίθηνται.

c Προελθόντες] Προστελθόντες *Busb.*

d Ἐπιτροφὴ] *L. B.* ἐπὶ τροφῇ.

e Φοβερὰ ταῦτα] *L. B.* παρ' αὐτά.

f Ἕτοιμον ὅσα κελευσθεῖεν.] Ἕτεμπον *Busb.*

g Συνελέγετο ἰσχὺς,] Συνλέγετ' *Busb.*

h Πα-

κυρηῶν· θεραπεύη τε αὐτὸς ἤρηρε πᾶς ὁ συγχέων, καὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ τοῖς [h] πειρωμένοις. ὥστε ἤδη ποθεινότερος λόγος περὶ αὐτῶν καὶ παρὰ τῶν Πάρθων βασιλέως.

β'. Ὁ δὲ τῆς Βαβυλωνίας σατράπης, μαθὼν ταῦτα, καὶ βουληθεὶς ἐπιφυόμενος κωλύσαι, πρίν τι μεῖζον κακὸν ἐξ αὐτῶν ἀναφῆναι, συλλέξας στρατὸν ὅσον [i] ἐδύνατο πλεῖστον, καὶ Παρθυαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων, ἤλασεν ἐπὶ αὐτούς, φθῆναι θέλων ἐπιβαλὼν ἐξελεῖν πρὶν ἐξαγγελθῆναι κατασκευάζων τὸ στρατόν. [k] Ἐπεκάθισας δὲ τὸ [l] ἕλος, ἡσύχαζεν· καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν, [m] ἣν δὲ σάββατον ἀργίας πάντες ἄγουσιν Ἰουδαίοις ἡμέρα, οἰόμενος ἀτολμήσειν ἀντιστατήσειν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ ἀμαχὶ λαβὼν ἄξειν δεδεμένους, καὶ βραχὺ προσιὼν χρήζων αἰφνίδιον ποιεῖσθαι τὴν ἐπιπλωσιν. Ἀσιναῖος δὲ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ἑτέροις καθεζόμενος, καὶ τὰ ὅπλα παρέκειτο αὐτοῖς, "ἄνδρες, φησὶν, ψόφος μοι ἵππων προσέπεσεν, "ὦ Φορβάδων, ἀλλ' οἷος γίνεται ἀνδρῶν αὐτοῖς ἐπιβεβηκότων· ἐπεὶ καί τινος ἀνακρίσεως αἰσθάνομαι χαλινῶν, δέδια, μὴ [n] ἐληλύθασιν ὡς ἡμᾶς οἱ πολέμιοι "προεισάντες. ἀλλὰ τὶς προσίτω κατόπης, ἀπαγγελίαν "ἡμῖν σαφῆ τῶν ἐνεστηκότων ποιησόμενος. εἴη δὲ ἐπὶ ψεύ-"δεσι μοι λελέχθαι τὰ εἰρημένα." καὶ ὁ μὲν τάδε εἶπε, καὶ ὤχοντό τινες [o] προσκοποῦντες τὸ γινόμενον. καὶ ἦ τάχος παρελθόντες, "καὶ [p] ὅτε αὐτὸς ψευδὴς σαφὴς "εἰκαζῆς εἶναι τῶν πραττομένων τοῖς πολεμίοις, [q] ὅτε "ἐκεῖνοι πλεόνως ἐπιτρέψειν ἤμελλον [r] ἡμῖν ὑβρίζειν, "προειλήμμεθα δόλῳ, μηδὲν βουκημάτων διαφέροντες, "τοσῇδε ἵππῳ πληθος [s] ἐπελαυνόμενοι ἡμῖν ἐν δισ-"σοῖς χειρῶν κειμένοις, διὰ τὸ [t] κατεργεσθαι πα-"ρηγορεῖσθαι τῶν πατρώων εἰς τὸ δρᾶν." Ἀσιναῖος δὲ οὐκ ἄφρων γνώμην τοῦ κατασκόπου κρίνειν ἔμελλεν ἐπὶ τοῖς ποιητοῖς, ἀλλὰ νομιμώτερον ἡγησάμενος τοῦ ἐπ' ἀπράκτοις [v] τελωτῶντας εὐφραίνειν τοὺς πολεμίους, τὸ ἀλκῆς δεξαμένους ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης, εἰς ὃ ἐνεπεπώκει, φρονεῖν τιμωρίαν [x] ἀπολαμβάνοντας εἰ δέοι τελωτῶν, αὐτός τε ἀναλαμβάνῃ τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ θάρσος ἐνεποίει; [y] τί ἐπὶ τὰ ὅμοια [z] ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν [a] ἴασι τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς κτείναντες αὐτῶν, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ὡς ἐπὶ τὰ ἕτοιμα χωρεῖν, εἰς φυγὴν τρέπονται [b] τὸ λοιπόν.

γ'. Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀφίκετο αὐτῷ ἡ ἀγγελία τῆς μάχης, ἐκπλαγεὶς τῷ τολμήματι τῶν ἀδελφῶν, ἐπεθύμησεν αὐτοῖς ἐλθεῖν διά τε ὄψεως καὶ λόγων· καὶ πέμπει τὸν πιστότατον τῶν σωματοφυλάκων λέγοντα, "ὅτι βασιλεὺς Ἀρτά-"βανος, καί περ ἠδικημένος ὑφ' ὑμῶν ἐπιχειρήσεως "αὐτῷ τῇ ἀρχῇ γιγνομένης, ἐν ἐλάσσονι τιμῇ καθ' αὐ-"τὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ποιησάμενος, ἀπέ-"στειλέ με [c] δεξιάν τε καὶ πίστιν δώσοντα ὑμῖν, συγχω-

besceret: atque adeo nemo illis obviam factus officiis eos demereri non studebat, congressurisque terrorem injiciebant. ita ut sermo de illis increbresceret & ad Parthorum regem perveniret.

2. Satrapa autem Babyloniæ, postquam hæc intellexerit, eos ipso in ortu opprimere voluit, antequam malum ex illis latius serperet & dimanaret: collectoque quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, versus eos cursu incitato ire contendit, eo animo ut repentina facta impressione eos adoriretur, priusquam aliquid eis nunciaretur de copiarum apparatu. Cum autem juxta paludem *quandam* assedisset, quietem agebat: atque postridie, erat autem Sabbatum quo Judæi ab omni opere feriantur, ratus non ausurum hostem sibi congredi, sed absque pugna captos vinctosque se abducturum, lento gressu procedebat, ut in eos ex improviso impetum faceret. Sed Asinæus, cum forte positis prope se armis cum sociis in otio desideret, "Viri, inquit, tinnitus equorum ad aures "allapsus est, non qualis est in pascuis agentium, "sed qui sessorem tergo vehant; & quoniam præ-"norum etiam sonitum me audire persuasum habeam, vereor ne hostes nos circumvenientes ag-"grediantur. verum procurrat aliquis speculatum, "qui nobis quid immineat certo renunciet, atque "utinam falsa reperiantur quæ diximus." Ac ille quidem ista loquutus est. & mox certi homines spectatum ibant, quid factum esset: celeriterque regressi, "neque te, *inquiunt*, conjectura fallit de iis quæ moliuntur hostes, neque illi amplius passu-"ri sunt ut nos maleficia impune committeremus. "ex insidiis circumventi sumus, pecorum ad in-"star mactandi, tanta equitum multitudine in nos "incursante, manus à pugna abstinentes, quod ex "legis patriæ interdicto necessitate adacti simus ad "quiescendum." Cæterum Asinæus non utique ex speculatoris sententia, quid fieri oporteret, decernebat, sed æquius esse ratus, ut, sumptis animis ex necessitate in quam inciderat, legem violarent, dum injuriam ulciscantur, etiam si mori certum est, quam ut nihil agendo morientes hostem *morte sua* exhilararent, & ipse arma corripit, eamque illis qui secum erant audaciam injiciebat, ut pari cum fortitudine sese gererent. pugnam itaque ineunt cum hostibus, multisque cæsis, quod cum contemptu eorum venerant, quasi victoriam in manibus haberent, reliquos in fugam conjiciunt.

Satrapa Babyloniæ die Sabbati eos adoriri statuit.

Id quod suspicatus Asinæus quosdam exploratum mittit.

De Satrapæ incursu certior factus arma corripit.

3. Parthorum autem rex, ubi de pugna illa *certi aliquid* fama acceperat, admiratus fratrum audaciam, eos videndi & alloquendi desiderio tenebatur; misitque ad eos fidelissimum è satellitibus *suis*, qui diceret, "regem Artabanum, quamvis à vobis "injuria affectum, ut qui in regnum ejus invaseri-"tis, virtuti tamen vestræ iram suam condonare, "meque misisse dextram vobis fidemque daturum, "ab ipso concedi, ut ab omni periculo immunes "iter faciatis, quod *magnopere* vellet vos amicitiæ "er-

Artabanus ad Asinæum & Anilæum de societate & amicitia ineunda mittit.

h Πειρατομένοις.] *L. B.* ἐπετομένοις pro πειρωμένοις.
i Ἐδύνατο πλεῖστον,] Ἠδύνατο *Busb.*
k Ἐπεκάθισας δὲ] Ita lego ex conjectura. ἐπεκαθίσας in *libris.*
l Ἕλος, ἡσύχαζεν·] *Epiphanius* vertit, *nemorosum locum, ibidem latitabat.* ἕλος *Hesychio.* τελματώδης καὶ συμφυτος τόπος. Infra locum appellat ὕλαν.
m Ἣν —— πολεμίους,] Conf. supr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.
n Ἐληλύθασιν ὡς] *L. B.* λελήθασιν. Sed in *Marg.* vulgatam habet lectionem.
o Προσκοποῦντες τὸ γινόμενον.] Προσκοπεῖτας *Busb.*
p Οὔτε αὐτὸς ψεύδὴ σαφὴς] Ita *Vat.* & *Hen.* καὶ ὅτε αὐτὸς ψευδὴς σαφῶς εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρ. (*Lund. Bat.* καὶ ὅτε αὐτὸς ψευδὴς, σαφὴς τε. pro quo σαφὴς δὲ *Coccejus*) in *Editis Aliisque.* In *Epiphanii* versione, *neque tu, inquiunt, falleris, sed integre conjectaris quæ adversum nos geruntur*, quasi legisset, καὶ ὅτε αὐτὸς ψεύδεσθε, φασὶν, ἀλλὰ εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρ. Legi etiam potest, καὶ ὅτε αὐτὸς ψευδὴς φασὶν εἶναι εἰκαστὴς τῶν πρ.
q Οὔτε ἐκεῖνοι πλεόνως.] Sic legendum esse conjicio. οὔτε ἐκείνοις πλείονας ἐπιτρέψειν ἤμελλεν ὑμῖν ὑβρίζειν *in libris* omnibus. nihil de istis in sua versione *Epiphanius.*
r Ἡμῖν] *Gen.* ὑμῖν.
s Ἐπελαυνόμενοι ἡμῖν.] Ita *Busb.* ἐπελαύνοντες in *cæteris.*
t Κατειργεσθαι —— ἀργίαν.] Ita in plerisque *MSS.* καταργάσθαι in *L. B.* καθείργεσθαι in *Editis* & *Cod. Vat.* HUDS. Conf. ἄλωτ. lib. 1. c. 7. §. 3. & infr. §. 6. ut & supr. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.
v Τελωτῶντος δὲ φρονεῖν] Τελωτῶν εὐφραίνειν *Busb.* & mox διὰμβρος αὐτὸς ὑπὲρ τ' ἀν. *Busb.* & *Vat.*
x Ἀπολαμβάνοντας] *L. B.* ἀπολαυσάντας.
y Τῆς ἐπὶ] Τῆς σὺν τὰ ὅμοια *Busb.*
z Ἀρετῆς. ὁμόσε οὖν ἴασι] Ita distinguo & lego cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliisque*, ἀρετῆς, ὁμόσε ἴασι &c.
a Ἴασι] Forte ἴωσι. COCC.
b Τὸ λοιπὸν.] Τοὺς λοιποὺς *Busb.*
c Δεξιάν τε καὶ πίστιν] Δεξιὰς in quibusdam *libris.*

"ergo ad illum adire, nihil doli fraudisque metu-
"entes: immo & dona *vobis* polliceri, & honorem,
"qui ex illius potentia multum vobis conferet ad
"præsentis virtutis incrementum." Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum ejusmodi muneribus quæ penes ipsum erant. Et ille quidem *recta* ibat, & *facile* ad regem admissus est. Artabanus autem, cum videret Anilæum solum ad se accedere, eum interrogabat quid causæ fuerit, quod Asinæus non simul advenerit. Cum autem audiret illum præ metu se intra paludstria continere, patrios Deos testabatur, se nihil eos læsum ire qui sese ejus fidei commiserant; dextramque ei protinus dabat, id quod apud omnes istius regionis barbaros fiduciam ingerit eos convenientibus. nemo enim fraudem adhibet, ubi dextra ab eo data fuerit; nec est ut quisquam, cui injecta erat aliqua injuriæ suspicio, *de fide* dubitet, qui istud auctoramentum accepe-
rit. Et Artabanus quidem, cum ista fecisset, dimittit Anilæum, persuasurum fratri, ut cum eo reversuro ad regem veniret. Ista autem agebat rex, volens fratrum Judæorum virtute veluti fræno coërcere ejus satrapias, ne amicitiam cum eo *& societatem* violent, ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & *forsan* ad defectionem magis adhuc animis propenderent, si in illos expeditionem susceperus esset. Verebatur enim, ne, dum ille in bello eo occuparetur, quo defectores in potestatem suam redigeret, Asinæus & Babylonii magnum virium incrementum caperent, aut bellum conflaturi cum de istis audiverint, aut, si hoc facere nequeant, opportunitatem captaturi vicina omnia latius depopulandi.

Anilæus, ex consilio fratris, se ad Artabanum confert.

Benigne ab eo exceptus ad fratrem accersendum dimittitur.

Ejus saluti prospicit.

4. Et is quidem, cum in ejusmodi mente & cogitatione versaretur, Anilæum dimittit. Anilæus autem persuasit fratri, & regis voluntatem erga eos & studium prolixe commemorans, fidemque jurejurando datam: ac proinde ad Artabanum properabant. Ille vero, ubi eò pervenerunt, læte admodum eos excipit, simulque mirabatur Asinæum, quod tam magno animo res gereret, cum cerneret ipsum videri statura valde pusillum, primoque aspectu facere ut contemptui esset iis qui eum convenirent, ac si eum pro nihilo ducerent; porroque ad amicos ajebat, quod animum præ se tulerit, longe corpore, si ei conferatur, majorem. cumque inter bibendum eum ostenderet Abdagasi, uni è prætorianis præfectis, & qui vir esset ei indicabat, & quam strenue in acie dimicaret. Abdagase autem postulante, ut ei concederetur illum interficere, atque adeo pœnas tot injuriarum ab eo repetere, quas Parthorum imperio intulerat;
"atqui non est, inquit rex, ut hoc permittam in
"virum, qui meæ fidei se credidit, præsertim cum
"dextram ei miserim, operamque dederim ut ju-
"rejurando adhibito ei fidem facerem. Quod si

Asinæus una cum Anilæo ad Artabanum proficiscitur.

Asinæum miratur Artabanus.

"ρῶν ἄδειάν τε καὶ ἀσυλίαν ὁδῶν, χρήζων ὅπι φιλίας
"[d] προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, δόλῳ τι ἢ ἀπάτης χωρίς·
"δῶρά τε δώσειν ὑπισχνεῖται ἢ τιμὴν, ἥτις ὑμῖν πρὸς
"τῇ νῦν ἴσῃ ἀρετῇ μείζονα δυνάμει τῇ ἐκείνου ἐπιφε-
"λεῖν." Ἀσιναῖος δὲ, αὐτὸς μὲν ὑπερβάλλεται ὁδὸς
τοὺς ἐκεῖ, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ανιλαῖον ἐκπέμπει με-
τὰ δώρων ὅσους πρέποντα ἦν. καὶ ὁ μὲν ᾤχετο, καὶ
εἰσιὼν αὖθις γίνεται πρὸς βασιλέα. Ἀρτάβανος
δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν Ανιλαῖον [e] καταμόνας ἥκοντα, ἤρε-
το τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ τὸν Ασιναῖον [f] ἐφυστερηκέναι.
ἐπεὶ δὲ πιθάνεται αὐτὸν δείσαντα ἐν τῷ ἔλει ὑπο-
μένειν, ὀδε τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν
κακὸν [g] δράσειν αὐτούς, πίστει τῇ αὐτοῦ προσεχωρηκό-
τας· καὶ τὴν [h] δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον πρὸς πά-
σι τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις πρόσδειγμα τοῦ θαρρεῖν γίνεται
τοῖς ὁμιλοῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιᾶν ὑπ' αὐτοῦ
δόσεως [i] γνωμένης· ὅδε πιστεύειν ἐνδοιάσειεν εἰ τοιάσδε
ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, πρὸς τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδι-
κήσειν καθεσηκότων. καὶ Ἀρτάβανος μὲν, [k] ταῦτα
πράξας, ἐκπέμπει τὸν Ανιλαῖον, πίσυνος τὸν ἀδελ-
φὸν ἐπανελθεῖν. ἔπραττε δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς χρήζων
[l] ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ τῶν Ιουδαίων ἀδελφῶν εἰς φι-
λίαν κτήσασθαι τῶν ἐκείνου κατεπτῶν, [m] ἐν ὑποπτί-
ᾳ τε ὄσων καὶ ἀθυμίᾳ τοῦ ὑποστησομένου μέλλων ἐλά-
σειν ἐπ' αὐτούς. ἐδεδίει γὰρ μὴ ἐν παρεσκευασμένῳ πολέ-
μῳ τῷ [n] ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων, αὐ-
ξηθῶσιν ὅπι μέγα οἱ περὶ τὸν Ασιναῖον ἐν τῇ Βαβυ-
λωνίᾳ, ἤτοι γε [o] συστάντες ἐπ' ἀκροάσει τῇ αὐτῶν,
ἢ ἐν τάχει γε [p] ἀτυχοῦντες τοῦ κακῶσαι μειζόνως ἀθυμήσειεν.

δ'. Ο μὲν δὴ, ταῦτα ἀθυμηθεὶς, ἐκπέμπει τὸν [q] Ανιλαῖον.
ὁ δὲ Ανιλαῖος πιθανὸς ἦν τῷ ἀδελφῷ, τήν τε ἄλλην
προθυμίαν διηγούμενος τοῦ βασιλέως, καὶ ὅρκιον τὸ
γενόμενον· [r] ὥστε δὴ ἠπείγοντο ὡς τὸν Αρτάβανον. ὁ
δὲ ἡδονῇ αὐτοὺς δέχεται θαρσυνόμενος, ἐθαύμα-
ζέ τε τὸν Ασιναῖον τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν εὐψύχου,
θεωρῶν [s] παντελὲς ὄντα ὀφθῆναι βραχύ τε καὶ τοῖς
τὸ πρῶτον ὄψει συνελθοῦσι δύναι καταφρονήματος ἀ-
φορμὰς, ὡς ἥδεν κρίνοιεν αὐτόν, φησί τε πρὸς τοὺς
φίλους, ὡς μείζονα [t] πάντα θαρσοῦντα παρέχοιτο τὴν
ψυχὴν τοῦ σώματος. θαρσά τε πότον δείκνυς τὸν Ασι-
ναῖον Αβδαγάσῃ [v] τῶν αὐτοῦ στρατοπεδαρχῶν, τό, τε
ὄνομα θαυμάζει, καὶ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν ἣ [x] χρῶτο εἰς
πόλεμον. τοῦ δὲ Αβδαγάσου κελεύοντος συγχώρημα
αὐτῷ γενέσθαι κτείναντα αὐτὸν [y] πιστὴν ἀπολαβεῖν ὑπὲρ
ὧν ὕβρισεν εἰς τὴν Παρθυαίων ἀρχὴν, "ἀλλ' οὐκ ἂν,
"εἶπεν ὁ βασιλεὺς, συγχώρημα δοίην ἐπ' ἀνδρὶ [z] πί-
"στει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι, καὶ πρόσθεν δεξιάν τε
"πέμψας, καὶ θεῶν ὅρκοις πιθανὸς γενόμενος πιστώσας.
"εἰ δὲ ἀνὴρ τυγχάνοις, τὸ πολέμιον ἀγαθὸς, μηδὲν ὑπο-

[d] Προχωρεῖν πρὸς αὐτὸν,] Forsan προχωρεῖν πρὸς αὐτόν. Vide paullo inferius, ubi quoque προσεχωρηκότας. HUDS. Recte. Nam & *Lugd. Bat.* adstipulante, moveri sede sua jussimus, quod ante erat editum, προχωρεῖν. HAV.

[e] Καταμόνας] Conf. c. 4. §. 4. SPANH.

[f] Ἐφυστερηκέναι.] Ita *Busb.* ἐφυστερηκότα in *reliquis.* HUDS. Conf. inf. lib. 19. c. 1. §. 5. SPANH.

[g] Δράσειν αὐτούς,] Δράσειν *Busb.*

[h] Δεξιὰν ἐδίδου,] Hæc certissima fidei apud Persas arrha est. Videsis *Comment.* in *Justinum*, l. XI. c. 15. sub finem.

[i] Γενομένης·] Γινομένης *Busb.*

[k] Ταῦτα πράξας,] Οὕτως ἐκπέμπει *Busb.*

[l] Ενσήμισμα τῇ ἀρετῇ] Ενσημασάτων τὴν ἀρετὴν *Busb.* ἐνσήμισμα τῇ ἀρετῇ *L. B.* ἐνσημισμάτων τῇ ἀρετῇ *Suid.* qui locum hunc *Josephi* verbis aliquot decurtatum affert in voce ἐνσημισμάτων. HUDS. Conf. supr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

[m] Εν ὑποπτίᾳ τε ὄσων] Versionem paululum immutatam vellem: *ut quæ tum in eo essent ut deficerent, & quod putaret res ad defectionem spectare, in illos jam expeditionem susceptarus esset.* IBBETS.

[n] Ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων,] Ἐκείνου *Vat.*

[o] Συστάντες ἐπ' ἀκροάσει] Συστάντων ἐπ' ἀκ. τῇ αὐτῶν, ἢ ἐν τάχει γε ἀτυχοῦντες *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.*

[p] Τὸν Ανιλαῖον.] Ita rescribendum censui, quamvis ἀτυχοῦντες habeant *libri* omnes. *Epiphanius* locum vertit ad hunc modum, *Agebat autem hæc, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antequam tale aliquid contingeret, ipse eos per amicitiam occuparet. timebat enim ne in Babylonia plurimi se Asineo conjungerent, & ille manu valida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret.*

[q] Ανιλαῖον.] Accessit hoc ex *L. B.* HAV.

[r] Ωστε δὴ ἠπείγοντο] Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἠπείγοντο ὡς τὸν Αρτ. *Busb.* & mox ὡς δὲ ἡδονῇ.

[s] Παντελὲς] *L. B.* παντελῶς.

[t] Πάντα] *L. B.* ἐν τῇ.

[v] Τῶν αὐτοῦ στρατοπεδαρχῶν,] Τῷ αὐτοῦ στρατοπεδάρχῃ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[x] Χρῶτο εἰς πόλεμον.] Ita *Busb.* χρῶτο in *reliquis.*

[y] Πιστὴν] *L. B.* ἀποινα.

[z] Πίστει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαρρηκότι,] Πίστει τῇ ἐμῇ *Busb.*

[a] Ex-

"ὀπιορκίας χρήζων τῆς ἐμῆς Παρθυαίων [a] ἐκδίκῃ τὴν "ἀρχὴν ἐπιορκήσαντι· ἐπαναχωροῦντι γοῦν ὀπίσ- "μενόν σοι κρύπτειν οὐδὲν ἐμοῦ, καὶ μετ' ἀγνοίας "τῆς ἐμῆς." ἔωθεν δὴ μεταπαλέσας τὸν Ασιναῖον, "ὥ- "ρα σοι, φησὶν, ὦ νεανία, χωρεῖν ὀπὶ τὰ σαυτοῦ, "καὶ μὴ πλείοσι τῶν ἐνθάδε στρατηγῶν τὴν ὀργὴν ἐρε- "θίσῃς, ὀπίσω σε τῇ σφαγῇ, καὶ δίκα γνώμης "τῆς ἐμῆς. πίστιν δὲ καταθήκην σοὶ δίδωμι τὴν [b] Βαβυ- "λωνίων γῆν, ἀλήστου τε, καὶ ἀπαθῆ κακῶν ἐσο- "μένην ὑπὸ τῶν σῶν Φροντίδων. [c] ἄξιον δὲ μοὶ τυγ- "χάνειν σοῦ χρησοῦ ἀνεπιλήπτου σοὶ πεπιστευμένου τὴν "ἐμαυτοῦ πίστιν, οὐκ ἐπὶ κύφοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς σω- "τηρίαν [d] ἀνακειμένοις." ταῦτα εἰπὼν [e] καὶ δῶρα δὺς, [f] ὁπλίτας ἐκπέμπει τὸν Ασιναῖον. ὁ δὲ εἰς τὴν οἰκείαν πεπανημένος, φρούρια καθασκευάζει, καὶ ὁπόσα [g] πρότερον ὠχύρα, μέγας τις ἐν ὀλίγῳ ἐγεγόνει, καὶ [h] οἷος οὐκ ἄλλος τῶν πρότερον ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς ἄψασθαι πραγμάτων ἐν τολμῇ γεγονότων. Παρθυαίων τε αὐτὸν ἐθεράπευον οἱ ταύτῃ καταπεμπόμενοι στρατηγοί· μικρὸν γὰρ [i] ἐδόκει καὶ τῆς κατ' αὐτὸν [k] ἧσσον ἀρετῆς ἡ ἐκ Βαβυλωνίων προίεσθαι τιμή. [l] ὧν δὲ ἐν ἀξιώματι καὶ δυνάμει· πάντα τε ἤδη τὰ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς αὐτὸν ἦρτο πράγματα, προύκοπτέ τε [l] αὖτῳ ἡ εὐδαιμονία ἐπὶ ἔτη πεντεκαίδεκα.

ε'. Ακμαζόντων δὲ αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν, ἄρχὴ αὐτὸν ὑπικατελαμβάνει κακῶν ἐκ τοιῶνδε αἰτίας, ἐπεὶ δὴ τὴν ἀρετὴν ἢ προύκοψαν ἐπὶ μέγα δυνάμεως, ἐκτρέπουσιν εἰς ὕβριν ἐπὶ βλάβαις τῶν πατρίων ἐπὶ ἡδυπαθείαν καὶ ἡδονῆς ἐμπεσόντες. τῶν Πάρθων τινὶ, στρατηγὸς δὲ ἀφίκετο τῶν ταύτῃ χωρίων, [m] ὧδε καὶ εἵπετο γαμετὴ, τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸ ἐπαινεῖσθαι προσηλθοῦσα πασῶν, καὶ μείζονα ῥοπὴν ἐπ' αὐτῷ λαμβάνουσα θαύματι τοῦ εὐπρεποῦς, ταύτης εἴτε [n] ἀκοῇ τῆς [o] εὐπρεπείας ἐκμαθὼν, εἴ τε καὶ ἄλλως αὐτόπτης γενόμενος Ανιλαίου, ὁ τοῦ Ασιναίου ἀδελφὸς, [p] ἐρασὴς τ' ἐγεγόνει καὶ πολέμιος, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ μὴ ἄλλως ἐλπίζειν ἐκπράσσεσθαι τὴν σωφροσύνην τῆς γυναικὸς, μὴ τὴν ἐξουσίαν ὡς ἐπ' αὐτῇ κτησείσῃ βασιλέως', [q] τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ δυσαντίλεκτον κρίνειν τὴν ὀπιθυμίαν. ἅμα τε οὖν πολέμιος ἐπ' αὐτοῖς ἀνὴρ [r] ἐκεχειροτόνητο, καὶ μάχης ἐπάκτου γενομένης [s] πεσόντος, ἀνηρημένου ἀλῶσαι ἐγεγάμητο ἐρασῇ. ἐμοὶ δίκα γε μεγάλων δυσχερῶν Ανιλαίῳ τε ἅμα αὐτῷ καὶ Ασιναίῳ γυνὴ ἀφίκετο εἰς τὸ οἶκον αὐτῶν, ἀλλὰ σύν τινι μεγάλῳ κακῷ, δι' τοιαύτην αἰτίαν. ἐπεὶ γὰρ τὸν ἀνδρὸς τεθνηκότος αἰχμάλωτος ἤγετο, ἀφιδρύματα τῶν θεῶν, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ πατρῷα ἦν. ὑπεχώρουν δὲ τοῖς ἐκείνῃ πᾶσιν ἔστιν ἐπί τε τὰς οἰκίας ἔχειν σεβάσματα, καὶ ἔστιν ἐπὶ ξένης σωτερπόμενα· [t] φυλάττουσι, καὶ ταύτῃ τοῦ πατρίου τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔθος σωζόμενον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεληθότως αὐτῶν θρησκείαν ἐποιεῖτο· γαμετὴ δὲ ὑποδεχθεῖσα, ἤδη τρόπῳ τῷ αὐτῆς εἰωθότι, καὶ μεθ' οἵων νομίμων ἐπὶ δ' πρότερα ἀνδρὸς, ἐθεράπευεν αὐτάς· καὶ τὰ ἑπάρων οἱ μάλιστα

"vir sis belli sciens fortisque, nihil opus est ut "meo perjurio utaris ad injurias Parthorum impe- "rio illatas ulciscendas: revertentem itaque ador- "tus, eum viribus tuis per me licet opprimas, "dum tuum mihi lateat consilium." Mane deinde accito Asinæo, "Tempus tibi est, inquit, ad "tuos concedere, ô juvenis, etiam ne plures è du- "cibus meis qui mecum sunt ad te occidendum "irritentur, me ignaro nec opinante. Tuæ autem "fidei committo terram Babyloniam, ut eam tua "cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. "Æquum autem est ut te mihi benignum habe- "am, qui fidem meam tibi inviolatam præstiti, "cum non de rebus leviculis ageretur, sed quæ ad "salutem tuam spectabant & incolumitatem." Cum ista dixisset & Asinæum muneribus auxisset, sine mora ad suos eum dimittit. Ille vero domum reversus, castella partim nova condidit, partim vetera munitionibus firmavit: brevique eò potentiæ crevit, quantam alius ante se nemo adeptus est, qui ex hujusmodi initiis rerum gubernaculo se admovere ausus est. Parthorum etiam duces, qui in vicinas provincias mittebantur, eum colebant & observabant: nam parva res meritisque suis levior *illis* visus est honos, quem à Babyloniis habuit. Erat autem in auctoritate *magna* & potestate, jamque omnia in Mesopotamia negotia ab illius nutu pendebant & arbitrio, ejusque felicitas per annos quindecim indies magis magisque augebatur.

Muneribus auctum dimittit.

5. Cæterum cum bonis omnibus florerent *affluerentque*, eis adhærere cœpit mali labes ex hujusmodi causa, postquam à virtute desciverant, qua in tantam provecti sunt potentiam, eamque in contumeliam verterant, à patriis moribus lapsi in voluptatum cupiditates. Cum forte veniret ad vicinam regionem administrandam Parthorum quidam dux, quem comitata est etiam uxor, quæ & cæteris dotibus laudes aliis præripuerat omnibus, præcipueque mirabili formæ elegantia, quæ ad hoc efficiendum maximo erat momento, ejus, sive quod aliquid de pulchritudine illius fama acceperat, sive oculos in eam conjecerat, amator simul & hostis extitit Asinæi frater Anilæus, partim quidem quod nulla ei superesset spes potiundi muliere, nisi eam quasi vi captam in potestatem suam redigeret, partim vero quod cupiditati suæ se resistere non posse crediderit. Simul itaque ac maritus hostis illis declaratus fuisset, & pugna inita acie cecidisset, occisi *uxor* captiva nupta erat amatori *suo*. non tamen sine magnis calamitatibus, & ipsi Anilæo & Asinæo importatis, in domum illorum ingressa est mulier, sed cum magno illorum malo ex hujusmodi causa. Postquam enim viro *priore* mortuo captiva duceretur, simulachra deorum sibi maritoque suo gentilitia (moris enim est omnibus in illa regione & domi habere numina, secumque, cum peregre irent, gestare) occultabat, atque ita patria consuetudine secum asportabat. & primo quidem ea clam omnibus colebat: cum autem facta esset uxor, suo pristino more, iisdemque quibus sub priore marito assueverat ritibus, Deos venerata est. Tunc socii eorum, quos maximi faciebant, leviter eum primo reprehendebant,

Origo calamitatis quæ in fratres invasit.

Anilæus Parthicæ mulieris amore captus.

Nuptiæ Anilæi & Parthicæ mulieris.

Anilæo ob uxoris mores iratsumtur socii.

[a] Ἐκδίκῃ τὴν ἀρχὴν] Eo modo *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐκδίκῃ in *cæteris*.
[b] Βαβυλωνίων γῆν,] Βαβυλωνίαν γῆν *Busb.*
[c] Ἄξιον δὲ μοὶ] *L. B.* ἄξιον δ' εἰμὶ.
[d] Ἀνακειμένοις.] *Gen.* ἀνακειμένων.
[e] Καὶ δῶρα δύς,] Καὶ δῶρα δίδωσι *Busb.* quæ lectio amplectenda, nisi ὁπλίτας *mox* aut *statim* denotet.
[f] Ὁπλίτας] *L. B.* τὸ πλῆθος. τὸ πλῆθος *Cocceius*, vel πλησιαῖτας
[g] Πρότερον ὠχύρα,] Voculam ἰδὼ post πρότερον inserit *Busb.*
[h] Οἷος οὐκ ἄλλος] Ita lego. ὁπόσα in *libris*.
[i] Ἐδόκει] *L. B.* καὶ ἐδόκει.
[k] Ἧσσον ἀρετῆς] Forsan ἧσσαν. HUDS. & COCC.
[l] Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῶν.
[m] Ὧδε καὶ εἵπετο γαμετὴ,] Antea erat ᾧ δή.
[n] Ἀκοῇ] *L. B.* ἀκολῷ.
[o] Εὐπρεπείας] *L. B.* in *Marg.* εὐμορφίας.
[p] Ἐρασὴς τ' ἐγεγόνει] Ita lego. antea erat, ἐρασής τε γεγόνει. HUDS. Et recte ita legisse testem produco *Lugd. Bat.* HAV.
[q] Τὸ δὲ ὑπὸ δ'] *Gen.* τὸ δ'.
[r] Ἐκεχειροτόνητο.] Ἐκεχειροτόνητο χιλίων χιλίων καὶ μ. depravate in *Codd. Hen. Vat.* & *Gall.* κτείνων καὶ πίπτων in *Lugd. Bat.* ubi & in *Marg.* χιλίων.
[s] Πεσόντος,] Eo modo distinguendum censui; & in versione ἡ γυνὴ supplevi post ἀνηρημένου. prius absque commate post πεσόντος lectum erat.
[t] Φυλάττουσι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* φυλάττουσι *Cocceius*. φυλάττουσα in *cæteris* omnibus.

bant, quod nequaquam ex institutis Hebraïcis convenienterque illorum legibus ageret, in uxorem accipiendo mulierem alienigenam, & quæ sacrificiorum cultusque religiosi ritus illis accurate præscriptos violaret. Videndum itaque ne dum nimium concedat corporis voluptati, à principatu excidat formæ causa, & à potestate quæ jam Dei auspiciis eousque processerat. Postquam vero nihil proficiebant, acciditque ut quidam è suis, quem maximi faciebant, interficeretur, quod paulo liberius loquutus fuerit (qui & ipse moriens ex suo in leges amore precatus est Deum ut vice interfectoris pœnas penderent Asinæus ipse & Anilæus, cunctique socii simili ab hostibus morte plecterentur, quod illi quidem scelerum auctores fuerint, hi vero auxilium ei non tulerint, talia patienti dum leges vindicatum iret) gravi dolore afficiebantur, patienter tamen ferebant, utpote sibimet conscii quod in universum illorum virtuti præsentem acceptam deberent felicitatem. Cum autem audirent de cultu deorum quos Parthi venerantur, contumeliam Anilæi in legem *suam* haud amplius tolerandam esse rati, factoque plurium concursu ad Asinæum, vociferabantur in Anilæum, dicentes, oportere eum, si prius parum potuit quid utile sit dispicere, nunc certe quod factum fuerit corrigere & emendare, antequam contigerit ut & ipse & alii omnes peccati istius pœnas sua pernicie luant; atque exprobrantes *ei* nuptias cum muliere *alienigena*, neque ex illorum consuetudine neque receptis patriæ legibus congruenter factas, cultumque *deorum*, quem in Dei ab illis adorati opprobrium mulier illa inducere satagit. Ille autem & ipse probe novit, fratris peccatum magnorum malorum causam exstitisse, porroque futurum esse; veruntamen tolerabat, benevolentiæ cedens ex cognatione ortæ, eique ignoscens quod mala cupiditate se fortiori teneretur. Sed cum plurium indies concursus ad eum fieret, majoresque ederentur clamores, tunc demum de istis Anilæum alloquitur, & de anteactis eum objurgans, jubensque ut in posterum ita facere desinat, mulieremque domum ad cognatos remittat. Nihil tamen hac admonitione profectum est. Mulier autem sentiens sui causa tumultuari populum, & verita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, veneno, quod Asinæo in cibis miscuerat, hominem sustulit: nec quidquam metuebat ex iis quæ perpetraverat, quod judicem habitura esset *virum* ipsam perdite amantem.

Is à suis leviter reprehensus quendam interficit.

Anileus apud Asinæum accusatur.

Asinæus ab Anilei uxore veneno sublatus.

6. Cæterum Anilæus, cum imperium jam solus suscepisset, exercitum educit in vicos Mithradatis, viri apud Parthos primarii, & qui Artabani regis filiam in matrimonium acceperat: eosque magna præda abacta populatus est. & magna quidem pecuniæ & mancipiorum vis in illis reperta est, multaque pecora & alia quamplurima quæ ea habentibus vitam faciunt beatiorem. Mithradates vero, qui tum forte in ea erat regione, audita vicorum expugnatione, indigne ferens quod Anilæus, quem non ante lacessiverat, ipsum injuria afficere cœperit, suamque in præsenti dignitatem insuper habuerit, postquam tantum equitatus, quantum poterat, collegisset, & ex omnibus eos qui ætate florerent, Anilæo obviam ibat, quasi cum

Anilæus in Mithradatem educit exercitum.

τιμώμενοι παρ' αὐτοῖς, τὸ μὲν πρῶτον [y] ἐπίσκηπτον, ὡς ἀδαμῶς [z] πρόσοικοι Ἑβραϊκὰ, ἀδὲ ὁπόσα νόμοις τοῖς αὐτῶν πρόσφορα, γυναῖκα ἠγμένῳ ἀλλόφυλον, καὶ τοῖς θεοῖς ἐναντία θυσιῶν καὶ σεβασμῶν τῶν αὐτοῖς εἰωθότων τιμᾶν ἀκριβείαν. ὁρῶν οὖν μὴ τὰ πολλὰ τῇ ἡδονῇ τοῦ σώματος συγχωρῶν ἀπολέσθαι τὸν ἄρχοντα [x] ἐξ εὐπρεπῶς, καὶ τὸν εἰς νῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προελθόντα ἐξουσίαν. ἐπεὶ δ' ἀδὲν ἐπήρκουν, ἀλλὰ καί τινα αὐτῶν τὸν μάλιστα τιμώμενον, ὅτι παῤῥησίᾳ πλείονι χρήσαιτο, ἀπέκτεινε· καὶ ὃς κτεινόμενος [z] εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων τοῦ κτείναντος αὐτὸν τιμωρίαν ἐπηράσατο αὐτῷ τε Ανιλαίῳ καὶ Ασιναίῳ, [a] καὶ πᾶσιν ἑταίροις ὁμοίαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπαχθεῖσαν ὀφλεῖσθαι πληγήν, τοῖς μὲν, ὡς ἡγεμόσι παρανομιῶν γεγονόσι, τοῖς δ', ὅτι μὴ [b] βοηθῶεν αὐτῷ τοιάδε πάσχοντι ὑπὲρ τὸ σκολιὸν τοῖς νόμοις· οἱ δ' ἐβαρύνοντο μὲν, ἠνείχοντο δ', μνημονεύοντες οὐκ ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀλλ' ἰσχὺν τὴν ἐκείνων, τῇ εὐδαιμονίᾳ συνελθόντες. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν θεραπείαν ἀκροῶντα [c] τῶν θεῶν τῶν Παρθυαίοις τιμωμένων, οὐκ ἐπ' ἀνεκτὸν ἡγούμενοι ὑπ' Ανιλαίου τὸ [d] ὑβρίζειν εἰς τὰς νόμους, ἐπὶ τὸν Ασιναῖον ἐλθόντες καὶ πλέονες ἤδη καταβόων ὑπ' Ανιλαίου, φάμενοι καλῶς ἔχειν, εἰ μὴ πρότερον [e] κατ' αὐτὸν [f] ἐωρακότα τὸ ἀφελὲς, ἀλλὰ νῦν γε ὀπισθοφυλακεῖσθαι γενόμενον, πρὶν ἢ τὸν ἁμαρτίαν ἐκείνῳ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις γενέσθαι εἰς ὄλεθρον ἀνακειμένην· τόν τε γάμον τῆς ἀνθρώπου λέγοντες ὃν μετ' αὐτῶν, ὅτι αὐτοῖς εἰωθότων τεθεῖσθαι νόμων, καὶ τὸν θρησκείαν οὐ ὀπτηδεύοι ἡ γυνὴ ἐπ' ἀτιμώσει τοῦ Θεοῦ τοῦ αὐτοῖς σεβασμίου πρόσεσθαι. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἤδει μὲν τὸν ἁμαρτάδα τοῦ ἀδελφοῦ μεγάλων αἰτίαν ὄντων κακῶν, καὶ ἐσομένων, ὃ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠνείχετό γε εὐνοίᾳ τοῦ συγγενοῦς νικωμένῳ, καὶ συγγνώμην νέμων, ὡς ὑπὸ κρείττονος κακοῦ τὸ ὀπτυμίας νικωμένου. ἐπεὶ δὲ πλείους τε ἡμέραι [g] συνεφέροντο, καὶ πλείους ἦσαν αἱ καταβοαί, τὸν αὖπα δὴ φησὶ πρὸς αὐτῶν πρὸς Ανιλαῖον, τοῖς τε πρώτοις γεγονόσιν ὀπτιμᾶσι, καὶ παύσασθαι τὸ λοιπὸν κελεύουν τὸν ἄνθρωπον ἀποπεμψάμενον εἰς τοὺς συγγενεῖς. ἐπάσατο δ' οὐδὲν ὑπὸ τῶν λόγων. καὶ ἡ γυνὴ δ' αἰσθανομένη μὲν τοῦ θεροῦ τοῦ κατέχοντος τοὺς λαοὺς δι' αὐτὸν, δεδοικυῖα δὲ πρὸς τοῦ Ανιλαίου [h] μή καί τι πάθοι ἕρωτι τῷ πρὸς αὐτὸν, φάρμακον τῷ Ασιναίῳ δόσει ἐν τοῖς σιτίοις, [i] μεθίησι τὸν ἄνθρωπον, οὐδέν τε ὑπὸ κεντεῖ τοῦ πρὸς αὐτὸν πραχθησομένων τῷ ἐρασθέντι γυναικί.

ε'. Ανιλαῖος δ', [k] καταμόνας ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παραλαβών, ἐξάγει στρατιὰν ἐπὶ τὰς Μιθραδάτου κώμας, ἀνδρὸς πρώτου ἐν τῇ Παρθυαίᾳ, καὶ βασιλέως Αρταβάνου τὴν θυγατέρα γαμηκότος, ἀφ' ἁλείας τε ἦλθε αὐτάς. καὶ πολλὰ μὲν χρήματα καὶ ἀνδράποδα εὑρίσκεται, πολλά τε πρόβατα, ἄλλά τε πολλὰ ὁπόσα ἐπὶ πρόσληψει τοῦ εὐδαίμονος ὠφελεῖ τοῖς ἔχουσι. Μιθραδάτης δ', ἐτύγχανε γὰρ τῇδε [l] ὤν, ἐπεὶ ἀκούει τῶν κωμῶν τὴν ἅλωσιν, ἐν δεινῷ φέρων [m] ὁπότε μὴ πρόσαρξαν [n] ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἄρξαιτο, καὶ παρόντος τοῦ ἀξιώματος ὑπερβάλλων, ἱππέας συναγαγὼν πλείους ὅσους ἐδύνατο, καὶ τῶν πλείστων τὰς ἐν ἡλικίᾳ, παρῆν ὡς προσμίξων τοῖς

[y] Επίσκηπτον, ὡς] Absunt à *L. B.*
[z] Πρόσοικοι] *L. B.* πρόσοικον.
[x] Τὸν ἄρχοντα,] Hic ellipsin esse puto ἢ ὑπὲρ aut ὑπκα.
[a] Εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων] Ita lego cum *Cod. Busb.* Δυνοίας τε τῶν νόμων καὶ κτ. in *Editis Aliisque* Forsan Δυνοίας τῶν νόμων, ut ellipsis sit vocularum Δι' ἃ.
[a] Καὶ πᾶσιν ἑταίροις] Sic *Busb.* & *Epiphan.* καὶ πᾶσιν ἑτέροις in *reliquis.*
[b] Βοηθῶεν] *L. B.* βοηθοῖεν.
[c] Τῶν θεῶν] Illud τῶν à *Codd. MSS.*
[d] Υβρίζειν] *L. B.* ὑβρίζον.
[e] Κατ' αὐτὸν] Scribe κατ' αὐτόν. COCC.
[f] Εωρακότα] *L. B.* ἰώρα.
[g] Συνεφέροντο,] Συνεπεφέροντο *Busb.*
[h] Μὴ καί τι πάθοι] Ita in *Editis.* μηκέτι *Busb.*
[i] Μεθίησι] *L. B.* μεθίσατο.
[k] Καταμόνας] Conf. supr. c. 4. §. 3. SPANH.
[l] Ὤν, ἐπεὶ ἀκούῃ] Voculam ὢν insertam dedi ex *MSS.*
[m] Οπότε μὴ προσάρξαντος] Οὐ μὴ ἄρξαντος ἀδικεῖν Ανιλαῖος ἤρξατο *Busb.*

[n] Ma-

τοῖς περὶ τὸν Ανιλαῖον. καὶ ἔν τινι κώμῃ τῶν αὐτοῦ καταλαχὼν ἡσύχαζεν, ὡς τῇ ὑπιούσῃ [n] μαχησόμενος. [o] Διὰ τὸ εἶναι Σάββατον ἡμέραν τοῖς Ιουδαίοις ἐν ἀργίᾳ διαφερομένῳ. Ανιλαῖος δὲ ταῦτα πυθόμενος παρ' ἀνδρὸς Σύρα ἀλλοφύλα ἐξ ἑτέρας κώμης, τά τε ἄλλα φερόντως ἀκριβῶς, καὶ τὸ χωρίον ἔνθα Μιθραδάτης ἤμελλε δαινυσθαι, δειπνοποιησάμενος καθ' ὥραν ἤλαυνε νυκτὸς ἁμαξίσι τῶν ποιμένων χρήζων [q] τοῖς Παρθυαίοις ὑπιπτεῖν. καὶ περὶ φυλακὴν τετάρτην ὑπιπτων, τοὺς μὲν ἐπὶ κοιμωμένους ἀναιρεῖ, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν [r] τρέπει. Μιθραδάτην δὲ [s] ζωγρίᾳ λαβὼν, ἦγε ὡς αὐτὸν ὑπὶ [t] ὄνου γυμνὸν ἀναθέμενος, ἥπερ ἀτιμιῶν μεγίστη νομίζεται παρὰ [v] Παρθυαίοις. καταγαγὼν δὲ εἰς [x] τὴν ὕλην μετὰ [y] τούτου ὁρίσματος, καὶ κελευόντων τῶν φίλων ἀναιρεῖν τὸν Μιθραδάτην, ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ἀπεύδων αὐτὸς ἐναντία· "μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν ἀναιρεῖν ἄνδρα γέ"νους τε ὄντα τοῦ πρώτου παρὰ Παρθυαίοις, καὶ "ὑπιγαμίᾳ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα μειζόνως τιμώ"μενον. νῦν μὲν γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι τὰ πεπραγμέ"να· καὶ γὰρ [z] εἴπερ ὕβρισεν Μιθραδάτης, ἀλλ' οὖν "σωτηρίαν τῆς ψυχῆς [a] εὐεργετούμενον χάριτος "μνησθῆναι τοῖς τὰ τοιάδε πράξασι. [b] παθόν"τος δέ τι ἀνήκεστον, οὐκ ἀπρεμήσειν βασιλέα, [c] μὴ "οὐ μεγάλῃ σφαγὴν Ιουδαίων τῶν ἐν Βαβυλῶ"νι [d] ποιησάμενον, ὧν φείδεσθαι καλῶς ἔχειν, διὰ "τε τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ μὴ [e] ἀναφρὴν εἶναι "ἂν αὐτοῖς, παίσματός τινος ἡμομένου, [f] τῆς κατ' "ἐκείνους ἀκμῆς πληθύι χρώμενον." καὶ ὁ μὲν ταῦτα διανοηθεὶς καὶ φράσας ἐν τῷ συλλόγῳ, πιθανὸς ἦν· ἀφίεταί τε [g] Μιθραδάτης. [h] ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν ὠνείδιζεν ἡ γυνὴ, εἰ μὴ [i] προθυμήσεται βασιλεως τε γαμβρὸς ὢν, καὶ ταύτῃ [k] τιμωρήσεται τὰς ὑβρίσεις εἰς αὐτὸν προσιόντας, ἀγαπῶν δὴ τὴν σωτηρίαν μετὰ [l] αἰσχμαλωσίας τοῦ [m] Ιουδαίων ἀνδρὸς [n] ἡμένης. "καὶ νῦν ἐπανάδραμε τὴν ἀρε"τὴν, ἢ θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλείους, ἢ μὴν "προσλυθήσεσθαι τῆς πρὸς σὲ ὑπὲρ γάμου κοινωνίας." "ὁ δὲ αὖ, τοῦτο μὲν τῶν ὀνειδῶν τὴν καθημέρην ἀχθηδόνα μὴ φέρων, τοῦτο δὲ τῆς γυναικὸς τὴν μεγαλοφροσύνην δεδιὼς μὴ προσλύοιτο αὐτὸ γάμων, [o] ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος σωφρὴ [p] γοῦν τρατὸν ὅσον ἠδύνατο πλεῖσον, [q] καὶ ἐλαυνῇ, οὐκ ἀναχετὸν ὑπολαμβάνων ἔτι καὶ αὐτὸς τὴν σωτηρίαν, εἰ Παρθυαῖος ὢν ὑπὸ [r] Ιουδαίων προιοῖτο ἀντιπολεμούντων.

ζ'. [s] Ανιλαῖος δὲ, ὡς μανθάνει προσελαύνοντα δυνάμει πολλῇ τὸν Μιθραδάτην, ἄδοξον ἡγησάμενος

eo acie congressurus. Cumque ad vicum quendam è suis perveniſſet, illic se continuit & quiescebat, quasi postridie pugnam initurus, utpote Sabbati die, quem faustum in otio agunt Judæi. Anilæus autem cum ista resciviſſet ex homine alienigena, Syro genere, alterius vici incola, qui & alia diligenter ei narrabat, & locum ubi Mithradates *cum suis* epulaturus esset, sumpta tempestive cœna, nocte iter faciebat, eo animo ut Parthos omnium quæ agerentur ignaros adoriretur: & circa quartam vigiliam eos adortus, alios quidem dormientes interficit, alios vero in fugam vertit. Mithradatem autem *ipsum* cum vivum cepiſſet, secum abducebat, nudum asino impositum, quæ apud Parthos gravissima habetur contumelia. Cumque in sylvam tali proposito eum perduxiſſet, juberentque amici ut Mithradatem occideret, ille ad diversa contendens eos perdocebat: "nequaquam è "re sua esse ut Mithradatem occiderent, ut qui "primæ esset dignitatis inter Parthos, majorique "in honore quod ex nuptiis arctiori necessitudine "cum rege conjungeretur. nunc enim toleratu "haud difficilia esse quæ fecerant, & licet contu"melia affectus fuerit Mithradates, quòd tamen "vitam conservatam vobis acceptam debuerit, non "obliturum esse gratiam illis referre qui hujusmo"di beneficium *ei* dederint. Sin vero malorum "gravissimum patietur, non conquiescet rex, do"nec magnam Judæorum in Babylonia stragem "ediderit, quibus *sane* ut parceretur bene se habe"ret, tam quod consanguinei sint, tam, quod nul"lum erit vobis refugium, si res male ceciderint, "cum ille juvenum illorum pleroſque in suam po"testatem redegerit." Et cum ille quidem ista cogitasset & in concione loquutus esset, suis ea persuadebat; atque ita dimissus est Mithradates. Ipsum vero inde egressum conviciis excipiebat uxor, quod noluerit, cum & regis gener esset, atque adeo spretus & contemptus, eos persequi qui injurias ei fecerant & contumelias, sed contentus incolumitatis sorte vivere maluerit, etiam postquam à Judæis ductus fuerat captivus. "Et nunc, "inquit, aut forti animo regredere,* aut per deos "patrios juro me nuptiarum tecum societatem "dirempturam esse." Ille vero iterum (partim quod ægre ferret quotidianum opprobrium, partim quod veritus esset mulieris animum elatum nè cum eo divortium faceret) copias, non sponte quidem neque volens, quantas potuit maximas, coëgit, & contra hostem proficiscitur, non ferendam putans salutem *sibi concessam*, si, cum Parthus esset, repulsam tulerit à Judæis adversus eum bellum gerentibus.

Mithradatem captum abducit.

Mithradatem dimittit Anilæus.

Mithradates ab uxore impulsus ad bellum redintegrandum.

7. Anilæus autem, audito Mithradatem in eo esse ut magnam militum vim contra ipsum duceret, *Anilæus congressui cum Mithradate se parat.*

n Μαχησόμενος] Μαχάμενος *Busb.*
o Διὰ τὸ —— διαφερομένῳ.] Conf. *alios.* lib. 1. c. 7. §. 3. & Antt. lib. 14. c. 4. §. 2. SPANH.
p Σφόδρα,] Ita distinguo cum *Cod. Busb.* & *Epiphan.* δαίνυσθαι διατιθεμένους, καθ' ὥραν ἤλαυνε in *Editis Alisque.*
q Τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσών.] Τοῖς σκηνίοις *Busb.* & *Epiphan.*
r Τρέπει.] Τρέπει δὴ *Busb.*
s Ζωγρίᾳ] Vel ζωγρίαν. *Hesychius* ζωγρίαν, ζῶντα. SPANH.
t Ὄνου] Vide *Suidam* in voce ὄνος.
v Παρθυαίοις.] Πάρθοις *Busb.*
x Τὴν ὕλην] Supra p. 907. τὸ ἕλος.
y Τούτου] *L. B.* τοιοῦδε.
z Εἴπερ ὕβρισεν] Εἰ προὔβρισεν *Busb.* ὑπερυβρισεν *L. B. Cocceius* ἢ προὔβρισεν.
a Εὐεργετούμενον χάριτος μνησθῆναι] Εὐεργετοῦντος μεμνῆσθαι χάριτος τοῖς τοιάδε π. *Busb.*
b Παθόντος δέ τι ἀνήκεστον,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc & *Lugd. Bat.*) πάθος δέ τι ἀνήκεστον οὐκ ἀτρεμήσειν βασιλέα in *Editis Alisque.*
c Μὴ οὐ μεγάλῃ σφαγὴν] Iterum cum *Cod. Busb.* (pariterque *Lugd. Bat.*) non dissentiente *Epiphanio.* perperam antea erat, μὴ οὐ.
d Ποιησάμενον,] Ποιησόμενον *Busb.* & mox, ἔχοι, διάγε τὴν σ.
e Ἀναφρὴν] Vide *Suidam* voc. ἀναφροδίδω. ἴσ. ἀπροφρὴν
refugium. Vide Lib. XIX. Cap. 1. §. 16. HUDS. vel IBBETS. in *Add.*
f Τῆς κατ' ἐκείνους ἀκμῆς] In *Editis* τὸ κατ' ὀκ. verum τῇ vel τὲ legendum esse monuit Cl. *Lowthius.* atque τῇ prætuli, quod τε (forsan pro τῇ) habeant *Vat.* & *Hen. a pr. m.*
g Μιθραδάτης.] *L. B.* Μιθριδάτην.
h Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν] Ἐλθόντα *Busb.* & *Lugd. Bat.*
i Προθυμήσεται] Προμηθήσεται *L. B.*
k Τιμωρήσεσθαι τὰς ὑβρίσεις] Τιμωρῶν τιμωρήσεσθαι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*
l Αἰχμαλωσίας] *L. B.* αἰχμαλωσίαν.
m Ιουδαίων ἀνδρὸς] In *Marg. L B.* Ιουδαίου ἀνδρός.
n Γενομένης] Γενομένην *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.*
* *Aut per* —— *esse.*] Aut deos testor, quibus curæ est regum dignitas, *Gelen.*
o Ἄκων μὲν] Ita *Bas. Vat.* & *Hen.* ἄκων μὲν καὶ βουλόμενος in *Edit. Gen.* qua lectione admissa vertendum, *velit nolit.*
p Γοῦν] *L. B.* οἵ' ὖν.
q Καὶ ἐλαυνῇ,] Καὶ ἤλαυνεν *Busb.*
r Ιουδαίων προιοῖτο ἀντιπολεμούντων.] Ιουδαίων προιοῖτο ἀντιπολεμοῦντος *Vat.* & *Hen. à pr. m.* Ιουδαίου προιοῖτο ἀντιπολεμοῦντος *Lugd. Bat.*
s Ανιλαῖος δὲ,] Ενθ' ὃ μαθὼν ἐπεσ. *Busb.*

ret, inglorium ratus intra paluſtria ſe continere & non occupare illis obviam ire, ſimulque ex priori felicitate ſperans ſe hoſtes ſimiliter ac antea male multaturos, & audaciam *ſuis* audere jam aſſuetis non defuturam, copias eduxit. quin & multi præter ſuum exercitum ei ſeſe adjunxerunt, quaſi res alienas prædatum ituri eſſent, primoque aſpectu terrorem hoſtibus rurſus injecturi. At cum progreſſi eſſent uſque ad ſtadia nonaginta, facto itinere per loca arida ipſoque meridie, tunc eos & ſitis urgebat & Mithradates conſpectus in eos impreſſionem faciebat, potus inopia laborantes, & ob hoc ipſum & ſolis ardorem arma ferre non valentes. Itaque Anilæus cum ſuis turpem in fugam vertitur, quod viribus defectis res eſſet cum integris, multaque facta eſt cædes, & plurima hominum millia ceciderunt. Anilæus autem & quotquot circa eum erant fuga effuſiſſima in ſylvam ſe receperunt, facientes ut Mithradates exſultaret gaudio ex victoria ab illis reportata. Cæterum ad Anilæum confluxit ingens multitudo perditorum hominum, ſuam ſalutem parvi pendentium dummodo rerum aſperitate in præſens leventur, adeo ut incrementum quod ex illis ceperit occiſorum numerum adæquaverit: haud tamen conferendi erant cum iis qui acie ceciderant, quod rudes eſſent & inexercitati. Veruntamen cum illis impreſſionem faciebat in Babyloniorum vicos; atque iſthic vi & violentia Anilæi magna facta eſt rerum omnium vaſtatio. Tum Babylonii, cum iis qui bellum ſuſceperant, miſerunt Nearda ad Judæos qui illic erant, Anilæum *ſibi tradi* poſtulantes. Et cum dictis iſtis nollent auſcultare, (neque enim ſi id maxime vellent hominem dedere potuerunt) ad pacem ineundam eos invitabant: atque illi ſe etiam deſiderare dicebant ut de pace convenirent, mittuntque una cum Babyloniis certos homines, qui cum Anilæo hac de re agerent. Tum Babylonii, poſtquam omnia perſpexiſſent, & qualis eſſet locus, in quo caſtra poſuerat Anilæus, exploratum habuiſſent, eos crapula ſomnoque gravatos adorti, impune quotquot nacti ſunt ipſumque Anilæum inter cæteros interficiunt.

Anileani à Mithradate fuſi fugatique.

Anilæus in Babyloniorum vicos invadit.

Anilæum ex improviſo adoriuntur Babylonii, ipſumque interficiunt.

8. Babylonii autem gravi Anilæi metu liberati, (illis enim obſtabat quo minus ſuum in Judæos odium effunderent, nam perpetuo fere inter eos diſſidia erant ex legum diverſitate orta, & cuicunque parti forte animi creverint prior alteram injuriis laceſſebat) & tunc itaque occiſis qui cum Anilæo erant, in Judæos impetum faciunt. Illi vero graviter ferentes Babyloniorum injurias, cum neque aliquid poſſent contra illos in acie neque ſimul cum illis vivere ſuſtinerent, migrabant Seleuciam, urbem illius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanoris *filio* conditam. eam autem habitant Macedonum multi, plurimique Græci: quin & Syri

Judæi Babyloniâ Seleuciam migrant.

τὸ μένειν ἐν τοῖς ἕλεσιν, ἀλλὰ μὴ φθάσας ὑπαντιάζειν τὰς πολεμίας, εὐτυχίᾳ τε τῇ πρότερον ἐλπίζων ὁμοια πράξειν τὰς πολεμίας, καὶ τῷ τε τόλμῃζιν καὶ εἰωθόσι θαρρεῖν θᾶττον τυγχάνειν, ἐξῆγε τὴν δυναμιν. πολλοί τε πρὸς τῷ οἰκείῳ στρατῷ προσεγένοντο αὐτῷ καθ' ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων τραπησόμενοι, καὶ ὄψει πάλιν προεκκαλήζοντες τοὺς πολεμίας. προσιόσι δ' αὐτοῖς εἰς σταδίας ἐνενήκοντα, [t] καὶ διὰ τῆς ἀνύδρου τῆς πορείας γινομένης, καὶ μεσημβρίας [v] ὥσης, [x] τότε θερμῶ τε τὸ δίψος, καὶ Μιθραδάτης ὀπιφανεὶς [y] προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις ἀπορίᾳ τοῦ πιεῖν, καὶ δι' αὐτὸ καὶ τὴν ὥραν φέρειν τὰ ὅπλα μὴ δυναμένοις. τροπή τε οὖν γίνεται τοῦ τῶν Ανιλαῖον αἰχμᾷ, διὰ τὸ ἀπηγορδυκότας ἀκραιφνέσι προσφέρεσθαι, καὶ φόνος πολὺς, πολλαί τε μυριάδες ἔπεσον ἀνδρῶν. Ανιλαῖος δ' καὶ ὅσοι περὶ αὐτὸν ἦσαν συνεφυγάδες [z] ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν φυγῇ μεγάλῃ, νίκης τῆς ἐπ' αὐτοῖς χαρὰν Μιθραδάτῃ παρεχηκότες. Ανιλαίῳ δ' προσίει πλῆθος [a] ἄπειρον ἀνδρῶν πονηρῶν ἐν ὀλίγῳ τῷ σωτηρίαν ποιουμένων, ῥᾳδίως χάριν τῆς εἰς τὸ παρὸν, ὥστε ἀνυπονόητον τῷ τούτων προσόδον γενέσθαι πλῆθος τῶν ἀπολωλότων. οὐ μὴν ὁμοίοί τε ἦσαν τοῖς πεπωκόσι διὰ τὸ ἀμελέτητον. ἀ μὴν ἀλλὰ [b] τότε διεφοίτα τὰς κώμας τῶν Βαβυλωνίων, ἀνάστατά τε ἦν πάντα ταῦτα ὑπὸ τῆς Ανιλαίου ὕβρεως. καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ ὄντες ἐν τῷ πολέμῳ, πέμπουσιν [c] εἰς τὰ Νεαρδὰ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Ιουδαίους Ανιλαῖον ἐξαιτούμενοι. [d] καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον τὸν λόγον, ἀδὲ γὰρ βουλομένοις ἔκδοτον θᾶσσον ἔχειν [e] δυνατὸν ἦν, τῷ εἰρήνῃ [f] προὐκαλοῦντο· οἱ δ' καὶτοι χρήζειν ἔλεγον τοῦ τῆς εἰρήνης συμβάσεων, καὶ πέμπουσι μετὰ τῶν Βαβυλωνίων ἄνδρας, [g] οἱ διελέγοντο πρὸς τὸν Ανιλαῖον. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι [h] κατοπτίας αὐτοῖς γινομένης, μαθόντες τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἱδρυμένῳ Ανιλαίῳ ἦν, ὑπιππεύοντες κρύφα νυκτὸς μεθύσοι, καθ' ὕπνον πρεπομένοις, κτείνουσιν ἁδεῶς πάντας ὅσους ἐγκατέλαβον, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν.

η'. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπαλλαγῆτες τοῦ Ανιλαίου βαρύτητος· [i] ὑπεστόμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσος τῷ πρὸς Ιουδαίους, [k] ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίαι τοῦ ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁποτέροις [l] παρῆν θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἤπτοντο· [m] καὶ τότε δὴ ἀπολωλότων τῶν περὶ τὸν Ανιλαῖον, ἐπεπήδων τοῖς Ιουδαίοις. οἱ δὲ ἐν δεινῷ τιθέμενοι τὴν ὕβριν τὴν ἐκ τῶν Βαβυλωνίων, καὶ μήτε ἀντιτάξασθαι μάχῃ δυνάμενοι μήτε ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὴν συνοικίαν, ᾤχοντο εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐκείνῃ πόλιν ἀξιολογωτάτην, Σελεύκου κτίσμα τοῦ Νικάνορος. οἰκοῦσι δ' αὐτὴν πολλοὶ τῶν Μακεδόνων, πολλοὶ-

t Καὶ ἀφ' τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Καὶ non agnoſcit *Busb.* & commode abeſſe poteſt.

v Οὔσης,] Illud ὄντης ſupplevi è *Cod. Busb.*

x Τότε θερμῶ τε] *L. B.* τότε δὲ πεφλῶ τότε.

y Προσέβαλλε τεταλαιπωρημένοις] Προσέβαλε *Busb.*

z Ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν] Ὑπὸ τὴν ὕλην *Busb.*

a Ἄπειρον ἀνδρῶν πονηρῶν] Ita *Gall.* (idemque voluit *L. B.* legens ἄπορον) ἄπρηρον aut ἄπορον in *Editis Altiſque.* Ανιλαίῳ δ' αὖθις προσῆλθε πλῆθος δι' ἀπειρίαν ἀνδρῶν πονηρῶν *Zonar.*

b Τότοις ἐπιφοιτᾶ] Antea erat ταύταις, quod in τότοις mutari juſſit Cl. *Lowthius.*

c Εἰς τὰ Νεαρδὰ] Ita ut ſupra c. 10. §. 1. Νεαρδὰ hic loci in *libris.* ſed Νεάρδα hic habet *Lugd. Bat.*

d Καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον] Forſan, καὶ μὴ δεξαμένης, & dein εἰς εἰρήνην προὐκαλοῦντο.

e Δυνατὸν ἦν,] Δυνάμις ἦν *Busb.* δυνηθῶσι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Προὐκαλοῦντο·] Προσεκαλοῦντο *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

g Οἱ διελέγοντο] Ὧν εἰς ἀφικέσθαι *Gall.* οἱ ἀφικέσθαι *L. B.*

h Κατοπτίας αὐτοῖς γινομένης,] Κατοπτείας *Busb.* & *Lugd. Bat.*

i Ἐπιστόμισμα] Conf. ſupr. lib. 17. c. 12. §. 1. SPANH.

k Ἀεὶ γὰρ] Ante in *Editis* erat, καὶ Ανιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν. οἱ Βαβυλώνιοι δ' ἀπαλλαγῆτες τοῦ Ανιλαίου βαρύτητος, ἐπιστόμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσος τῷ πρὸς Ιουδαίους, ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίαι τοῦ ἐναντιώσεως τῶν νόμων, καὶ ὁποτέροις παρεῖχοντο θαρρεῖν πρότερον ἀλλήλων ἤπτοντο. καὶ τότε δὴ ἀπολωλότων τῶν περὶ Ανιλαῖον, ἐπεπήδων τοῖς Ιουδαίοις οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δ' ἐν δεινῷ τ. In eo diſcrepant *Codd. MSS.* quod ἀπέκτειναν deſit *Gall.* & Ανιλαῖον αὐτὸν κατέλαβον οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δ' ἀπαλλαγέντες habeat *Busb.* ἀπέκτειναν οἱ Βαβυλώνιοι. οἱ δ' ἀπαλλ. *Hen.* & *Vat.* in quibus mox εἰ μὴ καὶ τότε δὴ ἀπαλ. denique οἱ Βαβυλώνιοι omittit *Busb.* cujus auctoritate & ipſe idem feci, totumque locum aliter quam prius diſtinctum dedi. Quo modo legerit *Epiphanius*, conjiciat cui libet ex ſequentibus prout ille vertit, *ipſumque Anilæum obtruncant. Atque hoc modo Babylonii injuriis Anilæi & gravedine liberati ſunt. Impreſſio namque illis magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa vero huius iræ fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper invicem æmulabantur: unde ſi eorum quiſquam opportunitatem invenerat, ab injuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anilæo, cœpere Babylonii Judæis inſtare &c.*

l Παρῆν θαρρεῖν πρότερον] *L. B.* θᾶσσον θαρρῶν πρότερον.

m Καὶ τότε δὴ] *L. B.* præfigit οἱ μὴ. in *Marg.* vero vulgata eſt lectio.

πολίταις ὑ Ελλησι, ἔστι ὑ καὶ Σύρων οὐκ ὀλίγον τὸ ἐμπολιτευόμενον. εἰς μὲν δὴ τοσοῦτον καταφεύγουσιν οἱ Ιουδαῖοι, καὶ ἐπὶ [n] πέντε ἔτη ἀπαθεῖς κακῶν ἦσαν. τῷ ὑ ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὸ [o] πρῶτον, φθορὰ ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο αὐτῶν, [p] καὶ καιναὶ μεταοικίσεις ἐκ τῆς πόλεως· καὶ δι' αὐτὸν ἄφιξιν εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκδέχεται [q] δὴ μείζων αὐτὸς συμφορὰ δι' αἰτίαν ἣν ἀφηγήσομαι.

9. Σελευκέων τοῖς Ελλησι πρὸς τοὺς Σύρους ὡς ἐπὶ πολὺ ἐν στάσει καὶ διχονοίᾳ ἐστὶν ὁ βίος, καὶ κρατοῦσιν οἱ Ελληνες. τότε οὖν [r] συνοικούντων αὐτοῖς Ιουδαίων ὁρμώντων ἐστασίαζον, καὶ οἱ Σύροι καθυπέρτεροι ἦσαν ὁμολογίᾳ τῇ Ιουδαίων πρὸς αὐτοὺς, φιλοκινδύνων τε ἀνδρῶν, καὶ πολεμεῖν προθύμως ἐντεθραμμένων. καὶ οἱ Ελληνες προειωθότες τῇ στάσει, καὶ μίαν ὁρῶντες αὐτοῖς ἀφορμὴν ἔτι ἀνασώσασθαι τὸ πρότερον ἀξίωμα, εἰ διωμηλήσειαν [s] ταῦτα [t] τοῦτον λέγοντας Ιουδαίους καὶ Σύρους, διελέγοντο [v] ἕκαστοι πρὸς τῶν Σύρων τοὺς αὐτῶν συνήθεις πρὸ ὀλίγου γεγονότας, εἰρήνην τε καὶ φιλίαν ὑποσχόμενοι. οἱ ὑ ἐπείθοντο ἄσμενοι. ἐγίνοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' [x] ἑτέροις ἀνδρῶν πρασσόντων ἐπὶ διαλλαγαῖς τάχιστα ἡ σύμβασις [y] ἐγένετο. ὁμοσάντες τε, μέγα τεκμήριον ἑκάτεροι [z] ἐνόντων παρ' ἀλλήλοις πρὸς τὸ πρὸς Ιουδαίους ἔχθος· ὑπεκστάντες [a] τε αἰφνίδιον αὐτοῖς, κτείνουσι μυριάδας ὑπὲρ πέντε ἀνδρῶν. ἀπώλοντό τε πάντες, πλὴν εἴ τινες ἐλέῳ φίλων ἢ γειτόνων [b] ὑπεχωρήθη αὐτοῖς ἐφυγον. [c] τούτοις ὑ ἦν εἰς [d] Κτησιφῶντα ὑποχώρησις, πόλιν Ελληνίδα, καὶ τῇ Σελευκείᾳ πλησίον κειμένην, ἔνθα χειμάζει τε ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶν ἔτος, [e] καὶ πλείστη τῶν ὑποσκευῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπακειμένη τυγχάνει. [f] ἀπωλέσθη ὑ ἂν αὐτοῖς τὴν ἑρμυσιν πεποιημένοις, τιμῶντος τὸν βασιλέως Σελευκέων μὴ προνοησαμένου. ἐφοβήθη δὲ καὶ πᾶν τὸ τῇδε Ιουδαίων [g] γένος τούς τε Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Σελευκεῖς. ἐπεὶ καὶ ὁπόσον ἦν Σύρων ἐμπολιτεῦον τοῖς τόποις ταυτὸν ἔλεγον τοῖς Σελευκέσιν ἐπὶ πολέμῳ τῷ πρὸς [h] Ιουδαίους. καὶ συνελέγησαν [i] ὡς τὸ πολὺ εἴς τε [k] τὰ [l] Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν. ὀχυρότητι τῶν πόλεων πεποιθότες τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄλλως πληθὺς ἅπασι μαχίμων ἀνδρῶν καθοπλίτης. καὶ τὰ μὲν κατὰ Ιουδαίους τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ τοιαῦτα ἦν.

numero non pauci cum illis verſantur. In illam itaque ſe recipiunt Judæi, & per quinquennium nihil mali illis accidit. Sexto autem anno poſt priorem cladem, peſtis in eos graſſata eſt Babyloniæ, & ex urbe novæ factæ ſunt migrationes: &, quod in Seleuciam ſe contulerint, hanc major eos occupat calamitas, propter cauſam quam memorabo.

9. Inter Græcos in Seleucia & Syros plerumque gliſcebat ſeditio & diſcordia, ita tamen ut Græci ſuperiores fuerint. Tunc itaque cum Judæi qui eo venerant ſimul cum illis viverent, orta eſt ſeditio, & Syri vincebant, quod ab illis ſtarent Judæi, viri qui prompte pericula adeunt, ſeque aliis ad bellum gerendum libenter adjunguht. Atque Græci, ex ſeditione male habiti, cum cernerent ſe ex illa una re priorem auctoritatem recuperaturos eſſe, ſi poſſent Judæos Syroſque diſſociare, ſinguli cum Syris illis colloquuti ſunt, quibuſcum antea interceſſerat familiaritas, pacem & amicitiam *facturos eſſe* pollicentes. Illi vero libenter *iſtis* auſcultabant. Poſt verba igitur aliquot ultor citroque habita, primariis ex utraque parte viris de gratia ineunda agentibus, ſtatim reconciliatio facta eſt. Cumque conſenſiſſent, utrique non aliam certiorem amicitiæ teſſeram ſibi invicem daturos eſſe exiſtimabant, quam ut Judæos *communi* odio proſequerentur: eoſque ex improviſo aggreſſi ſupra quinquaginta hominum millia occidunt. atque omnes perierunt, præter eos qui amicorum aut vicinorum miſericordia evaſerunt. Illi autem Cteſiphonta migrarunt, urbem Græcam & Seleuciæ in vicinia ſitam, ubi rex quotannis hyemem agit, & impedimentorum ejus pars magna repoſita erat. Verum certam fidem ſtabilemque ſedem non invenerunt, Seleucenſibus de honore regis minime ſolicitis. Etenim Judæi omnes in eo loco terrore Babyloniorum & Seleucenſium perculſi erant, quippe quod Syri univerſi in ea regione conſpirarint cum Seleucenſibus ad bellum Judæis inferendum. unde factum eſt ut plerique Nearda ac Niſibin ſe receperint, in firmitate & munitionibus urbium *iſtarum* ſecuritatem *ſuam* reponentes: accedente quod viri bellicoſi univerſi illic habitarint. Atque ea quidem quæ ad Judæos in Babylonia ſpectabant, hujuſmodi erant.

Seditio inter Græcos Syroſque in Seleucia.

Facta inter eos reconciliatione, Judæos odio proſequuntur, magnamque eorum ſtragem edunt.

Τέλος τῆς βιβλίου ἑκκαιδεκάτης.

Finis Libri decimi octavi.

n Πέντε] *L. B.* ἓξ πέντε.
o Πρῶτον,] *Sc.* κακόν.
p Καὶ καιναὶ —— ἄφιξιν] Ita lego. antea erat καὶ καιναὶ κλίσεις ἐκ τ. π. Forſan mutat aliquis, καὶ κατάπτωσις, aut καιναὶ πτήσεις ἐκ τ. π. & mox δι' αὐτῶν ἄφιξιν. In *L. B.* exſtat καὶ καιναὶ κλίσεις (*Coccejus* οἰκήσεις corrigit) τ. π. λεως, καὶ δι' αὐτὴν ἄφιξις.
q Δὴ μείζων αὐτὸς συμφορὰ] Illud δὴ aberat *Hen. à pr. m.* ὃ *Busb.* & *Lugd. Bat.*
r Συνοικούντων] Forte σωοίκων. COCC.
s Ταῦτα —— διελέγοντο] Niſi Judæos à Syris ſeparent *Ruſinus.* SPANH.
t Τοῦτον λέγοντας Ιουδαίους] Ομοεθνῆς *Busb.* quod forſan interpretamentum ſit, ταυτὸν λέγοντας.
v Ἕκαστοι] *L. B.* ἕκαστοι.
x Ἑτέροις] *L. B.* ἑκατέροις.
y Ἐγένετο.] Ἐκτελέλεστο *Busb.*
z Ἐνόντων παρ' ἀλλήλοις] Εὐνοίας ἀλλήλοις ἕξιν προσχὼν *Busb.* (Εὐνοίας παρ' ἀλλήλοις ἕξιν προσχὼν *L. B.*) & *Epiphanius* vertit, *atque hoc modo invicem exhortantur ut cum Judæis bellum gerant.*
a Τε αἰφνίδιον αὐτοῖς,] Illud τε è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
b Ὑπεχωρήθη] Eſt qui ἐπιχωρηθέντι malit. τὸ ὀλεθρον pro ἐπιχωρηθὲν habet *Busb.*
c Τούτοις ὑ ὦν] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* τούτοις τε in *ceteris.*
d Κτησιφῶντα] Videſis *Strabonem.* HUDS. Cteſiphon urbs Græca & Seleuciæ vicina. Rex Perſarum ſemper in ea hybernans *Amm. Marcellin.* l. XXIII. c. VI. p. 286 Cteſiphon, quam Varanes priſcis temporibus inſtituit, poſteaque Rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco nomine Perſidos effecit ſpecimen ſummum: poſt hanc Seleucia &c. SPANH.
e Καὶ πλείστη] Καὶ ἡ πλείστη *Busb.*
f Ἀπωλέσθαι ὑ] Ita reſcribendum cenſui, cum antea eſſet, ἀπωλέσθαι ὑ ὦν αὐτοῖς τὴν ἕδρυσιν πεποιημένοις, τιμῶντος τὸν βασιλέως Σελευκέων προνοησαμένου. *Epiphanius* vertit, *nulla tamen jam eis vivendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Judæorum terrore premebatur.*
g Γένος] *L. B.* ἔθνος.
h Ιουδαίους.] Τοὺς Ιουδαίους *L. B.*
i Ὡς τὸ πολὺ] *L. B.* ὥστε πολὺ.
k Τὰ —— Νίσιβιν] Conf. ſupr. §. 1. SPANH.
l Νεαρδὰ καὶ τὴν Νίσιβιν.] Ita ut ſupra p. 906. in princ. Νεαρδὰν aut Νεροὰν in *libris.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO NONO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Cajus Cæsar, insidiis appetitus à Cassio Chærea, interfectus est.*
2. *Quomodo Claudius avunculus ejus, coactus à militibus, imperium susceperit.*
3. *Seditio coorta inter senatum populumque & Claudium militesque qui cum eo erant.*
4. *Legatio regis Agrippæ ad senatum, utque milites qui cum senatu erant uno consensu discesserunt ad Claudium, summamque rerum ei detulerunt: quo facto senatus derelictus Claudium obsecrabat ut cum illis in gratiam rediret.*
5. *Quomodo Claudius Cæsar reddidit Agrippæ omne regnum paternum; insuper adjecta etiam Lysaniæ tetrarchia.*
6. *Programma Claudii Cæsaris ad Alexandrinos de Judæis qui illic erant & in universo ejus imperio.*
7. *Navigatio regis Agrippæ in Judæam.*
8. *Literæ Publii Petronii præsidis Syriæ ad Doritas pro Judæis.*
9. *Quomodo Agrippa rex Hierosolymorum mœnia magnifice instaurans, morte præventus opus cui studuerat imperfectum reliquit.*
10. *Quæ gesserit per tres annos usque ad obitum, & quo modo vitam finierit.*

α'. [b] Ως Γαΐ☉ Καίσαρ, ὑπὸ βουλῆς ὑπὸ Κασσίου Χαιρέα, ἀνῃρέθη.
β'. Ως Κλαύδι☉ ὁ θεῖ☉ αὐτ☉, βιασθεὶς ὑπὸ τ στρατιωτῶν, τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν.
γ'. Στάσις τ βουλῆς κ δ δήμ☉ πρὸς αὐτὸν κ τὰ σὺν αὐτῷ στρατεύματα.
δ'. Πρεσβεία τ βασιλέως Ἀγρίππα πρὸς τὴν βουλὴν, [c] κ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται οἱ μετ τ βουλῆς ἀπεχώρησαν πρὸς Κλαύδιον, κ κύριον αὐτὸν κατέστησαν τ πραγμάτων· ἡ δ βουλὴ μονωθεῖσα παρεκάλει Κλαύδιον αὖτη διαλλαγῆναι.
ε'. Ως Κλαύδι☉ Καῖσαρ ἀποδίδωσιν Ἀγρίππα τὴν πατρῴαν αὐτ☉ βασιλείαν ἅπασαν, προσθεὶς αὐτῇ κ τὴν Λυσανίᾳ τετραρχίαν.
ς'. Προγεγράμματα [d] Κλαυδίου Καίσαρ☉ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων καὶ ἐν πάσῃ αὐτ☉ ἀρχῇ.
ζ'. Ἀπόπλους Ἀγρίππα τ βασιλέως εἰς Ἰουδαίαν.
η'. Ἡ ὑπατικὴ Πουβλίου Πετρωνίου τ χυείας ἡγεμόν☉ πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων.
θ'. Ως βασιλεύσας Ἀγρίππας, τὰ Ἱεροσολύμων τείχη πολυτελῆ καταskευάζων, ἀτελῆ τὸ σπουδὸν ἔσχε μεταξὺ πλούτησας.
ι'. Οσα ἔπραξε τρισὶν ἔτεσιν, ἄχρι τ πλούτης αὐτ☉ κ ὃν τρόπον τ βίον κατέστρεψεν.

a Ἐν τῇ συναναδεκάτῃ] Ita *MSS.* ἐν τῷ συναναδεκάτῳ λόγῳ in *Editis.*

b Ως Γαΐ☉ Καίσαρ,] Titulos paulo aliter ac in *Editis* constituimus, nonnullos separando qui antea conjuncti erant; idque auctoritate *Codd. MSS.*

c Καὶ ὡς σωθέντες οἱ στρατιῶται] Quæ sequuntur usque ad titulum proximum habuimus è *Codd. MSS.*

d Κλαυδίου Καίσαρ☉] Ita *MSS.* & Καίσαρ☉ in *Editis.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [a] ἐτῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM.
LIBER DECIMUS NONUS.

Continet hic liber tempus annorum III. *menſium* VI.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Γάϊος ὑπὸ Χαιρέου ἀνῃρέθη.

ΓΑΙΟΣ δ' οὐκ εἰς μόνους Ιουδαίους τοὺς ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ τοὺς ὁπόσοι τῇδε οἰκοῦσιν, ἐπεδείκνυτο τὴν ὕβρεως τὴν μανίαν, ἀλλὰ διὰ πάσης [b] ἐσομένης γῆς καὶ θαλάσσης ἔστελλεν αὐτὴν, ὅπου Ρωμαίοις ὑπακοή, μυρίων τε ἀνεπλήσθη αὐτῷ κακῶν, ὁπόσα μὴ ἱστόρηλο πρότερον. μάλιστα δ' ἠδάνετο δεινὸς τοὺς πρασσομένους ἡ Ρώμη, κατ' ὀδὲν αὐτῷ τιμιωτέραν τῶν λοιπῶν πόλεων ἡγουμένη, ἀλλὰ τούς τε ἄλλους ἀγωνιῶν ἐφέρετο, καὶ μάλιστα τὴν σύγκλητον, καὶ ὁπόσοι τούτων εὐπατρίδαι, καὶ προγόνων ἐπιφανείας τετιμήκεσαν. μυρία τε εὑρίσκετο, καὶ κατὰ τῶν ἱππέων μὲν καλουμένων, ἀξιώματι δὲ καὶ δυνάμει χρημάτων ὁμοίαν τοῖς συγκλητικοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἀγομένων, [c] διὰ τὸ ἐκ τούτων εἰς τὴν βουλὴν εἶναι κατάκλησις, ὧν ἀτίμωσις ἦν καὶ μεταναστασις, κτωμένων τε καὶ τὰ χρήματα συλωμένων, διὰ τὸ καὶ τὰς σφαγὰς ὡς τὸ πολὺ ἐπ' ἀφαιρέσει τῶν χρημάτων αὐτοῖς συντυγχάνειν. ἐξεθειάζετο δ' ἑαυτὸν, καὶ τὰς τιμὰς οὐκέτι ἀνθρωπίνως ἤξιε γίνεσθαι παρὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῷ, εἵς τε τὸν Διὸς φοιτῶν τὸ ἱερὸν, ὃ [d] Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι. τιμιώτατον δ' ἄρ' αὐτοῖς [e] ἐστιν ἱερῶν, ἀδελφὸν ἐτόλμησε προσαγορεύειν τὸν Δία. καὶ τἆλλα ἔπρασσε μανίας ὀδὲν ἀπολελειμμένως, ἐπεὶ καὶ ἀπὸ Δικαιαρχίας τῆς πόλεως ἐν Καμπανίᾳ κειμένης εἰς [f] Μισηνὸν, ἑτέραν πόλιν ὑπιθαλάσσιον, [g] καὶ τὸν διάβασιν ὄγκον ἡγούμενος τερπνὸν περᾶσαι, καὶ ἄλλως ὑπεράλλειν ἡγούμενος αὐτὸ δεσπότην ὅτι τῆς θαλάσσης ταυτὸ καὶ ὁπόσα καὶ παρὰ γῆς ἀπαλεῖν, ἀπ' ἄκρων ἐπ' ἄκρα [h] σταδίους τριακοσίους μέτρον τῆς θαλάσσης [i] ζεύξας, καὶ εἴσω τὸν κόλπον ἀπολαβὼν πάντα, [k] ἤλαυνεν ὑπὸ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα. Θεῷ γὰρ ὄντι τοιαύτας ποιεῖσθαι καλῶς ἔχειν τὰς ὁδούς.

CAP. I.

Quomodo Cajus à Chærea cæſus eſt.

CAJUS autem non in Judæos ſolos qui Hieroſolymis erant, quique in vicinis regionibus degebant, violentiæ ejus inſaniam effundebat, ſed eam per terras omnes & maria graſſaturam immittebat, quam late Romanum patet imperium, atque infinitis malis illud replevit, quot quantaque non antea memoriæ prodita ſunt. At maxime factorum ejus immanitatem experta eſt Roma, cum nihilo magis eam in honore haberet, quam cæteras civitates: tum alios ejus cives agens ferenſque, tum maxime ſenatores, coſque præcipue qui patricii erant & gloria majorum oculos omnium in ſe convertebant. Quin & innumera excogitabat contra eos qui equites vocabantur, & in civitate, quod dignitate & opibus florerent, pari erant in exiſtimatione cum ſenatoribus, utpote ex quorum ordine in ſenatum habebatur delectus; quos ignominia afficiebat & de gradu dejiciebat, & tam vita quam pecunia ſpoliabat, quippe quod plerumque evenerit cædes illorum fieri ut divitias auferret. Porro divinam majeſtatem ſibi aſſerebat, ipſique honores plus quam humanos tribui à ſubditis poſtulabat; Jovis etiam templum frequentans, quod Capitolium vocatur, adcoque ſanorum omnium apud illos celeberrimum eſt, Jovem fratrem *ſuum* appellare auſus eſt. Alia quoque agebat ſimiliter ac ſi plane inſanus fuiſſet, quando à Puteolis Campaniæ urbe ad Miſenum uſque, & ipſum Campaniæ oppidum maritimum, gravatus triremi trajicere, & alioqui ad ſe maris dominium pertinere exiſtimans, ut ab eo eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum per triginta in mari ſtadia ponte juncto, intuſque ſinus omnis ſpatio comprehenſo, curru per pontem vectus eſt. ſibi enim utpote Deo convenire ejuſmodi itinera facere. Templorum

Caji tyrannis & ſævitia.

Jovis fratrem ſe appellat.

Cajus Puteolos & Miſenum ponte junxit.

Græcorum templa ſpoliat.

a Ετῶν γ'. καὶ μηνῶν ς'.] Sic *Baſ. Vat. Gall.* 1. 4. & *Epiphanii Codd.* aliquot. ἐτῶν γ'. μηνῶν ς'. ἡμερῶν ιθ'. *Voſſ.* & *Gall.* 2 3. 5. & in nonnullis *Epiphanii* libris, *annorum* III. *dierum* VIII. *menſium* VI. aut *dierum* VII. *menſium* VI.

b Εσομένης γῆς κ. θαλάσσης.] Vocem ἐσομένης non agnoſcit *Busb.* Forſan pro ea reponi debet οἰκουμένης, vel βασιλευομένης.

c Διὰ —— τε] Exciderunt hæc ex *L. B.*

d Καπιτώλιον μὲ καλοῦσι,] Ita *Busb.* Καπιτώλιον in *reliquis.*

e Εστιν ἱερῶν,] Εστι τῶν ἱερῶν *Busb*

f Μισηνὸν,] Ita reſcripſi prout in aliis auctoribus probatiſſimis. Μισωνὸς in *Joſephi* libris. De hoc trajectu videſis *Cluverium* in *Italia Antiq.* p. 1120.

g Καὶ τὸν διάβασιν] Καὶ deeſt *Busb.* ut & tota pericope *L. B.* uſque πεῖσαι.

h Σταδίους τριακοσίους] Intervallum erat *trium millium & ſexcentorum fere paſſuum* juxta *Suetonium*, in *Caligula*, c. 19.

i Ζεύξας,] Illud ζεύξας è *Cod. Busb.*

k Ηλαυνεν ὑπὸ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα.] Promontorium ad Miſenum cum Puteolis ponte junctum. Vide Dionem l. LIX. p. 650. 651. SPANH.

rum quoque Græcorum nullum inſpoliatum relinquebat, quæcunque picturæ aliquid aut ſculpturæ haberent, reliquoſque ſtatuarum & donariorum apparatus ad ſe deportari jubens. "haud enim de-"cere, *ajebat*, ut quæ pulchra ſint alio in loco "reponantur quam pulcherrimo, hunc autem eſſe "urbem Romam." Inſuper rebus ad ſe illinc advectis domum ſuam exornabat & hortos, ut & alia ſua per Italiam diverſoria. quippe qui & Jovem à Græcis in urbe Olympiæ cultum, atque adeo Olympium cognominatum, Phidiæ Athenienſis opus, Romam transferri jubere auſus eſſet. quod tamen non ſucceſſit, architectis Memmio Regulo dicentibus, cui id negotii datum fuerat, infractum iri ſimulachrum ſi loco ſuo moveretur. Ajunt etiam Memmium propter iſta, editis etiam prodigiis ſupra quam cuique credibile eſt, ab eo tollendo deſiiſſe; quæ & ipſe ſcripſit ad Cajum, ut ſemet excuſaret quod mandatis ejus non fuerat obſequutus. cumque ille propterea ſummum vitæ diſcrimen adiret, evaſit, Cajo utpote morte prærepto.

Jovem Olympium Romam transferri jubet.

2. Eo autem inſaniæ proceſſit; ut, cum filia ei nata eſſet, eam in Capitolium delatam in ſimulachri genua deponeret, communem ſibi cum Jove prolem eſſe dicens, duoſque ſe ei patres conſtituere, adjecto ſe in medio relinquere uter horum major ſit. Atque illum, hæc licet perpetrantem, tolerabant homines. Quin & ſervis permiſit dominos *ſuos* accuſare, & quæcunque vellent eis exprobrare crimina. Gravia autem erant omnia illis objicienda, quod pleraque eorum in ejus gratiam ejuſque hortatu illis crimini vertebantur: adeo ut in Claudium accuſationem inſtituere auſus fuerit Pollux ejus mancipium, & Cajus, cum capitis cauſa contra patruum diceretur, ad eam audiendam venire ſuſtinuerit, * ſperans ſibi datam iri poteſtatem ipſum tollendi. Propoſito tamen ſuo excidit. Cum autem totum ſuæ ditionis orbem calumniis malitiaque repleviſſet, ſervoſque in dominos magna poteſtate armaſſet, tum ſæpius in eum tendebantur inſidiæ: aliis quidem ei ſuccenſentibus ut acceptas injurias ulciſcerentur; aliis vero hominem interficere conſtituentibus, priuſquam ipſi in magnas calamitates incideren. Proinde, ad leges omnium populorum conſervandas & ſecuritatem, feliciter admodum cecidit illius mors, gentique noſtræ præcipue, cui parum aberat quin funditus perierit, niſi mors illum celeriter occupaſſet. Volo itaque ſingula de illius interitu narrando percenſere, præſertim quod & multum fidei afferat Dei potentiæ, & ſolatii illis qui in adverſis ſunt, & admonitionis iis qui perpetuam fore felicitatem putant, non autem in calamitatem tandem deſinere, niſi illi comes adjungatur virtus.

Servis dominos ſuos accuſare permittit.

Cajo ob hæc & alia flagitia ſtructæ inſidiæ.

τ τε ἱερῶν τ Ελλωικῶν ἀδὲν ἔπ ἀσύλητον [l] κατέλειπεν. ὁπόσα γραφῆς ἢ γλυφῆς ἐχόμενα, ϗ τὰς λοιπὰς κατασκευὰς ἀνδριάντων ϗ ἀναθημάτων ἄγεσθαι κελεύσας [m] παρ' αὐτόν. "ἀ γὰ ἐν ἑτέρῳ τὰ καλὰ κεῖσθ καλῶς ἔ-"χειν, ἢ ἐν τῷ καλλίστῳ, τυγχάνειν ἢ τῆτο ἄσαι τὴν Ρω-"μαίων πόλιν." Ἐκόσμῳ τε τοῖς ἐνθένδε ἀγομένοις τὴν τε [n] οἰκίαν ϗ τὰς κήπας, ὁπόσαι τε αὐτῷ καταγωγαὶ [o] ἀφ' ἁπάσης τ Ιταλῶν. ἐπεὶ ϗ τ [p] Ολυμπάσι τιμώμενον Δία ὑπὸ τ Ελλήνων, ϗ ὕτως ὠνομασμένον Ολύμπιον, Φειδίᾳ ἕ Αθηναίᾳ πεποιηκότες, ἐτόλμησε κελεῦσαι εἰς τὴν Ρώμην μεταφέρειν. ἀ μὲν ἔπραξέ γε, τ ἀρχιτεκτόνων φαμένων πρὸς Μέμμιον Ρήγυλον, ὃς ἐπετέτακτο τῇ κινήσῃ ἕ Διός, ἀπολεῖσθ τὸν ναὸν κινήσεως αὐτῷ γενομένης. λέγε δ τ Μέμμιον ἀφ' τούτε, ϗ σημείων μειζόνων γενομένων ἢ ὡς ἄν τινα [q] πιστὰ ἡγεῖσθ, ὑπεραλέσθ τὴν ἀναίρεσιν. ϗ γράφῃ πάλε πρὸς τ Γάϊον ἐπ' ἀπολογίᾳ ἕ σκλιπεῖν [r] ἀδιακόνητον τὴν ἐπιστολήν. ἀπολέσθ τε σὺ τύτων αὐτῷ κινδύνῳ γενομένῳ, σώζεται [s] Φθάσαντ ἤδη Γαΐᾳ πλουτῆσαι.

Jovi ſe æquat.

β'. Εἰς τῆτο δ πρᾶξαι τὸ μανικὸν αὐτῷ, ὥστε δὴ ἕ γυναικὸς αὐτῷ γενομένης, ἀνακομίσας ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἐπὶ τοῖς γόνασι καταθεῖ ἕ ἀγάλματ, κοινὸν αὐτῷ τε ϗ τῷ Διὶ γεγονέναι τὸ τέκνον [t] Φάσκων, ϗ δύο χρότονεῖν αὐτῆς πατέρας, ὁπότερον μείζονα φάμεν [u] ἐν μέσῳ καταλιμπάνειν. ϗ πάλε ἠνείχοντο πράσσοντα αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. [x] ἐπέτρεψε δ ϗ τοῖς οἰκέταις κατηγορίας ποιεῖσθ τ δεσποτῶν ἐφ' οἷς τισιν [y] ἐβλήσεσθαι ἐγκλήμασι. δεινὰ γὰ πάντα ὑπὸ ὁπότου [z] μέλλοι ῥυήσεσθ, ἀφ' τὸ χαρίζεσθαί τε ϗ συναγορεύσῃ τῇ ἐκείνε τὰ πολλὰ γίνεσθ, ὥστε ἤδη ϵ Κλαυδίᾳ [a] ἐτόλμα ποιήσασθ Πολυδεύκης ὁ δοῦλ κατηγορίαν, ϗ Γαΐ ἠνείχετο ϗ πατρῴᾳ ἕ αὐτῷ δίκης θανάτᾳ λεγομένης ἐπ' ἀκροάσῃ σωελθεῖν, ἐλπίδι ἕ παραλαβεῖν δύναμιν ἀνελεῖν αὐτόν. ἀ μὲν ἐξεφέρετό γε αὐτῷ. [b] ἀναπεπλεγμέν ἢ αὐτῷ συνηφασμένων ϗ κακῶν πάσων τὴν οἰκεμένην ἧς ἐπῆρχε, ϗ πολλὴν τὴν δυσκρασίαν [c] ἐπηρμένην τοῖς δεσπόταις, [d] ἀπεβαλε τὰ πολλὰ ἤδη σωίστανο, τ μὲν ἐπ' ἀμωρίᾳ ὧν πάθοιεν [e] ὀργὴν ποιεμένων, τ ἢ [f] πρὶν ἐμπεσόντες κακῶν τυχεῖν μεγάλων πρεμένων τὸ μεταχειρίσασθ τ ἄνθρωπον. [g] ὅθεν δὴ τοῖς τε ἀπάντων νόμοις ϵ τῷ ἀσφαλεῖ μεγάλῃ σωήνεγκεν εὐδαιμονίας ῥοπὴν ὁ θάνατ αὐτ, ἔθνῃ τε τῷ ἡμετέρῳ ϗδὲ εἰς ὀλίγον ἐξεγεγόν μὴ ὃν ἀπολωλέναι, μὴ ταχείας αὐτῷ πλούτης φθαμένης. βέλομαι ἢ δι' ἀκριβείας τ πάντα περὶ αὐτ λόγον διελθεῖν, ἄλλως τε [h] ἐπιδὴ ϗ πολλὴν ἔχ πίστιν ἕ Θεῦ τ δυνάμεως, ϗ νουθέτησιν τοῖς ἐν τύχαις κειμένοις, ϗ σωφρονισμὸν τοῖς οἰομένοις αἴδιον τὴν εὐτυχίαν, [i] ἀλλὰ μὴ ἐπὶ μήκιστον φέρειν κακὸν ἀρετῆς αὐτῇ [k] μὴ φθαμένης.

γ'. Ο-

---

l Κατέλειπεν.] Κατέλιπε *Busb.*

m Παρ' αὐτόν.] Παρ' αὐτῷ *Busb.* παρ' αὐτὸν *Coccejus.*

n Οἰκίαν ϗ τὰς κήπας,] Ita *Busb.* οἰκείαν in *reliquis.*

o Διὰ γῆς τ Ιταλῶν.] Διὰ τ τ Ιταλῶν γῆς *Busb.*

p Ολυμπάσι τιμώμενον Δία] Ita ſcribo, prout apud *Clementem Alexandrinum Alioſque.* cum antea eſſet Ολύμπιον. Si quis malit, leviori adhuc cum mutatione, Ολυμπίων, per me licet. Ολύμπιον legiſſe videtur *Epiphan.* omiſſis, quæ ſequuntur, ϗ ὕτως ὠνομασμένον Ο ύμπιον.

q Πίστα] *L. B.* μὴ πίστα. deſunt in *Gen.*

r Αδιακόνητον τὴν ἐπιστολήν.] Conf. ſupr. lib. 18. c. 7. §. 10. SPANH. In *Marg. L. B.* forte τὴν ἐντολήν.

s Φθάσαντ ἤδη Γαΐᾳ τελευτῆσαι.] Ita *Busb.* φθάντ in *reliquis.*

t Φάσκων,] Illud φάσκων è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

u Ἐν μέσῳ καταλιμπάνειν] Sic *Busb.* ἐν μέσῳ τὸ *L. B.* ὦ μέσῳ ἕ in *Editis Aliisque.* quod ſane poſtularet ut paulo ante legeretur ϗκ ἐκότεργν.

x Επιτρεψε —— ποιεῖσθ] Επιχείρησε *Busb. Vat.* & *Hen.* à *p. m.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *molitus eſt & ſervos ad accuſationem excitare* &c.

y Εβλήσεσθαι] Lege ἐβλήσεσθαι. CGCC.

z Μέλλοι ῥυήσεσθ,] Μέλλοι λήγεσθ *Busb.* & *L. B.*

a Ετόλμα —— ἐφέρετο] Quo ſpectat illud *Suetonii in Claudio* IX. Deinde extraneo vel etiam domeſticorum aliquo deferente, aſſiduè varieque inquietatus. SPANH.

* *Sperans —— tollendi.*] *Sperans etiam ipſum, quo faciliorem potentiam adverſus cæteros adipiſceretur, exſtinguere*, vertit *Epiphan.* ac ſi plura verba in ſuo codice habuiſſet.

b Αναπεπλεγμέν] Αναπεπλεγμένοι ἧ αὐτῷ in *quibuſdam libris.*

c Επηρμένην τοῖς δεσπόταις,] In *Editione Baſileenſi* ſic diſtinguitur, ἐπηρμένην, τοῖς δεσπόταις ἐπ.

d Επιβουλαὶ] Επιβουλὰς *Busb.*

e Ορχὴν ποιεμένων,] Οργῇ ποιεμένων *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* quod forſan rectius.

f Πρὶν] Forte ὡς ἕ. COCC.

g Οθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις] Οθεν ἐπειδὴ τοῖς τε *Vat.* & *Hen.* quod ferri poteſt, ſi commate diſtinguatur poſt φθαμένης p. *ſeq. lin.* 3. & ἧ poſt βέλομαι deleatur. Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Proinde quoniam corruptis legibus, & hominibus in afflictione conſtitutis, non parvum beatitudinis momentum mors illius hominis apportavit* &c. HUDS. *Lugd. Bat.* ἐπειτηδὴ. Forte ἐπιτηδὲς. COCC.

h Επειδὴ ϗ] Forte ϗ ἐπειδὴ. COCC.

i Αλλὰ —— κακὸν] Αλλὰ μὴ ἐπιφέρειν κακῶς *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀλλὰ ἐπιταφέρειν κακὸς *L. B.*

k Μὴ] *L. B.* δὲ.

γ'. Οδοὺς μὲν τρεῖς ὁ θάνατος αὐτὸν παρεσκεύαζε, καὶ τούτων ἑκάστης ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. Αἰμίλιός τε [l] Ρήγυλλος, ἐκ Κορδύβης τὸ ἐν Ἰβηρίᾳ γένος, συνεῖχέ τινας, ἢ δι' ἐκείνων ἢ δι' αὐτοῦ πρόθυμος ὢν ἀφανίσαι Γάϊον. ἑτέρα δ' αὐτοῖς συνεκροτεῖτο, ἧς Χαιρέας Κάσσιος χιλίαρχος ἡγεμὼν ἦν. Μινυκιανὸς δ' Ἀννιος οὐκ ὀλίγη μοῖρα τῶν ἐπὶ τὴν τυραννίδα παρεσκευασμένων ἦν. αἰτία δ' αὐτοῖς μίσους τοῦ πρὸς Γάϊον συνελθεῖν, Ρηγύλλῳ μὲν τὸ ὀργίλον καὶ μίσει χρώμενον πρὸς τὰ μετὰ ἀδικίας ἐξαγόμενα. καὶ γὰρ εἶχέ τι θυμοειδὲς ἐν τῇ ἀφανοίᾳ καὶ ἐλεύθερον, ὑφ' ἃ μηδὲ [m] σιγᾶν προσίεσθαι τῶν βουλευμάτων. πολλοῖς γοῦν ἀνεκοινώσατο, καὶ φίλοις, καὶ ἄλλοις ὁπόσοις αὐτῷ δραστηρίοις. [n] Μινυκιανὸν δὲ τὸ μὲν λεπίδου τε ἐκδικίᾳ, φίλον γὰρ αὐτῷ τὰ μάλιστα ὄντα τοῦτον καὶ τῶν πολιτῶν σὺν ὀλίγοις ἀνῃρεῖ Γάϊος, καὶ ἄλλως φοβηθέντα περὶ αὐτῷ ἀφὰ τὸ πᾶσιν ὁμοίως τὸν Γάϊον ὑπὲρ θανάτου ἀνακειμένου ἐπαφιέναι τὴν ὀργὴν, ὑπὲρ τὴν ἐγχείρησιν [o] ἐλθεῖν. [p] Χαιρέαν δ' αἰσχύνη φέροντα ὀνείδη, τὰ εἰς τὴν ἀνανδρίαν ὑπὸ τοῦ Γαΐου [q] προφερόμενα, καὶ ἄλλως τὸ ἐφ' ἡμέρᾳ κινδυνεύειν φιλίᾳ καὶ θεραπείᾳ, τὴν Γαΐου πλοῦτον [r] οὐκ ἀνελεύθερον ὑπολαμβάνειν. οἱ δὲ καὶ πᾶσι κοινῇ [s] προτεθῆναι τὴν ὑπὲρ τῷ πράγματι σκέψιν, τήν τε ὕβριν θεωμένοις, καὶ ὑπεθυμοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ἀλλήλων ἀκμάζουσαν ἀμφυγεῖν ἀραμένοις τὸν Γάϊον. ἴσως μὲν γὰρ ἂν κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατορθῶσι πολλῶν ἀγαθῶν ἕξειν, οἱ ὑπὲρ σωτηρίας τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας πεισθῆναι, καὶ μετὰ ὀλέθρου ἄπεσθαι τοῦ πράγματος. [t] ἐφόβει πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπίγεσθαι, ὀνόματός τε ὑπεθυμίᾳ μείζονος, καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ [u] προσιέναι τῷ Γαΐῳ ἀφὰ τὴν χιλιαρχίαν ῥᾳστώνης αὐτῷ κλείειν ἐσομένης.

δ'. Ἐν τούτῳ δὲ ἱπποδρομίαι ἦσαν, καὶ σπουδάζεται γὰρ Ρωμαίοις ἥδε ἡ θεωρία δεινῶς. συνίασι δὲ προθύμως εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἐφ' οἷς χρήζουσιν δέονται τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ πολὺ θράσος συνελθόντες. οἱ δὲ, ἀναπλέκτους τὰς δεήσεις [x] κρίναντες, οὐδαμῶς ἀχαρίστους εἶναι. ἐκέλευον δὴ καὶ τὸν Γάϊον, [y] ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι, [z] τῶν τελῶν ἐπανιέναι, καὶ [a] τῶν φόρων ὑπικρυφίζειν τι τοῦ ἐπαχθοῦς. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, καὶ πολέον τι τῇ βοῇ χρωμένων, ἄλλους ἄλλῃ ἀφαπέμψας, κελεύει τοὺς βοῶντας λαβεῖν τε, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀνελεῖν προαγούσας. καὶ ὁ μὲν ἐκέλευε ταῦτα, καὶ οἷς προστέτακτο ἔπρασσον· πολεῖσί τε ἦσαν οἱ ὑπὲρ τοιούτοις ἀποθανόντες. [b] καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲν, ἠνείχετο δὲ παυσάμενος τῆς βοῆς, ἐν ὀλίγῳ τινὶ ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες ὑπὲρ τοιούτοις

3. Tribus quidem viis ad necem ei machinandam itum est, idque trium virorum fortium ductu & auspiciis. Æmilius Regulus, ex Corduba Iberiæ oriundus, nonnullos secum conjunctos habebat, volens aut eorum opera aut sua manu Cajum tollere. Altera conjuratorum cohors conflata erat, duce Cassio Chærea *prætorianorum* tribuno. Annius etiam Minucianus non parvæ præerat manui contra tyrannidem paratæ. Causa autem illis erat odii, quo impulsi in Cajum conspirarunt; Regulo quidem, quod suapte natura iracundus fuerit, oderitque omnia injuste perpetrata. nam fortis erat & animosus, ingenioque liberali, ita ut sua consilia non dissimularet. ea itaque cum multis communicavit, tum amicis, tum aliis, qui sibi visi sunt ad res agendas acres strenuique. At Minucianus partim quidem Lepidum ulciscendi desiderio, quem illi amicissimum & civem cum primis egregium Cajus occiderat, præsertim vero de se metuens, quod moris esset Cajo ira in omnes similiter ad mortem usque debacchari, ad rem aggrediendam se accingebat. Chæreas autem, quod eum valde puderet conviciorum in ipsum tanquam mollem & effeminatum à Cajo jactorum, quodque alioqui periculum adiret ex sua erga Cajum amicitia & observantia, necem ejus fore facinus homine ingenuo non indignum existimabat. Illis autem visum est consilium de re exsequenda cum omnibus communicare, qui injurias spectarent, easque inter se invicem flagrantes effugere desiderarent, Cajo sublato. Fortasse quidem fore ut res ex sententia succedat, pulchrum vero, si successerit, tot viros bonos *secum consentientes* habere, qui pro salute urbis & imperii expetunt etiam cum vitæ discrimine ad rem aggredi. At Cassium super omnia *ad facinus* stimulabat tum melioris famæ cupiditas, tum quod illi in proclivi foret Cajum interficere, cum ei utpote tribuno *prætoriano* liberior ad ipsum pateret aditus. *Conspirationes in Cajum facta.* *Ab Æmilio Regulo.* *A Cassio Chærea.* *Ab Annio Minuciano.*

4. Interea autem ludi agebantur Circenses: cui spectaculo mirifice dediti sunt Romani. Quin & magno studio in Circum concurrunt; factoque ingenti agmine, moris est illis quicquid desiderant ab imperatoribus flagitare. atque illi ejusmodi petitionibus, quod eis contradicere haud æquum censeant, nunquam non concedunt. Tunc itaque summa contentione Cajo supplicabant, ut aliquid de tributis remitteret, & quod grave erat & onerosum in vectigalibus levius faceret. Ille vero haud *æquo animo postulata* ferebat, cumque majori uterentur vociferatione, aliis *satellitum* aliò missis clamatores comprehendi jubet, & absque omni mora & cunctatione ad supplicium duci. Et ille quidem ista imperabat, jussa vero exsequebantur quibus id negotii datum erat; * plurimique hujusmodi de causa interempti sunt. Et ista quidem populus videbat, atque ita tolerabat ut statim à clamoribus ces- *Ludis Circensibus in populum sævit Cajus.*

[l] Ρήγυλλος,] Ita cum *Dione Aliisque.* Ροῦγλος aut Ρίγυλλος in *Josephi* libris. Ρηγύλλος tamen *L. B* ut & mox Ρηγύλλῳ.

[m] Στέγειν προσίεσθαι] Ita lego. στέγειν in *libris.*

[n] Μινυκιανὸν] Ita rescripsi pro Μινυκιανὸς, & φοβηθεὶς τὰ περὶ αὐτόν. HUDS.

[o] Ελθεῖν.] Forte ἦλθε. COCC.

[p] Χαιρέαν δ' αἰσχύνη φέροντα ὀνείδη,] Ita lego ex conjectura. antea erat, Χαιρέα δ' αἰσχύνη φέροντα ὀνείδη τε ἐ. τ. ἀ. ὑ. τ. Γ. προτρεπομένη, καὶ ἄ. τὸ ἐφ' ἡμ. κ. Θ. καθ' τ. Γ. τ. ἐ παντελοῦθερον ὑπολαμβάνων. οἱ δὲ κ. π. κ. προτεθῆναι [προτεθῶσι Bush.] τὴν ἐ. τ. πρ. σκ. τήν τε ὕ. θ' κ. ἐπ' ἀκμὴν ἐπ'. ἀλλ. ἀπ. δ. ἀ. τ. Γάϊον. ἴσως μ. γ. κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατ. τ. ἀ. χεῖν ἐπὶ σ. τ τε π. καὶ τ ἡγεμονίας πασῶν, καὶ μ' ὁλ. ἀ. τε πρ. in *Epiphanii* versione, *Chereas vero confusionem suam & Caji opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quod quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Caji omnes honestum opus & liberum excipere reputabant: cæteri vero cupiebant super hoc habere commune consilium; videntes tantas injurias, & exemplum pravum dari principatum cupientibus. Omnes ergo, ut tantis cladibus liberarentur, desiderabant adversus Cajum aliquid geri: decere namque ad talia negotia bonos viros accedere, pro salute pietatis & imperii macula auferenda, etiam cum suo discrimine.*

[q] Προσφερόμενα,] προφερομένη *Gen.* & *L. B.*

[r] Οὐκ ἀνελεύθερον] *L. B.* ὑπωτελεύθερον.

[s] Προτεθῆναι] *L. B.* προστεθῆναι.

[t] Παρὰ πᾶσι δ' Χαιρέα ἐπέγεσθαι,] Hîc ἐφόβει insertum dedi auctoritate *Cod. Hen.* (*Lugd. Bat.*) & versionis *Epiphanii.*

[v] Προσιέναι τῷ Γαΐῳ] Προστέναι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[x] Κρίναντες,] *L B.* Κρίνοντες.

[y] Ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι,] Ἐκθύμως ἱκετείας χρώμενοι *Busb.*

[z] Τῶν —— ὑπικρυφίζειν] Vectigalia nova atque inaudita primum per Publicanos &c. nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. *Sueton.* in Cajo XL. SPANH.

[a] Τῶν φόρων ὑπικρυφίζειν] Illa τῶν φόρων non agnoscunt *Vat. Busb.* & *Hen. à pr. m.* quibus consentit *Epiphanii* versio.

[b] Καὶ ὁ δῆμος ἐώρα μὲ] Καὶ ὁ δῆμος ἐῶν ὑπέχθη, παυσάμενος τῆς βοῆς, τὴν ἕνεκα τῶν χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες παρ. *Busb.*

* *Plurimique hujusmodi de causa interempti sunt.*] Plurimis itaque hac causa morientibus, populus spectans clamare cessavit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, videntibus alios pro suis operibus ad mortem pervenire, *Epiphan.*

ceſſarent, cum ſibi ante oculos verſaretur, ut morte multarentur, qui ejuſmodi pecuniæ exactionem à ſeſe deprecabantur. Hæc magis etiam Chæream incitabant ut ad inſidiandum Cajo aggederetur, faciendumque ut ab immani in homines ſævitia deſiſteret. Etſæpe quidem cogitavit de ipſo etiam dum epulis accumberet adoriendo, quibuſdam tamen rationibus *ab iſto incæpto* inhibebatur, non quod de illo occidendo quidquam dubitarit, verum ut occaſionem adeo commodam arriperet, ut non vano conatu ſed ad perficienda quæ decreverant *vi* & manibus uteretur.

Chærea multis de cauſis in Cajum incitatus.

Tardus in tributis colligendis.

5. Jam multum temporis in militia *prætoriana* exegerat, ægre ferens quod *tamdiu* cum Cajo verſaretur. Poſtquam autem eum vectigalibus exigendis præfeciſſet Cajus, aliiſque quæ tempori non ſoluta fiſco Cæſaris debebantur, in iſtis, quod & duplo majora facta eſſent, exigendis dum moratur, ſuæ magis naturæ *bonitatique* obſequens quam Caji mandatis, quodque afflictæ fortunæ poſtularent ut moderatio adhiberetur, vicem illorum, à quibus exigenda erant tributa, miſeratus, concivit in ſe iram Cæſaris, mollitiem ipſi exprobrantis quod tardiuſcule colligeret pecuniam. Contumelias igitur illi & alias ingerebat, & quoties ei daret teſſeram pro eo die quo ille munus obiret, femineum aliquod idque valde probroſum dabat vocabulum. Atque hæc faciebat, non alienus à probro in certis myſteriis celebrandis à ſe inſtitutis; nam cum veſtitum muliebrem ſibi induiſſet & cincinnos quoſdam capiti imponendos excogitaſſet, aliaque quæ vultum femineum mentirentur, ipſe non veritus eſt hujuſmodi probra Chæreæ objicere. At Chæreas, cum teſſeram quidem ab eo acciperet, ira commovebatur, magiſque adhuc cum eam *aliis* traderet, deriſui habitus ab iis qui eam accepturi erant; adeo ut cæteris tribunis ludibrium fieret. nam quoties illius eſſet teſſeram ab ipſo Cæſare afferre, prædicebant fore ut tale aliquod ludicrum, quale antea, afferret. Propterea-que ei fiducia accreſcebat, ſibi ſocios adſciſcendi, ut qui non temere ad iram fuerit concitatus. Atque in his erat Pompedius, vir ordinis Senatorii, omnibus fere *reip.* honoribus perfunctus. Erat autem alias Epicureus, adeoque, à negotiis abhorrens ac otii & quietis amans. Hunc accuſabat Timidius ejus inimicus, quod convicia in Cajum petulantius jactarit; & teſtem adhibebat Quintiliam, feminam ex iis quæ in ſcenam prodibant propter formæ venuſtatem quamplurimos amatores habentem, interque eos Pompedium. Cum autem illa dedignaretur ſui amantem falſo, id quod erat, teſtimonio gravare in cauſa capitis, Timidius urgebat tormentis eam ſubjici. Tum Cajus, animo

Conjurationis ſocios ſibimet quærit Chæreas.

Pompedius à Timidio accuſatur.

θραύσειν [c] εἰς θάνατον αὐτὰς φέρουσαν. τότε Χαιρέαν [d] ἐπήγαγε μειζόνως ἄπτεσθαί τε τῆς βουλῆς, καὶ παύειν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξηγελωκότα τὸν Γάϊον, καὶ πολλάκις μὲν, καὶ παρὰ τὰς ἑστιάσεις [e] ἐμέλησεν ἐπιχειρεῖν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπείχετο λογισμῷ, τὸ μὲν κτείνειν οὐκέτι [f] ἐνδοιαστὸν κεκρικώς, τὸν δὲ καιρὸν [g] ἐπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν, ἀλλ' ἐπὶ καταπράξει τῶν βεβουλευμένων τῆς χερσὶ χρῷτο.

ε'. Ἐπράσσετο δὲ πολὺ ἤδη χρόνον, οὐχ ἡδονῇ φέρων Γαΐᾳ τὴν συναναστροφήν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν [h] ἰσᾶ τε Γαΐῳ [i] εἰσπραξόμενον τάς τε φόρους, καὶ [k] ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸ Καίσαρος ἡσαυρὸν [l] ἐφυστερήκει τοῖς καιροῖς, [m] διὰ καὶ τὸ [n] διπλασιάσεσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν χρόνον ἐκεῖ ποιεῖται τῇ [o] εἰσπράξει, τρόπῳ [p] τῷ αὐτῷ χρώμενος μᾶλλον ἢ τῇ Γαΐᾳ πρασσέσθαι, διὰ δὲ τὸ [q] φειδοῖ χρῆσθαι τοῖς τύχαις οἶκτον λαμβάνων τὴν ὑστερὸν εἰσπραξιν, εἰς ὀργὴν προὐκαλέσατο τὸν Γάϊον, μαλακίαν ἐπικαλοῦντα αὐτῷ δ' σχολῇ [r] συνάγεσθαι τὰ χρήματα. καὶ δή ποτε ἄλλα [s] ὑβρίζειν εἰς αὐτὸν, καὶ ὁπότε τὸ σημεῖον [t] παρεῖχεν αὐτῷ τὸ τὴν ἡμέρας καθηκέσης εἰς αὐτὸν, ἡλεά τε ἐδίδου [v] τὰ νόμαια, καὶ τότε αἰσχύνης ἀνάπλεα. καὶ τότε ἔπρασσεν αὐτὸς οὐκ [x] ἀπηλλαγμένος [y] ἔν τινων τελετῶν μυστηρίων, ἃς αὐτὸς [z] συνίστη. στολὰς γὰρ ἐνδυόμενος γυναικείας καί τινων ὠμοβρεστῶν πλοκαμίδων ἐπινοῶν, ἄλλά τε ὁπόσα ἐπικατασκευάσαι δηλύτητα τοῦ ὄψεως ἔμελλεν, αὐτὸς τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰσχύνην ἐτόλμα Χαιρέᾳ [a] προσκαλεῖν. [b] Χαιρέας δὲ, καὶ ὁπότε μὲν προλαμβάνοι τὸ σημεῖον, ὀργῇ παρέσχετο, μειζόνως δὲ ὁπότε προλιδοίη, γελώμενος τὸν προλαμβανόντων, ὥστε καὶ οἱ συγχορευταὶ, παιδιὰν ἐποιοῦντο αὐτόν. ὁπότε γὰρ αὐτὸς μέλλοι τὸ σημεῖον παρ' αὐτοῦ [c] τῷ Καίσαρι κομίζειν, πρόλεγόν τινα τῶν εἰωθότων φέρειν εἰς παιδιάν. διὰ ταῦτα δὲ αὐτῷ καὶ θώρος παρέσχετο καινωνούς τινας προλαμβάνειν, ὡς οὐκ ἐπ' [d] ἀλόγοις ὀργῇ χρώμενος. [e] καὶ μὴν γὰρ [f] Πομπήδιος, συγκλητικὸς μὲν, τὰς δὲ χεῖρας δὲ διελελυθὼς σχεδὸν ἁπάσας. [g] Ἐπικέρεως δὲ ἄλλως, καὶ δι' αὐτὸ ἀπεχόμενος ὀπιπτδύτης βίου. τοῦτον [h] ἐνδείκνυσι Τιμίδιος ἐχθρὸς ὢν, ὡς λοιδορίᾳ χρησόμενον ἀπρεπεῖ κατὰ τοῦ Γαΐου, μάρτυρα προλαμβάνων Κυϊντιλίαν, γυναῖκα τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὀπιφανείᾳ τοῦ ὡραίου πρεπόντως πολλοῖς τε ἴσων, καὶ τῷ Πομπηδίῳ. καὶ τὸ ἀνθρώπου, ψευδοῦς γὰρ ὢν, δεινὸν ἡγουμένης μαρτυρίαν ἐπὶ θανάτῳ τοῦ ἐρασθῆναι προλαμβάνειν, βασάνων ἔχρηζεν ὁ Τιμίδιος. καὶ Γαΐος παρωξυμ-

[c] Εἰς θάνατον αὐτὰς φέρουσαν.] Edidi θάνατον αὐτοῖς φέρουσαι. cum *Cod. Busb.* εἰς θάνατον αὐτοῖς φέρουσαν in *Editis Aliiſque.* Forſan, εἰς θάνατον αὐτὰς φέρουσαν. HUDS. Recte & ita exſtat in *Lugd. Bat.* cujus lectionem expreſſimus. HAV.

[d] Ἐπήγαγε μειζόνως ἅπτεσθαί] Ἀπήγαγε *Busb.*

[e] Ἐμέλησεν] *L. B.* ἐμέλλησεν.

[f] Ἐνδοιαστὸν] Conf. ſupr. lib. 18. c. 9. §. 6. SPANH.

[g] Ἐπισκοπῶν] *L. B.* προσκοπῶν.

[h] Ἰσᾶ τε Γαΐῳ] Ἴσα τε *Vat.* & *Hen. à pr. m.* οἷσα *Busb.* ἴσα *Voſſ.* nunc *Lugd. Bat.*

[i] Εἰσπραξόμενον τάς τε φόρους,] Εἰσπραξάμενον *Busb.* εἰσπραξόμενον *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[k] Ἄλλα ὅσα] *L. B.* ὅσα ἄλλα.

† *Aliiſque* —— *debebantur*,] Aliiſque quæ Cæſaris erant inferenda theſauris, per illud omne tempus à rato negotio privabatur. in quo tantum majorem ſibi virtutem implendi operis aggregabit, quod more ſuo magis rebus utebatur, quam Caji obediebat imperio: parcebat enim humilibus atque depreſſis. Unde ad iracundiam provoc. *Epiphan.*

[l] Ἐφυστερήκει] Conf. ſupr. lib. 18. c. 10. §. 3. SPANH.

[m] Διὰ καὶ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, & mox διὰ δὲ τὸ φ. inſertis καὶ & δὲ quæ aberant *Editis* & *MSS.*

[n] Διπλασιάσεσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν] Ἐπιδιπλασιάσεσθαι *Busb.* ἐπιδιπλασιάζεσθαι *L. B.*

[o] Εἰσπράξει,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* εἰσπράξει in *ceteris.*

[p] Τῷ αὐτῷ χρώμενος] Τῷ αὐτῷ *Busb.* & *Voſſ.*

[q] Φειδοῖ χρῆσθαι] Conf. ſup. lib. 17. c. 8. §. 4. SPANH.

[r] Συνάγεσθαι] *L. B.* συνάγεσθαι αὐτῷ.

[s] Ὑβρίζειν εἰς αὐτὸν,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* ὑβρίζειν in *ceteris.*

[t] Παρεῖχεν αὐτῷ] Illud παρεῖχεν è *Cod. Busb.*

[v] Τὰ νόμαια,] *L. B.* τὰ ὀνόμαια.

[x] Ἀπηλλαγμένος] *Scilicet*, αἰσχύνης.

[y] Ἔν τινων —— ἐπτιῶν,] Cupidinem, aut Venerem, aut aliud quidpiam id genus Chæreæ pro ſigno dabat Cajus apud *Dion. l.* LIX. *p.* 662. *E.* Priapum aut Venerem dare *Sueton.* in Cajo c. LVI. SPANH.

[z] Συνίστη.] Ita lego & diſtinguo cum *Epiphanio.* prius erat, συνίστη, στολὰς ἐνδυόμενος &c.

[a] Προσκαλεῖν.] *L. B.* προκαλεῖν.

[b] Χαιρέας δὲ] Mallem ſane, Χαιρέας δὲ, & mox ὀργὴ παρέσχετο.

[c] Τῷ] Abeſt à *L. B. Coccejus* mavult τοῦ δὲ *F.*

[d] Ἀλόγοις] *L. B.* ἀλίοις.

[e] Καὶ μὴν] Hic δὲ pro καὶ μὴν γὰρ habet *Busb.*

[f] Πομπήδιος,] Ita vel Πομπαίδιος ſcribendum eſſe monet *Voſſius* ad *Paterculum*, l. 2. c. 15.

[g] Ἐπικέρεως δὲ ἄλλως,] In libris ἐπικύρεως.

[h] Ἐνδείκνυσι] Gloſſa *L. B.* in *Marg.* αὐτὸ ἐπάγει.

ξυμ-

ſ Διὸ-

ξυμμένῳ κελεύῃ τὸν Χαιρέαν μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' εὐθέως βασανίζειν τὸν Κοϊντιλίαν, χρώμενος τῷ Χαιρέᾳ πρός τε τὰ φονικὰ, καὶ ὁπόσα σφενδλώσεως δέοιτο, ὑπὸ τοῦ νομίζειν ὠμότερον διακονήσεσθαι, τὸν λοιδορίαν φεύγοντα τὴν μαλακίας. Κοϊντιλία δὴ, ὅπερ τὸν βάσανον ἀγομένη, τῶν στενοτέρων τινὸς ὑπεβαίνῃ τῷ ποδὶ, ὑποσημήνασα θαρσεῖν, καὶ μὴ τὰς βασάνους αὐτῆς δεδιέναι· [i] διοίσειν γὰρ μετὰ ἀνδραγαθίας. βασανίζει [k] ταύτην ὡμῶς ὁ Χαιρέας, ἄκων μὲν, κατ' ἀνάγκας δὲ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ μηδὲν ἐνδόσιμον ἦγε εἰς τὸν ὄψιν [l] τὸν Γαΐου, διακειμένην οὐκ ἐν [m] ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι. καὶ ὁ Γάϊος, παθών τι πρὸς τὸν ὄψιν τῆς Κοϊντιλίας δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων διακειμένης, τοῦ ἐγκλήματος ἦφίε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Πομπήδιον· ἐκείνῳ δὲ καὶ χρημάτων δόσει τιμᾶ πρὸς ἀμυθίας ἐσομένων λώβης, ὧν ἐλελώβητο εἰς τὸν [n] εὐπρεπίαν τοῦ ἀφορήτου τῶν ἀλγηδόνων.

ς'. Ταῦτα δεινῶς ἠνίασε τὸν Χαιρέαν, ὡς αἴτιον ἀνθρώποις, καὶ ὑπὸ Γαΐου [o] παρηγορίας ἀξίοις, κακῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ γιγνόμενον· φησί τι πρὸς Κλήμεντά τε καὶ [p] Παπίνιον, ὧν Κλήμης μὲν ὁπὸ τὸν πραιτοπέδων, Παπίνιος δὲ αὐτὸς ὧν χιλιαρχῶν. "ἀλλ' ἐπὶ "φυλακῇ γε, ὦ [q] Κλήμη, τὰ πάντα δ' αὐτοκράτορος "ἡμῖν πράσσειν [r] οὐκ ἐλλέλειπε. τὸν γὰρ [s] σωφρονούντων "αὐτὸν καὶ τὸν ἡγεμονίας πρόνοια δὲ πόνοις τοὺς μὲν ἀπε- "κτείναμεν, τοὺς δὲ [t] ἐσφενδλώκαμεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς "ἐλεεινοὺς κἀκείνῳ γίνεσθαι. μὴ πόσης τε ἀρετῆς ἡμῖν "ἐξάγῃ τὸν πραιτίων;" σιγῶντος δὲ τοῦ Κλήμεντος, καὶ τὸ μὲν αἰσχύνη φέρειν τὰ προσταττόμενα δὲ τῷ βλέμματι καὶ τῷ ἐρυθήματι παρεισέρχεται, [v] λόγῳ δὲ αὐτῷ τῶν μανίαν τοῦ αὐτοκράτορος προσκαλεῖν ἄδικον ἡγούμενα πρόνοια τοῦ ἀσφαλοῦς, Χαιρέας [x] δὲ ἤδη θαρσῶν χρώμενος ἐν λόγοις ὧν κινδύνων ἀνημένοις πρὸς αὐτὸν, τὰ κατέχοντα δηνὰ τὴν πόλιν δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπεξιών· "καὶ ὅπως λόγῳ μὲν εἴη Γαίου ὁ τὴν ἐπὶ "τοιούτοις αἰτίαν [y] προσῳδημένος, τοῖς δὲ ταληθὲς ἐξετάζειν "προῃρημένοις, ἐγώ τε, ὦ Κλήμη, καὶ ὅτοσὶ ὁ Παπίνιος, καὶ πρὸ "ἡμῶν σὺ, πάσας Ρωμαίοις τε καὶ τῷ παντὶ [z] ἀνθρωπίνῳ τὰς "φρικώδεις προσφερόμενοι, [a] οὐκ ἐπισάσμασι τοῖς Γαΐου διακο- "νούμενοι, γνώμῃ τε τῇ αὐτῶν, πάρον πάσῃ τοσαύτῃ ἤδη "χρώμενον ὑβρεῖ εἰς τε τοὺς πολίτας καὶ τοὺς ὑπηκόους, διακο- "νούμεθα δορυφόροι δὲ δήμιοι καθεστηκότες ἀντὶ στρατιωτῶν, "καὶ τὰ ὅπλα ταυτὶ φέροντες ἐκ ὑπὲρ ἐλευθερίας, ἀδε- "κῆς τὸν Ρωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ σωτηρίας δὲ δυλευμένης τὰ "τε σώματα αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα, μιαινόμενοι τὸ "καθ' ἡμέραν αἵματι σφαγῆς δὲ βασάνου τὸ ἐκείνων, "μέχρι [b] δή τις καὶ καθ' ἡμῶν διακονήσηται τοιαῦτα "Γαΐῳ. ἐ γὰρ εὐνοία τε πολιτικὴ διὰ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, "[c] δι' ὑφορᾶσθαι μᾶλλον. καὶ ἄλλως δὲ πολλὰ τὸν ἀπολ- "λυμένων ἀποδεδωκότος· ἐ γὰρ δὴ σήσεταί ποτε Γαΐῳ τὰ

exasperatus, Chæream jubet sine mora & cunctatione torquere Quintiliam: ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones injungere, quod putaret hæc exsecuturum inclementius, quo mollitiei notam effugeret. Quintilia porro, cum torquenda duceretur, consciorum cujusdam pedem inter eundum premebat, innuens ut fiduciam sumeret, neve ad tormenta ipsius expaveſceret. se enim forti animo & invicto ea perlaturam. De illa quæstionem habuit Chæreas acerrimam, non sponte sua sed necessitate coactus: cumque illa ne tormentis quidem victa cederet, duxit eam in Caji conspectum, ita corpore deformatam, ut nemo eam sine doloris sensu aspicere potuerit. Qua visa, uti erat, cruciatuum acerbitate vexata, Cajus, animo nonnihil commotus, & ipsam & Pompedium crimine absolvit: insuper & Quintiliam pecunia donavit, * in læsi corporis solatium & *calamitatis levamen*, quod dolorem intolerabilem fortiter & animose pertulisset.

Quintiliam torquere jubet Cajus.

Cum nihil contra Pompedium fateretur, absolvitur à Cajo una cum Pompedio.

6. Ista Chæream vehementer angebant, ac si, quantum in se esset, causa malorum exstitisset hominibus, quibus etiam consolationem adhibere dignatus est Cajus: dicitque Clementi & Papinio, quorum Papinius & ipse tribunus erat, Clemens autem præfectus prætorio: "Nobis vero, ô Cle- "mens, studium non defuit omnia agendi quæ ad "salutem imperatoris spectant. nam ex iis qui con- "tra imperium ejus conjurarunt, alii nostra cura "& opera necati sunt, alii tormentis adeo vexati, "ut ipsi *Cajo* visi fuerint miserabiles. † Annon "interea mira cum virtute educimus exercitum?" Tacente Clemente, quantumque ipsum puderet eorum quæ imperata erant vultus rubore præ se ferente, insaniam tamen imperatoris verbis increpare haud æquum esse censente, si suam salutem respiceret, Chærea jam sumpta fiducia, ad ipsum liberius & audacius loquitur, urbis & imperii calamitates numerando percensens; "quodque horum "causa vulgi sermonibus Cajus haberetur, sin ve- "ro in rei veritatem inquiratur, ego, mi Clemens, "& iste Papinius, & ante nos tu, Romanis & uni- "verso generi humano tormenta admovimus, non "Caji mandata exsequentes, sed nostram potius vo- "luntatem, cum penes nos fuerit facere ut desine- "ret à tantis in cives & subditos injuriis, obsequi- "um ei præstamus pro militibus satellites facti & "carnifices, arma hæc gestantes non pro libertate "aut imperio Romanorum, sed pro ejus incolu- "mitate, qui eorum tam animos quam corpora in "servitutem redigit, fœdati quotidie sanguine illo- "rum quos occidimus aut torquemus, donec ipsius "jussu ab aliis pari modo tractabimur. Non enim "propter ista, dum nobiscum versatur, benevolen- "tia nos prosequitur, sed potius suspectos habet "& invisos. *Præterea cum multa facta fuerit cæ- "des (non enim ab ira conquiescet, ut qui irasci- "tur

Chærea de Cajis savitia queritur coram Clemente & Papinio.

Consilium suum iis aperit.

[i] Διοίσειν γὰρ] Οἴσειν *Busb.*
[k] Ταύτην] *L. B.* δ' αὐτὴν.
[l] Τὸν Γαΐου,] Τῶν Γαΐου *Busb.*
[m] Ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι.] Ἡδοναῖς *Busb.*
* In læsi corporis solatium & *calamitatis levamen*,] Unde illi solatium esset, propter quod graviter erat debilitata tormentis. nam non solum sanitas ejus corporis ex suppliciis rupta erat, sed etiam pulchritudo deformata, *Epiphan.*
[n] Εὐπρεπίαν] *L. B.* ἀπρέπειαν.
[o] Παρηγορίας ἀξίοις,] In *Editis*, παρηγορίας ἀξίοις ὧν αἰτίας κακῶν τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς γεγενημένοις. Fuit cum legerem ὧν αἰτίας. Sed, re melius perpensa, voces ὧν αἰτίας, quasi interpretamentum vocabuli αἴτιον, in margine olim appositas, ejiciendas esse censui; & cum γενόμενον pro γεγενημένοις habeat *Cod. Busb.* (qui illa ὧν αἰτίας κακῶν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς omittit) locum ita refinxi prout in textu repræsentatum dedi.
[p] Παπίνιος,] Ita pro Παμπίνιος rescripsi. Καμπήνιος *Busb.*
[q] Κλήμη,] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* Κλήμης in *cæteris.*
[r] Οὐκ ἐλλέλειπε.] Ὠὐκ ἐλλείπει *Busb. Lugd. Bat.* & *Vat.*
[s] Σωφρονούντων] Lego σωφρονικόν. COCC.
[t] Ἐσφενδλώκαμεν] *L. B.* ἐσφενδλώσαμεν.
† *Annon* —— *exercitum* ?] Hæccine sunt nostræ militiæ munia *Gelen.* Ita nostram militiam cum nimia severitate tractamus, *Epiphan.*
[v] Λόγῳ δὲ αὐτῷ] Forsan τὸ δὲ αὐτῷ. αὐτοῖς *Hen. Voss.* & *Vat.*
[x] Δὲ] Abest à *L. B.*
[y] Προσῳδημένος,] *L. B.* προσθέμενος.
[z] Ἀνθρωπίνῳ] Ἀνθρωπίᾳ *Hen.* & *Vat.*
[a] Οὐκ ἐπισάσμασι] Ita restituimus ex *L. B.* consentiente *Epiphanio*, qui vertit, *non imperiis compulsi Caji, sed nostra in hoc voluntate progressi.* Editi ante καὶ ἐπιτάγμασι. unde & alii, & ipse *Hudf.* verterant: *Caji mandata exsequendo: nostraque voluntate* &c. HAV.
[b] Δή] Αν δὲ *L. B.*
[c] Δι' ὑφορᾶσθαι μᾶλλον.] Ita distinxi. antea erat. δι' ὑφορᾶσθαι μᾶλλον, καὶ ἄλλως τε πολλὰ τὰ ἀποδεδωκότος. ἐ γὰρ δὴ σήσεται] π. Γ. τ. τ. ὀ. δ. τ. μ. διαλω, αἰ. ἡ. π. ἀ. τυγχάνειν, σώφροσι δὲ π. κ. αὐτοῖ, δίον &c.
* *Præterea* —— *conquiescet*,] Ad hæc enim cum pereuntium multam stragem fecerit, *Epiphan.*

[d] Περ-

"tur non ut jus & æquum tueatur, sed ut animo "gratificetur suo) & nos quoque illius sævitiæ "obnoxii erimus; cum oportuerit & omnibus se- "curitatem & libertatem firmatum ire, & consti- "tuisse à nobismet pericula propulsare.

Quomodo Chæreæ consilium approbat Clemens.

7. Et Clemens quidem Chereæ sententiam approbat laudatque, tacere autem jubebat, "ne ser- "mo in plures dimanaret, & divulgatis quæ silen- "tio premi oporteret, antequam res perficiatur "prodito consilio & patefactis insidiis, ipsi ad sup- "plicium rapiantur: tempori autem procedenti & "spei in posterum omnia permittenda, quasi au- "xilium eis ex inopinato suppeditatura esset for- "tuna. Sui quidem non esse ob ætatem ingrave- "scentem tale aliquid audere. verum iis, quæ tu, "Chærea, machinatus es & dixisti, tutiora forsan "possum suggerere, honestiora nemo quidem po- "test." Et Clemens quidem domum se recepit, dum mente agitaret ea quæ audierat quæque ipse dixerat, in contrarias partes distractus. Chærea autem ea de re solicitus, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem alioqui virum egregium esse noverat, & libertatis amantem, ideoque animo infenso & inimico præsenti rerum statui, quod vellet è vestigio ad ea quæ decreverant exsequenda aggredi, opportunum esse ratus ipsi illa proponere, metuens etiam ne per Clementem proderentur, † secumque insuper reputans quantum temporis cunctando perdituri essent.

Corn. Sabinum adit Chærea.

8. Cum autem libenter Sabinus omnia acciperet, ut qui jam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quod neminem habuerit cum quo consilium tuto communicaret; cumque in hominem incidisset, qui non modo reticere, quæ audiret, polliceretur, sed & suam aperiret sententiam, multo magis animo confirmatus erat, & Chæream orabat & obsecrabat, ne qua mora fieret. itaque *ambo* ad Minucianum se conferunt, codem ac illi virtutis studio accensum, cognataque animi magnitudine illis similem, Cajo vero suspectum propter necem Lepidi. Magna etenim inter Minucianum & Lepidum intercesserat amicitia, idque ex communi periculorum metu. Nam omnibus aliquem dignitatis gradum adeptis terribilis erat Cajus, ut qui in eorum singulos aliosque pro libitu sævire non desineret; sibique invicem formidini erant quod ægre & iniquo animo res ferrent, quippe qui aperte quæ sentirent inter se loqui, odiumque, quo Cajum prosequebantur, indicare non sustinerent timore periculorum, cum & aliàs suum in Cajum odium mutuo intelligerent, atque adeo benevolentiam erga se invicem habere non recusarent.

Ambo ad Minucianum se conferunt.

9. Postquam autem convenissent & se mutuo salutassent (antea enim illis moris erat in congressibus primas deferre Minuciano, & ob dignitatis

Sermones de Cajo tollendo ferunt Minucianus & Chærea.

"τ ὀργῆς, ἀλλ' τὸ μὴ δίκαιον, ἀλλ' ἡδονῇ πέρας αὐτῆς "τυγχάνειν· σκοπεῖ δε [d] προσκεισόμεθα & αὐτὴ, δέον & "τοῖς πᾶσι τὸ ἀνεπιβούλευτόν τε & ἐλεύθερον βεβαιοῦν, "καὶ ἡμῖν κινδύνων ἀπαλλαγὰς ψηφίσασθαι.

ζ'. Κλήμης ὃ τῷ μὲν Ἀβάνοιαν τὴν Χαιρέᾳ [e] φανερὸς ἦν ἐπαινῶν, σιγᾷν ὃ ἐκέλευε, "μὴ καὶ φοβῶν & "[f] εἰς πλέονας δ' λόγος, καὶ ἀναχεομένων ὅπου κρύπτε- "σθαι καλῶς ἔχοι, πρὶν τυχεῖν πράξαντας ἐκπύστῳ τῷ "ἐπιβουλεύματι & γιγνομένῳ, κολασθῆναι· [g] χρόνῳ ὃ "τῷ αὐθις [h] καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίδι παραδίδοναι τὰ "πάντα, ὡς παραγενησομένης τινὸς αὐτοῖς ἐπικουρίας "τυχαίας. [i] αὐτὸν μὲν γὰρ ὑπὸ ἡβης [k] ἀφεῖσθαι τὴν "ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμαν. [l] τὰ μέντοιγε ὑπὸ σοῦ, Χαιρέα, "σωτεχθέντων & ῥηθέντων, ἀσφαλέστερα ἂν ἴσως [m] ὑπο- "θείμην, εὐπρεπέστερα ὃ πῶς ἄν τις & δυναίμην." [n] καὶ Κλήμης μὲν ὡς αὐτὸν ἀναλύσῃ, [o] διὰ λογισμῶν τ' τε ἀκροαθέντων & [p] ὁπόσον αὐτὸς εἰρηκὼς φερόμενος. Χαιρέας ὃ δείσας ὡς Κορνήλιον Σαβῖνον ἠπείγετο, καὶ αὐτὸν μὲν χιλίαρχον ὄντα, ἀξιόλογον ὃ ἄλλως ἐξεπισκέμενος αὐτὸν, καὶ τὸ ἐλεύθερον ἐρασθῆναι, [q] καὶ δι' αὐτὸ τὴν καταστᾶσαν τ πραγμάτων πολεμίως διακειμένου, χρήζων ἐκ τοῦ ὀξέως ἔχεσθαι τ ἐγνωσμένων [r] ἐγχειρήσεως, ὑπὸ αὐτοῦ [s] καλὸν νομίσας εἶναι προθέσθαι, καὶ δεῖ μὴ ὑπὸ Κλήμεν- τος ἐκφοίτησις [t] γνῶτε αὐτῶν, ἄλλως τε τὰς μελλήσεις καὶ τ καιρῶν τὰς ἀναβολὰς [v] πρὸς τ ὑπερβαλλομένων πιθόμενος.

ἡ. Ἐπεὶ ὃ ἀσμένῳ καὶ τῷ Σαβίνῳ τὰ πάντα ἦν, ἅτε καὶ αὐτῷ γνώμης μὲν ἐχ ὑστερούσῃ ἴσης, [x] ἀπορίας ὃ πρὸς ὅν τινα εἰπὼν ἀσφαλὴς εἴη τὰ πρὸς ἐκείνους σιγῇ παραδιδόντος, [y] ἐπί τε ἀνδρὸς ὑποπτοτάτου, ὃ μόνον σέβειν ὧν πύθοιτο πεφθεγμένον, ἀλλὰ καὶ γνώμην φανερωτάτῳ τῷ αὐτῷ, πολλῷ μᾶλλον ἤρτο, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐδεῖτο τοῦ Χαιρέα. τρέπονται τε ὡς [z] Μινυκιανὸν, αὐτοῖς μὲν ἀπιστηδεύσῃ ἀρετῆς καὶ τῷ ὁμοζήλῳ τοῦ μεγαλόφρονος συγγνῶ, [a] Γαΐῳ ὃ ὕποπτον τῆς [b] Λεπίδου τελευτῆς. πάνυ γὰρ δὴ φίλοι ἐγίνοντο, Μινυκιανός τε καὶ Λέπιδος, καὶ δείμασι [c] κινδύνων τῶν [d] καθ' αὑτούς. πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν τέλει φοβερὸς ἦν Γάϊος, ὡς ἐπ' αὐτῶν ἕκαστον, καὶ πρός ὅς τινας τῇ μανίᾳ χρῆσθαι [e] μὴ [f] ἀφησόμενος· [g] φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν τῆς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἀχθηδόνος, διαστρέφειν μὲν ἀλλήλοις ἄντικρυς τὴν Ἀβάνοιαν καὶ μίσος τὸ πρὸς Γάϊον φόβῳ τε κινδύνων ἀφέμενοι, [h] ἄλλως ὃ αἰσθανόμενοι τὸ ἀλλήλων μίσους πρὸς τ Γάϊον, καὶ [i] δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους μὴ [k] ἀπηλλαγμένοι.

θ'. [l] Γενομένης ὃ αὐτοῖς ἀξιώσεως ἐπίπαν σωέβαλλον, εἰωθότες καὶ πρότερον ὁπότε σωέλθοιεν τιμιον ἡγεῖσθαι τ Μινυκιανὸν, ὑπεροχῇ τε ἀξιώματος, γνω-

d Προκεισόμεθα] *L. B.* προκεισόμενα.
e Φανερὸς ἦν ἐπαινῶν,] Φανερῶς *Busb.*
f Εἰς πλέονας δ' λόγος,] Εἰς πλείονας *Busb.*
g Χρόνῳ ὃ τῷ αὐθις] Χρόνῳ ὃ καὶ τῷ αὐθις *Busb.*
h Καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ] Ita *Vat.* & *Voss.* καὶ τῇ ἐπ' αὐτῇ in *Editis Aliisque.* Legi potest, καὶ τῇ ἐπειτα ἐλπίδι.
i Αὐτὸν μὲν γὰρ] Αὐτὸς *Busb.* & mox mallem, δ ἐπὶ τοῖσδε τόλμης.
k Ἀφεῖσθαι] *L. B.* ἀφηρῆσθαι.
l Τῶν —— δυναίμην.] His vero, quæ à te Chærea, tractata dictaque sunt, cautius fortasse aliquid inveniam, decentius autem quis possit, invenire *Rufin.* SPANH.
m Ὑποθείμην,] Ὑποθοίμην *Busb.*
n Καὶ —— λογισμῶν τ'] Et Clemens quidem continuo mutare sententiam, omnia quæ audiverat, quæque ipse dixerat, non potuit efferre per plurimos *Rufin. sed minus accurrate.* SPAN.
o Διὰ λογισμῶν] *L. B.* Διαλογισμῶν.
p Ὁπόσον] Corrige ἐπόσον. COCC.
q Καὶ δι' αὐτὸ τὴν κατασᾶσαν] Ita *Voss.* seu *Lugd. Bat.* καὶ τῇ *Busb.* in *Editis* καὶ διὰ τὸ τὴν κ. & mox διακειμένου.
r Ἐγχειρήσεως,] Τῆς ἐγχειρήσεως *Vat. Lugd. Bat.* & *Busb.*
s Καλὸν] *L. B.* καλὰ.
† *Secumque —— essent.*] Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas, *Epiphan.* Et omnem moram periculosam existimabat in tanto negotio, *Gelen.*
t Γένοιτο αὐτῶν,] Γενῇ *Busb.*
v Πρὸς τ ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.] Καὶ τ ὑπ. *Busb.* πρὸς deest *Voss.*
x Ἀπορίας ὃ] *Sc.* δι' ἀπορίαν. *L. B.* ἀπορία.
y Ἐπί τε] *L. B.* ἐπεὶ κὴ.
z Μινυκιανὸν,] Duo Minuciani infr. c. 4. §. 3. SPANH.
a Γαΐῳ ὃ ὑποπτον] Ita *Busb.* Γαΐᾳ in *ceteris.*
b Λεπίδου τελευτῆς.] Lepidi & Gætulici conjuratio detecta sub Cajo *Sueton. in Claud.* c. IX. SPANH.
c Κινδύνων] *L. B.* κινδυνῶν.
d Καθ' αὑτούς.] Sic *Busb.* καθ' αὐτὸν in *reliquis.*
e Μὴ ἀφησόμενος.] Perperam μὴ ἀφισόμενος in *libris.*
f Ἀφησόμενος·] Fortè ἀφειδησόμενος ab ἀφειδέω. SPANH.
g Φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν.] Ita *Vossius, Busb.* & *Epiphanius.* Φανεροὶ in *ceteris.*
h Ἄλλως ὃ αἰσθανόμενοι] Ἄλλως τε *Hen. Busb.* & *Vat.*
i Δι' αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* δι' αὐτῷ in *ceteris.*
k Ἀπηλλαγμένοι.] *L. B.* ἀπηλλαγμένων.
l Γενομένης ὃ αὐτοῖς ἀξιώσεως] Γενομένων ὃ αὐτοῖς ἀξιώσεων *Busb.* & *L. B.*

ἡμεναιότατος ὢν τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ ὅλῃ πᾶσιν ἐπαγωμένῳ, μᾶλλον ὡς ἄπιστόν τινος [m] λόγῳ, φθάσας κἀκεῖνος [n] εἶπεν Χαιρέαν, ὅ, τι ἐν ὠφελίαι βοι σημεῖον τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἀοίδιμος γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως ἦν ἡ εἰς τὸ Χαιρέαν ἀπὸ τῶν σημείων τῆς δόσεως πεφασομένη ὕβρις. ὁ δ', χάρμαν ἔχ λόγῳ μηδὲν μελλήσας, ἠμείβετο τοῦ Μινυκιανοῦ τὸ ὅλῃ τοιοῦσδε [o] πιστεῦσαι ὁμιλίᾳ χρήσασθαι πρὸς αὐτόν. "καὶ "σὺ μοὶ δίδως, εἶπε, σημεῖον ἐλευθερίας, χάρις δ' "σοὶ [p] ἔχ ἀναγείρειν με μείζονος ἢπερ εἴωθα ἐμαυτὸν ὀρ- "μᾶν, [q] καί μοι χρεία πλειόνων [r] ἐστὶ λογων οἵ με θαρ- "συνεῖ, εἰ δὴ καὶ σοὶ ταῦτα δοκεῖ, [s] γνώμης γε τ' αὐτῆς "κοινωνοὶ ἐσόμεθα πρότερον ἢ συνελθεῖν γεγόναμεν. [t] καὶ ἓν "μὲν ὑπαίζωσμαι ξίφος, [v] ἀμφοῖν δ' ἂν [x] ἀρκέσαι. "ὥστε ἴθι κ' ἔργων ἔχωμεθα, ἡγεμών τ' ἴσθι, εἰ βού- "λοιο αὐτὸς, κελεύων με χωρεῖν, [y] ἢ ἐγ [z] προείσομαι "θαρραλέα τῇ σῇ, [a] συμπεράσοντός τε [b] πίστιν. ἀν- "ὴρ γὰρ ἀτολμία σιδήρῳ τοῖς τὰ ψυχὰ εἰς τὰ ἔργα "προσφερομένοις, δι' ἣν καὶ ὁ σίδηρος δεσμεύεται "εἰώθειν εἶναι. ὠμηκά τε εἰς τὰ πρᾶξιν, ἐχ ὧν ἂν "αὐτὸς πάθοιμι ἐλπίδι προφερόμενος· ἐπ γὰρ σχολὴ "κινδύνως μοι κατανοεῖν τὰς ἐμαυτοῦ, δηλῶσαί τε πα- "τρίδος ἐλευθερωτάτης ἐπαλγοῦντι, [c] καὶ τ' νόμων τ' "ἀρετῆς ἀφῃρημένης, τάς τε πάντας ἀνθρώπους ὀλέθρῳ "δηλ Γαΐου κατηλφότος. ἄξιος δ' ἂν εἴην ἀπὸ σοὶ "δικαίᾳ πίστεως ὅλῃ τοιούτοις τυγχάνειν, [d] ὅλῃ δ' ὁμοίως "φρονεῖν αὐτοῖς ἐ σὲ μὴ ἀπηλλάχθαι.

ι'. Μινυκιανὸς δὲ, τῷ ὁρμῷ τῶν λόγων θεασάμενος, ἠσπάζετό τε ἀσμένως, καὶ [e] προσπαρίστατο τῷ τόλμαν αὐτῷ, ἐπαγόμενός τε καὶ ἀσπασάμενος, μετ' εὐχῶν [f] δὲ καὶ ἱκεσίας [g] ἀπέλυεν. [h] καὶ ἰσχυρίζοντό τινες [i] ἅτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα. εἰσιόντος γὰρ εἰς τὸ βουλευτήριον Χαιρέα, φωνῇ [k] λέγεται ἐκ τοῦ πλήθους γενέσθαι τινος ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος περαίνειν μὲν δὴ τὸ πρακτέον, καὶ προσλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον· καὶ τὸν Χαιρέαν τὸ μὲν πρῶτον ὑποδέδοικ, μὴ καί τινος τ συνωμοσῶν προδότης γεγονότος ἀλίσκοιτο, καὶ τέλος συνέντα ὅλῃ προτροπῇ φέρειν, [l] εἴ τε προσιόντος τ συνεγνωκότων ἀντιπεμφθείσης τινός, εἴτε δὴ καὶ τοῦ Θεοῦ, ὃς φορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, αἴροντος αὐτὸν [m] θαρσῆσαι. διελήλυθε δὲ ἀπὸ πολλῶν τὸ ὑποβούλευμα, καὶ πάντες ἐν ὅπλοις παρῆσαν· οἱ μὲν [n] τ βουλευτῶν ὄντες, οἱ δὲ ἱππεῖς, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτικῶν συνήδεσαν. ἴδοις γὰρ ἂν ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ ἀνηρίθμῳ τινὶ Γαΐου [p] μετάσχοιεν, καὶ [q] δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο, ὁπόσῳ δυνατόν τις τρόπῳ, [r] μηδὲ ἐκὼν εἶναι τ ὑπὸ τοιούτοις ὑστερεῖν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἔχοι προθυμίας ἢ δυνάμεως, καὶ λόγοις καὶ δι' ἔργων, [s] ἦρτο ὑπὸ τυραννοκτονίᾳ. [t] ἔπ

eminentiam, utpote civium nobilissimo, & quod omni laude cumulatus esset, præcipue vero cum sermones sereret) ille dicere orsus Chæream rogabat, quodnam signum ea die *ab imperatore* accepisset. Vulgatum enim erat per totam urbem quomodo Chæreæ soleret tesseris dandis illudere. Ille vero, verborum ridiculum nihil moratus, gratias agebat Minuciano, quod tantum ei in hisce fidei habuerit ut cum eo colloqui vellet: "& tu mihi, "inquit, libertatis signum da, gratiæque tibi re- "ferantur, quod me magis, quam mea fert natu- "ra, excitasti, neque mihi pluribus opus est ver- "bis ad animum erigendum firmandumque, si ti- "bi eadem, quæ mihi, placeant, & ejusdem etiam "antequam conveniremus sententiæ fuerimus. "Uno quidem gladio accingor, ambobus vero suf- "ficiet. Age itaque & ad opus aggrediamur: tuum "ductum, si ita visum fuerit, & imperium sequar; "aut ipse præibo tuo fretus auxilio, tibique adju- "tori fidens. Ferro non egent, qui rebus agendis "fortem animum adhibent, à quo etiam ferrum "solet exacui. ipse certe totus feror in hoc negо- "tium, nullo malorum quæ possunt accidere me- "tu solicitus. non enim mihi vacat mei periculi "rationem habere, dum patriæ vicem doleo, è "summa libertate in servitutem datæ, legum vi & "auctoritate sublata, & omnibus imminente à Ca- "jo pernicie. Utinam autem dignus sim, qui apud "te judicem tuam in istis merear fidem, quando- "quidem aliter ac ipse de illis sentire tibi non in- "tegrum sit.

10. Minucianus autem, cum observasset quò ferebant verba, libenti animo cum amplectebatur, & laudando ipsum amplexandoque audaciæ ejus stimulos addebat, atque ita cum votis eum precibusque dimittebat. Affirmant etiam nonnulli cum hoc modo in iis quæ dixerat confirmasse *Minucianum*. Cum enim in curiam ingrederetur Chærea, vox cujusdam è turba ad eum impellendum fertur emissa, jubens perficere quod agendum erat, juvante Deo: & primum quidem Chereæ obortam esse suspicionem, ne ab aliquo conjuratorum proditus caperetur; tandem vero intellexisse adhortantis esse *verba*, sive certo quodam, suadentibus id conscii, signum ex adverso dante, sive Deo, qui res mortalium intuetur, bono animo esse jubente. Multi autem jam participes facti erant insidiarum, omnesque armati aderant, & senatores & equites, simulque militum quotquot erant conscii. nemo enim erat qui non pro *magna* felicitate haberet Caji necem, atque adeo omnes, quocunque modo possent, studiose id agebant, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, sed summa alacritate & pro sua quisque virili ad tyrannicidium verbis factisque parati erant. Quin & Callistus

Chærea animos facit Minuciano.

Conjuratorum numerus augetur.

Callistus semet illis adjungit.

m Λόγῳ,] Ita lego & distinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, λόγῳ φθάσας, κἀκεῖνος &c.

n Εἶπεν] *L. B.* ἔποτε *Cocc.* ἤρετο.

o Πιστεῦσαι —— αὐτόν.] Sustuli comma post πιστεῦσαι, auctoritate *Cod. Busb.*

p Τὸ ἀναγείρειν με] Iterum ex *Cod. Busb.* & ἀνεγείρωτός (ἀνεγείραιτο *L. B.*) με μείζονος ἔπειτα in *Editis Aliisque.* τῷ ἀνεγείροντί με μείζονος ἢ περ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

q Οὐδέ] Οὐδείν μοι *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.*

r Ἐστι] *L. B.* ἔτι.

s Γνώμης γε] Γνώμης τε *Busb.* & *Lugd. Bat.*

t Καὶ ἓν μὲν ὑπαίζωσμαι ξίφος,] Illud καὶ non agnoscit *Busb.* & commode abesse potest.

v Ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρκέσαι.] Ἀμφοῖν δ' ἀρ' ἀρκέσαι *Busb.*

x Ἀρκιζε.] *L. B.* ἀρκέσειεν.

y Ἢ ἐγ προθείσομαι] Ita lego. ἢ in *Ed. Bas. Aliisque.*

z Προθείσομαι] *L. B.* προσείσομαι.

a Συμπεράσοντος] Est qui malit συμπεράσοντι.

b Πίστιν.] *L. B.* ἐπὶ σωσθῆ.

c Καὶ] Abest à *L. B.*

d Ἐπὶ δ'] *L. B.* ἀπὸ τ'.

e Προσπαρίστατο τῷ τόλμαν αὐτῷ,] Προσερίθιζε *Busb.*

f Δὲ καὶ ἱκεσίας] Illud καὶ abest *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

g Ἀπελύετο.] Ita cum *Hen. à pr. m. Vat.* & *Epiphanio.* ἀπελύοντο in *Editis Aliisque.*

h Καὶ ἰσχυρίζοντό τινες] Καὶ salvo sensu abesse potest, nec (nisi *à secunda manu*) habet *Hen.*

i Οὕτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα.] Ita lego ex conjectura. ὡς βεβαιῶν τὰ εἰρ. *Voss.* seu *Lugd. Bat.* ὡς βεβαίως ταῦτα εἰρημένα in *ceteris.*

k Λέγεται] —— ἐξορμήσει.] Vocem λέγεται adjeci è *Cod. Busb.* qui mox legit, ἠκούσθη ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντα· πέραινε μ. δ. τ. πρ. κ. προσλαμβάνεσθαι τὸ δ. *Epiphanius* vertit, *vox cujusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens, perfice quod agendum est opitulante divinitate.*

l Εἴ τε] *L. B.* πρῶτον εἴ τε. ac superiori linea.

m Θαρσῆσαι.] Ita *Busb.* Θαρρῆσαι abest *ceteris.*

n Τῶν βουλευτῶν ὄντες,] Articulum etiam τ addidi è *Cod. Busb.* cui adstipulatur nunc *Lugd. Bat.*

o Ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ] Ὃς οὐκ ἠρίθμῳ *Busb.*

p Μετάσχοιεν,] Conf. supr. lib. 17. c. 6. §. 5. SPANH.

q Δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο,] Ita *Busb.* διὰ αὐτὸ in *ceteris.*

r Μηδὲ ἐκὼν εἶναι] Ὡς μὴ ἑκὼν *Busb.*

s Ἦρτο] *L. B.* ἤρκτο.

t Ἐτι δ' καὶ Κάλλιστος·] Ita distinguo & lego, sola conjectura fretus; cum antea esset, ἐπὶ καὶ Κάλλιστος, ἀπελλάθη δ' ὑπὸ Γαΐου, καὶ πλ.

ſtus *ſe eis adjunxit:* Caji enim libertus erat, vir unus qui, maxime omnium ad ſummam poteſtatem evectus, æquum fere cum tyranno habebat imperium, ex timore quem omnibus incuſſerat, & opum magnitudine quas ſibi comparaverat. nam munera quocunque modo acceperat, nec ullis abſtinuerat injuriis, præter fas & æquum omnes ſua poteſtate premens; ac præterea noverat Caji ingenium implacabile eſſe, adeoque pertinax ut nunquam ab eo quod ſemel ſtatuerat in diverſum abiret, & ſe ob alia etiam multa in periculo eſſe *ſentiret*, non minime vero ob ingentem pecuniæ vim. Quo factum ut Claudium coleret, & clam ad eum transiret, ſperans, ſi ei cederet principatus, Cajo ſublato ſuam in iiſdem potentiam fore cauſam cur apud eum etiam in honore eſſet, ut qui jam ante eum demeruerit benevoli humanique animi officiis. nam jactare auſus eſt, quod juſſus à Cajo Claudium veneno tollere, id ipſum variis modis diſtulerit. Videtur autem mihi Calliſtus de induſtria iſta finxiſſe, ut à Claudio gratiam iniret. quandoquidem nec Cajus, ſi Claudium perimere voluiſſet, Calliſti excuſationes *æquo animo* tuliſſet: nec Calliſtus juſſus *à Cajo* in re facto expetenda tergiverſatus fuiſſet; neque male agens, ac præter ea quæ dominus imperaverat, ſtatim meritas pœnas non ſuſtinuiſſet. Atque adeo Claudium quidem divinitus Caji furorem & inſaniam effugiſſe; Calliſtum vero finxiſſe beneficium à ſe collatum, ad quod ne minimum quidem contulit.

Simulat ſe à Cajo juſſum veneno Claudium tollere.

Chærea moræ impatiens.

11. Cæterum Chæreæ conatus indies differebantur *conſciorum* plerorumque ſegnicie. Nam ipſe invitus moram in re agenda ferebat, ut qui omne tempus facinori patrando opportunum eſſe duceret. * Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium, ad mactandas pro ſalute filiæ victimas, ſæpe tempus oblatum erat, vel cum præcipitandi dum ſtaret in faſtigio baſilicæ (tectum autem ſublime eſt foro imminens) & nummos inde aureos & argenteos ſpargeret populo; vel opprimendi celebrantem arcana ſacra ab ipſo inſtituta. ipſum enim à nemine ſibi cavere, dum ſolicitus eſſet ut omnia in iis rite ſervatoque decoro fierent, minimeque crederet quenquam contra ſe quidquam moliri. Sed ſi nihil indicio ſit, ſibi, quaſi à Diis, datam eſſe necis poteſtatem, ipſum tamen ita viribus valere ut vel abſque ferro Cajum conficeret. Adeo Chærea infenſus erat conjuratis, veritus ne tempus opportunum amitterent. Atque illi quidem

δὲ ϗ Κάλλιϛος· ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, ϖαλεῖϛά τε ἀνὴρ εἰϛ ἄκρον ἐπὶ μέγιϛον δυνάμεως ἀφίκετο, ϗ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἰϛοτύραννον εἶχε τὴν δυνάμιν, φόβῳ τε τ̃ πάντων Ϲ μεγέθῃ χρημάτων, ἅπερ ἐγ̃ρεν αὐτ̃. [v] δωροδοκώτατ@ γὰρ ἦν Ϲ [x] ὑβριϛικώτατ@, [y] παρ' ὕντινα αὖν [z] ἐξουϲίαν χρηϲάμεν@ ϖᾶϛά τε εἰκῆ· ϗ ἄλλως τε ϗ Γαΐου τὴν φύϲιν ἐξεπιϲάμεν@ ἀνήκεϲτον ὄϲαν, ϗ ἐφ' οἷϛ ποτ' κρίνειεν ὀθνείως [a] ἀντιπαϲάϲμαῖϛ χρωμένην, αὐτ̃ τε πολλὰϛ μὲν ϗ ἄλλας ϗ κινδυνεύειν αἰτίας, ὐχ ἥκιϲτα δὲ τὸ μέγεθ@ τ̃ χρημάτων. ὥϛε δὴ Ϲ Κλαύδιον ἐθεραπεύε κρυπτῶϛ [b] μεταϗαθίζων ϖρὸϛ αὐτὸν, ἐλπίδι ϗ κἂν εἰϛ ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν Γαΐου μεταϖεϲόν@, αὐτῷ τὴν ὑπόθεϲιν τ̃ τιμ̃ς τὴν ἐφ' ὁμοίοις ἰϗὼ, ϖροϗαταλέγεν@ χάριν Ϲ φιλανθρωπίας λόγον. ἐτόλμηϲε γοῦν εἰπεῖν ὡϛ ϗελϑὼν διαχρήϲαϑαι Φαρμάκῳ τ̃ Κλαύδιον, μυείαϛ εὑροιμ ϗ χρήματ@ τὰϛ [c] ὑπερβολάϛ. [d] δοκεῖ δέ μοι ϖεϖαιϑέναι Κάλλιϛος ὅτι ϑήρᾳ τ̃ Κλαυδίᾳ τ̃ λόγον τ̃τον. [e] ἐπεὶ ὅτε Γαΐ@ ὡρμηκὼϛ μεταχειρίϲαϑαι Κλαύδιον ἠνείχετ' τῶν Καλλίϛου ϖεϖράϵεων, ὅτε Κάλλιϛ@, ϗελϑὼν πῳ τὴν ϖρᾶξιν εὐκ̃λον [f] ὑπερέβαλεν, [g] ἢ κακυργῶν εἰϛ [h] ϗ δεϖότην [i] τὰϛ ὑπηρϵάϛ, οὐκ ἂν ἐκ τ̃ ϖαρέργ̃μα τ̃ μισθὸν ϵκομίζετ'. ἀλλὰ δὴ [k] Κλαυδίῳ μέν τινι ϑείᾳ δυνάμῃ ϖωθ̃ναι ἐκ μανιῶν τῶν Γαΐου, Κάλλιϛον ϑ' ϖεϖοιηκέναι χάριν@ καταθέϲιν μηδαμ̃ς ὑπ' αὐτ̃ γενομένης.

ιά. [l] Τοῖϛ δ' ἀμφὶ τ̃ Χαιρέαν [m] ὑπερβολαὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἦϲαν [n] ὀκνῷ τ̃ πολλ̃ν. ὁ γὰρ Χαιρέαϛ [o] ἑκὼν ϗ ϖράϵειν ἀναβολὴν ἐποιεῖτ', ϖάντα καιρὸν ὀϖιτηδειον [p] τῇ ϖράξει νομίζων. ϗὰ γὰρ εἰϛ τὸ Καϖιτώλιον ἀνιόντα, [q] κατὰ ϑυϵίαϛ ὑπὲρ τ̃ϛ ϑυγατρὸϛ ὀϖιπλυμένας ὑπὸ τὸ Γαΐου, ϖαρὼν πολλάκιϛ καιρὸϛ, ϗὰ ὑπὲρ τ̃ϛ βαϲιλικ̃ϛ ἱϛάμενον ϗὰ δήμῳ χεύϲιν ϗὰ ἀργυρίου χρήματα διαῤῥιπτοῦντα ὥϲαν ἀϕ' κεφαλ̃ϛ, ὑψηλὸν δέ ἐϛι τὸ [r] ϵέγ@ εἰϛ τὴν ἀγορὰν Φέρον, ὀϖ̃ π τ̃ μυϛηρίων τ̃ ϖοιήϲεων α [s] ϖωίϛει τότε. ϖάντων γὰρ αὐτὸν ἀϖεκϑέϲθαι εἶναι ϖρονοίᾳ τ̃ ἐν αὐτοῖϛ εὐϖρεπ̃ς [t] ἀναϲτροφωμένου, ϗ ὑϖογνώϲῃ τ̃ ἐν ὀϖτιχρήϲῃ [v] πνὰ ῥᾳϑυμίαν πιϵύϵιν. εἰ δ' [x] μηδὲν ϵημεῖον, ὡϛ ὑϖὸ τ̃ ϑεῶν, αὐτῷ δυνάμιν τ̃ ϑανάτου ϖεϖϵιτυχάναι, αὐτὸ δ' ἂν ἰϗὼ ἐγγενέϲθαι, ϗ μὴ ϖιϑηροφορημένῳ διαχρήϲαϑαι [y] τ̃ Γαΐου. ὅτως δ' [z] ὀργ̃ς εἶχε τὸν ϖωμώμενον ὁ Χαιρέαϛ, δεδιὼϛ τὸν καιρὸν [a] διαῤῥύην. οἱ δ' ἐώρων μὲν [b] νομίμων τι χρήζονϑα Ϲ ἐπ' ἀγαθοῖϛ τοῖϛ

[v] Δωροδοκώτατ@ γὰρ ἦν ϗ] Et vigorem ultra modum haberet *Ruſin.* SPANH.

[x] Ὑβριϛικώτατ@,] Ὑβριϛότατ@ ϖαρὸν τινα ἂν γένοι *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[y] Παρ' ——— εἰκῆ·] Vel ϖαρὸν ἂν ἐξουϲίαν χρηϲ. præſenti utique potentia præter fas uſus. SPANH.

[z] Ἐξουϲίαν] *L. B.* γένοι ἐξουϲία.

[a] Ἀντιϖαϲάϲμαῖϛ] Conf. ſupr. lib. 17. c. 2. §. 4. SPANH.

[b] Μεταϗαθίζων] *L. B.* μεταϗαθίζειν.

[c] Ὑπερβολάϛ.] Αἰκβολὰϛ *Busb.* HUDS. Vel ἀναβολὰϛ, mox tamen ὑπερβολὰϛ & ὑπερβάλλειν §. XI. & XII. SPANH.

[d] Δοκεῖ δέ μοι ϖεϖοιηκέναι] Ita cum *Cod. Busb.* quo fere modo legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius*, δοκεῖν ϑ' ϖροϖεποιῆϑαι in *Editis Aliiſque.*

[e] Ἐπεὶ] *L. B.* ἐϖείτα & in *Marg.* ἐϖείτε.

[f] Ὑπερέβαλεν,] Sic lego. ὑϖελάμβανεν in *Joſephi* libris tam *Editis* quam *MSS.*

[g] Ἢ κακυργῶν] Ita *Hen. à pr. m.* (ut & *L. B.*) εἰ *ab altera manu.* quo modo, in *Editis* & *MSS.* niſi quod ϗ pro εἰ habeat *Busb.* omiſſis αὐτὸν ὑϖελάμβανεν.

[h] Τ̃ δεϖότου τὰϛ ἐϖιϛολάϛ,] Ἐϖιϛολαῖϛ mandata ſupr. lib. 18. c. 9. §. 4. SPANH.

[i] Τὰϛ ἐϖιϛολὰϛ] Adjectum ex *L. B.*

[k] Κλαυδίῳ μέν τινι ϑείᾳ] Ut aliquem ex loco, quem corruptum eſſe ſuſpicor, ſenſum elicerem ita reſcripſi, cum antea eſſet, Κλαυδίῳ, μ' ἐκ τινος ϑ-ίας δυνάμεως χρήσαϑαι μανιῶν τ̃ Γαΐου, Κάλλιϛ@ ϖεϖοιηκὼϛ &c. *Epiphanius* vertit, *ſed Claudium quidem divinitas à Caji veſania liberavit, Calliſtus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur injuncta.*

[l] Τοῖϛ δ' ἀμφὶ] *L. B.* τοῖϛ ἀμφί.

[m] Ὑπερβολαί] Ἀναβολαί vid. mox ſupr. §. 10. SPANH.

[n] Ὀκνῷ τ̃ πολλ̃ν.] Ita *Busb.* ὀκνώντων πολλ̃ν perperam in *Editis Aliiſque.* ὀκνόντων πολλ̃ν *Gall.* & *Lugd. Bat.*

[o] Ἑκὼν ϗ ϖράϵειν ἀναβολὴν] Ἑκὼν εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἕϵαν ἰϗὼν εἶναι *Vat* & *Hen. à pr. m.*

[p] Τῇ ϖράξει] *L. B.* ϖρᾶξιν.

* *Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium,*] *Epiphanius* vertit, *nam dum Cajus in Capitolium aſcendiſſet, ut pro filia ſacrificaret, venit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine ſtantem, ac populo auri & argenti pecunias diſpergentem: dum hæc miniſteria gererentur præcipitem ex eminenti loco cogitavit impellere, cum ſe à nullo videri putaret, nec inſidias feciſſe crederetur. Et licet non optata mors evenisſet, ipſi tamen acceſſiſſet audacia, ut prater ferram perimeret.*

[q] Κατὰ ϑυϵίαϛ] Ita *Busb.* ϗ τὰϛ ϑυϵίαϛ in *cæteris.* εἰϛ τὰϛ ϑυϵίαϛ legendum eſſe conjiciebat Cl. *Lowthius.*

[r] Ϲτέγ@] *L. B.* τέγ@.

[s] Ὠνίϵατο τότε.] *L. B.* ὠνίϵατο.

[t] Ἀναϲτροφωμένῳ,] Ita lego, potius quam ἀναϲτροφουμένῳ, quod tamen in *libris* exſtat.

[v] Τινὰ ῥᾳθυμίαν πιϵύϵιν.] Sic *Busb.* τινὶ ῥᾳθυμίᾳ πιϵύοντα in *cæteris.*

[x] Μηδὲν ϵημεῖον,] Locum hunc pro deploratiſſimo habeo. ut tamen ſenſum aliquem, licet languidum, inde elicerem, mutavi μηδὲν τίμιον, ὡϛ τ̃ ϑεῶν αὐτῷ in μηδὲν ϵημεῖον, ὡϛ ὑϖὸ τ̃ ϑεῶν, αὐτῷ.

[y] Τὸν Γαΐου.] *L. B.* τότε Γαΐου.

[z] Ὀργ̃ς] *L. B.* ὀϗ̃ς. ſed in *Marg.* ὀργ̃ς.

[a] Διαῤῥύην.] *L. B.* ἀϕεῤῥεῦϵιν.

[b] Νομίμων] *L. B.* νόμων.

τῆς αὐτῶν [c] ἐπιγόμενον. ὁ μὲν ἀλλ' ἠξίουν εἰς ὀλίγον γῆν [d] ὑπερθολὴ χρήσασθαι, μὴ [e] ἐπισφάλμασι τῇ ἐπιχειρήσει σωνελθόντας παρέξοιεν τῷ πλήθει, ζητήσεων τ' συγγνωστῶν τῷ πρᾶξιν γιγνομένων, καὶ τοῖς αὐτοῖς μελλήσουσιν ἐπιχειρεῖν ἄπορον τῷ ἀνδραγαθίαν [f] ποιήσωσιν, φερόμενοι Γαΐῳ πρὸς αὐτὰς μείζονας. καλῶς οὖν ἔχειν θεωρεῖν ἐν τῷ Παλατίῳ ἐπιτελουμένων ἅπασι τὴν χρῆσιν· [g] ἄγων) ἢ ἐπὶ τιμῇ τοῦ πρώτου μεταστησαμένου τῷ δεχθῆναι τὸν δῆμον Καίσαρος εἰς αὐτὸν, μικρόν τι πρὸ τῆς βασιλείας καλύβης πηλοῦ γενομένης, καὶ Ρωμαίων τε οἱ εὐπατρίδαι θεωρῶσιν ὁμοῦ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ ὁ Καίσαρ· μεσώνυξ τε αὐτοῖς ἔσεσθαι πολλῶν μυριάδων ἀνθρώπων εἰς ὀλίγον χωρίον [h] καθειργνυμένων, ὥστε εἰσιόντι τῷ ἐπιχείρησιν ποιήσασθαι, δυναμένοις τοῖς ὑπασπισταῖς, εἴ καί τινες προθυμοῖντο, μὴ [i] προσβαλλομένης αὐτῷ βοηθεῖν.

ιθ'. Ηνείχετο ἢ Χαιρέας, καὶ τῶν θεωρίων ἐπιλθουσῶν τῇ πρώτῃ [k] δεδογμένου ἅπασθαι τῆς πράξεως. ἰσχυρότερον [l] δ' ἐν τῷ [m] κατ' ἐκεῖνα προσβεβαλόντος [n] τὸ τῆς τύχης συγχωροῦν [o] ὑπερβολάς· καὶ [p] τὰς τρεῖς [q] ὑπερβαλλομένας [r] τὰς νομίμους ἡμέρας, μόλις κατὰ τὴν πεντάμην αὐτοῖς ἐπεχθὲν τὸ ἔργον. [s] Χαιρέας ἢ συγκαλέσας τὰς συνωμότας, "πολὺς μὲν, "εἶπε, καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος [t] ὀνειδίζει τὸ ἐπι- "μέλεσθαι ἡμῶν ὑπὸ τοῖς ὕπω βεβλωθεῖσι μετὰ ἀρε- "τῆς· δεινὸν ἢ [v] εἰ καὶ μεμύσματος γενομένου διαπε- "σεῖται ἡ πρᾶξις, καὶ Γαΐου ὑβρεῖ μείζονος. ἢ οὐχ "ὁρῶμεν ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀφιρεῖται [x] ὁπόσα τῶν "ἡμετέρων, καὶ προσθήκην τοῦ Γαΐου τυραννίδι χα- "ριζόμεθα, δέον αὐτὰς παύσεις τὸ λοιπὸν εἶναι, καὶ "τοῖς ἄλλοις αἰτίαν τοῦ εὐδαίμονος προσχόντας [y] δι' "αἰῶνος ἅπαντος [z] τοῦ αὖθις ἐν θαύματι μεγάλῳ "καὶ τιμῇ καταστῆναι;" τῶν ἢ ὅδε ἀντιπεῖν ὡς οὐ πάνυ [a] καλῶς δυναμένων, ὅτι τὴν πρᾶξιν ἄντικρυς δεχομένων, σιγῇ ἢ καταπεπληγότων, "τί φησιν, "ὦ γενναῖοι, διαμέλλομεν; ἢ οὐχ ὁρᾶτε τὴν σήμε- "ρον τῶν θεωρίων [b] ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν, καὶ Γάιον "[c] ἐκπλωσόμενον; ὅτι γὰρ Αλεξανδρείας παρεσκεύ- "ασται πλεῖν κατὰ θεωρίαν τῆς Αἰγύπτου. καλὸν ἢ "[d] ὑμῖν προέσθαι τῶν χειρῶν τὸν ὄνειδος, τῇ Ρω- "μαίων μεγαλαυχίᾳ πομπεῦσαν διά τε γῆς καὶ θα- "λάττης; πῶς ἢ σὺ ἂν δικαίως [e] κρίνομεν αὐ- "τοὺς αἰσχύνης τῶν γνησομένων, εἴ τις οὕτω [f] αὐτὸν "Αἰγύπτιος κτείνοι, τὴν ὕβριν ἐκ ἠνεσόμενος ἀ- "ναχωρεῖν τοῖς ἐλευθέροις γεγονόσιν. ἐγὼ μὲν οὖν "σὺκέτι εἰς πλείονα ἀνέξομαι τὰς [g] σκέψεις [h] ὑ- "μῶν, χωρήσω ἢ τοῖς κινδύνοις [hh] ὑμῖν σήμερον, "ἡδονῇ φέρων πᾶν ὅ, τι καὶ γένοιτο ἐξ αὐτῶν, ἀσ- "φαλῶς

sentiebant eum justis de causis irasci, atque è re sua esse quod ille adeo festinaret. Veruntamen postulabant paulisper deferri negotium, ne, si quid male succederet, tota civitas turbaretur conscios facinori perquirendo, ipsisque Cajum aggressuris nihil proficeret fortitudo, omnibus ad illum aditibus majori cura præclusis. Satius igitur esse, cum spectacula in palatio ederentur, sese ad rem admovere: (celebrantur autem in honorem Cæsaris, qui primus potestatem populi in se transtulit; fixisque prope regiam tuguriis eò spectatum veniunt patricii Romani cum liberis & uxoribus, necnon & ipse Cæsar) facileque illis fore, tot hominum milibus in locum angustum conclusis, ipsum dum ingrederetur adortum ire, cum ne satellites quidem, si id magnopere vellent, ei auxilio esse possent. *Tandem decretum, dum ludi Palatini aguntur, Cajum tollere.*

12. Chærea ergò *diem ex die* exspectabat, cumque adesset spectacula, primo die ad rem aggredi constitutum erat. sed fortuna, quæ moras interposuit, plus poterat quam consilium, quod contra ipsum ceperant: cumque tres dies stati & solennes nihil agendo tererentur, vix die novissimo obtinuerunt ut res conficeretur. Itaque Chærea, convocatis qui conjuraverant, dicebat, "multum "quidem elapsum est temporis, quod nobis segni- "ciem exprobrat in honestis consiliis exsequen- "dis: grave autem erit, si ex alicujus indicio in "nihilum recidat quod suscepimus, & Cajus inde "exacerbatus magis etiam sæviet *in universos*. "An non videmus, quod nobis nostrisque omnibus "libertatem auferimus, & Caji tyrannidem in ma- "jus augemus; cum debeamus in posterum nobis- "met securitatem parare, aliisque felicitatem lar- "giendo ad secula omnia ventura in admiratione "esse & honore?" Cum autem illi contra ista honeste quidquam dicere non possent, neque *tamen* facinus palam approbarent, sed quasi obstupefacti conticescerent, tum ille, "Quid, inquit, "ô viri fortes, cunctamur & tergiversamur? Non- "ne videtis hunc esse spectaculorum diem ulti- "mum, & Cajum *statim ab eo* navigaturum esse? "comparavit enim se, ut navibus Alexandriam "proficiscatur, Ægypti visendæ gratia. Pulchrum "autem vobis erit è manibus dimittere hominem "propudiosum, cum magnifica Romanorum o- "stentatione terra marique incessurum? Quomo- "do vero non jure accusemur, ut quos pudeat eo- "rum quæ fient, si quis ipsum Ægyptius forte per- "imat, qui injuriarum insaniam hominibus libe- "ris & ingenuis non ferendam existimaverit. Ego "sane consilia vestra non amplius morabor, sed "hodie paratus sum memet periculis objicere, lu- "bentique animo ferre quicquid propterea eve- "nerit; *Cæsarem tollere.* *Charea conjuratis stimulos subdit.*

[c] Επιγόμενον.] Ita *Gall.* ἐπαγόμενον in *Editis Aliisque.*
[d] Υπερβολὴ] Conf. supr. §. 10. SPANH.
[e] Επισφάλμασι] *L. B.* πη σφάλμ.
[f] Ποιήσωσιν,] Ποιήσωσιν insertum dedi, sensu illud aut simile verbum postulante.
[g] Αγων) ἢ ἐπὶ τιμῇ] Paulo aliter legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit. *Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in parvo ejus rotundo templo, aguntur, qui primus &c.*
[h] Καθειργνυμένων,] Καθειργμένων *Busb.*
[i] Παρασταξομένης αὐτῷ βοηθεῖν] Ita cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) προσταξομένης αὐτῷ βοηθεῖν. εἴχετο ἢ in *Editis Aliisque.*
[k] Δεδογμένου] *L. B.* δεδομένου.
[l] Δ' ἐν] *L. B.* ἐν.
[m] Κατ' ἐκεῖνα προσβεβλακότος] Sic *Busb.* & *L. B.* κατ' ἐκείνους in *ceteris.*
[n] Τὸ τῆς τύχης] *L. B.* τῆς τύχης.
[o] Υπερβολάς. —— ἡμέρας,] Conf. supr. §. 10. SPANH.
[p] Τὰς τρεῖς ὑπερβαλλομένας] Zonaras in narratione hujus facti p. 559. B. de Cajo, καὶ ἐξὸ τούτου ἑτέρας τρεῖς ἡμέρας προσλαβεῖν. Adeo ut hic vertendum sit: *tres insuper dies præter legitimos horum ludorum superaddentis.* Non adsecutus est etiam hunc locum *Rufinus.* SPANH.
[q] Υπερβαλλομένας] *L. B.* ὑπερβαλομένας.
[r] Τὰς νομίμους ἡμέρας,] Ita lego cum Cl. *Leuthio.* τοῖς νομίμοις ἡμέραις in *libris.*
[s] Χαιρέας ἢ συγκαλέσας] Haud aliter *Busb* Χαιρέας ἢ καλέσας *Lugd. Bat.* Χαιρέας δὲ καλέσας in *reliquis.*
[t] Ονειδίζει τὸ ἐπιμέλεσθαι] Ita lego. ὀνειδίσαι τε τὸ in *Editis Aliisque.* ὀνειδίζει τὸ *Busb.*
[v] Εἰ] Abest à *L. B.*
[x] Οπόσα —— προσθήκην] *L. B.* in *Marg.* ὁπόσας τ' ἡμερῶν, εἰς προσθήκην.
[y] Δι' αἰῶνος] Ita *Hen.* nisi quod δι' αἰῶνος ἁπάντου pro ἅπαντος habeat. *Busb* ἅπαντος τ' αὖθις in *ceteris.*
[z] Τὸ αὖθις] *L. B.* τοῖς αὖθις.
[a] Καλῶς δυναμένων,] Ita cum *Cod Busb.* & *Lugd. Bat.* qui etiam ὡς δ' omittit. Forsan τ' ἢ δὲ ἀντιπεῖν ὡς πάνυ καλοῖς δυναμένοις.
[b] Υστάτην ἡμέραν οὖσαν,] Ημέραν τελευταίαν *Busb.*
[c] Εκπλωσόμενον;] *L. B.* ἐκπλώσιμον.
[d] Υμῖν] Vel ἡμῖν legendum vel (ponendo *vobis* pro *nobis*) corrigenda versio. IBB.
[e] Κρίνομεν] *L. B.* κρίναιμεν.
[f] Αὐτὸν Αἰγύπτιος] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nam quo modo non juste erimus confusioni obnoxii, si quis eum Ægyptius occidat, iniuriam non ferens libertatis oppressæ.* HUDS. Lectionem hanc confirmat *Lugd. Bat.* in quo est αὐτὸν, verum desideratur id quod præcedit ὡς. HAV.
[g] Σκέψεις] Σκήψεις *Gall.* & *Lugd. Bat.*
[h] Υμῶν] Ita cum *Epiphan.* ὑμῖν in *Græcis* omnibus.
[hh] Ομῖν σήμερον,] Mallem ὁμόσε.

"nerit; neque eſt ut ego, quodcunque ſit, rem "procraſtinem. Enimvero quid forti & generoſo "tam miſerabile, quàm ut alius me vivo Cajum "occideret, mihique laudem iſtam præriperet?

Quenam acciderint, dum ſpectacula ederentur.

13. Et ille quidem, his dictis, impetu animi ferebatur ad facinus patrandum, & reliquis fiduciam ingeneravit, ut omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent; primaque luce ad palatium aderat gladio equeſtri ſuccinctus. nam moris erat tribunis, ut accincti ſignum peterent ab imperatore, & forte ea die vices ſignum accipiendi ad ipſum redierant. Et jam confluebat multitudo ad palatium magno tumultu, alio alium angente & premente, dum quiſque locum ſpectandi præripere nititur, magna voluptate hanc populi contentionem ſpectante Cajo: quòd nec ſenatoribus aſſignata eſſent loca, nec equitibus, ſed promiſcue ſederent, viri cum mulieribus, & ſervi confuſi cum ingenuis. Cajus autem, via ei patefacta & munita, *egreſſus* rem divinam faciebat Auguſto Cæſari, cujus in honorem ſpectacula edebantur; & cadente victima contigit cruore reſpergi togam ſenatoris cujuſdam Aſprenatis *nomine*. quod quidem à Cajo riſu excipitur, ipſi vero Aſprenati plane ominoſum accidit: ſimul enim cum Cajo cæſus eſt. Dicitur autem Cajum ea die magis quam natura ejus ferebat affabilem exſtitiſſe, eaque ſermonis comitate uſum eſſe ut omnibus miraculo fuerit. Sacro peracto ad ſpectacula ſe convertit, locumque ſuum in theatro occupabat; præcipuis ex amicis cinctus. Eo autem tempore exſtructum erat theatrum, ut quotannis fieri ſolebat, in hunc modum. Duo ei oſtia erant, quorum alterum exeuntibus ſub dium, alterum in porticum euntibus aut egredientibus patebat, ne turbarentur qui intus concluſi erant, & ut actores & muſici ex eodem tugurio, in quo & alterum ſeptis incluſum erat, exeuntes liberum regreſſum haberent. Conſidente itaque populo, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæſare, (dextrum enim theatri cornu Cæſar tenebat) Vatinius ordinis ſenatorii vir & prætorius, Cluvium & ipſum conſularem ſibi *forte* aſſidentem, ecquid rei novæ accepiſſet, interrogabat, ita tamen caute ut nemo vocem *ejus* exaudiret. quo dicente, nihil ſibi nunciatum eſſe, hodie igitur, ô Cluvie, tyrannicidii fabula agenda eſt. Cui Cluvius, "Tace, ô vir fortis, ne quis A- "chivorum ſermonem *iſtum* audiat." Multis deinde in ſpectatores ſparſis miſſilibus, quæ pomis conſtabant & avibus propter raritatem ſummi pretii habitis, Cajo volupe erat videre certamina hac de cauſa inita, utque ſpectatores de iſtis ſibimet

Ominoſa res accidit Aſprenati.

Vatinius & Cluvius conſcii factionis.

Cajo periculum portenditur.

"ἂν ὑπερβαλοίμην [i] εἴπερ εἴη. τί γὰρ δὴ καὶ χρήσιτ' "[k] ἀνδρὶ φρόνημα ἔχοντι τούτου χειτλιώτερον, [l] Γάϊον "ἄλλον τινὰ ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐμὲ τὸν δηὶ "τῷδε ἀρετῶντα ἀφῃρημένον.

ιγ'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, [m] αὐτός τι ὡρμήκει πράξων τὸ ἔργον, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεπίμπρα θάρσος, πᾶσί τε ἰὼν ἔρως ἅπτεσθαι τοῦ ἐγχειρήματος, μηδὲν ὑπερβαλλομένοις. [n] ἔωθέν τε ἐπὶ τὸ παλατίου [o] γέγονε τὸ ξιφος ὑπεζωσμένος [p] ἱππικόν. ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τοῦτο, ἐζωσμένοις αἰτεῖν σημεῖον τοῦ αὐτοκράτορος τὸ σημεῖον, ἵν' τε ἡ ἡμέρα καθήκουσα εἰς αὐτὸν ᾖ παραλήψεως τοῦ σημείου. ἄρτι τε συνῆλθον [q] πολὺς εἰς τὸ παλάτιον [r] δηὶ περικαταλήψει θέας πολλῷ θορύβῳ καὶ ὠθισμῷ, χαρᾷ φέροντος Γαΐου τῷ δηὶ τοιοῦσδε τῶν πολλῶν ἀγαθῶν, [s] παρὸ καὶ διεκέκλητο ἅδην, ὅπου τῇ συγκλήτῳ [t] χωρίον, ὅτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην ἦ [v] ἔζοντο, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ αἱ γυναῖκες, καὶ τῷ δήμῳ [x] ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον. Γαΐου δὲ, [y] περόδων αὐτῷ γιομένων, ἔθυε τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ᾧ δὴ ἐς τὰ τῆς θεωρίας ἤγετο· καὶ πίπλους τῶν ἱερείων τινὸς, σπασθεὶς [z] αἵματος τοῦ [a] Ἀστερίου φολλοῦ ἑνὸς τῶν συγκλητικῶν ἀνάπλεων γιγάντων. τοῦτο Γαΐῳ γέλωτα μὲν παρέσχεν. ἵν' δὲ ἄρχ εἰς οἰωνὸν τῷ Ἀστερίου φανερόν. ὀπικαταφάζει γὰρ τῷ Γαΐῳ. Γάϊον δὲ ἰσορεῖ [b] θεὸν φύσιν τινὰ ἑαυτοῦ εὐπερσπουδάστατον γιγάντα κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν, καὶ δεξιότητι χρώμενον ὁμιλίας πάνυ· ὃν τιν' οὖν ἐκπολῖξαι τῶν θεραπευχανόντων. μετὰ δὲ τὰ θυσίαν, ὀπὶ τὸν θεωρίαν τραπεὶς ἐκαθέζετο, καὶ πρὸ αὐτὸν τῶν [c] ἑτέρων οἱ ἀξιολογώτατοι. [d] κατεσκευάσο δὲ τὸ θέατρον, πηλὸν δὲ ἐγίνετο καὶ ἔκαστον ἑκατὸν, τοιόνδε τρόπον. θύραι ἦσαν δύο φερούσαι, τὴν μὲν [e] εἰς ἄνθρωπον, τὴν δὲ εἰς τοὺς εἰσοδοῖς ἐς ἀποχωρήσεζιν, ὅπως μὴ ταράσσοιντο οἱ ἔνδον ἀπελημμένοι. ἐκ δὲ αὐτῆς τὸ καλύβης, ἑτέρῳ διαφράγμασιν ἑτέραν ἀπελήφεσαν [f] τοῖς ἀντάγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα. συναθημένης δὲ τοῦ πλήθους, καὶ [h] τοῦ Χαιρέα σὺν τοῖς χιλιάρχαις ὀπὶ ἅπαντα τοῦ Γαΐου, δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου κέρας ὁ Καῖσαρ εἶχε, [i] Οὐατίνιός τις τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρ ἐστρατηγικὼς, ἦρετο [k] Κλούϐιον παρακαθεζόμενον αὐτῷ, καὶ τοῦτον ὑπάλικον, [l] εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πράγματων. [m] παραφέροιτο [n] πύσις, παρομοιῆς γιόμενος τοῦ μὴ ἐξάκυστος εἶναι ταῦτα λέγων. τοῦ δὲ φαμένου μηδὲν πεπυσθαι. σήμερον τοιγαροῦν, ὦ Κλούϐιε, τυραννοκτονίας ἀγὼν [o] παρεῖται. καὶ ὁ Κλούϐιος, "ὦ "γύναι, φησὶ, [p] σίγα μῆτις ἄλλος Ἀχαιῶν μῦθον ἀκού- "σῃ." πολλῆς δὲ ὀπώρας ὀπτιχομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ [q] πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τῷ ἀπανίῳ τίμια τοῖς χλωμένοις, ὁ Γάϊος ἡδονῇ τὰς παρὰ [r] αὐτῶν ἐθεώρει μάχας, καὶ διαφερόμενος

i Εἴπερ εἴη.] Εἰ περείη *Hen.* à *pr. m.* forſan itaque εἰ παρείη. ſi quis malit ὅ, τι περ εἴη, per me licet.

k Ανδρὶ] *L. B* ἂν ἀνδρὶ.

l Γάϊον —— τινὰ] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, (jam etiam adſtipulante *L. B.*) ſenſu ita poſtulante. antea erat, Γάϊον ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, εἰ μὴ τινὰ &c.

m Αὐτός τε ὡρμήκει] Αὐτός γε *Busb. Lugd. Bat. Hen.* & *Vat.*

n Εωθέν τε ἐπὶ τὸ παλατίου] Sic *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἐωθέν τε in *Editis Aliiſque.*

o Γέγονε τὸ ξιφος] Vocem γέγονε acceptam debemus *Codici Busb.* (εἰσθεν *Lugd. Bat.*) ἐπιγέγε vel ἐποφδέγε, aut ſimile quid adjiciendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.*

p Ιππικὸν.] Τῶν ἱππικῶν. ἔθος γὰρ τοῦ *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἱππικωῶν pro ἱππικῶν habent *Hen.* & *Vat.*

q Πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον] Πλῆθυς *Busb.* & *Lugd. Bat.*

r Επὶ περικαταλήψει] *Gen.* ἐπιπεριαταλήψει. Diſt. ἐπὶ περικαλ. SPANH.

s Παρὸ καὶ διεκέκλητο ἅδην,] Id eſt, παρ' ὃ, quod uſitatius. ὃ γὰρ διεκέκλητο *Busb.*

t Χωρίον,] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Hen.* χωρίων perperam in *reliquis.*

v Εζοντο,] Ιζοντο *Busb.*

x Αναμεμιγμένον τὸ ἐλεύθερον.] Αναιξ *Busb.*

y Περόδων αὐτῷ γιομένων, ἔθυε] Cajus proceſſu ſibimet facto *Ruſin.* SPANH.

z Αἵματος] Ita *Busb.* ἅμαλὸ in *ceteris.*

a Ἀστερίου] Ἀστερίνα *Busb.* tam hic quam infra.

b Ἑτέρων οἱ ἀξιολογώτατοι.] Ετέρων *Busb.*

c Κατεσκεύασο] In *Marg. Lugd. Bat.* eſt, forte ἐν ἄλλοις ὁ κατεσκεύασο.

d Εἰς ἄνθρωπον,] *L. B.* εἰς τὸ ἀναίθρωπον.

e Απαντεραφλω] *L. B.* ἐπ' ἀνατεραφῆ.

f Τοῖς ἀντιαγωνισταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα.] In qua luſores exerceri ſolent atque cantores. *Ruſin.* SPANH.

g Δὴ τοῦ πλήθους,] Δὲ *Busb.*

h Τοῦ Χαιρέα σὺν τοῖς χιλιάρχαις] Ita *Busb.* Τοῦ Χαιρέα τ. τ. χιλιάρχαις τοῦ ἅπαντα in *reliquis.*

i Οὐατίνιός] Sic ſcribo, in *Graecis* Βαθύϐιος. *Batibius* in *Latinis.* HUDS. Bathybius *Ruſin.* Batibius. SPANH

k Κλούϐιον] In *libris* Κλωΐτον vel Κλαύϊτον. HUDS. in *L. B.* Κρύϊτον παριζόμενον. *Ruſin.* Cludiſus, forte Cluvius, in *Sueton. Neron.* c. xxi. Cluvium Rufum Conſularem. ſic Cluvii mentio in Epiſtol. Ciceron. Tacito &c. SPANH.

l Εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων πραγμάτων] Εἰ δή τις αὐτῷ τ. πρ. *Busb.* εἴ τις αὐτῷ &c. *L. B.*

m Παραφέροιτο] Ita lego. ἀφίκοιτο *Busb.* ἀφικοῖτο in *ceteris.*

n Πύσις,] Sic lego. πύσεις *Voſſ.* πίσις in *reliquis.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet πύσις ut paſſim. HAV.

o Παρεῖται.] Ita *Busb.* & *Voſſ.* ἀφῆκεν) in *Editis Aliiſque.*

p Σίγα —— ἀκούσῃ.] Ex *Homeri Iliad.* ξ'. v. 90. ubi legitur, Σίγα, μή τις τ' ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ Μῦθον. HUDS. Iliad. ξ'. v. 90. SPANH.

q Πολλῶν ὀρνέων] Multa poſtea in Theatro ſpargerentur *Ruſin.* SPANH.

r Αὐτῶν ἐθεώρει] Sic lego. αὐτῆς in *Editis Aliiſque.* αὐτοῖς *Voſſ.*

s Δι-

παρὰς οἰκέτας αὐτὰ τ̃ θεωρῶν. ἐνῆδε δ̀ σημεῖα μανθάνειν δύο ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ μῖμος εἰσάγεται καθ' ὃν σκοπὸν [s] ληστῶν ἡγεμών, ὅ, τε ὀρχησὶς δρᾶμα εἰσάγει Κινύραν, ἐν ᾧ αὐτὸς τε ἀναιρεῖτο, [t] καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα, αἱμά τε πολὺ τεχνητὸν πολὺ, καὶ τὸ περὶ τ̀ σκηνὴν σκεδασθὲν ἐκκεχυμένον, καὶ τὸ περὶ τ̀ Κινύραν. [v] ὁμολογεῖται δ̀ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέᾳ ἐν ᾗ Φίλιππον τ̀ Ἀμύντα Μακεδόνων βασιλέα κτείνῃ Παυσανίας εἷς τ̃ ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντα. Γαΐου δ̀ [x] ἐνδοιάζοντος εἴτε ἀναστήσεται εἰς τέλος τῆ θεωρίᾳ ἀφ' οὗ τὸ πλοῦταίον εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησόμενος ἔτι σίτῳ εἴτε ἐπανίοι καθ' ὃ πρότερον, Μινυκιανὸς ὑπὲρ δ̀ Γαΐου καθεζόμενος, καὶ δεδιὼς μὴ [y] διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν, ἐξανίστησι ἐπὶ δὴ καὶ Χαιρέαν ἐώρα προεξεληλυθότα, [z] ἠπείγετο θαρσύνειν αὐτὸν προελθών. λαμβάνει δ̀ αὐτ̀ τ̀ στολῆς Γαΐου καὶ φιλοφροσύνην δῆθεν, καὶ ποῖ δὴ, φησὶν, ὦ μακάριε; καὶ ὁ μὲν αἰδοῖ [a] δοκεῖ δ̀ Καίσαρος καθίζειν· κρείσσων δ' ὁ φόβος ἦν, ὀλίγον τε ἀφαλιπὼν εἶτα ἀφανίσεται. καὶ ὁ Γάιος [b] οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι, δοκῶν ὑπό τινι τ̃ [c] ἀναστηλέκτων ποιεῖσθαι τὴν ἔξοδον. [d] Ἀστερίους δ̀, μετεῖχε δ̀ καὶ αὐτὸς, παρῆγε τῷ Γαΐῳ [e] καθ' ὃ πρότερον ὑπεξελθόντι πρός τε λουτρῶ καὶ ἀρίστῳ ἡμέσθαι, καὶ ἔπειτα δ̀ εἰσελθεῖν, [f] χρήζων ὑπὲ πέρας ἀχθῆναι τὰ ἐγνωσμένα.

ιδ'. [g] Καὶ οἱ περὶ τ̀ Χαιρέαν ἕπασον μὲν ἀλλήλοις ἦ καιρὸς, καὶ ἐχρῆν ἕκαστον σπεύδειν ἦ προσεχθεῖη μὴ ἀπολιμπάνεσθαι ὀλιγωροῦντας. ἤχθοντο δὴ τῇ ἀμελείᾳ, καὶ τῷ μέλλεσθαι τὰ ἐν χερσὶν. ἐπεὶ καὶ περὶ [h] τὴν ἐνάτην ὥραν ἤδη [i] τὰ τ̀ ἡμέρας ἦν, καὶ Χαιρέας, βεβαδικὼς τ̀ Γαΐου, προθύμως ἦν ἐπεισελθὼν ἐν τῇ καθέδρᾳ προσαποσεῖν. προῄδει μέντοι τὸν σὺν πολλῷ φόνῳ τ̀ τε βελόντων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν· [k] καίπερ δ̀ εἰδὼς, προθύμως ἦν, καλὸν ἔχειν ἡγούμενος, πᾶσιν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν ὠνούμενος ἐν ὀλίγῳ πόνῳ τὰ κατὰ τὸν [l] ἀπολλυμένους. καὶ δὴ πεταμμένων [m] εἰς τ̀ θέατρον τὴν εἴσοδον, σημαίνεται Γαΐου ἐξανάστασις, καὶ θόρυβος ἦν. ἀνέστρεφον δ̀ καὶ οἱ συνωμόται, καὶ [n] ἀνωθοῦντο τὴν πληθὺν, λόγῳ μὲν ἀφ' ὃ δυσχεραίνειν τ̀ Γάϊον, ἔργῳ δ̀ ἐπ' ἀδείας βαλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταστήσωσιν αὐτὸν ἄπειρον τῆς σφαγῆς. προεξῆεσαν δ̀ Κλαύδιος μὲν ὁ [o] πατρῷος αὐτ̀, καὶ Μάρκος [p] Οὐϊνίκιος ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀνὴρ, ἔτι δ̀ [q] καὶ [r] Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, [s] ὃς οὐδὲ βαλόμενος [t] ἀφικωλύσαι δύναμις ἦν αἰδοῖ τῆς ἀξιώσεως, εἶπερ δ̀ αὐτὸς σὺν [v] Παύλῳ [x] Ἀρρουντίῳ. ἐπεὶ δ̀ ἐντὸς ἦν δ̀ βασιλείᾳ, τὰς

arripiendis contendebant. Hic etiam duo acciderunt quæ prodigiorum loco habita ſunt. Etenim mimus introducitur, in quo cruci affigitur latronum dux, & pantomimus fabulam introducit Cinyram, in qua Cinyras ipſe occiditur & filia ejus Myrrha; eratque multus ſanguis arte effuſus, tum circa cruci affixum, tum circa Cinyram. Conſtat etiam illum eundem fuiſſe diem, quo Philippum Amyntæ filium, in theatrum ingredientem, interemit Pauſanias ejus amicus. Cum autem Cajus dubitaret, permaneretne uſque ad finem ſpectaculi, quòd dies eſſet ultimus, an lotus & cibo ſumpto reverteretur, uti jam ante ſolebat, Minucianus, ſupra Cajum ſedens, veritus ne tempus è manibus re infecta elaberetur, ſurrexit, ubi Chæream egreſſum viderat, ut ire maturaret ad ipſum confirmandum. Ejus vero Cajus comiter apprehendens *togæ* laciniam, Quonam, inquit, abis, bone vir? Et ille quidem, Cæſarem quaſi reveritus, denuo reſedit: at ſuperante eum metu non multo poſt exſurrexit, Cajo eum ab egreſſu non prohibente, quod exire putaret ad requiſita naturæ. Aſprenas autem, qui & ipſe *conſilii* particeps erat, Cajum hortabatur ut clam excederet, quemadmodum ſolebat, ad lavandum & prandendum, & tum demum reverteretur; utpote quod decretæ rei exitum expediri vellet.

14. Et Chærea quidem atque ſui ſemet opportune diſpoſuerunt; eiſque incumbebat, locum, qui ſingulis obtigit, ne deſererent ſtrenue operam dare: & indignabantur moras necti, quodque in manibus erat differri, quod jam eſſet hora diei nona. Chæreæ itaque, Cajo cunctante *exire*, in animo erat *in theatrum* regredi, ipſumque *illic* ſedentem adoriri. Cæterum cogitatione præceperat hoc fine multa equitum qui aderant ac ſenatorum cæde fieri non poſſe: quamvis autem id ſciret, *Cajum aggrediendi* deſiderio ardebat, æquum eſſe ratus non morari ejuſmodi cædem, quæ *cæterorum* omnium incolumitate & libertate rependeretur. Cumque jam in eo eſſent ut theatrum ingrederentur, ſubito ſtrepitu ſignificatur ſurrexiſſe Cajum. quo factum eſt ut ſeſe converterent conjurati, & turbam dimovebant, quaſi eam ægre ferret Cajus, re autem vera ſui in ſecuritatem, ut qui vellent eum nudare præſidiis atque ita cædem patrare. Præcedebant autem eum Claudius patruus, & Marcus Vinicius ſororis ejus maritus, ut & Valerius Aſiaticus; (quos etiam *loco* depellere, ſi maxime id voluiſſent, ex dignitatis reverentia non licebat) Cajus vero ipſe ſequebatur cum P. Arruntio. Cum autem intra regiam eſſet, de via recta decedit, ubi con-

Ad facinus ſe parant conjurati.

s Ληστῶν ἡγεμών,] Ita lego. in *libris* ληστὴς ἡγεμών. *Bulengerus* (l. *de Theatro*, in *Append.* p 250.) legit ληστὴς ἡγεμὼν, & vertit *latro princeps*. Intelligendus Laureolus, latronum anteſignanus, in crucem actus. Vide *Sueton.* in *Cajo*, c. 57. & *Petitum* ad *Leges Atticas*, p. 248.

t Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρρα,] Καὶ ἡ θυγάτηρ Μύρια legit *Petitus*, loco jam citato. Sed verius eſt (ni *Joſephus* forſan in hiſtoria erraverit) excidiſſe verbum, quod ad Myrrham pertinebat, nimirum ἔφυγε vel ἐδιώκετο.

v Ὁμολογεῖται] —— ἡμέᾳ] Videſis *Uſſerium* in *Annalibus* ad A. M. 3668. & confer *Petitum* in *Comment.* ad *Leges Attic.* p. 248.

x Ἐνδοιάζοντος] Conf. *ἀλλοι.* lib. 3. c. 7. (verè 8.) § 3. SPANH.

y Διαχυθείη τὰ τ̃ καιρῶν εἰς κενὸν,] Διαλυθείη *Busb.*

z Ἠπείγετο θαρσύνειν] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπείγεθ θαρσύνειν in *reliquis*.

a Δοκεῖ δ̀ Καίσαρος καθίζειν.] Δοκεῖν *Busb.* & mox καθίζῃ.

b Οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι,] Ita cum *Epiphanio*. id quod me monuit etiam Cl. *Lowthius*. ἐμποδὼν ἦν, ἄξιόν τι in *Editis Aliiſque*.

c Ἀναστηλέκτων] Conf. infr. c. 2. §. 5. SPANH. *Lugd. Bat.* ἀναγκαίων.

d Ἀστερίους] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.* in *Marg.*) & *Epiphan.* antea erat, Ἀμπέρους δ̀, καὶ αὐτὸς πας. HUDS. Aſprenas *etiam Ruſin.* SPANH.

e Καθὸ πρότερον ὑπεξελθόντι] Sic lego. καθ' ὦ in *Editis Aliiſque*. καθ' ὃς *Hen. à pr. m.* forſan pro καθώς. HUDS. Emendationi huic ſuffragatur *L. B.* in quo eſt καθ' ὃ. HAV.

f Χρήζων ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.* χρῆζον in *reliquis*.

g Καὶ οἱ περὶ τ̀ Χαιρέαν] Οἱ δ̀ π. τ. χ. *Busb.*

h Τὴν ἐνάτην ὥραν] Τὴν abeſt quibuſdam *libris*. ἑβδόμην pro ἐνάτην juxta *Suetonium*.

i Τὰ τ̀ ἡμέρας] *L. B.* ταύτης ἡμέρας. *Gen.* τὰ τῆν ἡμέρας.

k Καίπερ δ̀ εἰδὼς,] Ita *Busb.* καίπερ δεδιὼς in *Editis Aliiſque*.

l Ἀπολλυμένους.] Ἀπολλυμένης *Busb.*

m Εἰς τ̀ θέατρον τὴν εἴσοδον.] Ita lego cum Cl. *Lowthio*. εἰς τὸ θέατρον τὴν εἴσοδον in *libris*. in *L. B.* εἰς τὸ θέατρον εἰσόδῳ.

n Ἀνωθοῦντο τὴν πληθὺν,] Ἀνεωθοῦντο *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

o Πατρῷος] *L. B.* in *Marg.* πάτρως.

p Οὐϊνίκιος ὁ τ̀ ἀδελφῆς ἀνὴρ,] Ita lego. Μινυκιανὸς in *libris*.

q Καὶ Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς,] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

r Οὐαλέριος] Ita legendum eſſe ſuadet *Epiphanius*, qui vertit, *Valerius Aſiaticus*. antea autem erat ἀνθυπατικὸς. (*Lugd. Bat.* ſubindicante veram lectionem, in quo Ἀνικιανὸς.) Ex *Dione Caſſio* (ſub finem lib. LIX.) forſan legendum Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, ἀνὴρ ὑπατικός. HUDS. Valerius Conſularis Aſiaticus infr. §. 20. SPANH.

s Οὓς οὐδὲ] Ita lego pro οἷς, præeunte *Epiphanio*, qui vertit, *quos etiam ſi voluiſſent repellere* &c.

t Διακωλύσαι] *L. B.* ἀφαιρεῖσθαι.

v Παύλῳ Ἀρρουντίῳ] *L. B.* ταλαιπωρουντίῳ.

x Ἀρρουντίῳ.] Haud aliter *Epiphan.* & *Dion Caſſius*. Παύλῳ Ἀρρουντίῳ, aut Ταλαιπωρουντίῳ mendoſe admodum in *Joſephi* libris.

constituti erant famuli, quorum munus erat ipsi ministrare, & qua Claudius aliique præcesserant; & in angiportum insuetum deflectit, balneas petiturus, simulque pueros spectaturus, qui ex Asia venerant, missi inde partim ut hymnos canerent in mysteriis quæ celebrabat, partim ut Pyrrhicham saltarent in theatris. Ipsi autem Chærea obviam venit, & signum petiit. Cumque ille probrosum quiddam & ridiculum daret, nihil moratus *Chærea* conviciis *Cajum* impetit, strictoque gladio vehementem ei plagam inflixit, sed non mortiferam. Sunt tamen qui dicunt, hoc à Chærea data opera factum esse, ut non uno ictu Cajum interimeret, sed repetitis vulneribns magis eum excruciaret. At mihi parum credibile videtur quod afferunt, haud concedente timore in ejusmodi rebus exsequendis rationem adhibere. Quod si ita existimasset, Chæream profecto omnium stultissimum haberem, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter semet & conjuratos è periculo eximere; maxime quando non deerant plurimæ viæ Cajo succurrendi, nisi quam primum exhalaret animam. atque adeo Chæream rationem habuisse semetipsum & amicos æque ac Cajum affligendi, si, cum posset re bene gesta clam se *Cajum* ulcisscentium iræ subducere, nec in incerto esset an ex animi sententia res succederet, temere voluerit semet perdere simul & tempus. Et in istis quidem cuique suo uti atque frui judicio per me licet. At Cajus dolore ex vulnere cruciatus (nam ensi, inter humerum & collum impacto, obstitit os juguli, ne altius penetraret) neque animo consternatus exclamavit, neque amici cujuspiam opem imploravit, sive quod nemini satis fideret, sive ea de re non cogitaret. Sed, cum gemitum expressisset angoris magnitudo, fuga se propiebat ulterius. cumque eum excepisset Cornelius Sabinus, qui jam ante animo erat præparatus, inclinatum trudit in genua: atque multi circumstantes, una cohortatione excitati, gladiis eum feriebant; atque adhortatio ad invicem erat, repete. In confesso autem est apud omnes, Aquilam extremum ei vulnus intulisse, feciisseque ut confestim animam efflaret. Veruntamen Chærea cædis auctor merito existimandus est. nam licet aliquammultos ad facinus patrandum sibi adjunxerit; primus tamen illud excogitavit, & ante omnes quemadmodum res istæ gerendæ essent animo designavit, primusque ausus est consilium cum aliis communicare. Cum autem sermonem probarent quem de cæde habuit, & dispersos unum in locum congregavit, & omnibus bene ac sapienter paratis, tum recta consilia dando omnibus longe præstabat, & scite admodum orationem ad suadendum accommodavit; ita ut & omnium animos ad audendum accenderit, &, cum tempus posceret vim & manus adhiberi, tunc etiam

Cajus trucidatus.

Aquila Cajo extremum ictum inflixit; at Chærea cædis auctor.

μὲν [y] εὐθείας ὁδὸς λείπῃ, καθ' ἃς [yy] δὴ ἐσήκεσαν τῶν δήλων οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, καὶ πορήεσαν οἱ περὶ τὸ Κλαύδιον· τρέπεται ἢ μὴ στενωπὸν ἠρεμηκότα, καὶ ὅπῃ τύπον πρὸς λατρεῖς γθησόμενος, ἅμα καὶ [z] παῖδας οἳ ἥκεσαν ἐκ τῆ Ασίας καλεσόντων, πομπῆς αὐτῶν ἐκεῖθεν γθομένης ὅπῃ ὕμνοις μυσηρίων ἃ ἐπετέλη, ἔνιοι ἢ κὴ πυῤῥιχισμὸς [a] οἱ ἐν τοῖς θεάτροις ἔσοιντο. ὑπαντιάζει ἢ αὐτὸν Χαιρέας, κὴ ἤτησε σημεῖον. ἔ ἢ τ εἰς χλεύην ἀνακειμένων εἰπόντος, ὠδὲν ἐνδοιάσας λοιδορίας τε [b] ἐχρῆτο κὴ ἔ Γαΐῳ, καὶ ἀνασάμενος τὸ ξίφος ἐπάγει πληγὴν σφοδρὰν· ὁ μὲν γε ὦ καίειος. καίτοιγε φασί τινες πρόνοίᾳ τοῦ Χαιρέα γθέσθαι τὸ μὴ μιᾷ πληγῇ διεργάσασθαι τ Γάϊον, ἀλλὰ πυρρείας μειζόνως πληθεῖ τραυμάτων. [c] ἐμοὶ ἢ ἀπίθανος ὅτος ὁ λόγος, διὰ τὸ μὴ ὑπιχωρεῖν ἐν τῷδε τ πράξεσι λογισμῷ χρήσασθαι τ [d] φόβον. Χαιρέαν ἢ, εἴπερ ὅτως ἐφρόνει, πάντων ἤγημαι μωρία διαφέρειν, ἡδονὴν τῇ ὀργῇ χαριζόμενον μᾶλλον ἢ ἐκ τῆ ὀξέως ἀπαλλαγὴν αὐτῷ τε καὶ τοῖς σωτηρίας κινδύνων χαριζόμενον, διὰ τὸ πολλὰς ἂν μηχανὰς ἔτι γθεῖναι βοηθῶν Γαΐῳ μὴ φθάσαντι τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι. καίτοιθα Χαιρέα λόγον ἂν γθεῖναι ὁ περὶ τῆς Γαΐου τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς αὐτῷ καὶ τῶν φίλων, [e] ὅπῃ γε καὶ περίεσαν καλῶς ἂν εἶχε σιγῇ χρωμένῳ διαδιδράσκειν τὰς ὀργὰς τῶν ἀμυνομένων, ἐκ ὅπως ἄδηλον εἰ τύχοι καταρθῶν ἐπ' ἀλόγοις χρήζειν αὐτὸν τε ἀπολέσαι καὶ τ καιρόν. καὶ τάδε μὲν εἰκάζειν παρέσω τοῖς βυλομένοις, ἢ καὶ θέλοιεν. ὁ ἢ Γάϊος, ἀληδόνι τ πληγῆς [f] φερόμενος· [g] μεσηγὺς γὰρ ἔ τε ὤμε καὶ ἔ τραχήλε φερόμενον τὸ ξίφος ἐπέσχεν ἡ κλεὶς περισωτήρω χωρεῖν. ὅτε ἀνεβόησεν ὑπὸ σκοτῆξεως, ὅτε ἐπεκαλέσατό τινας τῶν φίλων, εἴτε ἀπιστία εἴτε καὶ ἄλλως [h] ἀφρονήσᾳ. στένω ἢ χρησάμενος πρὸς τῆς ἀληδόνος [i] τὸ φεύγειν εἰς τὸ πρόσθεν ἵνα φυγῇ. καὶ δεξάμενος αὐτὸν Κορνήλιος Σαβῖνος, τῷ ξιφιδίῳ ἤδη [k] προκατεργασμένος, [l] ὠθεῖ κλιθέντα ὅπι γόνυ· πολλοὶ [m] ἢ περιστάντες ἀφ' ἑνὸς [n] ἐγκελεύσματος ἔκοπτον τοῖς ξίφεσι, [o] παρακελευσμός τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις, ἵν. τελευτῶσαν ἢ Ακύλας ὁμολογεῖται ὑπὸ ἁπάντων πληγὴν ἐπαγαγών, [p] ἢ μεθέντα αὐτὸν ἀκρίβως. ἀναθεὶς δ' ἂν τις τῷ πράξιν Χαιρέᾳ. καὶ γὰ εἰ σὺν πολλοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον οὕτω, ἀλλ' οὖν πρῶτός τε [q] ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη περὶ λαβὼν πολὺ τῶν ἁπάντων, [r] καὶ πρῶτος μὲν πλημμυρῶς ἐξεῖπεν τοῖς λοιποῖς. δεχομένων ἢ τ ἐπὶ τῷ φόνῳ λόγον, προεῤῥάδας τε ἔθροισε, καὶ τὰ πάντα φρονίμως συγκροτήσας, ἔνθα γνωμῶν [s] εἰσηγήσᾳ ὡς ἐχρῶ πολὺ κρείσσων ἐγένετο, καὶ λόγοις καθωμίλησε χρησοῖς, ὡς ὑπολαμβάνοντας ἠνάγκασέ τε τὰς πάντας, ἐπί τε

[y] Εὐθείας] Ἐπ' εὐθείας *Busb.*

[yy] Δὴ ἐσήκεσαν] *L. B.* διεσήκεσαν.

[z] Παῖδας —— ἔσοιντο.] Pueri ex Asia evocati ad concinendos Hymnos & saltandum Pyrrhicham. Idem Sueton. in Cajo. c. LVIII. pueri ex Asia nobiles ad edendas in Scena operas evocati præpararentur, Idem in Jul. Cæs. c. XXXIX. Pyrrhicham saltaverunt Asiæ Bithyniæque Principum liberi. & Dio Cass. lib. LIX. p. 663. B. ἵνα τοὺς παῖδας θεάσηται, οὓς ἐκ τ Ελλάδος καὶ τ Ιωνίας τ πάνυ ἀγενῶν &c. SPANH.

[a] Οἱ] Abest à *L. B.*

[b] Εχρῆτο κὴ ἔ Γαΐῳ,] Ita in *Editis.* ἐχρᾶτο *Busb.* & *Hen. à pr. m.*

[c] Εμοὶ ἢ ἀπίθανος] *L. B.* ἐμοὶ δὲ πιθανὸς.

[d] Φόβον.] Sic lego cum *Voss.* (nunc *Lugd. Bat.*) *Gall.* & *Epiphanio.* τ φόνον in *Editis Aliisque.*

[e] Οτε γε] Ita *Bas.* & *Hen.* ὅπε ἢ in *cæteris.* nisi quod illud ἢ non agnoscat *L. B.*

[f] Φερόμενος.] Περιφερόμενος *Voss.* nunc *L. B.*

[g] Μεσηγὺς —— χωρεῖν &c.] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.

[h] Αφρονήσᾳ.] Ita *Vat. Voss.* (nunc *L. B.*) *Hen. à pr. m.* & *Epiphanius*, qui vertit, *sive incredulitate sive imprudentia.* φρονήσᾳ in *reliquis.*

[i] Τὸ φεύγειν] Τὸ φευγὸν *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[k] Προκατεργασμένος,] Προκατειργασμένον *Busb.* & *Voss.* seu *Lugd. Bat.*

[l] Ωθεῖ κλιθέντα] Ωθεῖ κὴ κλιθέντα *Voss.* seu *Lugd. Bat.*

[m] Δὲ] Abest à *L. B.*

[n] Εγκελεύσματος] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐγκελεύσματος in *ceteris.*

[o] Παρακελευσμός τε] In *Editis Aliisque*, παρακελευσμὸς τε τὰ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἕως αὐτοῖς ὦ. Verum τὰ delevi auctoritate *Cod. Busb.* reliqua ex conjectura mutavi. Forsan tamen legendum, καὶ ἕως πρὸς αὐτοῖς ὦ. quod simplicius. Phrasis illa πρὸς ἐπὶ τούτοις occurrit in *Glossario veteri.*

[p] Η μεθέντα αὐτὸν ἀκρίβως.] *L. B.* μεθέντων ἀκριβῶς.

[q] Ενεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη περὶ λαβὼν] Ενεθυμήθη διδύμαν μέντοι αὐτὸ ὡς πραχθείη περὶ λαβεῖν *Gall.* (ενεθυμήθη δίμαν μέντοι αὐτὸ (imo μὲ τοιοῦτα ω. π. περιλαβεῖν *Lugd. Bat.*) ὡς πραχθείη περὶ λαβεῖν *Voss.* atque ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* nisi quod περὶ λαβὼν habeat *Vat.* ὃς περὶ λαβὼν absque πραχθείη *Hen.*

[r] Καὶ πρῶτος μὲ] Αὐτὸς γὰ πρῶτος. *Busb.*

[s] Εισηγήσᾳ ὡς ἐχρῶ] Ita lego. εἰσηγήσεως ἐχρῶ in *libris.*

ἢ Χρη-

τε καιρὸς ἐλάμβανε χειρὶ [c] χρῆσθαι, φαίνεται κἀντεῦθεν πρῶτός τε ὁρμήσας, καὶ ἀψάμενος [v] ἀρετῇ τῆς φόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις εὐεπίβολον τοῦ ἔργου καὶ προθυμοτέρους Γαΐου. ὥστε ἂν δικαίως καὶ ὅσοι τοῖς λοιποῖς εἴη πεπραγμένα, τῇ Χαιρέου γνώμῃ τε καὶ ἀρετῇ προσῆκεν καὶ πόνῳ τῶν χειρῶν.

ιε'. Καὶ Γάιος μὲν, τοιούτῳ τρόπῳ χρησάμενος τῇ πλάνῃ, ὑπὸ πολλῶν τραυμάτων [x] ἀποψυχθεὶς ἔκειτο. οἱ δὲ περὶ τὸν Χαιρέαν, ἐπειδὴ κατείργαστο αὐτοῖς ἤδη Γάιος, ὁδὸς μὲν [y] τὰς αὐτὰς ἰόντες σώζειν αὐτοὺς ἀμήχανον ἐώρων, ὄκνῳ τε τῶν γεγονότων· ὃ γὰρ μικρὸν δεῖν τὸν αὐτοκράτορα ἀνῃρηκόσι τὸ κινδύνευμα, ὑπό τε ἀνοίας τοῦ δήμου τιμώμενον, καὶ ὅτι σεσωφιλῆ, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ [z] ἀναιμωτὶ πεποιημένων τὴν ζήτησιν αὐτοῦ· ἄλλως τε στενῶν ὄντων τῶν ὁδῶν καθ' ἃς ἐπράξαν τὸ ἔργον, καὶ μεγάλου πλήθους ἐμφράξαι [a] αὐτοῖς τὴν θεραπείας, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ φυλακῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνῃ παρῆσαν τὴν ἡμέραν. [a] ὁδοῖς τε ἑτέραις χωροῦντες παρῆσαν εἰς τὴν Γερμανικὴν μὲν οἰκίαν τοῦ Γαΐου πατρὸς, ὃν ποτε ἀνῃρήκεσαν· σεσημασμένη γὰρ ἐκείνη, διὰ τὸ ἓν τὸ βασίλειον ὂν, ἐπ' οἰκοδομίαις ἑκάστου τῶν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ γεγονότων ἀσκηθὲν ἀπὸ μέρους ὀνόματι τῶν οἰκοδομησαμένων, ἢ καί τι μερῶν οἰκήσεως δεξάντων τὴν ἐπωνυμίαν προσῆκεν. [b] καὶ διεκπεσόντες τοῦ πλήθους τὴν ἔφοδον ἐν ἀδείᾳ τὸ παρὸν ἦσαν, [c] λανθάνοντος ἀκμὴν κακοῦ τοῦ τοῦ αὐτοκράτορα παρειληφότος. πρῶτοι γὰρ εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡ αἰσθησις ἀφίκετο τοῦ Γαΐου τελευτῆς. δορυφόροι γὰρ ἦσαν [d] αὐτοὶ ὁμώνυμοι τῷ ἔθνει, ἀφ' οὗ [e] κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα [f] παρεχόμενοι αὐτῶν. θυμῷ γὰρ χρῆσθαι πάτριον ἐστιν αὐτοῖς, [g] ὅπερ ἀπάνιον ἔν τισιν ἑτέροις βαρβάρων, [h] διὰ τὸ ἡδονῶς λογισμὸν ὑπιδέχεσθαι τῶν πεισμένων, ῥωμαλέοι τε τοῖς σώμασι, καὶ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ σωιόντες τοὺς πολεμίους, [i] ἃ ἂν ὁρμήσωσι μεγάλα κατορθοῦντες. ὅτοι ἂν πυθόμενοι γὰρ Γαΐου τὸν σφαγὸν, καὶ θαυμάσαντες διὰ τὸ μὴ ἀρετῇ κρίνειν ὑπὲρ τοῖς ὅλοις, ἀλλὰ συμφέρον τῷ αὐτῶν, μᾶλλον δὲ αὐτοῖς προσφιλὴς διὰ Γαΐου δόσεσι χρημάτων τὸ εὔνουν αὐτῶν κτώμενος, ἀπασάμενοι τὰ ξίφη· προεσκήκει δὲ αὐτῶν Σαβῖνος χιλιάρχων, ἀπὸ δὲ ἀρετῆς καὶ ἡνιοχείας προγόνων, μονομάχος γὰρ ἦν, ἰσχύϊ δὲ σώματος τὸν ὑπὲρ τοιούτοις κτησάμενος [k] ἀρχήν· διεξήεσαν τὰς οἰκίας ἀνερευνώμενοι τοὺς σφαγέας τοῦ Καίσαρος. Ἀσπρηνᾶν τε κρεουργήσαντες αὐτοῖς, διὰ τὸ [l] πρῶτον προπεσεῖν, ἔτι τὴν χλαῖναν μιάναν τὸ αἷμα τῶν θυμάτων, ὡς μοι λέλεκται πρότερον, τὸν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν συνηθείαν ἀπεσήμηνε τοῦ γεγονότος, [m] δεύτερος Νωρβανὸς ὑπολωπαζεν, [n] ἐν τοῖς ἡνιοχικωτάτοις τῶν πολιτῶν, καὶ πολλοὺς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προπατόρων, καὶ μηδὲν αἰδουμένων αὐτὸν τὴν ἀξίωσιν, ἰσχύϊ πρέχων ἀφαιρεῖται τὸ

primus conſpiciebatur incitari, & ad rem ſtrenue aggrediendam ferri, & Caji cædem facile aliis perficiendam dare, poſtquam vulnus fere lethale ab eo accepiſſet. Adeo ut merito quicquid etiam à ſociis perpetratum fuerit, Chæreæ conſiliis, animi robori, fortique manuum operæ acceptum ferendum ſit.

15. Et Cajus quidem, hujuſmodi morte affectus, exanimis jacebat multis vulneribus confoſſus. At Chærea ſociique, cum ab illis peremptus fuiſſet Cajus, haud fieri poſſe animadvertebant ut incolumes eadem via redirent, ſive attoniti magnitudine facinoris (non enim levis periculi res erat occidiſſe imperatorem, populo inſanienti gratum & acceptum, militibuſque de eo non ſine ſanguine inquiſituris) ſive quod anguſtæ eſſent viæ ubi patrata erat cædes, & magna ſervitiorum multitudo eas obſtruxiſſet, ut & milites qui ea die præſto erant ad cuſtodiam imperatoris. proinde alia via incedentes contulerunt ſe ad ædes Germanici, patris Caji quem tunc occiderant, (erant enim conjunctæ palatio, quod ita unum erat, ut tamen, ædificiis ab iis qui in imperio fuerant adauctum & ornatum, *varias* habuerit appellationes, aut ab eo qui partem aliquam abſolverit, aut ab eo qui partem aliquam ædificare inchoaverit) jamque elapſi è turbæ incurſu ſatis tuti erant pro tempore, dum adhuc in occulto eſſet quod imperatori acciderat. Primi autem Germani aliquid reſciverunt de Caji interitu. erant enim iſti ſatellites genti cognomines, è qua delecti ſunt qui legionem Celticam conſtituunt, homines gentis vitio proni ad iracundiam, id quod commune eſt illis cum cæteris barbaris, ut qui parum admodum conſilii rebus agendis adhibeant, at viribus pollentes ferociſque, & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, in quamcunque partem incubuerint magnum ad victoriam momentum afferant. Iſti itaque, ubi aliquid de cæde Caji acceperant, vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rem metientes ſed ſuis commodis, (quod magnam ab iis gratiam inierat Cajus crebris largitionibus conciliatam) ſtrictiſque gladiis perquirentes Cæſaris interfectores, per domos diſcurrebant duce Sabino, qui tribunus illis præerat, non ſua aut majorum virtute (nam gladiator fuerat) ſed corporis robore ad iſtam præfecturam evectus. Cumque illis, poſtquam Aſprenatem in fruſta concidiſſent, (quod in eum primum inciderant, cujus toga, ut jam ante diximus, cruore victimæ reſperſa, ſibi quod evenerat infauſtum fore portendebat) proxime occurriſſet Norbanus, civis cum primis nobilis, & qui inter majores ſuos permultos belli duces habuerit, nihilque ejus dignitatem reveriti eſſent, is, magnis viribus fretus, manibuſque cum eo qui primus ipſum adortus eſt conſertis gladium ei extorſit, & non inultus

Chæreæ cum ſociis in Germanici ædes ſe recipit.

Germani Cæſaris ſatellites.

Legio Celtica.

Sabinus cum Germanis ſatellitibus Cæſaris interfectores quærit.

Aſprenas cæſus.

Norbanus.

[c] Χρῆσθαι,] *L. B.* χρήσασθαι.

[v] Ἀρετῇ δὲ φόνου,] Ἀρετῇ deëſt *Busb.* forſan ἀρχῇ.

[x] Ἀποψυχθεὶς] Sic *Gen.* ἀπὸ ψύχων, vel ἀπὸ ψύχων deficiens, exſpirans, De Maccab. §. 15. SPANH.

[y] Τὰς αὐτὰς] Ita lego ex *Epiphanio.* (ita & emendavit in ora libri ſui *Coccejus*) τοσαύτας in *Græcis* omnibus.

[z] Ἀναιμωτὶ] Conf. ἁλωσ. lib. 2. c. 18. §. 8. SPANH.

[a] Ὁδοῖς τε] *L. B.* ὁδοῖς γε.

[b] Καὶ διεκπεσόντες] Ita reſcripſi. καὶ δι' ἐκπεσόντες ἐν δὲ πλήθους τὴν ἔφοδον in *Editis.* καὶ διεκπεσόντες δὲ πλ. *Busb.* HUDS. Atqui lectio *Busb.* eadem eſt cum emend. *Hudſonii*, ut fortè διεκπίπτοντες legerit *Busb.* vel, ut *Lugd. Bat.* διεκπεσόμενοι, quod, vel potius διεκπεσόμενοι, vera lectio eſſe poterit. HAV.

[c] Λανθάνοντος ἀκμὴν] *Gen.* λανθάνοντες. brevius aliquanto in *Cod. Busb.* λανθάνοντος ἀκμὴν δὲ φόνου δὲ αὐτοκράτορος.

[d] Αὐτοὶ] Οὗτοι *Busb.* & *Voſſ.* ſeu *L. B.*

[e] Κατελέχθησαν, —— αὐτῶν.] Quoniam infra (eadem §.) habeamus, ποῖος αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προπατόρων, legendum cenſui, κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα παρεχόμενοι αὐτῶν. Κατελείχαντο *Gall.* & *Voſſ.* κατέλειχαν τ. in *Editis Aliiſque.* Forſan ἀφ' οὗ κατέλειχαν τὸ Κελτικὸν τάγμα προσαγορεύόμενοι.

[f] Παρεχόμενοι] *L. B.* τὸ παρεχόμενοι.

[g] Ὅπερ ἀπάνιον] Ὅπερ ἀπάνιον ex conjectura, quod ἄπαυστον ἀπάνιον εἴ τισιν habeant *Gall. Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* Conſtat locum minime intellexiſſe *Epiphanium*, qui vertit, *erant autem armigeri, aquivocum gentis ſuæ Celticæ habentes tagma, quorum patriæ mos eſt importabili ati furore, ſicut Hiſpanis & cæteris Barbaris.*

[h] Διὰ τὸ ἡδονῶς λογισμὸν] Ita *Vat.* & *Hen. à pr. m.* διά τε in *Editis Aliiſque.*

[i] Οὗ ἂν ὁρμήσωσι] Sic lego favente *Epiphanio.* ἃ ἂν ὁρμήσωσι in *Editis.* ὡς ἂν ὁρμήσωσι in *MSS.*

[k] Ἀρχὴν] Ἀρετὴν *Busb. Vat.* & *Hen. à pr. m.* ἔθρασεν ἀρετὴν *Voſſ.* HUDS. Imo *Lugd. Bat.* habet ἄθρασιν ἀρετὴν unde Cod. meo adſcripſit *Coccejus*, legendum eſſe ἀνδράσιν ἀρχὴν. haud male. HAV.

[l] Πρῶτον προπεσεῖν,] Πρῶτον aut πρώτως in aliquibus *MSS.*

[m] Δεύτερος Νωρβανὸς ὑπολωπάζει,] Βάρβας Νωρβανὸς *Hen. à pr. m.* & *Epiphan.*

[n] Ἐν τοῖς ἡνιοχικωτάτοις] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* (ſeu *L. B.*) antea erat τῶν ἡνιοχικωτάτων abſque ἐν.

ultus videbatur moriturus, donec, multis in eum irruentibus circumfusus, plurimis vulneribus acceptis ceciderit. Tertius autem Antejus, ordinis senatorii vir, cum paucis non temere & fortuito, sicuti priores, in Germanos incidit, sed spectandi cupiditate *ductus*, utque lætitiam oculis suis caperet, Cajum prostratum *exanimem* aspiciendo, suum in eum odium ostendebat. Anteji enim patrem, ejusdem cum eo nominis, in exsilium egit *Cajus*, eoque non contentus, milites ad eum occidendum misit. Et ea quidem de causa aderat, ut mortui spectaculo semet oblectaret. Cum autem turbata esset domus, & de se in latebras abdendo cogitarit, non effugit Germanos qui investigarunt & perscrutati sunt omnia, & obvios quoque fontes insonteque occidere turebant. Atque illi quidem ita interierunt.

Antejus interfectus.

16. Cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caji perlatus est, obstupuerunt omnes, nunciatisque fidem habere noluerunt. Alii quidem, etsi cum lætitia interitum ejus acciperent, & vel quodvis darent ut sibi liceret esse adeo beatis, præ timore haud adducti erant ut crederent. Alii vero *rem confectam esse* plane diffidebant, & quod nollent tale quidquam Cajo accidisse, ne veritati quidem auscultabant, rem nulla humana vi confici posse sibimet persuadentes. At isti fere erant feminæ & pueri, aut mancipia, & nonnulli ex militibus. Hi quidem, utpote quod ejus stipendia merentes simul cum eo exercerent tyrannidem, ejusque insolentiæ ministri, & optimum quemque civium concutientes, honore simul & opibus aucti essent. Mulieres vero & adolescentuli, deliniti captique mirifice, ut solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, & viscerationibus: quæ facta erant editaque, verbo quidem ut ista populum oblectarent, at re vera * ut insanientem explerent Caji crudelitatem. Servi autem propter licentiam datam dominos accusandi & contemnendi, ut quibus refugere liceret ad ejus auxilium cum illos injuria affecissent. facile enim erat fidem impetrare improbe confictæ in dominos calumniæ, & indicata eorum pecunia non libertatem solum assequi, sed & divitias ex accusationis institutæ mercede, octava bonorum parte illis in præmium assignata. Cæterum patricii, quibus rumor credibilis videbatur, partim quod de insidiis aliquid præsciverant, partim quod vehementer id cupiebant optabantque, non solum gaudium occultabant quod ex nunciatis perciperent, sed & se nihil audire simulabant. Hi quidem veriti, ne spe falsi ad pœnas cogerentur, ut qui animi sui sententiam aperire nimium festinarint: illi vero qui rem resciverant, quod consiliorum participes essent, eo ma-

Qui homines Caji necem iniquo animo tulerint.

ξίφει ° τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακεὶς, φανερός τε ἦν οὐκ ἀπεραγμόνως τεθνηξόμενος, μέχρι δὴ βιασθεὶς πολλοῖς τῶν ἐπιφερομένων ἔπεσεν ὑπὸ πλήθους P τραυμάτων. τρίτος ἦν Αντήϊος, τῶν οὐκ τῆς q βουλῆς, οὐδ' ὀλίγοις ἢ τυχαίως τοῖς Γερμανοῖς καθάπερ οἱ πρότερον ἐμπεσών, ὑπὸ ἦν φιλοτραμοσύνης καὶ ἡδονῆς τὸ αὐτόπτης γενέσθαι Γαΐου κειμένου, r μῖσος s ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν. τὸν γὰρ πατέρα τοῦ Αντηΐου, καὶ ὁμώνυμον, φυγάδα ἐλάσας, καὶ μὴ ἀρκεθεὶς κτείνῃ σφαλιώτας ἀπέπεμψας. καὶ παρ' ὀλίγον μὲν λάθρᾳ πάσῃ t εὐφραινόμενος θεωρίᾳ τοῦ νεκροῦ. v θορυβουμένης ἢ τῆς οἰκίας, κρύπτειν αὐτὸν x ἐνθυμησάμενος, ἐς λαφυρίαν τῶν Γερμανῶν τὸ εἰς τὸν ἔρημον ἀκριβὲς, καὶ ἐπὶ τοῖς φόνοις ὁμοίως τῶν τε y αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων. καὶ οἱ μὲν τοιάδε z τεθνήκασιν.

17. a Εἰς ἢ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο ὁ λόγος τοῦ τῆς Γαΐου πλάνητος, ἔκπληξίς τε καὶ ἀπιστία ἦν. οἱ μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἡδονῇ δεχόμενοι τὸ ὄλεθρον αὐτοῦ, κἂν b περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι σφίσιν ἀκίνδυνον συμβῆναι, ὑπὸ δέους ἐν ἀπιστίᾳ ἦσαν. c εἰσὶ ἢ οἷς καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦν, διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν d τι τοιόνδε e ἐπὶ Γαΐῳ γεγονέναι, μήτε ἀληθείᾳ προσίεσθαι, διὰ τὸ μὴ οἷόν τε f ἀνθρώπῳ εἶναι τοιάδε ἀρετῇ χρῆσθαι. g γύναια δ' ἦν ταῦτα καὶ παῖδες, ὁπόσοι τε δοῦλοι, καί τινες τοῦ στρατιωτικοῦ. οἱ μὲν διὰ τὸ μισθοφορεῖν, καὶ ὀδὲν ἀλλ' ἢ σωτηριαννοῦπις, καὶ διανοίᾳ h τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως i ἐπαναστάμενοι τοῖς κρατίστοις τῶν πολιτῶν, τιμῆς τε ἅμα καὶ ὠφελιῶν τυγχάνειν. ἡ ἢ αὖ γυναικωνῖτις, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ ὄχλος φιλεῖ, θεωρίαις τε καὶ k μονομαχιῶν δόσεσι καί τινων l κρεαιομιῶν ἡδοναῖς m ἀνειλημμένοι· ἃ ἐπράσσετο, λόγῳ μὲν ἐπὶ n θεραπείᾳ τῆς πλήθους, τὸ ἢ ἀληθὲς ἐκπιπλάντα τῆς μανίας ° Γαΐου τὸ ὠμότητα. οἱ δὲ δοῦλοι διὰ τὸ ἐν P κατηγορίᾳ τε εἶναι καὶ καταφρονήμαλι τῶν q δεσποτῶν, ὑποτροφῆς τῷ ὑφείλοντι αὐτὸς ὄσης τῆς κατ' ἐκεῖνον ἐπικρείας. ῥᾴδιον γὰρ r ψευσαμένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πιστεῦσαι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέρους τε εἶναι καὶ πλουσίοις, s μισθῷ τῶν κατηγορίων, t διὰ τὸ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς οὐσίας τῶν ὑπατευκότων. τῶν δὲ εὐπατριδῶν, εἰ καί ποι πιστὸς ὁ λόγος φανείη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προειδέναι τὸν ἐπιβουλὸν, τοῖς δὲ διὰ τοῦ θέλειν εὐκλεὲς ἡγουμένοις, σιγῇ παρεδίδοτο ἐ μόνον ἐπὶ τοῖς ἠγγελμένοις χαρᾷ ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τῆς ἀκροάσεως. οἱ μὲν δειλότες, μὴ καὶ ψευσθεῖσιν ἐλπὶς u τιμωρίαν σωέλθοιεν, ὡς x προεξορμήσασιν ὑποφήναι τὸν λόγον τὸν ἑαυτῶν· οἱ ἢ ἐξεπισταμένοι, διὰ τὸ τ ἐπιβουλῆς

ο Τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακείς,] Iterum cum *Busb.* & *Voss.* (sed in *L. B.* est τῷ πρώτῳ τ'. unde corrigebat *Coccejus* τὸ πρῶτον τ') τ' πρώτων in *Editis Aliisque.*

p Τραυμάτων.] Τῶν τραυμάτων *Busb.*

q Βουλῆς,] Vocem οὐδὲ post βουλῆς addit *Busb.*

r Μῖσος ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν.] Διὰ μίσους γὰρ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὸν π. *Busb.*

s Ἐνέφαινε] *L. B.* Ἐφράνη τὸ π. α.

t Εὐφρανόμενος] *L. B.* εὐφρανόμενος.

v Θορυβουμένης ἢ τῆς οἰκίας.] *Gen.* οἰκίας, Vel οἰκίας *Rufin.* turbataque subitò domo. SPANH.

x Ἐνθυμησάμενος,] *L. B.* ἐνθυμηθέν.

y Αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων.] Ita *Busb.* αἰτιῶν in *reliquis.*

z Τεθνήκασιν.] Ita *Gall.* τεθνηκέναι in *ceteris.*

a Εἰς ἢ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο] Ὡς ἢ εἰς τὸ θέατρον *Busb.*

b Περὶ πολλοῦ ἡγησάμενοι] Πολλὰ ἦν. *Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) verum περὶ πολλοῦ hic eodem sensu ac πρὸ πλείονος & πρὸ πλείστου.

c Εἰσὶ ἢ οἷς] Εἰσὶ δ' οἳ καὶ πάνυ ἀπ' ἐλπίδων ἦσαν *Busb.*

d Τι τοιόνδε] Τὸ τοιοῦτον τῷ Γ. *Busb.*

e Επὶ Γαΐῳ] *L. B.* περὶ τ' Γαΐου.

f Ανθρώπῳ εἶναι.] Ανθρώπων *Vat.* & *Hen.*

g Γυναῖα δ' ἦν] Ita *Busb.* γύναιά τε ἦν in *ceteris.*

h Τῆς κατ' ἐκεῖνον ὕβρεως] Τῆς ἐκείνου ὕβρ. *Busb.*

i Επαναστάμενοι τοῖς κρείττοσι τῶν πολιτῶν,] Υπαναστάμενοι *Busb.*

k Μονομαχιῶν δόσεσι] Μονομαχίαις solus *Busb.*

l Κρεαιομιῶν ἡδοναῖς] Videsis *Casaubonum* ad *Suetonium* in *Julio Cæsare*, c. 38.

m Ανειλημμένοι·] Ενειλημένων *solus Busb.*

n Θεραπείᾳ τ'] Ita *Gall. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) *Busb.* & *Epiphan.* θεωρίας in *Editis Aliisque.*

* Ut —— crudelitatem.] *Ad satiandam sue crudelitatis insaniam*, Epiphan. *re autem vera serviebant crudelitati & insanie principis*, Gelen.

o Γαΐου τὸν ὠμότητα.] Διὰ Γαΐου *Busb.*

p Κατηγορίᾳ τε εἶναι καταφρονήμαλι] Ita lego cum Cl. *Lotichio.* κατηγορίᾳ in *libris.*

q Δεσποτῶν] Ita distinguo. antea erat διαπολῶν ὑποφορὴς, τῷ ὑφε.

r Ψευσαμένοις τε] Ψευσαμένοις, & mox πιστεῦσαι, dein ἐλευθέρους & πλουσίους *Busb.*

s Μισθῷ —— ὑπατευκότων.] Delatoribus octava confiscatorum bonorum decreta. *Sueton. in Neron. c.* x. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit. vid. Tacit. Annal. III. SPANH.

t Διὰ τὸ ἆθλα] Ita *Busb.* & *Voss.* (seu *Lugd. Bat.* est enim idem Codex) διὰ τὰ in *Editis Aliisque.*

v Τιμωρίαν συνέλθοιεν] Τιμωρίαι in *Editis Aliisque.* quod sane συνέλθοι postularet. τιμωρίας in *Vat.* & *Hen.* quod in τιμωρίαν mutavi. in *Epiphanis* versione, *metuentes ne pœnæ succumberent.*

x Προεξορμήσασιν ὑποφήναι] Ita *Voss.* προσορμήσασιν in *reliquis.*

λῆς μεταχεῖν, μειζόνως ἐκρυπτον ἀλλήλων ἀγνοίᾳ, καὶ δεδιότες μὴ πρὸς τινας εἰπόντες, οἷς ἡ τυραννὶς ἐσῴοιτο [y] ὠφέλιμος ὢν, ζῶντος Γαΐου κολασθεῖεν ἐνδείξεως γενομένης. ἐπὶ δ' ἕτερον ἐπφοιτήσῃ λόγος, ὠμιληκέναι μὲν [z] Γαΐον τραύμασιν, ἀ μὴν ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῶντα ἐν θεραπείαις εἶναι τῶν ἰατρῶν. καὶ τι πιστὸς αὐτοῖς [a] δόξεις, ᾧ δ' ἥρπασας τὴν γνώμην ἀποφαίνοιτο τὴν αὐτοῦ. ἦ γὰρ φίλος ὢν, ὑπῆν ἐμμενὲς εὐνοίᾳ τῇ τυραννίδος· ἢ δι' μίσος πρὸς ἐκεῖνον χρώμενος, τῷ πρὸς αὐτὸν ἀδαμόθεν εὐνοίᾳ χρωμένῳ [b] διαφθείρειν τὴν ὄψιν τοῖς λεγομένοις πίστιν. ἐλέγετο γὰρ ὑπό τινων, οἱ δὲ μάλιστα τοῖς εὐπατρίδαις ἠφάνιζον τὸ εὐθυμοῦν τὴν ἐλπίδος, ἐν ἀμελείᾳ κινδύνων γεγονότα, καὶ ἀφρονῆσαι [c] κομιδῇ τῶν τραυμάτων, ὥσπερ εἶχεν ἡμαλωμένον ὄψιν τῆς ἀγορᾶς διεκπεσεῖν, καὶ ἐν δημηγορίαις εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν εἰκάζετο βουλήσει τῇ ἀλογίστῳ τῶν θροεῖν πεφθεμένων, καὶ ἐπ' [d] ἀμφότερα δόξῃ τῶν ἀκουόντων λαμβανόμενα· ἀ μὴν τῷ γε [e] ἐνέδραν ἐξέλιπον, δεδιότες τῷ ἐπενεχθησομένῳ πρεσβυτέρῳ αἰτίαν. ἀ γὰρ [f] ἀφ' ἧς ἐξίοιεν ἀμνοίας γνώσεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ἀφ' ἧς [g] εἰκάζειν θελήσαν [h] οἵ τε κατηγορήσαντες καὶ οἱ δικάζοντες.

ιζ. Ἐπεὶ δὲ πλῆθος τῶν Γερμανῶν πρεσβύτερον τὸ θέατρον [i] ἐσπασμένων τὰ ξίφη, πᾶσι τοῖς θεωροῖς [k] ἐλπὶς μὴ [l] ἀπολεῖσθαι, καὶ πρὸς πᾶσαν ἄπραν εἰσοδον πλοία εἶχεν αὐτοὺς ὡς αὐτίκα μάλα συγκοπησόμενα. ἐν ἀμηχάνοις [m] τε ἦσαν, ὅτε ἀπείρᾳ θέρους εἰσφερόμενοι, ὅτε ἀκινδύνων τὴν διατριβὴν τὴν ἐν θεάτρῳ πεπιστευκότες. εἰσπιπτόντων δὲ ἤδη, βοὴ δι' θεάτρου ῥήγνυται καθ' ἱκετείαν τρεπομένη τῶν στρατιωτῶν, ὡς πάντων ἀγνοίας [n] αὐτῷ γενομένης δὲ τῶν βουληθέντων [o] καὶ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ δή τις δὲ γέγονεν ἐπανάστασις, καὶ τῶν γεγενότων. φείδεσθαι οὖν, καὶ μὴ τόλμης ἀλλοτρίας [p] τοῦδε τῶν ἥδεν ἐν αἰτίᾳ γνωμένων ἀπολαμβάνειν τιμωρίαν, [q] παρέντας ἐν ἐρωνῇ τῶν πεπραχότων, ὅ, τι καὶ πεπραγμένον εἴη, κατασκοπᾶν. καὶ οἱ μὲν πατά τε καὶ περαιτέρω μὴ δακρύων καὶ τύψεως προσώπων ἀπτόμενοι καὶ [r] πολιώμενοι, ὅποτε ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ὁ κίνδυνος ἐσὼς σωτήριον, καὶ ὡς ἄν τις ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς ψυχῆς [s] εἴποι τι, ἔλεγον. θεραπεύσῃ δὲ πρὸς ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἡ ὀργὴ, καὶ [t] μετεμέλησεν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς θεωροῖς βουλεύμασι· ὠμόν τε γὰρ ἦν [v] τοῦτο καὶ ἐκείνοις καὶ περ ἐξηγριωκόσιν εὐθυμῆ, τὰς κεφαλὰς τῶν περὶ τὴν Ἀστρῆναν ἐπὶ τὸν βωμὸν [x] ἀπερεισαμένοις. πρὸς ἃς μειζόνως ἔπαθον οἱ θεωροὶ, λογισμῷ τε ἀξιώσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐλέῳ τῶν πάθους· ὥστε [y] παρ' ὀλίγον καὶ αὐτοῖς [z] οὐδὲν ἐλλειπέστερος τοῦ τῶν κινδύνων ὁμιλήσαντα ἐπανάστασις, ὧν ἄδηλον εἶναι τῷ συμφορᾷ, εἴπερ εἰς τέλος φοβηθῆ-

gis clam omnia habuerunt, alii alios ignorantes, metuentesque ne si quid dicerent alicui, cui expediebat diuturnam esse tyrannidem, Cajo vivente proditi ad supplicium deposcerentur. Nam & alius sparsus erat rumor, Cajum quidem vulnera accepisse, non tamen mortuum esse, sed adhuc vivere, eique à medicis curationem adhiberi. nemoque adeo fidus deprehensus erat, cui quispiam dicere auderet quod sentiret. sive enim *Caji* amicus esset, suspectæ erat fidei, ut qui tyrannidi faveret, sive odio eum prosequeretur, id ipsum dictorum ejus fidem imminuebat, quod eum oderit. Alius etiam rumor ferebatur, qui patriciis spei solatium eripiebat, ipsum *scilicet*, periculum despicientem & de vulneribus curandis parum sollicitum, in fòrum, ut se habebat sanguine cruentatum, evasisse, atque ibi concionari apud populum. Et hæc quidem temere efficta erant ab iis, quibus propositum erat tumultus excitare, & in utramque partem pro affectu audientium trahebantur: * haud tamen sedes suas relinquebant, metu criminis primo foras exeuntibus impingendi. non enim ex animo quo exierint factum iri de illis judicium, sed ex eo quem illis affingere vellent delatores & judices. *De morte Caji rumores diversi.*

17. Sed postquam turba Germanorum strictis gladiis circumdederat theatrum, spectatores de vita quisque sua metuere cœperunt, & ad cujusvis ingressum expavescebant, quasi jamjam *ferro* concidendi essent: hærebantque inopes consilii, quod nec se in tuto esse crederent, si diutius in theatro morarentur. Atque adeo, cum irrumperent, clamor toto theatro tollitur, supplicantium militibus *seque excusantium* ut qui omnium ignari essent, tam eorum quæ de seditione movenda, si qua mota fuerit, erant deliberata, quam eorum quæ patrata erant. illis itaque parcere deberent, nec pœnas aliorum audaciæ ab omni culpa vacuis reposcere, sinerentque in facinoris, quodcunque commissum esset, auctores inquirere. Et illi quidem ista, multoque plura cum ploratu & planctu Deum obtestantes & implorantes dicebant, quæ præsentius periculum exprimeret, eoque modo ac quis in extremo vitæ discrimine aliquid proferret. Ad hæc frangitur militum ira; ipsosque subpœnituit eorum quæ contra spectatores animo agitaverant: nam & *revera* crudele erat illud, ipsisque licet irritatis *ita* videbatur, cum capita eorum qui cum Asprenate cæsi erant aræ defixissent. quibus conspectis, majorem in modum commoti erant spectatores, cum & virorum dignitatem secum reputarent & eorum quæ passi sunt miseratione tenerentur: adeo ut parum abesset, quo minus præsentium periculorum metus illis incuteretur, quibus in incerto erat si quo tandem modo calamitatem evitare possent. *Germani milites in theatrum veniunt.*

y. Ὠφέλιμος ὢν,] Ita distinxi. prius erat ὠφέλιμος ὢν ζῶντος Γαΐου, κολασθεῖεν &c.

z Γαΐον τραύμασιν,] Γαΐου inserui è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

a Οὐθεὶς,] In quibusdam *MSS.* οὐδενὶ ὤν, vel οὐθενὶ ὤ. Hic vulgatam lectionem retinui, vocula τὶς post θαρσήσας inserta ex *Epiphanio*, id quod & Cl. *Lowthio* suboluit.

b Διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν.] Διαφθείρῃ *Voss.*

c Κομιδῆς τῶν τραυμάτων,] Ita *Busb.* κομιδὴ in *cæteris.*

d Ἀμφότερα] *Gen.* ἀμφοτέρᾳ.

* *Haud tamen sedes suas relinquebant*,] Neque loca sua custodiæ relinquebant. *Epiphan.*

e Ἐνέδραν ἐξέλιπον,] Forsi ἐξέδραν ἐλ.

f Ἀφ' ἧς ἐξίοιεν ἀμνοίας] Ita placuit rescribere, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quando non quæ voluntate discederent accusari poterant aut damnari; sed quemadmodum vellent accusatores aut judices.* antea erat, ἐφ' ἧς ἐξιοῖεν.

g Εἰκάζειν θελήσειαν] Ἐγκαθίζειν *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

h Οἵ τε —— δικάζοντες] Ita lego cum Cl. *Lowthio*, favente *Epiphanio* in versione jam allata.

i Ἐσπασμένων τὰ ξίφη] Ἐσπασμένοι *Busb.*

k Ἐλπὶς μὴ ἀπολεῖσθαι,] Ἐλπὶς ἀπολέσθαι *pro* metu pereundi. SPANH.

l Ἀπολεῖσθαι,] Ἀπολέσθαι *Busb.* & *Lugd. Bat.*

m Τε ἦσαν,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* δὲ in *cæteris.*

n Αὐτῷ] *L. B.* αὐτῇ.

o Καὶ τὴν ἐπανάστασιν,] Vocem κἀ insertam dedi, prout monuit Cl *Lowthius.* Forsan tamen à *Josepho* subintelligenda relicta erat. τοῖς ἐπαναστᾶσιν *Vat.*

p Περὶ τοῦδε τὸν αἰτίᾳ γνωμένων] Παρ' αὐτῶν *Voss.* & mox ἀδὲ *Busb*

q Παρέντας ἐν ἐρωνῇ] *L. B.* τι παρέντας ἐρώνη. quam lectionem inveniisse se etiam testari videtur *Epiph.* vertens: *sed acquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum.* HAV.

r Πολιώμενοι,] Conf. infr. c. 2. §. 4. SPANH.

s Εἴποι τι, ἔλεγον.] Lego εἴπειεν τι &c. εἴποιέν τι in *Editis* & *MSS.* εἴποι τι conjecerat Cl. *Lowthius.* HUDS. Atque *Lowthii* conjectura confirmata jam auctoritate *Lugd. Bat.* tuto mihi recipienda videbatur. HAV.

t Μετεμέλησεν αὐτοῖς] *Epiphanii* auctoritate ductus μετεμέλησεν reposui. (*Lugd. Bat.* μεταμεληθησαν) antea erat μεταμεληθησαντος.

v Τοῦτο καὶ ἐκείνοις καὶ] Ita *Voss.* seu *L. B.* ὅτε in *Editis Aliisque.*

x Ἀπερεισαμένοις.] Ἀπερεισαμένοις *Hen.* qua lectione admissa, locum hoc modo refingerem, ὠμόν τε γὰρ ἦν τοῦτο καὶ ἐ. κ. ἐξ. ἐθέᾳ, ὅτε τὰς κ. τ. π. τ. Α. ἐ. τ. βωμὸν ἀπηρείσαντο.

y Παρ' ὀλίγον] Forsan παρ' ὀλίγον in textum irrepserit, utpote oræ appositum ad interpretamentum phraseos οὐδὲν ἐλλειπέστερος.

z Οὐδὲν ἐλλειπέστερος τὸ κινδύνου ἐπ. *Busb.* ἐλλειπέστερος τὰ τῶ κ. *L. B.*

sent. Quo factum est, ut iis, qui Cajum libenter meritoque oderint, auferrentur lætitia & gaudium, quibus *alioqui* ex eo *mortuo* afficerentur: quod in eo fere erant ut vitam amitterent, nec ulla ejus conservandæ spes fida & firma alicubi effulsit.

Arruntius in theatro Caji interitum proclamat.

18. Erat autem *quidam* Euaristus Arruntius rerum venalium præco, adeoque magna & canora voce, qui Romanorum ditissimos opibus æquabat, quique in quibuscunque voluerit plurimum in civitate pollebat, tam eo tempore quam postea. Ille, cum sese ad luctum quam maxime composuisset, (quamvis enim Cajo erat omnium infensissimus, præsenti tamen voluptati præferebat ea quæ docuit timor, suggessitque astutia quærendi sibimet incolumitatem) lugubri sumpto apparatu, uti mos est in carissimorum desiderio, in theatrum progreditur, mortemque Caji denunciat, non passus multitudinem diutius in ignoratione eorum versari quæ acciderant. Deinde columnas etiam circuibat Arruntius, & milites inclamabat, simulque cum eo tribuni, jubentes gladios recondere, & Caji interitum eis significantes. quæ res manifesto salutem illis attulit qui in theatrum convenerant, cunctisque qui in Germanos quomodocunque incidissent: nam dum spes illis facta erat Cajum adhuc vivere, à nullo abstinebant maleficio. Tantum superfuit illis erga ipsum benevolentiæ, ut contenti fuissent vel vitam suam amittere, si modo potuerint illum ab insidiis immunem præstitisse, & à gravi adeo calamitate liberasse. Cum autem certiores facti essent de morte Caji, statim defervit impetus quo in vindictam ferebantur, tam quod minime in rem suam cederet sui in illum animi promptitudinem ostendisse, mortuo eo qui gratiam illis relaturus esset, quam quod timerent, ne in eos injurias facere pergentes animadvertatur à Senatu, si ad ipsos summa rerum administratio perveniret. Atque adeo Germani quidem, licet ægre, à rabie cessarunt, quæ in eos invaserat ex morte Caji.

Germanorum militum rabies sedata.

Chærea de Minuciano sollicitus.

19. Cæterum Chærea, de Minuciano valde sollicitus, ne periret in Germanos furentes incidens, & singulos militum adiens orabat eos atque obsecrabat, ut illius salutis rationem haberent, & ipse diligenter inquirebat ne forte interiisset. Et Clemens quidem Minucianum, ad ipsum adductum, dimittit, cum multis aliis Senatoribus facti justitiæ honestatique testimonium perhibens, virtutique illorum qui illud in animum induxerant, idemque exsequi minime dubitarunt: "nam ita fere esse "tyrannos *dicebat*, ut se efferant voluptati habendo injuriarum licentiam, haud vero inde felicem "sortiri vitæ exitum, ut qui bonis omnibus invisi "in ejusmodi incidant calamitatem qualis Cajo

---

[a] Καὶ τ χάρας] Illud καὶ insertum dedi, & mox ante τότε delevi, sensu ita postulante, meque id monente Cl. *Lowthio*.

[b] Χάρας,] *L. B.* χωρας.

[c] Συνελθεῖν.] Ita *Voss.* seu *L. B.* παρελθεῖν in *cæteris*.

[d] Εὐάρεστος Ἀρρίου] Ita rescripsi. εὔαρες Ἀρρίου in libris omnibus *Græcis Latinisque*. Erit forsan qui malit, εὐάρεστος aut εὔαρες *facile princeps*.

[e] Χρήματα περιεβεβλημένος] Sic *Herodiano* l. 1. c. 2. πλάτη περιβολῆ. *Epiphanius* vertit, *indutus vestibus diversi coloris ad instar nobilium Romanorum*, ac si legisset, ἱματίοις πολύχροα περιβεβλημένος ὁμοια τοῖς Ρωμαίων εὐπατριδῶν.

[f] Παρ' ὄντινα ἂν ἐχῇτο] Παρότινα ἂν in *Editis Aliisque*. παρ' ὅν τιν' ἂν *Busb.*

[g] Ἀποσημαίνει τ Γαΐου τ θάνατον] Θέλων ἀποσημαίνῃ legit *Busb.* ἵνα ἀποσημάνῃ *L. B.*

[h] Στήλας Ἀρρίῳ περιῇ,] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *deinde statuas etiam Arruntius & loca singula circuibat.* σείλας in *Editis Aliisque.* σίλας *Busb.* σύλας *L. B.*

[i] Καὶ σαφίσαι ἔσωσι] Καὶ omittit *Busb.* & commode abesse potest.

[k] Οἱ γὰρ ὅπως ἂν] Οἵτε ἂν τοῖς *Busb.* οἳ γὰρ ὅπως ἂν *Hen. Voss.* & *Vat.*

[l] Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔσται *Vat.* & *Hen. à p. m.*

[m] Αν ἀπέχοντο.] *L. B.* ἀν ἀπέχοντο.

ναι δυώαιτ' ἄν. ὥστε, κἂν εἴ τινες τῶν στρατιωτῶν μισθὸν καὶ μὴ δίκης τ Γαΐου, ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἐπ' αὐτῷ εὐφροσυνῶν [a] καὶ τ [b] χάρας, διὰ τὸ ἐν ῥοπῇ μὲν γ σωτηρίας γενέσθαι, τὸ δὲ πιστὸν γ θεῖναι μηδέπω πάνυ ἐχέγγυον [c] σωθήσεσθαι.

ιή. Ην δὲ [d] Εὐάρεστος Ἀρρίου τ κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι' αὐτοῦ φωνῆς τε μεγάλης χρώμενος, καὶ [e] χρήματα περιβεβλημένος ὁμοια τοῖς Ρωμαίων πλουσιωτάτοις, δυνάμεί τε αὐτῷ ἰδίᾳ ἐφ' οἷς ἐθελήσαι πράσσειν καὶ τιμᾶν πόλιν, ἔν τε τῷ τότε καὶ ἐν τοῖς ὕστερον. ὅτε διαθεὶς αὐτὸν ὡς ἐνδεῶς πενθημάτοις· καί τοι μισεῖ [f] παρ' ὁντινα οὖν ἐχρῆτο τοῖς Γαΐου, ἀλλὰ μᾶλλον χρείσσων ἡ διδασκαλία γ φοβεῖ ἐ στρατηγία τοῖς κερδησομένοις τὴν σωτηρίαν τ εἰς τὸ παρὸν ἡδονῆς· πάντα κόσμον ὑπιδεύσας, ὡς ἄν τις ὑπὸ τοῖς τιμιωτάτοις παρεσκευάσατο ἀπολωλόσιν, [g] ἀποσημαίνῃ τὸν Γαΐου τ θάνατον ἐπὶ τὸ θέατρον παρελθών, καὶ ἔπαυσε τὰς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμπεφερέσθαι τὸ γεγονός. ἤδη δὲ καὶ [h] στήλας Ἀρρίου περιῇ, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανούς, καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες καταθέσθαι τὸ σίδηρον, καὶ διαφανῆς Γαΐου τιμὴ τελουμένη. τότε [i] καὶ σαφέστερα ἔσωσε τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ συλλεγομένους, καὶ πάντας [k] οἱ καὶ ὅπως σὺν τοῖς Γερμανοῖς περιτύχοιεν. ἐλπὶς δὲ αὐτοῖς ἐφαινομένης, ἔμπνευν κἄσαν τ Γαΐον, [l] οὐκ ἔστιν ὅ τι οὐκ ἀν [m] ἀνέχοντο. τοσόνδε ἐπερίσσευσεν αὐτοῖς εὐνοίας [n] τὸ σῶσαι αὐτόν, ὡς κἂν μὴ τὸ καθ' αὑτοὺς [o] ἀπολωμένου τ ψυχῆς κτήσασθαι τὸ ἀνεπιβούλευτον σφίσι [p] καὶ τοσαύτης δυσχερείας μὴ σωσομένου. [q] παύσαν δὲ τὸν ἀρμοκόπον εἰς τὴν τιμωρίαν, μαθήσεως σαφῶς ἐφαπτομένης αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τελούσῃ [r] Γαΐῳ, διά τε τὸ εἰς ἀγεῖον ὑποδείξασθαι τὸ πεῖθον τ [s] εὐνοίας, ὃς ἀμείψασθαι αὐτοὺς ἀπολωλότας, καὶ δεῖ μὴ πεφαιτέρω τῇ ὕστερα χρωμένων ὑπερφῆ γήσεσθαι ὑπὸ τ βουλῆς, εἴπερ εἰς ἐκείνους πεῖσαι τὸ κράτος τὸ ὑπακουσόν ἀρχοντας. καὶ [t] οἱ μὲν Γερμανοὶ [x] εἰ καὶ μόλις, ἀλλ' οὖν ἐπαύσαντο λύσσης τ ἐπὶ Γαΐῳ τῷ θανάτῳ καταλαμβανομένης αὐτούς.

ιθ'. Χαιρέας δὲ, σφόδρα δὲ [y] περὶ Μινουκιανοῦ ἔδεισε μὴ διαφθαρείη μανίαις τ Γερμανῶν πεσόντων, ἕκαστόν τε τ στρατιωτῶν [z] μετιὼν, πεφιηγεῖτο τ σωτηρίας αὐτοῦ δεόμενος, καὶ μὴ ἀπολώλοι πολλοὺς ἐξέπεσιν παιόμενος. καὶ Μινουκιανὸν μὲν καὶ Κλήμης, ἀναγαγὼν ὀπὶ τάχιστα, [a] μεθίησι, πολλῶν μετ' ἄλλων συγκλητικῶν δικαιοσύνῃ τῇ πράξει [b] συμμαρτυρῶν, καὶ ἀρετῇ τοῖς ἐντεθυμημένοις καὶ πράσσειν μὴ ἀποδειλιάσασι· "τυραννίδα γὰρ "[c] εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν ἡδονῆς ἕ ὑβρίζειν ἐπαρθεῖσαν, "εὐτυχεῖς δὲ οὐκ ἄγαν παιδεύειν τὰς ἀπαλλαγὰς ἕ βίου, "μίσος τ ἀρετῆς τοῖς αὐτῇ χρωμένης, ἀλλὰ μὴ παύ- "της δυσχερείας, οἵαν δὴ Γαΐου σωθῆναι, τοῦ τ ἐπα-

"νασάν-

---

[n] Επιεικεστάτου] *Gen.* ἐπιεικεύσει.

[o] Απολωμένου] Forte ἀπολουμένῳ.

[p] Καὶ τοσαύτης δυσχερείας] Ita ex conjectura lego. antea erat καὶ τοσαύτῃ δυσχερείᾳ σωσομένων. Si quis σωσχόμενοι malit, per me licet.

[q] Παύσαν δὲ ἀρμοκόπον] Παύσαντας δὲ ἀργυρόπους, *male Busb.* & *Hen.*

[r] Γαΐῳ,] Γαΐῳ insertum dedi, fretus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii*.

[s] Εὐνοίας,] Σωσοσίας *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[t] Τὸ κράτος δὲ] *L. B.* τὸ κράτος ἢ ὑπὸ δὲ.

[v] Οἱ μὲν Γερμανοὶ] Voculas οἱ μὲν non agnoscunt *Hen. Vat.* & *Voss.*

[x] Εἰ καὶ μόλις,] Illa εἰ καὶ μόλις addidi è *Cod. Voss.* seu *Lugd. Bat.* mox ἀλλ' εἰ καὶ σαλῶν ἐπαύσαντο mendose in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[y] Περὶ Μινουκιανῷ] Ita lego. περὶ Μινουκιανὸν in *Editis* & *MSS.*

[z] Μετιὼν, —— αὐτῷ] Μήτε οἱ πρ. in *Vat.* & *Hen. à pr. m.*

[a] Μεθίησι, —— τῇ] Antea, μεθίστησι π. μ. ἄ. συγκλητικῶν δ.

[b] Συμμαρτυρῶν,] Ita in *Editis Aliisque.* μαρτυρῶν *Busb.* & *Gall.*

[c] Εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν] Εἰς ὀδὸν μὲν ἐλθεῖν legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductum, eo quod injuriarum voluptate fuerit elevata.* Fuit cum legerem, εἰς ὀλιγωρίαν μὲν ἐλθεῖν, aut εἰς ὀλίγον μὲν αὐθεῖν, aut θάλπειν.

[d] Συν-

"ναστείλων καὶ [d] σωτηθέντων τὴν ὀλίγεσιν αὐτὸν ὀλίγε-
"λον αὐτῷ ἡγούμενον, καὶ διδάξαντα, οἷς [e] ὑβρίζων
"ἀφόρητ' ἦν ἀφανίζων ἔ νόμῳ τὴν πρόνοιαν, πολέ-
"μῳ πρὸς αὐτὸν χρῆσθαι τοὺς φιλτάτους, καὶ νῦν λόγῳ
"μὲν εἶναι τούτους οἳ ἀνηρήκασι Γάϊον, ἔργῳ ἢ αὐτὸν
"ὑφ' ἑαυτῷ κεῖσθαι διολωλότα.

κ'. Ἤδη ἢ Ϲ τὸ θέατρον [f] ἐξανίστατο τ' [g] θάκων, καὶ [h] τὰ-
ραχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγίνοντο [i] τῶν εἴσω. αἰτία δ' ἦν ἔ
πρόθυμος [k] διαφθαρόμενα τῶν θεωρῶν [l] Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς,
σπασάμενος ὡς ἐπὶ θεραπείᾳ τινῶν τραυμάτων, ἐκπέμ-
ψας ἢ τοὺς σπόνδας, λόγῳ μὲν ὡς καὶ μεταδυσομένους ὁπό-
σοι εἰς τὴν ἴασιν τοῖς τραύμασιν προσφορᾶς, τὸ ἢ ἀληθὲς,
ὡς [m] ἀπέσοντος κινδύνου ἔ κατφληφότος. ἐν τούτῳ ἢ βου-
λῆς τε γίνεται σύνοδος, καὶ ὁ δῆμος, ἥπερ Ϲ εἰώθασιν ἐκ-
κλησιάζειν ἐπὶ τ' ἀγορᾶς καταστάς, [n] ἐν ζητήσει τῶν φο-
νέων τῶν Γαΐου ἦσαν· ὁ μὲν δῆμος, καὶ πάνυ [o] ἐκθύμως, δο-
κεῖν ἢ Ϲ ἡ βουλή. [p] καὶ μὴν [q] Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατι-
κὸς ἀνὴρ, ἦν ὅτε [r] ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς θορυβούντων,
[s] καὶ ἐν δεινῷ τιθεμένων τὸ ἔτι λανθάνον τῶν τ' αὐτοκρά-
τορα ἀπεκτακότων, ἐπεὶ προθύμως πάντες αὐτὸν ἤρουν,
τίς ὁ πράξας τυγχάνοι, [t] εἴθε γὰρ ἔγωγε, φησί. [v] καὶ πρὸ-
θεσαν ἢ Ϲ [x] οἱ ὕπατοι διάγραμμα, Γαΐου μὲν κατηγο-
ρίας ποιήσαντες, κελεύσαντες [y] ἢ τῷ [z] τότε δήμῳ Ϲ τοὺς
στρατιώτας, ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἀπιέναι· τῷ μὲν δήμῳ, πολ-
λὴν ἀνέσεως ἐπαγγελλόμενοι ἐλπίδα, τῷ στρατιωτικῷ ἢ
τιμῶν, εἰ ἐν κόσμῳ μείναιεν τῷ εἰωθότι, μηδὲν ὑβρίζειν
ἐξαγόμενοι. δέος γὰρ μὴ ἐξαγριωσάντων ἀπολαύσῃ
τὴν κακὴν ἡ πόλις, καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν Ϲ συλήσεις τῶν
ἱερῶν [a] τρεπομένων. ἐφθάκει ἢ ἤδη τῶν βουλῶν τὸ πᾶν
πλῆθος [b] συνειλεγμένον, καὶ μάλιστα [c] οἱ τὴν Γαΐου [d] συν-
θέντες τ' φόνον, θεάτρου τε ἤδη χρώμενοι [e] καὶ ἐν [f] φρο-
νήματι μεγάλῳ ὄντες ὡς εἰς αὐτοὺς ἀνακειμένων [g] ἤδη
τῶν πραγμάτων.

"contigit, qui ante ſeditionem ortam conflatam-
"que conſpirationem ipſe ſibimet factus eſt inſi-
"diator, atque non ferendis injuriis legumque con-
"temptu in cauſa erat aliis quod ex amiciſſimis
"hoſtes evaſerint, & nunc quidem eos haberi Ca-
"ji interfectores, re autem vera ipſum à ſemet per-
"emptum jacere.

20. Tum vero etiam è ſedibus in theatro ſur-
rectum eſt, quique intus erant in acerbos incide-
runt tumultus: utpote quod ſeſe foras proripere
certatim feſtinarent. In cauſa autem erat Alcyon *Alcyon medicus.*
medicus, correptus *à nonnullis* quaſi ut quoſdam
vulneratos curaret, dimittenſque qui cum eo erant,
ſpecie quidem ut ea peterent afferrentque quibus
opus eſſet ad medicinam ſauciis adhibendam, re
autem vera ut ab imminente periculo *longius* abeſ-
ſent. At interea Senatus in curiam convenit, po-
puluſque in foro, ubi comitia haberi ſolebant,
congregatur, & interfectores Cæſaris perquirere
cœperunt; populus quidem acriter, Senatus vero *Inquiſitio de Caji cæde.*
tantum in ſpeciem. Aderat autem & Valerius A- *Valerii Aſiatici vox libera & honeſta.*
ſiaticus, vir conſularis. is progreſſus in medium
tumultuantium, & indignantium quod laterent
qui imperatorem interfecerant, cum multi eum
cupide interrogarent, quinam eſſet qui facinus pa-
traverat, utinam ego, exclamat. Quin & conſules
edictum propoſuerunt, Cajum *graviter* accuſantes,
populumque qui aderat militeſque domum ſe reci-
pere jubentes; dum populo quidem ſpem magnam
remiſſionis *onerum* facerent, militibus vero præ-
miorum, ſi conſuetum ſervarent ordinem, ab o-
mni maleficio abſtinentes. nam metus erat, ne, il-
lis exaſperatis, clade aliqua urbs multaretur, ſi ad
rapinas *faciendas* & templa ſpolianda ſe verterent.
Jam enim convenerat omnis Senatorum multitu-
do, maximeque ii qui cædi erant conſcii, magna
cum audacia animique elatione, quaſi jam penes
ipſos eſſet rerum ſumma.

ΚΕΦ. β'. CAP. II. 11.

Ὡς οἱ βουλευταὶ δημοκρατεῖας ἐκείνου, οἱ ἢ στρατιῶται
μοναρχείας. περὶ σφαγῆς Γαΐου γυναικὸς Ϲ θυγατρὸς·
εἵος τε αὐτῷ Γάϊος τὰ ἤθη.

Quomodo Senatores pro populari republica contende-
bant, milites vero pro regio imperio. De cæde uxo-
ris filiæque Caji, & de Caji ingenio & moribus.

ΕΝ τούτῳ [h] ἢ ὄντων τῶν πραγμάτων, αἰφνίδιον ἀρ-
πάζει Κλαύδιος ἐκ τ' οἰκίας. οἱ γὰρ στρατιῶται, συνό-
δου γιγνομένης [i] αὐτῶν ἀλλήλοις, καὶ αὐτοῖς λόγον δόντες
περὶ τοῖς παροῦσι, ἐώρων δημοκρατίαν ἀδυνάτου τε [k] ὂν
ἐξαρκεῖν τοσῶνδε ἄν ποτε γιγνομένων πραγμάτων, ἐξικνουμένου
τε σὺν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ αὐτῶν [l] γενήσεσθαι τὴν ἀρχὴν, εἴτε
τις [m] τῶν ἐν ἀρχῇ κατασχήσει τὴν ἡγεμονίαν, εἰς πάντα

DUM ita ſe res haberent, repente Claudius è *Claudius è domo extractus.*
domo extrahitur. Milites enim eòdem con-
greſſi, cum ultro citroque de rebus gerendis ſermo-
nem habuiſſent, fieri non poſſe comperiebant, ut *Milites pro Claudio ſtant.*
populus ſufficeret tot tantiſque negotiis ſuſtinen-
dis, nec è re ſua fore ut penes ipſum eſſet imperi-
um: & ſi quis eorum, ad quos redierat rerum
ſumma, factus eſſet imperator, ſibi id magnum in
ma-

d Συντεθέντων] *L. B.* συνθέντων.
e Ὑβρίζων ἀφόρητος] Ita *Voſſ.* ὑβρίσειν in *cæteris.*
f Ἐξανίστατο τ' θάκων,] Ἐξανίστατο τ' φυλάκων, καὶ ταραχαὶ πάνυ πικραὶ in *Editis Aliiſque.* ἐξανίστατο τ' φυλάκων, καὶ ἀρχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγίνοντο ἔ πᾶν εἶτα *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* & ſimili fere modo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *jam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant; quando omnes abſcedere feſtinabant.* Quæ cum parum ſibi conſtent, ignoſcat lector quod reſcripſerim, ἐξανίστατο τ' θάκων.
g Θάκων,] *L. B.* φυλακῶν.
h Ταραχαὶ] *L. B.* ἀρχαὶ & in *Marg.* αἱ καταρχαὶ.
i Τῶν εἴσω.] *L. B.* ὑπανίσως.
k Διαφθαρόμενα] *L. B.* διαφθαρόμενα.
l Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς,] Ita *Voſſ.* & *Epiphan.* Ἀρκεύων in *cæteris.*
m Ἀπέσοντος] *L. B.* πέσοντος.
n Ἐν ζητήσει τ' φονέων τ' Γαΐου ἦσαν·] Ἐπὶ ζητήσει *Busb.*
o Ἐκθύμως,] Ita in *pleriſque libris.* εὐθύμως in *Edit. Gen.*
p Καὶ μὴν —— ἀνὴρ] Ἦν ἢ καὶ *Ant. Busb.*
q Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατικὸς ἀνὴρ,] Conf. ſupr. §. 14. SPANH.
r Ἐπὶ τ' δήμων καταστὰς] Ita *Busb.* ἐπὶ τ' δῆμον in *Editis Aliiſque.* quæ lectio mox poſtularet θορυβοῦντα,
s Καὶ —— ἀπεκτακότων,] Ita *Busb.* καὶ δεινὸν τιθεμένων τὸ ἐπιλανθάνειν τ' αὐτοκράτορα ἀπεκτονότων, vel τ' ἀπεκτονότων. Quod bene ferri poteſt, ἀπεκτονότων mutato in ἀπεκτονότας, vel τοὺς ἀποκτείναντας, prout conjecerat Cl. *Lowthius.* δεινὸν τιθεμένων τὸ ἐπιλανθανόντων τ' αὐτοκράτορα ἀπεκτονότων *Vat.* & *Hen.* καὶ δ. τ. τὸ ἔτι λανθανόντων τ' τ' αὐτ. ἀπεκτονότων *Lugd. Bat.*
t Εἴθε γὰρ ἔγωγε] Εἴθε ἐγὼ αὐτοῖς ἀπεκτείνειν *Dio* in fine l. LIX. p. 663. SPANH.
v Καὶ προθεσαν] Illud καὶ abeſt *Busb.* & *Voſſ.*
x Οἱ ὕπατοι] Conſules Sentius Saturninus & Pomponius Secundus ἀλλοι. lib. 2. c. XI. §. 1. SPANH.
y Δὲ] Τε *L. B.*
z Τότε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώταις,] Τότε non agnoſcunt *Busb.* & *Voſſ.*
a Τρεπομένων.] Τραπομένων ſolus *Busb.*
b Συνειλεγμένον,] Ita *Busb.* & *Vat.* συνειλεγμένου in *cæteris.*
c Οἱ δὲ] Εἰς δὲ *L. B.* ſeu *Voſſ.*
d Συνθέντες τ' φόνου,] Perperam συνειλεόντες *Voſſ. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*
e Καὶ ἐν] Καὶ in pleriſque *MSS.*
f Φρονήματι μεγάλῳ ὄντες] Ita in *Editis*, *Busb.* & *Voſſ.* καταφρονήματι *Vat.* (certe & *Lugd. Bat.*) *Hen.* & *Epiphan.*
g Ἤδη τ' πραγμάτων.] Sic *Busb.* δὴ in *cæteris.*
h Δὲ ὄντων τ' πραγμάτων,] Ita *Busb.* δὴ in *reliquis.*
i Αὐτῶν ἀλλήλοις.] Ita cum *Cod. Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliiſque.*
k Ὃν ἐγκρατῆ] Ἐν κράτει *Busb.* & *Voſſ.*
l Γενήσεσθαι τὴν ἀρχὴν,] Sic *Busb.* κτήσασθαι vel κτήσεσθαι in *cæteris.*
m Τῶν —— ἡγεμονίαν,] Τῶν ἐξ ἴσα ἀρίστοι *Vat. Voſſ.* & *Busb.* unde *Coccejus* τ' καθ' ἕκα ἀρίστοι.

malum cedere, ut qui nihil opis & auxilii eò contulerant. optimum itaque esse, cum nondum de rebus aliquid decerneretur, principem eligere Claudium, & defuncti patruum, & nemini eorum, qui in Senatum convenerant, dignitate non præferendum, sive natalium claritatis, sive institutionis *suæ* ratio haberetur; quique factus imperator eos pro meritis honore afficeret & muneribus prosequeretur. Statim ac ista in animum induxerant, ea perfecerunt. quippe Claudius quidem à militibus *paulo post* fuerat abreptus. At Cn. Sentius Saturninus, quamvis istud de Claudio fama acceperat, quódque imperium quasi invitus quidem sibi vindicarit, re autem vera sponte & voluntate sua, in Senatorum tamen consessu surrexit, nihilque attonitus hortationem, viris ingenuis & fortibus accommodatam, adhibet hujusmodi verbis.

Cn. Sentii Saturnini oratio contra Tyrannidem.

2. "Etsi pro incredibili *habeatur*, Quirites, ut-"pote quòd præter omnium spem nobis offertur "post tam longum temporis spatium, tenemus "tamen libertatem, incertam quidem quamdiu "duratura sit, & in deorum, quorum munus est, "potestate sitam; sed quæ satis in se habet ad nos "exhilarandum, &, si de ea decideremus, nonni-"hil *tamen* ad felicitatem conferet. nam & una "hora viris bonis & honestis sufficit, si cum men-"te integra acta sit in patria libera, & legibus, "quibus olim floruit, administrata. De priore li-"bertate, utpote ante me natum amissa, nihil me-"morabo: præsentis autem insatiabili cupiditate "flagrans, illos beatissimos existimabo quibus con-"tigit in ista gigni & institui, proximumque post "Deos *immortales* honorem illis habendum, qui fe-"cerunt, ut, sero licet & hac demum ætate, illam "gustaremus: atque utinam in perpetuum salva "maneat & incolumis. Nobis autem, juvenibus "æque ac senibus vel hæc dies sufficiat. seniori-"bus ævum habebitur, si bonorum libertatis par-"ticipes facti decesserint: junioribus vero docu-"mento erit virtutis, quæ viris istis in emolumen-"tum cessit, à quibus prognati sumus. Nunc ita-"que & nobis in præsens nihil prius esse debet & an-"tiquius quam cum virtute vivere, quæ sola ho-"minibus libertatem parit conservatque. Ex iis "enim quæ olim facta erant auditione accepi, "quibusque ipse interfui satis intellexi, quantum "malorum in civitates invehant tyrannides, omni "virtuti obstando, & magnanimis libertatem aufe-"rendo, homines que ad adulationem & metum "instituendo, dum res non ex sapienti legum cau-"tione, sed suo ex arbitrio administrant. Ex quo

λυπηρὸν αὐτοῖς εἶναι μὴ ὰ σωεργοῖς τ ἀρχῆς καταξίως. καλῶς οὖν ἔχει, [n] ἀκεράτων ἔτι ὄντων τ πραγμάτων, ἡγεμόνα αἱρεῖσθαι Κλαύδιον, [o] πατρωά τε ὄντα καὶ πθνεῶτ, καὶ τ εἰς τὸν βουλὸν συλλεγομένων ἀδενὸς ἧττον [p] οὐκ [q] ἀξιολογώτερον, σεγόνων τε ἀρετῇ, [r] καὶ τ κτ τὸν παιδείαν μεμελετηκότα, [s] καὶ σαθέντα αὐτοκράτορα τιμήσειν τε τὰ εἰκότα, καὶ [t] ἀμείψεσθαι δωρεᾶς. ταῦτα διανοηθέντί τε, καὶ ἔπραξαν οὐκ ἐξ ἀδηλήτου. ἥρπασο μὲν δὴ Κλαύδιος ὑπὸ στρατιωτικῶν. [v] Γναῖος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος, [x] καί τοι πεπυσμένος τὸν Κλαυδίου ἁρπαγὸν, καὶ ὡς ὑπεδικάζοιτο τ [y] ἀρχῆς ἄκων μὲν δοκεῖν, τ ὁ ἀληθὲς καὶ βουλήσει τῇ αὐτοῦ, καταστὰς ὅμως τ συγκλήτου, καὶ μηδὲν καταθρασυνόμενος, [z] ἐλευθέροις τε καὶ γνησίοις ἀνδράσι πρεπόντως ποιεῖσθαι φαίνεσθαι, τάδε λέγων.

β'. "Εἰ καὶ ἄπιστον, ὦ [a] ἄνδρες Ρωμαῖοι, διὰ τὸ "χρόνῳ πολλῷ ἧκειν ἀνέλπιστον ὅσον ἡμῖν, ἀλλ' οὖν "ἐχομεν ἐλευθερίαν τὸν ἀξίωσιν, ἄδηλον μὲν ἐφ' ὁπό-"σον [b] διαμενεῖ, καὶ γνώμη θεῶν, οἷς ἐκεῖνον "αὐτὸν, κειμένου, [c] εὐφραίνειν ἄρκεσαν, καὶ, εἴ-"περ ἀφαιρετέον ἐστὶν αὐτῆς, εὐδαιμονίαν σωάγουσαν. "ἱκανὴ γὰρ καὶ μία ὥρα [d] τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις, "[e] καὶ μετ' αὐτοτελοῦς τ διανοίας ἐν αὐτοδίκῳ τῇ πατρί-"δι, καὶ μὴ νόμων οἷς ποτε ἤνθησε [f] διαιτωμένῃ, βιω-"θεῖσα. ἐμοὶ μὲν τ μὲν σότερον ἐλευθερίας ἀμνημονεῖν "ἐστι, διὰ τὸ κατόπιν αὐτῆς γεγονέναι· τ δὲ νῦν ἀσμέ-"νως [g] πιμπλημένῳ [h] μακαρίσαί τε ἡγεῖται τοὺς ἐξω-"νηθέντας [i] ἐντραφέντας αὐτῇ, καὶ τ θεῶν [k] ἀδὲν [l] μεί-"ονα ἀξίως τιμῆς τόσδε τοὺς ἄνδρας, οἳ οἵγε γοῦν κἂν "τάχῳ τ ἡλικίας ἡμᾶς [m] ἔγνωσαν αὐτῆς· καὶ εἴη μὲν "εἰς πᾶν δ αἰῶνα τὸ ὅπλον σωαμεῖναι τὸν ἄδειαν αὐ-"τῆς. ἀρκέσαι δ' ἂν ἴσως [n] καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς τε "νεωτέροις ἡμῶν, καὶ ὅσοι "γεγηράκαμεν. αἰὼν [o] ὑπολεί-"λεπται τοῖς πρεσβυτέροις, [p] ἐὰν τ ἀγαθῶν αὐτῆς ἐν "ὁμιλίᾳ γεγονότες [q] μεταδῶσιν· τοῖς δὲ νεωτέροις παράδει-"μα ἀρετῆς [r] καθεστώσης ἀγαθὸν ἀνδράσι τοῖσδε ἀφ' "ὧν γεγόναμεν. νυνὶ δὲ [s] δὴ ἐν ἡμῖν, διὰ τὸν ἄρτι ὥραν, "ἄδεν πρεσβύτερον εἴη δ' ζῆν μὴ ἀρετῆς, ἢ μόνη σκ-"φρονιζει τῷ ἀνθρωπείῳ τὸ [t] ἐλεύθερον. ἐγὼ γὰρ τὰ πα-"λαιὰ οἶδα ἀκοῇ παλαιῶν, οἷς δὲ ὄψει [v] ὁμιλήσας "ἠθόμην, [x] οἷον κακῶν τὰς πολιτείας [y] ἀναπίμπλα-"σιν αἱ τυραννίδες, κωλύουσαι μὲν πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ δ' "μεγαλόφρονα ἀφαιρούμεναι τὸ ἐλεύθερον, κολακείας δὲ "καὶ φόβου διδάσκαλοι καθιστάμεναι, διὰ τὸ μὴ ὑπὸ σε-"φίας τ νόμων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς [z] ὁρμῆς τῶν ἐφεστηκότων "[a] κα-

n Ακεράτων ἔτι ὄντων τ πραγμάτων,] Nondum perfectis rebus *Rufin.* SPANH.

o Πάτρωά τε ὄντα] Πατρῶόν τε in *libris*.

p Οὐκ] *L. B.* ὧν. *Cocc.* ὧν οὐκ.

q Αξιολογώτερον,] Αξιολογώτων *Busb.* omissis ἀδενὸς ἄ τιν οὐκ.

r Καὶ τ κτ τὸν παιδείαν] Καὶ κατ' αὐτῶν τὸν π. *Vat.* & *Voss.*

s Καὶ σαθέντα αὐτοκράτορα] Καταστάντα γὰρ αὐτοκρ. *Busb.*

t Αμείψεσθαι δωρεᾶς.] Αμείψασθαι *Busb.* & *Hen.*

v Γναῖος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος,] Sic lego. Γνέος ὁ Σέντιος Σατορνῖνος in *Editis* omnibus. νέος ἔτι ὢν Σέστιος *Gall.* νέος ὁ Σέντιος *Vat.* νέος ἔτι ὢν Σατ *Busb.* HUDS. Cn. Sentius Saturninus; Alterius Aponii Saturnini mentio apud *Sueton.* in *Cajo c.* XXXVIII. SPANH.

x Καί τοι πεπυσμένος] Abest a *Lugd. Bat.*

y Αρχῆς ἄκων] Ita *Busb.* ἀρετῆς in *ceteris.* nullo plane sensu.

z Ελευθέροις τε καὶ γνησίοις ἀνδράσι] Eo modo *Busb.* & *Vat.* ἐλευθέροις καὶ γνησίοις in *reliquis.*

a Ανδρες Ρωμαῖοι,] Illud ἄνδρες è *Cod. Busb.*

b Διαμενεῖ,] Τείνουσα *Voss.* τείνουσαν *Lugd. Bat.*

c Εὐφραίνειν —— σωάγουσαν.] Ita lego & distinguo, præsertim quod ἀφαιρεθείημεν habeat *Hen.* (*Lugd. Bat.*) εὐφραίνειν ὃ ἄρκεσαν καὶ εἴπερ ἀφαιρεθείη τις αὐτῆς εὐδαιμονία σωάγουσαν in *Editis Aliisque.*

d Τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις,] Sic *Voss.* τ in *reliquis*: & mox αἰσθανομένης *Gall.*

e Καὶ μετ' αὐτοτελοῦς] Καὶ μὴ ταῦτα τέλως *Voss. Vat.* & *Hen. à pr. m.*

f Διαιτωμένῃ, βιωθεῖσα.] Ita distinguo. prius erat, διαιτωμένη βιωθεῖσα.

g Πιμπλημένῳ] Πιμπλαμένου in *Editis.* πιπλαμένων *Hen. à pr. m.* πιπλαμένῳ *Lugd. Bat.* πιμπλημένῳ *Vat.* quod in textum recepi.

h Μακαρίσας τε ἡγεῖται] Ita cum *Cod. Voss.* (seu *Lugd. Bat.*) μακαρισῶς τε αἰδεῖται in *Editis Aliisque.*

i Εντραφέντας αὐτῇ,] Εγγραφέντας αὐτῇ *Voss.* & *Hen. à pr. m.*

k Ουδὲν] *L. B.* ἀδὲ.

l Μείονα ἀξίως] Μειόνως *Hen.*

m Εγνωσαν αὐτῆς·] Γνῶσαντες *Vat. Voss.* & *Hen. à pr. m.*

n Καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα] Ex *L. B.* ἡ illud in medio additur. HAV.

o Υπολεί]πεται τοῖς πρεσβυτέροις,] Præteritum perfectum pro præsenti. de quo *H. Steph.* in *Append. ad Scr. al. de Dial. Att.* p. 142.

p Ἐὰν τ ἀγαθῶν αὐτῆς] Ita ex conjectura. δέονται ἀγ. ἀ. εὐ ὁμ. γεγονότες μεταδιδῶσιν in *Editis* & *MSS.*

q Μεταδῶσιν·] Μίγα τε εὐ τοῖς ὃ *Hen. à pr. m.* μεθεῖσιν μίγα τε εὐ τοῖσδε *Vat.*

r Καταστάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι] Ita, vel καθισάσης, legendum censui. καταστάσιος ἀγαθὸν in *libris* omnibus.

s Δὴ ἐν ἡμῖν,] Ηδὴ *Voss.*

t Ελεύθερον.] In *Marg. L. B.* ἀδέσιμον.

v Ομιλήσας ἠθόμην,] Forsan ὠμίλησα.

x Οἷον κακῶν] Ita ex *MSS.* οἷον in *Editis.*

y Αναπίμπλασιν] *L. B.* ἀναπιπλᾶσιν.

z Ορμῇ τ ἐφεστηκότων] Sic lego, sola fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *eo quod principum voluntati cuncta subjiciuntur.*

"[a] καταλείπειν τὰ πράγματα. [b] ἀφ' ἧς γὰρ Ἰούλιος Καί-
"σαρ φρονήσας ὑπὲρ καταλύσει τὴν δημοκρατίας, καὶ παρα-
"βιασάμενος τὸ κόσμον τῶν νόμων τὴν πολιτείαν [c] διεπά-
"ραξε, [d] κρείσσων μὲν ἐν δικαίᾳ γνώμενος, ἥσσων δὲ
"ἐν [e] καταδίαις ἡδονῇ αὐτὴν κομιζόμενος, [f] οὐκ ἔστιν ὅ, τι
"τῶν κακῶν ἀ [g] διέτριψε τὴν πόλιν, φιλοτιμηθέντων πρὸς
"ἀλλήλους ἁπάντων οἱ [h] ἐκείνῳ παρέδοχοι τὴν ἀρχὴν κα-
"τίσησαν, ἐπ' ἀφανισμῷ τοῦ πατρίδος, καὶ ὡς ἂν μά-
"λιστα τῶν πολιτῶν ἐρημίαν τοῦ γυναίου [i] καταλείποιεν,
"ἀφ' τὸ οἴεσθαι πρὸς ἀσφαλείας εἶναι τὰ αὐτῶν τὸ κα-
"θ' ἡδονὴν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, καὶ τὴν ἀρετὴν προσύχειν πεπ-
"σομένων δὲ μόνον ὑφαιρεῖν τι τῆς αὐχήματος, ἀλλ'
"εἰς τὸ πᾶν [k] ὑπιψηφίζειν [l] αὐτῶν τοῖς [m] ὀλέθροις.
"ὧν ἁπάντων, ἀριθμῷ τε πολλῶν ὄντων καὶ βαρύτητα
"[n] ἀνύποιστον ὑπιδειξαμένων καθ' ἃ ἕκας ἦρξεν, εἰς
"ὧν ὁ Γάιος ὁ σήμερον πεθνεὼς, [o] πλέω τε παντων δὴ-
"λα [p] ἀπέδειξεν, ἐ μόνον εἰς τὰς συμπολίτας, ἀλλὰ
"καὶ εἰς τὰς συγγενεῖς καὶ φίλας ἀπαράδοτον τὴν [q] ὀρ-
"γὴν [r] ἐπαφιεὶς, ὁμοίως τοῖς ἄπασι καὶ μείζω κακὰ
"ἐνεργαζόμενος ἀδίκως τὴν τιμωρίαν εἰσπραξασθαι,
"ὀργὴν ὁμοίως εἴς τε ἀνθρώπους ἐξαγριώσας καὶ θεούς.
"τυραννίδι γὰρ οὐ [s] κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ οὐδὲ μεθ' ὕβρεως
"[t] ἀπολαῦσαι, οὐκ εἰς τὰ χρήματα λελυπῆσθαι καὶ
"γαμετὰς, ἀλλὰ τὸ πᾶν κέρδος ἐκ [v] πανοικεσίας
"διοχλουμένων τῶν ἐχθρῶν. ἐχθρὸν δὲ τυραννίδι πᾶν τὸ
"ἐλεύθερον· εἰς εὔνοιάν τε ἐκκαλεῖσθαι αὐτὴν, καὶ
"τοῖς ἐν ὀλίγῳ πεφυκόσι ὁπόσα πεπόνθοιεν, οὐκ ἔστιν.
"ἐξεπισάμενοι γὰρ ὧν ἀναπλήσαι κακῶν ἔστιν οὓς,
"κακεῖνοι μεγαλοφρόνως καταφρονήσαι χρῶνται πρὸς
"τὴν τύχην, αὐτοὶ λανθάνειν αὐτοὺς ὧν πράξαν
"μὴ δυνάμενοι, μόνως πιστεύσι κτήσασθαι τοῦ [x] ὑ-
"πόπτα τὰ ἀδεὲς, εἰ παντελῶς [y] αἱρῆσθαι δυνηθεῖεν
"αὐτούς. τοιούτων δὴ κακῶν ἐπηγεγονότες, καὶ [z] ἐπω-
"φελεῖς ἀλλήλοις καταστάντες, αἵπερ πολιτειῶν ἐχεγ-
"γυώτατα πρὸς τε τὸ παρὸν εὔνοιαν, καὶ τὸ αὖθις
"ἀνεπιβούλευτον, καὶ πρὸς δόξαν οἰκείαν τῷ ὀρ-
"θωμένῳ τῆς πόλεως, [a] δικαιοί τε ἐσὲ προνοῆσαι ἰδίᾳ
"τὸ εἰς κοινὸν αὖτε τὴν ὠφέλειαν ἀπαντᾶν, [b] ἢ καὶ
"ἀνταποφήνασθαι γνώμην, οἷς μὴ ἀρέσκοιτο τὰ [c] προ-
"εισηγμένα, οὐδαμῶς εἰς κίνδυνον [d] φέρεσθαι, διὰ
"τὸ μὴ δεσπότην εἶναι τῶν [e] ἐφεστηκότα, [f] ᾧ ἀνεύθυνον
"τι βλάπτοντι τὴν πόλιν, καὶ αὐτοκράτορι μεταχεί-
"σασθαι τοὺς εἰρηκότας. καὶ τέτροφε τὴν τυραννίδα
"οὐδὲν νεώτερον, πλὴν ἥτε ἀρχὴ καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν τῶν
"ἐκείνῃ θελομένων ἀντιλογίᾳ χρώμενον. τῷ γὰρ εἰρήνης
"ἔρωτι πνεῖ ἡσσώμενοι, καὶ μεμαθηκότες ἀνδραπόδων ἐν
"τρόπῳ ζῆν, ὁπόσοι τι τῶν πρώτων [g] ἐπαίσμεν συμφο-

"enim Julius Cæsar in animum induxit populi
"potestatem tollere, legumque ratione insuper ha-
"bita & violata, rempublicam perturbavit, jure
"superior factus, suisque cupiditatibus serviens,
"nihil quicquam malorum est quo non attrita fue-
"rit civitas, omnibus certatim id agentibus, qui
"ei in imperium successerunt, ut patriam consue-
"tudinem abolerent, & urbem, quoad ejus fieri
"potuit, fortibus & generosis civibus exhaurirent;
"quod existimarent hoc ad suam facere securita-
"tem, si cum hominibus versarentur vitiosis &
"flagitiosis, & eorum, qui virtute præstantissimi
"haberentur, non solum spiritus deprimerent, sed
"& in universum eos exitio addicerent. Quorum
"omnium, etsi multi fuerint numero & intoleran-
"dam ostenderint morositatem in imperio exer-
"cendo, unus Cajus, hodie vita defunctus, plura
"quam cæteri omnes atrocia facinora edidit, non
"in cives solum suos, sed etiam in cognatos pariter
"& amicos indomitam laxando iracundiam, omni-
"bus sine discrimine graviora etiam mala inferens,
"ut injustas pœnas exigeret, iræ immanitate effe-
"ratus in deos similiter ac homines. Tyrannis
"enim non satis est voluptatem sibi acquirere,
"etiam cum injuriis conjunctam, neque fortunas
"*aliorum* vexare & uxores; sed id præcipue in lu-
"cris ponunt, inimicorum totas *è vivorum numero*
"exturbare familias. Omnes enim liberi pro ini-
"micis habentur à tyrannis: quorum benevolentiam
"ne ii quidem sibi conciliare possunt, qui patien-
"ter accipiunt quicquid perpessi sunt. Etenim
"conscii sibi quam multis malis nonnullos opple-
"verint, utque illi magni animi despicientia & con-
"temptione fortunam *adversam* ferunt, ipsi, ut
"quos sua latere nequeant maleficia, ita demum
"securitatem suspicione vacuam sibi pollicentur,
"si illos possint omnino tollere. Itaque ejusmodi
"malis levati, nullique potestati nisi quæ vestra
"est obnoxii, quod genus administrationis reip.
"quam maxime valet & ad præsentem concordi-
"am, & ad futuram incolumitatem, & ad propri-
"am civitati bene constitutæ gloriam, debetis sin-
"guli providere quod in commune conferat, aut
"è contra etiam, si cui displiceant quæ ante con-
"sulta erant & provisa, sententiam proferre, id-
"que sine omni periculo; quod ejusmodi dominus
"*vobis* non præsit, cui impune licebit civitatem
"lædere, eosque qui *libere* sententiam dixerint ar-
"bitratu suo è medio tollere. Atque nuper tyran-
"nidi nihil majus dedit incrementum, quam isto-
"rum segnicies, qui contra voluntatem imperan-
"tium ne hiscere quidem ausi sunt. quietis enim
"dulcedine deliniti, & mancipiorum more vivere
"assueti, quotquot *è nobis* longius disjunctorum
"ca-

[a] Καταλείπειν τὰ πράγματα.] Καταλιπεῖν *Gall.* & *Voss.*

[b] Ἀφ' ἧς] Ἀφ' ἧπερ *Busb.* & mox βιασάμενος, pro ἀλλοιατάμενος. & σκήπτρων pro πολιτείαν.

[c] Διεξάραξε,] Συνεταράραξε *Voss.* ὑ συνεξάραξε *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

[d] Κρείσσων μὲν] Sic *MSS.* quo modo legendum esse monuit *Cotelerius* ad *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 610. antea erat κρείσσον.

[e] Καταδίαις] Κατ' ἰδίαν frequentibus occurrit. HUDS. Κατ' ἰδ. SPANH.

[f] Οὐκ ἔστιν] Οὐκ ἔστιν ὅπως ὅτι *Busb. Vat.* & *Hen.* à *pr. m.*

[g] Διέτριψε] *L. B.* διέτριψε.

[h] Ἐκείνῳ παρέδοχοι] Ἐκείνων & σκείνων in *MSS.*

[i] Καταλείποιεν,] Καταλίποιεν *Vat.*

[k] Ἐπιψηφίζειν αὐτῶν] Ἐπιφηφίζειν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen.* à *pr. m.*

[l] Αὐτῶν] *L. B.* αὐτῷ.

[m] Ὀλέθροις.] Ita cum *Cod. Busb.* antea erat, ὀλέθροις τῶν ἁπάντων, ἀριθμῷ, & mox εἰς ὧν ὁ Γάιος.

[n] Ἀνύποιστον] *Gen.* ἀνύπιστον· Vel ἀνύποιστον *Hesych.* ἀνύποιστον, ἀφόρητον, ἀνυποιώνητον· SPANH.

[o] Πλέω τε πάντων] Πλείω *Busb.*

[p] Ἀπέδειξεν,] Ita *Busb.* ἐπιδειξαι *Voss.* ἀποδείξαι *Vat.* & *Hen.* à *pr. m.* ἀποδείξας in *Editis.*

[q] Ὀργὴν] *L. B.* ὠργικότων.

[r] Ἐπαφιεὶς,] Sic lego, levicula cum mutatione, pro ἐπαφρὶς, quod ἀφρὶς habeat *Busb.*

[s] Κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ] Iterum ex conjectura. in *libris*, κερδαίνειν.

[t] Ἀποχρῆν,] Forsan ἀπέχειν, καὶ οὐκ εἰς τὰ χρ.

[v] Πανοικεσίᾳ] Πανοικησίᾳ Thucyd. l. 11. p. 111. B. supr. lib. 9. c. 8. §. 3. πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον· ἀλλοτ. lib. 7. c. 7. §. 1. πανοικεσίᾳ· & c. 8. §. 7. SPANH.

[x] Ὑπόπτα τὰ ἀδεὲς,] Ἀπόπλα *Voss.*

[y] Αἱρῆσθαι] In *Marg. L. B.* ἀφέσθαι.

[z] Καὶ πρὸς] *L. B.* καὶ τὸ.

[a] Δικαιοί τε ἐσὲ προνοῆσαι] Ita lego ex conjectura; δίκαιοι τε προνοῆσαι, ἀλλὰ τὸ εἰς κοινὸν αὖτε τὴν ὠφέλειαν ἀπαντᾶν in *Editis* & *MSS.*

[b] Ἢ] Abest à *L. B.*

[c] Προεισηγμένα,] *L. B.* προεισηγμένα.

[d] Φέρεσθαι,] Sic legendum censui. *Φέρειν Voss.* φέρειν in *Editis Aliisque.*

[e] Ἐφεστηκότα,] Conf. infr. §. 3. SPANH.

[f] ὯΙ] *L. B.* ὡς.

[g] Ἐπαίσμεν συμφορὰς ἀπηκέστους,] Ἐπάσθημεν *Voss.* & forsan *Epiphan.* qui vertit, *importabiles incurrentes ærumnas, & dein, etiam proximis malorum videbamur autores*; ac si legisset, κακῶν τε τοῖς πέλας αἴτιοι ἐδοκοῦμεν. In *Editis Aliisque*, ὁπόσοι τε ἐπαίσμεν συμφορὰς ἀπηκέστους, κακοῖς τε τοῖς πέλας ἐπιδόμεν. Nam illa τῶν πρώτων ex conjectura reposui, & κακοῖς τε τοῖς πέλας in κακά τε τοῖς πέλας mutavi.

"calamitates non ferendas audivimus, propinquio-
"rum mala vidimus, metu moriendi cum virtute
"etiam morti ſummo cum dedecore conjunctæ
"occumbentes. Ante omnia autem tyranni inter-
"fectoribus honores quam ampliſſimos habere *fas*
"*eſt*, præſertim vero Chæreæ Caſſio. Nam ille
"erat unus ſecundum deos qui conſilio manuque
"nobis libertatem peperit: cujus haud decet *vos*
"obliviſci, ſed & ei, ut qui ſub tyrannide ante o-
"mnes pro libertate veſtra conſilium ceperit,
"primuſque in diſcrimen ſemet conjecerit, recu-
"perata libertate honores decernere, idque primum
"veſtro conceſſu juſſuque factum oſtendere. Opus
"enim pulcherrimum eſt, & quod viros liberos *in-*
"*primis* decet; benefactoribus gratiam reponere:
"qualis & ille erga nos univerſos exſtitit, Caſſio
"& Bruto qui Cajum Julium peremerunt plane
"diſſimilis; quoniam iſti quidem ſemina diſcordia-
"rum bellique civilis in urbe ſeminarunt, ille ve-
"ro cæſo tyranno malis etiam omnibus inde ortis
"civitatem liberavit.

3. Sentius hujuſmodi orationem habuit, eique magna cum voluptate auſcultarunt & ſenatus & equitum quotquot aderant. Tum quidam Trebellius Maximus exſiliens annulum Sentio detrahit, in quo lapillus incluſus erat inſculptam habens Caji imaginem, quem ille, præ ſtudio dicendi, ut credebatur, faciendique quæ in animum induxerat, ſibi auferre oblitus eſt. Et ſculptura quidem è veſtigio fracta eſt. Cæterum cum in multam noctem res productæ eſſent, tum Chærea etiam à conſulibus ſignum petiit: atque illi libertatem dederunt. Iſta autem, poſtquam facta eſſent, & præſentibus admirationi erant, & vix fidem invenerunt. nam, anno poſt centeſimo, quam illis primo ablata fuerit imperii poteſtas, ad conſules rediit ſignum dare: quippe illi, priuſquam regio dominatu teneretur civitas, in milites poteſtatem habebant. At Chærea, ubi ſignum acceperat, militibus tradidit qui à Senatu ſtabant. erant autem numero ad quatuor cohortes, qui maluerunt eſſe ſine imperatore quam ſub tyrannide. Atque illi quidem cum ſuis tribunis abierunt: pauloque poſt etiam populus lætus admodum diſcedebat, cum ſpei plenus tum multum elatus, quod ſummam poteſtatem ſibimet acquiſiviſſet, nec amplius imperatori ſubeſſet. atque Chærea cum illis magna erat in gratia.

Annulus Sentio, oratione finita, detractus.

Fracta anaglyphe.

Teſſera data à Senatu, libertas.

4. Chærea autem indigne ferens Caji uxorem ſuperare & filiam, totamque ejus familiam non ad internecionem deletam eſſe, (utpote quod foret ut quiſquis ex illo reliquus eſſet, is in perniciem civitatis legumque ſuperesſet) ac præterea perficere feſtinans quod in animo agitaverat, ſuumque in Cajum odium lætitia complere, mittit Julium Lupum, unum è tribunis, qui Caji uxorem filiam-

Chærea Lupum mittit, ut Caji uxorem filiamque interficeret.

"ρὰς ἀνηκέστους, κακά τι τῶν πίλας ἐπίδομεν, [h] φό-
"βῳ γὰρ μὴ ἀρετῆς πλοῦτῶν μὴ αἰσχύνης τὸ ὑστάτης
"ὑπομένοντες τὰς πλοῦτάς. πρῶτον ἢ τοῖς [i] ἀραμέ-
"νοις τὸ τύραννον πιμὰς, αἵ τινες μέγιστοι, ταύτας εἰσε-
"νεγκεῖν, μάλιστα ἢ Χαιρέᾳ τῷ Καισίῳ. σὺ γὰρ τοῖς
"θεοῖς εἷς ἀνὴρ ὕτω προῖσης ἡμῖν καὶ γνώμη καὶ χερσὶ
"τὸ ἐλευθερίας πέφυνεν· ὃ καλὸν μὴ ἀμνημονεῖν, ἀλλ'
"ὅπι τὸ τυραννίδω [k] ὑπὸ ἐλευθερίας τὸ ἡμετέρας
"προθεβλαδικότω τε ἅμα καὶ προκεκινδυνδικότω,
"ὅπι τὸ ἐλευθερίας ψηφίσαδαι τὰς τε τιμὰς, πρῶτον
"τε ἀνεπιτάκτως τῦτο ἀναφῆναδαι. [l] ἔργον ἢ κάλλιστον
"καὶ ἐλευθέροις ἀνδράσιν πρέπον ἀμείβεσθαι τὰς εὐερ-
"γέτας, οἵω δὴ καὶ ἀνὴρ ὕτω περὶ ἡμᾶς πάντας γέ-
"γονεν, ὅδεν προθυμησόμενος Καισίῳ Ϲ Βρύτῳ τοῖς Γαΐου
"Ἰύλιον ἀνηρηκόσιν· ἐπεί γε οἱ μὲν στάσεως καὶ πολέμων
"ἐμφυλίων ἀρχὰς ἐπανερρίπισαν τῇ πόλει, ὅτω ἢ μὴ
"τὸ τυραννοκτονίας καὶ τὸ ἐντεῦθεν δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν
πόλιν.

γ'. Σέντι μὲν τοιύτοις ἐχρῆτο τοῖς λόγοις, καὶ τῶν βελδτῶν ἡδονῇ δεχομένων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. ἀναπηδήσας ἢ τις Τρεβέλλι Μάξιμο πειρᾶται τὸν δακτύλιον ἀπὸ Σεντίᾳ· [m] λίθο ἢ εἰκόνα Γαΐᾳ ἐγγεγλυμμένο [n] ἐδεσμεύετο αὐτῷ· καὶ [o] πρδξί τε λεγομένων καὶ ὧν ἐπενόῃ [p] πράξει, ὅπερ ὤετο, ἐν λήθῃ [q] γεγονότο. καὶ ἡ μὲν γλυφὴ [r] καταρήγνυται. προεληλύθει ἢ ἡ νὺξ ὅπι μέγα, καὶ Χαιρέας ἢ σημεῖον [s] αἰτεῖ τὰς ὑπάτας· οἱ ἢ ἐλευθερίαν ἔδοσαν. [t] ἐν θαύμασι ἢ ἦν αὐτοῖς, καὶ [v] ἐμοίᾳ ἀπιστίᾳ τὰ δρώμενα. [x] ἔτει γὰρ ἑκατοσῷ, μεθ' ὃ τὸν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν, ἐπέστρεψεν ὅπι τοὺς ὑπάτας σημεῖα ἡ δόσις. αὐτοὶ γὰρ, πρότερον ἢ τυραννηθῆναι τὸν πόλιν, κύριοι τῶν [y] στρατιωτῶν ἦσαν. Χαιρέας ἢ, τὸ σημεῖον λαβὼν, παρελδὰ τῶν στρατιωτῶν τοῖς περὶ τὸν σύγκλητον συνεσηκόσιν. ἦσαν ἢ εἰς [z] σπείρας τέσσαρας, οἷς τὸ [a] ἀβασίλδυτον τιμιώτερον τῆς τυραννίδο πρόκειτο. καὶ οἵδε μὲν ἀπέστασαν μετὰ τῶν χιλιάρχων, ἀνεχώρει ἢ ἤδη καὶ ὁ δῆμο, πρόχαρής καὶ ἐλπίδο καὶ φρονήματο, [b] ὅπι τῷ κτησαμένῳ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς, οὐκέτι ὅπι τῷ [c] ἐφεσηκότι. καὶ τὰ πάντα ἦν ὁ Χαιρέας αὐτοῖς.

δ'. [d] Χαιρέας ἢ, ἐν δεινῷ τιθέμενο πρόπαιαν [e] τὴν τε θυγατέρα Γαΐᾳ καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ μὴ παντοὶ τὸ ὄλεθρον αὐτῷ συντυχεῖν, ἐπεὶ καὶ πᾶν ὅ, τι [f] ὑπολείποιτο αὐτῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τὸ πόλεως λειφθήσεσθαι, καὶ τῶν νόμων, ἄλλως τε προθύμως ἐπιτυδακὼς τελειώσαντι τὴν αὐτοῦ, καὶ πάνυ εὐφρᾶναι μῖσο τὸ περὶ Γάϊον, [g] Ἰύλιον σκπέμπει Λῆπον, ἕνα τῶν χιλιάρχων, κτενοῦντα τὴν

[h] Φόβῳ —— πλοῦτός.] Fugientesque cum virtute mori, noviſſima confuſione peribimus *Rufin.* SPANH.

[i] Ἀραμέοις] Ita *MSS.* Ἀρμένοις in *Editis.*

[k] Ὑπ'] *L. B.* ὑπερ.

[l] Ἔργον ἢ κάλλιστον] Ἔργων *Voſſ.*

[m] Λίθο ἢ εἰκόνα Γαΐᾳ ἐγγεγλυμμένο] Solebant enim annulis inſculptas Imperatorum imagines gerere. REL.

[n] Ἐδεσμεύετο] *L. B.* ἐπιδεσμεύετο.

[o] Πρδξί τε λεγομένων] Πρδξῇ τῶν λεγ. *Voſſ.*

[p] Πράξει.] *L. B.* πεάξειν.

[q] Γεγονότο.] Ita lego. γεγονότι in *libris.*

[r] Καταρήγνυται.] Καθάγνυ *Voſſ.* κατακήγνυ in *Editis Aliiſque.*

[s] Αἰτεῖ τὰς ὑπάτους·] Ἠτῇ *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[t] Ἐν θαύμασι] Ἐν θαύμασί τε ἦν *Busb.*

[v] Ὁμοίᾳ] *L. B.* ὅμοια.

[x] Ἔτει γὰρ ἑκατοσῷ,] Ἔτι γὰρ ἑκατοσῷ τῷ (vel τῷ ut in *L. B.*) μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τὰς ὑπάτους σημεῖα ἡ δόσις in *Editis* & *MSS.* nullo plane ſenſu. Ἔτῃ γὰρ ἑκατοσῷ μεθ' ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν ἐπὶ τὰς ὑπ. &c. legendum eſſe monuit V. Cl. *Thomas Terry Gr. L. Profeſſor.* Quam ſane conjecturam acutiſſimam in *prioribus verbis* amplector, in *ſequentibus* vulgatam ſcripturam ſequor: ac deinde ἐπιστρέψειν inſertum dedi, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *quia reverſa videretur ad conſules hæc poteſtas.*

[y] Στρατιωτῶν] *L. B.* στρατιωτικῶν.

[z] Σπείρας τέσσαρας,] Tres tantum Cohortes illæ dicuntur ἀλασ. lib. 2. c. XI. §. 1. τρισὶ τάξι συμμάχοις σπείραις· SPANH.

[a] Ἀβασίλδυτον —— πρόκειτο.] Ita *Busb.* (*Lugd. Bat.* in *Marg.* in *Texto* βασιλεῦσι) & *Epiphan.* βασιλδυτὸν in *ceteris.* HUDS. *Gen.* τὸ βασιλδυτὸν. Nota βασιλεύειν hic dici de regimine Senatus aut Conſulum, & Τυραννίδα de dominatione Cæſarum. SPANH.

[b] Ἐπὶ τῷ —— ἐφεσηκότι.] Quaſi ipſi gubernationem Reip. rurſus ei quærerent, & nequaquam ideo ſubjacerent. *Ruſinus.* SPANH.

[c] Ἐφεσηκότι.] Conf. ſupr. §. 2. SPANH.

[d] Χαιρέας ἢ,] Ὁ ἢ Χαιρέας *Busb.*

[e] Τὴν τε θυγατέρα Γαΐᾳ,] Ita cum *Cod. Busb.* τὴν θυγ. in *reliquis.*

[f] Ὑπολείποιτο.] *L. B.* ὑπολίποι.

[g] Ἰύλιον —— θυγατέρα.] Periit unà & uxor Cæſonia gladio à Centurione confoſſa, & filia parieti illiſa. *Sueton. in Cajo* c. LX. Hic à Joſepho non Centurio, ſed Tribunus dicitur; quod ad Sueton. etiam monuit *Caſaub.* SPANH.

[h] Πρῶ-

τὴν γυναῖκα Γαΐᾳ καὶ τὴν θυγατέρα. Κλήμεντι δ' ὅτι συγγνοῦσι τῷ Λέπτῳ τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε [h] πρόθεσιν λειτουργίαν, ὅπως μεταλαχὼν καὶ ἐπὶ τοιούτοις τῆς τυραννοκτονίας ἀγαθοῖς ἀρετῆς πρὸς τὰ πολιτικῶν, ὡς ἂν καὶ παντὸς ἐπιβουλεύματος δόξῃ κοινωνεῖν τῶν πρώτων σωζομένων. ἐνίοις δὲ τῶν σωματοφυλάκων καὶ ὠμὸν ἐδόκει τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ θρόνῳ [i] χρησόμενον, διὰ τὸ Γάϊον φύσει τῇ αὐτοῦ χρώμενον [k] ἢ συμβουλῇ τῇ ἐκείνης τὰ πάντα πράξαι, ἐξ ὧν τε πόλις ἀπηγορεύκει τοῖς κατηλημένοις κακοῖς, καὶ τῶν πολιτῶν ὅ, τι καὶ ἄνθρωπον ἀπώλεσε. οἱ δὲ καὶ [l] τὸν μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἐνεκάλουν αὐτῇ γνώμῃ, τὸ δὲ πᾶν καὶ τὸ ὑπὸ Γαΐου πεπραγμένων κακῶν ἐκείνην τὴν αἰτίαν [m] ἐπέφερον, φάρμακον τῷ Γαΐῳ δοῦσαν ἐνοιῶν δέλεασιν καὶ ἐρώτων ἐπαγωγαῖς [n] αὐτῷ ψηφισάμενον, [o] ὡς εἰς μανίαν μεταστάντα, τὰ πάντα αὐτὴν εἶναι τὴν νεανιευσαμένην ἐπὶ τῇ Ρωμαίων τύχῃ καὶ τὸ ὑποτελὲς αὐτοῖς οἰκουμένης. καὶ πέρας κυρωθὲν [p] ὥστε αὐτὴν πλουτῆσαι, δῆλον μὲν οἱ ὑποστυφοντες οἷοί τε ὠφελεῖν ἦσαν, ἐσέλλετο ὁ Λέπτος· ἐβραδύνετο δὲ δῆλον μᾶλλόν τῇ κατ' αὐτὸν, ὥστε μὴ σὺν εἰς καιρὸν διαγενέσθαι τοῖς ἀποστελλόσι, θέλων ἐπ' ἀδαμοῖς μεμπτὸς εἶναι τὸ ἐπ' ὠφελείᾳ δῆμον πονουμένων. παρελθὼν δὲ ἐπὶ δὲ βασιλείᾳ, καταλαμβάνει τὴν [q] Καισωνίαν, γυνὴ δὲ ἦν δὲ Γαΐᾳ, ὠθισθεὶς κατακειμένην τῷ σώματι δὲ ἀνδρὸς χαμαιπετεῖ, καὶ πάντων ἐν [r] ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο ἂν ὁ νόμος τοῖς μετασῶσιν, αἵματί τε ἀναπεφυρμένην ἐκ τῶν τραυμάτων, καὶ πολλὴν τὴν ταλαιπωρίαν συμφερομένην, τὸ θυγατρὸς παρερριμμένης· ἠκούετό τε ἐν τοῖς τοιοῖσδε ἄδειν ἕτερον, ἢ [s] κατάμεμψις δὲ Γαΐᾳ, ὡς [t] πιθανὸν ἀεὶ χόντος πολλάκις προηγορευκυῖαν αὐτῷ. ἐπ' ἀμφότερα [v] αὐτοῖς ὁ λόγος καὶ τότε εἰκάζετο, καὶ νῦν ἐφ' ὁμοίοις προκειται τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν, πρὸς ὅ, τι θελήσειαν ῥοπὰς τὰς αὑτοῦ προτιθεμένων. οἱ μὲν [x] δὲ ὑποσημαίνειν ἔφασαν τὸν λόγον, ὡς συμβαλλομένης, ὑποστάσεως μανιῶν καὶ τοῦ εἰς τοὺς πολίτας ὠμοῦ, μετρίως καὶ μετὰ ἀρετῆς ἐξηγεῖσθαι τῶν πεπραγμάτων, [y] μὴ παρ' αὐτῶν ὑπολέσθαι τρόπῳ [z] τῷ αὐτοῦ χρώμενον· οἱ δὲ, ὡς, λόγος δὲ πρὸς τῶν σωματοφυλάκων ὑποφοιτήσαντος, Γαΐῳ κελεύσαι μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ δὲ ἑνὸς πάντας μεταχειρισάμενον αὐτὸς, κἂν εἰ μηδὲν ἀδικηθεῖεν, ἐν ἀδεεῖ κινδύνων καταστῆναι. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐπονειδιζόμενον, ὡς προηγορευκυίας διαπράξασθαι [a] μαλακῶς γεγονότι. καὶ τὰ μὲν λεχθέντα ὑπὸ τῆς Καισωνίας, καὶ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι πρὸς αὐτῆς ἐφρόνουν ταῦτα λέγουσιν. ἡ δὲ, ἐπεὶ θεάσατο τὸν πρόσοδον τοῦ Λέπτου, τό, τε σῶμα τοῦ Γαΐου περιδείκνυεν, καὶ ἄσσον ἰέναι παρεκάλει μετ' ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. [b] ἐπί τε τῇ διανοίᾳ μὴ συνεχώρησε ἐώσα τὸν Λέπτον, καὶ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένην, γνωρίσασα [c] ἐφ' ὃ ἐχώρει, τῷ τε σφαγεῖ ἐγύμνου καὶ πάνυ προθύμως, [d] πεπιωμένη ὁποῖα εἰκὸς τὰς ὅτῳ σαφῶς ἐν ὑποψίᾳ τοῦ ζῆν γεγονότας, καὶ

que perimeret. Lupo autem, Clementis quippe cognato, id genus officium demandarunt, ut tyranni cædis, licet in re hujusmodi, particeps factus virtutis laude decoraretur à civibus, haud secus ac si consiliis eorum omnibus interfuisset qui facinus excogitaverant. Quibusdam autem è conjuratis immanitatis esse videbatur in mulierem sævitiam exercere, quando Cajus magis ex ingenio suo quam illius impulsu omnia commiserit, quæ in causa fuerant ut & civitas malis ipsam vexantibus succumberet, & civium quosque fortissimos & nobilissimos amitteret: alii contra ejusmodi quæcunque decreta erant ipsi vitio vertebant, & omnino etiam omnium, quæ à Cajo patrata erant, malorum ipsam insimulabant, ut quæ philtrum ei dederit, ut animum ejus sibi obnoxium redderet, & ad amandum eum induceret sibique devinciret: adeo ut, illo ad insaniam adacto, ipsam omnia machinatam esse in fortunas Romanorum, orbisque totius in illorum ditionem redacti. Cumque in eam sententiam itum esset, ut morte plecteretur (nihil enim ipsi profuerunt qui *hoc ipsum* dissuadebant) mittebatur Lupus: nec ulla erat mora tarditate sua, quo minus imperata faciendi tempus quam primum arriperet, ne sua culpa fieret ut quidquam omitteretur quod salutis communis intererat. Cumque ingrederetur in palatium, Cæsoniam Caji conjugem offendit juxta mariti cadaver humi prostratam, & destitutam rebus omnibus quas moris est exhiberi mortuis, cruore vulnerum ipsamque fœdatam, & miserandum in modum afflictam, filia propter ipsam procumbente: nec in ejusmodi luctu & mœrore aliud quidpiam exaudiebatur quam Caji accusatio, quod ipsi, quæ totiesq; eum præmonuerat, fidem non habuerit. Quæ verba & eo tempore in utramque partem accipiebantur, & nunc ambiguam etiam præ se ferunt sententiam ea audientibus, quippe qui faciunt ut utrinque, prout volunt, propendeant. Nam alii quidem ista hoc sibi velle perhibuerunt, ac si consuluisset ei ut ad saniorem mentem rediret, & in cives *suos* sævire desineret, ne *male* interiret ab illis suo more acceptus: aliis vero persuasum est, ipsam, cum rumor de conjuratoribus percrebresceret, Cajum hortatam esse, ut omnibus, etiamsi nihil inique egissent, nulla mora interposita & è vestigio interfectis, sese extra periculi metum poneret. idque tum exprobratum illi, quasi ad agendum segniori, postquam ab ipsa præmonitus fuisset. Atque ista quidem sunt quæ à Cæsonia dicta erant, quæque de ea sentiebant *homines*. Illa vero, quamprimum Lupum advenientem conspicit, ostendebat ei Caji cadaver, & cum lachrymis & lamentis orabat, ut propius accederet. Cumque eum vidisset mente attonitum, & quasi ad aliquid agendum quod sibi displiceret accedentem, facta ei cognitione qua de causa veniebat, prompte admodum jugulum nudabat, deûm hominumque fidem implorans, quemadmodum ii consueverunt qui vitam

De Cæsonia uxore Caji diversæ sententiæ.

Cæsonia fortiter moritur.

b Πρόθεσιν λειτουργίαν,] Πρόθεσιν vel προθέζιν in *libris*, excepto *Lugd. Bat.*

i Χρησόμενον,] *L. B.* χρησάμενον.

k Ἢ συμβουλῇ] Hic μᾶλλον subaudiendum relinquitur, ut in locis aliquammultis *N. Fœderis.*

l Τὸν μὲν ἐπὶ τοιούτοις] Τῶν μὲν & mox γνωμῶν in *Editis Aliisque.* τὸν μὲν & infra γνώμῃ *Vat.* & *Hen. à pr. m.* unde rescripsi τὸν μὲν ἐ. τ. ἐ. α. γνώμῃ.

m Ἐπέφερον,] Ita *Busb.* & *Vat.* ὑπέφερον in *ceteris.*

n Αὐτῇ ψηφισάμενον,] Αὐτῷ *Busb.*

o Ὡς εἰς μανίαν μεταστάντα,] Ita lego è *Cod. Busb.* ὡς deerat in *Editis Aliisque.*

p Ὥστε αὐτὴν πλουτῆσαι,] Ὥστε non agnoscit *Busb.* & commode satis abesse potest.

q Καισωνίαν,] Ita scribo ex *Dione Cassio*, in *Josephi* libris Κεσωνίαν vel Κεσσωνίαν.

r Ἀτυχίᾳ ὧν χαρίζοιτο] Sc. ἀπειλῇ.

s Κατάμεμψις δὲ Γαΐᾳ,] Ita *Busb.* κατὰ μέμψιν in *Editis Aliisque.* καθάμεμψιν *Vat.*

t Πιθανὸν ἀεὶ χόντος.] Iterum cum *Busb* assentiente *Voss.* πιθανὸν in *Editis Aliisque.*

v Αὐτοῖς ὁ λόγος] Hæ δὲ ὁ λ. *Voss.*

x Γάρ ὑποσημαίνειν ἔφασαν] Illud γὰρ è *Cod. Voss.*

y Μὴ παρ' αὐτῶν] *L. B.* καὶ παρ' αὐτῶν.

z Τῷ αὐτοῦ] Abest à *L. B.*

a Μαλακῶς] *L. B.* μαλακῷ satis bene. HAV.

b Ἐπεί τε τῇ Διανοίᾳ] Ita lego ex conjectura. ἐπεί τε τῇ Διανοίᾳ συνεχώρησε ἐώσα τὸν Λέπτον, καὶ μηδὲν προστάντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν σὺν αὐτῷ κεχαρισμένην in *Editis* & *MSS.* ἐπεί τε Διανοίᾳ σὺν αὐτῷ συνεχώρησε ἐώσα τὸν Λέπτον, καὶ μηδὲν προσόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν κεχαρισμένῃ ὦ V. Cl. *T. Terry Gr. L. Pr.*

c Ἐφ' ὃ ἐχώρει,] Ἐφ' ὃν *Vat. Lugd. Bat.* & *Hen. à pr. m.* forsan pro ἐφ' ὅ.

d Πεπιωμένη] Conf. supr. c. 1. §. 17. πεπιώμενοι. SPANH.

e Ai-

tam in desperatis planeque perditis habent, jubensque ut perficere non moraretur quod in ipsam constituerant. Atque illa quidem forti & magno animo moritur hoc modo a Lupo occisa, ac deinde filiola *ejus*. moxque Lupus, ista ut nunciaret, ad Chæream properavit.

Caji elogium.

5. Cajus igitur, cum quatuor annos demptis quatuor mensibus Romanis imperasset, ita moritur. vir, etiam antequam imperium adeptus est, durus & vecors & summe maleficus; voluptatibus deditus, & fautor delatorum. iis quidem quæ terribilia erant obstupescens, adeoque in cædem paratissimus; potestatem vero habens in hoc ipsum, ut stolide ferox & elatus eos quos minime oportet injuriose tractarit, & occidendo & contra leges agendo sibimet quærens divitias. Et diis quidem & legibus superior esse & haberi voluit, populi tamen assentationibus obnoxius. Quibuscunque etiam lex, tanquam factu turpibus, notam inussit, ea omnia majoris æstimavit quam virtutem. Et quidem amicorum immemor erat, summi licet fuerint & in maximis rebus spectati, quibus *forte* irascceretur, pœnas vel ob levissima infligens, atque universos virtute præditos pro inimicis habebat; ac ad omnia quæ sua juberet voluntas, indomita & effrenata ferebatur cupiditate: quo factum ut etiam cum sorore germana stupri consuetudinem haberet, unde & illi maxime apud cives vehementius conflari cœptum est odium, quo *simile quid*, longo tempore non conspectum, & ægre fidem impetrarit, cosque ad inimicitias cum flagitii auctore suscipiendas excitarit. Opus autem ullum, *vere* magnum aut regium ab eo factum nemo memorare potest, quodve præsentis sæculi & futuri hominibus in emolumentum cedat, præter receptacula ab ipso cogitata circa Rhegium & Siciliam navibus frumentariis ex Ægypto venientibus. quod in confesso est apud omnes maximum esse opus & navigantibus utilissimum; haud tamen absolutum, sed imperfectum ab eo, dum segnius construitur, relictum. in causa autem erat rerum inutilium studium, & quod, dum pecuniam in voluptates sibi soli profuturas insumeret, in rebus ex confesso melioribus liberalis & munificus esse desierit. At vero & orator erat optimus, utraque lingua tam Græca quam Latina valde exercitatus, & quicquid diceretur celeriter arripiebat, compositis ab aliis & non mediocriter accuratis ex tempore respondens, ita factus ut majori quam quisquam alius persuadendi vi pollere videretur, tam ex ingenii felicitate, quam quod ad eam augendam multam exercitationem adhibuerit. nam necesse erat illi doctrinæ plurimum attendere, utpote filio nepotis ex fratre Tiberii, cui in imperium successit, quod & ipse, ad summam in ea gloria aspirans,

κελεύσαι μὴ μέλλειν ἐπὶ τελειώσῃ τοῦ δεσμοῦ· ἃ ἐπ' [e] αὐτῆς συνέθεσαν. καὶ ἥδε μὲν εὐψύχως τοιαύτῃ τελευτᾷ ὑπὸ τοῦ Λύπου, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ θυγάτριον. καὶ Λύπος ταῦτα προαγγέλων ἔσπευδε πρὸς τὸν Χαιρέαν.

ε'. [f] Γάιος μὲν δὴ, τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ῥωμαίων [g] λείποντα τεσσάρων μηνῶν, ὕστω τελευτᾷ· ἀνὴρ, καὶ πρότερον ἢ τῇ ἀρχῇ σωῆλθε, σκαιός τε καὶ [h] κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος, ἡδονῇ τε ἡσσώμενος καὶ φίλος ἀλόγοις. καὶ τὰ μὲν φοβερὰ καταπεπληγμένος, καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' οἷς θαρσήσαι φονικώτατος· [i] τῆς δὲ ἐξουσίας ἐφ' ἑνὶ μόνῳ [k] πεπλάμενος τῷ ὑβρίζειν εἰς ὃς ἥκιστα ἐχρῆν [l] ἀλόγῳ μεγαλοψυχίᾳ χρώμενος, καὶ παρεὶς ἐκ βραχέος κλύειν καὶ θεραπεύειν. καὶ ἃ μὲν θεῖα καὶ νομίμως μείζων ἐπαγδακῶς εἶναί τε καὶ δοκεῖν, ἐπαίρομενος ἢ ἐπαίνων τῆς πλησίος. καὶ πάντα ὅσα αἰσχρὰ κρίνας ὁ νόμος ἀτιμίᾳ [m] τιμιώτερα ἐνόμισεν ἀρετῆς. καὶ φιλίας [n] ἀμνήμων ὢν, εἰ καὶ πλείστη τε καὶ διὰ μεγίστων ἦν οἷς [o] ποτὲ ὀργισθεὶς ἀπεπλήξει κολάσεως καὶ ἐπ' [p] ἐλαχίστοις, πολέμιον ἢ ἡγούμενος πᾶν τὸ ἀρετῇ συνερχόμενον, [q] ἀνταπόλεκτον ἅπασιν οἷς κελεύσῃ τὴν ἀπιθυμίαν λαμβάνων· ὅθεν καὶ [r] ἀδελφῇ γνησίᾳ συνὼν, ἐξ ἧς καὶ μάλιστα αὐτῷ φύεσθαι ἔδοξε τοῖς πολίταις ἤρξατο σφοδρότερον τὸ μῖσος, διὰ τὸ πολλὰ χρόνου μὴ ἰσορημένον, εἴς τε ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν τὴν πρὸς τὸ πρόξαντα σφᾶς καλεῖν. ἔργων δὲ μέγα ἢ βασίλειον ἔδεν αὐτῷ πεπραγμένον [s] εἴποι ἄν τις, ἢ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν σωζόντων καὶ αὔξης ἀνθρώπων ἰόντων, [t] πλὴν γε τοῦ τὴν Ῥήγιον & Σικελίαν [v] ἐπιγεγενημένου ἐν ἐπιδοχῇ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου σιτηγῶν πλοίων. τοῦτο δὲ ὁμολογουμένως μέγιστόν τε καὶ ὠφελιμώτατον τοῖς τε πλέουσιν· ὁ μὴν [x] καὶ ὅπη πλέοντί γε ἀφίκετο, ἀλλ' [y] ἡμίεργον ἐπὶ τοῦ ἀμελυτέρως αὐτῷ ἐπιπονεῖν κατελείφθη. αἴτιον δ' ἦν ἡ πρὸς τὰ ἀχρεῖα σπουδὴ, καὶ τὸ δαπανᾶν εἰς ἡδονὰς, ἃ κατὰ μόνας ἔμελλον ὠφελεῖν αὐτὸν, ὑφαιρεῖν τὴν ὅπη τοῖς χρείττοσιν ἀνωμολογημένοις φιλοτιμίαν. ἄλλως δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσσῃ [z] τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος· σωίστε ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ τοῖς ὑφ' ἑτέρων σωτεθεῖσί τε καὶ ἐκ πλείονος προσυγκειμένοις ἀντειπὼν ἐκ τοῦ ὀξέως, φανλῶαι πιθανώτερος ἐν μεγάλῳ πράγματι [a] παρ' ὃν τινα σὺν γνώμενος, εὐκολία τε εἰς αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ τοῦ [b] εἰς ἰσχὺν αὐτῇ [c] προσλαβεῖν μελέτη τοῦ ὑπονεῖν. [d] ἀδελφῷ γὰρ παιδὸς ἦν γεγονότι Τιβερίῳ, ὃ καὶ διάδοχος γίνεται, μέγα ἀνάγκασμα παιδείας ἀντέχεσθαι, διὰ τὸ καὶ [e] αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα

e Αὐτῆς συνέθεσαν.] Ita *Busb.* αὐτοῖς in *Editis Aliisque.*

f Γάιος —— τελευτᾷ.] Cajus imperavit Annos III. & Menses VIII. *Dio* p. 669. tribus annis, mensibus novem, diebus 28, & *Sueton. in Cajo* LIX. imperavit triennio & x. Mensibus diebusque VIII. Ita etiam *Clem. Alex. Strom.* l. 1. SPANH.

g Λείποντα τεσσάρων μηνῶν.] Vide *Casaub.* ad *Sueton.* in *Caligula*, c. 59. & *Pagi* Criticam ad *Ann. Baronii* p. 34.

h Κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον.] Κακοτροπίας *Busb.*

i Τῆς δὲ ἐξουσίας.] Pro τε substitui δὲ, ut respondeat præcedenti μὲν.

k Πεπλάμενος τῷ ὑβρίζειν.] Sic lego & distinguo cum *Cod. Busb.* (accedente nunc *Lugd. Bat.*) antea erat, πεπλάμενος, ᾧ ὑβρίζειν &c.

l Ἀλόγῳ.] *L. B.* ἀλόγως.

m Τιμιώτερα ἐνόμιζεν.] Ita ex conjectura. τιμωρίαν ἐνόμισεν ἀρετῆς in *Editis* & *MSS.* τιμὴν ἐνόμισεν. ἀρετῆς δὲ φ. legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *sua credidit esse ornamenta: virtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est.* Est qui malit, ἐπιθυμίᾳ τιμᾶν ἐνόμ. δέ.

n Ἀμνήμων.] Illud μὲ insertum dedi, quod mox sequatur δὲ. HUDS. Ediderat itaque V. D. μὲ ἀμνήμων, εἰ δὲ &c. Verum quum illam, quam posuimus, lectionem, exhibeat *Lugd. Bat.* conjectura præstantiorem judicavimus. HAV.

o Ποτὲ ὀργισθείη.] In libris τότε, & mox ἐκπλήξῃ κολάστως δὲ ἐλαχίστης.

p Ἐλαχίστοις,] *L. B* ἐλαχίστας.

q Ἀνταπόλεκτον.] Conf. supr. c. 1. §. 13. SPANH.

r Ἀδελφῇ γνησίᾳ συνὼν.] Drusillæ, de qua *Sueton.* in Cajo c. XXIV. qui tamen de aliis etiam Caji fororibus ait: *Cum omnibus fororibus suis stupri consuetudinem fecit.* De Caji & Drusillæ fororis amoribus Dio etiam l. LIX. p. 648. & cum reliquis etiam fororibus p. 657. SPANH.

s Εἴποι ἄν τις,] Ita *Busb.* εἴποι τις in *ceteris.*

t Πλὴν γε —— πλοίων.] Hujus operis non meminit Suetonius in rebus Caji & operum ab ipso susceptorum c. XXI. SPANH.

v Ἐπιπεπηθέντος.] Mallem ὑποπεπηθότος ὑποδοχείᾳ.

x Καὶ] Abest à *L. B.*

y Ἡμίεργον] Vid. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. οἱ δὲ ἡμίεργοι τὰς θυσίας καταλιπόντες· *Hippocrat.* de Arte p. 1. ἡμίεργα. SPANH.

z Τῇ Ἑλλάδι] Τῇτε Ἑλλωΐδι *Busb.* Videsis *Suetonium* in *Caligula*, c. 53.

a Παρ' ὃν τινα] *Gen.* παρόντινα, Vel παρ' ὅντινα. SPANH.

b Εἰς ἰσχὺν] *L. B.* ἰσχύν.

c Προσλαβεῖν μελέτῃ δὲ ἐπιπονεῖν.] Ita lego. (accedit jam & *Lugd. Bat.* auctoritas) προσλαβεῖν in *libris.*

d Ἀδελφῷ —— Τιβερίῳ,] Tiberii fratris filio natus; nempe Germanico, Drusi Tiberii fratris filio. SPANH.

e Αὐτὸς εἰς τὰ πρῶτα] Vide *Suetonium* in *Tiberio*, c. 70. & 71.

f Ἐπιλ-

πρῶτα ἐν αὐτῇ κατορθῶν ἀμφέπειν, καὶ σωφιλοκάλει Γάιος, συγγενῆς τε ἀνδρὸς καὶ ἡγεμόνος εἴκων ἐπιτολαῖς. ἐπεμέλετό τε τῶν κατ' αὐτὸν πολιτῶν, ἃ μὲν ἀντιποιεῖν οἷά τε ἐγίγνετο αὐτῷ τὰ ἐκ τῆς παιδείας συλλεγόντα ἀγαθὰ πρὸς τὸν [f] ἐπελθόντα ὄλεθρον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. ἔτως ἄρα δυσπόριστον ἡ ἀρετὴ τοῦ σωφρονεῖν, οἷς ἀνυπεύθυνον [g] τὸ πράσσειν ῥᾳδίως πάρεστι. φίλοις μὲν κεχρῆσθαι καὶ [h] τὰ πάντα ἀξιολόγοις ὑποστησάμενος τὸ κατ' [i] ἀπαρχὰς, ὑπό τε παιδείας καὶ δόξης ζήλου τῶν κρεισσόνων, [k] μέχρι δὴ τῷ πρόθυμα τοῦ ὑβρίζειν [l] ἀπαμφιασθείσης εὐνοίας ἢ πρὸς αὐτὸν ἐχρήσαντο, [m] καὶ μίσους ὑποφυέντος, ὑπ' αὐτῶν ἐπιβουλευθεὶς πέπτωκε.

excellebat, pariterque ac ille eloquentiæ ſtudebat Cajus, viri neceſſitudine ſecum conjuncti & imperatoris voluntati morem gerens. Primaſque inter ſuæ ætatis Romanos agebat: nec tamen bona ex doctrina collecta quidquam ei proficiebant valebantque contra perniciem, quam ex licentia ſibimet accerſivit. adeo difficile eſt iis ſeſe moderari & regere, quibus ex poteſtate rationi reddendæ non obligata facile & expeditum eſt quidlibet agere. A principio, quod amicos ſibi adjunxerit ex optimis honeſtiſſimiſque, & eruditione & gloria præſtantiores fuerit æmulatus, magno ſtudio *a ſuis* colebatur: poſtea vero depoſita benevolentia quam erga ipſum habebant, quod inſolentius in eos debaccharetur, odioque ſuccreſcente, inſidiis ab illis interfectus eſt.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Κλαύδιος ἁρπάζεται ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἔπειτα ἐς στρατοπέδου ἄγεται· καὶ ὡς ἡ βουλὴ πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει.

CAP. III.

Quo modo Claudius è domo extrahitur, & in caſtra aſportatur; utque Senatus legatos ad eum mittit.

Κλαύδιος ᾗ, καθάπερ [n] ἀνώτερον ἔφθη, [o] ἀποτρόπου ἀπὸ [p] τῶν Γαΐου ὁδῶν γιγνομένης, καὶ ἐς οἶκον θορυβηθέντος πρὸ τῆς Καίσαρος πλότητος, ἐν ἀμηχάνοις ὢν περὶ τῆς σωτηρίας, ἐν τινι γενοπτῷ κατηλημένος ἐκρύπτεν αὐτὸν, ἀδεμίαν κινδύνων αἰτίαν φυλάττων τῆς γυναικότητος ὑφορώμενος. μέτριον γὰρ ἰδιώτης ὢν ἦγε αὐτὸν, καὶ τοῖς [q] παροῦσιν ἐρκοῦν [r] ἑαυτὸν, παιδείᾳ τε [s] σωφρονῶν, καὶ μάλιστα τῇ Ἑλληνίδι, καὶ παντὸς ἐς θόρυβον ἀνακειμένου παντοίως ἀπαλλάσσων αὐτόν. τότε γὰρ πλοίας κατέληφέν τε ὅχλον, καὶ ἐς βασιλείου παντὸς στρατιωτικῆς μανίας ἀνάπλεω γεγονότος, καὶ δειλίας καὶ ἀπειρίας ἰδιωτῶν οἷον ἀπελπιζόντων σωματοφυλάκων, [t] οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ τοῦ στρατιᾶς καθαρώτατον, ἐν βουλῇ περὶ τοῖς πρακτέοις ἦσαν. ὁπόσοι γὰρ καὶ παρετύγχανον, τὸν μὲν Γαΐου πεμφθὲν ἐν ὀλίγῳ πεφευγότες ἀφ' ὃ τὸ κατὰ δίκην αὐτῷ τὰς τύχας σωφρονεῖν, πάντες περὶ αὐτὰς ἀνεσκοπουμεν μᾶλλον, ὃν τρόπον χρήσει καλῶς, καὶ τῶν Γερμανῶν τε ἐν πομπαῖς τῶν σφαγέων ὄντων, ὠμότητι χαρίζεσθαι τοῖς ἑαυτῶν μᾶλλον ἢ τοῖς συμφέρον τοῖς πᾶσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων ὁ Κλαύδιος ἐθορυβεῖτο, δεδιὼς περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ἐπιδὴ τῶν περὶ τῶν Ἀστερῆναν ἐπῆρτο τὰς κεφαλὰς περιφερομένας. εἰσήκει δὲ κατά που τοιοῦτον ὀλίγαις βαθμίσι [x] χωρίον, ὑπαιθαλοῦς τῷ κατ' αὐτὸν σκότῳ. καὶ Γράτος τῶν περὶ τὸ βασίλειον τῆς τῶν [y] στρατιωτῶν θεασάμενος, καὶ τὸν μὲν [z] ἀκριβωσαμένου τὸ ἔμφυτον ἀμαθὲς ὢν ἀφ' ὃ τὸ σκότος, τὸν δὲ ἄνθρωπον εἶναι τὸ ὑπολοχῶντα κρίνας εἶναι μὴ ἀπηλλαγμένον, προσῆλθέ τε ἐγγύτερον, καὶ ὑποχωρεῖν ἠξιωκότος ἐπέκειτο, καὶ καταλαβὼν ἐπιγνωρίζει, [a] καὶ [b] Γερμανικὸς μὲν ἔστω, φησὶ πρὸς τοὺς ἑπομένους, καὶ [c] σησώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενα. Κλαύδιος δὲ ἐφ' ἁρπαγῇ παρεσκευασμένους ὁρῶν, καὶ δείσας [d] μὴ κατὰ φόνον

Laudius autem, cum de via, ut ſupra retuli, declinaſſet, qua incedebant qui cum Cajo erant, & turbata eſſet domus ex calamitate quam paſſa eſt morte Caji, de ſalute ſua anxius & ſollicitus, in locum quendam anguſtum deveniens ſemet occultabat, nihil quod ſibi periculo eſſet ſuſpectum habens, præter natalium claritatem. nam vitam privatam agens modeſte ſe geſſit, & præſentibus contentus erat, & ſtudio literarum, Græcarum præcipue, deditus, & modis omnibus turbarum inquietudinem devitans. Tunc autem, cum vulgus conſternatum eſſet animis, & tota regia militum furore compleretur, ſatelliteſque ita ſe haberent ac ſi de pavore & confuſione privatorum participaſſent, illi qui prætoriani appellantur, totius exercitus pars integerrima, in deliberatione de rebus agendis erant. Quotquot autem aderant, Caji ſupplicium parvi pendentes, quod non immerito illud ei accidiſſe crediderint, id potiſſimum agebant, quo modo rebus ſuis optime conſulerent; præſertim cum Germani ab interfectoribus pœnas exigerent, ſuæ magis ut gratificarentur crudelitati, quam ut communi utilitati proſpicerent. Quæ omnia augebant trepidationem Claudii de ſalute ſua ſolliciti, maxime cum videret Aſprenatis & cum eo cæſorum capita circumferri. quodam autem in loco ſtabat, in quem aſcenſus erat paucis gradibus, ut in obſcuritate deliteſceret. Quem ubi conſpexerat Gratus, unus è militibus qui regiam cuſtodiebant, non valens ſatis accurate faciem ejus noſcere præ tenebris, hominem tamen eſſe exiſtimans qui *illic* inſidias locaret, propius acceſſit, ac cum illum rogaret Claudius ut recederet inſtare cœpit; atque apprehenſum eum agnovit, & ſequentibus dixit, & hic quidem Germanicus eſt, agite, eum conſtituamus imperatorem. Tum Claudius, ubi eos animadvertit ad ipſum extrahendum paratos, ve-

Quo ſeretis poſt Claudius poſt cædem Caji.

Gratus forte incidit in Claudium, loco obſcuro latitantem.

f Επιλθόντα ὀλεθρον] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐλθόντ in *Editis Aliiſque.*

g Τὸ πράσσειν] Antea erat τὸ πράσσειν.

h Τὰ πάντα] *L. B.* πάντα.

i Απαρχὰς,] *L. B.* ἀρχὰς.

k Μέχρι δὴ] *L. B.* μέχρι ᾗ.

l Απαμφιασθείσης εὐνοίας] Ita legò cum Cl. *Lowthio.* ἀπαμφιάσητε in *libris.* in *Marg. L. B.* ἀπαλειφείσης.

m Καὶ μίσους ὑποφυέντος,] Illud καὶ infertum dedi.

n Ανώτερον ἔφθη,] *Sc.* p. 926. in princip.

o Αποτρόπου αὐτῷ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* nec aliter, ut puto, *Epiphanius*, qui vertit, *interruptione facta viarum.* ἀποδείξεως in *Editis Aliiſque.*

p Τῶν Γαΐου ὁδῶν γιγνομένης,] Τῶν σὺν Γαΐῳ (Γαΐου *L. B.*) ὁδῶν *Busb.*

q Παροῦσιν ἐρκοῦν] Sic legò cum Cl. *V. T. Terrio*, πᾶσιν ἐρκοῦν in *libris.*

r Ἑαυτὸν,] Illud ἑαυτὸν è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

s Σωφρονῶν,] *L. B.* συνιὼν.

t Οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον,] Videſis Cl. *Perizonium* de *Prætorio* contra *Hubertum*, p. 125.

v Τὸ] *L. B.* τὸν.

x Χωρίον, —— σκότῳ.] In Diætam, cui nomen eſt Hermæum, receſſerat. *Sueton.* in *Claud.* c. x. SPANH.

y Στρατιωτῶν.] Palatini milites, iidem mox σωματοφύλακες §. 2. SPANH.

z Ακριβωσαμένου] *L. B.* Ακριβωσομένου.

a Καὶ] Illud καὶ è *Cod. Busb.*

b Γερμανικὸς μὲν ἔστω,] Germanici cognomen Druſo poſteriſque ejus à Senatu datum, memorat *Suetonius* in *Claudio* c. i.

c Σησώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι.] Ita *Gall.* σησόμεθα in *reliquis.*

d Μὴ κατὰ φόνον] Sic legò, favente *Epiphanio*, qui vertit, *nè*

verituſque ne ſimiliter ac Cajus morte plecteretur, obſecrabat ut ſibi parceretur, illis in memoriam revocans, ut vitam aliis quam minime moleſtus egiſſet, illoque imprudente & *invito* accidiſſet quod factum erat. ad quæ Gratus ſubridens, dextra prehenſum ſic alloquitur, "Humiliter adeo loqui de-"ſine, cum te magno elatoque animo cogitare "oporteat de imperio, quod dii Cajo ablatum tuæ "conceſſere virtuti, orbis terrarum commoda re-"ſpicientes. age vero, & proavorum ſolium tibi-"met vindica." Suſtinebat autem ipſum, præ metu ſimul ac gaudio, ex iis quæ dicta erant, labentem.

Ad Claudium latebris extractum concurſus fit militum.

2. Tunc autem ad Gratum jam coacti erant multi è ſatellitibus; & Claudium abductum videntes, triſtem præ ſe ferebant vultum, exiſtimantes eum rapi ad ſupplicium ob nuperas damni injurias, cum & à negotiis turbiſque per totam vitam abhorruerit, & Cajo imperante in magnis verſatus fuerit periculis: quidam etiam cenſebant, conſules decere judicium de illis ferre. Cumque plures ad eos aggregati eſſent milites, & multitudo *inermis* fuga dilapſa eſt, & Claudio progrediendi difficultas erat propter virium imbecillitatem: nam lecticarii ejus, dum ipſe cum ſtrepitu rapitur, oblata fugæ facultate, ſe periculo eripuerant, de ſalute domini deſperantes. Cum autem perveniſſent in aream * palatii (quem quidem urbis Romanæ locum primum habitatum eſſe tradunt qui de ejus originibus ſcripſerunt) & jam attentarent curam reipublicæ, multo major fit militum concurſus, Claudium oculis ſuis intueri geſtientium; magnoque tenebantur deſiderio illum conſtituendi imperatorem, ex ſua erga Germanicum benevolentia. nam frater erat illius, qui ſui gloriam ad ſummam auctam iis omnibus reliquerat quibuſcum verſatus fuerat. Illis etiam in mentem veniebat, quanta erant aviditate qui in Senatu dominabantur; quæque admiſerant & perpetraverant dum imperio potirentur. Inſuper, dum ad rei difficultatem attendebant, ſecum cogitabant, illis, ſi rerum ſumma iterum in unius poteſtatem deveniret, periculum eſſe ab alio quocunque imperium occupaturo, præter Claudium, qui, cum ipſorum conceſſu & benevolentia principatum acceperit, recordatione beneficii etiam honorem hujuſmodi meritis parem illis retribuet.

Claudius rapitur ad imperium.

3. Ita & inter ſe ſolique ſecum differebant, eademque ad obvios quoſque proferebant. qui, cum iſta audirent, libenter in eorum ſententiam conceſſerunt, & armatis cinctum ſublimem in caſtra perferebant, ne quid eis feſtinantibus impedimento eſſet. Interea autem orta eſt diſſenſio inter popu-

ὀποζάνοι τὸν Γαΐᾳ, φειδὼ ἔχειν ἠξίᾳ τοῦ κατ' αὐτὸν ἀνεπαχθὴς [e] ἀνάμνησιν [f] αὐτοῖς ὑποτιθεὶς, καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῶν γεγονότων. καὶ ὁ Γράτος μειδιάσας, ὑπασπάζεται τῆς δεξιᾶς, καὶ, "πάνυ, φη-"σὶ, μικρολογούμενος περὶ τῆς σωτηρίας, δέον σε "μεγαλοφρονεῖσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ἵν' οἱ θεοὶ "Γάϊον ἀφῃρημένοι τῇ σῇ [g] συνεχώρησαν ἀρετῇ, φρό-"νοιαν τῆς οἰκουμένης λαβόντες. ἀλλ' ἴθι τῶν προγόνων "ὑπολάμβανε τὸν θρόνον." [h] ἀνεβάσταζε δὲ αὐτὸν ὁ πάνυ βαίνειν τοῖς ποσὶ δυνάμενον, ὑπό τε φόβου καὶ χάρματος τῶν εἰρημένων.

β'. Συνεσπέφοντο δὲ περὶ τὸ Γράτον ἤδη καὶ πολέμιοι τοῦ [i] σωματοφυλάκων, καὶ θεωροῦντες τὸν Κλαύδιον ἀγόμενον [k] ἐσκυθρώπαζον, δόξῃ δ' ὑπὸ κόλασιν ἕλκεσθαι τοῦ ὑπὸ τοιοῖσδε ζημιῶν, ὡς ἄνομα ἀπεράμονα βίᾳ βίᾳ δ' παντὸς, καὶ κινδυνώδη ὅ τι μετρίως ὑπὸ τοῦ Γαΐου δρᾶν ὠμιληκότα· τινὲς δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις [l] ἐμπρέπειν κρίσιν ἠξίουν τὴν περὶ αὐτῶν. καὶ πολεμίων δ' στρατιωτικῶν συστρεφομένων, φυγή τε ἦσαν δ' ὁμίλου, καὶ [m] πρόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ δι' ἀσθένειαν δ' σώματος· ἐπεὶ δὲ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τὸν ἁρπαγὴν αὐτοῦ [n] πύστεως ἐνηγωνισμένης φυγῇ ἔσωζον αὐτοὺς, ἀπ' ἐλπίδος θέμενοι τὴν σωτηρίαν δ' δεσπότου. ἐν εὐρυχωρίᾳ δὲ δ' παλατίου γενομένοις· πρῶτον δὲ οἰκηθῆναι τὸ Ρωμαίων πόλεως τοῦτο ἐνδιδόασιν οἱ περὶ αὐτῆς λόγοι· καὶ ἤδη τοῦ δήμου ἀντιλαμβανομένου, πολὺ πλείων ἡ ἐπιφοίτησις ἦν τῶν στρατιωτῶν, χαρᾷ τὴν ὄψιν [o] δεχομένων τοῦ Κλαυδίου, περὶ πλείστου τε ἦν αὐτοῖς αὐτοκράτορα κτήσασθαι τὸν ἄνθρωπον, [p] εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ. ἀδελφὸς δὲ ἦν αὐτοῦ, ὑπὲρ μέγα πᾶσι τοῖς ὠμιληκόσι καταλελοιπότος κλέος τὸ αὐτοῦ. ἀναλογισμός τε αὐτοὺς εἰσήει τῆς τε πλεονεξίας τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ δυναστευόντων, καὶ ὁπόσα ὑπὲρ τῆς πολλῆς ἁμάρτητο αὐτῇ· πῶς δ' ἂν τὸ ἀμήχανον τοῦ πράγματος κατανοοῦν, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν [q] ἀφ' τινος κτησαμένου τὴν ἀρχὴν, [r] πῶς δ' τὸν ὑπαχωρήσαντα καὶ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα Κλαύδιον, μνημονεύσαντά τε χάριτος αὐτοῖς ἀποδιδόντα τιμὴν, ἢ ὑπὲρ τοιούτοις γνοίτο ἂν δέχεσθαι.

γ'. Ταῦτα πρός τε ἀλλήλους, καὶ δι' ἑαυτῶν διεξήεσαν, καὶ τοῖς ἀεὶ προσπίπτουσι [s] διηγοῦντο. οἱ δὲ πυνθανόμενοι προθύμως ἐδέχοντο τὴν πρόκλησιν, συμφέροντές τε ἅμα πρόκλειόντες ἦγον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον [t] φερόδην ἀναβαστάσαντες, ὡς μὴ ἐμποδίζοιτο αὐτοῖς ἡ [v] ἔπειξις.

propter Cajum ipſe quoque moreretur. antea erat, μὴ κἀγὼ φονεὺς ἀποθάνοι τοῦ Γαΐου. HUDS. Gloſſa *Marg.* in *L. B.* perperam, φονεὺς εἶπε τὸ φόνου ποινικῶς. HAV.

e Ἀνάμνησιν] Ἀναμνήσουσιν αὐτοὺς ἡ ἔπρ. *Busb.*

f Αὐτοῖς ὑποτιθεὶς,] Ita lego. αὐτοὺς in *libris*. HUDS. MS. *L. B.* confirmat docti Interpretis emendationem. HAV.

g Συνεχώρησαν ἀρετῇ,] Συνιχωρήσαν *Busb.*

h Ἀνεβάσαζε δὲ αὐτῷ] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſupportabatque eum.* Eſt tamen qui malit ἀνεβάσαζον.

i Σωματοφυλάκων.] Conf. ſupr. §. 1. SPANH.

k Ἐσκυθρώπαζον,] Illud ἐσκυθρώπαζον inſerui è *Cod. Busb.*

l Ἐμπρέπειν κρίσιν] Ἐπιπρέπειν ἀξίουν τῷ κρίσιν τῷ ἐπ' αὐτῷ *Busb.* ἐπιπρέπειν κ. η. τ. π. α. *L. B.*

m Πρόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ] Sic *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρόδων ἀπορία δ' Κλαυδίου in *Editis Aliiſque.*

n Πύστεως —— αὐτοὺς,] Nolui aliquid in *textu* mutare. licet valde mihi placuerit conjectura acutiſſima V. Cl. *T. Terrii, Gr. L. Profeſſoris,* πρὸ τῶν ἁρπαγὴν αὐτοῦ παρασχὼν γνωμένης, φυγῇ ἔσωζον αὐτούς. HUDS. Recte fecit *Hudſ.* quod conjecturam, licet probabilem non receperit, illam enim diverſam à *Joſephi* mente fuiſſe docet lectio MS. *Lugd. Bat.* quam inſeruimus. Ediderant *Hudſ.* & alii φέροντες, πρὸ τῶν ἁρπαγὴν αὐτοῦ πρόφασιν γενομένης φυγῆς *c. a.* Ipſe *Epiphan.* in illis *factaque turba*, noſtram lectionem agnoſcere videtur, verum in reliquis vel Codex ejus multum varjavit, vel ipſe potius ſenſum verborum non eſt aſſecutus, vertens: *Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fuga totius plebis exorta ſunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente, eum in vehiculo rapientes, pro ejus incolumitate ſoliciti, cum fuga ad palatium devenerunt.* Verſioni *Hudſ.* interpoſuimus verba *cum ſtrepitu*, illa enim vel ſimilia exigunt Græca, quæ ſignificant lecticarios Claudii in mediis iſtis turbis, ſibi ipſis quoque metuentes, aufugiſſe. HAV.

* *Palatii —— reipublicæ,*] Errat *Joſephus*, ut videtur. nam in caſtra ſtatim delatum eſſe narrat *Sueto nius* in *Claudio*, c. 10. *Caſaub.*

o Δεχομένου δ' Κλαυδίου,] Eo modo *Busb.* δεχομένοις in *Editis Aliiſque.*

p Εὐνοίᾳ τῇ δ' Γερμανικοῦ.] Iterum cum *Cod. Busb.* διοίᾳ τε in *reliquis.*

q Διά τινος,] *L. B.* δι' ἑνὸς, quod ſi non ex ἑνὸς ſuperiori linea natum eſt, ſignificat *à ſingulis illorum* ſimile illis impendere periculum. HAV.

r Παρὰ τὸν ὑπιχωρήσαντα] Ita lego ex conjectura. antea erat, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδυνώδης αὐτοῖς φέρειν ἀφ' τινος κτησαμένου τὴν ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων, παρὰ ὑπιχωρήσαντα καὶ διοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα κλ.

s Διηγοῦντο.] Forte *διηγοῦντο.* COCC.

t Φερόδην ἀναβαστάσαντες,] Viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. *Sueton. in Claud. c.* x. SPANH.

v Ἔπειξις.] *Lugd. Bat.* ἐπίδειξις.

x Δι-

πειξις. [x] διεγήκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι τῆ τε δήμῳ καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς. οἱ μὲν ἀξιώματος [y] τε τῆ [z] πρότερον ὀρεγόμενοι, καὶ δουλείαν [a] ἐπακτὸν αὐτοῖς ὕβρει τῶν τυράννων ἡγουμένῳ φιλοτιμούμενοι ἀφελέσθαι, [b] χρόνῳ [c] σχολαῖον· ὁ δὲ δῆμος φόνῳ τε πρὸς ἐκείνῳ καθιστάμενος, καὶ τῶν πλεονεξιῶν αὐτῆς ἐπισήμισμα τὴν αὐτοκράτορας εἰδὼς, καὶ αὐτῷ καταφυγὴν, ἔχαιρε [d] τῇ Κλαυδίου ἁρπαγῇ, [e] στάσιν τε ἐμφύλιον, οἵαπερ καὶ ἐπὶ Πομπηίου ἦσαν, ἀπαλλάξειν αὐτῶν [f] ὑπολαμβανομένων τὸν αὐτοκράτορα καθιστάμενον. γνοῦσα δὲ ἡ βουλὴ τὸ Κλαύδιον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀφιγμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, πέμπει πρὸς ἐκεῖνον [g] ἄνδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν πρέσχοντας, οἳ διδάξειαν "[h] μηδὲν ἐπὶ "[i] καθέξει τῆς ἀρχῆς βιάζεσθαι, φέρεσθαι δὲ χωρεῖν τῇ συγ- "κλήτῳ, τοσῶνδε ἀνδρῶν ἕνα ὄντα, [k] ἢ ἑσόμενον, καὶ "τῷ νόμῳ φέρεσθαι τὰ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς κόσμῳ πλὴ "σφόνοιαν, μνημονεύοντα [l] ὧν τε οἱ πρόπροι τύραννοι "κακώσαν τὴν πόλιν, καὶ ὧν ὑπὸ Γαΐου δὲ αὐτὸς κιν- "δυνεύσαι σὺν αὐτοῖς, μηδὲ μισήσαντα τὴν βαρύτητα τῆς "τυραννίδος, ὑφ' ἑτέρων πρασσομένης τῆς ὕβρεως, αὐ- "τὸν ἐθελοντὶ ἐπὶ παροινίᾳ βαρεῖν τὰ πατρίδος. καὶ "πρόθυμόν μὲν, [m] καὶ τὰ πρότερον ἀπράγμονος τὴν "ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένῳ βέβαιον, τιμᾶς τε ὑπάρξειν "αὐ ὑπὸ ἐλευθέρων ψηφισθεῖσαν τῶν πολιτῶν, καὶ ἐπιχω- "ρήσαι τὰ νόμῳ τὸ μέρος ἄρχοντά τε καὶ ἀρχόμενον κερ- "δαλέαν ἔπαινον ἀρετῆς. εἰ δὲ ἀπογνοίη, μηδὲν ἐκ τῆς "Γαΐου τελευτῆς σωφρονιζόμενος, ἔστι γε [n] αὐτοὶ ἐπι- "τρέψειν. τὸ τε γὰρ στρατιᾶς πολὺ εἶναι τὸ συνεχὲς αὐ- "τοῖς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ πλῆθος οἰκείων [nn] οἷς "χρήσαιντο αὐτοί. μέγα δὲ μέρος [o] τοῦδε ἐλπίδα εἶναι, καὶ "τὴν τύχην, τὸν τε θεὸν σὺν ἄλλοις συμμαχεῖν, ἀλλὰ "τοῖς μὲν ἀρετῆς καὶ τῆς καλῆς τοὺς ἀγῶνας ποιουμένοις. εἶναι "δὲ [p] τοιούτους οἳ ἂν περὶ ἐλευθερίας μάχωνται τῆς πατρίδος.

δ'. Καὶ οἱ μὲν πρεσβῦται, [q] Οὐηράνιος καὶ [r] Βρόκ- χος, δήμαρχοι δὲ ἦσαν ἀμφότεροι, τοιάδε ἐχρῶντο τοῖς λόγοις· καὶ καθικέτευον τοῖς γόνασιν αὐτοῦ πεσόντες, μηδαμῶς πολέμοις καὶ κακοῖς ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν. θεωροῦντες δὲ στρατιᾶς πλῆθος τὸ Κλαύδιον περαγμένον, καὶ τὸ μηδὲν τοὺς ὑπάτους ὄντας συγκρίσει τῇ πρὸς αὐτὸν, [s] ἐπῆγον, "εἰ δὲ δέχοιτο ὁρέγοιτο, φέρεσθαι "τῆς βουλῆς δέχεσθαι δεδομένην. αἰσιώτερον γὰρ καὶ εὐδαι- "μονέστερον χρῆναι τὴν μὴ μὲν ὕβρεως, ἀλλ' εὐνοίας τὸ δι- "δόντων φέρεσθαι λαμβάνοντα.

lum senatumque: dum illi pristinam appetunt dignitatem, & inductam à tyrannorum insolentia servitutem effugere cupiunt, cum per tempus liceret; contraque populus, hanc felicitatem eis invidens, & frœnum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse intelligens, sibique *adversus potentiorum injurias* perfugium, Claudii raptu gaudebat, quòd existimaret ab ipso facto imperatore sublatum iri dissensionem civilem, illi non dissimilem futuram quæ sub Pompejo exarsit. Senatus porro, cognito quod milites Claudium in castra transportaverant, sui ordinis viros *dignitate* præ- *Senatus legatos ad Claudium mittit.*
stantes ad eum mittunt, qui monerent, "ne ad im- "perium adipiscendum vim ullam adhiberet, sed "Senatui cederet, è tot *tantisque* viris unus, futu- "rusve ex illis, legibusque concedens providere "quod ad reipublicæ ordinem magni interfit, & "in memoriam revocans mala quæ civitati intu- "lerunt priores tyranni, quæque sub Cajo etiam "ipse cum eis pericula pertulerat; neque, cum ode- "rit tyrannidis sævitiam, quam alii insolenter ex- "ercebant, ipse sponte sua auderet in patriam de- "bacchari. quapropter si *Senatui* morem gerat, "ostendatque se prioris vitæ quieti cum virtute "conjunctæ firmiter adhærere, fore ut maximis "cumuletur honoribus à liberis civibus, & optimi "viri existimationem sibi pariat, qui non grave- "tur sub legibus per vices nunc præesse aliis, nunc "subjici. Quod si ab illis defecisse voluerit, me- "liora non edoctus ex Caji interitu, per illos non "licebit. nam & non exiguam militum manum "ab illis stare, & armorum superesse copiam, ser- "vitiorumque multitudinem, quorum opera in "promptu sit. Sed hoc præcipue spem illis face- "re & fortunam & deos non alios esse adjuturos, "quam qui pro recto & honesto contendunt cer- "tantque. tales autem istos esse qui pro patriæ li- "bertate pugnant.

4. Et quidem legati, Veranius & Brocchus tri- *Veranius & Brocchus legati.*
buni plebis, hujusmodi verba habuerunt: pro- cumbentesque ad ejus genua suppliciter orabant, ne in bellum & calamitates urbem conjiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, *sentirentque* cum ejus copiis consulares minime conferendas esse, adjecerunt; "si concupisceret "imperium, *debere* à Senatu datum accipere. me- "lioribus enim auspiciis & majori cum felicitate "eo usurum esse, cui contigerit ut dantium bene- "volentiæ acceptum referat.

[x] Διεστήκεσαν ἢ αἱ γνῶμαι] Διεστήκεσαν *Busb.*
[y] Τε ἀξ] *L. B.* τ' ἀ.
[z] Πρότερον ὀρεγόμενοι,] Πρωτίερα *Busb.*
[a] Επακτον] *L. B.* ἐπακτὸν.
[b] Χρόνῳ] *L. B.* χρῶ.
[c] Παραχὺν·] Ita lego. παρέχον in *Editis* & *MSS.*
[d] Τῇ Κλαυδίου ἁρπαγῇ,] Τὰ Κλαυδίου τῇ ἁρπαγῇ *Busb.*
[e] Στάσιν τε] *L. B.* πάσι τε.
[f] Υπολαμβανομένων] *L. B.* ὑπολάμβανον.
[g] Ανδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* ἄνδρας ἀρετὰς ἐξ αὐτῶν in *Editis Aliisque.* ἄνδρας ἀρετῇ τὰς ἐξ αὐτῶν, οἳ δ. *Vat.*
[h] Μηδὲν ἐπὶ] Iterum cum *Busb.* & *Epiphan.* μὴ δὲν in *ceteris.*
[i] Καθέξει] Καθέξει, κρατήσει *Hesychius.* SPANH.
[k] Η ἑσόμενον] Ησώμενον *Busb.* & *Lugd. Bat.* Hoc modo distinxisse videtur *Epiphanii* codex. φέρεσθαι χωρεῖν τῇ συγκλήτῳ τοσῶνδε ἑνὸς ἑνός. nam vertit, *sed magis ut Senatui tantorum virorum unus cederet.*

[l] Ων τε οἱ πρότεροι] Ita *Busb.* ὧν οἵ τε πρότερον *L. B.* ὧν οἱ πρ. in *reliquis.*
[m] Καὶ] Abest à *L. B.*
[n] Αὐτοὶ ἐπιτρέψειν.] Αὐτοὺς *Busb.* αὐτοῖς *Hen.* à *pr. m.* αὐτὰς à *secunda.*
[nn] Οἷς χρήσαιντο αὐτοί.] Ita lego. οἳ χρήσαιντο αὐτοῖς in *libris.*
[o] Τοῦδε ἐλπίδα εἶναι,] Τάδε ἐλπίδα εἶναι *Busb.* & *Lugd. Bat.*
[p] Τοιούτους οἳ] Ita lego. τοὺς in *libris.*
[q] Ουηράνιος καὶ Βρόκχος,] Dio l. LX, p. 665. Υπατοι &c. Δημάρχους πέμποντες, ad Claudium non additis eorum nominibus. *Sueton. in Claudio* c. X. accitusque & ipse per Tribun. Pleb. in Curiam. SPANH.
[r] Βρόκχος,] Βρόγχος legendum censui. Vèrum Βρόγγος (ut in *L. B.*) & Βρόγχος & Βρόκος in *Græcis.* Juxta *Epiphanii* libros Βρόκκος aut Βρόκκιος. in ora exemplaris *Casauboni* appingitur *Brutus*, ac si Βρουτος legisset.
[s] Επῆγον,] Ita *Busb.* in *ceteris* deest vox ἐπῆγον, leguntque ἦγε ἀρχῆς. in *Epiphanii* versione, *suadebantque simul, ut si appeterent principatum &c.*

III. CAP. IV.

Quænam acta erant à rege Agrippa in gratiam Claudii: & quomodo Claudius, imperium adeptus, Caji interfectores necari jussit.

ΚΕΦ. δ'.

Οἷα πέπραχεν ὁ Βασιλεὺς Ἀγρίππας ὑπὲρ τῦ Κλαυδίυ· καὶ ὡς Κλαύδιος, τὴν ἀρχὴν καταλαβών, τὺς Γαΐυ φονέας ἀναιρεῖσθαι κελεύει.

Claudius benigne legatis respondet.

CLaudius autem, ut qui non nesciverit qua arrogantia missi erant legati, ex illorum etiam consilio ad moderatiora conversus est in præsens; non tamen ita quin se ex metu recolligeret, partim quidem audacia militum *animatus*, partim vero Agrippæ regis, hortantis, ne tantum imperium ultro oblatum è manibus dimitteret. qui, omnibus quidem Cajo præstitis, prout deceret hominem ab ipso honoratum, (nam & Cajum mortuum complexus est, & collocatum in lectulo operuit quoad ejus fieri potuit, dein ad satellites se recepit, nuncians Cajum quidem vivere, vulneribus vero cruciato medicos accersere dicens) cum audiret raptum esse à militibus Claudium, properabat ad eum; quem cum turbatum offendisset & in eo fere ut Senatui cederet, confirmabat eum, & hortabatur ut imperium capesseret. Ubi autem ista Claudio dixerat, eodem, unde digressus erat, revertebatur; & accitus à Senatu, delibuto capillo, quasi post compotationem finitam, aderat, & ex Senatoribus quæsivit quid de Claudio factum sit. Quibus id quod erat dicentibus, ac præterea illius sententiam de summa rerum rogantibus: se quidem ajebat, pro Senatus dignitate mori non recusare, dispicere tamen suadebat, quid è re sua esset, procul habentes favorem & gratiam. imperium enim sibimet vindicantibus opus esse armis, atque militibus qui illa induant, ne ab istis imparati *in pericula* labantur. Senatu autem respondente, sibi armorum abunde esse, pecuniamque collaturos, & exercitum non solum jamjam conflatum habere, sed & novum se delectum habituros manumittendo servos: Agrippa subjiciens, utinam, inquit, ô Senatus, res vobis succedat ex animi sententia. Verum non dubitanter mihi dicendum, quoniam in salutem vestram futura est oratio. "Scitote igitur "milites qui à Claudio stabunt veteranos esse, & "in re militari longo tempore exercitatos; nostros "autem, utpote ex convenis & servitiorum turba "quibus inexspectato data est libertas, *novos* fore "& intractabiles; & contra belli scientes peritos- "que in aciem rudes educemus, & qui gladium "stringere nesciunt. quapropter mihi *optimum* vi- "detur mitti ad Claudium qui ei suadeant ut im- "perium deponat: & ad legationem *istam* obeun- "dam ipse paratus sum.

Κλαύδιος δ', ἠπίστατο γὰρ μετ' οἴας αὐθαδείας ἀποστείλειαν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μετριώτερον ἐπέτρεπεν, ἀ μὲν ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ αὐτὸν φόβῳ ἀφαιρεῖσθαι, ἅμα μὲν θάρσει τῶν στρατιωτῶν, ἅμα δ' Ἀγρίππα τε βασιλέως, κελεύοντος μὴ περιεῖναι τῶν χειρῶν τηλικαύτην ἀρχὴν ἥκιστα αὐτὸν ἄμαχον. ὃς, πράξας μὲν καὶ περὶ Γάϊον οἷον εἰκὸς ἄνδρα ὑπ' αὐτοῦ ἀφ' ὧν τιμῆς ἠγμένον· καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν περιέπλεξε τε Γαΐυ, καὶ ἀναθέμενος ἐπὶ κλίνης, καὶ περιστείλας ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, εἰς τὺς σωματοφύλακας ὑπεχώρει, ζῆν μὲν τὸν Γάϊον ἀπαγγέλλων, κακοπαθοῦντι δ' ὑπὸ τραυμάτων ἰατρὺς μεταπέμπεσθαι λέγων· πυθόμενος δὲ τὸν Κλαύδιον τὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἁρπαγὲντα, ὡρμᾶτο πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν πεπραγμένον, καὶ οἷόν τι ἐκχωρεῖν τῇ συγκλήτῳ, ἀνήλαβεν ἀντιλαμβάνεσθαι κελεύων τῆς ἡγεμονίας. ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Κλαύδιον εἰπὼν προσεχώρει πρὸς αὐτὸν, καὶ μεταπαλαίσας αὐτὸν τὸν βυλῆς, χρυσαίμενος μύροις τὸν κεφαλὸν, ὡς ἀπὸ συνουσίας, γινομένης ἀναλύσεως αὐτῇ, παρῆν, καὶ ἅπερ τὺς βυλευτὰς τί πέπραχε Κλαύδιος. τοὺς δὲ τά τε ὄντα φαμένους, καὶ προσπερομένων ἐν πίνα γνώμην ἔχοι περὶ τοῖς ὅλοις, τελευταῖον μὲν ὑπὲρ τῆς κατ' ἐκείνην εὐκλείας ἔπιμον ἐν τοῖς λόγοις, σκοπεῖν δὲ ἐκέλευε περὶ τῷ συμφέροντι, πᾶν ὅ, τι ἐς εἰς ἡδονὴν φέροι ὑπεξελομένυς. χρείαν γὰρ εἶναι τῆς ἀρχῆς μεταποιημένους, καὶ ὅπλων, καὶ στρατιωτῶν οἳ φεύξαιντο αὐτοῖς, μὴ δ' ἀπροόπτους καταστάντες εἰς τὰδε σφαλεῖεν. ἀποκεκναμένης δὲ τῆς βυλῆς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ χρήματα εἰσοίσειν, καὶ στρατιὰς τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεχὲς, "τὸ δὲ συγκροτήσειν ἐλευθερώτερον δόξαν γνωμένης. εἴη μὲν, ὦ βυλή, φησὶν ὁ Ἀγρίππας ὑπατυχὼν, πράσσειν ὅπερ θυμὸς ὑμῖν. λεκτέον δὲ ἤδη ἐνδοιάσαντί μοι, ἀφ' τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ φέρειν τὸν λόγον. "ἴσε δὴ στρατὸν, ὃς ὑ- "πὲρ Κλαυδίυ μαχεῖται, πλήθει χρόνυ ἐπιτετύφθαι μεμε- "λετηκότα· τὰ δὲ ἡμέτερα, συγκλύδων ἀνθρώπων πλῆ- "θος ἔσται καὶ τῶν ἐκ δόξαν τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένων, "δυσκρότητα· πρὸς δὲ τεχνίτας μαχόμενα ἀγνώτας "γύνες ἄνδρας, μηδὲ ὅπως χρὴ τὰ ξίφη εἰδότας. "ὥστε μοι δοκεῖ πέμπειν ὡς Κλαύδιον πείσοντας κατα- "θήσεσθαι τὸν ὅπλων, πρεσβεύειν τε ἕτοιμός εἰμι.

Agrippa, à Senatu accitus, consilium.

2. Atque ille quidem ita loquutus est, eisque assentientibus, cum aliis missus & Claudio seorsum trepidationem Senatus indicat, autorque erat ut more imperatorio responderet, & ex dignitate sua & potestatis amplitudine. Dicebat itaque Claudi-

β'. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, καὶ συναπεσταλμένων, πεμφθεὶς σὺν ἑτέροις τὸν τε παραχρῆμα τῆς βυλῆς ἀηδεῖται καὶ μόνας πρὸς τὸν Κλαύδιον, ἐδίδασκέ τε ἡγεμονικώτερον ἀποκρίνεσθαι, τῷ ἀξιώματι τῆς ἐξυσίας χρώμενον. ἔλεγεν

Agrippa cum aliis à Senatu ad Claudium missus. Claudii responsio ad legatos.

s Αποστέλλειαν,] Ita lego. ἀπεστέλλειν in *Editis Aliisque.*
t Ετέτραπτο] Sic *Busb.* τετρόφθαι in *ceteris.*
u Περὶ αὐτὸ φόβῳ ἀφαιρεῖσθαι] Ita lego. ἀφ' αὐτὸν in *libris.*
x Τῶν στρατιωτῶν,] Sic cum *MSS.* τῷ in *Editis.*
y Ος, πράξας μὲν] Illud ὃς ex *MSS.*
z Καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν] Καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν &c. in parenthesim inclusi.
a Περιέπλεξε τε Γαΐυ,] Ita lego. ἀφείπετο in *Editis* & *MSS.* Est qui malit ἀφείπατο.
b Ὑπεχώρει] Ἐπεχώρει *Voss.*
c Απαγγέλλων,] Ἐπαγγέλλων *Voss.*
d Κακοπαθοῦντι ——— λέγων·] Ita *Busb.* κακοπαθοῦντ' ἢ ἀ. πρ. ἰατρὺς μεθιέναι λέγων in *Editis Aliisque.* in *L. B.* κακοπαθοῦντί γε α. τ. ι. μετίεσθαι (in *Marg.* μετίεσθαι) λέγων.
e Χρισάμενον μύροις τὸν κεφαλὸν,] Ita lego. (& lectionem confirmat *Lugd. Bat.*) χρισάμβρον in *libris.*
f Ως ἀπὸ συνουσίας,] Hoc modo lego & distinguo. antea erat, ὡς ἀπὸ συνουσίας γινομένης ἀναλύσεως αὐτῷ.
g Αναλύσεως] Conf. lib. VI. Cap. 3. §. 1. SPANH.
h Πίπραχε Κλαύδιος,] Sic *Busb.* & *Voss.* πεπράχθαι in *Editis Aliisque.*

i Τά τε ὄντα φαμένους,] Iterum cum *Cod. Busb.* τὰ ὄντα φ. κ. προσπερομένων τίνα in *ceteris.*
k Περὶ τοῖς ὅλοις,] Περὶ τὸς ὅλυς *Voss.*
l Περὶ τῷ συμφέροντι,] Περὶ ᾧ συμφέροιτο *Busb.*
m Υπεξελομένυς.] Ita *Busb.* & *Voss.* ὑπεξελόμβρος perperam in *Aliis.*
n Τῆς ἀρχῆς μεταποιημένους] Τοῖς ἀρχῆς *Voss.*
o Αὐτοῖς,] Forte αὐτὺς. COCC.
p Τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεχὲς,] Eo modo *Busb.* τὸ μέντοι αὐτῶν in *Editis Aliisque.*
q Δυσκρότητα·] Ita *Busb.* δυσκράτησι in *Editis Aliisque.*
r Μαχόμενα] Sic *Busb. Voss.* & *Gall.* μαχόμεθα in *ceteris.*
s Σπάσι τὰ ξίφη εἰδότας.] Ita lego. σπάται *Voss.* σπᾶσιν in *ceteris* omnibus præter *Busb.* qui σπάσιεν habet, forsan pro σπάσιαν.
t Δοκεῖ πέμπειν] Δοκεῖν *Busb.*
u Αποκρίνεσθαι,] Αποκρίναιτο *Busb. Hen.* & *Vat.*
x Ελεγεν ——— μέσον.] Hac in Senatu per Agrippam à Claudio missum dicta referuntur ἀλλοτ. lib. 2, c. XI. §. 2. SPANH.

2 Περί-

ἡμῶν οὖν Κλαύδιος, "ὰ θαυμάζειν τὴν βουλὴν ἠδονῇ μὴ "φέρουσαν ἀρχεσθαι, μᾶλλον τὸ ὠμότητι πεφυκέναι τὸν [z] πρό- "τερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστῆναι. γενόσθαι δ' αὐτὸς, "ἐπιεικείᾳ [a] τῇ καθ' αὐτὸν, μετρίων καιρῶν, ὀνόματι "μὲν μόνῳ τὰ ἀρχῆς ἐσομένης [b] αὐτῷ, ἔργῳ δὲ [c] κοινῆς "πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον. Διὸ πολλῶν δὴ καὶ ποικί- "λων [d] ὠδυκότι πραγμάτων, ἐν ὄψει τῇ ἐκείνων, καλῶς "ἔχειν μὴ ἀπιστεῖν." καὶ οἱ μὲν πρέσβεις, τοιούτων ἀκρο- άσει λόγων [e] καθομιληθέντες, ἐξεπέμποντο. Κλαύδιος δὲ τῷ στρατῷ συλλεχθέντι διελέγετο, ὅρκους λαμβάνων, ἢ μὲν ἐμμενεῖν πίστει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ [f] δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας [g] πεντακισχιλίαις δραχμαῖς κατ' ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον τῷ ἀριθμῷ, καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑπαρχεῖται τὰ ὅμοια.

γ'. Συνεκάλουν δὲ οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ [h] νικηφόρου Διὸς, ἔτι δὲ νυξὶ οὔσῃ. τῶν δὲ οἱ μὲν, ἐν τῇ πόλει κλέπτοντες ἑαυτοὺς, ἐνεδοίαζον πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τοῖς δὲ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐγεγόνεσαν ἔξοδοι, προορωμένοις ἢ χωρήσει τὸ πᾶν ἐν ἀπογνώσει τοῦ ἐλευθέρου [i] γενόντες, καὶ πολὺ κρεῖττον ἐν ἀκινδύνῳ τοῦ δουλεύειν ὑπαφλεγόντες ἀβασιλεύτου ἀρχίας τοῦ πονεῖν, ἢ κλώμενοι τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων πρὸς τῆς σωτηρίας ἀμφίβολοι καταζῆναι. συνελέγησαν δὲ ὅμως ἑκάστου ἀθρόου, καὶ ἀμβουλευομένων περὶ τῶν ἐν χερσὶν, αἰφνίδιον αἴρεται βοὴ τοῦ συνεστηκότος αὐτοῖς στρατιωτικοῦ, [k] στρατη- γικὸν αὐτοκράτορα κελευόντων τὴν βουλὴν ἑλέσθαι, καὶ μὴ φθείρειν πολυαρχίᾳ τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἀπεφαίνοντο περὶ τοῦ μὴ πᾶσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ ἀρχὴν ἐφέσιμον εἶναι· ὁρᾶν δὲ ἐκείνοις ἐπιτρέπειν, ὅστις [l] τοσαύτης προστασίας ἄξιος. [m] ὥστε εὐαυτία τὰ τῶν συγκλητικῶν νῦν πολὺ πλέον, [n] δι' ἁμαρτίαν μὲν τοῦ κατ' τὴν ἐλευθερίαν αὐχήματος, φόβῳ δὲ τοῦ Κλαυδίου. ὰ μὲν ἀλλ' ἦσαν οἱ ἐφιέμενοι, γήρᾳ τε ἀξιώματι καὶ οἰ- κειότητι γάμου. καὶ γὰρ [o] Μινυκιανὸς Μάρκος, [p] καὶ τῷ καθ' αὐτὸν ἡλικιότητι ἀξιόλογος ὢν, καὶ ἀδελφῇ τοῦ Γαΐου γεγαμηκὼς Ἰουλίαν, πρόθυμός τε ἦν ἀντιποιεῖ- σθαι τῶν πραγμάτων, καὶ κατεῖχον οἱ ὕπατοι πρόφα- σιν ἐκ προφάσεως ἀναρπτῶντες. Οὐαλήριόν τε Ἀσιατι- κὸν [q] Μινυκιανὸς ἐκ τῶν Γαΐου σφαγέων ἀνεῖχε τοιούτων διανοιῶν. ἐγεγόνει δ' ἂν φόνος ὀλίγων, [r] ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων τῆς ἡγεμονίας ὥστε ἀντι- τάξασθαι Κλαυδίῳ. ἄλλως τε καὶ οἱ μονομάχοι, πλῆ- θος οὐ μικρὸν αὐτῶν ἀξιόλογον, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ νυκτοφυλακοῦντες ἐπὶ τῆς πόλεως, ἐρέτας τε ὁπόσοι συνέρρεον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥστε τὸ μετρίως τοῖς μὲν φεισθῆναι τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ φόβῳ τῷ ὑπὲρ αὐ- τῶν ἀπέσχοντο.

δ'. [rr] Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ Χαιρέας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρελθόντες, ἐν ἐπιχειρήσει λόγων ἦσαν

us, "se minime mirari, Senatum ægre ferre principis dominatum, quòd attritus fuerit priorum "crudelitate, qui ad imperii majestatem evecti "erant. nunc vero meliorum temporum moderationem deguſtaturos esse, ipso ad reip. guberna- "cula sedente; cum nomine tantum penes ipsum "foret imperium, re autem vera omnibus secum "commune. Illis itaque convenire ipsi non diffi- "dere, qui illorum in conspectu multa & varia "obiit negotia" Et legati quidem, ubi verba ista auditione acceperant, dimissi sunt. At Claudius exercitum ad se congregatum alloquebatur, militiæ sacramento illos ad fidem sibi servandam obligans: donatque viritim corporis custodes quinis drachmarum millibus, & duces illorum simili ad proportionem numero; parique ratione aliis exercitibus, ubicunque essent, daturum se promittit. *Sacramentum à militibus exigit.*

3. Consules autem Senatum convocabant in Jovis Victoris ædem, cum *multa* adhuc nox esset. quorum alii quidem in urbe se occultabant, animo vacillantes ubi aliquid *de concione* audiverint: alii vero in prædia sua rustica concesserunt, providentes quónam res evasura esset cum de libertate desperarint; longe satius esse existimantes, in servitute, ab omni periculo vacua, vitam agere inertem & otiosam, quam cum paterna dignitate in ambiguo hærere de salute. Veruntamen haud plures quam centum convenerunt: cumque de iis, quæ in manibus erant, deliberarent, derepente sublatus est clamor militum, qui ab illis stabant, postulantium ut Senatus imperatorem rei militaris peritum eligeret, & multorum dominatu non perditum iret Principatum: & quam maxime potuerunt palam faciebant, non universis sed uni *alicui* imperium deferendum esse; illis autem permittere ut dispicerent, quis tanta præfectura dignus sit. adeo ut res Senatus multo magis inter se contrariæ essent, & quod de libertate glorioſa excideret, & valde metueret Claudium. non tamen deerant qui dominatum affectarent, & propter majorum gloriam & cognationem ex nuptiis. Nam & Marcus Minucianus erat, qui, & sua nobilitate illustris, & in matrimonio habens Caji sororem * Juliam, summa rerum potiundi cupiditate tenebatur; eumque reprimebant Consules, aliam ex alia causationem nectentes. Valerium etiam Asiaticum Minucianus, unus ex interfectoribus Caji, ab ejusmodi cogitatione inhibebat. Fuissetque cædes quanta vix unquam alias edita, si illis, qui principatum appetebant, facta fuisset potestas contendendi cum Claudio. Quin & præsto erant & gladiatores insigni numero, & milites qui in urbe excubias agebant, remigesque qui in castra confluebant; adeo ut ex iis, qui imperium ambiebant, alii quidem, ut urbi parceretur, alii vero, metu de se, à conatu destiterint. *Milites imperatorem à Senatu postulant.*

4. Cum autem diluculo in Senatum venissent Chærea sociique, aggressi sunt orationem habere ad *Chærea militibus iratus.* *Senatus à Consulibus convocatur.* *Nonnulli è Senatoribus dignitatem istam expetunt.*

[z] Πρότερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* πρότερον in *Editis Aliisque.*

[a] Τῇ καθ' αὐτὸν,] Τῶν κατ' αὐτὸν *Busb.*

[b] Αὐτῷ, ἔργῳ δὲ] Illud αὐτῷ è *Cod. Busb.*

[c] Κοινῆς πᾶσι προκειμένης εἰς μέσον.] Ita *Busb.* κοινῇ in *reliquis.*

[d] Ὠδυκότι πραγμάτων,] Ita lego. ὠδυκότων πρ. in *libris.*

[e] Καθομιληθέντες,] Συγκαθομιληθέντες *Busb.*

[f] Δωρεῖται] ——— ὅμοια.] Donavitque singulos custodes corporum quinque millibus drachmis, & Ducibus nummorum promeritam posteriorem largitus est: sed & militibus absentibus similia compromisit *Rufin.* omisit hæc pleraque *Gelen.* SPANH.

[g] Πεντακισχιλίαις δραχμαῖς] *Sc.* Viginti HS. millia. *Suetonius* habet tantum *quina dena HS.* Vide *Scaligerum* de re Nummaria, p. 86.

[h] Νικηφόρου] *Rufin.* Triumphatoris. *Melius* Victoris. SPANH.

[i] Γεγονότες, ——— δουλεύειν] Ita cum *Cod. Busb.* & mox κρεῖττον. (quomodo etiam *Lugd. Bat.* habet) γεγονότα & κρεῖττω in *Editis Aliisque.*

[k] Στρατηγικὸν αὐτοκράτορα] Ita lego, favente *Epiphanio*, qui vertit, *petentium ut militaris imperator eligeretur.* στρατηγὸν in *Editis* & *MSS.* HUDS. Nota στρατηγὸν Αὐτοκράτορα, de Imperatore Romanorum, quod alias de summis Exercituum Ducibus à Græcis dicitur. SPANH.

[l] Τοσαύτης προστασίας ἄξιος.] Τοιαύτην *Busb.*

[m] Ὥστε εὐαυτία τὰ] Ita etiam *Epiphan.* ὥστε τὸ εὐημερία τὰ *Busb.*

[n] Δι' ἁμαρτίαν] Καὶ ἁμαρτίᾳ δὲ κ. τ. λ. αὐχήματος, καὶ φόβῳ δὲ Κλ. *Busb.*

[o] Μινυκιανὸς Μάρκος,] Μινυκιανὸν Μάρκον — ἀξιόλογον ὄντα — γεγαμηκότα — προθύμου ὄντα αὐ. τ. πραγμάτων κατεῖχον *Busb.* & *Voss.*

[p] Καὶ τῷ καθ' αὐτὸν ἡλικιότητι] Ita lego. καὶ τὸ καθ' αὐτὸν in *Editis* omnibus & *MSS.* præter *Gall.* qui habet καὶ καθ' αὐτόν.

* *Juliam,*] *Livillam* vocat Suetonius in vita Claudii cap. 1. COCC.

[q] Μινυκιανὸς] Conf. supr. c. 1. §. 8. SPANH.

[r] Ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων] Συγχωρηθέντων *Busb.*

[rr] Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν] Illud τὴν inseritur ex *Lugd. Bat.* HAV.

ad milites. quos cum universi viderent manu illis silentium indicere, & in eo esse ut loquendi initium facerent, tumultum movere cœperunt, nec passi sunt eos quidquam dicere; quod omnes unius imperio subesse magnopere expeterent: namque imperatorem sibi dari postulabant, ut qui vel minimam moram ægre laturi essent. Senatus autem dubitabat, & quo modo regeret aut imperio regeretur, & militibus eorum auctoritatem defugientibus, & Caji interfectoribus amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Cumque ita se res haberent, Chærea, accensus in iram, quod imperatorem peterent *milites*, daturum se promisit ducem, si quis signum ei afferret ab Eutycho. erat autem Eutychus iste factionis Prasinæ ut appellabatur auriga, Cajo devotissimus, quique in stabulis equitio ejus exstruendis milites attriverat, viles ab ipsis operas exigendo. quas res & illis exprobrabat Chærea, atque alia multa hujuscemodi, seque Claudii caput allaturum *minabatur*. indignum enim esse *ajebat*, si post insanum stulto imperium committant. At illi, verbis ejus nihil moti, strictis gladiis & sublatis signis se propipiebant ad Claudium, adjuncturi se his qui fidem ei jurejurando dederant. ita Senatus destitutus est à suis propugnatoribus, & Consules ferme in privatorum ordinem redacti: quin & consternatio erat ubique & mœstitia, nemine sciente quid de se factum foret, Claudio in eos irritato; aliique in alios convicia jactabant, & ipsos *vehementer* pœnitebat. Tum Sabinus, unus è Caji interfectoribus, in medium progressus, se prius mortem sibimet consciscere edicebat, quam passurum ut Claudius fiat imperator, visurumque civitatem servitute oppressam; simulque Chæream increpabat, quod nimio vitæ amore teneretur, si is, qui primus Cajum contemptui habuit, vitam *jam* vitalem esse existimaret, cum fieri non possit ut vel hac via patria in libertatem restituatur. Chærea autem nihil sibi minus in animo esse dicebat, quam ut de morte appetenda dubitaret, statuere tamen prius Claudii mentem explorare.

Opprobrium in eos jacit.

Senatus destitutus à militibus.

Sabini mina.

ς'. Et illi quidem in his erant. In castris autem undique festinatur ad obsequium Claudio præstandum: & Consulum alteri Q. Pomponio, *cum eodem veniret*, crimini milites objiciebant præcipue quod Senatum ad libertatem *asserendam* hortatus fuerat, atque impetum *in eum* fecerunt strictis gladiis; cædemque perpetrassent, nisi Claudius eos cohibuisset. Is consulem periculo ereptum suo lateri allidere jubet: Senatoribus vero qui cum Quinto non idem habitus est honos. nam & quidam illorum plagas accipiebant, repulsi dum illum salutatum irent, & Aponius vulneratus discedebat, omnesque in periculo versabantur. Tum rex Agrippa Claudium adiit, eumque obsecrat ut mitius se erga Senatores gereret: quippe, si male ab eo acciperetur Senatus, non habiturum esse alios quibus imperaret. Persuadetur Claudius, & Senatum convocat in palatium, quò ipse per *mediam* urbem lectica delatus est, deducentibus cum militibus multa sane cum vexatione populi. nam Chærea & Sabinus, *duo* ex interfectoribus Caji, in conspectum omnium processerant, cum cautum esset, ne ipsi in

Consulum alter multique è Senatoribus male tractantur à militibus.

Agrippa suadet Claudio ut mitius se erga Senatores gereret.

πρὸς τὰς σπαθώτας. τῶν δὲ τὸ πλῆθος ὡς ὁρᾷ [s] παύσοντας αὐτὰς ταῖς χερσὶ, καὶ τὸ εἰπεῖν εἴας τι ἄρχεσθαι, ἀνεθορύβησε, [t] μὴ ἐφεῖς μὲν ὥστε εἰπεῖν, ἅμα δὲ τὸ ὁρμᾶσθαι πάντας ὅτι τὸ μοναρχεῖσθαι· τὸ δὲ ἡγησόμενον σκάλοιν, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι [v] τὰς τελευτὰς. τῇ συγκλήτῳ δὲ ἀπορία ἄρχειν τε καὶ ὃν ἀρχθεῖεν ἂν τρόπον, ὅτε [x] δεχομένων αὐτὰς τὰ σπατιωτῶν, καὶ τὰ Γαΐου σφαγέων συγχωρεῖν τοῖς σπαθιώταις οὐκ ἐφιέντων. [y] ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων, χαιρέας τὴν ὀργὴν οὐκ ἀναχόμενος πρὸς τὴν αἴτησιν ὑπ' αὐτοκράτορος, δώσειν ἐπηγγείλατο σπαθηγὸν, εἴ τις αὐτῷ σημεῖον φράσαι [z] Εὐτύχης κομίσειεν. ἦν δὲ ὁ Εὔτυχος οὗτος, ἡνιόχου τοῦ καλουμένης Πρασίνης, φιλαπόδατος Γαΐῳ, καὶ περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῶν στάσεων τοῦ περὶ ἐκεῖνον ἱππικοῦ τὸ σπατιωτικὸν ἐτρίβετο, ἀτίμοις ἐργασίαις ὑπακείμενον. εἰς ἅπερ ὁ Χαιρέας ὠνείδιζεν αὐτὰς, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, τήν τε κεφαλὴν κομιεῖν τοῦ Κλαυδίου. δεινὸν γὰρ εἰ μετὰ μανίαν φρενοσύλην δώσουσι τὴν ἡγεμονίαν. ὁ μὲν διετράπησάν γε ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ ταραττόμενοί τε ταῖς μαχαίραις, καὶ τὰ σημεῖα ἀράμενοι ᾤχοντο ὡς τὸν Κλαύδιον, κοινωνήσοντες τοῖς ὁμνύουσιν αὐτῷ. κατελείπετο δὲ ἔτι σύγκλητος [a] ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων, καὶ οἱ ὕπατοι μηδὲν ἰδιωτῶν διαφέροντες. ἔκπληξίς τε καὶ κατήφεια ἦν, οὐδὲ ὅτι χρήσαιντο αὐτοῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδότων διὰ τὸ [b] ἀνηρεθίσθαι τὸν Κλαύδιον ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλήλοις τε ἐλοιδοροῦντο, καὶ μεταμελὴς ἦν αὐτοῖς· καὶ Σαβῖνος, εἷς τῶν Γαΐου σφαγέων, σφάζειν πρότερον αὑτὸν ἠπείλει παρελθὼν εἰς μέσους, ἢ Κλαύδιον ἄρχοντα σήσεσθαι, καὶ δυσκρασίαν ἐπόψεσθαι καταλαβοῦσαν· τόν τε Χαιρέαν εἰς φιλοψυχίαν ἐπέπληττεν, εἰ καταφρονήσας Γαΐου πρῶτος ἀγαθὸν ὑπολαμβάνοι τὸ ζῆν, τῆς ἐλευθερίας οὐδὲ ὅτως ἀποδοθήναι δυναμένης τῇ πατρίδι. Χαιρέας μὲν οὖν τοῦ θνήσκειν [c] ἐνδοιαστὸν οὐδὲν φρονεῖν ἔλεγε, βουλεύεσθαι μέντοι [d] διακωδωνίζειν δοκοῦσιν τὸν Κλαύδιον.

ε'. Καὶ οἱ μὲν [e] ἐν τοῖσδε ἦσαν. ὅτε δὲ σπατοπέδου [f] πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο καὶ θεραπείαν τὸν Κλαύδιον· καὶ τῶν ὑπάτων ὁ ἕτερος Κόιντος [g] Πομπώνιος δι' αἰτίας ἣν τῷ σπατιωτικῷ μᾶλλον ὡς [h] ἐπ' ἐλευθερίαν τὸν σύγκλητον παρεκάλων, [i] ὥρμησάν τε ἀπασάμενοι τὰ ξίφη, κἂν ἐπέπρακτο αὐτοῖς, μὴ Κλαύδιος διακεκωλυκὼς. διακαθίζει δὲ αὐτῷ τὸν ὕπατον ἐξαρπάσας καὶ κινδύνου· τῶν δὲ συγκλητικῶν ὁ μὲν σὺν τῷ Κοίντῳ ἐμετὰ ὁμοίας ἐδέχετο τιμῆς. τινες δὲ καὶ πληγὰς ἔλαβον αὐτῶν, ἀνωθούμενοι τὰ πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως, Ἀπώνιος δὲ τραύματος ἀνεχώρει, [k] μὲν τι κινδύνου πρὸ πάντας αὐτούς. καὶ Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς, προσελθὼν τῷ Κλαυδίῳ, ἀξιοῖ τοῖς συγκλητικοῖς ἱππότερον καταχρῆναι. ὑφορμένου γάρ τινος κακοῦ περὶ τὸν βουλὴν, οὐκ ἔξειν ὧν ἄρξουσιν ἑτέρων. πείθει δὲ Κλαύδιος, καὶ συγκαλεῖ τὴν βουλὴν ὅτι δὲ παλατίου διὰ τῆς πόλεως φερόμενος, προπέμπουσιν αὐτὸν δὲ σπατιωτικὰ σὺν πολλῇ πάνυ [l] κακώσει τοῦ πλήθους. προεξίεσαν δὲ τὰ Γαΐου σφαγέων [m] εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος, εἰργόμενοι προόδων κατ' ὀλιγοστὰς

[s] Παύσοντας αὐτὰς] Παύσαντας *Voss.*
[t] Μὴ ἐφεὶς μὲν] Μὴ ἐφιέναι ὥστε εἰπεῖν *Voss.*
[v] Τὰς τελευτὰς.] Τῆς τελευτῆς *Busb.*
[x] Δεχομένων αὐτὰς] Sic lego. δεχομένους αὐτῶν in *Editis & MSS.*
[y] Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων,] Ἐν τοιούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων *Busb.*
[z] Εὐτύχης κομίσειεν.] Est qui conjicit hunc esse eum, cui libros quatuor priores *Fabularum* inscripsit *Phædrus.*
[a] Ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων,] Ἐν ἐρημίᾳ *Busb.*
[b] Ἀνηρεθίσθαι] *L. B.* ἀνηρεθίσθαι.
[c] Ἐνδοιαστὸν] *Gen.* εὐδυασμὸν· εὐδυασμὸς, ἀμφιβολία, ἀπορία· *Hesych.* SPANH.
[d] Διακωδωνίζειν] Διακωδωνίσαι Porphyr. περὶ Ἀποχ. p. 408.
[e] Ἐν τοῖσδε ἦσαν.] Ἐν τοιοῖσδε *Busb.*

[f] Πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο.] Illud πᾶς è *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*
[g] Πομπώνιος δι' αἰτίας ἣν] Ita lego. Πομπήιος in *Editis* & *MSS.*
[h] Ἐπ' ἐλευθερίαν τὸν σύγκλητον] Ita cum *Cod. Busb.* ἐπ' ἐλευθερίας in *Editis Aliisque.*
[i] Ὥρμησάν τε ἀπασάμενοι τὰ ξίφη,] Iterum cum *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.* ὁρμήσαντες ἀπασάμενοι ξίφη in *Editis Aliisque.*
[k] Μή τι] *L. B.* μὴ τι.
[l] Κακώσει τοῦ πλήθους.] Quorsum κακώσει dicit; an id populo displicuisse credendum; contrarium huic supra dictum. Fuit cum legerem ἀξιώσει, *desiderio.* Sed locum posse commodum sensum recipere existimo, si τοῦ sequens accipiatur pro γάρ.
[m] Εἰς τὸ φανερώτερον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος,] Εἰς τὸ φανερὸν *Busb.*

[n] Περι-

σολὰς Πολλίωνος, ὃν μικρῷ πρότερον Κλαύδιος σρατηγὸν [n] ἦρξε τ̃ σωματοφυλάκων. Κλαύδι⊙ δ᾽, ἐπειπερ εἰς τὸ παλάτιον ἀφικνεῖτο, συναγαγὼν τὰς [o] ἑταίρας, ψῆφον ἀνεδίδε τοῖς Χαιρέᾳ. τοῖς δ᾽ τὸ μὲν ἔργον λαμπρὸν ἐδόκει, ἀπιστίαν δ᾽ ἐπεκάλουν τῷ πεπραχότι, καὶ αὐτῷ τιμωρίαν ἐπιβάλλειν δίκαιον ἡγοῦντο ἐπ᾽ ἀποτροπῇ τ̃ μέλλοντ⊙ χρόνου. ἀπήγετο οὖν [p] Χαιρέας τὸν ἐπὶ θανάτῳ, καὶ σὺν αὐτῷ Λᾶπός τε καὶ Ρωμαίων πολίτης. λέγεται δ᾽ Χαιρέαν μεγαλοφρόνως ἐνεγκεῖν τὸν συμφορὰν, καὶ μόνον τῷ κατ᾽ αὐτὸν ἀμεταπίστῳ τ̃ χήμαλ⊙, ἀλλὰ καὶ οἷς ὀνειδίσαι Λᾶπον εἰς δάκρυα ἐκπεπραμμένον. ἀποτιθεμένου γέ τοι τὸν σολέα τ̃ Λᾶπα, [q] καὶ τὸ ῥῖγος αἰτιωμένου, φησὶν, ὡς οὐκ ἂν ἐναυτία τ̃ Λᾶπα ποιήσαιτο πώποτε ῥῖγος. πολλῶν τε ἀνθρώπων ἑπομένων κ᾽ θέαν, ὡς ἦκεν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἤρετο τ̃ στρατιώτην, εἰ δι᾽ μελέτης αὐτῷ [s] γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ, [t] ἢ πρῶτον ἔχοι τὸ ξίφ⊙. καὶ ἐκέλευε κομίζειν ᾧ Γαΐον [v] μετεχειρίσατο αὐτός. θνήσκει δ᾽ εὐδαιμόνως μιᾶς πληγῆς αὐτῷ γενομένης· Λᾶπ⊙ δ᾽ ὁ πάνυ δεξιῶς ὑπεξῆλθεν ἀθυμίᾳ, κ᾽ πληγῶν πλεόνων γενομένων, δι᾽ τὸ μαλακῶς τ̃ τραχήλου θιγεῖν.

ε΄. Ολίγαις δ᾽ ὕστερον ἡμέραις [x] ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων, Ρωμαίων τὸ πλῆθος [y] τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες, καὶ Χαιρέαν μοίραις ἐτίμησαν εἰς τὸ πῦρ πεμένους, [z] ἵλεων καὶ [a] ἄμωμον εἶναι τῆς εἰς αὐτὸν ἀχαριστίας παρακαλοῦντες. καὶ Χαιρέᾳ μὲν τοιαύτη πλάνη τ̃ βίου συνέτυχε. Σαβῖν⊙ δὲ, Κλαυδίᾳ μὴ μόνον τ̃ αἰτίας [b] θεραπεύοντ⊙ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἣν εἶχεν ἐφιέντ⊙, ἄδικον ἡγεῖτο [c] ἐκλειπίαν τ̃ πρὸς τοὺς σωσαμοκότας πίστεως, σφάζει τε ἑαυτὸν ἐπεισὼν τῷ ξίφει, μέχρι δὴ καὶ τὴν κώπην τῷ τραύματι συνελθεῖν.

publicum prodirent, edicto Pollionis, quem Claudius paullo ante corporis custodibus præfecerat. At Claudius, postquam ad palatium *rex* veniret, convocatis amicis, mittebat eos in suffragia de Chærea. Illis quidem facinus splendidum esse videbatur, perfidiæ tamen auctorem accusabant, & jure merito pœnam ei infligendam censebant, ut aliis in posterum terrori sit. Agebatur itaque Chærea ad supplicium, & una cum eo Lupus multique alii Romanorum. Dicitur autem Chærea magno animo tulisse calamitatem, non solum ex eo quod ne oris quidem colorem mutaverit sed & ex iis quæ Lupo se lachrymis dedenti exprobrârit. Lupo sane, cum vestem deponeret, querenti de frigore, *ille* dicebat, non oportere unquam contra quam lupi solent algescere. cumque eum spectatum sequeretur hominum multitudo, ubi ventum est ad locum, interrogabat militem, num exercitatus esset ad cædes, aut *tum* primum haberet gladium, jubebatque eum afferri quo ipse Cajum peremerat. Uno autem ictu feliciter interiit: at Lupus non adeo commode è vita exiit præ timiditate, ictibus scilicet repetitis, quod parum fortiter collum porrexerit. *In Chæream & Lupum alioſque animadvertitur.*

6. Paucis post diebus, quando *solennia* instarent parentalia, & populus Romanus suorum quisque manibus libamina afferrent, Chæream etiam fertis honorarunt in ignem conjectis, ipsum obsecrantes ut propitius illis non irasceretur, quod animo fuissent in eum ingrato. Et Chæreæ quidem contigit, ut hoc modo vitam finiret. Sabinus autem, non solum absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus ut à fide conjuratis data desciscceret, seipsum interimit gladio incumbens, capulo tenus per vulnus adacto *in corpus*. *Sabinus ſibiipſi manus infert.*

ΚΕΦ. ε΄.

Ως Κλαύδι⊙ ἀπέδωκεν Αγρίππᾳ τὴν πατρῴαν βασιλείαν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἐπηύξησεν· καὶ ὡς διαγράμματα περὶ τ̃ Ιουδαίων.

Κλαύδι⊙ δὲ, τ̃ σρατιωτικὸν πᾶν ὅ, τι μὴ ὕποπτον ἐκ τ̃ ὀξέως ἀποσκευασάμεν⊙, [d] διάγραμμα περὶ τ̃, [e] τήν τε ἀρχὴν Αγρίππα βεβαιῶν, ἣν ὁ Γάι⊙ παρέσχε, καὶ δι᾽ ἐγκωμίων ἄγων τ̃ βασιλέα. προσέθηκεν δὲ αὐτῷ πιεῖσαν πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ηρώδᾳ βασιλευθεῖσαν, ὃς μὴ πάππ⊙ αὐτ, Ιουδαίαν καὶ Σαμάρειαν. καὶ πᾶσι μὲν ὡς ὀφειλόμενα τῇ οἰκειότητι τ̃ γένους ἀπέδωκε. [f] Αβιλαν δὲ τὴν Λυσανίου, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει, ἐκ τ̃ αὐτ προσετίθη, ὅρκια τε αὐτῷ τίμενται πρὸς τ̃ Αγρίππαν ὑπὲρ τ̃ ἀγορᾶς μέσης ἐν τῇ Ρωμαίων πόλι. Αντίοχον δὲ μὴ εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμεν⊙, Κιλικίας μέρη τινὰ καὶ Κομμαγηνὴν δωρεῖται. λύει δὲ καὶ [g] Αλέξανδρον [h] Λυσίμαχον τ̃ [i] Αλαβάρχου, φίλον ὄχαῖον αὐτῷ γεγονό-

Quomodo Claudius reddidit Agrippæ paternum regnum, ejusque imperium amplificavit: atque edicta proposuit in Judæorum gratiam.

CLaudius autem, cum è medio fine mora sustuliſſet milites omnes, quos suspectos habuit, edictum proposuit, quo & Agrippæ imperium, quod ei dederat Cajus, confirmabat, & regem *verbis quam amplissimis* laudabat. quin & adjiciebat quicquid Judææ & Samariæ *olim* ad ejus avi Herodis regnum pertinebat. Atque hæc quidem quasi cognationis jure ei debita restituit. quin & Abilam, quæ Lysaniæ fuerat, & quæcunque erant in monte Libano, de suo adjungebat: fœdusque ab eo ictum est cum Agrippa in medio urbis Romanæ foro. Antiochum etiam, cum ei regnum quod habuerat abstuliſſet, parte quadam Ciliciæ & Commagena donavit. Insuper & *vinculis* absolvit Alexandrum Lysimachum Alabarcham, cum quo vetus *Claudii erga Agrippam benignitas & liberalitas.* *Antiochus Commagenæ rex.* *Alexander Lyſimachus Alabarcha.*

n Ηρεῖτο τ̃ σωματοφυλάκων.] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἦρξε in *Editis Aliisque.*

o Εταίρας,] *L. B.* ἑτέρας.

p Χαιρέας τὸν ἐπὶ θανάτῳ,] Sic *Busb.* & *Epiphan.* in *cæteris* deest Χαιρέας.

q Καὶ —— ῥῖγ⊙.] Hoc non exstat in Versione Rufini. SPANH.

r Λύπα ποιήσαιτο πώποτε ῥῖγ⊙.] Mallem λύκα αἰτιάσαιτο.

s Γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* γεγόνει *Vat.* γεγόναιεν in *Editis Aliisque.*

t Η] *L. B.* εἰ.

v Μετεχειρίσατο αὐτός.] Διεχειρίσατο *Busb.*

x Εναγισμῶν ἐνεστηκότων,] Romæ ἡμέραις συναγισμῶν *Rufin.* imminente festivitate. SPANH.

y Τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες,] Τὰ αὐτῶν *Busb.*

z Ιλεων καὶ ἄμωμον εἶναι] Conf. sup. lib. 15. c. 3. §. 4. SPANH.

a Αμωμον] *L. B.* ἄμεμπτον. *Coccejus* ἀμνήμονα.

b Παραλύοντ⊙ αὐτὸν,] Απολύοντ⊙ *Busb.*

c Εκλειπίαν] *L. B.* ἐπικλειπίαν.

d Διάγραμμα] Διάταγμα ἄλλως. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

e Τήν τε —— Σαμάρειαν.] Conf. ἄλλως. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

f Αβιλαν —— ὄρει,] Ita scribo. (ita quoque exhibet *Lugd. Bat.*) Αβίλαν in *Josephi* libris. Αβίλα, ἐπικληθεῖσα Λυσανίᾳ *Ptol.* & apud *Lucam* (c. 3. v. 1.) exstat memoria Λυσανίᾳ Αβιλίνης τετραρχοῦντ⊙, quod ab Αβίλα non Αβίλα. HUDS. Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. & infr. lib. 20. c. 6. §. 1. SPANH.

g Αλέξανδρον Λυσίμαχον τ̃ Αλαβάρχου.] Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH. Illa Αλέξανδρον Λυσίμαχον in *Marg.* modo habet *L. B.*

h Λυσίμαχον] Λυσίμαχον deest *Voss.* agnoscitur ab *Epiphanio*, qui tamen videtur Αλέξανδρον in suo *Codice* non habuisse. Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. ad A. M. 1039. p. 623.

i Αλαβάρχου,] De *Alabarcha* videsis *Fullerum in Miscell.* l. 4. c. 16. p. 581. & quæ annotavimus ad lib. 18. c. 7. §. 3. & cap. 9. §. 1.

k Καὶ

tus ei interceſſerat amicitia, quique *olim* ſuæ matris Antoniæ procurator fuerat, quem Cajus iratus vinxerat: cujus filius Bernicen Agrippæ filiam duxit uxorem. & hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans, Herodi fratri ſuo collocavit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Herodes frater Agrippæ.

Seditio Alexandriæ inter Judæos & Græcos.

2. Per idem autem tempus inter Judæos & Græcos exorta eſt ſeditio in urbe Alexandria. Cajo enim mortuo, Judæorum gens, ſub ejus imperio graviter oppreſſa, & multis injuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere: moxque ad arma ventum eſt. Tum Claudius per epiſtolam mandat præſidi Ægypti, ut ſeditionem illam compeſceret. quin & edictum, ſupplicantibus ei regibus Agrippa & Herode, mittit in Alexandriam & Syriam, ſcriptum in hanc ſententiam. "TIBE-

Claudii pro Alexandrinis Judæis edictum.

"RIUS CLAUDIUS CÆSAR, AUG. GER-
"MANICUS, PONTIFEX MAXIMUS,
"TRIB. POT. EDICIT. Quoniam jam olim
"cognitum habuimus Judæos, qui in Alexandria
"ſunt & Alexandrini appellantur, ſtatim ab urbe
"condita una cum Alexandrinis habitatum miſſos,
"& civitatis jus ex æquo à regibus conſequutos
"eſſe, id quod palam eſt ex reſcriptis eorum pa-
"riter & edictis, & poſtquam imperio noſtro per
"Auguſtum ſubjecta fuiſſet Alexandria, ſua illis
"integra manſiſſe jura, conſervata per miſſos illò
"diverſis temporibus præſides, nullamque de illo
"jure controverſiam motam fuiſſe, etiam quando
"Aquila præerat Alexandriæ, & cum mortuus eſ-
"ſet Judæorum ethnarcha, Auguſtum non vetuiſ-
"ſe alios deinceps ethnarchas fieri, volentem eo-
"rum quemque ſubjici, ita tamen ut ſuis uteren-
"tur inſtitutis, nec cogerentur patriam religionem
"violare; Alexandrinos autem excitari *contigit* in
"Judæos, una cum illis habitantes, eo tempore
"quo Cajus Cæſar rerum potiretur, qui ex vehe-
"menti inſania & dementia, quod noluerit gens
"Judæorum quidquam contra patriam religionem
"facere, ipſumque Deum appellare, eos *mirum in*
"*modum* depreſſerat: volo *itaque* nihil propter Ca-
"ji amentiam illis detractum iri, quod Judæorum
"genti fuerit conceſſum, ſed jura quibus olim gau-
"debant illis ſarta tecta manere, patriis in moribus
"& inſtitutis perſeverantibus; jubeoque ex utra-
"que parte modis omnibus cavendum eſſe, ne ulla
"moveatur ſeditio poſtquam edictum *hoc* meum
"fuerit publicatum.

3. Et hoc quidem edictum, in gratiam Judæorum Alexandriam miſſum, ita ſe habuiſſe accepimus; quod vero in reliquum terrarum orbem, hu-

Claudii pro Judæis per orbem Romanum edictum.

juſmodi erat. "TIBERIUS CLAUDIUS CÆ-
"SAR, AUG. GERMANICUS, PONTI-
"FEX MAX. TRIB. POTEST. COS. CRE-
"ATUS ITERUM, EDICIT. Quandoqui-
"dem me ſupplices rogarint Agrippa & Herodes
"reges mihi amiciſſimi, ut permitterem etiam Ju-

τε, καὶ Αντωνίαν αὐτοῦ ἐπιτροπεύσαντα τῇ μητρὶ, ὀργῇ τῇ Γαΐᾳ δεδεμένον· καὶ αὖτις ὑὸς Βερνίκλῃ τῇ Αγρίππα γαμεῖ θυγατρὶ. [k] καὶ ταύτῃ μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος [l] ὁ δὲ Αλεξάνδρα ὑὸς, παρθένον λαβὼν, [m] ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ Αγρίππας Ηρῴδῃ δίδωσι, Χαλκίδος αὐτῷ τὴν βασιλείαν [n] εἶναι αἰτησάμενος Κλαυδίου.

β'. Στασιάζεται δὲ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον [o] Ιουδαίων πρὸς Ελληνας ἐπὶ τῆς Αλεξανδρέων πόλεως. πλουτήσαντος δὲ Γαΐου τὸ Ιουδαίων [p] ἔθνος ἐπὶ [q] τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐκείνου πεπαπεινωμένον, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν Αλεξανδρέων [r] βιαζόμενον, ἀνεθάρσησε· καὶ ἐν ὀλίγοις εὐθέως ἰσχυρὸν. καὶ Κλαύδιος ἐπιστείλῃ τῷ [s] ἐπαρχοῦντι τότε τῆς Αἰγύπτου, ὥστε τὴν στάσιν καταστεῖλαι. πέμπει δὲ ἐπιστολὴν, παρακεκλημένων αὐτὸν Αγρίππου τε καὶ Ηρῴδου τῶν βασιλέων, εἴς τε τὴν Αλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, γεγραμμένην τῦπον τοῦτον· "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑ-
"ΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ
"ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ [v] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ. Επειδὴ ἀνέ-
"καθεν τοὺς ἐν Αλεξανδρείᾳ Ιουδαίους, Αλεξανδρεῖς λε-
"γομένους, συγκαλωκισθέντας τοῖς πρώτοις [x] εὐθὺ καιροῖς
"Αλεξανδρεῦσι, καὶ [y] ἴσης πολιτείας τοῦ βασιλέως
"τετυχότας, καθὼς φανερὸν ἐγένετο ἐκ τῶν γραμμάτων
"τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ τῶν διαταγμάτων, καὶ, μὴ τὸ τῆς ἡμε-
"τέρας ἡγεμονίας Αλεξάνδρειαν ὑπὸ Σεβαστοῦ ὑποπε-
"πτωκέναι, [z] πεφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια ὑπὸ τῶν πεμ-
"φθέντων ἐπάρχων καὶ διαφόρους χρόνους, μηδεμίαν τε
"ἀμφισβήτησιν ὡς ἐπὶ τούτων γινομένην τῶν δικαίων αὐτοῖς
"ἅμα καθ' ὃν καιρὸν Ακύλας ἦν ἐν Αλεξανδρείᾳ, καὶ
"πλουτήσαντος [a] τοῦ Ιουδαίων ἐθνάρχου τοῦ Σεβαστοῦ μὴ
"κεκωλυκέναι ἐθνάρχας γίνεσθαι, βουλόμενον ὑποπε-
"πτωκέναι ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, καὶ μὴ πα-
"ραβαίνειν ἀναγκαζομένους τὴν πάτριον [b] θρησκείαν,
"Αλεξανδρεῖς ἢ [c] ἐπαρθῆναι καὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς Ιουδαίους
"ὑπὸ τοῦ Γαΐου Καίσαρος χρόνων, ἕως ἐπὶ τὴν πολλὴν
"ὑπόνοιαν καὶ δυσφροσύνην, ὅτι μὴ θεσβῆναι ἠθέλησε
"τὸ Ιουδαίων ἔθνος τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ θεὸν
"σεβασμιωτέρᾳ αὐτὸν, ταπεινώσαντος αὐτούς· [d] βούλο-
"μαι μηδὲν ἕνεκα τῆς Γαΐου δυσφροσύνης τοῦ δικαίου τῷ
"Ιουδαίων ἔθνει δυσπεπωκέναι, φυλάσσειν δὲ αὐτοῖς
"καὶ τὰ [e] ἕτερον δικαιώματα, ἐμμένουσι τοῖς [f] ἰδίοις
"ἔθεσι, ἀμφοτέροις δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσιν, πλεί-
"ονα ποιήσασθαι σπουδὴν, ὅπως μηδεμία παραχὴ γένη-
"ται τοῦ σεπτεθῆναί με τὸ [g] διάγραμμα.

γ'. Τὸ μὲν οὖν εἰς Αλεξάνδρειαν ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων διάταγμα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον γεγραμμένον· τὸ δὲ εἰς [h] τὰλλα οἰκούμενα εἶχεν ὧδε. "ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΥ-
"ΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ΑΡ-
"ΧΙΕΡΕΥΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ,
"ΥΠΑΤΟΣ [i] ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ, ΛΕ-
"ΓΕΙ. Αἰτησαμένων με [k] βασιλέων Αγρίππου καὶ Ηρῴδου
"τῶν φιλτάτων μοι, ὅπως συγχωρήσαιμι τὰ αὐτὰ δίκαια
καὶ

[k] Καὶ —— Μάρκος] Verſ. *& hanc quidem Agrippa (nam moritur Marcus Alexandri filius) virginem ſibi vendicans.* Sed ſic diſtinguendum, καὶ ταύτῃ μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος ὁ δὲ Αλεξάνδρα ὑὸς παρθένον λαβὼν, ἀδελφῷ —— (*nam moritur Marcus Alexandri F. qui virginem duxerat*) *Uſſerius* quidem ad annum Chriſti 41. p. 641. cum verſione facit, & ait Marcum, cui deſponſa fuit Berenice, ante nuptias defunctum. verum ſola *Joſephi* auctoritate nititur, cujus verbis vim facit; cum expreſſe dicat *Joſephus* verſu ſuperiore — αὐτῷ ὑὸς Βερενίκλῃ — γαμεῖ. IBBETS.

[l] Ο δὲ Αλεξάνδρα ὑὸς,] Τὸ Λυσιμάχου ὑὸς *Busb.*

[m] Αδελφῷ —— βασιλέων] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 11. §. 5. SPANH.

[n] Εἶναι αἰτησάμενον Κλαυδίου.] Illud εἶναι non agnoſcit *Busb.*

[o] Ιουδαίων] Ιουδαίοις *Busb.*

[p] Εθνος ἐπὶ] Γένος *Busb.*

[q] Τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐκείνου τεταπεινωμένον,] Illud τοῦ è *Cod. Busb.*

[r] Βιαζόμενον,] Υβριζόμενον *Voſſ.*

[s] Ἐπαρχοῦντι] Eſt qui malit ἐπαρχοῦντα.

[t] Τῷ Αἰγύπτου,] Ita *Vat.* τῷ deeſt *reliquis.*

[v] ΕΞΟΥΣΙΑΣ, ΛΕΓΕΙ.] ΥΠΑΤΟΣ poſt ΕΞΟΥΣΙΑΣ adjicit *Busb.* non ita *Graci* cæteri & *Epiphan.*

[x] Εὐθὺ] Forte αὖθις. COCC.

[y] Ισης —— τετυχότας.] Conf. ſupr. lib. 14. c. 7. §. 2. SPAN.

[z] Πεφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια] Πεφύλαχε *Vat.*

[a] Τοῦ Ιουδαίων ἐθνάρχου] Εθνάρχας Ιουδαίων Alexandriæ. REL.

[b] Θρησκείαν,] Poſt Θρησκείαν iſta quæ ſequuntur, ἴσης πολιτείας τοῖς ἄλλοις Αλεξανδρεῦσι τετυχότων αὐτῶν, adjicit *Busb.* Verum deerant *Epiphanii* codicibus *noſtriſque* reliquis.

[c] Επαρθῆναι] Επαρθῶσι συνίδη ſolus *Busb.*

[d] Βούλομαι μηδὲν] Βούλομαι ἐν μηδὲν *Busb.*

[e] Πρότερον δικαιώματα,] Πρότερα *Busb.*

[f] Ιδίοις ἔθεσι] Ita *Voſſ.* Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.*

[g] Διάγραμμα.] *L. B.* ἐπίταγμα.

[h] Τὰλλα οἰκουμένῃ] Οἰκουμένῃ ſub Romanis. REL.

[i] Χειροτονηθεὶς] Χειροτονηθεὶς pro inauguratus. REL.

[k] Βασιλέων Αγρίππου καὶ Ηρῴδου] Ita *Busb.* & *Epiphan.* βασιλίσκων in *Editis Aliiſque.*

[l] Ρω-

"καὶ τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ [l] Ρωμαίοις ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυ-
"λάσσειν, καθὰ καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνε-
"χώρησα, οὐ μόνον τοῦτο [m] τοῖς αἰτησαμένοις με χαρι-
"ζόμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην
"ἀξίους κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους πίστιν καὶ φι-
"λίαν, μᾶλλον δὲ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ἑλ-
"λωνίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ
"καὶ ὑπὸ τοῦ Θείου Σεβαστοῦ αὐτοῖς ἐφυλάττετο πεπρεσβευμένα· καλῶς
"ἂν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ [n] ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ
"τὰ πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς καὶ αὐτοῖς
"ἤδη νῦν προσαγγέλλω μοι παρὸν τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπερ-
"κέρδον χρῆσθαι, καὶ μὴ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμο-
"νίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν, τοῦτό
"μοι τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κω-
"λωνιῶν καὶ μουνικιπίων, τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐκτὸς,
"βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν ἐγ-
"γραψαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν, ὡς ἔλαττον
"ἡμερῶν τριάκοντα, [o] ὅθεν [p] ἐξεπίτηδες καλῶς ἀναγνω-
"σθῆναι [q] δυνατόν).

"dæis in omni imperio Romano degentibus jura
"eadem ſervare & habere quæ Alexandrinis con-
"ceſſa, libenter eorum precibus annui, nec ſo-
"lum iis qui à me petierunt hoc indulſi, verum &
"ipſos pro quibus rogatus ſum dignos *hoc beneficio*.
"judicavi, propter fidem & amicitiam Romanis
"præſtitam; juſtiſſimum etiam cenſens, nullam,
"ne Græcarum quidem, urbem juribus illis pri-
"vandam, quoniam & ſub Divo Auguſto eis erant
"ſervata: proinde æquum eſſe arbitror ut Judæi
"etiam per univerſum noſtrum imperium patrios
"mores ſine impedimento aliquo ſervent, quos
"etiam nunc moneo ut hac noſtra gratia contenti
"modeſtius ſe gerant, nec religiones aliarum gen-
"tium contemnant, ſed leges ſuas cuſtodiant: vo-
"loque ut hoc meum edictum præſides civitatum
"atque coloniarum & municipiorum, tam intra
"Italiam quam extra, uti etiam reges & principes
"per miniſtros ſuos tranſcriptum habeant, & in
"hujuſmodi loco poſitum intra triginta dies, unde
"de plano recte legi poſſit.

ΚΕΦ. ϛ'.

Οἷα ὑπὲρ Ἀγρίππα εἰς Ἰουδαίαν ὑποστρέψαντος ἐπράχθη ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ ἃ τε Πετρώνιος πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν.

Τούτοις μὲν δὴ τοῖς διατάγμασιν, εἰς Ἀλεξάνδρειάν τε καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀποστελεῖσιν, ἐδήλωσεν ὡς εἶχε γνώμης Κλαύδιος Καῖσαρ· αὐτίκα δὲ Ἀγρίππαν, κομιζόμενον τὴν βασιλείαν, ὑπὲρ τιμῆς λαμπροτέρας [s] ἐξέπεμψε, τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ὑπηρόοις διὰ γραμμάτων ὑπογείλας [t] ἑκάτμιον ἄγειν. ὁ δ', ὡς εἰκὸς ἦν τὸ ὑπὲρ κρείττοσι τύχης ἀνερχόμενον, μὴ τάχιον ὑποστρέψαι· εἰς Ἱεροσόλυμα δ' ἐλθὼν, χαριστηρίους ἐξετέλεσε θυσίας, [v] ὅθεν τῶν κατὰ νόμον ἀπολειπόντων. διὸ [x] καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι διέταξε μάλα συχνούς, τιμωρίαν τινὰ τῆς ὀργῆς αὐτῷ ὑπὸ Γαΐου ἰσοστάθμιον τῇ σιδηρᾷ, ἣ τὰς [y] ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέδητο, τὸ συγγνῶναι εἶναι τύχης ὑπόμνημα, καὶ τὸ [z] ἐπὶ τῷ κρείττῳ μαρτυρίαν μεταβολῆς, τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀνεκρέμασε πρεσβόλων ὑπὲρ τὸ [a] γαζοφυλάκιον, [b] ἵν' ᾖ δεῖγμα, καὶ τὰ μεγάλα δυνατῷ ποτε πεσεῖν, καὶ τὸ τὸ Θεὸν ἐγείρειν τὰ πεπτωκότα· πᾶσι γὰρ τοῦτο ἐκφάνιζεν ἡ τοῦ ἀλύσεως ἀνάθεσις, ὅτι βασιλεὺς Ἀγρίππας ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας εἰς δεσμωτὴν ἀπέβη τὸ πρὶν ἀξίωμα· καὶ μετ' ὀλίγον τοῦ πέδης σκιὰς, εἰς βασιλέα τὸ πάλαι λαμπρότερον ἠγέρθη. διὰ τούτων ἐνοεῖσθαι ὅτι τοῦ ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πᾶσιν ὀλισθαίνειν τὰ μεγέθη, καὶ τὰ κλιθέντα δυνατὰ πάλιν ἀνατεῖναι ὕψος.

CAP. VI.

Quænam Hieroſolymis acta erant ab Agrippa poſt reditum ejus in Judæam: & quæ Petronius ad Doritas pro Judæis ſcripſit.

HIS igitur edictis, in Alexandriam & totum terrarum orbem miſſis, oſtendit Claudius Cæſar qua erat erga Judæos voluntate: moxque Agrippam, regnum * curaturum, ſplendidioribus auctum honoribus dimiſit, cum per literas provinciarum præſidibus & procuratoribus mandaſſet ut amice eum & benevole exciperent. Ille vero, id quod veriſimile erat homini facere cui proſpere omnia ceſſerunt, cum *magna* celeritate reverſus eſt: cumque Hieroſolyma perveniſſet, victimas pro gratiarum actione immolavit, ita ut nihil à lege præſcriptum omiſerit. unde & multos Naziræos tonderi præcepit; & catenam auream, quam ei dederat Cajus, pondere parem illi ferreæ quæ regias manus vinxerat, in triſtis fortunæ monumentum ejuſdemque in melius mutatæ teſtimonium, intra conſeptum templi ſupra gazophylacium ſuſpendit, ut documento eſſet, & maxima poſſe concidere, Deumque ſolere ea quæ ceciderant erigere. omnibus enim oſtendebat catenæ dedicatio, quod regi Agrippæ levicula de cauſa in vincti conditionem mutata fuerit priſtina dignitas; pauloque poſt vinculis laxatus in regem evaſerit *multo* quam ante ſplendidiorem. ut hinc liceat intelligere, ita hominibus eſſe à natura comparatum, ut celſiſſimi quique facile prolabantur, inclinatique iterum provehi poſſint ad illuſtriorem dignitatem.

Agrippam in regnum ſuum remittit Claudius.

Quænam poſt reditum præſtiterit Agrippa.

2. Cum itaque omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, rite præſtitiſſet Agrippa, Theophilum quidem Anani filium ſubmovit à ſummo ſacerdotio; & Boëthi filium Simonem, cognomine Cantheram, in ejus locum ſubſtituit. Erant autem Simoni fratres duo & Boëthus pater, cujus filiam He-

Simon Cantheras pontifex factus vice Theophili.

[l] Ρωμαίοις ἡγεμονίαις] Sic *Busb.* Ρωμαίοις in *ceteris*.
[m] Τοῖς αἰτησαμένοις] Αὐτοῖς *Busb.*
[n] Ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ] Ita *Vat.* ἐφ' ἡμᾶς in *Editis Aliiſque*.
[o] Ὅθεν ἐξεπιτηδὲς καλῶς] Hæc formula (inquit *Seldenus* de *Synedr.* l. 1. c. 8) Romano in imperio, ut notiſſima, edictis hujuſmodi ſubſcribi ſolebat, literis ſuis tantum initialibus ad hunc modum, U. D. P. R. L. P. *Unde de plano recte legi poſſit.*
[p] Ἐξεπιτήδες] Ἐξ ἐπιτ. SPANH.
[q] Δωϊάν).] Forte δωϊήν). COCC.
[r] Ἔχοι] *L. B.* ἔχοι.
* *Curaturum*,] *Al.* recepturum.
[s] Ἐξέπεμψε,] Ἐξέπεμπεν *Busb.*
[t] Ἑκάτμιον ἄγειν.] Ἑκάτμιον αὐτὸν ἄγειν *Vat.* & *Voſſ.*
[v] Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπόντων.] Οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἐστὶν ἀπολιπόντων *Busb.* ἀπολιπόντων habet *Voſſ.*
[x] Καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι] Ναζιραίων μάλα συχνοὺς διέταξε ξυρᾶσθαι, τιμωρίαν γε. *Busb.*
[y] Ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέδητο,] Ἡγεμονίας *Busb.*
[z] Ἐπὶ τῷ κρείττῳ μαρτυρίαν μεταβολῆς,] Ἐπὶ τὸ κρεῖττον *Busb.* & *Gall.* εἰς τὸ κρεῖττον *L. B.*
[a] Γαζοφυλάκιον,] De incenſis ſub Tito Gazophylaciis ἀλωτ. lib. 6 c. 5. §. 2. Vide de Gazophylaciis & in iis contentis Ezechiæ Regis 11 Reg. xxxix. 2. SPANH.
[b] Ἵν' ᾖ δεῖγμα,] Ἵν' εἴη δεῖγμα *Busb.*
[c] Τὸν Θεὸν Ἀγείπτας,] Ita cum *Busb.* & *Voſſ.* τῷ Θεῷ in *Editis Aliiſque*.
[d] Καθηγεμὼς ἐπίκλησις ἦν,] Ita *Busb.* & *Zonar.* Καθήγεως in *ceteris*.
[e] Οὗ —— διδύμου).] Herodis Magni uxor filia Simonis Pontificis. vid. ſupr. ἀλωτ. lib. 1. c. 30. §. 7. SPANH.

Herodes rex uxorem duxerat, quemadmodum supra declaravimus. Tam igitur ipse quam pater & fratres pontificatum adeptus est, uti etiam Simonis Oniæ filii tres, sub imperio Macedonum, quod in superioribus memoravimus.

Agrippæ in Hierosolymitas benignitas.

3. Cum autem res pontificatus ita constituisset rex, Hierosolymitis deinde amoris ipsorum & benevolentiæ gratiam retulit. nam remisit eis tributum quod pro singulis ædibus pendebatur, quod pulchrum esse duceret, se non pati ab illis amore & benevolentia superari. Silam autem omnibus *suis* copiis præfecit, quem multorum laborum socium & participem habuerat. At paulo admodum post Doritæ *quidam* juvenes, sanctitati anteponentes audaciam *suam*, ita facti à natura ut projectæ essent temeritatis, statuam Cæsaris in synagoga Judæorum posuerunt. id quod Agrippam magnopere irritabat. nam idem effecerant, ac si patriam legem sublatum iviſſent. Quare sine mora Publium Petronium convenit, qui tum Syriæ præles erat, & in Dorienſium quosdam accusationem instituit. Ille vero non minus ægre ferens hoc facinus (nam & ipse pro flagitio habuit quod contra leges factum erat) Dorienſibus, qui defecerant, asperius scripsit in hæc verba. "PUBLIUS PETRO-

Doritarum audax facinus.

VI. *Petronii contra Doritas edictum.*

"NIUS, LEGATUS TIBERII CLAUDII "CÆS. AUG. GERMANICI, MAGISTRA-"TIBUS DORIENSIUM EDICIT. Quo-"niam vestrum quidam eò insolentiæ proceſſe-"runt, ut, cum edictum propositum fuerit à Clau-"dio Cæsare Augusto Germanico, quo Judæi "suis legibus vivere permittuntur, id non egeritis "ut ei obsequium præstaretis, sed omnia è contra "feceritis, prohibentes Judæos conventus suos a-"gere, in ejusmodi loco Cæsaris statuam collocan-"do; qua re & maleficium admittitis non solum "in Judæos, sed & in imperatorem, cujus statua "rectius in proprio templo poneretur quam in "alieno, idque in loco ubi cœtus celebrantur, cum "à natura justum sit ut sui quisque loci sit domi-"nus prout decrevit Cæsar, (nam ridiculum esset "mea decreta commemorare post imperatoris edi-"ctum, quo Judæis permisit uti suis utantur mo-"ribus & *institutis*, ac præterea sanciit ut civita-"tis jus ex æquo cum Græcis obtineant) eos qui-"dem, qui talia contra Augusti edictum ausi sunt, "ita ut & ipsi indigne ea ferant qui ex primoribus "illorum esse videntur, non suo ex consilio sed po-"puli furore facta esse asseverantes, jubeo per cen-"turionem Vitellium Proculum ad me adduci fa-"ctorum rationem reddituros, primos vero magi-"stratuum hortor, ut fontes (nisi existimari velint "injuriam sua voluntate illatam esse) centurioni "indicent, operam dantes ne quæ turbæ aut rixæ "præbeatur occasio, (quam quidam mihi captare "videntur ex istiusmodi rebus) utpote quod ni-"hil mihi carissimoque regi Agrippæ curæ magis "sit, quam ne Judæorum gens occasionem arripi-"ens, semet defendendi prætextu congregetur, & "ad insaniam usque tumultuetur. Quo autem cer-"tius cognoscatis Augusti de toto hoc negotio "mentem & sententiam, quæ ille non ita pridem

Ηρώδης, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωϑ. σὺν τοῖς ἀδελφοῖς οὖν τιμὴ ἱεροσύνην ἔσχεν ὁ Σίμων, καὶ σὺν τῷ πατρὶ, καθὰ καὶ πρότερον ἔσχον οἱ Σίμωνοϑ τοῦ [f] Ονία παῖδες τρεῖς ὄντες ὑπὸ τὴν τῶν Μακεδόνων ἀρχῆς, ὅπερ ἐν τοῖς προαγούσαις γραφαῖς παρέδομεν.

γ'. Καταστήσαντοϑ δὲ τὰ περὶ τοὺς ἀρχιερέας [g] ὕτως ὁ βασιλεὺς, τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἠμείψατο τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίας. [h] ἀνῆκε γὰρ αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἑκάστης οἰκίας, ἐν καλῷ τιθέμενοϑ ἀντιδόναι τοῖς ἠγαπηκόσι φιλίαν. [i] ἵππαρχον δὲ ἀπέδειξε παντὸς τοῦ στρατεύματοϑ Σίλαν, ἄνδρα πολλῶν αὐτῷ πόνων συμμεταχόντα. παντάπασι δὲ ὀλίγου χρόνου διελθόντοϑ, Δωρίταις νεανίσκοι τὸ ὁσιότητοϑ [k] περιθέμενοι τόλμαν, [l] καὶ πεφυκότες εἶναι θρασυτέρους θρέψασιν, Καίσαροϑ ἀνδριάντα κομίσαντες εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν ἀνέθηκαν. τοῦτο σφόδρα τὸν Ἀγρίππαν παρώξυνε. καταλύειν γὰρ τῶν πατρίων αὐτὸ νόμων ἐδόκει. ἀμελλητὶ δὴ πρὸς Πούπλιον Πετρώνιον, ἡγεμόνα δὲ τῆς Συρίας τότοϑ τοῦ, θρασυτάτην, καὶ [m] καταλέγει τῶν [n] Δωριέων. ὁ δὲ ἀχθόμενοϑ ἐπὶ τῷ πραχθέντι χαλεπήνας, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔκρινεν ἀσέβειαν τοῦ τῶν ἐνόμων θράσαντας, τοῖς ὑποστᾶσι τῶν Δωριέων σὺν ὀργῇ τοῦτο ἔγραψε.

"ΠΟΥΠΛΙΟΣ ΠΕΤΡΩΝΙΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ "ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙ-"ΚΟΥ, [o] ΔΩΡΙΕΩΝ ΤΟΙΣ ΠΡΩΤΟΙΣ ΛΕΓΕΙ. Ἐπεὶ "δὲ τοσαύτη τόλμη ὑπονοίας τινὲς ἐξήρησαν ἐξ ὑμῶν, "ὥστε μηδὲ, διὰ τὸ προτεθῆναι τὸ διάταγμα Κλαυδίου "Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ περὶ τῶν ἀφίλων Ἰουδαίους "φυλάσσειν τὰ πάτρια, πεθῆναι [q] ὑμᾶς αὐτὸ, τἀναντία "τούτῳ πράξαι, συναγωγὰς Ἰουδαίων κωλύοντας εἶναι, "διὰ τὸ μεταθεῖναι ἐν αὐτῇ τὸν Καίσαροϑ ἀνδριάντα, "θρασυνομοῦντας οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς "τὸ αὐτοκράτορα, ὃ ὁ ἀνδριὰς [r] βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ "ναῷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἐτίθετο, καὶ ταῦτα ἐν τῷ [s] συνα-"γωγῆς τόπῳ, [s] τῇ Φύσει δικαίᾳ ὄντοϑ ἕνα ἕκαστον "τῶν ἰδίων τόπων κυριεύειν καὶ τὸ Καίσαροϑ ἐπικρί-"μα· τοῦ γὰρ ἐμοῦ ὑπικρίματοϑ μιμνήσκεσθαι γελοῖον ἐστι "μὴ τὸ τοῦ αὐτοκράτοροϑ διάταγμα τοῦ ὑπερέβαινεϑ "Ἰουδαίοις τοῖς ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι, ἔτι μέντοι καὶ συμπο-"λιτεύεσθαι τοῖς Ἕλλησι κεκελευκότοϑ· τοὺς μὲν οὖν "τὸ διάταγμα τοῦ [t] Σεβαστοῦ τοιαῦτα τετολμηκότας, ἐφ' "ᾧ καὶ αὐτοὶ ἠναγκάσθησαν οἱ δοκοῦντες αὐτῶν ἔχειν, "οὐ τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει χαλεπῶς λέγοντες, ἀλλὰ τῇ τοῦ "πλήθους ὁρμῇ, ὑπὸ ἐκαλοντάρχου Πρόκλου Οὐιτελλίου "ἐκέλευσα ἐπ' ἐμοῦ ἀναχθῆναι τῶν πεπραγμένων λόγον "[v] ἀποδώσοντας, τοῖς δὲ πρώτοις ἄρχουσι θαρσεῖν, εἰ "μὴ βούλονϑ δοκεῖν τῇ τῶν αὐτῶν προαιρέσει χαλεπὸν "τὸ ἀδίκημα, ὑπιδεῖξαι τοὺς αἰτίους τῷ ἑκατοντάρχῃ, "μηδεμιᾶς στάσεως μηδὲ μάχης ἕνεκας ἀφορμὴν ζητεῖν, "ἣν περ δοκοῦσί μοι ζητεῖν ἀφ' τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ "ἐμοῦ καὶ τοῦ τιμιωτάτου μοι βασιλέως Ἀγρίππα ἥδιον "μᾶλλον προνοουμένων, ἢ ἵνα μὴ ἀφορμῆς [x] θραξάμενον "τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνοϑ, [y] ὑπὸ τὴν ἀμωμήτου προφάσεως "συναθροισθὲν, εἰς ὑπόνοιαν [z] χωρῇ. ἵνα δὲ γνωρισμώτε-"ρον ᾖ, τί ὁ Σεβαστὸς περὶ ὅλου τοῦ πράγματοϑ ἐφρόνησε, "πρὸ

f Ονία παῖδες τρεῖς] Ονίου *Busb.*

g Οὕτως ὁ βασιλεύς,] Ita *Busb.* ὅτοϑ in *Græcis reliquis.* Οὕτως ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Rex igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituens.*

h Ἀνῆκε γὰρ] *L. B.* ὠνῆκε γάρ.

i Ἵππαρχον] Ἐπαρχον *Gall.* & *Voss.* in *margine.*

k Προσθέμενοι] *L. B.* περιθέμενοι.

l Καὶ πεφυκότες εἶναι] Ita *Busb.* & *Voss.* nec aliter forsan *Epiphan.* qui vertit, *cum natura viderentur audaces.* καὶπερ αἰεὶ πεφυκότες in *Editis Aliisque.*

m Καταλέγει τῶν Δωριέων.] Κατηγορεῖ *Zonar.*

n Δωριέων.] Vid. mox infr. SPANH.

o Δωριέων] Leg. Δωριτῶν ut paulo ante Δωριῆϑ· SPANH.

p Ὡστε μηδὲ,] Ita *Voss.* ὥστε ἀφ' τὸ π. in *Editis Aliisque*, quæ lectio ferri potest, si mox legatur, μὴ πεισθῶμεν.

q Ὑμᾶς] *Gen.* ὑμῶν.

r Βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ,] Iterum cum *Cod. Voss.* βελτίων in *reliquis.*

s Τῇ Φύσει δικαίᾳ ὄντοϑ] Sic lego. Τῇ φύσει δικαίου ὄντοϑ in *Editis & MSS.* Si quis malit, Τῇ φύσῃ δικαίᾳ ὄντοϑ, per me licet.

t Σεβαστοῦ τοιαῦτα] Σεβαστὸν Καίσαροϑ Κλαύδιον τετολμηκότας, τοὺς τῶν Ἰουδαίων συναγωγοὺς μεταθεικότας τὸν ἀνδριάντα, ὃν ᾧ *Busb.* Ista vero, utpote nec agnita ab *Epiphanio* nec ab aliis, in textum recipere nolui.

v Ἀποδώσοντας,] Παραγομένους οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ αὐτοκράτορα, post ἀποδώσοντας adjicit *Busb.*

x Θραξάμενον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνοϑ,] Ita *Busb.* θραξάμενοι in *ceteris.*

y Ὑπὸ τὴν ἀμωμήτου προφάσεως] Ὑπὲρ τὴν ἀμωμήτου προφάσει *Busb.* & *Voss.*

z Χωρῇ.] Χωρίον *Busb.*

a Περισ-

"τὸ ἐν Αλεξανδρείᾳ αὐτῷ Δροσίσματα πεποίηκα [a] πρόσ-
"ειμι, ἄπερ, εἰ σοὶ γνώριμα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ, πάνυ σοι
"σπουδῇ τῷ βήματι ἀνέγνω ὁ πιμιώτατός μοι βασιλεὺς
"Αγρίππας, δικαιολογησάμενον ὡς τοῦ μὴ δεῖν αὐτοὺς
"ἀφαιρεθῆναι τὰ τοῦ Σεβαστοῦ δωρεᾶς. εἴς τι οὖν τὸ λοι-
"πὸν, βούλομαι, μηδεμίαν πρόφασιν πάσης μηδὲ πα-
"ραχῆς ζητεῖν, ἀλλὰ ἑκάστους τὰ ἴδια θρησκεύειν ἐᾷν.

δ'. Πετρώνιος μὲν οὖν ὕτω προνοήσατο, διορθώ-
σεως μὲν τὸ παρανομηθὲν ἤδη τυχεῖν, φυλάσσεσθαι δὲ παραπλήσιον μηδὲν εἰς αὐτούς. Αγρίππας δὲ ὁ βασι-
λεὺς "ἀφείλετο μὲν τὴν ἱερωσύνην τὸν [b] Κανθηρᾶ Σί-
"μωνα, Ιωνάθην δὲ πάλιν ἐπ' αὐτὴν ἦγε τὸν [c] Ανάνε,
"τὸν ἀξιώτερον τὸ πρῶς ὁμολογῶν εἶναι. τῷ δὲ οὐκ
"ἀσμενιεῖν ἐφάνη, τὴν τοσαύτην ἀπολαβεῖν τιμήν.
"παρῃτεῖτο [d] γοῦν τοῦτο λέγων. "Σοὶ μὲν οὖν, ὦ
"βασιλεῦ, πεπιμημένῳ χάριν, ἀφ' ψυχῆς ἔχων
"τοῦτ' ὅ μοι γέρας σὴ [e] δίδως βουλήσει, εἰ καὶ πρὸς
"σὲ με τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιον ἔκρινεν ὁ Θεός. ἅπαξ
"γὰρ [f] ἐνδύναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι. τότε γὰρ αὐτὸν
"ἡμφιασάμην ὁσιώτερον, ἢ νῦν ἀπολήψομαι. σὺ δὲ,
"εἰ [g] βούλῃ τὸν ἀξιώτερον ἐμοῦ νῦν τὸ γέρας λαβεῖν, δι-
"δάχθητι. πάσης καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας καὶ πρὸς
"σὲ, βασιλεῦ, καθαρὸς ἀδελφός εἰσί μοι. πρέπουσα τῇ
"τιμῇ τοῦτον συνίστημι." τούτοις ὁ βασιλεὺς ἡσθεὶς τοῖς
λόγοις, τὸν Ιωνάθην μὲν [h] ἔασε, γνώμῃ δὲ τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ Ματθίαν τὴν ἱερωσύνην ἔδωκε· καὶ μετ' ὀ πολὺ, Πετρώνιον μὲν Μάρσος διεδέξατο, καὶ διῆπε Συ-
ρίαν.

"Alexandriæ edixerit hisce adjunxi, quæque licet
"omnibus nota esse videantur, carissimus rex A-
"grippa pro tribunali mihi recitavit, cum con-
"tendisset Judæos privari non debere Augusti be-
"neficio. Quamobrem edico, ut in posterum nul-
"lam quæratis seditionum turbarumve occasio-
"nem, sed liberum sit unicuique suo more rituque
"Deum colere.

4. Atque ita quidem provisum est à Petronio, ut quicquid errati fuerit admissum corrigeretur, & deinceps *caveretur* ne tale quidpiam Judæi paterentur. Tunc autem rex Agrippa pontificatum Simoni Cantheræ ereptum Jonathæ Anani filio restitutum ibat, hunc ipsum honore digniorem es- se præ se ferens. Illi vero haud gratum videbatur, ut tanta augeretur dignitate. eam itaque recusa- bat, hujusce modi usus oratione. "Equidem gau-
"deo, ô Rex, quod adeo me honorandum esse vo-
"luisti, mecum grato animo recolens dignitatem
"qua sponte tua & voluntate me cohonestas, etsi
"me Deus pontificatu plane indignum judicavit.
"Mihi autem satis est, semel induisse sacras vestes.
"tunc enim sancte magis eas accepi, quam nunc
"recepturus sum. Tum vero, si modo vis ut *ali-*
"*cui* me digniori deferatur honos, à me edoceri ne
"graveris. Est mihi frater, ab omni & in Deum
"& adversum te, Rex, peccato immunis. hunc
"tibi commendo, ut qui par sit isti dignitati."
His verbis rex delectatum, Jonatham quidem præ-
teriit, Matthiæ vero, ex fratris ejus consilio, pon-
tificatum dedit: nec ita multo post Petronio, in
Syria administranda, successit Marsus.

Pontificatus Simonis Cantheræ ademptus, Jonathæ effertur.

Is honorem recusat.

Matthias fit pontifex.

ΚΕΦ. ζ.

Περὶ τοῦ Σίλα, καὶ διὰ τί ἠγανάκτησε πρὸς αὐτὸν ὁ βασι-
λεὺς Αγρίππας. ὡς Αγρίππας πρῶτος ἤρξατο τοῖς
Ιεροσολύμοις τεῖχος, καὶ ὡς Βηρυτίοις εὐηργέτησεν.

CAP. VII.

De Sila, & cur ei succensuit rex Agrippa. Quomodo Agrippa cœpit Hierosolymis murum circundare, quæque in Berytios contulit beneficia.

VII.

Σίλας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἵππαρχος, ἐπὶ πᾶσι τύχης [i] αὐτῷ ἐγεγονὼς πιστὸς, οὐδένα κίνδυνον αὐτῷ ποτὲ κοινωνεῖν ἀνηνάμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφαλερωτάτους [k] ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους, πεποιθήσεως ἐπ' ἀνάπλεως, προσήκειν ὑπολαμβάνων ἰσοτιμίαν βεβαιότητι φιλίας. θαμὰ τοίνυν ὑπερκαθίστατο τῷ βασιλεῖ, παῤῥησίαν δὲ διὰ πάσης ὁμιλίας ἦγε. καὶ τῆς φιλοφρονήσεσιν ἐγίνετο φορτικὸς, σεμνυνόμενος ἑαυτὸν ἀμέτρως, καὶ πολλάκις τῷ βασιλεῖ τὰ συγκὰ τῆς τύχης ἄγων εἰς ἀνάμνησιν, ἵνα τοῦ ἑαυτοῦ [l] πότε ποτὲ μᾶλλον ἐνδείκνυται. συνεχῶς δ' ἦν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ [m] κάμοι, πολλὰ διεξιών. τούτων οὖν τὸ πλεονάζον ὀνειδισμὸς ἐδόκει, διὸ προσόντως ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τοῦ ἀπαμύστου παῤῥησίαν τὸν ἀνδρός. οὐ γὰρ ἡδεῖαν δὴ αἱ τῶν ἀδόξων χρόνων ἀναμνήσεις· εὐήθης δὲ διὰ παντὸς [n] ἃ ποτὲ ὠφέλησε προφέρων. τέλος γοῦν ἀνηρέθισε σφόδρα ὁ Σίλας τοῦ βασιλέως τὸν θυμὸν, κἀκεῖνος, ὀργῇ πλέον ἢ λογισμῷ δοὺς, ἀπὸ τῆς ἱππαρχίας μόνον μετέστησε τὸν Σίλαν, ἀλλὰ καὶ παρέδωκε δεθησόμενον εἰς τὴν ἐκείνου πατρίδα πέμψας. χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἠμβλύνθη, καὶ λογισμοῖς εἰλικρινέσι τὴν περὶ τοῦ ἀνδρὸς κρίσιν ἐφῆκεν, ἐν ᾧ λαμβάνων [o] ὅσους ὑπὲρ ἐκεί-

Σίλας autem præfectus militiæ regiæ, quia, in omni fortunæ vicissitudine ei fidelis, nullius unquam periculi socius esse detrectaverat, sed & labores difficillimos sæpe subierat, magna *benevolentiæ ejus* fiducia nitebatur, secum cogitans honorem sibi tribui debere amicitiæ suæ constantiæ parem. quapropter regi in omnibus æquari volebat, & quotiescunque cum eo esset summa utebatur dicendi libertate: & in familiaribus colloquiis molestus erat, sese immodice extollens, & regi sæpiuscule tristia fortunæ in memoriam revocans, ut ostenderet quo esset eo tempore in illum animo studioque: tum & frequens erat in memorando, quot labores pro eo pertulerit. Itaque cum in istis nimius fuerit, regi ea exprobrare videbatur; adeo ut hominis effrenem libertatem infeste & iniquo animo tulerit rex. nam res injucunda est temporis inglorie acti recordatio: & insipientis est perpetuo dicere, quot & quæ olim alicui dederit beneficia. Tandem igitur Silas regis animum adeo vehementer irritavit, ut ille, iræ magis quam rationi obsequens, non solum militiæ præfecturam Silæ ademerit, verum etiam in vincula conjecerit & in patriam suam ablegarit. Tempore autem ira mitigata est, & rationem à præjudiciis liberam in con-

Silas Agrippæ in adversis socius.

Silas Agrippam offendit, & in patriam vinctus mittitur.

---

a Προσέθηκα, [*L. B.* προσέθηκα

b Καινθηρᾶ Σίμωνα,] Καθυρᾶ in *Edit. Basil.* Verum aut Καινθήρου aut Καινθηρᾶν legendum cum *Cod. Busb.*

c Ανάνε,] Ανανίᾳ solus *Busb.*

d Γοῦν] *L. B.* δ' οὖν.

e Δίδως βουλήσει,] Ita cum *Cod. Busb.* δίδωσι in *reliquis.* δίδωσιν ἐ σὴ βουλῇ *Lugd. Bat.* δίδοῦ legendum esse conjecerat Cl. *Lowthius.*

f Ενδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι.] Ενδὺς *Busb.* & *Voss.*

g Βουλῇ τὸν ἀξιώτερον] Βούλει *Busb.*

h Ἔασε, γνώμῃ δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ] Ηγάσατο τὴ γνώμης, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ *Busb* & *Lugd. Bat.* in *Marg.* nisi quod τῷ ἀδελφῷ habeat.

i Αὐτῷ τύχης ἐγεγόνεις πιστὸς,] Αὐτῷ *Busb.*

k Ὑπὲρ αὐτοῦ πολλάκις πόνους,] Ὑπὲρ αὐτῷ πολλάκις πόνους καὶ κινδύνους *Busb.* atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *sed cum eo manifestis in laboribus & necessitatibus succubuerat.*

l Τότε ποτὲ δηλώσει.] Illud τότε è *Cod. Busb. Zonara* & *Epiphan.*

m Κάμοι,] Σὲ μοι *Gen.* κάμοι *Ed. Basil.* SPANH.

n Α ποτε ὠφέλησε προφέρων.] Ita *Busb.* & *Voss.* ἅπερ ὠφέλησε in *Editis Aliisque.*

o Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου] Ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους ἐκόπλη καὶ παλαιπωρίας *Busb.*

Recusat cum Agrippa in gratiam redire.

consilium de homine adhibuit *rex*, secum animo reputans, quantum ille laborum pro se pertulisset. Itaque cum diem celebraret natalem, quo omnibus qui sub ejus erant imperio læta convivia agitabantur, Silam quamprimum revocari jubet, secum epulis accubiturum. Is autem, cum liberiori uteretur ingenio, se justam irascendi causam nactum esse existimabat, quam non celabat eos qui ipsum accersèrent, dicens, "Ad quem me honorem vo-"cat rex è vestigio periturum? neque enim priora "meæ in ipsum benevolentiæ præmia diuturna "esse passus est, sed me illis spoliavit cum contu-"melia. num me loquendi libertatem amisisse cen-"set? quâ, certo quodam conscio, fretus, nunc ma-"gis clamabo, è quibus eum calamitatibus eripue-"rim, quos labores pro ejus salute & dignitate ad-"ierim: pro quibus *officiis* me vinculis & obscuro "carcere remuneratus est. Ego certe horum nun-"quam obliviscar. immo forsan, cum è vita mi-"gravero, mihi manebit præclare factorum me-"moria." Hæc vociferabatur, jubebatque ut eadem regi referrent. Ille vero, cum insanabili eum ingenio esse videret, in custodia reliquit.

Agrippa ab Hierosolymis muniendis desistit, ita volente Claudio.

2. Tum autem Hierosolymorum muros, spectantes ad novam civitatem, publicis sumptibus muniebat, partim eos in latitudinem augendo, partimque in altitudinem extollendo: & fecisset eos adversus omnem humanam vim inexpugnabiles, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari molimen *regis* per literas significasset. Quo factum ut Claudius, suspicatus aliquid innovatum iri, Agrippæ mandarit statim ut à mœnibus ædificandis desisteret: atque ille non committendum esse censuit ut dicto non audiret.

Agrippæ elogium.

Comparatio Agrippæ & Herodis Magni F.

3. Erat autem rex iste à natura ita factus, ut muneribus studeret esse beneficus, & populos liberalitate demereri magnopere desideraret, & large effuseque sumptus faciendo sibi pararet nominis celebritatem, dando voluptatem capiens, gaudensque ita vitam agere ut ab omnibus prædicaretur; Herodis, qui ante eum regnaverat, moribus plane dissimilis. Nam huic natura erat prona ad ultionem & in ea inexorabilis, ut qui in vexandis quos habebat exosos modum nullum servaret, quique adeo fateretur majorem sibi ad Græcos quam ad Judæos esse adjunctionem: quippe alienigenarum urbes pecuniæ largitione decorabat. aliis balnea & theatra, atque aliis templa & porticus exstruebat; at Judæorum ne ullam quidem urbem vel minimo cohonestavit ornatu, donove aliquo memorabili *dignatus est*. Agrippa contra miti erat ingenio, in universos ex æquo beneficus. in exteros omnes humanus erat, &, cum illis munificentiam suam ostenderet, popularibus suis * cujusque ratione habita benignus, magisque dolens vicem illorum *in adversis*. Quapropter libenter & assidue Hierosolymis degebat, & patriorum institutorum custos erat religiosus. adeoque seipsum in omnibus mundum purumque servabat; neque diem unquam unum intermittebat, quin rem sacram ex lege faceret.

p Ἡμέραν ——— γενέθλιον,] Γενέθλια mos in gente Herodum. REL.

q Τῷ ᾧ τρόπῳ ἐλευθερίας ὢν,] Ita ipse distinguo. τῷ ᾧ, τρόπος ἐλευθερίας ἂν, ἐδόκει in *Editis*. τῷ ᾧ, τρόπῳ ἐλεύθερος ἂν *Busb.* forsan pro ὁ ᾧ, (ut corrigit *Cocceius*) τρόπῳ &c. τῷ ᾧ τρόπῳ ἐλευθέρῳ *Gall.* τρόπον δ' ἐλεύθερος ὢν *Voss.*

r Ἀπεκρίνετο τοῖς μείζοσιν αὐτὸν,] Ἀπέκρυπτε *Busb.*

s Ἀπολαμβάνω;] Sic *MSS.* & *Zonar.* ἀπολαμβάνων in *Editis*.

t Μὲ δ' παρρησίας,] Mè deëst *Busb.* & *Vat.*

v Ποιῷ σωσιδότῳ ἔχων] Ita lego. ποίῳ in *libris* Est qui τοίῳ malit.

x Νῦν βοήσομαι μᾶλλον,] Voculam νῦν inserui è *Cod. Busb.* & *Zonar.*

y Χαριζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν,] Ποιζόμενος *Busb.* ποιζόμενον *Zonar.*

z Σκότειον εἱρκτῶν.] *Al.* σκίτιον.

a Καιροὶ] *L. B* μοὶ.

b Συνεποίσει;] Forte συναποίσει). COCC.

ναι πάντας ἐκεῖνος ἀνέτλη. p ἡμέραν ἣν ἑορτάζων αὐτὸς γενέθλιον, ὅτε πᾶσιν ὧν ἦρχεν εὐφροσύνας καθίστατο θαλείας, τὸν Σίλαν ἀνεκάλει φθάσυπνα, συνέδριον αὐτῷ γενησόμενον. q τῷ ᾧ τρόπῳ ἐλευθερίας ὢν, ἐδόκει πεπληφέναι δικαίαν αἰτίαν ὀργῆς, ὃν οὐκ r ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν, λέγων, "ὅτῳ ποίαν ὁ βασιλεὺς τιμὴν ἀνακαλεῖ με, "τὸν μετὰ μικρὸν s ἀπολούμενον; οὐδὲ γὰρ τὰ "πρῶτά μοι γέρα τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐτήρησεν, "ἀπεσύλησε δὲ ὑβρίσας. ἢ πεπαῦμαι νενόμικά "με τῆς παῤῥησίας, ὃν ὅτῳ t ποιῷ σωσιδότῳ "ἔχων x νῦν βοήσομαι μᾶλλον, ὅσων αὐτὸν ἐξέλυσα "μὲν δεινῶν, ὅσους ἤνεγκα πόνους, ἐκείνῳ y χαρι-"ζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν, ὧν γέρας ἠνεγκά-"μὲν δεσμὰ καὶ z σκότειον εἱρκτόν. οὐκ ἐγώ τα-"τε τούτων λήσομαι. τάχα a καιροὶ τὴν τῆς ἀρε-"τῆς b συνεποίσεται μνήμην καὶ μεταναστᾶσα τῆς "σαρκὸς ἡ ψυχή." τοῦτο ἀνεβόα, καὶ διεπάττετο τῷ βασιλεῖ λέγειν c αὐτά. ὁ ᾧ ὡς ἀπάτως ἐώρα διακείμενον, πάλιν εἴασεν ἐν φρουρᾷ.

β'. Τὰ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη, τὰ πρὸς τὴν καινὴν νεόντα πόλιν, d δημοσίαις ὠχύρου δαπάναις, e τῇ μὲν εὐρυτέρων εἰς πλάτος, τῇ δὲ εἰς ὕψος ἐξαίρων· καὶ ἐξειργάσατο τοῦτο πᾶσαν ἀνθρωπίνης κρείττονα βίας, εἰ μὴ f Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν Κλαυδίῳ Καίσαρι διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τὸ πραττόμενον. καὶ νεωτερισμόν τινα Κλαύδιος ὑποπτεύσας, ἐπέστειλεν Ἀγρίππᾳ μετὰ σπουδῆς παύσασθαι τῆς τῶν τειχῶν ἐξοικοδομήσεως· ὁ δὲ ἀπειθεῖν οὐκ ἔκρινεν.

γ'. Ἐπεφύκει δὲ ὁ βασιλεὺς g ἔτος εὐεργετικὸς εἶναι ἐν δωρεαῖς, καὶ μεγαλοφρονήσει ἔθνη φιλόπλουτος, καὶ πολλοῖς ἀθρόως δαπανήμασιν ἁνίσας αὐτὸν εἰς ἐπιφάνειαν, ἡδόμενος τῷ χαρίζεσθαι, καὶ τῷ βιοῦν ἐν εὐφημίᾳ χαίρων, κατ' ἐδέν Ἡρῴδῃ τῷ πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὸν τρόπον συμφερόμενος. h ἐκείνῳ γὰρ πονηρὸν μὲν ἦθος ἐπὶ τιμωρίαν ἀπότομον, καὶ κατὰ τῶν ἀπηχθημένων ἀταμίευτον, Ἕλλησι πλέον ἢ Ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν i ὁμολογούμενον· ἀλλοφύλων γέ τοι πόλεις ἐπήμυνε δώσι χρημάτων, βαλανείων, θεάτρων τε ἄλλοτε κατασκευαῖς. ἔστιν αἷς ναὺς ἀνέστησε, στοὰς ἄλλαις· ἀλλ' Ἰουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ὑποσκευῆς ἠξίωσεν, οὐδὲ δώσεως ἀξίας μνημονευθῆναι. πρᾶος δ' ὁ τρόπος Ἀγρίππᾳ, καὶ πρὸς πάντας τὸ εὐεργετικὸν ὅμοιον. τοῖς ἀλλοεθνέσιν ὦν φιλάνθρωπος, κἀκείνοις ἐνδεικνύμενος τὸ φιλόδωρον, τοῖς ὁμοφύλοις ἀναλόγως χρηστός, καὶ συμπαθὴς μᾶλλον. k ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτα καὶ συνεχὴς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ὦν, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. ἁγὰ πάσης γοῦν αὐτὸν ἦγε ἁγνείας, οὐδὲ ἡμέρᾳ τις παρῳδεύειν αὐτῷ l τῆς νομίμης χρεύσαι θυσίας.

δ'. Καὶ

c Αὐτά.] Αὐτὰ adjectum esse volui è *Cod. Busb.*

d Δημοσίαις ὠχύρα δαπάναις.] Mœnia urbis sumtu publico vid. Schecalim. REL.

e Τῇ ——— ἐξαίρων·] Ita lego. (legerat quoque ita *Cocceius*) antea erat, τῷ μὲ & mox τῷ ᾧ.

f Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν] *Sc.* Vibius Marsus.

g Οὗτος.] *Gen.* Οὔτως.

h Ἐκείνῳ ——— ὁμολογούμενον·] De Herodis Magni operibus in Græcis Syriæ & Phœniciæ urbibus supr. lib. 15. c. 9. §. 3. & 6. SPANH.

i Ὁμολογούμενον·] Ita *Busb.* ὁμολογούμενος in *Editis Aliisque.*

* *Cujusque ratione habita benignus,*] Pro modo, *Epiphan.*

k Ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ διαίτα] Ἰδία *Voss.*

l Τῆς νομίμης χρεώστα θυσίας.] Ita lego cum *Cod. Busb.* τὰ νόμιμα in *Editis Aliisque.* forsan pro χρ τὰ νόμιμα. Est qui τὰ νόμιμα delenda esse censet, quod mox §. 4. post δοκῶν occurrant. HUDS. Uti חמירם singulis diebus sacrificabat. REL.

m Ἐπ-

δ. Καὶ δή τις ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἀνὴρ ἐπιχώριος [m] ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα, Σίμων ὄνομα τούτῳ, πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν ἀλίσας, [n] τὼ ἐπὶ τοῦ βασιλέως εἰς Καισάρειαν ἐκδεδημηκότος, ἐτόλμησεν αὐτοῦ κατειπεῖν, ὡς οὐχ ὅσιος εἴη, δικαίως δ' ἂν εἴργοιτο τοῦ νεὼ τῆς εἰσόδου, ἀνεσκηκόησι τοῖς ἐγχωρίοις. δηλοῦται μὲν δὴ διὰ γραμμάτων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πόλεως τῷ βασιλεῖ δημηγορήσας Σίμων τοιαῦτα. μεταπέμπεται δὲ αὐτὸν ὁ [o] βασιλεὺς, καὶ, καθίζετο γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καθεσθῆναι παρ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ῥῆμά τι καὶ πρᾶως, εἰπέ μοι, φησὶν, τί τῶν ἐνθάδε γινομένων ἐστὶ παράνομον; ὁ δ', εἰπεῖν ἔχων οὐδὲν, τυχεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης. [p] καὶ ὁ βασιλεὺς αὖπως ἢ προσεδόκησέ τις διηλλάγη, τὴν πραότητα κείνων βασιλικωτέραν ὀργῆς, καὶ πρέπειν εἰδὼς τοῖς μεγέθεσι θυμὸν ἧττον ἐπιεικείας. τὸν Σίμωνα γοῦν, καὶ δωρεᾶς τινος ἀξιώσας, ἀπεπέμψατο.

ε. Πολλοῖς δὲ κατασκευάσας πολλὰ, Βηρυτίοις ἐξαιρέτως ἐτίμησε. θέατρον γὰρ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πολυτέλειά τε καὶ κάλλει πολλῶν διαφέρον, [q] ἀμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων, βαλανεῖά τε πρὸς τούτοις, καὶ στοὰς, ἐν οὐδενὶ τῶν ἔργων φενότητι δαπανημάτων ἢ τὸ κάλλος ἀδικήσας ἢ τὸ μέγεθος. ἐπεδαψιλεύσατο δὲ αὐτῶν τῇ καθιέρωσιν μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ θεάτρῳ μὲν θεωρίας ἐπιπλῶν, πάνθ' ὅσα μουσικῆς ἔργα διάγων, καὶ ποικίλης ποιητικὰ τέρψεως, [r] ἐν δὲ τῷ ἀμφιθεάτρῳ πλήθη μονομάχων τῇ αὐτοῦ δεικνὺς μεγαλόνοιαν, ἔνθα καὶ τῷ κατὰ πλῆθος ἀντίπαξιν βουληθεὶς γνῶναι τῶν θεωμένων τέρψιν, ἐπακοσίους ἄνδρας ἐπακοσίοις μαχησομένους ἔπεμψε, κακούργους ὅσους εἶχεν ὑποτάξας εἰς τοῦδε τὸ πᾶξιν, ἵνα οἱ μὲν κολασθῶσι, τὸ πολέμου δὲ ἔργον γένηται τέρψις εἰρήνης. τούτους μὲν δὴ [s] πάντας συνδιέφθειρεν.

4. Ex eo factum ut Hierosolymitanus quidam indigena, nomine Simon, qui legis peritus habebatur, multitudine in concionem vocata cum rex Cæsaream profectus esset, ausus fuerit eum accusare, quasi non sanctus esset, merereturque arceri ab omni in templum aditu, qui non nisi † indigenis pateret. Per literas igitur regi significatur ab urbis præfecto, quod hujusmodi verba ad populum fecisset Simon. Rex autem illum accersit, sibique proxime (nam eo tempore in theatro sedebat) collocari jussit; moxque sedata voce & placida, dic mihi, inquit, num quid hîc agitur contra leges? Ille vero, cum nihil haberet quod diceret, *præteritorum* veniam rogabat. Tum rex magis quam quisquam opinaretur ei reconciliatus erat, ut qui clementiam magis quam iram regibus convenire existimarit, noritque summos viros plus decere lenitatem quam excandescentiam. Itaque Simonem, etiam munere quodam auctum ornatumque, dimisit.

Simon quidam Agrippam criminatur.

Rex ei veniam dat.

5. Cum autem multa multis exstruxisset, Berytios eximie honoravit. theatrum enim illis exædificavit, quod elegantia & pulchritudine *aliis* multis præstabat; ut & amphitheatrum sumptuosum & magnificum, & ad hæc balneas & porticus, in nullo opere sumptibus parcendo quidquam aut splendori ejus aut magnitudini detrahens. In iis autem magnifice consecrandis profusus erat, exhibitis in theatro quidem spectaculis, traductisque *eò* musicorum omne genus certaminibus, & quæcunque variam delectationem afferrent; in amphitheatro vero gladiatorum numero animi magnitudinem ostendebat, ubi etiam catervatim commissis pugnatoribus spectatores oblectare volens, duas cohortes emisit septingentorum quamque hominum qui prælio congrederentur, maleficis quotcunque habuit in hoc ipsum designatis, ut ipsi quidem pœna afficerentur, quod vero bello geritur in pacis voluptatem verteretur. atque ita quidem hos omnes simul exitio dedit.

Agrippa in Berytios munificentia.

ΚΕΦ. ή.

Ὅσα μὴ τοῦτο ἔπραξεν Ἀγρίππας ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέτρεψεν.

CAP. VIII.

Quæ deinceps gesserit Agrippa usque ad obitum; & quo modo vitam finierit.

Ἐν Βηρυτῷ δὲ τελέσας τὰ προειρημένα, μετῆλθεν εἰς Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. ἐνταῦθα δὲ ἄρχε τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι περίβλεπτος. ἦκε γὰρ παρ' αὐτὸν [t] Κομμαγηνῆς [u] μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος, [x] Ἐμεσῶν δὲ Σαμψιγέραμος, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας ἕτερος ἐβασίλευσε, καὶ [y] Πολέμων τοῦ Πόντου κεκτημένος δυναστείαν, Ἡρῴδης τε· [z] ἕτερος ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, ἦρχε δὲ τῆς Χαλκίδος. ὡμίλησε δὲ πᾶσι κατὰ τὰς ὑποδοχὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα [a] ἀφανείξας [b] φρονήσεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦτό γε δοκεῖν δικαίως [c] τῇ τῶν βασι-

Ingressus autem Berytum celebratis, in Tiberiadem Galilææ urbem migravit. Et quidem ex hisce magna erat in admiratione apud alios reges. Ad eum igitur veniebat Antiochus Commagenæ rex, & Emesorum Sampsigeramus, & Cotys qui in Armenia minori imperitabat, & Polemon qui Ponti regnum tenebat, & Herodes frater ejus idemque Chalcidis rex. Hos autem omnes ita hospitali mensa multaque hilaritate excepit, ut quam maxime animi sapientis altitudinem ostenderit, adeoque non immerito videretur *illustri* regum præsentia cohonestari. Ve-

Agrippa Tiberiade reges aliquot magnifice excipit.

m Ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα,] Ἐξακριβῶν *Vat.*

n Τὼ ἐπὶ] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* τὼ ἐπὶ in *Editis Aliisque.*

† *Indigenis pateret.*] Ἐγχωρίοις lego pro ἐγχωρίοις, ut opprobrium sit in Agrippam jactum, quod Aliegena fuerit.

o Βασιλεὺς,] Βατιλεὺς, καθίζετο δ' ὡ τῷ θεάτρῳ τότε, καθεσθῆναι &c. *Busb.*

p Καὶ ὁ βατιλεὺς αὐτῷ] Ita cum *Cod. Busb.* ut μᾶλλον (aut θᾶττον) subaudiendum relinquatur, prout lib. 19. c. 2. c. 4. atque ita forsan *Epiphan.* qui vertit, *tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur* &c. ἀλλὰ βατιλεὺς αὐτὸν ἢ ὡστ. in *Editis Aliisque.* καὶ ὁ βασιλεὺς ἔδοξε σωφρονίσαι διαλλάττετο αὐτῷ *Zonar.*

q Ἀμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων,] Ita cum *Cod. Busb.* ἀμφιθέατρον δ' π. ὡ. βαλανεῖα ἐφεξῆς τ. in *cæteris.*

r Ἐν ——— μονομάχων] Vid. *Lipsium* Vol. 3. p. 898.

s Πάντας συνδιέφθειρεν.] *L. B.* πάντας διέφθειρεν, quasi respiceret locutionem Homericam Il. λ. 708. 772. pro quo alias idem Poeta dixit πανσυδίη. HAV.

t Κομμαγλωνῆς μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος,] Conf. *Ælian.* lib. 2. c. 18. §. 9. SPANH.

u Μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος,] Illud μὲν ut & δὲ post Ἐμεσῶν desumpsi è *Cod. Busb.*

x Ἐμεσῶν δὲ Σαμψιγέραμος,] Ita lego ex libro XVIII. cap. 6. §. 4. (adstipulante *L. B.*) & ex *Strabone*, l. XVI. p. 753. *Edit. Paris.* antea erat Δαμασκῶν Σαμψιγέραμος. at in melioribus *Epiphanii* exemplaribus, *Emesorum Sampsigeramus.* HUDS. Damascenorum Rex *Rufin.* pro quo Δαμάσκου *Gen.* pro quo Ἐμεσῶν hic *Gelen.* lege Ἐμίσων vel Ἐμισλῶν ut Nummi. Conf. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.

y Πολέμων τοῦ Πόντου] Hic est Polemon, cujus meminit *Eutropius*, quo concedente Romanis, Pontus provincia facta est. Vide *Scaligeri* Animadvers. ad *Eusebium*, p. 180.

z Οὗτος ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ,] Ὃς ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ *Busb.*

a Διαδείσας] Ita *Busb.* ἀφανείξεως, (ἀφανίσας *Cocceius*) nullo plane sensu, in *Editis Aliisque.*

b Φρονήσεως] *L. B.* καὶ φρονήσεως.

c Τῇ τῶν βατιλέων παρουσίᾳ τιμώμενος.] Sic placuit rescribere. (δὲ

Verumenimvero, dum illi adhuc apud eum morarentur, Marsus Syriæ præses supervenit. Servans igitur debitam Romanis reverentiam, ex urbe usque ad septimum lapidem illi obviam processit rex. Accidit autem ut hoc simultatis cum Marso initium factum esset, quod alios reges eodem cum eo curru vectos secum adduxerit. Nam Marsus suspectam habuit illorum concordiam, & quod tanta invicem conjuncti essent amicitia; existimans tot virorum potentium consensum haud è re esse Romanorum. Mox itaque, certis quibusdam è necessariis suis ad singulos missis, imperavit ut sine mora domum quisque suam discederet. Ista Agrippa ægre accipiebat, & ex eo quidem tempore inter se dissentiebant. Matthiæ autem pontificatu adempto, vice ejus Elionæum Cantheræ filium pontificem constituit.

Marsus eos discedere jubet: unde ei Agrippa infensus.

Elionæus pontifex.

2. Tertius jam annus effluxerat, ex quo totius Judææ regno potiebatur, cum in urbem Cæsaream ingressus est, quæ antea Stratonis turris vocabatur. Illic autem in honorem Cæsaris spectacula edebat, cum intelligeret pro illius salute hos festos dies institutos fuisse. Ad quam festivitatem frequens numerus eorum, qui honore inter suos ac dignitate pollebant, ex tota provincia confluxerat. Secundo autem spectaculorum die, veste indutus tota ex argento admirabili opere contexta, processit in theatrum primo diluculo. Ibi argentum, primis solarium radiorum ictibus illustratum, mirum in modum resplendescebat, metuendum quiddam atque horrendum oculos in id defigentibus incutiens. Moxque adulatores, vocibus ne ipsi quidem bono futuris, alii aliunde acclamare, Deum appellantes, dicentesque, "propitius nobis esto, & licet "hactenus te veluti hominem reveriti sumus, in "posterum vero se eum mortali sorte majorem habituros." At rex neque illos objurgavit, neque impiam eorum adulationem rejecit. Post paulum vero oculis in altum sublatis, supra caput bubonem funiculo cuidam insidentem conspexit: & statim hunc malorum esse nuncium intellexit, qui

Agrippa ex Cæsarea edit spectacula.

Veste splendida indutus theatrum ingreditur.

Agrippa ut Deo acclamatur.

Conspecto bubone mortem sibi instare intelligit.

λέων παρρησία πεπιῆσθαι. ἀλλὰ γὰρ, τούτων διατριβόντων ἔτι παρ' αὐτῷ, Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν παρεγένετο. πρὸς Ρωμαίους οὖν [d] τιμητικὸν τηρῶν, ὑπαντήσαντος αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπωτέρω [e] σταδίοις ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεύς. τότε γὰρ ἄρα ἔμελλε τὴν [f] πρὸς τὸν Μάρσον ἀρχὴν ἔχθρας διαφορᾶς, [g] συγκαθεζομένους γὰρ ἐπὶ τῆς ἁπάσης [h] ἐπήγετο τοὺς ἄλλους βασιλέας. Μάρσῳ δ' ἡ τούτων [i] ὁμόνοια, καὶ μέχρι πολλοῦ φιλία πρὸς ἀλλήλους ὑπωπτεύθη, συμφέρειν οὐκ ὑπολαμβάνουσι Ρωμαίοις δυνάστων τοσούτων συμφρόνησιν. εὐθὺς οὖν ἑκάστῳ τῶν ὑπηρετῶν τινὰς πέμπων ἐπέστελλεν ὑπὲρ τὰ ἑαυτοῦ δίκαια μελλήσεως ἀπέχεσθαι. τοῦτο Ἀγρίππας ἀνιαρῶς ἐξεδέχετο, καὶ Μάρσῳ μὲν ἐκ τούτου διαφόρως ἔσχε. τὸν δὲ ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος Ματθίαν, ἀντ' αὐτοῦ κατέστησεν ἀρχιερέα [k] Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.

Β'. [l] Τέλος δὲ ἔτους αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ἰουδαίας πεντήρους, καὶ παρὼν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ [m] πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο, σωτηρίαν δὴ ἐπαύθη ἡμέρας εἰς τὸν Καίσαρος τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτήν τινα ταύτην ὑπισχνούμενος. καὶ παρ' αὐτὸν ἤθροιστο τῆς χώρας τὸν ἐπαρχίαν [n] ἐν πολλῷ τῶν προσηκόντων εἰς ἀξίαν πολῆτος. δευτέρα [o] δὲ τῶν θεωρίων ἡμέρα πρωΐ [p] ἐνδυσάμενος ἐξ ὑφάσματος πεποικιλμένου πᾶσιν, ὡς θαυμάσιον [q] ὑφὴν εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον δεχομένης ἡμέρας. ἔνθα τῶν πρώτων τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων [r] ὑπιοῦσαι ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τε φοβερὸν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι φρικώδες. εὐθὺς δὲ οἱ κόλακες τὰς, οὐδὲ ἐκείνῳ [s] πρὸς ἀγαθῶ, ἄλλοθεν [t] φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, "εὐμενής τε εἶης, ὑπιλέγοντες, εἰ καὶ μέχρι νῦν ὡς ἀνθρώπῳ "ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ [v] τοιοῦτον [x] κρεῖττονά σε ἤδη τῆς "φύσεως ὁμολογοῦμεν." οὐκ ἐπέσχεν τότε ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κολακείαν ἀσεβοῦσαν [y] ἀπεδέξατο. [z] ἀνακύψας [a] δ' οὖν μετ' ὀλίγον [b] τὸν [c] βύκκαναν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ὑπὲρ σχοινίου τινός· [d] ἄγγελόν τε τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν εἶναι, [e] τοῦ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν

Θεῶν

jam huic emend. adstipulatur *Lugd. Bat. Coccejus* cogitaverat ὠφθηγορίαν) antea in *Editis* τῆς βασιλ. ως παρουσίας τετ. in uno *MS.* τῇ τῆς βασιλείας παρουσίᾳ, in altero τῇ δὲ βασιλίως παρουσίᾳ τετιμῆσθαι.

d Τιμητικὸν] Forte præponi debet τὸ. COCC.

e Σταδίους ἑπτὰ ὠφθηλθεν ὁ βασιλεύς.] Sic *Busb.* σταδίοις in *aliis.* HUDS. Lapis est 8 stadiorum intervallum. REL.

f Πρὸς τὸν Μάρσον ἀρχὴν ἔχθρας διαφορᾶς,] Ita *Busb.* ὠφθ; Μάρσον in *ceteris.*

g Συγκαθεζομένους —— βασιλέας.] Illud ὅτι ex ingenio, in reliquis sequor *Cod. Busb.* συγκαθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἁπλῶσης, ἀπηγγειλεῖτο τοὺς in *Editis Aliisque. ἐπῆγε Voss.* & *Gall.* qui in *ceteris* cum *Editis* consentiunt. HUDS. Hisce ὅτι præfixerat ex ingenio *Hudsf.* quod videbatur in pristina lectione necessarium. Verum, quum γὰρ eo modo, ut edidimus, interserat *L. B.* ejus auctoritatem sequi maluimus. HAV.

h Επήγετο] *L. B. ἐπῆγε.*

i Ομόνοια,] Vicus Ομόνοια potuit à simili casu nomen accepisse. REL.

k Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καινθηρᾶ παῖδα.] Ita lego partim ex *Epiphanii* versione, partim ex auctoritate *MSS.* nonnihil favente *Josepho* in superioribus, lib. 19. c. 6. §. 2. & §. 4. Αλιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶ in *Editis Aliisque.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶς *Busb.* Ηλιωναῖον τὸν τοῦ Καθαρᾶ in ora *Cod. Voss.* sive *Lugd. Bat.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καθαίου *Gall.* Ελιωναῖον τὸν τοῦ Καθαίου *Zonar.* in *Epiphanii* versione *Elionæum Cantharæ natum.* HUDS. MS. Καθαρᾶ. Scriptoribus Hebræis אליהועני בן הקף memoratur, qui inter Pontifices est, qui stante Templo 11. vixerunt, id est Αλιωναῖος ὁ τοῦ Καφὴ παῖς. In serie Pontificum qui vaccam rufam combusserunt hujus nomen legitur: Sed si illis fides sit vixit tempore Simeonis filiis Shetach. REL.

l Τέλος δὲ ἔτους] Referuntur hæc usque ad Verba hujus §. πρὸς δὲ ἐπιλαιῶν ἐπὶ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορείας· Euseb. H. Eccl. l. 11. c. 1. SPANH. Nihil Josephus memoriæ prodidit de Tyriis & Sidoniis quibuscum in gratiam rediit hic Herodes per Blastum, paulo ante illam historiam quæ mox sequitur. uti legitur Act. 12. 20. Sic ut inde colligere liceat non omnia notasse Josephum, nec idcirco de veritate historiarum in Novo Testamento relictarum, uti cæde infantum Bethleemitica & similibus, dubitandum esse, quod Josephus eas omiserit literis mandare. REL.

m Πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο.] Τὸ πρότερον habet *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 10. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 13.

n Εν —— πλήθος.] Ουτω δὲ τῷ πόλῃ solus *Busb.*

o Δὲ τῶν θεωρίων ἡμέρα τῷ πόλῃ] Ita *Busb.* & *Euseb.* δὴ in *Editis Aliisque.*

p Ενδυσάμενος —— πᾶσιν;] Ενδὺς *Busb.* & *Voss.*

q Υφὴν εἶναι,] Τῶν ὑφῶν solus *Busb.*

r Επισταλαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς] Επιστολαῖς *Busb.* & *Zonar.*

s Πρὸς ἀγαθῷ,] Πρὸς ἀγαθῶ ταῖς ἀληθείαις ἀδ. *Gall.* & *Voss.*

t Φωνὰς ἀνεβόων,] Vocem φωνὰς, quæ deërat in *Editis*, insertam dedi ex *Eusebio*, (imo nunc quoque *L. B.*) & *Nicephoro.* HUDS. Apud Eusebium qui verbis Josephi hanc historiam inseruit libro 11. historiæ Ecclesiasticæ cap. 10. legitur φωνὰς ἀνεβόων. REL. Adde φωνὰς, & sic Eusebius. SPANH.

v Τοιοῦτον] Τοιοῦτον *Euseb.* SPANH.

x Κρεῖττόνά σε ἤδη τῆς Φύσεως ὁμολογοῦμεν.] Θειοτῆς φύσεως κρείσσονά γε ὁμολογοῦμεν *Niceph.*

y Απεδέξατο.] *L. B.* ἐπεδέξατο.

z Ανακύψας δ' οὖν] Ανακύψας ὃ μετολίγον, ὃ ἑαυτῷ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον ἰδὼν ἄγγελον· τοῦτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον ὃ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν χρώμενον *Euseb.* contra mentem *Josephi*, locique sensum. Sed fortasse (ut notavit *Valesius*) verebatur *Eusebius*, ne *Josephum* & *Lucam* parum inter se consentire lectores judicarent, si quem *Lucas* angelum dixerat, *Josephus* bubonem dicere videretur. quasi vero non utrumque fieri potuerat, ut & bubo supra caput Agrippæ, & ex alia parte angelus eidem appareret. HUDS. Ανακύψας ὃ. SPANH.

a Δ' οὖν μετ' ὀλίγον] Ita *Busb.* & *Niceph.* in *reliquis* vel ὃ vel οὖν omittitur.

b Τὸν βυκκάναν] Τὸν βυκκάνα τὸ ὄρνιν *Busb.* & *Niceph.* HUDS. Hæc absunt ab Eusebio uti & illa ἐπὶ σχοινίου τινός. Reliqua ita in Eusebio se habent, ut ἄγγελον sententiam claudat, & dein legatur τοῦτον εὐθὺς ἐνόησε κακῶν εἶναι αἴτιον. Sine dubio bubonis mentio hic fieri debuit cujus & ante meminit & lectorem eo remittit REL.

c Βυκκάναν] Conf. supr. lib. 18. c. 7. §. 7. SPANH.

d Αγγελον —— εἶναι,] Ita *Busb.* (*L. B.* nisi quod δ' habeat) & *Zonar.* τὸ deëst in *Editis Aliisque.*

e Τοῦ καί ποτε τῶν ἀγαθῶν] Vide lib. 18. c. 7. §. 7. Vide etiam quæ hac de re contra *Josephum* affert *Antonius Van-Dale* in libro de *Orig. & Progressu Idolatriæ*, c. 7. p. 137.

ſſτε-

θῶν [f] ἡμόμενον, καὶ ἀμφικάρδιον ἔσχεν ὀδύνην. [g] ἄθρουν δὲ αὐτῷ τὰ κοιλίας [h] προσέφυσεν ἄλγημα, μετὰ σφοδρότητος ἀρξάμενον. [i] ἀναθεωρῶν δὲ πρὸς τοὺς φίλους, "ὁ "Θεος ὑμῖν ἐγὼ, φησὶν, ἤδη καταστρέφειν ἀπιτάττομαι τὸν "βίον, τοῦθ' ὑπερῆμα τῆς εἱμαρμένης τὰς ἄρᾳ μοι κατε- "ψευσμένας φωνὰς ἐλέγχουσης· [k] καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνα- "τος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη [l] θανοῦν ἀπάγομαι. δεκτέον δὴ τὸ πε- "πρωμένον, εἰ Θεὸς [m] βεβούλη). καὶ γὰρ βεβιώκαμεν οὐδα- "μῇ φαύλως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ μακαριζομένῃ λαμπρότη- "τι." [n] ταῦτα λέγων ἐπιτάσει τὴν ὀδύνης κατεπονεῖτο. μὴ πρόσθεν δὲ εἰς τὸ βασίλειον [o] εἰσκομίσθη, καὶ [p] διῆλθε λόγος εἰς πάντας, [q] ὡς [r] ἔχοι δὲ πεθνάναι παντάπασι μετ' ὀλίγον. ἡ πληθὺς δὴ [s] αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν [t] ἐπὶ σάκκοις καθεσθεῖσα τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν Θεὸν [v] ἱκέτευεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. [x] οἰμωγῆς δὴ πάντα ἦν [y] ἀνάπλεα καὶ θρήνων. ἐν ὑψηλῷ δὲ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμε- νος, καὶ [z] κάτω βλέπων αὐτοὺς πρωῒ πρωῒ προσπίπτοντας, ἄδακρυς ἦδε αὐτὸς [a] ἔμενε. [b] συνεχῶς δὴ ἐφ' ἡμέρας πέντε τῷ τοῦ χρόνου ἀλγήματι διεργασθεὶς τὸν βίον κατέστρε- ψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς βασιλείας δὲ ἕβδομον. [c] τέτταρας μὲν δὴ ἐπὶ Γαΐου Καί- σαρος ἐβασίλευσεν ἐνιαυτοὺς, τὴν Φιλίππου μὲν τετραρ- χίαν εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τὴν Ἡρῴδου προσλαβὼν, [d] τρεῖς δὲ ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας, ἐν οἷς τὰ μὲν προφθάνων ἐβα- σίλευσε, καὶ τὴν Ἰουδαίαν προσέλαβε, Σαμάρειάν τε καὶ Καισάρειαν. προσοφείλων δὲ ὅτι [e] πλείστας αὐτῶν [g] προσ- φορὰς, δισμυρίας ἐπὶ χιλίαις μυριάδας. [h] πολλὰς μὲν τοι προσεδανείσατο. τῷ γὰρ φιλόδωρον εἶναι, δα- ψιλέστερα τὰ προσιόντων ἀνήλισκεν. ἦν δὲ ἀφειδὴς αὐτὸς τὸ φιλότιμον.

γ'. Ἀγνοουμένης γὰρ μὴν τοῖς πολλοῖς τῆς ἐκπνοῆς αὐ- τοῦ, συμφρονήσαντες Ἡρῴδης τε ὁ τῆς Χαλκίδος δυνα- στεύων, καὶ Ἑλκίας ὁ ἱππάρχων καὶ [i] φίλος τοῦ βασιλέως, Ἀρίστωνα ἔπεμψαν, [k] τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον, καὶ Σίλαν, ἐχθρὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς, ἀπόσφαξαν, ὡς δὴ τοῦ βα- σιλέως κελεύσαντος.

& antea bonorum *nuncius* fuerat, moxque cordicitus dolebat. acceſſerunt autem ventris cruciatus, etiam à principio vehementiſſimi. Converſis itaque ad amicos oculis, "Ecce, inquit, Deus ego "veſter cogor nunc è vita diſcedere, fati neceſſi- "tate voces mihi *improbe* affictas *falſi* protinus co- "arguente; & qui immortalis appellabor à vobis, "jam rapior ad mortem. Sed ferenda eſt fati con- "ditio, quandoquidem ſic Deo viſum eſt. neque "enim male & abjecte viximus, ſed in eo ſplendo- "re quem homines beatiſſimum exiſtimant." Hæc cum diceret, augeſcente interim vi doloris torquebatur. Ocyus igitur in palatium delatus erat, rumorque continuo per urbem ſparſus eſt, regem in eo fere eſſe ut vitam relinquat. Statim autem plebs omnis cum uxoribus & liberis, ſtratis ciliciis more patrio ſedens, Deum pro ſalute regis obſecrabat. atque *loca* omnia ejulatu & lamentis plena erant. Rex vero in excelſo quodam ſolario decumbens, cum eos humi proſtratos ex alto proſpiceret, ne ipſe quidem temperabat à lachrymis. Tandem continuis per quinque dies ventris doloribus confectus vitam finivit, annum agens ætatis quartum & quinquageſimum, regni vero ſeptimum. Quatuor namque ſub Cajo Cæſare annis regnaverat, Philippi quidem tetrarchia potitus per triennium, quarto vero Herodis quoque *tetrarchia* adjuncta, tribus porro reliquis ſub Claudii Cæſaris imperio exactis; in quibus & imperitabat prædictis regionibus, ac præterea Judæam accipiebat, Samariamque & Cæſaream. Quammaximos ex illis reditus percepit, ad MCC. *drachmarum* myriadas: multas tamen ab aliis mutuatus eſt. nam cum in dando munificus eſſet, impenſis non ſufficiebant reditus: quod liberalitatem, nulla adhibita parſimonia, exerceret.

Populus de Agrippæ ſalute admodum ſollicitus.

Mors ejus.

3. Cæterum priuſquam rumor in vulgus emanaret, quod animam efflaſſet *rex*; Herodes dynaſta Chalcidis, & Helcias equitum magiſter regiſque amicus, uno conſenſu miſerunt Ariſtonem, miniſtrorum fideliſſimum, & Silam cui inimici erant occidendum curarunt, quaſi rex id juſſiſſet.

Herodes Chalcidis dynaſta & Helcias Silam interficiunt.

ΚΕΦ. Θ'.

Οἷα ἐπράχθη μετὰ τὸν τελευτὸν Ἀγρίππα. καὶ ὡς Κλαύ- διος, διὰ τὸν τοῦ Ἀγρίππα νεωτέρου ἀμαθίαν, ἀπέστει- λε Κούσπιον Φάδον τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς βασιλείας ἁπάσης ἐπιτροπεύοντα.

Ἀγρίππας μὲν δὴ ὁ βασιλεὺς [l] τρόπῳ τοιούτῳ κα- τέστρεψε τὸν βίον· γόνῳ δὲ [m] αὐτοῦ καταλέλειπτο

CAP. IX.

Quænam acta erant poſt mortem Agrippæ. & quomodo Claudius, quòd rerum imperitus eſſet Agrippa junior, Cuſpium Fadum ad Judæam totumque regnum procurandum miſit.

ET quidem Agrippa rex hoc modo vitam finivit: de genere autem ſuo reliquit filium Agrippam,

Agrippæ progenies.

f Γινόμενον, καὶ] Μιωυτὸν Zonar.

g Ἄθρουν δὲ αὐτῷ τὰ κοιλίας] Ἀθρόον in pleriſque.

h Προσεφυσεν ἄλγημα,] Προσιθυσεν Busb. & Gall. in Marg. L. B. προσεφηνεν.

i Ἀναθεωρῶν] L. B. ἀναθορὼν.

k Καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν,] Ita cum Busb. & Niceph. καὶ deeſt reliquis.

l Θανὼν ἀπάγομαι.] Θανὼν ἀπάγομαι in Editis. Θανεῖν ἀπάγομαι Voſſ. & Niceph. Θανεῖν ἐπείγομαι Busb. & Gall. HUDS. Θανεῖν Euſeb. SPANH.

m Βεβούλη)] Βούλει Busb.

n Ταῦτα λέγων] Ταῦθ' ἅμα Busb. Voſſ. & Niceph. ταῦτα δὲ Zonar HUDS. Ταῦτα δὲ λέγων Euſeb. SPANH.

o Εκομίσθη,] Ita Busb. Voſſ. Euſeb. & Niceph. ἐξεκομίσθη Niceph. συνεκομίσθη Zonar. διεκομίσθη in Editis Aliiſque.

p Διῆλθε λόγος εἰς πάντας,] Διῆλθε Euſeb.

q Ὡς ἔχοι δὲ τεθνάναι] Ita Baſ. Busb. Vat. Euſeb. & Niceph. ὡς ἔχοι τεθνάναι in Edit. Gen. quod non improbat Valeſius, ut ἔχοι poſitum ſit pro εἴποι: licet magis probet ὡς ἔχοι τεθνάναι. quod exſtat in aliquibus Euſebii codicibus. Si articulus retineatur, ἔχοιτο ſcribendum eſſe contendit, aut certe ſubaudiendum eſſe ἀπάγγελμα. Hac de re aliorum eſto judicium.

r Ἔχοι δὲ τεθνάναι] Ἔχοι δὲ τεθνάναι Euſeb. SPANH.

s Αὐτίκα σὺν γυναιξὶ] Αὐτίκα πᾶσα ſolus Niceph.

t Ἐπὶ σάκκοις καθεσθεῖσα] Ita Busb. & Niceph. quo modo LXXII. Ἐκάθιζε ἐπὶ σποδοῦ ſuna c. 3. v. 6. ἐπὶ σάκκων Voſſ. ἐπὶ σάκκῳ Niceph. ἐπὶ σάκκον in Editis Aliiſque. ut & apud Euſeb.

v Ἱκέτευεν] Ἱκέτευον Busb. Euſeb. & Niceph.

x Οἰμωγῆς δὲ πάντα ἦν] Οἰμωγῆς τε π. Niceph.

y Ἀνάπλεα καὶ θρήνων.] Ἀνάπλεω in codicibus Euſeb.

z Κάτω —— πίπτοντας,] Κάτω δὲ βλέπων Busb.

a Ἔμενε.] Διέμβρε Voſſ.

b Συνεχῶς —— κατέστρεψεν,] Conf. ἀλλοτ. lib. 2. c. 11. §. 6. SPANH.

c Τέτταρας μὲν δὴ] Quatuor ſub Cajo, demptis tribus vel quatuor menſibus, neque enim quatuor integros annos in imperio exegit ipſe Caius; & tres ſub Claudio tribus itidem aut quatuor menſibus additis. *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 647. *Edit. Lond.*

d Τρεῖς —— αὐτοκρατορίας,] Αὐτοκρατορίας· Hic deſinit Euſebius adducto loco H. Eccl. l. 11. cap. 10. SPANH.

e Ἐπὶ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος] Illud ἐπὶ cum Cl. *Lowthio* adjectum eſſe volui.

f Πλείστας αὐτῶν] Ita Busb. πλείους in *ceteris*.

g Προσφορὰς,] Πρὸς εἰσφορὰς Busb.

h Πολλὰς μὲν τοι προσεδανείσατο.] Ita Voſſ. & Busb. πολλὰ in *Editis Aliiſque*.

i Φίλος] L. B. φίλους.

k Τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτήδειον,] Illud τὸν è Cod. Busb. & Lugd. Bat.

l Τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον·] Τῷ τρόπῳ τούτῳ Busb.

m Αὐτοῦ καταλέλειπτο] L. B. αὐτῷ κατέλειπτο.

pam, annos natum XVII. & tres filias, quarum una Bernice annorum sexdecim nupta erat Herodi ejus patruo. duæ autem virgines erant, Mariamne & Drusilla; Mariamne quidem decennis, Drusilla vero sexennis: erantque à patre desponsatæ, Mariamne Julio Archelao Chelciæ filio, Drusilla Epiphani Antiochi Commagenorum regis filio. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarenses & Sebasteni, beneficiorum ejus obliti, pro inimicissimis sese gesserunt. nam & convicia dictu turpia in defunctum jactabant; & milites, qui tunc forte multi aderant, domum ejus adibant, & filiarum regis statuas abreptas unanimiter in lupanaria deportarunt, & collocatas super tectis modis omnibus ludibrio habuerunt, turpiora quam quæ dici possunt patrantes. Quin & locis publicis discumbentes magnâ frequentiâ convivia agebant, coronis redimiti & unguentis delibuti, libantes interim Charonti, & sibi invicem propinantes *præ gaudio* quod rex animam egisset. Atque ita immemores erant non solum Agrippæ, qui multa erga eos usus est liberalitate; sed & avi ejus Herodis, qui & ipse urbes illis exstruxit, portusque fecit & templa ædificavit sumptibus suis splendide & magnifice.

Cæsarenses & Sebasteni in Agrippam defunctum contumelioſi.

Agrippa, Agrippæ filius.

2. Defuncti autem filius Agrippa eo tempore Romæ erat, apud Claudium Cæsarem educatus. Atqui Cæsar, cum auditione accepisset mortuum esse Agrippam, quodque Sebasteni & Cæsarenses contumelioſi in eum exstitissent, illius quidem causa indoluit, ingratis autem hominibus *vehementer* iratus est. Itaque in animo habuit Agrippam juniorem è vestigio mittere ut in regnum succederet, volens etiam fidem jurejurando datam confirmare. Sed liberti & amici, qui plurimum apud eum poterant, dissuaserunt; periculosum esse dicentes adolescentulo admodum, & qui nondum ex ephebis excesserat, tantæ magnitudinis regnum committere, qui haud ferendo erat administrationis curas, cum & adulto grave onus sit imperii moles. Eos igitur Cæsar verisimilia loqui existimavit. adeoque Cuspium Fadum misit, qui Judææ totiusque regni præses esset; defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum, cum quo Agrippæ erant inimicitiæ, in regnum ejus induceret. Ei autem decretum erat in primis Fado mandare, ut Cæsarenses & Sebastenos ob injurias castigaret defuncto illatas; factasque filiabus ejus adhuc viventibus contumelias; alam vero Cæsarensium & Sebastenorum & quinque cohortes in Pontum trajici jussit, ut ibidem militarent: militumque è Romanis legionibus, quæ in Syria erant, totidem numero delectum haberi, qui locum eorum supplerent. Haud tamen ex jussu illius migrarunt. Missa enim legatione flexerunt Claudium, atque id assequuti sunt ut in Judæa manerent: qui in temporibus sequentibus maximarum calamitatum Judæis initium fue-

Claudius de eo in patris regnum mittendo cogitat.

Dissuadent amici.

Vice Agrippæ mittitur Fadus procurator.

Ei mandatum ut pœnas exigeret à Cæsarensibus & Sebastenis.

[n] υἱὸς μὲν Ἀγρίππας, ἄγων ἔτος ἑπτακαιδέκατον, τρεῖς ἦν θυγατέρες, ὧν ἡ μὲν Ἡρῳδὴ [o] τοῦ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη, τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονυῖα. παρθένοι δ' ἦσαν αἱ δύω, Μαριάμμη τε καὶ [p] Δρύσιλλα, δεκαετὴς μὲν ἡ ἑτέρα, ἑξαετὴς δὲ Δρύσιλλα· [q] καθωμολόγηντο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῖς γάμοις, [r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου παιδὶ Μαριάμμη, Δρύσιλλα δὲ Ἐπιφανεῖ, τοῦ τοῦ Κομμαγηνῆς βασιλέως [s] Ἀντιόχου υἱὸς ἦν ἔτος. ἀλλὰ γὰρ ὅτε ἐγνώσθη τὸν βίον ἐκλιπὼν Ἀγρίππας, Καισαρεῖς καὶ [t] Σεβαστηνοὶ, τὰ εὐτελιῶν αὐτοῦ λαβόμενοι, [v] τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐπήνεσαν. βλασφημίας τε γὰρ ἀπερρίπτουν εἰς τὸν καλοιχόμενον ἀπεπεῖς λέγοντες, καὶ ὅσοι γραθόμενοι τότε ἔτυχον, συχνοὶ δὲ ἦσαν, εἰκαδε ἀπῆλθον, καὶ [x] τὰς ἀνδριάντας τοῦ βασιλέως θυγατέρων [y] ἁρπάσαντες, ὁμοθυμαδὸν εἰς τὰ πορνεῖα, καὶ στήσαντες [z] ἐπὶ τοῦ τέγους ὡς δωδεκάλυον [a] ἐφύβριζον, ἀκμονέστερα διηγήσεως δρῶντες. [b] ἔν τε τοῖς δημοσίοις κατακλινόμενοι τόποις, πανδήμους ἑστιάσεις ἐπετέλουν, στεφανούμενοι, καὶ μυρίζόμενοι, καὶ σπένδοντες τῷ [c] Χάρωνι, τροπούς τε τοῦ βασιλέως σκηνοῦς ἀλλήλοις ἀνταποδιδόντες. ἀμνήμονες ἦσαν οὐκ Ἀγρίππα μόνον χρησαμένοι πολλαῖς εἰς αὐτοὺς φιλοτιμίαις, καὶ τοῦ πάππου Ἡρῴδου, [d] ὅτι τὰς πόλεις σκηνῇ αὐτοῖς ἔκτισε, [e] λιμένας τε καὶ νεὼς κατεσκεύασε λαμπροῖς δαπανήμασιν.

β'. Ὁ δὲ πυθόμενος υἱὸς Ἀγρίππας ὅτι Ῥώμης ἦν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, τρεφόμενος παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι. πυθόμενός γε μὴν Καῖσαρ ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀγρίππας, Σεβαστηνοὶ δὲ καὶ Καισαρεῖς ὑβρίκασιν εἰς αὐτὸν, ἐπ' ἐκείνῳ μὲν ἤλγησεν· ὅτι δὲ τὰς ἀχαριστήσαντας ὠργίσθη. πέμψαν οὖν εὐθέως ὥρμησε τὸν νεώτερον Ἀγρίππαν τῷ βασιλείαν παραδεξόμενον, ἅμα βουλόμενος [f] ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμομένους ὅρκους. [g] ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων καὶ φίλων οἱ πολὺ παρ' αὐτῷ δυνάμενοι ἀπέτρεψαν, σφαλερὸν εἶναι λέγοντες, [h] κομιδῇ νέῳ μηδὲ τοὺς παῖδας ἐκβεβηκότι χρόνους ὑπερτείνειν [i] βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος, ᾧ μὴ δυνατὸν τὰς τῆς διοικήσεως φροντίδας ἐνεγκεῖν, καὶ πλείω δ' εἶναι βαρὺ βάσαγμα βασιλείαν. ἔδοξεν οὖν αὐτοὺς εἰκότα λέγειν ὁ Καῖσαρ. ἔπαρχον οὖν τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἁπάσης βασιλείας ἀπέστελε Κάσπιον Φάδον, τῷ κατοιχομένῳ διδοὺς τιμὴν τὸ μὴ Μάρσον ἐπαγαγεῖν [k] εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον. ἐγνώκει δὲ πρὸ πάντων ὑπισχεῖλαι τῷ Φάδῳ, Καισαρεῦσι καὶ Σεβαστηνοῖς ὑπομνῆξαι τὸ εἰς τὸ κατοιχόμενον ὕβρεως καὶ παροινίας εἰς τοὺς ἔτι ζῶντας, τιμὴν ἴλεω ἔχειν τοὺς Καισαρέων καὶ τοὺς Σεβαστηνῶν, καὶ τοὺς πέντε στείρας εἰς Πόντον μεταγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖ στρατεύοιντο· τοὺς δὲ ἐν Συρίᾳ Ρωμαϊκῶν ταγμάτων ὑπολέξαι στρατιώτας κατ' ἀριθμὸν, καὶ τοὺς ἐκείνων ἀναπληρῶσαι τόπον. οἱ μὲν οὖν ἐκβληθέντες μετέστησαν. πρεσβευσάμενοι γὰρ Κλαύδιον ἀπεμελίξαντο, καὶ μένειν [l] ὑπὸ τὴν Ἰουδαίας ἐπέτυχον· [m] οἱ καὶ τοῖς ὑπὸσι χρόνοις τοῦ μεγίστων Ἰουδαίοις ἐφόντο συμφορῶν ἀρχὴ, ὃ καὶ

[n] Υἱὸς —— ἑπτακαιδέκατον,] Conf. *alibi*. lib. 2. c. XI. §. 6. SPANH.

[o] Τῷ πατρὸς ἀδελφῷ γεγαμημένη Βερνίκη,] Τῷ πατρὸς *Busb.*

[p] Δρύσιλλα,] Δρυσίλα *Busb.* nec aliter *Photius* in *Cod.* 238. *fol.* 796.

[q] Καθωμολόγηντο —— γάμοις,] Καθωμολόγητο *Busb.* & *Vat.*

[r] Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου] Ἰουλίῳ non agnoscunt *Epiphanii* codices. & Ἀρχελάῳ habet *Busb.*

[s] Ἀντιόχου υἱὸς ἦν ἔτος.] Illud Ἀντιόχου insertum dedimus auctoritate *Cod. Busb.* & *Epiphanii*.

[t] Σεβαστηνοὶ,] Conf. infr. lib. 20. c. 5. (6.) §. 1. SPANH.

[v] Τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν.] Ita *Voss* & *Busb.* τὸ in *reliquis*.

[x] Τὰς ἀνδριάντας τοῦ βασιλέως θυγατέρων] *Photius* (Cod. 238. *fol.* 976.) ipsas Agrippæ filias sic raptas fuisse dicit.

[y] Ἁρπάσαντες,] *Al.* ἁρπάσαντες ὁμοθυμαδὸν, εἰσέμισαν.

[z] Ἐπὶ τοῦ τέγους] V. *super tectis*. verum τέγος Græcis est lupanar, πορνεῖον (vide *Vales.* in *Eus.* H. E. II. 13.) quo sensu hic sumi videtur. IBBETSON.

[a] Ἐφύβριζον,] *L. B.* ἀφύβριζον.

[b] Ἐν —— τόποις,] Ἐπί τε τοῖς δ. *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[c] Χάρωνι,] *L. B* Χάρωνι.

[d] Ὅτι —— ἔκτισε,] Ὃς τὰς πόλεις αὐτοῖς ἔκτισε *Busb.*

[e] Λιμένας τε καὶ νεὼς κατεσκεύασε] Vide *Antiquitatum* lib. 15. c. 9. & 10. & lib. 1. de *Bello Jud.* c. 16.

[f] Ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμομένους ὅρκους.] Ἐμπεδῶν *Plato de* Legib. lib. VII. p. 823 SPANH.

[g] Ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων] Multo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *Et convocatis amicis indicavit, quod deliberarat super commendato suæ fidei puero, interrogans quid & ipsis videretur utrum cogitata de hoc manere vel non decernerent. Qui, perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, coliaudantes quidem benignitatis ejus propositum, voluntatem autem ejus incautam esse dicentes, ut puero, qui nec infantiles annos excesserat &c.*

[h] Κομιδῇ νέῳ] Vid. *alibi*. lib. 1. c. 10. §. 4. SPANH.

[i] Βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος,] Βασιλείαν *Busb.* nec βατιλείας nec βατιλείαν agnoscit *Voss*.

[k] Εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον.] Εἰς τὸ βασίλειον αὐτῷ, ἀπὸ διάφορον τῶν ἐγγυτέρω. ὃς πάντων ὢν ἀπιστεῖλε *Busb.* & *Gall.*

[l] Ἐπὶ τὴν Ἰουδαίας ἐπέτυχον·] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.*

[m] Οἱ καὶ τοῖς ὑπὸσι χρόνοις] Ὃ καὶ τ. ὑ. χ. τ. μ. Ι. ἐφύτο *Busb.*

n Ba-

χ῀ φλῶρον πολέμῳ ἀπέρματα [n] βαλόντες. ὅθεν Οὐεσπασιανὸς κρατήσας, ὡς μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, [o] ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.

Τέλος τ῀ βιβλίου ἐνεακαιδεκάτου.

runt, jactis ab illis belli ſub Floro ſeminibus. Unde Veſpaſianus, cum Judæam viciſſet, ut paulo poſt dicemus, eos è provincia eduxit. *Belli Judaici ſemina ſub Floro jacta.*

Finis Libri decimi noni.

n Βαλόντες.] Λαβόντες *Busb.* λαβόντος in *Editis Aliiſque.* ipſe vero βαλόντες prætuli.

o Ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἀρχῆς.] Ἐξέβαλεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας *Busb.* | quod ſuſpicor eſſe interpretamentum vulgatæ lectionis. *Lugd. Bat.* ἐξήγαγεν αὐτοὺς τ῀ ἐπαρχίας.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗι ΕΙΚΟΣΤΗι

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO VIGESIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] Ως Κλαύδιος Καῖσαρ μ῀ τὸν Ἀγρίππα πολίτην Φάδον ἔπεμψεν εἰς Ιουδαίαν, ἐπίτροπον πραγμάτων [b] ἐσόμενον.

1. *Quomodo Claudius Cæſar poſt Agrippæ mortem Fadum in Syriam miſit, ut res procuraret.*

β'. Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς τοὺς ἐν τῇ Περαίᾳ καλοικοῦντας Ιουδαίους περὶ ὅρων κώμης Μιᾶς· καὶ ὡς ὑπὸ τούτων πολλῶν ἀναιρεθέντων Φιλαδελφίων, Φάδος ἀγανακτήσας, τ῀ ἐν Περαίᾳ Ιουδαίων τοὺς πρώτους τρεῖς ἄνδρας λαβὼν ἀπέκτεινεν.

2. *Diſſidium inter Philadelphenſes & Judæos Perææ incolas de Miæ vici finibus: utque Fadus, multis Philadelphenſium ab iſtis occiſis, vehementer iratus, tres primores Judæorum in Peræa comprehenſos interfecit.*

γ'. Ὡς Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς, τοὺς Ἄραβας λῃστεύων. ληφθεὶς δ῀ ὑπὸ Φάδου ἀχθεὶς ἀνῃρέθη.

3. *Quomodo Tholomæus latronum princeps, dum populareturArabas, captus & ad Fadum adductus perimitur.*

δ'. Ὡς Φάδος δ῀ Κάσσιος Λογγῖνος ὁ τ῀ Συρίας ἡγεμὼν, ἀναβάντες εἰς Ιεροσόλυμα, τοῖς πρώτοις τ῀ Ιουδαίων ἐκέλευσαν τ῀ ποδήρη [χιτῶνα] καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν ἐν τῇ Αντωνίᾳ κατατίθεσθαι, [κειμένην] ὑπὸ τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δ῀ πρότερον ἦν.

4. *Quomodo Fadus & Caſſius Longinus Syriæ præſes, cum aſcendiſſent in Hieroſolyma, juſſerunt primores Judæorum in caſtellum Antoniam deponere tunicam talarem & ſtolam pontificium, ut eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat.*

ε'. [d] Παράκλησις [e] ὑπὲρ τούτου τῶν Ιουδαίων πρὸς Φάδον καὶ Λογγῖνον, ἀξιούντων αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν πέμψαι πρεσβείαν πρὸς Καίσαρα Κλαύδιον περὶ τούτου.

5. *Judæorum hac de re ſupplicatio ad Fadum & Longinum, eos rogantium, ut legatos ſibi liceat ad Claudium Cæſarem mittere de ſacra ſtola ſervanda.*

ς'. Ὡς Φάδος, λαβὼν ὁμήρους, ἐπέτρεψεν.

6. *Ut Fadus, datis obſidibus, illis annuit.*

ζ'. Ὡς Κλαύδιος Καῖσαρ, παρακληθεὶς ὑπ' Ἀγρίππα τ῀ νεωτέρου, συνεχώρησε τοῖς Ιουδαίοις τὰ αἰτήματα, καὶ πρὸς Φάδον ἔγραψε περὶ τούτων.

7. *Quomodo Claudius Cæſar, ſupplicante ei Agrippa juniore, ceſſit Judæorum precibus, & ad Fadum de illis ſcripſit.*

η'. Ον τρόπον Ελένη τ῀ Αδιαβηνῶν βασιλὶς, καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς Μονόβαζος καὶ Ιζάτης καὶ τὸ πᾶν γένος αὐτῶν ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη.

8. *Quemadmodum Helena Adiabenorum regina, ejuſque filii Monobazus & Izates cum tota illorum progenie Judæorum religionem amplexi ſunt.*

θ'. Ὡς Τιβέριος Αλέξανδρος, ὑπίτροπος εἰς Ιουδαίαν ἐλθὼν, τοὺς υἱοὺς Ιούδα τ῀ Γαλιλαίου τ῀ ὄχλον ἀπατῶντας ἐκόλασεν.

9. *Quomodo Tiberius Alexander, cum procurator in Judæam veniſſet, animadvertit in Judæ Galilæi filios, populum decipientes.*

ι'. Περὶ τ῀ λιμοῦ τ῀ γενομένου κατ' ἐκείνην τὴν χώραν.

10. *De fame quæ regionem pervaſerat.*

ια'. Κυμάνου ἄφιξις εἰς τὴν Ιουδαίαν, ὑπίτρόπου πεμφθέντος ὑπὸ Καίσαρος.

11. *Cumani, procuratoris à Cæſare miſſi, in Judæam adventus.*

ιβ'. Ὡς Ηρώδου τελευτήσαντος τ῀ Χαλκίδος βασιλέως, Αγρίππας ὁ νεώτερος τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, δόντος αὐτῷ Κλαυδίου Καίσαρος.

12. *Quomodo Agrippa junior, mortuo Herode Chalcidis rege, imperium accepit beneficio Claudii Cæſaris.*

ιγ'. Ὡς ὑπὸ τ῀ Κυμάνου πολλοὶ τ῀ Ιουδαίων περὶ τὸ ἱερὸν ἀπώλοντο.

13. *Quomodo ſub Cumano plurimi Judæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

14. *Diſ-*

a Ως Κλαύδιος Καῖσαρ] Ita *Vat.* & *Gall.* in *Editis Aliiſque* deeſt hoc ſummarium.

b Πραγμάτων ἐσόμενον.] Illa πραγμάτων ἐσόμενον ſolus agnoſcit *Gall.*

c Ως Θολομαῖος ὁ ἀρχιλῃστὴς,] Hoc ſummarium debemus Cod. *Gall.*

d Παράκλησις] Ita *Gall.* ὁ Ζηκλήσεως ἐπὶ τ῀ minus recte in Cod. *Busb.*

e Ἐπὶ τούτῳ τ῀ Ιουδαίων] Ita reſcripſi, ἐπὶ τούτου in *libris.*

14. *Dissensio inter Samaritas & Judæos, atque ut multi Samaritarum occisi sunt.*

15. *Quomodo Ummidius Quadratus Syriæ præses, cum ista audisset & in Judæam ascendisset, primores Judæorum & Samaritarum Romam proficisci jussit; simulque Cumanum procuratorem & Celerem tribunum, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros: Judæorum autem quosdam ipse supplicio affecit.*

16. *Quomodo Claudius, illis auditis, Judæos quidem crimine absolvit, eò adductus precibus regis Agrippæ; Cumanum vero in exsilium egit, & per Celerem tribunum à primoribus Samaritarum pœnas exegit.*

17. *Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium successit.*

18. *Quomodo Felix procurator in Judæam missus, cum regionem offendisset latronibus vexatam, illis peremptis pacem stabiliendam curavit; principem autem latronum, nomine Eleazarum, vinctum Romam misit.*

19. *Quomodo Felix, cum impostor Ægyptius apud Judæos ageret, multosque illorum decepisset, eruptionem in eos fecit, plurimosque eorum occidit.*

20. *Quemadmodum Felix procurator seditionem, inter primos Judæorum & Syros Cæsareæ ortam, compressit.*

21. *Qui contigit Judæam à Sicariis afflictam esse, Porcio Festo in regionem misso procuratore. De porticu exterioris templi, & quomodo ipsam in altum exstruxerunt Judæi.*

22. *Quomodo Festus, cum hanc rem ægre tulisset, primores Judæorum Romam ad Neronem misit, qui omnia recte facta esse ei persuaderent.*

23. *Quomodo Albinus Festo, in Judæa mortuo, successurus veniebat.*

24. *Quomodo sub eo Sicarii regionem infestare desierunt.*

25. *Quemadmodum Florus, factus Albini successor, tot malis afflixit Judæos, ut eos ad arma sumenda compulerit.*

ιδ'. Στάσις Ιουδαίων πρὸς Σαμαρεῖς, καὶ ὡς πολλοὶ διεφθάρησαν τ Σαμαρειτῶν.

ιε'. Ως [f] Οὐμμιδίῳ Κυαδράτῳ ὁ τ Συρίας ἡγεμὼν, ἀκούσας ταῦτα καὶ ἀναβὰς εἰς Ιουδαίαν, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν. ἐκέλευσεν εἰς Ρώμην ἀναβῆναι, ὁμοίως δὲ Κούμανον τ ἐπίτροπον, καὶ Κέλερα τ χιλίαρχον, λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι περὶ τ πεπραγμένων· τινὰς δὲ τ Ιουδαίων αὐτὸς ἐκόλασεν.

ιϛ'. Ως Κλαύδιος ἀκούσας αὐτῶν, τοὺς μὲν Ιουδαίους τ αἰτίας ἀπέλυσε, παρακληθεὶς ὑπὸ τ βασιλέως Αγρίππα, Κούμανον δὲ ἐξώρισε, Κέλερα δὲ τ χιλίαρχον, καὶ τοὺς πρώτους τ Σαμαρειτῶν ἐκόλασεν.

ιζ'. Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

ιη'. Ως Φῆλιξ, ἐπίτροπος πεμφθεὶς, καὶ καταλαβὼν τὴν χώραν κεκακωμένην ὑπὸ τ ληστῶν, πρᾶγμα ἐποιήσατο, ἀφανίσας αὐτοὺς, εἰρήνην ἐν τῇ χώρᾳ καταστῆσαι. τ δὲ πρῶτον τ ληστῶν Ελεάζαρον ὄνομα δήσας εἰς Ρώμην ἀνέπεμψεν.

ιθ'. Ως ἐπιδημούντος Αἰγυπτίου γόητος, καὶ πολλῶν Ιουδαίων ὑπ' αὐτοῦ πλανηθέντων, Φῆλιξ, ἐπελθὼν αὐτοῖς, πολλοὺς ἀπέκτεινεν.

κ'. Ως στασιάζοντας Ιουδαίων τοὺς πρώτους ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τοὺς Σύρους Φῆλιξ ὁ ἐπίτροπος ἔπαυσεν.

κα'. Ως Πορκίου Φήστου πεμφθέντος εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπίτροπον, συνέβη κακωθῆναι τὴν χώραν ὑπὸ τ [g] Σικαρίων. πρὶ τῆς στοᾶς τ ἔσωθεν ἱεροῦ, καὶ ὃν τρόπον ὕψωσαν αὐτὴν οἱ Ιουδαῖοι.

κϐ'. Ως Φῆστος, ἀγανακτήσας ἐπὶ τούτῳ, τοὺς πρώτους τ Ιουδαίων εἰς Ρώμην ἔπεμψε πρὸς Νέρωνα, πείσοντας αὐτὸν περὶ τ πεπραγμένων.

κγ'. Ως, τελευτήσαντος Φήστου ἐν τῇ Ιουδαίᾳ, Αλβῖνος ἦλθε διάδοχος.

κδ'. Ως ἐπὶ τούτου ἐπαύσαντο οἱ Σικάριοι τὴν χώραν κακοποιεῖν.

κε'. Ως Φλῶρος, ἐλθὼν Αλβίνῳ διάδοχος, ποσῶς διέθηκε τοὺς Ιουδαίους κακά, ὡς ἀναγκάσαι αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι.

[f] Οὐμμιδίῳ Κυαδράτῳ] Ita lego cum Cl. *Norisio* (in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lips.*) & Cl. *Pagio* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. Νομιδίῳ in *Editis Aliisque.* Μοσι Gall. & Vat.

[g] Σικαρίων.] Ita distinxi post Σικαρίων, cum antea nulla esset distinctio aut in *Editis* aut in *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] κϚ.

FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBER VIGESIMUS.

Continet hic liber tempus annorum XXII.

ΚΕΦ. α'.

Στάσις φιλαδελφέων πρὸς Ιουδαίους, καὶ περὶ τῆς ἀρχιερέως στολῆς.

ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ τοῦ βασιλέως Αγρίππα, καθὼς ἐν τῇ πρὸ τούτης ἀπηγήλαμεν βίβλῳ, πέμπει Μάρσῳ Φάδδοχον Κλαύδιος Καῖσαρ [b] Κάσσιον Λογγῖνον, [c] μνήμης δὲ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος, πολλὰ δι' γεγραμμάτων ὑπ' αὐτοῦ πρεσβευθεὶς ἀξιωθεὶς, μηκέτι Μάρσον τὸν τῆς τῶν Συρίων πραγμάτων προΐστασθαι. [d] Φάδος δὲ, ὡς εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐπίτροπος ἀφίκετο, καταλαμβάνει στασιάσαντας, [e] τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους [f] πρὸς [g] Φιλαδελφεῖς περὶ ὅρων κώμης [h] Μιᾶς λεγομένης, [i] πολεμικῶν ἀνδρῶν ἀνάπλεω. καὶ δὴ οἱ τὴν Περαίαν, κατὰ γνώμης [k] τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, πολλοὺς τῶν Φιλαδελφέων διαφθείρουσι. τοῦτο πυθόμενον [l] τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν, ὅτι μὴ τὴν κρίσιν αὐτῷ ἀπολελείποιεν, εἴπερ ὑπὸ τῶν Φιλαδελφέων ἐνόμιζον ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' [m] ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν. λαβὼν οὖν τοὺς πρώτους αὐτῶν, τοὺς καὶ τῆς στάσεως αἰτίους, δῆσαι προσέταξεν· εἶτα τὸν μὲν αὐτῶν ἀνεῖλεν· Αννίβας δὲ καὶ ὄνομα τούτῳ. [n] Αμαραμμῷ δὲ καὶ Ελεαζάρῳ τοῖς δυσὶ φυγὴν ἐπέβαλεν. ἀναιρεῖται δὲ καὶ [o] Θολομαῖος [p] ὁ ἀρχιλῃστὴς, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀχθεὶς [q] δέσμιος ἐπ' αὐτὸν, Φαπθήκως μέγιστα κακὰ [r] τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Αραβας. ἐκαθάρθη τε λῃστηρίων ἅπασα [s] τυγχεύθεν ἡ Ιουδαία, φροντίδι καὶ προνοίᾳ τῇ Φάδου. ὃς δὴ καὶ τότε μεταπεμψάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρώτους [t] Ιεροσολυμιτῶν, [v] καὶ τὴν κέλευσιν δ' αὐτοκράτορος, παρήνεσεν αὐτοῖς τὴν ποδήρη χιτῶνα, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν

CAP. I.

Philadelphenſium & Judæorum diſſidium, deque ſtola pontificia.

EXSTINCTO autem rege Agrippa, quemadmodum in ſuperiore libro narravimus, Caſſium Longinum in locum Marſi ſucceſſurum mittit Claudius Cæſar, memoriæ regis hoc ipſum tribuens; à quo dum viveret ſæpe per literas rogatus fuerat, ut nollet Marſum amplius rebus Syriæ *adminiſtrandis* præeſſe. At vero Fadus, ubi procurator in Judæam venicbat, offendit Judæos Peræam habitantes ſeditionem moviſſe contra Philadelphenſes de vici, Miæ nomine, finibus, referti viris bellicoſiſſimis. immo Perææ incolæ, inſciis primoribus illorum, arma ſumpſerant, multoſque Philadelphenſium occiderant. Iſta Fadum, ubi de iis aliquid reſciverat, valde commoverunt, quod integram illi cauſam non reſervaſſent, ſi putarent ſibi factam à Philadelphenſibus injuriam, ſed temere ad arma concurriſſent. Comprehenſis itaque tribus illorum primoribus, qui & ſeditionis auctores erant, imperavit ut in vincula conjicerentur. deinde horum quidem unum, Annibam nomine, interfici juſſit: Amaramum vero & Eleazarum ambos exſilio multavit. Quin & Tholomæus latronum princeps, qui multa mala Idumæis & Arabibus intulerat, non multo poſt vinctus ad eum adductus ſupplicio afficitur: atque exinde Judæa omnis latrociniis perpurgata eſt diligentia & cura Fadi. Is dein, accitis ſtatim pontificibus & Hieroſolymitarum proceribus, prout ipſi in mandatis dederat imperator, admonuit eos, ut tunicam talarem & ſtolam ſacram, quam ſolum pontificem ſum-

Caſſius Longinus Syriæ præfici.

Lis magna inter Philadelphenſes & Judæos, atque inde ſeditio.

Seditionis auctores pœna afficiuntur.

Fadus à Judæis poſtulat, ut ſtola pontificia in Romanorum poteſtate ſit.

[a] ΚϚ'.] Sic *Baſ. Gen.* & aliquot *Codd. MSS. Graci.* in *Græcis* reliquis & *Latinis* omnibus κϚ'. Videſis *Voſſii* Chronol. S. c. 19. p. 161.

[b] Κάσσιον Λογγῖνον,] Hac de re velim conſulas *Pighium* in *Annalibus* tom. 3. p. 573. *Uſſerium* in *Annalibus V. T.* p. 648. & *Pagium* in *Critica* ad *Baronium*, Vol. 1. p. 37. col. 1. Αντὶ *L. B.*

[c] Μνήμῃ δὲ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος,] Μνήμῃ τῇ δὲ *Voſſ.*

[d] Φάδος δὲ,] Φάδος δὲ εἰς τὴν Ιουδαίαν i. e. καὶ καταλαμβάνει ſolus *Busb.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. xi. §. 6. SPANH.

[e] Τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ιουδαίους] Ita & *D. Matthæus*, c. 4. v. 15. κατοίκησιν εἰς Καπερναούμ. Verum τοὺς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας habet *Cod. Busb.*

[f] Πρὸς Φιλαδελφεῖς] Πρὸς τοὺς Φιλ. *Busb.*

[g] Φιλαδελφεῖς] Φιλαδελφέων ſupr. lib. 13. c. 8 §. 1. SPANH.

[h] Μιᾶς λεγομένης,] Forſan Ζιᾶς legendum; nam *Euſebius* (in voce Σὴμ) dicit, *hodie villam Ziam oſtendi in quintodecimo lapide Philadelphiæ contra occidentem. Relandus* in *Paleſt. ill.* p. 897.

[i] Πολεμικῶν] *L. B.* πολεμίων.

[k] Τῶν πρώτων παρ'] Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' αὐτοῖς *Busb.*

[l] Τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν.] Articulum omittit *Busb.*

[m] Ἀδεῶς ἐφ' ὅπλα χωρήσειεν.] Ἀδεῶς non agnoſcit *Voſſ.*

[n] Αμαραμμῷ δὲ καὶ Ελεαζάρῳ] Αμεραμμῷ *Busb.*

[o] Θολομαῖος] Θοδμαῖος *Busb.* & *Voſſ.* in margine.

[p] Ο ἀρχιλῃστὴς,] Ita diſtinguo cum *Cod. Busb.* antea erat, ὁ ἀρχιλῃστὴς μετ' ὀλίγον χρόνον, ἀχθεὶς *Busb.*

[q] Δέσμιος ἐπ' αὐτὸν,] Δέσμιος abeſt *Vat.*

[r] Τὴν Ιδουμαίαν καὶ τοὺς Αραβας.] Τοὺς τὴν Ιδουμαίαν κατοικοῦντας καὶ τοὺς *Busb.*

[s] Τυγχεύθεν Ιουδαία,] Ενταῦθα Ιουδαία *Voſſ.* ἐντεῦθεν ὅτι Ιουδαία καὶ Αραβία *Busb.*

[t] Ιεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ιεροσολυμιτῶν *Busb.*

[v] Καὶ τὴν κέλευσιν δ' αὐτοκράτορος,] Illa καὶ τὴν κέλευσιν δ' αὐτοκράτορος deſunt *Vat.* & *Voſſ.*

ſummum geſtare moris erat, in Antoniam caſtellum reponerent, ut in Romanorum poteſtate eſſet quemadmodum & olim erat. Illi refragari quidem non audebant, rogabant tamen Fadum & Longinum (nam & ille Hieroſolyma venerat, magnis copiis ſecum adductis, metuens ne quæ injunxerat Fadus Judæorum vulgus ad res novas moliendas impellerent) primum ut legatos ad Cæſarem ſibi liceret mittere, ab eo petituros ut ſacram ſtolam in ſua poteſtate haberent; deinde ut manerent pauliſper dum certiores facti eſſent, quid ad iſta Claudius reſponderet. Illi vero ſe permiſſuros eſſe dixerunt ut legatos mitterent, modo liberos eorum pro obſidibus acciperent. Cum autem Judæi alacriter dicto ſibi audiſſent, & liberos dediſſent, protinus miſſi ſunt legati. Ubi vero Romam pervenerunt, Agrippa junior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium Cæſarem agebat, ut jam ante diximus, cum cauſam adventus eorum cognoviſſet, rogavit Cæſarem, ut Judæorum precibus de ſacra ſtola annuere non gravaretur, utque mandata de iſtis quæ *obtixè* petierunt ad Fadum mitteret.

Legati ea de re Romam miſſi.

Judæorum legatis favet Agrippa junior.

2. Tum Claudius, vocatis ad ſe legatis, dicebat ſe iſta eis concedere, illiſque præcipiebat ut Agrippæ gratias haberent, (ſe enim iſta facere ad illius interceſſionem) &, præter reſponſa quæ illis reddidit, hujuſmodi epiſtolam miſit. "CLAUDIUS "CÆSAR, GERMANICUS, TRIB. POT. "V. CONSUL DESIGNATUS IV. IMPE- "RATOR X. PATER PATRIÆ, HIERO- "SOLYMITARUM MAGISTRATIBUS, "SENATUI, POPULO, TOTI JUDÆO- "RUM GENTI S. Quoniam Agrippa meus, "alumnus meus & quem mecum habeo utpote "pientiſſimum, veſtros legatos ad me adduxit, "gratias agentes pro mea de gente veſtra cura & "providentia, & enixe certatimque precatos, ut "ſtolam ſacram atque coronam in veſtra poteſtate "habeatis, concedo *quod petitis*, quemadmodum "vir optimus & mihi cariſſimus Vitellius fecerat. "Huic autem veſtræ voluntati obſequutus ſum, "inprimis quod id mihi mea ſuaſerit pietas, quod- "que voluerim ut omnes Deum patrio ritu vene- "rentur: dein quod noverim me ita faciendo ma- "gnam ab ipſo rege Herode & juniore Ariſtobu- "lo, quorum in me pietatem & erga vos ſtudium "perſpectum habeo, gratiam initurum eſſe, qui- "buſcum, viris optimis & mihi cariſſimis, multis "officiis mihi interceſſit amicitia. De iſtis autem "ſcripſi & Cuſpio Fado procuratori. Nomina li- "teras deferentium hæc ſunt: Cornelius Ceronis, "Tryphon Theudionis, Dorotheus Nathanaëlis, "Joannes Joannis *filius*. Datæ quarto Kalendas "Julias, Rufo & Pompejo Sylvano *ſuffectis* Con- "ſulibus.

Claudius Judæorum precibus annuit.

Claudii ad Judæos epiſtola.

λῶ φορεῖν μόνῳ ὁ ἀρχιερεὺς ἔθος ἔχῃ, εἰς [x] τὸν Αντωνίαν, ἵπερ ἐστὶ [y] Φρούριον, καταθέσθαι, κειομένῳ ὑπὸ τῇ Ρωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δὴ καὶ [z] πρότερον ἦν. οἱ δὲ ἀντιλέγειν μὲν [a] οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλουν δὲ ὅμως τόν τε Φάδον, [b] καὶ τὸν Λογγῖνον· ἀφίκετο γὰρ καὶ [c] ὅτος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, Φοβῶ δ' [d] μὴ τὰ πρόσταγμα Φάδου τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων νεωτερίζειν ἀναπείσῃ· πρῶτον μὲν αὐτοῖς ὑπιτρέψαι πρέσβεις ὡς Καίσαρα πέμψαι, τὰς αἰτησομένους παρ' αὐτοῦ τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχῃν, εἶτα δὴ πρεμεῖναι, [e] ἕως ἂν γνῶσι, τί πρὸς ταῦτα Κλαύδιος [f] ἀποκρίναιτο. οἱ δὲ ὑπιτρέψειν αὐτοῖς ἔφασαν ἀποστείλαι τοὺς πρέσβεις, [g] εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας. ὑπακούσαντων δὲ ἑτοίμως ἐκείνων καὶ [h] δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις. ἀφικομένων δὲ εἰς τὴν Ρώμην αὐτῶν, γνοὺς ὁ νεώτερος Αγρίππας, ὁ δὲ πεπλουτηκότος παῖς, καθ' ὃν ἦκουσιν αἰτίαν· ἐντυχὼν δὲ ὧν ἀφῆκε Κλαυδίῳ Καίσαρι, καθὼς καὶ πρότερον εἴπομεν· ἀφικαλεῖ τὸν Καίσαρα συγχωρῆσαι τοῖς Ιουδαίοις ἅπερ ἠξίουν περὶ τὴν ἱερὰν στολῆς, καὶ φάδῳ περὶ [i] τούτων ὑπιστεῖλαι.

β'. Καλέσας δὲ Κλαύδιος τοὺς πρέσβεις, ἔφη ταῦτα συγχωρεῖν, καὶ ἐκέλευεν αὐτοὺς Αγρίππα χάριν εἰδέναι· ταῦτα γὰρ ἐκείνου ποιεῖν [k] ἀξιώσαντος· ὅτι τε τὸν ὑποκρίσεζι, τοιαύτῳ [l] ὑπιστολῷ ἔδωκε. "ΚΛΑΥΔΙΟΣ "ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, [m] ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞ- "ΟΥΣΙΑΣ [n] ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ, ΥΠΑΤΟΣ ΑΠΟΔΕ- "ΔΕΙΓΜΕΝΟΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ "ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, ΙΕ- "ΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ ΑΡΧΟΥΣΙ, ΒΟΥΛΗι, ΔΗΜΩι, "ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΕΘΝΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Αγρίππα δ' "ἐμοῦ, ὃν ἐγὼ ἔθρεψα καὶ ἔχω σὺν ἐμαυτῷ εὐσεβέ- "στατον ὄντα, παρακαλοῦντός μοι τοὺς ὑμετέρους πρέσ- "βεις, εὐχαριστοῦντας ἐφ' ᾗ πεποίηκα δ' ἔθνος [o] ὑμῶν "κηδεμονίᾳ, καὶ αἰτησαμένων ἀσφαλῶς καὶ φιλοπ- "μως [p] τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, [q] καὶ τὸ στέφανον σὺν τῷ "ἐξουσίαν ὑμῶν εἶναι, συγχωρῶ, καθὼς ὁ κράτιστος "καὶ μοι τιμιώτατος [r] Οὐιτέλλιος ἐποίησε. συγκαθέ- "μην ὢν τῇ γνώμῃ ταύτῃ, πρῶτον μὲν διὰ τὸ ἐμαυτοῦ εὐ- "σεβὲς, καὶ τὸ βούλεσθαι ἑκάστους [s] κατὰ τὰ πάτρια θρη- "σκεύειν. ἔπειτα εἰδὼς ὅτι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ Ηρῴδῃ καὶ "Αρχελάῳ τῷ νεωτέρῳ, ὧν τὴν περὶ ἐμαυτὸν εὐσέ- "βειαν καὶ τὴν πρὸς [t] ὑμᾶς γνώσκω ἀσφαλῆ, [v] πάνυ "χαρεμην ταῦτα ποιήσας, πρὸς ἃς ἔστι μοι τελείαν δι- "καια φιλίας κράτιστος ὄντας καμοὶ πιστούς. ἔγραψα "ὑπὲρ τούτων καὶ Κασσίῳ Φάδῳ τῷ ἐμῷ ὑπιτρόπῳ. οἱ "τὰ γράμματα κομίζοντες, [x] Κορνήλιος Κέρωνος, Τρύ- "φων Θευδίωνος, Δωρόθεος Ναθαναήλου, Ιωάννης Ιω- "άννου. ἐγράφη πρὸ τεσσάρων καλανδῶν [y] Ιουλίων [z] ὑπὸ "ὑπάτων Ρούφου & Πομπηίου Σιλουανοῦ. γ'. Η-

x Τὸν Αντωνίαν,] De Antonia Caſtro infr. c. 4. §. 3. SPANH.

y Φρούριον,] Τὸ *Φρούριον Busb.*

z Πρότερον ἦν.] Vide lib. xv. cap. ult. §. 4.

a Οὐκ ἐτόλμων,] Τοῖς μὲν ἡγεμόσι λιγομβρόις οὐκ ἐτόλμων ſolus *Busb.*

b Καὶ τὸν Λογγῖνον·] Καὶ Λογγῖνον τὸν τῆς Αραβίας ἐπίτροπον ſolus *Busb.*

c Οὗτος εἰς τὰ Ιεροσόλυμα,] Αὐτὸς *Vat.* & *Voſſ.*

d Μὴ τὰ προστάγματα] Τὸ μὴ ἀφὰ τὰ πρ. Φ. τ. π. τ. Ι. ν. ἀναγκασθείη *Busb.*

e Εως ἂν γνῶσι,] Αχρις ἂν γνῶσιν. *Gall.*

f Αποκρίναιτο.] Ita *Voſſ.* ἀποκρίνοιτο in *Editis Aliiſque.*

g Εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας.] Εἰ λάβοιεν αὐτῶν τοὺς π. *Voſſ.*

h Δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις.] Δόντων αὐτοὺς· ὃ γὰρ προκείμενον τοῦτ' ἐκείνης δίκαιον ἦν. ἐξεπέμφθησαν *Gall.*

i Τούτων ἀποστεῖλαι.] Τούτων ἐπιστεῖλαι. σοφοῦ δὲ ἐπικειμένου τῇ διαλήψει τῷ Καίσαρι ὁ Αγρίππα, κολάσας *Gall.* ἐπιστεῖλαι habet *Voſſ.*

k Αξιώσαντος·] Παρεισχόμεθα poſt ἀξιώσαντος addit *Voſſ.*

l Επιστολῇ ἔδωκε.] Επιστολὴν κομίσαι Φάδῳ τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκεν *Gall.* in *Epiphanii* verſione, *quamobrem hujuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.*

m Δημαρχικῆς ἐξουσίας] Ita diſtinguo cum Cl. *Petavio*, lib. xi. de *Doct. Temp.* c. 12. antea erat, δημαρχικῆς ἐξουσίας, τὸ πέμπτον ὕπατος ἀποδεδειγμένος, τὸ τέταρτον αὐτοκράτωρ, τὸ δέκατον πατὴρ πατρίδος. nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* adeo vetus eſt hoc interpunctionis mendum.

n Το —— πατρίδος,] Aliter habet *Rufinus*: Quinquies Conſul, Ordinarius quater, Imperator decies, Pater Patriæ. SPANH.

o Υμῶν κηδεμονίᾳ,] Υμῶν εὐεργεσίᾳ· καὶ αὐτοκρατορικῇ κηδεμονίᾳ *Gall.*

p Τὴν —— ἐποίησε.] Conf. ſupr. lib. 15. c. 11. §. 4. SPANH.

q Καὶ —— εἶναι,] Καὶ τὸ στέφανον, τότε ποθούσῃ, καὶ τὴν ἀσφάλειαν σολὴν *Gall.*

r Ουϊτελλίου ἐποίησε.] Vide lib. xv. cap. xi. §. 4.

s Κατὰ τὰ πάτρια θρησκεύειν.] Καθὼ τ. π. θρησκεύειν ἔθη *Voſſ.*

t Υμᾶς γινώσκω ἀσφαλῆ,] Ita lego cum *Epiphanii* libris. ἡμᾶς in *Græcis.*

v Πάνυ χαρεμην ταῦτα ποιήσας,] Πάνυ χαρεμην non agnoſcunt *Voſſ.* & *Vat.*

x Κορνήλιος Κέρωνος,] In *Epiphanii* libris, ita efferuntur, *Cornelius Leo*; (unde in *Lugd. Bat.* Κορνήλιος ὁ Λέων) *Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Joannes Jovis panis.*

y Ιουλίων] Vocem Ιουλίων inſertam dedi ex *Epiphanio*; cujus in libris pleriſque xii *Kalendas Julii*, in nonnullis *Junii.*

z Επὶ —— Σιλουανοῦ,] Ita *Voſſ.* & *Gall.* ὑπατεύοντος in *cæteris.*

a Τὸ

γ'. Ηπήσαρ ἢ καὶ Ηρώδης, ὁ ἀδελφὸς μὲν Αγρίππα τ̃ πεπλουτηκότ@, Χαλκιδ@ ἢ τὴν ἀρχὴν κ̃ τ̃ χρόνον ἐκεῖνον πεπιστευμέν@, Κλαύδιον Καίσαρα τὴν ἐξουσίαν [a] τ̃ νεὼ, καὶ τ̃ ἱερῶν χρημάτων, καὶ τὴν τ̃ ἀρχιερέων χειροτονίαν, πάντων τε ἐπέτυχεν· ἐξ [b] ἐκείνε τε πάσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτ̃ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία μέχρι τ̃ τοῦ πολέμε πλούτης. καὶ δὴ ὁ Ηρώδης μεθίστησι τ̃ ἀρχιερωσύνης τ̃ ὀπικαλούμενον [c] Καυθηρᾶν, Ιωσήπῳ τῷ τοῦ [d] Καμεὶ ἀντ' ἐκείνε τὴν διαδοχὴν τ̃ τιμῆς παραχωρήσαντ@.

3. Quin & Herodes (Agrippæ quidem defuncti frater, cui vero illo tempore commissus erat Chalcidis principatus) petiit à Claudio Cæsare templi potestatem sacræque pecuniæ, ut & jus creandi summos pontifices; atque hæc omnia *à Cæsare* impetravit: adeo etiam ut ab illo omnibus ejus posteris ea potestas usque ad belli exitum manserit. Igitur & Herodes à sacerdotio submovit Cantheram ita appellatum, fecitque ut Josephus Cami filius ejus in locum & honorem succederet. *Herodes Chalcidis dynasta jus in templum & pontificandi summos pontifices impetrat à Claudio.* *Josephus Cami filius pontifex.*

ΚΕΦ. β'.

Ον τρόπον Ελένη τ̃ Αδιαβηνῶν βασιλὶς καὶ ὁ παῖς αὐτ̃ Ιζάτης ἐζήλωσαν τὰ Ιουδαίων ἔθη· καὶ ὡς Ελένη, λιμ̃ μεγάλε ἐν Ιεροσολύμοις γενομένε, σῖτον τοῖς ἀπορουμένοις διένειμεν.

CAP. II.

Quo pacto Helena Adiabenorum regina ejusque filius Izates religionem Judaïcam amplexi sunt: & quomodo Helena, magna fame Hierosolymis grassante, frumentum egenis distribuit.

Κατὰ τοῦτον ἢ τ̃ καιρὸν [e] τ̃ Αδιαβηνῶν [ee] βασιλὶς Ελένη καὶ ὁ παῖς αὐτ̃ Ιζάτης [f] εἰς τὰ Ιουδαίων ἔθη τ̃ βίον μετέβαλον, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Μονόβαζ@ ὁ τ̃ Αδιαβηνῶν βασιλεὺς, ᾧ καὶ [g] Βαζαῖ@ ὄνομα ἦν, τ̃ ἀδελφῆς Ελένης ἄλλ̃ [h] ἔρωτι τ̃ εἰς γάμε κοινωνίαν ἄγεται, καὶ κατίσχυσεν ἐγκύμονα. συγκαθεύδων δέ ποτε τῇ γαστρὶ τ̃ γυναικὸς τὴν χεῖρα εἰσαναπαυομένης, [i] ἡνίκα καθύπνωζε, φωνῆς τιν@ ἔδοξεν ἀκοῦσαι, κελευούσης αἴρειν ἀπὸ τ̃ νηδύ@ τὴν χεῖρα, κ̃ μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφ@, θεῖ προνοίᾳ καὶ ἀρχῆς τυχὸν καὶ πάλιν εὐτυχῆς τελευτόμενον. παραχθεὶς οὖν ὑπὸ τ̃ φωνῆς, [k] εὐθὺς διεγερθεὶς, ἔφραζε τῇ γυναικὶ πᾶσι, [l] καὶ γνώμενον τ̃ υἱὸν Ιζάτην ἐπεκάλεσεν. ἦν ἢ αὐτῷ Μονόβαζ@ τοῦτο πρεσβύτερ@ ὑπ̃ τ̃ Ελένης [m] γνώμεν@, ἄλλοι τε παῖδες ἐξ ἑτέρων γυναικῶν. τὴν μέντοι πᾶσαν εὔνοιαν ὡς εἰς [n] μονογενῆ τ̃ Ιζάτην ἔχων [o] φανερῶς ἦν. φθόν@ δὴ τεύτευθεν τῷ παιδὶ παρὰ τ̃ ὁμοπατρίων ἀδελφῶν ἐφύετο, κἀκ τούτου μίσ@ [p] ἔτυκτο, λυπουμένων ἁπάντων, ὅτι τ̃ Ιζάτην αὐτῶν ὁ πατὴρ προτιμᾷ. ταῦτα ἢ καί περ σαφῶς αἰσθανόμεν@ ὁ πατὴρ, ἐκείνοις μὲν συνεγίνωσκεν, ὡς μὴ διὰ κακίαν αὐτὸ πάσχειν, ἀλλ' [q] ἤτοι θείᾳ ἐκ πατρὸς [r] αὐτῶν ἕκαστον [s] ἀξιῶν εὐνοίας τυγχάνειν. [t] τ̃ ἢ Ιζάτην· σφόδρα γὰρ ἐδεδοίκει [v] μὴ αὐτὸν μισήσειεν @ ὁ τῶν ἀδελφῶν πάθος τι· [x] πολλὰ δωρησάμεν@, πρὸς [y] Αβεννήριγον ἐκπέμπει [z] τ̃ Σπασίνε χάρακ@ βασιλέα, [a] θρασκαθιδρύμεν@ ἐκεῖ-

Monobazo & Helenæ Adiabenorum regibus nascitur Izates.

PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & filius ejus Izates, * religionem Judaïcam amplexi sunt, ex hujusmodi causa. Monobazus Adiabenorum rex, cognomento Bazæus, Helenæ sororis amore captus eo processit, ut matrimonio eam sibi jungeret: nec multo post gravidam reddidit. Aliquando autem cum eo dormiens, manu super ventre illius requiescente, sopitus audire vocem visus est, quæ manum de utero tollere juberet, ne infantulum in eo gestatum læderet, qui Dei providentia ortum habuit finemque felicem consequuturus est. Ea voce turbatus, statimque experrectus à somno, uxori ista *quæ audisset* narrat, filiumque natum Izaten nomine vocavit. Erat autem ipsi Monobazus eo grandior ætate, quem ex Helena susceperat; aliique filii ex aliis uxoribus. hunc tamen, ac si unicus illi exstitisset, omni sua benevolentia non dissimulanter impertiit. Qua re fiebat ut puero invideretur à fratribus ex eodem patre: atque inde excitatum est odium, omnibus vicem suam dolentibus, quod Izaten illis prætulerit pater. Ista quamvis satis pater intelligeret, illis tamen ignoscebat, quasi non ex malitia ita animo affecti essent, sed à patre scilicet illorum unusquisque diligi vellet. Izaten vero (nam de eo valde metuebat, ne à fratribus odio habitus *mali* aliquid pateretur) cum multa ei donasset, misit ad Abennerigum Spasinæ castri regem, cui salutem pueri commendatam esse voluit. Abennerigus autem libenter excepit adolescentulum, atque illum singulari

Izatis invidetur à fratribus natu grandioribus.

Izates missus ad Abennerigum.

a Τὸ νεὼ,] Sic *Voss.* & *Vat.* Σ νεὸ perperam in *reliquis*.

b Ἐκείνε τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις] Ita locum verto cum Cl. *Seldeno* lib. 1. *de Succes. in Pontif.* c. XI. à *Gelenio* vertitur, *potestatem in templum & sacrum ærarium, jusque eligendorum summorum pontificum, Impetravitque hæc omnia, ita ut etiam posteris ejus idem jus manserit usque ad belli exitum.* quod, inquit *Seldenus*, intelligere omnino nequeo. Nam pontificum creatio post ejus excessum ad Agrippam juniorem Regem ejus ex fratre nepotem attinuit, ut in sequentibus videre est: & posteri Herodis illius fuere filii tres, *Aristobulus*, *Bernicianus*, *Hyrcanus*, quorum nemo pontificem omnino creavit. Locus itaque ita vertendus, ut posteris manserit potestas in templum & ærarium; ita ut de jure pontificis eligendi, qua posteros saltem spectat, neutiquam sit capiendus. Verum ne sic quidem omnia plana erunt. Ipse olim lectum fuisse suspicor, μ. τ̃ Σ πολέμε τελευτ̃ς, πλὴν τ̃ ἀρχιερωσύνης.

c Καυθηρᾶν,] Verisimile Simonem Cantheræ fuisse restitutum. IBBETS.

d Καμεὶ ἀντ' ἐκείνε] Hic *Voss.* (qui nunc *Lugd. Bat.* est, ibi enim Καμεῖ in textu, at Καμεὶ in *Marg.*) *Busb. Gall. Zonaram* & *Epiphanium* sequor. Καμεῖ in *Editis Alisque.*

e Τῶν Αδιαβηνῶν βασιλὶς Ελένη] Adiabenorum Regina Helena *Euseb.* H Eccl. l 11. c. XII. p. 50. A. SPANH.

ee Βασιλὶς Ελένη] *Talmud Hierosolymitanum* (ad *Succa*, c. 1. & *Nazir*, c. 3.) egregie hanc historiam illustrat.

* *Religionem Judaïcam amplexi sunt*,] *Magis ad verbum*, vitam instituerunt ex legibus Judæorum.

f Εἰς ——— μετέβαλον,] Ita rem exprimit *Zonaras*, εἰς τὰ Ιουδαίων τὴν ἀγωγὴν μετέβαλον νόμιμα.

g Βαζαῖ@ ἐπίκλησις ἦν,] Sic *MSS.* Βαζέως in *Editis*.

h Ἐρωῖ τῇ πρὸς γάμον] Ἐρωῖ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἄγεται *Busb.*

i Ηνίκα] *L. B.* ἐπεὶ pro ἐπεί.

k Εὐθὺς διεγερθεὶς,] Καὶ διεγερθεὶς *Busb.*

l Καὶ ——— ἐπεκάλεσεν.] Καί γε τ̃ ὑὸν *Vat.* γενόμενον deëst *Busb.* γενόμενον *L. B.*

m Γενόμεν@,] *L. B.* γονόμεν@.

n Μονογενῆ τ̃ Ιζάτην ἔχων] Μονογενῆ Ιζάτην *Vat.* & *Busb.*

o Φανερῶς ἦν.] Φανερὸς *Voss.*

p Ηυξήθ,] In *Marg. L. B.* ἤυξηθ.

q Ητοι θείᾳ ἐκ πατρὸς] Ita *Vat.* & *Voss.* ἀπ' ἢ θείᾳ τ. π. in *Editis Alisque.*

r Αὐτῶν ἕκαστον] Sic *Vat.* & *Lugd. Bat.* αὐτὸν in *ceteris*.

s Ἀξιῶν εὐνοίας τυγχάνειν.] Ita lego, (legit quoque ita *Coccejus*) ἀξιῶν in *Editis* & *MSS.* πατρὸς αὐτὸ ἕκαστον ἀξιοῦν vel ἀξιῶν conjecerat Cl. *Lowthius*. nec aliter forsan *Epiphanius*, qui vertit, *sed quoniam singuli favorem patris habere desiderabant.*

t Τὸν ὃ Ιζάτην·] Τὸν ὃ παῖδα ὃν *Voss. Gall.*

v Περὶ αὐτῷ μὴ μισήσῃ@.] Περὶ αὐτῷ *Busb.* σφόδρα ἰδιοδοικὲ παρ' αὐτῷ *Gall.*

x Πολλὰ] *L. B.* πολλοῖς.

y Αβεννήριγον ἐκπέμπει] Αβεννήριγ@ *Voss.* Σαβεννήριγ@ *Gall.* Σ forsan attracto ex præcedente vocula πρὸς. Est tamen qui Αβυλαμπάριμ@ legendum censet, nomine isto apud Arabas usitato, ut constat ex *Elmacino* in *Hist. Saracen.* sub finem.

z Τὸν Σπασίνε χάρακ@ βασιλέα,] Rex Spasini Castro Pasini *Rufin.* SPANH.

a Παρακαθιδρύμεν@ ἐκεῖσε] Καταθιδρύμεν@ & καταθρύμεν@ in aliquot *MSS.*

Filiam ejus in uxorem duxit.

lari complexus benevolentia, filiam ſuam, cui nomen erat Samacho, ei in matrimonium dedit, donavitque provincia, unde luculentos reditus perciperet.

3. Atqui Monobazus jam admodum ſenex, cum videret ſibi non multum vitæ ſpatium ſupereſſe, in conſpectum filii venire, antequam moreretur, deſideravit. Itaque cum illum acciviſſet, ſumma benevolentia eum excepit, eique regionem Carras dictam attribuit. Ea autem eſt terra amomi feraciſſima. ibi etiam ſunt arcæ illius reliquiæ in qua Nochus diluvium evaſiſſe fertur, & etiamnum iſtæ videre *eas* volentibus oſtenduntur. In hac igitur regione commorabatur Izates, uſque dum mortem oppeteret pater. Qua autem die vita exceſſit Monobazus, Helena regina accivit magnates & regni ſatrapas & copiarum præfectos. Cumque illi veniſſent, "Non vos, inquit, latere arbitror, quod "maritus meus Izaten ipſi in regnum ſuccedere "optaverit, illumque *eo honore* dignum exiſtima-"verit: attamen veſtrum quoque *ſuper hac re* judi-"cium exſpecto. Beatus enim eſt, non qui ab uno, "ſed *qui* à pluribus iiſque volentibus regnum ac-"ceperit." Illa quidem iſta dixit, ut experiretur quænam eſſet ſententia eorum qui convocati erant. Illi autem, hiſce auditis, primum quidem pro more ſuo reginam adoraverunt, deinde vero ajebant, "ſe regis judicium firmatum ire, ſeque ultro Iza-"ti, recte à patre & ex votis omnium fratribus "prælato, parituros eſſe." prætereaque dicebant, "ſe velle & fratres & cognatos ejus in primis oc-"cidendos eſſe, ut ſecure regnum teneret Izates. "illis enim peremptis, omnem ſublatum iri me-"tum, qui ex illorum in ipſum odio & invidia ori-"retur." Ad hæc Helena gratias quidem illis agebat, pro ſua in illam & Izaten benevolentia; ſimulque obſecrabat ut ſententiam de nece fratrum differrent, donec Izates veniſſet ac eandem comprobaſſet. Illi vero, qui auctores ipſi fuerant ut occiderentur, cum ei non perſuaſiſſent, interim monebant eos in vinculis habendos eſſe uſque dum ille adeſſet, ſui *præſertim* in ſecuritatem. inſuper ei conſulebant, ut interea aliquem, cui maxime fideret, regni procuratorem conſtitueret. Iſtis paruit Helena, & filium natu maximum Monobazum prorege fecit, impoſito ei diademate, datoque an-

Arca Noëi reliquiæ ubi ſervantur.

Monobazi obitus.

Izates Monobazo in regnum ſuccedit.

Frater ejus Monobazus prorex.

νῳ τὼ ἐξ παιδὸς σωτηρίαν. ὁ δὲ Ἀβεννηριγος, [b] ἀσμένως δέχεται τ βασιλείαν, καὶ ἀφ' ἱκανῆς ἄγων εὐνοίας, γυναῖκα μὲν αὐτῷ τὼ ἀδελφὴν, [c] Σάμαχον δὲ υἱὸν ὄνομα ταύτῃ, δίδωσι. δωρεῖται δὲ [d] χώραν, ἐξ ἧς μεγάλας λήψοιτο προσόδους.

γ'. Μονόβαζος δὲ, ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὸ ζῆν ὀλίγον αὐτῷ τ λοιπὸν ὁρῶν χρόνον, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι τῷ παιδὶ πρὸ τ τελευτῆσαι. μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν, ἀσπάζεται φιλοφρονέστατα, καὶ χώραν δίδωσι [e] Καρρῶν λεγομένην. φέρει δὲ ἡ γῆ πολὺν τὸ ἄμωμον ἀγαθή. ἔστι [f] δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὸ λείψανα τ λάρνακος, [g] ἧ Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας διασωθῆναι λόγος ἔχει, καὶ μέχρι νῦν παῦται τοῖς ἰδεῖν βουλομένοις ἐπιδείκνυται. διέτριβεν οὖν ὁ Ἰζάτης [h] ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, μέχρι τῆς τελευτῆς τ πατρός. ἧ δὲ ἐξέλιπεν ἡμέρᾳ τ βίον ὁ Μονόβαζος, ἡ βασιλὶς Ἑλένη μεταπέμπεται [i] πάντας τοὺς [k] μεγιστᾶνας, καὶ τῆς βασιλείας σατράπας, καὶ τοὺς τὰς δυνάμεις πεπιστευμένους. οἷς ἀφικομένοις, "ὅτι μὲν ὁ ἐμὸς ἀνὴρ, "εἶπε, τῆς βασιλείας αὐτῷ Ἰζάδοχον Ἰζάτην ἤυξατο γνώ-"σῃ, καὶ τὴν ἄξιον ἔκρινεν, [l] οὐδὲ ὑμᾶς λεληθέναι δοκῶ, πε-"ρμένω δ' ὅμως καὶ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. μακάριος γὰρ "ἐχ ὁ παρ' ἑνὸς, [m] ἀλλὰ πλείόνων καὶ θελόντων τὸν δέχεσθαι "λαμβάνων." ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν, ὑπὲρ πείρας τ τί [n] φρονοῖεν οἱ [o] συγκληθέντες. οἱ δὲ ἀκούσαντες, πρῶτον μὲν προσεκύνησαν τὴν βασιλίδα, καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς· εἶτα, ἔφασαν, [p] "τὴν τ βασιλέως γνώμην βεβαίαν, καὶ ἀπαρακίνητος, χαίρο-"ντες Ἰζάτῃ δικαίως ὑπὸ τ πατρὸς προκεκρίσθαι τῶν ἀ-"δελφῶν καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἀπάντων. βέλεσθαί τε, [p] φασὶ, "προαποκτεῖναι πρῶτον αὐτοῦ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς, ὑπὲρ "τ τὸν δέχεσθαι Ἰζάτην μετ' ἀσφαλείας καθαρεῖν. φθαρέν-"των γὰρ ἐκείνων καθαιρεθήσεσθαι πάντα τ φόβον, τ ὑπὸ μί-"σους τ παρ' αὐτῶν καὶ φθόνου γινόμενον." πρὸς ταῦτα ἡ Ἑλένη χάριν μὲν αὐτοῖς ὡμολόγει τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ τ Ἰζάτην εὐνοίας ἔχειν, [q] παρεκάλει δ' ὅμως ὑπισχεῖν τ περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἀδελφῶν γνώμην, μέχρις ἂν Ἰζάτης παραγένηται [r] σωδοκιμάσῃ. οἱ δὲ ἐπὶ ἀνελεῖν [s] συμβουλεύσαντες οὐκ ἔπεισαν, [t] ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους παρῄνουν μέχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας ὡς περ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτῶν. συνεβούλευον δὲ αὐτῇ μεταξὺ [u] προσηκάσθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον, ᾧ μάλιστα πιστεύοι. πεῖθει δὲ τούτοις ἡ Ἑλένη, καὶ καθίστησι τ πρεσβύτατον παῖδα [x] Μονόβαζον βασιλέα, θεῖσα τὸ διάδημα, καὶ δοῦσα τ [y] σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τιμῇ τε [z] σαμψηρὰν ὀνομαζομένῃ παρ' αὐτοῖς, διοικεῖν τε [a] τὰ-

---

b Ἀσμένως δέχεται τ νεανίαν,] *Asmenos te Voſſ.*

c Σάμαχον δ' ἦν ὄνομα ταύτῃ,] Συμαχὸν, vel Συμαχὼν in *MSS. Gr.* in *Epiphanii* verſione *Amachos* dicitur.

d Χώραν, —— προσόδους.] Χώραν αὐτῷ *Voſſ.*

e Καρρῶν λεγομένην.] Ita cum *Cod. Voſſ.* favente aliquantulum *Busb.* (qui habet Καρεῶν. facili lapſu pro Καρρῶν) ut & *Epiphanio*, cujus in libris *Charrorum* vel *Carrorum*. nec dubito quin locus hic ſit Καρρὰν τ Μεσοποταμίας, *Joſepho* alibi (ſc. l. 1. c. 12. §. 1. & l. 2. c. 3. §. 3.) Χαρρὰν. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* vol. 2. p. 444. Verum in *Editis Joſephi Aliiſque* Καρεῶν, quod *Bochartus* (poſt *Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* l. 1. c. 4.) corruptum eſſe ſuſpicatur ex Chaldæo *Kardon*, ut montes Καρδυαῖοι intelligantur, qui à *Joſepho* memorantur, l. 1. c. 13. §. 1. Adiſis *Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 1. c. 3. HUDS. Καιρῶν. an forte ex זמנין ﻗـﻤـﺒـﻦ nomen vici, in quem Noachus ex arca deſcendit, à numero deſcendentium ex arca dictus: quam vocem Hebraice reddit, uti Hebræis ſonaret, καιρούς, quia זמנין *tempora* notat. In manuſcripto eſt Καρρῶν. REL.

f Δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τ λάρνακος,] Ita *Busb. Gall.* & *Voſſ.* ἧ αὐτῇ in *ceteris*.

g Ἧ Νῶχον ἐκ τ ἐπομβρίας] Ita lego. ἣν Νῶχον in *Editis* & *MSS.*

h Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ,] Hic lacuna ingens eſt in pleriſque Veteris Interpretis Latini codicibus manuſcriptis & editis, uſque ad *Artabanum Parthum* &c. In vetuſta editione Latina poſt finem libri XX. id monetur, *noviter inventa* hæc fuiſſe *in uno libro antiquiſſimo, quæ in aliis libris omnibus deficiunt*. Ita ſe habent ad patris mortem. Quadam vero die Monobazus evocans Helenam reginam cunctos nobilium petiit ut ſucceſſor ejus Jazetis haberetur: dicens licet hoc ego dignum eſſe confidam, veſtram tamen exopto ſententiam. Beatus enim eſt qui non ab uno ſed à multis etiam volentibus ſumſerit poteſtatem &c. REL.

i Πάντας τοὺς] Πάντας, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας, *Voſſ.*

k Μεγιστᾶνας,] Qua voce uſum Menandrum pro μέγα δυνάμεις redarguit Phrynichus p. 32. Occurrit vox eadem à LXX. uſurpata in Jeremiæ Prophetia, ut & inferius cap. ſequenti §. 3. & ita in Vita Joſephi §. 23. & 31. Omnia autem hæc de morte Monobazi, ut & verba ejus hodie in Rufino deſiderantur. Conf. infr. c. 3. §. & c. 4. §. 1. SPANH.

l Οὐδὲ ὑμᾶς λεληθέναι δοκῶ,] Οὐδαμοῦ λεληθέναι *Busb.*

m Ἀλλὰ πλείονων καὶ θελόντων] Ἀλλὰ καὶ πλειόνων *Busb.* & *Voſſ.*

n Φρονοῖεν οἱ] Ita *Voſſ.* Φρονεῖν in *Editis Aliiſque.*

o Συγκληθέντες.] Male ſequitur συγκληθέντες addit *Voſſ.*

p Φασὶ,] Ἔφασαν *Voſſ.* & *Busb.*

q Παρεκάλει δ' ὅμως ὑπισχεῖν] Ita *Busb.* παρεκάλει in *reliquis.*

r Σωδοκιμάσῃ.] Sic *Busb. Voſſ.* & *Gall.* σωδοκιμάσῃ in *Editis Aliiſque.*

s Συμβουλεύσαντες] *L. B.* ἢ ἐβουλεύσαντο.

t Ἀλλὰ φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους] Vocem ἀλλὰ non agnoſcit *Voſſ.*

u Προσηκάσθαί τινα τ ἀρχῆς ἐπίτροπον,] Προσήκεσθαί τινα ſolus *Busb.*

x Μονόβαζον] In Talmude etiam fit hujus mentio & matris Helenæ. In codice Joma cap. III. 10. כוננו המלך עשם כל יזרת הכלים של יום הכיפורים של זהב הילני אמו עשתה נגרשרת של זהב על פתחו של היכל. *Monabaz rex fecit omnes anſas vaſorum quorum uſus erat die expiationis ex auro. Helena mater ejus lychnum aureum fecit qui erat ſupra portam Sancti.* REL.

y Σημαντῆρα δ' πατρὸς δακτύλιον,] *Sc.* Symbolum poteſtatis. Vide *Kirchmannum* de *Annulis*, c. 22.

z Σαμψηρὰν] Σαμψειρὰν *Voſſ.* Σαμψῆρα, παρὰ τοῖς βαρβαρικοῖς *Suid.* Eſt qui vocem iſtam à Perſico *Shamshir* deducit. *Fullerus* (in *Miſcell.* S. l. 1. c. 17. p. 121.) à Syriaca voce quæ *Saphſiras* pronunciatur. *Reineſius* (in *Var. Lect.* l. 1. c. 25. p. 114.) dicit, quod Σάμψα Arabibus *ſol* eſt, ex Hebr. *ſchameſch* pro quo & *ſchamſcha* efferunt. unde Adiabenos exiſtimat ſceptrum ſeu inſigne regium denominaſſe, quod in cuſpide ſolis ſpeciem, ex auro vel alia quavis materia effictam, haberet.

a Τὰ-

[a] τύτοις τῷ βασιλείαν παρήνεσε μέχρι τ̃ ἀδελφ̃ παρουσίας. ἦκε γ̃ ἔτ⊖ ταχέως, ἀκούσας τῷ τ̃ πατρὸς τελευτῇ, κ̀ παραδέχεται τ̀ ἀδελφὸν Μονόβαζον [b] ὑπερεκσάντα τ̃ ἀρχ̃ αὐτ̃.

Monobazus regno Izati redeunti cedit.

δ'. Καθ' ὃν γ̃ καιρὸν ὁ Ιζάτης ἐν τῷ Σπασίνῃ χάρακι διέτριβεν, Ιουδαῖός τις ἔμπορος, Ανανίας ὄνομα, πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιὼν τ̃ βασιλέως, ἐδίδασκεν αὐτὰς τ̀ Θεὸν εὐσεβεῖν, [c] ὡς Ιουδαίοις πάτριον ἐῶ· κ̀ δὴ δι' αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμενος τῷ Ιζάτῃ, κακεῖνον ὁμοίως σωανέπεισε, μεταπεμψαμένῳ τε ὑπ' αὐτ̃ πρὸς τὸν Αδιαβηνὸν σωεξῆλθε κ̀ πολλὴν ὑπανάγκασε δέησιν. [d] σωεβεβήκει γ̃ [e] κ̀ τὸν Ελένην, ὁμοίως ὑφ' ἑτέρου τινὸς Ιουδαίου διδαχθεῖσαν, εἰς τὰ ἐκείνων [f] μεταπεκεκομίσθαι νόμιμα. ὁ γ̃ Ιζάτης, ὡς παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀφικόμενος εἰς τὸν Αδιαβηνὸν, κ̀ θεασάμενος [g] τοὺς ἀδελφοὺς κ̀ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς δεδεμένους, ἐδυσχέρανεν τῷ γεγονότι. κ̀ τὸ μὲν ἀνελεῖν ἢ φυλάττειν δεδεμένους ἀσεβὲς ἡγούμενος, τὸ γ̃ μνησικακῆσαι ἔχειν σὺν αὐτῷ μὴ δεδεμένους σφαλερὸν εἶναι νομίζων, τοὺς μὲν ὁμηρεύσαντας μ̃ τέκνων εἰς τὴν Ρώμην ἐξέπεμψε Κλαυδίῳ Καίσαρι, τοὺς γ̃ πρὸς Αρτάβανον τ̀ Πάρθον ἐφ' ὁμοίαις προφάσεσιν ἀπέστειλεν.

Izates reliquos fratres ad Claudium & Artabanum mittit.

ε'. [h] Πυθόμενος γ̃ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτ̃ πάνυ χαίρειν τοῖς Ιουδαίων ἔθεσιν, ἔσπευδε κ̀ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μεταθέσθαι. νομίζων τε μὴ ἂν εἶναι βεβαίως Ιουδαῖος, εἰ μὴ [i] περιτέμοιτο, πράττειν ἐῶ ἕτοιμος. μαθοῦσα γ̃ ἡ μήτηρ κωλύειν ἐπεχείρει, ὑπιφέρειν αὐτῷ κίνδυνον λέγουσα· "βασιλεία γ̀ εἶναι, κ̀ καταφρονεῖν εἰς πολλὰ δυσμενῆ "τοὺς ὑπηκόους, μαθόντας, ὅτι ξένων ὑπιθυμήσει κ̀ "ἀλλοτρίων αὐτοῖς ἐθῶν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε βασιλεύον- "τος αὐτῶν Ιουδαίου." κ̀ ἡ μὲν ταῦτα ἔλεγε, κ̀ [k] πέως ἐκώλυεν. ὁ γ̃ εἰς τ̀ Ανανίαν τοὺς λόγους ἀνέφερεν. ὃς γ̃ τῇ μητρὶ [l] συμφάσκοντ⊖, κ̀ σωαπειλήσαντ⊖ εἰ μὴ πείθοι [m] καταλιπεῖν αὐτὸν, ἄφνω. "δε- "δοικέναι γ̀, ἔλεγε, μὴ π̃ πράγματ⊖ ἐκθήλυς πᾶσι "γνωμένους κινδυνεύσῃ πιμωρίαν ὑποσχεῖν, ὡς αὐτὸς "αἴτι⊖ τούτων, κ̀ διδάσκαλ⊖ τῷ βασιλεῖ ἀπεχ- "θῶν ἔργων γνώμεν⊖. δυνάμενον γ̃ αὐτὸν, ἔφη, "κ̀ χωρὶς τῆς περιτομῆς τὸ θεῖον σέβειν, εἴγε πάντως "κέκριπε ζηλοῦν τὰ πάτρια τ̃ Ιουδαίων. τοῦτο εἶναι κυ- "ριώτερον τοῦ περιτέμνεσθαι." συγγνώμην γ̃ ἔχειν αὐ- τῷ κ̀ τ̀ θεὸν φήσαντ⊖, μὴ πράξαντι τὸ ἔργον δι' ἀνάγκην κ̀ τ̀ ἐκ τῶν ὑπηκόων φόβον, ἐπείθη μέν [n] τούτοις τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς. μετὰ ταῦτα γ̃, τὴν γὰρ ὁρμὴν οὐκ ἐξεβεβλήκει παντάπασιν, Ιουδαῖ⊖ τις ἕτερ⊖ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀφικόμεν⊖, Ελεάζαρ⊖ ὄνομα, πάνυ περὶ τὰ πάτρια δοκῶν ἀκριβὴς εἶναι, περιτρέψαι πρᾶξαι τ̀ ἔργον. ἐπεὶ γὰρ εἰσῆλθεν ἀσπασόμεν⊖ αὐτὸν, κ̀ κατέλαβε τὸν Μωϋσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, "λανθάνεις, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, τὰ μέγιστα τῶν νόμων, κ̀ δι' αὐτῶν τὸν "θεὸν ἀδικῶν. ἀ γὰρ [o] ἀναγινώσκῃ σε δεῖ [p] μόνον αὐ- "τοὺς ἀλλὰ κ̀ περαιτέρω τὰ προστεθέμενα ποιεῖν ὑπ' αὐ- "τῶν. μέχρι τίν⊖ ἀπεριτμήτ⊖ μένῃς; ἀλλ' εἰ [q] μή- "πω τ̀ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως, ἵν' εἰδῇς πίς ἐστιν ἡ "[r] ἀσέβεια, νῦν ἀνάγνωθι." ταῦτα ἀκούσας ὁ βασι-

Izati tandem persuadet Eleazarus ut circumcidatur.

nulo patris sigillo, simulque sampsera, ut ipsi vocant; jussitque eum rempublicam ipsis administrare, donec frater adveniret. Is autem celeriter venit, audito patris obitu, & Monobazo fratri ultro cedenti in principatum successit.

4. Cæterum eo tempore, quo Izates apud Spasinæ castrum agebat, Judæus quidam mercator, nomine Ananias; qui in domum mulierum regiarum ingredi solebat, eas in religione erga Deum, quæ Judæis patria est, instituebat: atque adeo, cum illarum opera Izati innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem pertraxit; accitumque à patre in Adiabenen comitatus est, multa prece & obsecratione eò adductus. Forte autem acciderat, ut etiam Helena, ab alio quodam Judæo instituta, ad eorum leges transiret. Atqui Izates, cum regno in eum devoluto Adiabenen veniret, & fratres aliosque cognatos in vinculis conspexisset, ægre rem ferebat. & cum occidere hos aut constrictos servare nefas duceret, memoresque injuriarum non vinctos secum habere periculosum esse existimaret, eorum nonnullos cum liberis Romam ad Claudium Cæsarem obsides misit, aliosque ad Artabanum Parthum simili de causa relegavit.

Monobazus regno Izati redeunti cedit.

Izates religionem Judaicam amplectitur.

Et Helena.

Izates fratres ad Claudium & Artabanum mittit.

5. Cognito deinde matrem suam Judæorum moribus & ritibus valde delectari, & ipse iisdem penitius imbui properavit. Cumque arbitraretur se non esse verum perfectumque Judæum nisi circumcideretur, & hoc obire paratus erat. quod postquam mater rescivit, impedire nitebatur, periculum sibi conflaturum esse dictitans: "regem "enim esse, multumque à se alienaturum esse sub- "ditorum animos cum audiverint eum mores per- "egrinos & à suis abhorrentes affectare; neque ullo pacto laturos Judæum in eos regnare." Et illa quidem ista dicebat, & aliquantisper eum cohibuit. Is vero quæ eloquuta est cum Anania communicabat. qui cum matris sententiam comprobasset, simulque ei denunciasset se eum relicturum esse nisi pareret, ab eo discedit. "timere enim se, ajebat, "ne, re palam facta & divulgata, supplicii pericu- "lum adiret, ut qui horum auctor fuerit, regem- "que docuerit quæ parum ei honesta erant & de- "cora. Posse enim illum, ajebat, etiam sine cir- "cumcisione numen colere, si plane decreverit "patria Judæorum instituta sequi. hoc *enim* esse "magis proprium *Judæis* quam circumcisionem." Cumque dixisset, Deum etiam ei veniam daturum, si rem non feciisset, quod necessitati paruerit, & à subditis periculum metuerit; verbis quidem illius se persuaderi sinit rex. Aliquanto autem post, cum nequaquam suum desiderium abjecisset, alius quidam Judæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, qui legum patriarum peritus admodum videbatur, ipsum ad rem perficiendam impulit. Postquam enim ingressus eum salutasset, atque legem Moysaïcam legentem deprehendisset, "nescis, in- "quit, ô Rex, quantam injuriam legi, atque adeo "Deo *ipsi* facias. nec enim satis est eam legere, "sed in primis te facere oportet quæ ab illa præ- "cepta sunt. quousque tandem incircumcisus ma- "nebis? Si nondum legisti legem quæ circumci- "sionem injungit, nunc certe lege ut scias qua in "im-

Ab ista re dissuadetur.

Izates tandem persuadet Eleazarus ut circumcidetur.

[a] Τούτοις τῷ βασιλείαν] Τούτοις deest *Busb.* & *Voss.*

[b] Υπερεκσάντα τ̃ ἀρχ̃ αὐτ̃.] Eo modo *Busb.* & *Gall.* ὑπερεκσάντ⊖ in *reliquis.*

[c] Ως ——— εἰῶσιν.] Aliter hæc in *Rufino.* SPANH.

[d] Συνεβεβήκει γ̃] Ita *Voss.* συμβεβήκει in *cæteris.*

[e] Καὶ τὴν Ελένην,] Nonnullis deest vocula καί.

[f] Μεταπεκομίσθαι νόμιμα.] Ita *Voss.* & *Busb.* μεταπομπεύσαι in *cæteris.*

[g] Τοὺς ——— δεδεμένους,] Τούς τε ἀδελφοὺς *Voss.*

[h] Πυθόμεν⊖ ——— χαίρειν] Ita *Gen.* πυθόμεν⊖ in *Edit. Bas.* & *MSS.* πυθόμεν⊖ γ̃ πάνυ τοῖς Ιουδαίων ἔθεσιν *Vat.* & *Voss.*

[i] Περιτέμοιτο,] Sic lego. περιτέμοιτο in *Editis* & *MSS.* περιτέμοιτο τῷ σώματι habet *Voss.*

[k] Τέως ἐκώλυεν.] Παντοίως *Voss.*

[l] Συμφάσκοντ⊖,] Συμπάσχοντος *Voss.* συγκατατίθεντ⊖ *Vat.*

[m] Καταλιπεῖν αὐτὸν,] Καταλιπὼν ἅπαντι in tribus *MSS.*

[n] Τούτοις τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς.] Τούτου deest *Voss.*

[o] Αναγινώσκῃ σε] Ita *Busb. Voss.* & *Zonaras.* γινώσκειν in *cæteris.*

[p] Μόνον αὐτοὺς,] Λόγους μόνον, ἀλλὰ *Busb.*

[q] Μήπω τ̀ περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως,] Ita *Voss.* & *Epiphan.* μὴ τ̀ in *cæteris.*

[r] Ασέβεια, νῦν ἀνάγνωθι.] Εὐσέβεια *Busb.* quo modo legerit *Epiphanius*, incertum: utpote qui vertit, *sed si nondum ex hoc legisti legem: ut scias, quapropter hoc geratur, vel nunc lege.*

Izates circumciditur.

"impietate verſaris." Cum iſta audiſſet rex, non amplius rem diſtulit; ſed in aliud ſe recipiens cubiculum, medico accito, quod mandatum erat exſequebatur: deinde accerſita matre & præceptore Anania, eis ſignificavit actum eſſe quod voluit. Illos autem continuo ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne, ſi rei indicium in vulgus emanaret, regni amittendi in periculo eſſet, non laturis ſubditis ut in eos vir regnaret, morum *qui* inter alios *obtinent* ſtudioſus: & ne ipſi etiam diſcrimen adirent, quaſi illorum culpa factum eſſet. Sed Deus obſtitit quo minus eveniret quod illi metuerant. nam & ipſum Izaten in multis verſatum periculis, ejuſque liberos incolumes ſervavit, ex dubiis & deſperatis viam *eis* expediens ad ſalutem, oſtendenſque quod Deum aſpectantes eique uni fidentes pietatis fructu non defraudantur. Sed de *iſtis* quidem poſtea narrabimus.

Helena Hieroſolyma proficiſcitur.

6. Helena autem regis mater, cum videret omnia in regno pacata eſſe & tranquilla, filiumque ſuum beatum, & apud univerſos etiam exteros in admiratione ex Dei providentia, in Hieroſolymitarum urbem proficiſcendi deſiderio tenebatur, ut templum Dei omnium hominum ſermone celebratum adoraret, & victimas pro gratiarum actione offerret: filiumque orabat ut *eò ire* permitteret. Cum autem ille libenter admodum matri ſupplicanti annuiſſet, & magnos apparatus ad eam profectionem feciſſet, multaque pecunia eam inſtruxiſſet, deſcendit ad Hieroſolymitarum urbem, filio longe eam deducente. Ejus autem adventu nihil opportunius potuit accidere Hieroſolymitis. nam fame ipſorum urbem per id tempus premente, multiſque alimentorum inopia pereuntibus, Helena regina è ſuis alios quidem miſit Alexandriam, qui vim magnam tritici coëmerent, alios vero in Cyprum qui caricarum ſarcinas advehi curarent. Ubi vero reverſi ſunt, celeriter iſtis apportatis, cibos egenis diſtribuit: atque ex hac beneficentia maximam ſui memoriam apud gentem noſtram univerſam reliquit. Quin & filius ejus Izates, fame iſta audita, principibus Hieroſolymitanis multum pecuniæ miſit. Sed enim horum regum beneficia, quibus civitatem noſtram affecerunt, poſtea declarabimus.

Et, fame Hieroſolymis graſſante, egenis cibos diſtribuit.

Izates etiam pecuniam mittit.

λεὺς, ὐχ ὑπερεβάλετο τῷ πρᾶξιν, μεταστὰς ἢ εἰς ἕτερον οἴκημα, καὶ τὸ ἰατρὸν εἰσκαλεσάμενος, τὸ προσταχθὲν ἐπλή· καὶ μεταπεμψάμενος τήν τε μητέρα, καὶ τὸ διδάσκαλον Ἀνανίαν, ἐσήμανεν [s] αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον. τὸς ἢ ἔκπληξις εὐθὺς ἔλαβε τὸ φόβος ὅπ μέγεθος, μὴ, τὸ πράξεως εἰς ἔλεγχον ἐλθόσης, κινδυνεύσῃε μὲν ὁ βασιλεὺς τῷ ἀρχῇ ἀποβαλεῖν, οὐκ [t] ἀναχομένων τὸ ὑπηκόων ἄρχειν αὐτῶν ἄνδρα, [v] τὸ παρ' ἑτέροις ζηλωτῷ ἐθῶν· κινδυνεύσαι ἢ καὶ αὐτοὶ, τὸ αἰτίας [x] ἐπ' αὐτοῖς συνεχθείσης. Θεὸς ἢ ὅμως ὁ κωλύσων ἄρχειν τὸς ἐκείνων φόβους ἐλθεῖν [y] ἐπὶ τὸ τέλος. πολλοῖς γὰρ αὐτόν τε τὸ Ἰζατῶ περιπεσόντα κινδύνοις, καὶ παῖδας τὸς ἐκείνου διέσωσεν, ἐξ ἀμηχάνων πόρον εἰς σωτηρίαν παραχών, ὑποδεικνὺς ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι, καὶ μόνῳ πεπιστεύκασιν, ὁ καιρὸς οὐκ ἀπόλλυ ὁ τὸ εὐσεβείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

Artabanus fugit ad Izatem.

PArthorum autem rex Artabanus, cum intelligeret ſibi à ſatrapis compoſitas *eſſe* inſidias,

ς'. Ἑλένη ἢ, ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ, ὁρῶσα τὰ μὲν κατὰ τὸν βασιλείαν εἰρηνεύόμενα, τὸ ἢ ὑὸν αὐτῆς μακάριον, καὶ πᾶσι ζηλωτὸν καὶ τοῖς [z] ἄλλοθεν ἀφ' ἑτῶ ἐκ θείᾳ πρόνοιαν, ὑπεθυμίαν ἔχεν εἰς τὸ Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἀφικομένη, τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις πρεπόντων ἱερὸν τοῦ Θεοῦ προσκυνῆσαι, καὶ χαριστηρίους θυσίας προσενεγκεῖν· ἐδεῖτό τε τοῦ παιδὸς ὑπηρέσιαν. τοῦ ἢ πάνυ προθύμως τῇ μητρὶ χαριζομένου, καὶ πολλῇ σπουδῇ τε εἰς τὸ ἀποστολὴν ἑτοιμασαμένου, καὶ χρήματα [a] πολλὰ δόντος, καταβαίνει εἰς τ Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, προπέμποντος ὑπὸ πολὺ τοῦ παιδός. [b] γίνε ἢ αὐτῆς ἡ ἄφιξις πάνυ συμφέρουσα τοῖς Ἱεροσολυμίταις. [c] λιμοῦ γὰρ αὐτῶν τὴν πόλιν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον [d] πιεζοῦντος, καὶ πολλῶν ὑπ' ἐνδείας ἀναλωμάτων φθειρομένων, ἡ [e] βασίλισσα Ἑλένη πέμψασα τινὰς τῶν ἑαυτῆς, τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [f] πολλοῦ σίτου ὠνησομένους χρημάτων, τοὺς δὲ εἰς Κύπρον ἰσχάδων φόρτον οἰσοντας. ὡς δὲ πάλιν ἦλθον ταχέως κομίζοντες, τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε τροφὴν, καὶ [g] μεγίστην αὐτῆς μνήμην τὸ εὐποιΐας ταύτης εἰς τὸ πᾶν ἡμῶν ἔθνος κατέλοιπε. πυθόμενος δὲ καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης τὸ αὐτὸ τὸν λιμὸν, ἔπεμψε πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν [h] Ἱεροσολυμιτῶν. ἀλλὰ γὰρ ἀ [i] τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἀγαθὰ [k] πέπρακε), [l] μὴ ταῦτα [m] δηλώσομεν.

CAP. III.

Quomodo Artabanus rex Parthorum, inſidias illorum veritus, ad Izaten ſe recepit; iterumque in regnum illius ope reſtituitur: & quomodo Bardanes ejus filius bellum indixit Izati.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς Ἀρτάβανος, τὰς αὐτῶν ὑπὸ σατράπας δεδοικὼς, πρὸς Ἰζάτην ἀπαρῆ, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν καθίστα· καὶ ὡς Βαρδάνης ὁ παῖς ἐκείνου πόλεμον πρὸς Ἰζάτην κατήγγειλεν.

ΟΔὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς [n] Ἀρτάβανος, αἰσθόμενος [o] τὰς σατράπας ὑπὸ βουλὴν εἰς αὐτὸν συνισταμένους,

---

s Αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον.] Αὐτοῖς *Busb.*

t Ἀναχομένων τῶν ὑπηκόων] Ἀναχωμένων *Busb.*

v Τῶν παρ' ἑτέροις ζηλωτῷ ἐθῶν.] Τὸν παρ' ἑτ. *Busb.*

x Ἐπ' αὐτοῖς συνεχθείσης.] Ἐπ' αὐτοῖς ἢ πραχθέντος συνεχθείσης *Voſſ.*

y Ἐπὶ τὸ τέλος.] Ἐπὶ τέλος *Busb.*

z Ἀλλοθεν ἀφ' ἑτῶ θείᾳ πρόνοιαν,] Ἀλλοίθεσιν *Voſſ.* ἄλλοις ἔθνεσιν *Gall.*

a Πολλὰ δόντος,] In ora *Cod. Voſſ.* ἴσ. τὰ πολλά.

b Γίνε ἢ —— Ἱεροσολυμίτας.] Subjungit hiſce *L. B.* καὶ εἰς τὰ σα (lege μάλιστα) χρησίμη. quod & probum eſſe poteſt, & ſcholion quoque marginale. HAV.

c Λιμοῦ —— Ἀλεξάνδρειαν.] Hæc eſt fames quam prædixit Agabus, *Act.* XI. quæ accidit, Claudio conſule IV. deſignato, & non altera illa Claudio II. & L. Licinio Cæſina coſſ. *Scalig.* ad *Euſeb.* p. 174. Paulo infra *Joſephus* c. 4. 5. §. 2. poſtquam dixerat Cuſpio Fado procuratori ſucceſſiſſe Tiberium Alexandrum, ſtatim ſubjungit, ἐπὶ τούτοις γε καὶ τὸ μέγας λιμὸς κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι, i. e. *horum procuratorum temporibus* &c. Ex quibus conſtat famem illam pluribus annis duraſſe, quippe quæ ſub duobus illis procuratoribus ſævierit. Miſſus autem eſt in Judæam Fadus poſt obitum Agrippæ regis, i. e. anno quarto Claudii exeunte. Ita fames illa ab Agabo prædicta anno V. & VI. Claudii contigit. *Valeſ* ad *Euſeb.* l. 2. c. 12. HUDS. Adducuntur hæc ab Euſebio, ſed aliis verbis H. Eccl. l. 11. cap. XII. SPANH.

d Πιεζοῦντος,] Potius πιέζοντος. IBBETS.

e Βασίλισσα Ἑλένη] Βασιλὶς *Voſſ.*

f Πολλοῦ σίτου] Πολλῶν *Busb.* & *Zonar.*

g Μεγίστην αὐτῆς μνήμην] His quoque ſubjungit *L. B.* ὡς καὶ Ἰώσηππος λέγει, quod vix videtur eſſe ab auctore. HAV.

h Ἱεροσολυμιτῶν.] Τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀ τοῖς εὐδίσιν διεμνήσθητε πολὺς τ ὧν ἢ λιμὸν σφοδρότητος καὶ ἀνάγκης ἀνεκτήσαθ. ἀλλ' &c. *Gall.* & *Lugd. Bat.*

i Τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν] Illud τούτοις è *Cod. Busb.* & *Voſſ.* idemque in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.*

k Πέπρακε), μὴ ταῦτα δηλώσομεν.] Πέπρακε), καὶ ὅσοι τούτοις ὧν ταύτης πόροι συνελέγησαν, μὴ ταῦτα δ. *Gall.*

l Μὴ ταῦτα] *L. B.* τὰ ταῦτα.

m Δηλώσομεν.] Ubi memoravit? nihil tale, niſi obiter memoratum occurrit. Donorum Helenæ & Monobazi mentio facta eſt in *Cod. Joma*, edito cura Cl. *Sheringhami*, p. 66.

n Ἀρτάβανος,] Ita *Voſſ.* (ſeu *Lugd. Bat.* ſed in *Marg.*) & hic & alibi Ἀρταβάνης in *cæteris.*

o Τὰς σατράπας ὑπὸ βουλὴν] Τὰς αὐτῷ σατράπας *Voſſ.*

κότας, μένειν παρ' αὐτοῖς ἀσφαλὲς ἐχ ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ιζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βουλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν εἰ δυνηθείη. καὶ δὴ ἀφικνεῖται [p] ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν πρὸς χιλίους τὸν ἀριθμὸν ἐπαγόμενος, συντυχάντί τε τῷ Ιζάτῃ κατ' ὁδὸν, [q] αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος, [r] καὶ ὑπ' Ιζάτου γινωσκόμενος. καὶ προσὼν παρασὰς, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν [s] αὐτὸν, εἶπε, "Βασιλεῦ, φησὶ, μὴ περίδῃς με τὸν σὸν [t] οἰ-"κέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. παντὸς γὰρ ἐκ "μεταβολῆς γιγνόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς "ἐπικουρίας χρῄζω. βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστα-"τον, [v] καὶ κοινὸν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προ-"νοίαν· [x] ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου περιφρόντος, ἔσονται θρα-"σύτεροι [y] πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. ὁ δὲ Ιζάτης, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ [z] παρεστῶτα τὸν Αρταβανον, κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου [a] ὀξέως, καὶ "θαρσῆσαν εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, μηδὲ σὲ συγχείτω τὸ "παρὸν ὡς ἀνήκεστον· ταχεῖα γὰρ ἔσται [b] τῆς λύπης ἡ [c] με-"ταβολή. [d] φίλον γὰρ καὶ σύμμαχον εὑρήσεις κρείττω τῆς ἐλ-"πίδος. ἢ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων σε καταγήσω βασιλείαν "πάλιν, ἢ τῆς ἐμῆς ἀπολήσομαι.

β'. Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν ἵππον [e] τὸν Αρταβανον, παρείπετο δὲ [f] αὐτὸς πεζὸς, τιμὴν ὑπονέμων ἐ τοιαύτην, ὡς ἂν μείζονι βασιλεῖ. θεασάμενος δὲ ὁ Αρταβανος, βαρέως ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐφεστῶσαν αὐτῷ τύχην καὶ τιμὴν [h] ἐπωμόσατο καταθήσεσθαι, μὴ ἀναβάντος καὶ προηγουμένου. ὁ δὲ πεισθεὶς, ἐπὶ τὸν ἵππον [i] ἦλατο· καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν [k] εἰς τὰ βασίλεια, πᾶσαν τιμὴν ἀπένεμεν ἐν τε συνεδρίοις καὶ τοῖς ἐστιάσεις προκατακλίσεσιν, οὐκ εἰς τὸ παρὸν αὐτοῦ [l] τῆς τύχης ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα, [m] καί τι λο-γισμῷ [n] δίδους ὡς κοιναὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης. γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους, πείθων αὐτοὺς τὸν Αρταβανον ὑποδέξασθαι, πίστιν προτείνων τὴν τῶν πεπραγμένων ἀμνηστίας δεξιὰν καὶ ὅρκους, καὶ μεσιτείαν τοῦ αὐτοῦ. τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν αὐτὸν θέλειν οὐκ ἀρνουμένων, μὴ δυνάσθαι δὲ λεγόντων διὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ὁ πεπιστευκέναι· [p] Κίνναμος δέ τις ὄνομα τῷ παρειληφότι· καὶ δεδοικέναι μὴ σάσις αὐτοὺς ἐκ τούτου καταλάβῃ, μαθὼν τοῦ προαίρεσιν αὐτῶν ὁ Κίνναμος τοιαύτην, αὐτὸς γράφει τῷ Αρταβάνῳ· πέμπειν γὰρ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ φύσει ἦν οἱ καλὸς καὶ ἀγαθός· προσκαλῶν [q] αὐτὸν πιστεύσαντα προσχωρῆσαι τοῦ ἀρχοῦ ἀποληψόμενον τοῦ αὐτοῦ. καὶ ὁ Αρταβανος πιστεύσας παρῆν. [r] ὑπέμενε δὲ [s] αὐτῷ ὁ Κίνναμος, καὶ προσκυνήσας, βασιλέα τε προσαγορεύσας, προσετίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα ἀφελὼν τοῦ ἑαυτοῦ.

γ'. Καὶ Αρταβανος μὲν οὕτω [t] δι' Ιζάτου πάλιν εἰς τοῦ ἀρχοῦ καθίσεται, πρότερον αὐτῆς σκέψασθαι δοκῶν, μένειν παρ' αὐτοῖς ἀσφαλὲς οὐχ ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ιζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βουλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν εἰ δυνηθείη. καὶ δὴ ἀφικνεῖται [p] ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν πρὸς χιλίους τὸν ἀριθμὸν ἐπαγόμενος, συντυχάντί τε τῷ Ιζάτῃ κατ' ὁδὸν, [q] αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος, [r] καὶ ὑπ' Ιζάτου γινωσκόμενος. καὶ προσὼν παρασὰς, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν [s] αὐτὸν, εἶπε, "Βασιλεῦ, φησὶ, μὴ περίδῃς με τὸν σὸν [t] οἰ-"κέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. παντὸς γὰρ ἐκ "μεταβολῆς γιγνόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς "ἐπικουρίας χρῄζω. βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστα-"τον, [v] καὶ κοινὸν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προ-"νοίαν· [x] ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου περιφρόντος, ἔσονται θρα-"σύτεροι [y] πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. ὁ δὲ Ιζάτης, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ [z] παρεστῶτα τὸν Αρταβανον, κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου [a] ὀξέως, καὶ "θαρσῆσαν εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, μηδὲ σὲ συγχείτω τὸ "παρὸν ὡς ἀνήκεστον· ταχεῖα γὰρ ἔσται [b] τῆς λύπης ἡ [c] με-"ταβολή. [d] φίλον γὰρ καὶ σύμμαχον εὑρήσεις κρείττω τῆς ἐλ-"πίδος. ἢ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων σε καταγήσω βασιλείαν "πάλιν, ἢ τῆς ἐμῆς ἀπολήσομαι.

nec tutum putaret apud eos diutiùs manere, decrevit ad Izaten se conferre; eo animo ut viam ad salutem ex illo inveniret, & si fieri posset etiam reditum in principatum. Itaque ad eum venit, cognatis & domesticis circiter mille numero secum adductis, & Izaten convenit in itinere, cum & ipse illum probe nosset, & Izati plane ignotus esset. Cumque propius adstaret, primum quidem more patrio eum adoravit; deinde, "O Rex, inquit, ne "me despicias famulum tuum, neque contemnas "supplicem. nam ex mutata fortuna depressus, & "ex rege in privati conditionem redactus, tua ope "indigeo. Respice igitur fortunæ instabilitatem, "atque mecum tibi commune esse existima tuæ "saluti providere: nam si me inultum esse patiaris, "multi etiam in alios reges fient audaciores." Ille quidem ista lachrymans dicebat, capiteque demisso. Izates autem, quamprimum nomen ejus audivit, viditque supplicem sibi adstare Artabanum, equo desiluit, ac, "Bono, inquit, animo esto, ô "Rex, nec præsenti turberis calamitate quasi im-"medicabili: brevi enim mutationem habitura est "tua mœstitia, invenieque amicum & socium me-"liorem quam forte sperare poteras. Aut enim in "Parthorum regnum te reducam, aut meo tibi ce-"dam.

Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur.

2. Hæc loquutus Artabanum in equum sustulit, & ipse pedes sequutus est, hunc ei tanquam regi majori honorem tribuens. Cum autem hoc vidisset Artabanus, molestè rem tulit, & per præsentem fortunam honoremque juravit, nisi & ille equum iterum conscendisset atque anteiret *se quoque* descensurum. Tum ille ei obsequutus in equum insiluit: eoque in regiam perducto omnem honorem ei habuit, in consessibus & conviviis primum ei locum concedens, nec ad præsentem ejus statum respiciens sed ad pristinam dignitatem, animoque secum reputans commune esse omnium hominum adversam quandoque subire fortunam. Scripsit etiam ad Parthos, ut persuaderet eis Artabanum recipere, fidem suam dextra & jurejurando dans, eum anteactorum memoriam oblivione deleturum, seque ipsum sequestrem fore *promittens*. Cum autem Parthi se quidem eum velle recipere non negarent, sed in potestate sua nequaquam esse dicerent, utpote alteri credito imperio, (nam *quidam erat* Cinnamus nomine *qui* regnum susceperat) seque metuere ne inde oriretur seditio; Cinnamus, hac illorum voluntate intellecta, ipse ad Artabanum scripsit (nam ejus alumnus fuerat, quin & ingenio erat bono honestoque) obsecrans ut fide ipsi habita adveniret, regnum suum recepturus. Atque Artabanus, ejus promissis fretus & innixus, rediit. Cinnamus autem ei obviam ibat, &, cum eum salutasset regemque appellasset, diadema suo capiti detractum illius imposuit.

Eum omnibus officiis prosequitur.

Ad Parthos scribit, & ut suum regem recipiant, suadet.

Cinnamus Artabano regnum restituit.

3. Atque ita Artabanus Izatis opera suum in regnum restitutus est, è quo per proceres suos jam an-

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

p Ως αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν,] Illa ὡς αὐτὸν è *Cod. Voss.* in *Epiphanii* versione, *venit ad regem Izatem.*

q Αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπισάμενος,] Αὐτός τε (δὴ *L. B.*) Αρταβανος *Gall.* & *Lugd. Bat.*

r Καὶ ὑπ' Ιζάτου γινωσκόμενος.] Ὑπ' Ιζάτου ᾧ γινωσκόμενος, πλησίον καταστὰς *Voss.*

s Αὐτὸν, εἶτα,] Αὐτῷ *Voss.*

t Οἰκέτην,] *L. B.* ἱκέτην, forsan melius, nam & inferius, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ de ipso Izate. HAV.

v Καὶ κοινὸν εἶναι] Καὶ κοινὸν εἶναι τοῦ συμφορᾶς τοῦ ἐμοῦ νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ προνοίαν ἔχηται *Voss.* καὶ κοινὸν εἶναι τοῦ συμφορᾶς νόμιτον καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπὲρ σαυτοῦ προνοίαν *Gall.*

x Ἐμοῦ] *L. B.* ἐμοῦ.

y Πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων.] Καὶ πολλοὶ *Voss.*

z Παρεστῶτα τὸν Αρταβανον,] Παρεστῶτα καὶ ποτνιώμενον *Voss.*

a Ὀξέως,] Illud ὀξέως è *Cod. Voss.* & *Epiphan.*

b Τῆς λύπης] Τῆς λύπης παρούσης solus *Voss.*

c Μεταβολή.] Μεταβολὴ τῇ ἐπεισαγωγῇ τοῦ χρησοτέρου φίλου καὶ μὲ *Gall.*

d Φίλον γὰρ καὶ σύμμαχον] Ita *Voss.* & *Epiphan.* φίλον γὰρ καὶ σ. in *ceteris.*

e Τὸν Αρταβανον,] Articulum supplevi è *Cod. Voss.*

f Αὐτὸς πεζὸς,] Καὶ αὐτὸς *Busb.*

g Ταυτὴν] Ταυτὴν μεγίστην *Voss.*

h Ἐπωμόσατο καταθήσεσθαι,] Ἐπωμόσατο ἢ μὴν καταθήσεσθαι *Busb.*

i Ἦλατο·] Ἥλατο *Busb.*

k Εἰς τὰ βασίλεια,] Εἰς τὴν βασιλείαν *Vat.* & *Voss.*

l Τῆς τύχης ἀποβλέπων,] Τῆς τύχης ἀπέπτωμα, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα *Gall.*

m Καί τι λογισμῷ] Καὶ τι καὶ λογισμῷ *Voss.*

n Δίδους ὡς κοιναὶ] Δίδους δὴ μᾶλλα ποιῶν, ὡς *Gall.*

o Πεπιστευκέναι·] Πεπιστευκέναι τὴν βασιλείας *Gall.*

p Κίνναμος] Κινάμωνος passim *Vat.* & Κινάμωμος *Busb.*

q Αὐτὸν πιστεύσαντα] Ita *Busb.* αὐτῷ in *Editis Aliisque.*

r Ὑπέμενε] *L. B.* ὑπαντᾶ.

s Αὐτῷ ὁ Κίνναμος,] Sic *Busb.* & *Voss.* αὐτὸν in *ceteris.*

t Δι' Ιζάτου πάλιν] Δι' ἐκαστὸς χρόνου πάλιν *Vat.* & *Busb.* χρόνῳ ἑκαστῷ εἰς τοῦ ἀρχοῦ *Zonar.*

ante exciderat. Verum illius erga ipsum meritorum non erat immemor: sed Izaten maximis, ut apud ipsos, remuneratus est honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto dormire, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. quin & regionem ei donavit amplam & fertilem, ademptam ditioni regis Armeniæ. Terræ autem nomen est Nisibis: & in ea olim Macedones urbem Antiochiam condiderunt, quam Mygdoniam appellarunt. His itaque honoribus Izates à Parthorum rege cohonestatus est.

Artabanus moritur, eique succedit Bardanes.

3. Non multo autem post moritur Artabanus, regno filio suo Bardani relicto. Is sane, adito Izate, ei suadebat ut cum ipso, bellum Romanis illaturo, in ejusdem societatem veniret, & auxilia pararet. Non tamen ei persuadebat. Nam Izates, ut qui probe noverat Romanorum potentiam & fortunam, censebat illum ea aggredi quæ fieri non poterant. Insuper autem, cum filios quinque numero & ætate juvenes misisset, ut linguam nostram vernaculam & patriam disciplinam diligenter addiscerent, simulque matrem ad templum (uti jam diximus) adorandum, segnior erat *ad bellum*, idque agebat ut Bardanem inhiberet, perpetuo ei enarrando quibus erant Romani viribus & quas res gesserant, fore ratus ut istis eum deterreret bellumque gerendi cupiditatem restingueret. At Parthus, hisce irritatus, continuo bellum Izati denunciavit. ex hac tamen in eum expeditione nihil proficiebat, Deo faciente ut spes ejus omnis in nihilum recideret. Nam Parthi, ubi voluntatem ejus rei Bardanis intellexerant, quodque Romanis bellum inferre statuerat, ipsum quidem de medio tollunt, fratri vero ejus Gotarzi regnum detulerunt. quin & huic, non multo post per insidias sublato, Vologases *ejus* frater succedit: qui duobus fratribus, eodem secum patre genitis, suæ ditionis omnia crediderat, Pacoro quidem grandiori natu Mediam; Tiridati vero minori Armeniam.

Izates studet eum deterrere à bello Romanis inferendo.

Quam obrem Izati bellum indicit.

Bardane cæso, Gotarzi regnum defertur.

Illi, insidiis sublato, succedit Vologases.

v μεγιστάνας. οὐκ ἐγίνετο μὲν ἀμνήμων τ εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, x ἀλλὰ δωρεῖ) τ Ιζάτῃ τ μεγίστης τιμῆς παρ' αὐτοῖς. y τῷ τε γὰρ τιάραν z ὀρθὴν ἐπιτρέψαι αὐτῷ φορεῖν, καὶ ὅπι a χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μόνων ἐστὶ b γέρας & σημεῖον τ Πάρθων βασιλέων. ἔδωκε γὰ & χώραν πολλὴν αὐτῷ c καλλίστην, ἀφ' τ d Αρμενίων βασιλέως ἀποτεμόμενος. e Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ· καὶ ἐν αὐτῇ πρότερον Μακεδόνες ἐκτίσαντο πόλιν Αντιόχειαν, ἣν f Μυγδονίαν προσηγόρευσαν. ταύτης μὲν δὴ τ τιμῆς ὁ Ιζάτης ὑπὸ φ τ Πάρθων βασιλέως ἐτιμήθη.

γ'. Μετ' ὀ πολὺν γ χρόνον Αρτάβανος πλουτᾷ, τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Οὐαρδάνῃ καταλιπών. ὃς δὴ, πρὸς Ιζάτην ἀφικόμενος, g ἐπῆνει αὐτὸν, μέλλων πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἐκφέρειν, συστρατεύεσθαι καὶ συμμαχίαν ἐτοιμάζειν. ὁ μὲν ἔπηθεν. ὁ γὰρ Ιζάτης, τὴν Ρωμαίων δύναμίν τε καὶ τύχην ὀπιζάμενος, ἀδυνάτως αὐτὸν ἐνόμιζεν ἐπιχειρεῖν. h ἔτι γ πανμφοῖς παῖσι μὲν τ ἀριθμὸν υἱέσι, τὴν i γ ἡλικίαν νέοις, k γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον καὶ παιδείαν ἀκριβῶς μαθησομένοις, τήν τε μητέρα προσκυνῆσαι τὸ ἱερὸν, ὡς νόμιον, ὀκνηρότερος ἦν, καὶ τ l Οὐαρδάνην σκώλυε, συνεχῶς διηγούμενος τὰς Ρωμαίων δυνάμεις τε καὶ πράξεις, ἀφ' τούτων οἰόμενος αὐτὸν φοβήσειν, καὶ πείσειν ὀπιθυμοῦντα τ ἐπ' αὐτοὺς στρατείας. προεξωθεῖς γ ὅπι τούτοις ὁ Πάρθος, πόλεμον εὐθὺς πρὸς Ιζάτην κατήγγειλεν. ὁ μὲν ἔλαθεν ἐδὲ τ ὅπι τούτῳ στρατείας ὄντα, & θεῷ τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ πάσας ὑποτιμῶντες. μαθόντες γὰρ οἱ Πάρθοι τὴν ἀφνειὸν Οὐαρδάνην, καὶ ὡς ὅπι Ρωμαίους m στρατεύειν ἔκρινεν, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν ἀρχὴν δὲ τῷ ἀδελφῷ n Γοτάρζῃ παρέδοσαν. καὶ τοῦτον γ, μετ' ὀ πολὺν χρόνον ἐξ ὅπιθυμίας τελευτήσαντα, ἀφεδέχεται ο Οὐολογάσης ὁ ἀδελφός· ὃς δὴ καὶ p τοῖς ὁμοπατρίοις δυσὶν ἀδελφοῖς δυναστείας ὀπίσω, Πακόρῳ μὲν τῷ q πρεσβυτέρῳ τὴν Μηδίαν, r Τιριδάτῃ γ τῷ νεωτέρῳ τὴν Αρμενίαν.

CAP. IV.

Quomodo Arabes contra Izaten ex subditorum proditione bellum gesserunt: utque Izates Dei providentia ex manibus eorum evasit.

ΚΕΦ. δ'.

Ως Αραβες ἐπολέμησαν Ιζάτῃ ἐκ προδοσίας τ οἰκείων· καὶ ὡς Ιζάτης κ' Θεῷ πρόνοιαν ἐκ τ χειρῶν αὐτῶν ἐσώθη.

Monobazus frater Izatis Judaïcæ religioni se addicit.

Regis autem frater Monobazus & cognati, cum viderent Izaten ex sua in Deum pietate omnium hominum beatissimum evasisse, desiderio & ipsi tenebantur patrios mores ritusque relinquendi & Judaïcis utendi. Atqui id quod fecerant *sta-*

Ο δὲ φ βασιλέως ἀδελφὸς Μονόβαζος καὶ οἱ συγγενεῖς, θεωροῦντες τ Ιζάτην ὑπὸ τ Θεὸν εὐσεβείᾳ ζηλωτὸν πᾶσι ἀνθρώποις γεγενημένον, ἔσχον ὀπιθυμίαν καὶ αὐτοὶ, τὰ πάτρια καταλιπόντες, ἕψεσθαι τοῖς Ιουδαίων. t γίνεται γ πρᾶξις αὐτῶν κατὰ φωρ-

v Μεγιστάνας.] Vide quæ notata sunt superiore §. 3.

x Ἀλλὰ δωρεῖ)] τ Ιζάτῃ] Ἀλλ' ἀντιδωρεῖ) *Voss.*

y Τῷ —— βασιλέων.] Conf. cap. seq. §. 2. SPANH.

z Ορθὴν ἐπιτρέψαι] *Sc.* apice seu cono in sublime erecto. Reliquorum tiaræ deorsum vergebant, & in frontem deducebantur. Solis regibus tiaram elatam rectamque gestandi jus olim fuisse, constat ex *Xenophonte* aliisque Auctoribus, quos adducit *Brissonius* lib. 1. *de Regno Persarum*, p. 8. *Edit. Paris.*

a Χρυσῆς καθεύδειν,] Hac de re videsis *Brissonium*, p. 68.

b Γέρας κ' σημεῖον] Γέρας κ' σημεῖα *Busb.* & *Vat.* γέρας κ' σημεῖα *Voss.*

c Καλλίστην, φ] Ita *Voss.* & *Vat.* κ' ἀγαθὴν *Busb.* κ' deest *reliquis.*

d Αρμενίων βασιλέως] Αρμενίων αὐτῷ βασιλέως ἀπετ. *Gall.* τ φ Αρμ. βασιλέως *Busb.*

e Νίσιβις] *Al.* Νίσιβις. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 10. §. 1. SPANH.

f Μυγδονίαν προσηγόρευσαν.] Μυγδονίας legendum conjicit Ill. *Spanhemius* ad *Julianum*, p. 190. ἐπὶ Μυγδονίαν *Vat.* & *Voss.* Αὐτὴ δὴ Μυγδὼν ποταμῶν κάλλιστος τῷ αὐτῷ προσῆκεν φίλῳ, ὅστε γε κ' Ανιόχου βασιλέως ἐπώνυμος. *ipsi Mygdonius fluviorum pulcherrimus nomen suum communicat, & etiam à rege Antiocho cognomen accepit.* ita *Julianus* in *Orat. prima*, adde *Strabonem* l. 16. p. 747. & *Polyb.* lib. 5. p. 395.

g Επειθεν αὐτὸν,] Ηξίου *Busb.*

h Ἔτι γ πανμφοῖς] Ἔτι γε *Voss.*

i Δι' ἡλικίαν νέους,] Illud γ inserui, quòd id postulare videretur φ mox antecedens.

k Γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν πάτριον] Hebræam linguam Josephus appellat γλῶτταν παρ' ἡμῖν πάτριον. REL.

l Οὐαρδάνην σκώλυε,] Videsis Cl. *Olearium* ad *Philostratum*, c. 21. n. 4.

m Στρατεύειν ἔκρινεν,] Στρατεύσειν *Busb.*

n Γοτάρζῃ] Ita cum *Tacito* (*Annalium* lib. X.) rescribere visum est. Κοτάρδῃ in plerisque *Josephi* libris *Editis* & *MSS.* Ιωτάρδῃ *Busb. Lugd. Bat.* & *Zonar.* HUDS. *Rufin.* Cotardes. SPANH.

o Οὐολογάσης ὁ ἀδελφός·] In hac voce exprimenda nummos sequutus sum, in quibus Οὐολογάσης aut Βολογάσης. *in* plerisque *Flavii* libris Οὐολογέσης. nec aliter apud *Tacitum.* Οὐλογάσους solus *Vat.*

p Τοῖς —— ἐπίσω,] Τοῖς δυσὶν αὐτῷ ἀδελφοῖς δυναστείαν μεγάλας ἐπίσω *Busb.*

q Πρεσβυτέρῳ] *L. B* κ' πρ.

r Τιριδάτῃ] Τηριδάτῃ in *Editis* & *MSS.*

s Πρὸς τ Θεὸν εὐσέβειαν] Διὰ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν κ' τὴν ἰσχύσαν αὐτῷ τ ἐθῶν χρησότητα ζηλωτὸν *Busb.* & *L. B.*

t Γίνεται γ πρᾶξις αὐτῶν] Καὶ τὴν ἔφεσιν εἰς πίστιν ἐξήνεγκαν. γίνεται δὲ ἡ πρ. *Busb.* κ' τὴν ἔφεσιν εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν. γίνεται δὲ ἡ πρ. *Zonar.*

φωρᾶ τοῖς ὑπηκόοις, καὶπὶ τούτῳ χαλεπήναντες οἱ [v] μεγιστᾶνες [x] ὰ φέρειν μὲν τὴν ὀργὴν, καὶ νῦν ἔχοντες, καιρὸν ἐπιτηδειότερον ἐζήτουν δίκην εἰσπράξασθαι [y] παρ' αὐτῶν. καὶ δὴ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν τὸν Ἀράβων βασιλέα, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενοι, [z] στρατεύσασθαι βεβαίως καὶ μὴ παρ' αὐτοῖς βασιλέως. ἐπηγγέλλοντο δὲ εὐθὺς τὴν πρώτην συμβολὴν ἐγκαταλείψειν τὸν βασιλέα. θέλειν γὰρ αὐτὸν πιμωρήσασθαι, [a] μισήσαντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἔθη· καὶ ὅρκοις τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐνδησάμενοι πίστιν, [b] πείθειν παρεκάλουν. πείθεται δὲ ὁ Ἄραψ, καὶ πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, [c] ἦκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. μέλλοντος δὲ τὴν πρώτην συμβολὴν, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην ἐκ συνθήματος πάντες ὡς [d] πανικῷ δείματι καταπεφευγότες, καὶ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις ἐντρέψαντες, ἔφευγον. ὁ μὲν ὁ Ἰζάτης [e] κατεπλάγη, νοήσας δὲ προδοσίαν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων γεγενῆσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεχώρησε, καὶ τὴν αἰτίαν ζητήσας, ὡς ἔμαθε συντεταγμένους πρὸς τὸν Ἄραβα, τοὺς μὲν αἰτίους ἀναιρεῖ, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συμβαλὼν, πολίτας μὲν ἀπέκτεινεν, πάντας δὲ φυγεῖν [f] ἠνάγκασεν. αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα διώκων [g] εἰς τὸ φρούριον συνέλασεν Ἀρσαμον καλούμενον, καὶ προσμαχησάμενος κρατερῶς, εἷλε τὸ φρούριον. [h] διαρπάσας δὲ τὴν ἐν αὐτῷ λείαν πᾶσαν, πολλὴ δὲ ἦν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, τὸν Ἀβίαν ἀποκαταλαβὼν ζῶντα· προεκαταλαμβανόμενος γὰρ ἑαυτὸν [i] ἀνεῖλεν.

Inde contra Izatenbelli societas cum Abia Arabe initur.

Izates à suis in prælio deseritur.

In proditores animadvertit, Arabes fundit fugatque.

β'. Ἀποτυχόντες δὲ οἱ τῶν Ἀδιαβηνῶν μεγιστᾶνες τὸν πρώτης ἐπιχειρήσεως, παραδιδόντος αὐτὸς δὲ Θεὸς τῷ βασιλεῖ, οὐδ' ὡς ἠρέμουν, ἀλλὰ γράφουσι πάλιν Οὐολογάσῃ, βασιλεῖ δὲ Πάρθων ἦν οὗτος, παρακαλοῦντες ἀποκτεῖναι μὲν τὸν Ἰζάτην, [k] καταστῆναι δὲ αὐτοῖς ἕτερον δυνάστην, [l] τῷ γένει Πάρθον. μισεῖν γὰρ ἔλεγον τὸν ἑαυτῶν βασιλέα, καταλύσαντα μὲν [m] τὰ πάτρια, ξένων δὲ ἐραστὴν ἐθῶν γενόμενον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Πάρθος, ἐπῆρτο πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ προφάσεως [n] δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν, [o] τὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ δοθείσας τιμὰς [p] ἔπεμψεν ἀπαιτῶν, ἀπειθήσαντι δὲ πόλεμον κατήγγελλεν. ταραττομένῳ δὲ τὴν ψυχὴν καὶ μετρίως ὁ Ἰζάτης, ὡς ἤκουσε ταῦτα, κατέγνωκεν μὲν φέρειν αὐτῷ νομίσας τὸ τῶν δωρεῶν ἐξίστασθαι δοκεῖν διὰ φόβον τοῦτο πράξας. εἰδὼς δὲ ὅτι μὲν ἀπολαβὼν ὁ Πάρθος τὰς τιμὰς, οὐκ ἂν ἠρεμήσειεν, ἔκρινεν ὑπερθέσθαι τῷ κηδεμόνι Θεῷ τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς κίνδυνον· καὶ τοῦτον μέγιστον ἡγησάμενος ἔχειν σύμμαχον, καταστήσεται μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας [q] εἰς τὸ τῶν Φρυγίων ἀσφαλέστατον, σῖτον δὲ πάντα εἰς τὰς βάρεις, καὶ ἐμπρήσει τόν τε χόρτον καὶ τὰς νομάς. ταῦτά τε προδιεπεσταλμένος, ἐξεδέχετο τοὺς πολεμίους. προσγενομένης δὲ [r] Πάρθοις μὴ πολλῆς δυνάμεως πεζῶν τε καὶ ἱππέων θᾶττον ἐλπίδος, [s] ὥδευσε γὰρ σπουδῇ, βαλλομένης τι χάραξ πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ τὴν Ἀδιαβηνὴν καὶ τὴν Μηδίαν ὁρίζοντι, πίπτει καὶ ὁ Ἰζάτης τὸ στρατόπεδον οὐκ ἄπωθεν, ἔχων περὶ αὐτὸν ἱππεῖς τὸν ἀριθμὸν ἑξακισχιλίους. ἐπεὶ δὲ ἔγνω τὸν Πάρθον ἐγγὺς ὄντα, τοὺς μὲν ἱππέας ἐκέλευσεν ἐπιβαίνειν τῶν ἵππων, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ ἅρματος ἀναβὰς, ἐπὶ τὴν μάχην ἐξῆγεν.

Vologases, Adiabenorum suasu; Izati bellum denunciat.

Izates ad bellum contra Vologasen se comparat.

3. Ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο πλησίον ἀλλήλων, ἐπιβὰς ὁ Πάρθος τοῦ ἅρματος, ἐπὶ τὸν ἵππον μετέβη, καὶ τοὺς τοξότας ἐκέλευσε τοὺς ἵππους τῶν πολεμίων βάλλειν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι τοὺς ἵππους ἐβλήθησαν, ἀπορρίψαντες τὰ τόξα, ἐπὶ τὰς μαχαίρας ἐτράποντο. καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ὁ Πάρθος ἐπιβὰς

lia numero ſecum adductis. *Rebus ita ſe habentibus,* ad Izaten venit nuncius à Partho miſſus, qui Parthi vires, quantæ illæ eſſent, numerando percenſeret, ab Euphrate fluvio uſque ad Bactrorum fines, quique dictitaret quot reges illis ſubjicerentur. Inſuper minitabatur, fore ut ſupplicium lueret, quod erga dominos ſuos ingratus exſtitiſſet; ac ne Deum quidem, quem coleret, poſſe eum regis è manibus eripere. Cum iſta retuliſſet nuncius, dicebat Izates, ſe quidem noſſe Parthorum potentiam ſua longe ſuperiorem: adhuc vero certius ſcire ajebat, Deum hominibus univerſis potentiorem eſſe. atque ejuſmodi dato reſponſo, ad ſupplicandum Deo ſe convertebat; & humi proſtratus, caputque cineribus fœdatus, cum uxoribus & liberis jejunabat, Deum invocans dicenſque, "O Do-"mine qui omnibus dominaris, ſi non fruſtra me "tuæ bonitati dediderim, ſed te merito omnium "ſolum & primum habuerim dominum, veni in "auxilium, non tam mei in gratiam hoſtes ulci-"ſcens, quam quod auſi fuerint contra tuam po-"tentiam ſeſe extollere, & linguam magniloquam "*in te* laxare non horruerint." Et ille quidem cum lachrymis & lamentatione ita Deo ſupplicabat: atque Deus *eum de cœlo* exaudiebat, adeo ut illa ſtatim nocte Vologaſes literis acceptis (in quibus ſcriptum erat, * Dahas & Sacas, contempta ejus dum peregre abeſſet poteſtate, cum magnis copiis expeditionem feciſſe, & Parthiam vaſtare & populari) *cum exercitu* retro ſe *ad ſuos* re infecta receperit. Atque ita Izates Dei providentia Parthi minas effugit.

Vologaſis minæ ſuperbæ.

Izatis ad Deum preces.

Vologaſes re infecta diſcedit.

3. Non multo autem poſt, anno ætatis quinquageſimo quinto exacto, regnique quarto ſupra vigeſimum, moritur, filiis maſculis viginti quatuor relictis quatuorque & viginti filiabus; cæterum ut ſucceſſionem in regnum ſibi vindicaret Monobazus, præcipiebat, referens ei gratiam ob regnum ſibi, domo profecto, poſt patris ipſius obitum bona fide conſervatum. Helena autem mater, ubi de filii morte inaudivit, eam quidem graviter tulit, ut veriſimile erat *laturam eſſe* matrem pientiſſimo filio orbatam: ex eo tamen conſolationem habebat, quod audierit ſucceſſionem in filium ſuum natu majorem devolutam eſſe, adeoque ad ipſum properabat: reverſaque in Adiabenen, non diu ſuperſtes filio Izati vixit. Monobazus autem oſſa ejus & fratris ſui, Hieroſolyma miſſa, in pyramidibus ſepeliri juſſit, quas (numero tres tribuſque ſtadiis ab urbe Hieroſolymitana diſſitas) mater exſtruxerat. Sed poſtea quidem narrabimus quæ Monobazus vitæ ſuæ tempore geſſerit.

Izates moritur, ſucceſſore relicto Monobazo.

Helenæ mors.

Izates & Helena ubi ſepulti.

κισχιλίοις. ἀφικνεῖται δὲ πρὸς τὸν Ιζάτην ἄγγελος παρὰ τῶν Πάρθων πεμφθεὶς, ὃς τὴν Πάρθων δύναμιν ὅση τίς ἐστιν ἤγγελλεν, ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι Βακτρων τὰς ὅρους αὐτῆς πυθόμενος, καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς βασιλέας καταλέγων. ἠπείλει δὲ δώσειν αὐτὸν δίκας, ἀχάριστον πρὸς δεσπότας τοὺς ἑαυτοῦ γενόμενον, καὶ μὴ μόνον τῶν βασιλέως αὐτὸν χειρῶν ἁρπάσειν τὸν Θεὸν ὃν σέβει δυνήσεσθαι. ταῦτα δὲ ἀγγέλου φέροντος, ὁ Ιζάτης εἰδέναι μὲν τὴν Πάρθων δύναμιν ἔφη πολὺ τῆς αὐτοῦ διαφέρουσαν, γινώσκειν δ' οὖν ἔτι μᾶλλον ἀνθρώπων πάντων ἔλεγεν κρείσσω τὸν Θεόν. καὶ τοιαύτην δοὺς τὴν ἀπόκρισιν, ὅτι τὴν ἱκετείαν ἐτρέπετο πρὸς Θεὸν, χαμαὶ πεσὼν καὶ ῥίψας αὐτὸν, καὶ [t] σποδῷ τὴν κεφαλὴν κατασχών, μετὰ [v] γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν, ἀνακαλῶν τὸν Θεὸν καὶ λέγων, "εἰ μὴ μάτην, ὦ δέσποτα κύριε, τῆς "ἐμῆς ἀγαθότητος, τὸ πάντων ἓν δικαίως [x] μόνον "καὶ πρῶτον ἡγησάμην [y] κύριον, ἐλθὲ σύμμαχος, οὐχ "ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἀμυνόμενος τοὺς πολεμίους, ἀλλ' "ὅτι καὶ τὴν σῆς δυνάμεως καταπεπλήκασιν, [z] καὶ με-"γαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι οὐ πεφείκασιν." ὁ μὲν τοῦτα ἐποτνιᾶτο δακρύων, καὶ ὀδυρόμενος. ἐπήκουσεν ἡ ὁ Θεὸς ἐγένετο, καὶ κατ' ἐκεῖνον εὐθὺ [a] τὴν νύκτα δεξάμενος Ουολογάσου ἐπιστολὰς ἐν αἷς ἐγέγραπτο, [b] Δαῶν καὶ Σακῶν χεῖρα μεγάλην καταφρονήσασαν αὐτοῦ [c] τὴν ἀποδημίας ἐπιστρατευσαμένην διαφθεῖραι [d] τὴν Παρθυηνὴν, ἄπρακτον ἀνέζευξεν εἰς τοπίσω. καὶ ὁ Ιζάτης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν τοῦ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Πάρθων διαφεύγει.

γ'. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον, πεντηκοστὸν μὲν καὶ πέμπτον ἀπὸ γλυκείας πληρώσεως ἔτους, τέταρτον δὲ [c] πρὸς εἰκοστὸν δυναστεύοντος, [f] θνήσκει καταλιπὼν [e] παῖδας ἄρρενας εἴκοσι τέσσαρας [h] καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας· τὴν μὲν οὖν διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀδελφοῦ Μονόβαζον σκέλλει παραλαβεῖν, ἀμείβοντα αὐτὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ θανάτου, πιστῶς φυλάξειν αὐτῷ τὴν [i] δυναστείαν. ἡ δὲ μήτηρ Ελένη, τοῦ παιδὸς θανάτου ἀκούσασα, βαρέως μὲν ἤνεγκεν, ὡς εἰκὸς μητέρα τεκομένῃ εὐσεβεστάτου παιδὸς, παθαμυθίαν δ' ὅμως εἶχεν τῷ διαδοχὴν ἀκούσασα εἰς τὸ πρεσβύτερον αὐτῆς υἱὸν ἥκουσαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔσπευδεν. παραγινομένη δὲ εἰς τὴν Αδιαβηνὴν, ὁ παῖς Ιζάτης τῷ παιδὶ χρόνον [k] ἐπεβίωσεν. ὁ δὲ Μονόβαζος τὰ τῆς ἐκείνης ὀστᾶ, καὶ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ πέμψας εἰς Ιεροσόλυμα θάψαι προσέταξεν ἐν [l] πυραμίσιν, ἃς ἡ μήτηρ κατεσκεύασε, [m] τρεῖς τὸν ἀριθμὸν τρία στάδια τοῦ τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλεως ἀπεχούσας. ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσον καὶ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον [n] ἐπαγγελλόμεν.

s Σποδῷ τὴν κεφαλὴν κατασχών,] Conf. infr. c. 6. §. 1. juxta Judæorum ritum. SPANH.

v Γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν,] Ita ex *Cod. Busb.* & vid. Not. ad lit. q. γυναικὸς in *Editis Aliiſque.*

x Μόνον] *L. B.* μόνου δεσπότου.

y Κύριον,] *L. B.* σωτῆρα καὶ κύριον in *Marg.*

z Καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφεῖναι] Illa, καὶ μεγαλορρήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι ὐ πεφείκασιν, omittunt *Voſſ.* & *Vat.*

a Τὴν νύκτα δεξάμενος] Poſt τὴν νύκτα in ora *Cod. Voſſ.* ἐν ᾗ ταύτα ἐκεῖνος ἐδέξατο.

b Δαῶν καὶ Σακῶν] Δακῶν καὶ Σακ. *Gen.* Lege Δαῶν ut ſupr. lib. 18. c. 9. §. 5. SPANH.

* *Dahas & Sacas,*] Dacas *in Vet. Interpr.* & Δακῶν in *Græcis.* Sed vide *Strabonem,* l. xi. p. 511. *Edit. Pariſ.*

c Τῆς ἀποδημίας] Forte τῇ ἀποδημίᾳ. COCC.

d Τὴν Παρθυηνὴν,] Τὴν Παρθυαίων *Busb.*

e Περὶς εἰκοσὰ δυως ὤσας,] Περὶς εἰκοσῷ *Busb.*

f Θνήσκει καταλιπὼν] Illud θνήσκει inſerui è *Cod. Voſſ.* καταστρέφει τὸν βίον poſt εἴκοσι τέσσαρας adjicit *Busb.*

g Παῖδας ἄρρενας εἴκοσι τέσσαρας] Viginti quatuor liberis *in Græco,* & ita etiam *Ruffinus.* SPANH.

h Καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας.] Ita cum *Cod. Gall. Lugd. Bat.* & *Epiphanio,* qui vertit, *relinquens filios maſculos viginti quatuor, & filias viginti quatuor, vita privatus eſt; ſucceſſionemque* &c. καὶ θυγατέρας τοσαύτας *Busb.* καὶ θυγατέρας abſque τοσαύτας aut εἴκοσι τέσσαρας habet *Voſſ.* in *Editis Aliiſque.*

i Δυναστείαν.] Βασιλείαν *Busb.*

k Επεβίωσεν.] Επεβίωσεν, ἀλλὰ τῷ γέρᾳ καὶ τῷ τὸ λύπης ἀλγήματι πιεζομένῃ, ταχεῖα ἀπέψυξεν. ὁ δὲ *Voſſ.* (ſeu *Lugd. Bat.*) & *Gall.*

l Πυραμίσιν,] Στήλαις σὺν τοῖς σφαγείοις τὸ Αἰλίας *Euſebio* in *Hiſtoria Eccleſiaſtica,* lib. 2. cap. xii. & *Nicephoro Calliſto* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. 21. Vide *Valeſium* in *Euſeb.* lib. 2. c. 12.

m Τρεῖς τὸ ἀριθμὸν] An una eſt quæ ſepulcrum Abſalomi nunc dicitur? REL.

n Επαγγελλόμεν·] Απαγγελλόμεν *Voſſ.*

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Θεύδα καὶ τῶν Ἰούδα Γαλιλαίου υἱῶν· καὶ οἷα τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους συμφορὰ μετῆλθεν ἐν τῇ τῶν Πάσχα ἡμέρᾳ.

CAP. V.

De Theuda & Judæ Galilæi filiis: & cujusmodi calamitas Judæos Hierosolymis ipso Paschæ die afflixit.

[a] Φάδου δὲ τὴν Ἰουδαίας ἐπιτροπεύοντος, γόης τις ἀνὴρ, [p] Θεύδας [q] ὀνόματι, πείθει τὸν πολὺν ὄχλον, ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἕπεσθαι πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν αὐτῷ. προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας, [r] διοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν. καὶ ταῦτα [s] λέγων [t] πολλοὺς ἠπάτησεν. οὐ μὴν ἔσεσθαί γε τῆς ἀφρονος ἐλπίδος ὄνασιν Φάδος ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐξέπεμψεν ἴλην ἱππέων ἐπ' αὐτούς, [u] οἳ τοὺς μὲν ἀπροσδόκητοι ἐπιπεσόντες, [x] πολλοὺς μὲν ἀνεῖλον, πολλοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον· [y] αὐτὸν τε τὸν Θεύδαν ζωγρήσαντες [z] ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν, καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. τὰ μὲν οὖν συμβάντα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοὺς Κυσπίου Φάδου τοῦ ἐπιτρόπου χρόνους, ταῦτα ἐγένετο.

Fado autem Judæam procurante, præstigiator quidam nomine Theudas ingenti hominum multitudini persuasit, ut asportatis opibus *ducem* se ad Jordanem usque fluvium sequerentur. Quippe se prophetam esse ajebat, diremptisque imperio suo aquis fluminis, facilem se transitum ipsis præstiturum dicebat. & hujusmodi sermonibus plurimos decepit. Non tamen eos passus est Fadus quidquam ex sua vesania consequi; sed emisit adversus eos equitum turmam, quæ, ex improviso illos adorta, multos occidit, multosque vivos comprehendit. Ipse etiam Theudas ab iisdem captus est, ejusque caput præcidunt & Hierosolyma deportant. Atque adeo hæc sunt quæ Judæis acciderunt dum Cuspius Fadus erat procurator.

Fado Judæam procurante, populum decipit Theudas.

Theudas captus & occisus.

β'. [a] Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος Ἀλαβάρχου [b] Ἀλεξάνδρου παῖς ὢν [c] ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, [d] γένει τε ὢν πλούτῳ πρωτεύοντος τῶν ὁμοῦ καθ' αὐτὸν, ὃς διήνεγκε τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ καὶ παιδὸς Ἀλεξάνδρου. τοῖς γὰρ πατρίοις οὐκ [e] ἐνέμεινεν ἤθεσιν. [f] ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ [g] τὸν μέγαν λιμὸν καὶ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι· καθ' ὃν [gg] βασίλισσα Ἑλένη, πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις, ὡς [h] πρόσθεν. πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ παῖδες [i] Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου [k] ἀνῃρέθησαν, ὅτ' τὸν λαὸν ἀπὸ Ρωμαίων ἀποστήσαντος, [l] Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας [m] τιμητοῦ ὄντος, ὡς [n] ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν, Ἰάκωβος καὶ Σίμων, οὓς ἀνασταυρῶσαι προσέταξεν [o] ὁ Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ τὸν Χαλκίδος βασιλεὺς Ἡρώδης, μεταστήσας τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰώσηπον τὸν τοῦ [p] Καμύδου, τῷ Ἀμύντου τὴν τιμὴν Ἀνανίᾳ τῷ τοῦ [q] Νεβεδαίου διδωσιν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ [r] Κύμανος ἀφίκετο Ἀμύντου, καὶ [s] πολλὰ τὸν βίον Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀγρίππα ἀδελφὸς, ὀγδόῳ τοῦ Κλαυδίου Καίσαρος ἄρχοντος ἔτει, καταλιπὼν τρεῖς υἱοὺς, Ἀριστόβουλον μὲν, [t] ὃν

Fado autem successit Tiberius Alexander, *ejus* Alexandri filius, qui Alabarcha fuerat Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore & genere & divitiis primus, qui pietate etiam in Deum filio Alexandro præstitit. nam ille in patriis moribus & institutis non permansit. Horum igitur *procuratorum* temporibus evenit ut magna fames Judæam affligeret; quando etiam Helena regina frumentum, grandi pecunia ex Ægypto coëmptum, egenis distribuit, ut *paulo* ante dicebam. Præterea autem & filii Judæ Galilæi interempti sunt, (qui populum ad defectionem sollicitabat, dum Quirinus censum ageret in Judæa, prout in superioribus indicavimus) Jacobus *scilicet* & Simon, quos crucibus suffigendos esse jussit Alexander. Herodes autem rex Chalcidis, cum Josepho Camydi filio pontificatum abrogasset, facit ut ei in honorem succederet Ananias Nebedæi filius. Tiberio etiam Alexandro qui succederet, veniebat Cumanus, & Herodes, Agrippæ Magni regis frater, à vita discessit, anno Claudii imperii octavo, tribus filiis relictis, Aristobulo quidem, quem ex prima uxore Ma-

III. Tiberius Alexander Judææ procurator.

Fames in Judæa.

Jacobus & Simon Judæ Galilæi filii cruci supplicio affecti.

Ananias pontifex.

Cumanus procurator.

Herodes Agrippæ M. frater moritur.

[a] Φάδου ——— ὀνόματι,] Hæc de Theuda ex hoc loco adducit Eusebius H. Eccl. l. 11. cap. xi. Theudas Pseudoprophera, de quo Act. v. v. 36. Sed sub Gamaliele, & ita xiii. annis ante Fadum Judææ Procuratorem, de quo hic Josephus. Vid. Pearsf. in Act. Ap. p. 49. SPANH.

[p] Θεύδας ὀνόματι,] Aut dicendum duos fuisse *Theudas* cum *Grotio* (ad *Matt.* c 24. v 5) *Alisque*; aut *Theudam* illum *Josephi* esse *Theudam* de quo *Gamaliel*; atque *Josephum* circa tempora ejus errasse. *Lightfoot* in *Horis Hebr.* ad *Acta*, p. 11. Verum in *S. Literis* existimat *L Bos* (ad *Acta*, c. 5. v. 36.) interitus *Judæ* & *Theudæ* impostorum non enarrari eo quo contigerunt temporis ordine, sed retro à proximis & novissimis temporibus progrediendo ad ulteriora tempora & antiquiora. Videsis *Valesium* ad *Euseb.* l. 2. c. xi. *Lud Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36. *Pearsonii* opera Posthuma, p. 29. & *Simonem* in *Bibl. Crit.* c. 2. sub finem.

[q] Ὀνόματι,] Τοῦνομα *Euseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. xii. ὄνομα *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. xi. HUDS. Τοῦνομα *Euseb.* SPANH.

[r] Διοδον ἴφη παρέξειν αὐτοῖς ῥᾳδίαν.] Διοδον ἔχειν ἴφη π. *Gall.* & *Voss.*

[s] Λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν.] Λέγων καὶ διεσεβασμίῳ καὶ ἴπιαζ αὐτῷ παρεσκεύασεν. οὐ μὴν ἔπαυσεν solus *Gall.*

[t] Πολλοὺς ἠπάτησεν.] Act. 5. 36. ubi hæc historia Theudæ etiam memoratur, dicitur 400. habuisse sequaces; extat & apud Eusebium hist. eccles. l. 11. c. 11. verbis Flavianis. REL.

[u] Οἳ τοὺς ——— ἀπροσδόκητοι ἐπιπεσόντες,] Ἡτις ἐπιπεσοῦσα ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς *Euseb.*

[x] Πολλοὺς μὲν ἀνεῖλον,] Πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε *Busb.*

[y] Αὐτόν τε τὸν Θεύδαν ζωγρήσαντες] Αὐτὸν δὴ *Voss.*

[z] Ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν,] Ἀποτέμνουσιν αὐτοῦ τὴν κ. *Euseb.* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ *Busb.*

[a] Ἦλθε ——— Ἀμύντου,] Conf. *alsq.* lib. 2. c. xi. §. 6. ἐπίτροπον πέμπει Κούσπιον Φάδον, ἔπειτα Τιβέριον Ἀλέξανδρον. SPANH.

[b] Ἀλεξάνδρου παῖς ὢν ἀλαβαρχήσαντος] Vide lib. 18. c. 7. §. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 18. c. 9. §. 1. SPANH.

[c] Ἀλαβαρχήσαντος] Vide *Annot.* lib. 18. c. 7. §. 3. & c. 9. §. 1. & præterea *Fullerum* in *Miscel. S.* lib. 4. c. 16. *Tornebum* in *Advers.* l. 27. c. 25. *Vossii* Etymolog. p. 16. *Cappellum* in *Hist. Apostol.* p. 118. *Gyraldum* in *Dialogo* xxix. & *Thes. Crit.* tom. 2. p. 450. HUDS. Alabarchæ non Judæi sed & Judæi. vid. inf. de Demetrio, qui Judæus, atque Alexandriæ Alabarcha, Mariamnen, Agrippæ Junioris sororem in matrimonio habuit. REL.

[d] Γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύοντος] Ita *Voss.* & *Epiphan.* γένει τε desunt *cæteris.*

[e] Ἐνέμεινεν ἤθεσιν.] Ἐνέμενεν *Busb.*

[f] Ἐπὶ τούτοις δὴ] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τούτοις γε καὶ *Euseb.* l. 2. c. 12. ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ *Voss.* ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ *Busb.* ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ in *Editis Alisque.*

[g] Τὸν ——— γένεσθαι.] Act. Apostol. Conf. supr. lib. 3. c. 15. §. 3. & infr. c. 7. § 8. SPANH.

[gg] Βασίλισσα Ἑλένη,] Βασιλὶς *Busb.* ut supra cap. 2. §. 3.

[h] Πρόσθεν.] *Sc.* supr. c. 2. §. 6.

[i] Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου] Conf. *alsq.* lib. 2. c. 8. §. 1. SPANH.

[k] Ἀνῃρέθησαν,] Ita *Marg. L. B.* sed in textu ἀνῄρηται.

[l] Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας τιμητοῦ ὄντος,] Conf. supr. lib. 17. c. 15. §. 5. SPANH.

[m] Τιμητοῦ ὄντος,] *L. B.* τιμητεύοντος.

[n] Ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν,] Lib. 18. c. 1. §. 1. Γαυλανίτης dicitur. Vide *Annott.* ad locum, & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Act.* c. 5. v. 36.

[o] Ὁ Ἀλέξανδρος.] *Sc.* Lib. 18. cap. 1.

[p] Καμύδου,] In *Græcis* corrupte Κιμηδῆ & Κιμαδί. (in *Marg. L. B.* Κιμεδὶ dicitur exstare in aliis MSS. in aliis vero Καμιδὰ. in textu est Καμειδί.) quin & Κ ιχδὴ habet *Zonar.* in *Epiphanii* libris, *remoto à pontificatu Joseph successionem* &c. Vide *Seldenum* lib. 1. de *Success. in Pontif.* c xi.

[q] Νεβεδαίου δίδωσιν.] Νεβεδαίου δίδωσι. *Busb.* & *Lugd. Bat.* HUDS. MS. Νεβεδαίου. Quæ scriptura convenit cum Talmudica. In Gemara enim keratuth fol. 100 2. memoratur Pontifex nomine יוחנן בן נרבאי *Jochanam ben Nedebai.* REL.

[r] Κύμανος] Ventidius Cumanus, vid. Tacit. Annal. xii. c. liv. SPANH.

[s] Τελούτα ——— γενεᾶν] Conf. *alsq.* lib. 2. c. xi. §. 6. SPANH.

[t] Ὑπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ] Ἀπὸ τῆς *Busb.*

Mariamne ſuſceperat, Bereniciano vero & Hyrcano ex Berenice fratris filia: ejuſque principatum Claudius Cæſar in juniorem Agrippam confert.

Ei ſuccedit Agrippa junior.

IV. 3. Cum autem in Hieroſolymitarum civitate conflaretur ſeditio, Cumano res Judææ adminiſtrante, ea Judæorum multis exitio erat. Sed primum mihi explicanda eſt cauſa, cur iſta acciderint. Cum inſtaret feſtum quod Paſcha appellatur, quo nobis mos eſt panibus non fermentatis veſci, & magna vis hominum undique ad hanc celebritatem conveniſſet, veritus Cumanus, ne quid novi ab eis moveretur, juſſit militum cohortem unam ſumptis armis ſtare ad templi porticus, ut ſedarent tumultum ſi quis exoriretur. id quod feſtorum ſolennitate facere conſueverunt & alii ante eum Judææ procuratores. Quarta vero feſtivitatis die miles quidam oſtendit populo nudata genitalia. ad quod *ſpectaculum* cum oculi advertiſſent, *graviter* ſuccenſebant & iraſcebantur; non ſe contumelia affici vociferantes, ſed Deum nefarie dedecorari. & quidam fortius animati in Cumanum jactabant convicia, dicentes, militem *petulantem* ab eo fuiſſe ſummiſſum. Cumanus autem, cum iſta audiſſet, & ipſe non mediocriter eorum maledictis irritatus eſt; attamen eos rogabat ut res novas moliendi cupiditatem reprimerent, nec feſti tempore ſeditionem concitarent. cumque illis non perſuaderet (magis enim eum conviciis urgebant) jubet omnem exercitum ſumptis armis in Antoniam convenire, caſtellum ut ſupra diximus templo imminens. Multitudo autem, ad militum, ubi advenerant, conſpectum, metu perculſa, in fugam propere ſe conjicit: cumque auguſti eſſent viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, contruſique inter fugiendum, multi mutua compreſſione interibant. Viginti itaque millia exſtinctorum in illo tumultu numerata ſunt: atque in luctum deinceps verſa erat feſtivitas, adeo ut omnes, ſacrificiorum & orationum obliti, lamentationi & ejulatibus ſe dederint. tantas quidem calamitates *Judæis* intulit unius militis petulantia.

Paſcha feſtum.

Miles ſeditionem concitat.

Multi Judæorum pereunt.

Stephanus Cæſaris ſervus pecuniis multatur.

4. At nondum primus hic luctus deſierat, cum aliud ingruebat malum. Quidam enim eorum * qui rebus novandis ſtudebant, in publica via centeſimo ab urbe ſtadio, Stephanum Cæſaris ſervum iter facientem latronum more aggreſſi, omnia quæ ſecum habuit ei eripiunt. Quod ubi factum audivit Cumanus, confeſtim *eò* miſit milites, juſſos ut vicos *loco* propinquos diriperent, & ex illis nobiliſſimos quoſque in vinculis ad ſe adducerent. Cum autem fieret vaſtatio, miles quidam, leges Moy-

Quam ob rem vicos diripi jubet Cumanus. Miles legis Moyſaicæ libros diſcerpit.

τ τῷ ——— δίδωτι.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

χ Τῆς Πάσχα προταγορευομένης] Τῆς Πάσχα γὰρ καλουμένης *Busb.* & mox πολλῆς πάντοθεν πληθὺς συναχθείσης, dein μὴ προὺς νεωτερισμόν τι ποιῆσαι τ.

ψ Επὶ τῷ ἑορτῷ,] Hinc conſilium illud Matth. 26. 5. *non die feſto, ne ſeditio oriatur.* REL.

ω Τῦτο ——— ἔπρασσον.] Conf. infr. c. 7 §. 11. SPANH.

α Τὰ αἰδοῖα·] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

b Θεασαμένων ὀργὴ] Τῶν θεασαμένων *Busb.*

c Υβρίζας λεγόντων,] Υβριστὰς *Busb.*

d Καθίσαντας λέγοντες.] Καθὼς *Busb.* & *Gall.*

e Ερεθίζει] πρὸς τὰς βλασφημίας.] Ηρέθιζε *Vat.*

f Εν ἑορτῇ.] Καὶ ταραχάς. μὴ π. *Busb.*

g Πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας,] Illud πᾶν è *Cod. MSS.*

h Τῷ Αντωνίαν,] Conf. ſupr. c. 1. §. 1. SPANH.

i Φυγεῖον ὂν τῦτο,] Τὸ τῷ ἱερῷ φυγεῖον ἐπικείμενον *Busb.* & *Zonar.* cæteris omiſſis.

k Τῶν δι' ἐξόδων στενῶν ὁσῶν,] Τῶν διεξόδων *Vat.* τῶν δι' ἐξόδων στενῶν ὁσῶν καὶ σὺν εὐρείαις *Gall.*

l Πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων] Ita lego cum *Cod. Busb.* συνωθούμενοι καὶ τῷ φυγῷ, πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων συνθλιβόμενοι καὶ συμπατούμενοι διεφθάρησαν *Zonar.* πολλοὶ ἀλλήλων (ἀλλήλοις *L. B.*) ἐν τοῖς στενοῖς θλιβόμενοι διεφθάρησαν in *Editis Aliiſque.*

m Δύο γὰρ μυριάδες] Δύο μὲν μυριάδες ἠριθμήθησαν *Busb.* ὑπὲρ τὰς μυρίας in lib. 2. *Bello Jud.* ὑπὲρ τρισμυρίας in ſuo Codice habuiſſe videtur *Rufinus.* eundem numerum *Euſebio* (tum in *Chronico* tum in *Eccl. Hiſt.*) & *Oroſio* retinentibus. HUDS. Conf. ἀλωσ. lib 2. c. 12. §. 1. SPANH.

τὸ πρῶτος αὐτῷ πεφηνὸς γυναικὸς, ἐκ Βερνίκης τῆς ἀδελφῆς θυγατρὸς Βερνικιανὸν καὶ Υρκανόν· ᵛ τῷ δὲ ἀρχὴ αὐτὸ Κλαυδίῳ Καῖσαρ Αγρίππα τῷ νεωτέρῳ δίδωσι.

γ'. Στάσεως δὲ ἐμπεσούσης τῇ τῶ Ιεροσολυμιτῶν πολει, Κυμάνῳ τὸ κθ' τῶν Ιουδαίων πράγματα διοικοῦντι, ἐφθάρησαν ὑπὸ ταύτης πολλοὶ τῶν Ιουδαίων. καὶ πρότερον ἀφηγησομαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τότε συνέβη. ˣ τῆς Πάσχα προαγορευομένης ἑορτῆς συνόδου, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν ἄζυμα προσφέρεσθαι, πολλῶν καὶ πανταχόθεν πληθῶν συναχθέντων ʸ ἐπὶ τὴν ἑορτὴν, δείσας ὁ Κύμανος μὴ νεώτερόν τι ἀφορμὴ τούτων προσπέσῃ, κελεύει τῶν σπαλιωτῶν μίαν τάξιν ἀναλαβοῦσαν τὰ ὅπλα ἐπὶ τῶν τῆ ἱερᾶ στοῶν ἑστάναι καταστελοῦντας τὸν νεωτερισμὸν, εἰ ἄρα τις γένοιτο. ᶻ τοῦτο δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ιουδαίας ἐπιτροπεύσαντες ἐν τῇ ἑορτῇ ἔπραττον. πεπάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς σπαλιώτης τις ἀνακαλύψας ἐπεδείκνυε τῷ πλήθει ᵃ τὰ αἰδοῖα· καὶ πρὸς τοῦτο ᵇ θεασαμένων ὀργὴ καὶ θυμὸς ἦν, οὐκ ἐαυτοῖς ᶜ ὑβρίζοντας λεγόντων, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ἠσεβῆσθαι. πολλοὶ δὲ τῶν θρασυτέρων τὸν Κύμανον ἐβλασφήμουν, ὡς αὐτοῦ τὸν σπαλιώτην ᵈ καθίσαντος λέγοντες. Κύμανος δὲ ἀκούσας, καὶ αὐτὸς ὑπ' ὀργῆς ᵉ ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας. παρήνει μέντοι παύσασθαι νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, μηδὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν ἐξάπτειν ᶠ ἐν ἑορτῇ. μὴ πειθομένων δὲ, μᾶλλον δὲ ἐπέκεινα βλασφημούντων, κελεύει τὸ σπάτωμα ᵍ πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας, ἥκειν εἰς ʰ τὴν Αντωνίαν, ⁱ φρούριον δὲ τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὑπικείμενον τῷ ἱερῷ. θεασαμένους δὲ τοὺς σπαλιώτας θεασάμενον τὸ πλῆθος, καὶ φοβηθὲν, φεύγειν ὥρμησε· ᵏ τῶν δι' ἐξόδων στενῶν ὁσῶν, διώκειν νομίζοντες ὡς τὸ πολεμίων, καὶ σωωθέμενοι μὴ τῷ φυγῷ, ˡ πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἐν τοῖς στενοῖς θλιβομένους διέφθειρον. ᵐ δύο γοῦν μυριάδες ἐξηριθμήθησαν τῶν καθ' τὴν σφαγὴν ἐκείνην φθαρέντων. πένθος δὲ λοιπὸν ἀντὶ τῆς ἑορτῆς, καὶ πάντες, ἐκλαθόμενοι τῶν εὐχῶν καὶ τῶν θυσιῶν, ἐπὶ θρήνους καὶ κλαυθμοὺς ἐτράποντο. ⁿ τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσελγήσαντος σπαλιώτου ᵒ πάθη ψυχὰς παρεσκεύασεν.

δ'. Οὔπω δὲ αὐτῶν ᵖ τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο, καὶ κακὸν ἄλλο ᵍ προσέπιπτε· τῶν γὰρ ʳ ἐφεσίων ἐπὶ νεωτερισμῷ τινες, καὶ τὴν δημοσίαν ˢ ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως, ᵗ Στέφανον Καίσαρος δοῦλον ὁδοιπορουῦτα λῃστεύσαντες, ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κτῆσιν διήρπασαν. ἀκούσας δὲ τὸ πραχθὲν ὁ Κύμανος, εὐθὺς πέμπει σπαλιώτας, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον ᵛ κώμας διαρπάσαι, τοὺς δὲ ἐπιφανεστάτους αὐτῶν ˣ δήσαντας ἐπ' αὐτὸν ʸ ἄγειν. ᶻ ἡ δὲ περιήσεως ᵃ γινομένης, τῶν σπαλιωτῶν τις, τὰς

Μωϋ-

n Τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀτέλγημα] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* τοιοῦτον & mox πάθημα in *Editis Aliiſque.*

o Παθη] *L. B.* παθήματα.

p Τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο,] Πένθος τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ἐπέ. *Busb.*

q Προσεπιπλε.] Τῷ προτέρῳ προσεπιγίνε) ſolus *Busb.* at *L. B.* poſtremum quidem verbum in *Marg.* habet, at in reliquis Vulg. Lect. conſentit.

r Εφεσίων] *L. B.* ἀφεσίων.

* *Qui rebus novandis ſtudebant,*] Qui ex illa turba fugientes evaſerant, *Epiphan.* & *Gelen.* τινὲς γὰρ τῶν νεωτερισμοῖς ἡδομένων in *Zonara.*

s Οδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως,] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 2. καὶ τὴν Βαθυρὼ. SPANH.

t Στέφανον Καίσαρος δοῦλον] Στέφανόν τινα ℣ K. *Busb.* & *Zonar.* atque ita in lib. 2. de *Bello Jud.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 2. SPANH.

v Κώμας διαρπάσαι,] Χώρας *Busb.* & *Zonar.*

x Δήσαντας] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* δήσαντες in *Editis Aliiſque*, δεσμίους *Zonar.*

y Αγειν.] Αγαγεῖν *Busb.* & *Zonar. L. B.* ἄγων λόγον τοῦ τετολμηκέναι εἰσαγαγόντας.

z Τὴς ——— κειμένης,] Τῆς δὲ περιήσεως τοῦ χωρίου ὑπὸ τῶ πεμφθέντων στρατιωτῶν γινομένης, ἀπαθὴς τις ἐξ αὐτῶν νεκρὸς τὸν M. ν. ἔν τινι κ. λ. σεβασμίως κειμένης *Busb.* atque ex eodem forſan codice *Zonar.* qui habet, ἡ δὲ τοῦ χωρίου ἐκείνου περιήσεως γινομένης, νεκρὸς τὶς τῶν στρατιωτῶν θεσπὺς καὶ ἀπάθαλος, τοῖς Μωϋσέως εὐτυχῶν νόμοις ἔν τινι κώμῃ σεβασμίως κειμένης.

a Γινομένης,] *L. B.* γενομένης τοῦ κωμῶν.

b Διὸ-

Μωϋσέως νόμως ἔν τινι κώμῃ λαβὼν κειμένως, πεοχωμίσας εἰς τὼ πάντων ὄψιν, [b] διέρισεν, ὑπερλασφημῶν καὶ πολλὰ [c] καταικερτομῶν. οἱ ὖ Ιεδαῖοι, ταῦτα ἀκέσαντις καὶ πολλοὶ συνδραμόντις, καταβαίνεσιν εἰς Καισάρειαν, ἐκεῖ γὰ [d] ἐτύγχανεν ὁ Κύμανος ὢν, [e] ἱκετεύοντες μὴ αὐτὼς ἀλλὰ τὸν Θεὸν, ὕπερ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν, ἐκδικῆσαι. ζῆν γὰ σὐκ ἐῶμένω [f] τ πατρίων αὐτοῖς ὕτω πεινυβρισμένων. καὶ ὁ Κύμανος, δείσας μὴ πάλιν νεωτερίσωσι τὸ πλῆθος, συμβαλόντων καὶ τ φίλων, τ ἐνυβρισμένω τοῖς νόμοις φρονήσει πλεκίσις, ἔπαυσε τὼ ζῆν ἐν δευτέρᾳ μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι.

faïcas, in vicos quodam repositas nactus, omnium in conspectu eas discerpsit, additis conviciis multisque ludibriis. Judæi autem, istis auditis factoque magno concursu, Cæsaream descenderunt, (illic enim agebat Cumanus) supplicantes, ut non ipsos, sed Deum, cujus leges indigne habitæ erant, vindicatum iret. sibi enim non ferendam esse vitam, patriis legibus tot contumeliis oneratis. Tum Cumanus, veritus ne multitudo denuo res novas moliretur, de amicorum consilio militem, qui legibus contumeliam fecerat, securi percussit; atque ita tumultum sedavit, cum in eo esset ut iterum accenderetur. *Idem securi percussus.*

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς ςάσις ἐνέπεσεν Ιεδαίοις τ Σαμαρείταις · τ ὡς Κλαύδιος τὼ ἀμφισβήτησιν διελύσ.

Γίνε ὖ τ καὶ Σαμαρείταις πεὸς Ιεδαίως ἔχθρα, δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἔθος ἦ τοῖς Γαλιλαίοις ἐν τ ἑορτῆς εἰς τὼ ἱερὼν πόλιν πορευομένοις, ὁδεύειν διὰ τ Σαμαρέων [g] χώρας. καὶ τότε [h] κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης [i] Γινάας λεγομένης, [k] τ ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε καὶ [l] Μεγάλω πεδίω, τινὲς συνάψαντες μάχλω, [m] πολλοὺς αὐτῶν ἀνεῖλον. πυθόμενοι ὖ τὰ πεαχθέντα τ Γαλιλαίων οἱ πρῶτοι, πεὸς Κούμανον ἀφίκοντο, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν [n] μετεῖναι [o] τῶν ἀνηρημένων τ φόνον. ὁ ὖ, [p] χρήμασι πεισθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων, ὠλιγώρησεν. [q] ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ Γαλιλαῖοι, τὸ πλῆθος τ Ιεδαίων ἔπεισον [r] ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι, καὶ τ ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι. δουλείαν γὰ καθ' αὑτὼ μὲν πικρὸν ἔλεγον εἶναι, πρὸς δὲ ὕβρει ὖ παντάπασιν ἀφόρητον. τ ὖ ἐν τέλει καταπραΰνειν [s] αὐτὰς πειρωμένων, καὶ πείσαι τ Κούμανον ἐπαγγελλομένων δίκας [t] εἰσπράξεσθαι πρὸς τ ἀνηρημένων, ἐκείνοις μὲν ὐ πεοσέχον, ἀναλαβόντες ὖ τὰ ὅπλα, καὶ βοηθεῖν Ελεάζαρον τ ὑ Δεινάου πρόσκαλέσαντες · λῃςὴς ὖ ἦν ὁ οὗτος ἐπὶ πολλὰ τὼ Δατρίβᾳ ἐν ὄρει πεπιημένος · κώμας τινὰς τ Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζουσι. Κύμανος δὲ, τ πράξεως εἰς αὐτὸν ἀφικομένης, ἀναλαβὼν τὼ τ [v] Σεβαςηνῶν [x] εἴλω, καὶ πεζῶν τέσσαρα τάγματα, τάς τε [y] Σαμαρείτας καθοπλίσας, ἐξῆλθεν ὐπὶ τοὺς Ιεδαίως, καὶ συλλαβὼν [z] πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζωὸς ἔλαβεν. οἱ δὲ πρῶτοι καὶ τιμῇ καὶ [a] γένει τ Ιεροσολυμιτῶν, ὡς εἶδον εἰς οἷον κακῶν μέγεθος ἥκουσι, [b] μετενδυσάμενοι σάκκους, καὶ σποδὸν τὰς κεφαλὰς ἀναπλήσαντες, παντοίοις τοὺς [c] ἀφεςῶτας πρὸς ἀλλήλους ἐκάλουν

CAP. VI. V.

Quomodo seditio in Judæos invasit & Samaritas: & quo pacto litem dirimit Claudius.

POrro inter Samaritas & Judæos ortæ sunt inimicitiæ hujusmodi de causa. Mos erat Galilæis, in diebus festis Hierosolyma euntibus, per regionem Samariæ iter facere. Atque tum ipsis, cum in itinere essent, quidam è vico, cui nomen Ginæa, (quæ sita est in confiniis Samariæ & Magni campi) prælio congressi, multos eorum perimunt. Primores autem Galilæorum, ubi facinus audiverant, Cumanum adibant, ipsumque rogabant ut occisorum necem ulcisceretur. Ille vero, à Samaritis data pecunia persuasus, eorum nullam rationem habuit. Tunc Galilæi, hac de re indignati, Judæorum multitudinem ad arma conciverunt, & ad libertatem suam defendendam. Servitutem enim etiam ex se quidem acerbam esse dicebant; cum injuriis vero conjunctam, omnino intolerabilem. Cum autem magistratus lenire eos & compescere conarentur, pollicerenturque se Cumano persuasuros, ut pœnas de cædis auctoribus sumeret, illis quidem non auscultabant, sed armis correptis, & in auxilium advocato Eleazaro Dinæi filio, (ille enim erat latro qui multis jam annis in montibus degerat) vicos aliquot Samaritarum diripiunt & incendunt. Cumanus autem, ubi ad eum fama rei pervenerat, assumpta Sebastenorum ala cum quatuor peditum cohortibus, armatisque etiam Samaritanis, contra Judæos proficiscitur; eosque assequutus, multos quidem illorum perimit, plurimos autem vivos cepit. Tum vero Hierosolymitarum primi genere pariter ac honore, ut viderunt ad quam calamitatum magnitudinem ventum erat, saccis indutis, capitibusque cinere repletis, modis omnibus seditiosos obsecrabant & hortabantur, ut,

Dissidium inter Samaritas & Judæos.

Judæi à Galilæis ad arma conciti contra Samaritas.

Eleazarus latro.

Cumanus contra Judæos profectus, eorum magnam eorum stragem edit.

b Διέχισεν,] Ανωθεν διέχισεν *Busb.*

c Κατακερτομῶν.] Καὶ ἀκριβῶς καθυλακτῶν post καζακερτομῶν addunt *Busb.* & *Gall.*

d Ετύγχανεν ὁ Κύμανος] Ετυχεν solus *Busb.*

e Ικετεύοντες] Ικετεύοντες καὶ σφόδρα ὀκλιπαρέντες αὐτὸν *Gall.*

f Τῶν πατρίων] In *Cod. Busb.* τ πατρίων καὶ ἐομίων. forsan pro θεσμίων.

g Χώρας.] Ita distinxi. antea erat, χώρας, καὶ τότε &c. Vide *Luc.* c. 17. v. 11. & *Joan.* c. 4. v. 4.

h Κατ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης] Sic *Busb.* κάλοδον in *reliquis.*

i Γινάας λεγομένης,] Ita (pro τ Ναΐς *Editorum Aliorumque*) rescripsi ex lib. 2. *de Bello Jud.* ubi idem locus describitur hisce verbis, ἡ Σαμάρεια ἀρχομένη ἀπὸ τ ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γινάας ὄρομα κώμης &c. & ab hac lectione non longe discedit Γιναῖς *Cod. Busb.* & *Gall.* & Γιναῖς *Epiphan.* Ναταῖς *L. B.* HUDS. Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12 §. 3. SPANH.

k Τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε] Illa τ ἐν μεθορίῳ κειμένης supplevi è *Cod. Busb.* (adstipulante jam & *Lugd. Bat.*) & τε pro ὖ ex eodem (sic quoque *L. B.*) post Σαμαρείας rescripsi. Mecum sane facit *Epiphanius*, qui locum vertit ad hunc modum, *Dum ergo aliquando iter haberent per vicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum.* Vide *Grotium* ad *Luc.* c. 7. v. 11.

l Μεγάλῳ πεδίῳ,] De ejus situ, supra lib. 5. c. 1. §. 22. ἔζον ὑπὸ βηθήλων εἰς τὸ μέγα τελούτᾳ πεδίον. Conf. lib. VIII. c. 3. §. 3. SPANH.

m Πολλοὺς αὐτῶν ἀναιρῶσι.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 3. SPANH.

n Μετεῖναι] Lege μετιέναι. COCC.

o Τῶν ἀνηρημένων τ φόνον.] Τῶν ἀδίκως ἀνηρημένων τ φόνον *Busb.*

p Χρήμασι —— ὠλιγώρησεν.] Χρήμασι πολλοῖς ὑπερτυθλωθεὶς ὑπὸ τ Σαμαρέων κακείνοις μᾶλλον πεισθεὶς, τὼ ἀνδίκησιν ὠλιγώρησεν *Busb.* consentiente in ultimis *Lugd. Bat.*

q Αγανακτήσαντες —— χωρῆσαι,] Aliter hic in Græco est Textu, quem sequitur *Rufinus.* SPANH.

r Ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι,] Ἐφ' ὅπλα καὶ φεύγειν χωρῆσαι *Busb.*

s Αὐτὰς πειρωμένων,] Αὐτὰς, καὶ συνιέναι τὼ παροχὼ πειρωμένων *Busb. Lugd. Bat.* & *Gall.*

t Εἰσπράξεσθαι] Εἰσπράξασθαι *Busb.*

v Σεβαςηνῶν εἴλω,] Conf. supr. lib. 19. c. 9. §. 1. SPANH.

x Εἴλω,] Supra ἴλω.

y Σαμαρείτας καθοπλίσας,] Σαμαρεῖς *Busb.*

z Πολλοὺς —— ἔλαβεν.] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

a Γένει τ Ιεροσολυμιτῶν,] Ita *Busb.* χθόνι in *Editis Aliisque.*

b Μετενδυτάμενοι —— ἀναπλήσαντες,] Conf. supr. c. 3. (4) §. 2. SPANH.

c Αφεσῶτας προσκαλοῦντες ἦσαν,] Sic *Gall. Lugd. Bat. Zonar.*

&

ut, ob oculos positis patria diruenda & templo flammis vastando & ipsis cum uxoribus & liberis in servitutem deducendis, consilium mutarent, & abjectis armis qnieścerent in posterum, & suas quisque domos repeterent. Cum autem ista dixissent, eos flexerunt. atque illi quidem sese dispersérunt, latrones vero ad loca munita iterum reversi sunt. Atque ex eo tempore Judæa omnis latrociniis infestata erat.

Judæa latronibus vexata.

2. At Samaritarum primates Ummidium Quadratum Syriæ præsidem, tunc Tyri degentem, adibant, & Judæos accusabant; quod vicos eorum diripuerint ac incenderint. &, "non tam se ægre "ferre propriam injuriam, dicebant, quam quod "Romanos contempserint, ad quos judices, si quid "damni accepissent oporteret eos potius provoca- "re, quam nunc, quasi à Romanis imperio non "regerentur, incursiones facere. quamobrem ad i- "psum se venire, *ab eo* hoc demum impetraturos ut vindicarentur." Et quidem hujusmodi accusationem instituebant Samaritani. Judæi vero & seditionis & pugnæ auctores Samaritas exstitisse ajebant, & ante omnia Cumanum ab illis muneribus corruptum, adeoque interfectorum cædem occultasse & dissimulasse. Et Quadratus, cum ista audivisset, judicium distulit, dicens se *ea de re* pronunciaturum esse, postquam in Judæam venerit, & veritatem accurate magis perspectam habuerit. Et illi quidem re infecta discesserunt. Non multo autem post Quadratus Samariam venit, ubi omnibus auditis, in ea erat sententia ut Samaritanos turbarum auctores fuisse existimaret. Quamprimum vero Judæos quosdam res novas molitos esse intellexit, captos à Cumano in cruces egit. Atque inde profectus in vicum cui nomen Lydda, civitati magnitudine non cedentem, cum pro tribunali sedisset iterumque Samaritanorum causam audisset, à Samarita quodam edoctus est, certum Judæorum primatem nomine Dortum, nonullosque cum eo novis rebus studentes, quatuor numero, populum, ut à Romanis deficerent, sollicitasse. Et illos quidem Quadratus occidi imperavit: Ananiam vero pontificem & Ananum *templi* prætorem vinctos Romam misit, factorum rationem Claudio Cæsari reddituros. Porroque Samaritarum & Judæorum primores, & Cumanum procuratorem, & Celerem (is autem tribunus erat) jubet in Italiam ad imperatorem discedere, illius judicio sistendos de iis quas inter se haberent controversiis. At ipse, veritus ne novi aliquid moliretur populus Judaicus, in Hierosolymitarum urbem se confert; ipsamque

Samaritæ apud Ummidium Quadratum Judæos accusant.

Judæi accusationem diluunt.

Samaritas seditionis reos pronunciat Quadratus.

Dortus aliique supplicio affecti.

Ananias & Ananus, Cumanus & Celer cum aliis Romam missi.

ἦσαν, καὶ πείθοντες. τοὺς ὀφθαλμοῦς [d] θεμένους κατασκαφησομένῳ μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα, τὸ δὲ ἱερὸν πυρποληθησόμενον, αὐτῶν δὲ [e] γυναικῶν σὺν τέκνοις ἀνδραποδισμὸς ἐσομένους, μεταβολὴν τῶν λογισμῶν, καὶ ὅπλα μὴ ψαύσαντας ἠρεμεῖν εἰς τὸ λοιπὸν, ἀποχωρήσαντας εἰς τὰ αὐτῶν. ταῦτα δὲ εἰπόντες, ἔπεισαν. καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, οἱ λῃσταὶ δὲ ἀπὶ τοὺς [f] ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλθον. [g] ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα Ιουδαία λῃστηρίων ἐπλήσθη.

β'. Σαμαρέων δὲ οἱ πρῶτοι, πρὸς [h] Οὐμμίδιον Κουαδράτον τὸν Συρίας προεστηκότα, καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν Τύρῳ τυγχάνοντα, βλασφημούμενοι, κατηγόρουν τῶν Ιουδαίων, ὡς τὰς κώμας αὐτῶν ἐμπρήσαντας καὶ διαρπάσαντας. καὶ, "ἐπὶ μὲν ὧν αὐτοὶ πεπόνθασιν, οὐκ ἄτως "ἀγανακτεῖν, ἔφασκον, ὡς ὅτι Ρωμαίων καταφρονήσαντας, ἐφ' οὓς κριτὰς ἐκβιῶν αὐτοὺς εἶπε [i] ἠδικῆσθαι "βλασφημεῖν, [k] ἢ νῦν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνας Ρω- "μαίους, καταδραμεῖν. ἥκειν οὖν ἐπ' αὐτὸν σκηδικίας "τυχόμενοι." ταῦτα μὲν οὖν οἱ Σαμαρεῖς κατηγόρουν. Ιουδαῖοι δὲ καὶ τῆς στάσεως καὶ τῆς μάχης αἰτίους γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς ἔφασαν, πρὸ πάντων δὲ Κύμανον δώροις ὑπ' αὐτῶν φθαρέντα, καὶ βλασφημήσαντα τὸν τῶν ἀνῃρημένων φόνον. καὶ Κυαδράτῳ ἀκούσαντι [l] ὑπερτίθεσθαι τὴν κρίσιν, εἰπὼν [m] ἀποφανεῖσθαι ἐπιδὰν εἰς τὴν Ιουδαίαν βλασφημούμενος ἀκριβέστερον [n] ἐπιγνῷ τὴν ἀλήθειαν. καὶ οἱ μὲν ἀπῆεσαν ἄπρακτοι. μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁ Κυαδράτος ἦκεν, [o] εἰς Σαμάρειαν, ἔνθα [p] διακούσας αἰτίους τῆς παραχῆς ὑπέλαβε γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς. [q] ὡς δὲ καὶ [r] Ιουδαίων [s] τινὰς νεωτερίσαντας ἔμαθεν, ἀνεχώρησεν εἰς Κύμανον. ἔλαβεν αἰχμαλώτους. κἀκεῖθεν εἰς κώμην τινὰ βλασφημούμενος [t] Λύδδαν λεγομένην, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ὑποδέουσαν, καθίσας ἐπὶ βήματος κἀκ δευτέρου τῶν Σαμαρέων διακούσας, διδάσκεται βλασφημούντων Σαμαρέως, ὅτι τῶν Ιουδαίων τις πρῶτος, ὄνομα [v] Δόρτος, καὶ τινες σὺν αὐτῷ νεωτερίσαιεν, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, πείσαντες τὸ ὄχλον ὅτι τῇ Ρωμαίων ὑποστάσῃ. κἀκείνους μὲν ὁ Κυαδράτος ἀνελεῖν προσέταξεν· τὸν δὲ Ανανίαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὸν [x] στρατηγὸν Ανανον· δύο, [y] εἰς Ρώμην [z] ἀπέπεμψε, περὶ τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας Κλαυδίῳ Καίσαρι. κελεύσας δὲ καὶ τοὺς τῶν Σαμαρέων πρώτους, καὶ τοὺς Ιουδαίων, [a] Κυμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ, καὶ Κέλερι, χιλιάρχῳ [b] δ' ὧν ἕτος, [c] ἐπ' Ιταλίας [d] ἀπεῖναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους [e] ἐπ' αὐτῷ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. αὐτὸς δὲ, δείσας μὴ τὸ πλῆθος τῶν Ιουδαίων [f] πάλιν νεωτερίσῃ, εἰς τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πό-

& *Epiphan.* ἐφεστῶτας in *Editis Aliisque.*

d Θεμένους κατασκαφησομένῳ] Comma post θεμένους sustuli. verum θέμενοι legisse videtur *Epiphan.*

e Ἐχυρὰς τόπους πάλιν ἀπῆλθον.] Ὀχυρὰς *Busb.*

f Ἐξ ἐκείνου ὃ ἡ σύμπασα] Ἐξ ἐκείνου τε ἡ σ. *Busb.*

g Ἐπλήσθη.] Ἐπληρώθη *Busb.* & *Lugd. Bat.*

h Οὐμμίδιον Κυαδράτον τὸν Συρίας προεστηκότα,] Ita lego (frustra pro *Numidio* contendente *Ryckio* ad *Tacitum*, p. 176.) auctoritate *Vett. Inscriptionum*, quas affert Cl. *Nerisius* in *Diss.* III. *de Epochis Syro-Macedonum*, p. 183. *Ed. Lipsi.* antea erat Νομιδιον. Videsis *Salmasium* ad *Aug. Hist. Scriptores*, p. 42. *Reinesium* in *Ep.* XXI. & *Pagium* in *Critica* ad *Annales Baronii* p. 37. HUDS. Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 12. §. 5. SPANH.

i Ηδικῆσθαι βλασφημεῖν,] Sic *Busb.* ἠδίκων in *cæteris.*

k Ἢ νῦν] Νῦν ὃ ὡς *Busb.* & *Epiphan.* Vulgatam tamen lectionem servavi, ut quæ bene ferri possit, voce μᾶλλον subintellecta.

l Ὑπερτίθεσθαι) —— βλασφημούμενον] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 12. §. 5. Κυαδράτος ὃ τότε μὲ ἑκατέρους ὑπερτίθεσθαι)· &c. SPANH.

m Ἀποφανεῖσθαι] Ita cum *Cod. Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliisque.*

n Ἐπιγνῷη] *L. B.* ἐπιγνῶ.

o Εἰς Σαμάρειαν,] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

p Διακούσας αἰτίους τῆς παραχῆς,] Δὴ ἀκούσας *Busb.* Διακούσας αἰτ. τ. τ. ὑπέλαβε γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς ὃ καὶ Ιουδαίων ὡς τινας νεωτ. *Vat.* in *Epiphanii* versione, *ubi auctores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorum ac Judæorum indisciplinatos inveniens* &c. Forsan legendum ὑπέλαβε γεγενῆσθαι Σαμαρεῖς. Σαμαρεῖσι ὃ καὶ Ιουδαίοις &c. ut in *Cod. Vat.*

q Ὡς δὲ] Σαμαρέων δὲ *Lugd. Bat.*

r Ιουδαίων τινὰς νεωτερίσαντας] Ιουδαίους *Busb.*

s Τινὰς] *L. B.* ὅς τινας.

t Λύδδαν] Ita lego cum *Cod. Busb.* assentiente *Epiphanii* versione. in *Editis Aliisque* Λύδδαν, sine λεγομένην. Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 878. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 3. HUDS. Conf. supr. lib. 13. c. 4. §. 9. SPANH.

v Δόρτος,] Ita in *Ed. Bas.* & plerisque *MSS.* nec aliter in *Epiphanii* libris. Δότης in *Ed. Gen.* Δόητος *Lugd. Bat.* Δοῆτος *Busb.*

x Στρατηγὸν Ανανον· δύο,] Vide *Bessonum* in *Canticum Canticorum*, p. 315. & *Grotium* ad *Matth.* c. 26. v. 45.

y Εἰς Ρώμην ἀπέπεμψε,] Conf. *ἀλλοι.* lib. 2. c. 12. §. 6. SPANH.

z Ἀπέπεμψε,] *L. B.* ἀπέπεμψε.

a Κυμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ] Κυμάνῳ τε τῷ ἐπιτρ. *Busb.* & *Vat.*

b Δ' ὧν ἕτος,] Ita cum *Busb.* (& *Lugd. Bat.*) ὢν deerat *reliquis.*

c Ἐπ' Ιταλίας ἀπεῖναι] In *Editis* & *MSS.* ἐπὶ τ' βίας, non adeo, ut mihi videtur, recte. in lib. 2. de *Bello Jud.* ubi eadem res narratur, παρήγγειλε ὃ καὶ Κυμάνῳ καὶ Κέλερι τῷ χιλιάρχῳ ἐπὶ Ρώμης πλεῖν. unde, cum Cl. *Lowthio*, (subscribente in ora Codicis sui *Cocceio*) ἐπ' Ιταλίας rescripsi. Aliud quiddam in suo codice habuisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *jussitque Cumano & Celeri tribuno, & violentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent.*

d Ἀπεῖναι] Forte ἀπιέναι.

e Ἐπ' —— ζητήσεων.] Ἐπ' αὐτῷ *Busb.*

f Πάλιν νεωτερίσειεν] Illud πάλιν è *Cod. Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.*

πόλιν ἀφικνεῖ)· καταλαμβάνῃ δὲ αὐτὼ εἰρωδιομένω, [a] πάτριον ἑορτὴν τῷ Θεῷ πελῶσαν. πιστεύσας δὴ μηδένα νεωτερισμὸν περὶ αὐτῶν [h] ἡσυχῇ, καταλιπὼν ἑορτάζοντας [i] ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

γ'. Οἱ περὶ Κύμανον δὴ καὶ τοὺς πρώτους τῶν Σαμαρέων, ἀναπεμφθέντες εἰς Ῥώμην, λαμβάνουσι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡμέραν, καθ' ἣν περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων λέξουσιν ἔμελλον. σπουδὴ δὲ μεγίστη τῷ Κυμάνῳ καὶ τοῖς Σαμαρεῦσιν ἦν, παρὰ τῶν Καίσαρος ἀπελευθέρων καὶ φίλων· κἂν [k] περιεγένοντο τῶν Ἰουδαίων, εἰ μήπερ Ἀγρίππας ὁ νεώτερος, ἐν τῇ Ῥώμῃ τυγχάνων, καταπυθόμενος ἰδὼν τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρώτους, ἐδεήθη πολλὰ τοῦ αὐτοκράτορος γυναικὸς Ἀγριππίνης, πεῖσαι τὸν ἄνδρα, [l] δικασαμένους πρέποντως τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ, τιμωρήσασθαι τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. καὶ Κλαύδιος τῇ δεήσει ταύτῃ παρεληφθεὶς, καὶ διακούσας, ὡς εὗρε τῶν κακῶν ἀρχηγοὺς τοὺς Σαμαρεῖς γενομένους, τοὺς μὲν ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἀνεῖλεν ἀναιρεθῆναι, τῷ Κυμάνῳ δὲ φυγὴν ἐπέβαλε, Κέλερα δὲ τὸν χιλίαρχον ἀνέλυσεν [m] ἀγαγόντας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, πάντων ὁρώντων ὅτι τὴν πόλιν πᾶσαν συρόντας, ἕως ἀποκτείναι.

pacatam deprehendit & *tranquillam*, festumque patrium Deo *consecratum* agentem. Credidit itaque nihil ab iis novatum iri, illisque in festivitate relictis Antiochiam se recepit.

3. Cumanus autem & Samaritanorum primores, Romam missi, diem ab imperatore sibi constitutum accipiunt, quo causam acturi essent de rebus inter se controversis. Summoque studio pro Cumano & Samaritis contendebant Cæsaris liberti & amici: & Judæos sane vicissent, nisi Agrippa junior, qui eo tempore Romæ erat, cum intelligeret Hierosolymitarum proceres non mediocriter laborare, multis precibus imploraſſet Agrippinam imperatoris uxorem, ut marito persuaderet, ubi causam cognosceret, à defectionis auctoribus convenienter suæ justitiæ pœnas exigere. Claudius igitur his precibus in anteceſſum instructus & paratus, quæque dicerent utrinque auditis, ut comperit Samaritas malorum duces auctoresque exstitisse, eos quidem qui ad ipsum ascenderant occidi jussit, Cumanum vero in exsilium egit, atque Celerem tribunum Hierosolyma duci præcepit, & omnium in conspectu per totam urbem trahi adeoque enecari.

Magna contentio Romæ inter Judæos & Samaritas.

Agrippa ab Agrippina precibus obtinet, ut Claudius æquo animo Judæos audiret.

Cumanus in exsilium pulsus.

Celer morte punitus.

ΚΕΦ. ζ'.

Φῆλιξ Ἰουδαίας ἐπίτροπος. περὶ Ἀγρίππαν τὸν νεώτερον καὶ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν.

CAP. VII.

Felix Judææ procurator. De Agrippa juniore, ejusque sororibus.

Πέμπτῳ δὲ [n] Κλαυδίου [o] Φῆλικα [p] Παλλαντος ἀδελφὸν τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων ἐπιτροπεύοντα πέμψας, τὸν δὲ ἀρχὴν [q] δωδέκατον ἔτος ἤδη πεπληρωκότα, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ [r] τὴν Τραχωνίτιν [s] σὺν [t] Ἀβίλᾳ· [v] Λυσανίᾳ δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία. [x] τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιρεῖται, δυναστεύσαντα τύχης ἔτη τέσσαρα. λαβὼν δὲ τὴν δωρεὰν παρὰ τοῦ Καίσαρος Ἀγρίππας, ἐκποιεῖται πρὸς γάμον Ἀζίζῳ τῷ Ἐμεσῶν βασιλεῖ, περιτεμνεσθαι θελήσαντι, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφήν. Ἐπιφανὴς γὰρ ὁ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως παῖς παρητήσατο τὸν γάμον, μὴ βουληθεὶς εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη [y] μεταβαλεῖν, καίπερ τοῦτο ποιήσειν προϋποχόμενος αὐτῆς τῷ πατρί. καὶ Μαριάμμην δὲ ἐξέδωκεν Ἀρχελάῳ τῷ Ἑλκίου παιδὶ, πρότερον τοῦ Ἀγρίππα τοῦ πατρὸς ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ· καὶ γίνεται θυγάτηρ [z] αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.

β'. Διαλύονται δὲ τῇ Δρουσίλλῃ πρὸς τὸν Ἀζίζον οἱ γάμοι, μετ' ὀλίγον χρόνον, τοιαύτης ἐμπεσούσης αἰτίας. καθ' ὃν καιρὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπετρόπευσε Φῆλιξ, θεασάμενος ταύτην, καὶ γὰρ ἦν κάλλει πασῶν διαφέρουσα, λαμβάνει τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν, καὶ [a] Σίμωνα ὀνόματι, τῶν ἑαυτοῦ φίλων, [b] Ἰουδαῖον, Κύπριον δὲ γένει, μάγον εἶναι σκηπτόμενον, [c] πέμπων πρὸς αὐτὸν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιπεῖν αὐτῷ [d] γήμασθαι, μακαρίαν ποιήσειν ἐπαγγελ-

Felix Judææ procurator.

Claudii in Agrippam munificentia.

Drusilla nupta Azizo.

Mariamne Archelao.

Felix nititur Drusillam à marito abducere.

Claudius deinde misit Felicem Pallantis fratrem, ut rebus in Judæa præesset. atque, imperii sui anno duodecimo completo, Agrippam donavit Philippi tetrarchia & Batanæa, eique in auctarium dedit Trachonitidem una cum Abila, (ista autem fuerat Lysaniæ tetrarchia) Chalcidem vero ei abstulit, cum dynastiam illam tenuisset quadriennio. Agrippa autem, istis muneribus à Cæsare auctus, Azizo Emesorum regi, cum circumcidi annuisset, Drusillam sororem in matrimonium collocavit. nam Epiphanes Antiochi regis filius ejus nuptias recusaverat, ut qui Judæorum religionem sua relicta amplecti noluerit, licet ita se facturum esse puellæ patri olim promiserat. Porroque Mariamnen nuptui dedit Archelao Helciæ filio, cui jam ante ab Agrippa patre desponsata fuerat; illisque nata est filia Berenice nomine.

2. Non multo autem post connubium Drusillæ Azizique dissolutum est, hujusmodi de causa. Felix, quo tempore procurator erat Judææ, cum *forte* Drusillam conspexisset, (namque omnes pulchritudine excellebat) mulieris desiderio tenebatur; & ex amicis suis Judæum, nomine Simonem, genere Cyprium, qui se magum esse simulabat, ad eam mittens, suadere nitebatur ut relicto marito ei nuberet, beatam facturum esse pollicens, si ipsum non

---

[a] Πάτριον ἑορτὴν] Τὴν τῶν Ἀζύμων ἑορτὴν in lib. 2. *de Bello Jud.*

[b] Γενόμενος,] Γενέσθαι solus *Busb.* cui adstipulatur *Lugd. Bat.*

[i] Ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.] Ὑπέστρεφεν *Busb.*

[k] Περιεγένοντο τῶν Ἰουδαίων,] Ita *Busb.* & *Gall.* περιεγίνοντο in *Editis Aliisque.*

[l] Δικάσαντας πρεπόντως] Sic lego cum *Busb.* & *Vat.* Διακόσαντα in *Editis Aliisque* tam *Latinis* quam *Græcis.*

[m] Ἀγοντας] *L. B.* ἀγαγόντας.

[n] Κλαυδίου] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Κλαύδιον in *cæteris.*

[o] Φῆλικα Πάλλαντος] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. 12. §. 8. SPANH.

[p] Πάλλαντος.] Ita in *Josephi* libris plerisque & *Auctoribus Lat.* Πάλλαντος *Busb.* & *Dioni Cassio.*

[q] Δωδέκατον ἔτος] Δέκατον juxta *Epiphanii* libros.

[r] Τὴν Τραχωνίτιν] Tetrarchia Philippi his constituebatur & constabat regionibus, Trachonitide, Batanea, Auranitide, Gaulanitide, Paneade, atque illa quæ est περὶ Ἰαμνίαν Galilææ parte: itaque nihil opus erat memorare Batanæum aut Trachonitidem. rescribo, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τὴν Τραχωνίτιν καὶ σὺν Ἀβίλᾳ. *Petitus* in *Animadv. Miscellan.* Tom. 3. p. 241.

[s] Σὺν Ἀβίλᾳ·] Conf. supr. lib. 8. c. 12. §. 4. SPANH.

[t] Ἀβίλᾳ·] Ita scribo pro Ἀβίλᾳ in *Editis Aliisque.* Ἄβιλα *Busb.* Supra quidem (p. 864. v. 48.) Ἄβιλα pluraliter. Sed vocabulum esse numeri utriusque notavit Cl. *Cellarius* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 269. Videsis *Berkelium* ad *Stephanum* v. Ἄβιλη, & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 525.

[v] Λυσανίᾳ δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία.] Λυσανίᾳ δ' αὐτὴ ἐγεγόνει *Busb.* HUDS. Conf. supr. lib. 19. c. 5. §. 1. SPANH.

[x] Τὴν Χαλκίδα δ' αὐτὸν ἀφαιροῦνται,] Conf. *Antiq.* lib. 2. c. 12. §. 1. SPANH.

[y] Μεταβαλεῖν,] Ita *Busb.* & *Gall.* μεταβαλὼν in *cæteris.*

[z] Αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.] Iterum cum *Busb.* nec aliter legisse videtur *Epiphan.* αὐτῇς in *Editis.*

[a] Σίμωνα ὀνόματι] Forte est Simon ille Magus de quo *Act.* 8. 9. non diversum esse contendit *Sam. Basnagius* in *Exercitt. Hist. Crit.* contra *Baronium*, ad ann. xxxv. n. xx.

[b] Ἰουδαῖον,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* Ἰουδαίων in *Editis Aliisque.*

[c] Πέμπων πρὸς αὐτὸν,] Πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιπεῖν in *Cod. Busb.*

[d] Γήμασθαι,] Βέβαια *L. B. Tacitus* (in *Hist.* lib. 5. cap. 9.) Drusillam statuit *Antonii* & *Cleopatræ neptem.* quo modo autem cum *Actis* & *Josepho* concilietur, laborant eruditi. Dici solet à plerisque Drusillam Judæam, sororem Agrippæ regis, aliam esse à Drusilla, Felicis uxore altera, Jubæ quidem Mauritaniæ re-

Druſilla nupta Felici.

non faſtidiret. Atque illa, haud recte faciens, volenſque effugere ſororis Berenices invidiam (nam propter pulchritudinem *ſuam* non leviter ab ea læſa erat) ut contra patria inſtituta ageret, & Felici nuberet, ſe perſuaderi ſinit. cumque ex eo pepe-

Paritque ei filium Agrippam.

riſſet filium, Agrippam nomine vocavit. Sed quemadmodum is juvenis cum muliere iſta perierit, cum inflammaretur mons Veſuvius tempore Titi Cæſaris, poſtea declarabo.

Berenice Herodis vidua Polemonis nuptias ambit.

3. Porro Berenice poſt Herodis obitum, qui ipſius maritus fuerat idemque patruus, cum longum tempus in viduitate egiſſet, fama percrebreſcente, quod cum fratre ſuo coiret, ſuadet Polemoni (ille enim Ciliciæ rex erat) ut circumciſus eam in matrimonium duceret: nam hoc pacto exiſtimabat ſe redarguturam eſſe mendacia & calumnias. eique obſequutus eſt Polemon, maxime propter illius divitias. Id tamen conjugium non diu irruptum

Poſtea Polemonem deſerit.

manſit: ſed Berenice ob *libidinis* intemperantiam, ut ferebatur, deſerit Polemonem. Ille vero, ſolutis nuptiis, in moribus & inſtitutis Judæorum perſe-

Mariamne, repudiato Archelao, Demetrio nubit.

verare deſiit. Eodem autem tempore etiam Mariamne, cum repudiaſſet Archelaum, nupſit Demetrio, primo inter Alexandrinos Judæos genere pariter ac opibus: tunc etiam & ipſe Alabarchiam tenebat. cumque filius ei natus eſſet ex illo, Agrippinum appellavit. Sed de horum ſingulis poſtea accurate magis narrandi locus erat.

λόμενος, μὴ ὑπ' ἐρηφανήσασαν αὐτόν. ἡ δὲ κακῶς πράττουσα, καὶ φυγεῖν τὸ σὺν τῇ ἀδελφῇ Βερνίκης βουλομένη φθόνον, ἀφ' ὧν τὸ κάλλος παρ' ἐκείνης ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐβλάπτετο, ὑφαδοῦναι τότε πάτρια νόμιμα πείθει, καὶ τῷ φιλίκι γήμασθαι. τεκοῦσα δὲ ἐξ αὐτοῦ παῖδα ὠνομάκει Ἀγρίππαν. ἀλλ' ὃν μὲν τρόπον ὁ νεανίας [c] ἐκεῖνος σὺν [f] τῇ γυναικὶ καὶ τὴν ἐκπύρωσιν [g] Βεσσέως ὄρους ἐπὶ τοῦ Τίτου Καίσαρος χρόνων ἠφανίσθη, μὴ ταῦτα δηλώσω.

γ'. Βερνίκη δὲ μὴ τὸν Ἡρῴδου τελευτὸν, ὃς αὐτῆς ἀνὴρ καὶ θεῖος ἐγεγένητο, πολὺν χρόνον διαχηρεύσασα, φήμης διαχεομένης ὅτι τὸν ἀδελφὸν [h] συνοικεῖ, πείθει Πολέμωνα, [i] Κιλικίας δὲ τὸν ἔτος βασιλεύς, περιτεμόμενον [k] ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτὴν, ὅπως δὴ ἐλέγξειν ὡς ψευδεῖς τὰς διαβολάς. καὶ ὁ Πολέμων ἐπείθη μάλιστα διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς. ὁ μὲν δὴ πολὺν συνέμεινεν ὁ γάμος, [l] ἀλλὰ Βερνίκη δι' ἀκολασίαν, ὡς ἔφασαν, καταλείπει τὸν [m] Πολέμωνα. ὁ δὲ ἅμα διὰ τε γάμου καὶ διὰ τοῦς ἔθεσι τῶν Ἰουδαίων ἐμμένειν ἀπήλλακτο. τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ καὶ [n] Μαριάμμη, παραιτησαμένη τὸν Ἀρχέλαον, συνῴκησε Δημητρίῳ, τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρωτεύοντι γένει τε καὶ πλούτῳ· τότε δὴ καὶ τὴν ἀλαβαρχίαν αὐτὸς εἶχε. γενόμενον δ' αὐτῇ παιδίον ἐξ ἐκείνου Ἀγρίππινον προσηγόρευσεν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἑκάστου τούτων μετ' ἀκριβείας ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. VIII.

ΚΕΦ. η'.

Quemadmodum Claudio mortuo Nero in imperium ſucceſſit: & quæ crudeliſſime patravit. De latronibus, ſicariis, & impoſtoribus, ſub Felice & Feſto Judææ procuratoribus.

Ον τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὸν ἀρχὸν διεδέξατο· ἃ τε ὠμοτάτως ἔπραξεν. περὶ ληστῶν, σικαρίων, καὶ γοήτων, τῶν Ἰουδαίας ἐπιτροπευόντων φήλικος καὶ Φήστου.

Obitus Claudii Cæſaris.

CÆterum moritur Claudius Cæſar, cum annos tredecim imperaſſet, menſes octo, & dies inſuper viginti: ferebantque nonnulli quod ab Agrippina uxore veneno ſublatus fuerit. Hujus mulieris pater quidem erat Germanicus Cæſaris frater, maritus vero Domitius Aënobarbus, è viris in urbe Roma illuſtribus. illo autem defuncto, eam,

Claudii uxores & liberi.

cum vidua diu manſiſſet, Claudius in matrimonium duxit, filium adducentem *in familiam* patri cognominem Domitium. Meſſalinam enim uxorem ob zelotypiam *ante* ſuſtulerat, ex qua Britannicum & Octaviam liberos ſuſceperat. Erat autem ei & Antonia filia natu maxima, quam ex priore uxore Petina habuit. Atque Octaviam protinus Neroni collocavit. id enim nomen ei dedit Cæſar poſteaquam in filium adoptaſſet.

Nero imperator.

2. Agrippina autem verita ne Britannicus, cum adultus eſſet, à patre principatum acciperet, ſuoque filio volens imperium ire præreptum, quæ

ὁ Τελευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας [p] ἔτη δεκαεξία, [q] μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι· καὶ λόγος ἦν παρά τινων, ὡς ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνῄρητο. ταύτης πατὴρ μὲν ἦν Γερμανικὸς [r] Καῖσαρ ἀδελφὸς, ἀνὴρ δὲ [s] Δομέτιος Ἀηνόβαρβος ὁ τῶν ἐπισήμων καὶ τῆς Ρωμαίων πόλιν. ὃς τελευτήσαντος, χηρεύσαν αὐτὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον Κλαύδιος ἄγεται πρὸς γάμον, ἐπαγομένην καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. προσαγορήκει δὲ τὴν γυναῖκα Μεσσαλίναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες [t] ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταβία. [v] ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία πρεσβυτάτη τῶν ἀδελφῶν, ἣν ἐκ Πετίνης τὸ πρώτης γυναικὸς εἶχε. καὶ δὴ τὴν Ὀκταβίαν ἥρμοσε τῷ Νέρωνι. [x] τοῦτο γὰρ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν εἰσποιησάμενος [y] ὁ Καῖσαρ.

β'. Δεδοικυῖα δὲ ἡ Ἀγριππῖνα, μὴ ὁ Βρεττανικὸς ἀνδρωθεὶς αὐτὸς μὲν ἀφ' οὗ πατρὸς τὴν ἀρχὴν ἀφαιρήσοι, τῷ δὲ αὐτοῦ παιδὶ περιαρπάσας βουλομένη τὴν ἡγεμονίαν, πά τε περὶ

regis filia, Antonii & Cleopatræ nepte. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, cap. 28. *Simſonum* ad *Annum Chriſti* LIV. Ep. XLVIII. inter *Reineſii* Epp. & *Vetranium* ad *Tacitum*, in *Hiſt.* lib. 5. cap. 9.

e Ἐκεῖνος] *L. B.* ἔτος.

f Τῇ γυναικὶ καὶ τὴν ἐκπύρωσιν] Τῇ γυναικὶ, ſc. Βερνίκῃ. ut ita intelligam facit *Zonaras*, hiſce verbis, λέγεται δὲ καὶ τὸν Τίτου χρόνους ἡ γυνὴ σὺν τῷ παιδὶ νεανίᾳ γενομένῳ ἀφανισθῆναι καὶ τὸ Βέσσιον ὄρος, πυρόεσσον ὄν, καὶ τότε μᾶλλον ἐκπυρωθέν. *Epiphanius* vertit, *juvenis iſte cum uxore* &c. nec aliter *Gelenius*.

g Βεσσέως ὄρους] Ita & *Zonaræ Graciſque Aliis*. Quin & ὄρος Βέσσιον dicitur, & Βεσσεῖον, & Οὐέσσιον, & Οὐεσσεῖον, & Οὐεσσίον. Vide *Cluverium* in *Italia Antiqua*, p. 1157.

h Συνοικεῖ,] *L. B.* συνείη.

i Κιλικίας δὲ ἔτος βασιλεύς,] Λυκίας juxta libros *Epiphanii*.

k Ἀγεσθαι] *L. B.* ἀγαγέσθαι.

l Ἀλλὰ] *L. B.* ἀλλ' ἡ.

m Πολέμωνα.] *L. B.* Πολέμωνα.

n Μαριάμμη,] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 7. §. 4. SPANH.

o Τελευτᾷ —— εἴκοσι·] Conf. *ἀλωτ.* lib. 2. c. 12. §. 8.

p Ἔτη δεκαεξία,] Ita & *Dio*, l. 61. p. 688. Videſis *Caſaubonum* ad *Suetonium* in *Claudio*, c. 45.

q Μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι·] Καὶ μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέρας εἴκοσι. *Busb.*

r Καῖσαρ ἀδελφὸς,] In *Busb.* ὁ Καῖσαρ ἀδ.

s Δομέτιος Ἠνόβαρβος] Δομίτιος *Dioni Aliiſque*.

t Ἐγεγόνεσαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταβία.] Ita *Busb.* ἐγεγόνεσαν in *cæteris*.

v Ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία.] Locum hunc mendoſum eſſe deprehenderunt duo viri eruditiſſimi, *Ryckius* & *Aldrichius*. Ipſe emendatum dedi ex *Epiphanio*, qui vertit, *Meſſalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britanicum & Octaviam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quam ex prima uxore nomine Petina habuerat.* antea erat, Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταβία καὶ Ὀκταβία, ἣν καὶ πρεσβυτάτη. Confer *Suetonium* in *Claudio*, c. 27.

x Τοῦτο γὰρ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν] Sic *Busb.* (imo & *Lugd. Bat.*) atque ita, vel ὅτως καὶ ὕστερον αὐτὸν, *Epiphan.* qui vertit, *ſic enim eum poſtea vocitavit, cum Cæſar eum filium adoptaſſet.* (Nero enim, qui antea dictus erat *L. Domitius Aënobarbus*, poſtquam Claudius eum adoptaſſet, appellabatur *Nero Claudius Cæſar Druſus Germanicus*,) τοῦτον γὰρ ὕστερον αὐτὸν in *Editis Aliiſque*.

y Υἱὸν ὁ Καῖσαρ.] Αὐτὸν *Busb.* & *Zonar.* Forſan, υἱὸν εἰσποιησάμενος αὐτόν.

τὸν θάνατον τοῦ Κλαυδίου, καθάπερ ἐμοὶ λόγος, διεπράξατο, καὶ φάρμακον πέμψας τῶν στρατιωτῶν ἔπαρχον Βοῦρρον, καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς χιλιάρχους, τῶν τε ἀπελευθέρων τοὺς πλεῖστα δυναμένους, ἀπάγοντας εἰς τὴν παρεμβολὴν τοὺς Νέρωνα, καὶ προσαγορεύσαντας αὐτὸν αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ, τὴν ἀρχὴν οὕτω προλαβών, Βρεττανικὸν μὲν ἀδήλως τοῖς πολλοῖς ἀναιρεῖ διὰ φαρμάκων, φανερῶς δὲ σὺν εἰς μακρὰν τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ φονεύει· ταύτην ἀμοιβὴν ἀποτίσας αὐτῇ, οὐ μόνον τῆς ἡγέσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκείνης μηχαναῖς τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν προλαβεῖν. κτείνει δὲ καὶ τὴν Ὀκταυίαν ἢ σωφρονεστάτην, πολλάς τε ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλὰς συνθέντας.

γ'. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, [z] ἐῶ πλείω γράφειν. πολλοὶ γὰρ τὴν περὶ Νέρωνα σπουδὴν ἱστορίαν. ὧν οἱ μὲν, διὰ χάριν, εὖ πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ, τῆς ἀληθείας ἠμέλησαν· οἱ δὲ, διὰ μῖσος καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, ἔτως ἀναιδῶς ἐπαρῴνησαν τοῖς ψεύσμασιν, ὡς ἀξίους [a] αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως. καὶ θαυμάζειν σὺν ἔπεισί μοι τοὺς περὶ Νέρωνα ψευσαμένους, ὅτι μηδὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ γεγονότων γράφοντες τὴν ἀλήθειαν τῆς ἱστορίας τετηρήκασιν, καίτοι πρὸς ἐκείνους αὐτοῖς ἐδὲν μῖσος ἦν, ἅτε μετ' αὐτοὺς πολλῷ χρόνῳ γεγονότοις. ἀλλὰ γὰρ τοῖς μὲν ὑπερορωμένοις τῆς ἀληθείας ἐξέστω γράφειν ὡς θέλουσι· τούτῳ γὰρ χαίρειν ἐοίκασιν. ἡμεῖς δὲ, σκοπὸν τὴν ἀλήθειαν προθέμενοι, τὰ μὲν ἀπηρτημένα τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐπ' ὀλίγον μνήμης ἀξιώσομεν· τὰ δὲ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσόντα δηλώσομεν ὑπὲρ παρέργου, μήτε τὰς συμφορὰς μήτε τὰς ἁμαρτίας ἀφανεῖν ὀκνοῦντες. [b] ἐπανέρχω τοίνυν ἐπὶ τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων διήγησιν.

δ'. Τῷ γὰρ πρώτῳ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει τελευτήσαντος τοῦ Ἐμέσων βασιλέως Ἀζίζου, [c] Σόαιμος ἀδελφὸς τοῦ ἀρχοῦ παραδέχεται. τοῦ δὲ μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν Ἀριστόβουλος, [d] Ἡρῴδου τοῦ Χαλκιδῆνος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐξαιτεῖται. [e] καὶ [f] τὴν Ἀγρίππαν [g] δωρεῖται μοῖραν τινὰ τῆς Γαλιλαίας ὁ Καῖσαρ, Τιβεριάδα τε [h] Ταριχέας, ὑπακοὴν αὐτῷ κελεύσας· δίδωσι δὲ καὶ [i] Ἰουλιάδα πόλιν τῆς Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτοὺς [k] πεσαρεσκαίδεκα.

ε'. Τὰ δὲ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων πράγματα πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ τοῦ δαίμονος ἐλάμβανε. λῃστηρίων γὰρ ἡ χώρα πάλιν ἀνεπλήσθη καὶ γοήτων ἀνθρώπων, οἳ τὸν ὄχλον ἠπάτων. ἀλλὰ [l] τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ πολλοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν σὺν τοῖς λῃσταῖς λαμβάνων ἀνῄρει, καὶ Ἐλεάζαρον υἱὸν τὸν Δειναίου πάνδα, τὸν συνισταμένων τῶν λῃστῶν τὸ στράτευμα, δι' ἐνέδρας εἶλε ζῶντα· πίστιν γὰρ αὐτῷ προτείνας ὑπὲρ οὗ μηδὲν πείσεσθαι κακὸν, πείθει πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ δήσας ἀνέπεμπεν εἰς Ρώμην. ἔχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς [m] τὸν ἀρχιερέα τὸν Ἰωνάθην ὁ Φῆλιξ, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ νουθετεῖσθαι περὶ οὗ κρεῖττον προεῖσθαι τὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων, μὴ καὶ μέμψιν αὐτὸς ὀφλοίη παρὰ τοῖς κλήσεσιν, [n] αἰτησάμενος ἐκεῖνον παρὰ Καίσαρος πεμφθῆναι τὴν Ἰουδαίας ἐπίτροπον, πρόφασιν ἐπενόει δι' ἧς μεταστήσεται τὸν συνεχῶς ὀχληρὸν αὐτῷ [o] γινόμενον. βαρὺ γὰρ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέλουσι τὸ συνεχῶς [p] νουθετεῖν.

Claudio necem afferrent, ut fama erat, *ipsa* confecit, atque illico mittit Burrhum militiæ præfectum, & cum eo tribunos & libertos qui plurimum auctoritate valebant, qui Neronem in castra *prætoriana* abducerent, ipsumque imperatorem salutarent. Nero autem, hoc modo principatum adeptus, Britannicum quidem clam plerisque veneno sustulit, palam vero matrem suam non multo post *ferro* peremit; hanc illi vicem referens, non solum quod eum genuerit, verumetiam quod illius artibus Romanorum imperium acceperit. Quin & Octaviam uxorem suam occidit, multosque viros illustres, quasi in ipsum composuissent insidias. *Tyrannorum crudelissimus.*

3. Sed de his quidem plura dicere supersedeo. nam multi *admodum* Neronis historiam conscripserunt: quorum aliqui in gratiam ejus, ut bene de se meriti, veritatem neglexerunt; alii vero, ex odio & inimicitiis sibi cum eo susceptis, inverecunde adeo debacchati sunt in eum mendaciis, ut digni sint qui uno hoc crimine condemnentur. Etsi non mihi subit eos mirari de Nerone mentitos, quando ne res quidem ab antecessoribus ejus gestas memoriæ mandantes historiæ veritatem retinuerunt, licet in eos nullum odium habuerint, cum longo post eos tempore vixerint. Verum istis, qui nullam veritatis rationem habent, liceat pro lubitu scribere: nam hujusmodi licentia delectari videntur. At nobis, quibus propositum est veritati unice litare, quæ ab opere nostro aliena sunt paucis admodum attingere visum est: quæ vero Judæis, popularibus nostris, contigerunt, ea non perfunctorie narramus, ut quos non piget & calamitates nostras & delicta *omnibus* declarare. Itaque ad res nostras narrandas revertar. *Josephus carpit Romanos historicos.* *Veritatem profitetur.*

4. Primo imperii Neronis anno, Azizo rege Emesorum defuncto, Soëmus frater ei in principatum successit. Armeniæ autem minoris præfecturam Aristobulus, Herodis regis Chalcidis filius, à Nerone accepit. quin & Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ, Tiberiadem & Taricheas, ejus imperio parere jussas: prætereaque Juliada Perææ urbem, & vicos quatuordecim ejus in vicinia positos. *Azimo succedit Soëmus.* *Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius, Agrippæ ditio ampliatur.*

5. Cæterum res Judaïcæ indies in deterius prolapsæ sunt. nam regio iterum latronibus repleta est, & impostoribus qui multitudinem seducebant. Sed horum quidem multos, simul cum latronibus quotidie captos, Felix sustulit: insuper & Eleazarum Dinæi filium, qui latronum agmen collegerat, ex insidiis vivum cepit: nam fide ei data, quod nihil mali passurus esset, pellexit eum ut ad se veniret, moxque vinctum Romam mittendum curabat. Cum autem Felix odio haberet Jonatham pontificem, ut qui eum sæpe admonuerit de rebus Judaïcis melius administrandis, ne ipse, qui eum à Cæsare in Judæam procuratorem mittendum petierat, populi querelis appeteretur, rationem excogitabat ipsum è medio tollendi qui factus est sibi continuo molestus. nam frequens admonitio gravis est iis quibus in animo est injuste agere. Itaque hujusmodi de causa Felix amicum Jonathæ fi- VI. *Felix castigat latrones.* *Eleazarus latro captus & Romam missus.* *Jonathas pontifex Felici invisus.*

z Ἐῶ πλείω γράφειν.] Οἱ πλείω, pro ἐῶ πλείω γράφειν, in *Cod. Busb.*

a Αὐτοὺς εἶναι καταγνώστους.] Αὐτοὺς abest *Vat.* & commode abesse potest.

b Ἐπανέρχω τοίνυν] *L. B.* ἐπαναλάβω τοίνυν τὸν λόγον.

c Σόαιμος ἀδελφὸς] Vocem Σόαιμος insertam dedi è *Cod. Busb.* ἐμοὶ ἀδελφὸς in *Cod. Vat.* Οὗτος ἀδελφὸς *L. B.* Sohæmum memorat *Dion Cassius*, l. 59. p. 649. & *Sohemum* memorat *Tacitus* in *Hist.* l. 12. p. 13.

d Ἡρῴδου τοῦ Χαλκιδῆνος βασιλέως,] Conf. *alsar.* lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

e Καὶ τὴν Ἀγρίππαν] Καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ δεδώκει] μοῖραν τινα *Busb.*

f Τὸν —— κελεύσας.] Conf. *alsar.* lib. 2. c. 13. §. 2. SPANH.

g Δὲ δωρεῖται] μοῖραν] Δὲ abest *Vat.*

h Ταριχέας,] Ταριχαίας *Busb.* (Ταριχαίας *Coccejus*) Vocem non agnoscit *Epiphanius*, qui hoc modo locum vertit, *sed Agrippæ donavit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ, præcipiens* &c.

i Ἰουλιάδα πόλιν] Λιουλίδα πόλιν *Busb.*

k Τεσσαρεσκαίδεκα.] Δεκατέσσαρας *Busb.* & *Lugd. Bat.* καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν δεκάδας apud *Photium* in *Bibliotheca*, Cod. 238. p. 978.

l Τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ] Sic *Busb.* & *Epiphan.* τούτους in *reliquis.*

m Τὸν ἀρχιερέα τὸν Ἰωνάθην] *Sc.* ἵνα ἐκ τοῦ ἀρχιερέων. In *Cod. Busb.* καὶ πρὸς τὴν ἀρχ. Forsan πρὸς τὴν Ἀνανίαν, inquit *Grotius* ad *Act.* 23. v. 1. HUDS. Conf. *alsar.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

n Αἰτησάμενον] *Gen.* αἰτησάμενος. *L. B.* αἰτησάμενον.

o Γινόμενον.] Ita *Busb.* γινόμενον in *cæteris.*

p Νουθετεῖν.] Νουθετεῖν *Busb.* & *Gall.*

fidiſſimum, genere Hieroſolymitam, Doram nomine, hortatur & ſuadet multum pecuniæ promittendo, ut Jonathæ latrones immitteret qui ipſum interficerent. atque ille ei obſequutus, hoc modo per latrones necem pontifici machinatus eſt. Quidam eorum, quaſi Deum adoraturi, in urbem aſcenderunt, ſub veſtibus ſicis ſuccincti; atque Jonathæ famulitio permiſti ipſum occidunt. Cum autem inulta manſiſſet cædes, in poſterum latrones * ſine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt, ferrumque ſimiliter ac antea occultatum habentes, turbæ immiſti, partim è ſuis inimicis quoſdam perimunt, partim aliorum, aliis pecunia operam ſuam præſtantes, idque non modo in urbe reliqua, ſed ipſo etiam in templo nonnullos. nam & illic cædem facere non verebantur, quaſi ita agendo nihil pietatem læderent. Hanc ob cauſam arbitror etiam Deum, impietatis illorum odio, averſatum eſſe urbem, &, cum templum non amplius ſibi purum domicilium exiſtimarit, Romanos in nos adduxiſſe, urbique ignem purificantem injeciſſe, & nobis cum uxoribus & liberis ſervitutem, eo animo ut nos calamitatibus edocti ad ſanam mentem rediremus.

Sicarius à Felice ſummiſſus eum perimit.

Latronum & ſicariorum audacia.

Unde Hieroſolymorum excidium?

6. Et quidem ex iis quæ patrarunt latrones, fiebat ut urbs nefariis ejuſmodi facinoribus repleretur. Impoſtores vero & fallaciis pleni homines ſuadebant multitudini, ut ipſos in ſolitudinem ſequerentur. ſe enim ipſis oſtenſuros dicebant manifeſta prodigia & ſigna, quæ Dei cura & providentia evenirent. multique, fidem habentes, dementiæ ſuæ pœnas pertulerunt. Eos quippe retractos Felix ſupplicio affecit. Eodem autem tempore quidam ex Ægypto venit Hieroſolyma, ſe vatem eſſe ſimulans, ſuadenſque plebejæ turbæ, ut ſecum montem Olivarum aſcenderet, qui è regione urbis ſitus quinque abeſt ſtadia. inde enim ipſis ſe monſtrare velle dicebat, quomodo ſuo juſſu corruerent Hieroſolymorum muri, per quos ipſis aditum ſe patefacturum eſſe promittebat. Fe-

Impoſtores & magi per Judæam.

Ægyptius pſeudo-propheta.

τεῖν. καὶ δὴ διὰ τοιαύτης αἰτίας ὁ φῆλιξ τὸν πιστεπαλον [q] τῶν Ιωνάθᾳ φίλων, Ιεροσολυμίτῃ τὸ γένος, [r] Δωρᾶν ὀνόματι, πείθῃ, [s] πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον, [t] ἐπαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τὰς λῃστὰς ἀναιρήσοντας. κἀκεῖνον ὑπακούσας ἐμηχανήσατο διὰ τῶν λῃστῶν πραχθῆναι τοιούτῳ τρόπῳ τὸν φόνον. [v] ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς προσκυνήσοντες τὸν Θεὸν, ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας [x] ἔχοντες [y] ξιφίδια, καὶ συναναμιχθέντες [z] τῷ Ιωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν. ἀνεκλιπῶς δὲ ὁ φόνος μεμενηκότος, μηδὲν τὸ λοιπὸν ἀδείας ἀναβαίνοντες εἰς τὰ ἑορτὰς οἱ λῃσταὶ, καὶ τὸ σίδηρον ὁμοίως κεκρυμμένον ἔχοντες, συναναμιγνύμενοι τοῖς πλήθεσιν, [a] ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς, ὡς δή, ὀλίγα χρήμασιν ἄλλοις ὑπηρέτησαν, ἀλλὰ καὶ καθ' τὸ ἱερὸν ἐνίους. καὶ γὰρ ἐκεῖ σφάττειν ἐτόλμων, οὐδὲ ἐν τούτῳ δοκοῦντες ἀσεβεῖν. [b] διὰ τοῦτο οἶμαι ὁ τῶν Θεὸν μισήσαντα τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀποστραφῆναι μὲν ἡμῶν τὴν πόλιν. τὸ δὲ ἱερὸν, οὐκ ἔτι καθαρὸν οἰκητήριον αὐτῷ κρίναντα, Ρωμαίους ἐπαγαγεῖν ἡμῖν, [c] καὶ τῇ πολλῇ [d] καθάρσιον πῦρ καὶ δουλείαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, σωφρονήσαι τε συμφοραῖς [dd] βουλόμενον ἡμᾶς.

ς'. Τὰ μὲν οὖν τῶν λῃστῶν ἔργα τοιαύτης ἀνοσιότητος ἐπλήρου τὴν πόλιν. οἱ δὲ γόητες καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι τὸν ὄχλον ἔπεισθον αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημίαν ἕπεσθαι. [e] δεῖξειν γὰρ ἔφασαν σαφῆ τέρατα καὶ σημεῖα, καὶ τοῦ θείᾳ πρόνοιαν γιγνόμενα. καὶ πολλοὶ πειθόμενοι, τὴν ἀφροσύνης [f] τιμωρίαν ὑπέσχον. ἀναχθέντας γὰρ αὐτοὺς φῆλιξ ἐκόλασεν. ἀφικνεῖται δέ τις ἐξ Αἰγύπτου καὶ τοῦτον τὸν καιρὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, προφήτης εἶναι λέγων, καὶ συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προσαγορευόμενον [g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει σταδίους [h] πέντε. θέλειν γὰρ, [i] ἔφασκεν, αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπιδεῖξαι, ὡς, κελεύσαντος αὐτοῦ, [k] πίπτοι τὰ τῶν [l] Ιεροσολύμων τείχη, δι' ὧν τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρέξειν ἐπηγγέλλετο. φῆλιξ δὴ, ὡς ἐπύθε-

[q] Τῶν Ιωνάθᾳ] Quia hic ἀρχιερεὺς appellatur, nec tamen poſtea ei Iſmaël, Phabi filius ſucceſſiſſe dicitur, nec hic ſucceſſiſſe Ananiæ filio Nebedæi, poſſet dubium videri, an hic Jonathas in ſerie Pontificum locum habere debeat, quoniam ἀρχιερεὺς nomen etiam aliis quam Pontificibus datur. Ita Valeſius ad Euſebii hiſtoriam eccleſiaſticam lib. 11. c. 23. ſcribit, *poſt Joſephum Camæ filium ponendus eſt Ananias Nebedæi filius, de quo Joſephus capite tertio libri viceſimi. Poſt hunc fuit Iſmaëlus Phabæi filius ab Aprippa juniore factus.* Ego tamen hunc Pontificum numero inſerendum exiſtimo. Scribit Joſephus capite ultimo fuiſſe XXVIII. Pontifices ab eo tempore quo Herodes rerum potitus fuit uſque ad templi excidium. Ineatur numerus.

1. Ananelus.
2. Ariſtobulus.
3. Jeſus fil. Phabi.
4. Simon fil. Boethi.
5. Matthias Theophili.
6. Joazar fil. Boëthi.
7. Eleazar fil. Boëthi.
8. Jeſus fil. Sie.
9. Ananus fil. Seth.
10. Iſmaël fil. Phabi.
11. Eleazar fil. Anani.
12. Simeon fil. Camithi.
13. Joſephus Caiaphas.
14. Jonathas fil. Anani.
15. Theophilus.
16. Simon fil. Boëthi.
17. Matthias.
18. Aljonæus.
19. Joſephus fil. Camydi.
20. Ananias fil. Nebedæi.
21. Jonathas.
22. Iſmaël fil. Phabi.
23. Joſephus.
24. Ananus.
25. Jeſus Damnæi fil.
26. Jeſus fil. Gamalielis.
27. Matthias fil. Theophili.
28. Phannias fil. Samuëlis.

Tolle Jonatham ex hac ſerie, non erunt 28. REL.

[r] Δωρᾶν ὀνόματι,] Ita *Busb.* & *Lugd. Bat.* Δῶρον in *Editis Aliiſque.* Ιώνατον ὀνόματι juxta *Epiphanium.*

[s] Πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενον] Vocabulum πολλὰ debemus *Cod. Busb.* & *Epiphanio.*

[t] Επαγαγεῖν τῷ Ιωνάθῃ τὰς λῃστὰς ἀναιρήσοντας.] Hæc è Joſepho adducit Euſebius H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

[v] Ανέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν] Ανέβησαν γάρ τινες τῶν λῃστῶν ſolus *Busb.*

[x] Εχοντες ξιφίδια,] Φέροντες *Busb.*

[y] Ξιφίδια,] *L. B.* ξιφιδία. & in *Marg.* ξιφιδίου ἀπὸ τοῦ ξίφους, ξιφίδιον ἀπὸ τοῦ ξιφιδίου.

[z] Τῷ Ιωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν.] Τῷ πλήθει, κτείνουσιν Ιωνάθαν juxta *Epiphan.* & *Zonaram.* HUDS. Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 13. §. 3. SPANH.

* *Sine omni metu in feſtivitatibus aſcendunt,*] *Al.* cum omni fiducia.

[a] Ανῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθρούς,] Ανῄρουν οὓς μὲ ἑαυτῶν *Busb.*

[b] Διὰ τοῦτο οἶμαι κ.τ.λ.] Διὰ τὰ εἰς Ιάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, τετολμημένα, ſi fides *Origeni* in hæc verba *Joſephum* (lapſu forſan μνημονικῷ) citanti.

[c] Καὶ τῇ πόλῃ] Καὶ τὴν πόλιν καθάρσιόν τε πῦρ καὶ δουλείαν ἐπενεγκεῖν *Busb.*

[d] Καθάρσιον πῦρ] Conf. *ἀλωσ.* lib. 6. c. 2. §. 1. SPANH.

[dd] Βουλόμενον ἡμᾶς.] Βουλόμενος *Busb.*

[e] Δείξειν ——— χρήματα.] Conf. *ἀλωσ.* l. 2. c. 13. §. 4. & 5. SPANH.

[f] Τιμωρίαν ὑπέσχον.] Τιμωρίαν *Busb.*

[g] Ελαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως] *L. B.* Ελαιῶν ὃ τῆς πόλεως.

[h] Πέντε.] Ita in *Joſephi* libris omnibus (quos vidimus) tam *Editis* quam *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Locum tamen in mendo cubare ſibi perſuadent *Grotius* ad *Act.* c. 1. v. 12. & *Haſerus* de *Ant. Menſ. Hebr.* l. 1. c. 12. quod mons *Oliveti* ſpatio itineris Sabbatici (quod octo ſtadiorum erat) Hieroſolymis abeſſe dicatur *Act.* c. 1. v. 22. Verum (ne quid dicam de *Theophylacto* & *Chryſoſtomo* qui ἑπτὰ pro πέντε in *Joſepho* legiſſe præ ſe ferunt, aut de *Voigtio* qui in *Codice Wratiſlavienſi* ἑπτὰ reperiri dicit) facile cum *Joſepho* conciliari poteſt *Lucas*: utpote quod primus pes montis ab urbe ſtadiis quinque abfuerit: at Chriſtus aſcenſurus ſcanderit ulterius per tria ſtadia. Videſis l. 6. de *Bello Jud.* c. 3. *Druſium* in *Obſervat.* l. 3. *Gerhardum* in *Harmonia Evang.* c. 144. *Lightfootum* in *Centuria Chronogr.* ad *Matt.* c. 40. & *Relandum* in *Paleſtina* S. p. 449.

[i] Εφασκεν,] Illud ἔφασκεν è *Cod. Busb.* & *Epiphan.*

[k] Πίπτοι] Ita *Busb.* πίπτῃ in *reliquis.*

[l] Ιεροσολύμων τείχη,] Sic *Busb. Vat.* & *Epiphan.* Ιεροσολυμιτῶν in *Editis Aliiſque.*

τὸ παῦτα, κελεύει [m] τὰς σρατιώτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ μὴ πολλῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὁρμήσας ἀπὸ τῆ Ἱεροσολύμων σεσοβάλλει τοῖς σερὶ τὸ Αἰγύπτιον· καὶ τετρακοσίους μὲν [n] αὐτῶν ἀνεῖλε, διακοσίους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος αὐτὸς [o] διαδράσας ἐκ τῆ μάχης ἀφανὴς ἐγένετο. [p] πάλιν δὲ οἱ λῃσαὶ τὸ δῆμον εἰς τὸ σρὸς Ρωμαίους πόλεμον ἠρέθιζον, [q] μηδὲν ὑπακούειν αὐτοῖς [r] λέγοντες, καὶ τὰς τῶν ἀπειθούντων κώμας ἐμπιπράντες [rr] διήρπαζον.

ζ'. [s] Γίνεται δὲ καὶ τῶν Καισαρείαν οἰκούντων Ιουδαίων σάσις σερὶς τὰς ἐν αὐτῇ Σύρους σερὶ ἰσοπολιτείας. οἱ μὲν γὰρ Ιουδαῖοι σρωτεύειν ἠξίουν, [t] διὰ τὸ τὸν κτίσην τῆ Καισαρείας Ηρώδην αὐτῶν βασιλέα γεγονέναι [v] τὸ γένος Ιουδαῖον. Σύροι δὲ τὰ μὲν σερὶ τὸν Ηρώδην ὡμολόγουν, ἔφασαν δὲ τὴν Καισάρειαν Στράτωνος πύργον τὸ σάτριον καλεῖσθαι, καὶ σότε μηδένα γεγονέναι τῆς σόλεως τῶν Ιουδαίων οἰκήτορα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῆς χώρας ἔπαρχοι, λαβόντες ἀμφοτέρωθεν τὰς αἰτίας τῆς στάσεως, φυλακῆς ἠκίσαντο, καὶ τὴν σαραχρῆμα ὕστερον καταῖσχυναν σρὸς ὀλίγον. σάλιν δὲ οἱ κατὰ τὴν σόλιν Ιουδαῖοι τῷ σλούτῳ θαῤῥοῦντες, καὶ διὰ τὸν καταφρονοῦντες τῶν Σύρων, ἐβλασφήμουν εἰς αὐτοὺς ἐρεθίζειν σροσδοκῶντες. οἱ δὲ χρήμασι μὲν ἡσσώμενοι, μείζονα δὲ φρονοῦντες διὰ τὸ τῆς τῶν ὑσὸ Ρωμαίους ἐκεῖσε σρατευομένων Καισαρεῖς εἶναι καὶ Σεβαστηνούς, μέχρι μέν τινος καὶ αὐτοὶ τοὺς Ιουδαίους λόγῳ ὕβριζον. εἶτα λίθοις ἀλλήλους ἔβαλλον, ἕως πολλοὺς [x] ἑκατέρους τρωθῆναί τε καὶ σεσεῖν συνέβη. νικῶσι γε μὴν Ιουδαῖοι. φῆλιξ δὲ, ὡς ἐσ-άσιον φιλονεικίαν ἐν σολέμῳ τρόπῳ γιγνομένῳ, σροσηδήσας, σαύεσθαι τοὺς Ιουδαίους σαρεκάλει· μὴ σειθομένοις δὲ τοὺς σρατιώτας ὁσλίσαις ἐσαφίησι, καὶ σολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, σολείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οἰκίας δέ τινας τῶν ἐν τῇ σόλει σολλῶν σάνυ χρημάτων γεμούσας διαρπάζειν ἐφῆκεν τοῖς σρατιώταις. οἱ δὲ τῶν Ιουδαίων ὑσερέχοντες, καὶ σεύχοντες κατὰ τὴν ἀξίωσιν, δείσαντες σερὶ ἑαυτῶν, σαρεκάλουν τὸν φῆλικα τοὺς σρατιώτας [y] ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ φείδεσθαι τὸ λοιπὸν αὐτῶν, δῦναί τε μετάνοιαν ὑσὲρ τοῖς σεσραγμένοις. καὶ φῆλιξ ἐσείσθη.

η'. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν [z] ὁ βασιλεὺς Αγρίσσας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ισμαήλῳ. [a] φαβεῖ σαῖς υἱῶ ἰῶ. [b] ἐξάσλετο δὲ καὶ τοῖς [c] ἀρχιερεῦσι σάσις σρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς σρώτους τῆ σλήθους τῶν Ιεροσολυμιτῶν, [d] ἕκαστός τε αὐτῶν, ὥσσερ ἀνθρώσων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτερισῶν ἑαυτῷ [e] σοιήσας, ἡγεμὼν ἰῶ· καὶ συῤῥάσσοντες σκωμῳδίαις τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. ὁ δὲ ὑσατικὴς ἰῶ [f] ὐδείς· ἀλλ' ὡς ἐν [g] ἀνοσρατεύτῳ σόλει σαῦτα ἐσράσσετο μετ' ἐξουσίας. [h] τοlix vero, ut ista audivit, jubet milites arma arripere; cumque multis equitibus & peditibus stipatus Hierosolymis eruptionem fecisset, invadit Ægyptium & qui ab eo stabant: ac quadringentos quidem ipsorum occidit, ducentos vero vivos cepit; Ægyptius autem ipse è pugna elapsus *statim* è conspectu evanuit. Rursum vero latrones populum ad bellum Romanis inferendum concitabant, illis nequaquam parendum esse dictitantes, & sibi non assentientium vicos incendebant & diripiebant.

Felix Ægyptium eo-rumque comites adoritur.

7. Quin & inter Judæos, Cæsaream incolentes, & Syros, qui in ea erant, orta est seditio, de jure civitatis ex æquo participando. Nam Judæi quidem primas sibi deferri volebant, quod rex illorum Herodes, Cæsareæ conditor, genere fuerit Judæus. Syri vero quæ ad Herodem quidem spectabant non inficiabantur, sed ajebant urbem antea Stratonis turrim appellatam, & tunc Judæorum neminem in urbe sedes habuisse. Cum ista audissent provinciæ præsides, seditionis ex utraque parte auctoribus prehensis, verberibus eos affecerunt, atque ita tumultum ad breve tempus repressérunt. Rursus enim Judæi, qui in urbe erant, opibus freti atque adeo contemptui habentes Syros, conviciis eos incessebant, hoc modo illos se provocaturos esse exspectantes. Isti vero, divitiis quidem inferiores, animis tamen elati, quod maxima illorum pars, qui per ea loca sub Romanis stipendia merérent, Cæsarenses essent & Sebasteni, aliquantisper & ipsi verborum contumelias in Judæos regerebant. Inde eò ventum est ut alteri in alteros lapides jacerent, donec eveniret multos utrinque vulneratos cecidisse. victoria tamen penes Judæos erat. Felix autem, ut vidit contentionem parum admodum ab aperto bello differre, prosiliens obsecrabat Judæos ut quiescerent: cumque non parerent, milites armis instructos in eos immisit, & multos quidem illorum occidit, plures vero vivos compre-hendit; nonnullasque eorum qui in urbe erant domos divitiis refertas diripiendas concessit militibus. Sed qui moderatiores inter Judæos erant & dignitate præstantes, de se suisque solliciti, Felicem rogarunt, ut milites tuba revocaret eisque de cætero parceret, & locum daret pœnitentiæ ob ea in quibus deliquerant. Atque Felix flexus est *eorum precibus*.

In apertam pugnam erumpit.

Seditiosi à Felice castigantur.

8. Sub idem tempus Agrippa rex pontificatum confert in Ismaëlum, qui Phabi erat filius. Orta est autem & *ingens* seditio pontificum adversus sacerdotes primoresque plebis Hierosolymitanæ: adeo ut singuli illorum, collecta manu perditorum hominum novisque rebus studentium ductores se *palam* ferrent: congressique *interdum* conviciis & lapidibus se mutuo impeterent. cum interim nemo esset qui eos objurgaret: sed tanquam in civitate omni rectore destituta hæc licentius agerentur.

Ismaëlus pontifex.

Seditio inter pontifices & sacerdotes.

Tan-

m Τὰς σρατιώτας] Τοῖς σρατιώτας *Busb.*
n Αὐτῶν ἀνεῖλε] Αὐτῶν deëst *Busb.*
o Διαδράτας] Διαδρὰς *Busb.*
p Πάλιν δὲ οἱ λῃσαὶ] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 13. §. 6. SPANH.
q Μηδὲν] *L. B.* μὴ δεῖν.
r Λέγοντες,] Θέλοντες *Busb.*
rr Διηρπαζον.] Διέφθειρον *Busb.*
s Γίνεται δὲ —— καλεῖσθαι] Conf. ἀλωσ. lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.
t Διὰ τὸ τὸν κλησθῆναι] Ita cum *Cod. Busb.* Διὰ τὸν in *ceteris.*
v Τὸ γένος Ιουδαῖον] Τῷ γένει *Busb.*
x Παρωξυμένοις τρωθῆναί τε] Περὶ ἀμφοτέρων *Busb. Lugd. Bat.* quoque, sed in *Marg.*
y Ανακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι,] Ανακαλέσασθαι & mox φείσασθαι *Busb.* & *Gall.*
z Ο βασιλεὺς —— Ισμαήλῳ] Ismaël Pontifex à Rege Agrippa declaratus, de quo supr. lib. 3. c. 15. §. 3. Ισμαήλῳ δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος· ut & lib. 18. c. 2. §. 2. SPANH.
a Φαβεῖ παῖς υἱῶ ἰῶ.] Φιαβὶ *Gall.* Φαβὶ *Niceph. Gall.* in *Epiphanii* versione, *Ismaëli filio Siab.*
b Εξάσλετο δὲ] Εξώσλετο δὲ &c. quæ sequuntur citat Eusebius H. Eccl. lib. 11. c. 22. SPANH.
c Αρχιερεῦσι —— σρώτους] Αρχιερέων nomine non tantum eos intelligi volo, qui maximo pontificatu aut fungebantur aut functi erant, eorumque vicarios, sed alios quoque principes XXIV. sacerdoralium familiarum, ut loquuntur LXXII. *Paralip.* c. 24. v. 16. Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 2. v. 4.
d Εκαστός τε αὐτῶν] Εξώσλετο δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι σρὸς τ. ἱ. κ. τ. σ. τ. σλ. τ. Ιεροσολυμιτῶν ἔχθρα τις σρὸς ἀλλήλους καὶ διάσασις, ἕκαστός τε αὐτῶν σλήθους ἀν. τ. ἀρ. κ. ν. σ. ἡγεμὼν καὶ ἐξαρχος στάσεως ἰῶ *Busb* i. δ. καὶ τ. ἀρχ. ἔχθρα τις εἰς ἀλλήλους καὶ στάσις καὶ σρὸς τοὺς σρώτους δὲ σλ. ἰ. τ. ἀ. ς. ἀ. τ. θ. καὶ. ν. ε. σοιήσας καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας, ἡγεμὼν ἰῶ *L. B.*
e Σοιήσας,] Σοιήσας, καὶ καθ' ἑαυτὸν συναγείρας ἡγεμὼν καὶ ἔξαρχος στάσεως ἰῶ *Gall.*
f Οὐδεὶς·] Οὐδὲ εἷς *Busb. Enseb.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 20. & *Niceph.* in *Hist. Eccl.* l. 2. c. 26.
g Ανοσρατεύτῳ] *L. B.* ἀσροστατήτῳ.
h Τοσαύτη —— ἀλῶναι,] Pontifices servos immittunt, qui debitas sacerdotibus decimas auferant. conf. infr. c. 8. § 2. SPANH.

Sacerdotum clades.

Tanta porro pontificibus inceſſit impudentia & audacia, ut non vererentur ſervos ſuos ad areas mittere, qui decimas ſacerdotibus debitas raperent *agerentque*. Unde accidit ut ex ſacerdotibus nonnulli, quibus res familiaris anguſtior, præ alimentorum inopia mortem oppeterent. ita factioſorum violentia jus faſque omne penitus opprimebat.

VII.

Porcius Feſtus Judææ procurator. Felix Romæ accuſatur.

9. Porcio autem Feſto, qui Felici ſuccederet, à Nerone miſſo, primores Judæorum Cæſaream incolentium Romam aſcendunt, & accuſationem contra Felicem inſtituunt: dediſſetque omnino pœnas injuriarum, quibus Judæos affecerat, niſi Nero fratris Pallantis, qui tum maxime apud eum in honore erat, precibus ſupplicibus multa indulſiſſet. Quin & duo primores Syrorum, qui Cæſareæ erant, Burro (ille enim Neronis erat magiſter, idemque ei à Græcis epiſtolis) ingenti pecuniæ vi perſuadent, ut illorum in gratiam literas à Nerone impetraret, quibus Judæis adimeretur jus civitatis illis cum Syris commune. Atque Burrus, cum imperatori ſupplicaſſet, id obtinuit ut hujuſmodi epiſtola ſcriberetur. unde mala, quæ gentem noſtram poſtea afflixerunt, ortum habuere. Judæi enim Cæſarenſes, ubi cognoverunt quæ ſcripta erant ad Syros, eo magis in ſeditionibus perſtabant, donec bellum exarſit.

Jus civitatis Cæſarenſis Judæis ademptum.

Judæi à latronibus & Sicariis vexati.

10. Cum autem Feſtus in Judæam veniſſet, accidebat ut Judæa latronibus vexaretur, qui vicos omnes incendebant & diripiebant. Et tunc quidem ii qui Sicarii appellati erant (iſti enim latronum genus) ad maximum numerum excreverant, enſiculis parvis utentes, magnitudine haud multum à Perſarum acinace diverſis, ſed incurvis *paululum inflexiſque*, quales ſunt quæ Romanis appellantur ſicæ; unde & nomen ipſis latronibus, multa cæde graſſantibus, inditum eſt. nam feſtis diebus, ut jam ante diximus, turbæ permiſti, undique in urbem religionis ergo confluenti, quotquot voluerint nullo negotio trucidabant. non raro etiam armati in inimicorum vicos irruebant, direptiſque ignem admovebant. Quin & Feſtus equeſtres peditreſque copias contra eos miſit, qui decepti erant ab homine quodam præſtigiatore, ſalutem ipſis pollicente & malorum ceſſationem, ſi ſe uſque ad deſertum ſequi vellent; atque ipſum deceptorem, pariter ac eos qui illum comitati ſunt, interfecerunt milites ab eo miſſi.

Feſtus præſtigiatorem opprimit.

Domum ab Agrippa exſtructam ægre ferunt Judæi.

11. Sub idem autem tempus rex Agrippa ædificium magnitudine inſigni exſtruxit prope xyſtum, in regia Hieroſolymitana *Herodiana*, quæ olim fuerat Aſamonæi filiorum regia: cumque in loco eminenti ſitum eſſet, inde amœniſſimus proſpectus patebat urbem aſpectare volentibus. cujus rei cupidus rex, è triclinio, cum illic decumberet, quicquid in templo ageretur ſpectabat. Illa ubi viderunt Hieroſolymitanorum proceres, vehemen-

σαύτη ὑ τὰς ἀρχιερεῖς κατέλαβεν ἀναίδεια καὶ τόλμα, ὡς τε καὶ πέμπειν δούλους ἐπὶ [i] τὰς ἅλωνας, τὰς ληψομένους τὰς τοῖς ἱερεῦσιν [k] ὀφειλομένας δεκάτας. καὶ συνέβαινε τοὺς ἀπορουμένους τῶν ἱερέων [l] ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν. ἔτως ἐκράτει ὑ δικαίᾳ παντὸς ἡ τῶν σασιαζόντων βία.

ϑ'. [m] Πορκίᾳ ὑ φήσᾳ ἀμφοδόχᾳ φίλικι πεμφθέντος ὑπὸ Νέρωνος, οἱ πρωτεύοντες τ τὴν Καισάρειαν κατοικούντων Ἰουδαίων, εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβαίνουσι, φήλικα κατηγορῆντες· καὶ πάντως ἂν ἐδεδώκει τιμωρίαν τ εἰς Ἰουδαίους ἀδικημάτων, [n] εἰ μὴ πολλὰ αὐτὸν ὁ Νέρων τὸν ἀδελφὸν Πάλλαντι ϖροκαλέσαντι συνεχώρησε, [o] μάλιστα ὑ τότε ἀφ' ἡμῆς ἔχων ἐκεῖνον. [p] καὶ τ ἐν τῇ Καισαρείᾳ ὑ οἱ πρῶτοι [q] δύο Σύροι [r] Βῆρρον· παιδαγωγὸς ὑ ἦτος τοῦ Νέρωνος, τάξιν τὴν ὑπὲ τ Ἑλληνικῶν ὑπατικῶν πεπιστευμένος. πείϑουσιν πολλοῖς χρήμασιν αἰτήσασθαι ϖροκαλεσάμενος αὐτοῦ Νέρωνος αὐτοῖς ὑπατικὸν ἀκυρῶσαι τὸν Ἰουδαίων [rr] ϖρὸς αὐτὰς [s] ἰσοπολιτείαν. καὶ Βῆρρος τ αὐτοκράτορα ϖροκαλέσας [t] ἐπέτυχε γραφῆναι τὸν ὑπατικὸν. αὕτη τῷ ἔθνει ἡμῶν τ μὴ ϖάσης κακῶν τὰς αἰτίας παρέσχεν. πυϑόμενοι γὰρ [v] οἱ κ' τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι τὰ γραφέντα [x] ϖρὸς τοὺς Σύρους, σάσεως μᾶλλον εἴχοντο, μέχρι δὴ τ πόλεμον ἐξῆψαν.

ι'. Ἀφικομένου ὑ εἰς τὴν Ἰουδαίαν φήστου, συνέβαινε τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τ ληστῶν κακωϑῆναι, τ κωμῶν ἁπασῶν ἐμπιπραμένων τε καὶ διαρπαζομένων. καὶ οἱ [y] Σικάριοι ὑ καλούμενοι, λῃστὴ ὑ εἰσὶν ὅτοι, τότε μάλιστα [z] ἐπληθυνον, χρώμενοι ξιφιδίοις ϖαρασησίοις μὲν τὸ μέγεϑος τοῖς τῶν Περσῶν [a] ἀκινάκαις, ὑπικαμπέσι ὑ καὶ [b] ϖαρασησίοις τ ὑπὸ Ῥωμαίων σίκαις καλουμέναις, ἀφ' ὧν καὶ τὴν ϖερισηρείαν οἱ ληστεύοντες ἔλαϑον πολλοὺς ἀναιροῦντες. ἀναμιγνύμενοι γὰρ ἐν τ ἑορταῖς, καϑὼς κ τὸ ϖρότερον εἴϖαμεν, τῷ ϖλήϑει [c] τῶν ϖανταχόϑεν εἰς τὴν πόλιν ὑπὲ τὴν εὐσέβειαν [d] συῤῥυέντων, ὡς βαλῃϑεῖεν ῥᾳδίως ἀϖίσφατον. πολλάκις ὑ κ μεϑ' ὅπλων ὑπὲ τὰς κώμας τῶν ἐχϑρῶν [e] ἀφικόμενοι, διήρπαζον κ ἐνέπιμπρασαν. ϖέμπει ὑ φῆς δύναμιν ἱππικήν τε καὶ ϖεζικὴν ἐϖὶ τοὺς ἀϖατηϑέντας ὑϖὸ τινος ἀνϑρώϖου γόητος, σωτηρίαν αὐτοῖς ἐϖαγγελλομένου κ ϖαῦλαν κακῶν, εἰ βαλῃϑεῖεν ἕϖεσϑαι μέχρι τ ἐρημίας αὐτοῦ. καὶ αὐτόν τε σκέψασϑαι τ ἀϖατήσαντα, κ τοὺς ἀκολουϑήσαντας διέφϑειραν οἱ ϖεμφθέντες.

ια'. Κατὰ ὑ τ καιρὸν τοῦτον, ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ᾠκοδομήσατο μεγάλῃ διάφορον οἴκημα, ἐν τῷ βασιλείῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, ϖλησίον ὄρους ξυστοῦ. [f] τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει ϖάλαι ὑϖὸ τ Ἀσαμωναίου ϖαίδων, ἐφ' ὑψηλοῦ δὲ τόϖου κείμενον τοῖς [g] κατοπτεύουσιν ἀϖ' αὐτοῦ βουλομένοις τὴν ϖόλιν ὑπιτερϖετάτην ϖαρεῖχε τὴν ϑέαν· ἧς ἐφιέμενος ὁ βασιλεὺς ἐκεῖϑεν ἀφεώρα κατακείμενος τὰ κ' τὸ ἱερὸν ϖραττόμενα. ταῦτα δὲ ϑεασάμενοι τ Ἱεροσολυμιτῶν

ι Τὰς ἅλωνας] Confer lib. VI. c. 13. §. 1. & infr. c. 8. §. 2. τὰς ἄλωας · SPANH.

k Ὀφειλομένας δεκάτας.] Ἐπορειλομένας *Busb.*

l Ὑπ' ἐνδείας τελευτᾶν.] Ὑπὸ ἐνδείας ἀπλουμένης ϑεωρεῖν *Euſeb.* & *Niceph.* HUDS. Ὑπ' ἐνδείας ἀπλουμένους ϑεωρεῖν. è Joſepho Euſeb. H. Eccl. lib. II. c. XX. SPANH.

m Πορκίᾳ ὑ φήσᾳ ἀμφοδόχᾳ] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 14. §. 1. SPANH.

n Εἰ μὴ πολλὰ] Εἰ μήτερ αὐτῷ ὁ Νέρων συνεχώρησε τὰδελφῷ Πάλλαντι ϖεισϑεὶς ϖροκαλέσαντι· μάλιστα ὑ τότε ἀφ' τιμῆς ἄγων ἐκεῖνον. *Busb.*

o Μάλιστα ὑ] *L. B.* μάλιστα δὴ.

p Καὶ τ ἐν τῇ Καισαρείᾳ] Καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ ὑ Σύροι *Zonar.* κ οἱ ἐν τῇ Καισαρείᾳ ὑ ϖρῶτοι Σύρων *Gall. Voſſ.* & *Epiphan.*

q Δύο Σύροι] *L. B.* Σύρων.

r Βῆρρον.] Ita reſcripſi pro Βήρυλλον, voce ſane mendoſa, quæ in *Joſephi* libros (*Gr.* & *Lat.*) dudum irrepſerat.

rr Πρὸς αὐτὰς] Εἰς αὐτὰς *Busb.*

s Ἰσοπολιτείαν.] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 13. §. 7. SPANH.

t Ἐπίτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν.] Ἔπεισε γραφῆναι *Busb.* σύντας γραφῆναι *L. B.*

v Οἱ κ' τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι] Οἱ κ' τὴν Καισάρειαν οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι τὰ ϖρὸς Νέρωνα γραφέντα *Busb.*

x Πρὸς τοὺς] *L. B.* τ ϖρὸς τοὺς.

y Σικάριοι —— ἀκινάκας,] Conf. *alibi.* lib. 2. c. 17. §. 6. & lib. 3. c. 9. §. 5. SPANH.

z Ἐπληθυνον,] Ἐπληθυον *Busb.*

a Ἀκινάκας,] Vide *Fullerum* in *Miſcell. S.* l. 2. c. 3. §. 165. *Druſium* de *tribus Sectis*, p 119. *Nic. Abramum* in *Ciceronis Oratt.* vol. 2. p. 107. *Relandum* in *Diſſ.* VIII. de *Veteris Linguæ Perſicæ reliquiis.* & *Burtonum* de *Lingua Perſica*, p. 64.

b Παραπλησίοις] Mallem (cum *Cod. Busb.*) ὁμοίοις, quod vox παραπλησίοις paulo ante occurrat. (ὁμοίοις τοῖς *L. B.*) ἐπικαμπέσι κ ὁμοίοις τοῖς ὑπὸ P. *Zonar.*

c Τῶν ϖανταχόϑεν εἰς] Illud τ inſerui è *Cod. Busb.* accedente nunc *Lugd. Bat.*

d Συῤῥυέντων,] Συῤῥιέντων *Busb.* & *Voſſ.*

e Ἀφικόμενοι,] Ἀφικνούμενοι *Busb.* & *Voſſ.*

f Τὸ ὑ βασίλειον ἐγεγόνει ϖάλαι] Ita *Busb. Lugd. Bat.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod palatium factum eſt olim à filiis Aſamonæi.* antea erat, τότε βασίλειον ἐγεγόνει ὑπὸ τ Ἀσαμωναίου ϖαίδων.

g Κατοπτεύουσιν ἀϖ' αὐτοῦ βουλομένοις] Ἐπιτρέπει ὑπὸ ϑ' *Busb.*

τῶν οἱ πρέχοντες, δεινῶς ἐχαλέπηναν. ὁ γὰρ ἴδιον πάτριον ἦθος νόμιμον ἡμῖν, τὰ κρύπτα τοῦ ἱεροῦ δρώμενα καταπλεύσθαι, καὶ μάλιστα τὰς ἱερουργίας. τοῖχον οὖν ἐγείρουσιν ὑπὲρ τὸ ἐξέδρας ὑψηλὸν, ὅπερ ἦν ἐν τῷ ἔσωθεν ἱερῷ περιαμμένη πρὸς δύσιν. ὁ μόνον τὴν ἐκ βασιλικοῦ τρικλίνου τὴν ἄποψιν ἔτι οἰκοδομηθεὶς ἀπετέμνετο, ἀλλὰ καὶ τὸ δυτικὴς στοᾶς τὸ κατὰ τὸ ἱερὸν ἔξωθεν ἅπας, [b] ἔνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ρωμαῖοι τὰς ἑορτῆς ἐποιοῦντο διὰ τὸ ἱερόν. ὑπὲρ τούτοις [i] ἠγανάκτησαν ὅ, τε βασιλεὺς Ἀγρίππας, μάλιστα δὲ Φῆστος ὁ [k] ἔπαρχος, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς καθελεῖν. οἱ δὲ παρεκάλεσαν ἐξουσίαν αὐτοῖς δοῦναι πρεσβεύσαι περὶ τούτου πρὸς Νέρωνα· ζῆν γὰρ οὐκ ἀνεκτὸν μένειν, καθαιρεθέντος τινὸς μέρους τοῦ ἱεροῦ. συγχωρήσαντος δὲ φήσας, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νέρωνα [l] τοὺς πρώτους δέκα, καὶ Ισμάηλον τὸν ἀρχιερέα, καὶ Ελκίαν τὸν γαζοφύλακα. Νέρων δὲ ἀφικομένους αὐτῶν, ὁ μόνον συνέγνω περὶ ὧν πρεσβεύοντο, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν ὅτως ἐὰν τὸν οἰκοδομίαν, τῇ γυναικὶ [m] Ποππαίᾳ, θεοσεβὴς γὰρ [n] ἦν, ὑπὲρ τῶν Ιουδαίων δεηθείσῃ χαριζόμενος. ἢ τοῖς μὲν δέκα προσέταξεν ἀπιέναι, τὸν δὲ Ελκίαν καὶ τὸν Ισμάηλον [o] ὁμηρεύσαντας παρ' ἑαυτῷ κατέσχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς, πᾶσι ὡς ἐπύθετο, δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ιωσήπῳ τῷ Σίμωνος παιδὶ ἀρχιερέως, ὑπικαλυμένῳ δὲ [p] Καβί.

ter succenſebant. neque enim patria conſuetudo aut lex noſtra ferebat, ut quæ in templo gererentur, & maxime cum res ſacra fieret, aliquis *præter ſacerdotes* aſpiceret. Quam ob rem altum parietem excitabant ſuper exedram, quæ erat in interiore templo ad ſolem occiduum verſa. Iſte autem *ita* exædificatus non ſolum proſpectum è regio triclinio intercipiebat, ſed & è porticu occidentali extra templum ſita, ubi Romani * propter templum feſtis diebus excubias agebant. Iſta ægre tulerunt & rex Agrippa, & maxime Feſtus præſes, eiſque præcepit ut murus dirueretur. Illi vero rogarunt, ut liceret ſibi legatos ea de re ad Neronem mittere: vitam enim diutius non ferendam eſſe, parte aliqua templi diruta. Cumque Feſtus, id permiſiſſet, ad Neronem de ſuis ablegarunt decem primores, & Iſmaëlum pontificem, & Helciam ſacri ærarii cuſtodem. Nero autem cum eos audiviſſet, non ſolum quod factum erat eis ignoſcebat, verumetiam conceſſit ut ſtaret manereturque ædificium; gratificatus in hoc uxori ſuæ Poppææ, quæ (femina utpote religioſa) ei Judæorum in gratiam ſupplicaverat. quæ *porro* decem quidem *viros* abire juſſit, Helciam vero & Iſmaëlum apud ſe *tanquam* † obſides retinuit. At rex ubi iſta reſcivit, pontificatum detulit Joſepho cognomine Cabi, Simonis *olim* pontificis filio.

Murum altum exædificant Judæi.

Quem, contra quam voluerant Agrippa & Feſtus, manſurum ſtatuit Nero.

Joſephus Cabi pontifex.

ΚΕΦ. ϑ'.

Περὶ Αλβίνου, ὃν ἐπιτροπεύοντος ἀναιρεῖται Ιάκωβος· οἷά τε ᾠκοδόμησεν Αγρίππας.

CAP. IX.

VIII.

De Albino, quo procuratore interficitur Jacobus: deque ædificiis Agrippæ.

Πεμπτῷ δὲ Καίσαρ [q] Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον, φήσας τὴν πολυτὴν πυθόμενος. [r] ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τὸν Ἰώσηπον τὴν [s] ἀρχιερωσύνην, [t] τῷ δὲ Ανάνου παιδὶ, καὶ αὐτῷ Ανάνῳ λεγομένῳ, τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἀρχῆς ἔδωκε. τοῦτον δὲ φασὶ τὸν πρεσβύταλον Ανανον εὐτυχέσταλον γενέσθαι. πέντε γὰρ ἔσχε παῖδας, καὶ τούτους πάντως σωίζη ἀρχιερατεύσαντι τῷ Θεῷ, αὐτὸς καὶ [v] πρότερον τοσαύτης τιμῆς ὑπὸ πολλοῦ ἐπολαύσας· ὅπερ ἑνὶ σωίζη τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων. [x] ὁ δὲ νεώτερος Ανανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην [y] ἔφαμεν παρειληφέναι, θρασὺς ἦν τὸν τρόπον, καὶ τολμητὴς ἀμφερόντως· αἵρεσιν δὲ μετῄει τὴν [z] Σαδδουκαίων, [a] οἵπερ εἰσὶ περὶ τὰς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ιουδαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. [b] ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος

Cæſar autem, audita Feſti morte, Albinum in Judæam miſit præſidem. Cæterum rex Joſepho quidem pontificatum abſtulit, Anani vero filio, ipſique Anano vocato, conceſſit, ut in iſtum principatum ſuccederet. At ſeniorem hunc Ananum ajunt feliciſſimum exſtitiſſe. nam quinque filios habuit, hiſque omnibus contigit Deo in pontificatu miniſtraſſe, cum & ipſe in primis ea dignitate in tempus longiſſimum functus eſſet: id quod nulli unquam apud nos pontifici contigit. Interea Ananus junior, quem pontificatum accepiſſe jam diximus, ferox erat ingenio & inſigniter audax; ſectam etiam Sadducæorum ſequebatur, qui præ cæteris Judæis in judiciis acerbi & immites, quemadmodum antea indicavimus. Talis igitur cum eſ-

Albinus Judææ procurator.

Ananus, Anani filius, pontifex.

---

h Ενθα —— ἱερόν.] Conf. ſupr. c. 4. (5.) §. 3. SPANH.

* *Propter templum feſtis diebus excubias agebant.*] *Sc.* ad omnes tumultus arcendos.

i Ηγανάκτησαν] Ηγανάκτησεν ὅ, τε β. Αγρ. καὶ μάλιστα *Busb.*

k Επαρχος,] Επαρχος hic dicitur, qui propriè Επίτροπος ſeu Procurator dicebatur. SPANH.

l Τοὺς πρώτους δέκα,] Δέκα ἐκ τῶν πρώτων *Zonar. de ſuis primatibus decem*, ut vertit *Epiphan.* Videſis Cl. *Vitringam* de *Decem-Viris otioſis*, p. 205.

m Ποππαίᾳ,] Ita ex nummis. Ποπαίᾳ aut Ποππαίᾳ in *Joſephi* libris.

n Ἦν,] Ἦν αὕτη *Busb.*

o Ομηρεύσαντας] *L. B.* ὁμηρεύοντας.

† *Obſides retinuit*] Obſequii nempe Judæorum.

p Καβί.] Ita *Busb. Voſſ.* Καβεῖ in *ceteris Gr.* in *Epiphanii* libris *Gaddis* aut *Gadis.*

q Αλβῖνον εἰς τὴν Ιουδαίαν ἔπαρχον,] Conf. *alibi*, lib. 2. c. 14. §. 1. & lib. 6. c. 5. §. 3. SPANH.

r Ο μὲν βασιλεὺς] Ο μὲν Αγρίππας *Busb.*

s Ἀρχιερωσύνην,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερωσύνην in *Editis Aliisque.*

t Τῷ δὲ Ἀνάνου παιδὶ,] *Nicephorus* (in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 4.) hunc *Ananum* eundem eſſe dicit cum *Anania* illo, qui *Paulum* colaphis cædi juſſit, *Act.* c. 23. v. 2. Sed eum longe falli oſtendit *Valeſius* ad *Euſeb.* l. 2. c. 23.

v Πρότερον τοσαύτης τιμῆς] Ita *Busb.* & *Gall.* πρότερον in *Editis Aliisque.*

x Ο δὲ —— αὐτῷ] Adducuntur hæc ab Euſebio H. Eccl. lib. 11. c. XXIII. p. 65. D. ab iis verbis: ὁ δὲ νεώτερος Ανανος &c. SPANH.

y Ἔφαμεν παρειληφέναι,] Ἐίπομεν *Euſeb.* in *Hiſt. Eccl.* l. 2. c. 23. *Niceph.* in *H. E.* l. 2. c. 38. & *Syncell.* p. 339.

z Σαδδουκαίων,] Talmudici etiam in Codice Joma teſtantur adjuratum fuiſſe Pontificem Maximum antequam admitteretur ad miniſterium diei Expiationis, ne placita Sadducæorum ſequeretur in adolendo ſuffitu. Fuere ergo ex Sadducæis ipſis Pontifices aliquando. REL.

a Οἵπερ —— Ιουδαίους,] Sadducæi ſeveriſſimi in Judiciis; Phariſæi contra mites ὡς πρὸς τὰς κολάσεις ſupr. lib. 13. c. 10 § 6. SPANH. Quod hic de Sadducæis notat eos præ aliis Judæis ſeveriſſimos fuiſſe in infligendis pœnis illuſtrat ea quæ in Megillath Taanith leguntur ad diem XIV. Tammuz. Sadducæos codicem conſcripſiſſe ספר נזירות quem uti canonem ſequebantur in quo notatum erat quinam pœna lapidationis, qui combuſtionis qui alia plecti deberent אלו שנסקלין ואלו שנשרפין, idque adeo ſevere exequebantur, ut dicerent עין תחת עין שן תחת שן *oculum pro oculo, dentem pro dente*, quem proximo abſtulerant, pendendum eſſe. Hinc etiam videtur eſſe quod Sadducæi in primis commemorentur qui ſeverius etiam animadvertendum cenſuerint in Petrum & Johannem Act. IV. 1. ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι. Ita & Act. 5. 17. E contrario Phariſæi mitiores ſe oſtendiſſe leguntur, uti Act. 5. 34. Gamaliel Phariſæus Apoſtolos dimittendos ſuadebat. Nec deſunt alii loci tum ex corpore juris Phariſaici, id eſt Talmude, tum aliunde petiti ex quibus docemur Phariſæos lenes fuiſſe admodum in plectendis reis. Adi Lightfootum ad Johann. XVIII. 31. Joſephus etiam in vita ſua (erat autem Phariſæus) manſuetudinem ſuam prædicat & quod non affecerit pœnis quos poterat, idque plus ſemel; quod neſas putet, aliquem ὁμόφυλον interficere. REL.

b Ατε δὴ οὖν] Ατε δὴ τοιοῦτος Ανανος *Sync.*

esset Ananus, opportunum sibi tempus adesse ratus, eo quod Festus quidem vita cessisset, Albinus vero adhuc in itinere esset, concilium judicum cogit; inductoque in judicium fratre *illius* Iesu, qui dicebatur Christus (Jacobus ei nomen) & cum eo quibusdam aliis, in eos ut legis violatæ reos cum accusationem instituisset, *statim* lapidandos tradidit. Sed quicunque inter cives modestissimi, legisque observandæ studiosissimi habebantur, graviter hoc tulerunt: atque clam *legatos* ad regem mittunt, hortantes ut Ananum per literas monere vellet, ne quid deinceps simile moliretur; neque enim prius illud recte *atque ex jure* ab eo factum fuisse. Quinetiam nonnulli eorum Albino, ab urbe Alexandria iter facienti, occurrerunt; eumque monuerunt, non licuisse Anano absque ipsius consensu concilium judicum convocare. Horum oratione Albinus persuasus literas plenas furoris & iracundiæ Anano scribit, minatus se de illo pœnas sumpturum. Proinde rex Agrippa, adempto ei pontificatu, quem per tres menses gesserat, Jesum Damnæi filium *pontificem* constituit.

Jacobus, frater Christi, lapidatur.

Ob Jacobi necem Ananum apud Albinum accusans Judæi.

Jesus Damnæi filius, pontifex.

2. Porro Albinus, cum ad urbem Hierosolymitarum veniisset, omnem curam & providentiam adhibuit, ut pacatam & tranquillam redderet provinciam, sicarios aliquammultos interficiendo. Ananias autem pontifex ad majorem indies crevit existimationem, atque benevolentiam & honorem amplissimum apud cives *suos* assequutus est. *nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat; atque adeo donis cum Albinum tum & pontificem *ipsum* assidue deliniebat. Habebat autem servos nequissimos, qui, adjuncto sibi audacissimo quoque, areas obeuntes sacerdotum decimas vi rapiebant, nec ab iis verberandis abstinebant qui eas dare recusabant. pontifices etiam similiter ac illius servi faciebant, cum nemo *eos* impedire posset. Quo fiebat ut sacerdotes, qui olim decimis se alebant, tunc cibi penuria morerentur.

Sacerdotum decimæ vi abreptæ.

ὢν ὁ Ανανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ὁπηνίκαιον, διὰ τὸ τεθνάναι μὲν Φῆστον, Αλβῖνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν· καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ [c] τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ιάκωβος ὄνομα αὐτῷ, καί τινας ἑτέρους, [d] ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, [e] παρέδωκε λιθοβοληθησομένους. ὅστις δὲ ἐδόκουν ὁπιεικέστατοι τῶν κατὰ τὴν πόλιν εἶναι, καὶ [f] τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ. καὶ πέμπουσιν κρύφα παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ανάνῳ, μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι. τινὲς δὲ αὐτῶν [g] καὶ τὸν Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Αλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ διδάσκουσιν ὡς οὐκ ἐξὸν ἦν Ανάνῳ χωρὶς [h] τῆς [i] ἐκείνου γνώμης καθίσαι συνέδριον. Αλβῖνος δὲ πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ' ὀργῆς τῷ Ανάνῳ, λήψεσθαι παρ' αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. [k] καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας, διὰ τὸν τοῦ ἀρχιερωσύνου [l] ἀφελόμενος [m] αὐτὸν ἀρχὴν μῆνας τρεῖς, [n] Ιησοῦν τὸν [nn] Δαμναίου κατέστησεν.

β'. Ἐπεὶδὴ ἦκεν ὁ Αλβῖνος εἰς τὴν τῶν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν, πᾶσαν [o] εἰσωήκατο σπουδὴν καὶ φροντίδα, ὡς τὴν χώραν εἰρηνεύεσθαι, [p] πολλοὺς [q] τῶν σικαρίων ἀναιροῦντα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς [r] Ανανίας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐπὶ μέγα προῆκτο δόξης, καὶ τὰ παρὰ τῶν πολιτῶν εὐνοίας τε καὶ τιμῆς ἠξιοῦτο λαμπρῶς. ἦν δὲ χρημάτων πορισικός· καθ' ἡμέραν οὖν τὸν Αλβῖνον καὶ τὸν ἀρχιερέα δώροις ἐθεράπευεν. εἶχε δὲ οἰκέτας πάνυ μοχθηρούς· οἳ, συναναστρεφόμενοι τοῖς θρασυτάτοις, ἐπὶ [s] τοὺς ἅλωνας προβαίνοντες [t] τοὺς τῶν ἱερέων δεκάτας ἐλάμβανον βιαζόμενοι, καὶ τοὺς μὴ διδόντας οὐκ ἀπέχοντο τύπτειν. οἵ τε ἀρχιερεῖς ὅμοια τοῖς ἐκείνου δούλοις ἔπρασσον, μηδενὸς κωλύειν δυναμένου. καὶ τῶν ἱερέων τοὺς πάλαι τὰς δεκάτας τρεφομένους τότε συνέβαινε θνήσκειν, τροφῆς ἀπορίᾳ.

γ'. Πά-

c Τὸν ἀδελφὸν Ιησοῦ] Illa de Jacobo, *Jesu, qui Christus dicebatur, fratre* (licet agnita ab *Eusebio* (in *Eccl. Hist.* l. 2. c. 24.) Aliisque eum sequutis, disertimque à *Photio* in *Bibl.* cod. 238. p. 978.) pro mero adsumento male feriati Christiani habentur à nonnullis. quam recte κριτικωτέρων esto judicium. Quod vero attinet ad ista, ταῦτα συμβεβηκέναι Ιουδαίοις κατὰ ἐκδίκησιν Ιακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ιησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὑπὸ τῶν αὐτὸν ὄντως Ιουδαίων ἀποκτεινάντων, quæ, tanquam à *Josepho* prolata in *Antiquitatum* libris, affert *Origenes* (l. 1. contra *Celsum* p. 33. & in *Comment.* ad *Matt.* p. 233.) & ex eo, ut puto, *Eusebius Aliique*; verisimile est ea referri debere μνημονικῷ ἀμαρτήματι *Origenis*, ut constare videtur ex ipso *Flavio*, paulo supra, c. 7. §. 5. Certe nullibi (quod sciam) locum habere potuerunt in *Antiquitatibus*; ut quæ non agant de *Hierosolymorum Excidio*.

d Ως παρανομησάντων κατηγορίαν] Ως κατὰ παρανομίαν. *Sync.*

e Παρέδωκε λιθοβοληθησομένους.] Παραδίδωσι καταλιθοβοληθησομένους *Sync.* Alia, tanquam ex *Hegesippo*, de morte *Jacobi* tradit *Eusebius* in loco jam laudato: quæ cum *Josepho* conciliare non tentabimus, utpote vel fabulosa omnia (ut dicit *Scaliger* ad *Eusebium* n. MMLXXVII.) vel (prout fatetur *Petavius* in *Epiphan.* ad *Hæres.* LXXVIII.) quædam falsa & subabsurda, genuinis *Hegesippi* addita, complectentia.

f Τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς,] Illud τὰ insertum dedi auctoritate *Eusebii*, *Niceph.* & *Sync.*

g Καὶ τ Αλβῖνον ὑπαντιάζουσιν] Καὶ τῷ Αλβίνῳ ὑ. ἀ. τ. Α. ὁδοιποροῦντα *Busb.*

h Τῆς ἐκείνου γνώμης] Τῆς αὐτοῦ γνώμης *Euseb.* p. 66. B. SPANH.

i Ἐκείνου γνώμης] Αὐτοῦ γν. *Euseb.* & *Niceph.* αὐτῶν perperam *Syncello.* HUDS. Αὐτῶν legit Syncellus, quod mire sensum variat. Sine præsidis consensu, aut sine illorum Judæorum consensu non licuit Pontifici Synedrium convocare. Et quia διδάσκουσιν præcedit, videtur lectio αὐτῶν non rejicienda. Num enim doceri debuit Procurator Judææ; non licuisse Pontifici sine ejus auctoritate id agere? Num id ignorabat? Et quid sibi vult id πεισθείς, persuaderine debuit verbis eorum ut crederet vera illos dicere de eo quod Ananus fecerat? Verum ab altera parte observandum est antea Josephum scripsisse Pontificem ideo Synedrium convocasse, quia tempus videbatur ei opportunum ob absentiam Præsidis. Si Præses licentiam convocandi Synedrium dare non debuit, cur captarit hoc tempus uti opportunum. Porro si in eo peccavit quod absque aliorum Judæorum consensu Synedrium convocavit, quare Josephus post καθίζει συνέδριον non addit χωρὶς τῆς γνώμης horum vel illorum? Præterea illi qui mittebantur ad Albinum erant missi à viris qui in urbe legum patriarum erant peritissimi. *Non dicitur* eos fuisse in dignitate constitutos, πρεσβυτέρους aut ἡγεμόνας τοῦ πλήθους quod necesse erat, *siquidem* illorum consensus requirebatur ad convocationem Synedrii. Denique an fuerunt hi nuncii, qui dicunt suum consensum requiri, membra Synedrii, & an interfuerunt? si hoc? cur interfuere Synedrio illegitimo? & an membra Synedrii rogari debuerant a Pontifice an liceret Synedrium convocare? ubi id traditum est? Si non sunt membra, quinam ergo fuerant in populo ea dignitate præditi, ut jus haberent licentiam concedendi Pontifici ipsi convocandi Synedrium? Fuere ergo hi tales, qui Procuratori indicarunt quid actum esset, & eum edocuerunt quomodo res se haberet, & quæ consuetudo obtineret: ideoque iratus scripsit Præses Pontifici persuasus ut hoc faceret ipsorum dictis quibus eum incitaverant & sibi pœnas daturum minatus est: quod Agrippa ablato Pontificatu præstitit. Si tantum in eo peccasset Pontifex, ut inconsultis nonnullis Judæis Synedrium convocasset, putamusne adeo iratum futurum fuisse Albinum, & Pontificatum ei demturum Agrippam? Ne addam codices Josephi constanter ἐκείνου legere, & Syncellum sæpe esse corruptissimum. REL.

k Καὶ ὁ βασιλεὺς Αγρίππας,] Βασιλεὺς δὲ Αγρ. solus *Euseb.*

l Ἀφελόμενος] Ἀφελόμενος αὐτὸν ἀρχιεροσύνου *Euseb.* & *Niceph.*

m Αὐτὸν ἀρχὴν] Αὐτὸν ἀρχιεροσύνου *Euseb.* p. 66. C. SPANH.

n Ιησοῦν τὸν Δαμναίου] Syncellus ex Josepho profert Ιησοῦν τὸν Ιδουμαίου. Male. Monstro simile est Idumæum videre Pontificem & Agrippam regem in illum qui ne Israelita quidem esset hoc munus conferre. Ignoratio τοῦ Δαμναίου peperit vocem notiorem. REL.

nn Δαμναίου κατέστησεν.] Ita *Busb. Lugd. Bat. Gall.* & *Niceph.* Δαμναίου *Euseb.* Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Δαμναίου an Δαμναίου legerit. Δαμναίου in *Editis*, nec aliter apud *Photium.* Ιησοῦν τὸν Ιδουμαῖον *Syncell.*

o Εἰσωήκατο σπουδὴν] Εἰσώικησε *Busb.*

p Πολλοὺς] *L. B.* τοὺς πολλούς.

q Τῶν σικαρίων ἀναιροῦντα.] Conf. *alter.* lib. 2. c. 17. §. 6. & supr. c. 7. §. 10. SPANH.

r Ανανίας] *Sc.* Nebæi filius. *Usserius* ad *A. M.* 4066. Vide *Gatakerum* in *Adversf. Miscell.* p. 78.

* *Nam pecuniam acquirendi rationem probe noverat;*] Nam locuples erat, *Epiphan.*

s Τοὺς ἅλωνας] Conf. supr. c. 7. §. 8. SPANH. In *Marg. L. B.* ἅλως.

t Τοὺς —— βιαζόμενοι,] Conf. supr. c. 7. §. 8. SPANH.

γ Κα-

γ'. Πάλιν δὲ οἱ σικάριοι [v] κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἐνεωχμένης γὰρ αὐτῆς, λαβὼ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν παρελθόντες, συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦντος Ἐλεαζάρου· παῖς δὲ ἦν οὗτος [x] Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως· καὶ δήσαντες ἐξήγαγον. εἶτα πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀνανίαν, ἀπολύειν ἔφασαν τὸν γραμματέα πρὸς αὐτὸν, εἰ πείσειε τὸν Ἀλβῖνον δέκα δεσμώτας τοὺς ἐξ αὐτῶν ληφθέντας ἀπολύσαι. καὶ ὁ [y] Ἀνανίας, λαβὼν τὴν ἀνάγκην πείσας τὸν Ἀλβῖνον, τῆς ἀξιώσεως ἐπέτυχε. τοῦτο μειζόνων κακῶν ἦρξεν. οἱ γὰρ λῃσταὶ πάντως ἐπιμηχανῶντο τῶν Ἀνανίου τινὰς [z] συλλαβεῖν οἰκείων, καὶ συνεχῶς ζωγρουῦντες οὐκ ἀπέλυον, πρὶν ἢ τινας τῶν σικαρίων ἀπολάβοιεν. γιγνόμενοί τε πάλιν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος, ἀναθαρρήσαντες, τὴν χώραν ἅπασαν ἐκάκουν.

3. Rursum etiam sicarii dum festum ageretur, quod tum supervenerat, nocte urbem ingressi, vivum comprehendunt scribam Eleazari templi prætoris (ille enim erat Anani pontificis filius) vinctumque abduxerunt. Deinde, nuncio ad Ananiam misso, dixerunt, se scribam *velle* ad ipsum remittere, si Albino persuaderet, ut decem ex illis, quos captos vinctosque habebat, ipse dimitteret. Atque Ananias, id cum Albino necessitate coactus persuasisset, voti compos factus est. unde majores ortæ sunt calamitates. Nam id modis omnibus agebant, ut aliquem è necessariis atque amicis Ananiæ deprehenderent: cumque frequenter eos vivos caperent, non prius dimittebant quam è sicariis aliquot reciperent. Itaque, ubi rursus eis magnus accrevit numerus, fiducia resumpta totam regionem infestabant. *Sicariorum audacia.*

δ'. Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, μείζονα τὴν Φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν καταskευάσας, εἰς τιμὴν δὲ Νέρωνος τιμὴν, Νερωνιάδα προσηγόρευσεν. ἔτι Βηρυτίοις δὴ θέατρον, ἀπὸ πολλῶν χρημάτων κατεskευασμένον, τε κατ' ἔτος θέας ἐδωρεῖτο, πολλὰς εἰς τοῦτο μυριάδας ἀναλίskων. σῖτον γὲ ἐδίδου τῷ δήμῳ, καὶ ἔλαιον διένειμε. καὶ τὴν πᾶσαν δὴ πόλιν ἀνδριάντων ἀναθέσεσι, καὶ τοῖς τῶν ἀρχαίων ἀποτύποις εἰκόσιν ἐκόσμει. καὶ μικροῦ δεῖν πάντα τὸν τε βασιλείας κόσμον ἐκεῖ μετήνεγκεν. μῖσος οὖν οὕτω πρὸς τὸν ὑπηκόων ἦυξεν, ἀφ' ὧν τὰ ἐκείνων [a] ξένην πόλιν κοσμεῖν. λαμβάνει δὴ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Γαμαλιήλ, τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης πρὸς τοῦ βασιλέως, Ἰησοῦν ἀφελόμενος τὸν τοῦ [b] Δαμναίου· καὶ ἀφ' τοῦτο στάσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο. [c] συσήματα γὰρ τῶν θρασυτάτων ποιησάμενοι, πολλάκις μέχρι λίθων βολῆς ἀπὸ τῶν βλασφημιῶν ἐξέπιπτον. ὑπερεῖχε δὴ Ἀνανίας τῷ πλούτῳ προσηκόμενος τοὺς λαμβάνειν ἑτοίμους. [d] Κοστοβαρος δὴ καὶ [e] Σαῦλος, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μοχθηρὰ πλῆθη συνῆγον, γένους μὲν ὄντες βασιλικοῦ, καὶ ἀφ' τοῦ πρὸς Ἀγρίππαν συγγενείαν εὐνοίας τυγχάνοντες, βίαιοι δὴ καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἕτοιμοι. ἐξ ἐκείνου μάλιστα τοῦ καιροῦ συνέβη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσεῖν, προσκοπόντων πάντων ὅτι τὸ χεῖρον.

4. Sub idem autem tempus rex Agrippa, cum Cæsaream quæ Philippi dicebatur ædificiis auxisset, in Neronis honorem *eam* Neroniada appellavit. insuper & theatrum apud Berytios, magnis sumptibus exstructum, annuis spectaculis donavit, multis *pecuniæ* myriadibus *in hunc usum* impensis. Porroque frumentum dedit populo, & oleum distribuit: immo & urbem per omnem statuas disposuit, & imaginibus ad antiqua *clarorum* artificum archetypa expressis eam ornavit; & omnia fere sui regni ornamenta in eam civitatem transtulit. quo factum est ut odium ei apud subditos conflaretur, quòd sublatis quæ illorum erant *universis* externam urbem excoleret. Quin & rex, pontificatum adimens Jesu Damnæi filio, fecit ut Jesus Gamalielis filio ei in *honorem illum* succederet: ac propterea inter eos mutuo orta est dissensio. nam cum hominum audacissimorum cohortem utrinque collegissent, sæpe à conviciis eò deventum est ut lapides in se invicem jacerent. * sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque sceleratorum multitudinem coëgerant; orti quidem genere regio, & propter cognationem Agrippæ in magna *apud populum* gratia: vehementes autem & violenti & ad infirmiores spoliandos prompti paratique. Atque ex illo maxime tempore accidit, ut civitas nostra *malis suis* laboraret, rebus omnibus in deterius ruentibus. *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias dicta. Berytus ab Agrippa ornamentis aucta. Jesus Gamalielis filius, pontifex.*

ε'. Ὡς δὴ ἤκουσεν Ἀλβῖνος Ἀδάμδοχον αὐτοῦ [f] Γέσσιον Φλῶρον ἀφικνεῖσθαι, βουλόμενος δοκεῖν τι τοῖς Ἱεροσολυμίταις περιποιῆσαι, προσαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ὅσοι ἦσαν [g] αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι, τούτους προσέταξεν ἀνασκολοπισθῆναι· τοὺς δὲ ἐκ μικρᾶς τε καὶ τυχούσης αἰτίας εἰς τὸ εἰρκτὸν καταπεμφθέντας, χρήματα λαμβάνων αὐτὸς ἀπέλυε. καὶ ἔτως ἡ μὲν Φυλακὴ τῶν δεσμωτῶν [h] ἐκαθήρθη, ἡ χώρα δὲ λῃστῶν ἐπληρώθη.

5. Albinus vero, cum didicisset Gessium Florum sibi successorem venire, *grati* aliquid videri volens Judæis præstitisse, vinctis productis, eos, qui manifeste necem meruerant, occidi jussit: qui vero levioribus de causis in carcerem conjecti erant, eos accepta pecunia dimisit. atque ita quidem carcer vinctis *maleficis* vacuus est factus, regio vero *tota* latronibus repleta est. *Quæ Judæis præstiterit Albinus ante ejus discessum.*

ς'. Τῶν δὲ Λευιτῶν, φυλὴ δέ ἐστιν αὕτη, [i] ὅσπερ ἦσαν [k] ὑμνῳδοὶ, πείθουσι τὸν βασιλέα, [l] καθίσαντα συνέδριον, φορεῖν αὐτοῖς ἐπίσης τοῖς ἱερεῦσιν ἐπενδύσεως λινοῦ στολήν. πρέπειν γὰρ αὐτὸ τοῖς [m] τῆς ἀρχῆς χρόνοις ἔφασκον, ἀφ' ὧν μνημονεύήσεται καινοποιεῖν. καὶ τῆς ἀξιώσεως οὐ διήμαρτον. ὁ γὰρ βασιλεὺς μετὰ γνώμης τῶν εἰς τὸ συνέδριον [n] ἐπιχωμένων,

6. Interea Levitarum (nam & illi in tribum redacti) quotquot erant hymnorum cantores regem orabant, ut coacto synedrio eis æque ac sacerdotibus stolam lineam gestare concederet. illius enim regni temporibus convenire dicebant, ut novi aliquid institueret in perpetuam sui memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Nam rex, cum consensu eorum qui in synedrium venerant, hymno- *Levitis cantoribus stolam lineam gestare permittit Agrippa.*

[v] Κατὰ τὴν ἑορτὴν,] Ἑορτὴ γὰρ ἐνεωχμένης *Busb.*
[x] Ἀνάνου] *L. B.* Ἀνανίου.
[y] Ἀνανίας,] Ἀνανος solus *Busb.*
[z] Συλλαβεῖν] *L. B.* συλλαμβάνειν.
[a] Ξένην πόλιν κοσμεῖν.] Εἰς ξένην *Vat.*
[b] Δαμναίου·] Δαμνέως in *Editis.*
[c] Συσήματα] *L. B.* σύσημα.
* *Sed* —— *concilians.*] Ita cum *Gelenio.* Ananias autem præcellebat eos, quando divitiis suis paratos accipere pecunias redimebat, *Epiphan.*
[d] Κοστόβαρος] Costobarus quidam etiam fuit, Salomes Herodis Magni Sororis Maritus. vid. supr. lib. 18. c. 6. §. 4. SPANH.
[e] Σαῦλος,] Ita (suffragante *Lugd. Bat.*) ex *Epiphanii* codicibus. Σάλαλος aut Σαλᾶλος in *Græcis.*
[f] Γέσσιον Φλῶρον] Conf. *Joseph.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.
[g] Αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι,] Αὐτῷ *Busb.* & *Vat.*
[h] Ἐκαθάρθη,] Ἐκενώθη *Vat.*
[i] Ὅσπερ ἦσαν] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ὅτοι παρεῖσαν in *Editis Aliisque.*
[k] Ὑμνῳδοὶ,] Qui hymnos ore cantabant. κιθαρισταὶ ita & κιθαρῳδοὶ distinguuntur quod illi cithara modo canerent, hi ore etiam. REL.
[l] Καθίσαντα] *L. B.* καθιστάντα.
[m] Τῆς ἀρχῆς χρόνοις] Illud τῆς è *MSS.*
[n] Ἐπιχωμένων,] Ἀφικομένων *Busb.* & *Gall.*

mnorum cantoribus id *privilegii* indulsit; ut, priori veste depositâ, lineâ, quam voluerant, uterentur. Cumque alia pars tribus *ejusdem* in templi ministeriis occupata esset, illis etiam permisit, prout eum rogabant, ut hymnos *canendos* ediscerent. Illa autem omnia facta erant contra quam patria ferebant instituta: quibus violatis fieri non potuit quin meritæ luendæ essent pœnæ.

Aliisque hymnos sacros ediscere.

Id agit populus, ut Agrippam ad orientalem porticum instaurandam moveret.

7. Jam illo tempore absolutum erat templi ædificium. Populus igitur cum in otio esse animadverteret opifices, ultra octodecim millia, atque mercedem desideraturos esse, cum jam antea victus illis suppeditaretur ex iis in quibus circa templum elaborarunt; nolletque *sacram* pecuniam repositam habere metu Romanorum, simulque operariorum rationem habens, thesauros in illos expendere cuperet: (nam, si quis unam diei horam operatus esset, mercedem pro ea statim accipiebat) regem hortantur suadentque, ut orientalem portam instauraret. Erat autem porticus exterioris templi, profundæ valli imminens, proinde subnixa muris quadringentorum cubitorum, & saxis quadratis constructa valde candidis. Longitudo quidem cujusque saxi erat cubitorum viginti, altitudo vero sex. Opus Solomonis regis; qui primus integrum templum exstruxit. Rex autem (nam à Claudio Cæsare ei demandata erat templi cura) cum secum reputasset, facile esse vel quodcunque opus demoliri, instaurationem vero rem arduam *fore*, præsertimque ejusmodi porticus (utpote quod hoc opus desideraret tempus longum multumque pecuniæ) illorum quidem petitioni minime concessit: urbem vero candido lapide sterni non prohibuit. Cum autem Jesu Gamalielis filio pontificatum abstulisset, eundem Matthiæ Theophili filio dedit: quo pontifice bellum inter Romanos & Judæos coortum est.

Porticus orientalis descriptio.

Eam instaurare recusat Agrippa.

Matthias Theophili filius, pontifex.

ναων, συνεχώρησε τοῖς ὑμνῳδοῖς, ἀποθεμένους τὴν ποτέραν ἐσθῆτα φορεῖν λινῆν οἵαν ἠθέλησαν. μέρος δέ τινων τῆς φυλῆς λειτουργοῦντων κατὰ τὸ ἱερὸν, καὶ τούτοις ἐπέτρεψε τοὺς ὑμνους ἐκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν. πάντα δὴ ὦν ἐναντία ταῦτα τοῖς πατρίοις, ὧν ἀθρόων ὄντων οὐκ ἐνῆν μὴ οὐχὶ δίκας ὑπέχειν.

ζ. [P] Ἤδη δὲ τότε καὶ τὸ ἱερὸν [q] ἐπετέλεσε. βλέπων οὖν ὁ δῆμος ἀργήσαντας τοὺς τεχνίτας, ὑπὲρ μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας, καὶ μισθοφορίας ἐνδεεῖς ἐσομένους διὰ τὸ τοῖς τροφοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας [r] περίεσθαι, καὶ χρήματα μὲν ἀπόθετα διὰ τὸ ἐκ [s] Ρωμαίων φόβον ἔχειν ὁ θέλων, παρορώμενος δὲ τῶν τεχνιτῶν, καὶ εἰς τούτους ἀναλοῦν τοὺς θησαυροὺς βουλόμενος· καὶ γὰρ εἰ μίαν τις ὥραν τῆς ἡμέρας εἰργάσατο, τὸν μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν· ἔπειθον τὸν βασιλέα τοῖς [t] ἀνατολικοῖς στοὰν ἀνεγεῖραι. ἦν δὲ ἡ [v] στοὰ ἔξωθεν ἱερὰ, κειμένη δὲ ἐν φάραγγι βαθείᾳ, τετρακοσίων πηχῶν τοὺς τοίχους ἔχουσα, ἐκ λίθων δὲ τετραγώνων κατεσκεύασο καὶ λευκῶν πάνυ. τὸ μὲν μῆκος ἑκάστου λίθου, πήχεις εἴκοσι· τὸ δὲ ὕψος ἔξ. ἔργον Σολομῶνος τοῦ βασιλέως πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερόν. ὁ βασιλεὺς δὲ, ἐπεπίστευτο γὰρ ὑπὸ Κλαυδίου Καίσαρος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ, λογισάμενος παντὸς μὲν ἔργου τὴν καθαίρεσιν εἶναι ῥᾳδίαν, δυσχερῆ δὲ τὴν κατασκευήν· ἔτι δὲ τοσαύτης τούτης καὶ μᾶλλον, χρόνου τε γὰρ καὶ πολλῶν χρημάτων εἰς τέρμιν δεήσειν· ἠρνήσατο μὲν πρὸς τούτοις δεομένοις, κατασπεύσαι δὲ λευκῷ λίθῳ τὴν πόλιν οὐκ ἐκώλυσεν. Ἰησοῦ δὲ τοῦ [x] Γαμαλιὴλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἔδωκεν αὐτὴν Ματθίᾳ τῷ Θεοφίλου, καθ' ὃν καὶ ὁ πρὸς Ρωμαίους [y] πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.

CAP. X.

Summorum pontificum enumeratio.

Recensio summorum pontificum.

JAM vero necessarium esse existimo, & huic historiæ in primis convenire, *paucula* narrare de pontificibus; quæ fuerit eorum origo, & quibus concessum hunc honorem accipere, & quot usque ad finem hujus belli fuerint. Et primum quidem omnium Aaronem, fratrem Moysis, Deo in summo sacerdotio ministrasse ajunt, illique defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteris omnibus hunc honorem constitisse. unde etiam ex patrio instituto, neminem Dei pontificem fieri, nisi ex Aaronis sanguine; nec licere alicui alterius generis, ne si rex quidem fuerit, pontificatui admoveri. Fuerunt igitur universi ab Aarone, omnium (sicut diximus) primo, usque ad Phanasum, qui tempore belli à seditiosis constitutus est pontifex, numero LXXXIII. Ex istis dum tabernaculum in solitudine Moysis temporibus steterit, quod Deo exstruxit Moyses *& adornavit*, usque dum in Judæam ventum est, ubi Solomon rex Deo templum erexit, pontificatum gesserunt

ΚΕΦ. θ'.

Τῶν ἀρχιερέων ἀπαρίθμησις.

[z] ΑΝαγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἰσορίᾳ ταύτῃ [a] προσήκειν διηγήσασθαι πρῶτ τῶν ἀρχιερέων, πῶς τε [b] δεξάμενοι, καὶ πόσοι ἔξεσι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ πόσοι γεγόνασι, μέχρι τοῦ πολέμου πολιτῆς. πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ααρῶνα τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ Θεῷ, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου διαδέξασθαι τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς [c] ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ααρῶνος, ἕτερον δὲ [d] τινα γένος ἂν βασιλεὺς ὢν τύχῃ [e] τυγχάνειν τὸν ἀρχιερωσύνης. ἐγένοντο οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ Ααρῶνος, ὡς ἔφαμεν, τοῦ πρώτου γενομένου μέχρι [f] Φανάσου, τοῦ καὶ τὸν πόλεμον ἀναδεξαμένου ἀρχιερέως, [g] τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα. ἐκ τούτων καὶ τὸν ἔρημον ὑπὸ τὸν Μωϋσέως χρόνον τὸν σκηνῆς ἐτῶσης, ὃν Μωϋσῆς τῷ Θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τῆς εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, [h] ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ τὸν ναὸν

---

o Υμνους ἀκμαθεῖν ὡς παρεκάλουν.] Νόμους *Busb.*

p Ἤδη —— ἐτετέλεσο.] Ἤδη δὲ καὶ τότε *Vat.* HUDS. Conf. supr. lib. 15. c. XI. §. 1. SPANH.

q Ἐτετέλεσο] Hac de re agit *Scaliger* in lib. de *Emend. Temp.* p. 499. ut & *Langius* de *Annis Christi*, p. 324. *Lud. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Joannem*, c. 1. v. 20. & *Usserius* in *Annalibus* ad A. M. 3987.

r Περίεσθαι] Κερδαίνειν *Busb.*

s Ρωμαίων φόβον ἔχειν ὁ θέλων,] Τῶν Ρωμαίων *Busb.*

t Ἀνατολικοῖς] Νότιοι malint nonnulli. vide *Grotium* ad Joh. X. 22. IBBETS.

v Στοὰ δὲ μὲν ἔξωθεν ἱερὰ] Vide lib. 8. c. 2.

x Γαμαλιὴλ] Ita *Busb.* & *Zonar.* Γαμαλιήλου in *Editis Aliisque.*

y Πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.] Πόλεμος τοῖς Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐπὶ μεγάλα προκεχωρηκέ *Busb.*

z Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω] Confer Hegesippum II. 13. p. 294. Ed. *Colon.*

a Προσήκειν διηγήσασθαι] Πρέπειν *Busb.*

b Δεξάμενοι] Ἀρξάμενοι, & τίσιν ἔξεσι τὰ τιμῆς *Busb.*

c Ἐκγόνοις] *L. B.* ἐγγόνοις.

d Τινα γένος] Illud τινα ἐκ *Cod. Busb.*

e Τυγχάνειν] *L. B* τυχεῖν.

f Φανάσου,] Φινέσου *Busb.* Φινάσου *Gall.* (in *L. B. Marg.* notatur alios Codd. habere Φλωσσα) in *Epiphanii* versione, *Phinasum* aut *Dinasum.*

g Τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα.] De numeris in hoc capite videsis *L. Cappellum* fuse differentem in *Chronologia Sacra*, p. 274. &c. ὀγδοήκοντα τρεῖς *L. B.*

h Ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς] Ὅτε Σολ. *Busb.*

i Τρι-

ναὸν ἤγειρεν, ἱερατεύσαντες [i] τρισκαίδεκα. τὸ μὲν πρῶτον [k] ἕως τοῦ τὸν βίον πολιτῶν τὰς ἀρχιερωσύνας εἶχον, ὕστερον δὲ καὶ ἀπὸ ζώντων διεδέχοντο. οἱ τοίνυν τρισκαίδεκα ὄντες, τῶν δύο παίδων Ααρῶν ὄντες ἔγγονοι, [l] κατὰ Ἀλκιμον τὴν τιμὴν παρελάμβανον. ἐγένετο δὲ [m] αὐτῶν ἡ μὲν ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη. γίνεται δὲ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς ὧν ἦρξαν οἱ [n] τρισκαίδεκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέλιπον Αἴγυπτον Μωϋσέως ἄγοντος, μέχρι τοῦ ναὸν κατασκευῆς, ὃν Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν Ιεροσολύμοις ἀνήγειρεν, ἔτη [o] δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις. μετὰ δὲ τοὺς τρισκαίδεκα ἀρχιερεῖς ἐκείνους, δέκα καὶ ὀκτὼ τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχον, ἀπὸ Σολομῶντος βασιλέως ἐν Ιεροσολύμοις αὐτὴν λαβόντες, [p] μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσορ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ὑπιστρατεύσας τῇ πόλει, τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησε, τὸ δὲ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βαβυλῶνα [q] μετήνεγκε, καὶ τὸν ἀρχιερέα [r] Ιωσεδάκην αἰχμάλωτον ἔλαβε. τούτων χρόνος τῆς [s] ἀρχιερωσύνης [t] πεντακοσίων ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἦν, μησὶν ἓξ, ἡμέραις δέκα, [v] ἤδη βασιλευομένων Ιουδαίων. μετὰ δὲ χρόνον ἐτῶν ἁλώσεως [x] ἑβδομήκοντα τοῦ ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης, Κῦρος ὁ [y] Περσῶν βασιλεὺς ἀπέλυσε τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος Ιουδαίους ἐπὶ τὴν οἰκείαν γῆν πάλιν, καὶ συνεχώρησε τὸν ναὸν ἀνεγεῖραι. πέμπει δὴ τὸν ὑποστρεψάντων [z] αἰχμαλώτων Ἰησοῦς ὁ Ιωσεδέκ, τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει. [a] ὅτος δὲ οἱ ἐκγενοι αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα ἅπαντες, μέχρι βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος [b] ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη [c] τετρακόσια δεκατέσσαρα. πρῶτος δὲ Ἀντίοχος ὁ προσαγορευόμενος Ἐπιφανὴς ἀπὸ Λυσίου [d] τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ὑπεκλέψας, πρίασθαι τὴν ἀρχιερωσύνην, ἀνελόντος αὐτὸν ἐν Βερροίᾳ, καὶ [e] τὸν παῖδα τοῦ Ἀλκιμου ἀπελάσαντος [f] καθιστᾶσιν [g] Ἰάκιμον ἀρχιερέα, ὄντα μὲν τοῦ Ααρῶνος, [h] οὐκ ὄντα δὲ τοῦ οἰκίας ταύτης. Ἀλκίμου δὲ [i] ὁ Ονίας, ὁ τοῦ προλελοιπότος Ονίου ἐξάδελφος, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, παραγενόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ Φιλίας ἀφικόμενος Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, πείθει τούτους [k] κατὰ τὴν [l] Ηλιοπολίτην νόμον [m] δημιμένους τῷ Θεῷ ναὸν, παραπλήσιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, αὐτῷ ἱερέα καθιστᾶσαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τοῦ κατασκευασθέντος ἐν Αἰγύπτῳ [n] πολλάκις ἐδηλώσαμεν. ὁ δὲ Ἰάκιμος, ἔτη τρία τὴν ἀρχιερωσύνην κατασχὼν, ἐτελεύτησεν. διεδέξατο δὲ οὐδεὶς αὐτὸν, ἀλλὰ διετέλεσεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ χωρὶς ἀρχιερέως οὖσα. πάλιν δὲ οἱ τῶν Ασαμωναίου παίδων [o] ἔκγονοι, τὴν προστασίαν δὲ ἔθνους παραλαβόντες, [p] καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν, Ιωνάθην ἀρχιερέα καθιστᾶσιν, ὃς ἦρξεν ἐνιαυτοὺς ἑπτά. τελευτήσαντος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐνέδρας τοῦ ὑπὸ Τρύφωνος

xiii. nam à principio pontificatum habuerunt quamdiu vixerint: postea vero etiam viventibus succedebatur. Itaque hi xiii. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, ex successione honorem *istum* accipiebant. Erat autem prima quidem eorum administratio Aristocratica, post hanc autem Monarchia, tertia vero Regum. At numerus annorum, dum ipsi xiii. imperio potiti sunt, (ex quo die patres nostri ductu Moysis Ægyptum reliquerunt usque ad templum conditum quod Solomon rex Hierosolymis condidit,) assurgit ad dcxii. Post illos autem pontifices xiii. pontificatum tenuerunt xiix. qui à tempore Solomonis regis Hierosolymis sibi invicem successerunt, usque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex, contra urbem expeditione facta, templum cremarit, & gentem nostram Babylonem abduxerit, & * Josadacen pontificem captivum fecerit. Tempus autem illorum pontificatus annorum erat ccccclxvi. mensium vi. dierum x. cum *utique* Judæi jam sub regibus essent. Post tempus vero annorum septuaginta, ex quo *gentis* excidium à Babyloniis factum est, Cyrus Persarum rex Judæos è Babylone in patriam suam remisit, templumque denuo condere *iis* concessit. Tunc itaque Jesus Josedeci *filius*, *unus* è captivis qui reversi sunt, pontificatum accipit. Atque is posterique ejus, quindecim universi, usque ad regem Antiochum Eupatora, liberi populi statum rexerunt, per annos ccccxii. primusque Antiochus ille, quem memoravimus, & dux ejus Lysias Oniam, cognomento Menelaum, pontificatu privant, quippe Berœæ interfectum; filioque ejus successionis jure depulso, Jacimum faciunt pontificem, ex genere quidem Aaronis, sed non ex Oniæ domo. quamobrem Onias, Oniæ defuncti patruelis, ejusdem cum patre nominis, in Ægyptum profectus, conciliataque sibi Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ conjugis ejus amicitia, persuasit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo templum Hierosolymitano similе ædificandum curarent, ipsumque pontificem constituerent. Sed de illo quidem templo in Ægypto exstructo sæpius diximus. At Jacimus, cum triennio pontificatum tenuisset, obiit. ei autem nemo *statim* successit: sed per septennium civitas mansit pontifice destituta. Rursum vero posteri filiorum Asamonæi (postquam illis mandata esset gentis præfectura, & bellum contra Macedones gessissent) Jonathan pontificem creant, qui septem annis *rebus sacris* præerat. Illo autem dolo è vivis

Conferlib. 10 c. 8.

lib. 11. *cap.* 3. §. 10.

lib. 12. *c.* 5. §. 1. & *c.* 9 §. 7.

lib. 12. *c.* 9.

§. 7. *lib.* 13. *c.* 3. §. 2. & *c.* 10. §. 4. & *lib.* 20. *c.* 9. §. 1.

lib. 12. *c.* 11. §. 2. & *lib.* 13. *c.* 1. §. 1. & *c.* 2. §. 2. & *c.* 6. §. 5.

[i] Τρισκαίδεκα.] Δεκατρεῖς *Busb. L. B.* & *Gall.*

[k] Ἕως τοῦ βίου τελούτης.] Ἕως δὲ βίου τελ. *Vat.*

[l] Κατὰ Ἀλκιμον τὴν τιμὴν παρελάμβανον.] Καὶ Ἀλκίμου *Busb.*

[m] Αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ] Ita vertit *Gelenius*, quasi ὑπ' αὐτῶν legisset; *Sub his* [*pontificibus*] *primo penes optimates administratio fuit reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit. Epiphanius* αὐτῶν sumpsit pro *Hebræorum* gente, adeoque vertit, *Fuit autem Hebræorum resp. primo quidem sub populi potestate* (quasi legisset δημοκρατικὴ) *post hoc autem sub unius potestate sita, tertio vero sub Regibus.* Vide *Seldenum* in libro *de Synedriis*, c. 15. p. 647.

[n] Τρισκαίδεκα,] *L. B.* δεκατρεῖς.

[o] Δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις.] Alibi *sc.* l. viii. c. 11. dlxxxii numerat. Sed hic (notante *Vossio* in *Chronologia Sacra*, p 170.) addit xx. inter mortem *Heli* & judicaturam *Samuelis* elapsos. quo admisso non opus est emendatione *S. Petiti.* qui (in *Animadv. chronolog.*, tom. 1. p. 267.) legit, ἔτη ἑπτακόσια δύο πρὸς τοῖς πεντήκοντα.

[p] Μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσορ] Μέχρι Ναβ. *Vat.* μέχρι Ναβουχοδονόσορος *Busb.* & *Lugd. Bat.*

[q] Μετήνεγκε,] Μετήγαγε *Gall.*

* *Josadacen pontificem captivum fecerit.*] *Josadocus*, dicitur l. 10.

[r] Ιωσαδάκην] *L. B.* Ιοσιδάκην.

[s] Ἀρχιερωσύνης ——— ἦν,] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἱερατείας in *cæteris.*

[t] Τετρακοσίων] Τεσσαράκοντα *Vet. Interpr.* ut & *Lugd. Bat.*

[v] Ἤδη] Abest à *L. B.*

[x] Ἑβδομήκοντα τοῦ ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης] Τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἐτῶν ex lib. x. & *Josephi* calculis scribit *Petitus*, p. 270.

[y] Περσῶν βασιλεὺς] Τῶν Περσῶν *Busb.*

[z] Αἰχμαλώτων] Αἰχμαλώτου, εἰς ὃν ὁ Ζ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ Ιωναθὰν καὶ παῖς Ἰησοῦς τοῦ ἀρχ. *Gall.* & *Busb.*

[a] Οὗτος ὁ καὶ οἱ ἔκγονοι] Εἰς οὓς οἱ ἔγγονοι *L. B.* at *Coccejus* Υἱὸς ὢν &c. Οὗτος αὐτὸς καὶ οἱ ἔκγ. ἀ. π. σύμπαντες *Busb.*

[b] Επολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη] Επολιτεύοντο ὁ δημοκρ. *Busb.* & *Gall.* λαμβάνῃ δ' ὅτος καὶ &c. *L. B.*

[c] Τετρακόσια δεκατέσσαρα.] Τεσσαράκοντα solus *Busb.* Confer, si lubet, *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. & *Jac. Cappellum* in *Hist. Sac. & Exot.* ad *A. M.* 3824.

[d] Τὸν Ονίαν, ὃν Μενέλαος ὑπέκλεψε] Vide l. x. c. 15.

[e] Τὸν παῖδα] Aliquid deesse videtur. Certe per τὸν παῖδα intelligendus est Oniæ III. filius.

[f] Καθιστᾶσιν] Καθιστῶσιν Ιωάκιμον ἱερέα *Busb.* & mox infra Ιωάκιμος καθιστῶσιν.

[g] Ἰάκιμον ἀρχιερέα,] *Al.* Αλκιμον.

[h] Οὐκ ὄντα δὲ τοῦ οἰκίας ταύτης.] Οὐ τοῦ αὐτῆς δὲ οἰκίας, *sed non de recta linea*, (ut vertit *Schottus*) apud *Photium* in *Bibl.* Cod. 238. p. 978.

[i] Ο Ονίας,] Ita lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris* &c. Antea erat ὁ Ανανίας tum in *Græcis omnibus* præter *Busb.* (qui habet ὁ τανίας) tum apud *Photium.*

[k] Κατὰ ——— ναὸν,] Conf. sup. lib. 12. c. 9. §. 7. SPANH.

[l] Ηλιοπολίτην νόμον] Ηλιοπολίτην *Busb.*

[m] Δημιμένους τῷ Θεῷ ναὸν,] Δημιμένῳ *Photius.*

[n] Πολλάκις ἐδηλώσαμεν.] Conf. supr. lib. 12. c. 9. §. 5. & lib. 13. c. 10. §. 4. SPANH.

[o] Ἔκγονοι,] *L. B.* ἔγγονοι.

[p] Καὶ πολεμήσαντες] *L. B.* καὶ πολεμηθέντες καὶ πολεμήσαντες.

lib. 13. *c.* 6. §. 2. & 5. vis ſublato, & inſidiis ei à Tryphone ſtructis, ſicuti jam ſupra alicubi memoravimus, pontificatum *lib.* 13. *c.* 7. obtinet frater ejus Simon. Cui, cum ſacerdotium §. 4 & *c.* 8. §. 1. tenuiſſet anno amplius quam frater, dolo generi oppreſſo inter epulas, ſuccedit filius nomine Hyr- *lib.* 13. *c.* 8. §. 1. canus. At Hyrcanus, per xxx. annos, honore potitus, *ſumma* in ſenectute moritur, ſucceſſione Ju- *lib.* 13. *c.* 11. §. 1. dæ relicta, qui & Ariſtobulus dictus eſt. Hunc autem, imperium una cum ſacerdotio adeptum, (nam Judas primus ſibi coronam impoſuit quam uno anno geſſit) morbo exſtinctum in hæreditate *lib.* 13. *c.* 12. §. 1. excipit frater Alexander. Alexander autem, cum imperium ſimul & ſacerdotium per xxvii. annos tenuiſſet, vita decedit, relicta Alexandræ uxori poteſtate eum aſſignandi qui pontificatum gereret. Atque illa quidem Hyrcano *ſuo filio* pontificatum dat; illa vero cum regnum novennio adminiſtraſſet, vitam finivit: totidemque annis filius ipſius Hyrcanus ſacerdotium habebat. nam poſt ma- *lib.* 14. *c.* 1. §. 2. tris obitum contra ipſum bellum movit Ariſtobulus *ibid.* frater, & victo quidem pontificatum ademit, ipſe vero regnavit Deoque in pontificatu miniſtravit. Cæterum cum tertio regni hujus anno, totidem *lib.* 14. *c.* 4. §. 1. præterea menſibus elapſis, veniſſet Pompejus, & Hieroſolymitarum urbem vi expugnaſſet, ipſum *lib.* 14. *c.* 4. §. 4. cum liberis vinctum Romam miſit; & Hyrcano in pontificatum reſtituto, gentis quidem præfecturam ei permiſit, diademate vero uti prohibuit. Atque Hyrcanus præter ix. primos annos impe- *lib.* 14. *c.* 13. §. 10. & *alibi.* *lib.* 1. *c.* 13. §. 1. & *lib.* 15. *c.* 2. §. 1. *ſeq.* *lib.* 15. *c.* 1. §. 1. ravit xxiv. Barzapharnes autem & Pacorus, Parthorum dynaſtæ, trajecto Euphrate & bello Hyrcano illato, ipſum quidem vivum ceperunt, Antigonum vero Ariſtobuli filium regem conſtituerunt. Hunc ipſum, cum tres annos totidemque menſes imperaſſet, Soſius & Herodes obſidione expugnarunt; abductumque Antiochiam morte affecit Antonius. Herodes autem à Romanis ac- *lib.* 14. *c.* 16. §. 4. & 15. *c.* 2. §. 4. cepto regno, non amplius ex Aſamonæi genere creavit pontifices; ſed obſcuris quibuſdam, & à ſacerdotibus tantummodo oriundis, præter unum Ariſtobulum, hunc honorem tribuebat. Ariſtobu- *lib.* 15. *c.* 3. §. 1. lum namque Hyrcani à Parthis capti nepotem cum pontificem declaraſſet, ſororem ejus Mariamnen in uxorem duxit; quippe qui multitudinis erga ſeipſum captaret benevolentiam, propter Hyrcani memoriam. Deinde veritus ne omnes ad *lib.* 15. *c.* 3. §. 3. Ariſtobulum deſciſcerent, ipſum Hiericunte de medio ſuſtulit, necem ei ita machinatus; ut dum nataret ſuffocaretur, ſicuti jam ante declaravimus. Poſt hunc non amplius ex Aſamonæi prole oriundis pontificatum commiſit. Herodem etiam in conſtitutione pontificum imitatus eſt filius ejus Archelaus; & poſt hunc Romani, qui Judæorum regnum occuparunt. Sunt igitur qui ab Herodis temporibus pontificatum geſſerunt, uſque ad diem quo Titus templum & civitatem captam flammis vaſtavit, in univerſum xxviii. tempuſque illo-

μηχανηθείσης, ὡς ἀνωτέρω πᾶ πεφηνήκαμεν, λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτᾶ. καὶ τῶτον ὄν, δόλῳ πρὸς συμπόσιον ὑπὸ τᾶ γαμβρᾶ ἀναιρεθέντα, [q] διεδέξατο πᾶις Ὑρκανὸς ὄνομα, καταλαχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τεσσαρεσκαίδεκα ἐνιαυτῶν. τελευτήσαντα δ' ἐν ἔτει τ τιμᾶς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας πλείω γηραιὸς, Ἰούδα τῶ καὶ Ἀριστοβούλῳ κληθέντι τὴν Ἀναδοχὴν καταλιπών. κληρονομεῖ ὃν καὶ τῶτον [r] ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ὑπὸ νόσᾳ μὲν πολυτελοῦντα, τὴν ἱερωσύνην δὲ καταλαχόντα μᾶ βασιλείας· καὶ γὰ Ἀριστοβούλου πρεσβύτερος πέφυκε Ἰούδας ἐνιαυτὸν ἕνα. βασιλεύσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἱερατεύσας ἔτη εἰκοσιεπτὰ, καταλείφει τὸν βίον, Ἀλεξάνδρᾳ τῇ γυναικὶ καταλῆσαι τὴν ἀρχιερατευόμενον ἐπιτρέψας. ἡ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῷ δίδωσιν, [s] αὐτὴ δὲ, τὴν βασιλείαν ἐνέα ἔτη καταλαχοῦσα, πλουτᾶ τὸν βίον· τὸν ἴσον δὲ χρόνον τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ παῖς αὐτῆς Ὑρκανὸς ἔσχεν. μᾶ γὰ τὸν θάνατον αὐτῆς πολεμήσας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀριστοβούλου, καὶ νικήσας, ἀφαιρεῖται μὲν ἐκεῖνον τὴν ἀρχὴν, αὐτὸς δὲ [t] ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ. ἔτι δὲ τέταρτον τᾶ βασιλείας, καὶ πρὸς μησὶ τοῖς ἴσοις, Πομπήιος ἐλθὼν, καὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν καὶ κράτος ἑλὼν, αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μᾶ τῶν πέντε δήσας ἔπεμψε· τῷ δὲ Ὑρκανῷ πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδοὺς, τὸ μὲν ἔθνος πρόσταξιν ἐπέτρεψε, διάδημα δὲ φορεῖν κώλυσεν. ἦρξε δὲ πρὸς τοῖς ἑνέα τοῖς πρώτοις ὁ Ὑρκανὸς [v] τέσσαρα καὶ εἴκοσι. [x] Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος, οἱ τᾶ Παρθυαίων [y] δυνάσται, διαβάντες τὸν Εὐφράτην, καὶ πολεμήσαντες Ὑρκανῷ, αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ [z] παρέλαβον, τὸν δὲ Ἀριστοβούλου δὲ υἱὸν Ἀντίγονον κατέστησαν βασιλέα. τέσσαρα δὲ ἔτη καὶ τρεῖς μηνὰς ἄρξαντα τῶτον Σόσιός τε καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν· Ἀντωνίῳ δὲ ἀνάλεν εἰς τὴν Ἀντίοχειαν ἀναχθέντα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης διὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, σκέπτεται τὰς ἐκ τᾶ Ἀσαμωναίου [a] γένους καθίστασιν ἀρχιερεῖς, [b] ἀλλὰ ποίων ἀσήμων, καὶ [c] μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι. τὴν ἐνὸς Ἀριστοβούλου τὴν τιμὴν ἀπένεμε. τὸν δὲ Ἀριστόβουλον Ὑρκανᾶ τᾶ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντος ἡνίκα ὄντα καθίστησιν ἀρχιερέα, τῇ ἀδελφῇ αὐτᾶ συνώκησε Μαριάμμῃ, τὴν δὲ πληθὺν πρὸς ἑαυτὸν θηρώμενος εὔνοιαν, διὰ τὴν Ὑρκανᾶ μνήμην. εἶτα, [d] φοβηθεὶς μὴ πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον πάντες ἀποκλίνωσιν, ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐν Ἱεριχοῖ πνιγῆναι μηχανησάμενος χειμερινῶντα, καθὼς ἤδη [e] δεδηλώκαμεν. μᾶ τῶτον ὀκέτι τοῖς ἐκγόνοις τᾶ Ἀσαμοναίου παίδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστευσεν. ἔπραξε δὲ ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ [f] περὶ τᾶ καταστάσεως τᾶ [g] ἱερέων, Ἀρχέλαός τε ὁ παῖς αὐτᾶ, καὶ μᾶ τῶτον [h] τὴν ἀρχὴν Ῥωμαῖοι τῶν Ἰουδαίων ἀφελόμενοι. εἰσὶν οὖν [i] οἱ ἀπὸ τᾶ Ἡρώδου χρόνων ἀρχιερατεύσαντες μέχρι τᾶ ἡμέρας, [k] ἢ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν ἐπυρπόλησεν, οἱ πάντες [l] εἰκοσιοκτὼ· χρόνος δὲ τούτων ἔτη πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἑπτά. καί τινες μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύσαντο

[q] Διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα,] Ita lego & diſtinguo, maxima ex parte auctoritate nixus *codicis Busb.* in quo, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς καταλαχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείους δ' αὐτοδέλφου χρόνου ἑνιαυτῶν. πρὸ ἑκοντα δ' ἐν ἔτει τ τιμᾶς ὁ Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Antea erat in *Editis*, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα. ὃν καταλαχόντα τὴν ἱερωσύνην πλείονα τεσσαρεσκαίδεκ χρόνου ἑνιαυτῶν πρὸ ἑκοντα ἐν ἔτῳ τ τιμᾶς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας &c. Quin & πρὸ ἑκοντα δ' ἐν ἔτει habet *Gall.*

[r] Ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος,] Ita cum *Cod. Vat.* & *Lugd. Bat.* ἀδελφὸς Ἀλεξάνδρου βασιλεὺς *Busb.* in *Editis Aliisque* deërat Ἀλέξανδρος.

[s] Αὐτὴ δ',] Ἄυτη *Busb.*

[t] Ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ Θεῷ.] Ita *Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *& Dei pontifex fuit.* ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε δ' ἔθνους in *Editis Aliisque.* in *L. B.* ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε δ' ἔθνους.

[v] Τέσσαρα καὶ εἴκοσι.] Vide *Uſſerium* in *Annalibus* p. 437. *Edit. Lond.*

[x] Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος] Βαρζαβάνης *Vat.* & *Busb.* Βαρζαβάρνης *Gall.*

[y] Δυνάσται,] Nota Dynaſtas hic dici Parthorum Reges. SPAN.

[z] Παρέλαβον,] *L. B.* σωέλαβον.

[a] Γένους καθίστασιν ἀρχιερεῖς] Γένους· ὄντι δ' ὅταν εἰ καλάμβοι Μακκαβαῖοι· καθίστασιν *Euſeb.* & *Cyrill.*

[b] Ἀλλὰ ποίων ἀσήμων,] Vide *Euſeb.* l. 8. p. 398.

[c] Μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι,] Ita in *Joſephi* libris, tum *Græcis* tum *Latinis.* Verum *Euſebius* (in *Demonſtr. Evang.* l. 8. p. 398.) & *Cyrillus Alexandrinus* (in *Comment.* in *Danielem*, p. 662.) καὶ μόνον ἐξ ἱερέων ὄντι habent. Quo de loco videſis *Caſaubonum* in *Exerc.* c. *Baronium*, c. 52. *Edit. Lond.*

[d] Φοβηθεὶς] Δεδιὼς *Euſeb.*

[e] Διδηλώκαμεν.] Εἰρήκαμεν *Busb.*

[f] Περὶ τᾶ καταστάσεως] Ἐπὶ τῇ καταστάσει τῶν ἱερέων *Busb.* περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέων *Cyrill.*

[g] Ἱερέων,] Ἀρχιερέων *Euſeb.*

[h] Τὴν ἀρχὴν] Τὸν Ἰουδαίων βασιλείαν *Euſeb.*

[i] Οἱ ἀπὸ τᾶ Ἡρώδου χρόνων] Οἱ ἀπὸ Ἡρ. *Busb.*

[k] Ἢ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν] Ita lego. ἧς (*Lugd. Bat.* ὡς) τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν π. *Busb. L. B.* & *Colcejus.* ἧς εἰς τὸ ν. καὶ τ. π. T. ἑλὼν in *Editis Aliisque.*

[l] Εἰκοσιοκτώ.] *Sc.* ſi excludatur *Phanaſus* ultimus, qui à Zelotis ſeditioſis ſub finem belli electus eſt, quique propterea inter pontifices non videtur numerandus. *L. Cappellus* in *Chro-*

nole-

ὅτι τε Ηρώδᾳ [m] βασιλεύοντος, καὶ ὅτι Αρχελάῳ τῷ παιδὸς αὐτοῦ. μετὰ δὲ τοῦτον τελευτήσαντα, [o] ἀριστοκρατία μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τοῦ δὲ προστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς [p] πεπίστευντο. τοσαῦτα μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων ἱκανὰ ταῦτα.

rum pontificatuum anni CV. Et horum quidem aliqui sub Herode rege & filio ejus Archelao res administrarunt: istis autem defunctis administratio quidem erat Aristocratica, gentis vero præfectura pontificibus commissa erat. Atque de pontificibus hæc dicta sufficiant.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τοῦ Φλώρου ἐπιτρόπου, ὃς τοὺς Ιουδαίους τοῦ πρὸς τοὺς Ρωμαίους πολέμου ἀρχὰς ἐβιάζετο. Επίλογος.

[q] Γέστος ὁ Φλῶρος, ὁ πεμφθεὶς Αλβίνῳ διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, πολλοῖς [r] ἀνέπλησε κακῶν Ιουδαίους. Κλαζομένιος ἦν τὸ γένος ἄνθρωπος, ἐπήγετο δὲ Κλεοπάτραν γυναῖκα, δι' ἣν φίλην ἦσαν [s] Ποππαίας τῆς Νέρωνος γυναικὸς, καὶ πονηρίᾳ μηδὲν αὐτοῦ διαφέροντα, τῆς ἀρχῆς ἐπέτυχεν. ἄτων δὲ πρὸς τὴν ἐξουσίαν ἐχρῆτο κακῶς καὶ βιαίως, ὥστε, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, Αλβῖνον ἐπήνουν οἱ εὐεργέτην Ιουδαῖοι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ [t] ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν, καὶ τοῦ μὴ παντάπασι κατάφωρος εἶναι πρόνοιά· Γέστος δὲ Φλῶρος, καθάπερ εἰς ἐπίδειξιν πονηρίας πεμφθεὶς, τοὺς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν παρανομίας [v] ἐπόμπευε, μήτε ἁρπαγῆς παραλιπὼν μηδένα τρόπον μήτε ἀδίκου κολάσεως. διὰ γὰρ [x] ἀπεγνωσμένος [y] μὲν πρὸς ἔλεον, παντὸς δὲ κέρδους ἄπληστος, ὤμος μηδὲ τὰ τυχόντα τῶν ὀλίγων διέφερεν, ἀλλὰ καὶ ληστῶν ἐκοινώνησεν. ἀδεῶς γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἐπιτηδείων, ἐχέγγυον παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ἔχειν πεπιστευκότες. καὶ τοῦτο μέτριον οὐκ ἦν. ἀλλ' οἱ δυσχεῖς Ιουδαῖοι, μὴ δυνάμενοι τὰς [z] ἀπὸ τῶν ληστῶν γινομένας πορθήσεις ὑπομένειν, ἠναγκάζοντο τῶν ἰδίων [a] ἐξανιστάμενοι [b] ἠθῶν φεύγειν ἅπαντες, ὡς κρεῖττον [c] ὁπωσδήποτε παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις κατοικήσοντες. καὶ τί δεῖ πολλὰ λέγειν; ὁ γὰρ πρὸς Ρωμαίους πόλεμον ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἄρασθαι, Φλῶρος ἦν, κρεῖττον [d] ἡγεμένης αὐθρόας ἢ κατ' ὀλίγον ἀπολέσθαι. καὶ [e] δὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ἔτει τῆς ἐπιτροπῆς Φλώρου, [f] δωδεκάτῳ δὲ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς. ἀλλ' ὅσα μὲν [g] ὁρᾶν ἠναγκάσθημεν, ἢ παθεῖν ὑπεμείναμεν, ἀκριβῶς γνῶναι πάρεστι τοῖς βουλομένοις ἐντυχεῖν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τοῦ Ιουδαϊκοῦ πολέμου βίβλοις γεγραμμένοις.

β'. Παύσεται δὲ ἐντεῦθέν μοι τὸ τῆς ἀρχαιολογίας, μεθ' ἣν καὶ τὸν πόλεμον ἠρξάμην γράφειν. περιέχει δὲ αὕτη τοῦ ἀπὸ πρώτης γενέσεως ἀνθρώπου ἕως ἐφόδου, [gg] μέχρι ἔτους δωδεκάτου τῆς Νέρωνος ἡγεμονίας, τῶν ἡμῖν συμβεβηκότων τοῖς Ιουδαίοις κατά τε τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Συρίους καὶ Παλαιστίνους, ὅσα τε πεπόνθαμεν ὑπὸ Ασσυρίων τε καὶ Βαβυλωνίων, τίνα τε Πέρσαι καὶ Μακεδόνες [h] διατεθείκασιν ἡμᾶς, καὶ μετ' ἐκείνους [i] Ρωμαῖοι. πάντα γὰρ

CAP. XI.

De Flore procuratore, qui Judæos cogebat bellum Romanis inferre. Peroratio.

GEssius autem Florus, qui missus est à Nerone ut Albino succederet, plurimis Judæos replevit calamitatibus. Hic genere erat Clazomenius, secumque Cleopatram conjugem adduxit, per quam, utpote Poppææ Neronis uxoris amicam, & nihil ab ipso improbitate differentem, rerum *in Judæa* administrationem adeptus est. Ita autem nequiter & violenter potestate sua abusus est, ut, propter insignem ejus maleficentiam, Albinum, tanquam de illis egregie meritum, celebrarint Judæi. nam ille nequitiam suam occultare studuit, & solicite cavebat ne omnibus notus esset & manifestus: Gessius autem Florus, quasi ad malitiam ostentandam missus, ex suis in gentem nostram injuriis pompam agebat & *triumphabat*; nihil sibi ad rapinarum omne genus summamque supplicii iniquitatem reliquum faciens. Erat enim durus quidem & ad misericordiam flecti nescius, cupiditatisque in re lucri inexplebilis, ut qui nullum inter parva & magna discrimen faceret, sed & cum latronibus participaret. Multi enim quæstum istum exercebant, spei pleni nihil ab ipso de incolumitate sua metuendum, quod secum prædarum partes haberet. adeoque nullus erat injuriarum modus; ut miseri Judæi, cum ferre non valerent vastationes à latronibus factas, cogerentur omnes suis sedibus relictis fugam capessere, tanquam ubicunque apud exteros melius vitam acturi. Denique quid multis? Florus erat, qui nos eo adegit, ut bellum Romanis inferremus, satius esse existimantes ut semel universi quam paulatim periremus. Et quidem cœptum est *hoc* bellum anno secundo administrationis Flori, duodecimo vero Neronis imperii: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, sat accurate intelligere possunt, qui legere voluerint libros à nobis de Bello Judaïco conscriptos.

2. Atque hîc finem dicendi faciam de Antiquitatibus *nostris*, * post quas exorsus sum libros quos de Bello scripsi. Compectuntur autem Antiquitates rerum traditionem à primo homine nato usque ad annum Neronis imperii XII. quæ *scilicet* nobis Judæis acciderunt & in Ægypto & Syria & Palæstina, & quas clades ab Assyriis & *Babyloniis* accepimus, & quibus modis nos vexarunt & attriverunt Persæ & Macedones, & post eos Romani. Atque omnia, ut ego arbitror, exsequutus

Florus Judææ procurator.

Pejor Albino.

Belli Judaici causa.

Peroratio.

---

nologia Sacra, p. 279. *L. B.* ἔχουσι καὶ ἀκοὴν.

[m] Βασιλεύοντος,] Βασιλεύσαντος *Busb.*

[n] Τούτων] *L. B.* τοῦ παιδὸς.

[o] Αριστοκρατία δ' ἦν ἡ πολιτεία,] Vide *Corringium* de *Rep. Hebr.* c. 73.

[p] Πεπίστευντο.] *L. B.* ἐπεπίστευντο.

[q] Γέστος ὁ Φλῶρος.] Conf. *ἀλωσ.* Procem. §. 7. & *ἀλωσ.* lib. 2. c. 14. §. 2. SPANH.

[r] Ανεπλησε κακῶν Ιουδαίους.] Ενέπλησε *Busb.*

[s] Ποππαίας] Male in *libris* Πομπηίας. HUDS. Πομπηίας *Gen.* Pompejæ *Rufin.* Ποππαίαν Græco. SPANH.

[t] Επεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν.] Επεκρύπτετο *Busb.* & *Lugd. Bat.* ἐπέκρυπτε *Zonar.*

[v] Επόμπευε,] *L. B.* ἐπόμπευε.

[x] Ατεγνωσμένος.] Ατεκτος *Gall.* & in *Epiphanii* versione *inflexibilis.* HUDS. *Sophocl. Oed. Tyr.* v. 344. ἀλλ' ὦδ' ἄτεγκτος Schol. ἀτέγκτος, αὐτὶ τοῦ ἀσυμπαθὴς καὶ ἀδάκρυτος. SPANH.

[y] Μὲν πρὸς ἔλεον,] Illud μὲν *Cod. Busb.* & *Lugd. Bat.*

[z] Απὸ τῶν ληστῶν γινομένας] Ita *Busb.* ὑπὸ in *reliquis.*

[a] Εξανιστάμενοι] Sic *Gall.* & *Busb.* ἐξιστάμενοι in *cæteris.*

[b] Ηθῶν] *L. B.* ἐθῶν.

[c] Οπωσδήποτε] Δήπου δήποτε *Busb.*

[d] Ηγεμένης αὐθρόας] Ita *Busb.* ἡγέμονος in *Editis Aliisque.*

[e] Δὴ] Abest à *L. B.*

[f] Δωδεκάτῳ τῆς τοῦ Νέρωνος ἀρχῆς.] Conf. *ἀλωσ.* lib. 2. c. 14. §. 4. SPANH.

[g] Δρᾶν ἠναγκάσθημεν,] Δρᾶν deest *Vat.*

* *Quos* —— *scripsi.*] *Sc.* ubi illa desinunt, cœpi aliquot abhinc annis de Bello Judaïco scribere.

[gg] Μέχρι —— ἡγεμονίας,] Conf. Procœmii ἀρχ. inscript. *ἀλωσ.* & Procœmium §. 7. μέχρι τοῦ δωδεκάτου τοῦ Νέρωνος &c. SPANH.

[h] Διατεθείκασιν ἡμᾶς,] Δεινὰ διέθετο *Busb.*

[i] Ρωμαῖοι.] Ρωμαῖοι τὸ ὕστερον *Busb.* Vide *Vossii Chronol. S.* c. 20. p. 170.

tus ſum accurate. Quin & operam dedi ut obſervarem ſummorum pontificum recenſionem, quot per bis mille annos exſtiterunt. Porroque ut reges ſibi invicem ſucceſſerint, abſque errore tradidi; quas res illi geſſerint, & quomodo remp. adminiſtrarint *inſuper* narrans, ut & monarcharum potentiam, prout in ſacris libris omnia perſcripta reperiuntur. id quod facere polliciti ſumus, ſtatim ab initio hiſtoriæ. Confidenter autem dico, opere, quod inſtitui, jam ad finem perducto; quod nemo alius, etiamſi *id maxime* voluerit, neque Judæus, neque alienigena, † potuerit commiſſa huic operi accurate adeo Græcis hominibus enunciare.

Joſephus in Hebræis Græciſque literis verſatiſſimus.

nam populares meos confitentes habeo, quod illis in patria diſciplina plurimum præſtiterim: Græcarum etiam literarum ſtudio, poſtquam Grammatices elementa didiciſſem, memet addixi, quamvis exquiſitam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinem mihi non licuit. Nullo enim in honore ſunt apud noſtrates, qui multarum gentium linguis loqui didicerunt, quique in ſermone dictionis venuſtatem atque ornatum venantur. eo quod ingenuorum infimis hujuſmodi ſtudium cum ſervis quibuſcunque commune eſſe arbitrantur: illoſque ſolos ſapientes haberi volunt, qui legum ſcientiam conſequuti ſunt, & in ſacris literis rerum verborumque vim ſcite interpretari poſſunt. Quare cum multi operam ſtudiumque ſuum in hac exercitatione poſuerint, vix duo quidem aut tres ad ſummum profecerunt, ſtatimque laborum fructum ceperunt. Fortaſſe autem res erit non invidioſa, ſi de meo etiam genere, deque iis quæ in vita mea geſſi, pauca enarravero, dum adhuc ſuperſunt, qui aut vera dicenti poſſunt teſtimonium perhibere, aut falſa redarguere. Hic itaque finem imponam Antiquitatibus, libris quidem viginti, verſibus autem ſexaginta millibus comprehenſis; atque, ſi Deus permiſerit, iterum, breviter omnia percurrendo, memorabo & bellum *Romanorum cum Judæis*, & quæ nobis evenerunt in diem uſque hodiernum, qui incidit in annum quidem imperii Domitiani Cæſaris XIII. meæ autem ætatis LVI. Propoſitum etiam mihi eſt quatuor libros conſcribere de Deo deque ejus ſubſtantia, ex opinione Judæorum quam ipſi à majoribus acceperunt; item de legibus, cur earum præcepto quædam nobis permiſſa ſunt, quædam vetita.

Librorum nonnullorum, quos Joſephus ſcripſerit, aut ſcribere propoſuerit, recenſio.

Finis Libri viceſimi.

οἶμαι μετὰ [k] ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι. τηρῆσαι δὲ πεπείραμαι καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἀναγραφὴν, τῶν [l] ἐν διακοσίοις ἔτεσι γενομένων. ἀσάλυτον δὲ πεποίημαι καὶ τὴν τῶν βασιλέων διαδοχὴν, τάς τε πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς πολιτείας ἀπαγγέλλων, μοναρχῶν τε δυναστείας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι τῶν πάντων ἔχουσι τὴν ἀναγραφήν. τοῦτο γὰρ ποιήσαι ἐν δέκα ἐπαγγελλόμην τῆς [m] ἱερείας. λέγω δὲ παρόντας ἤδη διὰ τὴν τῶν προτεθέντων [n] συντέλειαν, ὅπως μηδεὶς ἂν ἕτερος ἡδυνήθη θελήσας, μήτε Ἰουδαῖος, μήτε ἀλλόφυλος, τὴν πραγματείαν ταύτην ἄχρις ἀκριβῶς εἰς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν. [o] ἐγὼ γὰρ ὁμολογούμην διὰ τῶν ὁμοεθνῶν πλεῖστον αὐτῶν κατὰ τὴν [p] ἐπιχώριον παιδείαν διαφέρειν· [q] καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ [r] γραμμάτων ἐπαύσασθαι μεταχεῖν, τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβών, τὴν δὲ διὰ τὴν τροφορὰν ἀφέλειαν [s] πάτριον ἐκώλυσε συνήθεια. παρ' ἡμῖν γὰρ οὐκ ἐκείνους [t] ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διαλέκτου σκληρότητας, [v] καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικομψεύοντας. διὰ τὸ κοινὸν εἶναι νομίζειν τὸ ἐπιτήδευμα [x] τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν [y] τοῖς θέλουσιν· μόνους δὲ σοφίαν μαρτυρῶσι τοὺς τὰ νόμιμα σαφῶς ἐπισταμένους, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεῦσαι δυναμένους. διὰ τοῦτο πολλῶν πονησάντων περὶ τὴν ἄσκησιν ταύτην, μόλις τινὲς δύο, ἢ τρεῖς, κατώρθωσαν, καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπικαρπίαν εὐθὺς ἔλαβον. ἴσως δὲ οὐκ ἂν ἐπίφθονον [z] γένοιτο, περὶ καὶ γένους τοῦ ἐμοῦ, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων βραχέα διεξελθεῖν, ἕως ἔχω ζῶντας, ἢ τοὺς ἐλέγξοντας, ἢ τοὺς μαρτυρήσοντας. ἐπὶ τούτοις ἤδη καταπαύσω τὴν ἀρχαιολογίαν, βίβλοις μὲν εἴκοσι περιειλημμένην, ἐξ ἧς μυριάσι [a] στίχων· καὶ τὸ θεῖον ἐπιτρέπῃ, κατὰ περίοδον ὑπομνήσω πάλιν τά τε πολέμου καὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, μέχρι τῆς νῦν ἐνεστώσης ἡμέρας, [b] ἥτις ἐστὶ τρισκαιδεκάτου μὲν ἔτους τῆς Δομετιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, ἐμοὶ δὲ ἀπὸ γενέσεως πεντηκοστοῦ καὶ ἕκτου. προῃρημαι δὲ συγγράψαι, [c] κατὰ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ἰουδαίων, [d] ἐν τέσσαρσι βίβλοις περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτὸν τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κεκώλυται.

Τέλος τοῦ βίβλου εἰκοστοῦ.

---

k Ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι.] Mediam vocem ex *L. B.* inſerui. HAV.

l Ἐν διακοσίοις ἔτεσι γενομένων.] Ἐν διακ. ὅλοις ἔτεσι *Gall.*

m Ἱερείας.] Ὁ γὰρ ποιήσας post ἱερείας adjicit *Busb.*

n Συντέλειαν,] Ἀνακεφαλαίωσιν καὶ συντέλειαν *Gall.* & *Busb.* ἀποθέσεων ἀνακεφαλαίωσιν, καὶ *L. B.*

* *Potuerit* —— *enunciare.*] Soli huic *Antiquitatum* libro non apponitur ΤΕΛΟΣ in *Græcis.* quod libellus qui eum excipit, *de Vita Joſephi* inſcriptus, *pars* ejus fuerit, ut *epilogus* ad libros *Antiquitatum.* Videſis quæ annotantur ad pag. 1. ſequentis Voluminis.

o Ἐγὼ γὰρ —— ἀναλαβών.] Ergo linguæ Hebrææ gnarus fuit Joſephus. REL. *L. B.* ἔχω γὰρ ὁμολογούμενον.

p Ἐπιχώριον παιδείαν] Addit *L. B.* καὶ παρ' ἡμῶν, quod videtur ex gloſſa eſſe. HAV.

q Καὶ τῶν —— ἀναλαβών] Conf. Contra Apion. lib. 1. §. 9. SPANH.

r Γραμμάτων ἐπαύσασθαι] Καὶ ποιητικῶν μαθημάτων poſt γραμμάτων addit *Busb.* καὶ ποιητικῶν μαθημάτων ποιὰ ποίησις ἐπαύσασθαι *Gall.* & *L. B.*

s Πάτριον συνήθεια.] Hac de re videſis *Seldenum* fuſe diſſerentem in l. 2. de *Synedriis*, c. 9. p. 399.

t Ἀποδέχονται] Ἀποδέχουσι] καὶ ἐπισημαίνουσι θαυμάζοντας τοὺς πολλοὺς *Gall.*

v Καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικομψεύοντας.] Hæc verba quum in *L. B.* invenerim, abeſſe nolui, quod huic loco non inepte convenire videantur, quare verſionem itidem interpolavi. HAV.

x Τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον] Ita *Busb.* τοῦτο μόνον οὐκ ἐλευθέρων τοῖς in *Editis Aliiſque.* Legi poteſt τοῦτο δὲ μόνον ἐλ. atque ita exhibet *Lugd. Bat.*

y Τοῖς θέλουσι.] Illud τοῖς inſertum dedi è *Cod. Busb.* ut & mox τοὺς ante ἱερῶν.

z Γένοιτο,] Γένοιτο, εἰδὲ (εἰδὲ *L. B.*) σαφὲς τοῖς πολλοῖς φαίητο,] καὶ ὡς *Gall.* & *Lugd. Bat.*

a Στίχων·] Solebant Græci veteres orationis partes per στίχους, ſeu *verſiculos*, diſtinguere. στίχος autem non integram periodum complectebatur, ſed ejuſmodi particulam, quæ diſtinctum ſenſum in ſe contineret; unde στίχων numerus in immenſum exſurgebat. Sed hac de re videſis Cl. *Millium* in *Prolegomenis* ad N. T. p. 100. & *D. Bern. de Montfaucon* in *Palæographia Græca*, l. 1. p. 28.

b Ἥτις ἐστὶ] *Scaliger* erroris arguit *Joſephum*, qui de Vita §. 1. ſe natum dicit anno primo Caji, atque opus ſuum abſolviſſe anno XIII. Domitiani. atque uno anno minus dixiſſe *Joſephum* exiſtimat, & LVII. annos debuiſſe numerare. In quo fruſtra eſt. Cajus enim iniit imperium anno Chriſti XXXVII, Januarii XXIV; Domitiani vero XIII cœpit anno Chriſti XCIII. ex die XIV Septemb. Fingamus natum eſſe *Joſephum* anno ipſo XXXVII Chriſti, Decembri menſe, vel anno XXXVIII ineunte Januario, cum adhuc Caji primus laberetur, annus ipſius LVI incipiet, ab Decembri menſe anni XCII, poſt initium anni XII Domitiani. Quare ut ſcribendi finem fecerit Octobri menſe anni XCIII, id acciderit anno vitæ ſuæ LVI, Domitiani vero XIII. *Petav.* ad *Epiphan.* p. 386.

c Κατὰ τὰς ἡμετέρας] Ita lego ex (*Voſſ.* ſeu *Lugd. Bat.*) *Euſebio* in *Eccl. Hiſt.* l. 3. c. 10. idemque firmare videtur *Niceph.* in *Eccl. Hiſt.* l. 2. c. 18. hiſce verbis, ἐμφανὴς ὁ τέσσαρσι συγγράψας βιβλίοις περὶ Θεοῦ, ὅταν πάτριαν δόξαν, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ νόμων, διὰ τί κατ' αὐτὸν τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. Antea erat in *Joſephi* libris, καὶ τὰς ἡμετ. In *Epiphanii* verſione, ad hunc modum; *Propoſui quoque vobis conſcribere etiam noſtras, id eſt Judæorum ſectas, in quatuor libris de Deo ejuſque ſubſtantia; & de Legibus &c.*

d Ἐν τέσσαρσι —— ἔξεσιν] Quatuor libros promittit Joſephus, qui non exſtant, de Judæorum Opinionibus, de Deo, ejus Eſſentia, Legibus &c. vid. fin. Præf. §. 4. Item quod ibi mox ſequitur lib. 1. c. 1. §. 1. ἐπίχειρημα τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων &c. SPANH.

L. C. L. 105 47